Մեսրոպ Մաշտոցի անվան հին ձեռագրերի ինստիտուտը Մատենադարանը և
«Մատենադարանի բարեկամներ» բարեգործական հիմնադրամը
երախտագիտություն են հայտնում «ՋԵՅ ԹԻ ԱՅ ԱՐՄԵՆԻԱ» ՓԲԸ-ին
սույն գրքի տպագրությանն աջակցելու համար

Mesrop Mashtots Institute of Ancient Manuscripts Matenadaran
and “Friends of the Matenadaran” Benevolent Fund
express their gratitude to “JTI ARMENIA” CJSC
for sponsoring the printing of this book



MATENADARAN
REPUBLIC OF ARMENIA – MASHTOTS INSTITUTE of ANCIENT MANUSCRIPTS

GENERAL CATALOGUE OF ARMENIAN MANUSCRIPTS OF THE MASHTOTS MATENADARAN

VOLUME XI

Manuscripts 3401-3700

YEREVAN - 2024

«МАТЕНАДАРАН»
ИНСТИТУТ ДРЕВНИХ РУКОПИСЕЙ ИМЕНИ МАШТОЦА

ГЕНЕРАЛЬНЫЙ КАТАЛОГ АРМЯНСКИХ РУКОПИСЕЙ МАТЕНАДАРАНА ИМЕНИ МАШТОЦА

ТОМ XI

Рукописи 3401-3700

ЕРЕВАН - 2024

«ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ»
ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՈՒԱՆ ՀԻՆ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ՄԱՅՐ ՑՈՒՑԱԿ
ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՑ

ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՈՒԱՆ
ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

ՀԱՏՈՐ
ԺԱ.

Ձեռագիրք 3401-3700

ԵՐԵՒԱՆ - 2024

Տպագրւում է Մաշտոցի անուան Մատենադարանի գիտական խորհրդի որոշմամբ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻ ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Առայիկ Խզմալեան (խորհրդի նախագահ), Գուրգէն Գասպարեան, Վահէ Թորոսեան, Արմէն Մալխասեան,
Գոհար Մուրադեան, Էոնա Մանեա Շիրինեան, Կարէն Մաթեւոսեան,
Շահան արք. Սարգիսեան, Շահէ ծ. վրդ. Անանեան, Վահան ծ. վրդ. Օհանեան

ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿԻ ԺԱ. ՀԱՏՈՐԻ ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Յակոբ Քեոսէեան, Առամ Թօփչեան, Քրիստիէ Կոստիկեան

Խմբագիրներ՝

ԳԷՈՐԳ ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի (3401-3700)

Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց / Մատենադարան, Մաշտոցի անուան հին ձեռագրերի ինստիտուտ: Հտ. ԺԱ., 1984 սիւն (992 էջ): Եր.: Մատենադարան, 2024:

Մաշտոցեան Մատենադարանի հայերէն ձեռագրերի Մայր ցուցակի ԺԱ. հատորն ընդգրկում է Մատենադարանի ձեռագրատունը պահուող 3401-3700 գոյահամարներով գրանցուած 300 ձեռագիր մատեաններում ընդգրկուած 312 ձեռագիր մատեանի եւ 3 տպագիր գրքի ընդարձակ նկարագրութիւնները:

ISBN 978-9939-897-32-5



© ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՈՒԱՆ ՀԻՆ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ, 2024

ՄԱՇՏՈՑԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ՄԱՅՐ ՅՈՒՑԱԿԻ ՏԱՍՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐԸ

Մաշտոցեան Մատենադարանի ձեռագրերի մայր ցուցակի ԺԱ. հատորն ընդգրկում է Մատենադարանի ձեռագրատունը պահուող 3401-3700 գոյքահամարներով գրանցուած 300 ձեռագիր մատեանների ընդարձակ նկարագրութիւնները, որոնք կատարել են Մատենադարանի ձեռագրագիտութեան բաժնի գիտաշխատողները երջանկայիշատակ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի ղեկավարութեամբ:*

Հատորում ընդգրկուած ձեռագրերի մի մասը (3434-3449, 3452-3453, 3455-3457, 3460, 3468, 3660-3465) *ժամանակին նկարագրել է Յ. Թօփճեանը**:*

Ձեռագրերի նկարագրութիւնների խմբագրական վերջնական շտկումները, սրբագրական աշխատանքները կատարուել են 2013-2014 թթ.՝ եւս մէկ անգամ դրանք համեմատելով բնագրերի հետ:

Հատորում ընդգրկուած 300 ձեռագիր մատեաններից 24-ը բաղկացած է մէկից աւելի ձեռագրերից, իսկ երեք ձեռագիր մատեան կազմուել է տպագրուած գրքերի հետ (ձեռ. 3628, 3668, 3697): *Մէկից աւելի ձեռագիր մատեաններ պարունակող ժողովածուների հաշուառման պատկերը հետեւեալն է. ձեռ.* 3422 – 2, 3424 – 4, 3425 – 5, 3457 – 2, 3463 – 2, 3468 – 2, 3469 – 2, 3515 – 2, 3521 – 2, 3522 – 2, 3527 – 2, 3567 – 2, 3584 – 2, 3606 – 2, 3613 – 2, 3630 – 2, 3642 – 3, 3651 – 3, 3652 – 4, 3655 – 2, 3657 – 5, 3667 – 2, 3686 – 2, 3695 – 2: *Այսպիսով, 3401-3700 գոյքահամարներով գրանցուած 300 ձեռագիր մատեաններում ընդգրկուած է եւ նկարագրուել է 312 ձեռագիր մատեան և 3 տպագիր գիրք:*

Մայր ցուցակի ԺԱ. հատորում ընդգրկուած ձեռագրերի առաջին նկարագրութիւնները կատարել են՝

Փիրուզ Հայրապետեանը – Հմր 3401-3411, 3413-3414, 3416-3417, 3419-3425, 3427, 3430-3431, 3433, 3437-3440, 3442-3443, 3445-3446, 3448-3452, 3455, 3457-3469, 3471, 3474-3484, 3486-3491, 3495, 3497-3600 (176 ձեռագիր),

Արմէն Մահակեանը – Հմր 3412, 3415, 3418, 3426, 3428, 3429, 3432, 3434-3436, 3441, 3444, 3447, 3453-3454, 3456, 3470, 3472-3473, 3485, 3492-3494, 3496 (24 ձեռագիր),

Արմինէ Մելքոնեանը – Հմր 3601-3645, 3649-3657, 3661, 3663-3665, 3667-3669, 3672-3697, 3699 (88 ձեռագիր),

Արամ Դիլանեանը – Հմր 3646-3648, 3658-3660, 3662, 3666, 3670, 3671, 3698, 3700 (12 ձեռագիր):

Մայր ցուցակի ԺԱ. հատորում ընդգրկուած ձեռագրերի երկրորդ նկարագրութիւնները կատարել են՝

Տաթեւիկ Մանուկեանը – Հմր 3401-3450 (50 ձեռագիր),

Գոհար Զաւեանը – Հմր 3451-3500 (50 ձեռագիր),

Մարինէ Սարգսեանը – Հմր 3501, 3503-3505, 3528-3530, 3533-3534, 3540-3542, 3548 (13 ձեռագիր),

Քնար Յարութիւնեանը – Հմր 3502, 3506-3527, 3531-3532, 3535-3539, 3543-3547, 3549-3550 (37 ձեռագիր),

Անի Առաքելեանը – Հմր 3551-3600 (50 ձեռագիր),

Մարինէ Սարգսեանը – Հմր 3601-3650 (50 ձեռագիր),

Յասմիկ Իրիցեանը – Հմր 3651-3700 (50 ձեռագիր):

Նարինէ Վարդանեանը *վերջնամշակել է* 3406 *ձեռագրի նկարագրութիւնը:*

Յանկերը եւ աղիւսակները կազմել են՝ ***Խաչիկ Յարութիւնեանը, Օվսաննա Խաչատրեանը, Գոհար Զաւեանը, Սեդա Մանուկեանը, Գուրգէն Գասպարեանը:***

Վրացերէն գրառումների վերծանութիւնը կատարել է ***Բեռնար Ուտիէն:***

Պարսկերէն գրառումները վերծանել եւ թարգմանել են ***Քրիստիէ Կոստիկեանը եւ Իվէտ Թաջարեանը:***

Թուրքերէն գրառումները վերծանել եւ թարգմանել է ***Անի Աւետիսեանը:***

Մայր ցուցակի ԺԱ. հատորում վերանայուել է «Յանկեր եւ աղիւսակներ» բաժնի նիւթերի ցանկը: Մատենագրական միաւորները ներկայացուել են թէ՛ բովանդակային, ինչը հիմնական սկզբունքն էր նախորդ հատորներում, եւ թէ միջնադարեան հայ մատենագրութեան մէջ առկայ ժանրերի հնարաւորինս մանրամասն դասակարգումով:

«Մայր ցուցակի» սոյն հատորում նախընտրել ենք «յետագայ» բառաձեւի փոխարէն կիրառել «հետագայ» բառաձեւը հետեւեալ պատճառներով.

Ըստ Հրաչեայ Աճառեանի՝ այս երկու բառերի արմատը հնդեւրոպական «հետ»-ն է, որը հայերէնում չորս տարբերակով է արտայայտուել՝ հետ, յետ, ետ *եւ* ոտ *(տե՛ս Արմատական բառարան, հտ. 3, եր., 1926, էջ 84):*

---

* 3401-3700 գոյհաճամարներով գրանցուած այս 300 ձեռագիր մատեանների համառօտ նկարագրութիւնները տե՛ս Յուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հտ. Ա, կազմեցին **Օ. Եգանեան, Ա. Ջէյթունեան, Փ. Անթաբեան**, խմբագրութեամբ **Լ. Խաչիկեանի, Ա. Մնացականեանի**, ՀՍՍՌ ԳԱ հրատարակչութիւն, Եր., 1965, էջ 1004-1066:

** Տե՛ս **Յ. Թօփճեան**, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, մասն Բ., Վաղարշապատ, 1900:

«Նոր Բառգիրք Հայկազեան լեզուի» բառարանը (հտ. 2, էջ 89 եւ 357) «յետագայ» բառը իմաստով նոյնացնում է «հետագայ»-ի հետ: Ընդ որում՝ «Նոր Բառգիրքը» առաւել տարածուած եւ հիմնական է համարում «հետագայ» ձեւը:

Հետագայում լոյս տեսած բառարաններում բառի գրութեան ձեւի եւ իմաստի որեւէ տարբերակում արձանագրուած չէ: Օրինակ, Սիմոն Գաբամաճեանի «Նոր Բառգիրք հայերէն լեզուի» (1910) բառարանը «յետագայ» բառաձեւ առհասարակ չունի, ունի միայն «հետագայ» բառաձեւը «հետեւէն եկող. գալիք. յաջորդ» բացատրութեամբ (էջ 812): Խորհրդային շրջանի բառարաններում, օրինակ, Էդ. Աղայեանի «Արդի հայերենի բացատրական բառարանում» եւ ՀՀ ԳԱԱ լեզուի ինստիտուտի հրատարակած «ժամանակակից հայոց լեզվի բացատրական բառարան»-ում նոյնպէս «յետագայ» բառաձեւը չկայ, քանի որ ուղղագրական բարեշրջումից յետոյ այդ բառերը դարձել են համանուններ: Այս երկու բառարանները նոյն բացատրութիւնն են տալիս «հետագայ» բառին.

Էդ. Աղայեան – *ՀԵՏԱԳԱ, ած. 1. Որեւէ բանի հաջորդող: 2. Որեւէ բանի հետեւող, մի բանից հետո եկող, հետեւյալ, հաջորդ: 3. գ. Ապագա: (եր., 1976, հտ. 1, էջ 861):*

ՀՀ ԳԱԱ լեզուի ինստիտուտ – *ՀԵՏԱԳԱ 1. հետո եկող, ապագա, գալիք, 2. հետեւյալ, հաջորդող» (եր., 1969, հտ. 3, էջ 341):*

Գնել առ. Ճէրէճեանի, Փարամազ Կ. Տօնիկեանի եւ Արտաշէս Տէր Խաչատուրեանի *«Հայոց լեզուի նոր բառարան»-ում (Պէյրութ, 1992) «հետագայ» եւ «յետագայ» բառերին տրուած է նոյն բացատրութիւնը (էջ 305, 1221), այն տարբերութեամբ, որ «յետագայի» համար տրուած է «որեւէ բանի յաջորդող», իսկ «հետագայի» համար՝ «որեւէ բանի անմիջապէս յաջորդող» բացատրութիւնները:*

Ստ. Մալխասյանցը «Հայերէն բացատրական բառարան»-ում (եր., 1944, հտ. 3, էջ 96 եւ 406) առաջին անգամ տարբերակում է այս երկու բառաձեւերի իմաստները.

«ՀԵՏԱԳԱՅ *(գա), ի (ից), ած. Հետեւող, յետեւից եկող, յաջորդող, հետեւեալ:* Այս եւ հետագայ խօսքերից պարզ երեւում է նրա դիտաւորութիւնը: Պայմանը բաղկացած էր հետագայ հինգ յօդուածներից: *(Այլ է յետագայ):*

ՅԵՏԱԳԱՅ, *ած. Ինչ որ յետոյ է եկել, կամ յետոյ պիտի գայ:* Յետագայ սերունդներն անշուշտ մեզանից աւելի լաւ կապրին: *2. գ. Ապագայ ժամանակ:* Այդ հարցի վճիռը թողնենք յետագային: Յետագայում շատ բան կփոխուի: *Այլ է հետագայ»:*

Նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ բառի արմատը «հետ»-ն է (ըստ Աճառեանի), ինչպէս նաեւ «հետագայ» բառաձեւի առաւել յաճախակի կիրառութիւնը հայ մատենագրութեան մէջ (ըստ Հայկազեանի բառարանի) եւ Ստ. Մալխասեանցի այս բառաձեւերի իմաստային յստակեցումը՝ Մայր ցուցակում նախնընտրել ենք կիրառել «հետագայ» բառաձեւը:

Հատորում կիրառուած յապաւումների, համառօտագրութիւնների եւ պայմանական նշանների ցանկ

/// (շար.) = շարունակութիւնը թափուած
/// (սկ.) = սկիզբը թափուած
/// (վջ.) = վերջը թափուած
աբեղ – աբեղայ
ածչնչկն – աստուածաշնչական
արտմ. – արտաքին
արեպս. – արեւելեան պարսկերէն
բլրգծ – բոլորգիծ
բլրգր – բոլորգիր
գրչփրձ – գրչափորձ
դ. – դար
եպս. – եպիսկոպոս
երկթգր – երկաթագիր
թ. – թիւ
թգւր – թագաւոր
լատ. – լատիներէն
լս. – լուսանցք
ծն. – ծնունդ է
ծնթ. – ծանօթագրութիւն
կթղկս – կաթողիկոս
կնհդրշմ – կնհադրշմ
կր. – կրօնաւոր
հայ. – հայերէն
հմմտ. – համեմատել
Հ՝ր – համար
ձեռ. – ձեռագիր
ճգնւր – ճգնաւոր
մահ. – մահացել է
մգզթ – մագաղաթ
մհտ. – մահտեսի
մնրկր – մանրանկար
մրգ. – մարգարէ
յիշ. – յիշատակարան
յշտկծ – յիշատակուած
յուն. – յունարէն
նահտկ. – նահատակուած
նոտր. – նոտրգիր
ուղղգծ – ուղղագիծ
պհպ. – պահպանակ
պտոկ-պհպ. – պատառիկ պահպանակ
պրն – պարոն
սբ, սրբ – սուրբ
սկ. – սկիզբը
ստ. – ստորին
սրկ. – սարկաւագ
վկյ – վկայ
վջ. – վերջը
վր. – վերին
վրաց. – վրացերէն
վրդ. – վարդապետ
տրց. – տիրացու
ֆհյ – ֆահլաւայ
ֆորեպս. – ֆորեպիսկոպոս

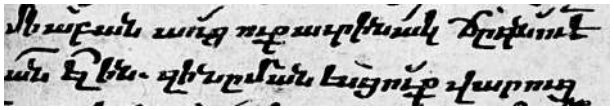
ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

3401
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

[ՍԱՆԱՀԻՆ]* ԺԶ. դար

ԳՐԻՉ՝ Թումա սրկ.: ՍՏԱՑՈՂ՝ Սարգիս աբղյ:

ԹԵՐԹ՝ 263: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԸ×12 (Ա, Իէ 7, Բ 1, Գ-Դ՝ չիք, Ե-Ջ 5, Ժ, ԻՋ 11, ԺԱ, ԻԸ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,4×10,4: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11×7): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 165ա): ՏՈՂ՝ 25: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի կապիչներով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+էԸ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ:



Նմուշ 165ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լս-այիւ՝ Իմաստուն կոյս (Առակ յիմար եւ իմաստուն կուսանաց)՝ 53ա: Ճակատազարդ՝ 6բ, 47ա, 68ա, 111ա, 160ա, 212ա, 229ա, 251ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թոչուն: Ձարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր, մարդադէմ: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, դարչնագոյն, սեւ:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Մեկնութիւն ինչ (՞): Ժ. դ.: ԳԴ+եՋ՝ ստացուած 1ական թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի ծալումով եւ խորը եզրահատումով: Մագաղաթ 19,5×13,5. երկսիւն (19,5×13,5). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Գա). տող՝ 18-20: Կարդալ. Գա-Դբ՝ «///նապի է երթա/// ///ա վասն այն ո///... /// թէեւ մեք ///ցուք ընդ ն/// ոմանք աս///», Գբ-Դա՝ «///եռեալ եւ ///թիւն էր... փակեալ /// այլ ընդ ամենայն կո///», Եա-Զբ՝ «/// յասելոյ /// զի զար/// բանզի... ասէ հրեայքն /// բազում էին, որ իմ///», Եբ-Զա՝ «///այ ի նմանէ եւ եր/// զբոյրն եւս կոչէր... հայիս չ/// աւգնական/// ///նձն է գործ/// ///ծեմ /// զամ///»:



Նմուշ Գա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին նորոգուած, մէջբը եւ Ա. փեղկի եզրերը լրացրած նոր կաշւով, լուսանցակողերը սեւացած. Պտոկ-պիպ-ներն աղտոտուած, ցեցի անցքերով. թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեր, թերթերի հիմքերը եւ թափուած հատուածները 1950ականների կազմութեան ժամանակ լրացուած սպիտակ թղթով, ապա նորացուած 2023 թ. նորոգութեան ժամանակ, սկզբից անորոշ, ընդմէջ թ. 6-7ի 2, 7-8ի 13, 8-9ի 31, թ. 65-6ի, 241-2ի, 251-2ի 1ական, 257-8ի 10 թերթ ընկած, թ. 214-6, 263ը աւելացուած կազմութեան ժամանակ թափուած հատուածների փոխարէն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տէ՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ: 1/1ա-2ա (սկ. /// [պարզ]գեւեցեր ըզքեզ բար...): 2/2ա-4ա: 3/4ա-6ա: 4/6բ (քրովբէից անտեսանելի կերպացեալ ըզմերս /// վջ.): 5/7աբ (սկ. /// այսաւր ցնծան երկինք ի վերուստ... Սուրբ զԱստուածածնին աւրհնութեամբ մեծաց[ուցանեմք] /// վջ.): 6-12/չիք: 13/8աբ (սկ. ///ն եւ ծընար մարմնով զքեզ... ծագեաց մեզ լոյս երեսաց եւ Փրկիչ անձ/// վջ.): 14-26/չիք: 27/9ա-12ա, 199բ-200ա (սկ. /// եւ գովել զանուն քո յաւիտեան...): 28/12ա-20ա: 29/20ա-9բ: 30/29բ-35ա, 39բ-40բ: 31/40բ-7ա: 32/47ա-9ա: 33/49ա-50բ: 34/50բ-1բ (Բարեբանեալ ես... Ուրախ լե՛ր, մա՛յր լուսոյ...՝ չիք): 35/51բ-3ա: 36/53ա-4ա: 37/54ա-5բ: 38/55բ-7բ: 39/57բ-65բ (գ՝ չիք): 40/65բ-7բ (Կենդանին յաւիտենից... Կուսածին մարմնով... Զքեզ աւրհնեմք... Որ բաշխաւղղ ես...՝ թափուած): 41/68ա-74բ: 42/74բ-80ա: 43/80ա-99ա: 44/99ա-103ա: 45/103բ-11ա: 46/111ա-3բ: 47/113բ-5ա: 48/115բ-7ա: 49/117ա-8բ: 50/118բ-20ա: 51/120ա-1բ: 52/121բ-3ա: 53/123բ-7բ (Մարգարէից գերագոյն... Այսաւր ցընծայ եկեղեցի...՝ չիք): 54/127բ-9բ (ունի՝ Մարգարէից գերագոյն... Այսաւր ցընծայ եկեղեցի...): 55/129բ-31բ: 56/131բ-3ա: 57/133ա-5բ: 58/135բ-42ա: 59/142ա-3բ: 60/143բ-6ա: 61/146ա-7բ: 62/147բ-9բ: 63/149բ-51ա: 64/151ա-3բ: 65/153բ-4ա, 157ա-8ա: 66/158ա-60ա: 67/160ա-1բ: 68/161բ-3ա: 69/163ա-4ա: 70/164ա-5բ: 71/165բ-6բ: 72/166բ-7բ: 73/167բ-9բ: 74/169բ-72ա: 75/172ա-3բ: 76/173բ-5բ: 77/175բ-7բ (Որ ընդ հողեղէն բնութեան... Որ աւետաւոր քում գալստեանդ... Այսաւր ժողովուրդք... Այսաւր ցընծա գուարճացեալ...՝ չիք): 78/177բ-9բ: 79/180ա-1բ: 80/181բ-3ա: 81/183ա-5ա: 82/185ա-94բ, 198բ-9բ, 202ա-3ա (ժբ-ժգ՝ չիք): 83/194բ-8բ: 84/203ա-7բ: 85/207բ-11բ: 86/212ա-28բ (Անոխակալ եւ բարէգութ, մի՛ ցրեր... Հեղմամբ արեան... Աւրհնեն ըզքեզ... Ընդ սուրբըս քո...՝ չիք): 87/229ա-46ա (Ժողովեալքս ի տաճար... Զահագին համբաւ... Ահագին է աւր... Մերձեցայ ես ի դուռնն...՝ թափուած): 88/251ա-63ա (Ծանեաք ըզքեզ... Հաստատութի՛ւն իմ, լե՛ր... Ի գիշերաց կանխելով... Յոյս եւ յարութիւն... Զփառաւորեալըն յամենայն... Որ լըւար... Հաստատութիւն իմ... Ի գիշերաց կանխեալ... Անմահ թագաւոր... ԶԱստուածն ամենեցուն... Անապականութեան աղբեր... Անեղին եղեալ... Աւգնական ընդունելի եղեւ իմ... Նայեցարուք երկինք... Աստուածային հուր... Ի Սուրբ երրորդութենէն ծանեաք... Հաստատեցաւ սիրտ իմ... Հոգի իմ յամենայն ժամ... Հառաչեցի զանլըռելի... Յաւրհնութիւն նոր... Ջհրաշալի խորհուրդ... Տէ՛ր, ըզլուր քո... երգեցէ՛ք Տեառն երգ նոր ձայնիւ... Նայեցարո՛ւք, ժողովո՛ւրդք... Որ ըզհուր... Որ յանըսկըզբնական Հաւրէ...

Հաստատեցան սիրտըք մեր առ քեզ, փառաց թագաւոր...՝ թափուած): 89/246ա-51ա (ունի՝ Անբսակիզբն Աստըւած հա-մապայծառ...): 90/35ա-9բ: 91/200ա-1բ: 92/200ա: 93-94/չիք: 95/154ա-7ա: 96/201բ-2ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

47ա Անարժան ոգիս հաբեղայս յիշեցայք ի Քրիստոս, ով մեզ յիշ[է], Աստուած զինքն յիշէ. ամէն:

160ա Բարեխաւսեա՛յ, տիրուհի՛, մեղաւոր գրչիս Թումայ*:*

211բ Ջստացող գրոցս, որ ստացաւ տէր Սարգիս *յիշատակ ինձ եւ իմ ծնաւղացն, զանարժան եւ մեղաւոր գրչիս՝ սուտանուն* Թումայ *սարկաւագք, եւ գործն ոչ, յիշեցէ՛ք, ո՛վ դաս քահանայից եւ սարկաւագաց, կարգալով կամ աւրինակելով, Աստուած տացէ ձեզ պըսակ մարտիրոսաց, փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն:*

228բ Զգմեղաւոր փծողս՝ զԹումա *սարկաւագէս յիշեցէ՛ք, եւ Աստուած զգձեզ յիշէ ի միւսանգամ գալըստեան. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *263ա (1692 թ., բոլորգիր) Զվերջին նորոյգող սուրբ գրանցս յիշեցէ՛ք, զբԲարսեղ ահ[եպիսկոպոսն յիշեցէ՛ք, որ եւս նորոյգել ժ. եւ ե. (15) գիրք՝ մեծ եւ փոքր, հալալ ընչից եւ ապրանաց իմոց տուի նորոյգել վասն փրկութեան հոգւո իմոյ եւ իմ արեան մերձաւորացն: |263բ| Ո՛վ սուրբ քահանայք եւ մանկունք սուրբ եկեղեցոյ, ով ոք հանդիպիք սմա կարգալով կամ է. խորհուրդ սուրբ եկեղեցոյ կատարելով, յիշեցէ՛ք* զԲարսեղ *ահ[եպիսկոպոսն եւ իւր ծնօղն եւ իւր արեան մերձաւորսն յիշեցէ՛ք, եւ դուք յիշեալ լիցիք առաջի Աստուծոյ. ամէն: Կազմեցաւ ի դրան* Սուրբ Աստուածածնին, *թվին Ռճե. եւ Ա. (1692), մախսի ամսոյ Ի. եւ ե. (25):*

* Ծնթ. Նորոգումը եղել է ըստ ամենայնի Սանահնի վանքում, որի առաջնորդը 1672, 1683-1697 թթ. եղել է Բարսեղ եպիսկոպոսը. տե՛ս Յիշատակարան Սանահնոյ վանից (Սանահնի էջօթուկը), աշխ. Պ. Մուրադեանի, խմբ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի հրատ., 2007, էջ 263: Յիշատակուած Ս. Աստուածածինն անպայման Սանահնի վանքի գլխաւոր եկեղեցին է, նոյն վանքում է գրուել նաեւ յաջորդ՝ 1839 թ. յիշատակարանը: Հնարաւոր է ենթադրել, որ ձեռագիրս գրուել եւ նորոգումից առաջ մի դար շարունակ գործածուել է նոյն Սանահնի վանքում, ապա՝ արժէ փնտրել եւ գտնել 1692 թ. շուրջ Սանահնում Բարսեղ եպիսկոպոսի նորոգած միւս ձեռագրերի գոնէ մի մասը եւ բոլորի համադիր ճնշութեամբ ուսումնասիրել մեր գրչութեան պատմութեան այդ ուշագրաւ էջը:

2. *108բ լս. (1839 թ., անփոյթ շղագիր) Ի թվին 1839 ամի Փրկչին եկի* Աւետիս *աբեղէս եւ միաբանեցա սուրբ ուխտիս* Սանահնի*: Այլեւայլ ժամանակի յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ դուք յիշեալ լիցիք ի վերջոյ բարբառոյն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա.ին սոսնձած թղթին՝ «Հդր 13, ԺԶ., Շարական /// նորոգողը ///, թիւ Ռճե.ից առաջ (1691), Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», «Հդր 1144/3401», 1ա՝ «3401», պհպ. Ըբ՝ «Վերականգնումը կատարել է Արևիկ Գրիգորյանը, ղեկավար՝ Գայանե Էլիազյան, 2023 թ.»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա ատ. լս., հակառակ դիրքով՝ «երանութիւն մարդոյ փառք է իւրն, ասին սուրբքն նախնեաց», 127ա ատ. լս.՝ «եղբա՛յր Դաւիթ, այդպէս կու լինի, ինչի՞ ես բարկանում», պտռկ-պհպ-ներին, գրեթէ բոլոր էջերի լս-ներում՝ առանձին բառեր, տառեր, մասնիկներ:*

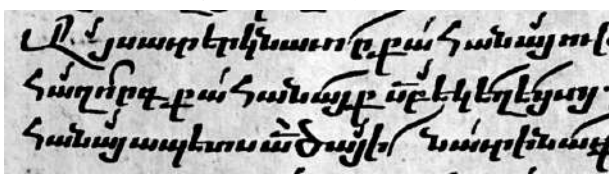
3402
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԱՅՐԻՎԱՆՔ ՋԱ. – 1452

ԳՐԻՉ՝ Մաթէոս կբ.: ՍՏԱՑՈՂ՝ Դանիէլ աբղ:

ԹԵՐԹ՝ 331+1 (կրկն.՝ թ. 1). չգրուած՝ 1գ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԸ×12 (Ա 14, Ժ 13, ԻԸ 5): ՆԻԹ՝ թուղթ, մագաղաթ (թ. 1, 2, 11, 121): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14×9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5×6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 185ա): ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ մետաքս:

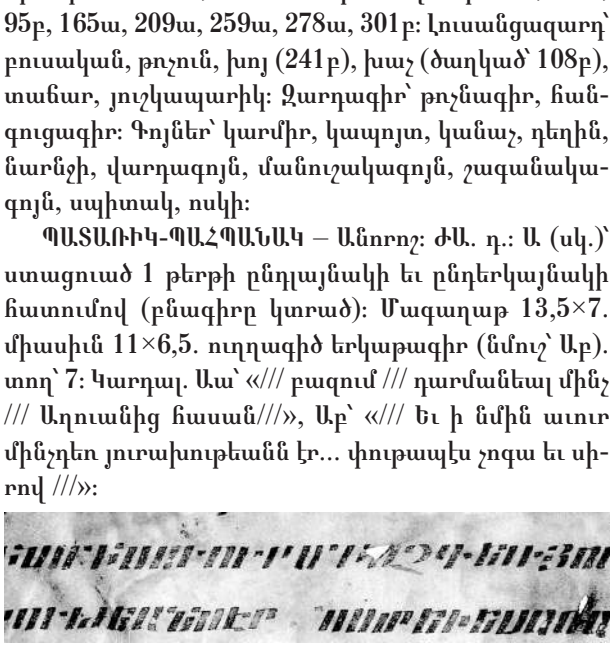
ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ծնունդ՝ 1դ: Յարութիւն, Աւետումն դժոխոց՝ 120բ: Լս-ային՝ Աւետումն՝ 7բ-8ա, Աստուածամայրը Մանկան հետ՝ 12բ, Մարիամ Աստուածածին՝ 21բ, Մկրտութիւն՝ 25ա, Իւղաբեր Մարիամ՝ 27ա, Ընծայումն տաճարին՝ 31ա, Սուրբ Անտոն Անապատական՝ 33բ, Թէոդոս թագաւոր՝ 35ա, Դաւիթ արքայ՝ 37ա, Ստեփանոս Նախավկայ՝ 38ա, Պետրոս եւ Պաւղոս՝ 40բ, Ոդիլ Ոռոմաց՝ 42բ, Յովհաննէս առաքեալ՝ 44ա, Յովնան յերախ կիտի՝ 48ա, Բարի հովիւ՝ 62ա, Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 87ա, 181բ, Քրիստոս չորեքկերպեան գահին՝ 88բ, Յարութիւն Ղազարու՝ 95բ, Մուտ յԵրուսաղէմ՝ 97ա, Ադամ եւ Եւա՝ 101ա, Իմաստուն եւ յիմար կուսանք՝ 103ա, Ներսէս Շնորհալի՝ 111ա, 185բ, Խաչելութիւն՝ 116ա (ստացող Դանիէլ աբեղայ), Թաղումն Քրիստոսի՝ 118ա, Գլուխ Յովհաննու Մկրտչի ի վերայ սկուտեղի՝ 126բ, Համբարձումն՝ 154ա, Հոգեգալուստ՝ 165ա, Աւետումն Զաքարիայի՝



Նմուշ 185ա

176ա, Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 180բ, Սուրբ Հռիփսիմէ՝ 188ա, Պայծառակերպութիւն՝ 195բ, Վերափոխումն Աստուածածնի՝ 202բ, Գիւտ խաչին՝ 222ա, Մարգարէ՝ 224ա, Մեսրոպ վարդապետ Մաշտոց՝ 227ա, Յակոբ Մծբնացի՝ 229ա, Մինն ի հառասուն մանկաց՝ 231ա, Հրեշտակապետ՝ 232բ, Սուրբ հայրապետ՝ 234ա, Իգնատիոս Անտիոքացի՝ 237ա, Յովհան Ոսկեբերան՝ 237բ, Բասեղ Կեսարացի՝ 237բ, Գրիգոր Աստուածաբան՝ 238ա, Եփրեմ Ասորի՝ 238բ, Թէոդորոս զաւրավար՝ 240ա, Քրիստոս՝ 250ա, 287ա, 297ա, Ջորեկերպեան՝ 250բ, Հրեշտակ՝ 270ա, Մովսէս՝ 308բ: Կիսախորան՝ 2ա, 121ա: Ճակատազարդ՝ 11ա, 51ա, 95բ, 165ա, 209ա, 259ա, 278ա, 301բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, խոյ (241բ), խաչ (ծաղկած՝ 108բ), տաճար, յուշկապարիկ: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, վարդագոյն, մանուշակագոյն, շագանակագոյն, սպիտակ, ոսկի:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Անորոշ: ԺԱ. դ.: Ա (սկ.)՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի հատումով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 13,5×7. միասիւն 11×6,5. ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աբ). տող՝ 7: Կարդալ. Ա՝ «/// բազում /// դարմանեալ մինչ /// Աղուանից հասան///», Աբ՝ «/// եւ ի նմին աւուր մինչդեռ յուրախութեանն էր... փութապէս չոգա եւ սիրով ///»:



Նմուշ Աբ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, դոնակի ստ. մասը եւ մէջքի վր. մասը վնասուած, կապիչներն ու գամերն ընկած, լուսանցակողերի կարմիրը հիմնականում թափուած, գունափոխուած. պտոկպիպ-ի լս-ը գրեթէ 4 սմ-ի չափով պատռուած. թերթերին աղտոտուածութեան հետքեր, ցեցի անցքեր, մի շարք թերթերի թափուած մասերը լրացուած հետագայի թղթով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ: 1/2ա-5ա: 2/5ա-7ա: 3/7բ-10բ: 4/11ա-2բ: 5/12բ-4ա: 6/14ա-6ա: 7/16ա-7բ: 8/17բ-9բ: 9/19բ-21բ: 10/21բ-3ա: 11/23ա-5ա: 12/25ա-7ա: 13/27ա-31ա: 14/31ա-3բ: 15/33բ-5ա: 16/35ա-7ա: 17/37ա-8ա: 18/38ա-40բ: 19/40բ-2բ: 20/42բ-4ա: 21/44ա-6բ: 22/46բ-8ա: 23/48ա-50ա: 24/50աբ: 25/51ա-2բ: 26/52բ-6բ: 27/56բ-62ա: 28/62ա-70բ: 29/70բ-80բ: 30/80բ-8բ: 31/88բ-95ա: 32/95բ-7ա: 33/97ա-9բ: 34/99բ-101ա: 35/101ա-2բ: 36/103ա-4բ: 37/104բ-6ա: 38/106ա-8բ: 39/108բ-17բ: 40/118ա-20ա: 41/121ա-7բ: 42/127բ-34ա: 43/134ա-54ա: 44/154ա-7բ: 45/157բ-64բ: 46/165ա-7ա: 47/167ա-8բ: 48/168բ-70ա: 49/170ա-1բ: 50/171բ-3ա: 51/173ա-4ա: 52/174ա-6ա: 53/176աբ-80բ: 54/180բ-1բ: 55/181բ-4ա: 56/184ա-5բ: 57/185բ-8ա: 58/188ա-93բ: 59/193բ-5բ: 60/195բ-8ա: 61/198ա-9բ: 62/199բ-201ա: 63/201ա-2բ: 64/202բ-4բ: 65/205ա-6բ: 66/206բ-8բ: 67/209ա-10ա: 68/210ա-1բ: 69/211բ-3ա: 70/213ա-4ա: 71/214ա-5բ: 72/215բ-6բ: 73/216բ-8ա: 74/218ա-20բ: 75/220բ-2ա: 76/222ա-4ա: 77/224ա-7ա: 78/227ա-9ա: 79/229ա-31ա: 80/231ա-2ա: 81/232ա-4ա: 82/234ա-45բ, 300բ-1ա: 83/245բ-9բ: 84/249բ-54բ: 85/255ա-8բ: 86/259ա-77բ: 87/278ա-97ա: 88/301բ-20ա: 89/297ա-300բ, 325բ-7ա: 90/328ա-31բ (՝ չիք): 91/324ա-5բ: 92/չիք: 93/322ա-3ա: 94/323ա-4ա: 95/չիք: 96/321բ-2ա: Ունի՝

1. *1աբ* Յաղագս շարականացն, թէ ով է ասացեալ – *Նախ Մեծն Մեսրովպ զկարգն ապաշխարութեան... եւ ոմանք ասեն, թէ Սիւնեցոյն է:*

2. *321բ* Կիրակմտի. ՍՏ. ՀԲ. – *Անըսկիզբն Աստըւած, համապայծառ, ամենասուրբ երրորդութիւն... զաստուածային լոյս քո ծագեա՛ յանձինըս մեր աւրՙ:*

3. *327աբ* ԲԿ. Տ. *Սարսափելի որոտմամբ եւ ահագին զաւրութեամբ («ՍԱՐԴԻՍ»)... ԱԿ. Մ. Ով գերահրաշ ծաղիկ բուրեալ... ԴՋ. Մ. Ուրախացի՛ր, Աստուածածի՛ն, վերաւրհնեալդ ի սրովբէից...*

4. *331բ* Շարական գեղարդեանն – *ԲՋ. Իսկ դու պարծանք ես պարծանաց... արտաբերէր, որով փրկիմք եւ հաղորդիմք ի /// (վջ.):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

208բ Ջանպիտան եւ զանարժան գծող Մաթէոս *սուտանուն կրաւնաւոր յիշեցէ՛ք ի սուրբ յաղաւթս ձեր, ո՛վ սուրբ եղբարք:*

*277բ Ջանպիտան գծող սորին զ*Մաթէոս *անարժան եւ զստացող զԴանիէլ կուսակրաւն աբեղայ յիշեցէ՛ք ի սուրբ յաղաւթս ձեր, ո՛վ սուրբ եղբարք, եւ Աստուած զձեզ յիշէ:*

320ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ: Ի ծագմանէ բանին Աստուծոյ լուսաւորեալք եւ ի շնորհաբաշխ Հոգւոյն Սրբոյ մաքրազարդեալք ի մերոց պետաց, ի հոգեկիր արանց, ի հայկազանց սեռից, յուղղափառ հայրապետաց եւ աստուածաբան վարդապետաց, ներհմտացեալք կրթական վերծանութեամբ, քաջոլորակ բաժանմամբ ձայնից երաժշտականաց շարակարգեցին զերգս շարականաց վիպասան չափաբանութեամբ բոլոր տարոյն, ըստ հոլո[վ]ման մեծ արուսեկին, յաղագս տէրունական տօնից եւ ամենայն սրբոց ի պահքս ապաշխարութեան եւ ի հանգիստ ննջեցելոցն ի Քրիստոս, եղանակեցին երգ

աւրհնութեան ի պայծառութիւն տաւնից եւ ի պատիւ փառացն Աստուծոյ, ի համաձայնութիւն հրեշտակաց եւ ի մասնակցութիւն սրբոց եւ ի հրճուանս եկեղեցական դասուց: Արդ, ցանկացօղ եղեւ այսմ աստուածա|320բ|շունչ երգարանիս Դանիէլ *աբեղայ, եւ ետ գծագրել մեծաւ ծախիւք՝ ի վայելս վայելուչ անձին իւրոյ եւ յիշատակ իւր եւ ծնաւղաց իւրոց՝ հաւր իւր՝* Դաւթի *եւ մօրն իւր՝* Կանէֆի, *փոխեցելոցն ի Քրիստոս, եւ հարազատ եղբաւր իւրոյ՝* Սամուէլ *քահանայի, հանդերձ ծաղկերանկ զաւակաւք, եւ զհաւրեղբայրն իւր՝* զՄարտիրոս *քահանայ, որոյ յիշատակ նոցին աւրհնութեամբ եղիցի:*

Արդ, եղեւ աւարտ գրչութեան այսմ մեծահանդէս, ոսկիազարդ եւ հոգելից տառիս ի շրջագայութեան հայկազեան տումարի ՋԱ. (1452), ի դառն եւ ի չար ժամանակի, որով նեղիմք ի բռնութենէ անօրինաց, ի հայրապետութեան տեառն Գրիգորի՝ *յառաքելական աթոռն ի* Սուրբ Էջմիածինն, *որ ի Վաղարշապատ, ի սուրբ եւ ի գերահռչակ ուխտս, որ կոչի* Այրիվանք՝ *ի սկիզբն եւ ի մայր ամենայն վանորայից, ընդ հովանեաւ լուսոյ մաւր* Սուրբ Աստուածածնին *եւ արեամբ ներկեալ անմահին Յիսուսի սուրբ գեղարդեանն, եւ այլ սրբոցս, որ աստ հաւաքեալ կան, ձեռամբ ամենամեղ եւ փգուն գրչի՝* Մաթէոսի, *որ զանունս միայն ունիմ կրօնաւորի, ի խնդրոյ եւ յարդեանցս երիցս երանեալ* Դանիէլ *կրօնաւորի, վասն որոյ յերեսս անկեալ |321ա| աղաչեմք զամենեսեան, որք լուսաւորիք սովաւ ուսմամբ կամ գաղափար առնելով, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զվերոյգրեալ ստացաւղք տառիս՝* Դանիէլ *աբեղայ, հանդերձ ծնօղաւք եւ ամենայն արեան մերձաւորաւք: Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս ասելով ի խորոց սրտէ, թէ Տէ՛ր Աստուած, ողորմեա՛ նոցա եւ ջնջեա՛ գձեռագիր յանցանաց նոցա եւ գրեա՛ զնոսա ի գիրն կենաց: Ընդ նոսին եւ զիս՝ զբազմամեղ ոգի* Մաթէոս, *որ եղէ գրիչ եւ սպասաւոր այսմ իրագործութեան ի գիր, ըստ իմում կարի Խլկեցի աւրինակաւ՝ բանիւ եւ եղանակաւ ստուգեալ, եւ եդի զսայ շաղկապ սիրոյ ի մէջ հոգեւոր հարագատիս մեր՝* Դանիէլի, *որոյ Տէր Աստուած վայելեալ տացէ բազմամեա ժամանակաւ: Ընդ որս եւ ես անկեալ աղաչեմ զամենեսեան, որք հանդիպիք ի տեսութիւն վայելչութեան, եւ որք աւգտիք կամ ընդաւրինակէք, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զիս՝* զՄաթէոս *գրիչ, եւ զծնօղսն իմ եւ զապաշխարող քոյրս մեր՝* Ղատերես, *որ բազում աշխատանք ունի ի վերայ մեր: Եղիցի յիշատակ մասին ժառանգութեան ընդ սուրբս ամենայն, ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որով յիշողացդ եւ յիշեցելոցս առ հասարակ ողորմեացի. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն, եղիցի, եղիցի:*

Տե՛ս Ժե. դ. յիշ-f, Բ., էջ 15-16, Հմր 19:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին (1871 թ., շղագիր) յիշատակ եառու այս շարականս* Մայնի *հոգու համար, թող Աստուած վեր առնի ի ձեռաց նորա ի հաճոյս իւր. ամէն,* Թադէոս Երուանդեանց, Սանահին, *1871 ամի:*

2. *2ա ստ. լս. (ԺԹ. դ., շղագիր) Յիշատակ է շարականս* Մայնին *եւ* Ստեփանոսին Մաղաքեանց:

3. *2բ ստ. լս. (ԺԹ. դ., նոտրգիր) Ընկա՛լ, Տէ՛ր, զփոքրս ի տկարէս ու տո՛ւր |3ա| զմեծս ի հզօրէս առ այս աւանդ |3բ| մաղթանաց ու տո՛ւր գողորմութիւնդ շնորհաց |4ա| ես մեռանիմ, / դանամ ի հող, / գիրս մնայ յիշատակող,* Թադէոս Երուանդեանց:

Տե՛ս Ո. Եգանեան, Աշխատութիւններ, պատր. Գէորգ Տէր-Վարդանեան, Երեւան, 2014, էջ 40:

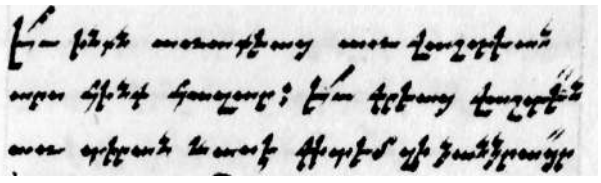
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «ՋԱ. – 1452, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Հմր 14, շարական չիք թիւ», «Հմր 1145/3402, ԺՋ.՝ ջնջած», 12ա ստ. լս.՝ «Սանահին», 331բ՝ «Թադէոսի շարական»:*

3403
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ, ՊԱՏՄՈՒԹԻԻՆ ՏԱՐՕՆՈՅ

ԱՄՍԴԷԼՕՏԱՄ ՌՄԷ. – 1758

ԳՐԻՉ՝ Սիմոն մհտ. (1բ-62բ), Սողոմոն աբղ (62բ-135բ):

ԹԵՐԹ՝ 136 (ստ. լս. գրչի էջակալում՝ 1-269, որ է՝ 1բ-136բ). չգրուած՝ 136աբ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԲ×12 (ԺԱ. 10, ԺԲ 6): ՆԻԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ լատինատառ «GR», «ANT», թագապսակ զինանշան, որը եզերող ժապաւէնին լատինատառ անընկալելի գրութիւն, փայտէ ցանկապատ մուտքով, ներսում տղամարդ՝ զինուորական հանդերձով եւ գաւազանով, եւ թագակիր առիւծ՝ սուրը ձեռքին, առիւծի գլխավերեւում՝ «PRO PATRIA»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,3×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, մատիտով սահմանագծուած (9,5×5,2): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 98ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ ոսկեզօծ դարչնագոյն դրոշմազարդ կաշի (տպարանային, եւրոպական ոճի). միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ. լուսանցակողերը՝ դրոշմազարդ բրոնզ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ (վջ.)՝ սպիտակ չգրուած թուղթ. լուսագծերով, մասն կազմաստառի (պհպ. Բ.):



Նմուշ 98ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ թոչնագիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, մէջի ստ. մասը վնասուած. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-97ա* Պատմութիւն երկրին Տարօնոյ, զոր գրեաց Ձենոբ Ասորւոց եպիսկոպոսն՝ հրամանաւ Լուսաւորչի մերոյ սրբոյն Գրիգորի

Տե՛ս ձեռ. 1328, 242ա-333բ: ա/4բ-6բ: բ/6բ-18բ: գ/18բ-38ա: դ/38բ-48բ: ե/48բ-55բ: զ/56ա-69բ: է/69բ-85ա: ը/85ա-91ա: թ/91ա-5ա:

Ունի՝

– *1բ-4ա* Բան սակաւուկ առ բարեմիտ ընթերցօղսդ – *Յորժամ նիւթ իմն պատուական եկեալ յերկրէ հեռաստանէ՝ գտանիցի ի տեղւոջ ուրեք... որ արար զամենայն եւ է օրհնեալ անզրաւ յաւիտենիւ. ամէն: Պատմողական այսմիկ տառիս, / ականջադրուկ թէ եղիցիս, / ղօղեալ գործոց մերոց տոհմիս, / տեղեակ ոմանցն առլինիցիս:*

– *95բ-7ա* Ցանկ եւ ցուցակ գրոյս ըստ համարոյ երեսաց թղթոցն – *Գրել Սրբոյն Գրիգորի առ Ղեւոնդէս. Ա. .....7 ... Վասն գալստեանն Վարդուհրայ. Խ. 178:*

ա. *97ա-100բ* Վասն մահուան Տիրանայ՝ որդւոյ Խաջին Վահանայ, եւ վասն պատերազմին, զոր արար յեզր Աղի ծովուն – *Յետ այս ամենայնի զրուցատարութեանս՝ ի Պարս սուգ անասելի եղեւ... որ ի ձեռնկերտ՝ ի Տարօն քաղաքի, ի փառս Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ՝ երրեակ անձանցն եւ միոյ բնութեանն, որում պատիւ եւ փառք անզրաւ յաւիտենիւ. ամէն:*

բ. *100բ-3բ* Վասն գիտելոյ զպատճառ խաչին Ծիծառնէոյ, թե ուստի կամ ձեռօք բերաւ ի Հայս կամ որպէս եւ յորում ժամանակի կայր ի Ծիծառնէ – *Ընդ ժամանակս թագաւորութեան կայսերն Հերակլեայ մեծի... եւ փոխեցաւ առ ըղձալին իւր բարեպաշտ ընթացիւք ի փառս Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:*

Տե՛ս Յովհան Մամիկոնեան, Պատմութիւն Տարօնոյ, աշխ. Ա. Աբրահամեանի, Երեւան, 1941, էջ 31-289 (ձեռագիրս մասին՝ էջ 19), Յովհան Մամիկոնեան, Պատմութիւն Տարաւնոյ, աշխ. Ա. Յակոբեանի, Մատենագիրք հայոց, հտ. Ե. (է. դար), Անթիլիաս-Լիբանան, 2005, էջ 971-1126:

2. *103բ-5բ* Յիշատակարան տեառն Յօհաննու եպիսկոպոսի Մամիկոնէից տանն՝ Ժողովողի պատմութեանս ի միում տեղւոջ – *Ընդ ամս ժամանակաց Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին գրեալ մեծին Ձենոբայ Ասորւոյ զոմանս... եւ անդ ցրուեցեալ, այսքանս գտանի այժմ առ ձեռն պատրաստ, զոր ընկալեալ գոհասջիք զՏեառնէ:*

3. ա. *105բ-10բ* Առ սուրբն Յօհաննէս՝ մեծն ի մարգարէս, Պաղտասար պարտաւոր դպրի ասացեալ – *Սուրբ Յօհաննէս գերհրաշական / անճառ շնորհին ընդունարան... որով Քրիստոսին հաճոյ գըտեալ, / արքայութեանն արժանացեալ:*

բ. *110բ-1ա* Նորին դարձեալ առ սուրբն Յօհաննէս («Ի ՊԱՂՏԱՍԱՐԷ») – *Ի յարգանդէ մաքրազարդեալ, / ձայն բարբառոյ անւանեցեալ... մեզ յարաժամ օգնեա՛ յերկնէ, սո՛ւրբ Յօհաննէս, ի բնութենէս գերազանցեալ:*

գ. *111բ-8ա* Նորին յետնեցելոյ ասացեալ առ սուրբն Գրիգորիոս Լուսաւորիչն Հայաստանեայց («Ի ՊԱՂՏԱՍԱՐԷ ՈՒՄԵՄՆԷ ԲԱՆ ԳՈՎԵՍՏԱԿԱՆ ՇԻՆԵՑԵԱԼ ՏԱՄԲ ՁԱՓԻԼՈՎ ԱՌ ՍՈՒՐԲՆ ԳՐԻԳՈՐԻՈՍ») – *Ի վերնական լուսոյն յաւէտ պատուեցեալ, / իմաստութեամբ նորին իսկապէս լցեալ... ո՛վ զարդ Հայաստանեայց եւ հովիւ առաջի անմահին, միշտ յիշեսցես զիս:*

4. *118ա-34ա* Յիշատակարան պատմագրաբար – *Գթութեամբն Աստուծոյ մեք՝ նուաստ ծառայքս նորա Գրիգոր եւ Յօհաննէս, սպասաւորք սուրբ Աւետարանին... եւ որք յիշէքդ, լիջիք յիշեցեալք ի Քրիստոսէ Յիսուսէ՝ յուսոյն մերմէ յաւուրն այցելութեան, հանդերձ ննջեցելովք ձերովք. ամէն:*

–*134բ* [Ցանկ] – *Վասն մահուանն Տիրանայ եւ պատերազմին, որ յեզր Աղի ծովուն .....190 ... Յիշատակարան պատմագրաբար 232:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

135ա Փա՛ռք, պաշտօն եւ գոհութիւն ամենասուրբ երրորդութեան եւ միոյ աստուածութեան՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն: Որ եւ բարեխօսութեամբ եւ մաղթանօք արագահաս եւ երջանիկ վկային իւրոյ՝ Միհնասայ *զօրավարին, ետ կարողութիւն ինձ՝ նուաստիս, կրկին գրել զվերատ գիրքս այս, որ կոչի Ձենոբ պատմագիրք, որ յառաջմանէ գրեալ էր մինչեւ ի 122 թղթահամարն՝ ձեռամբ աշակերտի* Ամասիացի Յովհաննէս *վարդապետին,* Կեսարացի *մահտեսի* Կարապետի *որդւոյ՝ մահտեսի* Սիմօնին*: Եւ անգուստ սկսայ գրել եւ ի կատար հասուցանել առընթեր վերոյգրեալ* Յովհաննէս *վարդապետին, եւ ուսանելով զայս գիրս ի նմանէ ես՝* Վաղարշապատեցի Խեչումէնց Գրիգորի *որդի* Սօղոմոն *աբեղայս, ի թուոյ Փրկչին 1758 եւ յամսեանն Օգոստոսի 25, ընդ հովանեաւ* Սուրբ Հոգի *եկեղեցւոյս հայոց յԱմստէլօտամայ: Եւ |135բ| արդ, երեսս անկեալ եւ ի հող մաձեալ եւ առաքիւր առաջի գարշապարաց համայնից եղբայրութեան ձերում՝ կողկողագին դիմօք աղաչեմ զպատահիլն եւ ի զբօսնուլն ձեր, ճեմիւ ընթերցման եւ սիրով ուղղափառութեան յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զհանգուցեալ ծնօղս իմ, եւ որք միանգամ Հայր մերիս յիշողաց զիս՝ անարդիւնս, ինքն եղիցի յիշեալ ի Քրիստոսէ յուսոյն մերոյ ի միւսանգամ գալստեան իւրոյ. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Ա. կազմաստառ (1859 թ., շինծու բոլորգիր) Գրեալ յԱմսդելօդամ, յամի Տեառն 1758, էհաս ի ձեռս իմ յամին 1859։*

2. *135բ (1859 թ., շղագիր) Կարդացի 1859 Մարտի 20։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝* «Шкаф полка, N 22», *1ա՝ «Հ[ին] 1151/3403,* Отъ Г. Галустова, *Ք. Պատկանեան մատենադարան, Ջենոբ Գլակ, վպ не изъ церковныхъ ли книг?»։*

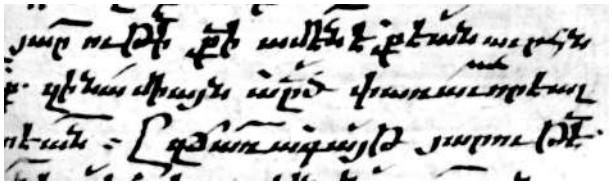
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ անհասկանալի բառ, թուեր։*

3404
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ժէ. դար

ԳՐԻՉ՝ Աւետիս Ֆիյ։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Յակոբ դպիր։

ԹԵՐԹ՝ 264։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Լ×12 (Ա 5, Բ, Գ, Ժ, ԺԳ, ԻԸ 11, Դ, Է, ԺԸ-ԺԹ, ԻԳ 10, Ը, Լ 7, ԺՋ, ԻԲ, ԻԴ, ԻԹ 8, ԻԱ, ԻԵ-ԻԷ՝ չիք)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,4×10,2։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5×6)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 152ա)։ ՏՈՂ՝ 22-23։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի՝ երկու կապիչով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկաւոր մետաքս։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Ջ+Է-ԺԱ՝ չգրուած թուղթ (Ջա՝ գրուած)։



Նմուշ 152ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձակատազարդ՝ 99բ, 132ա։ Ջարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. վերականգնուած նոր տախտակներով եւ կաշուով, լուսանցակողերը կեղտոտուած, սեւացած. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, խունացած, կեղտոտուած, ցեցի անցքերով, ընդմէջ թ. 5-6ի, 61-2ի, 78-9ի, 101-2ի, 125-6ի, 160-1ի, 168-9ի, 180-1ի, 262-3ի 1ական, 16-7ի, 218-9ի 2ական, 71-2ի, 189-90ի, 229-30ի 3ական, 211-2ի 14, 237-8ի 40, 255-6ի 4 եւ վերջից անորոշ հանակի թերթ ընկած, գրեթէ բոլոր թերթերի թափուած մասերը լրացուած հետագայի թղթով։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ։ 1/1ա-4ա։ 2/4ա-5բ (Որ ի բարձրութիւնս երկնից...՝ թափուած)։ 3/6ա-8ա (սկ. /// բերկրեալ կոյս Մարիամ...)։ 4/8բ-10ա։ 5/10բ-2ա։ 6/12ա-4ա։ 7/14ա-6ա։ 8/16աբ (Ըզքեզ աղաչեմք... Որ ի հրեղէն աթոռ... Ըզքեզ կոյս եւ մայր...՝ թափուած)։ 9/17ա-8ա (սկ. /// բարձր արարէք ըզնա յաւիտեան...)։ 10/18ա-20ա։ 11/20ա-2ա։ 12/22ա-4բ։ 13/24բ-9ա։ 14/29ա-31բ։ 15/31բ-3բ։ 16/33բ-5բ։ 17/37բ-9ա։ 18/39ա-41բ։ 19/41բ-3բ։ 20/43բ-6ա (ունի՝ ԳՋ. ճշ. Այսօր բերկրանաւք լըցեալ ցնծութեամբ...)։ 21/46ա-8բ։ 22/48բ-50բ։ 23/50բ-2բ։ 24/չիք։ 25/53ա-5ա։ 26/55ա-9ա (58բ-9ա ստ. լս. գրչից՝ «Ի հոսել հրեղէն գետոց փորձանաց ազգ ազանեաց վերանալ հետ արգարոցն |59ա| ի մարգկան ինձ շնորհեա՛, թեւս (=թերեւս) ողորմեա՛յ ինձ, Աստուա՛ծ», 58բ նոտրգիր՝ «Մ վ եղբայր, օրինակի մէջն չկայր, եգեւ գրեցաք, թողութիւն արարէ՛ք»)։ 27/59բ-65բ (Զանուն քո, Քրիստո՛ս, աւրհնեմք... Ծով կէնցաղոյս.., ի համբառնալ իմում... Որ խոնարհեցար...՝ թափուած)։ 28/65բ-72բ (Յոյս իմ ես... Ընդ առաւաւտըս կանխեցից... Տէր Աստըւած հարցըն մերոց... Մեղք իմ բազում են... Ամենայն երկիր... Մանկանցն ըզձայնըն... Թիւնս իմ։ Մեղայ քեզ... Ամենայն արարածք... Աստըւած հրզաւր թագաւոր... եկեսցէ Տէր ի վերայ մեր... Տէր ըզլուր միւսանգամ... Որ աւրհնիս ի հրեշտակաց... եւ աւրհնեցէք զանուն Տեառն...՝ թափուած)։ 29/72բ-83ա (Զաւրհներգութիւնըս բանաւոր... Պահապան խընդրեմք... Սուրբ Աստըւած Հայր անըսկիզբն... Քրիստոս Աստըւած... Ջանըսկիզբն Աստըւած զՀայրն...՝ թափուած)։ 30/83ա-92ա։ 31/92ա-9բ։ 32/99բ-101բ։ 33/102ա-3ա (սկ. /// [ձերոց]ն աւրհնաբանից ուրախութեամբ բարեբանեցէ՛ք...)։ 34/103աբ։ 35/103բ-5բ։ 36/105բ-7բ։ 37/107բ-9ա։ 38/109ա-12ա։ 39/112բ-5բ, 118բ-25բ (արդ, ընդ վիմացն, որ շարժէին, շարժեա՛յ զանշարժ սիր[տս] /// վջ.)։ 40/115բ-8ա։ 41/132ա-8բ։ 42/139ա-43բ (ա՝ թափուած)։ 43/143բ-62ա (Փառաբանակից Հաւր... Որ բարեբանեալդ ես... Ի խաչ ելեր... Կանանցըն կանխելով... Որ ի քառակերպեան... Թիւնս իմ։ Ողորմեա՛ մեզ... Ահագին ձայնիւըդ... Յորժամ ի խաչին...՝ թափուած)։ 44/162ա-6բ։ 45/166բ-72բ (Որ զամենազաւր զաւրութիւնըդ... Յարեար երեւեցար... Յորժամ եկին ի գերեզմանն... Այսաւր ցընծան... Որ ըզկերպարանըս... Էջ հրեշտակն... Փառաւորեալ է...՝ թափուած)։ 46/173ա-5բ։ 47/175բ-7ա։ 48/177ա-9ա։ 49/179ա-80բ։ 50/180բ-1ա (Այսաւր ցընծան դասք... Անեղանելիդ Աստուած... Իջեր, Տէ՛ր... Այսաւր աղբեր...՝ թափուած)։ 51/181ա-2բ։

52/182բ-4բ: 53/184բ-9բ: 54/189բ-90բ (տեսանէր ըզՅիսուս ի կայր առ նա եւ աղաղակէր եւ ա[սէ] /// վջ.): 55/191աբ (սկ. /// [գալ]ըստեանն: Հրաշալի գարմացմամբ երանելին...): 56/191բ-3ա: 57/193ա-5բ: 58/195բ-202ա: 59/202ա-4ա: 60/204ա-6բ: 61/207ա-8բ: 62/208բ-10բ: 63/210բ-2ա: 64/212աբ (Որ ըզնախամաւրըն... խորանայարկ կամարանըման... Որ ունիս իշխանութիւն... Անըսկիզբն Աստուած... Անթառամ ծաղիկ...՝ թափուած): 65-71/չիք: 72/213ա-4ա (սկ. /// [սրովբէից ան]տեսաբար ահիւ [պատուեալ] քեզ երկրըպագեմ յաւգնութիւն...): 73/214ա-5բ: 74/215բ-8ա: 75/218ա-9բ (մահուամբ առիթ գոլ կենաց եւ մահացուցիչ նախա[ստեղծին] /// վջ.): 76/220ա (սկ. /// բարձրեալ թագաւոր, որ վասն մեր...): 77/220ա-3բ: 78/223բ-5բ: 79/225բ-8ա (կրկն.՝ 35բ-7բ): 80/228ա-9բ: 81/229բ-30բ (անարուեստ աթոռք բազմաչեայ քերովբէք /// վջ.): 82/231ա-8բ (սկ. ///աց գառաքելոց սըրբոց եւ գմարգարէից ջրեցան... արիացեալք առ հակառակն /// վջ., ժ. կրկն.՝ 59բ, գ, ժգ-ժդ՝ չիք): 83/չիք: 84/126ա-31ա (սկ. /// արարչական Բանին հրաման...): 85-86/չիք: 87/239ա-56բ (սկ. /// [ընկա՛լ եւ արժ]անաւորեա՛ հանգըս///, որ ըզգըժոխս աւերեցէր եւ ըզգերեալսն փըրկեցէր /// վջ.): 88/257ա-64բ (սկ. /// [քրովբէ]ական աթոռ: Որ ընդրեցեր քեզ վերըստին... Հաստատութիւն իմ... Ի գիշերաց կանխեալ... Անմահ թագաւոր... ԶԱստուածն ամենեցուն... Անապականութեան աղբեր... Անեղին եղեալ... Աւգնական ընդունելի եղեւ իմ...՝ թափուած, հարսն երկնից եւ գուռն [կնքեալ], զոր [մարգարէն եառեա] /// վջ.): 89-92/չիք: 93/131ա-2ա: 94-96/չիք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Գրչի *99բ ես՝ անարժան գծօղ* Աւետիս *սուտանուն քահանայ, եւ իմ ծնօղն <իմ> յիշեա՛յ:*

118ա Մեռեալ հոգիս եւ փաբուր (=թափուր) ի բարեաց գործոց յիշեսցի՛ք առաջի Յիսուս Քրիստոսի եւ ողորմութեան արժան արա՛յ զԱւետիս սուտանուն քահանայ, լօք անուամբ եմ ի մարմնի, լալոտ աչօք գքրեցի ի ղարիպութիւն: Վա՛յ անել, վա՛յ, զի կարի ⟨ատն է օտարութեան, |118բ| եւ գմեր բարեկամ Կիրակոս<ս>ն *եւ իւր կողակից* Շահաղէն *եւ իւր եղբայր* Սարգիսն, *եւ իւր կողակիցն՝* Եղիսաբեաւն, *որ բազում աշխատանք եւ երախտիք ունէին ի վերա մեր՝ կերակրելով եւ այլ բազում աշխատելով, փոխարէն աստի աշխատանացս գերկնային արգաւթիւն ստացէ ի գուգքն (=գոգն)* Աբրահամու. *ամէն:*

2. Ստացողի *172բ Ի նուաստ եւ անպիտան, սուտանուն* Յակոբ *գպիրս յիշեա՛ եւ Աստուած ողորմի ասա՛, Աստուած ձեզ ողորմեսցի իւր միւսանգամ գալըստեանն. ամէն: Հայր մէր որ:*

Ծնթ. Գիրը նախորդից տարբեր է, յիշատակարանը գրուած է սկզբնապէս ազատ թողած տեղում, ստացումը հաւանաբար եղել է գրչութիւնից կարճ ժամանակ անց:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *126բ լս. (1691 թ., անարուեստ նոտրգիր) ես անարժան* Պարխուտար *գիրեցի: ես՝ անարժան* Տուրասանս *գրեցի, որ թվին ՌՃԽ.ի (1691) էր, ես ո///:*

181ա լս. ես՝ Պարխուտարս, *գիրեցի թվին ՌՃԽ. (1691) էր, Յունվարի Ժ.:*

2. *99բ լս. (1698 թ., անարուեստ նոտրգիր) ես՝ անարժան* Պարխուտարս, *գիրեցի յիշատակ* Մարեանիին, *օվ կարդայ, մին բերան Աստուած ողորմի ասի, իւր հոգոյն. ամէն: ես անարժան* Պարխուտար *գիրեցի թվի ՌՃԽէ. (1698), յիշատակ* Մարեանիին, *օվ կարդա (չշարունակած, նման՝ 132ա լս.):*

3. *98բ ստ. լս. (ժէ. դ, անարուեստ նոտրգիր) Շարակ<ան>նոցս* Պարխ[ա]տրիին այ՝ *եղբայր* Տուրասանայ *(նման՝ 173ա):*

181բ լս. ես՝ Պարխուտարս, *գիրեցի յիշատակ* Պալասանիին, Մարեանիին, Թամամիին, Պարոիին, Զամարիին, *որ մենք առանք էս Շարակնոցս* Պարխուդարիին *համար (նման՝ 52բ, 90բ):*

4. *161բ լս. (1701 թ., անարուեստ նոտրգիր) Թվ. ՌՃԾ. (1701) ես՝ տէր* Պաղտասարս *գրեցի պարով /// պարի, որ բնորայկս անուն կեղցինք սիրես տան կայքօզ ///:*

5. *Պհպ. Զա (ԺԹ. դ-ի վերջ, շղագիր, Մ. եպս. Սմբատեանի ձեռքով) Շարական ձեռագիր, գրւած յԱւետիս քահանայէ Զէ. թվին 1258, տե՛ս* Ղազարու Յարութիւն *եւ ի* Յակոբ *դպրէ, տե՛ս Հոգեգալստեան կանոնն:*

Ծնթ. Հաւանաբար նկատի ուի 118ա էջում գրչի յիշատակարանից յետոյ իր իսկ ձեռքով աւելացրած հետեւեալը՝ «թվիս Զէ. (1258)», նաեւ 99բ՝ «յԱւետիս բահանայէ գրեալ»:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *232բ սեւ թանաքով բոլորակ՝ շատ վատ գրոշմուած, անընթեռնելի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Գա, եա՝ «3404», պհպ. Զա՝ «Հ՚ր 1167», «ԺԶ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», պհպ. Ըբ.ին սոսնձած թղթին՝ «Վերակազմված է նոր կաշվով, նոր կազմաստառով եւ նոր գծագրությամբ: Երեւան 1969: Գլխ. վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրյան», պհպ. Թա՝ «Վերականգնված է նոր տախտակներով եւ կաշվով, 22.03.2022 թ., Մ. Միրզոյան»:*

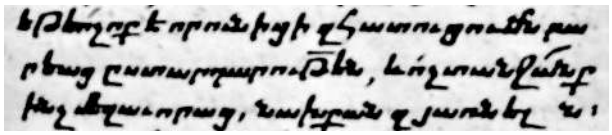
ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *1ա, 6բ ստ. լս.՝ անընթեռնելի, 61բ լս.՝ «/// գիրեցի էս գիրս ասաց Տէր ///», 74բ ստ. լս.՝ «ես՝ Կոթցի Մատուրս, գիր», 33բ ստ. լս., 49 լս., 90ա ստ. լս., 132բ լս., 168բ, 173բ, 190բ, 202ա, 212բ, 220բ, 230բ, 264աբ՝ մասնիկներ, առանձին բառեր, անկապակից տառեր:*

3405
ԻԳՆԱՏԻՈՍ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ

ՂՐԻՄ ՊՋ. – 1357

ԳՐԻՋ՝ Ստեփանոս: ՍՏԱՑՈՂ՝ Կարապետ:

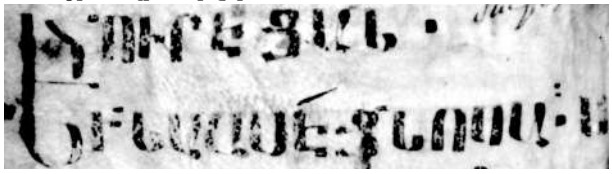
ԹԵՐԹ՝ 373: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԼԱ×12 (ԼԱ 13): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,7×11: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5×7): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 250ա): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ կտաւ (դոնակինը՝ դրոշմազարդ կաշի). լուսանցակողերը՝ վարդագոյն: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+ԴԵ՝ սպիտակ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռամահիկ (պհպ. ԴԵ), մասն կազմաստառի (պհպ. Ա):



Նմուշ 250ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ղուկաս՝ 2բ: Լս-ային՝ Գաբրիէլ հրեշտակապետ (Աւետումն)՝ 20ա: Կիսախոռան՝ 3ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, կենդանագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, նարնջի, մանուշակագոյն, վարդագոյն, սեւ, սպիտակ, ոսկի:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մարկոսի: Թ. դ.: ԲԳ+ՋԷ՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի կիսումով եւ հատումով (բնագիրը կտրած) եւ ընդերկայնակի ծալումով ու տարբեր կողմերի եզրահատումով, թերթի մի կէսը սկզբում, միւսը՝ վերջում: Մագաղաթ 20,5×14,5. երկսիւն (19×9,5, 15,5×10,5). բոլորագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Գբ). տող՝ 7: Ունի լս-ային համաբարբառ: Կարդալ. Ձբ, Բբ, Էա, Գա, Էբ, Գբ, Ձա, Բա՝ «ուներ ար[քայութեա]նն Աստուծոյ, հա[մարձակեց]աւ եմու[տ]... բանզի [զա]հի հարեալ էին եւ [ոչ] ումեք ինչ ասե[ցին], զի երկնչէին» (ԺԵ. 43 - ԺՋ. 8):



Նմուշ Գբ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, կապիչներն ու գամերն ընկած, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած. պտոկ-պհպ-ը մաշուած, ցեցի անցքերով, պհպ. ԴԵ՝ պոկուած, կեղտոտուած. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թերթերին զանազան հետքեր ու բծեր, թ. 12ը անջատ:

Ծնթ. Այս ձեռագրի Ստեփանոս գրչի Սուրխաթում գրածն է նաեւ ՄՄ 7598 ձեռագիրը՝ 1352 թ.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-372բ Մեկնութիւն Ղուկասու Աւետարանին, զոր արարեալ է Իգնատիոսի եպիսկոպոսի, ի խնդրոյ տեառն Գրիգորիսի Հայոց կաթուղիկոսի

Տե՛ս ձեռ. 1246, 163բ-306բ: Նխգր./1ա-2ա: ա/3ա-43բ: բ/43բ-71բ: գ/71բ-9բ: դ/79բ-90ա: ե/90ա-5ա: զ/95ա-100բ: է/100բ-13ա: ը/113ա-8ա: թ/118ա-27ա: ժ/127բ-44ա: ժա/144ա-56ա: ժբ/156ա-74բ: ժգ/174բ-91բ: ժդ/191բ-201բ: ժե/201բ-28ա: ժզ/228ա-57ա: ժէ/257ա-69ա: ժը/269ա-79ա: ժթ/279ա-95ա: ի/295ա-8ա: իա/298ա-310ա: իբ/310ա-26ա: իգ/326ա-40ա: իդ/340ա-72ա: Ընծայական/372աբ:

Ծնթ. Ձեռագիրս առտայայտուած չէ հետեւեալ գրքում. Սուրբ Գրքի հայերէն մեկնութիւնների մատենագիտութիւն, պատր. Ե. եպս. Պետրոսեան, Ա. Տեր-Ստեփանեան, Երեւան, 2002, էջ 90:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Ստացողի *372բ Շնորհիւ Տեառն սկսաւ եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցաւ Աւետարանս ըստ Ղուկա՝ մեկնեալ* Իգնատիոսի *հայրապետի, ձեռամբ* Ստեփանոսի *աշխատասէր գրչի: Ի բարեխաւսութիւն ինձ՝ մեղաւորիս* Կարապետի, *եւ կենակցի իմոյ՝* Գուհար *տիկնա, եւ զաւակաց մերոց՝* Հիլալին, *եւ ծնաւղաց մերոց՝* Եսեբէյին *եւ* Մովսիսին *եւ* Աւգերին *եւ ամենայն զարմից, որք աւգտիք, մեղաց քաւութիւն հայցեցէ՛ք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ: Ի թվական ՊՋ. (1357) գրեցաւ եւ ի Մարտի Ի. (20) աւարտեցաւ ի փառս Աստուծոյ:*

Տե՛ս ԺԹ. դ. յիշ-ի, էջ 431-432, Հմ 516:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *373ա (1363 թ., բոլորգիր) Յամի ութ հարիւրերորդի տասներորդի երկրորդի՝ ըստ թուաբերութեան յաբեդական տոհմիս տումարի (1363) ստացաւ զմեկնութիւն սուրբ Աւետարանիս, որ ըստ Ղուկայ, արարեալ մեծ վարդապետին հայոց* Իգնատիոսի *պատուելի կրա[ւ]նաւորն* Գէորգէոս՝ *յոյժ փափագմամբ եւ յորդորամիտ սիրով, ի դաստիարակութիւն կենաց, ի հոգեւորն զարգանալ հասակի՝ լուսաւորելով ի պատուիրանաց Տեառն՝ ըստ ներքին մարդոյն, եւ յետ աստեացս մնասցէ յիշատակ անշէջ յեկեղեցիս եւ յորդիս իւր: Արդ, որք հանդիպիք փառաւոր եւ հրաշաբան մեկնութեան սրբոյն աւետարանիս, ուրախ լինելով ի ճաշակ սորա քաղցրութեան, յիշեսջի՛ք ի Տէր սրտի մտաւք զպատուելի |373բ| կուսակրաւն կրաւնաւորն* Գէորգէոս՝ *զստացաւղ սորա, եւ զծնաւղսն իւր՝ զպարոն* Ոսկեհեռն *եւ զՄամախաթուն՝ զփոխեալսն առ Քրիստոս, եւ զեղբայր սորա զՏատուրն, զԽաչատուրն,*

զՔրիստոսատուրն, զՄարտիրոսն *եւ զքուերսն եւ զամենայն ազգայինսն՝ զկենդանիս եւ զվախճանեալսն, որպէսզի տացէ սոցա խաղ[աղ]ական կենաւք վարել զկենցաղս ի կամս Աստուծոյ եւ հասանել հանդերձելոյն եւ նոցա հանգիստ ընդ հաճոյացեալ սուրբս ի վերինն* Երուսաղէմ, *ի մայրն որդւոց Սիովնի նորոյ: Եւ որ ոք սրտի մտաւք եւ սեռն սիրով յիշեսցէ ի միտս բարիս, յիշեսցի եւ ինքն ի Քրիստոսէ Յիսուսէ՝ յեկայքն ասել, աւրհնեալք Հաւր իմոյ ժառանգել զկեանսն յաւիտենական: Եւ քանզի գրեալ էր գիրս ձեռամբ ումեմն* Ստեփաննոսի՝ *ի խնդրոյ* Կարապետ *քահանայի, իսկ այժմ խանդաղատական սիրով խնդրեալ ի նմին* Կարապետ *քահանայէ կրաւնաւորս* Գէորգ, *որոյ հարկեալ ի սիրոյ սորա եւ ի պատուիրանաց Տեառն, թէ՝ Ամենայն, որ խնդրէ, տո՛ւր, եւ զսա* Գէորգ *կրաւնաւորին սեպհական յիշատակ: Յիշեսջի՛ք եւ զառաջին ստացողն զ*Կարապետ *եւ զ*Աւետ*ս միջնորդաւղ, եւ Աստուած զձեզ յիշէ, նմա փառք: Գրեցաւ ի* Ղրիմ* *քաղաք:*

* Ծնթ. Ձեռագրի գրչութեան վայրի Ղրիմ անունը մակաբերուած է այս վկայութիւնից:

Տե՛ս ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 462-463, Հմր 561:

2. *Պհպ. Դա (1698 թ., նոտրգիր) Յիշատակ է Սուրբ Ղուկաս գլխի Աւետարանի մեկնիչս՝* Աստապատեցի Մարի Սարգսի *որդի, եւեթ անուն չնչին* Մարգարայ *աբեղիս, եւ եաու ի վանքն մեր* Սուրբ Ստեփաննոսայ *վկային՝ յիշատակ իմ հոգւոյս եւ մերոցն ամենայնի: Ով սուրբ վարդապետք եւ քահանայք եւ սարկաւագունք, յորժամ կարդայք, ի մի բերան Աստուած ողորմի ասէ՛ք իմ հոգւոյս եւ իմ մեղացս թողութիւն խնդրէ՛ք յԱստուծոյ, եւ դուք վարձն Աստուծոյ առնուք աստ եւ ի հանդերձեալսումն. ամէն: Հայր մեր որ: Գրեցաւ Նոյեմբեր ամսոյ ուրբին, թվին ՌՃԽԷ.ին (1698):*

3. *Պհպ. Դբ (1855 թ., շղագիր) Ստացեալ է իմ զայս արեգակս հոգւոյ մարդկան աստուածաբան վարդապետէ, որ յորջոր[ջ]ի խաստակրօն* Յօհաննէս *վարդապետ՝ վանահայր* Կարմիր *վանից* Սրբոյ Ստեփաննոսի Նախավկային *ներգո[=ե]ւեալ աշակերտ սորին* Ստեփաննոս *քահանայ* Մամիկոնեանց, *ի 1855 ամի, ի Մարտ:*

4. *Պհպ. Եա (1903 թ., շղագիր) Զայս մեկնութիւն Ղուկասու Աւետարանին նուիրեալն ինձ ի* Մուշեղ *քահանայէ* Մամիկոնեան, *նուիրեմ գրադարանի* Սրբոյ Էջմիածնի *յանուն տէր տէր* Մկրտիչ *վեհափառ կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, ի 14 փետրուարի, 1903:* Մեսրովբ *արքեպիսկոպոս* Սմբատեանց*:*

Ծնթ. խմբ. Ձեռագրիս յիշատակարանները տե՛ս Նկարագիր Սուրբ Կարապետի վանից Երնջակայ եւ շրջակայից նորա, գրեց Մեսրովբ արեպս. Սմբատեանց, 1897-1904, Տփխիս, 1904, էջ 227-229, վերջում գրել է՝ «Մեկնութեան գիրս գտանի առ իս, եւ պատկանի Մուշեղ Բահանայի Մամիկոնեան Շահապանորոյ»: Սմբատեանցին աղբիւր ունենալով՝ Հ. Անտեանը հաւատարել է, որ ձեռագիրս գրուել է «Նախավկայի վանքում» (տե՛ս Հ. Անտեան, Հայոց անձնանունների բառարան, հտ. Գ., Երեւան, 1946, էջ 87 (Հիլալ անուն), հտ. Դ., Երեւան, 1948, էջ 471 (Սեբեր անուն)): Անկասկած գրուել է Ղրիմում, որ հաստատում է նախ 1363 թ. յիշատակարանը, նոյնն է վկայում նաեւ ձեռագրի նկարազարդման ղրիմահայ ոճը, ի վերջոյ՝ Ժէ. դարի վերջերին այս ձեռագիրը բերուել է Նախիջեւանի գաւառ:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Մեկնութիւն Ղուկասու Աւետարանի յԻգնատիոսէ, ՊՋ. — 1357», պհպ. Աա՝ «ՊՋ. — 1357, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», «Մեկնութիւն Ղուկասու Աւետարանին գրեալ յամի Տեառն 1357, թուին հայոց ՊՋ. ի Ստեփաննոս գրչէ եւ ի Գէորգ կրօնաւորէ, ունի յիշատակարան», պհպ. Աբ՝ «1170/3405», պհպ. Գբ՝ «Ի 1857»:*

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Բա՝ տառեր, պհպ. Գա՝ «եղաբերցն, մաքուր», պհպ. Դբ՝ «Մարմին, մարգարէ», 248ա վր. լս.՝ «Մարմին», պհպ. Եբ՝ «Մարգարէ. Զափաբերական — Սիրոյ զորութիւն գերազանց է, քան զբնութիւն ըստ սրբոյն», պհպ. Զբ՝ «Զի զոր», պհպ. Էբ՝ անկապակից տառեր:*

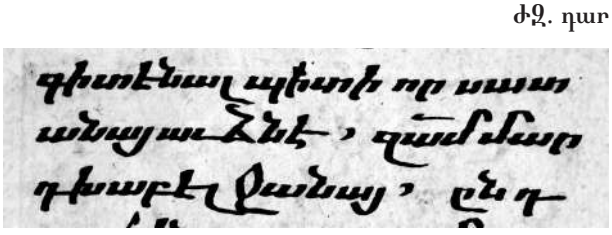
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Բբ՝ բուսական լուսանցազարդ:*

3406
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺՁ. դար

ԹԵՐԹ՝ 103: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ժ×12 (Ա. 9, Բ 10, Դ-Է, Թ 10, Ը, Ժ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,3×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10×6.5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 60ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ (Ի. դ.):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, կապիչներն ու գամերն ընկած, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, սեւացած. գրադաշտը խոնաւութիւնից գու-



Նմուշ 60ա

նափոխուած, ընդմէջ 9-10ի, 19-20ի, 31-2ի, 71-2ի, 82-3ի, 92-3ի՝ 1ական, թ. 8-9ի, 51-2ի, 61-2ի, 87-8ի՝ 2ական, 41-2ի՝ 3, 102-3ի՝ 4, վջ-ից անուրոշ ֆանակի թերթեր թափուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-58ա* [Կանոնագիրք]

1. *1ա-7ա* Կանոնք եւ սահմանք սուրբ առաքելոյն՝ [Թա]թէոսի եղեալ – *[Հ]արցու[մն]. [Ո՞րպ]էս պա[րտ է] եպիսկոպոսին լինել եւ կալ ի տեսչութիւն եկեղեցւոյ: [Պատասխանի]. Եպիսկոպոսն եղիցի սուրբ, անարատ, պարկեշտ... այլ հանապազ պաոնկութիւն, եւ ընդ անիծօք Արարչին:*

Ծնթ. Առկայ են միայն՝ Ա., Գ., Դ., Ժ-ԺԴ., ԺԷ-ԺԹ., ԻԱ., ԻԸ., ԻԲ., ԻԳ., ԻԹ-ԼԱ. կանոններն, առանց համաբակալման, հմմտ. Կանոնագիրք հայոց, աշխ. Վ. Յակոբեանի, հտ. Բ., Երեւան, 1971, էջ 19-40:

2. *7ա-24ա* [Ի կանոնաց արբոց հարց]* – *Հարցումն. Վասն գայլաոի եւ շնառի: Եթէ կենդանի են ըմբըռնեալ, զենցեն... 7բ Իսկ քահանայից ձուկն յորսացեալ կերիցեն: 7բ-8ա Այլ ի սուրբ եւ ուտելի կենդանեաց, եթէ ի ծնունդըս մեռանի... 8ա Եւ թէ մորթեալ գըտանիցեն ի նմայ ծնունդ շնչով մի՛ կերիցեն... 8բ Այլազգոյ ի ձեռն առեալ հաց մի՛ ուտիցեն... ի[սկ զ]տուեալն ի նոցանէ մի՛ կերիցեն, զհաց զպ/// (շար.) 9ա [Դարձեալ սովորութիւն քահանայից, որ այլազգոյ ծնունդն մկրտեն. 3672, 11ա]** (սկ.) /// Այլ նոքա, որ ի մէնջ մկրտին, այս խորհուրդս փրկութեան... 9բ-10ա Այլ ի ժամ մերոյ մկրտութեան /// (շար.) 10ա [Եթէ մկնառ գինով կամ նշխարով անգիտութեամբ ոք պատարագ շինէ] (սկ.) /// հանդերձ սկէ ծածկոցքն, բայց ի հանդերձից սեղանոյն... 10ա Իսկ եթէ գիտութեամբ ոք մատուցանէ, առ ոտն հարկանելով զանճառ խորհուրդն... 10ա-1ա Իսկ ի դնել սպասուցն՝ մերձեցեալ մուկն արածեսցէ... 11ա Այլ Բ.աւրեայ նշխարով ոք շինէ պատարագ... 11աբ Իսկ եթէ յօթեանկ ջրով ի պատճառս ծուլութեան կազմեսցի նշխար... 11բ-2բ Վասն երա[զա]փորձութեան յաւրինակ տեսանի՝ է, որ ի լնուլ ժամանակի... 12բ Այլ եթէ անկանի ընդ քուն մայրն ի վերայ մանկանն... 12բ-3բ Վասն անկնունք մանկան մեռանելոյ հարցմանն այս է... 13բ Այլ են ոմանք, որ չար սովորութեամբ ճմլեն զմարմինս... 13բ-4ա Վասն յարուցագիտաց եւ անաստնագիտաց մի է բանն... 14ա Եթէ անօրինաց հետ խառնակին, ԺԵ. (15) ապաշխարէսյ... 14աբ Այլ կանայք պոռնիկ, որ զմանկունս սպանանին... 14բ-5ա Վասն հաղորդելոյ հարցմանն այս է... 15ա-7ա Առաջ քահանային պարտ է ուսուցանել զմեղաւորն... 17աբ Ապա թէ կոչեսցեն զքահանայն վասն հիւանդին կամ վասն կնքոյ... 17բ-8ա Այլ թէ քահանայն վերբերութիւն առնէ... 18աբ Այլ կանայք, որ ի ծնունդս մեռանին... 18բ-9ա Ընդ քուրդի, որ շնայ կին սոգոմակօն հանդերձ... 19ա Կարգեցին առաքեալքն, թէ ոք փոխ տայ եւ առնու վաշխ... 19աբ* Վասն գողի – *Հայ գողացար եւ գրկեցար գընկերդ... 19բ-20ա* Յաղագս ոչ առնելոյ սուգ ի վերայ մեռելոց – *Դարձեալ ի վերայ ամենայնի գրեմք զայս կանոնք հաստատութեամբ... զի առ Քրիստոս գնաց ի յոյն քրիստոնէից, որ զինքն եւս /// (շար.) 20ա [յայսպիս]ի երկրաւոր եւ մարմնական յիրս ծախեն... 20բ Իսկ թէ մեղաւք շաղախեալ իցէ ոք ընդ մօրըւքի կամ ընդ խորգ քվեր... 20բ Եւ թէ ընդ հարսին կամ ընդ զանքանչին պոռընկին... 20բ Այլ պարտ է քրիստոնէից որ ժ.ամեայ զօակն ոչ քնեն ընդ մօր կամ ընդ քվեր: 21ա Այլ երիտասարդ քահանայ, որ կին իւր մեռանի... 21ա-2բ Վասն մկան, թէ մուկն ի վերայ աղի սատկի... 22բ-3ա Թէ տաշտ կամ տեփուր կամ այլ ինչ ամանք... 23աբ Կ(=Հ)այ կին, որ լինի ընդ տաճկի եւ ոչ մեկնեսցէ ի պատճառս քրիստոնէութեան... 23բ Թէ կամօ զդստերս իւրեանց տացեն այլազգեաց անհօատից... 23բ-4ա Եթէ քրիստոնեա կին տաճկի մանկան ծիծ տայ... Եթէ սովորական գործ որոշեսցի եկեղեցւոյ:*

* Ծնթ. 7ա-19ա, 20բ-24ա թերթերին Դափթ Ալաւկայ որդու Բ-Դ., Ե., Ը-ԺԱ., ԺՋ., ԺԸ., ԺԹ., ԻԱ., ԻԴ., ԻԷ., ԻԹ., ԼԱ., ԼԴ., Խ., ԽԴ., Ծ., ՅԵ-ՅԷ., ՀԲ., ՀԳ., ՀԷ. կանոններն են՝ առանց համաբակալման, խառն եւ հաղուածոյ (որոշ դէպքերում խմբագրուած եւ համադրուած այլ կանոնների հետ՝ տե՛ս 14բ-5ա, 17աբ, 20բ, 21ա-4ա), հմմտ. Ա. Աբրահամեան, Դափթ Ալաւկայ որդու կանոնները, ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1953, էջ 10-47: 25ա՝ Կանոնք առաքելականի ԺԸ. Կանոնը, հմմտ. Կանոնագիրք հայոց, աշխ. Վ. Յակոբեանի, հտ. Ա., Երեւան, 1964, էջ 39: 19բ-20ա՝ Յովհաննէս Երզնկացւոյ Խրատ հասարակաց երկի ԺԹ. գլուխը՝ համաոտուած, հմմտ. Է. Բաղդասարեան, Յովհաննէս Երզնկացին եւ նրա խրատական արձակը, Երեւան, 1977, էջ 179-180: 15ա-7ա, 19աբ՝ հաղուածքներ այլ կանոններից:

** Ծնթ. Այս և միւս դէպքերում թափուած ենթամիատոներէի սկզբնատողերը վերականգնուած են ըստ 3672 ձեռագրի:

3. *24ա-35բ* [Բանք կանոնականք]

ա. *24ա-5ա* Կանոնք եւ սահմանք սուրբ հայր[ապե]տին Սահակայ – *Պարտ է քառասունք տալ մեռելին, զի առաքելական հրամանք է եւ աւանդութիւն սուրբ հարցն եւ ի Սուրբ Հոգւոյն*... 24բ Եպիսկոպոսին հասքն, տուն քահանայիցն... 24բ-5ա Գեղոյ քահանային ոամիկ ժողովրդեանն զթաղմանն եւ զպաշտմանն... զտուն աւրհնելն, ամենայն ինչ իրիցու է:*

* Ծնթ. Քաղուած Յովհաննէս Երզնկացւոյ Խրատ հասարակաց երկից, տե՛ս Է. Բաղդասարեան, Յովհաննէս Երզնկացին եւ նրա խրատական արձակը, Երեւան, 1977, էջ 180-181: Սկզբում Սահակ Ձորոփորեցու ԺԵ. կանոնի վերաշարադրաւմն է (հմմտ. Կանոնագիրք հայոց, հտ. Ա., էջ 513), ապա քաղուածքներ այլ կանոններից:

բ. *25ա* Այլ կանոնք մեռոնի – *Մի՛ իշխեսցէ ոք ի*

պէտս դեղոց մերձուցանել… եթէ ոք յանդգնի, առնէ զայս, նզովեալ եղիցի։

գ. *25աբ* [Պասի, ձէթ կամ գինի ուտելոյ. ձեռ. 8461, 37բ, ստ. լս.] – *Եւ լուաք վասն քահանայից եւ սարկաւագաց… ճ. (100) ծունր եւ կանոն ըստ կարգին եւ ողորմութիւն հետ նորայ։*

դ. *25բ-6ա* [Քահանայն, որ շահ ուտէ. ձեռ. 8461, 38ա, ստ. լս.] – *Քահանայ կամ այլ եկեղեցականք, որ զարծաթ իւր ի վարձու տայ… Գ. ամ արտաքոյ ապաշխարէ եւ մի ընդ աւրինօք, եւ այլ մի՛ գնասցէ։*

ե. *26ա-7բ* Վասն հոսման, որ ֆուն լինի – *Ջերմութիւն, որ ի քուն լինի, է որ խոտելի է եւ մեղադրելի, զի եթէ յղփութենէ կերակրոց լինի կամ ըմքելեաց… 26բ-7ա Այլ վասն տեսլեանց պէս-պէս, որ լինին արուի կամ ընդանեաց… ապա թէ սովորութիւն առնէ, պոռնիկ է ստոյգ, եւ Քրիստոսի փառք յաւի[տեանս]։*

զ. *27բ-33բ* [Վասն ամուսնութեան]* – *Եւ արդ, այսպէս է խնամութիւնն, որ լինի կըտիճ տղայն ժե. (15) տարոյ՝ փեսացու է, եւ աղջիկն՝ ԺԴ. (14) կամ ԺԲ. (12)… 28բ եթէ ազգականք յամուսնանան, զի՞նչ արասցուք… 28բ-9ա եթէ ոք առնու կին ի մերձաւորէ իւրմէ մինչեւ ի վեցերորդն… 29ա Արդ, գիտացէ՛ք, աստուածասէր ժողովո՛ւրդք, յով յուժով զքահանայն իւր կամացն հանէ… 29բ-33ա երբ գին(=տ)ենայ մարդ, որ կին իւր չհասգոյթք է… 31բ Թէ զարքայութիւն գնես, երբ Աստուծոյ հակ /// (շար.) 32ա [կար]ելորք, եւ կամիս պսակել, խոստովանեցոյ զփեսայն… 33աբ Զի կանոնքս սուրբ հարցն գրեալ է, թէ ոք անգիտութեամբ կիրակէի ի կինն իւր մերձենայ… կատարողք աւրինացն աւրհնին Աստուծոյ եւ ամենայն սրբոցն. ամէն։*

* Ծնթ. Քաղուածքներ Յակոբ Ղրիմեցւոյ, Թադէոսի, Բասեղի, Աթանասի եւ այլոց կանոններից։

է. *33բ-5բ* Վասն ազգակցութեան հարց, զոր է. պորտն կոչի եւ բաժանի Գ. ի դէմս, ի վեր եւ ի վայր եւ ի կողմն, զոր ասացին սուրբ հայրապետք* – *Ի վերն այսպէս՝ առաջինն մեք, եւ հայրն մեր, եւ պապն, եւ հաւր պապն, եւ պապուն հայրն, եւ պապուն պապն, եւ ապոյ պապն, որ է է… 34աբ Եւ խնամութիւնն է. պորտն առնու, որ աւտար ազգ է… 35աբ Զի հասարակ կանոնք այսպէս եդին սուրբ հարքն, եթէ հոգեւոր ազգն, որ է յաւազանութիւն… այսինքն՝ բանն, ցասումն եւ ցանկութիւնն, այս թվեն ի հոգեւոր ազգն, որ է Սանուբէլն։*

* Ծնթ. Քաղուածքներ Գրիգոր Տաթեւացւոյ Հարցմանց գրից (հմմտ. Գրիգորի Տաթեւացւոյ Գիրք հարցմանց, Երուսաղէմ, 1993, էջ 611, հատոր իններորդ, պրակ ԼՋ.) եւ ամուսնութեան հոգեւոր ու մարմնաւոր ազգակցութեանը վերաբերող այլ կանոններից։

4. *35բ-58ա* [Ի Դատաստանաց գրոց]*

ա. *35բ-44ա* Վասն դատաստանի գրոց մեծին Սահակ եւ Բարսղի, եղեալ փոխ ի շատէ գրեցաք աստ. Վասն եկեղեցականաց – *Եւ արդ, այսպէս սկսաք ցուցանել զկարգ եկեղեցւոյ, զի թագաւորաց եւ իշխանաց եւ ռամկաց, ամենայն հաւատացելոց… 39ա Որք զպտուղս եկեղեցւոյն կամին արտաքսել… 39աբ Զի որ զպտուղն տեառնականն… 39բ-40ա Կան եկեղեցիք, որ թագաւորաց կամ մեծամեծաց հարկ ուտեն… 40աբ Զվիճակաց եւ զաթոռոց եւ զժողովրդոց, եթէ հայրապետաց փոխիլ կամին վասն տգիտութեան… 40բ-1բ Եթէ վախճանի եպիսկոպոսն, նամակաւ տացէ զինչս եկեղեցւոյ… 41բ Զի աւրինաց թուլութիւն տայ, թէ անհաս լինի եպիսկոպոսն յանդ /// (շար.) 42ա [Եւ աշխարհական ոք թէ մատաղ առնէ, իւրում քահանային տացէ] /// (սկ.) ի նզովեսցէ գնոսա մինչեւ զղջասցին եւ ապաշխարեսցեն դատաստանէ։ 42ա Բանադրելոյ (լս-ից) – Եթէ վանականաց կամ եպիսկոպոսի կամ երիցու ի գլխաւորաց… 42ա-3բ Քահանայ, թէ վասն աշխարհի… 43բ-4ա Եւ թէ ոք եկեղեցական տեսանէ զիշխան ոք, որ անզգամի… 44ա Վախմի (լս-ից) – Եւ թէ լինի եկեղեցւոյ վախմ կամ գեղ կամ յագարակ… բայց միայն զիւրն կորուսանել։*

բ. *44ա-7ա* Վասն հաճանայից առնելոյ զպտուղս ի ժողովրդաց – *Եւ այս են իրաւունք քահանայից ի ժողովրդոցն, որ զենուն զենլիս, եթէ արջառ իցէ… 45ա-6ա Իսկ աշխարհի քահանայ, որ վախճանի, թէ չունի ժառանգ… 46ա-7ա* Բանադրելոյ (լս-ից) – *Եթէ ժողովրդական ոք ի պէսպէս սխալանաց… եւ մեռանել վասն Աստուծոյ եւ ոչ վասն աշխարհի իրաց համար նզով դնել։*

գ. *47ա-50բ* Վասն յիշատակի ննջեցելոց եւ սուտ վկայ կացուցանել – *Յիշատակ ննջեցելոցն ընտանեաց նոցա, որ ինչ կարգ է, աւրինաց քրիստոնէից, զոր հրամանաւ սուրբ հարցն կատարեն զմէխիթարութիւն նոցա հոգւոցն… 48աբ* Ցանկարծամահ (լս-ից) – *Եթէ յանկարծամահն լինի կամ մահակոտոր կամ անհաս ի ձեռն քահանայս… 48բ-50բ Եթէ յետ մեռելոյն, ոք երթայ ի մեռելոյ ազգացն խնդրէ ինչ… այլ մի՛ գնասցէ եկեղեցին, զի անարգեաց գնայ։*

դ. *50բ-1ա* Վասն կնոջն եւ այրն, որ չկարէ ի կին իւր ի կուսութենէ հանել, զի՞նչ է դատաստան – *Եթէ պատահի, որ այրն չկարէ զկին իւր ի կուսութենէ հանել, թէ կամ լիցի՛ կնոջն ի միասին կենան… բայց հրամանաւ այրոյն լիցի առն այլում։*

ե. *51ա-2ա* Վասն դիւահար կին արձակելոյ – *Արժան է արձակիլ, թէ ոչ, թէ յառաջ, քան զպսակն էր ծնաւղքն ծածկեցին զայն, ի տունս իւրեանց առցեն մինչեւ բժշկեսցի… 51բ Եւ առնու զիւր բաժինքն եւ գն[ա] ի տունն ծնօղացն /// (վջ.)։*

զ. *52ա* [Վասն յամուլ կնոջ եւ այրն ներիւնի. ձեռ. 3672, 68ա] – *(սկ.) /// տացէ կինն հրաման արձակման… մի՛ մեկնեսցեն ի միմեանց մինչեւ ի մահ, հրաման է ի սուրբ կանոնաց։*

է. *52աբ* Վասն որոյ պատճառէ ելանէ կինն ի

յա[ոն]է իւմէ – *Յորժամ կինն տեսանէ զայր իւր յարուցագիտութիւն կամ անասնապղծութիւն կամ ընդ անաւրէն պղծութիւն... կենայ առ նա ի վերայ որդւոցն:*

ը. *52բ-3ա* Վասն ատելութեան առն եւ կնոջն – *Այր եւ կին եթէ ատելութեամբ զիրար թողցեն, պատահի մեռանել, զոր առն եւ կայ առաջի կինն... ապա թէ հրաման տայ եւ գիր արձակման:*

թ. *53ա-4ա* Եթէ վաճառ[ա]կան կամ այլ ճանապարհորդաց ամենամարդ կինն այր առնու – *Յորժամ այր ոք ճանապարհ գնայ հեռի եւ յամէ գալն, պարտ է կնոջն համբերել, մինչ որ լսէ զմահ նորա կամ այլ կին առնուլն... զի անարգեաց զպսակն աւրհնութեան:*

ժ. *54ա-5ա* Վասն կռուի այր ընդ կին եւ վնասէ – *Եթէ այր զկին իւր անարգէ, թէ խորշ կայ, ի մէջն դարձուսցեն ազգն իւր... եթէ անասուն բերեալ է կինն, զգլուխն առցէ եւ զկէս աճմանն:*

ժա. *55աբ* Վասն առն եւ կնոջ ուրացողաց – *Եթէ այր կամ կին վասն նեղութեան կամ վասն տուգանաց ուրասցի զՔրիստոս... պարտ է շահել զհոգի միմեանց, ընդունի դատաստանս:*

ժբ. *55բ-7ա* Եղբարց եւ քուերաց բաժանումն – *Մարդ, եթէ մեռանի առանց կտակագրի, կուսան դստերքն ժառանգեն զհայրենիքն ընդ եղբարցն... այսպէս քննել զմերձաւորսն եւ տալ նմա զժառանգութիւն:*

ժգ. *57ա-8ա* Վասն աղջկանն – *Աղջիկ, որ հասանի յամուսնութեան, եւ խաւսեն վասն կնութեան եւ տալ զհաւանութիւն եւ տան նմա խաչ մատենին կամ այլ ինչ... եւ զայլն դարձուսցեն դատաստանէ:*

* Ծնթ. Քաղուածոմներ Մխիթար Գոշի Դատաստանագրքից (Գ-Դ., Զ-է., ժԱ-ժե., ժէ., ձԾԳ., ՄԳ-ՄԴ. եւ այլ՝ առանց համարակալման, խառն եւ բաղուածոյ՝ մեծ ու փոքր կրճատումներով եւ յաւելումներով. հմմտ. Մխիթար Գոշ, Գիրք Դատաստանի, աշխ. Խ. Թորոսեանի, Երեւան, 1975, Գ. խմբագրութիւն, էջ 283-523) եւ Աւէնիր յաղթող թագաւորաց բնագրից (Ծէ., ՁԹ., Ղ.՝ առանց համարակալման, եռեւառաջութեամբ (հմմտ. Ասորական Դատաստանագիրք, լոյս ընծայեց Աւսէն վրդ. Ղլտճեան, Ս. էջմիածին, 1917, էջ 27, 38-39):

Բ. *58ա-64ա* [Յովհաննու Երզնկացւոյ՞] Խրատ յոգեշահ եւ մարմնաշահ – *Մարդոյն, որ վայել է Դ. իրք է, որ զմարդն ի մեղաց պահէ... 61բ Իմաստութիւն անմահ այդ է, ի դրախտն շատ ցեղուցեղ տունկ /// (շար.) 62ա Բարի գործն է, որպէս զՈվբայն... խոստովանի եւ ապաշխարէ եւ յաղաւթէ առ Աստուած:*

Գ. *64ա-74ա* [Տեսիլ Մարիամու Աստուածածնի] Պատմութիւն չարչար[ան]աց հոգոց, թէ որպէս են ի դժոխս – *Յարուցեալ Աստուածածին մայրն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ել ի լեառն Ձիթենեաց... 71բ Հրեշտակ ասէ. Սոքայ են, որ զկնքաւորս իւրեանց անարգեցին եւ պոռնկեց /// (շար.) 72ա Ղամբար անշիջանելի: Ուրախ լե՛ր, եւ դու Միքայէ՛լ... որմէ փրկեաց[է] զմեզ Քրիստոս Աստուած ի երկիւղէ դժոխոցն, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Դ. *74ա-87բ* [Տես]իլ Սրբոյն Գրիգորի ընդ հրեշտակս – *Սուրբ Գրիգոր մեր Լուսաւորիչն գԽ. (40) տիւ եւ գԽ. (40) գիշեր հաց ոչ եկեր եւ ջուր ոչ էարբ... 82բ Հրեշտակ ասէ. Հոգի արդարոյն այսպէս ասէ. Երանի, թէ գայ Քրիստոս /// (շար.) 83ա Հայի եւ ասէ. Տէր Աստուա՛ծ ամենակալ, արա՛յ զինքն յերկարակաց... որ կաս առաջի Աստուծոյ /// (վջ.):*

Ե. *88ա-96ա* [Խրատ կիրակէից: Աւրհնեալ է ամենասուրբ Երրորդութիւնն, զարմանի եւ սքանչելագործութեան բան եկն... (=Թուղթ երկնաւոր)*, ձեռ. 712, 46ա] – *(սկ.) /// իմ, տանջեմ զնոսա ի հուրն յաւիտենից... 92բ Վայ է քահանային, որ ունի ոխ ընդ ընկերի իւրում եւ մատուսցէ պատարագ, զի /// (շար.) 93ա Նոցա ի ձեռն սատանայի եղիցի: Վայ է ուրացողաց... եւ զմեզ զամենեսեան կարգացողքս եւ լսողքս արժանի արասցէ Քրիստոս Աստուած ի փառս իւր. ամէն:*

* Ծնթ. Սոյն բնագիրը 1906 թ. Եթովպերէն, ասորերէն, արաբերէն, հարշունի թարգմանութիւնների հետ հրատարակել է Մախսիմիլիան Բիտները (M. Bittner, Der vom Himmel gefallene Brief Christi in seinen morgenländischen Versiopnen und Recensionen, Wien, 1906), առաւել մանրամասն տե՛ս, Յ. Տաշեան, Թուղթ երկնաւոր (հրատ. Մ. Բիտներ), Հանդէս ամսօրեայ, Վիեննա, 1906, թ. 9-10, էջ 259-264, նաեւ Տեղեկատուութիւմ հայրենագիտական նորութեանց վրայ, Բազմավէպ, Վենետիկ, 1906, թ. 11, էջ 507:

Զ. *96ա-101բ* Հարցումն Բարսեղայ [Կեսարացւոյ] առ սուրբն Գրիգոր [Նիւսացի. հմմտ. ձեռ. 737, 37ա-9ա]* – *Բարսեղ ասէ առ սուրբըն Գրիգոր՝ Յորժամ ոչ երկինք կայր եւ ոչ երկիր, յորո՞յ վերայ հանգչէր յաթոռ աստուածութեան: Գրիգոր ասէ՝ Ի վերայ տարրեղէն լուսագեստ հոգւոյ... զի ծանիցէ զԱրարիչն իւր Քրիստոս, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

* Ծնթ. Սոյն հարցումը որոշ ձեռագրերում ուղղուած է Գրիգոր Լուսաւորչին (տե՛ս ձեռ. 588, 307ա, ձեռ. 834, 123ա եւ այլուր), որոշներում՝ Գրիգոր Նազիանզացուն (Աստուածաբանին՝ տե՛ս ձեռ. 728, 23ա, ձեռ. 2566, 150բ եւ այլուր):

Է. *101բ-3բ* [Ի հասարակաց խրատուց Յովհաննու Երզնկացւոյ]*

1. *101բ-2բ* Յաղագս երդման – *Եւ՝ներորդ բան կանոնական. Ոչ է պարտ քրիստոնէին երդնուլ սուտ կամ իրաւ... եւ ստոյգ է բանն, յայնժամ այս վկայական /// (վջ.):*

2. *103աբ* [Յաղագս յիշոնցնայտուի. ձեռ. 3672, 132բ] – *(սկ.) /// [զհաւ]ատն հայհոյէ, զԱստուած հայհոյէ եւ որ զմեռելին գերեզման ասէ զխաչն... որ զարհուրին եւ դառնան այնպիսի չար եւ յիմար սովորութենէն եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:*

3. *103բ* Վասն յաղաւթից հարց – *Արդ, պարտ է քրիստոնէից աւրն Ե. անգամ յաղօթք /// (վջ.):*

Համմտ. է. Բաղդասարեան, Յովհաննէս Երզնկացին եւ նրա խրատական առձակը, Երեւան, 1977, էջ 161-166, 171:
Ծնթ. Բովանդակութեան վերջնամշակումը, ինչպէս նաեւ թափուած թերթերի հատակեցումը Նարինէ Վարդանեանի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

95բ եւ գմեզ՝ զամենեսեան կարդացողքս |96ա| եւ լսողքս, արժանի արասցէ, Քրիստոս Աստուած ի փառս իւր. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Այս գիրքըս Գիրիիորին *է: Աստուած ողորմի կարդայցողաց եւ լսողաց. ամէ[ն]: Ես՝* Թումանի *որդի* Ըստեփանըս *գրեցիմ, ով որ ոք այսէ, թէ Աստուած իւր բան [յա]ջողի. ամէն:*

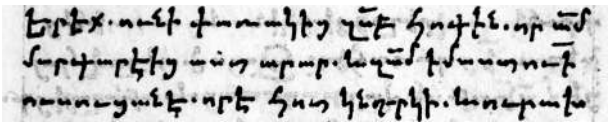
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա՝ «3406», 1ա՝ «ա/III- 250», «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», 2ա՝ «1192/3406»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա, 8բ-9ա, 101բ, 103բ՝ զանազան մասնիկներ, տառեր:*

3407
ԳԱԼՈՒՍՏ ԱՄԱՍԻԱՑԻ, ԼՈՒՍԱՇԱԽԻՂ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 90. չգրուած՝ 2աբ, 90բ: ՊՐԱԿ՝ 2+6+Բ-Թ×12 (Բ 6, Գ 11, Ը 7, Թ 9)+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական: ՄԵԶՈՒԹԻՒՆ՝ 14,3×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12×7,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 19ա): ՏՈՂ՝ 26: ԿԱՋՄ՝ վարդագոյն մոմլաթ. մէջբը եւ փեղկերի հիմնամասերը՝ սեւ կտաւ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ (պատրաստուած 1950ականներին). լուսանցակողերը՝ կապոյտ ցայտկէն: ՊԱՀՊԱՆԱԿ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 19ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձակատազարդ՝ 3ա (տպ.), 18բ, 27բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական (տպ.): Ջարդագիր՝ թոչնագիր (նաեւ տպ.): Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմ՝ 1950ականների. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թերթերին զանազան հետեր, բնագրի սկզբի թափուած հատուածը լրացուած հետագայում տպագրի 6 թերթով (էջ 3-14), թ. 49ի լս-ի թափուած մասը լրացուած հետագայում այլ թղթով, թ. 81-2ը պոկուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

3ա-89բ [Գիրք, որ անուանեալ կոչի Լուսաշափ՝ արարեալ եւ սահմանեալ Գալըստի վարդապետի Ամասեացոյ]

1. *3ա-4ա* Եթէ աշխարհի աստի էիմ, աշխարհս սիրէր. Ա. [գլուխ] – *Որ ի ծով յայս յաշխարհի շինեաց տապան զեկեղեցի…*

2. *4աբ* Սիրտ խոտարեալ նիւթէ զչարիս եւ խոովութեան առնէ խաղաղի. Բ. – *երկրորդ գլուխ. Մարդս տացուք օրինակ քաղաքի…*

3. *4բ-5բ* Որ ի ծով այս աշխարհի շինեաց տ[ա]պան զեկեղեցի. Գ. – *երրորդ գլուխ. Մարդս նաւի է օրինակ…*

4. *5բ-6բ* Այս ծով մեծ եւ անդորր. Դ. – *երրորդ գլուխ. Մարդս ծովու տամք օրինակ…*

5. *6բ-7ա* Ուրախացեալ գնացիմ գետոց խաղաղ ի էն շինեալ Յիսուս, որմէ վտակ. Ե. – *Հինգերորդ գլուխ. Մարդս գետոց տացուք օրինակ…*

6. *7բ-8ա* Ի էնէ, Տէ՛ր, աղբիւր ճնաց եւ լուսով երեսաց իմոց մարդս: Աղբեւրաց է նման ի տասն կերպիւ բերանի արդարոց բղխեն զիմաստութիւն. Զ. – *Վեցերորդ գլուխ. Նախ որպէս աղբիւր միշտ բղխէ…*

7. *8բ* Դու լուսաւոր առնես զճրագ իմ, Տէ՛ր Աստուած իմ, լոյս արա՛յ ինձ ի խաւարի: Մարդս աշտանակի է օրինակ տասն կերպիւ եւ զի՞նչ է ասացից. Է. – *Եւթ գլուխ. Ասացից: Նախ որպէս աշտանակի լոյս եւ մոմ… որպէս աշտանակն ամենայն ոք ունիցի այսպէս /// (վջ.):*

8. *9ա* [Լոյս տո՛ւր, Տէ՛ր, աչաց իմոց. Կանթեղն տամք օրինակ, Ը.] – *(սկ.) /// խաւարեսցին աչք նոցա, զի միտս…*

9. *9աբ* Երթով վատառ մրջիւնն եւ ուսեր ի նմանէ, թէ որպէս մարդս մրջըման է օրինակ. Թ. – *Իններորդ գլուխ. Նախ որպէս մրջիւնն աշխատաւոր է…*

10. *9բ-10բ* Երթով վատառ մեղուն եւ ուսեր ի նմանէ, թէ որպիսի գործունեայ է: Եւ մեղուն տամք օրինակ մարդկան. Ժ. – *Տասներորդ գլուխ. Նախ մեղուն ժրաջան է…*

11. *10բ-1ա* Զի ի ցոյցս հանդերձիւ ոչխարաց երեւին եւ ի ներոյ են գայլ յափշտակողք, զի մարդս երբեմն գազան նմանի. ԺԱ. – *Մեհասաներորդ գլուխ. Նախ գազանն անողորմ է…*

12. *11աբ* Հայեցարուս ի թռչունս երկնից, զի ոչ վարեն եւ ոչ հնձեն եւ ոչ ժողովեն ըշտեմարանս, եւ Հայրն երկնաւոր կերակրէ, եւ մարդս նագուց օրինակ տամք. ԺԲ. (12) – *երկոտասաներորդ գլուխ. Նախ նագն ունի բոյն… եւ հոգով ընթանայ քան /// (վջ.):*

13. *12ա* [Տերն յետ ստեղծմանն արարածոց հանգեաւ է. օրն ի գործոց այն որ. ԻԱ.] – *(սկ.) /// եւ թաղմանն Քրիստոսի օրինակ…*

14. *12ա-3ա* Իսկ առ կշեռ սպիտակափայլ բիւրեղ նման, որ միշտ աճէ եւ նուազի. ԻԲ. – *Քառնեւերկու գլուխ. Մարգս օրինակ տամք ամսոց…*

15. *13ա-4ա* Օրհնեսցի պսակ տարոյ հացդրութեան Ֆո. ԻԳ. – *Քառներեք գլուխ. Մարգս օրինակ է բոլոր տարոյ…*

16. *14աբ* Քան զականս պատուականս եւ ամենայն պատուական չարժէ զնայ. ԻԴ. – *Քառնեւչորս գլուխ. Մարգս վաճառականաց նմանին…*

17. *15ա* [Ապաքէն դուք տաճար Աստուծոյ էք. ըստ Պօղոսի. ԻԶ. – *Քսան եւ վեց գլուխ. Նախ մարգս տաճարի եւ շինուածեան օրինակ է] (սկ.) /// են եդեալ հիմ, որպէս մեծահաւատ մարդոյս տա օրինակ…*

18. *15ա-6ա* Զմեղս մանկութեան եւ զանգիտութեան իմոյ մի՛ յիշեր. ԻԷ. – *Քառնեւեւթ գլուխ. Մարգս մանկտոց նմանեցուցից…*

19. *16ա-7ա* Ո՞ արար հրեշտակս իւր զոգի եւ զպաշտօնեայս իւր ի հուր կիզելոյ. ԻԸ. – *Քառնեւուրթ գլուխ. Մարգս տացուք օրինակ հրեշտակաց…*

20. *17աբ* Տառապեցայ եւ խոնարհ եղէ յոյժ, զի անձն իմ լի եղեւ. ԻԹ. – *Քառնեւինն գլուխ. Մարգս տացուք օրինակ գերելոց…*

21. *17բ-8բ* Տ՛Էր, ի զօրութեան Իսմ ուրախ եղիցի թագաւորն ի փրկութեան Իսմ. Լ – *երեսուն գլուխ. Մարգս տացուք օրինակ թագաւորաց…*

22. *18բ-9բ* Ելի ի լեառն զմոսոյ եւ [ի]ոտ առի կնդրկոյ. ԼԱ. – *Լեառն բազում խորհուրդ ունի…*

23. *19բ-20ա* ԼԲ. *Երկրորդ գլուխ. Լեառն հրեշտակաց ասէ եւ հոտ զարմանահրաշ…*

24. *20աբ* ԼԳ. *Երրորդ գլուխ. Լեառն վերինն երուսաղեմ է, եւ հոտ՝ ԲԺ.ան (12) փառքն…*

25. *20բ-1ա* ԼԴ. *Չորրորդ գլուխ. Լեառն եդեմ է. Նախ եւ հոտ, որքան ծառ ու ծաղիկ…*

26. *21աբ* ԼԵ. *Հինգերորդ գլուխ. Լեառն սուրբ երուսաղէմ է, եւ հոտ՝ տնօրէնութիւնքն…*

27. *21բ-2ա* ԼԶ. *Վեցերորդ գլուխ. Ելի ի լեառն երանութեան…*

28. *22աբ* ԼԷ. *Եւթներորդ գլուխ. Լեառն Թափօր է, եւ հոտ ասեմք այժմուս…*

29. *22բ-3ա* ԼԸ. *Ութերորդ գլուխ. Լեառն Ձիթենեաց է, եւ հոտ՝ Համբարձմանն Քրիստոսի…*

30. *23աբ* ԼԹ. *Իններորդ գլուխ. Լեառն Սինայ է օրինակ, եւ հոտ զԺ. բանեանէն…*

31. *23բ* Խ. *Տասներորդ գլուխ. Տացուք օրինակ լեառն Քորեբ…*

32. *24աբ* ԽԱ. *Մեւասաներորդ գլուխ. Լեառն մարգարէք են, եւ հոտ՝ կանխաճառութիւնս նոցա…*

33. *24բ* ԽԲ. *Երկոտասաներորդ գլուխ. Լեառն Սիոն է: Նախ օրէնք ի Սիոնէ ելին…*

34. *24բ-5ա* ԽԳ. *Երեքտասաներորդ գլուխ. Լեառն Սուրբ էջմիածինն է, եւ հոտ՝ բազում…*

35. *25աբ* ԽԴ. *Չորեքտասաներորդ գլուխ. Լեառն Հռոմ է՝ աթոռ սրբոց գլխաւոր առաքելոցն բազդատի…*

36. *25բ* ԽԵ. *Հնկէտասաներորդ գլուխ. Լեառն ել եղիայ եւ հոտ էառ անմահութեան…*

37. *25բ-6ա* ԽԶ. *Վեշտասաներորդ գլուխ. Պօղոս ել յերկինս եւ երեր հոտ անմահութեան…*

38. *26աբ* ԽԷ. *Եօթնեւտասաներորդ գլուխ. Ել ի լեառն յերկինս աւետարանչին Յոհաննէսի…*

39. *26բ* ԽԸ. *Ութ եւ ժ.երորդ գլուխ. Լեառն սուրբ Աստուածածինն է…*

40. *26բ-7ա* ԽԹ. *Իննն եւ ժ.երորդ գլուխ. Լեառն անապատականք են, որ ի լերինս բնակին…*

41. *27աբ* Ի. *Քսաներորդ գլուխ. Ելանեն ի բարձունս աստուածաբանք…*

42. *27բ-9ա* ԻԱ. Գալստի աղիատ վարդապետի առաքեալ օրինակ նագուց եւ մարգարէից եւ առաքելոց – *Աւետիս քեզ, օրիո՛րդ սուրբ տառից…*

43. *29ա* ԻԲ. Լուծցուք զի. (20) զիրս այս – *Նախ գծառն խոնարհութեան ասացուք…*

44. *29ա* ԻԳ. *Երկրորդ. Բարէհաճութեան գծառն ցուցցուք…*

45. *29աբ* ԻԴ. *Երրորդ. Զծառն հեզութեան ցուցից…*

46. *29բ* ԻԵ. *Չորրորդ. Զծառն արիութեան ասացից…*

47. *29բ* ԻԶ. *Հինգերորդ. Զծառն առատութեան ցուցից, որ նստեալ էր…*

48. *29բ-30ա* ԻԷ. *Վեցերորդ. Զծառ պահեցողութեան ցուցից…*

49. *30ա* ԻԸ. *Եօթներորդ. Զծառն ողջախոհութեան ցուցցուք…*

50. *30ա* ԻԹ. *Ութերորդ. Զծառն ողբոց ցուցից…*

51. *30աբ* Կ. *Իններորդ. Զծառն սպառնալեաց ցուցից…*

52. *30բ* ԿԱ. *Տասներորդ. Զծառն սգոյ ցուցից…*

53. *30բ* ԿԲ. *Մեւասան. Զծառն արմաւենի ցուցից…*

54. *30բ-1ա* ԿԳ. *Երկոտասան. Զծառն ձիթենեաց ասացից…*

55. *31ա* ԿԴ. *Երեքտասան. Զծառն կիպարեայ ասացից…*

56. *31ա* ԿԵ. *Չորեքտասան. Զծառն տրտմութեան ասացից…*

57. *31աբ* ԿԶ. *Հնկէտասան. Զծառն խնձորոյ ասացից, որ ի վերայ կախեալ կայր…*

58. *31բ* ԿԷ. *Վեշտասաներորդ. Զծառն երամասիրաց ասացից…*

59. *31բ* ԿԸ. *Եօթն եւ ժ.երորդ. Զծառն անջրդոց ասացից…*

60. *31բ* ԿԹ. *Ութ եւ ժ.երորդ. Ջծառն բազմերանգ ասացից…*

61. *32ա* Հ. *Ինն եւ ժ.երորդ. Ջծառն քաղցրութեան եւ համեղութեան ասեմ…*

62. *32ա* ՀԱ. *Քսաներորդ. Ջծառն պարկեշտութեան ասացից…*

63. *32բ-4ա* ՀԲ. Գոհաբանութիւն առ յերկինս – *Գոհանամք Սուրբ երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ…*

64. *34աբ* ՀԳ. Մաղթանք Գալստի՝ առաւել յաղագս ըստգրտանաց – *Բոլորից, Տէ՛ր, խոնարհեցո՛յ զունկն քո…*

65. *34բ-5բ* ՀԴ. *Տէ՛ր, հրամայեալ ես երանական աւետաբեր…*

66. *35բ-6ա* ՀԵ. *Հայր բոլորից է ամենակալ, Ալֆայ եւ Օ…*

67. *36ա* ՀԶ. *Աղաղակեմ քեզ, Յիսո՛ւս Քրիստոս Միածին…*

68. *36աբ* ՀԷ. *Ով Հոգի Սուրբ, Աստուած ճշմարիտ…*

69. *36բ-7ա* ՀԸ. Եկեսցէին է այս – *Ամէնաբարի, ամենահայեաց Տէ՛ր…*

70. *37ա-8ա* ՀԹ. Սուրբ Աստուածածնի – *Գլուխ հարբիւրաւորից, կուսանաց պարծանք, մայր էակցին Բանի…*

71. *38ա-9ա* Ձ. *Բոլորից Տէր, արքա անսկիզբն…*

72. *39ա-41ա* ՁԱ. *Գթութեան քում, Տէ՛ր Յիսուս, նորոգեցաւ աշխարհ…*

73. *41ա-4բ* ՁԲ. Խոստովանօրէն ըստ այնմ – *Ահաւոր եւ բժշկապետ բոլորից, Տէր եւ ըստեղծող…*

74. *44բ-7ա* ՁԳ. Ջղջումն խոստովանօրէն ըստգտանաց – *Հարցումն եւ մաքառումն ըստգտանաց…*

75. *47աբ* ՁԴ. Աղերսանք առ Աստուած – *Գթած եւ ողորմած Աստուած, քարացեալ եմ, կակղացո՛յ…*

76. *48աբ* ՁԵ. Գովասանք Սաղմոսարանին Դաւթայ մարգարէի – *Գտի՛ ինձ, լոյս եւ ախոյեան, / զքնարս Դաւթեան սաղմոսարան…*

77. *48բ-54բ* ՁԶ. Մեծ խոստովանութիւն – *Աղաղակագոչ բողոքմամբ աղերսեմ, պաղատեմ, ապաշաւեմ եւ զղջանամ…*

78. *54բ-6ա* ՁԷ. Քսանեւչորս ժամու օգնէ: Աղօթք եկեսցէին – *Արարչագործ Հա՛յր բոլորից, ծնօ՛ղ Որդոյ եւ Որդի՛ ծնեալ ի Հօրէ…*

79. *56ա-7բ* ՁԸ. *Գոհանամք զքէն, թագաւո՛ր թագաւորաց…*

80. *57բ-9ա* ՁԹ. *Գոչեմ մեծաւ հառաչմամբ, աղաղակագոչ ձայնիւ…*

81. *59ա-61ա* Ղ. Խրատ եւ կրթութիւն եռամեծեայ մանկանց մինչեւ ԲԺ.ամն (12) ամենից – *Մ՛ մանուկ թոթաւախօս, ո՞մ որդի ես… Ասէ մանուկն. Աստուածատրին…*

82. *61ա-2ա* ՂԱ. Խրատ երիտասարդաց – *Տէ՛ս, շքեղազարդ երիտասա՛րդ, որ նման ես Ադամայ…*

83. *62աբ* ՂԲ. Խրատ ծերոց ամենայնի – *Ով պատուական ծերունի, որ դու նման ես ալեօքդ Աբրահամու…*

84. *62բ* ՂԳ. Պառաւանց խրատ – *Ով ծերունի պառաւ, շահեա՛ց զդուստր եւ զորդի քո…*

85. *62բ-3բ* ՂԴ. Երգ Սուրբ Աստուածածնի – *Անարա՛տ կոյս, տաճար, խորան, Աստուածածին կոյս Մարիա՛մ…*

86. *63բ-5ա* ՂԵ. Երգ Սուրբ Աստուածածնի – *Աստուածածի՛ն, տաճար, խորան լուսաւորեա՛յ, կո՛յս Մարիամ…*

87. *65աբ* ՂԶ. *Գաղտնի նեռից հարայ, ո՛վ բժշկարան, առ քեզ դիմեալ…*

88. *65բ* ՂԶ.=ՂԷ. Տաղ Ծնընդեան – *Կայծակնամաքուրն յեսայի ասէ. Ահա կոյս յղասցի…*

89. *65բ-6ա* ՂԷ.=ՂԸ. Տաղ Ծնընդեան – *Գոյնզգոյն զարմանահրաշ երանգ-երանգ երեւի, / շահիրէ յիսանըն-տան սօյլէտի շօլ Իսայի (հայատառ թրք.)…*

90. *66ա-7ա* ՂԸ.=ՂԹ. Տաղ Աստուածածնի – *Գթած ես դու եւ ողորմած, մարդասէր Քրիստո՛ս, / ըռահմի չօք փատըշահն Տէր Յիսուս (հայատառ թրք.)…*

91. *67աբ* ՂԹ.=Ճ. Տաղ Սուրբ Աստուածածնի – *Գեղեցիկ, գովեալ պտուղ բարի, / ընտրեցար Հօր Աստուծոյ հարսն անեղի…*

92. *67բ-8ա* Ճ.=ՃԱ. Տաղ Յարութեան – *Գլխոյ պսակ զարմանալի, / թագ ոսկէհուռ եւ հրաշալի…*

93. *68աբ* ՃԱ.=ՃԲ. *Գեղգեղեալ գովեն զքեզ, գեղեցկաշէն տաճար ես…*

94. *68բ-9ա* ՃԲ.=ՃԳ. Խաչի օր ասա՛յ – *Գողգոդ եկեալ կանգնեալ, / կառուցեալ արքայն բազմեցեալ…*

95. *69ա* ՃԳ.=ՃԴ. Տաղ խաչի – *Կամաւ իջեալ Աստուածըն Բան, / զոր մարգարէքն խօսեցան…*

96. 69բ-70ա ՃԴ.=ՃԵ. Տաղ խաչելութեան, Զարմանահրաշին գունովն ասա՛յ – *Յիսուս՝ որդի, իմ սիրական, / ընդէ՞ր կապեալ կաս յանդիման…*

97. *70աբ* ՃԵ.=ՃԶ. *Գուժ սրգոյ խաւար մթան հասին, / եւ աղիք ծնօղիս գալարին…*

98. *70բ-1ա* ՃԶ.=ՃԷ. Խաչելութեան – *Գլխոյ պսակ թագըդ պարծանաց, / ըմբռնեալ ես ի չար գազանաց…*

99. *71ա* ՃԷ.=ՃԸ. *Գլխաբացիւ քեզ փարէր, / արիւն արտասուս թափէր…*

100. *71աբ* ՃԸ.=ՃԹ. Տաղ Յարութեան – *Այսօր աւետիս համայնի, / համատարած աշխարհի, / զանթաքչելի օ՛օ՛ն երեւի…*

101. *71բ-2ա* Մ. Տաղ Յարութեան – *Կանխեալ իւղաբեր կայքն ի միասին, / շուրջ զգերեզմանաւ փարեալ ճեպէին…*

102. *72ա* ՄԱ. Տաղ Յարութեան – *Գային ողբալով աղաղակելով, / Քրիստոսն ո՞ւր եդիք ասելով…*

103. *72աբ* ՄԲ. Տաղ Յարութեան – *Գոհութիւն, փառք Տեառն արարչին / եւ ցնծութիւն մեզ պարգեւի…*

104. *72բ* ՄԳ. Պատարագաց – *Գալարի ոգի իմ, նուաղի, / երկնչի գալստեանն Յիսուսի…*

105. *72բ-3ա* ՄԴ. Տաղ պատարագաց – *Գունով ե-րանգ պճնեալ տիպդ հրաշալի, / ունիս շնորհ պէս-պէս յոյժ զարմանալի…*

106. *73աբ* ՄԵ. Գ. լեզուէ պատարագաց – *Գովելով երգեմք ալէլուիեայ, Սանթա Մարիա…*

107. *73բ* ՄԶ. Տաղ պատարագաց – *Գահոյք փայ-լեալ երեւին այս հանդէս, / անարուեստ զարմանա սքան-չապէս…*

108. *73բ-4ա* ՄԷ. Տաղ պատարագաց – *(կայ միայն խորագիրը)։*

109. 74ա [ՄԹ. Այգոյ խրախութեան] – *(սկ.) /// տան, ձայն արձակեն յոյժ քաղցրաձայն…*

110. *74աբ* ՄԺ. Տաղ հոգեւորական – *Գովեստ բերկ-րանաց կազմեսցուք այս հանդիսաւուր տօնի…*

111. *74բ* ՄԺԱ. Ապաշաւանք – *Գերի մա՛րդ, ընդէ՞ր ես գերի, / ազատեա՛յ զքեզ, լե՛ր, արի՛…*

112. *74բ-5ա* ՄԺԲ. Տաղ գանկատ խոստովանու-թեան – *Ինձ<u>զ</u>ակ տարրից անձն իմ ունի, / սիրելի, ան-քակտելի, անհաշտելի…*

113. *75ա* ՄԺԳ. *Արկեալ է կարթ առ ընթացս իմ, / միշտ որսա՛ զիս խաւարչըտին…*

114. *75աբ* ՄԺԴ. *Կիրառնեաց կիրառութիւն, / կրեն յաւէտ բնութիւն…*

115. *75բ-6ա* ՄԺԵ. *Գառնո՛ւկ, ընդէ՞ր տրտում եղեալ շրջիս, եւեալ շրջիս, / թէպէտ ոմանց խօսիցդ վիրաւորիս, վիրաւորիս…*

116. *76աբ* ՄԺԶ. *(հայատառ թրք.) – Կէ մի միզ տուշ-տի էնկինէ, / ըրայէթ շինտի գէնկինէ…*

117. *76բ* ՄԺԷ. *Գիտե՞ս, թէ աշխարհս այս յաւիտե-նական, / որ այնքան բերկրութեամբ միշտ ցնծաս ժամ-ժամ…*

118. *77ա* ՄԺԸ. *Գարշելի մեղաց շաղախեցայ, / մե-ղա՛յ, Տէ՛ր, մեղա՛յ, / ի ժանից թունից խոցոտեցայ…*

119. *77աբ* ՄԺԹ. *Գրեմ գիր մխիթարական, / շահա-ւէտ եւ օգուտ մարդկան…*

120. *77բ-8ա* ՄԻ. *Գեղեցիկ, նազելի, եղբայր պա-տուական, պատուական, / իրէկիմտէ տէրտիմ վարսըր հէմ եարէմ, հէմ եարէմ (հայատառ թրք.)…*

121. *78աբ* ՄԻԱ. *Գալարիմ, նուաղիմ այս ժամ, / էյլէ տէրտիմէ պիր տէրման, պիր տէրման (հայատառ թրք.)…*

122. *78բ-9ա* ՄԻԲ. *Քեզ ասեմ, զարհո՛ւրս կտրիճ, խելքդ ժողովէ՛, / զի այս կեանքս խաբօղ երազ եւ սուտ է…*

123. *79ա* ՄԻԳ. *Գեղեցկութիւնք են անպիտան, / գեռ-հունք ժողովեալ բազմանան…*

124. *79աբ* ՄԻԴ. *Գտի առ իս ոմն գոռոզ եւ թշնամի, / յառաջագոյն ոչ գոյր ընդ իս, էր թագստի…*

125. *79բ-80ա* ՄԻԵ. *Գուշակ բերկրութեան տեսի, լի՛ց, որ ըմպեմք, / լուա՛յ, որ հիւր եմք աշխարհի, է՛կ, սէր առնեմք, սէր առնեմք…*

126. *80աբ* ՄԻԶ. *Ա՛յ իմ եղբա՛յր եւ սիրելի բարեկա՛մ, բարեկա՛մ, / գանկատ ունիմ սուտ աշխարհէս, ա՛յ իմ ճան…*

127. *80բ* ՄԻԷ. *Գլուխ առաքեալ մեծ Պետրոս եւ Պօ-ղոս ընտրեալ…*

128. *80բ* ՄԻԸ. Յարութեան – *Կայր թեւատարած միածին Որդին վասն Ադամայ ներկած…*

129. *80բ-1ա* ՄԻԹ. Այլակերպութեան – *Կարդամք առ քեզ, Տէ՛ր, Միածին Յիսուս Որդի, / մեծ գոհութեամբ տօն կազմեցուք զեկեղեցի…*

130. *81աբ* ՄԼ. Ոսկէբերանին տաղ – *Գլխաբացիւ առ քեզ փարիմ, / առ ոտս քո անկեալ սփռիմ…*

131. *81բ-2ա* ՄԼԱ. Սրբոյն Մինասայ – *Գլուխ զի-նուոր նախամարտիկ վկայ, / Յիսուսի թագաւորին ծա-ռայ…*

132. *82աբ* ՄԼԲ. Մինասայ – *Կորովաբան եւ քաղց-րաձայն սուրբըդ Մինաս, / աստանօր եկեալ եմք քեզ, լե՛ր մեզ միջնորդ արագահաս…*

133. *82բ* ՄԼԳ. Սուրբ Սարգսի – *Գոյտ գումար նա-հատակք անեղէն եղանի, / զինուորեալք ի յերկրի գրե-ցան ի յերկնի…*

134. *82բ-3բ* ՄԼԴ. Վասն գինոյ – *Յորժամ գինոյ փարջն գայ, / մարդոյ սիրտն ուրախանայ… ահճասի եօք նէ վէրէ, ճիզտանըն ի տէր հի/// (վջ., հայատառ թրք.)։*

135. *84ա* [ՄԼԹ.] – *(սկ.) /// սուրբ առաքեալքն բազ-միցին, / երկոտասան աթոռ նստին…*

136. *84ա* ՄԽ. Ամսեանին գունն է – *Գոչեա՛յ նշանա-ւոր յօդիւ արտասուալի, / ահա բժիշկ կա, ի ձեռին սպե-ղանին…*

137. *84աբ* ՄԽԱ. Գանձ մեռելոյ, երգս՝ Աւետ֊ա-նին գոյն – *Այսօր առաքի հրեշտակ Արարչի, / առ բնու-թենէս աւանդ ուզիցի…*

138. *84բ* ՄԽԲ. Անպարագիրի գոյնն է – *Գերի, տխուր, զի ես տխրալի, / ազատեցար յունայն աշխարհի…*

139. *84բ-5ա* ՄԽԳ. Կողկողին գունն է – *Գառնո՛ւկ որդի, ո՛վ պատանի, / աւետեմ քեզ, ո՛վ նազելի…*

140. *85աբ* ՄԽԴ. Բաժակ բերկրութեանին գունն է – *Գթա՛յ ի մեզ, Տէ՛ր բարերար, քոյ եմք ծառայ…*

141. *85բ-6ա* ՄԽԵ. Գամմ Ըստամպօլցոց – *Պէ հէյա-տէմ օղլուպաք շու հալիմէ, / կէզէրտիմ կուլէրիտիմ ֆէ-նայ տի նեայտէ (հայատառ թրք.)…*

142. *86ա* ՄԽԶ. Միայն սրբին ասի – *Գթած եւ մար-դասէր մեղա՛, / գոհանամք Տէր եւ ողորմեա՛յ…*

143. *86աբ* ՄԽԷ. Աստուածածնի մեղեդիք – *Կոյս ան-արատ Աստուածածնին, / մեղօք անկեալ եմ խաւարին…*

144. *86բ* ՄԽԸ. *Գայք ատեան յանդիման, ո՛վ մարտիրոսք, / ներկեալ վասն Տեառն արեան…*

145. *86բ* **Մխթ.** *Ծարաւեցափիճ գունն է – Կո՛յս անարատ, մայր Իսկուհի, մայր Իսկուհի…*

146. *86բ* **ՄԾ.** *Մեղեդիկ Յարութեան – Կայր, ննջէր ի գբին, / խրոխտայր, սպառնայր չար գազանին… կափարիչ վիմին /// (վջ.)։*

147. *87ա* **ՄԾԲ.** *– (սկ.) /// [անչափական, խնդրեմք օրհնեալ] սպեղանին այն [ասեմք. Սուրբ տիրածին] պիքիր, սուլթան… ասեմք մեղայ ձայնիւ զղջման։*

– 87ա-9բ **Յանկ գրոյս Լուսաշաւիղն** *– ա. Նախ մարդս աշխարհի է օրինակ… մլե. Կալով մնան զուարթունք /// (վջ.)։*

Ծնթ. 87րդ թերթը հետագայում այլ ձեռքով լրացուած է տպագրից։ Երեւի օրինակուած է հետեւեալ տպագրից՝ Գիրք, որ անուանեալ կոչի Լուսաշաւիղ, արարեալ եւ սահմանեալ Գալըստի վարդապետի Ամասեացւոյ, Կ. Պոլիս, 1704 (224 էջ), որի նկարագրութիւնը տե՛ս Հայ գիրքը 1512-1800 թուականներին, Հայ հնատիպ գրքի մատենագիտութիւն, Ն. Ոսկանեան, Ք. Կորկոտեան, Ա. Սաւալեան, առաջաբանը Ն. Ոսկանեանի, խմբ. Ռ. Իշխանեան, Երեւան, 1988, էջ 154-155։

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԹ. դ., շղագիր

1. *1ա Ջհրաշալի անունն Քրիստոս, մարգարէս երեմիա գերահռչեաց, Հոգի երեսաց մերոց, Տէր Քրիստոս։*

2. *1ա* 12 մարգարէք [Յանկ] *– Մովսէս, Սամուէլ… Զաքարիայ եւ Մաղաքիայ։*

3. *1ա Ի Սիոնէ էառ հոգս փչեաց, շունչս [հ]եզահոգի կենդանի Ադամ։*

4. *1բ* [Տաղ] *– Ի քէն հայցեմ, կո՛յս տիրածին, / լե՛ր հովանի իմոյ անձին, / անփորձ պահեա՛ զիս յաշխարհի, / արժանացս ձիր շնորհի։*

5. *1բ* [Տաղ] (հայատառ պարսկերէն) *– Նուրի ազալի ազբարհրի խուտայ թուրի փուրսի զօվաթ զուտայի յիսահ։*

6. *1բ Ընդերք, փոր, աղիք, թաթարխամի, խոստուկ, խիթ, ինչ կշտի թափանցիկ չընդերս։*

7. *1բ Եւ ի սոյն սակս մեծապիրկ կաշկանդին ձեռք ու ոտք… մարդասիրութիւն Աստուծոյ թոռն հաւրէ /// (վջ.)։*

8. *90ա* [Աւետարան ըստ Յովհաննու, Ա. 1] *– Ի սկզբանն էր Բանն, ու Բանն էր առ Աստուած, ու առ Աստուած էր Բանն։*

9. *90ա* [Գրիգոր Նարեկացի, Մատեան ողբերգութեան, Բան Խթ.] *– Արդարեւ ոչ ոք բաւ է չէիցս թարգմանել խօսիւք նիւթական լեզուի ի մասանց այսի քումդ գթութեանց, զոր առ իս ցուցեր։*

10. *90ա* [Գրիգոր Նարեկացի, Մատեան ողբերգութեան, Բան Ծ.] *– Քանզի որպէս ոչ է առանց Քրիստոսի… ըստգտանաց անձին քաւութիւն։*

11. *90ա* [Գրիգոր Նարեկացի, Մատեան ողբերգութեան, Բան ԾԳ.] *– Զքարն բաւիս ցուցանել կերպարան ազգման… առ քեզ մեծութիւն ձայնի երկար գոչելոյ։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

30բ ստ. լս. (ժթ. դ., վրացերէնի այբուբեն, մինչեւ «փ») ქ. აბგდევზჱთიკმნჲოპჟრსტუფ. *նոյնը՝ 34բ ստ. լս.՝* ქ. აბგდევზჱთიკმნჲოპჟრსტუ *(երկու դէպքում էլ շարունակութիւնը կազմողի ձեռքով կտրուած)։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «Գէորգյան հոգեւոր ճեմարան, Հ՝թ 49», պհպ. Աա՝ «ունի միկրոֆիլմ», 1ա՝ «3407»։*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *32ա՝ «կանոն եւ պատկեր պիտոյ է», 56բ-7ա ստ. լս.՝ «Այբուբեն՝ ա-ն», 60բ ստ. լս.՝ «Տէր մեր, որ գիտէս զբնութիւն», 62բ ստ. լս.՝ «/// էակ<ցց>ին մայր արեգական ընդ մեզ լե», 63բ ստ. լս.՝ «Հաւասար ածեին մե», 72բ ստ. լս.՝ «Վիվ ի նվաստ եւ անարժան ծ», 74բ՝«Ի նմին է փտ», 76բ-7ա ստ. լս.՝ «Ամէնօրնեալ պաղատ որպէս մեղու լեր ժրաջան», 90ա՝ «Նարեկ 289 եր., սկզբանդ եւ անսկզբանդ, ընդ սկզբանդ եւ սկզբնաւորիդ սկզբանց»։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՉ՝ *37ա՝ թռչնագիր «Բ.»։*

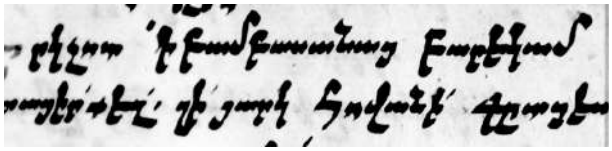
3408
ԾԱՂԿԱՆՑ ԲՈՒՐԱՍՏԱՆ (ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ)

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ **ՌՃԾԹ-ՌՃԿ. – 1710-1711**

ԳՐԻՉ՝ Աւետ սրկ.։ **ՍՏԱՑՈՂ՝** Մարկոս աբեղ։

ԹԵՐԹ՝ 325+1 (կրկն.՝ թ. 39). չգրուած՝ 1ա-6բ, 113աբ, 171բ-3բ, 295աբ, 322բ-5բ։ **ՊՐԱԿ՝** 6+Ա-Ե×12 (Ա 10)+6+12+Զ (12)+6+12+2+Ժ-ԺԳ×12+6×12+Ի-ԻԱ×12 (Ի 10)+3×12+4+10+16+4։ **ՆԻԹ՝** թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական։ **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 15,7×10,4։ **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (12×7,2)։ **ԳԻՐ՝** նոտրգիր (նմուշ՝ 283ա)։ **ՏՈՂ՝** 21։ **ԿԱՋՄ՝** շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ կապիչներով. Ա. փեղկի ծաղկազարդ կրկնակ շրջանակի մէջ՝ խաչելութիւն, որի վր. եւ ստ. մասերում՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾՆՈՒԱՅ ՏԷՐ ՄԱՐԿՈՍԻՆ, ԹՎԻՆ ՌՃԿ. (1711), ՄԱՐՏԻ ԻԱ.», Բ. փեղկի շրջանակի մէջ՝ ութաթեւ խաչ. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դեղին մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ – Մարիամ Մագդաղենացի՝ 149ա։ Ճակատազարդ՝ 7ա, 174ա։ Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն։ Զարդագիր՝ թռչնագիր, կենդանագիր, հանգուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, դարչնագոյն, վարդագոյն, ոսկի։



Նմուշ 283ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, կապիչներից մէկն ընկած, լուսանցակողերի կարմիրը հիմնականում թափուած, կեղտոտուած. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, որի հետեւանքով տեղ-տեղ դժուարընթեռնելի, լուսանցազարդերը արտատպուած հանդիպակաց էջերին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *7ա-127բ* [Մատենագրութիւն Մովսիսի Ջուղայեցւոյ]

1. *7ա-112ա* Համառօտ ժողովածու վասն առ ի պատրաստ գոլոյ ի պէտս մտառութեան եւ սերտողութեան բանասիրաց, ո՛չ իմաստնոց եւ գիտնականաց, այլ նմանեաց իմոց իմաստակաց եւ տգիտաց, տինա թէ մոռացկոտաց, հաւաքեալ ի Մօվսիսէ մեղսամած Ջուղայեցւոյ, ի թվին ՌՃԽԹ. (1695), ի փառս Աստուծոյ

Տե՛ս ձեռ. 513, 6ա-74ա: ա/7ա-12բ: բ-է/չիք: ը/12բ-7բ: թ/-չիք: ժ/17բ-8բ: ժա/18բ-20բ: ժբ/20բ-1բ: ժգ/21բ-4ա: ժդ/24աբ: ժե/24բ-30բ: ժզ/30բ-1բ: ժէ/31բ-5ա: ժը/35ա-7ա: ժթ/37ա-9ա: ի/39ա-44ա: իա/44ա-6բ: իբ/46բ-53ա: իգ/53բ-60ա: իդ/60ա-3ա: իե/63ա-9բ: իզ/70ա-2բ: իէ/72բ-7ա: իը/77ա-80ա: իթ/80ա-1բ: լ/81բ-5բ: լա/85բ-7ա: լբ/87ա-8ա: լգ/88ա-92բ: լդ/92բ-8բ: լե/98բ-101ա: լզ/101ա-4բ: լէ/104բ-12ա:

154բ [Յիշատակարան ձեղինակի]. *Փա՛ռք, պատիւ եւ երկրպագութիւն եռանձնեայ եւ համագոյ Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:*

Արդ, ես՝ անարժանս եւ տրուփս ի բանասիրաց եւ դատարկացեալս ի բարեաց Մօվսէս *սուտանուն բանի վատնօղս, ժողովեցի փոքրիկ գրկուկս յաղագս Բ. պատճառի: Նախ՝ վասն սաստիկ մոռացկութեան մտացս ժողովել ի միասին եղի, զի դիւրընկալ լիցի ի սերտելն, երկրորդ՝ զի ուր եւ երթիցեմ, զսա ընդ իս պահիցեմ վասն փոքրութեան եւ թեթեւութեանն, քանզի զմեծամեծ գրեանսն ոչ լինի այսր եւ անդր շրջեցուցանել: Աղաչեմ վասն Աստուծոյ ներել յանդգնութեանս, քանզի ոչ էր արժանի ինձ ձեռնարկել այսպիսի, այլ վասն պակասութեանս իմոյ առարի: Շնորհեցէ՛ք ինձ զայս, աղաչեմ զգաղափարօղսդ՝ գրել եւ զայս փոքր յիշատակարանս: Արդ, առ ոտսըդ անկեալ աղաչեմ զհանդիպօղսըդ յայսմ Ծաղկենոց Բուրաստանիս՝ յիշեսջի՛ք |155ա| զանարժան եւ մեծագոյն եղբայրն իմ հարազատ՝ զՍԷմէոն հեզահոգի վարդապետն, որ եմք ի միում յարգանդէ ծընեալք, եւ զայլ եղբայրսն իմ՝ զՀայրապետն, զՅօհաննէսն, զքորսն իմ, նաեւ հանգուցեալ ծնողսն իմ՝ զՍարգիսն եւ զՅուղիդայն, ով զմեզ յիշէ, յինքն յիշեալ լիցի առաջի Քրիստոսի. ամէն: Ի յընթերցումն սորա առ ոտսդ անկեալ աղաչեմ, զի միով Հայր մերիս յիշման արժանաւորեսջիք զանարգ եւ զանարժան [եւ]եթ անուամբ* Աւետիս *գծրօղ գրոյս, հանդերձ ծնաւղօք իմովք, զի սխալանաց իմոց անմեղադի՛ր լերուք, քանզի կաւ էի հողոյ, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Տեառնէ. ամէն: Գրեցաւ ի* Սպահան *ի թիվն ՌՃԽԵ. (1696), ի յամսեանն Մարտի Ե.ումն, ի վայելումն սրբակրօն զտէր* Մարկոս *աբեղայիս, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն: Հայր:*

Ծնթ. Գրիչը գաղափար օրինակի յիշատակարանի անուններն փոխարինել է իր եւ ստացողի անուններով, հմմտ. ձեռ. 2271, բնագիրը՝ 10ա-94բ, ձեղինակի այս յիշատակարանը՝ 244ա:

Տե՛ս Մովսէս Ջուղայեցի, Ծաղկանց բուրաստան, Երեւան, 2010:

2. *114ա-27բ* Յաղագս վիպաբանութեան, հարց եւ պատասխանի վասն միութեան եւ երկուութեան եւ այլ բանիւ մեկնողականիւ, աստի եւ անտի ժողովեալ ի նոյն Մովսիսէ մեղսամածէ Ջուղայեցւոյ – *Աստուածաբանութիւն գիտութիւն եւ մակացութիւն էից, որովք ճանաչեալ լինի անիմանալին էութիւնն... մի՛ պարտի ասել բնութիւն եւ կամք եւ ներգործութիւն:*

Բ. *128ա-43բ* Մեկնութիւն այլաբանութեամբ տեսլեանն Եսայեայ. Ջ. գլուխ – *Եւ կային, ասէ, շուրջ սերովբէք սաւառնացեալ վեցեկի թեւօք, որ է երրեակ երկու... ժողովեսջիք ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Գ. *144ա-8բ* Թիւք առտաիին գրոց, թէ ովքեր են ասացեալ – *Նախ Պորփիւրն արար զիւր գիրքն եւ կոչեաց զանուն իւր Պորփիւր... զներբողեան՝ Գրիգոր Վկայասէրն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Դ. *149ա-54ա* Պատմութիւն Մարիամու Մագդաղենացոյն – *Սուրբ եւ աղախինն Քրիստոսի Մարիամ էր ի սահմանացն Մագդաղինեայ Ասորոց... պարակցութեամբ եւ ցնծութեամբ եկեալ ի թաղումն նորա ի փառս Քրիստոսի:*

Ե. *155բ-61բ* [Աղաւթք]

1. *155բ Ո՛վ յԱստուած յԱստուծոյ եւ նորոգիչ ամենայնի...*

2. *155բ-6ա Օրհնութիւն Հաւր անեղականի սիրով խաչեցելոյն...*

3. *156աբ Այլ եւ տացէ ձեզ Տէր Աստուած մեր աչս արտասուաց...*

4. *156բ-7ա Այլ եւ բարեխաւսութեամբ Սուրբ Աստուածածնին եւ սրբոյն Յոհաննու...*

5. *157ա Այլ եւ որչափ ի մարմնի էք, խաղաղութեամբ կենօք պահեսցէ...*

6. *157աբ Արեգակն արդիւնարար ծագեսցի ի ձեզ…*

7. *157բ Խնամք եւ ողորմութիւն բարերարին Աստուծոյ…*

8. *157բ Օրհնեսցէ զձեզ Տէր Աստուած մեր՝ զմիաբան ժողովուրդսըդ…*

9. *158ա Օրհնեսցէ զձեզ Տէր Աստուած մեր…*

10. *158ա Ջոր աւրհնութիւն աստուածային…*

11. *158ա Այլ եւ աւրհնեսցէ զձեզ Տէր Աստուած մեր…*

12. *158բ Այլ եւ փրկեսցէ եւ ազատեսցէ զձեզ Տէր Աստուած մեր…*

13. *158բ-9ա Օրհնեալ է արարչագործն Աստուած…*

14. *159ա Իսկ ամենաբարին շարժեալ ի գութ ողորմութեան իւրոյ…*

15. *159ա Նախ զլուսեղէն երկինսն լուսեղէն բընակչօք ըստեղծեալ…*

16. *159աբ Նախ հանգեաւ ի դասս աթոռոց ըստ այնմ…*

17. *160ա Այլ եւ յայնժամ յանեղաշէն դրախտին…*

18. *160ա Այլ եւ տացէ ձեզ պարգեւք անճառելի զայն, որ պատմէ…*

19. *160աբ Այլ եւ զտուրք եւ ըզնուէր եւ զպատարագն ձեր…*

20. *160բ Այլ եւ նախնոյն եւ որդիս զսէր մխիթարութեան…*

21. *160բ Այլ եւ որպէս լուսացաւ, ենովք կոչել զանուն Տեառն Աստուծոյ…*

22. *161ա Այլ եւ որպէս հաճեցաւ ի վար[քն՞] /// եւ փոխեաց զնա…*

23. *161ա Այլ եւ որպէս զնոյ ընտրեաց իւր խորհրդակից…*

24. *161աբ Եւ որպէս զերբն պատուեաց Տէր Աստուած…*

25. *161աբ Այլ եւ որպէս Տէր մեր ամենի զԱբրահամըն ընտրեաց իւր սիրելի…*

26. *161բ Նաեւ որպէս զՂովտ ազատեաց յօտար հրոյ ծծմբեայնէ…*

27. *161բ Այլ եւ որպէս անջատեաց զմելքեսեդեկ իւր քահանայութիւն… եւ աներեւոյթ թշնամեաց. ամէն։*

Ջ. *162ա-71ա* Նախերգանք fառոզի

1. *162ա* Քրիստոսի – *երանելի բնութիւն եւ աննախանձ բարերարութիւն, սկիզբն կենաց եւ կենդանութիւն արարածոց…*

2. *162ա* Քրիստոսի – *երանելին եւ միայն հզօրն…*

3. *162աբ* Քրիստոսի – *Իսկականն էութիւն եւ անեղանելի գոյութիւն…*

4. *162բ* Մովսէսի – *Հայրն մարգարէից…*

5. *162բ-3ա* Մովսէսի – *Գլուխն պարու ի գուշակողականն հանդիսի…*

6. *163աբ* Դաւթի – *Գովելին ի գումարս…*

7. *163բ-4ա* Սողոմոնի – *Հրաշագեղն մանուկն ի տիս հասակի…*

8. *164ա* Սողոմոնի – *Աստուածեղէն առհանճարով լցեալն…*

9. *164ա* Սողոմոնի – *Մանուկն տիօք, ծերացեալն մտօք…*

10. *164աբ* Յովբայ – *Նախահանդէս օրինակն մեծի համբերութեան…*

11. *164բ-5ա* Եսայի – *Համարձակախօսն ի պատգամս տէրունեան…*

12. *165ա* Եսայի – *Լցեալն ի շնորհաց…*

13. *165ա* Եսայի – *Տեսանօղն վեհերեակ տեսութեամբ…*

14. *165ա* Սողոմոնի – *Վերացեալն բանականութեամբ…*

15. *165բ* Մարգարէից – *Անճառելի շնորհացն…*

16. *165բ-6ա* Պօղոսի – *Անօթն հոգեւորական…*

17. *166ա* Պօղոսի – *Փողն բարձրաբարբառ եւ ազդարար…*

18. *166աբ* Պօղոսի – *Փողն Տարսոնացի, բերանն Յիսուսի…*

19. *166բ* Պօղոսի – *Փողն բարձրաբարբառ եւ համատարած…*

20. *166բ-7ա* Պօղոսի – *Հազարապետն հաւատարիմ…*

21. *167աբ* Աւետարանչաց – *Տիրապէս առլցեալն…*

22. *167բ-8ա* Անծախելի շնորհացն Աստուծոյ…

23. *168ա* Բացից զբերան մրտաց…

24. *168բ* Տէ՛ր, տո՛ւր ինձ լեզու խրատու…

25. *168բ* Անեղանելի բնութիւն…

26. *169ա* Արփիական լոյս…

27. *169աբ* Ապաւինելով ի հոգին…

28. *169բ* Մ՛ւ անստուեր լոյս իմանալի…

29. *169բ-70ա* Մ՛ւ երրորդութիւն Սուրբ…

30. *170աբ* Մ՛ւ Աստուած յԱստուծոյ եւ նորոգիչ…

31. *170բ* Տէ՛ր, լոյս փառաց աշխարհի…

32. *170բ-1ա* Մ՛ւ ամէնաւրհնեալ Հայր երկնաւոր…

33. *171ա* Ամենաբարի իշխեցօղ… զարթո՛ ձայն իմ բարբաքեալ (չշարունակած)։

Է. *174ա-294բ* [Աղեքսանդրի Ջուղայեցւոյ] Վկայութիւմ պիտանիք եւ հարկաւորք առ ի պատրաստ գոլոյ fառոզութեան

Վկայութիւնները քաղուած են հետեւեալ աղբիւրներից.

1. *174ա-5ա* [Երկրորդումն օրինաց] – *Կաշառ կուրացուցանէ զաչս… մի՛ ողորմիր գտնանկին ի դատաստանի։*

2. *175ա* Ղեւտականք – *եթէ ոչ լսիցէք ինձ… եւ որ արհամարհեն զիս, անարգեսցի։*

3. *175աբ* Ծննդոց – *Միտք մարդկան դիւրասահ են… եւ ետ առն իւրում, ընդ իւրեւ կերան։*

4. *175բ* Ղեւտականք – *Զի կամք խստացեալ սրտին ոչ է արժանի լսելոյ… արդարեւ չափ, արդարեւ կափիչ։*

5. *175բ-6ա* Յելից – *եթէ ոչ կամիցես լսել ձայնի Տեառն Աստուծոյ քո... մի՛ ընդունիցիս զձայն ստութեան:*

6. *176աբ* Թուց – *Ամենայն տուրս, զոր տայք Աստուծոյ... եւ բարկասցի Տէր ի վերայ քո:*

7. *176բ-7ա* Առաջին Թագաւորութեանց – *Ասէ Տէր զփառաւորիչս... առաջի Աստուծոյ հանապազ:*

8. *177ա* Առաջին Մնացորդաց – *Ամենայն սիրտ քննէ Տէր... լքցէ զքեզ իսպառ:*

9. *177ա-8ա* Եզրաս – *Երանի թէ չէր մեզ յարութիւն... մի՛ համարեսցի:*

10. *178ա* Մակաբայեցւոց – *Զի ոչ եթէ որպէս եւ այլ հեթանոսս... եւ կորնչին ամենայն խորհուրդք նորա:*

11. *178ա-82ա* Յոբ – *Մերկ իսկ եկի ի մօրէ... իբրեւ ի գիշերի խարխաքեսցին:*

12. *182ա-5բ* Սիրաք – *Մի՛ տար պոռնկաց զանձն քո... մի՛ դարձուցաներ զերեսս ընկերէ քումմէ:*

13. *185բ-91ա* Սողոմօն – *Իսկ որ հանճարեղն իցէ, զառաջնորդութիւն... մի՛ խնդասցես ի վերա անկմանն նորա:*

14. *191ա-6բ* Էկլեսիաստէս – *Ունայնութիւն ունայնութեանց... զհաւատացեալսն ի քեզ պահէ:*

15. *196բ-202ա* Եսայի – *Լո՛ւր երկիր, եւ ունկն դի՛ր երկին... զի տեսցէ զանիրաւութիւն:*

16. *202ա-3բ* Երեմիայ – *Թողին զիս աղբիւր ջրոյ... եւ հնձեցէ՛ք զպըտուղ կենաց:*

17. *203բ* Միխիայ – *Յափշտակողն ընդդէմ Աստուծոյ է... զգոյշ լե՛ր ի պատմել ինչ նմա:*

18. *203բ-4ա* Դանիէլ – *Ապականիչ ուխտին ածցեն ի վերայ իւրեանց... եւ ամօթ յաւիտենական:*

19. *204աբ* Յովէլ – *Մեծ է օր Տեառն եւ երեւելի... եւ աստեղք ծածկեսցեն զլոյս իւրեանց:*

20. *204բ* Աբդիու – *Զի թէ բարձրասցիս... ոչք հպարտացեալ են արծաթով:*

21. *204բ-5ա* Սոփոնիայ – *Մերձ է օր Տեառն... զի հրեշտակ Տեառն Ամենակալի է:*

22. *205ա* Նայում – *Յայտնեցից զյետոյսդ քո... զանարգանս քո:*

23. *205աբ* Ովսէէ – *Փակեցից զճանապարհս նորա... եւ զՏէր ոչ ծանեան:*

24. *205բ-6ա* Եզեկիէլ – *Եւ ցանեցից ի վերա ձեր ջուր... թէ ես եմ Տէր:*

25. *206ա* Մաղաքիայ – *Ով հանդարտեսցէ... իբրեւ զբոց հնոցի:*

26. *206ա-8բ* Պօղոսի առաքելոյ Հռոմայեցւոց – *Աներեւոյթքն Աստուծոյ ի սկզբանէ արարածովքս իմացեալ տեսանի... եւ անմեղ ի չարիս:*

27. *209ա-11ա* Առաջին Կորընթացւոց – *Զի ճառ խաչին... այսմիկ զգենուլ զանմահութիւն:*

28. *211աբ* Երկրորդ Կորնթացւոց – *Ոչ գիտեմ զերեւելիսս... առատս սիրէ Աստուած:*

29. *211բ-2ա* Գաղատացւոց – *Քրիստոս եդ զանձն իւր... միայն ի խաչ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:*

30. *212աբ* Եփեսացւոց – *Ամենայն բան տգեղ... հարկանել չարին չարութեան:*

31. *212բ* Փիլիպեցւոց – *Զի ինձ կեանք... եւ փրկչին ակն ունիմք:*

32. *212բ-3բ* Կողոսացւոց – *Եթէ յարեայք ընդ Քրիստոսի... եւ զգող ի գիշերի այնպէս հասանէ:*

33. *213բ-4ա* Թեսաղոնիկեցւոց – *Աղաչեմ զձեզ, եղբա՛րք... սակայն առաջի Աստուծոյ յայտնելոց եմք:*

34. *214ա* Երկրորդ Թեսաղոնիկեցւոց – *Պարտ է առաջի Աստուծոյ հատուցանել... եւ կերիցէ մի՛:*

35. *214ա-6ա* Առ Տիմոթէոս Առաջին – *Գլուխ պատուիրանին սէր է... առատապէս առ ի վայելել:*

36. *216աբ* Առ Տիմոթէոս Երկրորդ – *Եթէ մարտիկ ոք իցէ... ի հալածանս կացցեն:*

37. *216բ-9բ* Տիտոս – *Այլ դու խօսեաց... ոչ օգուտ ձեր է:*

38. *219բ-21բ* Յայտնութիւն եւ տեսիլ Յոհաննու – *Ես եմ սկիզբն... այնչափ հատուցէ՛ք դմա զտանջանս եւ զսուգ:*

39. *221բ-30ա* Ոսկիբերանի ասացեալ – *Զինչ արասցես... համարիմ մերժել ի տեսութենէն Քրիստոսի:*

40. *230ա-1ա* Սրբոյն Կիւղի ասացեալ – *Ոչ է պարտ իմանալ երկու բնութիւն... արկանիցեն ի հեղգութիւն:*

41. *231ա* Սրբոյն Բարսղի ասացեալ – *Թէ ոք ի վերայ մեռելոյն կոծայ... իսկ վիրացն բազում անգամ զմահ:*

42. *231աբ* Սրբոյն Գրիգորի Աստուածաբանի ասացեալ – *Որպէս եւ առողն... ուղղութիւն եւ փրկութիւն:*

43. *231բ* Սրբոյն Գրիգորի Սմանչելագործի ասացեալ – *Որ ոք ասէ, այլ ոք ախտակրեալն է... նզովեալ եղիցի:*

44. *231բ-2ա* Սրբոյն Գրիգորի Նազիացոյ ասացեալ – *Աստուած խաչեցաւ... եւ ոչ զկոյսն Աստուածածին, որպէս նեստոր:*

45. *232ա* Մեծին Աթանասի ասացեալ – *Մի է բնութիւն բանին մարմնացելոյ... եւ զմահ ընկալաւ:*

46. *232ա-40ա* Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի ասացեալ – *Աստուած ամենայն իրօք տեսէ... եւ ոչ սպառի:*

47. *240ա-2բ* Սրբոյն Գրիգորի Նիւսացւոյն – *Ոչ ոք բարկացողք... ոչ զեր[ծ]ցի ի տանջանացն:*

48. *243աբ* Ամբրոսիոսի ասացեալ – *Որ անարժանութեամբ առնուն զՔրիստոս... այլ կատարելն:*

49. *243բ-8բ* Օգոստինոսի ասացեալ – *Աշխարհս այս է պանդխտութիւն... թագաւորութիւն առանց փոփոխման:*

50. *248բ-50ա* Ջեռսիմոսի ասացեալ – *Միշտ գործեա՛ք ինչ բարի... քան յինքն եւ յայլ ինչ:*

51. *250ա* Մոլութեանց գրոց – *Ծառայն Աստուծոյ ոչ պարտի ունել... այլ միայն առ ի ծածկոյթ մերկութեան:*

52. *250ա-3բ* Գրիգորի ասացեալ – *Ով ոք իցէ ի հաւատացելոցս... զի յաղթեսցէ:*

53. *253բ-6ա* Բեռնարտոսի ասացեալ – *Առաքինութիւն աշխատութեամբ խնդրի... ի զբաղանաց նոցա:*

54. *256ա-7բ* Սէնմայ ասացեալ – *Սկիզբն փրկութեան է ճանաչումն մեղաց... եւ յապառնոյն յառաջամիտ լինի:*

55. *257բ* Թուլիոսի ասացեալ – *Հեշտութիւն շիջուցանէ... որ մտանէ ի նայ Հոգին Սուրբ:*

56. *257բ-8ա* Իզիդորոսի ասացեալ – *Ամենայն երկրաւորս պահելովն կորուսանեմք... եւ ջանիւ խօսեացես զսուտ:*

57. *258ա* Ի գրոց առաքինութեանց Դ. տուն – *Ով անողորմ կեանք... եւ զգարշելի ուխտն խափանեա՛:*

58. *258աբ* Սենեքայ ասացեալ – *Մեծ անաւրէնութիւն է... մնասցէ ի նմա:*

59. *258բ-9ա* Իզիդորոսի ասացեալ – *Որ գահ իրիցութեան ցանկայ... բարի են, եթէ արասցուք:*

60. *259ա-69ա* Հասարակաց վարդապետաց ասացեալ, որոց անուանքն ոչ գրեսաք – *Մեծ են գործքն աստուածային... նա ըմբռնեսցէ զքեզ:*

61. *269ա-81ա* ՅԱռաքինութեանց գրոց է եւ ընդդէմ բաւարանին – *Արդ, տապանակն նշանակէ զՔրիստոս... այլ որ են՝ նոյն կան:*

62. *281ա-9բ* Սրբոյն Եւագրեայ ասացեալ – *Արքայութիւն Աստուծոյ է գիտութիւն... վասն խրատու եւ զայն չափով:*

63. *289բ-91ա* Աբիստոտէլի է ասացեալ – *Զի՞նչ պարտ է ստանալ վասն բարեկամաց... առաջին է եւ քաջ:*

64. *291ա-4բ* Փիլիսոփայից ասացեալ – *Հաւատարիմ բարեկամս դեղ է կենաց մարդկան... ուժ առանց խելեաց չունօղս իւր վնասէ:*

Համմտ. ձեռ. 1983, 7ա-60բ, ձեռ. 1984, 2ա-45ա, ձեռ. 1986, 5ա-340բ:

Ը. *296ա-321ա* Ի Գրոց Սրբոց ժողովեալ առակս եւ օրինակս բազումս

1. *296ա-8բ* Վասն խոստովանութեան – *Սըխալեալ գիրքն իւր օրինական կուզղվի... այսպէս եւ հրպարտն ի յերեսս աշխարհի:*

2. *298բ-301բ* Վասն աշխարհասէր մեղասիրաց եւ անզգամաց – *Որպէս թիւնաւոր սողունք գինւոյ... եւ սատանայ գրգռէ ի մեզ:*

3. *301բ-2ա* Վասն ուրացութեանն – *Համրացեալ շունն գհետ ոչխարաց ոչ դնեն... զայն թշնամի է թագաւորին եւ ուրացողքն:*

4. *302ա* Վասն սնոտի երկնչելեացն – *Զինուորին չէ պարտ երկնչիլն ի պատերազմէն... փութով շիջանի հաւատոյ լոյսն:*

5. *302ա-3բ* Վասն պահոցն պահելոյն – *Անօթի մարդոյ թուքն սպանանէ... կսկծայ զհոգին ներքեւաց:*

6. *303բ-4բ* Վասն արատ հայեցողացն – *Նկարիչն եւ գրագիրն ոչ կարէ... չարն սատանայ առնէ զմեզ:*

7. *304բ-7ա* Վասն մեղաց եւ բազում չարութեանց – *Նաւին ալեկոծութիւնն է... եւ գերկիւղն հիմն դնեմք եւ:*

8. *307աբ* Վասն յարութեան – *Միծառն մեռանի՝ ի փորոքս ծառոց... դարձեալ ծնանի յայն մոխրոյն:*

9. *307բ-8ա* Վասն բարկութեան – *Փայտն, որ ձեւանայ զկրակ... եւ զլաւն վայր կու թողնու:*

10. *308աբ* Վասն խնամարկութեան – *Զիոյն քուռակն, որ մեռանի... եւ մեք առաջին կերակուրն զճշմարտութիւնն:*

11. *308բ-9բ* Վասն մարմնաւոր գեղեցկութեան – *Զին, յորժամ առնուլ կամիս... ոչ բերէ պտուղ:*

12. *309բ-10բ* Վասն նեղութեան եւ չարչարանացն, որ վասն Քրիստոսի լինի – *Դիւրեաւ յանձն առու մարդն զկտրեալ մէկ մատին... եւ անշէջ հրով այրին մեզք:*

13. *310բ-1բ* Վասն Աստուծոյ երկնչելեացն – *Առիւծն երկնչի ի շառաչմանէ անուոյ... եւ զոտսն ի բարձունս գնալով:*

14. *311բ-2ա* Վասն մարմնասէր արանցն – *Ջրգողեալ մարդն ծարաւ ցանկութեան ոչ զովանայ... եւ մարգս, որ հաւ:*

15. *312աբ* Վասն հպարտութեան եւ ամբարտաւանութեան – *Անարգ սերմանքն, յորում ամի սերմանի... եւ ամբարտաւանութեամբ հպարտացեալն ոչ լինի խոնարհ:*

16. *312բ-3ա* Վասն ոչ երկնչել ի մարմնաւոր մեծամեծացն – *Կորեանց հաչելոյն ոչ է պարտ երկնչելն... բայց միայն տերեւն այսպէս է եւ թոյլն հաւատով:*

17. *313ա-4ա* Վասն աղտեղի չար ցանկութեանց – *Հայրն, եթէ սիրէ զորդին... այսպէս չար ցանկութիւնն քարշէ զդժոխսն եւ ոչ արդարն:*

18. *314աբ* Վասն զգուշութեանց արդարոցն – *Մեղուքն կազմեալ զմեղրն... եւ սուրբքն յանկարծ դիտելոյն ի մեզս:*

19. *314բ-5ա* Վասն բարկութեան եւ կուոյ – *Հանդարտութեամբ վարեն զձին... այսպէս բարկացողք եւ կռուողք լինին:*

20. *315ա-6բ* Վասն խոնարհութեան – *Ալմաս քար որքան զամենայն քար փոքր է... այսպէս եւ խոնար[հ]քն ի մէջ անամբարտաւանաց:*

21. *316բ-7ա* Վասն այլազգացն խրատուցն – *Ճրագն թէպէ<պէ>տ տեսողացն լոյս տայ... պահեմք ի չար ցանկութենէ:*

22. *317ա-20ա* Վասն գեղեցկութեան մարմնաւորացն – *Խնձորին մէջն ուտելի է... այսպէս եւ շնացողքն:*

23. *320ա-1ա* Վասն ցաւակցութեան ընկերացն – *Խոզն ցաւակից լինի սպանեալ խոզին... եւ կերպասեաւ ծածկէ զաղբն եւ զգարշութիւնն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

112բ Կատարեցաւ գՅաղկանաց Բուրաստանս ի պէտս քարոզողաց, արարեալ եւ ժողովեալ ի սրբազան վարդապետէն Մովսիսէ Ջուղայեցւոյ: *Որ եւ ցանկացեալ սրբակրօն աբեղայն զտէր* Մարկոսն *հարկեցոյց զիս՝ անարգ եւ անարժան* Աւետիս, *մակագրել ի հալալ վաստակոց իւր: Տէ՛ր Աստուած, վայելումն տայցէ աղաչեմ, անարժան* Աւետ *սարկաւագ գրչիս, զի սխալանաց իմոց անմեղադի՛ր լերուք, այլ մանաւանդ յիշմանն արժանաւորեսջիք, եւ դուք յիշեալ լիջիք: Թիվն ՌՃԾԹ. (1710), Նիրհան ամսին Ժ.ումն:*

127բ Յամենայնի անարժան Աւետ *գրիչս յիշել աղաչեմ սրբազանիցդ եւ եմ կոխան ոտից ձերոց ընթերցողացդ, եւ դուք յիշեալ [լիջիք]:*

143բ Ով սրբազան եւ պատուական սուրբ հարք, յորժամ ընթեռնոյ[ք] զՅաղկենոց Բուրաստանս զատացող սուրբ գրոյս, զսրբակրօն զտէր Մարկոս *աբեղայն յիշեսջի՛ք հանդերձ ծնաւղօքն իւրովք, զկնի անարժան* Աւետ *գրիչս, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ:*

148բ Զատացող Բուրաստանիս սրբասէր եւ հեզահոգի զտէր Մարկոս *աբեղայն յիշեցէ՛ք, մանաւանդ յամենայնի անարժան* Աւետ *գրիչս, եւ դուք յիշեալ [լիջիք]:*

154ա Զսա բարեխօս արասցո՛ւք առ Քրիստոս վասն տօնողաց եւ ամենայն հաւատացելոց, մանաւանդ ինձ՝ եղկելի Աւետ *գրչիս. ամէն: Հայր մեր:*

321բ Փա՛ռք եւ երկրպագութիւն երր[որ]դական անձնաւորութեանն եւ եզական աստուածութեանն եւ մի բնութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն: Որոյ ետ կարողութիւն տեսանել զվերջն Յաղկենոց Բուրաստանիս յամի կենարարին մերոյ ՌՃԺԱ. (1711) եւ ըստ հայոց ՌՃԿ. (1711), յամսեանն Մարտի Ժ.ումն, ի գահս արքայանիստ քաղաքս Թագաւորական, ի գրոց Շօղ կոչեցեալ, որ այժմ Ասպահան *ասի, ի հայրապետութեանն տեառն հայոց* Աղեքսանդրի *երիցս երջանիկ հայրապետի, եւ ի դիտապետութեան յերկրիս* Պարսկականի Ջուղայու *տեառն* Մովսէսի *աստուածաբան վարդապետի արհի եպիսկոպոսի, ի գեօղաքաղաքիս* Նոր Ջուղայու, *ի ժամանակս թագաւորութեան* Պարսից *շահ* Սուլթան Հուսէնի՝ *խոհեմ արքայի, |322ա| ձեռամբ անարժան եւ մեղաւոր* Աւետ *սարկաւագի:*

Արդ, աղաչեմ զպատահող բուրաստանիս եւ աւետարանապատում տառիս յիշեսջի՛ք զատացող եւ ցանկացող սուրբ գրոյս՝ զբազմահանճար եւ սրբասէր եւ սրբակրօն զտեր Մարկոս *աբեղայն, որոյ ցանկացաւ զսա եւ ետ գրել եւ ածանցել ի հալալ վաստակոցն իւր, ի յընթերցումն եւ ի լուսաւորութիւն մտաց իւրոց եւ վասն ապագայիցն, վասն որոյ յօժար սրտիւ եւ մեծաւ փափագանօք սէր ի սմա պարաւանդեալ ունէր զտէր* Մարկոս *աբեղայն: Սակս քաղցրալուր բանից սորա հարկեցոյց զիս՝ անարժան եւ մեղասէր* Աւետ *սարկաւագիս եւ ետ մագագրել ի պայծառ ընթերցումն մտաց իւրոց: Աղաչեմ զսրբազանսդ եւ սուրբ ընթերցօղսդ՝ յորժամ լուսաւորիք զաստուածունակ տառիս, յիշեսջի՛ք միով Հայր մեղայիւ անարժան գրիչս՝ հանդերձ ծնաւղիւք իմովք, եւ դուք՝ յիշեալ: Այլեւ աղաչեմ, անմեղադիր լերո՛ւք սխալանացս իմ, զի կարն իմ այս է: Վերջ:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *7ա սեւ թանաքով կրկնակ ութանկիւն, որի առաջին եզրագծի մէջ՝ «Յ[ԻՍՈՒՍ] / Ն[ԱԶՈՎՐԵՑԻ] / Թ[ԱԳԱՒՈՐ] / Հ[ՐԷԻՑ] (՞)», իսկ երկրորդի՝ «ԻՍԱՀԱԿ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «3408, Ծաղկենոց Բուրաստան», Ա. փեղկին սոսնձած թղթին՝ «32», 2ա՝ «42», «ՌՃԿ. – 1711, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», 1203/3408», 5ա՝ «Համառօտ ժողովածու վասն առ ի պատրաստ գոլոյ ի պէ///»:*

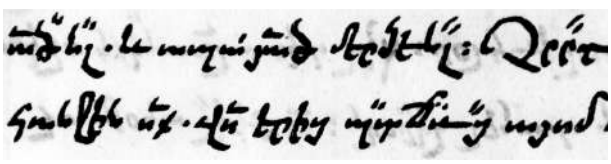
ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *322ա ստ. լս.՝ «1877-1711= 166», 324բ՝ «167 տարի, 1848 թ.ին, 167 տարի», 325բ՝ «ե, ց, գրչափորց, թանաք տե՛ս»:*

3409
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

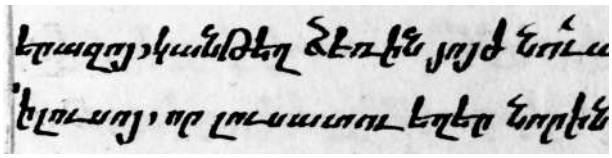
ՌՃՁԴ. – 1735

ԳՐԻՉ՝ Մեսրոպ Առեւելցի:

ԹԵՐԹ՝ 105. չգրուած՝ 96բ, 105աբ: ՊՐԱԿ՝ 1-9×12 (6՝ 14, 7՝ 10, 9՝ 8)+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմներով՝ բուսական, խաղողի ողկոյզ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,4: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով



Նմուշ 75ա



Նմուշ 99ա

սահմանագծուած (12,5×7,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 75ա), բոլորգիր՝ 98ա-100բ (նմուշ՝ 99ա): ՏՈՂ՝ 15-26: ԿԱՋՄ՝ դարչնագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ, աստառը՝ սպիտակ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշիի ներծուած, մաշուած, լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ. գրադաշտը խոնաւութիւնից մասամբ խունացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-88բ* [Քառոգմ Գրիգորի Տաթեացւոյ]

1. *1ա-8բ* Ա. Նորին քառոգ վասն հաղորդութեանն, ի բանն՝ Հացն, զոր տացս հաղորդութիւն, մարմին իմ է, եւ բաժակն, զոր տացս հաղորդութիւն մարմնոյն» կամ այլ ինչ: Յոհ. 6. 52 – *Նախ քննելի է, թէ վասն է՞ր կոչի հաղորդութիւն... նոյնպէս եւ քանանացւոյն, նոյնպէս եւ աւազակին: Այսքան առ այս բաւականասցի ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. ամէն (Ամառան, ԼԴ.):*

2. *8բ-18բ* Բ. Նորին քառոգ վասն ողորմութեան, ի բանն՝ «Տո՛ւր զբաժին է.ից, այլեւ ութից, առակն»: Ժողովող. 11. 2 – *Աւետն վարդապետք, եթէ զամենայն ինչ, զոր տուեալ է Աստուած մարդոյս... այսինքն՝ զմշտնջենաւորն եւ զանանցն նշանակելով հանդերձեալ երկրին (Ամառան, ՂԷ.):*

3. *18բ-28ա* Գ. Նորին քառոգ վասն աղօթից, ի բանն առաքելոյ՝ «Աղաչեմ զձեզ նախ քան զամենայն ինչ առնել աղօթս, խնդրուածս, պաղատանս. եւ այլն կարգաւ»: Ա. Տիմ. 2. 1 – *Նախ գիտելի է, զի երեք են տեսակ բարի գործոցն... զի խաղաղութեամբ եւ հանդարտութեամբ վարեսցուք զկեանս մեր, որ եւ զմեզ արժանի արասցէ Քրիստոս. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան, ՁԱ.):*

4. *28ա-43բ* Դ. Յայլմէ քառոգ վասն խոստովանութեան, ի բանն՝ «Ապա եթէ խոստովան լինիցիմք զմեղս մեր, հաւատարիմ է նա եւ արդար առ ի թողուլ զմեղս մեր»: Յովհան. 1. 9 – *Վարդապետք ասեն, թէ Աստուծոյ դատաստանն քաղցր է, քան զաշխարհիս... եւ խոստովանահայրն ի հարցանելոյն, օրհնեալ է Աստուած յաւիտեանս. ամէն (Ամառան, Ձ.):*

5. *43բ-53բ* Ե. Նորին առաջին քառոգ վասն հաւատոյ, ի բանն, որ ասէ առաքեալն յԵբրայեցւոց՝ «Հաւատալ պարտ է այնմ, որ մերձենալ առ Աստուած, թէ է Աստուած, եւ որք խնդրեն զնա, լինի պարգեւատու»: Եբրայ. 11. 6 – *Ձաստուածպաշտութեան օրինակ յերից իրաց ցուցանէ գոլ աստուածաբան մարգարէն Եսայի... որով եւ ընդ որում Հօր, միանգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ փառք եւ գոհութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (Ամառան, ԺՒ.):*

6. *53բ-61ա* Զ. Յայլմէ քառոգ վասն սիրոյ, ի բանն՝ «Այս է պատուէր իմ, զի սիրիցէք զմիմեանս»: Յոհ. 15. 11 – *Աւետն իմաստունք, թէ թշնամութիւնն մեծ պակասութիւն է ի մէջ մարդկան... յայսմ ծանիցեն, թէ իմ աշակերտք էք, թէ սիրիցէք զմիմեանս: Եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (Ամառան, ԺՁ.):*

7. *61ա-9ա* Է. Նորին քառոգ վասն Սուրբ Երորդութեանն, ի բանն՝ «Հոգի է Աստուած, եւ երկրպագուաց հոգւով եւ ճշմարտութեամբ պարտ է երկիր պագանել»: Յոհ. 4. 24 – *Երրորդութիւն գերակայ գերագոյնդ Աստուած... եւ ճանաչելն կեանք յաւիտենական, որում եւ զմեզ արժանի արասցէ երկրպագութեան Սուրբ Երորդութեանն. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան, Ը.):*

8. *69բ-77բ* Ը. Նորին քառոգ ձեռնադրութեան, ի բանն՝ «Քահանայք fn զգեցցին զարդարութիւն»: Սաղ. 131. 16 – *Նախ պարտ է գիտել, թէ զի՞նչ է սահման քահանայութեան... վարձուց հաստուցման ի պսակող են Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն (Ամառան, ԼԷ.):*

9. *77բ-88բ* Թ. Նորին քառոգ վասն աղխատաց, ի բանն Դաւթի՝ «Երանի, որ խորհի զաղխատդ եւ զտնանկն»: Սաղ. 40. 1 – *Նախ պարտէ գիտել, թէ զի՞նչ է զանազանութիւն աղքատին եւ տնանկին... եւ պարգեւեսցէ զերկնից արքայութիւնն (Ամառան, ՂԶ.): Յանկ գրոյս, որ է ժողովեալ քարոզ:*

Ծնթ. Սա Տաթեացու քառոգների աւարտի ծանուցում է, գրիչը եթէ անգամ ունեցել է այս մասի ցանկը, ապա այստեղ այն չի գրել:

Բ. *89ա-90բ, 100բ-2ա* Աղօթք Սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն

1. *89ա-90բ* Եւ արդ, ի վերայ այսքանեաց յուսահատութեանց եւ ահարկու սրտաբեկութեանց... յամենայն եւ յամենայնում, մի յերրորդութենէն, նմա փառք յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն (Բան Զ.):

2. *100բ-2ա* Արեգակն արդար, ճառագայթ օրհնեալ, լուսոյ կերպարան... եւ Հոգւոյդ Սրբոյ բարեբանութիւն վայելչական գոհութեամբ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (Բան ՂԵ.):

Գ. *90բ-2ա* [Վասն առաջագործութեան եւ մարդեղութեան Քրիստոսի.] Օգնեա՛ Հոգի Սուրբ – *Ի ցօղել նորա զուարթ եղիցի բոյս նորա... Հայրն երկնաւոր ընդ մարդկան հաշտեցաւ, որոյ աւուրս:*

Դ. *92աբ* Այս են ՀԲ. (72) աշակերտաց անուանքն – *Յակոբոս՝ տեառնեղբայրն, Յովսէ՝ սորին եղբայրն, Թաթէոս՝ առաքեալն... ով ոք որ աշակերտեցաւ Քրիստոսի ընդ եօթանասուն համարեցաւ:*

Ե. *92բ* [Մասն քառոգի իմն] – *ՅԱստուած այրացեալ էմմանուէլի կուսածնի Տեառն Յիսուսի... ինչ իրազեկութիւն լիցի, լիցի:*

Զ. *93ա-5ա* [Հարցմունք եւ պատասխանիք վասն ողջոյնի] – *Վա՞ն էր ասէ՝ Նախ ողջոյն տուք: Պատասխանի. Ողջոյն բազում բարի գործս ունի... ողջոյնն եւ խաղաղութիւն եղիցի ընդ ձեզ. ամէն:*

Է. *95բ-6ա* [Գրառաջ.] Կաթողիկոսի շարադրութիւն կամ վարդապետի – *Ընտրեալդ յորովայնէ եւ կոչեցեալ*

ի Հոգւոյն Սրբոյ... եւ մտօք պանծացեալ տէ՛ր իմ հոգեւոր։

Ը. *97աբ* [Յաղագս զարդուց եւ զնշանակութենէ նոցին] – *Վհուկն հարցանողքն են, որք լինէին պաշտօնեայք կռոցն... այսքան վասն չարութեան զարդք առնէին, զորս քարսաւէ մարգարէն եսայի եւ վարդապետք սուրբք։*

Թ. *97բ* [Վասն Դ. տարեաց] – *Այս է պատճառ քսանամեայ ջրոյն, հուրն եռանկիւն է, եւ յօդն Ը.անիստ է... եւ Դ. անգամ, եւ արար զերկիր։*

Ժ. *98ա-100բ* Հին Ջուղայեցի ընտեփանենոս աստուածաբան վարդապետի յաշակերտէն՝ [Մեսրոպայ վարդապետէն] առ երկրորդ լուսաւորիչն հայոց սուրբն Գրիգոր Տաթեացին («Ի ՄԵՍՐՈՊԱ ՎԱՐԴԱՊԵՏԷ») – *Ի ժամ աշնան բուսեալ ծաղիկ հաւատոյ, / հանգոյն վարդի պայծառացեալ մէջ այգւոյ... այլ հաստատուն մընալ ի նոյն յաւիտեան։*

ԺԱ. *102ա-3բ* Այս է խորհուրդ եօթեանցն – *է. զգայութիւն մարմնոյս, է. օր շաբաթուն... է. ամաց ելեալ ուսման պատշաճի։*

ԺԲ. *103բ-4ա* Այս է երկոտասան կենդանակերպին – *Խոյն պարսիկք, որ է ի վերայ ամենայն կենդանեաց գլխոյ... ոչ է պարտ երակ առնուլ կամ խոցել, ապա թէ ոչ վնասի կենդանին։*

ԺԳ. *104ա Միւնեաց երկոտասան գաւառաց վանքի պտուղն, այսինքն՝ Տաթեւու վեց հազար եօթն հարիւր ոսկի է, թո՛ղ զհոգեբաժինն եւ աթոռահա[ր]կն եւ այլն նոյնպէս (այսչափ)։*

ԺԴ. *104բ* [Կերպ առնթաթ շինելոյ] – *Առ Ժ. տրամ սպրկիկ կլայեկ, տրամ եւ կէս պղինձ, նոյնպէս եւ սնտիկ տրամ եւ կէս, զա՛տ ի միմեանց, հալէ՛ զսոսա եւ լի՛ց զերկոսինն ի վերայ պղնձին, լինի արծաթ։*

ԺԵ. *104բ* [Գուշակութիւն] – *Ա, գ, ե, է, թ – արականն Ղազարն է։ Բ, դ, զ, ը, ժ – իգականն Մարթայն է... եւ լաւապէս հաշուեա՛ զանուան գրերն, բաւ է։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

85բ Գրեցաւ սա ՌՃՀԴ. (1735) թվին հայոց, ձեռամբ Առեւելցի *հեգ* Մեսրոպին, *որ եւ աղաչեմ զհանդիպողքդ յիշել զեղկելիս, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ. ամէն։*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա, 2բ երկիցս, 85բ, 90բ սեւ թանաքով ուրուանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՄԵՍՐՈՊ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ»։

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած թղթերին՝ «27», «Ա 14», Ա. կազմաստառ՝ «ՌՃՀԴ. – 1735, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 1ա՝ «1204/3409, 1735 թ./ յեր. 85ա»։*

ԳՐՉԱՔՈՐՉ՝ *Ա. կազմաստառ՝ տառեր, թւեր։*

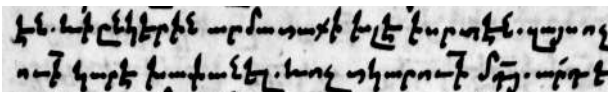
ՆԿԱՐԱՔՈՐՉ՝ *96բ՝ երկու բոլորակ. առաջինի մէջ Ա-բեւ, Լուսին, երկրորդի՝ աստղեր։*

3410
ՀԱՐՑՄՈՒՆՔ ԱԹԱՆԱՍԻ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՔ ԿԻՒՐՂԻ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԱՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ ՌՃԾԹ. – 1710

ԳՐԻՉ՝ Սարգիս Եւդոկիացի Սահէթճի եպս.։

ԹԵՐԹ՝ 43։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Դ×12 (Դ 7)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,6×10,6։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7,5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 16ա)։ ՏՈՂ՝ 25։ ԿԱՋՄ՝ մուգ կարմիր թուղթ. մէջքը, փեղկերի հիմնամասերը եւ անկիւնները՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ։



Նմուշ 16ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 1ա։ Զարդագիր՝ թուչնագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, մէջքի կաշուի վր. եւ ստ. հատուածները թափուած. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թերթերին զանազան հետքեր, տեղ-տեղ փոխրիկ պատռուածքներ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-43բ Երանելոյն Աթանասի արեւելիսկոպոսի Ա-ղեկսանդրացւոյ Հարցմունք վայելուչ եւ պատասխանիք Կիւրղի Երուսաղէմայ հայրապետին Յաղագս մակասացութեան եւ հանճարոյ – *Ա. Հետեւումն համարիմ ընդ Աստուածոյ երիս բանս...։ Պատ. Իսկ ոգի մարդոյ գոյութիւն է անիմանալի... ըստ հրամանի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

Ծնթ. Ունի ՃԽԳ. (143) ենթահարց, իրենց պատասխաններով հանդերձ՝ Բ. Հարց. Ուստի՞ յայտ է, թէ ի ժամ մահուն ոչ մեռանի հոգին ընդ մարմին... Գ. Հարց. Հաւատարիմ է բանդ, այլ զայս հարցանեմ, թէ որո՞վ աղագաւ բաժանի հոգին ի մարմնոյն... Դ. Հարց. Ո՞ւր իցեն արդեօք յառաջ երթալոց ոգիք մարդկան... Ե. Հարց. Ապա զի՞նչ ընկալան միանգամայն արդարն զբարին եւ մեղաւորն զտանջանսն... եւ այլն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

43բ Գրեցաւ թվին հայոց ՌՃԾԹ. (1710) եւ եղեւ զրաւ սորա Յունիսի Իե. (25), ի մայրաքաղաքս Ստամ-

պօլ, *ի թաղն Պէկօղլի կոչեցեալ ձեռամբ* եւդոկիացի Սարգիս *եպիսկոպոս կոչեցեալ, որ եմ* Սահէթճի: *Արդ, որք հանդիպիք սմա, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր, եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

Ա. կազմաստառ (1897 թ., շղագիր) Ճեմարանի գրադարանին նուէր Հայկ Տէր-Աստուածատրեանից, *Ապրիլ 9ին, 1897:*

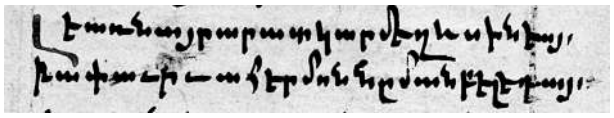
ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *11բ երիցս, սեւ թանաքով ութանկիւն՝* «ՏԷՐ ԴԱՒՈՒՍՆ»:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «Ի գրեանց Աբրամու Շահբասեանց», «ՌՃՃՓ. – 1710, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս, 1205/3410»:*

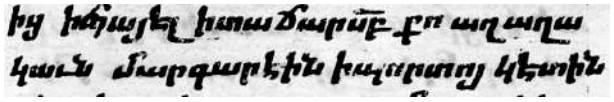
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «Գրեանց Աբ»:*

3411
ՏԱՂԱՐԱՆ

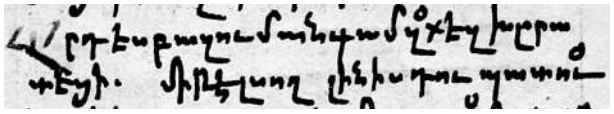
ԹԵՐԹ՝ 180+2 (կրկն.՝ թ. 1, 66). չգրուած՝ 1բ, 100բ-1ա, 165բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ժ×12 (Ա, Գ, Ը, Թ 11, Դ 9, Ե 10, Ջ 7, Է 8)+Ա-Դ×12+6+8+18: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռամաիիկ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,3×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,2×6, 8,5×5,5): ԳԻՐ՝ նոտագիր՝ 1գ-152բ, 163ա-78ա (նմուշ՝ 53ա, 173ա), բոլորգիր՝ 155ա-62բ, 178բ-80բ (նմուշ՝ 156ա, 179ա): ՏՈՂ՝ 18-22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



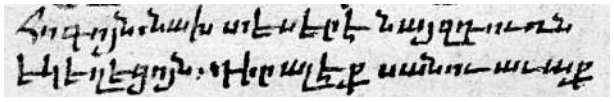
Նմուշ 53ա



Նմուշ 173ա



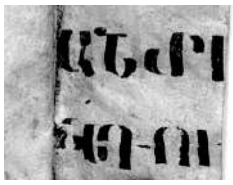
Նմուշ 156ա



Նմուշ 179ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ջարդագիր՝ մարդադէմ, հանգուցագիր, թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, սեւ:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – 1. Աւետարան Մատթէոսի: Ժ. դ.: ե (վջ.)՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի հատումով եւ ծալումով: Մագաղաթ 14×12. երկսիւն (12×10). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ եա). տող՝ 12: Կարդալ. եաբ՝ «Արդ, հրամա[յեա՛] զգուշա[նալ գեր]եզմանին... եւ կնքեցին զվէմն հանդերձ զաւրականաւմն... մի՛ երկնչիր դուս, գիտեմ զի զՅիսուս զխաչ ելեալ[ն] [խնդրէք] չէ աս[տ] [հանզի] [յարե]աւ /// [ո՛ղ]ջ էհ, [եւ ն]ոհա մա[տուցեալ կա]ման զոտս» (Իէ. 64-ԻԸ. 9): 2. Հրահանգ ուղղուած ծխական հաճախաներին (տպագիր, լատիներէն): ԺԸ. դ.: ԱԲ+ԳԴ՝ ստացուած 2 տարբեր թերթերի ընդերկայնակի եւ ընդ-



Նմուշ եա

լայնակի հատումով (բնագիրը կտրած): Թուղթ 22×14, 15×14. երկսիւն (14.5×8,5, 15×9). լատինատառ գոթական գիր (նմուշ՝ Դբ). տող՝ 43: Կարդալ. Աա-Բբ՝ «Competit autem generaliter ecclesiis parochialibus... Sepeliri debet in ecclesia ubi sunt clerici. A. Idem», Աբ-Բա՝ «in uca. q. io. pm Inno. Religiosi eo debent sepeliri... Quid de his qui morientem molestant», Դբ-Գա՝ «bunt. Docentes eo/// in theological facilitate... idem iuris. Si eo sufficiens est et non habet», Գա-Գբ՝ «vel /// ponat cu[m] en. A. /// positione que poe... extra eo. B. 37. vis. de quibusdam. ex eo. per totum». հմմտ. D. D. Michaelis Lochmaier, sac. Theologiae, Necnon Juris Pontificij (sic!) Doctoris, ac Ecclesiae Pataviensis Canonici, Parochiale Curatorum: Opus Multiplici doctrina refertum, ac omnibus animarum regimini incumbentibus apprime necessarium, Lugdini, Apud Ioannem Baptistam Bovrier, & Lavrentium Avbin. MDCLXXIII (1673), Cum Permissu Superiorum (բնագրին վերաբերող տեղեկութիւններն ըստ Օլգա Վարդազարեանի):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, մէջքի կաշին վնասուած՝ վր. մասի 3 սմ եւ միջին մասի 3,5 սմ շերտերը թափուած, կապիչներն ու զամերն ընկած,

լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, կեղտոտուած. պտոկ-պիպ. Ա.Բ, Գ.Դ. մաշուած եւ եզրերը թափուած, պտոկ-պիպ. ե.ի ստ. մասը պոկուած. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, զանազան հետքերով, թ. 152, 154, 180ի տարբեր մասեր պատռուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– 1գ Յանկ Տաղարանի *– ա. Նախ եւ առաջին սեղան աւրհնելոյ ասա՛յ... խ. Կաֆայ քաղաք նըման դրախտի:*

1. *2ա-4ա* [Ա. Աւրհնութիւն վասն սեղան աւրհնելոյ. ձեռ. 695, 237ա] («ԱՅՍ ԱՌԱՔԵԼԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ») – *Աւրհնեսցուք մեք միաբան զՀայրըն եւ զՈրդին եւ զՍուրբ Հոգին, / որ բարութեանց է պարգեւաւղ, զոր վայելեն ազգ մարդկային... եւ ասասցուք Հայ[ր] մեր երկինս ննջեցելոցն ամենայնի:*

2. *4բ-6բ* Բ. Տաղ եւ աւրհնութիւն – *Աւրհնեցէ՛ք զՀայրն Աստուած դուք ի սկըզբանէ, / գովեցէ՛ք զՈրդին ծնեալն ի Կուսէ... ընդ սրբոց արդարոց իւրոց դասեսցէ:*

3. *6բ-8բ* Գ. Աւրհնութիւն սեղանոյ է – *Միրով ընտրեցեր զմարգարէսըն քո, / յայտնեալ ահխարհի (= աշխարհի) զմարդեղութիւնըս քո... արդ, աւրհնեալ է Հայր եւ համաքոյ Որդին, Հոգոյն ճշմարտի փառք յաւիտեանս:*

4. *8բ-10բ* Դ. Ազարիայի [Ջուղայեցւոյ] է բանի՛ Տաղ ուրախութեան եւ հարսանեաց («ԱՋԱՐԻԱՅԷ ԲԱՆՔ») – *Արարիչ Տէր քաղցրացաւ ի յԱդամայ, / եւ ծնաւ ի Սուրբ Կուսէն Մարիամայ... քաղցրասցի ձեզ Տէր, քաղցրասցի մեզ Տէր:*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՉ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, հտ. Ա., աշխ. Յ. Սահակեանի, Երեւան, 1986, էջ 285-289:

5. *10բ-2բ* Ե. [Աստուածատուր Ա.] Տաղ եւ գովասանի այգոյ խաղողոյ եւ գինոյ – *Այն առաջին ժամանակին, / որ պտղայբերքն տնկեցին... եւ իմ անուն է Աստուածատուր, / զկըթիան իլլի արա՛յ ու տո՛ւր, / Թո՛ղ շատ ապրիս իմ խաչայտուր:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 71-78, ձեռագիրս օգտագործուած չէ:

6. *12բ-4բ* Զ. [Սարկաւագ Բերդակացի], Գովասանութիւն խաղողոյ բաժակին եւ այլ վասն ուրախութեան – *Խաղո՛ղ, ըզքեզ գովել պիտի, բոլոր պըտղովա՛ւ ես հաւասար... որ մեր հոգուն է լուսարար:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 281-284:

7. *14բ-6ա* Է. [Մարտիրոսի Խարասացւոյ] Տաղ ուրախութեան սեղանոյ եւ գինոյ հաւասար ամենեցուն – *Այսաւր խըմենք քաղցր եւ յորդոր, / բարեկամաց ի հետ բոլոր... քեզ Մարտիրոսն գինով խոչկոր, / անոյշ խըմ՛:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 148-150:

8. *16ա-7բ* Ը. [Մարտիրոսի Խարասացւոյ] Տաղ եւ աւրհնութիւն ուրախութեան – *Աստուա՛ծ, զայս տունս շէն պահէ, / բազում բարեաւք զինք զարդարէ... քեզ Մարտիրոսն յետին կասէ, / Աստուած այս տունըս շէն պահէ:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 155-157:

9. *17բ-9բ* Թ. [Տաղ] Վերայփոխման Սուրբ Աստուածածնին – *Խնկին ծառին նըման ես, / պտո՛ւղ, դու քաղցրահամ ես... քրոբէական յաթոռ ես, քերովբէից նման ես, / աստուածութեան բարձօղ ես, Աստուա՛ծ":*

10. *19բ-21ա* Ժ. [Մարտիրոսի Խարասացւոյ] Տաղ ի տես սիրելեաց եւ հեռատրաց ասա՛յ («Ա-Ք») – *Այսաւր ըզքեզ տեսայ եւ ուրախացայ բարով, / զարդարեցեր ի Տեառնէ գոհացայ... քեզ Մարտիրոսն եղեւ յետին նոր ծառայ, / այս":*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 166-169:

11. *21ա-2բ* ԺԱ. [Մարտիրոսի Խարասացւոյ] Տաղ հարսանեաց եւ ուրախութեան՝ ընտիր եւ գեղեցիկ («Ա-Ք») – *Աստուած աւգնէ թագաւորին, / բաշխէ բազում կենդանութիւն... քեզ Մարտիրոսն ասաց յետին, / Աստուած աւգնէ թագաւորին:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 152-154:

12. *22բ-5ա* ԺԲ. Տաղ հարսանեաց եւ ուրախութեան ամենայն մարդկան («ՆԱՂԱՇ ՍԱՐԿԱՔԱԳԻ ԵՍԱՅԵԶ», խորագիրը կրկն.՝ 23ա) – *Նախ աւրհնեմք զաստուածութիւնն, / որ ստեղծ զհրեշտակս ի լուսոյն... եւ հետ կանչեն զթարլալան, / որ հարսնիքս ուրախանան:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ. էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 101-104:

13. *25ա-7ա* ԺԳ. Աւրհնութիւն հարսին եւ փեսային. [Կանոն պսակ առնելոյ] – *Ամենայզա՛ւր Տէր, թագաւոր թագաւորաց, / թագաւորիս մեր ըզգեցոյց հանդերձ փառաց... փառըս տացուք Հօր եւ Որդոյ, Հոգոյն Սրբոյ եւ Քրիստոսի ամենայզաւր թագաւորին:*

14. *27ա-8բ* ԺԴ. [Մարտիրոս Խարասացւոյ] Տաղ կնիտուի եւ տղարուի ի կընճայեաւր եւ իւր սանին («Ա-Ք») – *Աստուած աւգնէ այս կընկայ հարւրն եւ իւր սանին, / բազում վարձ տայ հետ նոր մանկանն աշխատողին... քեզ Մարտիրոսն ասաց այս բան, Ղարահասրին / Աստուա՛ծ":*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՉ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, հտ. Ա., աշխ. Յ. Սահակեանի, Երեւան, 1986, էջ 150-152:

15. *29ա-37ա* ԺԵ. [Յարմարեալ բանս ուրախութեան ի խաչատուր վարդապետէ Խարբերդացւոյ]. Այսուհետեւ սկսանիմ զգարնան, զվարդին եւ զպուլպուլին տաղերն կարգաւ («ՅԱՐՄԱՐԵԱԼ ԲԱՆՍ ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ») – *Յորժամ եղեւ գարուն, է՛կ պուլպուլն այգին, / տեսեալ զվուփն վարդին... չըխմի՞շ պէնում ճանում կէլիփ տուր պանդայս:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 185-191:

16. *37ա-42բ* ԺԶ. Գրիգորիս յԱղթամարացւոյ ասա-

ցեալ տաղ ի վերայ վարդին եւ պուլպուլին՝ ընտիր եւ գեղեցիկ – *Յետ գնալոյ վարդին, է՛կ պուլպուլն այգին... փառք եւ ուրախութիւնս այս անցաւոր է, / կենացըդ կայ վճար, քանզի երազ է։*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարցի (ԺԶ դ.), աշխ. Մ. Ասլալբէկեանի, Երեւան, 1963, էջ 224-237:

17. *42բ-7ա* ԺԷ. Տաղ գարնան եւ ուրախութեան Գրիգորիս կաթուղիկոսի Ախթամարցոյս – *Ծաղկունք ասեն հերիք արա՛, / քանի կանչես վարդին վրայ... հագարացիք աւրինաւք թիւր, / զաքաս խանձեն որպէս զհուր։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 130-142, ձեռագիրս օգտագործուած չէ:

18. *47ա-8ա* ԺԸ. Նորին Գրիգորի Ախթամարցոյ՝ ըստ անուան երգողի. Տաղ գարնան («ԳՐԻԳՈՐԻՍ») – *Գարունն երեկ պուլպուլն այգին, / ծաղկունքն ամէն շատլըխ արին... սիրտս վառել հրով այրի, / թէ ինձ չառնէ պատասխանի։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 221-223:

19. *48ա-9բ* ԺԹ. [Գրիգորիսի Աղթամարեցւոյ] Տաղ գարնան եւ ուրախութեան – *Գարուն է բացվել, վարդն ի պաղչանին, / քաղցր եղանակ էր, պուլպուլն ի զումբին... եւ փըրկէ քեզ ի չար վտանգին, / գինով եմ, գինով ցորեկն՛։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 238-241:

20. *49բ-52բ* Ի. Տաղ ուրախութեան Գրիգոր Աղթամարցոյ ասացեալ ի վրայ սիրոյ – *Մաքուր պատկերով նըման հրեշտակի, / անգին մարգարիտ եռեալ ընդ ոսկի... ապայ աւաղես, դառնաս փոշիման։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 206-212:

21. *52բ-5ա* ԻԱ. Նորին Գրիգորի Ախթամարցոյ ասացեալ – *Դու դրախտ յեդեմայ տնկեալ յանեղէն, / ի յելս արեւու տեղիք լուսեղէն... բայց յետոյ լինիս ողորմ ու լալի։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 192-198:

22. *55ա-6ա* ԻԲ. Տաղ Խաչատուր [Թոխաթցւոյ] իրիցւէ ասացեալ վասն ուրախութեան, Բ. ազգ լեզուէ խիստ ազնիւ («ԽԱԶԱՏՈՒՐ») – *Խարանֆիլ, նարկիզ, մէնաւշայ, սունպուլ, / կանչեմ անդադար ես որպէս պուլպուլ... փրկել ի տանջանաց հըրոյ գեհենոյն եւ արժան առնելով Յիսուսի տեսոյն։*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՉ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, հտ. Ա., աշխ. Յ. Սաճակեանի, Երեւան, 1986, էջ 576-579:

23. *56ա-7ա* ԻԳ. Տաղ եւ ուրախութեան ամենայն մարդկաց (Անանուն Ա.) – *Քանի որ տեսնեմ ըզքեզ հեռեւանց, / քան զշամպայ եղէգն ելեր ես շիտակ... կերես, կու լափես իմ սրտիկըս դուն։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 109-110:

24. *57ա-8ա* ԻԴ. Նորին ուրախութեան (Անանուն Բ.) – *Բաներս քեզ ասեմ, ինձ մըտիկ արա՛յ, / քո սալվի բովան պայիտ եմ ծառայ... զի քեզի նըման իսկի ծնեալ չէ։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 111-113:

25. *58ա-9ա* ԻԵ. Դարձեալ տաղ սիրոյ է ասացեալ (Անանուն Գ.) – *Քո սէրըդ իմ սրտիս պաղչայ կուլիստան, / կարծեմ դու մէն ես բազկիտ Շահիստան... գընամ մէկ մ՚այլ սիրեմ, հաշւիմ, թէ դու ես։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 114-116:

26. *59ա-61ա* ԻԶ. Այլ տաղ սիրոյ եւ ուրախութեան (Անանուն Դ.) – *Մեր Տէրն է բազմել ի բարձր աթոռին, / աջովն օրինէր զպատակեր քոյին... երբ տեսնում ըզքեզ, մընամ կենդանի։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 117-121:

27. *61ա-5ա* ԻԷ. Տաղ սիրոյ եւ ուրախութեան՝ ի Սեբաստացի Ղազար իրիցէ ասացեալ – *Ծով աչք, ամբանի նայիս խոլոռով, / գաս նըստիս, գաչերըդ ածես խնճերով... զՏէր մեղա ասա՛յ / գընա՛յ նիստ ի վայր։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 96-107:

28. *65բ-70բ* ԻԸ. Տաղ ի Թոխաթցի մղտեսի Թաթոսէն ասացեալ՝ վասն տնօրինութեան Քրիստոսի – *Հազար կենդանայկերպ Աստուած ստեղծեր է, / զամէնըն Ադամայ հընազանդ արեր է... անդէն զէրանաւէտ ձայնըն լըսել է։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 471-480:

29. *70բ-1բ* ԻԹ. Տաղ յերանելոյն Ադամայ ի դրախտէն – *Ադամայ ստեղծօղն եկեալ իւր պատկերին տես, / Ադամ էր ձայն տըվեալ՝ Ադամ դու ո՞ւր ես... մինչեւ գայ աւր մահուան գերեզման է զքեզ։*

Տե՛ս Ա. Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի, Ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 210-212:

30. *71բ-3ա* Լ. Յորժամ ելաւ Ադամ ի դրախ<տն>տէն, լայր եւ աղաղակէր ըն[դ]դէմ սէրովբէից – *Ադամ նըստել դոռն դրախտին, / լայր եւ ձայնէր ողորմագին... որք ի դրախտն աստուածատունկ, / յերկրէ ընտրեալք ազգի ազգունք։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 228-234:

31. *73ա-4բ* ԼԱ. Տաղ Ադամայ տնաւրէնութեան («Ա-Ք») – *Աստուած, անեղ, անպարագիծ եւ անզընայ, / բանն ի Հաւրէ յառաջ ծընեալ լոյս եւ արքայ... քոյ արբութեամբ երկրպագեմ միշտ յարակայ։*

32. *74բ-6բ* ԼԲ. Տաղ հոգոյ ազնիւ՝ ի Խաչատուր Կեչառացոյ ասացեալ – *Ես եմ կորուսեալ ոչխար, մոլորեալ ի սուրբ քո հաւտէն... ջանք արա՛յ ելնես ի դուրս, որ չայրիս անշէջ գեհէնէն (կրկն.՝ 127բ-8բ)։*

33. *77ա-8բ* ԼԳ. Խրատ հոգեւորի՝ Յովհաննէս վարդապետէ («ՅՈՀԱՆԻՍԻ») – *Յամենայն մեղաց ի զատ ասէ, կացի՛ր, / եւ յաւրէնս աստուածայինըս միշտ մաւտեցի՛ր... զինչ քաղաք առանց պարըսպի հեծելի կոխէ։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 200-206:

34. *79ա-81բ* ԼԴ. Տաղ հոգոյ՝ ի Նախաշ վարդապետի ասացեալ («Ա.-Ք») – *Անցանէ մեծութիւն եւ փառք աշխարհիս, / աւերի եւ քակտի շինուած տաճարիս... մի՛ մնար, մի՛ մնար անդարձ ի մեղաց, / մի՛ մատներ, մի՛ մատներ զհոգիդ տանջանաց:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ. էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 129-136:

35. *81բ-4բ* ԼԵ. [Առաքելի Բաղիշեցւոյ] Նորին տաղ հոգոյ ասացեալ («Ա.-Ք») – *Ամենայն փառք մարդոյ դատարկոյ ունայն, / Սողոմոն զայս պատմէ շնօրհաւք լիական... որ զղջաս եւ լինիս Տեառն արժանաւոր, մի՛ մնար, մի՛ մնար անդարձ (կրկն.՝ 114բ-6բ):*

Տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի, աշխ. Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 188-193:

36. *84բ-7բ* ԼԶ. [Գովասանք սուրբ Աստուածածնի՝ ի Վանեցի Քօչակէ ասացեալ. ձեռ. 1636, 120բ] – *Աղբիւր կենդանի, բըղխում զանազան, / մեղա՛յ քեզ, Քրիստո՛ս, կոյս անապական... մեղա՛յ քեզ, մեղա՛, կոյս անապական:*

37. *87բ-8ա* ԼԷ. Մկըրտութեանն Քրիստոսի [Յորդորակ. ձեռ. 5879, 59ա] – *Ո՛վ զարմանալի խորհուրդ այս մեծ յայտընեալ... արդ, աւրհնեալ է Հայր եւ համագոյ Որդին, Հոգոյ ճշմարտի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

38. *88ա-9ա* ԼԸ. [Տաղ ազնիւ, թէ գիտէս լավ է ավ՛՛. ձեռ. 4328, 6ա] – Պետրոս երազ էր տեսեր, / Պատրոս զերազն էր յայտներ... եղբայր երազըն ի բարին, / երնէկ եզազ տեսողին:

39. *89ա-90ա* ԼԹ. Տաղ վասն հոգոյ՝ [ի տէր Ներսէսէ ասացեալ. ձեռ. 3986, 30ա] – *Ճըրագ մարմնոյս է իմ խաւար, / ակըն հոգոյս դարձեալ է ջուր... զիս ի մեղաց արար ի զատ:*

40. *90ա-1ա* Խ. [Մարտիրոսի Խարասացւոյ] Տաղ ի վերայ Կաֆայ քաղաքին՝ ասացեալ է վասն ուրախութեան («Ա.-Ք») – *Աստուած թող շէն պահէ զԿաֆայ, / բոլոր պարիսպն, որ ի նըմայ կայ... քեզ՝ Մարտիրոս, Աստուած գըթայ, / Աստուած թող շէն պահէ զԿաֆայ:*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺԶ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, հտ. Ա., աշխ. Յ. Սահակեանի, Երեւան, 1986, էջ 170-172:

41. *91ա-2ա* ԽԱ. Գովասանութիւն ի վերայ Կաֆայ քաղաքին՝ ասացեալ է ի յԸՍեփանոս իրիցուէ – *Կաֆայ քաղաք նըման դրախտի, / Երուսաղէմ սուրբ քաղաքի, / մեծ Հռոմայ ՚ւ ըՍտամպալի... հօրս Սարգսի, մօրս Ճանփաշի, / Հայր մեր յերկինս, սուրբ եղիցի:*

42. *92ա-100ա* ԽԲ. Կարապետի մեծի վարդապետի ասացեալ խրատ պիտանիս մանկան եկեղեցոյ – Ոտանաւոր տաճիւ («Ա.-Ք», «ԿԱՐԱՊԵՏԷ») – *Ամենայնի սկիզբն եմ ես, / դուք լուարո՛ւք, զոր ինչ ասեմ, ո՛վ մանկունք... է սա ընծայ յուշ իմ եւ փաստ, / նորամարզիցն, որ իջա հաստ:*

43. *101բ-7ա* Տեառն Ներսէսի Կըլայեցոյ ասացեալ է՝ Յաղագս կատարածի աշխարհիս եւ յաւուր դատաստանի եւ հատուցումն գործոց – *Յորժամ գըրեալքըն կատարին, / որ զայնմ աւուր մեզ պատմեցին... նայ եւ բարոյն կողման մասին, / պարգեւք բարեաց ի քէն տացին, / ըստ հատոց եւ ըստ գործոց եւ ըստ շնորհաց աւազանին:*

44. *107ա-10ա* [Առաքել վարդապետէ ասացեալ]՝ Վասն անկելոյն Ադամայ ի դրախտէն եւ սգալոյն եւ արտասուելոյն եւ վասն հոգեւարին եւ ճանապար[հ]ի հոգոցն եւ պատեր[ազմի. ձեռ. 424, 346ա] – *Վա՛յ այն աւուր, որ ես [ս]տեղծայ, / վա՛յ էն ժամոյն, որ խաբեցայ... եւ հրաւիրէր զամենեսին խառնիլ ի դաս դիւաց գընդին:*

45. *110ա-3ա* Վասն աճեղ դատաստանին եւ ֆնութեանց եւ [յ]արութեան մեռելոց՝ Առ[աքել վարդապետէ ասացեալ. ձեռ. 424, 348ա] – *Յորժամ դրունք երկնից բացին, / լինի հընչմունք ահագնակին... գոչէ դըժոխքըն սաստկագին, / ձայնիւ հալէ զամենեսին:*

46. *113ա-4բ* Վասն բաժանման արդարոց եւ մեղաւորացն եւ տանջանացն դըժոխոց՝ Առաքել վարդապետէ. [ձեռ. 424, 349բ] – *Յետ քննութեանց դատաստանին, / երբ ամենայն բանք վըճարին... այլ բարկութիւնըն բորբոքի, / ի տարտարոսն անպատմելի:*

47. *117աբ* Ոտանաւորք եւ ողբ Առաքել վարդապետէ՝ վասն անձին իւրոյ եւ ինձ («ՅԱՌԱՔԵԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏԷ ԱՅՍ») – *Յիշելով զաւր մահուն՝ սիրտ իմ սասանի, / յահագին ատենին անձն իմ զարհուրի... եւ արժան առնելով տեսոյն Քրիստոսի:*

Տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի, աշխ. Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 181-183:

48. *117բ-8ա* [Առաքել վարդապետէ. ձեռ. 2236, 425բ] Ողբ դատաստանին եւ դժոխոցն – *Յորժամ Գաբրիէլ գոչէ, եւ յառնեն մեռեալքն ի հողոյն... կեր լինին ժանեաց վիշապուն:*

49. *118ա-20ա* [Առաքել վարդապետէ. ձեռ. 2236, 425բ] Գովասանութիւն եւ խոստովանութիւն եւ խրատ – *Եղբա՛յր, ինձ մի՛ տիր եւ լըսէ՛ / եւ զհոգոյդ աչքն ի բաց պահէ՛... ե<ղ>կայք, աւրհնեալք ձայնըն լըսէ:*

50. *120ա-2բ* Խրատական բաներս ի Գրիգոր վարդապետէ («Ա.-Ք») – *Աւրհնեալ է հայրըն լուսոյ, / որ ստեղծ զմեզ ի հողոյ... պահեա՛ յանփորձ ի թըշնամոյ:*

51. *122բ-4ա* Բանք վասն անագին եւ սոսկալի գալստեանն Քրիստոսի եւ դատաստանի աւուր եւ ան՛՛ – *Յորժամ յիշեմ զօրն ահագին եւ զոսկալի (=զսոսկալի) գալուստ փըրկչին... զոր վառէ հուրըն գեհենի:*

52. *124ա-5բ* Խոստովանութիւն գաղտնեաց եւ խայտառակութիւնն անձին – *Մեղա՛յ, Տէ՛ր, ինձ ողորմեա՛յ, / Տէ՛ր, մեղա՛յ, Աստուա՛ծ, զիս քաւեա՛յ... որ մեղաց համար կու լինայ:*

53. *125բ-7բ* Խրատ պիտանիի՝ Յովհաննէս վարդապետէ («ՅՈՀԱՆՆԻՍԻ») – *Յամենայն մեղաց ի զատ ասէ, կացի՛ր, / եւ յաւրէնս աստուածայինըս միշտ մաւտեցի՛ր... եւ ի նմանէ ողորմութիւն ձեզ միշտ պարգեւի։*

Տե՛ս Ա. Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի, Ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 201-207։

54. *128բ-30ա* Նորին Խաչատուր Կեչառեցոյ («Ա-Ք») – *Այս կեանքս է յերազ նըման, / եւ խաբողան զերծ յանդիման... քաւիչն է փրկիչն Յիսուս, ինքն օրհնեալ փառօք հայրենի։*

Տե՛ս Խաչատուր Կեչառեցի, Տաղեր, աշխ. Ա. Դոլուխանեանի, Երեւան, 1985, էջ 147-149։

55. *130ա-1ա* Խրատ խռով չի կենալոյ եւ ոխ չի պահելոյ՝ Նախաշ վարդապետի ասացեալ է – *Անձն իմ, վա՛յ քեզ հազար բերան, թէ խրոով կենաս կամ ոխ պահես... եւ Քրիստոսի սիրուն համար զչար կամաց ոտքն համբուրես։*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ. Է.դ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 120-122։

56. *131ա-2ա* Խրատ հպարտութեան – *Քան զամենայն գործըս չարի, / հպարտութիւն է զազրելի... կոխան արար զքեզ ամենի, / ապա Քրիստոս ի քեզ բնակի։*

Տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի, աշխ. Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 170-172։

57. *132ա-4բ* Խրատական բաներս ագահութեան եւ անընչութեան՝ ի Նախաշ վարդապետէ ասացեալ – *Սողոմոն՝ մայրն իմաստութեան, / առ մեզ խաւսի բան խրատական... նավդ ի բեռանց թեթեւացոյ, որ հասանես ի յաւթեւան։*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ. Է.դ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 113-119։

58. *134բ-6ա* Խրատ եւ կըշտամբանք անձին՝ Նախաշ վարդապետէ ասացեալ («Ա-Ք») – *Անձն իմ, արի՛ աղաւթէ դէմ արարողին, / ո՛վ անձն իմ, արտասուաւք պաղատէ՛ ի մէջ գիշերին... քերովբէք քեզ երգեն, իմ Տէ՛ր, փառըք քեզ։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 143-149։

59. *136ա-8ա* Խրատական բաներս՝ ի Նախաշ վարդապետի ասացեալ («Ա-Ք») – *Անցանէ մեծութիւն եւ փառք աշխարհիս, / աւերի եւ քակտի շինուած տաճարի... մի՛ մատներ զհոգիդ տանջանաց։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 129-136։

60. *138ա-9ա* Նորին Նախաշ վարդապետէ ասացեալ – *Երազ է եւ սուտ, եղբա՛յրք, / յաշխարհիս բաներն ի լման... ի հոգ աշխարհիս դատիս, / շահ չունիս քան զենն աւելի։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 123-126։

61. *139աբ Ինչ շահ է քո զուր դատիլդ, / երբ յաւտար երկիր կու տանին... մահուն աւրըն թէզ կու[գ]այ, / որ չի տայ քեզ պահ մի յամենալ (այս եւ նախորդ տաղերը ձեռագրում առանձնացուած չեն)։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 127-128։

62. *139բ-41բ* Խրատ խաղաղութեան՝ [Ի Յովանիսէն Թլգուրանցու ասացեալ է. ձեռ. 2676, 194բ] – *Խրատ մի տամ սիրով քեզ, / թէ միտ դընէս ու լըսէս... ագահ կամ արբեցաւղ ես, / դրախտին կենաց զըրկած ես։*

63. *141բ-2բ* [Կարապետի Բաղիշեցւոյ] Ողբ ի վերայ մեղացն եւ նախատինք անձին եւ պաղատանք առ Աստուած («Ա-Ն») – *Աստուա՛ծ իմ, Յիսուս Քրիստոս, կենդանի եւ կենարար, / զիս կենդանացո, հոգով մեռեալ եմ, մեղաւք չարաչար... նայեա՛ յաղաչանըս մեր եւ գթա՛յ ի մեզ տիրաբար։*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՋ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, հտ. Ա., աշխ. Յ. Սահակեանի, Երեւան, 1986, էջ 36-39։

64. *143ա-4ա* Այլ ողբ ապաշխարութեան – *Ողբս ադիողորմ, եղբա՛յրք, ինձ եհաս երեմիային... եւ մէտ-մէտ մեղաց ալիքս քայքայեն զտախտակս արակայ։*

65. *144ա-5բ* Ողբ ապաշխարութեանն – *Ա՛նձն իմ, ընդէ՞ր ես ծուլացեր... զի դու միայն ես մարդասէր։*

66. *145բ-6բ* Այլ տաղ – *Կամ առաջի քո ամաւթով, / գործեր եմ շատ չար եւ յոլով... եւ ես տաց քեզ զայլ, որ փոխան։*

67. *146բ-51բ* Ողբ դատաստանի աւուրն եւ դըժոխոցն եւ անհուն ոդանց – *Յորժամ տարերքըն դըղըրդին, երկինք, երկիր նոր նորանան... եւ բընակարան յոյս եւ ապաւէն զքեզ ունիմք, մաքուր ծընօղ անապական։*

68. *152բ* [Աւրհնութիւն] – *Աւրհնեալ է Դ. թեւն խաչին, / աւրհնեալ հրամանքն փրկչին... երեք ափով ջուր ի ջուրցին։*

69. *152բ* [Տաղ սիրոյ] – *Անցայ ու տեսայ զիմ եարն՝ ի վերա խալուն է նստած... արեւու տու այլ շատ իրաց։*

70. *155ա-62բ* [Գրիգորի Նարեկացւոյ Մատեան ողբերգութեան]

ա. *155ա-7բ* [Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան... խասւ ընդ Աստուծոյ] – *(սկ.) ///Նալի գոյութեանս առցէ աշխարել բանիս յարմարութիւն... եւ ի հանդերձեալ մշտնջենաւորութիւն յայտնութեան աւուրն մեծի յաւիտեանս. ամէն (Բան Իե.)։*

բ. *157բ-62ա* Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան... խասւ ընդ Աստուծոյ – *Եւ քանզի ըստ ողբաձայնիցն բանաստեղծութեանց... եւ ստեղծեալ կրկին ի փրկութիւնն անմահից կենացն անախտականաց, եւ քեզ ընդ Հաւր, Հոգոյդ Սրբո փառք յաւիտեանս. ամէն (Բան Իէ.)։*

գ. *162աբ* Վերստին յաւէլուած կրկին հեծութենէ – *Եւ արդ, զորս յայտնեցից եւ յաղագս ոյց նշանակեցից...*

զյոգնագլուխն պոռնկութիւն, թէ զառողջութեանն անբժշկութիւն /// (վջ., Բան ԻՀ.)։

71. *163աբ* [Հարցմունք տոմարականի] – *(սկ.) ///ոցն ընդ եւ այս է, որ ասէ... վասն զի առաջին ամի թվականին։*

72. 165ա Վասն ԲԺ.ան կենդանակերպիցն – *Առաջնոյ գիտելի է, զի խոյն ունի ի խոյէ զնմանութիւն դիմակին... կենդանակերպք ըստ խորհրդոյ է բաժանեալ ի վերայ մարդոյ։*

73. *166ա-75բ* Տաղ Ներսէսի հայրապետին է [Ներբողեան տաղաչափական ի վերայ վարուց Մեծին Ներսէսի Առաքել վարդապետի ասացեալ. ձեռ. 3853, 115բ] – *Աւրհնեալ անուն անճառ Աստուծոյ մեծին, / Հաւր եւ Որդոյ, Հոգւոյ նոցին փառակցին... մարգարէ հոգելից զգալոցն պատմող / եւ զուղղափառութիւն միշտ ուսուցանող։*

74. *176ա-8ա* [Պատմութիւն սուրբ հօրն Աբրահամու եւ Սահակայ՝ որդոյ նորա եւ Մամբրէի ծառայի իւրոյ. ձեռ. 569, 254բ] – *Աբրահամու հաւրն անուն Թաբայ էր... կուզէ զքեզ փարաւոն առնու եւ իւր կին արասցէ։*

75. *178բ-9ա* [Տաղ] (հայատառ թրերէն) – *Աբգալ սիւթահէդ դիմսաւզէ կետէրէկ... պիզի սալախ յիւզէ կիտէրէք։*

76. *179ա-80բ* [Տաղ Յակոբայ Սսեցւոյ] – *Այս տաղ գուսական բե՛ր Ակոբ լեզուն, / տես նելէր, տեսեր նայ ի Ղարասուն... ասող, լսոցդի, գըրոցդի թըղտուն, տես նել՛ (զուգահեռ ունի թուրքերէն թարգմանութիւն)։*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺԶ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, հտ. Բ., աշխ. Յ. Սահակեանի, Երեւան, 1987, էջ 273-276։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Պհպ. եա (1678 թ., ԺԹ. դ.ի շղագիր) 1678 թուին.* Մանուկ Խորճիով։

Ծնթ. 1678 թուականը գուցէ վերաբերում է լատինատառ տպագիր Ա-Դ. պտոկ-պիպ-ին։

2. *153բ (ԺՀ. դ., նոտրգիր) Էս գիրս գրեցաւ* Աճամ *տ[ի]րացու* Գասքար, *օվ որ այս գիրս գա[ր]դայ, մէկ բերան ասի, թէ Աստուած նրայ բանն [յա]ջողի։*

3. *153ա (1863 թ., շղագիր) 1863ին Յունվարի 2ին գրվեցավ գիրս ձեռամբս չնչից ծառայս Աստուծոյ* Կարապետ Պարոնեանց։

4. *1ա (1866 թ., շղագիր) Այս գիրքն կպատկանի* Ա-վետիք Մամիկոնովին, *1866ին ///։*

5. *57բ (1866 թ., շղագիր, մատիտով, լս.) 1866ին* Նախիջեւան /// Ավետիք Մամիկոնեանց։

6. *164ա (1869 թ., շղագիր, մատիտով) 1869ին Նոյեմբերի 9ին գրվեցավ ձեռամբ ծառայիս Աստուծոյ* Ավետիք Մամիկոնեանց։ Въ Таганрогъ Петру Павловичу Баранову, въ Г. Еврона Росигского барона.

7. *151բ (1870 թ., շղագիր, մատիտով) 1870 թիւ Նոյեմբեր 18ին* Պողոս Պաղօնօվից ձեռն տացէ։

8. *152ա (ԺԹ. դ., շղագիր, մատիտով) Ես իմոյ սիրելի Պէտրոս աղայ հաւր սիրով բարեւս կմատուցանեմ, իր բոլոր ընտանեացքն բարեւս կանեն։ ///* Баранову Павел Петровичу:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *պհպ. Բա, 100ա սեւ թանաքով ութանկիւն, երիցս՝* «ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԾԱՌԱՅ ///», *սեւ թանաքով ութանկիւն, երկիցս՝ առանց գրութեան, 77ա սեւ թանաքով առանց շրջանակ, լս.՝* «AM»։

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած թղթին՝ «38», պհպ. Բա՝ «1206/3411», 1ա՝ «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *պհպ. Բա, 2ա՝ անընթեռնելի բառեր, 101բ՝ «Անսկիզբն Աստված, Տէր ողորմեա», 153ա՝ «Գրվեցաւ ձեռամբ Աստուծոյ ծառայիս», 153բ՝ «[Մասն հաշուեմատեանի] – /// 4 հոգի... պապայ տիրացու 2», 154ա՝ «[Տաղ սիրո] – Հուրն սիրո իմոյս ազգի... արդ, բողբոջեն ծառք իմաստից, օգնեա՛ Յիսուս, Փրկիչ բարի», 153բ, 154բ, 155ա լս.՝ ռուսերէն անընթեռնելի բառեր, 180բ՝ «Հար մէ, Հար մեր, որ երկինս, սուրբ եղիցի, է եւ ամենուն, որք են վար»։*

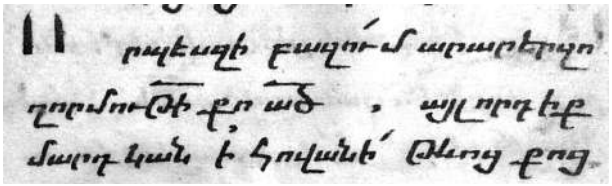
ՆԿԱՐԱՓՈՐՉ՝ *2ա՝ կիսախորան, 153բ՝ դէմք։*

3412
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԼԵԻՔՈՍԻԱ (ԿԻՊՐՈՍ) **Ջկե. – 1316**

ԳՐԻՉ՝ Սմբատ։ ՍՏԱՅՈՂ՝ Ստեփանոս ֆիլ, ճուաճ սրկ. (եղբարբ)։

ԹԵՐԹ՝ 298+3 (կրկն.՝ թ. 3, 154, 288). չգրուած՝ 3աբ, 3դ, 233բ։ ՊՐԱԿ՝ Բ-ԻԷ×12 (Բ 10, է, ԺՉ, ԺԸ 11, ԻԷ 6)։ ՆԻԹ՝ մագաղաթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,2×10։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10×7)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 58ա)։ ՏՈՂ՝ 16-19։ ԿԱՉՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+Դ-Չ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ։



Նմուշ 58ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ – Կիսախորան՝ 4ա։ Ճակատազարդ՝ 30ա, 98ա, 129ա, 165ա, 198ա, 234ա։

Լուսանցազարդ՝ բուսական, թոչուն: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, մանուշակագոյն, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին ճեռծուած, կապիչներն ու գամերն ընկած, լուսանցակողերը սեւացած. գիրը խոնաւութիւնից տեղ-տեղ ջնջուած, դժուարընթեռնելի, հաճախ անընթեռնելի, թերթերին զանազան հետքեր, թափուած մասերը լրացուած հետագայի թղթով, 2բ էջի գիրը լուացած, անընթեռնելի, թ. 8ը կարուած հակառակ. կարդալ՝ 8բ-8ա, թ. 287, 288գդ, 293՝ սխալ կարուած. կարդալ՝ թ. 285, 287, 286, 288գդ, 288աբ, 289-92, 294, 293, 295:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-2ա* [Պատճառ Սաղմոսարանի՞] – *(սկ.) ///ի խորան Տեառն, ասէ Մով[սէս]… Արդ, ամենայն սաղմոսացն պատճառ ինքն աքանչելին Դաւիթ է /// (2 բառ անընթեռնելի) պայծառացան:*

Բ. *4ա-281բ* [Սաղմոսարան]

Տե՛ս ձեռ. 1642, 1ա-239ա: 1/4ա-29բ (բ՝ չիք): 2/30ա-61բ (բ՝ չիք): 3/61բ-97ա (գ՝ չիք): 4/98ա-128բ (բ՝ չիք): 5/129ա-64բ (բ՝ չիք): 6/165ա-97բ (բ՝ չիք): 7/198ա-233ա (գ՝ չիք): 8/234ա-81բ (է՝ չիք, ենթագլուխները խառը հերթականութեամբ՝ ա, զ, գ-ե, բ):

Ծնթ. Գրէթէ բոլոր էջերի ստ. լս-ներում կան հետագայի աղօթական յաւելագրութիւններ՝ 17բ-8ա՝ «Ոչ է հասեալ ձեզ ժամ…», 32բ-3ա ստ. լս.՝ «Ուրախացի՛ր ի Տէր, զի կատարի զխնդրուածս ձո եւ պահէ զձեզ յամենայն չարէ Աստուած», 34ա ստ. լս.՝ «Աստուած ազգնական է ձեզ, մի՛ կանչեր, թէպէտ տրտմիս յոյժ խնդութեամբ ///», 36բ ստ. լս.՝ «Ոչ պակաս առնէ ձեզ Աստուած զամենայն բարութիւնս», 37բ, 38բ, 40ա, 41բ, 43ա, 44ա, 46բ, 49ա, 50բ, 52բ՝ «Սակաւ մի նեղութիւն կրես, բայց բարի լինի ձեզ», 54բ, 57բ, 65ա, 67ա, 68բ, 70բ, 71բ, 73ա, 74ա, 76բ, 78բ, 80բ, 86բ, 88ա, 89ա, 90ա եւ այլուր:

Գ. *282ա-96բ* [Ձափածոյ թուղթ եւ խրատ Ներսեսի Շնորհալւոյ]

1. *282ա-285բ, 287ա* Տեառն Ներսիսի խրատ ուսումնականաց մանկանց ի դիմաց Այր եւ Բենից տաճկաց, ոտանաւոր տաղիւ չափոյ («Ա-Ք», «ՆԵՐՍԵՍԻ Է») – *Առաջին ըզքեզ տըղա, / հանէ յիմաստըն գերակայ… զականջս քո սորա դու բա՛ց, / լսէ՛ ու ի միտ ա՛ռ, զոր ասա գ[ր]ած:*

Տե՛ս Գ. Մուրադեան, Ռ. Պօղոսեան, Ներսէս Շնորհալու չափածոյ թուղթ եւ խրատ, Մատենագիրք հայոց, հտ. ԻԱ. (ԺԲ. դ.), Երեւան, 2018, էջ 493-500:

2. *287աբ, 286աբ, 288գդ, 288աբ, 289աբ* Բան հաւատոյ վասն անեղին եւ եղելոց, բարառնաբար՝ ի դիմաց հայկական տաճից չափաբերմամբ ոգեալ ի Ներսիսէ («Ա-Ք», «ՆԵՐՍԵՍԻ Է») – *Անըսկիզբն ասէ զԱստուած, / անեղ բնութիւն ոչ արարած… տո՛ւք փոխարէն զոր եւ պարտիք, / զաղաւթս սուրբս, որ պաղատիք:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 470-477:

3. *289բ-92բ, 294աբ, 293աբ, 295ա-6բ* Նորին բան ներտաղական ի խրատ ոգւոց համայնից, ի դիմաց մեռոյին տաճից յիւրաքանչիւրս բանից («Ա-Ք», «ՆԵՐՍԵՍ») – *Աստուծոյ զքեզ մերձակայ, / խրատէ լինել թէ հաւատա… սուրբ հոգեւոր բանըս պէս-պէս, / որոց նպաստ եղեւ ներսէս:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 481-492:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺՋ. դ.

1. *97աբ* [Տաղ յարութեան. ձեռ. 425, 9բ] (նոտրգիր, «ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոչէր հրեշտակն ի վիմէն… ի Գալիլէայ փութացեալ / զՅիսուս տեսի յարուցեալ:*

2. *233ա* [Տաղ բառասնօրեայ գալստեանն. ձեռ. 424, 43բ] (բոլորգիր) – *Քրիստոս փառաց թագաւորն այսաւր եկեալ յընծայում քառասնօրեայ գալստեամբ կատարելով զխորհուրդն, զոր մարգարէն /// (չշարունակած):*

3. *298բ* [Աղիւսակ իմն]

Ծնթ. Խիստ գունաթափ, անընթեռնելի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

297ա Փա՛ռք քեզ անսահման անուն եւ անզուգական անձնաւորութիւն՝ Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Յամի եւթն հարիւրորդի վաթսներորդի հինգերորդի (1316) ամի շրջաբերութեան հայոց տումարի, ի հայրապետութեանն Հայոց տեառն Կոստանդնեա *եւ ի թագաւորութեանն* Հայոց Աւշնի, *եւ ի թագաւորութեանս* Կիպրոսի *ոչ Հեռէ գրեցաւ գերահրաշ եւ ամենապայծառ, լուսայիղձ եւ բազմատենչ գիրս Սաղմոսաց, յոգնագունակ բայիւք եւ ճոխական իմաստիւք, որում ցանկացաւղ եղեալ այսմ գեղեցիկ տառիս, բարի անուն եւ ընտրեալ քահանայն* Ստեփանոս, *հանդերձ հարազատ եղբարբն իւրով՝ ձուան սարկաւագան, |297բ| որ եւ ստացան զսա ի վայելումն անձանց իւրեանց եւ յետ աստեացս բարեաց յիշատակ եւ գանձ անկողոպտելի յաւիտենական, որ եւ կանգնեցին զգեղեցիկ եւ զպանձալի տաճարն ի քաղաքն* Մաղասա, *յանուն քաջ նահատակին Քրիստոսի՝ սրբոյն* Սարգսի, *յիշատակ նոցա աւրհնութեամբ [եղիցի]:*

Արդ, աղաչեմք զամենեսեան, որք աւկտիք ի սմանէ ուսմամբ կամ գաղափար առնելով, սրտի մտաւք յիշատակեսցի՛ք զստացաւղք սորա զՍտեփանոս քահանա, եւ զեղբայրն իւր զՁուան սարկաւագ եւ զծնաւղս իւրեանց՝ զԳրիգոր քահանա եւ զՍպիլ՝ զգնացեալսն առ Քրիստոս: Աղաչեմ յիշել ի Քրիստոս զտիկնայեաց տիկինն՝ զսինիջալէս աստուածապահ կղզոյս Կիպրոսի, *եւ զծնողս |298ա| իւր, այլ եւ զսպասաւորսն մեր՝ զԱստար տիկին եւ զՄարիամ, զի բազում են աշխատել ի վերայ մեր, յիշատակ նոցա աւրհնութեամբ [եղիցի]:*

Արդ, եղեւ զրաւ գրչութեան սորա ի կղզիս Կիպրոս, *ի հոյակապ քաղաքս* Լեւոսիա, *ընդ հովանեաւ սրբոյ կուսիս* Վաւվառա, *ձեռամբ ամենամեղ եւ անարհեստ գրչիս* Սմբատա, *աղաչեմ յիշել ի Քրիստոս եւ զիմ անարժանութիւնս, եւ Աստուած յիշողացդ եւ յիշելոցս առհասարակ ողորմեսցի, եւ նմա փառք յաւիտեանս:*

Տե՛ս ԺԴ. դ. յիշ-f, էջ 122-123, Հ^{մր} 159, նաեւ ԺԴ. դ. յիշ-f, Ա. (2018), էջ 308-309, Հ^{մր} 282:

296բ Ո՛վ աստուածասէր ընթերցողք եւ լսողք հոգեւից բանիցս, զստացաւղ սորա՝ զսրբասնեալ եւ զպատուական քահանա[յ] զՍտեփաննոս, *եւ զհարազատ եղբայրն իւր զձուան պատուական սարկաւագ, եւ զծնողք սոցա՝* զԳրիգոր *քահանա[յ] եւ* զՍպիլ, *յիշեսցի՛ք ի սուրբ եւ ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր, այլեւ զհոգի ամենամեղ գրչիս* Սմբատի, *եւ ամենառատն Աստուած զձեզ յիշեսցէ: Գրեցաւ ի թո[ին] ՉԿԵ. (1316):*

Տե՛ս նոյն տեղում:

2ա Զստացաւղ սորա զՍտեփաննոս *քահանայ եւ զձուան սարկաւագ:*

Ծնթ. Գիրը լուացած, ընթերցումը պայմանական է:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

298ա (ԺԵ. դ., բոլորգիր) ես՝ Ստեփաննոս *վարդապետս, յուսով դիմեց[ի] ի սուրբ քաղաքն* Երուսաղէմ՝ *երկրպագութիւն ս[ուրբ] տնաւրինականացն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, եւ ստացայ զսուրբ Սաղմոսարանս ի հալալ արդեանց իմոց՝ յիշատա[կ հո]գոյ իմոյ, որք աւգտիք ուսմամբ [կ]ամ [աւ]րինակելով յաղաւթս [յիշեցէ՛ք]:*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 539, Հ^{մր} 787:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ «3412», 1ա՝ «1235/3412», պհպ. եբ՝ «Վերականգնված է հին ու նոր կաշվով, հին կազմատառով, գլխ. վերականգնիչ՝ Լ. Աղաբեկյան, Երեւան, 1977 թ.»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *3գ՝ «ես գրեցի Մարտի ///», 3գ, 31բ՝ զանազան տառեր եւ բառեր, 128բ-9ա՝ խզբզոց, 284բ-5ա՝ «Այբուբեն՝ ա-թ»:*

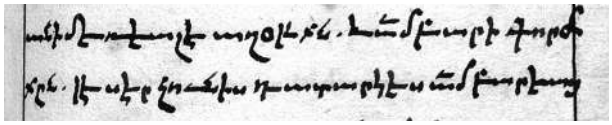
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *233բ՝ ճակատազարդ:*

3413
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՌՃՃԸ-ՌՃՃԹ. – 1709-1710

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ՝ Յակոբ Թոխատցի:

ԹԵՐԹ՝ 375: **ՊՐԱԿ՝** 12+Ա-Դ×8 (Դ 10)+Ա-ԼԶ×8 (Բ 2, Է 12, ԼԴ 10)+1-5×8 (5՝ 9): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ. լուսագծերով: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 15,7×10,8: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն, սեւով սահմանագծուած (13,5×8,5): **ԳԻՐ՝** նոտրգիր (նմուշ՝ 210ա): **ՏՈՂ՝** 18, 14: **ԿԱՋՄ՝** շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ գօտէնման կապիչ-ճարմանդով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ:



Նմուշ 210ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, դռնակի եւ Բ. փեղկի հիմնամասը վերից պոկուած, մեղատէ հիմերով եւ նոյնպիսի ագուցիչ-ծայրով սկզբնապէս ունեցած երկու կապիչներն ընկած, Ա. փեղկի մետաղէ հիմերից միաւորուող գօտէնման ծայրով հագցուել է Բ. փեղկի մէջտեղում դրուած ճարմանդին. թ. 1ի ստ. աջ անկիւնը պատռուած, թ. 1-88, 173-80ը հիմերի կարը թուլացած, անջատուած, գրաղաշտը խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեւեռով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– 2ա-3բ Ցանկ թէ ի բանիս *– Ա. Յաղագս հարցումն Բարսղի առ Գրիքոր... ԻԴ. Քարոզ ի բան Սողոմոնի, որ ասէ՝ Լաւ է կոյր աչօք, քան գկոյր մտօք:*

Ա. *4ա-12բ* Ա. Հարցմունք սրբոյն Բարսղի Կեսարացւոյ եւ պատասխանի եղբօր իւրոյ՝ սրբոյն Գրիգորի Նիւսացւոյ *– Բարսեղ ասէ՝ Յորժամ ոչ էին երկինք եւ երկիր, աստուածութիւն ուր վերակացմէր... Գրիգոր ասէ՝ Տէր Աստուած, օրհնեսցէ՛ ըզհաւատացեալքս միաբան:*

Բ. *13ա-45բ* Բ. Պատմութիւն եւ խօսք Խիկարայ իմաստասիրի, զոր պա[ր]տ էր իմանալ ամենայն մարդոյ. Վասն շահի եւ օգտութեան

Տե՛ս ձեռ. 464, 40ա-56ա: ա/13ա-4բ: բ/14բ-32ա: գ/32ա-43ա: դ/43ա-5բ:

Գ. *46ա* [Դեղագիր] Սիպիդակ համի ուտուցի դեղ *– Կուլաբ եւ ելջվգ եւ մէկ էլ ճովզ սբիդակ սանդալըն... գուլաբօվ խմէ, գլավանա Աստուծով:*

Դ. *46բ* [Վասն Կատարինէ կուսին] *– Ջատարինէ սուրբ գուսն եւ նահատակըն հայցեալ է Աստուծոյ իւր գատարման ժամանակին, թէ՝ Ո ոք որ յիշելով զիս իւր հոգէվարին բարի հրեշտակի, անձըն արա՛ քաչցրութեամբ ավանդէլ գհոգի նորա:*

Ե. *47աբ* Ցաղագս Ժ. բանից զգուշութեան ի ժամ աղօթից *– Նախ չէ պարտ խօսիլ ի ժամ աղօթիցն... այլ թողուլ զպարտս ամենեցուն:*

Զ. *47բ-58բ* Գ. Յոհաննու վարդապետի ասացեալ վասն աւերման աշխարհի եւ վասն գալստեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ եւ վասն դատաստանի աւուրն

– Մեք, որ ակն ունիմք գալստեանն Քրիստոսի վկայութեամբ Սուրբ Գրոց... նահատակութիւն է իբրեւ զՅոբայն, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:

է. *58բ-61բ* ե. Յաղագս թուելոյ զերկնային խնդութեան – *Համառօտաբար թուեսցուք զերկնային խնդութիւնն ոչ զեզականն... զոր եւ մեզ շնորհեսցէ սկիզբն եւ վախճանն ամենայնի, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Ը. *61բ-81ա* Ջ. Երանելոյն Եփրեմի վասն ապա[շ]խարութեան – *Ասէ երանելի մարգարէն եզէկիել՝ Անօրէնն եթէ դարձցի յանօրէնութեանց... եւ ի գահոյս հանգուցանէ ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որում վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ:*

Թ. *81բ-127ա* [Քառոզք Գրիգորի Տաթեւացւոյ, ի Ձմեռան հատորէ]

1. *81բ-94ա* է. Յայլմէ դառնեալ քառոզ վասն պահոց եւ պահեալ զաւ. (40) տիւ եւ զաւ. (40) գիշեր, ապա խաղցեաւ – *Ասէ Յոբ, թէ կեանք մարդոյ պատերազմ է ի վերայ երկրի... եւ նորոգիլ բարի գործովք ի փառս նորոգողին մերոյ Քրիստոսի Աստուծոյն փառք յաւիտեանս (ԻԳ.):*

2. *94ա-107ա* Ը. Յայլմէ քառոզ երիմովին՝ ի դէմս բահանայից եւ ժողովրդոց, ի բանն՝ «Այր մի իջանէր յԵրուսաղեմէ յերիխով եւ անկաւ ի ձեռս աւազակաց, որք մերկացուցին զնա եւ գնացին» – *Ասեն իմաստունք, թէ բարի է միաբանիլ ընդ բարիսն... նոյնպէս ամենայն պաշտօնեայք եկեղեցւոյ առնուն զվարձս ի Քրիստոսէ Աստուծոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեան. ամէն (ԿԴ.):*

3. *107ա-17բ* Թ. Դարձեալ քառոզ յառաջին կիրակէն, ի բանն՝ «Ճրագ մարմնոյ ակն է, եթէ ակն քո առատ է, ամենայն» – *Ամենայն բանք առակաւոր քարոզութեանցն Քրիստոսի դիւրալուր են միանգամայն... յորում եւ զմեզ արժանաւորեսցէ Քրիստոս ողորմութեամբն իւրով սրբութեամբ պահել զպահքս առաջի խնդութեամբ եւ յուսով հասանել յարութեան շնորհացն եւ փառացն իւրոց, որ է օրհնեալ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն. ամէն (ԿՋ.):*

4. *117բ-27ա* Ժ. Նորին դառնեալ ի սկիզբն պահոց, վասն խոստովանութեան, ի բան՝ «Լուացարո՛ւք, սրբեցարո՛ւք» – *Սրբութիւն աղտեղութեան ոչ միայն ի կենդանի մարդս տեսանեմք... որ եւ զմեզ արժանի լինիլ Յիսուսի Քրիստոսի ի Տէր մեր, որ է օրհնեալ յաւիտեանս (ԿԹ.):*

Ժ. *127ա-373բ* [Քառոզք Ղուկասու Լօռեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 746, 1ա-236բ: ա/127ա-37ա: բ/137բ-47բ: գ/148ա-60ա: դ/160ա-9բ (վջ. տարբեր՝ այսպէս մերձենայ ի մարմինն քրիստոնէի): ե/չիք: զ/169բ-87ա (անխորագիր, սկ. տարբեր՝ Յերբ տեսանէ զահաւոր եւ զանձնականն, որ ասէ...): է/187ա-210բ: ը/210բ-34ա: թ/340ա-58ա: ժ/358բ-73բ: ժա/298բ-323ա: ժբ/323ա-39բ: ժգ/234բ-66ա: ժդ/266ա-77ա: ժե/285ա-98բ: ժզ-իա/չիք:

Ունի՝

– 277բ-84բ ԺԹ. Քառոզ ի բան օրինացն, որ ասէ. «Պատուեա՛յց զհայր ſո եւ զմայր ſո, զի ſեզ բարի լինիցի. շնորհաբա՛շխ Տէր Յիսուս Քրիստոս, օգնեա՛ ինձ – *Եւ պարտ է գիտել, զի Դ. բան զաւակն ծնօղին պարտական են... եւ ազատիլ ի պարտուց մեղացն յամենայնէ:*

Ծնթ. Յղտղ՝ Հ՝ր 746 ձեռագրի հմմտ. ունի խմբագրական, շարադրաճախային զգալի տարբերութիւններ:

Տե՛ս է. Յարութիւնեան, Ղուկաս Լօռեցին եւ նրա քարոզգիրքը, Բանբեր Մատենադարանի, Հ՝ր 10, Երեւան, 1971, էջ 213-236:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1բ Թվին ՌՃԾ. եւ Ը.ին (1709) ըսկիզբն արարաք այս ժողովածուիս, ՌՃԾ. եւ Թ.ին (1710) աւարտեցաք: Այսմ ամի ծնաւ իմաստնացեալն Սողոմոն, *ամսեանն Մայիս ԻԲ. (22). օրն շաբաթ, Աստուած ընդ երկայն աւուրս արասցէ:*

Թվին ՌՃԽ. եւ Դ.ըն (1695) ծնաւ Հովիփսիմէն:

ՌՃԾ. եւ Բ.ին (1703) եկաւ Լեւոնն:

ՌՃԾԹ.ին (1710), Դեկտեմբերի է. Պարնի *որդի* Թէմուրազն *մեռաւ:*

ՌՃԾ. եւ Ջ.ըն (1707) գնացի սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ *եւ՝ մեղաւոր տէր* Յակոբս:

3բ Շնորհօքն Քրիստոսի ահա այս թվականիս ԱՀԱ ԿԵՆԴԱՆԻ ԵՄ (1+ 70+ 1+ 60+ 5+ 400+ 4+ 1+ 400+ 20+ 5+ 200= 1167+ 551= 1718), իսկ ըզստոյգ հռոմայեցոց թվական գա ձայնէ զմեզ, զի ահա եկի: Մվ եղբայր, որ տեղեակ ես թվականն եդեալ կա, զի թէ իմանան:

277ա Որոց արժանի արասցէ Քրիստոս Աստուած, եւս առաւել ըստացող գրոյս մեղապարտ եւ անարժան տէր Յակոբիս *(նման՝ 137ա, 210բ, 234ա, 266ա, 298բ, 323ա):*

339բ ՏՀ՛ր Աստուած Յիսուս Քրիստոս, փրկեա՛ եւ ազատեա՛յ զամենայն հաւատացեալս զքրիստոնեայս այնպիսի դառն մահուանէ, եւս առաւել զգծօղ սորին՝ տէր Յակոբն *(նման՝ 358ա, 373բ):*

374ա Փա՛ռք անմահին արարչի, ամենակալի, ամենազօրի եւ սկզբնական պատճառէ յԱստուծոյ Հօրէ, ի գերակատար եւ ի գերածնունդ Նորին բնութենէ, իսկակից եւ անժամանակ Միածնին Բանէ, ի գերազանց եւ ի գերալրական բղխմանէ Նորին էութենէ, ինքնահզօր եւ ամենազօր Հոգւոյն Ճշմարտէ, զի որոյ տէրութիւն է անբաւելի զօրութիւն, անխմանալի իսկութիւն, անճառելի որպիսութիւն, անհասանելի որքանութիւն, անքննելի եւ անպարագրելի, որ ոչ տեղօք սահմանի եւ ոչ մտօք ընբռնի, քան զկարն: |374բ| Յաղագս այսորիկ յետնեալս ի բարեաց, ծնունդս վերջին, ի նսեմացեալ եւ երեկոյացեալ ժամանակիս եւ թափուրս ի բարեաց Յակոբ *էրէց*

Թոխատցի, *որ անունս միայն ունիմ եւ գործս ոչ, զի ոչ գոյր ուստէք փրկութիւն մեղսաթաւալ հոգոյ իմոյ, որ զամենայն աւուրս կենաց իմոց ծախեցի ընդ սատանայի, այլ միայն հաւատս <միայն> մնաց կենդանի: Վասն որոյ եւ յուսամ ի Քրիստոս եւ ի նորին կենսատու չարչարանսն, զի սովաւ գտից զողորմութիւն ի Տեառնէ, սակս որոյ ստացա եւ աշխատեցի ձեռամբ իմով զՔառոզ|375ա|գիրքս այս՝ ի վայելումն յանձինս եւ յիշատակ հոգոյ իմոյ, յաղագս որոյ խնդրեմ հարց սրբազանից եւ աղերսեմ եղպարցդ մաքրագունից, զի որում յաւուր եւ ժամանակի որք պատահիքդ զայս շահաւէտ քարոզիս՝ ընթեռնելով կամ գաղափարելով, յիշեսջի՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զիս՝ վերոյգրեալ չար եւ մեղսաթաւալ ծերունիս, եւ գծնօղս իմ՝ հոգեւոր եւ մարմնաւոր, իսկ անգարութեան գրոյս անմեղադրելի լիցո՛ւք եւ սքալանաց, իսկ որ օգտիք ի սմանէ եւ հաճելի իցէ Տեառն շնորհ, միայն ան|375բ|պարսաւ մնացից ի պատահելոցդ ծարեալ Քարոզգիրքս: Եղեւ ի ժամանակս կաթողիկոսութեան տեառն Աստուածատուրին եւ թագաւորութեանս Վախտանգին եւ իւր որդի Բագրատուեաց յազգէ Բաֆարին, որ կայ յայժմ եւ վարէ թագաւորութիւն, զոր Տէր Աստուած հաստատուն եւ ամուր ձեռօք պահեսցէ ի պարծանս քրիստոնէից. ամէն: Գծագրեցաւ թուականիս ՌՃՄԹ. (1710), յայսմ ամի ծնաւ Սողոմոն, Մայիսի ԻԲ. (22), օրն շաբաթ, Հռէփսիմէն՝ ՌՃԽԴ. (1695):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1բ (1723 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՃՀԲ.ն (1723) էր /// ալպաշն* Վաղթանկ *///ո դարձոյց եւ /// դուռն փակէ ///վարի ամս[ո]յն:*

2. *1ա (1725-1778 թթ., նոտրգիր) Թվին ՌՃՀԴ. (1725) Յուլիսի գնաց* Ռեճէգի *աղան քաղաքէս* Երեւան */// բազում չարիքս գ/// եւ այնչափ արեան եղեղ, զոր ոչ կարեմ թվով: Արդ, զկնի հատաւ* Խուղ *փաշան եւ կալան զմելիք աշխարի ///ե ե. Փետրվարի /// Բ. օրն Գ.շափթ է ծընաւ* Օհաննէսն*: Թուին ՌՄԻԷ. (1778), ի Փետերւարի ԺԲ. (12) Մեծ բարեկենդանի օրն Բ.շափթէ ծընաւ* Ստեփ[անոս] */// թիւին /// բերի ե. օ///:*

3. *3բ (1766-1771 թթ., նոտրգիր) Թուին հայոց ՌՄԺԵ. (1766) Փետերւարի ԺԴ. (14), օրն Գ.շափթէ, ես՝ անարժան տէր* Յակոբս *օրհնըւեցայ ձեռամբ* Սարքիս *վարդապետին: Թուին ՌՄԻ. (1771)* Սողոմոն *ծնաւ Յունարի ԺԶ. (16)՝ Առաջաւորի բարեկենդան, օրն կիրակի:*

4. *373բ (1769 թ., նոտրգիր) Թուին ՌՄԺՀ. (1769) եւ Յունիսի ԱԺ. (11) թուման տուի շահով* Յարութինին*, ամսէնըն թումանին Բ. շահի: Մարդասըպանի* Մկրտիչ *ձեռով ԺԱ. (11) մինալթուն փող, Խ. (20) լիտր ալուր, ե. ստիլ կագ, Գ. լիդր բրինձ, Ա. լիտր աղ, ԺԲ. (12) մինալթուն փուղ՝* Պօղոսին*, Ա. թուման՝* Մօսէան *ասլ/// (անընթեռնելի), Ա. լիդր կագ, Դ. ըստիս աբրշոմ, Ա. թուման էլ՝* Մօսին*:*

5. *45բ (1824 թ., նոտրգիր) Թվին հայոց ՌՄՀԳ.ին (1824) ի քաղաքեն* Թիֆլիզ *կամ* Կանճայ *ռուսք են ծուռ Ջատիկ արարին, մէկ շաքաթ մեր Ջատեկիցէն առաջ, որ Ա. շաքաթ պաս մնաց, որ ռուսի ժամանակ էր, ոմանք պահէցին, ոմանք էլ առաչուց Թվին ՌՋ. եւ երեքին (1634) հոռոմ ազգն էլ ծուռ Ջատիկ էն արէլ:*

6. *1ա.ին սոսնձած թղթին (1830 թ., շղագիր) Յիշատակ մահտեսի* Մնացական Սասանեանից *իւր որդոյ՝* Մկրտչին*, 1830 Թվին:*

7. *1ա.ին սոսնձած թղթին (1900 թ., շղագիր)* Խաչատուր Մկրտչեան *մահտեսի* Մնացականեանից *ի յիշատակ էջմիածնայ Թանգարանին, 1900 Յուլիսի 27ն,* Գանձակ *(նման՝ 374բ.ին սոսնձած թուղթ):*

Ծնթ. Գրչութեան եւ ներագայ յիշատակարանների ամբողջութիւնը նման է տարեգրութեան:

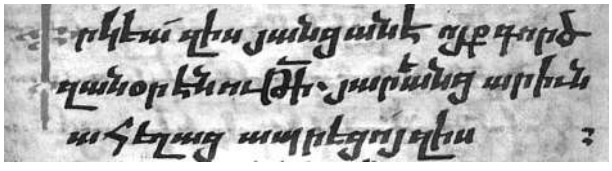
ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *3բ սեւ թանաքով ուխտանկիւն՝ անընթեռնելի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա.ին սոսնձած թղթին՝ «1237», «ՌՃԾԹ. — 1710, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 2ա՝ «1237»:*

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒՔ՝ *290բ՝ լուսանցազարդ. բուսական, թռչուն:*

3414
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԺՋ. դար



Նմուշ 34ա

ԳՐԻՔ՝ Նեռսէս:

ԹԵՐԹ՝ 161: ՊՐԱԿ՝ Դ-ԺԹ×12 (Դ 5, ե, ԺԷ 11, Ջ, ԺԹ 8, Ը 9, ԺԱ 6, ԺԴ 7, ԺԸ 14, ԺԹ 10): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,2×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5×7): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 34ա): ՏՈՂ՝ 19: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի՝ զոյգ կապիչով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ մետաքս: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ չգրուած թուղթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 31ա, 54բ, 76բ, 124բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Զարդագիր՝ թռչնագիր, մարդադէմ, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, դարչնագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. վերակազմուած նոր կաշուով եւ աստառով. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, սկզբից եւ վերջից անորոշ, ընդմէջ թ. 2-3ի, 9-10ի, 74-5ի, 137-8ի 1ական, 73-4ի 5, 99-100ի 3 թերթ ընկած, թ. 5ը ընկածի փոխարէն հետագայի լրացում, թ. 74ը վերից 3/4 չափով պատռած-հանած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 1642, 1ա-239ա: 1/չիք: 2/1ա-4բ (սկ. /// զանձն իմ խորհեցան որդոց ի մարդկանէ..., մէջտեղից թափուած՝ մի՛ եկեսցէ ի վերայ մե[ր ոտք] /// եղեւ բաժին Տեառն ժողովուրդ իւր Յակոբ..., այլ համարեա՛ զաշխատութիւնս մեր ի գործ արդարութեանց /// վջ.): 3/5ա-30բ (սկ. /// խոտոյ վազվազակի անցցեն..., մէջտեղից թափուած՝ պատմեցի եւ խաւսեցա[յ] եւ բազում եղեն, քան զթիւ ընդ գոհս /// եւ դու Աստուած իմ մի ամենար...): 4/31ա-54ա: 5/54բ-76ա (մէջտեղից թափուած՝ եւ ուրախ եղիցի սիրտ իմ երկնչել յանուանէ քումմէ /// 3[աւիտեան պահեցից նմա զողորմութիւն իմ...], մէջտեղից թափուած՝ քակեց զամենայն պարիսպ նորա եւ /// վասն զի լոյս են հրամանք քո ի վեր երկրի...): 6/76բ-99բ (որպէս զաղաւնի այնպէս մնչեցի, զի նուազեցան աչք իմ տեսանելոյ /// վջ.): 7/100ա-24բ (սկ. /// [փրկեաց] ի ձեռաց թշնամոյն...): 8/124բ-61բ (մէջտեղից թափուած՝ արդարք գոհասցեն զանուանէ քումմէ եւ բնակեսցեն /// եւ զնեղութիւնս իմ առաջի նորա պատմեցից..., եւ սրբոց առաքելոցն եւ մարգարէիցն եւ վարդապետացն եւ մարտիրոսացն /// վջ.):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

54ա Գոհութեամբ եւ ճշմարիտ խոստովանութեամբ անդադար փառաւորեմք զՀայր եւ զՈրդի եւ Սուրբ [Հոգի]: Ջմեղաւք մեռեալ հոգիս յիշեա՛յ ի Քրիստոս, ո՛վ սուրբ սաղմոսերգու, կարող է Աստուած ի ձեռս այլում ողորմութիւն առնել այլոց, եւ դուք ողորմութեան Աստուծոյ արժանաւորիք. ամէն:

76ա Տէ՛ր Աստուած, կարող յամենայնի, թո՛ղ զմեղս Ներսէս անարժանի. ամէն եւ եղիցի:

124բ Ո՛վ սուրբ սաղմոսերգողք, յիշեց[է՛ք] ի Քրիստոս Ներսէս մեղաւք լցեալս, աղաչ[եմ]:

154բ Ո՛վ սուրբ եղբայրք, յորժամ պատահիք սմա, յիշեցէ՛ք զմեղօք մեռեալ ոգիս եւ զծնողն իմ Արիստակէս քահանային, Աստուած զձեզ յիշէ իւր միւսանգամ գալստեան. ամէն:

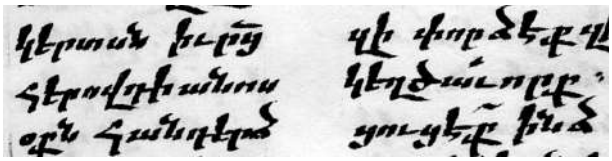
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «1239/3414»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *35բ, 36բ, 39բ-40ա՝ զանազան մասնիկներ, տառեր, 60բ վր. լս.՝ «ես՝ Արութիւնս գիրեցի», «Ա-Մ»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *29բ, 52բ, 60բ՝ լուսանցազարդ:*

3415
ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ՌՃԸ. – 1659



Նմուշ 97ա

ԳՐԻՉ՝ Տիրատուր:

ԹԵՐԹ՝ 349. չգրուած՝ 2ա, 3բ-4ա, 5բ-6ա, 7բ-8ա, 9բ-10ա, 11բ-2ա, 13բ-4ա, 15բ-6ա, 17բ-8ա, 19բ-20ա, 21բ-2ա, 23բ-4ա, 25բ-6ա, 27բ-8ա, 32ա, 349աբ: ՊՐԱԿ՝ 17+10+Ա-ԻԷ×12 (ե, ԺԱ. 11, ԺԴ 10, ԻԷ 14): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×11,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (10×6,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 97ա): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով եւ երեք կապիչով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ մետաքս. Ա. եւ Բ. փեղկերին արծաթէ կրկնակազմ՝ դաշտը ծաղկազարդ, Ա. փեղկին՝ խաչելութիւն («INRI»), անկիւններում՝ աւետարանիչների խորհրդանիշերը (Ղուկասի խորհրդանիշին՝ «ՅԻՇԱՏԱԿ Է ԿՈՍ[Տ]ՂՍ ՄԱՂՏԵՍԻ ԱՋԱՐԻԱՅԻՆ ԵՒ ՍՈՒՐԲ Գ.ԽՈՐԱՆ»). Բ. փեղկին խաչ՝ կենտրոնում Աստուածամայրը մանկան հետ, անկիւններում՝ սերովբէ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+ԲԳ՝ չգրուած մագաղաթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Աւետումն՝ 2բ: Երկրպագութիւն մոգուց (Ծնունդ)՝ 3ա: Ընծայումն տաճարին՝ 4բ: Մկրտութիւն՝ 5ա: Պայծառակերպութիւն՝ 6բ: Յարութիւն Ղազարու՝ 7ա: Մուտ Յերուսաղէմ՝ 8բ: Խորհրդաւոր ընթրիք՝ 9ա: Ոտնլուայ՝ 10բ: Մատնութիւն՝ 11ա: Ձերբակալումն, Քրիստոս խաչընդուս՝ 12բ: Խաչելութիւն՝ 13ա: Յարութիւն՝ 14բ: Համբարձումն՝ 15ա: Հոգեգալուստ՝ 16բ: Աւետ դատաստան՝ 17ա: Լս-ային՝ Ծննդաբանութիւն Քրիստոսի՝ 33բ-4ա, Յովսէփի երազը՝ 34բ, Մոգք (Ծնունդ)՝ 35ա, Փախուստ յԵգիպտոս՝ 36բ, Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 37բ, 283ա, Քրիստոս փորձեալ ի սատանայէ՝ 39ա, Քրիստոս ուսուցանէ աշակերտացն՝ 41ա, 42ա, 45ա, 48ա, 59բ, 82բ, 102ա, 168բ, 171բ, 219ա, 224բ, 246ա, 262բ, 288ա, 302ա, Քրիստոս եւ դպիր՝ 51բ, 65բ, 153բ, 166բ (ի տաճարի), Քրիստոս եւ Մատթէոս մաքսաւոր՝ 53բ, Յարութիւն դստեր Յայրոսի՝ 54բ, Բժշկումն կուրաց՝ 55ա, Քրիստոս ուսուցանէ ժողովրդեան՝ 55բ, 56բ, 68բ, 71ա, 87ա, 128բ, 142ա, 199բ, 201ա, 233բ, 235ա, 239ա, 294բ, 295բ, 303բ, 304բ,

322բ, Քրիստոս՝ 62ա, 129բ, 206բ, 227բ, 261բ, 268ա, 287բ (օձն անապատի), Բժշկումն դիւահարի՝ 64ա, 201բ, 222բ, 229ա, Սաղովմոն՝ 66ա, Գլխատումն Յովհաննու Մկրտչի՝ 71բ, Բժշկումն բանաձաց կնոջ դստեր՝ 76ա, Բժշկումն կոյրի, համեր եւ կաղի՝ 76բ, 293բ, Բժշկումն լուսնոտի՝ 81ա, Քրիստոս եւ փարիսեցի՝ 85բ, 305բ, Բժշկումն կուրաց՝ 91ա, Քրիստոս եւ թզենի տերեւալից (Առակ անպտուղ թզենի)՝ 92բ, 162ա, Քրիստոս ուսուցանէ ժողովրդեան եւ աշակերտացն՝ 99ա, Քրիստոս եւ Կայափա յատենի՝ 110ա, Մատնութիւն՝ 111ա, Քրիստոս եւ Պետրոս՝ 112ա, 159ա, 172բ, 235բ, 326ա, 346բ, Աղօթք ի Գէթսէմանի՝ 113բ, Ձերբակալումն՝ 116բ, Կախեալ Յուդայ՝ 117ա, Յովսէփ Արիմաթացի՝ 121ա, 179բ, 274ա, 342ա, Յարութիւն՝ 122ա, 180բ, Բժշկումն անդամալուծի՝ 130բ, 203բ, Քրիստոս եւ Ղեւի մաքսաւոր՝ 131բ, 204բ, Աշակերտք հասկ կորզէին եւ ուտէին՝ 132բ, Քրիստոս, Աստուածամայր, Յովհաննէս կամ Յակոբ՝ 135ա, Փոթորիկ ի ծովի՝ 138բ, 216ա, Յարութիւնն դստեր Յայրոսի՝ 140ա, Քրիստոս եւ բանաձաց կինն՝ 148բ, Բժշկումն խուլի՝ 149ա, Քրիստոս եւ մանկունք՝ 157բ, 253ա, Բժշկումն Բարդիմէոս կուրի՝ 160բ, 254բ, Քրիստոս եւ սադուկեցի՝ 165բ, 261ա, Քրիստոս Պիղատոսի առջեւ՝ 176բ, Աւետումն՝ 188ա, Հանդիպումն Մարեմայ եւ Եղիսաբեթի՝ 189ա, Ճանապարհորդութիւն ի Բեթղեհէմ՝ 192ա, Աւետումն հովուի՝ 192բ, Ընծայումն տաճարին՝ 193բ, Բժշկումն բորոտի՝ 203ա, Բժշկումն հարիւրապետի ծառայի՝ 210ա, Օձումն ի Բեթանիայ՝ 213ա, Քրիստոս եւ ումն օրինական փորձէր զնա՝ 226ա, Հուր եկի արկանել՝ 236բ, Բժշկումն կարկամեալ կնոջ՝ 238ա, Բժշկումն ջրգողեալ առն՝ 240բ, Հարսանիք ի Կանայ՝ 285ա, Քրիստոս եւ Նիկոդիմոս՝ 286բ, Քրիստոս եւ կինն սամարացի՝ 289բ, Քրիստոս եւ Փիլիպպոս՝ 297ա, Քրիստոս եւ հրեայք՝ 306բ, 311ա, Բժշկումն ի ծնէ կուրի՝ 309բ, Յարութիւն Ղազարու՝ 315բ, Քրիստոս եւ բանաձայապետ՝ 318բ, Մուտք յԵրուսաղէմ՝ 320ա, Քրիստոս եւ Յուդայ՝ 328ա, Քրիստոս խաչընդուս՝ 340ա: Մատթէոս՝ 32բ: Մարկոս՝ 126բ: Ղուկաս՝ 185ա: Յովհաննէս եւ Պռոխորոս՝ 280բ: Խորան՝ 18բ, 19ա, 20բ, 21ա, 22բ, 23ա, 24բ, 25ա, 26բ, 27ա: Կիսախորան՝ 33ա, 127ա, 186ա, 281ա: Լուսանցազարդ՝ թռչուն, բուսական, տաճար, հասկ (62բ, 94բ, 259ա, 321ա): Ջարդագիր՝ մարդ, թռչնագիր, կենդանագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, նարնջի, վարդագոյն, մանուշակագոյն, մոխրագոյն, շագանակագոյն, ոսկի, սպիտակ, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. դռնակի ստ. աջ անկիւնը այրուած, մէջքն ու կապիչները նորոգուած Ի. դարում, լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած. թերթերին զանազան հետեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *18բ-9ա* Թուղթ Եւսեբեայ:

2. *20բ-1ա, 22բ-3ա, 24բ-5ա, 26բ-7ա* Համաբարբառ *(նաեւ ստ. լս.՝ Յրուացանկ)*:

3. *29ա-30բ* Գլուխք: *30բ-1ա* Համաձայնութիւն: *31աբ* Նախադրութիւն: *33ա-123բ* Աւետարան Մատթէոսի:

4. *124ա-5ա* Գլուխք: *125բ-6ա* Նախադրութիւն: *127ա-182ա* Աւետարան Մարկոսի *(181ա-2ա Յարութեալ Յիսուս)*:

5. *182ա-4ա* Գլուխք: *184ա-5ա* Նախադրութիւն: *186ա-278բ* Աւետարան Ղուկասու:

6. *278բ-9բ* Գլուխք: *279բ-80ա* Նախադրութիւն: *281ա-347բ* Աւետարան Յովհաննու:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

280ա Աւրհնութիւն, որ կարդայ, գովութիւն, որ լսէ, փա՛ռք տուողին եւ յիշատակ գրչիս. ամէն:

348ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութիւն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ. այժմ: Արդ, գրեցաւ սուրբ Աւետարանս թվին ՌՃՀ. (1659), ձեռամբ մեղաւոր Տիրատուր գրչի, յիշեցէ՛ք ի սուրբ յաղօթս ձեր, եւ որ յիշէ զմեզ, յիշեալ լիցի արքայութիւնն Աստուծոյ. ամէն: Հայր մեր, որ յեր[կինս]: Այլեւ յիշեցէ՛ք զտէր Մարգարն, որ բազում աշխատանք կրեց՝ թէ՛ քերելն, թէ՛ կոկելն, աղաչեմ զձեզ՝ Հայր մեր ասացէ՛ք:

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Գ., էջ 867, Հմր 1326:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *28բ.ին սոսնձած թղթի տակ (ԺԷ. դ., նոտրգիր) Յիշատակ է ոսկեզօծ եւ համաբարբառ Սուրբ Աւետարանս մահդասի եարղուղոյ կողակից Հոփսիմին, որ ընծաեաց ի դուռն Սուրբ Երեխոռանին, ի յիշատակ հոգոյ իւրոյ, ի վայելումն եկեղեցոյ եւ մանկանց Սիոնի, որոյ Տէր Աստուած վարձ ըստ բարեաց պարգեւեսցէ. ամէն:*

123բ Յիշատակ է ոսկեզօծ եւ համաբարբառ սուրբ Աւետարանս Հոփսիմին, որ ընծայեաց ի դուռն Սուրբ Երեխոռանին՝ առ ի յիշատակ հոգոյ իւրոյ, զոր եւ յիշել աղաչեմ միով Հայր մեղայիւ, եւ դուք յիշեալ լիջիք յԱստուծոյ. ամէն:

185ա Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զստացօղ սուրբ Աւետարանիս զեարղուղուղ կողակից Հոփսիմին եւ զամենայն արեան մերձաւորս իմ եւ միով Հայր մեղայիւ ողորմի ասացէ՛ք:

348ա Այլեւ յիշեցէ՛ք զմահդասի եարղուղոյ կողակից Հոփսիմին, որ ստացաւ զսա ի հալալ արդեանց եւ եդ ի մէջ Սուրբ Երեխոռանին, որ է եկեղեցի կառուցեալ ի մէջ յԱգուվեաց Դաշտին, ի յիշատակ անջնջելի եւ յաւիտենական հոգոյ իւրոյ եւ ի փառս Աստուծոյ: |348բ| եթէ

ոք հանդիպիք սմայ կարդալով կամ օրինակելով, յիշեցէ՛ք զայրն իմ՝ զմահդասի եարղուլին, *եւ զզաւակսն՝* Ջաֆարէն, Մարգարէն, զՂազարէն, *եւ զդստերսն իմ՝ զԽաթունջանն, զԳայիանէն, զԳուլխաթունն, զ*Մարգարիտն, *եւ զհոգի ծնօղաց իմոց եւ զիս՝ զմեղաւոր եւ զանարժան Հոիփսիմիս միով Հայր մեղայիւ, եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի Քրիստոսի <Քրիստոսի> Աստուծոյ մերոյ. ամէն: Այլեւ յիշեցէ՛ք զմահդասի* Ազարիայն, *որ կոստղել եառուր զերկոքիս կողմն տփոյ սուրբ Աւետարանիս արծաթապատ կազմիւք, ոսկեզօծ եւ քանդակեալ նկարիւք՝ ի հալալ արդեանց իւրոց ի յիշատակ ծնօղին իւրոյ եւ ի վայելումն մանկանց Սիոնի, զոր Տէր Աստուած միոյն հազարապատիկ եւ բիւրապատիկ հատուսցէ աստ եւ ի հանդերձելումն. ամէն: Իսկ եթէ ոք յնդանեաց իմոց յանդգնեսցէ ի դուրս հանել եկեղեցոյ ագահութեամբ, եւ կամ թէ այլ ոք յափշտակեսցէ գողութեամբ, պարտական լիցի հոգոյ իմոյ եւ կայենի եւ Յուդայի նզովս ընկալցի անաչառ եւ ահեղ աւետնին Քրիստոսի Աստուծոյ:*

2. *28բ.ին սոսնձած թղթին (1782 թ., շինծու բոլորգիր) յիշատակ է սուրբ, ոսկեզօծ Աւետարանս տիրացու* Յարութս, *առեցիմ հոգոյ իմոյ յիշատակ, որ է կողակից* Մարիամին, *որդոց նորա՝* Աւվատուրին, Գալու[ս]տին, Մինասին *եւ* Եղկարին, *եւ քվերց նորայ՝* Վարդիկին. *ամէն: Այլեւ յիշեց[է՛ք] եւ Աստուած ողորմի աս[ա]ցէ՛ք իւր ի միուս անգամ գալըստ[ե]ան. ամէն, որը մեզ յիշէ, ինքն յիշեալ լիջի առաջի անմահ գառին Աստուծոյ. ամէ[ն], եղիցի, եղիցի: Թվին ՌՄԼԱ.ին (1782), որ ստացամ սուրբ Աւետարանս. ամէն:*

3. *1ա (1906 թ., շղագիր) Աւետարան բոլորագիր, գրեալ եւ զարդարեալ պէս-պէս նկարօք, ծաղկօք, թուխնագրովք եւ այլ կենդանագրովք ի ձեռն* Տիրատուր *գրչի ի վերայ մագաղաթի, ի թվին ՌՃՀ. (1659), թուղթ 348ա՝ յիշատակարան: Ստացող սուրբ Աւետարանիս է «Զմահդասի* եարղուլոյ *կողակից* Հոիփսիմէն, *որ ստացաւ զսա ի հալալ արդեանց եւ եդ ի մէջ* Սուրբ Երեխոռանին, *որ է եկեղեցի կառուցեալ ի մէջ յԱգուլեաց Դաշտին», թուղթ 348ա, 123բ, 185ա՝ յիշատակարանք: Իսկ արծաթապատողն է, «Զմահդասի* Ազարիայն, *որ կոստղել եառուր զերկոսին կողմն տփոյ սուրբ Աւետարանիս արծաթապատ կազմիւք, ոս|1բ|կեզօծ եւ քանդակեալ նկարիւք, ի հալալ արդեանց իւրոց», թուղթ 348բ: Վերջին ստացող սուրբ Աւետարանիս է ոմն տիրացու* Յարութ *խաչագող, զի առ ի անհետ առն[է]լոյ զյիշատակ եւ զյիշատակարանսն յիշեալ* Հոիփսիմէի *եւ* Ազարիայի՝ *ծածկեալ, փակեալ էր զերեսս նոցին թանձր թղթով (որք գտանին յերես 348ա, 123բ, 185ա), զորս եւ մեք զգուշութեամբ թանալով, ջրով ի բաց հանաք եւ ընթերցաք: Իբրեւ նմուշ եւ օրինակ այսօրինակ խարդախութեան յիշեալ խաչագողին թողաք միայն զմի հատ (տե՛ս թուղթ 28բ յիշատակարան), յոյր վերայ գրէ՝ «Յիշատակ է սուրբ ոսկեզօծ Աւետարանս տիրացու* Յարութս, *առիցիմ հոգոյ իմոյ յիշատակ, թվ[ի]ն ՌՄԼԱ. (1782)»: Մատենադարանապետ* Սահակ *վարդապետ* Ամատունի Օշականցի, *20 Մայիսի 1906 ամի:*

ՆՇՈՒԻՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «1307. Աւետարան. մագաղաթեայ գրեալ ի թվ. ՌՃ[Ը]. – 1659», պհպ. Աա.՝ «1307/3415», 1ա՝ «ՌՃԸ. – 1659, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

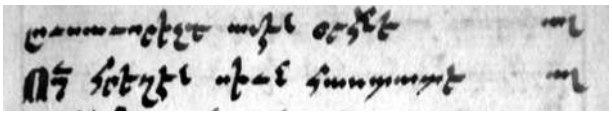
3416
ՂԱԶԱՐ ՋԱՀԿԵՑԻ, ԵՐԳԱՐԱՆ

ԹԻՖԼԻԶ ՌՄԺԵ. – 1766

ԳՐԻՉ՝ Դաւիթ դպիր:

ԹԵՐԹ՝ 72+1 (կրկն.՝ թ. 4, ստ. լս. գրչի էջակալում՝ 5-144, որ է՝ 1ա-69ա): ՊՐԱԿ՝ 1-18×4 (1՝ 5, 12՝ 2, 18՝ 6): ՆԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,8×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սահմանագծուած (14,2×7,7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 39ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱԶՄ՝ բաց շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ թուղթ (ճաշոց (՞), ԺԷ. դ., ստացուած 1 թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի հատումով (բնագիրը կտրած). 15,5×9,5. միասիւն (14×9). բոլորգիր (Բ. կազմաստառ). տող՝ 20). լուսանցակողերը՝ մանուշակագոյն: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ. լուսագծերով:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (գծանկարային) – Լուսանցազարդ՝ խաչ, ծաղիկ: Ձարդագիր՝ թոչնագիր: Գոյն՝ սեւ:



Նմուշ 39ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին տեղ-տեղ ֆերծուած, լուսանցակողերը կեղտոտուած. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թանաքի զանազան գծեր, սկզբից ամորոշ բանակի թերթեր թափուած, թ. 65ի մէջտեղի հատուածը պատռուած, լրացուած հետագայի չգրուած թղթով, որի հետեւանքով գիրն անընթեռնելի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-69բ [երգարան արարեալ տեառն Ղազարու վարդապետի Ջահկեցւոյ]

1. *1աբ* [երգ Աւետեաց Աստուածածնին ի Ղազարու

ամէնիմաստ ախոյեանին հաւատոյ, ֆաջաճառոզ միաբնակ հայրապետին ճաճկեցւոյ] – *(սկ.) /// եմ Տեառն իմոյ աղախին, / հզօր եւ մեծ արքային... զպարտս Ադամայ քեւ բարձաւ / եւ զդատակնինք մեր լոծաւ:*

2. *1բ-2ա* երգ Աստուածածնի՝ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին ճաճկեցւոյ («ՂԱԶԱՐ») – *Ղէկ հաւատոյ, մա՛յր թագուհի, / ամէնօրհնեալ սուրբ տիրուհի... ակնարկեալ ազատեա՛յ սո՛ւրբ կոյս, սո՛ւրբ կոյս, ողորմեա՛յ խղճոյս:*

3. *2աբ* երգ Աստուածածնի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ («ՂԱԶԱՐ») – *Ղանբարայփայլեալ սուրբ Կոյս, / ի քէն մարմնացաւ Յիսուս... որ զԱստուած մարմնով ծնար, ո՛վ սրբուհի մայր եւ կոյս:*

4. *3աբ* երգ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին ճաճկեցւոյ՝ Աստուածածնի («ՂԱԶԱՐՈՒ») – *Ղեւտական ծնունդ ամենակոյս, ո՛վ մայր, անհասին, / արարչ[ը]նկալ երանական, ծնօղ անբաւին... բանտարգելոց եւ գերելոց տո՛ւր ազատութիւնն, Աստուածն:*

5. *3բ-4բ* երգ Ծննդեան Քրիստոսի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ («ՂԱԶԱՐՈՒ») – *Ղամբարափայլ սրբոյ տօնիս, աւետիս, / ի միտ առցո՛ւք զխորհուրդ բանիս, աւետիս... յայսոց չարաց զերծեալ փրկին, աւետիս:*

6. *4բ-5բ* երգ Ծննդեան՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ – *Հրեշտա՛կք եւ մարդի՛ք, ահա ցնծացէ՛ք, / երկնի եւ երկրի իմա՛ց արարէք... սուրբ կոյսէն ծնեալ այսօր, այսօր, օր, օր, օր, / զայն քրիստոնէից Աստուածն, օր, օր, օր:*

7. *5բ-7ա* երգ Տեառնընդառաջին՝ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին ճաճկեցւոյ («ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋԻՆ») – *Տօն սրբութեանս այս աւանդեալ, / ի Մովսիսէ պարապնդեալ... եւ զօրհնութիւնն Տեառն երգեսցո՛ւք / եւ գոհութեամբ փառատրեսցո՛ւք:*

8. *7աբ* երգ Մկրտութեանն Քրիստոսի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ – *Այսօր անհաս եւ անսկիզբն, անեղ ծնունդն հայրական, / ձուլեալ մարմնով աստուածային, / եկեալ ի սուրբ Որդանան... եւ մարդիկ ընդ հրեշտակաց զմկրտեալն միշտ օրհնեն գետ Յորդանան, յորդ՛՛:*

9. *8աբ* երգ առաջին աղուհացի կիրակիի՝ ի դէմս Ադամայ, նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ («ԱԴԱՄԱՅ») – *Ամենակալն հաստիչ բնութեան, / զԱդամ ըստեղծեալ եդ ի դրախտին վայելչութեանն... եւ սերօբէն դեմ յանդիման ըզդուռն փակեաց լալով Ադ՛՛:*

10. *8բ-9ա* երգ մեծի Պահոց երկրորդի կիրակէին նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ («Ի ՂԱԶԱՐՈՒ») – *Իսկականին ծնունդ անեղ Որդիդ տիրական, / ընդ անառակին առ քեզ գոչեմ արքայդ սիրական... ես եմ մեռեալ, դու կենդանի, զիս կենդանացո՛ Աստուած անուան՛՛:*

11. *9բ-10ա* երգ վասն անառակի որդոյն՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ – *Առն Աստուծոյ էին, ասէ, երկու որդիք, / արդ, առաջին էրէց հրեշտակք, կրտսեր՝ մարդիք... զգեցու զըզգեստն իմ կուրծսեալ եւ զարդաեաց:*

12. *10բ* երգ ի դէմս տնտեսին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ – *Տնտես գոլով ազգ մարդկային, / նախկին եղեալ ի մէջ դրախտին... քսան ցորենոյ մարմնաւորին, / Յիսուս ձիթոյ հոգեւորին:*

13. *11ա-2ա* Ի դէմս մեծատանն եւ Ղազարու նոյն կիրակին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ («ԱՂՔԱՏԱՅ ՅՈՅՍ») – *Արդ, մեծատուն փափկասիրեալ, / պորտասպասիւք ախտասիրեալ... ընդ անուանակցիս ոչ նմանեալ, / աղքատութեանն վարս ըստացեալ:*

14. *12աբ* երգ ի դէմս դատաւորին՝ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին ճաճկեցւոյ – *Դատաւորին անյիրաւին, / մատնեալ եղէ ի ձեռս նորին... դատաւորիս իմոյ ուսոյ, / առնել ըստ կամաց հոգոյս մարմնոյ:*

15. *12բ-3ա* Ի դէմս փարիսեցոյն եւ մաքսաւորին նոյն կիրակէին՝ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին ճաճկեցւոյ – *Ի տաճարն արք երկու ելին, / միմեանց դիմակ աղօթէին... նոյնպէս եւ ես փառասիրեալ, / զանցաւորօքս փքացեալ:*

16. *13աբ* երգ վեցերորդ կիրակէի Մեծի Պահուցն. երգ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ («ՂԱԶԱՐՈՒ») – *Ղօղեալ սարսիմ ամօթալի, / վասն իմ չարեացն անտանելի... քում գալստեանդ ոչ սպասելով, արա՛ պահել զօրէնս փրկիչ փրկ՛՛:*

17. *13բ-5ա* երգ Ղազարոյ բարեկամին Քրիստոսի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ («Ի ՂԱԶԱՐՈՒ ԱՌ ՂԱԶԱՐ») – *Ի սկզբանէ բանն Աստուծոյ, / վասն Ադամայ նախկին մարդոյ... զյետնեալ ծառայս մի մուռանար, / ո՛վ սրբազան Տէրդ իմ Ղազար:*

18. *15ա-6ա* երգ Ծաղկազարդի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ («ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԻ») – *Ծնդուն Հօր անեղ Որդին, / նստեալ ի կառս հրեղենին... որթօք, ծաղկօք եւ շուշանօք, / ծառօք, նռնօք եւ խնձորօք:*

19. *16ա-7բ* երգ Մեծի հինգշաբթի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ – *Ո՛վ մեծ խորհուրդ սքանչելի, / եւ սրօբէիցն անմատչելի... միանալով անանջատեալ, / դաշմամբ սիրով ոչ հեռացեալ:*

20. *17բ* Ողբ առ խաչն Քրիստոսի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ – *Աստուածածինն կայր առ խաչին, / ասէր. «Յիսո՛ւս, որդեակ իմ, վա՛յ... ըզտէրն մեր ի խաչին վա՛յ, զՅիսուս Փրկիչն ի փայտին:*

21. *18աբ* երգ Ջատկի Յարութեան՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցւոյ – *Դառն Աստուծոյ ի սպանդ վարեալ, / եւ ի խաչին պատարագեալ... արդ, ձեզ մեծ աւետիս, Քրիստոս յարեաւ, յարեաւ, յարեաւ:*

22. *18բ-20ա* Դարձեալ երգ Յարութեանն Քրիստոսի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու – *Անտանելին մարմնով տարեալ, / ի փայտ խաչին անդ բեւեռեալ... եւ ի քաղաքն իսկոյն եկին, / ընկերակցացն պատմէին:*

23. *20աբ* Երգ նոր Կիրակէի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու – *Յետ ութ աւուր կիրակէի, / աշակերտացն դարձեալ յայտնի... Յարութիւնն հաստատեցաւ, / ապա փառօք վեր համբարձաւ:*

24. *20բ-1ա* Երգ Համբարձմանն Քրիստոսի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու («ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ») – *Հօր ծոցածին Յիսուս որդի Սրբոյ Կուսին, / յետ Յարութեանն երեւեցաւ մետասանին... նա ինքն ելեալ եւ ընդ աջմէ ծնողին նստեալ, / զփառս մեծի արքայութեանն մեզ խոստացեալ:*

25. *21ա-2բ* Երգ ի դէմս Հոգւոյն Սրբոյ՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու («ԱՒ ՀՈԳԻՆ ՍՈՒՐԲ») – *Ամենակալ մեծ զօրութիւնն, / եւ փրկական առաւութիւնն... յոյս փրկութեանն քրիստոնէից, / Հօր եւ Որդոյ միշտ փառակից:*

26. *22բ-3ա* Երգ այլակերպութեանն Քրիստոսի՝ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին ճաճկեցու («ՎԱՐԴԱՎԱՌԻՆ») – *Վարդն Յիսուս ի լեառն Թաբոր գործեաց հանդէս, / առ ըզ Պետրոս ընդ Յակոբաւ եւ զՕհաննէս... նորոգեալ պայծառացաք օրս ահաւոր, / եւ ըզգեցաք հանդերձ լուսոյ եւ փառաւոր:*

27. *23ա-4ա* Երգ վերափոխման Սուրբ Աստուածածնի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու («ՎԵՐԱՓՈԽՄԱՆ») – *Վերնական պետն այսօր իջեալ, / զաստուածուհի կոյսն ողջունեալ... ի հրեշտակաց փառաւորեցեալ, / եւ ի մարդկանց միշտ օրհնեցեալ:*

28. *24ա-5ա* Երգ սրբոյ Խաչին Քրիստոսին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու («ՍՐԲՈՅ ԽԱՉԻՆ») – *Սանդուխտ կենաց մեզ ճանապարհ եւ տապան կենդանութեանն, / զդատակնիք մեզաց լուծեալ բացեր զդուռն ողորմութեանն... նեղելոց ընդարձակումն եւ հալածիչ հեծութեանն, ո՛վ սուրբ նշան:*

29. *25ա-6ա* Երգ սրբոյն Էջմիածնի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու («Ի ՂԱԶԱՐՈՒ») – *Ի տանս հայոց կառուցելոյդ զարմանամ, զարմանամ, / ահեղայհրաշ մեծի փառացդ յոյժ սոսկամ, յոյժ սոսկամ... Ղազար գերոյս այց արա՛ տուն եւ տեղի Տեառն մերոյ:*

30. *26ա-30ա* Ներբողեան ի դէմս սրբոյ Էջմիածնի՝ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին ճաճկեցու – *Էջմիածի՛ն, մա՛յր հաւատոյ, / ծիրանափայլ կազմեալ լուսոյ... ընկա՛լ Ղազարս ի գութ սիրոյ, / որ եմ ծառայ եւ որդի քոյ:*

31. *30աբ* Երգ ի դէմս սրբոյն Երուսաղէմայ՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու («Ի ՂԱԶԱՐՈՒ») – *Իսկագոյն քաղաք ազնիւ, ամենագով, հռչակեալ ի մէջ տեզերաց, / ազանց ներբողին եւ գրուատեալ ի հրեշտակաց եւ ի մարդկանց... եթէ ի հնումս եւ ի նորումս կարօտին քեզ ազգ մարդկան:*

32. *31աբ* Երգ ի դէմս սրբոյ եկեղեցւոյ՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու – *Կարմիր եւ ըսպիտակ խնծոր գովելի, / եղբօր որդիակ իմ տիպ քոյ հրաշալի... խնայեա՛յ ի ծնունդ քոյ սուրբ լուսաւորչի, / նայ Ղազարու եւ սոսկ բանիս երգողի:*

33. *31բ-2ա* Երգ սրբոց հրեշտակապետաց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու («ՀՐԵՇՏԱԿԱՑ ԲԱՆՔ») – *Հրանիւթք անմահ եւ անմարմինք գերամբարձեալք, / աթոռք փառաց հաստատութեանն անշարժ տեսեալք... զերրորդութիւնն ընդ ձեզ օրհնել միշտ յաւիտեան:*

34. *32ա-3բ* Երգ սրբոց նահապետաց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու («ՆԱՀԱՊԵՏԱՑ ՍՐԲՈՑ») – *Նախկին ծնօղ մեր առաջին, / եւ ձեռաստեղծն այն արարչին... լերո՛ւք միջնորդք առ Տէր Աստուած, / փրկել ըզմեզ վշտաց մեծաց:*

35. *33բ-4բ* Երգ Դաւթի մարգարէին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու – *Դաւի՛թ յեսեայ կրտսեր որդին, / վարդատեսել զարմանալին... Տեառն առաջի մեղայ գոչօղ, / մեղուցելոց յոյս հաստատօղ:*

36. *34բ-5ա* Երգ սրբոց մարգարէից՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու – *Հոգին Սուրբ շարժեալ, / զմարգարէս իւր կոչեալ... զբանս տնօրէնութեանն յայտնի ըստոյգ ճառեալք:*

37. *35ա-6բ* Երգ սրբոց առաքելոցն Քրիստոսի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու – *Աստուածազարդ գնդից ազանց, / նուիրելիք ամոլք փառանց... պահել զհաւատս մեր յորսողաց, / եւ ի հնարիցն թշնամեաց:*

38. *36բ-7ա* Երգ ՀԲ. (72) աշակերտացն Քրիստոսի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու – *Բովք ընտրութեանն հալոցք հոգոց, / յար եւ նման վերին զուարթնոց... եւ փրկեսջիք զմեզ ի չարաց, / յախտից մեղաց եւ տանջանաց:*

39. *37ա-8ա* Երգ սրբոյ Կարապետին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու («ՂԱԶԱՐՈՒ») – *Ղամբարաշատ ջահիւք լուցեալ զարդ եկեղեցւոյ, / աւարտ հնոյ եւ հիմն նորոյ... սուրբ Կարապետ անբիծ աղաւնի, / մաքուր տատրակդ ի յանապատի:*

40. *38աբ* Երգ սրբոյն Ստեփաննոսի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին Ջահիկեցու («ՂԱԶԱՐ») – *Լեկաւար ի ծով կենցաղոս, / հրեշտակատիպդ ի բիւրոց... ծաւալեալ ի շրթունս համայն մանկանց եկեղեցւոյ քաղցրացեալ սուրբ Ստեփաննոս պարծանք:*

41. *38բ-9բ* Երգ սրբոյ Լուսաւորչին՝ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին ճաճկեցու – *Ի յԱնակայ հօրէ ծնեալ, / եւ ի փշոյ վարդ մեզ բուսեալ... եւ ի ձեռաց իւր թշնամոյ, / լուսաւորիչդ ազգիս մերոյ:*

42. *39բ-40ա* Երգ Լուսաւորչիցն հայոց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Բարթողիմէոս լուծս եզանց գնէր, / Յովհաննէս զարտարեաս մեր հերկէր... աշտարակք հզօրք եւ պատուարք հաւատոյ, / հիմունք եւ որմունք Սիոնի մայր մերոյ:*

43. *40բ-1ա* Երգ որդոց եւ թոռանց սրբոյ Լուսաւորչին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Սուրբ եւ մաքուր ընտրեալ որդիք, / Աբրահամու մեծ շառաւիղք... եւ պահապան աննիրհելիք, / դրանց դժոխոց անվանելիք:*

44. *41բ-2ա* Երգ Մեծի Ներսէսի հայրապետին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Մաքուր ծնունդն ըսքանչելի, / սաղմ եւ արմատն Պարթեւի... եւ զլինելոցն անդ խօսեցեալ, / ապայ զհոգին իւր աւանդեալ:*

45. *42աբ* Երգ սրբոյն Սահակայ՝ նորին Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Մեծն Խահակ երանելի, / քաղցրաճաշակ արմաւենի... յորում ծնեալ՝ նոյն օր մեռեալ, / ի յԱշտիշատ փառօք թաղեալ:*

46. *42բ-3բ* Երգ սրբոյն Մեսրոպայ վարդապետին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Սուրբն Մեսրոպ մեծ թարգմանիչ, / վարդապետաց միշտ ուսուցիչ... լոյն ի յերկնից առ նայ ծագեալ, / ի Յուշական գեօղն ամփոփեալ:*

47. *43բ-4բ* Երգ սրբոյն Յակոբայ Մծբնայ հայրապետին՝ նորին Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Երջանիկ սուրբ հայրապետ հովիւն ընտրեալ, / եւ սուրբ Յակոբ մարմնով հրեշտակ վարուք ճգնեալ... բա՛րձ ըզցասումն եւ զպատուհաս, որ մեզ տիրեալ / եւ Յակոբայ միջնորդութեամբ Տէր մեր օրհնեալ:*

48. *44բ-5բ* Երգ սրբոյն Նիկողայոսի սմանչելագործ հայրապետին Ջմիւռնոյ՝ նորի[ն] տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Մեծ երջանիկն երանելի, / Նիկողայոս այր ցանկալի... ոչ համանման, այլ կարի խորդ, / միշտ հեղգութեամբս աւելորդ:*

49. *45բ-6բ* Երգ սրբոյն Գրիգորի Տաթեացու՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու («ՂԱՋԱՐ») – *Ղամբարափայլ լուսով լցեալ եւ պատուական, / գորովագութ հայր հոգեւոր զարմանազան... վառեր զկանթեղն խաւար մեծի մերոյ լուսաւորչեան, / ի Տաթեւու արժանաւոր գահն ընտրական:*

50. *46բ-7ա* Երգ սրբոց հայրապետաց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Սուրբ հայրապետքն մեր ընտրեալք, / եւ վարդապետք աստուածարեալք... մանկան ձերոց սուրբ վարժարանք, / զմեզ պահեսջիք միշտ անվտանք:*

51. *47բ-8բ* Երգ սրբոց մարտիրոսաց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Լուան ըզձայն կենդանարար, / սուրբ մարտիրոսքն ազդարար... նահատակաց մաքուր գնդից, / արա՛յ զմեզ հանդիսակից:*

52. *48բ-9բ* Երգ սրբոց Հռիփսիմեանց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու («ԳԵՂԵՑԻԿՔ») – *Գեղեցկութեամբ հռչակեալ / արեւմտեան աշխարհակ ի Հայաստանս ճառագայթեալ... վասն մեր լերո՛ւք բարեխօսք, սուրբ Հռիփսի՛մէ:*

53. *49բ-50բ* Երգ սրբոց կուսանաց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Փեսայն երկնից յերկիր իջեալ, / ի սուրբ կուսին յարգանդ բնակեալ... հայցմամբ նոցին աղերսանաց, / եւ մի՛ զրկեր զմեզ ի փառաց:*

54. *50բ-1բ* Երգ սրբոց ճգնաւորաց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Սուրբ ճգնաւորք յանապատին, / ի վարս ըստացեալ հրեշտակային... պսակութեանն դիւին յաղթեալք, / եւ զօրութիւնս իսպառ ցրուեալք:*

55. *51բ-2ա* Երգ սրբոյն Աբգարու թագաւորին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Քաջագօտիքն Աբրահամու քեռորական, / Արշակունեաց ազգն հզօր պարթեւական... ազգս հայոց այսու մասին անդրանկացեալ, / որ մինչ Յիսուս յերկրի գոլով հաւատացեալ:*

56. *52աբ* Երգ սրբոյն Տրդատայ թագաւորին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Մեծ թագաւորդ Արշակունեաց, / պետ եւ իշխան հայոց մեծաց... անտանելի մեծ ճգնաւոր, ո՛վ սուրբ Տր՛:*

57. *52բ-3ա* Երգ սրբոյն Կոստանդիանոսի թագաւորին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Կոստանդիանոս սուրբ թագաւոր իլաւականն, / եւ նշանաւ սրբոյ խաչին տէրունական... ըզչար հերձուածն Արիոսի ոչ ընկալեալ, / հալածելով առնէր զնոսա վտարանդեալ:*

58. *53բ* Երգ սրբոց Թէոդոսեանց թագաւորացն՝ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին ձահկեցու – *Աստուածատուրն Թեոդոս մաքուր արքայն, / զոր արծւոյ բերեալ ըզթագն պատուական... հալածելով ըզՄակեդոն, Նեստորիոս, / գաւանելով միով բնութեամբ ըզմի Քրիստոս:*

59. *54աբ* Երգ սրբոց Ոսկեանց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Պարգեւք փառաց մեզ հայոց, / սուրբն ոսկեանք ի բիւրոց... ներընտրելոց փարելիք, / յեկեղեցւոջ տօնելիք:*

60. *54բ-5բ* Երգ սրբոց Սուրիասանց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Սուրբն Սուքիաս երանեալ, / Ոսկեանց կրօնից հետեւեալ... նայ եւ կարի տենչալիք, / մեր աշխարհին հրաշալիք:*

61. *55բ-6ա* Երգ սրբոց Վետնդեաց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ձահկեցու – *Այսօր ողբս առեալ պարտ է մեզ յօրինել, / եւ զերեմիաս ընդ մեզ առեալ ածել... արդ, օրհնեալ ըզՀայր եւ զՈրդին գովեսցուք, / զՍուրբ Հոգին Աստուած միշտ բարեբանեսցուք:*

62. *56բ-7ա* երգ սրբոց Վարդանաց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու – *Սուրբն Վարդան պետն հայոց, / զօրաց գնդից գումարելոց... անուշահոտ պատարագեալք, / զԱստուած ընդ մեզ հաշտեցուցեալք:*

63. *57բ-8ա* երգ սրբոց Ատոմենց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու – *Ջարմանալին Ատոմ արին ի սէր վառեալ, / նորին որդի Վարոս ընտիր գեղազարդեալ... արագահաս գոլով առ մեզ միշտ տօնողաց, / եւ ազատել զազգս եւ զազինս ի թշնամեաց:*

64. *58ա-9ա* երգ սրբոյն Գէվորգեայ զօրավարին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու («ՂԱՋԱՐՈՒ») – *Ղամբալ լուսոյ մեզ յայտնեալ սրօքէ, վարդ ի մարմնի, / վայելչագեղ, զարմանատիպ ոսկեփետուր աղաւնի... փրկեա՛յ ըզնայ յայսոց դիւաց եւ ի չարեաց, որք որսան, ո՛վ սուրբ Գէվորգ քաջ զինաւոր:*

65. *59ա-60ա* երգ սրբոյն Մինասայ զօրավարին՝ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին ճաճկեցու – *Խոստովանօղ եւ մեծ վկայն, / յաղթօղ զինուրն չերորդութեան... վշտացելոց միշտ ձեռընհաս, / փրկէ զծառայս իւր անվնաս:*

66. *60ա-1ա* երգ սրբոյն Սարգսի զօրավարին՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու – *Սուրբդ Սարգիս միշտ զօրական, / եւ մարտիրոսդ պատուական... լերո՛ւք միջնորդք եւ բարեխոս, / պահել զծառայս ձեր Ղազարոս:*

67. *61աբ* Տեառն Ղազարու բաջին երջանկի՝ յաղագս ըզմիտին մեծի խաղաի տարաժամ մահուան, որ ցուցաւ անտի վասն հաշտութեանն բարձրելոյն երկնի: Աւդ, նախ յերեսուն Տէր ողորմեա՛յ եւ հինգհինգ տուն ձայնիւ բաղբառեայ, յետ այնորիկ ողբով զայս երգեա՛յ, որ յիսուն թիւ լըման ասա՛յ – *Արարչագործ խնամող տածիչ, / ամէնողորմ եւ կեցուցիչ... լերո՛ւք միջնորդ առ Տէր Յիսուս:*

68. *62ա-3ա* երգ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու վասն կսկծանաց անձին իւոյ վշտաց – *Սրօբէվարս հրեշտակական, / զոր ի Շատիկ յանապատն այն... վա՛յ ինձ, եկայք դուք ողբ՛՛:*

69. *63աբ* երգ վշտացելոց անձանց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու – *Նախատինք իմ նախատանաց արժանի, / մատնեալ եւ ի ձեռս բանսարկուին գերի... Ղազարու պատմուճանն նախկին պարգեւեա՛յ / եւ ի պարս երջանկաց խառնել հրամայեա՛յ:*

70. *64աբ* երգ վշտացելոց անձանց՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին ճաճկեցու – *Սուտ կենցաղոյս հետեւեցայ, / ի ծով մեղաց ընկղմեցայ... եւ ի ժանեաց չար գազանեաց, աւա՛ղ, վա՛յ ինձ, զի ոսոխն իմ:*

71. *64բ-5բ* Ողբ ի վերայ Հայաստան աշխարհին՝ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին ճաճկեցու – *երկինք երկնից, սուք առեալ աղէխարշ լալով ողբացէ՛ք, / խորոց սրտիւ եւ հառաջմամբ եւ եղուկ աւաղ կարդացէ՛ք... ես Ղազարոս վատաբախտ, ամենաթշուա[ռս մեղօք լի, / աչօք իմօք զայս տեսեալ, զողբս առեալ լալով երգեցի]:*

72. *65բ-7ա* երգ բուն բ[արեկենդանին՝ նո]րին տեառն Ղազարու [վարդապետին ճ]աճկեցու – *ե[կա՛յք այսօր] ժողովեսցուք, / [Տեառն Աստուծոյ փ]առս տացուք, / զեղբայրական սէրն ըստասցուք, / ներգործաբար ի կիր արկցուք... Ղազար անուն երգօղ բանի, / հայցեմ եղբարց[դ] աղերսալի, / յիշել զիս առ Տէրն ամենի: Վերջ: Հաստ ու բարակն է մէկ գին, / վա՛յ գա բարակ մանողին:*

– *67բ-9բ* Յանկ երգարանիս սրբոյ – *ա. Վասն Աւետեաց... [հր.] Վասն Բուն բարեկենդանին:*

Տե՛ս Ղազար Ջահկեցի, երգարան, Կ. Պոլիս, 1737, էջ 1-255:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԹ. դ.

1. *71աբ* (նոտրգիր) [Տաղ Աստուածածնին] – *Ի քէն աղերսիւ հայիցեմք, Սո՛ւրբ Աստուածածին, ան[դա]դար բարեխօսեա՛ Որդույդ Միածնիդ... որ աւազակին բացեր զդրբախտն եդեմական, բա՛ց եւ զմեզ մեղաւորացս զդուռն ողորմութեան:*

2. *72ա* (բոլորգիր, լս.՝ Բ.շաբթի) Հինգերորդ կիրակէին – *Իննեակ դասուց հրեշտակաց, յերկնային զօրաց, / բարեխօսեցէ՛ք առ Տէր մեզ մեղաւորաց... Քրիստո՛ս, բարերար, հայցմամբ տեսանողաց, / ի մեզ ողորմեաց:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

70ա Յիշատակարան. Շնորհօք եւ ողորմութեամբն Աստուծոյ ամենազօրին տպեցաւ գիրքս այս ի հայրապետութեանն տեառն Սիմէոնի սրբազան գերընտիր կաթողիկոսին ամենայն Հայոց, որ երկնայհանգոյն Աթոռն Սրբոյն էջմիածնի: Ի թվոջ Փրկչին 1766ին, եւ ի հայոց մեծաց թվին 121 եւ 5ին (1215), Փետրվարի ամսոյ 24ին, ի մայրաքաղաքն Թիֆլիզ: Այլեւ յիշման արժանի վարկջիք ըզենագէթեցի հանգուցեալ տէր Յոհաննի որդի դպիր Դաւիթս եւ զիմ հանգուցեալ ծնողքս, որ կարի աշխատութեամբ ջանացի գրել զայս վայելուչ երգարանս, որ եւ դուք լինիք յիշեալ ի Տեառնէ Աստուծոյ, ո՛ղջ լերուք. ամէն:

Ծնթ. Յիշատակարանի առաջին նախադասութիւնը բաղուած է տպագրից (էջ 254):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *72բ (1796 թ., նոտրգիր)* Յիշատակ է այս երգարանըս ախլցխացի Ղաւուղչի Պալի *որդի* Թարզի Պողոսին, *որ տվաւ իւրան աշակերտ* Երանուն, *Աստուած իրեն ընկեանց տացէ. ամէն: Երանիս գրեց ի թվին ՌՄԽե.ին (1796) Օգոստոսի Իե.ին (25):*

2. *70բ (1819 թ., նոտրգիր)* Յիշատակ է Ղազարու Տաղարանս ախլքալաքցի Նալբանդ Պետրոսի *դուստր հանգուցեալ* Կատարինին, *որ էր կողակից ղաուխչի*

Պալի *որդի տիրացու* Յօհաննէսին, *որ տուաւ յիշատակ կարսցի նորընծա տէր* Յօհաննէսին: *Աստուած բարի վայելումն տացէ, քանի որ արծարծէ, միոյ Հայր մերիւ յիշէ, եւ նա յիշեալ լինի առաջի Աստուծոյ: Գրեցաւ, որ ետու յիշատակ ՌՄԿՀ. (1819), Սեպտեմբերի երկու:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *66բ սեւ թանաքով ոճաւորուած քառանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՅԱԿՕԲՋԱՆ / 1232 (1783)»:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «երգարան Ղազարու վ. Ջահկեցւոյ, 1308», պհպ. Աա՝ «երգարան արարեալ տեառն Ղազարու վարդապետի Ջահկեցւոյ, գրեալ ի թղթի, նօտր գրչութեամբ, ի ձեռն անյայտի որումն, զցանկ երգարանիս տե՛ս ի վերջն թղ. 67բ, պակասին երկու թերթք ի սկիզբն: Այս երգարան պատկանի ախլցխացի Ղաւուղչի տղի որդի Թարզի Պօղոսին, թվին ՌՄԽԲ.ին (1793), թղ. 72բ, մատենադարանապետ Սահակ վարդապետ Ամատունի», «Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս], 1308/3416»:*

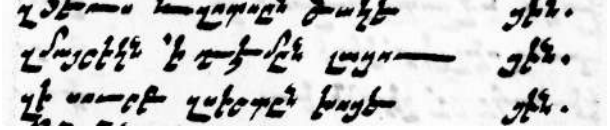
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *20բ, 21ա լս., 23բ-4ա, 66բ-7ա, 71բ, 72բ՝ տառեր, կապգրեր («Յովհաննէս»), բառեր, 20բ լս.՝ «Յակոբջան աղայիս լիցի ումր զիաստ», 21բ լս.՝ «Յարութեանն աղայս լիցի օմր զի աստ», 48բ՝ «Գ///ացու Յակոբջան», 71բ՝ «Յաս ժամանակին յեն հարցմուք կանանեփ», վրացերէն. ԺԹ. դար – 17ա ք. თქვენის. უბედური ქ. = † ձեր դժբախտ տ[իկնոջ], 21բ ք. შენის. ქალის. ეზსაეთას = † քո տիկնոջ ելիսաբեթի, 26ա ք. აბგ = † աբգ [այբուբենի սկիզբը], 72բ (այլ ձեռքով) ք. შენის. ქალი-ო ? რტ ტ ტ ტ წ = † քո տիկն յ ո բոտ տ տ ծ (այբուբենի մաս):*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *20բ՝ թռչնագիր:*

3417
ՏԱՂԱՐԱՆ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 92+1 (կրկն.՝ թ. 1, վր. աջ անկիւնում գրչի էջակալում՝ 1-185, որ է՝ 1գ-92ա, ստ. լս. գրչի էջակալում՝ ա-ճձդ, որ է 1գ-92ա). չգրուած՝ 1բ, 67ա-9ա, 73ա, 74ա-82բ, 86ա, 89բ-91բ, 92բ: **ՊՐԱԿ՝** 1-12×8 (1՝ 7, 11՝ 10, 12՝ 4): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռամաիկ, բուսական: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 14,8×10,8: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն, մատիտով սահմանագծուած (12×8): **ԳԻՐ՝** նոտրգիր (նմուշ՝ 45ա): **ՏՈՂ՝** 20-21: **ԿԱՋՄ՝** շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ:



Նմուշ 45ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ջարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, մէջքի ստ. մասը մասամբ վնասուած, լուսանցակողերը սեւացած. գրեթէ բոլոր թերթերին զանազան խզբզոցներ, գրչափորձեր, թանաքը տարածուած, որի հետեւանքով կեղտոտուած, խոնաւութիւնից գրադաշտը գունափոխուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1գդ* Ա. Տաղ գինոյ եւ ուրախութեան («ՅՈՎՆԱԹԱՆ») – *Յորժամ գարուն եղեւ, արեւ ծագեցաւ, / հարաւ հողմն հնչեաց, սառն հալեցաւ... օրհնեցէ՛ք զԱստուած միշտ եւ յաւիտեան:*

Տե՛ս Նաղաշ Յովնաթան, Բանաստեղծութիւններ, պատր. Ա. Մնացականեան, Շ. Նազարեան, Երեւան, 1951, էջ 169-171:

2. *1դ-2ա* Բ. Տաղ գինոյ – *Անմահութեան հոտն բուրէ աստուածազարդ սուրբ սեղանիս... եւ մեք ճաշակեցուք պատրաստեալ բարիքս մեր համայն, ածէ՛ք:*

3. *2աբ* Գ. Տաղ գինոյ – *Նստել իք մեջլիս, հա՛րք եւ եղբա՛րք եւ մեծ պարոնա՛յք... մանր ցօղատեալ պրինձ փիլաւի վերայն, թասերն:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 159-162:

4. *3ա* Դ. Տաղ գինոյ («ՅՈՎՆԱԹ») – *Յաւուրս գարնան եղանակին, / փթթեալ ծաղկեցաւ այգին... քէպապ, դապլամայ, իշկանայ, կերէ՛ք, եղբա՛րք իմ:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 164-166:

5. *3բ-4ա* Ե. Տաղ գինոյ – *Յայն առաջին ժամանակին, / զոր պտղաբերքն տնկեցին... ըզքեզ գերի ծառայ առնես, լի՛ց:*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՉ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, հտ. Ա., աշխ. Յ. Սահակեանի, Երեւան, 1986, էջ 71-78:

6. *4աբ* Զ. Տաղ վասն գինոյ, զոր ասացեալ է մեղսամած Կարապետէ Արեւելցւոյ («Ի ԿԱՐԱՊԵՏԻ Է») – *Ի մուտ Մայիսի միջի գարնան, / դաշտ ու լերինք կանանչանան... աղբիւրք չիման, հանդերձ ծաղկով, ժուռ գամ քեզ:*

7. *5ա-6ա* Է. Նորին տաղ գինոյ՝ Կարապետէ Արեւելցոյ («Ի ԿԱՐԱՊԵՏԻ Է») – *Ի գալ գարնան, / ցնծան արարածք համայն... ոչ ատանաս կումաշ եւ առնուս խամրն:*

8. *6ա-7ա* Ը. Նորին տաղ մէջլիսի եւ գինոյ՝ ի Կարապետէ Արեւելցոյ («Ի ԿԱՐԱՊԵՏԻ Է») – *Իսկ ի գարնան*

աւուրքն եղեւ մեզ յայտնի... ի պատաթ էթեան խուտայեայ խօշ օլսուն։

9. *7բ-8բ* [Թ.] Նորին աճուշ հողմն մեղցի գոյն է՝ տաղ ի Կարապետէ Աւետելցւոյ («Ի ԿԱՐԱՊԵՏԷ») — *Ի ծփանաց մեղաց ծովուս տատանիմ, աւա՛ղ, աւա՛ղ, / աչ եւ յահեակ տարուբերեալ սասանիմ, սասանիմ... մա՛յր իմ Աստուածածին, զքեզ աղաչեմք ազատեա՛, ազատեա՛։*

10. *8բ-9բ* Ժ. Ի Կարապետէ Աւետելցւոյ («Ա-Ֆ», «ԿԱՐԱՊԵՏ») — *Ազբիւր անապական, բանին բնակարան, / մեղա՛յ, քեզ մեղա՛յ, կո՛յս անապական... տեառնակերտ դրախտին արասցես արժան, մեղա՛յ քեզ։*

11. *9բ-10բ* ԺԱ. Նորին տաղ՝ ի Կարապետէ Աւետելցւոյ ասացեալ («Ա-Ք», «ԿԱՐԱՊԵՏ») — *Աւաղեալ փոշմանիմ, մեղայ գոչեմ ես... տաղտկացեալ պիղծ ցաւոցն զիս ազատեսցես։*

12. *10բ-1ա* ԺԲ. Նորին տաղ՝ ի Կարապետէ Աւետելցւոյ («Ի ԿԱՐԱՊԵՏԻ Է») — *Ի քէն հայցեմք, ո՛վ տիրածին, / շնորհեա՛ այն, որ ես անձկամ... եւ օժանդակ վասն իմ յահեղ յօրն յատեան, յօրն յատեան։*

13. *11ա-3ա* ԺԳ. Տաղ զղջման, հայու եւ թուրքի բառիւ՝ ի Կարապետէ Աւետելցւոյ ասացեալ համեղ — *Ի քէն հայցեմք, ո՛վ Տէր Յիսուս, հա՛ս օգնութիւն ողորմելոյս... կեալ, կեալ, հիմտատըմայ կեալ։*

14. *13ա-4ա* ԺԴ. Տաղ Կարապետէ Աւետելցւոյ ասացեալ վասն անյաջողութեան («Ի ԿԱՐԱՊԵՏԻ Է») — *Ի հարաւոյ կործան հողմոյն դիպեցայ երերեալ, տատանեալ... մեծի վարձուց պատուոյ արժանացայ ես։*

15. *14ա-5ա* ԺԵ. Տաղ Ծննդեան Տեառն մերոյ, զոր երգեն, զոր ասացեալ ի Ղազարու կաթողիկոսին ամենայն Հայոց («ՂԱԶԱՐՈՒ») — *Ղամպարափայլ սրբոյ տօնիս, աւետի՛ս, / ի միտ առցուք զխորհուրդ բանիս, աւետի՛ս... յայսոց չարեաց զերծեալք լինին, աւետի՛ս։*

16. *15ա-6ա* ԺԶ. Տաղ Ծննդեան — *Ո՛վ բեթլէհէմ երկիր ցանկալի, / համայն ազանց նոր Իսրայէլի... զմեզ ազատեա՛ ի հրոյն գեհենին, եւս առաւել բանիս ասողին, ա՛յ օր, ա՛յ։*

17. *16բ-7բ* ԺԷ. Տաղ Ծննդեան — *Հրեշտա՛կ եւ մարդի՛կք, ահա ցընծացէ՛ք, / երկնի երկրի իմաց արարէ՛ք... եւ ի մաքուր Սուրբ Կուսէն ծնեալ, ա՛յ օր, ա՛յ օր, օր, օր, օր, օր, զայն քրիստոնէից Աստուածն, օր, օր, օր, օր։*

18. *17բ-8ա* ԺԸ. Տաղ սիրո՝ ասացեալ ի բանասիրէ — *Բաղչի դուռն է բացվեր մէջ քո դարքասին, / մայիլ եմ աչուերաց անձին ալմաստին... ես եղէ քեզ հէրան, դու՝ մալաք ջէյրան։*

Տե՛ս Նաղաշ Յովնաթան, Բանաստեղծութիւններ, պատր. Ա. Մնացականեան, Շ. Նազարեան, Երեւան, 1951, էջ 203-204։

19. *18բ* ԺԹ. Տաղ սիրոյ — *Գիր եմ գրեր հազարով, / մէջըն լցեր եմ շաքարով... ով չի խմեր, թող քնի՛, այսօր ուրախութեան օր է։*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 209։

20. *18բ-9ա* Ի. Տաղ սիրոյ — *Ջիս քո սիրոյն, ո՛վ նազելի, հովերն առնէր կու մաղէր... ով կարէ կալ դադարիլ, դադարիլ դէպի յերկիրն։*

Տե՛ս Պաղտասար Դպիր, Տաղիկներ սիրոյ եւ կարօտանաց, աշխ. Շ. Նազարեանի եւ Ա. Մնացականեանի, Երեւան, 1958, էջ 63-65։

21. *19աբ* ԻԱ. Տաղ սիրոյ — *Նման ես վարդին, դու եւ քո Որդին, / քննօղ զուարդին, Տիրամա՛յր սուրբ Աստուածածին... դու ծնար մեզ լոյս, մեղաւորաց յոյս, Տիրամա՛յր սուրբ Աստուածածին։*

22. *19բ-20բ* ԻԲ. Տաղ գեղեցիկ — *Կռունկ, ուստի՞ կու գաս, ծառայ եմ ձայնիդ... կռունկ մեր յաշխարհէն խաբրիկ մի չունի՞ս։*

23. *20բ-1ա* ԻԳ. Տաղ Խաչելութեան — *Ի խաչին անարգ բեւեռեալ, / ծով աչուերոյս եղեւ խաւարեալ... կարմիր արեամբդ մարմինդ ներկեալ, աւա՛ղ որ։*

24. *21աբ* ԻԴ. Տաղ Խաչելութեան — *Տիրամայրն հանդէպ Որդւոյն ի խաչին կայր տրտմագին... որդեա՛կ Յիսուս, աւաքս ես ընդ քեզ մեռանիմ, ո՛հ։*

25. *21բ-2բ* Իե. Տաղ Յարութեան՝ [Սիմէօնի Երեւանցւոյ. ձեռ. 3945, 30բ] — *Գառն Աստուծոյ ի սպանդ վարեալ, / եւ ի խաչին պատարագեալ այսօր... ծափս հարեալ ուրախացուք այսօր, արդ, ձեզ մեծ աւետիս։*

26. *22բ-3ա* ԻՁ. Տաղ Յարութեան [Գանձ Յարութեան ի տէր Մխիթարայն, Յոհդորակ. ձեռ. 425, 228բ] — *Յարեաւ յաւուր երրորդի, վասն յարութեան գոչէր հրեշտակն ի վիմին... տեսին եւ հաւատացին զՔրիստոս Աստուած կենդանին, զՔրիստոս Աստուած կենդանին։*

27. *23աբ* ԻԷ. Տաղ Վարդավառին՝ [Նորին Միմասայ, Աւետիք ի Ծնունդն Քրիստոսի. ձեռ. 1258, 67ա] — *Այսօր նոր արեւ հարեալ ի նորահրաշ, ի նորահրաշ արեգակնէ... Հօրն փառք, Որդւոյն պատիւ եւ Սուրբ Հոգւոյն այժմ, յաւիտեան։*

28. 23բ-4բ ԻԸ. Տաղ Աստուածածնի [Տաղ ի Յոհաննէս Պլուզ վարդապետէ. ձեռ. 425, 101ա] («Ա-Ղ») — *Առաջնաճաշակ պտղոյն, մահուամբ առաջին մարդոյն... հերքիչ մահաբեր մըթոյ, մա՛յր Մանուէլի, սուրբ կոյս։*

29. *25աբ* ԻԹ. Տաղ սիրոյ եւ գովասան — *Կիւղել մի ես <է> էրէկ տեսայ ի քաղաքն ի յԱնկուրիայ... զայս քաղաքներս ամենն կիւզէլի մի տվի ջապայ։*

30. *26ա-7ա* Լ. [Գրիգորիսի Աղթամարցւոյ] Տաղ սիրոյ եւ ուրախութեան — *Գարունն է բացուեր, վարդն ի բաղչային, / քաղցր եղանակին պլպուլն ու ղումրին... գինով եմ, գինով, ցերկան արեւով։*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարցի (ԺՋ դ.), աշխ. Մ. Ատալբէկեանի, Երեւան, 1963, էջ 238-241։

31. *27ա-8ա* ԼԱ. Տաղ վասն ալեկոծման անձին — *Վիրաւորեցայ մեղօք վարեցայ գերիս, ծուլութեամբ իմով անկայ ի մէջ մեղաց տղմի... ազատեա՛, Տէ՛ր իմ, Տէ՛ր, մի՛ թողուր գերի։*

32. *28աբ* ԼԲ. Տաղ զղջման՝ ի Ղազար կաթողիկոսէ ասացեալ, աճուշ եղանակաւ («Ի ՂԱՋԱՐԵ») – *Իսկակից Հօր ծնունդ անեղ, / ամենազօր արքայդ ահեղ... ա-րի՛, արի՛, արի՛, Տէ՛ր, զարթո՛ զմեզօք թմրեալ հոգիս:*

33. *28բ-9բ* ԼԳ. Տաղ ի Դաւիթ վարդապետէ ասացեալ առ վարպետն իւր. թողութիւն խնդրէ աննին իւրոյ – *Հողմն մեղաց զիս տատանի սաստկապէս, աւա՛ղ, աւա՛ղ... Աստուածածնի՛ն, զքեզ աղաչեմք ազատեա՛, ազատեա՛:*

34. *29բ-30ա* ԼԴ. Տաղ վասն աշխարհի եւ աննին երեսման՝ ասացեալ ի Սիմէոն կաթողիկոսէ («Ի ՍԻՄԷՈՆԷ») – *Ի հատուցումն իմոյ չարեաց, / զորս եղկելի անձն իմ գործեաց... թէ ոչ բողոք բառնամ ի քէն ահեղ ծով:*

35. *30բ-1ա* ԼԵ. Տաղ զղջման՝ ի Ղազարու կաթուղիկոսէ ասացեալ, յոյժ աճուշ եղանակաւ («Ի ՂԱՋԱՐԵ») – *Ի սէր կենցաղոյս խաբեցայ, / ունայնութեանց հետեւեցայ... ազատարար Տէրդ աղաչեմ, է՛կ, է՛կ, փրկել զիս, է՛կ:*

36. *31ա-2ա* ԼԶ. Տաղ ի Քութուր կոչեցեալ Պետրոս վարդապետէ ասացեալ՝ Ստեփաննոս Նախավկային – *Ադամ, որ մեղօք զդրախտն փակեաց, / նախավկայն արեամբ երկինքն եւ բաց... իմեթեթ ախրէթմ ոօվշանի սուրբն ըՍտեփանոս:*

37. *32բ-4ա* ԼԷ. Տաղ գովասանական ի վերայ բաղաքին Երուսաղէմի, ի յորդորումն ուխտափափագ հաւատացելոց – *Ըռէմլէ է ծովուն մօտիկ յերուսաղէմ՝ խիստ խօրոտիկ... բարեխօսեա՛ առ Միածին, / Յիսուս Որդիդ յաւուր մեծին:*

38. *34բ-5բ* ԼԸ. Գովասանութիւն տաճկէվար, ի վերայ սրբոյն Յակոբայ – *Սուրբ Յակոբ հեր վանքըր ուլու, / ճիւմլամիզիզ անըն գուլու... սիզաէ կէլիւպ կեօրուն պարի:*

39. *35բ-6բ* ԼԹ. Տաղ պատմաբանօրէն ի վերայ սրբոյ գլխատրին եւ սրբոյն Յակոբայ – *Քրիստոսի սուրբ գերեզմանըն եւ կանթեղք քո են ի վառման... եւ Քրիստոսի հետեւեցան, / եւ արքայութեան արժացան:*

40. *36բ-7բ* Խ. Այս եւս ի վերայ սրբոյն Յակոբայ – *Սուրբ առաքեալն Յակոբ՝ որդին որոտման, / զոր կալեալ չարչարէր Հերովդէս արքայն... աղօթիւքն արժանանալ տեսութեան դրախտին. ամէն:*

41. *37բ-9ա* ԽԱ. Գովասանք ի վերայ ԻԵ. (25) խոռանացն, որք կան ի Սուրբն Յակօբ – *Նախ զոսկէզօծ աւագ խորան, / երրորդութեան բնակարան... որք թուեցան յայս երգարան, / քսան եւ հինգ ահա խորան:*

42. *39ա-40ա* ԽԲ. Գովասանք տաճկէվար՝ ի վերայ սրբոյ բաղաքին յԵրուսաղեմի – *Գութսու շերիֆ մուշկ Գօգուլու, / քելիսալար իլան տօլու... սիզաէ կէլուպ օլուն պարի:*

43. *40ա-1ա* ԽԳ. Երգ փափագայայտ ի վերայ բաղաքին Երուսաղեմի – *Արդու եաան կիտար գութսուն եօլունայ, / գըյար ճանըննայ ըտըզ գնայ մալընայ... կէճս կիւնըզ տէրուն մի տաղլերիմ:*

44. *41ա-2ա* ԽԴ. Գովասանութիւն տաճկէվար՝ ի վերա Սրբոյ Յարութեան տաճարին – *Սո՛ւրբ Յարութիւն, տերէք տերէք, / կէլէնլէրտէ գալմազ եուրէք... կէլիւպ գութսայ կեօրիւն նուրի:*

45. *42ա-3ա* ԽԵ. Գովասանութիւն ի վերայ սրբոյն գերեզմանի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – *Սուրբ գերեզման յոյժ գովելի, / համայն ազանց ես ցանկալի... լուսածաւալ սուրբ գերեզման:*

46. *43ա-4ա* [ԽՁ.] Տաղ վերստին ի վերայ գերեզմանին Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – *Առ քեզ եկից սրտափափագ, / զքեզ համբուրել տենչիւ անյագ... եւ ի Հօրէ լուսոյն ծագման, / անուանեցար լոյս գերեզման:*

47. *44ա-5ա* ԽԷ. Գովասանք ի վերայ սուրբ Գողգոթային – *Սուրբ Գողգոթայն բարձր է շինեալ, / պայծառափայլ է յօրինեալ... փետէր, թափէր զմազն ի գետին, / զի Միածինն էր ի խաչին:*

48. *45բ* ԽԸ. Տաղ տաջկէվար առ Խաչելութեան Քրիստոսի – *Քէլմուլահ ճէսաթէյլէ, / կիւնահմըզ հասէյպէյլէ... վալիտէսի հուզուրին տէ:*

49. *45բ-6բ* ԽԹ. Տաղ ի վերայ սրբոյ Յարութեան Քրիստոսի («ԳԱԼՈՒՍՏ») – *Գոհութիւն մեծ Տեառն արարչին, / եւ Քրիստոսի հանրից փրկչին... այսօր ոյք որ սրգաւորին, / սադայէլի դասուն կարգին:*

50. *46բ-8ա* Ծ. Տաղ պատմաբանօրէն ի վերա սուրբ Ծնունդ կոչեցեալ ուխտատեղւոյն – *Ծնունդ քեւչուկ պեր զէհիր տիր, / չէվրէսի հէփ նուր ճոհէր տիր... կեօրտում մսուր քի փուրնուրտուր:*

51. *48ա-9ա* ԾԱ. Տաղ ի վերայ սրբոյ տնօրինութեան Քրիստոսի – *Տէրըդ սիրով խոնարհեցար, / յարգանդ կուսին բընակեցար... շնորհեա՛ քո սուրբ տնօրէնութեան, / արժանացո՛ քոյդ տեսութեան. ամէն:*

52. *49բ-50ա* ԾԲ. Գովասանք ի վերայ բարեկամին Քրիստոսի Սրբոյն Ղազարու («Ի ՂԱՋԱՐ») – *Ի սկզբանէ բանն Աստուծոյ, / ըզհողածին բնութիւն մարդոյ... զյետնեալ ծառայդ մի՛ մոռանար, / ո՛վ սրբազան, Տէ՛ր իմ Ղազար:*

53. *50ա-1ա* ԾԳ. Տաղ ի վերայ սրբոյ Կարապետին – *Կանանցածին չէ յարուցեալ, / մեծ քան ըզքեզ այր զօրացեալ... որ անուանիս Մշու սուլթան հոգեպարար Սուրբ Կարապետ:*

54. *51ա-2ա* ԾԴ. Գովասանք ի վերայ Սրբոյ ճօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին – *Յանակ անուն հօրէ ծընար, / իբր ի փշոյ վարդ մեզ բուսեալ... եւ ի հնարից հին թշմանւոյ, / Լուսաւորիչդ ազգիս մերոյ:*

55. *52աբ* ԾԵ. Հոգելոյս Յակոբ աստուածաբան պատրիարգէ Կոստանդնուպօլսոյ շարադրեալ վեց տուն տաղս, որ յաւարտն սրբոյ պատարագին զետ

Տէր ողորմին ասացեալ լինի – *Ո՛վ ճանապարհ բարի Յիսուս, / դուռն կենաց մտից Քրիստոս... զթերին հայցմամբ մերոյ լըցեալ, / երրորդութեան դուք նուիրեալ։*

56. *53ա-5ա* ԾԶ. Տաղ ասացեալ սրբոյ Երուսաղէմի նուիրակ ի Պօղոս վարդապետէ, որ երգի որպէս Խալիւն Գարշումայ Կէտի պիլէսին ճանըմ («Ի ՊՕՂՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԷ») – *Ի տարագիր պանդխտութեան դանդաչեմ, / սիրով քոյին խոր խոցեցեալ կարի հառաչեմ... յերուսաղէմ քաղաք ազնիւ աթոռ տիրական։*

57. *55ա* ԾԷ. Տիվանի – *Հաղալար խաթիլ կիւնի խանի սօլթան աղլատի... կեչնտի շահլար փաթիզահլար քիւլլու իրան աղլատի։*

58. *55բ* ԾԸ. Տիվանի – *Կեալ դալու կօվուլ մալուլ օլմայանա վայ ասկեք տէյիլ... Սալմաստլի Յարութիւն քիպիր պիր կատայի ասկիք տէյիլ։*

59. *56աբ* ԾԹ. Ի վերայ սրբոյ Երուսաղէմի՝ որպես Վարուխ խօշամայ ի Սէրունէ ասացեալ – *Նիճէ մեթհ էյլէսէմ Գուլթուշէրիֆի, / կէալըն կեօրուն խպնուլահն վարնի... կեօրտիւմ տէսթի եարըն նուր մէգարնի։*

60. *56բ-7ա* Կ. Երգ եւս եւ այս առ նոյնն Մուխամէս – *Իփտիտայ սերտէն օկէ իմ հալի, / գուլթսու շէրիֆին հէր շհարտէն մուպարէքաեր եօլի... պէն Սէրունի տախի օլտում գուլի Գուլթուշերիֆին։*

61. *57բ-8բ* ԿԱ. Երգ որպէս Սէմայի տաստան՝ ի վերա տաճարի սրբոյ Յարութեան Քրիստոսի – *Նիճէ եօկսէմ սուրբ Յարութիւն գանտելերինեօք թասվիրե... ճումլէ գավումու գարտաշլարայ գըմէթի էյլայ եայրապպի։*

62. *58բ-9ա* ԿԲ. Այս եւս Վարսախ թէսնիֆ ուսուլ – *Ո՛վ իմ եղբարք, ականջ արէ՛ք զիմ բանըն, / աննըման է սուրբ Յակոբայ տաճարըն... մարդէսի սէրունիս տեսի սուրբ սարըն։*

63. *59աբ* ԿԳ. Այս եւս Վարսախ՝ ի վերայ Փրկչավանիին, որ է մերձ սրբոյ Խաչին Երուսաղէմի – *Ականջ արէ՛ք, գովես ամենափրկիչ, / կենդանեաց, մեռելոց կեցուցիչ, փրկիչ... բանսարգու թշնամեաց հալածիչ, փրկիչ։*

64. *60աբ* ԿԴ. Գովասանք ի վերա սրբոյհոյ Աստուածածնին, որ երգի որպէս Վարուխ խօշամայ – *Վալեահ սուլթանըն շիրին կիւշէ տին, / միւտէմ շինտէ կիւշի մէր եամ անանին... ալթմիշ ուչ եըլ եաշի Մարեամ անէնին։*

65. *60բ-2ա* ԿԵ. Վերստին ի վերայ սրբոյհոյ Աստուածածնի, որ երգի որպէս Վարուխ տէսթան – *Իփտիտայ կեօկտան պեր մէլայիք եէնտի կեօրտի նուր... կեօրտի նուր մէգարին Մարիամ անէնին։*

66. *62բ* ԿԶ. Տաղ ի վերայ սրբոյ խաչին՝ ի Մշակ անուն ումեմնէ յետոյ գտեալ – *Միշտ, որ ընդ Հօր է նա պարզ մի, / որ ընդ աջմէ նորին բազմի... եւ եղեւ մեռեալ պատելի, / ում պատօղ մի ոչ գըտանի։*

67. *63ա* ԿԷ. Գովասանք ասացեալ ի վերայ սրբոյն Յակոբայ՝ ի մաճդեսի Սերունէ բանասիրէ, որ երգի որպէս Տիւանի – *Փիւսարէքան չաքարիտիմ մարեագուպն հասրաթի... գանտելէրին քիւնպէթին։*

68. *63բ* ԿԸ. Այլ որ եւս առ նոյնն ըստ առաջնոյն երգի զայս – *Ճիմլա ալէմ հասրէթ չաքար մարեագուպին էէրինէ... օլ տամ տուայ էտասինիզ սէրունինըն սէրինէ։*

69. *64ա* ԿԹ. Դարձեալ առ նոյնն, որ երգի որպէս Վարուխ թուրմանի – *Զօք զիւքուըլար օլսուն հագ կէրտիք եարէ... կէլին կեօրեւնտիւ ճհանն կիւնէշի։*

70. *64բ-5բ* Հ. Մուխամէս – *Ուստաթ քաննտայ տուխմիշամ մարիֆաթ քամալտուր եուքըմ... նշանկեա՛ հպիր ուլտր եուքըմ։*

71. *65բ-6ա* ՀԱ. Գովասանութիւն Խոխօոայ – *Ավալ մաթ էտայիմ կեալի կիւշանըն... կեօրմիան արգու չաքար կեօրան տիվանոյ։*

72. *66աբ* ՀԲ. Ի վերայ Վանայ Խաղաքին – *Վան շհարի սանի ապաթ օլասին, կէթտիքջայ արթիօր գուլումն խարաջ... պիր ուլու տիվան էթ խալգ էտան դօլվաթ։*

73. *86բ* Տաղ սիրո՝ [Պաղտասարի Դպրի] – *Արի՛, ի՛մ քաղցրիկ ազաւնի, / ոսկի՛ խնծոր զարմանալի... (Թրք.)՝ կեալտն պենմ սուտարմ սավտուկմ աֆրուզ աֆանտմտան սաֆ։*

Տե՛ս Պաղտասար Դպիր, Տաղիկներ սիրոյ եւ կարօտանաց, աշխ. Շ. Նազարեանի եւ Ա. Մնացականեանի, Երեւան, 1958, էջ 88-89։

74. *87աբ* [Տաղ Պիւպիւլի եւ վարդի՝ ասացեալ ի Սուխիաս վարդապետէ] – *[Ի]մ սիրուն պիլպուլ անմման, / գեղեցիկ թռչուն պատուական... Տէ՛ր, ողորմեա՛, եղանակեա՛, ա՛յ սիրոյն պիլպուլ։*

Տե՛ս Ուշ միջնադարեան հայ բանաստեղծութիւնը, հատ. Բ., Երեւան, 1987, էջ 418-421։

75. *87բ-8ա* ՀԷ՛յ աղալար պան պու էշղայ տուշտմ աղլէի... ուչտում աղլէի, աղլէի։

76. *88աբ* Էաղալար պէն պու տարտան տուշմեշամ... եանտրտի քուչ էթտի քուլէյլէ լէյլի։

77. *88բ-9ա* Պան կետանտայ ելարմի շառ օլտի եաղմուռ եաղտի կիւնաշ վուրտի արբթտի... օլանայ տաք եարալարմ սաղալ մազ աման ալահ եարայ։

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԹ. դ.

1. *69բ* (նոտրգիր) [Տաղ սիրոյ] – *Ղզքեզ /// ի վանգդ ելայ աճէպ /// (1 տառ ջնջուած) տուշտում պէն պու հալայ... պէնի տուվատէն ունութմայ (չշարունակած)։*

2. *70ա* [Տաղ սիրոյ] – *Մի՛ բաժանիր հօրէ, մօրէ, / պաշնայ կեօր նէլէր կէլէ, / սրտիկս խոց ամէն օր է պէնի տուվատէն։*

3. *70բ* (չղագիր) [Տաղ] – *Խորհուրդ մեծ յայտնե-*

ցաւ այսօր... ուստի երթեսցուք օր, օր... / իմ Աստուած որդոյս օր, օր...:

4. *70բ-1ա Զարթի՛ր, սթափեա՛ նոր սիրոյ, հոգի՛ս, զսիրոյ հնար կազմեա՛... հայամար (՞) ի գայ սրբազան:*

5. *71բ* [Տաղ սիրո] – *ես քո սիրուն չեմ տիմանար, / ուր էկիմ թուխուշուփ եանար, / սուրբ Գրիգոր զիս մի՛ մոռանար, պէնի:*

6. *71բ Գերաջան մեր հայր քթեսցի, / մռուվան կերոնտ փիսքոնցին, / զի եւ վերին հովանի:*

7. *71բ-2ա* Տաղ Ծննդեան Քրիստոսի – *Այսօր ոսն է ծննդեան, աւետի՛ս... շատ քնեցին, չիմացան, աւետի՛ս:*

8. *72աբ* Տաղ Յարութեան Քրիստոսի – *Ի յանդիսի յարութեան... մեր փրկչին յարուցելոյն անմահին, աւետի՛ս:*

9. *83ա-5բ* [Յանկ սկզբնատողից տաղից] – *Յորժամ գարուն... Իմ սիրոյն /// էաղալարտան:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1ա (1843 թ., շղագիր) Թուական Փրկչին 1843, ՌՄՂԲ. (1843), ՌՀՏԹ (1259) Ապրիլի 6, ի Խոյ քաղաքն վասն մեր ծօվացեալ մեղացն մեծ գետնաշարժութիւն էլաւ, բազում մարդիք մեռան, բազում տներ փլաւ (նման՝ 66բ):*

2. *1ա (1845 թ., շղագիր) 1845 Յունիսի 11, էկանք* Օճաննէս */// տակը:*

3. *Բ. կազմաստառ (1854 թ., շղագիր) 1854* Նարկիզ *էլաւ Հարութիւն* [տօնին]:

4. *92ա (1858 թ., նոտրգիր) 1858* Բանաւշայի *լաճ* Սարիսան *մեռաւ, տօն էր Խորենայ եւ անարծաթ բժշկացն:*

5. *73բ (1887 թ., շղագիր) 1887 այմի 24 Փետրվարին* Սարտարի կինը՝ Ջանօն, *վախչանեց յերեքշաբտի կէս օրվանը, Աստած հոյքին լուսաորի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «1309, Շարական», 92բ գլխիվայր՝ «1304/3274»:*

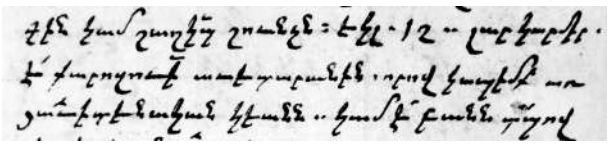
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Ա. կազմաստառ, պհպ. Աա, 68բ, 73ա, 91բ, 92աբ, Բ. կազմաստառ՝ անկապակից տառեր, բառեր, խզբզոց, թուաբանական հաշուարկ, պհպ. Աբ՝ «Յորժամ եղեւ [գարուն], արեւ ծագեցաւ, յար[աւ] հովն հնչեաց սառն», 67ա՝ «Խորհուր մեզ յայտնեցաւ: Ես՝ տիրացու Գրիկոր: Ես՝ տիրացու Օհան», 70ա՝ «Անուշ կնակ աչքեր առեր», 77բ՝ «Պատուարժան պարոն Առակէլ, ուստայ Մտէփանօս»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *73ա, 82բ, 83բ, 91բ, 92աբ՝ թուչնագիր:*

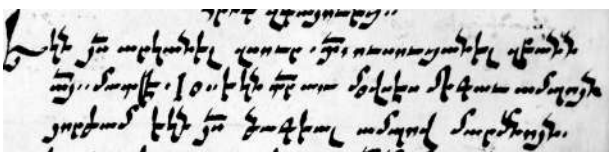
3418
ՔԱՂՈՒԱԾՈՅՔ ՅԱՆՏԱՌ ԱՅԼԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՐՈՑ ՀԵՐՈՆԻՄՈՍԻ ԼՈՐԷՆՑԻՈՍԻ

ԺԹ. դար

ԹԵՐԹ՝ 36 (վր. աջ անկիւնում հետագայի էջակալում՝ 1-70, որ է՝ 1ա-36ա). չգրուած՝ 36բ: ՊՐԱԿ՝ 1-16×2 (16՝ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսազարդեր ընդմէջ բոլորակի: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×8): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 17ա), տառբեր՝ 29ա-31բ (նմուշ՝ 31ա): ՏՈՂ՝ 18-35: ԿԱՋՄ՝ ծաղկաթուղթ. մէջքը՝ դարչնագոյն կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ լատինատառ «G», մասն կազմատառի:



Նմուշ 17ա



Նմուշ 31ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, մէջքը վր. եւ ստ. հատուածներից պոկուած. թերթերին զանազան հետքեր, թ. 29-31ը ներմուծուած կազմելուց առաջ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-35բ* [Քաղուածոյ Յանտառ այլաբանութեան գրոց Հերոնիմոսի Լորէնցիոսի] – *(սկ.) /// ագարակն է մարմին, զի մինչ երկու են ի յագարակի... զքառասուն ամ տանն Յուդայի զգերութիւնն նշանակեաց: եզեկիէլ 4: Վերջ Անտառի այլաբանութեան քաղուածոյ բանից:*

Բ. *36ա* [Գուշակողական] – *Քառասուն օրն ի սաղմնարանի իգին մնայ արու մանուկն ի բաւականութիւն աճման... ընդ գլխոյ իւրում զուգակշիռ համարեցէ:*

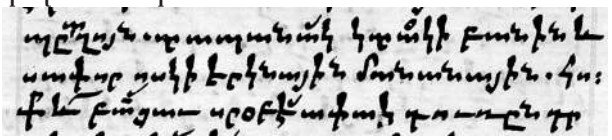
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին «Քաղուածոյ բանք, 1310», պհպ. Աա՝ «1310/3418», «ԺՀ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Քաղուածոյ բանք «Յանտառ այլաբանութեան» կոչեցեալ գրոց, գրեալ ի թղթի, նօտր գրչութեամբ, այլ ի չգոյէ յիշատակարանի թիւն եւ անուն գրչին անյայտ, պակասին թերթք ի սկիզբն: Մաշենադարանապետ՝ Սահակ վ. Ամատունի»:*

3419
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺԸ. դար

ԳՐԻՉ՝ Դաւիթ սրկ. (՞):

ԹԵՐԹ՝ 344: ՊՐԱԿ՝ Չ-Ը×12 (Չ 8)+1-17×12 (1՝ 14, 4՝ 16, 5՝ 8, 7՝ 4, 14՝ 10)+Ժ-ԺՉ×8 (ԺՉ 9)+1-8×8 (3՝ 3, 6՝ 10, 8՝ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռամահիկ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,8×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (10,5×6,8): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 227ա): ՏՈՂ՝ 23-24: ԿԱՉՄ՝ ծաղկաթուղթ. մէջը եւ փեղկերի հիմնամասերը՝ դարչնագոյն կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չզրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 227ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լս-այիւ՝ Յիսուս Քրիստոս՝ 51ա, 170բ, Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 151ա, Հռիփսիմէ կոյս՝ 160բ, Յակոբ Մծբնայ հայրապետ՝ 241ա: Ճակատազարդ՝ 1ա, 45ա, 76բ, 123ա, 286ա, 305ա, 325ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, տաճար: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թռնագիր, կենդանագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, վարդագոյն, նարնջագոյն, դարչնագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ կազմը մաշուած, լուսանցակողերը աղտոտուած. սկ-ից, ընդմէջ թ. 192-3, 284-5ի անորոշ բանակի թերթեր թափուած, գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թ. 22, 25, 123, 341-4՝ թթուայնութեան հետեւանքով վնասուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ: 1-24/չիք: 25/1ա-3ա: 26/3բ-6ա: 27/6բ-12ա: 28/12ա-9բ: 29/19բ-29բ: 30/29բ-35բ, 39ա-40ա: 31/40ա-5ա: 32/45ա-7բ: 33/47բ-50բ: 34/50բ-1բ: 35/51բ-5ա: 36/55ա-7բ: 37/57բ-60ա: 38/60ա-3ա: 39/63ա-72ա: 40/72բ-6ա: 41/76բ-83ա: 42/83ա-90ա: 43/90ա-108բ: 44/108բ-14ա: 45/114ա-22բ: 46/123ա-6ա: 47/126ա-8բ: 48/129ա-31բ: 49/131բ-4ա: 50/134ա-7ա: 51/137ա-40ա: 52/140ա-3ա: 53/143ա-8ա: 54/148ա-51ա: 55/151ա-4բ: 56/154բ-6ա: 57/156ա-60ա: 58/160ա-6բ: 59/167ա-70բ: 60/170բ-4բ: 61/174բ-7բ: 62/177բ-82ա: 63/182ա-4ա: 64/184ա-8բ: 65/188բ-92բ (Աստուածածին ամպ լուսաւոր... Որ անմարմին բնութեամբ... Այսպէս գուարճացան...՝ թափուած): 66/193ա-7բ: 67/197բ-201ա: 68/201ա-4ա: 69/204ա-7բ: 70/207բ-9բ: 71/210ա-3ա: 72/213ա-6ա: 73/216ա-9բ: 74/219բ-24ա: 75/224ա-7բ: 76/227բ-31ա: 77/231ա-6ա: 78/236ա-41ա: 79/241ա-5ա: 80/245ա-6բ: 81/246բ-51բ: 82/251բ-62բ, 263բ-4ա, 266ա-8ա, 268բ-70բ, 6աբ: 83/270բ-7ա: 84/277ա-82ա: 85/282ա-5բ (Ի քեզ նայիմք... Ի քէն հայցեմք, Հա՛յր գթութեանց / եւ Աստուած մըխիթարութեանց...՝ թափուած): 86/286ա-304բ: 87/305ա-23բ: 88/325ա-44բ: 89/323բ-4բ (ա՝ չիք): 90/35բ-9ա: 91/264ա-6ա: 92/268աբ: 93-5/չիք: 96/262բ-3ա:

Ծնթ. Ձեռագիրը լիակատար, համահաւաք տարբերակն է 1861 թ. էջմիածնում տպագրուած Շարականի եւ 1888 թ. Վաղարշապատի Ձայնփաղի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1ա Քրիստոսի ծառայ սարկաւագ Դաւիթ:
305ա Քրիստոսի ծառայ Դաւիթ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *304բ (1801 թ., մխեդրուլի, վրացերէն)* Այս գիրքը Սուրբ Նշանիս *տէր* Դաւթի *որդի տիրացու* Գրիգորինն *է, ի թուին 1801 Դեկտեմբերի 1 (՞) (վերծանութիւնը Պ. Մուրադեանի):*

2. *344բ (1810 թ., նոտրգիր)* Յիշատակ է սուրբ Շարականս *տերացու* Գրիգորին *է, թուին ՌՄԾ. (1810) ամսոյն Հոգտեմբերի ԺԲ. (12):*

3. *Պհպ. Աա (1878 թ., շղագիր)* M. J. Strachorwich, Tiflis, Avril 1878, Caucase.

4. *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին (1905 թ., շղագիր)* Շարական *Հ՝ր 3 ըստ ցուցակի* Ֆրանց Նիկողայոս Ֆինկի, *նուէր Մայր Աթոռի Մատենադարանին հանգուցեալ* Աբգար Յովհաննիսեանի *ընտանիքից, ի ձեռն* Ստեփանոսի Կանայեանց, *1905 ամի 1 Յունիսի,* Վաղարշապատում:

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Ցուցակ տփխիսեցի Աբգար Յովհաննիսեանի հայերէն ձեռագրերի, երկասիրեց Ֆ. Ն. Ֆինկ, Լայպցիգ, 1903, էջ 43-103:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *85ա սեւ թանաքով ոճաւորուած քառանկիւն* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ / 1250 (1801) / ԱԻԵՏԻՍ / ԾԱՌԱՅ»:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին* «Շարական /// յետին /// Աբգարու», Ա. *կազմաստառ՝* «100 *չնջած, 3», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝* «Դասաւորութիւն Շարականիս հակառակ սովորական դասաւորութեան շարականաց, սկսանի ի Բուն բարիկենդանէ եւ լրանայ յաղթական քեզ օրհնութիւն, Դկ. Աւագ օրհնութեամբ, Սահակ վ. Ամատունի», պհպ. Աա՝* «ԺԸ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս, *1312/3419, Հ՝ր 5»:*

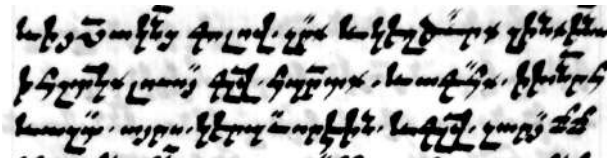
ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *304բ՝* «Ա-Մ, *Քրիստոսի ծառայս», 344բ՝ «Յիշատակ է սուրբ Շարականս»:*

3420
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՍՊԱՀԱՆ ՌՃՀԶ. – 1727

ԳՐԻՉ՝ Ջէնի Ասպահանցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Մելխիսէթ վրդ.:

ԹԵՐԹ՝ 241+2 (կրկն.՝ թ. 11, 207). չգրուած՝ 73բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-է×12 (Ա. 10, Բ 13, է 5)+Ա.-ԺԱ×12 (Ա. 7, Դ, Ջ 10, Ը 14, ժ 16, ԺԱ. 6)+Ա.-Դ×12 (Ա. 9, Դ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ տաճար: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,5×11: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5×8): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 116ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով, փեղկերին եւ դռնակին՝ Խաչելութիւն (I.N.R.I.). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկաթուղթ եւ վարդագոյն մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 116ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – ձակատազարդ՝ 1ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Ջարդագիր՝ թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, դռնակի ստ. հատուածը, կապիչներն ու գամերն ընկած, լուսանցակողերը մասամբ գունաթափուած. թերթերին խոնաւութեան հետեւը, տեղ-տեղ թանաքի բծեր, թ. 1-11ը պոկուած, թ. 195-8ը հիմմի կաւերից թուլացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-4բ* Վասն գալստեանն Քրիստոսի յերուսաղէմ – *եւ ի բեզանիա՝ դէպ երուսաղէմ, եւ ժողովուրդ բազում ընդ նմայ... մեք սակաւ գրեցաք, հաւատացելոց բաւական լիցի:*

Բ. *5ա-72բ* Պատմութիւն եւ կտակ չարչարանացն Քրիստոսի, որ եղեւ առաջի Պօնտացոյ Պիղատոսի եւ իշխանութիւնն Հրաստանի եւ ֆաւիանայապետութիւն Աննայի եւ Կայիափայ՝ առաւել երանելոյն Յակոբայ Տեառնեղբօրն՝ որդոյն Յովսեփայ – *Ի յերրորդի իշխանութեանն Տիբերեա կայսերն հռոմայեցոց ինն եւ տասներորդի իշխանութեան նորա... զոր պատրաստեալ է Տէր ի յաւուրն վերջնում, եւ անունն Յիսուսի Քրիստոսի Աստուծոյ մերո փառաւորեցաւ ընդ ամենայն Սուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ այժմ եւ՛՛:*

Գ. *76ա-195բ* Մեկնութիւն Յայտնութեանն Յովհաննու

– *76աբ* [Առաջաբան.] Յաղագս օգտութեանն եւ գերազանցութեանն գրգոյս Յայտնութեանն Յօհաննու – *Մեծագոյն շահն եւ բազում օգտութիւնն, որ յայսմանէ գրգոյս առ սուրբ եկեղեցին բղխէ... եւ սա բաժանի ի գիրն Յորայ եւ իմա:*

1. *77ա-81բ* Գլուխ առաջին – *[Բան.] Յայտնութիւնն Յիսուսի Քրիստոսի, զոր ետ նմա...: [Մեկն.] ԶՅայտնութիւնս այս Հայրն երկնաւոր պարգեւեաց... եւ ճրագարանք ասէ եկեղեցիքն են:*

2. *81բ-9ա* Գլուխ երկրորդ – *[Բան.] Առ հրեշտակն Եփեսոսի գրեա՛...: [Մեկն.] Հրեշտակս այս է եպիսկոպոսն Եփեսոսի... որ ունի զականջս, լուիցէ՝ զինչ հոգին ասէ առ եկեղեցիսն:*

3. *89ա-95ա* Գլուխ երրորդ – *[Բան.] եւ առ հրեշտակն Սարդիկեացոց գրեա՛...: [Մեկն.] Հրեշտակն է եպիսկոպոսն Սարդիկեացոց... լուիցէ զինչ հոգին ասէ առ եկեղեցիսն:*

4. *95ա-9ա* Գլուխ չորրորդ – *[Բան.] եւ յետ այսորիկ տեսի ահա դրունք...: [Մեկն.] երկինքն է եկեղեցին Քրիստոսի... եւ օգնականութեամբն Աստուծոյ գործեցան:*

5. *99ա-102ա* Գլուխ հինգերորդ – *[Բան.] եւ տեսի յաջոյ ձեռին, որ նստէր յաթոռն...: [Մեկն.] Գիրն զՀին եւ զՆոր կտակարանն ցուցանէ... իսկ չորք քրիստոնեայքն՝ դէպն, հրէայքն եւ հեթանոսքն աշխամայ եւ բռնայդատեցեալք:*

6. *102ա-7ա* Գլուխ վեցերորդ – *[Բան.] եւ տեսի յորժամ եբաց գառն ըզմինն ի յօթեանց...: [Մեկն.] Արդ, սպիտակ ձիս աստ ցուցանէ զառաքեալսն... մինչեւ անցցէ բարկութիւնն յերախաց քոց:*

7. *107ա-11ա* Գլուխ եօթներորդ – *[Բան.] Յետ այսորիկ տեսի զչորս հրեշտակս...: [Մեկն.] Այսոքիկ չորս հրեշտակս ցուցանեն զտէրութիւնն Հռոմայեցոց... եւ ջնջեսցէ Աստուած զամենայն արտօսր յաչաց նոցա:*

8. *111ա-6բ* Գլուխ ութներորդ – *[Բան.] եւ մինչ եբաց զկնիքն է.երորդ...: [Մեկն.] Արդ, է.երորդ կնիքն ցուցանէ զժամանակն... յորժամ Գ. մնացեալք հրեշտակքն փողեսցեն:*

9. *116բ-21բ* Գլուխ հինգերորդ (իմա՝ իններորդ) – *[Բան.] եւ հինգերորդ հրեշտակն փողեաց, եւ տեսի զի աստղ մի անկաւ յերկնից...: [Մեկն.] Աստղս այս է Մարտիրոս Լօթէրն, որոյ հետեւողքն Լօթէրանին կոչին... առաւել եւս խստանայցեն յանօրէնութիւնս իւրեանց:*

10. *121բ-4ա* Գլուխ ժ.երորդ – *[Բան.] եւ տեսի զայլ հրեշտակ հզօր՝ իջեալ երկնից...: [Մեկն.] Հրեշտակս այս ցուցանէ զՔրիստոս, որ ի յերկնից էջ մարդեղութեամբ... զայսցանէ եւս պարտիս մարգարէանալ:*

11. *124ա-8բ* Գլուխ մետասաներորդ – *[Բան.] եւ տուաւ ինձ եղէգ նման գավազանի...: [Մեկն.] Եղէգս այս*

ոչ է գրիչ, այլ գործիք... հողմ եւ մրրիկ, բաժին բաժակի նոցա:

12. *128բ-33ա* Գլուխ երկոյտասաներորդ – *[Բան.] եւ նշան մեծ երեւեցաւ յերկինս...: [Մեկն.] Նշան, այսինքն՝ հրաշք եւ զարմանք կին մի... զի կարիցէ պատերազմիլ ի ծովու եւ ի վերայ երկրի:*

13. *133ա-7ա* Գլուխ երեքտասաներորդ – *[Բան.] եւ տեսի ահա գազան ելանէր ի ծովէ...: [Մեկն.] Գազանս այս ցուցանէ զնեռն... որ Ո. Կ. վեց (666) թիւն ցուցցէ:*

14. *137ա-44ա* Գլուխ չորեքտասաներորդ – *[Բան.] եւ տեսի ահա գառն կայր...: [Մեկն.] Գառս այս ցուցանէ... եւ յուսահատութիւնն ամենից բարեաց:*

15. *144ա-6բ* Գլուխ հնգետասաներորդ – *[Բան.] եւ տեսի զայլ հրեշտակ յերկինս մեծ...: [Մեկն.] Այսինքն՝ զհարուածս յետինս, զորս Աստուած տայ... որք եղանէին յաւուրսն դատաստանին:*

16. *146բ-50բ* Գլուխ վեցտասաներորդ – *[Բան.] եւ լուայ զձայն մեծ ի տաճարէն...: [Մեկն.] Ձայն մեծ, այսինքն՝ է ձայն Աստուծոյ... զի մեծ եղեւ յոյժ:*

17. *150բ-7բ* Գլուխ էԺ.(17)երորդ – *[Բան.] եւ եկն մի ոմն ի է. հրեշտակաց...: [Մեկն.] Պոռնիկ կինն, որ Բաբիլօն կոչի... որ ունի զթագաւորութիւն ի վերայ թագաւորաց յերկրի:*

18. *157բ-64ա* Գլուխ ութեւտասաներորդ – *[Բան.] եւ տեսի զայլ հրեշտակ՝ իջեալ յերկնից, որ ունէր զկարողութիւնն մեծ...: [Մեկն.] Հրեշտակս այս է գլխաւոր հրեշտակաց... մի՛ ծառայեր Բաբիլօնի, այլ եկեղեցւոյն Քրիստոսի, մի՛ սատանայի, այլ Աստուծոյ, մի՛ մոլորութեան, այլ առաքինութեանն. ողջ լե՛ր:*

19. *164ա-9ա* Գլուխ իննեւտասաներորդ – *[Բան.] եւ յետ այսորիկ լուայ որպէս զձայն...: [Մեկն.] Ալէլուիա, այսինքն՝ աւրհնեցէ՛ք զԱստուած... եւ համայնք հաւք յագեցան մարմնովք նոցա:*

20. *169ա-73բ* Գլուխ հսաներորդ – *[Բան.] եւ տեսի զայլ հրեշտակ՝ իջեալ յերկնից, որ ունէր զփականս անդնդոյ: [Մեկն.] Հրեշտակս այս է հրեշտակ մի՝ որպէս վերակացու ի վերա դժոխոց... որք խոսին զերկնից արքայութենէ:*

21. *173բ-90բ* Գլուխ Ի. եւ Ա.(21)երորդ – *[Բան.] եւ տեսի զերկինքն նոր...: [Մեկն.] Երկիրն ցուցանէ զհոգին, եւ զերկիրն՝ զմարմինն... որք գրեցեալք են ի գիրս կենաց գառին:*

22. *190բ-5բ* Գլուխ հսան եւ Բ.(22)երորդ – *[Բան.] եւ եցոյց ինձ զգետ ջրոյ կենդանւոյ...: [Մեկն.] Գետս այս ցուցանէ զառատութիւնն շնորհաց... շնորհք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ընդ ձեզ ամենեսեան. ամէն:*

Դ. *195բ-6բ* Աղօթք առ Յիսուս – *Ե՛կ, Տէ՛ր Յիսուս, եւ առաջնորդեա՛ զմեզ ի մրրկաց... Ե՛կ, Ե՛կ, Յիսո՛ւս, Ե՛կ, ո՛վ ճշմարիտ, սէր սիրական, երջանկութիւնն եւ երջանիկ յաւիտենականութիւն. ամէն:*

Ե. *199ա-241ա* [Գանձարան]

1. *199աբ* [Կանոն Ծննդեանն եւ յերից ամացն ընծայմանն ի տաճար սրբոյ Աստուածածնին] – *Գոյին անեղի, / գոյին անմահի, /գոյին անհասի...*

Ծնթ. Վերականգնումներն ըստ Մատենագիրի հայոց, հտ. ԺԳ-ԺԴ., Գանձարան, գիրք Ա-Բ., Անթիլիաս, 2008:

2. *199բ-200բ* Գանձ աւետեաց Սուրբ Աստուածածնին – *Խնդութեամբ ձայն, բա՛ռբառ աւետեաց, այսաւր հընչեաց...*

3. *200բ-201ա* Գանձ ցայտնութեան երազալուցին – *Տարփումն ըղձական, / տռոր անձ՛կական...*

4. *201աբ* Գանձ ծննդեան առաջին աւուրն – *Թագըդ պարծանաց, / թագաւոր զօրաց...* ա. *201բ-2բ* Յորդորակ նորին տէր Կոստանդիեայ – *Հրճուիմք այսաւր մեք հոգեպէս տաւնիս մաքուր...*

5. *202բ-3ա* Գանձ երկրորդ աւուրն՝ ի Մկրտիչ վարդապետէ – *Մաքուր եւ ամբիծ Սուրբ Աստուածածնին...* ա. *203աբ* Յորդորակ ազնիւ – *Այսաւր նոր խառնումն եղեալ Աստուած եւ մարդ...*

6. *203բ-5ա* Երգ ջրօհնեացն եւ երրորդ աւուրն՝ ասացեալ Յոհաննու Ծործորեցւոյն («ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԻ ԵՐԳ») – *Յամենայն ժամ աւրհնեմք զաւրհնեալ փրկիչդ էմանուէլ...*

7. *205աբ* Կանօվն հինգերորդ աւուրն՝ ի Խաչատուր վարդապետէ – *Խորան փառաց էին Արարչին, մայր կենսատուին...* ա. *205բ-6բ* Տաղ ի սուրբ Գրիգորէ Նարեկացւոյ – *Աւետիս մեծ խորհրդոյ, խորհուրդ ծածկեալ...*

8. *207աբ* [Քարոզ աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի] – *(սկ.) ///ան հանէ կոտորել զմանկտին չար նախանձ ու վասն <վասն> կուսածնին...* ա. *207բ-գ* Փոխէ զձայնըն – *Սեաւ եմ, գեղեցի՛կ դուստր եւայի...*

9. *207գդ* Յօթներորդ աւուրն – *Յանեղական լուսոյն խոնարհեալ...* ա. *207դ-8ա* Տաղ լաւ եւ պիտանի – *Այսաւր ցրծան դասք հոգեղինաց...* բ. *208ա* Յորդորակ – *Դո՛ւ շուշան ծաղիկ, անապական ծընար զվայելուչ ծաղիկն...*

10. *208բ-9բ* Գանձ թլպատութեանն եւ տնօրէնութեանն Քրիստոսի («ԳՐԻԳՈ») – *Գոչումն ըղձագին, / գովեստ քաղցրագին...* ա. *210ա* Տաղ Կոստանդիայ – *Անբսկիզբն Բանըն Հաւր ծընեալ յառաջ...* բ. *210աբ* Փոխէ զձայնս – *Մվ Տէր Յիսուս, մանուկ տըղայ թլպատեցար...* գ. *210բ-1ա* Յորդորակ ի տէր Ներսիսէ Հայոց կաթողիկոսէ – *Առեղծող մանկանց, մանուկ ցուցաւ...* դ. *211աբ* Այլ տաղ ձև. (130) կենով – *Կայր կոյսն ի յայրին...* ե. *211բ* Ամէն չորս տան յետ ասա՛յ – *Կըրկնեալ առ նոսա կըրթական մըտաւօք...* զ. *211բ-2ա* Ամէն Դ. տան յետ ասա՛ – *Կարմրաշաւտ այտիւտ, կապուտակ շրթամբք...* է. *212ա* Ամէն Դ. տան յետ ասա՛յ – *Կայթելով հովացն կոչ ասեն...*

11. *212ա-3բ* Գանձ Յոհաննու Կարապետին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ փառօք պանծալի…* ա. *213բ-4ա («Ճ-Ք») – Ճրագ օրինաց Մովսէսի նըսեմացեալ Իսրայէղի…*

12. *214ա-6ա* Գանձ Պետրոսի հայրապետին եւ Աբիսողոմայ սարկաւագին՝ ի տէր Մխիթարայ Այրիվանեցւոյ – *Վերաւրհնեալ, գովեալ եւ փառաւորեալ Աստուածըդ…* ա. *216աբ* [Տաղ Պետրոսի հայրապետին անոյշ] – *Ի հանդէս տաւնի քոյ րախացեալ ցնծամք…*

13. *216բ-8ա* Գանձ սուրբ հօրն Անտոնի եւ այլ ճգնաւորացըն՝ ի տէր Մխիթարայ – *Բարձրեալ ահաւոր բան հօր դիմաւոր…* ա. *218աբ* Յորդորաւոր համեղ եւ գեղեցիկ – *Անձամբ խոնարհիմք ի ճգնութիւնս քո, ո՛վ սուրբ հայր Անտոն…*

14. *218բ-9ա* Գանձ թագաւորացն սրբոց՝ ի տէր Մխիթարայ Այրիվանեցւոյ ասացեալ – *Համայգոյական Հօր սահման եւ բան հոգոյն իսկական…* ա. *219աբ* Այլ տաղ սրբոց թագաւորացն – *Թագաւորին երկնաւորի պատկերակից…*

15. *219բ-20բ* Գանձ սրբոյն Վահանայ Գողթնեցւոյն՝ ի Գրիգոր վարդապետէ – *Գրթացեալ քոյին արքայդ երկնային…* ա. *220բ* Մեղեդի ասա՛յ բաղցր ձայն – *Ադամայ տըւաւ մեծ աւետիս…*

16. *220բ-1ա* [Կանոն Նոր Կիւրակէին] – *Իսկ այս նոր կոչի սա Նոր կիրակի, խորհրդով ի լի…* ա. *221ա* Մեղեդի բաղցր – *Յայս նոր յարութեանս գրունք երկնից բանին…* բ. *221աբ Կամաւորութեամբ ըզմահ ճաշակեաց եւ մահացեալսըն կենսագործեաց…* գ. *221բ-2ա* Մեղեդի համեղ – *Ի յերուսաղէմ գընամ, ի յայն աստուածաշէն քաղաքն…* դ. *222աբ* Տաղ անոյշ («ՏԵՐ ԱՌԱՔԵԼԱՎ ԱՍԵ») – *Տարփացեալ ըղձանամք, Տէր Յիսուս…* ե. *222բ-3ա* Տաղ Յարութեանն անոյշ – *Յընծան այսօր երկինք եւ երկնայինք…* զ. *223ա-4ա* Վասն ընդլեցելոց – *Այսաւր աւետիս ձեզ, ննջեցելոցդ…* է. *224աբ* Տաղ Յարութեանն – *Յարեաւ փառաց թագաւորն, աւետի՛ս…* ը. *224բ-7ա* Դարձեալ Յարութեան – *Ո՛վ քաղցրաձայնեալ, քաղցրախօսէր երգօվ…*

17. *227ա-32բ* [Տաղ եւ մեղեդիք]

ա. *227ա-8ա* Տաղ Վարդավառի – *Այսաւր ցընծայ լեառն Թափօր…*

բ. *228աբ* Տաղ սուրբ Աստուածածնին – *Սուրբ Աստուածածնի կուսին անարատ, հարսինն ցանկալի զուարթնոց…*

գ. *228բ-9ա* Երեւման խաչի – *Խաչն ի նախնումն երեւեցաւ…*

դ. *229աբ* Տապանակին Տեառն – *Այսօր զտապանակ ուխտին ըզխորհուրդ…*

ե. *229բ-30ա* Գալըստեան – *Այսօր Սուրբ Հոգին Աստուած եկեալ յաշխարհս…*

զ. *230ա* Հրեշտակաց – *Ջօրք երկնային զուարթնոց, դասք հրեշտակաց…*

է. *230բ* Տաղ առաքելոց – *Առաքեալ Աստուածորդոյն ի ծոցոյ Հօր առաքելոյն…*

ը. *230բ-1ա* Հայրապետաց – *Այսօր դըշխոյ պանծալի երկնահրաւէր բարձրացի…*

թ. *231ա* Մեղեդի անուշ – *Յարեաւ հաւ այն արթուն բնութիւն…*

ժ. *231բ-2ա* Ի տէր Մխիթարայ ասացեալ, եւ զիս յիշէ – *Արդ, լուսաւորեա՛, արդ, փառաւորեա՛…*

ժա. *232աբ* Մեղեդի, թէ կակուղ ասէ՝ նայ լաւ է – *Առ պարտիզպանն ձայնէր Մարիամ…*

18. *232բ-4ա* Գանձ նոր կիրակէի՝ ի Գրիգոր վարդապետէ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գաղտնի խորհըրդին գուշակեալ ի հին գունդ մարգարէին…* ա. *234ա* Մեղեդի անոյշ նոր կիրակէի – *Նոր ձայն աւետեաց հրեշտակապետն այսօր…*

19. *234ա-5ա* Գանձ հասարակաց յարութեանն – *Գերակայ գոյին, գոյից համայնին գոլ պատճառէին…*

20. *235բ-6ա* Գանձ փոխման Սուրբ Աստուածածնի – *Մեծապայծառ հրաշակերտ վեհին…* ա. *236աբ* Յորդորակ լաւ եւ պիտանի – *Անարատ տաճար եւ առագաստ լուսոյ…* բ. *236բ-7բ* Տաղ ի տէր Ներսեսէ կաթողիկոսէ – *Այսաւր Գաբրիէլ հրեշտակապետըն եկեալ…*

21. *237բ* Գանձ Գէորգայ զօրավարին – *Խնդա՛ հրաւէր, մանկո՛ւնք Սիօվնի…* ա. *237բ-8ա* Մեղեդի անուշ – *Ի հանդիսական տաւնիս երգելով զերգըս…* բ. *238աբ* Յորդորակ – *Համեալ ըզկիրըս տանջանաց զերկունս…*

22. *238բ-9բ* Վարագայ Սուրբ Խաչին – *Գլուխն եկեղեցւոյ, վէմս հաւատոյ…* ա. *239բ-40բ* Տաղ գեղեցկայարմար – *Այսաւր մեծ զարմանք հրաշից յայտնեալ…*

23. *240բ-1ա* Գանձ ՀԲ. (72) աշակերտացն Քրիստոսի – *Գերագոյն գոյ է, գերիմաստ վեհ է…*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ դ., նոտրգիր

74բ-5բ [Խոստովանութիւն մեղաց] – *Մեղա՛յ Աստուծոյ, մեղա՛յ ամենասուրբ երրորդութեան… զամէնն գործել եմ, մեղա՛յ Աստուծոյ եւ քեզ, Հա՛յր սուրբ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

72բ Աստուծով յաւարտեցաւ գիրս թվին ԱՃԺՒ. (1727) Նախայ Ը.:

73ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ. ամէն: Արդ, գրվեցաւ գիրքս յիշատակ չարչարանացն Յիսուսի Փրկչին մերոյ, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զհայրն իմ՝ պարոն Էլիազն, եւ զհանգուցեալ մայրն իմ՝ Շախասն, եւ ինձ՝ եւեթ մեղաւօք, տառապեալ փծոյն գրչիս՝ Ջէնիս, որ եմ բնիկ տեղեաւ ի քաղաքէն Ասպհանու, ի գեղէն Թարվզեցւոց, յիշեցէ՛ք, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոս: Ե՛կ, Տէ՛ր Յիսուս, եւ հասեալքս ի յաւարտ եւ զիս՝ ծառայս քո պահեայ անքողջ. ամէն: Դարձեալ յիշեցէ՛ք զվարպետն եւ զկողակիցն իւր եւ Բ.

ծաղկեալ որդիքն՝ Մարամխանումն *եւ* Սիմոնն, *եւ զպառաւ մայրն իւր յիշեցէ՛ք եւ ողորմի ասացէ՛ք. ամէն, թիւն Աճ֊ԺԲ. (1727) Նախա Ը.:*

196բ ես՝ Մելիխէք *վարդապետս, կարողութեամբն եւ շնորհօքն Աստուծոյ, պատրիարգս մայրաքաղաքին* Կոստանդինուպօլսի, *զտեսի զՄեկնութիւնս զայս եւ հաւանեցայ, զի զգտի զսա |197ա| ըստ մեկնութեանն սրբոց մեծաց վարդապետաց եկեղեցոյ, վասն որոյ ետ գրրաման օրինակողացս սորայ, զի օրինակեսցեն վասն տարակուսանացն ամենայն հայոց եւ ուսումն ամենայն մանկանց եկեղեցւոյն: ես՝ անարժան եւեթ անուամբս* Ջէնի *մեղսամած, որ է աւարտեցի զայս բուրաստան Սուրբ Յոհաննու Մեկնութիւնն թվին ԱՌԱՃՀԶ. (1727), Օգոստոսի է.ումն թվին* Ազարի *Աճ֊ԺԲ. (1727), Ղամար Ի. (20):*

197ա Յիշատակ[ար]ան. Արդեամբ եւ գոյիւք գրվեցաւ գիրք երկու. նախ՝ Ճառ չարչարանաց Տեառն մերոյ Յիսուսի, երկրորդ՝ Մեկնութիւնն տեսլեան Յոհաննու՝ ի խնդրոյ եւ ի ձեռամբ անարժան եւ սուտանուն Ջէնուն, *ի թվականութեանն հայոց ՌՃՀԶ. (1727) Օգոստոսի է. եւ թվին* Ազարիայի *Աճ֊ԺԲ. (1727) Ղամար Ի. (20): |197բ| Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ ես՝ գրչիս սորայ* Ջէնի, *զհայրն՝ իմ պարոն* Էլիազն, *եւ զհանգուցեալ մայրն իմ՝* Շախասն, *յիշեցէ՛ք եւ ողորմի ասացէ՛ք: Աւարտեցաւ գիրքս այս ի Շօշ, քաղաքն ը*Սքահան, *ի առաջնորդութեանն նահանգիսս* Դաւիթ *աստուածաբան վարդապետին եւ ի թագաւորութեանն* Աղվանից *շահ* Աշրաֆին *եւ ի քալանթարութեանն* Թաւվիզոյ *մհալին խօջայ* Մարգարին, *յիշեցէ՛ք: Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զվարպետն իմ՝ տէր* Աբրահամն, *զկողակիցն իւր՝* Բէկումն *եւ զնորաբողբոջ որդին եւ դուստրն՝* Սիմէոնն *եւ* Մարամխանումն *եւ զպառաւ մայրն իւր, յիշեցէ՛ք: Դարձեալ յիշեցէ՛ք զհայրաքուրն իմ* Քաթրինէն, *եւ զնորաբողբոջ որդիքն իւր՝* Խաչիկն, Պետրոսն, Օվագեմն, *սոքա եւ ես մենտեղ էինք կարդում, յիշեցէ՛ք եւ ողորմի ասացէ՛ք: |198ա| Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զտէր* Անթաննէս *վարդապետն, որ մեկնութիւնն տեսլեանն նա օրինակ, որ եւ զնովաւ գաղափարեցի, վերջ: Որպէս գժուարին է նավավարին հասուցանել յեզր ծովուն, սոյնպէս եւ գրչիս: Խաչն կենարար, որ եղեւն զմեզ փրկութիւնն, սովաւ ամենեքեան յաղթեսցուք:*

241բ Գրվեցաւ Տաղարանս ի թվականութեանն հայոց ՌՃՀԶ. (1727), Հոկտեմբերի ժ., եւ ի փոքր թիւն Աճ֊ԺԲ. (1727), Դամայ Դ. գաղափարեցի Աստուածով: Ո՛վ եղբայրք, յորժամ քաղցր ձայնիւ երգէք զայս բուրաստան ծաղկազարդս, յիշեցէ՛ք մեղաւորք լի Ջենիս *եւ զհայրն իմ՝ պարոն* Էլիազըն, *եւ հանգուցեալն մայրն իմ՝ ողորմած հոգի* Շախազն, *յիշեցէ՛ք միով Հայր մեզիւ, եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի անմահ գառին Աստուծոյ, Խաչն կենարար, որ եղեւն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *198բ (1730 թ., նոտրգիր) Եւս թիվն Աճ֊ԺԴ. (1730), Օվդան ԻՐ.(28)ումն /// օրն կիրակի, որ ես /// որ է անուամբս ///նովն թափուր եւ /// յաւուրս այսորիկ /// որ է /// Աղվանից /// Աստուած մեզ պ///:*

2. *33բ ստ. լս. (1825 թ., նոտրգիր) Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ* Գէորգ Գասպար Վարդանեսեան, *ի թիվն 1825 գրեցի, Ադամ 8ին:*

3. *74ա (1825 թ., նոտրգիր) Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ* Գէորգ Գասպար Վարդանէսեան, *ի Նոր Ջուղայ, ի թիվն 1825, Թիրայ 16.ումն գրվեցաւ ձեռամբ. ամէն: Դարձալն յիշեցէ՛ք եւ յիշեցէ՛ք եւ ամէն Աստուծոյ Աստուած Աստուածով. ամէն:*

4. *199ա (1825 թ., նոտրգիր) Ես՝ խոնարհ ծառայ Քրիստոսի* Գէորգ Գասպար Վարդ[ա]նէս Գէորգէս, *գրեցի, վըր կարդայ, մին յիշեալ լինես առաջի գառին զԱստուածոյ (նման՝ 66բ, լս.):*

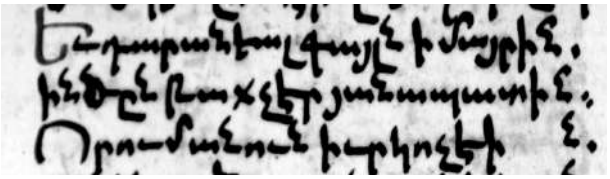
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «3420, Կտակ չարչարանացն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, արարեալ Յակոբայ Տեառնեղբօրն, 1313», 11գ՝ «Հ՟ր 68»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *149բ-50ա՝ «Ես՝ ծառա՞յ [Ց]///»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *7ա, 20ա՝ զարդագիր, 32բ՝ լուսանցազարդ:*

3421
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար



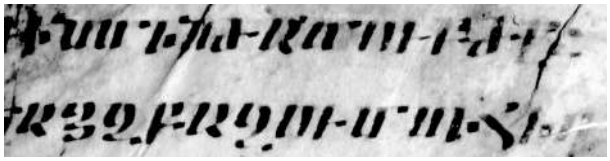
Նմուշ 200ա

ԹԵՐԹ՝ 344+1 (կրկն.՝ թ. 198). չգրուած՝ 4բ, 102բ, 185ա: ՊԱԿ՝ Ա-Լ×12 (Բ 10, Գ, Է, ԻԳ, ԻՁ 11, Լ 3): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,6×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8,5×5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 200ա): ՏՈՂ՝ 20: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կանաչ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Բ-Դ+ե՝ թուղթ. լուսագծերով:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 5ա: Ճակատազարդ՝ 103ա, 143ա, 186ա, 238ա, 299ա: Լուսան-

ցազարդ՝ բուսական, խաչ: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Ղուկասու: ԺԱ. դ.: Ա (սկ.)՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի հատումով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 12,5×9,5. միասիւն (10×7). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աա). տող՝ 12: Կարդալ. Աաբ՝ «/// այլում ակն կալցում: եւ ի նմին ժամու բժշկեաց զբազումս ի հիւանդութենէ... զինչ ելէք տես/// [մար]գարէ այո ///» (է. 20-26):



Նմուշ Աա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, վնասուած, դոնակը, կապիչներն ու գամերն ընկած. պտոկ-պիպ-ի ստ. աջ անկիւնը պատռուած, պիպ-ները մաշուած, պատռուած. թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեր, թ. 2, 330, 341ը պոկուած, թ. 3-34, 55, 329, 342-4ը հիմմի կարերից թուլացած, ընդմէջ թ. 270-1ի 1 թերթ պոկած-հանած, պահպանուած է հիմմի մի փոքր մասը, ընդմէջ թ. 12-3, 22-3, 27-8, 305-6ի 1ական թերթ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-298բ* [Տիտղ.] Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի նուէր մաղթանաց ներշափական տարիւ տուօղին բայից ըղձումն աղօթից ներաւաննական հոգւոյ զարթուցելոց մտօք ի թմբրութենէ կրից: Յիշատակաւ անցելումն իրի, ներկային եւ յապագային յողբումն հեծութեան սրտի խօսք ընդ Աստուծոյ, որ ոք փոխարկեսցէ զսա, այլում զգուշացի ուղղութեան բայի եւ գրոյ, զի եթէ մի տառ յաւելու կամ նուազի, կաղացեալ գտանի ոտք վանգիցն եւ չափոցն եւ ի բանիցն աւաղեսցին վերծանութիւմն

Տե՛ս ձեռ. 1540, 3ա-376ա: Յանգն է գրոցս/1ա-3բ («Ա. Ադամայ... ՃՂԹ. (750) թըվականին»): 1/5ա-102ա (102ա գրչից՝ «Տունք ԲՒ. (2000). մաղթանք առ Աստուած»): 2/103ա-42բ (142բ գրչից՝ «Բովանդակ տունք Յիսուս որդւոյն մինչեւ աստ ՍՀՁԴ. (2784)»): 3/142բ-84բ (184բ գրչից՝ «Բովանդակ տունք Պարտապանէն մինչեւ աստ ՊԼ. (830) պիտի, բայց աստ ՊԻՀ. (828) տուն կայ, թէ պակաս է, ի գաղափարս է, մի՛ մեղադրէք: Բովանդակ տունք Յիսուս Որդւոյն մինչեւ աստ ՎՈԺԲ. (3612)»): 4/293ա-8բ: 5/185բ-237բ (237բ գրչից՝ «Ողբս բովանդակ Ր. եւ ԽՋ. (1046) տուն է»): 6/237բ-56ա: 7/264ա-6բ: 8/256բ-64ա: 9/274բ-82ա: 10/271ա-4ա (սկ. /// թէ Աստուած էր ի սկզբանէ եւ ոչ եղեալ ի յումեքէ...): 11/267ա-70բ (Սիրեա՛ զուսումն, որով պատուիս ի յերկնայնոցն եւ ի յերկրիս /// վջ.): 12/288ա-91ա (291ա գրչից՝ «Յիշեսցուքն, Առաւօտ լուսոյն աստ գրէ»): 13/282ա-4ա: 14/284ա-5բ: 15/286ա-7բ: 16/287բ-8ա: 17/285բ-6ա: 18-21/չիք: 22/291ա-3ա: 23/266բ-7ա:

Տե՛ս Ներսէս Շնորհալի, Ջափաբերականք, Վենետիկ, 1830, էջ 1-559, տպագրի հմմտ. միաւորների եռաւառաջութեամբ:

Բ. 1. *298բ-322բ* Գովեստ Ներբողական պարագրական բանիւ Յաղագս վարուց մեծի հայրապետին տեառն Ներսէսի Կլայեցւոյ Հայոց կաթուղիկոսի եւ տիեզերալոյս վարդապետի սրբոյ, ասացեալ տեառն Ներսէսի Լամբրունացւոյ արեւելիսկոպոսի Տարսոնի Կիլիկեցւոյ եւ սորա հարազատի որդւոյ, դստեր, եղբաւր – *Շարժեալ ստիպէ հարկ տէրունի, / ըզդադարումն իմըս բանի... հայցեա լինել մեզ լըսելի, / զեկայք աւրհնեալքըն հայրենի:*

2. *322բ-3ա* Գովասանութիւն Ներսէսի – *Սուրբ հայրապետ տէր բարձունի համանըման, / հաւրըն մեծի Լուսաւորչին պարթեւական... յորում տացուք փառըս յաւէտ այժմ յաւիտեան:*

3. *323աբ* («ՆԵՐՍԷՍԻ Է») – *Նորոգելոյս ի քէն Քրիստոս, / եւ ի մեզաց խաւարելոյս... էրեւելի այս կենցաղոյս, / յիմանալիդ փոխիլ ի լոյս:*

Գ. *324ա-7բ* Առաքել վարդապետէ ասացեալ՝ Ոտանաւոր չափով, ըստ տառից այբուբենիցն, ի խրատ մանկանց («Ա-Ք, ՅԱՒԱՔԵԼԷ») – *Այբն Աստուծոյ է յօրինակ, / ուսուցանէ զքեզ համարձակ... լեալ ըստ թըւոյն այբուբենի, / էին լուսոյ անճառելի:*

Տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի, աշխ. Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 157-163:

Դ. *328ա-42բ* Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ է հանելուկս վասն ուրախութեան մարդկան, եւ դնէ սկիզբն զԱդամ

Տե՛ս ձեռ. 1558, 370բ-87բ (ճձ-ճկգ/չիմ):

Ե. *343ա-4բ* [Լուծում – կաֆայ]

Տե՛ս ձեռ. 1558, 389ա-92ա (ա-ժ, լա/չիմ):

Տե՛ս Ա. Մնացականեան, Հայ միջնադարեան հանելուկներ, Երեւան, 1980, էջ 28, ձեռ. J, հմմտ. Փ. Այնթապեան, Ներսէս Շնորհալու անտիպ հանելուկները, Էջմիածին, 1951, Թ-Ժ., էջ 61-64:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

4ա Իսկ զանարհեստ գրիչս աղաչեմ յիշել:
185բ Զբազմամեղ ծրողս աղաչեմ յիշել յաղաւթս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

185բ (ԺԼ դ., նոտրգիր) Յիսուս Քրիստոս հաւատացալ կիրագոսին, տիրացու Յաւութիւնին, Մուսէսին. ամէն:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *305բ սեւ թանաքով ութանկիւն՝ անընթեռնելի:*

ՆՄՈՒՇ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Յիսուս Որդի», պհպ. Բա՝ «1314/3421», պհպ. Դա՝ «Ժէ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»։*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *պհպ. Բա, Դա, 1ա-3ա, 225բ՝ մասնիկներ, առանձին տառեր ու բառեր, 3բ՝ «եւ յաւիտեաց եւ քո փոխան», պհպ. Բա՝ «Թվին ՌՄՀ. (1781) որ նեկեղոս», պհպ. Դա՝ «Հասցէ գիրս Վանայ քաղաք իցես», պհպ. Գբ՝ «Գիրա/// ցաւի գիր է սուն գիւղէ (՞) այդպ/// չ /// այլ մղաւզ(՞)ի ղօս գրէ ի սուն գիւղէ, իրասայ հայասայ ալուլիայ դադանէի Թաթլո, որ ունիք իշխանուն իւր ատմոյյօր թէ ի ժիքո(՞) յինչ ցօոր է /// հրամանոն կապեալ լիցի ///», պհպ. Դբ՝ «Ուրիշ ցա/// /// պաշտում հարկաւոր է, որ նրանց ազերսիլ գոհերով եւ նուէր պատճառը մէկ է. յայտնի է ուրեմն թէ ուրիշները ինչու», 152բ վր. լս.՝ «եւ ի Քրիստոս ծառայ Յարթինա», պհպ. եա՝ «///աս ///երայ ձին կարա///ն [կ]ոկորդայ /// սու բանալէ աղի /// նայ քուէի քուլի շ/// խիլ է հին թոմծին. ամէն, /// պտ սուրբ Գրիգոր /// Ղուկայ(՞) /// /// բիսե ծեսետ /// ո երամ[ե]՞պահեր», պհպ. եբ՝ «/// գողոյցք /// այս սէմ/// ///անոս /// թող Յիսուսի այդ /// միանոս թող վան Քրիստոսի ու ասէ միանոս թող վան Սուրբ կուսին թի///արայ /// քան մի քան է փաննայ /// անննայ բարխօու /// Աստուածածին կուսին /// իլեր մն եւ գող ծառիս /// որ վեր ման /// Աստուածա[ծին] միւայ աս/// մուն///, /// ցօ ///յ հին ///ն եւ ի կրակն ձգէ»։*

3422
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 253։ **ԿԱՋՄ՝** շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։ **ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝** Ա (վջ.)՝ սպիտակ թուղթ։

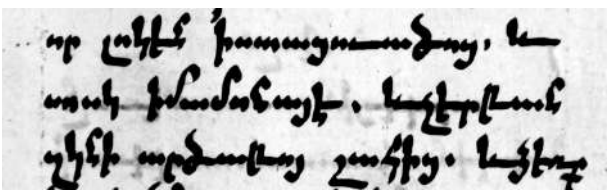
ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, մէջբը ճաճճած, կապիչներն ընկած, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, սեւացած. պնպ-ը կիսով չափ պատուած-հանած։

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Կանոնագիրք (ի գրոց Աբգարու Յովհաննիսեան), 1315», 1ա.ին սոսնձած թղթին՝ «Կանոնագիրք, ի գրոց Աբգարու Յովհաննիսեան, ըստ ցուցակի Ֆինկի Հմր 12, ի սկիզբն ունի «Մեղայն» հանդերձ մեկնութեամբ, ՌՃԾէ. — 1668, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», թղթի դարձերեսին՝ «1315/3422»։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 122 (թ. 1-122)։ **ՊՐԱԿ՝** Ա-Թ×12 (Ա 9, Դ 11, ե-Ջ, Ը-Թ 10, Է 8)+1-3×10։ **ՆԻՒԹ՝** թուղթ. լուսագծերով։ **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 14×10։ **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն (9,5×5,5)։ **ԳԻՐ՝** նոտրգիր (նմուշ՝ 21ա)։ **ՏՈՂ՝** 17։



Նմուշ 21ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. գրաղաշտը խոնաւութիւնից մասամբ գունափոխուած, թ. 9ը՝ պոկուած, թերթերին աղտոտուածութեան հետեւեր, ընդմէջ թ. 35-6ի 1 թերթ ընկած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-9ա* [Մեկնութիւն խոստովանութեան] — *Մեղա՛, ամենասուրբ երրորդութեանն։ [Լուծումն.] Զի պարտ է յամենայն հաւատացելոյ անթերի եւ սերտ հաւատալ Հայր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ... եւ անբժշկելի են վէրք իմ, մեղայ Աստուծոյ։*

Բ. *10ա-35բ* Կանոնք եւ սահմանք, զոր եդին աշակերտքն Քրիստոսի ի սուրբ եկեղեցիս՝ յետ վերանալոյ Տեառն ժողովեալք ի Վերնատանն — *Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, եթէ յորժամ յաղաւթս կան... եւ ի բանս մխիթարութեան կարգեցան կացին քահանայապետք, գլուխք /// (վջ.)։*

Տե՛ս Կանոնագիրք հայոց, հտ. Ա., Երեւան, 1964, էջ 27-66։

Գ. *36ա-46բ* [Յաղագս խոստովանութեան եւ ապաշխարութեան] — *(սկ.) /// մեղս գործէ, քանզի են բազումք... զի խոստացելոց բարեացն հասանել կարասցուք շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս. ամէն։*

Դ. *47ա-50ա* Պատմութիւն Սուրբ Գեղարդեանն եւ այլ տնաւրինականացն Քրիստոսի ի սուրբ եւ փրկական տնաւրինականացն սրբութեանցն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ — *Այսպէս գտաք ի գործոց ոսկէ գրով ի պատմագիրք թագաւորութեան ի քաղաքն Կոստանդինուպաւլիս... եւ յամենայն սուրբ եկեղեցիս հռչակայ պարծանք։*

Ե. *50բ-5ա* Վարք եւ յիշատակ մեծ վարդապետին մերոյ Գրիգորի Տաթեւացւոյ — *Սուրբ եւ երջանիկ եւ անճառելի շնորհաւք հոգւոյն լցեալ վարդապետս Գրիգորիոս... Թէ Քրիստոս այսպիսի ձեւովս եկեալ լինի յաշխարհս, որոյ յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի։*

Զ. *55բ-6բ* [Ի բանից իմաստնոց] — *Ասաց Պղատոն եւ Արիստոտէլ եաւթ կարգ է աշխարհի եւ եաւթ է գործք են բարութեան... զի ժամանակն չար է, եւ մարդն՝ մարմնասէր։*

է. *56բ-71ա* [Ղուկասու Լօռեցւոյ] Քարոզ վասն աւուր կատարածի, ի բան առաքելոյն, որ ասէ՝ Քանզի փող հարկանի, եւ մեռեալք ի Քրիստոս յարիցեն – *Նախ պարտ է գիտել, զի զմահու աւրն եւ զկատարածին ծածկեալ է Աստուած... եւ սկիզբն բանիս այսպէս արասցուք:*

Տե՛ս է. Յարութիւնեան, Ղուկաս Լօռեցին եւ նրա քարոզգիրքը, Բանբեր Մատենադարանի, Հ^{մր} 10, Երեւան, 1971, էջ 213-236, Հ^{մր} 24:

Ը. *71ա-88բ* [Յովհաննէս Երզնկացի, Խրատ հասարակաց հրիստոնէից]

Տե՛ս ձեռ. 228, 71ա-108բ: Նախդ./չիք: ա/71ա-8ա (խորագիրը տարբեր՝ Յաղագս հաւատոյ): բ/78ա-82բ: գ/չիք: դ/82բ-3բ (խորագիրը տարբեր՝ Յաղագս պսակի խրատ, ունի՝ 83բ-4ա կանոնք սուրբ հարցն): ե-զ/չիք: է/84ա-7ա (խորագիրը տարբեր՝ Յաղագս սուտ երդմանց): ը/87ա-8բ: թ-ժթ/չիք:*

Տե՛ս է. Բաղդասարեան, Յովհաննէս Երզնկացին եւ նրա խրատական արձակը, Երեւան, 1977, էջ 137-201:

* Համմտ. Սահմանիք կանոնաց սուրբ առաքելոյն Թադէոսի... Լմբ., Կաթողիկոսարան հայոց, հտ. Բ., Երեւան, 1971, էջ 39:

Թ. *88բ-92բ* Հարցաքննութիւն Սրբոյն Գրիգորի հայոց Լուսաւորչին, զոր եհարց ցհրեշտակն Տեառն, մինչ էր յայրին Մանեա – *Յաւուր միում շրջէր յանապատին սուրբն Գրիգորիոս եւ յանկարծակի զմտաւ ածեալ... եւ ոչ մտեր պատգամն Աստուծոյ յականջս մեր եւ յորժամ /// (վջ.):*

Տե՛ս M. E. Stone, The Armenian questions of St. Gregory, Museon, 2018, 1-2, p. 141-172.

Ժ. *93ա-114ա* [Քարոզ] – *(սկ. չգրուած) մին, նոյնպէս Սուրբ Գրոց բանն հոգեւոր է եւ մարմնաւոր... յայնժամ գտանես թողութիւն մեղաց քոց:*

ԺԱ. *114բ-22բ* Քարոզ ի բան Աւետարանին որ ասէ. Մի՛ տայք սրբութիւն շանց եւ մի՛ արկանէք զմարգարիտն առաջի խոզաց – *Առաջին սրբութիւն անուանի հաղորդութիւն... վիճակաւ բաժանեցին նախ իւրեանց մէջն /// (վջ.):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

55ա Որոյ յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի, մանաւանդ՝ ստացողի գրոցս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

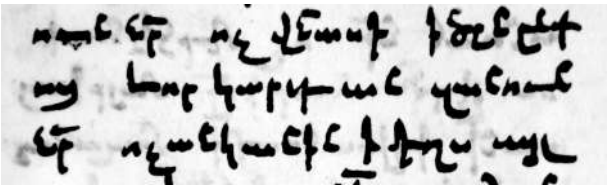
9բ (1794 թ., Նոտրգիր) Ես մեղայոր անարժան այս կանունգիրք է տուայորեալ (՞) հոգի Պապային՝ որդի Աստուծայտուրին, Փանոսին, Գրիգորին, մօրն՝ Ոսկիճանայխտուն, մեծի եւ փորքին՝ առ հասարակ ամենեցուն յիշայտակ, օվ կարթայ, Ա. բերան Հար մեր ասէ, Աստուած եուր մեղն չի յի[շ]է. ամէն: Ես անարժան տէր Աբ[րա]համս գրեցի ՌՄԽԹ. (1794), Մարտի ամսին ժե. (15), գրեցի:

ՋԵՌԱԳԻՐ Բ.

ՌՃԺէ. – 1668

ԳՐԻՉ՝ Մելգոն երէց: ՍՏԱՅՈՂ՝ Մկրտիչ վրդ.:

ԹԵՐԹ՝ 131 (թ. 123-253). չգրուած՝ 237ա-8բ, 240բ-1բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԱ×12 (ժ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,5×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10×6): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 217ա): ՏՈՂ՝ 17:



Նմուշ 217ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թերթերին աղտոտուածութեան հետքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *123ա-40ա* Գրիգորի Լուսաւորչ[ին] պա[տ]մութիւ[ն] է վասն Տրդատա խոզից – *Յետ մահուանն Աղէքսանդրի մակեդոնացւոց, Արշակ քաչն ինքն գրաւեաց... բայց զաջն թողեալ մեզ ի պահպանութիւն եւ ի պարծանս ազգիս հայոց:*

2. *140բ-51բ* Պատկ[եր]ին Քրիստոսի, որ ի սուրբ դա[ս]տաւակն նկարեցաւ իւր Հօրն Աստուծոյ – *Աբգար արքայն հայոց եւ ասորոց լուաւ վասն Քրիստոսի... որում նկարեցաւ պատկերն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ աւրհնելոյն ի բարձունս. ամէն:*

3. *152ա-7բ* Եբրեմի սուրբ հատն ասացեալն վասն Ոհաննու կամաւոր աղխտին – *Սուրբ եւ փառաւորեալ այսր Ոհանէս էր ի Հռոմ քաղաքէ... եւ արժանի եղեն անգառամ պըսակին ի Քրիստոսի Յիսուսի՝ Տէրամբ մերում, որում փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

4. *158ա-60ա* Պատմութիւն սահմչելեաց տէրունական պատկերին, որ ի Բիւրիտոն – *Պատմեաց մեզ սուրբ Աթանաս Աղէկսանդրու հայրապետն, թէ ի Բիւրիտոն քաղաք... եւ եդեր այլ ընդ սրբութիւնս ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:*

5. *160ա-1բ* Վասն առն, որ գնեաց զողորմութիւն անողոմին – *Պատմեաց մի ոմն անապատականացն վասն առն մի մեծատանն, թէ հիւանդացաւ... եւ բացցէ զդուռն վերինն երուսաղէմի:*

6. *161բ-3բ* Պատմութիւն վասն Պանագրաց բահանային – *Յորժամ կռապաշտքն հալածէին զքրիստոնեայսն... եւ այլ ոչ շարժեցաւ տապանն ի տեղւոջէն իւրմէ, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

7. *164ա-8ա* Վկայաբանութիւն Կղեմա հայրապե-

տին սրբոյ – *Սուրբն Կղեմէս հայրապետն հռոմայեցի էր ազգաւ եւ էր յոյժ յուսեալ... եւ գտանէին զկանգեղսն ի վառ եւ գոհութեամբ փառս տային Աստուծոյ:*

8. *168ա-9ա* Պատմութիւն զի վասն մեռելոյն – *Այլ սքանչելեաց վասն վարդապետի միոյ հանդիպեցաւ... եւ աւելեալ ի ննջեցեալսն եւ յոյժ հիացեալ փառ եառն Աստուծոյ:*

9. *169բ-71ա* Այս վկա պա[տ]մէմ ձեզ միւս սմանչելիս – *Վարդապէտ մի գնայր յերուսաղէմ եւ հանդիպեցաւ... եւ գործովս ապաշխարութեամբ, որով քաւեն ի մեղաց եւ արդարանան:*

10. *171ա-83ա* Վասն զի Ծնընդեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – *Յելանելոյն Աթամայ ի դրախտէն... եւ նայ էարկ աւրհնեալ ջրոյն ի վերայ գլխոյ թագաւորին ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:*

11. *183բ-8բ* Կոստանդիանոսի թագաւորին պատմութիւն է – *Բարեպաշտ եւ մեծն ինքնակալն Կոստանդիանոս որդ[ի] էր Կոստաս ա[ր]քայինն... եւ ինքն ապա կայր ի սպասաւորութիւն սուրբ հայրապետացն:*

12. *188բ-94բ* Վասն բորոտիլ Կոստանդիանոսի, զի հայրապետն ք(=փ)ախըստական արար – *Եւ եղեւ բորոտիլ Կոստանդիանոս իբրեւ տապաս, եւ ամէնեւին ոչ կարէին... եւ հասեալ ի բարեոք ծերութեան սուրբ հայրապետն Սեղբեստրոս հան[գ]եաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս:*

13. *194բ-201ա* Գովասանութիւն գեղեցիկ եւ պիտանի ի վերայ սուրբ Կարապետին է ասացեալ Քոչակին, ի շնորհաց Սուրբ Հոգոյն, աղաւթիւ Սուրբ Մըկրըտութեանն Տեառն – *Աւրհնեալ է Հայրն երկնաւոր, անքննելի եւ անճառ, ինքն արարիչն արարածոց... բերան մի ասէ՛ք զՀայր մեզան, սուրբ Կարապետ զձեր մուրատն տայ:*

14. *201ա-5բ* Մարիամ մասն գովասան – *Մվ Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, բան Հաւր եւ Որդի կուսիս, տո՛ւր ինձ անձ... գալ ի տեսութիւն բանիս, որ ասէ աւրհնեալ է Աստուած:*

15. *205բ-6ա* [Հմայական] – *Կայր Մովսէս յեզր կարմիր ծովուն... այս անուն մարդոյն գլխացաւութենէ բանիս:*

16. *207ա-8բ* [Օրհնութիւն] – *Զայս աւրհնութիւն աստուածային եւ աղաւթք սուրբ Լուսաւորչին եկեսցէ եւ հանգիցէ... զքեզ ի խորին ծերութեան հասցուցէ որդովք եւ դստերաւք. ամէն, Հայր մեր:*

17. *209ա-18բ* Ուրբաթ աւուր, չորեքշաբթի աւուր տանին զնիւանդ ի դուռն եկեղեց նա եւ ասեն... – *Կարդամ առ քեզ, հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի...*

ա. *218բ-33ա* Երդումն եւ բժշկութիւն հոգոյ եւ մարմն[ոյ] յանուն Տեառն մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի ի սուրբ խաղաճն Երուսաղէմ – *Երդմ[ն]եցուցանեմ զամենայն դեւս եւ զչերմն յանուն այն, որմէ դողան երկինք եւ երկիր...*

բ. *233ա-6բ* Պատմութիւն Ուստիաճէ կուսին – *Յայնժամ կայր ի քաղաքն Անտիոք կոյս մի գեղեցիկ... եւ աղաւթիւք ամենայն սրբոց արձակեալ եւ հեռացեալ եղիցի ծառայն Աստուծոյ այս անուն:*

18. *242ա-53բ* Վարդապետութիւն սրբոյն Գրիգորի եւ սրբոյն Բասեղի – *Բասեղ ասէ՝ Յորժամ ոչ երկինք էին եւ ոչ երկիրս, յո՞ր վրայ հանգչէր աթոռ աստուածութեանն... որով խոցէին զգլուխն եւ ի ժամ վաղճ/// (վջ.):*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԷ. դ.

1. *206բ* [Գիր բժշկութեան] – *Եւ ի թուղթս Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս գրեալ է իւր սուրբ անարատ ձեռօքն... առ ինքն պահէ ոչ ի սուր եւ ոչ ի հուր եւ ոչ անարժան մահ, ոչ դեւն:*

2. *239ա-40ա* Հարցմունք սրբոյն Բասեղի առ սուրբ Գրիգոր Աստուածաբանն – *Բասեղ ասէ՝ Որո՞վ պարծին հայք: Գրիգոր ասէ՝ Գալստեամբ Յիսուսի ի աշխարհս պարծին հայք... Բասեղ ասէ՝ Մվ՝ որ մեռօ եւ ոչ հոտաւ: Գրիգոր ասէ՝ կինն էր Ղովգայ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

140ա եւ առաւել ստացողի գրոցս. ամէն:

161բ Ստացողի գրոցս:

157բ Բարեխաւսութեամբ սրբոյն Ովհաննու *կամաւոր աղքատին եւ համբերող ճգնաւորին ողորմեա՛, Տ՛ր, եւ ինձ մեղապարտ գրչիս (այլ ձեռքով՝ «Ղուկաս սուտանուն քահանայիս»):*

236բ Մըկրտիչ վարդապետին. *ամէն: Թիւ ի ՌՃԺԷ. (1668) Ունիսի ԺԷ. (17), անպիտան եւ անարժան գծող յիշեա՛* Մելգոն *չերէցս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին (1905 թ., շղագիր) Հ՝ր 12 ըստ ցուցակի Ֆ. Ն. Ֆինկի, *նուէր Մայր Աթոռի Մատենադարանին հանգուցեալ* Աբգար Յովհաննիսեանի *ընտանիքից ի ձեռն* Ստեփանոսի Կանայեանց, *1905 ամի 1ն Յունիսի,* Վաղարշապատում:

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Ցուցակ տփխիսեցի Աբգար Յովհաննիսեանի հայերէն ձեռագրերի, երկասիրեց Ֆ. Ն. Ֆինկ, Լայպցիգ, 1903, էջ 170-180:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *141ա սեւ թանաքով ձուածիր՝* «ՊԵՏՐՈՍ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ»:

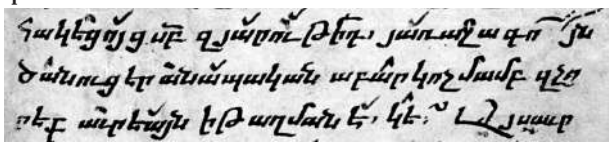
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *206ա՝ «ես անարժանս գրեա՛»:*

3423
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ՄԻՔԱՅԷԼ ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԻ ԵԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ (ՍՊԵՐ) **ՋՃԿԵ. – 1516**

ԳՐԻՉ՝ Յոհաննէս աբեղայ:

ԹԵՐԹ՝ 323. չգրուած՝ 106բ: ՊՐԱԿ՝ Բ-ԻԸ×12 (Բ 9, Դ 10, ԻԶ 14, ԻԷ 18, ԻԸ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13×9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,7×6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 80ա): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կտաւ:



Նմուշ 80ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – կիսախոռան՝ 107ա: Ճակատազարդ՝ 31ա, 80ա, 151բ, 200բ, 256ա, 276ա, 306ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, տաճար, խաչ: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դարչնագոյն, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, վնասուած, դռնակը արտ. եզրի, մէջքի եւ փեղկերի հատման մասերի կաշին պատռուած, կապիչներն ու գամերն ընկած, լուսանցակողերը կեղտոտուած, սեւացած. գրադաշտը խոնաւութիւնից եւ աղտոտուածութիւնից գունափոխուած, սկ-ից եւ վջ-ից անորոշ բանակի, ընդմէջ թ. 1-2, 9-10, 22-3, 30-1, 315-6, 320-1ի 1ական թերթ ընկած, թ. 1ը ճիմիից մասամբ անջատ, թերթերի եզրերը մաշուած, մասամբ թափուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ: 1-4/չիք: 5/1բ (սկ. ///ծնար ի կուսէ անճառ միութի[ւն]...): 6/1բ-2բ: 7/2բ-4ա: 8/4ա-6ա: 9/6ա-8ա: 10/8ա-9բ: 11/9բ-10ա: 12/10ա-2ա: 13/12ա-6ա: 14/16ա-7բ: 15/18ա-9ա: 16/19ա-21ա: 17/21ա-2ա: 18/22ա-3ա: 19/23ա-5ա: 20/25ա-6բ: 21/26բ-8բ: 22/29ա-30բ: 23/30բ-1ա: 24/չիք: 25/31ա-2բ: 26/32բ-6ա: 27/36ա-41բ (գ՝ չիք): 28/41բ-50ա: 29/50ա-60ա: 30/60ա-6բ, 71բ-2բ: 31/73ա-9բ: 32/80ա-1բ: 33/81բ-4ա: 34/84ա-5բ: 35/85բ-7բ: 36/87բ-9բ: 37/89բ-91ա: 38/91ա-3բ: 39/93բ-103բ: 40/104ա-6ա: 41/107ա-13բ: 42/113բ-20ա: 43/120ա-40ա: 44/140ա-4ա: 45/144ա-51ա: 46/151բ-3բ: 47/153բ-5ա: 48/155ա-6բ: 49/157ա-8բ: 50/158բ-60ա: 51/160ա-1ա: 52/161ա-3ա: 53/163ա-7բ: 54/167բ-8բ: 55/168բ-71ա: 56/171ա-2բ: 57/172բ-5ա: 58/175ա-81ա: 59/181ա-3ա: 60/183ա-5բ: 61/185բ-7ա: 62/187ա-9ա: 63/189ա-90բ: 64/190բ-3ա: 65/193աբ, 197ա-8ա: 66/198ա-200բ: 67/200բ-1բ: 68/201բ-3բ: 69/203բ-5ա: 70/205ա-6ա: 71/206ա-7բ: 72/207բ-8բ: 73/208ա-10ա: 74/210բ-2բ: 75/212բ-4բ: 76/214բ-6բ: 77/216բ-20ա: 78/220ա-2ա: 79/222ա-4ա: 80/224ա-5բ: 81/225բ-7բ: 82/227բ-41բ (ժգ՝ չիք, ունի՝ Շարական Սրբոյն Կիւրղի Հայրապետին, Շարական Սրբոց Տարագոսեանցն): 83/241բ-6ա: 84/246ա-51բ: 85/251բ-6ա: 86/256ա-76ա: 87/276ա-96ա: 88/306ա-323բ (օծելութիւնըդ քո Քրիստոս /// վջ.): 89/301ա-6ա: 90/66բ-71բ: 91/296ա-7բ: 92/չիք: 93/298բ-9բ: 94/298աբ: 95/193բ-6բ (խորագիրը՝ չիք): 96/299բ-300ա (խորագիրը տարբեր՝ Շարական զգեստի):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

300ա [Փ]ա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. [ամեն]: Հոգւոյն ///արգ եւ /// աւրհնութիւն /// նորին /// |300բ| [որ]դոց ադամածնի հաւատացելոց որդոյն Միածնի, / որ ցանկացող եղեւ այս երգարանի, / գրել զսա մեղսամած գրչի, / որ Յոհաննէս *սուտանուն աբեղա կոչի, / որ ես զանունս միայն առի, / գործով ի լի եմ աղտեղի, / խոցեալ նետիւք սատանայի: / Գրեցաւ գիրքս, որ Շարակնոց կոչի, / ի յերկիրս* Սպերի, */ ի վանքս* Միխայել հրեշտակապետին *եւ* Սուրբ Կարապետի, */ ի թվին ՋՃԿԵ. (1516), ի լաւ եւ ընտիր աւրինակէ, գիրն ուրիշ աւրինակէ է, եւ խազն՝ որիշ, գրիս խոշորութեան եւ այլայլութեանն մի՛ մեղադրէք, մէկ հետէ չգրուեցաւ, Դ. տարին ապա խալսեցաւ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին (1905 թ., շղագիր) Շարական Հմր 4 ըստ ցուցակի Ֆ. Ն. Ֆինկի, նուէր Մայր Աթոռի Մատենադարանին հանգուցեալ Աբգար Յովհաննիսեանի *ընտանիքից ի ձեռն* Ստեփանոսի Կանայեանց, *1905 ամի 1ն Յունիսի,* Վաղարշապատում:

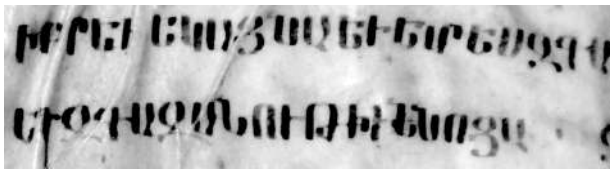
Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յուցակ տփխիսեցի Աբգար Յովհաննիսեանի հայերէն ձեռագրերի, երկասիրեց Ֆ. Ն. Ֆինկ, Լայպցիգ, 1903, էջ 104-123 (թուականի Ջ. ճ. կարդացել է 900+100):

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «1317, Շարական, Աբգար Յովհ. գրքերից», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «Սխալ է ///, ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս], 1317/3423, ի սկզբանէ պակասին շարականքս՝ երգեցէ՛ք, որդի՛ք Միսնի, ցխորհուրդ մեծ եւ սքանչելի, իսկ վերջոյ՝ ԴԿ. Աւագ օրհ., Յաղթական քեզ օրհնութիւնք եւ Արեւելք գերարփին», 1ա՝ «4»:*

3424
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 4 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 232: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով եւ կապիչներով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Եւսեբիոսի Կեսարացւոյ Պատմութիւն եկեղեցւոյ: ԺԱ. դ.: Ա+Բ՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի հատումով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 13×9. միասիւն (7×7՝ պիպ. Բ, 6×6՝ պիպ. Ա). բոլորագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա). տող 8 (պիպ. Ա), 9 (պիպ. Բ): Կարդալ. Բա՝ «/// ժամանակի դնել զնա [ի մէջ յիշա]տակի այսր պատմութեանց... որ են ի սուրբ եկ[եղեցիս]», Աա՝ «/// եւ պէս-պէս [ճեռանս եւ տանջանս] մատուցանէին... շնորհաւճն Աստուծոյ», Աբ՝ «[խնդրես]ցի ի մէնջ եկեսցէ Պողիկարպ[ոս]: Իբրեւ եղեւ խռովութիւն... եւ զգազանութիւն նոցա», Բբ՝ «[հե]ռի էր ի խաղաղ անտի... զի այս գործ էր նորա հանապազ...» (տե՛ս Եւսեբիոսի Կեսարացւոյ Պատմութիւն եկեղեցւոյ, Վենետիկ, 1877, էջ 266-269):



Նմուշ Բա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, աստառին ցեցի անցքեր, լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, սեւացած:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին՝ «Գանձարան այլեւայլ գրչութեամբ, անթուական, 1318»:*

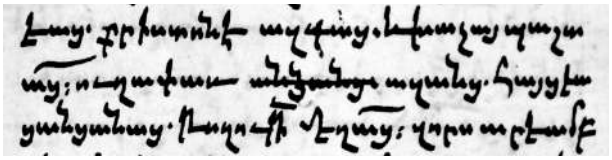
ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ՌԾԵ. – 1606

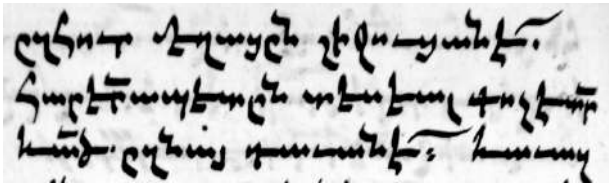
ԳՐԻՉ՝ Մայրան, Յովհաննէս դպիր*: ՍՏԱՅՈՂ՝ մայր Մարիմոս:

ԹԵՐԹ՝ 154 (թ. 1-154). չգրուած՝ 1ա, 153բ, 154բ: ՊՐԱԿ՝ 1-15×12 (1՝ 11, 2-3՝ 10, 6, 10՝ 6, 7՝ 14, 14՝ 8, 15՝ 5): ՆԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով (թ. 1-61): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,2×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5-10,5×6,5-7,5), կարմրով սահմանագծուած՝ թ. 106-50 (8,5×6): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 21բ), բոլորգիր՝ 25բ, 114բ-5բ (նմուշ՝ 25բ): ՏՈՂ՝ 15-20:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Զարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, մարդադէմ (97բ): Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, վարդագոյն, սեւ:



Նմուշ 21բ



Նմուշ 25բ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեր, որի հետեւանքով գրադաշտը գունափոխուած, 106բ-7ա, 111բ-2ա, 115բ-6ա հանդիպակաց էջերի գրադաշտը կպումների հետեւանքով վնասուած, թ. 151ի կէսից աւելին վերեւից պատռած-հանած, ընդմէջ թ. 151-2ի շուրջ 7 թերթ ընկած:

* Ծնթ. Գրիչները գրել են փոխնիփոխ. նոանց գրերը յաճախ անզանազանելի են:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «ՌՁԱ. – 1632, ՌԺԺԱ. – 1662, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «1318/3424»:*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1բ-2բ* [Ի Մատենէ Ողբերգութեան Գրիգորի Նարեկացւոյ] – *Աստուած յաւիտենակեան, բարերար եւ ամենայկալ... եւ անուն քո կոչեցեալ է ի վերայ ծառայից քոց եւ քեզ ընդ Հաւր, Հոգովդ Սրբով վայելէ փառք յաւիտեանս. ամէն (բան ՂԴ.):*

Բ. *2բ-43բ, 66բ-117բ* [Գանձարան]

1. *2բ-5բ* Գանձ Աւետեաց Աստուածածնին – *(սկ.) ///ան ընդ լուր ձայնի պետին վերնական...*

2. *5բ-9բ* Գանձ Աւազ ուրաքուռն ցերեկին («Է ԽՆԴՐՈԱՅ ԳՐԻԳՈՐՆ») – *Որ եւ կատարեալ զմարգարէացեալ զԴաւիթին ասացեալ...* ա. *8բ-9բ* [Փոխ Մեծի ուրաքի] – *Աարաւեցաւ (= Ծարաւեցաւ) որպէս մարդ Տէր ի խաչին...*

3. *9բ-15բ* Գանձ երեկոյն ասա՛յ – *Զանեղական ամենիցն Աստուած, / զարարչագործըն տիեզերաց, / որպէս աւրէն էր մահայպարտաց...* ա. *12ա-3ա* Տաղ գեղեցիկ – *Լցան բանքն այսաւր...* բ. *13ա-5բ* Ողբ Աստուածածնին ընդ – *Աստուածածին կոյսըն Մարիամ...*

4. *15բ-8բ* Կանոն Յարութեան Տեառն մերոյ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մարդասիրութեամբ Որդիդ միածին եւ-*

կեալ… ա. 17բ-8ա Տաղ ի տէր Ներսէսէ («ՆԵՐՍԷՍԻ») – *Նոր իմն աւետեաց բարբառ… բ. 18աբ* Յորդորակ է – *Մարիամու Մագդեղինի / ցուցաւ նման պարտիզապանի…*

5. *18բ-20բ* Երորդ աւուր Յարութեան գանձ – *Արդ, լուսաւորեա՛յ, արդ, փառաւորեա՛…*

6. *20բ-2բ* Գանձ Յարութեան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ ձայնիւ ցընծալի… ա. 22բ-3բ* Տաղ Յարութեանն – *Յարեաւ յաւուր երրորդին…*

7. *23բ-9բ* Գանձ Յարութեան հինկերբորդ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ սոսկալի… ա. 26ա-7բ* Յորդորակ ազնիւ – *Դասքն հրէական, / էին պահապան… բ. 27բ-9բ* («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ, արփիանըման փայլեաց հոգի Կուսին…**

* Ծնթ. Անխորագիր, միահիւսուած է Յորդորակին:

8. *29բ-31բ* Գանձ Հոգոյ Գալստեան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ լուսն արտափայլեալ հոգին Աստուած առ մեզ… ա. 31աբ* Տաղ Հոգոյ Գալըստեան – *Այսաւր Սուրբ Հոգին Աստուած եկեալ յաշխարհս…*

9. *32աբ* Տաղ անառակ որդոյն է ասացեալ – *[Ա]ռ Հայրդ աղաղակեմ, անառակին որդոյս ողորմեա՛…*

10. *32բ-4ա* [Տաղ խաչատուր Կեչառեցի վարդապետի ասացեալ. ձեռ. 33, 206բ] – *Ես եմ կորուսեալ ոչխար… ո՛վ կեչառեցի, մեղաւք ընկղմեալ ի մեղաց ծովէն, / չանք արա՛յ ելանել ի յեզր, որ չայրիս յանշէջ գեհենէն:*

11. *34ա-6բ* [Տաղ Յոհաննու Պլուզոյ՝ փոխման Աստուածածնին. ձեռ. 3986, 104ա] («Ա-Ֆ») – *Առաջնաճաշակ պըտղոյն, / մահուան առաջին մարդոյն…*

12. *36բ-7բ* Աւետեաց Աստուածածնին («Ա-Ֆ») – *Աւետի՛ս քեզ, Մարիա՛մ, զոր Գաբրիէլ սկըզբնաւորեալ…*

13. *37բ-8բ* Երգ Աստուածածնի՝ Որդի իմ հոգոյս – *Սեաւ եմ, գեղեցիկ…*

14. *38ա-43բ* [Տաղ ի տէր Ներսիսէ ասացեալ] – *Զհաւատացի խոստման բանին եւ ոչ տեսլեամբըն շուշանին…** ա. *43աբ* [Փոխ]** – *Կանանց անէծքն լուծանի…*

* Ծնթ. Տաղի սկիզբը ձեռագրում չկայ, իսկ շարունակութիւնն էլ զանազան տաղերից բաղուածոյ է, ևմմտ. Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԳ., Գանձարան, գիրք Ա., Անթիլիաս, 2008, էջ 425:

** Ծնթ. Նոյն տեղում, հտ. ԺԳ., գիրք Բ., էջ 1381:

15. *66բ-70բ* Գանձ սրբոց Հռիփսիմեանցն – *Ա<ա>նտանաւր ծագէ արեւն…*

16. *71ա-4ա* Գանձ սրբոց կուսանացն («Ի ՓԱՌՐՍ») – *Ի սկըզբան էի՛ր, / իսկակից Բանիդ, / ի լուսոյ լուսի՛ր…*

17. *74ա-8բ* Գանձ Մեծի Երկուշաբաթին («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գերագոյն գոյից, / գերայհրաշ էից, / գերիմաստ վեհից… ա. 77ա* [Տաղ Մեծի Երկշաբաթոջ աւուրն]* – *Անդ ի մէջ դրախտին… բ. 77բ-8բ* [Նորին յորդորակս ի նոյն խորհուրդ]** – *Ադամայ ստեղծաւղն եկեալ իւր պատկերն ի տես…*

* Ծնթ. Խորագրի վերականգնումն ըստ Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԳ., Գանձարան, գիրք Ա., Անթիլիաս, 2008, էջ 600:

** Ծնթ. Խորագրի վերականգնումն ըստ Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԳ., Գանձարան, գիրք Ա., Անթիլիաս, 2008, էջ 599:

18. *78բ-81ա* Զորրորդ Կիրակէէին, ի մեծատուն Ղազար («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ խորհուրդ սոսկական, որ նորոգեաց զաշխարհս ամենայն…*

19. *81բ-4ա* Գանձ Կիւրակոսի եւ Յուղիտայ («ԳՐԻԳՈՐԻ Է») – *Գերապայծառ արբիդ երկնային, / խոնարհեցար յերկիր ըստորին…*

20. *84ա-6բ* Գանձ սրբոյն Գէորգայ զօրավարին («ԽԱԶԱՏՈՒՐ») – *Խընդա՛ հրաւէր, մանկո՛ւնք Սիոնի…*

21. *86բ-90ա* Գանձ Վարագայ Սուրբ Խաչին («ԳՐԻԳՈՐԻ Ե ՍԱ») – *Գլուխն եկեղեցոյ, վէմըն հաւատոյ եւ նեցուկն յուսոյ…*

22. *90ա-3բ* Գանձ երորդ աւուր Ծնընդեան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մաքուր եւ անբիծ Սուրբ Աստուածածնին… ա. 93աբ Մվ զարմանալի խորհուրդս այս մեծ յայտ[ն]եալ…*

23. *93բ-7բ* Գանձ երորդ աւուր Ծնընդեանն Քրիստոսի՝ ի խաչատուր («ԽԱԶԱՏՈՒՐ») – *Խորան լուսոյ Աստուծոյ Բանին հարան երկնաւոր… ա. 96բ-7բ* [Փոխ] – *Քրիստոս Բանըդ Հաւր, ծնունդ անժամանակ… (տե՛ս նոյն տեղում, էջ 174):*

24. *97բ-9բ* Գանձ Զորրորդ աւուր Ծնընդեան («ԳՐԻԳՈՐԻ Է») – *Գոյին անեղի, անճառ, անհասի, անիմանալի…*

25. *100ա-1ա* [Տաղ Գալըստեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, տե՛ս նոյն տեղում, էջ 317] – *(սկ.) /// եկեալ ի տաճար, կատարելով նայ զաւրէնս…*

26. *101ա-4ա* Գանձ Ղազարու Յարութեանն («ԳՐԻԳՈՐԻ Է ՍԱ») – *Գոչումն ըղձական, գովասանական, գոհայբանական…*

27. *104բ-8բ* Գանձ նաւակատեաց Շողայկաթին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մաքրեալ տաճար սուրբ տերունական…*

28. *108բ-17բ* Գանձ Փոխման Աստուածածնին. առաջի աւուրն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ հրաշակերպ վեհին, սաւառնացեալ… ա. 114բ-5բ* Տաղ Փոխման Աստուածածնին – *Այսաւր Գաբրիէլ հրեշտակնայպետն եկեալ… բ. 116ա-7բ* [Փոխ] – *Անարատ տաճար, առագ[աստ] լուսոյ… (տե՛ս նոյն տեղում, էջ 1128):*

Ծնթ. Վերականգնումներն ըստ Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԳ-ԺԴ., Գանձարան, գիրք Ա-Բ., Անթիլիաս, 2008:

Գ. *44ա-62ա* Սահմանիք կարգաւորութեանն կուսանաց եւ պարկեշտ կանանցն, զոր խնդրեցին աղաչանաւք սուրբ Լուսաւորչին եւ ի վարդապետէ Մովսէսի, թէ զիարդ վարեսցին զկարգ սրբութեան եւ կուսութեան ի մէջ աշխարհիս եւ անկարգ ժամանակիս – *Այլ թէպէտ բարձեալ է վասն աւերման աշխարհիս մերոյ… որ է աւրհնեալ ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հոգոյն, այժմ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Դ. *62բ-6ա* Աղաւթք Անաստաս Բահանայի – *Տէ՛ր,*

մի՛ սրամտութեամբ քո յանդիմաներ զիս... եւ փրկեայ՛ զիս ըստ ողորմութեան քում, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն։

– *66ա* [Մեկնութիւն] – *Այլ գիտելի է, զի ոչ ասաց զԱստուածն քո կամ զԱրարիչն... եւ երկիր պագանես։*

Ե. *118ա-41բ* [Ի Կանոնագրոց]

1. *118ա-29բ* Նիկիայ սուրբ ժողովոյն է – *Որ կուսութիւն խոստանան եւ արհամարհեն... եւ արիւնն ի ձեռաց դիտին խնդրեսցէ։*

2. *130ա-8ա* [Կոչումն ապաշխարութեան, զոր ասացեալ է տեառն Յովհաննու Մանդակունւոյ Հայոց կաթողիկոսի] – *[Ե]րթայ քահանայն մեղուցեալովն ի դուռն եկեղեցոյն... եղեւ ամենայն աւրինանց պարտաւոր։*

Ծնթ. Խորագրի վերականգնումը ըստ Կանոնագիրք հայոց, հտ. Բ., Երեւան, 1971, էջ 296-304։

3. *138ա-40բ* Վասն զգուշութեանն սուրբ խորհրդոյն – *Եթէ տխմարութեամբ ճապաղէ ի սուրբ խորհրդոյն ի վերայ սեղանի Խ. (40) աւր... եւ գինքն ոչ ուրանայ, չաւգտի ինչ։*

4. *141աբ* Այս կարգ խոստովանութեան – *Պարտ է խոստովանողին ի ծնկաց լինել... առ Աստուած ոչ համբառնալով։*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, 1632 թ., Յերեւան, նոտրգիր

1. *142ա-6բ* Տաղ Ղարիպի, ասացեալ է ի Նաղաշ վարդապետէ – *Աստուծոյ մարդասիրին փառք յաւիտեան... եւ քեզ ամենքս երկիրպագեմք, Աստուածածի՛ն։*

2. *147ա-51բ* Գանձ թաղման մեռելոց («ՄԱՆՎԵԼԱՍ») – *Մինդ յիէն, բանդ ի սկըզբանէ, / յորժամ ծագիս փառաւք ի յերկնէ...*

3. *151բ-3ա* [Կանոն Զորոդ Կիրակէին (Տնտեսի)] – *(սկ.) /// [Նորոգ]եաց զա[շխարհս ամենայն, / զերկինս] կազմեաց [որպէս զխորան, զա]ւրս անմարմնոցն իբր զպաշտպան...* ա. *152ա* Մեռաւ մեծատունն փառօք... բ. *152բ-3ա* Յորդորակ ազնիւ – *Տե՛ս, որնտե՛ս, չէի հաւատարիմ...*

Ծնթ. Խորագրի վերականգնումը ըստ Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԳ., Գանձարան, գիրք Ա., Անթիլիաս, 2008, էջ 461։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

8ա Նորին ըստացողին մայր Մարիննոսին, *սիրով հայցողին, այլեւ գրծողին եւ փոխարկողին՝ անմիտ* Մայրանին, *տալ ողորմութիւն, կեանք եւ բարութիւն եւ առողջութիւն, աղ[աչեմ]։*

62ա Գրեցաւ թվին ՌԾԵ.ին (1606), Մայիս ամսուն է.ին, ձեռամբ անարժան եւ անպիտան ծառայ Յովանէս *դպրին, ի հին աւրինակին, որ կարդայ, մի՛ մեղայդրէք, Աստուած ողորմի՛ ասացէք կարդացողացս եւ լսողացս եւ որք ասացէք. ամէն։*

Տե՛ս Ժէ. դ. յիշ-f, Ա., էջ 198, Հմր 251։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *146բ (1632 թ., նոտրգիր)* Գրեցաւ տաղս այս ի Երեւան, *ձեռամբ տրուպ* Մարիամին, *թվին ՌՁԱ. (1632) ամի, Մարտի Գ., աւրն շաբաթի, որք եղանակէ՛ք, յիշեցէ՛ք զմեզ, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի նըմանէ. ամէն։ Հա՛յր մեր, որ երկինս։*

Տե՛ս Ժէ. դ. յիշ-f, Բ., էջ 471, Հմր 676։

2. *154ա (1801 թ., անարուեստ նոտրգիր)* Թվին *ՌՄԾ. (1801) սաստիկ բարկու[թիւն] հասաւ* Գողթընեաց *գաւառին վասն չար բռնայորաց, զի բազում գաւառք ավերեալ եւ մարդիկ վտարակեալ, տարագէմ փախուստ եղեալ, ցիր եւ ցան ամենայն տեղի, եւս մնացեալքն ոչ հանգիստ գտանեն տիւ եւ գիրէր (=գիշեր), հալեն ու մաշեն եւ զմեզ բազում նեղութիւնն, մինչեւ անյոյս լնելոյ ի կենաց, Աստուած ինքն այց արասէ։*

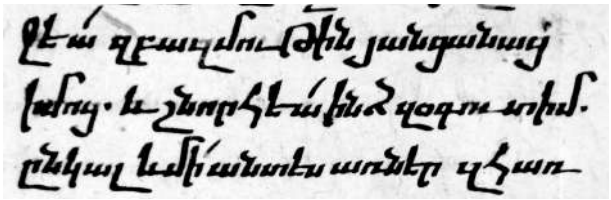
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «Ամենայն թագաւորութիւն աւերեալ՝ երկիցս, յաւուրն երրդի հարսան, Գանձարան», 11բ լս.՝ «Քո եւ զփրկութիւնս ասացի եւ ոչ թագուցի զողորմութիւնս», 14բ լս.՝ «Տէր մեր», 16բ լս.՝ «Արդարադաւ», 56բ՝ «Այբուբեն՝ Ա-Պ»։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

Ժէ. դար

ԹԵՐԹ՝ 10 (թ. 155-64). չգրուած՝ 163ա-4բ։ ՊՐԱԿ՝ 1×10։ ՆԻԻԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,2×10։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9×6)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 157ա)։ ՏՈՂ՝ 14։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական (155ա)։ Զարդագիր՝ թոչնագիր (155ա)։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, սպիտակ, ոսկի։



Նմուշ 155ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեւեր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

155ա-62բ Աղաւթք խաւսակցութիւն է առ Աստուած՝ դէմ յանդիման։ Ընկա՛լ զսա ընծայ յիւէն որպէս գրաւական եւ սովաւ հանապազ խօսեա՛ ընդ Աստուծոյ առտաւուաւ – *Տէ՛ր Յիսուս, դու ես իմ օգնական... թէ բազում նեղութեամբ պարտ է մեզ մտանել յայն հանգիստն։ Եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն (ունի Ա-ԻԴ. հատուածահամարներ)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

160բ (եղծած) /// տէր /// գրագրի մօտն, որ մարդ խօսեցաւ այսպէս, սխալ կու գրէ։

161բ Ջանպիտան, ապիկար գրիչս ի չաղաւթս քո յիշել մաղթեմ։

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *163ա-4բ՝ «Ա-Ֆ», 164բ՝ «Այն է իւրն Յունան»։*

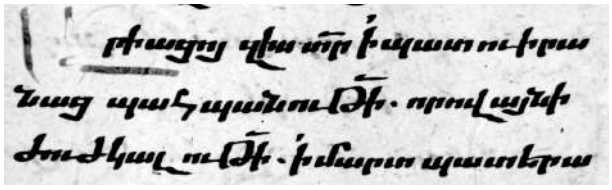
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *164բ՝ թռչուն։*

ՋԵՌԱԳԻՐ Գ.

ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Տեփանիկ։

ԹԵՐԹ՝ 56 (թ. 165-220). չգրուած՝ 165աբ, 208բ-9ա, 220բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Ե×12 (Ա, Դ 10)։ ՆԻԻԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,2×9,7։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5×7)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 185ա)։ ՏՈՂ՝ 15-18։



Նմուշ 185ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեւ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

166ա-208ա [Ս]րբոյն եփրեմի խորին Ասորոյ է ասացեալ Յաղագս առանձնակի յոգելոյ – *Տէ՛ս, Տէ՛ր, զտառ[ապ]անս իմ եւ ըզցաւս հոգոյ իմոյ, բազմամեղիս ողորմեա՛… եւ վերաւրհնեցից զամենասուրբ երրորդութիւնդ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից։*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԷ. դ., բոլորգիր, նոտրգիր

209բ-20ա Ասացեալ Մատեան ողբերգութեան Գրիգորի Նարեկայ վանից վանականաց, ի հոգեմատեան հոետորի եւ հայոց փիլիսոփայի ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ

1. *210ա-6ա Արդ, որ ոք եւ առցէ զայս դեղ մաղթանաց… եւ քեզ ընդ Հօր, Հոգովդ Սրբով փառք յաւիտեանս. ամէն (Բան ԿՁ.)։*

2. *216ա-8բ* Վերստին խաւսք ընդ Աստուծոյ – *Թագաւոր բարձրեալ, հզաւր, ահաւոր… միապատիւ զուգականութեան երէկ եւ այսաւր եւ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն (Բան ՀԳ.)։*

3. *218բ-20ա* Վերստին նորին հսկողի ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ – *Եւ արդ, զի՞նչ գործեացես, ա՛նձն իմ կորուսեալ… եւ ի ծնունդս նոցա եւ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն (Բան Ղ.)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

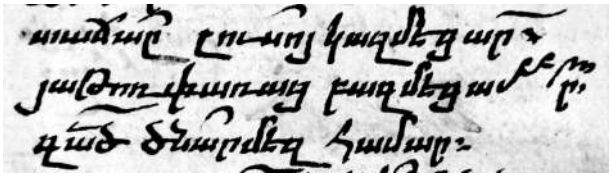
208ա Ով որ կարդայ, մեղաւոր Տեփանիկս *յիշեա՛ ընդ խօսս Աստուծոյ, եւ ինքն յիշեալ լիցի. ամէն։*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *208բ՝ «Սայ է կարապետ յաւուր գալըստեան Փրկչինդ եւ ///, Հայր մեր, որ յերկինս եւ սուրբ եղիցի կամք քոյ յերկինս, ասացեալ Մատեան ողբերգութեան Գիրիգորի Նարեկայ վանից»։*

ՋԵՌԱԳԻՐ Դ.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 12 (թ. 221-32). չգրուած՝ 232բ։ ՊՐԱԿ՝ 1×12։ ՆԻԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,2×10։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5×6)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 224ա)։ ՏՈՂ՝ 16։



Նմուշ 224ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին խոնաւութեան ու աղտոտուածութեան հետեւ, հիմիի կարը թուլացած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

221ա-30ա [Տաղ]

1. *221ա-3բ* Տաղ բարառնաբար ի Սուրբ Աստուածածնէն խաչ – *Աստուածածին սրբուհին, / ամէնաւրհնեալ տիրուհին… ա. 222ա-3բ* Փոխէ զձայն – *Ով Սիմէոն ծերունի… փառաւորել զիս ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգոյն Ճշմարտի։*

2. *223բ-4բ* Տաղ Հոիփսիմեանցն – *Երջանիկ, հոգիահրաշ, երանելին սուրբ Հոիփսիմէ… արքայուհի առեւելեաց, / տանս Արամայ դշխոյ փառաց։*

3. *224բ-5բ* Տաղ փոխման Աստուածածնին («Ա-Ի») – *Աստուածածի՛ն մայր լուսոյ, / տաճար բանին Աստուծոյ… փրկել ի չար փորձանաց, / պահել անփորձ ի դիւաց։*

4. *226աբ* Տաղ ննջեցելոց («Երգ Արիստ») – *Եկայք այսաւր, եղբա՛րք ամէն… Հանգիստ ասաց գմահ մեռելին, / ա̲ժգոհութիւն արարողին /// (վջ.)։*

225բ ստ. լս. գրչից՝ «Աւրինակն պակաս էր։ Տէր Ոսկան»։

5. *227ա-30ա* Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ – *Դարձեալ որք ինձ համեմատին, / եւ կուր աչաւք լոյս անուանին… առաքելոց նորոյ կտակին, / եւ ոչք նոքաւք հաւատացին։*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ. դ., շղագիր

231ա [Սմբատ Շահազիզ, երգ մեռնող հայրենասէրի] – *Ազնիւն ընկեր, մերանուն էմ ես, / բայց հանկիստ էմ ես հոգով… խեղճութուն հայոց ազգի, / կարմրացբար միածիր (=մտածիր), օշգուքուն։*

Տե՛ս Սմբատ Շահազիզ, Բանաստեղծութիւններ, Երեւան, 1956, էջ 41-42, զգալիօրէն տարբեր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

225բ Մեղաւոր գծողս յիշեա՛ յաղաւթս քո:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *231բ (1662 թ., նոտրգիր) ես՝* Ղազարըս *գրեցի, օվ կարդա, մէ-մէ բերան ողորմի ասէ՛ք, Աստուած ողորմի, ի թվին հայոց ՌՃԺԱ. (1662):*

2. *232ա (1803 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՄԾԲ. (1803) ես՝ տէր* Գէորգս, *գնացեալ էի* Մեղրի, *նորընծայ տէր* Ծատուրն *այս գիրքս ուզեց, պիտի ողորկիմ որ իւր:*

3. *232ա (1806 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՄԾԵ.ին (1806) էկն իմ ձեռս տէր* Ծատուրիս *Դէքտէմբերի ժ. (10):*

4. *231ա (1876 թ., շղագիր)* Եղիսէ *այս գրըն գրեաց* Յուսան *Տէր* Վարդանով՝ *եղբար* Յարութիւն, Գիլբաստ, Ջավահիլ, Սարայ՝ *քուր, եղբայր ամեկանի յետ, Ռյիե. 1876 Մայիսի 8:*

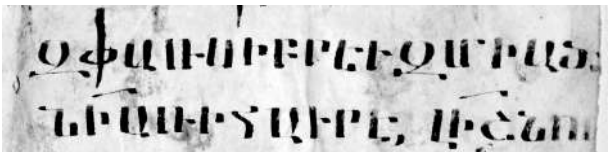
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *230բ՝ «Աստուածածին ամէնօրհնեալ, / զպաղատս մեր ընկա՛լ... Աստուած բարեխօս լե՛ր ի փորձանաց գմեզ փրկել», 231բ՝ «Հարենիք սրբազան, իմ սուրբն հաշխար, թուր չունէմ քեզ հովքս անդադար», 232բ՝ «Տէր Գէորգէ անարժան, / էր գին չի ունի, միշտ է աժան, / զի տակէտաց չեմ մին լման, / իսկ իմաստնոցն էմ մէտասան»:*

3425
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

(բաղկացած 5 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 204: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով. մէջքը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ. դոնակինը՝ կապոյտ կտաւ (1944 թ. նորոգում): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Դ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Յովհաննու: Ժ. դ.: ԲԳ (վջ.)՝ ստացուած 1 թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումով եւ ընդերկայնակի ծալումով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 19,5×15. երկսիւն (19×11). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա). տող՝ 9-10: Ունի ստ. լս. համաբարբառ: Կարդալ. Գբ՝ «յԱստուծոյ. անուն նմա Յովհաննէս... որ լուսաւոր առնէ զա[մենայն]», Բա՝ «եւ բանն մարմին եղեւ... սա է՝ զորմէ», Բբ՝ «[վկայութիւ]նն Յովհաննու, յորժամ առաքեցին... խոստովան եղեւ եթէ ես», Գա՝ «Եսայի մարգարէ... ես մկրտեմ զնեզ ջրով» (Ա. 6-26):



Նմուշ Բա

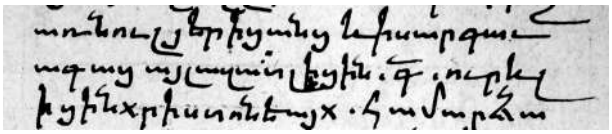
ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին եւ դոնակը պատռուած, կապիչներից մէկն ու գամերն ընկած, լուսանցակողերը աղտոտուած:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Դբ՝ «կազմված է Մատենադարանի կազմատանը, 1944 թուի Հոկտեմբերին, Լ. Խաչիկյան»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 31 (թ. 1-20, 101-11): ՊՐԱԿ՝ 1-2×10+11 (ԺԱ): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 16ա): ՏՈՂ՝ 21-22:



Նմուշ 16ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Բնագրի մէջ՝ Օսմանեան թագաւորների հերթագայութեան ծառակերպ պատկեր, բոլորը պատկերուած օձագլուխ տեսքով՝ 101ա («Ոսմանճուխ գեղջէ»): Լուսանցազարդ՝ վիշապ՝ կոկորդում խրուած խաչագլուխ նիզակ (104բ): Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեւեր, սկ., վջ. եւ մէջտեղից անորոշ բանակի թերթեր թափուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *11ա-20բ, 1ա-10բ* [Անանուն ժամանակագրութիւն] – *(սկ.) /// լուսաւորէր զազգն Հայաստանեայ եւ ի սրբոյն Գրիգորէ մինչեւ ի հայ թվականն ՄԽԹ. (243) ամէ ցուցից եւ պատճառ դնել թվականն հայոց... 20բ ի ֆռանկաց եւ ի հռոմոց յարուցն թագաւոր /// (մէջտեղից թափուած) /// 1ա [գեր]եզմանէն եւ տայրել եւ ի տեղոջն շուն գենել... 10բ ի թվին ՉԽԹ. (1300) դարձեալ եմուտ խազանն բազում զօրօք ի Մսր... եւս առաւել ի Սեւաստ/// (վջ.):*

Տե՛ս Անանուն ժամանակագրութիւն, Երեւան, 1940, էջ 11-29:

Բ. *101ա-11ա* եւ Հոո[ո]մաց թագաւորաց կարգն այս է, զոր Ոսմանցիք վերայկոչեն նոցայ անուն: Այս է պորտէպորտ ազգ նոցա մինչեւ ի մեզ ի մերում ժամա-

նակիս – *Առաջինն Ոսման անուն մէկ շինական հողագործ տաճիկմ... ի թվին Ռհե. (1596) սուլթան Մուհամատն գնաց անթիւ հեծելով... եւ թալան շատ գո/// (վջ.)։*

Տե՛ս Մաշտոցի անուան մատենադարանի ձեռագրերի ցուցակ, հ. Ա., կազմեց Կ. Յակոբեան, Երեւան, 1951, էջ 165-177։

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ժէ. դ.

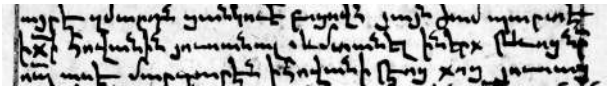
111բ Յաղագս կշռոյ – *Տաղանդն կշռոյ անուն կոչի եւ է կշռով... դահեկանն Ջ. դանկ, որ է /// (վջ.)։*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «1350/3425», 11ա՝ «3425, ժէ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ժէ. դար

ԹԵՐԹ՝ 6 (թ. 21-6)։ ՊՐԱԿ՝ 1×6։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (13×7,1)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 25ա)։ ՏՈՂ՝ 37։



Նմուշ 25ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ հանգուցագիր (ուրուագծային)։ Գոյներ՝ կարմիր, սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեւր, սկ. եւ վջ. անորոշ բանակի թերթեր թափուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *21ա-3բ* [Ղուկասու Լօտեցւոյ. ձեռ. 746, 86բ] Քարոզ ի բան Սողոմոնի, որ ասէ. Յիշեա՛յ զԱրարիչն քո աւուր մանկութեան քո եւ գնա՛ դու ի հանապարհս արդարութեան մինչեւ եկեալ իցեն ջուրք չարութեան քո, որս ասիցես՝ Ոչ են կամք իմ ի դոսայ – *Եւ ասեն իմաստունքն, թէ Դ. բան առանց մեր կամացն լինի... եւ մնալ ծերութեան եւ կամ մահու ժամանակին։*

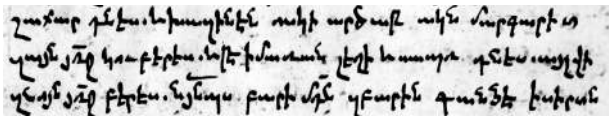
2. *23բ-6բ* [Ղուկասու Լօտեցւոյ. ձեռ. 746, 54ա] Քարոզ ի բան Յոբայ նահապետին, որ ասէ. Աղաւթք իմ սուրբ էին եւ ճշմարիտ առաջի Աստուծոյ – *Եւ նախ զայս պարտ է գիտել, թէ քան զամենայն առաքինութիւն պատուական է աղաւթքն... սատանայ մեղաւք սպանէ եւ զրկէ ամենայն բարեաց /// (վջ.)։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Գ.

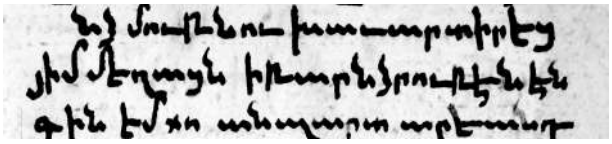
ժէ. դար

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր (27ա-32ա, 48բ, 53ա-9բ), Յակոբ երէց (77ա-81ա, 88ա-93ա)։

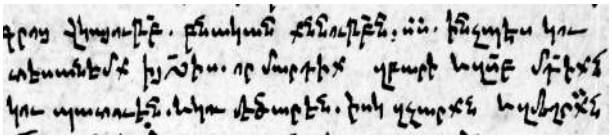
ԹԵՐԹ՝ 62 (թ. 27-76, 88-100). չգրուած՝ 36բ, 70բ։ ՊՐԱԿ՝ 1-8×10 (3՝ 6, 5՝ 5, 6՝ 9, 7-8՝ 12)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11-13,5×8-8,5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր՝ 27ա-32ա, 48բ-50բ, 53ա-9բ (նմուշ՝ 30ա, 50ա, 53ա), բոլորգիր՝ 32բ, 37ա-48ա, 52ա, 59բ-68բ, 69բ-70ա, 71բ-4բ (նմուշ՝ 41ա, 60ա, 74ա)։ ՏՈՂ՝ 14-24։



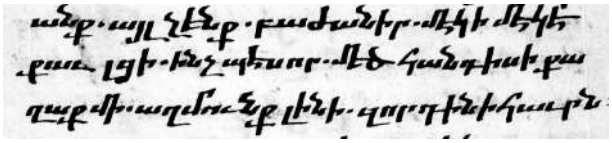
Նմուշ 30ա



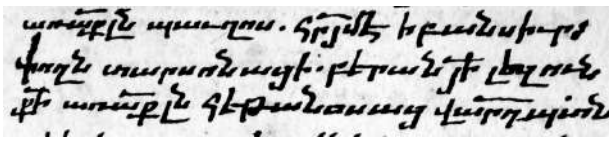
Նմուշ 50ա



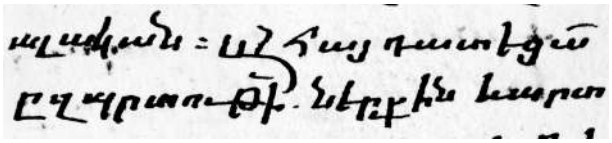
Նմուշ 53ա



Նմուշ 41ա



Նմուշ 60ա



Նմուշ 74ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ հանգուցագիր (31ա)։ Գոյներ՝ կարմիր, սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեւր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *27ա-31ա* [Քարոզ] – *(սկ.) /// կատարումն հասնի։ Ապա երբ մեղաց գինին ի գլխէն թափի... եւ մատնին ի կորուստն յաւիտենից, որոց եւ փրկեսցէ Քրիստոս Աստուած զամենայն հաւատացեալս անուան իւրոյ։*

2. *31ա-2ա* [Աղօթք] – *Այլեւ զիւր զամենայգաւր բազումն իւր տարածեսցէ Քրիստոս Աստուածն մեր եւ*

զձեզ... ի հոգի եւ ի մարմինս ձեր առ հասարակ հաւատացելոց Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. ամէն։

3. *32բ* [Վասն արարչութեան] – *եւ [յ]որժամ ապըստամբեցաւ սատանայ, այնժամ հրամեաց Աստուած... ԼԹ. գարէհատ է։*

4. *37ա-44բ* [Վասն զՔրիստոս ուրացողացն եւ վասն յիշոցատուացն] – *Յայնժամ վա՛յ եւ եղուկ է ուրացողացն... յայնժամ վա՛յ յիշոցատուացն... եւ տանի երկնից արքայութիւն եւ փառաւորէ եւ զարդարէ անթառամ պսակաւ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն։*

5. *45ա-8ա* [Ղուկասու Լօռեցւոյ. ձեռ. 746, 28ա] Քարոզ ի բան Սողոմոնի, որ ասէ. Մահ եւ կեանք ի ձեռն լեզուի է, եւ որ ընմբռնեն զնայ, կերիցեն զպտուղ նորա – *[Ա]ռաջին խրատ վասն մարմնաւոր կենաց[ս] է... այլ մարմին ի մէջ մեղացն հեշտանայ, եւ յիշոցնատուին հոգին /// (վջ.)։*

6. *48բ* [Աւետնութիւն Զաքարիայի՝ հօրն Յովհաննու. ձեռ. 1642, 234ա] – *Աւրհնեալ Տէր Աստուած Իսրայէլի...*

7. *48բ* Զայնգիտ այսպէս առա՛յ – *Կալ ի Ջատկէն մինչեւ ուր ես... եւ գիտանէս զձայնն։*

8. *48բ Բ.շաբթի՝ Հրեշտակաց, երկնօրր, Գ.շաբթի՝ Մարգարէից, լերինք, Դ.շաբթի՝ Աստուածածին, Աստուածածի (՞), Ե.շաբթի՝ Առաքելոց, առաքեալք, Զ.շաբթի՝ Խաչի ասայ, բարունակեալ։*

9. *49ա-50բ* Տաղ ազնիւ՝ ի վերայ հոգւոյ [ի Խաչատրոյ Կեչառեցւոյ. ձեռ. 1639, 204ա] – *Ես եմ կորուսեալ ոչխար, / մոլորեալ ի սուրբ քո հաւտէն... զաշխարհս բարեխաւս ունիմ առ ծնեալ Աստուածդ ի կուսէն։*

10. *52ա* Նախ եւ առաջին. Թագաւորի որդիքն, որ չէին ապրել... եւ որդին ոչ գթաւ։

11. *53ա-8ա* Քարոզ ի բանն, որ ասէ առաքեալ Պօղոս, թէ՝ Փող հարկանի, եւ մեռելք ի Քրիստոս յարիցեն անապական մարմնով. աւգնեա՛ – *Վարդապետք ասացեն, թէ Բ. բան յայտնի է հասարակաց յարութիւն... որով զամենայն հաւատացեալս իւր արքայութեան փառացն արժանաւոր առնէ Քրիստոս Փրկիչն մեր, որ է աւրհնեալ ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս։*

12. *58ա-9բ* Վասն արտասուաց՝ ի բանն, որ ասէ. Եղից զարտասուս իմ առաջի fn – *Գերայմեծար եւ փառաւորեալն ի մէջ սրբոց մարգարէն Դաւիթ հրամայէ... զի անցուսցէ զցասումն եւ զպատուհասն ի յանցանաց մերոց եւ Քրիստոսի մարգայսիրին փառք յաւիտեանս. ամէն։*

13. *59բ-67բ* [Քարոզ] – *Երանելի բնութիւն եւ միայն հզաւրն թագաւորն... եւ ի յապագաիցն չարեացն եւ ի մեղացն պահեսցէ խնամօք ողորմութեան իւրոյ. ամէն։*

14. *67բ-8բ* [Նախերգան fարոզից] – *Մվ աղբեր կենդանութեան եւ արմատ անմահութեան... վասն քո եւ քեւ յայտնեցից սակաւ ինչ զիմաստ բանիս, որ ասէ։*

15. *68բ-9ա* [Յայսմ աւուր յիշատակ է ֆաջ ճռետուրին եւ տիեզերալոյս վարդապետին մեծին Գրիգորի, աշակերտին Յոհաննու Որոտնեցոյ է կոչեցեալ. ձեռ. 2330, 210բ] – *Արփիական լոյս, անշիջանելի ճառագայթ... ըստ այսմ բանիս, որ ասէ։*

16. *69բ-70ա* Նեղոսի սուրբ հաւրն վասն խոռհուրդոց եւ վասն ոռովայնամոլութեան – *Զսկիզբն պտղաբերութեան ծաղիկն է եւ զսկիզբն առաքինութեան ժուժկալութիւն է... եւ եթոյ մարտակից լինի թշնամուն։*

17. *71ա* Գիրք Դանիէլ մարգարէի զայտեաց – *Եւ էր այր մի բնակեալ ի Բաբելոն... դուստրք տարոն յայնմիկ (չշարունակած)։*

18. *71բ-3ա* [Նախերգան] – *Արդ, բացից զբերան մտաց, / եւ առից գհաց կենաց... եւ զիս արժանի տալ ի տեսութիւն բանիս, որ ասէ։*

19. *73ա-4բ* [Նախերգան] – *Մվ գերագոյն [է]ակ եւ բազմահաւաք հանդիսարան... եւ բուռն հարցուք զտեսութիւն, որ ասէ։*

20. *77ա-9ա* [Մասն Զայնփաղ շարակնոցի] – *Բկ. Աւրհնեցէ՛ք զԱստուած մեր, աւրհնեցէ՛ք եւ սաղմոս ասացէ՛ք Տեառն Աստուծոյ...*

21. *79բ-81ա* Տաղ Մեծի ուրբաթուն խիստ լաւ («ԱՌԱՔԵԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ Է ՄԵԾԻ ՈՒՐԲԱԹԻՆ») – *Այսաւր Բանն Աստուած կացեալ յատենի, / վասըն յանցանաց նախահաւրըն դատապարտի... նոյն տալ քաւութիւն մեզ ամենայնի, / բազմամեղ բանիս երգաւղի՝ տէր Առաքելի։*

22. *81բ-4ա* [Հարցմունք եւ պատասխանիք] – *[Հարց.] Պարտ է իմանալ եւ գիտալ՝ որքան անկամ գրեցին զերուսաղէմ։ Պատասխանի. է. անկամ... Թէտալիոսի կամաւք ընդհանուր ժողովոյն սուրբ (չշարունակած)։*

23. *84բ* [Անուանք նախահարցն] – *Ադամ, Սէթ, Ենովս... այս են նախահայրքն Ադամայ՝ մինչ ի Նոյ... մինչ ի Քրիստոս։*

24. *84բ-5ա* Այս են նահապետք – *Նախ Աբրահամ ծնաւ զԻսահակ... սպան զնայ եւ անիծաւ յԱստուծոյ. այս քահանայ ունէր զդուստր (չշարունակած)։*

25. *86բ* [Վասն առաքելոց Քրիստոսի] – *Առաքեալքն Քրիստոսի Գ. անկամ առին զհոգին... Մարկոս եւ Ղուկաս ՀԲ. (72) աշակերտացն էին։*

26. *86բ-7ա* [Աւետարանք հանգստեան] – *Եւ իբրեւ լուաւ Յիսուս, եթէ Յովհաննէս մատնեցաւ։ Այս է Մատթէոս. գլուխ հանգստեան... ոչ է ծառայ մեծ, քան զՏէր իւր։*

27. *87բ* [Վասն պոռնիկ կանանցն] – *Ռայխափ, Ուդիտ, Թամար, Հռութն, Բերսայբէր. սոքայ են պաւո[ն]իկ կանայքն... եղեն նախայմարգ եւ Քրիստոսի շնորհացն ընդունակ։*

28. *87բ* [Զայնգիտ] – *Ամէն ուրբաթ հանգիստն ասա՛յ. երբ ԱՋ. ձայն լինիս, դու ԴՋ. ասա՛յ... դու ի տեղն ասա՛յ։*

29. ա. *88ա-9ա* Թօխաթցոյ Թադոսի ասացեալ ճոգոյ բանի տաճկերէն – *Պէնում չօխ տիլակում սէնտա, / սանղայ տափույայ կալմիշամ…* բ. *89բ-93ա Թադոսու տիլակի հախտան տիլար քի / մախսուտայ էրայ շաղաւաթուն պէնում իլայ…*

Տե՛ս Յուցակ հայերէն ձեռագրերի հայատառ թուրքերէն նիւթերի եւ հայատառ թուրքերէն ձեռագրերի, կազմեց Յ. Ստեփանեան, Երեւան, 2008, էջ 62:

30. *93բ-5ա* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ] Քարոզ վասն հիւրընկալութեան – *Ի մէջ ամենայն կենդանեաց, որ գաւառն առէ, միայն շունն, որ զնման եւ զաննման կենդանիք… եւ սիրել է գհիւրն (Զմեռան, ՀԴ.):*

31. *96ա-100ա* [Աշխարհացոյց Վարդանայ Արեւելցւոյ] – *Իսկ աշխարհն Պարսից Խորասան է, որ ասի Արեւելք… Ափրիկէ Փիւնիկէ է եւ ունի Հրաստան (չշարունակած):*

Տե՛ս Աշխարհացոյց Վարդանայ վարդապետի, աշխ. Հ. Պէրպէրեանի, Բարիզ, 1960, էջ 51-52, 59-69:

ՅԱԻԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. *33ա* (ԺԷ. դ., նոտրգիր) [Վարդանին մեծ գովութիւն. ձեռ. 3276, 48բ] – *Այլեւ զգլուխն եւ պսակ բանիս արասցուք իբրեւ զթագաւորական կնիք… Տէ՛ր մեր Յիսուս Քրիստոս, Ռ.(1000)պատիկ հաստուսցէ:*

2. *34բ* (ԺԷ. դ., բոլորգիր) [Տաղ վասն ըմբռնման Քրիստոսի] – *Ռամական (=հռոմէական) գընդին ըզՏէրն ըմբռնեցին, / պեղծ փարիսեցիք գըպըրին հրէական դասին… քննեալ հարցանեն սուտ վկայս բերեն զմ/// (վջ.):*

3. *34բ* (ԺԷ. դ., բոլորգիր) [Տաղ ճոգոյ ի խաչատուր կէշառեցո ասացեալ. ձեռ. 1639, 204ա] – *Ես եմ մոլորեալ ոչխար, / մոլորեալ ի սուրբ քո հաւտէն… տո՛ւր ինձ փըրկութեան նշան, / վարգագոյն արեամբդ, որ ի քէն:*

4. *33ա* (ԺԸ. դ., շղագրանման նոտրգիր) [Աղօթք սրբոյն Յոհաննու Ոսկիբերանին՝ ասացեալ վասն ամենայն մեղաւորաց. ձեռ. 609, 225բ] – *Անսկիզբն Աստուած եւ անհասանելի, բա՛ց զաչս սրտի իմոյ… Թո՛ղ, Տէ՛ր, զմեղս իմ եւ թեթեւացո՛ ծանրը /// (վջ.):*

5. *33բ-4ա* [Նորին Յակոբի ասացեալ ի վերայ Երուսաղեմի… ձեռ. 1636, 137բ] Այս տաղ է («ՅԱԿՈԲ ՔԱՀԱՆԱՅԻ») – *ՅԱստուածոյ շինեալ քաղաք պատուական, / ցանկալի զվարթնոց եւ որդոց մարդկան… Ի Գետսամանի ձոր արքունական, / ուր Աստուածածին գիրն է եւ տապան, / անդ է լինելոց ահեղ դատաստան / Սուրբ Յերուսաղեմէ /// (վջ.):*

6. *35ա-6ա* [Աղօթք Առաքէլ վարդապետի ասացեալ. ձեռ. 3504, 167բ] («Ա-Մ») – *Աստուածածին ամենօրհնեալ / ըզպաղատանս մեր ընկալ… ի փորձանաց զմեզ անշէջ հրով ազատելով:*

7. *36ա* [Գիր բնոյ] – *Մաքսիմիանոս, Մարտիանոս, Ամղմիքոս… եղիցի քուն ծառայի Աստուծոյ այս անուն:*

8. *51աբ* [Մեկնութիւն իմն] – *Քահանայ [յ]որժամ ասէ, զի խոստովանիմ, նշանակէ… նշանակէ զիջում Քրիստոսի յ/// (վջ.):*

9. *52բ* Թագաւորն Սենեքարեմ սերտարն Հռափսակ ՃՁԵՒ. (185000) հոգով գնաց Երուսաղէմ, աղաւթեաց եսայի, թագաւորն Երուսաղէմի էզեկիայ էր:

10. *70ա* [Տաղ] – *Պէտ[ր]ոս ասաց Պ̲ողոսին, / եղբա՛յր, գիշեր երազին… ոսկի խնձորին, վա՛յ, խայտ աղաւնի տեսայ:*

11. *71ա* [Տաղ ի վերայ սրբոյն Սարգսի] – *Ո՛վ երջանիկ սուրբդ Սարկիս, / մեծ զօրական հայոց աւգիս… քաչ մարտնջո̲ւ սուրբս Սարքիս, Տէ՛ր ողորմայ, Տէ՛ր ողորմեայ:*

12. *75աբ* [Աղոթք] – *Օրհնեալ է մարդ, այս էութիւնդ քո, Տէ՛ր մի եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոս… որք հաճոյ եղեն քեզ, Յիսուս Քրիստոս, Տէ՛ր մեր, եւ քեզ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգոյդ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

13. *76աբ* Բ. Իննեակ դաս հոգեղինաց երկնային, բարեխօս լերո՛ւք ընդ մեղաւորաց… Գ. Գաբրիէլ եւ Միքայէլ մեծ հրեշտակապետք, օգնական լերո՛ւք ընդ մեզ… Դ. Առաւօտ խաղաղարար, Քրիստոս բարերար… եւ աղերսեմ սուրբ Աստուածածին, լե՛ր դու բարեխօս առ Տէր վասն աւգի մարդկան:

14. *85բ* [Աղօթք բարեխաւսութեան] – *Աշակե՛րտք Քրիստոսի, Որդին Միածինին, / բարեխօս լերո՛ւք առ Տէր յաւո[ւ]ր աւետին… եւ մեզ մեղաւորաց դուռն ողորմութեան:*

15. *86ա* [Տոմարական աղիւսակ] – *Թուական, գիր դարոյ, եօթերակ, վերագիր, տանուտէր…*

16. *95աբ* [Գրբացի գիր] – *Կայր Մովսէս յերղեն (=հրեղէն) կարմիր ծովուն, արտասւեաց, եւ լուաւ Աստուած… 95բ Ես Աստուծոյ հրաման առեալ եմ գիմ չար կամաց…*

17. *100բ* [Դեղատոմս]. Վասն ղօլըն[ճ]ի – *Մո չար խոտ, սխտոր, ձէթ, յիրար խառնէ…*

18. *100բ* [Տաղ]

ա. *Սաստիկ հողմոց հանդիպեցայ, / տես, որ հ[ո]ղից սասանեցայ…*

բ. *Ամենեցուն շատ բան կառնես, / թէ զիս միայն կու տեսանես…*

գ. *Ի քեզ նայիմ զարհուրելով, / աչ եւ այեակ սասանելով…*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

31ա Եւս առաւել զստացաւղ գրոցս՝ զտէր (անունը եղծած), եւ զիմ հոգեւոր եղբայրն՝ զԱլիխսանոս սարկաւագն, եւ զիս՝ զանարժան գծօղս գնու[ա]ստ Գրիգորս, *եւ ազատեսցէ յայնպիսի գառն տանջանացն:*

52բ Ձգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա՛յ ի մեզ, Տէ՛ր, զգործս ձեռաց մերոց աջողեա՛յ ի մեզ, Տէ՛ր Աստուած Յիսուս Քրիստոս:

81ա Ո՛վ վարդապետ, տէր (անունը եղծած), ընկա՛լ զպատուական տաղս զայս եւ քաղցր ձայնիւ եղանակեա՛յ զսայ, ի մեղապարտ եւ յանարժան Յակոբ սոսկ իրիցուէս։

93ա Վա՛յ ինձ հազար բերան, զի զայսչափ տաճկերէն հոգեւոր բան քո (անունը եղծած), խնդրոց, ի մեղապարտ Յակոբ իրիցուէս եւ յաղագս փութացուցանելոյ նորայ ի կիւրակի օր գրեցի, թողութիւն շնորհեցէ՛ք, մեղա՛յ Աստուծոյ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *34ա (1803 թ., նոտրգիր) ՌՄԾՒ. (1803) եա՝ տի[րա]ցու Ղուկաս, գարցաւ ///։*

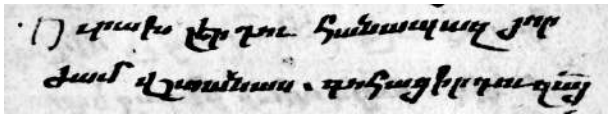
2. *88ա լս. (1803 թ., նոտրգիր) Այս է թվականին ՌՄԾՒ. (1803) <այս է թվականին ՌՄԾՒ.> եա՝ տիր[ա]ցու՝ Ղուկաս, գոուց(՞)։*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *34ա՝ «Գառնատ Աբէլի էի էր պատագ առաջին մարմն մոմ զաւալ խաչիին /// դու անմահ պատաե հաս օգոսթի մէչ հագ///», անկապակից տառեր, 74բ՝ «Աստուածածին ամենայն օրհնեալ ըզմեր պաղատանս մեր ///», 100ա՝ «եւ ունի Հրաստան ի նվաստ եւ անարժան ծառայ Աստուծոյ Տէր»։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Դ.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 12 (թ. 112-23). չգրուած՝ 114ա, 120բ-1ա: ՊՐԱԿ՝ 12: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10×7,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 117ա): ՏՈՂ՝ 15-16:



Նմուշ 117ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Զարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

117ա-20ա [Խրատ ոգոյշահ Յոհաննէս Պլուզէ. ձեռ. 2939, 505ա] («ՅՈՀԱՆ») – *Յամենայն մեղաց ի զատ, ասէ, դու կացի՛ր, / եւ յաւրէնս աստուածայինըս միշտ մերձեցի՛ր... նա զհաւատքն ու զբարի գործքն անտի ճանաչէ։*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, նոտրգիր

1. *112ա* (ԺԷ. դ.) [Մասն բառոզի իմն] – *Դարձեալ վարդապետք ասեն՝ երբ ստեղծեաց Աստուած զԱդամ... նայ զայն մեղաց անունն տան կամ գող կամ զարկող (չշարունակած)։*

2. *112բ* [Մեկնութիւն իմն] – *Քան որ ասէ գառն Աստուծոյ նշանակէ... զոր առնէին առաքեալ։*

3. *113ա* [Մասն բառոզի իմն] – *Դիտելի է, զի ասեն վարդապետք, թէ Ք. բան Աստուած մարդկան ազգս... ունի վասն հոգոյն անմահութեան։*

4. *113բ* [Հայատառ լատիներէն աղօթք] – *Պաթըր նաւստր սանդի ֆիջէտր...*

5. *114բ-6բ* [Մննդաբանութիւն] – *[3]որժամ եւ Ադամ ի դրախտէն, նախ ծնօ զԿաին... եւ եղեն վըրէժխնդիր դինային։*

6. *120ա* (ԺԸ. դ.) Գիր լեզվի կապի – *Անուն Աստուծոյ Ռ. (1000) է... լինի ի վերայ ծառ։*

7. *121բ-3ա Բարերար Տեառնէ ամենակալէ, անճառ եւ անհաս... Հօրէ Աստուծոյ անեղէ եւ անճառելի Հօր ծոցածին Բանէ... Այլեւ հրամայէ նախամարգարէն Մովսէս թէ՝ Աւրհնութիւն Տեառն ի վերայ լերացն... Այլեւ գերակատար աւրհնութիւն, որ եղեւ գալստեամբն Քրիստոսի...*

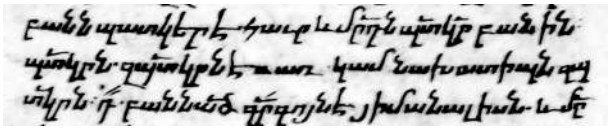
8. *123բ* [Տաղ] – *Վարժել ունիս ցուցմամբ բանիս առադրելով, / զարմենականն չափակցութեան թուականով... լիով ուսեալ, որ բոլորիցն է ծանուցիչ։*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *114ա՝ «Արգիլատն ու պետ ուսա՛յ Ջ. զուրիշ», 123բ՝ «Գառ յանարատ Աբէլի էր պատարագ առաջի օրհնեսցի»։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ե.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 81 (թ. 124-204). չգրուած՝ 195ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ժ×12 (Ա 8, Դ-Ե՝ չիք, Զ 1): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 125ա): ՏՈՂ՝ 23:



Նմուշ 125ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեր, ընդմէջ թ. 155-6ի գրեթէ 35 թերթ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

124ա-94բ Յաղագս Աստուածաբանութեան՝ ի սրբոյն Դիոնիսոսէ – *Հարցումն. Զի՞նչ է անճառելի աստուածաբանութիւնն եւ զի՞նչ է ճառելի։ Պատասխանի. Անճառելի բնութեան եւ էութեան բան...*

1. 126աբ Վասն յօխտեանց – Հարց. Քանի՞ են յօտնքն [=յաւիտեանքն]...

2. *126բ-8ա* Յաղագս կենաց – *Հարց. Ի քանի՞ս բաժանի կեանք...*

3. *128ա-9ա* Վասն սիրո եւ բարու – *Հարց. Ջի՞նչ է, որ կոչի Աստուած սիրող…*

4. *129ա* Վասն հրեշտակաց – *Հարց. Ջի՞նչ է իմացական եւ իմանալինն…*

5. *129ա-30բ* Վասն տեսլեան հրեշտակաց – *Հարց. Վա՞ստ էր աստուածաբան մարգարէքն զտեսիլ երկնայնոցն…*

6. *130բ-1ա* Վասն դասուց հրեշտակաց – *Հարց. Որքա՞ն է թիւ դասուց հրեշտակաց…*

7. *131բ* Վասն հասարակութեան եւ [յ]ատկութեան հրեշտակաց – *Հարց. Ջի՞նչ է երկնայնոցն հասարակ եւ զինչ յատուկ…*

8. *131բ-2բ* Յաղագս հաճանայապետութեան – *Հարց. Քահանայապետութիւն որպէ՞ս է ի հրեշտակս եւ որպէ՞ս է ի մեզ…*

9. *132բ* Վասն հոգոց եւ հրեշտակաց – *Հարց. Որո՞վ զանազանին հրեշտակք հոգի մարդո…*

10. *132բ-3ա* Վասն հրեշտակաց եւ թվոց – *Հարց. Ջի՞նչ է Ռ.ք Ռ.ա (1000 1000ա) եւ բիւրք բիւրոց…*

11. *133ա* Վասն փառաբանութեանց հրեշտակաց – *Հարց. Քանի՞ հրեշտակապետի անուն ասի…*

12. *133աբ* Վասն աւուանց հրեշտակաց – *Հարց. Ջի՞նչ է փառաբանութիւն Թ. դասուց հրեշտակացն…*

13. *133բ-4ա* Վասն խօսից հրեշտակաց – *Հարց. Որպէ՞ս ասեն վարդապետք…*

14. *134աբ* Վասն դիւաց – *Ջամենայն հրեշտակս բարի արար Աստուած…*

15. *134բ-5բ* Վասն անկմանց դիւաց – *Որպէ՞ս անկան դեւք…*

16. *135բ-7բ* Վասն անցմանն սատանայի – *Հարց. Ջի՞նչ էր յանցումն եւ պատճառ կորըստեան նոցա…*

17. *137բ-9բ* Վասն հրեղէն վիշապին – *Հարց. Ջի՞նչ է հրեղէն վիշապն…*

18. *139բ-40ա* Սկիզբն գործո եւ արարչութեան Աստուծոյ Ջ.աւրէից – *Հարց. Որո՞վ զանազանի գործ բնութեան եւ գործ կամաց…*

19. *140աբ* Վասն նախախնամութեան եւ ըստեղծման – *Հարց. Ջի՞նչ զանազանութեան է գործո արարչութեան…*

20. *140բ-2ա* Վասն փոռնութեան – *Հարց. Ջի՞նչ է, որ հրամայէր Տէրն յաղօթելն…*

21. *142աբ* Ժ. ստորոգութեան առ Աստուած – *Հարց. Յորժա՞մ պատահումն ոչ գո Աստուած…*

22. *142բ-3բ* Վասն ըստեղծման Աստուծո – *Հարց. Ջի՞նչ է, որ ասեն փիլիսոփայքն…*

23. *143բ-4բ* Ի մեկնութեան արարածոց – *Հարց. Վա՞ստ էր Աստուած գրով խօսի ընդ մեզ…*

24. *145ա-6ա* Յաղագս աշխարհի – *Հարց. Ջի՞նչ է պատճառ ըստեղծման աշխարհի…*

25. *146ա-7ա* Յաղագս առհասարակ տարերց – *Հարց. Վա՞ստ էր Դ. են տարերք…*

26. *147ա-8ա* Յաղագս երկնից – *Հարց. Ջի՞նչ է պատճառ շարժութեան երկնից…*

27. *148ա-9ա* Յաղագս լուսո – *Գիտելի է, զի հոմանուն է լոյսն…*

28. *149աբ* Յաղագս աստեղաց – *Նախ զի բնութիւն է աստեղաց…*

29. *149բ-50բ* Յաղագս լուսնի – *Հարց. Ջի՞նչ է յատկութիւն լուսնի…*

30. *150բ-1ա* Յաղագս Բժ.ան կենդանակերպացն – *Հարց. Ջի՞նչ է բնութիւն կենդանակերպացն…*

31. *151աբ* Յաղագս մոլորակացն – *Հարց. Շարժի՞ն աստեղքն, թէ ամրացեալ են յերկինս…*

32. *151բ-2ա* Վասն աւուր ամսո եւ տարո – *Հարց. Յասացեալ մոլորակացս, զօր եւ զամիս եւ զտարի…*

33. *152աբ* Վասն շաբաթոց – *Հարց. Իսկ շաբաթն ո՞ր է՝ է. աւր կոչեցաւ…*

34. *152բ* Վասն ժամուց եւ մասանց – *Գիտելի է, զի աւրն պատկեր է ամսոյն եւ տարոյն…*

35. *152բ-3ա* Վասն վերադրաց – *Իսկ վերադիրն լինի պակաս ընթացից լուսնոյն…*

36. *153ա* Վասն օ֊ելեաց եւ գարնանամտին – *Իսկ ե. աւրն յաւելացն ե. օր արարչութեան…*

37. *153աբ* Վասն ռոպէից – *Իսկ րոպէն այս է, զոր ընդ տիւ եւ ընդ գիշերն է…*

38. *153բ-4ա* Վասն մի աւուր – *Հարց. Վա՞ստ էր ասէ գիրն…*

39. *154ա* Վասն միաշաբաթի – *Հարց. Ջի՞նչ է յատկութիւն միաշաբաթի աւրն, որ է կիրակէն…*

40. *154աբ* Վասն վերջին օ֊ուրն – *Հարց. Ջի՞նչ է յատկութիւն աւուրն վերջին…*

41. *154բ* Վասն բաժանման լուսո եւ խ֊աւարի – *Հարց. Ջի՞նչ է բաժանումն լուսո եւ խաւարի…*

42. *154բ-6ա* Վասն ըսկսբան օ֊ուրն – *Մ՚ր է ըսկիզբն աւուրն…*

43. *156աբ* Վասն լեզուաց – *Եւ ասէ Աստուած…*

44. *156բ-7բ* Այս են ՀԲ. լեզուին – *Եբրաեցիք, ասաւրիք, քաղդէացիք, մարիանոսք…*

45. *157բ-8ա* Անուանի նախահարցն – *Ադամ՝ երկիր, Սէթ՝ ջրարբ կամ մոռացումն չարի…*

46. *158ա* Այս անուանի Դ. կանանցն, որ խառնեցան յաւրինեալ ազգն Իսրայէլի – *Թամար, որ ծնաւ զՓարէս, Յուդաէ…*

47. *158աբ* Վասն Մելխիսեթեկի – *Հարցումն. Ուստի՞ է Մելքիսէթեկ…*

48. *158բ-9ա* Վասն Մելխիսեթեկի եւ Աբրահամու – *Հարց. Ջի՞նչ է զանազանութիւն քահանայութեան Մելքիսէթեկի եւ Աբրահամու…*

49. *159աբ* Վասն Ղովտա կնոջն – *Հարց. Կինն Ղովտա վա՞ն էր աղ եւ ոչ այլ ինչ…*

50. *159բ-63ա* Վասն Աբրահամու եւ Իսահակայ – *Հարց. Մ՚րք են որդիք Աբրահամու…*

51. *163ա-4բ* Վասն Հռաֆէլի – *Հարց. Ջի՞նչ է, որ ասէ Հռաքէլ…*

52. *164բ-5ա* Վասն կապիցն – *Հարց. Ջի՞նչ է կապն, որ ասէ կապեսցես…*

53. *165աբ* Վասն մշտնջենաւոր լերանց – *Հարց. Ջի՞նչ է առաւելութիւն քո…*

54. *165բ-9բ* Յաղագս Յորա – *Հարց. Համբերողն Յոբ յորում ժամանակի էր կամ յոր յազգէ…*

55. *169բ-70բ* Վասն մորենոյն – *Հարց. Ջի՞նչ է մորենին վառեալ…*

56. *170բ-1բ* Վասն նշանացն – *Հարց. Ջի՞նչ է գաւազանն յաւձ փոխարկեալ…*

57. *171բ-3ա* Վասն Ժ. հարվածոյն եգիպտոսի, որ է… – *Հարց. Վա՞ն էր տկար զեռնաւք տանջեաց զեգիպտոս…*

58. *173ա* Վասն խստութեան սրտի – *Հարց. Ջի՞նչ է որ ասէ, ես խստացուցի զսիրտ փարաւոնի…*

59. *173ա-4ա* Վասն ծառայութեան եւ ելիցն – *Հարց. Քանի՞ ամ կացին ի ծառայութիւն…*

60. *174ա-6բ* Վասն Ժ.բանեան աւրինացն – *Հարց. Որո՞վ զանազանին կրկին տախտակն…*

61. *176բ-7բ* Վասն տապանակին – *Հարց. Ջի՞նչ է տապանակին չափն…*

62. *177բ-8ա* Վասն երեսաց հացին եւ խնկոց սեղանոյն – *Հարց. Ջի՞նչ կայր ի սրբութեան միջին…*

63. 178աբ Վասն աշտանակին – *Հարց. Վա՞ն էր զաշտանակն եդին ի հարաւ…*

64. *178բ-9ա* Վասն հաճառայական զգեստուց – *Հարց. Վա՞ն էր այնպէս զարդարուն զգեստ հրամատեաց…*

65. *179ա-80ա* Անուանի ականց եւ նահապետացն եւ առաքելոցն – *Եւ այս են Ք.ի.ան ականքն եւ անուանքն գրեալ…*

66. *180ա* Վասն խնկոց եւ ինչոց – *Հարց. Ջի՞նչ էր նիւթ իւղոյն…*

67. *180ա-1ա* Վասն հարեղէն տախտակաց – *Հարց. Վա՞ն էր կրկին քարեղէն տախտակն…*

68. *181ա-3ա* Վասն ողորմութեան եւ գթութեան Աստուծոյ – *Հարց. Ջի՞նչ է առնել ողորմութիւն…*

69. *183աբ* Վասն աղի – *Հարց. Վա՞ն էր հին պատարագն աղիւ կատարէր եւ նորս՝ ոչ…*

70. *183բ-4ա* Վասն իրաւանց հաճառաիցն – *Հարց. Հասկ եւ իրաւունք քահանաիցն մե՞ղք է, թէ ոչ…*

71. *184ա-5ա* Վասն նորաւրինեալ հաճառաից – *Հարց. Ահարոն եւ որդիքն է. աւր կացին ի խորանն…*

72. *185ա-6ա* Վասն նշանաց կենդանեաց – *Հարց. Ջի՞նչ է սուրբ եւ անսուրբ կենդանին…*

73. *186ա-7ա* Վասն արատ հաճառաիցն – *Հարց. Քանի՞ են արատ, արգելք ի քահանայութեան…*

74. *187ա-8բ* Վասն շաբաթուց – *Հարց. Ջի՞նչ է շաբաթ շաբաթուցն…*

75. *188բ-9ա* Վասն հասակի մարդոյն – *Հարց. Քանի՞ է հասակ մարդոյս…*

76. *189աբ* Վասն բնակելոյն ժողովրդեանն – *Հարց. Որպէ՞ս բնակէին Ք.ի.ան ցեղքն…*

77. *190ա-1ա* Հարց. Վա՞ն էր կոչեցաւ վրան ժամու…

78. *191աբ* Վասն անդրանկաց – *Հարց. Ջի՞նչ է որ ետար զանդրանիկն եգիպտացոց…*

79. *191բ-2բ* Վասն Կորխա եւ Դադանա – *Հարց. Վա՞ն էր կորխանքն այրեցան…*

80. *192բ-4բ* Վասն ծաղկեալ գաւազանի – *Հարց. Վա՞ն էր գնշան ընդրութեան ի բուռվառս…*

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԷ-ԺԸ. դդ., բոլորգիր, նոտրգիր

1. *194բ* Եւ առ Ամրամ զՅոքաբեդ՝ դուստր եղբաւր հաւր իւրոյ… մահ անդրկացն։

2. *195բ* (նոտրգիր) Այլ խրատ Ծնընդեան եւ Զատկի եւ այլ հանդիսաւոր տօնի – *Յորժամ զխորհուրդն վերայբերեն ի սուրբ սեղանոյ… եւ եւս խաղաղութեան գՏէր աղաչեսցուք։*

3. *196ա-200բ* Վկայութիւմբ մարգարէից Վասն տնաւրէնութեան Բանին Աստուծոյ – *եթէ յառաջ քան զյաւիտեանս ծնաւ ի Հաւրէ… եւ նստար աթոռ գատաւոր արդարութեան։*

4. *200բ-1բ* [Յանկ Սուրբ Գրոց] – *Առաջին Ծնունդոց է, ելիցն է… հանգիստ Յոհանու աւարտեցաւ աստուածախն մ (չշարունակած)։*

5. *201բ* [Դարագլուխ] – *Ադամայ մինչեւ ի ջրհեղեղն ՍՄԽԲ. (2242) ամ է… ի Ծնընդենէ Քրիստոսի մինչ ի թիւականըն ՇՕԴ. (554) ամ։*

6. *202ա* [Վիճակացոյց բանալի՝ Ա., Բ., Դ., Ը., ԺԶ., ԼԲ.] – *Ա. Թէ շատ կաֆայ չափես ի յաջ, / գտցես ի ձախ, գա խիստ յաճախ… ԼԲ. Փրփրացաւ ցաւ ցաւօք եւ քարացաւ աւար ցաւօք։*

7. *202բ* Սակաւ բան վասն ազգականութեան – *Այս են աւրէնք, պատ[ու]իրանք աստուածայինն… ճոռում տացեն։*

8. *202բ-3ա* [Գլուխ աւետարանաց բժշկութեան, հանգստեան] – *Աւետարան բժշկութեան կ[ի]րակի. Մաթէոս Ծ., ԿԸ., Հե.…*

9. *203ա* [Դեղագիր] – *Իսկ դու գողի գրէ… ազատի Աստուծով, բարեխօսութեամբ Սուրբ Աստուածածնի եղից բժշկութիւն ծառայիս։*

10. *204ա Տովբիթ հայրն է... կամեցօ սպանել զՏովբիթ։*

11. *204ա Ահ զիմուր եւ ասա՛յ զաղօթք... սրբոյ ամէն եղիցի բժշկութիւն ծառային։*

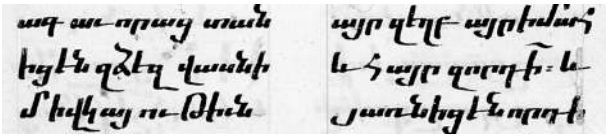
12. *204բ* [Կանոնք, գուբղայք, փոխք, տունք Սաղմոսին] — *Միայհամուռ Ը. կանոնն սաղմոսին, գուբղայքն ՃԶ. է եւ ճԾ. փոխ է, ՍՆՀՒ. (2479) տուն է... փոխ է ՅԻՒ. (329) տուն է։*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *157բ լս.՝ «Այբուբեն՝ Ա-Ծ», 158ա ստ. լս.՝ «Շատ բարեւ իմ աչաց լոս տէր ըՍտեփ[անին]», 203բ՝ «Ի նուաստ ծառայ Աստուծոյ շատ բարեւ հարցանեմ քեզի պատին, թէ դու մեզի, դու մեզի հնէ քոհուերքս առժէյական, թվին ՌՃՉ. (1657), թվին ՌՃԺԱ. (1662), թվին ՌՃ. (1651), գրոցաւ Թուխ թվին ՌՂԵ. (1646), գրեցաւ Թուխ թվին ՌՀ. (1621)», 204ա՝ «Ադամա մինչեւ ի ջրհեղեղն ՍՄԽԲ. (2242) ամ է», 204բ՝, «Այբուբեն՝ Ա-Զ», «Շատ բարեւ իմ աչաց լուս տէր ըՍտեփանին, պատճառ գրոյս այս է, թէ կու հարցանես, մեք ողք (= ողջ) եւ առո[ղ]ջ եմք»։*

3426
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԺԷ. դար (1645ից առաջ)

ԹԵՐԹ՝ 328+1 (կրկն.՝ թ. 88). չգրուած՝ 160աբ, 175բ, 219ա-20բ, 255բ-7բ, 302ա-28բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԴ×12 (Ա 11, Թ 4)+2+ԺԵ×12+3+ԺԶ-ԻԶ×12 (ԺԶ, ԻԳ 10)+1-3×8 (3՝ 9): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ (թ. 1-11, 99-110, 161-72, 258-67), թուղթ (թ. 12-98, 111-60, 173-218, 221-56, 268-301), կապոյտ թուղթ (թ. 219-20, 257, 302-28). լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ սլատնագիր «B M Φ», «C E M», բուսական ոճաւորմամբ բոլորակ՝ վրան խաչապսակ թագ, մէջտեղում աղջ՝ ձեռքին տապար, «Π Π M R», «O»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, կարմրով սահմանագծուած (11,5×8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 30ա): ՏՈՂ՝ 18: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+Գ-Դ՝ կապոյտ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «18», մասն կազմաստառի (պիսպ. Ա, Դ):



Նմուշ 30ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ — Մարկոս՝ 99բ: Ղուկաս՝ 161բ: Յովհաննէս եւ Պռոխորոն՝ 258բ: Կիսախոռան՝ 1ա, 100ա, 162ա, 259ա: Լուսանցազարդ՝ թռչուն, բուսական: Ջարդագիր՝ մարդ, թռչնագիր, կենդանագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ կանաչ, դեղին, վարդագոյն, շագանակագոյն, բոնզ, սեւ, սպիտակ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, մէջքը եւ պիսպ-ները ցեցի անցքերով. խոնաւութիւնից թերթերը խոնացած, զանազան հետքերով, 1ա էջը գրեթէ անընթեռնելի, լուսանցազարդերը արտատպուած հանդիպակաց էջերին, վր. եւ արտ. լուսանցակողերի եզրահատումից լուսանցազարդերը վնասուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-98բ* Աւետարան Մատթէոսի։
2. *100ա-59բ* Աւետարան Մարկոսի։
3. *162ա-255ա* Աւետարան Ղուկասու *(ԺԴ. 7-31՝ թափուած)։*
4. *259ա-301բ* Աւետարան Յովհաննու *(ԺԴ. 2 - ԻԱ. 25՝ թափուած)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

99ա (1645 թ., բոլորգիր) Ընտացող սուրբ Աւետարանիս տէր Բարսեղն, թվական հայոց ՌՂԴ. (1645) (նման՝ 161ա, 258ա)։

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ի, Գ., էջ 173, չ՝ 296:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «Աւետարան ձեռագիր առանց արծաթի», «1371/3426», «ՌՂԴ. — 1645, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

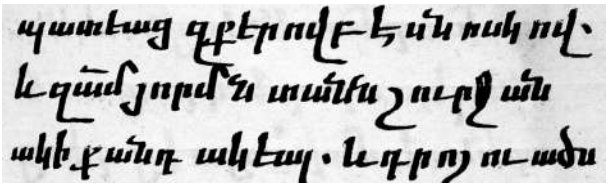
3427
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՅ

ԽԱՆՅՔ ԳԻՒՂ (ԽԱՉԷՆ) ՌԺԵ. — 1566

ԳՐԻՉ՝ Առստակէս էրէց:

ԹԵՐԹ՝ 160 (ստ. լս. հետագայի էջակալում՝ ժ-ճհե, որ է՝ 1ա-160ա): ՊՐԱԿ՝ Բ-ԺԵ×12 (Բ 8, Դ 14, Թ 10, ԺԵ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,2×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11×7): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 98ա): ՏՈՂ՝ 15: ԿԱՋՄ՝ կարմիր կտաւ. մէջքը եւ փեղկերի հիմնամասերը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ — Ճակատազարդ՝ 12ա,



Նմուշ 98ա

26բ, 83ա, 106բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, խաչ: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, նարնջի, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը՝ 1950ականների, լուսանցակողերը կեղտոտուած, սեւացած. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, կարմրագիր բոլոր խորագրերն ու ենթախորագրերը անընթեռնելի, լուսանցազարդերը խամրած, թերթերին ցեցի անցքեր, թ. 127ը արտ. լս-ից 2 սմ չափով կտրած-հանած, սկզբից անորոշ հանակի, ընդմէջ թ. 8-9ի, 152-3ի 2ական, 82-3ի, 92-3ի 1ական թերթ ընկած, թ. 9 եւ 10 կարուած ետեւառաջ. կարդալ՝ թ. 10, 9:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-7բ* [Կանոն մկրտութեան] – *(սկ.) /// մեղաց եւ յընդունելութիւն Հոգւոյդ Սրբոյ…*

2. *7բ-11բ* [Կանոն հարսանեաց հանդերձ աւրհնելոյ] («ԽԱՉԱՆՈՒՐ») – *[Խաչանըշան] դրոշմամբ [նշանիւ պարագրական] փառաւք զարդարեալ ի կարմրութիւն ձորձոյ ծիրանոյ…*

– *10ա-1բ [Խրատ հարսանեացն… տե՛ս ձեռ. 3438, 34բ]*

3. *11բ-21ա* Կանոն պսակ դնելոյ – *երթան ի դուռն եկեղեցւոյն, ասեն սաղմոս… [Ընթերցուած ի Ծնընդոց]. եւ ասաց Աստուած. Արասցո՛ւք մարդ ըստ պատկերի մերում…*

4. *21ա-6ա* Կանոն հաղորդ տալոյ – *[Առնու քահանայն] զփրկական խորհուրդն՝ խաչն… [եւ ասէ զաղօթս զայս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ,] արարիչ ամենայն արարածոց…*

5. *26ա-46* Կանովն համաւէնն հաւատացեալ ննջեցելոց – *Ասեն սաղմոսն. երկինք պատմեն կանոնն. Աւրհնութիւն… եւ ասէ զաղաւթս. Աստուա՛ծ յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ, անիմանալի…*

6. *46բ-53բ* Կանովն [այգուցն] – *(սկ.) /// գան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Եղիցի ականջ քո… Պաւղոսի առաքելոյն ի Թեսաղոնիկեցոց թղթոյն ընթերցուածս. Այլ եւ մէք պարտիմք գոհանալ զԱստուծոյ ամենայն ժամ…*

7. *53բ-64ա* [Կանոն տղայթաղ առնելոյ] – *(սկ.) /// գոբողայս Դ., Ա՛ռ քեզ, Տէ՛ր, համբարձի՛… եւ ասէ աղաւթս. Սուրբ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես ի յերկինս…*

8. *64ա-7բ* Կանովն [այգուցն] – *Առաւաւտուն գան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Եղիցի անուն Տեառն աւրհնեալ… [Ընթերցուած յեսայեայ մարգարէէ]. Զի ի Տեառնէ եղիցի դարձ…*

9. *67բ-74ա* [Կանոն հոգեհանգիստ առնելոյ] – *[Ասեն] սաղմոս. երանի որում թողութիւն [եղեւ], աւրհնութիւն եւ փառք… [Ընթերցուած յԱռակաց]. Պատուեա՛, Տէ՛ր, ի քոց արդար վաստակոց…*

10. *74ա-82բ* Կանոն տեառնական [աւրհնելոյ] – *[Ձձեն գխոստ]ացեալն ի դուռն եկեղեցւոյն… [Ընթերցուածս ի Ղեւտացւոց]. եւ կոչեաց Տէր զՄովսէս եւ խաւսեցաւ ընդ նմայ…*

11. *83ա-106ա* [Կանոն խաչ աւրհնելոյ] – *(սկ.) /// [տանին ի դուռն] եկեղեցւոյն, լուանան նախ ջրով եւ ասեն սաղմոս Թիւ Կ. (60)… [Ընթերցուած յԱռակաց]. Երանելա է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն…*

12. *106ա-26ա* Կանոն [ջուր աւրհնել]ոյ յաւուր յայտնութեան – *երթան ի ջուրն խաչիւ… [Ընթերցուածս ի Զորրորդ թագաւորութեանն]. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէէ…*

13. *126ա-33ա* Կանովն ոտնալուային – *ժողովեն ի դուռն եկեղեցւոյն, սաղմոս՝ Ողորմեա՛յ ինձ, Աստուա՛ծ, ըստ մեծի… Յոհանու առաքելոյ ի կաթուղիկեաց թղթոյն ընթերցուած. Սիրելի՛ք, սիրեսցո՛ւք զմիմեանս…*

14. *133ա-7բ* Կանովն սերմ, շեղջ եւ հնձան աւրհնելոյ – *Ասեն սաղմոս, կցուրդ. Հովիտք բազում արասցեն… [Ընթերցուած յԱռակաց]. Պատուեա՛յ զՏէր ի քոց արդար վաստակոց…*

15. *137բ-47ա* Կանոն պղծեալ տաճարին աւրհնելոյ – *լուանան ջրով զորմն եւ զդրունսն եւ զսէմսն, որչափ ձեռն հասանի… [եւ ապայ զաղօթս զայս]. Բարեբանեմք զամենօրհնեալ անունդ քո…*

16. *147ա-52բ* [Կանոն աւազան աւրհնելոյ] – *(2 տող ջնջած) վերածնելոյ, վասն զի դեռ չէ կատարեալ եկեղեցին, որ ոչ ունի ծնունդ որովայնի իւրոյ… [Աղօթք]. Տէ՛ր Աստուած, մեծ եւ փառաւորեալ յամենայն արարածոց…*

17. *153ա-8ա* [Կանոն ապաշխարող առնակելոյ] – *(սկ.) /// որ խաւսեցաւլն: եւ զգուշացարուք միմեանց յորդորմամբք սիրոյ…*

Ծնթ. Կանոնների խորագրերի համառօտութիւնները գրուած ստ. լս-ներում:

Տե՛ս Գիրք Մեծ Մաշտոց, Կ. Պոլիս, 1807:

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ժէ. դ.

158բ-60բ [Ողբ բերանոյ մեռելոցն ասացեալ՝ յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ. ձեռ. 11, 109բ] – *Ով քահանայք, վարդապետ աստուածաբան / եւ ժողովուրդք հաւատացեալք ամենեքեան, / զիմ գանգատս լսեցէ՛ք դուք միայբան / եւ զԱստուած աղաչեցէ՛ք ինձ փրկութեան… ես՝ ողորմ եւ լալագին, անաւգնական:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

158ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ։ |158բ| Արդ, գրեցաւ Մաշտոցս ձեռամբ անպիտան եւ անիմաստ գրչի՝ Առըստակէս *սուտանուն էրէց՝ անուամբս միայն եւ գործովս ոչ, ի յերկիրս* Խաչեան, *ի գաւառս, որ կոչի* Խանցf, *ի հայրապետութեանն* Գրիգորիսին *եւ իշխանաւոր տեղոյս* Մէրճապ *պէկին եւ աշխարհակալութիւն շահ* Թահմանին, *ի թվիս հայոց Ռժե. (1566)։ Արդ, ես (չշարունակած)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *69բ լս. (1721 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՃՀ. (1721) գրեցաւ Նոեմբէր Ի. (20) էր։*

2. *126բ լս. (1721 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՃՀ. (1721) ես՝ Տէր Աստծո ծառաս, առայ տաշտս գորեն, Ապրիլի Լ. (30)։*

3. *68բ (ԺԹ. դ.ի սկիզբ, նոտրգիր) Յունվար, Փետրվար, Մարտ, Ապրիլ,* Աղայխանն, *որին աւրինակով տավարի ցաւն ելաւ, նորա նայէ, որ մորէխին ելավ, մորէխն էդ,* Աթամայ *օրդի շահն ելաւ մահէն եդ սօվներեն, որ խանն ապազի դառավ, խանն ապազի Մհամադ խանին, որ խնութիւն դվին ցորէն, թաղարն Դ. ապազի դառավ, Ա. տարի խնութիւն արավ ետ նորայ, որ* Աղայխանն *իր ///էլ սօվ ելաւ լազկին իրեկ Թ. տարի |69ա| կանճուլք էնքան ///էց ճ. (100) փարայշեն էր, յենց շէն կար՝ Ծ. (50) եսիր քնաց, էնց շէն կար՝ ճ. (100), պաշարի Դ. զօենկ լավ թաղարն ցորնի ՅՓՌ. (59000) դառավ, Գ. օր ամանի բերեր երեկ կօչայկօլէն հայ ու թէրք եդիր, եդ դարավ Զարայբօրքն* Վախտանկըն, *որ իրեկ ուրոխայաց աչք թայ հայոց թաքայոր իբր իրեկ Դպեդի հայ ու թուրք, մալայկաննել էն դարա/// գղաքս նայ /// ցորնի Ռ. (1000) էժան էր տավարն, որ մեռավ* Սուրբ Ակոբի *կիրակ/// (1 տող անընթեռնելի)։*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ «3427», 1ա՝ «3427, 1373»։*

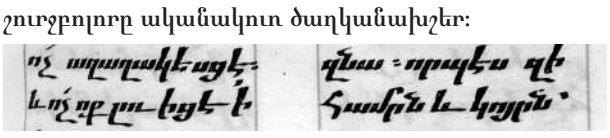
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *6ա ստ. լս.՝ «Աստուած երանի որ», 105բ վր. լս.՝ «Աստուա՛ծ, օգնեա՛յ ինձ», ստ. լս.՝ «Գրեցաւ ինձի սուրբն հասիեայ, սուրբն հաթասիեայ, սուրբն նալպաթ/// վասն ձեր /// փարատեց ծառայ ///», 106ա՝ «Գեղկո՞վք սուրբ /// սուրբ սարի (՞) սուրբ /// խաղաղա ///»։*

3428
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՕՂՎԵՐՁ ԳԻՒՂ (ՈՐՈՏԵԱՆ ԵՐԿԻՐ) ՌՃՂԱ. – 1682

ԳՐԻՉ՝ Եփրեմ ֆիլ: ՍՏԱՅՈՂ՝ Անդրէաս խջ:

ԹԵՐԹ՝ 306+1 (կրկն.՝ թ. 1). չգրուած՝ 1ա-գ, 141ա-3ա, 232բ-3բ, 294բ, 299ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻՁ×12 (Գ, Ի, ԻՁ 11, Ը 10): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,6×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, կարմրով սահմանագծուած (9×6,3): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 32ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ շղթայ-կապիչներով, կարմիր թաւշէ կրկնակազմով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ կտաւ. փեղկերը՝ ականակուռ զարդաշրջանակների մէջ, ամէն շրջանակի վրայ 20 ծաղկապատկեր ակնախռոռոչ, Ա. փեղկի շրջանակի մէջ՝ մէջտեղում բարձրաճանդակ խաչելութիւն («Յ.Ն.Թ.Հ.»), որի շուրջ ականակուռ ծաղկանախշեր, անկիւններում աւետարանիչների խորհրդանիշերը՝ Մարդ, Առիւծ, Առիւծ (չկայ Ղուկասինը՝ եզն), Բ. փեղկի շրջանակի մէջ հաւասարաթեւ խաչ, շուրջբոլորը ականակուռ ծաղկանախշեր:



Նմուշ 32ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Լս-այինՙ՝ երազն Յովսէփայ՝ 4ա, Քրիստոս եւ Մատթէոս՝ 22բ, Բժշկումն լուսնոտի՝ 48ա, Թզենի տերեւալից՝ 58բ, Յովսէփ Արիմաթացի՝ 83բ, 296բ, Գլուխն Յովհաննու Մկրտչի՝ 103ա, Հանդիպումն Մարիամի եւ Եղիսաբեթի՝ 147բ, Հովիւ՝ 150ա, Մկրտութիւն՝ 153բ, Յիսուս Քրիստոս («Հոգի Տեառն ի վերայ իմ»)՝ 157բ, Քրիստոս եւ Ղեւի մաքսատուր՝ 162ա, Աշտանակ՝ 186բ, Հուր եկի արկանել՝ 191բ, Բժշկումն ջրգողեալ առն՝ 195բ, Իջեցումն ի խաչէն եւ թաղումն՝ 227ա, Բարի հովիւ՝ 236ա, Սափոր (հարսանիք ի Կանայ)՝ 238ա, Քրիստոս եւ կինն սամարացի՝ 242բ, Բժշկումն անդամալուծի առ աւազանին Բեթհեզդայ՝ 246բ, Բժշկումն ի ծնէ կուրի՝ 262ա, Քրիստոս եւ Կայիափայ յատենի՝ 291ա: Մատթէոս՝ 1դ: Ղուկաս՝ 143բ: Կիսախոռան՝ 2ա, 144ա, 162ա, 234ա: Լուսանցազարդ՝ թռչուն, բուսական, հասկ (163ա), խաչ, աֆաղաղ (79բ, 135բ, խոռհրդանշական՝ ուրացումն Պետրոսի), տաճար: Ջարդագիր՝ մարդ, թռչնագիր, կենդանագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, վարդագոյն, մանուշակագոյն, մոխրագոյն, ոսկի, սեւ, սպիտակ:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մարկոսի: ԺԱ. դ.: ԱԲ+ԳԴ՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի հատումով (բնագիրը կտրած) եւ ծալումով (ԱԲ), 1ական թերթերի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի հատումով (բնագիրը կտրած, ԳԴ): Մագաղաթ 20×13 (ԱԲ), 13,5×11 (ԳԴ). միասիւն՝ ԱԲ (13,5×7), Դ (10×7), երկսիւն Գ (10×7). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աբ). տող՝ 11 (ԱԲ), 6 (Գ), 8 (Դ): Ունի՝

բուսական լուսանցազարդ (կարմիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին), լս. համաբարբառ: Կարդալ. Դբ՝ «[զ]Յովհաննէս եւ հանէ զնոսա... եղեն փայլուն սպի[տակ]» (Թ. 1-2), Ա.ա, Բբ, Ա.բ, Բա՝ «[Քան]զի ոչ գիտէր՝ զինչ խաւսէր... ընդ միմեանս թէ զինչ» (Թ. 5-9), Դա՝ «[Ի]ցէ ի մեռելոցն յառնել... նա պատասխանի» (Թ. 10-1), Գա՝ «[Թողց]է ձեզ [զյանցանս] ձեր... առնեմ զայս: Մկրտութիւն[ն]» (ԺԱ. 25-7, 29-30), Գբ՝ «Ի ժողովրդենէն, զի ամենե[ին] գիտէին... շինե[աց աշտա]րակ, [եւ ետ զնա] ցմ[շակս]» (ԺԱ. 32-3, ԺԲ. 1):



Նմուշ Ա.բ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մէջքի ստ. եւ վր. հատուածները մաշուած, պատռուած, Ա. փեղկի 17, Բ. փեղկի 10 ծաղկանախշերի ակները, Ա. փեղկի աւետարանիչներից Ղուկասի խորհրդանիշ եզան հանդակը ընկած. ընդմէջ թ. 87-8ի 2 թերթ ընկած, 6ա, 8բ, 16ա, 47ա, 57բ, 76բ, 81բ, 84բ, 132բ եւ այլ էջեր կիսով չափ կամ ամբողջութեամբ դատարկ՝ հաւանաբար հետագայում մանրանկարելու համար:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-86բ* Աւետարան Մատթէոսի:

2. *87աբ* Գլուխք: *88ա-140բ* Աւետարան Մարկոսի *(Ա. 1-5՝ թափուած, 140աբ յարուցեալ Յիսուս)*:

3. *144ա-232ա* Աւետարան Ղուկասու:

4. *234ա-304ա* Աւետարան Յովհաննու *(303բ-4ա Ձիրք կնոջն շնացելոյ)*:

– 304ա Թէ կամիս գրել զսա ի կարգն՝ Յոհաննու ՁՁ. համարն է, զկնի այնմ բանի, թէ քննեա՛ եւ տե՛ս, զի մարգարէ ի Գալիլեէ ոչ յառնէ, Պապէասայ ումեմն աշակերտի Յոհաննու է գրած, որ յետոյ հերձուած խօսեցաւ եւ խոտեցաւ, եւսեբի է յասել զայս, յետոյ գրել:

Ունի ստ. լս. համաբարբառ՝ Յրուացանկ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Ստացողի *304բ Փա՛ռք անսկզբանն եւ սկիզբանն ամենայնի, անեզի եւ գոյացուցչին բնաւից, անսահման եւ անվաղչան էացուցչին, սահմանիչ կատարումն բոլորից, երից միակին, եզակին եւ միում աստուածութեանն, որ անշարժ գովով շարժէ զարարածս ի կեանս եւ ի փրկութիւն, էից էակն եւ կենդանեաց կեանքն, որ անփոփոխ գովով միշտ յէութեան, անեզր եւ անվայրապակն, որում եւ բովանդակիչ ամենայնի եւ յամենայնս է, եւ յամենայնէ անհաս է: Որպէս ի մասունս եւ ի բոլորս, եւ ինքն ոչ մասն եւ ոչ բոլոր, որպէս թէ մասն եւ զբոլոր, զամենայն ինքն արար եւ կրէ զամենայն բանիւ զօրութեան իւրոյ: Գերալիր գովով լնու զամենայն, եւ անհաս է յամենայնէ, որում բան եւ իմաստութիւն եւ լեզու տուեալ բոլոր էիցս, ի բոլոր էիցս հանցուք զօրհնութիւն եւ փառս Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ: |305ա| Զորից աւետարանչացն խորհուրդ բազմօրինակ իմն ցուցմամբ տեսանի, զի ոմանք ասեն, թէ չորից աւետարանչացն են չորիւք անկիւնիւք արարածոց՝ արեւելք, արեւմուտ, հիւսիս, հարաւ: Պարտ էր համաստիւռ քարոզել զԱւետարանն: Իսկ ոմանց հաճոյ թուեցաւ ըստ չորից մշտահոս գետոցն յադենական աղբերէն յառաջ խաղացեալ առ ի տիեզերաց առոգումն՝ Փիսոն, Գեհոն, Տիգրիս, Եփրատէս, եւ սոցա գովով նմանապէս թուով ուռճացեալք՝ ի կենդանական աղբերէն ոռոգանել զպաւքեալ միտս մարդկային բնութեանս: Նոյն օրինակ ըստ տեսլեանն եզեկիէլի քառակերպեան աթոռոյն՝ մարդ, առիւծ, եզն, արծիւ, զանմարմնոցն Տէր տեսանելով բազմեալ ի փառացն |305բ| աթոռ՝ իմանալի ցուցմամբ զինամս բոլոր բնութեանս յակնարկումն, որ աստուածապէս եւ տիրապէս բերմամբ նշանակէ զլինելն առ ի հողածինս հոգեղինացն անմահից զմահկանացուս առնել հաղորդս: Զոր եւ տեսեալ զսորայն անճառ փրկագործութեան խորհուրդ սուրբ Աւետարանիս, եւ ես՝ անարժան Անդրէասս, որդի Զօհրապին, բազում փափագանօք եւ ջերմեռանդ սիրով ստացայ զսուրբ Աւետարանս՝ հալալ արդեամբք իմովք, եւ ետու յիշատակ հոգւոյ իմոյ ի դուռն Սուրբ Ստեփաննոսի Նախավկային, եւ է հովանի եւ պահապան գեղիս մերոյ Օղվերծու, եւ եղիցի ի դրանէ սորին անպակաս՝ յիշատակ ինձ եւ իմ ծնօղացն՝ Զօհրապին եւ Խանիփաշին, եւ եղբարցն իմոց՝ Ներսէսին եւ Պետրոսին եւ Ղուկա|306ա|սին, որ յայսմ ամի փոխեցաւ, թուին հայոց ՌՃԼԱ. (1682): Դարձեալ յիշեցէ՛ք եւ զիս՝ Անդրէասս ստացող սուրբ Աւետարանիս, եւ քեզքն իմ՝ զեղիսապետն եւ զՀռուփսիմէն, եւ զկողակիցն իմ՝ զԳոզալն: Դարձեալ յիշեցէ՛ք զեղբայրն իմ՝ զՆերսէսն, եւ որդիք նորին՝ Զօհրապն եւ զԴաւիթն: Դարձեալ յիշեցէ՛ք միւս եղբայրն իմ՝ Ղուկասն, եւ որդին իւր՝ զԲինիաթն, զկենդանիս եւ զհանգուցեալսն իմ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս: Այլեւս յիշեցէ՛ք ստացող սորին Անդրէասս եւ ամուսինն իմ՝ զԳօզալն, որ եւ յօժար կամօք ետու յիշատակ հոգոց մերոց եւ վախմ արարի ի դուռն Սուրբ Ստեփաննոսին, եւ մի՛ ոք իշխեսցէ հանել զսա ի դրանէ սորին, եւ հանապազ բազմեալ կայցէ ի վերայ սուրբ սեղանոյն աւուրս հանդիսի: Եթէ ոք հանել ջանայ կամ գողանալ ի դրանէ սորին, մասն ընդ Յուդայի եւ ի խաչ հանողացն առցէ, եթէ իմ ազգականք եւ եթէ այլք, եւ եղիցի յիշատակ ինձ մինչեւ յաւիտեանս ժամանակաց:

2. Գրչի *306բ* Արդ, եւ ես՝ անիմաստ Եփրեմ գրիչս, եւ անարժան քահանայ տեսի զփափագ խօջա Անդրէասին

եւ յանձն առեալ գրեցի զսուրբ Աւետարանս ի յերկիրս Ռոտեաց, *ի գեօղս, որ կոչի* Օղվէրձ, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Ստեփաննոսի Նախավկային *եւ* Սրբոյ Աստուածածնին *ի թուաբերութեանս հայկազեան սեռի ՌՃՀ. եւ մէկին (1682), աղաչեմ զձեզ, ո՛վ պատուական ընթերցողք, յորժամ հանդիպիք զայս սուրբ մատեանս աստուածային, մէկ Տէր ողորմայիւ յիշեցէ՛ք զիս եւ զծնօղսն իմ՝ զՅովհաննէս քահանայն եւ Ջանազանն, զի եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Պհպ. Գբ (1727 թ., նոտրգիր) Յիշատակ է սուրբ Աւետարանս խոջայ* Տրքատին, *կողակցին՝* Եղիսայբեթին, *հօրն՝* Գրիգորին, *մօրն՝* Մարիամին, *եղբօրն՝* <Գր> Սեճայարին, *կողակցին, միուս եղբօրն՝* Սարգիսին *եւ իւր կողակցին, քորոջն* Խոսրովին *եւ* Թաւարին, *եւ ամենայն արեան մերձաւորաց զարմին, թվին ՌՃՀԶ. (1727),* Նէնբերի Դ., Համասպուրին:

2. *Պհպ. Դա (1742 թ., նոտրգիր) եւ դարձեալ յիշատակ է սուրբ յԱւետարանս խոջայ* Աբրահամին, *եւ հօրն՝* Մովսէսին, *եւ մօրն՝* Թաւարին, *եւ կողակցին՝* Հռոմին, *եւ որդւոյն՝* Սահակին, *եւ աստերն՝* Թաւարին, *եւ ամենայն արեան զարմին, թվին ՌՃՂԱ.ին (1742), Յունվարի ԺԴ.ին (14):*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «Աւետարան՝ Յիսուսի խաչեալ նկարով, արծաթապատ», «1374/3428», «ՌՃԼԱ. – 1682, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», պհպ. Բա՝ «27/35», 1ա՝ «Հ[ին] 23», 1գ՝ «1374»:*

3429
ՄԵՍՐՈՊ ՎԱՅՈՑՁՈՐԵՑԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԵԾԻՆ ՆԵՐՍԻՍԻ

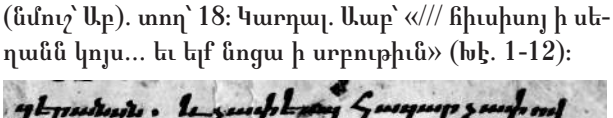
ԺԹ. դար

ԹԵՐԹ՝ 102: ՊՐԱԿ՝ Ա.-Ժ×12 (Ա. 10, ե 7, ժ 1): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,3×11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 28ա): ՏՈՂ՝ 16: ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ չիխ (Ա.), թուղթ (Բ.):



Նմուշ 28ա

ՊԱՏԱՒՒԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Մարգարէութիւն եզեկիէլի: Ժէ. դ.: Ա (սկ.)՝ ստացուած 1 թերթի եզրահատումով: Թուղթ 15×11,3. միասիւն (11×7,5). բոլորգիր (նմուշ՝ Աբ). տող՝ 18: Կարդալ. Աար՝ «/// ճիւսիսոյ ի սեղանն կոյս... եւ ելիք նոցա ի սրբութիւն» (Խէ. 1-12):



Նմուշ Աբ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին ճաճճած, Բ. փեղկի կաշին պատռուած, մէջքն ընկած, լուսանցակողերը մասամբ կեղտոտուած. խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեւանքով թերթերին զանազան հետքեր, տեղ-տեղ ցեցի անցքեր, փոքրիկ պատռուածքներ, թ. 8, 13-4, 23, 46-7, 59-61, 92-3, 99ը շերտազատուած, ընդմէջ թ. 46-7ի 2, 52-3ի 1 թերթ ընկած, 6բ, 47ա, 52բ, 89աբ էջերի թափուած տառերը եւ բնագրերը լրացուած հետագայի ձեռքով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-102բ [Մեսրոպայ Վայոցձորեցւոյ] Պատմութիւն սրբոյն Ներսիսի հայոց հայրապետի, զարմի սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչին – *Յութ եւ տասն ամի թագաւորութեանն Տրդատա արքայից արքային... եւ զրկեալն ի ձէնջ զրկեցէ զձեզ եւ դար/// (մէջտեղից թափուած) /// 47ա [Ան]յուշն կոչեցեալ բերդ... ի զաւրս թշնամեացն, եւ իբրեւ զհուր /// (մէջտեղից թափուած) /// 53ա պատի եւ թուչունք աւդապարք... եւ ի Համազասպայ սուրբն Վարդան եւ ըսքանչելին Համայեակ եւ երանելին Համազասպեան: Եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Ծնթ. Գլխաբաժանումներ չունի եւ զգալիորեն տարբերւում է գլխաբաժանում ունեցող օրինակներից:

Տե՛ս Մեսրոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն սրբոյն Ներսիսի հայոց հայրապետի, աշխ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԱ., Ժ. դ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2010, էջ 629-743, ձեռագիրս մասին՝ էջ 644:

ՅԱԼԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԷ. դ.

Բ. կազմաստառ (սկ.) /// [Սատ]անայ յամաւթ լինի որ ձեր սակաւ մեղքն քաւի եւ զիշեցաւղք ի Ռ. (1000) բարի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Բ. կազմաստառ (1427 թ., նոտրգիր) Ո՛վ գրայգէտք, որ գիր գիտէք ու կու կարդայք, նայ զմեղավորս յիշեցէ՛ք զԹորոս պարոն Ասիլպակենցս եւ մեղաց թողութիւն խնդրեցէ՛ք, եւ Աստուած զձերն թողու. ամէն: Ի թվին ՌՃՀԶ. (1427) ի Հոգտեմպերն ամիսն ԻՐ. (28) կիր[ա]կի մտաք ի Մոլիվոն, ես Թորոս իմ որդւաքն ու*

տընաւ ու իմ մայրն ու իմ աղբերն Գրիգ[ո]րն *ի հետս եւ-կաք յառ* Մաթիկ *պապէն ու յառ իր որդիքն եւ զմեզ յիշէ, Աստուած զինք յիշէ ի բարին։*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-ք, Ա., էջ 369, Հմր 392։

2. *Բ. կազմաստառ (ԺԵ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Ո վ կարդացաւղք այսմն գրի, յորժամ կարդայք զբանս հրաշալի, նայ եւ զիս յիշեցէ՛ք զ*Գրիգոր *վարդապետիս եւ մեզաց թողութիւն խնդրեցէ՛[ք յԱստուծոյ] (կտրած)։*

3. *Ա. տախտակին սոսնձած թղթին (1905 թ., շղագիր) Հ. 21. Նուէր Մայր Աթոռի Մատենադարանին հանգուցեալ* Աբգար Յովհաննիսեանի *ընտանիքից ի ձեռն* Ստեփանոսի Կանայեանց, *1905 ամի 1ն Յունիսի,* Վաղարշապատում։

Ծնթ. Ձեռագիրս նկարագրուած չէ հետեւեալ գրքում. Յուցակ տփխիսեցի Աբգար Յովհաննիսեանի հայերէն ձեռագրերի, երկասիրեց Ֆ. Ն. Ֆինկ, Լայպցիգ, 1903։

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. տախտակին սոսնձած թղթին՝ «Հմր 1378/3429», «ՊՀՋ. – 1427 առաջ, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», պհպ. Աա՝ «Աբգար Յովհաննիսեանց», 90ա լս.՝ «Զկայ 1853 տպագրութեան մէջ»։*

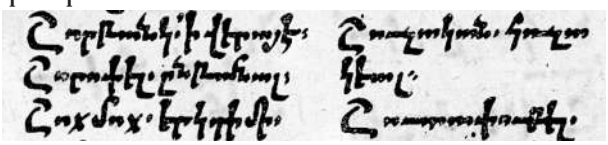
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1բ, 4բ 37ա ստ. լս.՝ անընթեռնելի տառեր, բառեր, 36ա ստ. լս., գլխիվայր՝ «երանի, որ խորհի յաղբ[ա]տի[ն] եւ տնանկ[ն] յաւուր չարէ», 40բ ստ. լս.՝ «Ըսիրտ սուրբ, զոգի խոնարհ Աստուած ոչ ///», 49բ՝ «կէտագիր ծածկագրութեամբ՝ ա։. ճ։։ ռ։. ռ։. ռ։.՝ Գոր վր», 50ա՝ «կէտագիր ծածկագրութեամբ՝ ռ։. ա. ռ։ ժ. ժ։՝ Վասիլ», 50բ՝ «ռ։ ա. ռ։. ա։. ժ։ ռ։՝ Սարգիս», 51ա՝ «կէտագիր ծածկագրութեամբ՝ ժ։։. ա։։. ա։։. ճ։։ ռ։։. ճ։՝ Հէյթում», 65ա ստ. լս., գլխիվայր՝ «թլփատութիւն, անանցութիւն»։*

3430
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՌՃԲ-ՌՃԳ. – 1653-1654

ԳՐԻՉ՝ Կոզմաս։ ՍՏԱՅՈՂՔ՝ Ղազար Բիյ, Արիստակէս։

ԹԵՐԹ՝ 343. չգրուած՝ 202աբ, 248ա-50ա, 294բ-5բ, 342բ, 343բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԼԱ×12 (Ա 9, ԺԵ, ԻԱ 8, ԺԸ 5, ԺԹ, Ի 11, ԻԲ 6, ԻԳ 10, ԻԴ-ԻԵ 14, ԻԶ 7)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,5×9,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն՝ 1ա-200ա (8,5×6,5), միասիւն՝ 200բ-47բ (8,5×6)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 161ա)։ ՏՈՂ՝ 20։ ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։



Նմուշ 161ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, ցեցի անցքերով, գամերն ու կապիչներից մէկն ընկած, Ա. տախտակը կոտրուած, կաշին ստ. մասից պոկուած-ընկած, մէջի կաշին վերից պոկուած, լուսանցակողերը կեղտոտուած. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թ. 1-3ը վր. աջ անկիւնը զգալիօրէն մաշուած, թերթերին ցեցի անցքեր, թ. 166-73ի առտ. լս-ը մկնակեր, ընդմէջ թ. 165-6, 173-4, 224-5ի 1ական, 202-3ի 8, 283-4ի 5 թերթ ընկած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-200ա* [Այս բառ են ճերթողականաւ վասն չափոյ Հոմերական տաղիցն...] *– (սկ.) ///զաք, իսկ ի ձեռն Թիւ հայր մն հէի ներսկզբան – ունայնութիւն որդի Ադամայ... օրիովդ – բանջար վայրի, օցտօղ – քճքճօղ։ Օրհնեալ համայնից, աւրհնեալ եղիցի։*

Տե՛ս Բառգիրք հայոց, աշխ. Հ. Ամալեանի, Երեւան, 1975, էջ 1-340, ձեռագրիս մասին՝ էջ Իէ.։

Բ. *200բ* Յաղագս երկոյտասան ազգաց, որ գիր ունին *– Ազուան գիրն ԺԲ.* (12), եգիպտացին՝ է. ... հայոցն՝ ԼԶ. (36), թաթարին՝ ԻԱ. (21)։*

* Ծնթ. Պէտք է լինի ԾԲ.՝ 52։

Գ. *204ա-34ա* [Նախերգանք ճառից, բառոզից]

1. *203ա-4ա Աստուծով եւ աստուածատուր պարգեւօք շարժեցից ի շարժողէն բոլորից... եւ ի փառս համագոյ Սուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ յաւիտեանս։*

2. *204ա-7բ* Այլ այժմ եկեսցուք ի գիտութիւն բանիս *– Արփիական լոյս, անշիջանելի ճառագայթ, կենդանութեան աղբիւր... մտադիւր լինել առաջի արկեալ բանիս, որ ասէ։*

3. *207բ-8ա* Նորին Յակոբայ Սրճոյ ասացեալ ի խորհուրդ կիրակէէ *– Ամենաբաշխեցող, տո՛ւր ինձ իշխանութիւն քարոզել վասն փառաց... կեցո՛ զբանս իմ ասել վասն փառաց աւուրս տօնի։*

4. *208աբ* Նորին ասացեալ յԱյլակերպութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի *– Ամենազօր որդի Աստուծոյ, որ առաքեցեր յերկիր ի վարձու ունել զմշակս... եւ ժողովել ի սմանէ զբանն կենաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։*

5. *208բ-11ա* Մեծի Ծաղկազարդի գալստեանն՝ յառաջել վարդապետէ ասացեալ *– Անժամանակ բանդ Աստուած, արքայ համայնից... զի կարացից ժամանել տեսութեան բանիս մեծի, որ ասէ։*

6. *211բ-22ա* Նորին՝ Յարութեանն Ղազարու *– Բա՛ց*

զշրթունս իմ՝ խօսել վասն քո, Որդի՛ Աստուծոյ... այլ հաւատով հպիմ ի բանն, որ ասէ։

7. *222ա-4ա* Եփրեմի ասացեալ նախերգան – *Ի շաւիղս փառաց քոց, Տէ՛ր, ընթանա միտք իմ... եկեսցո՛ւք ի տեսութիւն բանիս, որ ասէ։*

8. *224ա-6բ* Ջատիկ կիրակէի նախերգան – *Իմաստութիւն Հօր Որդի, տո՛ւր զօրութիւն մտաց իմոց՝ ասել բանս ինչ... եւ ի ձեզ ներգործեսցէ ի փառս իւր, եկեսցո՛ւք ի տեսութիւն բանիս, որ ասէ։*

9. *226բ-7ա* Նորին սրբոյն Յակոբայ ասացեալ ի սուրբ Ջատկի Յարութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ – *Յարութիւն քո, Քրիստո՛ս, զարհուրեցուցանէ զիս... տո՛ւր ինձ, Տէ՛ր, պատմել զհաւատս քո յառաջի խնդրողացն զքեզ։*

10. *227ա-34ա* Գովեստ ներբողական վասն Յովաննու Կարապետին – *Յիսուս Միածինդ Հօր, լոյս ծագեա՛ խաւարեալ ոգոյս... եւ ի սգալի տարրեղինացս այժմ եւ անդրաւ յաւիտեանս. ամէն։*

Դ. *234բ-40ա* [Կերպ յիշատակարան գրելոյ] – *Այժմ ժամանեալ մեր ի յաւարտ եւ ի կատարումն թարգմանութեան... ի հաճոյս կամաց իւրոց. ամէն։*

Ե. *240ա-4ա* Աւհնութիւմ ժողովրդեանն առհասարակ

1. *240ա-43բ* Ջոր աւրհնութիւն աստուածային եւ ազօթք սուրբ Լուսաւորչին եւ սուրբ Կարապետին եւ յամենայն սրբոցն... եւ զայլ ամենայն չարութիւն. ամէն։

2. *243բ-4ա* Ջոր եւ բազկատարած մաղթանօք, բարեխօսութեամբ Սուրբ Աստուածածնին եւ ամենայն երկնագումար ընտրելովք սրբոցն հայցեմք... ի փառս ամենասուրբ երրորդութեանն, անդրաւ յաւիտենիւ. ամէն։

Զ. *250բ-342ա* [Սիմէոնի վարդապետի Ջուղայեցւոյ արարեալ Քերականութիւն ըստ լեզուի մերում հայկազանց]. Յաղագս բերականութեան

Տե՛ս ձեռ. 1984, 115ա-62բ։ 1/250բ-303ա։ ա/250բ-2ա։ բ/252ա։ գ/252ա-3ա։ դ/253ա։ ե/253բ-4ա։ զ/254ա։ է/254բ։ ը/254բ-70բ։ թ/271ա-87բ։ ժ/287բ-9բ։ ժա/289բ-92ա։ ժբ/292ա-4ա։ ժգ/296աբ։ ժդ/296բ-300բ։ ժե/300բ-3ա։ 2/303բ-42ա։ ա/303բ-6բ։ բ/306բ-7բ։ գ/308ա։ դ/308ա-33բ։ ե/334ա-42ա։

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

1. *201բ* [Մեղայական] – *Վա՛յ ինձ, վա՛յ իմ դատա[ստանի]ն դողամ եւ... մա՛յր Աստուծոյ, բարեխօս լե՛ր, որ ոչ տեսանեմ։*

2. *244ա* [Յաղագս դասուց հրեշտակաց] – *Ինն դասք են եւ ամենայն դասք ԲԺ.ան գունդ, զոր նահապետութիւնս ասէ... որպէս հրեշտակ, քան զմարդ։*

3. *244բ-7բ* Յաղակս որպիսութեան սաղմոսին, թէ վասն ինչ պատմեն – *Առաջին՝ երանեալ է այր, որ ոչ գնայ. վասն ծառի եւ այգի տնկելոյ... այնքան լէգէօնք են ի մի դասն։*

4. *343ա* (ԺԷ. դ., բոլորգիր) [Աղերս] – *Ի խաղաղութիւն առաքեա՛, Տէ՛ր, զհրեշտակ խաղաղութեան, որ եկեալ, պահեսցէ զմեզ անխռով ի տուէ եւ ի գիշերի։ Յիշեա՛ զմեզ, Տէ՛ր, յիշեա՛ զմեզ, յորժամ գաս յարքայութեամբդ քո եւ ողորմեա՛ մեզ։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

234ա Յիշեցէ՛ք զգծող սմի / զԿոզմաս համբակ՝ եղկելի / ծաղր եւ ծանակ համայն ցեղի, / թվոյս հազար հարիւր երկի (1653) / ի յՕգոստոս ԺԷ.ի (17)։

201ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն, համակամ աստուածութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, այժմ եւ զրաւ յաւիտենիւ. ամէն։ Որ եաս կարողութիւն Կոզմաս *բազմամեղ գրչի հասանել ի զրաւ բանիս, որ կոչի Բառ եբրայեցի, որ ըստ տառս մեր յարշարազուգի ի թըւականութեանս հայկազնի հազարերորդի հարիւրերորդի երրորդի (1654), ի հայրապետութեան տեառն* Փիլիպպոսի *Հայոց կաթողիկոսի, եւ յառաջնորդութեան նահանգիս տէր յեսայեա վարդապետի, ի յիշատակ եւ վայելումն* Ղազար *սրբազան քահանայի եւ* Արիստակէս *բանի սպասաւորի եւ որդոցն՝* Կոզմայի, Ալէքսի, Յովհաննիսի *եւ* Կիրակոսի, *եւ ծնօղացն՝* Կիրակոս *քահանային եւ* Թուրվանդին։ *Աղաչեմ զձեզ, հա՛րք եւ վարդապե՛տք սուրբ, որ թէ գտանիցէք բան ինչ օգտի ի սմա, յիշեցէ՛ք զվերոյգրբեալսն, եւ որ առատն է ի տուրս բարեաց, տացէ ձեզ յիշողացդ ներումն ամենայն սխալաց. ամէն, Հայր մեր, որ յեր՛։*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 589-590, չ^{մր} 908։

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «Հ^{մր} 3430», «ՌՃԳ. (1654)»։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *343բ՝ թռչուն։*

3431
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

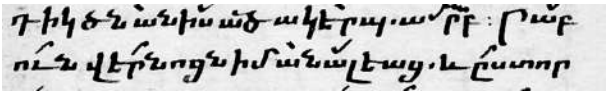
ԺՁ. դար

ԳՐԻՉ՝ Թորոս։

ԹԵՐԹ՝ 373։ ՊՐԱԿ՝ Բ-ԼԳ×12 (Բ, ե 11, Դ 8, լ, ԼԳ 7, ԼԱ 9)+8։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14×9,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5×6)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 189ա)։ ՏՈՂ՝ 21։ ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն կաշի՝ զոյգ կապիչով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ գործուածք։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 99բ, 133բ, 186ա, 244ա, 305բ, 324բ, 344բ։ Լուսանցազարդ՝ բու-

սական, թոչուն, տաճար, խաչ, ծառ: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, սեւ:



Նմուշ 189ա

Վիճակ՝ բաւարար. լուսանցակողերը մաշուած, սեւացած. թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեւեր, ցեցի անցքեր. սկ-ից գրեթէ 13, ընդմէջ 27-8ի, 337-8ի 2ական, 26-7ի, 28-9ի, 42-3ի, 340-1ի, 342-3ի, թ. 330-1ի 4, 1ական թերթ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ: 1-4/չիք: 5/1ա-2բ (սկ. ///եցաւ Քրիստոս՝ Որդին Աստուծոյ...): 6/2բ-4բ: 7/4բ-6բ: 8/6բ-8բ: 9/8բ-11ա: 10/11ա-3ա: 11/13ա-5ա: 12/15ա-7բ: 13/17բ-22բ: 14/22բ-5ա: 15/25ա-6բ (բաժակ հոգեւորական լցեալ աստուածային /// վջ.): 16/27աբ (սկ. /// եւ ի յերկինս բարձրացեալ բարեպաշտութեամբ իւրով... նաւճելով զարքայն Մեծ Տըրդատ վասն /// վջ.): 17/չիք: 18/28ա-9ա (սկ. ///ութիւն ի պարծանս ազգի մարդկան..., Առաքեա՛ ի մեզ Տէր... Ով երջանիկ ճառագայթ... նախասարկաւագ եւ առաջին...՝ թափուած): 19/29ա-31բ: 20/31բ-3բ: 21/33բ-6բ: 22/37բ-9բ: 23/39բ-41բ: 24/չիք: 25/43աբ (սկ. /// ով ըզճաշակաց պըտղոյն քաւել ըզպարտիս Աստուած...): 26/ 43բ-8ա: 27/48ա-54բ, 280բ: 28/54բ-64բ: 29/64բ-76ա: 30/76բ-84ա, 89բ-91բ: 31/91բ-9բ: 32/99բ-101բ: 33/101բ-4ա: 34/104ա-5ա: 35/105բ-7բ: 36/108բ-10բ: 37/111բ-3ա: 38/114ա-7ա: 39/118ա-21ա, 122ա-9բ: 40/129բ-31բ, 132բ-3ա: 41/133բ-41ա: 42/141ա-8բ: 43/148բ-72ա: 44/172ա-6բ: 45/176բ-85բ: 46/186ա-8բ: 47/188բ-90բ: 48/190բ-2բ: 49/192բ-4բ: 50/194բ-6բ: 51/196բ-7բ: 52/197բ-200ա: 53/200ա-5ա: 54/205ա-6բ: 55/206բ-9բ: 56/209բ-11բ: 57/211բ-4բ: 58/214բ-21բ: 59/222ա-4ա: 60/224ա-6բ: 61/226բ-8բ: 62/228բ-30բ: 63/230բ-2բ: 64/236բ-9ա: 65/239ա-41բ: 66/241բ-4ա: 67/244ա-5բ: 68/245բ-7բ: 69/247բ-9ա: 70/249ա-50բ: 71/250բ-2ա: 72/252բ-3բ: 73/253բ-5բ: 74/255բ-8բ: 75/258բ-60բ: 76/260բ-2բ: 77/262բ-6բ: 78/266բ-8բ: 79/269ա-71ա: 80/271ա-2բ: 81/272բ-5ա: 82/275ա-83բ, 284ա-9ա, 301ա-2ա (ժբ-ժգ՝ չիք): 83/289ա-94ա: 84/295բ-6ա, բ/107բ-8բ, գ/110բ-1բ, դ/113ա-4ա, ե/117ա-8ա, զ/121ա-2ա, է/131բ-2բ: 85/296բ-300ա, 302ա-3բ: 86/303բ-24բ: 87/324բ-40բ (Ողջոյն ձեզ... Ահա հրաժարիմ... Աղաւթս արարէք... Աւգնութիւն է մեզ... Ելանի ազգի... Անդ պատրաստեաց... Աւրհնեսցէ զձեզ... Մերձեցաւ անձն իմ... Հաւատ ունելով... Մերձեցաւ անձն իմ ի հող... Ի գալըստեան Տեառըն... Գայ գաւրութեանց... Ջահագին համբաւ... Ահագին է աւր... Մերձեցայ ես ի դուռըն... Անըսկիզբն Աստուած... Բազմերամք վեհագունիցըն... Աւրհնաբանող ձայնիւ երգեմք... Մեծ եւ ահեղ է աւրըն... Ի հանդերձեալ նորոգմանն... Յաւիտենից Աստուած եւ արարիչ ամենայնի... Որ թագաւորդ ես յաւիտենից...՝ թափուած): 88/344բ-65բ: 89/340բ-4բ: 90/84ա-9բ: 91/294ա-5բ: 92/283բ-4ա: 93/41բ-2բ: 94/36բ-7բ: 95/232բ-6բ: 96/300ա-1բ (խորագիրը տարբեր՝ Շարական սգեստաւորութեան պատարագի):

ՅԱԻԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ. դ., նոտրգիր

366ա-73բ Սրբոց թարգմանչաց («ՄԵՍՐՈՎԲԱՅ Է ԲԱՆՆ») — *Մեծապայծառ ջահ լուսոյ հաստատեցեր վերստին... եւ մեք զքեզ Տէր օրհնեսցուք:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

42բ եւ գգծագրողըս՝ զԹորոս, *յիշեցէ՛ք ի Տէր Քրիստոս Աստուածն մեր, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ. ամէն:*

185բ Տանքս Յարութեան, որ կատարի, / ժամ ասելով կամ պաշտելի, / րոհ զիս յիշել մանկունք բարի / եւ ասել ձեզ ինձ ողորմի, / ով որ յիշէ, յիշեալ լիցի / ի միւսանգամ գալուստըն Քրիստոսի. ամէն:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *26ա ստ. լս., 30բ ստ. լս. սեւ թանաքով ուխանկիւն՝ անընթեռնելի, 373բ մանուշակագոյն թանաքով ձուածիր՝ անընթեռնելի, [մէջտեղում եպիսկոպոսի խոյր եւ հանդերձանք, շուրջբոլորը՝* «ՄԵՍՐՈՎՐ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՄԲԱՏԵԱՆՑ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆՑԻ / 1871», ձեռ. 3328, 7ա, 8ա]:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «3431»:*

ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *55ա՝ «Այբուբեն՝ ա-հ», 137բ՝ «Եախայ յաւիտեան բանք», 138ա՝ «Այբուբեն՝ ա-ն», 164բ՝ «Ձյարուցեալն ի մեռելոց Քրիստոս Աստուած», 238բ՝ «Այբուբեն՝ ա-ի», 365բ՝ «Ըսկի»:*

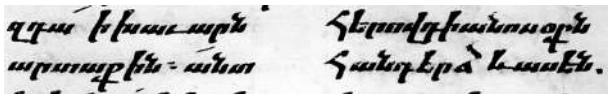
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *133բ, 137բ, 188բ՝* թոչուն, *179բ՝ բուսական:*

3432
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 344+2 (կրկն.՝ թ. 114, 271). չգրուած՝ 1ա, 2բ-3ա, 4բ-5ա, 6բ-7ա, 8բ, 111բ, 174բ, 270բ: ՊՐԱԿ՝ 9+Ա-ԻԸ×12 (Ա 11, Դ, ԻՁ 14, ԻԸ 10): ՆԻԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,3×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (8,3×6,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 82ա): ՏՈՂ՝ 19: ԿԱՋՄ՝ մուգ կանաչ թափշ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ մուգ կարմիր յեռիով ծաղկաթուղթ. լուսանցակողերը՝ մանուշակագոյն: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+Գ՝ սպիտակ չգրուած

թուղթ՝ սոսնձած ծաղկաթղթին, մասն կազմաստառի (Ա, Գ):



Նմուշ 82ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Խորան՝ 1բ, 2ա, 3բ, 4ա, 5բ, 6ա, 7բ, 8ա, 9ա: Կիսախորան՝ 10ա, 112ա, 175ա, 271ա: Լուսանցազարդ՝ թոչուն, բուսական: Զարդագիր՝ կենդանագիր, թոչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, նարնջի, ոսկի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մէջի ստ. եւ վր. եզրերը ցեցակեր, նորոգուած ԺԹ. դարում. գրադաշտը տեղ-տեղ խիստ գունափոխուած, թերթերին խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեւեր, թ. 45-7ի ստ. աջ անկիւններին, թ. 344ին ցեցի անցքեր, թ. 18-45, 335-44ին բորբոսի հետեւեր, տեղ-տեղ խայխայուած, թ. 335ը պոկուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *10ա-110ա* Աւետարան Մատթէոսի:

2. *112ա-74ա* Աւետարան Մարկոսի *(173բ-4ա յաղուցեալ Յիսուս)*:

3. *175ա-270ա* Աւետարան Ղուկասու:

4. *271ա-344բ* Աւետարան Յովհաննու:

Ունի ստ. լս. համաբարբառ՝ Յրուացանկ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *9բ (1755 թ., նոտրգիր) Յիշա[տա]կ է սուրբ Աւետարան Աւետիք վարդապետին, եւ իմ հայր Պապին, եւ իմ մայր Եթարին, օվ ոք կարձայ, մէկ բերան [ո]ղորմի ասացէ՛ք. ամէն: Թվին ՌՄԴ. (1755) էր:*

2. *110բ (1789 թ., նոտրգիր) Յիշատ[ակ] է սուրբ Աւետարանս Մուտուէցի Ներսէսի որդի Ըստեփանին եւ իւր ծնօղացըն՝ հայր Ներսէսին, մայր Շահիփարին, եղպայր Քասպարին, կողակից Մարիամին եւ որդոյցն՝ Անդօնին, Քասպարին, Թեւանին, Անային, Պալասանին, Եղսապետին եւ ամենան ընդանեացըն: Ով ոք ընթեռնու, կարդայ, մէկ բերան յիշի եւ ողորմի ասի, Աստուած ողորմի ասացողացըն, Աստուած ողորմեսցի, որ եա՝ մեղա[ւ]որ Ստեփանս, իմ հալալ վաստակէ առայ, եւտու յիշատակ ի տունն Սուրբ Մեռուանու<նու>տին: Ով ոք կարդայ, մեզ |111ա| յիշէ, ով ոք մեզ յիշէ, Քրիստոս զնա յիշէ: Ով ոք այն տանէ, ձեռնամխէ կամ գրավէ կամ ծախ[է], ԴՃԺԸ. (318) հայրապետացն նզո[վ]եալ լիցի, պատիժը կաենի, մասն Յուդայի լինի. ամէն: Գրեցաւ Կանջայ, թվին ՌՄՀԸ. (1789), Մայիս ամսուց մէկ, որ եա՝ մեղաւոր տէր Յօհաննս գրեցի, որ եմ որդի Աւրութիւն վարդապետին:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա՝ «3432», «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

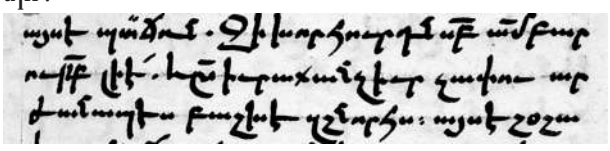
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «Ը եաղլուղ», 9բ՝ «1320 1204/1117»:*

3433
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

[ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ.]* ՌՃԿԹ. – 1720

ԳՐԻՉ՝ Ստեփաննոս Կաֆայեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Յովանէս ֆիլ:

ԹԵՐԹ՝ 508: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԽԲ×12 (Ա, Գ, ԺԳ, ԽԲ 13, Դ 14, Ժ, ԺԲ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,8×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11×6,3): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 310ա): ՏՈՂ՝ 25: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 310ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 2ա, 160ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թոչուն: Զարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, Բ. տախտակը վերից վար կոտրուած, մէջի ստ եւ վր. մասերը վնասուած. գրադաշտը խոնաւութիւնից մասամբ գունափոխուած:

* Ծնթ. Գրչութեան վայրի թէական ենթադրութիւնը՝ ըստ կազմի դրոշմազարդերի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– 1աբ [Ցանկ նիւթոց] *– Ա. Նախ եւ յառաջին կարգաւորութիւն եկեղեցւոյ... Ծ. Վասն խոստովանութեան, ի նոյն բանն խոստովան լե՛ր:*

Ա. 1. *2ա-11բ* [Ա.] Կարգաւորութիւնք եկեղեցւոյ եւ արարողութիւն ժամատեղաց՝ տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի, որ ետ բերել ի սուրբ եւ հռչակաւոր աստուածաբնակ եւ հրեշտակակրօն սուրբ հարցն մեծ ուխտին Մաճենեաց, եւ ամենայնիւ ամենայն կամօք հաճեալ եւ հաւանեալ զպակասն ելից եւ զխալսն ուղղեաց եւ կարգեաց ամենայն Հայաստանեաց եկեղեցեաց, անջրելի եւ հաստատուն աւանդ, առաջնորդութեամբ Հոգւոյն Աստուծոյ, որ աջողեալ է զամենայն բարի

ա. *2ա-6ա* [Խրատ գիշերային ժամու] *– Յառաջ քան զամենեսեան պարտ է յառնել փակակալին...*

բ. *6աբ* Խրատ առեւագալին — *Իսկ արեւագալի եղիցի սաղմոսն…*

գ. *6բ-8բ* Իսկ ճաշու աղօթից խրատ այս է — *Նախ երեք անգամ հարկանեն զգանգական…*

դ. *8բ-9բ* Երեկոյեան աղօթից ժամատեղեաց խրատ — *Յառաջ լուցանէ փակակալն զկանթեղս…*

ե. *10ա-1բ* Իսկ այլ առաւոտուբիւմբ երեկոյի ժամուն ըստ սրբոց հարցն Թեղինեաց — *Նախ ասէ աշակերտի դասուն պատուաւորն… Աստուած աւրհնեալ եղիցի յաւիտեանս յաւիտենից:*

2. *11բ-2բ* Խրատմ ժամատեղեաց ըստ առեւելեան սահմանացն սկսուածոց եւ ասութեանց աղօթից, զոր խնդրեաց սուրբ վարդապետն Յակոբ Ղրիմեցի ի մեծ րաբունոյն Գրիգորէ Խլաթեցոյն, եւ կատարեաց այսպէս, որ դասի որ աւուր ձայնն լինի, այս է — *Տէ՛ր, եթէ զշրթունսն: Ջքէն գոհանամքն… քարոզ վասն հոգոցն, աղօթ Քրիստոս որդի Աստուծոյ, հայր մեր, որ յերկինս:*

Բ. *13ա-6ա* [Ի Հարցմանց գրոց Գրիգորի Տաթեւացւոյ]

1. *13ա-5ա* Բ. Նորին Գրիգորի եռամեծի աշակերտի մեծին Յօհաննու Որոտնեցոյ. Վասն աղօթից — *Հարց. Քանի՞ են ժամք աղօթից եւ ո՞րք: Պատասխանի. Գիտելի է, զի ի Հին օրէնսն Մովսէսի… վասն որոյ հինգ անգամ աղօթեմք ի ցերեկի:*

2. *15ա-6ա* Գ. Նորին Գրիգորի Տաթեւեան հեղինակի վասն առանձնական աղօթից — *Հարցումն. Որպէ՞ս զանազանին ի միմեանց հասարակ աղօթքն եւ առանձնական… ի գթած մարդասիրէն Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս:*

Գ. *16բ-8ա* Նախադրութիւմբ խրատական: Յաղագս աղօթիցն, զոր արարեալ Տեառն Ներսէսի՝ եղբօր Գրիգորիսի հայոց վերադիտողի — *Աղօթք հասարակաց քրիստոնէից մեծամեծաց եւ փոքունց…*

— *18ա* Հաւատով խոստովանիմ եւ երկրպա[գանեմ] — *Հաւատով խոստովանիմ եւ երկրպա[գանեմ]… փառաւորեալ Տէ՛ր, ընկա՛լ զաղաչանս ծառայիս քո եւ կատարեա՛ ի բան:*

Դ. *18բ-38բ, 86բ-116ա, 150բ-9բ, 299ա-386ա, 399բ-418ա, 468բ-70բ, 489ա-508բ* [Քարոզք Գրիգորի Տաթեւացւոյ]

1. *18բ-38բ, 86բ-116ա, 150բ-9բ, 307ա-79ա, 399բ-418ա, 489ա-508բ* [Քարոզք յերկրորդ հատորէ]

Տէ՛ս Ամառան հատոր, տպ. 1741: Ա-Լ/չիք: Թ/399բ-406բ: Ժ/406բ-10ա: ԺԱ/410ա-8ա: ԺԲ-ԼԱ/չիք: ԼԲ/326ա-34ա: ԼԳ/334ա-9բ: ԼԴ/307ա-12ա: Լե/312ա-8ա: ԼԶ/318ա-26ա: ԼԷ/99ա-104ա: ԼԸ/104ա-12ա: ԼԹ/112բ-6ա: Խ/86բ-94ա: ԽԱ/94ա-9ա: ԽԲ-ԽԸ/չիք: ԽԹ/489ա-92ա: Ծ/չիք: ԾԱ/492ա-4ա: ԾԲ/494ա-6ա: ԾԳ-ԿԴ/չիք: Կե/150բ-5ա: ԿԶ/155ա-9բ: ԿԷ-ՀԴ/չիք: Հե/340ա-4ա: ՀԶ/344ա-50ա: Հէ/350բ-5ա: ՀԸ/355ա-60բ: ՀԹ/360բ-6ա: Զ/366բ-79ա: ՁԱ-ՁԴ/չիք: ՁԴ/18բ-22բ: Ձե/չիք: ՁԶ/23ա-5ա: Ձէ/25ա-31ա: ՁԸ/31ա-3բ: ՁԹ/33բ-6բ: Ղ/36բ-8բ: ՂԱ-ՂԷ/չիք: ՂԶ/496ա-501բ: Ղէ/501բ-8բ: ՂԸ-ՃՁԸ/չիք:

2. *299ա-307ա, 379ա-86ա, 468բ-70բ* [Քարոզք յառաջին հատորէ]

Տէ՛ս Ձմեռան հատոր, տպ. 1740: Ա-Կե/չիք: ԿԶ/379ա-86ա: Կէ-ՀԴ/չիք: ՀԴ/468բ-70բ: Հե-ՃԺէ/չիք: ՃԺԸ/299ա-307ա: ՃԺԹ-ՃԿԱ/չիք:

Ե. 1. *39ա-42բ* Ժ. Քարոզ ի բանն Տեառն, որ ասէ՝ Թզենի մի էր ուրումն տնկեալ յայգւոց իւրում եւ եկն խնդրել զպտուղ ի նմանէ եւ ոչ եգիտ, ասէ ցայգեգործն՝ Ահա Գ. ամ է, կտրեա՛ զդա, ընդէ՞ր — *Զայսոսիկ քննելով զմիտս՝ պարտիմք մաքրել… Հօր, միանգամայն եւ Հոգոյդ Սրբոյ վայել է փառք. յաւիտեանս:*

2. *43ա-6բ* ԺԱ. Պատուէր եւ խրատ՝ ումեմն իմաստնոյ ասացեալ — *Քանզի հաճոյ թուեցաւ Աստուծոյ, որք զքեզ արժանի համարեցան… յաներեւոյթօրէն զշնորհս հոգի տացէ ձեզ. ամէն. եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք. ամէն:*

3. *46բ-7բ* [Տաղ գրչի] («Ի ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԷ») — *Ի արեւու ծագմանէ հանճար մի գտի, / ի նոյն գեղեցկութեանն համեմատ տեսի… մի՛ հետեւիք, մանկտի՛կ, դուք ունայնութեան:*

4. *47բ-8բ* Յաղագս արժանաւորութեան, սրբազնութեան եւ կացութեան հաճանայականի — *Եթէ ունէիր գհրեշտակական մաքրութիւն… որում փառք եւ պատիւ անբաժանելի սրբոյ Երրորդութեանն:*

5. *49ա-54բ* ԺԲ. Յաղագս անարժան պատարագողաց — *Փորձեսցէ մարդ զանձն իւր եւ ապա ի հացէ անտի կերիցէ… եկեսցէ մահ ի վերայ նոցա եւ կե՛ր:*

6. *55ա-60բ* ԺԳ. Սուրբ հօրն Թէոփիլոսի ասացեալ՝ Վասն արտասուաց եւ վասն խոստովանութեան — *Յորժամ միտքդ զբաղեալ լինի հետ մեղաց եւ կամ ի հոգս աշխարհի… եւ թողութիւն խնդրել յԱստուծոյ եւ ի՛:*

7. *60բ-3ա* ԺԴ. Խրատ վասն խոստովանութեան ի մեկնութիւն Սուրբ Աւետարանին Քրիստոսի, որ ասէ. Գլուխ Լե. (35) — *Եկա՛յք առ իս, ամենայն վաստակեա՛լք եւ բեռնաւո՛րք… որով արժանասցուք իւր աւրհնեալ տեսուն յաւիտեանս. ամէն:*

8. *63ա-4բ* ԺԵ. Խրատմ վասն հոգեւոր հոգեվարաց աւուրն, յորժամ բակի աստուածաշէն տաճար հոգոյն, որ է ի մարմինն եւ բաժանի ի միմեանց [Վարդան վարդապետի ասացեալ. ձեռ. 342, 223բ] — *Արդ, պարտ է ամենայն մարդոյ զայս մտաւ ածել… եւ խնդրել զթողութիւն յանցանաց, զի մերձեալ է գալուստն Քրիստոսի. եւ նմա փառք յաւիտեան:*

9. *65ա-82բ* ԺԶ. Վասն ժողովրդեան եւ վասն բահանայից խրատմ զգուշութեան — *Արդ, զքահանայական կարգաց արժանի արասցուք յօրինակաց, թէ որպէս պարտ է… եւ ապա պղտաբերէ զարդիւքն ի հանդերձեալ կեանսն:*

10. *83ա-6բ* ԺԷ. Քարոզ յաղագս խոստովանութեան, ի բանն, որ ասէ առաքեալն՝ Ապա թէ խոստովան լինիմք մեղս մեր հաւատով, նա եւ արդար առ ի թողուլ զմեղս մեր [Թուղթ Յովհ. Ա. 9]. Գլուխ ԽԱ. – *Ի վերայ այսմ բանի Զ. իրս տեսանելի է... եւ գտան թողութիւն յանցանաց եւ մեղաց իւրոց:*

11. *116բ-27բ* ԻԳ. Վարդան վարդապետի առարեալ. Աւուրք իմ որպէս հովա[նի անցին]: Եւս հաճնայաթաղի – *Աստուածային շնորհացն արժանացեալք արդարք... չորրորդ. Զամենայն գիտութիւնս ուղղել եւ ապա քահանայանալ:*

12. *128ա-44ա* [Սահմանադրութիւնք դաստիարակութեան]

ա. *128ա-35բ* ԻԴ. Սահմանադրութեան դաստիարակութիւն նորածնեալ մանկանց, որ հրաւիրելոց իցեն յաստիճան հաճնայութեան, խրատ հարկատոր եւ պիտանիք, զոր արարեալ է տէր Առաքել Սիւնեաց ճաճանգի – *Արդ, ըստ կարգի ժամանակի վարժել զմանկունս ի սնունդ սրբութեան... եղերո՛ւք կատարեալ, որպէս եւ Հայրն ձեր երկ[նաւո]ր կատարեալ է:*

բ. *136ա-9ա* ԻԵ. Խրատ հաճնայական կարգաց, որ ասէ եպիսկոպոսն – *Աստուածային եւ երկնաւոր շնորհն վերնական ի Հօրէն... եւ զպակասութիւն աղօթիւք ձեր լցուսցէ Տէր Յիսուս Քրիստոս:*

գ. *139ա-44ա* ԻՉ. Սահմանադրութիւն արարեալ եռամեծար Գրիգորի մեծ րաբունապետի, ի խնդրոյ Սիւնեաց եպիսկոպոսի տէր Առաքելի, իսկ յաւուր ձեռնադրութեան նստցի եպիսկոպոսն յաթոռ ի մէջ յատենի ի դուռն սուրբ եկեղեցւոյն առաջի ամենայն բազմութեանն եւ բննեսցէ բազում զգուշութեամբ զնուիրեալն – *Նախ տեսանէ, թէ ունի զուսումն քահանայութեան, թէ ոչ... եօթնարփեան շնորհօքն մինչեւ յանբսպառ յաւիտեանս. ամէն:*

13. *144ա-50բ* ԻԷ. Նորին հարոզ վասն դատաւորաց աշխարհի, ի բանն, որ ասէ՝ Դատ արարէ՛ք որբ[ոյն] եւ տո՛ւք իրաւունս այրոյն կամ դատել զժողովուրդս արդար [Սղմ. ՁԱ. 3] – *Որ հանճարեղն իցէ՝ զառաջնորդութիւն ստասցի... եւ ի դառն տանջանացն եւ յաւիտենից հրոյն եւ ի վճռոյն. ամէն:*

14. *160ա-248բ* Լ. Իմաստնոյն Յովհաննիսէ վարդապետի՝ մականուն տկար կոչեցեալ երզնկացւոյ համաոտեալ զՄեկնութիւն Ներսէսի Լամբրոնացւոյ արեպիսկոպոսի Յաղագս մեկնութեան սուրբ պատարագի՝ Աթանասի Աղէկսանդրու – *Ամենայնի ժամանակ է, եւ ժամանակ է ամենայն իրի...*

ա. *173ա-7բ* Խորհուրդ զանազանութեան զգեստից – *Յորժամ հանդերձեալ է ոք եպիսկոպոսաց եւ կամ ի քահանայից պատարագ առնել... եւ այրն համարձակ բանայ անամօթ:*

բ. *177բ-9բ* Զի՞նչ խորհուրդ ունի սաղմոս եւ աղօթն ի ժամ պատարագի զգեստաւորութեան – *Եկեղեցին տուն եւ բնակութիւն է երկնաւոր թագաւորին... եւ զգուխս առ քեզ ամբառնամք:*

գ. *179բ-81բ* Խրատ հաճնայի. յառաջ զգենուլն կարգ ածէ Սաղմոս կանովն, ծնրադրելով եւ խոնարհի եւ անկանի ի վերայ երեսաց իւրոց, եւ ասէ անմոռունչ զաղօթս առ Հոգին Սուրբ, զոր ասացեալ է սուրբն Գրիգոր Նարեկացին. եւ ի լման ասա՛յ – *Ամենակա՛լ Աստուած, բարերար, մարգասէր, Աստուած բոլորից... զի խռովութիւն մտացս զկրկին խաղաղութիւնն առնու վերստին, խաղաղութիւն ամենեցո՛ւ Աստուծոյ երկիր՛:*

դ. *181բ-201ա* [Աղօթք] – *Աղաչեմք եւ աղերսեմք արտասուալից հառաչմամբ... 183բ [Աղօթք]. Տէ՛ր Աստուած մեր, որ զերկնաւոր հացդ զՏէր մեր... եւ բազկատարած կայցէ առաջի սեղանոյն եւ ասէ զաղօթս ի ծածուկ:*

ե. *201ա-42ա* Մեկնութիւն պատարագին յառաջի աղօթիցն է՝ Աթանասի ասացեալ – *Տէ՛ր Աստուած զաւրութեանց եւ արարիչ ամենայն լինելութեանց... զի ինքն փրկեսցէ եւ ազատեսցէ ամենայն հաւատացեալքն ի յաղտոյ մեղաց եւ Քրիստոսի մարգասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

զ. *242ա-8բ* ԼԱ. Նորին Ներսէսի ասացեալ ի սուրբ սեղանն տէրունական – *Իսկ սուրբ սեղանն զՍուրբ Երրորդութիւնն ցուցանէ... եւ ասաց՝ Այս է հանգիստ իմ յաւիտեանս յաւիտենից:*

15. *248բ-50բ* ԼԲ. Վկայաբանութիւն Փիլիպպոսի առաքելոյ յեկեղե[ցական] պատմու[թենէ] – *Փիլիպպոս առաքեալ էր յեօթանասնից առաքելոցն... փառաւորելով զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

16. ա. *250բ-1ա* Ի կանոնաց սրբոյն Փիլիպոսի առաքելոյն – *Յաղագս քառասուն ունելոյ. երիս մի անգամ արժան է... եւ հրամայել տալ զհան ԽԼ. երկդրամեան տալ յեկեղեցին ըստ կատարման:*

Տե՛ս Կանոնագիրք հայոց, հտ. Բ., Երեւան, 1971, էջ 41-42 (ԻԷ.):

բ. *251աբ* Ի կանոնաց սրբոյն Թաթէոսի առաքելոյ – *Որ չափով եւ որպիսի՞ հասակաւ պարտ է ձեռնադրել քահանայս եւ սարկաւագունս... զի ընդ Աստուծոյ ի խորհուրդ մտանէ:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 24-25 (ԻՉ.):

17. *252ա-62ա* ԼԳ. Յոհաննու Գառնեցոյ խրատ հոգեշահ ամենայն մարդոյ, մանաւանդ ժամարարի, ի խնդրոյ Սարգիս հաճնայի, իւր ձեռամբն գրած էր, եւ ես օրինակեցի – *Ծառայակից քո ի Քրիստոս Յիսուս... ընդդէմ դառնութեանն զքաղցրութիւնն եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

18. *262ա-80բ* Կանոնք սրբոյն Սահակայ հայրապետի

ա. *262ա-8բ* ԼԴ. Յաղագս Ֆոռեպիսկոպոսաց, թէ որպէս պարտ է զկանոնական կարգին հաստատուն պահել ի սուրբ յեկեղեցիս – *Զի սրբոց բարեպաշտաց եւ առաքինութեամբ պայծառացելոց պարտ է հաւատալ... նմանութիւն բերել յանձինս հրեշտակական վարուց, օտարսիրութիւն եւ եղբայրսիրութիւն:*

բ. *268բ-74բ* ԼԵ. Նորին սրբոյն Սահակայ, թէ որպէս սահմանեցաւ կարգ ուխտի եւ որոշումն վանաց. Բան երորդ – *Քանզի բազումք կարծեցին տգիտութեամբ... անթարգմանելի պայծառութեամբք մշտնջենաւորեալք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

գ. *274բ-7ա* ԼԶ. Նորին՝ թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսաց ունել զընտանիս սրբոյ եկեղեցւոյ – *Այցելու եւ հասարակաց հայր է եպիսկոպոսն... ընդ որում Հօր, միանգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ տացուք գոհութիւն եւ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

դ. *277ա-80բ* Նորին, թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսաց պահել զգանձս եկեղեցւոյ կամ որոց որպէս մատակարարել – *Նաւահանգիստ է ամենեցուն ճարտար աղօթից եւ խնդրուածոց մերոց... ընդ որում Հօր, միանգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ:*

Տե՛ս Կանոնագիրք հայոց, հտ. Ա., Երեւան, 1964, էջ 363-421 (ԺԷ.):

19. *280բ-7բ* ԼԷ. Եդեալ միաբանութեամբ աւագ հայոց Է.երորդ ամի վախճանելոյն սրբոյն Սահակայ կարգեցան կանոնքս այս – *Որ զազգական կին առնէ, այս պղծութիւնք եւ գարշանք յայտնի լիցի... եւ ժառանգեսցուք զպարգեւս նորա զանվախճան յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

20. *287բ-90ա* ԼԸ. Կանոնք Յոհաննու Մանդակունոյ Հայոց կաթողիկոսի – *Զմեծ եւ զանբաւ, զբարեբար եւ զմարդասէր Տեառնէն պարտիմք գոհանալ հանապազ... զի հոգին ապրեսցի յաւուր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 491-500 (ԻՆ.):

21. *290ա-9ա* ԼԹ. Քարոզ զգուշութեան բահանայից, ի բանն, որ ասէ. Եթե սիրէք զիս, զպատուիրանս իմ – *Դարձուսցո՛ւք այսուհետեւ զկարգ բանիս... յորքան ախորժէ եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:*

22. *386ա-8ա* ՄԳ. Քարոզ դարձեալ վասն նշանաց սիրոյն Աստուծոյ, ի բանն որ ասէ. Արա՛ առ իս նշան բարութեան, զի տեսցեն ատե[լիք իմ] եւ ամաչեսցեն, ըստ զառածոցն Դաւթի – *Ասէ իմաստնացեալն յԱստուծոյ Սողոմոն, թէ են արդարք եւ իմաստունք... արա՛ առ իս նշան բարութեան, զի տեսցեն ատե[լիք իմ]:*

23. *388ա-90ա* ՄԴ. Խրատ վասն սիրելոյ զծնօղին, ի բանն Պօղոսի՝ Որ յիւրոց յընտանեացն խնամս ոչ ունի, ի հաւատոցն ուրացեալ է կամ պատո[ւեա՛յ] զհայր եւ զմա[յր fn] – *Վարդապետք ասեն, թէ սէրն է կատարումն բնութեան... եւս առաւել ազատեմք ի հոգոց նոցա. այսքան առ այս:*

24. *390ա-5բ* ՄԵ. Քարոզ վասն գովութեան խոհեմութեանն, ի բանն որ ասէ Սողոմոն՝ Ստացի՛ր զիմաստութիւն, զի լաւագոյն է հան զոսկի, եւ ժառանգեա՛ զխոհեմութիւն, զի պատուականագոյն է հան զարծաթ – *Ասէ մեծ իմաստասէրն Արիստոտէլ, թէ խոհեմութիւնն ի մէջ առաքինութեանցն է... վասն այսորիկ ատեա՛ զձեզ աշխարհ:*

25. *395բ-7բ* ՄԶ. Քարոզ վասն խոստովանող վկայիցն Քրիստոսի, ի բանն Սողոմոնի որ ասէ յերգ երգոցն՝ Ձամենայն խնձորս՝ զնորս եւ զհինս պահեցի ինձ, սիրելի՛ իմ – *Ասէ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս. Ոչ ոք կարէ գալ առ իս... վասն այն ասէ Յօբ՝ Ձամենայն խնձորս:*

26. *397բ-9ա* ՄԷ. Քարոզ վասն կուսանաց, ի բան Դաւթի որ ասէ՝ Տարցին թագաւորի կուսանք զհետ նորա – *Գիտելի է, զի նախ քան զայս, դարձեալ ասէ Դաւիթ... վասն այն ասէ մարգարէն Դաւիթ՝ Տարցին թագաւորի կուսանք:*

27. *418ա-68ա, 470բ-86բ* [Քարոզք Ղուկասու Լոռեցւոյ]

ա. *418ա-33բ* ՄԹ. [Ղուկասու Լոռեցւոյ. ձեռ. 746, 54ա] Քարոզ ի բանն Յորայ նահատակին, որ ասէ. Աղօթք իմ սուրբ էին եւ ճշմարիտ առաջի Աստուծոյ – *Եւ նախ զայս պարտ է գիտել, քան զամենայն առաքինութիւն... որ եւ կատարեսցէ ամենայն քրիստոնէից խնդրուածք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ:*

բ. *433բ-52ա* Կ. [Ղուկասու Լոռեցւոյ. ձեռ. 746, 106ա] Քարոզ վասն մահու, ի բանն Սողոմոնի որ ասէ. Լաւ է օր մահուն, քան զօր ծննդեան – *Եւ պարտ է գիտել, զի հեթանոսք զօր ծննդեան պատուեն... եւ հանգուցանէ իբրեւ զաշխատեալ մշակ ի բարին. ամէն:*

գ. *452ա-7ա* ԿԱ. [Ղուկասու Լոռեցւոյ. ձեռ. 4355, 362ա] Քարոզ ի բան Օրինացն որ ասէ. Պատուեա՛ զհայր fn եւ զմայր, զի ֆեզ բարի լինիցի – *Եւ պարտ է գիտել, զի Դ. բան զաւակն ծնօղին պարտական է... եւ ազատ մնայ յամենայն պարտուց մեղաց. ամէն:*

դ. *457ա-68ա* ԿԲ. [Ղուկասու Լոռեցւոյ. ձեռ. 503, 213ա] Քարոզ եւ պատմութիւն ի բանն Եսայիայ մարգարէին, որ ասէ՝ Ի չորեքտասան ամի թագաւորութեանն Եզեկիա ել Սենեքարիմ արքայ Ասորեստանի ի վերա ամենայն քաղաքացն – *Սենեքարիմ կռապաշտ թագաւոր էր... յորոց փրկեսցէ Քրիստոս Աստուած յայնպիսի մեղաց զամենայն հաւատացեալսն. ամէն:*

ե. *470բ-86բ* ԿԴ. [Ղուկասու Լոռեցւոյ. ձեռ. 4355, 301ա] Քարոզ ի բանն սուրբ Աւետարանին, որ ասէ.

Մի՛ տայր զարբութիւն շանց եւ մի՛ արկանէր – *Առաջին սրբութիւնն անուանի հաղորդութիւնն... վասն այնորիկ ասէ. Մի՛ տայք զսրբութիւն:*

Տե՛ս Է. Յարութիւնեան, Ղուկաս Լօռեցին եւ նրա հարոզգիրքը, Բանբեր Մատենադարանի, Հ^{մր} 10, Երեւան, 1971, էջ 213-236:

28. *486բ-9ա* կե. Վա՛յ ինձ, այս է տանջանք մեղաւորաց ի դժոխս – *եւ մեղաւոր հոգիքն զարհուրեալ դողան եւ ասեն... զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ զՀոգին, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

36բ Որոց արժանաւորեցէք առ հասարակ զամենայն հաւատացեալս անուն իւրոյ Քրիստոս Յիսուս եւ զբազմամեղ գծողս սորին:

46բ Գրեալ եղեւ կիսատետրակս ձեռամբ եւ տխեղծ մատամբս եւեթ վարդապետ կոչեցելոյ Ստեփաննոսի Կաֆայեցւոյ, ի վայելումն եղբայրացելոյ տէր հա[յ]ր Յովաննէսի սիրատեսակ քահանայի, ներթուում մերազնէիս Ռձ'կԹ. (1720):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

3ա (1878 թ., շղագիր, լս.) Ի 1878 ամի 1ն Յուլիսի, ի գրեանց Գրիգոր *քահանայի* Սուխիասեանց Երեւանցւոյ:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *2ա, 508բ սեւ թանաքով երկգիծ ուԹանկիւն՝* «1783. ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾՆՈՒԱՅ / ՅՕՀԱՆՆԷՍ / ՆՕՏԱՐ»:

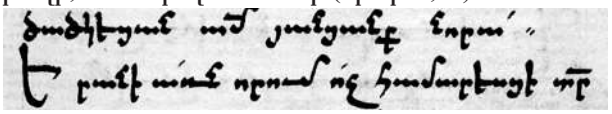
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «Ռձ'կԹ. – 1720, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», «3433»:*

3434
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԿԵՍԱՐԻԱ ՃԻԶ. – 1677

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր: ՍՏԱՑՈՂ՝ Գրիգոր պատանեակ:

ԹԵՐԹ՝ 212+1 (կրկն.՝ թ. 180): ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԹ×12 (Ա 9, Ը 8, Թ 10, ԺԹ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,2×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 37ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱՋՄ՝ փեղկերի վրայ ճիւն կազմի մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշիւն. ստ., վր. եւ արտ. եզրերը՝ վարդագոյն մոմլաթ. մէջբը՝ սեւ կտաւ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+ԳԴ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (պհպ. Ա, Դ):



Նմուշ 37ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լս-ային՝ Անձա՝ մայր Սամուէլի՝ 97ա: Ճակատազարդ՝ 22բ, 47բ, 76ա, 100ա, 126բ, 150ա, 175բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը վերակազմուած 1950ական-ներին, լուսանցակողերը սեւացած. խոնաւութեան հետեւանքով գրաղաշտը գունափոխուած, տեղ-տեղ զանազան բծեր եւ հետքեր, թանաքը տարածուած՝ 36բ-7ա, 76բ-7ա, ցեցի անցքեր՝ թ. 1-3, սկ.ից շուրջ 3 թերթ ընկած, թ. 192 ստ. աջ անկիւնը պատռուած, լրացուած հետագայի թղթով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-207ա* [Սաղմոսարան]

Տե՛ս ձեռ. 1642, 1ա-239ա: 1/1ա-22ա (սկ. ///րի եւ իշխանք ժողովեցան ի միասին...): 2/22բ-47բ: 3/47բ-75բ: 4/76ա-99բ: 5/100ա-26բ: 6/126բ-49բ: 7/150ա-75բ: 8/175բ-207ա:

Բ. *207ա-11բ* Աղօթք իւրաքանչիւր անձին հաւատացելոց ի Քրիստոս, զոր արարեալ է Տեառն Ներսեսի Հայոց կաթողիկոսի – *Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիր պագանեմ... եւ քեզ փառք եւ երկրպագութիւն, անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեանդ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

99բ Ջմեղօք զառածեալ գրիչս Գրիգոր *աղաչեմ յիշել ի Տէր եւ թողութիւն խնդրել յանցանաց իմոց:*

211բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ: Գրեցաւ հոգեկիր քնարս Դաւթայ |212ա| մարգարէի ի ստոյգ եւ ընտիր օրինակէ Գառնեցւոյ, *ի թվին Ռձ'ԻԶ. (1677) ամի, Մարտ ամսոյ ԻԸ. (28) ձեռամբ մեղսամած եւ անարհեստ գրչի* Գրիգորի, *ի մայրաքաղաքս* Կեսարիա Կապադովկացոց, *ի յաստուածաբնակ մէնաստանս* Սուրբ Աստուածածնայ եւ Սուրբ Սարգսայ, *ի հայրապետութեան տեառն* Յակոբայ, *ի խնդրոյ դեռաբողբոջ մանկանն* Գրիգոր *պատանեկի, ի վայելումն անձին իւրոյ եւ յիշատակ ծնօղաց իւրոց, զոր Տէր Աստուած բարով վայելել տացէ մինչեւ ի խորին ծերութեանն. ամէն: Արդ, երեսս անկեալ աղաչեմ, ո՛վ դասդ լուսերամից եւ մանկանցդ Սուրբ Սիոնի, որք հանդիպիք այսմ տառի, յիշեսջի՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զմեղաւոր գրչակս* Գրիգոր *եւ զծնօղքն իմ, եւ զեղ|212բ|բարքս եւ զքորքս եւ զընտանիքս՝ զկենդանիս եւ զհանգուցեալս, եւ զուսուցիչն իմ՝ զտէր* Միհնաս *երաժիշտ քահանայն, որ առ Աստուած փոխեալ է: Եւ որ*

յիշէ զմեզ եւ Աստուած ողորմի ասասցէ, յիշեալ լիցի յապենիազ արարչէն մերմէ, որ է օրհնեալ անզրաւ յաւիտեանիւ. ամէն:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա՝ «Խաչիկ վարդապետ, Հմր 5/3434», «Ռճ՛ԻԶ. – 1677, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

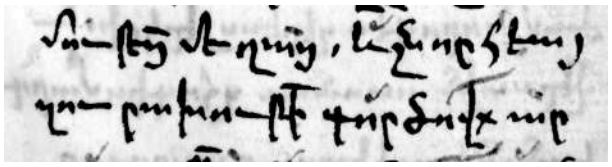
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 6-7:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *37ա, 203-4, 212բ՝ զանազան տառեր եւ նշաններ:*

3435
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 35: ՊՐԱԿ՝ 16+10+9: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13×8,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5×6): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 13ա): ՏՈՂ՝ 15: ԿԱՋՄ՝ վարդագոյն մոմլաթ. մէջը եւ փեղկերի ճիմնամասերը՝ սեւ գործուածք. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ (1950ականներին): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 13ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նոտրգուած Ի. դարում. խոնաւութիւնից գրադաշտը գունափոխուած, թ. 5-12ը սխալ տեղադրուած, կարդալ 16-7ի միջեւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *1ա-2ա* [Երգ] – *(սկ.) /// ցարուք, զի Աստուած ընդ մեզ է: Եւ լուարուք զայս ի ծագաց մինչեւ ի ծագս երկրի, զի՛՛... եւ փառք Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ:*

Տե՛ս Ժամագիրք ատենի, Վաղարշապատ, 1891 թ., էջ 170-171:

2. *2ա-4բ, 13ա* Ջկնի շնորհեա՛ մեզ Տէրիճ. [Երգ Տեառն Ներսիսի] («ՆԷՐՍԵՍԻ ԷՐԳ») – *Նայեա՛յ սիրով, Հա՛յրդ գթած... որ ծնար զՏէր Աստուած, որ հովէրըն զԻսրայէլ ամենազաւր եւ աքանչելի փառօքն իւրովք:*

Տե՛ս նոյն տեղում, 172-173:

3. *13ա-4բ* Ջկնի երանեալ ամբիծին – *Ի քէն հայցեմք, Հա՛յր գթութեան եւ Աստուած մխիթարութեանց... քանզի քո են փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս նոյն տեղում, 180:

Բ. *14բ-5բ* [Հանելուկ]. Առակ եւ ասացուածք, որ իմաստնոցն է գիտելի – *Քաղաք մի զարմանալի, / որ Աստուծոյ բարեօքն է լի... (Մեծ Պաքն է): Արդ, այն քաղաքն է աննման, / իւր թագաւորն է գովական...: Երդ, ես նոցա տամ երանի, / որ յայն քաղաքն մտանի... (Պաքն է): Իսկ այն քաղաքն, որ մտանես, / պիտ որ զԱստուած շատ աղաչես... (Ջատիկն է): Արդ, այն ճանապարհն ով աշխատի, / միան ու կաշին պիտ որ մաշի... (Ապաշխարանք): Եւ թէ կամիս, որ հօն երթաս, / զբեռն թեթեւ պիտի բառնաս... (Լուծն է): Ծառ մի տեսա բարձր ու բոլոր, / գլուխն ուներ ոսկի խնձոր... (Ծ. օր պահք): Ծառ մի տեսա յիսուն կանգուն, / գլուխն կայր Աստուծոյ տուք... (Ջատիկն է):*

Տե՛ս Ա. Մնացականեան, Հայ միջնադարեան հանելուկներ (V-XVIII դդ.), Երեւան, 1980, էջ 413-414:

Գ. *16ա* [Գիրք Հնոյ եւ Նորոյ կտակարանաց] – *Այս են ՀԲ. (72) կտակարանքն... այս ՀԲ. (72) գիրքս մեկնիչին ու Սարգիս գիրքին մէջն է, թէ կամիս գի՛տ եւ զիս յիշեա՛:*

Դ. *16բ* [Խրատ] – *Որք պատուական ականց եւ գերագոյն մարգարտին ցանկան... զերկրաւոր հեշտութիւնս պարտին արհամարհել, այլեւ /// (վջ.):*

Ե. *5ա-11ա* [Աղօթք Մխիթարայ Գոշի]

1. *5ա-6ա* [Աղօթք] – *(սկ.) ///բաւորաց այլեւ երկնաւորաց, յորմէ դողամ եւ սարսափեմ... եւ ընդ ամենասուրբ Հոգոյդ ճշմարտի, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

2. *6ա-9բ* Նորին Մխիթարայ Աղօթք. Դէմ Սուրբ Պատարագի – *Ամենակալ, ամենահնամ Աստուած յամենայնի աւրհնեալ... զուարճանալ տեսութեամբ աչաց ի փառս երրեակ անձնաւորութեանդ եւ միում աստուածութեանդ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

3. *9բ-11ա* Նորին Աղօթք Դէմ սուրբ Պատարագին – *երեքյանձնեա տէրութիւն՝ միով բնութեամբ եւ էութեամբ... պահեա՛ զիս յայժմ եւ ապայն միշտ անսասան ի փառս քո, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Զ. *11ա-2բ* [Սաղմոսք Դաւթի, ԿԶ., ՆԱ. 1-8] – *Յորժամ քահանայն խոնարհի ի սուրբ սեղանն եւ ի ծածուկ ասէ. Որ աղբերդ ես՝ դու զայս սաղմոսատներս ասա՛: Աստուա՛ծ, ողորմեա՛ մեզ եւ աւրհնեա՛... խորք ի խորոց կարդացին առ /// (վջ.):*

Է. 1. *17ա-8բ* [Գրիգորի Նարեկացւոյ Մատեան Ողբերգութեան. Բան Ղ.] – *(սկ.) /// անուամբ անհասականաւ ամենայնիւ անթարգմանելոյդ... զուգակցապէս փառաւորեալ յանբաւս եւ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

2. *18բ-20բ* Աղօթք ոտանաւորիւ՝ Վարդանայ ասացեալ – *Քրիստո՛ս Որդի Հօր անմահի, / անձին իմոյ լե՛ր հովանի... միթէ Քրիստոս ինձ ողորմի եւ քաղցր աչօք ի յիս հայի:*

3. *20բ-3բ* Ողբ ի վերայ մեղուցեալ անձին («Ա.-Ք») – *Ահա եհաս հրաման առ իս, / իմ Արարչէն, որ կոչէ զիս... քաւիչ մեղաց յանցաւորիս, / ընդ հօր հոգոյդ փառաբանիս, Տէր ողորմ՛:*

4. *23բ-6բ* [Առաքելի Բաղիշեցւոյ] Տաղ խիստ ազնիւ՝ վասն սուտ կենցաղիս («Ա.-Փ») – *Ամենայն փառք մարդոյ դատարկ եւ յունայն... փառս երգեն Աստուծոյ մշտնջենաւոր /// (վջ.):*

Տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի, աշխ. Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 188-193:

5. *27աբ* [Տաղ] – *(սկ.) /// [Ա]րարիչն ապտակեցին, դու մէկ բանի ոչ համբերես... որ ատելոյն բարի առնես:*

6. 27բ-31բ Տաղ ասուղ վասն հոգոյ՝ Նաղաշէ ասացեալ («Ա.-Ք») – *Անցանէ մեծութիւն եւ փառք աշխարհիս, / աւերի ՚ւ քակտի շինուած տաճարիս... որչափ շատ մեծութիւն ու փառք ժողովես, նա թողուս յօտարաց ՚ւ ի հողմը տանես, մի՛ մնար, մի՛ մնար:*

7. *31բ-4ա* [Նաղաշի. ձեռ. 3162, 98ա] Ողբ եւ տաղ հոգոյ, վասն անցաւորիս – *Ես գիտէի զաշխարհս թ[է] ինձ մուլք էր տված, / ուտէի, խմէի հետ իմ սիրելեաց... ըզկոյսըն Մարիամ բարեխօս կալէ՛ք, ես ձեզնէ հեռացա:*

8. *34բ-5բ* Տաղ վասն աղօթից, թէ որպէս սատանան վնասէ – *Արե՛ք ասեմ բան հրաշական, / զպատճառ մեղացն զանազան... ջանալ, պրծնուլ ՚ւ երթալ ի գատ, / գործ մարմնական չարին խաբած /// (վջ.):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

28ա վր. լս. (1857 թ., նոտրգիր) Յաւետիքայ, *1857:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ «Խ. Դադեան, Հմր 98բ»:*

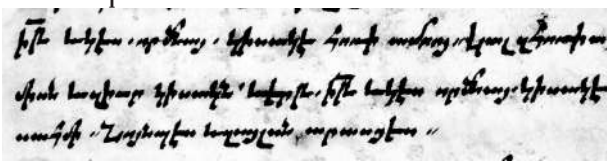
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 110:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *34ա ստ. լս.՝ «դուք բարով կացէք»:*

3436
ՊԱՏՃԷՆՔ ՏՕՄԱՐԱՅ ՀԱՅՈՑ ԵՒ ՀՌՈՄԱՅԵՑԻՈՑ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 10 (ստ. աջ անկիւնում հետագայի թերթակալում՝ 313-322, որ է՝ 1ա-10ա): **ՊՐԱԿ՝** 6+4: **ՆԻՒԹ՝** թուղթ. լուսագծերով: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 16×11: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն (12,5×7): **ԳԻՐ՝** նոտրգիր (նմուշ՝ 2ա): **ՏՈՂ՝** 24: **ԿԱԶՄ՝** վարդագոյն մոմլաթ. մէջքը եւ փեղկերի հիմնամասերը՝ սեւ գործուածք. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ (1950ականների): **ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝** Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 2ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ թոչնագիր (2ա, 6ա): Գոյներ՝ վարդագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում. խոնաւութիւնից գրադաշտը գունափոխուած, թանաքը տարածուած, 1ա էջի բնագիրը անընթեռնելի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1բ-6ա* Տօմար հայոց – *Կրկնակ ամսոց այսպէս արա՛. կա՛լ զնաւասարդի ամիսն եւ է՛րթ... եւ եթէ դար է, նախակողման դասուն է (աղիւսակ՝ 1բ Ամիսք եւ տօմարք հայոց):*

2. *6ա-10ա* Տօմար հռոմայեցւոց – *Թուական այսպէս արա՛. կա՛լ զհայոց մեծ թուականն... թուով մի պակաս կա՛լ զյարակայն (աղիւսակ՝ 6ա Ամիսք եւ տօմարք հռոմայեցւոց):*

3. *10բ* Աղօթք Յոհաննիսի վարդապետի ասացեալ ընդդէմ ախտի բնութեան – *Ամենակալ Աստո՛ւած հզօր, Արարիչ ամենայնի եւ դատաւոր արդար... արքունական պետութեանդ քո, զի որք յառաւտս/// (վջ.):*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «Խ. Դադեանի ցուցակ, Հմր 28ա, Ծ. եգանեան», թ. 1ի վր. աջ անկիւնում՝ «Հմր 106»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 42:

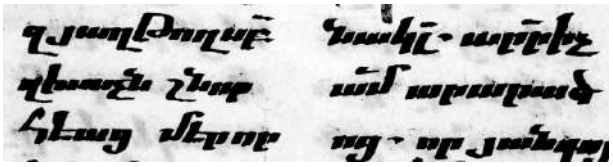
3437
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ՀԱՐԱՒ ԳԻՒՂ (ՅԵՐԿԻՐՍ ՀԱԳԱՐԵԱՆ) Ռճժե. – 1666

ԳՐԻՉ՝ Պաղտասար դպիր: **ՍՏԱՑՈՂ՝** Մարտիրոս ֆիլ:

ԹԵՐԹ՝ 239+1 (կրկն.՝ թ. 20): **ՊՐԱԿ՝** Ա-ԻԱ×12 (Ա, ե, ԺԱ. 10, Թ 6): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 15,6×11,5: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** երկսիւն (12×8): **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 185ա): **ՏՈՂ՝** 19: **ԿԱԶՄ՝** մանուշակագոյն մոմլաթ. մէջքը եւ փեղկերի հիմնամասերը՝ սեւ գործուածք. միջու-

կը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ կապոյտ թուղթ (1950ականներէ): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ կապոյտ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 185ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 2ա: Ճակատազարդ՝ 157բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, խաչ: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թ. 34, 49ի ստ. աջ անկիւնը հատուած, թ. 9ը եւ 10ը սխալ տեղադրուած. կարդալ՝ թ. 10, 9, ընդմէջ թ. 45-6ի, 55-6ի 1ական թերթ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-19բ* Ա. Կանովն մկրտութեան, յորժամ frիստոնեա առնեն – *Նախ չէ պարտ յեկեղեցին թողուլ, այլ ձեռնադրեսցի յառաջ երիս շաբաթաւք... եւ ասէ զաղօթս. Տէր Աստո՛ւած մեր, Աստուա՛ծ բարերար, որ զվրիպեալս...*

2. *19բ-22բ* Բ. Կանովն նշան օրհնելոյ – *Ասեն շարական Ա՛Կ. խորհուրդն անճառ ծածկեալ... Ընթերցուած յԱռակաց. Որդեա՛կք, եթէ իմաստուն լինիցիս...*

3. *22բ-34բ* Գ. Կանովն հանդերձ հարսանեաց աւրհնելոյ – *Բերեն առաջի քահանային, եւ ասի շարական («ԽԱՉԱՏՈՒՐ»). Խաչանըշան դրոշմամբ նշանաւ պարագրական փառօք պըսակեալ... Ընթերցուած յԱռակաց. Լուարո՛ւք, թագաւո՛րք...*

4. *28ա-36ա* Դ. Խրատ զգուշութեամբ, զոր տացէ fահանայն հանդերձելոցն պսակ առնով կանխաւ... – *Զգո՛յշ լիջիք, որդեա՛կք, որք հանդերձեալ էք կապիլ ընդ միմեանս... եւ յետ այսր բանի պահանջէ ի նոցանէ զխոստումն յանձնառութեամբ նախաճառելոցս ասելով...*

5. *35ա-48ա* Ե. [Կանովն պսակ դնելոյ] – *եւ տանի քահանայն զփեսայն եւ զհարսն առաջի բեմին... եւ ասէ քահանայն զաղաւթս. Տէ՛ր Աստուած յաւիտենական... Ընթերցուած ի Մնըննդոց. եւ ասաց Աստուած. Արասցո՛ւք մարդ ըստ պատկերի մերում...*

6. *48ա-9ա* Զ. Կանովն պսակ վերացուցանելո – *եւ յետ է. աւուր երթա քահանայն եւ առնու գնոսա... եւ ասէ զաղաւթ. Տէ՛ր Աստուած մեր, որ յամենայն ժամ ընդ մեզ ես...*

7. *49ա-53բ* Զ. Կանովն հաղորդ տալոյ – *Առնու քահանայն զփրկական խորհուրդն եւ խաչ առաջի եւ բուրվառաւ... եւ ասէ զաղօթս. Ամենակա՛լ, ամենագո՛ւթ, ամենախնա՛մ, ծածկագէ՛տ, որ քննես խորին...*

8. *53բ-75ա* Զ. Կանովն թաղման զամենայն հաւատացեալ ննջեցեալս ի Քրիստոս ողարկեն – *Սաղմոս. Ողորմեա՛յ ինձ... [Ազաւթք]. Աստուա՛ծ յաւիտենական, անըսկիզբ՛ն, անեղ, անիմանալի՛, անհասանելի՛ խորհուրդ...*

ա. *64բ-8բ* Ո՛վ եղբայրք, եթէ կամիք զգաւնդ ասէք, թէ ոչ զաղաւթս («ՄԱՆՎԵԼԱՍ») – *Մինդ ի յէէն, Բանդ որ ի Հօրէ, յորժամ ծագիս փառօք ի յերկինէ...*

բ. *69ա-71ա* [Ողբ բերանոյ մեռելոցն ասացեալ՝ յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ. ձեռ. 11, 109բ] – *Ո՛վ քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբանք / եւ ժողովո՛ւրդք հաւատացեալք միաբան...*

9. *75ա-81բ* Ը. [Կանովն այգալացի] – *Իսկ երկրորդումն աւուր, յորժամ յայգելացն ժողովին, գնան ի գերեզմանն եւ ասեն... Պօղոսի առաքելոյ ի Թեսաղոնիկեցոց թղթոյն ընթերցուած. Այլ եւ մէք պարտիմք գոհանալ զԱստուծոյ ամենայն ժամ...*

– *76բ-8բ* Քարոզէ սարկաւագն վասն ի վերուստ աղօթս, զոր ասացեալ է սրբոյն Բարսեղի Կեսարացւոյն ի գերեզման – *Գոհանամք զքէն, Տէ՛ր, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի...*

10. *82ա-5բ* Թ. Կանովն եօթն աւուրն եւ ժե.եացն, եւ ամսոյն, եւ տարւոյն – *Դան ի գերեզման եւ ասեն սաղմոս. Եղիցին ականջք քո... Ընթերցուած յԵսայեայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր...*

11. *85բ-97բ* Կանովն, յորժամ տղա վախճանի – *երթան քահանայքն եւ ասեն սաղմոս. Մո քեզ, Տէ՛ր... եւ ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ Տէր Աստուա՛ծ մեր, որ բնակեալդ ես յերկինս...*

ա. *87ա-8ա* Սրբոյն Գիրիգոր Լուսաւորչին ասացեալ – *եթէ մեք, որ կենդանիքս մնացեալ իցեմք...*

բ. *92բ-3ա* Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին աս՛՛ – *Ամենեքեան, որք տեսան...*

12. *98ա-101ա* Կանովն երկրորդ աւուրն – *Այգելացն ժողովին ի գերեզման եւ ասեն սաղմոս. Մբնակեալ է օգնութիւն, օրհնութիւն ի նեղութեան... Ընթերցուած յԱռակաց. Արդարն, եթէ հասցէ ի վախճանել...*

13. *101ա-4ա* Կանովն եօթեանն մանկաթաղին – *Սաղմոս. Որպէս սիրելի են... Պօղոսի առաքելոյ ի Թեսաղոնիկեցոց թղթոյն է ընթերցուած. Այսպէս ասէ ոչ Տէր եւս եղիցի արդարոյն...*

– *101բ-2ա* Սրբոյն Գիրիգորի Լուսաւորչին ասացեալ – *Ամենեքեան, որք տեսանիցեն զարդարս, ճանաչիցեն գնոսա...*

14. *104ա-9բ* Կանովն ոգեհանգիստ առնելո[յ] – *Ասէն սաղմոս, կանոնագլուխ. Մի՛ նախանձիր... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Աստուա՛ծ բարերար, որ դատաւորդ ես կենդանեաց եւ մեռելոց...*

15. *109բ-18ա* Կանովն տեառնական աւրհնելոյ – *Ածեն զուարակն ի դուռն եկեղեցոյն եւ ծածկեն կարմիր*

հանդերձիւ... եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած, ողորմութեամբ քով...

16. *118աբ* Կանոն սկի եւ մաղզմայ օրհնելոյ – *լուանան ջրով եւ ապա գինով եւ ջընջեն կտաւով... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր մեր, որ ետուր զնիւթս զայս առնել...*

17. *118բ-9բ* Կանոն հանդերձեղէն, սպաս օրհնել[ոյ] – *Տանին յեկեղեցին, առաջի բեմին եւ սարկաւագն ի վեր ունելով, ասեն սաղմոս... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Աստուա՛ծ բարերար, որ զգեցուցեր զեկեղեցի...*

18. *119բ-23բ* Կանովն հատի պատարագի – *Նախ եւ սաղմոս. Յիշեսցէ, Տէ՛ր, զամենայն պատարագ, լուիցէ քեզ, Տէ՛ր: Ընթերձուած ի Մաղաք՛. Որդի փառաւոր առնէ զհայր...*

19. *123բ-42բ* Կանովն խաչ աւրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով եւ ասէն սաղմոս ի թիւ Կ. (60)... Ընթերցուած յԱռակաց. երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

20. *142բ-57ա* Կանովն ջուր աւրհնելո – *Յաւուր Յայտնութեան Տեառն մերո Յիսուսի... Ընթերցուած յելից. եւ խաղացոյց Մովսէս զորդիսն Իսրայէղի...*

– *147ա-56ա* Աւրհնութիւն ջրոյ, զոր ասացեալ է Բարոզ (=Բարսղի) Կեսարու հայրապետին – *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ ամենայնի...*

21. *157ա-75բ* Կանովն Ոտնալուային – *երեկոյին յետ պատարագին, ժողովին եւ այս կանոն կատարին... եւ ապա ասի զքարոզս սարկաւագն. եւ եւս գոհութիւն եւ փառաբանութիւն մատուսցուք...*

– *163բ-6բ* Երանելոյն Յովհաննու վարդապետի, որ Մանդակունոյ Պըլուզ ասի, ասացեալ վասն սիրոյ – *Աստուած սիրէ, ասէ որդին որոտման...*

22. *175բ-6բ* Կանովն պղծեալ կերակրոց, թէ որ ուտիցէ տաճկազէն կամ ի զոհից հրէիցն հեթանոսաց – *Ասեն սաղմոս Ծ. (50). Ողորմեա՛ ինձ... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած մեր, որ սուրբ ես...*

23. *176բ-8ա* Կանովն մրգաց աւրհնելո[յ] – *Ասեն սաղմոս՝ ի Կարդալ իմում... Քարոզէ սարկաւագն եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր ամենայն արարածոց...*

24. *178ա-82ա* Կանովն զարմտիս սերմանց եւ շեղջս աւրհնեալ – *Սաղմոս, կցուրդ. Քեզ վայել է աւրհնելոյ... Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

25. *182ա-3բ* Կանովն հնձան աւրհնելոյ – *Սաղմոս. Քեզ վայել է: եւ ասէ զաղաւթս. [Ա]ւրհնեալ ես, մարդասէ՛ր Աստուած, որ վասն մեր մարդ եղեւ...*

26. *183բ-7ա* Կանովն խաչալուա առնելոյ – *Ամենայն ցեղ ցաւոց, բուսոց, ի պտղոց... Ընթերցուած յերկրորդ Թագաւորութեանց. եւ ասեն արք...*

27. *187ա-203ա* Կանովն ապաշխարող առնակեալ – *Ի Մեծին հինգշաբաթին յերեք ժամուն ժողովին ի դուռն եկեղեցւոյն քահանայն եւ ապաշխարողքն եւ ասէն սաղմոս Ծ. (50)... Ընթերցուած յեսայեա մարգարէ. Եւ կատարեսցին աւուրք սգոյ քո...*

28. *203ա-14ա* Կանովն Բարոզ պատուիրանին, զոր զեկ<եց>ուցանէ Բահանայն ժողովրդեանն նախ Բան զպատարագն – *Առեալ զԱւետարանն ի գիրկն եւ կարկառեալ զձեռն ի վերայ բեմին եւ ասէ. Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ, սիրելիք... Ջեռնադրութիւն սարկաւագն կանանց, որ են սարկաւագուհիք...*

Տե՛ս Աբել աբեղայ, Հայ եկեղեցու սարկաւագուհիները, Նիւ Եորք, 1991:

29. *214ա-5ա* Կանովն խունկ աւրհնելոյ – *Ի վեր ունելով քահանային, եւ ասէ զաղօթս. Ամենակա՛լ Տէր Աստուած մեր...*

30. *215աբ* Կանովն աւրհնութեան նոռակերտ գրոց – *Տանին յեկեղեցին: եւ հանեն յամբիոնն... եւ ասէ զաղաւթ. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ետուր մեզ զպատուիրանդ քո...*

31. *216ա-38բ* [Աւետարանի Պաշտօնէից, Պաշտաման, Իղաբերից, Բժշկութեան]

ա. *216ա-7ա* Աւետարան Մաթէոս. Պաշտօնէից (ԺԳ. 36-52) – *Յայնժամ թողեալ Յիսուսի զժողովուրդսն, եկն ի տունն...*

բ. *217ա-8ա* [Աւետարան Մարկոս. Պաշտօնէից] (Դ. 26-34) – *Եւ ասէր. Այսպէս է արքայութիւն Աստուծոյ...*

գ. *218ա-9բ* Աւետարան Ղուկաս. Պաշտօնէից (ԺԲ. 32-48) – *Մի՛ երկընչիր, հօ՛տ փոքրիկ...*

դ. *219բ-20բ* Աւետարան Յոհան. Պաշտօնէից (Ե. 19-30) – *Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա...*

ե. *220բ-2բ* Աւետարան Մատթէոս. Պաշտաման (ԻԴ. 27-51) – *Զի որպէս փայլակն...*

զ. *222բ-5բ* Աւետարան Մարկոս. Պաշտաման (ԺԳ. 1-37) – *Եւ յելանելն նորա ի տաճարէ...*

է. *226ա-8ա* [Աւետարան Ղուկաս. Պաշտաման] (ԻԱ. 5-38) – *Եւ յասելն ոմանց...*

ը. *228ա-9ա* [Աւետարան Յոհան. Պաշտաման] (ԺԳ. 16-30) – *Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ...*

թ. *229բ-31ա* [Աւետարան Մատթէոս. Իղաբերից] (ԻԸ. 1-20) – *Եւ յերեկոյի շաբաթուն, յորում լուսանայր միաշաբաթին, եկն Մարիամ Մագդաղենացին...*

ժ. *231ա-2ա* [Աւետարան Մարկոս. Իղաբերից] (ԺԵ. 42-ԺԶ. 8) – *Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր...*

ժա. *232ա-3բ* [Աւետարան Ղուկաս. Իղաբերից] (ԻԹ. 50-Ի. 12) – *Եւ ահա այր մի, անուն Յովսէփ...*

ժբ. *233բ-6ա* [Աւետարան Յոհան. Իղաբերից] (ԺԹ. 38-Ի. 25) – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊեղատոս Յովսէփ...*

ժգ. *236աբ* Աւետարանիմ Բժշկութեան. [Մատթէոս] (Թ. 18-26) – *Մինչդեռ նա զայս խօսէր ընդ նոսա…*

ժդ. *236բ-7ա* Աւետարան Բժշկութեան. Մարկոս (Է. 31-7) – *Եւ ելեալ միւսանգամ ի սահմանացն Տիւրոսի…*

ժե. *237աբ* [Աւետարան] Բժշկութեան. Ղուկաս (Ե. 12-6) – *Եւ եղեւ ի հասանելն նորա ի մի քաղաքացն…*

ժզ. *237բ-8բ* Աւետարան Յոհան. Բժշկութեան (Ե. 1-18) – *Յետ այսորիկ ոմն էր հրէից…*

Ծնթ. Դրեթէ բոլոր կաճոնների խոռագրերը ստ. լս-ում նշուած: Համմտ. Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., գիրք Ա., աշխ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

239ա Փա՛ռք Հօր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն այժմ եւ անզրաւ յաւիտենիւ. ամէն: Գրեցաւ սուրբ գիրքս, որ կոչի Մաշտոց, ձեռամբ մեղապարտ եւ սուտանուն Պաղտասար *գպրի, ի թուականութեանս հայոց ՌՃԺԵ. (1666), ի յերկիրս Հագարեան, ի գեօղս, որ կոչի Հարար, ընդ հովանեաւ* Սուրբ *(եկեղեցու անունը չգրած), ի հայրապետութեան տանս* Աղուանեաց *տեառն* Պետրոսի *բազմահանճար կաթողիկոսի եւ բռնակալութիւն տաճկաց* Փոխր *շահ* Ապազի: *Ի յայսմ աստուածախոտմբ տարիս ցանկացօղ եղեալ ի Հոգւոյն Սրբոյ յեռացեալ եւ զմտաւ ածեալ զբանն Սողոմոնի, որ ասէ՝ Երանի, որ ունիցի զաւակ Սիոնի եւ ըն|239բ|գանիք նորա յԵրուսաղէմ: Զայս բան ապաւինեալ ի հեզահոգի եւ սրբասէր* Մարդիրոս *քահանայ ետ գրել Մաշտոցս՝ յիւր եւ ծնօղացն՝ հօրն (այլ ձեռքով)՝* *Յովանէսին, *եւ մօրն՝* [Գ]աւ[ճ]ա[ր]ին, *եւ կողակցոյն՝* Գուլումին, *եւ որդոցն՝* Գիրիգորին *եւ* Յունանին, Պաղին, *եւ դստերացն՝* Յատիխանին, Մարիանին: *Կոչի գեղս* Օղնաբերդ: *Կարդալով կամ օրինակելով ստացօղի գրոցս* Պաղտասարին *ողորմի ասացէ՛ք, յարեան մերձաւորացն. ամէն: Այս* Մարտիրոս *քահանայս եղբայր էի սուրբ եւ պատուական հայրապետին տեառն* Պետրոսի՝ *տան* Աղուանեաց *եւ ելեալ ի գեղջն* Իխաւ՝ *բնակ֊/// մերձ վանիցն* Կաչոյ:

Ծնթ. Համաոօտ ցուցակում (Ա., էջ 1012) այս յաւելումը թուագրուած է՝ «ԺԷ-ԺԸ. դդ.», սակայն վստահ ենք, որ սա գրուել է գրչութեան ժամանակից շատ չանցած, գուցէ՝ նոյն թուականին, ուստի եւ միացնում-ամբողջացնում ենք գրչութեան յիշատակարանը, յաւելման մէջ գրչի անունը որպէս ստացող յիշատակումը՝ «ստացօղի գրոցս Պաղտասարին», թիւրիմացութիւն ենք համարում:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

215բ (1671 թ., նոտրգիր) ես՝ տէր Գրիգորոս՝ *բնակող ի գեղջն* Իխաւ, *ի թուականս հայոց ՌՃԻ. (1671), բայց ունէի երեք տղայ, որք են՝* Յոհաննն, Դաթէն *եւ* Կարապետը:

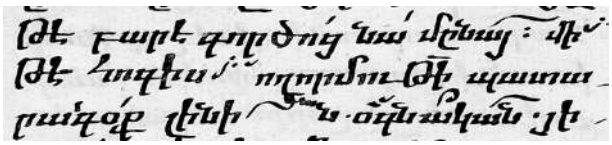
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա՝ «Ի. վարդապետ, 35/3437, ՌՃԺԷ. – 1668, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 48-49 (239աբ էջերի յիշատակարանները ընկալուած է որպէս մէկ):

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *34բ՝ «Երուսիւն պսակն», 42բ՝ «Երուրոց վերջն», 68ա՝ «Պաղտասարին», 239բ՝ «Մաշտուց», ստ. լս-ում գրածը եղծած:*

3438
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԺԷ. դար



Նմուշ 140ա

ԹԵՐԹ՝ 312. չգրուած՝ 141բ, 297բ-8բ, 299բ: ՊՐԱԿ՝ 1+Ա.-ԻԵ×12 (Ա., Ժ 10, Բ 11, ԺԲ 14)+8+6: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,6×12,6: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5-11×8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 158ա), գրչափոխութեամբ՝ նոտրգիր՝ 139ա-41բ (նմուշ՝ 140ա): ՏՈՂ՝ 19: ԿԱՋՄ՝ մուգ դարչնագոյն գործուածք, մէջքը եւ փեղկերի հիմնամասերը՝ սեւ կաշի, միջուկը՝ ստուարաթուղթ, աստառը՝ գունաւոր ցայտկէն թուղթ (1950ականների): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+ԳԴ՝ դեղնաւուն թուղթ, պիպ. Ա.ա, Դբ՝ ծաղկաթուղթ, մասն կազմաստառի (պիպ. Ա, Դ):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Լս-ային՝ Գաբրիէլ Հրեշտակապետ (Աւետումն)՝ 23բ, Փեսայ (Կանոն հարսանեաց հանդէս օրհնելոյ)՝ 34բ: Ճակատազարդ՝ 66բ: Լուսանցազարդ՝ յուշկապարիկ (88բ), թռչուն, բուսական, խաչ: Ձարդագիր՝ թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լուսանցակողերը կեղտոտուած, սեւացած. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, որոշ թերթերի յատկապէս կարմրագիրը խոնաւութեան հետեւանքով անընթեռնելի, գրեթէ բոլոր թերթերին բորբոսի, աղտոտուածութեան հետքեր, թ. 3-28, 70-161ին ցեցի անցքեր, թ. 156-67ի կարը թուլացած, բոլոր թերթերի եզրերը մաշուած, թ. 1ը սխալ տեղադրուած, կարդալ 287-8ի միջեւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *3ա-23ա* [Կանոն մկրտութեան] – *(սկ.) ///նիլ մաք-*

րու/// [աւ]ազանին անբիծ, կ/// եւ ի ժառանգութիւն յերկնից... [Աղօթք]. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած, բարեբարութեամբ քով...

2. *23բ-8ա* Կանօն նշան եւ սեղան աւրհնելոյ – *Խորհուրդ անճառ զծածկեալ ազգաց եւ աւիտեանց յայտնեցաւ իջմամբ հրեշտակապետին... Ընթերցուածս յԱռակաց. Որդեա՛կ, եթէ իմաստուն լինիցին սիրտք քո...*

3. *28բ-40բ* Կանօն հարսանեաց հանդերձ աւրհնելոյ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խաչանըշան դրոշմամբ նըշանիւ պարագրական փառաւք պըսակեալ... Ընթերցուածս յեսայեա մարգարէ. Ցնծասցէ անձն իմ զՏէր, զի զգեցոյց ինձ հանդերձ փրկութեան...*

– *34բ-40բ* Խրատ հարսանեաց. ամենեւեան մի՛ տառէք – *Փեսային եւ հարսին խրատն է եւ քարոզ վասն ձեր, որ ի մէջ առն եւ կնոջ...*

34բ ստ. լս., գրչից՝ «Ինչ փեսա հանդիպի, ինձ ողորմի ասէ»:

4. *40բ-54ա* [Կանօն պսակի] – *Եւ ապա մատանեն եկեղեցին ահիւ եւ դողութեամբ... Եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած յաւիտենական... Ընթերցուածս ի Ծնընդոց. Եւ ասաց Աստուած. Արասցո՛ւք մարդ ըստ պատկերի մերում...*

5. *54ա-5բ* Կանօն թախտ աւրհնելոյ, որ է զաթոռ թագաւորին – *Եւ ասեն սաղմոսն. Լո՛ւր, Աստուա՛ծ, աղօթից իմոց եւ նաեա՛, Տէր, յաղօթս իմ... Ընթերցուածս յեսայեա մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր...*

6. *55բ-7բ* Կանօն պսակ վերացման Ը. աւուրն – *Եւ քահանայն երթայ ի տուն փեսային, հանդերձ սարկաւագօք եւ վառեալ մոմեղինօք... Ընթերցուածս յեսայեա մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Փոխանակ սգոյ ձերոյ կրկին ուրախութիւն...*

7. *57բ-66բ* Կանօն հաղորդ տալու – *Առնու քահանայն զփրկական խորհուրդն եւ խաչ եւ Աւետարանն եւ բուրվառ... Եւ ապա քահանայն ասի զաղաւթս գայս. Տէր Աստուած ամենակալ, ամենագո՛ւթ, ամենախնա՛մ, ծածկագիտո՛ղ...*

8. *66բ-123բ* [Կանօն մեծաթաղի] – *Սաղմոս թաղման. երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ եւ զարարածս ձեռաց նորայ... 88ա Աղօթք եղեկելի թագաւորին. Ես ասացի ի վերանալ յինէն աւուրց իմոց...*

Ծնթ. Թ. 88-123՝ ա երեսների ստ. լս-ներում խորագիրը՝ «Մեծաթաղ»:

9. *123բ-130բ* [Կանոն այգալացի] – *Իսկ առաւօտն այգալացին գան ի գերեզմանն եւ ասեն Ամբիծն... Պօղոսի առաքելոյ Թեսաղոնիկեացոց թղթոյն. Այլ մէք պարտ եմք գոհանալ զԱստուծոյ ամենայն ժամ...*

– *125բ-7բ* Եւ հաճանայն ասէ զաղօթս, զոր ասացեալ է սրբոյն Բարսղի հայրապետին – *Գոհանամք զքէն, Տէր, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի...*

10. *130բ-47բ* Կանօն յորժամ տղա վաղճանի – *Աւետարանաւ Իւղաբերից, Բժշկութեան]*

ա. *133ա* Ի վարդապետութեան Սրբոյն Գրիգորի մեր Լուսաւորչին – *Եթէ մեք, որ կենդանիքս մնացեալ իցեմք...*

բ. *136ա* Ի Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ – *Ամենեքեան, որք տեսանիցեն զարգարն...*

գ. *142աբ* Ի վարդապետութեան Գրիգորի Լուսաւորչին – *Արդ, զարմացեալ հարցանիցեն զօրք վերինք լուսեղէնք...*

11. *147բ-65ա* Կանօն տղայի այգիլացի – *Երթան ի գերեզմանն եւ ասեն զԱմբիծն: Սաղմոս. Աւրհնեցէ՛ք, մանկո՛ւնք, զՏէր... Ընթերցուածս յեսայեա մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի...*

ա. *151բ-4բ* Գանձ թաղման («ՄԱՆԱՍ») – *Մինդ ի յէէն, / Բանդ որ ի Հօրէ...*

բ. *154բ-6բ* Ողբ ննջեցելոց – *Մվ քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբանք, / եւ ժողովուրդք հաւատացեալք ամենեքեան...*

գ. *156բ-8բ* Գանձ [ննջեցելոցս] («ԱՌԱՔԵԼ») – *Այսօր էհաս հրաման Արարչէն, / մահու հրաւէր մարմնոյս հողեղէն...*

դ. *158բ-61բ* Ողբ ղարիբին – *Ղարիպին կեանքն է լալու ողբերական, / դառն եւ լեղի եւ տըրտմութեամբ եւ նեղ զընտան...*

ե. *161բ-2բ* Ողբ մանկան («Ա-Ք») – *Արթունք զուարթունք, / Բանին բանաւոր ծիծառունք...*

զ. *162բ-5ա* Ողբ տղայի – *Արարիչն արարածոց մեզ բարկացաւ, / քաղցր բնութիւն աստուածային մեզ դառնացաւ...*

12. *165ա-219բ* Կանօն եւթօրէից թաղման – *Երթան ի գերեզմանն, ասեն զԱնբիծն ի լման... Ընթերցուածս յեսայեա մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Գամ առ ձեզ...*

– *183ա-4ա* Երգ տեառն Ներսէսի («Ո-Ք») – *Ամ գործեալ երկնաւորաց, / գան առաջի քո նախընթաց...*

13. *219բ-228բ* [Աւետարանի Իւղաբերից, Բժշկութեան]

ա. *219բ-221ա* Աւետարան Մատթէոս. Իւղաբերից. Վասն թաղման եւ յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի (ԻՂ. 1-20) – *Եւ յերեկոյին շաբաթին, յորում լուսանայր...*

բ. *221ա-2բ* Աւետարան Մարկոսի. Վասն... (ԺԵ. 42-ԺԶ. 8) – *Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ...*

գ. *222բ-3բ* Աւետարան ըստ Ղուկասու. Վասն... (ԻԳ. 50-ԻԴ. 12) – *Եւ ահաւ այր մի անուն Յովսէփ...*

դ. *224ա-5բ* Աւետարան ըստ Յօհաննու. Վասն... (ԺԹ. 38-Ի. 18) – *Յետ այսորիկ աղաչեաց ըզՊիղատոս...*

ե. 225բ-6բ Աւետարան Մատթէոս. Բժշկութեան. Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս (ԺԵ. 21-8) – *Եւ ելեալ անտի Յիսուս գընաց...*

զ. *226բ-7ա* Աւետարան Մարկոս. Բժշկութեան. Տէրն մեր... (է. 31-7) – *եւ ելեալ միւսանգամ ի սահմանացն...*

է. *227աբ* Աւետարան Ղուկաս. Բժշկութեան. Տէրն մեր... (Թ. 37-44) – *եւ եղեւ ի վաղիւն մինչդեռ իջանէին...*

ը. *227բ-8բ* Աւետարան Յօհան. Բժշկութեան. Տէրն մեր... (Ժ. 46-54) – *եկն դարձեալ Յիսուս ի Կանայ...*

14. *228բ-47բ* Կանօն հոգէհանգիստ առնելոյ – *եւ ասեն Ց. գուբղայս: Մի՛ նախանձիր ընդ չարս եւ մի՛ ընդ այնոսիկ, որ գործեն զանօրէնութիւն... Ընթերցուածս յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոց արդար վաստակոց...*

ա. *246բ-7ա* Եւ աւրհնութիւն սեղանոյ Տեառնականի – *եւ քահանան ասէ զաղօթս. [Ա]ւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած...*

բ. *247աբ* Աւրհնութիւն հատի պատարագի – *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած, ամենակալ Հայր...*

15. *247բ-60ա* Կանօն տեառնականի – *Ածեն զնուիրեալսն ի դուռն եկեղեցւոյն եւ առաջի սուրբ խաչին... Ընթերցուածս Ղեւտացւոց. եւ կոչեաց Տէր զՄովսէս եւ խօսեցաւ ընդ նմայ...*

16. *260ա-76ա* Կանոն մեծի յաւուր Յայտնութեան ջուր աւրհնելոյ – *Զկնի պատարագին երթան ի ջուրն խաչիւ եւ Աւետարանաւ... Ընթերցուածս ի Զորրորդ թագաւորութեանն. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէի...*

– *265ա-9ա* Աւրհնութիւն ջրոյ, զոր ասացեալ է տեառն Բարսղի Կեսարոյ եպիսկոպոսին – *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ ամենայնի...*

17. *276ա-81բ* Կանօն սերմ, հնձան [աւրհնելոյ] – *Կալ կալոսն զսեղջ, եւ ասեն շարական Դ. Իմաստութիւն երկնային իջեալ ի վերուստ... Ընթերցուածս յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոց արդար վաստակոց...*

18. *281բ-7բ, 1աբ, 288ա-97ա* Կանօն մեծի հինգշաբթի երեկունն Ոտնալուայի – *Գան, ժողովին ի սուրբ եկեղեցին: Սարկաւագն քարոզէ. եւ եւս միաբան ամենեքեան... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Փառաւորեմք զքեզ, Տէ՛ր մեր եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստո՛ս...*

19. *2աբ* [Կանոն հաճանայաթաղի. Երորդ աւուրն – *Աղաւթս.] (սկ.) /// քանզի դառն աշխարհանքն ննջեցե<ցե>ալսն տրամեցուցանեն... աւրհնեցէ՛ք սաղմոսիւք եւ աւրհնութեամբ /// (վջ.):*

Տե՛ս Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., գիրք Ա., աշխ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 636-637:

Ծնթ. Կանոնների խորագրերի համաոտութիւնները ստ. լսնեւում:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. *299ա* (ԺԸ. դ., նոտրգիր) [Քարոզ] – *Վասն իջանելոյ շնորհաց առաջիկայ ջրոյս... զանձինս մեր եւ զմիմեանս, ողորմեա՛:*

2. *300ա-1բ* (1781 թ., բոլորգիր, տե՛ս յիշ. 141ա) [Գանձ ջուր աւրհնելոյ ի Յոհաննէս վարդապետէ] («ՅՈՀԱՆՆԻՍԻ ԵՐԳ») – *Յամենայն ժամ օրհնեմք զօրհնեալ Փրկիչդ էմմանուէլ... զանձինս մեր եւ զմիմեան տն/// (չշարունակած):*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԳ., Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 74-75:

3. *302ա-3ա* Այլ տաղ ի Սորեկայ Կոստանդեայ – *Քրիստո՛ս, Բանը՛դ Հօր, ծնունդ անժամանակ... ըզլուացումն մեղաց քարոզեալ:*

4. *303աբ* Տաղ-յորդորակ ի Գրիգոր կաթուղ[ի]կոս[է] – *Մվ զարմանալի խորհուրդ այս մեծ յայտնեալ... արդ, օրհնեալ է Հայր եւ համագոյ Որդին, Հոգւոյն ճշմարտի, փառք յաւիտեանս. ամէն:*

5. *303բ-4բ* Այլ տաղ անուշ ի վերայ ջուրօրհնեաց – *Այսօր ձայնըն հայրական / յերկնից իջեալ հաճոյական... զմկրտեալն Աստուած գովեն, ա՛յ յոր[դորէ]:*

6. *304բ-6բ* Տաղ եւ գանձ ոտնալուային – *Այս խորհուրդ լըցաւ, անդ գուշակեցաւ, աստ կատարեցաւ... տացես սրբութիւն եւ որք հաղորդին եւ ոտնալուին ընդ քեզ միութիւն: Ողորմեաց մեզ Տէր Աստուած:*

7. *307ա-9ա* (ԺԷ. դ., նոտրգիր) [Կանոն խաղող աւրհնելոյ] – *(սկ.) ///պէս դատեցեալ, զի որպէս յետ գլխոյն մահու անկարելի է անդամոցն ի կեանս մնալ...*

8. *309ա-11ա* Կանոն հաղորդ տալոյ – *երթայ քահանայն առ հիւանդն եւ խոստովանցնէ զնա զգուշապէս...*

9. *311ա-2բ* Կանոն ջրհոր օրհնելոյ – *Առնու քահանայն զխաչն եւ զԱւետարանն եւ երթայ ի պղծեալ ջրհորն եւ տայ հանել... եւ քարոզութեան սրբոց առաքելոցն խնդրեմք ի քէն /// (վջ.):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

141ա (1781 թ., նոտրգիր) Յիշատակ է ձեռացագիր Մաշտոցըս Ապրահամ *վարդապետին* Շաֆեցւոյ, *լուսահոգի տէր* Ոսկան *քահանայն* Ջարաբերտեցի *ի կենդանութեան իւրում շնորհաց վարդապետին* Ապրահամու, *որ առաջնորդ էր Աստուածածնի վանացն* Շաֆուայ *եւ ի պէտս ինչ գործի ածէ, ողորմեսցի ասասցէ տէր* Ոսկանին *եւ* Աբրահամ *վարդապետին, եւ որք յիշէք, յիշեալ լինիք Քրիստոսի Աստուծոյ մերում, թվին ՌՄՀ. (1781), Յունվարի երկուսին:*

Ծնթ. Թ. 141ը 1781 թ. հետագայ յիշատակարանը գրելու համար թ. 140ին փակցուած, 10×9,5 չափի կարկատան թերթիկ է, որը հետագայում անջատուել եւ թերթակալուել է:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա՝ «38/3438», «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Խ[աչիկ] վարդապետ»:*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 50:

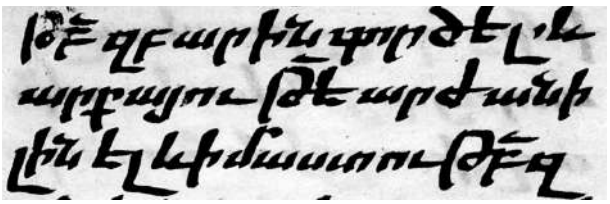
ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *297բ լս.՝ «եառւկ ///, եւ ես տէր Ոսկան, ///ոդալ եմ Ծատու/// ԻԴ. ապասի»:*

3439
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺՉ. դար

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ՝ Մաշուկ:

ԹԵՐԹ՝ 138+1 (կրկն.՝ թ. 98). չգրուած՝ 30բ: ՊՐԱԿ՝ 5+Դ-ԺԴ×12 (ԺԱ. 11, ԺԴ 15): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9×5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 103ա): ՏՈՂ՝ 18: ԿԱՋՄ՝ կանաչ մոմլաթ. մէջբը, փեղկերի հիմնամասերը եւ անկիւնները՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ վարդագոյն թուղթ (1950ականների): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+Գ՝ վարդագոյն եւ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ա, Գ):



Նմուշ 103ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թղնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լուսանցակողերը սեւացած. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, զանազան հետքերով, տարբեր էջերի ստ. եւ վր. լս-ներում հետագայի ձեռքով անկանոն էջակալումներ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-16ա* Վկայաբանութիւն կամաւոր աղխատիւ՝ Ալեքսիանոսին – *Այր մի էր Կոստանդինուպաւլիս, որոյ անունն էր Եփրեմիանոս... եւ յետ այնորիկ հանգեան ի Քրիստոս խաղաղութեամբ ի Հրոտիւ ամսո ի ԻԸ. (28), ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ. ամէն:*

2. *16ա-27բ* [Վեցերորդ կիրակէին. Շնորհալից վարդապետին Անանիայի Նարեկացւոյ ասացեալ Վասն աղօթից, պահոց եւ արտասուաց. ձեռ. 1521, 281բ] Վասն աղօթից եւ խոստովանութեան – *Արդ, շնորհ արտասուացն նշանակէ սիրելոյ զՔրիստոս... եւ որ տանջեսցին յաւիտեանս յաւիտենից եւ անըմբռերելի եւ քեզ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

3. *27բ-30ա* Թէոփիլէի ասացեալ Յաղագս զղջման եւ արտասուաց – *Արդ, պարտ է ամենայն մարդոյ զայս մտաւ ածել հանապազ... եւ ստացողի այսմ տաքի, / արժան արա՛յ լսել ձայնի, / եկայք, աւրհնեալք, ծառա՛յք բարի:*

4. *31ա-53ա* Վկայաբանութիւն սրբոյն Մարիանէ կուսին, որ վկայեաց վասն անուանն Քրիստոսի, յԱնտիոք քաղաքի – *Յետ Յարութեան Տեառն եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի եւ փառաւք վերանալոյն յերկինս... եւ այսպէս կատարեցաւ սուրբն Մարիանէ բարի խոստովանութեամբ ի Քրիստոս՝ Յունիսի ամսոյ ի ԻԷ. (27), ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ, որում վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

5. *53ա-75բ* [Խրատ եւ կանոնք վարուց նորին Վարդանայ եւ տիեզերալուր վարդապետի. ձեռ. 84, 186բ] Ուղիղ դաւանութեան հաւատոյ, որ ի Հայր եւ Որդի եւ ի Հոգին Սուրբ՝ ի վերահիման [առ]աքելոց եւ մարգարէից, զոր մեղապ[ա]րտ Մաշուկ գրեցի յաստուածայի[ն] գրոց – *Զաստուածութիւն անճառելի եւ անսահմանելի եւ անիմանալի... իսկ որ գրէ Աստուած, անջնջելի գրէ զանուն նորա ի գիրն կենաց. ամէն:*

6. *75բ-105բ* Թուղթ ի Յովհաննէս վարդապետէ առ իշխանսն հայոց ընդ Ռուբինեանց, որ ի գահ Կիլիկեցոցն. բան խրատու ազգտակար եւ պիտանի եւ անիմաստ Մաշուկին – *Ի սուրբ Լուսաւորիչն ի գերեզմանէն եւ յանապատս սրբոց եւ յամենայն եկեղեցեացս... նմանէ ապաշխարութեամբ արդարացողաց եւ առաքինեաց եւ կարգ ստացողաց եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան:*

Տե՛ս Է. Բաղդասարեան, Յովհաննէս Երզնկացին եւ նրա խրատական արձակը, Երեւան, 1977, էջ 204-219, ձեռագիր՝ B:

7. *106ա-20բ* [Սրբոյն Յոհաննու Մանդակունւոյ ասացեալ Վասն չբաղբասելոյ զվարդապետսն եւ զեպիսկոպոս եւ զքահանայսն. ձեռ. 1521, 219բ] Վասն չբաղբասելոյ եւ չդատելոյ զ[ե]ղբայր եւ զվարդապետս եւ զքահանայս – *Մի՛երք սգոյ եւ աղջամուղջ տրտմութեան դիզեալ ի վերայ իմ, կուտին հանապազ... ընդ որս եւ մեզ վայելել եւ փառս փառաց տալ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

8. *120բ-31բ* Պատմութիւն անդամալուծին, զոր բժշկեաց Քրիստոս – *Այր ոմն անդամալուծ, աղքատ եւ անտէր, տկար եւ անաւգնական... նոյն ողորմութեամբն խաւսեցաւ ընդ անդամալուծին եւ ետ նմա զառողջութիւն քո Աստուածն մեր, ողորմիս ստացողին:*

Տե՛ս Լ. Ստեփանեան, Հայ միջնադարեան անկանոն գրականութեան մի էջ (Պատմութիւն անդամալուծին), Լեռն Խաչիկեան 90, Երեւան, 2010, էջ 359-385:

9. *132ա-8բ* [Տեսիլ Գրիգորի Լուսաւորչի] – *(սկ.) /// ու///քն: Աւէ հրեշտակ, որ սուրբ տիւ աղաւթս առնէ... զոր Աստուած է պարգեւել, զարդարեալ եւ ուրախ են միշտ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

16ա Քրիստո՛ս Աստուած, բարեխաւսութեամբ քո

սուրբ եւ ընտրեալ ճգնաւորին, կամաւոր աղքատին՝ Ա-
լեքսիանոսի, *ողորմեա՛ ըստացողի գրոցս:*

53ա Սուրբ եւ երանեալ կուսին բարեխաւսութեամբն ողորմեա՛յ, Քրիստո՛ս Աստուած, ըստացողի գրոց եւ փա՛ռն գրչի Մանուկին:

138բ Որում եւ զմեզ արժանի արասցէ Քրիստոս աստուածայ[ի]ն սուրբ արքայութեան եւ զստացող գրոցս (6 տող չգրած) եւ անխմաստ գրիչս Մանուկին *եւ հօրն՝* Յովաննէսին, *կարդա[ցողաց]:*

Տե՛ս նաեւ Բովանդակութիւն՝ 30ա, 53ա, 75բ, 131բ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

131բ (1755 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՒՃԴ. (1755) էր, որ ես Գրմենեցի Սաղայթէլի *որդի* Եղիայզարս *առի* Մալեւեցի *խօջայ* Հարունին *դուստրըն՝* Թօխին *ի հալալ ամուսնութիւնս իմ, եթե Աստուած իմ բարի առաջնորդէ, օվ որ գարդայ, Աստուած իւրան հոգուն բարի առաջնորդէ. ամէն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աբ՝ «Թօփճեան ցուցակ, Ա., էջ 58, թիւ 48», պհպ. Բա՝ «Ս. վարդապետ», «48/3439», «ԺՋ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

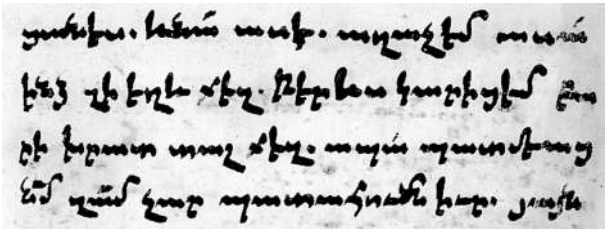
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 58:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *131բ՝ «Գաբրիէլ Միքայէէլի էն այս գլխին, Գ.շաւթի օրն մեռաւ», 132ա ատ. լս.՝ «Խոստովանո/// ի [հ]աւատոյ»:*

3440
ՀԱՅԵԼԻ ՎԱՐՈՒՅ

Ժէ. դար

ԹԵՐԹ՝ 247: ՊՐԱԿ՝ Բ-ԻԲ×12 (Բ, ԺԲ 10, ԺՋ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,3×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5×6,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 48ա): ՏՈՂ՝ 18: ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ մոմլաթ. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ (1950ականների): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 48ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թերթերը խումացած, վնասուած եւ պատռուած, զանազան բծերով եւ հետքերով, սկ-ից եւ վջ-ից անորոշ ֆանակի, ընդմէջ թ. 10-1ի, 118-9ի, 128-9ի, 175-6ի 1ական թերթ ընկած, որոշ թերթեր սխալ տեղադրուած՝ թ. 200-11ը կարդալ 175-6ի միջեւ, ձեռագիրը հիմնովին նորոգուած 1960ական թթ.ից առաջ, թերթերի թափուած մասերը լրացուած այլ թղթով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 789, 6բ-411բ: Յանկ/չիք: ա/չիք: բ/1ա (սկ. /// զայս տեսեալ, առժամայն եւ յեկեղեցւոյն...): գ/1ա-3ա: դ/3ա-4ա: ե/4ա-5ա: զ/5ա-9բ: է/9բ-10բ ([զի՞արդ կարեա] զայդ առ[նել] /// վջ.): ը/ 11ա-7ա (սկ. /// Քրիստոսի եւ գիրկս արկեալ համբուրեաց զնա...): թ/17ա-9ա: ժ/19ա-21ա: ժա/21ա-30բ: ժբ/30բ-4բ: ժգ/34բ-6բ: ժդ/36բ-9ա: ժե/39բ-42ա: ժզ/42ա-5ա: ժէ/45աբ: ժը/46ա-7ա: ժթ/47բ-9ա: ի/49ա-66ա: իա/66բ-7բ: իբ/67բ-76բ: իգ/76բ-8բ: իդ/78բ-80բ: իե/80բ-6բ: իզ/86բ-8բ: իէ/88բ-90ա: իը/90ա-2բ: իթ/92բ-6բ: լ/96բ-7ա: լա/97ա-9ա: լբ/99ա-101ա: լգ/101ա-10բ: լդ/111ա-3բ: լե/113բ-6ա: լզ/116բ-8ա: լէ/118աբ (պատասխանի եւ. կինն հա[նապազ] /// վջ.): լը/119ա-24բ (սկ. /// [ստուգա]պէս զսուրբ առաքեալսն եւես...): լթ/124բ-8բ (դու զի՞նչ խորհէիր: Պատասխանի /// վջ.): խ/129ա-38ա (սկ. /// զքահանայն տարաւ ի յայրն միոյ լերինն...): խա/138ա-43ա: խբ/143ա-5ա: խգ/145ա-6ա: խդ/146բ-8բ: խե/148բ-51ա: խզ/151ա-4բ: խէ/154բ-7ա: խը/157ա-75բ, 200ա-5ա (մէջտեղից թափուած՝... թէ զոր ինչ հրամայես յոժարութեամբ արարից /// խաբեցեր եւ փոխանակ այսքան բարերարութեան այսպէս ինձ հատուցեր...): խթ/205ա-9բ: ծ/209բ-10բ: ծա/210բ-1բ, 176ա-9բ: ծբ/179բ-90ա: ծգ/190բ-8բ: ծդ/198բ-9բ, 212ա-5բ: ծե/215բ-7բ: ծզ/217բ-8բ: ծէ/218բ-24ա: ծը/224ա-34բ: ծթ/234բ-5բ: կ/235բ-6ա: կա/236ա-7բ: կբ/238ա-47բ: կգ/247բ ([ա]ռաջի քո, ուր մի անգամ [հայեսցիս, ահա] յերկիր դեմ յանդիման /// վջ.): կդհա/չիք:

Տե՛ս Հայելի Վարուց, Երեւան, 1994, էջ 91-324, ձեռագիրս մասին՝ էջ 84 (2ա-29ա էջերի լս-ում բնագրերն ունեն հետագայի ձեռքով գրուած գլխահամարներ՝ ԺԲ-ԼԹ.):

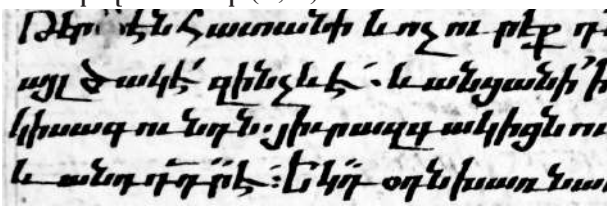
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «Ս. Դադեանի ցուցակ, Հ՝ր 49, Ս. 49», պհպ. Աա՝ «3440», սոսնձած ձեռագրի՝ նորոգումից առաջ արուած լուսանկարը, 1ա՝ «3440»:*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 58-59:

3441
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

Թերթ՝ 24. չգրուած՝ 19բ-22բ, 24բ: Պրակ՝ Ա-Բ×12: Նիւթ՝ թուղթ: Մեծութիւն՝ 14,8×10: Գրութիւն՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (10,3×6,5): Գիր՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 10ա): Տող՝ 25: Կազմ՝ կանաչ մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ վարդագոյն թուղթ (1950ականներէ): Պահպանակ՝ Ա-Բ+Գ-Դ՝ վարդագոյն (Ա, Դ) եւ սպիտակ (Բ, Գ) չգրուած թուղթ (Ի. դար), մասն կազմաստառի (Ա, Դ):



Նմուշ 10ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմը եւ պիպ-ները պատրաստուած 1950ականներին Մատենադարանում. թ. 1-24ի ստ. ներքին հատուածներում ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-18ա Ժե. Յովաննու Որոտնեցոյ հաւաքեալ ի բանից իմաստասիրաց. [Ի] սկզբանէ Տէր զերկիր հաստատեցեր, եւ գործ ձեռաց քոց երկինք են [Եբր. Ա. 10] *– Բայց զի ասէ մարգարէն՝ աքանչելի է գիտութիւն աստուածային արարչագործ կամացն... այսպէս եւ մեք զհասանելիսն ըստ չափոյ եւ կարողութեան քննեսցուք եւ զանհասանելիսն Աստուծոյ լռութեամբ պատվեսցուք եւ նմա փառք:*

Տե՛ս Սուրբ Յովհան Որոտնեցի, Մեկնողական-իմաստասիրական ճառեր, Ս. Էջմիածին, 2009, էջ 119-181 (այստեղ ձեռագրիս բնագիրն զգալի կրճատումներով):

Յաւելագրութիւնք, ժԸ. դ., նոտրգիր

1. *23աբ* ԺԶ. Անանիա Շիրակունոյ Համառողի. Յաղագս ասարիոնի, լեդոնի եւ դանկի – *Կշեռ Բ. գարէհատաց կոչի ասարիոն... եւ ունի ԼԶ. կերատաց կշեռ:*

Ծնթ. Ունի նաեւ՝ Յաղագս փշտի, Յաղագս կերատի, Յաղագս սնկրի, Յաղագս գրամարի, Յաղագս տրմիսի, Յաղագս սիմէսի, Յաղագս դահեկանի, Յաղագս սատեռի եւ դրամմէի, Յաղագս սեղի եւ դահեկանի ենթամիաւորները:

2. *24ա* [Յաղագս չափուց] – *Մէկ ղիրաթն կում է, Գ. ցորեանն ղիրաթ մի է... եւ նահանջն մի են Դ. ամէ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *18բ (1730 թ., նոտրգիր)* Յիշատակ է գրքուքս զայս յեսայի վարդապետին եւ ծնօղացն՝ Ֆահրատին եւ Սիրունին, *եղբարցն եւ քերցն եւ ամենայն արեանն մերձաւորացն, եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք մեզ եւ տէր Թաքէոսին, որ տղայ հասակաւ հանգեաւ ի Տէր, որ Աստուած ողորմեսցի ձեզ. ամէն: Թվին ՌՃՀԹ. (1730):*

Ծնթ. 18բ՝ կայ թուականի մատիտով կիսատ վերածանութիւն՝ 1179 года.

2. *19ա (ԺԹ. դ., շղագիր, մատիտով)* Այս գիրս առի, *տէր յարուրապտին եղից զաս նմայ:*

Ծնթ. Յիշատակարանը Բալասան բժշկի ծածկագրութեամբ է, որի բանալին տե՛ս ձեռ. 3609, 49բ, նաեւ Տ. Մանուկեան, Ք. Յարութիւնեան, Երկու նոր այլ ծածկագիր, Բանբեր Մատենադարանի, Հմր 25, Երեւան, 2018, էջ 218-231:

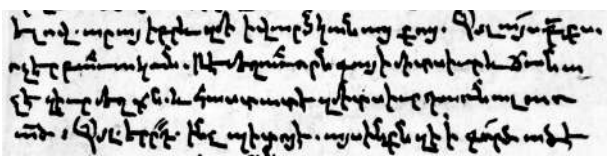
3. *19ա (ԺԹ. դ., շղագիր, մատիտով)* Գրիգոր Տէր Բաղաասարեանց Բատամիրեանց, *այս վերի գրեալ այիբն է, զալամով գիր ունիմ:*

Նշումք՝ *պհպ. Բա՝ «Ա. վարդապետ», «52/3441», «ԺԷ. դ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

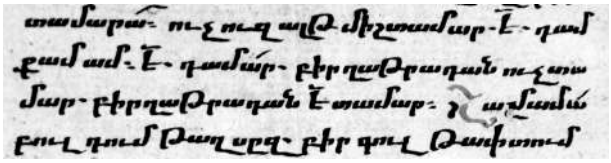
3442
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

Թերթ՝ 11: Պրակ՝ 1×11: Նիւթ՝ թուղթ. լուսագծերով: Մեծութիւն՝ 15,2×11,7: Գրութիւն՝ միասիւն (12×9): Գիր՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 5ա), բոլորգիր (11բ): Տող՝ 23: Կազմ՝ կանաչ մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ վարդագոյն թուղթ (1950ականներէ): Պահպա-



Նմուշ 5ա



Նմուշ 11բ

նակ՝ Ա-Բ+Գ-Դ՝ վարդագոյն եւ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (պիպ. Ա, Դ):

Վիճակ՝ բաւարար. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թերթերին զանազան բծեր, ձեռագիրը նորոգուած 1950 թ.ից առաջ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-7բ* [Երաեղոյն Յոհաննու Ոսկիբերանի, որ ասէ. Առն միոջ էին Բ. որդի... ձեռ. 870, 124բ] – *Դէմք առակիս առ ամենակալ բնութիւն Արարչին հայի... զի եւ ընդ նմա արդարասցուք եւ Հաւրն երկնաւորի Որդի կոչեսցուք եւ հանդերձեալ բարեացն հասցուք, ընդ ամենայն սուրբ ի Քրիստոս, ի Յիսուս, ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Բ. *8ա-9բ* [Հարցմունք եւ պատասխանիք] – *Հ[արցումն]. Յամենայն ժամանակի զրոյց ի գալ զարմանք ի մեր իՙնչ: Պ[ատասխանի]. Բազում եւ անչափ ի մարդ եւ յանասուն, որ գրով հազիւ արկանի այս... Հ[արցումն]. երկու ուլն, զո՞ր հատոյց մայրն Յակոբայ: Պ[ատասխանի]. երկու պատուիրան՝ աստուածասիրութեան եւ մարդասիրութեան:*

Գ. *10ա-1ա* [Մասն Ռամգրոց] – *Հիւսուսաին է, է վէ եւ ջրաին ի վերա լուսնի, հուքմ արա՛... մնա՛, սկիզբն ժամադիտակ կէտէն արա՛ եւ տո՛ւր ի կէտս ՂԱ. (91) ամ, Գ. ամիս եւ Գ. ժամ:*

Ծնթ. Կան նաեւ կենդանակերպերի եւ այլ գաղափարագրեր:

Դ. *11բ* [Տաղ-հանելուկ. հայատառ թրերէն] – *Ման ղուրբաթամ բէշ լամազ, / բէշ տխտուր [ուր]բէշ լամազ... բիրաջակՙք բէսլանմիշ սուսուզ երդան թօրփախսըզ:*

Տե՛ս Յուցակ հայերէն ձեռագրերի հայատառ թուրերէն նիւթերի եւ հայատառ թուրերէն ձեռագրերի, կազմեց Յ. Ստեփանեան, Երեւան, 2008, էջ 62:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

7բ Ջանարհեստ սակաւ ծրես, / զոր չէ արժան աստ յիշեսցես, / թէ միտ դնես այսմ առակիս, / նա բարձրանաս, ելնես յերկինս / եւ քաջ լինիս հանդէս մարտիս / եւ խառնեսցիս ընդ երկնայինս եւ ժառանգեալ զանճառ բարիս: Ծանի՛ր, եղբա՛յր, դու վերծանող, / դու մի՛ ասեր յիմար զգծող, / որպէս երբեմն կինն մեղքող, / որ անգոսնեաց զարքայն յաղթող, / որ զտապանակն անդրէն բէրող, / ազաչեմ, ո՛վ ընթերցող, զիմ սխալանս զամէն դու թո՛ղ, / զգուշագի՛ր, եղբա՛յր, որ չի լինես ուլ նմանող:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

11բ (1660 թ., բոլորգիր) Տանուտէր եկաւր, Սեպտեմբերի Դ., յաւուր Գ.շաբթի ծնա առաւօտուն, զի տանուտէրն եկաւորն էր, թուականին ՌՀՋ. (1627), գիր տարոյն Դայն էր: ԺՋ. (16) Սեպտեմբէր, յաւուր կիրակէի Սուրբ խաչին մկըրտեցա յաւազան: ՌՂե. (1646) յուսումն գնացի գրոց: ՌՂԹ. (1650) թիւ քահանայ եղա: ՌՃԹ. (1660) գաւազան առի:

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ի, Գ., էջ 935-936, Հմր 1412:

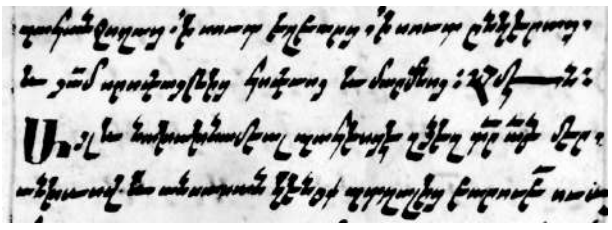
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա՝ «Խ. վարդապետ», «64գ/3442», «ՌՃԹ. – 1660, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 78:

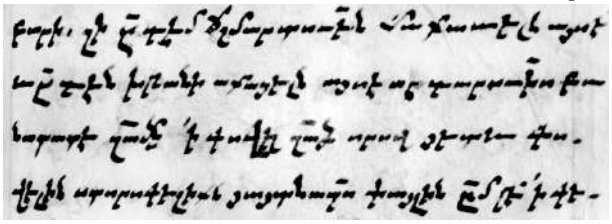
3443
ՍԻՄԷՈՆ ԵՐԵՒԱՆՑԻ, ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ

ԺԸ. դար

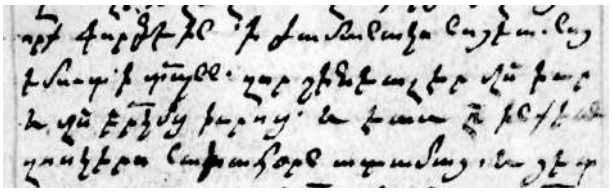
ԹԵՐԹ՝ 138: ՊՐԱԿ՝ 1-13×8 (2, 6՝ 12, 3, 12՝ 14, 4՝ 17, 5, 10, 13՝ 10, 9՝ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ առիւծ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծած (12,5×7,3): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 23ա, 56ա, 95ա): ՏՈՂ՝ 20-25: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. մէջբը եւ փեղկերի հիմնամասերը՝ սեւ կտաւ. ստ., վր. եւ արտ. եզրերը՝ վարդագոյն մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ (1950ականների). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+Գ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ա, Գ):



Նմուշ 23ա



Նմուշ 56ա



Նմուշ 95ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լուսանցակողերի կարմիրը հիմնականում թափուած, կեղտոտուած. կազմը նորոգուած հին կազմի Ա. եւ Բ. փեղկերի կաշւով. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, որի հե-

տեւաճոով որոշ թերթերի գիրը դժուարընթեռնելի, ընդմէջ թ. 8-9, 19-20, 36-7, 51-2, 52-3, 60-1ի անորոշ բանակի թերթեր թափուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *1ա-8բ* Քարոզ նորին Սիմէօնի վարդապետի ի Նինուէացիսն, ի բանն Յօնանու, թէ՝ եղեւ բան Տեառն առ Յօնան՝ Արի՛ եւ գնա՛ ի Նինուէ. եւ այլն — *Որպէս ամենայն առաքինութիւնք են արդարացուցիչք... զի յուրում պահու/// (վջ.)։*

2. *9ա-10բ* Տեառն Սիմէօնի սրբազան կաթողիկոսի ամենայն Հայոց՝ ասացեալ քարոզ ի յողջոյնն, ի բանն Քրիստոսի, թէ՝ Յոր տուն մտանիցէք, նախ ասացէ՛ք ողջոյն տանս. եւ այլն — *Մարգարէքն ի հնումն եւ առաքեալք եւ վարդապետք ի նորումս... զոր ունիմ թէ յիս եւ որք ոչ ի յիս մնայցէ։*

3. *10բ-2բ* Նորին դարձեալ վասն ողջունի, ի բանն, թէ՝ Յոր տուն մտանիցէք, նախ ասացէ՛ք ողջոյն — *Սովորութիւն է ծնողաց, զի ի դաստիարակելն զփոքրագոյն ստնդեալ մանկունս... եւ զայլն որպէս կամիս։*

4. *12բ-4բ* Դարձեալ նորին վասն ողջունի, ի բանն, թէ յոր տուն մտանիցէք, նախ ողջոյն տո՛ւք — *Սովորութիւն է թագաւորաց, որ ի յառաքելն իւրեանց գծառայս ի գործ ինչ... տե՛ս ի միւս հատորն, ի մեծ քարոզն ողջունի, որ անդ։*

5. *14բ-6ա* Նորին քարոզ ի յորպիսութիւն Սրբոյն Էջմիածնի, ի բանն, թէ՝ Սեաւ եմ ես եւ գեղեցիկ, դստեր Երուսաղէմի — *Դաւիթ մարգարէն յառաջագոյն տեսեալ մարգարէական հոգւով... ծփիմ հանապազ իմայնովքս հանդերձ եւ այլք այսպիսիք (գորքան կամիս)։*

6. *16ա-7բ* Նորին քարոզ ի Սուրբ Էջմիածին եւ ի սուրբ մեռոնն, ի բանն Սողոմոնի, թէ՝ Աղբիւր պարտիզաց ջրհոր ջրոյն կենդանւոյ, որ յարմարի ի յօր բաշխման սրբոյ մեռոնին — *Խորհրդաբար արքայն Սողոմօն, այսինքն՝ Քրիստոս... զոր երանեն եւ գովեն։*

7. *18ա-9բ* Յայլմէ քարոզ վասն ողջունի — *Կերպարդրութիւն ողջունիս բազմաւ եղանակաւ առեալ լինի ի Սուրբ Գրոց... եւ ողջոյնն հաշտարար բժշկեաց զմեզ յատելու/// (վջ.)։*

8. *20աբ (սկ.) /// ես ո հանգեայց, եթէ ոչ ի հեզս եւ ի խոնարհս... եւ արքայութիւն եւ պարգեւողին ամենայնի փառք եւ երկրպագութիւն, այժմ եւ անզրաւ յաւիտենից. ամէն։*

9. *21ա-36բ* Աւրհնութիւն ժողովրդեանն եւ շրջաբերականի — *Ի գիւղեանց Տեառն Աստուծոյ ամենակալէն... սուրբն եփրեմ ասէ, զոր քերօքէքն բարձեալ ո/// (վջ.)։*

10. *37ա-43ա* Քարոզ Մեծի պահոց բարեկենդանի կիրակէին. նախ առ բանն Եսայիայ՝ Գոչեաց զօրութեամբ եւ մի՛ խնայէր — *Նախ պատուիրէ Աստուած քարոզչաց կոչել զժողովուրդս... որոյ մեծ զօրութիւնն խոնարհաց միայն պատուէ, զի եւ ինքն իսկ զխոնարհս միայն տեսանէ։*

11. *43ա-51բ* Վասն յղութեան Աստուածամօրն, որպէս արար զԵզ. Երգ — *Ինաբանս այս ունի հինգ մասունս, չորքն է զանարատ յղութենէն, զորոց համառօտեալ խօսեացուք... եւ ոչ գիտէին, թէ որպէս զհանդերձ դա/// (վջ.)։*

12. *52աբ* Յաղագս խոնարհութեան եւ բարձրութեան նորա — *Իմաստութիւնն հօր Յիսուս զճանապարհս փրկութեան որդոց մարդկան... եւ ի ներս նորա լիք են նենգս /// (վջ.)։*

13. *53ա (սկ.) /// ձեռնարկութիւնս մխին հարկ է ամենայն կենցաղականացս բարեաւ մնալ ասել... ուսարո՛ւք յինէն, զի հեզ եմ եւ խոնարհ սրտիւ։*

14. *53բ-5ա* Նորին՝ ի Կացէք բարով ասելն յաւարտ գործոյն — *Քրիստոս Տէրն մեր ի յառաքելն զառաքեալսն իւր առ ժողովուրդսն պատուիրեաց նոցա... մի՛ ընդունայն անցուցանիցէք զժամանակ շնորհառութեանս։*

15. *55ա-7բ* Քարոզ նորին Սիմէօնի ի Սուրբ Էջմիածին եւ ի մեռոնն, ի բանն թէ՝ Գովելի են գեղեցիկն եւ պարսաւելիք գարշելիքն, ի յօր բաշխման սրբոյ մեռոնին — *Ըստ վարդապետաց արդարութիւն է ընդաբոյս դաշն... եւ մի՛ մոռանայք զերախտիս նորա. վերջ։*

16. *57բ-60բ* Քարոզ նորին Սիմէօնի, ի բանն Պօղոսի, թէ՝ Որպէս զգեցաք զպատկեր հողեղինին, զգեցցուք եւ զպատկեր երկնաւորին. եւ այլն, վասն յիշատակի — *Աստուածաշունչ գիրն ի ճառելն զարարչագործութիւնէն Աստուծոյ... վասն նորա ոչ շիջուցանէ զճրագ տան նորա եւ տոհմի նորա եւ այլն։*

17. *61աբ (սկ.) /// յոգոց հանիցէ մեզաւորն՝ կեցցէ։ Ահա նինուէ... եւ անճառ երանութեանն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

18. *62ա-4բ* Քարոզ եւ շնորհաւորումն Մեծի պահոցն Աղուանից, ի նոյնոյ Սիմէօն վարդապետի, ի սկզբան Մեծի պահոցն ասելի — *Շնորհաւոր պահք եւ շնորհաւոր աւուրք սրբութեան եւ մաքրութեան... եւ առնումք զօրհնութիւնն, ճաշակելով զսուրբ մարմին նորա եւ այլ։*

19. *65ա-9բ* Քարոզ նորին Սիմէօնին վարդապետի յԱղուանից յառաջի շաբաթին, ի բանն, ուր ասէ Տէր ցՄովսէս՝ Առասցես զամենայն ըստ օրինակին, որ ցուցաւ քեզ ի լերինն — *Ի յազատելն Աստուծոյ զԻսրայէլ յԵգիպտոսէ... գալ բողոքել ձեզ առ յիս, եւ ինձ ոչ լսել ձեզ։*

20. *69բ-73բ* Նորին Սիմէօն վարդապետի Քարոզ ի յառաջին շաբաթն Մեծի պահոցն, ի բանն Եսայեայ՝ Գոչեա՛ զօրութեամբ եւ թէ լոյծ զկնճիռն եւ այլն կարգաւ — *Եկեսցո՛ւք ի բնաբանս մեր, զոր ասաց Աստուած... որ ոչ լինիցի ըստ օրինակին իմոյ։*

21. *74ա-9բ* Նորին Սիմէօնի վարդապետի քարոզ ի

Մեծի պահոց առաջի շաբաթին. Լուացարումն ի նոյն բնաբանն, թէ՝ Առասցես ըստ օրինակին, որ ցուցաւ եզ ի լերինն – *Ասաց Աստուած իսրայէլացոցն, թէ զվեց օր գործեսցես զերկիր քոյ... թէ սուր կերիցէ զձեզ:*

22. *79բ-84ա* Նորին ճառոզ ի խորհուրդ առաջնոյ շաբաթի պահոցս, որ պատասխան է առաջնոյ աւուր ստեղծագործութեանն Աստուծոյ, ի բանն, թէ՝ Առասցես ըստ օրինակին, որ ցուցաւ – *Աստուած յառաջնումն ստեղծագործութեանն ի վեց աւուրս արար եւ էստեղծ զամենայն արարածս իւր... որ ցուցանի քեզ ի լեառն Աստուծոյ, այսինքն՝ յեկեղեցին:*

23. *84ա-8բ* Նորին Սիմէօնի ճառոզ յառաջին շաբաթն Մեծի պահոցս, որ պատասխան է առաջնոյ դառուն կենցաղոյս, յայսմ ստեղծաւ Ադամ, ի բանն, թէ՝ Առասցես ըստ օրինակին. եւ այլն. ԺՂ. գլուխ – *Նախապէս զայս պարտիմք գիտել... ուրեմն ասասցո՛ւք ըստ օրինակին եւ այլն:*

24. *88բ-91ա* Նորին ճառոզ ի նոյն առաջին շաբաթս Մեծի պահոցս, ի դէմս պահողաց եւ չպահողացն, ի նոյն բնաբանն, թէ՝ Առասցես ըստ օրինակին, որպէս ցուցաւ եզ ի լեառն. ԺԷ. գլուխ – *Եւ որպէս ասացաւ... որ զանազան եղանակօք ցուցանի քեզ. եւ այլն:*

25. *91բ-4բ* Քարոզ նորին Սիմէօնի ի յերկրորդ կիրակէն Մեծի պահոց, որ պատասխանէ երկրորդի աւուր ստղծմանն Աստուծոյ Ադամայ, ի նոյն բնաբանն, թէ՝ Առասցես ըստ օրինակին, որ ցուցանի եզ եւ. ԺԸ. գլուխ – *Ասացաք ի յանցելումն. եօթնեկին շաբաթք Մեծի պահոցս... եւ որդիք սատանայի կոչեսցին:*

26. *95ա-6բ* Քարոզ վասն մաճուան. ըստ որում՝ Հող էիր եւ ի հող դարձցիս – *Յորժամ Աստուած կամեցաւ աւերել զաշխարհս ջրհեղեղաւ... պարտ եմք յետոյ ի հարկէ դառնալ ի տունն մեր, որ է գերեզման:*

27. *97ա-115բ* Նորին Սիմէօնի կտակ եւ ճառոզ ի Մեծի յուրբաթին, ի խաչելութիւնն Քրիստոսի Աստուծոյն մերոյ – *Սարսափիմ եւ զարհուրիմ, ո՛վ սիրելիք... որ է օրհնեալ ընդ Հօր եւ ընդ Սրբոյ Հոգւոյն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս:*

28. *116ա-36բ* Նորին Սիմէօնի ճառոզ եւ ասացուած եւ ներբողեան ի վեցերորդ տեսակ յողորմութիւնն յԱստուծոյ՝ ի Սուրբ Էջմիածին, զոր ընկալաւ յատկապէս ազգս հայոց, իբր զեղական պարգեւ յԱստուծոյ, ձեռամբ Գրիգորի, ի նոյն բանն, թէ՝ Աստուած զհիմունս էարկ, նմա յաւիտեան ընկալաւ, Աստուած զողորմութիւն ոչ ի մէջ ժողովրդեանն ոչ – *Արդ, ամենաբարին Աստուած... այսինքն՝ ի յարփիականէ լուսոյն:*

Համմտ. ձեռ. 2212, 18բ-91ա, 124ա-324բ:

Բ. *137ա-8ա* [Տաղ Տէրտէրի (հայատառ թուրեերէն)] – *Ղարշուտայ գեալան օզի / շաքեար տուր նապն սօզի / ղուշլարդան նա ղուշ օլայ, բիր / աղզի վար բիր գեօզի... գայում բէշ արշուն բէզ տունեատան:*

Տե՛ս Յուցակ հայերէն ձեռագրերի հայատառ թուրեերէն նիւթերի եւ հայատառ թուրեերէն ձեռագրերի, կազմեց Յ. Ստեփանեան, Երեւան, 2008, էջ 62:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *138բ սեւ թանաքով ութանկիւն* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ԳԱԼՈՒՍՏ / 1858»:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա՝ «Խ. վարդապետ, Հմր 48»՝ ջնջած, «Հմր 68/3443», «ԺԸ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 94բ՝ «1872 ամի»:*

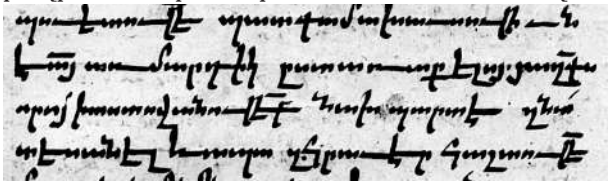
Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 81-82:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *137բ՝ «Քարոզ վասն մահուան, ըստ որում թէ հող ես եւ ի հող դարձցիս – Յորժամ կամեցաւ Աստուած աւերել», 138բ (հայատառ թրքերէն)՝ «Ղարշուտայ, պու տաղլար խասայ տաղլար, / շաս կալտի օլան կօին ալամազ, / օլտրանկա սաբ աղար, պուտարայ կալին տարայ, կոկողի փարտալիտր, պլուֆեօխ փարտալիտր», «Ա-Մ, թուեր՝ 1-9»:*

3444
ԴԱԻԱՆՈՒԹԻԻՆ ՀԱՒԱՏՈՅ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 24: ՊՐԱԿ՝ 2×12: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,6×10,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11×6,7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 5ա): ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՋՄ՝ կանաչ մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ վարդագոյն թուղթ (1950ականների): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ վարդագոյն եւ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ա, Դ):



Նմուշ 5ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին աղտոտուածութեան հետեւեր, թ. 14, 15՝ արտ. լս-ներն այրուած, որի հետեւանքով թ. 15ի բնագիրը մասամբ թափուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-7ա* [Նախերգան] – *(սկ.) /// զի ասի հոգի Քրիստոսի... եւ շաղկապ յաւդական ի գլուխն ճշմարտութեան:*

2. *7ա-24բ* [Դաւանութիւն հաւատոյ սուրբ հօրն մե-

ոոյ՝ երկոոդ լուսատուչի, ֆաջ հոետոորին Գրիգորի. ձեռ. 1712, 34ա] – *Հաւատամ եւ խոստովանիմ, դաւանիմ եւ երկիր պագանեմ ըստ հարցն աւանդութեանց... այսքան յեղանակաւ աւծեալ ասի Տէր Յիսուս Քրիստոս, վասն որոյ ասէ. Հոգի Տեառն ի վերայ իմ:*

Ծնթ. «Դաւանութեան հաւատոյ» գործի մէկ ամբողջական մաս է՝ բաղկացած հետեւեալ ենթամասերից՝ 8ա Դաւանեմ հոգով... 9ա Հաւատամ զնոյն Բանն Աստուած...10ա Որ եւ յետ ոոոշման Հոգոյն... 12ա եւ արդ, յետ ելանելոյ... 13ա Նմանապէս եւ ընդդէմ սոցա... 14ա Պատասխանի ոոպէս ասէ սուրբն Կիւրեղ... 15ա Իսկ եթէ վասն էր Բանն մարդացաւ... եւ այլն:

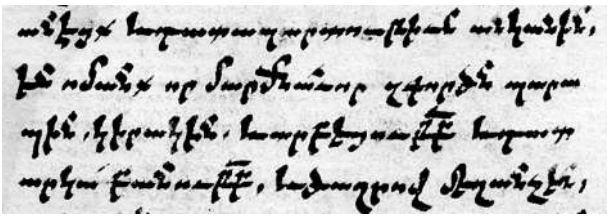
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա՝ «Հ. վարդապետ, Հմր 113»՝ ջնջած, «71ա/3444», «ԺԼ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպռեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 88-89:

3445
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 52. չգրուած՝ 52բ: ՊՐԱԿ՝ 1+Ա-Ե×12 (Ա 9, Դ 6, Ե 11)+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,5×9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,2×6,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 21ա): ՏՈՂ՝ 19: ԿԱՋՄ՝ կանաչ մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ, աստառը՝ վարդագոյն թուղթ (1950ականների): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ վարդագոյն եւ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ա, Դ):



Նմուշ 21ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, կարմրագիր խորագրերը մասամբ դժուարընթեռնելի, թերթերին աղտոտուածութեան հետեւեր. թ. 1, 52ը աւելացուած հետագայում, շղագրով, թ. 13-22ը հիմմի կարերից թուլացած, թ. 37-8ը պոկուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-8ա* Տեսիլ Սրբոյն Գրիգորի վասն հոգւոյն եւ մարմնոյն. Հարցումն սրբոյն Գրիգորի հոգւոյն եւ մարմնոյն եւ պատասխանի հրեշտակին վասն հոգւոցն արդարոց եւ մեղաւորաց – *Խնդրեաց յԱստուծոյ Սուրբն Գրիգոր պահօք եւ աղօթիւք, զբառասուն տիւ եւ զբառասուն գիշեր հաց ոչ եկեր... եւ արարեր ժառանգորդ երկնից արքայութեան, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

2. *8ա-12ա* Քարոզ վասն աղօթից՝ Գրիգոր ասացեալ – *Այսպէս ասէ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս... իւր մեղքն ջնջին, եւ արքայութիւնն ժառանգէ:*

3. *12ա-4ա* [Պատմութիւն անողորմ Պետրոսի ասացեալ է. ձեռ. 515, 51ա] – *Այր մի կայր մեծատուն, անուն նորա էր Պետրոս... որ ի նմա բնակի:*

4. *14ա-5բ* Դարձեալ ոմն ֆաիանայ՝ անուն Յոհան, յոյժ աղխատացեալ էր – *Ելաւ իւր աշխարհէն ընդանեօքն իւրովք... որ աղքատ է, այնով առնէ ողորմութիւն, որ յիշեցաք:*

5. *15բ-9ա* Յոհաննու Մանդակունոյ ասացեալ վասն եւ յիշոցաց մեղաց – *երկերո՛ւք, զարհուրեցէ՛ք եւ զարհուրեցէ՛ք եւ դողացէ՛ք, սարսեցէ՛ք... Աստուած գձեզ դարձ եւ զղջումն տայ, կարդացողաց եւ լսողաց. ամէն:*

6. *19ա-21բ* Յաղագս վասն աղօթից – *Եւս առաւել պարտ է քրիստոնէից՝ առնուն Գ. անգամ օրն ժամ աղօթք առնել... արժանի լինի տեսոյն Քրիստոսի եւ սուրբ յարութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. ամէն:*

7. *21բ-6բ* Քարոզ վասն գալստեանն Քրիստոսի – *Այս է պատմութիւն վասն գալստեանն Քրիստոսի... եւ փրկիս ի դառն տանջանաց դժոխոց. եւ յերկնից արքայութիւն ժառանգեսցեն. ամէն:*

8. *26բ-8բ* Քարոզ վասն գալստեանն Քրիստոսի եւ դատաստանի նորա – *Յայնժամ կատարի խօսք սուրբ Աւետարանին, որ ասէ... եւ զնոսա նահատակեսցեն եւ մարտիրոսանան վասն Քրիստոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

9. *28բ-32ա* [Պուտաղ օղլի Խազի խանի ասացեալ] – *Հոգին ի մարմին, եղբա՛յր, շուրջ կուգան աշխարհս հետրած, / դաստելէն շատ խազինայ մեղք ու վարձք ի կշիռնէ դրած... Պուտաղ օղլի Խազի խան, դու նստի՛ր, քո մեղքն լա՛ց... աստղաց եւ լսողաց, գրողաց եւ ականջ դրողաց Աստուած լինի ողորմած:*

10. *32ա-6ա* [Յովհաննու Թլկուրացւոյ] Պատմութիւն /// Ալէքսանոսի ճգնաւորին – *Աստուած գթած եւ մարդասէր, երեակ, լսէ իւր ծառային... խեւ Յովանէս Թուրկուրանցի, / վարք պատմութիւնն գրեցի, / սուրբ ճգնաւոր Ալէքսանին, / սորին աղօթիւք Տէր մեզ ողորմի. ամէնն եղիցի, եղիցի:*

11. *36աբ* [Վասն վնասուց գինւոյ] – *Այս է գինուն գենն ու զարարն, որ մարդոյն կու հասուցանէ... Աստուած փրկէ եւ ազատէ գինախումէ:*

12. *36բ-7բ* [Մկրտչի Նաղաշի ասացեալ] – *Անձն ի՛մ, վա՛յ քեզ հազար բերան, թէ խռով կենաս, ոխ պահես, / զի խռովարարն է սատանայ, ջանայ, որ սէրն հատատես... անմի՛տ, դու քեզ հոր կու փորես, փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ. էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 120-122:

13. *37բ-8ա* Վասն մեկնութեան բանիս, որ պատմէ մեզ զամենայն – *Իսկ տասանորդն բաժին է Աստուծոյ, որ բանիւ հրեշտակին խօսեցաւ... եւ զայս Գ. ժամ աղօթս անխափան կատարեցէ՛ք ամենայն տեղաց՝ ի ճանապարհի, ի արտ եւ յայգի եւ ամենայն գործ:*

14. *38ա-40ա* Առակացն Սողոմոնի. Սակաւ բան խրատական – *Հաւատացելոցն ամենայն աշխարհս ընչիւք լինի լի անհաւատին... գուցէ ուսուցանիցես զճանապարհ նորա:*

15. *40ա-2բ* Խրատ հոգեւոր – *Զմիտքն հոգոյն աչք արար, եւ աչքն մարմնոյն ճրագ...*

ա. *41ա* Այլ են, որ բողոքեն յերկիմբ – *Համաւոր մարդադատանութիւն եւ մեղք սոդոմականք... մահն՝ դատաստան, դժոխք՝ դրախտք:*

բ. *41ա-2բ* [Յաղագս] չորս իրաց – *Լինի աղքատութիւն մարդուն, ա. Որ աղքատ արարեալ է Աստուած... ճշմարիտն Աստուած Յիսուս Քրիստոս Տէրն մեր, որ է աւրհնեալ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգոյն յաւիտեան ամենայն:*

16. *42բ-52ա* Պատմութիւն սուրբ յարութեան կիրակէ եւ այլ ամենայն բանի – *Զթուլքին, որ էջ յերկնից ի Հռոմ քաղաք... յորում վայել է փառք եւ պատիւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

38ա Ձըստացողի գրոցս Աստուած ողորմի ասա՛:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա՝ «Խ. վարդապետ, Հմր 32»՝ ջնջած, «72/3445»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 89-90:

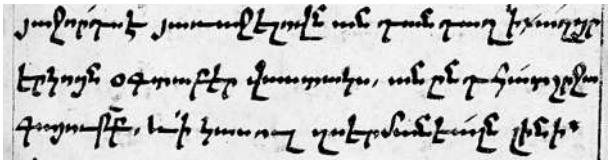
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *31ա լս.՝ «Ովանէսի /// էր»:*

3446
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՍՈՒՐԲ ԵՐԻՑ ՄԱՆԿԱՆՑ ՈԽՏ ՌՃԺ. – 1661

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ՝ Իգնատիոս Մեծոփեցի:

ԹԵՐԹ՝ 369+1 (կրկն.՝ թ. 1). չգրուած՝ 369բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԼԱ×12 (Ա, ԼԱ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,6×6,9): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 156ա): ՏՈՂ՝ 19: ԿԱՋՄ՝ կանաչ մոմլաթ. մէջբը, փեղկերի ճիմնամասերը եւ անկիւնները՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ վարդագոյն թուղթ (1950ականներէ): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ վարդագոյն եւ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ա, Դ):



Նմուշ 156ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին խոնաւութեան, աղտոտուածութեան եւ բորբոսի հետեր, խոնաւութեան հետեւանքով թերթերի մի մասի գիրը դժուարընթեռնելի, միւսներուն թափուած եզրերը լրացուած հետագայի թղթով, Ա-Դ. պրակները ճիմմի կարի բուն մասից հեռացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-239բ* [Մովսիսի Քերթողի Գիրք Պիտոյից]

Տե՛ս ձեռ. 1681, 1ա-233բ: 1. ա/1ա-3ա (սկ. /// այսպիս[ա-

բար զանազան] վերաբերութեամբ, [վասն զի նոցա գոլ բանիւ լռացն բնախօսութիւն [է սիրելութիւն...]): բ/3ա-5բ: գ/5բ-8ա: դ/8ա-10բ: ե/10բ-3ա: 2. ա/13ա-6ա: բ/16ա-8ա: գ/18ա-20ա: դ/20ա-2ա: ե/22ա-4բ: զ/24բ-6բ: է/26բ-8ա: 3. ա/28ա-30բ: բ/30բ-3ա: գ/33ա-6ա: դ/36ա-9ա: 4. ա/39ա-43բ: բ/43բ-8ա: գ/48ա-54բ: դ/54բ-9բ: ե/60ա-5բ: 5. ա/65բ-74բ: բ/74բ-80բ: գ/80բ-6բ: դ/86բ-93բ: ե/93բ-9ա: 6. ա/99ա-105ա: բ/105ա-10բ: գ/110բ-7ա: դ/117բ-24ա: ե/124ա-9բ: 7. ա/129բ-36բ: բ/136բ-42ա: գ/142ա-7բ: դ/147բ-52բ: ե/152բ-9ա: զ/159ա-64ա: 8. ա/164ա-9ա: բ/169ա-72ա: գ/172ա-4բ: դ/174բ-6բ: ե/176բ-80ա: զ/180ա-2ա: է/182ա-3բ: 9. ա/184ա-8բ: բ/188բ-93ա: գ/193ա-6ա: դ/196ա-9ա: ե/199ա-202ա: զ/202ա-5բ: է/205բ-8բ: 10. ա/208բ-18բ: բ/218բ-23բ: գ/223բ-9բ: 11. ա/229բ-34ա: բ/234ա-6բ: գ/236բ-9բ:

Ունի՝

– *239բ-41բ* Մովսէսի Քերթողի արարողի Պիտոյիցս տաղի խրատաբանութիւն յորդորական առ Թէոդորոս ոմն աշակերտ իւր, ներակրթիլն բաջուշիմն վարժիւ յիմաստս ճարտասանականս արհեստիս – *Աստուստ ի բարձրագոյնս վերաթեւելով գեղեցկապէս գեղապարեսցես... եւ մերկագոյն յիւրոցն սարասից՝ ծաղր երաստս յոքնազան հաւուցն եղանիւր:*

Տե՛ս Գիրք պիտոյից, աշխ. Գ. Մուրադեանի, Երեւան, 1993, էջ 30-248, ձեռագիրս մասին՝ էջ 26-27:

Բ. *241բ-87ա* Գումարումն յոթնադիմի իրողու-

թեանցն սահմանաց Դաւթի փիլիսոփայի եւ այլոց իմաստասիրաց՝ ի Մովսիսէ ումեքէ ըստ տառից դասատուութեան շարակարգեալ («Ա-Ք») – *Ագահութիւն է բանականին անյա/// ///համեստ ցանկութիւն փա/// այլ իւրաքանչիւր իրաց... քաւութիւն է գաղտ խօսել չար զընկերէն։*

Գ. 1. *287ա-92ա* Յաղագս պատկերացուց<ու>թեան – *Արդ, զանազան յօրինուած մարմնոյն ըստ պատկերացուց<ու>թեանն արհեստի... ցուցանէ զայր ուշիմ եւ զբարեբարոյ։*

2. *292ա-3ա* Յաղագս հասարակաց պատկերացուցութեան – *Արդ, պարտ է հասարակաբար դնել ի մտի, զի չափակից անդամունքն... հաստատեցին զաչսն լինել ճշմարիտ կարապետ սրտին։*

Դ. *293բ-334բ* [Բանք իմաստասիրաց]

Տե՛ս ձեռ. 464, 9ա-30ա։ Յոջբ/չիք։ ա/330ա-4բ։ բ/293բ-5ա (սկ. տարբեր՝ Պղատոն ասէ. Որք մեծամեծաց առաջիկան մեծի զգաստութեան պետս ունին...)։ գ/չիք։ դ/295ա-7բ։ ե/297բ-9ա։ զ/299աբ։ է/299բ-301բ։ ը/301բ-2բ։ թ/302բ-3ա։ ժ/303աբ։ ժա/303բ-4բ։ ժբ/304բ-5ա։ ժգ/305աբ։ ժդ/305բ-6բ։ ժե/306բ։ ժզ/306բ-8բ։ ժէ/308բ-9բ։ ժը/309բ-10ա։ ժթ/310ա-1ա։ ի/311ա-2ա։ իա/312աբ։ իբ/312բ-3բ։ իգ/313բ-5ա։ իդ/315աբ։ իե/315բ-6ա։ իզ/316ա-7բ (խորագիրը տարբեր՝ Յաղագս մահուան եւ փոխելոյ ի կենաց)։ իէ/317բ-21բ։ իը/324ա-6ա։ իթ/326բ-330ա։

Ունի՝

– *321բ-4ա* Յաղագս բարեբարոյ եւ իմաստուն կանանց – *Իմաստունն Սողոմոն ասէ. եզն սիրոյ... որոյ ընդ իմաստնոյն են գնացք իւր։*

Ե. *335ա-65ա* [Նախերգանք Բառոզից]

1 *335աբ* [Քրիստոսի] – *Իսկականն էութիւն եւ անեղանելի գոյացութիւնն...*

2. *335բ* [Մովսէսի] – *Գլուխն պարու ի գուշակողականն հանդիսի...*

3. *336ա* Քաղցրախօս քնարն Ձայնիւ բնաւորական...

4. *336աբ* Սողոմոնի – *Հրաշագեղն մանուկն ի տիս հասակի...*

5. *336բ-7ա* Յոբայ – *Նահանդէս օրինակն մեծի համբերութեան...*

6. *337աբ* Եսայի – *Համարձակախօսն ի պատգամս տէրունեան...*

7. *337բ-8ա* Պօղոսի – *Փողն բարձրաբարբառ եւ համատարած...*

8. *338աբ* Պօղոսի – *Հազարապետն հաւատարիմ...*

9. *338բ-9ա* Մարգարէից – *Անճառելի շնորհաց...*

10. *339ա* Անձախեալի շնորհացն Աստուծոյ...

11. *339աբ* [Դաւթի] – *Գովելին ի գումարս...*

12. *339բ* [Պօղոսի] – *Անօթն հոգեւորական...*

13. *339բ* [Քրիստոսի] – *երանելի բնութիւն եւ անճառական բարերարութիւն...*

14. *339բ-40ա* [Քրիստոսի] – *երանելին եւ միայն հզօրն...*

15. *340ա* [Մովսէսի] – *Հայրն մարգարէից...*

16. *340ա* [Սողոմոնի] – *Մանուկն տիօք, ծերացեալն մտօք...*

17. *340աբ* [Պօղոսի] – *Փողն բարձրաբարբառ եւ ազդարար...*

18. *340բ* [Պօղոսի] – *Փողն Տասնաց, բերանն Յիսուսի...*

19. *340բ-2ա* Բացից զբերան մտաց...

20. *342ա-3ա* Բաց զշրթունս իմ՝ խօսել...

21. *343աբ* Աստուած Աբրահամու, Աստուած Իսահակայ...

22. *343բ* Ապաւինելով ի Հոգին Սուրբ Աստուած...

23. *344աբ* Աղբիւր կենաց Քրիստոս...

24. *344բ* Ամենաբար իշխեցօղ...

25. *344բ-5ա* Ամենազօր Որդի Աստուծոյ...

26. *345աբ* Երրորդութիւն գերակայ...

27. *345բ-6ա* Լուսատու տիեզերաց Քրիստոս...

28. *346աբ* Լուսով բանի գամ առ քեզ...

29. *346բ-7ա* Յիսուս լոյս շնորհաց...

30. *347ա-8բ* Յաստուածածագ լուսոյ ճառագայթից...

31. *348բ-9բ* Մվ աղբիւր կենդանութեան...

32. *349բ-50բ* Մվ դասք լուսերամից...

33. *350բ-1ա* Մվ Աստուած յԱստուծոյ եւ նորոգիչ...

34. *351ա-2ա* Մվ երկնագունակ եւ բազմահաւաք հանդիսարան...

35. *352աբ* Մվ անստուեր լոյս իմանալի...

36. *352բ-3ա* Մվ լոյս համատարած եւ անճառ ճառագայթ...

37. *353ա-6ա* Մվ Տէր Աստուած իմ, Յիսուս Քրիստոս...

38. *356ա-7ա* Որդի Աստուծոյ, որ տուր...

39. *357ա* Մվ ամէնաւարհնեալ Հայր երկնաւոր...

40. *357աբ* Տէր, տո՛ւր ինձ լեզու խրատու...

41. *357բ-8ա* Անձանօթ ծնունդ ծոցոյ Հօր Միածին...

42. *358ա* [Սողոմոնի] – *Աստուածեղէն առհանճարով լցեալն...*

43. *358աբ* Արդ, աւրհնեալ, գովեալ, բարեբանեալ...

44. *358բ-9ա* Այժմ ժամանեալ մեր յաւարտ...

45. *359աբ* Նաեւ ընդ սմին դարձեալ ըզձմամբ...

46. *359բ-60ա* Հայոց – *Մանաւանդ զազգս հայկազեան...*

47. *360ա* Աստուածածնին – *Այլ եւ աւրհնեալ է սուրբ տիրամայրս...*

48. *360աբ* Խաչի – *Այլ եւ աւրհնեալ է սուրբ խաչն...*

49. *360բ-1բ* Տաճարի – *Այլ եւ գկամարակապ խորանս...*

50. *361բ-2ա* Ննջեցելոց – *Այլ եւ ննջեցեալքն, որք ընդ հովանեաւ...*

51. *362ա* Շինողաց եկեղեցոյ – *Նա եւ զշինօղ սուրբ եկեղեցւոյս…*

52. *362ա* Գործաւորաց – *Այլ եւ ուխտաւորք եւ պաղաբերք սուրբ եկեղեցւոյս…*

53. *362աբ* Վարդապետաց – *Այլ եւ զվարդապետական խումբս…*

54. *362բ-3ա* Կաթողիկոսի – *Այլ եւ գլուխն ճշմարիտ…*

55. *363աբ* Եպիսկոպոսի – *Այլ եւ զարհիեպիսկոպոս գաւառիս…*

56. *363բ-4ա* Ընկերաց – *Նա եւ զհամշիրակ դասս սրբազանիցդ…*

57. *364աբ* Քահանայից – *Այլ եւ քահանայք եւ փակակալք սուրբ եկեղեցւոյս…*

58. *364բ-5ա* Քաղաքի – *Այլ եւ զհոյակապ եւ զհռչակաւոր քաղաքս… առաքինութեան գործով ի հաճոյս կամաց իւրոց. ամէն։*

Ջ. *365աբ* Աւետնութիւն վերարկուի, զգեստի, վեղարի եւ փիլոնի – *Աղաչեմք զքեզ, Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս եւ խնդրեմք առատ ողորմութենէ քումմէ… որ խոցեաց Ղունկիանոս՝ սորա մին աչքն կոյր էր, դիպեցաւ արիւն Քրիստոսի, լուսաւորեցաւ։ Յայս բանս Գրիգոր Տաթեւացին է ոգեալ ներհարցմանց, քանզի ընդունելի է բան նորա։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

366ա Շնորհօք եւ ողորմութեամբ [ամենա]սուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն [Ս]րբոյ, ես՝ ամենանուաստ եւ ներգեւեալ, չարապատեհ վատագործութեամբ, եղեռնալիր վարուց, անապաքինելի ցաւօք, կրկին մարդով ի խոր խոցելոյ, բնաչարին արուեստականութեամբ, ինքնայօժար կամօք, ինքնին ի ծառայութիւն ախտից բազմազան եւ ազգի-ազգի փորձութեամբ, բանականիս ընտրողութիւն մշտապէս, ունողութեամբ ընդ ներքոյ նորուն նուաճելով պղծասէր կամաց Իգնատիոս *վատշուէր եւ լոկ անուամբ բանի երեւեալ սպասաւոր, բայց յոյժ ըստգոմամբ յորջորջմանս ի գործոյն հեռաւոր, ի կափանս անձին եւ յամօթ նախատանաց զսոյն ստանալով, զի բազում սիրով զանունն ընկալայ, ջանիւ ի գործն ոչ մխեցայ։ Եւ եմ ես յերկրէն* Ձարաբերթոյ, *ի գեղջէն* Մեծշինու, *ըստ բնական տեղւոյ սննդեան ի ուխտն* Սուրբ Երից Մանկանց *սնեալ |366բ| եւ վա[ր]ժեա[լ ի ն]ախնի աթոռն մեր եւ կաթողիկոսարան Հայոց եւ ամենայն Աղուանից* Սուրբ Գանձասարս, *որ այսու ժամանակաւ գեղեցկազարդ պայծառութեամբ շքեղացեալ գոյ հոգեւորին եւ մարմնաւորին սահմանադրութեամբ, ի ձեռն քաջ եւ առաքինասէր, ճշմարիտ հովուապետիս եւ կրկին Լուսաւորչիս ազինս՝ խաւարաւ անգիտութեան եւ մոլոր ուղէգնացութեամբ յափն մահու ժամանելոյ եւ իսպառ կործանելոյ։ Յարոյց Աստուած զեղջեւր փրկութեան սուրբ եւ երջանիկ կաթողիկոս* Պետրոս, *որոյ ըստ արժանւոյն գովաբանութիւն եւ ցուցումն երախտեաց ըստ անցնիւր արդիւնադրութեանց՝ թէ զի՞նչ եւ կամ հի՞ պէս վարեցաւ եւ արար բազում եւ զանազան նորոգութիւնս կարգաց եւ կրօնից, շինուածոց եւ ապարանից, այլոց ուշիմամտաց եւ հարստաբանից, քաջ ուսումնասիրաց թողցուք յիշատակել եւ ըստ իւրաքան|367ա|չիւրցն արժանեաց հատո[ւցանէ] առատս գովեստից եւ միանգամայն բաւական համարեալ զառ ի յոլովից սակս սորա ճառեցեալ վիպաբանութիւնս, յորում անդորրութեան եւ խաղաղութեան միջոցի գրէթէ ամենայնիւ զարդարուն եւ լիալիր գերափաղփութեամբ պերճացեալ երեւիւր աթոռս սուրբ իւրով քո որդիացեալ վարդապետականիս խմբիւք, որք աստ կան գումարեալք ի վարժ եւ ի յիղձ փափագանաց՝ յաւէտ պարապեալք Հնոց եւ Նորոց կտակարանաց, նրբից եւ արտաքնոց եւ քերթողութեանց արուեստից բնաւին թագաւորեալք։ Աստ է՛ր, տեսանել զսոսա ոչ ինչ իւիք աղօտացեալ անման համեմատութեամբ յառաջին լուսատուացն մերոց սրբոց թարգմանչացն եւ նոցին հետեւողացն, այլ ամենեւին յար եւ նման նոյնասարաս իմաստասիրութեամբ ի լոյս ածեալ երեւեցուցին եւ ուսուցին բազմաց զանխլացեալ (1 բառ չնչած) եւ զղօղեալ բանս |367բ| Աստուած ///այնոց գլուխ [առ]աջնորդ լեալ մեծ վարժապետս* Անդրէաս, *որ է սա տեղեաւ* Ջուղայեցի, *ի մեծ մայրաքաղաքէն եւ թագաւորանիստ արքայակերտէն* Շօշայ, *որ այժմ ասի ը*Սպահան, *որոյ ըստ տուեցելոյն սմա իմաստութեանն յԱստուածոյ լեալ դպրապետ, ուսուցանէ յոլովից զարհե[ա]տս իմաստից, միայն իմ չուառակիս անհաղորդ եւ ծարաւի ի նմանէ գտանելով, վասն ծուլութեան եւ պղերգութեանս իմ։ Իսկ ի ժամանակիս յայսմիկ, յորում այս ամենայն այսպէս կարգաւորեալ հաստատուիր, եկեալ մեծ րաբունապետն* Ոհան *ի սուրբ ուխտէն* Տաթեւոյ *եւ սա է սեփհական եւ բնիկ* Տաթեւացի, *որ է սա ի մէջ բանասիրաց արեգակն, բազում օգտութիւնս հասոյց անձանձրոյթ ուսուցանելովն աշակերտելոց անձանց, մանաւանդ վարժապետիս մերոյ՝* Անդրեաս *վարդապետիս։ Եւ սա մեծ վարդապետս մեր՝* Ոհան *բերեալ, |368ա| ընդ իւր զօրինակ գրոցն /// ճա/// որ է արարեալ մեծի քերթողահօրն* [Մովսէս]ի Խորենացւոյ, *որ զանունն մի /// լուեալ, բայց զինքն տեսեալ ոչ բնաւ, զի էր բնաւին անհետացեալ ի մերայինս ազգաց։ Եւ իմ տեսեալ զայն վատշուէրս անձին, սիրալիր տենչմամբ առեալ գաղափարեցի եւ գրեցի իմովս տխեղծ մատամբ եւ խազրացեալ անարհեստ եւ վատերանգ գրչագրութեամբ, անհմուտ գոլով այսմ գործառնութեան, բայց զփափագ սրտիս միայն կամելով լնանել, յօժարեցի, քան զկար ձեռնարկել սակս օրինակի։ Եւ եղեւ թիւ աւարտման սորա յամի հազարերորդի հարիւրորդի տասն թիւ յաւելուածի (1661), ի վերադիտողութեան*

սուրբ եւ երջանկափառ մեծ հայրապետին Պետրոսի Խաչենեցւոյ *եւ ի թագաւորութեան թուրքաց* Պարսից *շահ* Աբասի Փոխու, *եւ գրեալ եղաք ընդ սմին զբանս իմաստասիրացն, զսահմանս ժողովեալս եւ կարգեալս ընդ|368բ| /// [Դ]աւթի Անյաղթ փիլիսո[փայի] /// զնախերգանս եւ զԱւրհնութիւնս եւ ի զբօսանս անձանց մերոց եւ յետ [իւր]ում Տէր տացէ ժառանգել, բայց զ-[ե]րեսս ի գետին խոնարհեցուցեալ ժամեմք եւ աղաչեմք կողկողագին պաղատանօք եւ մոխրամած դիմօք զընթերցողդ եւ զգաղափարօղդ եւ կամ հարեւանցի իմն զսա տեսանօղդ եւ վայելօղդ, զի միով ողորմայիւ եւ լիաբերան ձայնիւ յիշեցի՛ք զհոգիս հանգուցեալ առ Քրիստոս մեծ պապն իմ՝* Հաճեանն, *եւ հօրեղբարքն՝ տեր* Ովհաննէսն, Մելխոնն, *Քրիստոս արժանի արասցէ իւր տեսութեանն. ամէն: Դարձեալ մաղթեմք յիշատակել ի մշտանուէր աղօթս ձեր զհայրն իմ՝ տէր* Սարգիսն, *եւ զմայրն իմ՝* Սալվարն, *եւ եղբարքս՝ զ*Սէվումն *եւ զ*Մանուչարն, *զ*Սիմէոն *սարկաւագն, զ*Պալասանն, *զոր Տէր Աստուած լիցի սոցա սատար եւ ոստիկան [եւ] պահե[սց]է զամենայն |369ա| (1 տող) ///լ զկեանս իւրեանց հա///ոյս կ///. ամէն: Ընդ որս եւ զբազմավէր* Իգն[ատիոս] *տառապեալս հայցեմ յիշատակել [հան]դերձ սիրելի եւ աչաց լոյս եղբարբքս՝ զտէր* Ոհաննէս, *զ*Նիկողայոս, *զ*Ոհաննէս *վարդապետս, զտէր* Պետրոս, *զտէր* Մկրտիչս *եւ եւս զհոգեւոր հարքս մեր (2-3 բառ եղծած) զեղիայ պարոնտէրս, զ*Աստուածատուր *պարոնտէրս, զ*Յա[կո]բ *պարոնտէրս եւ զտէր* Թաթէոսս *եւ եւս սիրելի եղբարքս՝ զտեր* Ոհաննես, *զտէր* Մելխիսէթս, *զտէր* Անտոնս *եւ զտէր* Բարսեղս, *զոր Տէր Աստուած պահեսցէ զսոսա անսասան. ամէն: [Եւ] դուք՝ յիշօղք սոցա, յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ՝ յաւրհնելոյն յաւիտեանս. ամէն: Հայր մեր, որ յերկինս, սուրբ եղիցի ա[նուն քո] (չշարունակած):*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ «Հմր 3446», պհպ. Բա՝ «Ախ. վարդապետ, 82/3446, ՌՃԺ. – 1661, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

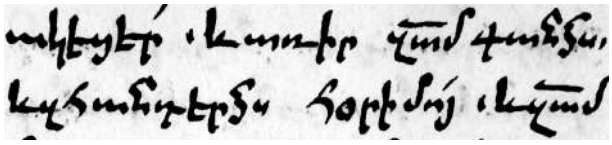
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 101-102:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *369ա՝ «Աաաաջաջ»:*

3447
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԱՀՄԵՏԻ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 26: ՊՐԱԿ՝ Է-Թ×12 (Թ 2): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ մաճիկ, բուսական: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,8×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9×5,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 5ա): ՏՈՂ՝ 16: ԿԱՋՄ՝ կանաչ մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ վարդագոյն թուղթ (1950ականների): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ վարդագոյն եւ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ա, Դ):



Նմուշ 5ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին աղտոտուածութեան հետեւեր, թ. 13ը պոկուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-26բ Պատմութիւն ծննդեան եւ սննդեան արբանեկի նեռան Մահմէտի թագաւորին – *Աստանաւր կամ եղեւ ինձ դարձեալ երրորդ անգամ... եւ անդ ցուցեալ նմայ զպատուական խաչն /// (վջ.):*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա՝ «Ախ. վարդապետ», «Հմր 99թ»՝ ջնջած, «83բ/3447», «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

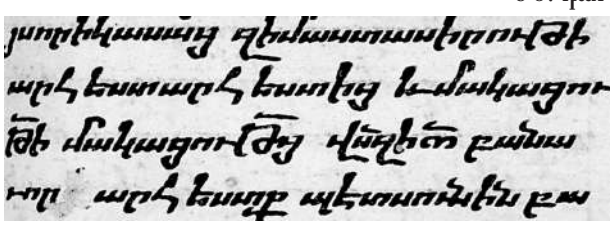
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 102:

3448
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԵ. դար

ԳՐԻՉ՝ Յովհան: ՍՏԱՅՈՂ՝ Ստեփաննոս:

ԹԵՐԹ՝ 202+1 (կրկն.՝ թ. 155). չգրուած՝ 189ա-90բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԵ×16 (Ա 14, Ը, ԺԱ 11, Ժ 12, ԺԲ 6, ԺԳ չիք, ԺԴ 18, ԺԵ 5)+14: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,8×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,2×7): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 67ա): ՏՈՂ՝ 20: ԿԱՋՄ՝ կանաչ մոմլաթ. մէջբը, փեղկերի հիմնամասերը եւ անկիւնները՝ սեւ կաշի. միջուկը՝



Նմուշ 67ա

ստուարաթուղթ. աստառը՝ վարդագոյն թուղթ (1950ականների): ՊԱՀՊԱՆԱԿ ԱԲ+ԳԴ՝ վարդագոյն եւ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ա, Դ):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռաձ՝ 1ա: Ճակատազարդ՝ 111ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, խաչ, թռչուն: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հաձգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին խոնաւութեան, աղտոտուածութեան հետեր, ցեցի անցքեր, խոնաւութիւնից բազմաթիւ էջեր վնասուած, մաշուած, եզրերը թափուած, գրադաշտը գունափոխուած, թ. 23ի լս-ից 1 սմ-ի չափ կտրած-հանած, թ. 137ի ստ. մասում պատռած, ընդմէջ թ. 159-60ի 15, 165-6ի գրեթէ 16 թերթ (ԺԳ. պրակը) ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *1ա-110բ* Դաւթի փիլիսոփայի Յաղագս սահմանաց իմաստասիրութեան

Տե՛ս ձեռ. 464, 95ա-149բ: Նախերգ./1ա-4ա: ա/4ա-13ա: բ/13ա-7բ: գ/17բ-24ա: դ/24ա-33ա: ե/33ա-7բ: զ/37բ-42բ: է/42բ-5ա: ը/45ա-50ա: թ/50ա-3բ: ժ/53բ-62ա: ժա/62ա-7ա: ժբ/67ա-72բ: ժգ/72բ-7ա: ժդ/77ա-8բ: ժե/78բ-82բ: ժզ/82բ-6ա: ժէ/86ա-93ա: ժը/93բ-7ա: ժթ/97ա-103ա: ի/103ա-6ա: իա/106ա-10բ (Արդ, ըզգիտնական զօրութիւնս զարդ /// վջ.):

Տե՛ս Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի, Մատենագրութիւմ եւ թուղթ Գիտայ կաթողիկոսի առ Դաւիթ, Վենետիկ, 1932, էջ 26-120:

2. *111ա-31ա* Դաւթի Անյաղթ ֆիլիսոֆայի ներբողեան ի սուրբ խաչն աստուածընկալ – *Բարձրացուցէ՛ք, զՏէ՛ր Աստուած մեր՝ մարգարէն ձայնէ... եւ պատուական սուրբ նշանիւս ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեան:*

Տե՛ս նոյն տեղում, էջ 9-25:

3. *132բ-65բ* Սահմամբ իմաստասիրին Թաւթի. Սահմանիք իմաստասիրական իբր հարցմամբ («Ա-Ք») – *Ջի՞նչ Աստուած. Աստուած վսեմական եւ ինքնաբուն գոյութիւն... Քաջ է ոգի բացարձակ ի հողեղէն մարմնոյ ըստ ինքեան գոլով բարի:*

Բ. 1. *166ա-8բ* Յոհաննիսի Բաբուն եզընկացոյ ի խնդ[ի]ր գրոյ ուսումնասէր եւ բարեպաշտ իշխանին ասացի բան, ինչ յիշատակ սիրուց եւ ա///(ջնջուած). Յաղագս երկնի եւ զարդուց նորին («ՅՈՀԱՆՆԻՍԻ ԲԱՆ ՅԱՂԱԳՍ ԵՐԿՆԻ Ի ԽՆԴՐՈ ԻՇԽԱՆԻՆ ՀԱՅՈՑ ԱՊԼՈՑ Ա-ՆՈՒՆ») – *Յամենահրաշ գործ Արարչին, որ գոյացան, / մեծ եւ ահեղ աքանչելիք ներգործեցան... եւ մեզ յանցնիւրս ժամանակաց պատճառ յիշման:*

2. *168բ-88բ* Նորին յաղագս երկնի – *Այն որ յառաջ քեզ ճառեցան բանք նախնական, / յաղագս երկուց տրամագծիցն անկիւնական... երգեմ ըզփառս անզրաւական: Հայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ գոյացուցեր... անհասանելոյ եղականի բնութեանս զքո բերելով:*

Գ. *191ա-202բ* [Քարոզ] Ի բանն, որ ասէ՝ Քանզի ճանաչելն զեզ բաւանդակ առդարութիւն է, եւ գիտելն՝ զաւրութիւն, fn արմատ անմահութիւն է – *է Աստուած ամէնայգօր, ամէնիմաստ, ամենաբարի... եւ նորա վիրօքն բժշկեցաք:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

25բ կարմրով, ստ. լս. Գրիչ չկա, որ աղէկ գրի:

54բ կարմրով, ստ. լս. Աւա՛ղ, որ գրիչ չունիմ, |55ա| որ այլ աղէկ գրէի:

60բ կարմրով, ստ. լս. Ի կերակրոյս հալմանե առեալ եմ, շոգն ի |61ա| գլուխս եւ զգայարանքս ծանրացեր, քունս խիստ կու նեղէ:

76ա ստ. լս. Գրիչս լաւ չէ:

131ա Դարձեալ կատարեցաւ ներբողեալ ճառս խոստովանական դաւանիւք պատմագրաբար ի դէմս ամենազօր աստուածային գայիսոն խաչին, ճարտասանական ստորոգութեամբ՝ մեծ եւ հռչակաւոր ֆիլիսոփային Դաւիթ՝ ի ձեռն իմս Յովհան անհմտութեան, զՎարդան [օ]րինակատու յիշել ի բարի պահանջեմ:

140բ կարմրով Ջմեծազարմ բաբունին զՈվհաննէս՝ մականուն Սամաղար, յիշեցէ՛ք յաղաւթս ձեր, ո՛վ սուրբ մանկունք, ընդրեալք եկեղեցոյ, ոյք կարդայք զգրեալս եւ զգրագիրս, բարի մտաւք յիշեցէ՛ք: |141ա| Ե///ին եւ միայն հզաւրն ամէն[իմ]աստն եւ ամէնարուեստնն, ամէնազաւրն եւ ամենակալն, էացուցանողն եւ միշտ պարունակողն, կենդանարարն եւ միայն բարէգործն, գերագոյն շնորհաց բաշխողն յոգեղեղէն կենդանեաց, լոյսերամիջն եւ յոգեղինացս սեռից երկրորդ բանականացս կատարելոցն եւ փափաքողացս ճշմարիտ երանութեանն եւ անճառ խոստացեալ բարեացն անզրաւ ուրախութեանցն եւ արդարութեան պսակացն յաջողողն, բաւականացուցանողն, հաւատարմացուցանողն եւ ժառանգեցուցանողն: Ամենասուրբ երրորդութիւն, համագոյ աստուածութիւն, աւրհ[ն]եալ, յանճառ մեծութեանն եւ յանհասանելի բարձրութեանն իւրում ի սրբութենէ իւրմէ. ամէն: Նոյն բարեգութն ճշմարիտն Աստուած գթայ եւ լուսաւորէ զհոգի եւ զմիտս Յովաննէս վարդապետին: Նոյն նորոգագործն, յօրինաւղն եւ նախախնամողն բոլորից գոյիցս սակաւ աշխատողիս հոգոյս իւր բազում ող[որմ]ութեամբն գթասցի. ամէն, |լս.| ընդ աստուածաբան վարդապետացն դասաւորեսցէ, եւս առաւել՝ զՄխիթար վարդապետ: |141բ| Ճշմարիտ երանութեան փափագողք, աստուածային մնացական բարեացն խնդրողք եւ իմաստութեան բանի սիրողք, ոյք հանդիպիք այսմ Սահմանք գրոց՝ կարդալով կամ աւրինակելով, բարի մտաւք յարտասուելոյ ժամն մեր յանցանացն եւ մե-

զացն թողութիւն հայցեցէ՛ք ի բարերարէն՝ Յովաննէս *վարդապէտին, Մխիթար վարդապետին եւ նախնեաց նոցին եւ աշակերտիս սուրբ վարդապետացս, սուրբ գրոցս եւ ճշմարիտ բանի խնդրողիս՝* Ստեփաննոսիս, *նոյն բարի մտաւք յանցանացն եւ մեղացն իմոց թողութիւն հայցեցէ՛ք: Ի կարդալոյ, յաղաւթելոյ ժամն եւ յարտասուելոյ խնդրեցէ՛ք զբարոյն յաջողիլն մեզ, նոյն բարերարն Աստուած զիւր խօստացեալ յաջողեսցէ զբարիսն ձեզ՝ խնդրողացդ եւ մեզ՝ փափաքողացս, պարգեւատուն աւրհնեալ յաւիտ<ից> ենից յաւիտեանս. ամէն:*

|լս.| *Ջ*Ստեփաննոսս *բարի մտաց յիշեա՛յ ի բարի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա՝ «Ի. վարդապետ, Հմր 62»՝ ջնջած, «84/3448», «ԺԳ. եւ ԺՋ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 103:

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *143բ՝ «Քեզ աղաչեմ, օվ Տիրայծին, Տիրայմայր», 144բ ստ. լս.՝ «Դրախտն ուն, օվ որ քեզ մուտ ունի, յուսմե ու պայծառ զոր քակարի ք/// լուս», 145ա՝ «Գապրել հրըշտակըն քեզ բերաւ, ողճոյնորեաց հոկէորն աւրհն Աստուածայծին յարկամէիդ բնակայց, որ մեհնածայ եղերք ի մայր Աստուածածին», 165բ՝ «Ատ ել գայս եւ բաժանի բնութիւն ի բնութեանց, իսկ բնութիւն ի վերայ տեսական տեսակի աւարտադրի», 189ա՝ «Փոխման Աստուածածին գիշերի հսկումն է անի աստեան առաւաւտու, աւրհնութիւն այսար ժղաիւր սարաք», 190բ՝ «Յիշատակ է Ոհան պարոնտէրին, Հայր»:*

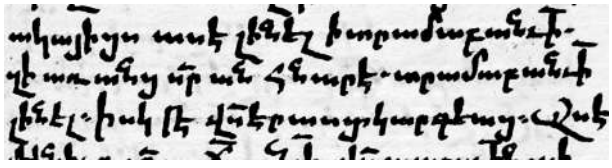
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *190ա՝ հրեշտակ, աղաւնի:*

3449
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՍՊԱՀԱՆ **ՌՁԳ. – 1635**

ԳՐԻՉ՝ Յակոբ Երզնկացի: ՍՏԱՅՈՂ՝ Միխայէլ Ջուղայեցի:

ԹԵՐԹ՝ 409 (վր. լս. հետագայի էջակալում՝ 3-41, որ է՝ 1ա-20ա, իգ-ճէ, որ է՝ 21ա-53ա). չգրուած՝ 146բ-9բ, 185բ, 379բ-83բ, 391բ-2ա: ՊՐԱԿ՝ 1-13×12 (1՝ 10, 9՝ 11, 13՝ 8)+ԺԲ-ԺԳ×12+Ա.-ԺԷ×12 (ԺԳ 10, ԺԷ 14)+20: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ երեքնուկ, եռամահիկ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,7×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10×6,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 240ա): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱՋՄ՝ կանաչ մոմլաթ. մէջբը, փեղկերի հիմնամասերը եւ անկիւնները՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ վարդագոյն թուղթ (1950ականների). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ վարդագոյն եւ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (պհպ. Ա., Դ):



Նմուշ 240ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, կեղտոտուած. գրաղաշտը խոնաւութիւնից փոխր-ինչ գունափոխուած, թերթերին զանազան հետեր, սկ-ից ամբողջ էանակի թերթեր թափուած, թ. 151-2ի վր. աջ անկիւնը պատռած, թ. 409ը հիմիից մասամբ պոկուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-22բ* [Լուծմունք Ներածութեանն Պորփիւրի]

1. *1ա-2բ* [Յաղագս սեռի] – *(սկ.) /// Ի Հերակլեա բացորոշելով եւ յայլոցն մեկնեցան: Լծ. Ի Հերակլեա տեսակքն բացորոշեցան եւ ըստ բազմութեան անձանց մեկնեցան... եւ կամ ձեւն հարցանէ, երկայն, խարտեաշ, ճակատ եւ այլն:*

2. *2բ-6բ* Յաղագս տեսակի – *Տեսակ ասի եւ ի վերայ իւրաքանչիւր կերպիւ...: Լծ. Տեսակ ասի, մարդ, ձի ասէ... եւ բոլորն այլոցն, որ է անհատիցն:*

3. *6բ-11ա* Յաղագս տարբերութեանն – *Տարբերութիւն հասարակ եւ յատկապէս եւ յատկեղ ասասցի...: Լծ. Թէի, թէ այս սահմանս իւր է Պորփիւրի... եւ ոչ յատուկն ձիոյն գոյացուցանէ զնայ:*

4. *11բ* Յաղագս յակակի [=յատկի] է բանս – *Ջյատուկն բաժանեն քառակի: Լծ. Դ. ցեղ, որ միայնում տեսակի... այլ զի բնութեամբ ունի, ծիծաղական ասեմք:*

5. *11բ-2ա* Յաղագս պատահմանն – *Եւ որ ոչ են այսպէս: Լծ. Սահմանեն այսպէս... եւ զինչ յատուկ իւրաքանչիւր առանձինն, Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

6. *12ա-22բ* Կրկին լուծմունք. Սկիզբն դնէ ի մեկնչէն, ի հետեւ գա կարգաւ – *Ելոյր հարկաւորի: Լծ. Նախ եթէ լուր է սա հարկաւոր... եւ ի վերայ բազմաց ամենեքեան ճշմարիտ են:*

Բ. *23ա-35ա* [Մեկնութիւն ի] Սահմանք ասացեալ ի [Դ]ապէ [փիլիսոփայէ]

Տե՛ս ձեռ. 55, 396ա-405բ: ա/23աբ: բ/23բ-4ա: գ/24ա-35ա:

Գ. *35ա-6ա* Ոմանք զչարն անեղ ասացին եւ բնութիւն ունողացն գրեցին, եւ յԱստուծոյ ասացին ազդել ի սիրտս մարդկան զչարն՝ որպէս զբարին, վասն այսորիկ հարկ եղեւ իմաստասիրին Դաւթի, որ ցուցանէ, թէ ոչ է անեղ եւ ոչ բնութիւն եւ ոչ հարկ մարդոյ, եւ ոչ յԱստուծոյ տուեալ մարդկան – *Ամենայն չար տանջելի,*

այսինքն՝ չարն սատանայ է... եւ ընդ բանբասանօք՝ որպէս սատանայ:

Դ. *36ա-45բ* Ներածութիւն Պորփիւրի գրոց նախերգանս – *Պորփիւրիոս եւ յԱմղիքոս եւ Քրիսաւորի է ընկերք եւ աշակերտակիցք էին յԱթէնս, աշակերտք Պղատոնի... ենթակայն է պարունակեալ ի մարմինն կաչաղակն, եւ Քրիստոսի փառք յօխտեանս. ամէն:*

Ե. *46ա-92բ, 108ա-46ա* [Բանք Արիստոտելի]

1. *46ա-84ա* Ստորոգութիւն Արիստոտէլի. Նախերգան

Տե՛ս ձեռ. 1931, 100բ-12բ: 1/46ա-57ա: 2/57ա-62ա: 3/62ա-9ա: 4/69ա-75բ: 5/75բ-6ա: 6/76ա-9բ: 7/79բ-80ա: 8/80ա-1ա: 9/82բ-3բ:

Ունի՝

– *81ա-2բ* Յաղագս շարժութեանց – *Լինել, որ ծնանի, ապականել, որպէս մեռնի... այլայլութիւն ոչ ունի ներհակ, վասն այն յորակն տո՛ւր:*

2. *84ա-92բ* Վասն գոյացութեանց ի Ժ. Ստորոգութեանց [Արիստոտէլի] գրոց համառօտ բանիւ – *Համանունք, ասին, որոց անուանք միայն հասարակ...*

ա. *85աբ* Վասն գոյացութեան – *Առաջին, որ ոչ զենթակայէ ումեմնէ ասի... որ է ջերմն եւ բարէքաստիկ գոյացութիւն:*

բ. *85բ-6ա* Վասն բանակի – *Ջոր է ինչ, որ տարորոշէ... թերեւս ասացէ ոք:*

գ. *86ա-7ա* Վասն առնչի – *Ջոր ինչ ինքեանք են եւ այլոց գոլ ասին... զոր ամենայն անուն զիւր գոյացութիւնն նշանակէ:*

դ. *87ա-8ա* Յաղագս հարկի – *Որոց ասին սպիտակ... եւ զամենայն ինչ, որ սեռիւ իմանամք:*

ե. *88ա* Վասն առնելոյ եւ կրելոյ – *Ջոր ունին եւ ներհակութիւն... զոր եւ աստ ցուցանի հակակայք:*

զ. *88ա-9ա* Վասն հակակայից – *Նստի, ոչ նստի կոյր... այսպէս գոյ եւ սեռին անունն:*

է. *89ա* Վասն նախադրութեան – *Զի որ իրիցագոյն է, աւելի ասէ ունել զժամանակն... որ ծանուցանի մեզ զգայութեամբք:*

ը. *89աբ* Վասն համանգամայնցն – *Ջոր են պարզաբար եւ իսկագոյնք եւ տիրապէս... եւ ի միոյն ա՛ռ մի, ա՛ռ երկու:*

թ. *89բ-90ա* Վասն շարժմանց, որ են Ջ. – *Լինելութիւն, ապականութիւն, աճելութիւն, նուազութիւն, այլայլութիւն... այսպէս եւ ի վերայ ամենեցուն գոլ:*

ժ. *90աբ* Վասն ունելոյ – *Ջոր ասի զանազան, ապա գոլ ունակութիւն... որ ունի զամենայն բանիւ զօրութեամբ իւրով ի փառս իւր:*

ժա. *90բ-2բ* Վասն ցուցանելոյ զոմանս իմաստասիրութեան գործն թվով Ջ. – *Առաջինն է գիտութիւն գոյիցն... սոքա անբան մասինն են, եւ այլքն՝ բանականին:*

3. *108ա-34ա* Նախերգ Յաղագս Պերի արմենիաս՝ հոռոմ լեզու, եւ հայերէն՝ Յաղագս մեկնութեան

Տե՛ս ձեռ. 1931, 112բ-20ա: 1/108ա-10ա: 2/110ա-1ա: 3/111ա-2բ: 4/112բ-34ա:

4. *134ա-43բ* Նախերգան Յաղագս աշխարհից՝ Արիստոտէլի – *Աղէքսանդր Թագաւոր որդի էր բնութեամբ Սուիրոնիսկոսի գոռոզին... իսկ մակացիքն, այսինքն՝ որ ի ձի են հեծեալ եւ զրեհեալ ճակատին:*

Տե՛ս ձեռ. 1931, 120ա-4ա:

5. *144ա-6ա* Արիստոտէլի Յաղագս Առաքինութեան գրոց նախերգան – *Ի խնդրոյ Աղէքսանդր Թագաւորի պատմութիւնն արարեալ վասն աշխարհի... եւ այլ զամենայն ազգ գեղեցկութիւն սիրէ. եւ այլն: եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Տե՛ս ձեռ. 1931, 124աբ:

Զ. *92բ-107բ* Անուամբ Աստուծոյ Գիրք ի վերայ բնութեան հանրական եւ մասնական հանանայի ումեմն, աշխատեալ Իշաւ, անուն Յեսու – *Խնդիր վասն բնութեան այսպիսի արասցուք: Յորժամ գոյացոյց Աստուած զէս յոչէից... ոչ կարէ հասու լինել:*

Տե՛ս Իշօխ, Գիրք ի վերայ բնութեան, աշխ. Ս. Վարդանեանի, Երեւան, 1979, էջ 76-105, ձեռագիր՝ f:

Է. *150ա-85բ* Վասն բառի եւ վասն բանի: Այս են մուտք Քերականիս, որ ի Դիոնէսիոսէ սորին գտօղէ են եղեալ գլուխս թվով Ը. – *Պաւղ, որ է բառ, եւ ոս, բառ է, եւ ասելով Պաւղոս՝ այս է բան...*

1. *150բ-2ա* Վասն բանի – *Եւ զի՞նչ է բանս, է բանս... կենցաղակիցք ի հրոյ, ի ջրոյ, ի հողոյ եւ ի յօդոյ:*

2. *152ա-3ա* Վասն անուան – *Նա եւ ձկտին մասունք բանիս... զոր կապեալ է ընդ գոյացութեամբ:*

3. *153ա-7բ* Վասն բայի եւ վասն ոռակի – *Որակ եւ բայս, որ ունի մասունք Թ... թէ չափել զբանս եւ զիմաստս անկշռելիս:*

4. *157բ-60ա* Վասն լծորդի եւ բանակի – *Զի լծորդքս լինին թուովք շաղկապեալք առ յիրեարս... եւ յայլսն մտանել դիւրք:*

5. *160ա-2ա* Վասն ընդունելութեան եւ վասն հնագիտութեան եւ վասն տառնչի, որ են լծորդ – *Ընդունելութեանս ասէ, թէ սայ բառ է... եւ աստի ընդունի դէմ յարեւելս զնորայն չափեալսն:*

6. *162ա-5ա* Վասն ստուգաբանութեան գիւտի եւ վասն յօդի եւ վասն դերանուան, որ են լծորդ – *Ստուգաբանութեան գիւտ ասէ զփաղաւութեանց լուծումն... տե՛ս, որ առինչ ունի եւ զսոյն միտս:*

7. *165ա-8ա* Վասն համեմատութեան, տեղեկութեան եւ վասն նախադրութեան եւ վասն մակբայի եւ վասն ուրիշ – *Որք են լծորդք միմեանց եւ նշանակիչք գոյից եւ ստուգիչք... զայս կոչեցին մակբայ:*

8. *168ա-75բ* Վասն որ ասէ դատումն ſեղդաձաց, որ լաւ եւ վասն շաղկապի եւ վասն ոս ասէ առնել, որ եմ կցորդ *– Սոքա եւ դատումն քերդածաց լաւ քան զամենայնս…*

9. *175բ-81բ* Վասն անուանն Ե. մասանց *– Ջորմէ խօսեցաւ Պորփիւրի եւ այլաբանեաց զանուն… ուստի սկսան, որում փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ:*

10. *181բ-2բ* Վասն տառի եւ վասն բառի, որ ի գրոց Արիստոտէլի Մեկնութիւն ſեռականիս *– Քանզի տառք նախինք, քան զտրամագիծս են դասիւ… քանզի անկար է լինել իմացումն առանց էակին մտածութեան:*

11. *182բ-3ա* Յաղագս բանին մեկնութեան, որ յԱրիստոտէլէ *– Բան է ձայն նշանական, զոր զմասանց իմն նշանակէ զմարդ… ոչ կարէր եղանիլ իւրաքանչիւրն ի հարկէն էակին:*

12. *183ա-4բ* Վասն անուան ի սոյն գրոց Արիստոտէլի *– Ջոր ասէ Քրիստոսն, զի է իմն, զումեմնէ… զոր առանց ամանակի եւ մասանց ոչինչ նշանակէ՝ ճշմարիտ կամ սուտ:*

13. *184բ-5ա* Վասն բայի, որ նշանակի ամանակի *– Եւ զայլոց ասացեալս զանցեալն եւ զներկայն եւ զգալոցն… զոր բաժանեալ է առ զանազան գոյացութիւնսն եւ ի պատահմունքն:*

Ը. *186ա-378ա* [Լուծմունք Յովհաննու Որոտնեցւոյ]

1. *186ա-271բ* Եռամեծին Յոհաննու Որոտնեցւոյ հայոց փիլիսոփա[յ]ի եւ վարժապետի հաւաքումն համառօտ վերլուծութեան Ստորոգութեանցն Առիստոտելի

Տե՛ս ձեռ. 1648, 4ա-85բ: Նխ./186ա-95բ: ա/195բ-204բ: բ/204բ-16բ (սկ. տարբեր՝ Իսկ քանակն զի նախագաս եղեւ որակին…): գ/216բ-26ա: դ/226ա-39ա: ե/239աբ: զ/239բ-57բ: է/257բ-62ա: ը/262ա-5բ: թ/265բ-8բ: ժ/269ա-71բ:

2. *271բ-378ա* Նոյին Յոհաննու Որոտնեցւոյ Համառաւտ լուծմունք Պերի արմէնիաս գրոցն

Տե՛ս ձեռ. 1648, 85բ-179բ: Նխդր./271բ-80բ: ա/280բ-5բ: բ/285բ-9ա: գ/289ա-378ա: Յիշ./չիք:

Թ. *384ա-409ա* Դաւթի փիլիսոփայի Ներգինացոյ յԱռաջաբանութիւն [Լուծմունք] Սահմանաց իմաստասիրութեան *– [Որք] տենչան բանից: Լծ. Ըստ այսմ աւրինակի թէ ոչ որպէս դուք կարծէք ոչ գոլ իմաստութիւն… եւ միմեամբք ապա կարեն կեալ, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս ձեռ. 621, 332ա-40ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

146ա Յակոբ *գրիչս յիշեցէ՛ք, ո՛վ եղբարք, յիշեալ լիջիք միւսանգամ գալստեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:*

378բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս: Շնորհիւ Տեառն սկսայ եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցի զգիրքս, որ կոչի (անունը չգրուած, տեղը բաց), ընդ հովանեաւ Սուրբ Սարգսի զաւրավարին եւ որդոյ նորա՝ Մարտիրոսին, ի մեծ թուականիս հայոց ի ՌՀԴ. (1635), ի հայրապետութեան տեառն Էջմիածնայ տէր Փիլիպպոսի ամենայն հայոց, եւ առաջնորդութեան Շօշ քաղաքի, որ կոչի ըՍպահան, սրբազան վարդապետին՝ տէր Խաչատուրին: Արդ, գրեցաւ սա ձեռամբ անարժան եւ մեղսամած եւ փծուն գրչի՝ ե[ր]զնկացի Յակոբ դպրի: Արդ, աղաչեմ զամենեսեանդ, զի որք հանդիպիք տեսութեան գրոցս կարդալով կամ յօրինակելով եւ կամ հարեւանցի տեսանելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զըստացող գրոցս Ջուղայեցի զխոճայ Միխայէլն եւ զծնօղսն իւր՝ զխոճայ Խեւրին եւ զմայրն իւր՝ զՓերսաբերն, եւ առ Աստուած հանգուցեալ եղբայրքն իւր՝ զՄխիթարն, զԹումանն եւ զքոյրն իւր՝ զ|379ա| Սուլթանխանն, եւ զկողակիցն իւր՝ զԱննան, եւ զամենայն արեան մերձաւորսն իւր, որ ստացաւ սայ ի հալալ ընչից եւ յարդեանց եւ եդ յիշատակ զայս գիրքս ի ձեռն տէր Յակոբ սրբայկրօն հաբեղային, եւ Աստուած զյիշողդ յիշէ ի միւսանգամ գալուստն Քրիստոսի. ամէն: Հայր մեր, որ յերկինս, սուրբ եղիցի:

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-f, Բ., էջ 610-611, Հմր 896:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *409բ (1706 թ., նոտրգիր)* Տէր Աստուած Յիսուս Քրիստոս, ողորմեա՛ սորա ստացողի Գրիգորի *(կապգրով)* ծնողացն, որ ստացաւ իւր հալալ ընչիցն Դ. զուռուշ ի վայելումն ընդերցողացն: Ով ոք կարդայ կամ օրինակի, մէկ բերան Աստուած ողորմի ասէ, որ եւ ողորմեսցի Տէր Աստուած ըստ մեծի ողորմութեան իւրում, թվին ՌՃԾ. եւ ե.ին (1706), ամսեանն Մայիս ժ. եւ մէկին (11). ամէն: Հա՛յր մեր, որ:

2. *409ա (ԺՀ. դ., նոտրգիր)* Ջգրելիս, ո՛վ բարեմիտ ընթերցողք, յիշել կամիջիք եւ ոչ միայն զիս, այլեւ զայլոց, որ մոլորեալ շրջին (1 բառ եղծած), որպէս զմին ծառայ եւ եղբայր ձեր (2-3 բառ եղծած) Գրիգոր վարդապետ:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *82բ, 408բ* սեւ թանաքով ուղղանկիւն՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՅԵՍԱՒ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ / ՌՃԿԳ. (1714)»:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. բա՝ «Խ. վարդապետ, Հմր 95»՝ ջնջած, «85/3449», «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 409բ՝ «814, Հմր 2/4»:*

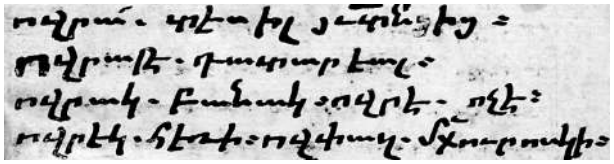
Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 103-104:

3450
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԸ. դար

ԳՐԻՉ՝ Մկրտիչ կր.:

ԹԵՐԹ՝ 138+1 (կրկն.՝ թ. 32): ՊՐԱԿ՝ Ե-Ի×12 (Ե 13, Զ, Ը, ԺԱ-ԺԲ 10, Է, Թ 11, ԺԳ-ԺԶ՝ չիք, ԺԷ 5, Ի 9)+14: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 33ա): ՏՈՂ՝ 22-23: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով. ստ. եւ վր. եզրերը՝ վարդագոյն մոմլաթ. մէջբը՝ կապոյտ կտաւ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 33ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը նորոգուած հին կազմի Ա. եւ Բ. փեղկերի, դոնակի կաշւով, գրաղաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թերթերը մաշուած, որի հետեւանքով գիրը հաճախ անընթեռնելի, սկզբից, տարբեր թերթերի միջեւ անորոշ հանակի թերթեր թափուած, թ. 134ը սխալ տեղադրուած, կարդալ՝ թ. 135, 134, 136:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-66բ* [Բառ ֆերթողականք] – *(սկ.) ///ի կր[կիա – ի ձի]ընթաց, իմաստակ – սուտ իմաստուն է, իղձ – ցանկութիւն կամ փափուկ, ի մակագոյն – երկրագոյն... քողիցնօղ – դասապետ, քօշ – վայրի ղօչ, ֆրէր – եղբայր:*

Տե՛ս Բառ ֆերթողականք եւ երեմիա Մեղրեցւոյ Բառգիրք հայոց բառարանների առնչութիւնների մասին մանրամասն տե՛ս Հ. Ամալեան, Միջնադարեան Հայաստանի բառարանագրական հուշարձանները (V-XV դդ.), Երեւան, 1966, էջ 82-88, նոյն գրի՝ (XVI-XVII դդ.), Երեւան, 1971, էջ 306, նաեւ Բառգիրք հայոց, աշխ. Հ. Ամալեանի, Երեւան, 1975, էջ 1-340:

Բ. *67ա-79բ* Հանդէս [բանա]ստեղծաց. փաղանունաբար ստորոգիլ սակս նորավարժիցն բան գեղչուկ *– Աստուածազան, աստուածասքանչ, աստուածազգեաց, աստուածասէր... վավաշոտ, լկտի, ծանակ, հերատու/// ափրոտ իւրեանք:*

Տե՛ս Հ. Ամալեան, Միջնադարեան Հայաստանի բառարանագրական հուշարձանները (V-XV դդ.), էջ 123-132:

Գ. *80ա-1բ* ԺԸ. Վասն աղօթից – *(սկ.) /// իմոյ յիշատակ մինչեւ ես գամ, զի աղօթքն խօսք է ընդ Աստուած... որ իւր շնորհօք թողու զմեզս Աստուծոյ պարգեւս, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Դ. *82ա-100ա* [Խրատք]

1. *82ա-7բ* ԺԹ. Խրատ կրօնաւորաց, թէ զինչ հարկաւոր է յանապատ բնակողացն եւ զինչ պիտանացու, Գրիգորի եռամեծի, հաջ հոետորի, վարդապետի ասացեալ *– Ասեմք նախ, եթէ այն է հարկաւոր, առանց որոյ կեալ ոչ է... ո՛վ որդեակ, այլոց ողորմիս, ինձ ընդէր ոչ ողորմիս, որ ընդ քեզ /// (վջ.):*

Ծնթ. Տաթեւացու Ձմեռան հտ.ի տարբեր բառոզների խմբագրական տարբերակն է:

2. *88ա-93բ* Ի. Գրիգորի Նարեկացոյ խրատ յոգէշահ վասն աղօթից *– Յորժամ հոգեւոր փողն հարկանի, եւ դու արթնանաս... եւ աներկիւղ ննջես. ի փառս նորա, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

3. *93բ-100ա* ԻԱ. Յովհաննու վարդապետին Գառնեցոյ *– Աստանաւր պիտոյ է մեզ ողբ հառաչանաց... որ գայցեն ի վերայ նորա:*

Ե. *100ա-3բ, 128ա-31բ* [Ի Հարանց վարուց]

1. *100ա-3բ* ԻԲ. Ի հարանց վարուց խօսք սուրբ հարցն ի շնորհաց Հոգւոյն Սրբոյ. Խրատ կրօնաւորաց *– Պարծանք կրօնաւորի է համբերութիւնն... ուրախութիւն /// մեր, որում ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

2. *128ա-31բ* ԼԱ. Բանք խրատու սուրբ հարցն, համառօտ առ սուրբն Մակարիոս հարցումն. [ձեռ. 789, 439ա] *– Որպէս պարտ է կրօնաւորի կեալ ի սենեկի իւրում... զի ոչ է կարող գալ ընդ քեզ առ հայր քո. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:*

Զ. *103բ-15բ* [Ի Մեկնութեանց Յոհաննու Ոսկեբերանի]

1. *103բ-10բ* ԻԳ. Յոհաննու Ոսկիբերանի [ասաց]եալ ի Ղուկասու Աւետարանի մեկնութենէ՝ յանառակ որդին, սուրբ վարդապետի ասացեալ *– [Բան.] Առն միոջ էին երկու որդիք...: [Մեկն.] Դէմք առակիս առ ամենակալ բնութիւն Արարչին հայի... եւ հանդերձեալն բարեացն հասցուք ընդ ամենայն սուրբս ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

2. *110բ-5բ* ԻԴ. Յոհաննու Ոսկիբերանի ի Մաթէոսի Աւետարանի մեկնութենէն՝ ասացեալ ի տասն կուսանսն *– Քանզի նմանեցաւ յարքայութիւն յերկնից տասն կուսանաց... եւ թէ ոչ լսէին արդեամք, ցուցանէին յինքեանս:*

Է. *116ա-27բ* ԻԵ. Սրբոյն Ներսիսի Լամբրոնոյ եպիսկոպոսին Որոշումն ինն դասուց աստիճանաց եկեղեցւոյ եւ յատկութիւն գործառնութեանց նոցա զգեստուց, ընդ որս եւ դիմադրութիւն այսոցիկ խորհրդոց ունայնացուցանողաց *– եկեղեցի քրիստո-*

նից առաքելական խօսիւք հարսացեալ յերկնաւոր փեսային իւրոյ Քրիստոսի... իսկ հերձուածողք, որ ծուռ մեկնեն զգիրս սուրբս, մահապարտ են, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս:

Ը. *132ա-3բ* ԼԲ. Հարցումն Աբձանայ եւ պատասխանի եզնակա – *Աբձան ասէ. Ջի՞նչ է կրօնաւորութիւն: եզնակ ասէ. Խաչակցութիւն ընդ Քրիստոսի... եզնակ. Այնպիսիքն ի դատապարտութիւն են եկեալ /// (վջ.):*

Թ. 1. *135ա* ԾԴ. Վասն իւղոյն օծութեան Հին օրինացն – *Իւղն առաջին, որ օծանէին զսեղանս... զի թմրեցի եւ գտանի ի Բաբելոն:*

2. *135բ* ԾԵ. Վասն Աստուածածին կուսին եւ գերեզմանին – *Ջի չեսայի վկայեաց... եւ յորժամ խաչեցաւ Քրիստոս ի գերեզմանին իւր, եդ զնա:*

3. *135բ-4ա* ԾԶ. Վասն արեան եւ ջրոյ կողին – *Արիւն եւ ջուր կողին ե. իր նշանակէ... մկրտիմք հաւատացեալք եւ արեամբն վկայքն:*

4. *134ա* ԾԷ. – *Հարց. Ջի՞նչ է՝ ի քահանայէն խաչ առնումք... եւ քահանայն շօշափեաց զմարմին եւ զարիւն փրկչին:*

5. *134աբ* ԾԸ. Վասն Քրիստոսի զուարակ եւ ոչխար կոչի – *Ածէ՛ք զեզն պարարակ, որ է Քրիստոս, վասն չորից... տղայն՝ աւգոյ, երիտասարդն՝ հրոյ, հասակն՝ հողոյ, ծերն՝ ջրոյ:*

6. *134բ* Վասն կշռոց – *Կշիռքն արդար է... վասն զի ոչ են արժանի աւրհնելոյ, ապայ /// (վջ.):*

7. *136ա-8բ* [Կտակ. ստ. լս-ից] – *(սկ.) ///ամիկ շինականաց մեռանի, ոչ այնպէս կսկիծ է... եւ ի ձեռաց Աստուծոյ անկանի ձեռ/// (վջ.):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

110բ Մվ ընթերցողք, հա՛րք եւ եղբա՛յրք, յորժամ կարդաք եւ արտասուէք, յիշեցէ՛ք զմեզաւոր Մկրտիչ *կրօնաւորս, որ անւամբս միայն եւ գործովս՝ ոչ, այլեւ զհայրն իմ՝ տէր* Մելիխսեթն, *եւ զմայրն իմ՝* Նազաղն, *եւ հանգուցեալ որդին իմ՝* Մելիխսեթն, *եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

115բ եւ զՄկրտիչ գծող սորին յիշել աղաչեմ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «3450, Հ՚ր 80»:*

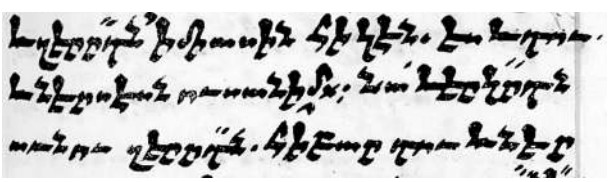
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *12բ՝ «Թանակս լաւ է, գրիչս լաւ է», 32ա, 66բ, 77ա, 91ա, 96ա՝ տառեր, առանձին բառեր, 77բ ստ. լս.՝ «Ախ վա՛յ ինձ, Յոհաս անդալու եմ, /// եղիային մին լաւ թա///փակ», 78ա՝ «/// ճամ/// ալուճայ հէս»:*

3451
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԸ. դ. սկ. (1699-1705 թթ. միջեւ)

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՅՈՂ՝ Յոհաննէս կր.:

ԹԵՐԹ՝ 314+3 (կրկն.՝ թ. 37, 302՝ երկիցս). չգրուած՝ 86բ, 223բ, 290բ-1բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԻԷ×12 (Ա, ԻԲ 8, Բ 15, ԺԱ 11, ԺԳ 10)+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ աստղ, մահիկ, թագ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (11,3×7,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 57ա), խոռագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 19: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, Բ. փեղկին Մատենադարանի պատկերով ճնշադրոշմ. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ ծաղկանկար գործուածք (1976 թ.): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:



Նմուշ 57ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 87ա: Ճակատազարդ՝ 1ա, 139ա, 162ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, կենդանագիր, թռչուն-ձուկ: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, նարնջի, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1976 թ.՝ կազմը, աստառը եւ պիպ-ները նորոգման ժամանակի. թերթերի մաշուած եւ թափուած հատուածները նորոգուած դեղնաւուն եւ սպիտակ կիսաթափանցիկ թղթերով. լուսանցակողերն աղտոտուած. թերթերը եզրահատուած, խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքերով. Ի., ԻԱ. պրակները տեղադրուած ԻԷ.-ից յետոյ. թ. 301՝ տեղադրուած թ. 292ից յետոյ. թ. 127, 194-5՝ ֆիլմից մասամբ անջատ. թ. 313՝ կարդալ թ. 236ից յետոյ, ընդմէջ թ. 119-20ի մէկ թերթ կտրած, մնացել է ֆիլմի 1 սմ լայնքի հատուածը՝ փակցուած թ. 120ին. թանաքի թթուայնութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով որոշ թերթերի գրադաշտը գունափոխուած-մգացած, գիրը դժուարընթեռնելի. թ. 154, 237, 260-1՝ գործարանային թերութեամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-86ա* Սիմէոնի վարդապետի Ջո[ւ]ղայեցոյ առարեալ Քերականութիւն ըստ լեզուի մերում հայկազանց

Տե՛ս ձեռ. 1984, 115ա-62բ: Քերականութիւն է/1ա: 1/1ա-47բ: ա/1բ-2բ: բ/2բ: գ/2բ-3բ: դ/3բ: ե/4աբ: զ/4բ: է/4բ-5ա: ը/5ա-19բ: թ/20ա-35ա: ժ/35ա-7ա: ժա/37ա-8ա: ժբ/38ա-40ա: ժգ/40ա-1ա: ժդ/41ա-5ա: ժե/45ա-7բ (Գրչից՝ 47բ՝ «Տէր Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս, օգնեա՛ յաւարտ սո-րին»): 2/47բ-86ա: ա/47բ-51ա: բ/51ա-2ա: գ/52աբ: դ/52բ-78ա: ե/78ա-86ա:

Ծնթ. կս-ներում գրչի բնագրային լրացումներ:

Բ. *87ա-223ա* **Սիմէօնի վարդապետի Ջուղայեցւոյ արարեալ զՏրամաբանութեան հաւաքումն**

Տե՛ս ձեռ. 664, 101ա-57բ: [Նախ.]/87ա-8ա: ա/88ա-138բ: բ/139ա-61բ: գ/162ա-223ա:

Ծնթ. կս-ներում գրչի, նաեւ հետագայի բնագրային լրացումներ:

Գ. *224ա-65բ* **Ստորոգութիւնք Արիստոտելի**

Տե՛ս ձեռ. 926, 191ա-201բ: 1/224ա-7ա: ա/227ա-32բ (սեաւ ի սպիտակէ եւ առաքինի ի վաթարէ: Սոյնպէս եւ /// վջ.): բ/233ա-6բ, 313աբ (սկ. /// եւ հանդերձեալն: Եւ դարձեալ տեղի է...): գ/236բ-44ա: դ/244ա-52ա: ե/252աբ: զ/252բ-60բ: է/261ա-2ա: ը/262ա-3ա: թ/263ա-4բ: ժ/264բ-5բ: Ունի՝

— 265բ [յիշ. թղմ.] *— Կատարեցաւ տառն Ստորոգութեան, ասացեալ յեռամեծէն Արիստոտելէ, որ ասի ըստ յունարէն ձայնի Կապեղօրիաս: Ջյոգնամեղ անձն Դաւիթս, որ ձեռնտուութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ աւարտեցաք զպարփակօղս ընդհանուր էակաց, աղաչեմ յիշել ի Տէր:*

Ծնթ. կս-ներում գրչի, նաեւ հետագայի բնագրային լրացումներ, լուծմուն:

Դ. *266ա-90ա* **Սկիզբն եւ նախադրութիւն գրոցն, որ ասի ըստ յունացն Պերի արմէնիաս եւ հայերէն՝ Յաղագս մեկնութեան, արտադրեալ ի մեծ իմաստնոյն Արիստոտելէ, թարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դաւթէ**

Տե՛ս ձեռ. 926, 201բ-7ա: 2/266աբ: ա/266բ-7բ: բ/267բ-8բ: գ/268բ-90ա:

Ե. *292ա-312բ* **Պորփիւրի Ներածութիւն [Ստորոգութեանցն Արիստոտէլի]**

Տե՛ս ձեռ. 718, 138ա-70բ: 4/292աբ: ա/292բ-4ա: բ/294ա-9բ: գ/299բ-303ա: դ/303աբ: ե/303բ-4ա: զ/304աբ: է/304բ-5ա: ը/305ա-6ա: թ/306ա: ժ/306աբ: ժա/306բ-7ա: ժբ/307աբ: ժգ/307բ: ժդ/307բ-9ա: ժե/309ա: ժզ/309ա-10ա: ժէ/310ա: ժը/310ա: ժթ/310բ: ի/310բ-1ա: իա/311ա: իբ/311աբ: իգ/311բ: իդ/311բ-2ա: իե/312աբ: իզ/312բ:

Ծնթ. կս-ներում գրչի, նաեւ հետագայի բնագրային լրացումներ, լուծմուն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

223ա Փա՛ռք քեզ, Քրիստոս Աստուած, [փա]ռք քեզ եւ յաղագս յամենայն փառք ք[եզ]՝Հարբ եւ Սուրբ Հոգովդ, յաւիտե[ա]ն, անցելով եւ ներկայիւ եւ ապագեաւ. ամէն: Որ եաուր կարողութիւն վաստաշուէր եւ չարաբախտիկ եւ չարեօք ուռճացեալ, մեղսամած Յոհաննէս եւեթ անուամբ կրօնաւորիս՝ անարժան եւ անպիտան ծառայիս քում: Համաշունչ եւ սիրալիր եղբա՛րք, վասն Աստուծոյ մի՛ խնայէք յիշելոյ զգրիչս:

314ա (սկ.) /// [տեառն Նահապետի] կաթուղիկոսի ի յԱթոռն Սուրբ Էջմիածնի եւ յառաջնորդութեան Ջուղայոյ Սուրբ Ամենափրկչի վանացս՝ աստուածաբան եւ յիմաստնայեղ եւ ուղղափառ տեառն Աղէքսանդր արհիական եպիսկոպոսի եւ ճշմարտաբան վարդապետի: Ա-րդ, ես՝ ապիկար եւ պատժապարտ եւ պատուհասակոծ Յոհաննէս յեղեռնագործ եւ չարալլուկ, անուամբ եւեթ կրօնաւորս, ցանկացօղ եղէ այսմ գրոցս, որ կոչի Արտաքնոց, եւ մեղսամած ձեռամբ իմով ծրեցի՝ ի վայելումն պիղծ անձին իմոյ: Ո՛վ սրբազան հա՛յր եւ համաշունչ եղբա՛րք, յորժամ ընթեռնուք կամ զբօսնուք զգիրս Տրամաբանութեան, վասն Քրիստոսի՝ յուսոյն մերոյ, արժանի գոգջիք ի ժամ լուսափայլ աղօ[թ]ից ձերոց յիշելոյ զիս՝ զմեղաւորս, եւ զհայրն իմ՝ տէր Պարսամն, եւ զմայրն իմ՝ Հռոտում| 314բ|սիմէն՝ հանգուցեալ ի Քրիստոս, եւ զհոգեւոր մայրն իմ՝ Սանդուխտն, եւ զեղբարքն իմ եւ զքորքն իմ յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս: Դարձեալ յերեսս ի հող եդեալ արտասուօք հայցեմ, յեշեշջի՛ք ի Քրիստոս զաւագ եղբայրն իմ՝ զտէր Ոսկանն, զոր երիտասարդական հասակի հանգաւ առ Քրիստոս, ինքն եւ իւր կողակիցն միում շաբաթոջ հանգեան ի Քրիստոս. ո՛հ, թէ որքան սուգ եղեւ մեզ, զոր եւ դուք յիշեալ լիջիք ի հրապարակացաղ առեներն Քրիստոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն: Հայր, որ յեր՛: Թողութիւն շնորհեցէ՛ք խոշորութեան եւ սխալութեան գրչիս, զի կարն մեր այս էր, վասն զի ոչ էի հմուտ գրչագրութեան, մի՛ զայրանայք վասն Աստուծոյ, մեղա՛յ Տեառն: Յամսեանն Յունիսի ԺԲ. վե[ր]ջ եղեւ. փա՛ռք Քրիստոսի:

Ծնթ. խմբ. Այս յիշատակարանը, ուստի եւ ձեռագիրս, պէտք է գրուած լինի 1699-1705 թթ. միջեւ՝ երբ Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկիչ վանքի առաջնորդը Աղեքսանդր Ջուղայեցին էր (տեղապահ՝ 1697 թ-ից), իսկ Ամենայն հայոց կաթողիկոսը Նահապետ Ա. եղեսացին էր՝ 1691-1705 թթ., նրան յաջորդեց նոյն՝ Աղեքսանդր Ա. Ջուղայեցին՝ 1706-1714 թթ.: Տե՛ս Յ. Ս. Ա-նասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, ե-ԺԸ. դդ., հտ. Ա., Երեւան, 1959, էջ 578-589, հմմտ. Լեւոն Գ. Մինասեան, Սպահանի հայոց թեմի առաջնորդները. 1696-1996, Նոր-Ջուղա, 1996, էջ 52-54:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա, 1ա՝ վարդագոյն թղթին՝ «3451», պհպ. Գբ-ին սոսնձած թղթին՝ «Վերակազմուած է նոր կաշուով, նոր կազմաստառով, նոր գծագրութեամբ: Գլխաւոր վերականգնիչ Ա. Խաչատրեան: Երեւան. 1976 թ.»:*

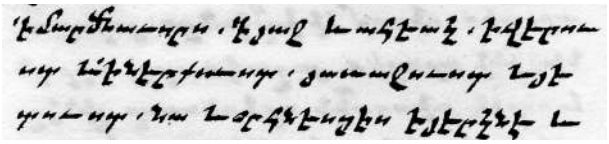
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 106-107, Հմ՝ 92:

ԳՐԱՖՈՐՋ՝ *2ա՝ «Յովանէս»:*

3452
ԱԲՐԱՀԱՄ ՇԱՔԵՑԻ, ԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԺԸ. դար (1752ից յետոյ*)

Թերթ՝ 16: Պրակ՝ 2 (1՝Դ-Ե×8, 2՝ԺԲ-ԺԳ×8): Նիւթ՝ բաց կապոյտ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «B D Փ», ձի պատուանդանին, թագ: Մեծութիւն՝ 15,5×11: Գրութիւն՝ միասիւն (10×7). ստ. լս.՝ յիշագրեր: Գիր՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 3ա). խորագիրք՝ կարմիր: Տող՝ 18-19: Կազմ՝ կաճաչ ճնշագծերով մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ վարդագոյն չգրուած թուղթ (1950ականների): Պաշպանակ՝ Ա.Բ+Գ.Դ՝ Ա, Դ՝ վարդագոյն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի, Բ, Գ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:



Նմուշ 3ա

* Տե՛ս 3իշ. հետգ.՝ 2ա:

Վիճակ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ականներին. կազմը, աստառը եւ պիպ-ները նորոգման ժամանակի, պիպ-ների ելուստները ընդմէջ բ. 8-9ի. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր ու բծեր. թանաքի թթուայնութիւնը բարձր, որի հետեւանքով թերթերը տեղ-տեղ գունափոխուած. սկզբից, մէջտեղից եւ վերջից անորոշ բանակի թերթեր թափուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1աբ* [Թուղթ մխիթարական] – *(սկ.) /// ողորմութեան նորին զետեղիցիս համայն ընտանեօք... զկնի եւ լանելոյ աստի երկնից արքայութեանն արժանանաս, օրհնեալ ես եւ օրհնեալ լիցիս. ամէն:*

2. *1բ-2ա* Կին առնական անպատեհ – *Զօրութիւն գրոյս այս է, որ ես այս Աբրահամ վարդապետ Շաքեցի տեսի... կնքեցի եւ զերկուսն եւս:*

3. *2ա-3ա* [Թուղթ բարեմաղթական, ողջոյնի] – *Յիսուսի նուաստ ծառայ Աբրահամ արքեպիսկոպոս Շաքեցի... ընչիւք եւ ապրանօք, վարօք եւ վաստակօք, առիւք եւ տրօք, ելիւք մտօք:*

4. *3աբ* Այլ եւ օրհնեսցէս յԱստուծոյ – *Ի հոգեւորս եւ ի մարմնաւորս, ի յաջ եւ ահեակ, ի վերուստ եւ ի ներքուստ... ելք եւ մուտք քոյք:*

5. *3բ-4բ* Խնդրելով ողորմութիւն – *Յետ այսր բանի յայտ լիցի հոգեւոր որդիդդ իմ կիրակոսիդ... նոյն ձայնն լուիցես եւ եղիցիս օրհնեալ ի յանբաւ յաւիտեանս:*

6. *4բ-5ա* Նոյնոյ կերպիւ [Թուղթ ողորմութեան] – *եւ բանի այսորիկ զեկուցումն սիրելի որդւոցդ եւ եղբարցդ իմոց... հրճուեցէ՛ք ընդ ամենայն կամարարս յԱստուծոյ: Ո՛ղջ լերո՛ւք, օրհնեալք Աստուծոյ:*

7. *5աբ* Շնորհակալութեան թուղթ է – *Զկնի ողջունադրութեանս յայտնի լիցի նազելւոյդ... պատիւ Տիրամօր կուսին, իսկ եւ ի պարծանս իմ օրհնեալ ես եւ օրհնեալ լինիս. ամէն:*

8. *5բ-8ա* Աւագ երիցութեան – *եւ ընդ աստուածապարգեւ եւ շնորհազեղուն օրհնութեան նամակաւս... կատարօղդ լերուք օրհնեալք, Տէրամբ գօրացեալք միշտ. ամէն:*

ա. *6բ-7բ* Աւագիրիցութեան գիր է – *Զկնի այսորիկ յայտ լիցի... ի մէնջ յօժարութեամբ կատարեցէ՛ք, զի օրհնեսցիք յԱստուծոյ եւ սրբոյ նորին:*

բ. *7բ-8ա* Իրիցփոխանութեան գիր է – *Յետ այսր բանի զեկեղեցի սիրելւոյդ մերոց ամենեցունց... երթայք խաղաղութեամբ ի տուն արքայութեան. ողջ լերո՛ւք, Տէր. ամէն:*

9. *8աբ* Պտղի թուղթ է զայս – *եւ ընդ աստուածապարգեւ օրհնութեան թղթոյս ծաներո՛ւք, սիրելի՛ք... եւ հայրապետքն կանոնեցին, որ է այս պտ /// (շար.):*

10. *9ա* [Մասն թղթի իմն] – *(սկ.) /// որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ... լերուք օրհնեալք յԱստուծոյ եւ ի մէնջ. ամէն:*

11. *9աբ* [Թուղթ օրհնութեան] – *Եւ ընդ օրհնութեան գրոյս ծանի՛ք, օրհնեալ քահանա՛յք... զերկնից արքայութիւնն. օրհնեալ էք եւ օրհնեալ լինիք յԱստուծոյ եւ ի մէնջ. ամէն:*

12. *9բ-11ա* Նուիրակութեան թուղթ է – *Եւ ընդ աստուածապարգեւ եւ շնորհազեղուն նամակաւս ծանուցումն լիցի... ի մէնջ կատարօղդ հրամանաց մերոց եղիջիք օրհնեալք. ամէն:*

13. *11ա-2բ* Ջուր օրհնեաց եւ Ջատկի շնորհաւորի – *Զկնի շնորհաձիր ողջունատրութեանս ծանիցէ... հրամանաց մերոց օրհնեալ լիջիք յԱստուծոյ եւ ի մէնջ. ամէն:*

14. *12բ-5ա* Առաջնորդութեան գրէ – *Եւ ընդ աստուածապարգեւ օրհնութեան նամակիս ծանուցումն լիցի... պատժեսցուք հոգեպէս եւ մարմնապէս:*

ա. *15աբ* Նոյնոյ կերպիւ – *Յորմէ ժամանեսցի թուղթ սիրոյ, ողջունի շնորհաց... ի Քրիստոս Աստուած հաւատացելոցդ խնդալ ի Տէր միշտ յարաժամու. ամէն:*

15. *16աբ* [Վասն Դաւթի վերատեսուչ եւ կառավար կարգելոյ] – *Եւ ընդ սիրոյ ողջունի եւ օրհնամատոյց նամակիս... սրտէ հլու հնազանդ լինիջիք յամենայն /// (շար.):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

2ա (ԺԲ. դ., շղագիր, ստ. լս.) Համաձայն վկայականի եպիսկոպոսութեան՝ այս Աբրահամ *վարդապետը* Շաֆեցի *եպիսկոպոս է ձեռնադրուել ՌՄԱ. (1752)* Աղուանից Նեռէս *կաթողիկոսի ձեռամբ,* Գանձասարու *աթոռում:* Խաչիկ Դադեանց:

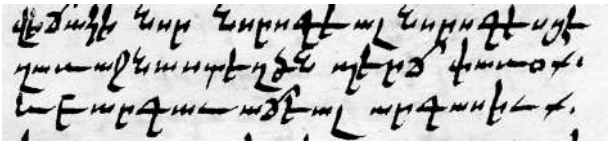
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած վարդագոյն թղթին՝ «3452», պհպ. Բա՝ «Խ[աչիկ] վարդապետ», «Հմր 102ա/3452»:*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 112, Հմր 102ա:

3453
ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆՔ

ԺԸ. դար (1789ից յետոյ)

ԹԵՐԹ՝ 6: ՊՐԱԿ՝ 1×6: ՆԻՒԹ՝ բաց կապոյտ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «1789», ռուսերէն՝ «КФЛМ», «АЕББ»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×11: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10×7,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 5ա). խորագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 18-21: ԿԱՋՄ՝ ճնշագծերով կանաչ մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ վարդագոյն թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ. Ա, Դ՝ վարդագոյն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի, Բ, Գ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:



Նմուշ 5ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ականներին. կազմը, աստառը եւ պիպ-ները նորոգման ժամանակի. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան, աղտոտուածութեան հետքեր. կարերը թուլացած. սկզբից եւ վերջից անորոշ քանակի թերթեր թափուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-6բ [Աւրհնութիւմ յետ խորոզից] – *(սկ.)* *///զմիտս կամեցողին տեսանէ Աստուած... Հանճարագօն եւ մեծապատիւ նազելոյդ տեառնդ Ջաֆարիայի սրբանուէր քահանայիդ... 1բ Այլ եւ շինողս սուրբ եկեղեցւոյ... Այլ եւ ուխտաւորք եւ գործաւորք սուրբ ուխտիս... Այլ եւ քահանայապետն յամենայնի Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս օրհնեսցէ... 2ա Այլ եւ զահի եպիսկոպոս գաւառիս... 2բ Այլ եւ թագաւորն արարածոց... 3ա Այլ եւ ժողովրդապետն մեր... 3բ Այլ եւ ճանապարհորդաց ձերոց... 4ա Նախ անմարոց զօրքն... Շնորհ ձեր ողորմութիւն... 4բ Մանաւանդ զազգս հայկազեան... 5ա Այլ եւ օրհնեսցէ Տիրամայր Աստուածածինն... 5բ Այլ եւ օրհնեալ է սուրբ խաչն փրկական եւ նշան տերունական... 6ա Այլ եւ զկամարակապ խորան... 6բ Այլ եւ իղձք մաղթանաց հոսմունք արտասուաց... Այլ եւ երգք օրհնութեանց ձայնք... պահպանութիւնք երկնաւոր զօրացն մի /// (շար)*:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած վարդագոյն թղթին՝ «3453», պհպ. Աա՝ «Խ[աչիկ] Դադեան, Հմր 102ե», 1ա՝ «Հմր 111ա»:*

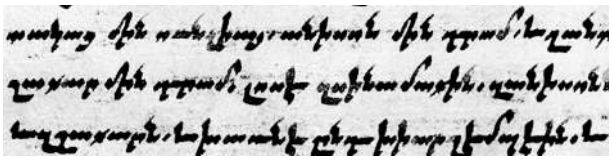
Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 112, Հմր 102ե:

3454
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 15 (գրչի էջակալում՝ 201-215, որ է՝ 1ա-15բ): ՊՐԱԿ՝ 1 (ԺԴ՝ 15): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւով սահմանագծուած (11×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 14ա), խորագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ ճնշագծերով կանաչ մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ վարդագոյն թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ Ա, Դ՝ վարդագոյն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի, Բ, Գ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ականներին. կազմը, աստառը եւ պիպ-ները՝ նորոգման ժամանակի. թերթերի մաշուած հատուածները նորոգուած



Նմուշ 14ա

սպիտակ չգրուած թղթով. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. 8բ հանդիպակաց եւ 15բ երեսմնի հանդիպակաց երեսի գիրը մասամբ արտատպուած. թ. 1՝ հիմին մօտ մասում պատռուած. խոնաւութիւնից թանաքը տեղ-տեղ լղոզուած, որոշ թերթերի գիրն անընթեռնելի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-3բ* [Օրհնութիւմ յետ խաոզից] – *Պատճառն բոլորիցն Հայր անսկիզբն, որ ասաց ողորմութեամբ... ընդ ամենայն սուրբս իւր շնորհօքն Քրիստոսի Փրկչին մերոյ, որում վայել է փառք. յաւիտեանս. ամէն:*

Բ. *3բ-7բ* [Աղօթք] – *Աւրհնեալ է արարչագործն Աստուած եւ շնորհաբաշխն ամենեցուն... հազարաւոր եւ բիւրաւորս արասցէ. ամէն:*

Գ. *7բ-8բ* [Յոհաննու Որոտնեցոյ ասացեալ ի բանն, որ ասէ՝ Ի սկզբանէ Տէր զերկիր հաստատեցեր. ձեռ. 1431, 102ա] – *Մվ աղբիւր կենդանութեան եւ արմատ անմահութեան... նախ քան ի մտանել ի մեկնութիւն բանիս:*

Դ. *9ա-11բ* [Գրառաջք. Շինօղ (արտ. լս.) – *[Ա]յլ եւ զշինօղ սուրբ եկեղեցւոյս եւ զկառուցօղ կամարակապ յարկիս... (յաջորդում են՝ Գործաւորաց, Կաթողիկոսի, Եպիսկոպոսաց, Թագաւորաց, Իշխանաց, Վարդապետաց, Ճգնաւորաց, Ընկերաց, Քահանայից, Ծնողաց, Քաղաքի խորագրերով գրառաջքներ):*

Ե. *11բ-3ա* [Յորդորակ] – *Այլ եւ տացէ ձեզ Տէր Աստուած կրկին առողջութիւն... Այսուհետեւ գլուխ եւ պսակ բանիս արասցուք... պահեսցէ զաւրհնիչդ մեր զՀայրդ հոգեւոր:*

Զ. *13բ* [Գրիգորի Կեսարացւոյ Անուամբ հաղաթաց. ձեռ. 1495, 161ա] – *Աւ[ետ]եաց երկիրն երուսաղէմ է... Բիւզանդիայ՝ Ըս[տ]ամպօլ:*

Է. *14աբ* [Դեղագիրք վասն մաթրագործութեան, ջերմութեան, մաղձի եւ այլնի] – *Աւուրք մաքրագործութեան. ժամանակք ըմպելոյ զդեղորայս եւ յուզելոյ զարիւն են Մարտի ամսոյ քանէն մինչեւ ցԱպրիլի վերջն... եւ մի՛ ելանէր ի տանէ ի դուրս գօրն ի բուն, եւ այսպէս մաքրեսցիս (4 դեղատոմս):*

Ը. *14բ-5բ* [Խրատ] – *Որոյ ծնունդն յայտնի է, նորին եւ մահն հաւաստի է... ուսանիլն զճանապարհս ճշմարտութեան եւ յարամնալն ի ն<ը> մին:*

ՆՇՈՒՄ՝ Ա. *փեղկին սոսնձած վարդագոյն թղթին՝ «3454», Ա. կազմաստառ՝, Հմր 3687-ի մի մասն է Ծ. եգ[ա-նեան]», պհպ. Բա՝ «ԺԴ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», Հմր 82 մ», 1ա՝, Հմր 105»:*

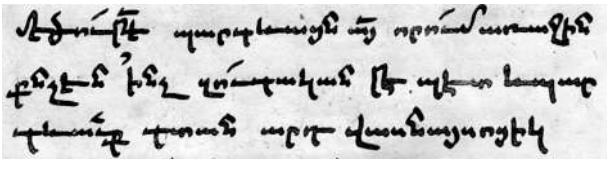
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, Վաղարշապատ, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 112, Հմր 102զ:

3455
ԻԳՆԱՏԻՈՍ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՂՈՒԿԱՍՈՒ

ԺՉ. դար

ԳՐԻՉ՝ Տղդատ, Ոհան: ՍՏԱՅՈՂ՝ Սիմէոն:

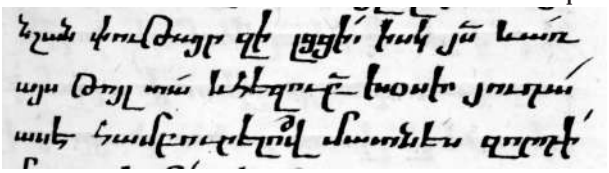
ԹԵՐԹ՝ 442: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԼԷ×12 (Ա., ԼԲ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռաթերթ ծաղիկ, որի ձախ եւ աջ կողմերում՝ «I» «B»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,3×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, տեղ-տեղ սեւով սահմանագծուած (10×6,3). վր. տողերի վր. եւ ստ. տողերի ստ. ելուստները 28բ, 44ա, 430բ եւ այլ էջերում գրչախաղերով: ԳԻՐ՝ նոտրգիր՝ 1ա-142ա (նմուշ՝ 53ա), բոլորգիր՝ 142բ-442ա (նմուշ՝ 385ա): ՏՈՂ՝ 19-20: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դեղին մետաս: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (սկ.)՝ ձեռագրի թղթից:



Նմուշ 53ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ջարդագիր՝ թոչնագիր՝ 2ա (գծանկարային): Գոյներ՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, Ա. փեղկի միջուկ-տախտակը կոտրուած, երկուական գամերը, կապիչներն ու դռնակն ընկած, դռնակի հիմքը՝ կազմաստառով, պահպանուած, մէջքի կաշին ճաճճած, մէջքը Ա. փեղկի ստ. հատուածից մասամբ (մօտ 3 սմ) անջատ. Ա. փեղկին փակցուած թղթի հետքեր՝ անորոշ գրութեամբ, Ա. կազմաստառը գրեթէ ամբողջովին ընկած, մնացել է կպած միայն ստ. հատուածի մի կէտը, երբեմնի պտոկ-պիպ-ի գիրը կազմաստառին մասամբ արտատպուած. Ա. փեղկի եւ մէջքի ստ. հատուածները հիմիից հետացած. Բ. կազմաստառը գունափոխուած, լուսանցակողերը տեղ-տեղ մաշուած, աղտոտուած. թերթերը եզրահատուած, խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքերով. պհպ. Ա, թ. 11՝ հիմիից ամբողջովին, թ. 1, 10, 60՝ մասամբ անջատ. պհպ. Ա.՝ չորս կողմից մաշուած, պահպանուած մօտ 13×6,5 սմ. թ. 1՝ մաշուած, եզրերը պատռուած. ընդմէջ թ. 378-9ի 1 թերթ կտրած. 36ա՝ հանդիպակաց երեսի կնճռոտումը մասամբ արտատպուած. Ա. կազմաստառ, պհպ. Ա, թ. 1՝ ցեցի անցքեր. թ. 442՝ ստ. անկիւնը պատռուած-ընկած:



Նմուշ 385ա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1բ-442ա [Իգնատիոս, Մեկնութիւն Ղուկասու]

Տե՛ս ձեռ. 1246 163ա-306բ: Յանկ/չիք: 2/1բ-4բ: ա/4բ-63ա: բ/63ա-82բ: գ/82բ-91ա: դ/91ա-103ա: ե/103ա-8ա: զ/108ա-14բ: է/114բ-28բ: ը/128բ-33ա: թ/133ա-43բ: ժ/143բ-63ա: ժա/163ա-77ա: ժբ/177ա-99ա: ժգ/199ա-220ա: ժդ/220ա-32ա: ժե/232ա-65բ: ժզ/265բ-302բ: ժէ/302բ-18ա: ժը/318բ-31բ: ժթ/331բ-51ա: ի/351ա-4բ: իա/354բ-68բ: իբ/368բ-88ա: իգ/388ա-405բ: իդ/405բ-41բ: Ընծայական/441բ-2ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

30ա Ջստացող գրոցս՝ զՍիմէոն *վարդապետ, յիշեսջի՛ք ի Տէր:*

63ա Ջստացող գրոցս՝ զՍիմէոն, *եւ զգրողքս՝* զՏդատ *եւ* զՈհան, *յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս Աստուած:*

Ծնթ. Յիշատակագրութիւնները բնագրի մէջ են, հիմմ ձեռագրում այսպիսիք չկան: Ըստ երեւոյթին գրիչները գրել են փոխնիփոխ, միակերպ գրով, ուստի եւ նրանց գրածներն ըստ էջերի տարբերակել հնարաւոր չէ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *442ա (1697 թ., նոտգիր) [Յ]իշատակ է* Կարկարցի *տէր* Ովանիսին *ի ձեռն* Իսահակ *վարդապետին, ի թուին ՌՃԽՋ. (1697):*

2. *1ա (1746 թ., նոտրգիր) ես՝ տիրացու* Գրիգորս, *եկի սուրբ* Թաթէոսի *առաքելոյն գերեզմանն համբուրեցի, եւ էր թուականն հայոց ՌՃՂԵ.ն (1746) եւ ամսեանն Ապրելի Լ.ին, ի աւուրն չորեքշաբաթի:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *2ա, 35բ, 96ա, 203ա մանուշակագոյն թանաքով երկգիծ բոլորակ՝* «ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ» *եւ արաբատառ՝* «ՄԱԿՈՒԻ ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ», *կենտրոնում՝ եկեղեցի, որի տակ՝* «1901»:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Ղուկասու մեկնութիւն 36», 1ա՝ «Թ[ադէի] առաք[ելոյ] վ[անք]», «36/3455», «ՌՃԽՋ-1677-ից առաջ, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան խաչիկ վարդապետի, մասն Բ., 1878-1898, Վաղարշապատ, 1900, էջ 54, Հմր 109:

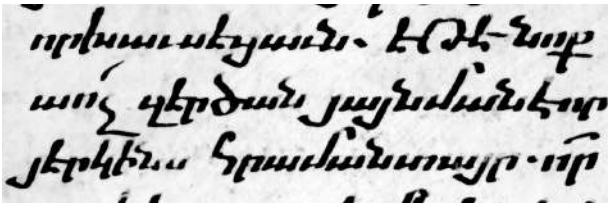
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *301բ՝ «այս է գիրք», 442բ՝ «Սուփ Վարդան»:*

3456
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ՔԵՒՒՈՒ ԳԻՒՂԱՔԱՂԱՔ (ԽՈՒԹ ԳԱՒԱՌ) ՊՀԵ. – 1426

ԳՐԻՉ՝ Մելիխէք ֆիյ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Ամելէք ֆիյ:

ԹԵՐԹ՝ 205: ՊԱԿ՝ Ա-ԺԷ×12 (Ա 11, ԺԷ 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,5×9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5×6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 74ա): ՏՈՂ՝ 16: ԿԱՋՄ՝ դրոշմազարդ սեւ կաշի, դռնակով, զոյգ կապիչներով եւ գամերով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր եւ սպիտակ շերտազարդ մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Դ+ԵՋ՝ թուղթ՝ լուսագծերով (ԺԸ. դ.):



Նմուշ 74ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 1ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, յուշկապարիկ (31բ), կենդանի (87բ), խաչ (95ա): Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նոորգուած ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերում. կազմը առաջին նոորգման ժամանակի, կազմը տեղ-տեղ մաշուած, անկիւնների կաշին թափուած. երեւում է միջուկ-տախտակը. մէջքի կաշին ճաքճքած, վերից վար բացուած, երեք կապիչներից ու գամերից մէկական ընկած. կապիչներից մէկը սպիտակ՝ աւելացուած հետագայ նոորգման ժամանակ (ԺԹ. դ.), երեւում է ստ. սպիտակ կապիչի հիմիը, դռնակը ճաքճքած. Բ. կազմաստառին ցեցի անցք. լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ, աղտոտուած, սեւացած, մաշուած. պիպ. Ա՝ ստ. հատուածում երբեմնի գամի հպումից առաջացած անցք. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ, բորբոսի հետքեր, թ. 1ից առաջ, ընդմէջ 46-8ի 1 թերթ կտրած. թ. 31՝ վերից վար 7,5 սմ պատռուած. թ. 47՝ այլ թուղթ, լրացուած հետագայ նոորգման ժամանակ կտրած թղթի փոխարէն, գիրը վերականգնած նոտրգրով (12,5×9), ելուստը՝ թ. 35-6ի միջեւ. թ. 48, 84՝ հիմմից մասամբ անջատ, իսկ կպած թերթերի անզգոյշ անջատման հետեւանքով թերթերը վնասուած՝ թ. 34-5, 71-2 եւ այլուր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-5ա* Կանոն դրուակի. պղծեալ տաճարի – *Աւետն սաղմոս Ծ. Ողորմեա՛ [ինձ]... Ընթեր[ցուած] յես[այեա] մարգարէէ. Հակառակորդք մեր նեղեցին...*

2. *5ա-20բ* Կանոն մկրտութեան – *երթան ի դուռն եկեղեցւոյ եւ ասեն սաղմոս ի թիւ ճղ. Տէր ոչ բարձ՛...*

Ծնթ. Խորագրերի համառօտումները գրուած են ստ. լս-ներում. աստ՝ «Կնունք»:

3. *20բ-30բ* Կանոն պսակ աւրհնելո – *Սաղմոս. Տէր ի զաւ՛. Ընթերցուած ի Ծնը[նդոց]. Եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում…*

4. *30բ-1բ* Կանոն վերացուցանելո զպսակն – *Սաղմոս. Տէր հովուեսց՛. քարոզ. Խնդ., Գ. Տէր ողո՛ւեւ աս՛… Տէր Աստուած զաւրութեանց, որ յամենայն ժամ…*

5. *31բ-6ա* Կանոն հաղորդ տալո – *Առնու քահանայն գփրկական խորհուրդն եւ զխաչն առաջի եւ բուրվառ եւ երթան առ հիւանդն… եւ ասէ զաղաւթս զայս. Աւրհնեա՛լ ես, Տէր Աստուած…*

6. *36բ-59ա* Կանոն թաղման՝ զամենայն ննջեցեալս ի Քրիստոս յուղարկել – *Սաղմոս. երկինք պատմեն ի բուն /// գլուխ ԺԹ… [Ազաւթք]. Աստուած յաւիտենական, անբսկիզբն, անեղ…*

Ծնթ. Թ. 47՝ լրացուած հետագայ ձեռով, նոտրգրով։

7. *59ա-67բ* Կանոն երկրորդ աւուրն – *երթան ի գերեզման. Սաղմոս. Տէ՛ր, լուր՛. Պողո[սի առաքելոյ]. Առ ի Թես[աղոնիկեցւոց]. Այ[լ] մեք պարտիմք գոհանալ…*

Ստ. լս.՝ «Այգուցն»։

8. *67բ-70ա* Կանոն եւթներորդ առաւաւտուն – *երթան ի գերեզման եւ ասեն սաղմոս. Սիրտ սուրբ ՚ի՛. Ընթերցուած յեսայեա մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Գամ ժողովել զամենայն ազգս…*

9. *70ա-83ա* Կանոն յորժամ տղա վախճանի – *Սաղմոս. Առ քեզ Տէր համբ[արձի], առ քեզ Տէր կա…72բ Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ. Այլ մեք, որ կենդանւոյն մնացեալ իցեմք…*

Ստ. լս.՝ «Տղաթաղ»։

10. *83ա-7բ* [Տղաթաղի] Այգուցն (ստ. լս.) – *երկրորդ աւուր առաւօտուն երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Եղիցի անուն… Ընթերց[ուած] Յեսա[յեա]. Զի ի Տեառնէ եղիցի գարձ նոցա…*

11. *87բ-95ա* Կանոն ճոգէճանգիստ առնել – *Ասեն սաղմոս ի թիւ ԼԱ. երանի՛, որում թող[ութիւն]… եւ ասէ զաղաւթս զայս. Տէ՛ր բարերար, որ դատաւորդ ես…*

12. *95ա-122բ* Կանոն խաչ աւրհնելո – *Տանին յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով… Ընթերցուած յԱռակաց. երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն…*

13. *122բ-33ա* Կանոն տեառնական աւրհնելո – *Ածեն զուարակն ի դուռն եկեղեցւոյն, առաջի խաչ դնեն… Ընթերցուած ի Ղեւտացոց. Եւ կոչեաց Տէր զՄովսէս ի խորանէ անտի… Կանոն սեղան տեառնական աւրհնելոյ – Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ…*

14. *133ա-8բ* Կանոն զարմտիս աւրհնելո, զսերմ, զչեղջ եւ զհնձան – *Սաղմոս. Աստուած մեր, ողորմեա՛ մեզ. Ընթերցուած Յովելիէ մար[գարէէ]. Քաջալերեա՛ երկիր, խնդա՛ եւ ուրախ լե՛ր…*

Ստ. լս.՝ «Հնձան աւրհնէք», «սերմ աւրհնէք», «Շեղջ աւրհնէք»։

15. *138բ-57բ* Կանոն ջուր աւրհնելո – *Առնուն քահանայքն զխաչն եւ զԱւետ[արան] եւ երթան ի ջուրն եւ ասեն կցուրդ. Ընթերց[ուած] ի Զորրորդ թագ[աւորութենէ]. Եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէ…*

– *143բ-57բ* Աւրհնութիւն ջրոց, զոր ասացեալ է տեառն Բարսղի հայրապետի Կեսարու Կապադովկացո, ասացեալ. եւ զիս յիշեա՛ – *Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուա՛ծ ամենակալ…*

16. *157բ-80բ* Կանոն Մեծի ե.շաբաթի Ոտնալուային, ըստ որում ասաց Յիսուս. Աւրինակ մի ետու ձեզ, զոր արարեալ է տեառն Եփրեմի Խորին Ասորոյ եւ թարգմանեաց սուրբ դիտապետն հայոց մեծաց Գրիգորիոս Վկայասէրն – *Ի տասներ<ր>որդ ժամուն զկնի պատարագին ժողովին ի գաւիթ սուրբ եկեղեցուն…*

17. *180բ-201բ* [Աւետարանի Իւղաբերից, Բժշկութեան եւ Հանգստեան]

ա. *180բ-3բ* եղաբերից Աւետարանն կարգաւ. Մաթէոսի [Մտթ. ԻՀ. 1-20] – *Եւ յերեկոյի շաբաթոյն, յորում լուսանայր…*

բ. *183բ-5ա* Աւետարան Մաթէոսի Բժշկութեան [Մտթ. ԺԲ. 9-21] – *Եւ գնացեալ անտի Յիսուսի եկն ի ժողովուրդս նոցա…*

գ. *185ա-7ա* եղաբերից Աւետարան Մարկոսի. ֆառոզ վասն ուղղ՛՛ [Մրկ. ԺԵ. 42-ԺՁ. 8] – *Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր…*

դ. *187ա-8ա* Աւետարան Մարկոսի Բժշկութեան [Մրկ. է. 24-30] – Եւ անտի յարուցեալ եկն ի սահմանս Տիւրոսի…

ե. *188ա-90ա* եղաբերից Աւետարան Ղուկասու. ֆառոզ վասն ի գիշե՛՛ [Ղուկ. ԻԳ. 50-ԻԳ. 12] – *Եւ ահա այր մի անուն Յովսէփ, որ էր նախարար…*

զ. *190բ-1ա Աւետարան Ղուկասու Բժշկութեան [Ղուկ. է. 11-17]* – Եւ եղեւ ի վաղիւն երթայր ի քաղաք մի…

է. *191բ-4բ* եղաբերից Աւետարան Յոհաննու. քարոզ վասն ի վեր [Յվհ. ԺԲ. 38-Ի. 18] – Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս Յովսէփ, որ յԱրեմաթեայն էր…

ը. *194բ-6բ* Աւետարան Յոհաննու Բժշկութեան [Յվհ. ե. 1-18] – *Յետ այսորիկ տաւն էր հրէից, եւ ել Յիսուս յերուսաղէմ…*

թ. *196բ-201բ* Հանգստեան Աւետարան Յոհաննու [Յվհ. ԺԴ. 15-ԺԶ. 21] – *Եթէ սիրէք զիս, պատուիրանս իմ պահեսջի՛ք…*

18. *201բ-4ա* Ողբ պիտանի ննջեցելոց – *Ո՛վ քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան / եւ ժողովուրդք հաւատացեալք ամենեքեան…*

Տե՛ս Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., աշխ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Սբ. Էջմիածին, 2012։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

13ա ստ. լս. Աւա՛ղ, հազար յէս քնի զահմաթէս։

36ա Ջանարժան գրիչ՝ զՄելիխէք քահանայ, աղաչեմ յիշել ի Տէր Աստուած։

57ա ստ. լս. Եթէ կամիս, ի մի՛ տ առ եւ յամենայն տեղիս, այ[լ]եւ զանարժան գծողակս առ Տէր Աստուած յիշեա՛։

63ա ստ. լս. Աւա՛խ, հազար ի յայս քնո զահմաթէս։

204ա Յիշատակարան սուրբ գրոցս, որ է Մաշտոց. Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր, Որդւոյն Միածնի եւ Հոգ|204բ|ոյն հզաւր, որ երեւ կարողութիւն մեղուցեալ գրչիս եւ զաւր՝ հասանել ի յաւարտ գրիս կամաւ Հաւր։ Գրեցաւ սուրբ տառս, որ Մաշտոց անուան<ուան>, ձեռամբ անարժան փծուն<ուն> եւ ախմար գրչի՝ Մելիսէք քահանայի, ի գաւառիս, որ Խութ կոչի, ի գեւղաքաղաքս, որ Քեռւու անուան<ան>ի, առ ոտս Սուրբ անապատի Գլխոյն Մեծին Թադէոսի, որոյ անուն Վանդիր կոչի, ընդ հովանեաւ Սրբոյն Սարգսի ՚ւ որդւոյ նորա Մարտիրոսի եւ Սրբոյն Շամօնի։ Արդ, աղաչեմ զամենեսեան, որք հանդիպիք սմա ուսմամբ՝ կարգալով, աւրինա|205ա|կելով, կամ հարեւնցի, յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս եւ ի սուրբ յաղաւթս ձեր զՍիմէոն քահանայ եւ զծնաւղսն իւր՝ զհայրն՝ Ուզբէկ եւ զմայրն իւր՝ զԻմշայն եւ զեղբայրքն իւր եւ զորդիքն, եւ զԱյմելէքն, որ ստացաւ զգիրքս, եւ զամենայն արեան մերձաւորքն, եւ լի բերանով եւ ուղիղ մտաւք Աստուած ողորմի ասացէ՛ք Ամելէքի քահանային եւ ծնողաց իւրոց, որ ստացաւ զսա ի հալալ ընչից իւրոց եւ ի յարդար վաստակոց, զոր Տէր Աստուած վայելել տացէ երկար ամաւք, մինչեւ ի խորին ծերութիւն. ամէն։ Այլ եւ զմեղուցեալ գրիչս զՄելիխէք քահանա, եւ զհայրն իմ՝ զՅակոբ քահանայ, եւ զմայրն իմ՝ զԱխաթունն եւ զամենայն արեան մերձաւո|205բ|րքն մեր յիշեցէ՛ք առ Տէր Աստուած Յիսուս Քրիստոս, եւ ինքն, որ առատն է ի տուրս բարեաց, տայ ձեզ եւ մեզ զերկնից արքայութիւնն. ամէն։ Ի թվական հայոց ՊՀԵ. (1426), ի յԱրեգ ամսո[յ] ԺԶ., ի Յունիս ի ԺԲ. Հրոտից ի Է. գրեցաւ յիշատակարանս։

Տե՛ս Ժե. դ. յիշ-f, Ա., էջ 385-6, Հմր 410։ Լ. Խաչիկեանը թուականը կարդացել է ՊՀԷ. (1428) եւ յիշատակարանը դրել 1428 թ. շարքում։

Ծնթ. Ստացողի անունը հետագայի ձեռքով է։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *պհպ. ես (1706 թ., նոտրգիր) Հզվերջին ըստացօղ սուրբ Մաշտոցիս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս՝* Յոխաս *եւ որդիք նորայ* զգՄելէոն, Գասպար, Ս[ա]հակն, *որ առան հալալ վաստակոց իւրոց եւ եւին ի դուռն* Սուրբ Դանէլին, *ի թվին ՌՃՄ. ու ե. (1706), յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ամէն։*

2. *պհպ. ես (1801 թ., անփոյթ նոտրգիր) Հզվերջին ըստացօղ Մաշտոցս* Բաղէշացի ջոլհակ Միրզէս, *որ ա[ռայ], տվի* Վանէցի տէր Մանուէլի[ն], *թվին ՌՄՏ.ին (1801), Ապրիէլի ԻԳ.ին։*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա, 2ա, 5ա, 24ա, 26ա, 82բ, 83ա մանուշակագոյն թանաքով երկգիծ բոլորակ՝* «ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ» *եւ արաբատառ՝* «ՄԱԿՈՒԻ ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ», *կենտրոնում՝ եկեղեցի, որի տակ՝* «1901»։

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Մաշտոց 39», Ա. փեղկին սոսնձած թղթին՝ «Գրչա///», պհպ. Բա՝ «Թ. Առաք. վ.», «Ռ.Հե. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «ՊՀե. 0. ե[գանեան]», «39/3456»։*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, մասն Բ., 1878-1898, Վաղարշապատ, 1900, էջ 54, Հմր 133։

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Աբ՝ «/// Անուկին, անի, սուրբ ես», պհպ. Բբ՝ «Գիր չայ այս, գրչայփորձ այս է», «է, բ, ն (չորիցս)», պհպ. Գա՝ «Այս է իմս մըսայգին, մանկէս Միրզայ Մահմատին. ԺԱ. ապասի ե. ապասի էլ, Բ. թուխ ձեթ»։*

3457
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 321։ ԿԱՂՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ, աստառը՝ կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր, վր. եւ ստ. լուսանցակողերին՝ ճիմիին մօտ, սեւ թանաքով արուած աղեղնաձեւ գիծ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, դռնակը Բ. փեղկից մասամբ անջատ, դռնակի աստառը մասամբ պոկուած՝ երեւում է միջուկ-ստուարաթուղթը, վրան գրուած՝ «Շաբաթ սկսաւ Տօնացոյցն եւ Մաշթոց» եւ նկարափորձ՝ թոչնագիր «Ի», ձեռ. բուսական նախշ. զոյգ կապիչներն ու գամերից մէկն ընկած, մէջի կաշին ճաճճած, լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ։

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Թադէոս առաքեալ Հմր 41, Թօփչեանի ցուցակ Հմր 104, 0. եգ[անեան]»։ 1ա՝ «64», «Թ[ադէի] առաք[ելոյ] վ[անք]» «ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «41/3457»։*

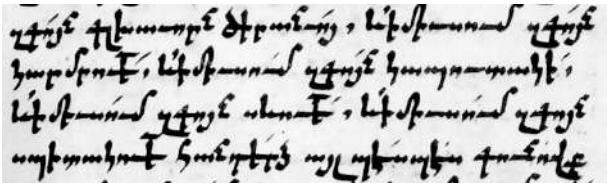
Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, մասն Բ., 1878-1898, Վաղարշապատ, 1900, էջ 53, Հմր 104։

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 203 (թ. 1-203. հետագայի էջակալում՝ 1-357,

որ է՝ 3բ-181բ). չգրուած՝ 1բ-2ա, 186բ-7ա, 203բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԷ×12 (ԺԵ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ վեցթեւ աստղ՝ կիսալուսնով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, մատիտով սահմանագծուած (10×6,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 94ա): ՏՈՂ՝ 22:



Նմուշ 94ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 3ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ջարդագիր՝ թոչնագիր, թոչուն-ձուկ՝ 125ա: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, նարնջի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թ. 1՝ հիմիից մասամբ անջատ. թ. 2՝ ցեցի անցքեր. թ. 3՝ ստ. անկիւնը պատռուած. թ. 71, 96՝ գործարանային թերութեամբ. ընդմէջ թ. 176-7ի 1 թերթ կտրած. 182ա՝ հետագայում արուած գրառումը մաֆրած, երեւում է լղոզուած մանուշակագոյն թանաքի հետքը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2բ-182ա* Բարսղի եպիսկոպոսի Կեսարու Կապադովկացոց Մեկնութիւն Ջ.օրեայ արարչութեանն

Տե՛ս ձեռ. 620, 213ա-47բ: Նախերգան/2բ: ա/3ա-20բ: բ/20բ-38բ: գ/38բ-59բ: դ/59բ-73բ: ե/73բ-96բ: զ/96բ-125ա: է/125ա-41բ: ը/141բ-62բ: թ/162բ-82ա:

182ա գրչից՝ «Օրհնութիւն եւ գոհութիւն եւ բարեբանութիւն եւ ամենասուրբ երրորդութեանն. յաւիտեանս. ամէն: Կատարեցաւ աստուածահրաշ առաստութիւնս սրբոյն Բարսղի»:

Տե՛ս Բարսեղ Կեսարացի, Յաղագս վեցաւրեայ արարչութեան, աշխ.՝ Կիմ Մուրադեանի, Երեւան, ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ., 1984, էջ ԼԲ., ձեռագիր M:

Բ. *192ա-203ա* Տումար, որ ըստ Հռովմայեցոցն ամսովն է եւ տարոյն գրովն վարի – *ժողովեց ի տեղիս <տեղիս>, յԱրիանոսացն հակառակ Նիկիական հաւատոյն... ոչ աթոռք ըստ Դանիէլի տեսլեանն գուշ (չշարունակած):*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. ԺԷ-ԺԸ. դդ., նոտրգիր

1. *182բ-90բ* (ԺԷ. դ.) [Դեղագիրք] – *Սրտուռտեցի – թէ մարդոյ սիրտն ուռի, նա առ աղնոցի սունկ... [Խառն դեղագիրք]. [Վասն] 182բ գԳլխացաւի – Վասն գլխացաւի առ սուտուխու տուս..., 182բ-3ա Շատ ցաւոյ – Առ տառիֆիլ ֆիլզէնճէֆի..., 183ա Սուտտէի – Առ հէպի պալասին..., 183բ Վասն ղուլինճի այս է դեղն Աստուծով – Առ զքուչուլէն..., 183բ [Վասն փայտոջլի դեղ] – Ջոզնիկան եղն քըսէ..., 183բ Ջլափստակին աղբն ի տունն ծըխէ, մկներն փաղչին (այսչափ): 183բ Կին, որ զաւակն արգիլի – Առ սինէմէքի..., 183բ Հապ սապռի, որ օգնէ գլխացաւուն Աստուծով – Առ սապռ դեղին լաւն քիթիրայ..., 184ա Վասն արձակման մարդոյ զայս յաջ բազուկն կապէ – Մահուայ, մահուիայ, մայուայր..., 184բ Վասն փայտոջլի դեղ – Առ զտըզրուկն եւ ձգէ ի կրակն..., 184բ Վասն դոզղի – Առ քանի մի տիրէմ ճէպէլիէ..., 184բ Վասն աչաց դեղի – Առ Գ. տիրէմ ուրուշանի..., 184բ Մայսալի – Աւելուկ անուն խոտին..., 184բ Տավրի հազալու – Եւ զաւելուկին սերմն, որ տավրին գարուն հետն կերցնես..., 184բ Մեղու չի խայթէ – Եւ զաւելուկին ջուրն քսվիս..., 184բ Տավարն որ քոսոտի – Առ զղալէքարն եւ կարմիր աղն..., 184բ Ջրարգելի – Առ զկօհէրչիլէն մանրէ..., 184բ Դեղնութեան – Առ զկօհէրչիլէն Գ. տիրէմ..., 185ա Խրատք վասն որդեաբերան մանկան, կարճ սատկացնելոյ, երեխայի սեռը գուշակելոյ, նորածին տղային ցաւերից անվնաս պահելոյ, ծիծիռնակին ստիլելոյ փայտ բերելոյ, զաւակ ունենալոյ, կինն թէ այլ մարդ սիրելոյ, հիւանդի մահանալոյ կամ կենդանի մնալոյ..., 185ա Ճայնի – Այս է ճէվարիչն, զոր ասէ ճալալիոս..., Շողգամի ջուր, 185ա-6բ Վասն պլղամի քակելու – Թուրպութ ե. տիրեմ..., 185բ Վասն քարի հալելոյ ի գոզի ճանապարհէն – Առ Ծ. (50) հաւկթի դատարկ կեճեպն..., 185բ Խրատք խէնչէրլի հէպին – Առ մուռսաքի Բ. դրամ..., 185բ-6ա [Վասն] արախի եփելու – Առ մէկ օջայ ըրախի..., 186ա Վասն հէրարէթի, որ լինի մարդն – Առնէ մէկ տիրեմ սուլէյմանի..., 187բ Քթէն արեան – Առ սառփ սիրքէ..., 187բ Տուզլի պլղամի – Առ սինէմէքի լ. (30) տիրհէմ..., 187բ Քթի էն արեան – Առ ժէնկէռ..., 187բ Սաստիկ փորացաւի – Լուծմունք ի դեղ օրն ճակի..., 187բ Աչաց մազի – Ջաչաց մազն քաշէ..., 188ա Քէսմէի – Վասն քէսէմի առ Ժ. տրէմ շրլըղան..., 188ա Արիւն կապի – Արիւն կապի դեղն այս է. առ էսրար..., 188ա Աչաց մազի – Եւ թէ մարդոյն աչքն մազ բուսնի..., 188ա Քթէն արեան – Եւ թէ մարդոյ քթին արիւնն չդադարի..., 188ա Սլաքի, փայտի, փշի – Եւ թէ մարդոյ մարմինն սլաք կամ փայտ կամ փուշ կենայ..., 188ա Մայսալի – Վասն մայսալի առ Գ. ճովզի..., 188բ-9բ Մաճուն որ ըստամոքին ուժ տա եւ զքամին յաղեցն եւ ստամոքէն հանէ – [189ա] Առ ըռզիւանին սերմն..., 190ա Ե. տրեմ ռեվենտ – Ջօփիչնի պէազ թուրպիթ..., 190բ [Վասն] Ղեպզի – Ապա թէ ոք ղէպզ լինի..., 190բ Տավրի սանճուի – Վասն տավարի, որ սախայու լինի..., 190բ Տալաղի – Եւ մարդն, որ տալախ ունենայ առ զնոյն պօնճուղն..., 190բ Տավրի եաղրի – Եւ տավրի կռնակն, որ եաղըր լինի... արդար եղ լից ի մէջն, որ եաղրըն տաղվի, առողջանայ մինչեւ Գ. օր:*

2. *1ա* (ԺԸ. դ.) [Դեղագիր վասն սարտլուղի] –

Զարտուղի դեղն այս է. Զօորար օթի զալսըզ պախըրի մէչհմ քիչ զավրմիշ արէ... մէկ կէշեր յերեւ քաշէ քինթըդ, Աստուծով ազատվես:

3. *191աբ* (ԺԸ. դ.) [Աղօթք] – *Հաւր Աստուծոյ Որդի եւ Բան, / Յիսուս Քրիստոս եւ Տէ՛ր համայն... փառք եւ պատիւ վայելչական / այժմ եւ յաւէտ յարաձգական, յաւիտենից մինչ յաւիտեան:*

Ծնթ. Որոշ թերթերի վրայ կան հետագայ ձեռքերով նշումներ. 1ա՝ «ճախարակեալ եւ պաճուճեալ բանս 296», 186ա՝ «ծովն դրուատի 130» եւ այլուր: 307ա՝ «Վաժուժեալ՝ 129 + Ջաւիթափ՝ 122, Ոփոց՝ 122, Սուրան՝ 148, Թարաթուտ՝ 149, Փոնոկ եւ Գոգած՝ 153»: 314բ՝ «Սիկ՝ 255, 266, ժ-ն խառնակի ընդ Մոհինես ձկան՝ 270, կոնկաց զոպութիւնն՝ 297, Ծիծառն բերանացի՝ 300»: 321բ՝ «Ծովմ ընդ միմեանս խառնեալ 125: Փուշ վարդին՝ 203 ն. 63, առմաւենի ն. 174»:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *3ա, 28ա, 48ա, 84ա, 96ա, 98ա, 101ա մանուշակագոյն թանաքով երկգիծ բոլորակ՝* **«ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ»** *եւ արաբատառ՝* **«ՄԱԿՈՒԻ ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ»**, *կենտրոնում՝ եկեղեցի, որի տակ՝* «1901»:

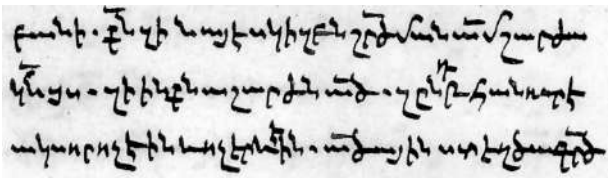
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «ա» (բազմիցս), 2ա՝ «նզօվեցին», 184ա՝ «զալտայ, զաղալտայ, հին ալտայ խուլլու վալլահ», 186ա՝ «Ա», 203բ՝ «ա-է, Աստուածատուր»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

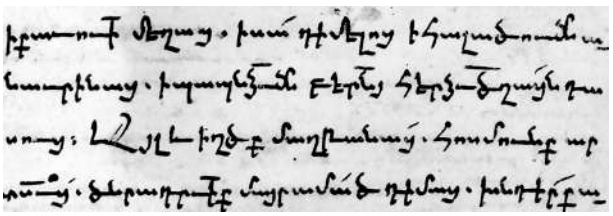
ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Անանուն Ա. (թ. 204-48, 251ա-94բ, 299բ-303բ), Անանուն Բ. (294բ-9ա), Անանուն Գ. (թ. 308-21):

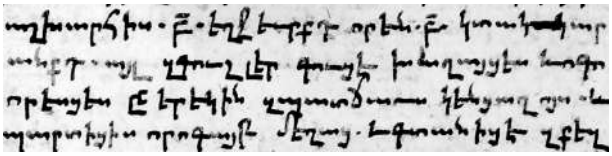
ԹԵՐԹ՝ 117 (թ. 204-321). չգրուած՝ 307աբ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ժ×12 (Ձ 18, է 14, Ը 11, ժ 2): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ խարխխ՝ բոլորակի մէջ, վերեւում՝ խաչ: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7,5). վր. տողերի վր. ելուստները գրչախաղերով՝ էջ՝ 315բ: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 204ա, 296ա, 309ա): ՏՈՂ՝ 16-26:



Նմուշ 204ա



Նմուշ 296ա



Նմուշ 309ա

ՎԻՃԱԿ. բաւարար. թերթերը եզրահատուած, տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքերով. բ. 254՝ ստ. հատուածում՝ հիմիին մօտ, 5,5 սմ պատռուած. բ. 283՝ հիմիից մասամբ անջատ. բ. 320-1՝ կարերը թուլացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *204ա-43բ* [Նախերգանք ճառից եւ բառոզից]

ա. *204ա-5ա* [Վասն զպարտչաց. ձեռ. 728, 177բ] Ա. – *Աստուծով եւ աստուածատուր պարգեւօք շարժեցից ի շարժողէն բոլորից զլեզու իմ... եւ ի սէր եւ ի փառս համագոյ Սուրբ Երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ:*

բ. *205ա-6ա* Այլ այժմ եկեսցուք ի տեսութիւն բանս Բ. [Քարոզ Գրիգորի Տաթեւացւոյ. Ամառան. ՃՁՁ.] – *Արփիական լոյս, անշիջանելի ճառագայթ, կենդանութեան աղբիւր... տենչա խորհուրդ իմ բարբառել բանիւ եւ դրուատել բան ինչ ներբողենի:*

գ. *206ա-7բ* Գ. Անճառելիդ Աստուած եւ անհասդ ամենայն իմաստից... *սրեսցէ զլեզու իմ ի քննութիւն բանիս:*

դ. *207բ* [Սրբոյն Եփրեմի ի Յօսէփ եւթն վահանգի. ձեռ. 2587, 287ա] Դ. – *Աստուած Աբրահամու, Աստուած Իսահակայ... պատմել զբան մարգարէին կամ առաքելոյն:*

ե. *207բ-8ա* Ե. Ապաւինելով ի Հոգին Սուրբ, Աստուած՝ բարի եւ ուղիղ... *մտադիր լինել առաջի արկեալ բանիս, որ ասէ:*

զ. *208ա-9բ* [Քարոզ Յովհաննու, ի բանն Մաղաթիա՝ «[Ա.]ռաքեց զհրեշտակ իմ առաջի fո. ձեռ. 3316, 400ա] Զ. – *Բացից զբերան մտաց եւ առից զհոգի շնորհաց... կարացից ժամանել տեսողութեան բանիս մեծի, որ ասէ:*

է. *209բ-10ա* Նորին սրբոյն Յակոբայ Սրճեցոյ ասացեալ ի Սուրբ Առմաւենեացն եւ ի գալուստ Տեառն մերոյ յԵրուսաղէմ է. – *Աղբիւր կենաց Քրիստոս, յորմէ արբին մեռեալք... խօսեցի զյայտնումն քո, տո՛ւր ինձ, Տէ՛ր, խօսել զբանս:*

ը. *210աբ* Նորին սրբոյն Յակոբայ Սրճեցոյ ասացեալ ի խորհուրդ Կիւրակէի Ը. – *Ամենաբարի իշխեցող, տո՛ւր ինձ իշխանութիւն քարոզել... կեցո՛յ զբանս իմ՝ ասել վասն փառաց աւուր տօնի քո:*

թ. *210բ-1ա* Նորին ասացեալ յԱյլակերպութիւնն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. Թ. – *Ամենազօր Որ-*

դի Աստուծոյ, որ առաքեցեր յերկիր ի վարձու... ժողովեալ ի սմանէ զկենաց Բանն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

ժ. *211ա* Նորին ի յարութիւնն Ղազարու ԺԱ. – *Բա՛ց զշրթունս իմ՝ խօսել վասն քո, Որդի՛ Աստուծոյ... իջոյց զհացն յօդիցն ժողովրդեանն:*

ժա. *211բ-2ա* Նորին ասացեալ ի Մեծի երկուշաբաթին յԱւետարանին մեկնութենէն. ԺԱ. – *Բա՛ց զշրթունս իմ՝ խօսել սիրով... դու շնորհեա՛ ձայնի իմում գոչել զբանս:*

ժբ. *212ա-3ա* ԺԲ. Գիտելի է, զի ամենայն տուրք բարիք... *լսելիս ի փառս համագոյ եւ միաբնական Սուրբ Երրորդութեանն:*

ժգ. *213ա-4ա* ԺԳ. Եւ արդ, զի ոչ գիտեմ տիրապէս, զինչ անուանեցից զմատեանս... *ձեռնարկեսցի բանս առաջի արկեալ, որ ասէ:*

ժդ. *214աբ* ԺԴ. Եւ արդ, կրկին է մարդ, կրկին է եւ կերակուր նոցա... *բեզմնաւորեսցուք ի սիրտս մեր զսերմն կենարար բանին, որ ասէ:*

ժե. *215ա-6ա* ԺԵ. Եւ արդ, գիտելի է, զի Գ. են, որ անձնիշխան կամօք ներգործեն... *անմոլար տեսութեամբ մտանել ի քննութիւն աստուածային բանիս, որ ասէ:*

ժզ. *216ա-7բ* ԺԶ. Եւ արդ, բանզի յայտնի է ամենեցուն... *ի փառս եւ ի պատիւ Սուրբ Երրորդութեանն, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ժէ. *217բ-9ա* ԺԷ. Ջամենայն, զոր ինչ օրինադրեաց մեզ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս... *երբեակ անձնաւորութեանն եւ միակ բնութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ժը. *219աբ* ԺԸ. Երրորդութիւն գերակայ, գերագոյնդ Աստուած եւ գերագոյնդ բարութիւն... *կարացից խօսել եւ իմանալ զբանս քո, որ ասէ Հոգի է Աստուած եւ երկր՛:*

ժթ. *219բ-22ա* [Ճառ նոյնոյ Յակոբայ Սրճեցւոյ եպիսկոպոսի՝ ասացեալ Յաղագս հին խորհրդոց, որ ի մարգարէսն եւ ի նախապետսն գուշակեցաւ Հոգւով Սրբով. ձեռ. 2786, 125ա] ԺԹ. – *Ի ծով խորհրդոց քոց ահա իջանեմ ի վար... հաւատով հպիմ ի բանն, որ ասէ:*

ի. *222ա-3բ* Երանելոյն Եփրեմի խորոյն Ասորոյ ասացեալ նախերգան. Ի. – *Ի շաւիղս փառաց քոց, Տէ՛ր, ընթանան միտք իմ... յերկայնել զերգս աստուածաբարբառս: եկեսցուք ի տեսութիւն բանիս, որ ասէ:*

իա. *223բ-4բ* Ի Մեծի երեքշաբաթին՝ Յակոբայ ասացեալ, վասն ֆանֆարաց. ԻԱ. – *Ի սկիզբն ճառի իմոյ առ քեզ կարդամ, Հա՛յր... բաց զլեզու իմ՝ խօսել զբանս:*

իբ. *224բ-5ա* Նորին Յակոբայ ասացեալ ի Մեծին ուրբաթին եւ ի կործանումն դժոխոց. ԻԲ. – *Լուսատո՛ւ տիեզէրաց, Քրիստո՛ս լուսաւոր... գտաերք Միոնի, լուա՛ր ուք զքարոզս նորա:*

իգ. *225աբ* Նախերգան փոխման Աստուածածնին. ԻԳ. – *Ջնախատեսութիւն աստուածաբան աւետարանչիս եւ սիրելի աշակերտի... սրբազան աւետարանչիս, որ հրամայէ ի բանս իւրում այսպէս թէ:*

իդ. *225բ-6ա* Նորին Յակոբայ ասացեալ յաղագս Անտիոքա քաղաքին, թէ որպէս մտին աշակերտել զնա սուրբ առաքեալքն. ԻԴ. – *Լուսով բանիւ գամ առ քեզ, Որդի՛ Աստուծոյ... պէտք է ինձ շնորհք քո վասն բանիս, որ ասէ:*

իե. *226աբ* Նորին Յակոբայ ասացեալ յաղագս աստեղն եկատորութեան. ԻԵ. – *Ծագումն մեծ, որ լցեր զաշխարհս ամենայն ի ճառագայթից քոց... հորդեալ ճանապարհ ծագման քո երթալ ի նա:*

իզ. *226բ-8ա* ԻԶ. Ծանիցէ աստուածասիրութիւնդ ձեր, զի այս յայտնի է հասարակ տեսութեան... *պատիւ փառակցին քո Որդոյն Միածնի այժմ եւ անզրաւ յաւիտեանս. ամէն:*

իէ. *228ա-9ա* ԻԷ. Մի է Աստուած եւ մի՝ միջնորդ Աստուծոյ եւ մարդկան... *եկեսցո՛ւք այսուհետեւ ի տեսութիւն բանիս, որ ասէ:*

իը. *229աբ* ԻԸ. Յիսուս՝ լոյս շնորհաց եւ ճառագայթ փառաց էականին Հօր... *պատմել զհատուցումն սիրոյ եւ զիրատ յորդորելոյ բանի քո:*

իթ. *229բ-31ա* ԻԹ. Յաստուածածագ լուսոյ ճառագաթից շնորհաց Սուրբ Հոգւոյն զարդարեցան... *նոյնպէս եւ ի ձեզ եւ երկրագործեսցէ ի փառս իւր: եկեսցո՛ւք այսուհետեւ ի տեսութիւն բանիս, որ ասէ:*

լ. *231աբ* Լ. Նորին Յաղագս Նինուէացոցն – *Յիսո՛ւս, լոյ՛ս իմաստութեան Հօր, որ ետուր զիմաստութիւն... ես ընկալայց ի քէն հրաման քարոզել զբանն կանաց:*

լա. *231բ-2ա* ԼԱ. Նորին սրբոյն Յակոբայ ասացեալ ի Սուրբ Ջատկին Յարութիւնն Քրիստոսի – *Յարութիւն քո, Քրիստո՛ս, զարհուրեցուցանէ զիս... տո՛ւր ինձ, Տէ՛ր, պատմել զհաւատս քո առաջի խնդրողացն զքեզ:*

լբ. *232ա-3բ* ԼԲ. Շնորհօք բարեբար կամօք մեծին Աստուծոյ, որ կոչեաց զմեզ ի սպասաւորութիւն... *եւ բուռն հարցուք զաստուածային Բանէս, որ ասէ:*

լգ. *234աբ* ԼԳ. [Յովհաննու Որոտնեցւոյ հաւաքեալ ի բանից իմաստասիրաց. ձեռ. 1843, 144ա] – *Ով աղբեր կենդանութեան եւ արմատ անմահութեան... բուռն հարկանեմք շնորհօք Սուրբ Հոգւոյն զաստուածային Բանէս, որ ասէ:*

լդ. *234բ-5բ* ԼԴ. Ո՛վ դասք լուսերամից եւ կաճառք աստեղափայլ... *առաջիկայ եդեալ բանէս, որ ասէ:*

լե. *235բ-6ա* ԼԵ. [Նախերգան վարդապետական. ձեռ. 541, 204ա] – *Ով Աստուած Աստուծոյ եւ Նորոգիչ ամենայնի, Սուրբ Հոգի... եկեսցուք ի տեսութիւն բանից, որ ասէ:*

լզ. *236աբ* ԼԶ. Ո՛վ երկնագունակ եւ բազմահաւաք հանդիսարան... *հարցուք զտեսութենէ բանիս, որ ասէ:*

լէ. *236բ-7ա* ԼԷ. Ո՛վ անստուեր լոյս իմանալի եւ

փառաց ճառագայթ... *տեսանել զլոյս աստուածային բանից քոց թարգմանութեամբ, որ ասէ:*

լը. *237ա* ԼԸ. Ո՛վ Երորդութիւն Սուրբ, գերագոյնդ Աստուած եւ գերագոյն բարութեան... *կնքէ իմաստունն, ասելով այսպէս:*

լթ. *237բ* ԼԹ. [Նախերգան Սիրոյ զաւրութիւն. ձեռ. 2195, 269ա] – *Որպէս տունկ մի բազմաստեան եւ յոգնապտուղ է տեսանել... ի սկզբէն բանիս առաջի արկեալոյ բանիս, որ ասէ:*

խ. *237բ-8ա* Խ. [Նորին Վարդանայ վարդապետի Աղաւթ տղայոց առ Սուրբ Երորդութիւնն առաւօտուն. ձեռ. 750, 169ա] – *Ո՛վ լոյս համատարած եւ անճառ ճառագայթ, առաւօտ քաղցրահայաց... ամէնառատ պարգեւօք գալ ի տեսութիւն բանիս, որ ասէ:*

խա. *238ա-9ա* ԽԱ. Ո՛վ Տէր Աստուած իմ, Յիսուս Քրիստոս, Բան Հօր եւ Որդի Կուսին... *բուռն հարկանեմ զթարգմանութեան առաջի արկեալ բանիս, որ ասէ:*

խբ. *239ա-40բ* ԽԲ. Ո՛վ Տէր եւ դաստիարակ, ձեզ եւ խնամօղ Աստուա՛ծ իմ... *տացէ ինձ Բան ի բանալ բերանոյ իմոյ, խօսել զԲանս աստուածային, որ ասէ:*

խգ. *240բ-1բ* ԽԳ. Որդի՛ Աստուծոյ, որ ետուր սրբոց առաքելոցն... *եղէց տնտես տէրունեացն եւ սպասաւոր բանի քո կամ մարգարեական, կամ առաքելական:*

խդ. *241բ-2ա* ԽԴ. Վստահացեալ յուսով բաջութեան յայնմ, որ տայ... *խօսեցայց զծածկեալ խորհուրդ առաջի եղեալս բանի, որ ասէ:*

խե. *242ա-3ա* ԽԵ. Տէրունեան եւ աստուածային է ճրամանս եւ մեզ՝ բանասիրացս, ախորժելի... *պատրաստեսցուք զունկն ձեր ի լսելութիւն աստուածային Բանիս, որ ասէ այսպէս:*

խզ. *243աբ* ԽԶ. Տէ՛ր, տո՛ւր ինձ լեզու խրատու, զի... *յայտնեցից սակաւ ինչ իմաստութիւն բանիս, որ ասէ:*

խէ. *243բ* ԽԷ. Ո՛վ ամէնաւրհնեալ Հայր, զոր Որդիւք Միածին եւ Հոգիդ Սուրբ... *տո՛ւր զհոգի շնորհաց ի սիրտս լսողաց, ի խորհուրդ բանիս, որ ասէ:*

Բ. *243բ-6բ* [Ներբողեանիք Առաքելի Բաղիշեցւոյ]

ա. *243բ-5ա* ԽԸ. Մեծի Ծաղկազարդի գալստեանն՝ յԱռաքել վարդապետէ – *Անժամանակ Բանդ Աստուած, արքայ համայնից, ծնունդ Հօր անեղաբար... յուսովդ իմ եմ ի սկիզբն բանիս, որ ասէ:*

բ. *245ա-6ա* ԽԹ. Մեծի Յարութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ՝ յԱռաքել վարդապետէ – *Իմաստութիւն Հօր, Որդի՛ Աստուծոյ, տո՛ւր զօրութիւն մտաց... խօսել բան կենդանի զկենդանատուէդ մեռելոյ:*

գ. *246աբ* Ծ. Գովեստ ներբողական վասն Յովանու Կարապետին – *Յիսուս Միածինդ Հօր, լոյս ծագեա՛ խաւարեալ ոգոյս... արեամբ ներկեալ ըմբշամարտին, պսակազարդ զօրավարին:*

Ծնբ. Ներբողների մասին տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի, աշխ. Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 59-68:

Գ. *247ա-8բ* [Գրառաջք] – *Ա. Անծախելի շնորհացն Աստուծոյ մաքուր շտեմարան, / Նորին իմաստութեան Բանին արժանաւոր ընդունարան... ամովսածինն Եսայիաս հրամայէ ի բանս իւրում այսպէս:*

Ծնբ. Ունի 12 միաւոր:

Դ. *248բ-50բ* [Մեկնութիւնք]

ա. *248բ-9ա* Աւրհնեսցէ զնեզ Տէր Աստուած մեր ընդ մարգարէին, որ ասէ – *[Բան.] Լեառն Աստուծոյ լեառն պարարտ, լեառն մածեալ: [Մեկնութիւն.] Նախ՝ լեառն կոչին հրեշտակք... աստուածասէր արանցն համարեացի. ամէն:*

բ. *249բ-50բ* Վասն սեղան աւրհնելոյ՝ ի բան մարգարէին, որ ասէ – *[Բան.] Երկիր ետ զպտուղ իւր, եւ աւրհնեաց զմեզ Աստուած <Աստուած> մեր: [Մեկնութիւն.] Առաջին երկիր անուանի հողն եւ ջուրն... փառաւորէ եւ զարդարէ անթառամ պսակաւն. ամէն:*

Ե. *251ա-63բ* Աւրհնութիւն ժողովրդեան եւ շրջաբերական գրելոյն

ա. *251ա* Ի գթութեանցն Աստուծոյ եւ յամենայն սրբոց նորա... *յորդեգրութիւն Հօրն երկնաւորի. ամէն:*

– Ի Սուրբ եւ ի գերահռչակ ուխտէս եւ ի հրեշտակաբնակ սուրբ մենաստանէս ի սուրբ առաքելոց դրանէս եւ ի սոցին սպասաւորէս:

բ. *251աբ* Ի սուրբ եւ ի գերաճոչակ, ճոյակապ եւ յականաւոր յերկնաճանգէտ... *ի սոցին սպասաւորէս ի Սրապիոն վարդապետէս ի վերա մեր եւ այլն:*

252բ գրչից՝ «Յառաջն տե՛ս եւ գրէ՛»:

գ. *251բ* Ի սուրբ եւ ի գերաճոչակ, աստուածազարդ առ յերկնաւատ... *նամակ պահպանութեան ի յանեղաշէն քաղաքն. այս անուն:*

դ. *252ա* Ի գրթութեանցն Տեառն Աստուծոյ ամենակալէն... *ի յանեղաշէն եւ յաստուածախնամ եւ ի տիրապահ մայրաքաղաքն յՈւռհայ:*

ե. *252աբ* Ջոր աւրհնութիւն աստուածային եւ աղօթք Սուրբ Լուսաւորչին... *ի մարդկանէ եւ յամենայն գոյականէ. ամէն:*

զ. *252բ* Այլ եւ աւրհնեսցէ զնեզ Տէր Աստուած մեր... *աւրհնեսցէ զնեզ, որ ոչ անցանէ. ամէն:*

է. *252բ-3ա* Այլ եւ աւրհնեսցէ զնեզ Տէր Աստուած... *նոյն աւրհնութեամբն եւ զնեզ աւրհնեսցէ. ամէն:*

ը. *253ա* Այլ եւ աւրհնեսցէ զնեզ Տէր Աստուած եւ զարդարեսցէ հոգով... *վաստակօք եւ ամենայն գոյիւք. ամէն:*

թ. *253աբ* Այլ եւ փրկեսցէ եւ ազատեսցէ զնեզ Տէր Աստուած... *յամենայն որոգայթից հոգոյ եւ մարմնոյ. ամէն:*

ժ. *253բ* Այլ եւ նախախնամական պահեսցէ զնեզ... *վեհափառ առաքինութեամբ եւ ամենայն բարութեամբ հոգոյ եւ մարմնոյ. ամէն:*

ժա. *253բ-4ա* Այլ եւ ճանապարհորդացն ձերոց ճա-

նապարհորդակից լիցի... *ողորմութիւն եւ գերկնա[յ]ին արքայութիւնն պարգեւեսցէ. ամէն:*

ժբ. *254աբ* Այլ եւ տացէ ձեզ Տէր Աստուած կրկին բարութիւն... *Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ժգ. *254բ-5ա* Այլ եւ բարձրեալ թագաւորն Քրիստոս... *խափանեսցէ ի ձէնջ յամենայն գաւառաց եւ սահմանաց ձերոց. ամէն:*

ժդ. *255բ-6ա* Այլ եւ բառնա ի ձէնջ Տէր Աստուած... *զիշնոցնտութիւն եւ զայլ ամենայն չարութիւն. ամէն:*

ժե. *256ա-7ա* Այլ եւ տացէ ձեզ Տէր Աստուած զգենուլ զէն լուսոյ... *որ էք ժառանկակից Քրիստոսի եւ ժառանգ Հօր յաւիտեանս. ամէն:*

ժզ. *257աբ* Եւ ի գալ ի նամակիս մերոյ առ ձեզ իջցին... *ծածակեսցէ աստուածային խնամովն, ամրացուսցէ վերակացութեամբ վերնականացն. ամէն:*

ժէ. *257բ-8բ* Եւ ի մտանել նամակիս մերոյ առ ձեզ զամենայն ներհակ բարոյն... *միշտ եւ հանապազ ի վերայ ձեզ լիցի եւ եղիցի. ամէն:*

ժը. *258բ-9ա* Զոր եւ բազկատարած մախթանօք բարեխօսութեամբ... *բաշխեսցէ զպարգեւս իւր անապական փառաց. ամէն:*

ժթ. *259ա* Հայրն Աստուած զձեր հայրին աւրհնեսցէ... *ննջեցելոց հոգին աւրհնեսցէ. ամէն:*

ի. *259աբ* Աւրհնութիւն Հօր, պահպանութիւն Որդոյ, նախախնամութիւն ամենասուրբ Հոգւոյն... *կալ մնալ ձեզ պարագայ ամօք ընդ երկայն աւուրս. ամէն:*

իա. *259բ-60ա* Այլ եւ Հայրն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... *ձեզ եւ ձեր ննջեցելոցն. ամէն:*

իբ. *260ա-2ա* («Ա-Ք») Ամենասուրբ Հոգին, որ զարդարեաց զտիեզերս... *քաղցրացուսցէ զսիրտ բռնաւորաց ընդդէմ ձեր եւ ընդդէմ որդոց ձերոց. ամէն:*

իգ. *262ա* Այլ եւ բարեխօսութեամբ Սուրբ Աստուածածնին... *ի չարեաց որդոց մարդկան այժմ ի ներկայս եւ յապագայն. ամէն:*

իդ. *262աբ* Որչափ ի մարմնի էք խաղաղական կեանօք... *խոր խաղաղութեամբ մնալ մինչեւ ի խորին ծերութեան. ամէն:*

իե. *262բ* Արեգական արդիւնաւոր ծագեսցի ի վերայ ձեզ... *ի Տեառնէ եղիցի ի վերայ ձեզ:*

իզ. *262բ-3ա* Խնամք եւ ողորմութիւն բարերարին Աստուծոյ... *աստուածային աւրհնութիւնն եւ օգնութիւնն ի վերայ հոգոց եւ մարմնոց ձերոց. ամէն:*

իէ. *263աբ* Այլ եւ բացցէ Տէր Աստուած զդուռն անեաո ողորմութեան... *ցնծութեամբ սպասել եւ հանդիպիլ մեծի հարսնարարին անսասան կենօք:*

իը. *263բ* Այլ եւ տացէ ձեզ Տէր Աստուած... *գոչումն աւազակին, որ գոչեաց ի վերա խաչին:*

իթ. *263բ* Այլ եւ Աւարիչն յաւիտենից... *եւ յամենայն գործ առաքինութեան:*

Ձ. *264ա-72ա* [Տաղ]

ա. *264ա-5ա* [Տաղ գեղեցիկ եւ պիտանի ոգեշահ. ձեռ. 1639, 160ա] – *Մեղա՛ քեզ, Քրիստոս Աստուած, ապաւէն յոյս ըզքեզ ունիմ, / լալագին պաղատանօք, հառաչմամբ առ քեզ անկանիմ... ճարակ չունիմ արդարանալ, իմ ճա<ն>րն դու ես:*

բ. *265ա-6ա* [Գովասանութիւն Սողոմոնի տաճարին. ձեռ. 2939, 438բ] – *Ջաւրքն ի վերուստ իջեալ առ Սողոմոն արքայն, / շինէին զտաճարն, ձեւէին զհիմունս, տաշէին զքարն... դղրդէր տաճարն եւ ցնծայր Սողոմոն արքայն:*

գ. *266ա-7ա* [Տաղ վասն ղարիպութեան] – *Վայրի հաւիկ մի բռնած ու բերած / եւ դրած զինքն ի նեղ զընատան լալագին չուրախանար... որ է խնդրող կորուսեալ հօտի ամէն եղկելոցս:*

Տե՛ս Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց, կազմեց Ս. վրդ. Ձեմճեմեան, Վենետիկ, հտ. Ե., 1995, էջ 675:

դ. *267բ-72ա* [Աւրհնութիւն հաւասար խաղաղաց, ի Հիզանցի տէր Մարտիրոսէն] – *Աւրհնեալ է Հայրն անծին եւ Որդին միածին, / գովեալ, բարեբանեալ ճշմարիտ հոգին... ժառանգեցէ՛ք զփառն անթառամին ուրախութեամբ մընալ ի յօթեւանին:*

Տե՛ս Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց, կազմեց Ս. վրդ. Ձեմճեմեան, Վենետիկ, հտ. Ե., 1995, էջ 716:

Է. *272ա-6ա* [Օրհնութիւնք]

ա. *272ա* Հանգիստն հրեղինաց եւ հողեղինաց հանգուսցէ զձեզ... *լուսեղէն փառօք պարիք ի փառս ամենասուրբ երրորդութեան անզրաւ յաւիտենիս. ամէն:*

բ. *272ա-6ա* Աւրհնեալ է արարչագործն Աստուած եւ շնորհաբաշխն ամենեցուն... *բարեխաւսութեամբ սուրբ Աստուածածնին եւ ամենայն սրբոցն աւրհնեալ լիջիք յայսմ աշխարհիս եւ ի հաներձելումն. ամէն:*

Ը. *276բ-9ա* [Տաղ]

ա. *276բ-7բ* [Տաղ Առաքել վարդապետի] («ԱՅՍ ԱՌԱՔԵԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՒ») – *Արդ, աւրհնեսցո՛ւք մէք միաբան / երրորդութիւն միշտ անխափան... աւրհնեալ անուամբ Տեառն անեղին. ամէն:*

բ. *278ա-9ա* Ջինչ որ սրբումբ յաշխարհիս կան, / ձեզ պահապան ամենեքեան... *ժառանգեցէ՛ք զանսպառ ուրախութիւնսն. ամէն:*

գ. *279ա* [Յորդորակ ի վարդապետէ Տիրայտրոյ. ձեռ. 631, 158ա] – *Արդ, այսքան բաւականասցին առ ի մէնջ տեսութիւն բանիս... եւ զմակոյկ լեզուի մերոյ յաւրհնութիւն դարձուսցուք:*

Թ. *279բ-83բ* [Մեկնութիւն Սաղմոսի ի Դաւիթ. ԻԲ. 5] – *Մարգարէն Դաւիթ հրամայէ. [Բան]. «Պատրաստ արարէր առաջի իմ զսեղան, ակն յանդիման: [Մեկն]. Ա. Սեղան ասէ նախ եւ առաջին զհրեշտակաց... բնութիւնն աւրհնեաց չորս տարերքն ի յաստուածապետականէն*

զաւրհնութիւնն ընկալան այն աստուածային բազմապատիկ աւրհնութիւն։

Ժ. *283բ-4ա* [Գրառաջ. Ժողովրդեան. ձեռ. 1779, 5բ] – *Աստուածային աջով տնկեալք / եւ աւրհնութեամբ արմատացեալք... բառնա զցասումն եւ զպատուհասն ի յարարածոցս. ամէն։*

ԺԱ. *284ա-8ա* [Ղուկասու Լօռեցւոյ. ձեռ. 746, 180բ] Աստուածախօս մարգարէն Մովսէս հրամայէ ի բանս իւր այսպէս. Աւրհնութիւն Տեառն ի վերա լերանց մշտնջենաւորաց – *Նախ մշտնջենաւոր լերինք անուանին դասք հրեշտակաց... ճրագ պահէ ի վերա աշխարհիս, ողորմածն Աստուած մինչեւ ի խորին ծերութիւն հասուցանէ. ամէն։*

ԺԲ. *288ա-90ա* [Մեկնութիւն Յոբայ, ԼԸ. 19]. Հայրն համբերութեան Յոբ հրամայէ – *[Բան]. Ջի՞նչ երկիր իցէ, յորում լոյսն ագանիցի կամ զի՞նչ տեղի խաւարի։ երկիր ասէ. նախ առաջին զանմատոյց խորանն... զարդարեալ նորացուցեր զարարածոց գոյացութիւն այն աստուածային բազմապատիկ։*

ԺԳ. *290ա-1ա* [Տաղ Սիմէոն վարդապետի] («Ի ՍԻՄԷՈՆԷՍ է») – *Ի յԱրարչէն ըն[դ]հանրական, / որով բոլոր էակք ստեղծան, հայցեմք լալով կողկողական... էրգօղ գպիր եւ ճարտասան, /անուն յաւետ արհիական, / ներհուն մտօքդ արա արժան / զՍիմէոն անձս անարժան։*

ԺԴ. *291ա-3բ* [Մեկնութիւն Սողոմոնի երգ երգոցի, Ջ. 9] Մեծն իմաստնացեալն յԱստուծոյ Սողոմոն հրամայէ ի բանս իւր այսպէս – *[Բան.] Մ՛վ է սա, որ ելանէ իբրեւ զառ_օօտս գեղեցիկ, իբրեւ զլուսին, ընտիր՝ իբրեւ զարեգակն։ [Մեկնութիւն.] Առաւօտ եւ ստեղծում է արարածոց... եղեւ ի վերայ ամենայն արարածոց, եղիցի այսօր ի վերայ ձեզ. ամէն։*

ԺԵ. *293բ-303բ* [Գրառաջ]

ա. *293բ* Աւրեգական աղիւնաւոր ծագեսցի ի վերա ձեզ... *յամենայն յերեկոյի պահպանութիւն եղիցի ի վերա ձեզ. ամէն։*

բ. *294աբ* Այժմ ժամանեալ մեր յաւարտ եւ ի կատարումն թարէմանութեան... *միաբանական Սուրբ երրորդութեանն յամենայն իւրական արարածոց անլուծելի։*

գ. *294բ* Նաեւ աստանաւր պարտիմ ըղձմամբ հայցել... *սեռի ազգի մարդկան զանխռով եւ զանվրդով խաղաղութիւն այժմ եւ անգրաւ յաւիտենից. ամէն։*

դ. *294բ-5ա* Նաեւ ընդ սմին դարձեալ ըղձմամբ հայցեսցուք... *անխռով խաղաղութեամբ այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն։*

ե. *295ա* Մանաւանդ զազգս հայկազեան զտաժանեալս... *յաղթող եւ գօրաւոր արասցէ ընդդէմ ամենայն ներհակաց ճշմարտութեան. ամէն։*

զ. *295աբ* Այլ եւ աւրհնեալ է սուրբ Տիրամայրն Աստուածածին... *չնչին անաւրէնութիւնք մեր անթիւ. ամէն։*

է. *295բ* Այլ եւ աւրհնեալ է Սուրբ խաչն փրկչական... *անուն իւրոյ ի յաւրն աներեկի դասս յաջակողմեան եւ ի խորանն երանաւետ. ամէն։*

ը. *296աբ* Այլ եւ զկամաւրակապ խոռաս եւ զերկնահանգէտ տաճարս... *եկեսցէ այն, որ իւրն է հանդերձեալն. ամէն։*

թ. *296բ* Այլ եւ աջն անեղական եւ բազուկն փրկչական... *ի պարծանս քրիստոնէից եւ ի հերքումն անհաւատից. ամէն։*

ժ. *296բ-7ա* Այլ եւ ննջեցեալքն, որ ընդ հովանեաւ... *ցօղն ողորմութեան ցօղեսցէ յոսկերս նոցա եւ բուսուսցէ զնոսա յօրն վերջին՝ ի պատիւ եւ ի հաղորդակցութիւն հրեշտակաց. ամէն։*

ժա. *297ա* Նաեւ զշինող սուրբ եկեղեցոյս... *ի ժառանգութիւն եւ ի հանգիստ անձին նորա։*

ժբ. *297ա* Այլ եւ ուխտաւորս եւ պտղաբերս... *յանվեհեր խոստմնացան ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն։*

ժգ. *297աբ* Այլ եւ զվարդապետական խումբս վառեալ բորբոքեսցէ... *առնէր եւ ուսուցանէր անզրաւ յաւիտենիս. ամէն։*

ժդ. *297բ* Այլ եւ գլուխն ճշմարիտ եւ բահանայապետն ամենեցուն... *ընդ սրբոց հայրապետացն դասակեցուսցէ. ամէն։*

ժե. *297բ-8ա* Այլ եւ զարհիեպիսկոպոս գաւառիս... *իսկ յետ աստեղաս ելանելոյ ընդ սուրբ հայրապետացն դասակցեսցէ. ամէն։*

ժզ. *298ա* Այլ եւ զդասս կրօնաւորական եղբարցս... *ընդ սուրբ ճգնաւորացն դասակեսցէ եւ պսակեսցէ. ամէն։*

ժէ. *298աբ* Նաեւ զհամշիրակ դասս սրբազանիցդ... *ժամանել ի բարի ոք աւարտն եւ ի փառս հանդերձեալ կենաց. ամէն։*

ժը. *298բ* Այլ եւ բահանայք եւ փակակալք սուրբ եկեղեցոյս... *ժառանգեսցեն զանթառամ պսակն ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն։*

ժթ. *298բ-9ա* Այլ եւ զհոյակապ եւ զհռչակաւոր բաղաքս... *առաքինութեան գործով եւ ի հաճոյս կամաց իւրոց. ամէն։*

ի. *299ա* Այլ եւ տացէ ձեզ Տէր Աստուած մեր զկրկին առողջութիւն... *մշտազուարճ բերկրանօք անզրաւ ուրախութեամբն. ամէն։*

իա. *299բ-303բ* [Օրհնութիւնք յետ բառոզից] – *Աւրհնեալ է Հայրն Աստուած՝ անեղ, անծին, անժամանակ... աճեցուսցէ եւ բազմացուսցէ Ճ.աւոր Ռ.աւոր եւ բիւրաւորս արասցէ. ամէն։*

ԺԶ. *308ա-14ա* Բարսղի Բարսւախօսի վարք իւրաքանչիւր ազգաց – *Գաղափառ_եալ յինքեանս զանազան կերպարանօք... ի բաց ընկեցէք զբիծ եւ զցանկութիւն չարեաց։*

ԺԷ. *315ա-20բ* [Բանիւ Անանիայ Շիրակացւոյ]

ա. *315ա-8բ* [Յաղագս հարցման եւ լուծման] – *Հարցումն. Այսպէս լուա ի Հօրէն իմմէ, եթէ ի ժամանակի... գաւազանան ի Դ., Զ., ԺԶ., ԺԸ. մասն ժամուն:*

բ. *319ա-20բ* Դրեմ ձեզ եւ խրախճանականս, յորժամ ի կերակուրս եւ յըմպելիս զուարճանայք եւ կամիք խաւսել բանս զուարճացուցիչս եւ ծիծաղականս – *խրախճանական առաջին. Ա. Ասասջիր ց[ը]նկերն քո, թէ կարող եմ գիտել յորում ժամու... 319բ՝ ... եւ միաբանեալ զթիւդ կրկնեսջիր եւ յորժամ ///, 320ա՝ /// եւ Դ. լիտր ի Ը. լտրանոցն եւ տուր զկէսն..., Առ Բ. սպիտակին, Խ., ի սպիտակ, Զ. (80), ճնճղուկ եւ Գ. սպիտակին, Ա. հաւ /// (բաղկացած է Թ. միաւորից):*

Տե՛ս Ա. Աբրահամեան, Անանիա Շիրակացու մատենագրութիւնը, Երեւան, 1944, էջ 46: Մատենագիրք հայոց, հտ. Դ., է. դար, Անանիա Շիրակացի, Անթիլիաս-Լիբանան, 2005, էջ 599-626. ձեռագիր՝ X, էջ 591:

ԺԸ. *321բ* [Վասն զգուշութեան բահանայի] – *Զի շրթուն քահանային զգուշասցին գիտութեան... զարիւն նորա ի ձեռաց քոց խնդրեցից:*

ՅԱԻԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

ա. *303բ-4ա* [Յաղագս զօրութեան հոգւոյ] – *Հոգի մարդոյն Բ. զօրութիւն ունի՝ միտք եւ բան... ի յերգոց աստի հանգչի Աստուած եւ աւրհնի:*

բ. *304աբ* [Վասն բերականութեան] – *Ամենայն հարցման յեղանակի ե. բաժանի. ա՝ հարցական, բ՝ ըղձական... եւ այս են Ը. մասունք բանին:*

գ. *304բ* [Վասն ի վերուստ խաղաղութեան] – *[Ա]յլեւ ծնօղքն մեր եւ խրատիչք, որ ընդ հոգոյն եւ որ մարմնոյ եւ վարժիչք... զինչ նշան առնես վասն կենաց աշխարհի:*

դ. *305ա* Քարոզ վասն ի վերուստ խաղաղութեան – *Աստուած մեր, որ յաղագս առ քեզ նախանձուն... ողորմել եւ կեցուցանել, եւ քեզ վայել է փառք՛՛:*

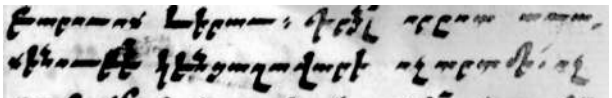
ե. *305ա-6բ* Դարձեալ վասն եւ գ[ի]նի եւ սեղան աւրհնելոյ, ի բանն սաղմոսին, որ ասէ. «Աստուած մեր, աւրհնեսցէ զմեզ» – *Հրամանեն վարդապետք եկեղեցւոյ, թէպետ աստուածային աւրհնութիւն բազում է... արժանի արասցէ զձեր եւ զձեր ննջեցեալքն, ծնաւղքն եւ զձեր ծնունդն, ամէն:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *276բ՝ «եղաւ», առանձին բառեր, տառեր, 321բ՝ «ա-դ»:*

3458
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՆՈՐ ՁՈՒՂԱ* ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 212. չգրուած՝ 46բ-7բ, 52բ, 57աբ, 64աբ, 80բ, 85աբ, 94աբ, 128բ, 133բ, 140ա, 202բ: ՊՐԱԿ՝ 1-4×12 (4՝ 10)+Ա-ԺԳ×12 (Ա, Գ 8, է 11, Թ 14, Ժ 10)+1×12+1(ԺԴ)×7: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսաղոշմով՝ ողկոյզ, պատուանդանով խաչ, բուսական նախշ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,7×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (12×6). ստ. լս.՝ յիշագրեր: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 134ա): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Բ, Զ-է. դեղնաւուն չգրուած թուղթ (Ի. դ.), Դ-ե՝ այլ թուղթ (ԺԸ. դ.):



Նմուշ 134ա

* Ձեռագրի գրչութեան վայրը որոշուած է ըստ կազմի՝ Նոր Ջուղային յատուկ դրոշմազարդերի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ջարդագիր՝ թոչնագիր՝ 1ա: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դ. վերջին, կազմի եզրերը լրացուած նոր կաշուով, աստառը, պիպ-ները՝ նորոգման ժամանակի, թերթերի թափուած հատուածները լրացուած դեղնաւուն թղթով, մէջիի կաշին ճաճճած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած. թերթերի ստ լս-ները եզրահատուած, թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. որոշ թերթերի գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, տեղ-տեղ անընթեռնելի (37բ, 38ա, 75 եւ այլուր), խորագրերի կարմիրը տեղ-տեղ թափուած, դժուարընթեռնելի. ընդմէջ պիպ. Դ-ե-ի 1 թերթ կտրած. չգրուած էջերին մասամբ արտատպուած հանդիպակաց երեսների գիրը. թ. 85, 96-7, 139, 143-4, 212՝ տեղ-տեղ պատռուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-46ա* Զբերան իմ բացի եւ առ[ի զհոգի] պատուիրանս fո փափաքեաց ///: Գիրք որ ասեն Բալանի մ[տաց], թաբ̲մանեալ ի յեթովպացոցս, որ յապաշացոց, ի Կարապետ [վարդապետ]է, ջանիւ եւ աշխատութեամբ ումեմն հանանայի Յովհաննէս պիտականուն կրօնաւորի, զոր որջորջ<որ>եալ աբեղայ ասի, ի յերեւան հաղարի, ի մէնջ վաճառականաց, զոր Տ̲արավանսարայ անուանի, ի թիվ ՃԼԷ. եւ նոցին ՌՃ̲Ե(Ի)է. (1698): եթէ ախորժեսջիք, Տեառն շնորհ եւ պատիւ ամէներեւնուհոյ մօր նորին, եւ թէ ոչ՝ ներել աղերսեմ մերում տկարութեանս: Ո՛ղջ լերուք. ամէն.

Տե՛ս ձեռ. 727, 267ա-95ա ա/1ա-4բ: բ/4բ-6ա: գ/6ա-7բ: դ/7բ-9ա: ե/9ա-10ա: զ/10ա-1ա: է/11ա-2ա: ը/12ա-3ա: թ/13ա-6բ: ժ/16բ-7ա: ժա/17ա: ժբ/17աբ: ժգ/17բ-9ա: ժդ/19ա-20բ (սկզբնաբառը տարբեր՝ «Թագուհի...»): ժե/20բ-1բ: ժզ/21բ-2ա: ժէ/22ա-5բ: ժը/25բ-8ա: ժթ/28ա-9ա: ի/29ա-30ա: իա/30աբ: իբ/30բ-1բ: իգ/31բ-2բ: իդ/32բ-3բ: իե/33բ-6ա: իզ/36աբ: իէ/37ա-8ա: իը/38աբ: իթ/38բ-9բ: լ/39բ-41ա: լա/41աբ: լբ/41բ-2բ (սկզբնաբառը տարբեր՝ «Ծեր...»): լգ/42բ-4ա: լդ/44ա-6ա:

Բ. *48ա-212ա* [Բանք Յովհաննու Մրճուզ վարդապետի Ջուղայեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 727, 24ա-173ա: 1. ա/48ա-52ա: բ/53ա-6բ: գ/58ա-63բ: դ/65ա-80ա: ե/81ա-4բ: զ/86ա-93բ: է/95ա-106բ: ը/107ա-28ա: թ/129ա-31ա: ժ/131բ-3ա: ժա/134ա-5ա: ժբ/135ա-6ա: ժգ/136աբ: ժդ/136բ-7բ: ժե/137բ-8ա: ժզ/138աբ: ժէ/138բ-9բ: ժը/140բ-1բ: 2. ա/142ա-50բ: բ/151ա-9բ: գ/160ա-94ա: 3/194բ-202ա: 4/203ա-12ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *պհպ. Գա (1752 թ., նոտրգիր) Յիշատա[կ] /// ատա[ն] ///, որ կայ ի մէ /// թվին ՌՄԱ. (1752):*

պհպ. Գա ես՝ տիրացու Աբագադ *(այսպէս):*

պհպ. Գա Յիշատակ է Միսա *(՞) վարդապե///:*

2. *պհպ. Գբ (ԺՀ. դար, նոտրգիր) /// [կո՞ս] տեր* Մարտիոսէս */// ի ամենեքեան մատայն(՞):*

3. *պհպ. Գբ, Դա, Դբ՝ (ԺՀ. դ. նոտրգիր) ես՝ տիրացու* Աթանէսըս<գ> *գրեցի ամենեքեան Ա. մատայն թվին ՌՄԺԲ. (1763): Ա. պատանեակ ոմն* Յովհաննէս *թաքոյ զողորմութիւնն քո ի ծոց աղատին (այսպէս): Տէր* Կիրակոս, *տէր* Աթանէս *յաւուր դատաստին (=դատաստանին) գտցես ծոցն Քրիստոսի: ես՝ մեղաւոր, անժան (=անարժան) տիրացուս /// (անուան տեղը ջնջած) ն էր: |Դա|* Սարգիս *վարդապետ /// ցորեն Բ. սոմար /// տաս* Իսհաձդար */// որ ես իմ ձեռօքս գր///* էջմիայծնի *բարձրութիւն եւ լայնութիւնն, երկայնութիւնն: Այսքան է չիսուն յալապի գազ երկանքն է յարեւելից դէպ յարեւմուտս, լառասուն եւ ութն յալապի, լայքն է հիւսիսոյ, դէպի հարաւ, լ. եւ ե. (35) յալապի |Դբ| ///նէ ի* Նեռսի[սի] */// կաթողիկէի /// մինչ ի գետին ///լ չափ քո եկեղեցու /// նէ ի ներսի կողմանէն ///ող զպատսն:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ *պհպ. Գբ, 46բ՝ սեւ թանաքով ութանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ»: *48ա՝ քառակուսի, սեւ թանաքով՝* «ՅՕՎԱՆՆԷՍ»: *1ա, 24ա, 30ա մանուշակագոյն թանաքով երկգիծ բոլորակ՝* «ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷԻ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ» *եւ արաբատառ՝* «ՄԱԿՈՒԻ ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ», *կենտրոնում եկեղեցի, որի տակ՝* «1901»: *212ա՝ սեւ թանաքով ութանկիւն՝* «ՊԱՂՏԱՍԱՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏ»:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝* «3458», *Պհպ. Գա, 1ա՝* «65», «*Ռձլե.-1686, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս*», *Պհպ. Եբ՝* «*Թ[ադէի] առաք[ելոյ] վ[անք]*», «44/3458»:

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *Պհպ. Գա՝* «*զվ, ճղե*», «*ես մեղաւոր, եվ ճղձեշտ րլտիւ նֆովըք, ա-ը, րէց երի բացեալ, ա, բ (երկիցս)*», *Գբ՝* «*ա-յ*», *Գա.* «*Անուն Հօրն եւ /// ա<ն>մէն: Սուրբ ը///նախայվկայն /// ձին ճարմակ ծովն մա/// ձուկն բերանեց, ձուկն ճարմակութեանց անանսուի: «<Ա>անուն Հօր եւ Որդոյ*»: *212բ՝ առանձին տառեր, մասնիկներ, այբուբեն:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *212բ՝ մարդու դիմանկար:*

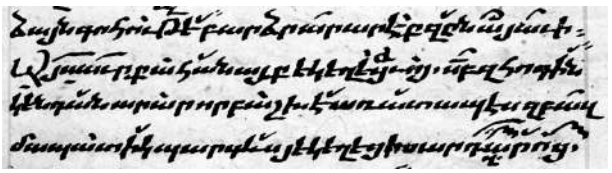
3459
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺՁ. դար

ԳՐԻՉ՝ Յոհաննէս:

ԹԵՐԹ՝ 213+1 (կրկն.՝ թ. 21): ՊՐԱԿ՝ Բ-Իէ×12 (Ա, Դ-Ը, Իե-ԻՁ՝ չիմ, Բ, ԺԲ, ԻԳ 10, Գ, Թ, Ժ, ԺԴ 11, Իէ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,7×9,8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (9,3×6,1): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 86ա): ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՋՄ՝ դրոշմազարդ սեւ կաշի, մէջը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, վրան՝ ճին շերտազարդ մետաքսը: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ի. դ.):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լս-այիւ՝ Անտոն Անապատական՝ 20բ, Ծառ («Մուտք յԵրուսաղէմ»)՝ 22ա, 73բ, Թզենի գօսացեալ՝ 22բ, Յովսէփ Արիմաթացի՝ 38ա, Գլուխն Յովհաննու Մկրտչի՝ 46ա, Համբառնումն՝ 70ա, Սուրբ Հոգի («Հոգեգալուստ»)՝ 83բ, Յովհաննէս



Նմուշ 86ա

Մկրտիչ՝ 91ա, Սուրբ Հռիփսիմէ՝ 100ա, Այլակերպութիւն՝ 107բ, Վերափոխումն Աստուածածնին՝ 114ա: Կիսախոռան՝ 41ա, 80ա: Ճակատազարդ՝ 123ա, 137բ, 175բ, 192բ: Լուսանցազարդ՝ թռչուն, բուսական, բուսական եւ վրան խաչ, յուշկապարիկ՝ 24ա, տաճար, սափոր, ամաղաղ, սերովբէ՝ 143բ, կիսաշրջան (ծիածան)՝ 163ա: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, կապոյտ, կանաչ, դեղին, շագանակագոյն:

Վիճակ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ականներին. փեղկերի վր. եւ ստ. եզրերին հին կաշին ամրացուած վարդագոյն մոմլաթով, մէջի կաշին, թղթէ կազմաստառը եւ պիպ-ները նորոգման ժամանակի, թղթէ կազմաստառի վրայ փակցուած հին շերտաւոր մետաքս աստառը. թերթերի մաշուած եւ թափուած հատուածները նորոգուած-լրացուած սպիտակ չգրուած թղթով. զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած. փեղկերի կաշին տեղ-տեղ մաշուած, ճաճճած, Բ. փեղկի վր. արտ. անկիւնը թափուած. լուսանցակողերը գրեթէ ամբողջովին գունաթափ, տեղ-տեղ մաշուած, սեւացած. թերթերին երբեմն խոնաւութեան եւ տարբեր աղտոտուածութեան հետքեր. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թ. 1-4, 206-213 եւ այլուր ցեցի անցքեր, 21գ՝ պատռուած-ընկած, առկայ է վր. հատուածից մի փոքր մաս. թ. 11 հիմից անջատ. ընդմէջ թ. 79-80ի մէկ թերթ կտրած. ընդմէջ թ. 10-11, 183-4, 193-4ի 1ական թերթ ընկած. թ. 1ից առաջ մէկ, ընդմէջ թ. 21աբ-21գդ-ի 5՝ Դ-Ը., իսկ ընդմէջ թ. 205-6ի 2՝ ԻԵ-ԻԶ պրակներն ընկած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տէ՛ս ձեռ. 1576. 4ա-368բ: 1-3/չիք: 4/1ա-2բ («ԲԿ. Ուրախացիր, սրբուհի...». (սկ. թափուած) «/// [հ]ըզաւր անմահ բանն: [Ուրախ լեր] բերկրեալ...»): 5/2բ-4ա: 6/4ա-5բ: 7/5բ-7ա: 8/7ա-9ա: 9/9ա-10բ: 10/10բ-1ա (10բ՝ «ԳՋ. Անըսկըզբնական տեսիլ...». «...բոցեղէն փայլմամբ թափանցիկ ///» (վջ. թափուած), «ԴԿ. Հ. Որ խոնարհեցար», «Մ. Որ զանճառելին ծընար»՝ չիք, «ԳԿ. Ո. Հրաշափառ ծընունդ». (սկ. թափուած) 11ա՝ «/// [ամեն]ակեցոյց գալուստդ որ երեւեցար...»): 11/11ա-2բ: 12/12բ-4բ: 13/14բ-8բ: 14/18բ-20բ: 15/20բ-1բ («ԲՋ. ՄԿ. Պարծանք եկեղեցւոյ». 21բ՝ «...զաղաչանըս մեր հանապազ մատո՛յ Սուրբ երրորդութեան: Որ իմա ///» շար. թափուած): 16-32/չիք: 33/21գ-2ա («ԱՋ. Որ վերաւրինիս», «Այսաւր զանըսկիզբըն», «ԴԿ. Հ. Որ ի քերովբէական»՝ չիք, «ԱՋ. Հ. Որ զերիս մանկունսն». սկ. թափուած 21գ՝ «/// ըզգալուս[տ] Փըրկչին մերոյ ցընծութեամբ...»): 34/22աբ («Հ. Բարեբանեալ ես», «Մ. Ուրախ լե՛ր, մայր լուսոյ»՝ չիք): 35/22բ-4ա: 36/24ա-5բ: 37/25բ-7ա: 38/27ա-9ա: 39/29բ-38ա («Մ. Յահեղ աւուրն»՝ չիք): 40/38ա-40բ: 41/41ա-7ա (խորագիր՝ չիք): 42/47ա-52բ: 43/52բ-70ա: 44/70ա-3բ: 45/73բ-9բ: 46/80ա-2ա (խորագիր՝ չիք): 47/82ա-3բ: 48/83բ-5ա: 49/85ա-6բ: 50/86բ-7բ: 51/88ա-9ա: 52/89ա-90բ: 53/91ա-5ա: 54/95ա-6ա: 55/96բ-8բ: 56/98բ-100ա: 57/160ա-2ա: 58/100ա-5բ: 59/105բ-7բ: 60/107բ-9բ: 61/109բ-11ա: 62/111ա-2բ: 63/113ա-4ա: 64/114ա-6ա: 65/116բ-7ա: 66/121ա-3ա: 67/123ա-4բ: 68/124բ-6ա: 69/126ա-7ա: 70/127ա-8ա: 71/128ա-9բ: 72/129բ-30բ: 73/130բ-2ա: 74/132ա-4ա: 75/134ա-5բ: 76/135բ-7բ: 77/137բ-40բ: 78/140բ-2բ (ունի՝ 142ա «ԴԿ. Ճշ. Որ յարմատոց հարցն սրբոց...»): 79/չիք: 80/142բ-3բ: 81/143բ-5բ: 82/145բ-56ա, 171աբ, 174բ-5ա (ժ/չիք): 83/156ա-60ա: 84/162բ-7ա: 85/167բ-70բ, 171բ-3բ (ունի՝ 173ա՝ «Ստղ. Անըսկիզբն Աստըւած համապայծառ...»): 86/175բ-92բ (դ. «Տ. Հրաշափառ ճգնութեամբ». 183բ՝ «...յաղթանակ համբերութեամբ կատարեցէք զըն///» (վջ. թափուած), «ՄԿ. Ի փառս պարծեսցին»/չիք, ե. «ԳՋ. Հ. Որք ըզտանջանս յանաւրինաց...», «Ո. Որք ի մարմնի...», «Տ. Զարիական մահ...»/չիք): 87/192բ-205բ («Տ. Զհոգիս ծառայից...». 193բ՝ «...ըզբանաւոր պատարագս ///» (վջ. թափուած), «Տ. Որ անճառ...», բ. «ԱԿ. Հ. Գոհաբանեմք ըզքեզ յաղաթական երգով...»՝ չիք, «Ո. Արարիչ Աստըւած...». (սկ. թափուած) 194ա՝ «/// Որդիդ Միածին յարութիւն...», ե. «Զքեզ աղաչեմքք»՝ չիք, է. «Ահագին է աւր». 205բ՝ «...աւուր դատաստանին բարեխաւսութեամբ սուրբ Աստուածածնին» /// (վրջ.), «Անըսկիզբն Աստուած», «Բազմերամք վեհագունիցըն», «Աւրհնաբանող ձայնիւ երգեմք», «Մեծ եւ ահեղ է աւրն», «Ի հանդերձեալ նորոգմանն»՝ չիք, ը/չիք): 88/206ա-8բ (ա-զ/չիք, է՝ սկզբից 6 շարական՝ չիք, «Եսա. Յոյս կենդանութեան». (սկ. թափուած) «/// Որ կամաւոր մահուամբ քո մեռուցեր զմահ...»): 89-90/չիք: 91/173բ-4բ (խորագիր՝ չիք): 92/175ա: 93-94/չիք: 95/117ա-21ա: 96/170բ-1ա:

— *208բ* (հետագայ ձեռով)՝ [Յապաւմունք աւուանց ձայնից] — *ԱՋ.՝ առաջի[ն] ձայն, ԳՋ.՝ երրորդ, ԱԿ.՝ առաջի[ն] կողմ, ԴԿ.՝ վառ (այսպէս), ԲՋ.՝ երկրորդ, ԴՋ.՝ չորրորդ, ԲԿ.՝ աւագ կողմ, ԴԿ.՝ վեր (այսպէս):*

Ծնթ. Ուռոյ շաբականների դասաւորութիւնը խառն:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ, նոտրգիր

ա. *209ա* Տաղ Աստուածածնին — *Երկինք երկնից իմաց արարչ՛ք / եւ երկնայնոցս դուք խոնարհեցէ՛ք... ծնեալ յայն ան (չշարունակած):*

բ. *209բ-10բ* [Տաղ ծննդեան] — *(սկ.) /// զայն երկնից ստեղծօղն Աստուածն օրի օր զայս մանուկ... ի վերայ բազմեալ կենդանի զայն աթոռոյ Աստուածն օրի:*

գ. *210բ-2բ* [Խրատ վասն զգուշութեան խոստովանահարց. ձեռ. 646. 47ա] — *Պարտ է քահ[ա]նային է. կերպիւ պահել զխոստովանութիւն... արար եւ այնու յայտնէ զմեղն:*

դ. *213ա* [Տաղ ազնիւ եւ գովելի. ձեռ. 597, 205բ] — *Զարմանալի վերնոց սուրբ կոյս աննըման, / գերապանծ տիրուհի, մա՛յր անապական... հալուէ, հուր անմահութեան:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

209ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն: Որ եւս կարողութիւն տկար ոգւոյ եւ անիմաստ Յոհաննէս մեղապարտ գծողիս հասանել ի յաւարտ Շարակնոցիս, զի ունի սա հաւաքեալ

զինքեան զերգս ամենայն սրբոց՝ զմարգարէից եւ զառաքելոց, զհայրապետացն եւ զվարդապետացն, զմարտիրոսացն, եւ զճգնաւորացն, զՅարութեան եւ զՀոգւոյն գալըստեան, զվարդավառին եւ զԱստուածածնին, զՄուրբ Խաչին եւ զԾընընդեան, զԱպաշխարութեանն եւ զԱւագ շաբաթեան, զՀանգըստեան եւ զԱւագ աւրհնութեան, զի սովաւ պայծառանայ եկեղեցիք Հայաստանեայց։

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *22ա, 40ա, 45ա, 59ա մանուշակագոյն թանաքով երկգիծ բոլորակ՝* «ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ» *եւ արաբատառ՝* «ՄԱԿՈՒԻ ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ», *կենտրոնում՝ եկեղեցի, որի տակ՝* «1901»։

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա՝ «թ. 74», 1ա էջին փակցուած վարդագոյն թերթիկին՝ «3459», 2ա՝ «Հ՝ր 74»։*

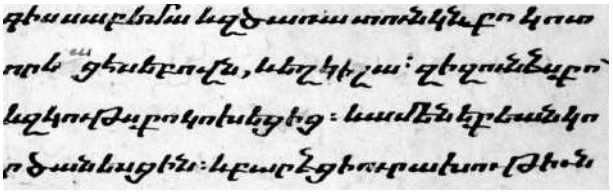
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *22ա՝ «քաղաք քնց /// այս ասխ ///ր եկեղեցի», 40բ՝ «Անցանէ մեծութիւն ի փառք աշխայիս, քակտեցաւ կկնէ շինուածս տաճարիս, ժամանակէ քացր որո դառնու լեղի», 131բ՝ «Ո վ պահապան, որ ծագեցեր յեդեայ։ Կալէ զատիկ եւիկ», 132ա՝ «հապկ, աս, պրատո, Յագկո, խաչօ, Կօեզ», 209բ՝ «Աստուած եւ Տէր, կիանք եւ արիչ (այսպէս), ողորմեա՛, գթ յարէ լալէ, զաւչօ բադլ (այսպէս) չուէ յԱստուծոյ պաշխոդա (այսպէս) նլադի կչայ մրիչ այալ է ախլ մինչ»։ 210բ՝ «Անցաւ, Սողոմոնի տաճարըն մըտաւ Սիմէօնի գիրկըն գըգւեցաւ զայն Սիմէօնի Աստուածն օրի օր ///ս մանուկս(՞) զդրախտըն տընկեալ ցանկալ իւիկ [ն]մայ եդեալ երկու կենդանի պատուէր տ/// անմերձենալի եւ ի պղտուն ոչ ճաշակել»։ 212բ՝ «մայր անապատական, մաքրաջան, լուսատու, միշտ ազգի մարդական մաքրաջան, լուսատու, միշտ ազգի մարդկան կուրացելույս հոգոջ լուսատու Մարիամ Մարիամ, Մարիամ շուշան հովտոց սուրբ կոյս ծաղ», «ա» (երիցս), «Փրկչին է տ ագ անտարդ անուղ աս», «աստուած ազը»։ 213բ «է մատհար ///ար առաք Քրիստոս Աբգարու թագաւորին, որ ողջացաւ յանող///ջ այն /// լի ցաւոց /// ի /// ացլ յին խոց ի վերայ զայս։ Հիսուսի Քրիստոսի ծառայ Տէր /// յօրմէ հասցէ /// որօվ եղբա ///», «յի (երկիցս), յ (երկիցս), ծ, խ, ծ (երկիցս)»։*

3460
ՄԱՐԳԱՐԷՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ ԵՒ ԹՈՒՂԹՔ ՊՕՂՈՍԻ

ԺԴ. դար

ԳՐԻՉ՝ Յովաննէս։

ԹԵՐԹ՝ 337+1 (կրկն.՝ թ. 1). չգրուած՝ 1աբ, 123բ, 162ա, 163բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԴ×12 (Ա 11, ԺԱ 5, ԺԲ 14)+Ա-Ժե×12 (Ա 10, Ջ 11, Ժե 9)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, այլ թուղթ՝ թ. 9-10, 123-62, 173, 329-31, 336-7։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,3×8,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10×6,5). վր. տողերի վր. ելուստներ գրչախաղերով՝ էջ՝ 60ա, 212բ եւ այլուր։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 31ա)։ ՏՈՂ՝ 19։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ։



Նմուշ 31ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 3բ, 164ա։ Ճակատազարդ՝ 1գ։ Լուսանցազարդ՝ թոչուն, բուսական։ Ջարդագիր՝ հանգուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, կաշին գունափոխուած, ճեռուած, եզրերը մաշուած-թափուած, մէջբը ճաճճած, աստառն ընկած, միջուկ-տախտակը կոտրուած, եզրերից թափուած, կաշուից առանձնացած. երկուական գամերն ու կապիչերն ընկած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր, զանազան բծեր, ցեցի անցքեր. թ. 1-9՝ կաւերը թուլացած. թ. 4-5՝ հիմիից մասամբ անջատ, թ. 1-21՝ ստ. անկիւնը մաշուած. ընդմէջ թ. 118-9ի, 227-8ի եւ 337ից յետոյ 1ական թերթ կտրած. թ. 275, 323, 327՝ գործարանային թերութեամբ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. Եսայի – *Գլ. 1գ-3ա։ Մրգ. 3բ-122ա։ Մահ 122ա-3ա։*

2. Թուղթ Պաւղոսի – *Յոջբ. 124ա-37բ։ Վկ. 138աբ։ Բովանդ. ընթերց. եւ վկ՛նց. 138բ-60բ։*

138ա գրչից՝ «Յաւուրս յաբանիս տունք Յ.»։

3. Առ Հռոմայեցիս – *Գլ. 160բ-1բ։ Թուղթ 164ա-92բ։* Ծնթ. 178բ՝ հետագայի՝ «Աստի Ա. թուղթ յառաջ է, գնա զկցորդն տե՛ս, զոր ասէ, Յիսուս Քրիստոս, որ մեռաւ (՞)»։ 180բ «Աստի Բ. թուղթ յետ շուր տուր, այս գլխոյս կցորդն տես, զոր ասէ ոչ ի գործոց»։

4. Առ Կորնթացիս Ա. – *Գլ. 192բ-3բ։ Թուղթ 193բ-222ա։*

5. Առ Կորնթացիս Բ. – *Գլ. 222ա-3ա։ Թուղթ 223ա-42բ։*

6. Առ Գաղատացիս – *Գլ. 242բ-3ա։ Թուղթ 243ա-53ա։*

7. Առ Եփեսացիս – *Գլ. 253աբ։ Թուղթ 253բ-63բ։*

8. Առ Փիլիպեցիս – *Գլ. 253աբ։ Թուղթ 253բ-63բ։*

9. Առ Կողոսացիս – *Գլ. 271աբ։ Թուղթ 271բ-8բ։*

10. Առ Թեսաղոնիկեցիս Ա. – *Գլ. 279ա: Թուղթ 279բ-85բ:*

11. Առ Թեսաղոնիկեցիս Բ. – *Գլ. 285բ-6ա: Թուղթ 286ա-9բ:*

12. Առ Եբրայեցիս – *Գլ. 289բ-91բ: Թուղթ 292ա-315բ:*

13. Առ Տիմոթէոս Ա. – *Գլ. 315բ-6ա: Թուղթ 316ա-24ա:*

14. Առ Տիմոթէոս Բ. – *Գլ. 324բ: Թուղթ 324բ-9բ:*

15. Առ Տիտոս – *Գլ. 330ա: Թուղթ 330ա-3բ:*

16. Առ Փիլիմոն – Գլ. 333բ: *Թուղթ 333բ-5ա:*

– Վերնագիր, թելադրութիւն, նաւարկութիւն՝ *335ա-6ա:*

Ծնթ. թ. 9-10, 123-62, 173, 329-31, 336-7 հետագայի յաւելում՝ լրացնելով բնագրի պակաս հատուածները:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Յա Ջվշտացեալ եւ զեղկելի գրիչս Յո[վ]աննէս *ազաչեմ յիշել ի Տէր Յիսուս, եւ զծնաւղսն իմ [հ]ա[ն[գուցեալ, եւ զեղբայրն իմ զՍտեփաննոս՝ զամենիմաստ գիտողն Հին եւ Նոր կտակարանաց /// զի [նա] հա[նգ]եաւ ի Տէր, եւ ինձ տրտմութիւն մն[ա]ց զի չուս///:*

103ա Յիշեա՛ զգրողս ի Տէր (նման՝ 122ա, 211ա, 217ա, 222ա, 232բ, 247ա, 253աբ, 268ա, 324ա):

*278բ Ջ*Յովաննէս *գրիչ ազաչեմ յիշել (նման՝ 253բ):*

291բ Ջեղկելի եւ զտարակուսեալ գրիչս Յովաննէս *ազաչեմ յիշել ի Տէր Աստուած, եւ զծնաւղսն իմ գնացեալն:*

Տե՛ս ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 651, Հմր 825:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *163ա (ԺԵ. դ., բոլորգիր) Ջստացող այսմ Աստուածաշունչ մատենիս զԲարսեղ ապայշնորհ եւ տկարամիտ գրոց աշակերտն յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:*

2. *163ա (1664 թ., նոտրգիր,) Մ՛հ, մեծ է անկանել ի ձեռս. թվին հազար հարիւր ԺԴ.ն (1664). ա՛հ:*

3. *163ա (1766-70 թ., նոտրգիր,) Թվին ՌՄԺԵ. (1766) Ապրիլի: Ի ՌՄԺԹ. (1770) թովին եղեւ պատերազմ սաստիկ յունաց ընդ հագարացուց:*

4. *1բ (ԺՀ. դ. նոտրգիր) Այս գիրք<ը>ս տիրացու* Գեորգին *է, բարով վայելէ ի Տէրն ուրախութեանն. ամէն:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *10ա, 26ա, 74ա, 87ա, 139ա, 164ա, 187ա, 211ա մանուշակագոյն թանաքով երկգիծ բոլորակ՝* «ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ» *եւ արաբատառ՝* «ՄԱԿՈՒԻ ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ», *կենտրոնում՝ եկեղեցի, որի տակ՝* «1901» :

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած սպիտակ թղթին՝«Մեկնութիւն եսայեայ եւ Պ[ողոսի», վարդագոյն թղթին՝ «3460», Ա. տախտակին սոնձած թղթին՝ «Թ[ադէի] առաք[ելոյ] վ[անք]», «ԺԳ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «62/3460», 1ա՝ «34»:*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, մասն Բ., 1878-1898, Վաղարշապատ, 1900, էջ 53, Հմր 106:

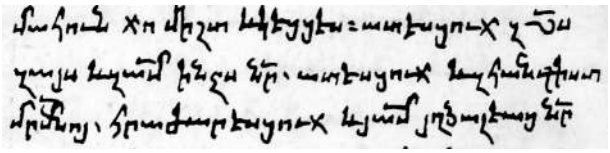
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «Հանապազ զքեզ գովեմ, ես մեղաւոր եւ ես մեղաւոր եւ անարժան Աստուած ծառա տիրացու Միքաէլս հանան գրեցի»: «Յիշատակ է այս գիրքս տիրացու Միքաելին: Ես գրչափորց արարիս, գրչափոր արիս ես տիրացու Միքաէ[լի]ն Աստուա՞ծ»: 1բ՝ «ծան ասան (՞) ես տիրա, զգոն այսօրիկ օրհնեսցէ: ես տիրացու Պետրոս գրչափորց արարի, ասեցի թէ /// էս նի(՞)լավա(՞) ի տապանին բաստոմվք ոքի (՞)», «հանապազ», «ես անելի»:162բ՝ «ի-ղ, գ դ խ», «ստացող այսմ Աստուածաշունչ յիշէ. ամէն, ի ի այսմ Աստուածաշունչ», 336ա՝ «94 տարի, որ այս գիրքս տիպեալ է»: «Այլ դու իմ այց արա ինձ ծա»: «Գտեալ զիս ի յակնակապիճս Յորդանանու: Թաց է զգարշապարս իմ ոչ լուացի, քանզի անդեր բուեալ վիշապն ահագնատեսիլ: Վասն որոյ անտի դարձայ յոյժ փունաւնակի: |336բ| Ի լեռնացեալ կոհակ /// (3 տառ) եւ ի սաստկացեալ ալեաց զերծոյ զիս Տէր ///»: 336բ՝ «Ի տունս հայուկ առուծեալ ու զարմ ձաղ արձակած (՞) մահեղ ահր (՞) մեհ՞ի /// ասուց /// զամպարարափայլ լուսով լցեալ աձուձմ, աձմ (՞) ոսկէ ուսամբիք եղբա ի»: «Ես գըտի ասացեր, զոր սիրէր անձն իմ խանդակաթ սիրով Աստուծո Յիսուս ասեալ Տէր այց ի տուն, յղացողին զիս, որ ծնաւ անճառաբար զիս Տէրս Քրիստոս: |337ա| Տէր արար զքեզ եւ պատրաստեաց ճե (՞) հաստատեաց յարգանտէ մաքրեցելոյն չէ ինչ պիտոյ քանզի մաքրեալի: Իսկ ազտեղին ի տեղի ջուր, զի մաքրեցի: Տեսեալ զքեզ պահապանքըն (՞) հարց արարին քեզ, ետուր պատասխան հոգի իմ Յիսուս, խնդրեմ զսիրելին իմ, զհարան հրաշագեղ, զի միացոյց ընդ նմայ: Ես տէրս Յիսուս, սիրով խոնարհեալ քո փեսայդ երկնաւոր, ի սէր հարսին քո քաղցրիկ դեմ պճնազարդ զգեստիւք յոյ[ժ] փայլեցուցեր, միացար ընդ նմա քաղցրիկ, աստուածդ իմ Յիսուս: Ուրախասցի դատերք պարուց ///յրուխեան, զի լուան զձայն քո անու/// (3 տառ) հրաշականհ, Աստուածդ իմ Յիսուս առեալ ելեր զհարսն ի յառագաստէն, ցուցեր պահապանացն զցանկալին կոյս»: 337բ՝ «Ի քեն հ ինց զարհուրեց[ի]ն ///ընիչ ահաւոր քո չարչարանս ի խաչին»: «Եւ (՞) բոտապ աչիբաստա մմփ (՞): Ես՝ Գրիգորըս, գրեցի թվին ՌՄՁԶ. (1837) պայրւոն Սայրխուշ»: «Յա[ն]կացեալ գեղոյ քոյ եւ գտի զքեզ ///(3-4 տառ)րտէ, զի խնկոց: Մհ իմ նազելի ///(2 տառ)եցի զմուռըս եւ անոյշ հալվես, բուրեա ցիս զհոտ քո, քաղցրանուն Յիսուս: Եւղ թափեալ անուն քո վիպեաց Սողոմոն, տէր իմ հրաշալի ու///ուիչն ասաց Տէր իմ, Տէ՛ր իմ հրաշալիան օծ/// (2 տառ) դու զքեւ (՞) առեցեալդ մար/// հեղ յիս զքո շնորհդ, հոտ անոյշ Քրիստոս»:*

3461
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԹՈՒԱԹ ՌՃԺԱ. – 1662

ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս Բաբերդացի երէց:

ԹԵՐԹ՝ 427+1 (կրկն.՝ թ. 106. հետագայի էջակալում՝ 2-79, որ է՝ 2բ-41ա): ՊՐԱԿ՝ 16+Ա.-ԻԶ×14 (Գ-ԺԱ 16, ԻԶ 18)+2 (Ա՝ 14, Բ՝ 12): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւով սահմանագծուած (11×8): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 300ա): ՏՈՂ՝ 18: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն ճնշագծերով կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կանաչ մետաս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 300ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, սեւ:

ՊԱՏԱՒՈՒԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Ճաշոց (յունարէն), Զորորդ շաբաթի կիրակիի ընթերցուածներ Մատթէոսի, Ղուկասու եւ Յովհաննու Աւետարաններից: ԺԳ. դ.: ԱԲ+ԳԴ՝ ստացուած մէկական թերթի ընդլայնակի ծալումով եւ ընդերկայնակի եզրահատումով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 20×14. երկսիւն (Ա-Բբ՝ 10,6×14,2, Աբ-Բա՝ 10×13, Գա-Դբ՝ 20×12, Գբ-Դա՝ 18×13). նմուշ՝ Գբ. տող՝ ԱԲ՝ 11, ԳԴ՝ 22 (սկզբնական վիճակը՝ 40×30. բառասիւն (30×20). տող՝ 50): Խորագրերը՝ կարմրով: ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ՝ Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ Ա.ա:



Նմուշ Գբ

Տե՛ս Chetanian R. Varteni, Catalogue des fragments et manuscrits grecs du Matenadaran d’Erevan Brepols, 2008, էջ 137-139:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1970ականներին. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, փեղկերի արտ. անկիւնների կաշին ընկած, երեւում է միջուկ-տախտակը. դոնակը, երկուական կապիչներն ու գամերն ընկած, երեւում են կապիչների հիմքերը. մէջքի կաշին ճաճճած, պատռուած. աստառը, լուսանցակողերը գունաթափուած. պտոկ-պիպ-ները կծկուած, թերթերին, պտոկ-պիպ-ներին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր, որոշ թերթեր խոնաւութիւնից գունափոխուած. թերթերի եւ պտոկ-պիպ-ների թափուած եւ մաշուած հատուածները նորոգման ժամանակ լրացուած սպիտակ կիսաթափանցիկ եւ դեղնաւուն թղթերով. թ. 1-4, 40-4, 75՝ ցեցի անցքեր. 1ա-4բ՝ ժանգի հետքեր. թ. 215, 231, 270 եւ այլուր՝ արտ. լս. եզրերին սպիտակ թելով կարած թղթէ էջանշան-թերթիկներ. թ. 428՝ տեղադրուած Գ-Դ պտոկ-պիպ-ների միջեւ. թ. 5, 155, 326՝ մասամբ պատռուած. թ. 23-4՝ հիմքից մասամբ անջատ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1բ-19ա* [Պատմութիւն] Սուրբ Խաչին Հացու[նեաց] եւ այլ բազում բաներ թագաւորաց /// Վարդ Պատրկին եւ Մահմետին – *[եւ եղեւ ետ թագաւորե]լոյն Մօրկայ, արքային Հոռոմոց, քանզի նա առեալ էր զափրան... եւ էր թվականն ՃՔ. (653), եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս «Աւարատ», 1888/է, էջ 399-404, որից վերահրատ. է՝ Աւարատի ժառանգութիւնը. Թ. «Աւարատ»ի բնագիրները, հտ. Ա., պատր. Ս. Նահապետեան, դասակարգումը, խմբ. եւ առաջաբանը Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2016, էջ 53-55:

Բ. *19բ-43ա* Պատմութիւն եւ գովասանութիւն Լուսաւորչին, պատմագրաբար՝ Առաքել վարդապետէն [Բաղիշեցւոյ]

ա. *19բ-21ա* [Ոտանաւոր սահմանեալ վասն մանկանց եկեղեցոյ] – *Աւրհնեալ Հայրն երկնաւոր, լոյսն անճառական, / գովեալ Որդին Աստուած՝ ծընունդ իսկական... լուսաւորիչ լինել ազգիս խաւարեալ:*

բ. *21ա-3ա* Յաղագս սնընդեան Տրդատայ եւ բաջութեան նորին եւ թագաւորել Հայոց եւ եկեալ առ նա Գրիգոր – *Այլեւ զՏրդատ՝ որդի Մեծին Խոսրովի... զպատճառն փրկու[թեան] Հայաստան երկրի:*

գ. *23ա-8ա* Սկիզբն չարչարանաց սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին – *Ասաց կապել ըզնա որմն ապարանից... զհայր քո սպան<ն> եալ եւ ըզտունս Հայոց մեծաց խաւարեցուցեալ:*

դ. *28ա-9բ* Ջսուրբն Գրիգոր ի վիրապն արկին – *Վըճիռ մահու հատին ի վերա նորին... յօրըն հացմ արկանէր ի խոր վիրապին:*

ե. *30աբ* Հրեշտակ եկին առ Լուսաւորիչն ի խոր վիրապին – *Յորժամ զԳրիգոր արկին ի խոր վիրապին... հրեշտակըն ծանոյց ի խոր վիրապին:*

զ. *31ա-3ա* Վասն գալստեան Հռիփսիմեանց, կուսանաց ի մեծն Հռովմայ. տումբ Ճ. (100) – *Արդ, մինչ սուրբըն Գրիգոր ի վիրապին կայր... հօրըն լուսոյ հարսնացուցանէր:*

է. *33ա-5ա* Վասն նահատակութեան Հռիփսիմեանցն եւ խոզ դառնալոյ արեային Տրդատայ – *Յայն-*

ժամ Տրդատ արքային բարկութեամբ լըցեալ... հրաման շինել տաճար քարեղէն:

ը. *35ա-6ա* Վասն բժշկութեան արեային Տրդատայ ի խոզութենէն – *Մինչեւ աւուրս Կ. (60) Գրիգոր քարոզէր... սրբոյ Լուսաւորչին զայն պարգեւ շնորհէր:*

թ. *36ա-7ա* Վասն բերելոյ զնշխար Սուրբ Կարապետին – *Առեալ զՍուրբն Գրիգոր իշխանքն եւ գային... եւ ինքնին ծածկեցաւ գանձն աստուածային:*

ժ. *37ա-8ա* Յաղագս շինութեան Սուրբ Կարապետին եւ մկրտութեան Մեծին Տրդատայ եւ հայոց ազգին – *Արդ, մինչ զեկեղեցիս անդէն հիմնարկեաց... հարիւրաւոր զարդիւնս ըշտեմարանեաց:*

ժա. *38բ-9բ* Գնալ Լուսաւորչին եւ Տրդատայ ի մեծն Հռոմ – *Արդ մինչ երկիրս Հայոց լուսաւորեցան... պատճառ նոցա սրբութեանն, ազատութիւն կըրից յաղթից մարմնական:*

ժբ. *39բ-41բ* Սպանանել զվիշապն եւ զմիեղջերին Մեծին Տրդատայ – *Միեղջեր մի կայր ի յայն աշխարհին... զի էր նա զօրացեալ ի հոգւոյն շնորհաց:*

ժգ. *41բ-3ա* Յաղագս մահուան Սուրբ Գրիգորի եւ գիւտ նշխարաց – *Ի լեառըն Սեպուհոյ Գրիգոր աղօթէր... անդ, ուր մայրաքաղաք թագաւորին էր:*

– *43ա* [Յիշատակարան հեղինակի] – *Ես՝* Առաքել *մեղօք լըցեալ բազմահուն, / որ գովեցի զհոգւոց մարդկան լուսատուն, / զձեզ աղաչեմ լալով յոյժ աղերսագոյն / խնդրել մեղաց իմոց Տեառնէ զթողութիւն:*

Տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի, աշխ. Ա.Պազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 37-38:

Գ. *43ա* [Յիշատակարանք]

ա. *43ա* Աղբրի վրայ գրելու յիշատակարան – Աղբիւրս, որ է ջըրոց բխման, / Յորդանանու է սայ նըման / կամ Դ. գետոցն յադենական / արբուցանող զամենեսեան: / Կանգնեալ ըզսայ հոգոյ հնծան, / պարոն ֆլան ծընօղացն յիշման, / նայ եւ սեռից զարմից լըրման / թվին հայոց ՌՃ. եւ մետասնեակ (1662):

բ. *43ա* Գաւաթի (արտ. լս.) – Գաւաթս անպակ գինով ի լի, / անուշ լինի զսայ խմողի, / 'ի վայելումն այս ֆլանի, / թվին Ռ. եւ Կ. (1611): Այս անուն մարդըս Թոխաթցի, / ըզսայս գաւաթըս կազմել տվի, / 'դուստր եւ որդոցս ամենայնի, / թվին Ռ. եւ Ճ.ի (1651):

գ. *43ա* Գաւաթի (արտ. լս.) – *Բաժակս գինով ուրախ արար, / քիչ խըմօղին է սայ հալալ, / Ալէքսանոսն ըզսայ արար / դուստր եւ որդոց զարմից համար: / Այս գաւաթս է գեղեցիկ, / Մէջն է [լ]ցած անուշ գինիկ, / Առ դու ի քո[ւմ] ///ինդ / զինքն խըմէ խիստ անուշիկ:*

Դ. 1. *43բ-4բ* Վասն այր եւ կնոջ, թէ ո՞վ յառաջ մեռանի – *Կա՛լ զերկոսին անունն, որ աւազանէն դրած է... տուր ի դիմացի տներն մէկ մէկ գիտ եւ կարդա՛յ:*

Ծնթ. Ունի աղիւսակներ. 43բ՝ բոլորակ, 44ա՝ խորանաձեւ, 44բ՝ հինգ բոլորակ:

ե. *45ա-7բ* [Լուծում – կաֆա. ձեռ. 1558, 389ա] – ա. *Զայս հողդ, որ յաքիս ունիս ու գաղտուկ կուգես որ պահես... բ. Հոգի ի յաքիս միջին... գ. Թուրք սաման կասէ նորա... դ. Զբամբակս, որ յաքիս ունիս... ե. Ասեմ, թէ լըսես, եղբա՛յր... զ. Զայտ, որ ի յաքիս ունիս... 45բ է. Դու փերթ մի շորիկ ունիս... ը. Բանիկ մի ասել կամիմ... թ. Արդ, որ ի ձեռինս ունիս... ժ. Զայդ քարս, որ ի յաւիտ ունիս... ժա. Բանիկ մի ասել կամիմ... ժբ. Հետ ապրշումիս, եղբա՛յր... 46ա ժգ. Զայդ իրդ, որ յափիս ունիս... ժդ. Ճոթիկ մի դու թուխս ունիս... ժե. Ես ասեմ, թէ ինչ ունիս... ժզ. Հարցուկ դու ընդէր լինիս... ժէ. Դու քաղցած չէր կու կենաս... ժը. Ես բան մի ասել կամիմ... 46բ ժթ. Այս աստուրիս վերայ... ի. Զայս իրդդ, որ յափիդ ունիս... իա. Զոր գաղտուկ պահես չինէն... իբ. Ինչ որ յափիտ մէջն ունիս... իգ. Ոսկին, որ յափիս ունիր... իդ. Թէ ապաշխարանք կուգես... 47ա իե. Բանիկ մի դիժար ունիս... իզ. Ինչու՞ զայդ ի ձեռդ կառնուս... իէ. Ի յափիս մէջն քո կայ... իը. Բանիկ մի ունիս յափիս իթ. Խոտէ ի յայս քո ձեռացդ... լ. Մատանիս ի յափդ ունիս... 47բ լա. Զայդ իրդդ, որ պահել չանաս...*

Զ. *47բ* Հռոմի ամիսք են այսոքիկ – *Յունվար՝ Կալօնդար... Դեկտեմբեր՝ Այիօրիտ:*

է. *48ա-66ա* Պատմութիւն Յովսիմոսի՝ յորժամ խոռհեցաւ եւ զմտաւ էած երթալ յերկիրն երանելեաց – *Երանելին Յովսիմոս յաղօթս եկաց առ Տէր եւ ասէ... նորա ծառք ամբրաւենի՝ ի վկայութիւն բարի գործոց նորա, ի փառս ամենասուրբ երրորդութեանն. յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Ը. *66ա-87բ* Ապաշխարութիւն Ադամա՝ նախահօր մերոյ – *Եւ եղեւ յելանելն ի դրախտէ անտի եւ էլ հանդերձ կենաւն իւրով ի դուրս... զայս իբրեւ ասաց հրեշտակն առ Մէթա եւ վերացաւ յերկինս. փառաւորելով զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ զՀոգին, այժմ եւ՚՚:*

Թ. *87բ-104ա* Ե. Թ[ու]խ[թ] սիրոյ եւ միաբանութեան մերոյ կա[յ]սերն Կոստանդիանոսի եւ սուրբ պապոյն Սեղբեստրոսի եւ [Տրդա]տայ Հայոց արեայի եւ արբոյն [Գ]րիգորի հայոց Լուսաւորչին – *Կամօք եւ ողորմութեամբ համագոյ Սուրբ երրորդութեանն՝ Հօր անհասի եւ անիմանալի եւ Որդոյ Միածնի Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... աւանդեցաք ի ձեռն աստենադպրին հայոց արքային մեծի իմաստնոյն Ագաթանկեղոսի ի փառս Աստուծոյ, որ է աւրնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Դաշանց թուղթ, Վենետիկ, 1695:

Ժ. *104ա-10ա* Զ. Խրատ ըզգուշութեան, զոր տացէ հաճանայն հանդերձելոցն պսակ առնուլ կանխաւ. եւ դարձեալ ի ժամ հարսանեացն եւ եթէ ոչ, ընթեռնու զվարոզս եւ զգուշացուցանէ, իմն տացէ զվրէժս անձանց նոցա յաւուրն դատաստանին, զոր դատի Աստուած – *Գիտասջի՛ք, որդեա՛կք, որ հանդերձեալ էք կապիլ ընդ միմեանս, լծով օրինաւոր ամուսնութեան...*

հանդերձելոց բարեացն արժանի լիջիք հասանել ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:

ԺԱ. *110ա-341բ* [Ի Հարանց վարուց]

Ծնթ. Տե՛ս Վարք հարանց, հտ. Ա., Բ., Վենետիկ, 1855. մանրամասները «ՎՀ» համաոստումով՝ բնագրերի վերջում:

1. *110աբ* Ի Հարանց վարուց. Վասն հնազանդութեան – *եւ վասն Հօրն Յոհաննու Կարճահասակին պատմէին մեզ... նման հրեշտակի գիտէ առնել գմարդ:*

2. *110բ-1բ* Յաղագս գրեանցն Սողոմոնի – *երանելին եփրեմ ասէ այսպէս՝ եթէ Սողոմոն Իմաստունն չետ մեղացն... թէ իցէ նորա, եւ այս է ուղեղն:*

3. *112ա-29բ* Երանելոյն Յակոբայ Սրճոյ եպիսկոպոսի ասացեալ՝ Յաղագս Անտիոքա, թէ որպէս մտին անդ առաքեալքն Տեառն՝ աշակերտել զնոսա յանուն Յիսուսի – *լուսով բանիւք գամ առ քեզ, Որդի՛ Աստուծոյ... աւրհնեալ է Աստուած, որ չամօթ արար զքշնամին եւ ուրախ արար զծառայս իւր. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

4. *129բ-73ա* Խրատ սուրբ հարցն ամենեցուն վասն զգուշանալոյ մեզ ի պատերազմաց պոռնկութեան – *եղբայր ոմն եհարց ցհայրն Դանիէլ եւ ասէ... որք համբերենն սրբութեամբ եւ նեղին առցեն զպսակն վայելչացեալ: (ՎՀ. Ա, էջ 680-704):*

5. *173ա-6բ* Նեղոսի սուրբ հօրն յաղագս պոռնկական խորհրդոց – *Զգաստութիւն ծնանի զժուժկալութիւն, իսկ որովայնամոլութիւն է մայր զեխութեան... պոռնկական պատերազմին տո՛ւք չաղթութիւն ծուլիս անձին գոնէ լրմամբ գծոց չարին (ՎՀ. Բ, էջ 644-647):*

6. *176բ-90բ* Վասն անընչութեան եւ ոչ ագահելոյ ստացուածոց եւ ոչ այլոց առաքինութեանց իւրաքանչիւր՝ խրատ սրբոց հարցն – *Հրաժարեալ ոմն եղբայր ի չաշխարհէ... դու ամենեւին մերկութեամբ ոչ ամաչես եւ զնա բամբասես, նոյպիսի է, զոր ասեպ (ՎՀ, Ա, էջ 705-722):*

7. *190բ-1ա* Վասն զղջութեան – *Արդ, ոմն, որ աւազակաց էր, զղջացեալ եկն առ ծեր ոմն մեծ... դու թողցես զչանցանս մեղաց իմոց, Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ իմ, եւ քեզ վայել է փառք:*

8. *191բ-216ա* Վասն արիութեան եւ համբերութեան – *Գնացին երբեմն եղբարք առ հայրն Անտոնիոս եւ ասեն... կեցին երկոքեանն ի ժուժկալութենէ բարի եղբօրն այն (ՎՀ, Բ, էջ 5-53):*

9. *216ա-24ա* Ոչ է պարտ առնել ինչ ի ցոյցս մարդկան – *եմուտ ծերն Դանիէլ ի քաղաքն եմոյի եւ ասէ ցաշակերտ իւր... ծանոյց զինքն նոցա աղքատն այն ծեր Տէր եւ Փրկիչն Յիսուս Քրիստոս, որում ամենայն փառք եւ կարողութիւն եւ զօրութիւն եւ աւրհնութիւն վայել է այժմ եւ միշտ" (ՎՀ, Բ, էջ 55-74):*

10. *224ա-31բ* Զգուշանալ մեզ ի դատելոյ եւ բամբասելոյ զեղբարս – *Պատահեաց երբեմն փորձութիւն եղբօրն եղիայի... եւ եղեւ ինքն գլուխ մեր ամենեցուն, որում փառք, պատիւ յաւիտեանս:*

11. *231բ-50բ* Վասն աստուածային դատաստանաց եւ ընտրելոյ զբարին ի չարէն – *Ասաց հայրն Անտոնիոս՝ Բազումք ճշնեցին զմարմինս իւրեանց... զերծանել յաւուր չարի ի բերանոյ վիշապին այնմ, որ անյագաբար կլանել ջանայ զամենեսեան:*

12. *250բ-2բ* Վասն բարձրամիտ անապատականին – *Պատմեացն մեծ եւ սուրբ հայրն Անտոնիոս... ով եղբայր, որ ունիցի ամբարտաւանութիւն, ոչ է նա Աստուծոյ եւ ոչ տեսցէ զնա (ՎՀ, Ա, էջ 338-339):*

13. *252բ-3բ* ստ. լս. Վասն անդադար աղօթելոյ – *Ջհայրն Մակարիոս հարցին ոմանք, եթէ որպէս պարտ է մեզ աղօթել... եկ ի միտս իւր եւ զգաստացեալ յայնմ օրէ եղեւ այր ընտիր ճգնազգեաց (ՎՀ, Բ, էջ 211-7):*

14. *253բ-62ա* ստ. լս. Վասն օտարասիրութեան – *Ասաց երանելին եպիփան՝ եթէ դիւրաւ վաճառէ Աստուած զառողջութիւն... ի ձեռն աղքատասիրին այն մեծի ծերոյն սրբոյ եւ ողորմածին (ՎՀ, Բ, էջ 218-250):*

15. *262ա-70բ* ստ. լս. Վասն սիրելոյ զԱստուած եւ զընկեր – *Ասէր հայրն Աղաթոն, եթէ կարողութիւն էր... իսկ եղբայրն չաւել ի ճգնութիւնս եւ եղեւ հաճոյ Աստուծոյ:*

16. *270բ-89բ* ստ. լս. Վասն հոգետես հարցն – *Էր ոմն ծեր ի մեծանուն ծերոց... հասին առ անձկալին եւ երանելիք եղեն:*

17. *289բ-94ա* ստ. լս. Վասն խաղաղավարութեան սուրբ հարցն – *Երկուք ոմանք ի հարցն, աղաչէին զԱստուած... եւ ոչ միոյ որսորդի աշխարհականէ չափ գործեցեր:*

18. *294ա-5ա* Պատմութիւն վասն Պօղոս Լուստրացւոյ – *Պօղոս ոմն ի Լուստրիոյ, որ էր պատուով ի Լուստրինոս... սիրեն զնա բոլորով սրտիւ չայսմ եւ առ չապայն (ՎՀ, Ա, էջ 323-324):*

19. *295ա-300ա* Վասն սաքնչելեացն, որ չԱնտիոք ի վանս կուսանացն, որ եղեն – *Պատմեաց մեզ ոմն ի հարանցն, որ բնակեալ էր ի Տորոս... եւ ցրուեցան եւ ցրուին ի քէն:*

20. *300ա-13բ* Բանք սուրբ հարցն չաղագս զղջութեան եւ խաղցր արտասուաց – *Ասաց հայրն Անտոնէ. Առաջի աչաց կալցես միշտ զերկիւղն... գտցես դու անդ զհանգիստ եւ զկեանս չաւիտենից (ՎՀ, Ա, էջ 519, 564):*

21. *314ա-26ա* Վասն պահոց – *Ելին երբեմն եղբարք առ հայրն Անտոնիոս ի Սկոյ... տուր ինձ նոքօք զցանկալին սանձել ըզկիրս որովայնին (ՎՀ, Ա, էջ 564-596):*

22. *326աբ* Զղջութեան խվեր մոլորելոյ – *Պատմեաց ոմն ի հարանց, եթէ Աղտնիկէ էր վանք կուսանաց... չինչ անկանելոց եմք, ոչ գիտեմք ուր գնամքն:*

23. *327ա-41բ* ստ. լս. Վասն կատարեալ առաքինութեանց – *Պատմէր մեզ հայրն չեսայիաս վասն հօրն*

Մակարա եւ ասէր... ընդ ունայն լիցին վիշտք եւ ջանք ձեր ամ: (ՎՀ, Ա. էջ 397ա-400բ):

– *335բ-6բ* Վաբ Աբսենի ճգնաւորի – *երանելի հայրն Աբսենիոս էր իշխան եւ նախարար... եւ յորժամ հանգեաւ՝ էր ամաց ճ. եւ Ը.ից (108) ի փառս Քրիստոսի:*

– *336բ-9ա* Ջղջութեան երիտասարդին, որ զմեռելոց պատանիսն գողանայր – *Ծեր ոմն, որոյ անունն էր Յոհաննէս... մեծապէս գոհանալով զԱստուծոյ՝ կատարեցաւ (ՎՀ, Ա, էջ 413-492):*

ԺԲ. *342ա-58բ* Տեսիլ սուրբ հայրապետին Ներսէսի, զոր ետես յաղագս ազգին նետողաց տիրելո ամենայն աշխարհի եւ աջողելոյ նոցա մինչեւ իսպառ. Աստուած ազատէ ի փորձութենէ [Մեսրոպայ Վայոցձորեցւոյ Պատմութիւն Սրբոյն Ներսէսի Հայրապետին հայոց. ձեռ. 1458, 193բ-228բ] – *Իբրեւ արբոյց Պապ արքա Հայոց զբաժակ մահու հայրապետին Ներսէսի... եւ բաժին ամենայն հաւատացելոց արքայութեան իւրում ի Քրիստոս Յիսուս՝ ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Կատարեցաւ պատմութիւն սուրբ հայրապետին մերոյ Ներսէսի ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Պատմութիւն վարուց եւ մահուան երանելի առն Աստուծոյ սրբոյն Մեծին Ներսէսի, Կ. Պոլիս, 1737, էջ ճլդ-ճճ: Համառօտ ցուցակում (հտ. Ա., 1965, էջ 1017) ներկայացուած է «Տեսիլ Ներսիսի» անուռոյ ձեւով, ուստի ձեռագիրս նկատուած եւ արտայայտուած չէ հետեւեալում՝ Մեսրոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն սրբոյն Ներսիսի հայոց հայրապետի, աշխ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԱ., Ժ. դ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2010, էջ 638-664:

ԺԳ. *359ա-78բ* [Ներսիսի Լամբրոնացւոյ Խորհրդածութիւնք ի կարգս եկեղեցւոյ]

ա. *359ա-76բ* Ներսէսի Լամբրունեցւոյ ընդ բնութեամբ աւրինակաց հաստատութիւն հարցն աւանդութեանց, որ սահմանեցին յամենայն տեղիս Քրիստոնէից նստել եպիսկոպոսաց ի Քաղաս եւ ոչ թէ ի վանս, ընդ որ եւ վասն պատարագի ընդ դիմադրութեանց պատասխանի – *Պարզաբար որպէս կարծեմ եդ առաջի բանս զբացատրութիւն... եւ զՀօր նորա Հոգւովն Սրբով, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

բ. *376բ-7բ* Զի՞նչ նշանակէ անուանել զպատարագն խորհուրդ – *Խորհուրդ ի մարմնականս սովոր եմք կոչել զժամանակն, յոր թագաւորն զիշխանակիցսն առանձինն առնու... պահեմք եւ զհաճոյսն առաջի նորա առնեմք:*

գ. *377բ-8բ* Զի՞նչ յայտ առնէ անուանելն զայս խորհուրդ պատարագ – *Պատարագն հաշտութեան նուէր է ի ծառայէ Տեառնն... հաւատասցուք քաւութիւն լինել զնոյն մեղաց մերոց, այլեւ ամենայն աշխարհի, որպէս ասացաւ:*

Համմտ.՝ Սրբոյն Ներսէսի Լամբրոնացւոյ Տարսոնի եպիսկոպոսի Խորհրդածութիւնք ի կարգս եկեղեցւոյ եւ մեկնութիւն խորհրդոց պատարագին, Վենետիկ, 1847:

ԺԴ. *378բ-84բ* [Յոհաննու Երզնկացւոյ (մականուն՝ Պլուզ) Մեկնութիւն պատարագի]

ա. *378բ-80ա* Տեառն Ներսէսի ասացեալ, զոր Յոհաննէս Պլուզն ե[ր]զնկացի վարդապետն համառօտեց, մեկնութիւն խորհրդոց սուրբ պատարագին – *Գրէ աստուածայինն Սողոմոն՝ ժամ եւ ժամանակ է ամենայն իրի... հաճելի իցէ ձեզ Տեառն շնորհէ եւ թէ ոչ, նոյնպէս շնորհ անպարտաւ մնացից ի պատահելոցդ:*

բ. *380ա-3բ* Տեսութիւն, թէ ինչ խորհուրդ է, որ ամենայն աւր պատարագեմք զՔրիստոս, եւ զի ոչ միայն կենդանեաց, այլ եւ ի մեռելոց փրկութիւն, եւ դարձեալ, թէ որոց մեռելոց իցէ պատարագս փրկութիւն եւ որոց՝ ոչ, այլ եւ զընծայս պատարագին յորոց եւ կամ որպիսի – *Արդ, զայս նախ պարտ է գիտել, թէ զիարդ ամենայն աւուր հրաման ընկալաք... արտաքս ընկեցիկ լինիցի աստուածային գաւթէ:*

գ. *383բ-4բ* Յաղագս՝ թէ ոչ է աւրինակ հացն եւ բաժակն մարմնոյ եւ արեանն Քրիստոսի, այլ ճշմարիտ մարմին եւ արիւն է Քրիստոսի, յորս թէ ոչ նուազի շնորհիցն, յաղագս անարժան մատուցօղի – *Տէրն մեր Աստուած Յիսուս Քրիստոս, յորժամ էջն յարգանդ կուսին Աստուածածնին... ոչ աստուածանայր հացն եւ բաժակն յայնժամ զիարդ (չշարունակած):*

ԺԵ. *385ա-90ա* Մխիթարութիւն եւ յուսադրութիւն ննջեցելոց. մահ արդարոց բարի է եւ խնդալի ընդ բազում եղանակի, որպէս մարգարէն ասէ՝ Պատուական է առաջի Տեառն մահ սրբոց իւրոց. ո՛՛ Տէ՛՛ր, ես ծառայ – *Առաջին ըստ վճարման պարտուց, զի ամենայն ոք, որ պարտական լինի, տրտմի... զայսպիսի սգոյ օր եւ զտրտմութեան ձեզ եւ ամենայն քրիստոնէից, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԶ. *390ա-1բ* Վասն պէսպէս մահուան. մահ բնական, զնախախնամական, զպատահական, զպատուհասական – *Բնական մահն այն է, որ մարդ ծերանայ... փրկեսցէ զամենայն հաւատացեալսն անուան իւրոյ յամենայն փորձանաց հոգոյ եւ մարմնոյ. ամէն:*

ԺԷ. *391բ-2ա* [Հաստատութիւն երկրի] – *երկիրս հաստատեալ է ի վերայ թանձր հողմոյ... աստի մինչեւ ի հաստատութիւնն լ. (30) տարու ճանապարհ է:*

ԺԸ. *392բ-6բ* Յորդորակ յետ խաւոզի եւ ողբոյ – *Եւ արդ երանելի ուրեմն են առաքեալքն եւ մարգարէքն... արիութեամբ ընդդէմ ներհակաց եւ թշնամեաց խաչին Քրիստոսի:*

ԺԹ. *396բ* [Յաղագս Անանիայ՝ մաւրն Աստուածածնի] – *Մայր Աստուածածնին Աննայս այս Գ. այրս էառ... ի նմանէ ծնան Բ. որդի՝ զՅովհաննէս աւետարանիչն եւ զՅակոբոս Մեծն:*

Ի. *397ա-400բ* ստ. լս. Վասն կատարեալ առաքի-

նութեան – *Ծեր ոմն բնակէր յանապատն ի Սկիտէ. եւ գնաց Աղէքսանդրիայ... կարիցէ կեցուցանել զանձն իւր, մեծ կոչեսցի յարքայութեան Աստուծոյ:*

ԻԱ. *401աբ* [Վասն զղջութեան եւ արտասուաց] – *Եղբայր ոմն բնակէր ի լերինն Զիմենեաց... եւ աստի մահուամբ եւ գնաց առ կենսատուն Քրիստոս՝ յոյսն ամենեցուն (Վ2, հտ. Ա, էջ 549-550):*

ԻԲ. *402ա-15ա* [Բանք Անանիայի Շիրակացւոյ]

1. *402ա-407բ* Անանիայի յաղագս կատարման համարողութեան եւ կերպից հարցման – *Զամենայն ասաց իմաստուն թէպէտ եւ սակաւ ի բազմաց... Ա. Հարցումն. Այսպէս լըւայ ի Հօրէ իմէ... ԻԴ. Հարցումն. երեք աւազանք էին ի քաղաքին աթենացւոց... Ա. Լուծումն. Յառաջ քան զկոտորածին... ԻԴ. Լուծումն. Զոգախառնեալ ագուգայքն լնուն զաւազանսն ի Դ., Զ., ԺԶ. (16), ԺԸ. (18) մասն ժամուն:*

2. *407բ-9ա* Գրեմ ձեզ եւ խրախճականս, յորժամ ի կերակուրս եւ յըմպելիս զուարճանայք եւ կամիք խօսել բանս զուարճացուցիչս եւ ծիծաղականս

ա. *407բ-8ա* Խրախճական առաջին – *Ասասջիր ցընկերն քո, թէ՝ կարող եմ գիտել յորում ժամու դու կամիցիս ուտել ճաշ... եթէ անհնար է միոյ ժամու բաւել ի հարիւր նըւագ:*

բ. *408ա* Խրախճանիք երկրորդ – *Ասասջիր ց[ը]նկերն քո, եթէ՝ երբեմն ի խրախութեան մերում ետես պատանի մի պարսիկ... ոչն քեզ է ուրախ լինի:*

գ. *408աբ* Խրախճականիք երրորդ – *Ասիցես ց[ը]նկերն քո՝ Ե՛րթ, գնեա՛ աղաւնի... միով աւելի լինին գինք աղաւնեացն եւ ասասջիր նմայ:*

դ. *408բ* Խրախճական չորրորդ – *Ասասջիր ց[ը]նկերն քո, եթէ՝ կարող եմ գիտել, եթէ քանի դրամ կայ քսակդ... քանի թիւ գայ, այնչափ դրամ լինի լեալ:*

ե. *408բ-9ա* Խրախճականիք հինկեր<ր>որդ – *Ասասջիր ց[ը]նկերն քո, եթէ՝ Հոն մի հաւարածութիւն... նորա դեգերութիւն զթվովքն զքեզ ուրախ առնէ:*

զ. *409ա* Խրախճական վեցեր<ր>որդ – *Ասասջիր ց[ը]նկերն քո, եթէ մինչ վաճառես գինի... նորա հիացմամբ դու ուրախասցիս:*

3. *409ա-11ա* Անանիայի Շիրակունւոյն համարողի յաղագս կշռոց եւ կշռոց եւ կշռորդաց – *Յաղագս ասարիոնի, լեբտոնի եւ դանկի Ա. Կշիռ Բ. հատաց կոչի ասարիոնն... ԺԸ. Յաղագս քանքարի. Քանքարն է ճՀԸ. (138) լիտր... հաւաքեալ զամենայն մասունս քանքարի, լինի դահեկան Ա.:*

Ծնթ. Ունի հետեւեալ մասերը. 409բ՝ Յաղագս փշտի: Յաղագս կերատի: Յաղագս սնգի: Յաղագս գրամարի: Յաղագս տրիսի: Յաղագս սիմիսի: Յաղագս դահեկանի: Յաղագս սատերի եւ դրամմէի: 410ա՝ Յաղագս սկեղի եւ մէտի: Յաղագս ուկեայ: Յաղագս լտեր: 410բ՝ Յաղագս մնասի: Յաղագս նոմիսմայի: Յաղագս կենդիմարի: 411ա՝ Յաղագս դրամի: Յաղագս տաղանդի:

4. *411բ-3ա* Յաղագս չափոյ, չափուց Անանիայի Շիրակունւոյ համարողի. յաղագս չափոյ եւ չափուց պատարաց – *Ա. Յաղագս քսեստի. Զափ առաջնորդ չափուց քսեստ... ԺԸ. Յաղագս կաթամաթէ կոթի եւ մասմար կօթա... մարովմն ճաշակ, որով զգինին հանեն:*

Ծնթ. Ունի հետեւեալ մասերը. 411բ՝ Յաղագս կոտիւղի: Յաղագս տրիւղիոնի: Յաղագս բիսնի: 412ա՝ Յաղագս պեմենիայի: Յաղագս պեղէսի: Յաղագս կամ փսակի: Յաղագս ֆուզայի: Յաղագս կաբոսի: Յաղագս եփմայի: Յաղագս մոդոյ: Յաղագս գոուի: Յաղագս սագիտարի: 412բ Յաղագս մարի: Յաղագս առդուի: Յաղագս ֆոռի: Յաղագս կիւթոսի: Յաղագս կաթամաթէ կօթի:

5. *413աբ* Անանիայի Շիրակունւոյ համարողի թիւ որչափութեան տանց Հին Կտակարանաց – *Ա. Գիրք Մովսէսի օրէնսդրի... Համանգամայն Հնոց Կտակարանաց. տունք է ՔՃ. (9100):*

– *413բ-4ա* Նորին թիւ որչափութեանց Նոր Կտակարանաց – *Աւետարանչացն Մաթէոսի. տունք ՍՈ. (2600)... Փիլիմոնի թղթին ՀԱ. (41) Համանգամայն Նորին Կտակարանաց Ա. ՓՇՂԱ. (8591):*

6. *414բ-5ա* Ականց անուանի եւ գունաւորութիւնք նոցին – *Զմրուխտն կանանչ է եւ լուսաւոր... լազուարդն կապուտակ գունաւոր է, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք:*

Տե՛ս Ա. Աբրահամեան, Անանիա Շիրակացու մատենագրութիւնը, Երեւան, 1944, էջ 46: Նաեւ՝ Մատենագիրք հայոց, հտ. Դ., է. դար, Անանիա Շիրակացի, Անթիլիաս-Լիբանան, 2005, էջ 599-686. ձեռագիր b, էջ 591:

ԻԳ. *415աբ* Վասն ԲԺ. (12) հողմոցն [յԱռաքելի Սիւնեցւոյ վարդապետէ. ձեռ. 739, 47բ] – *Հընչեալ հողմունքս զանազան, / ի չորս կողմանց աշխարհի գան... այս են հողմունքն ամենեքին, / եւ այսքան գործատուկ նոցին:*

ԻԴ. *416ա-27ա* [Գիրք առակաց, ասացեալ վարդապետին Վարդանայ Այգեկցւոյ] – *ա. 416ա-8ա Ասի առակաց, թէ թագաւոր մի կամեցաւ աշտարակ շինել... բ. 418աբ Ասի յառակաց, թէ այր մի գնաց առ դատաւոր քաղաքին... գ. 418բ-9բ Ասի առակաց, թէ այր մի յամէն տարի ՃՀ. (100) մոթ ցորեն վաստակէր... դ. 419բ-20ա Ասի յառակաց, թէ այր մի խիստ պարտական էր... ե. 420ա-1ա Ասի առակաց, թէ այր մի ունէր ԺՀ. (10) այծ... զ. 421ա-2ա Ի ֆռանկս կայր կուսանաց վանք մի... է. 422աբ Կին ոմն պոռնիկ, որ բազում ժամանակ կայր ի մէջ պոռնկութեան... ը. 422բ-3ա Եղբայրք երկու երթային ի ճանապարհ... թ. 423ա Աւազակ ոմն գնացեալ յեկեղեցին եւ գողացաւ զհանդերձս... ժ. 423բ Կին ոմն առեալ զմարմին Քրիստոսի... ժա. 423բ-4ա Քահանայ ոմն մատուցանէր պատարագ... ժբ. 424ա Երէց ոմն գեղջի զմարմինն Քրիստոսի եդիր ի փեդակ... ժգ. 424աբ Ոմն սուրբ քահանայ պատարագ մատուցանէր... ժդ.*

424բ Ոմն քրիստոնեա, որ պարտ էր հրէի մից... ժե. 425ա էր ոմն իշխան, որ ոչ խոստովանէր... ժզ. 425բ Մեզաւոր ոմն ի ժամ հիւանդութեանն խոստովանեցաւ զամենայն մեղս իւր... ժէ. 426ա Վաճառական ոմն եւ ամուսինն իւր պահէին զսուգ... ժը. 426բ Ջինուոր ոմն մեծ թագաւորին գնայր ի փողոց... ժթ. 427ա Եպիսկոպոս ոմն հռոմայեցոց կամեցաւ գնալ յերուսաղէմ...

Տե՛ս Ն. Մառ, Ժողովածոյ առակաց Վարդանայ, հատ. Բ., Ս. Պետերբուրգ, 1894:

Իզ. *427ա* [ԺԲ.(12) ձեւ պատարագաց] – *Ծանի՛ր, ո՛վ ընթերցօղ, թէ քանի ազգի պատարագ կու լինի... չարքազք, ըռուսք, պուլղարք:*

Իէ. *428աբ* [Պատմութիւն Ամիր Մուսայի]* – */// (սկ.) եւ մազն որպէս ձիոյ ձար, աչքն՝ չարաչար, մեմամեծք եւ կարմիր, որպէս հուր փայլատակէր... Եւ ասաց Ամիր Մուսէն զայս ողբս... Ասաց քաջն կայր թագաւոր մի Աբգուլ Ազիզ անուն... Յայնժամ արար իմ թագաւորն մատուց զոհս առաջի կռոցն եւ աղաչեաց, թէ օգնեցէ՛ք, ինձ Սողոմոն /// (շար.):*

* Ծնթ. Տուեալների անբաւարարութեան պատճառով որեւէ բնագրի հետ նոյնացնել չյաջողուեց:

Ծնթ. Ստ. լս. բնագրերի համառօտ խորագրերը:

ՅԱԻԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

1. [Խրատք]

ա. *427բ* Երեք բան աշխարհիս վերայ լաւ համարիր... *զանարգանքն, քան զփառքն:*

բ. *427բ* Երեք թշնամի կայ մարդոյս՝ սատանայ եւ մարմինս մեր եւ աշխարհս... *զայս արա՛ եւ կեցցես:*

գ. *428ա* Ով որ չունի հնազանդութիւն... *յերուսաղէմ գնալն է:*

2. *428ա* արտք. լս. Աղերս – *Տէ՛ր Աստուած, ոչ համարձակիմ խնդրել արքայութիւն, այլ տանջանացս թեթեւութիւն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

176բ Ո՛վ սուրբ ընթերցօղք, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զգծող սուրբ գրոյս՝ զՅովաննէս *երէցս եւ զծնօղքն իմ՝* զՅունանն *եւ* զԼուսխաթունն *եւ զթողութիւն մեղաց հայցեցէ՛ք ի Քրիստոսէ, եւ ողորմածն Աստուած ձեզ շնորհեսցէ. ամէն:*

358բ Արդ, գրեցաւ սուրբ գիրքս թվին ՌՃԺԱ. (1662) ամին, ի քաղաքն Թուխաթ, *ի թաղն* Պազարճուխ, *ի դուռն* Սուրբ Սարգիսոյ, *ձեռամբ անիմաստ եւ յոյժ մեղապարտ* Բաբերդացի Յովհաննէս *իրիցու: Անմեղադիր լերո՛ւք գրիս սգալանաց եւ անարհեստութեանն, զի կար մեր այս էր, իմ սիրելի հա՛յրք եւ եղբա՛յրք:*

395բ Եւ մեզաւորքն ակն ունին գժոխոց եւ տանջանաց, որոց փրկեսցէ Քրիստոս Աստուած զամենայն հաւատացեալսն անուան իւրոյ սրբոյ, մանաւանդ զգծօղ սուրբ գրոցս՝ զԲաբերթացի զՅովաննէս *էրէցս, զ[հողս] եւ զփոշիս ոտից ձերոց, ծնօղօք, զարմօք եւ զաւակօք. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

384բ (1881 թ., շղագիր) 1881 Փետրուար 23 եւ՝ Խաչատուրս, *ընկալայ այս գիրքս, կարդացի:*

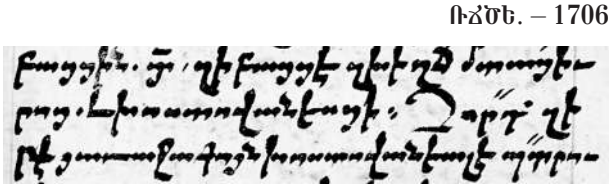
ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *6ա, 16ա, 21ա, 33ա* մանուշակագոյն թանաքով երկգիծ բոլորակ՝ «ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ», *եւ արաբատառ՝* «ՄԱԿՈՒԻ ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ», կենտրոնում՝ եկեղեցի, որի տակ՝ «1901»:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «խրատականք 65», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «Թ[ադէի] առաք[ելոյ] վ[անք]», «ՌՃԺԱ. – 1662, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «65/3461», «Ունի միկրոֆիլմ», 1ա՝ «73»:*

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «Այս է Տէր Աստուած Յիսուս», պտուկ-պհպ. Գա. «Այս է, Տէր, Տէր, մի՛ թողու /// զխաչ///, ա (երիցս), հ, ղ (երկիցս)», 401բ՝ այբուբեն. Ա-Ֆ՝ թուային արժէքով, զուգահեռ՝ արաբանիշ թուերով, 428ա՝ «Ով որ չունի հնազանդութիւն, նորան շահ է գիտութիւն, ով որ չունի գործս բարի, յերուսաղէմ գնալն է: Տէր Աստուած, ո՛չ համարձակիմ խնդրել արքայութիւն, այլ տանջանացս թեթեւութիւն», 428բ՝ «/// մեր հայ յիս ար///մ ///այրի ///էն խաղաց/// հանց մաքուր ալ աւրհնէս, ամէնն լան նա որ ծիծաղիս»:*

3462
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ

ՌՃՄԵ. – 1706



Նմուշ 178ա

ԳՐԻՉ՝ Եփրեմ երէց: ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Պօղոս:

ԹԵՐԹ՝ 339: ՊՐԱԿ՝ 1-3×8 (2՝ 2, 3՝ 10)+Գ×13+1×12 +Դ-Լ×12 (ԺԳ/չիմ, ե, թ 11, է 8, ժԲ, ժե-ժէ, ի, իէ 10, իԳ, իե, իՋ 13, լ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,3×10,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7). կարմրով սահմանագծուած: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 178ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն կաշի, փեղկերին եւ մէջքին փակցուած ճիւն կազմից մնացած դրոշմազարդ կաշին (Ա. փեղկ՝ 14,5×10, Բ. փեղկ՝ 14,5×9, մէջք՝ 14,5×7). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շագանակագոյն գործուածք՝ վրան ճիւն կազմի շերտա-

զարդ մետաքսի կտորներ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.-Դ+ե-է. Ա.-Բ, ե-է՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ (Ի. դ.), Գ.-Դ՝ ձեռագրի թղթից, մասն Ա. պրակի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, տաճար՝ 303բ, աշտանակ՝ 58ա: Զարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյն՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1970ականներին. կազմը, Ա.-Բ, ե-է պիպ-ները նորոգման ժամանակի, ճիւն կաշին մաշուած, ճեռնուած, ցեցի անցքերով, մէջբը ճաճճած. լուսանցակողերը գունաթափուած, տեղ-տեղ սեւացած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թանաքի թթուայնութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով որոշ թերթեր գունափոխուած. պիպ-ներուն, թերթերի թափուած, մաշուած հատուածները նորոգման ժամանակ նորոգուած-լրացուած սպիտակ կիսաթափանցիկ եւ դեղնաւուն չգրուած թղթերով. սկզբից՝ թափուած. ընդմէջ թ. 2-3ի, 68-9ի 1ական թերթ ընկած. թ. 276, 277-8, 295, 248, 249 սխալ տեղադրած, կարդալ՝ թ. 295՝ թ. 187ից յետոյ, թ. 248՝ թ. 306ից յետոյ, թ. 249՝ թ. 167ից յետոյ, թ. 276՝ թ. 296ից յետոյ, թ. 277-8՝ ծ. 177ից յետոյ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-333բ [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Քարոզգիրք]

1. [Քարոզք յառաջին հատորէ]

Տե՛ս Ջմեռան հատոր, տպ. 1740: Ա.-Ի/չիք: ԻԱ/183բ-7բ, 295աբ, 188ա-95ա: ԻԲ-ԻԳ/չիք: Իե/195ա-206ա: ԻԶ-Իէ/չիք: Իէ/76ա-86ա: Իթ-Իգ/չիք: Իգ/206ա-17ա: Իե/146ա-53բ: ԻԶ-ԿԳ/չիք: ԿԳ/95ա-102ա: Կե/չիք: ԿԶ/58ա-66բ: Կէ/66բ-76ա (68բ՝ «ծառայ սատանայի եւ մեղացն, զի ///», 69ա՝ «/// կամ երկինք զդրախտն ասէ...»): ԿՀ/112ա-7ա: ԿԹ/117ա-24բ: Հ-ՀԹ/չիք: Ձ/102ա-11ա: ՁԱ-ՁԷ/չիք: ՁՀ/125ա-38ա: ՁԹ-ՂԹ/չիք: Ճ/89ա-95ա: ՃԱ-ՃԺե/չիք: ՃԺԶ/138բ-45բ: ՃԺէ-ՃԼԱ/չիք: ՃԼԲ/86ա-8բ (88բ՝ «մարմնոյս յոյս ունի զանմահութիւն եւ փափկութիւն առ ///» վջ.): ՃԼԳ-ՃԿԱ/չիք:

2. [Քարոզք յերկրորդ հատորէ]

Տե՛ս Ամառան հատոր, տպ. 1741: Ա.-ԺԳ/չիք: Ժե/271ա-4ա: ԺԶ/274ա-5բ, 279ա-83բ: Ժէ-ԻԱ/չիք: ԻԲ/222ա-5բ: ԻԳ/225բ-34բ: ԻԴ-Իե/չիք: ԻԶ/234բ-47բ, 250ա-2բ: Իէ-ԻԹ/չիք: Լ/253ա-8ա: ԼԱ/284ա-9ա: ԼԲ-ԽԶ/չիք: Խէ/289ա-94բ, 296աբ, 276աբ, 297աբ: ԽՀ-ԾԲ/չիք: ԾԳ/298ա-303բ: ԾԴ-ԾԶ/չիք: Ծէ/303բ-6բ, 248աբ, 307ա-10բ: ԾՀ/310բ-19բ: ԾԹ/319բ-22ա: Կ/332բ-3բ (333բ՝ «...Ձի այսպէս սահմանին զծաղրն, գրէ թէ պիտի ///» շար.): ԿԱ/322բ-32բ: ԿԲ/259ա-69ա: ԿԳ/1ա10բ (սկ. «/// [ե]ւ վասն այն գայս կարօտութիւն բարուցս [իմաստ]ունն Սողոմոն...», 2բ «...զի անցաւոր է, այլ ագահու[թիւն] առաւել ///», 3ա՝ «/// [եւ զաղ]օթս եւ ծառայեսցէ ընչիցն ի գիշերի...», 10բ «...զի որ խեղդէր ագահութեամբ չուանով, խեղդեցաւ մահու չուանով: եւ ///» վջ.): ԿԳ/չիք: Կե/11ա-6բ (սկ. «///կերիցես, բայց ի ծառայն, որ է ի մէջ դրախտին...»): ԿԶ/16բ-21ա: Կէ/22ա-31ա: ԿՀ-ՀԳ/չիք: ՀԳ/31ա-46բ: Հե-ՃԱ/չիք: ՃԲ/46բ-57բ: ՃԳ-ՃԷ/չիք: ՃՀ/158ա-63ա (սկ. «///լով ուրախանայ եւ խնդայ վասն անմահ եւ անապական գաւակացն...»): ՃԹ-ՃՀ/չիք: ՃՀԱ/163ա-7բ, 249աբ, 168ա-73բ (167բ՝ «...հալածումն, որ յաղագս հաւատոցն///», 249աբ՝ «///զտեղն թողու եւ հեռանայ...»): ՃՀԲ-ՃՇԲ/չիք: ՃՇԳ/173բ-7բ, 277ա-8բ, 178ա: ՃՇԴ/178բ-83ա: ՃՇե-ՃՋՀ/չիք: Ունի՝

3. [Քարոզ արտաքոյ Ա. եւ Բ. հատորոց]

217բ-21ա Վասն տեառատեսին ոմն մերձեցաւ յիս – *Ասէ Տէր՝ Ո՞ մերձեցաւ յիս: Ասեն աշակերտքն՝ ժողովուրդք պնդեն եւ նեղեն զքեզ... քաւէ զյանցանս մեղուցելոյս եւ անարժանիս. ամէն:*

Ծնթ. Նկարագրութիւն Գրիգոր Տաթեւացու Քարոզգրքի տպագրի՝ տե՛ս Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց, հտ. Ջ., Երեւան 2012, էջ 1495-1572: Տպագրերի համեմատ քարոզների դասաւորութիւնը խառն, գլխահամարները՝ տարբեր:

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. *21բ* (1817թ.*, նոտրգիր) [Վասն ազատելոյ հոգիս ի դժոխոց] – *Այսօրքիւք ազատին հոգիքն ի դժոխոց... ծանր մեղքն հայհոյէ զմեռեալ մեծատանց եւ աղքատաց. ողորմութիւն գինչ:*

* Ծնթ. Թուականը ըստ Հմր 2 Հտգ յիշ-ի:

2. *88բ* (1817 թ., նոտրգիր) [Յաղագս խորհրդոյ սերման] (Ա-Զ) – *Ա. Սերմանողն առաջի իւր ցանէ... զնոյն եւ հնձէ թէ ցորեան, եւ թէ փուշ:*

3. *110բ-1բ* (1817 թ., նոտրգիր) [Նորին քարոզ դարձեալ Մեծի երեքշաբաթին, ի բանն՝ Նմանեցաւ արքայութիւն երկնից. ժ կուսանաց. որոց առեալ լապտերս իւրեանց ելին ընդառաջ փեսային եւ հարսին»: Մտթ. 25. 1. Ջմեռան ՃԺԲ.] – *Նախ վասն էր առակօք խօսէր Քրիստոս. Բ. վասն էր ժ.(10) կուսանս ասէ, Գ. զի՞նչ է լապտերն եւ իւղն...սէր ծածկէ զբազմութիւնն մեղաց:*

4. *153բ-7բ* (1817 թ., նոտրգիր) Գլուխ վասն աստուածային դատաստանի – *Ասաց հայրն Անտոնիոս. բազումք ճնշեցին զմարմի[ն]ս իւրեանց ի ճգնութիւնս... տեսաք Աստուծոյ եւ գնացաք ի նմանէ:*

Համմտ. Վարք հարանց, հտ. Բ, Վենետիկ, 1855, էջ 96-186:

5. *221բ* (1817 թ., նոտրգիր) [Նորին Նեղոսի սրբոյ Յաղագս առծաթսիրութեան. ձեռ. 787, 339ա] – *Արմատ ամենայն չարեաց արծաթսիրութիւն է... նմայ ողորմելի է, զի եթող զոր ունէրն:*

6. *258բ* (1817 թ., նոտրգիր) ել տնուէրն ընդ առաւտս՝ ունիլ մշակս ի վարձու... *եւ քեզ ասեն արդարքն:*

7. *269բ-70բ* (1817 թ., նոտրգիր) Մեղին – *Մեղքն նման է քնոյ վասն բազում պատճառի. նախ մարդն ի*

քուն... ընդ նմայ, որ ողորմի ա[ղ]ք[ա]տին փոխ տայ, Աստուծոյ մեծ թուէ, եկեղեցի շինի։

8. *334ա-9բ* (ԺԹ. դ., նոտրգիր) Նորին fառոզ ի բանն, որ Աւետարանն ասէ՝ Եղերո՛մ խորագէտ իբրեւ զօձ, եւ [մ]իամիտ իբրեւ զա[ղա]ւնի – *Նախ գիտելի է, զի որպէս մարդս հոգի է եւ մարմին... զի մեղքն կուրանցէ (այսպէս) միտք մարդոյն, որպէս Սողոմոն ասէ կուրացող։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

57բ Նոյն ողորմութեան արժանիս արասցես զստացող լուսազարդ գրոյս՝ զտէր Պօղոսն եւ զծնօղսն իւր եւ զեղբարսն եւ զամենայն ազգայինսն. ամէն։

145բ Յիշեա՛ եւ զԵփրեմ մեղսամածս ի յաղօթս քո, ո՛վ սուրբ քարոզիչ։

221ա Գրեցաւ գիրքս ծաղկաքաղ ձեռամբ անիմաստ եւ յոգնամեղ Եփրեմ երիցոյս, ի խնդրոյ տէր Պօղոսի բանասիրի, ի թուականիս հայոց ՌՃԾ. եւ հնգի (1706) եւ հռովմայեցոց ամսոյ Հոկտեմբերի ԻԲ։ Աղաչեմ զձեզ, ո՛վ սուրբ ընթերցողք, որք մի բերան ողորմայիւ յիշէ՛ք զգծագրօղս, զի եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյն մերոյ. ամէն։

269ա Մանաւանդ զստացող գրոյս՝ զտէր Պօղոսն եւ զիւր ծնօղսն եւ զեղբարսն եւ ամենայն արեան մերձաւորսն եւ զԵփրեմ՝ գծօղ սորին. ամէն։

330ա Որոց լիցի մեզ ամենեցուն մասն եւ ժառանգութիւն յարքայութեանն Աստուծոյ մերոյ, մանաւանդ ստացողի գրոյս՝ տէր Պօղոսին եւ իւր ծնօղացն. ամէն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *պհպ. Դա (1801 թ., շղագիր) ես՝ Ղարատաղցի տիրացու Սըհակ, թուին ՌՄԾ*.ին (1801) զայս Քարոզգիրքս ըստացայ հալալ արդեանց իմոյ եւ եռու յիշատակ Ըստաթէի Սուրբ Առաքելոյն վէրքիլ Սիմէօն վարդապետին, զի ով ոք ընթերցէ եւ զիմ ծնողքն իմ յիշեսցէ՛ք, աղաչեմ զձեզ, ո՛վ ընթերցօղք, որք հանդիպիք ի սըմայ, ի մաքրափայլ աղօթս ձեր յիշեսցի՛ք հանգուցե[ա]լ |Դբ| որդոցն իմ՝ եղիազարին, Ղազարին, Գալուստին, Զաքազանին եւ եղբայր Օվանէսին։ Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի Աստուծոյ, եւ ոք ով ոք կամի սուրբ գիրքս հանել կամ վաճառել սուրբ աթոռէս, պարտական լիցի ահեղ աւետին Քրիստոսի. սեւերես չմնասցէ առաջի Աստուծոյ։ եղեւ թըվոջս ՌՄԽԹ. (1800), Նո[յ]եմբերի ԺԶ.ին։ ես՝ տիրացու Սըհակը, եկի Սուրբ Աթոռս, ուխտ արի։

* Ծնթ. Սկզբնապէս տողամիջին գրել է ՌՃԾ., յետոյ դարձրել ՌՄԾ.։

2. *220բ (1817 թ., նոտրգիր) Թ[ուին] ՌՄԿԶ. (1817), Ապրելի ե.ին գրեցաւ։ |221ա| Մեծապատիւ եւ գերհարգո /// քաղձր եւ ախորժակ աշացս լուսատեսիլ եղբարդ քոյ (՞) տիրացու /// Աղվէլի Յօհաննէս /// Բ. եղբար, երկուս եղբար։*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «ԺԸ. դար», Ա. կազմատտուին սոսնձած թղթին՝ «Հ՚ր 74 Քարոզգիրք, Գր[իրգոր] Տաթ[եւացի]», «ԺԸ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Տաթեւ, 48/3462», Դա՝ «3462»։*

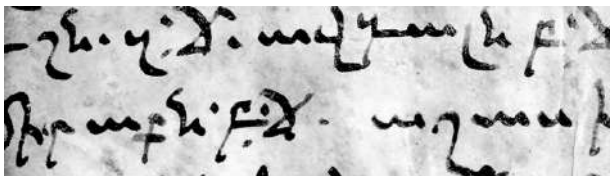
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Դա՝ «///պաղանաց, գրի///լն, ԻԱ., ԻԹ. իրքն, այս է Պարկուշատու գաւառի պրինձն ճան ԻՀ. մարգանեան Բ. լական պակաս լիձ։ Տէր Յիսուս Քրիստոս, ողորմեայ մեղաւորիս», Դա, Գբ, 99ա եւ այլուր բազմաթիւ տառեր, 173բ՝ «բարի գա», 248բ՝ «հաս», 249ա՝ «Մեղայ յաղագս որոց երանելի է», 288բ՝ «հ հանգուցեալ»։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *Գբ՝ թուղնագիր, 57բ՝ անընկալելի պատկեր, 173բ՝ բուսական նախշ, 248բ՝ թուղուն, 288բ՝ դուռ, կենտրոնում խաչ։*

3463
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 321+2 (կրկն.՝ թ. 187, 229)։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. Ա. փեղկին՝ ճիւն կազմի կաշին, միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ վանդակազարդ կտաւ (Ի. դ.), ճիւնը՝ կարմիր ճէնմով ծաղկազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Յանկ անուանց (պարտատեա՞ց)։ Ժե. դ.։ ԱԲ+ԳԴ՝ ստացուած մէկական թերթերի եզրաճատումով եւ ընդլայնակի ծալումով (բնագիրը կտրած)։ Մագաղաթ (16×12). միասիւն (16×12). նոտրգիր (նմուշ՝ Բա). տող՝ 17։ Կարդալ՝ Բա, Աբ. «///բան՝ ՃՀ. (800), Գիչումն՝ ԹՀ. (900), Ավան /// ափն՝ ԳՀ., Շահնուպարն՝ ՁՃԾ. (650), Մի/// զաշէն՝ ՁՀ.



Նմուշ Բա

(600), Միրայխան՝ ԴՀ. (400), Փիրո///ւշն՝ ՁՀ. (600), Ավդալն՝ ԲՀ. (200), Մալիխ՝ Դ/// Միրաքն՝ ԲՀ. (200), Աղասին՝ ԳՀ. (300), Միրո///մն՝ ԴՀ. (400), Հախումն՝ ՃՀ. (800), Միրաշէն /// Ավաքի վկալած դաստան դաստն եսայ/// ումն Ծ. (50), Պնլէն՝ ՃԾ. (150), ա///ղայպակն՝ Ճ. (100), ///ասբարն՝ ԲՀ. (200), Յուլան՝ Ճ. (100), Մա-

թոսն՝ ԲՃ. (200), ///ուղոյխան՝ ՃԺ. (150), Պատիրն՝ ԲՃ. (200), Շահնու///ւրն՝ ԲՃ. (200), Միրիճան՝ Ճ. (100), տէր Ավաճն՝ Բ/// ՚ւ իչումն՝ ԲՃ. (200), Լէլէն՝ ԲՃ. (200), Սալղուրն ///ելիման՝ Ճ. (100), Ճանումն՝ Ճ. (100), Ատին՝ ԳՃ. (300), ///աղէն՝ ԴՃ. (400), Մէհրապն՝ ԲՃ. (200), Ղունճէն ///՝ ժելաթն՝ Ճ. (100), Փիրուզն՝ ԲՃ. (200), Ղա///»: Բբ, Աա. «///ումն(՞)՝ Ճ.., Պատիրն՝ Ճ. (100), Մելիք /// ուղումն՝ ԲՃ. (200), Ահլիման՝ ԲՃ. (200), Գիչումն ///ռութը՝ Ճ. (100), Աղայպակն՝ ԲՃ. (200), Տիմայոն ///ր Գիրիհոր՝ Ճ. (100), եվազն՝ Ճ. (100), աղայ Մատուռն ///լուխան՝ ՃԺ. (150), Շահնապար՝ Ճ. (100), Մաթոս ///ըկըրտիչն՝ Ճ. (100), Ալպասն՝ Ճ. (100), Պաղիհն՝ ԲՃ. (200), Աա///Ճ. (100), Միրզաղէն՝ ՃԺ. (150), Միրիճան՝ Ճ. (100), /// տէր Ավաճն՝ ՁՃ. (600), Գո/// այիհ՝ ԸՃ. (300), Սիմայոն՝ ԹՃ. (900), Յուղումն՝ ԳՃԺ. (350), Ղուն/// ԹՃ. (900), Ղազարն՝ ԴՃ. (400), Մարութէն՝ ԹՃ. (900), Ղարամն ///Ճ. (100), Յուղոյխան՝ ԷՃ. (700), Հասան՝ ԵՃ. (500), Լէլէն ///ըրտիչն՝ ԲՃ. (200), Ալպասն՝ ԸՃ. (800), Ահդիպարն՝ ՁՃ. (600), ///ռապն՝ Ռ. (1000), Ճանումն՝ ԴՃ. (400), Պապայհան՝ Ը///վէլաթն՝ ԳՃ. (300), Սարհիսն՝ ԴՃ. (300), Ծատուռն՝ ԳՃ. (300), ///կարն՝ ԸՃԺ. (850), Էվասն՝ ԳՃ. (300), Միրիճան՝ ԸՃ. (800), ///: Գա, Դբ. «///սափն՝ ԳՃ. (300), Շահն[ուա՞]զարն՝ ՃԺ. (150), Միրզայհան՝ ԴՃ. (400), Փիրո/// Ավալն՝ ԲՃ. (200), Մալ///ին ///աճն՝ ԲՃ. (200), Աղ///ան, տէր Ավաճն՝ Ճ. (100), ///ճէն՝ ԲՃ. (200), Լէլէն՝ Ճ. (100), Միռում/// ԳՃ. (300) ///մայ///վահին կալև Աղազարն՝ Ճ. (100), Ով///լն՝ Ճ. (100), տէր Գիրիգոռն՝ ԲՃ. (200), Ահդիբատ ///Ճ. (100), Մալումն՝ Ճ. (100), Պայհն՝ ԲՃ. (200), Մըկըր[տի]չն՝ Ճ. (100), աղայ Մասուռն՝ Ճ. (100), Պուլախ///ի մայոն՝ ԳՃ. (300), Ղուլհն՝ Ճ. (100), Աղայպակն /// Աղայճան՝ ԲՃ. (200), Ավասափն՝ Ճ. (100), Սար///՞Ճ. (100), Թո///օսն՝ Ճ. (100), Միռումն՝ Ճ. (100), ժուվ///»: Գբ, Դա. «///լումն՝ ԳՃԺ. (310), Շուն///՞ ՌՃ. (1500), Աղազարն՝ ԴՃ. (400), Մարութն ///ղարամն՝ ՁՃ. (600), Յուղոյխա/// ՁՃ. (600), Հ///աճն՝ ԵՃ. (500), Լէլէն՝ ԸՃ. (800), Մըկըրտիչն /// Ալպասն՝ ԸՃ. (800), Ահդիբարն՝ ՁՃ. (600), ///զն՝ Ռ. (1000), Ճանուչ՝ ԴՃ. (400), Պապայի/// ԸՃ. (800), Փիրվելաթն՝ ԳՃ. (300), Սարհիսն՝ Գ/// Ծատուռն՝ ԳՃ. (300), Ճիկարն՝ ԸՃ. (800), Ծ/// ԸՃ. (800), Սաթիլմիշն՝ ԲՃ. (200), Պապուլն /// էվազն՝ ԳՃԺ. (350), տէր Գիրիհորն՝ ՁՃ. (600), ///լին՝ ԲՃԺ. (250), Պալէն՝ ԴՃ. (400), Շիրին՝ Դ///պուլախն՝ ԳՃ. (300), Աղայպակն /// Աբրահամն՝ ԵՃԺ. (550), Մալհումն՝ Գ/// Բինիաթն՝ ԸՃ. (800), Աղայհելին՝ Ը/// Աւետիսն՝ Ռ. (1000), [Ա՞]ելիման՝ ՁՃ. (600), Հայրապետն (՞)՝ ՌՃ. (1100)///)»:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1970ականներին. կազմը նորոգուած մուգ շագանակագոյն կաշուով, զոյգ փեղկերին պահպանած նախկին կազմից մնացած կաշին, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած, մէջքի ստ. հատուածը ճաճճած. լուսանցակողերը տեղ-տեղ մաշուած, գունաթափ. պտոկ-պիպ-ները աղտոտուած, գունափոխուած, ցեցի անցքերով:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «3463», «ԺԴ., ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 50ա՝ «260 ողջ թերթ»:*

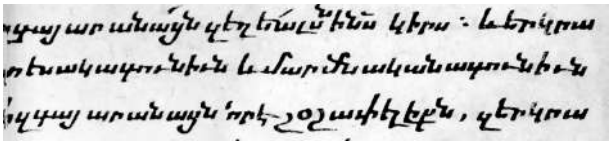
ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԴ. դար

ԳՐԻՉ՝ Կիւրիոն:

ԹԵՐԹ՝ 227+1 (թ. 1-227. կրկն.՝ թ. 187, հետագայի թերթակալում տասնեակներով՝ 1-267, որ է՝ 50ա-230ա): ՊՐԱԿ՝ Ա-Ի×12 (Ա 9, Բ 11, Ժ 10, Ի 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,5×8,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,2×6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 52ա): ՏՈՂ՝ 20:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 130բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական (89բ, 92բ): Ձարդագիր՝ հանգուցագիր (89բ, 92բ) թռչնագիր (130բ): Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, մանուշակագոյն, նարնջի:



Նմուշ 52ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. Ը-ի պրակներն առանց պրակահամարների. թ. 1-50, 81՝ մաշուած-թափուած հատուածները նորոգուած դեղնաւուն թղթով (որոշ թերթեր 1-5,5 սմ լայնութեամբ վերից վար թափուած). թերթերին աղտոտուածութեան հետեւեր, գրադաշտի թանաքը տեղ-տեղ թափուած, դժուարընթեռնելի, թ. 2-13՝ ցեցի անցքեր. 154ա՝ վրան թանաք թափուած, 3 տող լրացուած հետագայ ձեռով. 39բ՝ լղոզուած թանաքի հետք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1-130ա* [Նեմեսիոսի Յաղագս բնութեան մարդոյն]

Տե՛ս ձեռ. 470, 2ա-115ա. Յանկ/չքբ: ա/1-14ա («///[գ]երկաթ [յորժամ ի մագնիսն քարէ ըմբռն]իցի: եւ ապա [դարձեալ զնոյնհետայն ի տնկոցն ի] կենդանիսն...»): բ/14ա-35ա: գ/35ա-41ա: դ/41ա-3բ: ե/43բ-51ա, զ/51բ-3բ: է/53բ-8ա: ը/58ա-61ա: թ/61ա-2ա: ժ/62աբ: ժա/62բ: ժբ/63ա: ժգ/63ա-5բ: ժդ/65բ-7ա: ժե/67ա-9բ: ժզ/69բ-70բ: ժէ/70բ-5ա: ժը/75աբ: ժթ/75բ-6ա (Յաղագս սրտմտութեան – Սրտմտութիւն է եռանդն շուրջ զսրտիւն...): *ի/76ա-7ա: իա/77աբ: իբ/77բ-9ա: իգ/79ա-80ա: իդ/80ա-1բ: իե/81բ-2ա: իզ/82ա-3ա: իէ/83ա-7ա: իը/87աբ: իթ/87բ-9բ: լ/89բ-91ա: լա/91ա-2բ: լբ/92բ-5ա: լգ/95ա-7բ: լդ/97բ-9ա: լե/99բ-101ա: լզ/101ա-2ա: լէ/102ա-5ա: լը/105ա-7ա: լթ/107ա-10ա: խ/110ա-3ա: խա/113ա-8բ: խբ/118բ-29բ: Յիշ. թրգմ./129բ-30ա:*

* Ըստ յղուող Հմր 470 ձեռագրի նկարագրութեան՝ ԺԹ. միաւորը չկայ՝ բաց է թողնուած, մինչդեռ ձեռագրի մէջ այն առկայ է՝ տե՛ս ձեռ. 470, 62բ-3ա:

Ծնթ. Լա-ներում երբեմն կան լուծմումներ: Հմմտ. Նեմեսիոս Եմեսացի, Ցաղագս բնութեան մարդոյ, աշխ. Կ. Մոսիկեանի, Երեւան, 2019, էջ 92, ձեռ. Թ. (էջ 97):

Բ. *130բ-227բ* [Գրիգորի Նիւսացւոյ Ցաղագս կազմութեան մարդոյ]

Տե՛ս ձեռ. 470, 116բ-213ա: Յանկ/չիք: ա/130բ-3ա: բ/133ա-6բ: գ/136բ-8ա: դ/138աբ: ե/138բ-9բ: զ/139բ-41ա: է/141ա-2բ: ը/142բ-4բ: թ/144բ-9բ: ժ/149բ-50բ: ժա/151ա-3բ: ժբ/153բ-4բ: ժգ/154բ-9բ: ժդ/159բ-62ա: ժե/162ա-70ա: ժզ/170ա-1ա: ժէ/171ա-2բ: ժը/172բ-8բ: ժթ/178բ-81բ: ի/181բ-4բ: իա/184բ-6բ: իբ/186բ-7գ: իգ/187գ-9ա: իդ/189ա-93ա: իե/193ա-5ա: իզ/195ա-6բ: ի-է/196բ-203բ: իը/203բ-4բ: իթ/204բ-7բ: լ/207բ-11ա: լա/211ա-4բ: լբ/214բ-27բ:

Ծնթ. 146բ՝ ստ. լս. հետագայ ձեռով բնագրային լրացում:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

91ա Կերիոնի *Տէր ողորմի:*

227բ Ջբազմավէր անձն հիքոյս Կիւրիոնի՝ *ծրոզի սորին, յիշեա՛ ի Թողութիւն մեղաց: եւ զՄխիթար քահանայ եւ զեաչատուր կրօնաւօր եւ զրաբունապետն իմ* Յոհան[ն]էս. *ամէն:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

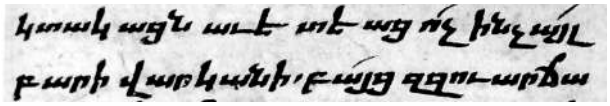
ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Ղազար:

ԹԵՐԹ՝ 94+1 (թ. 228-321. կրկն.՝ թ. 229): ՊՐԱԿ՝ Ա-Ը×12 (Ա. 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,3×8,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8,5×5,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 250ա): ՏՈՂ՝ 20:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – *ճակատազարդ՝* 228ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր: ԳՈՅՆԵՐ՝ կարմիր, կանաչ, վարդագոյն, շագանակագոյն, նարնջի, սեւ:

Ծնթ. Այս՝ Բ. ձեռագրի ծաղկողը ծաղկել է նաեւ Ա. ձեռագրի մաս՝ 130բ էջի նակատազարդը:



Նմուշ 250ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1970ականներին. թերթերը նորոգուած դեղնաւուն եւ կիսաթափանցիկ սպիտակ թղթերով. տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թ. 321՝ գրեթէ ամբողջովին թափուած, հիմիից մնացած մի փոքր պատառիկ, թափուած հատուածը լրացուած դեղնաւուն թղթով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

228ա-320բ Գրիգորի Նիւսացւոց Ցաղագս կուսութեան, եթէ սեփհական է աստուածայնոյ եւ անմարմին բնութեանն կուսութիւն

Տե՛ս ձեռ. 470, 216ա-87ա: ա/228ա-31ա: բ/231բ-45ա: գ/245ա-54բ: դ/254բ-6ա: ե/256բ-8բ: զ/258բ-60ա: է/260ա-5ա: ը/չիք: թ(=Ը+Թ)/265ա-70ա: ժ/270ա-6բ: ժա/276բ-84ա: ժբ/284ա-9ա: ժգ/289բ-91ա: ժդ/291ա-5բ: ժե/295բ-7ա: ժզ/297ա-301ա: ժէ/301ա-3բ: ժը/303բ-5բ: ժթ/305բ-9ա: ի/309ա-11ա: իա/311ա-4ա: իբ/314ա-20բ («...առանձնագունիցն ի ծերութենէ զօրութեամբ առ ///». վջ.):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

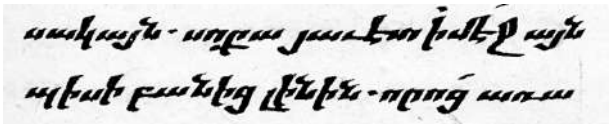
256ա Ղազար *գրիչ յիշեալ հայցէ:*

3464
ՍԻՄԷՈՆ ՋՈՒՂԱՅԵՑԻ, ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԺԷ. դար

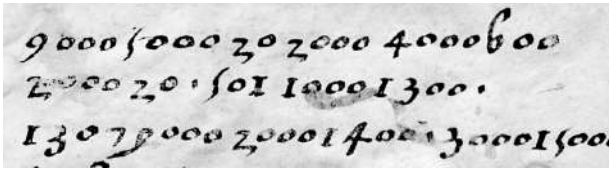
ԹԵՐԹ՝ 372 (հետագայի թերթակալում տասնեակներով՝ 1-354, որ է՝ 1ա-368ա). չգրուած՝ 133բ-6ա, պիպ. Բ, Գբ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԱ×12 (ԺԱ. 14)+Ա-Ի×12 (Ի 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,5×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8×5,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 73ա, ծածկագիր՝ Գա): ՏՈՂ՝ 15-17: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ վարդագոյն մետաքս: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+Գ՝ մագաղաթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 1բ, 136բ, 227ա, 265բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ձարդագիր՝ կենդանագիր, թոչնագիր, թոչուն-ձուկ, կենդանի-ձուկ: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, կանաչ, դեղին, նարնջի:



Նմուշ 73ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, մէջբը ճաճճած, ստ. հատուածի կաշին թափուած, Ա. փեղկի ստ. հատուածի կաշին պատռուած, միջուկ-տախտակը վերից վար կոտրուած, Ա. կազմաստառը գունափոխուած, միջուկից մասամբ անջատուած, Բ. փեղկին ցեցի անցքեր.



Նմուշ Գա

զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած, կապիչների հիմերը պահպանուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետքեր, զանազան բծեր. որոշ թերթերի վր. աջ անկիւններին բորբոսի հետքեր. թ. 1-27 եւ այլուր ցեցի անցքեր, թ. 13-24՝ ստ. լուսանցակողերը մկնակեր, թ. 366-8, պհպ. Գ.՝ ստ. արտ. անկիւնները, թ. 369-72 գրեթէ ամբողջովին մկնակեր, պահպանուած միայն մօտ 1,5 սմ հիմքերը. թ. 1-12, 25-60, 121-70, 339-50՝ կարերը թուլացած. թ. 13-24՝ հիմքին միացած միայն մէկ կարով. թ. 109-20՝ հիմքից ամբողջովին անջատ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1բ-133ա* Սիմէօնի վարդապետի [Ջուղ]ացւոյ առարեալ Քերականութիւն ըստ լեզուի մերում հայկազանց

Տե՛ս ձեռ. 1984, 115ա-62բ: Քերականութիւն է/1բ-2ա: 1/2ա-76ա: ա/2ա-4ա: բ/4ա: գ/4ա-5ա: դ/5աբ: ե/5բ-7ա: զ/7ա: է/7աբ: ը/7բ-30բ: թ/30բ-54բ: ժ/54բ-7ա: ժա/57ա-61ա: ժբ/61ա-3բ: ժգ/63բ-5բ: ժդ/65բ-71բ: ժե/71բ-6ա: 2/76ա-133ա: ա/76ա-80բ: բ/80բ-2բ: գ/82բ-3ա: դ/83ա-120բ: ե/120բ-33ա:

Բ. *136բ-68բ* Սիմէօնի վարդապետի Ջուղա[յե]ցւոյ առարեալ զՏրամաբանութեան հաւաքումն

Տե՛ս ձեռ. 664, 101ա-57բ: Նախաբան/136բ-8բ: ա/138բ-226բ: բ/227ա-65ա: գ/265բ-372բ (368բ ուսանին իմաստակք առ ի պատրել զոմանս, իսկ իմաստունք///(շար. պատռուած):

Ծնթ. Լս-ներում գրչի եւ հետագայ ձեռով բնագրային լրացումներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

133ա Ի՛վ եղբայր, յորժամ ընթեռնուս զայս բանս եւ օգտիս, յայնժամ յիշման առնես արժանի զգրիչս եղկելի, հանդերձ ծնօղօքս ամենայնի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *պհպ. Աբ (ժէ. դ., շինծու բոլորգիր) Սորա վիրա օվ եր որ նկար տա ինձ, մէկ տոնու ողորմի տա ինձ:*

2. *պհպ. Գա (ժէ դ., արաբանիշ ծածկագիր) 9000 5000 20 2000 4000 600 2000 20 / 50 1 1000 1 300 1 30 7 9000 2000 1 400 / 3000 1 5000 4 1 800 5 4000 300 20 / 500 5 30 20 4000 7 5000 1 90 1 700 5 200 (վերծանութիւն՝«Քրիստոսի ծառայ յԱլէքսան վարդապետ յիշել ի Տէր, աղաչեմ»), բոլորգրով՝ «Ով զսա կարդայ, նա դպիր է»:*

Տե՛ս Ա. Գ. Աբրահամեան, Հայկական ծածկագրութիւն, Երեւան, 1978, էջ՝ 135-136:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝«Սիմէօն վարդապետ Ջուղայեցի», «ժէ. դար», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝«Հ՝ 79, Սիմէոն վարդապետ Ջուղայեցի, Քերականութիւն եւ Տրամաբանութիւն», պհպ. Աա՝ «Տաթեւ», «79/3464», «ժէ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 2ա՝ «352 թերթ», արաբաթիւ ծածկագիր՝ պհպ. Գա:*

ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «Յարութիւն»:*

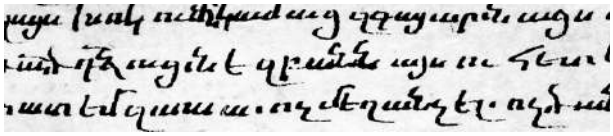
3465
ՆԵՐՍԷՍ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ

ԺԴ. դար

ԳՐԻՉ՝ Յոհաննէս:

ԹԵՐԹ՝ 274+2 (կրկն.՝ թ. 255, 274, հետագայ էջակալում տասնեակներով՝ 1-274, որ է՝ 1ա-274ա). չգրուած՝ 13բ: **ՊՐԱԿ՝** Ա-ԻԲ×12 (Ա 11, Բ 24, ԻԲ 13): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 15,3×10,5: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն (13×8,5): **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 47ա): **ՏՈՂ՝** 23-28: **ԿԱՋՄ՝** շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, մէջբը, զոյգ կապիչները՝ սեւ կաշի (Ի. դ.). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ Ա. փեղկ՝ շերտազարդ կտաւ, Բ. փեղկ՝ սպիտակ կտաւ (Ի. դ.):

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – 1. Աւետարան Մարկոսի: Ժ. դ.: Ա (սկ.)՝ մէկ եզրաճատուած թերթ (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 15×10,3. միասիւն (14×8,6). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աա). տող՝ 11: Կարդալ. Աբ՝ «Փողոցի անդ եւ լուծին զնա...(ԺԱ. 4-7)», Աա՝ «Թո-



Նմուշ 47ա

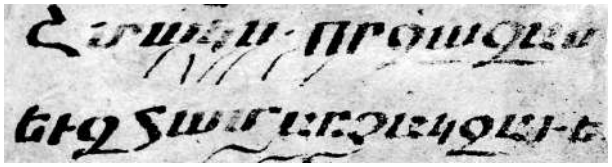
ղոյր, եթէ ոք անաւթ ինչ... (ԺԱ. 16-18)»: 2. Ճառ ինչ. ԺԱ. դ.: Գ՝ մէկ եզրաճատուած թերթ (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 15×10,5. երկսիւն (10,5×7,8). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Գա). տող՝ 9: Կարդալ. Գա-Գբ՝ «Տէր, ողորմութեամբ, խաղցրութեամբ կամաւ ֆո եւ հայրական սիրով, գթոյ բարերարութեան ֆո... զոր ինձեան կամակոր եւ անառակ»: 3. [Աղօթք] Եփրեմայ (՞)*: ԺԲ. դ.: Բ՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնաձիգ եզրաճատումով: Թուղթ 15×10,2. միասիւն (12,8×8,5). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա).տող՝



Նմուշ Աա



Նմուշ Գա



Նմուշ Բա

12, 4: Կարդալ. Բա՝ «Ական գլուխ եւ առաւել ճան զհրիշտակս որ... իմոց անցանաց աղաչեմ», Բբ՝ «իմոյ տկարութեան գանձ է սայ ամբարեալ ի բազմաց, իսկ աշխատաւորացն է ճաշակելի»:

* Ծնթ. էջի վերեւը կիսով կտրուած տող, որ կարելի է կարդալ՝ «եփրեմ», որը, սակայն, նոյն եփրեմին այս մասի հեղինակ համարելու հիմք լինել չի կարող:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ականներին. վերակազմուած հին եւ նոր կաշիներով. մէջքի կաշին, կապիչները, սպիտակ կազմաստառը նորոգման ժամանակի. թերթերի թափուած, մաշուած հատուածները լրացուած, նորոգուած դեղնաւուն եւ կիսաթափանցիկ սպիտակ թղթերով. թ. 274գդ՝ սպիտակ կիսաթափանցիկ թղթի վրայ հորիզոնական դիրքով հաւսաված ձեռագրից մնացած թերթերի մանր կտորներ. պտոկ-պճպ Աաբ՝ գրադաշտը խամրած, մասամբ գունաթափ, գիրը դժուարընթեռնելի. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. վերջից անորոշ հանակի թերթեր ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-274բ [Ներսիսի Լամբրոնացւոյ Մեկնութիւն Սաղմոսաց]

Տե՛ս ձեռ. 990, 2ա-730բ: Նախաբան/1ա-4բ: Թէ վասն էր.../4բ-13ա: ա/14ա-196ա: բ/196ա-274բ (274բ «...փառաւորել, քանզի եւ գայս միայն խնդրե ///չ Աստուած///» շար.): գ-բ/չիք:

Տե՛ս Ս. Գրքի հայերէն մեկնութիւնների մատենագիտութիւն, պատր. Ե. եպս. Պետրոսեան, Ա.Էջ-Ստեփանեան, Երեւան, 2002. ձեռագիս մասին՝ էջ 23:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

220բ ստ. լս. Տէր Յիսուս Քրիստոս, ողորմեա՛ Յոհաննէս *գծողին:*

234բ արտք. լս. Տէր Յիսուս Քրիստոս՝ Աստուա՛ծ ճշմարիտ, ողորմեա՛յ սուտանուն Յոհաննիս*:*

246ա արտք. լս. Աստուա՛ծ, ողորմեա՛յ անպէտին. ամէն (նման՝ 261ա):

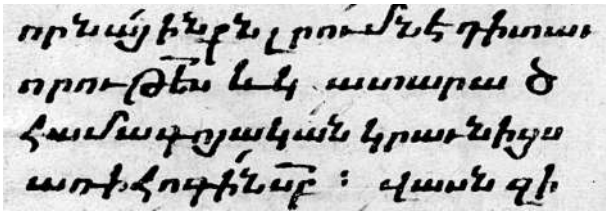
260ա արտք. լս. Աստուա՛ծ, ողորմի անպէտ միակեցին:

ՆՇՈՒՄ՝ *պտոկ-պհպ. Բբ՝ «Գիրք Սաղմոսի, մեկնիչէ Ներսէսի արքեպիսկոպոսի արարեալ, 274 թերթ», Բ. կազմաստառին սոսնձած թղթերին՝ «Տաթեւ», «Ժէ. Մ[եսրոպ] է[պիսկոպո]ս», «75/3465», «Մեկնութիւն սաղմոսի, ԺԴ. դար», «Հմր 33, Մեկնութիւն սաղմոսի»:*

3466
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԳ. դար

ԹԵՐԹ՝ 270+1 (կրկն.՝ թ. 108. հետագայ էջակալում տասնեակներով՝ 1-260, որ է՝ 1ա-260ա). չգրուած՝ 11բ-2ա, 128բ-9բ, 166բ: ՊՐԱԿ՝ 11+Ա-ե×12 (Ա 11)+1-17×12 (11՝ 4, 5, 7՝ 8, 6՝ 9, 8-10՝ 10, 1՝ 13, 16՝ 14, 4՝ 15, 12՝ 16, 13, 15՝ 18): ՆԻԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,2×7,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9×5,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 33ա): ՏՈՂ՝ 19-22: ԿԱՋՄ՝ սեւ կաշի՝ ճնշագծերով. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ-Դ. Ա, Դ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի, ԲԳ՝ մագաղաթ, չգրուած:



Նմուշ 33ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 13ա, 130ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Զարդագիր՝ թոչնագիր, կենդանագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1970ականներին, կազմը, պճպ-ները՝ նորոգման ժամանակի. թերթերի թափուած հատուածները լրացուած դեղնաւուն եւ կիսաթափանցիկ սպիտակ թղթերով. կազմի կաշին տեղ-տեղ մաշուած, ճերմակած. Բ. փեղկի կարերը թուլացած՝ մէջքից անջատ. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ

աղտոտուածութեան հետքեր, զանազան բծեր. թ. 166-7ի միջեւ 1 թերթ կտրած, սխալ տեղադրուած թ. 146-7ը կարդալ՝ թ. 83-84ի միջեւ. թ. 266 տեղադրուած 263-4ի միջեւ. 124ա-6ա հետագայում լրացուած եւ թանաքի թափուածութեան հետեւանքով անընթեռնելի. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած. խոնաւութեան հետեւանքով թ. 1-167 դժուարընթեռնելի, երբեմն անընթեռնելի. 124ա-6ա բնագիրը լրիւ գունաթափուած, անընթեռնելի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1աբ* [Մեկնութիւն աղօթից՞] – */// (սկ.) միջոյ զկոյ///զն, այլ /// զանձն ա/// անէ եւ կարէ ընդ դ [ի՞] ///իցէ ոմն... որք ոչ կարեն նանել կատարեալ պատկեր /// որպէս կարծի ///ցն կենա/// ///անին ///:*

Բ. *2ա-11ա* [Ի Մատենէ ողբերգութեան Գրիգորի Նարեկացւոյ]

ա. *2ա-6բ* Գր/// վարդապետ /// – *Նայեա՛ց, [ամենահայե]աց տեսու[թիւն՝ կենաց] բարութեան յու[սոյ], / ի մեծաբարբառ աղաղակ ցաւագնեալ անձինս հեծեծանաց... փառաց քաղցրութեան ամենապարգեւ քո աստուածութեանդ. աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն (բան ԺԲ.):*

բ. *6բ-8բ* Մաղթանք զաւրաւորք աւրհնեալ ///աց գիշերայնոյ – *Ընդա՛լ քաղցրութեամբ, հզաւր Տէր Աստուած, հզաւր, զդառնացողիս զաղաչանս, / Մատի՛ր գթութեամբ առ պատկառեալս դիմաւք... Քեզ [ամենաւր]հնեալ թագաւոր [փառ]աց անճառից յերկինս առաքել. ամէն (բան ԺԲ., Գ., Դ., Գ-ի սկզբից 5 տող՝ չիք):*

գ. *8բ-11ա* Նորին Գրիգորի վարդապետի ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ – *Աստուած բարեար, հզաւր, ահաւոր, / Հայրդ բարի ողորմութեանդ շնորհի... քաղցրութիւն, փրկութիւն, քաւութիւն / եւ փառք յամենեցունց յաւիտեանց ա[զգաց] (բան ԺԳ.):*

Տե՛ս Գրիգոր Նարեկացի, Մատեան ողբերգութեան, աշխ.՝ Պ. Խաչատրեանի, Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1985:

Գ. *13ա-78ա* [Մեկնութիւն աղաւթից՞] Վերհայեց/// [աղ]աւթից յե/// սրբազանն /// ճառոյ եւ ///խընդոյ ստ/// այ բ/// – *ե/// զի /// ութեան ձերու[մ] /// յաստեա/// յարձակ///...*

– *14աբ* [Յանկ]. Գլուխս կարգելով վեցերորդ – *Առաջին՝ թէ զինչ է աղաւթք... վեցերորդ՝ ի բանս տաւնից:*

ա. *14բ-22բ* Գլուխ առաջին, թէ զինչ է աղաւթք – *Սկիզբն արկեալ Աստուծով վերայդիտեսցուք հանդիպողապէս տեսութեամբ հոգոյն ի հանդէս աղաւթից... դիտաւորութիւն բոլոր հանդիսից նմին առ ի հանդերձեալ լրումն:*

բ. *22բ-41ա* Գլուխ երկրորդ, թէ զինչ գիտումն խորհրդոյ աղաւթից – *Եւ ահա ըստ որում, զի նա ինքն է ուխտադրութիւն... յաւիտեանս հեղեալ գոյ անսահման փայլմամբ ի սփիւռս անբաւութեան:*

գ. *41ա-53ա* Գլուխ երրորդ, թէ զինչ է արժանաւորութիւն աղաւթից – *Այլ թէ զիա՞րդ եւ զի՞նչ արժանաւորութեամբ իցէ առ այսոքիկ բերիլ... եւ այն լուսոյ փայլ/// սէր է բռնագի/// ամենայն են սիրո///:*

դ. *53ա-62ա* Գլուխ չորրորդ. Յաղագս արժանաւորութեան ժամուց աղաւթից – *Ի շարժմանէ գոյանան ժամա[նա]կք, ըստ որում եւ ժամք ասին... յառաջ ի ժամ գիշերոյն խաղաղական երգով սկիզբն աներեկ աւուրն խորհրդոյ /// (3 տող):*

ե. *62բ-70ա* Գլուխ հինգերորդ. Յաղագս կարգի – *Եւ զի յարմարութիւն կարգաց է պատճառ յարամնաութեան... Քրիստոսիւ Յիսուսիւ առ Հայր, որում աւրհնութիւն, զաւրութիւն եւ փառք:*

զ. *70բ-8ա* Գլուխ վեցերորդ. Վասն տաւնի – *Յաղագս տաւնի դարձեալ նոյն դիտողութեամբ... տաւն Տեառն, որով պաշտի յամենայնի Ամենակալն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Դ. *78ա-107ա* Մովսէսի Քերթողահաւրն Յաղագս երեւակաւնութեան

Տե՛ս ձեռ. 436, 280ա-300բ: 1. ա/78ա: բ/78աբ: գ/78բ-9բ: դ/79բ-81ա: 2. ա/81աբ: բ/81բ-2ա: 3/82ա-3բ: 4/146ա-7ա: 5. ա/147աբ: բ/84աբ (սկ. «/// Զայն սեռականագոյն. Ասի սեռ, զի հասարակաց...»): գ/84բ-6ա: դ/86ա-7բ: ե/87բ-9ա: զ/89ա-91բ: է/91բ-3բ: ը/93բ-4ա: թ/94ա-6ա: ժ/96ա-7բ: ժա/97բ-9ա: ժբ/99բ-100բ: ժգ/100բ-3ա: 6/103բ-5ա: 7/105ա-7ա: 8-23/չիք:

Ե. *108ա-24ա* Վարդան վարդապետի Բառնբերեդցո <բան> Ոգեալ բան յաղագս զանազան եւ հրաշալի (հետագայի յաւելում՝ «Վասն Մկրտութեան Տեառն») – *Գերահզաւր խորհուրդ փրկագործութենէդ, մեծահանճար արհեստ վերամբարձութեան... կարաւք ի խաչ կալով լնուլ զկարիս հոգոց:*

Զ. *126բ-8ա* Վարդան վարդապետի [Բառնբերեդցոյ Կիլիկեցոյ. ձեռ. 725, 82բ] բան – *Խոցուած շատ ունիմ սրտիս, զոր ասեմ կամ զոր գանգատիմ, / ի մանկութենէդ եղբարք հետ ուսման բանից տառապիմ... բայց կատարած նորա ի յատակ դըժոխոց հայի:*

Է. *130ա-42բ* (1 բառ ջնջած) /// խոհեմական աշակերտելոյ բանի Վարդանայ է խորհրդարկութիւնս համառաւտ – *Յաղագս կուսութեան խնդիր ի վեր, քան զկարգո...*

Ծնթ. 130ա՝ Վր. լս-ում հետագայ ձեռով՝ «Վասն կուսութեան», ստ. լս.՝ «Խորհրդարկութիւնս» բառի վրայ նշանով ծանուցում է՝ «Ծածուկ գիտութիւն յայտնէ»:

ա. *130բ-2բ* Ա. Յորս առաջին բան Աստուծով – *Ժառանգ առն ասի որդի, այսինքն՝ շարժման իւրում նահանգ հետեւեալ... ըստ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի /// որ է աւրհնեալ յաւիտեան:*

բ. *132բ-3բ* [Յ]որս երկրորդ բան Աստուծով – *եւ սա ինքնահամասն է արքայութեան հանդիսիւ... եւ մերս առաջարկութիւն /// (1-2 բառ ջնջուած) եւ զիա՞րդ։*

գ. *134ա-6ա* Գ. Յորս երրորդ բան Աստուծով – *եւ արդ, յաւիտենական բնաւորութիւն եւ իսկական սեռ է կուսութիւն... եւ ճարտարապետ բարեպաշտութեան։*

դ. *136բ-9բ* Յորս հինգերորդ բան Աստուծով – *Իմաստուն հինգ ասեմ կիսաբոլորումն աջակողմեանն... կարգաց երանաւորի ազգք յաւիտենական աւրինուք։*

ե. *139բ-41ա* Է. Յորս եւթներորդ բան Աստուծով – *Բնաւ արարած առ պաշտաւն մատուցեալ կրի... եւ վերըստին լինելոց է մարդ։*

զ. *141ա-2բ* Յորս ութերորդ բան Աստուծով – *Արդ, որովհետեւ ուսաք զկուս անհասարակ... պայման սիրոյն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

Ը. *143ա-5բ* [Հանդէս բանաստեղծաց] – *(սկ.) /// ի ջրոյ։ Շունչ է անձին մարմին կամ անձն ի նմին. երկին մարմին է մշտնջենաւոր... սրբագնեա դասու մարդութեան սեռի, որ է անձինքն առարկեալն բան առաջարկեալն։*

Տե՛ս Հ. Ամալեան, Հայ միջնադարեան բառարանագրութիւնը, Երեւան, 2007, էջ 356-357։

Թ. *148ա-66ա* [Մասն Մեկնութեան ſերականութեան] – *(2 տող անընթեռնելի) /// անա /// ստորոգութիւն /// անէ /// ըզբնութէնէն է խաւսի /// բառ... իսկ եղանակ մտիցն է /// իբր զի իններո///։*

Ունի ենթամիաւորներ՝ 148բ – երկրորդեալ ի նոյն բարաւսութիւն, 150ա – Հանդէս հաւաստութեան առարկեալ ի նոյն. բան երրորդ, 152ա – Սահմանական բացայայտութիւն ի նոյն. բան չորրորդ, 152բ – Ստորաստութիւն բարոյական դիտողութեամբ առյապա, 153բ – Բնաւորապէս դատողութիւն ապացուցական, 154բ – Բարոյական վերլուծութիւն, 155բ – Բաղխ խոհական սահման հաւաստոյ, 156բ – Յաւելումն ըղձից բացարձակ հայեցութեամբ, 160բ – Ստորաստութիւն քերթողական, ստուգեալ, այսինքն՝ բնութեամբ, 163բ – Բաժանական բացայայտեալ սահման տառից։

Ժ. *167ա-266բ* Թէովնեայ Աղէքսանդրացւոյ Յաղագս ճարտասանական կրթութեանց

1. *167ա-71բ* [Թէովնեայ Աղեքսանդրացւոյ Յաղագս ճարտասանական կրթութեանց] – *///քանչիւր ուրուք բանից մատնեցաք եւ առցուցաք... թերաբանութեամբն, յորժամ ունակութեան ինչ պարտ արասցուք։*

2. *171բ-80ա* Յաղագս մանգանց վարժման, յորում յաղագ[ս] առ հինսն ի կիր առնլոյ կրթութեանն – *Առաջին քան զամենայն պարտ է վարդապետին... զարժանաւորն արտադրութիւն չիւրաքանչիւրում բանիցն տեսակի փորձելի է արտուսանել։*

3. *180ա-91բ* Յաղագս պիտոյիցն – *Պէտք են համառաւտ եւ արագ բացերեւութիւն կամ գործ... առնլի է աստանաւր [եւ զճառեց]մունս եւ զտարաստողու[թիւնս եւ զբարս], զորս կար է։*

4. *191բ-8բ* Յաղագս առասպե[լի] – *[Առ]ասպել է բան սուտ, որ կերպարանէ զճշմարտութիւնն... տեղիք պիտանացուք առ պատմութեանցն եղծումն եւ ստեղծումն։*

5. *198բ-219ա* Յաղագս պատմութեան – *Պատմութիւն է բան արտադրական իրաց եղելոց... կոտորելով մանկունս առնել եւ զնմանսն այսոցիկ։*

6. *219ա-23ա* Յաղագս տեղո – *Տեղի է բան աճական խոստովանեցելու իրի... ապաքէն եղիցի, իսկ գովանացն՝ ի ներհակացն։*

7. *223ա-5բ* Յաղագս արտասանութեան – *Արտասանութիւն է բան պարունական [յայ]տնապէս ի դուրս... տեսակս անկանել կարծեմք ընդ պատմութեան եղծիւք եւ ստեղծիւք։*

8. *225բ-31բ* Յաղագս դիմառնութեան – *Դիմառնութիւն՝ դիմաց ի ներքսորցութիւն տրամադրեցելոց... յայսցնէ գովեսցուք եւ պարսաւեսցուք ի ներհակացն։*

9. *231բ-5ա* Յաղագս բաղդատութեան – *Բաղդատութիւն է բան՝ զլաւն կամ զյոռին յանդիման կացուցանել... տուփանս ընդ մարմնոյն հակառակ բաղդատելով մեծարգո առնել։*

10. *235ա-44ա* Յաղագս դրութեան – *Դրութիւն է իր, որ բանական երկբայութիւն ընդունի... նաեւ եղծումն, ըստ որում ասացաք յառաջագ[գոյն] ։*

11. *244ա-50ա* Յաղագս աւրինաց – *Աւրէնք են հաճոյ կամ բազմութեան... եւ ի ժամանակ որոշեալ, իսկ աւրէնքն մշտնջենաւոր, [որ]քան յինքենէ։*

12. *250ա-3բ* Յաղագս վերծանութեան եւ վերծանման – *Վերծանութիւն է արտաբերութիւն գրեցելոց... յիշել հանդերձ յարմարական ենթադրութեամբն, ենթադատութեամբ։*

13. *253բ-5բ* Յաղագս լսելութեան – *Եւ ներլսելութեանցն նախ առաջին է մտերիմ եւ բարեկամ... այսպիսի արտախոհութիւնս ապաքէն տեսակ է եւ կոչեցելո արտասանութեան։*

14. *255բ-7բ* Յաղագս տարասութեան – *Տարասութիւն է մեկնութեանն այլայլութիւն զնոյն միտս պահելով... որ ահա կատարելագունի է ունակութեան։*

15. *257բ-9բ* Յաղագս արտագործութեան – *Արտագործութիւն է բան զըստ մտաց... եւ աւարտեսցես զպէտսն, դուզնաքեա ի վերաբանի։*

16. *259բ-60ա* Յաղագս խրատու – *Խրատ է բան բացասութեամբ գլխաւորեալ... բայց պէտքն երբեմն գործականք։*

17. *260աբ* Յաղագս եղծման – *Եղծումն է ի բաց բարձումն առաջիկա իրի... եղծմամբք եւ ստեղծմամբք դատեալ լինին։*

18. *260բ-1բ* Սահման հասարակաց տեղոյ – *Հասարակ է տեղի բան աճեցական էից բարեաց կամ չարեաց... իրաւացեան եւ աւգտակարաւն եւ կարաւղաւն:*

19. *261բ-2ա* Սահման ներբողենի – *Ներբողեան է բան արտադրական եղելոց բարեաց... ապա զի վերա բանին ի կատարման ըստ պատշաճի:*

20. *262բ* Յաղագս պարսաւի – *Պարսաւ է բան արտաբերական էից չարեաց... զի վերա բանին պատճառին ձայնակցեալ:*

21. *262բ-3բ* Սահման բաղդատութեան – *Բաղդատութիւն է յարադրական բան... այսպիսոյս ձեռնարկութեան արուեստ:*

22. *263բ-5ա* Սահման բաւառնութեան – *Բաւառնութիւն է նմանութիւն բարուց... երիւք ժամանակաւք ներկայիւ եւ անցելովն եւ ապառնովն:*

23. *265աբ* Սահման արտասանութեան – *Արտասանութիւն է բան պատմական պարունակական... եւ ծաղկեալ եւ շարամանեալ ամենայն ձեւովք:*

24. *265բ-6բ* Սահման դրութեան – *Դրութիւն է այցելութիւն տեսութեան երեք իրի... եւ լուծումն ըստ կարողութեան:*

Ծնբ. 1-15 միատոնները տե՛ս Թէովնեայ Յաղագս ճարտասանական կրթութեանց, հանդերձ յոյն բնագրաւ, աշխ.՝ Յ. Մանանդեանի, Երեւան, 1938, էջ 1-185:

ԺԱ. *267բ-70բ* [Ի Մեկնութենէ] Եբրայեցւոց թ[ղթոյն Պօղոսի] – *[Բան՝ Ջ. 1]. Մի միւսանգամ հիմն արկանիցեմք ապաշխարութեան... [Մեկն.] եւ զի՞նչ այլ կրաւնք կայցեն մեզ... միջնորդ խաղաղութեան /// քանզի աստուածութիւն երկնա[յին], որ յարախառն /// գլ /// (անընթեռնելի):*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺՋ դ. (՞)

124ա-6ա Անորոշ *(լուացուած-անընթեռնելի):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

11ա Գրեցաւ սայ յիշ /// հոգեւորական աւգտից /// միակեցի հոգեւոր եղբաւր մերում: Գրեցաւ սայ յիշատակ բարի հոգեւորական աւգտից. գրեցաւ [սայ] յիշատա[կ] բա///ց եւ կ(՞)ար ///:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *142բ (ԺԵ. դ., բոլորգիր)* Ով սիրելի Աստուածոյ, լե՛ր ինձ պատճառ թողութիւն մեղ[աւորիս], յիշեա՛ զմեզս ցել մոմերս յԱրեգնու, զի մեզս բազումս ունիմ, եւ դու մի՛ յիշեցի դատաստանն մեզաց, այլ ի յաւրհնել Հաւրն:

2. *160ա (ԺԵ. դ., բոլորգիր)* Սկիզբն եւ կատարած գոյից է բանն. լերուք յիշող մեզաց իմոց թողութեանն, զի սկիզբն ձեր կատար առուցու Բանն Աստուծոյ. ամէն:

3. *12բ (ԺԹ. դ., շղագիր)* Յիշատակ է Հ՟Ռ՟ 97. Մեկնութիւն աղօթից եւ կէտադրութեանց թվին Ջկե. *(1286)*, ի Սարգիս գրչէ, ի Սուրբ Ամենափրկչի վանս Ջուղա:

4. *107բ (ԺԹ. դ., շղագիր)* Յիշատակ է այս գիրքս: Ես՝ Սարգիսս, գրիչ այսր մատենի, գրեցի ի թվին հայոց Ջկե. *(1286)*, ի գիւղաքաղաքն Ջուղայ, ընդ հովանեաւ Սուրբ Ամենափրկչին:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքի ներսի հատուածում՝ «կազմեցի 47 թ. 10/VII երեւան. հացի կիլոն 45 ռ., սեւը. ստորագրութ. (= կազմարար Ղազարոս Ջորանեան)», Ա. կազմաստառ՝ «Տ. 383, յիշատակարան 142բ, մոմեր», պհպ. Աա՝ «3466»:*

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *12ա՝ «գան սայ ///իր Աստուածն այ դ/// րումբ են ծառ դար ւ ան, փ, փառաւ, բան, ջա օգիսոր», 12բ՝ «յիշատակ է», պհպ. Բբ՝ «BONE», Պհպ. Գա՝ «LALTIA, GORTE», անընթեռնելի հայերէն գրութիւն, պհպ. Գբ՝ «անա»:*

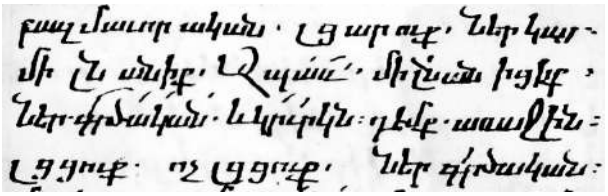
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Գա՝ խաչեր, մարդու դէմք:*

3467
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

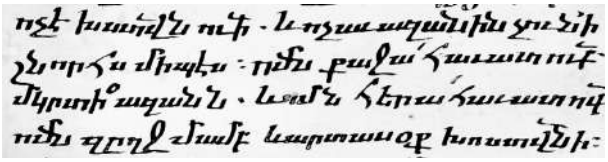
ԺԷ. դար

ԳՐԻՁ՝ Ա.ձ.ա.ն.ու.մ Ա.-Ե. Ա.՝ թ. 1-19, Բ.՝ թ. 26-118, Գ.՝ թ. 120-37բ, 142ա-3բ, 189-94, Դ.՝ 137բ-42ա, 144-55, 187, Ե.՝ թ. 156-86:

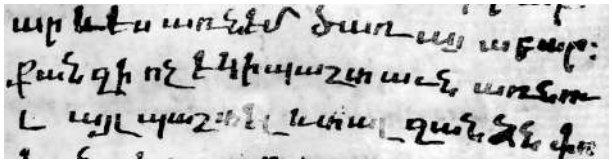
ԹԵՐԹ՝ 200. չգրուած՝ 1ա, 10բ-1ա, 20ա, 21ա-2ա, 188աբ, 195բ-9բ, 200բ: ՊԱԿ՝ 14+9+2+Ա.-ԺԹ×12 (Ը, ԺԸ 10, Ժ 11, ԺԲ 1, ԺԳ-ԺԴ, ԺՁ 8, ԺԵ 7, ԺԷ, ԺԹ 2): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,8×10,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7): ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ թ. 26-118 (նմուշ՝ 53ա), այլ ձեռ՝ 137բ-42ա, թ. 144-55, 187 (նմուշ՝ 139ա), այլ ձեռ՝ թ. 156ա-86 (նմուշ՝ 159ա), նոտրգիր՝ թ. 1-19 (նմուշ՝ 15ա), այլ ձեռ՝ 120ա-37բ, 142ա-3աբ, թ. 189ա-94 (նմուշ՝ 130ա), խոռագիր՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 19-22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դռոշմա-



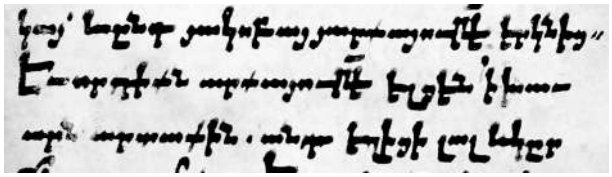
Նմուշ 53ա



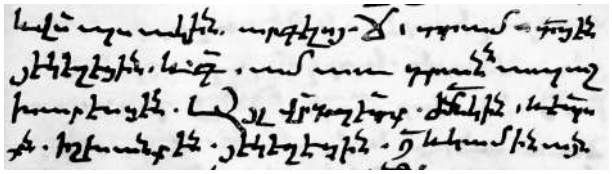
Նմուշ 139ա



Նմուշ 159ա



Նմուշ 15ա



Նմուշ 130ա

զարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ կտաւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, մէջի կաշին թափուած, փեղկերին ցեցի անցքեր, կաշին տեղ-տեղ թափուած, երկուական կապիչներն ու գամերն ընկած (կապիչների հիմերը կան). աստառը մաշուած, աղտոտուած. լուսանցակողերը սեւացած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ տարատեսակ աղտոտուածութեան հետքեր. խոնաւութեան հետեւանքով ոռոշ թերթեր բացուած-փշրուած. թ. 1-2, 196-200՝ ցեցի անցքեր. ընդմէջ թ. 19-20ի, 21-2ի, 142-3ի, 155-6ի, 178-9ի 1ական, 23-4ի 3, 24-5ի 2ական թերթ ընկած. թ. 110-9՝ կարերը թուլացած. թ. 172՝ հիմիից ամբողջովին, թ. 110, 179-80, 186 եւ այլն՝ մասամբ անջատ. թ. 180ի վր. արտ. անկիւնում 2×4 սմ.ի չափով պատռուած-ընկած, ընկած հատուածը թ. 179-80ի միջեւ. թ. 119 վր. արտ. անկիւնը, 192-4՝ ստ. հատուածից պատռուած, ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1բ-19ա* [Աւետարանիւ Իղաբերից եւ Հանգստեան. կարգաւ]

1. *1բ-6բ* Աւետարանիւ Իղաբերից կարգաւ

ա. *1բ-2բ* Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Մատթէոսի [Ի-Ը. 1-20] – *եւ յերեկոյի շաբաթուն, յորում լուսանայր միաշաբաթին…*

բ. *3ա-4ա* Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Մարկոսի [ԺԵ. 42 – ԺԶ. 8] – *եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր…*

գ. *4ա-5ա* Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Ղուկասու [ԻԳ. 50 – ԻԴ. 12] – *եւ ահա այր մի, անուն Յ̲ոսէփ, որ էր նախարար…*

դ. *5բ-6բ* Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Յօհաննու [Ի. 1-18] – *եւ ի միաշաբաթին Մարիամ Մագդաղենացի գայ առաւօտուն…*

2. *6բ-8բ, 13ա-9ա* Աւետարանիւ Հանգստեան կարգաւ

ա. *6բ-8ա* Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Մատթէոսի [ԺԳ. 36-52] – *Յայնժամ թողեալ Յիսուսի զժողովուրդսն, եկն ի տուն…*

բ. *8աբ* Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Մարկոսի [Դ. 26-34] – *եւ ասէր այսպէս է արքայութիւն Աստուծոյ…*

գ. *13ա-4ա* Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Ղուկասու [ԺԲ. 32-48] – *Մի՛ երկնչիր, հօտ փոքրիկ…*

դ. *14ա-7ա* Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Յօհաննու [Ե. 19-24, Ը. 8-17, Թ. 1-34] – *Պատասխանի եւ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. «Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ…*

ե. *17ա-9ա* Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Մարկոսի [Բ. 1-12, Ա. 21-34, Գ. 1-5] – *եւ մտեալ դարձեալ ի Կափառնաում յետ աւուրց…*

զ. *19ա* Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Ղուկասու *(չշարունակած)*:

Բ. *26ա-105ա* Յաղագս ճեռականութեան [Սիմէոնի վարդապետի Ջուղացւոյ արարեալ]

Տե՛ս ձեռ. 1984, 115ա-62բ: 1/26ա-71ա: ա/26ա-7ա: բ/27ա: գ/27ա-8ա (խորագիրը տարբեր՝ «Յաղագս երկրորդ վանգի»): դ/28ա: ե/28աբ (խորագիր՝ չիք): զ/28բ-9ա (խորագիր՝ չիք): է/29ա: ը/29ա-43բ: թ/43բ-58ա: ժ/58ա-9բ: ժա/59բ-61բ: ժբ/61բ-3բ: ժգ/63բ-4բ: ժդ/64բ-8բ: ժե/68բ-71ա: 2/71ա-105ա: ա/71ա-3բ: բ/73բ-5ա: գ/75ա: դ/75ա-98ա: ե/98ա-105ա:

Գ. *105բ-9բ* Մեկնութիւն բառից ճեռականութենէ (=Քերականին) – *Վերծանութիւն՝ ընթերցողութիւն, Ներկուս՝ ըստ կուռ կամ կոխ կամ կիրթ կամ վարժ… Հակակայ՝ ընդդիմակայ, արորոշ բաժանեալ:*

Տե՛ս Ն. Ադոնց, Աւուեստ Դիոնիսեայ Քերականի, Երկեր (հայերէնագիտական ուսումնասիրութիւններ), հտ. Գ., Երեւան, 2008, էջ 1-66:

Դ. *110ա* [Մասն մեկնութեա՞ն ինչ] – (սկ.) /// առաջի յետոյ դրախտին յանիծից երկրի դառնալ, իսկ շաղկապ՝ որպէս մարմին… յայտ է եւ ոչ վայրաբար կամ ըստ ախորժակաց մարդկայնոց, ըստ ամենայնի փա՛ռ Տեառն Աստուծոյ. յաւիտեանս ամէն:

Ե. *110ա-18բ* Վասն ստուգութեանց տառից. Յաղագս լծորդագրոց ուղղեալ յոգնակի աշխատութեամբ ի վերայ այբուբենից – *Աբրահամ, Աբէլի, աստուածապաշտութեամբ, աստուածասիրութեամբ… Քար՝ քարեայ այր, քարեայ այրք… քոյր՝ քորք, քերբ:*

Ծնթ. Բացատրական բառարան եւ բառացանկ է ըստ Ա.-Ք գրոց. տե՛ս Հ. Ամալեան, Հայ միջնադարեան բառարանագրութիւնը, Երեւան, 2007:

Զ. *120ա-42ա* [Կանոնականք]

1. *120ա-8ա* Խնդրեալ զայս Թումայէ սուրբ րաբունապետի Մեծոփեցո եւ կատարեալ Յակոբայ բազ հեռետորի Ղրիմեցոյ՝ զԿանոն զազգայկանութեան: Աւգնեա՛, Տէր Աստուած, տկարիս եւ լե՛ր սատար եւ առաջնորդ ծառայիս fո – *Գիտելի [է], զի ազգականութիւն տարորոշեալ անձանց է... Այսքան է կանոն վասն ազգականութեան եւ կնքաւորութեան, զոր շինեաց քաջ հռետորն Յակոբ Ղրիմցին վարդապետն, որ է հանգուցեալ ի դուռն Աստուածածնայ տաճարին Արծկոյ քաղաքին, որոյ յիշատակն աւրհնութեամբ, եւ աղօթիւք նորա Տէր մեզ ողորմեսցի. ամէն:*

Ծնթ. Աղիւսակ՝ 121բ, 122ա, 123աբ, 125բ, 126ա:

2. *128ա-30բ* Խրատ ազգականութեան եւ վասն ամուսնայցելոց՝ յառաջին վարդապետացն սրբոց – *Կանոն է այնոցիկ, որք սուրբ անանի եւ լինի կարիճ տղայն ժե. տարոյ... մատաղօք քաւեսցեն եւ այլ մի՛ իշխեսցեն առն զայն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:*

3. *130բ-7բ* Աւրէնք եւ կանոնք սուրբ հայրապետացն, արաբեալ եւ սահմանեալ ամենայն հաւատացելոց fրիստոնէից – *[Ա.] Որք գչորեքշաբաթ կամ ուրբաթ կամ զառաջաւոր... որ անդգնի՝ նզովեալ եղէցի, վասն ապաշխարութեան եւ խոստովանութեան:*

Ծնթ. Ա.-Զե. համաբերով բաղուածք ի կանոնաց Աթանասի, Կղեմայ, Գրիգորի Լուսաւորչի, Նէոկեսարիոյ, Բասղի, Ներսիսի Կլայեցոյ, Լեւոնի եւ Կոստանդիանու եւ Յուստիանոսի:

4. *138ա-40ա* Հարցումն Աշոտո թագաւորին եւ պատասխանի եզնկայ [Կողբացւոյ] – *Թագաւորն ասէ. Զի՞նչ է Առաջաւորացն խորհուրդ անընթերցուած եւ անպատարագ: Եզնիկ ասէ. Հինգ օրն յաղագս ե... մտանելով փառացն սպասեմք... Թագաւորն. Մր մեզք մեծ է, քան զամենայն: Եզնիկ. է զոր ոչ խոստովանին, թէպէտ բան է եւ խորհուրդ անբժշկելի է:*

5. *140ա-1ա* Հաւասար կանոնացս ցանկ առաջինն – Ա. Վասն ամենայն պահոց սահմանացն... ԶԲ. Վասն ամենայն կարգից:

6. *141բ-2ա* [Վասն կանանց, որ շնան, Վասն ակամայ սպանանելո զմանուկ] – */// որ ի խորհուրդ <որ ի խորհուրդ> ի վերայ գրաստի... եւ թէ յառնէ, ապաշխարհեսցէ ընդ մեղացն, զոր արար:*

է. *142աբ* [Վասն մկրտութեան Յիսուի Քրիստոսի] – *Յորժամ էառ Յիսուս զՈվհաննէս եւ էջ ի Որդանան... նոյնպէս եւ եղէցի բժշկութիւն ծառախաս. ամէն:*

Ը. *143ա-87բ* [Խրատականք]

1. *143ա-50բ* Խօսք իմաստասիրական եւ խրատ [հասարակաց] – *Որդեա՛կ, նախ ի լեզուէ քումմէ երկիցես, որպէս յօտար թշնամոյ... եւ յայս բաւական խրատ է ի մատաց իմոց, որ ուսանիլ կամիցին, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Պատմութիւն եւ խրատք հիկարայ իմաստնոյ, հտ. Ա., Երեւան, 1969. ձեռագիրս՝ L13. էջ 50:

2. *151ա-5բ* [Խրատ հոգեւոր՝ Յոհաննէս Պլուզ վարդապետի ասացեալ ձեռ. 421, 125ա] – *Արար Աստուած զմարդն հոգի եւ մարմին... եւ զայլ ինչ, որ լինի, թէպէտ /// (շար.):*

3. *156ա-87բ* Գլուխ ԻԶ. Խրատ եփրեմի ասացեալ (ատ. լս.) – */// իցեմ, եւ սոքայ ընդ իս իցեն, որ լանջակից եւ գրկախառն հաւր կացուցանէ... եւ մարդն ի հանգիստ. ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:*

Թ. *189ա-94բ* [Մասն ժամագրոց] – *Եւ անկեալ ըզքեզ աղաչեմ, շնորհեա՛ինձ ապաշխարութիւն, Տէ՛ր եւ ողորմեա... զօրութեամբ Սուրբ Հոգոյն վանեցէ՛ք ըզպատերազմ չարին եւ ի կամարըս լուսեղէնըս թագաւորեալ /// (1 բառ) ըզերրորդութեան:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

ա. *9ա* [Տա՞ղ Վասն ղաւիպութեան] – *Նայեցայ ի վերա որոյ բազմեալ ///, սիրելոյ իւրոյ չկարեմ, / մխել ձե/// ի ջրոյ... վասն այնորի բա/// բերան լացի կարոտով:*

բ. *9բ-10ա, 11բ-2ա* [Տոմարական աղիւսակ]

գ. *12բ* [Տաղ վասն պանդխտութեան] – *Սրտիկս խոցեալ է սիրով, / տարտէր ունիմ շատ եւ յոլով, / եկեալ օտար երկիր ճօրով... ողբալի բաներ քարշեցի, / կիեա[ն]քս իմ ընուէայն մաշեցի, / զարիպութեանն մա/// (1-2 բառ):*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺԶ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, երկու հատորով, հտ. Բ., աշխատ. Յասմիկ Սահակեանի, Երեւան,1987, էջ 265-266:

դ. *118բ* [Տաղ Յովհաննէս Պլուզ վարդապետի ասացեալ] – *Անդ, ի մէ[ջ] դրախտին, երեք անձինք կային, / Ադամ եւ Էւա եւ պատուիրանըն Տեառն:*

Տե՛ս Ա. Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի, ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 237:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

132ա ատ. լս. Մվ (՞) ///(4-5 տառ)ուն, յիշեա՛ զգծող սորին:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին՝ «Քերականութիւն զհագրութիւն, ԺԷ. դար», Ա. կազմաստառ՝ «ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «88/3467»:*

ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *19բ՝ «Խոնարհեցո՛, Տէր, զունկն քո եւ լո՛ւր ինձ, զի ախքատ», «Սրբո Աւետարանիս մերո», «Խորին հարց անջատի առճուճական ըզեպիսկոպոսաց, ուր ախտ ԻԹ. կործակ հայոց երթամ կործական եւ հայցեսցուք», «Սրբոյ Աւետարանըս Յիսուսի Քրիստոսի, որ ըստ Ղուկասու Տէր Յիսուսի, Յիսուս Քրիստոս մի՛ երկընչիլ հօդ փոկրիկ, զի հաճեցաւ հայր, վաճառեցէ՛ք զինչըս ճանաչէ՛ք», 20բ՝ «Հասանի այս գրիւս մինչ ի կալընճի այսպէս ինձանից էլ այայ հարցանէք ամէն զօրին ա///ղ հոգան եւ սիրտ յիշեց զիս տըրց ջանըս», «Սուրբս Աւետարան Յիսուսի իսկ մէգասան առաքեալքըն /// (1 բառ*

չնջուած) ի կալի /// եա, յիշեա», «ես», 22բ՝ խզբզոց, 23բ-5բ՝ այբուբեն, 30բ՝ «Այս թուխդս կործիական ուղղորդ այս կարօդիս որ», 49բ՝ «բահի», 73բ՝ «ե», 91բ՝ «Յ», 96ա՝ «Ս Ա Գ», 96բ՝ «հմայ», 97բ՝ «յաղակս յիշատակի փրլ երիսով, եօզկ, եօ», 109բ՝ քառակուսու մէջ՝ «Ք, ք, գ, ր, ո, ւ, վ, պ», «ո, պ, յ, ն, ս, ո, խ, ը, ս, ք», 118բ՝ «Անդ ի մէջ դրախտին երեք անձինք կային Ադամ եւ Էա եւ պատուիրանըն», 119ա՝ «գրչափորձ այս», 119բ՝ «Ր», 131բ՝ «Գրչափորձ այս ///իս ///եսզէ, աբգգ», 142բ՝ «Գլխացօի, ա-ֆ (բազմիցս), վարդպետէ (երիցս), ա-ն», 188ա՝ «ա-է», 188բ՝ «ա-զ, եագ, ա», 195ա՝ «հողի, ԽԴ., երազն, խարիթ, իե, երզ»։

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *22բ, 119ա՝ մարդանման պատկերներ, 119բ՝ յուշկապարիկ, սազ։*

3468
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 467։ Կազմ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, Ա. փեղկի կաշին աստառով պատռուած, մէջիից կիսով չափ անջատուած, մէջբը ճաճճած, վր. հատուածը պատռուած, փեղկերի արտ. անկիւնների կաշին մաշուած-թափուած, երեւում է միջուկ-տախտակը. երեխական կապիչներն ու գամերն ընկած. դոնակը դէպի դուրս ծալուած, ստ. հատուածը պատռուած, լուսանցակողերը մասամբ գունաթափուած, աղտոտուած, մաշուած։

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Բառարան գրչեայ», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «ՌՃԺԴ.-1665, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Տաթեւ, /3468», «Դանձասարի ձեռագրերից. Թոփչեանի ցուցակ. Հ[մր] 24, 0. եգանեան, 27.XI.58»։*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, մաս Բ., 1878-1898, Վաղարշապատ, 1900, էջ 45, Հմր 24։

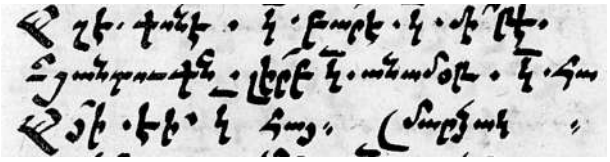
ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԱՍՏԱՊԱՏ ՌՃԺԲ. – 1669

ԳՐԻՉ՝ Ներսէս ֆիլ։ ՄԵԿԵՆԱՍ՝ Մարիամ։ ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Միխայէլ (որդի մեկենասի)։

ԹԵՐԹ՝ 277 (թ. 1-277). չգրուած՝ թ. 276ա-7բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԳ×12 (Ա. 13)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագով պսակուած բոլորակ, կենտրոնում՝ խաչ, բուսական զարդանախշ, վերեւում՝ առեւ, զանգ, որից վեր՝ «A», կողբը՝ սրտաձեւ պատկեր (թ. 74-85 այլ թուղթ՝ 14,4×10,5)։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ կարմրով սահմանագծուած (10×7)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 125ա). խորագիրբ՝ կարմիր։ ՏՈՂ՝ 18։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. որոշ թերթեր նորոգուած սպիտակ եւ դեղնաւուն կիսաթափանցիկ թղթերով. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան



Նմուշ 125ա

տարատեսակ հետքեր. թ. 1-37 կարերը թուլացած. թ. 1ից առաջ մէկ թերթ ընկած. թ. 13՝ հիմիից մասամբ անջատ. թ. 60՝ գործարանային թերութեամբ. թ. 109, 260, 275՝ եզրմաշ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-275ա* Համառատ հաւաքումն, գումարումն, լուծումն բառից յԱստուածաշունչ գրոց, յումեմնէ յերեմիայէ բանասիրէ Մեղրեցոյ

ա. *1ա-14ա* [Բառ ի գրոց Ծննդոց] /// *(մի քանի բառ անընթ.) Աներեւոյթ անտես։ Անպատրաստ՝ անկազմ։ Անդունդք՝ թարքմանի անբաւութիւնք ջրոց... Սփոփել՝ սիրտ դնել, մէլ տալ կամ կազդուրել։*

բ. *14ա-24բ* Բառ ի գրոց ելիցն – *Յոռանալ՝ զօրանալ, բազմանալ կամ բարձրանալ... Ընդելուզել՝ յեռել կամ պնդել կամ յօրինել կամ կարգել, կարգ՝ շար։*

– *14ա-30ա* Անուամբ ԲԺ.աան (12) ականց – *Սարդիոնն շիկագոյն արիւնատեսիլ է եւ գտանի ի Բաբելոն... Ջուս՝ գնացս։*

գ. *30ա-40բ* Բառ ի գրոց Ղեւտացւոց – *Պատարագ՝ ընծայ կամ նուէր... Նուէր՝ ընծայ կամ տուրք, խոիր՝ որոշումն։*

դ. *40բ-58բ* Բառ ի գրոց Թուոց – *Նահապետ՝ սկիզբն ազգի... Խոշորել՝ թարմաշել կամ թառամել։*

ե. *58բ-62ա* Բառ ի գրոց Յեսուայ՝ որդոյն Նաւեայ – *Յեսու՝ տէր, փրկիչ... Ներել՝ թողուլ։*

զ. *62ա-8բ* Բառ ի գրոց Դատաւորաց – *Ջբօսնել՝ զբաղել կամ հոգալ... Դայեակ՝ սնուցիչ։*

է. *68բ-75բ* Բառ ի գրոց Առաջին թագաւորութեանց – *Ադոնեայ՝ Տէր, ելովէ՝ Աստուած... Աստարտոնն՝ մեհեան դիցն։*

ը. *75բ-82ա* Բառ ի գրոց Երկրորդ թագաւորութեանց – *Ջերծեալք՝ փրծեալ կամ պրծեալ… Անիւ՝ սայլի ակներ կամ արապայ։*

թ. *82ա-8բ* Բառ ի գրոց Երրորդ թագաւորութեանց – *Ջեռնուլ՝ ջերմանալ կամ տաքանալ… Կորովի՝ քաջ կամ առաքինի, Քարոզ՝ խրատ։*

Ժ. *88բ-94բ* Բառ ի գրոց Չորրորդ թագաւորութեանց – *Նշկահել՝ արհամարհել կամ անգոսնել կամ ապատամբել… Ռոճիկ՝ դարմանք կերակրոց։*

ժա. *94բ-6բ* Բառ ի գրոց Մնացորդաց առաջինն – *Հսկայ՝ ռաբայ կամ պարթեւ… Ծեր՝ բազմաժամանակեայ կամ հինաւուրց կամ իմաստուն։*

ժբ. *96բ-9ա* Բառ ի գրոց Մնացորդաց երկրորդ գլխոյն – *Քանդակել, դրուագրել կամ նկարել կամ կերպագործել կամ նաղշել… Ճառ՝ ասացումն կամ պատմութիւն։*

ժգ. *99ա-101ա* Բառ ի գրոց Եզրի առաջին – *Եզր՝ զօրութիւն կամ օգնականութիւն… Իր՝ խրատ կամ էութիւն կամ բան կամ անբռնելի ինչ կամ գործառնութիւն կամ այսինչ։*

ժդ. *101աբ* Բառ ի գրոց Եզրի երկրորդ գլխոյն – *Կահ՝ կարասի, անօթ կամ սպաս… Յանգ՝ պատուար կամ պարիսպ։*

ժե. *101բ-2բ* Նէեմի մխիթարութիւնն – *Ջերծեալ՝ պրծեալ կամ փրկեալ… Լիբանոս, որ է ծխանելիք։*

ժզ. *102բ-4բ* Բառ ի գրոց Եսթերայ – *Եսթեր՝ ծածկեալ, Վիշապ՝ անյագ… Մխերել՝ տալ կամ մատուցանել կամ ամբարել։*

ժէ. *104բ-6բ* Բառ ի գրոց Յուդիթայ – *Յուդիթ աւրհնէ, Սահակ՝ անառակ… Ջնչին՝ նուաստ կամ չնչին։*

ժը. *106բ-7բ* Բառ ի գրոց Տուբիթայ – *Տուբիայ՝ բարձրութիւն կամ բարի Տէր… Ալէլուիա՝ աւրհնեցէք զՏէր կամ գովեցէք զԱստուած։*

ժթ. *107բ-15բ* Բառ ի գրոց Մակաբայեցւոց առաջին – *Սարսել՝ դողալ կամ զարհուրել կամ սարսռել… Շաբաթ հանգիստ կամ դադարումն։*

ի. *115բ-25ա* Բառ Մակաբայեցւոց երկրորդ գլխոյն – *Նաշիհ՝ շարմազ, ալիւր… Ջուարթանալ՝ զուարճանալ կամ պայծառանալ կամ արթնանալ։*

իա. *125ա-8բ* Բառ ի գրոց Մակաբայեցոց երկրորդ գլխոյն – *Ժամ՝ պահ կամ ժամանակ… Խուժադուժ այլալեզու կամ օտարազգի, Ջգածեալ՝ զգեցեալ։*

իբ. *128բ-39բ* Բառ ի Սաղմոսաց մարգարէին Դաւթի – *Դաւիթ բաւականաձեռն կամ սիրելի… Սուր՝ երկսայրի, որ է երկբերանի։*

իգ. *139բ-42բ* Բառ ի գրոց յԱռակացն Սողոմոնի – *Առակ՝ օրինակ կամ նշանակ կամ նշան… Արդիւնք՝ պտուղք, Լաւ՝ բարի։*

իդ. *142բ-6բ* Բառ յԱռակացն երկրորդ գլխոյն – *Ժիր՝ հարուստ կամ գէր… Անդրանիկ՝ էրէց կամ աւագ կամ մեծ։*

իե. *146բ-8ա* Բառ երկրորդ գլխոյն – *Մատչել՝ մօտել կամ մերձենալ… Կարկառել՝ պարզել կամ ձգել կամ տալ։*

իզ. *148ա-9բ* Բառ ի գրոց ունայնութեանց Սողոմոնի – *Եկկլեսիաստէս՝ ժողովող կամ քարոզօղ… Կապար՝ քապար։*

իէ. *149բ-53ա* Բառ երգ երգոյն Սողոմոնի – *Օրիորդք՝ հարսնաձոյք եւ փեսաւէրք… Տրուբիթիւն՝ վարդապետութիւն։*

իը. *153ա-9ա* Բառ ի գրոց Իմաստութեան Սողոմոնի – *Անջատել՝ որոշել կամ բաժանել… Պաշտպանութիւն՝ պահպանութիւն։*

իթ. *159ա-66ա* Բառ ի գրոց նահապետին Յոբայ – *Յոբ՝ վշտագին կամ ողբօղ կամ հայր… Մորենի՝ միրիկ կամ մոշենի։*

ի. *166ա-7ա* Բառ ելիուսայ – *Ծեր՝ էրէց կամ հինաւուրց… Ամբ՝ ոսկէ ճաճանչ, ծիածանն է, որ ի գէջ կողմն հիւսիսոյ երեւի։*

իա. *167ա-9ա* Տեառն խօսելոյն ընդ Յոբայ – *Յէր՝ յոյր կամ յորոյ… Ազնուագոյն կամ գեղեցկագոյն կամ պատուանագոյն։*

իբ. *169ա-86բ* Բառ ի գրոց մարգարէին Եսայեայ – *Եսայի՝ հովանումն կամ զերծումն… Դրօշակ կամ երիվարաց զարդք ոսկոյ եւ արծաթոյ։*

իգ. *186բ-90ա* Բառ ի գրոց ԲԺ.ից (12) մարգարէից սոյն գլուխս Ովսիա է – *Յովսիա՝ ընծայ Տեառն կամ հուր Տեառն… Վիշապ՝ անյագ։*

իդ. *190ա-1բ* [Բառ ի գրոց մարգարէին Միխիայ] – Միխիայ՝ *խոնարհ կամ ինքնագոհ կամով իբրեւ զՏէր… Աղիւս՝ կղմինտր կամ քարփիչ։*

Ծնթ. իդ-խբ, խդ միաւորների խորագրերի վերականգնումները ըստ ձեռ. 3397ի։

իե. *191բ-2բ* [Բառ ի գրոց մարգարէին Յովելիայ] – Յովէլ՝ *սիրելի Աստուծոյ կամ կամեցօղ կամ սկսանօղ… Եղտիւր՝ գիշին տեղի։*

իզ. *192բ* [Բառ ի գրոց մարգարէին Աբդիու] – Աբդիու՝ *ծառայ Տեառն կամ ծառայ խոստովանելի… Արքայութիւն՝ թագաւորութիւն կամ պետութիւն։*

իէ. *192բ-3բ* [Բառ ի գրոց մարգարէին Յովնանու] – Յովնան՝ *շնորհք կամ աղաւնի կամ արդար կամ ողորմած… Տառապանք՝ չարչարանք։*

իը. *193բ-4բ* [Բառ ի գրոց մարգարէին Նաւումայ] – Նաւում՝ *մխիթարութիւն կամ ողորմեալ ամենեցուն… Ջոգալ՝ երթալ կամ գնալ։*

իթ. *194բ-5բ* [Բառ Ամբակումայ մարգարէին] – Ամբակում՝ *ողբասէր կամ հայր յարուցանող կամ արդարացեալ կամ յոյս… Փառանն՝ անտառախիտ ծանձր մայրի է։*

խ. *195բ-6ա* [Բառ ի գրոց մարգարէին Միխիայ] – Սոփոնիա՝ *խոտորել, թիւրել կամ ծռել կամ թեքել… Հեծեալ՝ ձիաւոր։*

խա. *196բ-8ա* [Բառ ի գրոց մարգարէին Ջաբարիայ] – *Ջաքարիա՝ յիշատակ Տեառն, Անսալ՝ ունկն դնել կամ լսել կամ հնազանդել կամ ակն ունել… Նուիրեալ՝ ընծայեալ կամ տուեալ։*

խբ. *198ա-9ա* [Բառ ի գրոց մարգարէին Մաղաքիայ] – *Մաղաքիա՝հրեշտակ Տեառն, Աղէ՝ գոնէ կամ միթէ կամ բարէ… Խայտալ՝ խնդալ կամ խաղալ։*

խգ. *199ա-209բ* Բառ ի գրոց մարգարէին Երեմիայ – *Երեմիայ՝ համարձակ կամ զբաղումն Տեառն… Ռոճիկ՝ դարմանք կերակրոց։*

խդ. *209բ-10ա* [Բառ ի գրոց մարգարէին Բարուխայ] – *Բարուք՝ աւրհնութիւն, գովելի կամ օրհնեալ, Մաննայ՝ ընձայ կամ պատարագ կամ աղերս… Հարթ՝ հաւասար։*

խե. *210ա-1բ* Երեմիայի ողբոյն – *Ջատաւ՝ տարեալ եղեւ կամ հատաւ… Կակաղ՝ ձայն լալոյ եւ ողբոյ։*

խզ. *211բ-6ա* Բառ ի գրոց մարգարէին Դանիէլի – *Դանիէլ՝ դատաստան Աստուծոյ… Նոյն ժամայն՝ իսկոյն կամ առժամայն։*

խէ. *216ա-27բ* Բառ ի գրոց մարգարէին Եզեկիէլի – *Եզեկիէլ՝ զօրութիւն Աստուծոյ… Արդիւնք՝ պտուղք կամ արգասիք։*

խը. *227բ-32բ* Բառ ի գրոց Յեսուայ, որդւոյ Սիրախայ – *Յեսու՝ Տէր, Փրկիչ… Համակ՝ ամենեւին։*

խթ. *232բ-40բ* Բառ գլխոյն աւետարանչին Մաթէոսի – *Մատթէոս՝ երգ կենաց կամ պարգեւեալ… Մկրտել՝ լուանալ։*

ծ. *240բ-3բ* Բառ աւետարանչին Մարկոսեան գլխոյն – *Մարկոս՝ բարձր պատուար կամ ի վեր տանեացն ասի… Պիղատոս՝ ոստիկան կամ վերակացու կամ գաւառապետ։*

ծա. *243բ-8բ* Բառ Ղուկասու գլխոյն – *Ղուկաս Յարութիւն թարգմանի… Խորխոխ՝ մեղուն իւղով եւ մեղ, երբ գործեալ հացն է։*

ծբ. *248բ-51ա* Բառ Յոհաննու գլխոյն – *Յոհաննէս թարգմանի հնազանդութիւն… Եռղ՝ տեղ կամ տեղի։*

ծբ. *251ա-5բ* Բառ ի գրոց Գործոց առաքելոց – *Ծագք՝ կողմ կամ եզր կամ ծայր… Հերձուած՝ բաժանումն կամ ուսումն կամ աղանդ։*

ծգ. *255բ-7ա* Բառ կաթողիկէի թղթոյն Յակոբայ – *Կաթուղիկէն ընդհանրական լսի… Տեղալ՝ անձրեւել կամ ցօղել։*

ծդ. *257աբ-8բ* Պետրոսի թղ[թ]ոյն – *Պետրոս՝ Կեփաս կամ վէմ… Տիղմ՝ նեխեալ ցեխ կամ տիւղ։*

ծե. *258բ* Յոհաննու թղթոյն – *Արդէն՝ ահա կամ այժմ կամ արդ… Քարտէզ՝ թուղթ։*

ծզ. *258բ-9բ* Յուդայի թղթոյն – *Յուդայ՝ խոստովանութիւն կամ գովութիւն… Եւեթ միայն։*

ծէ. *259բ-61բ* Բառ ի գրոց առաքելոյն Պաղոսի – *Պաղոս եբրայեցերէն թարգմանի բերան… Շահապ՝ գանձապետ կամ խազնադար։*

ծը. *261բ-4ա* Բառ Կորնթացւոց առաջին գլխոյն – *Թուղթ՝ քարտէզ կամ տոմս… Մարանաթա՝ Տէր եկն, ասորերէն է։*

ծթ. *264ա-5բ* Կորնթացւոց երկրորդ գլխոյն – *Վճիռ՝ վճար կամ վաշխճան կամ կատարումն… Ողջոյն՝ համբոյր կամ բարով։*

կ. *265բ-6բ* Գաղատացւոց գլխոյն – *Աւար՝ առ կամ գերի կամ ապրանք կամ քսիպ… Ջարակնել՝ նախանձել։*

կա. *266բ-7ա* Եփեսացւոց գլխոյն – *Տնտեսութիւն՝ շինութիւն կամ տնօրէնութիւն… Անեղծ՝ սուրբ կամ անջնջելի։*

կբ. *267ա-8բ* Փիլիպեցւոց գլխոյն – *Եպիսկոպոս՝ տեսուչ կամ այցելու… Կցորդ՝ հաղորդ։*

կգ. *268բ* Կողոսացւոց գլխոյն – *Տեղեակ՝ հմուտ կամ ուսեալ… Սկիւթացի՝ թուրք։*

կդ. *268բ-9ա* Թեսաղոնիկեցւոց առաջին գլխոյն – *Ողոքել՝ աղաչել կամ աղերսել… Բաւանդակ՝ բոլոր կամ ընդհանուր կամ ամենայն։*

կե. *269ա* Երկրորդ գլխոյն – *Ապստամբութիւն՝ անհաւանութիւն կամ ի բաց ցացումն… Պատկառել՝ ամաչել կամ զգուշանալ։*

կզ. *269ա-70բ* Եբրայեցւոց գլխոյն – *Նկարագիր՝ պատկեր կամ կերպարան… Վաղագոյն՝ յառաջագոյն։*

կէ. *270բ-1բ* Տիմոթէոսի առաջին գլխոյն – *Տիմոթէոս՝ պատիւ Աստուծոյ կամ պարգեւ Աստուծոյ… Աւանդն՝ պատուիրանն կամ պահեստ կամ պահ կամ յանձն։*

կը. *271բ* Երկրորդ գլխոյն – *Հանն հանիկն է կամ մամն… Մատեան՝ գիրք կամ կոնդակ կամ թուղթ։*

կթ. *271բ-2ա* Բառ Տիտոսի գլխոյն – *Տիտոս՝ պատուելի կամ պատուական… Հատուս՝ մատնիչ կամ խային։*

հ. *272ա* Փիլիմոն՝ շնորհեալ կամ զարմանալի – *Արգոյ՝ մեծարոյ, գործոյ… Թելադրութիւն՝ յորդորումն բանի կամ յօդումն։*

հա. *272ա-4ա* Բառ տեսլեանն Յոհաննու – *Նշանակել՝ բացայայտել կամ նշանել… Կիւօս՝ եղեգնեայ գաւազան։*

հբ. *274ա-5ա* Բառ էր ընդ եղբաւրն – *Կիրակէն ի մերս բարբառ տէրունի… Անբասիր՝ անպատճառ։*

Ծնթ. Ստ. լս-ներում հետագայ ձեռով խորագրերի կրճատ անուանումները։ Տե՛ս Հ. Ամալեան, Հայ միջնադարեան բառարանագրութիւնը, Երեւան, 2007 (ձեռագրիս մասին՝ էջ 346)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

275ա Յիշատակարան գրոյս բառի – Փա՛ռք համագոյ եւ միասնական, անբաժանելի եւ անքակ տէրութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից։ Որ ետ կարողութիւն նուաստ, յոքնամեղ անձինս՝ Ներսէս մեղապարտ քահանայի հա-

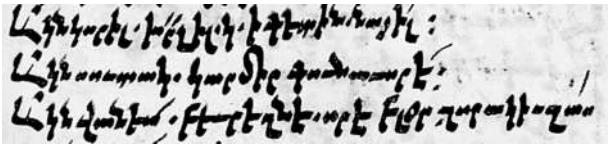
սանել ի յաւարտ եւ ի կատարումն սուրբ տառիս, որ կոչի Բառգիրք, որով պարունակեալ ունի յինքեան զամենայն բառս յԱստուածաշունչ գրոց, այսինքն՝ Հին եւ Նոր կտակարանաց: Ի թուականիս հայոց ՌՃ. եւ ժ. եւ Ը.ե-րորդի (1669), ի հայրապետութեան տեառն Յակոբայ, |*275բ*| *ի գեօղաքաղաքս* Աստապատ, *ի դուռն* Սուրբ Վարդան *զօրավարին, եւ մերում առաջնորդութեան երջանկափառ աթոռոյ* Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկայի, *տէր* Յակոբ *եւ տէր* Միքայել *րաբունապետ աստուածաբան վարդապետաց: Արդ, ցանկացօղ եղեւ սոյն տառի մաքուր եւ կուսակրօն քահանայն՝ տէր* Միքայէլն *եւ հարկ եդ ծնօղի իւրոյ՝* Մարիամու, *զի հալալ ընչից իւրոյ տացէ ծրել զգիրս, զոր բարեմիտ մայրն իւր* Մարիամ *յաւժար կամաւք եւ մեծաւ բաղձանօք յանձն էառ եւ գրել ետ զգիրս եւ յանձնեաց ի կուսակրօն որդին իւր՝ տէր* Միքայէլն, *որպէսզի լիցի անչինչ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ: Եւ որք հանդիպիք սոյն տառի, յիշեսջի՛ք յաղօթս ձեր տէր* Միքայէլն *եւ զիւր ծնօղն <իւր> զ*Աբրահամ *եւ զ*Մարիամն *եւ որ յիշէքդ յիշեալ լիջիք ի Ք*րիստոսէ Աստուծոյ:

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ՌՃԺԹ.-ՌՃԺԵ. – 1665-1666

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր դպիր: ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Միքայէլ:

ԹԵՐԹ՝ 190 (թ. 278-467). չգրուած՝ 278ա-9ա: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԶ×12 (Ը 11, ԺԶ 9, ԺԷ 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բոլորակի մէջ խաչ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5×6): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 287ա): ՏՈՂ՝ 23:



Նմուշ 287ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 284ա: Լուսանցազարդ՝ յուշկապարիկ՝ 284ա: Ձարդագիր՝ թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, դեղին:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թանաքի թթուայնութեան հետեւանքով թերթերը մասամբ գունափոխուած. գրադաշտը տեղ-տեղ խամրած եւ անընթեռնելի. ընդմէջ թ. 372-3ի 1 թերթ ընկած, ընդմէջ թ. 466-7ի 1 թերթ կտրած. թ. 420, 458՝ ճիմիից մասամբ անջատ. թ. 296, 354՝ գործարանային թերութեամբ. թ. 439, 440՝ ստ. լս. պատռուած. թ. 313-4՝ այրուածքի հետքեր, գրադաշտը վնասուած. 279բ հանդիպակաց երեսի գիրը մասամբ արտատպուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *280ա-2ա* [Առաքել վարդապետէ. ձեռ. 1495, 135բ] Անուանիք Աստուածաշունչ գրոց Հ. եւ Բ.ից (72) – *Տէր Առաքել դիտող Միւնեաց, / գուրկ եւ թափուր ամէն շնորհաց... զմեզ ի մեղաց ազատելով. նմայ փա՛ռք անզրաւ:*

Բ. *282ա* [Յաղագս կշռոց] – *Տաղանդ կշռոյ անուն է, որ է ճ՚իե. (125) լիտր... Յուդայ ի քահանայիցն. դինարն եւս զգահեկանի անուն է:*

Գ. *282բ-3ա* [Բառ եբրայեցւոց. ձեռ. 540, 2ա] – *Արդ, թուեն եբրայեցիքն [զգիրս] այսպէս. առաջինն անուանեն Բերեսիթ... սրբագրագրացն, որ լինի Իբ. (22):*

Դ. *283աբ* Այս բառ յեռեհիւական բաղաձայն հոմանուանց բակնայնեալ – *Ջամենայն որ ինչ մի անգամ են անուանք յեփրայեցի... Թաւ՝ նշան կամ կանչումն, փըն, մեմ:*

Ե. *283բ-447ա* Այս բառ են ճերթողական վասն հոմերական տաղիցն, վասն զի ճերթողական արհեստն չափաբերականք են եւ չափով վարին: Եւ են, որ գեղչուկ են, որով ճարտասանքն վարին, զի յաճախապէս փոխաբերին սակս զարդու ճարտասանիցն, եւ ճարկ է ճոգնահամար ելանիլ: Իսկ զյունաց փոքր բառն նայ եւ զբառ Աստուածաշնչին, որ յետո հաւաքեցաւ, խառնեցաւ ի մի ընդ իւրաքանչիւր տեղոջ – *Աբաւոիթ (=աբաթոիթ)՝ անշէն, Աբանա՝ հօր օրհնութիւն... Օցտել եւ օձտել՝ պատառել:*

Տե՛ս Բառգիրք հայոց, աշխ. Հ. Ամալեանի, Երեւան, 1975 (ձեռագրիս մասին՝ էջ ԺԱ, ԻԸ-ԻԹ): Համմտ. Հ. Ամալեան, Հայ միջնադարեան բառարանագրութիւնը, Երեւան, 2007:

Զ. *447ա-53բ* Բառ Գալիանոսի բժշկի – *[Ա]թխար՝ վաղամեռուկ... Քորտոր՝ սպերման, Քամիղոն՝ կանկար:*

Է. *454ա-7ա* Թարգմանութիւն դեղոց, զոր ընտ[ր]եալ են իմաստունքն եւ կարգեալ յայլ լեզուաց ի մերս – *[Ա]բլուկ՝ ցըթնի պտուղ... Ֆրասիոն՝ մեղրածծուկ:*

Ը. *457բ-65բ* Հանդէս բանաստեղ[ծ]աց, փաղանուանաբար ստորոգիլ սակս նորավարժիցն. բառ է գեղչուկ – *Աստուածազան՝ աստուածաբանչ, աստուածազգեաց, աստուածավայելուչ եւ քրիստոսափառ... Փոփոխել՝ յեղուլ, յեղեղել... վհանդել, երերել, խարխալել:*

Թ. *465բ-6ա* Թարգմանութիւն պարսից բառից, որ ի Վարդանանց պատմութեանց գրոց միջին է – *Զրադաշտական՝ բուն բան կամ զկարեւոր ուխտ... Ջառաջին ճառն երիս բառ պարթեւն ոչ գիտաց, ասելով, թէ չէ պարսից, եւ այլն այս է:*

Հ. Ամալեան, Հայ միջնադարեան բառարանագրութիւնը, Երեւան, 2007 (ձեռագիրն այստեղ օգտագործուած է):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *Գրչի 279բ Օգնեա՛, Հոգիա՛ Սուրբ, Գրիգոր դպրի, զի կարողութեամբ քո աւարտի։*

466ա եւ Քրիստոսի յուսոյն փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն, որ ետ կարողութեան փգուն եւ տատանեալ Գրիգոր դպրիս հասանել ի յաւարտ փոքր տառիս։ Ջծրօղ համայն տառիս՝ / զԳրիգոր բազմամեղիկս, / ի թուին հայոց հայկըզունի / հազար հարիւր ԺԵ. (1666) թուի։ / Արդ, հանդիպողք այմ տառիս / եւ շահաւէտ բուրաստանիս, / ինձ յիշեցէ՛ք զեղկելիս, / զթարմատարս եւ զգերիս։

2. *Ստացողի 466բ (բոլորգիր) Միաւնական Սուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, յամենայն արարածոց, յիմանալեաց եւ ի զգալեաց, ի հրեշտակաց եւ ի մարդկանէ եւ յամենայն տարրեղինաց. ամէն։ Եւ այժմ ստացօղ եղեւ հոգիազարդ կտակարանիս հեզահոգի եւ սրբամիտ տէր Միխայելն. ստացօղ եղեւ սորին ի թուին հայոց ՌՃԺԴ. (1665), ի հայրապետութեան տեառն Յակոբայ սրբայգան կաթողիկոսի, ի թագաւորութեանն Պարսից շահ Ապասին։ Եւ դարձեալ ես՝ տէր Միխայելս, ստացա զԲառգիրքս, գրել տուի յիշատակ ինձ եւ ամենայն մերձաւորաց. ամէն։ Իսկ առաջնորդ եւ միաբանք Սուրբ Նախավկայիս՝ Միխայել վարդապետ, առաջնորդ Ոհան վարդապետն, Մարտիրոս վարդապետն, Դանիէլ վարդապետն, տէր Եսային, տէր Սամուէլն, տէր Թորոսն, տէր Պետրոսն, տէր Մովսէսն, տէր Միխայէլ՝ ստացօղ սորին, Գ. սարկաւագ՝ Մարտիրոս, Աւետիս, Գրիգոր։ Մանաւանդ ես՝ տէր Միխայէլս, գրել տուի՝ յիշատակ ինձ եւ ամենայն արեան /// (շար.)։*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ 316բ՝ *«Ջգոնութիւն ընթելութիւն զգոնեցուցանեմք ընթելեցուցանեմք»։*

3469
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 113։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն թուղթ (Ի. դ.)։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, կեղտոտուած, մէջբը ճաճճած. փեղկերի եզրերի կաշին մաշուած՝ երեւում է միջուկ-տախտակը. փեղկերի վրայի երբեմնի խաչերն ընկած՝ կան անցքերը. աստառը մաշուած, աղտոտուած։

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա՝ անընթեռնելի «/// 1189» (1740), 22բ սեւ թանաքով ուխտանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՏԻՐԱՅՈՒ ԹԱԹՈՍ», *99բ, 107ա սեւ թանաքով բոլորակ՝ առիւծի եւ խաչի պատկերով։*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին, տպագիր՝ «Ի գրեանց գրատան անապատին Սեւան[այ] Հ՝ի 1», ձեռագրով գրուած՝ «Ադամգիրք ոտանաւորք», 1ա՝«Սեւան, 1/3469»։*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարդունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 395, Հ՝ի 1/1։

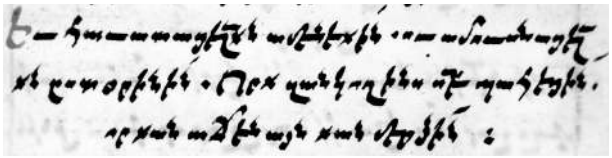
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1բ՝ «ա-է», 3ա՝ «բաբաաթի ջրուն, բաբաթն, բ շբաաթ», 3բ՝ «աբ», Բ. կազմաստառ՝ «Այս է գոուղղղի, մուլքկ, այս է գոուղղղի մուլքն, Առաքել, Պօղոս, 3»։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՌՃԿԹ. – 1715

ԳՐԻՉ՝ Կիրակոս Թալնցի։

ԹԵՐԹ՝ 99 (թ 1-99). չգրուած՝ 1ա-3բ, 63բ, 99աբ։ ՊՐԱԿ՝ 3+ԺԱ-ԻԴ×12 (ԺԴ-ԺԸ՝ չիֆ, ԺԳ 1, ԻԱ 11)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական զարդանախշ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,2×10,1։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով եւ սեւով սահմանագծուած (13×7,5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 30ա)։ ՏՈՂ՝ 20-21։



Նմուշ 30ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ջարդագիր՝ հաճգուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թ. 1-3՝ նորոգուած սպիտակ կիսաթափանցիկ թղթով (Ի. դ.), թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. ընդմէջ թ. 28-9ի շուրջ 71, 62-3ի 1 թերթ կտրած. թ. 29՝ հիմիից մասամբ անջատ. թ. 38՝ ստ. անկիւնը պատռուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *4ա-28բ* [Ադամգիրք Առաքելի Սիւնեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 83, 2ա-138ա։ 1/չիք։ 2/4ա-17բ։ ա-բ/չիք։ գ/4ա (սկ. թափ. «/// Ձեզ թշնամի կա օձն ու չարըն...»)։ դ/4ա-5բ (5ա գրչից՝ «Քան զԱդամայ յանցանքն ես յոյժ մեղայ, Տէ՛ր, մեղա՛յ ասեմ բիւր Ռ. (1000), թո՛ղ ինձ, Տէր, Տէր. ես գրեցի»)։ ե/5բ-13բ։ զ/13բ-4բ։ է/14բ-6ա։ ը/16ա-7բ։ ȣ/18բ-28բ։ Յանկ/18բ-9ա։ ա/19ա-21ա։ բ/21աբ։ գ/21բ-3բ։ դ/23բ-5ա։ ե/25ա-6ա։ զ/26ա-8ա։ է/28աբ («...կամքս իմ ի չարըն ներկեցաւ, եւ չարն ի յիս///» շար.)։ ը-ժ, յիշ./չիք։

Բ. *29ա-46բ* [Առաքելի Սիւնեցւոյ. ձեռ. 83, 184ա-229ա] Վասն յատկացուցանելոյ զդասս առ հասարակ ամենայն սրբոց, որ են յԲԺ.ն (12) գլուխս բաժանեալ, յորոց զանազան շնորհիւ յայտնեցան մարդկան: Այսպէս եւ դիմակիւ սոցին՝ մասու[ն]ք չարին, զոր սերմանեաց սատանայ զորումն յազարակին բնութեանս մասունս չարեաց՝ ՅՀ. (370), որ է՝ Լ.ԲԺ.-ն (30×12=360), եւ ՅՀԷ. (377) մասն, եւ է սայ՝ Է.Ծ. (7×50=350) ի խորհուրդ զանազանեալ. Տունս ՄԽ. (240) – *երկոտասան դասք են սրբոց / առաքինեաց եւ ընտրելոց... որ ազատէ զազգս մարդկան / յայսքան չարեացըս զանազան:*

Գ. *46բ-89բ* [Բանիւ խրատական եւ յոյժ հարկաւոր, որ ֆակտեն զխորհուրդ մարմնական եւ տան ուրանալ զսնոտի խաբէութիւն աշխարհիս, եւ այլ իմն շինեն զխորհուրդ մարդկան]

Տե՛ս ձեռ. 83, 229բ-71բ: Նախերգան/չիք: Յանկ/չիք: ա/46բ-9ա: բ/49ա-50ա: գ/50աբ: դ/50բ-3ա: ե/53ա-4ա: զ/54ա-6ա: է/56ա-8բ: ը/58բ-60ա: թ/60ա-5բ (62բ գրչից՝ «Թուղթ էր պակաս, վասն որոյ թողի եւ ոչ գրեցի»): ժ/65բ-7ա: ժա/67ա-8բ: ժբ/68բ-9ա: ժգ/69ա72ա: ժդ/72ա-4բ: ժե/74բ-7բ: ժզ/77բ-81բ: ժէ/82ա-3բ: ժը/83բ-5բ: ժթ/85բ-6բ: ի/86բ-9բ:

– 46բ *Արդ, աղաչեմ զձեզ միաբան, / որք ընթեռնուք զայս ի մատեան, / զտէր Աւաքեալ հեգք ու անարժան / յիշեցէ՛ք յաղօթըս ձեր զանազան:*

Տե՛ս Առաքել Սիւնեցի, Դեախտագիրք, Վենետիկ, 1956:

Դ. *91ա-8բ* [Տոմարականի]

ա. *91ա-5ա* Եւ դարձեալ զայս եւս յուշ առնեմ սիրելեացդ, ֆանզի ոմանք յեղբարց խնդրեցին ի մէնջ. եթէ գոյ հնար եւ կարող ես զՊարզատօմարն կարճ ի կարճոյ ոտք հանել, որ աշխարհի ֆահանայք եւ անգէտ մատաղ մանկունք ուսանին եւ բերան առեալ երգելով ե՛ւ դիւրինս ուսանել, ե՛ւ դեռաբոյսից ուսուցանել. Աստուծով յանձն առի եւ արարի եւ աւարտեցի Լ. տնով, որպէս եւ տեսանէք. բաւ է – *Յունվարի մէկն կազանդ է, / վեցն՝ Յայտնութիւն եւ Ջրաւրհնէք... Այս է աւարտն Պարզատօմարիս, զոր |95ա| ըսկիզբն եղեւ ՌՃՄԱ. (1702) թուին:*

բ. *95աբ* Ի խնդրոյ եղբարց ոմանց, նոյնպէս եւ զՇ.եակն (532) Ի. (20) տընով ոտք արարաք վասն դեռաբոյս մանկանց, որ եւ բերան առեալ միշտ բարբառին եւ դիւրաւ ուսանին եւ զայլս ուսուցանէն – *Դարձեալ ծանէք, սիրելի՛ք, սուրբ հարքն մեր պարզել զտօմարն այբուբենի ի վերայ ԼՋ. (36) գրով... Այսքանս Պարզատօմարի մեկնութիւնն բաւ է իմաստից:*

գ. *95բ-6ա* Իսկ վասն ՇՃ.եկին (532), որ ըսան տնով զայն եւ տաղաչափեալ, որ թէ մանկունք բերան առեալ երգեն, այլ ոչ կարօտին օրինակի – *Մեծ տօմարն ըսկիզբն Յունվարոյ է... որ ի վեր է, քան զամենայն գիտութիւն արտաքնոց:*

դ. *96ա* Իսկ զայսման մեկնութիւնս իմաստից բաւե[ս]ցի, եւ զկատարեալ մեկնութիւնն սորայ արարեալ եմ յայլում տեղոջ՝ յերկար, թէ ով է պատջառ այս Շ.եկիս (532) եւ կամ որպէս գտին, ըսկիզբն եղեւ էաս եւ ժողովեալ աշխարհիս զիմաստունս Լ. (30) թվով – *Նախ, զընթացս լուսնին գտին... այսքանս բաւ է իմաստից:*

ե. *96բ-8բ* Այսուհետեւ կամիմ ասել զեՃ.եկին (532) նախ զահմանողն գովել եւ ապայ Ի. (20) տնով տաղաչափել եւ դիւրինս գտանել («Կիրակոս վարդապետէ է ասացեալիս») – *Կամիմ ասել բան գովեստի, / էասայ մեծ հեռատորի... տանց եւ տառից անուն ծրոցի, / զի ընթերցօղք վերահասու լինիցի:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

63ա [Մասն բառոցի ինչ] – *(սկ.) ///աղաղակեսցուք առ Տէր յամենայն նեղութիւնս, ո՛վ սիրելիք... գուցէ ձանձրութիւն ունկնդրացդ եղիցի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

17բ Բանք Բ. հատորացս աւարտեցաւ, եւ կամիմ յիշատակարան գրել.

Փա՛ռք եւ պատիւ յամենայնի,
Հօր եւ Որդւոյ իւր ճշմարտի
եւ Սուրբ Հոգոյն շնորհաբաշի,
առատաձիր պարգեւողի:
Երրեակ գոլով անբաժ եւ մի,
միշտ գոհութիւն նմա լիցի,
այժմ, յաւիտեանս եւ յապառնի:
Շրջապատումն Կռօնոսի,
Ի.երորդ (20) յոբելինի,
Լ.երորդ (30) դիպիաթի,
*երկեակ հնկեակ ամ նահանջի (1711)**
Յունիս ամիս աւարտեցի,
երկեակ տասնեակ մու հընկեկի (25),
ի գահ Իջման Սուրբ Միածնի:
Յաւարտումն այս մեծ սուիերի,
ձեռամբ անմիտ եւ տըկարի,
եւ զառածեալ մեղօք ի լի:
Անուամբ կոչիմ ես Թալնցի,
յԱրարտեանըն գաւառի,
սնեալ, վարժեալ էջմիածնի:
Նա, որ գիծն յամենայնի,
եւ շնորհէ ում եւ կամի,
նա եւս ինձ կար, որ ծրեցի,
հասանելով ի ծայր բանի:
Զի զօրութիւն ես չունէի
Նշանախէց մի դրոշմէի,
|18ա| Փա՛ռք յարակայ նմա լիցի,
այժմ եւ յաւէտ եւ ապառնի:
Դարձեալ եղէ որպէս մոլի,

սէր սոփերիս այսմ գրքի,
որ հին եւ նոր Ադամ *կոչի,*
Եւայ նման կուսին լինի։
Ի յումեմնէ բանասիրէ,
է արարեալ Սիւնեաց *վիհէ*
Տէր Առաքեալ, Գրիգորի
քեռորդի է Տաթեւացի։
Ծերութիւնս, որ զիս ունի,
Ջ. (80) ամն հասեալ էի,
Բ. գոզլուկ զաչս եդի,
դողդոջալով զայս գրէի։
Լինի թէ մէկ ողորմեսցի,
ինձ ասողաց ձեռն ընկնի,
ըզծերութիւնս ի բաց եդի,
յուսով յԱստուած ես դիմեցի։
Լալով, ողբով զայս գրէի,
վա՛յ եւ եղուկ ինձ կարգայի,
ոչ թէ զԱդամ անգոսնէի։
Բայց մեղքն որքան ես չափէի,
զիմն եւ նորայն կշռէի,
բիւր Ռ. զիմն աւելի,
քան զնորայն տեսանէի,
վասն որոյ եղուկ ինձ ասէի։
Ջբան Պօղոսիկն *ի միտ ածի,*
պետ եւ գլուխ մեղաւորի,
զիս կոչելով դառն լայի,
եւ ես ինքնին վկայեցի։
Կամել կարելն Քրիստոսի,
յուսահատիլն ի բաց եդի։

Առաջին հատորն այս ամէն մէկ տուն Ռ. ու Յ. ու Ջ. (1380) տուն Աստուծով գրեցաք, իսկ երկրորդ հատորն ՃՀՋ. (380) այլ իմն ոճով, նորն Ադամայ եւ Յովասափի, գունովն երգեցէ՛ք եւ զմեզ յիշեցէ՛ք, որ եւ Աստուած զձեզ յիշէ իւր արքայութեան. ամէն։

* Ծնթ. Թուականն այսպէս ենք հասկանում. իսան յոբելեան՝ 20×50=1000. երեսուն ոլիմպիադ՝ 30×4=120, երկեակ ճնգեակ՝ 2×5=10. այսինքն՝ 1000+120+2×5×4=40=1160+551=1711։

89բ Աստանօր եղեւ աւարտ։ Փա՛ռք տվողին կարողութիւն տկարիս եւ փըծուն գրչի՝ Թալնցի *պիտականուն* Կիրակոս *վարդապետի, որ վերջն գրիս հասի։*

90ա Փա՛ռք եւ գոհութիւն եռանձնեա տէրութեանն եւ միասնական Սուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հո[գո]յն. ամէն։ Դարձեալ գոհանամ զքէն, Քրիստո՛ս Աստուած, որ ետուր ինձ կարողութիւն տըկարիս եւ անզօր, փըծուն գրչիս՝ Թալնցի Կիրակոս *վարդապետիս, որ հասուցեր աւարտ գրքիս, որ կոչի Ադամգիրք, հազարերորդի երրեակ յոբելի, եւ նահանջի, երկեակ ամի (1000+ 150+ 12+ 2+ 551= 1715), ի գահ* Իչման Սուրբ Միածնի, *ի վեցն Հոկտեմի (այսպէս), որ նահատակեալ օր էր սուրբ* Գայիանեա՝ *դայեկին սրբոյն* Հռիփսիմեա *եւ դաստիարակին։ Եւ դարձեալ վերստին փա՛ռք եւ գոհութիւն Քրիստոսի, որ ոչինչ ունէի կարողութիւն եւ զօրութիւն մէկ տող գիր գրելոյ, քանզի հասեալ էի ամն ուշասուն, որ մէկ գոզուկով չկարացի գրել, Բ. գոզլուկ եդի աչացս, իբրեւ զստուեր երեւիւր աչացս։ Այսպէս վայ տալով անձինս եւ գրէի լալով եւ չափ եդեալ կըշռէի զմեղս զիմն ու* զԱդամայն, |90բ| *եւ տեսի որ զիմ մեղքն քան զՄասիս, իսկ նորայն՝ որպէս զհատ մանանխոյ։ Ոմն ի սրբոց այսպէս ասէր վասն դառն պտղին. Ռ. (5000) ամ ի դըժոխս կացին, Ջ. (900) ամ յաշխարհս լացին։ Իսկ թէ ինձ զինչ լինիցին, ոչ գիտեմ զինչ արարից, զեղջ իսկի չկայ սրտիս կամ արտասուս այս կուր աչիցս, միշտ զմարմին սիրեմ գերիս եւ գիրկ ածեմ ես աշխարհիս, սատանայի եղէ գերիս, նորա կամքն միշտ կատարեմ, աշխարհս ամէն ժողովէին, զիմ գլուխս լալու էին, չէր բաւական որ լինէին։ Գիտեմ, զի ասելոց էք՝ Աստուած ողորմած է, մի՛ խռովիր եւ մի՛ յուսահատիր, յուսա՛ յԱստուած, խոստովանեա՛ նմա, նա հոգա՛յ վասն քո։ Գիտեմ եւ ես, թէ իմ աշխատանքն այս ծերութեանս բարի մարդոյ ձեռք անկանի, Աստուծով ինձ ողորմի կասէ, Աստուած իւրն ողորմի, իսկ թէ գրիս տընազ առնէ եւ ծերութեանս քամահէ, թէ վասն էր գրեցեր, սխալ եւ գէշ գիր է, վասն որոյն քամահէ եւ հայհոյէ։ Աղաչեմ, աղաչեմ, թո՛ղ սրբագրէ, Աստուած զինքն մեղաց սրբէ եւ ի միասին զմեզ Տէրն Քրիստոս վարձատրեսցէ, որ սակաւ խնդրէ |91ա| ի մէնջ եւ ինքն բազումս շնորհէ, քանզի առատ է։ Միայն զմեր կամելն խնդրէ, եւ ինքն ըստ իւր չափոյն շնորհէ։ Դարձեալ կրկին եւ երեքկին խնդրեմ թողութիւն, զի չունէի ակն, թէ կենդանի տեսնում զաւարտումն գրոյս, կարծէի, թէ շուտով կու մեռանիմ, վասն որոյն փութայի շաղբաղբելով, որպէս թէ մուսաւատէ կանեմ, յետոյ լինի, թէ այլոց գրել տամ։ Վասն որոյն աղճատելով գրեցի, թողութիւն շնորհէ՛ք, ընթերցողք, ինձ՝ զառաձեալ ծերունի* Թալնցի Կիրակոս *վարդապետի։*

98բ Այսքան էր մեր կարն. գրին եւ խոշորութեան անմեղադիր լերո՛ւք, քանզի կար մեր այսքան էր։ Եւ զի Ջ. (80) ամաց էի, մէկ գոզլուկով չկարէի գրել, վասն որոյն Բ. գոզլուկ աչիցս եդեալ գրէի. վասն որոյն աղաչեմ, աղերսեմ ներել սղալանացն։ Եւ ով ոք որ ընթե[ր]ցի, չմեղադրէ, այլեւ սրբագրէ, որ Տէրն Քրիստոս զձեզ եւ զմեզ ի մեղաց սրբէ. ամէն։ Հայր մեր, որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

62բ (ԺԲ. դ., նոտրգիր) Մի ուղութեամբ ասիլ ի քեզ, / թէ վաղն ապաշխարեմ ես, / զի ոչ գիտես զինչ ծնանի, / վաղիւն ի քեզ։ / Այսօր արա՛ քեզ ճար բարի, / ճար անեղոց տեղն ես, / թէ չէ որ յերբ վաղն մեռար, / Անդ անճա-

բակ ես: / Նայեա՛, շուշան տեղն է պատրաստ, / Անբեկ զնա տե՛ս, / Դու մարդ գոլով եւ բանական, / Քան զնա տակար ես: / Թէ շանր թւեալ մեղք ունիս, / Զնա խոսովանես, / Թէ չէ ահեղ հրապարակին, / կու խայտառակիս: / Թեթեւն եւս յետն ասա՛ / եւ ապաշխարես, / Պատժոյն զերծանես, / Գծողս յիշեսցես:

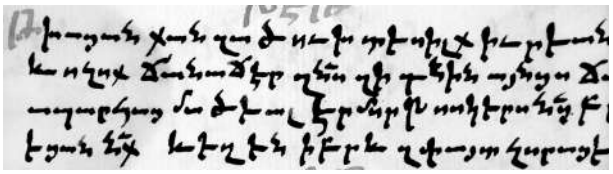
Ծնք. Թուում է՝ շարադրանքը մօտաւոր վերարտադրութիւնն է բնագրի որոշ հատուածների (հմմտ. տպ. Առաքել Սիւնեցի, Դրախտագիրք, Վենետիկ, 1956, էջ 16-120):

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ՌՃԿ. – 1711

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր:

ԹԵՐԹ՝ 14 (թ. 100-13): ՊՐԱԿ՝ 1×14: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,1×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12×98,5). ստ. լս.՝ յիշագրեր: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 103ա): ՏՈՂ՝ 22:



Նմուշ 103ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ թոչնագիր (ուրուագծային)՝ 106ա: Գոյն՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերի մաշուած հատուածները նորոգուած սպիտակ եւ դեղին կիսաթափանցիկ թղթերով (Ի. դ.). ձիւն նորոգման ժամանակ թերթերը եզրահատուած (բնագիրը կտրած). տեղ-տեղ խոնա-

տութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր, թ. 107՝ ձիմիից մասամբ անջատ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *100ա-4բ* [Ողբ Երեմիայ մարգարէի] – *(սկ.) /// Եմուտ զհնձս իմ հալածեաց եւ էհաս եւ լքոյց զիս ապականութիւն...* 102բ Գլուխ Դ. Ալէփ – *Զիա՞րդ շլացաւ ոսկին, այլագունեցաւ արծաթին սպիտակ... զամենայն ամպարշտութեանս քո:*

2. *104բ-5բ* Աղօթք սրբոյն Երեմիայի մարգարէին – *Յիշեա՛յ, Տէր, որ ինչ անցք անցին ընդ մեզ... մինչեւ իսպառ յայժմ եւ միշտ եւ աւիտեանս աւիտենից. ամէն:*

3. *106ա-9բ* Յայս է պատմութիւնն եւ պատճառ մարդեղութիւնն Քրիստոսի Աստուծոյ – *Յորժամ ստեղծ զերկինս եւ զերկիր եւ արար նախ զգօրս հրեշտակաց... այսպէս ուրախ կացին մինչեւ յերեկունն:*

4. *109բ-10բ* Այս է պատմութիւն բանիս, որ յայտնէ մեզ զեղեալն ընդէր – *Թօթափեցեր ու յերկնից զգաստ հրեշտակաց Սադայէլի... ի հրոյն տանջանաց. ամէն եղիցի, եղիցի:*

5. *110բ-3ա* Դարձեալ մեկնեմք զմեկնութիւն պտղոյն Ադամայ – *Զի ոչ թէ պտուղն չար էր, որ կերաւ Ադամ... ձեր եւ մեր ննջեցելոցն ողորմի. ամէն:*

6. *113աբ* Պատմութիւն ելանելոյն Ադամայ ի դ[ra]խտէն –*Իսկ երբ անկաւ Ադամ ի դրախտէ[ն]... քեզ ծառայ լինիմք մեք ամենայն ծնունդ /// (վջ.):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

105բ Թվին ՌՃԿ. (1711) Յուլիսի ամսոյ ԻԷ. ես՝ Գրիգորըս, *գրեցի, որ է որդի* Ղոբստակէսի:

3470
ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ

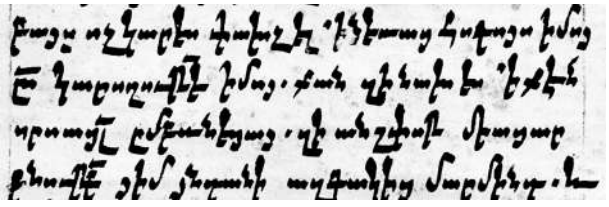
ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Վարդան դպիր:

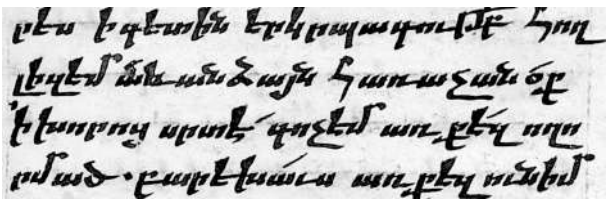
ԹԵՐԹ՝ 196. չգրուած՝ 161բ: ՊՐԱԿ՝ 1+Ա-Ժ×12 (Ժ 16)+Ա-Է×12 (Դ՝ չիմ, է 10)+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,8×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւով սահմանագծուած (10,5×6,5). վր. տողերի վր. ելուստները գրչախաղերով՝ 8ա, 18ա եւ այլուր: ԳԻՐ՝ մէջընդմէջ բոլորգիր եւ նոտրգիր (նմուշ՝ 35ա, 51ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ (Ի. դ.):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. երկիցս նորոգուած (ԺԹ. դ., Ի.



Նմուշ 35ա



Նմուշ 51ա

դ. 70ականներ), թ. 174 եւ այլուր՝ մաշուած հատուածները լրացուած սպիտակ թղթով (ԺԹ. դ.). պեպ-ները՝ Ի. դ. նորոգման ժամանակի. թ. 125ի մաշուած եզրը նորոգուած դեղնաւուն կիսաթափանցիկ թղթով. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, գոյնը մգացած, Բ. փեղկին թանաքի հետք. լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ, աղտոտուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թ. 14-5 եւ այլուր՝ գործարանային թերութիւն։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-195ա [Աղօթագիրք]

1. *1բ-125բ* (*խորագիրս՝ 125բ*) Կշտամբանք յանդիմանութեան սակաւ անձին ողորմելոյս Վարդան վարդապետի՝ աղերս վասն իմ եւ վասն ամենայն մեղաւորաց, ի խորոց սրտէ աղերս մաղթանաց առ Յիսուս Քրիստոս Միածին Որդին, երթեալ յերուսաղէմ յամենայն տեղիս, ուր կատարեաց զմարդեղութիւն իւր տնաւրինաբար, զոր գրեցին տեսանողքն վասն նորա եւ ընթեռնուլ անդրէն որիշ որիշ եւ հայցել թողութիւն ի նմանէ

Տե՛ս ձեռ. 84, 2ա-67ա: Յանկ/124ա-5ա: ա/ 2ա-7բ (բաժանուած 2 մաղթանքների): բ/7բ-12բ: գ/12բ-6բ: դ/16բ-22ա: ե/22ա-7բ: զ/27բ-33բ: է/33բ-9բ: ը/39բ-48բ: թ/48բ-53ա: ժ/53բ-7բ: ժա/57բ-61բ: ժբ/61բ-7ա: ժգ/67ա-72բ (սկ. տարբեր՝ «Տէր իմ Յիսո՛ւս Քրիստոս, որ եղեր...»): ժդ/73ա-9բ (սկ. տարբեր՝ «Ի բարձրելոյն ծնունդ...»): ժե/79բ-88ա (սկ. տարբեր՝ «Տէր Աստուա՛ծ հայրական...»): ժզ/88ա-100բ: ժէ/100բ-7բ: ժը/107բ-12բ: ժթ/112բ-6ա: ի/116ա-23բ:

2. *126ա-7ա* Մեսրովբ վարդապետի ասացեալ աղօթք եւ աղաչանք առ ամենասուրբ կոյսն Մարիամ — *Մարիամ Աստուածածին մայր լուսոյ... եւ արժանի լինիլ փառաւորեալ զամենասուրբ զերրորդութիւն... ամէն:*

3. *127ա-9բ* Վարդան վարդապետի ասացեալ առ սուրբ Աստուածածինն — *Մարիա՛մ Աստուածածին, Կո՛յս հրաշալի եւ մա՛յր Փրկչին... եւ որ զամէնքն կցորդի. ամէն եղիցի, եղիցի:*

4. *130ա-2ա* Աղօթք պատարագի դիմաց. աղօթք ոգեշահ, զի որ զղջացեալք, սրտիւ խոստովանութեամբ եւ արտասուօք ասացեն ի մի անգամն ճ.ատոր (100) առցէ մեղաց թողութիւն, սակայն ասի աղօթս առաւել ի ժամ սրբոյ պատարագին, ի տեսութիւն մարմնոյ եւ արեանն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եւ գիտեա՛ ստուգիւ, զի ընդդէմ ամենայն հակառակաց խաղաղութիւն եւ յաղթութիւն կալցես ի Տեառնէ — *Սուրբ, սուրբ Հա՛յր ամենակարող եւ յաւիտենական Աստուած... որ է միութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ, Աստուած իմ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

5. *132աբ* Մաղթանք առ սուրբ մարմին Քրիստոսի, յորժամ հանանայն բառնացուցանէ ակներեւ ժողովրդեան, պարտ է զայս ասել առ սուրբ մարմին եւ արիւն Քրիստոսի — *Ջերեւելդ ինձ ի փրկութիւն խոստովանիմ... եւ Հոգւոյդ քո փառակցի յայժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

6. *132բ-4ա* Նորին աղօթք առ Տէր Յիսուսի Քրիստոսի — *Ի քեզ յուսամ Քրիստոս Յիսուս, յո՛յս իմ... զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգիդ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

7. *134ա-5բ* Նորին աղօթք առ Տէր Աստուած — *Աստուա՛ծ, Աստուա՛ծ իմ, Աստուա՛ծ, որ քննես զսիրտս... փառաւորեցից զամենազօր տէրութիւնդ յաւիտեանս. ամէն:*

8. *135բ-8բ* Նորին աղօթք Մխիթարայ ի դէմ պատարագի — *Ամենակալ, ամենախնամ Աստուա՛ծ յամենայնի օրհնեալ, որ յամենայնի ես... եւ միում աստուածութեանդ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

137բ ստ. լս. գրչից՝ «Թողութիւն արարէ՛ք, եղբա՛րք, խալտայ՝ Ջայի տեղ Այբ գրեցի. վա՛յ ինձ»:

9. *138բ-9բ* Նորին աղօթք առ սուրբ պատարագի — *երեքանձնեան տէրութիւն, միով բնութեամբ եւ էութեամբ անքննին եւ անճառ Աստուա՛ծ... ի փառս քո եւ քեզ փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն:*

10. *139բ-41բ* Մեսրոբա վարդապետի ասացեա Յաղագս զղջման եւ արտասուաց — *Ո՛վ, որ անեղդ ես եւ անստեղծ եւ արարիչ ամենայն արարածոց... սիրոյդ անուան քո եւ քեզ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

11. *141բ-3ա* Աղօթք եւ օրհնութիւնք ամենայն աշխարհի — *Աւրհնեալ Հա՛յր, Սուրբ Աստուա՛ծ ճշմարիտ, սրբեա՛ զմեզ յամենայն սգալանաց... եւ օրհնեսցէ զամենեսեան. ամէն:*

12. *143ա-5ա* Աղօթք գեղեցիկ եւ խնդրուած, ուղիղ սրտիւ յամենայն ժամ խնդրէ յԱստուծոյ եւ կատարէ — *Տէ՛ր Աստուած, մարդասիրի Հօր Որդի՛, դու ես պահապան... եւ կատարեա՛ զխնդրուածս իմ. ամէն:*

13. *145ա-50բ* Նորին աղօթք եփրեմի՝ ասացեալ ընդդէմ սուրբ պատարագին — *Տէր Աստուա՛ծ մեր Յիսուս Քրիստոս երկնի եւ երկրի... զամենասուրբ զերրորդութիւնդ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

14. *150բ-1բ* Աղօթք առ պահապան հրեշտակն — *Ի խորոց սրտի իմո հեզութեամբ մտաց աղաչեմ... հրճուիլ յանդրաւականում խնդութեան. ամէն:*

15. *151բ-5ա* Աղօթք սրբոյն Փոկասու հայրապետին — *Յիսուս Քրիստո՛ս, Որդի՛ Աստուծոյ, որ սուրբ է անունդ... եւ գոհանալով փառաւորեսցուք:*

16. *155ա-6ա* Աղօթք առ սուրբ մարմինն Տեառն — *երկիր պագանեմ քեզ, Քրիստո՛ս՝ փրկութիւն աշխարհի... եւ ի թողութիւն մեղաց իմոց:*

17. *156ա-7բ* [Յովհաննու Գառնեցւոյ]

ա. *156աբ* Նորին Յոհաննէս Գառնեցոյ աղօթք առ Տէր – *Ահ լուսոյ եւ ճշմարիտ ճանապարհ կենացն յաւիտենից... եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Տե՛ս Յովհաննէս Գառնեցի, Աղօթամատոյց, աշխ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, էջմիածին, 2007, էջ 48-51։

բ. *156բ-7բ* Նորին աղօթք առ Տէր Աստուած – *Նայեա՛ քաղցրութեամբ առ գառնացուցիչս, Տէր իմ... փառաւորեցից զամենազօր տէրութիւնդ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

18. *157բ-61ա* Աղօթք առ սուրբ պատարագն – *Հոգի՛ իմաստութեան եւ հանճարոյ... փառաւորեմք զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգիդ յայժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

158բ-9ա ստ. լս., գրչից՝ «Վա՛յ ինձ, պարտակ[ան]իս բիւր քանքարոյ, փող մի չունիմ հատուցանելոյ»։

19. *162աբ* Աղօթք կամ մտածութիւնք զանազանք յաղագս չարչարանաց Տեառն։ Աղօթք յաղագս իւրաքանչիւրոց մասանց չարչարանացն – *Աստուած, որ վասն փրկութեան աշխարհի կամեցար ծնանիլ... եւ թագաւորես յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

20. *162բ-3ա* Աղօթք – *Տէր Յիսուս Քրիստո՛ս, ներ որոյ հրամանում բովանդակք են... ի ձեռն ամենեցուն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

21. *163աբ* Առ վերստին Քրիստոսի աղօթք – *Աղաչեմ զքեզ, Տէր Յիսո՛ւս, ի ձեռն այնոցիկ... որ կեաս եւ թագաւորես յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

22. *163բ-4բ* Մտածութիւնք գորովականք յաղագս չարչարանացն Քրիստոսի – *Ով Տէր Յիսուս Քրիստո՛ս, երկիրպագանեմ քեզ ի խաչին... Հայր մեր, որ՛ ՈղջոյնՄարիա՛մ։*

23. *164բ-5բ* Յաղագս եօթանց բանիցն, զորս Քրիստոս ի խաչին կախեալ ասաց. աղօթք – *Տէր Յիսուս Քրիստո՛ս, Որդի Աստուծոյ կենդանոյ... ի ձեռն անվախճանից յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

24. *165բ-7ա* Ողջունատուութիւնք առ ամենեսեան անդամս Քրիստոսի, եւ զինքն իսկ առ նմին յանձնարարութիւն – *Ողջ [լ]ե՛ր սարսափելի հանուրց զօրութեանց գլուխ Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի... եւ աներեւութից այժմ եւ առ յապայն. ամէն։*

25. *167ա-8ա* Աղօթք առ երանուհի կոյսն Մարիամ – *Աղաչեմ զքեզ, տիրուհի, սրբուհի՛ Մարիամ... մայր Աստուծոյ եւ ողորմութեան. ամէն։*

26. *168աբ* Այլ յանձնարարութիւն առ կոյսն Մարիամ – *Ով տիրուհի իմ, սրբուհի Մարիա՛մ... քոյոյ եւս Որդւոյ կամօք. ամէն։*

27. *168բ-9ա* Աղօթք առ կոյսն Մարիամ – *Ով Մարիամ Աստուածածին եւ կոյս շնորհազարդ... բարեբախտութեամբ հասանիլ. ամէն։*

28. *169ա-70բ* Պաղատանք, որ եւ մաղթանք երանուհւոյ կուսին Մարիամու – *Տէր ողորմեաց, Քրիստոս ողորմեաց, Տէր ողորմեաց... եւ աղաղակիմ առ քեզ եկեսցէ։*

29. *170բ-1ա* Աղօթք – *Ջքոյական շնորհ աղաչեմք, Տէ՛ր, հեղ ի սիրտս մեր... Աստուծոյ գոհութիւն։*

30. *171աբ* Աղօթք աստուածայնոյն Գրիգորի հայրապետի, որ առնանի բացատրութեանց եօթնից սաղմոսացն ապաշխարականաց – *Բարի Յիսո՛ւս, Բա՛ն Հաւր եւ ճառագայթ հայրենեաց... անվախճանից յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

31. *171բ-2բ* Աղօթք առ Յիսուս – *Ով բարի Յիսուս, ո՛վ գթածագոյն Յիսուս... վերակոչեն զանուն քո, որ է Յիսուս. ամէն։*

32. *172բ-4բ* Մաղաւտաւթք առ անուն Յիսուսի – *Տէր ողորմեաց, Քրիստոս ողորմեաց, Տէր ողորմեաց... աղաղակիմ առ քեզ, եկեսցէ։*

33. *174բ-6ա* Աղօթք երանելոյն Թովմասու Ամուինացւոյ – *Շնորհեա՛ինձ, ողորմա՛ծ Աստուած... ի ձեռն ամենեցուն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

34. *176ա-7ա* Այլ աղօթք երանելոյն Թովմասու Ակվինացւոյ. նախ բան զընթերցումն – *Արարի՛չ անճառելի, որ ի գանձարանաց իմաստութեան քոյ... եւ զելս շարալրացուսցես ի ձեռն Քրիստոսի, Տեառն մերոյ. ամէն։*

35. *177ա-80ա* Աղօթք ներփոռնութեան – *Ով քաղցրագոյն Տէր Յիսուս Քրիստոս, ճշմարիտ Աստուած... որ կեաս ի թագաւորես յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

36. *180աբ* Սաղմոս ներփոռնութեան «Ո՞ բնակեալ է յօգնութիւն». աղօթք – *Աստուա՛ծ, որ տրամելոց ոչ անտես առնես... հեզաբար լո՛ւր ի ձեռն Տեառն մերոյ։*

37. *180բ-2բ* Աղօթք նախապատրաստութեան. ի խոստովանութիւն խորհրդական – *Հաստի՛չ երկնի եւ երկրի, թագաւո՛ր թագաւորաց... եւ արժանաւոր երաշխաւորութիւնն, ամենեցուն մեղանաց իմոց. ամէն։*

38. *183ա-4ա* Աղօթք նախ բան զխոստովանութիւնն խորհրդական – *Ընկա՛լ զխոստովանութիւնս, գթածագոյն եւ հեզագոյն Տէ՛ր... սրտիւ բացայայտել, որ կեաս եւ թագաւորես։*

39. *184ա* Աղօթք զկն[ի] խոստովանութեան – *Եղիցի քեզ, Տէ՛ր, աղաչեմ... երկնում, որ կեաս եւ թագաւորես։*

40. *184ա-5բ* Աղօթք յառաջ, բան զսուրբ հաղորդութիւնն – *Առ սեղան քաղցրագունի խրախութեան քոյ... հաստատագոյն պաշտպանութիւն. ամէն։*

41. *185բ-6բ* Այլ իմն աղօթք երանելոյն Թովմասու Ակվինացւոյ նախ բան զհաղորդութիւնն – *Ամենակարող եւ մշտնջենաւոր Աստուած... մշտնջենաւորաբար շարալնանիլ, որ ընդ քեզ։*

42. *186բ-7բ* Աղօթք երանելոյն Թաւմասու Ակինուացւոյ զկնի հաղորդութեան – *Շնորհս քեզ մատու-*

ցանեմ, Տէ՛ր, սուրբ Հա՛յր ամենակարող... ի ձեռն այնորիկ Քրիստոսի Տեառն մերոյ։

43. *187բ-8բ* Այլ աղօթք սրբոյն Բօնավէնտուրի զկնի հաղորդութեան – *Ներամխեա՛ համեղագոյն Տէ՛ր Յիսուս... արմատացեալ միշտ իմ եւ սիրտ իմ. ամէն։*

44. *188բ-9ա* [Ա]յլ աղօթք զկնի հաղորդութեան – *Զանճառելի ողորմածութիւն քո, Տէ՛ր Յիսուս... ի ձեռն ամենեցուն յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն։*

45. *189ա-91բ* Լիդանիա, որ է պաղատանք առ վերապատուելի խորհուրդն. կցորդ – *Ահա երախան սրբազան նորում... աղաղակիմ առ քեզ եկեսցէ։*

46. *191բ* Աղօթք – *Աստուած, որ մեզ ընդ խորհրդոյ... ամենեցուն յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն։*

47. *191բ-2ա* Այլ աղօթք – *Հոգի՛ Քրիստոսի, սրբեա՛ զիս, մարմին Քրիստոսի, կեցո՛ զիս... գովիցեմ զքեզ ի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

48. *192ա-3ա* Վերադարձութիւն հանապազորդեան. յորժամ առաւօտու յառնես, կնքեա՛ զքեզ նշանաւ սրբոյ խաչին եւ ասա՛. Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյ Սրբոյ, զկնի այնորիկ ձեռնամածեալ առաջի պատկերին ասա՛ – *Ամենօրհնեալ, համագոյ եւ միասնական, անբաժանելի Սուրբ Երրորդութիւն... եւ աղաղակ իմ առ քեզ եկեսցէ։*

49. *193ա* Աղօթք – *Տէ՛ր Աստուած ամենակար, որ առ սկիզբն աւուրս այսորիկ... ի ձեռն Քրիստոսի Տեառն մերոյ։*

50. *193բ* Աղօթք – *Ուղղել եւ սրբագործել եւ հովուել եւ կառավարել... հովուեա՛ եւ կառավարեա՛. ամէն։*

51. *193բ* Օրհնութիւն – *Տէ՛ր, զմեզ օրհնեսցէ՛... հանգիցին ի խաղաղութեան. ամէն։*

52. *193բ-4ա* Ընդ առաւօտս եւ երեկոյս եւ հասարակ աւուրն ողջունատուութեան հրեշտակականի նշան տուեալ լինի – *Հրեշտակ Տեառն աւետարանեաց Մարիամու... գրեալ է նախ։*

53. *194ա* Նախ քան զսկսումն աղօթից – *Զարարմունս մերայինս աղաչեմք, Տէ՛ր... ի ձեռն Քրիստոսի Տեառն մերոյ. ամէն։*

54. *194ա* Զկնի աղօթից աղօթք – *Ընկա՛լ հեզագոյն Աստուա՛ծ խնդրուածօք... ի ձեռն ամենից յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

55. *194բ* Ցելանելն ի տանէն ասա՛ – *Զճանապարհս քո, Տէ՛ր, ցո՛ւց ինձ... գայթաղղեսցին գնացք իմ։*

56. *194բ* Մտանելով յեկեղեցին – *Տէ՛ր, բազմաւ ողորմութեամբ քով մտից ի տուն... խոստովան եղէց անուան քոյ։*

57. *194բ* Ի սկսելն ջրոյն օրհնութեան – *Յօղեա՛ յիս, Տէ՛ր, մշտակաւ... զի ձիւն սպիտակեցայց։*

58. *194բ-5ա* Առ սուրբ ընծայն հաղորդութեան նուիրեալ աղօթք – *Ողջոյն քեզ, ճշմարիտ մարմի՛ն... ողորմեաց ինձ. ամէն։*

59. *195ա* Աղօթք յառաջ քան զպատարագն – *Հեզագոյն Հա՛յր ողորմութեանց... ի ձեռն նունոյ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. ամէն։*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

1. *1ա* Աղօթք զկնի խոստովանութեան – *Գոհանամ զքէն, բազմագո՛ւթ Արարիչ... մեծաւ յօժարութեամբ եւ սիրով։*

2. *1բ* Մաղթանք առ Քրիստոս յամենայն ժամ ասելիք – *Պահապան ամենայնի, Քրիստո՛ս Աստուած իմ... զօրհնութիւնս եւ զգոհութիւնս այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

3. *195բ* [Աղօթք] – *Յոյց զքեզ, մա՛յր ողորմութեան... արքայութեան Որդւոյ Միածնիդ եւ Տեառն մերոյ. աւրհնէ։*

4. *196աբ* Յանձնարարութիւն հոգւոյ ի ձեռս Արարչագործին – *Արդէն իսկ առողջ եւ կարօղ գոլով... որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

Ծնթ. Ստ. լս-ներում գրչի ձեռքով բնագրային լրացումներ։ Նաեւ՝ ստ. լս-ներում հետագայ ձեռքով բնագրային մեկնութիւններ՝ 184ա՝ «Հաղորդութիւնն կերակրէ զմեզ եւ զօրացուցանէ, նաեւ է սպեղանի վիրաց մերոց, եւ հնարք ընդդէմ վիրացն մեղաց ներգործականաց», 185բ՝ «Հաղորդութիւնն տայ մեզ զյաւիտենական կեանսն եւ վասն այնր հաղորդութիւն կոչի, զի կցորդի նա մեզ, եւ մե՛ր նմա, զի է մարմին եւ արիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ կերակուր հոգեւոր, որ եւ վերջապես տայ մեզ ժառանգել զկեանս յաւիտենական. ամէն», 187բ՝ «Ճաշակումն տէրունական մարմնոյ եւ արեան նշանակէ զՅիսուսի հաղորդութիւնն եւ ասի գոհութիւն, զի Տէրն մեր ի յաւիտենական զխորհուրդն զայն գոհացաւ, եւ մեզ պարտ է միշտ գոհանայ», 188ա՝ «Հոտ եւ անուի, այսինքն հոտաւորութիւն կամ հոտաւէտութիւն»։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

161ա Յորժամ առնես առանձնակի, / զանպիտան գրիչս յիշի, / սուտանուն Վարդան *դպրի, / որ զայս բաներըս գրեցի։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

125բ (1793 թ., նոտրգիր) Յիշատակ է աղօթից գիրքս տէր Գրիգորին, *ուր որդի տէր* Սուքասին *եւ* Պետ[ր]ոսին *եւ* Պողոսին *թվին ՌՄԽԲ.ին (1793) ի* Դիատին *գրեցաւ։*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած տպագիր թղթին՝ «ԱՆԱ/// Հ՚ր 1», Ա. կազմաստառ՝ «Սեւան 3/3470», «ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարուսի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 395, Հ՚ր 3/1։

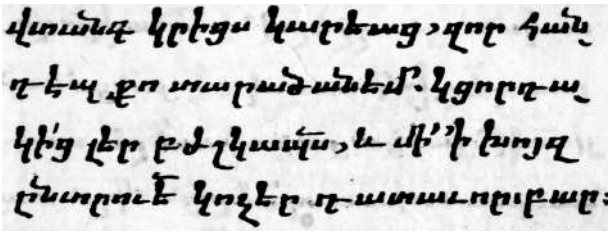
ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *123բ՝ արաբանիշ թուեր։*

3471
ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ

ԿՏՈՒՑ ՌՄՀՋ. – 1827

ԳՐԻՉ՝ Յարութիւն Տիֆլիզցի:

ԹԵՐԹ՝ 177 (գրչի էջակալում՝ 3-350, որ է՝ 2ա-175բ). չգրուած՝ 1ա, 176ա, 177աբ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԲ×8+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ լայնեզր գլխարկ, «M», «C»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,2×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7). ստ. լս.՝ յիշագրեր: ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 92ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի՝ ճնշագծերով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (սկ.)՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմատախի:



Նմուշ 92ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, ճաճճած, գունափոխուած, ցեցի անցքերով, կազմատաոնները փեղկերից մասամբ անջատ՝ երեւում է միջուկ-տախտակը. լուսանցակողերը աղտոտուած, տեղ-տեղ մաշուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թ. 172-7՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-28ա* Աղօթք առ Սուրբ Երրորդութիւնն՝ երանելոյն Յոհաննու վարդապետի ասացեալ, որ մականուամբ Սարկաւագ կոչի – *Առ քեզ, Տէր, միեւնոյն ապաւինեալ աղաչեմ…*

ա. *6բ-12ա* Նորին աղօթք առ Հայր – *Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ զամենայն գոյացուցեր… ի փառաբանութիւն ամենասուրբ երրորդութեանդ այժմ եւ միշտ եւ՛՛:*

բ. *12ա-5ա* Նորին աղօթք առ Որդի – *Որդի եւ Բան Հօր, Աստուած ճշմարիտ… ուղղակի փառատրութեամբ եւ խոստովանութեամբ… այժմ եւ միշտ եւ՛՛:*

գ. *15ա-9ա* Նորին աղօթք առ Հոգին Սուրբ – *Անբաւելի եւ բազմազան շնորհաց առատապէս… խոստովանութեամբն ընդ Հօր եւ ընդ Որդւոյ այժմ եւ՛՛:*

դ. *19ա-26բ* Նորին աղօթք – *Հա՛յր մեր, որ յերկինս եւ Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի… ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր. ամէն:*

ե. *27ա-8ա* Նորին աղօթք – *Զօրութիւն եւ իմաստութիւն Հօր, Յիսուս Քրիստո՛ս, որ առաքեցար… շրթմամբք ցնծութեան յայժմ եւ միշտ եւ յաւի՛՛:*

Տե՛ս Աղօթամատոյց Յովհաննէս Սարկաւագ վարդապետի, աշխ.՝ Ա. Մադոյեանի, Ս. Էջմիածին, 2007:

2. 28ա-31բ Մաղթանք առ սուրբ Աստուածածին՝ Ոսկիբերանին ասացեալ – *Աստուածածի՛ն մա՛յր լուսոյ եւ ծնո՛ղ Միածնի Հօր… յամօթ արասցէ, եւ նմա փառք յաւիտեանն. ամէն:*

3. 31բ-3բ Նորին Յոհաննու աղօթք – *Ո՛հ լուսոյ եւ ճշմարիտ ճանապարհ կենաց յաւիտենից… ընդ Սրբոյ Հոգւոյդ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

4. *34ա-5բ* Աղօթք սրբոց վարդապետաց – *Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ, կենաց կենդանարար… գովութիւն ընդ Հօր եւ ընդ Սրբոյ Հոգւոյդ յայժմ եւ՛՛:*

5. *35բ-44բ* Մաղթանք Յոհաննու Գառնեցւոյ ասացեալ – *Յաւիտենից Աստուած եւ արարիչ բոլորից, որ ի սկզբանէ… ի պատիւ ամենասուրբ անուանդ քում… յաւիտենից՛՛:*

Տե՛ս Յովհաննէս Գառնեցի, Աղօթամատոյց, աշխ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Էջմիածին 2007, էջ 18:

6. *44բ-52բ* Աղօթք Բենեկ վարդապետի – *Տէ՛ր Աստուած, ահաւոր եւ աքանչելի, սահմա՛ն սիրոյ եւ ողորմութեան… փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւ՛՛:*

7. *52բ-3բ* Յորժամ խաչ տեսանես, անկիր առաջի եւ աղօթեա՛ – *Տէր Յիսո՛ւս Քրիստոս, նշանի խաչի քո երկիր պագանեմ… եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

8. *53բ-4ա* Աղօթք վասն ճանապարհի, [սբոյն Նարեկայ ասացեալ. ձեռ. 1915, 279ա] – *Առաջնորդ կենաց եւ ճանապարհ ճշմարտութեան… ճշմարտութիւն եւ կեանք մեր… այժմ եւ միշտ՛՛:*

9. *54ա-5ա* Աղօթք գիշերի – *Աղաչեմ զքեզ, Տէր Աստուա՛ծ ամենակալ, եւ գոհանամ… փառաւորեցից զամենազօր տէրութիւնդ այժմ՛՛:*

10. *55ա-6բ* Նորին աղօթք Գառնեցւոյն՝ միջնորդութեամբ երկնային զօրացն – *Սուրբք եւ սիրեցեալք յամենասուրբ երրորդութենէն, հոգիք հարկաւորք Գաբրիէլ, Միքայէլ… յամենայն յանցանաց փառաւորեցից ընդ ձեզ զամենասուրբ երրորդութիւնն յաւիտեանս յաւ՛՛:*

Տե՛ս Յովհաննէս Գառնեցի, Աղօթամատոյց, աշխ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Էջմիածին 2007, էջ 70-72:

11. *56բ-9ա* Աղօթք գիշերի – *Ով ամենաբարի, տուո՛ղ շնորհաց, Յիսո՛ւս Քրիստոս… զի հաւատամ եւ ես, Տէ՛ր, արքայութեան քում, յիշեա՛ եւ զիս, Տէր:*

12. *59ա-69բ* Աղօթք Անաստաս Ֆահանայի – *Տէ՛ր,*

մի՛ սրտմութեամբ քո յանդիմաներ զիս... ամենայն ինչ կարելի է, որ օրհնեալդ ես յաւիտեանս. ամէն։

13. *70ա-9ա* եւ արդ, ես՝ երկրածինս, մարդ կենցաղականաւ, անկայուն գոյիւ զբաղեալ... *բարութիւն առանց քո, եւ քեզ վայել է փառք յաւիտեանս. ամէն։*

14. *79ա-89ա* եւ արդ, յամենայնի առ ամենայն ակնկալութիւն fո է ողորմութիւն... *բարեխնամօղ երկայնամտութեան, օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

15. *89ա-95բ* եւ fանզի ես ինձէն անձամբ իմով ինքնագրաւ... *ի գովեստ Հոգւոյդ Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտեան. ամէն։*

16. *95բ-9ա* եւ արդ, դու միայն սկիզբն բարեաց, գթութիւն անճառ... *բարեբանեալդ յամենայնի յաւիտեանս. ամէն։*

17. *99ա-107բ* Արդ, վրիպեալս ես՝ յաւէտ ամենապատիժ... *ճաշակաց աղբիւր միայն օրհնեալդ յամենայն յաւիտենից. ամէն։*

18. *108ա-12բ* [Կշտամբանք եւ յանդիմանութիւն առականի սակաւ անձին ողորմելոյս Վարդանայ, որ ի Մարաթայոյ... մեղաւորս Վարդան յարարեալ գրեցի յերուսաղէմ, ի Սուրբ Յակոբ, ի խնդրոյ Թորոսի աստուածասէր fաճանայի եւ այլ միանձանցն, որ բազում անգամ թախանձեցին զիս, ձեռ. 84, 2ա]

ա. *108ա-11ա* Ի Նազարէթ, ուր ընկալաւ սուրբ Կոյսն զաւետիս ի հրեշտակէն եւ յղացաւ զԲանն Աստուած. օգնեա՛ ինձ, Յիսուս – *Ծագումն իմանալի եւ անհետազօտելի, յանհասանելի եւ անճառելի... եւ եղիսաբեթին եւ ամենայն սրբոց, եւ քեզ ընդ Հօր... այժմ եւ միշտ՛՛։*

բ. *111բ-2բ* Ի Բեթղահէմ՝ ի յայրն եւ ի մսուրն առաջի Յիսուսի Քրիստոսի, ի խորոց սրտէ աղերս մաղթանաց Վարդանայ եւ ամենայն մեղաւորաց – *ճառագա՛յթ փառաց եւ կերպարա՛ն էութեան Աստուծոյ... հոգիս իմ, եւ քեզ փառք յաւիտեանս՛՛։*

19. *113ա-5բ* [Աղօթք] – *Օրհնեա՛լ ես, Հա՛յր Սուրբ, Աստուա՛ծ ճշմարիտ... փառաւորեցից զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգիդ այժմ եւ միշտ՛՛։*

20. *115բ-6բ* Աղօթք առաւօտեան ժամու – *Դոհանամ զքէն, Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ իմ... յայնմ ժամու փառաւորեցից զՍուրբ երրորդութիւնդ, որում միշտ վայել է փառք յա՛՛։*

21. *116բ-7բ* Աղօթք երեկոյին՝ ի ժամ ննջման – *Դոհանամ զքէն, Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ իմ եւ օրհնեմ... վայել է փառք եւ երկրպագութիւն յաւիտեանս յա՛՛։*

22. *118աբ* Աղօթք վասն հասարակ ննջեցելոց եւ մանաւանդ վասն ընտանեաց եւ երախտաւորաց – *Այլեւ աղաչեմ եւ խնդրեմ ի քէն, ո՛վ բազմագութ Աստուած... ի նոցին պարտուցն, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն։*

23. *118բ-20ա* Աղօթք վասն թշնամեաց եւ չարակամաց – *Արդ, ո՛վ ողորմած եւ բազմագութ Աստուած իմ... առաքեսցուք քեզ ընդ Հօր եւ ընդ Սրբոյ Հոգւոյդ այժմ եւ միշտ՛՛։*

24. *120ա-3բ* Աղօթք առ ամենասուրբ Աստուածածինն Մարիամ – *Յետ այսքան վշտագնեալ անձամբ բաշխելոյ զգուռն ողորմութեան... գոհութեամբ բարեբանեցից յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

25. *123բ-6ա* Աղօթք առ ամենասուրբսն Աստուածոյ – *Ո՛վ ամենասուրբք Աստուածոյ, հաճոյական ծառայք եւ հարազատ կամարարք... ես փառաւորեցից զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին յաւիտեանս յաւի՛՛։*

26. *126ա-7ա* Աղօթք առ երկնային զինուորութիւնսն – *Արդ, առ ձեզ է աղաչանքս, ո՛վ երկնայինք եւ անմարմինք... զի ընդ ձեզ փառաւորեցից... յաւիտեանս յաւ՛՛։*

27. *127բ-34բ* Աղօթք առ սուրբ խաչն փրկչական – *Մեծաւ երկիւղիւ, սոսկացեալ անձամբ եւ ճշմարիտ հաւատով... բարեբանեցից յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

28. *134բ-5բ* Աղօթք սրբոյն Եփրեմի Խուրին Ասորւոց – *Տէր Աստուա՛ծ զօրութեանց, աղաչեմ զքո բարերարութիւնդ... պիտանիսն փառաւորեցից ի բարձունս... յաւիտեանս յաւիտե՛՛։*

29. *135բ-42ա* Նորին աղօթք սրբոյն Եփրեմի պէսպէս հայցուածովք – *Տէր մեր Յիսուս Քրիստո՛ս երկնի եւ երկրի, իշխա՛ն կենաց... համաձայնեալ փառաւորեցից... միշտ եւ յաւիտ՛՛։*

30. *142ա-4ա* Աղօթք յորժամ յորոգայն(=թ) անկանի ոք, ասացեալ սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին – *Օրհնեալ է մարդասիրութիւնդ քո, Տէ՛ր իմ եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոս... ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյդ փառք յաւիտեանս յաւ՛՛։*

31. *144ա-8ա* Աղօթք [Յոհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ. ձեռ. 40, 54ա] դարձելոցն ի զղջումն ապաշխարութեան – *Անսկիզբն Աստուա՛ծ եւ անհասանելի, բա՛ց զաչս սրտի իմոյ... արժանի եղէց գոհանալով... զՍուրբ Հոգիդ. ամէն։*

32. *149ա-52բ* Աղօթք առ պահապան հրեշտակն – *Ի խորոց սրտից հեզութեամբ մտացս աղաչեմ զքեզ... փառաւորեցից զամենազօր տէրութիւնդ յաւիտեան. ամէն։*

33. *153ա-9ա* Վարդան վարդապետի ասացեալ առ սուրբ Աստուածածին Մարիամ – *Մարիա՛մ Աստուածածին, կո՛յս հրաշալի եւ մա՛յր փրկչին... Միածնի եւ Հոգւոյդ քո փառակցի... ամէն։*

34. *159բ-61ա* Նորին աղօթք [ասացեալ սուրբ հօրն Յոհաննու. ձեռ. 1915, 245ա] առ Տէր Յիսուս Քրիստոս – *Ի քեզ յուսամ, Յիսուս Քրիստոս, յո՛յս իմ, եւ աղաչեմ... ընդ նոսին փառաւորեմք... ամէն։*

35. *161ա-4ա* Նորին աղօթք Մխիթարայ ի դէմ պատարագի – *Ամենակալ, ամենախնամ Աստուա՛ծ, յամե-*

նայնի օրհնեալ... եւ ի միաստուածութեանդ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

36. *164ա-5բ* Նորին աղօթք առ սուրբ պատարագի – *երեքանձնեա տէրութիւն միով բնութեամբ եւ էութեամբ անքննին... ի փառս քո, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն։*

37. *165բ-8ա* Մեսրոպայ վարդապետի ասացեալ յաղագս զղջման եւ արտասուաց – *Ով, որ անեղդ ես եւ անստեղծ եւ արարիչ ամենայն արարածոց... սիրոզաց անուան քո, եւ քեզ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

38. *168ա-70ա* Աղօթք եւ օրհնութիւնք ամենայն աշխարհի – *Օրհնեալ Հա՛յր Սուրբ, Աստուած ճշմարիտ, սրբեա՛ զմեզ... եւ օրհնեսցէ զամենեսեան. ամէն։*

39. *170բ-2ա* Մեսրոպ վարդապետի ասացեալ աղօթք եւ աղաչանք առ ամենասուրբ կոյսըն Մարիամ – *Մարիա՛մ Աստուածածին, մա՛յր լուսոյ եւ ծնո՛ղ Քրիստոսի... արժանի լինիլ փառաւորել... յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

40. *172ա-5բ* Աղօթք առ սուրբ պատարագ – *Տէր Աստուա՛ծ, արարի՛չ, փրկի՛չ եւ նորոգիչ ամենայնի... փառաւորեմ զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգիդ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս՛՛։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

107բ Եւ որք շահիք յայսմ աղօթիցս, յիշեցէ՛ք զեղկելի, մեղաւոր գծօղս, հանդերձ ազգականօք իմովք, վասն Քրիստոսի, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոս Յիսուս. ամէն։

148ա Արդ, գրեցաւ եւ աւարտե|148բ|ցաւ սուրբ մատեանս ի կղզիս, որ կոչի Կտուց, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Կարապետին *եւ* Սուրբ Աստուածածնին, *թուին հայոց ՌՄՀՋ.ին (1827), ձեռամբ բազմամեղ, սուտանուն* Յարութիւն *սարկաւագիս։ Աղաչեմ ըզձեզ ի Տէր, ո՛վ հոգեւոր հարք եւ եղբարք իմ, յորժամ ընթեռնուք զայս եւ աղօթէք, յիշէսջի՛ք զմեղապարտ գրիչս եւ զազգականս իմ վասն Աստուծոյ, զի յոյժ կարօտիմ այլոց աղօթից. եւ ձեզ՝ յիշողացդ, Աստուած ողորմի այժմ եւ ի հանդերձեալն։ Եւ յետ ելման իմոյ աստի, եթէ կարգաւոր ոք ստասցի զայս մատեան, յամենայն ժամարար ժամանակ յիշեսցէ |149ա| զիս, եթէ հնար է ի սուրբ պատարագին, զգրիչս՝ հանդերձ ազգականօքս, վասն զի կարի յոյժ կարօտ եմ, զի յոյժ սաստիկ մահացու մեղօք մեղուցեալ եմ եւ զարհուրիմ յուսահատութեամբ եւ ձեզ՝ կատարօղացդ զխնդիրս լսօղ եղիցի Աստուած. ամէն։*

175բ Ով ոք վայելէք զայս փոքր բուրաստանս աղօթից, յիշեցէ՛ք անպիտան գրօղս սորա՝ Տիֆլիզցի *իբրեւ սարկաւագ* Յարութիւնս, *եւ եթէ իցէ վայելօղ սորա կարգաւոր ի ժամ աղօթից եւ ի պատարագին, յիշեսցէ՛ զեղկելիս վասն Քրիստոսի, որ այսու յուսով, մեծաւ աշխատութեամբ գրեցի ի մէջ տկարութեան, եւ ձեզ՝ լսողացդ ըզխնդիրս եւ յիշողացդ լսօղ եւ յիշօղ եղիցի Աստուած. ամէն։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1բ (ԺԹ. դ. շղագիր) Յիշեսջի՛ք զգրօղս սորա՝ միով Աստուած ողորմի ասելով, եւ դուք զողորմութիւն գտջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ. ամէն։

69բ Յիշեցէ՛ք զիս՝ զգրօղս մատենիս, միով Աստուած ողորմի ասելով, եւ ձեզ՝ կատարողացդ զխնդիրս, Աստուած ողորմեսցի ի միւսանգամ գալստեան իւրում. ամէն։

152բ Յիշեցէ՛ք զեղկելի գրօղս սորա վասն Տեառն՝ միով Աստուած ողորմի ասելով։

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *69բ սեւ թանաքով երկգիծ ձուածիր բոլորակ, կենտրոնում՝ խաչ, եզերքին՝* «ԿՆԻՔ ՍՐԲՈՅ Ա-ՆԱՊԱՏԻՆ ՍԵՒԱՆԱՅ»։

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած տպագիր թղթին՝ «Գիրք աղօթից ժողովեալ ի ԳՐԵԱՆՑ ԳՐԱՏԱՆ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՍԵՒԱՆՈՒ Հմր 1», 1ա՝ «Սեւան 4/3471», «ԺԹ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարքունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 395, Հմր 4/1։

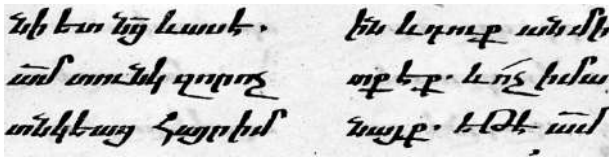
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Աբ՝ «Լ Ղ Ք ա բ», 176բ՝ «Տեսակ առանց նիւթոյ առանց գոյացութիւն անշարժ արժելի տեղեա/// անբովանդակելի եւ անպարագրելի, հրեշտակք եւս են անպարագրելի ը/// (հատուած) մարմին»։ Լս-Նեբում. վրացերէն, ԺԹ. դար՝ 3471 65բ* ԱՀԱՄԴՕՆ՝ *Մինչեւ այստեղ. 123բ-127ա* ԱՀԵԴԱՄ – ԱՀԱՄԴՕՆ՝ *Այստեղից – մինչեւ այստեղ։*

3472
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ՌԿԹ. – 1620

ԳՐԻՉ՝ Միքայէլ Թոխատցի։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Յակոբ աբեղայ։

ԹԵՐԹ՝ 345. չգրուած՝ 1ա-4ա, 12բ-6ա, 108բ, 264ա, 344ա-5բ։ ՊՐԱԿ՝ 2+12+Ա-ԻԸ×12 (Ա, Ը, ԺԳ 11, ԻԸ 8)+2։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,6×10,2։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (11×7)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 59ա)։ ՏՈՂ՝ 19։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, Ա. փեղկին վարդեակներով 39 զարդագամ, կենտրոնում՝ մետաղէ խաչ՝ մէկ նարնջի եւ երկու երկնագոյն ակներով, զոյգ վարդեակաձիւմ մետաղէ գամերով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ մետաքս։



Նմուշ 59ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մաթէոս՝ 16բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոս՝ 265բ: Խորան՝ 4բ-9ա: Լս-ային՝ թղենի տերեւալից՝ 145ա, ծառ («Մուտք յերուսաղէմ»)՝ 241բ: Կիսախորան՝ 17ա, 109ա, 168ա, 266ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, տանար: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, վարդագոյն, մոխրագոյն, նարնջի:

Տե՛ս Ա.Գէորգեան, Անանուն հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 2005, էջ 394, Հմ 547:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի Ա. փեղկի խաչի աջ թեւի ակը, ներեւի թեւի ակն ու ակնակապիճն ընկած. Ա. փեղկի մետաղէ խաչի երկու ակն ընկած. լուսանցակողերը աղտոտուած, կարմիրը թափուած, հազիւ նշմարելի, վր. եւ ստ. լուսանցակողերին՝ հիմիին մօտ, սեւ թանաքով առուած աղեղնաձեւ գիծ. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ, բորբոսի, ժանգի, այրուածի հետքեր, զանազան բծեր. թ. 1, 74՝ հիմիից մասամբ, թ. 15՝ ամբողջովին անջատ. թ. 1-14՝ կաւերը թուլացած. ընդմէջ թ. 25-6ի 1 թերթ ընկած. թ. 108-9ի, 167-8ի միջեւ 1ական թերթ կտրած. թ. 67, 259, 260, 302՝ եզրերին պատռուածքներ. թ. 332-42, 344-5՝ այրուածի անցքեր. 3բ-4ա՝ լուացած յիշատակարանի հետքեր. թ. 85, 104, 143 եւ այլուր՝ արտաքին լուսանցներին կապոյտ թելերով էջանշան-թերթիկներ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *4բ-5ա* Թուղթ եւսեբեայ:

2. *5բ-9ա* Համաբարբառ (նաեւ ստ. լս.՝ Յրուագանկ):

3. *9բ* Նախադրութիւն: *10ա-1բ* Գլուխք: *11բ-12ա* Համաձայնութիւն: *17ա-106բ* Աւետարան Մատթէոսի (ե. 7-19՝ թափուած):

4. *107ա-8ա* Գլուխք: *109ա-65բ* Աւետարան Մարկոսի (*165աբ* Յարուցեալ Յիսուս):

5. *166ա-7բ* Գլուխք: *168ա-263բ* Աւետարան Ղուկասու:

6. *264բ-5ա* Գլուխք: *266ա-336բ* Աւետարան Յովհաննու:

Բ. *337ա-42բ* Հանգիստ երանելոյն Յովհաննու աւետարանչին – *էր ընդ եղբարս երանելին Յովհաննէս մեծաւ ուրախութեամբ ի Տէր... սուրբ առաքեալն եւ աւետարանիչն Յոհաննէս ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

342բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս. ամէն: Գրեցաւ ի մայրաքաղաքն Կոսդան[դ]ինուպաւիս, *ձեռամբ* Թոխատցի Միխայէլին: *Արդ, աղաչեմ զամենեսեանդ, որք հանդիպիք սմա՝ կարդալով կամ յաւրինակելով, մէկ Հայր մեզայիս մի յիշեցէ՛ք զանպիտան գրիչս եւ զծնաւղան իմ, եւ զկենդանիսն իմ եւ զննջեցեալսն իմ, եւ |343ա| Աստուած զյիշողդ յիշէ իւր միւսանգամ գալստեանն. ամէն: Արդ, ըստացաւղ սորա եղեւ* եկեղեաց *գաւառէն* Յակոբ *աբեղան, որ անունս ունիմ եւ գործս՝ ոչ, յիշատակիմ եւ ծնաւղաց իմոց՝* Թուրվանտին *եւ զփոխեցեալ հայրն իմ՝* զեղթիարն, *եւ զաէր* Սարգիսն, *եւ զմիւս հայր[ա]գիրն՝* զԽաչերեսն *եւ զամենայն արեան մերձաւորսն, որ առ Աստուած փոխեր են: Ով յիշէ, յիշեալ լիցի առաջի Քրիստոսի: Այլեւ յիշեցէ՛ք զաւրինակի շնորհաւղն՝* զԱլէքսանոսն *եւ զիւր հայրն՝ զաէր* Գրիգորն, *որ առ Աստուած փոխեցաւ, եւ զիւր որդին՝* զԿարապետն, *եւ կենակիցն* զՍուլթանն: *Ի յառաջնորդութեան* Յովանննէս *վարդապետին, թվին ՌԿԹ. (1620): Եւ դուք եւ մեք ի մի բերան, լի սրտիւ ասացուք՝ Հայր մեր, որ յերկինս:*

Տե՛ս ԺԷ. դ., յիշ-ք, Ա., էջ 721, Հմ 985:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *343բ (1624 թ., բոլորգիր) Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդո եւ՛: Գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ի թվականիս հայոց ՌՀԳ. (1624), [ձեռ]ամբ անիմաստ* Ղազար *[գրչի]: Արդ՝ ստա[ցող եղեւ] սուրբ Աւետարա[նիս* Թոխա]թցի մահ[տեսի Պ]օղոսն, *իւր հալալ [ընչից], յիշատակ իւր հոգւոյն եւ իւր կողակից* Նաղաշին *հոգւոյն, իւր ծնօղացն՝* Եաղուպին *եւ* Ճանփաշահին *հոգւոյն, եւ իւր աղբօրն՝* Մինասին, *եւ իւր կողակցին՝* Սէյրանին *հոգւոյն, եւ եղբար որդոյն՝* Եաղուպին, *եւ դստերն՝* Պահարին *հոգւոյն եւ ամենայն արեան մերձաւորացն: Եւ եդ յիշատակ ի դուռն* Սուրբ Յակոբա, *ի ձեռն* Սարգիս *քահանային, ոչ ոք կարող է միւս անգամ գնել կամ ծախելու կամ արգիլելու: Ով հակառակի,* Յուդայի *պատիժն կրէ:*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Բ., էջ 140, Հմ 198:

2. *3բ (ԺԹ.դ., բոլորգիր) Թվին ՉԺՉ. (1467) (՞)... ձեռամբ... Մարգարին (՞)... // |4ա| Յիշատակ է Աւետարանս ///:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *16ա կարմիր թանաքով ձուածիր, մէջտեղում՝ կղզին, գագաթին պայծառացած խաչ, շուրջբոլորը՝* «ԿՆԻՔ ՍՈՒՐԲ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՍԵՒԱՆԱՅ»:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած կապոյտ թղթին՝ (տպագիր) «Գրեանց գրատան [անապ]ատին Սեւանու», «28», 1ա՝ «ՌԿԹ.-1620 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 2ա՝ «Սեւան», «34/3472», 343ա՝ «Գրեալ է ի թուին ՌԿԹ. (1620) ի Պօլիս»:*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարդունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 400, Հմր 34/28: Ձեռագրի մասին մանրամասն տե՛ս Խ. Յարութիւնեան, Միխայէլ անուամբ ժէ. դարի երկու գրիչ, Երեւան, «Նաիրի» հրատ., էջ 62-64:

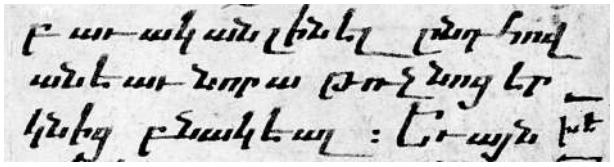
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «աբաբ»: 2բ Այս Սուրբ Աւետարանս յիշատակ (այսչափ): 343բ՝ «զհանդերձն իւր տարածեաց: Եւ ասացեալ ցմեզ. «Խաղաղութիւն ընդ ձեզ, եղբա՛րք»: Եւ մինչդեռ մեք ուրախ էաք եւ լսեաք, աւանդեաց զհոգին իւր ի ձեռն Տեառն, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն»:*

3473
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

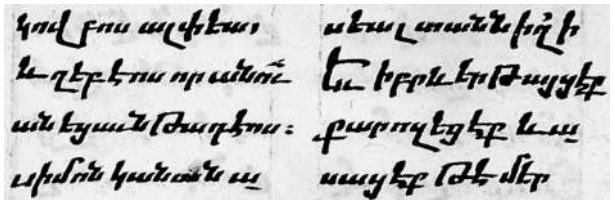
ԺԴ., ԺԷ. դդ.

ԳՐԻՉ՝ Անանուն Ա.՝ ԺԴ. դ. (թ. 85-149, 151-5, 253-335), Անանուն Բ.՝ ԺԷ. դ. (թ. 1-84, 150ա-դ, 156ա-252):

ԹԵՐԹ՝ 335+2 (կրկն.՝ թ. 4, 150): ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԹ×12 (Ա 4, Ը 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (թ. 85-149, 151-5, 253-335), այլ թուղթ՝ լուսագծերով (թ. 1-84, 150ա-դ, 156ա-252): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12×8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ թ. 85-166, 253-335 (10-3×6), երկսիւն, սեւով սահմանագծուած՝ թ. 1-84, 167-252 (10,2×6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ թ. 85-149, 151-5, 253-335 (նմուշ՝ 99ա), թ. 1-84, 150ա-դ, 156ա-252 (նմուշ՝ 15ա): ՏՈՂ՝ 18-19: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ դռնակը, կապիչները եւ պեպ-ները նորոգման ժամանակի. կազմի անկիւնները մաշուած, մէջբը ճաճճած. լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թ. 1ից առաջ, թ. 3-4ի միջեւ յական թերթ ընկած. թ. 155-6ի միջեւ մէկ, 335ից յետոյ՝ 5-6 թերթ ընկած. 196բ՝ լղոզուած թանաքի հետք:



Նմուշ 99ա



Նմուշ 15ա

մազարդ կաշի, դռնակով, զոյգ կապիչներով եւ գամերով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սեւ եւ սպիտակ սիւներով ծաղկազարդ կտաւ, դռնակինը՝ շագանակագոյն գործուածք: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+ԳԴ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ (Ի. դ.). լուսանցակողերը՝ կարմիր, վր. եւ ստ. լուսանցակողերին՝ հիմիին մօտ, սեւ թանաքով աղեղնաձեւ զարդագիծ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարի վերջին.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1բա, 2ա-84ա* Աւետարան Մատթէոսի (Ա.-Բ. 14, Դ. 24 -Ջ. 2՝ թափուած):

2. *85ա-156բ* Աւետարան Մարկոսի (156բ՝ Յարուցեալ Յիսուս, ԺԵ. 47-ԺՋ. 10՝ թափուած):

3. *157ա-252բ* Աւետարան Ղուկասու:

4. *253ա-335բ* Աւետարան Յովհաննու (ԺԹ. 42 – ԻԱ. 25՝ թափուած):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

84բ (1797 թ., շղագրանման նոտրգիր) Թուին ՌՄՀՋ. (1797), ի կաթողիկոսութեանն տէր Ղուկասու եւ ի առաջնորդութեանն Սեւանու առաջնորդութեանն Գրիգո՛ր վար[դա]պետով եղեւ սով սաստիկ:

252բ Թվին ՌՄՀՋ. (1797) ի դագաւորութեանն Ռուսաց, ի առաջնորդութեանն Սեւանու Գրիգո՛ր:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած կապոյտ թղթին՝ տպագիր «ԴՐԵ/// [ԱՆԱՊ]ԱՏԻՆ ՍԵՒԱՆՈՒ Հմր 29», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝«Սեւան 35/3473», «ԺՋ. եւ ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

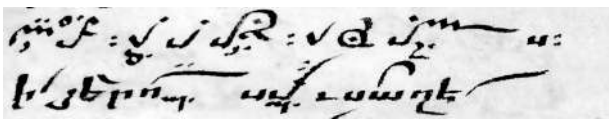
Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարդունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 400, Հմր 35/29:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *252բ՝ զանազան տառեր:*

3474
ՄԱՆՐՈՒՍՄՈՒՆՔ

ԺԵ. դար

ԹԵՐԹ՝ 130: ՊՐԱԿ՝ 1+Ա-ԺԱ×12 (Ա 10, Ը 11): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 10,6×7,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (7,5×5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 60): ՏՈՂ՝ 15: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝



Նմուշ 60ա

տախտակ. աստառը՝ Ա. փեղկ՝ մագաղաթ, Բ. փեղկ՝ կապոյտ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ թ. 1+Ա (վջ.). թ. 1. մագաղաթ՝ հաշուած թերթաթանակի մէջ, մասն կազմաստառի, Ա՝ կապոյտ թուղթ՝ լուսագծերով, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լս-ային՝ Կոյր՝ 57ա: Կիսախոռան՝ 2ա: Ճակատազարդ՝ 38ա, 68բ, 91բ, 97բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, խաչ, տաճար: Զարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մասնակի նորոգուած ԺԸ. դ., կազմը, պիպ. Ա՝ նորոգման ժամանակի. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, մէջբը ճաճճած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած. Ա. փեղկը ձեռագրին միացած միայն մէկ թելով, մէջբը հիմիից հեռացած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետեր. Բ. կազմաստառ, պիպ. Ա.., թ. 130՝ ցեցի անցքեր. թ. 1ից առաջ երկու թերթ ընկած. ընդմէջ թ. 91-2ի 1 թերթ կտրած. որոշ թերթեր բնական անցքերով, եզրերը մաշուած, պատռուած. թ. 108՝ նորոգուած սպիտակ թղթով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մաճառումունք

Տե՛ս ձեռ. 755, 4ա-317ա: 1. ա/2ա-8ա (խորագիր՝ չիք): բ/8ա-16ա: գ/16ա-28ա: դ/28ա-37բ: 2. ա/38ա-55բ: բ/55բ-7ա: գ/չիք: դ/57ա-60բ: ե/60բ-8բ: 3/չիք: 4. ա/68բ-88ա: բ/88ա-9ա: գ/89ա-90բ: դ/90բ-1բ: 5. ա/91բ-7ա: բ/97բ-101բ: գ/101բ-6բ: դ/106բ-7բ: ե/107բ-10բ: զ/110բ-3ա: 6. ա/113բ-4բ: բ/114բ-20ա: գ-դ/չիք: 7/120ա-8ա: 8/չիք: 9. ա/128ա-30բ («Յիշեա՛, Տէր, եւ ողորմեա՛///» շար.): բ-ե/չիք: 10/չիք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

68ա Զփարթամս ի չարեաց եւ զթափուրս ի բարեաց՝ զանիմաստ գծող աղաչեմ յիշել ի Տէր Յիսուս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1ա (1719 թ., նոտրգիր, հակառակ դիրքով) Յիշատակ է ժամայգիրքըս Մարտիրոսին, *ի գուռն Հայնու Սուրբ Աստուածածնայ, ի թվին ՌՃԿԸ. (1719): Ջնջօղըն յիշատակ ի սմա՝ չնջեցի անուն նորա ի դպրութէնէ քոմէ կենաց ամենայն. ամէն:*

46բ Յիշատակ<ա> է Մարտի[ր]ոսին *ի գուռն* Սուրբ Աստուածածնայ:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ տպագիր «Ի ԳՐԵԱՆՑ ԳՐԱՏԱՆ ԱՆԱՊԱՏԻՆ Մե[ԽԱՆՈՒ] Հդր 3», «Ժամագիրք ձեռաց», 1ա՝ «Սեւան 47/3474», «Ժե. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարդունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 40-402, Հմր 47/3:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1բ՝ «Սիրտ ետ լաննն», պհպ. Աա՝ «կեցոյ կեցեալ կեցեալ ա կեց կեց կեեգ կեցոգ գ գ: Բանըն Աստուծոյ առաքեցաւ եւ բնակեցաւ յարգանդ Կուսին հրեշտակապետն: Ի կուսական յորովայնէ ծնար, մարմնու կ ն կեց նոց կե ան, աբգ աբ բարեբանեալ է», պհպ. Աբ՝ «քէն բուրեաց Տիրամայր ի մայր մըտանէ ա Տիրամայ», անկապակից բառեր, տառեր: 118բ՝ խզբզոց:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *Բ. կազմաստառ՝ թռչնագիր «Բ»:*

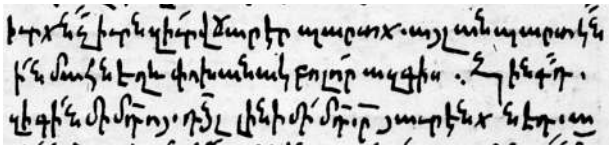
3475
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՌՀԴ. – 1625

ԳՐԻՉ՝ Խաչատուր:

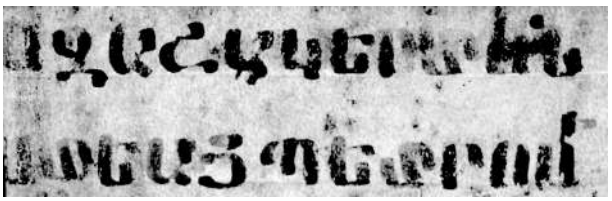
ԹԵՐԹ՝ 325. չգրուած՝ 4աբ, 281ա-3բ, 285բ-7բ, 302աբ, 322ա-4ա, 325բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԷ×12 (ԻԶ 11, ԻԷ 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագ, աստղ-լուսին: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,2×6,5). 241ա, 274 եւ այլուր գրչախաղեր: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 76ա): ՏՈՂ՝ 23: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ զոյգ կապիչներով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ նարնջի մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 5ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Զարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, մարդ: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, սեւ:



Նմուշ 76ա

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մարկոսի: ԺԱ. դ.: Ա (սկ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրահատումով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 14,4×9,2. երկսիւն (14,4×5,8). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աբ). տող՝ 14: Կարդալ՝ Աբ-Աա. «առեալ զնա մե[կու]սի Պետրոսի՝ սկ[սա]ւ սաստել նմա... զժողովուրդն աշակերտամն հան/// զնա եւ որ կորուսցէ զանձն իւր» (Ը. 32-8):



Նմուշ Ա բ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, փեղկերի անկիւնների կաշին թափուած՝ միջուկը տեսանելի, Ա. փեղկին ցեցի անցք. մէջբը վերից վար կրկնակի ճաթած, փեղկերից հեռացած. դռնակը մաշուած, վր. եւ ստ. հատուածներում պատռուած հատուածները կապոյտ թելով կարկատած (ԺԹ. դ.), դռնակի աստառը գունաթափ. լուսանցակողերը աղտոտուած, մասամբ գունաթափ. պտոկ-պիպ-ը պատռուած, անցք բացուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. պտոկ-պիպ Ա֊ի ելուստը թ. 12-3֊ի միջեւ. թ. 24, 71, 95 եւ այլուր՝ գործարանային թերութիւններով. թ. 48 արտ. լս-ը, թ. 295-6՝ ստ. անկիւնը պատռուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-133բ* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Լուծմունք Պարապմանց Գրոցն Կիւրղի Աղէքսանդրացւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 476, 368ա-450ա: Յանկ/2ա-3բ: 1/5ա-121բ: 2. ա/122ա-7ա: բ/127աբ: գ/127բ-32բ: [Յիշատակարան Գրիգորի Տաթեւացւոյ]/132բ-3բ:

Բ. *134ա-71բ* Եռամեծի եւ երիցս երանելոյ, բազմերջանիկ եւ տիեզերալոյս մեծ հռետորի եւ անյաղթ փիլիսոփայի հայոց մեծաց՝ Յոհաննու Որոտնեցւոյ արարեալ Մեկնութիւն բանին, որ ասէ՝ Ո՞ ստեղծ առանձ՛՛ — *Ներգործական իմն անխափան բնաւորեալ են միտք սակս մշտաշարժ գոլոյն...* 135ա *Ո՞ ստեղծ առանձին զսիրտս նոցա... — Իսկ ո՞ բառդ հիացական է... եւ զանազանութիւն հոգւոյ եւ հրեշտակի եւ այս յաղագս հոգւոյ, այսքան բաւական լիցի:*

Գ. *171բ-8բ* [Նախերգանք Բարոզից]

1. *171բ-3բ* Նախերգան — *Յամենայն զգալեացս, որք միանգամ ի գերագոյ գոյէնն... նոյնպէս եւ մարդկային բնութիւնս:*

2. *174ա* [Հարցումն եւ պատասխանի] — *Հարցումն. Աստուածային լուսափայլութիւնն առ հրեշտակս էապէս է, թէ ունակութեամբ... Այս է պատասխանին. էապէս է եւ ունակութեամբ... նոյնպէս եւ մարդկային բնութիւնս:*

3. *174ա-6բ* Նախերգան — *Սէր է Աստուած եւ սիրոյ աղբեր՝ ըստ Յոհաննու ձայնին... արծաթ եղինաց պայ[ծ]առացուցանէ:*

4. *176բ-8բ* Նախերգան — *Ասաց ոմն իմաստուն յաղագս բանական արհեստիս... տալովն Աստուծոյ, զոր ասէ:*

Դ. *179ա-86բ* Նորին Գրիգորի Լուծումն համառաւտ դժուարիմաց բանից ի գիրս գրչութեան, որոյ Աղիստագիսէ հետեւորէ

Տե՛ս ձեռ. 267, 444ա-55ա: ա/179ա-81ա: բ/181աբ: գ/181բ-2բ: դ/182բ: ե/182բ-3ա: զ/183աբ: է/183բ: ը/183բ-4ա: թ/184ա: ժ/184աբ: ժա/184բ-6բ:

Ե. *186բ-96բ* Նորին Գրիգորի Լուծումն համառաւտ ի խառատ գրչութեան Գէորգեայ վարդապետի, զոր նախ խնդրեալ էր ի նմանէ Կոստանդեա գրչի եւ ապա Գոյնէիրցանց Ստեփաննոսի

Տե՛ս ձեռ. 267, 429ա-44ա: ա/186բ-7ա: բ/187ա-94բ: գ/194բ-5բ: դ/195բ-6ա: ե/196աբ: զ/196բ:

Զ. *196բ-7ա* [Վարք Դաւթի փիլիսոփայի] — *Դաւիթ փիլիսոփայն է ի Հարք գաւառէ, ի Հերեթին գեղջէ... յաշակերտաց սրբոց քահանայիցն:*

Է. *197ա* Վասն գօտոյ (արտ. լս.) — *Նախ ասի կուսութեան, որպէս Յովաննուն... զօրութիւն իւր ի մարդկանէ:*

Ը. *197բ-200բ* Կանովն, յորժամ կամիցին frիստոնեա առնել, պարտ է զայս կարգաւորութիւնս կատարել — *Յորժամ ութօրեայ լինի տղայն, տայ բերել ի դուրս գաւթի եկեղեցոյն... տան յարուեստ զինչ եւ կամեսցին:*

Թ. *201բ-12ա* Նորին Գրիգորի, աշակերտի Յոհաննու Համաոստ լուծումն Առաքինութեանց Արիստոտէլի — *Եւ յետ Աշխարհաց գրոց: (Լծ.) Աստ կարգէ վասն չորից... ի բազումս բաժանի, որպէս ազգն:*

— *201աբ* [Յանկ]. Այս ինչ է ի Լուծմունս Առաքինութեանց — *Նախ՝ կարգն, յետ՝ Աշխարհաց գրոց: Կրկին գովել եւ պարսաւել... եթէ որպէս ետ մեզ: Այսքան առ այս:*

Ժ. *212բ-4ա* [Բանք զանազանք]

1. *212բ* Արիստոտէլի Տասն ստորոգութիւնք — *Ունիմ ես անձն, որ է գոյացութիւն... Կապիմ, արձակիմ, դատիմ, այս է կրել:*

2. *212բ* Վեց են սահմանք իմաստութեան — *Գիտութիւն էակացն, ըստ որում էակքն են... սիրելութիւն իմաստասիրութեան:*

3. *212բ-3ա* Հոլովք անուանց — *Ուղղական, սեռական, տրական, հայցական... ի տէրանց կամ տէրամբք:*

4. *213ա* Կարգ առաքինութեան մասեանց Գ. — *Խոհականութիւն, արիութիւն, ողջախոհութիւն (այսչափ):*

5. *213ա* Կարգ հոգոյն մասանց — *Բան, յաստուն, ցանկութիւն: Կարգ մարմնոյ մասանց — Գլուխն, լանջքն, համք ներքին... ըստ կարգի յարմարումն լինի:*

6. *213ա* [Վասն Աստուածածնին] — *Աստուածածինն յորժամ յղացաւ զՔրիստոս, էր ամաց ԺԴ. (14)... էր ամաց Կ. (60):*

7. *213բ* [Վասն Արիստոտելի] — *Արիստոտելէս Ստրագիրացի էր՝ ի Քամշիթ գաւառէ... հինգերորդ Արփի:*

8. *214ա* [Յանկ բանից Արիստոտէլի] — *Ա. Կատալօրիա... Թ. Նախադասութիւն:*

ԺԱ. *214ա-23բ* [Քարոզք, Խրատք]

1. *214ա-6բ* Քարոզ խոստովանութեան – *Պատրաստ արարէ՛ք զճանապարհս Տեառն… մտանէ անդ Սուրբ Հոգին:*

2. *216բ-7ա* [Խրատ վասն զգուշութեան խոստովանահարց. ձեռ. 647, 47ա]. Պարտ է հաճանային է. կերպիւ պահել զխոստովանութիւնն – *Նախ զամենայն մեղս, զոր ի խոստովանութիւնն լսէ… իցէ առեալ յեպիսկոպոսէն:*

3. *217ա-8բ* Յաղագս ծննդեան Աստուածածնին – *երեւի թէ երանուհի Կոյսն ոչ եղեւ սրբեալ յառաջ քան զծնունդն… ի կողմանէ իւրմանն անձին:*

4. *218բ-9բ* Յաղագս Ծննդեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Ծնաւ ձեզ այսաւր Փրկիչ, որ է աւծեալ… եւ Հոգին Սուրբ են մի Աստուած:*

5. *219բ-21բ* Նախերգան խաղոյ – *Փա՛ռք, գովութիւն եւ պատիւ եռանձնեա եւ մի աստուածութեանն… զամենագութ Սուրբ Հոգին ընդ ամենայն յաւիտեանս. ամէն:*

6. *221բ-3բ* Կրկին նախերգան – *Փա՛ռք Հաւր անմահի, Որդոյ հաւասարի, Հոգոյն Սրբոյ անսահմանի… փառաւորեսցո՛ւք զամենակարաւղն Հայր, զա՛:*

ԺԲ. *223բ-54ա* [Բանք զանազանք]

1. *223բ-8բ* Բանք պիտանիք [Վասն խոնասնօրեայ գալստեանն Տեառն մերոյ. ձեռ. 1670, 113բ] – *Իբրեւ լցան աւուրք սրբութեան նորա՝ ըստ աւրինացն Մովսէսի… ի տաճարն տատրակ եւ աղաւնի:*

2. *228բ-9ա* Վասն չարչարանացն Քրիստոսի – *Յորժամ Քրիստոս եկն յերուսաղէմ, ութ ազգ պատուեցին զնա… ասացի, թէ անաւգուտ ես եւ խաբես:*

3. *229ա-36ա* Վասն Մեծի ուրբաթին – *Ով դուք ամենեքեան անցաւորք ճանապարհի, հայեցարո՛ւք… որ ոչ գրեցին աւետարանիչքն:*

4. *236ա-7ա* Վասն ճացին եւ գինոյն, որ փոխի ի մարմին եւ յարիւն Քրիստոսի – *Ասեն սուրբ վարդապետք, թէ վեց աքանչելիք… ի մարմին եւ յարիւն Քրիստոսի:*

5. *237ա-8բ* Վասն փոռնութեանն Քրիստոսի – *Գիտելի է, զի Քրիստոս Խ. (40) տիւ եւ Խ. (40) գիշեր պահեաց… արածի անյագաբար ի Մայիս:*

6. *238բ-42ա* Յաղագս տասանորդաց – *Ասէ Ծգոստինոս. Աստուած, յորմէ յառաջ գան ամենայն բարիք… խոնարհեալքս բարձրանամք յերկինս:*

7. *242ա-3ա* [Հարցմունք եւ Պատասխանիք վասն Քրիստոսի] – *Հարցումն. Թէ Քրիստոսի հոգին եւ մարմինն ստեղծուած է, ապա ոչ է պարտ զպաշտօն ստեղծօղին ստեղծուածոյն տալ: Պատասխանի. Քրիստոսի հոգին եւ մարմինն ի վերայ աստուածային… որպէս զԱստուած պաշտի… Հարցումն. Շնորհքն ստեղծա՞ւղ է, թէ ստեղծուած: Պատասխանի. Շնորհքն է ստեղծուած, զի է ներգործութիւն… այլ ոչ անչափ:*

8. *243ա-5բ* [Վասն] Գալստեան Սուրբ Հոգւոյն – *Բերեցաւ նոցա բաժանեալ լեզուք, իբրեւ ի հրոյ… ոչ պահէ զշնորհս Հոգոյն Սրբոյ:*

9. *245բ-6բ* Վասն յատկութեան սիրոյն – *Մէրն ունի Դ. յատկութիւն… ոչ ունիցիմ, ոչինչ եմ:*

10. *247աբ* Յաղագս սիրոյ – *Այլ ես առաւել եւս ճանապարհ ցուցանեմ ձեզ, ասէ Պաւղոս… հաճեսցիս առաւել շնորհել:*

11. *247բ-9բ* Դարձեալ վասն սիրոյ – *Այս է պատուէր իմ, զի սիրեսջիք զմիմեանս… կատարեալ, որպէս եւ առաքեալքն:*

12. *249բ-50բ* Վասն զղջման եւ արտասուաց – *Հոգեւոր պսակն, որ ի մէջ Աստուծոյ եւ Հոգոյն… ուրախարար եւ հոգեւոր:*

13. *250բ-4ա* Բանք պիտանիք եւ ոգեշահք վասն զղջման – *Ետես Աստուած՝ զամենայն արար, եւ ահա բարի են… եւ ճշմարիտ զղջմամբ եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:*

ԺԳ. *254ա-75բ* Խօսք սրբոյն Թովմայի, վսեմական վարդապետի յԱգինոյ, ասացեալ յաղագս զօդուածոյ եւ խորհրդածութեան եկեղեցւոյ

Տե՛ս ձեռ. 2335, 166ա-78բ: [Նխբ.]/254բ-5ա: 1. ա/255ա-6ա: բ/256աբ: գ/256բ-7բ: դ/257բ-60բ: ե/260բ-1բ: զ/261բ-2բ: է/262բ-3ա: ը/263ա-5ա: թ/265ա: ժ/265բ: ժա/265բ: ժբ/266ա: ժգ/266աբ: ժդ/266բ: 2/266բ-7ա: Յաղագս խորհրդածութեանց…/267ա-9բ: ա/269բ-70բ: բ/270բ-1ա: գ/271ա-3ա: դ/273աբ: ե/273բ-4ա: զ/274աբ: է/274բ-5բ: Յիշ. թրգմ./չիք:

ԺԴ. *275բ-7բ* Քրիստոս ելից զաւրէնս – *Նախ անձամբ, այսինքն՝ զի զթըլփատութիւնն եւ զայլ տնօրինականն կատարեաց… այսինքն՝ ամենայն աւուրս կենաց իմոց:*

ԺԵ. *277բ-8բ* Աւրհնեցէ՛ք զԱստուած ի սրբութեան նորայ – *Սրբութիւն Տեառն զխաչն ասէ… աւրհնեն զՏէրն եւ զԱստուածն՝ զՀայր եւ զՈրդի եւ զՀոգին Սուրբ:*

ԺԶ. *278բ-80ա* [Խորհուրդք սուրբ սեղանոյ]. Սեղան fn, Տէ՛r, զաւրութեանց թագ[աւոր իմ եւ Աստուած իմ] (Սղմ. ՁԳ. 4) – *Վարդապետք ասեն, թէ սեղան կոչի Հայր Աստուած Միածնի Բանին… Հաւր սեղանոյն եւ իւր անճառ փառացն. ամէն:*

ԺԷ. *280բ* [Ա]նուանի հետ[ձ]ուածողաց բոլորեցունց եւ բանի նոցա – *Արդ, առաջին հերձուածողք հեթանոսք, որ զԱրարիչն… անտի սոքա ոչ գիտէին (չշարունակած):*

ԺԸ. *284ա* [Վեցական բոլորակներից բաղկացած եռասիւն տրամաբանական աղիւսակ]

ԺԹ. *285ա* [Մասն Բառգրի. լատիներէն-հայերէն] – *Դիֆրէնցիաս՝ սահման, ըսբէնցիաս՝ սեռ… Առօմնիում մեթօտօռում փրինցիբիա վիամ ապէնս՝ առ ամենայն մեթօտայից սկզբանց ճանապարհ ունել:*

Ի. *288ա-301ա* Վասն տասն համարոյ, որ է թիւ կա-

տարեալ եւ խորհրդական եւ լցեալ աստուածային գերակատար իմաստութեամբ — *եւ քանզի առեալ յաստուածական պատուիրանաց... ժամանակն, որ գալոց է յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ԻԱ. *303ա-21բ* [Պետրոսի Առագոնացւոյ] Քարոզ է. մաճու չափ մեղաց

Տե՛ս ձեռ. 117, 152ա-79բ: եւ նշան մեծ.../303աբ: ա/304ա-5բ: բ/305բ-6բ: գ/306բ-7բ: դ/308ա-9բ: ե/309բ-15ա: զ/315ա-8բ: է/318բ: Յիշ. թրգմ./չիք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

133բ Ձգծողս յիշեցէ՛ք ի Տէր:

280ա զմեղապարտ գրիչս զեաչատուր յիշեցէ՛ք ի Տէր, եւ դուք յիշեալ լիջիք: Թվին ՌՀԴ. (1625):

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ի, Բ., էջ 180, Հմր 260:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *301բ (1768 թ., նոտրգիր)* Յիշատակ է գիրքս, որ է երկրորդ հատոր. մինն՝ Լուծմունք Պարապմանց, սրբոյն Կիւրղի արարեալ, եւ միւսն՝ Քարոզ եւ հաւաքաբանութիւն իմաստասիրաց բանք, արարեալ սրբոյն Հ̲օհաննու Ոռոտնեցւոյ եւ Գրիգորի Տաթեւացւոյ *տիեզերալոյս վարդապետաց: Անապատցի մահտեսի* Նահապետին *եւ որդոյն՝* Ասկանդարին, *եւ ծնողացն՝* Վաւվաին, *եւ աներն՝* Պ̲ողոսին, *եւ տիրացու՝* Մատթէոսին, *մօրն՝* Եազդիխասին *եւ դստերն՝* Մարիամին *եւ* Սալվարին, *եւ համայն ննջեցելոյն, որք ետուն յիշատակ ի դուռն* Սուրբ Թոմայի *առաքելոյն* Գողթնեաց, *ի ՌՄԺԷ. (1768), Յունիսի ամսոյ մուտն. ամէն:*

2. *321բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր)* Ըստամպօլցի *հալաճճի իրիցւէն առի զայս ինձ /// (1 բառ ջնջած), եւ՝* Ձաքարիայ *վարդապե̲ս (այսպէս):*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *49բ սեւ թանաքով բոլորակ, կապգիրփակագիր՝* «ՁԱՔԱՐԻԱՅ ԲԱԿ ՔԱՀԱՆԱՅ»:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած տպագիր թղթին՝ «ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՍԵՒԱՆՈՒ Հմր 1», 1ա՝ «ՌՀԴ.-1625 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Սեւան 49/3475»:*

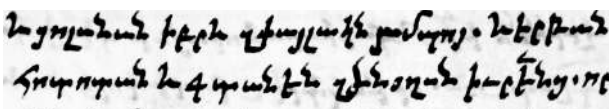
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարդունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 402, Հմր 49/1:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «Կորնթացւոց գլուխ», «Սուրբ Թողութիւն շնորհեայ մեղաւորիս, քանզի յոյժ մեղուցեալ թողին ձ, Մ Տէր»: 1ա՝ «Պարապմանց լուծմունք է», «Նահապետի որթի Ըսկանդուր. Անապատցի Պ̲ողոսի որդի Մաթէոսի», 1բ՝ «Որքան կենդանի եմ, ծոմապահք եւ զորապահք պահեցից զսոն Արտեմայ վկային Աստուծով», 2ա՝ «Գրիգոր վարդապետ», 186բ՝ «Ա», 280բ՝ «ուղակն գործ գործ ի գ», 285ա՝ «Որքան կենդանի եմ ծոմապահք եւ չորպահք կացից աւուր տօնի Արտեմայ վկային Աստուծով, որքան կենդանի», «կամաւ ստացար զանբերելի փորձութիւնս Աստուծով, համբերեա վասն Աստուծոյ, զի Աստուած տացէ զելսն»: 286բ՝ «Ողջախոհութիւն, խոհեմութիւն ի ԺԷ. (17) տեարն է, Ի-Ա. (21) տեարն», «վասն տասն համ վասն տ աբգ»: 287ա՝ «Աղօթք ի ժամ ննջման: Գոհանամ զքէն, Տ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ իմ, եւ օրհնեմ եւ փառաւորեմ զսուրբ ա-նու՞ն///, որ պահեցե՛ք զանարժան», 287բ՝ «Քրիստոս թագաւոր երկնա», 325ա՝ «Փիլիպպոս, որ է աշակերտ Զաքարիայ վարդապետի», անընկալելի բառեր, Բ. կազմաստառ՝ «ԺՋ. (16) Գլուխ. Ճշմարտութիւն Գ. (՞) սիրոյն բնութեամբ ունի»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *1բ՝ ԱՄ (թուչնագիր), 284բ՝ մարգու դէմք, 324բ, 325բ՝ թուչնագիր, ծաղկման՝ ծաղիկնեբով:*

3476
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԹ. դար



Նմուշ 97ա

ԹԵՐԹ՝ 139. չգրուած՝ 92բ, 137բ-9ա: ՊՐԱԿ՝ 1×8+1×6+Ա-ԺԱ×8 (Ժ 6, ԺԱ 7)+Ա-ե×8: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական զարդանախշ, որից ցած ուղղանկիւն շրջանակ՝ անընկալելի գրութեամբ, բուսական զարդանախշ, որից ցած՝ «NICOLO», թագով պսակուած բուսական զարդանախշ, որից ձախ եւ աջ՝ «A», «G»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5-13×8,5). ստ. լ.՝ յիշագրեր: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 97ա): ՏՈՂ՝ 13-26: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի. մէջբը՝ գունաթափուած կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, Բ. փեղկը կծկուած, մէջբը frfրուած, ստ. հատուածը մաշուած-թափուած, կազմաստառը թափուած, Ա. փեղկի վր. հատուածում մի կտոր պահպանուած. լուսանցակողերը տեղ-տեղ մաշուած, գրեթէ ամբողջովին գունաթափ. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ զանազան աղտոտուածութեան հետեւր. թ. 1, 8, 93, 107, 132, 136-7, 139՝ ճիմիից մասամբ, թ. 135՝ ամբողջովին անջատ. ընդմէջ թ. 99-100ի 1 թերթ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-13բ* [Աւրհնութիւմ]

ա. *1ա-5ա* Ամենաազօր Փրկիչն մեր՝ Քրիստոս, որ էջ յերկնից... *զբարեկարգութիւն տացէ ձեզ. ամէն:*

բ. *5ա-13բ* Օրհնութիւն զկնի հարոզի – *Աստուածային գերալիր եւ գերակատար եւ անճառ օրհնութիւնն... ընդ սուրբս դասեսցէ անզրաւ յաւիտենիս. ամէն:*

Բ. *13բ-4բ* [Քարոզ] *(հայատառ թուրքերէն)* – *Պէնիմ ահրէթի պապալարըմ, վէ քարտաշլարըմ վէ սէվկիւլի օղուլլարըմն արթըք շիմտէն սօրայ էլիմիզի եօքարը քալտըրըպ... վէ կեօկտէքի մէլայիքլէր քաթինտէ վէ սալեհ վէ միւմինլէր սըտասինէ մի էսէր էյլէյէ ամին:*

Ծնթ. Հայատառ թուրեերէնի ընթերցումը՝ Անի Աւետիսեանի: Տե՛ս Յուցակ հայերէն ձեռագրերի հայատառ թուրեերէն նիւթերի եւ հայատառ թուրեերէն ձեռագրերի, կազմեց Յ. Ստեփանեան, Երեւան, 2008, էջ 62:

Գ. *15ա-31բ* Ողբ եւ սուգ Մեծի Աւագ ուրբաթի, արարեալ յումեմնէ բանասիրէ, ի փառս Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի

– *15աբ* Նախերգան – *Մվ անճառելի փեսային հարսնդ սխրալի... անմխիթար լայ եւ դառնակսկիծ ողբայ:*

15բ-31բ Կտակ չարչարանաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի աւուր Աւագ ուրբաթու – *Այսօր սգալի է մեզ ոօն եւ կարի յոյժ ողբալի... լուսափայլ յարութիւն քո. եւ քեզ փառք... ամէն:*

Դ. *31բ-65ա* Ողբ եւ սուգ վասն Մեծի աւուր Խաչելութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, արարեալ ի Յակոբ պատրիարգէ Կոստանդնուպօլսոյ

– *31բ-4բ* Նախերգանք ի դէմս սրբոյ եկեղեցւոյ – *Մվ ամենաչքնաղ եւ գեղեցիկ հարսնդ երկնաւոր փեսային... ի խաչ ելանել:*

34բ-65ա Կտակ Խաչելութեան Քրիստոսի, Աստուծոյ մերոյ – *Մվ օր դառնութեան եւ սրգոյ... շնորհիւ իւրոյ կենարար մահուանն. ամէն:*

Ե. *65ա-87ա* Քարոզ եւ կտակ Մեծի ուրբաթի՝ ի Խաչելութեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, յարմարեալ ի Սիմէօն սրբազան կաթողիկոսէ, ի փառս խաչեցելոյն Յիսուսի – *Սարսափիմ եւ զարհուրիմ, ո՛վ սիրելիք, վասն նորագունից նշանաց... աշակերտս խիստ սիրելի:*

Զ. *87ա-92ա* Ի հանգիստ ննջեցելոց՝ Յօհաննու Ոսկեբերանին Կոստանդնուպօլսի, յաղագս չգալոյ զվախճանեալսն, մանաւանդ որ տղայ թողին զայս կենցաղս – *Բե՛ր այսուհետեւ մանաւանդ, քան յառաջագունիցն գութաբեր... Աստուծոյ մարդասիրութեանն վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Է. *93ա-9բ* Պատմութիւն վասն անմուն որդանց եւ վասն խստութեան նոցա, ասացեալ Վարդան վարդապետի – *Արդ, եկայք, ժողովո՛ւրդք Աստուծոյ, եւ մաքրափայլ աղօթիւք ձերովք օգնական լերո՛ւք... Տեառն մերոյ եւ Փրկչի, որ է օրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Ը. *100ա-37ա* [Տաղ, խրատ, գանձ]

1. *100ա-10բ* [Տաղ խրատական] – *Ջերկիւղն էին ի միտ քո ա՛ռ, նկարեա՛, / մաքուր մտօք գիտողապէս դու վարեա՛... յայնժամ զբոլորըն բոլոր սէրն այն լընու:*

2. *110բ-21ա* Յանդրիանդեայ չորս գլուխ բարոյական սրբոյն Յօհաննու Ոսկեբերանի, որոյ խորագիրն է Խրատ, որ ի բաց մերժեն յապականացուաց եւ մերձեցուցանեն ի յաւիտենական կեանսն զմարդն – *Դիւրին շաւիղ ըզբարին գործ ըստացման, / ի կենցաղոյս փախուստն է տար վարեցման... զի հանդերձեալ խառնիս յանմահն երամի:*

3. *121ա-32ա* [Տաղ Յակոբայ Նալեանի]

– *121ա-2ա* [Նախաբան] Առ ընթերցօղսն պատճառ խրատական տետրակիս, ոտանաւորեալ ի Յակոբ աստուածաբան կոչեցեալ պատրիարէ Կոստանդնուպօլսոյ – *Հայելով իմ ի պղերգութիւնս մարմնաւոր հարցդ՝ ի խրատել զորդեակն մեր...*

122ա-32ա Մանո՛ւկ, յիշեա՛ զօր ծնդեան, / որպէս վայիւ կականական... *տալ քեզ խրատ որդիական: Վերջ:*

4. *133ա-5ա* ՚ – *Տէր եւ Աստուած ամենայնի, / քո սուրբ ծննդեամբ անճառելի... Տէր, ողորմեա՛, Տէր, ողորմեա՛:*

5. *135ա* Գանձ ապաշխարութեանն – *Եւ եմ խաւարեալ, / ես՝ մեղօք մեռեալ... աղաչեմք զքեզ:*

6. *135բ-7ա* Գանձ ապաշխարութեան – *Մեղա՛յ, Տէ՛ր, մեղայ, / անօրինեցայ, զպատուիրանն յանցեայ... ցո՛յց մեզ գընալ ըստ քոյդ կամաց:*

7. *137ա* Երգ, ասացեալ Ուշականցի Գրիգոր վարդապետի – *Ծագումն անճառ՝ Հօր Միածին, / Որդիդ Աստուած՝ բանդ անքննին, / արարչական աջով քոյին, / ցօղեա՛ ի մեզ զցօղդ երկնային, / Տէ՛ր, ողորմեա՛, Տէ՛ր, ողորմեա՛, Տէր (այսչափ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

139բ (ԺԹ. դ., նոտրգիր) Ջայս սուրբ մատենիս ես՝ Մխիթար *վարդապետս, յիշատակ տիւ (=տուի) տէր* Մակարին, *ով որ կարդայ եւ ի գիշերին, անուանադրութիւն զայս մատենիս:*

Ես՝ տէր <Մխիթ><Մխիթ> Մխիթար *վարդապետս, յէշ///:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած տպագիր թղթին՝ «Ի ԳՐԵԱՆՅ ԳՐԱՏԱՆ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՍԵՒԱՆԻՈՅ», Ա. փեղկին սոսնձած թղթին՝ «Սեւան 51/3476 ԺԹ.»:*

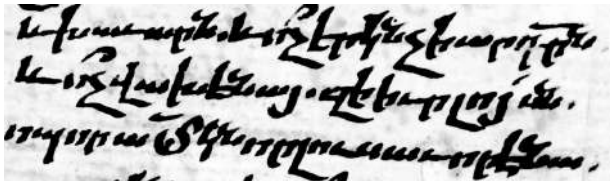
Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարդունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 402, Չ^{մր} 51/1:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1բ՝ «հաճոյս», 64ա, 64բ, 139բ՝ զանազան տառեր, բառեր, 132բ՝ «Յիսուս Քրիստոս Փրկիչ օձ օձեալ քառասունօրեայ տաճարն եկեալ երուսաղէմ յոյժ դ», 137բ՝ «Թագաւոր անմահ», 139բ՝ «ես՝ տէր Մխիթարս, յիշատակ տուի ա տէր Մակարին տնունու ես տէր Մխիթար Մխիթ տէր Մխիթար վարդապետս յէլ», «զայս սուրբ մեզ մենակ կողբացի գրչափոր», «շրթնաշղթայաշար շրթնաշղթայաշար շրղթաեայկապ իւղաղացու էջմիածին շրթնաշղթայաշար»:*

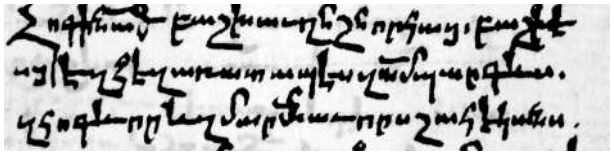
3477
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԶ. դար

ԹԵՐԹ՝ 216: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԸ×12 (Ա. 10, ԺԷ 14): ՆԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5×7). ստ. տողերի ստ. ելուստներ գրչախաղերով՝ 4ա, 16ա եւ այլուր: ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ թ. 1-192 (նմուշ՝ 23ա), նոտրգիր՝ թ. 193-216 (նմուշ՝ 205ա): ՏՈՂ՝ 17-22: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ Ա. փեղկ՝ կապոյտ կտաւ, Բ. փեղկ՝ վանդակազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 23ա



Նմուշ 205ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 1ա: Ճակատազարդ՝ 17ա, 92ա, 132ա: Լուսանցազարդ՝ թռչուն, բուսական: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, վարդագոյն, նարնջի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, գունափոխուած, Բ. փեղկի ստ.՝ մէջին մօտ հատուածը թափուած, Բ. փեղկին ցեցի անցք, մէջը ճաճճած, դոնակը, զոյգ կապիչներից մէկը մասամբ, միսն՝ ամբողջովին ընկած, գամերից մէկն ընկած. լուսանցակողերը տեղ-տեղ մաշուած, մասամբ գունաթափ. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թանաքի թթուայնութիւնը բարձր, որի հետեւանքով որոշ թերթեր գունափոխուած. թ. 1-10՝ կարերը թուլացած. թ. 26, 91՝ եզրերը պատռուած. թ. 86՝ արտ. լս-ը պատռուած. թ. 204-16՝ եզրամաշ, թ. 216՝ մասամբ թափուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-16բ* Տեսիլ սուրբ Աստուածածնին, զոր ետես սուրբ Կոյսն Մարիամ վասն դժոխոցն – *Խորհեցաւ ամէնասրբուհի Աստուածածին Մարիամ երթալ ի լեառն... փառք թագաւորութեան քո, Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի այժմ... ամէն:*

Բ. *16բ-34ա* Հարցմունք եւ պատմութիւն սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին վասն ոգեշահ ոգոց մարդկան, ասացեալ – *Սուրբ Գրիգորիոս Լուսաւորիչն հայոց զքառասուն տիւ եւ զխ. (40) գիշեր հաց ոչ եկիր եւ ջուր ոչ էարբ... եւ ամենայն սրբոցն իւրոց, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Գ. *34ա-44ա* Թուխք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ առաքեցաւ սա ի յերկնից ի յերկիր՝ ի տաճարն Սուրբ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի, մեծն ի Հռոմ քաղաք, որ կոչի պապ – *Ես՝ պապս Հռոմայեցոց երկրիս, ի տաճարս սուրբս մատուցանէի զպատարագն... եւ կատարողք աւրինին յայսըց փառացն. ամէն:*

Դ. *44բ-52ա* Երանելոյն Եփրեմ վարդապետի ասացեալ վասն պահելոյ զաւր կիրակէին – *Պատուեցէ՛ք զաւր կիրակէին, ո՛վ ազգ... յուրախութիւն ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Ե. *52բ-202բ* [Վարք եւ վկայաբանութիւնք]

1. *52բ-65ա* Վկայաբանութիւն կամաւոր աղախատացն Ալէքսիանոսի ընգնաւորին – *Այր մի էր ի Կոստանդիանուպաւլսի, անուն նորա Եփեմիանոս... ի փառս Քրիստոսի, Աստուծոյ Հաւր. ամէն:*

2. *65ա-83ա* Պատմութիւն սրբոյն Մարիանէ կուսին, որ նահատակեցաւ ի յԱնտիոք քաղաքի, բազում չարաչար տանջանաւք, ի սրբոյն Քրիստոսի եւ յուսոյ արքայութեանն երկնից վասն Քրիստոսի – *Յետ յարութեանն Տեառն մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որ եղեւ... ի յամսեանն Յունիսի Իէ. (27), ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

3. *83ա-91բ* Պատմութիւնն վասն աղաւթից եւ խոստովանութեան – *Արդ, շնորհ արտասուաց նշանակէր սիրելոյ եւ ցանկալ արքայութեան... տանջանացն մատնեացին, տանջեացին յաւիտեանս յաւիտենից:*

4. *91բ-105ա* Պատմութիւն սրբոյն Բագարատա՝ աշակերտ Պետրոսի առաքելոյն – *Սուրբն Բագարատ աշակերտ էր առաքելոյն Պետրոսի... առաջի Պետրոսի, առաքելոյն Քրիստոսի:*

5. *105ա-10բ* Պատմութիւն եւ նահատակութիւն

սրբոյն Աբղլմսահի մարտիրոսին – *Սա էր որդի առն միոյ հրէի եւ անաւրինի... նոյնպէս եւ մայրն սրբուոյն ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:*

6. *110բ-3ա* Պատմութիւն զուտ եւ մաճուր նահատակի Յուլիտայի եւ Կիրակոսի – *Այս երանելին որդի էր քրիստոնէի... եւ մօր նորա՝ Յուլիտիայի, որոց ա(՞):*

7. *113բ-8բ* Պատմութիւն ամէնիմաստ կուսիի՝ Կատարինեա մարտիրոսին – *Այս իմաստուն եւ հանճարեղ եւ ճարտար կինս կատարինէ... ականջալուր եւ ըստոյգ գրեցի զպատմութիւնս:*

8. *119ա-31բ* Պատմութիւն եւ սմանչելիք Գէորգ՝ հաջամարտիկ զինւորին Քրիստոսի – *Քաջամարտիկ մարտիրոս Քրիստոսի եւ արի նահատակ... քաջ զաւրական Գէորգէոս, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

9. *131բ-45ա* Պատմութիւն վարուց առաքինութիւն Յոհաննու Գըբնեցոյ ճգնաւորին եւ հաջ մարտիրոսին Աստուծոյ – *Յերկրէն Փիւնակեցոց էր Յոհաննէս, նա ի քաղաքէն կեսարոյ... ողորմի հաւատացելոցս. ամէն:*

10. *145ա-53բ* Վարք երանելոյն Եւագրիոսի – *Ի բազում իրս, ո՛վ սիրելիք, կարի յոյժ հռչակաւոր, ապա կարի... ի բազմազան որոգայթից թշնամւոյն:*

11. *153բ-5ա* Վասն բարձրամիտ անապատականացն – *Ոմն յանապատական եւ միայնակեաց, նա ունէր եղբար աշխարհական... յերկնից արքայութիւնն ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, որում փառք յաւիտեանս:*

12. *155ա-63ա* Վարք երանու[ի]ի կուսիի Մարիամու, որ Մարիանոս կոչեցաւ – *Եւ այր մի ի Բիւթանացւոց, որում անուն էր Եվագնոս... հասցուք ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէրն մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

13. *163ա-71բ* Վարք երանելոյն Պետրոսի, որ յառաջն մաճսաւոր էր եւ զղջացաւ: Յայսմ աւուր պատմութիւն անողորմ Պետրոսի – *Ծեր ոմն մեծատուն՝ յոյժ եւ ըստանպակ (=ստամբակ)... առաջնոցն եւ յետնոցն եւ զնորայն, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

14. *171բ-4բ* Պատմութիւն Գլուխ ԻԶ. Վասն Պաւղոսի Լուստրիոյ – *Պաւղոս ոմն ի Լուստրիոյ, որ էր պատուով... նեղութեանց գոհացարուք զԱստուծոյ յամենայն ժամ:*

15. *174բ-8բ* Վարք երջանիկ հաւրն անապատոորի – *Տեսաք մէք այր մի,՝ յերկրէն Թէբայեցոց... զաշխարհակերպ զձորսն մէկուսի:*

16. *179ա-84բ* Վարք եւ պատմութիւնն սուրբ ճգնաւորացն – *Քանզի էր եղբայր ոմն այսպէս տեսական, խոնարհ... երկնից շնորաւքն Քրիստոսի, Աստուծոյ մերոյ:*

17. *184բ-92բ* Վարք անապատական մաճուր կուսանաց – *Եւ երբեմն մեծն Դանիէլ ի Սկիտոյ <առ> ընդ աշկերտս իւր... ամէնեւին ի բաց գնաց:*

18. *193ա-8բ* [Վարք Յովանիսի եպիսկոպոսի] – *Խաչակրաւն, քաչ հով[ու]ապետն եւ ցանկալին ամենեցուն՝ եպիսկոպոսն Յովանէս... ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. ամէն, Հայր՛՛:*

19. *198բ-202բ* Վարք եւ պատմութիւն սուրբ ճգնաւորացն – *Պատմեցին մեզ ծերքն, եթէ էր ի <յի> Սկիտէ կրաւնաւոր ոմն... ելանել ջանայ կալնեալ զամենեսեան:*

Տե՛ս Վարք հարանց, հտ. Ա., Բ., Վենետիկ, 1855:

Ջ. *202բ-16բ* Նախերգանք եւ աւրինութիւնք ի վերայ ու[ն]կնդնիր եւ միամիտ միահամուռ ժողվրդեանն

ա. *202բ-4բ* Այլ եւ ամենազաւր Փրկիչ մեր, որ էջն ի յերկնից... *որ ոչ անցանէ այս եւ ի հանդերձելումն. ամէն:*

բ. *205ա-8ա* Եւ նոյն հոգին Աստուած հանգուսցէ զհոգիսն ընդ ննջեցելոց ձերոց... *ամենայն սքալանաց ձերոց. ամէն, ամէն եւ եղիցի:*

գ. *208ա-11բ* Այլ եւ ժողովրդապետն ամենեցուն Քրիստոս Աստուած աւրհնեսցէ առ հասարակ զժողովուրդս ձեր... *հաղորդ արասցէ զձեզ Քրիստոս Աստուածն իմ. ամէն: Հայր մեր՛՛:*

դ. *212ա-6բ* Աւրհնեալ է ամենասուրբ Երորդութիւն ի բարձունս... *արքայութիւն պարգեւեսցէ Քրիստոս Աստուածն մեր ամենայնի. ամէն: Հայր մեր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած տպագիր թղթին՝ «Գիրք, յորում են տեսիլ սուրբ Աստուածածնին ի ԳՐԵԱՆՑ ԳՐԱՏԱՆ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՍԵՒԱՆՈՒ», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «Սեւան 58/3477», «ԺՋ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարդուսի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 403, Հմր 58/1:

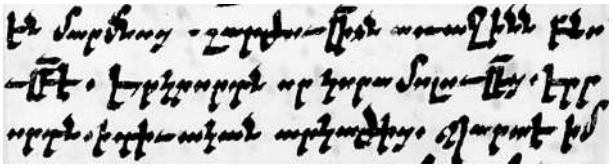
ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *203բ՝ «Ընդէր այդպէս սխալեալ»:*

3478
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏ (ԵՐՆՋԱԿ) **Ռճեխէ-Ռճեխ. – 1698-1699**

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ, ԿԱՋՄՈՂ՝ Եսայի:

ԹԵՐԹ՝ 170. չգրուած՝ 1ա, 3աբ, 58ա-60բ, 128ա-9բ: ՊՐԱԿ՝ 2+1-18×8 (2՝ 1, 6, 3, 5, 7՝ 12, 4, 10, 11՝ 10, 6՝ 14, 13՝ 1, 18՝ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական զարդանախշ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,1×9,8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (11×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 101ա): ՏՈՂ՝ 18-20: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր, լու-



Նմուշ 101ա

սանցակողերի հիմնային հատուածներում սեւ թանաճով զարդագծեր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձակատազարդ՝ 4ա, 35ա, 87ա (գծանկարային): Ձարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, բալագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, Բ. փեղկի վր. անկիւնների կաշին թափուած, մէջքը ճաճճած, դռնակը, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած. Բ. փեղկի վերեւի հատուածի կաշին միջուկից անջատուած՝ միջուկ-տախտակը տեսանելի. կազմաստառն աղտոտուած, խամրած. լուսանցակողերը տեղ-տեղ մաշուած, գունաթափ. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ, այրուածի հետեր՝ թ. 36-41. թանաճի թթուայնութիւնը բարձր, որի հետեւանքով որոշ թերթեր գունափոխուած. թ. 1-26՝ կաւերը թուլացած, թ. 3, 10, 26, 164՝ հիմիից մասամբ անջատ. ընդմէջ թ. 130-1ի, 170ից յետոյ 1ական թերթ ընկած. թ. 58, 82 եւ այլուր՝ գործարանային թերութիւն. 58ա, 60բ եւ այլուր՝ հանդիպակաց երեսի գիրը մասամբ արտատպուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1բ-2բ* [Հանելուկք]

1. *1բ* [Ներսիսի Շնորհալոյ] – *1բ Եղբա՛յր, ինձ միտ դրէ՛ք դուք հոգւով... 1բ Ութ մախաղ ես ունէի...:*

Տե՛ս Ա. Մնացականեան, Հայ միջնադարեան հանելուկներ, Երեւան, 1980, էջ 330, 331. նեռագիր k:

2. *1բ-2բ Ոմանք ասեն զբանն սաղմոսին... Ոմանք զբրուց տան ընդ միմեանս... Ոմանք եկեալ յեկեղեցին... Ոմանք ասեն սաղմոս ծայրոտ... Ոմանք չունին յոյս առ Աստուած... Ոմն կանչէ ձայնիւ ուժգին... Ոմանք կանկնին նման փայտի... Ոմանք ի ժամ կան եւ նստին... Որք յԱստուծոյ շնորհաց զրկին... Որք զմահու օրն չյիշեն... Երկու վնաս կայ ահագին... Մէկն որ դպրապետ լիցի...*

Բ. *4ա-86բ* [ՅԱստուածաշունչ գրոց]

ա. *4ա-10բ* Թուղթ Կաթուղիկեայց երանելոյն Յակոբու առաքելոյն [Ա. 1 – ե. 20]:

բ. *11ա-8ա* [Թուղթ Պետրոսի առաջին. Ա. 1 – ե. 14]:

գ. *18ա-23ա* Պետրոսի առաքելոյն գիրգ երկրորդ. [Ա. 1 – Գ. 18]:

դ. *23ա-9բ* Թուղթ երանելոյն Յօհաննու առաքելոյն [առաջին. Ա. 1 – ե. 21]:

ե. *29բ-30բ* Թուղթ Յօհաննու երկրորդ. [1-13]:

զ. *30բ-1բ* Թուղթ Յօհաննու առաքելոյն երրորդ. [1-15]:

է. *31բ-3բ* Թուղթ երանելոյն Յուդայի առաքելոյն. [1-25]:

ը. *34աբ* Աղերս Եւթաղի – *Ամենայն իրիք յամենայն ուրեք ժամանակ է...*

թ. *35ա-48բ* Թուղթ երանելիոյն Պօղոսի առաքելոյ առ Հռոմայեցիսն. [Ա. 1-ԺԴ. 21]:

ժ. *49ա-57բ* Թուղթ երանելոյն Պօղոսի առաքելոյ առ Կորնթացիսն [Առաջին. Ա. 1-ԺԵ. 56]:

ժա. *61ա-70բ* Երգ երգոց Սողոմօնի, որ է օրհնութիւնն օրհնութեանց. [Ա. 1-Ը. 6]:

ժբ. *71ա-80ա* Գիրք առակացն Սողոմօնի (բաղուածոյ):

ժգ. *80բ-2ա* Բանիմ ժողովողի որդւոյ Դաւթի՝ Սողոմօնի (բաղուածոյ):

ժդ. *82բ-6բ* [Իմաստութիւն Յեսուայ, որդւոյ Սիրախայ] (բաղուածոյ):

Գ. *87ա-114բ* [Վկայութիւնք վարդապետաց]

1. *87ա-99ա* Հասարակ վարդապետաց ասացեալ, որոց անուն ոչ գտայ – *Մեծ են գործքն աստուածային եւ հրաշալի... աներկիւղութիւնն մայր է ամենայն մեղաց:*

2. *99ա-100ա* Յոհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ – *Առանց բարկութեան ոչ վարդապետութիւն առաջանայ... զի հաշտեսցուսցէ զմեզ ընդ Աստուծոյ:*

3. *100ա* Բարսղի ասացեալ – *Բարկութիւն յարուցանէ զքշնամանս... ի վիրացն բազում անգամ զմահ:*

4. *100ա* Գրիգորի Աստուածաբանի ասացեալ – *Որպէս առօղն, նոյնպէս եւ առեալն... ուղղութիւնն եւ փրկութիւն:*

5. *100ա* Վարդապետաց ասացեալ – *Որ ոչն է խոնարհ Հոգւոյն Սրբոյ, հալածիչ է եւ ոչ հանգուցիչ:*

6. *100բ* Գրիգորի Լուսաւորչի ասացեալ – *Աստուած ամենայն իրօք տես[ց]է... եւ ոչ ունկն տեսանել:*

7. *100բ* Գրիգորի Սմաւնելայգործի ասացեալ – *Որ ոք ասէ այլ ոք... նզովեալ եղիցի:*

8. *100բ-1ա* Կիւրղի ասացեալ – *Ոչ է պարտ իմանալ Բ. բնութիւնս... ի բազմամբ անուամբ մտածութեանց:*

9. *101ա* Երիցս երանեալ հօրն Անդրէասի ասացեալ – *Ուր եւ երթիցես, զԱստուած ունիցիս... զեղբայրն զԱստուած շահեսցուք:*

10. *101բ-2ա* Գրիգորի ասացեալ – *Գործ արհութեանէ յաղթել զմարմինն... աղօթից եւ գոհութեանց պարապել:*

11. *102ա-3բ* Այլ ի նորին ասացեալ – *Ով ոք իցէ ի հաւատացելոցն ի ժամ... աղտեղանայ առ նրբահայեցութիւն:*

Ծնթ. 103բ՝ Արիստոտելի ասացեալ – Ա (չշարունակած):

12. *104աբ* Արիստոտելի ասացեալ – *Գովելի են գեղեցիկ եւ պարսաւելի են գարշելիքն... քան զամենայն ահարկութիւնս:*

13. *104բ-5ա* Փիլիսոփայից ասացեալ – *Հաւատարիմ բարեկամս <u>տ</u>եղ է կենաց մարդկան... ժուժկալ՝ խնդրէ հանդարտութիւնն:*

14. *105ա-6ա* Ջերոնի[մ]ոսի ասացեալ – *Միշտ գործեալ ինչ բարի... պահապան ամենայն առաքինութեանց:*

15. *106ա* Ամպրիոսէ ասացեալ – *Կամեցաւ Տէրն մատնել... սկսանելն, այլ կատարելն:*

16. *106բ* Օգոստինոսի ասացեալ – *Ոչ ումէմքէ արժանաւորիլ... մարգոյս էր խոնարհութիւն Քրիստոսի:*

17. *107աբ* Բեռնարտոսի ասացեալ – *Մեծ գարշութենէ, զի անարգ... ամենայն ի ճանաչումն Աստուծոյ:*

18. *107բ* Սենեքայ ասացեալ – *Միտք իմաստնոյն հոգայ... յառաջամիտ լինի:*

19. *107բ* Փիլոստոնի ասացեալ – *Ուսման հոգ տարջիր... ստանայ զինչն:*

20. *107բ* Սոկրատեսի ասացեալ – *Լաւագոյն համարեայ բարոք... եւ պատուղն քաղցր:*

21. *107բ-8ա* Իզիդորոսի ասացեալ – *Աղօթիւքն սրբիմք ընթեռնլովն... սիրտն վերացի առ Աստուած:*

22. *108ա* Թուլիոսի ասացեալ – *Հեշտութեան շիջուցանէ... ծառայեաց առաքինութեամբ:*

23. *108բ-9ա* Սենեքայ ասացեալ – *Սկիզբն փրկութեան է ճանաչումն... յաղթեցին, ստացան:*

24. *109բ-10ա* Բեռնարտոսի ասացեալ – *Առաքինութիւնն աշխատութեամբ խնդրի... միայն պարապել յԱստուած:*

25. *110ա-1ա* Դիոնէ[սի]ոսի ասացեալ – *Սէրն հիմնանայ ի բարին... եւ իմանալով զանգիտելի:*

26. *111ա* Ամպրոսիոսի ասացեալ – *Անարժանայորութեամբ առնու զՔրիստոս... պատուասիրութիւնն նոցա ի սատանայէ:*

27. *111ա-4բ* Օգոստինոսի ասացեալ – *Աշխարհս այս է պան<u>ձ</u>խոութիւնն... չերմեռանդութեան բճիւն եղանց:*

Դ. *115ա-6ա* Յայտնութիւնն եւ տեսիլ Յովհաննու – *Ահաւասիկ որ գալոց է ընդ ամպս երկնից... հատուսցէ նմա զտանջանս եւ զսուգ:*

Ե. *116բ-24ա* Սրբոյն եւագրեայ ճգնաւորաց ճգնաւորի ասացեալ – *Արքայութիւն Աստուծոյ է գիտութեանն... վասն խրատոյ եւ զայն չափով:*

Զ. *124բ-31բ* [Հարցմունք եւ պատասխանիք]

ա. *124բ-7բ* Իսկ թէ հարցանէ ոք զի՞նչ է իմաստասիրութեան անուն եւ զի՞նչ իմաստակն... *[Պատասխանի]. Ասեմք, թէ իմաստասէր այն է, որք ըստ արտաքին փիլիսոփայիցն կրթութեան վարժեալք, որ Պղատոն, Արիստոտէլ եւ այլքն... Հարցումն. եթէ քահանայ կամ եպիսկոպոս կամ կաթողիկոս եւ այլն պոռնկեցեալ է, կատարէ՞ զարձեալ զկարգ քահանայութեան... [Պատասխանի]. Ասեմք, թէ որ պոռնիկն է, անկար է լինիլ... ոչ միայն տեսանէ:*

բ. *130աբ* Հարցումն աստիճանաց – *[Հարցումն]. Քանի՞ դաս ծառայութիւնն կայ ի սուրբ եկեղեցի յԱստուծոյ, որ փառաբանին զԱստուած: Պատասխանի. Ինն դաս հրեշտակք յերկինս... եւ յերկինս աթոռքն են:*

գ. *131բ* Յաղագս հրեշտակաց թվոյն եւ դասուցն բաժանմանցն – *Բայց մեք վերջացեալքս ի թվոյ նոցա եւ ի բարձրութենէ եւ ի պայծառութենէն, զի ինն դասք են նոքա... հրեշտակապետք, հրեշտակք:*

է. *131ա-58ա* [Պատմութիւն Ադամայ եւ մեկնութիւնք]

1. *131ա-2բ (սկ.) /// եւ կին ուսեալ ի Ադամայ պատճառն ի Աստուած... փրկեսջիք ի դառն դժոխոցն. ամէն:*

2. *132բ-5ա* Պատմութիւն ելանելոյն Ադամայ ի դրախտէն –*Իսկ որ անկաւ ի դըրախտէն ի աշխարհս... վասն քաղցր աւետեաց հրեշտակին, նոյն ողորմութեամբն ողորմի Քրիստոս Աստուած ստացող:*

– *135ա-8բ* Վասն մեկնութեան բանի – *Զի որպէս հայրն զիւր որդին ծախէ եւ գերի տայ, այնպէս Ադամ զմեզ գերի եահ... այնոցիկ, որ դառնան առ նա սրտիւք:*

3. *138բ-44ա* Իսկ յորժամ Ադամ ետ խաբումն սատանայի, երբ ե. օր պահեաց... *ի դառն դժոխոց եւ ի մեղաց մերոց. ամէն:*

– *144ա-8բ* Վասն մեկնութեանն բանիս – *Իսկ տասանորդն Աստուծոյ բաժին է, որ բանիւ հրեշտակին խոստացաւ... ընդ նոսին արժանաւոր լերուք եւ ողորմի ասէք. ամէն:*

4. *148բ-54ա* Վասն աւետեաց Սեթայ – *Եւ քաղցրացաւ Տէր ի վերայ Ադամայ... գերեզման Նոյի, որոց ա-ղօթ[ք], փառքն, ողորմի Քրիստոսի աշխարհէ:*

– *154ա-8ա* Վասն մեկնութեանն բանիս – *Վասն այն Աստուած պատ[ու]հասեաց զնոսա, զի մեզ օրինակ լիցի... ի ձեռացն սատանայի, որ լինիք որդիք արքայութեան, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Ը. *158բ-63բ* Յոհաննու վարդապետի ասացեալ վասն աւերման աշխարհիս եւ վասն գալը<u>ստ</u>եանն եւ դատաստանին Քրիստոսի՝ Փրկչին մերոյ – *Մեք, որ ակն ունիմք գալը<u>ստ</u>եանն Քրիստոսի... դարձումն մեզ-աւորաց, որ <u>օվ</u> /// (3-4 տառ) լինիք ամենայն սրբոցն. ամէն:*

Թ. *164ա-70բ* [Նախերգանք fառոզից, աւհնութիւմ]

1. *164ա-6ա* Նախերգանք fառոզից – *Մվ երրորդութիւն Սուրբ, գերագոյն բարութեան երկրպագելի... քան զամենայնն հրամայէ ի բանս իւր:*

2. *166ա-9ա* Օրհնութիւմ, որ զկնի fառոզի ասի – *Օրհնութիւն Հօր, պահպանութիւնն Որդոյ եւ նախախնամութիւնն ամենայսուրբ Հոգւոյն... ի գիշերի ի նստել ի տան ի գնալի:*

3. *169բ-70բ* Աղ<աղ>օթս եւ նախերգան fառոզի – *Մվ Աստուած յԱստուծոյ եւ նորոգիչ ամենայնի... ի տեսութիւնն կենսաբուխ բանից քոց, որ ասէ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

2բ Գրեցաւ սեռի հայգազանի, / ի դքան Սրբոյ Կարապետի, */ որ* երիցչակ *վերագոչի, Ռձ. քառասնեկի / եւ եօթիցս (1698) թիւ վերաբարտի / ի յամսեանն նուեր բերի / մէկիւ զմէկն երկրորդի:*

124ա Վա՛յ ինձ՝ ծրօղիս, որ ոչ եմ կատարօղ, այլ քամայհօղ:

170բ Յիշատակ է զսուրբ գիրքս եսայի՝ *բանի պաշտօնէի եւ յոյլ մատքրուակի, որ եւ բազում սիրով գրեալ կազմեցի ի տես տխմարութեան եւ անվարժ կրթութեանն իմոյ, անջրելի յիշատակ հոգնամեղ անձին իմոյ եւ ծնողաց իմոց, Ռձ*ՀԸ. *(1699) թուին:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «Սեւան 59/3478», «Ռձ*ՀԸ. *— 1699, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարքունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 404, Հմր 59/2:

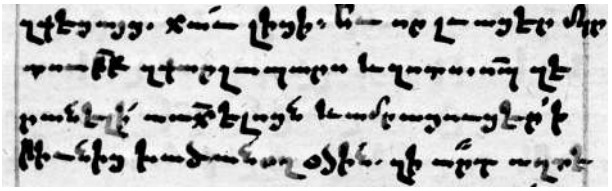
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *զանազան տառեր, բառեր՝ 1ա, 3ա, 3բ, 4ա:*

3479
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԸ. դար

ԳՐԻՉ, ԿԱՉՄՈՂ՝ Աստուածատուր երէց*:

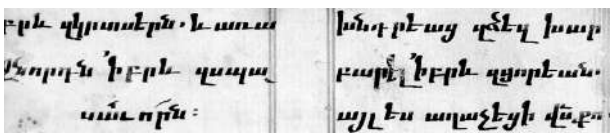
ԹԵՐԹ՝ 145: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԵ×10 (Բ, Ե, Ժ 12, ԺԱ 5, ԺԵ 4): ՆԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռամաճիկ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,7×10,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (11,5×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 54ա): ՏՈՂ՝ 20-25: ԿԱՉՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. Ա փեղկին ճնշադրոշմ. «Ա[ՍՏՈՒԱ]ԾԱՏՈՒՐ ԵՐԷՑ». միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ վարդագոյն զարդաճիւս մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 54ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ — Ջարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ: Աւետարան Ղուկասու: ԺԵ.-ԺՉ. դդ.: ԱԲ (սկ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի եզրահատումով եւ ընդլայնակի ծալումով: Թուղթ 21,2×15,5. երկսիւն (18,5×12,6). բոլորգիր (նմուշ՝ Բա). տող՝ 21: Կարդալ՝ Բա, Ա.բ, Բբ, Ա.ա «[ի]բրեւ զկրտսերն եւ առաջնորդն իբրեւ զսպասաւորն: Ո՞վ է մեծ՝ բազմեա՞լն...» (ԻԲ. 26-47):



Նմուշ Բա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, մէջբի ստ. հատուածի եւ փեղկերի որոշ տեղերում կաշին թափուած, Բ. փեղկին ցեցի անցք. դոնակը, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած, դոնակի հիմքը պահպանուած. մէջբը ճաճճած. աստառը տեղ-տեղ մաշուած, թափուած. լուսանցակողերը տեղ-տեղ մաշուած, գունաթափ. պտոկ-պիպ-իմ խոնաւութեան հետեւեր, ցեցի անցքեր. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թ. 1-10 հիմքի կաւերը թուլացած. ընդմէջ թ. 10-11ի 1 թերթ ընկած, ընդմէջ թ. 106-7ի 1 թերթ կտրած:

* Ծնթ. Գրիչ Աստուածատուր երէցը գուցէ նոյն Աստուածատուր երէց կազմողն է, տե՛ս ձեռագրիս կազմի ճնշադրոշմը՝ «ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ԵՐԷՑ», ինչպէս նաեւ Հմր 3525 ձեռագրի կազմի ճնշադրոշմը՝ տե՛ս աստ էջ 591:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-111ա* Մեկնութիւն երգ երգոց, ի հոգ[էխառ]ն, իմաստապատում առն Սողոմոնի՝ արեայի Իսրայելի, զոր ասացեալ է տեառն Գրիգորի՝ ներաննձնաւոր բահանայի եւ հոգէշնորհ վարդապետի, որդւոյ տեառն Խոսրովայ, սակս իւրոյ աստուածային երկիւղածութեանն եւ ընթերցասէր գոլով ցանկացեալ այսմ տառի, մեծաւ աղաչանօք եւ խնդրուածօք ետ մեկնել զառակս փեսայի եւ հարսին, որ բացայայտի մեկնութեամբ ի Քրիստոս եւ յեկեղեցի

Տե՛ս ձեռ. 1104, 48ա-116բ: Նխ./1ա-9ա: ա/9ա-11բ (խորագիրը եւ սկ. չգրուած «/// որ բաժանեալ էր ի անոտի պաշտօնս...», 10բ՝ «...կամքն յաղօթս որպէս արժան իցէ ոչ /// 11ա՝ նոյն փառն: Պատրաստեաց զքեզ յարգանդէ...»): բ/11բ-110բ: Յիշ. հեղ./110բ-1ա:

— 72ա Գրչից՝ «Ո՛վ ընթերցօղ, յորժամ ընթեռնուով գաս հասանես ի 130 թղտահամարըն, թո՛ղ 131 երեսն եւ յառաջ ընթացեալ գիջ 151 թղտահամարն եւ կցորդեա՛ ընդ 130-ին, վասն զի չեղ եւ առաջ եղեալ գոն: եւ յորժամ ի 151էն ընթեռնուով գաս հասանես ի 170 թիւն, թո՛ղ, զ141 թիւն դարձ[իր] եւ գիջ զ131 թիւն, կցորդեա՛ ընդ

170ին, զի այն է, որ գրեալն է: Վարդապետն տիեզերաց Յօհաննէս երրորդութեան ծանուցիչն աստուածաբան:

Ծնթ. Հակառակ գրչի ցուցումների՝ բնագրի ընթացքը կանոնաւոր, անխաթար է:

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԲ. հտ., ժ. դ., Գրիգոր Նարեկացի, Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 760-883:

Բ. *111բ-2ա* [Տոմարական աղիւսակ. 19 տող, 9 սիւնակ] – *Վերայդիր է հայոց եւ հռօմայեցւոց |112ա| եօթներրակօվն հանդերձ:*

Գ. *112ա-27բ* [Ի Հարանց վարուց]

1. *112ա-9բ* Յաղագս առաքինութեան – *Պատմէր մեզ հայրն Լէսայիաս վասն Հօրն Մակարայ... եւ ի պատիւ Տեառն եւ ի Փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որում վայել է փառ եւ՛:*

2. *119բ-21բ* Յաղագս հանդարտութեան – *[Ն]ստէր հայրն Արսենիոս երբեմն ի Հռնոպէ Ալէքսանդրոյ, եւ եկն առ նա կոյս ոմն... տեսանէ գիւրն վատթարութիւն եւ զպակասութիւն:*

3. *121բ-5ա* Յաղագս արտասուաց – *[Ա]սաց հայրն Այիոս, թէ էր ուրեմն ոմն հովիւ... եւ հրեշտակացն իւրոց յաւուրն դատաստանի:*

4. *125ա-7ա* Ջեղջ եւ ապաշխարութիւն Տայասա պոռնկին – *Եղբայր՛ք իմ մտերիմ, պատմեմ ձեզ սքանչելիս եւ պայծառ ապաշխարութիւն... խնամօքն Փրկչին Աստուծոյ, որում փառք վայել է յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

5. *127աբ* Ջղջութիւնք վեր մոլորելոյ – *Պատմեաց ոմն ի հարանց, եթէ ի Թէսաղոնիկէն վանք մի կուսանաց... բայց թէ յինչ անկելոցեմք, ոչ գիտեմք, ուր գնամք:*

Դ. *128ա-44ա* [Ճառք]

1. *128աբ* [Վասն Յովսեփու]. Դանիէլի *(արտք. լս.)* . *Իսկ ընդէ՞ր ասէ սաղմոսող, թէ վկայութիւն եդ Աստուած Յովսէփու... որպէս եւ Քրիստոս հացիւն կենաց զամենայն աշխարհ հաւատացելոց դարմանէ եւ կեցուցանէ:*

2. *128բ-32բ* Վասն աղօթից եւ խնդրելի իրին – *Խնդրեցէ՛ք նախ զարքայութիւնն Աստուծոյ եւ զարդարութիւն նորա... ահաւասիկ յաւելում ի ժամանակս քո ամս ե. եւ ժ. (15):*

3. *132բ-3բ* Յովհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ ճառ յԱւետարանին մեկնութենէն՝ ի գալուստն Քրիստոսի յԵրուսաղէմ՝ ըստ արարի – *Առաքեաց Բ.ուց աշակերտաց իւրոց եւ ասէ, երթա՛յք... եւ հաւատացելոց ննջեցելոց ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որում փառք եւ պատիւ յաւիտեանս. ամէն:*

4. *133բ-8բ* Նորին գալստեան Փրկչին յԵրուսաղէմ – *Եւ արդ, թէ էր զտօնողս գալուստ միայն կոչէն... Գ.անձեան տէրութեանն՝ Հօր եւ Որդո եւ Սուրբ Հոգոյն այժմ եւ միշտ եւ՛:*

5. *138բ-44ա* Երանելոյն Եպիփանու, եպիսկոպոսին Կիպրացոյ ասացեալ է ճառս Մեծի աւուր շաբաթու Ձատկիս եւ Յարութեանն Քրիստոսի եւ ի Ջ. ժամսն զդժոխսն ափրել եւ զհոգիսն ազատել յաւուր մեծիս – *Եւ յերեկոյիս Մեծի աւուր շաբաթու Ձատկիս եւ էր Ջ. ժամ... յարուցեալն ի մեռելոց, եւ նմա փառք եւ պատիւ յաւիտեանս. ամէն:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

1. *144բ* [Տաղ. հայատառ թուրեերէն] – *Սաթ սաթդում, սաթուն ալդում, / եազիտայ պուղտայ աքտում... դաղտայ դուման եօխ կօզտայ նարար սան չեխ:*

Ծնթ. Հայատառ թուրեերէնի ընթերցումը եւ բառանջատումը՝ Անի Աւետիսեանի:

2. *145աբ* [Վասն զգեստից հաճանայի] – *Դարձեալ, թէ քահանայութիւնն է գործ հրեշտակական եւ Աստուծոյ նմանութիւն ծածուկ էր... քահանայապետութիւնն աթոռն եւ գաւազանն էր սուրբ խաչն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

111ա Նա եւս եւ նոյն ուղղիչ հասոյց զապերախտս ի յանգ երկնաւոր առագաստիս եւ ելից զիղձս սրտիս, թէեւ թափուր եմ, նաեւ զԱստուածատուր յիշեսջի՛ք:

Ծնթ. Հաւանաբար հետագայում կաղապարի վերածուած նախագաղափար յիշատակարան է, որ օգտագործուել է գրիչների կողմից (հմմտ. ձեռ. 2547, 348ա):

144ա /// (1 բառ ջնջուած) եւ զԱստուածատուր երէց գծագրողս յիշեցէ՛ք, եւ դուք յի[շե]ալ լիջիք: Հա՛յր մեր, որ յերկին՛:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *144բ (1751 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՄ. (1751) Յուլիսի Ի.ուն գիրեցաւ,* Բայազէդ:

2. *144բ (1751 թ., նոտրգիր) Ես՝ տէր* Օվանէս, *գրեցիմ ՌՄ. (1751),* Պիազիդն, *Օգոստոսի ԺԵ. օրն:*

3. *պտռ.-պհպ. Բբ (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Տիրացու* Պաղդիգի *տէր* Աթամ *օր, որ պարտի Ա. ողորմի ասէ. 11.9:*

4. *144ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Գրեցաւ երգոց երգութեանց մեկնութիւնս ձեռամբ յոգնամեղ* Սարգիս *աբեղայէ, որ ըստացայ հա[լալ արդեաց իմոց՝ յիշատակ /// ծնողացս. եւ որք հանդի[պիք], կարդալով կամ օրինակել[ով, յի]շեջիք միով ողորմեայիւ, եւ դուք յիշեալ լինիջիք ի միւսանգամ գալստեան. ամէն:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա, 2ա, 106բ, 144բ սեւ թանաքով ութանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՄԱՀՏԵՍԻ ԱՌԱՔԵԼ ///» *(Թուականը անընթեռնելի), 1բ սեւ թանաքով բոլորակ՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ///» *(անընթեռնելի), 143բ կարմիր թանաքով ուղղանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ /// ՍԱ (՞) ///» *(անընթեռնելի):*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած տպագիր թղթին՝* «Մեկնութիւն երգոց երգ/// Ի ԳՐԵԱՆՑ ԳՐԱՏԱՆ ԱՆԱՊԱՏԻՆ Հ՚ր 89», *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝* «Սեւան 67/3479», *1ա՝* «ՌՄ.-1751 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարդունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 405, Հմր 67/4:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *64բ՝ «Տե՛ս Ջ. (6)՝ 151 թիւան յառաջ ընթանայ», 84բ՝ «171 թիւտայ համարն ընթանայ», 145ա՝ «գրիչայփորձ է»:*

3480
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՌՁԳ. – 1634, ՌՁՁ. – 1637

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *6ա-222ա* [Ներսիսի Շնորհալւոյ Բանք չափաւ]

Տե՛ս ձեռ. 1540, 3ա-376ա: 1. ա/6ա-113ա: բ/113ա-7բ: 2. ա/119ա-57ա: բ/157ա-61ա: գ/չիք: 3-5/չիք: 6/191ա-214ա: 7/188ա-91ա: 8/179ա-88ա: 9/170ա-9ա: 10/165բ-70ա: 11/161ա-5բ: 12/չիք: 13/214ա-6ա: 14/216ա-8ա: 15/218ա-20ա: 16/221աբ: 17/220ա: 18/221բ-2ա: 19/220աբ: 20-23/չիք:

Ծնթ. Յղուող ձեռագրի համեմատ՝ միաւորների դասաւորութիւնը խառն:

Բ. *222ա-37բ* Բան բարառնական ոգեալ դիմառնական ի դիմաց Վաղարշապատու Սուրբ Կաթուղիկէին. Ողբ աւաղականք եւ ձայնք աշխարհական, լցեալ անհուն հեծեծանօք վասն աւերման աշխարհիս Հայոց եւ բնաւին սպառելոյ հայրապետութեան եւ թագաւորութեան համայգունդ իշխանութեամբ, շարեալ չափայբան բերմամբ հոմերական արհեստիւ՝ ի Ստեփաննոսէ Սիւնեաց այցելուէ, ի խնդրոյ շնորհազարդ վարդապետին Խաչատուրոյ Կեչառեցոյ, ի թվին ՋԽԸ. (1299) – *Ձայն բարձրագուժ եւ ահագին, / նըման աւգոյդ որոտացին... յաւէտ ամաւք, որ չվըճարին / այժմ եւ անկէտ յաւիտէնին:*

– *235բ-7բ* Յիշատակարան բանիս ըստ անուան ոգաւղին («Ստեփաննոս») – *Սիւնըդ լուսոյ ի սկըզբանէ, / խորան փառաց կանգնեալ յերկրէ... եւ նմա փառք միշտ յաւիտեան / այժմ եւ յաւէտ եւ անվախճան. ամէն* (յիշ-ենն ամբողջութեամբ տե՛ս ԺԳ. դ. յիշ-ք, էջ 825-7)*:*

Տե՛ս Ստեփաննոս Սիւնեցի, Ողբ եւ հառաչանք ի դիմաց մօր մեր սրբոյ աթոռոյն էջմիածնի, Կալկաթա, 1846:

Գ. *237բ-48ա* [Բանք Առաքելի Սիւնեցոյ]

ա. *237բ-43ա* Բանք բաղձականք ի հոգեկան մտաց խանդակաթմունք սիրոյ, առ ճշմարիտ բաղձալին Քրիստոս՝ առեալ յերգ երգոցէն հոգեպէս իմացմամբ, ի տէր Առաքելոյ Սիւնեաց եպիսկոպոսի ասացեալ՝ աշակերտի մեծ վարժապետին Գրիգորի Տաթեւացւոյն. Տումս ԼՋ. (36) («Ա-Ք», «ՏԷՐ ԱՌԱՔԵԱԼ») – *Ահա, բաղձամ քեզ, ցանկալի՛, / պայծառատիպ եւ հրաշալի... զի հանդարտեալ փառըս քեզ տամ:*

բ. *243ա-7բ* Առ նոյն բաղձանք սիրոյ. տումս ԼՋ. (36) («Ա-Ք») – *Ահա մեծ լեառն եւ ահագին, / լուսաբորբոք ըստ Սինային... ի գալստեան քոին փառաց:*

Տե՛ս Առաքել Սիւնեցի եւ իւր երթուածները, Վենետիկ, 1914, էջ 1-7, 335-342:

Նմուշ 54ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Քրիստոս՝ չորեքկերպեան գահին՝ 5բ, 264բ, Սուրբ Երրորդութիւն՝ 118բ: Թագադրումն Աստուածածնի՝ 265բ: Կիսախորան՝ 6ա, 119ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, խաչ: Ձարդագիր՝ թոչնագիր հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, վարդագոյն, մանուշակագոյն, շագանակագոյն, մոխրագոյն, սպիտակ, ոսկի:

Ծնթ. Մանրանկարները ոճական նմանութիւն ունեն Պոլսի դպրոցի մանրանկարչութեանը:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, Մատենագիտութիւն, Թ-ԺԹ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 387, Հմր 226 Բ.:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, զոյգ կապիչներն ընկած, Ա. փեղկը ձեւափոխուած, դռնակը մաշուած եւ դէպի դուրս ծալուած, Բ. փեղկից մասամբ անջատուած, ստ. հատուածի կաշին թափուած. դռնակի ստ. մասը վնասուած, կապիչներն ընկած, Բ. փեղկի աստառը պատռուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. գրաղաշտը խոնաւութիւնից փոխ-ինչ գունափոխուած, եղծուած. թ. 3-4ի, 266-7ի միջեւ մէկական թերթ ընկած, թ. 259-60ի միջեւ 2 թերթ կտրած. թ. 4՝ եզրերը պատռուած. 5բ, 118բ, 156բ եւ այլուր՝ հանդիպակաց երեսի մանրանկարները մասամբ արտատպուած. թ. 113, 172 եւ այլուր՝ բնական անցքեր:

գ. *247բ-8ա* [Յիշատակարան Առաքելի Սիւնեցւոյ] *– Ջմեռ վարդապետն իմ դաս ասաց, / Գրիգորիոս՝ պատճառ բարեաց... եւ ի շիրիմ ընտրեալ մեծիս, / ի նահանգի մեծ աթոռիս (յիշ-նն ամբողջութեամբ տե՛ս ձեռ. 83, 98ա):*

դ. *248ա-9ա* Մաւրէ ծընաւիմ աղտեղական,/ անկամ զաշխարհ պատրողական... *տանջել անզեծ ՚ւ անհատական, յաւիտենս յաւիտենական... ամէն:*

Դ. *249ա-52բ* Առէգի Զ. եւ Մարտ ԺԴ. վարք եւ յիշատակ մեծ վարդապետին մերոյ՝ Գրիգորի Տաթեւացոյն *– Սուրբ եւ երջանիկ վարդապետս Գրիգորիոս էր բարեպաշտ... Այսպէս թուի մեզ, թէ Քրիստոս այսպիսի ձեւովս եկեալ լինի յաշխարհս, որոյ յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի, աղօթիւք սորա եւ բարեխօսութեամբ Տէր, մեզ ողորմեսցի եւ անարժան գրչի՝* Եղիազարի:

Ե. *252բ-61ա* Յայսմ աւուր վկայաբանութիւն առհեպիսկոպոսին Տաթեւոյ՝ տէր Ստեփանոսին, որ էր եղբաւրորդի մեծ վարդապետին Շմաւոնի՝ յազատ տանէ եւ ի մեծ ազգէ, որ եւ յետ հոռեղբօրն իւրոյ կալաւ զաթոռ մեծափառ ոխտին Տաթեւոյ *– Ի սորայ աւուրան աբեղայ մի շարժեալ ի սատանայէ... ի կարգս նահատակացն եւ ի համարս հայրապետացն: Գործեցաւ այս ի ՋԼԲ. (1483) թուականիս մերում՝ ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Գրչի *Տե՛ս Բվնդ.՝ 252բ. վերջնատող:*

261ա Շնորհօք եւ ողորմութեամբ Աստուծոյ Հօր եւ կարողութեամբ ամենազօր Միածնի Որդւոյն եւ ձեռնտուութեամբ ճշմարիտ Սուրբ Հոգւոյն աւարտեցաւ աստուածամուխ ասացուածս ոտանաւորագիծ ի սրբոյն Ներսիսէ *կաթուղիկոսէ Հայոց, առ նահանգաւ* Կիւղիկիոյ, *ձեռամբ յոքնամեղ գրչի՝* Եղեազար *անարհեստի, ի թուոյս հայոց ՌՁԲ. (1634), ի գրունս* Սուրբ Աստուածածնի *եկեղեցոյս: Աղաչեմ զվայելօղսդ յիշել զիս:*

2. Ծաղկողի *263բ Այդ եւ յիշել մաղթեմք խուն զաշխատօղսս առ սա՝ զտէր* Սիմէօն *եւ զ*Մարտիրոս *դպիր, զոր ոսկեաւ եւ երփնաերփ որակօք ծաղկեցաք եւ պերճացուցաք զսա եւ զյիշատակարանս գրեցաք, ի հայցելոյ տեառն սորա՝* Կարապետի *յոքներախտի, առ եղբայրական դասս, որ ի* Էջմիածնի *աթոռոյ կայաւրեալք գոն, որում Տէր ողորմեսցի առ հասարակ ամենեցուն մեզ յաւիտեանն սոսկալի եւ հանրագումարի՝ ըստ մեծի ողորմութեամբ եւ գթութեամբ իւրով, յաջակողմանն դասակցելով մշտնջենաւոր յաւիտենիս. ամէն:*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Բ., էջ 550, Հմր 818: Այս եւ 252բ էջին՝ «Տէր, մեզ ողորմեսցի եւ անարժան գրչի՝ եղիազարի»:

3. Ստացողի *261բ Արդ, ես՝ ամենաթշուառս եւ ունայնընթացս յամենայն բարեաց շաւղաց, պիտականուն* Կարապետս, *ոչինչ ունելով յիշատակ եւ արձանագրութիւն ըստ իմանալոյն յուսառութեան եւ ըստ զգալւոյն, որ է սփոփատպութիւն յերկաքանչիւրոց առ տեսաւորութեան իրիք: Յաղագս այսորիկ՝ ցանկացօղ եղէ յոքնիղձ տարփանօք այսմ գեղեցկամատեան, տաղաչափ, հոմերաւանգ շարագրութեան գծիս տեառն* Ներսիսի *ոգեցեալոյ, որ է առիթ փրկութեան բնաւից անձանց եւ զուարճապատում խրախութեան, պատճառ հոգւոց բազմաց, դեղ հզօրագոյն խըխայթելոց (այսպէս) վիրաց եւ ըս|262ա|պեղանի ամենադիւրիչ, վշտակիր տրտմականաց անձանց: Եւ ստացայ զսա գանձ ամենավայելուչ՝ յարդար վաստակոյ ծնողաց իմոց, զարդարեալ ոսկեզօծ երանգօք, առ ի յիշատակ հոգւոյ մօր իմոյ՝* Գուլնապթիի՝ *հանգուցելոյ առ Տէր, եւ ի վայելս տկարս անձին՝ առ կեցութեամբ աշխարհիս այս: Իսկ ի սմանէ վճարմամբ ելանելոյ եւս հոգւոյ իմոյ յիշատակագրութիւն առ վայելօղսդ եղիցի:*

Եղեւ այս ի թուոյս մերոյ ամի հազարերորդի ութսուներորդի եւ վեցերորդի (1637), յԱրեգի քսան: Առ դիտապետութեամբ ամանակիս, որ Յիջման Միածնի *տեղւոջ |262բ|, յաթոռ* Վաղարշապատու, *գահի տեառն* Փիլիպոսի՝ *սրբազան կաթուղիկոսի արամեանս տոհմի, որում եւ փայլէ յայսոսիկ աւուրս իբրեւ արեգակն՝ ըստ ստուգաբանութեան անուան իւրոյ առ հեբրայեցւոցն ի մերս յայտնաբանելոյն: Ջոր եւ առ հովանեաւ իւր ունի հարիւր սպասաւորս գրոց՝ վարժասէրս եւ հանճարատեսչս, ի կիրթս հրահանգից դաստիարակեալք եւ տեառնավիճակեալք, զորոյ ես, սպասաւոր գոլով սոցա ըստ մարմնոյ պիտոյիւք, ի շինութիւն սոցա զամենայն աւուրս կենաց իմոց, ի գործ մատակարարութեան ամենայն պիտոյից: |263ա| Եւ արդ, աղաչեմ զամենեսեան զձեզ՝ զընթերցօղսդ սովաւ եւ զգաղափարօղսդ զսա եւ զվայելօղսդ, յիշատակել ըզմեզ՝ ծնօղօք հանդերձ, բարեբարոյ մտօք առ յոյսն բնաւից, զի եւ ձեզ լիցի զսոյն յապայն՝ գայցոզաց ըստ ձերոյն յիշման: Այդ ըստ դիւրափոփոխ ամանակիս, ումն եւ յաջողեսցէ Տէր ի ժառանգել զսա եւ ի վայելել, մաղթեմ զսակաւ յիշատակագրութիւնս այս մի՛ հանել ի սմանէ, նաեւ յիշել զմեզ առ ողորմութիւն Քրիստոսի, որոյ եւ լիցի ձեզ զնոյնն գտանել յառատաձիր պարգեւացն Աստուծոյ ի յաւիտեանսն անզրաւ. ամէն:*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Բ., էջ 690-1, Հմր 1006. ծաղկման եւ ստացողի յիշ-ներք ՝ 1637 թ. շարժում:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1բ (1806 թ., նոտրգիր) Սարգիս *վարդապետս առի ՌՄԾԵ. (1806) թվին:*

270բ Ի թվաբերութեան ՌՄԾԵ. (1806) ըստացա ե. ապսու Գրիգորէն:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *117բ երկիցս, 263բ, 264բ՝ ջնջուած, անընթեռնելի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած տպագիր թղթին՝ «/// ԱՆԱ-*

ՊԱՏԻՆ ՍԵՒԱՆՈՒ Հմր 1», 2ա՝ «ՌՁԳ.-1634 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»,4ա՝ «Սեւան 85/3480»:

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարդունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 408, Հմր 85/9:

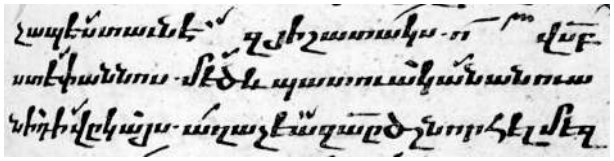
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *270բ՝ առանձին տառեր, բառեր:*

3481
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԱՐԳԵԼԱՆ ՄԵՆԱՍՏԱՆ (ՅԵՐԿԻՐՍ ՏԱՐԲԵՐՈՒՆՈՑ) **ՁԺԳ. – 1464**

ԳՐԻՁ՝ Ղազար կր.: ԾԱՂԿՈՂ՝ վարպետ Միմաս կր.: ԽԱՁԱԳՐՈՂ՝ Ազարիայ երէց: ՍՏԱՅՈՂ՝ Վարդան կր.:

ԹԵՐԹ՝ 370+1 (կրկն.՝ թ. 307). չգրուած՝ 357աբ, 362բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Լ-Ր×12 (Ա, Զ, Ժ-ԺԲ, ԺՁ, ԻԱ, ԻԴ 10, Բ-Դ 11, Ե, ԻԵ 9, ԼԱ 14, ԼԲ 13, ԼԳ 6, ԼԴ 7): ՆԻԹ՝ թուղթ (թ. 257-70 այլ թուղթ, ԺՁ. դ.): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13×8,8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5×6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 42ա): ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կանաչ մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ, Ե+Զ-Ը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ (1975 թ.):



Նմուշ 42ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Լս-ային՝ Աստուածածին՝ 27ա, Անտոն Անապատական՝ 34բ, Սուրբ Թէոդոս՝ 36ա, Դաւիթ թագաւոր՝ 38ա, Ստեփանոս Նախավկայ՝ 39բ, Պետրոս եւ Պօղոս՝ 42ա, Առաքեալ՝ 46ա, Յիսուս Քրիստոս՝ 66բ, Սեբաստիայի հառասուն նահատակք՝ 83ա, Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 92բ, 190բ, Ծառ (Մուտք յԵրուսաղէմ)՝ 103բ, Սափոր (Ոտնլուայ)՝ 111ա, Հանդերձն Քրիստոսի (Թաղումն)՝ 122բ, Ազգարարումն երկրորդ գալստեան՝ 124ա, Գլուխն Յովհաննու Մկրտչի՝ 131ա, Սուրբ Հոգի՝ 178բ, Յովհաննու Մկրտիչ՝ 183բ, Սուրբ Ներսէս Շնորհալի՝ 195ա, Սուրբ Հռիփսիմէ՝ 197բ, Կանովն Վարագայ խաչին՝ 236ա, Կանովն Գիւտ խաչին՝ 238ա, Մարգարէ՝ 241ա, 243բ, Մեսրովբ Վարդապետ (Մաշտոց)՝ 245ա, Սուրբ Յակոբ՝ 247ա, Սուրբ հայրապետ՝ 252բ: Կիսախորան՝ 2ա, 124ա: Ճակատազարդ՝ 10ա, 27ա, 32բ, 55ա, 102ա, 241ա, 283ա, 306ա, 336բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, տաճար, ծառ, խաչ, յուշկապարիկ, Մայր ծիծեռնակն կերակրէ զձագս իւր (120բ), առեգակ (177ա): Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր, մարդ (160ա), կենդանագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, մանուշակագոյն, սպիտակ, ոսկի:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, Մատենագիտութիւն, Թ-ԺԹ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 412, Հմր 240Ժ.:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Ղուկասու: ԺԱ. դ.: ԳԴ (սկ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի ծալումով եւ ընդլայնակի եզրահատումով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 11,5×13,8. միասիւն (11,5×13,8). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Դա). տող՝ 5: Կարդալ՝ Դբ, Դա, Գբ, Դա. «/// [Ապ]ա թէ ոչ, մինչդեռ հետագոյն [իցէ]...» (ԺԴ. 31-ԺԵ. 5):



Նմուշ Դա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. 1975 թ. նորոգուած եւ վերակազմուած հին եւ նոր կաշիներով. լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ, մաշուած, աղտոտուած. պտոկ-պիպ-ի, որոշ թերթերի թափուած հատուածներ նորոգման ժամանակ լրացուած դեղնաւուն չգրուած թղթով, որոշ թերթերի հիմերը նորոգուած սպիտակ կիսաթափանցիկ թղթով. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. մանրանկարների գոյները տեղ-տեղ խամրած, թափուած. ընդմէջ թ. 6-7ի, 11-2ի, 24-5ի, 32-3ի, 52-3ի, 54-5ի, 102-3ի, 110-1ի, 115-6ի, 122-3ի, 159-60ի, 171-2ի, 205-6ի, 213-4ի, 220-1ի, 229-30ի, 249-50ի, 255-6ի, 259-60ի, 262-3ի, 259-60ի, 268-9ի 1ական թերթ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ: 1/2ա-5ա: 2/5ա-6բ (6բ՝ «Տ. Թագաւոր փառաց Աստուած...». «...աղաւթիւք սոցա լըցո զպէտըս կարեաց Հայաս/// (շար.), «ձշ. Որ ի բարձրութիւնս երկնից»/չիք): 3/7ա-10ա (սկ. ///տին այսաւր առ կոյսըն Մարիամ...): 4/10ա-1բ (11բ՝ «ԴՁ. Մկ. Ծագումըն հրաշալի». «...եւ եղեր վերընկալ աստուածային Բանին ///» (շար.), «ձշ. Ջանճառելի լուսոյ մայր...»/չիք): 5/12ա-3բ: 6/13բ-5բ: 7/15բ-7բ: 8/17բ-9բ: 9/19բ-21բ: 10/21-3բ: 11/23բ-4բ (24բ՝ «Մ. Ըզկուսութիւնըդ... ծագեցաւ անմատոյց լուսոյն ///» (շար.), «Ո. Խոնարհեցար ի բարձանց...», «Տ. Հրաշալի բարբառք...», «ԲԿ. ձշ. Սիւն լուսոյ...»/չիք): 12/25ա-7ա (սկ. «/// Դու, Աստուա՛ծ, ի յերկրի երեւեցար...»): 13/27ա-32ա: 14/32բ-4բ (32բ՝ «ԱՁ. Մարմնացեալդ ի կուսէն...». «...ի կապանաց մահու ի կեանսըդ

յաւիտենից ///» (շար.), «ԴՋ. Այսաւր անըսկզբնական... + Այսաւր ի տաճարն...»/չիք, 33ա՝ «ԴԿ. Այսաւր ի տաճարն եկիր...». սկ. «/// Այսաւր աշխարհի ցուցար լոյս...»): 15/34բ-6ա: 16/36ա-7բ: բ/37բ-8ա: 17/38ա-9բ: 18/39բ-42ա: 19/42ա-4բ: 20/44բ-6ա: 21/46ա-8բ: 22/ 49բ-50բ (50բ՝ «Ո. Հայր առաքաւղ... ի սկըզբանէ աղաչանաւք սոցա ողորմեա՛ մեզ ///» (շար.), ունի՝ 51ա «Շարական Սրբոյն Թադէոսի... /// (սկ.) խըմբից վարդապետաց սուրբ զառաքեալըն Թադէոս...»): 23/53ա-4բ (սկ. «///հելով կենդանի Աստուած Հարցըն մե՛: Որ ըզփըրկական քո...», 54բ՝ «... բանն առ թագաւորն պատուէր ///». վջ.): 24/չիք: 25/55ա-6բ: 26/56բ-9բ (59բ՝ «Տ. Ի բարձանց: Փառքըք քեզ Աստըւած... փառաբանեն՝ ասելով, որ նըստիս ի քերովբէս, փառըք ///» (շար.), «Մ. Զառաւաւտու զաւրհներգութիւնըս...», «Հբ. Ինձ աւգնութիւն...», «Հբ. Համբարձի զաչս իմ...»/չիք): 27/60բ-6բ: 28/66բ-75բ: 29/75բ-86ա: 30/86ա-94բ: 31/94բ-102ա: 32/102ա-3բ («Հ. Աստուածային գոչմամբ... ԴՋ. Ո. Որ ի չորեքկերպեան...»/չիք): 33/103բ-5ա («ԴԿ. Հ. Որ ի քերովբէական... ԱՋ. Հ. Որ գերիս մանկունան...»/չիք): 34/105ա-6ա («Հ. Բարեբանեալ ես... Մ. Ուրախ լե՛ր, մա՛յր լուսոյ...»/չիք): 35/106ա-7բ: 36/108ա-9բ: 37/109բ-10բ (110բ՝ «Տ. Այսաւր եկեալ... մատնի բանն ի բանաւոր հաւ///» շար., «Մկ. Նոր ըսքանչելիք...»/չիք): 38/111ա-3բ: 39/113բ-22բ (115բ՝ «ԲՋ. Մկ. Որ թագաւորդ ես... վասն մեր երկայնամիտ է, քեզ փառք ///» (շար.), «Ստեղ. Մկ. եկայք հաւատացեալք...»/չիք): 40/122բ-4բ («Աւրհ. ԲՋ. Պարգեւատուն ամենեցուն... երգով պահպանի գինուորացն ///» (շար.), «Կենդանին յաւիտենից... + Կուսածին մարմնով...»/չիք, 123ա՝ «ԴՋ. Հ. Զքեզ աւրհնեմըք... /// (սկ.) իւր մահուամբ սահմանեալ զընի...»): 41/125ա-32ա: 42/132ա-9ա: 43/139ա-59բ (159բ՝ «Հ. Միածին Որդի... պատմէին աշակերտացն եթէ ///» (շար.), «Ո. եկիր ի փըրկութիւն... Տ. Զյարութիւն Աստուածորգւոյն...»/չիք): 44/160ա-4ա: 45/164ա-71բ (171բ՝ «Տ. Իւզաբերից կանանցն... ըզձայնըն լըւեալ որ գխաչել ///». (շար.), «Ձշ. Որ անբաւելի...»/չիք): 46/172ա-3բ («ԴՋ. Առաքելոյ աղաւնւոյ... + Կենդանարար Աստըւած...»/չիք): 47/173բ-5բ: 48/175բ-7ա: 49/177ա-8բ: 50/178բ-80ա: 51/180բ-1բ: 52/181բ-3բ: 53/183բ-9ա (ունի՝ 187բ՝ «Մ. Որ ի յամսեան վեցերորդի...»): 54/189ա-90բ: 55/190բ-3ա: 56/193ա-4բ: 57/195ա-7բ: 58/197բ-204բ: 59/204բ-5բ (205բ՝ «Տ. Այսաւր աստուածութիւնըն... փառաբանեն ըզյարթնոցն, եւ մեք ձայնիւ աւրհն///». (շար.), «Ակ. Մկ. Որ ի սկըզբանէ իմաստութեամբ...»/չիք): 60/206ա-8բ: 61/208բ-10ա: 62/210ա-2բ: 63/212բ-3բ (213բ՝ «Տ. Լուսաւորեա՛, երուսաղէ՛մ... փայլեցո՛յ զմանկունըս քո որպէս ///» (շար.), «ԴԿ. Մկ. էջ միածինն ի Հաւրէ»/չիք): 64/214ա-6բ (սկ. «///նքն չահագգեստուք պայծառացեալ...»): 65/216բ-8բ: 66/218բ-20բ (220բ՝ «...մեք երգեսցուք քեզ աւրհնութիւն, մայր Տեառն ///». վջ.): 67/221աբ («ԲԿ. Ստեղ. Ի վերայ վիմի հաւատոյ... + եկայք ժողովուրդք...»/չիք, 221ա՝ «ԱՋ. Հ. Ի նորահրաշ նաւակատիսն... /// (սկ.) ըզհեթանոսս ժառանգելովք...»): 68/221բ-3բ: 69/223բ-5բ (ունի՝ 225ա՝ «Մկ. Քառակերպեան աթոռակըն...», «ԴԿ. Ձշ. Աւրհնեմք ըզքեզ, փա՛յտ խաչի...»): 70/225բ-6բ: 71/227ա-9ա (ունի՝ 227ա՝ «Մ. Աստուածածին սուրբ կոյս...», 228բ՝ «ԴՋ. Մկ. Տընկեցար ի յերկրի կայ...», 229ա՝ «ԴԿ. Ձշ. Փայտ կենաց զաւրութեան...»): 72/229ա-30բ (230բ՝ «ԴՋ. Մկ. Իսրայելեան բանակին եղեր...»): 73/230բ-33ա (ունի՝ 232բ՝ «Մկ. Յահեղ ձայնէն... Ձշ. Ի վեցաւուրերորդի...»): 74/233ա-6ա (ունի՝ 235բ՝ «Քեզ երկըրպագեմք...», «Խորհուրդ սուրբ նըշանին...»): 75/236ա-8ա (ունի՝ 238ա՝ «Այսաւր ծանեաք ըզծառըն կենաց...»): 76/238ա-40բ: 77/241ա-5ա (ունի՝ 242ա՝ «Մ. Հրաշափառ տեսութեան մարգարէից...»): 78/245ա-7ա: 79/247ա-9ա: 80/249աբ (249բ՝ «ԴՋ. Ո. Այսաւր տըղայք... հեղմամբ արեան սուրբ տըղայոցն բերկրեցաւ եւ հռաք///» (շար.), «Տ. Այսաւր ընդ դասս...», «Ստեղ. Մկ. երանելի սուրբ մանկունքն...»/չիք): 81/ 250ա-2բ (սկ. «/// կիզելոյ հուրդ անեղական...», ունի՝ 250բ՝ «Մ. Աթոռ անճառ բանին...»): 82/252բ-63բ, 60աբ, 277աբ, 280աբ (ունի՝ 253բ՝ «Մ. Աստուածածին Մարիամ հարսըն...», 255բ՝ «ԴՋ. Մկ. Ո վ հրաշալի նախահարք... բնութեամբ ի յերկուց ախտակրեալ ի վեր///» (շար.), 256ա՝ «Շարական Յոհաննու Ոսկեբերանի. /// (սկ.) Որ անապական Բանին քարոզ...», 259բ՝ «Մեղեդի միոռնի ի վերայ նորածնելոցն – Հա՛յր ամենակալ, որ առաքեց///», 260ա՝ «Շարական Վահանայ Գողթնացւոյ (սկ.) /// (սկ.) գւոյ սըմասունս յաւրինել քեզ երգս ոչ...», 262բ՝ «Շարական սրբոց Վարդանանցն... նահատակք յարգոյք, պսակեալք ի Քրիստոսէ /// 263ա՝ էական բարոյն դիտմամբ ընդդէմ...», բ, ժե/չիք, ժ/60աբ, գ/280աբ, ժդ/277աբ): 83/263բ-8բ: 84/268բ-73ա (268բ՝ «Նորաստեղծեալ բանն անէից... յաւրն առաջին միաշաբաթ կիրակէին, որով ///» (շար.), 269ա՝ «բ. Բշ. արարչական բանին հրաման... /// (սկ.) վասըն մարդկան երկրաւորացըն...»): 85/273ա-82բ (ունի՝ 279բ-80ա՝ «Ստղ. Հբ. Շարական կիրակմըտի – Անըսկիզբն Աստուած համապայծառ...», 282բ՝ «Փառատներ ամենայն սրբոց տաւնից – Կո՛յս Տիրամայր Աստուածածին...»): 86/283ա-305բ (ունի՝ 384բ՝ «Տ. Քեզ Հաւր անեղին եւ հանապազ...»): 87/306ա-31ա (ունի՝ 307բ՝ «Տ. Կանք եւ յոյս ազգի...», 307գ՝ «Տ. Ի սկըզբանէ Բանդ Աստուած...», 309ա՝ «Արարչագործ Բանիւ քո...», 314բ՝ «Սարսափելի որոտմամբ...», 320բ՝ «Ահեղ փողըն յարութեան...», 321բ՝ «Անեղին տաճար...», 330ա՝ «Նայեաց ի բարձունս առ քեզ...»): 88/336բ-54բ: 89/331ա-6բ («Յերուսաղէմ քաղաք վերին...»/չիք): 90/364ա-70ա: 91/280բ-2բ: 92/280բ: 93/չիք: 94/48բ-9բ: 95/358ա-62ա: 96/276ա-7ա:

Ծնթբ. բ. 357-70 այլ ձեռագրից, որ հաւանաբար ձեռագրին են կցուել հետագայ վերակազմման ժամանակ՝ բովանդակային պակասը լրացնելով:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Գրչի *32ա Ձյեփինս ի գրչաց եւ զառաջինս ի մեղաւորաց, զանարժանս ի կարգաւորաց* զՂազար *սուտանուն կրաւնաւորս եւ զքարտիսիս կոկողս՝ զքըւերորդիս իմ՝* զՄիքայէլ *սարկաւագս, աղաչեմ յիշել ի Տէր միով Տէր ողորմայիւ, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն։*

240բ Ձանպիտան գրիչս Ղազար *աղաչեմ յիշել ի Տէր։*

2. Խազագրողի *355ա Փա՛ռք էից անբաւից Սուրբ երրորդութեանն եւ մի տէրութեանն եւ զաւրութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն այժմ եւ յաւիտեանս. ամէն։ Արդ, գրեցաւ սա ի յերկիրս* Տարեւունոյ, *ի սուրբ մենաստանիս, որ կոչի* Աւգելան, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Աստուածածնին *եւ* Սուրբ Կարապետիս *եւ* Սուրբ Յարութեան *եւ սուրբ վարդապետի գերեզմանիս եւ* Սուրբ Նշանիս *եւ Սուրբ սեղանիս, զոր է աւծեալ սուրբ վարդապետն՝ տէր* Յուսկանոզին, *եւ այլ սրբութեանցս, որ աստ կան հաւաքեալ, ի կաթողիկոսութեանն տէր* Զաքարիայի, *որ նստեալ է ի* Վաղարշապատ *քաղաքի, եւ ի թագաւորութեանն* Զհանշային, *որ բազում զաւրաւք պաշարեաց զքաղաքն* Բաբելոն։ *Արդ, գրեցաւ սա ի յառաջնորդութիւն սուրբ ուխտիս* Յովանէսի *եւ* Մկըրտիչ *մեծ րաբունապետի, գրեցաւ ի թուականիս մերոյ ՋԺԳ. (1464), ձեռամբ բարեմիտ եւ հեզահոգի* Ղազար *կրաւնաւորի, որ ոչ ժամանեաց ի յաւարտ Շարակնոցիս, այլ տարաժամ մահուամբ փոխեցաւ ի Քրիստոս։ Արդ, խնդրող եղեւ սմա սրբասէր եւ հեզահոգի կրաւնաւոր* Վարդան՝ *հայր վանացն* Մեծոփա *հրաշափառ ուխտին, ի յառաջնորդութեանն քաջ րաբունապետին* Ստեփաննոսի, *որ հայրախնամ սիրով խնամս տանին ի վերայ միաբան եղբարցն, |355բ| յիշատակ հոգոյ իւրոյ եւ ծնաւղաց իւրոց. հաւրն՝* Ղազարին *եւ մաւրն՝* Մարեմին *եւ եղբարցն՝* Մուսեխին *եւ* Առաքելին, *որ փոխեցեալ է ի Քրիստոս, եւ* Յակոբին։ *Ի վայելումն* Յովանէս *կրաւնաւորի՝ եղբաւրորդոյն իւրոյ, որ ոչ եհես եւ ոչ վայելեաց զերգարանս, այլ ի յագդմանէ չարին նահատակեցաւ ի սուրբ ուխտն* Մեծոփայ, *ի տեղին, որ կոչի* Ովիտ, *ի ձեռաց անաւրինաց, տղայ եւ վայելուչ հասակաւ, եւ զքեռորդին իւր՝* զՍտեփաննոս *կրաւնաւորն։*

Արդ, աղաչեմ զձեզ, հա՛յրք եւ եղբա՛րք, յիշեցէ՛ք ի սուրբ եւ ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զքաջայաղթ փիլիսոփայն զՎարդան *կրաւնաւորն՝ զառացող սորա, եւ զբարի նահատակն* զՅովաննէս՝ *հոգեւոր որդին իւր, եւ լի բերանով Աստուած, ողորմի՛ասացէք, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ամէն։ Արդ՝ յերես անկեալ աղաչեմ զձեզ, որք հանդիպիք սմա՝ կարդալով կամ աւրինակելով, լի բերանով Աստուած ողորմի՛ասացէք* Վարդան *կրաւնաւորին եւ ծնաւղաց նորին՝* Ղազարին *եւ* Մարեմին, *եւ եղբարցն եւ այլ ամենայն արեան մերձաւորաց նոցին, կենդանեաց եւ հանգուցելոցն, եւ Աստուած զձեզ յիշէ յիւր միւս անգամ գալուստն. ամէն։*

Դարձեալ աղաչեմ զձեզ, սուրբ հա՛յրք եւ եղբա՛րք, զսուտանուն էրէց զԱզարիայ, *որ զՇարակնոցս |356ա| խազեցի եւ զսակաւ յիշատակարանս գրեցի, եւ* զՄկրտիչ *կրաւնաւորն եւ զծաղկող վարպետն՝* զՄինաս *կրաւնաւորն եւ* զՅակոբ *կրաւնաւորն, որք աշխատեցան ի տուն տալ խազին, [յիշեցէ՛ք] եւ լի բերանով Աստուած ողորմի՛ասացէք, եւ Աստուած յիշողաց եւ լսողացդ ողորմեսցի. ամէն։*

Տե՛ս ԺԵ. դ., յիշ-f, Բ., էջ 218-9, Հմ 264։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *370ա (1582 թ., բոլորգիր) Ձմեղաւք մեռեալ կրաւնաւորն՝ սուտանուն եպիսկոպս, յիշել միով Տէր ողորմայիւ, զյիշաւղդ յիշէ. ամէն։ Թուին ՌԼԱ. (1582)։*

2. *363ա (ԺՁ. դ., բոլորգիր) Ձվերջին կազմող տ[ու]օղ սուրբ Շարակնոցիս աստուածասէր, բարեմիտ եւ հաւատարիմ այրդ* Աստուծոյ Կարապետ, *որ ե[տ] զՇարակնոցս կազմել՝ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ իւր ծնաւղացն, հօրն՝* Մարգարիճ *եւ մօրն՝* Աղաբէկուճ *եւ կողակցոյն՝* Շահումին *եւ որդոցն՝* Մարգարիճ, Ամիրխ[ա-նին], Մարտիրոսն *եւ* Թումէն։ *Եւ խաւրեղբարն՝* զՆուրին *յիշեցէ՛ք։ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք* Կարապետին *եւ հօրն՝* Մարգարիճ *եւ մաւրն* Աղաբէկուճ *եւ կողակցին՝* Շահումին *եւ որդւոցն եւ դստերացն, մեծի եւ փոքու, առ հասարակ ամենեցուն լի բերանով եւ ուղիղ մտօք Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի իւր միւսանգամ գալուստին. ամէն։ Հայր մեր։*

3. *370բ (ԺՁ. դ., բոլորգիր) Ձվերջին ստացող Շարակնոցիս՝ զտէր* Սահակն, *որ ետ վերըստին նորոգել եւ կազմել՝ յիշատակ իւրն եւ ծնօղաց /// (1 բառ անընթեռնելի), հօրն՝ ///ա///ին եւ մօրն՝* Խուրլարին *եւ եղբօրն՝* Յակոբին *եւ [կողա]կցուն՝* Էմին Սուլթանին *եւ որդոյն՝* Կարապետին, *եւ դստերացն՝* Եղիսին, Նսէֆին, *եւ քուերն* Գոս[ը]ահարին, Խանումին, *եւ ամենայն արեան մերձաւորացն՝ կենդանացն եւ հանգուցելոցն ի Քրիստոս, յիշեցէ՛ք, եւ Աստուած [ողորմի] ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ եւ մեզ [ողորմեսցի]. ամէն։*

4. *356ա (1603 թ., բոլորգիր) Ձվերջին ստացող սուրբ Շարակնոցիս՝* զՋանաղենց *խոջայ* Թումէն, *եւ զորդին իւր՝ զփոխեցեալն ի Քրիստոս* զԿարայպետն, *եւ զմիուս որդիքն՝* զՄարգարէն *եւ զիւր կողակիցն՝* զԳոլբեկին, *որ ստացաւ զՇարակնոցս ի հալալ վաստակոց իւրեանց, եւ եդին անջինջ յիշատակ ի գուռն* Սուրբ Կաթուղիկէ *ամէնաւրհնեալ* Սուրբ Աստուածածնին։ *Ով ոք իշխեսցէ հեռացուցանել զսայ /// (1 բառ) |356բ| ի գրանէն սորայ եւ կամ ծախելով [կամ գրաւ դնելով, /// պատիժն* Յուդայի *առնու]* եւ զխաչայհանողացն։*

Ի թվականիս ՌԾԲ. (1603), ի ձեռն քահանայիցն՝ տէր Անանիային *եւ տէր* Մուսայիլին *եւ այլ հոգեւոր եղբարցս, որ կան ի սպասու* Սուրբ Աստուածածնին, *բարով վայելել տացէ. ամէն եղիցի, եղիցի։*

*Ծնթ. Վերականգնումն ըստ տպագրի։

Տե՛ս ԺԷ. դ., յիշ-ի, Ա., էջ 91-2, Չ$^{\text{մր}}$ 104:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *370բ սեւ թանաքով բոլորակ՝ ջնջուած, անընթեռնելի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ «3481», պհպ. էբ-ին փակցուած տպագիր թերթիկին՝ «Վերակազմուած է հին ու նոր կաշուով, հին կազմաստառով. գլխ. վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրեան, Երեւան, 1975 թ.»:*

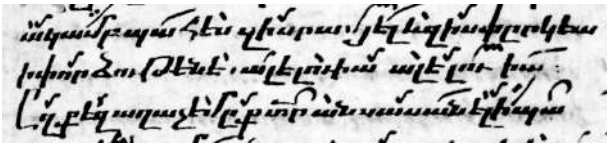
ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *356բ՝ «Որպէս գթայ հաւր ի վերայ որդոց իւրոց ա[ն]պէս գթասցի Տէր երկողածս եւ որ մամբաբ եմսէս խիլիխու եւայ բայայ Գաբրիկէլ ալբաշբալաբօբ սաբօբ զալբաշ սաբո»: 363բ՝ «Շատ բարեւ տիրացու Մօվսէսին, շատ բարեւ իմ ախբար տիրացու Մօվսէսին», Աբ, Բա, Բբ, 1աբ, 262աբ (մասնիկներ, առանձին տառեր եւ բառեր):*

3482
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺԵ. դար

ԳՐԻՉ՝ Յով[սե՞փ] եպս Անոյ: **ԾԱՂԿՈՂ՝** Ստեփաննոս վրդ.:

ԹԵՐԹ՝ 375. չգրուած՝ 349բ, 358բ, 362բ: **ՊՐԱԿ՝** Ա-լ×12 (Ա, Բ 11)+1×17: **ՆԻՒԹ՝** թուղթ. լուսագծերով: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 13,3×9,2: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն (9×6): **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 93ա): **ՏՈՂ՝** 21-22: **ԿԱՋՄ՝** շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով, զոյգ կապիչներով եւ գամերով (կազմը՝ ԺԷ. դարի). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դեղին մետաս. լուսանցակողերը՝ կարմիր, վր. եւ ստ. լուսանցակողերին սեւ թանաֆով բոլորակներ: **ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝** ԱԲ+Գ՝ մագաղաթ (Աա, Բ, Գբ՝ չգրուած):



Նմուշ 93ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Յարութիւն, իմիճանկար ծաղկողի՝ 130բ: Լս-այիմ՝ Իւղաբեր կիմ՝ 27ա, Աւետումն՝ 6բ, 7ա, Աւետումն հովուաց՝ 12ա, Մկրտութիւն՝ 25ա, Ընծայումն տաճարի՝ 32ա, Անտովն Անապատական՝ 34ա, Դաւիթ թագաւոր՝ 38ա, Ստեփաննոս Նախավկայ՝ 39բ, Պետրոս եւ Պօղոս՝ 42ա, Որդիք որոտման՝ 44բ, Յովնան մարգարէ յերախ կիտի՝ 50բ, Բարի հովիւ՝ 65բ, Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 93ա, 199ա, Յարութիւն Ղազարու՝ 102բ, Մուտ յԵրուսաղէմ՝ 104բ, Ադամ եւ Եւա՝ 108բ, Սափոր (Ոսնլուայ)՝ 114ա, Քրիստոս՝ 119բ, Խաչելութիւն՝ 125ա, Գլուխն Յովհաննու Մկրտչի ի վերայ սկուտեղի՝ 137ա, Համբարձումն՝ 167բ, Հոգեգալուստ՝ 180ա, Սուրբ Հոգի՝ 187բ, 190բ, Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 192բ, Ս. Հռիփսիմէ՝ 204ա, Այլակերպութիւն՝ 213ա, Վերափոխումն Աստուածածնի՝ 221ա, Մարգարէ՝ 246ա, Մեսրովպ վարդապետ (Մաշտոց)՝ 249բ, Յակոբ Մծբնայ հայրապետ՝ 252ա, Կոստոռումն մանկանց՝ 254ա, Հրեշտակապետ՝ 255բ, Սուրբ հայրապետ՝ 258ա, մարտիրոս՝ 298ա: Կիսախոռան՝ 1ա, 131ա: Ճակատազարդ՝ 10բ, 53բ, 102բ, 180ա, 225բ, 287բ, 309բ, 236ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, ծառ, խաչ, ծաղկած խաչ (116բ, 233ա, 237բ), տաճար (138ա), սափոր: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր, մարդադէմ, կենդանագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, նարնջի, վարդագոյն, շագանակագոյն, սեւ, սպիտակ, ոսկի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դ., կազմի կապիչները նորոգման ժամանակի, թերթերի թափուած, մաշուած հատուածները նորոգուած սպիտակ կիսաթափանցիկ թղթով. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, մէջիի վր. եւ ստ. հատուածների կաշին մաշուած-թափուած, դռնակը մասամբ դէպի դուրս ծալուած, վր. անկիւնը մասամբ այրուած, ստ. հատուածը հաճիճած, մաշուած. լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. մանրանկարները տեղ-տեղ խամրած. թ. 4-5ի, 22-3ի, 131-2ի, 141-2ի միջեւ մէկական թերթ ընկած. թ. 108-9, 114-5ի միջեւ 2ական, թ. 375ից յետոյ՝ մէկ թերթ կտրած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ: 1/1ա-4ա (խորագիր՝ չիք): 2/4ա-6բ: 3/6բ-10ա: 4/10բ-2ա ([Մ. Ուրախացիր Աստուածածին...]/չիք): 5/12ա-4ա: 6/14ա-5բ: 7/16ա-8ա: 8/18ա-20ա: 9/20ա-2ա: 10/22ա-3ա (22բ՝ «ԴԿ. Հ. Որ խոնարհեցար... բընակիչ յարգանդի կուսին աա///». շար., «Մ. Որ զանճառելին ծընար... ԴԿ. Ո. Հրաշափառ ծընունդ... Տ. Այսաւր յայտնեցաւ մեզ...»/չիք, 23ա՝ «ՔՋ. ձ՛շ. Ջքեզ Հայր. /// (սկ.) Աստուած Աստուծոյ եւ Տէր տերանց...»): 11/23ա-5ա: 12/25ա-7ա: 13/27ա-31բ: 14/32ա-4ա: 15/34ա-6ա: 16/36ա-8ա: 17/38ա-9բ: 18/39բ-42ա: 19/42ա-4բ: 20/44բ-6ա: 21/46ա-8բ: 22/49ա-50բ: 23/50բ-2բ: 24/52բ-3ա: 25/53բ-5ա: 26/55բ-9բ: 27/59բ-65բ, 374աբ: 28/65բ-75ա: 29/75ա-86ա: 30/86ա-94բ: 31/94բ-102ա: 32/102բ-4բ: 33/104բ-7ա: 34/107ա-8բ: 35/108բ-10բ: 36/110բ-2բ: 37/112բ-4ա: 38/114ա-6բ: 39/116բ-27բ («Մ. Յահեղ աւուրն...»/չիք): 40/127բ-30բ: 41/131ա-8ա: 42/138ա-45ա: 43/145ա-67ա: 44/167բ-71բ: 45/171բ-80ա: 46/180ա-2բ:

47/182բ-4ա: 48/184ա-6ա: 49/186ա-7բ: 50/187բ-9ա: 51/189ա-90բ: 52/190բ-2բ: 53/192բ-7բ: 54/197բ-9ա: 55/199ա-202ա: 56/202ա-3բ: 57/359ա-61ա, 203բ-4ա: 58/204ա-11ա: 59/211ա-3ա: 60/213ա-5բ: 61/216ա-7բ: 62/217բ-9բ: 63/119բ-21ա: 64/221ա-4ա: 65/224ա-6ա: 66/226ա-8ա: 67/228բ-9բ: 68/230ա-1բ: 69/231բ-3ա: 70/233ա-4բ: 71/234բ-6ա: 72/236բ-7բ: 73/237բ-9բ: 74/232բ-42ա: 75/242ա-4ա: 76/244ա-6ա: 77/246ա-9բ: 78/249բ-52ա: 79/252ա-4ա: 80/254ա-5բ: 81/255բ-8ա: 82/258ա-72ա, 361ա-2ա (ունի՝ 265աբ՝ «Շարական սրբոց Տարագոսեանցն – ԴՋ. Տենչալ ի տաւնիւ սրբոցն զուարճանան այսաւր...»): 83/272ա-7ա: 84/277ա-82բ: 85/282բ-7ա: 86/287բ-309բ: 87/309բ-32ա: 88/336ա-58ա: 89/332ա-6ա, 373ա-4ա: 90/363ա-7բ: 91/372ա-3ա: 92/չիք: 93/371ա-2ա: 94/370բ-71ա: 95/367բ-70բ: 96/374բ-5ա:

Ծնթ. Թ. 358-75՝ այլ ձեռագրերից, որ հաւանաբար հետագայ վերակազմման ժամանակ կցուել են ձեռագրին եւ լրացրել բովանդակութեան պակասները:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Գրչի *53ա Ընդ Համամայ եւ ինձ՝ անպետ գրչիս, ողորմեա:*

287ա Ջմեղուցեալ ծրողս զՅով[սէ՞փ] *եպիսկոպոս* Ա-ռնոյ *յիշեա՛:*

2. Ծաղկողի *130բ* զՍտեփաննոս *վարդապետ յիշեա՛ ի Քրիստոս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *375բ (ԺԶ դ., բոլորգիր) Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն, անսկիզբն, անեղ եւ անվաղճան, սկիզբն եւ պատճառ բնաւին եղանակացս եւ վաղճանաւորացս, միոյ էութեանն, բնութեանն, տէրութեանն եւ աստուածութեանն, յատկացելոց անձանցն ծնօղութեամբ, ծննելութեամբ եւ մշտահոս գետօրէն բղխմամբ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ:*

Արդ, եա՝ Յովհաննէս *վարդապէտս, ստացայ զսուրբ, եղանակաւոր եւ ոսկէզարդ Շարակնոցս՝ յիշատակ ինձ եւ ծնօղաց իմոց՝ հօր իմոյ՝* Յոհաննիսի *եւ բազմերախ[տ] մօր իմոյ՝* Յուլիտայի*: Եւ ընծայեալ եատու ի վայելումն քեռն իմոյ՝* Մարինոսին*, եւ քեռդստերն՝* Մարիամին*, յորոց Տէր երկարակեաց ամօք ամրացուսցէ զսոսա ըստ հաճոյից կամաց իւրոց կենցաղավարելով վայելեսցեն զսա մինչեւ ի վաղճանն իւրեանց. ամէն: Հա՛յր մեր, որ յերկինս:*

2. *357ա (ԺԶ դ., բոլորգիր) Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն եւ մի աստուածութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն. ամէն: Գրեցաւ եղանակաւոր տառս ի թուաբերութեան հայկազեան (չշարունակած):*

Ծնթ. Ըստ Համառօտ ցուցակի (Ա., էջ 1022)՝ սա գրչի յիշատակարան է, որ սխալ է:

3. *350ա (1610 թ., բոլորգիր) Ջվերջին ստացաւղ սուրբ տառիցս՝* Ներսէս *կուսակրօնն աբեղեայս, որ ըստացայ զսա հալեալ արդեամբք իմովք՝ յիշատակ ինձ եւ ծնաւղաց իմոց. հայրն իմ՝* Պայինդուրին*, եւ մայրն իմոյ՝* Նուշպաշին *եւ քուերն իմ՝* Սառին *եւ հաւրեղբայրն իմ՝* Բահայտուրին *եւ* Թուխոյին *եւ իմ հոգէոր վարպետին՝* Յովհաննէս *եպիսկոպոսին, եւ ամենայն արայն (=արեան) մերձաւորեաց, որ ի Քրիստոս հագուցեալ կայն: Յիշեցէ՛ք, եւ Աստուած ողորմի՛ասացէք, եւ Աստուած զձեզ յիշի ի միւսանգամ գալըստեան. ամէն: Ի թուականիս հայոց Ռ. եւ ՃԹ. (1610) էր, որ առա Շարակնոցս՝ ՀՌ. (8000) դահեկանի, ի գաւղն (=գիւղն), որ կոչի* Աղիտոյ*, առա* Մեհրաբ Մելիքէն*, այլ ունչում բան չկա, Սարգիս եպիսկոպոսի ձեռաքն, Թումա եպիսկոպոսն վկա, Յովաննէս յիրիցոյ ձեռաւքն. ամէն:*

4. *պհպ. Գա (1688 թ., նոտրգիր) ես՝ Շօռոթեցի* Անդրէաս *վարդապետի եղբայր* Թամրազս *եւ իմ եղբօր որդի* Օղուլբէկս*, այս Շարակնոցս տուինք յիշատակ* Սեւանայ *անապատին, ի վայելումն* Աբրահամ *վարդապետին, քանի որ կենդանի է, վայելէ, յետ մահուանն՝* Սեւանայ *անապատին լինի: Գրեցաւ թվին ՌՃԼԷ. (1688), Դեկտեմբերի Ը.:*

5. *պհպ. Աբ (1713 թ., նոտրգիր) Արդ, ես՝ Քրիստոսի ծառայ, թիւով ՌՃԿԲ. (1713) էր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած տպագիր թղթին՝ «Ի ԳՐԵԱՆՑ ԳՐԱՏԱՆ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՍԵՒԱՆՈՒ Հ՚ր 82», պհպ. Բբ՝ «Սեւան 88/3482», «ԺԵ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարուսի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 408-409, Հ՚ր 88/1:

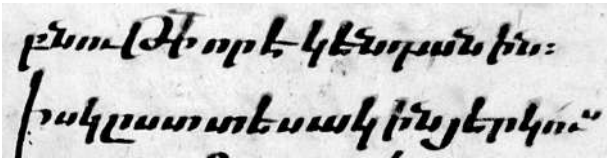
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Պհպ. Աբ՝ այբուբեն, «Քեզ ասեմ, Ղարի՛պ կարիչ, խելքդ ժողովէ՛»:*

3483
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՍՏԱՅՈՂ՝ Պարսամ:

ԹԵՐԹ՝ 199. չգրուած՝ 1աբ, 2բ, 4բ, 198ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ժէ×12 (Ա 11, ԺԷ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13×9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8,7×5,5): ԳԻՐ՝ ԺԴ. դար բոլորգիր (նմուշ՝ 97ա): ՏՈՂ՝ 13: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ մէկական կապիչով եւ գամով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ կտաւ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 10ա: Ճա-



Նմուշ 97ա

կատազարդ՝ 5ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, խաչ: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն:

Վիճակ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, ճերմակուած, մէջքը ճաճճած, փեղկերի արտաքին անկիւնների կաշին թափուած, դոնակը, զոյգ կապիչներից եւ գամերից մէկական ընկած, դոնակի եւ ընկած կապիչի հիմքերը պահպանուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թ. 1-8, 195-9՝ ցեցի անցքեր. ընդմէջ թ. 1-2ի 1, 198-9ի 2 թերթ կտրած. 4բ՝ հանդիպակաց երեսի գիրը մասամբ արտատպուած. թ. 191՝ ստ. լս-ը պատռուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– 3ա-4ա [Յանկ մատենիս] *– Ա. Յաղագս վիմին... ԺՀ. Վասն որք զմարմինն Քրիստոսի ապականացու ասեն:*

Ա. *5ա-84ա* Մխիթար հաճանայի Սկեւռացւոյ Պատասխանի յաղագս հոմապատութեան երկոտասան առաքելոցն՝ ընդդեմ այնոցիկ, որ նուազ ասեն զմեծասաստնսն իշխանութեամբ, հան զՊետրոս

Տե՛ս ձեռ. 570, 3ա-64բ: 1/5ա-9բ: 2/10ա-26ա (խորագիր՝ չիք): ա/26ա-31բ: բ/32ա-40ա: գ/40ա-7բ: դ/47բ-50բ: ե/50բ-7բ: զ/58ա-61ա: է/61ա-71ա: ը/71ա-8ա: թ/78ա-84ա:

Տե՛ս Պատասխանիք Մխիթարայ հաճանայի Սկեւռացւոյ յաղագս հաւմապատութեան երկոտասան առաքելոց, Երուսաղէմ, 1865:

Բ. *84ա-140ա* Սրբոյն Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպիսկոպոս տիեզերալոյս եւ իմաստուն վարդապետի ասացեալ ի դիմաց հերետիկոսաց

Տե՛ս ձեռ. 573, 55ա-95բ: Յայտարարութիւն գրոցս/չիք: ա/126բ-30ա: բ/130ա-40ա: գ/84ա-6բ: դ/108բ-26բ: ե-ժբ/չիք (միաւորները՝ խառն դասաւորութեամբ): Ունի՝

ա. *86բ-96բ* ԺԱ. Գլուխ երկրորդ. Յաղագս բնութեան, դուն ինչ բնախաւսութիւնն *– Ջբնութեանս զանազանութիւն աքանչելին ի բնաւս Գրիգոր Նիւսեայն ուսուցանէ մեզ... եւ ի միում կենդանում, որպէս բնաւորի:*

բ. *96բ-102ա* ԺԲ. Եթէ բնութիւնն անմարմին, առանց ենթակայի գոյութիւն ունի, թէ՝ ոչ *– Գիտել պարտ է նախ, եթէ ի քանի՞ս բաժանի բնութիւն... առնուլ գոյութիւն այս բաւականացի:*

գ. *102ա-8բ* Յորում խնդիր ի մէջ, եթէ երկու բնութեամբս, զոր ասեն աննման եւ դիմատոր, եթե անանձն *– Գայ այսուհետեւ ախոյեանն չարութեան... դաւանութեամբ Նեստորի եւ այլոց հերձուածողացն:*

Գ. *140բ-81ա* [Ստեփաննոսի Սիւնեցւոյ Ընդդէմ երկաբնակաց]

1. *140բ-66բ* ԺԷ. Ընդդէմ այնոցիկ, որ երկու ասեն բնութիւն *– Արդ, տեսցուք, որ երկու բնութիւնս այլասերս ի միում դիմի շարադրեն... եթէ ոչ, հաւատով ընդունիցիմք:*

2. *166բ-81ա* ԺԸ. Ընդդէմ այնոցիկ, որք զմարմինն Քրիստոսի ապականացու ասեն *– Արդ, եթէ զՔրիստոսի մարմինն ապականացու կարծէք... այլ երկիւղածութեամբ եւ սրբութեամբ: Եւ Քրիստոսի փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն:*

Համմտ. ձեռ. 570, 108բ-37ա:

Դ. *181բ-97բ* Կոստանդեայ, զոր գրեաց յաստուածապահ դղեակ[է]ն Հռոմկլայէ աո թագաւորն Հեթում, ի մայրաքաղաքն Սիս, պատասխանի թղթոյն, որ ի պապէն բերաւ աո թագաւորն Հեթում, ի ձեռն Ծադ ղիկաթին, որ կոչէր Տիմանջ ՙեիկաթ, ի թվին հայոց ՈՂԷ. (1248): Գրեցաւ ի ձեռն արդիւնական վարդապետին Վարդանայ յարմարեալ *– Թագաւորի ամենայն հայոց Հեթմոյ ի Տէր խնդալ... Ո՛չ լեր, կրկին թագաւորեալ թագաւո՛ր աստուածասէր:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Գրչի *11բ ստ. լս. Աւրհնեալ է Աստուած | 12ա| Աւգնեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ իմ Յիսուս* (նման՝ *23բ, 35բ, 59բ, 71բ, 83բ, 95բ, 107բ, 119բ, 131բ, 143բ, 155բ, 167բ, 179բ, 192աբ):*

2. Ստացողի *197բ (ջնջած) Յիշեա՛* Պարսամին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *199բ (1439 թ., նոտրգիր)* Յիշատակ է գիրգս Խաչատուր *աբեղիս: Ի թվին ՊՁՐ. (1439)* զվերջին *ըստացողս՝* զԽաչատուր *աբեղաս, յիշեցէ՛ք, ո՛վ սուրբ ընթերցողք, եւ Աստուած գձեզ յիշէ. ամէն: Տէր* Խաչատուր *ճանապարհ եւ ճշմարտութեան եւ կեանք Քրիստոս:*

2. *198բ (1703 թ., նոտրգիր)* ես՝ *մեղայոր* Էվազս, *կրեցի: Ով որ այս կարդայ, ինձ ողորմի ասացէ՛ք: Թվին ՌՃՇԲ. (1703), Ապրելի Թ. էր:*

199բ ես՝ Ձաքարիա *վարդապետի եղբարորդի* Էվազս, *կրեցի Թվին ՌՃՇԲ. (1703) էր:*

3. *3ա (1811 թ., նոտրգիր)* Մխիթար *աբեղայս զսա գնեցի, ի սուրբըն* Սեւան *յիշատակ եդի ի ՌՄԿ. (1811) թուականի:*

4. *2ա (1819 թ., շղագիր) Ի ՌՄԿԸ. (1819)* ես՝ *տէր* Պետրոս *քահանաս, ըստացա այս գիրքս վերայգրոյ, գրեալ Թվին: Ով ընթերցօղք, զայս կարդալուն մին բե-*

բան Հայր մեղայի յիշէ՛ք մեղսայմած տէր Պետրոս Գեղամեանս, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ. ամէն։

198բ Իմ՝ տէր Պետրոսիկ է։

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՍԵՒԱՆՈՒ Հմր 89 Պատասխանիք Մխիթարայ Սկեւռացւոյ», 2ա՝ «Սեւան 94/3483», «ԺԴ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարդունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 410, Հմր 94։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *199բ՝ տառեր։*

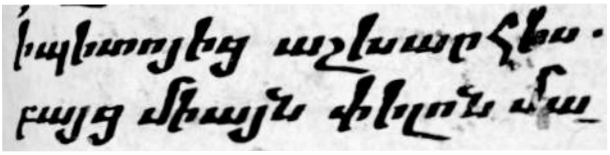
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *1ա, 199ա՝ թռչուն։*

3484
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՏՐԱՊԻԶՈՆ **ՊՁԱ. – 1432**

ԳՐԻՉ՝ Յակոբ աբղ։ ՍՏԱՅՈՂ՝ Աւետիք միայնակեաց։

ԹԵՐԹ՝ 209. չգրուած՝ 2բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԸ×12 (Ա, ԺԷ 10, Դ 14, ԺԵ 11, ԺԸ 8)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,8×9։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,8×6)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 77ա)։ ՏՈՂ՝ 15։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ Ա. փեղկ՝ ծաղկազարդ կտաւ, Բ. փեղկ՝ շագանակագոյն լաթ (1977 թ.)։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ (1977 թ.)։



Նմուշ 77ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 3ա։ Լուսանցազարդ՝ թռչուն (3ա)։ Ձարդագիր՝ թռչնագիր՝ 3ա։ Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորագուած եւ վերակազմուած 1977 թ., կազմը նորոգուած հին եւ նոր կաշիներով, պիպ-ներ, Բ. կազմաստառը նորոգման ժամանակի. թերթերի մաշուած եւ թափուած հատուածները նորոգուած-լրացուած դեղնաւուն չգրուած եւ սպիտակ կիսաթափանցիկ թղթերով. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, ցեցի անցքերով. լուսանցակողերը տեղ-տեղ մաշուած, աղտոտուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. 2բ՝ հանդիպակաց երեսի գիրը մասամբ արտատպուած. մանրանկարների ներկերը մասամբ թափուած. 57բ, 58ա, 59ա եւ այլուր՝ գրի թանաքը տեղ-տեղ թափուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *3ա-191բ* [Վարք հարանց, հաղուածոյ]

1. *3ա-10բ* [Խրատ գեղեցկայարմարք սուրբ եւ երանելի հարցն մերոց կրօնաւորաց յաղագս կատարեալ առաքինութեան. Գլուխ երկրորդ. ձեռ. 789, 9ա] *– Էհարց ոմն ցհայր Անտոնիոս եւ ասէ. «Ջի՞նչ պահեցից, զի հաճոյ եղէց Աստուծոյ... եւ կեցցես, զի զայս /// (շար.)։*

2. *11ա-22բ* [Գլուխ երորդ. Խրատ հոգեւորք սուրբ հարցն մերոց, եթէ պարտ է մեզ հետեւել հանդարտութեան միայնակեցութեան, ձեռ. 789, 59ա] *– Նստէր երբեմն հայրն Անտոնիոս յանապատին, եւ անկաւ ի ձանձրոյթիւն մեծ... եւ կեցցես շնորհաւքն Քրիստոսի, յիշեա՛ եւ միշտ զաւր մահուն։*

3. *23ա-48բ* [Գլուխ չորրորդ. Բանք սուրբ հարցն յաղագս զղջութեան եւ խաղցր արտասուաց, ձեռ. 789, 71ա] *– Ասաց հայրն Անտոն. «Առաջի աչաց քոց կալցես միշտ զերկեղն Աստուծոյ... եւ որպէս կամիս առնուլ զոչ եղեալն քո։*

4. *49ա-60բ* [Վասն պահոց] *– Ծեր ոմն նստէր ի հասարակաց վանս սուրբ հարւրն Թէոդոսի... եւ իբրու մերձեցաւ տաւնն, ել արտաքս։*

5. *61ա-72բ* [Վասն պոռնկութեան] *– Եղբայր ոմն եհարց ցհայրն Ագաթոն յաղագս պոռնկութեան... որ առնէ զինքն կոխան յամենայնի։*

6. *73ա-96բ* [Անբնչութիւն] *– Աւէլին վասն հարւրն Գէորգէոսի միայնակեցի, եթէ երեսուն ամ մերկ բնաւ... պատմեցից եւ գոհացայց վասն մեղաց իմոց։*

7. *97ա-108բ* [Վասն արթուն եւ զուարթ լինելոյ] *– Ասաց հայրն Թէոդորէ Սկիտացի. «Խորհուրդ իմ նեղէ եւ շփոթէ զիս... միտք քո մաքուր յամենայն չարեաց։*

8. *109ա-20բ* [Գլուխ երեքտասան. Եթէ պարտ է մեզ անդադար եւ արթուն աղօթել յամենայնի եւ յամենայն ժամ. ձեռ. 789, 239ա] *– Եղբայր ոմն եհարց ցհայրն Անտոն եւ ասէ. «Ջի՞նչ է բանն Ղեւտացոցն գրոց... լե՛ր անծանաւթ ի մարդկանէ։*

9. *121ա-32բ* [Գլուխ չորեքտասաներորդ. Եթէ պարտ է մեզ օտարասէր լինել եւ ողորմութիւն առնել խնդութեամբ եւ լրջմտութեամբ. ձեռ. 789, 251ա] *– Ասաց հայրն Ապոլոն վասն ընդունելութեան զեղբարսն... եթէ երբեք արարից զկամս իմ։*

10. *133ա-44բ* [Գլուխ վեցտասաներորդ. Վասն բարւոք խոնարհութեան եւ որ նոքօք լուսաւորեալքն են. ձեռ. 789, 299ա] *– Հայեցաւ երբեմն հայրն Անտոնիոս ի դատաստանս Աստուծոյ եւ ասէ. «Տէ՛ր, որպէս իցէ, զի ոմանք... այնչափ յաւելու եւ ելանէ ի բարձրութիւն։*

144բ ստ. լս. գրչից՝ «Աւրհնեալ է Աստուած»։

11. *145ա-51ա* [Գլուխ եւթնեւտասաներորդ. Վասն անյիշաչարութեան, որ է նմանութիւն Աստուծոյ. ձեռ. 789, 323ա] – *Ասաց հայրն Անտոնիոս. «Յորժամ ոք ծածկեսցէ զյանցանս ընկերին եւ զմեզս, եւ Աստուած ծածկեսցէ զմեզս նորայ... հանգեան զմնացորդս աւուրց իւրեանց։*

12. *151բ-9ա* [Գլուխ ութեւտասներորդ. Վասն սիրելոյ զԱստուած եւ զընկերն. ձեռ. 789, 335ա] – *Ասաց հայրն Անտոնիոս. «Ես ոչ երկնչիմ յԱստուծոյ... եւ նա ասէ՝ ոչ, արձակեաց զնա։*

13. *159ա-69բ* Գլուխ ԻԲ. Խասւ, մտածութիւնք եւ խորհուրդ ԺԲ. (12) միայնակեցացն – *Ժողովեալ ի միասին միայնակեացք սուրբ լերինն... յորում է ամենայն փառք եւ պատիւ եւ երկրպագութիւն, հանդերձ Հարբն եւ Սուրբ Հոգոյն այժմ եւ՛։*

14. *169բ-79բ* Վասն բարձրամիտ անապատականին – *Ոմն մի յանապատական միայնակեցեացն ունէր եղբայր աշխարհական... եւ ես աղաչեցի զնա։*

15. *180ա-91բ* Վասն սմանչելեացն, որ յԱնտիոք, ի վասն (=վանս) կուսանացն եղեն – *Պատմեաց մեզ ոմն ի հարանցն, որ բնակեալ էր ի Տորոս... յորմէ աւգուտ եւ փառս լինի մեզ, աւրհնեալ է Աստուած յաւիտեանս. ամէն եւ եղիցի։*

Ծնթ. 7բ, 8բ եւ այլուր ստ. լս-ներում գրչի ձեռով բնագրերի համառօտ խորագրերը։

Տե՛ս Վարք հարանց, հտ. Ա., Բ., Վենետիկ, 1855։

Բ. *192ա-9բ* [Երգ] Տեառն Ներսիսի [ասացեալ առ ի Քրիստոս վասն] ննջ[եցելոց] – *Աստուած անեղ, անժա[մանակ], / Հայր անըսկիզբն եւ [անքան]ակ... փառս վերերգել միշտ ընդ նոսին / Երրորդութեանդ երրեակ անձին դասաւ։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, հտ.Ը., Շարական, Անթիլիաս-Լիբանան, 2007, էջ 435-442։

Գ. *200ա-9բ* [Աղօթք, Քարոզք]

1. *200ա-3ա* Մեղա՛յ Աստուծոյ պատուիրանացն խ[որ]հրդով, բանիւ եւ գործով, կամայ եւ ակամայ...

– *202բ-3ա* Խաղաղութիւն ամենեցուն Աստուծոյ – *Նայեա, Տէ՛ր բարերար, ողորմութեամբ քո երկրպագոյս եւ ի փառաբանիչս անուանդ քում սրբոյ... ի նմանէ աշխարհի սրբոց քոց եւ ընդ նոսին գոհ՛։*

2. *203ա-4բ* Քարոզ երանոյ եւ իբրեւ զի բարի – *Վասն ի վերուստ խաղաղութեան եւ փրկութեան անձանց մերոց զՏէր աղաչեսցո՛ւք...*

– *203բ-4ա* առտ. լս. Աղօթք – Տէ՛ր, տուընջեան եւ գոյացուցիչ գիշերոյ, որ արարէր զտիւ...

– *204աբ* Խաղաղութիւն ամենեցուն Աստուծոյ – *Ջքեզ, որ յամենայնի գթած եւ մարդասէր Տէրդ ես, աղաչեմք... մատուցանել ամենազաւր տէրութեանդ՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգոյն. ամէն։*

3. *204բ-6ա* Քարոզ երկիւք պագանելոյ եւ Տէր ապաւէն – *Վասն ի գիշերի եւ ի տուընջեան եւ յամենայն ժամու խաւսել մեզ զԲանն Տեառն...*

– *205ա-6ա* առտ. լս. Աղօթք – *Ի գիշերի եւ ի տուընջեան եւ յամենայն ժամու զքեզ աղաչեմք եւ ի քէն խնդրեմք...*

– *206ա* Խաղաղութիւն ամենեցուն Աստուծոյ, երկրպագութիւն – *Հովիւ քաջ, հովիւ բարի եւ յաւիտենական, նայեա՛... եւ Աստուած ողորմութեան /// (1 բառ անընկալելի)։*

4. *206բ-8ա* Քարոզ մի նախ եւ խոստովանի – *Վասն ուղ[ղ]ելոյ զգնացս մեր ի ճանապարհս խաղաղութեան...*

– *206բ-7բ* առտ. լս. Աղօթք – Տէ՛ր երկնի եւ երկրի, Արարի՛չ ամենայն արարածոց երեւելեաց...

– *207բ-8ա* Խաղաղութիւն ամենեցուն – *Քում ամենազաւր եւ յաղթող տէրութիւնդ կրկնի ամենայն ծունր յերկրպագութիւն... եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոս, որ ես աւրհնեալ ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հո՛։*

5. *208ա-9բ* Քարոզ ողորմային եւ ևեղութեան – *Վասն գտանելոյ մեզ շնորհս եւ ողորմութիւն ի բարերար Տեառնէ...*

– *208բ-9ա* առտ. լս. Աղօթք – *Գոհանամք զքէն, Տէ՛ր Աստուած, որ զարթուցեր զմեզ ի հանգըստեանէ քնոյ...*

– *209աբ* Խաղաղութիւն ամենեցուն – *Կենդանարար զաւրութիւն եւ աղբեր անմահութեան... եւ ընդ նոսին գոհանալով փա՛։*

6. *209բ* Խրատ եկեսցէին յետ ասացելոյն զաղմոս այս ի կցորդս այս – *Անձն իմ ի ձեռս քոյ ամենայն ժամ... երկնաւոր զբազմութիւն սրբ/// (շար.)։*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺՋ. դ., բոլորգիր

1ա-2ա [Ախտաւական] – *///նի են /// որ ոչ զի թէ /// լինի /// Թէ դեւն եւ անժամ... եթէ ի գիշերի լինի... նոյն խորհրդով ԺԷ. (17) օր կարգէ... եթէ ի վերայ գրաստի նստի եւ ///մն լինի, ԻԱ. (21) օր կարգէ... մի եկեսցէ ///եսցի։ եթէ /// (2 բառ)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1բ Գործս ձեռաց մերոց (՞) ուղիղ արա՛յ մեզ, Տէ՛ր, զգործս ձեռաց մերոց աջողեա՛ մեզ։

48բ Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմեա՛ եղկելի գծողիս եւ ծնաւղաց իմոց. ամէն։

60բ Ջեղկելիս գծողս յիշեցէ՛ք (նման ի ստ. լս.՝ 151ա, 207բ)։

77ա ստ. լս. Ջգծողակս յիշեցէ՛ք, ո՛, վա՛յ ինձ։

108բ Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմեա՛ եղկելի գծողիս աղօթիւք սուրբ ճգնաւորաց, եւ ծնաւղաց իմոց. ամէն։

120բ Ջեղկելի գծողս յիշեա՛, ո՛վ սուրբ ընթերցող, զի եւ դու յիշեալ լիցիս ի Քրիստոսէ. ամէն։

190բ Գրեցաւ գիրքս այս ի Պոնտոս քաղաքին, որ անուն կոչի Տրապիզոն, եւ ի դուռն Սուրբ Փրկչին, եւ մատուռ նորին Սուրբ Կարապետին, որ է արդեամբ շինեալ

խոճա Ստեփանոսին։ *Գրեցաւ թուաբերութիւն հայոց ՊՁԱ. (1432), Յունվար ժ., ձեռաւք բազմամեղ, սուտանուն* Յակոբ *աբեղի։ Ո՛վ սուրբ ընթերցաւղք, յիշեսջիք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զեղկելի գծողակս եւ զծնողսն |191ա| եւ զեղբարսն եւ զամենայն արեան մերձաւորսն իմ, նաեւ զստացող գրիս՝ զԱւետիք միայնակեացն, եւ ետ գրել յիշատակ հոգոյ իւրոյ։ Եւ թողութիւն մեղաց հայցեցէ՛ք, զի եւ ձեզ թողցէ ողորմածն Աստուած, որ առատն է ի տուրս պարգեւացն. ամէն եւ յամենայն ժամ։ Եւ զարժանագով զհոգեւոր հայրն մեր զտէր Ղազար Ղրիմեցի /// (1 բառ ջնջուած) գրոց աշակերտ եւ զմանկայոյն եղբայրս մեր կրաւնաւորսն |191բ| մեր՝ զՅովհաննէսն եւ զՂազարն յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր, եւ Աստուած զձեզ յիշէ, որ առատն է ի տուրս բարեաց. ամէն։ Նաւեւ խոշորութեան եւ սղխա[լա]նացս անմեղադրելի լերո՛ւք, զի կար այսչափ էր, ո՛վ սուրբ ընթերցողք։*

Ծնթ. Միայն 190բ-91բ էջերի այս յիշ-ը տե՛ս ժե. դ-ի յիշ-ի, Ա., էջ 427, Հմր 467։

208ա Ձբազմամեղս յիշեցէ՛ք։

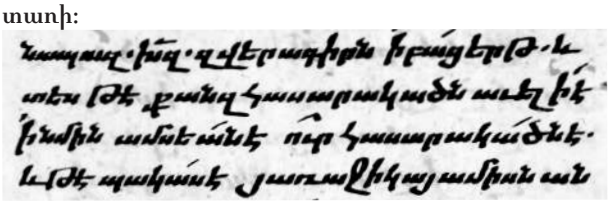
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ «3484», պհպ. Գբ-ին սոսնձած սպիտակ տպագիր թղթին՝ «Վերականգնուած է հին ու նոր կաշուով, հին ու նոր կազմաստառով Գլխ. վերականգնիչ՝ Լ. Աղաբէկեան. Երեւան 1977 թ. 24/XII 77»։*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1բ՝ «[Ի]րատ գեղեցկայարմարք սուրբ եւ երանելի հար[ցն] մերոց կրաւնաւորաց։ Յաղագս կատար[եալ] առաքինութեան Գլուխ երկրորդ», 2ա՝ «գարթուն ար///, [Հա՛ր]ց մ//նց հար/// ոնի, ընդ [ա՛] նոյ, զոր/// նկատել, այնպիսացն /// ք/// աք զկարգն, զի գիտ /// փնջ[է՞]ր եւ կամի, այլ որի [նշա՞] /// ւ մէք արասց (՞)։ Որ ընդ /// նշ ///յի աղտն եւ յանկարծակի հոսի (՞) մի կարգէ եւ [թէ՞] ինչ ի /// իցէ աղտն ի քուն շարժեցաւ, որ անդ /// շարժի եւ միտքն պղծի եւ շրթ /// եւ յանժար կամաւք որ /// եւ թուլն տայ մտացն թէ /// Բ. ոչ, սակայն ի սուրբ /// ցէ, զի ախտն, որ ի քուն /// ելանէ կամ զհետ ջր/// կամ հետ ///։ Եթէ /// գրաստի նետի եւ /// մն լինի ԻԱ. (21) օր կարգէ։ Եթէ /// լեալ է /// իք հու... մի եկեսցէ [եւ եթէ] /// եացի։ Եթէ մ/// ե ///», 132բ՝ «ժողովեցան»։*

3485
ՊԱՏՃԷՆ ՏՈՄԱՐԻ

ՌՃԺԴ. – 1665

ԹԵՐԹ՝ 45. չգրուած՝ 1բ, 44բ, 45ա։ ՊՐԱԿ՝ Ի-ԻԴ×12 (Ի 4, ԻԴ 5)։ ՆԻԻԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,5×10,8։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11×7,5). ստ. լս.՝ յիշագրեր։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 10ա)։ ՏՈՂ՝ 21-22։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի. մէջքը՝ սպիտակ կտաւ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա. (սկ.)՝ սպիտակ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագ, մասն կազմաստառի։



Նմուշ 10ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ՝ ճակատազարդ՝ 3ա, լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 3ա։ Ձարդագիր՝ թղնագիր՝ 3ա, հանգուցագիր՝ 8բ։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, նարնջի։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. վերակազմուած ԺԸ. դ., կազմը, պիպ-ը՝ նորոգման ժամանակի. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, խոնաւութիւնից գունափոխուած, մէջքը գունափոխուած, ստ. հատուածը մաշուած-թափուած. թերթերի մաշուած, թափուած հատուածները նորոգուած-լրացուած սպիտակ թղթով. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր, ցեցի անցքեր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2բ-41ա* [Պատճէն տոմարի]

1. *2բ-7բ* [Պատճէն տոմարի Հայոց] – *(սկ.՝ աղիւսակ՝ «Ամիսք եւ տօմարք Հայոց...») Յա կրկնակ ամսոց այսպէս արա՛. կա՛լ զնաւասարդի ամիսն եւ ե՛րթ... Յա կիսակ ամսոց Աստուծոյ... Յա Թուական Աստուծոյ... Յա եւ տե՛ս, թէ առաջին ամին իցես... Յբ կա՛լ զթուականն, բաժանեա՛... Յբ եթէ կամիցիս գիտել, թէ յորում... Յբ Ինն եւ տասներեկ Աստուծոյ... Յբ Վերադիր Աստուծոյ... Յբ Վերադրով վերադիր Աստուծոյ... 4ա Եօթներեկ Աստուծոյ... 4ա ելք աւելեաց պատկեր օրն... 4ա Ջամս ի սկզբանէ արարածոց... 4ա Յելանելոյն Ադամայ ի դրախտէն... 4ա Ի Քրիստոսէ մինչ ի սուրբն Գրիգոր... 4ա Ջամս ծնընդեան Քրիստոսի... 4ա Ջամս Լուսաւորչին... 4ա Դիւտ գրոյ... 4ա Տանուտէր տարւոյ... 4բ Ծնունդ Լուսնի... 4բ Լրումն Լուսնի... 4բ Աւուրք Լուսնի... 4բ Բոպէիւ Լուսնի... 4բ Դարձեալ կա՛լ զրոպէն եւ զթիւ... 4բ Դարձեալ կա՛լ զրոպէն եւ կրկնեա՛... 5ա Իսկ ի լրմանն... 5ա եթէ կամիցիս գիտել զծնունդ Լուսնին... 5բ Ամսամուտ այսպէս արա՛... 5բ Օրագիւտ այսպէս արա՛... 5բ Առաջաւորաց Բարեկենդան այսպէս արա՛... 6ա Լրումն Ջատկի այպէս արա՛... 6ա Դիւտ գրոյ այսպէս արա՛... 6ա եւ զաւետիքն ուղղեա՛ գրերովն... 6բ Ամսանահանջ Աստուծոյ... 7բ եւ զՎարդավառի միջոցն ուղղեա՛... 7բ Ջայնագիւտ Աստուծոյ...*

2. *8ա-11ա* [Պատճէն տոմարի Հռոմոց] – *(սկ.՝*

աղիւսակ՝ «Ամիսք եւ տօմարք Հռոմայեցւոց...») 8ա Ամսովն եւ է.երե[ա]կովն ի ներս մ՛ւտ... 8ա Ջուգաւորութիւն հայի ընդ հռոմի... 8բ Թուական այսպէս արա՛. կա՛լ զհայոց մեծ թուականն... 8բ Վերադիր այսպէս արա՛... 9ա Վերադրով վերադիր այսպէս արա՛... 9ա Եօթներե[ա]կ այսպէս արա՛... 9ա Ելք Դեկտեմբերի պատկեր օրն... 9ա Յորժամ մուտ Ապրիելին ի շաբաթ եւ ի կիրակի հանդիպի... 9բ Յորժամ ծնունդ Լուսնի առնես... 9բ Առաջաւորաց Բարեկենդան այսպէս արա՛... 9բ Դարձեալ կա՛լ զյայտնութիւնն... 10ա Լրումն Ջատկի այսպէս արա՛... 10ա Դարձեալ կա՛լ զհասականն... 10ա Գիւտ գրոյ այսպէս արա՛... 10բ՝ Անշարժ եղանակէ. Յունվար Ա. Կաղանդ է...

3. *11ա-2բ* [Գործնական աստղագիտութիւն] – *11ա Եթէ կամիցիս գիտել, թէ Արեգակն յորում կենդանակերպի է... 11ա Եթէ կամիցես գիտել, թէ Լուսինն յորում կենդանակերպի է... 11բ Եթէ կամիցիս գիտել, թէ Արեգակն յորում գօտւոջ է... 11բ Եթէ կամիցիս գիտել, թէ Լուսինն յորում գօտւոջ է... 12ա Եթէ կամիցիս գիտել, թէ Արեգակն յորում կիտի է... 12ա Եթէ կամիցիս գիտել, թէ Արեգակն յորում գրի է... 12բ Եթէ կամիցից գիտել, թէ Արեգակն քանի հոլով առնու...*

4. *12բ* Յաղագս Հինգհարիւրեկին – *Կալ զՀռոմի փոքր թուականն Իհ. (28)...*

5. *13ա-27բ* [ՇԼՒ. Ազարիայի Ջուղայեցւոյ] (աղիւսակ) – *27ա Ջկարճ գիր տարւոյքս այսպէս արա՛... 27բ Կա՛լ զհնգեակն եւ զվեցեակն, միաւորեա՛...*

Ծնթ. 25բ-6ա՝ լս-ներում հետագայ ձեռով՝ «Նաւասարդի Ա. ի ՉԽէ. (1298) թուին եղեալ է յայտնութիւնն ի չորեքասանեւրորդ խորանս, որոյ գիր տարւոյն ՚Ոն է»:

6. *28ա-9ա* [Պատճէն տոմարի յունաց] – *(սկ.՝ աղիւսակ՝ «Ամիսք եւ տօմարք յունաց...») 28ա Ջուգաւորութիւն հայոց ընդ յունաց այսպէս արա՛... 28բ Թուական Աստուծոյ այսպէս արա՛... 28բ Առաջաւոր Աստուծոյ այսպէս արա՛... 28բ Լրումն Ջատկի այսպէս արա՛... 29ա Անշարժ եղանակ յունաց եւ ասորոց զոյգ...*

7. *29բ-31բ* [Պատճէն տոմարի եբրայեցւոց] – *(սկ.՝ աղիւսակ՝ «Ամիսք եւ տօմարք եբրայեցւոց...») 29բ Ջուգաւորութիւն մեծ հայոց ընդ եբրայեցւոց ամսոյ այսպէս արա՛... 30ա Ջուգաւորութիւն եբրայեցւոց ընդ հռոմայեցւոց. զիւր յարակայն... 30ա Թուական այսպէս արա՛. կա՛լ հինգ հազար... 30բ Եօթներեակ այսպէս արա՛. կա՛լ զմտրուկն... 30բ Առաջաւորաց Բարեկենդան այսպէս արա՛. կա՛լ հանապազ Լ. (30)... 30բ Լրումն Ջատկի այսպէս արա՛... 31ա [Անշարժ եղանակք] – Աւելեաց Դ. գարնանամուտ է... 31ա Յաղագս յարակային եբրայեցւոց – Մարտ ամսոյ Իհ. (22) մուտ է Նիսան ամսոյ...*

8. *31բ-2բ* [Պատճէն տոմարի ասորոց] – *(սկ.՝ աղիւսակ՝ «Ամիսք եւ տումարք ասորոց...») 31բ Ջուգաւորութիւն հայոց ընդ ասորոց այսպէս արա՛... 32բ Կա՛լ զհայոց մեծ թվական... 32բ Առաջաւոր այսպէս արա՛... 32բ Ջատկի լրում այսպէս. կա՛լ ԽԳ...*

9. *33ա* Ամիսք եւ տումարք արաբացւոց, մակեդոնացւոց – *(սկ.՝ աղիւսակք) 33ա Կա՛լ զհայոց մեծ թվական, Ա. վերայ բե՛ր, արաբացոց է...*

10. *33բ-5բ* [Պատճէն տոմարի է. ազգաց] – *(սկ.՝ աղիւսակք) 33բ Յաղագս յարակին եգիպտացւոց. Յունվար Ջ. եւ Տուբիլ ԺԱ. (11)... 35ա Ամսանահանջ այսպէս արա՛... 35ա Ջուգաւորութիւն է. ազգիս ընդ հայոց... 35ա Ջուգաւորութիւն է. ազգիս ընդ հռոմայ... 35ա Թվական այսպէս արա՛... 35բ Առաջաւոր այսպէս արա՛... 35բ Լրումն Ջատկի այսպէս արա՛... 35բ Անշարժ եղանակ. է. ազգացդ Բ. ազգի ամսով է գրած՝ եգիպտացւոցն եւ վրաց – Պեմէնովք եգիպտացոց, Նիկրանի՝ վրաց...*

11. *36ա* Ամիսք պարսից, որ ասի Ջալալի, ամիսք տաճկաց – *(սկ.՝ աղիւսակք) Տարեմուտ սոցա Մարտի ԺԳ. (13), որ ասի Նաւռուզ եւ գարնանամուտ:*

12. *36բ-40ա* [Պատճէն տոմարի Սարկաւագին] – *(սկ.՝ աղիւսակ) 36բ Ամսանահանջ այսպէս արա. կա՛լ գարնանամուտ մեծ հային ԺԲ. (12)... 36 Ջուգաւորութիւն հայոց ընդ նորոյս... 37ա Ջուգաւորութիւն փոքր հայի ընդ հռոմայ... 37ա Ջուգաւորութիւն փոքր հայի ընդ եբրայեցոց ամսոյ... 37բ Թուական այսպէս արա՛... 37բ Վերադիր այսպէս արա՛... 38ա Եւթներեակ այսօէս արա՛... 38ա Առաջաւորի Բարեկենդան այսպէս արա՛... 38ա Լրումն Ջատկի այսպէս արա՛... 38ա Արեգի ԺԲ. (12) գարնանամուտ է... 38բ Ջիջումն գերազանց լուսոյն այսպէս արա՛... 39ա Ի քանիս շրջի շրջան Արեգակն Իհ. (28)... 39բ աղիւսակ. Ջմուտ աղիւսակիս այսպէս արա՛... 40ա բոլորաձեւ աղիւսակ. Առաջին կարմիր գիրն Թ. եւ Ժ.երկի ամիսն է...*

13. *40բ-1ա* [Տոմար Ազարիայի Ջուղայեցւոյ] – *(բոլորաձեւ աղիւսակ) 40բ Կա՛լ զհայոց մեծ թուական, ՇԼԲ. (532) ի բաց երթ, որ մնայ... 41ա Կա՛լ զմտրուկն... 41ա Վերադիր այսպէս արա՛. կա՛լ զմտրուկն, տե՛ս քանի նահանջ կա... 41ա Եւթներեակ այսպէս արա՛... 41ա Կա՛լ զմտրուկն եւ երթ ԺԲ. ԺԲ. (12-12), որ մնայ... 41ա Կա՛լ զմտրուկն ԺԴ. (14) թիւ ի վերայ Աստուած... 41ա Մտրուկի թուական այսպէս արա՛. կա՛լ ի Սահմի ամսոյ... 41ա Կա՛լ զհոռոմաց փոքր թուական...*

Տե՛ս Պատճէն տումարի (է.-ԺԵ. դդ.), աշխ.՝ Ջ. Էյնաթեանի, աշխ. եւ խմբ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Երեւան, 2002. Ձեռ-ից նկարագրութիւնը՝ էջ 124:

Բ. *41բ-4ա* [Տոմարական]

1. *41բ-3ա* Յաղագս տումարի, թէ ումէ արարեալ – *Ջերբայեցոցն եզրաս, որդի Սարոնի, յետ Ռ. (1000) ամի ելիցն յեգիպտոսէ... Թագաւորն Կոստանդիանոս հրամայեաց... Ը. անգամ պատահեալ լինի Ծռազատիկ:*

2. *43բ-4ա* Բոլորաձեւ աղիւսակ. եօթներեկ, 44ա

Բոլորաձեւ աղիւսակ – *Այս է խաչբոլորակն, յորում ցուցանէ նախ գկենդանակերպն…*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

45բ (հակառակ դիրոով) Ձծնունդ Լուսնի այսպէս արա՛ – *Կա՛լ հանապազ լ. (30) կամ կ. (60) եւ զվերադիրն հանդերձ թուով ամսոյն անցելոյ հա՛ն ի բաց… եւ լրումն Լուսնոյն, զի նոյն է:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

44ա Գրեցաւ ի թուին ՌՃԺԴ. (1665), Մարտի ///:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *30ա (1813 թ., նոտրգիր) Ի ՌՄԿԲ. (1813) թուին հայոց եբրայեցւոց մեծ թուականն 7238 էր:*

37բ Ի ՌՄԿԲ. (1813) թուոջս Սարկաւագի թուականն է 729:

2. *2ա (1816 թ., նոտրգիր) Ի ՌՄԿե. (1816) թուին* Մխիթար *աբեղայս եառու զսա տիրացու* Յովհաննիսիկ:

3. *12ա (1834 թ., նոտրգիր, ստ., արաք. լս.,) Ի ՌՄՁԴ. (1834) թուոջս մերում է Արեգակն ի սուղական ձմեռնային կիսոջ, յիսուն ամ անցեալ, մնացեալ է քառասունմէկ տարի, որ մտանէ գարնանային կէտն: Ասեն, թէ յայնմ երկնամիջակ գարնակիտոջ լինին բարեխառնութիւնք օդոց եւ ամենայն բարուեաց յորդութիւն եւ առատութիւն:*

4. *44բ (ԺԹ. դ., նոտրգիր) Տէր* Պետրոսիանս *է:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *43ա սեւ բոլորակ՝ անընկալելի գրութեամբ:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած տպագիր թղթին՝ «Տօմարաւետար», «Ի ԴՐԵԱՆՑ ԴՐԱՏԱՆ ՍԵՒԱՆՈՒ ԱՆԱՊԱՏԻՆ Հ[դր]», պհպ. Աա՝ «Սեւան 101/3485», «ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարդունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 410, Հմր 101/1:

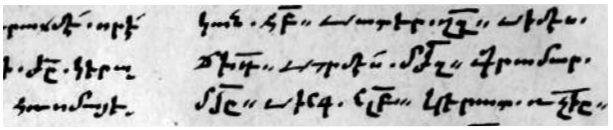
ԴՐՋԱՓՈՐՁ՝ *Ա. փեղկին՝ «Յառաջա՛», Բ. փեղկ՝ անընկալելի գրութիւն, կազմաստառ Ա, Բ, 1ա (այբուբեն), 1ա՝ «ասացի, Հայր մեր սափ, ամէն ասեմ քեզ, Հայր մեր սափա», «Հայր մեր որ», «Քննեա՛ եւ տե՛ս», 2բ՝ «Թուական այսպէս արա՛. կալ թիւ մի արաց ամսոյն»:*

3486
ՏՈՒՄԱՐԱՏԵՏՐ

ԺԵ. դար. (ՊՂԴ. -1445՞)

ԳՐԻՉ՝ Յարութիւն դպիր:

ԹԵՐԹ՝ 47 (չգրուած՝ 1աբ, 11ա, 19ա, 46բ, 47աբ. գրչի էջակալում՝ 1-94, որ է՝ 1ա-45բ): ՊՐԱԿ՝ 2+8+Գ-ե×12 (ե 11)+2: ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ լուսագծերով. թ. 1, 46-7՝ այլ, կապոյտ թուղթ (ԺԹ. դ.). լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական զարդանախշ, «1804»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (12×8,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր՝ (նմուշ՝ 25ա): ՏՈՂ՝ 30: ԿԱՋՄ՝ մոխրագոյն մոմլաթ՝ ճնշագծերով. մէջքը՝ մուգ կապոյտ գործուածք. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+Դ. Ա, Դ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի, Բ, Գ՝ կապոյտ թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «1804»:



Նմուշ 25ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նոորոգուած ԺԹ. դ. եւ Ի. դ.ի 50ականներին. թերթերի մաշուած, թափուած հատուածները լրացուած, նորոգուած սպիտակ չգրուած, դեղնաւուն կիսաթափանցիկ եւ կապոյտ թղթերով. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թ. 5՝ ստ. լս-ը պատռուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-3ա* [Վասն կենդանակերպիցն] – *(2ա, 2բ բոլորակք) 3ա Մտորնայինս հով է եւ գէջ…*

Բ. *3բ-24բ* [Պատճէն տոմարի]

1. *3բ-5բ* [Պատճէն հայոց տոմարի] – *(սկ.՝ աղիւսակ «Ամիսք հայոց…») 3բ Զկրկնակ ամսոցդ այսպէս արա՛. կա՛լ զառաջին ամիս տարոյն… 3բ Զկիսակ ամսոցդ այսպէս արասցես… 4ա Ամսամուտ այսպէս արա՛… 4ա Զամս Ծննդեանն Քրիստոսի այսպէս… 4ա Թուական այսպէս արա՛… 4ա Թէ կամիցիս գիտել, թէ յորում ամի իցես… 4ա Նահանջ այսպէս արա՛… 4ա Ինն եւ ժ.երբեակ (10) այսպէս արա՛… 4ա Վերադիր այսպէս արա՛…4բ Եօթնեբեակ այսպէս արա՛… 4բ Րոպէ այսպէս արա՛… 4բ Հնգեակ եւ վեցեակ այսպէս արա՛… 4բ Եթէ կամիցիս գիտել, թէ յորում նահանջի եմք… 5ա Գարնանային հասարակ հայոյ մեծի այսպէս արա՛… 5ա Յայտնութիւն այսպէս արա՛… 5ա Աւետիս յունաց այսպէս արա՛… 5ա Ըստ հայոց աւետիք կուսին այսպէս արա՛… 5ա Աստուածային այսպէս արա՛… 5բ Մուրբ խաչ այսպէս արա՛…*

2. *5բ-10բ* [Պատճէն տոմարի հռոմոմոց] – *5բ Վերադիր հռոմայեցոց այսպէս արա՛… 5բ Հռոմայեցոց հնգեակ եւ վեցեակ այսպէս… 5բ Րոպէ այսպէս… 6ա Եօթներեակ հռոմայեցոց այսպէս… 6բ աղիւսակ՝ «Ամիսք հռոմայեցոց…» 6բ Զուգաւորութիւն հայոց ընդ հռոմայեցոց… 7ա Ամսանահանջ այսպէս արա՛… 7ա Զմուտ բոլորիս այս-*

պէս արա՛... 7ա Գիր փիլիսոփայական այսպէս... 7ա Զգիր վերի խորանին այսպէս արա՛... 7բ Զգիր միջոցին, որ ԲԺ.ան (12) ազգաց լրումն առնէ... 7բ Առաջաւորաց Բարեկենդան... 7բ Մեծ յարակայ հռոմայեցոց այսպէս արա՛... 8ա Միջին յարակա այսպէս արա՛... 8ա Փոքր յարակայ... 8ա աղիւսակ՝ «Ամիսք հռոմայեցոց... Ամիսք հայոց...» 8ա Զուգաւորութիւն հայոց մեծի ընդ հռոմայեցոցն այսպէս արա՛... 8բ աղիւսակ՝ «Վերադիր...» 8բ Վերադիր հռոմայեցոց այսպէս արա՛... 9ա Զատիկ այսպէս արա՛... 9ա Օրագիւտ այսպէս արա՛... 9բ Միջոց Վարդավառի եւ Աստուածածնին այսպէս արա՛... 10ա Միջոցք Աստուածածնին եւ Խաչին այսպէս արա՛... 10ա Միջոցք յիսնակաց եւ Գէորգեա է.երեակաւ այսպէս արա՛... 10բ աղիւսակ. Ի վերայ է. մատանցդ է.երեակ այսպէս արա՛... 10բ Ի վերայ ձեռաց ե. մատանցդ լրումն Զատկի այսպէս արա՛...

3. *11բ-24բ* [Տոմարակաւք] – *11բ-2բ բոլորակք, 13ա եթէ կամիցիս գիտել, թէ զի՞րդ կատարէ Լուսինն... 13ա Իսկ զմուտ սորա այսպէս արասցես. կա՛լ զթուականն մեծ... 13բ Զգիր վերի խորանին յայտնութենէն առաջ տո՛ւր... 13բ Այս բոլորակս ամենայն ազգաց... 14աբ բոլորակք, 14բ Զմուտ վերադրաց բոլորիս այսպէս արա՛... 15աբ բոլորակք, 15ա Զմուտ մասանց բոլորիս այսպէս արա՛... 15բ Զմուտ ԻՀ.եակ (28) բոլորիս այսպէս արա՛... 16աբ բոլորակք, 16ա եթէ կամիցիս կիկլիոնաւ զօր գտանել... 16բ Զմուտ Դ. բոլորիս այսպէս արա՛... 17ա աղիւսակ, բոլորակ, 17ա Զմուտ աղիւսակիս այսպէս արա՛... 17ա Զմուտ բոլորիս այսպէս... 17բ աղիւսակ, բոլորակ, 17բ զմուտ աղիւսակիդ այսպէս արա՛... 18ա աղիւսակ, 18ա Զմուտ բոլորիս այսպէս արա՛... 18ա Զմուտ Զատկաց աղիւսակիս... 18ա Լուսնագիր այսպէս արա՛... 18բ բոլորակք. Բոլորակս ամենայն անուամբ լրումն առնէ... 19բ երկոտասան կենդանակերպքս իշխեն եւ տիրեն... 19բ Զթուական ազգաց այսպէս միաւորեա՛... 20ա Զմուտ չորից աղիւսակացդ այսպէս արա՛... 20բ-2բ աղիւսակ՝ «Առաջաւոր. հայոց...», 23ա Զմուտ բոլորաձեւ աղիւսակիս այսպէս արա՛... 23ա Զմուտ աղիւսակիս այսպէս արա՛... 23բ-4ա աղիւսակք՝ «Հռոմայեցոց է. պատկեր ամսամտին...», 24բ Զմուտ աղիւսակիս այսպէս արա՛...*

Տե՛ս Պատճէն տումարի (է.-ԺԵ. դդ.), աշխ.՝ Ջ. Էյնաթեանի, աշխ. եւ խմբ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Երեւան, 2002. ձեռ-ից նկարագրութիւնը՝ էջ 117:

Գ. *24բ-5բ* [Անանիայի Շիրակացւոյ Յաղագս կշռոյ, կշռոց եւ կշռոդաց]. Յաղագս չափուց, ասարիոնի, ղեփտոնի եւ դանկի – *Կշիռ Բ. գարեհատաց, կոչի ասարիոն... մթախալն ԻԴ. (24) կուտ է:*

Տե՛ս Անանիա Շիրակացի, Մատենագրութիւն, Երեւան, 1944, էջ 78: Մատենագիրք հայոց, հտ. Դ., է. դ., Անանիա Շիրակացի, Անթիլիաս-Լիբանան, 2005, էջ 627-629:

Դ. *26ա-8բ* [Յաղագս թուոց] – *Այսոքիկ թուական արհեստս վասն որոյն գրեցան... այսպէս եւ Զ. անգիւնին եւ այլն ըստ կարգի:*

– *Աղիւսակք՝ 26ա-7բ:*

Ե. *28բ-9ա* [Յաղագս երկոտասան կենդանակերպից] – *Այս աղիւսակս երկոտասան կենդանակերպքն են... ի բոլորակիս, զոր խնդրես:*

– *Աղիւսակք՝ 28բ, 29ա(վիճակացոյց):*

Զ. *29բ-40ա* [Պետրոսի Առագոնացւոյ Գիրք դատաստանաց. ձեռ. 484, 1ա]

1. *29բ-32բ* Յաղագս ազգական արգելմանն – *Յետ ասելոյն յուխտական արգելմանէն այժմ ասելի է ազգական արգելմանէն...*

– *29բ Աղիւսակ (ծառ ազգականութեան):*

– *30բ* Թէ կամիցիս գիտել, թէ որ աստիճանի են, կարդա՛ զայս ճառս – *Արդ, վասն ազգականութեանն հինգ իրս տեսանելի է... ի գիծ եղբօրն եւ քեռն:*

2. *32բ-5ա* Յաղագս խնամական արգելմանն – *Քանզի գնոյն արգելումն ունի խնամութիւնն... յորժամ վնասէր, պահել, փոխեցաւ:*

– *33ա աղիւսակ:*

3. *35ա-6բ* Յաղագս այնորիկ, որ շաղաշարի ընդ ազգականին ամուսնոյն իւրոյ – *Յառաջագոյնդ ասացաք վասն արիւնակցութեան... բաժանել զօրինաւոր պսակն:*

4. *36բ-40ա* Յաղագս հոգեւոր ազգականութեանն – *Յետ ճառելոյն բաւականապէս ի մարմնաւոր ազգականութենէն... կամ ըմբռնեաց ի մկրտութիւնն:*

Է. *40բ-2ա* [Վիճակացոյց աղիւսակք]. «Կենդանակերպ. Խոյն, Ցուլ...»

Ը. *42բ-3ա* [Թուաբանական աղիւսակք] – *Ի թուական արհեստէն է աղիւսակս... ցուցանէ, զոր եւ կամիս:*

Թ. *43բ-4ա* [Եկեղեցական տօնացոյց, աղիւսակ] – *ՊՂԴ. (1445) թուականիս բանալի է առաջինէն, եւ Տանուտէրն ի վերեւն Խոյն է, եւ այլն կարգաւ երթայ, եւ կարմիր տող գրերն նահանջ է, իսկ ի մէջ խառնաբնդորից նահանջի ամն, երբ ի Մարտի ամիսն մտանես, տուփ մի ի վեր ել, եւ այն կարգովն գնա:*

Ժ. *44բ-5բ* [Քարտէզ ԺԲ. տոհմից Իսրայէլացւոց] – *Ընդ ամենայն գունդ բանակին... Պատճէնս խորանին է... զոր արարին Մովսէս եւ Ահարոն:*

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ.դ., նոտրգիր

46ա Մեկնութիւն հաճանայական աղօթից – *Սուրբ, սուրբ, սուրբ ես, ճշմարտապէս եւ ամենասուրբ... զանազան ասէ եղանակօք զվիճակեալ տրամութեանց եւ մեղաց զբնութիւնս փոխեցեր եւ թէ (չշարունակած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

25բ Զծնօղս յիշեա՛ Յարութիւն *դպիրս:*

44ա եւ անարհեստ գրիչ՝ Յարութիւն *անարժան եւ*

բազմամեղ գպիրս յիշեա՛, զի զաշխատանս ոչ սակաւ կրեցի ընդ գաղափարելն իմ գեղեցկագոյն եւ պատուական Տումարատետրս զայս, որպէս զի եւ դու լիցիս յիշեցեալ առաջի անմահ Գառինն անարատի. ամէն:

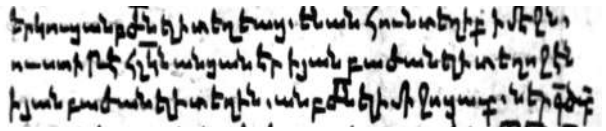
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «Սեւան 102», պհպ. Գա՝ «102/3486», «Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 1ա՝ «3486», 46բ՝ «1870», «95»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Մ. Սմբատեանց, Տեղագիր Գեղարդունի Ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր-Բայազիտ գաւառ, Վաղարշապատ, 1895, էջ 410, Հմր 102/1:

3487
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԿԱՊՈՍԻ ՎԱՆՔ (ԵԿԵՂԵԱՅ ԳԱՒԱՌ) ՊԼԸ. – 1389

ԳՐԻՉ՝ Յակոբ Ղրիմեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Աբրահամ աբեղ: ԹԵՐԹ՝ 144. չգրուած՝ 47բ, 48բ, 144բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԲ×12: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,2×6,2): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 89ա): ՏՈՂ՝ 25: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դեղնաւուն կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 89ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, շագանակագոյն:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Ղուկասու. ԻԳ. 23-35: ԺԱ. դ.: Ա+Բ՝ ստացուած մէկ թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի հատումով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 13,2×18,5. երկսիւն (10,5×15). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա). տող՝ 9 (սկզբնական վիճակը՝ 22×18,5. տող՝ 15): Կարդալ՝ Բա-Ա,բ, Աբ՝ «զնա ի խաչ հանել [եւ] զաւանայիս բա[ր]բառ նոցա եւ հանանայապետիցն...»:



Նմուշ Բա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը խիստ մաշուած, frfրուած. Բ. փեղկի եւ մէջքի կաշին ամբողջովին թափուած, Ա. փեղկի կաշին ճաքած, միջուկ-տախտակը կոտրուած, Բ. փեղկի միջուկ-տախտակի ստ. մասը կոտրուած, ընկած, մէջքը frfրուած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած. լուսանցակողերի կարմիրը գրեթէ լրիւ թափուած. պտոկ-պիպ-ը կծկուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր, ցեցի անցքեր. թանաքի թթուայնութիւնը բարձր, որի հետեւանքով որոշ թերթեր գունափոխուած, դժուարընթեռնելի. պտոկ-պիպ Ա.ի ելուստը թ. 12-3ի, Բ.ի ելուստը՝ 132-3ի միջեւ. թ. 1-12, 133-44՝ կարերը թուլացած. թ. 13, 24, 132՝ ճիմիից մասամբ անջատ. 47բ, 48բ՝ հանդիպակաց երեսների գիրը մասամբ արտատպուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1բ-47ա* [Յովհաննու Անգելոսի] Համառատ հաւաքումն յաղագս հոգոյ եւ զօրութեանց նորին (հին թրգմ.)

Տե՛ս ձեռ. 868, 193ա-244ա: Նխ./3ա: ա/3աբ: բ/3բ-4ա: գ/4աբ: դ/4բ-5ա: ե/5աբ: զ/5բ-6ա: է/6աբ: ը/6բ-7ա: թ/7ա-8ա: ժ/8աբ: ժա/8բ-9ա: ժբ/9բ: ժգ/9բ-10ա: ժդ/10ա-1ա: ժե/11աբ: ժզ/11բ-2ա: ժէ/12աբ: ժը/12բ-3բ: ժթ/13բ: ի/13բ-4բ: իա//14բ-5բ: իբ/17ա-8ա: իգ/18ա-20ա: իդ/20ա-2բ: իե/22բ-4բ: իզ/24բ-6ա: իէ/26աբ: իը/26բ-7ա: իթ/27աբ: լ/27բ-8ա: լա/28ա-9բ: լբ/29բ-30ա: լգ/30ա-1ա: լդ/31աբ: լե/31բ-2ա: լզ/32ա-3ա: լէ/33աբ: լը/33բ-5բ: լթ/35բ-6ա: խ/36ա-7բ: խա/37բ-8ա: խբ/38ա-9բ: խգ/39բ-41ա: խդ/41աբ: խե/41բ-2ա: խզ/42աբ: խէ/42բ-4ա: խը/44ա-5ա: խթ/45ա-6բ: ծ/46բ-7ա (47ա գրչից՝ «ապրհնեալ է Աստուած, կատարեցաւ յաղագս հոգոց եւ զաւրութեանց նորին, փա՛ռք Քրիստոսի Աստուծոյն մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն»): Ունի՝

ա. *1բ-2բ* [Յանկ] – *Ա. Նախ թէ հոգին ոչ է մարմին... ԾԱ. Թէ տեսանողքն զԱստուած ըստ էութեանն ոչ տեսանեն ի յԱստուած զամենայն:*

բ. *15բ-7ա* ԻԲ. Յաղագս ե. ներհին զգայութեանցն – *եւ արդ, զի իւրաքանչիւր արտաքին զգայութիւն միայն զգայ զյատուկ յառաջ եդեալն... քան զմիտքն, զոր ունին անբանքն:*

Ծնթ. Ի. միաւորից սկսած՝ գրչի սխալ համարակալման եւ յաւելեալ միաւորի առկայութեան հետեւանքով յղուող ձեռագրի համեմատ գլխահամարների միջեւ անհամապատասխանութիւններ կան: Յղուող ձեռագրում Իէ. գլխի համարը յաջորդ գլխի համարով է՝ խորագրով եւ սկսուածքով հանդերձ, մինչդեռ ձեռագրում այդ գլուխն ամբողջութեամբ առկայ է:

Բ. *48ա-81բ* Յաղագս առաքինութեանց հոգոյն (հին թրգմ.)

Տե՛ս ձեռ. 930, 256բ-76ա: Նխ./49աբ: ա/49բ-50ա: բ/50աբ: գ/50բ-1բ: դ/51բ-2բ: ե/52բ-3ա: զ/53ա-4բ: է/54բ-6ա: ը/56ա-7բ: թ/57բ-8բ: ժ/58բ-9բ ժա/59բ-61ա: ժբ/61ա-3ա: ժգ/63ա-4բ: ժդ/64բ-5բ: ժե/65բ-8ա: ժզ/68ա-70ա: ժէ/70ա-

1ա: ժը/71ա-2բ: ժԹ/72բ-4բ: ի/74բ-6ա: իա/76ա-9ա: իբ/79ա-81ա: իգ/81ա-2ա: Ունի՝

48ա [Յանկ] — *Յաղագս չորից կարտինարական առաքինութեանն հանգամայն առեալ Ա. ... Թէ սէրն մնասցէ յետ ասի կենացս ԻԳ.:*

Գ. *82բ-138բ* Համառաւտ հաւաքումն [Յաղա]գս հրեշտակաց (հին թգմ.)

Տե՛ս ձեռ. 930, 226ա-56բ: [Նխ. եւ ցանկ]/82բ: ա/83ա-4ա: բ/84ա-5ա: գ/85ա-7ա: դ/87ա-8ա: ե/88ա-9բ: զ/89բ-91բ: է/91բ-3ա: ը/93ա-5ա: Ը/95ա-7ա: ժ/97ա-100ա: ժա/100ա-2ա: ժբ/102ա-4ա: ժգ/104ա-5ա: ժդ/105ա-9բ: ժե/109բ-14ա: ժզ/114ա-6բ: ժէ/116բ-9ա: ժը/119ա-20բ: ժԹ/120բ-7ա: ի/127ա-8ա: իա/128ա-30ա: իբ/130ա-2ա: իգ/132ա-4ա: իդ/134ա-6բ: իե/136բ-8բ:

Դ. *139բ-44ա* [Ջենոնի Իմաստասիրի Յաղագս բնութեան]

Տե՛ս ձեռ. 627, 270բ-6բ. 1/139բ-40ա: ա/չիք: բ/140բ: գ/140բ-1ա: դ/141ա-2ա: ե/142ա-3ա: զ/143բ-4ա: Վերջաբանութիւն, 2/չիք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

47ա Փա՛ռք մարդասիրին Աստուծոյ, որ եւտ ժամանել ի յաւարտումն գրոցս Հոգոյ եւ զաւրութեանց Նորին զՅակոբ Ղրիմեցիս, որ եմ ուխտազանց Տեառն իմոյ եւ Աստուծոյն արարածոց, յիշեսջի՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր, եւ յիշեալ լիջիք դուք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ: Եւ յիշ /// (ջնջուած) գիրքս /// սուրբ առաքելոցն /// յեցոցն /// է:

81բ [Կ]ատարեցաւ գիրք Յաղագս հոգոյն եւ զաւրութեանց Նորին եւ Առաքինութեանց ձեռամբ յոքնամեղ, յանցաւոր եւ ուխտազանց ի գտելոյս Աստուծոյ Յակոբ Ղրըմցոյ թարմատար գրչի, զոր ոչ եմ արժանի մանկանցդ առագաս|82ա|տի վերնոյն Սիոնի եւ բանի սպասաւոր ի վայելողաց այսու գրոցս միով Տէր ողորմայիւ յիշել առ անբարկանալին Աստուած, զի ըստ իմում գոյի յանցեաս զչափ սխալանաց, միշտ յարաբարգելով զխորհրդոց զբանից եւ զգործոց, իբր զբեռինս ծանուսն ի վերայ ոգոյս, ուստի ոչ ունիմ պատասխանի անաչառ դատաւորին յահեղ եւ ի սոսկալի աւուրին:

139ա [Փ]ա՛ռք եռակի անձնաւորութեանցն եւ եզակի աստուածութեանն: Փա՛ռք եռակի անձնաւորութեանցն, անտրոհելի եւ եզակի աստուածութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, յիմանալեացն հրաբուն զաւրացն խմբից եւ ի զգալեացս՝ ի տարրեղէն արարածոցս, այժմ եւ յանգրաւ յաւիտեանս յաւիտենից ամէն: Արդ, ես՝ Յակոբ Ղրը-մեցիս՝ *ունայնագործս ի բարեաց եւ ուխտազանց գտեալս ի Տեառնէ, նայեւ վատթարս ի մէջ սրբազանից, ըստ անարժան գնացից, գրեցի զերեքեան գիրքս զայս իմով ձեռամբ անարհեստ գրչի: Առաջին՝ զՀոգոյ եւ զզաւրութեանց Նորին, երկրորդ՝ զԱռաքինութեանց հոգոյն, երրորդ՝ վասն բնութեան հրեշտակացն. ի թվականութեանս հայոց մեծ թուականին ՊԼԸ. (1389) եւ փոքերն ՅՋ. (1389), ի գաւառիս* եկեղեաց, *ի հռչակաւոր վանքս, որ կոչի* Կապոսի, *ի ստորոտ լերինս* Սեպուհու, *ընդ հովանեաւ կենաց բարէխաւսին Սրբոյն Յակոբի: Եւ ետու զսա* Աբրահամ աբեղային՝ *բանի սպասաւորի եւ գրոց աշակերտի, քաջ հռետորին* Եզնկացոյ՝ Գէորգ վարդապետին |*139բ*|, *զորս յուսամ յապէ՛ինազն Աստուած, զի խաղաղութեամբ վայելել տացէ զսա* Աբրահամ *գրոց աշակերտին երկարամեօք եւ յամերամ ժամանակօք եւ հասուցէ յաստիճան կատարել վարդավեստութեան եւ պահեսցէ ի կամս իւր. ամ<ս>էն: Եւ զԲառագիրքն իմ, յորում փառք ի բարձունսն մեկնչովն գրեալ է, ի սկիզբն ետու* Յովաննէս աբեղային՝ *գրոց աշակերտին եւ բանի սպասաւորին:*

Ծնթ. Միայն այս յիշ-ը, սկսած՝ «Արդ, ես՝ Յակոբ Ղրըմեցիս» բառերից, տե՛ս ԺԴ. դ-ի յիշ-ն, էջ 580, Հմր 726:

*144ա Զ*Յակոբ Ղրիմցի՝ *սպասաւոր բանի, աղաչեմ յիշել ի Տէր:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1ա (1763 թ., Նոտրգիր)* Շահին *վարդապետ՝ ծառայ Աստուծոյ, 1212 (1763) սանաս///:*

2. *2բ (1806 թ., շղագիր)* Յիշատակ է մատեանս Դաւիթ *կաթողիկոսն եւ իւր ծնողացն՝ ի սուրբ անապատն* Սէվան: *Որք վայելէք, Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, Աստուած եւ ձեզ ողորմեսցի: Ռմմե. (1806) թուին:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «104/3487», «ՊԼԸ. 1389 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

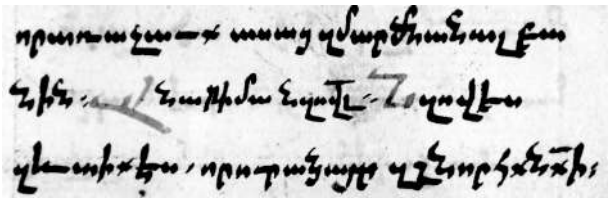
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «Հաստատեց հաստատեցա», «անցան անանցան/// ջոս/// մի կմ/// իւրկրին կական հոգո վանից մ/// տի առ դիման աւձն, որ ի փորն մտական, սպանանէ զնայ կորստեան», «առիւծ ի բարձ»: 138բ (կրկնած խորագիրը)՝ Յաղագս ստեղծման հրեշտակացն նախ խնդրի թէ հրեշտակք: 139ա (կրկնած յիշ-ի սկիզբը)՝ [Փ]ա՛ռք եռակի անձնաւորութեանցն եւ եզակի աստուածութեանն: 139բ (առանձին բառեր, տառեր, մասնիկներ):*

3488
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 208 (գրչի էջակալում՝ 1-416, որ է՝ 1ա-208բ). չգրուած՝ 151աբ, 199ա: ՊՐԱԿ՝ Դ-ԻԱ×12 (Դ, ԻԱ 11, Ի 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական զարդաճախշ, երեմնուկով պսակուած գծային

խաչ, որի ձախ եւ աջ կողմերում՝ «P» «F»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,9×9,6: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9×6): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 155ա): ՏՈՂ՝ 16-21: ԿԱՋՄ՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ (ԺԹ. դ.). լուսանցակողերը՝ կապոյտ ցայտկէն: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ (սկ.)՝ մասն կազմաստառի:



Նմուշ 155ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, կապոյտ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած ԺԹ. դ., կազմը եւ պիպ-ները նորոգման ժամանակի, որոշ թերթեր նորոգուած սպիտակ թղթով. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, ձեւափոխուած, մէջբը ճաճճած. պիպ. Ա.՝ հիմիից մասամբ անջատ. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թ. 55՝ արտ. լս-ը, թ. 71, 131՝ ստ. արտ. անկիւնը պատռուած. թ. 1-9՝ ցեցի անցքեր. 98ա՝ կնքադրոշմները եղծուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-18ա* Գէորգեայ վարդապետի (Սկեւռացւոյ) արարեալ, ի խնդրոյ Ստեփաննոսի, մականուն Գոյներիցանց Կայթառուսցւոյ մեղսաներկ անձին

Տե՛ս ձեռ. 267, 399ա-417բ: Նխ./1աբ: ա/1բ-9ա: բ/9ա-16ա: գ/16ա-8ա:

Բ. *18ա-28ա* Խրատ գրչութեան, զոր արարեալ էր զսայ յառաջագոյն Գէորգեա վարդապետի, ի խնդրոյ ումեմն, զորոյ զպակ[ա]սն ի նմանէ յետոյ իմ ի վարդապետէն խնդրեալ, եւ նա կատարեաց զխնդրուածս իմ, եդեալ յառաջ զԱռիստակիսի արարեալն եւ զթերիին ի նմանէ կատարեաց իմին ինձ նուաստիս՝ Ստեփաննոս Գոյներիցանց. ողորմեսցի Տէր արարողին եւ խնդրողին

Տե՛ս ձեռ. 267, 418ա-28ա: Յոչբ./18ա-20բ: ա/20բ-3ա: բ/23ա-4բ: գ/24բ-5բ: դ/25բ-7ա: ե/27աբ: զ/27բ-8ա (վջ.՝ «Աւարտ է ի Գէորգեայ արարելոց բանիցն»):

Գ. *28ա-39բ* Սրբոյն Գրիգորի Լուծումն համառօտ դժուարիմաց բանից ի գիրս գրչութեան, որոյ Արիստակէս հռետորէ

Տե՛ս ձեռ. 267, 444ա-55ա: ա/28ա-31ա: բ/31աբ: գ/32ա-3ա: դ/33աբ: ե/33բ-4ա: զ/34աբ: է/34բ-5ա: ը/35ա: թ/35աբ: ժ/35բ-6բ: ժա/36բ-9բ:

Դ. *39բ-54բ* Նորին Գրիգորի Լուծումն համառօտ ի խրատ գրչութեան Գէորգեայ վարդապետի, զոր նախ խնդրեալ էր ի նմանէ Կոստանդեա գրչի եւ ապա Գոյներիցանց Ստեփաննոսի

Տե՛ս ձեռ. 267, 429ա-44ա: ա/39բ-40ա: բ/40ա-51ա: գ/51ա-3ա: դ/53աբ: ե/53բ-4ա: զ/54աբ:

Ե. *54բ-5ա* [Վարք Դաւթի փիլիսոփայի] – *Դաւիթ փիլիսոփայն է ի Հարք գաւառէ՝ ի Հերեթին գեղջէ, աշակերտ Սահակայ եւ Մեսրոպայ, քւերորդի Մովսէսի Քերթողահօր... եւ Գիւտ՝ ի յունաց կողմանս, յաշակերտաց սրբոց քահանայիցն:*

Զ. *55աբ* արտ. լս. Վասն գօտոյ – *Նախ՝ ասի կուսութեան, որպէս Յոհաննուն, երկրորդ՝ զինուորական պատրաստիլ ի պատերազմ... զպատժողական զաւրութիւն իւր ի մարդկանէ:*

Է. *55բ-103ա* Վերլուծութիւնք բացերեւապէս բազմազան բառից եւ բայից, յոմնախումբ շարադրութեամբ, արարեալ զսա Առիստակիսի գրչի, ի խնդրոյ բազմաց, յարեւեստ գրչութեան

Տե՛ս ձեռ. 267, 348ա-98ա: Նխ./55բ-8ա: ա/58ա-9բ: բ/60ա-3բ: գ/63բ-6ա: դ/66ա-7ա: ե/67ա-70բ: զ/70բ-3բ: է/73բ-4ա: ը/74աբ: թ/74բ-5բ: ժ/75բ-103ա:

Ը. *103ա-7ա* Բառ ԹերթողականԹերթականի – *Վերծանութիւն՝ ընթերցողութիւն, Ներկուտ՝ ըստ կուռ կամ խոտ կամ կիրթ... ենթանկեալ՝ ի ներքոյ անկեալ:*

– Կից՝ *107ա* Հոլովք անուանաց – *Աստուած՝ ուղղական... զԱստուած՝ հայցական, է Աստուած՝ հոշական:*

Թ. *107ա-19ա* Հանդէս բանաստեղծաց, փաղանուներաբար ստորոգիլ նորա վարժիցն սակս բառէ գեղջուկ – *Պարտ՝ պատշաճ, ի դէպ, ի ճահ, յանկ, նման, բարիոք... Գիծ՝ տառք, գծաւորք:*

Տե՛ս Հ. Ամալեան, Հայ միջնադարեան բառարանագրութիւնը, Երեւան, 2007, էջեր:

Ժ. *119ա-22բ* Աշխարհացոյց [Գրիգորի Կեսարացւոյ. ձեռ. 1495, 161ա] – *Աւետեաց երկիրն երուսաղէմ է... Քեբրոն՝ խալիլ ռահման է, երուսաղէմայ քովն:*

ԺԱ. *122բ-37բ* Դաւթ փիլիսովփայի էակաց գիրք – *Ի քանի՞ բաժանի էակն, կամ յո՞րս: [Պատասխանի]. երկակի՝ ի գոյացութիւն եւ ի պատահումն... հոգի եւ միտք եւ շունչ բնութեամբ մի եւ զանազանութեամբ այլեւայլ:*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, Ի. հտ., ԺԲ. դ., Երեւան, 2014, էջ 708-723:

ԺԲ. *137բ-44ա* [Դաւթի փիլիսոփայի Մեկնութիւն Արդ, գոլ զէակն] – *Արդ, գոլ զէակն յորժա՞մ է եւ ոչ էակն ոչ գոլ... եւ ոչ էակն գոյ ներընդունական:*

ԺԳ. *144աբ* Տրամաբանականաց հետե[ւ]անք ստորասութեան, բացասութեան – *Մարդ արդար է, ոչ մարդ՝ ոչ արդար է... ենթադատելով ճշտակշիռ:*

ԺԴ. *144բ-50բ* Վասն թէ բանի՞ հերձուածք – *Առաջին հերձուած հեթանոսք, որ զԱրարիչն երկնի եւ երկրի, որ է Աստուած ճշմարիտ... եւ ի յուղղափառութիւն հաստատէ, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԵ. *152ա-5բ* [Նզովք առ Անաթեմա] – *(սկ./չի՞ք) Պատասխանեն աւագերեցունքն եւ ասեն. Այո՛, հա՛յր սուրբ, ունիմք դաւանութիւն ուղղափառ հաւատոյ... եւ ժողովուրդն ասեն եղիցի՛, եղիցի՛:*

ԺԶ. *155բ-70ա* Ոտանաւոր, ասացեալ Արիստակէս վարդապետի [Խարբերդացւոյ]. Վասն Ծառազատկին հոռոմոց, որ յոյնք կոչին – *Արիստակէս՝ խնդրող բանի, / ես, որ տեղեաւ եմ Խարբերդցի / եւ ի գեղջէն եմ եղեգցի, / որդի կիրակոս քահանայի... եւ Սուրբ Հոգւոյն իւրեակցի / այժմ եւ յաւէտ միշտ եղիցի:*

Տե՛ս Յ. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, հտ. Բ., էջ 766:

ԺԷ. *170բ-80ա* Այս է պատմութիւն ֆըռանկաց երկրին, զոր տեսեալ է եզընկացի Մարտի[ր]ոս եպիսկոպոսն եւ գրեաց զվաղամացն, զոր [տե]սի աչօք իմօք եւ զորպիսութիւն, որ է այսպէս – *ես՝ Մարտիրոս միայն անուամբ եպիսկոպոս եզընկացի, ի Սուրբ Կիրակոսու անապատէն՝ ի Նոր Գեղակ գեղէն... որ ի մահուն յաւժարեցայ եւ ոչ զայն վիշտ քաշէի:*

ԺԸ. *180ա-98բ* Առաբեալ է Աշխարհացոյց նորոգ թարգմանչին եւ երկրորդ լուսաւորչին՝ Վարդանայ վարդապետի պարզ եւ համառօտ տեսութեամբ – *Նախ քան զամենայն խնդրեսցուք զեղեալքս զէն եւ ապա զի... եւ այլ բազում ազգ եւ քաղաք եւ աշխարհք, զոր անօգուտ համարեցաք զշարագրելն. դոցա վասն կամեցա գրել:*

– *197բ-8բ* Աշխարհացոյց համառօտաբար ի կարճոյ – *եկեղեաց գաւառն, որ է եզնկան... Կորընթոս՝ մօտ ի Ղալաթիա. եւ այժմ չէ շէն:*

ԺԹ. *198բ* Պատմ[ութի՛ւն] – *Զայս ///գոյ իմոյ /// ծել զու///ումն ///... որպէս փոշի ընդ հողմոյ... ծերացեալ է եւ հասեալ է յ///:*

Ի. *199բ-201բ* Ի տէր Նաղաշէ Յաղագս ագաճուրեան, ասացեալ վասն անձին իւրոյ եւ ամենայն հասակի – *Սողոմոն՝ մայր իմաստութեան առ մեզ խաւսի բան խրատական, / Թէ որ յաւել է ի մեծութեան, / նա ցաւք անձինն բազմանան... զնօ(=աւ)դ ի բեռանց թեթեւացո՛յ, / որ հասանես ի յօթեւան:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ. էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան 1965, էջ 113-119. ձեռագիր օ՝ էջ 217:

ԻԱ. *202ա-7բ* [Քարոզ Գրիգորի Տաթեւացւոյ]

ա. *202ա-7ա* Քարոզ վասն աղօթից. ի բան՝ եւթն էին հարճ եւ իննն հարուածնածոյ յերգնալոյս – *Բանս առակաւոր յայտ առնէ զժամս աղօթիցն... չար է այնպիսին եւ անընդունելի Աստուծոյ եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

բ. *207աբ* Նորին վասն առաւօտին. ի բանն՝ «Ընդ առաւօ[տ]ս ի վերայ կանխեալ խաւսէի» – *Վասն բազում պատճառի ընդ առաւօտուն աղաւթելի մեզ նախ որպէս մարմին հոգի է... շարժումն ցանկութեան, զի հեշտացեալ է քնով եւ/// (շար.):*

Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզգիրք, Ամառան հատոր, Կ. Պոլիս, 1741, էջ 338-342:

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ. դ., շղագիր

1. *208ա* [Յաղագս աղօթից] – *Թափեալ է ի խաւնջմանցն վաստակս վասն յայնմ ժամու յուրնկալ պարտ է եւ յաղօթել, զի անցէ փորձութիւն ժամանակին... ի ցանկութեան հրոյն եւ փա՛ռք անեղին. ամէն:*

2. *208աբ* Ցանկ ի գրոցս – *1. Յաղագս յարհեստի գրչութեան... 30. Յաղագս վարդապետականս խրատու: Վախճան սորայ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *137ա (ԺՀ. դ., շղագիր) Ի վայելումն վշտալի Սիմեօնիս, / սիրոյ եղբայր յիշել կամիս, / մեղրածորուն ի լի բանիս:*

2. *Բ. կազմաստառ (1857 թ., շղագիր) Փա՛ռք Փրկչին եւ յիշատակ գրչին, օրհնութիւն Արարչին, որ հասոյց մեզ գիրս վերչին: Նորոգեցաւ բանալիս գրոց 1857 ամի, 18 Յունուարի, ի ժամանակս երկրորդ ամի փոխելոյ Նիկօլայ մեծ կայսերին մերոյ եւ թագաւորելոյ որդոյ նորա Ալէքսանդրի՝ նորապսակ եւ նորընծայ թագաւորին. տացէ Տէր Աստուած երկար կեանս, եւ թշնամիս սորա նկունս արասցէ. ամէն:*

3. *պհպ. Բբ (1870 թ., շղագիր) Յիշատակ եդեալ զայս գիրք ի Սեւանա անապատին՝ հանգուցեալ Գալուստ վարդապետի Տէր-Դուրեանց, միաբան Սեւանայ անապատիս, հեռացուցանօղք ի նոյն անապատէ հեռասցին ի խնամոյն Աստուծոյ, 1870 ամի, ի 8 Նոյեմբեր:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *9ա, 49ա սեւ թանաքով ձուածիր, կենտրոնում՝ խաչ, եզերքին՝* «ԿՆԻՔ ՍՐԲՈՅ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՍԵՒԱՆԱՅ», *98ա՝ չորիցս սեւ թանաքով բոլորա՛կ՝ անընկալելի գրութեամբ:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝ «Սեւան (0. եգանեան)», «Հմր 108/3488», «ԺՀ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «Նիկօլայ նա///»:*

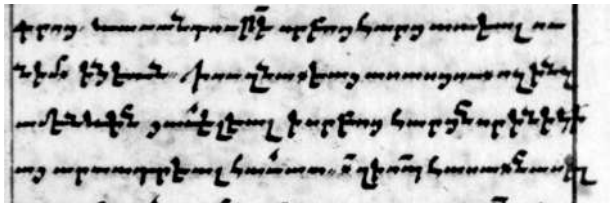
3489
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՌՂԳ. – 1644

ԳՐԻՉ՝ Փիլիպոս: ՍՏԱՑՈՂ՝ Ստեփաննոս ֆիյ:

ԹԵՐԹ՝ 355. չգրուած՝ 2ա-3բ, 343բ-4ա, 353բ, 355ա: ՊԱԿ՝ 2+Ա-Լ×12 (ե, ԺԱ, ԺՉ 11, լ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,5×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (9,5×5,8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 301ա): ՏՈՂ՝ 20: ԿԱՉՄ՝ շագանակագոյն դրոշ-

մազաղդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դեղին մետաքս:



Նմուշ 301ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, սեւ:

ՊԱՏԱՒՒԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Յոհաննու: Ժ. դ.: Ա, թ. 1+ԲԳ (թ. 1՝ հաշուած թերթաթանակի մէջ)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդլայնակի ծալումով, ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրահատումով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 16,5×12,5. միասիւն (10×9). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աբ). տող՝ 9 (սկզբնական վիճակ՝ 30×25. երկսիւն (19×18). տող՝ 18): Կարդալ՝ Աբ-1ա, Դա-Գբ, Դբ-Գա, Աա-1բ. «Պետրոս: Ի վաղիւ անդր կամեցաւ ելանել ի Գաղիղեա... լցէ՛ք զթակոյսդ [ջ]րով: եւ լցին մինչեւ ի վեր///» (Ա. 42 – Բ. 7):



Նմուշ Աբ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, մէջբը ճաճխած, փեղկերի եզրերի, մէջքի վր. եւ ստ. հատուածների կաշին պատռուած. դռնակը, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած. կապիչներից մէկի հիմբը պահպանուած. Ա. փեղկի ստ. ընկած գամի շուրջը կաշին միջուկով հանդերձ մաշուած-թափուած, Բ. փեղկի աստառը գրեթէ ամբողջովին թափուած. լուսանցակողերը մաշուած, աղտոտուած. պտոկ-պիպներին ցեցի անցքեր, թանաքը տեղ-տեղ թափուած, պտոկ-պիպ Բ.՝ վր. արտ. անկիւնը պատռուած-ընկած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ եւ այրուածի հետքեր, գրեթէ բոլոր թերթերին ցեցի անցքեր. ընդմէջ թ. 51-2, 133-4, 181-2ի 1ական թերթ ընկած, թ. 354-5ի 2 թերթ կտրած. թ. 4, 337՝ հիմքից ամբողջութեամբ, թ. 28, 39, 62-3, 76, 351-4՝ մասամբ անջատ. թ. 16, 65, 85-6, 159, 169, 177, 182-3, 208, 225-7, 249, 260, 263-4, 278, 299, 314-7, 330, 332, 352-5՝ եզրերը պատռուած. Յբ՝ հանդիպակաց էջի գիրը մասամբ արտատպուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *4ա-58բ* Գիրք Պարապմանց սրբոյն Կիւրղի վասն մարդանալոյ Միածնին

Տե՛ս ձեռ. 115 Բ, 175ա-206բ: [Յանկ]/4ա-5բ (4ա՝ գրչից. «Ձգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա՛յ եւ աջողեա»): ա/6ա-7բ (սկ. թերի. «///զօրութիւն ունի եւ ոչ զուրուք էութիւն...»): բ/7բ-9ա: գ/9ա-10ա: դ/10ա-1ա: ե/11աբ: զ/11բ-2բ: է/12բ-3բ: ը/13բ-5բ: թ/15բ-6բ: ժ/16բ-7ա: ժա/17ա-8ա: ժբ/18ա-22բ: ժգ/22բ-5բ: ժդ/25բ-6բ: ժե/26բ-8ա: ժզ/28ա-9բ: ժէ/29բ-30բ: ժը/30բ-1բ: ժթ/31բ-4բ: խ/34բ-6բ: խա/36բ-40բ: խբ/40բ-3ա: խգ/43ա-5ա: խդ/45ա-8բ: խե/48բ-52բ: խզ/52բ-8բ:

Բ. *58բ-321ա, 344բ-53ա* [Թուղթ եւ ճառ Կիւրղի Ա-ղեքսանդրացւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 115 Բ, 206բ-400բ: ա/58բ-63ա: բ/63ա-76ա: գ/76ա-82բ: դ/82բ-101ա: ե/101ա-7ա: զ/107ա-25ա: է/125ա-8բ: ը/128բ-33բ: թ/133բ-7բ: ժ/137բ-51ա: ժա/151բ-94ա: ժբ/194բ-206բ: ժգ/206բ-76ա: ժդ/276ա-82բ: ժե/282բ-7բ: ժզ/287բ-99բ: ժէ/299բ-304բ: ժը/304բ-7բ: ժթ/307բ-21ա: խ/347բ-53ա: խա/չիք: խբ/344բ-7բ (գրչից՝ 343բ-4ա ի ստ. լս.՝ «Գիտացի՛ր, Տէ՛ր իմ, զի յօրինակն թուղթ մի պա|344ա|րապ էր թողած, թողութիւն արարէ՛ք, եղբա՛յրք»): Յիշ. թրգմ./չիք:

Գ. ա. *321ա-34ա* Սրբոյն Թէոդոսի եպիսկոպոսի Անկիւրեայ Խօսք յօր Ծննդեանն Փրկչին մերոյ եւ Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի, յոր ի Կուսէն ծնաւ, եւ եթէ Աստուած է ծնեալն, մարդ եղեալ սմանչելեօք եւ ոչ փոխադրութեամբն, եւ եթէ միեւնոյն է եւ այն եւ այս ասացեալ եւ ոչ խորհրդով անջատեալ – *[Պ]այծառ եւ հրաշափառ է մերձակայ տօնիս խորհուրդ... հանդերձ Սրբով եւ կենդանարար Հոգովն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

բ. *334ա-43ա* Նորին Թէոդոսի եպիսկոպոսի Խօսք երկրորդ ի Յայտնութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ի ննջութիւն դիմողաց, յորում թէ մի է Աստուած՝ Տէր Յիսուս – *[Պ]այծառ է մերձակայ տօնիս պատճառ եւ հասարակ... որպէս հրովարտակ թագաւորին ապականեալ, որպէս զբան թագաւորին:*

Ծնթ. Ստ. լս-ներում գրչի ձեռքով բնագրային լրացումներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

151ա Ջտառապեալ եւ զանարժան գծողս սորայ զՓիղիպոսս միով ողորմայիւ յիշել աղաչեմ:

354ա Յիշատայկարան գրոյս. ամէն. [Փ]ա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Որ եւս կարողութիւն նուաստ եւ անպիտան, տըրուփ Փիղիպոսիս հասանել ի յաւարտ գրոյս, որ կոչի Պարապմանց, ի խնդրոյ բարեմիտ եւ հեզահոգի, սրբակրօն Ստեփանոս քահանայի՝ յիշատակ հոգոյ իւրոյ եւ ծնօղացն, հօրն՝ Ըստեփանոսի, եւ մօրն՝ Գայիանէ, եւ եղբօրն՝ Բաղաասարին: Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած, ողորմի՛ասացէ՛ք:

Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեզ զտէր Ստեփանոսն եւ կողակիցն իւր՝ Անայիին, եւ որդիքն իւր՝ զՅակոբն, Յոհաննն, տէր Աւետիս աբեղայն, զՓիլիպոսն,

Առաքելն, Պօղոսն *եւ գաւերքն իւր՝ զՊարասկեւի, Մասփիտն, զեղեսաբեթն, զՍափիրայն եւ Ազատն եւ միւս Ազատն, եւ զՄարամն |354բ| եւ զեղբօր որդիքն իմ՝ զՍիմոնն, զՍաուխանն, զԽաչիկն: Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի՛ասցէ՛ք, եւ ձեզ ողորմեսցի Քրիստոս ի յաւուրն այցելութեան. ամէն: Արդ, գրեցաւ գիրքս ի թվինն հայոց հազար ՂԹ. (1644)՝ ի Ղամար ամսոյն Ի. (20). ամէն:*

Արդ, աղաչեմ զամենեսեան՝ որք հանդիպիք սմա՝ կարդալով կամ օրինակելով, եւ զեւելն բառնայք եւ զպակասն լնուք, սգալութեան եւ խոշորանաց գրոյս անմեղադիր լերո՛ւք, զի կար մեր այս էր. ամէն, ամէն, ամէն, ամէն, ամէն:

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 132, Հմր 218:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *355բ (ԺԷ.-դ., բոլորգիր) Արդ եւ ես՝ մեղօք ի լե/// գպիր* Աղաջանս, *աղաչեմ զսրբազան տեարք իմ, զի յիշեսցիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զծնօղս իմ՝ զՄարիամն եւ զյանիկն իմ՝ սրբայգան* Մամարն, *զոր Տէր Աստուածն անփորձ պահի. ամէն:*

2. *1բ (1831 թ., շղագիր) ես՝* Վարքան *վադապետ (այսպէս)* Գրիգորեան, *առի այս գիրքն* Գումրեից Յոհաննեից *1831 տ[ար]ին:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «113/3489», 2ա՝ «ՌՂԳ. 1644 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

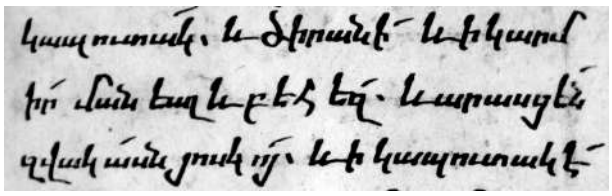
ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *355բ, պհպ. Բա, 2ա՝ տառեր, մանիկներ (2ա՝ արաբատառ):*

3490
ՄԱՇՏՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ

ԺԵ. դար

ԳՐԻՉ՝ Մխիթար եպս:

ԹԵՐԹ՝ 111. չգրուած՝ 59աբ, 72աբ, 84աբ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ժ×12 (Ա. 11, Ժ 4): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (թ. 59, 72, 84 այլ թուղթ՝ լուսագծերով՝ աւելացրած հետագայ նորոգման ժամանակ): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12×7,8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 53ա): ՏՈՂ՝ 17-19: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ եւ կանաչ վանդակազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, լուսագծերով:



Նմուշ 53ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 1ա (ջնջուած): Գոյն՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մասամբ նորոգուած ԺԸ. դ., կազմը եւ պհպ-ները նորոգման ժամանակի, որոշ թերթերի հիմերը եւ եզրերը նորոգուած սպիտակ եւ կանաչ թղթերով. կազմին խոնաւութեան հետեւր, ցեցի անցքեր, մէջքը ճաճճած, վր. եւ ստ. հատուածներում մասամբ թափուած, դռնակը կծկուած, կաշին մաշուած, թափուած, ճաճճած, աստառից առանձնացած. զոյգ կապիչներն ու գամերից մէկն ընկած, ստ. կապիչի հիմը պահպանուած. լուսանցակողերը մասամբ մաշուած, գունաթափ. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետեր. որոշ թերթեր մաշուած, գրադաշտը վնասուած. պհպ. Ա-Բ.՝ պատռուած, վր. կէսը թափուած. թ. 1 մասամբ երկչերտուած. թ. 1ից առաջ մէկ թերթ ընկած. թ. 46, 73՝ ճակատազարդերի տեղը չլրացրած. թ. 85-110՝ վր. լս-ի կենտրոնական հատուածը, թ. 111, պհպ. Գ-Դ՝ վր. եւ արտ. լս-ները մկնակեր. վերջից անորոշ քանակի թերթեր թափուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-45բ* [Կանովն յոռժամ եպիսկոպոս ձեռնադրեն. ձեռ. 953, 422բ] – *Յորժամ հանդերձեալ լինին եպիսկոպոս կացուցանել զոք, ամենայն ժառանգաւորք եկեղեցւոյն, բոլոր բնակչաւք…*

2. *46ա-71բ* Կանովն յոռժամ կաթողիկոս ձեռնադրեն – *Յորժամ հանդերձեալ լինին, բարձրացուցանել զոք ի պատիւ կաթողիկոսութեան տանըս Հայոց… 58բ՝ «…որ ի նա հաւատասցէ, մի ամաչեսցէ, ձե///» (շար.), 60ա՝ «///քայութեանն երկնից եւ զոր մի անգամ…», 71բ՝ «…եւ կամէիր եւ յոյժ ///» (վջ.):*

3. *73ա-111բ* Կանովն աւուինութիւն սրբոյ մեռոնին – *Այսպէս արասցեն. յաւուր Մեծի հինգշաբաթոջն՝ ի ժամ սուրբ պատարագին, զսուրբ մեռոնն թափեն ի յաման արծաթի եւ խառնեն հին մեռոնէն ի ներս… 111բ՝ «…Աստուած մեր, որ ես հոտ անուշ ի սիրտ այնոցիկ ///» (շար.):*

Ծնթ. Ստ. լս-ներում կանոնների համառօտ խորագրերը:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

4բ ստ. լս., 45բ Ջ*Մխիթար եպիսկոպոս՝ գծող տառիս, յիշեա՛:*

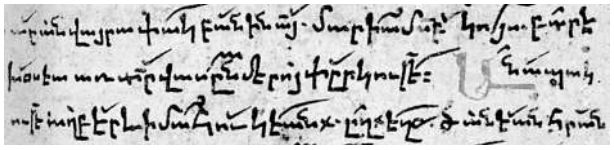
ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *պհպ. Բբ սեւ թանաքով ձուածիր, մէջը գաւազան, կապգիր՝* «ԵՓՐԵՄ ՎԱՐԴԱՊԵՏ»:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա՝ «3490», «ԺԵ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

3491
ՇԱՐԱԿՆՈՑ (ՁԱՅՆՔԱՂ)

ԺՁ. դար

ԹԵՐԹ՝ 187+4 (կրկն.՝ թ. 117 երկիցս, թ. 148, 149): ՊՐԱԿ՝ 2×6+Դ-ԺԸ×12 (ԺԱ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7,2): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 26ա. 107ա՝ ծածկագի՞ր): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ մանուշակագոյն եւ սպիտակ գործուածք, հիմը՝ կարմիր եւ կանաչ ծաղկազարդ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+Զ-Ը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ (Ի. դ.):



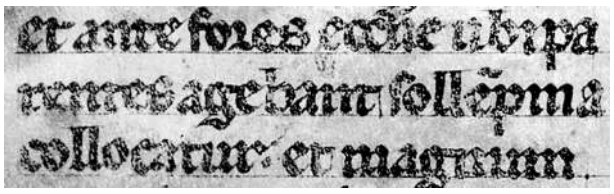
Նմուշ 26ա



Նմուշ 107ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – լուսանցազարդ՝ բուսական: Զարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, վարդագոյն, շագանակագոյն, սեւ:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – (լատիներէն): Վարք Սրբոց: ԺԴ. դ.: Դ-ե՝ ստացուած մէկ թերթի ընդլայնակի ծալումով եւ ընդերկայնակի եզրաճատումով: Մագաղաթ 17,3×15. երկսիւն (14,6×12). գոթական բոլորգիր (նմուշ՝ եա). տող՝ 24: Կարդալ՝ Դբ եա, Դա եբ «De sancta lucia. Lucia dicitur a luce lux enim pulcher... habeat in /// dicit ambrosius... De vita Luciae virg.



Նմուշ եա

Տե՛ս Л. И. Киселева, Латинские рукописии Матенадарана, Ереван, 1980, стр. 84-5.

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1970ականներին. կազմի եզրերի եւ մէջքի թափուած հատուածները լրացուած մուգ շագանակագոյն կաշւով. երեք կապիչներն ու գամերն ընկած, Ա. փեղկի կաշին ճերմակած, մէջքը ճաճճած. լուսանցակողերը սեւացած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թերթերի թափուած եւ մաշուած հատուածները լրացուած, նորոգուած դեղին եւ կիսաթափոնցիկ սպիտակ թղթերով. թ. 130՝ լս-ային մասում երկչերտուած. թ. 129-62՝ ցեցի անցքեր, թ. 157՝ սխալ տեղադրուած, կարդալ՝ 156, 158, 157:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-149բ* Շարակնոց (Զայնքաղ)

*Տե՛ս 1598, 4ա-291ա: 1ա-1/չիք: 2. ա/4ա (սկզբից 9 ենթամիաւոր՝ չիք, «Տրլ. Որ անքընննինդ ես...». սկ. «/// հանգչէիր իսկակից Հօր...»): բ/4աբ, 2ա-3բ, 1աբ, 5ա-10բ («Տ. երգեսցուք քեզ...» – «Նըշանաւ ամենայաղթ խաչիւրդ» (17 ենթամիաւոր)՝ չիք, 6բ՝ «Տ. Հրաշալի գյարութիւն...». «...սուրբ եկեղեցոյ յար///». շար., 7ա՝ «Խաչ քո...». սկ. «///ուսաղէմ բերկրեցան...»): գ/չիք: 3. ա/10բ-2ա: բ/12ա-24բ («Մ. Ըգկուսութիւնըդ...» – «Անեղն ի Հօրէ...» (23 ենթամիաւ.), «Տ. Առաջնորդ հաւատոյ»՝ չիք, ունի՝ 18ա՝ «Ձ՞ղ. Որ ի հարաշարժեա...», 21բ՝ «Սուրբ ընդ Սրբոց երրորդութեան...», 22ա՝ «Յօուրց վերջին ժամանակի...», «Աւծեալ մերոյ հայրապետին...», 22բ՝ «Սուրբք երջանիկ երկնահանդէս...», «Եւթն աստեղեան երկնից...»): գ/չիք: 4. ա/24բ-6բ: բ/26բ-39բ («Մկ. Պըսակ եւ թառք... Հբձ. Ըգլիշատակ վըկայիցն», «Մտ. քհն. Պատրաստ արարեր... Ածեր իւղով... Ողջոյն քեզ... Ողջոյն ձեզ... Ահա հրաժարիմ... Ազօթս արարէք... Աւգնութիւն է մեզ... Երանի ազգի... Անդ պատրաստեաց... Աւրհնեսցէ գձեզ... Մերձեցաւ անձըն իմ... Ի ճանապարհըս քո... Աւրէնըսգէտ արայ...», «Սարսափելի որոտմամբ... Գաղտնի գործոցըն ծածուկ...»՝ չիք, ունի՝ 35բ՝ «Ընդ երեւումն քո...», 39բ՝ «Ըգլիշատակ վըկային...»): գ/չիք: 5. ա/40ա-1բ: բ/41բ-65ա («Մ. Յահեղ աւուրն...», «Ի Սուրբ երրորդութենէն...»՝ չիք, ունի՝ 47ա՝ «Որ խորհըրդեամբ ընդ Հօր...»): գ/չիք: 6. ա/65ա-6բ: բ/66բ-82ա (ունի՝ 68բ՝ «Նահատակ բարի Քրիստոսի...», 69բ՝ «Լոյս ի լուսոյ ծընունդ...», 81բ՝ «Յայս յարկ նըւիրանաց ուխտի...»): գ/չիք: 7. ա/82բ-4ա: բ/84ա-117ա (107բ՝ «Ո. Ի յերկնից երեւեալ...». «...բազմութեան ժողովոյն տեսանէին ///». շար., 108ա՝ «Տ. Այսօր ժողովուրդք...». սկ. թափուած «///ղերգըս հոգեւորս ի յիշատակի...», «Մկ. Որ ընտրեցեր ի սկզբանէ...», «Մ. Որ ի յամսեանն վեցերորդի...», «Տ. Գաւազան զօրութեան... Մ. Մայր լուսոյ Մարիամ... Ո. Որ աւետաւոր քում գալըստեանդ...», «Մկ. Տենչալի տօնիւ...»՝ չիք, ունի՝ 87բ՝ «Այսօր ի տաճարն եկեալ...», 104ա՝ «Այսօր զխորհուրդ քո կրկնակի...», 110ա՝ «Մկ. Որ ընտրեցեր ի սկզբանէ...», 112ա՝ «Ո. Ըգքեզ սիրողաց որդի...»): գ. 117աբ (տե՛ս ձեռ. 1576): 8. ա/117բ-ե:

բ/117ե-49բ («Տ. Ի յիշատակըս վըկայից քոց...»՝ չիք, ունի՝ 148բ՝ «ես ասացի վերանալ յինէն...»): գ/չիք:

Բ. *149բ-87բ* [Շարակնոց]*

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ: 1/149բ: 2/149բգ: 3/149գդ: բ/149դ: 4/149դ-50ա: 5/150ա: 6/150աբ: 7/150բ: 8/151ա: 9/151աբ: 10/151բ: 11/151բ-2ա: 12/152աբ: 13/չիք: 14/152բ: 15/152բ-3ա: 16/153աբ: բ/153բ: 17/153բ: 18/153բ-4ա: 19/154ա («Հբ. Որ անպարագիրն է»՝ չիք): 20/154աբ: 21/154բ-5ա («Տ. Առաքեալք Աստուծոյ»՝ չիք): 22/155ա: 23/155աբ («Տ. Ծագեալ առաւաւտ»՝ չիք): 24/չիք: 25/155բ-6ա: 26/156աբ, 158ա («Հբ. Համբարձի զաչս իմ...»՝ չիք): 27/158աբ: բ/158բ, 157աբ, 159ա: գ/չիք: 28/159ա: բ/159բ-60ա: գ/160ա-1բ: դ/161բ («Ո. Տէր լըզլուր միւսանգամ...», «Տ. Աւրհնեցէք լոգՏէր... ԲՂ. Մկ. եւ աւրհնեցէք զանուն Տեառն...»՝ չիք): 29/161բ-2ա: բ/162ա-3ա: գ/163աբ («Հբ. Հովանի աջոյ...»՝ չիք): դ/163բ-4ա: 30/164աբ: բ/164բ-6ա: գ/166աբ: 31/166բ-7ա: բ/167ա-8ա: գ/168աբ («Ո. Ամենակալ քաւեա...», «Տ. Կանխեալքս...»՝ չիք): 32/168բ: 33/168բ-9ա («ԱՂ. Հ. Որ գերիս մանկունսն...»՝ չիք): 34/169ա («Հ. Բարեբանեալ ես...»՝ չիք): 35/169աբ: 36/169բ: 37/169բ-70ա: 38/170ա: 39/170աբ («Մ. Յահեղ աւուրն...»՝ չիք): բ-գ/չիք: 40/170բ-1ա: բ/չիք: 41/171ա: բ/171ա-2բ («Հ. Աւրհնեալ ես... Մ. Յարուցելոյն ի մեռելոց», «Մ. Որ գաւետիս...», «Մ. Մեծացուց...», «Տ. Փայլակնաձեւ...»՝ չիք): գ/172բ-3ա: 42/173ա: բ/173ա-4բ («Տ. Կանխեցին կանայքն...»՝ չիք): գ/174բ-5ա: 43/175ա-6բ: բ/176բ-8ա: գ/178ա-9բ («Տ. Փառաւորեալ է...», «Տ. Տուք ըզփառս...»՝ չիք): դ/179բ-80բ («Տ. Առեալ եւ մեր...»՝ չիք): ե/180բ-1բ: 44/182աբ: 45/182բ-3ա: բ/183ա-4բ («Տ. Յարուցեալ է Տէրն...»՝ չիք): 46/184բ-5ա («Տ. Ժողովեալ ընտրելոց...»՝ չիք): 47/185ա: 48/185աբ: 49/185բ-6ա: 50/186ա: 51/186աբ: 52/186բ-7ա: 53/187աբ: 54/187բ: 55/187բ («Հ. ԲՂ. Որ առաքեցեր ըզսիրելին...». «...աշխարհս ըզքեզ միշտ ///». շար. թափուած, վերջից 5 ենթամիաւոր՝ չիք): 56-96/չիք:

* Ծնթ. Սկզբում որպէս խոռագիր՝ 149բ «Հարցն երախամոռ կարգադրութենէ զնախագրեալսն յառաջագոյն»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *(ժէ. դ., նոտրգիր) պատ.-պհպ. Դբ ///)* [Կարապ]ետս (՞) Սպատակերտցի Գ. *տարի |ետ|* Թաւուէզ *կացի, Աստուած գտէր Ղազ///:*

2. *107ա Վր. եւ արտք. լս-ներում հաւանաբար ծածկագիր, որոնք մեզ յայտնի ծածկագրերի որեւէ տեսակի հետ չկարողացանք նոյնացնել եւ վերծանել:*

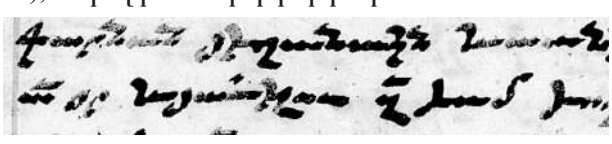
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա, 1ա՝ «3491»:*

3492
ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՏՈՄԱՐԻ

ՌՄԻԹ. – 1780

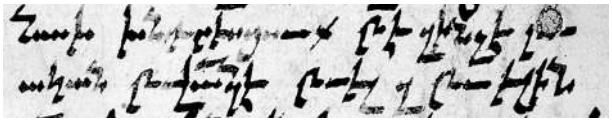
ԳՐԻՉ՝ Յովանէս՝ աշակերտ Կարապետի դպրի:

ԹԵՐԹ՝ 56 (գրչի էջակալում՝ 2-120, որ է՝ 2բ-54ա): ՊՐԱԿ՝ 1+Ա.-է×12 (Ա. 11, Գ 7, Դ 8, Ջ 3, է 2): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռամաւիկ, իրար կպած երկու շրջան, վերեւի շրջանի մէջ՝ «T»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,6×10,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով եւ սեւով սահմանագծուած (10,5×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 11ա). խոռագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 17-8: ԿԱՋՄ՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ թուղթ. Ա. փեղկ՝ այլ ձեռագրից պատառիկ (տե՛ս պտոկ-պհպ. Ա.), Բ. փեղկ՝ հնատիպ գրքի թերթ:

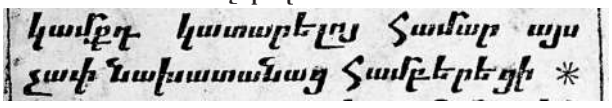


Նմուշ 11ա

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Ա. [Դարագլուխ]: ԺԸ. դ.: Ա. կազմաստառ՝ մէկ թերթ՝ հակառակ դիրհով, ընդլայնակի եզրահատումով: Թուղթ 14,6×10,5. միասիւն (13×7,5). նոտրգիր (նմուշ՝ կազմաստառ Ա.). տող՝ 20: Կարդալ. «Մարմին գոլ, որպէս մարդոյ, զի ոչ գոլով Բ. ցունց աստուածաբանութեամբ... մինչեւ թուականն ձԽ. (691) ի սրբոյ վարդապետաց»: Բ. [Աղո՞թք]: ԺԸ. դ. (՞): Բ. կազմաստառ՝ մէկ թերթ՝ հակառակ դիրհով, ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի հատումով (բնագիրը կտրած): Թուղթ (14,4×10,4). երկսիւն (12,4×9). տպագիր (նմուշ՝ կազմաստառ Բ.). տող՝ 25: Կարդալ. «/// համբերի /// եւ ///մօթ զե/// ես եղ/// եւ հիւր /// իմոյ ///տան Ֆոյ /// եւ նախա/// շնորհիւ ընդունին, այլ եւ գլխակոր չի թողուս... իբր Ֆո տաճարիդ նախանձն»:



Նմուշ կազմաստառ Ա.



Նմուշ կազմաստառ Բ.

Ծնթ.՝ Տուեալների անբաւարար լինելու պատճառով չկարողացանք նոյնացնել որեւէ տպագրութեան հետ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին տեղ-տեղ մաշուած, անկիւնները, մէջքի ստ. հատուածը թափուած, մէջքը ճաքճքած. երեք կապիչներն ու գամերն ընկած, Ա. փեղկի ստ. գամի եւ Բ. փեղկի վր. կապիչի հիմերը

պահպանուած. լուսանցակողերը սեւացած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թ. 1ից առաջ, 54-5ի միջեւ մէկ թերթ ընկած. թ. 31-2ի միջեւ 9 թերթ կտրած. թ. 26-29 հիմից մասամբ անջատ. թ. 1, 7, 12, 45 եզրերը պատռուած. թ. 46 ստ. անկիւնը պատռուած-ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-54ա* [Յակոբ Ղրիմեցի, Տոմարականք. հմմտ. ձեռ. 739, 58բ-178ա]

1. *1ա-39բ* Մեկնիչ Տօմարի. Օգնեա՛յ, Հոգի Սուրբ եւ հասոյ աւարտ այսմ տառս. Երրորդ գիտելի է, զի տօմարական մակացութիւն ընթացիցն Արեգական եւ Լուսնէն է, որպէս ուսուցանելոց եմք, այնպէս – *Նախ, խնդրելի է, թէ անուանք ամսոց ուստի գոյացան... 31բ ...Աստ երեւեցուցանէ մեզ աստիճանի /// (շար.) 32ա բաղկանայ եւ աւելու Դ. տարին... զամենայն մակացութիւն տոմարական արհեստի, որպէս ուսաք, այնպէս գրեցաք քարտիսի ընթերցո՛ր, գծող յիշեա՛յ:*

Ծնթ. բոլորակ՝ 13ա, 34ա:

2. *40ա-54ա* Նորին Յակոբ Ղրիմեցոյ վարդապետէ ասացեալ յաղագս տօմարական մակացութիւնս, թէ յորոց մարդկանէ առնեստա[ւ]որեցաւ, կամ ո՞յ եդ զտօմարն – *Զի նախ մարգարէն Մովսէս, զի նայ կարգեաց... իսկ ի փառս մանկացելոյն Յիսուսի. ամէն:*

Ծնթ. բոլորակ՝ 51ա:

Տե՛ս Յակոբ Ղրիմեցի, Տոմարագիտական աշխատութիւններ, աշխ. Ջ. Էյնաթեանի, Երեւան, 1987, էջ 302, Ջ.:

ՅԱՒԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ա. *55ա-6բ* (ԺԷ. դ., նոտրգիր) [Աղիւսակ] – *Գիր տարոյ Թիւ ՌՄԻԹ. (1780):*

բ. *34բ* (ԺԹ. դ., նոտրգիր) [Տոմարական] – *Յորժամ Թվականն հայոց ֆարտ լինի բուն ձայնք՝ ԱՋ., ԲՋ., ԳՋ., ԴՋ... ջուխտ լինի ձախոյն լինին:*

գ. *46բ* (ԺԹ. դ., շինծու բոլորգիր) [Վասն Ջատկի] – *Եւ զի գրեալ է, Թէ ի սկզբանէ մինչ ի կատարած... Ջատիկ նորոգման (չշարունակած):*

դ. *47աբ* (ԺԹ. դ., նոտրգիր) [Տաղ Ծննդեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. ձեռ. 1639, 193ա] – *Երկինք երկնից իմաց արարէ՛ք / եւ երկրայնոցս դուք խոնարհեցէք... այսօր եկ զայն Մովսէսի Աստուածն օրեօր:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

13ա Յովաննէս *յիշայ (նման՝ 33բ, 51ա):*

34ա եւ գիս Յովաննէս *յիշայ:*

50բ Արդ, գրեցաւ նարդեանս ձեռամբ անարժան եւ <անարժան եւ> խակայակերտ Յովաննէս *գրչիս. ով ոք ընթեռնու, յիշացէ՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր, եւ դուք յիշեալ լիցէք ի Քրիստոս[է] Աստուծոյ մերոյ. ամէն:*

54բ Արդ, գրեցաւ նարդեանս ձեռամբ աշակերտ լուսահոգի Կարապետ *դպրի* Յովաննէսըս, *ով ոք ընթեռնու, յիշացէ՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր, եւ դուք յիշե<ե>ալ լիջիցիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ. ամէն: Թվին ՌՄԻԹ. (1780), Դեկ[տեմ]բերի ԺԱ.:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

54բ (ԺԸ. դար, նոտրգիր) Թվին ՌՄԻԷ. (1778) Մարտի ԻԷ.ին եղաւ Յօհաննէս, *Աստուած զկեանս պարգեւէ. ամէն:*

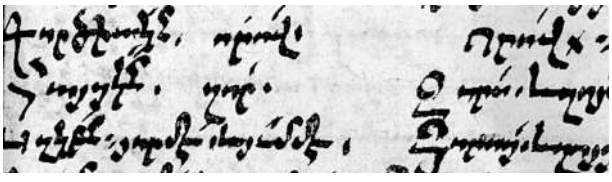
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «3492», «ՌՄԻԹ. 1780 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1բ, 28ա՝ այբուբեն, 1բ՝ «ձուն վասելն աղ քեաֆուր», 54բ՝ «ե ես պարգեւի ամէ, ես պարգեւ ի ա ամէն»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ Յովհաննէս եւ Պրոխորոն (՞):*

3493
ՍԻՄԷՈՆ ՋՈՒՂԱՅԵՑԻ, ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԺԷ. դար



Նմուշ 35ա

ԹԵՐԹ՝ 74: ՊՐԱԿ՝ Ա-Է×12 (Ա 10, Բ 11, Է 5): ՆԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,8×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5×6,8). 48ա՝ ստ. տողերի ստ. ելուստները գրչախաղերով: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 35ա): ՏՈՂ՝ 20: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սեւ եւ վարդագոյն վանդակազարդ կտաւ (1970ականների): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ (Ի. դ.):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած եւ վերակազմուած Ի. դարում, աստառը, պիպ-ները՝ նորոգման ժամանակի, թերթերի մաշուած եւ թափուած հատուածները նորոգուած-լրացուած դեղնաւուն եւ կիսաթափանցիկ սպիտակ թղթերով. թ. 29՝ ստ. անկիւնը պատռուած, պատռուած հատուածը թ. 29-30ի միջեւ. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-73բ [Սիմէոնի վարդապետի Ջուղայեցւոյ արարեալ Քերականութիւն ըստ լեզուի մերում հայկազանց]

Տե՛ս 1984, 115ա-62բ: 1/չիք: ա/1աբ (սկ. ///ա, ի ու, օ, որ գոնեա ահ...): բ/1բ: գ/1բ-2ա: դ/2աբ: ե/2բ-3ա: զ/3ա: է/3աբ: ը/3բ-17ա: թ/17ա-30ա: ժ/30ա-2բ: ժա/32բ-3բ: ժբ/33բ-5բ: ժգ/35բ-6ա: ժդ/36ա-9բ: ժե/39բ-41բ: 2/42ա-73բ: ա/42ա-4ա: բ/44ա-5ա: գ/45աբ: դ/45բ-66բ: ե/66բ-73բ (յօդաւոր բացագանչութեանց ես/// շար):

Ծնթ. Լս-ներում գրչի ձեռով բնագրային լրացումներ:

Տե՛ս Սիմէոն Ջուղայեցի, Քերականութիւն, Կ. Պոլիս, 1725:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻԻՆ, *ԺԸ. դ., նոտրգիր*

1աբ, 3ա-4ա, 5ա, 17ա, 34բ, 37բ, 38բ, 68բ, 70բ-4բ *ստ. լս. Քերականականք* – Գործով կատարելով եւ /// ընդէր բնութեամբ Գ. դրութեամբ, ե. բնութեամբն... երիս բաժանի ճանաչել ի յիր/// գործոյն հասկանալի ձայնէ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. 7բ (ԺԷ. դ., նոտրգիր. ստ. լս., անունը՝ կապգրով) Անարժան ձեռամբ *Առաքէլ*:

2. 74ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր) *Եղեզար* վարդապետ:

ԴՐՉԱՓՈՐՁ՝ 74ա՝ «Որպէս թէ այլ ինչ իր յաղա[գս] նորա պատմէ»:

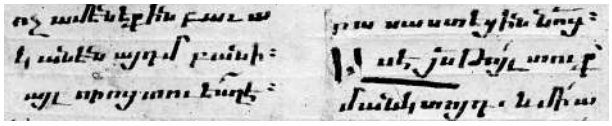
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ 74բ՝ թուչնագիր «ՅԻ»:

3494
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԲԱՂԷՇ **ՋԹ. – 1460**

ԳՐԻՉ, ԾԱՂԿՈՂ, ԿԱՋՄՈՂ՝ Ստեփաննոս ֆիյ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Ղղթիար (տիկին):

ԹԵՐԹ՝ 251+3-1 (կրկն.՝ թ. 1, 105, 249, թուիչ՝ 197-9). չգրուած՝ 5բ: ՊՐԱԿ՝ 6+Ա-ԻԱ×12 (Ա 9, է, ԻԱ 11): ՆԻԻԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻԻՆ՝ 18,2×13,5: ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ երկսիւն (13,3×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 47ա): ՏՈՂ՝ 21-22: ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ, աստառը՝ Ա. փեղկ՝ ծաղկազարդ կտաւ, Բ. փեղկ՝ շագանակագոյն գործուածք (Ի. դ.). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ՋԷ՝ ղեղնաւուն չգրուած թուղթ (Ի. դ.):

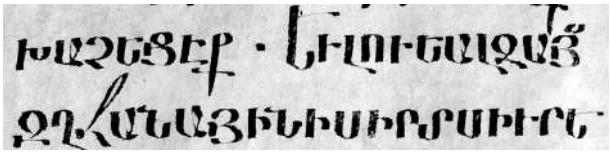


Նմուշ 47ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻԻՆ – Ղուկաս՝ 121բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոս՝ 194բ: Լս-ային՝ Դեւ («Բժշկումն դիւահարի»)՝ 82ա, Թզենի տերեւալից՝ 104բ, Աւմաւենի («Մուտք յերուսաղէմ»)՝ 177ա: Կիսախորան՝ 76ա, 122ա, 195ա: Լուսանցազարդ՝ թռչուն, բուսական, ծառ, խոյ (96ա, 148ա, 160բ), մտացածին արարած (156ա, 173ա), յուշկապարիկ, տաճար: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թուչնագիր, կենդանագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, վարդագոյն, մանուշակագոյն, շագանակագոյն, սեւ, սպիտակ:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, Մատենագիտութիւն, Թ-ԺԹ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 710, չ՛ր 440:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Ճաշոց: ԺԲ. դ.: Գ+Դե. Գ՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի հատումով, Դե՝ մէկ թերթի ընդլայնակի ծալումով եւ ընդերկայնակի եզրահատումով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ. Գ՝ 17,1×12,5, Դ-ե՝ 26×17,5. երկսիւն. Գ (14,5×9), Դ-ե (25×14,5). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Դա). տող՝ Գ՝ 9, Դ-ե՝ 25 (սկզբնական վիճակ՝ 27×18,3, երկսիւն (25×15,5), տող՝ 25): Կարդալ՝ Գբ-Գա. «եւ նաւ Թարասի, յառաջագոյն ածեալ... նոցա, եթէ խելամուտ» (տե՛ս տպ. Ճաշոց, Վաղարշապատ, 1872, 255-6): Դբ, Եա, Դա, Եբ՝ «Անաւրինաց՝ բեւեռեալ ի փայտի սպանէլ... խոնարհեցուցին զերեսս իւրեանց յերկիր» (տե՛ս տպ., էջ 273-274):



Նմուշ Դա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1981 թ., կազմի եզրերը, մէջքի վր. եւ ստ. հատուածները նորոգուած մուգ շագանակագոյն կաշուով. մէջքը ճաճճած. լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ, բամբակացած, աղտոտուած, ցեցակեր. թերթերի մաշուած եւ թափուած հատուածները նորոգուած, լրացուած դեղնաւուն չգրուած եւ կիսաթափանցիկ թղթերով. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան, աղտոտուածութեան հետեր, զանազան բծեր, ցեցի անցքեր. թ. 249գդ՝ սխալ տեղադրուած, կարդալ՝ թ. 248, 249գդ, 249աբ. պտոկ-պիպ-ների եզրերը պատռուած, պտոկ-պիպ. Գ՝ մագաղաթը կծկուած, վր. առմ. անկիւնում երբեմնի գամի հպումից առաջացած անցք. ընդմէջ թ. 5-6ի 3, 75-6ի 1 թերթ ընկած. թ. 61, 73, 168, 194ի առմ. լս-ներում պատռուածքներ. թանաքի, մանրանկարների գոյները խամրած, մասամբ թափուած. թ. 177-8՝ ուժեղ ճնշելու հետեւանքով սիւնակի եզրագծով կոտրուած, թ. 178՝ մասամբ պատռուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻԻՆ

1. *1գ-3բ* Համաբարբառ (նաեւ՝ ստ. լս. Յռուացանկ):

2. *4ա-5ա* Գլուխ: *6ա-75ա* Աւետարան Մատթէոսի (Ա. 1-9՝ թափուած):

3. *75ա* Նախադրութիւն: *75բ* Գլուխ: *76ա-118բ* Աւետարան Մարկոսի:

4. *119ա* Նախադրութիւն: *119բ-121ա* Գլուխ: *122ա-92բ* Աւետարան Ղուկասու:

5. *193ա* Նախադրութիւն: *193բ-4ա* Գլուխ: *195ա-249գ* Աւետարան Յովհաննու:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

*75ա Ձեղկելի գրիչ զ*Ստեփանոս *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած զյիշողսդ յիշէ<է>։*

249գ Փա՛ռք համագոյ եւ միասնական Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն։ Շնորհիւ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի սկ[ս]այ եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցի զսուրբ Աւետարանս, որ է Բանն աստուածային եւ ամենայն տնաւրէնութիւնն Քրիստոսի։ Եւ իմով տկարացեալ անձեամբս՝ բազմամեղ եւ սուտանուն քահանայ Ստեփանոս *ախմար գրիչ, յանկ եւ յաւարտ հանեալ, զարդարեցի զսա գրով եւ ծաղկովն եւ կազմելով, ի յայս դառն եւ ի չար ժամանակիս, զոր անաւրէն ազգքն* Իսմայէլի *զաւրացեալ են ի վերայ մեր, վասն ծովացեալ մեղաց մերոց, եւ բազում չարչարանաւք եւ նախատանաւք նեղեն զտառապեալ ազգս քրիստոնէից, զոր Տէր Աստուած հատուսցէ նոցա։ Եւ արդ, գրեցաւ սա ի թվականիս հայոց ՋՔ. (1460), ի հայրապետութեան տեառն* Ջահարիայի, *եւ յեպիսկոպոսութիւն տէր* Յովանիսի, *ի քաղաքս* Բաղէշ, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Սարգսի *եւ* Գէորգեա Ջօրավարի *եւ* Ստեփանոս Նախավկայի։ *Ի խանու|249ա|թիւնն* Ջհանշա *ամիրզին աւարտեցաւ սուրբ Աւետարանս։*

Եւ արդ, չորից Աւետարանացս խորհուրդ բազում աւրինակեցաւ ցուցանի. ն[ա]խ՝ զի չորս գետ ելանէ յԵդեմայ եւ ոռոգանէ զաշխարհս՝ Փիսովն, Գեհովն, Տիգրիս *եւ* Եփրատէս։ *Նոյնպէս եւ բանք սուրբ Աւետարանի լցեալ գտիեզերս ամենայն քարոզութեամբ եւ ոռոգանէ զցամաքեալ բնութիւնս մարդկան հաւատով Սուրբ Երրորդութեանն։ Եւ չորեք կերպիւ տեսանի աթոռ աստուածութեանն. մարդ, առեւծ, եզն, արծիւ.* Մաթէոս՝ *մարդ,* Մարկոս՝ *առեւծ,* Ղուկաս՝ *եզն,* Յոհան՝ *արծիւ։ Եւ Ս. կողմ աշխարհիս՝ արեւելք, արեւմուտ, հիւսիս եւ հարաւ։ Եւ չորս թեւք խաչին, չորս անկիւն սեղանոյն, չորս ճակատ եկեղեցւոյն։ Եւ չորս գիր անուան Սուրբ Երրորդութեան՝ Հայր, Որդի, Հոգի։ Եւ չորս տարերք աշխարհիս՝ հող եւ ջուր, հողմ եւ հուր, որ գոյացեալ է ի փառս Արարչին։ Եւ չորս կերպիւ խաւսի Աւետարանս՝ |249բ| պատգամ եւ աւետիք, պատուիրան եւ սպառնալիք։ Ի պայծառութիւն սուրբ եկեղեցւոյ եւ լուսաւորութիւն ազգի մարդկան հաւատացելոց։ Զոր տեսեալ զգանձս աստուածային, որ է Բանն Աստուծոյ եւ խորհուրդ մարդեղութեանն Քրիստոսի բարէպաշտ եւ հարկաւոր տանտիկինն՝* Ղղթիարե, *եւ ետ գրել զսա յիշատակ բարի հոգւոյ իւրոյ եւ ամենայն ազգականաց իւրոց՝ կենդանեաց եւ հանգուցելոց։*

Արդ, աղաչեմ զամենեսեան, որք հանդիպիք սուրբ Աւետարանիս՝ կարդալով կամ տեսանելով, կամ աւրինակ դնելով, յիշեսջի՛ք ի սուրբ եւ ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զՂղթիարե եւ լիակատար բերանով Աստուած ողորմի ասացէք Ղղթիարին *եւ ծնաւղաց նորին՝* Կիրակոսին՝ *մականուն* Փոլի, *եւ մաւրն* Սուլտան-Մելէֆին, *եւ որդւոց նորին՝* Եզդինբաղշին *եւ* Խուդաբաղշին *(այլ ձեռքով՝ «եւ* Աստուածատուն*») եւ կողակցին,* Քարիմադին *ոսկերչին եւ ամենայն արեան ազգականացն, որք առ Աստուած գնացին։*

Դարձեալ աղաչեմ զհան|250ա|դիպողքդ, զի ուղիղ սրտիւ ի ժամ աղաւթից լի բերանով Աստուած ողորմի ասե՛ք Ղղթիարին *(այլ ձեռքով՝ «եւ ծնօղ* Յովանիսին*»), զի ոչ թէ յաւելւածոց ընչից իւրոց գընեաց զԱւետարանս, այլ զկեանս իւր վաճառեաց, որպէս կինն այրի, որ գնեաց զՔրիստոս, լինել բարեխաւս ահեղ դատաստանին եւ յաւուր ոգէվարին։ Մի՞թէ ողորմածն Աստուած քաղցր ակեամբ հայի ի մեղապարտ ծառայս՝* Ղղթիարս։

*Դարձեալ աղաչեմ զամենեսեան, յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս զանարժան գրիչ զ*Ստեփանոս *քահանայ եւ զմեր ծնողքն, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոս Աստուած, եւ անմեղադիր լինել սխալանաց, զի այս էր կար մեր, բայց ողորդաբանութիւնս ծածկէ զխոշորութիւն գրիս։*

Գրեցաւ սա ի թվիս հայոց ՋՔ. (1460), ի խանութիւն Ջհանշին *եւ ի հայրապետութիւն տէր* Ջահարիայի Ախթամարցոյ, *ի բարկութեան ժամանակիս, որ ի վեր քան զչափ նեղէին զքրիստոնեայսն։*

Այլեւ մնացէ սա ի դուռն Սուրբ Կիրակոսին, *եւ մի ոք իշխեսց[է][գր]աւել եւ ծախել կամ գողանալ, եւ որ յանդգնի եւ ծախէ, զպատիժ զՈւդային առցէ եւ զԿայենի, բայց կացցէ ընդ իշխանութեամբ /// (2-3 տառ ջնջուած) քահանայից՝ անջինջ յիշատակ։*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-ք, Բ., էջ 141-2, Հ՝ր 181 (փառաբանական մասերի յապաւումով)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *250բ (ԺՋ. դ., նոտրգրի տարրերով բոլորգիր) ես՝* Իպրաւնոսի *որդի* Յակոբս, *իմ կամով, յաւժարութեամբ* Գաղայ Բարսեղի *որդի տէր* Սիամոնին *յիս այոյն անէ առած յայգին ԽԴ. (44) դիվան առույ մէկ պատն սուղու յայգէ վախն տվի* Սուրբ Կարապետին, *այլ մարդոյ բան չկայ, ինչ մարդ ի բան գայ, հետ ինձ լինի, Աստուած իւր հոգին լուսաւորէ. իւրն [յի]շատակ է եատւր իւր եղբայր, որ է հանգուցեալ* Գիրիէոր Էպիսկո[պ]ոսին Սուրբ Յակոբի *աւրն պատարակ անին։*

2. *251ա (ԺԶ. դ., շինծու բոլորգիր) Ջվերջին ստացող սուրբ Աւետարանիս զԴաւիշն, որ է Գողգաս գաւառէն, ի գեղջէն* Յափայ *վանից, գնեաց զսուրբ Աւետարանս ի հալալ յընչից իւրոց՝ յիշատակ իւր եւ կողակցին՝* Մուրվաթին, *եւ ծնողացն՝ հօրն՝* Շահրամիրին *եւ մօրն՝* Սաւգուլին, *եւ կողակցին ծնողացն՝ հօրն* Աբրահամին *եւ մօրն՝* Ազամաթին. *եւ այլ ամենայն ընտանեացն. ամէն:*

Աստուած ողորմի Գաղեցի Շահվէլուն *եւ իւր որդւոյն՝* Ջահանշին, *որ եառուր ԺԲ. (12) շահի՝ Աւետարանի գինն. ցիշեցիք ի Քրիստոս: Արդ, ես՝* Դաւիշս, *տվի զսուրբ Աւետարանս ի գուռս* Սուրբ Կարապետին, *կողակիցն իմ՝* Մուրվաթն, *զհոգեւոր որդ[ի]ն իմ՝* Ջահանշէն, *մեր կամաւ, յաւժարութեամբ, |251բ| սրտով, որ* Երընջակայ ձորին, *յաթոռ* Սուրբ Կարապետին: *Վախմ եւ մի ոք յիշխեսցէ հանել ի գրանէ* Սուրբ Կարապետին՝ *ո՛չ իմո[ց] եւ ո՛չ աւտարաց, ով ոք [յան]տգնի եւ անգգ[ա]մի եւ հակառակի, գմասն* Յու[դայի] *առ[ց]է եւ խաչա[հանու]ացն, ո[ր է] յաւ[իտեան]ս. ամ[էն]:*

3. *251բ (ԺԶ. դ., նոտրգիր) Յիսուս Քրիստոսի ծառայ [մեղաւոր]:*

4. *1բ (ԺԲ. դ., նոտրգիր) Ես՝ սուտան[ուն] քահանայ տէր* Ասվայծայտուրս *գրէցի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա, 1ա՝ «3494», 1ա՝ «ՋԹ. 1460 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», Պհպ. Ջբ-ին սոսնձած թղթին՝ «Վերականգնուած է հին ու նոր կաշուով, նոր եւ հին կազմաստառով: Գլխ. վերականգնիչ՝ Լ. Աղաբէկեան 1981 թ.»:*

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «111 մմ...»:*

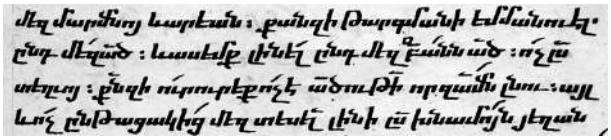
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *192ա՝ զոյգ բոլորակներ:*

3495
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

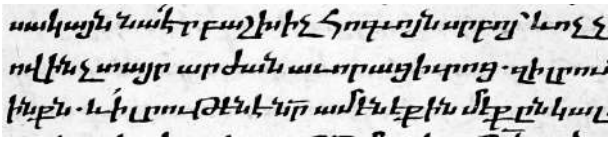
ԿԱՅԻՓՈՍԻ ՎԱՆՔ (ԵԿԵՂԵԱՅ ԳԱԻԱՌ) ՋԽԴ.-ՋԽԵ. – 1495-1496

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր Տաւօնցի (թ. 1-260), Կարապետ Բաղիշեցի (թ. 265-338): ՍՏԱՅՈՂ՝ Գրիգոր (գրիչը):

ԹԵՐԹ՝ 338+1 (կրկն.՝ թ. 279): ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԴ×12 (Ա 9, ԺԴ 13, Ե-Ջ՝ չիֆ)+Ա-ԺԹ×12 Բ-Ե, ԺԱ-ԺԲ 14, Ջ-Է 13, ԺԹ 3, Ը-Ժ՝ չիֆ): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,1×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 145ա, 325ա): ՏՈՂ՝ 25-26: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի դոնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 145ա



Նմուշ 325ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 1ա, 76բ, 144ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Ջարդագիր՝ թռչնագիր, թռչուն-ձուկ՝ 219բ, հաճգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, մանուշակագոյն:

ՊԱՏԱՒՈՒԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Յովհաննու: Ժ. դ.: Ա+Բ՝ ստացուած մէկական թերթերի ընդլայնակի հատումով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 17,6×12. միասիւն (9,5×11,5). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աա). տող. Աաբ՝ 9, Բաբ՝ 8: Լուսանցազարդ՝ Աա, Բբ: Կարդալ՝ Բա-Բբ. «...յայնմ ժամու, յորում ասացն ցնա Յիսուս... յետ այսորիկ տաւն էր ճրէից /// հիւանդաց, կուրաց, կաղաց... զի անկեալ դնէր եւ գի///» (Դ. 53-ե. 6): Աա-Աբ. «Ժողովեցին եւ լցին երկոտասան... իբրեւ գիտաց, եթէ գալոց /// եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ... շնչելոյ յուզէր ///» (Ջ. 13-8):



Նմուշ Աա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած (Ի. դ.), թերթերի մաշուած, պատռուած հատուածները նորոգուած դեղնաւուն չգրուած եւ կիսաթափանցիկ թղթերով. կազմը տեղ-տեղ մաշուած. Ա. փեղկին ցեցի անցք. մէջբը ճաճճած. դոնակը ծալուած, վր. եւ ստ. հատուածներում պատռուած, դոնակի կազմաստառը մաշուած, մասամբ թափուած. երեք կապիչներն ու գամերն ընկած, կապիչների հիմերը պահպանուած. լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. թ. 1ից առաջ 1, ընդմէջ թ. 45-6ի 24, 236-7ի 43 թերթ ընկած, ընդմէջ թ. 141-2, 223-4ի 1ական թերթ կտրած. թ. 226՝ վր. անկիւնը պատռուած, ընկած թերթի կտորը թ. 226-7ի միջեւ. թ. 302՝ պատռուած (անցք). թ. 321՝ կիսով չափ պատռուած-ընկած, նորոգման ժամանակ թափուած հատուածը լրացուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-141բ* [Գրիգորի Աստուածաբանի Նազիանզացւոյ Առ որս ճառ]

Տե՛ս ձեռ. 61, 3ա-205բ. Յանկ/չիք: ա/1ա-6բ: բ/6բ-12բ: գ/12բ-25բ: դ/25բ-38բ: ե/38բ-45բ («...եւ զիարդ ոչ կորուսցէ հանդերձ այլովքն ///» շար.): զ/չիք: է/46ա-66բ (սկ. «/// տախտակս եւ ի քարեղէնս գրել...»): ը/66բ-76ա: թ/76բ-83ա: ժ/83ա-6ա: ժա/86բ-93ա: ժբ/93ա-110ա: ժգ/110բ-23ա: ժդ/123բ-31ա: ժե/131ա-41բ:

Բ. *142ա-75բ* Գիրք պարապմանց է վասն մարդաձալոյ Միածնին |144ա| Սրբոյն Կիւրեղի եպիսկոպոսապետի Ալեքսանդրու Պարապմունք՝ Յաղագս մարդաձալոյ Միածնին

Տե՛ս ձեռ. 115, 175ա-206բ: Յանկ/142աբ: ա/144ա-5ա: բ/145ա-6ա: գ/146աբ: դ/146բ-7ա: ե/147ա: զ/147ա-8ա: է/148աբ: ը/148բ-9բ: թ/149բ-50ա: ժ/150ա: ժա/150ա-1ա: ժբ/151ա-3բ: ժգ/153բ-5ա: ժդ/155աբ: ժե/155բ-6բ: ժզ/156բ-7բ: ժէ/157բ-8ա: ժը/158աբ: ժթ/158բ-60ա: ի/160ա-1բ: իա/161բ-4ա: իբ/164ա-5բ: իգ/165բ-6ա: իդ/166ա-8բ: իե/168բ-71բ: իզ/171բ-5բ:

Գ. *175բ-327բ* [Թուղթ եւ ճառ Կիւրղի Աղէքսանդրացւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 115, 206բ-400բ: ա/175բ-8բ: բ/178բ-87ա: գ/187ա-91ա: դ/191ա-203բ: ե/203բ-7բ: զ/207բ-19բ: է/119բ-21բ: ը/221բ-4բ: թ/224բ-7ա: ժ/228բ-36բ («եւ ոչ բաժանի, ըստ որում՝ ինքն ասէ՝ իմաստունն ///» շար.): ժա/ժբ/չիք: ժգ/237ա-84բ (սկ. «///րեանցն բան ի նոյն յաստուածայնոց գրոց ասելով...»): ժդ/284բ-9ա: ժե/289ա-93ա: ժզ/293ա-302ա: ժէ/302բ-6բ: ժը-ի/չիք: իա/311բ-9ա/չիք: իբ/306բ-11բ: Յիշ. թրգմ./չիք: Ունի՝

ա. *227ա-8ա* ԽԲ. Զի թէպէտ Որդի մարդոյ ասի Քրիստոս, այլ ոչ ինչ նուաստ, հաւ թէ Աստուած ճշմարիտ – *Ինքն ուրեմն ասէ Աստուած Տէր մեր Յիսուս... քանզի ամենեցունց մեր յոյս Քրիստոս է, որով եւ ընդ որում Աստուծոյ եւ Հօր փառք... ամէն:*

բ. *307աբ* Աթանասի եպիսկոպոսապետի Աղէքսանդրի, յորմէ ընդդէմ Արիանոսացն գրոց – *Բազումք եղեն սուրբք եւ մաքուրք յամենայն մեղաց... վասն մեր եղելոյն անէծքին:*

գ. *307բ* Յովհաննու եպիսկոպոսի Հռոմայ ի թղթոյն, որ առ Պռոսդոկիոս – *Քարոզի լրումն հաւատոցս եւ մարմնացեալ... միածին ի յերկրիս Աստուած:*

դ. *307բ-8ա* Սրբոյն Փիլիբեայ եպիսկոպոսի Հռոմայ եւ վկայի ի թղթոյն, որ առ Մաքսիմոս եպիսկոպոս Աղէքսանդրի եւ նորին ուխտին – *Իսկ վասն մարմնաւորութեան Բանին եւ հաւատոյ... մարմնացեալ ի կուսէ:*

ե. *308ա* Թէոփիլեա եպիսկոպոսի Աղէքսանդրի ի հինգերորդ տաւնականէն – *Քանզի եւ է այժմ յայնժամ աքանչելեացն... եւ Տէր գործելով զգործս Աստուծոյ:*

զ. *308աբ* Նորին ի տաւնականացն թղթոց – *Քանզի որպէս արուէստաւորացն ճարտարք... զիագաւորն զառաքիչ նոցա:*

է. *308բ-9ա* Ամբրոսիոսի եպիսկոպոսի Մեդիողանացւոց – *եթէ ինձ ոչ հաւատան... իսկ այս յետ աւրինացն:*

ը. *309ա* Նորին – *Լռեսցեն այսուհետեւ ի բանից... եւ առաքեաց յաշխարհ:*

թ. *309բ* Սրբոյն Բարսղի եպիսկոպոսի Կեսարու Կապադովկացւոց – *Քանզի ոչ այսքան երկին եւ երկիր... զանչարչարութիւն պարգեւեսցէ:*

ժ. *309բ-10ա* Գրիգորի եպիսկոպոսի Նիւսացւոյ – *Զայս խորհեսցի իւրաքանչիւր ոք... ոչ ի բաց մղէ զձեռս:*

ժա. *310ա* Նորին – *եթէ ոչ էր նորա ծնեալ մարմնապէս... հայհոյութեան մեքենայս:*

ժբ. *310ա* Գրիգորի եպիսկոպոսի Ազիազու – *Մի՛ խաբեսցեն մարդիկ եւ մի՛ խաբեսցեն մարդ անմիտ՝ ընդունելով զտէրունականն:*

ժգ. *310աբ* Աստիկոսի Կոստանդինուպոլսի. այսօր Քրիստոս եւ Տէրն զմարդասիրութեան ծնունդն ընկալ եւ այլն – *եթէ զոք որոշեսցեն ի Միածնին մարգանալն... առաջնորդ եւ աւրինադիր:*

ժդ. *310բ* Յոհաննու եպիսկոպոսի – *Փոխանակ արեգականն զարեգակն արդարութեան... ի լուծումն նեստորի:*

ժե. *311ա* Երանելոյն Ներինոսի, հետեւողի առաքելոցն, եթէ պարտ է անապական խոստովանել զմարմինն Քրիստոսի անդստին յարգանդէ սրբոյ Աստուածածնին՝ ի կուսին Մարիամու, մօր Տեառն եւ Փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – *Ընդ ունայն եւ անոտի են ամենեւին... ասելով զնա անապականութեան:*

ժզ. *311ա* Նորին – *եկի Որդին Աստուծոյ... յանապական կուսէն Մարիամայ:*

ժէ. *311ա* Երանելոյն Եփրեմի յաղագս անսերմնապէս եւ անապական ծնընդեանն, զոր ծնաւ անմեղութեամբ զՏէրն փառաց եւ զԱստուածն մեր – *Սպասաւորեաց կոյսն ի ձեռն անապականութեանն... զանապականութիւն պարտել ապականութիւն:*

ժը. *311աբ* Նորին ի բանէն, որ յաղագս Մարգարտին – *Միայն կին ծնաւ... որ էր սրբութեան աղբեւր:*

ժթ. *311բ* Սրբոյն Աթանասի առ որս ի Պանոնիոս եւ հակառակ Արիանոսացն – *Ոչ ինչ ապականէ զհոգին... մեղաց ի բաց բարձիչ է:*

ի. *319ա-20բ* Նորին Կիւրղի եպիսկոպոսի Աղէքսանդրացոյ առ Նեստոր հայհոյիչ – *Ամենայն ինչ յայտնի եւ ուղիղ է... կարաւտ ի մեծամեծն շահից:*

իա. *320բ-1բ* Ա. Առաջին ճառ ընդվից – *եթէ ոք ոչ խոստովանեսցի եթէ Աստուած է... Աստուածածին զսուրբ Կոյսն:*

իբ. *321բ-2ա* Բ. Երկրորդ ճառ ընդվից – *եթէ ոք ոչ խոստովանեսցի բնութեամբ միանալ... Աստուած եւ Տէր ամենայնի:*

իգ. *322աբ* Գ. Երրորդ ճառ ընդվից – *եթէ ոք զմի Քրիստոս բաժանեսցէ... եւ են ընդ նզովիւք:*

իդ. *322բ-3բ* Դ. Զորրորդ ճառ նզովից – *եթէ ոք յերկուս դէմս եւ յերկուս զօրութիւնս... նզովիցին, որ կայ առաջի:*

իե. *323բ-4բ* Ե. Հինգերորդ ճառ նզովիցն – *եթէ ոք իշխեսցէ ասել Աստուած... նզովիւք առաջի եդելովքն:*

իզ. *324բ* Զ. Վեցերորդ ճառն – *եթէ ոք ասիցէ Տէր Քրիստոսի... առաջի եդեալ նզովքն:*

իէ. *324բ-5ա* Է. Եւթն ճառ – *եթէ ոք ասիցէ մարդ զաւրացեալ... իրաց լինին ընդ նզովիւք:*

իը. *325աբ* Ութերորդ ճառ նզովից – *եթէ ոք իշխեսցէ ասել, եթէ վերացեալ մարդն... ի հարկէ լինին ընդ նզովիւք:*

իթ. *325բ-6ա* Թ. Իններորդ ճառ նզովից – *եթէ ոք զմի Տէր Յիսուս Քրիստոս փառաւորեալ... ի հարկէ լինին ընդ նզովիւք:*

լ. *326աբ* Ժ. ճառ – *Առաքեալ եւ քահանայապետ խոստովանութեան մերոյ... իւրեանց եւ ի հարկէ եղեն ընդ նզովիւք:*

լա. *326բ-7ա* ԺԱ. Մետասան ճառ նզովիցն – *եթէ ոք ոչ խոստովանեսցի զմարմինն Տեառն... յիրաւի եղեն ընդ նզովիւք:*

լբ. *327աբ* ԺԲ. Երկոտասան ճառ նզովիցն Նեստորի – *եթէ ոք ոչ խոստովանեսցի զԲանն, որ յԱստուծոյ չարչարեալ... վասն հայհոյութեան նոցա: Կատարեցաւ Պարապմունքս:*

Դ. *327բ-36ա* Զայս թուղթս ասեն յիշել Կիւրղի յիւր թուղթսն: Սրբոյն Աթանասի եպիսկոպոսի Աղէքսանդրի հայրապետի Թուղթ առ եպիկտիմոն եպիսկոպոս Կորընթացոց՝ Յաղագս ուղղափառ հաւատոյ ընդդիմադրութիւն, սակս յարուցելոց ոմանց հակառակ ճշմարիտ եւ սուրբ հաւատոց – *Ես այսպէս վարկանէի, թէ ամենայն ընդ ունայն... Ողջո՛յն տուր ամենայն սրբոց ի Տէր, որում փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

123ա Զաշխատողքս ի սմայ աղաչեմ յիշել ի Տէր. ամէն:

141բ Փա՛ռք Սուրբ Երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, յամենայն բանականաց եւ ի զգայական գոյացութեանց, անլռելի արտագոչութեամբ յօիտեանս յօիտենիւ. ամէն: Արդ, գրեցօ գիրս մեծին Աստուածաբանին Գրիգորի *ի թվականիս հայոց ՋԽԴ. (1495),* ձեռամբ ներգեւ ոգոյ եւ թարմատար գրչի՝ պիտականուն Գրիգորի, *աշակերտի մեծին րաբունապետին* Յովանիսի, *որ մականուամբ Համշինցի կոչի: Եւ գրեցաւ գիրքս ի վայելումն մանկանց* Սիովնի *ուղղասիրութեանցն դասի:*

Արդ, որք օգտիք ի սմանէ՝ գրելով ի քարտի կամ ուսմամբ իմաստի, նախայշաւիղ հետեւողացն առաքելագումար խմբիցն երջանկի, զանըստերիւրն գնալով ձեզ ուղղի, յիշել մաղթեմ անմոռաց սրտիւ զկարօտս աղօթից սրբազանիցդ դասի, զի թերեւս օժանդակութեամբ ա<ւ>ղաւթից ձեր ըղձի, ցօղեսցի կաթիլ մի ցօղոյ յամէներանեանն Տեառնէ ի կրկնամեռս իմ ոգի, որոց խնդրոզացդ եւ փափաքողացս առհասարակ ողորմութեան ցօղն տեղասցի, հանդերձ մերովքն ննջեցելովք եւ ձերովքն ամենի, յորոց միով բերանով փառաւորի ամենասուրբ երրորդութիւնն յօիտեանս յօիտենից. ամէն:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 220, Չ$^{\text{մր}}$ 297:

142բ Յիշեսջի՛ք զգծողս երկոցունց մատենիս ի բարի մասին, հանդերձ ծնօղօքն իմ եւ ամենայն ազգականօք, եւ Աստուած զձեզ եւ զմեզ յիշէ ի յարքայութիւն ողորմութեամբ իւրով. ամէն:

336ա Փա՛ռք անեղին, անսկիզբն իսկականին, անծին ծնաւղին, ծնօղի եւ պատճառի ծնիցելոյ Բանին, աներբ եւ անժամանակ էին եւ հա|336բ|մագոյ ծնողին՝ ծոցածին Միածնին, առ մերս թափեցելոյ կենարարին՝ Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի եւ բղխեցելոյն ի Հաւրէ Որդւոյ փառակցի, Հոգւոյն ճշմարտի՝ Աստուծոյ ամենակալի, երից անձնաւորութեանն եւ միոյ բնութեան, տերութեան եւ համափառ աստուածութեանն, Սրբոյ Երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն, յարաձգական եւ մշտնջենաւոր, անսահման եւ անվազճան յաւիտեանիւ. ամէն:

Արդ, ի զրաւ կատարման եւ յանգումն աւարտման աստուածաբուխ եւ աստուածաձիր, տիրապարգեւ եւ հոգիանորոգ, աստուածամերձ եւ աստուածարեալ, ուղղադաւան եւ ճշմարտասոյց սուրբ կտակիս եւ աստուածաբանեալ սուրբ մատենիս՝ նախ եւ առաջին փոքր ի շատէ արտագրեսցուք ըստ կարի մերում զպատճառն նիւթ գոյաւորութեան սորին յառաստաբուխ շնորհաց Հոգւոյն Սրբոյ, բղխեցելոյ ի սրտէ, սրբեցելոյ եւ մաքրեցելոյ սրբազանի եւ աստուածամերձ եղելոյ, երից երանելոյ եւ երջանկի առն Աստուծոյ՝ մեծ քահանայապետին եւ սուրբ հայրապետին՝ տեառն Կիւրղի Աղէքսանդրացոյ, *յաջորդի առաքելական աթոռոյս սուրբ աւետարանչին* Մարկոսի: *Արդ, ի լրումն բոլորի, տնաւրինական մեծ խորհրդոյ, Աստուծոյ մարդացելոյ եւ մերովս միացելոյ, բնութիւն անձնաւոր առ ի կուսէն, առնելոյ եւ անբաժ միութեամբ, միով բնութեամբ առ Հայր վերացելոյ՝ կտակ կենաց հաստատելով եւ պատուէր անվրէպ /// (շար.) |337ա|ցն եւ որք նոցին կամակիցք եղեն: Իսկ երանելի եւ սուրբ վարդապետք արժանապատիւ փառաւք փառաւորեցան յերկրաւորացս եւ յերկնայնոցն, որ եւս գերազանց փառաւք փայլեաց՝ գեր, քան զամենայն վարդապետս եկեղեցւոյ, ախոյեան եւ ըմ[բ]շամարտ հաւատոյ, վերաձայն իւր յամենեցունց մակագրական անուամբ, որ եւս քան զեւս քաջապէս մարտեաւ ընդդէմ պղծոյն Նեստորի՝ երկաբնակ ամբարշտի, որ եւ բազում անգամ ի ձեռն նամակի խրատեաց զնա գալ յուղղութիւն՝ ի բաց թողլով զամբարիշտ եւ զանաստուած հայհոյութիւնն, որոյ ոչ հաւանեալ ճշմարտութեանն, այլ ի նմին կացեալ յամառու-*

Թեան սոսկալի նզովիւք, սրով Հոգւոյն Սրբոյ կտրեաց ընդ մէջ եւ ի բաց էառ ի նմանէ զպատիւ քահանայութեանն եւ հրամանաւ արքային՝ Թէոդոսի *Բարեպաշտի հալածեցաւ ի մետաղս եւ անդ սատակեցաւ չար մահուամբ՝ ըստ արժանեացն: Եւ Բանն Աստուծոյ աճէր եւ յաճախէր ի ձեռն երանելոյն, որ եւ գրեաց նամակ աւրհնութեան եւ կտակ հաստատութեան առ բարեպաշտն* Թէոդոս *եւ առ քերսն նորին՝ առ քրիստոսասէր թագուհին. հաստատուն կալ ի հաւատսն ճշմարտութեան, որ ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, եւ մի՛ խոտորիր ի չար աղանդս նորին: Եւ ուսոյց նոցա զհանգամանս ճշմարիտ դաւանութեան յաղագս Բանին մարդացելոյ. եթէ մի է Տէր Յիսուս Քրիստոս, եւ մի է բնութիւն նորա: Եւ |337բ| դարձեալ մի է բնութիւն Բանին մարմնացելոյ եւ այսպիսի յոլովակի ճառիւ խրատեաց զնոսա, որ եւ կայ արձանացեալ յայսմ մատենի: Նաեւ ծանեաւ Հոգւովն Սրբով, ըստ երանելի առաքելոցն՝* Պետրոսի *եւ* Պաւղոսի, *եթէ յետ իմոյ ելանելոյ յաշխարհէս գայցեն արք, որք խաւսիցին զնոյն հայհոյութիւն, յաղագս որոյ փոյթ յանձին կալեալ, որպէս ըզքաջ հովիւ՝ դնելով զանձն ի վերա հաւատին Քրիստոսի, որ եւ սկիզբն արար սուրբ կտակիս վասն անճառ մարդեղութեան եւ մարմնառիկ տնաւրէնութեան Միածնին Հօր՝ յաղագս մերոյ փրկութեան, սկիզբն առնելով ի տնօրինական անուանցն, որ չիրէն եւ ի գործոյն կոչեցեալք եղեն եւ ի միոյ բնութեանց միաւորութեանց, եթէ զի՞նչ է Քրիստոս եւ զի՞նչ աւծեալն, զի՞նչ Յիսուս եւ զի՞նչ* Եմմանուէլ: *Եւ այսպիսի յերկար բանիւք եւ խորին քննութեամբ հաստատելով զանքակ եւ զանբաժանելի միաւորութիւն միոյ բնութեան Բանին մարմնացելոյ, որ եւ բազում մասամբ եւ պէսպէս աւրինակաւք եւ յոլով վկայութեամբ հաստատելով զանբաժանելի միաւորութիւն միոյ բնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ եւ պարապել եւս չամենայն ընդդիմողական առարկութեանց առ ի կարկումն եւ ի պապանձումն երկաբնակ, աղուեսաբարոյ փընտռնաքատակ հերձուածողաց, որ եւ զպարապումն վկայութեանց յաստուածեղէն գրոց, որ ի սմա |338ա| ի վերա սորին յորջորջեալ, վասն զի Պարապմունք կոչի սա ի մանկանց եկեղեցւոյ: Որ եւ յոլով բանիւք եւ յերկար ճառիւք աւարտեաց զսա ի Թիւս քառասուն եւ վեցից յանգելով խորհրդական համարով՝ զիջումն Բանին Աստուծոյ առ մերս փրկութիւն, ի վեցերորդ դարուն՝ յաղագս ի վեցաւրեա ստեղծեալ մարդոյն, ի քառից գոյացեալ: Որ եւ խորհրդաբար իսկապէս բերել աւարտումն սորին զգայութիւն մերում բնութեանս եւ զնորոգումն վերստին կենդանութեան ի ձեռն եկաւորութեան Բանին, որ եւ յիշատակ բարեաց եւ գանձ անկողոպտելի շնորհեալ զսա մանկանց Միոնի: Նաեւ ջահ անշիջանելի, յաւէտ լուսաւոր Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, ճշմարտախոհ եւ ուղղադաւան մերոյինս հաւատոյ, որ եւ բերեալ եղեւ ի մայրաքաղաքէն* Կոստանդինուպաւլսէ *ի Հայս, ի ձեռն երանելի վարդապետին՝ պսականուն եւ մեծ նահատակին՝ տէր* Ստեփաննոսի՝ Սիւնեաց *եպիսկոպոսի: Ի փառս Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ աւրհնելոյն յաւիտեանս. ամէն:*

Արդ, եղեւ զրաւ գրչութեանս ի թվականս հայկազեան տումարի ՋԽԵ. (1496), ի գաւառն եկեղեաց, *որ* Եզընկայ կոչի, *ընդ հովանեաւ* Սրբոյն Յակոբայ *եւ* Սուրբ Սիոնի, *որ մականուամբ* Կայիփոսի վանք կոչի, *ի յառաջնորդութիւն տէր* Ներսիսի *եւ ի համալսարանս երից եր|338բ|ջանկի եւ տիեզերալոյս* Յովաննէս *քաջ հռետորի, որ է աշխարհաւ* Համշէնցի՝ *ի ցեղէ թագաւորական, ձեռամբ յոգնամեղ եւ փծուն գրչի՝* Գրիգորի *սուտանուն աբեղայի, որ եմ աշխարհաւ* Տարօնացի, *ի վանացն* Գլակայ, *զոր մեծաւ տաժանմամբ գրեցի զգանձս անկողոպտելի ի յաշակերտութիւնս՝ յիշատակ ինձ եւ ծնողաց իմոց եւ ամենայն արեանառու մերձաւորաց եւ ի վայելումն եւ ի խրատ մանկանց եկեղեցւոյ:*

Արդ, աղաչեմ զձեզ, որք հանդիպիք սմա, աւրինակեալով կամ կարդալով, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղաւթս ձեր զանարժանս՝ հանդերձ ծնողաւքն իմ եւ արեան մերձաւորաւք եւ զվարդապետն իմ՝ զՅովաննէս *քաջ րաբունին, եւ Աստուած ձեզ՝ յիշողացդ, եւ մեզ՝ յիշելոցս, առհասարակ ողորմեսցի յիւր միւս անգամ գալուստն. ամէն: |338բ| Նա եւ զանարժան ծառայս ծառայիցդ Աստուծոյ՝* զԿարապետ *սուտանուն աբեղայս՝* զԲաղիշեցիս, *յիշեցէ՛ք ի բարին Քրիստոս, որ զայս վեց տետր ու կէսս* գրեցի, զի զգիրքս նոր էր գրած եւ յահէ սըմբակաց հեծելոց կայր ի պահրստի, ի ծերպս վիմաց եւ յիջմանէ անձրեւաց ապականեալ էր, զոր ծրեցի ըստ իմում կարի: Յիշեցէ՛ք ի Տէր, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:*

* Ծնթ. Ըստ այմ՝ Կարապետ Բաղիշեցին գրել է երկրորդ հատորակալման ԺԳ-ԺԹ. տետրերի 74 թերթը կամ թ. 265-338: Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 232, Հմր 320՝ սկսած 338ա էջի «Աւդ, եղեւ զրաւ գրչութեանս» բառերից եւ մինչ այստեղ:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Գրիգորի Նազիանցւոյ Աւռ որս», Ա. փեղկին սոսնձած թղթին՝ «Հմր 3 Բանք 1. Գրիգորի /// առ եւ նո/// 2. Գր/// 3. Պարա///», պտուկ-պհպ. Ամ՝ «6/3495», 1ա՝ «ՋԽԴ.-ե. 1495-6 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Պտռ.-պհպ. Ամ՝ «Յիսուսի Քրիստոսի, ի Քրիստոս Քրիստոս», 143ա՝ (ԺՋ դ.) «Աստուած աւր[հն]է տէր Պետրոսն ամէն: Ջանամ զղջանամ, ջեռանիմ զարձցի ջեռուն հրով մեղաց ոբաիկ ոամ կայանմանիմ», 143բ՝ «Թագաւոր գոլով քո աշխ մտի քաղաք եմ ուսապն սեալ ի վերայ յողողն որ ժաւանակ կոչել զհեռաննս», անկապակից տառեր, «Աստուածատ թագ խաւթ աթա հաւա գագ», «Ճանապարհ խաւսեց Աստուած ապական նանն», «Աստուածատհնէ», «Թ Թագաւոր», 338բ՝ «Ես ասացի իր»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *պտռ.-պհպ. Աբ՝ յուշկապարիկ, 143բ՝ ճակատազարդ:*

3496
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՆԱԽԱՄԱՐԳ ԳԻՒՂ (ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԵՐԿԻՐ, ԾԱՂՈՒՆԷ ՁՈՐ),
Ծաղկուած՝ ի ԿԱԿԱՂԱՅ ԳԻՒՂ **Ռ-ՃԹ. – 1660**

ԳՐԻՉ՝ Ալէքսան Բարտուղար, Յովհաննես: ՍՏԱՑՈՂ՝ Վարդան Ղիյ:

ԹԵՐԹ՝ 293+1 (կրկն.՝ թ. 261). չգրուած՝ 11ա, 16բ-7ա, 292բ-3բ: ՊՐԱԿ՝ 1×10+1×6+Ա-ԻԳ×12 (ԻԳ 10)+1×4: ՆԻՒԹ՝ թուղթ (թ. 18, 27 մագաղաթ): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,1×12,6: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, կարմրով սահմանագծուած (10,5×7,3): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 42ա): ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր կտաւ, դռնակինը՝ կարմիր եւ սպիտակ վանդակազարդ գործուածք. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ սպիտակ թուղթ, Աբ, ԳԴ՝ չգրուած, Աա, Բաբ՝ գրոտած:



Նմուշ 42ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ՝ Մատթէոս՝ 17բ, Մարկոս՝ 94բ, Ղուկաս՝ 143բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոս՝ 225բ: Լսային՝ Մարիամ (Իւղաբերից)՝ 92բ, Յովսէփ Արիմաթացի՝ 142ա, 221բ, 280բ: Խորան՝ 11բ-6ա: Կիսախորան՝ 18ա, 95ա, 144ա, 226ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, տաճար, խաչ, յուշկապարիկներ (274բ): Զարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, թռչուն-ձուկ, կենդանագիր, մարդ: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, շագանակագոյն, դեղին, սեւ, սպիտակ, նարնջի, բրոնզ:

Տե՛ս Ա.Գէորգեան, Անանուն հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 2005, էջ 475, Հմ 645:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, մէջբը ճաճճած, վր. եւ ստ. հատուածները պատռուած. Ա. փեղկի երեմնի կոստղերն ընկած, 2-3 տեղ պահպանուած կոստղերի երկաթէ հիմմերը. երեխական կապիչներն ու գամերն ընկած, ստ. կապիչի հիմմը պահպանուած. դռնակը դէպի դուրս ծալուած, պատռուած, ստ. հատուածը թափուած. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ գունաթափ. պհպ. Ա-Բ մաշուած, պատռուած, պհպ. Ա.՝ կազմի Ա. փեղկի երեմնի կոստղերի հիմմերի հպումից մնացած հետքեր, անցքեր. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետքեր, զանազան բծեր, ցեցի անցքեր. 25ա, 51ա, 52բ եւ այլուր՝ մանրանկարները հանդիպակաց երեսներին հպումից մասամբ արտատպուած. թ. 238՝ արտ. լս-իին սպիտակ էջանշան-թել:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. 1ա-3ա Գլուխ ըստ Մաթէոս Աւետարանին: *3բ-5բ* Սկիզբն գլխոց Աւետարանին, որ ըստ Մարկոսի: *5բ-6ա* Նախադրութիւն Մարկոսի Աւետարանին: *6բ-8բ* Սկիզբն Աւետարանին գլխոց, որ ըստ Ղուկասայ: *8բ-9ա* Գլուխ ըստ Ղուկասու Աւետարանին: *9բ-10բ* Նախադրութիւն Ղուկասու Աւետարանին:

2. *11բ-2ա* Թուղթ Եւսեբեայ:

3. *12բ-6ա* Համաբարբառ. կանոնք Ա-Ժ. (նաեւ՝ ստ. լս. Յրուացանկ):

4. *18ա-94ա* Աւետարան Մատթէոսի:

5. *95ա-143ա* Աւետարան Մարկոսի:

6. *144ա-225ա* Աւետարան Ղուկասու:

7. *226ա-85բ* Աւետարան Յովհաննու:

8. *286ա* Գլուխ Յոհաննու Աւետարանին: *286բ-9ա* Նախադրութիւն, Գլուխ: *289աբ* Նախադրութիւն Յովհաննու Աւետարանին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Ծաղկողի *10բ Ո՛վ ընթերցողք սուրբ Աւետարանիս, յորժամ ընթեռնուք զկենսաբուխ սուրբ Աւետարանս* Յովհաննու՝ *ցանկն իւր գլխի վերջն գտի՛ր եւ կարդա՛. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. յամէն:*

Հազար հարիւր ընդ չինն (1660) տառի,
հայկիականըն թվականի,
ձրեցաւ մատեամբ մեղսամածի,
Ալէքսան *չընչին քարտուղարէ:*
Նայ եւ խնդրօղ ստացողի,
հեզարբ հասակըն ծերունի,
Վարդան՝ *քաջըն բաբունի՝*
քահանայ ըստ իւր կարգի,
առցէ վարձս ի Քրիստոսէ. Հայր մեր:
95ա (կիսախորանի շրջանակում)
Հազար հարիւր ընդ չինն (1660) տառի,
հայկականին թվականի
ձրեցաւ մատեամբ մեղսամածի՝ Ալէքսան*:*

2. Ստացողի *143ա Զստացաւղք կենսաբեր սուրբ Աւետարանիս՝ զտէր* Վարդանն *եւ զ*Մարգարիտ *տատն յիշեսջի՛ք ի Տէր, նազելի մանկո՛ւնք* Սիոնի. *ամէն:*

3. Գրչի *197ա Ա՛յ վա՛խ գերիս:*

261գ ստ. լս. Վա՛յ զիս, ի ձեռն այլազգաց տանջում ենք, չեմ գիտում՝ ինչպէս եմ գրում:

285բ Ձմեղապարտ գրիչս Յովհաննէս *յիշել աղաչեմ. Հայր մե՛ր:*

291ա Փա՛ռք եզակի տէրութեանն եւ եռահիւսակ

անձնաւորութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Որք զմտաց աչս անաղօտ եւ վճիտ ունիցին երկնանկատ դիտմամբ առ էականն լոյս եւ իմանալեացն տեսարան, նոցին ոչ ինչ է փոյթ բովանդակ բնաւին ինչ, որ յաշխարհի եւ որ ընդ հոսանուտ եւ եղծանելի բնութեանս բերին, այլ միանգամայն զհուր սիրոյն, զոր հուր կենդանի արկի բանական բնութիւնս օր ըստ օրէ արծարծեն յոգիս անշիջանելի բոր|291բ|բոքմամբ հոգեւորացն, տուր եւ առատութեամբ, որով եւ լուսաւորին ըստ բանի աստուածահայր մարգարէին, որ ասէ՝ Պատուիրանք Տեառն լոյս են եւ լոյս տան աչաց: Արդ, գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ի թվականիս հայոց հազար հարիւր չին (1660) ամի, ի հայրապետութեան տեառն Սուրբ էջմիածնայ սրբազան Յակոբ կաթուղիկոսի, ի թագաւորութեանն Պարսից փոքր շահ Ապազին: Գրեցաւ ձեռամբ յոգնամեղ եւ անարուեստ եւ անիմաստ գրչին կա՛ր՝ ԺԳՀՋՔՄԺՏՔ (=Ալէքսիանս)*, ի գառն եւ անբարի ժամանակի, եւ զգծօղ սորին Յովհաննէս զապիկար: Գրեցաւ ի յեր|292ա|կիրն յԱրարատեան, որ կոչի Ծաղ[կ]ունէ ձոր, ի գետղն, որ կոչի Նախամարգ, եւ նկարեցաւ ի Կակաղա, որ է Պոռտակ, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնին եւ Սուրբ Նախավկային եւ բազմահաւաք սրբոցս, որ աստ կան: Եւ ստացող սուրբ Աւետարանիս՝ քրտնաջան, հեզահոգի, բարի եւ գրասէր, սրբասնունդ եւ սաղմոսերգօղ Վարդան ծերունի քահանայն, որ ստացաւ զսուրբ, կենսաբուխ Աւետարանս յիւր հալալ ընչից եւ արդար վաստակոց, յիշատակ հոգոյ իւր եւ ծնօղացն իւրոց՝ հօրն (այսչափ):*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ի, Գ., էջ 936-7, Հ՞ 1413. գլխատո՛ 291ա-2ա էջերի յիշ-ի «Փառ...» մասը յապաւել է, 197ա եւ 261գ էջերի յիշ-ներն անտեսել է, իսկ 95ա էջինը չի կարդացել:

* Ծնթ. Վ. Յակոբեանը նաեւ վերծանել է փոխարինագիր ծածկագիրը՝ ԺԳՀՋՔՄԺՏՔ = Ալէքսիանս. այսպէս՝ Ժ =Ա, Գ =Լ, Հ=Է, Ջ =Ք, Բ =Ս, Մ =Ի, Ժ =Ա, Տ =Ն, Ք =Ս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *290ա (1684 թ., շինծու բոլորգիր) /// ի գալստեանն ողորմի զձեզ. ամէն: Ի թվականութեանս հայոց ՌՃԼԳ. (1684): Հայր մեր, ո՞ ամէն:*

2. *290ա (1699 թ., նոտրգիր) Ձվերջին ըստացող զգսուրբ Աւետարանիս ես՝ բարեսէր ներկարար Թումանս, մտաւ ածի զսէրն Աստուծոյ, եւ լուեալ էի Սուրբ Գրոց, որ ասէ՝ Որ ունիցի զաւակ ի Սիօն, անդանիկ յԵրուսաղէմ, ըստացա օժար սրտիւ եւ փափաք սիրով, <գ> հալալ հընչիւք եւ արդար վաստակօք իմովք գնեցի զգս[ուր]բ Աւետարանս վասն փրկութիւն հոգւոյ իմոյ եւ ազատութիւն որդւոց իմոյ՝ յիշատակ ինձ եւ ծնօղացն իմ. հօրն իմոյ՝ Յակոբին եւ մօրն իմ՝ Փարիխանին<եւ կո> |290բ| եւ կողակցին իմոյ՝ Թումիանին եւ յորդւոյն իմոյ՝ տէր Սարգիս նորընձա քահանային, Տէր Աստուածն բարով վաեւեալ տացէ, եւ յեղբարց՝ հանգուցեալ Առաֆելին, կենդանի Վարդանին, իւր որդի Ջանիբին, Կիրակոսին: Դարձեալ ես՝ Թումանս, գնեցի զսուրբ Աւետարանս յիշատակ է մեզ եւ ծնօղաց եւ ազգականաց իմոց: Ով յեղբարք եւ հայրք, յորժամ տեսանէք, կարդայք կամ օրինակէք, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր եւ մէկ լի բերան Աստուած ողորմի ասացէք զվերոյ գրեալ անունացս: Ով զմեզ յիշէ, Աստուած ինքն յիշէ աւուր դատաստանին. ամէն: Իշխանութիւն պարոն Պապօին ի թվին հայոց ՌՃԽԸ. (1699) թվին գնեցաւ: Հայր մեր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա՝ «34/3496», «ՌՃՓ. – 1660 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 1ա՝ «Արդութեանց Կնիազ վալին (՞)», 11ա՝ «Բարձրապատիւ Սարգիս Բաարգիսաա/// նորին Մարտիրոսեան ///»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Աա՝ «2 2 2 լուսաբերցուք վարդես/// բարեր/// Սարգիս վար///աց /// այրաց ցայլ», Բա՝ «աշխարամ ձերեաց աշխարամեանին աշխարացու բարերկացու աաշխարք լուսաբեր լուսաբերցուք իմ», Բբ՝ «ձձձ Մարտիրոս», 1ա՝ «ձիր ձիր մտաց, այար», 16բ՝ «արձրա արժանացան», 89բ՝ «ծ սա բիծ աբ լ», 209ա՝ «պատրաստ»:*

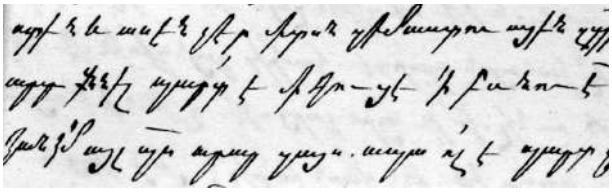
3497
ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔ

ԳԱՆՁԱՍԱՐ ՌՄԻԷ. – 1778, ԺԸ. դար

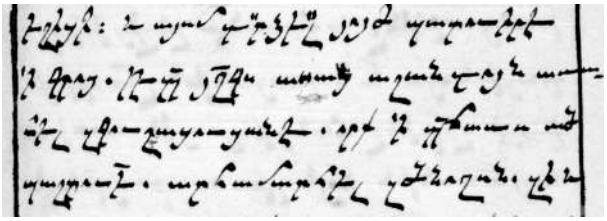
ԳՐԻՁ՝ Յովհաննէս կաթողիկոս Աղուանից (թ. 1-119, 143-55, 178-254), Անանուն Ա. (թ. 121-41), Անանուն Բ. (թ. 158-77, 256-66):

ԹԵՐԹ՝ 267+2 (կրկն.՝ թ. 9, 241). չգրուած՝ 1բ, 19աբ, 33աբ, 48աբ, 75ա-6բ, 93աբ, 106բ, 120աբ, 142աբ, 156ա-7բ, 190ա-3բ 228աբ, 241ա-դ, 255աբ, 267աբ: ՊՐԱԿ՝ 1-20×14 (1՝ 3, 2, 7-8, 13, 15՝ 16, 4՝ 2, 6, 11, 16, 20՝ 12, 12՝ 9, 14՝ 20, 17՝ 22)+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, այլ թուղթ՝ թ. 158-77, 256-66, այլ թուղթ՝ թ. 267-8՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «M», ճնշադրոշմով՝ 1. ձուածիր՝ կենտրոնում՝ զինանշան, որի տակ՝ «Ղ. Խ. Ծ. թ» (թ. 69, 74), 2. անընկալելի (թ. 56), 3. ուղղանկիւն՝ «Фабрики Аристархова»՝ (թ. 36, 42, 130, 135, 147, 187, 223, 230, 241գդ, 255): ՄԵԶՈՒԹԻՒՆ 18×11: ԳԻՐ՝ շղագիր՝ թ. 1-119, 143-55, 178-254 (նմուշ՝ 77ա), նոտրգիր՝ թ. 121-41 (նմուշ՝ 121ա), այլ ձեռ՝ թ. 158-77, 256-66 (նմուշ՝ 257ա): ՏՈՂ՝ 15-27 (թ. 1-119, 143-55, 178-254), 16-19 (թ. 121-41), 16-20 (թ. 158-77), 22 (թ. 256-66): ԿԱՋՄ՝ սեւ կաշի՝ ճնշագծերով. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝

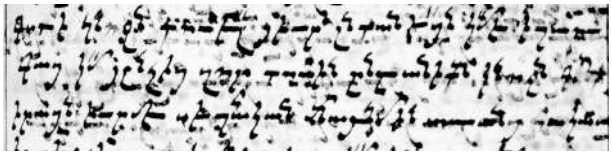
սպիտակ չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա. (սկ.)՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ի. դ.):



Նմուշ 77ա



Նմուշ 121ա



Նմուշ 257ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դ., կազմի կաշին նորոգման ժամանակի. թ. 2-5՝ թուլացած հիմքերը նորոգուած սպիտակ կիսաթափանցիկ թղթով. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, փեղկերը ձեւափոխուած, Ա. փեղկի ստ. առտ. անկիւնը մաշուած, ընկած, Բ. փեղկին ցեցի անցքեր. մէջբը ճաճճած, 1.5 սմ.ի չափով վերից վար թափուած, երեւում է նախկին կազմից պահպանուած շագանակագոյն կաշին, Ա. կազմաստառը կծկուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. 255բ՝ հանդիպակաց էջի գիրը մասամբ արտատպուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-106ա, 143ա-55բ, 121ա-41բ, 158ա-63ա* Երանելի վարդապետին Մխիթարայ առաքեալ Դատաստանագիրս՝ ի խնդրոյ տեառն Թօմայ անապատական առնի եւ պանծալի եպիսկոպոսին

Տե՛ս ձեռ. 488, 1բ-76բ: նխ./2ա-37ա: ա/2ա-4ա: բ/4ա-9ա: գ/9ա-10ա: դ/10ա-2ա: ե/12ա-5ա: զ/15ա-21բ: է/21բ-4բ: ը/24բ-30բ: թ/30բ-4ա: ժ/34ա-6ա: ժա/36ա-7ա: 1/37ա-40ա: ա/40ա-2ա: բ/42ա-3բ: գ/43բ-7ա: դ/47ա-9բ: ե/49բ-50ա: զ/50ա-1ա: է/51աբ: ը/51բ-2ա: թ/52աբ: ժ/52բ-3ա: ժա/53ա: ժբ/53աբ: ժգ/53բ-4բ: ժդ/54բ-5ա: ժե/55աբ: ժզ/55բ-6ա: ժէ/56ա: ժը/56ա: ժթ/56աբ: ի/56բ-7ա: իա/57ա: իբ/57աբ: իգ/57բ-8ա: իդ/58աբ: իե/58բ: իզ/58բ: իէ/59ա: իը/59ա: իթ/59աբ: լ/59բ: լա/59բ-60ա: լբ/60աբ: լգ/60բ: լդ/60բ: լե/60բ-1ա: լզ/61ա: լէ/61աբ: լը/61բ-2ա: լթ/62ա: խ/62ա-3ա: խա/63ա: խբ/63աբ: խգ/63բ-4ա: խդ/64աբ: խե/64բ-5ա: խզ/65ա: խէ/65աբ: խը/65բ-6բ: խթ/66բ: ծ/67ա: ծա/67աբ: ծբ/67բ: ծգ/67բ-8ա: ծդ/68աբ: ծե/68բ-9ա: ծզ/69ա: ծէ/69ա-70ա: ծը/70ա: ծթ/70աբ: կ/70բ: կա/70բ-1ա: կբ/71ա: կգ/71աբ: կդ/71բ: կե/71բ-2ա: կզ/72աբ: կէ/72բ-3ա: կը/73աբ: կթ/73բ: հ/74ա: հա/74ա: հբ/74աբ: հգ/74բ: հդ/77ա: հե/77աբ: հզ/77բ: հէ/77բ-8ա: հը/78աբ: հթ/78բ: ձ/78բ-9ա: ձա/79ա: ձբ/79ա-80ա: ձգ/80ա: ձդ/80ա: ձե/80ա-1ա: ձզ/81աբ: ձէ/81բ: ձը/81բ-2ա: ձթ/82ա-3ա: ղ/83աբ: ղա/83բ: ղբ/83բ-4ա: ղգ/84աբ: ղդ/84բ-5բ: ղե/85բ-6ա: ղզ/86բ-7ա: ղէ/87աբ: ղը/87բ-8ա: ղթ/88աբ: ճ/88բ-9ա: ճա/89ա-90ա: ճբ/90աբ: ճգ/90բ-1ա: ճդ/91աբ: ճե/91բ-4ա: ճզ/94աբ: ճէ/94բ-5ա: ճը/95ա-8ա: ճթ/98ա-100ա: ճժ/100աբ: ճժա/100բ-1ա: ճժբ/101աբ: ճժգ/101բ-6ա: ճժդ-ճիգ/չիք: 2. ա-կա/չիք: կբ/143ա-4բ (սկ. «/// եւ մատեան դատերքն սալպայադու որդւոյ...»): կգ/145ա-6բ: կդ/146բ-7ա: կե/147բ-8բ: կզ/148բ-9ա: կէ/149ա: կը/149բ: կթ/149բ-50ա: հ/150աբ: հա/150բ-1ա: հբ/151աբ: հգ/151բ: հդ/151բ: հե/151բ-2ա: հզ/152բ: հէ/152բ: հը/153ա: հթ/153ա: ձ/153աբ: ձա/153բ: ձբ/153բ-4ա: ձգ/154ա: ձդ/154աբ: ձե/154բ: ձզ/154բ: ձէ/154բ-5ա: ձը/155ա: ձթ/155ա: ղ/155աբ: ղա/155բ: ղբ/121ա: ղգ/121աբ: ղդ/121բ: ղե/121բ: ղզ/121բ-2ա: ղէ/122ա-3բ: ղը/123բ-4բ: ղթ/124բ-5ա: ճ/125ա-6ա: ճա/126ա-7ա: ճբ/127աբ: ճգ/127բ-8ա: ճդ/128աբ: ճե/128բ-9ա: ճզ/129աբ: ճէ/129բ-30ա: ճը/130աբ: ճթ/130բ-1ա: ճժ/131աբ: ճժա/131բ-2ա: ճժբ/132ա-3ա: ճժգ/133ա: ճժդ/133աբ: ճժե/134աբ: ճժզ/134բ-6ա: ճժէ/136ա-7ա: ճժը/137ա-9բ: ճժթ/139բ-40ա: ճի/140աբ: ճիա/140բ-1ա: ճիբ/141աբ: ճիգ/141բ, 158ա: ճիդ/158բ-9ա: ճիե/159ա-60ա: ճիզ/160ա: ճիէ/160ա-1ա: ճիը/161աբ: ճիթ/161բ-3ա: Ունի՝

– 1ա [Յանկ]. Նախադրութիւն դատաստանի – Ա. *Ընդդիմութիւն բամբասողացն, եթէ դատաստան ոչ... կատարեցաւ նախադրութիւնս դատաստանի ճառս ԺԱ.:*

Տե՛ս Մխիթար Գօշ, Գիրք դատաստանի, Բ. խմբ., Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԹ., ԺԲ. դ., Երեւան, 2014, էջ 381-609:

Բ. *163ա-77բ, 107ա-14ա* Գլուխք, ընտրութեամբ ժողովեալ Մովսիսական օրինացն

Տե՛ս ձեռ. 488, 77ա-86ա: [Յանկ]/163ա-4բ: ա/165աբ: բ/165բ-6ա: գ/166ա-7բ: դ/167բ-8ա: ե/168աբ: զ/169ա: է/169աբ: ը/169բ: թ/172բ: ժ/172բ-3ա: ժա/173աբ: ժբ/173բ: ժգ/173բ: ժդ/173բ-4ա: ժե/174ա: ժզ/174բ: ժէ/174բ: ժը/174բ: ժթ/175ա: ի/175աբ: իա/175բ: իբ/175բ-6ա: իգ/176աբ: իդ/176բ: իե/176բ-7ա: իզ/177ա: իէ/177աբ: իը/177բ: իթ/177բ: լ/177բ, 107ա: լա/ 107ա: լբ/107ա: լգ/107ա: լդ/107ա: լե/107ա: լզ/107ա: լէ/107ա: լը/107աբ: լթ/107բ: խ/107բ: խա/107բ: խբ/107բ: խգ/107բ: խդ/107բ-8ա: խե/108ա: խզ/108բ-9ա: խէ/109ա: խը/109ա: խթ/109աբ: ծ/109բ-10ա: ծա/110ա: ծբ/110ա:

ծգ/110ա: ծգ/110ա: ծե/110աբ: ծգ/110բ-1ա: ծէ/111ա: ծը/111աբ: ծթ/111բ-2ա: կ/112ա: կա/112աբ: կբ/112բ-3ա: կգ/113ա: կդ/113աբ: կե/113բ: կգ/113բ: կէ/113բ-4ա:

Ունի՝

169բ-72բ **Վասն անուան իւրոյ – *Մի՛ արասցէ ա-պահտ (սուտ) զբանս իւր... եղիցի չխուն երկդրամեան արծաթոյ:***

Ծնթ. Այս ձեռագրում ա-լ. գլխաւիամարները՝ չիմ, լա-կգ.՝ Հմր 488ի գլխաւիամարներին անհամապատասխան են:

Գ. *114ա-9բ, 178ա-89բ, 256ա-66բ, 194ա-254ա* **[Քաղաքական աւրինադրութիւն]**

Տե՛ս ձեռ. 488, 86ա-126ա: [Յուջբ.]/114ա-6բ. 1: Յանկ/116բ-9բ: [Նախգր.]178ա-9ա: ա/179աբ: բ/179բ: գ/179բ-80ա: դ/180աբ: ե/180բ-1ա: զ/181աբ: է/181բ: ը/չիք: թ/181բ: ժ/181բ: ժա/182ա: ժբ/182ա: ժգ/182ա: ժդ/183ա: ժե/182բ-3ա: ժզ/183բ: ժէ/183ա: ժը/183բ: ժթ/183բ: ի/183բ: իա/183բ-4ա: իբ/184ա: իգ/184ա: իդ/184ա: իե/184ա: իզ/184աբ: իէ/184բ: իը/184բ: իթ/184բ-5ա: լ/185ա: լա/184բ-5ա: լբ/185ա: լգ/185ա: լդ/185բ: լե/185բ: լզ/185բ: լէ/186ա: լը/186ա: լթ/186աբ: խ/186բ: խա/186բ-7ա: խբ/187ա: խգ/187աբ: խդ/187բ: խե/188ա: խզ-ծա/չիք: ծբ/188աբ: ծգ/188բ-9ա: ծդ/189աբ: ծե/189բ, 256ա: ծզ/256ա: ծէ/256աբ: ծը/256բ: ծթ/256բ: կ/256բ-7ա: կա/257ա: կբ/257ա: կգ/257ա: կդ/257բ: կե/257բ: կզ/257բ: կէ/257բ-8ա: կը/258ա: կթ/258ա: հ/258աբ: հա/258բ: հբ/258բ: հգ/258բ-9ա: հդ/259ա: հե/259ա: հզ/259ա: հէ/259բ: հը/259բ: հթ/259բ: ձ/259բ: ձա/260ա: ձբ/260ա: ձգ/260ա: ձդ/260աբ: ձե/260բ: ձզ/260բ-1ա: ձէ/261ա: ձը/261բ: ձթ/261բ: ղ/261բ-2ա: ղա/262ա: ղբ/262ա: ղգ/262ա: ղդ/262ա: ղե/262բ: ղզ/262բ: ղէ/262բ: ղը/263ա: ղթ/263ա: ճ/263ա: ճա/263աբ: ճբ/263բ: ճգ/263բ: ճդ/263բ: ճե/263բ: ճզ/263բ: ճէ/263բ-4ա: ճը/264ա: ճթ/264ա: ճժ/264ա: ճժա/264ա: ճժբ/264ա: ճժգ/264բ: ճժդ/264բ: ճժե/264բ: ճժզ/264բ: ճժէ/264բ: ճժը/265ա: ճժթ/265ա: ճի/265ա: ճիա/265ա: ճիբ/265ա: ճիգ/265ա: ճիդ/265ա: ճիե/265աբ: ճիզ/265բ: ճիէ/265բ: ճիը/265բ: ճիթ/265բ: ճլ/265բ-6ա: ճլա/266ա: ճլբ/266ա: ճլգ/266աբ: ճլդ/266բ: ճլե/266բ, 194ա: ճլզ/194աբ: ճլէ/194բ: ճլը/194բ: ճլթ/194բ-5ա: ճխ/195ա: ճխա/195ա: ճխբ/195աբ: ճխգ/195բ: ճխդ/195բ: ճխե/195բ: ճխզ/195բ-6ա: ճխէ/196ա: ճխը/196աբ: ճխթ/196բ: ճձ/196բ: ճձա/196բ-7ա: ճձբ/197ա: ճձգ/197ա:*

2. **[Համառատ ժողովումն աւրինաց վերստին]**

*Տե՛ս ձեռ. 488, 103ա-5ա: ա/197ա: բ/197աբ: գ/197բ: դ/197բ: ե/197բ: զ/197բ: է/197բ: ը/197բ: թ/197բ: ժ/197բ: ժա/197բ**: ժբ/197բ-8ա: ժգ/198ա: ժդ/198ա: ժե/198ա: ժզ/198ա: ժէ/198ա: ժը/198ա: ժթ/198ա: ի/198ա: իա/198ա: իբ/198ա: իգ/198ա: իդ/198աբ: իե/198բ: իզ/198բ: իէ/198բ: իը/198բ: իթ/198բ: լ/198բ: լա/198ա: լբ/198բ: լգ/198բ: լդ/198բ: լե/198բ-9ա: լզ/199ա: լէ/199ա: լը/199ա: լթ/199ա: խ/199ա: խա199ա: խբ/199ա: խգ/199ա: խդ/199ա: խե/199ա: խզ/199ա: խէ/199ա: խը/199ա: խթ/199ա: ծ/199աբ: ծա/199բ: ծբ/199բ: ծգ/199բ: ծդ/199բ: ծե/199բ: ծզ/199բ: ծէ/199բ: ծը/199բ-200ա: ծթ/200ա: կ/200ա: կդ/200ա: կե/200ա: կզ/200ա: կէ/200ա: կը/200ա: կթ/200աբ: հ/200բ: հա/200բ: հբ/200բ: հգ/200բ: հդ/200բ: հե/200բ: հզ/200բ: հզ/200բ: հը/200բ-1ա: հթ(=հը)/201ա: ձ/201ա: ձա/201ա: ձբ/201ա: ձգ/201ա: ձդ/201բ: ձե/201բ: Ունի՝*

197բ **ԺԱ. Դատաւորն թէ որ գնայ ընդ առն... զրկեսցին յերեսաց:**

* Ծնթ. Մեր ձեռագրում ա-ծե. գլխաւիամարները չիմ, ծզ-ձգ.՝ Հմր 488ի ետ անհամապատասխան են:

** Ծնթ. Մեր ձեռագրում ենթաւիամարները ժա.ից սկսած Հմր 488ից տարբեր են:

3. [Ընտրութիւն համառատ յաւրինացն հաղաքականաց]

Տե՛ս ձեռ. 488, 105ա-22բ: [Յանկ]/201բ-4բ: ա/204բ-5բ: բ/205բ-212ա: գ/212ա-3բ: դ/213բա-4բ: ե/214բ-5բ: զ/215-բա-8ա: է/218ա-20բ: ը/220բ-3բ: թ/223բ-4բ: ժ/224բ-6ա: ժա/226ա-7ա: ժբ/227ա-9բ: ժգ/229բ: ժդ/229բ-31ա: ժե/231աբ: ժզ/231բա-3ա: ժէ/233ա: ժը/233բ-9ա: ժթ/239ա-49ա:

4. *249ա-54ա* **Վասն զինուորաց սահմանադրութեան. Գլուխ ՃՁ.**

Տե՛ս ձեռ. 209, 66ա-70բ: [Յանկ]/249ա-50ա: ա/250աբ: բ/250բ: գ/250բ: դ/250բ: ե/250բ: զ/250բ-1ա: է/251ա: ը/251ա: թ/251ա: ժ/251ա: ժա/251ա: ժբ/251բ: ժգ/251բ: ժդ/251բ: ժե/251բ-2ա: ժզ/251բ: ժէ/252ա: ժը/252ա: ժթ/252բ: ի/չիք: իա/252ա: իբ/252բ: իգ/252բ: իդ/252բ: իե/252բ: իզ/252բ: իէ/252բ: իը/252բ-3ա: իթ/253ա: լ/253ա: լա/253աբ: լբ/253բ: լգ/253բ: լդ/253բ: լե/253բ: լզ/253բ: լէ-լը/չիք: լթ/254ա: խ/253բ-4ա: խա/254ա: խբ/254ա: խգ/254ա: խդ/254ա: խե-ծզ/չիք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

254բ Գրեցաւ Դատաստանաց գիրքս ձեռամբ **Յովհաննէս** *կաթուղիկոսիս* **Աղուանից** *եւ սրբոյ աթոռոյս* **Գանձասարու.** *եւ իմ սերեալ ի յազգէ եւ ի տոհմէ իշխանաց իշխան* **Վախտանգ Սակասեանի,** *նաեւ՝* **Ջալալ Դօլայ Հասան Վախտանգեանի՝** *տեարց* **Արցախու** *եւ յոգնասահման գաւառացն* **Խաչենու, Հաթերոյ, Հանդաբերդայ** *եւ այլոց: Աւարտումն եղեւ յամի Տեառն 1778, ի ժամանակս հին նախնւոյ մերոյ* **Հերակլ** *արքային ամենայն* **Վրաց:** *Հանդիպօղք եւ վայելողք սորա, արարէ՛ք զիս յիշման արժանի, եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի Աստուծոյ:*

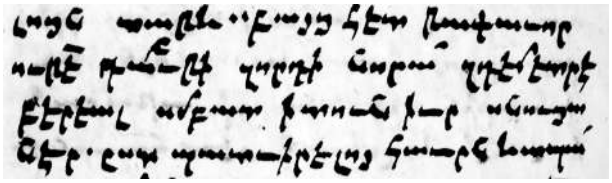
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Մխ. Գօշի Դատաստանագիրք», պհպ. Ամ՝ «3», «51/3497», «ԺԹ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

3498
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

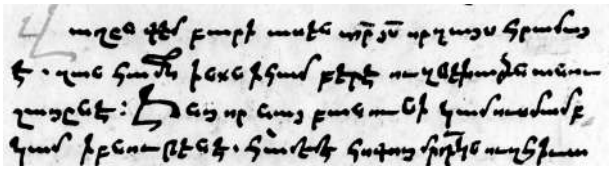
ՍՊԱՀԱՆ ՌՀԳ-ՌՀԴ. – 1624-1625

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՅՈՂ՝ Յոհաննէս Ջուղայեցի:

ԹԵՐԹ՝ 321+1 (կրկն.՝ թ. 23). չգրուած՝ 148բ-9ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԷ×12 (Ա 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,8×13,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, որոշ թերթեր կարմրով սահմանագծուած (14×9): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 142բ, 300ա): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը ծաղկազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+Դ-Է՝ սպիտակ՝ ձեռագրի թղթից (Դ՝ սպիտակ թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ գաւազան):



Նմուշ 142ա



Նմուշ 300ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, մարդադէմ՝ 284բ: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզրերը մաշուած, մէջի կաշին ճաճճած, կապիչներն ու գամերն ընկած, երեմ կապիչներից երկուսի հիմմերը կան, դռնակը դէպի դուրս ծալուած. լուսանցակողերի կարմիրը տեղ-տեղ թափուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. պիպ. Ա-Բ.՝ երբեմնի գամերի սեղմումից առաջացած անցքեր. թ. 1-2ի միջեւ մէկ թերթ կտրած. թ. 17, 83, 97, 105, 125 եւ այլուր գործարանային թերութիւններ. թ. 235, 309՝ ստ. լս-ները պատռուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-104բ* [Ի Հարանց վարուց]

1. *1ա-38ա* Սուրբ վարդապետէն Վարդանայ ասացեալ եւ գրեալ ի Հարեանց վարուց յաղագս աւգտի կրաւնաւորեաց – *Որ էրն ի սկզբանէ Աստուածն Բան, վասն բարուցն գոյացոյց... Ա. Որպէս ասէր հայրն Պիմէն... քան ընտանի գազան զներքին մարդն:*

Ծնթ. Ընդմէջ 4բ-5ա՝ բնագիրը թերի, չկան Թ-ժ. հատուածները:

2. *38ա-51ա* Երանելին Պափնոտիոս գրեաց խաւսս կեցուցիչս եւ արձակս, զոր մեր կարճ ճոգի գոլով համառաւտեսցուք – *Մ԰Ղ. Պափնոտիոս ցանկացաւ շրջել ընդ անապատս... ունկնդրութեամբ գրոց. եւ տային աւրհնութիւն եւ գոհութիւն Աստուծոյ:*

3. *51ա-2ա* Խրատ ճոգէշահ եւագրեա – *Յիշման Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի յարակայ մնալ... յուսով առ Քրիստոս Աստուած եւ Տէրն, որում փառք յօհտեանս. ամէն:*

4. *52աբ* Խրատ սուրբ վարդապետին Վարդանայ – *Եղբա՛յր եւ որդեա՛կ Գրիգոր, ահաւոր անուամբն Աստուծոյ... ողորմութեամբն Աստուծոյ աւրհնելոյն յաւիտեանս. ամէն:*

3. *52բ-82բ* Վարք հարանցն եգիպտաց – *Ասեն եւ վասն հաւրն Թէոդորոսի Փարմացոյ... եւ մի՛ զանարգանս ի մարդկանէ եւ զփառս նոցա համարիր ինչ:*

4. *82բ-3ա* Պատճառ եւ ճգնութիւնք ծերոց – *Հարցաւ ծէր մի, թէ որպէս պարտ է լինել միայնակեացին... ոչ կարասցէ հասանել յաւիտենից բարեացն:*

5. *83աբ* Ամոնի խրատ ճոգէշահ – *Սիրելիք իմ ի Տէր, գիտէք եւ դուք, թէ յորմէ հետէ եղեւ յանցումն... զի մի՛ եղէցիս մատնիչ սենեկին քումմ:*

Ծնթ. Տե՛ս Վարք սրբոց Հարանց, Վենետիկ, 1855, հտ. Բ., էջ 602-603: Նոյնի հտ. Ա.՝ 1855. այսուհետեւ մեր բնագրերի վերջում, փակագծուած գրելու ենք այս տպ-ի «ՎՀ» համառօտումը, հատորահամարը եւ էջահամարը:

6. *83բ-5ա* Խրատ հարցն – *[Հարց.] Ջի՞նչ է արծաթասիրութիւն: [Պատասխանի.] Արծաթասիրութիւն է անհատութիւն, անյուսութիւն, անգիտութիւն... յայսմէ հետէ ընդ քեզ եմ մինչ ի վաղճանն իմ:*

85ա գրչից՝ «Յոյս եւ ապաւէն տիեզերաց Քրիստոս, յոյս զքեզ ունիմ»:

7. *85աբ* Թուղթ Աբասու Ամոնի խրատ – *Հոգին Սուրբ ուր կամի, շնչէ... հանգստարան ամենայն աւրինակաւք եւ իրաւք կատարելով (ՎՀ, Բ., էջ 597-599):*

8. *85բ-9բ* Յոհաննու Մանդակուսեցո խրատ եւ գովութիւն ճգնաւորաց եւ յանդիման ծոյլից եւ առհամառողաց պատուիրանս Տեառն – *Ահն մոնոզոնի ուսելոյ եւ իմաստնոյ, որ ունի զգիտութիւնս... արքայութեան երկնից ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

9. *89բ-92ա* Հարցումն Առձանայ եւ պատասխանիք եզնակա վարդապետին Կողբացոյ – *Արձան ասէ՝ Ջի՞նչ է կրաւնաւորութեան կարգն: Եզնակ ասէ՝ Խաչակցութիւն ընդ Քրիստոսի... եւ այն վասն մեր աւգտի է. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

10. *92ա-5բ* Հարցումն Աշոտա՝ Սմբատա որդո, Հայոց թագաւորի եւ պատասխանիք եզնկա վարդապետին – *Թագաւորն ասէ՝ Զի՞նչ է Առաջաւորն առանց պատարագի եւ ընծերցուածոց: եզնակ ասէ՝ Բազում ինչ խորհուրդ ունի... հասանիս ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

11. *95բ-8ա* Սուրբ եւ պատուական հաւրն Նեղոսի խրատ կրաւնաւորաց – *Տո՛ւր զսիրտ քո յԱստուծոյ եւ յորժամ ցասնու... զյաւիտենից կեանքն ժառանգել, Քրիստոսի Փրկչին փառք յաւիտեանս. ամէն (ՎՀ, Բ., էջ 718-724):*

12. *98ա-101ա* Վարք երջանիկ հաւրն Ապաւուրայ (=Ապողոբայ) – *Տեսաք մեք այր մի երկրին Թեբայեցոյց... փառաւորէին զամենաւուրն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (ՎՀ, Ա., էջ 210-214):*

13. *101աբ* [Վասն Ամոնայ] – *Տեսանէաք մեք անդ՝ ի կողմանս Թեբայեցոյց հայր մի, Ամոն անուն նորա... յորմէ աւգուտ եւ փառս լինի, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (ՎՀ, Ա., էջ 214):*

14. *101բ-2ա* Վարք հաւրն Աբասի – *Տեսանէաք եւ այլ ոմն ծեր մեծ, որ հեզութեամբն եւ հանդարտութեամբն անցուցանէր... հալածաց երբեմն ի տեղոջէ իւրմէ (ՎՀ, Ա., էջ 215):*

15. *102ա-4բ* Վարք Պելենոսի հաւրն – *Տեաք այլ ծեր մի՝ Պելենիոս անուն... մերովք տեսաք եւ փառաւորեցաք զՔրիստոս, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն (ՎՀ, Ա., էջ 215):*

Բ. *105բ-48ա* Վասն մեծի նախադրութեանն Աւրպէլանց, եթէ ուստի էին եւ որպէս եւ վասն գալո նոցա յայս յաշխարհ եւ վասն բազում բանից եւ գործոց զոյց յոլովք – *Յիսկզբան նահապետութեան աշխարհիս Հայոց եւ Վրաց... եւս առաւել իմն եւ իմոցն, եւ Քրիստոսի փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Պատմութիւն նահանգին Սիսական, արարեալ Ստեփաննոսի Օրբէլեան արեւպիսկոպոսի Սիւնեաց, Թիֆլիս, 1910, էջ 368-433:

Գ. *149բ-260ա* [Յակոբայ առաքելոյ Գիր տղայութեան Յիսուսի Քրիստոսի]

Տե՛ս ձեռ. 717, 123բ-255ա: [Յանկ]/149բ-50բ: ա/151ա-61ա: բ/161ա-5ա: գ/165ա-72բ: դ/172բ-7ա: ե/177բ-81բ: զ/181բ-4բ: է/184բ-7ա: ը/187աբ: թ/187բ-97բ: ժ/198ա-200ա: ժա/200ա-1բ: ժբ/201բ-3բ: ժգ/204ա-7ա: ժդ/207ա-12բ: ժե/212բ-8բ: ժզ/218բ-24բ: ժէ/224բ-6ա: ժը/226ա-7ա: ժթ/227ա-30բ: ի/230բ-9ա: իա/239ա-43բ: իբ/243բ-5ա: իգ/245ա-51ա: իդ/չիք: իե/251ա-2բ: իզ/252բ-60ա: իէ/չիք:

Դ. *260բ-321բ* [Տաղ]

1. *260բ-3բ* Տեառն Ներսէսի ասացեալ խրատ ուսումնականաց («Ա-Ք») – *Այբն առաջին ըզքեզ տղայ, / հանէ յիմաստըն գերակա... յետոյ բազում փառս քեզ տան: 263աբ* Յորդորակ է *(«ՆԷՐՍԷՍԻ Ե»)* – *Նախանձեալի մարդկան լինիս, / թէ զվերագրեալդ ի միտ ունիս... անանց կենաց ժառանգ լինիս:*

2. *263բ-8բ* Նորին տեառն Ներսէսի ասացեալ է («Ա-Ք») – *Այբն Աստուծոյ զքեզ մերձակա, / խրատէ լինել թէ հաւատա... եւ անմարմնոցըն ձայնակից:* 268բ Յորդորակ է («ՆԵՐՍԷՍ») – *Նորոգ բանիս յայսմիկ հանդէս, / գումարելոց աստ տիրապէս... յորոց նըպաստ եղեւ Ներսէս:*

3. *268բ-72ա* Յոհաննու եզընկացոյ՝ Պլուզ կոչեցելոյ ասացեալ Բան ի խրատ հրամանից – *Ադամայ որդիքդ՝ ամէն ու ծնունդ ի հողէն, / եկայք տամ ձեզ խրատ յԱստուծոյ Բանէն... եւ ի նմանէ ողորմութիւն ձեզ միշտ պարգեւի. ամէն:*

Տե՛ս Ա. Սրապեան, Յովհաննէս եզնկացի. ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 208-17. ձեռագիր k՝ էջ 276:

4. *272ա-4բ* Անձինք Նարեկացոյն, յԱռաք[ել] վարդապետ[է] ասացեալ («Ա-Ք») – *Արփիական լոյսդ երկնային, / Յիսուս Քրիստոս, Հա՛ւր միածին... աստուածութեան մի գաւանեմք: Աղօթիւք սորայ ողորմեա՛յ:*

Տե՛ս Առաքել Սիւնեցի եւ իւր ճեռքագրերը, Վենետիկ, 1914, 301-307:

5. *275ա-6ա* Նորին յԱռաքել վարդապետէ («Ա-Ք») – *Անմահ բնութիւն առի ու զմահու օրըն մոռացայ, / բեռան իմ՝ չարեաց պատճառ, վա՛յ, զլռելս, որ ես չիմացայ... Քրիստոսի եւ Հօր հոգովդ հին եւ նորա անուն մեծանայ:*

Տե՛ս Առաքել Սիւնեցի եւ իւր ճեռքագրերը, Վենետիկ, 1914, 283-286:

6. *276ա-8ա* Նորին յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ («Ա-Ք») – *Անթիւ չարեաւք յանցեա ես, / մեղօք աղտեղացա ես... ինձ՝ մեղաւորիս համար:* 277բ-8ա Յորդորակ է («ԱՌԱՔԵԼ») – *Արքայ անմահ երկնային, / անեղ, անճառ, անքննին... վասն իմ առ Տէր բարերար:*

Տե՛ս Առաքել Սիւնեցի եւ իւր ճեռքագրերը, Վենետիկ, 1914, 308-309:

7. *278ա-80ա* [Խրատական բաներս ի Նաղաշ վարդապետէ ասացեալ. ձեռ. 424, 373բ-4բ] («Ա-Ք») – *Անցանէ մեծութիւն ու փառք աշխարհիս, / աւերի ու քակտի շինուածք տաճարիս... Ա՛յ Նաղաշ, դու լսէ, զինչ որ քարոզես... նայ թողուս աւտարաց եւ ի հող մտանես:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ. Էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 129-136. ձեռագիր c՝ էջ 221:

8. *280ա-2ա* [Ողբ եւ մաղթանք ի խաչատուր Կեչառեցոյ ասացեալ] – *Ես եմ կորուսեալ ոչխար, մոլորեալ ի սուրբ քո հօտէն, / հովիւ քաջ ի վայր հայեաց բարեխօս քեզ երկիր. ամէն... եւ տանջին անշէջ հրովն, կեր լինին ժանեաց վիշապուն:*

Տե՛ս Խաչատուր Կեչառեցի, ԺԳ-ԺԴ. դդ., աշխ. Մ. Աւդալբեգեանի, Երեւան, 1958, էջ 139-144. հմմտ. ձեռ. 33, 206բ՝ Տաղ

Խաչատուր Կեչառեցի վարդապետի ասացեալ:

9. *282աբ* [Տաղ Յովհաննէս Թլկուրանցւոյ] – *Աչե՛ր, յի՞նչ ես անցեր յետեւս / եւ անդադար ծուռ կու նայիս, / անխափան կու ցանկանաս, / գիտեմ ի հուրն այրես զհոգիս... Եթե Յովանէս Թուլգաւրընցի, / մի՛ զքեզ փորձ այս չարիս, / որ երեսովդ չամաչես, / հոգովդ ի հուրն երթաս, վառիս:*

Տե՛ս Յովհաննէս Թլկուրանցի, Տաղագիրք, Երուսաղէմ 1958, էջ 45-46:

10. *282բ-4ա* [Տաղ, ասացեալ ի Մարտիրոս վարդապետէ] – *Կաթեա՛, Սուրբ Կայթողիկէ եկեղեցի եւ պարէ, / զմանկունըս քո ժողովէ, ի յաւրհնութիւնս հրաւիրէ... Մարտիրոս վարդապետ երգեալ է, / յականց պատուականաց գովեալ է:*

11. *284բ-5ա* [Մեղեդի Ծննդեան եւ Վերափոխման սուրբ Աստուածածնին. ձեռ. 424, 199ա] – *Գաւհար վարդն ինքնագոյն, / սիրամարգ ոսգէգոյն... ի յաւուր բաժանման:*

12. *285ա-6բ* [Տաղ աւետեաց Աստուածածնին ազնիւ («Ա-Ք»). ձեռ. 1639, 189ա] – *Աւետիս քեզ, Մարիա՛մ, զոր Գաբրիէլ սկզբնաւորեալ, / աւետի՛ս, աւետի՛ս, աւետի՛ս, տիեզերաց աւետի՛ս... որ երանեալդ ես ի կանայս, աննմա՛ն:*

13. *286բ-7բ* [Տաղ յարութեան, Գրիգորի Նարեկացւոյն ասացեալ] – *Փա՛ռքք Քրիստոսի ամենազօր յարութեան, / սայլքն իջանէին ի լեռնէն ի Մասանց... փառքք Քրիստոսի ամենազօր յարութեան:*

Տե՛ս Գրիգոր Նարեկացի, Տաղեր եւ գանձեր, աշխ.՝ Ա. Քէօշկերեանի, Երեւան, 1981, էջ 59. ձեռագիր՝ B:

14. *288աբ* [Ի սուրբ Յակոբ Մծբնացի] («ԱՌԱՔԵԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ») – *Անճառ Միածին, Հօրն երկաւորին, / ընդրեալ ի յերկրէ սուրբ Յակոբ, քրոջէ մարմնային... վասն մեր հայցեա Հայր գթած առ Տէրն ամենի:*

Տե՛ս Առաքել Սիւնեցի եւ իւր հերթուածները, Վենետիկ, 1914, էջ 202-210. հմմտ. ձեռ. 2649, 44ա՝ Գանձ սրբոյն Յակոբայ Մրծբնայ հայրապետին. Տաղ գեղեցիկ:

15. *288բ-9բ* [Տաղ Յոհաննու Ոսկէբերանին վարդապետին ի յԱտոմ իրիցուէ ասացեալ. ձեռ. 2672, 303բ] («Ի ԱՏՈՄ ԻՐԻՑՈՒՆ Է») – *Ի հանդէս քո սուրբ տօնի / ցնծամք եւ մեք հրճուալի... անդադար փառատրութիւն:*

16. *289բ-91ա* [Յովհաննու Երզնկացւոյ Տաղ ոգէշահ խիստ գեղեցիկ ի յօգուտ եւ ի խրատ իմաստնոց եւ կատարելոց] – *Յամենայն մեղաց ի զատ ասէ դու կացի՛ր, / եւ յաւրէնս աստուածայինըս միշտ մերձեցի՛ր... զինչ քաղաք առ նոցա պարիսպ հեծելի կոխէ:*

Ծնթ.՝ 291ա գրչից՝ «Սիրէ զԱստուած ի վեր հան զհոգի հո / եւ զհոգի հո՝ առաւել, հան զմարմին հո, / եւ զմարմին հո առ[աւ]ել, հան զ[ը]նկերին հո, / եւ զհոգի հո ընկերին, հան զմարմին հո»:

Տե՛ս Ա. Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի. ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 200-207. ձեռագիր տ՝ էջ 274:

17. *291ա-2ա* [Տաղ ապաշխարութեան. ձեռ. 2027, 200ա] – *Մեղա՛յ քեզ, Քրիստոս Աստուած, ապաւէն յոյս ըզքեզ ունիմ, / լալագին պաղատանաւք հառաչմամբ առ քեզ անգանիմ... պարտապան բիւր քանքարոյ հատուցանել փող մի չունիմ, ճա՛՛:*

Ծնթ. Հմմտ. ձեռ. 1639, 160աբ՝ Տաղ գեղեցիկ եւ պիտանի ոգշահ:

18. *292ա-3բ* [Ողբ մայրաքաղաքին Ստամպօլու] – *Քանզի ֆռանկաց ազգն շարժին, / կամօք հզաւր թագաւորին... եւ Սուրբ Հոգոյն կենաց տուողին, / խաղաղութեան պարգեւողին:*

Տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի, աշխ.՝ Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 212-221. ձեռագիր N՝ էջ 338: Հմմտ. ձեռ. 1661, 383բ՝ Առաքել վարդապետի ասացեալ Վասն գալստեան Ֆռանկին:

19. *293բ-5ա* [Տաղ վասն Ծնընդեան ի Շամախ. ձեռ. 2079, 211բ] *(2 տող՝ հայերէն, 2 տող՝ հայատառ թուրքերէն հերթագայութեամբ)* – *Աւրհնեալ փառաւոր աքանչելի զարմանք, / մարգարէքն, որ ասին սրտիւ լիական... Սահուն ըռուզինի գէրչակ դուր հախգան, / եթմիշ իքիմիլթի սոյլար քթէք տան... թուրի քուրսի շուալթ ղուդիալթի յիսայ:*

Ծնթ. Հայատառ թուրերէնի ընթերցումը եւ բառաճշատումը՝ Անի Աւետիսեանի:

20. *295ա-7ա* [Տաղ վասն Ադամայ (յԱդամգրոց Առաքելոյ Սիւնեցւոյ). ձեռ. 1153, 144ա] – *Յորժամ Ադամ ստեղծաւ, զերդ զարեգակն էր, / իւրոյ արարողին կերպին նըմանէր... որ տաս մեզ հանապազ յանճառ շնորհեաց մէ՛լ:*

21. *297աբ* [Յոհաննէս վարդապետի ասացեալ Պըլզոյ] – *Երկուս ի մէկ տեղ բերած՝ զերդ զընկեր կասեն, թէ պահէ / ու չորս բընութիւն աւտար յետ իրաց կասեն, թէ սազէ... կամ զհոգին ի մէջ մարմնոյն քան զխալաս ոսկի նա զուգի:*

Տե՛ս Ա. Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի, ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 161-162. ձեռագիր b:

22. *297բ-302բ* [Քառեակ Յովհաննու Երզնկացւոյ] – ա. 297բ *Աւա՛ղ զայն, որ շատ դատել, մարդ չըկայ, որ զէլմըն ճանչէ, / հաշւեց թէ մարգրիտ ունի ՝ւ ի չաքչեւ խոզին կու թափէ... թէ չէ, ի ձեռքըդ բեւեռի եւ խոց լինի:*

Ծնթ. 44 քառեակ: Տե՛ս Ա. Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի, ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 143-160:

23. *302բ-5ա* [Տաղ բլբուլի եւ վարդի՝ Առաքելի Բաղիշեցւոյ] – *Բլբուլն ի վարդն ասաց՝ Ի սէր քո եկի, / զի սէր քեզ աւետեմ, սիրոյն դու տեղի... բլբուլն ի հետ նորա յոյժ քաղցրաձայն է:*

Տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի, աշխ.՝ Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 212-221. ձեռագիր՝ M՝ էջ 336:

24. *305ա-6ա* [Տաղ բլբուլի եւ վարդի] – *Բլբուլն ի վարդն՝ կամիմ խաւսել բան, / զի ես ի յաշխարհէ ամէն ծաղկանց զան սիրած ի յԱստուծոյ... զվարդի պայծառութիւն յաշխարհս տարածեմ:*

25. *306ա-7բ* [Վասն բլբուլին եւ վարդին] – *Բլբուլն ի վարդ՝ «Խիստ անողորմ ես, / որ զիմ արիւնըս քեզ հալալ կու դընես... դառնայ ելած հոգիս եւ կենդանանամ:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ. էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 107-112. ձեռագիր a՝ էջ 216: Համմտ. ձեռ. 1636, 32բ-3ա՝ Ի Նախաշէ ասացեալ Պիւլպուլի եւ վարդի:

26. *307բ-8ա* [Տաղ յորժամ եպիսկոպոս պատարագ մատուցանէ, ասասցի փոխանակ մեղեդոյ. ձեռ. 7717, 63ա] – *Ընտրեալըդ յԱստուծոյ, ո՛վ երջանիկ սուրբ քահանայք, / Նմանեալ Ահարոնի եւ Մովսէսի մարգարէին... յօիտեանս յօտենից, Քրիստոս օրհնեալ ի համայնից:*

27. *308ա-14ա* [Տաղ Գրիգորիսի Աղթամարցւոյ]

ա. *308ա-11բ* [Տաղ վարդին եւ պիլպուլին՝ ասացեալ է ի Գրիգորիսի կաթողիկոսի Աղթամարացոյ. ձեռ. 1636, 27ա] – *Յետ գնալոյ վարդին եկ բլբուլն այգին, / եւտես թափու[բ] զվրանն, քաղեցօ հոգին... կենացըս կայ վճար, քանզի երազ է:*

բ. *311բ-2ա* [Նորին Գրիգորիսի ըստ անուան երգողին] – *Գարունն երեկ պըլպուլն յայգին / ծաղկունքն ամէն շագլուղ արին... թէ ինձ չառնես պատասխանի:*

գ. *312ա-4ա* [Տաղ վարդին եւ պլպուլին՝ ի Գրիգորիս կաթողիկոսէ Աղթամարցոյ ասացեալ] – *Ծաղկունքն ասեն՝ Հերի՛ք արա, / քանի՞ կանչես վարդին վերայ... / սէր աշխարհիս՝ սուր երկսայրի, / հոգիս նովօ վիրաւորի:*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարցի (ԺՋ դ.), ուսումն., ինն. բն. եւ ծնթգր. Մ. Ատպալէգեանի, Երեւան, 1963, էջ 130-142, 221-223, 224-237 (ձեռագիրս p պայմանանիշով):

28. *314ա-5ա* [Տաղ Վարդավառին, ի Ներսէս վարդապետէ. *ձեռ. 1661, 386ա*] – *Այսաւր ցնծայ լեառըն Թափօր / եւ գուարճանայ մեծն Ահերմոն... երկինք եւ երկիր եւ գուարճանայ:*

Տե՛ս Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վենետիկ, հտ. Ե., կազմեց Ս. վրդ. Ձեմճեմեան, Վենետիկ, 1995, էջ 385:

29. *315ա-6բ* [Տաղ Յովաննէս Թլկուրանցւոյ] – *Աստուած անսկիզբն եւ անսահման, / անտանելի եւ անթարգման... խեւ Յովաննէս Թուլգօրընցի՝ / լցեալ մեղօք թշուառական / խնդրէ ի ձէնջ սրտի մտօք, / հոգոյն ասեալ վասն ողորմայն:*

Տե՛ս Յովհաննէս Թլկուրանցի, Տաղեր, աշխ. Էմ. Պիւզեանի, Երեւան, 1960, էջ 164-169:

30. *317ա-8ա Անտանելի բանն Աստուած, որ յերկնից նա իջաւ, / ի կուսէն մարմին զգեցաւ, մարդ եւ Աստուած անշփոյթ միացաւ... ի յախմար Յովանիսէ յիշել ի ///աց̣... եւ զաշխա՛րհ, որ կործանեցաւ:*

31. *318բ-20բ* Տեառն Ներսէսի ասացեալ դաւանութիւն հաւատոյ («Ա-Ք», «ՆԵՐՍԵՍԻ») – *Անըսկիզբն ասէ զԱստուած, / անեղ բնութիւն ոչ արարած... զաղօթս սուրբս, որ պաղատիք:*

32. *320բ-1բ* [Ձգուշութիւն սաղմոսերգուաց եւ ի գովասանութիւն Սաղմոսիս. ձեռ. 509, 367ա] – *Բանք Սաղմոսին է պատուական, / լցեալ հոգւովն աստուածականն... ոչ միայն յեղանակս գարնան, / այլ անթառամ գժամս ամենայն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

38ա Զանպիտան գրիչս յիշայ եւ Աստուած զ՛՛:

40ա Եղբա՛յրք, յորժամ կարդաք զայս Հարանց վարս, սգալանացն անմեղադիր լերո՛ւք, տառապեալս յիշեցէ՛ք, եւ Աստուած զձեզ յիշէ:

51ա Զմեղաւոր Յոհան Էրէցս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ յաւուրն դատաստանին:

83բ Հարանց վարք սորայ գովելի
եւ փափակումն Յոհան իրիցի,
ի յիշատակ սորայ ինձ լիցի,
եւ յիշեսջիք միով Տէր ողորմի,
յիշ[է]ալ լիջիք դուք ամենի:

95բ Քրիստո՛ս Աստուած, ամենայն սրբոց կրաւնաւորաց, որ աստ կան հաւաքեալ, որ զանձինս իւրեանց ի մահ տըւին, սոցա բարեխաւսութեամբ ողորմեա՛յ մեզաւք պղտորեալ հոգոյս:

*104բ Քրիստո՛ս Աստուած, քո սուրբ միանձանց ճգնաւորաց, որ աստ կան հաւաքեալ, բարեխաւսութեամբ սոցա ողորմեա մեզաւոր գրչիս: Ոմն ի սոցանէ կոչեցեր յաշխարհէս եւ ոմն իւր կամացն եկին՝ ի քո կամսն կատարել, եւ այլ բազումք՝ հազարք եւ բիւրք եւ այլ աւելի, որ բազում ամաւք յերկրի ճգնեցան եւ աշխատեցան յոյժ վասն արքայութեան սիրոյ, եւ հանգան ի լոյսն կենաց, եւ դու ոչ անտես արարեր վասն մարդասիրու|105ա|թեան քո, Տէ՛ր Աստուած, նոյն լոյսափայլ կոչումն եւ ինձ՝ մեզաւորիս լսեցո՛յ եւ զիմ ծնաւղացն՝ տէր Մեսրոպին, Սալինջէ եւ գկողակցին իմոյ՝ Շարքաշինին, եւ իմ որդոյն՝ Ներսէսին, եւ իմ դստեր<տեր>ացն՝ Յուլիդէ, Խոռւսանթոսին մի՛ անտես առներ ի քո յողորմութենէդ, այլ արժանացո՛յ զքեզ տեսանել ի վերջին աւուրն եւ հանգչիլ արքայութեան: Դարձեալ յիշեցի՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զտէր Յոհան Էրէցն, որ զգործս չունիմ, այլ անուամբս եմ բարձացեալ եւ սնափառեալ, եղբա՛յրք եւ հա՛յրք, եւ յորժամ կարդաք զՀարանց վարքս, որ է մեզաւորաց դարձ, արդարութիւն արդարոց, մխիթարք, ի սխալանաց եւ ի արճալ գրչիս անմեղադիր լերո՛ւք, զի կարս մեր այսչափ է, եւ աղիողորմ սրտիւ հայցեմ՝ միով Տէր ողորմի զմեզաւք գլո-

րեալս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս: Ի թվականիս ՌՀԴ. (1624) գրեցաւ եւ հայոց Զատկի չորէ[ք]շաբթին Շամշ ամսին ԺԱ. (11) աւարտեցա, եւ Քրիստոսի փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն:

177ա Տէ՛ր Աստուած Յիսուս Քրիստոս, քո սուրբ, անարատ ծնաւղիա բարեխօսութեամբ եւ երկոյտասան սուրբ առաքելոցն շնորհեա՛ յամենայն հաւատացելոցս զարութիւն կենաց, եւ Յոհան *գրչիս եւ իմ ծնաւղացն՝ տէր* Մեսրոքին, Սալինջին, *եւ իմ դաւերն՝* Յուղիդէ, |*177բ*| Խոռւսանթոսին, *եւ որդոյն՝* Ներսէսին. *ամէն:*

201բ Տէր Յիսո՛ւս Քրիստոս, քո միւսանգամ գալըստեան յիշեա՛յ զհոգի գձողին՝ Համթեցի Յակոբ *իրիցին՝ յաւրինակին, որ յառաջ գրեաց, հետոյ եա՝* Ջուղայեցի *սուտանուն Յոհան <Յոհան> էրէցս աւրինակեցի:*

260ա Փա՛ռք համագոյ, անբաժանելի լոյս միասնական Սուրբ Երրորդութեան եւ մի աստուածութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ յաւիտեան: Գրեցաւ գիրս ի Շաւշ քաղաքն՝ Ըսպահան՝ ի գեղն Ջուղայ, ի դրունս Սուրբ Բեթանիոյ յեկեղեցին, որ է Հարանց վարք եւ Աւրբէլանցն եւ սուրբ տղայութիւն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, ի թվին ՌՀԴ. (1625), Արամ ամսին ե., աւրն Բ.շաբաթ աւարտեցի, ձեռամբ սուտանուն Յոհան *իրիցուս, որ զանունս ունիմ եւ զգործս՝ ոչ, ի առաջնորդութիւն* Խաչատուր վարդապետին *եւ ի հայրապետութիւն* Մելքիսէթ կաթողիկոսին, *եւ որ զմեզ յիշէ՝ կարդալով կամ աւրինակելով, ողորմի ասէ, յիշեալ լիցի ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն: Հայր մեր, որ յ[երկինս]:*

263բ Զգձողս մի՛ մոռանայր, եղբա՛յր:

272ա Եւ այս եղիցի գծողիս / Յոհան *իրիցի յոյժ մեղապարտի:*

289բ Յոհանէս *շնորհօք ի լի, /* Յոհան՝ *մեղուցեալ ոգի, / որ եմ գործովս աղտեղի, / յիշա՛յ աղօթս քո բարի:*

294բ Յոհաննն *էր մեղաւոր մեղօք լիական, / լայր եւ հառաչէր սրտիւ խորական: / Տէ՛ր, թո՛ղ ինձ զմեղս իմ, ես եմ անարժան, / փա՛ռք մարդ|295ա|ասիրիդ այժմ եւ յաւիտեան:*

308ա Զմեղօք մեռեալ ծրագրող սորայ՝ զսուտանուն Յոհան *անուն իրիցուս յիշման արժան արարէ՛ք, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:*

314ա Յոհան *էրէց* Ջուղայեցի,
եւ եմ որդի տէր Մեսրոպի,
դուք ասացէ՛ք սրտով ի լի,
ինձ եւ իմ հօրն Տէր ողորմի՛:
Թվական հայոց տասն հարիւր,
եւթանասուն Դ. ///այլուր (1625),
Պարսիկ ազգն են օրինօք թիւր,
Զազգըս [խա]նձեն որպէս զհուր:

318ա կենաց յանցօոր է կրկին, դրան քաղաք ասէ, ընդ մին մտեր մերկ յարգանդէ, ընդ միուսուն ելցես մե/// (3-4 տառ անընկալելի)հէ, արդ, զինչ օգտիս դու ի շահէ, ի քաղաքէս այս վաճառէ, յորժամ ի դուռն կողպտէ, մահ սուրբ կենաց թշնամի է: Զեղկելի Յոհաննս *յիշեա՛յ եւ հայրն իմ՝* Մեսրոպն *եւ մայրն իմ՝* Սալինճէն, *եւ զեղբայրն՝* Եփրեմն, *եւ զքոյրն իմ՝* Մէրտատիկն, *եւ զորդին իմ՝* Ներսէսն, *եւ դաւերքն՝* Յուղիդէն *եւ* Խոռւսանթոսն:

321ա Փա՛ռք անբաժանելի, միասնական Սուրբ Երրորդութեան, այժմ եւ անդրաւ, յաւիտեանս. ամէն: Արդ, գրեցաւ սուրբ գիրքս ձեռամբ Յոհան *սուտանուն իրիցոյս, ի դառն եւ ի նեղ ժամանակիս, ի թվականիս հայոց ՌՀԴ. (1625) աւարտ եղեւ այս գրիս: Արդ, եա՝* Յոհան *անարժան էրէցս, գրեցի զսայ՝ յիշատակ ինձ եւ ծնաւղացս իմոց՝* տէր Մեսրոպին, Սալինջէ, *եւ կողակցին իմոյ՝* Շարըստանին, *եւ որդոյն իմոյ՝* Ներսէսին, *եւ դաւերացն՝* Յուղիդէ, Խոռւսանթոսին: *Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմ՛ասացէք, Աստուած ձեզ ողորմեսցի ի միւսանգամ գալըստեան եւ արասցէ զձեզ արժանի յերկնից արքայութեան. ամէն, Հայր մեր, որ:*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-f, Բ, էջ 132-4, Չ$^{\text{ար}}$ 188՝ ումի 51ա, 83բ, 104բ-5ա, 201բ, 260ա, 308ա, 314ա, 318ա, 321բ էջերի յիշ-ները, շատ յապաւումներով:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

321բ (1675 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՃԻԴ. (1675)ուն՝ Ապրիէլի ամսին Զ., գրեցի ես՝ Աղայֆարի *միայկէցըս: |322ա| Ամսուն Հոկտեմբերի ԺԳ., որ վարդապետն գնաց* Աստայպատայ *գէլուրըս եկաւ, չօրսեցիքն [է՞ւ] շահի խաչխամբուր: Ա. ապասի թաօչ(՞) գ[ր]են:*

պհպ. ես Յիշատակ է տղա Աւետարանս ի վայելումն Աղաֆարի *սարկաւագին, ի թուին ՌՃԻԴ. (1675): Դարձեալ գիս՝ զյետնեալս, արժանի արասջիք յիշման՝ զԱղաֆարի սարկաւագս, եւ զծնօղսն իմ՝ զՅոհաննէսն եւ զմայրն իմ՝* Եզդիխանն, *եւ զեղբարսն իմ՝ զԱղաջանն եւ զԹասալին, եւ զքորքն իմ՝ զՄարիամ-տատիկըն եւ զՀԷքոիփսիմէն եւ զայլսն ամենայն, եւ դուք՝ յիշօղքդ, յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ յԱստուծոյ մերմէ, որ է օրհնեալ:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Հաւաքածոյ Հարանց վարուց Վարդանայ», Ա. փեղկին սոսնձած թղթին՝ «Գիրք գործոց /// Քրիստոսի, գրեալ ի տան /// առաքե///», պհպ. Աա՝ «ՌՀԴ. 1624 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», պհպ. Բա՝ «108/3498»:*

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Բա՝ «աբ», պհպ. Բբ՝ «Զէ՛, ինչ պատեհ թարց մակացու յառաջանալ այսմն արհեստի: Եւ ես՝ Ազէքսանդրն ծառ», պհպ. Գա՝ «Զէ», պհպ. Գբ, ես՝ «Նշանակի ԳՃԻԱ. (321) թերթս», պհպ. Եա՝ «Զայն բարբառոյ յանապատէ, զքեզ անու»:*

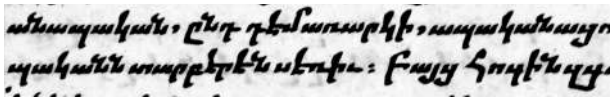
3499
ՀԱՄԱՌՕՏ ՀԱԻԱՔՈՒՄՆ ՅԱՂԱԴԱՍ ՀՈԳԻՈՅ ԵՒ ՀՐԵՇՏԱԿԱՅ

(թրգմ.՝ Ստեփաննոս Լեհացի)

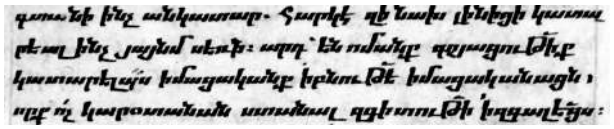
Ռճժթ. – 1670

ԳՐԻՉ՝ Մարկոս Իսպահանցի (թ. 1-203), Ստեփաննոս Վանեցի (թ. 204-360): ՍՏԱՅՈՂ՝ Իսահակ վարդապետ:

ԹԵՐԹ՝ 365+1 (կրկն.՝ թ. 1). չգրուած՝ 1աբ, 196աբ, 213ա, 361ա-5բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԼԱ.×12 (ԼԱ. 6): ՆԻԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,2×12,8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (12,5×8,4): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 24ա, 209ա): ՏՈՂ՝ 26, 31: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ:



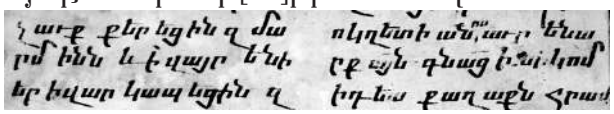
Նմուշ 24ա



Նմուշ 209ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ թոչնագիր, կենդանագիր, հանգուցագիր (ուրուագծային): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն:

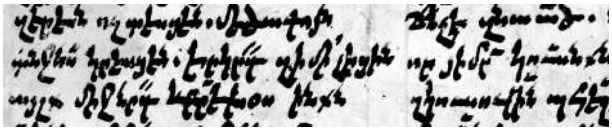
ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – 1. Յայսմաւուրք: ԺԴ. դ.: Ա., Դ (սկ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդլայնակի ծալումով, ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրահատումով: Թուղթ 23×18,9. երկսիւն (23×17,5). բոլորգիր (նմուշ՝ Դա). տող՝ 24: Կարդալ՝ Աա, Դբ, Աբ. «[Նաւասարդի ամսոյ ի միւնն եւ Աւգոստոսի ԺԱ. – /// Հանդերձ Լաւրեն]տիոսիւ թաղեցին զնա: Տարան եւ զնախասարկաւագն Լաւրենտիոս առաջի... սրբոց յայգաւստոս ԺԱ. եւ Քրիստոսի փառ»: Աբ-Դա «Նաւասարդի Բ., որ է Աւգոստոս ԺԲ. – Այսմ սրբոց մարտիր[ոս]ութիւնս եղեւ այսպէս... Իսկ սուրբ [Ան]իկտոս տեսեալ ///»:



Նմուշ Դա

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ. Աբ՝ «Ձերջանիկ հայրապետն զէր Սարգիս յիշեսջի՛ք»: Հմմտ. Համաբարբառ Յայսմաւուրք Ը. Աւգոստոս, Ս. էջմիածին, 2010, էջ 120-138:

2. Քառոգ Գրիգորի Տաթեւացւոյ: ԺՉ. դ.: ԲԳ+ՁԷ՝ բաղկացած չորս թերթից (Գ, Է՝ չգրուած): Թուղթ 18,7×12,2. երկսիւն, կարմրով սահմանագծուած (14,2×10). նոտրգիր (նմուշ՝ Զա): Կարդալ՝ Բաբ-Զաբ.



Նմուշ Զա

«/// եւ զանգիտութեան: Զորորդ՝ զճանապարհս ցուցանէ լապտերն եւ կուսութեան... Բբ՝ «եւ ի միտ պահեցին, որ ասէր զողոր/// Զա՝ եւ վասն զի ոչ ունէին զիւղն... արդարոց ընդ սուրբս ի Քրիստոս Յիսուս, ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ: (Ձմեռան, ՃԺԲ. 510-515): Զբ՝ «Նորին դարձեալ յառաջին կիրակէին, ի բանն, որ ասէ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, թէ՝ Ճրագ մարմնոյ ակն է, եթէ ակն fo առատ է ամենայն – Ամենայն բանի առակատոր հարոզութեանցն Քրիստոսի... վասն որոյ ասաց մարգարէն հաղ///» (Ձմեռան, ԿՁ. 304-309):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ. Զբ՝ «Նաեւ զստացօղ սուրբ տաճիցս՝ ըզՊետրոս զրոց աշակերտն, արժանի արասցէ մտի առագաստին. ամէն»:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, Ա. փեղկի արտաքին անկիւնների կաշին թափուած, միջուկ-տախտակը ընդլայնակի կոտրուած, մէջքի ստ. հատուածը ճաքճքած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած, կապիչների հիմքերը պահպանուած, Ա. փեղկի կաշին միջուկից մասամբ անջատուած. լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ, մաշուած, ցեցակեր. խոնաւութեան հետեւանքով փտած-թափուած. պտոկ-պիպ-ների եզրերը մաշուած, թափուած. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր, ցեցի անցքեր. թանաքի թթուայնութիւնը բարձր, որի հետեւանքով որոշ թերթեր գունափոխուած. թ. 1ա, 11՝ հիմքից մասամբ անջատ. թ. 1-2, 115, 287, 348-65՝ եզրերը պատռուած, frfrուած. թ. 176՝ ստ. լս-ը կծկուած. 220բ՝ անփույթ գրուած 2 տողը գրիչը լրացրել է նոյն հատուածի վրայ փակցուած կարկատան թերթիկին. 252բ, 276ա եւ այլուր՝ գրադաշտի թանաքը մասամբ թափուած, գիրը դժուարընթեռնելի. 196բ, 213ա՝ հանդիպակաց երեսի գիրը մասամբ արտատպուած. 312բ, 317ա եւ այլուր՝ թանաքը խամրած-թափուած, գիրը դժուարընթեռնելի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-195բ* Համառօտ հաւաքումն հոգւոյ բանականին (թրգմ. Ստեփաննոսի Լեհացւոյ)

Տէ՛ս ձեռ. 924, 6ա-146բ: Յառաջաբանութիւն գրոյս/1գ: Յանկ գրոյս/1գ-4բ: ա/5ա-16ա: բ/16ա-37բ: գ/37բ-51բ: դ/51բ-62ա: ե/62ա-82բ: զ/83ա-5բ: է/85բ-90բ: ը/90բ-8բ:

թ/99ա-105ա: ժ/105ա-22ա: ժա/122ա-39ա: ժբ/139ա-44բ: ժգ/145ա-51բ: ժդ/151բ-8ա: ժե/158ա-70բ: ժզ/170բ-5բ: ժէ/175բ-95բ: Առ բարեմիտ ընթերցօղն/չիք:

Բ. *197ա-360բ* Համառօտ տեսութիւն յաղագս հրեշտակաց (թրգմ. Ստեփաննոսի Լեհացւոյ)

Տե՛ս ձեռ. 924, 147ա-270ա: Յանկ/197աբ: ա/198ա-208ա: բ/208ա-13բ: գ/213բ-6ա: դ/216ա-22ա: ե/222ա-7բ: զ/227բ-32ա: է/232ա-6բ: ը/236բ-44բ: թ/244բ-54բ: ժ/254բ-60ա: ժա/260ա-6բ: ժբ/266բ-70բ: ժգ/270բ-82բ: ժդ/283ա-96ա: ժե/296ա-302բ: ժզ/302բ-8ա: ժը/313ա-27ա: ժթ/327ա-30բ: ի/330բ-6ա: իա/336ա-41ա: իբ/341ա-6բ: իգ/346բ-55բ: իդ/355բ-60բ: Ունի՝

308ա-13ա Գլուխ եօթն եւ տասներորդ. Յաղագ խօսից հրեշտակաց, ի հինգ պրակս բաժանեալ: Պրակի առաջին, թէ մի հրեշտակ խօսի ընդ միւսոյն *– Ընդդէմ առարկի. նախ երեւի թէ մի հրեշտակ ոչ խօսի... խօսքս լինիցի հասարակք ամենեցունց:*

Ծնթ. Ստ. լս-ներում կան գրչի առած բնագրային լրացումներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Մարկոս Իսպահանցի գրչի *195բ Մեւանագրեցաւ առ ի վայելումն* Իսահակայ *աստուածաբան վարդապետի, ձեռամբ ումեմն* Մարկոսի *անիմաստ քարտուղարի՝ քաղաքաւ* Իսպահանցի, *ի թուոջ հազար հարիւր ինն եւ տասներորդի (1670): Օգնեա՛, Սուրբ Հոգի՛:*

2. Ստեփաննոս Վանեցի գրչի *360բ Գծագրեցաւ Հոգեաց գիրքս ձեռամբ մեղսամած գրչի՝* Ստեփաննոս *քահանայի* Վանեցւոյ:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *210ա, 258ա, 264ա՝ կապգիր* «ՍԻՄԷՈՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ»:

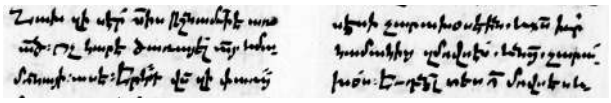
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Հոգեաց գիրք (4.)», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «114/3499», «Ռճ/ԻԹ. 1670 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Զա՝ «Դիոնէսիոս Արիսպագացւոյ Լուծմունքն: Ֆռանկաց Քար[ոզ]գիրքն///», էջ՝ «Արա այսօր անճառ լուսոյ», Ըբ՝ «Մոլութեանց ճշմարտութեան փիլիսոփայութեան երրորդ հատոր»:*

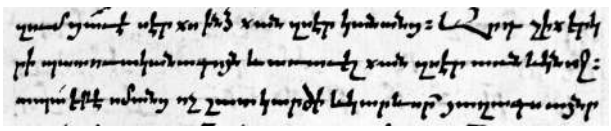
3500
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՄԱՆԻՍԱ, ՊԱԼԻՔԷՍԻՐ ժէ. դար

ԹԵՐԹ՝ 203+1 (կրկն.՝ թ. 46). չգրուած՝ 2բ, 201բ-3բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԲ×12 (ԺԲ 3)+Ա.-Չ×12 (Ա. 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եոաթերթ ծաղիկ, որի ձախ եւ աջ կողմերում՝ «A», «3», եոաթերթ ծաղիկ, ձախ եւ աջ կողմերում՝ «3», «P», եոաթերթ ծաղիկ, ձախ եւ աջ կողմերում՝ «B», «C», եոաթերթ ծաղիկ, ձախ եւ աջ կողմերում՝ «G», «A», եոամահիկ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×14,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն՝ թ. 3-134 (14×10), միասիւն՝ թ. 135-201 (13×9,5), վր. տողերի վր. եւ ստ. տողերի ստ. եւ լուստներ գրչախաղերով՝ 86ա, 88ա, 90ա, 124ա եւ այլուր: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 109ա, 144ա). խոռագիրք՝



Նմուշ 109ա



Նմուշ 144ա

կարմիր: ՏՈՂ՝ 23-31: ԿԱՉՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ մէկ կապիչով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ Ա. փեղկ՝ ծաղկազարդ կտաւ, Բ. փեղկ՝ սպիտակ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մասամբ գունափոխուած, Ա. փեղկի եւ մէջքի ստ. եզրերը մաշուած, զոյգ գամերն ընկած, վր. կապիչն ընկած, հիմքը պահպանուած, ստ. կապիչի ծայրը մաշուած. Բ. կազմաստառը գունափոխուած, աղտոտուած, ցեցի անցքերով. լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ. թերթերին տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան տարատեսակ հետքեր. 2բ՝ հանդիպակաց երեսի գիրը մասամբ արտատպուած. թ. 134-5ի միջեւ երկու թերթ կտրած. թ. 193-202՝ հիմքից անջատ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *3ա-134բ* Գրիգորի եոամեծի եւ քաջ հռետ<u>ո</u>ւրի եւ իմաստնասիրի, աշակերտի Յոհաննու Որոտնեցոյ՝ մականուն Կախելոյն ի սէրն Յիսուսի, ի յիղձ [բ]աղձանաց բանասէրն անձանց նորին աշակերտիս<u>ո</u>ւց (=աշակերտաց) արարեալ Լուծումն համառօտ յառաջաբան Աւետարանին Յոհաննու

Տե՛ս ձեռ. 1294, 206ա-376բ: 1/3ա-17ա: 2. ա/17ա-98ա: բ/98ա-134բ («...եւ ինքն բարի է եւ զբարին մեզ ուսուցանէ ///» չշարունակած): գ/չիք:

Բ. *135ա-40բ* [ե]րգ երգոց, որ է աւրհնութիւն աւրհնութեանց, ասացեալ Սողովմոնի՝ արքայի Իսրայէլի *– Համբուրեսցէ զիս ի համբուրից բերանոյ իւրոյ... յայնմանէ տուչութենէ, զի այսպէս ունէր:*

Գ. *141ա-201ա* [Մեկնութիւն երգոյ երգոց ի հոգեխառն իմաստապատում առն Սողոմոնի, արքային Իսրայելի, զ]որ ասացեալ է տեառն Գրիգորի՝ ներանձ-

նաւոր բահանայի եւ ճոգէշնորհ վարդապետի, որդւոյ տեառն Խոսրովա, սակս իւրոյ աստուածային երկիւղածութեանն եւ ընթերցասէր գոլոյն ցանկացեալ այսմ տառի՝ մեծաւ աղաչանաւք եւ խնդրուածովք ետ մեկնել զառակս փեսայի եւ հարսին, որ բացայայտի մեկնութեամբ ի Քրիստոս եւ յեկեղեցի

Տե՛ս ձեռ. 1104, 48ա-116ա: Նխ./141ա-3ա (սկ. «/// այդպիսի խնդիր՝ մեկնել գերգ երգոց, այնոցիկ էր, որ ըստ Սողովմոնին է հոգւով...»): ա/145ա-7ա: բ/147ա-200բ (խորագիրը՝ չիք): Յիշ. հեղ./200բ-1ա:

Ծնթ. Ձեռագիրն առտայայտուած չէ ներեւեալ գրոմ. Սուրբ Գրի հայերէն մեկնութիւնների մատենագիտութիւն, պատր. ե. եպս. Պետրոսեան, Ա. Տէր-Ստեփանեան, Երեւան, 2002:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

141ա ատ. լս. Յիշեա՛, Տէ՛ր, զբան ծառայի քո: Զգործս ձեռաց մերոց յաջողեա՛ մեզ:

174ա Զի դեւաբնակ բէկ Պազարին ջերմն սաստիկ, որ սեփհականն է հիւր եւ զմեզ ըստ աւրինի դժոխոցն ընկալեալ, որ չաշնին(՞) է:

175ա Աւգնեա, Տէ՛ր, տկարութեանս մերում:

192ա Սա գրեցաւ ի Մանիսա:

198ա Գրեցաւ սա ի Պալիբէսիր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1բ (1771 թ., նոտրգիր) ես՝ վանեցի տէր Խաչատուր, *գնացի ի յԱլաշկերտ՝ ի գիւղն* Կարայլիսին, *բերի զայս գիրքս ի տիրացի* Ատըլից *ոչ եթէ* Ատըլին *էր(՞) յայս գիրքս, այլ ոչ եւս* Ըստեփան *խոհեմապար վարդապետին ի թվականութեան թուին ՌՄԽ. (1771):*

Զա (նաեւ հայատառ թուրքերէն) ես՝ վանեցի տէր Խաչատուր, */ աւաղ շիւար եւ խիստ մալոլ(՞), / բնաւ եւ ոչ ունիմ ես ժոժ: / (Թրք.) Քի ադամ քի պիհալ օլայ / տահա բոլմազ քի նիքօլայ / եաման գուշտում ման բու հալայ, / քիմսա եօխտուր քի ռահմ ելայ: Բայց յոյս քեզ ունիմ, Աստուածածի՛ն, / որ մայր ես դու Քրիստոսին, / լե՛ր ինձ միջնորդ քոմ ծառայիս / ի գալստեան քո Միածնիս:*

Ծնթ. Հայատառ թուրեերէնի ընթերցումը եւ բառանջատումը՝ Անի Աւետիսեանի:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *2ա սեւ թանաքով բոլորակ, մէջը թագապսակ զինանշան՝ եզերագծով՝* «ПЕЧ. АХАЛЦЫХСКОЙ ГРАДСКОЙ ПОЛИЦИИ», *10ա, 17ա, 135ա սեւ թանաքով ութանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՄԱՆՈՒԷԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, 1182 (1773 թ.)»:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Գրիգորի Տաթեւացւոյ Մեկնութիւն Յովհ. Աւետարանին համառօտ», 1ա՝ «183/3500», «ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 2ա՝ «Հ՚ր 215»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1բ՝ «Քրօտօ Քրօնդէսի»: 2բ՝ «Յօհաննու մեկնութիւն»:*

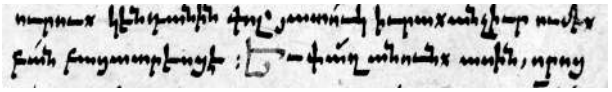
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *6բ՝ զարդագիր «Ի» (ուրուագծային):*

3501
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

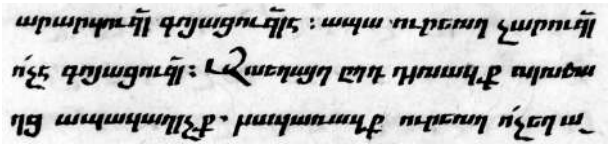
ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Սիմէոն:

ԹԵՐԹ՝ 300+2 (երիցս՝ թ. 1). չգրուած՝ 1ա-դ, 14բ, 15բ, 63բ, թ. 284-8, 299բ: ՊՐԱԿ՝ 16+Ա-ԻԴ×12 (ԻԴ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, թոյլ դրոշմուած լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×8,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 16ա, ծածկագրային բոլորգրով՝ 300ա): ՏՈՂ՝ 22-25: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դարչնագոյն ճէնճով ծաղկանկար կտաւ (մէջը ծառի ճիւղին նստած աղջիկ եւ թռչուն). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չգրուած (պիսպ. Բբ՝ գրուած):



Նմուշ 16ա



Նմուշ 300ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 1ե, 16ա, 42բ, 58ա, 64ա, 123ա, 203ա, 267բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, խաչ (267բ): Զարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, նարնջի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, վրան ճաթեր եւ ֆերծուածքներ, անկիւներում եւ եզրերում տեղ-տեղ երեւում է միջուկ-տախտակը, ցական կապիչները եւ գամերն ընկած, լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, գործածութիւնից եւ խոնաւութիւնից լուսանցակողերը եւ թերթերն աղտոտուած, վերին մասում տեղ-տեղ առաւել գորշացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ե-14ա* Պորփիւրի Ներածութիւն [Ստորոգութեանցն Արիստոտէլի] – *Ելոյր հարկաւորի Քրիսաւորի է, եւ յառս Արիստոտիլի Ստորոգութեանցն վարդապետութիւն...*

Տե՛ս ձեռ. 718, 138ա-70բ: ա/1գ-2բ: բ/2բ-5բ: գ/5բ-8բ: դ/8բ: ե/8բ-9ա: զ/9ա: է/9աբ: ը/9բ-10ա: թ/10աբ: ժ/10բ:

ժա/10բ: ժբ/10բ-1ա (խորագիր՝ «Յաղագս յատկից, սեռի եւ յատկի»): ժգ/11ա: ժդ/11ա-2ա: ժե/12ա: ժզ/12աբ: ժէ /12բ: ժը/12բ: ժթ/12բ-3ա: ի/13ա: իա/13ա: իբ/13աբ: իգ/13բ: իդ/13բ-4ա: իե/14ա: իզ/14ա:

2բ՝ առտ. լս-ում ունի լուծմունք:

Բ. *16ա-62ա, 267բ-83բ* [Բաւմ Արիստոտէլի]

1. *16ա-42ա* Ստորոգութիւնքն Արիստոտէլի

Տե՛ս ձեռ. 926, 191ա-201բ: [Նախդր.]/16ա-8ա: ա/18ա-22բ: բ/22բ-6ա: գ/26ա-30ա: դ/30ա-5ա: ե/35ա: զ/35ա-9բ: է/39բ-40բ: ը/40բ-1ա: թ/41ա-2ա: ժ/42ա:

Լս-ներում ունի լուծմունքներ:

2. *42բ-57բ* Սկիզբն եւ նախադրութիւն գրոցն, որ ասի ըստ յունացն Պէրիարմենիաս եւ հայերէն՝ Յաղագս մեկնութեան՝ արտադրեալ ի մեծի իմաստնոյն Արիստոտէլէ, թարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դաւթէ

Տե՛ս ձեռ. 926, 201բ-7ա: [Նախդր.]/42բ-3ա: ա/43աբ: բ/43բ: գ/44ա-57բ:

3. *58ա-62ա* Արիստոտիլի Յաղագս առաքինութեանց առ Աղէքսանդր թագաւոր – *Դովելի են գեղեցիկքն եւ պարսաւելի՝ գարշելիքն... ամենայն ասացելոց ներհակք են ի պարսաւելեացն:*

4. *267բ-83բ* [Արիստոտիլի իմաստասիրի Թուղթ առ Աղեքսանդրոս թագաւոր: Պատմութիւն յաղագս աշխարհի. ձեռ. 1685, 182ա] – *Իսկ բազում անգամ ինձ աստուածային ինչ եւ բարեբախտեալ ճշմարտապէս իր, ո՛վ Աղեքսանդրէ... բարեբաստիկ լինել եւ երանելի ի նմանէ ընդունի զշնորհս:*

Լս-ներում ունի լուծմունքներ: 267բ գրչից՝ «Ջչարկետեալն (=զչակերտեալն) իմասցիս լուծմունք /// (1 տող կտրած)»:

Գ. *64ա-267ա, 300աբ* [Բաւմ Դաւթի Անյաղթի]

1. *64ա-122բ* Դաւթի փիլիսոփայի Ներգինացւոյ Վերլուծութիւն Ներածութեանն Պորփիւրի <Պաւրփիւր>

Տե՛ս ձեռ. 1688, 1ա-151ա: ա/64ա-5բ: բ/65-7ա: գ/67ա-70ա: դ/70ա-1ա: ե/71ա-3ա: զ/73ա-6բ: է/76բ-7բ: ը/77բ-9ա: թ/79ա-80ա: ժ/80ա-1բ: ժա/81բ-3ա: ժբ/83ա-4ա: ժգ/84ա-5ա: ժդ/85ա-7բ: ժե/87բ-9բ: ժզ/89բ-90բ: ժէ/91ա-3ա: ժը/93ա-5ա: ժթ/95ա-7ա: ի/97ա-9ա: իա/99ա-101ա: իբ/101ա-2բ: իգ/102բ-3բ: իդ/103բ-6ա: իե/106ա-8բ: իզ/108բ-9բ: իէ/109բ-11բ: իը/111բ-4բ: իթ/114բ-7ա: լ/117ա-8բ: լա/118բ-9բ: լբ/119բ-20բ: լգ/120բ-1ա: լդ/121աբ: լե/121բ-2ա: լզ/122ա: լէ/122ա: լը/122ա: լթ/122աբ: խ/122բ:

2. *123ա-202բ* [Դաւթի Անյաղթի Մեկնութիւն Ստորոգութեանցն Արիստոտէլի]

Տե՛ս ձեռ. 1687, 106բ-245բ: ա/127բ-41բ: բ/141բ-53բ: գ/153բ-67բ: դ/167բ-82ա: ե/182ա-3բ: զ/183բ-95ա: է/195ա-7ա: ը/197ա-8բ: թ/198բ-201բ: ժ/201բ-2բ:

Ստ. լս., գրչից՝ 123ա «Ստորոգութիւն Կատաղօրիաս», 123ա-7բ «Հոմանուիմ ասին... որպէս իմին ասաց»:

3. *203ա-67ա* Սկիզբն եւ նախադրութիւն գրոցն, որ ասի ըստ յունարէն Պերիարմենիաս եւ հայերէն՝ Յաղագս մեկնութեան՝ արտադրեալ ի մեծ իմաստնոյն Արիստոտէլէ, թարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դաւթէ Ներգինացւոյ

– *203ա-7բ* [Նախերգանք] – *Բն. նախ արժան է դնել՝ զի՞նչ է անուն...*

Տե՛ս ձեռ. 1690, 209բ-305ա: ա/207բ-11ա: բ/211ա-3բ: գ/213բ-267ա:

203աբ ստ. լս.ում գրչից բովանդակային հետեւեալ ծանուցումը՝ 203ա «Յաղագս մեկնութեան (ա), Վերլուծական (բ), Ապացուցական (գ), Շարաբանական (դ), |203բ| Ստորասութիւն (ե), Բացասութիւն (զ), Բացերեւական (է), Նախադասութիւն (ը), |203ա| ի Պեռիեռմենիաս (ա), Անաղօտիկ (բ), Եպօդիկդիկ (գ), Դիալիկտիկ (դ), |203բ| Կատաֆասիս (ե), Ապօֆասիս (զ), Ապօֆանսէս (է), Պրօֆասիս (ը)»:

4. *300աբ* [Դաւթի եռամեծի եւ անյաղթ փիլիսոփայի Ընդդէմ չորից առարկութեան Պիհոռոնի իմաստակի, ձեռ. 227, 231աբ] – *Ամենայն չար տանջելի... ապա ուրեմն ոչ է անեղ:*

Ծնթ. Այս խորագիրը ծածկագրային բոլորգրով է, նոյնի վերծանութիւնը այլ ձեռով, նոտրգրով՝ 300բ-Պհպ. Բա: «Ծածկագրային բոլորգիր» բնորոշումով նկատի ունենք որոշ տառերի վերին ելուստների կտրումով (օր.՝ ի-ն), անդրադարձ շրջումով (օր. թ-ն), տողից վեր գտնուող մասնիկները տողից ցած իջեցնելով՝ հայելային անդրադարձով գրած լինելը (Տե՛ս նաեւ 15ա, 57բ, 62ա):

Դ. *62բ* Գ. յեղանակաւ Բ. ինչ կամ բազում ինչ մի լինին – *Առաջին. մի՛ ինչ բազկացեալ լինի ի բազում կատարեալ իրաց... զի բնութիւն մարդոյ է ի հոգւոյ եւ ի մարմնոյ:*

Ե. *289ա-99ա* [Գիրք երկուց բնութեանց եւ մի անձնաւորութեան ի Քրիստոս՝ ի ձեռն Յոհաննու Փոնեցւոյ... Տե՛ս ձեռ. 842, 1ա]

1. *289ա-90ա* Խնդրի, թէ զի՞նչ է բնութիւն եւ ընդհանրապէս ասի – *Ասելի է, թէ անունս այս բնութիւն զբազումս նշանակէ... զի բազում հոմանունութիւն ծածկեալ կայ ի ներքոյ բնութեանս անուան (ձեռ. 842, 28բ-30բ):*

2. *290ա-2բ* Խնդրի, թէ զի՞նչ է անձն – *Ասելի է, թէ անձն հասարակաց առեալ ոչ կարէ սահմանիլ յատուկ սահմանաւ... զի առաւել պատկանի Աստուծոյ կայացութիւն, քան գոյացութիւն (ձեռ. 842, 65ա-9բ):*

3. *292բ-5ա* Խնդրի, թէ որո՞վ յեղանակաւ զանազանի անձն յութ անուանցս յայսցանէ – *Ի մասնաւորէն եւ յանհատէն... ի կատարել զմի բնութիւնն մարդոյ (ձեռ. 842, 69բ-74բ):*

4. *295ա-9ա* Խնդրի, թէ որո՞վ յեղանակաւ տարբերին բնութիւնն եւ անձն – *Ասեմ զչորսս. զայս ի վերայ քննութեանս այսորիկ... ոչ լինէր ինքեամբ ի գոյացական ստորոգութիւնսն (ձեռ. 842, 74բ-111բ):*

Ջ. *15ա, 63ա* [Մանուկ]

1. *15ա* Քանակին Թ.երորդ պրակին լուծմունք է – *Աշխարհ է յերկնէ եւ յերկրէ եւ այլ տարերցդ եղեալ ըստ Պղատոնի... եւ միջոյն ներհակք են որոշեալք:*

2. *15ա (ծածկագրային բոլորգրով, նման 300ա, նոյնի վերծանութիւնը նոտրգրով՝ 14բ)* [Սահման անձին] – *Անձն է բանական բնութեանն անբաժանելի գոյացութիւն... եւ ոչ պատահմամբ. սահմանք են:*

3. *63ա Իսկ ի վերայ ստորոգեցելոյն ոչ ըստ բոլորէն... ապա միշտ ճշմարիտ էր:*

Ունի գրչի սրբագրումներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

42ա Կատարեցաւ ժ. ստորոգութիւնն՝ ասացեալ յեռամեծէն Արիստոտելէ, *որ ասի ըստ յունարէն ձայնի կատիղօրիաս, զյոգնամեղ անձն* Սիմէոնս, *որ ձեռնտութեամբ Հոգոյն Սրբոյ աւարտեցաք զպարփակօղս. ընդհանուր էակաց աղաչեմ յիշել ի Տէր:*

57բ (ծածկագրային բոլորգրով, նման 300ա) Օգնեա՛, Հոգիդ Սուրբ, Աստուծոյն ճշմարիտ:

62ա (ծածկագրային բոլորգրով, նման 300ա) Փափագանօք գրեցի եւ կարի սրտով սերտեցի. աղաչեմ յիշել զիս ի Տէր:

299ա Այս գծածք յոյժ ցանկալի աշխոյժ մտաց իրբանոսաց եւ կարի պիտանի հաւատոյ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1ե (1778, շղագիր) Սաճաճնեցի Յովսէփ *արքեպիսկոպոս* Աղութեանց, *1778:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ե՝ անընթեռնելի, ջնջուած:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին փակցուած թերթիկին՝ «Ներածութիւն Պօռփիւրի», պհպ. Ա.ա՝ «230/3193 (նոյն թանաքով խաչաձեւ ջնջած)», «230/3501», «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]»:*

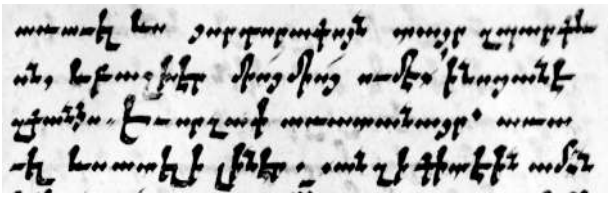
ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Ա.ա՝ «րաբբի», պհպ. Աբ, Բբ՝ «[Ճեմս] առեալ՝ ճեմօղն. մակբայ է, երթագրական, զգերեսթա, ո, ո», 1ա՝ «Ամենայն իր, որոյ եւ է, առ այն հակադարձի», 1բ՝ «Մտածութեան լուծումն իբր մտախոհութեամբ է արարեալ: Յերկնից առ երկիրս: Վասն յոյժ հեռաւորութեան աշխարհիս առ իւր ոլորաքն, ոլորտիցն առ մէջն ստորեւ անուանեցին: Ին.՝ բացասայց, պարզացոյց տրամադրութիւն մէջ փոխարկութեան եւ ունակութեան», պհպ. Բբ՝ «Մի եւ կէս, մի եւ կէս, չորս մի եւ կէս զվեց թիւն բացակատարեցին, էլէքփոհոն, դրանդ, գլան, քւէ, ա-ծ»:*

3502
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԵՐԵՒԱՆ Ռ.ՃԷ.-Ռ.ՃԺԲ. – 1658-1663

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր: ՍՏԱՅՈՂ՝ Մատաթիա վրդ.:

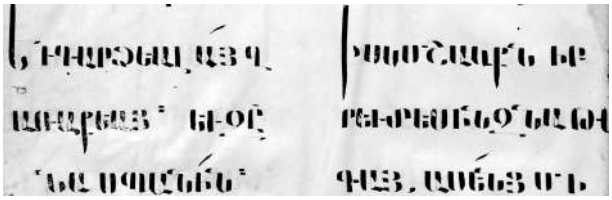
ԹԵՐԹ՝ 443. չգրուած՝ 6աբ, 201բ, 203բ, 216ա, 219ա, 221բ, 245բ, 286բ, 442ա: ՊՐԱԿ՝ 4+Ա-ԼԹ×12 (Բ, ԺԱ, ԺԵ, ԺԸ, ԻԳ, ԻՋ, ԻԷ, ԼԲ, ԼԵ, ԼԷ, ԼԸ 11, ԺԳ, ԺԴ, Ի, ԻԱ, ԻԴ, ԻԸ, ԻԹ 10, ԺԹ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, այլ թուղթ՝ թ. 1-4. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագով պսակուած ձուածիր, մէջը՝ բոյս: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×7,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 88ա): ՏՈՂ՝ 22 (թ. 1-5), 23 (թ. 7-51), 24 (թ. 52-443): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, դռնակով, Ա. փեղկին 2 մետաղէ գամ. միջուկը տախտակ. աստառը ծաղկազարդ կտաւ:



Նմուշ 88ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 222ա: Ճակատազարդ՝ 7ա, 49բ, 134ա, 202ա, 246ա, 287ա, 354ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ջարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր, մարդադէմ (7ա, 287ա, 354ա), նկնագիր (222ա): Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մարկոսի: ԺԲ. դ.: ԱԲ+ԳԴ՝ ստացուած մէկական թերթերի ընդլայնակի ծալումով եւ եզրահատումով: Մագաղաթ 23,5×18. երկսիւն (23×16,5-17). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա). տող՝ 13-14: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, ոսկի: Կարդալ. Ա.ա, Բբ, Աբ, Բա՝ «[ամե]նեքին [գիտէին]զՅովհաննէս, թէ մարգարէ էր: Պատասխանի ետուն եւ ասեն ցՅիսուս... Իսկ մշակին իբրեւ տեսին զնա թե գայ, ասեն ցմիմեանս. սա է ժա[ռանգն], եկայք ///» (ԺՒ. 32 – ԺԲ. 7): Դա, Գբ, Դբ, Գա՝ «ի գան-



Նմուշ Բա

ձանակն. եւ բազում մեծատուն՛ արկին բազում ինչ.... Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Զգոյշ կացէ՛ք, մի///» (ԺՒ. 41 – ԺԳ. 5):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մէջի վր. եւ ստ. եզրերի կաշին թափուած, փեղկերին 2 փորո անցք, 2 կապիչն ընկած. ընդմէջ թ. 203-4ի, 254-5ի, 286-7ի, 306-7ի, 352-3ի, 388-9ի, 410-1ի, 428-9ի կան զոյգ թերթերի ելուստներ. թ. 361-443՝ ստ. անկիւնը, թ. 1-87՝ առտ. եւ վր. լս-ը, պտոկ-պիպ-ների եզրերը խոնաւութեան հետեւերով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-201ա* [Հայոց պատմութիւն յերիս հատուածս, ասացեալ Մովսէսի Խորենացւոյ, ի խնդրոյ Բագրատունւոյս]

Տե՛ս ձեռ. 1863, 2ա-188ա: ա. 1/1ա-2բ: 2/7ա-45բ: բ. 1/45բ-9ա: 2/49բ-133բ: գ. 1/3ա-5բ: 2/134ա-201ա:

Տե՛ս Մովսէս Խորենացի, Պատմութիւն հայոց, Մատենագիրք հայոց, հտ. Բ., ե. դար, Անթիլիաս-Լիբանան, 2003, էջ 1739-2121. ձեռագիրս՝ h, էջ 1741:

Բ. *202ա-20ա* [Մովսիսի Խորենացւոյ Յաղագս աշխարհագրութեանց ստոյգ]

Տե՛ս ձեռ. 582ա, 164ա-82բ: ա/202ա-4ա: բ/204ա-6բ: գ/206բ-9ա: դ/209ա-11ա: ե/211ա-20ա:

Ծնթ. 203բ, 204ա-ի վերից 5 տող չգրուած, բաց թողած, բնագիրը պակաս: Տե՛ս Ա. Ղ. Աբրահամեանի տպ. էջ 338, նոյն ձեւով՝ 215բ (կէս էջ), 216ա (տե՛ս տպ., էջ 349), 217-8ի միջեւ կայ բնագրային պակաս (տե՛ս տպ., էջ 350):

Տե՛ս Անանիա Շիրակացու մատենագրութիւնը, աշխ. Ա. Աբրահամեանի, Երեւան, 1944, էջ 336-354: Համմտ. Աշխարհացոյց, Մատենագիրք հայոց, հտ. Բ., ե. դար, 2003, էջ 2123-2196:

Գ. *221ա-352ա* [Ստեփաննոս Ասողիկ, Պատմութիւն ժամանակաց]

Տե՛ս ձեռ. 1482, 55ա-89բ: յանկ/221ա: ա/222ա-45ա (խորագիր՝ Թէ ոյք եղեն պատմագիրք յայլազգեաց եւ նախասացութիւն բանի): յանկ/245ա: բ/246ա-84ա: յանկ/284բ-6ա: գ/287ա-352ա:

Ծնթ. 1. 240բ՝ 20 տողի չափով բաց թողած, բայց բնագրի անպակաս շարունակութիւնը յէջ 241ա: Թերեւս ԻԱ. պրակը (թ. 231-40) գրիչն ինչ-որ պատճառով փոխել է (գիրը տառագծերի հաստութեամբ յստակ տարբերւում է նախորդից ու յաջորդից), որի պատճառով էլ առաջացել է մօտ 1 էջի պարապը՝ անխաթար պահելով բնագիրը:

2. 222ա, 246ա, 287ա խորագրերը եւ առաջին 4 տողը, 245ա ցանկը, 284բ ցանկի խորագիրը բոլորգրով:

Տե՛ս Ստեփաննոս Տարաւնեցի Ասողիկ, Պատմութիւն տիեզերական, աշխ. Գ. Մանուկեանի, Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԵ., Ժ. դար, Երեւան, 2011, էջ 617-829. ձեռագիրս՝ B, էջ 637:

Դ. *353ա-441բ* Պատմութիւն Ղուկասի Լաստիվերոյ վարդապետի Վասն անցից անցելոյ ի յայլասեռ ազգաց, որ շուրջ զմեօք են էանց ընդ աշխարհիս Հայոց

– *353աբ* Յանգ Պատմութեան Արիստակիսի – *Ա. Պատմութիւն Արիստակիսի Լաստիվերոյ վարդապետի վասն անցից անցելոց... Իե. Բան յիշատակարանի ի նոյն գրոցս**:

Տե՛ս ձեռ. 1482, 90ա-111ա: ա/354ա-6բ: բ/356բ-61բ: գ/361բ-3բ: դ/363բ-7ա: ե/367ա-8ա: զ/368ա-9բ: է/369բ-70բ: ը/370բ: թ/370բ-4բ: ժ/374բ-84ա: ժա/384ա-90բ: ժբ/390բ-4բ: ժգ/394բ-6ա: ժդ/396ա-7ա: ժե/397ա-8ա: ժզ/398ա-405բ: ժէ/405բ-10ա: ժը/410ա-6բ: ժթ/416բ-7բ: ի/417բ-8ա: իա/418ա-22ա: իբ/422ա-6բ: իգ/426բ-32բ: իդ/432բ-5ա: իե/435ա-8բ: իզ/438բ-41բ:

Ծնթ. ժա միաւորը ձեռագրում չառանձնացրած, որի պատճառով ժբ-ից սկսած միաւորների համարները Հմ՝ 1482ից մէկով տարբեր:

* 353բ լս. Ի. դարի շղագրով՝ «ԺԱ. Յաղագս կոտորածին, որ ի Բասենոյ»:

Տե՛ս Պատմութիւն Արիստակիսի Լաստիվերացւոյ, Երեւան, 1963, ձեռ. C. հմմտ. Արիստակէս Լաստիվերցի, Վասն անցիցն անցելոց ի յայլասեռն ազգաց, որք շուրջ զմեզ են, աշխ. Գ. Մանուկեանի, առաջաբան Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԶ., ԺԱ. դար, Երեւան, 2012, էջ 493-633. ձեռագիրս՝ Դ, էջ 501:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

220ա Փառք քեզ Քրիստո՛ս Աստուած, որ առնես զամենայն գործս քո լի սքանչելեօք, կատարեա՛ եւ առ մեզ սքանչելիս, քաւեա՛ զմեզս իմ՝ |220բ| զանթուելի եւ զանհամար անհնարին: եւ քեզ գոհութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն: Գրեցաւ ի թուականիս Հայոց հազար հարիւր եւ եօթն (1658): Ձեռամբ յոգնամեղ եւ սուտանուն Գրիգորի: Աղաչեմ զձեզ, ո՛վ հայրք եւ եղբա՛րք, որք հանդիպիք յայսմ տառիս, յիշեցէ՛ք (1 բառ ջնջած) զմեզ աղաչարուս:

352ա Յաղագս գրչի յիշատակի. Արդարութեան եւ իմանալի արեգակն ի գարնանաբեր ծոցածաւալ ծագումն ի յայգին աստուածակերտ ծառաստանն՝ տանս Աքքանազեան Թորգոմապետ գրոհի, ի ձեռն երկաքանչիւրոց դասուց սրբազանից՝ եօթանասնից եւ |352բ| երկոտասանից, զԲարդուղիմէոս եւ զԹադէոս հոգիակիր տածողութեամբ՝ սերմանեցի զբանն կենաց՝ ակնարկելով քաջ հովուապետին Քրիստոսի, զարթուցանել զաբեր ագարակին ի խորափիտ գրին, որոյ արեան վտակօք շաչման ձայնէր առ նահատակն. Արի՛, որ ննջեսդ, զի մի՛ թշնամին որոմնացան յանդգնեսցի զիւրն: Վասն որոյ ելանէր բազմատանջ հայրն հաստատեղուս հիմամբ արեան վկայիցն, որոյ շաղեալ էր երկիրն՝ այնու շինել զսուրբ կաթուղիկէ, անդուստ եւ այսր օրէ արք աստուածայինք հովուապետեալք եւ ի կատա-

րեալ ընթացից արեգականն ընդ իւր տարաւ զնշոյլս լուսոյ իւրոյ: Նաեւ չքացաւ Գիշերավարն, եւ Արուսեակն ոչ երեւի: Բայց ես՝ միգապատեալս, որ զնոցայնցն յիշատակ երկրորդեցի ձեզ, ո՛վ ծնունդք սրբութեան, ողորմութեան, ի ձեռս ձեր է, զի ես հատայ տապարատանջ, այլ ձեզ է օր փրկութեան եւ ժամանակ ընդունելի, ողորմեցարուք շանն սովամահի, տո՛ւք ողորմութիւն ինձ եւ եղբարց իմոց եւ ծնօղաց, եւ Քրիստոս Աստուած ի մեծի սոսկալի աւուրն զնա, որ զմեզ յիշելոյ արժանի արասցէ, սրբոց առաքելոցն եւ մարգարէիցն եւ մարտիրոսացն |353ա| մասին արժանի արասցէ. ամէն: Արդ, աղաչեմ, մի՛ անփոյթ առներ, եւ Տէր հատուսցէ քեզ զվարձս քո:

Ընդ նմին եւ ես՝ յետինս յամենեսեան եւ քան զբնաւս յանցաւորս եւ անթիւ մեղօք ծանրաբեռնեալս եւ արժանիս բազում մահուց եւ ոչ մի կենաց, խաւարամածս ոգւով Գրիգոր *գրիչ, որ չեմ յիշելոյ, աղաչեմ յիշել յաղօթս առաջի Քրիստոսի զիս եւ զծնօղսն իմ՝* զՄուրատն *եւ* զԽանբէկին*, եւ զեղբայրսն իմ՝* զԿարապետն *եւ* զՄարգարէն*, որ փոխեցան առ Քրիստոս. որպէս զի աղօթիւք ձեր գոցուք ողորմութիւն ի Քրիստոսէ, եւ Տէր տացէ զաղերիտուր ձեզ բազումս ամէնէն:*

442բ Փա՛ռք եռակի էականին,
անձամբ անուամբ յատկականին,
յար էութեամբ եւ բնութեամբ,
յեզահոմեալ անմասնելին,
Հօր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն,
բոլոր էից կերտողին:
Կրկնատեսակ սեռ յօրինեալ
յիմանալին եւ զսգալին,
սխրագործեալ տեսակ միջին՝
ըստ իւրեանց դիմաց եւ ըստ նմանին:
Ջմարդն Ադամ *շաղկապ եդեալ*
յերկուց բնութեանց հակակային,
տէր եւ իշխան նա կացուցեալ
համայնց զգալի արարածին:
Կիսաբաժին զիմանալին
էառ պաշտօն բարձր իւր գահին,
զանծախ պարգեւս իւրոյ շնորհին,
բարձանց հեղու յերկիր ըստորին:
Մատուռակէ ըստ արժանին
բանականաց մարդկան ջոկին,
յոգունց ըմպեալ ուխտ շնորհին,
գետահետեալք մեզ արբուցին:
Յորոց եւ մի հայկազնէին
Մովսէս Քերթօղն Խորենացին՝
ճըշգրտախօս վիպասանին,
յոլով ամաց մատենագրին,
եռահատոր շարադրողին,
ընդ Աբուդիմայն *եւ* զՄարաբին*,*
ըստ որում եւ զնոյն երկրորդողին,
եդեալ են բանք ըՍտեփաննոսիի՝
Տարօնեցւոյ *պատմաբանին,*
եռատրոհեալ սարաս նմին,
ընդ որս պատմիչ սրգացողին՝
Արիստակեայ *մեծ գուժկանին:*
Ջջնջուման *հայոց |443ա| յերկրին ’ւ ազգին*
ըստ Երեմիայ *ողբերգակին:*
Յանկացողի գրոց սոցին
ծախիւք ստացօղ տենչմամբ սրտին
Մատաթեայ *նօթճօղ բանին,*
բիւր քանքարոյ պարտապանին:
Հեղգացելոյ ի գործ կարգին
անուամբ եւեթ վարդապետին
յարարածոց թուականին ԻՁՁ*.ին (7086),*
ի ծնընդենէ մերոյ Փրկչին ՌՈԿ*. եւ եռին (1663),*
տոհմիս Արամեան թուականին ԻԲ*. յոբելինին,*
կրկին եւ զհինգ վերաբարդին (1112+ 551= 1663)
զգրիչ գրոցս աւարտ հանին:
Յաւուրս հանուրց հայրապետին,
տեառն Յակոբայ *սրբազանին,*
յարքայութեան պարսկականին,
որ շահ Ապազն *առձայնէին,*
թոռն մեծի շահ Ապազին*,*
աւանդապահք լեալ Մահմետին*,*
գիրքս այս գրեցան յԱրարատին
լայնաովիտ մեծ նահանգին,
հանդէպ ծերոյ բարձր լերին,
Քսեսուսթրեայ *հանգըրվանին:*
Կալուած Կըլմի Աբեթոստին
լաստին ձօնեալ Հայաստանին,
ի Կոտայինըն *գաւառին,*
ի Յերեւան *նուազ քաղաքին:*
Յերկուց ուխտց միջամխին
Քառսնակնեան եւ Հուրաստանին,
ընդ հովանեաւ մենաստանին
Առաքելոյ *սրբոյ շիրմին,*
ուր կան նշխարք սուրբ ոսկերաց
Դամասկացւոյն Անանիայիի*:*
Արդ, աղաչեմ զամենեսին՝
հարց եւ եղբարց, |443բ| որք հանդիպին
ի յընթեռնուլն գրոցս օգտին,
թէ ի ներկայս կամ յապառնին,
գաղափարօղք թէ լինիցին
կամ սեփհական յիւրեանս կալցին,
վասն Աստուծոյ յիշել պարտին,
միջնորդ կանխել զենլոյն Գառին,
ջնջել զգիրս անհուն պարտին
Մատաթիայի *ապիրատին,*
մու հոգոցիւ աշխատ լիցին,
սակս ծնօղաց իմոց կրկին,
իմ ըստ մարմնոյ նիւթոյ առթին,

Աստուածատուր *միայնակեցին**
եւ ըստ հոգւոյ դաստիարակին,
աստուածապէս յանձանձողին,
բարեհամբաւ սրբրբահոգին՝
Յակոբ *տէրէտն յԱստապատցին՝*
հեղինակին Սրբոյ ուխտին
Նախավկայ Ստեփաննոսին։
Որք տեառնուսոյց Հայր մեղային
յօժարամիտ ասօղ լինին,
զտրիտուրն փոխարինին
ինքեանք ի Տեառնէ ընդունիցին։
(2 տող չգրած)
Գրչի գրոցս արիւն տղային
Տէրն տացէ զիւր բիւր բարին
ըստ երախտեացն վարձս հատուսցէ,
այժմ եւ յաւուրն աներեկին,
հանդերձ ծնօղօքն կաճառակցին
ընդ հրեշտակաց անզրաւ հրճուին։

* Ծնթ. Ձեռագրի գրչին, ստացողին եւ յիշատակարանին առնչուող մանրամասները տե՛ս Խ. Յարութիւնեան, Գրիգոր երեւանցի՝ ժէ. դարի երկրորդ կէսի մի աղիւնաշատ գրիչ։ Ա. գրիչը եւ նրա ձեռագրական ժառանգութիւնը, Բանբեր Մատենադարանի, 29, էջ 63-65։ Խ. Յարութիւնեան, Գրիգոր երեւանցի՝ ժէ. դարի երկրորդ կէսի մի աղիւնաշատ գրիչ։ Բ. գրչի յիշատակարանները, Բանբեր Մատենադարանի, 30, էջ 368-369։

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «248», «Մովսիսի Խորենացւոյ Պատմութիւն հայոց 1.», 1ա՝ «248, 3502», «ՌՃՄԲ. – 1663, Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]»։*

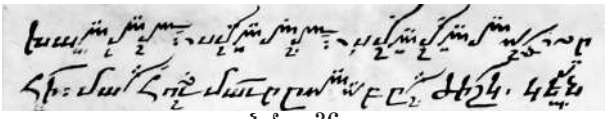
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *պտուկ-պհպ Գա՝ «յիշատակ է գրգուկս», Գա՝ խզբզոց, Դբ՝ թուաբանական հաշիւներ։*

3503
ԳԱՆՁԱՐԱՆ, ՏԱՂԱՐԱՆ

ՍԻՍ — ՊԽԳ. – 1394

ԳՐԻՁ, ՍՏԱՅՈՂ՝ եսայի Սասեցի։

ԹԵՐԹ՝ 385. չգրուած՝ 155բ։ ՊՐԱԿ՝ 6+Ա-ԼԱ×12 (Ա, Դ 10, ԺԷ 11, Բ, Ը, Թ, ԺԵ, ԻԸ, Լ 14)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×13,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×10)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 36ա), խոռագրերը եւ սկզբնատողերը կարմրագիր, խազագրուած։ ՏՈՂ՝ 18։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. մէջքը եւ եզրերը շագանակագոյն կաշի (Ի. դ.), միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ կտաւ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Ե+Ջ-Թ՝ Ա-Բ, Ը-Թ՝ չգրուած դեղնաւուն թուղթ (Ի. դ.), պհպ. Գ-Է՝ մագաղաթ (չգրուած՝ Գա-Դա, Եաբ, Ջա-Էբ)։



Նմուշ 36ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 7ա, 156ա (կամարների կենտրոնում՝ Ներսէս Շնորհալու գլուխը)։ Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն (160ա, 191ա, 275ա), խաչ (75ա)։ Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1971 թ., փեղկերի վրայ ամրացուած հին կազմի կաշին, խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից լուսանցակողերը եւ թերթերն աղտոտուած, տեղ-տեղ առաւել գորշացած, պհպ. Գի մագաղաթը կծկուած, վրան երկու անցք, պհպ. Ջ-Է՝ վերին աջ անկիւնը պատռուած-ընկած, մագաղաթէ պհպ-ների որոշ գրչափորձեր ջնջած, որոշ թերթերի եզրերը լրացուած այլ թղթով, խոնաւութիւնից մանրանկարների մի մասի կարմիրը թափուած, տեղ-տեղ տարածուած, երբեմն մանրանկարը մասնակի արտատպուած հանդիպակաց եւ հակառակ երեսներին նաեւ պհպ. Գբ.ի գիրը. թ. 380, 385՝ վնասուած, բնագիրն աղճատուած. ընդմէջ թ. 41-2ի 2 թերթ ընկած. տաղերի համարները գրուած բուսական լուսանցազարդերի մէջ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– *1աբ* [Յանկ] – *Ա. [Ա]ռաջինն. [Ա]ւր է աւ[ետեաց]... Խբ. <խբ.> Սուրբ Ստեփաննոսի Նախավկային. Ի խաչին։*

– *2ա-6բ* [Յանկ] – *Ա. Տաղ աւե[տե]աց Աստուածածնի. Աւր է աւետեաց... ՄԹ. Սրբոյն Թէոդորոսի. Այս հանդիս[աւոր]։*

1. *7ա-8բ* Ա. Տաղ Աւետեաց սուրբ Աստուածածնին, այլեւ համաւրէն տաւնից տէրունականաց – *Աւր է աւետեաց, ուրախութեան հընչում, / Պար բոլորեցէ՛ք, եկեղեցւոյ մանկունք... 8բ-9բ Փոխ – Ողջո՛յն սիրալիր, բերկրեա՛լ, աւրհնեա՛լ, աստուածընկալ տաճար...*

«Փոխ»երը գրուած արտաքին լս-ում։

2. *9բ-11բ* Բ. Այլ տաղ Աւետեաց՝ Ներսէս կաթողիկոսի («ՆԵՐՍԷՍԻ ԳՈՎԵՍՏ ԱՍՏՂԱԾԱԾՆԻ») – *Նոր երկինք յերկրի, արփւոյն, ը՛, պարունաւղ, ծագողին ծագաւղ... ա. 11բ-2ա* Փոխ («Ի ԽՆԴՐՈ ՄԵԾԻՆ ԹՈՐՈՍԻ») – *Իմանալի սերովբէ, Բանին աթոռ քերովբէ... բ. 12բ-3բ* («Ա-Ք») – *Այսաւր երեւի անհասն ի բարձանց...*

3. *13բ-4բ* Գ. Տաղ Սրբոյ Յայտնութեան. առաջի աւուրն – *Այսաւր աւետեաց Գաբրիէլ ի լրումն եղանի առ կոյս Մարիամ... 14բ-5ա* Փոխ («ՆԵՐՍԵՍԻ Ե ԱՅՍ ԵՐԳՍ») – *Նոր ծաղիկ բըղխէ այսաւր...*

4. *15ա-7ա* Դ. Տաղ յաւրհնել ջրոյն ասի – *Աւետիս մեծ խորհըրդոյ, խորհուրդ ծածկեալ մեզ յայտնեցաւ...*

5. *17ա-8ա* ե. Նմին աւուր երեկոյին ժամու – *Այսաւր ի սկզբան Բանն նոր ընդ Հաւր… 18աբ* Փոխ («ՆԵՐՍԻՍԻ Ե ԵՐԳՍ») – *Նոցին համաձայնեալ եւ մեք ցընծութեամբ երգեմք…*

6. *18բ-9բ* Զ. Կանոն երկրորդ աւուրն առաւաւտոյն («Ա-Ֆ») – *Աւետի՛ս մատուցանեմք, աւետի՛ս…*

7. *19բ-20բ* է. Նմին աւուր երեկոյին ժամուն («Ա-Ֆ») – *Անճառ է խորհուրդ սը[ր]բոյ յայտնութեանս…*

8. *20բ-1բ* Ը. Կանոն երրորդ աւ[ուր] առաւաւտոյն – *Ծագումն յարփւոյն, ը՛, փառաց փայլեալ… 21բ-2ա* [Փոխ](՞) («ԵՐԳ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՅՍ Է») – *Երգ նոր աւետեաց բարբառ այսաւր մեզ հընչեաց…*

9. *22աբ* Թ. Երեկոյին ասա՛յ – *Աստուածոյ ողորմութեանցն աղեցումն, առաքումըն Միածնին… 22բ-3ա* Փոխ – *Իսկ դու, ընդէ՞ր ես խըռովեալ երուսաղէմ…*

10. *23ա-4բ* Ժ. Կանովն Չորրորդ աւ[ուր] առաւաւտ[ոյն] – *Այսաւր աւետեաց ձայն ևհաս ի յունկն եւայի… 24բ-5ա* Փոխ («ԲԱՆ ՆԵՐՍԻՍԻ Ե») – *Բարբառ աւետեաց ձայնիւ Գաբրիէլ գոչէր…*

11. *25աբ* ԺԱ. Երեկոյին ասա՛յ. խիստ լաւ է – *Քերովբէից գերագոյն, սըրբոյ մաքրենից մաքրագոյն… 25բ-6բ* Փոխ – *Ողջո՛յն ընդ քեզ, Մարիա՛մ…*

12. *26բ-7բ* ԺԲ. Կանովն Հինկերորդ աւուրն առաւ[աւտոյն] – *Լոյս փառաց էին, ծագողին ծագումն… 27բ-8ա* Փոխ («ՆԵՐՍԻՍԻ ԵՐԳ») – *Նոր թագաւորին, անժամանակ ծընեալ Բանին…*

13. *28աբ* ԺԳ. Եր[եկ]ոյին ասա՛յ. խիստ լաւ է – *Տիրուհի՛, սո՛ւրբ կոյս, մա՛յր մարմնացելոյ Բանին… 28բ-9ա* Փոխ – *Անճառ Բանին բարձրելոյն…*

14. *29ա-9բ* ԺԴ. Կանովն Վեցերորդ աւուրն առաւաւտ[ոյն] – *Կամիմ աստանաւր զաւետիսն երգել աւետաւոր ձայնիւ… 29բ-30ա* Փոխ – *Անգր՝ ի յայրն, իջավանի բեթղ֊հէմի…*

15. *30աբ* ԺԵ. Երեկոյին ասա՛յ զայս – *Էին միայնոյ միածին Որդին… 30բ-1ա* Փոխ («ՆԵՐՍԵՍԻ Ե») – *Նոր արհրաշ ծնընդեան քո, Տէր…*

16. *31աբ* ԺԶ. Կանովն եւթնաւուրն առաւաւտոյն – *Սկըսեալն յանըսկիզբն ի Հաւրէ… 31բ-2բ* Փոխ – *Տէր փառաց անճառ ծընեալն…*

17. *32բ-4ա* ԺԷ. Նըմին աւուրն երեկոյին ասա՛յ – *Էին աջոյ, աջոյ ձեռին, աջոյն իւրոյ… 34աբ* Փոխ – *Դու շուշան ծաղիկ անապական ծընար…*

18. *35ա-6բ* ԺԸ. Տաղ Աւետեաց Աստուածածնին՝ խոսրովային («ՅՈՀԱՆԻՍԻ») – *Յանեղական լուսոյն անըժամանակեա լոյս… 36բ-8ա* Փոխ («ԳՈՎԵՍՏ Ի ՍՈՒՐԲ ԿՈՅՍՆ ՄԱՐԻԱՄԵ») – *Գովեստ բերկրանաց հրճուողական հընչմամբ…*

19. *38ա-9ա* ԺԹ. Տաղ երկրորդ աւ[ուրն]՝ խոսրովային. տեառն Ներսեսի կաթողիկոսի («ՆԵՐՍԵՍԻ ԵՐԳ») – *Նոր եղեմ բանաւոր տընկոյն… 39ա-40ա* Փոխ – *Մայր Աստուածոյ Մարիամ դուստըր դաւթեան թագաւորմ…*

20. *40ա-1ա* Ի. Մեղեդի Ծընընդեանն («Ա-ե») – *Անապական տաճար եւ առագաստ լուսոյ անճառելոյ Բանին նուիրեղէն… 41աբ* Փոխ – *Սկիզբն էառ լինելութեանց…*

21. *41բ-2ա* ԻԱ. Մեղեդի Ծընընդեանն – *Սըրբուհի՛ Մարիամ, անապական, ը՛, տա[ճա]ր անիմանալի… համապայծառ ծաղիկ, որի հո///:*

22. *42ա* [ԻԲ. Տաղ նմին [Ութերորդ] աւուր երեկոյին ժամուն]* – */// զԱդամ եւ զեւայ արարչական ձեռաւք… 42աբ* Փոխ – *Յայրն երկնանըման իջավանեալ նըստի, մանուկ ծընանի…*

* Ծնբ. Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԲ., Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս, 2008, էջ 187:

23. *42բ* ԻԵ. Տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի՝ Սուրբ Աստուածածնին. խոսրով[ային] («ՆԵՐ») – *Նոր ծաղիկ ցուցաւ ի նորատունկ բուրաստանի… 42բ-3ա* լս.՝ «Այլ ազգ» («ՍԷՍՍ») – *Սքանչելաւք կոյսըն յղացաւ… 43ա-4ա* Փոխ («ԱՍԷ ՁԱՅՍ ԲԱՆ») – *Այսաւր ցընծութիւն հողեղինացս…*

24. *44ա-6ա* ԻԶ. Կանոն Ութ աւուրն՝ տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի – *Այսաւր ցը[ն]ծան դասք հողեղինացն… ա. 46ա-7բ* Նորին նմին ի նոյն («Ք-Զ») – *Քառանիւթից Աստուած եւ աննիւթից անեղ յեւթեան ծածկեալն ի ծոց Հաւր… բ. 47բ-8ա* Փոխ («ՆԵՐՍԵՍԻ Ե ԱՅՍ ԲԱՆՔ») – *Նոյն ինքն՝ անդրանիկըն Հաւր…*

25. *48ա-9բ* ԻԷ. Տաղ Ծնընդի ի Պարթեւէ («ՊԱՐԹԵԻ») – *Պարագրի անպարագրելի Բանն ի մարմնի… ա. 49բ-50բ* Փոխ («ԳԻՈՐԳ») – *Գովեստիւ տաւնէն տեղւոյ… բ. 51աբ* Այլ տաղ Ծնընդեան Քրիստոսի – *Ամ պայծառ երկին եւ անդաստան ծաղկեալ… գ. 51բ-2ա* Փոխ – *Կուսական ծընունդ կենարարին Բանին…*

26. *52աբ* ԻԸ. Գովեստ սուրբ Աստուածածնին՝ ըստ աւուան ոգողին. աւորադարձութեամբ («ԳՐԵ ԴՆՆԱՏՍՈՎ*») – *Գերահրաշ ծաղիկ եւ գովեալ կոյս Մարիամ… 52բ-3բ* Փոխ – *Յընծա՛ դու, շուշա՛ն ծաղիկ, մայր մարգարէութեան…*

* Ծնբ. կարդալ աջից ձախ:

27. *53բ-4ա* ԻԹ. Տաղ Փոխման սուրբ Աստուածածնին՝ ի Ներսէս կաթողիկոսի – *Այսաւր Գաբրիէլ հրեշտակապետն եկեալ, / բերեալ բրաբիոն պըսակ յաղթող կուսին… 54բ-5բ* Փոխ – *Անարատ տաճար եւ առագաստ լուսոյ…*

28. *55բ-7բ* Լ. Տաղ Փոխման Աստուածածնին ի Ներսեսէ («ՆԵՐՍԵՍ») – *Նոր քերովբէ, հողանիւթ աթոռ… 56բ-7բ* [Փոխ] («ՆԸՎԱԳ Ե ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻՆ ԵՐԳ») – *Նարդոս բուրեալ եղբաւրորդին եւ եղ թափեալ անուն նորին…*

29. *57բ-8ա* ԼԱ. Այլ տաղ Նընջման սուրբ Աստուա-

ծածնին – *Այսաւր զուարճացան երկինք ընկալեալ հրեշտակ յերկրէ… 58աբ* Փոխ – *Յայս մեծ աւետեաց աւուրս երկինք եւ երկիր տաւնեն…*

30. *58բ-9բ* ԼԲ. Այլ տաղ Փոխման Աստուածածնի – *Մեծացի՛ր այսաւր, սո՛ւրբ Աստուածածին… 59բ-60ա* Փոխ – *Կացեալ առաջի քո, ո՛վ Սրբուհի…*

31. *60ա-1ա* ԼԳ. Այլ տաղ Փոխման սուրբ Աստուածածնին – *Ահա աւարտեալ Մարիամու գհանդէս… 61ա-2ա* Փոխ, լս.՝ «Անարատ տաճար» – *Յանկարծ սոսկալի հընչիւն յերկինից լինէր…*

32. *62ա-3բ* ԼԴ. Տաղ Քառասնաւրեայ Գալըստեան Տեառն ի տաճ[ար] – *Այսաւր նորահրաշ լոյսն ի յերկնից ծագեալ…*

33. *63բ-4բ* ԼԵ. Այլ տաղ Քառասնաւրեա Գալըստեան – *Այսաւր ցընծա երուսաղէմ եւ զուարճացեալ պայծառանայ… 64բ-5բ* Փոխ – *Քրիստոս՝ փառաց թագաւորն այսաւր…*

34. *65բ-6բ* ԼԶ. Այլ տաղ Քառասնաւրեայ Գալըստեան Տեառն՝ ի Գրիգորէ Նարեկացւոյն – *Էինն էին եւ ի նմինն ի յերկուց մի երկակի… 66բ-7ա* Փոխ – *Յիսուս՝ տղա մանուկ, որդի անծերունի Հաւր…*

35. *67աբ* ԼԷ. Տաղ Անտոնի սուրբ ճըգնաւորին եւ նմանեաց նորա – *Անտոն՝ ոստ անապատի, հովտաց, լերանց… 67բ* Փոխ – *Անձամբ խոնարհիմ ի ճըգնութիւնըս քո…*

36. *68ա-9ա* ԼԸ. Տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի հայոց. յԱնտոն («Ա-Ք») – *Անտոն՝ սկիզբն երկնաւոր ճանապարհին… 69աբ* Փոխ («ՆՎԱԳ ԲԱՆԻՍ ՆԵՐՍԵՍԻ Ե») – *Նոր դրախտին քո Տէր, զոր տընկեցեր յերկրի…*

37. 70աբ ԼԹ. Մեղեդի Տրդատա թագ[աւոր]ին՝ ի Մովսէս Քերթողէ – *Ի վերինի յաւգընականութենէն (կրկն.) ծագեցաւ քեզ հանդէս…*

38. *70բ-1բ* Խ. Տաղ Տրդատա թագաւորին՝ ի Ներս[եսէ] կաթողիկոս[է] («ՆԵՐՍԵՍԻ Է») – *Նորահրաշ տեսիլ գերագոյնք անըզբնութիւն ցուցաս… 71բ-2բ Լոյսն անեղական, որ ի Հաւրէ եւ ի Հոգւոյն ծագեցաւ…*

39. *72բ-3բ* ԽԱ. Տաղ Դաւթի եւ Յակոբայ՝ ի Յոհաննիսէ («ՅՈՀԱՆՆԷՍ») – *Յիսուս, լոյս ծագեալ յաշխարհս լուսաւորեաց… 73բ-4ա* լս.՝ «Այլ ազգ», («ԾԱՌԱ ԱՍՏ») – *Ծառայ ընտրեալ հաւատարիմ… 74աբ* լս.՝ «Այլ ազգ», («ՈՒԽՈ») – *Որով ցընծա եկեղեցի… 74բ-5ա* Փոխ – *Յակովբոս՝ ընդրեալ վըկայ…*

40. *75ա-6ա* ԽԲ. Տաղ սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկա[յ]ի՝ տեառն Ներսէսի կաթողիկոսի («Ի ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ») – *Ի խաչին տընկեալ որթոյն… ա. 76ա-7ա* Փոխ («ՆԱԽԱՎԿԱՅԷ») – *Նոր ծառոյն կենաց աստուածատունկ դրախտին… բ. 77աբ* Փոխ («Ի ՆԵՐՍԻՍԵ») – *Ի գաւազանէն յեսսեայ ստեղնեալ… գ. 77բ-8բ* լս.՝ «Այլ ազգ» («ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԵ») – *Կենդանի վըկա մահուամբ…*

41. *78բ-9ա* ԽԳ. Այլ տաղ Սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկ[այի] – *Ի յանմահարար ծառոյն նախատունկ… ա. 79ա* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Ամպ վաղորդայնւոյ ծագեալ… բ. 79աբ* Փոխ – *Ահեղ նորաքանչ հրաշիւք… գ. 79բ-80ա* Փոխ, լս.՝ «Անարատ տաճար» – *Նախասարկաւագ եւ առաջին վըկայ Քրիստոսի…*

79բ ստ. լս.՝ գրչից՝ «Ասի փոխս՝ Ո՛վ բաղցրաձայնեալ ձայն»:

42. *80բ-1բ* ԽԴ. Տաղ սուրբ առաքելոցն Քրիստոսի Պետրոսի եւ Պաւղոսի («ԳՈՎԵՍՏ ՄԱՏԻՆ») – *Գլուխ եկեղեցոյ եւ վէմ հիմն անշարժելի… 81բ-3ա* Փոխ («ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ ՊԵՏՐՈՍԻ») – *Այսաւր ցընծացէ՛ք եղբարք…*

43. *83ա-5ա* ԽԵ. Այլ տաղ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի – *Այսաւր ժողովեալ բազմութիւն ազգաց… 85ա-6ա* [Փոխ] – *Պետրոս եւ Պաւղոս՝ քրիստոնէից պարծանք…*

44. *86ա-7ա* ԽՋ. Այլ տաղ սուրբ առաքելոցն («Ա-Ն») – *Այսաւր ծաղկեցայք ծառըք կենաց… 87աբ* լս.՝ «Անարատ տաճարն», («Շ-Ք») – *Շառաւեղք կենաց եւ ճանապարհք արքայութեանն…*

45. *87բ-8ա* ԽԷ. Տաղ համաւրէն սուրբ առաքելոցն՝ ի Ներսէս կաթողիկոսէ («Ա-Հ») – *Առաքեալք աստուծորդւոյն ի ծոցոյ Հաւր… ա. 88աբ* լս.՝ «Այլ ազգ», («Զ-Պ») – *Զայնեցէ՛ք առ յիմարեալըս… բ. 88բ-9ա* լս.՝ «Այլ ազգ», («Ջ-Ֆ») – *Ջուր կենդանի բըղխմամբ ի նոյն… գ. 89աբ* («ԵՐԹՍ ԱՅՍ Ե ՆԵՐՍԻՍԻ») – *Եկայք զըւարճացուք պայծառացեալ տաւնիվս…*

46. *89բ-90բ* ԽԸ. Այլ տաղ համաւրէն առաքելոցն – *Անճառ խընդութեամբ լըցեալ… 90բ-1ա* Փոխ – *Անմահութեանց տէր թագաւոր, որ ես ընդ Հաւր…*

47. *91ա-2ա* ԽԹ. Տաղ ոդոցն ոռոտման՝ ի Ներսէս կաթողիկոսէ ասացեալ – *Որդիքն որոտման, որք ի վերուստ որոտացին… ա. 92աբ* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Զկոյսըն Մարիամ առեալ յինքնեան… բ. 92բ* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Ա՛րբ եւ Յովհաննէս, թէ ոչ զարեան, այլ ըզսիրոյ… գ. 92բ-3ա* («ՆԵՐՍԷՍԻ ԵՐԳ») – *Նոր լոյս յարփենւոյն առեալ որդիքն որոտման…*

48. *93բ-4բ* Ծ. Տաղ ոդոցն ոռոտման՝ ի Ներսէս Լամրոնեցոյ ասացեալ – *Յովհաննէ՛ս, կո՛յս աստուածաբան… ա. 94բ-5բ* Փոխ – *Ողջո՛յն տամ քեզ, սիրեցեա՛լ աշակերտ… բ. 95բ-6ա* Այլ տաղ ոդոցն ոռոտման – *Ցընծութեամբ հետեւելով աստուածասէր, ժիր մըշակացն…*

49. *96ա-7բ* ԾԱ. Տաղ սրբոց Քառասնից՝ ի Բարսղէ ոգեալ («ԵՐԳ, ԲԱՐՍՂԻ ԵՐԳ, ՓՃՅ») – *Երգ ներբողական քաղցրանըւագ… 97բ* Փոխ – *Քրիստոս՝ փառաց թագաւոր…*

50. *98աբ* ԾԲ. Նոցին սրբոց Քառասնից՝ ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ – *Նոր իմն է հընչիւ<ւ>ն ընթերակայ երգոյս… 98բ-100ա* [Փոխ] («ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՎԿԱՅՆ ԱՍՏՈՒԾՈ, ՈՐՔ Ի ՍԵԲԱՍՏԻԱ ԿԱՏԱՐԵՑԱՆ») – *Քառասնից սըրբոց գունդ գումարի ցայսաւր…*

51. *100ա-1ա* ԾԳ. Գրիգորի Նարեկացոյ ի համաւրէն վկային Քրիստոսի («ԳՐԻԳՈՐԻ ԵՐԳՍ Ա») – *Գունդք սուրբ վըկայիցն ի սոսկալի պատերազմին… 101աբ* լս.՝ «Այլ ազգ», («ՅՍ») – *Յետնումն հատուցման ահեղ աւուրն…*

52. *101բ-2բ* ԾԴ. Տաղ սուրբ Աստուածածնին, յորժամ երից ամաց նըւ[իր]եցին ծնողին զնա ի տաճար՝ Գրիգորէ եպիսկոպոսէ – *Այսաւր պարգողին զերկինս…* ա. *102բ-3ա* Փոխ – *Յաւր նաւակատեաց նորոյ մեծի տաճարիդ…* բ. *103ա-4բ* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Ո՛վ արմատ յեսսեայ զՔրիստոս ծընեալ…*

53. *104բ-5ա* ԾԵ. Այլ տաղ սոյն աւուրս՝ ի Գրիգորէ – *Այսա[ր] լըրիւ երկիր հընչէ…* ա. *105ա-6ա* Փոխ – *Կանանց անէծքըն լուծանի մահ եւ երկունըք խափանի…* բ. *106աբ* Փոխ – *Ի նըւիրելըն հըրճուէին, պատարագաւք գոհանային…*

54. *106բ-8ա* ԾԶ. Տաղ սրբոց հրեշտակացն՝ ի Ներսէս Լամբրունեցոյ – *Զարթի՛ր, եկեղեցի՛, ի նորահրաշ հանդէսս… 108ա-9ա* [Փոխ] – *Զեզ ձայնակից զըւարթունք…*

55. *109ա-9բ* ԾԷ. Երգ եկեղեցւոյ մանկանց համագոյ Սուրբ Երրորդութեանն՝ համաձայնելով երկնաւոր դասուց՝ ի Ներսէս (ՆԵՐՍԵՍ) – *Ներպարունակեալ ինեակ դասուց… 109բ-10բ* [Փոխ] (ՆՎԱԳ Ե ՀՈԳԷՈՅ ՏԸՎՈՂԻՆ ԻՄԱՍՏ ԲԱՆԻ ԸՆԴ ՁԱՅՆ) – *Ներհիւսեացո՛ւք քաղցր եղանակ…*

56. *110բ-1ա* ԾԸ. Այլ տաղ հրեշտակաց («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գովեսք բերկրանաց քաղցրաձայնեալ երգեմք…* ա. *111աբ* Փոխ («Ի Է ԵՐԳՍ Փ») – *Իսկ վերայդարձեալ գոչեմք…* բ. *111բ-2ա* Փոխ – *Անմահ երկնայնուցըն դասուց…*

57. *112բ-3ա* ԾԹ. Տաղ Գրիգորի Նարեկե[ցոյն] ի յարու[թիւն] Ղազար[ու] – *Սկըզբնազարդ գոյիւ անայր… 113ա-4ա* Փոխ – *Զայն կենսատուն ձայնէր…*

58. *114ա-5ա* Կ. Նոյն. Ի յարութիւն Ղազարու Գրիգոր Նարեկեցոյն ասացեալ – *Էն նորոյ նորին, ը՛, նոյն…*

59. *115ա-6ա* Կ.* Այլ տաղ Գալըստեան Տեառն առ Ղազար ի ձայն կենդանատուին. մնացն այլ եղանակ. ի Գրիգոր Նարեկեց[ոյն] – *Աւետիս մատուցանեմք նոյն Մարիամու… 116ա-8ա* Փոխ – *Զայնն այն, որ զաշխարհս եստեղծ…*

* Ծնթ. Տաղի համարը կրկնուած։

60. *118ա* ԿԱ. Տեառն Ներսիսի ի յարութիւն Ղազարու ոգեալ – *Անմահ թագաւորն իջեալ ի վայրըս մահու…* ա. *118բ-9ա* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Տէր, թէ աստ պատահեալ կեանքդ, եղբաւրն ոչ հանդիպիւր մահ…* բ. *119բ* («ՆԵՐՍԻՍԻ ԵՐԳ») – *Նոր աւետեաց լուր այսաւր մեզ հընչեաց…*

61. *119բ-20բ* ԿԲ. Տաղ Գալըստեան Տեառն իշով յերուսաղէմ՝ ի Կոստընդնեայ ասացեալ – *Նորահրաշ նոր երկինք եղեւ… 120բ-1ա Այսաւր ցընծան արարածք…*

62. *121ա-2ա* ԿԳ. Այլ տաղ Գալըստեան իշով յերուսաղէմ – *Այսաւր գալըստեամբ աստուածորդոյն յերուսաղէմ…* ա. *122ա* լս.՝ «Այլ ազգ», «Երգ զարմանալի» – *Այսաւր խորտակեաց գաղեղն…* բ. *122ա-3ա* Փոխ – *Այսաւր գալըստեամբ քո, Տէ՛ր…*

63. *123ա-4ա* ԿԴ. Այլ տաղ Գալըստեան Տեառն Ծաղկազարդին – *Խորհուրդ հայրենի աւանդ, աւանդ նոյնագոյ արփին…* ա. *124ա* Փոխ – *Յայս նոր աւետեաց աւուրս…* բ. *124բ-5ա* Այլ տաղ Գալըստեան – *Անեղանելիդ Աստըւած հրաշալի փառաւք…*

64. *125ա-6ա* ԿԵ. Տաղ Մեծի երկուշաբաթին: Յիշ[եա՛] զմեղաւորս – *Որք ի Տէր Յիսուս հաւատով էք…* ա. *126աբ* Փոխ – *Բարերար եւ մարդասէր Փըրկիչ ցուցար…* բ. *127ա-8բ* Այլ տաղ նմին աւուրս – *Անդ՝ ի մէջ դրախտին, երեք անձինք կային…* գ. *128բ-9ա* Այլ տաղ նմին աւուրս – *Յանեղաշէն դրախտի աստուածային տընգոյն…*

65. *129ա-30ա* ԿԶ. Տաղ Մեծի երեքշաբաթին – *Որք ընկալայք ի գործ զքանքար…* ա. *130ա-1ա* Փոխ – *Քեզ, ո՛վ Տէր Յիսուս, ձայնեմ կայսս յիմարութեամբ թըմբռեալ…* բ. *131բ-2ա* Այլ տաղ նմին աւուրս – *Ի քո սոսկալի ձայնիդ սարսափմամբ ոսկերքըս դողան…* գ. 132ա լս.՝ «Այլ ազգ», «Ցեղս արեւ» – *Յայնժամ զքեզ ունիմք մեզ յոյս…*

66. *132ա-3ա* ԿԷ. Տաղ Մեծի չորէքշաբաթին – *Այսաւր ըզՏէրդ արարիչ… 133ա-4ա* Փոխ – *Գառնարատ պատարագ, որ զմեղս բառնաս զաշխարհի…*

67. *134աբ* ԿԸ. Այլ տաղ նմին աւուր երեկոյին ժամուն – *Հիանան այսաւր դասըք հրեշտակաց… 134բ-5բ* Փոխ – *Որ վասըն մեր յերկնից յերկիր խոնարհեցար…*

68. *135բ-6բ* ԿԹ. Տաղ Մեծի հինգշաբաթին աւուրս – *Սկիզբըն համայնից արարածոց գոյից…* ա. *137աբ* Փոխ – *Լըքեալ լուծանէր մինն ի յընդրեալ գառանցն…* բ. *137բ-8ա* Տաղ նըմին աւուր երեկոյին ժամուն – *Ընդ երեկոյս հասեալ ժամուն…* գ. *138աբ* Այլ ազգ ասա՛յ – *Ինքնագոյ կամակցութեամբ, ինքնայաւժար դիմեալ ի խաչն…* դ. *138բ-9բ* Փոխ («Հ-Ա») – *Հոսեալ հրեղինացըն հաւաքեալ կային…*

69. *139բ-41ա* Հ. Տաղ Մեծի ուրբ[աթի] եւ ողբ ասացեալ սուրբ հարցն – *Ի յուրբաթու Մեծի Զատկիս… 141ա-2ա* Փոխ – *Դո՛ւստըր Սիովնի, եկեղեցի՛ հեթանոսաց…*

70. *142ա-4բ* ՀԱ. Մեծի ուրբաթին. այրուն գանգատն է – *Աստուածածնին կոյսըն Մարիամ կացեալ առ խաչ իւրըն Միածնի…* ա. *144բ-5ա* Այլ ողբ Մեծի ուրբաթին՝ ի Ներսէս կաթողիկոսէ – *Կայր մայր Տեառն առ խաչին կոյսըն Մարիամ…* բ. *145բ* Փոխ – *Արդ, ո՛վ Տէր եւ որդի իմում յանձնարարեր…* գ. *145բ-6ա* Փոխ – *Ո՛վ անմեղ աղաւնի իմ…*

71. *146ա-8բ* ՀԲ. Այլ տաղ Մեծի ուրբաթին («Ա-Ք») – *Անեղ որդին Հաւր Միածին…* ա. *148բ-9ա* Փոխ – *Շնորհաւք Սրբոյ Հոգւոյն լըցեալ եղեն սուրբ մարգարէքն…* բ. *149աբ* Մեղեդի ուրբաթուն Մեծի – *Սերովբէից թագաւորն այսաւր եկեալ յերուսաղէմ…* գ. *149բ* Փոխ – *Ծառաւեցաւ Տերն ի խաչին…*

72. *149բ-50բ* ՀԳ. Մեծի շաբաթին թաղման Տեառն՝ ի Ներսէս Լամ[բ]ռուն[ե]ցոյ – *Այսաւր է շաբաթ եւ լըռութիւն հանգիստ յերկրի…* ա. *150բ-1ա* Այլ ազգաց ասա՛յ – *Շաբաթ է, ասէ Աստուած, հանգիստ ախշատութեան…* բ. *151ա-2բ* Փոխ – *Աշակերտ Տեառնըն Յովսէփ հաւատարիմ…* գ. *153ա-4ա* Փոխ – *Անտրանիկ կուսին դընի ի կոյս գերեզմանի…* դ. *154ա-5ա* Մեղեդի Խաչելութեան Տեառն եւ թաղման – *Որ հրակերպ կառիւք…*

73. *156աբ* ՀԴ. Տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի Հայոց եւ այլ սրբոցն ասացեալ տաղ Սրբոյ Ջատկին, զկնի եղայբերից Աւետարանացն, նայ եւ բովանդակ կիրակէիցն՝ Մաթէին է – *Այսաւր լոյս ծագեայց աւուրս առաջին… 156բ-7ա* Փոխ – *Լրւան զաւետեաց ձայն ուրախութեան…*

74. *157աբ* ՀԵ. Մարկոսին է տաղս – *Այսաւր ընդ ծագել արեւուն… 157բ* Այլ ազգ – *Աստուածասէր եւ սուրբ կանայք…*

75. *157բ-8ա* ՀԶ. Ղուկասուն է տաղս – *Այսաւր յարութեան մեզ ծագեցաւ… 158ա-9ա* Փոխ – *Ցընծան այսաւր երկինք եւ երկնային զաւրք…*

76. 159աբ ՀԷ. Յոհաննուն է տաղս («ՆԷՐՍԻՍԻ») – *Նոյնագոյն ընդ Հաւր Բանն Աստուած… 159բ-60ա* Փոխ – *Յարեաւ փառաց թագաւորն…*

77. *160աբ* ՀԸ. Այլ տաղ Սուրբ Յարութեան բովանդակ տարոյն՝ զկնի Իւղաբերից աւետարանացն: Եւ ապայ ասի գիշերին, նոյնպէս եւ զկնի վերջի աւետար[ան]ին Առնակման. Սարկաւագին է ասացեալ – *Ծագումըն փառաց էին միայն միածին Որդին…* ա. *160բ-1ա* Փոխ – *Այլ դու, բարեգո՛ւթ Փըրկիչ…* բ. *161ա* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Նոցին նըւագաւք երգել անուան քում…* գ. *161բ* Փոխ – *Երկինք եւ երկիր այսաւր…* դ. *161բ-2ա* Փոխ – *Արդ, եկայք ամենեքեան…*

78. *162ա-3ա* ՀԹ. Տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի – *Առաւաւտին է շաւեղին, ը՛, շող ծագեալ… 163աբ* Փոխ («ՆԵՐՍԵՍԻ ԵՐԳ») – *Նըստեալ կանայքն ողբային…*

79. *163բ-4ա* Զ. Նորին տեառն Ներսեսի կաթողիկոսի ի նոյնն՝ ըստ Մաթէի բանիցն – *Այսաւր, ը՛, լոյս հաստատի խաւար… 164ա-5ա* Փոխ («ՆԵՐՍԵՍԻ», ապա՝ անկապակից տառեր) – *Նոր ծաղիկ պայծառ ցուցաւ…*

80. *165ա-5բ* ՁԱ. Տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի ի նոյն Մարկոսին է («ՆԵՐՍԵՍԻ ԵՐԳ») – *Նորահրաշ արքգան այսաւր ծագեցաւ… 165բ-6բ* Փոխ («ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՑ») – *Կեանքն ընդ Հաւր անմահ մարմնով…*

165ա ստ. լս., գրչից՝ «Ասա՛յ այսաւր Գաբրիէլի ձայն, նոյն է»:

81. *166բ-7ա* ՁԲ. Նորին տեառն Ներ[ս]եսի ի նոյ[ն] խորհ[ուրդ]. Ղուկայն է («ՆԵՐՍԵՍԻ Ե») – *Նոր իմն աւետեաց բարբառ… 167ա-8ա* Փոխ («ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ») – *Հաւր կամաւ իջեալ Որդի…*

82. *168ա-70ա* ՁԳ. Նորին տեառն Ներսիսի ի նոյն՝ ըստ Յոհաննու («ՆԵՐՍԻՍԻ Է») – *Նոր ձայն աւետեաց հրեշտակապետն այսաւր… 168բ-70ա* Փոխ («ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՑ») – *Կանայքն արտասուաւք լային…*

168ա ստ. լս., գրչից՝ «Աւր է աւետեաց ձայն ասա՛յ»:

83. *170աբ* ՁԴ. Այլ տաղ Յարութեան. Նարեկին է – *Անուն անեղ էին <էին> Աստուած է <է> միշտ յէութեան…* ա. *170բ-1ա* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Դէտ իմ դիտանոց դէմ հարաւոյ… 171ա-2ա* Փոխ – *Սեաւ եմ, գեղեցիկ դուստր…*

170ա ստ. լս., գրչից՝ «Երգ զարմանալուն ձայն է. նոյն է»:

84. *172ա-3ա* ՁԵ. Այլ տաղ Յարութեան Տեառն – *Մէր յառաւաւտէն, սէր յառաւտէն ճեմեալ… 173ա-4ա* Փոխ – *Մ՛վ կանայք, զարթիք, տեսէք…*

173ա ստ. լս., գրչից՝ «Ի գաւազանին Յեսայ ձայն է»:

85. *174աբ* ՁԶ. Այլ տաղ Յարութեան. խոսրովայինն – *Աւետիս, միշտ աւետեաց հընչումն…* ա. *174բ-5ա* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Ես եմ նոյն Յիսուս ծընեալն…* բ. *175ա-6ա* Փոխ – *Մ՛վ քաղցրաձայնեալ, քաղցրախաւսէր երգով…* գ. *176ա* լս.՝ «Անարատ տաճարն» – *Տէր քաղցրաձայնէր, քաջալերէր զԹովմաս…*

86. *176ա-7բ* ՁԷ. Այլ տաղ Սուրբ Յարութեան Տեառն («Ա-Ւ») – *Արմատն անմահութեան, որ ծընկեցաւ ի մէջ երկրի…* ա. *177բ* («Ս-Ք») – *Սարսափմամբ զարհուրեցան գունդըք զաւրաց պահապանաց…* բ. *178ա* Փոխ – *Անուն անուանեալ ձայնէր, ո՛վ կոյս Մարիամ…*

87. *178ա-9բ* ՁԸ. Ի Կոստանդեա տաղս («ԿՈՍՏԱՆԴԻՔ») – *Կանանցըն կանխեալ եկին ի գերեզմանն… 179աբ* Փոխ – *Այսաւր նոր արեւ հարեալ…*

178ա ստ. լս., գրչից՝ «Երկու ազգ ասուի այս տաղս. բնական այս է»:

88. *179բ* ՁԹ. Այլ տաղ Յարութեանն Քրիստոսի – *Աւետեաւք ձայնեալ զուարթնոյն ըզյարութիւն…* ա. *179բ-80բ* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Թագաւորեալ մեծ զաւրութեամբ…* բ. *180բ-1ա* Փոխ (լս.՝ «Անարատ տաճարն է») – *Աւետիս միշտ աւետեաց հընչումն…*

89. *181ա-2ա* Ղ. Այլ տաղ Յարութեան («Ա-Պ») – *Անպարագիր էին բաբուն անեղապէս մեզ եղանի… 182աբ* լս.՝ «Անարատ տաճարն», («Ջ-Ք») – *Ջընար, քընար, տաւեղ բամբ շարժողին քաղցրաձայնեալ…*

90. *182բ-3ա* ՂԱ. Այլ տաղ Յարութեան Տեառն («Ա-Ծ») – *Անըսկիզբն էակն ընդ Հաւր… ա. 183աբ* լս.՝ «Այլ ազգ», («Կ-Ւ») – *Կուսածին երկրորդն Ադամ դընի… բ. 183բ-4ա* («Ս-Ք») – *Սըրբափայլ միակրաւնին հիացմամբ…*

183բ ստ. լս., գրչից՝ «Թագաւորեաց Տրդատ ի Հայս ձայն է»:

91. *184ա-5ա* ՂԲ. Մեղեդի Յարութեան Տեառն – *<Ա> Յարիւիահրաշ վե[հագունն]ից գասապետըն…*

92. *186ա-8ա* ՂԳ. Սուրբ վերանելոյն Տեառն առ Հայր՝ ի Գրիգոր Նար[եկացւոյ] – *էն ի միշտ էէն անեղապէս ծընունդ…*

93. *188ա-9ա* ՂԴ. Այլ տաղ. տաղ ի Գրիգոր Նարեկացւոյն – *էն է ինքն էին եղանակ եղելի անեղ.. 189աբ* Փոխ – *Այն, ը՛, փոքրիկ հաւտին…*

94. *189բ-90ա* ՂԵ. Այլ տաղ Համբարձման Տեառն՝ ի յԱնդրիասէ («ԱՆԴՐԻԱՍԻ») – *Այսաւր անդրանիկ Հաւր միածին Որդին… 190աբ* («ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ») – *Վեհից թագաւորն այսաւր…*

95. *190բ-1ա* ՂԶ. Այլ տաղ Համբարձման Տեառն՝ յԱնդրիասէ. Տաղ Սուրբ Հոգւոյն գալըստեան ի Գրիգոր Նարեկացւոյ – *Յանկարծահրընչեաց հայրաշարժ բըղխումն…*

96. *191ա-2բ* ՂԷ. Այլ տաղ Սուրբ Հոգւոյն – *Աստանաւր ծագեաց լոյս աւետեաց կենաց…*

97. *192բ-3ա* ՂԸ. Ի Սուրբ Հոգին՝ ի յԱնդրիասէ տաղս («ԱՆԴՐԻԱՍԻ ԵՐԳ») – *Այսաւր պանծալի էրգով գոչեմք…* ա. *193բ-4ա* Փոխ («ՄԵՂԱՊԱՐՏԻ») – *Մեծապայծառ ձայնիւ գոչեն եկեղեցիք…* բ. *194աբ* Փոխ («ՆՈՒԱՍՏԻ ԵՐԳ») – *Նորոգաւղ տիեզերաց Հոգիդ Աստուած…*

98. *194բ-6բ* ՂԹ. Տաղ Սուրբ Հոգւոյն՝ ի Յոհաննիսէս («ՆՎԱԳ ՀՈԳՈՅՆ ՍՐԲՈՅ Ի ՅՈՀԱՆՆԻՍԷ՝ ԱՆԱՐԺԱՆ ԾԱՌԱՅԷ») – *Նըւագեմք հոգւոյն նըւագըս վայելուչս… 196բ-9ա Այսաւր ցընծացէ՛ք, եղբա՛րք…*

99. *199աբ* Ճ. Այլ տաղ Սուրբ Հոգւոյն – *Ձայնիւ ցընծութեամբ քաղցրանըւագ հընչմամբ… 199բ-200բ* Փոխ – *Ցընծալով տաւնէ եկեղեցի ընդրեալ…*

100. *200բ-1բ* ՃԱ. Կարգ եկեղեցւոյ՝ Գրիգոր Նարեկացւոյ ի սուրբ եկեղ[եցի] – *Երկինքն ի յերկիրս եւ երկիրս ի յերկինքն… 201բ-2բ Հաւուն արթընացեալ դիտելով…*

101. *202բ-3բ* ՃԲ. Այլ տաղ եկեղեցւոյ՝ ի Գրիգոր Նարեկացւոյն – *Յառաջ քան շարժիցն՝ աները էիցըն կայք…*

102. *203բ-5բ* ՃԳ. Այլ տաղ եկեղեցւոյ՝ ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ հայոց («ՆԵՐՍԵՍԻ Ե ԵՐԳՍ») – *Նորագըւարճ խընդութեամբ բերկրեա՛ ցընծալով… 205բ-6ա Ի լուսոյն արփւոյ առ լոյսն…*

103. *206ա-7ա* ՃԴ. Այլ տաղ եկեղեց[ւոյ]՝ ի Ներսիսէ կաթ[ողիկոսէ] – *Յաւէրժ եկեղեցի, ցընծայ, եկեալ ի քէզ փեսայն… 207ա-8ա Ի յերգս սիրեցեալ անձին…*

104. *208ա-9բ* ՃԵ. Այլ տաղ եկեղեցւոյ – *Ե՛րգ զարմանալի, ե՛րգ շարժ վարժենի…*

105. *209բ-10ա* ՃԶ. Մեղեդի եկեղեցւոյ – *Քրիստոս եկեալ քահանայապետ, ը՛, սուրբ…*

106. *210աբ* [ՃԷ.] Մեղեդի եկեղեցւոյ – *Այս խորանս երկնագոյն, երկնազարդ…* ա. *211ա Քաւղ ձըգեալ յերկնից…* բ. *211բ* Մեղեդի եկեղեցւոյ – *Զարդարեալ ըզքեզ զարդար[իչ]ն երկնային…*

211ա ստ. լս., գրչից՝ «Ասի Անառատ տաճարին ձայն»:

107. *212աբ* ՃԸ. Տաղ Տապանակին Աստուծոյ, զոր առաւ Մովսէս – *Խորհուրդ Գալըստեան Բանին… 212բ-3ա* Փոխ – *Այսաւր գտապանակըն սուրբ…*

108. *213ա-4բ* ՃԹ. Տաղ Վարդավառին՝ ի Ներս<ս>էս կաթողիկոսէ («ՆԵՐՍԷՍԻ ԵՐԳ») – *Ներպատրաստակեալ խորհուրդ լուսոյն… 214աբ Ընդ որս եւ մանգունք նորոգ դըստեր Միովնի…*

109. *215ա-6ա* ՃԺ. Տաղ գեղեցկակերպ Տեառն՝ ի Ներսէս կաթողիկոսէ հայ[ոց] – *Արփիական, ը՛, լոյսն, որ ի ծոց Հաւր… ա. 216աբ* («ՏՐ ՆԵՐՍԵՍԻ») – *Տէր փառաց այսաւր ի Թաբաւր յայտնեաց ըզփառս իւր…* բ. *216բ-7ա Նոր իմն ահաւոր խորհուրդ…* գ. *217բ Հայր վըկայելով յամպւոյն…*

110. *217բ-8բ* ՃԺԱ. Այլ տաղ Վարդավառի – *Այսաւր նորահրաշ լոյսն ծագեալ… ա. 218բ-20ա* Փոխ – *Լեառըն, ցընծա՛ դու, Թաբաւր…*

111. *220ա-1ա* ՃԺԲ. Այլ տաղ Վարդ[ավ]առին – *Այսաւր նորահրաշ ծագումն… ա. 221բ-2ա* Փոխ – *Զայնն այն, որ զաշխարհս էստեղծ… բ. 222ա-4ա* Այլ տաղ Վարդավառին – *Նոր իմն աւետիք նորաշաւիղ…*

112. *224ա-5ա* ՃԺԳ. Կարգ սուրբ կենսաբեր խաչին Քրիստոսի. տաղ տեառն Ներս[էս] կաթ[ողիկոսի] («ՆԵՐՍԻՍԻ Ե») – *Նոր դրախտին եկեղեցւոյ ծառ կենաց տընգեալ ի մէջ… 225ա-6ա* («ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՑ») – *Կենաց փայտ տընգեալ ըզքեզ…*

113. *226ա-7ա* ՃԺԴ. Ի Սուենեաց եպիսկոպոսէ Ստեփան[ոսէ] ի Սուրբ խաչն – *Սկիզբն անբսկըզբան սկըզբնաւորեալ… ա. 227աբ* լս.՝ «Այլ ազգ», «Յանապատ տաճարին ձայն» – *Գերագոյն գըտաւ հայրապետաց… բ. 227բ-8ա* լս.՝ «Այլ ազգ», «Հոսեալ հրեղին» – *Սա նաւահանգիստ քրիստոսագունդ…* գ. *228աբ* Փոխ – *Նոր խորհուրդ կենաց…* դ. *228բ-9ա* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Փայտիցն, որ ի ջուրսն ազդեալ…*

114. *229աբ* ՃԺԵ. Այլ տաղ Սուրբ խաչին – *Ահաւոր խորհուրդ ահեղ եւ ի սկըզբան լինելութեան… ա. 229բ-30ա* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Էապիտա դիմեալ ասէր… բ. 230աբ Սեպհական սիւն պատուական… գ. 230բ-1ա* լս.՝ «Կանանցն կանխ՞» – *Կեանքն մեզ պարգեւեցաւ…*

115. *231ա-2ա* ՃԺԶ. Տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի հայոց ի Սուրբ խաչն. տաղ խոսրավային – *Միա[կն մի]ոյն յանըսկիզբն էէն… ա. 232բ-3ա* լս.՝ «Այլ ազգ», «Էի միայնոյն» – *Փայտըն կենարար քառանգիւն կանգնեալ… բ. 233ա-4բ Արդ, աւրհնեալ ես, փա՛յտ կենաց…*

116. *234բ-5բ* ՃԺԷ. Ստեփաննոսի Սիւնե[ա]ց եպիսկոպոսի տաղ Սուրբ խաչին («ՍՏԵՓԱՆՈՍ») – *Սըրբոյ*

խաչին զաւրութիւն… 235բ-7ա [Փոխ] – *Այսաւր ցընծա նըշան յաղթող…*

117. *237ա-8ա* ՃԻԸ. Այլ տաղ Սուրբ խաչին – *Ի յերուսաղէմ գընա միչայն՝ յաստուածաշէն քաղաքն… 238ա-9ա ես խաչ կանգընել կամիմ աննըման…*

118. *239աբ* ՃԻԹ. Մեղեդի Սուրբ խաչին («Քրիս[տ]») – *Քերովբեից վեհագոյն ցուցար…*

119. *239բ-40բ* ՃԼ. Քրիստոսատուր է տաղս վերինս, ապա չկայր յաւրինակ: Այլ մեղեդի խաչի – *Խորհուրդ կենաց եւ գաւազան յուսոյ…*

120. *240բ-1ա* ՃԼԱ. Այլ մեղեդի խ[աչի] – *Արփիական հրաշիւք պայծառացեալ տեսաք ըզտէրունական նըշանն…*

121. *241աբ* ՃԼԲ. Այլ տաղ Ս<ազ>ուրբ խաչին – *Ես ձայն զառիւծուն [աս]եմ… 241բ-2բ* Փոխ – *Աղբիւրըն Տէր էր խաչին անապական…*

122. *242բ-5ա* ՃԼԳ. Սրբոյն Յովաննն Մըկրտչին. տաղ ի Ներսէս կաթուղիկոսէ հայոց («Ա-Մ») – *Ա[նմարմնոց]ըն հրեղինաց մարմնով հաղորդ… ա. 243բ-4ա* լս.՝ «Այլ ազգ», «Ի կաո[աո]ց[ն] կ[աո]խ[եա]լ ձայն» («Յ-Ք») – *Յանապատի վայրաբնակեալ անմարմնական… բ. 244ա-5ա* Փոխ («ԲԱՆՆ ԱՅՍ ՆՎԱԳԵԱԼ ԵՐ ՍԻՍԵ») – *Բարբառոյն յանապատէ ձայնիւ…*

123. *245ա-6ա* ՃԼԴ. Այլ տաղ Սուրբ Մկրտչին՝ ի Ներսէս Լամբրո̲ւնե̲ցոյ – *Այսաւր բազմութեան հանդէս միաձայն երգով… 246ա-7ա* Փոխ – *Ուրախ լե՛ր, այսաւր յանպատում…*

124. *247աբ* ՃԼԵ. Այլ տաղ ի սուրբ Մկրտիչն Յովաննէս – *Այսաւր ի նորահրաշ մեծապայծառ աւուրս… 247բ-8ա* [Փոխ] («ԿՈՍՏԱՆԴԻՆԱ») – *Կարապետին եւ Մըկըրտչին տաւնեմք…*

125. *248ա-9բ* ՃԼԶ. Այլ տաղ Կարապետ[ին] – *Քեզ մատուցանեմք այսաւր, Քրիստո՛ս…*

126. *249բ-50ա* ՃԼԷ. Մեղեդի Յովաննու – *Անմարմնոցն ըզգաստից, կատարիչ գործոյ…*

127. *250աբ* ՃԼԸ. Այլ տաղ Յովաննու Կարապ[ետին] – *Ի յանապատէ լերանց ձայն աւետաւոր հընչեաց… ա. 250բ-1ա* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Ե̲ն նաւակատիք այսաւր Հերովդիայի ծնընդեան… բ. 251աբ* լս.՝ «Այլ ազգ» – *[Ո]տնաձայն թընդիւն տաղիցն նոյն… գ. 251բ-2բ* Փոխ – *Ջինչ արդիւնատիպ վայելչատիպ կային…*

128. *253ա-7ա* ՃԼԹ. Տեառն Ներս[էս] հայ[ո]ց կաթողիկոսի. համաո[էն] վկայք («Ա-Ժ») – *Արեգակն արդար ըզհուր սիրոյ ծագեալ… ա. 253բ-4ա* լս.՝ «Այլ ազգ», «Կաոանց կանխ[եալ]» («Ի-Ղ») – *Ի յերկրի ճըգնեալ չարչարանաւք… բ. 254ա-5ա* լս.՝ «Այլ ազգ», «Հոսեալ հրեղ[հնաց]» («Ճ-Ջ») – *Ճըշմարիտ վըկայք Աստուածորդւոյն եղէք… գ. 255աբ* լս.՝ «Այլ ազգ», «Անարատ տաճար» («Ռ-Ք») – *Ահիւք յաշխարհէ հալածանաւք… դ. 255բ-6ա* Փոխ («ԲԱՆ Ի ՎԿԱՅՍՆ») – *Բանիւ աւետաւոր բարառնաբար… ե. 256ա-7ա* լս.՝ «Այլ ազգ» («Ի ՆԵՐՍԻՍԷ») – *Ի մի յարմարութիւն զոգիս ընդրեալ…*

129. *257ա-8ա* ՃԽ. Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին ի հոմանուոյ իւրոյ տաղ ի Ներսէս կաթողիկոսէ («ՍՐԲՈՅ ԳՐԻԳՈՐ») – *Սրոբէից ձայնիւն եղանակեմք այսաւր… ա. 258ա-9ա* լս.՝ «Այլ ազգ», «Յանարատ տաճարի» («Ի ԵՐԳ Ի ՆԵՐՍԻՍԷ̲ ԾԱՌԱՅԷ̲») – *Ի յանձին նախատ ջուր վայրարկուն հեղեալ… բ. 259ա-60ա* Փոխ – *Ի յելս արեւու արեւ ծագեցաւ…*

130. *260ա-1բ* ՃԽԱ. Այլ տաղ սուրբ Լուսաւորչին մե[ր]ոյ – *Այսաւր ժողովեալ մանգունք… 261բ-3բ* Փոխ – *Ջայն բարձեալ յերկինս առ քեզ…*

131. *263բ-4բ* ՃԽԲ. Այլ տաղ սուրբ Լուսաւ[որչին] – *Մըտեալ առաջի քո, ընտրեալ հովիւ… 264բ-6բ* [Փոխ] – *Եկեղեցի կաթուղիկէ Հայաստանեաց…*

132. *266բ-7բ* ՃԽԳ. Այլ տաղ սուրբ Լուսաւորչին յոյժ գեղ[եցիկ] – *Գրիգորիոս՝ առաքինի հրըսկող… 267բ-9բ Բարձրացի՛ր, փառաւք յաւրս յիշատակի…*

133. *269բ-70բ* ՃԽԴ. Այլ տաղ տեսլեան սուրբ Լուսաւորչ[ին] – *Ճառագայթեալ արեգակն Հայաստան աշխարհի… ա. 270բ-2բ Ով աշակերտեալ իմ նոր ժողովուրդք… բ. 272բ-4բ Որդիք գերութեան իմ ժողովուրդք…*

134. *274բ-5ա* ՃԽԵ. Մեղեդի սուրբ Լուսաւորչին՝ Մովսէս Քեր[ողի] – *Ով արըքայակերպ, ը՛, Տէ՛ր…*

135. *275աբ* ՃԽԶ. Այլ մեղեդի սուրբ Լուսաւորչին – *Սոսկալի տեսիլ աստուածային շնորհացն…*

136. *275բ-6բ* ՃԽԷ. Տաղ համաւրէն սուրբ հայրապետացն՝ ի Ներսէս կաթողիկոսէ հայոց («Ա-Ռ») – *Այսաւր մայր Սիովն ցընծայ… ա. 276բ* լս.՝ «Գերահաւրաշին ձայն»), («Ս-Ք») – *Սըրբելով զոգիս սուրբ աւազանն… բ. 276բ-7ա* («ՆԵՐՍԵՍԻ ԵՐԳ») – *Նոր գինոյն իմաստութեան…*

137. *277աբ* ՃԽԸ. Մեղեդի համաւրէն հայրապետացն – *Յաւիտենից Աստըւածն յառաջ քան ըզլինելն աշխարհի…*

138. *277բ-8բ* ՃԽԹ. Տաղ համաւրէն ամենայն մարգարէիցն՝ ի Ներսիսէ կաթողիկ[ոսէ] («Ա-Ծ») – *Աստուածային խորոցն անճառ… ա. 278բ* լս.՝ «Այլ ազգ», («Կ-Մ») – *Կըրկին հոգւոյն, որին ստացաւղ… բ. 278բ-9ա* լս.՝ «Այլ ազգ», «Կաոանց» («Յ-Վ») – *Յայտոսիկ յեռեալ խըմբից… գ. 279աբ* լս.՝ «Այլ ազգ», («Տ-Ք») – *Տեսանող Ջաքարիաս, աւետաւորըն Սի[ովն]… դ. 279բ-80* («ՆԵՐՍԷՍԻ ԵՐԳ») – *Նորահրաշ տաւնիւս…*

139. *280բ-1բ* ՃԾ. Տաղ ի Սուրբ կոյսն Հռիփսիմի՝ տեառն Ներս[եսի] կաթողիկոս[ի] («ՆԵՐՍԵՍԻ») – *Նորահրաշ արեգակ իմանալի… ա. 281բ-2ա* («ԱՌ ՀՌԻՓՍԻՄԵ̲») – *Առաւաւտ լուսոյ արեւելեան ազանց*

աւրիորդն… բ. *282աբ* լս.՝ «Այլ ազգ», «Ի հոսել հրեղ՞», («ԿՈՅՍՆ») – *կենդանի վըկայք կոյսք իմաստունք…*

140. 282բ-3ա ՃԽԱ. Այլ տաղ Հոիփսիմէ – *երջանիկ, հոգիահրաշ, երանելի…* ա. *283ա-4ա* լս.՝ «Այլ ազգ», «Կանանց կանխ՞» – *Համախոհ հարան անարատ…* բ. *284աբ* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Զայն ահեղ հընչեաց յերկնից…*

141. *284բ-5բ* ՃԽԲ. Տաղ Սուրբ Հայրապետին Նիկատայոսի – *Հանդէս գումարեալ եկեղեցոյ ժողով…* ա. *285բ-6ա* լս.՝ «Այլ ազգ», «Անարատ տաճար» – *Հրամանի քո լուանէք ամենայն…* բ. *286աբ* Փոխ – *Ծափըս հարէ՛ք խընդութեամբ, ժողովո՛ւրդք…*

286ա ստ. լս., գրչից՝ «Ա<ա>յլ ազգ այսաւր ցընծութիւն հողեղինաց»:

142. *287ա-7ա* ՃԽԳ. Տաղ Սրբոյն Յոհաննու Ոսկեբերանին – *Այսաւր ի քո փառս պարծի եկեղեցի…* ա. *287ա-8ա* լս.՝ «Այլ ազգ», «Ի խաչ[ին] տնկ[եալ]» – *Զհոգին Պաւղոսի առեր կըրկին…* բ. *288ա-9ա* Փոխ – *Ի յորովայնէ ընդրեալ ճըգնութեամբ…*

288ա ստ. լս., գրչից՝ «Ի յելս աբեւուն ձայն է»:

143. *289ա-90ա* ՃԽԴ. Սըրբոյն Նեսիսի. տաղ ի Նեսիսէ կաթողիկոսէ հայոց («ՆԵՐՍԷՍԻ ՆՎԱՍՏԻ») – *Նոր եւ առաջին լոյս ծագեալ… 290ա-1ա* («ԳՈՎԵՍՏ ՄԵԾԻՆ ՀՈՄԱՆՎԱՆՆ ՆՄԻՆ») – *Գովեմք այսաւր զՀայրըն բարոյ…*

289ա ստ. լս., գրչից՝ «Երկինքն ի երկիրս ձայն է»:

144. *291աբ* ՃԽԵ. Մեղեդի առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի – *Երանելի աշակերտք առաքեալք Քանին…*

291ա ստ. լս., գրչից՝ «Անեղանելոյն ձայն ասի եւ ի Սրբոյ խաչին»:

145. *291բ-4ա* ՃԽԶ. Տաղ Սըրբոյն Գեորգա զաւրավարի եւ նմանեաց նորին՝ ի Ներս[իսէ] Տարսոնի եպիսկոպոսէ – *Թագաւորն անմահ յաշխարհս երեւեալ…*

291բ ստ. լս., գրչից՝ «Աստուծոյ ողորմութեանց ձայն է, եւ ասի Յանեղորդոյն ձայն»:

146. *294ա-5ա* ՃԽԷ. Տաղ Տրդատա թագաւորին – *Թագաւորեաց Տըրդատ ի Հայք…*

294ա ստ. լս., գրչից՝ «Մտանէ յէին աջոյն ձայնն»:

147. *295ա-6ա* ՃԽԸ. Տաղ սրբոյն Մատթէոսի աւետարանչի – *Պայծառ պանծալի է տաւնս այսաւր…* ա. *296աբ* Փոխ – *Ի շըրթանցըն Տեառն սփրռեալ…* բ. *296բ-7բ* Փոխ – *Եկայք, մանգո՛ւնք Սիովնի…*

Ստ. լս., գրչից՝ 296ա «Ի կանանց կանխեալ ձայն է», 296բ «Մայր Աստուծոյ Մարիամու ձայն է»:

148. *297բ-8ա* ՃԽԹ. Տաղ սուրբ առաք[ելոյն] Փիլիպոսի – *Այսաւր ըզտաւն վըկայութեան առաքելոյս քո… 298աբ Ո՛վ աքանչելի քո զաւրութեանդ…*

149. *298բ-9բ* ՃԿ. Տաղ սրբոց Վարդանանց – *Այսաւր յոյժ ցընծան եկեղեցւոյ մանգունք… 299բ-300ա* Փոխ – *Ի հանդիսաւոր աւուր տաւնի…*

299բ ստ. լս., գրչից՝ «Թէ ուզես՝ Ի գաւազանին ձայն ասայ»:

150. *300ա-2բ* ՃԿԱ. Այլ տաղ սրբոց Վարդանանց – *Ի յարեւելից ծագեալ լոյս առաւաւտոյ…*

301ա ստ. լս., գրչից՝ «Ասի կէս տաղիս ի Խորհուրդ հայրենու ձայն»:

151. *303աբ* ՃԿԲ. Տաղ սրբոց Ղեւոնդեանց քահանայիցն – *Ի հանդէս տաւնի ձեր…* ա. *303բ-4ա* Տաղ սրբոց Սուքիասեանց – *[Հ]րաշալի խորհուրդ քաւշից մեզ երեւեալ ի յԱլանից, / յԱլանից յարեւելից, որք ծագեցան սուրբ նահատակքն (այսչափ)*:* բ. *304ա* Փոխ (լս.՝ «Անարատ տաճարի») – *Բարձրեալ թագաւորն անմահ…*

* Ծնթ. 303բ խոռագրի սկզբում, գրչից՝ «Սխալեցա. այս չէ»:

152. *304ա-5բ* ՃԿԳ. Տաղ սրբոց Սուքիասեանց – *Հրաշալի խորհուրդ քաւշիցն մեզ երեւեալ…*

153. *305բ-6ա* ՃԿԴ. Տաղ սրբոց Եւստաթասիոսեանցն – *Առ ձեզ համբառնամք արդ մաղթանաւք ըզձայնս…* *306ա-7ա* Փոխ – *Անյաղթ սպառազէնք, յաղթողք մարմնոյ կարեաց…*

154. *307աբ* ՃԿԵ. Տաղ սրբոց բժշկաց Կոզմաս եւ Դամիանոսի – *Այսաւր ի տաւնըս ձեր ցընծան եկեղեցիք…* ա. *307բ-8ա* Փոխ – *Ո՛վ զձերդ պատմէ զարմանազան…* բ. *308ա* Փոխ – *Բըժիշկք ըզձեր իմացական…*

155. *308ա-9ա* ՃԿԶ. Տաղ սրբոց վըկայիցն Մարգոսի եւ Պրաւբոսի եւ Անդրոնիկոսի՝ ի Յակոբ – *Ի հանդէս Մեծի աւուրս ցընծացէք…* *309ա-10բ* [Փոխ] – *Ի հանդիսական տաւնիս մերոց վըկայից…*

156. *310բ-2ա* ՃԿԷ. Այլ տաղ սըրբոցն՝ ի Գրիգորէ եպիսկոպ[ոսէ] («ԳՐԻԳՈՐԻ ԾԱՌԱՅԷ ԱՌ ՏԱՐԱԳՈՍՍ») – *Գովեալ գըթած Հայր երկնաւոր գոյից… 312ա-3ա Պետ հանդիսին հոգեւոր…*

157. *313աբ* ՃԿԸ. Տաղ սրբոյն Բարսղի, Եփրեմի եւ աստուածաբանին Գրիգորի – *Այսաւր ցընծութեամբ տաւնեմք զտաւն հայրապետաց…* *313բ-4ա* Փոխ – *Զերջանիկըն զայն Բարսիլ…*

158. *314ա-5ա* ՃԿԹ. Տաղ սրբոհոյ Աստուածածնին, յորժամ երից ամ: Տաղ սրբոց հրեշտակապետացն՝ ի Ներս[իսէ] կաթողիկոս[է] («Ա-Ն») – *Առաջինըն լոյս երրեակ եւ մի աստուած<ա>ութիւնն…* ա. *315աբ* լս.՝ «Այլ ազգ», («Շ-Ք») – *Շարժեալ Միականին նըւազեցոյց…* բ. *315բ-6ա* Փոխ («ՆԵՐՍԷՍԻ Ե») – *Նոր տաւնիս երկնաւորաց…* գ. *316աբ* Փոխ («ԱՅՍ ԲԱՆՍ») – *Անդրի յարութեանն յորժամ փողով մեծաւ…*

314բ ստ. լս., գրչից՝ «Ի հոսեալ հրեղինաց ձայն է», 315ա «Անարատ տաճարին ձայն է»:

159. *316բ-8ա* ՃՀ. Այլ տաղ Համբարձման Տեառն («Ա-Ք», «ՍԱՐԳԻՍ») – *Այսաւր խորհուրդ մարդեղութեան…* *318աբ* Փոխ – *Քրիստոս, փառաց թագաւոր…*

160. *318բ-9բ* ՃՀԱ. Տաղ Ծնընդեան աստուածամաւր ի յիւր ծնող[սն] – *Այսաւր անճառ մեծի խորհրդ-*

դով… 319բ-20ա Փոխ, «Անարատ տաճարին ձայն», («Շ-Ք») – *Շնորհք բարեաց յերկրի տըւաւ…*

319բ ստ. լս., գրչից՝ «Եւ ի կան[ան]ցըն կանխեալ ձայն այլ ասի»:

161. *320ա-1ա* ՃՀԲ. Այլ տաղ ջուր աւրհնելոյն – *Սկըզբնագարդ գոյի ստեղծաւղն գայր… 321ա-2ա* [Փոխ] – *Մըկըրտիչըն Յիսուսի՝ մեծ կարապետըն Յովաննէս…*

162. *322ա-3բ* ՃՀԳ. Տաղ Փոխման Աստուածածնին ի գլուխ եկեղեց[ոյ] («ԿՈՍՏԱՆԴԻԱՆՈՍԻ») – *Կոյս, անապական Մարիամ սուրբ Աստուածածին…*

163. *323բ-4բ* ՃՀԴ. Այլ տաղ Ծընընդեան Քրիստոսի («ԿՈՍՏԱՆԴԻԱՆՈՍԷ») – *Կոյսն ծնանէր յայրին, Յովսէփ զարմանայր… 324բ-5ա* («ԿՈՍՏԱՆԴԻ») – *Կոյսն ի յայրն ի բեզգէէմ…*

164. *325ա-6ա* ՃՀԵ. Այլ տաղ Ծնընդի. կենակապ – *Կայր Կոյսն ի յայրին, կայր եւ երկնանայր… 326աբ* Փոխ – *Կառափնատեղոջըն կանգնեցին ըզխաչն…*

165. *326բ-7բ* ՃՀԶ. Այլ տաղ Ծընընդի («Ք-Ա») – *Քրիստոս ծնեալ ի բեզգահէմ… 327բ-8ա* Փոխ – *Զայն Տեառն զաւրութեանց…*

326բ ստ. լս., գրչից՝ «Աւետիս մատուցանեմք ձայն է տաղս», 327բ «Անճառ է խորհուրդ ձայն է»:

166. *328ա-9ա* ՃՀԷ. Այլ տաղ Ծընընդի («ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԱԼՀ») – *Յայտնի Աստուած այսաւր ի յաշխարհի… ա. 329աբ* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Աստուած յայտնեցաւ ի յաստեղէն… բ. 229բ-30ա* Փոխ – *Անեղ անըսկիզբն էնն ահայ Աստուած է… գ. 330բ-1ա* Փոխ – *Մանուկ կուսածին լոյսն ի յերկնից իջեալ…*

328ա ստ. լս., գրչից՝ «Յորդոցն որոտմանց ձայն է տաղս», 329ա «Կաճանցըն կանխել ձայն է փոխս»:

167. *331աբ* ՃՀԸ. Այլ մեղեդի Ծընընդի – *Որ անըսկիզբն էութեան ընդ Հաւր… 331բ* Փոխ – *Այսաւր նորոգեալ եղեւ բնութիւնք եղելոցս…*

331բ ստ. լս., գրչից՝ «Ի գաւազանին ձայն է փոխս»:

168. *331բ-3ա* ՃՀԹ. Տաղ Քառասնաւրեայ գալըստեան Տեառն ի տաճար – *Ծերունին այսաւր Սիմէոն յարուցեալ եկն ի տաճարն…*

332ա ստ. լս., գրչից՝ «Աստուծով ողորմութեանց ձայն է, եւ թէ ուզես, Նա անեղ Որդոյն այլ աս[ա]»:

169. *333բ* ՃՁ. Մեղեդի Անտոնի – *Անտո՛ն, ոստ անապատի, լերանց, բարձանց…*

170. *333բ-4ա* ՃՁԱ. Այլ տաղ սըրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկա[յի] – *Մվ պըսակըդ պարծանաց, / սուրբդ առաջին մարտիրոսաց…* ա. *334աբ* լս.՝ «Այլ ազգ» – *Տո՛ւնկ անմահ, իմանալի…* բ. *334բ-5բ* լս.՝ «Այլ ազգ», «Անարատ տաճար» – *Ջեռամբն ակնարկելով ըզքեզ…*

171. *335բ-7ա* ՃՁԲ. Տաղ սրբոց Քառասնից – *Սըրբոց քառասնից այսաւր տաւնեմք… 337ա-8բ* Փոխ – *Յերկնից ծագելով արեւ անմուտ լուսոյն…*

172. *338բ-9բ* ՃՁԳ. Տաղ յարութեան Ղազարու («ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ», ապա՝ անկապակից տառեր») – *Սըրբոց հրըշտակաց զարմանահրաշից տեսեալ… 339բ-40բ* Փոխ – *Զայնին զաւրութեան Փըրկչին…*

173. *340բ-2ա* ՃՁԴ. Տաղ Գալըստեան Տեառն յերուսաղէմ իշով – *Այսաւր երգ առեալ գոչեն հրեշտակք…*

174. *342աբ* ՃՁԵ. Այլ տաղ Մեծի քրեֆաբ[աթ]ին աւուրն – *Գողութեամբ այսաւր եւ մեք ամեն<են>եքեան…*

342ա ստ. լս., գրչից՝ «Ի խորհուրդ հայրենի ձայն է»:

175. *342բ-3ա* ՃՁՁ. Այլ տաղ Մեծի շաբաթին. յԱնտոնի ձայն – *Յովսէփ, ճըշմարիտ մեծատուն… 343ա-4ա* Փոխ – *Այսաւր աւետիս ձեզ նընջեցելոցդ…*

Ստ. լս., գրչից՝ 342բ «յԱնտոնի ձայն է», 343ա «Աւետիս մատուցանեմք ձայն է»:

176. *344աբ* ՃՁԷ. Այլ տաղ Համբարձման՝ Ստեփ[ա]նոսի] («ՍՏԵՓԱՆՈՍԷ») – *Մոսկալի ահիւ պակեան հոլք բոցեղինաց… 344բ-5բ* Փոխ – *Ես խաւսիմ զարդարութիւն զանճառ…*

177. *345բ-7ա* ՃՁԸ. Այլ տաղ Ծնընդի – *Արմատ կենդանեաց անմահութեանց խորհուրդ…*

345բ ստ. լս., գրչից՝ «Շարժէր-ին ձայն է»:

178. *347ա-8բ* ՃՁԹ. Այլ տաղ սուրբ Աստուածածնին, որոյն նախագիծ տանցն՝ ըստ աւուան ոգողին՝ մեծին Յոհաննիսի վարդ[ապետի] ասացեալ՝ եղբաւր թագ[աւորին] հայոց Գով[աբանութիւն] Սուրբ Աստուած[ածնին] («ՅՈՀԱՆՆՈՒ ՆԱՎ ԱՍԱՅԵԱԼ ՆՈՒ») – *Յորէն Հաւրէն նկատեալ կանխաւ մինչ ի վախճան… 348բ-50բ* Փոխ – *Այսաւր ցընծան արարածք աստուածայինն…*

179. *350բ-1ա* ՃՂ. Նորին Յոհաննն[ու] յարճ[այէն] Հեթում մինչ ի Տաթարն էր, որոյ նախագիծ տանցն ըստ աւուանն է ոգեալ («ԵՐԳՍ ՀԵԹՄՈՅ Ե») – *Երրորդութիւն Սուրբ, Աստուած անըսկիզբն եւ անեղ… ա. 351ա-2բ* Փոխ («ԱՐՔԱՅԻՆ ՀԱՅՈՅ») – *Այլ դու, Տէ՛ր անյիշաչար… բ. 352բ-3ա* լս.՝ «Հոսեալ հրեղին», («Ա ՅՈՀԱՆՆԻՍԷ») – *Այսաւր հաւաքման հոգիահոյլ հովուացս… 353աբ* («ԿՐՍԵՐ Ի ԻՒՐ») – *Կերակրիչ կաթամբ կերակրողին…*

180. *353բ-4ա* ՃՂԱ. Նորին Յոհաննու մեղեդ[ի] ապաշխ[արութեան] («ՅՈՀԱՆՆԵՍ, ՎԱՅ ՔԵՋ») – *Յորժամ ածեմ ըզմըտաւք զաւրն ահագին…*

181. *354ա-5բ* ՃՂԲ. Տաղ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին հայոց՝ Յոհ[աննու] ձլուզ վարդ[ա]պ[ետի] ասացեալ («ԳՐԻԳՈՐԻՈՍ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՀՈՅՈՅ») – *Գրիգորիոսի բազմաչարչար սըրբոյն… 355բ-6բ* Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ աւաւրէն է – *Երկինք երկնից յիմաց արարէք…*

182. *356բ-7բ* ՃՂԳ. Տաղ Ծնընդեանն Քրիստոսի, ի սուրբ կոյսն Մ<մ>արիամա՝ ի Կոստընդնայ ոգեալ –

կոյս անապական եւ անխախտ ծնողութիւն… 357բ-8բ Փոխ – *Հրճուիմք այսաւր մեք հոգեպէս…*

183. *359աբ* ՃՂԴ. Տաղ Յայտնութեան Քրիստոսի հաւաս ուսիր – *Անճառելի եւ անհասըն բնութեամբ… 259բ-61ա* [Փոխ] – *Քրիստոս՝ Բանըդ Հաւր, ծնունդ անժամանակ…*

184. *361ա-2ա* ՃՂԵ. Տաղ Թլփատութեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Անսկիզբն Բանըդ Հաւր, ծնեալդ յառաջ…*

185. *362աբ* ՃՂԶ. Տաղ Սուրբ Հոգւոյն ասի՝ ի ձեռնայդր[ութիւն] – *Ճարտ[ա]րապե[տ ի]մաստից նոյնագոյ բնութեամբ… 262բ-3ա* Փոխ – *Որ անմահ հաց կենաց մեզ տըւար…*

186. *363ա-4ա* ՃՂԷ. Տաղ եկեղեցւոյ՝ ի Կոստանդեա նուաստէ ոգեալ – *Նոր նոր[ոգ]եալ կենաց մերոց… ա. 364աբ* Փոխ – *Դրախտ նոր տընգով զարդարեցաւ… բ. 365ա-6ա* Փոխ – *Նախախնամական տեսչութիւն կոչեաց…*

187. *366ա-7բ* ՃՂԸ. Տաղ Յովաննու Մըկըրտչին – *Ի դասս հրեղինաց յաւդեալ… 367բ-9ա Ի ձայն հրճուանաց խրախ[ճ]անամք…*

188. *369աբ* ՃՂԹ. Տաղ մարտիրոսաց եւ կուսանաց – *Այսաւր նորահրաշ տաւնի ցընծան…*

189. *369բ-70բ* Մ. Տաղ Սրբոյն Գէորգա Ջաւրավա[րի] («Ի ԿՈՍՏԱՆԴԵԱՅ Է») – *Ի հանդիսական տաւնիս երգելով… 370բ-1բ* Փոխ («Ս. ԳԷՈՐԳԵԱ Ա») – *Սըրբոյն սըրբութիւն ստասցուք…*

190. *371բ-2ա* ՄԱ. Տաղ սրբոց Ներսիսեանցն ի Կոստանդն[ի] ոգեալ – *Նորազուարճ հայրապետ եւ արթուն քահանայապետ… ա. 372աբ Յարմատոց բարեաց բըղխեալ ծաղիկ… բ. 372բ-3ա Հընչմամբ ձայնիւ երկրանաց…*

191. *373աբ* Մ[Բ]. Տաղ սրբոյն Նիկալայոսի հայրապետին – *Թագաւորին տիէզերաց երկիր երգէ… 373բ-4ա Նոր մեծահանդէս տաւնի…*

192. *374ա-4բ* ՄԳ. Տաղ սուրբ վըկայից Միննասայ, Երմոգինեայ եւ Գրաբոսի – *Հրճուելով այսաւր եկեղեցւոյ մանգունք… 374բ-5բ* Փոխ – *Այսաւր նորահրաշ տաւնիս ցընծան…*

193. *375բ-6բ* ՄԴ. Տաղ սրբոյն Սարգսի զաւր[ա]վար[ի] եւ որդւոյ նոռայ Մարտ[իրոսի] – *Պարծանք հանդիսից խըմբից գըլուխ… 376բ-7ա* Փոխ – *Վըկայից հանդիսից հրաշալի նեղութեամբ…*

194. *377ա-8բ* ՄԵ. Տաղ սուրբ զինուորին Մերկեռիոսի – *Քաջամարտիկ մեծ զինուորին Մերկեռիոսի…*

195. *378բ-9ա* ՄԶ. Այլ տաղ զինաւորաց եւ մարտիրոսաց – *Միածին Բանդ եւ սկիզբն կենաց…*

196. *379աբ* Տաղ սրբոց մարգարէիցն – *Նախկին տեսաւղ, սո՛ւրբ մարգարէք…*

197. *380աբ* Տաղ Սուրբ Սար/// – *Ի հանդիսական տ/// երգս աւրհնութիւն գոչ/// ///եզ, ո՛վ Տէր Յիսուս Քրիստոս… 380բ-1ա* Փոխ – *Թագազարդեալք յայսմ տաւնիս յուրախական հանդիսի…*

198. *281ա-2ա* Տաղ սըրբոց վկայից Տարագոսի եւ Պռաւբոսի եւ Անդրաւնիկոսի ի Կոստանդն[է] ոգեալ – *Վըկայք մարմնով չարչարեցան…*

199. *382ա-3ա* Տաղ սուրբ Աստուածայծնին՝ ի Կոստընդնէ – *Աստուածածին կոյս երանեալ…*

200. *383աբ* ՄԹ. Տաղ Սրբոյն Թէոդորոսի – *Ա<ա>յս հանդիսաւո[ր] [ք]առաքնորդաց պահոցս… 383բ-4ա Փոխ – Ի զինուորական դասէն քաջ… միշտ գոհաբանեալ /// [ա]յժմ եւ յաւիտ[եան]։*

ԵՒս-ներում եւ տողամէջերին կան գրչի սրբագրումներ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

62ա Ո՛վ մայր Աստուծոյ, լե՛ր բարեխաւս առ Տէր վասն ստացողի սորա՝ Յեսայի աբեղայի։

80ա Սուրբ նախայվկայիս բարէխաւսութեամբն, Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմեայ ստացողի գրոցս եւ գրողիս՝ Եսայի միայն անուամբ աբեղայի, եւ ծընողաց իմո<յ>ց. եւ որ յիշէ, յիշեալ լիցի ի գիրն կենդանի. ամէն։

125ա Տե՛ս Բվնդ. (խորագիր)։

155ա Քրիստո՛ս Աստուած, քո սուրբ չարչարանացդ եւ խաչելութեանդ եւ թաղմանդ բարէխաւսութեամբ ողորմեա՛յ ստացող գրոցս <նոց> եւ գրողիս՝ Յեսայի պիտականուն միայն աբեղայ եւ ամենայն հանգուցեալ արեան մերձաւորաց իմ<իմ>ոց եւ եղանակողացդ, եւ որոց զԱմէն ասեն. եղիցի, եղիցի։

185ա Քրիստո՛ս Աստուած, սուրբ յարութեամբ քո ի կեանս քո գր|185բ|եայ զստացաւղ գրոցս եւ զգրողս՝ զեսայի սուտանուն աբեղայ Առաբելցի, որ եմ ազգաւ Սասնցի, եւ զծնողսն իմ՝ զՄարտիրոս, եւ զմայրն իմ՝ զՄարթայ, եւ զհարւրեղբայրն իմ՝ զԹաքէոս քահանայ, եւ զքեռան իմ զհանկո[ւցե]ալսն եւ զերջանիկ, հարազատ եղբայրն իմ՝ զՊետրոս աբեղայն, զոր Տէր Յիսուս պահեսցէ զինքն խաղաղութեամբ եւ զամենայն ազգայինսն՝ զհայրենիսն եւ զմայրենիսն, զհանգուցեալսն եւ կենդանիսն. ամէն։ եւ որ յիշէ, լիշեալ լիցի ի գիրն կենաց։ եւ գրեցաւ ի քաղաքն Սիս՝ ընդ հովանեաւ Սուրբ Նիկալայ եւ Սուրբ Լուսաւորչին Գրիգորի, ի թվին ի ՊԽԹ. (1394), որ եւ ես այս տարովս եղայ աբեղայ, ի յԱնարզաբա, առ ոտս սրբոյնիոյ Աստուածածնին եւ Սուրբ Նշանին եւ այլ ամենայն սրբոցն, որ անդ կան։ |186ա| Յիշեսջի՛ք եւ զերախտաւոր հայրն իմ զերջանիկ, հեզահոգի քահանայն՝ զԳրիգոր փիլիսոփայն՝ զուսուցիչն իմ, որ եւ յայսմ ամի հանգեաւ առ Քրիստոս՝ ի յոյսն ամենեցուն։ եւ որ յիշէ, յիշեալ լիցի ի գիրն կեն[դանի]։

213բ ստ. լս., գրչից՝ Մինչեւ յայս տեղս ի թվին ՊԽԹ.ն (1394) գրեցաւ։

224ա Քրիստո՛ս Աստուած իմ, քո սուրբ պայծառակերպութեամբդ բարեխաւսութեամբն ողորմեա՛յ ստացողի գրոցս եւ գրողիս՝ Եսայի *սուտանուն աբեղայի,* եւ ծնողացն իմոյ. ամէն: Եւ զոր զԱմէնն ասէ, նայ եւ նմայ ողորմեսցի Քրիստոս Աստուած. ամէն:*

* Ծնթ. Նախապէս գրել է «սաղակաւագիս», այնուհետեւ կարմրագրով ուղղել՝ «աբեղայի»:

*384ա Փա՛ռք, պատիւ եւ գոհութիւն պաշտելի եւ երկրպագելի, համագոյ եւ անբաժանելի, միասնական Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդ[ւոյ] եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս. ամէն: *Արդ, գրեցաւ եղանակաւոր Տաղարանս հին եւ նոր, զոր առաջին սուրբ հայրքն են եղանակել, ի թվականին ՊԽԳ. (1394), ի հայրապետութեան տեառն* Կարապետի *եւ ի թագաւոր|384բ|ութեանն* Կիպրոսի Ճագէթի, *որ եւ ի վերայ Հայոց աւրհնեցաւ եւ անուանեցաւ թագաւոր: Գրեցաւ սա ձեռամբ վերջին եւ մեղսաթաւալ եւ անարժան գծաւղի՝* Եսայի *աբեղայի, ի քաղաքս* Սիս, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Նիկալաոսի *եւ կենսակիր* Սուրբ Նշան[աց]ս՝ Զոռովանիցն *եւ* [Ռոմա]կաղնոյն, *եւ* Վանկոյ Սուրբ Նշանին, *եւ աջոյն* Սուրբ Լուսաւորչին, *ի լաւ եւ յընդիր աւրինակէն* Յեսու *փիլիսոփային, որոյ Տէր ողորմեսցի ի խընդիրս եւ ի փափաքս անձին իմոյ եւ եղբաւրն իմոյ՝* Պետրոս *աբեղայի, եւ յիշատակ ծնողաց մերոց՝* Մարտիրոսի *եւ հաւրեղբաւրն իմոյ՝* Թաքէոս *քահանայի, եւ մաւրն իմոյ՝* Մարթայի, *եւ ամենայն ազգականացն՝ կենդանեացն եւ հանգուցելոցն. ամէն*:*

Արդ, աղաչեմք զամենեքսեան, որք ալփոիք ի սմանէ աւրինակաւ |385ա| [կամ] ուսմամբ, յիշեսջի՛ք եւ մեղաց թողութիւն խընդ[ր]ըրեցէ՛ք եղկելի գծողիս սորա՝ Եսայի *աբեղայիս, եւ զիմսըն զամենեսեան յիշել ի Տէր Աստուած, որ առատն է ի [տուրս բարեաց]/// փափաքս /// յեկ/// տարէ///մանկ[ան]ց եկեղեցւոյ զտեառին, եւ զկացուրդին, զբովանդակն, նայ եւ զշարականսըն եւ զտաղերս զայս զհաւաքեալս ի սմայ եւ ինքն առանց կաշ|385բ|առոյ, որ Տէր Աստուած ողորմեայ ի նմայ/// ի ժամանակ որդէկացն իւրոյ* Կոստընդ[ին], ///, Ստեփանոսին *եւ* Յովաննիսին, ///ն. *ամէն: Յիշեսջի՛ք ///: /// զտաղ(ՀՀ) /// ես գիրք չ///ի///յ վան այն գր/// համար, որ չմոռան///. եւ թէ սխալ կայ, մի՛ մեղադրէք, ապա արւեստն յոլովէ ի ներս, եւ խրատքն եւ Քրիստոսի մարդ[աս]իրին փառք յաւիտ///:*

Ծնթ. Միայն աստղանիշերի՝ մէջ առած մասը տե՛ս ԺԹ. դ-ի յիշ-ի, էջ 607, Հմր 757. վերջում ծանօթագրուած՝ «Շարունակութեան մեծ մասը պատռուած է»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1779, շղագիր

*պհպ. Դբ ///*Վանեցի Խաչատ[ու]ր *եկի ի յերկիրն* Տարունոյ, *ի մեծափառ վանք, որ կոչի* Ղազարոյ. */// երկուտասան սուրբ առաքեալ այժ[մ] ժամանակին, որ մեծաւոր* Աւրատեսեաց *տիրացու ումն, ի թվին ՌՄԻՀ. (1779): Դարձեալ, ով ոք հանդիպիք ի սմայ, Աստուած նորայ բան յաջողի ասէք, ի մատենիս ասացէ՛ք, Աստուած նորայ մեղաց թողութիւն անի. ամէն:*

պհպ. Դբ (արտք. լս.՝, 1779) ես՝ /// Վանեցի Խաչիկ, *ի սուրբ /// (անընթեռնելի) առա ի խաչի(Հ) [մ]եղ[աց թո]ղութիւն], ո՛վ ոք հանդիպիք:*

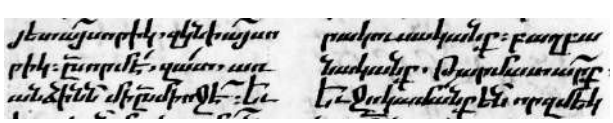
ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *պհպ. էբ սեւ թանաքով բոլորակ՝ կենտրոնում անընկալելի զարդ, եզրագծով՝ անընթեռնելի գրութիւն (ջնջուած):*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա՝ «3503», Պտկ-պհպ. Գ՝ «280/3503, «ՊԽԳ.-1394,* Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս», Պտկ-պհպ. էբ՝ հակառակ դիրքով «ՀՄՐ 203/87», պհպ. Ըբ՝ վրան սոսնձուած թերթիկին՝ «Վերակազմված է / հին ու նոր կաշվով, հին կազմաստառով: Գլխ. վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրյան. Երևան 1970 թ. (կապոյտ թանաքով 0-ն դարձրած 1)»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Դա, եբ, էբ՝ հայերէն այբուբենի գլխագիր տառեր եւ բուսական զարդերի հետքեր (պհպ. ե), պհպ. Գբ՝ հակառակ դիրքով, գունաթափ կարմրագիր բոլորգրով՝ «Այս բաներս, որ ես կասեմ, քան զկոտրաց փա///», գունաթափ կարմրագիր բոլորգիծ երկաթագրով՝ «Մեծա, Մեծ[ա]պայ<պայ>ծառ խորհուրդ սոսկալի այսաւր ցուցաւ ամենայն երկրի... Մարդայսհրութեամբ Որդիա՛ միածին, եկեալ ի խընդիր եղծ[ե]ալ պատկերին, կատարեցեր ամս (այսպէս) առաք», 104բ՝ «պայծառ արբին»:*

3504
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԿԱՖԱ — Ռճիե. ԽՈՆՃԱ.– 1676-1692



Նմուշ 8ա

ԳՐԻՉ՝ Վարդան եպս.:

ԹԵՐԹ՝ 314+2-12 (կրկն.՝ թ. 1, 99. գրչի թերթակալում՝ ա-ղգ, որ է՝ 1գ-93բ). չգրուած՝ 1աբ, 11բ, 120բ, 183բ-4բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԱ×12 (Ա, է, ԻԱ 11, Ը, Թ 13, ԺԶ 6, պրակահամարի թռիչ՝ ԺԲ-ԺԴ)+Ա-է×12 (Ա 11): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (12,5×8-8,5), 1գ, 73ա՝ միասին): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 8ա): ՏՈՂ՝ 30-31: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ

կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Դ+ե՝ մագաղաթ, չգրուած եւ գրոտուած:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոշոր՝ 1գ, 12ա, 73ա, 232ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, ոսկի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, վրան՝ ճեղուածքներ եւ ճաքեր, անկիւններում երեւում է միջուկ-տախտակը, յական գամերը, կապիչները եւ դռնակն ընկած, կան կապիչների եւ դռնակի հիմքերը. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած. պիպները եւ որոշ թերթեր աղտոտուած, պիպ. ե՝ վրան խոնաւութիւնից մնացած կազմի կապիչների շագանակագոյն հետքերը, թ. 158, 159՝ հիմքից մասամբ անջատ, որոշ թերթերի վրայ բնական անցքեր, ընդմէջ թ. 163-4ի՝ 2, թ. 168-9ի՝ առնուազն 3 թերթ ընկած: Ունի պրակների 2 համարակալում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-11ա* [Դիոնիսիոսի Թրակացւոյ Աւուեստ հերականութեան]

Տե՛ս ձեռ. 267, 229ա-42բ: ա/1ա: բ/1աբ: գ/1բ: դ/1բ: ե/1բ: զ/1բ-2բ: է/2բ: ը/2բ-3ա: թ/3ա: ժ/3ա: ժա/3աբ: ժբ/3բ: ժգ/3բ-5բ: ժդ/5բ-6ա: ժե/6աբ: ժզ/6բ: ժէ/6բ: ժը/6բ-7ա: ժթ/7աբ: ի/7բ-8ա: իա/8աբ: իբ/8բ: իգ/8բ-9ա: իդ/9ա-10բ:

Ունի՝

– 10բ-11ա Աւծարծմունք խոնաւհմանց բայից. յաղագս աղօթից – *Աղաւթական ներգործական ներքսականանակի միաւորական աղաւթեմ, աղօթես, աղաւթէ... Անցեալ կրաւորական եզական՝ եթէեցա, եթէեցար, եթէեցաւ, եզերքական՝ եցայց, եցայք: եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մարդասէր թագաւորին մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Բ. *12ա-72բ* Նուաստ վարդապետի Յոհաննիսի ե[ր]զնկացւոյ, որ եւ Ծործորեցի, արաբեալ Համառատ տեսութիւն Քերականի

Տե՛ս ձեռ. 2193, 10ա-92բ: ա/12ա-22ա: բ/22ա-5ա: գ/25ա-6բ: դ/26բ-8ա: ե/28աբ: զ/28ա-34ա: է/34աբ: ը/34բ-5բ: թ/35բ-6ա: ժ/36ա-7ա: ժա/37աբ: ժբ/37բ-9ա: ժգ/39ա-49բ: ժդ/49բ-52բ: ժե/52բ-7ա: ժզ/57աբ: ժէ/57բ-9ա: ժը/59ա-61ա: ժթ/61աբ: ի/61բ-5ա: իա/65ա-7բ: իբ/67բ-70ա: իգ/70ա-2բ (... եւ մեզ մասնաւորեացես յանգեցումն ի Քրիստոս Յիսուս՝ ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ՛՛:

Գ. *73ա-109բ* [Սիմէոնի վարդապետի Ջուղացւոյ արաբեալ Քերականութիւն ըստ լեզուի մերում հայկազանց]

Տե՛ս ձեռ. 1984, 115ա-62բ: 1/73ա-93բ: ա/73աբ: բ/73բ: գ/73բ-4ա: դ/74ա: ե/74աբ: զ/74բ: է/74բ: ը/74բ-81բ: թ/81բ-7բ: ժ/87բ-8բ: ժա/88բ-9բ: ժբ/89բ-90ա: ժգ/90աբ: ժդ/90բ-2բ: ժե/92բ-3բ: 2/93բ-109բ: ա/93բ-5ա: բ/95աբ: գ/95բ: դ/95բ-105բ: ե/105բ-9բ:

Դ. *110ա-20ա* Սահման բերականութեան

Տե՛ս ձեռ. 841, 120ա-30բ: 1/110ա-19ա: ա/110ա (սկ. տարբեր՝ «Քերականութիւն է արուեստ գործական...»): բ/110աբ: գ/110բ: դ/110բ: ե/110բ: զ/110բ-2բ: է/112բ-4բ: ը/114բ-5ա: թ/115աբ: ժ/115բ-6բ: ժա/116բ-7ա: ժբ/117ա-8ա: ժգ/118ա-9ա: 2/119ա-20ա: ա/119աբ: բ/119բ: գ/119բ-20ա:

Ե. *121ա-32բ, 134բ-64ա, 165բ-8ա, 177աբ, 178բ-83ա, 221ա-4ա* [Զափաբերականի՛ Տաղ, Գովասանի, Աւրհնութիւն]

1. *121ա-5բ* [ստ. լս-ից՝ Նախերգան վարդապետացց] – *Արփիական լոյս, անշիջանելի ճառագայթ... ի տեսութիւն կենսաբուխ բանից քոց, որ ասէ:*

Արտ. եւ ներ. լս-ներում, գրչից՝ 122բ «Եսայիան», 123ա «Դաւիթ», «Մովսէս», 124ա «Քրիստոս», «Մովսէս», «Դաւիթ», 124բ «Սողոմոն» (երկիցս), 125ա «Եսայի», 125բ «Աստուծոյ»:

2. *125բ-32բ, 134բ-42ա, 223ա-4ա* [Աւրհնութիւն]

ա. *125բ-6բ* [ստ. լս-ից՝ Ոտանաւոր: Աւրհնութիւն ի վերայ Կաֆայու] (Ա-Ք) – *Աստուա՛ծ եւ Տէ՛ր ամենակալ, ըզպ[ա]զատանս մեր ընկալ... (126ա տրուպ Վարդանա յետեւեալ կարգի)... մեք անարժան գոլով յուսաք, աւարտեցաք Այբենէ Քէին:*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՋ-ԺԷ. դդ.), աշխ.՝ Յասմիկ Սահակեանի, հտ. Բ., Երեւան, 1987, էջ 157-162, ձեռ. Բ:

բ. *127ա-30բ* [ստ. լս-ից՝ Աւրհնութիւնք (ըստ Համառօտ ցուցակի)՝ Թուղթ առ ժողովուրդն Կաֆայու] – *Արդ, ի գալ աւրհնութեան սուրբ առաքելոցս գրաւորական նամակիս մերոյ առ ձեզ... անտրտում ուրախութեացն, որ ասէ արդարոցն՝ եկա՛յք աւրհնեալք Հօր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք:*

129ա, 130ա ստ. լս., գրչից՝ «Աւրհնութիւնք ժողովրդի»:

գ. *130բ-2բ*՝ [ստ. լս-ից՝ Աւրհնութիւնք ժողովրդականաց] – *Աւրհնեալ է Հայրն Աստուած անեղ, անծին եւ անժամանակ... ընդդէմ ամենայն ներհակացն ճշմարտութեան զվերջինս պայծառանօք քան զառաջինն. ամէն:*

դ. *134բ-42ա* [ստ. լս-ից՝ Աւրհնութիւնք] – *Այլ եւ աւրհնեալ է տիրամայր սուրբ Աստուածածինն... եւ պայծառացուցէ զհոգի համօրէն հաւատացեալ:*

Արտ. լս., գրչից՝ 135ա-6բ «եկեղեցոյ, Նընջեցելոց. 136բ բնագրի մէջ յիշատակարան. «Եւ եթէ կամիս զչինօղ եկեղեցոյս եւ զննջեցեալսն եւ զգործատուս աստ յիշեա՛, որ յառաջ եկեղեցոյ գրեցան», Շինօղ, Աշխատողաց, Կաթուղիկոս, Եպիսկոպոսի, Իշխան[ա]ց, Ճգնաւորաց, Ընկերաց, Խոստիչի, Քաղաքի», 140ա, 141բ «Աւրհնութիւնք ողորմութեանց, Նընջեցելոց»:

ե. *223ա-4ա* Աւրհնութիւն. ոտանաւոր է – *Այն, որ*

աւրհնեաց զնախնին զԱդամ, զենովք, զՆոյ եւ զԱբրահամ… 2. *224աբ* («ԱՅՍ ԱՒԱՔԵԼ ՎԱՐԴԱՊԵ») – *Արդ, աւրհնեսցուք մեք միաբան զերրորդութիւն միշտ անխափան…* 3. *224բ-6ա* [ստ. լս-ից՝ Կոնտակ գրելոյ] – *Ի հայրածագս միածին Բանէն եւ ի մշտաբուղխ փառակից Որդւոյ…* 4. *226ա* («ՀԱՅՐ») *Հօր զօրութեամբն անեղական…* 5. *226աբ* Որդւոյ անուամբ («ՈՐԴԻ») – *Որդին՝ Աստուած Հօր ծոցածին…* 6. *226բ* Հոգւոյն Սրբոյ անուամբ («ՀՈԳԻ») – *Հոգին՝ ելումն, որ ի Հօրէն…* 7. *226բ-7ա* Կրկին ԲԺ. (20) գրով ըստ անուան՝ Հաւատ, յոյս եւ սէր («ՀԱՒԱՏ, ՅՈՅՍ, ՍԷՐ») – *Հօր զօրութիւն ձեզ մշտագոյն…*

Ստ. լս., գրչից՝ 224ա, 225ա, 226ա «Աւրհնութիւն ոտանաւոր»:

228բ երկոտասան գրով աստուածային անուանց աւրհնութիւն տաղիւ չափեալ ի համբական հանճար Յովհաննէս *նուաստ անձնէս իմաստուն քահանայից եւ փառաւոր տանուտէրաց եւ ժողովրդոց մերայի սեռիդ աստուածապահ քաղաքիդ* Լով *եւ ըստ անուան գծողիս՝ նուաստ* Յովհաննէս*։*

228բ **Յ***ինէն գըրեալս իմոյ մատեան,*
Ո*ղջոյն բարեւ խաղաղութեան,*
Վ*արդապետէ ունայնաջան,*
Ա*ւրհնութեան գիր պատճառ յիշման։*
Ն*ամակաւ հարց բարեւ շարժման*
Ն*ախապատիւ ձեր մեծութեանն,*
Է*րախտեաց ձեր մեզ լաւութեան*
Ս*էրն Աստուծոյ, զոր ձէնջ եղան։*
Վ*եհաքատակ կարգ սըրբազան,*
Ա*ստիճանացդ քահանայական,*
Բ*եառոր բամից ժողովրդեան,*
Գ*ըռնաբացիկ արքայութեան։*
Ա*րքայատոհմ Աբեղական,*
Պ*ետիցդ գըլուխ գըրեալ իշխան,*
Ե*րանաւոր եւ պերճական,*
Տ*ընտես գանձուցդ տէրունական,*
Ի *ժողովուրդ եկեղեցեան։*
Փոքուց մեծացդ համանգամայն
յօգում գըլխուն քրիստոսական,
յԱստուած նուաստէս առ ձեզ յայսքան
փոքրիշատէ սէր ծանուցման
միով բազում, զոր գըրեցան,
միով բազում, զոր մեզ ցուցաւ։
Հայր, Որդի, Հոգի։

228բ Գրչից ցուցում բնագրից անմիջապէս յետոյ. «ԲԺ. (12) գրով ոտանաւորին վերջն պիտէր. եւ աստ գրեցաք»:

3. *142բ-64ա, 165բ-8ա, 177աբ, 179բ-81ա, 182բ-3ա, 221ա-2բ* [Տաղ]

–142բ («ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԳՐԻՉ») – Սէրովբէից Տէր խնամակին, որ գըթացար յանձն անարժան / Տանել յաւարտ զգիծ տիրական, որ ի շնորհաց հոգւոյն բըղխման, / Ետո՛ւր մեզ կեանս խաղաղական, մինչ ի սկըսեալ տառիս վախճան, / Փանաք գըրչիս եղէ՛ր պաշտպան եւ հասուցեր յաւարտ լըրման։ / Արդ, գոհանամ զքէն անխափան, պաղատանօք հայցեմ զայս բան, / Նախագասեա՛ զիս միաբան ի լուսաճեմ սըրբոց կայան։ / Ուղղապետեա՛ ինձ էական ի յանպատումըն յօթեւան, / Սոպալ յաւէտ զարմանազան ի յարութեան որդւոց մարդկան։ / Գովեստ բանից քոյին անուան արժանացայց ճառել պատկան, / Բետորական լինել նըման, աւրհնել զանուն քո իսկական։ / Ի գովեստ Հօրն համանգամայն եւ Սուրբ Հոգւոյն նորին բըղխման, / Զըքնաղագեղ երիցն անուան փառք եւ պատիւ այժմ յաւիտեան։

ա. *143ա* Աւետեաց Աստուածածնին՝ ի Ներսէս Լամբրօնացւոյ – *Աւր է աւետեաց ուրախութեան հընչումն… 143աբ* արտ. լս.՝ Փոխ – *Ողջո՛յն սիրալիր, բերկրեալ, աւրհնեալ, աստուածընկալ տաճար… (արտք. լս.՝ «Դուստր Միոնի», «Անեղ որդի», «Մայր Աստուծոյ», «Ով զարմանալի», «ես ձայն զառիւ՛»)։**

* Ծնթ. Տաղերը, փոխերը եւ նման այլ միաւորներ միմեանցից չտարանջատուած, բերուած միայն սկզբից, մէջտեղից, երբեմն վերջից հառատողեր կամ փոխ-ինչ աւելին: Հնարաւոր դէպքերում դրանք տարանջատել ենք:

143ա ստ. լս., գրչից՝ «Գրիգորիսին ձայն է»։

բ. *143բ* Տաղ սուրբ Յայտնութեան ճրագալուցի օրն («Ա-Դ») – *Այսաւր աւետեաց Գաբրիէլ ի լըրումն եղանի առ կոյսն Մարիամ… ա. 143բ Նոր ծաղիկ բըղխէ այսաւր… 143բ* [Փոխ] – *Այսաւր ի սուրբ ի յայրին… 143բ* արտ. լս.՝ Փոխ – *Այսաւր ցընծութիւն հողեղինացս…*

գ. *143բ-4ա* Տեառն Ներսէսի կաթողիկոս՝ ի սուրբ Աստուածածնին. խոսրովային ձայն – *Նոր ծաղիկ ցուցաւ…*

դ. *144ա* Տեառն Ներսէսի կաթողիկոսի՝ ասացեալ Ջրաւրհնեացն առաւաւտուն – *Աւետիս մեծ խորհրդոյ…*

ե. *144ա* Ներսէս կաթուղիկոս – *Այսաւր ի սկըզբան Բանն… 144ա* [Փոխ] – *Նոցին համաձայնեալ եւ մեք ցընծութեամբ…*

զ. *144ա* Տեառն Ներսեսի ասացեալ. խոսրովային – *Նոր եղեմ բանաւոր տընկոյն… 144աբ* արտ. լս.՝ Փոխ – *Մա՛յր Աստուծոյ, Մարիա՛մ, դուստըր Դաւթեան թագազարմն…*

է. *144բ-5ա* Նոր թագաւորին անժամանակ… *145ա* [Փոխ] – *Հայրն երկնանըման իջավանեալ…*

ը. *145աբ* [Տաղ Ծննդեան Տեառն] – *Գովեստով տաւնեն տեւնչմամբ տոհմըք տիրամայրն… 145բ* [Փոխ] – *Դու շուշան ծաղիկ անապական…*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԳ., Գանձարան, գիրք Ա., Ամթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 195, 197 (այսուհետեւ՝ գիրք Ա., եւ էջահամարը): 145բ ստ. լս., գրչից՝ «Ով զարմանալի»:

թ. *145բ* [Տաղ Հինգերորդ աւուրն առաւաւտին] – *կամիմ աստանաւր ըզաւետիսն երգել… (գիրք Ա., էջ 127)։*

ժ. *146ա* [Տաղ Ութերորդ աւուրն առաւաւտին] – *Սկըսեալն յանըսկիզբն ի Հաւրէ անժամանակ Որդին… 146ա* [Փոխ], արտ. լս.՝ «Սկիզբն էառ» – *Սկիզբն էառ լինելութեանց ի սկըզբանէ… (գիրք Ա., էջ 184, 211)։*

ժա. *146ա* [Այլ տաղ Գալստեան Տեառն ի տաճարն՝ ի Ներսիսէ է ասացեալս] – *Այսաւր նորահրաշ լոյսն ի յերկնից ծագեալ… (գիրք Ա., էջ 302)։*

ժբ. *146ա* [Այլ տաղ Քառասնաւրեայ գալստեան Տեառն ի տաճարն] – *Այսաւր ցընծայ երուսաղէմ եւ զուարճացեալ պայծառանայ… 146բ* [Փոխ] – *Ըստ նախահարցն թլփատի… (գիրք Ա., էջ 304, 226)։*

ժգ. *146բ* [Տաղ Յովհաննու Մկրտչին՝ ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ] – *երեւմամբ Գաբրիէլի Զաքարիայ մարգարէի…*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԴ., Գանձարան, գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1169 (այսուհետեւ՝ գիրք Բ. եւ էջահամարը)։

ժդ. *146բ-7ա* Մեղեդի Ծննդեան եւ Փոխման Աստուածածնի – *Գոհար վարդն ինքնագոյն… 147աբ* [Յորդորակ՞] («Ա-Ք») – *Արեւ լուսատու, տաճար Աստուծոյ Մարիամ…*

ժե. 147բ Տաղ յԱռաքել վարդապետ[է] («ՏԷՐ ԱՌ[Ա]ՔԵԱ[Լ]*») – *Տունկ անմահութեան բողբոջեցար, սո՛ւրբ Կոյս…*

* Ծնթ. Ա եւ Լ տառերով սկսուող երեքական տողերը չգրած՝ տեղը բաց թողած։

147բ ստ. լս., գրչից՝ «Ո՛վ զարմանալի»։

ժզ. *147բ-8ա* [Տաղ ննջման Աստուածածնին Երորդ աւուրն է. հմմտ. ձեռ. 424, 201բ] – *Մեծացի՛ր այսօր, սո՛ւրբ Աստուածածին, / իջմամբ միածնին առ քեզ հրեշտակաւք… (գիրք Բ., էջ 1153)։*

ժէ. *148ա* Յորդորակ սուրբ Աստուածածնին («Ա-Ը») – *Աւետի՛ս քեզ, Մարիա՛մ, զոր Գաբրիէլ սկըզբնաւորեալ…*

ժը. *148աբ* Տաղ ի տեառն Ներսէս [Փոխ] – *Անարատ տաճար եւ առագաստ լուսոյ… (գիրք Բ., էջ 1128)։*

148ա ստ. լս., գրչից՝ «Ո՛վ զարմանալի»։

ժթ. *148բ* Տաղ տեառն Ներսէսի ասացեալ – *Այսաւր Գաբրիէլ հրեշտակապետն եկեալ… (գիրք Բ., էջ 1126)։*

148բ արտ. լս., գրչից՝ «Ո՛վ զարմանալի»։

ի. *148բ-9ա* [Տաղ շըրջակ ձայնի ասա՛ յեղմն] – *Խընկի ծառի նըման ես… (գիրք Բ., էջ 1158)։*

148բ արտ. լս., գրչից՝ «Քրիստոս փառաց»։

իա. *149ա* [Մեղեդի սուրբ եկեղեցւոյ] – *Քրիստոս եկեալ քահանայապետ, ը՛, սուրբ… (գիրք Բ., էջ 1112)։*

իբ. *149բ* [Տաղ սուրբ խաչին Քրիստոսի՝ Տեառն Ներսեսի ասացեալ] – *Նոր դրախտին եկեղեցւոյ ծառ կենաց տընկեալ ի մէջ… (գիրք Բ., էջ 1198)։*

149բ ստ. լս., գրչից՝ «Ի խաչի տընկ[եալ]», «Տապանակ կազմ՛»։

իգ. *149բ-50ա* [Տաղ խաչի երորդ աւուրն] – *Եսայիաս դիմեալ ասէր ի յեգեմայ եկեալ Փըրկիչն… (գիրք Բ., էջ 1122)։*

149բ ստ. լս., գրչից՝ «Այսաւր ցընծա Յէրուսաղէմ», «Ո՛վ պըսակըդ պարծանաց»։

իդ. *150ա* [Տաղ սուրբ խաչին՝ Ներսիսի կաթուղիկոսի ասացեալ] – *Փառաց թագաւորն ի խընդիր եղեալ իւրոյ… (գիրք Բ., էջ 1208)։*

150ա ստ. լս., գրչից՝ «Խոսրովայեն ձայն»։

իե. *150ա* [Փոխ] – *Որով ի դըժոխս իջեալ փըրկեաց զգերեալսն… (գիրք Բ., էջ 1238)։*

150ա ստ. լս., գրչից՝ «Ո՛վ զարմանալի»։

իզ. *150ա Տաճարին Սողոմոնի վարագոյրն հերձաւ…*

150ա արտ. լս., գրչից՝ «Գունդ սուրբ վկայից»։

իէ. *150աբ* [Մեղեդի աւոյշ] – *Ելեալ թագուհին հոգւով սաստիկ տենչալի…*

150ա արտ. լս., գրչից՝ «Վարագայ», «Յիսուս ոդ[ի]», «Ի խաչին»։

իը. *150բ* Տեառն Ներսէսի ասացեալ – *Նոր տաւնիւս զուարթնոց հրեշտակական դասուց…*

150բ ստ. լս., գրչից՝ «Ո՛վ, զարմանալի»։

իթ. *150բ-1ա* [Այլ տաղ սրբոց հրեշտակապետացն] – *Ի մեզ քաղցրութեամբ աղաղակեմք նայիլ… (գիրք Բ., էջ 1349)։*

լ. *151ա* [Յորդորակ հրեշտակապետաց] («ՁԱԻՐԱ-ՎԱՐ») – *Ձաւրք երկնային զըւարթնոց… (գիրք Բ., էջ 1353)։*

լա. *151աբ* Յորդորակ սուրբ Աստուածածնին («Ա-Ը») – *Աւետի՛ս քեզ, Մարիա՛մ, զոր Գաբրիէլ սկըզբնաւորեաց…*

լբ. *151բ* [ՓՈԽ] – *Սեաւ եմ, գեղեցիկ, դո՛ւստր Եւայի երուսաղէմ… (գիրք Ա., էջ 796)։*

լգ. *151բ-2ա* [ՓՈԽ] – *Անարատ տաճար եւ առագաստ լուսոյ… (գիրք Բ., էջ 1118)։*

լդ. *152ա* [Գրիգորի Նարեկացւոյ. ձեռ. 424, 128բ]. Տաղ Սըրբոյ խաչին – *Ես ձայն զառիւծոյն ասեմ, որ գոչէր…*

լե. *152բ* Տաղ եկեղեցւոյ՝ Առաքել[ի] վարդապետ[ի] – *Տաճար լուսոյ, տուն արքային…*

152բ արտ. լս., գրչից՝ «Հըրճուիմք այսաւր», «Յիսուս», «Այսօր ցընծայ»։

լզ. *152բ* Ներսէս Լամբրոնացւոյ – *Այլ այս նըշանըս քառաձեւ…*

152բ արտ. լս., գրչից՝ «Ինձ ում էտ»։

լէ. *152բ* Տեառն Ներսէսի ասացեալ – *Կենաց փայտ տընկեալ…*

152բ արտ. լս., գրչից՝ «Յարեւագ[ա]լի»։

լը. *152բ-3ա* Նոյն Առաքել ասացեալ – *Զորեքկերպեան թեւք սուրբ խաչին…*

152բ առտ. լս., գրչից՝ «Յիսուս»:

լթ. *153ա-4բ* Յակոբ եպիսկոպոսէ – *Մքանչելի սուրբ նըշանըդ պատուեալ…*

Ստ. լս., գրչից՝ 153ա «Վըկայից հանդիսից», 153բ «Հըրեշտիմ այսաւր», «Ձայն, որ զաշխարհս արար», 154ա «Յիսուս», «Այսօր ցընծայ», 154բ «Ո՛վ զարմանալի»:

խ. *154բ* Տաղ յարութեան՝ Վարդանի *(«Վ<ՎԱ>ԱՐԴԱՆԻ ԵՐ»)* – *Վասըն յարութեան աւուր Փըրկչին մերոյ…*

154բ ստ. լս., գրչից՝ «Այսաւր Գաբրիէլի», «Ո՛վ զարմանալի»:

խա. *155ա* Տաղ Պետրոսի հայրապետի – *Ի հանդէս տաւնի քո բախացեալ…*

խբ. *155ա* Մեղեդի Յովնանու մարգարէի – *Պատճառ պարծանաց մարգարէից գնդին…*

խգ. *155ա* Տաղ Վահանայ Գողթնեց[ւոյ] – *Վառեալ ի հոգւոյն ի սէր անմահ Բանին…*

խդ. *155ա* Տաղ Կիրակոսի եւ Յուլիտայ – *Սուրբ Յուլիտայ դուստըր մեծաց…*

խե. *155բ* Տաղ Կոստա[դիանոսի], Թէոդոս[ի] եւ Աբգարու – *Թագաւորին երկնաւորի պատկերակից կանգնեալ…*

խզ. *155բ-6ա* Տաղ Անտոնի ճգնաւորի եւ այլ միանձանց – *Անձամբ խոնարհիմք ի Ք.ի ճըգնութիւնըս քո…*

155բ ստ. լս., գրչից՝ «Ո՛վ զարմանիալի»:

խէ. *156աբ* Տաղ սրբոյն Սարգսի զաւրաւարի – *Յառաջ տեսողէն անմահ…*

156ա ստ. լս., գրչից՝ «Ես ձայն զաւիծուն զո[չեմ]», «Սուրբ Ոսկի բահանայդ նազելի»:

խբ. *156բ* Մեղեդի Ոսկեանցն – *Սուրբ Ոսկի քահանայդ նազելի…*

խթ. *156բ-7ա* Տաղ Ղեւոնդեանց բահանայից եւ Վարդանանց զօրականաց – *Ի հանդէս տաւնի ձեր…*

ծ. *157ա* Այլ տաղ Վարդան[այ] – *Աստուածային հոգւով լըցեալ…*

ծա. *157աբ* Թէոդորոս զին[ա]տոր («ՍՏԵՓԱՆՈՍԵ») – *Սիրով վառեցար ի սէր անմահ արքայի…*

ծբ. *157բ Խաղաղարար նոր թագաւոր…*

157բ առտ. լս., գրչից՝ «Յիսուս»:

ծգ. *157բ* Սըրբոյն Կիւրեղի եւ Աննայի – *Յիսո՛ւս, փառաց Հաւր միածին…*

ծդ. *157բ-8ա* Տաղ նոցին – *Հայրապետաց դասուց վեհին…*

– *158ա Ա՛ռ Հայրդ աղաղակեմ անառակին…*

– *158ա Մեղայ քեզ Քրիստոս Աստուած ապաւէն…*

– *158ա Գանգատ ունիմ ասել քեզ թագաւոր…*

– *158ա Ի յելս արեւու արեւ…*

– *158ա Ձայն այն, որ զաշխահս արար…*

– *158ա Դարձեալ նորոգեմ ըզքեզ…*

158ա առտ. լս., գրչից՝ «Ա՛ռ Հայրդ», «Ես ձայն», «Ի խաչին», «Վազար»:

ծե. *158աբ* Տաղ ի Ներսէս հայոց կաթողիկոս[է] – *Աւրհնեալ, որ եկիր եւ գաս… 158բ* [Փոխ] – *Վա՛յ իմ մեղուցեալ անձինս… (գիրք Ա., էջ 611):*

ծզ. *158բ-9ա* Տաղ Յոհաննէս Պլուզ վարդապետի ասացեալ. – *158բ Անդ, ի մէջ դրախտին…*

Հմմտ. Ա. Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի, ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 237, ձեռ. e:

– *158բ Ադամայ ստեղծուցն եկեալ յիւր պատկերքն… (հմմտ. նշ. աշխ., էջ 210):*

– *158բ Մէրըն կատարիչ հինն աւրինաց ուխտի…*

– *158բ-9ա Աստուածածնին սըրբուհի, ամենաւրհնեալ տիրուհի… (հմմտ. նշ. աշխ., էջ 241-247):*

158բ ստ. լս., գրչից՝ «Պատճառ պար[ծանաց], «Ողբ Աստուածածնին»:

ծէ. *159ա* Ողբ Աստուածածնին, որ ասէր ի դէմ խաչին – *Աստուածածին կոյսըն Մարիամ…*

ծը. *159բ Միրտ իմ սասանի, սաստի, կըսկծի…*

ծթ. *160ա-1ա* [Ջահարիայ վրդ., ձեռ. 7717, 205ա. Տաղ սրբոյ Աստուածածնին] («Ա-Ք») – *Ամէնաւրհնեա՛լ սըրբուհի, դո՛ւստըր Դաւթի արքայի… անմեղ, անարատ գառին տաշխ եւ կինամոն խընկին:*

կ. *161բ-2ա* [Յովհաննէս Երզնկացի]. Գովեստ ի սուրբ Աստուածածնին («Ա-Ք») – *Առաջնաճաշակ պըտ[ղ]ոյն մահուան առաջին մարդոյն… Քեզ, ո՛վ տիրածին սուրբ Կոյս, / երկըրպագեսցուք մեզ յոյս / գփառաւորեսցուք զՅիսուս, մայր՛՛:*

162ա ստ. լս., գրչից՝ «Տաղ Սրբոյ Աստուածածնին»:

Տե՛ս Ա. Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի, ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 249-250., ձեռ. j:

կա. *162բ* Առաքել վարդապետի ասացեալ՝ Գովեստ ի սուրբ Աստուածածնին – *Աւրհնեալ ես, սո՛ւրբ Աստուածածին… զօտարացեալ Քրիստոս ի սուրբ կամացն աստուածային, / մերձաւորեա՛՛ համբուրելով ըստ անառակին:*

կբ. *163աբ* Տաղ ամենայն սրբոց մարգարէից («Ա-Ք») – *Աստուածային խորոցն անճառ խորհըրդակից սուրբ մարգարէքն… Քրիստոսի նախաքարոզք, որում պատիւ, փառք յաւիտեանս:*

163ա ստ. լս., գրչից՝ «Ո՛վ պըսակըդ պարծ[անաց]»:

կգ. *163բ* Երկրորդ անձինսս տեառն Ներսեսի ասացեալ. Տաղ ամենայն սրբոց համօրէն հայրապետացն /// (շար.):

163բ ստ. լս., գրչից՝ «Ասի թագաւորեաց Տրդատ ձայնիւն»:

կդ. *164ա* [Տաղ] – (սկ.) */// ըզմարդիկ ի մեղաց ազատեալ, ողկուզաբեր որթ մեծ սորեկի… կուսանաց համայնից պանծալի, բարեխօս լե՛ր Որդւոյդ միածնի:*

կե. *165բ-6բ* Խրատ մանկագունից՝ Առաքել վարդապետի ասացեալ («Ա-Ք», «ՅԱՌԱՔԵԼԷ») – *Այբեն Աստուծոյ է աւրինակ, ուսուցանէ զքեզ համարձակ… Լեալ ըստ Թուղն այբուբենի, էին լուսոյ անճառելի:*

165բ-6ա ստ. լս., գրչից՝ «Առաքել վարդապետի ասացեալ՝ Տաղ խրատական մանկազունից»:

Տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի, աշխ. Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 157-165, ձեռ. N:

կզ. *166բ-7բ* ստ. լս-ից՝ [Տաղ զարիպի] («ԱՅՍ Ա-ՌԱՔԵԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԵՐԳ») – *Աւտարութիւն է խիստ դիժար, որ ոչ լինի կամքն ի կատար... զիս Առաքէլ օտարական, յարժանաւոր առնէ՛ք յիշման:*

Տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի, աշխ. Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 184-187, ձեռ. B:

կէ. *167բ-8ա* Աղօթք Առաքէլ վարդապետի ասացեալ («Ա-Ղ») – *Աստուածածնի՛ն ամէնաւուրհնեալ, ըզպաղատանըս մեր ընկալ... եւ յաղթեսցուք անառակին, խորտակեսցո՛ւք զէնս նորին*

167բ առաջ. լս, գրչից.՝ «Աստուածածնի», «Խաչի», «Առաքելոց», «Մարգարէից», «Յովանու», «Ստեփանոսի», «Լուսաւորչի», |168ա| «Մարտիրոսաց», «Ճգնաւորաց»:

կը. *177աբ* [Տաղ աղաւթից եւ ողորմութեան՝ Առաքել վարդապետէ. ձեռ. 424, 91ա] – *Քան զամենայն գործ բարուվթեան, զողորմութիւն է պատուական... ես՝ Առաքել, զձեզ աղաչեմ, հա՛րք եւ եղբա՛րք ամենեքեան՝ / ողորմելով զիս յիշեցէ՛ք առ ողորմած Տէրն էական:*

Տե՛ս. Առաքել Բաղիշեցի, աշխ. Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ, 166-169, ձեռ. L:

կթ. *179բ* ստ. լս-ից՝ [Ներսէս վարդապետի] – *Յիմար մըտաց եւ եղկելի, երագս ի չարն եւ ոչ բարի... երգեմք աղերըս մաղթելի, փառաւորեմք զՀայր եւ զՈրդի:*

ճ. *179բ-80ա* ստ. լս-ից՝ [Մարտիրոս իրիցու] («ՄԱՐՏԻՐՈՍԻՆ Է ԱՅՍ ԳԻՐՔՍ») – *Մաքուր գընդին Տեառն Յիսուսի առաքելոցըն համայնի... սապէս եւ Հօրն համապատուվթիւն եւ Սուրբ Հոգոյն իւր էակցի:*

հա. *180աբ* ստ. լս-ից՝ [Ստեփաննոսէ ասացեալ] («ՎԱՐԴԱՆ ԱՌԵՂԱՅ») – *Վա՛րդ, անթառամ ծաղկի նըման կու փայլես, / Լուսաւորչի Մեծի յաթոռ բազմեալ ես... մոխրաթաւալ ժըտեալ աղաղակեմ ես, / չունիմ ճար եւ հընար, բայց ի քէն եւ ես:*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՋ-ԺԷ. դդ.), աշխ.՝ Յասմիկ Սահակեանի, հտ. Բ., Երեւան, 1987, էջ 166-168, հրատարակուած այս ձեռագրից:

180ա, 180բ ստ. լս., գրչից՝ «Կաթուղիկոսի»:

հբ. *180բ-1ա* ստ. լս-ից՝ [Ձաֆարիա վարդապետի]. (սկզբնատառերը՝ «ՁԱՔԱՐԻԱ ՐԱԲՈՒՆՈՅ», վերջնատառերը կրկնատառերով՝ «ՅԷՐԷՄԻԱՅ ԾԱՌԱՅԷԴ») – *Ջօրացեալդ ի Տէր Յիսուս, / Արիացեալդ ի յարմատոյ... եւ ծնանիցիս զբաղձան հոգոյս, / դիցես ըզդեղսըդ հիւանդիդ:*

հգ. *182բ-3ա* [Տաղ վարդի] («ՎԱՐԴԱՆԻ Է ԱՍԱՑԵԱԼՔՍ») – *Վարդն է բացուեր առաւօտուն գոյնըզգոյն, / հոտըն բուրէր անմահութեան զօրն ի բուն... որ զուարճացեալ լիանայի քո հոտոյն, / գոհութիւն, փառք տայի ստեղծօղ Աստըծոյն, / Աստըծոյն մի թա՛՛: / Սա յարմարեալ թուականի Մեծ հայուն / հազար հարիւր ութերորդ աւելորդոյն (1659), / ճանապարհին յերուսաղէմայ գալուն, / աբեղայի ծոյլ Վարդան անուանելոյն: Մի՛ թափիր վարդ՛՛:*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՋ-ԺԷ. դդ.), աշխ.՝ Յասմիկ Սահակեանի, հտ. Բ., Երեւան, 1987, էջ 162-166, ձեռ. C5

հդ. *221ա-2բ* ստ. լս-ից՝ [Հեթում թագաւորի ասացեալ է ոտանաւորս այս] – *Իր ծառայեալս եմ բիւր ախտից, / կապեալ տոռամբ չար շըղթայից... զերիսն ի մի բնութեան նոյնում:*

4. *178բ-9բ, 181բ-3ա* [Գովասանք]

ա. *178բ-9ա* Գովասանք հայրապետի («Ի ՀԱՐԱՊԵՏՆ ԱՍԱՑԵԱԼ ԻՄ») – *Ի քէն հայցեմ ես, Մա՛րը Հոգի, շարժեա՛ լեզուս ի դէմ բանի... մարմնով պանծացեալ եւ պայծառացեալ, հոգով զարդարեալ:*

բ. *179աբ* Սուրբ Նշանի վանուցն («ԳԱԲՐԻԷԼԻ») – *Գերապատիւ յոյժ գովելի, գերանըկար եւ բաղձալի... եւ դուք յիշիք այնմ աւետնի եւ Քրիստոսի դաստատանի:*

գ. *181բ-2ա* ստ. լս-ից՝ [Սուրբ Խաչի վանուց գովասանքն է] («ՎԱՐԴԱՆԻ Է ԱՍԱՑԵԱԼ») – *Վարդապետն Յիսուս Աստուածն համայնի / եւ տա խընդրողաց շնորհաբաշխ հոգի... որչափ որ գովեմ, աւարտ ոչ ունի, / եղբա՛րք իմ, լերո՛ւք անմեղադրելի: / Աստուած ողորմի հոգւոյն շինողի / Յովաննէս անուն սուրբ վարդապետի, / զիս ի միասին ո՛վ ոք յիշեսցի, / խընդրեմ յԱստուծոյ յինքն յիշեալ լինի: / Լըցեալ թուականի հայոց տումարի / հազար եւ հարիւր քըսան եւ հընգի (1676), / առ ոտըն Սըրբոյն վանք Աստուածածնի, / վանուց Սուրբ Խաչի գովքերն ասացի:*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՋ-ԺԷ. դդ.), աշխ.՝ Յասմիկ Սահակեանի, հտ. Բ., Երեւան, 1987, էջ 168-171, ձեռ. A:

դ. *182աբ* ստ. լս-ից՝ [Երեմիայի ասացեալ Աստուածածնի գովք] («ԵՐԵՄԻԱՅԻ Է») – *Երանեալ կոյս սուրբ Տալիթայ, / մէրիեմ ուրուհի փաք վէուրու քերի սուլթան... անմեղադիր լինել հայցեմ, / զիյատէ, սիզէ եասըր կետայ Քեօմուրճիզատէ (հայատառ թուրքերէն):*

Հայատառ թուրերէն հատուածի ընթերցումը՝ ըստ Անի Ժ. Աւետիսեանի:

ե. *182բ-3ա* («ՎԱՐԴԱՆԻ Է ԱՍԱՑԵԱԼՔՍ») – *Վարդն է բացուեր առաւօտուն գոյնըզգոյն... սա յարմարեալ թուականի մեծ հայուն հազար հարիւր ութերորդ աւելորդոյն, / Ճանապարհին յերուսաղեմայ գալուն աբեղայի ծոյլ Վարդան անուանելոյն. / Մի՛ թափիր, վա՛րդ՛՛:*

Զ. *132բ-4բ* ստ. լս.-ից՝ [Յորդորակ վարդապետաց] – *Ապաւինելով ի Հոգին Սուրբ Աստուած՝ բարի եւ ուղիղ... ծածկին բազմութիւնք մեղաց եւ ջնջին անօրէնութիւնք մեր անթիւ. ամէն:*

է. *142աբ* Վասն զաւազանացն – *Հռոմայ ամբոն Սուրբ Պետրոսի վիմին է, որում եւ Տէր զփականս արքայութեան... ի վեր բարձր նըստուցանեն եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:*

142ա ստ. լս. գրչից՝ «Եպիսկոպոսք եւ վարդապետք»:

Ը. *164ա-5ա* Կարգ եւ թիւ եւ անուանի կաթուղիկոսանցն հայոց՝ սկսեալ ի սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորէն մինչեւ ցայս վայր՝ ի տէր Յակոբ կաթողիկոսն՝ հաւաքեցեալ ի Սաղոմոնէ պաշտոնատարէ՝ ի փառս մեծին Աստուծոյ Տէր սուրբ – *Գրիգոր Լուսաւորիչն՝ ամ. (30), Արիստակէս՝ ամս. է.... Մօսէս, Փիլիպպոս Հաղբակացի, Յակօբ Ջուղայեցի:*

164ա ստ. լս., գրչից՝ «Կաթողիկոսք»:

Թ. *168բ* [Մասն աղօթի] – *Հաւր. Հայր անըսկիզբն եւ ողորմած, հողեղէն բնութեանս գըթայ... անմահից արքայ եւ Տէր եւ /// (վջ.):*

Ժ. *169աբ* ստ. լս-ից՝ [Դատաստանի վերջի օրն] – *(սկ.) /// եւ յական թօթափել յանկարծակի որպէս փայլակն... եւ Գաբրիէլ հրեշտակապետն գոչէ ահաւոր եւ սոսկալի ձայնիւ գալէլուն:*

ԺԱ. *169բ* Ներսէսի կաթողիկոսի, եղբօր Գրիգորիսի Հայոց կաթողիկոսի – *Մի՛ ոք արեան մերձաւոր ազգակցաց պսակ աւրհնութեան... բաւական համարեցան զազգակցութիւն առ սէր:*

ԺԲ. *169բ-75ա, 232ա-307բ* [Մատենագրութիւնք Յակոբայ Ղրիմեցւոյ]

1. *169բ-75ա* Ի խնդրոյ Թումայ վարդապետէ աստուածաբնակ սուրբ ուխտին Մեծոքայ վանիցն եւ ծառայաբար կատարեալ աստուած[ակ]իր հոգելից առն Աստուծոյ Յակոբ վարդապետի Ղրիմեցւոյ աշակերտ Գրիգոր վարդապետի Երզնկացւոյ Յաղագս յազգ[ակ]անութեան բաժանման: Յաղագս յազգականութեան – *Գիտելի է՝ յազգականութիւն տարորոշեալ յանձանցն եւ ոչ հատանին... եւ այս շատ եւ բազում լիցի, որ ցուցեալս եղեւ ի մէնջ. եւ Քրիստոսի փառք յաւ՛՛ (աղիւսակք՝ 170բ, 171բ, 172բ, 173բ):*

Ստ. լս., գրչից՝ 171ա «Յազգականութիւմ», 172ա «Կնքաւորութիւն», 173ա «Հոգեւոր ազգականութեան», 174ա «Ծառն աւրհնակ»:

2. *232ա-314բ* [Յակոբ Ղրիմեցի. ձեռ. 739, 58բ] Մեկնութիւն տումարի, զոր խնդրեաց Թոմա վարդապետն Մեծոփա վանից աստուածաբնակ ուխտին եւ սիրով զհայց[ուածս նորա կատարեալ Յակոբ վարդապետի Ղրիմեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 739, 58բ-178ա: ա/232ա-7բ : բ/307բ-11բ Յիշատակարան/311բ-2ա:

Ծնթ. 241ա, 263ա, 301ա՝ ունեն բոլորակ, 312ա-4բ՝ բոլորակ եւ աղիւսակ. 312ա՝ Խառակուսի՝ մէջը շաբաթուայ օրերը խորհրդանշող 7 բաժանումով եւ 6 շրջանով բոլորակ, խառակուսու անկիւններում՝ «Գարնանամուտ, Ամառնամուտ, Աշնանամուտ, Ձմեռնամուտ», ներեւում ունի հրահանգ՝ «Այս բոլորակս ցուցանէ է.երեակով պատկերն դ. ալ մի աւր, եղբա՛յր, բարի», 312բ՝ 2 անհաւասար բաժանումով ուղղանկիւն, մէջը 2 բոլորակ՝ վերեւում 8 բաժանումով եւ 3 շրջանով, ունի հրահանգ՝ «Զմոլորական սոսա իմացի՛ր, զոր չինայ իմաստասէրն գըլտան...», ներեւում 8 բաժանումով եւ 8 շրջանով՝ Ա-է եւ խաչանշան բաժիններով, 313ա՝ 2 անհաւասար բաժանումով ուղղանկիւն, մէջը՝ վերեւում 12 բաժանումով եւ 11 շրջանով բոլորակ՝ տումարական զուգադիր, ներեւում՝ ձախ կողմում 35 բաժանումով եւ 3 շրջանով, աջ կողմում 7 բաժանումով եւ 3 շրջանով բոլորակներ՝ կենտրոնում համապատասխան հրահանգներով՝ «Այս բոլորակս ցուցանէ յայտնութենէն ի յառաջաւորն, թէ քանի աւր է տարոյ գերով...», «Այս բոլորակս ցուցանէ Վարդավառէն ի յԱստուածածինն, թէ քանի շաբաթն է...», 313բ՝ վերեւում 8 բաժանումով եւ 11 շրջանով բոլորակ՝ Ա-է եւ խաչանշան բաժիններով, ներեւում՝ աղիւսակ՝ 9 սիւն եւ տող 8, ունի հրահանգ՝ «Վիճակս խիստ փորձած է, որ ճշմարիտ է կամ պատերազմի... փաղչի կամ մեռանի», 314ա՝ ուղղանկեան մէջ բոլորակ՝ 30 բաժանումով եւ 2 շրջանով՝ կենտրոնում՝ «Այս Լ.եակ (30) բոլորս ոչ միայն Լուսին առնէ...», 314բ՝ ուղղանկեան մէջ բոլորակ՝ ներգծուած փոր 12 բոլորակ, 6 շրջանով, կենտրոնում՝ «Այս բոլորս լուսնի է օրն ԻԺ. (12) մասն հեռանայ եւ մօտենայ, մինչեւ ՃՁ. (108) մասն: Կարմիր գիրն լուսնի աւուրն թուխն հանդիպէ»: Հմր 739 ձ-ի նկարագրութեան մէջ 177բ էջի յիշ-ի յապաւուած սկսուածքն այստեղ հետեւեալն է. «Փա՛ռ անբաժանելի երեակ աննիւթաւորութեանն եւ միակ բնութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ԺԳ. *175ա-9բ* [Մանումք]

ա. *175աբ* [Գրիգոր Տաթեւացի. ձեռ. 2220, 314բ-5բ] Վասն ազգականութեան – *Հարց՝ ո՞րն է ք. ազգն, որ ք. պորտ կոչեմք... զի նա մարմնոյ եւ արեան ազգակից լինի: Այսքան առ այս:*

բ. *176ա* ստ. լս-ից՝ [Բառարութիւմ երկնի եւ երկրի] – *Եւթն աստիճանք են խորութիւնք անդնդոց... յառաջին աստիճան հաստատեալ է՝ [ա.] օդք, բ. ամպք, գ. Լուսին, դ. Արեգակն, ե. հոգիք մարդկան, զ. աստեղք, է. ասեն երկին. այս է բարձրութիւն:*

գ. *176ա* ստ. լս-ից՝ [Ստեղծուածք] – *Առաջին օրն յարարչութեան է՝ Ա. երկինք, Բ. երկիր, Գ. հողմք, Դ. ջուր, ե. հուր, Զ. լոյս, է. խաւար... Վեցերորդ օրն՝ ժը. չորքոտանիք, ժԹ. գազանք, ի. զեռունք, իա. սողունք, իբ. մարդն:*

դ. *176ա* Այս ԻԲ. գործ Աստուծոյ եւ ԻԲ. գիրք – Ա. Ծնունդ, Բ. Ելք... ԻԲ. Դանիէլ: Իսկ ի մարդալոյն Աստուծոյ գիրք եւ գործ Գ. Մկրտութիւն, ԼԳ. Մարմի<ւ>նն ուտել, Յարութիւն եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան:

ե. *176աբ* [Յաղագս արտաքին գրոցն] – *Ուսուցին մեզ ամենայն Աստուածաշունչ գիրք, զի եղան անմիտք...*

եւ Նոր կտակարանքն ամենայնն ՓՇՂԱ. (8581) տուն է. եւ Հին եւ Նորն ընդ ամենայնն ԺԷՌՉԻ. (17720) տուն է:

զ. *177բ* Խրատ եւ ոտանաւոր յաղագս շարական ղեղելոյ. Յովասափի ձայն է – *Յորժամ որ դու կամիս քաղել շարական... աստուածեղէն տուն<մ> արարիչէն / ես ասացի ողբէն, ապա մաղթանքէն: / Մեղսասէր ՚ւ անարժան Յակոբ անպիտան, / քեզ ո՞վ եւս հրըրաման զայս ասել յատեան, / ընթերցողք ՚ւ ընդունօղք եւ զսակաւ զայս բան / Հայր մեզայ ասացէ՛ք աւրհնեալ յաւիտեան:*

է. *177բ-8բ* Խրատ եւ հարցմունք եւ պատասխանիք զանազան, հարկաւորք եւ պիտանիք, զոր արաբեալ է ֆաջ հոետորն եւ տիեզերալոյս վարդապետի Գրիգորի եռամեծի եւ Տաթեւացոյ. Յաղագս շարականաց, թէ որպէս պարտ է ղաղեմք – *Պատասխանիք. նախ՝ ըստ աւուրց, երկրորդ՝ ըստ համանմանութեան... ըստ առաքելոյն Պօղոսի, որ ասէ. նախ՝ զառաքեալսն, երկրորդ՝ զմարգարէսն, երրորդ՝ զվարդապետս:*

ը. *178բ* Խրատ եւ կարգ շարական ղաղելոյ՝ Ղուկաս վարդապետի ասացեալ – *Սեպտեմբերի Ը. տօն է ծննդեան ամէնաւրհնեալ Աստուածածնին... եւ Աստուածածնին տօն է. աւրհնութիւն Գկ.:*

թ. *179բ* Սուրբ Նշանի վանից ի վերայ գմբէթի երկաթագիրն է այս – *Փառաց տաճարս աստուածային / յերկր[ի] դըրախտ կենաց փայտին, / որ է պատկեր երկնից վերին, / եւ եռանձնեանըն կայանին, / ի ծնընդենէ մարմնոյ Փըրկչին / երեք հարիւր եւ հազարին / ութ եւ յիսուն (1358) սկըսեալ ամին / կանգնեալ անուն Սուրբ Նըշանին / սատարութեամբ իւր ծառային / Յովանէսի կրօնաւորին / եւ հարազատ յեղբարց նորին / եւ ըստ յոգւոյ որդոց բնաւին:*

Ծնթ. Սա Ղրիմի Ս. Խաչ վանքի Սուրբ Նշան եկեղեցու «գմբէթի թմբուկի բիւրեղին, խոշոր գեղեցիկ ծաղկազարդով» արձանագրութիւնն է, որի նկարը, վերծանութիւնը եւ նախորդ հրատարակութիւնների թուարկումը տե՛ս Դիւան հայ վիմագրութեան, պրակ է., Ուկրաինա, Մոլդովա, կազմեց Գ. Գրիգորեան, Երեւան, 1996, էջ 103, արձ. Հ^{մր} 206: Ըստ այսմ՝ արձանագրութեանս առաջին հրատարակութեան պատիւը ձեռագիս գրիչ Վարդան եպիսկոպոսինն է:

ԺԹ. *185ա-218բ, 219բ-20ա, 222բ-3ա* [Բանիմ տոմարականք-աստղաբաշխականք]

ա. *185ա* [Բոլորակ-աղիւսակ. կոր տողերի խորագրերը՝ Գիր վերին խորանի. Աղէկսանդրացի, անծեռնալի, մարգաց, էզայէ] – *Կա՛լ զգիր վերին խորանի...*

Ծնթ. 185ա՝ ուղղանկեան մէջ բոլորակ՝ 20 բաժանումով եւ 6 շրջանով, ներեւում հրահանգ՝ «Կա՛լ զգիր վերին խորանի Յայտնութենէ, տո՛ւ առաջի... ի վերայ բե՛ր, լրում է Հռոմի» եւ աղիւսակ՝ 9 սիւն, 15 տող՝ «Կրկնակ: Ամիսք եբրայեցոց: Յարակայ: Ամիսք Արաբացոց: Կիսակ: Ամիսք Մակեդոնացոց: Վերադիր: Ջատկի լրմունք Գ. ազգ: Քանիք...»:

բ. *185բ* [Ամիսք եբրայեցւոց, արաբացւոց, մակեդոնացւոց. աղիւսակ] – *Կրկնակ. ամիսք եբրայեցւոց: Յարակայ. ամիսք արաբացւոց...*

գ. *186ա-7բ* Պատճէն տումարի եբրայեցոց – *Թուական այսպէս արա. կա՛լ ՐՋՀԶ. (5976) եւ զՀայոց մեծ թուականն...*

Ծնթ. 187ա՝ ուղղանկեան մէջ 3 բոլորակ՝ վերեւում՝ 12 բաժանումով եւ 9 շրջանով՝ Ամիսք եբրայեցոց, ներեւում նախ կողմում՝ 19 բաժանումով եւ 2 շրջանով, կենտրոնում հրահանգ՝ «Կա՛լ մի ի խորանացն եւ զթիւն միաւորեա՛յ եւ զվերադիր տառոյն ե՛րթ եւ այլն...», աջ կողմում՝ 7 բաժանումով՝ Ա-է, եւ 2 շրջանով, կենտրոնում հրահանգ՝ «Կա՛լ զՀայոց մեծ թուականն Գ., ի վերայ բե՛ր...», 187բ՝ աղիւսակ՝ 14 սիւն եւ 13 տող՝ «Կրկնակ: Ամիսք Ասորոց: Կիսակ. Կրկնակ: Ամիսք Յունաց: Կիսակ. Յարակայ: Ամիսք Հռոմայեցոց: Քանիք: Մեծ յարակայ: Միջին յարակայ: Փոքր յարակայ...

դ. *188ա-91ա* Պատճէն տումար[ի] ասորոց եւ յունաց զկնի հռոմայեցոց երթայ – *Թուական ասորոց այսպէս. կա՛լ Հե. (75) եւ զհայոց մեծ թուականն ի վերայ բե՛ր... Վերադիր ասորոց այսպէս. կա՛լ զթվական եւ ե՛րթ ԺԹ. ԺԹ. (19, 19), որ մնա՛յ բազմապատիկ...*

Ծնթ. 190ա՝ 12 փոքր ներգծուած շրջանակով եւ 7 շրջանով բոլորակ, ներեւում հրահանգ՝ «Բոլորակիս գըրեան որ կայ, / Արեգական Լուսնի սոռա, / Քանի մասունք կու հեռանայ... այս է Լուսնի կատարումն», աղիւսակ՝ 190բ՝ 12 սիւն եւ 20 տող՝ «Վերադիր: Հռոմայեցոց առաջաւորք: Քանիք: Րոպէ...», 191ա՝ 13 սիւն, 13 տող՝ «Կրկնակ: Ամիսք հռոմայեցոց: Քանիք: Կիսակ...»:

ե. *191ա-3բ* չ – *Կրկնակ ամսոց այսպէս. կա՛լ Յունվարի ամիսն եւ ե՛րթ է. է., որ մնայ, կրկնակ է... (193բ՝ 12 բաժանումով եւ 6 շրջանով բոլորակ՝ տոմարական զուգադիր):*

զ. *194ա-5բ* Եբրայեցոց տարեմտի ԻԲ. ամսոյն Մարտի, Նիսանի...

Ծնթ. Աղիւսակ՝ 194բ՝ 10 սիւն, 20 տող՝ «Հռոմայեցոց եւ իւրոց Գ.: Քանիք: Սարկաւագի Հայոց: Քանիք: Եգիպտացոց եւ իւրոց է.: Քանիք: Եբրայեցոց եւ իւրոց Գ.: Քանիք: Անշարժ եղանակ աւուրց ԲԺ. ազգաց»: 195ա՝ ուղղանկեան մէջ 3 բոլորակ. վերեւում՝ 9 բաժանումով եւ 10 շրջանով՝ տոմարական զուգադիր, ներեւում՝ նախ կողմում՝ 35 բաժանումով եւ 4 շրջանով՝ տոմարական զուգադիր, աջ կողմի 3 շրջանով բոլորակը դատարկ: 195բ՝ 14 սիւն, 14 տող՝ «Կրկնակ: Ամիսք Հայոց: Կիսակ: Քանիք: Եաւթներեակ: Յարակա...»:

է. *196ա-202բ* Պատճէ հայոց տումարին մեծ – *Կրկնակ ամսոց այսպէս. կա՛լ զՆաւասարդի ամիսն եւ ե՛րթ է. է., որ մնայ, կրկնակ է Հռոմ... Հոկտեմբեր Ա. Յունաց, Նոյեմբերի Ա. Ասորոց:*

Ծնթ. ստ. լս., գրչից ՝ 197ա, 198ա «Տումար Հայոց», 199ա «Տումար հայի», 200ա «Հայոց տումար», 200բ «Ջուգաւորութիւն», 201ա «Ամսանաւանջ», «Թուական», 201բ «Ջատիկ», «Րոպէ», 202ա «Եւ կէտ են չորս», «Կատարումն լուսնի»:

ը. *202բ* ստ. լս-ից՝ [Յերկնից բառնութիւնն] – *Եթէ*

կամիցիս գիտել զբարձրութիւնս յերկնից... երէք՝ Արեգակն, չորս՝ աստեղքն։

թ. *203ա* ստ. լս-ից՝ [Ամէն ազգաց թուականի] – *Հինգ հոգիք մարդկան ժողովեալ են ՀԲ. (72) ազգ եւ լեզուք. եւ այլ ազգք թուականք գեղեցիկ կալ... եւ տարեմուտն տաճկաց Մարտի ԺԱ.ն է։*

ժ. *203աբ* [Դարագլուխ] – *Թուականք յԱդամայ մինչեւ ի ջրհեղեղն ամք ՍՄԽ. (2240)... եւ ըստ եօթանասնից ՌՃՂԸ. (5198) ամ։*

ժա. *204ա-6ա* [Ղուկասու Կեղեցւոյ Պատճէն Հռոմայեցւոց տոմարի*]. Պատճէն Հռոմայ մեծ տումարին, / պարզեալ հարանցըս մեր նախկի[ն], բայց արդ, Ղուկասըս Կեղեցի ոտանաւոր շարադրեցի – *Անուանք ամսոց հռոմայական / Յունվար, Փետրվար, Մարտ գարնան... այլ սա մընայ անխախտելի / մինչ ի գալուստըն Քրիստոսի։*

* Ծնթ. Խորագրումն ըստ Համառօտ ցուցակի՝ Ա., էջ 1028: 204ա ստ. լս., գրչից՝ «Ոտմ Հռոմացոց տումարին»:

ժբ. *206ա-7բ* ստ. լս-ից՝ [Վահանայ ասացեալ՝ Վասըն գըրոց տարեաց նոր] – *Ա՛ռ զՅայ[տն]ութեան միջոցն, որ[ն] հինգ Թիւ գընաս, զոր պակասեն... (փըցուն գըրիչս ի Վահանէ...) եւ ինքն յիշեալ լիցի Տեառնէ ի միւսանգամ գալըստենէ։*

ժգ. *207բ-13ա* [Վարդանայ Կաֆայեցւոյ տոմար*] – *Վարդան՝ ծառայ Հայր Աստուածոյ եւ պաշտաւնեայ Տեառն իւրոյ, / խորհուրդ արար շարադրելոյ ազգին Հայոց մեծ տումարոյ։ / Այլեւ ջանիւ ոտք հանելոյ, դիւրեաւ մանկանց ուսանելոյ... հազար Ճ. Թուականի Իե. յարաբարդի, (1676), առ ոտըն Սուրբ Աստուածածնի եօթներեակ է բոլոր տարոց / եւ այլքն որպէս հռոմայեցւոց։*

*Ծնթ. Խորագրումն ըստ Համառօտ ցուցակի՝ Ա., էջ 1028: 207բ-8ա ստ. լս., գրչից՝ «Հայոց տումարն. ոտանաւորի». նման՝ 209ա, 210ա, 211ա:

ժդ. *213բ* [Առաքելի Սիւնեցւոյ Վասն ԲԺ.ան (12) կենդանակերպից, ԲԺ.ան (12) ազգաց եւ ԲԺ.ան (12) անդամոց. Հոմերապէս ոտանաւոր. ձեռ. 35, 122բ] – *Աշխարհս ունի ըզձեւ մարդոյ / երկոտասան անդամք մարմնոյ... (Տէր Առաքէլ գրեցի զայս բան...) այսպէս ոտցա աւանդեցան՝ / առեալ զազդումն յաշխարհըս տան։*

ժե. *213բ-5ա* Վասն է. մոլորականացն եւ ԲԺ. (12) կենդանակերպիցն, թէ ո՛րք որոց են կամ ո՛րպէս ընթանան, կամ զի՛նչ է գործ նոցա (ա-ե.) – *Կան է. աստեղք մոլորական, կենդանակերպք՝ ԲԺ.[ան] (12)... զի ի սոսա գարըն լինին խառնահաւատքն ամենեքին։*

ժզ. *215ա* Վասն ԲԺ. (12) հողմոց – *Հընչեալ հողմունքըն զանազան / ի Դ. կողմանց աշխարհի գան... այս են հողմունքն ամենեքին / եւ այսքան գործ յատուկ նոցին։*

ժէ. *215աբ* Վասն աստեղաց թուոյ կենդանակերպիցն – *Ոյն, որ իշխան է ամբրոպայ, / ԺՋ. (16) աստղ կայ ի նըմայ... ԺԷ. (17) աստղ կայ ի նըմին։*

ժը. *215բ* Վասն է. մոլորականացն – *Ջօհալ աստղ է ամպահոլով, / մուշթարին պարզ օգախառնով... Լուսինըն պարզ եւ սառուցիչ. / այս յատկութիւնք եօթանց աստղից։*

ժթ. *215բ* Ի պարսից լեզուէն ի մերս անուանիմ մոլորականացն – *Բայց ըստ լեզուաց ազգին պարսից / եւ ըստ հայոցըս բարբառից... Ղամար կոչեն զանուն Լուսնին, / միայն անուամբ զանազանին։*

ի. *215բ* Վասն ընթացից արեգականն առ կենդանակերպսն – *Այլեւ յայտնեալ մեկնեմ զայս բան / յատուկ-յատուկ առանձնական... եւ ընդ Ջրկան ոտից թաթին. / այս է յատուկ ընթացք նորին։*

իա. *215բ-6ա* Եւ թէ յոռո՞ւմ աւր ամսոյն մտանէ Արեգակ ի կեդրանակերպսն – *Ի ԻԲ. Մարտի ամսոյն՝ ի ԺԴ.ըն Արեգի... լոյսն յարտահոյրըն մըտանի։*

իբ. *216աբ* Վասն ընթացից արեգական, թէ յոռո՞ւմ ժամում մտանէ ի կեդրանակերպսն – *Յորժամ ի խոյն գայ մըտանէ / ԺԲ. (12) ժամ ի տուընջենէ... առաջին ժամն ի ցորեկէ։*

իգ. *216բ* Վասն անուանց ժամուցն – *Այլեւ զայս ցուցեալ յայտնեմ, / զանուանք ժամուցն թէ որպէս են... զտիւ եւ զգիշերըն վըճարեալ։*

իդ. *216բ-7ա* Աւտրճ պահպանութեան այս են – *Յունվար երկուսն եւ ի չորսին, / Փետրվար Ջ. եւ ի քսանին... հընարեա՛, զի չար քո խափանին։*

իե. *217ա* Վասն ԲԺ. (12) կենդանակերպիցն, թէ որպէս ունին զբնութիւն Դ. տարեաց – *Կենդանակերպքն ամենեքին զբնութիւն տարերցս այսպէս ունին... Խեցգետին, Կարիճ եւ Ջուկըն ջըրոյ։*

իզ. *218ա* Յաղագս ընթացից արեգակ[ան] ԻՀ. (28) ամաց եւ շրջագայութիւն Լուսնի Թ. եւ Ժ. երեակ ամաց – *Որ լինի միահամուռ ընդ ամենայն ամք Թուով ՇԼԲ. (532)... ԺԹ. (19) ամն շաբաթանայ ԳԺ. (13) Լուսնի ամսոյն։*

իէ. *218բ* Ստեփաննոս իրիցու տումարագիտի՝ որդւոյ Յոհաննիսի բահանայի ասացեալ – *Յաղագս ընթացութիւն արեգակ[ան] ԻՀ. (28) ամաց, եւ շրջագայութիւն Լուսնի ԺԹ.եակ (19) ամաց... զոր ինչ եւ խորհի առնել. օգնեա՛յ Յիսուս Քրիստոս՝ Աստուած ճշմարիտ։*

218բ ստ. լս., գրչից՝ «Կատարումն լուսնի»:

իը. *219բ* ստ. լս-ից՝ [Երկնից չափութիւն] – *Այս է կերպարան եւ նմանութիւն գետնին ընտրեալ իմաստնոց, թէ որպէս է ցամաքս ի մէջ ծովու... որ ի միջոցի են կղզիք եւ աշխարհք, եւ այսպէս՝ արա՛ արեւելք դէպ երեսիս<u>ս</u> եւ ուղիղ քննեացես զսա, հա՛րք եւ եղբա՛րք իմ։*

իթ. *220աբ* [Վասն արեգական] – *Եթէ կամիցիս գիտել, թէ Արեգակ այսօր քանի հոլովում առնու... Յուլն Բ. պահ, եկաւորն՝ Գ. եւ այլն կար՛։*

լ. *222բ-3ա* ստ. լս-ից՝ [Վասն Ծոազատկին] – *Նաեւ ի Թուոջ Փըրկչին ՌՈԿՀ. (1668), իսկ ի մերում ՌՃԺԷ.ին (1668)... որ յառաջին ամիսն անցնի / վասն այսորիկ ամի աղալման խօսի՝ որպէս ինձ Թուի։*

ԺԵ. *217ա-8ա* [Առաքելի Սիւնեցւոյ] Վասն Աստուածաշունչին ՀԲ. (72) փերթ գրոցն անուանին է – *Տէր առաքէլ դիտողս Սիւնեաց / զուր եւ թափուր յամէն շնորհաց / շարադրեցի զկարգըս գրանաց... զոր այսչափ խրատ գրեաց փութով / զմեզ ի մեղաց ազատելով:*

ԺԶ. *218բ-9ա* ստ. լս-ից՝ [Խմաստութիւն Ե. բանից վերայ] – *Հինգ են ամենայն բաւականութիւն պատճառք եւ արմատք... ընտրութիւն, վարդապետութիւն, փրկութիւն, ազատութիւն:*

ԺԷ. *219ա* ստ. լս-ից՝ [Մարդս որպէս գոյանայ]. Արիստոտէլ իմաստասիրի ասացեալ Յաղակս յառաքինութիւն Աղէքսանդր թագաւորի – *Վեց են սահմանք առաքինութեան՝ գիտութիւն էակացն... զի խաղայր որպէս լեղուրդ ի յարգանդի մօր իւրոյ. եւ կարգեցին Խ. (40) Տէր ողորմեա:*

ԺԸ. *227ա-8բ* Գրիգորի Նարեկացւոյ ասացեալ Վասն վարդապետաց եւ իմաստուն հաճանայից վախճանի, բան գովութեան եւ մխիթարութեան: Ո՛վ հաճանայք եղբայրասէրք, / լալով, ողբով գիս ընթերցէ՛ք, / որ լըսողացըն զեղճ բերեմ, / Հայր մեղայիւ զիս յիշեցէ՛ք – *Աւրհնեալ է Աստուած եւ Հայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... երեւելի եւ յաներեւոյթ թշնամոյն. ամէն:*

227ա ստ. լս., գրչից՝ «Քահանայ իմաստուն եւ վարդապետ վախճանելոյ ասա՛ ողբով»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

89ա Վարդան *գրիչս յիշէ՛ք ի Տէր:*

109բ Ո՛վ հարք եւ եղբարք, աղաչեմ զձեզ, յիշեցէ՛ք ի պաղատանծ եւ ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զեղկելի, գործով ոչ կրօնաւորս եւ անուամբ կոչեցեալ ծոյլ Վարդանս, *եւ դուք ի սիրոյն Քրիստոսի յիշեալ լիջիք:*

126բ ստ. լս.՝

Վարդան գերիս յիշել ի Տէր
արժանաւոր յաղօթս ձեր, |127ա|
եւ դուք յիշիք Աստուածոյն մեր,
արքայութեան ելանէք վեր:

165ա Որ կայ այժմ եւ վարէ զիշխանութիւն կաթողիկոսութեանն, որոյ Տէր Յիսուս տացէ զկեանս ընդ երկայն աւուրս ի պարծանս բնաւից հայկազունեաց: Որ եւ զիս՝ զանարժանս, հողս եւ փոշիս, աւրհնեաց եպիսկոպոս ի վերայ Կաֆայու, *Հայոց թուականութեանն ՌՃԺԷ. (1668) եւ ի մէջ* Կոստանդիանոսի Պօլսի, *առ ոտն* Սուրբ Գէորգայ *եկեղեցի, որ եւ* Սուլու մանաստըր *կոչի: Որ եւ անուամբ* Վարդան *կոչիմ, Հայր մեղայիւ եւ զիս յիշե՛ք:*

169բ Աղաչեմ զձեզ, եղբա՛րք, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զեղկելի Վարդանս *եւ զհոգեւոր ծնօղքն իմ՝ զԽաչատուր եպիսկոպոսն գծերունի եւ զՅակոբ կաթողիկոսն, եւ զմարմնաւոր հայրն իմ՝ զԵնովք, եւ մայրն իմ՝ Աննայ, քորքս եւ եղբարքս եւ զհամեստ եւ հարկեւոր զՀոիփսիմէն, որ եԺ.ան (15) ամեան փոխեցաւ առ Քրիստոս՝ յոյսն ամենեցուն, եւ դուք յիշեալ լիջիք Աստծոյն մերմէ: Թուականիս ՌՃԽԵ. (1676):*

176բ Ո՛վ իմաստասէր եղբայր, եւ զանիմաստ Վարդան *ծրօղս յիշէ՛ք ի Տէր, եւ յիշի՛ք Աստըծոյն մեր աւրհնելոյն:*

Ջմեղսամակարդ յոգիս ոռի
եւ զպարտական բիւր քանքարի,
յաղօթըս ձեր սուրբ հաճելի
յիշատակէ՛ք, մանկո՛ւնք ուխտի:
Վարդան *ծառայ Տեառն Յիսուսի*
վերատեսուչ ընտ[ր]եալ հօտի,
դաւանութեամբ Լուսաւորչի,
քրիստոսասէր ժողովըրդի:
Այս Սուրբ *տաճարս* Աստուածածնի
նորոգեցաւ ի յայսմ ամի
հազար Ճ. (100) թուականի
քըսանւերեք յարաբարդի (1674):
Ի ծընընդեանէ մարմնոյ Փըրկչին
ԼԳ. (33) Յոբելենին,
քըսան ու Ջ. թիւ աւելին (1676),
եւ տանուտէրըն Յուլ կոչի:
Կաֆայ *քաղաք աւրհնեալ երկրի,*
եկեղեցեաց բազմագունի,
վանորէիւք շըրջապատի
նաւահանգիստ դէմ պարըսպի:
182բ Տե՛ս Բովանդակութիւն:
190ա (բոլորակի կենտրոնում)
ո՛վ իմ եղբայր փիլիսոփայ,
դու հանապազ աղօթք արա՛,
Վարդան *ծառա՝ գծող սորա,*
ի միասին արժան արա՛:

203ա Իմացի՛ր, ո՛վ եղբայր, եւ զանարժան Վարդան *գրիչս յիշեա՛ ի Տէր. ի թուականի ՌՃԽԵ. (1676) ծրեալ եղեւ:*

206ա Ես՝ անարժանս, մեղօք ի լիս,
ոչ գիտելով յիմար մըտիս,
ոչ ըզմըտաւ ածել կուրիս
նոյն եւ Վարդան *աբեղայիս:*
ո՛վ ընթերցողք այս մատենիս
չի մեղադրէք ինձ՝ տկարիս,
Հայր մեղայիւ յիշէ՛ք եւ զիս,
միշտ ասացէ՛ք Տէրն ողորմիս:
Ձեզ ողորմի Հայրն իմ բարիս,
յոյժ աղաչեմ ստեղծող փըրկչիս,
որ փըրկեսցէ ի վըտանգիս
մինչեւ ի յաւուր դատաստանիս:
Վարդան՝ *յիմար եւ եղկելիս,*
կարգաւորաց եանեալ գերիս,
ամենեցուն հող եւ փոշիս,

մի՛ խընայէք Տէրն ողորմիս։
հազար ճ. (100) թուականիս
քսան եւ հինգ յարաբարդիս (1676)
գըծագրեցի ոտք տումարիս
առ ոտըն Սուրբ Աստուածածնիս։
Վարդան՝ *ծառայս Տեառն Յիսուսի,*
վերատեսուչ ընտրեալ հօտի,
դաւանութեամբ Լուսաւորչի
քրիստոսասէր ժողովըրդի։
եպիսկոպոս Կաֆայեցի
է հաստակաւ Կ. (60) ամի,
յորժամ տաճարս նորոգեցի
գըմբէթաձեւ շնորհօք ի լի։
եւ յաւիտեանս յաւիտենի։
228ա ստ. լս.՝ Վարդան *գրիչս յիշել ի Տէր*
արժանաւոր յաղօթս ձեր,
եւ դուք յիշիք Աստուծոյն մեր
արքայութեան ելանէք վեր։
228բ Վերըստ<Կ>ին կազմեալ սուրբ եկեղեցի՝
Յովակիմ *անուն վանք* Սուրբ Աննայի,
յԱստուծոյ իջեալ աւրհնեալ Սուրբ Հոգի,
եկեալ բնակեցաւ ի սուրբ տաճարի։
Աստուած *քաղցրացաւ* Կաֆայու *երկրի,*
իւր ժողովրդեանն սուրբ Լուսաւորչի.
միաբան եկեալ մեծէ ի փոքրի
եւ զարդարեցին տաճար գովելի։
Բամից *զըւարթնոց է ցանկալի*
եւ ուխտատեղիք մարդկային ազգի,
պաշտօն, պատարագ յարաժամ կատարի,
հանապազ Աստուած կու փառաւորի։ |229ա|
Դրախտի *նամակ լուսափայլեսցի,*
որպէս նըմանակ Յերուսաղէմի,
եկեալ ուխտաւորքն ի մէջ տաճարի
եւ փափագն առնուն Սուրբ Կարապետի։
Արարիչն Աստուած *նոցա ողորմի,*
միշտ եկեալ տաճարն կանգնեալ աղօթի,
բարեխօսութեամբ նոր նահատակի
յամենայն չարեացն փրկեալ ազատի։
Նոյն *եւ Տէր մեր Քրիստոս քաղցրասցի,*
քաղցր աջոք ի մեզ հանապազ հայի,
միշտ ժտեալ խնդրեմ յոյժ աղերսալի,
եւ նա փըրկեսցէ ըզմեզ վտանգի։
Այլ *եւ Տէրըն մեր քաղցր է եւ բարի,*
բարերարութեամբն մեզ որողմեսցի,
եւ մեք մեծ ու փոքր ի մէջ տաճարի
հաւասար առնումք շնորհք Քրիստոսի։
Այսչափ *խօսեցայ, եմ անարժանի,*
թողութիւն արէ՛ք ինձ մեղաւորի,
ձերն Աստուած թողցէ իւրում ատենի
եւ պըսակեսցէ մարանաթայի։

Սըրբութիւն սըրբոց, որ մատուցանի,
Սուրբ Հոգին իջեալ յայնմ ժամանակի՝
եկեալ բնակեսցէ ի սուրբ խորանի,
ցօղն ողորմութեամբ բաշխէ խնդրողի։
Ամենուն *խնդիրքն է ընդունելի,*
այլեւս առաւել շինօղ տաճարի,
օգնական լինօղքն եւ եղբարք բարի
միապէս առնուն վարձքն Քրիստոսի։
Ընծան *զուարճանան շինօղք տաճարի,*
եւ փափագն առնուն ընդ իւրեանց սրտի.
փառք միշտ տուողին. ես փափագս առի,
սուրբ եկեղեցի կատարեալ տեսի։
Երանի՛ *աչաց տաճարս շինողի,*
Ռ. (1000) երանի՛ սորա գուգողի,
բարեխօսութեամբ սուրբ նահատակի
եւ արքայութեան արժանի լինի։
Աշխատաւորի *եւ կերակրողի*
վարձերն ի կատար ամէն դատողի,
խորն հասանեն վերջք ժամանակի՝
երթեալ ժառանգեն վերին տաճարի։
Լուեալ *իմաստուն եղբարք իմ բարի*
ԽՈՆՃԱ. (40+ 600+ 400+ 100+ 1) (1692) մատուցի
Հայոց թվականի
Ը.երորդ աւուր Սեպ[տեմ]բեր ամսի
Վերջին օծումն եղեւ սրբոյ տաճարի։
229ա Վերստին *կազմեցաւ սուրբ եկեղեցի*
կամարաձեւ հաստատ եւ խաչ կամարի,
բարձրագոյն եւ տաճար գեղեցիկ ձայնի,
եւ շինողաց հոգւոյն Աստուած ողորմի։
Աւագ *խորան կազմեալ ի սուրբ սեղանի,*
դեղագործ նկարեալ ոսկէզարդ փայլի,
տեսողաց երեւիւր որպէս աղաւնի,
ընդ երկնայնոյ նման վերնոյն Սիօնի։
Բամից *ժողովուրդն սուրբ* Լուսաւորչի
միաբան խորհրդոցն շինել տաճարի,
ողորմութիւն տըւին արծ[ա]թ եւ ոսկի
եւ առին հատուցումն՝ պարգեւք Քրիստոսի։
Դրախտի *նման պայծառ որպէս գերարփի,*
հիւսիսային կողմն յորմըն խորանի,
գեղեցկազարդ զուգած ի սուրբ սեղանի |229բ|
անուամբ ընդ ծերոյն սուրբ Սիմէոնի։
Առաջին *ժողովուրդն* Յանի *քաղաքի*
եկեղեցեաց դըռներն բերին ի յերկրի,
շինեցին զանազան աղօթատեղի
եւ հաստատ զուգեցին կամարաձեւի։
Նորոգօղք *տաճարիս ի յայսմ ամի*
հիմնարութեան սորա շինօղք առաջի
ի միասին առնուն վարձքն Քրիստոսի,
անթառամ պսակացն լինին արժանի։
Ագաէնտիոս *անուն սուրբ քահանայի*

Ե. ընկերք միաբան սուրբ նահատակի
հանապազ բարեխօս լինին աշխարհի
եւ ինձ՝ մեղաւորիս Վարդան *ծառայի։*
Յ*այնժամ գալստեան Տեառն Յիսուս Քրիստոսի*
եւ փըրկեսցէ զձեզ չարեաց վտանգի,
ազատեսցէ ձեռացըն սատանայի,
յաջակողմեան դասուն առնէ արժանի։
Ա<ո>*թոռ չորեքկերպեան բազմեալ Քրիստոսի,*
նման չորրոդ խորան կազմեալ տաճարի,
յորժամ սուրբ պատարագ որ մատուցանի,
Սուրբ Հոգին բազմեալ սեղանն Քրիստոսի։
Ս*րբութիւն սըրբոց որ մատուցանի,*
զօրք երկնային իջեալ հազարք Ռ.ի (1000),
փառաբանեն զԱստուած ի մէջ տաճարի,
միշտ հանապազ Աստուած կու փառաւորի։
Ա*յլեւ աստուածային տաճար նազելի,*
լուսամուտն էր Դ.թեւ նման խաչի,
երրորդութեան նման երեքդըռանի
եւ վարպետաց հոգւոյն Աստուած ողորմի։
Յ*ընծան հրեշտակք յերկնից մարդկային ազգի,*
յորժամ ժողովին ի մէջ տաճարի,
հրսկում առնեն պաշտօն եւ պատարագի,
հրեշտակ[ք] ուրախանան ի վերայ երկրի։
Ե*րանի՛ այն մարդոյն՝ ողորմած լինի,*
ի մէջ եկեղեցւոյն յիշատակ ունի,
հանապազ իւր հոգւոյն փըրկութիւն լինի
եւ յամենայն չարեաց գերծեալ ազատի։
Ա*մէն մարդ իւր հոգւոյն փրկութիւն ունի,*
ես միայն փափագեալ կարօտ մնացի
եւ գոյնս Յովաս[ա]փու *ոտքերս ասացի,*
կարդայք եւ զիս յիշէք մէկ Հայր մեղայի։
Լուարո՛ւք, իմաստո՛ւնք եղբարք իմ բարի,
ձեզ ԽՈՆՃԱ (40+ 600+ 400+ 100+ 1= 1141+ 551 = 1692) մատուցի Հայոց թուականի
ամսեանն նոյեմբերի երկոտասանի
օծումն եղեւ սրբոյ փառաց տաճարի։
229բ **Վ***երստին կազմեցաւ սուրբ եկեղեցի՝*
գեղեցիկ եւ բոլոր գումպէթաձեւի,
բարձրագոյն եւ պայծառ տաճար գովելի
տիրամայր Մարիամ *սուրբ աստուածածնին։*
Ա*բեթեական տոհմէն Հայոց տումարի*
ՌՃԻ. եւ Գ. թվի (1674),
ժամանակ Վարդանայ *եպիսկոպոսի,*
նորոգեցաւ տաճարս Սուրբ Աստուածածնի։
Բ*ամից ժողովրդոց սուրբ* Լուսաւորչի
քահանայք, ժողովուրդք երի|230ա|տասարդի,
հաւատար քրիստոնեայք մարդկային ազգի
միաբան դատեցան ի սուրբ տաճարի։
Դ*ըրախտի նըման պայծառ լուսափայլեսցի*
եւ տաճարի նըմանակ Սուրբ Սողոմոնի
Սըրբոյն Յակովբայ *վանք գլխագրի*
Սուրբ Յարութեան *նման յերուսաղէմի։*
Ա*ստուածածին, սո՛ւրբ Կոյս, մայր Տեառն Յիսուսի,*
հանապազ բարեխօս բոլոր աշխարհի,
ձեզ բարեխօս լինայ Որդւոյն միածնի
եւ զձեզ պահեսցէ անսասանելի։
Ն*որոգեցաւ տաճարս որպէս աղաւնի,*
եւ Սուրբ Հոգին իջեալ աղաւնակերպի,
բազմեալ ի մէջ խորանի ի սուրբ սեղանի,
բաշխէ ուխտաւորացդ պարգեւք Քրիստոսի։
Ա*րդ, աղաչեմք ըզքեզ սուրբ Աստուածածին,*
բարեխաւսեա՛ առ Տէր Որդւոյդ միածնի
եւ փրկեսցէ ըզմեզ փորձանաց չարի,
այլեւ ազատեսցէ չարեաց վտանգի։
Յ*ինն օր նախատօնակ Ծննդեանն Քրիստոսի*
եւ տօնախմբութիւն սրբուհոյ Կուսի,
շնորհաբաշխութեան օրն կանգնող տաճարի,
զինչ գործեցեալ մեղքերն ջնջեալ մաքրեսցի։
էջմիածնի *նըման ձայնիւ տաճարի,*
այլեւ Մըշու *սուլթան* Սուրբ Կարապետի,
բարձր լեառըն Սեպուհ *սուրբ* Լուսաւորչի,
այլեւ խնդրակատար Սուրբ Աստուածածնի։
Ա*մէնասուրբ եւ կոյս, աւրհնեալ թագուհի,*
թագ եւ պարծանք ես դու ի մէջ աշխարհի,
վանորէից գըլուխ այլ ուխտատեղի,
մայր ես եկեղեցեաց բոլոր աշխարհի։
Ս*ըրբոյ եւ չարխափան* Սուրբ Աստուածածնի,
ով ոք ուխտ կատարէ ի սուրբ տաճարի,
խոյօք եւ զուարակօք անուշ մատաղնի,
Աստուած նընջեցեալոց հոգւոյն ողորմի։
Ա*յլեւ հէրիսայի քաղցրաճաշակի,*
զանազան կերակրոց հոգւոց մեռելի,
որչափ չարիք որ կայ, չարըն խափանի,
անուամբն չարխափան Սուրբ Աստուածածնի։
Յ*ընծան, ուրախանան հոգիք մեռելի,*
պաշտօն եւ պատարագ յորժամ կատարի,
բարեկամք կենդանեաց եւ ազգականէ,
միոյն բիւրապատիկ հատուցում լինի։
Ե*րանի այնոցիկ եւ սէր ունողի,*
եւ Ռ. (1000) երանի տաճար շինողի,
եւ ամենայն ժամի եւ պատարագի,
եւ իւր հոգին բարի կու յիշատակի։ |230բ|
Ա*ւրն ծննդեան մարդոյ թէ բարի լինի,*
մինչեւ յետի օրն նա բարի ապրի,
մարմնով ուրախութեան ի մէջ աշխարհի,
հոգով արքայութեան ժառանգորդ լինի։
Լ*ուսաւորեալ հոգին պայծառափայլի,*
մէջ արդարոց սրբոց դասակից լինի.
երանի այն մարդոյն, որ օրս հանդիպի,
եւ Ռ. (1000) երանի աւուրն ահեղի։

Եւ այլ ուխտատեղիք Պատղոս Պետրոսի,
նըման եւ չարխափան երաշխաւորի,
միջնորդ ատենահաս եւ զաւրավարի,
հանապազ, միշտ բարեխաւս բոլոր աշխարհի։
Բամեալ մանկունքս ամէն ի մէջ տաճարի
լալով աղաղակեմք բոլոր սրտին
հայցեմք ի Քրիստոսէ հաշտութիւն յերկրի,
եւ տայ խաղաղութիւն Աստուած աշխարհի։
Գերագոյն եւ պայծառ տաճար պանծալի,
պարծանք ես հաստատուն մեր հայոց ազգի,
զքեզ ունիմ բարեխաւս, մայր Տեառն Յիսուսի,
եւ ըզմեզ դասեսցէ յիւր յաջակողմի։
Սըրբոյն Աստուածածնի՝ մայր Տեառն Յիսուսի,
լալագին աղաչեմք յոյժ արտասուելի,
եւ բարեխաւս լինի Որդւոյն Միածնի,
ազատեսցէ ըզմեզ չարեաց վըտանգի։
Արդարադատն Աստուած քաղցրացաւ յերկրի,
քաղաքի ժողովրդեան մեր հայոց ազգի,
ողորմութիւն իջաւ ի մէջ տաճարի,
ամրագոյն հաստատեաց սուրբ եկեղեցի։
Յայսուհետեւ մինչեւ ի յաւիտենի,
պայծառ հաստատ կենայ ի մէջ քաղաքի,
եւ շինողաց հոգւոյն Աստուած ողորմի,
բազում ողորմութիւն պարգեւք տուողի։
Սիրոյ անմահ փեսին մայր Տեառն Տիրուհի,
զքեզ աղաչեմք մանկունք ի մէջ Սիոնի,
լե՛ր բարեխօս առ Տէր Աստուածն ամենի
եւ փրկեսցէ ըզմեզ յաւուրն ահեղի։

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺԶ-ԺԷ. դդ.), աշխ.՝ Յասմիկ Սահակեանի, հտ. Բ., Երեւան, 1987, էջ 153-156, ձեռ. A:

230բ **Վ**արդան *եպիսկոպոս, ծառայ Քրիստոսի*
պատմեմ ձեզ սիրելեացդ, եղբա՛րք իմ բարի,
յաղագս աւերութեան վանք Սուրբ Աննայի,
այնչափ աւեր կեցաւ Խ. (40) տարի։
Աստուած *յայնկարծակի այց արար բարի,*
եւ Սուրբ Հոգին իջեալ ի մէջ տաճարի,
շնորհեաց ողորմութիւն մեր հայ|231ա|ոց ազգի,
բարի ժողովրդոց սուրբ Լուսաւորչի։
Բամից պաշտօնէից դասք քահանայի,
ծերոց եւ տղայոց երիտասարդի,
միաբան դասողաց աշխատաւորի
ամենեցուն վարձքերն բարին կատարի։
Դրախտի նըման փայլուն սուրբ եկեղեցի
եւ որպէս նմանակ Յերուսաղէմի,
եւ երանի աչացն պայծառ տեսնողի,
հազար երանութիւն տաճար շինողի։
Արեգական նըման լոյսդ ի քէն ծագի,
պայծառացեալ լուսով ի մէջ տաճարի,
անմահութեան հոտն միշտ ի քէն բուրի,
ուխտաւոր<աւոր>աց սիրտըն փառաւորեսցի։
Նահատակ ես եւ սուրբ Պարոնտոյս բարի,
պայծառ ես դու լուսով ի մէջ տաճարի,
միշտ բարեխօսեա՛ ի քէն խնդրողի,
եւ ինձ՝ ան[ա]րժանի Վարդան *ծառայի։*
Ա՛յ, *իմ լուսապայծառ սուրբ եկեղեցի,*
որպէս եւ նմանակ Պօղոս Պետրոսի,
սուրբ գերեզման մէջդ է նոր նահատակի
եւ բարեխօս լինիս մեր հայոց զարմի։
Յայսուհետեւ մինչեւ յաւիտենի
հաստատ պայծառ կենայ ի մէջ քաղաքի,
եւ շինողաց հոգւոյն Աստուած ողորմի,
բազում ողորմութիւն պարգեւք տըւողի։
Էջմիածնի նըման տաճար գովելի,
եւ նմանակ ուխտին Սուրբ Կարապետին,
որպէս գերեզմանին սուրբ Լուսաւորչին
ամենեցուն կարաւտն ի քեւ կատարի։
Այլեւ նըման ես դու Յերուսաղէմի
գլխագրի Սուրբ Յակոբայ *մեր հայոց վանքի,*
եւ տաճարի նըման Սուրբ Սողոմոնի,
ուխտաւորաց փափագն քեզ միշտ կատարի։
Սըրմ(=բ)ութիւն եւ սրբոց որ մատուցանի,
պաշտօն եւ պատարագ յորժամ կատարի,
եւ զօրք յերկնից իջեալ Ռ.ք Ռ.ի *(1000-1000)*
եւ փառաւորեսցեն ի մէջ տաճարի։
Արեգական նըման որպէս գերարփի
նըմանակ փայլեսցէ վանուց Սուրբ Խաչի,
ուխտաւորքն եկեսցեն երամք երամի,
փոխարէն առնուցուն պար[գ]եւք Քրիստոսի։
Յընծայ, ուրախանայ, գուարճացեալ բերկրի
տիրամայր Մարի|231բ|ամ իւր մօրն Աննայի,
հանապազ օգնական լինի ծնողի
եւ տայ ուխտաւորաց բիւր Ռ. *(1000)* բարի։
Երանի Յովակիմայ *եւ սուրբ* Աննայի՝
աւրհնեալ ընտրեալ զաւակ ստացան երկրի,
սովաւ լուսաւորեցան բոլոր աշխարհի,
ազատեցան ձեռացըն սատանայի։
Այլեւ ծընաւ Յիսուս միածին որդի՝
Թոռըն Յովակիմայ *եւ սուրբ* Աննայի,
զի փըրկեսցէ ըզձեզ մեղաց վըտանգի,
կըրկին ազատեսցէ մարանաթայի։
Լուարո՛ւք, իմաստո՛ւնք եղբարք իմ բարի,
ձեզ *ԽՈՆՃԱ. (40+ 600+ 400+ 100+ 1= 1141+ 551= 1692)* մատուցի Հայոց Թուականի,
աւուրն ութերորդի Սեպտեմբեր ամսի
օծումն եղեւ սրբոյ փառաց տաճարի։

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺԶ-ԺԷ. դդ.), աշխ.՝ Յասմիկ Սահակեանի, հտ. Բ., Երեւան, 1987, էջ 173-175, ձեռ. A:

Ծնթ. 228բ, 229ա, 229բ, 230բ էջերի յիշատակարանները ու-

նեն ծայրակապեր՝ ըստ բառատողերի առաջին տառերի՝ «ՎԱՐԴԱՆԱ ԱՍԱՅԵԱԼ», «ՎԱՐԴԱՆԱՅ ԱՍԱՅԵԱԼ», «ՎԱՐԴԱՆԱՅ Է ԱՍԱՅԵԱԼ ԵՐԳՍ ԱՅՍ», «ՎԱՐԴԱՆԱՅ Է ԱՍԱՅԵԱԼ»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

ԺԹ. դ., շղագիր

Ա. կազմաստառ Միխայէլ *վարդապետ։*

պհպ. Աա Միխայել *արքեպիսկոպոս* Սալլանթեանց։

պհպ. Աբ Միխայէլ *արքեպիսկոպոս* Սալլանթեանց՝ *նուիրակ Սրբոյ Աթոռոյն Էջմիածնի եւ քննիչ գործոց վիճակին* Նախիջեւանայ *եւ* Պեսարապիու *եւ այլոց ի* Մոսկով։

1բ Միխայէլ *ծայրագոյն վարդապետին է. 25 Ապրիլի։*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձուած թերթիկին՝ «Յովհաննու Երզնկացւոյ Քերականութեան մեկնութիւն», «Ռձ(Ը. – 1659», «Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս», «324/3504»,*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Աա՝ «չիմար զքեզ տփռնիկ, ոչ է, ոչ է պատեհ», «дуракъ дворникъ», պհպ. Աբ՝ «աբ», պհպ. Բա՝ «հ. հայր (քառիցս), այսաւր, երգե, վասն այն, վասն», պհպ. Գբ՝ հակառակ դիրքով «Ա[ստուա]ծ, ե-րորդ», պհպ. Եբ՝ «ա, ա, ա, բ, ե-ծ», «Յաւիտենական յիշատակ նոցին արդարոցն աւրհնութեամբ եղեցի, [հ]ա[ն]դիման նզովեալ եղեցի (առաջին 2 տողը կրկն.)», 180բ՝ «Յոգւոց խաւարացելոց լուսազարդեսցես»։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *184բ՝ թուչնագրեր, հանգուցագրեր, մարդկային պատկերներ։*

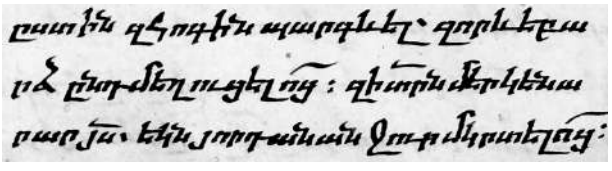
3505
ԳԱՆՁԱՐԱՆ

Ձ[ԻԹ]. – 1480*

ԳՐԻՉ՝ Մելքիսէթ։ ՍՏԱՅՈՂ՝ Ղարաճա Յոհաննէս։

ԹԵՐԹ՝ 133։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԱ×12 (Ա 11, Ձ 14)։ ՆԻԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×13։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×10). գանձերի խոռագիրը, սկզբնատողերը՝ կարմրով, երկրորդ տողերը՝ մեծ մասամբ կանաչով։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 10ա)։ ՏՈՂ՝ 19։ ԿԱՋՄ՝ կարմիր լաթ, մէջբը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ (1950ական թթ.). լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Դ՝ դեղնաւուն թուղթ, մասն կազմաստառի։

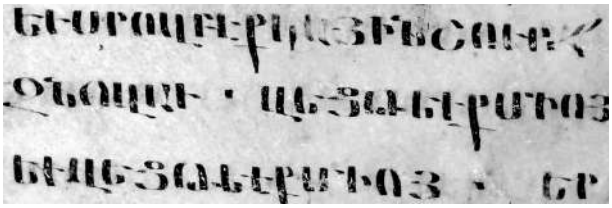
* Ծնթ. խմբ. Համառօտ ցուցակում (Ա., էջ 1028) յիշ-իս թուականը կարդացուել է Ջէ.՝ 1458 թ.։ Լ. Խաչիկեանը (ԺԹ. դ-ի յիշ-ք, Գ., էջ 453, Հմ 617) կարդացել է Ջի.՝ 1471, եւ ծանօթագրել. «Թուականի տասնաւորը ջնջուած է, երեւում է միայն ուղղահայեաց մի գծիկ, որ կարող է լինել ե՛ւ «ի», ե՛ւ «խ» տառերի աջակողմեան ելուստը։ Այսպիսով, յիշատակարանը կարող է գրուած լինել նաեւ Ջխ., այսինքն՝ 1491 թուականին»։ Տասնաւորից բացի կայ նաեւ միաւորի հետք. մենք տեսանք ԻԹ. գրեր եւ կարդացինք ու թուագրեցինք Ջ(ԻԹ.՝ 1480։



Նմուշ 10ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 1ա։ Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն (70բ), տաճար (127բ), ոճաւորուած խաչ (131բ)։ Ձարդագիր՝ հանգուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, շագանակագոյն։

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – ճաշոց (՞)։ ԺԱ. դ.։ ԲԳ (սկ.)՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի ծալումով, վր. եւ ստ. հատուածների եզրահատումով (բնագիրը հատուած)։ Մագաղաթ (17,8×13). երկսիւն (17×9). բոլորագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Գա). տող՝ 15 (սկզբնական վիճակը՝ 36,5×26. երկսիւն (29×19,5). տող՝ 26)։ Կարդալ՝ Գա «/// եւ եղեւ յամին յորում մեռաւ Ոզիա արքայ... եւ երկումն ծածկէին զոտս իւեանց, եւ երկումն թռուցեալ։ Աղ///», Գբ «///ջինն իրաւունս պաշտաման յայնժամ զաշխարհական սրբութիւնն... արկղն կտակարանաց պատեալ ներոյ առտաոյ ոսկւով ///», Բա «/// խոռանն յամենայն ժամ մտանէին ֆահանայքն... Ձայս ցուցեալ Հոգւոյն Սրբոյ ///», Բբ «/// արդարութիւնք, որ մինչեւ ի ժամանակս ուղղութեանն ի վերայ կային... յովտ մի, որ նշանախեց ///»։



Նմուշ Գա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950-ական թթ. խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից լուսանցակողերը եւ թերթերը (հատկապէս եզրերը) աղտոտուած, տեղ-տեղ առաւել գորշացած, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, պտոկ-պիպ-ները վնասուած, խիստ աղտոտուած, Աա, Բբ երեսների գիրը մասամբ թափուած, պտոկ-պիպ Ա՝ թանաքի թթուայնութեան հետեւանքով տառերի գծագրութեամբ առաջացած անցքեր, վր. եւ ստ. հատուածներից պատռուած-ընկած։ Լուսանցազարդերը՝ տեղ-տեղ (76ա, 100ա, 108բ եւ այլուր) փոխր-ինչ կտրուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-4ա* [Ա. Ճրագալուցիին Ծնընդեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ. ձեռ. 428, 58ա] («ՏԷՐ Մեհ») – *Տարփումն ըղձական, առչոր անձկա[կա]ն…*

2. *4ա-6բ* Բ. Գանձ Ծնընդեան առաջի աւուր («ՃԱՐԱ») – *Ճրա՛գդ պարծանաց, թագաւո՛ր փառաց…*

3. *6բ-8բ* Գ. Գանձ Ծնընդեան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մաքուր եւ ամբիծ սուրբ Աստուածածին…*

4. *8բ-11բ* Գանձ Ծնընդեան եւ Մկրտութեան («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորան փառաց հոգոյն ճշմարտի եւ բնակարան Հօրն երկնաւորի…*

5. *11բ-4ա* Գանձ Աւետեաց Աստուածածնին («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խնդութեան ձայն, բարբառ աւետեաց…*

6. *14-6ա* Գանձ Յովանու Մկրտչի («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ փառաւք պանծալի այսաւր ցնծա…*

7. *16-8բ* Գանձ ճգնաւորաց («ՃԳՆԱՒՈՐՔ») – *Ճգնաւորք ընդրեալք ճշմարտագործեալ…*

8. *18բ-23բ* Գանձ թագաւորաց («ՀԻՆԳԷՏԱՍԱՆ») – *Համագոյական Հաւր սահման եւ Բան…*

9. *23բ-6ա* Գանձ Վահանա Գողգնացուն («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գըթացեալ քո[յ]ին արքայդ երկնա[յ]ին եւ առեր մարմին…*

10. *26ա-8ա* Գանձ Սուրբ Սարգսի զօրավարի եւ որդոյ նորա («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ փառաւք զարդարեալ, եկեղեցի պայծառազգեալ…*

11. *28ա-30ա* Գանձ Ատոմեանցն («ԳՐԻԳՈՐԷ») – *Գեղապանծ լուսով, գերազարդ փառով, գեղաքանչ գունով…*

12. *30բ-3ա* Գանձ Ոսկեանցն եւ Սուխիասանցն («ԳՐԻԳՈՐԻ Է») – *Գանձ սիրո քո[յ]ին գանձեալ ի յոգին գերաշակերտին…*

13. *33ա-9ա* Գանձ Թարգմանչացն («ԲՆ ՔԱՐՈՋԻՑ») – *Բարձրեալ անքննին բնաւից լըրութիւն, բաւականութիւն…*

14. *39ա-41ա* Գանձ Գալստեան Քրիստոսի Տառասնօրեայ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Միաւնական Սուրբ Երրորդութիւն, բարեբանեալ անբաւ զօրութիւն…*

15. *41ա-3բ* Գանձ Ղեւոնդեանցն եւ վարդա[պետաց] («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խրամատեալ կանոնք աւրինին Հօր համայնից սրբոյն Գրիգորի…*

16. *43բ-8ա* Գանձ հայրապետաց Գ. ժողովոյն («ԱՅՐԻՎԱՆԵՑԻ») – *Աստուած կենդանի, անիմանալի, անհասանելի…*

17. *48ա-52բ* Գանձ Բարեկենդանին («ԵՐԵ̲ՆԱՆԵՑԻՆ») – *Երգ յաւէրժական երգեմք բանական երիցդ միական…*

18. *52բ-4բ* Գանձ Թէոդորոսի («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոհանեալ ես Տէ՛ր, Սո՛ւրբ Հոգի…*

19. *52բ-6ա* Գանձ անառակ որդուն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական, անճառ, անհաս…*

20. *56բ-8բ* Գանձ մեծատանն եւ Ղազարու («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհո[ւ]րդ(=դ) տիրական, որ նորոգեաց զաշխարհս ամենայն…*

21. *58բ-60բ* Գանձ Քառասնիցն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հզաւր անմահից արքայ…*

22. *60բ-2բ* Գանձ դատաւորին եւ այրուն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ անքննին, որ գթացար յագգս մարդկա[յ]ին…*

23. *62բ-5ա* Գանձ սրբոյն Գրիգորի («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հզաւր անմահից արքա Յիսուս Քրիստոս…*

24. *65ա-70բ* Գանձ յարութեան Ղազար[ու] («ԳՐԻԳՈՐԻ Է ՍԱ») – *Գոհաբանական ձայն նուիրական տացուք քոմ անուան…*

25. *70բ-2բ* Գանձ առմաւենեաց («ՀԱՅՅԷՍ») – *Համագո[յ]ական Հաւր սահ[մա]ն եւ բան…*

26. *72բ-6ա* Գանձ Աւագ երկուշաբաթին («ԳՐԻԳՈՐԻ Ե̲ ՍԱ») – *Գերագոյն էից, գերահրաշ գո[յ]ից…*

27. *76ա-9ա* Գանձ Աւա̲ֆ երեքշաբաթին («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գործ արարչական գերահրաշական գթով գոյացան…*

28. *79ա-81ա* Գանձ Աւա̲ֆ չորեքշաբաթի («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ անճառ խորհուրդ անհասին, որ կայր ծածկեալ…*

29. *81ա-3բ* Գանձ Աւա̲ֆ հինգշաբաթին («ՁՊԱԿԱՍ») – *Ձահեղ, զանքննին զխորհուրդըս խորին…*

30. *83բ-5ա* Գանձ ցերեկի Ոտնալուա[յ]ին («ՈՐԴՍ») – *Որք փափաքէին ուտել զայն մարմին…*

31. *85ա-7բ* Գանձ ի Աւագ ու[ր]բաթուն («Ի ՄԱԹԷ») – *Ի յանմարմնական յանձանց բանական…*

32. *87բ-9բ* Գանձ թաղման («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ սոսկալի այսաւր ցուցաւ…*

33. *89բ-92ա* Գանձ Յարութեան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ ձայն ուրախալի գոչէր Գաբրիէլ…*

34. *92ա-4ա* Գանձ հասարակաց կիրակէի («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գերամբարձ Աստուած, գովեալդ ի զաւրաց…*

35. *94ա-6բ* Գանձ Համբարձմանն Քրիստոսի («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ տօնիւս ահագին…*

36. *96բ-8ա* Գանձ Հոգո գալստեան («ՄԿՐՏԻ») – *Մեծ եւ հզաւր Հոգի Աստուծոյ, անտես մըտաց անհաս խորհրդոյ…*

37. *98ա-100ա* Գանձ եկեղեցոյ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մաքրեալ տաճար սուրբ տէրունական…*

38. *100ա-1բ* Գանձ Վարդավառին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ մեզ յայտնեալ…*

39. *101բ-4ա, 105բ* Գանձ Փոխման Աստուածածնին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ հրաշակերտ վեհին սաւառնացեալ…*

40. *105բ-8բ* Գանձ Սուրբ Խաչին («Ի ՄԱԹԵՈՍԵ») – *Իսկակից Որդի Հաւր քո հզաւրի…*

41. *108բ-10բ* Գանձ մարտիրոսաց («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ փառաւք զարդարեալ եկեղեցիք…*

42. *110բ-3ա* Գանձ հրեշտակապետացն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ հրաման…*

43. *113ա-5ա* Գանձ Յակոբա Մծբնա հայրապետին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծահռչակ անուն գովելի, տէր սո՛ւրբ Յակոբ…*

44. *115ա-8բ* Գանձ Դաւթի եւ Յակոբա («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորք անքննին անճառ անհասին, Հօր արարչին…*

45. *118բ-21ա* Գանձ սրբոյն Ստեփանոսին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հզօր անմահ թագաւոր…*

46. *121ա-3ա* Գանձ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղո[սի] («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհրդո Փրկչին…*

47. *123ա-5բ* Գանձ Յոհաննու եւ Յակոբա՝ որդոցն Ռոտմ[ան] («ԳԷՈՐԳԵԱՆ») – *Գերահրաշ խորհուրդ աւետարանչաց…*

48. *125բ-7բ* Գանձ պաշտաման գիշերոյ («ԳՐԻԳՈՐԻ Ե») – *Գերանճառ արփի՝ գոյից ամենի…*

49. *127բ-9բ* Գանձ եկեղեցոյ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ փայլմամբ իբր ըզբոց գեղազարդեալ…*

50. *129բ-31բ* Գանձ հայրապետացն («ՅՈՎԱՆԵՍ») – *Յաւէտ քեզ փա՛ռք, փառա՛ց թագաւոր…*

51. *131բ-3ա* Գանձ մարգարէից («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ անուն հրաշալի… զխաղաղութիւն տալ անդատապարտք. ողորմեաց:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *բոլորգիր, ԺԶ. դար*

ա. *104բ-5ա* [Տաղ] – *Արեգակ<ա>ն արդարութեան, ալելուիա՛յ, բացաւ մեզ դուռն ողորմութեան… Քրիստոս հզօր մեծ թագաւոր. աւրհնեալ է Տէր:*

104բ սկ., այլ ձեռով՝ «Կթխայ դորիք ձեռաց»:

բ. *105ա* [Տաղ] – *Այսօր եղեւ պայծառ գարուն, / ցնծան ծաղկունքն եւ զարդարին, / ձայնն քաղցրիկ գայր պլպուլին… զինչ ալիքն մէչ ծովուն:*

գ. *133բ* [Տաղ] – *Յիսուս Որդի Հաւր միա[ծին], ճառագայթ կերպարանին, ծնունդ անճառ… /// պատվիրանին /// անառակին (4-5 տող անընթեռնելի):*

Տե՛ս Ներսէս Շնորհալի, Գիրք, որ կոչի Յիսուս Որդի, Կ. Պոլիս, 1824, էջ 3-4:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

133բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն, որ հասոյց զիս ի յաւարտ Գանձարանիս, զոր փափա[գա]նաւք սրբագրել էրեւտ Ղարաճա Յոհաննէսն՝ յիշատակ իւր եւ ծնաւղաց իւրոց: Որք հանդիպիք եւ եղանակէք, յիշեցէ՛ք ի սուրբ յաղաւթս ձեր զբգուն գրիչս՝ զՄելիխեթս, եւ զամացող սորա՝ զՂարաճա Յոհաննէսն, եւ ծնաւղս իւր, եւ Աստուած զձեզ յիշէ իւր յարքայութիւն. ամէն: Գրեցաւ Գանձարան[ս] ի թվիս Հա[յ]ոց ի Ջ[ԻԹ]. (1480):

Տե՛ս Տե՛ս ԺԹ. դ-ի յիշ-ք, Գ., էջ 453, Հմր 617:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1ա (շղագիր, ԺԹ. դ.) Նուէր Սուրբ Էջմիածնայ *մատենադարանին* Գաբրիէլ Յոհաննիսեանց: *12 ե. 1885:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմին սոսնձուած կարմիր մոմլաթին՝ «3505», Ա. կազմաստառին սոսնձուած թերթիկի ա երեսին՝ «Հմր 2 / Գանձարան քառածալ, բոլորագիր. գրեալ ի թղթի «ի Մելիխսեթէ ումեմնէ ի թվին հայոց Ջ/// եղծեալ». ունի ի վերջն յիշատակարան համառօտ: Պարունակին ի Գանձարանիս. Ա. Գանձք ի ծնունդն Քրիստոսի՝ բաժանեալ ի չորս գլուխս… Ի թաղումն, ի յարութիւնն, ի համբարձումն Քրիստոսի: եւ այլն, եւ այլն», «2 թերթ մագ. պհպ.», բ. երեսին՝ «408/3505, Ջհ.-1471, Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս», պհպ. Ա՝ «3505/408, 1471 թ.», 1ա՝ «3505, նուէր* Սուրբ Էջմիածնայ *Մատենադարանին,* Գաբրիէլ Յովհաննիսեան, *1885.12.V.»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Պտոկ-պհպ. Գբ՝ հայերէն այբուբենի տառեր, 28բ՝ հակառակ դիրքով «Առութիւն Տէր Յովանէսայ»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *Պտոկ-պհպ. Գբ՝ թռչուն, ծաղիկ:*

3506
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ* (՞ Ա.)
ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ (Բ.)

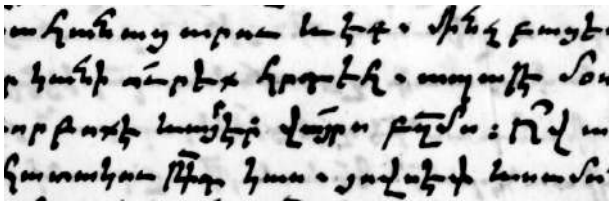
ՌԿԴ. – 1615 (Ա.)
ՌՃԽՋ. – 1697 (Բ.)

ԳՐԻՉ՝ Ջատիբ Պօղտանի (1ա-60ա), Անանուն (60ա-96բ), Կարապետ (97ա-130բ), Միհնաս Ֆիյ (130բ-259բ): ՍՏԱՅՈՂ՝ Եփրեմ պատրիարք երաժիշտ:

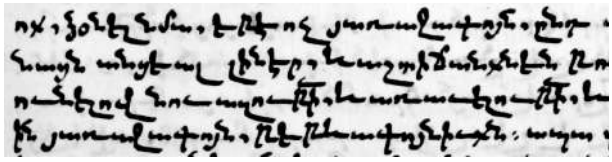
Ծնբ. Համառօտ ցուցակի (Ա., 1965, էջ 1029) ետ նաեւ մեծ առաջին մասի գրչութեան վայր ենթադրաբար համարում ենք Լեհաստանը, քանի որ առաջին գրիչ Ջատիբ Պօղտանուց (Պօղտանի որդի) մեզ են հասել Լվովում գրուած Հմր 99, 1385 ձեռագրերը:

ԹԵՐԹ՝ 260: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԲ×12 (Թ 4, ԺԱ 10)+4: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագով պսակուած ոճաւոր ուղղանկիւն, մէջը՝ «WERGOY/ VERYRAVT/ HATWOL/ GEBAVT/ HANSEISEL»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×14,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ թ. 1-60 (14×11), թ. 61-96 (15-15,5×11), թ. 97-260 (13,5-15×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ թ. 1-60 (նմուշ՝ 35ա), բոլորգիր՝ թ. 60-96 (նմուշ՝ 69ա), բոլորգիր՝ թ. 97-130 (նմուշ՝ 122ա), թ. 130-259 (նմուշ՝ 212ա): ՏՈՂ՝ 25 (թ. 1-60), 31 (թ. 61-94), 25-26 (թ. 97-196), 30 (թ. 197-259): ԿԱՋՄ՝

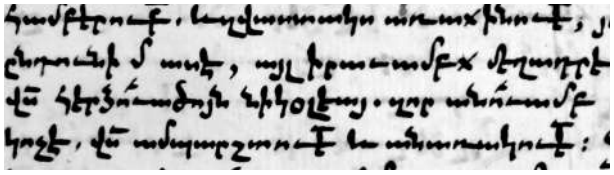
շագանակագոյն կաշի, Ա. փեղկին ձուածիր իսլամական ճնշադրոշմ (պահպանուած ճիւն կազմից). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կանաչ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ:



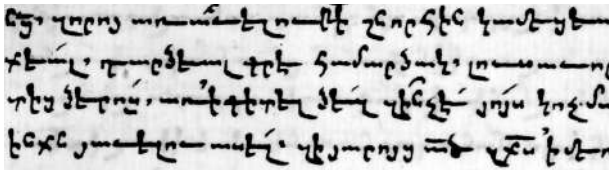
Նմուշ 35ա



Նմուշ 69ա



Նմուշ 122ա



Նմուշ 212ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձակատազարդ՝ 26բ, 190ա, 221ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական (26բ, տարբեր՝ 31բ, 54ա): Զարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր (5բ, 26ա, 54ա՞), մարդադէմ (109ա, 190ա, 252ա): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, վարդագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. վերջին նորոգումը 2023 թ.ի, վերակազմած՝ նախկին կազմից պահելով միայն Ա. փեղկի կաշին, վրան 2 մետաղէ գամերի հիմի վարդեակի հետքեր, խաղը դասաւորութեան թերթերը ճիշտ կարգով կազմած. թ. 1-59 թանաքի թթուայնութեան հետեւանքով տեղ-տեղ տառերն արտացոլուած հակառակ երեսներին, գրադաշտը մգացած, 77ա-ին նախկինից մնացած կապոյտ մատիտով գրութեան հետքեր, թ. 181ի առտ. լս-ի կտրած մասը լրացուած. լուսանցակողերը կեղտոտուած:

Ծնթ. նախկին՝ Ի. դարի 50ական թթ.ի կազմը (Ա. փեղկ շագանակագոյն կաշի, Բ. փեղկ եւ Ա.ի եզրեր վարդագոյն մոմլաթ, մէջքը կապոյտ կտաւ, միջուկը ստուարթուղթ, աստառը սպիտակ թուղթ, Ա. փեղկի ճիւն աստառից դեղին մետաքսէ պատառիկ) պահուում է ձեռագրատանը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-5բ* Ընդդիմադրութիւն առ միմեանս սրբոյն Աթ[անա]սի եւ Արիոսի՝ նոցունց խնդիր դարձեալ յաղագս Սրբոյ Հոգւոյն – *Արիոս ասէ. Եւ արդ, վասն զի մանաւանդ սահմանացեր դու ի սկզբանն համագոյական գոլ… այսու իմացիր եւ լռեաց:*

Ծնթ. թերթերի ստ. լս-ներին շղագրով ցուցումներ նախկինում խառը դասաւորութեամբ թերթերի ճիշտ կարգի մասին, օրինակ՝ 3բ՝ «շար. տես թղ. 17», 11բ՝ «Տես շարունակութիւն 94 բ.», 24բ՝ «Տես շարունակութիւն 57-րդ թուղթ», 12ա՝ «առաջին մասը Տե՛ս թուղթ 5»:

2. *5բ-26ա* Սրբոյն Աթանասի եւ Ջակէի՝ առն հրէից տուրեւառմ վիճմանց՝ յաղագս աստուածութեանն Քրիստոսի – *Ջակքէ ասէ. Մոլորեալք էք, քրիստոնեա՛յք դուք, նախ եւ առաջին՝ զի կարծէք եւ այլ Աստուած գոլ, քան զմինն… իբրեւ առագաստեալ տեսանիւր յաչս ձեր:*

3. *26բ-31բ* Հարցմունք եւ պատասխանիք ի Գրոց Սըրբոց – *Մինչ ոչ էին ստեղծեալ հրեշտակք եւ մարդիկք, զաստուածութիւնն ո՞վ փառաւորէր: Պատասխանի. Հայր Որդոյ փառաւորէր… ճաշակեաց Ադամ վասն կնոջն ողորմելոյ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս:*

4. *31բ-2ա* ԲԺ. (12) ակն լանջացն Ահարոնի, ԽԴ. (44)՝ ԲԺ. (12) առաքելոցն արժանաւորք լանջաց մեծի հաճանայապետին Յիսուսի – *Առաջին ակն սարդիոն շիկագոյն, արիւնատեսիլ գոյանի… գոյանի ի Տորոս, յանցս եփրատ գետոյ:*

5. *32ա-7ա* Ոլոմպիանու առակ

ա. 32ա Մտընտուն ցմանուկն, վասն զի լայր, թէ ոչ լուռ կացցես, ասէ… մինչեւ ցբանն են յուսացելոցն շնորհք:

բ. 32աբ Կրիայ զձի ի հանդէս ընթացից կոչէր… պիտոյանալ կրթութեան եւ փութոյ յամենայն ուրեք:

գ. 32բ Ընդ կուսի գեղեցկութեան առիւծ զարմացեալ տուփէր… զբնութեանս զէնս ոչ մերկանալ:

դ. 32բ-3ա Տուփեցաւ աքիս ի պատանւոջ… բնութեան իրք անընդդիմակալ են եւ յամենայնի բուռն:

ե. 33ա Յառիւծէ ծերութիւն հատանէր զզօրութիւն… իսկ իմաստնոցն յայտնի է:

զ. 33ա Մայր ցեղջերու ասէ, եթէ դու եւ մեծութեամբ յաղթ ես, քան զշունս… զօրացուցանէ զբնութեամբ երկչոտսն:

է. 33աբ Քարոզ ի հաւս հասանէր… մի՛ արտաքուստ պիտոյանալ զարդուց:

ը. 33բ-4ա Նապաստակք ի մի վայր եկեալք՝ մեզ ասեն. կեանքս անկեանք են… չար ընկերացն տեսանել, զի կրիցեն:

թ. 34ա Ագռաւ զիւր բնութիւնն պարսաւէր… որ ոչ բնութեան է սարաս։

ժ. 34ա էշ էր եւ առիւծ թուէր… զխրատելոցն կեղծաւորիս ձեւ։

ժա. 34աբ Գորտ եւ մեծաձայնէր միանգամ… քանզի բազում անգամ յինքեանց մատնին։

ժբ. 34բ Գայլք առ ոչխարս հրեշտակագնաց եղեալ ասեն… խ<ա>րատէ առասպելս ի թշնամեաց խրատուց զգուշանալ։

ժգ. 34բ-5ա Ջուարակք ի միասին արածէին… զառ բարեկամիս հաստատուն պահել զմտերմութիւն։

ժդ. 35ա Ագռաւ պանիր ունէր ի բերանն… մի՛ երբէք պատրիցիս ի սուտակասպաս գովութենէ։

ժե. 35աբ Կապիկք մեծ իմն խորհեցան քան զբնութիւն… ունի իմն ծերութիւն իմաստութիւն ժամանակաւ եւ հմտութեամբ աւելագոյն։

ժզ. 35բ Արծիւ հալածէր զկաքաւ, եւ կաքաւն ի բզէզն ապաւինեցաւ… մի՛ առնէր քեզ թշնամի զոք ի մարդկանէ, թէպէտ եւ աղքատ եւ տկար լինի։

ժէ. 35բ Մրջիմն եւ աղաւնին. Աղաւնին տեսեւ ետ մրջմանն… յորմէ զերծաւ աղաւնին։

ժը. 35բ Որսորդն կալաւ կաւաք մի… զի ոչ հաճի Աստուած ի գործս քո եւ դարձեալ քեզ պատրաստէ զնա։

ժթ. 35բ-6ա Աղուէս մի քաղցեաւ… հետոյ ոչ երեւի ումէք, զի անցաւոր եւ խաբող է։

ի. 36ա Հարցին ընդ աղուեսն, թէ քանի ցեղ արուեստ գիտես… ապա նա է կատարեալ մարդ, որ ոչ մեղանչէ։

իա. 36ա Այրի կին մի ունէր տղայ մի… մեղք որդւոցն ի գլուխ ծնողացն է յօուրն դատաստանի։

իբ. 36աբ Աղուեսն եւ խեցգետին եղեն եղբարք… տեարք լինին երկնից հացին։

իգ. 36բ-7ա Առիւծն կալաւ իւր սպասաւոր զաղուեսն… ոչ վայել է մարդոյ ձկտել աւելի քան զկար իւր, ոչ ի հոգի եւ ոչ ի մարմին։

իդ. 37ա Արծիւ սլանայր ի հօտս ոչխարաց… ընդմբռնին յորոգայթ նման բանսարկուին։

իե. 37ա Ագռաւն գնաց առ հաքիմ եւ իր ձագուն դեղ ուզէր… հետոյ երբ անկին ի նոսա եւ չօգտին։

Տե՛ս Առակք Ոդոմպիանու, Վենետիկ, Սուրբ Ղազար, 1854, ձեռագրիս ԻԹ., իե. առակները տպագրում չկան։

6. 37ա-49բ Վասն բառուց իւր<գի>աֆանչիւ կենդա[նւոյն] – *Վասն առիւծու, որպէս բարուախօսն ասէ, թէ թագաւոր է ամենայն գազանաց… թէ այլ ոք կայ Աստուած, քո արարիչ, մեր երկրպագութիւնս նմա համարեսցի։*

ա. 37աբ Վասն առիւծու, որպէս Բարուախօսն ասէ, թէ թագաւոր է ամենայն գազանաց… բարւոք ասացեր բար[ոյախօսն] վասն առ[իւծուն] եւ վասն կոր[եան]։

բ. 37բ-8ա Էրէ ինչ աթոլոփս գազան սաստիկ երէ…

գ. 38ա Ի գինոյ եւ ի կնոջէ խոտորեայ այլ իմաստուն։ են եւ քարինք ինչ…

դ. 38աբ Է գազան ինչ ի ծովի, որ կոչի սղոց…

ե. 38բ-9ա Է թռչուն ինչ, որ կոչի քարադրոս…

զ. 39ա Դաւիթ ասէ՝ Նմանեցայ ես հաւալ…

է. 39աբ Ջբուոյն ասեն, թէ զգիշեր քաջ սիրէ, քան զտիւ…

ը. 39բ Դարձեալ ասէ Դաւիթ Նորոգեսցի որպէս զարծու[ի] մանկութիւն քո։ Բարուախօսն ասէ զնմանէ, թէ յորժամ ծերանայ…

թ. 39բ-40ա Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս ասէր՝ Իշխանութիւն ունիմ դն[իլ]… էր թռչուն ինչ, որ կոչի փիւնիքս…

ժ. 40ա Գիրք ասեն՝ թէ որ անարգէ զհայր կամ զմայր… է թռչուն ինչ, որ կոչի յոպոպ…

ժա. 40աբ Յոր ասէ, թէ՝ Ով եթող զցիւռ ազատացեալ։ Բարուախօսն ասէ զցիռն…

ժբ. 40բ Յովաննէս ասաց ցփարիսեցիսն ծնունդ իժից։ Բարուախօսն ասէ զիժէ, թէ յորժամ արուն…

ժգ. 40բ-1ա Տէր մեր ասաց՝ եղերուք խորագէտք իբրեւ զօձս։ Բարուախօսն ասէ, թէ երեք բարք են օձի…

ժդ. 41աբ Սողոմոն ասէ՝ երթ առ մրջիւնն, ո՛վ վատ [Առակ. Ջ. 6]։ Բարուախօս ասէ՝ Գ. բարք են մրջիւնն…

ժե. 41բ-2ա Եսայի մարգարէն ասէ՝ Անդ յուշկապարիկք բնակեսցեն [ԺԳ. 21-22]։ Բարուախօսն ասէ վասն յուշկապարկաց, թէ մահաբերք են…

ժզ. 42ա Է գեռուն ինչ ոզնի անուն…

ժէ. 42աբ Վասն մղձի, որ կոչի արագնոյ բարուախօսն ասէ, թէ յորժամ ծերանայ…

ժը. 42բ Ջաղուէս. ասէ բարուախօսն, թէ ամենեւին նենգաւոր է…

ժթ. 42բ-3ա Մարգարէն ասէ՝ Ի Տեառնէ եղիցի նա որպէս առիւծ… Բարուախօսն ասէ զյովազէ…

ի. 43ա Պաւղոս առաքեալ ասէ՝ Ջեմ ինչ անտեղեակ… [Բ. Կոր. Բ. 11]։ Բարուախօսն ասէ՝ գազան ինչ ի ծովու…

իա. 43բ-4ա Երեմիաս ասէ՝ Ջայն արար կաքաւն… [ԺԷ. 11]։ Բարուախօսն ասէ զկաքաւէ, թէ զայլոց ձուս թխէ…

իբ. 44աբ Տէր ասաց՝ Վայ յղեաց եւ որ ունիցին մանուկ ստընդ[հայս]… [Ղուկ. ԻԱ. 23]։ Բարուախօսն ասէ զանգեղէ…

իգ. 44բ Ելիփազ Թեմնացի ասէ՝ Մրջիւն առիւծն սատակեցաւ… Բարուախօսն ասէ զմրջիւն առիւծ է, թէ հօր նորա…

իդ. 44բ-5ա Աւրէնքն հրամայեն՝ Մի՛ ուտիցես զաքիս։ Բարուախօսն ասէ զաքսոյ, թէ…

իե. 45ա Մարգարէն ասէ՝ Որպէս փափաքէ եղջերու։ Բարուախօսն զեղջերուէ ասէ, թէ այնպիսի ինչ բնութիւն…

իգ. 45աբ Է երէ ինչ, որ կոչի կոտորոս…

իէ. 45բ Աւրէնքն ասեն՝ Մի՛ ուտիցես զբորէն… Բարուախօսն ասէ, թէ արու եւ էգ է…

իը. 45բ Այլ ինչ էրէ կայ ի նեղոս գետ…

իթ. 46ա է երէ ինչ, որ կոչի ինքնիմոս, որ թարգմանի հետահան…

լ. 46աբ է ծառ, որ կոչի պերեդիքսոն, որ թարգմանի կշտապանակ…

լա. 46բ Բարւոք ասաց՝ Թէ նստես դու իբրեւ զագռաւ… Բարւախօսն ասէ զագ[ռաւէ], թէ ի միաւորութենէ…

լբ. 46բ Բարւախօսն ասէ վասն տատրակի…

լգ. 46բ Ծիծառն միանգամ ծնանի…

լդ. 46բ Եւ զմիեղջերէ ասէ, թէ թշնամի է օձի…

լե. 46բ-7ա Դարձեալ վասն արջու այնպէս ասէ, թէ գազան է…

լզ. 47ա է հաւ մի, որ կոչի ժրահաւ…

լէ. 47ա Զագռաւ ասէ, թէ յորժամ հանէ զձագն ի ձուոյն…

լը. 47աբ է թռչուն ինչ փանաքի եւ վտիտ, անախտ եւ անհաս…

լթ. 47բ է գազան ինչ վար[ա]զանման…

խ. 47բ է գազան ինչ որպէս եզն…

խա. 47բ է գազան ինչ մարդակերպ…

խբ. 47բ է այլ կենդանի որպէս զոչխար…

խգ. 47բ է գազան ինչ կանանցի ունելով զգլուխն…

խդ. 47բ են եւ այծամարդք…

խե. 47բ են եւ այլադէմ կենդանիք…

խզ. 48ա է գազան ինչ նման առիւծու…

խէ. 48ա է գազան ինչ մեծ քան զփղեղ…

խը. 48ա եւ վասն միեղջերուի ասեն…

խթ. 48ա Վասն բասկճի ասե…

ծ. 48բ Վասն վագրի ասեն…

ծա. 48բ են ի հնդկաց կողմն մարդիկ…

ծբ. 48բ է եւ էշ եղջիւրաւոր:

ծգ. 48բ են մարդիկք ագեւորք…

ծդ. 48բ է հնդիկս կղզի ասեն…

ծե. 48բ Ի կապադոկիայ է ծովակ…

ծզ. 48բ Ի Թիրակէ է ծովակ մի…

ծէ. 48բ Ի Պէփլագոնիայ է աղբիւր…

ծը. 48բ-9ա Շաթաոռի մօտ ի Փայտակարան քաղաք…

ծթ. 49աբ Մինդիմոս սոփեստէսքն, որ են մերկիմաստք…

Ծնթ. Ա. խմբգր., յաւելեալ երկրորդ շարով: Միաւորները առանց խորագրերի, իրարից տարորոշուած առաջին բառի սկզբնատառի կարմրով եւ լս-ներում առուած յատուկ նշաններով:

Տե՛ս Գ. Մուրադեան, Բարոյախօս (PHYSIOLOGUS). հայերէն խմբագրութիւններ.– Բանբեր Մատենադարանի, հտ. 23, Երեւան, 2016, էջ 291-329: G. Muradyan, Physiologus, the Greek and Armenian Versions with a Study of Traslation Technique, Leuven-Paris-Dudley, MA 2005:

7. *49բ-55ա* [Խրատ Յովհաննու Երզնկացւոյ]

ա. *49բ-53բ* Խրատ հոգեւորական՝ ասացեալ Յոհաննիսի վարդապետի Եզնկեցւոյ, որ Պլուզն կոչէին – *Աբար Աստուած զմարդն հոգի եւ մարմին… պիտի աւելրի աշխարհն այն:*

բ. *53բ-5ա* Խրատ մարմնաւոր կենացս յաշխարհի իմաստութեան՝ ընդ Յոհաննու Եզնկեցւոյ ասացեալ – *Զպարոնութիւն արժանի մարդոյն այն, ով ճանաչէ… ոչ որ մեծազգի լինի, ու գործքն վատ, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս:*

8. *55ա-7բ* Խրատ իմաստնոց՝ պիտանի ամենայն մարդոյ – *Զորս իրք զթագաւորութիւնն պահէ… այնոքիւք է ի պատկեր Աստուծոյ, որպէս ասէ մարգարէն:*

9. *57բ-9ա* [Հարցմունք թագաւորին տաճկաց եւ պատասխանիք Անտիոքայ հայարպետի. հմմտ. ձեռ. 644, 147բ] Թագաւորն տաճկաց ասէ – *Հարց. Ընդէ՞ր ինքն Աստուած իջանէր յերկնից… Պատասխանի Տիմոթէոս Անտիոքա հայրապետ. Եւ ընդէ՞ր ինքն Աստուած իջանէր… բան ի մտաց, անհաս եւ անժամանակ եւ անբաժանելի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

10. *59աբ* Բանք ընդդիմադրականք առ մահատականն (=մահմետականք), որ եւ կարծիս տան, թէ գիտեն զԱստուած, զաւրէնս նոր Աստուծոյ – *Արդ, մեք երիս Աստուածս օտարս եւ զատեալս… Յիսուս՝ Որդի Մարիամու, Հոգի եւ Բան Աստուծոյ:*

11. *59բ-60ա* [Վասն սրբոյն Աստուածածնի] – *Աւետարանեցաւ սուրբն Մարիամ ի Նազարեթ եւ ժե. ամաց էր… սատակեցան արք Ծ. (50)՝ հարեալք զմխմեանս, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

12. *60ա-79ա* [Նոնոսի] Ժողովարանք մեկնութեանց պատմութեանցն այնոցիկ, զորս յիշատակեաց սուրբն Գրիգոր Աստուածաբան ի ճառի մեկնութեանն, որոյ սկիզբն «Դարձե[ա]լ իմ Յիսուս» է.

Տե՛ս ձեռ. 598, 22բ-54բ: 1. ա/60աբ: բ/60բ-1ա (խորագիրը եւ սկիզբը տարբեր՝ Ոչ փոխգացուց, հատուածք եւ փողք եւ կորիքանդք – Այս պատմութիւնս կայ յԱրձանականն…): գ/61աբ: դ/61բ-2ա: ե/62աբ: զ/62բ: է/62բ: ը/62բ-3ա: թ/63ա: ժ/63աբ: ժա/63բ: ժբ/63բ: ժգ/63բ: ժդ/64ա: ժե/64ա: ժզ/64ա: ժէ/64աբ: ժը/64բ: ժթ/64բ: ի/64բ-5ա (սկիզբը տարբեր՝ Ի միս կարծեցեալ եղեւ ոչհի աղջկանն յափշտակելոյ…): իա/65ա: իբ/65ա: իգ/65ա: իդ/65աբ: 2. [Պատճառ]/65բ-6բ (խորագիրը՝ Առաջին ճառ: Յաղագս Պոլիպիդեացն եւ որ ընդ նոսա անուանցն): ա/65բ-6ա: բ/66ա: գ/66աբ: դ/66բ: ե/66բ: զ/66բ-7ա: է/67ա: ը/67ա: թ/67աբ: ժ/67բ: ժա/67բ-8ա: ժբ/68ա: ժգ/68ա: ժդ/68բ: ժե/68բ: ժզ/68բ: ժէ/68բ-9ա: ժը/69ա: ժթ/69ա: ի/69ա: ի-ա/69աբ: իբ/69բ: 3. (խորագիրը տարբեր՝ Մեկնութիւն նմանապէս այնոցիկ եւ որ յառաջնումն արձանականին եղեւ յիշեալ պատմութեանց), [Պատճառ]/69բ-70ա: ա/70աբ: բ/70բ: գ/70բ-1ա: դ/71ա (Զորրորդ պատմութիւն

Յաղագս Պէլօպսի խակագործութենէ, որ եւ գրեալ է ի մկրտու[թեան] ճառին): ե/71ա: զ/71աբ: է/71բ (Որ առ Տօրոսքն օտարասպանութիւնք է.երորդ – Տօրոսքն ազգք են սկիւթացիք, առ որ փոխադրեալ եղեւ ի ձեռն Արտեմիդեա...): ը/չիք: թ/71բ: ժ/71բ-2ա: ժա/72ա: ժբ/72ա: ժգ/72ա: ժդ/72ա: ժե/72աբ: ժզ/72բ: ժէ/72բ: ժը/72բ: ժթ/72բ-3ա: ի/73ա: իա/73ա: իբ/73աբ: իգ/73բ-4ա: իդ/74ա: իե/74ա: իզ/74աբ: իէ/74բ-5ա: իը/75ա: իթ/75աբ: լ/75բ: լա/75բ: լբ/75բ: լգ/75բ: լդ/75բ-6ա: լե/76ա: լզ/76ա: լէ/76բ: լը/76բ: լթ/76բ-7ա: խ/77ա: խա/77ա: խբ/77աբ: խգ/77բ: խդ/77բ: խե/77բ-8ա: խզ/78ա: խէ/78ա: խը/78բ: խթ/78բ: ծ/78բ: ծա/78բ-9ա: ծբ-ղ/չիք: 4/չիք:

Ունի՝

ա. 68աբ Ժ. Հանդերձ այսոքիկ եւ յաղագս սաղամանդրեանցն պատմութիւն – *Սաղամանդրն կենդանի ինչ է՝ մեծութեամբ իբրու այնմ... եւ նա ոչ այրի:*

բ. 78բ ԾԲ. Այլ պատմութիւն – *Այսինչ առասպելեալ լինի՝ ի Տիւռենական ծովն գազան ինչ գոլ... ուտէր անխնայապէս եւ գազանաբար:*

գ. 76բ ԼԶ. Յաղագս սնափառին Անմահսարագոռոսի գրեալ է:

դ. 76բ ԼԸ. Յաղագս Փաղէղոսի ասացեալ է ի ճառի սրբոյ աւուրն լուսոյ եւ գրեալ է:

ե. 78ա Խէ. Յաղագս Միւթրոսի գրած է:

Ծնթ. Ունի շարադասութեան եւ բառային որոշ տարբերութիւններ: 2րդ միաւորի ա-ե ենթամիաւորները չառանձնացած եւ անխորագիր:

13. *79ա-81բ* Վասն որ ներհնաւածողն Նաւատիոս զկնի մկրտութեանն ոչ թողոյր յանցաւորին գրեաց Աստուածաբանն Գրիգորիոս առ եօթնալոյսն Բասիլիոս, եւ նա պատասխանէ – *Գանձ եկեղեցոյ Աստուծոյ է Հին եւ Նոր կտակարանքն եւ ամենայքն վկայեն... եւ զայլ սքանչելիսն արար, եւ սոքա ասեն՝ կեցոյ եւ ապրեցոյ:*

Վերնագրից առաջ նոյնպէս կարմրագիր՝ «Գրիգորի գրեալ է ի պատմութիւն ի Բասիլիոսի»:

14. *81բ-6ա* Տեսիլ սրբոյն Յոհաննու Աստուածաբան աւետարանչին՝ Յաղագս Գալատեան Տեառն, թէ որպէս իջանելոց է յահեղ աւուրն յերկնիցի յերկիր – *Յետ Յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ համբառնալոյն յերկինս... պահեսցեն զպատուիրանս իմ այժմ եւ յաւիտեան օրհնեալ լիցին. ամէն:*

15. *86ա-95բ* Պատմութիւն վասն Նեռին ծնընդեանն, սնունդն եւ չար գործոյն, եւ յառնելոյ եղիայի եւ Ենովքայ, վասն զօրանալոյ փոանկ ազգին եւ առնելոյն զմեծն Ստամպօլ եւ սուրբն յերուսաղէմ եւ վասն փոխման թագաւորացն եւ վասն կատարածի աշխարհի եւ վասն դատաստանի աւուրն՝ ասացեալ սուրբն Ագաթանգէի՝ սուրբ եւ անյաղթ փիլիսոփայի՝ յաղագս լուռագ – *Արդ, ի լնուլ ամաց է.եանց դարուն, մտանելոց ՀՒՀՃ. եւ ե. (8840) ամին լինի կատարումն լուսնին... լսելոյ երանաւէտ ձայնին. եթէ՝ եկայք աւհնեալք Հօր իմոյ. ամէն:*

16. [Մանուկ]

ա. *81բ* Այլուստ բան – *Մանանեխ օգուտ գործէ ամենայն կարգաց մերոց... պայծառ՝ վասն թողութեան, վաշ՝ նմանողին:*

բ. *81բ* [Նշանակութիւնք անուանց] – *Գրիգոր եւ Գրիգորէս արթուն եւ հսկող թարգմանի, Վրթանէս՝ հետեւումն Տեառն, Ռստակէս՝ կրկին պարգեւք, Յուսիկ՝ փրկանք, Ներսէս՝ բղխումն շնորհի, Խահակ՝ ծաղր երեսաց եւ խնդութիւն աչաց:*

գ. *95բ-6ա* Առասպել, զոր ասեն ի հինն, զոր յիշէ Փիլոն – *Պասիփա՝ ոմն դուստր արեգականն... Պասիփա՝ անկարգ խառնակութիւն:*

դ. *96ա* Մովսէս եդ օրէնս խիստ – *Քահանայապետին՝ տարեւորական պահք, քահանայիցն՝ շաբաթուք... այս հնոյն աւանդութիւն:*

ե. *96ա* Այս են անուանք թագաւորաց Պարթեւի հայոց – *Հրաչէ, Տիգրան, Արշակ, Վաղարշակ... Խոսրով, Վրամշապուհ, Արտաշէս:*

զ. *96ա* Այս են թագաւորք հայոց վերջինք, որք են Բագրատունիք, որ յԱնի քաղաք թագաւորեցին – *Աշոտ՝ որդի Սմպատայ, Սմպատ՝ որդի Նորա... որ անուանեցան Մամիկոնեանք:*

17. *97ա-108ա* Վկայութիւնք վասն Տեառն մերոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի՝ ի տեսլեան գրոցն Յօհաննու աւետարանչին, ընդ նմին եւ բան առ բան լուծումն մեկնութեան: Առաջին գլուխ – *Յայտնութիւն Յիսուսի Քրիստոսի ի ձեռն որոյ ետ Աստուած ցուցանել ծառայից իւրոց... [Ա. 1] Վկայութիւն Յիսուսի Քրիստոսի, զոր էտես եւ որ էրն... գայ վաղվաղակի յանդիմանութիւն անհաւատից եւ ի պարծանս հաւատացելոց, եւ նմա ընդ Հօր իւրում եւ ամենասուրբ Հոգւոյն փառք եւ երկրպագութիւն յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք, որ կոչի Ոսկեփորիկ, Կ. Պոլիս, 1746, Գլուխ ԼԲ., էջ 295-339:

18. *109ա-89բ* [Անդրէասի Կապադովկացւոյ Մեկնութիւն Յայտնութեանն Յովհաննու]

Տե՛ս ձեռ. 1161, 79բ-168բ: Յիշ. թարգմանողի/189աբ (խմբագրուած. Տե՛ս ստորեւ): Ի տիեզերական ժողովոյն կամս.../109ա-10բ: Գլուխք/110բ-2ա: Ի յայտնութիւննն Յոհաննու.../112ա-5ա: ա/115ա-8բ: բ/118բ-9բ (վջ./// ...ի հոտոտելիս մտաց հաւատացելոց///): գ/120ա (սկ. թափ. «///տեսին բարութեանցն: Յայտն է փայտին անուամբ...»): դ/120աբ: ե/120բ-1բ: զ/121բ-3բ: է/123բ-4ա: ը/124ա-5բ: թ/125բ-7բ: ժ/127բ-30բ: ժա/130բ-1ա: ժբ/131ա-2ա: ժգ/132ա-3ա: ժդ/133աբ: ժե/133բ-4բ: ժզ/134բ-5ա: ժէ/135աբ: ժը/135բ-7ա: ժթ/137ա-8բ: ի/138բ-40ա: իա/140ա-1ա: իբ/141աբ: իգ/141բ: իդ/141բ-2ա: իե/142աբ: իզ/142բ-4ա: իէ/144ա-5ա: իը/145բ-6ա:

իթ/146ա-7ա: լ/147ա-8ա: լա/148աբ: լբ/148բ-9ա: լգ/149ա-51բ: լդ/151բ-5ա: լե/155ա-6ա: լզ/156ա-7ա: լէ/157ա-8ա: լը/158աբ: լթ/158բ-9բ: խ/159բ-60ա: խա/160ա: խբ/160ա-1ա: խգ/161աբ: խդ/161բ-2ա: խե/162ա-3բ: խզ/163բ-4ա: խէ/164ա: խը/164ա-5ա: խթ/165աբ: ծ/165բ: ծա/165բ-6բ: ծբ/166բ-7բ: ծգ/167բ-8բ: ծդ/168բ-71ա: ծե/171ա-3բ: ծզ/173բ-4ա: ծէ/174աբ: ծը/175ա-6ա: ծթ/176աբ: կ/176բ-7բ: կա/177բ: կբ/177բ-8: կգ/178ա-9ա: կդ/179բ-80բ: կե/180բ-1ա: կզ/181ա-2ա: կէ/182ա-5բ: կը/185բ-6ա: կթ/186աբ: հ/187ա: հա/187աբ: հբ/187բ-8բ:

Ծնթ. Լս-ներին սրբագրումներ եւ յաւելումներ:

—189աբ Նախադրութիւն սրբոյն Յովհաննու Յայտնութեանն

Ես՝ Ներսէս *նուաստս ի Քրիստոս եւ տարտամս յուսոմնասիրաց, վերջին եւ նուաղեալ ժամանակի ծնունդ, յընթեռնուլն զՅայտնութիւնն* Յովհաննու *տագնապէի յանձն իմ առ ի յոչ գիտել զլուծումն բանից սքանչելեացն, եւ այսր-անդր խուզելով զմեկնութիւն նորին ի մերս բարբառ ոչ գտի: Յետ որոյ եհաս ինձ ընթանալ ի մեծն* Անտիոք *եւ, շրջելով որ անդ վանորայս հոռոմոց եւ ֆռանկաց, այս տենչումն բորբոքէր ի միտս իմ, ուստի եւ քննեալ գտի ի գրեանս հռչակաւոր ուխտի* Սրբոյն Պօղոսի *ի քաղաքի անդ զմեկնութիւն Յայտնութեանս՝ ի լումպարտ բարբառ, եւ ի նոյն գիր, որով վարին ֆռանգք, Ր.ու (=երկու) մեկնչաց արարեալ, եւ փափաքելով թարգմանել, ոչ գտի զոք, որ յայնմ բարբառոյ կարէր ի հայս յեղաշրջել: Ապա ելեալ արտաքոյ քաղաքին՝ ի սուրբ լեառն, որի հիւսիսոյ կողմն անդր ի մի ի վանօրէիցն հոռոմոց, յորում անուն էր* Պէթիաս, *առ որմն արգելական միայնակեաց, որոյ անուն էր* Բասիլ, *քննեալ գտի զցանկալին ի հելլենացի բարբառ եւ ի գիր՝ ուղղաբան եւ վայելուչ, որ լեալ էր* Աթանասի՝ *պատրիարգի նորին քաղաքի: Եւ խնդրեալ աղաչանօք ի բարեմիտ առնէն՝ առեալ փութացայ գրովքն ի հայրապետական աթոռն՝ առ տէրն իմ եւ կաթողիկոսն սուրբն* Գրիգորիոս, *զոր ծանուցեալ ուրախ եղեւ յոյժ եւ հրամայեաց թարգմանել ի ձեռն մետրապօլտին* Յերապօլսի Կոստանդեայ, *որ անդ՝ ի ներքոյ սրբոյ հայրապետին հովանւոյ հագչէր: Եւ սկսեալ օգնութեամբն Աստուծոյ եւ սրբոյ Տեառնն՝ նա ի թարգմանել եւ ես՝ ի գրել, վերընծայեցաք եկեղեցւոյ Հայաստանեաց ուսումնասէր մանկանց զայս աքանչելի եւ աստուածային Յայտնութեանս Մեկնութիւն:*

Արդ, աղաչեմ զընթերցողսդ եւ զիմաստութեան |189բ| զսիրողսդ յիմանալն զխորս իմաստից Աստուծոյ քննութեամբս զսուրբ զհայրապետն Հայոց՝ զտէրն իմ՝ զԳրիգոր *զբարեմիտն, ե՛ւ զբարեսէրն, ե՛ւ զառիթն թարգմանութեանս, ե՛ւ զհրամայողդ, մաղթեցէ՛ք ի Քրիստոս յաստիս խաղաղութեամբ պահել եւ ի հանդերձեալն սրբոց իւրոց յերկնից արքայութիւնն ժառանգակից ընդունել: Այլեւ զ*Կոստանդին *մետրապօլիտն, որ թարգմանեաց, եւ զԲասիլ կրօնաւորն, որ զօրինակն եհտ, Քրիստոս ողորմութեան իւրոյ արժանացուսցէ աղօթիւք ձերովք:*

Թարգմանեցաւ աստուածային Յայտնութեանս Մեկնութիւն ի թվականիս Ո. եւ ի ԻՀ.-ին (1179), ի սուրբ եւ ի հայրապետական աթոռն, որ կոչի Հռոմկլայ, *շրջապատեալ յագենական աղբերէն* Եփրատայ, *որ մատակարարէ բնակչացն զամենայն մարմնական պիտոյս, խնամօքն Աստուծոյ, ընդ հովանեաւ* Աստուածընկալ Նշանին Վանկոյ *եւ այլ աքանչելի սրբոցն, որ հանգուցեալ են անդր ի փառս Աստուծոյ: Իսկ սրբաբանեցաւ ի նշանագրութենէն քերթողական արհեստիւ ի յապահով անապատս* Սուրբ Գէորգ, *ի մէջ լերինս* Տորոսի, *որ է ի գահ* Կիլիկիոյ, *եւ ի սկիզբն* Պամփիլայ, *ձեռամբ նուաստ եպիսկոպոսի նորին մայրաքաղաքի՝* Տարսոնի, *տառապելոյս* Ներսէսի, *շնորհօք եւ ողորմութեամբն Քրիստոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Ծնթ. Տե՛ս Մեկնութիւն Յայտնութեան Ս. Աւետարանչին Յովհաննու, արարեալ տ. Անդրէի եւ Արետասայ եպիսկոպոսացն Կեսարու, յԵրուսաղէմ, 1855: Այս ձեռագրում Ներսէս Լամբրոնացու 1179 թ. յիշ-ը կիսատ՝ թերի է. ճմմտ. ձեռ. 1161, 79բ (նոյնպէս՝ վերջից թերի. մաճառամասները տե՛ս Ներսէս վ. Ակինեան, Ներսէս Լամբրոնացի, Վիեննա, 1956, էջ 267-73): Այս յիշ.ը Յովս. Յիշ-ի, էջ 473-6. առել է Հ^{մր} 2520 ձեռ-ի 343ա-4ա էջերից, իսկ ե-ԺԲ. դդ-ի յիշ-ի, էջ 228-9՝ առել է Հ^{մր} 1418 ձեռ-ի 125ա-6բ էջերից:

19. *190ա-220ա* Տեսութիւն պատմութեան բանից ննջման սրբոյ աւետարանչին Յովհաննու աստուածաբանի՝ արարեալ սրբազան արեպիսկոպոսին Տարսոնի Ներսէսի՝ ի խնդրոյ եղբօր ումեմն

ա. *190ա-1բ* [Յառաջաբան] — *Գիր քոյոյ պատուականութեանդ մի անգամ եւ երկիցս, Հա՛յր Սուրբ, եհաս առ իս... իւրաքանչիւր նոցա նշանակեցին, որ ասէ այսպէս:*

բ. *191բ-220ա* [Մեկնութիւն] — *[Բան]. Է՞ր ընդ եղբարսն երանելին Յոհաննէս մեծաւ ուրախութեամբ ի Տէր: [Մեկն.]. Է՞ր ասէ եւ թէ յորո՞ւմ տեղւոջ կամ ի քաղաքի, ոչ նշանակէ զլինելն... առ ի չեւս սորին իմաստութեամբ բարձրանալ շնորհօքն Քրիստոսի Աստուծոյ յուսոյն մերոյ եւ լուսոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Ներսէս Լամբրոնացի, Տեսութիւն աղօթից, Կ. Պոլիս, 1736: Նաեւ՝ Ներսէս վ. Ակինեան, Ներսէս Լամբրոնացի, Վիեննա, 1956, էջ 155-159:

20. *220բ-49բ* Ի չորս հարիւր ԻՋ. թուականութեանս Հայոց Գրիգոր Բահանայ ի Նարեկայ, որդւոյ տեառն Խոսրովայ Անձաւացեաց եպիսկոպոսի, արարեալ է զմեկնութիւն սուրբ գրոցս, որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի. ամէն: Երգ երգոցի մեկնիչն է, ի Գրիգորէ Նարեկացւոյ մեկնեալ — *Արդ, նախ զայս արժան է*

ասել, թէ զի՞նչ մեկնի երգ երգոց եւ այսու զանբաւ պատուականութիւն նորա ուսանել... որք ուսանիքդ ի նոյն ինքն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:

Տե՛ս Գրիգորի Նարեկացւոյ Մեկնութիւն երգոց երգոյն Սողոմոնի, կազմեց Լ. Յովսէփեան, Մատենագիրք հայոց, ԺԲ. հտ., Ժ. դ., Գրիգոր Նարեկացի, Երեւան, 2011, էջ 749-882: Տպագրի հմմտ. սկզբից թերի, սկսում է տպագրի էջ 762, 1ին հատուածի 13րդ տնից:

21. *249բ-59բ* [Վկայութիւմբ ի բանից վարդապետաց] Այ[ն]ուհետեւ աստուածաբանութիւն է

ա. *249բ-50ա* [Մեկնութիւն մասին Մատթէի] – *Նմանեցաւ արքայութիւնն երկնից գանձի ծածկելոյ յագարակի[Մտթ. ԺԳ. 44]. ա. արքայութիւն կոչի, նախ... վասն այն գանձ ծածկեալ ասէ:*

բ. *250ա-2ա* Այս վասն միութեանն Աստուծոյ ասացին իմաստասէրքն – *Որպէս Դիոնէսիոս ասէ՝ Ամենայն բազմութիւն ի միութենէ առնու զծնունդն... ճանաչելն կեանք յաւիտենականք, որում եւ զմեզ արժանի արասցէ երկրպագութեան Սուրբ Երրորդութեանն. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

գ. *252աբ* Վկայութիւմբ յաղագս հաւագոյ եւ զուգապատիւ երրորդութեանն եւ նոյնագործ արարչութեանն – *Զի արարիչ է Հայր, արարիչ է Որդի, արարիչ է եւ Հոգին Սուրբ... հոգի քո բարի առաջնորդ:*

Տե՛ս Գրիգոր Տաթեացի, Գիրք, որ կոչի Ոսկեփորիկ, Կ.Պոլիս, 1746, Գլուխ ԺԲ., էջ 140-142:

դ. *252բ-3ա* Այսման ի վկայութեանց յաղագս ամենասուրբ երրոր[դ]ութիւնն՝ *զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգի... չորրորդ, զբաղարճ եւ զգինի պատարագեաց:*

Սկիզբը՝ 252բ-3ա, տե՛ս Գրիգոր Տաթեացի, Գիրք, որ կոչի Ոսկեփորիկ, Կ. Պոլիս, 1746, էջ 142-143, շարունակութիւնը, սկսած՝ «Բանն մարմին եղեւ, զի Բանին էր պատշաճ...» այլ է:

ե. *253բ* Վասն Ծնընդեան Քրիստոսի – *Առաջին պատասխանի, որ ասեն, թէ որպէս մարդ ծնաւ... ծնցի մարմին անխիղճ:*

զ. *253բ* Վասն Մըկըրտութեան – *Նախ զի մարմնով միայնգամայն, նոյնպէս եւ հոգւով միայնգամայն ծնանիմք... մի է սկիզբնական մեղքն, որով սրբիմք:*

է. *253բ-4բ* Վասն մահուն Քրիստոսի – *Մահն յերիս բաժնի, այսինքն՝ բնութեամբ եւ կամաւ... առաւել քան զայս օգտութիւն ի թաղմանէն Քրիստոսի եղեւ:*

ը. *254բ-7ա* Վասն եկեղեցոյ – *Իսկ եկեղեցիս լերին նմանեցուցանէ... անճառ երանութեանն եւ կենաց անվախճանից Քրիստոսիւ Յիսուսիւ Տերամբ մերով, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

թ. *257ա* Դարձեալ յայլում տեղ գրէ – *Եղիցի լոյս աստեղաց՝ իբրեւ զԼուսնի, եւ Լուսնին՝ իբրեւ զԱրեգակն... լինին է.պատիկ քան զԱրեգակն:*

ժ. *257աբ* Դարձեալ այլուր ասէ – *Ծաղկեսցի իբրեւ զշուշան. շուշանն Բ. ազգ է եւ Բ. գոյն... հոգին պայծառացեալ որպէս զձին սպիտակացեալ:*

ժա. *257բ-8ա* Դարձեալ յայլումէ ժողովեալ – *Զեղէգն ջախջախեալ մի՛ բեկցէ... մինչեւ հանցէ ի ճշմարտութիւն զիրաւունս որպէս եւ յայտնեաց:*

ժբ. *258ա* Դարձեալ յայլոց ժողովեալ [Հարցումն եւ պատասխանի] – *Հարցումն. Ասէ փիլիսոփայն Դաւիթ. Ամենայն չար տանջելի... Պատասխանի՝ Ասեմք նախ՝ զի մեղանչէ՝ տանջի... զի ինքն անպարտ էր չարչարանաց եւ ապականութեան:*

ժգ. *258աբ* Այլ վասն երկաբնակացն [Հարցումն եւ պատասխանի] – *[Հարցումն]. Վասն չէ՞ր ծերանայ կամ բորբոսի կամ որթնի մարմինն խորհրդական... [Պատ.] Ասեմք, թէ այսոքիկ յատկութիւն հացին են եւ գինոյն... յաստուածակերպութիւնս դարձուցանէ զհացն եւ զգինին:*

ժդ. *259աբ* Վասն բազում պատճառաց [Հարցումն եւ պատասխանի] – *Հարցումն. Սուրբ Յովանէս վասն չէ՞ր կարապետ կոչի: Պատասխանի. Նախ՝ զի կարապետ եղեւ Գալստեանն Բանին մարդացելոյ... ոչ ոք է ի ծնունդըս կա՞:*

ժե. *259բ* Նման Յովաննու [Վասն ցուցանելոյ զաստուածութիւնն բանին] – *Նոյն Գաբրիէլ յաւետիս Կուսին եցոյց... եւ ինքն Տէրն ասէ՝ ո՞ յանդիմանեսցէ զիս վասն մեղաց:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

ա. *96բ* [Հմայութիւն] – *Վաճառի գընելո եւ ծախելոյ, որով աջողի եւ առաջ գայ...վաճառի ի ծառային Աստուծոյ առուտուրին. ամէն:*

Ծնթ. Վր. լս-ում նոյն ձեռով 9 շրջանակ, ներսում՝ «նոր սէս ելպեւ ար այս ու սաղ եկ առ»:

բ. *96բ* Գիր սիրոյ վասն բանի յաջողութեան – *Աստուծով գրէ գայս, ի բազուկս կապէ... զոր ազատեալ եղեցի ձառային Աստուծոյ Աւօին. ամէն:*

գ. *96բ* (այլ ձեռ, նոտրգիր) [Վասն զարմի Նոյեան] – *Նո[յ]եայ կնկայ անոյն Նեմզար, տղէկների անուն... այս է Նոյեան զարմ:*

դ. *1ա* (այլ ձեռ, նոտրգիր) [Տէրունական աղօթք. հայատառ թուրեռէն-հայերէն, տող առ տող թարգմանութեամբ] – *(Թրք.) Ամամզքի սէմատէսէն մուգատէս օլայ: (հայ.) Հայր մեր, որ յերկինս... (Թրք.) ապատիլ ապատ. ամին (հայ.) յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Թուրեռէնի ստուգումը Անի Ժ. Աւետիսեանի:

Տե՛ս Յ. Ստեփաննեան, Յուցակ հայերէն ձեռագրերի հայատառ թուրեռէն նիւթերի եւ հայատառ թուրեռէն ձեռագրերի, Երեւան, 2008, էջ 62:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Ջատիկ Պօղտանի գրչի *49բ Ջմեղաւոր* Ջատիկ եւ

զանարժան, անպիտան յիշեցէ՛ք, ո՛վ եղբարք, ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս Տէր մեր, եւ որ զիս յիշէ, յիշեսցէ զնա Տէր Աստուած Յիսուս Քրիստոս յիւր միւսանգամ գալուս[տն]. Հայր՛՛:

53բ ՋՋատիք Պօղտանի՝ *զմեղաւոր յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, ո՛վ սուրբ ընթերցողք:*

59ա Զմեղաւոր գրիչս՝ զանարժան Ջատիք Պօղտանի *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, ո՛վ սուրբ ընթերցողք:*

60ա ԴԳ.Ա.ՍՍ.ԺԺ.ԹՌ: (գումարագիր ծածկագիր՝ Ջատիք) ԸՃ.ՋՃ.Ղ.ԴՈ.Ա.ԴՃ.Ի (գումարագիր ծածկագիր՝ Պողտանի): *Գրեցաւ ի թվական[ին]* ՌԿԴ. *(1615):*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ.-ի, Բ., էջ 548, Հմր 711:

2. Կարապետ գրչի *108ա Տեա՛ր իմ սուրբք եւ ծառայակիցք առ Քրիստոս, աղերսեմ յիշել զիս՝ զանարժանս երկնի եւ երկրի, զմտօք խաւարեալ* Կարապետ՝ *ծառայող բանի, այլեւ զրաբունապետն իմ եւ զամէնիմաստն թարգմանիչն՝* Ոսկան *հռետոր:*

3. Ստացողի *189բ Նաեւ զվերջին ստացօղ զայս սրբոյն աւետարանչին* Յոհաննու *տեսլեան մեկնիչիս եւ էր ընդ եղբարս Մեկնիչիս* Կոստանդնուպօլսոյ *պատրիարգ ծերունի* Եփրեմ *վարդապետս, որ յոյժ ըղձմամբ եւ փափականօք գրել ետու՝ յիշատակ ինձ եւ ամենայն կենդանեաց եւ ննջեցելոց իմոց, ի թուականութեանս Հայոց ՌՃԽՋ. (1697), ի յարքայանիստ քաղաքս* Անդրիանուպօլիս: *Եւ որք յիշէք զմեզ, միով Հայր մեղայիւ, յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ՝ Աստուծոյն մերոյ. ամէն:*

220ա Յիշատակարան գրքիս այսորիկ. Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Արդ, ի հազար հարիւր եւ ի ԽՋ. (1697) թուականիս Հայոց ես՝ տրուպս եւ պիտակս՝ Կոստանդնուպօլսոյ *պատրիարգ երաժիշտ* Եփրեմ *վարդապետս, որ եմ աշակերտ մեծի* Սրբոյ Աթոռոյն էջմիածնի *տեառն* Յակովբայ *սրբազան կաթողիկոսի ընդհանուր Հայաստանեայցս հայրապետի՝ վերափոխեցելոյն առ Քրիստոս՝ ի յոյսն ամենայնի: Վասն որոյ՝ ցանկացօղ եւ փափագօղ եղէ եւ ստա|220բ|ցայ զայսքան եղեալ գրոցս, որք կային աստ ի յառաջագոյն գրեալ ի մէջ գրքիս այսմիկ: Իսկ հետոյ կրկին անգամ եւ ես գրել ետու ի էտրէնէ տէր* Մինաս *քահանային զՄեկնութիւն տեսլեան սրբոյ աւետարանչին* Յոհաննու, *եւ Մեկնութիւն էր ընդ եղբարսին՝ ի հալալ արդեանց իմոց՝ առ ի վայելումն ինձ՝ թարմատարիս եւ յիշատակ իմոյ հոգւոյս: Արդ, աստանօր բազում թախանձանօք եւ աղերսանօք հայցեմ եւ խնդրեմ հարցդ սրբազանից եւ եղբարցդ մաքրագունից, զի յորում աւուր եւ ժամու որք պատահեսջիք զայս սրբոյ մատենիս՝ տեսութեամբ, գաղափարութեամբ եւ կամ ընթեռնլով, յիշեսջիք միով Հայր մեղայիւ զիս՝ փառս ծերունիս, զոր կամ ի վերոյգրեցեալ* Կոստանդնուպօլսոյ *պատրիարգ, երաժիշտ* Եփրեմ *վարդապետս, հանդերձ ծնօղիւքս իմով եւ համօրէն աշակերտեալ միաբանիւքս եւ ամենայն ազգատոհմիւքս՝ զննջեցեալսն եւ զկենդանիքսն իմ. իսկ որ առատն է ի տուրս բարեաց՝ Քրիստոս Աստուածն մեր, զձեզ՝ յիշողացդ, եւ զմեզ իսկ հուսկ հետոյ ողորմեսցի իւր միւսանգամ սուրբ գալստեանն իւրոյ եւ արժանաւորս արասցէ զիւր երանաւէտ քաղցրալուր բառբառոյն, որ ասէ ընդ յաջակողմեան դասուն, եթէ՝ եկայք օրհնեալք Հօր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք զանսպառ յարքայութիւնն երկնից, որ է օրհնեալ անզրաւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Հայր մեր, որ յերկինս:*

37ա *Զգր՛՛* Սոմիաս՛՛:

Ծնթ. Գրուած է բնագրական միաւորի վերջում, կարդալի գուցէ «գր[իչ]»՞, բայց անհասկանալի է, թէ ի՞նչ գրիչ է, գուցէ նախագաղափար աւրինակի՞ց է:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *260ա (1804 թ., նոտրգիր) Թվին 1253 (1804), Ունսի (= Յունիսի) մուտն* էրեւանու *քաղաքն՝ որպէս տիրացու* Ըստեփաննս, *ուռուսի զալաբանդլղօվն (՞) այս հռչակազարթ մեկնիչս, որմէ արախլուի միոյ ձեռանէ ե. ռխալով գնհատեցի եւ ինչ մէհնաթով առի իմ հալալ փողով:*

Ով այս գրքոյս նեխած հայի, / Յերանավէտ ձայն ոչ լսի, / Իսկ իփրես զաթոռս կործանի / ’ի խորս անդնդոց հալածի: / Ապա թէ բարութեամբ նայի, / Յաւուրն յետին ոչ ամաչի:

2. *260ա (ԺԹ. դ.՝ 1825 թ.ից առաջ, շղագիր) ես՝ տէր* Աստուածայտուր, *առա այս հռչակազարդ մ[է]կնիչս տիրացու* Ըստեփաննսի *կնոչէն, յանձնեց ինձ յիշատակ իւր՝* Ըստեփաննս *մարդոյ հոգո հիշատակ եւ իւր յամայն ննջեցեալոց: Աստուած ի փառս իւրում համարի. ամէն:*

3. *260բ (1825 թ., նոտրգիր) Տէր* Աստուածայտուրի *որդի* Յակոբին: *Թվին ՌՄՃՀԴ.ին (1825):*

4. *108բ (1839 թ., նոտրգիր) Փառք, պատիւ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ: Գրվեցաւ գիրս Թուին ՌՄՁՐ. (1839): Առայ յիշատակ գիրքս այս՝ հոջակազարդ մեկնիչ, որ է* Յօհաննու *տիսիլք՝ Ի տիեզերական ժողովուն կամս, որ եղեւ Աստուածաւ, եւ թող տուի որդոյ իմ՝ տիրացու* Յակոբին *եւ* Յօհաննջանին *եւ* Պետրոսին *եւ կողակից իմ* Ըռէհանին *եւ հայրոն՝* Հռոոմին, *թոռին* Յակոբին՝ *ՌՄՀԳ. (1824) թուականին,* Օհանին՝ *ՌՄՁԱ. (1832) թվականին,* Պետրոսին՝ *ՌՄՁԷ. (1838) թուին, տէր* Աստուայծատուր *քահանայիս՝ ՌՄԽԵ. (1796) ծնընդեան իմոյ թուին, ձեռնադրել իմոյ քահանայ ՌՄՀԳ. (1824): Աստուած վայելումն տացէ, ո՛վ ընդերձող, Հայր մեղայիւ ասացէ, Աստուած ձեզ ողորմեսցի ի մուսանգամ գալստեան իւրոյ:*

5. *260բ (1840 թ., շղագիր) Այս հռչակազարդ մեկնիչ յիշատակ է տէր* Աստուածատուրին: *[Ով] որ ի ձեռն առնու, ողորմի, յիշէ Աստուած իւրեանց, [ո]ղորմեսցի ի*

մուսանգամ գալըստեան Տեառն մերո եւ փրկչի Յիսուսի Քրիստոսի: Թվին ՌՄՁԹ.ին (1840), որ ես գրեցի: [Տի-բա]ցու Յակոբ Տէր-Աստուածատուրօվ *գրեց այս գիր///. ամէն:*

Ծնթ. 260ա, 260բ, 108բ, 260բ էջերի յիշ-ները գրուած տէր Աստուածատուրի եւ նրա որդի Յակոբի ձեռով:

6. 1բ (1840 թ., նոտրգիր) Յոլովեալ ժամանակիս եւ փոփոխեալ տարուն՝ թվին ՌՄՁԹ. (1840). պատճառ գրուս այս է. գալ թագաւորն Նիկոլայ *եւ յաղթելով զշահն եւ զթագաւորն օսմանցու յախտելով եւ հետօ (=յետոյ) գկնի նորա ԺԲ. (12) տարուն եւ վասն մեր մեղացն՝ շարժ լինելով եւ գայր հանկարծակի Ջ. ջրհեղեղ, կորսեաց Ջ. յԱկոռին գիւղըն եւ Սուրբ Հակոբայ վանքն: ես՝ տիրացու Հակոբ, գրեցի տէր Աստուածատուր, որ<վ> 1840 յամի: Լսո՛ղըք, Աստուած ողորմի ասացէ՛ք:*

0վ էր տէսէր էս աշխարըս էս օրին, / Մեր մեղացըն՝ շարժը քանտեց Հակոռին, */ Հակոռին էր էս աշխրհի մէ նշան, / Ջըպահելով Աստուծոյ պատվիրանը, / Աչկը թարթեց, կոտորեց հազար ջանը: / Ո՛վ էր տէսեր էս աշխարըս էս օրին:*

7. 259բ (ԺՌ. դ., շղագիր) Սայ ամանաթ է տէր Ակոբի *հար* Թամարին, *առաջի մարտ* Ստէփանի Վդնեն՛:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *5բ, 108ա սեւ թանաքով ութանկիւն՝ «ԳԻՐՔՍ / ՍՈՒՐԲ ԷՋՄ/Ի[Ա]ԾՆԱ Է»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *2ա՝ «Նուէր Սուրբ Էջմիածնայ մատենադարանին, Գաբրիէլ Յոհաննիսեանց, 12, V, 1885», 2ա՝ «3506» (մատիտով):*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *92բ՝ «էէբըըըթժժժ», 93բ՝ «ՉՉՉ», 1ա՝ այբուբէն՝ «Ա.-Ֆ. Աստուած իմ, ա-ը, ա-գ, ա-դ, ա-ը, եէ», 190ա, 221ա՝ «Թուխտ Լ.», 255բ՝ «այաբգդեզէըթժ», 258բ՝ «աբգդեզէըստ», 260բ (նաեւ՝ արաբական գծագրութեաբ թուանշաններ՝ 1-9):*

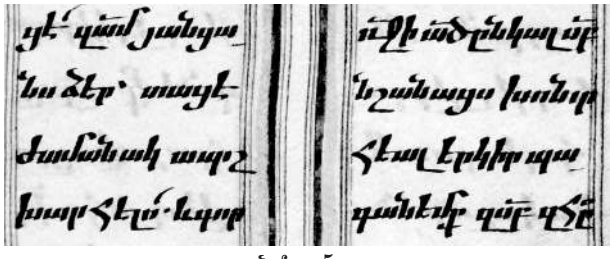
ՆԿԱՐԱՓՈՐՉ՝ *260բ՝ մարդու դէմք:*

3507
ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

ՌՃԺԲ. – 1669

ԳՐԻՉ՝ Մարութա:

ԹԵՐԹ՝ 32. չգրուած՝ 1աբ, 31ա-2բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ե×6 (Գ 8): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, խոռանների մէջ (13×8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 5ա): ՏՈՂ՝ 18: ԿԱՉՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ (սկ.)՝ մագաղաթ, չգրուած:



Նմուշ 5ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 2ա, 18ա: Ճակատազարդ՝ 1բ, 15ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն (8բ, 10ա, 25ա): Ջարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, մէջքի վր. մասի կաշին թափուած, 2ական կապիչներն ու գամերն ընկած, Ա. պիպ-ի վր. մասը եւ թ. 32 ստ. անկիւնը հատած. գրեթէ բոլոր թերթերի անկիւնները մգացած. թ. 31-2՝ անցքեր, թ. 31-2, Բ. փեղկ՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-30ա Խորհրդատետր *Տե՛ս ձեռ. 2385, 69ա-156բ: 1. ա/2ա-4բ: բ/4բ-5ա: գ/5ա-6ա: դ/6աբ: 2. ա/6բ-7ա: բ/7ա-8ա: գ/8ա-10ա: դ/10ա: ե/10ա-1բ: զ/11բ-2բ: 3. ա/12բ-4բ (չիք՝ Մի ոք յերախայից... Մարմին տէրունական): բ/14բ-23բ (չիք՝ Ահիւ կացցուք...): գ/23բ-4բ: դ/25ա-29ա: 4. ա/29աբ: բ/29բ: գ/29բ-30ա:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

30ա Ո՛վ սուրբ պատարագող, յիշեա՛ զանարժան Մարութայ *գծողս, եւ գծնօզան իմ աղաչեմ յիշել միով Տէր ողորմեայիւ: Ո՛վ կառավար, զմիտդ ուղղեա՛ եւ գհետ նա|30բ|ւավարին ընթացո՛յ: Գրեցաւ ՌՃԺԲ. (1669) թվին, ի Ապրիլ ամսոյն ԺԵ. (15):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

30բ (ԺԲ. դ., նոտրգիր) Յիշատակ է զայս գեղեցկանկար եւ զարմանալատես խորհրդատետրս Վեգեւտցի *լուսահոգի* Ակոբի *որդի պարոն* Պողոսին, *որ ետ յիշատակ ի դուռն սրբազան* Առաքելոյն Թովմայի, *որ եւ ընդերցօղ այսմ մատենիս յիշեսցէ միով Հայր մեղայիւ, որ եւ ինքն յիշեալ լիցի անմահ գառինն Քրիստոսի աստ եւ ի հանդերձելումն. ամէն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «խորհրդատետր», պհպ. Աա.ին սոսնձած թղթին՝ «441, 3507», «ՌՃԺԲ. – 1669 Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]», «Ունի միկրոֆիլմ»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *պհպ. Աա՝ «Թվին ՌՃ.», 30բ՝ «ւավարին թացոյ: Գրեցաւ ՌՃԺԲ. (1669), ւավարին ընթացոյ»:*

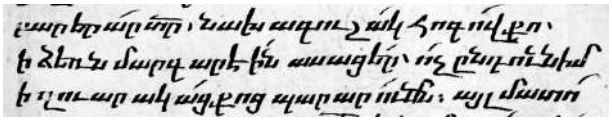
3508
ՄԱՇՏՈՑ

ԿԱՖԱ ՊՋԳ. – 1434

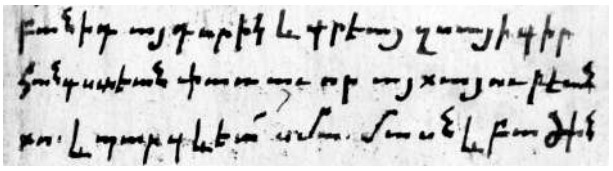
ԴՐԻՋ՝ Թադէոս կր.: ՍՏԱՅՈՂ՝ Աստուածատուր ֆիյ:

ԹԵՐԹ՝ 192: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԷ×12 (Ա. 8, Բ 11+2, ԺԱ., ԺԲ 10, ԺԷ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, այլ թուղթ՝ թ. 1, 20-1. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5-14×10), թ. 20-1 (13×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 44ա), նոտրգիր՝ 20ա-1բ (նմուշ՝ 21ա): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ չգրուած սպիտակ թուղթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 2ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն (62բ, 78բ, 90ա), վեցթեւ աստղ (46ա): Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն:



Նմուշ 44ա



Նմուշ 21ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. 2ական գամերն ու կապիչներն ընկած, դռնակի աստառի եզրերն անջատ, կաշին ծալուած, աստառը գունաթափ. նորոգուած ԺԷ. դարում, այլ ձեռագրի թղթով հիմերն ամրացրած (թ. 3-45, 9բ՝ նորոգման թղթի վրայ կարմիր-կապոյտ լուսանցազարդ), աւելացրած պիպ-ներ, թ. 1 (լրացնելով ցանկը), թ. 20-1 (լրացնելով թափուած թերթերի բնագրային պակասը՝ նոտրգրով), ապա նորոգուած Ի. դարի 70ականներին, պիպ-ների, թ. 1-31ի եզրերն ու առոտ. լս-ները, թ. 155-6ի վր. լս-ի մի մասը ամրացուած, թափուած մասերը լրացուած, թ. 161ը վերին աջ կողմից 8 տողի չափով թափուածը լրացուած նորոգման չգրուած թղթով, գրադաշտը վնասուած, գրեթէ բոլոր թերթերի լս-ներին խոնաւութեան հետեր, թ. 6 շերտազատուած, երկու մասի բաժանուած, ընդմէջ թ. 9-10ի 2 թերթ թափուած, թ. 186-7ի՝ 5 թերթ, թ. 1-15, 186-92ը մգացած-սեւացած. 82բ-3ա՝ թանաքի բծեր, 56աբ, 168բ-9բ, 170բ՝ սեւ թանաքոտ մատնահետեր, լուսանցակողերը՝ գունաթափ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– 1աբ [Յանկ] *– (սկ.) /// ԼԲ. Վասն անականոսոց... ՃԲ. Վասն չըրհոր աւրհնելոյ:*

1. *2ա-8բ* Ա. Կան[ոն] Մկըրտութեան *– Սաղմոս ՃՁ. Տէր, ոչ բարձրացաւ սիրտ իմ... եւ ասէ զաղաւթս. Տէր Աստուա՛ծ մեր, Աստուա՛ծ բարերար, որ զվրիպեալս... պատսպարեա՛ զամենեսեան յիւրաքանչիւր յարկս յակս հանգերձ /// (վջ.):*

Ծնթ. 8բ ստ. լս. հետագայի յաւելում, նոտրգիր՝ «Մկըրտեալս եկեալս երկրպագութիւն երկրպակէ սուրբ եկեղեցոյս, մերկացաւ զանաւրէնութիւն եւ սգեցաւ լոյսն յափտենից երկըրպակէ սրբոյ սեղանոյ [եր]կրպակէ սուրբ յաւազանին մերկացաւ զանօրէնն/// (շար.)»:

2. *9ա-14ա* [Բ.Կանոն Պսակ առնելոյ] *– (սկ.) /// Դարձեալ ի Ծնընդոց. Եւ ա՛րկ, Տէր Աստուած զթմրութիւն ի վերա Ադամա...*

3. *14ա-25բ.* Գ. Կանոն հաւատէն զամենայն ննջեցեալսն յուղարկելո առ Քրիստոս *– Աւետն սաղմոս. Ջերկինք պատմենն: Կանոնագլուխ. Դատեա՛, Տէր... եւ ասէ զաղաւթս. Աստուա՛ծ յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ...*

Ծնթ. թ. 20-1՝ բնագրի պակասը լրացնելու համար առուած հետագայի յաւելում, այդ պատճառով 21աբ-ի վերջին 7 տողը նոյնն է 22ա-ի սկզբի 5 տողի հետ, իսկ 22բ-ն կիսով չափ չգրուած:

4. *25բ-9ա* Դ. Կանոն այգոյն *– Սաղմոս. Եղիցի ականջաց քոց: Պաւղաւսի առաք[ելոյ] ի Թեսաղոնիկեցոց թղ[թոց] ընթերձ[ուա՛ծ]. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ...*

5. *29բ-35ա* Ե. Կանոն յորժամ տղա վախճանի *– Աստ սաղմոս հաւատարակացն: Կանոնագլուխ դատեան... քարոզ՝ Վասն վերուստ եւ զաղ[աւթս]. Սուրբ ես, Տէր Աստուած մեր...*

6. *35ա-7ա* Զ. Կանոն այգոյն *– Սաղմոս. Եղիցի անուն Տեառն աւրհնեալ յաս[մ] հետէ: Ընթերցուածս յեսայեայ. Զի ի Տեառնէ եղիցի դարձ նոցա...*

7. *37ա-40բ* Է. Կանոն ոգեհանգիստ առնելո եւ կամ պատարագ մեռելո *– Աւետն սաղմոս ի թիւ. Երանի ումբ թողութիւն եղեւ... Ընթերցուածս յերեմիա. Տէր Աստուած Իսրայէլի, անձինք նեղեալք եւ ոգիք ձանձրացեալք...*

8. *40բ-5ա* Ը. Կանոն Տեառնականի *– Ածեն զխոստացեալն ի դուռն եկեղեցոյն եւ ասեն սաղմոս. Երանի որում թողութիւն եղեւ... Ընթերցուածս յՂեւտացւ[ոց]. Եւ կոչեաց զՄովսէս Տէր եւ խաւսեցաւ ընդ նմա...*

9. *45աբ* Թ. Աւրհնութիւն սեղանո Տեառնականի եւ պատար[ագի] *– Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ, Հա՛յր Տեառն մերո Յիսուսի Քրիստոսի...*

10. *45բ-6ա* Ժ. Աւրհնութիւն հատի մարտիրոսաց *– Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած, արարի՛չ ամենայն արարածոց...*

11. *46ա-56բ* ԺԱ. Կանոն ջուր աւրհնե<ա>լո յաւուր Յայտնութեան Տեառն մերո Յիսուսի Քրիստոսի *– Այս*

կատարի. Սաղմոս կցուրդ ԻՀ. Զայն Տեառն ի վերայ ջուրց... Ընթերցուածս յելից. Եւ խաղաղացոյց Մովսէս զորդիսն Իսրայէլի...

12. 56բ-62բ ԺԲ. Կանոն ապաշխարող աւրինելո – *երթան ի դուռն եկեղեցոյն եւ ասեն սաղմոս ի թիւ Ձե. Խոնարհեցո՛, Տէ՛ր... Ընթերցուած յեսայեա մարգարէէ. Լուացարո՛ւք, սրբեցարո՛ւք...*

13. 62բ-4բ ԺԳ. Կանոն հաղորդ տալո – *Սաղմոս ողբաձայն Ծ. Ողորմեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ, ըստ մեծի ողորմութեան: Ընթերցուած յեսայեա. Յո՛ւշ լիցի քեզ, Յակո՛վբ...*

14. 64բ-73ա ԺԴ. Կանոն Մեծի հինգշաբաթին զապաշխարողս առնակելոյ – *Առնու քահանայն եւ տանի ի դուռն եկեղեցոյն զապաշխարողսն եւ ասեն սաղմոս ԻԴ.... Ընթերցու[ած] յեսայեա. Եւ կատարեսցին աւուրք սգո քո...*

15. 73ա-7բ ԺԵ. Կանոն Ճարոզ պատուիրանին, զոր զեկուցանէ Ճանայն ժողովրդեանն – *Նախ [քան սկիզբն] խորհրդոյն առեալ զխաչն եւ զԱւետարանն ի գիրկս իւր եւ կարկառեալ զձեռս իւր՝ ասէ այսպէս. Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ, եւ ես զերկիւղ Տեառն ուսուցից...*

16. 77բ-89բ ԺԶ. Կանոն Մեծի հինգշաբաթին Ոտնալուային, ըստ որում ասաց Յիսուս, եթէ՝ Աւրինակ մի ետու ձեզ, զոր արարեալ է Տեառն եբրեմի Խորին Ասորոց, զոր թարգմանեաց սուրբ վարդապետն Հայոց Մեծաց Գրիգորիոս Վկայասէրն – *Ի տասներբորդ ժամուն զկնի կատարման սուրբ պատարագին, ժող[ով]ին ի գալիթս սուրբ եկեղեցոյ... եւ քահանայն ասէ զաղաւթս. Փառաւորեմք զքեզ, Տէ՛ր մեր եւ փրկիչդ Յիսուս Քրիստոս...*

17. 89բ-103ա ԺԷ. Կանոն խաչ աւրինելո – *Բերեն յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ասեն սաղմոս կ. Լո՛ւր, Աստուա՛ծ, աղաւթից իմոց... Եւ կարդան զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած, արարիչ ամենայն արարածոց...*

18. 103ա-12ա ԺԸ. Կանոն հիմնարկութեան եկեղեցո, զոր սահմանեալ է Յոհաննու Մանդակունեցո՝ հայոց կաթողիկոսի եւ պատրիարգ վարչապատո – *Ժողովեալ աստուածայնոյ քահանապետին... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս զայս. Բարեխաւսութեամբ սրբուհոյ Աստուածածնին եւ ամենայն սրբոց քոց...*

19. 112ա-33բ ԺԹ. Կանոն նաւակատեաց եկեղեցոյ – *Յերեկորեա հսկումն լինի մինչեւ ցառաւաւտն... Ընթերցուած յԱռակաց. Իմաստութիւն շինեաց իւր տուն...*

20. 133բ-4բ Ի. Կանոն յորժամ նոր դուռն դնեն եկեղեցոյ եւ հաստատեն – *Ասեն սաղմոս ՃԺԷ. Խոստովա՛ն եղերուք... Եւ ասեն զաղաւթս զայս. Տէ՛ր Աստուած, նորոգիչ եւ զարդարիչ քոյոց արարածոց...*

21. 134բ-8ա ԻԱ. Կանոն աւազան աւրհնելոյ – *Հաստատեն զաւազանն ի տեղոջ իւրում եւ լուանան ներքո եւ արտաքոյ... Ասէ զաղաւթս. Տէ՛ր Աստուած, մեծ եւ փառաւորեալ յամենայն արարածոց ի քո յահաւոր եւ յամենազաւր անունդ...*

22. 138ա-47ա ԻԲ. Կանոն պղծեալ տաճարի յանաւրինաց եւ դարձեալ կանոն շարժեալ սեղանոյն, [ո]ր խախտեալ լինի – *Վերստին հաստատեն, եւ մատնէ եպիսկոպոսն յեկեղեցի... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթ. Որ ունիս իշխանութիւն...*

23. 147աբ ԻԳ. Կանոն զնոր նկարեալ եկեղեցի աւրհնել – *Յերեկորեա հսկումն լինի... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս զայս. Սուրբ ես, Տէ՛ր, եւ ի սուրբս բնակեալ...*

24. 147բ-8ա ԻԴ. Կանոն հանդերձեղէն, սպաս աւրհնելոյ – *Տանին յեկեղեցին, առաջի բեմին եւ սակաւագունքն ունելով ի վեր՝ ասեն սաղմոս Գ... եւ ասեն զաղաւթս. Տէր Աստուա՛ծ բարձեալ, որ զգեցուցէր զեկեղեցի քո...*

25. 148աբ ԻԵ. Կանոն սկի եւ մաղզմա աւրհնելոյ – *Նախ լուանան ջրով եւ ապա գինով... եւ ասեն զաղաւթս զայս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուա՛ծ մեր, որ ետուր մեզ զնիւթս զայս...*

26. 148բ-9ա ԻԶ. Կանոն նոր գիրք աւրհնելոյ – *Տանին յեկեղեցին եւ [հա]նեն յամբիոնն, ունելով սարկաւագացն ի վերա բազկաց, եւ ասեն սաղմոս ի թիւ ՀՀ. Նայեցարուք... եւ ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուա՛ծ մեր, որ ետուր մեզ...*

27. 149ա-50բ ԻԷ. Կանոն ժամահար աւրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով եւ մաքրեն սուրբ չնչոցով: եւ ասեն սաղմոս ի թիւ Ղե... եւ ասեն զաղաւթս զայս. Տէր Աստուա՛ծ զաւրութեանց եւ արարիչ ամենայն արարածոց, զքեզ աւրհնեն...*

28. *150բ-4բ* ԻԸ. Կանոն ժամատուն աւրհնելոյ – *Կարդան զաղաւթս. Աւրհնեալ է ամենասուրբ երրորդութիւնն...*

29. *155աբ* ԻԹ. Կանոն զնշխ[արս սրբոց ի հանգիստ փոխարկելոյ – *[Տանին ի տեղին, ուր] արժանն է եւ ասեն սաղմոս կցուրդ. Պատուական է առաջի Տեառն մահ սրբոց: Ընթերցուած ի Զորրորդ Թագաւոր[ութենէ]. Եւ ելին ամենայն ծերքն Իսրայէլի...*

30. *155բ-60բ* Լ. Կանոն մոնոզոն աւրհնել, հերակտուրիւն եգիպտացոց եւ սրբո լերինն եւ Պաղեստինէին, արանց եւ կանանց, որ կուսութեամբ յանձն առնուն, որ ի Քրիստոս. կարգն այս է – *Ածեն զնուիրեալն ի դուռն եկեղեցոյն եւ ասեն սաղմոս ԻԴ. Առ քեզ, Տէ՛ր, համբարձի... քարոզէ. Խնդրեսցուք հաւատով եւ աւրհնութիւն եւ փառք...*

31. *160բ-1ա* ԼԱ. Կանոն ձեռնադրութեան կանանց, որ են սակաւագունիք – *Սաղմոս ԽԴ. Բղխեաց սիրտ իմ զպատգամս քո: եւ ասէ զաղաւթս զայս. Աստուա՛ծ բարեբար եւ բազմագութ, որ արարեր զամենայն ինչ բանիւ...*

32. *161աբ* ԼԲ. Կանոն ձեռնադրութեան անագանոսաց, որ է գրակարդացի – *Սաղմոս ճ[ԺԸ]. երանեալ են ամբիծք... եւ ասեն զաղաւթս զայս. Տէր Աստուած, արարիչ ամենայն արարածոց...*

33. *161բ-6բ* ԼԴ. [Կանովն, յորժամ կրաւնաւ]որ [վա]ղճանի, առ ի թաղու[մն այսպէս յուղարկեն] ի ճ[ան]գիստն – *Զսպեն զնոյ[ն տիպն բոլորո]վին: [որն աքե]մովն այծենաւքն բա[ճկոնովն], կնկղովն, կոշկովն... եւ ասէ հայրն զաղաւթս. Բարերա՛ր Աստուած...*

34. *166բ-7ա* ԼԴ. Կանոն ձեռնադրութեան կիսասարկաւագաց – *Ասի սաղմոս ճԻԵ. Ուրախ եղէ ես ոյք ասէին ցիս... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս զայս. Աստուա՛ծ ամենայի եւ Տէր զաւրութեանց եւ կարգաւորիչ ամենայն եղելոց...*

35. *167ա-9ա* ԼԵ. Կանոն ձեռնադրութեան սարկաւագաց – *Սաղմոս ԺԴ. Տէ՛ր, ո՞վ կացցէ... եւ ասէ զաղաւթս զայս. Աստուածային եւ երկնաւոր շնորհ, որ միշտ լնու...*

36. *169ա-71ա* ԼՁ. Կանոն խաչմայր առնելոյ, յաղագս բժշկութեան ամենայն իրաց, հատից, տրնկոց եւ բուսոց եւ ամենայն վտանգից – *Ասի սաղմոս կցուրդ. Նշանեցաւ առ մեզ լոյս... Ընթերցուած յերկրորդ Թագաւորութեանց. եւ ասեն արք քաղաքին ցեզիսէէ...*

37. *171բ-4ա* ԼԷ. Կանոն զա[րմատ]իս աւրհնել, զշեղջ եւ զհնձան եւ սերմանիս – *[Ա]սեն սաղմոս ԿԴ. Քեզ վայել է աւրհնութիւն... Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէրի քոյոց արդար վաստակոց...*

38. *174ա-7ա* ԼԸ. Կանոն հայր առնելո – *եւ ժողովին ուխտն եւ յառաջ բերեն զընտրեալն եւ ասեն սաղմոս ի թիւ ԻԴ. Առ քեզ, Տէ՛ր, համբարձի... Ընթերցու[ած] յեզեկիէլ մարգ[արէէ]. Այսպէս ասէ կամարար Տէրն՝ Դէտ կացուցից ըզքեզ տանդ...*

39. *177ա-9բ* ԼԹ. Կանոն տնտես աւրհնելոյ – *Սաղմոս, կցուրդ. Տո՛ւր զաւրութիւն ծառա[յ]ի քո: Ընթերցուածս յեսայէ մարգարէէ. Այլ լուծ զկնճիռն անիրաւութեան քակեա՛...*

40. *179բ-83բ* Խ. Կանոն խաղող աւրհնելոյ – *Պաշտեն միաբան. Փա՛ռք Սուրբ Հոգւոյն. ալէլուիա՛... եւ ասէ զաղաւթս զայս. Աստուած Հայր անսկիզբն, անեղ բնութիւն եւ անմահ...*

41. *183բ-4ա* ԽԱ. Կանոն վ[ասն երա]շտի – *Ասեն սաղմոս Ծ. Ողոր[մեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ ըս]տ մեծի... /// զաղաւթս զայս. Տէր Աստուած...*

42. *184ա-5ա* ԽԲ. Կանոն նշանի եւ մատ[անիս աւրհն]ելո ձեռնտուութեան հարսանեաց – *Ա[սեն սաղմոս. Հո]նարհեցո՛, Տէ՛ր, զունկն քո... Ասէ զաղաւթս զայս. Աստուա՛ծ յաւիտենական, որ զանզոյգս եւ զբացորոշեալս զուգակցես ի միաւորութիւն...*

43. *185աբ* ԽԳ. Կանոն ութաւրեա պատանոյն – *Առնուլ անուն ի քահանայի[էն եւ ասեն] զաղաւթ. Տէր Աստուա՛ծ մեր, աղաչեմք...*

44. *185բ-6ա* ԽԴ. Կանոն հառասնաւրեա – *Յորժամ բերեն զմանուկն յ[կեղե]ցին... Ապա ի դրան եկեղեցոյն վեր <ա> ասէ ի վեր[այ] նորա զաղաւթս զայս. Տէր Աստուա՛ծ մեր...*

45. *186աբ* ԽԵ. Կանոն պատկեր աւրհնել[ոյ] – *Ասեն սաղմոս. Եղիցի՛ անուն Տեառն աւրհնեալ... եւ ասէ զաղաւթս. Սո՛ւրբ ես, Տէ՛ր, եւ ի սուրբս բնակեալ...*

46. *186բ* [ԽԶ] Կանոն, որ պիղծն ինչ կերեալ լինի – *Գա առաջի քահանային եւ խոստովանի զյանցանսն... եւ ասէ զաղաւթս. Տէր Աստուա՛ծ մեր... ինչ որպէս կար/// (վջ.):*

47. *187աբ* [Ը] [Կանոն յորժամ զհառասնօրեայ տղայ ածեն յեկեղեցի] – *(սկ.) /// սրբեա՛ ճշմարտութեամբ քով եւ արժանացո՛յ զսա... եւ ասէ ի վերա զաղաւթս. Տէր Աստուա՛ծ մեր, որ յաւուրս քառասուն...*

Տե՛ս Մաշտոց, Վենետիկ, 1831, էջ 38-43:

48. *187բ-9բ* ԾԱ. Կանոն եղբայրակցութեան – *Ինեն յեկեղեցին զսուրբ Աւետարանն եւ զսուրբ խաչն... Յոհաննու առաքելո ի կաթուղիկէից թլատոյ. Սիրելի՛ք, սիրեացո՛ւք զմիմեանս...*

49. *189բ-91բ* ԾԲ. Կանոն յաղագս ջրհորոյ – *Յորժամ հեղձնու ինչ, նա ասի շարական ԴՁ. Առաքելոյ աղաւնոյ: Սաղմոս. Ձայն Տեառն ի վերա[յ] ջուրց... ի կորնթացոց թլատոյ ընթեր[ցուած]. Ոչ կամիմ, եղբա՛րք, եթէ տգէտք իցէք խորհրդոյս այսմիկ...*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺՁ. դ., բոլորգիր

192բ Ընդերցուածս ի Գործոց առաքելոց [Ա. 1-6] – Զբանն առաջի, զոր արարի... եւ [նոքա] մատուցեալ հարցանէին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

191ա Փա՛ռք համագոյ միասնական Սուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն, որ ետ կարողութիւն տկարութեան իմոյ յանգ ելանել ի թվին ՊՁԳ. (1434), ի հայրապետութեան տեառն Կոսդանդնէ եւ սրբասնեալ արհիեպիսկոպոսութեան տէր Կարապետի |191բ| Կաֆայի աստուածապահ քաղաքի եւ ամենայն հիւսիսական կողմանց: Ի լաւ եւ յընտիր յաւրինակէ գրեցայ, ի չար եւ ի դառն ժամանակի, զոր Տէր Աստուած տացէ անդորրութիւն, ձեռամբ Թադէոսի սուտանուն կրօնաւորի, ի քաղաքիս Կաֆաի՝ ի մենաստանս սուրբ, որ կոչի Սուրբ Մինաս, որ է աթոռ սուրբ տէր Կարապետին:

Արդ, սխալանաց եւ անարհեստութեան սորա անմեղադի՛ր լերուք, զի կար մեր այսչափ էր: Որք հանդիպիք սմա ուսմամբ կամ կարգալով, յիշեսջի՛ք յաղաւթս ձեր գծնողսն մեր միով Տէր ողորմա[յ]իւ: եւ որք յիշէք, յիշեա՛լ լիջիք ի Քրիստոսէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

(Գրչափոխութեամբ եւ մաներագիր)՝ *Արդ, որք հանդիպիք այսմ աստուածաբուխ տառիս, յիշեսջի՛ք ի մաք-*

բափայլ յաղաւթս ձեր զԱստուածատուր քահանայն՝ զստացաւղ գրոցս, որ ստացաւ զսայ յարդար յընչից իւրոց: Արդ, յիշեսջի՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զծնաւղսն իւր՝ զԱստուածատուր երէցն եւ զկենակիցն իւր՝ զՎարդեթուփն, զՄար|192ա|տիրոսն եւ զկենակիցն իւր՝ զՈսկէտիկինն, զԹադէոս երէցն եւ զԱռիստակէս երէցն, զորդին իւր՝ զԹադէոս էրէցն եւ զեաչատուր աբեղայն՝ զնահատակն, եւ զմայր իւր՝ զՍիրմախաթունն, զՅովակիմն եւ զեղբայրն իւր զՀերն, զպատուելի զԱստուածատուր քահանայն եւ զկենակիցն իւր՝ զԹամթան, զհամեստ զաւակն իւր՝ զեսաթունն, զնորին զաւակն՝ զԿարապետն եւ զՅովաննէսն, նաեւ՝ զհարազատ եղբայրն իմ զՅովաննէս եւ զկենակիցն իւր զԱլախաթունն եւ զզաւակսն իւր՝ զեմիմմելիքն եւ զՄարգարէն, եւ զքոյրն իւր զԴէսպինան եւ զկողակիցն իւր՝ զԳրիգորէս այրն իւր եւ զաւակն իւր՝ զԱլէքսանոսն եւ զպարոն Գորգն եւ զՅովսէփն եւ զՊապիկն: Եւ որք յիշէք, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-ք, Ա., էջ 443-4, հ՝ր 485:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *պհպ. Գա՝ սեւ թանաքով քառակուսի (հնգիցս)՝ անընթեռնելի:*

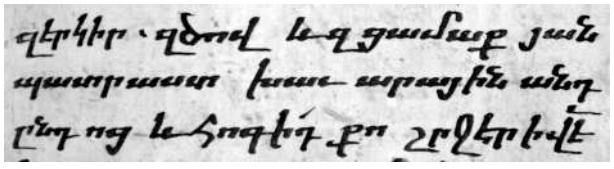
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին շղագրով ձեռագրի հիմնական տուեալները, նոյն թղթի հակառակ կողմին՝ «509, 3508», «ՊԶԳ. – 1434, Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]», պհպ. Բբ՝ «N 52»:*

3509
ՄԱՇՏՈՑ

ԺԵ. դար

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ՝ Նիկողոս երէց:

ԹԵՐԹ՝ 199+1 (կրկն.՝ թ. 142): ՊՐԱԿ՝ Ա.-Ի×12 (Ա. 3, Բ 7, ե, է, Ը, ԺԱ., ԺԲ 11, ԺԳ, ԺԴ 10, ԺԶ, ԺԹ 9, Ժէ 8, Ի 6): ՆԻԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 75ա): ՏՈՂ՝ 18: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի (Ա. փեղկ), շագանակագոյն մոմլաթ (Բ. փեղկ), մէջբը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ տախտակ (Ա. փեղկ), ստուարաթուղթ (Բ. փեղկ). աստառը՝ շերտազարդ կապոյտ կտաւ (Ա. փեղկ), սպիտակ թուղթ (Բ. փեղկ): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Գ-ե. թուղթ՝ Ա, Գ՝ դեղնաւուն, Դ՝ կապտաւուն (18×8), ե՝ սպիտակ՝ մասն կազմաստառի:



Նմուշ 75ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Ձարդագիր՝ կենդանագիր-թռչնագիր, թռչնագիր-ձուկ, հանգուցագիր. հանգուցագիր-ձուկ (123ա): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, սեւ:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մատթէոսի: Ժ. դ.: Բ՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի հատումով: Մագաղաթ 18×13,5. երկսիւն (8×15,5). տող՝ 6. բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա): Կարդալ՝ Բբ, Բա. «[Իբ]րեւ դառնա[ւ եւ ետես զն]ա եւ ասէ՝ ա[յսպէսրեա]ց դուստր՝ [հաւատ fn] կեցուցին... նոցա, եւ [fառոզէր] զաւետար[անն արքայ]ութեան. [եւ բժշկէր] զամենայ[ն ախտս եւ] զամենա[յն]» (Թ. 22-35):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. վերակազմած Ի. դարի 50ական թթ.ին՝ Ա. փեղկի տախտակն ու կաշին պահպանելով,



Նմուշ Բա

Բ. փեղկն ամբողջովին եւ մէջբի կաշին լրացնելով. ապա նորոգուած Ի. դարի 70ական թթ-ին, թերթերի հիմքերն ամրացուած, թափուած մասերը լրացուած դեղնաւուն թղթով. Ա. փեղկի տախտակը ընդլայնակի կոտրուած, կաշին մաշուած, վերին մասում թափուած, տախտակը բաց, 2ական գամերն ու կապիչները թափուած. ընդմէջ թ. 1-2ի թափուած 2, ընդմէջ թ. 5-6ի, 10-1ի, 70-1ի, 106-7ի, 117-8ի, 155-6ի, 162-3ի, 169-70ի եւ 193-4ի՝ 1ական, թ. 57-8ի, 163-4ի՝ 3 թերթ. թ. 196-9՝ գրադաշտը վնասուած վերից առ առաւելն 12 տողի չափով, թ. 142գ՝ ներքեւից 3 տող թափուած. գրեթէ բոլոր թերթերին խոնաւութեան հետեւր, 128ա, 129ա, 171բ՝ իրար կպած թերթերն առանձնացնելիս բնագիրը տեղ-տեղ վնասուած. լուսանցակողերը սեւացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-5բ* [Կանոն Մկրտութեան] – *(սկ.) /// [Աւետարան ըստ Յոհաննու] /// [Ջի]արդ կարէ մա[րդ ծնանել]... |1բ| Ջանձնին Ողորմեաց: Եւ կացուց/// |2ա| [լու]սաւորեցարուք, Սուրբ Հոգին բերկրեսցէ ի քեզ... |5բ| ...եւ ուղիղ վարիւք հասցէ ի խոստացեալ հանգիստն/// (շար.):*

2. *6ա-12ա* [Կանոն Պասկ առնելոյ] – *[Ընթերցուած յեսաեա մարգարէէ] (սկ.) /// եւ ծնանիցի ի մէջ ազգաց զաւակ նոցա... 10բ ոչ է բարիոչ(=ք) մարդոյդ միայն լինել/// 11ա Ջաքարիային եւ զեղիսաբեզին...*

– 12ա-3ա Պսակ վերուցա[նելոյ]. *Սաղմոս. երանի ամենեցուն, երրորդ սաղմոս՝ Լո՛ւր Աստուած, աղաւ[թք]. Տէր Աստուա՛ծ ամենայկալ, ի քէն աւրհնեցան պըսակք ծառայից քոց... Տէր Աստուա՛ծ մեր, որ յամենայն ժամ ընդ մեզ ես...*

3. *13ա-8ա* Կանոն հաղորդութեան – *Առնու քահանայն զհաղ[որդութիւն], զխաչն եւ Աւետարան եւ բուրվառ... [եւ ասէ զաղաւթս զայս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ եւ արարիչ ամենայն արարածոց, որ արժան]ի ար[արեր զամենայն հաւատացեա]լքս...*

4. *18ա-35բ* Կանոն զամենայն զննչեալս առ Քրիստոս յուղարկելոյ – *Ասեն սաղմոս. երկինք պատմեն: եւ ասի շարական... եւ ասէ զաղաւթս. Աստուած յաւիտենական, անսկիզբն... որ հարկանես, Տէ՛ր, եւ դու ինքնին /// (վջ.):*

5. *36ա-41բ* [Կանոն երկրորդում ատուն] – *(սկ.) /// բարութեան: Ապե[ուա], Սաղմոս. Բարձր առնեմ զկ[քեզ]: [Աւետարան ըստ Ղուկասու]. Զգո՛յշ լերուք անձանց...*

6. *41բ-54ա* Կանոն զամենայն վաղճանեալ. տղայթաղն – *Սաղմոս ասեն. Առ քեզ, Տէ՛ր, համբարձի... [Ադօթք] Սո՛ւրբ ես, Տէր Աստուա՛ծ մեր...*

7. *54ա-7բ* Կանոն Այգոյն – *երթան ի գերեզման: Սաղմոս. եղիցի անուն Տեառն աւրհնեալ... Ընդեր[ծու[ածս] յեսա[յեայ] մարգար[էի]. Այսպէս ասէ Տէր, զի Տեառնէ եղիցի...*

8. *57բ-63ա* Կանովն Հոգեճանգիստ առնելոյ – *Սաղմոս. երանի ում թողու[թիւն]... Մի՛ նախանձիր ընդ /// (3 թ.) /// այսուհետեւ լերուք զուարդունք յաղաւթս: Ալէլուիայ, աղաղակեցէ՛ք առ Տէր: Աւետարան Ղուկասու. եւ մտեալ շրջէր ընդ երիքով, եւ ահա այր մի...*

9. *63ա-70բ* Կանովն Տեառնական, աղն աւրհնութիւն – *Ածեն զնվիրեալն ի դու[ռ]ն եկեղեցոյն... Ընթերցուածս Ղեւտացոյն. եւ կոչեաց զՄովսէս... եւ զամենայն սատանայական որոգայթս, զի աստ բարէպ[աշտութեամբ] /// (շար.):*

10. *71ա-86բ* [Կանոն ջուր աւրհնելոյ] – *[Ընթերցուածս յեսայեայ մարգարէէ. (սկ.) ///[պ]ատմեցէ՛ք զայս ամենայն երկրի... Ընթերցուածս յեզեկիելէ մարգար[է-է]. եւ մոյծ գիս...*

–75ա-86ա [Աւրհնութիւն ջրոյն, զոր ասացեալ է արբոյն Բարսղի հայրապետին Կեսարու Կապուտկացւոյ] – *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, յամենայնի հզաւր եւ սքանչելագործ... քեզ հանցուք զաւրհնութիւն եւ զփառս Հաւր:*

11. *87ա-106բ* Կանովն նաւակատեաց եկեղեցոյ՝ պղծել յաւինաց եւ շարժեալ սեղանոյ վերստին հաստատեալ – *Մտանեն եպիսկոպոսն, քահանայաւքն... Սաղմոս. Աստուա՛ծ, մտին հեթ[անոսք]... [ասէ զաղաւթս զայս] Որ ընդունողդ ես աղաւթից... ապա պատարագ մատչի եաւթն /// (վջ.):*

12. *107ա-13բ* [Կանովն բառոզ պատուիրանի, զոր զեկուցանէ բահանայն ժողովրդեանն] – *(սկ.) /// առեալ զձեռն ասասցէ. զայս ասէ. Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ եւ զերկիւղ Տեառն ուսուցանեմ...*

13. *113բ-7բ* Կանոն զարմտիս աւրհնելոյ, զսե[ր]մնեալ ճնձան – *Սաղմոս. Հովիտք բազում արասցէն ցորեն: Ընդերց[ու]ածս յՈվելիէ մարգա[րէէ]. Քաջալերեա՛, երկի՛ր...*

14. *117բ-22բ* Կանոն աւազան աւրհնելոյ – *Հաստատեն զաւազանն ի տեղոջ իւրում եւ լուանա՝ ներքոյ եւ արտաքոյ ջրով... (117բ եւ դնեն ընդ աջ/// |118ա| ///ոց կեցցուք յայսմ աշխարհիս...)*

15. *122բ-42ա* Կանովն խաչ աւրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին եւ լուանան ջրով եւ ասեն Սաղմոս թիւ [Կ.], կցուրդ. Լո՛ւր, Աստուա՛ծ, յաղաւթ[ից իմոց]... Ընթերց[ուած] յԱռակաց. երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

16. *142ա-56ա* Կանոն Ոտնալուային – *Ի տասերքորդ ժամուն ժողովին ի դուռն եկեղեցոյն... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթ. Փառաւորեմ զքեզ, Տէ՛ր... (155բ ...այնոցիկ, որ գան զհոտ լու/// |156ա| [ուր]ախութեամբ աւրհնել, գովել, փառաւորել...)*

17. *156ա-66ա* Կանոն ապաշխառող առնել – *Առնու քահանան զեկեալս ապաշխարութեան... ասէ զաղաւթս զայս. Աստուած ի վերա ապաշխարողին... (162բ երկայնամիտ եւ բազումողորմ եւ զղջանա ի վերա չարեաց /// |163ա| մարգկան: Ընթերցուածս յեզեքիելի մարգարէին. [Խնդ]րեցէ՛ք զՏէր եւ յորժամ գտ[ան]իցէք զնայ...):*

18. *166ա-80ա* Կանոն ապաշխառող արձակելոյ – *Ժողովէ քահանայն զապաշխարողսն ի դուռն եկեղեցոյն... Ընթերձ[ուածս յեսայեայ մարգ[արէի]. եւ կատարեսցին աւուրք... երկու պարտ[ա]պանք էին, որումն փոխատու/// |170ա| եւ եւս միաբան...*

19. *180ա-93ա* [Աւետարանի Իւղաբերից, Բժշկութեան, Հանգստեան]

ա. *180ա-2ա* Աւետարան Իւղաբերից ըստ Մա[տ]թէոսի [ԻՀ. 1-20] – *Ասէ առաւաւտու. եւ յերեկոյ ի շաբաթոյն, յորում լուսանայր...*

բ. *182աբ* Աւետարան ըստ Մա[տ]թ[էոսի] բժշկութիւն [Դ. 23-25] – *եւ շրջէր Յիսուս ընդ ամենայն կողմն...*

գ. *182բ-3ա* Աւետար[ան ըստ Մ[ատ]թէոսի] հանգ[ստեան. ԺԱ. 25-30] – *Յայնմ ժամանակի պատասխանի ետ Յիսուս՝ Գոհանամ զքէն...*

դ. *183ա-4բ* Աւետարան ըստ Մարկոս իւղայբերից [ԺԵ. 42-ԺԶ. 8] – *եւ ասէ. եւ իբրեւ երեկոյ եւ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր...*

ե. *184բ-5բ* Աւետա[րա]ն ըստ Մարկ[ոսի] բժշկութիւն [Բ. 1-12] – *եւ մտեալ դարձեալ ի Կափառնաում յետ աւուրց...*

զ. *185բ-6ա* Աւետարան Մարկոս. հանգըստեան [ԺԳ. 32-37] – *Այլ վասն աւուրն այնորիկ եւ ժամուն ոչ ոք գիտէ…*

է. *186ա-7բ* Աւետարան իւղաբերից Ղուկասէ [ԻԳ. 50-ԻԴ 12] – *Եւ ահա այր մի անուն Յովսէփ…*

ը. *187բ-8բ* Աւետարան ըստ Ղուկ[ասի] բժշկութեան [Է. 11-17] – *Եւ եղեւ ի վա[ղիւ] երթայր ի քաղաք մի…*

թ. *188բ-9ա* Աւետարան ըստ Ղուկաս. հանգ[ստ]եան [ԻԱ. 34-38] – *Զգո՛ւշ լերուք անձանց, գուցէ ծանրանայցեն…*

ժ. *189ա-91բ* Աւետ[ա]րան ըստ Յոհան[ու] իւդա[բերից] [ԺԹ. 38-Ի. 18] – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս Յովսէփ, որ յԱրեմաթիայն էր…*

ժա. *191բ-2բ* Աւետար[ան] ըստ Յոհան[ու] բժշկութիւն [Ե. 1-30] – *Յետ այսորիկ տաւն էր հրէից…*

ժբ. *192բ-3ա* Աւետարան ըստ Յոհան[ու] հանգըստ[եան] [Ե. 19-23] – *Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ, ոչ կարէ որդի մարդոյ առնել յանձէ…*

20. *193բ-6բ* Գանձն ննջեցելոց համաւէն («Մ[Ա]ՆՎԵԼՍ») – *Մինդ ի [յ]է[է]ն, Բանդ, որ ի Հաւրէ… որ զմահ մարմնոյ /// 194ա Նախախնամող Արարիչ հոգոյ Տէր յաւրինիչ… ի չարեացն զիս թափեցէք, խաղաղութիւն կացէք, մնացէք, / զմեզ ի ձեր յաղաւթս ձեր յիշեցէ՛ք, ողորմեայ զմեր ննջեցեալս ահաբնակ (այսպէս):*

Ծնթ. Տե՛ս ձեռ. 825, 35ա-7ա, «Տէր Մանուէլ եպիսկոպոսի ասացեալ ի թաղումն մեռելոց»:

21. *197ա-9ա* Տաղ որ/// [Ողբ թաղման. ի վերայ գերեզմանին ասայ. ձեռ. 825, 37ա-8բ] – *Ո վ քա[հանայք եւ վար]դապ[ետք աստուածաբան, եւ] ժողովուրդք [հաւատացեալք] ամենեքեան… ես հաւատովս վերանամ երկնից խորան, զի Տէրն քաղցր է պա[ր]տական ողորմութիւն:*

Ծնթ. լս-ներում՝ հետագայի բնագրային յաւելումներ (25ա, 31բ, 35բ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

113բ Ըստայլացող գրոցս յիշեցէ՛ք զանարժանս տէր Նիկողոս էրէցս եւ զհայրն իմ զտէր Ղուկասն յիշեցէ՛ք եւ ասէ՛ք, եւ Աստուած յիշէ ձեզ իւր սուրբ արքայութիւն. ամէն, հայր:

199բ [Փա՛ռ]ք համագոյ եւ միասն[ական ե]րրորդութեան՝ Հաւր եւ Որ[դւոյ եւ Հո]գւոյն Սրբոյ յաւիտեա[նս յաւիտենի]ց. ամէն: Գրեցաւ [սուրբ] /// (2 բառ) եւ ի [յր]նտիր ա[ւրինակէ] ///ի, ձեռամբ սու[տանուն] /// (1 բառ) Նիկողոս իրից[ու] /// (2-3 բառ) ի [գ]իւղն, որ կոչի /// ի ասրուղայան (՞) /// (2-3 բառ) սուրբ եկեղեցոյս /// (2-3 բառ) Սուրբ Լուսա[ւ]որչ ///: [Յեր]ես անկեալ աղաչեմ /// (1-2 բառ, թերեւս՝ «ով դասք») լուսերամից, որ հանդիպիք /// [սուրբ] գրեցս, յիշեսջիք ի սուրբ եւ [մա]ք[րա]փայլ յաղաւթս ձեր [զիս] եւ զծնաւղքս իմ՝ զհայրն [իմ]՝ զտէր Ղուկասն, եւ զմայրն իմ՝ զԽաթունն, եւ զուսուցիչն իմ ///:

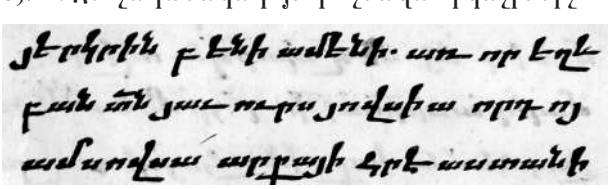
ՆՇՈՒՄ՝ Ա. *կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «510, 3509, ԺԵ. Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին ձեռագրի տուեալները եւ «Սահակ աբեղայ 1888»:*

3510
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԺԷ. դար

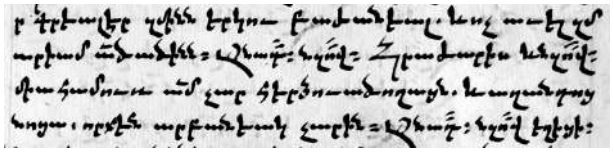
ԳՐԻՉ՝ Անանուն Ա. (11ա-21բ, 24ա-81բ), Անանուն Բ. (լրացնող, 1բ-10բ, 22ա-3բ, 81բ-94ա, 98ա-9բ):

ԹԵՐԹ՝ 99: ՊՐԱԿ՝ 10+Ա.-Ը×12 (Ա. 10, Բ 12+2, Ը 17): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով, այլ թուղթ՝ թ. 1-10, 83-99. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,5×14,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (16×10), միասիւն՝ թ. 1-10, 82-99՝ (17-17,5×10,5). ստ. լս-ներում յիշագրեր՝ լրացնողի ձեռով: ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ 11ա-21բ, 24ա-81բ (նմուշ՝ 46բ), նոտրգիր՝ 1բ-10բ, 22ա-3բ, 81բ-94ա (նմուշ՝ 23ա): ՏՈՂ՝ 18 (թ. 11-21, 24-81), 24-25 (թ. 1-10, 22-3, 81-94, 98-9): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջու-



Նմուշ 46բ

կը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 23ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ջարդագիր՝ թոչնագիր (ուռուագծային), հանգուցագիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, աստառը գունաթափ. Ա. եւ Բ. փեղկերի ստ. անկիւններում հետագայում արուած անցքեր (նշանակութիւնն անորոշ). թ. 1-10, 22-3, 82-96՝ ԺԸ. դարի յաւելում, բնագրի պակասը լրացուած նոտրգրով, թ. 2-4, 5-9, 10բ, 25բ, 29բ-30ա, 34ա, 35բ, 37բ, 45բ, 50ա, 60ա, 84բ-5ա, 86-96՝ թանաքի հետքեր, թանաքոտ մատնահետք (9բ), 95բ-

ճա՝ որոշ տառեր ջնջուած, գրեթէ բոլոր թերթերի եզրերին խոնաւութեան հետեր, թ. 1-83 հիմմի մօտ վերին անկիւնում բորբոսի հետեր, թ. 18՝ առտ. լս-ը գրեթէ կիսով վերից պատռուած, թ. 11՝ ստ. լս-ին, թ. 60՝ առտ. լս-ին պատռուածծ, թ. 96՝ ստ. հիմմի մօտ եւ գրադաշտին կաթած մոմի հետեր, թ. 18, 20, 61՝ ջնջուած տողեր, Ա. կազմաստառի ելուստին սոսնձած թղթից (թերեւս պիպ-ը) մնացած հիմմին երեւում են գրչափորձ տառերի եւ բառերի մասեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1բ-10բ* Այսպէս պարտ է սարկավագ ձեռնադրել հաճանայ եւ կոչել. արտաքուստ ելանէ ի դուռն եկեղեցուն եւ խրատէ նոցա այսպէս. նախ՝ Սահմանադրութիւն դաստիարակութեան նորածնեալ մանկանց, որք հրաւիրելոց են աստիճան հաճանայութեան: Խրատք հարկատոր եւ պիտանիք՝ արարեալ ի տէր Առաքելոյ Սիւնեաց նահանգի — *եւ ըստ կարգի ժամանակին վարժեալ զմանկունս ի սնունդ սրբութեան եւ իմաստութեան յերկիւղն Աստուծոյ…*

Ծնթ. Գրիչը «Սահմանադրութիւն դաստիարակութեան…» ճառը մտցրել է սարկաւագ ձեռնադրելու կարգի մէջ:

2. *11ա-2ա* Խրատքն ձեռնադրութեան — *Նախ եպիսկոպոսն յաթոռ առաջի սուրբ սեղանոյն, եւ գան աւագ երիցունքն… Ձայնէ բարձր առ հայրապետն եւ ասէ. Հրամմեա՛, Տէ՛ր…*

3. *12բ-25ա* [Կանոն ձեռնադրութեան հաճանայի] — *Յետ այսորիկ մատիցէ յառաջ առաջնորդ սուրբ ուխտին, կալով առաջի եպիսկոպոսն…*

— *22ա-3բ Եւ ապա յատուկ անուանէ, նզովէ զամենայն հերձուածողսացդ դասքն…*

Համմտ. Մաշտոց ձեռնադրութեան կղերիկոսաց, սարկաւագաց եւ հաճանայից…, Վաղարշապատ, 1876, էջ 26-37:

4. *25բ-39ա* Սկիզբն աստիճանաց, կղերիկոսաց, որք են սաղմոսերգու, աւետածու եւ այլն ըստ իւրաքանչիւր կարգի — *Եւ յառաջն ծխեն խունկ սուրբ սեղանոյն եւ ասեն շարական ըստ աւուրն… եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Տէր մեր նայեա՛…*

5. *39ա-81բ* Կանովն յորժամ սարկաւագ ձեռնադրեն — *Զգենու եպիսկոպոսն եւ այլ քահանայք ըստ օրինին, եւ դպիրք բուրվառովք…*

6. *81բ-5բ* Յաղագս վարդապետական իշխանութիւն շնորհելոյ — *Նախ հրաժարեսցէ ամենայն հերձուածողաց եւ ապա դաւանութիւն տացէ ըստ հաւատոյ… /81բ/ ի վերայ իմ վասն որոյ էօծ/// /82ա/ իսկ զիս աւետարանել աղքատաց…*

7. *86ա-94ա* Կանոն խաչ օրհնելոյ — *Տանին եկեղեցին, լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով… Ընծերցուած յԱռակաց. երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն…*

8. *98ա-9բ* Կանոն եկեղեցի օրհնելոյ: Աղօթք Դանիէլի մարգարէին — *Տէ՛ր Աստուած, մեծ եւ սքանչելի, որ առնես զուխտ եւ զողորմութիւն սիրելեաց քոց… 99բ եւ սրբեա՛ զսեղանս այս, յո՛յս հաւատացելոց եւ /// (վջ.):*

ՅԱԽԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

1. *94բ-6ա* Կանոնք ժողովածոյ. ո՛վ եղբայրք, գէմք, որ յուսանիք — *Արուագիտացն եւ անասնագիտացն եւ որ ընդ կին ընդ սոդոմայեցիսն գործէ, միապէս է կարգ նոցայ… այլ մնայ եպիսկոպոսին հրամանին:*

2. *96աբ* Յաղագս Խ. (40) պատարագի առնելոյ տեառն Փիլիպոսի — *Հրամայեալ է յունել Խ.ունս (=քառասունս), զօր կարգ հրամանօք նորայ… որոյ քաւեսցէ զմէղս մեր Քրիստոս Աստուած մեր. ամէն:*

3. *96բ-7ա* Այլ վասն անկնումք մանկան մեռանելոյ — *Հարցմունս այս է, թէպէտ անկատար մեռանի… թաղել, խաչիւ օրհնութեամբ կնքել զգերեզմանն:*

4. *1ա (այլ ձեռք, ԺԸ. դ., նոտգիր)* [Տաղ իմն] — *Ո՜հ, յարաժամ ցնծալով, բերկրալով, / զի կաս, ո՛վ անձն իմ, հետէվով… Տէ՛ր իմ, ես գտայ, Տէ՛ր իմ, քեզ մեղայ (գծերով զատուած երեք մաս):*

— *1ա (նախորդի գրով եւ ձեռքով. հայատառ թուրքերէն) Թէրճիպէ էյլէտիմ, մուրէքէպիզ սուլուտուր պու եազըյը եազան գ///ւաոր ճումլէնիզին գուլուտուր:*

Ծնթ. Բառանջատումը Օհսանա Կարապետեանի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *97բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր)* Ես էմ տրուպ եւ անպիտան
դպիրներաց մէչն էմ անբան,
թէ որ ասէք օվ էս դու այն,
զՁեր ծառայ անուն Վարդան*:*
Ձեզ աղաչէմ, հա՛յրք պատուական,
լերո՛ւք խղճոյս խրատական,
որ հոգէոր էք հրաձորան,
համեղ, անուշ, ախորժական:
Հոգով սրբով խոսիք ինձ բան,
մխիթարվիմ եւ յուրախանամ,
ես՝ մեղաւոր, տրուպ Վարդան*,*
նոր եմ գրոյս հետեւիլ կամ,
սղալանացս մի՛ մեղադրէք,
ես ձեզ մեղայ ամենայն ժամ:

2. *12ա (1882 թ., շղագիր)* Ես՝ նուաստ Յովհաննես ծ. վարդապէտ Գրիգորեանց *ի տոհմէն Աւծրունեանց, յոյժ սիրեմ զձեռագիր մատեանս հինս: 1882, Յունվար 26. Առաջն. տեղա[պահ] Հայոց* Պուլկարիոյ, *ի Ռուսեոմ, Պուլկարիայ:*

Ծնթ. Տե՛ս Կնճադրոշմ:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *12բ, 25բ* սեւ թանաքով բոլորակ, կենտրոնում Քրիստոսը, որի ներքեւում՝ «ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ», շուրջանակի՝ «Է ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԵԻ ՊԱՏՐԻԱՐԳ ԿՈՍՏԱՆ/ԴԻՈՅ ՊՈԼՍՈ, ԹՎԻՆ ՌՃԾԴ. (1705)», *12ա* կապոյտ թանաքով շրջան,

կենտրոնում եպիսկոպոսական խոյր, գիրք, աստղ ճաճանչների մէջ, շուրջանակի՝ «ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾՆՈՒՅ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, 1874»:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին ձեռագրին վերաբերող տեղեկութիւններ, ստորագրուած՝* «Օշականցի Սահ[ակ] *աբեղայ 1888», «512, 3510», «Ժէ. Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]», մէջքին սոսնձած վարդագոյն թղթին՝ «18 Մաշտոց»:*

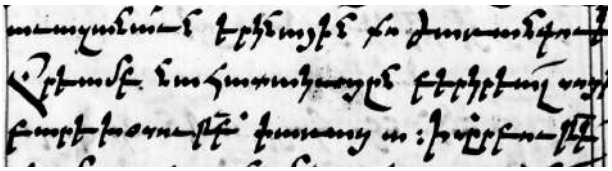
ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *9ա՝ «Սաղմոս», 21ա՝ «տան», 60, 81բ՝ խզբզոց, 84ա՝ անընթեռնելի շղագիր տառեր, 97բ՝ «աբգդեզէրթ» (երկիցս), «Հգ ամենայզօր»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՉ՝ *33բ, 53ա լս.՝ եկեղեցի:*

3511
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 86. չգրուած՝ 26աբ, 86բ: ՊՐԱԿ՝ 1-7×12 (2՝ 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ երեքնուկ, որի աջ եւ ձախ կողմերում՝ «VP» կամ թագ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմիրով սահմանագծուած (14,5×10), թ. 14-25 (15×9-9,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 34ա): ՏՈՂ՝ 18: ԿԱՋՄ՝ դարչնագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. ատտառը՝ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ (սկ.)՝ չգրուած սպիտակ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռամաւիկ:



Նմուշ 34ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, մարդադէմ (42ա, 56ա): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, բոնզ (թ. 14, 19):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, Բ. փեղկին մոմի հետքեր, Ա. կազմաստառը չիմ, միջուկը բաց. առաջին 2 պրակներն առանց համարների, 3-դից սկսած (թ. 27) կրկնակի համարակալած՝ հիմմի մօտ Բ-Ջ, աջ անկիւնում՝ արաբանիշերով՝ 1-5, պիպ. Ա-ա՝ եզրերը դեղնած. թ. 1-6՝ թանաքն արտացոլուած թերթերի հակառակ երեսներին, 86ա՝ գիրն արտացոլուած հակառակ երեսին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1աբ* Խրատ ձեռնադրութեան. յառաջաբանութիւն է *(հետագայում սկզբում շղագրով յաւելած՝ «Կանոն»)* – *Նստի եպիսկոպոսն յաթոռ՝ առաջի սուրբ սեղանոյն... Ձայնէ բարձր առ հայրապետքն. Հրամայեա՛, Տէր աւրհնութեամբ ասելով...*

2. *2ա-12բ* Սահմանադրութիւն դաստիարակութեան նորածնելոց մանկանց, որ հրաւիրելոց են աստիճանի հաճանայութեան: Խրատ հարկաւորի եւ պիտանիի՝ արարեալ վարժապետին Գրիգորի Հռետորի – *Արդ, ըստ կարգի ժամանակին վարժել զմանկունս առ անունդ սրբութեան եւ իմաստութեան յերկիւղն Աստուծոյ... Իսկ ի յաւուր ձեռնադրութեան նստցի եպիսկոպոսն յաթոռ՝ ի մէջ յատենին, ի դուռն սուրբ եկեղեցոյն, առաջի ամենայն բազմութեան...*

3. *13ա-25բ* Խրատ ձեռնադրութեան յառաջաբանին – *Նստի եպիսկոպոսն աթոռ՝ առաջի սուրբ սեղանոյն, եւ գան աւագ իրիցունք... Ձայնէ առ սուրբ հայրապետն շարականաւս ասելով. Նայեա՛ց ի մեզ...*

4. *27ա-42ա* Սկիզբն աստիճանաց կղերիկոսաց, որ են սաղմոսերգու եւ աւետածու եւ այլն, ըստ իւրաքանչիւր կարգի – *Եւ յառաջն ծախն խունկ սուրբ սեղանոյն եւ ասեն շարական ըստ աւուրն՝ յորում լինի, եւ սարկաւագն քարոզէ՝ եւ եւս խաղաղութիւն, միաբան աղաչեսցուք զմարդասէրն Աստուած ըզՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս վասն ծառայիս իւրոյ այս անուն... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Տէ՛ր մեր, նայեա՛յ յերկրպագութիւնս եւ պահպանեա՛ զծառայս քո...*

5. *42ա-55ա* Կանոն յորժամ սարկաւագ ձեռնադր[են] – *Ձգենու եպիսկոպոսն, եւ այլ քահանայք՝ ըստ յօրինին... սարկաւագն ձայնէ. Աւրհնեա՛ Տէր: եւ եպիսկոպոսն ասէ. Աւրհնեալ սուրբ եւ անմահ թագաւորութիւն...*

6. *56ա-85բ* Կանոն ձեռնադրութեան ֆահանայի – *Ձգենու եպիսկոպոսն ըստ յօրինի ի սրբատուն եկեղեցւոյն... եւ ասեն շարական ԳՁ. Այսօր աստուածութեանն գուարճանայ...*

7. *85բ-6ա* Կանոն նկարեալ պատկեր աւրհնելոյ – *Յերեկորեա հսկումն առնեն եւ յերրորդ ժամուն գան ի մէջ եկեղեցոյն եւ ասեն սաղմոս՝ երանեալ են ամբիծքն... Ապա եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Սո՛ւրբ Տէր եւ ի սուրբս հանգուցեալ եւ բնակեալ... աւրհնութի՛ւն Հօր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյդ. ա[մէն]:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *25բ (1832 թ., շղագիր)* Յոհաննէս *վարդապետս՝ միաբան* Սուրբ Նախավկայի, *որ եմ տեղւոյ իսկ* Շամբեցի, *գրեցաւ ի ժամանակս ժողովարարութեան ի յերկիրն* Սիւնեաց՝ Խնձորես *գիւղն, 1832, Հոկ[տեմբեր] 21:*

Ծնթ. Տե՛ս Կնճադրոշմ՝ 25բ, 85բ:

2. *55բ (1882 թ., շղագիր) Ջայս Մաշտոցս ձեռնադրութեան նուիրեցի մեծի գրադարանի* Սրբոյ Էջմիածնի՝ *ի յիշատակ ինձ եւ ծնօղացս, ի հայրապետութեան Տէր Տէր* Գէորգայ Դ. *վեհափառ եւ ազգասէր կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, որոյ մեծագործութեան արդիւնք են մեծահամբաւ, հոյակապ ճեմարանն* Սրբոյ Էջմիածնի՝ *տաճարն լուսաւորութեան ազգի հայոց, բարեկարգ թանգարանն* Սրբոյ Էջմիածնի, *տպարանն, ընթերցարանն եւ այլն: Ի 1 Յունվարի, 1882 ամի,* Մեսրովբ *եպիսկոպոս* Սմբատեանց Նախիջեւանցի:*

* Ծնթ. Սրան յաջորդում է տարբեր ձեռով, շղագիր՝ «Պիղծ, անիրաւ»:

3. 55բ *արտք. լս. (ԺԹ. դ., շղագիր) Ո՛ նուիրատու, քեզ անկ էր միայն զնուիրէ քումմէ խօսել ու ոչ ջատագովել զարժանընտիր հայրապետին զգործ, որք չեն զանխուլ յազգայնոց մերոց, եւ քեզ չէր հարկ զնոսա յիշատակել աստ, որով եւ յայտնի առնել ամենեցուն զկեղծաւորութիւն եւ զշողոքորթութիւն քո:*

Ծնթ. Վերաբերում է նախորդ յիշատակարանը գրող Մ. Սմբատեանցին:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՔ՝ *2ա, 14ա, 42ա, 85բ սեւ թանաքով ուրանկիւն՝* «ՔԵՐՈՎԲԷ ՎԱՐԴԱՊԵՏ», *25բ, 85բ սեւ թանաքով, զարդարուն եզրերով քառանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ / 1272 (1823)»:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած վարդագոյն թղթին՝ «19 Մաշտոց», պհպ. Աբ-ին սոսնձած թղթին՝ ձեռագրի մասին տեղեկութիւններ եւ* «Ս[աճակ] *աբ[եղայ] 1888», պհպ. Բա՝ «Մաշտոց ձեռնադրութեան քահանայի»:*

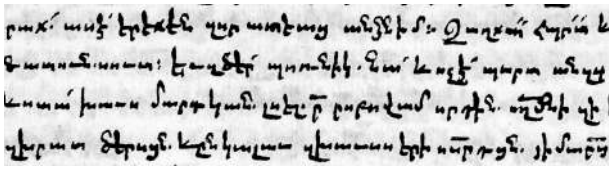
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *14ա՝ հանգուցագիր «Հ»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Աա՝ «վասն», պհպ. Աբ՝ «Աստուծովս Քրիստոս», 26ա՝ «Քրիստոսի ծառայ* Յովհաննէս» *(կապգիր):*

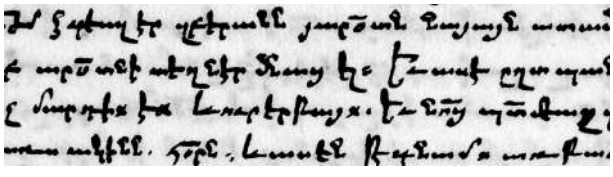
3512
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 188+1 (կրկն.՝ թ. 141). չգրուած՝ 188բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԷ×12 (Ա, ԺԷ 10, Է, Ը, ԺԱ 11, Թ 4) (սկզբնապէս՝ Ա-Թ×12 (Ա 10, Է 11, Թ 3)+Է-Ը×12 (Ը 11)+Ա-Զ×12 (Զ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ 1. թ. 1-96՝ թագ, ներքեւում՝ IV կամ VI, 2. թ. 97-119, 174-88՝ կարաս, վրան ջրաշուշան, 3. թ. 120-42՝ աշտարակ-ամրոց (՞), 4. թ. 143-74՝ այլ թուղթ. լուսադրոշմով՝ բոլորակ՝ մէջը թեւատարած թագակիր արծիւ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×14,5-15: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ թ. 1-74 (15×11), թ. 75-188 (14×10): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (24ա), թ. 97-188՝ գրչափոխութեամբ (121ա): ՏՈՂ՝ 24: ԿԱԶՄ՝ ճնշագծերով շագանակագոյն կաշի՝ 2 կապիչով ու փայտէ գամերով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ կտաւ:



Նմուշ 24ա



Նմուշ 121ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լս-այիւ՝ Սուրբ ոմն՝ 150ա: Լուսանցազարդ՝ 103բ, 119բ: Զարդագիր՝ հանգուցագիր՝ սեւ-կարմիր (36բ): Գոյներ՝ կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. Բ. փեղկին ցեցի անցքեր. սկզբնապէս թ. 1-96ը առանց պրականիշերի, 97-108՝ Է., 109-19՝ Ը., 120-78՝ Ա-ե. պրականիշերով, ձեռագրի ամբողջական պրակակալումը Ա-[ԺԷ] առուել է աւելի ուշ. ենթադրելի է, որ գրիչը տարբեր ժամանակներում գրել է որպէս տարբեր ձեռագրերի նիւթեր, ապա միացրել իրար. Ա-Գ պրակները հիմմից թուլացած. բոլոր թերթերի եզրերին խոնաւութեան հետքեր, գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխ, թ. 112-9, 150-78՝ թանաքի թթուայնութեան հետեւանքով գրադաշտը մգացածաւեւացած. թ. 36՝ կիսով հիմմից անջատ, թ. 104՝ մէջտեղից պատռուած կիսով, թ. 183-8՝ արտ. լս-ին անցք:

* Ծնթ. Թէեւ Համառօտ ցուցակում (Ա., էջ 1030) ձեռագիրս «Ստացող՝ Վարդա՞ն վրդ.» է, բայց սա անհիմն է. 78բ եւ 96ա էջերում յիշուած «Վարդան վարդապետ»ն Առեւելցին է, որի մեկնութիւնից օգտուել է Գր. Տաթեւացին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-77ա* Գրիգորի՝ աշակերտի Յոհաննու Որոտնեցոյ եւ փաջ դիտապետի Համառօտ հաւաքումն Յառակաց գրոցն Սաղոմոնի՝ ի լուսաւոր բանաց մեծին Ներսէսի

Տե՛ս ձեռ. 342, 109ա-71բ: Յանկ/1ա-2ա: ա/2ա-37բ: բ/37բ-45ա: գ/45ա-77ա:

45ա վր. լս. կարմիրով, գրչից՝ «Իմա՛, սիրելի՛, զի երգ երգոցի լուծմունքն յետ սորա է եդեալ»:

Բ. *77ա-96ա* (խորագիրը՝ 78բ) Համառաւտ հաւաքումն ի տեսութիւն լուծմանց երգոյ երգոյն՝ աշխատասիրեալ Գրիգորիոս հսկողի, արի, երջանիկ հռետորի եւ փաղ փիլիսոփայի հայոց, աշակերտի Եռամեծին Յովհաննու Որ<u>ո</u>ւտնեցոյ՝ ի լուսաւոր բանից վարդապետին Վարդանայ:

*— 78բ (խորագրից յետոյ) Ո՛վ ամենազօր Հոգիդ Սուրբ, Աստուա՛ծ ճշմարիտ, զոկարութիւն եղկելոյս դու զորացո՛յ, որով եւ աւարտեցից եւ քեզ փառք յաւիտեանս:**

Տե՛ս ձեռ. 3642, 2ա-74բ: Յանկ/77ա-8բ: ա/78բ-9բ: բ/79բ-80բ (սկիզբը՝ Ջի՞նչ է, որ երգ երգոց կոչի): գ/80բ-1բ: դ/81բ-2բ: ե/82բ-4ա: զ-ժե/չիք: ժզ/84ա-5ա: ժէ/85ա-6բ: ժը/86բ-8ա: ժթ/88ա-90բ: ի/90բ-2ա: իա/92աբ: իբ/92բ-3բ: իգ/93բ-5ա: իդ/չիք: իե/95ա-6ա:

— 96ա եւ ամենայն աշխատողացն ի սմայ, երջանիկ եւ լուսաւոր վարդապետին Վաւրդանայն եւ խնդրողացն եւ համ<u>ա</u>ռքեն աշխատողացն ի սմայ, ուսուցչացն եւ ուսուղացն ի սմա եղիցի յիշատակ բարեաց, անմոռաց, յիշմամբ ի կրկին կենցաղս եւ յաւիտենից յաւիտեանս:

Ծնթ. Բնագրի մասերն անխորագիր են:

* *78բ Ազերսանման այս տողը՝ «Ո՛վ ամենազօր Հոգիդ Սուրբ...», Ձ[թ] 3642 ձեռ.ում չկայ, բայց կայ ի ձեռ. Ձ[թ] 1099, 67բ:*

Գ. *1. 97ա-116ա* Ի Միխաիլ գրոց Պատմութենէ առ սակաւ մի գրեցի

ա. *97ա-8ա* Ա. *Ի քամիրացոց աշխարհն՝ ի կողմն Հան<u>ի</u>կաց ոմն թագաւոր հր[ե]ա եւ առաքեաց Յուստիանոս առ նայ... բայց մի՛ արասցեն սպանի (՞) նա խաղաղութիւն:*

բ. *98ա* Բ. *Ի թիւ Աւորոց ՊԽՀ. եղեւ հրաշք ի վեր քան զհո(աւ)ատալն, որ թէ ոչ էի գտեալ գրեալ... մանկան ի կերպս ծերոյ:*

գ. *98ա-9ա* Գ-Դ. *Ի ժամանակս Յուստիանոսի էր սուրբն Յակոբ Կուդնկարն կոչեցեալ... թէ ոք նեղէ զնոսա եւ գնաց ինքն յաթոռ իւր:*

Ծնթ. Նիւթերի բաժանումն առել ենք ըստ առաջին լս-ին նշուած գլխաճամարների, Դ. համար չկայ, ուստի նախընտրեցինք 2՝ Գ-Դ. համարները միասին գրել:

դ. *99ա* Ե. *Ի ՊՀԱ. թուին Աւորոց սկսօ թվին հայոց առ տէր ներսէսիւ հայրապետիւ... եւ մեռանի սակօ [աւ]ուրս անձինք ԼՋՈ. (36000):*

ե. *99ա-100բ* Զ. *Իսկ թագաւորն պարսից Խոսրով, յորժամ տիրեաց Միջագետաց, առաքեաց առ նոսա եպիսկոպոս նեստարական... եւ այսպէս Աստուած զփառաւորիչս իւր փառաւորէ:*

զ. *100բ* Է. *Մահմատ, որ էր որդի Ջափրի, ցրուեաց զամենայն ժողովեալ ստացուածս հօր իւրոյ... եւ ողորմութիւն նորա տեսցէ զիս:*

է. *100բ-1բ* Ը. *Ի ժամանակին յայնմիկ թագաւորն տաճկաց Ապուսաղ անուն... բազումք ի զօրացն մեռան, զի չէինս ի վերայ փոփոխական օդոյն ամարան եւ ձմերան:*

ը. *101բ* Թ. *Ի յազգէն թուրքաց ազգս Արծուխեաց յարես ոմն Պաղական ոմն... աղաչանօք թագուհոյն դարձս յաթոռ իւր:*

թ. *101բ-2բ* Ժ. *Ի ժամանակս Պաղկին, որ կայր ի Մելտենի սակս հետոյ... զի Թաթէոս առաքեալն ի Հայք տարօ այս որ է:*

ժ. *102բ* ԺԱ. *Եւ գտօ պատում Ի. զնմանէ, որ գրեալն էր, թէ ազգն հրէից ի Տիբերա բնակեալք... փառօորեաց զԱստուած եւ երկրպագեաց նմայ:*

ժա. *102բ-3բ* ԺԲ. *Ի թիվ ասորոց ՌՆՂԶ. (1396) եւ հայոց ՈԺԳ. (1164) թագաւորեաց Յունաց Մանիլն... զի խնդրեալ էր Մանիլն եւ գասորոց դաւանութիւնն:*

ժբ. *103բ-4ա* ԺԳ. *Զայսու ժամանակաւ եկն շարժ աւհօոր Յունիս ի Թ. ի տասնի սուրբ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի... մինչ զի բազումք երկմտին դատաստանացն Աստուծոյ կարչամիտք եղեաք:*

ժգ. *104աբ* ԺԴ. *Ի թվին հայոց ՈՒԹ. (1180) էլ Սալահատինն յեգիպտոսէ... տանջեաց զինքն խօրօ (խաւարաւ) զբազում օուրս:*

ժդ. *104բ-5բ* ԺԵ. *Ի ՈԼՀ. (1189) թվին զօրացօ Սալահատինն յաճախութենէ... հանդերձն ոչ այրեցաւ վասն սքանչելեացս:*

ժե. *105բ-6բ* ԺԶ. *Ի ՈՂԱ. (1191) թուին հայոց խառնեցօ տունն Ֆռանկաց... վասն մատուցանելոյ պատարագս կա, եւ ունին իւթս պատարագի:*

ժզ. *106բ-7բ* ԺԷ. *Իսկի թագաւորն, որ առաքեաց զնոսա Փիրշապուհ անուն... ելից ի Ադամա ի դրախտէն ի Ջ.ն Յունուարի ըստ հռոմեացոց եւ ի ԻԱ. Տբեդ ամոյ ըստ եբրաեցոց:*

ժէ. *107բ-8ա* ԺԸ. *Ի յ.Թ. եւ ժ. (19) ամի Տիբերա կայսեր Աբգար արքա հայոց... գրեցօ, թէ ինքն է Քրիստոսն եւ Որդի Աստուծոյ կենդանոյ:*

ժը. *108աբ* ԺԹ. *Իսկ յաղագս անկար պատմուճանին ասէ սուրբն եփրեմ, թէ արկին վիճակ զինուորքն... եւ առար զնոսա հնազան<u>դ</u>ս եւ զայնր կողմամբ:*

ժթ. *108բ* Ի. *Իսկ Տիտոս առ զերուսաղէմ ի Զատկի տօնին եւ կորոյս հրէայս բիւրս... եւ բարձօ թագաւորութիւն հրէից:*

ի. *108բ-9ա* ԻԱ. *Յետ Վեսպիանոսի թագաւորեաց Տիտոս որդի նորա, եւ թագաւորեաց եղբայր սորա... եւ է դա գերագոյն յամենայն քարոզչաց:*

իա. *109ա* ԻԲ. *Յետ Տրայիանոսի թագաւորեաց Ադրիանոս, ի ԺՐ. ամի սորա ապստամբեցին հրէայքն... զՎաղէնտիանոս, որ ասէր զմարմին ներքս յերկնից բերեալ:*

իբ. *109ա-10ա* ԻԳ. *Իսկ Կոստիանոս (=Կոստանդիանոս) թագաւորն Գալիլոնի ունէր Բ. կանայս՝ զՀելինէ եւ*

զԹէոդորէ... իսկ վիպասանք զպատմութիւնս բանիւ զարդարեն եւ նշանաւոր իրօք։

իգ. *110ա* ԻԴ. *Արդ, զայսու ժամանակս երեւէր աստղն արեւելեան աքանչելին Գրիգորիոս Պարթեւն... դառնային յաշխարհն իւրեանց երեւելի փառօք եւ պարգեւօք։*

իդ. *110ա-1ա* ԻԵ. *Զայսու ժամակս երեւեցաւ Արիոս էրլից Աղէքսանտրացի ի մէջէ բարէկամաց... որք էին արք նշանաւորք։*

իե. *111աբ* ԻԶ. *Եւ էին Կոստ[անդիւ]նոսի Գ. որդիք. աւագն յանուն հօրն Կոստանտինոս... եւ կուտեաց զօրս ի վերայ թագաւորին։*

իզ. *111բ* ԻԷ. *Բայց նախ քան զօանտել հոգին զղջացս եւ զօանեաց զուզափառութիւն... եւ ապա վճարեաց զկեանս իւր Կոստան[դէանո]ս արքայն։*

իէ. *111բ-3ա* ԻԸ. *Իսկ Յուլիանոս քանզի վարժեալ էր կախարդական աղանդովն, կարդաց զդիպուածս բախտին... ի Կիւլիկիա թաղեցան ի սահմանս Տարսոնի։*

իը. *113աբ* ԻԹ. *Եւ ի Դ. ամին իւրոյ Թէոդոս կամեցաւ սրբել զեկեղեցին յարիանոսացն... լաւ է ձեռն դնել ի վերայ դժնկի կամ թիւնաւոր ինչ, քան ի վերայ տգիտաց եւ անարժանաց։*

իթ. *113բ* Լ. *Ի ԻԱ. թագաւորութեան Թէոդոսի յայնմ ժամանակի ածօ ի յԱնտիոքայ ի Կոստանդնուպօլիս Նեստոր... այլ Նիկիայն կացցէ մինչեւ ի կատարած աշխարհի։*

լ. *113բ-4ա* ԼԱ. *Որ այն էր գործ յԻնքնատիոսէ... զինեալ վառեաց ընդդէմ նոցա։*

լա. *114աբ* ԼԲ. *Ասացուք եւ վասն նշխարաց սրբոյն Կարպ[իանոս]ին... անաւր եթող զսուր Տինոս եփեսացոց վերայն ամենայն զօրաց։*

լբ. *114բ-5ա* ԼԳ. *Տեսցուք թէ մկրտութիւնն մեր զինչ էութիւն եւ զինչ արարողութիւն... զիարդ կարեն չատել. այս է էութիւն։*

լգ. *115աբ* ԼԴ. *///ար աշխարհ, հեռու աշխարհ, կերպարան նման գոգի, կարաք... քանքար եւ տաղանդ Ը. դահեկան, ո լուր օն։*

լդ. *115բ-6ա* ԼԵ. *Յունան որդի այրուն Սարեմփթացոյ, զոր եղիա կենդանացոյց... եւ հանդերձն ոչ այրեցաւ վասն աքանչելեաց։*

Ծնթ. Միխայէլ Ասորու ժամանակագրութեան համառօտած, վերաշարադրած, խմբագրած տարբերակն է, երբեմն նման է տպագրին՝ Միխայէլ Ասորի, ժամանակագրութիւն, Յերուսաղէմ, 1871: «Աւ» երկբարբառը միշտ գրուած է «օ»-ով: Յաջորդ 2 միաւորը եւս նոյն տեղից են, բայց բանի որ ձեռագրում միմեանցից զատ էին, հետեւեցինք ձեռագրի բաժանմանը:

2. *116ա* Միխա[յ]իլ – *Յայնմ ժամանակի Զէնոն կայսրն... ձեռնադրեցին զկնի Պռիտորա եւ աքսորեաց զՄարկիանէ։*

3. *116ա-9ա, 120ա* Վասն Քաղկեդոնի. Պետրոսի սրբոյ աշակերտ ոմն էր Յոհաննու Միայնակեաց եւ տեսող գրեաց բանս ՀԲ. (72), զոր գիտէր յաղագս Քաղկեդոնի (Ա-ԻԷ.) – *Ա. Պատմեաց մեզ Յոհաննէս քահանայն Աղէքսանտրացի, թէ մինչ մանուկ էի ես... եւ անձամբ թագաւորեաց Լեւոն ի Հռոմ, որ էր թրակացի, յիշխանացն Մարկիանէ։*

Ծնթ. 1. 120ա-ում գրուած են այս միաւորի ժա-ժգ. մասերը, եւ սկզբում կարմրով առ այդ կայ ճռահանգ. «Ո՛վ եղբայր, զբանի զընկերն ի մէկ այլ դէմն տե՛ս»:

2. 1871 թ. տպագրի Բ. միաւորն է՝ էջ 176-206. ունի ՀԲ. (72) մաս, խմբագրած-փոփոխած:

Դ. *119աբ* [Բանիւ զանազանի յիմաստնոց, ի հառանց վարուց եւ ի Կանոնագրոց]

1. *119ա* Ասէ Սենեբեա – *Ոչ յուսահատիմ ի բժամտէն վասն զի... համբերութեամբ ստացչիք զուր՛՛ ձեր։*

2. *119բ* Արիստոտելի է – *Ասէ ի կենաց աշխարհիս որպէս ի սեղանոյ պարտի յառնել ոչ քաղցեալ եւ ոչ յագեալ... այլ արժանի պատուելոյն զանձն ցուցանել։*

3. *119բ* Ասէ Կանոնին – *Ծառա ոչ կարէ լինել անօթ խորհրդոց... պարտաւոր գոր՛՛ մեծագունիցն։*

4. *119բ* [Վասն ժուժկալութեան եւ առաքինութեան] – *Գրէ սուրբն Բասիլիոս... ոչինչ պէտս համարեալ լինին։*

5. *119բ* [Ախտաբական] – *Այս է անուն անեղին Աստուծոյ. Օրիէլ, Ուզիէլ... տուր որ ուտէ որ[պէս](՞) է։*

6. *119բ* Անանիա Շիրակացոյ ասացեալ է բախջան հանելուկ – *Այր մի գումարտակեալ ի Գանձակ... զհատն Հ. (70)։*

7. *120բ-31բ* Բանի առակա[ւ]որ պիտանան բանի սպասաւորաց ի կարգ զատայատութեան, զի մի՛ կորդասցեն խօսկոյ եւ ի պատասխանելոյ.

ա. *120բ-3ա* Առակս խաւսից ասի ի պատմութեանց – *Թագո(=աւ)որ մի ի ժամ վախճանի...զի դու գողութեան արժանի ես եւ ոչ թագո(աւ)ութեան։*

բ. *123ա-6ա* Ասացեալ Մեծին Բասղի վասն լուսնայ, նորին ստուգիւ, վասն չարոյ եւ բարոյ եւ վասն երազոյ, որ լինի եւ տեսանի յաւուրցս այսոսիկ. Այսպէս – *Առաջո(=աւ)որն բար[ի] է եւ շնահո(=աւ)որ ամենայն իրաց յիմն արկել... երազն յօրն ելանէ ի բարին։*

գ. *126ա* Ամենակաղնոն Աստուած, որոյ իմաստութիւն ոչ գոյ բո(=աւ) իւրաքանչիւր – *Աստուած սեռս ստեղծուածոց զանազան կազմեաց... յարկ բնակութեան, ըստ որում ասէ յելիցն։*

դ. *126ա-9ա* [Ո]մմն ետ Մովսէսի առնել խոռան, յորում դնէին զտ[ապանակն] – *Տախտակք կտակարանացն եւ ծածկի զնայ Դ. ազգ ծածկոց... զինչ է հանգիստն Աստուծոյ, զոր փոք[ր] ի շատէ ասացաւ։*

ե. *129ա-31բ* Այժմ տեսցուք, թէ զի՞նչ է տապա-

նակն եւ կտակն սրբութեան, որ ասցէ. Դուք եւ տապանակ կտար(=կ)ի սրբութեան fո – *Արդ, տախտաքն կտակարանացն նշանակէր զմարդ… ասէ մարգարէն՝ Արի՛, Տէ՛ր, ի հանգիստ դու եւ տապանակ կտակի սրբութեան քո:*

8. *131բ-3ա* [Մասն Մաշտոցի. Կանոն մկրտութեան] Խրատ վասն մկրտութեան. այսպէս պաղտ է, առնելն է այսպէս – *Յորժամ Ը.օրեայ լինի տղայն, քահանան տայ բերել ի դուռն գօ(=աւ)իթ եկեղեցոյն… տան յարուեստ զինչ եւ կամեսցի:*

9. *133ա-48ա* Բանի ժողովածու ի Հարանց վարուցն՝ ոգէշահ եւ պիտանիք ամենայն հաճանաից եւ միայնակեցեաց: Եւ է այսաւր – *Առէին վասն ծերոյ. Որպէս ի տուընջեանն այսպէս լինէր ի խօցն(՞) եւ գիշերն գործէր… ասէ ցնա հար Աբրահամ հայրահայ յայտարարէր:*

Ծնթ. եկեղեցու հայրերի մասին մանր պատմութիւններ են՝ առանց ըստ մասերի տոհման, ամեն էջում մօտ 2-4 պատմութիւն:

10. *148ա-62բ* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ] Բան իմացական ի Հարցմանց գրոց, եւ մեք զայսման գրեցաք վասն օգտի – *Հարց. Ջի՞նչ է բարութիւն լուսոյն, որ ասէ. Ետես Աստուած զլոյսն, զի բարի է: Պատասխանի. Բազում ինչ բարութիւն եւ յատկութիւն է լուսոյն… վասն այն եւ մարմնոյն ասէր. այս է հացն ի յերկինից իջեալ:*

Համմտ. Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց, Կ. Պոլիս, 1729, էջ 185-195, 457-465, 468, 471-479, 482-483, 486-487, 490-496, 498-501:

11. *162բ-5ա* Պատրիարգին հարցումն եւ սրբոյն Ներսիսի պատասխանիք Կլայեցոյ այսպէս – *Ասէ պատրիարգն՝ Թէ վասն ջուրին, որ ի սուրբ խորհուրդն վկայէ սուրբ Յակոբ… եւ գտեալ սուրբն յաղթող ամենայն յունաց, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք:*

12. *165ա-73ա* [Ի Կանոնգրոց]

ա. *165աբ* Հարցումն ի կանոնաց ե[ւ] պատասխանի – *Այլ եթէ ոք պատարագ մատուցանիցէ արդար եւ իրաւապէս… իսկ զբ. շաբաթապահա եւ զբ. Գ. Խ.ուն (40) պահեսցէ:*

բ. *165բ-6ա* Գրեալ է ի գիրս Դանիէլեան, որ է Գիր դատաստանաց – *Եւ ա[ւա]նդութեանցն հրէիցն, եթէ Խ. (40) ամաւ քան զչետին աւերումն.… ուրեմն յայտ է, թէ Տէր Յիսուս Նազովրեցին է մեսիայն:*

գ. *166ա-7ա* Կանոնք սուրբ հարցն այսպէս – *Եթէ ի սուրբ խորհրդոյն չեկեղեցւոյ սպաս ասի… թողուս որ գնա, ոչ պղծի իրքն:*

դ. *167ա* Վասն հոսման – *Է որ խիստ մեղադրելի է, զի թէ չղբութենէ կերակրոց կամ ըմպելեաց… թէ ըստ կին քահանայի, Դ. ամ:*

ե. *167ա* Սահակ հայրապետի կան[ոն]ք – *Եւ թէ ոք զպա[հ]քն լուծանէ… Գ. ամ ապաշխարէ:*

զ. *167աբ* Խրատ հաճանայից կանոնք – *Իսկ ընտրեալ քահանան յորժամ ի սուրբ խորհուրդն մերձենան… եղերուք կատարեալք որպէս եւ հայրն ձեր երկնի:*

է. *167բ-9բ* Կարգ զգուշութեանն հաճանայից եւ այլ եւս մանկանց եկեղեցւոյ, որ զգուշանալ կամին կենաց իւրոց, մանաւանդ ի սպասատուութիւն սուրբ խորհրդոյ, զոր հաստատեալ են սուրբ հարց եւ հոգէտես արանց: Վասն ցաւոց հոգեկանաց – *Եւ արդ, այսպիսի պատրաստութեամբ մատիցեն ի պաշտօն քահանայութեան… լինի առանց խորհրդոյ,* Գ. *շաբաթ:*

ը. *169բ* Յառաջելական կանոնաց է եւ ի հայրապետաց բանս հոգէշահս եւ պիտանացուս, զի մի՛ խոտորեսցուք յաջ կամ յահեակ – *Եւ արդ, որք այսպէս սրբութեամբ սնանին, եւ լինի կըտրիճ տղայն* Ժե. *(15)… զազգականաց արիւնն ամուսնութեամբ խառնեն, զոր եւ սուրբ հարցն կան[ոն]քն արգելուն:*

թ. *169բ-70ա* Կանոնք սուրբ հարցն [Սահմանք կանոնաց սուրբ առաքելոյն Թադէոսի ի հաղարին Ուտիայ, ԼԱ.] – *Եւ թէ ազգականք ամուսնանան… ընդ անիծիւք արարչին:*

Ծնթ. Տես Կանոնագիրք հայոց, հտ. Բ., աշխ. Վ. Յակոբեանի, Երեւան, 1971, էջ 39:

ժ. *170ա* Կանոնք սուրբ հայրապետաց – *Եթէ ոք առնու կին ի մերձաւորէն… ոչն ծնունդ լինի:*

Ծնթ. Սկիզբը «Բարսղի գիր կանոնական վասն պէսպէս եւ բիւրապատիկ ախտից» կանոնի ՀԱ. գլուխն է: Տես Կանոնագիրք հայոց, հտ. Բ., էջ 118:

ժա. *170աբ* Սրբոյն Սահակա կանոնք – *Խորհրդականն են եւ նուէրք եւ ընձայք ամենայն… յամենայն արմըտեաց տասանորդս ի սրբումն եւ յաճումն սաացուածոց իւրեանց:*

ժբ. *170բ-1ա* Սրբոյն Բարսղի կանոնք – *Եթէ ոք արգելցէ զպատուս… յերկրորդացն են հաւասար:*

ժգ. *171ա* Ի Նիկի[ոյ] սուրբ ժողովոյն կանոն Ա. – *Ոչ է պարտ քան զվ. ամն ձեռնադրել քահանա:*

ժդ. *171ա* Ի սուրբ առաքելոյնն Թաթէոսէ կանոնք – *Արժան է եպիսկոպոսին ձեռնադրել քահանա… լինել օրինակ հօտին:*

Ծնթ. Տե՛ս Սահմանք կանոնաց սուրբ առաքելոյն Թադէոսի ի հաղարին Ուտիայ ի լուսաւորել զնոսա, գլուխ Գ., Ա., Կանոնագիրք հայոց, հտ. Բ., էջ 24, 20:

ժե. *171ա* Կրկին ի նոյն – *Պարտ է Լ.ամեաւ (30) լինել… ըստ հնոյ օրինաց եւ այլ մի՛ պակաս:*

ժզ. *171աբ* Ի Ներսէսի հաց կաթողիկոսի ի կանոնական խրատուց – *Ոչ ունի քահանան յԱստուածոյ եւ ի մէնջ հրաման… զուարճասցին ըստ գեղեցիկ կարգօ(=աւ)որութիւնոն:*

ժէ. *171բ* Ի կանոնական խրատուց՝ [ասաց]եալ Ներսէսի հայոց կաթողիկոսի – *Մի՛ ոք ի ձէնջ անարժանութեամբ… մի՛ խռով կալ ընդ միմեանս աղաչեմ, աղաչեմ:*

ժը. *172ա* Այլ կանոնք – *Քահանային պարտ է Գ. օր յաքաջ զգուշանալ... մի՛ յետ քնոյ ջուր արբցէ։*

ժթ. *172աբ* Ի կանոնաց սուրբն Բարսղի Կեսարացոյ – *Քահանան մի՛ իշխեսցէ ի շաբաթու կամ ի կիրակէի արտաքոյ եկեղեցոյ կեալ... թէ ոք յանդգնի, նզովեալ լիցի։*

ի. *172բ* Յառաբելական կանոնաց – *եթէ եպիսկոպոս կամ էրից կամ սարկօ(=աւ)ագ լուծանէ զօ(=աւ)ուրս պահոց... զոք նզովէ, նզովեալ եղիցի։*

իա. *172բ* Բարսղի կանոնք – *Քահանայ, որ զեխի գինով... մի՛ մատչի ի սուրբ խորհուրդն։*

իբ. *172բ* ՅԱնդիոհս ժողովն կանոնաց – *կամ եղեւ մեծ ժողովոյն... պարկեշտութեամբ հաց ուտել, որպէս վաել է քահանից։*

իգ. *172բ* Ի Նիկիականաց – *Քահանա[յ], որ զարծաթի իւր... ճաշակիցէք զմարմին Տեառն։*

իդ. *172բ-3ա* Սրբոյն Գրիգորի եւ Լուսո(=աւ)որչի – *Քահանա[յ], որ ի մեղս զառած եղէ... մի՛ վարձեսցի։*

իե. *173ա* Թաթէոսի առաքելոց Յաղաքս եպիսկոպոսաց – *Արժան է եպիսկոպոսին զամենայն հօ(=աւ)ատացեալսն միապէս սիրել... յանդիմանել առանց հարցման (ԻՋ. Բ.)։*

Ծնթ. Կանոնները երբեմն նոյն վերնագրի ներոյ պարունակում են մէկից աւելի փոխրածաւալ կանոններ։

13. *173ա-88ա* [Մասն Գրոց հարցմանց Գրիգորի Տաթեւացւոյ] – *Յաղագս աստեղագիտաց, որ եւ բախտ ասեն եւ ճակատագիր. Այսպէս ասեն հերձուածողք. զամենայն ինչ մարդկան ի հարկէ գոլ... զի բազում ինչ խորհիմք եւ կամիմք եւ ոչ կատարի զայլայլումն օդոց եւ բուսոց։*

Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց, Կ. Պոլիս, 1729, էջ 7-25 (Գլուխ Ա., Բ.)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

116ա Ո՛վ եղբայր, սիրտս փափաքէ ի գրել եւ ի գրոց բան ժողովել։ Աղաչեմ՝ զգծողիկս Աստուած ողորմիւ յիշատակել։

126ա Եղբա՛յր, զինչ յաւրինակս կայր, գրեցի, բայց զինչ Աստուած կամի, զայն կատարէ։ (Նոյնը՝ հայատառ թուրքերէն)՝ Յաեղի Յիսուս կեչէր գուտս ամինազ է։

Ընթերցումը եւ բացատրութիւնը Անի Ժ. Աւետիսեանի։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԴԱՅԻ

1. *96ա (1711 թ., նոտրգիր)* Սուրբ գիրքս յիշատակ է Աստապատեցի Նուկէնց Պետրոս *վարդապետին եւ հոգեւոր հօրն իմոյ՝ տեառն* Խաչատրոյ՝ *մեծի վանիցս յառաջնորդին եւ ծնօղաց իմս՝* Յովաննէսին *եւ* Գիւլնապաթին, *եւ եղբարցս՝* Ստեփաննոսին *եւ* Ամիրգիւլին, *եւ ամենայն աշխատաւորացն իմ։ Աղաչեմ, որք ընթեռնուք զսա ասել զողորմին եւ զՀայր մեր յերկին, նաեւ՝ զհամշիրաքն իմ՝* Գյոռհաննէս *բաբունին, առ Տէր յիշել մաղթեմ ի բարին։ Գրեցաւ ՌՃԿ.ին (1711), ի գրան* Սրբոյն Ստեփանոսի *վանքին եւ ի վայելումն միաբանիցն նորին՝ եղբարցն իմ։*

2. *96բ (ԺՐ. դ., շինծու բոլորգիր)* Յիշատակ է այս գիրքս Սագանին, *ծնողացն եւ իւր կողակրցուն եւ համայն նը[ն]ջեցելոց հոգուն, որ եառուր ի ձեռս տէր* Մարտիրոս՝ *մեղապա[ր]տ եւ մեղսասէր անարժան քահանա[յ]իս։ Եթէ ընդերնումք, եթէ պաշտում[ք], պատարագ մատուցանեմք նորին յինեւ նոր նը[ն]ջեցելոցն՝ մասն եւ բաժին եղիցի աստ եւ ի հանդերձելումն, որ ասէ. Գանձեցէ՛ք գանձս ձեր երկինս, ուր գող եւ ցեց ոչ ապականէ եւ կենդանեացն երկեար կեանս պագեւեսցէ անսասան. ամէն։*

3. *188բ (1848 թ., շղագիր)* Գրիգոր Թարխան, *1848 ամի 5 Յունիս գրուա՛մբ ա էս ես ըստորագրեալ։* Գրիգոր Թարխ.։

4. *47բ (ԺՒ. դ., շինծու նոտրգիր)* Այս է Տաթէվանիս *յիշատակ է։*

5. *188ա (ԺԲ. դ., շղագիր)* Շատ բարեւ եւ բարի հասց, *իմ եղբա՛ր* Մուրադ, *ի նոր գիրըս քեզ։*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա, 78բ, 96ա, 173ա* սեւ թանաքով բոլորակ՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ / ՌՃԾԵ. (1706)», *1բ* սեւ թանաքով բոլորա՛կ՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ [ԾԱՌԱՅ]////ՍՏԵ՞///» *(պատռուած, ջնջուած, դժուարընթեռնելի), 2ա, 96ա, 97ա* սեւ թանաքով բոլորակ, ներսում պատկերուած՝ Գառն Աստուծոյ, *103բ* կարմիր թանաքով բոլորակ, կենտրոնում պատկերուած Հայր Աստուած, Յիսուս Քրիստոս, վերեւում թեւատարած աղաւնու տեսքով Սուրբ Հոգին, շուրջանակի՝ «ՇՆՈՐՀԻՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՏԷՐ ԵՓՐԵՄ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՌՄԾԹ. (1810)» *(այլ թղթից կտրած եւ աստ սոսնձած է, կնքադրոշմի վերեւում նոյն թղթին թուչնագիր «է», գոյները՝ կանաչ, վարդագոյն)։*

ՆՇՈՒՄ՝ Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին ձեռագրի մասին տեղեկութիւններ եւ «527, 3512», «ԺԷ. դ., Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]»։

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «բարձ բնորին նորին», 10բ՝ «աբգ» (երից), արաբական թուանշաններ, 14ա՝ «պ (հնգից), թ (երից), ֆ», 21բ՝ «շ (երից), է», 25բ՝ տառեր՝ «ջփպև» (բազմից), 29աբ՝ տառեր՝ «ԱԲ» (բազմից), 38բ՝ «ձզօրութիւն գրոյս վ զ զօոռձ», 96բ՝ «լար, նորին բարձ էրկից», 102բ՝ «աբ Աստուծոյ գիս», 142բ՝ «ԴԱ», 188բ՝ տառեր, արաբանիշ թուեր, հաշիւներ, «խնծոր, նորին, նորին մեծութիւն», «ատուր, ատուր, տատուր, աստմատուր չորս բովիդ»։*

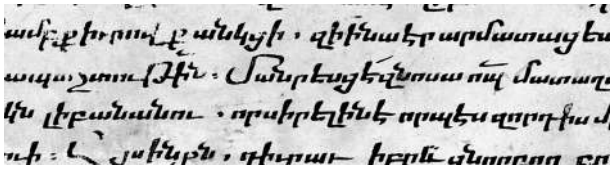
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *97բ՝ երկրաչափական լուսանցազարդ խաչերով։*

3513
ՎԱՐԴԱՆ ԱՐԵՒԵԼՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՂՄՈՍԱՑ

ԺԵ. դար

ԳՐԻՉ՝ Կարապետ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Մարգարէ վարդապետ:

ԹԵՐԹ՝ 249+2 (կրկն.՝ թ. 50, 100). չգրուած՝ 1ա, 248ա-9բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԲ×12 (Ջ 11, ԺԷ 10, ԻԱ 8, ԻԲ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,2×14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×9,5-10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 60ա): ՏՈՂ՝ 26 (թ. 1-70), 28 (թ. 71-130), 29 (թ. 131-247): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դեղին մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 60ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 2ա (ուրուագծային): Ջարդագիր՝ հանգուցագիր (ուրուագծային): Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Ղուկասու: ԺԴ.: ԱԲ+ԳԴ՝ ստացուած 2 թերթի ընդլայնակի ծալումով եւ ընդերկայնակի եզրահատումով: Մագաղաթ 17,5-18×13,5. երկսիւն (14,5×11,5, 14,5×9,5). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աբ). տող՝ 9, 10, (սկզբնական վիճակ՝ 26,5×18. երկսիւն (22×15). տող՝ 19): Կարդալ՝ Աա-Բբ, Աբ-Բա, Դբ-Գա, Դա-Գբ. «[Ի]բրեւ տեսին աշա[կ]երտքն, սաստէ[ի]ն նոցա: [Ի]սկ Յիսուս կոչեց[եալ] [զ]նոսա... եւ Յիսուս ասէ ցնա. Հայեաց հաւատք fո կեցուցին զքեզ» (ԺՀ. 15-43): Ունի ստ. լս. համաբարբառ:



Նմուշ Աբ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած եւ կազմած ԺԸ. դարում, կազմի եզրերի ու մէջքի կաշին մաշուած, 3 կապիչներից երկուսն ու 3 գամերն ընկած, 1 կապիչը մաշուած, աստառին՝ ցեցի անցքեր. ընդմէջ թ. 118-9ի, 128-9ի, 199-200ի նորոգման հետեւանք թերթերի եւ լուստներ, թ. 1, 45-9՝ եզրերը պատռուած, թ. 1-13՝ ստ. լս-ին պատռուածքներ, թ. 128-36, 227-39՝ ստ. լս-ին, թ. 201-23՝ առտ. լս-ին, թ. 56-63 հիմքի մօտ վերին մասում ցեցի անցքեր, 144ա՝ ստ. լս-ին մոմի կաթոցի հետք, թ. 207-8՝ գրադաշտին կտրուածք, գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, պատռած սնկային հիւանդութեան հետքերով. պտոկ-պիպ-ի եզրերը սեւացած, որոշ հատուածներ (Գբ-Դա) հետագայում թանաքով մգացուած. թ. 45, 74, 101, 124, 148, 173, 200՝ առտ. լս-ներին ամրացուած երկի գլուխները մատնանշող էջանշան թելեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1բ-247բ (այլ ձեռքով, նոտրգիր) Աշխարհալոյս (ուղղուած՝ աշխարհալուր) եւ տիեզերալոյս վարդապետին Վարդանայ, պարզ եւ լուսո(=աւ)որ խորին խորհրդով եւ դժուարակի Մեկնութիւն աւետեալ Սաղմոսիս, շարժեալ ի Հոգւոյն Սրբոյ աւիւնականէն յԱղբատայ եւ աշակերտաց իւրոց յոյժ աշխատեալ, զո[ր] ցուցանէ առաջիկայ ամբարեալ ի վարժմանց Սիոն եւ ի խնդրոյ ուսումնասիրաց: Աւգնեա՛, Հոգի՛ Սուրբ Աստուած, զընթաց հետեւողեալ մանկանցս աշխարհի

Տե՛ս ձեռ. 1119, 1ա-304ա: Մասն նխ./չիք: Յիշ./չիք: Նխ./2ա-11ա: 1/11ա-44բ: Նխ./44բ: 2/45ա-74բ: Նխ./74բ: 3/74բ-101ա: Նխ./101ա: 4/101ա-24ա: Նխ./124ա: 5/124ա-48ա: Նխ./148բ: 6/148բ-73ա: Նխ./173ա: 7/173ա-200ա: Նխ/200աբ: 8/200բ-44ա: Յիշ./244աբ: 9/244բ-7բ (գանփրկագործն պատարագն եառես զբոլորից փրկա/// վջ.):

Ծնթբ. լս-ներում գրչի եւ հետագայի ձեռքով լրացումներ՝ 3ա, 6բ, 10ա, 11ա եւ այլն: Տե՛ս Մեկնութիւն Սաղմոսաց Դաւթի, Ամստերդամ, 1797:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

4ա ստ. լս. Ով եղբայր, անմեղադիր լե՛ր, շտապեցա:

7բ ստ. լս. Ով եղբա՛յ[ր], անմեղադիր լե՛ր, տունս մութն է ու շօք, տողն |8ա| չէրեւուր, ’ւ արիւնակս վատ է (նման՝ 29ա):

28բ ստ. լս. Անիծած է քունն ու ճանճն ու լուն:

33ա ստ. լս. Ո՛հ, ո՛հ, յայս լերոյ չարէս լափեցին:

40ա Ով մարդ, անմեղադիր լե՛ր, ի ման/// (2-3 բառ) մտաւ:

44բ ստ. լս. Ջմեղապարտ գիծս յիշեցէ՛ք ի Տէր, եւ զստացող սորա. եւ դուք յիշեալ լիջ[իք]:

51ա ստ. լս. Ով եղբայր, անմեղադիր լե՛ր, զի միտքս մեղաւք կու[րա]ցել է:

59բ ստ. լս. Ով եղբայր, անմեղադիր լե՛ր ծէ գիր չե///աւոր:

60ա Մհ, ո՛հ, խիստ նեղացայ (նման՝ 223բ)։

64բ ՁՄարգարէ *վարդապետ յիշեցէ՛ք (նման՝ 131ա, 138ա, 174ա, 228ա)։*

74բ ՁՄարգարէ *վարդապետ յիշեցէ՛ք եւ զծրողս* զԿարապետ *(նման՝ 136ա, 160ա, 212ա, 213ա, 235բ)։*

77ա ստ. լս. Աւաղ ի գլխայցավէս, եղբա՛յր։

103ա ստ. լս. Մվ եղբայր, թէ սխալ բան հանդիպի, ինձ անմեղադիր լե՛ր, զինչ աւրինակն էր, ես նոյնպէս եմ գրել։

109բ ստ. լս. Վա՛յ ի գլխոյցաւէս, Մարգարէ *վարդապետ յիշ՛։*

124ա Զհոգիազարդ [հայր]ն իմ ըստ հոգւոյ, զանփորձն ի կորստական սխալմանէ, զմոլուքն եւ զըբարեպաշտ այր։ (ջնջած՝ Զկախաբերան///) ջնջուած, զյիշման արժանինն զՄարգարէ *վարդապետ յիշեցէ՛ք ի բարի մասին առաջի Քրիստոսի՝ խնդրելով ի նմանէ զթողութիւն եւ զմեծ զողորմութիւն եւ ինձ՝ ամենամեղ ծրողիս* Կարապետի *եւ ծնաւղաց իմոց։*

117բ ստ. լս. Մհ, ո՛հ ի գլխոյ ցաւէս (նման՝ 129բ, 219բ)։

142ա ստ. լս. Զանարժան գրողս յիշեա՛։

147բ ստ. լս. Զանպէտ եւ զյոգնամեղ Կարապետ *գրողս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս։*

155բ եւ Կարապետիս *ողորմութիւն՝ անարժան եւ անպէտ գրչիս։*

168ա ստ. լս. զՄարգարէ *վարդապետ ստացող սորա եւ* զԿարապետ *գրիչս եւ զմեր ծնող յիշ[եցէ՛ք]։*

173ա Զսրբասէր եւ զսրբանեաց զՄարգարէ *վարդապետ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, ո՛վ բարեսէր ընթերցողք, նա եւ զանպիտան ծրողս* զԿարապետ։

188ա Ի ձեռն նորին բարեացն եւ ինձ եղիցի մասն բարի գտանել անարժան գրչիս եւ ծնաւղաց իմոց։

189բ ստ. լս. Զփծուն գրիչ եւ զհոգեւոր մայր իմ զԱրղումմկէ *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս։*

200ա եւ զյոգնամեղ գրող գրոցս զԿարապետ *գրիչ եւ զծնաւղսն մեր եւ զեղբարսն յիշեցէք առ Տէր ի բարի։ եւ երախտաւորաց մերոց եւ հոգեւոր մաւր մերոյ՝* Ա-ղումմկէի։ *Ամդ արասցէ Քրիստոս Աստուած զբարի հատուցումն եւ առաւել* Մարգարէ *վարդապետի՝ ստացողի գրոցս եւ ծնողացն եւ որք յիշէք, յիշիք ի Քրիստոսէ՝ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

237ա Զմեղապարտ գիծս զԿարապետ *եւ զծնաւղսն իմ յիշեցէ՛ք։*

238ա զՄարգարէ *վարդապետ զստացող սորա եւ զանձնապարտ գրողս յիշ[եա՛]։*

243բ ստ. լս. Ոհ, ո՛հ ի գլխոյ ցաւէս ճրագէն։

244բ Նաեւ զանպտուղս ի բարեաց զանարժան Կարապետ *գրիչ զկի (՞) ամաւթալի գործոց անբարեաց եւ զծնաւղսն իմ յիշել աղաչեմ ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր, զի թերեւս եւ մեզ լիցի ողորմութիւն գտանել ի Քրիստոսէ յաւուրն աներեակ, եւ եղբաւրն իմ* Վարդանա, *որ զթ[ուղթ] կո[կեաց]։*

Ծնթ. Ուրոշ իրար նման յիշատակարաններ թղթի որակի եւ թանաքի պատճառով մասամբ ջնջուած են եւ կարող են հետագայում ջնջուել, ուստի բոլորն ընդօրինակել ենք։

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «ԺՁ. (ապա Ձ.-ն գարձրած Ե.) Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս], «531, 3513», մէջքին սոսնձած թղթին՝ «1. Վարդան վարդապետի երգ երգոց (ջնջած), Մեկն. Սաղմոսաց», 1բ՝ «Բաղչասարայցի տէր Յովհան[նէս]» (շղագիր)։*

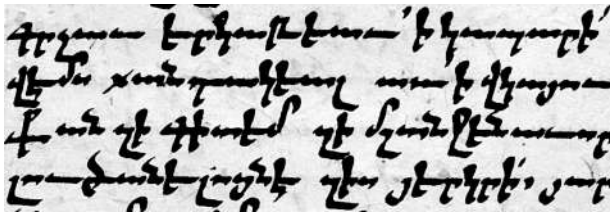
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Ա՝ «Զանարատն աւրհնեսցո՛ւք զԱստուածածինն», պհպ. Բբ՝ «Այլ որ անմահդ ես ի սկզբանէ կաւաւ մեռար բնութեան», 1ա՝ «Այսաւր լըցաւ խոստումն Աստուծոյ առ նահապետսն ի զաւ», «Բարի արմատ շառաւեղ իսկ արդ։ Ժառանգա///(1 տառ ջնջուած)ո հինար։ Հաստատութիւն իմ լե՛ր, Տէ՛ր, եւ յոյս փրկութեան լուսապայծառ շնորհաւք հի։ Խորհրդով մաքրագունիւ արդ։ Ծընընդեան Հոգոյն Սրբոյ, զորս յադ», «Ո որդւոյն Աստուծոյ զանուն ընդ ամենայն երկիր տարածեալա ամէն էրէս»,1բ՝ «մայր եւ կոյս աղախ, այլ դու Տէր իմ այց», 248բ՝ «Ահա սակայն իսկութեամբ, զի վավաշոտութիւն է գաղտնի դահիճ է տզրուկ անկըզ մի, որ կակղագունիւ պարանաւ կախէ զմարդն ի կախաղանէ<զանէ> այլ եւ արհ. <ա> արդ», պհպ. Գա՝ «ԶՁ», խաչի պատկեր, պհպ. Դբ՝ «Զբ<զբ>անաւաւ նոյն կամաւ»։*

3514
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՆՈՐ ՁՈՒՂԱ (՞)* ԺԷ. դար

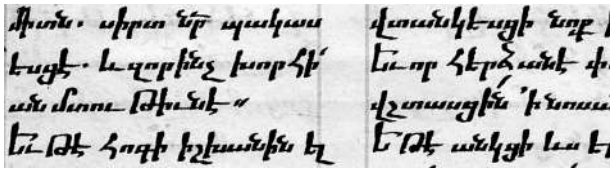
ԳՐԻՁ՝ Փանոս։ ՍՏԱՅՈՂ՝ Յովանէս։

ԹԵՐԹ՝ 193. չգրուած՝ 67ա-72բ, 191աբ, 193աբ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺՁ×12 (ԺԱ 11, ԺԵ 10, ԺԴ (=ԺՁ)՝ 14) +2։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×12,4։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ թ. 1-66, 95-192, մատիտով սահմանագծուած (11,5×7,3), երկսիւն՝ թ. 73-84, կարմրով սահմանագծուած (12,5×8,5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 168ա), բոլոր-



Նմուշ 168ա

գիր՝ թ. 73 (նմուշ՝ 73ա): ՏՈՂ՝ 23 (թ. 73-84), 25 (թ. 73-84): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ (վջ.)՝ չգրուած սպիտակ թուղթ:



Նմուշ 73ա

* Ըստ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի՝ կազմի դրոշմազարդերը եւ թղթի տեսակը վկայում են ձեռագրի՝ Նոր Ջուղայում կամ նրա շրջակայքում գրուած լինելու մասին:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, մէջքի վր. եւ ստ. մասի կաշին թափուած, դռնակը, 1 կապիչն ու 2 գամն ընկած, մնացած կապիչի կէսը պոկուած, փեղկերին, աստառին՝ ցեցի անցքեր. թ. 1ից առաջ եղած 4 թերթից մնացած 4-6 սմ լայնութեամբ մասերը սոսնձած Ա. կազմաստառին, թ. 178-ը նոյնը թ. 120ի հետ՝ վրան սխալմամբ ԺԴ. պրակահամարը, կազմած թ. 177-9ի միջեւ. թ. 1՝ լս-ները պատռուած, գրադաշտին անցքեր, թ. 4-13՝ վր. լս-ին՝ պատռուածք, թ. 16-57՝ ստ. լս-ին, թ. 191-3՝ վր. լս-ին ցեցի անցքեր, գրեթէ բոլոր թերթերի ստ. եւ առմ. լս-ներին խոնաւութեան հետեր, թ. 182-93՝ առմ. եւ ստ. լս-ները սեւացած, թ. 63-4՝ կպած թերթերն իրարից անջատելիս վերին անկիւններին անցքեր առաջացած, 66բ՝ գիրը մասամբ արտատպուած 67ա-ին. պիպ. Ա-Գ՝ ցեցի անցքերով, եզրերը պատռտուած, սեւացած. լուսանցակողերը՝ սեւացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. Առակ Սողոմոնի – *Նախգր. 1աբ: Գլ. 1բ-3բ: Գիրք 4ա-16ա, 18բ-42բ, 43ա-51ա:*

ա. *16ա-7բ* Յիշատակարան Առակացս Սողոմոնի, զոր իւրով ձեռօք գրեաց տեառն (=տէրն) Ներսէս («Ա-Ք») – *[Աստուած] եղէն հոգովն ի սմա, / խաղաղութեան անուն արքա... քաղցր կոչելով աստուածակառք, յանուիթական տարեալ քաղաք:*

բ. *17բ-8բ* Անդրադարձութիւն տառիս Յիշատակի («Ք-Ա») [Տեառն տէր Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ. ձեռ. 1784, 253աբ] – *[Ք]աղցրագունիս այս մաղթանօք / լցեալ հոգիս խաւար մեղօք... աւարտ բանիս Տէր ողորմեա՛, / առհասարակ մեզ եւ նոցա:*

գ. *42բ* Նորին Ներսէսի ասացեալ («ՆԵՐՍԷՍ») – *[Ն]որոգ ծնունդ, որ յերկիր գաս / եւ յերկար կենօք դու մնաս... եւ յետ աստեացս առ նա գընաս:*

դ. *51ա* Տեառն Ներսէսի նորին ասացեալ («ԲԱՆ ՆԵՐՍԷՍԻ») – *[Բ]անիդ ընդ Հօր էականի/ եւ ճշմարիտ Սողոմոնի... ինձ ողորմեա՛ քում ծառայի, / տառիս գծողի տեառն Ներսէսի:*

Բ. Ժողովող – *Գիրք 51ա-65բ (Ժ. 1-ԺԲ. 14. կրկնուած՝ 73ա-5ա):*

ա. *65բ-6ա* [Նորին Տեառն Ներսէսի ժողովողն, Տե՛ս 75ա] («ՆԵՐՍԷՍԻ ԲԱՆՆ Է») – *[Ն]մանաբար խորհուրդ խորին / յայտնէ եւ միւս անուն նորին... երգել միշտ փառս ընդ սրովբէին (նոյնը՝ 75աբ):*

բ. *75բ-6ա* Ի գծողէս բան առ ճշմարիտ ժողովողն («ԳՐԻԳՈՐԷ») – *Գրթեալ չարեօք սիրտ իմ անյոյժ, / գերեալ ախտիւք հոգիս անբուժ... էդ էակցին Հօր Միածնին, / ինձ ողորմեա՛ յօրն ահագին (նոյնը՝ 66ա):*

Գ. Երգ երգոց – *Գիրք 76ա-83ա (Ա. 1-5ը կրկնուած՝ 66բ):*

– *83աբ* Նորին Ներսէսի ասացեալ («ՆԵՐՍԵՍԻ Է») – *[Ն]որոգելոյս ի քէն Յիսուս / եւ ի մեղաց խաւարելոյս... յիմանալիդ փոխել ի լուս:*

Դ. Իմաստութիւն – *Գիրք 83բ-109բ:*

ա. *110ա* Նուաստ Յոհաննէսի Ծործորեցոյ Իմաստութիւն գլխոյն («ՅՈՀԱՆՆԵՍԻ ԲԱՆ») – *[Յ]իմաստութիւն կենաց վերին, / շարժեա՛ եւ զիմ սիրտս ըստորին... նման իննեակ դասուց յերկին, / որք են սկսեալ, ոչ դադարին:*

բ. *110ա-1ա* Նորին Ներսէսի ասացեալ ի Սողոմոն արքայն («ՍՈՂՈՄՈՆ») – *[Ս]այ մարգարէ աստուածաբան / եւ իմաստուն յոյժ խոհական... նա կորուսեալ, զոր ետ նմա, / սա շնորհըս տա, որք Ադամա:*

Ե. Իմաստութիւն Սիրաքայ – *Գլ. 111բ-2ա: Գիրք 112ա-44բ:*

Ծնթ. թ. 178 նոյնն է թ. 120ի հետ:

– *111աբ* [Յաղագս կանոնի] – *Չհամարձակիմ ասել, թէ իցէ ի մարգարէից, այլ ասեն զսա ոմանք սպասաւոր լեալ մեծի իմաստնոյն Սողոմոնի, սակայն Հընոյ օրէնսդրութեան գիրք համարին երբայեցիք ընդ ամենայն Ի. եւ Բ. (22). Մովսէսի՝ Ե. մարգարէիցն ըստ սրբագրացն՝ Թ. եւ զՅեսու Սիրաքա |111բ| եւ զՅուդիթ Տուբիայ եւ զՀովիւն չհամարին արժանի կանոնի: Այլ եւ ի ճահ իմն թուի ինձ ասացեալն զամանէ աշակերտ եղեալ Սողոմոնի, զի արար զոճիր (՞) հանգոյն երգոյն նորա: Եւ սկսանի ասել ըստ Սողոմոնի, թէ՝ Պատուեա՛ զՀայր քո եւ լե՛ր հնազանդ մօր քո, եւ թէ՝ երեւանեալ է այր, որ զիմաստութիւն խորհի, եւ թէ՝ Ի մանկութեան քո ընտրեա՛ զիմաստութիւն. եւ այլ բազում երկար բանիւք խրատեալ աւարտէ ի փառս Աստուծոյ. ամէն:*

Զ. Յոբ – *Նախգր. 144բ-6ա: Գրք. 147բ-77բ, 179ա-90բ, 192աբ (ի հեռաստանէ դիտեն աչք իւր, եւ ձագք նորա ///, չիք՝ Լթ. 29-ԺԲ.):*

Ունի՝

146ա-7բ Յուլիանեա եպիսկոպոսի Աղիկառնացւոյ – *նշանակէ գիրք երանելոյս Յոբա... ախոյեան եկեալ ծնդրէր մարտակից ի նմանէ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

42բ Ո վ Յովաննէս՝ *սիրոյ բանի, / քո սուրբ հոգիւք փառուորի, / որ ցանկացար սրտի մտօք / ասացեալ բանից* Սողոմոնի: */ Քրիստոս տացէ քեզ սիրտ բարի, / զի ընթեռնուս զբանս առակի / եւ զորս ի այս կա օգտակար / ի քո |43ա| խորհուրդըդ համբարի: / Յորժամ կարդաս եւ զղջասցիս, / եւ միտգդ առ քեզ անդրադեսցիս, / դու զիս յիշեա՛ սրտի մտօք, / ըզՓաւնոս զանունս, զոր գրեցի, / նայ, որ անուն Յիսուս կոչի, / ինքն ինձ եւ քեզ ողորմեսցի:*

83բ Ընդ քեզ եւ ընդ քոյդ նմանողսն ընկալցի Քրիստոս Աստուած զմեղաւոր գրողս:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *4ա, 190ա սեւ թանաքով ութանկիւն՝* «ՏԷՐ ԴԱՆԻԷԼ, ՌՃՀԸ. (1729)» *(ութանկիւնը բաժանած 9 վանդակի, 1, 3, 7, 9 վանդակներում գրուած թուականը, կենտրոնում՝ անունը, 2, 8 կատուազգի կենդանի, 4 մարդ, 6 թռչուն):*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած վարդագոյն թղթին՝ «17», Ա. փեղկին սոսնձած թղթին՝ «94», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «533, 3514», «ԺԽ. Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *48բ՝ «բարի», 85բ՝ «պ տըւվի խե», 193ա՝ զանազան բառեր:*

3515
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 4 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 81+1 (կրկն.՝ թ. 45): ԿԱՋՄ՝ ծաղկաթուղթ, մէջքը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կանաչ ցայտկէն: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (վջ.)՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի ստուարաթուղթը մաշուած, փոխ-ինչ վնասուած:

ՆՇՈՒՄ *Ա. կազմաստառին սոսնձած լուսագծերով եւ «1816» լուսագրոշմով թերթիկին տեղեկութիւնք ձեռագրի մասին, 1ա՝ «541, 3515», «ԺԽ. Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]», մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Մեկնութիւն մարգարէութեան Յովնանու»:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ Ի ՄԻ ԿԱՋՄԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

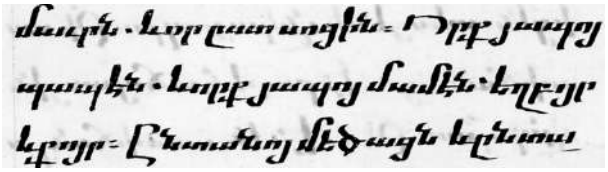
1բ (1864 թ., շղագիր) Այսոքիկ տետրակք, ըստ յարմարութեան նիւթոյն եւ դրիցն, հաւաքեալ ի թղթոց հանգուցեալ Ղուկաս *արքեպիսկոպոսի, եւու կազմել ի մի գիրք, որպէսզի մի՛ ինչ կորիցէ հետզհետէ՝ արտաքոյ ցուցակի թերթատեալ մնալովն: Ի 15 Հոկտեմ[բեր], 1864, ի* Սուրբ Էջմիածին, *նուաստ* Վրթանէս *վ[արդապետ]:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԹ. դար

ԹԵՐԹ՝ 13 (թ. 1-13, գրչի էջակալում 1-24, որ է՝ 2ա-13բ). չգրուած՝ 1ա: ՊՐԱԿ՝ 1+1×12: ՆԻՒԹ՝ կապտաւուն թուղթ. լուսագծերով ու լուսադրոշմով՝ ոճաւոր զինանշան, այլ թուղթ՝ թ. 1. սպիտակ թուղթ, մասն կազմաստառի: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (16×10-10,5, ստ. լս.՝ յիշագրեր): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 6ա): ՏՈՂ՝ 27:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թ. 13՝ դեղնաւուն հետքեր, տեղ-



Նմուշ 6ա

տեղ թանաքը արտացոլուած թերթերի հակառակ երեսներին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-13բ Մեկնութիւնն մարգարէութեանն Յօնանու՝ արարեալ տեառն Եփրեմայ կաթողիկոսի Կիլիկեցւոյ՝ յաշակերտէ եւ յեղբօրորդւոյ տեառն Գաբրիէլի գերահանեաւ կաթողիկոսի՝ ի խնդրոյ տեառն Թէոդորոսի՝ վարդապետին Կիլիկեցւոյ, որ այժմ է կաթողիկոս ի Մեծն Կիլիկիայ, ի թուին Հայոց ՌՄԺԸ. (1769), ի հոյակապ մայրաքաղաքն Հերապօլիս, որ է Բերիա

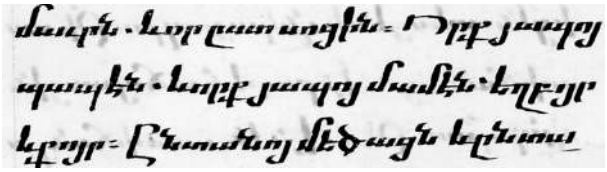
— *2ա-5բ* Յառաջաբանութիւն — *Եւ արդ, գրէ աստուածային Պօղոս անօթընտիրն առաքեալ առ հոգէծին զաւակն իւր... բեր այսուհետեւ ի նոսին բանս մարգարէին երթիցուք, որ ասէ:*

ա. 6ա-13բ Գլուխ առաջներորդ. Եւ եղեւ բան Տեառն առ Յօնաս... գլխ. 1, *չ՝ր* 2 — *Գուսանաց, որ ըստ աշխարհի սովորութենէ է նոցա ձայնատու գործեօք զուարճացուցանել զմիտս... քան տառապեցուցանել զժողովուրդ իւր: Յօթներորդ /// (վջ.):*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 12 (թ. 14-25): ՊՐԱԿ՝ ԺԴ-ԺԵ×12 (ԺԴ 1, ԺԵ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,3×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 16ա): ՏՈՂ՝ 17:



Նմուշ 16ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (ուռուագծային) – Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. եզրահատման հետեւանքով պրականիշերը կիսով կտրուած, թերթերը սխալ կազմած, կարդալ՝ թ. 22, 23, 14-21, 24, 25, թանաքը արտացոլուած թերթերի հակառակ երեսներին, թ. 22ից առաջ թափուած 11 թ., թ. 21, 24-5՝ ցեցի անցքեր, 23բ դեղին հետքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. *22ա* [Կանոնք Ներսէսի եւ Ներշապհոյ Մամիկոնէից եպիսկոպոսի, գլուխք ԼԶ, ԼԷ] – *(սկ.) /// եւ մի՛ ազանդաւորաց երբէք վանս տալ... խնդրել յԱստուծոյ զմարմնաւոր առողջութիւն եւ հոգւոց փրկութիւն. ամէն:*

Տե՛ս Կանոնագիրք հայոց, աշխ. Վ. Յակոբեանի, Երեւան, 1964, էջ 490:

բ. 22բ [Աստիճանք աւրինաց (աղիւսակ խաչանման), ձեռ. 488, 127բ] – *երեք պապք, երեք մամք... երրորդ ի թոռնիայցն:*

գ. *23աբ, 14ա* Ներսէսի՝ Հայոց կաթուղիկոսի [Խրատ աստիճանաց ազգականութեան] – *Ընթեռնլով իմ զխրատ աստիճանաց ազգականութեան... ընդանիայն եւ թոռնիայն իգականք:*

– *14ա* [Յիշատակարան հեղինակի] – *Արդ, որ ոք ընթեռնլով զբունն վերահասու լինի մերովս աւժանդակեալ, թէ կամեսցի փոխել զխրատ աստիճանացն, մի՛ իշխեսցէ թողլով զհինն, որ է աղիւսակաձեւ գրոշմածն, զոր առաջնոց վեհիցն է աշխատասիրեալ, բայց թէեւ զբոլորս գրոշմեսցէ անընթեր, ինքն գիտասցէ, միայն զհինն մի՛ թողցէ:*

դ. *14բ-7ա* Վասն աստիճանաց ազգականութեանն յերրորդ գր[ոցն] Տիտոսի առաքելոյն – *Ազգականութիւն ծնընդականութեան անուն է... ըստ որում գրեալս ունի նկարագրեալ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ե. *17ա-21բ, 24ա-5բ* Ամենայն առաքինութեամբ զարդարեալ եւ կատարեալ աստուածակիր հոգելից առն Աստուծոյ Յակոբ վարդապետի Ղրիմեցոյ ասացեալ՝ Յաղագս ազգականութեան: Այգնեա՛յ, Հոգի՛ Աստուծոյ – *Գիտելի է, զի ազգականութիւն տարորոշեալ յանձանցն է... ըստ չորից տարերցդ շարախառնութեան մարմնոյն:*

Ծնթ. Աղիւսակի՝ 19բ, 20ա, 22բ, 23ա, 25ա:

19ա գրչից՝ «եւ գծողիս Աստուած ողորմի ասա՛յ, որ յաղիւսակդ աշխատեցա՛, շրջեա՛ զթուխտդ եւ Տե՛ս զթելերդ ի տուփսդ աղիւսակիդ»:

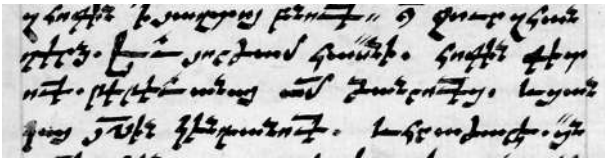
գ. *25բ* Յաղագս հոգեւոր ազգականութեան *(այսչափ)*:

ՁԵՌԱԳԻՐ Գ.

ՌՄԻԱ. – 1772

ԳՐԻՉ՝ Կարապետ:

ԹԵՐԹ՝ 47 (թ. 26-71, կրկն.՝ թ. 45, գրչի էջակալում՝ 1-93, որ է՝ 27ա-71բ). չգրուած՝ 26բ: ՊՐԱԿ՝ խառն (Ա 14, Բ 10, Գ՝ չիք, Դ 11, Ե 12): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (թ. 26-60՝ կարմրաւուն, թ. 61, 70՝ դեղին): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,6-18,3×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (13×9): ԳԻՐ՝բոլորգիր (նմուշ՝ 27ա): ՏՈՂ՝ 21:



Նմուշ 27ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերը եզրահատուած, ստորին եզրագիծը անհաւասարաչափ. Բ. պրակի վերջին թերթին սխալմամբ գրած Գ., որին յաջորդում է Դ. պրակը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. ա. *27ա-30ա* Աղաւիտ, որ է աստղայբաշխութիւն: Գլուխ առաջին: Օգնեա՛յ ինձ, Հոգիդ Սո՛ւրբ Աստուած, եւ հասո՛յ աւարտ ա[յ]սմ մատենիս – *[Վ]ասնզի իմաստութիւն կենդանութիւն է հոգւոյ եւ բանականութեան եւ փարատիչ... երբ փնտռեցաք, նայ հանցար ճշմարիտ:*

բ. *30աբ* երկրորդ բանն, թէ որպէս կառնեն <թէ որպէս կառնեն> զայս գիտութիւնս եւ է ԲԺ. (12) դրունք: Առաջին դուռն – *Ով առնէ բան մի այս բաներուս, որ կարծեօք առնէ նայ, այս գիտութիւնս չօգնէ իւրն... եւ եղեւ ինձ այս գիտութիւնս եւ արհեստս:*

գ. *30բ* Դուռն չորրորդ – *Երրորդ (= Զորրորդ) այս է, զոր ասացան իմաստասէրքն, թէ հրեշտակաց լուաք... կատարի զօրութեամբ հրեշտակացն:*

դ. *30բ-1ա* Դուռն Ե.երորդ – *Հինկերորդ, որ այսպէս հաստատեցին ամենայն իմաստունքն, թէ գիտութիւնս զայս ի գիշերն լաւ է գործել, քան զցերեքն... չարգործ աչքն վնասէ արհեստս:*

ե. *31ա* Դուռն Զ.երորդ բանիւ – *Զ.երորդ, զոր ասացեալ են իմաստասէրքն, թէ այս արհեստիս տէրքն պարտ է, որ հանապազ զաղէկն ու բարին գործէ... ի զատ կենայ:*

զ. *31աբ* Եօթներորդ դուռն – *Եօթներորդ դուռն, զոր աս[ա]ցին իմաստունք, թէ պարտ է այս գիտութեանս տէրն պարկեշտ կենայ... ոչ միս կենդանեաց:*

է. *31բ* Ութ դուռն – *Ութերորդ դուռն, որ չէ պարտ ամենայն բանի... իւր տեղն բերէ:*

ը. *31բ* Իններորդ դուռն – *Իններորդ դուռն, յորժամ բան մի առնես բարի... չէ պարտ զանբանն եւ այն մարդոյն:*

թ. *31բ* Տասերորդ դուռն – *Տասներորդ դուռն, թէ պարտ է այն մարդ, որ այս գիտութեան տէր լինի... եւ տղիղան եւ զուստուղասն:*

ժ. *31բ* Մետասան դուռն – *Մետասաներորդ դուռն, որ մարդ սուրբ լինի... որ լինի արիալ անձն:*

ժա. *31բ-2ա* ԲԺ.ան դուռն – *երկոյտասան դուռն, որ մարդն կենդանի հոգի լինի եւ ուժով... զօրութիւն պակաս լինի:*

ժբ. *32ա-4ա* Այլ դուռն վասն թլսմաթին – *Առաջին գիտութիւն վերին աստեղաց զօրութիւն կու բերէ յերկիր... ոչ մեղէ զրկէ յարքայութիւնէ այլ ապայ ոչ այլպէս է:*

ժգ. 34ա-6բ *Ֆասլ այն է, որ ոմանք որպէս գտան զայս արհեստս, են ոմանք, որ նոցայ... յայնժամ իւր բանն ուժով լինի:*

ժդ. *36բ-7բ* Առաջին դուռն – *[Ա]ռաջին դուռն մուհիս այն է, որ այս պատկերներն շատ ագգէ նախշ հանած է... որ այն բանին լայեխ է եւ կատարի Աստուծով:*

ժե. *37բ-41ա* Դուռն վասն գիտութեան աստղայբաշխութեան – *[Ա]ռաջին վասն աստղայբաշխութեան էլմինիճոման պարտ է գիտել մարդոյ... հայեցք չունենայն:*

ժզ. *41աբ* Դուռն, որ ցուցանէ զաստղայգիտութիւն – *Առաջին այն է, որ բռճիրն ցոցանէ, Բ.՝ որ աստղ գիտենաս... ի վերայ վաղճանման. եւ այլ պարտ է մեզ զամենայն կենդանակերպ առանձին ցուցանել:*

ժէ. *41բ-2ա* Բ. դուռն ցոցնելոյ զբնութիւն կերպիցն – *Առաջին, զի են հրայինք, խոյն տալիւ առնէ վասն տաքութեան... հողն, որ միջակ է, ակն որ հօվուի ունի:*

ժը. *42ա-4ա* Դուռն Գ. ցուցման կեն[դան]ակերպաց – *Ֆասլ, որ ցոցանէ զբնութիւն կենդանեաց, միայբան ասաց[ա]ն խօսք իմաստնոց... մուխալիթայն է, որ է եռանկիւն:*

ժթ. *44աբ* Զորրորդ, որ ցուցանէ կենդանակերպաց զարականն – *Ֆասլ, վասն որոյն կենդանայկերպիցն զարական եւ զիվական... իշխանութիւն ի վերայ որձ բանեբուն:*

ի. *44բ-5բ* Հինգ գլուխ, որ ցուցանէ կերպաց գործն – *Ֆասլ, որ յիշէ զպռճերու բարին եւ չարն... որ հոգ կու տայ մարդուն:*

իա. *45բ-5գ* Վեցերորդ գլուխ, որ ցուցանէ զբաժին – *Ֆասլ, որ ցուցանէ, թէ միջի այս կենդանակ[է]րպիցբաժին մի ունի... հարաճ լինի մօտիկ, նայ գուշակէ՝ կուսին է. եւ այսպէս ընթանայ:*

իբ. *45գ* Գլուխ է.երորդ. կենդանական ի վերայ աճասնոց – *Ֆասլ, որ ցուցանէ զկենդանակերպին, որ իշխանութիւն ունի... Զուկն զոտվին. եւ է այսպէս:*

իգ. *45գ-6ա* Գլուխ Ը.երորդ. Յաղագս բնութեան – *Ֆասլ, որ է վասն բնութեան, որ կատարեցաւ խօսք իմասնոց... խաբէութիւն լինի խիստ, եւ այլ է:*

իդ. *46ա-7ա* Գլուխ իններորդ. Վասն պատկերաց – *Ֆասլ, որ ցուցանէ զմարդոյ կերպն... փոքր գլուխ եւ նեղայճակատ, եւ այլ է:*

իե. *47ա-8ա* Գլուխ տասներորդ – *Ֆասլ, որ ցուցանէ զհիւանդութիւն ցաւոց. խոյն գլուխ զատ ցաւ... օվ ծնանի, սատակ լինի, եւ այլ է:*

իզ. *48աբ* Մետասաներորդ գլուխ – *Ֆասլ, ու ցուցնէ զարհեստներն կերպաց. խոյն ունի զարհեստ... Զուկն ունի զՀաքեմներն, լեղւորդնին եւ նաւայվարներն եւ այլք:*

իէ. *48բ-9ա* Գլուխ ԲԺ.երորդ, որ ցուցանէ զտեղըն – *Խոյն ունի զլեռներն, որ քար է, եւ տեղք, որ ոչխար արածի... լաց լինի. այսքան առ այս:*

իը. *49ա-50ա* Գլուխ երեքտասաներորդ, որ զգաղամն ցուցանէ – *Խոյն ունի զՊաղտատ, զԱռան... Հնդիք, որ յարեւելից դիհն է:*

իթ. *50ա* Գլուխ չորեքտասաներորդ, որ զճոճարն ցուցանէ – *Խոյն ունի պղնձն, զերկաթն եւ զթագն... Զուկն չունի ինչ, եւ ասպէս իմացի՛ր:*

ի. *50աբ* Հնգետասաներորդ, որ շնչատրն ցուցանէ – *Խոյն ունի զայնոք, որ պճեղն ճեղքէ՝ որպէս ոչխար, ճէյրան... որ սնրակ չունի, եւ զայլն այսպէս իմացի՛ր:*

իա. *50բ* Գլուխ ԺԶ. Զբուսն ցուցանէ – *Խոյն, Յուլն՝ բան չկա. եկաւորն ունի զբարձր ծառերն... զխնծորն, զսալորն եւ զմշմշեղն:*

իբ. *50բ-1ա* Գլուխ ԺԷ., որ ցուցանէ տեղին – *Խոյն ունի զամենայն վառման կրակն... զինչ կանած ջուր կա եւ ժողոյված ջրերն:*

իգ. *51ա-2ա* Ութուտասաներորդ, որ զհայեցին ցուցանէ – *Ֆասլ, որ ցուցանէ զհայեցք աստեղաց յիրար եւ կենդանակերպից... Յիր Գ. եւ ԺԱ. (11) թաստիս կոչի... բարձրութիւն լաւ է, քան զցածութիւն:*

իդ. *52աբ* Գլուխ ԺԹ.երորդ – *Ապայցուցումն, թէ զի՞նչ յաշխարհս շէն կայ... ունի զարեւմտից եւ հարֆո դիհն:*

իե. *52բ-3բ* Գլուխ Ի.երորդ – *Ֆասլ, որ յաղագս երկնից, որ երկինքն Դ. բաժին է արած... աստղն ամեն պուռճ ագգ մի արուրք կառնեն:*

իզ. *53բ-5ա* Ֆասլ, որ ցուցանէ սիւֆաթ աստեղացն. Գլուխ Առաջին – *Եւ այլ իմացի՛ր, որ երկինքն ո՛չ հօվ կա եւ ո՛չ տաք... անոր ասացաք, թէ հողմային է:*

իէ. *55ա-6ա* Գլուխ երկրորդ. յաղագս աստեղաց – *Այլ դուռն եւ ճանապարհ աստեղաց: Տեսաք զՋոհալն, երբ... մինչ արեգակն գուգան հովացնեն:*

լը. 56ա-7ա Գլուխ երորդ: Յուցումն աստեղաց լաւ եւ վատիւն – *Այլ դուռն, որ ցուցանէ զաղէկն ու վատն աստեղաց... աղէկին աղէկ եւ վատին վատ:*

լթ. *57աբ* Գլուխ չորրորդ: Յուցումն գործոց Դ. աստեղաց – *Այլ դուռն, որ ցուցանէ զաստղերուն գործքն. եւ այս Դ. ազգ է... վատ լինի, այսպէս իմացի՛ր:*

խ. *57բ-8ա* Գլուխ ե.երորդ. Վասն բնութեան աստեղաց – *Հինգերորդ գլուխ: Այլ իմացար զբնութիւն աստեղաց... զաղէկ ի վատ եւ վատն աղէկ փոզէ:*

խա. *58ա* Գլուխ Զ.երորդ, որ ցուցանէ որձն ու էգն – *Այլ դուռն, որ ցուցանէ զորձն, զէգն աստեղաց... տալէհին մէջ էգ է:*

խբ. *58բ* Գլուխ է.երորդ. Յաղագս աստեղացն է. – *Այլ դուռն, որ ցուցանէ զցերեկւան եւ զգիշերան: Իմացի՛ր, որ Արեգակն... վատն մառեխն է գիշեր եւ տիւ:*

խգ. *58բ* Գլուխ Թ.երորդ: Յաղագս աստեղացն – *Այլ դուռն աստեղաց, թէ յարեւելից ի՞նչ աստղ ի՞նչ ցեղ է եւ յարեւմտից ի՞նչ ցեղ է... հեռաւորութիւն այսքան է յարեգակէն:*

խդ. *59ա* Գլուխ Թ. Յուցումն աստեղաց – *Այլ ցուցումն, թէ զի՞նչ իրք կայ, բաժանած է այս է. աստղիս վերայ... տերեւ Լուսնին է, կուտն՝ Օտրիտն է:*

խե. *59ա* Գլուխ ժ. Յուցումն աստեղաց ժ. – *Այլ, որ յիշէ զհամերն. Զոհալ փոյթոքն թթուն ու ծանր համն... զանհամն, քիչ թըթու:*

խզ. *59աբ* Մետասան գլուխ գուներուն – *Այլ դուռն յաղագս գուներուն. Զոհալն ունի զսեւ... դեղնի եւ կարմրի:*

խէ. *59բ* Գլուխ ժԲ. Յուցումն բնութեանց աստեղաց – *[Ա]յլ Զոհալն ունի զի՞նչ հօվ կա ու չոր... լուսին հաւասար եւ գէճ բնութիւն:*

խը. *59բ-60ա* Գլուխ երեքտասան – *[Գ]աս Դ. դուռն, որ յիշէ զտեղերն. Զոհալն ունի զլերունք երկայն... Լուսին զինչ դուրան կայ:*

խթ. *60ա* Զորեքտասաներորդ. Վասն տղաց – *Այլեւ կեցւածք աստեղաց. Զոհալն ունի զգետն... զայն, որ ծառ զատ կայ:*

ծ. *60աբ* Հնգետասաներորդ: Յաղագս աստեղաց – *Դուռն, որ ցուցանէ զերկիրներն. Զոհալն ունի զՄնդուզ... զՄուլուսլ, զՊայեկան եւ զայլն:*

ծա. *60բ* Վեցտասաներորդ, որ զբաներն յիշէ – *Դուռն յաղագս բաներուն. Զոհալն ունի զբուրաստան եւ զերկաթին քակն... զինչ որպէս քար լինի:*

ծբ. 60բ-1ա ԺԷ.երորդ (17) գլուխ, որ յիշէ զհրայեալելին – *Զոհալն ունի զարճիճն, Մուշթարին ունի զկլաեկն... զինչ, որ մատանի լինի:*

ծգ. *61ա* Ութ եւ ժ[Ը].երորդ (18). Յաղագս հնտերուն – *Դուռն, որ ցուցանէ զհնտերն. Զոհալն ունի զպղպեղն... ունի քաղցր նուռ եւ խաղող եւ այլն:*

ծդ. *61աբ* Տասն [ժ]Թ.երորդ (19) գլուխ, որ յիշէ բուսին – *Դուռն, որ յիշէ զբուսքն. Զոհալն ունի զի՞նչ հօվ եւ չոր հուտ կայ... ծառ, որ կանաչ լինի, պակլան,պանպակ:*

ծե. *61բ* Քսաներորդ գլուխ, Ի. (20) – *Դուռն, որ ցուցանէ զկեր[ա]կուրն եւ զեղերն. Զոհալ ունի զինչ հօվ ու չոր ձեղ կայ... Լուսին զինչ հօվ եւ գէճ բան կայ:*

ծզ. *61բ-2ա* Քսան եւ մէկ գլուխ – *Զոհալն ունի խուաթի մասքեան, որ թարգմանի ուժ բռնող... Լուսին՝ զուժ եւ բնութիւններն, եւ այլն:*

ծէ. *62ա* Քսաներկու գլուխ յիշման կենդանեաց – *Զոհալն ունի զինձն, զկատուն, պախրէն, մուկն... զուղտն ու պաղրէն եւ այլն:*

ծը. *62աբ* Քսան Ը. (23) գլուխ, որ զթռչուիմ յիշէ – *Զոհալն ունի զայնոք, որ գիշերն շուրջ գան... Լուսին՝ զբաքն ու սագն եւ այլն:*

ծթ. *62բ* Քսան Ը.երորդ (24) գլուխ – *Դուռն, որ յիշէ զօդւածին. Զոհալն ունի զմազն մորթն... Լուսին՝ մարմնոյ ձաղ դիհն:*

կ. *62բ* Քսանհինգերորդ – *Դուռն, որ յիշէ զզօդւածնին. Զոհալն ունի զաղէկ ճորտն... Լուսին՝ զշլինքն:*

կա. *62բ-3ա* Քսան ու Ջ. (26) գլուխ – *Դուռն, որ յիշէ զրուցքն. Զոհալն ունի զլսելիքն... Լուսին՝ զտեսն:*

կբ. *63ա* Քսան եւ է. (27) գլուխ – *Դուռն, որ յիշէ զանդամն. Զոհալն ունի զականճն... Լուսին՝ ձաղ աչքն:*

կգ. *63ա* Քսան եւ Ը. (28) գլուխ – *Զոհալն ունի զհալեւորն, Մոշթիին՝ զմիջակ կերպն... Լուսին՝ զերեխայութիւն:*

կդ. *63ա* Քսան եւ Թ. (29) դուռն – *Դուռն, որ յիշէ զազգերն. զԶոհալն ունի զաւագ պապն... զքուրերն, մայրն եւ մօրքուրն եւ այլն:*

կե. *63աբ* Երեսուներորդ գլուխ զշաիլն ցուցանէ – *Զոհալն ունի զայն մարդ, որ վատ տեսակ է... բոլոր աղէկ հայեցք:*

կզ. *63բ* Երեսունմէկ գլուխ, որ զգործն յիշէ – *Զոհալն ունի մարդոյ վատ արարմունքն... զաղէկ սիրտ եւ վախկոտն:*

կէ. *63բ-4ա* Երեսուն եւ երկու գլուխ – *Դուռն, որ ցուցանէ զբնութիւններն եւ զարուրքն... կին պակաս երթա եւ այլն ըստ կարգի իմացի՛ր:*

– *64աբ* Դուռն, որ յիշէ զմարդկան ցածութիւն ու բարձրութիւն – *Զոհալն դալիլ առնէ... Լուսին վերայ մեծայոյսանց:*

կը. 64բ ԼԳ. (33) գլուխ, որ յիշէ զհաւատն – *Դուռն, որ յիշէ զհաւատն. Զոհալն ունի զՀոտն եւ ի՞նչ որ սեւ հագնին... եւ զամենայն հաւատս, եւ Քրիստոսի՝ յուսոն մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

2. *65ա-8ա* [Գուշակութիւնք ըստ կենդանակերպից. ձեռ. 2954, 43բ]

ա. *65ա Զոյհալն հալեւոր մի, մի ձեռն աչ մարդոյ գլուխ եւ ձախն մարդոյ ձեռք... պատէ երկինքն լ. (30) տարին:*

բ. 65բ Մուշթարին կտրիճ մարդ մի է. աչ ձեռն մերկիկ թուր... պատէ զերկինքն ԺԲ. (12) տարին:

գ. 66ա Մառեխն կտրիճ մի, որ հեծեր է Դ. առիւծ... պատէ երկինքն Ա. տարի կէս:

դ. 66բ Արեգաչն մարդ մի, որ հեծեր է Դ. ձի... պատէ զերկինքն Ա. տարին:

ե. 67ա Ջոհրան կին մի. հեծեր է ուղտն... պատէ [զերկինքն] Զ. ամիս:

զ. 67բ Աւարիտն կտրիճ մի է. հեծեր է թաւուզն... պատէ երկինք Գ. ամիս:

է. 68ա Լուսինկան ի յաջ ձեռն խիշտ... պատէ երկինքն ԻԹ. (29) օր եւ կէս:

Ծնթ. 65ա իւրաքանչիւր էջի վերեւից 15 տողի չափով ազատ տեղ թողած՝ թերեւս կենդանակերպերի նկարների համար, համմտ. ձեռ. 2954, 43բ-6բ, որտեղ նկարներ կան:

3. 68բ-9բ Դուռն, որ յիշէ զթէպիթ աստեղն, որ հաստատուն: Գլուխ Առաջին, համար Ա. – *[Թ]ապիթ, որ կոչի հաստատ: Աս[ա]ցին ոմանք մի աստեղայբաշխաց, թէ... որ թարգմանի մեծութին:*

ա. 69բ-71բ Դուռն Առաջին – *Խոյն կայ յինքն աստղ մի, որ իւր անունն Աւիրին ասէ... որ զարիպ լինի եւ թէ վատ ուժ կալնու/// (շար.):*

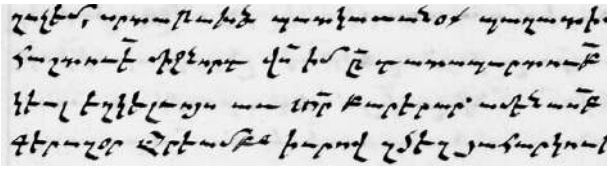
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

26ա Գիրք, որ կոչի Աղաւիտ, *արար<ար>եալ ի հնոց ֆիլիսուփայից, աստեղաբաշխից եւ թարգմանեցեալ ի հայի բառբառ ումեմն ի բանասիրացն, ի հնոցն է առեալ է: Եւ լուս ածեալ ի հայրապետութեան տեառն* Սիմէոնի *կաթուղիկոսին, ի թւայբերութեան հայոց ՌՄԻԱ. (1772)՝ Մայիսի ԻԲ. (22), ձեռամբ խակայկիրթ* Կարապետ *գրչի, աւուրց դառն այգունս:*

ՋԵՌԱԳԻՐ Դ.

ԺԹ. դար

Թերթ՝ 10 (թ. 72-81). չգրուած՝ 80բ-1բ: Պրակ՝ 1×10: Նիւթ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ 1. լատինատառ անընթեռնելի գրութիւն, 2. առիւծ: Մեծութիւն՝ 18,5×13,5: Գրութիւն՝ միասիւն՝ սեւ մատիտով



Նմուշ 76ա

սահմանագծուած (14×9,5, ստ. լս.՝ յիշագրեր): Գիր՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 76ա): Տող՝ 23-24:

Մանրանկարչութիւն – Զարդագիր՝ թոչնագիր (77բ, ուրուագծային):

Վիճակ՝ բաւարար. հիմքի ստորին մասի մօտ եւ եզրերը գունափոխ-մգացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

72ա-80ա [Բանք մաղթանաց առ Սուրբ Կոյսն]

ա. *72ա-3բ* Խոսք մաղթանաց ընդ երանուհի Սուրբ Կոյսն Տիրածին՝ աղերսեալ ի խորոց սրտէ – *Գանձարան գանձուց ամենատեսակ սրբութեանց, լիուլի լցեալ շտեմարան... մի՛ դադարիր բարեխօսել վասն իմ, Քրիստոսի մայր:*

բ. *74ա-5բ* Վերստին առ նոյն գթած մայրն յուսոյ հաշտութեան, սրտային գոչման աղաղակ աղօթից ցաւագնեալս անձին – *Դարձեալ ո՛վ յառաջատես համայնազօր իմաստութեամբ Սուրբ էին... ոչ բոցակիզեաց քո սուրբ զորովայն, բարեխօսեա՛ առ Տէր վասն իմոյ փրկութեան:*

գ. *75բ-7ա* Գրութիւն առ օրհնաբանութեամբ պաշտելի փրկութենագործ սրբազան գործիսն սոսկալի չարչարանաց Տեառն մերոյ Քրիստոսի, սրտային գոչման աղաղակ ցաւագնեալս անձին – *Եւ ընդ հայցուածոյ առեալ աղերսարկութեանց բարեբանեալ Տիրածին Կուսին... արա՛ ինձ այդ՝ թողլով զմեղանս իմ յանցանաց:*

դ. *77բ-80ա* Առ իմ տառապելոյս խնամակալ եւ միջնորդ երջանիկ սուրբսն Աստուծոյ սրտային գոչման աղաղակ աղօթից ցաւագնեալս անձին – *Ո՛վ գերահրաշ տաղաւար անճառ եւ անքննին սրբութեան... հաշտեաց, Տէ՛ր, ընդ իս սոցին բարեխօսութեամբն, որ միայնդ ես մարդասէր եւ բազումողորմ:*

Գրչագիրք՝ *81բ՝ «Komo»:*

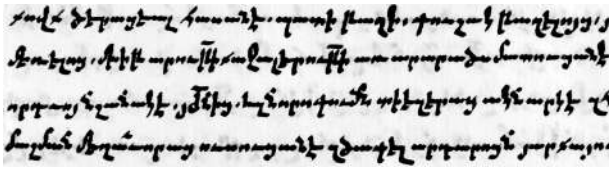
Նկարագիրք՝ *81բ՝ գմբեթ, գծեր:*

3516
ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ, ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ԺԸ. դար

Թերթ՝ 113+1 (կրկն.՝ թ. 1). չգրուած՝ 1ա-5բ, 108բ-12բ: Պրակ՝ 4+Ա-Թ×12 (Ա, է 11)+4: Նիւթ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմներով՝ 1. 3 զանգականեւ ծաղիկ, 2. ոճաւոր բոլորակ զինանշան, ներսում՝ «FAFA», այլ թուղթ՝ թ. 1-4, 110-4. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ 1. եռամահիկ, ներքեւում՝ «B», 2. երեքնուկ, որի աջ եւ ձախ կողմերում՝ «VP»: Մեծութիւն՝ 20×14,3: Գրութիւն՝ միասիւն (14,5×9): Գիր՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 17ա). խորագիրք՝ կարմիր: Տող՝ 27: Կազմ՝ կաճաչ ծաղկաթուղթ. մէջքը՝ շագանակագոյն դրոշմա-

զարդ կաշի. աստառը՝ վարդագոյն հէնոով ծաղկաթուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ թ. 1ադ-3 + թ. 110-3. չգրուած թուղթ. լուսագծերով:



Նմուշ 17ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մէջքի կաշին փոխ-ինչ վնասուած, 2 թերթ կտրուած-հանուած, ընդմէջ թ. 4-5ի թղթի ելուստ, թ. 6-16, 19-22, 29-30, 35-6, 49-54, 63-4, 86-8, 93, 96-100, 106-7, 108՝ թանաքի մգութեան եւ թղթի բարակութեան պատճառով գիրը արտացոլուած թերթերի հակառակ երեսներին, թ. 98-108՝ խոնաւութեան հետեւ, թ. 1՝ անկեան վրայ, թ. 46 ստ. լս-ին՝ աղտոտուածութեան հետեւ, թ. 4՝ ստ. անկիւնը պատռուած, գլխատառերը՝ չգրուած, տեղերը՝ բաց թողած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

6ա-108ա [Ագաթանգեղայ Պատմութիւն Հայոց]

Տե՛ս ձեռ. 1458, 2ա-183ա: Առաջաբան/չիք: ա/6ա-23բ: բ/24ա-41բ (խորագիր՝ չիք): գ/41բ-108ա: դ/չիք:

Ստ. լս-ներում ունի խորագրեր:

– 35բ Նախաշ ճարտար ամենեւին,
Կազմեա՛ դու շամբ եղեգային,
Գոլով տեղի թագաւորին,
Տղդատ հայոց մեծ արքային,
Շինեա՛ խոզանս ի մէջ շամբին,
գՏղդատ ահեղ կնոջ թային (=կնճթային)
Եւ այլ գազանս ի մէջ շամբին,
Արջ եւ առիւծ ընկեր նորին:

Ծնթ. Մանրանկարչին ուղղուած ոտանաւոր է. ձեռագրում կան նաեւ դատարկ թողած հատուածներ՝ էջի կէս, 1/3ի չափով, թերեւս մանրանկարելու համար: Այս ենթադրութիւնը հաստատւում է նաեւ 41բ ստ. լս-ի խոստից՝ «Հան աստ զսուրբն Գրիգոր գաւազանաւ, եւ զՏղդատ՝ խոզ անկեալ առաջի նորա: եւ զամենայն նախարարսն խառնիճաղանճ մարդկային կերպիւ, բայց այլադէմ, ի լսել վարդապետութիւն նորա»: Այս մասին Տե՛ս Ագաթանգեղայ Պատմութիւն հայոց, Տփղիս, 1909, էջ ԺԹ., Ի.:

Տե՛ս Ագաթանգեղայ Պատմութիւն Հայոց, աշխ. Գ. Տեր-Մկրտչեանի, Կանայեանց Ստ., Տփղիս, 1909, 2, ԻԹ. 474 էջ. Հմմտ. Ագաթանգեղոս, Պատմութիւն հայոց, Մատենագիրք հայոց, Բ. հտ., ե. դար, Անթիլիաս-Լիբանան, 2003, էջ 1295-1735. ձեռագիր՝ Ը, էջ 1293:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *10ա սեւ թանաքով ութանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ»:

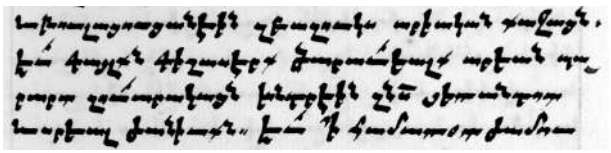
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «4բ Ագաթանգեղոս քառածալ, նոտրագիր, գրեալ ի թղթի մինչ ցվերջ վարդապետութեան Ս. Գրիգորի, յիշատակարան ոչ ունի: Նուէր յԱստրախանայ», մատիտով՝ «Նախաշ» ոտանաւոր 35բ 41բ: Կնիք Պետրոս վարդապետի 10ա, Ջունի երրորդ մասը, վերջանում է Վարդապետութեամբ», 1ա՝ «ԺՀ. դ., Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]», 1բ՝ «614, 3516», մէջքին սոսնձած թղթին՝ «4»:*

3517
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

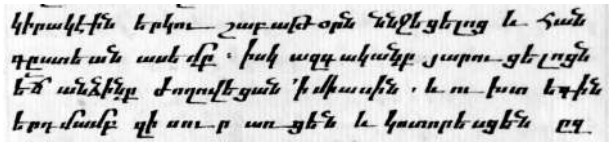
ԱՍՏՐԱԽԱՆ ՌՄԺԵ.-ՌՄԺԷ. – 1766-1768

ԳՐԻՉ՝ Յարութիւն Ջուղայեցի:

ԹԵՐԹ՝ 230 *(գրչի էջակալում՝ 1-437, որ է՝ 5ա-224ա).* չգրուած՝ 1ա-3ա, 192աբ, 224բ-31բ: ՊՐԱԿ՝ 2+Ա.-ԺԷ×12 (Թ, Ժ, ԺԱ. 10, ԺԷ 4)+1-5×8 (Ե 6)*: ՆԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ 1. բուսական շրջանակ, ներսում թագ եւ անընթեռնելի տառեր, 2. թագով պսակուած շրջան, որի մէջ առիւծ, մի ձեռքին թագ, միւսին գաւազան, շրջանակի վրայ՝ «PRO PATRIA», 3. ոճատոր սիւն, որի վրայ անընկալելի պատկեր, վրան «CD»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×15: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւ մատիտով, ապա կարմիր թանաքով սահմանագծուած, թ. 3-21 (16,5×12, ստ. լս.՝ յիշագրեր), թ. 22-39 (15,5×12), թ. 40-61 (15,5×11,5), թ. 62-99 (15-15,5×11,3), թ. 100-91 (14,5-15×11), թ. 193-224 (16,5×12,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 185ա), բոլորգիր՝ 3բ-4բ, 5ա, 193ա՝ վերնագրերը (նմուշ՝ 4ա): ՏՈՂ՝ 20-26: ԿԱՋՄ՝ մուգ պտերով բաց շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա. (վջ)՝ չգրուած սպիտակ թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 185ա



Նմուշ 4ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ – Ուղղանկիւն երկգիծ շրջանակ (գծուած երեի ճակատազարդի համար, բայց չլրացուած)՝ 5ա: Ձարդագիր՝ թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշիի մաշուած, տեղ-տեղ ճաճճած, վնասուած մէջքը նորոգուած ԻԱ. դարում նոր կաշուով. թերթերը եզրաճատուած, ինչի հետեւանքով առաջին ինը պրականիշերը մասամբ կամ ամբողջովին կտրուած. թ. 17-22, 69-72, 76-86՝ թանաքի թթուայնութեան հետեւանքով գրադաշտը գունափոխ, թ. 21՝ գրադաշտին փոխրիկ անցք, թ. 23՝ ջրի կաթիլի հետք, 78բ՝ գրադաշտին 4 թանաքի մեծ բիծ, թ. 155՝ արտք. լս-ին փոխրիկ պատռուածք:

* Ծնթբ. Պրակահամարները գրուած են թ՛ թուերով եւ թ՛ տառերով, օրինակ՝ Ժ. 10, ԺԱ. 11 եւ այլն, առաջին 8 պրակներուն պրականիշերուն մեծ մասը թերթերուն եզրաճատման հետեւանքով կտրուած, բայց թուի եւ տառի միատեղ կիրառութեան նշանները նկատելի են ոչ էջերում՝ 50բ, 62բ, 86բ: Պրակ Թ. սկզբնապէս 10 թերթ, մէջտեղի բացուող զոյգ թերթից իւրաքանչիւրի ստ. լս-ում գրուած Թ.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *3բ-4բ* Վասն հինգ հարիւր եղբարցն – *Լուա՛ք ի պատմութեանց այսպէս գրեալ, զի ասէ Աւետարանն, թէ յորժամ խաչեցաւ Քրիստոս... կատարեցան չարչարանօք եւ մահուամբ վասն անուանն Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Բ. *5ա-223ա* [Բանք Միխայէլի Ասորւոյ]

1. *5ա-207ա* Տեառն Միխայիլի պատրիարգի Ասորոց Համառօտ ժամանակաց զոյցք, խաղուածոյ արարեալ ի յոլովից պատմագրաց, ի վարժս բանասիրաց, սղամանակ ասութիւն՝ յԱդամայ մինչեւ յետին աւուրս թեւացեալ

ա. *5ա-11ա* [Գլուխ Ա. Յաղագս յԱդամայ հետէ մինչեւ յԱմազուխ] – *Ես, եղբա՛յրք իմ ի Քրիստոս ուսումնասէրք եւ աստուածասէրք, կարօտեալ գիտից ժամանակաց... Թարայ լեալ ամաց եւթանասուն՝ ծնաւ զԱբրահամ:*

բ. *11ա-7ա* [Գլուխ Բ. Ամազուխ, որ եւ կին էր թագաւոր, եւ այլ կարգ թագաւորացն Բաբիլացւոց եւ ոսկեհանութիւն եւ հաւատալն Աբրահամու] – *Յայսմ ժամանակի եղեն ամազունք, որ է զօրութիւն կանանց պատերազմօղաց... ի նմանէ կոչեցաւ աշխարհն Ասիկէ (Ասիկէ):*

գ. 17ա-22բ [Գլուխ Գ. Յաղագս Մովսիսի ընդ ծովն Կարմիր] – *Մովսէս լեալ Հ. (70) ամաց՝ երեսմանն Աստուծոյ արժանացաւ... կանայքդ այլազգիք հեռացուցանեն զքեզ ի Տեառնէ, որպէս եւ եղեւն:*

դ. *22բ-36ա* [Գլուխ Դ. Յաղագս թէ դշխոյ եկն առ Սողովմոն] – *Առ սա եկն դշխոյն հարաւոյ, զոր ասեն յազգէն դստերացն Նոյի... ի երկրորդ ամին սորա թագաւորեաց մակեդոնացոցն Անտիգոնոս՝ ամս ԼԶ. (36):*

ե. *36ա-44բ* [Գլուխ Ե. Յաղագս թարգմանութեան Հին կտակարանցն ի Կիպրոս կղզի] – *Ի չորրորդ (=վեցերորդ) ամին Պտղոմեայ թագաւորեցան Հին կտակարանքն ի Կիպրոս կղզի... Պիղատոս զպատկերն Ջեւսայ եմոյծ ի տաճարն եւ զգանձանակն տաճարին թափեաց ի ջրէջսն:*

զ. *44բ-7բ* [Գլուխ Զ. Յաղագս կարգաւ առաքելոցն որ կատարեցան] – *Յերեսուն ամի տնտեսութեան Տեառն մերոյ ընտրեցան առաքեալքն... մի Աստուած, մի անձն դաւանին եւ պահեն զօրէնսն:*

է. *47բ-54բ* [Գլուխ է. Յաղագս Աբգարու, որ առաքեաց յԵրուսաղէմ նկարագիր վասն պատկերին Քրիստոսի] – *Թ. եւ ժ. (19) ամին Տիբերեայ կայսեր Աբգար արքայ Հայոց եւ Ասորոց լուաւ զհամբաւ Տեառն... զօրացաւ հալածումն քրիստոնէից, եւ քակեցան եկեղեցիք:*

ը. *54բ-6ա* [Գլուխ Ը. Յաղագս թէ սով սաստիկ եղեւ ի Դիոկղետիանոսի ժամանակն] – *Եւ եղեւ սով սաստիկ, մինչեւ եղեւ մոթ մի ցորեան... հրամայեաց ոչ զինուորել եւ ելանել ի զօրս, որ ոչ իցէ ծնունդ աւազանին:*

թ. *56ա-60բ* [Գլուխ Թ. Յաղագս Արիոսի հերձուածողին] – *Յայնմ ժամանակի երեւեցաւ Արիոս էրեց Աղէքսանդրացի ի մէջ է. բարեկամաց իւրոց... սակայն կայր նա չարափառութեամբ եւ մարտնչէր ընդ [ուղղափառն] (չգրած, բառի տեղը բաց թողած):*

ժ. *60բ-7ա* [Գլուխ Ժ. Յաղագս Յուլիանոսի ուրացողոյ] – *Իսկ Յուլիանոս յանցանելն ընդ փղոց մի, որպէս եւ կարծէրն՝ բախտի ինչ պատահեաց... ի նմին ժամանակս թագաւորեաց պարսից Շապուհ, զկնի մահուանն Արտազի:*

ժա. *67ա-71բ* [Գլուխ ԺԱ. Յաղագս Մելիտոսի, որ կանոնեաց չառնել խոստովանութիւն անիմաստ բանայի] – *Եւ յերրորդ ամին Թէոդոսի սպանաւ Գրատիանոս ի Մաքսիմիանոսէ բռնակալէ... յայնմ ժամանակի անուանիք էին Սիմէոնն Սիւնակաց Անտիոք եւ Մօր Պարսամու ի սահմանս Փոքր հայոց:*

ժբ. *71բ-86ա* [Գլուխ ԺԲ. Յաղագս Նեստորի հերձուածին] – *Յորում ժամանակս ածաւ յԱնտիոքայ ի Կոստանդինուպոլիս Նեստոր եպիսկոպոս... թէ յաւուր կիրակէի բնաւ մեծ եւ փոքր յեկեղեցիս կացցեն յաղօթս եւ յուսումն:*

ժգ. *86ա-8բ* [Գլուխ ԺԳ. Յաղագս նշանի, որ եղեն. ամիս մի օդդ փոշի տեղաց, եւ թիզ մի կուտեցաւ] – *Բայց եւ զկնի այրման ամիս մի օդդ փոշի տեղեաց, եւ թիզ մի կուտեցաւ... որ արար ճառս վասն աստուածպաշտութեան եւ շարականս ուղղափառ մտաց:*

ժդ. *88բ-92ա* [Գլուխ ԺԴ. Յաղագս աւերման Ամթայ, եւ Պօղոս անուն հրեայ եղեւ պատրիարք Անտիոքայ, եւ ժողովեաց զամենայն եպիսկոպոսունս, զկնի Պօղի Ասկղիպել եւ չար գազան եւ հեղեղն, որ ջրասոյզ արար զՈւռհայ] – *Յայսու ժամանակի աւուրբք խաղաց թագաւորն պարսից Կուտն ընդ Միջագէտս...*

իմացան թէ ՄՌ. (2000) այրս, զորս տարեալ էր ջուրն, զորս ոչ գտին:

ժե. *92ա-7բ* [Գլուխ ԺԵ. Յաղագս Ասկղիպայ եւ Եփրեմի, որ անիծանէին զուղղափառսն. եւ եկն պատուհաս ի վերայ նոցա] – *Եւ մինչ Ասկղիպ եւ Եփրեմ խրախանային ի միասին եւ անիծանէին զուղղափառսն... զզարդն քակեցին եւ հանին անդի եւ տարան յաշխարհն իւրեանց:*

ժզ. *97բ-101ա* [Գլուխ ԺԶ. Յաղագս որ յութ հարիւր ֆառասուն թուին Ասորւոց եղեւ հրաշք անհաւատալի եւ զկնի եղեւ մահտարաժամ, որ բնաւ չէր լեալ: Եւ եղեւ սով եւ շարժ ֆառասուն օր] – *Ի ՊԽՐ. (848) թուին ասորոց եղեւ հրաշք ի վեր քան զհաւատալն... եւ ոչ դադարեաց ի ժամանակս իւր յաղքատանոցս եւ ի հիւրանոցս շինելոյ:*

ժէ. *101ա-13բ* [Գլուխ ԺԷ. Յաղագս որ յութ հարիւր եւթանասուն եւ մի թուին Ասորւոց եւ Ամթոյ պատուհասին] – *Ի ՊՀ.ս (870) թուին ասորոց սկսաւ թուականն հայոց, ՅԼԹ. (334) ամին Յուստինեայ... եւ ոչ վստահացաւ պատահել նոցա եւ դարձաւ անդրէն:*

ժը. *113բ-21բ* [Գլուխ ԺԸ. Յաղագս որ յայսմ ժամանակի երեւեցաւ Մահմէտ որդի Աբդլլահի ի թուին հայոց վաթսուն եւ եւթն (618). զայսու ժամանակօք խաւարեցաւ կէս արեգականն յարեգ աշնանամտին մինչեւ ի Քաղոց ամիս] – *Յայնմ ժամանակի երեւեցաւ Մահմետ [որդի] Աբդլայի... եւ առ Մաւի զՄարուդ կղզի եւ զԿրէ եւ դարձաւ:*

ժթ. *121բ-8բ* [Գլուխ ԺԹ. Յաղագս՝ սով սաստիկ եղեւ, եւ զկնի եղեւ հողմ սաստիկ հիւսիսային եւ փլոյց բազում եկեղեցիս եւ բրգունս ֆաղաֆաց: Եւ Ոմարայ, որ հրամայեաց ոչ ընդունիլ զհիստոսէից վկայութիւն] – *Զայսու ժամանակօք եղեւ սով դառնագոյն, եւ կերան մարդիկ զմիմեանս... եւ եղեւ նմա որդի եւ կոչեաց զանուն նորա Լեւոն:*

ի. *128բ-47ա* [Գլուխ Ի. Յաղագս որ նշաւիճ մեծամեծիճ եւ ցոլմունճ եւ փոշի գայր, եւ ի ծովն խոովեալ սիւնճ հրեղէնճ երեւեալ. եւ եկն կարկուտ՝ կշիռն երկու լիտր, եւ Ջամբրի հարկապահանջութեան անյիշելի] – *Յորում աւուրս եղեն նշանք մեծամե[ծ]ք՝ սկիզբն Մարտի ամսեան մինչեւ յելս Ապրիլի... որոյ առաւել վրէժխնդիր եւ նախանձաւոր ցուցաւ այրս այս:*

իա. *147ա-52բ* [Գլուխ ԻԱ. Յաղագս աստի սկսանի պատմութիւնս ի յառումն Կիւլիկիոյ առ հայս] – *Յաւուրս յայսոսիկ այրք Ծ. (50) հայազունք նեղութիւնք կրեալք ի թուրքաց, ելին յանապատս սպառազինեալք... ասեն բառնալ թագաւորութիւն տաճկաց զկնի Հ. (70) ամի իշխանութեան թուրքաց:*

իբ. *152բ-4ա* [Գլուխ ԻԲ. Յաղագս կոտւելոյ արագիլ եւ խորդ] – *Զայսու ժամանակօք եղեւ մեծ պատերազմ հաւուց, քանզի խորդք եւ արագիլք զբազում աւուրս ժողովեցան... խաղաղութիւն կալարուք ընդ միմեանս առաջի Աստուծոյ, եւ տո՛ւք պատերազմ ընդ անօրէնն:*

իգ. *154ա-6բ* [Գլուխ ԻԳ. Յաղագս գեղարդեանն Քրիստոսի] – *Եւ յետ այնորիկ բերին զգեղարդն Քրիստոսի անուանեալն, եւ ասաց... եւ դողացին ի նմանէ ամենայն շրջակայ թշնամիքն:*

իդ. *156բ-66բ* [Գլուխ ԻԴ. Յաղագս առման Կլայիճ Հռովմայ (Հռոմկլայիճ)] – *Ի նոյն աւուրս գնաց Ճօշլինն ի վանքն Մօր Պարսամաւ, եւ ելին ընդ առաջ նորա քահանայքն... ի ձեռն Տանուն ամիրային, եւ առ զկատուկն եւ զԱբլասաթայն եւ զՏարանտայ:*

իե. *166բ-71ա* [Գլուխ ԻԵ. Յաղագս պարոն Թորոսի եւ Սալահատինի եւ հարցմանց Տ. Ներսեսի եւ հաւատոցն ֆնութեան եւ երկու բնութիւն ասելոյն] – *Ի սոյն ամի պարոն Թորոսն արձակեաց դեսպանս պատարագօք ի Հալպ... եւ առ նոսա ձմեռն, եւ յոլովք կերան ի ծովուն:*

իզ. *171ա-84ա* [Գլուխ ԻԶ. Յաղագս շարժին, որ եղեւ ի Յունիսի ֆսան եւ իննճ. եւ ի խաչի ամիսն եկն ձիւն ֆսան եւ հինգ թիզ] – *Ի նոյն թուին եկն շարժ ահագին Յունիս ԻԹ. (29)՝ ի տօնի սուրբ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի, ի ժամ պատարագի... իւրաքանչիւր ի յամիրայիցն այնուհետեւ խնամարկէին զընդ ձեռամբ ազգս քրիստոնէից:*

իէ. *184ա-91բ* [Գլուխ ԻԷ. Յաղագս Սալահատինին եւ մեծին Լեւոնի] – *Ի ՈԼԸ. (638) թուին հայոց զօրացաւ Սալահատինն ի յաճախութենէ մեղաց մերոց... զինչ է քահանայութիւն եւ պատիւ նոցա, եւ հանգուսցուք զյօժարութիւնս մեր ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ օրհնելոյն յաւիտեանս. ամէն:*

իը. *193ա-207ա* Նորին տեառն Միխայէլի Յաղագս ֆաճանայ[ա]կան կարգաց, թէ ուստի՞ առնու սկիզբն – *Սկիզբն քահանայութեան շնորհի է անժամանակն Աստուած... արժանիս արասցէ մասին սրբոց իւրոց հաւատոց եւ գործոց, որ տաս (այսպէս) դաւանեմ:*

2. ա. *207ա-9բ* [Դաւանութիւն Միխայելի պատրիարքի Ասորւոյ] – *Դաւանեմ զնա, [զսուրբ] եւ զուգափառ երրորդութիւն՝ անեղբ եւ անուր եւ անսկիզբն եւ անվախճան, միշտ անկարօտ եւ բերկրեալ... գրեմք ազիւսակօք զասացեալ է. աթոռոց աթոռակալաց մինչեւ յամենեւին խոտան, զորս թողումք յիշատակ կենդանութեան:*

բ. *210ա-7բ* [Գաւազանագիրք աթոռակալաց ֆնգից աթոռոց]* – *Հռոմա՝ Ուրտոս, Հռոմա՝ Աղէքսանդրոս... Բարդիւղու եւ զՇմուէլ զընդիմական սրբոյն Սա[հ]ակայ, իսկ զկնիսն այլք լցցեն:*

գ. *217բ-23ա* [Յիշատակարան թարգմանութեան Միխայիլի Ասորւոյ, արարեալ Վարդան վարդապետի. ձեռ. 1518, Յաւելուած ի Վարդանայ, տպ.] – *Արդ, եւ մեք՝ հետեւեալքս եւ պատահեալքս այսմ, հասուսցուք*

մինչեւ առ մեզ... գովեալ եւ գոհաբանեալ յազգս բոլոր բանականաց յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

223ա գրչից՝ «Յիշատակարանս օրինակիս է, ո՛վ եղբայր բարի»։

Ծնթ. Մասերի զատորոշումը, փակագծուած վերնագրերն ու բառերը ըստ տպագրի՝ Տեառն Միխայէլի պատրիարքի Ասորւոյ ժամանակագրութիւն, Յերուսաղէմ, 1870։ * Տպագրի համեմատ (էջ 583) 2. բ. միաւորում չկան Անտիոքի աթոռակալների ցանկը եւ Հռոմի առաջին 5 աթոռակալները։

Գ. *223աբ* [Հարցումն եւ պատասխանի վասն Ջատկին – *Հարց]. Իսկ թէ վա՞ռն էր զՋատիկն ի վերոյ գարնանամտին... [Պատասխանի]. Որպէս ասէ տոմարն վասն լրման Ջատկին... պատուաւոր ի մէջ ամենայն աւուրց եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

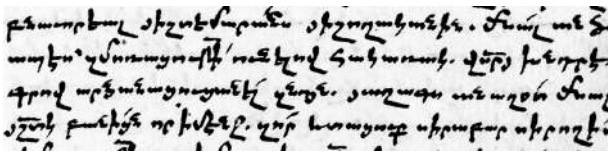
223բ էջի վերջում, վերջնազարդից առաջ «1766»։

224ա Յիշատակարան օրինակոզի գրքոյս. Փա՛ռք, պատիւ, գոհութիւն եւ երկրպագութիւն ամենասուրբ երրորդութեան եւ միոյ աստուածութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, որ ետ կարողութիւն նուաստ եւ տառապեալ ոգւոյս, որ այս Պատմագիրքն սկսեալ օրինակեցի եւ այժմ շնորհօք Հոգւոյն Սրբոյ աւարտ հասուցի։ Վասն որոյ խնդրեմ աստուածասէր հարցդ եւ եղբարցդ, ով ոք հանդիպիք սմա կարդալով կամ օրինակելով, յիշէսջի՛ք առ յոյսն բնաւից Քրիստոս զնուաստ Յարութիւնս Ջուղայեցի, *զհայրն իմ՝* Դաւիթն *եւ զմայրն իմ՝* Սօլթանաշէն, *որք հանգուցեալք են ի Տէր, եւ մանաւանդ զնորաբողբոջ որդիքն մեր՝ զզ*Դաւիթն *եւ զզ*Մարգարոյն, *որք ծառայք ձեր են ամենեցոյն։ Թերեւս աղօթիւք ձերովք զարգասցին ուղիղ հաւատով, երկիւղիւ եւ աստուածպաշտութեամբ, ի փառս անուան իւրոյ. ամէն։ Եւ ինքն Քրիստոս՝ Տէրն մեր, որ առատն է ի տուրս պարգեւաց, ի միասանգամ գալստեան եւ յարքայութեան իւրում հատուսցէ առհասարակ վարձս բարեաց իւրաքանչիւրոց՝ յիշողաց եւ յիշեցելոց. ամէն։ Եղեւ աւարտումն ի Թուին* ԱՌԺՃԿԸ. *(1768), Դեկտեմբեր Ի. (20), ի* Աստրախան *քաղաքի։*

3518
ԿԻՐԱԿՈՍ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 112+1-1 (կրկն.՝ թ. 1, թուիչ՝ թ. 84-86). չգրուած՝ 1աբ, 89ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԲ×12 (Ա 11, Թ 2, Ժ-ԺԱ՝ չիմ)+2: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ խարիսխ, այլ թուղթ՝ թ. 60-110. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռամաիկ, երեքնուկ, որի աջ եւ ձախ կողմերում «CV», թ. 111-2՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ կիսալուսին-աստղ-[թագ]: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,7×14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (15-15,5×10,5-11): ԳԻՐ՝ նուռգիր (նմուշ՝ 37ա): ՏՈՂ՝ 27 (թ. 1-11), 26 (թ. 12-59, 106-10), 25 (թ. 60-105): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր, վերին լուսանցակողին սեւով՝ «Բէջան»: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չգրուած սպիտակ թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 37ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 1գ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, խաչ (78բ), տաճար (93բ): Ջարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նուռգուած Ի. դարի 70ականներին, մէջքի վր. եւ ստ. մասերի թափուած կաշին լրացուած, աստառը եւ պահպանները նուռգման ժամանակի, նոր աստառը սոսնձած հնի վրայ. Բ. փեղկին փոխր անցքեր. թ. 96՝ ԺԹ. դարի յաւելում՝ բնագրի պակասը լրացնելով շղագրով, ընդմէջ թ. 97-8ի մօտ 10 թերթ թափուած, 98-9ի՝ 24 թերթ (Ժ, ԺԱ պրակները). թ. 15-8՝ դեղին հետքեր, 72ա՝ ջրի կաթիլների հետքեր, 84՝ հիմի մօտ խոնաւութեան հետքեր, թ. 94-5՝ իրար կպած թերթերը անջատելիս գրադաշտի ստորին 4 տողերը մասամբ վնասուած, ապա նուռգուած. լուսանցակողերին խոնաւութեան հետքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-111բ Համառօտ պատմութիւն ժամանակաց ի սրբոյն Գրիգորէ մինչեւ յետինս թագեալ՝ արաբեալ կիրակոսի ընտրեալ վարդապետի՝ ի մեծաճոխակ ուխտէն Գետկայ

Տե՛ս ձեռ. 1518, 181ա-200բ: Նխ./1գ-3ա: ա/3ա-37ա: բ/37ա-49բ: գ/49բ-52ա (խորագիրը շարունակած՝ թէ որպէս յառաջեաց եւ բռնացաւ): դ/52ա-3բ: ե/53բ-7ա: զ/57ա-8բ (խորագիրը շարունակած՝ նեղեալ յայլազգեաց): է/58բ-9բ: ը/59բ-60ա: թ/60ա-1բ: ժ/61բ-5բ: ժա/65բ-6բ: ժբ/66բ-7բ: ժգ/67բ-9ա (խորագիրը շարունակած՝ սակաւ ինչ առդիցուք): ժդ/69ա-71բ: ժե/71բ-2բ: ժզ/72բ-3ա: ժէ/73բ-4ա: ժը/74ա-5բ: ժթ/75բ-6բ: ի/76բ-8ա: իա/78բ-9ա: իբ/79ա-81ա (խորագիրը շարունակուած՝ զօրաց թաթարաց): իգ/81աբ: իդ/81բ-6բ: իե/86բ-7բ (խորագիրը շարու-

նակած՝ թէ որպէս աւերեցին զնա): իգ/87բ-8բ (այլ միս ի սուրբ կենդանեաց մեր զենեալ՝ չշարունակած, տեղը բաց թողած): իէ/89բ (սկ. չգրուած, տեղը բաց թողած՝ եալ երկիրն յարենէ եւ ի ճարպոյ վիրաւորացն...): իը/89բ-90բ: իթ/90բ-2ա: լ/92ա-3բ: լա/93բ-4ա: լբ/94ա-5բ: լգ/95բ-6բ (խորագիրը շարունակած՝ եւ որ ինչ եղեւ): լդ/96բ-7բ: լե/97բ (գայր դեսպանքն փութացուցանել /// վջ.): լզ-խբ/չիք: խգ/98աբ. (սկ. /// զպսակն ընտրութեամբ արասցեն... զնոր բուսեալ չարիսդ /// շար.): խդ-ծզ/չիք: ծէ/99ա (սկ. /// կալեալ եւ հայր անուանեալ թագաւորին Վրաց Դաւիթ...): ծը/99ա-102ա: ծթ/102ա-3բ: կ/103բ-6ա: կա/106ա-7ա: կբ/107ա-8ա: կգ/108ա-9ա: կդ/109աբ: կե/109բ-11բ (շար. 111աբ, այլ ձեռքով, ԺԹ. դ., շղագիր): Տե՛ս Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն հայոց, Երեւան, 1961, ձեռ. ս, էջ ՃԸ.:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ԱՒՐԻՆԱԿԻ

3ա Ընդ նմին եւ մեղսամած Գրիգորի *գրչի, միայն անուամբ* Պուետիկոսի:

Ծնթ. Համաոտ ցուցակում (Ա., էջ 1031) ձեռագիրս գրիչ է համարուած «Գրիգոր Պուետիկոս»ը: Ձեռագիրս եւ սրան ազգակից այլ օրինակներում առկայ սոյն յիշատակարանի մասին Տե՛ս Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն հայոց, Երեւան, 1961, էջ ՃՁ.-ՃԷ.: Դաղափար օրինակի գրիչ Գրիգոր Պուետիկոսը Գրիգոր վրդ. Դարանաղցին է:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

111բ (1864 թ., շղագիր) Այս քանի տողս ի լրումն Թերութեան արտագրեցաւ ի տպեալ մատենէ Կիրակոսի *Պատմութեան, ի 22 Մեպտեմ[բերի], 1864,* Վրթանէս *վարդապետ:*

Ծնթ. Վրթանէս վարդապետը 11աբ թերթերի պակասը լրացնողն է, «տպեալ մատեան» ասելով նկատի ունի թերեւս հետեւեալ տպագիրը. Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն հայոց, Մոսկուա, 1858:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «1. Պատմու[թիւն] Կիրակոս [վար]դապետի Գանձակեց[ու]», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին ձեռագրի մասին տեղեկութիւններ եւ «626, 3518», 1ա՝ «ԺԸ., Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]», 112բ՝ «Սահակ վարդապետի»:*

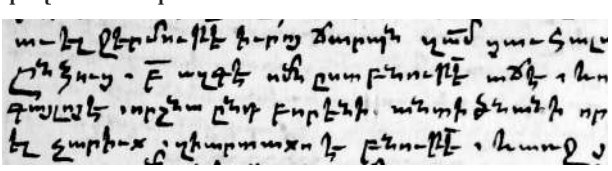
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1բ՝ «Ա», 99ա՝ 3 գծեր, 112ա՝ վրացերէն այբուբէն եւ անկապակից տառեր, 112բ՝ «600000»:*

3519
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՎԱՇԱՐՀԷՅ (ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ) ՌՂՋ. – 1647

ԳՐԻՁ, ՍՏԱՅՈՂ՝ Խաչիկ Կաֆայեցի:

ԹԵՐԹ՝ 365. չգրուած՝ 1ա, 8ա, 178ա-9բ, 258ա-69ա, 362բ, 363բ-5բ: ՊՐԱԿ՝ 6+Ա-Լ×12 (ԻԴ 11): ՆԻԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ 1. եղջերու, երեմնուկ՝ աջ եւ ձախ կողմերում «VP», 2. թագով պսակուած ոճաւոր բոլորակ, 3. ոճաւոր զինանշան՝ կողմերին 2 առիւծ, թ. 180-1՝ Միխայէլ հրեշտակապետ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,2×14,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ 1բ-9ա սեւով շրջանակուած (13,5×8,5), թ. 9-54 (14×11), թ. 55-362 (14×10): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 190ա): ՏՈՂ՝ 26-31: ԿԱՋՄ՝ բաց դարչնագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ մետաղէ 2 կապիչով (կապիչի վրայ զարդագծեր եւ «LH»). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չգրուած թուղթ՝ մասն կազմաստառի:



Նմուշ 190ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 9ա, 180ա, 306ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ձարդագիր՝ թղնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, մասամբ գունաթափ, Ա. փեղկի առոտ. շերտը մգացած, մէջքի եւ Ա. փեղկի միացման մասը Ի. դարում նորոգուած շագանակագոյն մոմլաթով, աստառը եւ պիպ-ները նորոգման ժամանակի, վր. կապիչի փականը եւ ստ. կապիչի մետաղէ մասը ընկած. թ. 88, 175, 187, 188, 191-3՝ ստ. լս-իին պատռուածք, թ. 306-22՝ ստ. լս-իին ցեցի անցքեր, թ. 341-3՝ առոտ. լս-իին թանաքի հետք, թերթերից շատերի անկիւնները սեւացած կամ թանաքոտ մատնահետքերով (77ա-8ա, 80-1ա, 324ա):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– *2բ-7բ* [3անկ գրոցս] – *Ա. Վասն Մաւրկայ՝ [3]ունաց արքային եւ յետ նորայ Հերակլ... ՃԺԴ. Վասն մեծի բապտունապետին Թումայի, զոր արարեալ կիրակոս բանասիրի:*

1. *8բ-20ա* Պատմութիւն յաղագս Սրբոյ խաչին, որ Հացուսեան կոչի, եւ որպէս դարձաւ ի Պարսից աշխարհէն խաչն աստուածընկալ եւ յայնժամ մասն ընկալեալ տիկնոջն Սիւնեաց – *եւ եղեւ յետ թագաւորելոյն Մաւրկայ՝ արքային Հոռոմոց, քանզի առեալ էր նորայ կին... էր թուականն հայոց ՃԲ. (653), Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Համմտ. ձեռ. 3461, 1բ-19ա:

2. *19բ-20ա* [Վասն սմանչելեացն, որ եղեն ի Տրապէսն ֆաղաք, ի ձեռն սուրբ հայրապետին Պետրոս ի ջուր օրհնելն. ցանկից] — *Եւ եղեւ երբեմն ժամանակ, զի յաւուր յայտնութեան Տեառն ժողովեալ էին… կացեալ կաթուղիկոս ամս լԹ. (39), եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն։*

3. *20ա-6բ* Վասն կանոնական հրամանացն կաթուղիկոսի հայոց Կոստանդինի — *Իսկ առաքինի կաթողիկոսն հայոց Կոստանդին իբրեւ եռես զաւէր… գրեալքն ի նմանէ էին այսոքիկ։*

ա. *20բ-2բ* Թուխք տեառն Կոստանդեայ կաթողիկոսի շրջաբերական — *Ազթմամբ խնամոց ամենակալ Հոգւոյն Սրբոյ. այս գիր ձեռին իմո է՝ Կոստանդեայ ծառայի Քրիստոսի… առաքեաց ընդ շրջաբերական թղթին ի ձեռս նոցունց այսպէս։*

բ. *22բ-6բ* Սահմանք կանովնականք տեառն Կոստանդեայ՝ հայոց կաթողիկոսի — *Կոստանդին ծառայ Քրիստոսի, եւ շնորհօք նորին՝ կաթողիկոս ամենայն հայոց… նախանձ հակառակութեան առ նոսա ոչ գտանիւր։*

4. *26բ-172ա* Համառաւտ Պատմութիւն ժամանակաց՝ ի սրբոյ Գրիգորէ մինչեւ յետին աւուրն թեւացեալ՝ արարեալ Կիրակոսի՝ ընդրեալ վարդապետի մեծահռչակ ուխտին Գետկայ

Տե՛ս ձեռ. 1518, 181ա-260բ։ Նախերգան/27ա-9ա։ ա/29ա-64ա։ բ/64բ-79ա։ գ/79ա-81բ։ դ/82ա-3բ։ ե/83բ-8ա։ զ/88ա-9բ (խորագրի վերջում ունի՝ նեղեալ այլազգեաց)։ է/89բ-90բ։ ը/90բ-1ա։ թ/91ա-3ա։ ժ/93ա-6բ։ ժա/96բ-7բ։ ժբ/98ա-9ա։ ժգ/99ա-100բ։ ժդ/100բ-3ա։ ժե/103աբ։ ժզ/104աբ։ ժէ/105աբ։ ժը/106ա-7բ։ ժթ/107բ-8բ։ ի/108բ-10ա։ իա/110ա-1ա։ իբ/111ա-2բ։ իգ/112բ-3ա։ իդ/113բ-7ա։ իե/117բ-8ա։ իզ/118ա-9բ։ իէ/119բ-20ա։ իը/120բ-1ա։ իթ/121բ-3ա։ լ/123ա-4բ։ լա/124բ-5ա։ լբ/125ա-6բ։ լգ/126բ-8ա։ լդ/128աբ։ լե/129ա-30բ։ լզ/130բ-1ա։ լէ/131ա-2ա։ լը/132աբ։ լթ/132բ-3բ։ խ/133բ-4բ։ խախտ/տե՛ս՝ 20ա-6բ։ խդ/134բ-5բ։ խե/135բ-6բ։ խզ/136բ-7ա։ խէ/137ա-8ա։ խը/138բ-41բ։ խթ/141բ-2ա։ ծ/142ա-3բ։ ծա/143բ-6ա։ ծբ/146ա-9ա։ ծգ/149ա-50բ։ ծդ/151ա-4ա։ ծե/154ա-5բ։ ծզ/155բ-6բ։ ծէ/156բ-7բ։ ծը/157բ-61ա։ ծթ/161ա-3ա։ կ/163ա-5բ։ կա/165բ-7ա։ կբ/167ա-8ա։ կգ/168ա-9բ։ կդ/169բ-70ա։ կե/170ա-2ա։*

Ծնթ. Շարադրանքի մէջ երբեմն մի բառից մինչեւ մի բանի տող չգրած, տեղը բաց թողած՝ 27ա, 27բ, 28բ, 41բ, 42ա եւ այլն։

* 121բ վր. լա-ում ձեռագրի ձեռով բաց գոյնի թանաքով՝ «ՋՀՁՂԸ.»։

5. *172ա-5ա* Ջենոբա եպիսկոպոսին խաւսք վասն Առաջաւորին Պահոց երկուշաբթին եւ ի վերայ գիւտ նիշխարաց Սուրբ Կարապետին — *Եւ յորժամ տեղեկացաւ թագաւորն Տրդատ վասն սրբոյն Գրիգորի… զի խնդութեամբ զաւր տօնին խմբեսցեն փառաւորապէս ի Հայր եւ յՈրդի եւ ի Հոգին Սուրբ, որում փառք յաւիտեանս. ամէն։*

6. *175ա-7բ* Թուխք Պիղատոսի դատաւորին առ Տիբերեա կայսրն, զոր գրեաց յետ խաչելութեանն Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ — *Ինքնակա՛լդ Սեբաստեայ, փառաւորի եւ հզօրի՝ Տիբերեա կայսեր… իբրեւ էառ զհրամանս զայս Լիկիանոսէ։*

Ծնթ. 177բ էջում 7 տող եւ յաջորդ երկու՝ 178-9 թերթերը չգրուած, թերեւս գաղափար օրինակի բնագիրը թերի է համարել։

7. *180ա-2ա* Վասն Կոստանդիանոսի թագաւորին — *Թագաւորն Հռոմա Կոստանդիանոս կռապաշտ էր… է բարեխաւս առ Քրիստոս վասն անձանց մերոց։*

8. *182ա-90ա* Գիրք ի վերա բնութեան հաւրական եւ մասնական՝ հահանայի ումեմն Իշատիս, անուն Յեսու — *Խնդիր վասն բնութեան այսպիսիք արասցուք… զի ոչ խնամէ բնութիւնն ըստ իւրաքանչիւր պիտոյից եւ զգուշութեան։*

9. *190աբ* Նորին ասացեալ վասն համոց — *Յայտնի են է. (7). Ա.՝ փոթորիկն, Բ.՝ թրթուն, Գ.՝ քաղցրն, Դ. դառն… խարտէշ մաղձոտն պատերազմողս տեսանէ եւ հեծեծալս։*

10. *190բ-2ա* Յաղագս գինոյ եւ արբեցութեան — *Հարցանէ. Ի՞նչ է շահ գինոյն եւ կամ զի՞նչ է վնաս. Պատասխանի. Զափաւորն ոչ է խոտելի… ոչ ապաքէն այնցիկ, որք ի գինոջ եւ որք դիեցն զգինարբուաքն։ Այսքան եւ առ այս։*

11. *192ա-305բ* [Ժամանակագրութիւն Մատթէոսի Ուռհայեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 1731, 77ա-273բ։ ա/192ա-231բ։ բ/231բ-57բ, 269բ-98ա։ գ/298ա-305բ (եւ դառնակոծ արտասուոք լային առհասարակ ի վերայ նորայ՝ շար. չիք)։ դ/չիք։*

* 257բ գրչից՝ «Այս տեղս ԺԲ. (12) թուղթ շրջելով պակաս է, ո՛վ եղբայր»։

12. *306ա-59ա* Պատմութիւն համառաւտաբար Վասն յարեւելեան թագաւորացն՝ պղծոյն եւ չար գազանին Թամուրայ եւ այլոցն, զոր արարեալ ֆաջ վարժապետին Թովմայ վարդապետի

Տե՛ս ձեռ. 1486, 169ա-96ա։ 1. ա/306ա-20ա։ բ/320ա-44ա։ 2. ա/344ա-7բ։ բ/347բ-51բ։ գ/351բ-5ա։ 3/355ա-9ա։

13. *360բ* [Անուանք Հայոց թագաւորաց]

ա. *360բ* Այս են թագաւորաց անուանք պարթեւաց Հայոց — ա. Հրաչէ. բ. Տիգրան, գ. Արշակ… իբ. Արտաշես։

բ. *360բ* Այս են թագաւորք Հայոց վերջինք, որ են Բագրատունիք, որ Անի ֆաղաք թագաւորեցան — Ա. Աշոտ… ժբ. Դաւիթ։ Յափտեանս. ամէն։

14. *361ա-2ա* [Հարցմունք եւ պատասխանիք վասն զանազան իրաց Գրոց Սրբոց] — *[Հարց]. Նոյի տապանակն որչա՞փ մեծ էր։ Պատասխանի՝. Յերկայնութիւնն 3. (300) կանգուն էր… որ ոտքն բեւեռեալ էր։ Ամէնն Թ. (9) բեւեռ էր։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1բ Ա՛վ սուրբ հանդիպողք այսմ սակաւ Պատմագրիս, հայցեմ յոյժ կողկողագին պաղատանօք, զի անմեղադի՛ր լինիք սակաւ բանիս, զի կար մեր այսչափ էր: Եւս առաւել՝ երեսս անկեալ աղաչեմ, ո՛վ սուրբ վեհագոյն իմաստնոցդ, զի զպակասութիւն սորա եւ զսգալն ուղղեցէ՛ք վասն սիրոյն Քրիստոսի, եւ ինձ՝ մեղաւորիս անմե[ղ]ադի՛ր լերուք, եւ Քրիստոս Աստուած զձեզ ի սըգալանաց մեղաց փրկէ եւ ազատէ. ամէն: Այլեւ անմեղադիր լերո՛ւք վասն ցանկիս, որ ի մեզանէ զցանկս եդաք՝ վասն ո՛չ նեղանալոյ հանդիպողացդ եւ ո՛չ զթուխտն չարշարելոյ, քանզի յոյժ նօսր եւ տկար է թուխտս, քանի ի յերկիրս այս դիժար կու գտնվէր թուխտն եւ վասն այն՝ ինչ օր դիպեցաւ, գրեցաք: Եւ մեք անդադար ճանապարհորդէաք եւ յոյժ արտորանօք կու գրէաք, վասն զի մեք գնացող էաք, եւ օրինակս մնալոց էր, վասն այն այսպէս եղեւ: Այլեւ բազում բան մնաց ի կարգ ցանկիս, որ չի գրեցաք, զի օրինակն ամենայն բանի, խորագիր եւ կամ ծաղկագիր չէր գրեալ, եւ մեք այլ վասն արտորանաց |2ա| չի կարացաք հետեւիլ եւ նմանապէս գրեցաք. անմեղադի՛ր լերուք, հա՛յրք եւ եղբա՛յրք: Այլեւ դարձեալ աղաչեմ, ո՛վ սուրբ հանդիպողացդ, յիշել ի Տէր զառածեալս մեղօք յետին եւ վերջին գրիչս՝ զԽաչիկս անարժան, եւ զծնօղսն իմ եւ զուսուցիչսն իմ եւ զամենայն արեան մերձաւորսն իմ, եւ դուք յիշեալ լիցջիք ի Տեառնէ Աստուծոյ մերոյ եւ դասաւորեալ լիցջիք ի դասս աջակողմեան, եւ լսել տացէ զերանելեաց բարբառն, որ ասէ՝ եկա՛յք, աւրհնեա՛լք Հօր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք զանսպառ ուրախութիւնն. ամէն: Հայր մեր, որ յերկինս, սո՛ւրբ եղիցի ա[նուն քո]:

8բ Հայր եւ Որդի եւ Հոգի Սուրբ ճշմարիտ, աւգնեա՛յ ինձ՝ մեղաւոր ծառայիս Աստուա՛ծ: Զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա՛յ ի մեզ, Տէ՛ր, զգործս ձեռաց մերոց աջողեա՛յ ի մեզ: Տո՛ւր զորութիւն ծառայիս քո, կեցո՛յ զորդի աղախնոյ քո եւ արա՛յ առ իս նշան բարութեան: Փառք Հօր:

20ա Որոյ սուրբ նշանին Քրիստոսի մերոյ եւ սուրբ հայրապետիս եւ ամենայն սրբոցն բարեխօսութեամբն, որ աստ հշատակեցաք, ողորմեացի Քրիստոս Աստուած անարժան գծողի սորին՝ Կաֆայեցի Խաչիկին, ծնօղացն եւ ազգականացն եւ ամենայն արեան մերձաւորացն իւրոյ եւ յօրինակի շնորհողիս՝ Ճողեցի Խոճայ Ոհանին, կարդացողացդ եւ լսողացտ, եւ որք զողորմին ասէք. ամէն (նման՝ 26բ, 79ա, 81բ, 88ա, 89բ, 90բ, 91ա, 93ա, 96բ, 99ա, 100բ, 103ա, 104բ, 112բ, 113ա, 117ա, 120ա, 126բ, 128բ, 138ա, 141բ, 143բ, 149ա, 150բ, 161ա, 163ա, 167ա, 168ա, 169բ,175ա, 182ա, 190բ, 351բ, 355ա, 359ա):

97բ Որով փրկեսցէ Քրիստոս Աստուած մեր երեւելի եւ աներեւոյթ թշնամեաց, մանաւանդ զգրողս գրիս եւ զկարդացողս եւ զլսողս. ամէն:

64ա Որոց սոցին սուրբ եւ արժանաւոր աղօթիւքն, որք աստ յիշատակեցաք, ողորմեա՛յ, Քրիստո՛ս Աստուած, ըստացողի գրոցս՝ մեղաւոր եւ անարժան ծառայ գծողիս՝ Խաչիկին, ծնողացն եւ ազգականացն եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոյ, եւ յաւրինակի շնորհաւղիս՝ Ճողեցի Խոճայ Ոհանին, կարդացողաց եւ լսողաց, եւ՝ որք զողորմին ասէք. ամէն: Հա՛յր մեր, որ յերկինս, սուրբ ե[ղիցի անուն քո]: Այլեւ յիշեցէ՛ք զուսուցիչն ձեր եւ հետոյ մեր՝ զտէր Մկրտիչն եւ զտեր Ջաֆարիա աբեղայն, որ զգիրս ուսոյց, եւ յիշեսցի զհոգի ձեր ի սուրբ գալստեանն Տեառն:

83բ Որ ողորմի Քրիստոս Աստուած գրողիս, կարդացողիտ եւ լսողացն, եւ որք զողորմի ասէն. ամէն. Հայր [մեր] (նման՝ 103բ, 105բ, 107բ, 108բ, 110ա, 111ա, 118ա, 119բ, 121ա, 123ա, 124բ, 128ա, 130բ, 131ա, 132ա, 132բ, 133բ, 134բ, 135բ, 136բ, 137ա, 146ա, 154ա, 155բ, 156բ, 157բ, 165բ, 170ա, 172ա, 320ա, 344ա):

292ա Ա՛վ սիրելի եւ բարեկամ եղբա՛յրք, անմեղադիր լերո՛ւք բանիս պակասութեանն, քանզի աւրինակն աստ աւարտեցաւ, քանզի կատարեալ չէր գրաք: Յիշեցէ՛ք ի Տէր Քրիստոս զմեղաւոր եւ անիմաստ գրիչս՝ զԽաչիկս եւ զծնաւղս իմ. եւ դուք յիշեալ լիցիք ի նոյն Տեառնէ:

*358բ Փա՛ռք անբաժանելի եւ միասնական Սուրբ երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: *Որ ետ կարողութիւն տկար բնութեանս եւ անժուժ անձինս եւ անիմաստ գրչիս, որ տեսեալ եղաք այս Պատմագիրս ի յերկիրն Մաճառաց, որ ասի Էրտէլ, ի ձեռն խոճայ Ոհանին Ճողեցի, եւ յոյժ փափաքանօք առեալ օրինակեցաք բազում արտորանօք, քանզի շօքօտօլէ ի շօքօտօլ ձեռվներս ի գիր դնէք եւ ըստ փափաքանաց մերոց կամէաք հասանել, եւ ինքն՝ ողորմածն Աստուած, որ կատարող է աղաչանաց ծառայից իւրոյ, ոչ անտես արար, եւ զմեր խնդրեալն կատարեաց եւ մեր փափաքն ելից, եւ կատարեցաք զգիրս, որ բազումք յիշատակին սորայ միջի՝ թէ՛ թագաւորք եւ թէ՛ հայրապետք:*

Արդ, երես անկեալ աղաչեմ, ո՛վ սուրբ հանդիպողացդ, հարց եւ եղբարցդ՝ մեծի եւ փոքու, որք կարդայք կամ օրինակէք, յիշեցէ՛ք միով Հայր մեղայիւ զառածեալս մեղօք՝ յետին եւ վերջին գրիչս՝ զԽաչիկս Կաֆայեցի եւ զծնօղս իմ՝ զխոճայ Պաղշին եւ զմայրն իմ՝ մահտեսի Եաղութխաթունն, եւ քուրք եւ եղբայրքն իմ եւ զամենայն արեան մերձաւորս իմ, այլեւ զուսուցիչքն իմ՝ զտէր Մկրտիչն եւ տէր Ջաֆարիայ կրօնաւորն, որ զգիրս ուսոյց մեզ, եւ թողութիւն հայցեցէ՛ք սոցա եւ իմ՝ մեղաւորիս եւ ծնօղացս, եւ թողութեանց տուօղն Աստուած զձեր եւ ձեր ծնողացն թողցէ զանձանս նոցա եւ երանական

ձայնին արժանաւոր արասցէ, որ ասէ՝ եկայք աւրհնեալք Հօր իմոյ, ժառագեցէ՛ք զանսպառ ուրախութիւնսն. ամէն: Հա՛յր մեր, որ եր[կինս ես]:

|359ա| **Ա**րդ, *գրեցաւ սայ ի թվականիս հայոց* ՌՂԶ. *(1647), ի ամսեանն Յուլիսի* Ի. *(20), եւ աւարտեցաւ ի քաղաքըն* Վաշարեվ, *ի յերկիրն* Մաճառաց *եւ թագաւորն* Էրտէլիս Ռագօվգի *ասի, որ մինչ ի աստ* ԺԸ. *(18) տարի էր, որ տիրութիւն կանէր յերկրին: եւ էր սա անուանի եւ խաղաղարար թագաւոր, զոր եւ զորդին թագաւոր կացուցեալ էր ի կենդանութե[ա]ն ի[րու]մ, մինչ զի կենդանի էր, ինք էր եւ յետ իւրոյ նստելոց էր որդին:*

Արդ, սիրելի՛ք իմ եւ եղբա՛յրք իմ, խնդրեմ ի ձեզանէ կողկողագին պաղատանօք, ամենայն մեծամեծ իմաստունքըն, զի սղալ ինչ իցէ սորա ներեցէ՛ք եւ մի՛ անիծանէք եւ սրբագրեցէ՛ք, քանզի օրինակ սորայ զի բազում սխալ կար եւ որում հասու եղաք շինեցաք եւ որ ոչն՝ ոչ կարացաք, նմանապէս գրեցաք: եւ այլ բազում սխալ ի մեզանէ եղեալ կայ անգիտութեամբ, քանզի ուժ արտորանօք գրեցաք, քանզի երկրաւոր բազում բանից հետ էայք եւ վասն այն արտորնօք գրեցաք, քանզի աւուրն ժ. (10), ԺԲ. (12), ԺԳ. (13) տէրեւ օր լինէր կու գրէաք՝ ասելով, թէ ինչ լինի՝ լինի, թող գրվի: Վասն այն այլեւայլ գիր եւ այլեւայլ թուխտ է՝ անմեղադիր լերո՛ւք, զպականն եւ թերին դուք լցուցէ՛ք, եւ Քրիստոս զձեր արդարութենէ զպականն լցուսցէ եւ արքայութեան արժանի առնէ. ամէն: Հա՛յր [մեր]:

* Ջնջած սխալ գրուածը՝ «Որ ետ կարողութիւն եւ աւժուժ անձին եւ անխմաստ գրչին»:

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Գ., էջ 242-4, Հմր 399. ունի 358բ-9ա, 1բ-2ա, 26բ, 64ա, 292ա էջերի յիշ-ները:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

363ա (ԺԲ. դ., նոտրգիր) ես՝ Յովհաննէս *վարգապետս, որ էի ի աշխարէն* Սիւնեաց, *եկեալ ի այսմ տառի հանդիպեցայ ի քաղաքս* Քաֆայ, *զայս գիրքս եհաս ի ձեռս մեր: Ամենայն աւուր ընդեռնուի եւ մտադիր լինէի: (այլ թանաքով)՝ Վասն որոյ աղաչեմ յիշել զիս յաղօթս ձեր, եւ Աստուած զձեզ յիշէ: Դուք եւ մեք միաբան ասասցուք՝ Հա՛յր մեր, որ յերկինս [ես]:*

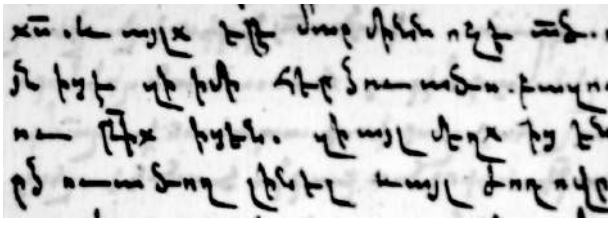
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «1. [Պ]ատմութիւն Հացունեաց խաչի», թ. 1ին սոսնձած թղթին՝ ձեռագրի մասին տեղեկութիւններ, «633, 3519», 1ա՝ «3519» (մատիտով), «ՌՂԶ. – 1697 Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ զանազան անկապակից տառեր, 156բ՝ խզբզոց, գրադաշտի արտաքին զոյգ գծի մէջ գրուած՝ վերից վար՝ «Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, որ է Աստուած»:*

3520
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՌԺԴ. – 1605

ԹԵՐԹ՝ 376 (գրչի էջակալում՝ 1-757, որ է՝ 1ա-375ա, այլ ձեռով՝ 758-60, որ է՝ 375բ-6բ). չգրուած՝ 277բ, 292բ, 293բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԼԳ×12 (Ա 10, ԻԴ 3, ԻԶ 4, ԼԳ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ մասն ինչ զինանշանի, թագով պսակուած զինանշան, «WERGOY/ VERYRAVT/ HATWOL / GEBAVT/ HANSEISEL», այլ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ ոճաւոր զինանշան՝ վերեւում թեւատարած արծիւ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×14,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×10), թ. 155-320 (14×9,5), թ. 321-76 (15,5×10): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 353ա): ՏՈՂ՝ 26-30: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ թուղթ. լուսանցակողերը՝ մասամբ կարմիր (թ. 1-11, 320-76): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ զինանշան, «FC», մասն կազմաստառի:



Նմուշ 353ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ (գծանկարային) – Ճակատազարդ՝ 1ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նոորգուած ԺԹ. դարում, հիմերեն ամրացուած չգրուած թղթով եւ ախտարական բնոյթի ձեռագրի (թ. 9, 10, 366, 376) թերթերի մասերով, եզրահատուած. կազմի կաշին փոխ-ինչ մաշուած, վրան ճեռնուածքներ. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած. ընդմէջ թ. 277-8ի 3 չգրուած թերթ կտրած-հանած, թ. 9՝ մեծ մասով հիմիից անջատ, թ. 169-77, 199-376՝ վր. լս-ին, թ. 278-93՝ նաեւ առտ. լս-ին ցեցի անցքեր, թ. 1-78՝ հիմիի վր. մասում կաթիլի հետքեր, թ. 234-5՝ առտ. լս-ին պատռուածքներ, թ. 275-7՝ ընդերկայնակի 1 սմ-ով պակաս. չգրուած էջերում բնագրական պակաս չկայ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-70ա* [Մեսրոպայ Վայոցձորեցւոյ] Պատմութիւն սրբոյն Ներսէսի հայրապետին

Տե՛ս ձեռ. 702, 4ա-126ա: ա/1ա-6բ: բ/6բ-12ա: գ/12ա-8բ: դ/18բ-22ա: ե/22ա-5բ (խորագրից յետոյ՝ զգծողս յիշեա՛ ի Տէր): զ/25բ-9ա: է/29ա-33ա: ը/33ա-7բ (խորագրից յետոյ՝ Ջեղկելիս յիշ[եա՛]): թ/37բ-42ա: ժ/42ա-54ա: ժա/54ա-61ա (խորագիրն այլ՝ Յաղակս պեղծ նեռինն յայտնելոյ, ընդ նմին եւ կործանման): ժբ/61ա-5ա (խորագիրն այլ՝ Վասն մահուան քաջին Մուշեղա զօրավարին Հաոց եւ Վերաց ի թագաւորէն Վարագդատա, որ էր եղբօր որդի թագաւորին Պապա): ժգ/65ա-9բ: Յշտկրն հեղինակի/69ա-70ա (Տե՛ս տպ., էջ 740-1): ժդ-իբ/չիք:*

* Ծնթ. ա. եւ բ. միաւորները՝ չառանձնացուած: Տե՛ս Մեսրոպայ երիցու Վայոցձորեցւոյ Պատմութիւն սրբոյն Ներսիսի հայոց հայրապետի, կազմեց Գէորգ Տէր-Վարդանեան, Մատենագիրք հայոց, ԺԱ. հտ., ժ. դ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2010, էջ 631-741, ձեռագիրս յիշուած՝ էջ 654:

Բ. *70աբ* [Վասն կաթողիկոսաց հայոց] – *Ի լուսաւորչէն մինչ ի Սահակ հայրապետն ի Ղահսէրի կու ձեռնադրէին կաթողիկոսունք... Նա խնդրէր վրան զի պատարագ արասցեն:*

Գ. *71ա-336ա* [Ժամանակագրութիւն Մատթէոսի Ուռհայեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 1731, 77ա-273բ: ա/71ա-133բ: բ/133բ-231ա (սկ. վերեւից՝ 9-րդ տողը): գ/231ա-77ա (սկ. վերջից՝ 22-րդ տողը), 278ա-92ա, 293ա, 294ա-5բ: դ/295բ-336ա (սկ. վերեւից՝ 8-րդ տողը):

* 250ա լս.՝ գրչից՝ «Սալահադ///ն էր: Այս ///ն սոր եղեւ /// եւ այլ չար[ի]ք եղեւ է///պն հայրն ///անադնին /// [ա]ղոխատ ոմն ///տեսաւ եր///եւ պատմեա[ց] [ը]նկերոջն /// ես անէի յ///ուրջս զի ///ւր ելանէ յեռանացս եւ յայն մնա///ին ծնաւն /// իկ ատեալ պ[ա]տմութենէ ///ն ուսան»: 264ա «Դեղեցի///, որ մեռա///»: 277ա «Ասոր կարգն ընդ տէրեէն եառ: Այս Կիլիկեցոց թագաւորութիւն ջոկ է այս կարգէն»: 293ա «Այս թաթարի պատմութիւնէն Ջ. տէրեէն եառեւ ասոր կարգն է»: 294ա «Ի յայսմ տեղօջէս ի վեր այլ ոք է ասեր, զի այլազգ զոյ սա» եւ այլուր՝ 239ա, 297բ:

Դ. *336ա-76բ* Երանելոյն Աթանասի՝ արեւելիսկոպոսի Աղէքսանդրոյ Հարցմունք վայելուչ եւ պատասխանիք Կիւրղի՝ Երուսաղէմի հայրապետի Յաղագս մակացութեան եւ հանճարոյ (Ա.-ՃԻԴ.) – *Հետեւումն համարիմ ընդ Աստուածոյ երիս բանս... Պատասխանի. Իսկ ոգի մարդոյ գոյութիւն է... եւ զինչ լինիցի, այլ չարաչար տանջանք /// (վջ.):*

Տե՛ս Գիրք պատասխանական սրբոյն Աթանասիոսի հարցմանն սրբոյն Կիւրղի Երուսաղէմացւոյ, Կ. Պոլիս, 1749:

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԸ. դար, նոտրգիր

1. *1ա-7բ ստ. լս.* [Ի Յիշատակարանէ Թովմայ Մեծոփեցւոյ] – *Բազում հրաշիւք սկիզբն արարաք ձեռնադրութեան: Եւ ահա եկն ի ժամուն այնմիկ արծիւ մի սաւառնեալ թեւօք... բարեխօսութեամբ եւ [ա]ղօթիւք Կիրակոս կաթողիկոսին: Տէր Աստուած, սիրտ բռնաւորաց քաղցրասցի ի վերայ քրիստոնէից, փորձանաց Աստուած ազատեսցէ, մանաւ[անդ] Այտին գրիչս, որ յոյսն ապաւէն զԱստուած ունիմ:*

Ծնթ. Այտին անունը ջնջած է, բայց ընթեռնելի. գուցէ Յաւետլագրութեան գրչի անունն է:

Հմմտ. ձեռ. 1781, 112բ-4բ: Թովմայ Մեծոփեցի, Յիշատակարան, Թիֆլիզ, 1892, էջ 73-74, 79-87:

2. *166ա լս.* [Վասն կանանց իւղաբերից] – *Նստեալ կանանձ իւղաբերից / եւ ողբային արտասուալից, / իբրեւ զմեռեալն անյուսալից / զկենդանին յաւիտենին:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

37բ Գրեցի թ[ուին] ՌԺԴ. (1605):

70ա Արդ, ոյք ընթեռնո՛ւք կամ օրինակէ՛ք, յիշեցէ՛ք յարժանաւոր յաղօթս ձեր վերոյյիշեցեալք ի սմայ, եւ Աստուած գձեզ յիշէ. ամէն:

246բ ստ. լս. Այսօր երիշերին չկարացին առնել զքաղաքն Սեպտ|247ա|եմբեր ԻԴ. (24):

298բ ստ. լս. Այսաւր Գ. օր է, որ միաւոր ենք մնացեր յեկեղեցին, / Գնա թուֆանգին մեք մնացաք խեղճ եկեղեցին, / Ի դուռն սուրբ |299ա| գնացին, / Թագա կենան կարդացողնին, / Որ չհանդիպին Թօպին կամ Աստուածածնին / Խաչին Պահոց չորեքշաբթին, / Ջայս գրեցի մէջ գիշերին:*

* Գնա բառը մասամբ կէտերի մէջ, թերեւս ջնջած:

326բ ստ. լս. Այսօր եկաւ մահդասին ի Ղայսարոյ՝ ի Յովանէս կաթողիկոսի մօտէն, ի յօրն չորեքշաբթի ի պահոց եւ սուրբ Գէորգա զօրավարին ի Սեպտեմբերի ԻՋ. (26):

Ծնթ. Խօսքը երեւի Սսի Յովհաննէս Դ. Այնթապցի կաթողիկոսի (1601-1621 թթ.) մասին է:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *135բ (1785 թ., շղագիր) Ով ոք այս երես թխթխուս ընդերցի, / ըզկազանութիւն յունաց մեռացի (՞) ձեռամբ* Գրիգորիս *գրչի / Աւռ ի ծանուցանէլ ըզթիւն Փրքչի՝ 1785/11.2:*

2. *239ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր, ջնջած) Այսդից ընդ այն չեմ սրբայգրեր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «1. Պատմութիւն վարուց Ս. Ներսիսի հայրապետի», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «1. Ա. Պատմութիւն վարուց Ս. Ներսիսի հայրապետի Մ. երիցու, Բ. Մատթէոս Ուռհայեցի, Գ. Հարցմունք Աթանասի, թերի է, յիշատակարան ոչ ունի: Նուէր յԱստրախանա, 639, 3520», պհպ. Աա՝ «ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Աա՝ «երանուհոյ Աստուածածնին եւ սրբուհւոյ կուսին եւ ամէնօրհնեալ տիրուհւոյն», (82բ՝ հայատառ թուրքերէն «պունտատըր» (նշ. է «այստեղ է»):*

Թարգմանութիւնը Անի Ժ. Աւետիսեանի:

3521
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 217+2 (կրկն.՝ թ. 1, 98): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ կենտրոնում ձուածիր բոլորակի մէջ 2 կերպար, դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+ԲԳ՝ չգրուած թուղթ. լուսագծերով, Աա՝ գրուած:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած եւ ֆերծուած, մէջքի կաշին Ա. փեղկին միացման տեղում վերից վար ճեղրուած, 2ական կապիչներն ու գամերն ընկած, մէջքին ցեցի անցքեր. պհպ. Ա.՝ խոնաւութեան հետեւերով, սեւացած, արտ. լս-ը եւ գրադաշտի մի մասը 3-6,5 սմ լայնութեամբ վերից վար թափուած, պհպ. Բ.՝ ունի 3 սմ լայնութեամբ ելուստ, պհպ. Գ.՝ տեղ-տեղ շերտազատուած. գրոտած թղթից 9,5×3,7սմ էջանշան՝ սոսնձած Բ. կազմաստառին:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «1. Պատմութիւն /// Գ[րի]գորի ///»:*

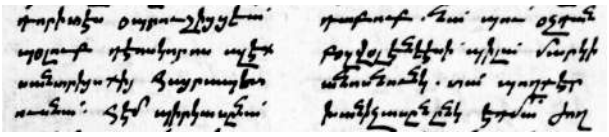
ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Աբ՝ «ա-ք»:*

ՋԵՒԱԳԻՐ Ա.

ՌՀՔ. – 1630

ԳՐԻՉ՝ Ծէրիկ դպիր:

ԹԵՐԹ՝ 17+1 (թ. 1-17, կրկն.՝ թ. 1). չգրուած՝ 1աբ, 17աբ: ՊՐԱԿ՝ 2×12 (Ա 12, Բ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ շրջանակ, որի մէջ թագակիր առիւծ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,3×15: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն՝ թ. 1գ-12, 14-5 (10-11,5×14, 11բ՝ 17,5×14), միասիւն՝ թ. 13, 16 (16,5-17×13-14): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 10ա): ՏՈՂ՝ 25 (թ. 1գ-11), 21-4 (թ. 12-7):



Նմուշ 10ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ջարդագիր՝ հանգուցագիր (8բ):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կարերը թուլացած, թ. 10, 11՝ հիմիից անջատ. թ. 12՝ ստորին մասը թեֆութեամբ կտրած. թ. 1-3՝ եզրերը պատռած, սեւացած, թ. 1գդ, 2՝ վր. մասի պատռուածքը նորոգած կարկատան թղթով. պհպ. Աա.ի վրայ պրականիշ՝ «Ի.», 14ա էջին պրականիշ՝ «ԻԱ.»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1գ-8բ* Առեգի Ջ. եւ Մարտի ԺԴ. Վարք եւ յիշատակ սմանչելի առն Գրիգորի՝ Պապին Հռովմայ – *Այր ոմն կոմս էր ի Վրէնդիս քաղաքին... եւ բարւոք հովուելոյ զհօտ Քրիստոսի խաղաղութեամբ եւ նա հանգեաւ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր:*

2. *8բ-11ա (հայերէն եւ հայատառ ղփչաղերէն՝ մէջընդմէջ)* Քիչի Թէոդոս փատշահ եազտը պիթիխ Թէոսկոռոսա Աղէքսանտրիյսիյ հայրապետկա, Կիւրեղ հայրապետտան սօնկրա պօլկանկա, ֆի էլլիբ յեփեսոսկա ժողովմ էդմայ պու դուրլու – *Մէն տուկարտ ցէսար Թէոդոս տա Վաղէնտիանոս... տա պիր Թէննկրիլիքքա հալի տա տայմա մէննկի մէննկիլիք. ամէն:*

Ծնթ. Նիկոլի տղա Ծերիկ դպրի պատմութիւնը միաբնակների դէմ պայարի մասին: Առտ. լս-ներում՝ հայատառ ղփչաղերէն նշումներ (բառանջատումը եւ ծանօթութիւնը Օհսանա Կարապետեանի):

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

1. *պհպ. Աա. (1631 թ., նոտրգիր)** Աղօթք եւ աղաչանք առ Սուրբ [Աստուածածին] – *Մ վ ամենասրբուհի Աստուածածին, պարծանք /// (1-2 բառ), ճրագ պայծառ քան զԱրեգակն... եւ ամենայն փորձանաց հոգոյ եւ մարմնոյ ///:*

* Տե՛ս յիշատակարան հետագայի՝ պհպ. Աա:

2. *11բ-6բ (ժէ. դ., նոտրգիր)* [Ի կանոնգրոց]

ա. *11բ* Կանոն Սրբոյն Մեծի Ներսեսի հայրապետին – *Պարտ է հաղորդութիւն քրիստոնէին, որ ամէն խ. (40) օր... տացեն ի տանն. իէ. (27) գլուխն է:*

բ. *11բ-2ա* Կանոն սրբոյն Սահակայ հայրապետին, զոր գրել է այսպէս – *Մի՛ ոք ի քահանայից, յետ հաց ուտելոյ իշխեսցէ մկրտութիւն առնել... գտեսչութիւն ժողովրդոց, բռնութեամբ է այն եւ ոչ հրամանաւն Աստուծոյ:*

գ. *12բ* Վասն նիւիրանաց [Սրբոյն Սահակայ, ձեռ. 2252, 310բ] – *Խորհուրդականք են նուէրքն ամենայն եւ ընծայն քահանայից... ըստացւացոց իւրեանց տասնապատիկս ի քահանայից:*

դ. *12բ* [Սրբոյն Բարսեղի կանոն, ձեռ. 2252, 311ա] – *Եթէ ոք արկելցէ զպտուղ քահանայից... ընդ խաչահանունսն եղիցին եւ ընդ անօրէնսն:*

ե. *13ա-5ա* [Վասն ֆահանայից] – *Դարձեալ եթէ ոք քահանայից բանիւ արարեալ իցէ ըզժողովուրդն իւր վասն պատիւերազանցութիւն լինելուն... եթէ յանդգնի պատարագելոյ կամ մկրտելոյ, նզօվեալ եղիցի:*

զ. *15ա-6ա* [Վասն անբարոյ կնոջ] – *Որ զմի մօր կաթ անեալ է, ոչ է պարտ ամուսնանալ... շունն ոչխար չի դառնալ:*

է. *16բ* Կանոն սրբոյն Սահակայ հայրապետէն է ա-

սացեալ – *եթէ ոք առնու կին ի մերձայորէ... զի բազում վնասք լինին այսցանէ:*

Ծնթ. 16բ-ի կէսը Բասեղի կանոններեն են, թէեւ Սահակ հայրապետի կանոններուն մէջ է գրուած:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

11ա Գրեցաւ սակաւ գիրս թվականին ՌՀՓ. (1630), Օգոստոս ամսոյ Ժ., օրն Դ.շաբթի՝ ձեռամբ մեղաւոր Ծէրիկ դպրի՝ որդի Նիկօլի: Ազաչեմ յիշել ի Տէր:

Տե՛ս Ժէ. դ. յիշ-ի, Բ., էջ 368, Հմ 543:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

Պհպ. Աա *(1631 թ., նոտրգիր) Բարեխօսութեամբ սրբոցս այս եւ աղօթիւք սուրբ գին՞ /// (1-2 բառ) սրբոյն* Սարգսի *եւ որդո նորա* Մարտիրոսի *եւ* [Գէ]որայ *եւ* Մեռկերիոսի *զինաւորին եւ սրբոյն* [Միճասա] *եւ* Երմոգինեա *եւ սրբոյն* Թէոդորոսի, *բա/// (2 բառ) մեծ վրկային եւ* Գրափոսի *Տէր Աստուած փրկե[ա] ամենայն վտանգից աղօթիւք եւ յաղթութեամբ /// (1 բառ)* [Կոստան]դիանոսի, Յաբկարու, Տըղատա */// (1 բառ) եւ ամենայն սուրբ թագաւորաց, աղօթիւք եւ բարեխ[օսութեամբ] /// [օգնա]կան եւ պահապան լե՛ր ի տուէ եւ ի գիշ[երէ] եւ ի գընալ ի ճանապարհ, ի ննջել եւ ի յառնել /// (1-2 բառ): Թվին ՌՁ. (1631), Նոյեմբեր է. գրեցաւ աղօթքս /// (2 բառ) ի մայրաքաղաքն Հալաբ եւ ես /// (2 բառ) տիրացու տէր /// որդի: Աստուած աւրհնէ, զինքն ///:*

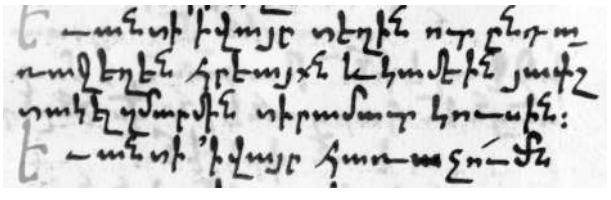
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «643/3521», «ՌՁ. 1631-ից առաջ, Մ[եսրոպ] եպսի[կոպոս]»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ՌԾԸ. – 1609

ԳՐԻՉ՝ Սահակ սարկաւագ:

ԹԵՐԹ՝ 200+1 (թ. 18-217. կրկն.՝ թ. 36). չգրուած՝ 18աբ, 123բ, 125աբ, 127բ, 129բ, 131բ, 135ա, 137բ-9ա, 140բ-1բ, 143ա-4բ, 216ա, 217ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԸ×12 (Դ, ԺԱ, ԺԲ, ԺԷ 10, ԺԸ 5): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով ու լուսադրոշմով՝ 1. բոլորակ, մէջը խարիսխ, 2. ոճաւոր զինաձեւ, վրան թեւատարած թագակիր արծիւ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,3×15: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5 × 8,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 134ա), 214բ-5բ՝ խազագրեալ: ՏՈՂ՝ 21:



Նմուշ 134ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 31ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական (31ա): Գոյներ՝ կապոյտ, կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թ. 116-9, 145՝ հիմիից մասամբ, թ. 185, 213-5՝ ամբողջովին անջատ, թ. 185՝ սխալ կազմած, կարդալ թթ. 152-3ի միջեւ. թ. 161 ստ. լս.՝ պատռուածք, թ. 168-9 ստ. լս., թ. 185՝ ընդլայնակի պատռուած, 190բ-1ա՝ գրադաշտիկ թանաքի հետք, թ. 191՝ վր. եզրը թափուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *19ա-24ա* [Մանուսք. բանք տոմարականք]

ա. *19աբ Յառաջաւորէն մինչ ի բուն Բարեկենդանն ԻԱ. (21) օր է... ի Յայտնութեան Բարեկենդանէն մինչ ի Յայտնութիւն Ը. օր է, ի Յայտնութենէն Յառաջաւորն ԼԹ. (39) օր է:*

բ. *19բ կա՛լ ՅՄՂԹ. (6289), զհայ թվականն ի վերայ բե՛ր՝ եբրայեցունէ... եւ տարեմուտն տաճկաց Մարտի ԺԱ.ն (11) է, որ կոչի Նավռօզ:*

գ. *20ա Յոբելեանն Ծ. (50) ամ է, որով հրէայք վարին... կաղանդն ամսամուտ կոչի:*

դ. *20ա եւ ծանի՛ր, զի տարին ունի ԲԺ.ան (12) ամիս... եւ Ա. ժամն է Ռ. եւ Ջ. (1080) կէտ (այլ ձեռքով՝ 18 կէտն 1 րոպէ է):*

ե. *20աբ Գիւտ գրոյ այսպէս արա՛. կա՛լ ՃԺԷ. (117) զթվականն... Դեկտեմբեր լուսին ԻԹ. (29), տիւն ժամս Թ., գիշերն ԺԵ. (15):*

զ. *20բ-2ա Բանալի գիր այսպէս արա՛. կա՛լ զառաջաւորն, Ժ. ի բաց ե՛րթ... ի փիւրն Լուսաւորչի չորեքշաբաթին գայ, եւ Քէին օր չկայ:*

է. *22ա Թվական Հռոմայեցոց այսպէս արա՛. կա՛լ զհայոց Մեծ թվականն... որ կոչի Քննիկոն Հռոմայեցոց:*

ը. *22ա Հայոց Փոքր թվական այսպէս արա՛. կա՛լ զՄեծ թվականն՝ թիւ մի պակաս... փոքր թվական է Սարկաւագին:*

թ. *22բ Ըզձ. ԺԲ.ական (112) երթաս, Դ. կու մնայ, Է.ական երթաս, կու մնա Բ. թվին ՌԺԱ. (1011) էր գարնանային եղանակն, ԾԲ. (52) ամ էր:*

ժ. *23ա-4ա Եւ այս են անշարժ եղանակքն – Յունվարի Ա. կաղանդ է... ի ԻԹ. (29) Յայտնութեան Բարեկենդան է:*

ժա. 24ա Զար աստղն է այս – Լուսնին Ա., ԺԱ. (11), ԻԱ. (21) ի չարեւելքէ... զայս ասեն խանգարիչ աստղ:

2. *24բ-75բ* [Պարզատոմար]

ա. *24բ-9բ* [Կենդանակերպային աղիւսակ՝ Խոյից Ձուկ] – *ՌԲ. (1002)... ՌՇԻԹ. (1529):*

– *28բ-9ա Շ.եակին տողն ԽԴ. (44) տող է... մեզ հայոց Ապրիլի ԺԳ. (13) Ձատիկ է:*

բ. *29բ-30ա* [Պարզատոմար տաղաչափեալ. ձեռ.

3050, 215բ] – *Թվին ՌԲ. (1002) բանալի առաջի գիրն Լիւնն է... Պարզատումարս գովելի, / է գեղեցիկ եւ պիտանի... յիշման արէք զմեզ արժանի:*

– *30աբ* [Վասն պասուց եւ ուտեաց] – *Ով ընթերցողք, յորժամ տարին նահանջ լինի, Փետրվար ամիսն ԻԹ. (29) օր լինի... Բարեկենդանն զպասն չի լուծէր, բայց խթնումն կու լուծէ (5 հրահանգ):*

գ. *31ա-75բ* [Պարզատումար, Ա-Ք] – *Ա. եւթներեակն Դ., Յունվար ԼԱ. (31) օր է ե.շաբթի... Բուն Բարեկենդան Մարտի Ը.: Քէն հանապազ նահանջ է, զմնացեալն ի փիւրն հարցի՛ր. բաւ է:*

3. *76ա-88բ* Հրամանիւ Գէորգ վարդապետի եւ ծառայաբար կատարումն Յակոբ աշակերտի – *Ջհրաման հարկի բաբունոյդ իմոյ եւ վարդապետաց պետի... այսքան բացայայտութիւն սակաւուք ինչ յաղագս կենդանակերպից տանուտէրացդ ի սերմակացու ուսումնասիրաց:*

Տե՛ս Յակոբ Ղրիմեցի, Տոմարագիտական աշխատութիւններ, աշխ. Ջ. Էյնաթեանի, Երեւան, 1987, էջ 177-187, ձեռագիր C՝ էջ 122:

4. *88բ-9բ* [Վասն զանազանութեան իւղոյն, ձեռ. 3276, 25բ] – *Արդ, իւղոյն որակութիւնն զանազան է եւ զի ի կովուց եւ յոչխարաց բաղկանա... եւ կանայք պատրաստեցին ի թաղումն Տեառն: Այսքան վասն իւղոյն աստ գրեցաւ:*

5. *89բ* [Վասն ե. սաթնչելեաց] – *Զի իսկոյն ընդ իջանել Բանին ի յարգանդ Կուսին ե. սքանչելիք եղեւ՝ բաժանումն արեանն, թանձրանալն, ձեւանալն, հոգեւորիլն եւ աստուածանալն, ի միում վայրկենի եղեւ՝ յական թօթափելն:*

6. *90ա-1ա* [Այս է խրատ Ծռազատկի. ձեռ. 2147, 218ա] – *Թվին Հայոց ՌՁԳ. (1634), եւթներեակ Գ. վերադիրն Թ., Աւագ լրում՝ Ապրիլի Ջ., օրն կիրակի եւ բանալի գիրն՝ Շան... մոլորին յոյնք, որ են հռոմ ազգք:*

7. *91աբ* [Տօնացուցակ] – *Յունվարի Ջ. եւ Տբէթ ի ԻԱ. (21) եւ Քաղոցի ԻԹ. (29) Յայտնութիւն է... Քաղոց ի ԻԱ. (21) Յա[յ]տնութեան Բարեկենդան է (14տալ հրահանգ):*

8. *91բ-105ա* [Լուսնացոյց] Ծնունդ լուսնի այսպէս արա՛ – *Կա՛լ հանապազ Լ. (30) կամ Կ. (60) զվերադիրն... 93ա. Վերադիրն Թ., լուսնագիրն Ա., Աւագ լրումն Ապրիլի Ջ.: Յունվարի Ի. (20) ծնունդ Լուսնի... Դեկտեմբերի ԻԱ. (21) ծնունդ Լուսնի. ԺԵ. (15) սահմին, ՋԲ. (902) մասունքին:*

Ծնթ. Տօմարական հաշուարկներ վերադրի հետեւեալ արժէքների համար՝ 9, 21, 2, 13, 24, 5, 16, 27, 8, 19, 30, 11, 22, 3, 14, 25, 6, 17, 28:

– *105բ-6ա Վերադրի աղիւսակ, բաղկացած ուղղահայեաց «Վերադիր», «Լրմունք», «Քանիք», «Ա-ԻԸ.» սիւնակներից, ընդամէնը 31 սիւնակ եւ հորիզոնական 19 սիւնակ՝ ըստ Վերադրի արժէքների:*

105բ արտք. լս «Ջմուտ աղիւսակիս այսպէս արա՛. Կա՛լ զթվականն ՋՁե. (985) ի բաց ե՛րթ... գտանես զգիր տարուն»:

– *106բ-7ա Լուսնագիր այսպէս արա՛. կա՛լ զթվականն հայոց ՋՁԷ. (985) թիւ ի բաց ե՛րթ... Զատիկն ջհտնուն:*

– *107ա Լուսնագրի աղիւսակ «Լուսնագիր», «Վերադիր», «Աւագ լրումն», «Քանիք», «Քանիք լուսին», «Բ.շաբթի-Կիրակի» սիւնակներով:*

– *107բ-8ա Աղիւսակ 12 կենդանակերպի անուանումներով, ամիսք հռովմայեցոց, Քանիք, Կրկնակ կիսակ, Յարակայ, Է.երեակ սիւնակներով:*

107բ արտք. լս՝ «Ջմուտ բոլորիս այսպէս արա՛. Կա՛լ ի հասարակաւորութենէն Բ. թվով պակաս մինչեւ ի յօրն յորում իցես... գի՛տ զգօտիսն եւ զգիր ամսոցն»:

– *108բ Աղիւսակ «Յայտնութիւն», «Տեառընդառաջ», «Աւետիք Աստուածածնին», «Գարնանամուտ», «Աստուածածին», «Սուրբ Խաչ», «Յիսնակաց բարեկենդան», «Սուրբ Յակոբայ Բարեկենդան» եւ «եւթներեակ» սիւնակներով:*

9. *109բ-23ա* [Ազարիայի Ջուղայեցւոյ] [Յաղագս մտից ի Շ.եակս. ձեռ. 74, 308բ] Ջմուտ ՇԼԲ. ամաց շրջանիս այսպէս արա՛ – *Կա՛լ զթվականն, Հռոմին փոքր ԻՀ. (28) թիւ ի բաց ե՛րթ... եւ Գ. անգամ Մարտի ԻԲ. (22):*

– *109բ-23ա [Խորանք ԺԹ.եակ Լուսնի. հմմտ. 2015, 155բ]. 5ական սիւնակներից բաղկացած աղիւսակք՝ «Է.երեակ, Վերադիր, Լրմունք, Քանիք, Պատկեր օրն» սիւնակներով:*

10. [Վասն հռոմայց պասուց]

ա. *124ա Հռոմոյ Պետրոս առաքելի պասն, որ կու բռնեն, գիտեա՛, թէ քանի օր է... ի Դեկտեմբերի ԻԵ. ծնունդ է:*

բ. *124բ* Թէ կամիս ի իմանալ զհռոմայզգին պասն ըանի շաբաթ կուգայ եղիական պասուցն յետեւ – *Գիտացի՛ր զտարուն բանալի գիրն, թէ որն է... Գ. շաբաթ յետեւ սուրբ եղիայի օրն է:*

11. *126ա-40ա (չգրուած՝ 127բ, 129բ, 131բ, 135ա, 137բ-9ա)* Այս են ամենայն տնօրինականիւ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ կան յաստուածակոխ սուրբ Հաղարս Երուսաղէմ – *[Ն]ախ եւ առաջին քաղաքն գալիլեացւոց Նազարեթ... եւ ի գլուխ լերինն փառաւոր եկեղեցի:*

12. *145ա-207ա* [Տօնացոյց]

Տե՛ս ձեռ. 2441, 3ա-196ա: 1/չիք: 2. ա/145ա-6բ (սկ. /// [Ալէլուի]ա, ալէլուիա եւ եւս խաղաղութիւն, աւրհնութիւն փառք: Դարձեալ Սղ. ասաց Տէր ցՏէր իմ...): բ/146բ-50ա: գ/150ա-1բ (ունի 151բ՝ Իսկ զՅարութեան հ[արցերն] այսպէս ասա՛): դ/151բ-2բ, 185աբ, 153աբ (վջ. այլ՝ երիկունն ՀԲ. Դկ. Բանն որ ընդ Հօր է): 3. ա-բ/չիք: գ/153բ-6բ: դ/156բ-68բ: 4. ա/168բ-73ա: բ/173ա-5բ: գ/175բ-7ա: դ/177ա-82ա: ե/182ա-4բ, 186ա-7ա:

5/187ա-91բ: 6/191բ-5բ: 7. ա/195բ-6ա: բ/196ա-9ա: գ/199ա-201ա: դ/201ա-3ա: 8. ա/203ա-4ա: բ/204ա-5ա: գ/205աբ: դ/205բ-7ա:

13. *207աբ* Խրատ Իւղաբերից աւետարանաց Հանգստեան եւ Բժշկութեան – *Յորժամ Վասն ի վերուստ ասես Սաղմոսի առաջին քարոզ, դու Յոհաննու գլուխ կարդայ... ի Յոհաննէս Ի. ՃԴ.:*

14. *207բ-11ա* [Մեսեդիք Ծննդեան (Ա.Զ., Ա.Կ., Գ.Կ.), Յարութեան (Ա.Զ.-Դ.Կ., Գաղ., Կիր. մաց. (=կիրակմտից), եկղ. (=եկեղեցւոյ)), մարտիրոսաց (Ա.Զ.-Դ.Կ.), ապաշխարութեան (Ա.Զ.-Դ.Կ.), Աւագ Շաբաթու (Բ.Շ.-Ջ.Շ.), Մեծի ե.շաբթի (Ե.Շ.-Ջ.Շ., Խ.Շ.), Ճաշու սաղմոս տներ Պաւոց (Ա.Զ.-Դ.Կ.), Ճաշու սաղմոս տներ Աղուհացից (Բ.Շ.-Ջ.Շ.), Պաւոց (Բ.Շ.-Ջ.Շ.), ապաշխարութեան շաբաթա՛ պաւոց ճաշուց յառաջ բան Գրիգորին (Բ.Շ.-Ջ.Շ.), Ճաշու Յարութեան (Ա.Զ-Դ.Կ., Աղց., Դ.Շ., Ջ.Շ., Կիր., Գալստեան, եկեղեց.)] – *Մեսեդի Ծնընդեան. Ա.Զ. Տէր ասաց ցիս. Որդի իմ ես... Տէր թագաւորեաց վայելչութիւն՛՛:*

15. *211աբ* Ալէլուի գիշերային Յարութեան (Ա.Զ.-Դ.Կ.) – *Ա.Զ. Ողորմութեամբ Տեառն լի եղեւ... Դ.Կ. Ծափս հարէք ամենայն հե[թանոսք]:*

16. *211բ-5բ* [Սաղմոսք Յարութեան, Յինանցն, Համբարձման, Ճաշու սաղմոս տներ մարտիրոսաց, Աւետման Սուրբ Աստուածածնին, Ծննդեան, Յովհաննու Կարապետին, Սուրբ Ստեփաննոսի, Գալստեան Սուրբ Հոգւոյն, տապանակի, Վարդավառին, հրեշտակապետաց, Ղազարու, Աղօթք Ալէլուիայի..., Երկինք պատմեն..., Մի նախանձիր..., Ողորմեա եւ ի մեղութեան, Հանգստեան աւետարանի, Գալստեան, Յարութեան, Համբարձման, Խաչի, Ծննդեան, Տեառնընդառաջի] Սաղմոս Ճաշու տներ Յարութեան – *Դու յարուցեալ գթասցիս ի վերայ... լուծումն հայցէր ի կեանս Աւետարանի:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

1. *142աբ* Աւետարանք Իւղաբերից յատուր կիրակի

ա. *142աբ* Աւետարան ըստ Մատթէոսի [ԻԸ. 1-20] – *եւ յերեկոյի շաբաթուն, յորում լուսանայր միաշաբաթին... ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս մինչեւ ի կատարած աշխարհի:*

բ. *142բ* Աւետարան ըստ Մարկոսի [ԺԵ. 42-6] – *եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր... գնեաց կտաւ եւ իջուցեալ գնա, պատեաց:*

2. *216բ* Աւետարան ըստ Մարկոսի [Է. 31] – *եւ ելեալ միւսանգամ ի սահմանացն... ի մէջ սահմանացն Դեկապօլիս:*

Ծնք. Գրուած երկիցս:

3. *պհպ. Բբ* [Տէրունական աղօթք] – *Հա՛յր մեր, որ յերկինս ես... յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

105բ արտք. լս. Եւ զիս՝ անարժան գրչակս զՍահակ սարկաւագ, յիշեա՛:

137ա Քրիստո՛ս Աստուած, քո սուրբ տնաւրինակացս եւ Սուրբ Յարութեամբդ ողորմեա՛ ստացողի սորա եւ ծնաւղաց սորա եւ մեղուցեալ գծողին. ամէն:

214ա Գրեցաւ սակաւ գիրս հայոց թվին ՌԾՀ. (1609), Յունիսի ԻԲ. (22), օրն ե.շաբթի, աւարտեցաւ ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ աւրհնելոյն, ձեռամբ մեղաւոր Սահակ սարկաւագի՝ որդոյ Լուսիկին. ամէն:

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ.f, Ա., էջ 330, Հ$^{\text{մր}}$ 412:

ԳՐԱՖՈՐՔ՝ *պհպ. Աբ՝ տառեր՝ ա-ք, 18բ՝ «ցայսօր», 129բ՝ «եւ տեղի», պհպ. Գբ՝ խզբզոց, «այս այս մեր», «Աղօթք հանդերձումն (երիցս) դինել, զՏէր աղաչեսցուք», «Հայս մեր, որ յերկինս ես: Սուրբ եղիցի անուն քոյ, եկեսցէ», 142բ՝ «եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ Առ առ», 203ա՝ «Նոյեմբերի ԻԱ., ոօն է երից ամաց Աստուածամօրն ընձայնման», 213ա (լս.)՝ «կարապետը»: 18ա՝ «Ominpotenica Patris», 143ա՝ «Wimnie O u g sini», 144ա՝ «ven crearovsirusduchu Ssiwovricvejuyheies u», 144բ «kyvie eleison kywiccleis kyvie chuysier leison sch to yesk Mas Pulex pla», 216բ եւ 217բ. լատինէրէն՝ «Initium sapientiae timor Domini» (= Սկիզբն զգաւնութեան երկեւղ Տեառն) Սաղմ. ՃԺ. 10, պհպ. Բա՝ ջնջած, պհպ. Գբ՝ հայատառ թուրքերէն «շվյասընտան սօնրա սորգուն չու հաճ թանա ըսնա պաղլաղըմ պաղաք///դ» (սրանից հետո հարցրին քանի), պհպ. Գբ՝ «ես՝ կապրիէլ, կիրեցի այս գիրիս»:

ՆԿԱՐԱՖՈՐՔ՝ *129ա՝ խաչ, պհպ. Գբ՝ չորս թռչուն:*

3522
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 352+2: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+Դ-Ե. չգրուած սպիտակ թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բոլորակ, մէջը բուսական զարդարանք (պհպ. Գ.), մասն կազմաստառի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին տեղ-տեղ մաշուած, ճեռնուած, եզրերը վնասուած:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *20ա սեւ թանաքով բոլորակ՝ անընթեռնելի, 331բ սեւ թանաքով ուղանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ»:

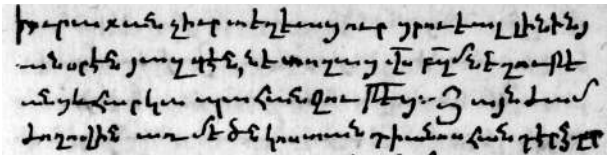
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ տեղեկութիւնք, պհպ. Աա՝ «646, 3522», «ՌՁԳ.-1634, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», մատիտով «N 13», մէջքին սոսնձած վարդագոյն թղթին՝ «21 Պատմ[ութիւն վ]ասն կատարածի աշխարհի»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

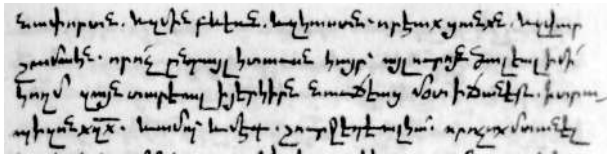
ԼՕՎ (ԼՎՈՎ) ՌՁԳ. – 1634

ԳՐԻՁ՝ Աւետիք (7ա-27ա, 144ա-223ա), Անանուն (1ա-4բ, 27բ-139ա):

ԹԵՐԹ՝ 225+1 (թ. 1-225, կրկն.՝ թ. 177). չգրուած՝ 5բ-6բ, 123բ-5բ, 126ա-7ա, 128աբ, 139բ-43բ, 223բ-5բ: ՊՐԱԿ՝ 6+Ա-ԺԹ×12 (Ժ, ԺԲ 14, ԺԱ չիմ): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բոլորակ, մէջը բուսական զարդաբանիւ, ոճաւոր զինանշան, մէջը երկու ոտքի վրայ կանգնած առիւծ, միւս կողմում՝ թագ: ՄԵԶՈՒԹԻՒՆ՝ 19×15: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5-14×10): ԳԻՐ՝ նոտրգիր՝ 7ա-27ա, 144ա-223ա (նմուշ՝ 18բ), 1ա-4բ, 27բ-139ա (նմուշ՝ 88ա): ՏՈՂ՝ 24:



Նմուշ 18բ



Նմուշ 88ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թ. 7-136՝ հիմիին ցեցի անցքեր, թ. 33-40, 45-6, 59-60, 62, 63՝ լս-ներին թանաքի հետքեր, 127բ՝ թանաքի թուլացման պատճառով գիրը մեծաւ մասամբ անընթեռնելի, չերեւացող, 129ա-ի գիրը արտատպուած 128բ-ին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-3ա* [Մասն Ձայնմաղ շարակնոցի. Աւրհնութիւնք] – *ԱՁ. Աւրհնեսցո՛ւք ըզՏէր, զի փառաւոր է փառաւորեալ Ա.Ձ. Աւրհնեսցուք զՏէր, զի փառաւք է փառաւորեալ Ա.Կ... ՄԿ. Սեղան քո, Տէ՛ր, զաւ[րհնութեանց]:*

Բ. *3բ-4բ* Վասն շարականաց, թէ ով է ասացեալ – *Որք զծորանս Հոգւոյն արբին եւ ի ժամանակս ժամանակս երգեցին... եւ գտանես զձայն ստուգիւ եւ զիս յիշես:*

Գ. *7ա-12ա* Պատմութիւն վասն կատարածի յաշխարհի եւ վասն դատաստանի աւուրն եւ վասն գալըստեան Նեռին, եւ թէ ինչ լինելոց է յառաջ, քան զգալուստն Քրիստոսի նշանք – *Նախ՝ տեսանելի է զայս, զի յորժամ յայտնեսցի մարդն անօրէնութեան... հեղկատակութեան պատիժս ըստ արժանոյն, յորմէ փրկեսցէ Քրիստոս Աստուած... այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Դ. *12ա-87բ* [Հարցմունք, պատասխանիք, խրատք]

1. *12ա-7ա* Խրատ վասն խոստովանութեան – *Բայց նախ վասն խոստովանութեան խորհրդոյս գիտելի է, զի ժ. ազգ պակասութիւն կա խոստովանելն... զամենայն ոչ գրեցաք, վասն որոյ այսքան բաւական է ուշիմ մտաց:*

2. *17ա-32բ* Ագաթանգեղի փիլիսոփայի ասացեալ վասն Նեռին գալստեան – *Արդ, ի լրնումն յետին դարին յութ հարիւր ամին... հեղկատակութեան պատիժս ըստ արժանոյն, յորմէ փրկեսցէ Քրիստոս Աստուած զխոստովանողս... յաւիտենից. ամէն:*

– *30ա գրչից՝ «Ո՛վ զեղկելի գծող գրիս, / յօրն յարութեան Ադամա զարմիս, / զի յորժամ հարցանէ դատաւորն ամենեցուն ի յիս, / չունիմ պատասխանի այս գլխակորեալ գերիս:*

3. *32բ-4բ* Հարցմունք եւ պատասխանիք լաւ եւ պիտանիք, հաւաքեալ իբրեւ զծաղիկ – *Հարցումն. Յաղագս ի՞նչ պատճառի փարիսեցիքն առաքեցին... Պատասխանի. Ոչ վասն պատուոյ հարցանէին, այլ զի տեսին...իսկ Աստուած ոչ ումեքէ երկնչի. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

4. *34բ-54բ* Հարցմունք գեղեցիկ եւ պիտանիք – *Հարցումն. Ջի՞նչ եթէ աւրհնեալ է փայտն, որով լինի արդարութիւն: Պատասխանի. Նախ՝ փայտ տապանն Նոյի, որ զժողովեալսն ի ծոց իւր... փեսա եսպան եւ փախեաւ յեգիպտոսէ:*

5. *54բ-6բ* Վասն Է. ժողովոյն – *Զկնի ՅԻԵ. (325) ամի Ծննդեանն Քրիստոսի եղեւ առաջին ժողովն ի Նիկիա... որ ի կռապաշտութենէ ազատեաց զմեզ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

6. *56բ-64ա* [Հարցմունք զանազանիք] – *[Վ]ասն յղութեան. Հարց. Որ Գաբրիէլ հրեշտակն ասաց, թէ որ ի նմայ ծնեալ է: [Պատ.] Զասաց, թէ յղացեալ է կամ ծնացելոց է... պարգեւս տվին իւրաքանչիւր ոք մէջն մի որոջ եւ երկդրամեան մի ոսկի անգիր:*

7. *64ա-5բ* Վասն տնօրինականացն Քրիստոսի Աստուծոյ, թէ ուր կան – *Անկար պատմուճանն, աստուածային նափորան եւ զարկիոն... իսկ բնական օրն է ԻԴ. (24) սահաք եւ Ճ. (100) կէտ եւ մէկ սահաքնէ Ռ. եւ Ձ. (1080) կէտ:*

8. *65բ-8բ* Պատասխանիք ի Սուրբ Գրոց ընդդէմ տանկաց [Բանիք ընդդիմադրականիք առ մահմետականին. ձեռ. 774, 78աբ] – *Արդ, մեք՝ երիս Աստուածս, օտարս եւ զատեալս ի միմեանց ոչ ասեմք... եւ անտի ի ծնունդն Քրիստոսի ՇԺԸ. (518), եւ Քրիստոսի մարգասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

9. *68բ-73ա* Խրատ յոգէշահ եւ պատասխանի Յոհաննէս Կոզեռ վարդապետին – *Արար Աստուած զմարդն հոգի եւ մարմին եւ զարդարեաց զնա... այլ զայն, որ լաւ հաց լինի, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

10. *73բ-5բ* Այլ խրատ իմաստասիրաց ասացեալ – *Ամենայն իրք ի չորից գոյացեալ. չորք են լինելութեան պատճառք... պարտ է պահել առ մարդն հանապազ դանակ, դաստառակ, մատանի, կաղմար, թուղթի, ասեղ, թերցան, սանտր, քըսակ:*

11. *75բ-84բ* Յաղագս ինի օրինացն Իսրայէլի, զոր ամենայն օրէնի եւ մարգարէի բացայայտեն, թէ Քրիստոս Աստուած է – *Ըստոյգ եւ արժան եւ ամենայն ոք գիտէ, որ առաջի ժամանակն Մովսեսի սիրեցեալ... հանէ զմարդն արքայութենէն Աստուծոյ, որպէս զԱդամ եհան ի վայելչական դրախտէն:*

12. *84բ-7բ* Խրատ վասն խոստովանութեան, զոր պատշաճ է ամենայն հրիստոնէից այսպէս առնել, զի առանց սուրայ չիմ փրկութիւն – *Պարտ է քրիստոնէին, յորժամ կամիցի գնալ ի խոստովանութիւներիս ինչ ածել զմտաւ... 85բ [Գ]որթք ողորմութեանն, որ է Դժ.ան մարմնաւորքն են... 86բ* Այլուստ – *Մարմինք մեր օգեալ են ի Դ. տարերաց... 87ա Այլուստ է բանս, որ ասէ զեղբայր իւր մարդասպանէ... որ կերակուր եւ ըմպելի չկարէր ի բերանն տանել (85ա՝ Գրչից «Զայլն ի այլ տեղ գի՛տ եւ ասա՛. այսչափս այստեղս բաւական է»):*

Ե. *87բ-8բ* Վասն Վարդան սուրբ վարդապետին, որ զայս գիրս առաքեաց ի Կայն Հռովմ – *Վասն սուրբ եւ փրկական տնօրինական սրբութեանցն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ այս գտաւ ի գրոց... քանզի Աստուած անհասանելի եւ անիմանալի է ամենայն մտաց եւ անքննելի:*

Զ. *88բ-96ա* Թէ որպէս օրինակ է մարդս Աստուծոյ պատկերակցութեանն – *Ո վ իմաստուն հարցող, զայս ի միտ ա՛ռ եւ գիտացի՛ր... ազատիլ ի դառն տանջանաց դժոխոցն եւ լինել արժանի արքայութեան Աստուծոյ, որում վայել է փառք... ամէն:*

Է. *96աբ* Վասն Գ. թագաւորացն մոգուց – *[Ա]յս Գ. թագաւորքս, որք եկին Քրիստոսի երկրպագութիւն... պահեալ կայր մինչեւ ի Մելքոն մոգուց արքայն:*

Ը. *96բ-9բ* Հարց. ուստի՞ են Գիրք Սուրբք – *Յամէնառատ պարգեւացն Աստուծոյ, որ մինչեւ ցյետին արարածս... թէ Ա. մնա, դժար գա, թէ Բ. միջակ, թէ Գ. կարճ եւ մեղմն գա:*

Թ. *99բ-118բ* Դաւանութիւն հաւատոյ եւ վասն Բանին միաւորութեան – *Հաւատով խոստովանիմք եւ երկրպագանեմք զուգափառութեան... արդ, ընդէ՞ր տրտում ես, ա՛նձն իմ, կամ ընդէ՞ր խռովես զիս, յուսա՛ առ Աստուած եւ խոստով[անի՛ր]:*

1. *111բ-2բ* Հարցմունք գեղեցիկ՝ վասն աստուածութեան – *Հարցանեմք զբաժանողսդ, թէ Մարիամ զո՞ր բնութիւն ծնաւ: Թէ ասեն՝ Աստուած եւ մարդ... չարչարէր եւ անչարչարելի մնայր:*

2. *112բ-4ա* Վկայութիւն Սուրբ Երրորդութեան – *Ողորմութեամբ Տեառն լի եղեւ երկիր, եւ Բանիւ Տեառն երկինք հաստատեցան... իսկ գրոց մարգարէիցն վկայութիւնք են վասն երրորդութեանն, որ ժողովեցան ԿԲ. (62) թուով:*

3. *114ա-8բ* Վկայութիւմ մարդեղութեանն Քրիստոսի – *Նախ՝ ասաց Աստուած Աբրահամու. Ի զաւակի քում աւրհնեսցին ամենայն ազգք երկրի եւ ի նորս՝ մեկնութիւն սոցա. ասաց Աստուածածինն ամենայն ազգք երկրի... յուսա առ Աստուած եւ խոստով՛:*

Ժ. *118բ-20ա* Պատմութիւն պիղծ Յուդայի սննդեան եւ ծննդեան – *Արդ, ի հոգէկիր վարդապետացն այսպէս իմացաք եւ լուաք, թէ յորժամ ծնաւ չարն Յուդա... ի ձիւթն յեռացեալ եւ յորդն անքուն, որոց փրկեսցէ Քրիստոս Աստուած զամենայն հաւատացեալս անուան իւրոյ, եւ նմա փառք եւ երկրպագութիւն յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԱ. *120ա-3ա* Թուղթք, զոր առաքեաց Պիղատոս առ կայսրն Հռովմայ Տիբերիոս – *Ինքնակա՛լդ Սեբաստեա, փառաւորի եւ հզօրի Տիբերեա կայսեր՝ ի Պիղատոսէ՝ դատաւորէ յարեւելից կողմանս... եւ բնաջինջք եղաք վասն անօրէնութեան իւրեանց, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԲ. *129ա-39ա* [Թուղթ եւ ճառ Կիւրղի Ալէքսանդրացւոյ]

1. *129ա-35ա* Սրբոյն Կեւրղի եպիսկոպոսապետի առ Նեստոր՝ նախ բան զմեծժելն, զի տայր նմա տեղի ապաշխարութեան յառաջ բան եփեսոսի ժողովն – *Առ սուրբ Ե՛ւ աստուածապաշտ Ե՛ւ պաշտօնակից մեր Նեստոր... անդրանիկ ի մեռելոց, որ կենդանարար որպէս զԱստուած նզովեալ եղիցի:*

2. *135ա-9ա* Նորին Կեւրղի եպիսկոպոսի Աղէքսանդրու առ պիղծն Նեստոր ճայճոյիչ – *Ամենայն ինչ յայտնի եւ ուղիղ է իմաստնոց, եւ ոչք գտանեն զգիտութիւն... սիրեցեր զարդարութիւն եւատեցեր զանօրէնութիւն վասն (չշարունակած):*

– *136աբ* Ա. Առաջին ճառ նզովից – *Եւ եթէ ոչ ոք խոստովանեսցի, եթէ Աստուած է ըստ ճշմարտութեան...*

– *136բ-7ա* Բ. երկրորդ ճառ նզով[ից] – *Եթէ ոք ոչ խոստովանեսցի բնութեամբ միանալ ի մարմնի...*

– *137աբ* Գ. Երրորդ ճառ նզովից – *Եթէ ոք զմի Քրիստոս բաժանեսցէ երկուս, յերեսս...*

– *137բ-8ա* Դ. [Զ]որ[ր]որդ գլուխ նզովից – *Եթէ ոք յերկուս դէմս եւ երկուս զօրութիւնս բաժանեսցէ...*

– *138աբ* Ե. [Է]ինգերորդ ճառ նզովից – *Եթէ ոք իշխեսցէ ասել աստուածազգեստ մարդ Քրիստոսի...*

– *138բ-9ա* Զ. [Վ]եցերորդ ճառ նզովից – *Եթէ ոք աասցէ Տէր Քրիստոսի զբանն յԱստուծոյ Հօր է...*

– 139ա է. [ե]ւթներորդ ճառ նզովից *– [ե]թէ ոք ասիցէ՝ մարդ զօրացեալ յԱստուծոյ Բանէն…*

3. *144ա-8բ* Ը. Սրբոյն Կեւղի Աղէկսանդրացոյ առ բարեպաշտ թագաւորն Թէոդոս *– Ասէ ուրեմն սրբազանն Կիւրեղ. Սկիզբն իմաստութեան երկեւղ Տեառն… զի իւրաքանչիւր կանոն ինն եւ տասն ամաց շրջագայութիւն ունի:*

Տե՛ս Կիւրեղ Աղեքսանդրացի, Գիրք պարապմանց, Կ. Պոլիս, 1717, էջ ճԺբ-ճԼսա.:

ԺԳ. *148բ-58ա* Սահման կարգաւորութեան կուսից եւ պարկեշտ կանանց, զոր ուսուցանէ Լուսաւորիչն մեր Գրիգոր, թէ որպէս վարեսցին յաշխարհի *– Այլ թէպէտ բարձեալ է վասն աւերման յաշխարհիս մերոյ ամենայն բարեձեւութեան… անմահ փեսային միանալ սիրով ընդ Քրիստոսի Յիսուսի Տեառն մերոյ, որ է աւրհնեալ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն այժմ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ԺԴ. *158ա-63բ* Դարձեալ խրատ կրօնաւորաց, թէ զի՞նչ հարկաւոր է յանապատս բնակողաց եւ զի՞նչ պիտանացու *– [Ա]սեմք նախ եթէ այն է, հարկաւոր է առանց որոյ կեալ… ի վերայ բարով: Այսքան առ այս, եւ Քրիստոսի պսակողին սրբոց փառք եւ երկրպագութիւն յաւիտեանս (Գր. Տաթեւացի, Ձմերան, ԻԱ., սկ. չիք):*

ԺԵ. *163բ-4բ* Վասն միակեցաց եւ կրօնաւորաց խրատ *– Որք կամիցին Քրիստոսի հետեւեղոք լինել… աստուածայնոցն փափաքի հասանել, որում վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ԺՁ. *164բ-71բ* Այս, ինչ կա, բաշխած ի դու[ր]ս ի հայոց գրենաց յշդում (՞) լրութեան նոցա *– Առաջին ի գիրս, որ կոչի Մաշտոց, ի գլուխն Աշխարհաթաղին… այս ձերն, ասէ Դամասկացին Յոհաննէս, ընդ հայոն:*

ԺԷ. *171բ-85ա* Թուղթ եւ պատասխանի առարկութեանցն ընդդէմ հաստարակորդաց՝ արարեալ մեծի եւ իմաստնոյն Յոհաննու Ծոռծորեցոյն *– Ջհաւատարիմ տնտեսիդ մեծի տանդ… վայելէր հաւատով, հայեցմամբն յԱստուած, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԸ. *185ա-223ա* Պատմութիւն սրբոյն Նիկողայոսի ծննդեան եւ սննդեան եւ զվարուց եւ սքանչելեաց եւ կատարման մեծի հաճայանապետին Քրիստոսի՝ արքեպիսկոպոսին Ջմիւռնացոյ մայրաքաղաքին, որ է Լիկիացոց նահանգին *– [Յ]ամենայն սուրբս եւ զերջանիկ ընտրեալս յԱստուծոյ գովել եւ պատուել… փառաւորեցեն զԱստուած եւ զծառայն նորա Նիկողայոս առաւելապէս աւրհնութեամբ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում վայել է փառք, հանդերձ Հարբ եւ Հոգւովն Սրբով, որ է մխիթարիչ յամենայնի յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻԻՆ, նոտրգիր, ԺԷ. դար

1. 127բ [Գիր նշանաց, Ո-Ք] *– Որոգայթ որգ", որդոց՝ դոյ", Ողորմեայ՝… քաղցր (՞)՝ քց":*

Ծնթ. Թանաքի թուլացման հետեւանքով գիրը մեծաւ մասամբ անընթեռնելի:

2. 125բ (այլ ձեռք) [Մասն բառոգի իմն] *– Զի հրամայէ Դաւիթ մարքարէն ասելով, թէ՝ Ընդ սուրբն սուրբ եղիցիս… ի բաց թօթափեայ յինէն:*

3. 125բ (նախորդի ձեռքը) [Հայրէն] *– Խրատն մարդու դառն է եւ լեղի, / պտուղ կու տայ քաղցր եւ բարի, / մա[ր]դ որ չունի անուն բարի, / մեռած լաւ է, քանց կենդանի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Անանուն գրչի *3ա Ջողորմուկս խիստ եւ լալի եւ ողբալի, / ո՛վ շնորհալի եղբա՛յր բարի, / մաղթեմ յիշել առ յոյսն ամենի, / եւ Տէրն մեզ եւ ձեզ ողորմի:*

2. Աւետիք գրչի *223ա Գրեցաւ պատմութիւնս սրբոյն* Նիկողայոսի Ջմիւռնացւոյ *ի թվին* ՌՁԳ. *(1634)՝ Հոկտեմբերի Գ., ի քաղաքին* Լօվ՝ *ընդ հովանեաւ ննջման* Սուրբ Աստուածածնա, *ի թագաւորութեանն* ըՌուզաց *(=Ռուսաց) երկրին* Վլատիսլավ՝ *արի եւ քաջ բարեպաշտիմ, որ ի այս ժամանակս եկեալ էր ի քաղաքն* Լվով, *երթայր ի պատերազմ ընդդէմ մահմետական ազգին սուլթան* Մուրատին: *Բայց գրեցաւ սա ձեռամբ տխմար եւ անարհեստ գոլով պատանեկին՝* Ավետիք *անուն՝ որդոյ տէր* Սիմոն *քահանային, բայց խնդրեմ, որ անմեղադիր լինիք գրոյս խոշորութեան, մանաւանդ սղալանաց, զի անհմուտ էի գրագրութեան: Ազաչեմ, որ զմեզաւորս միով Տէր ողորմայիւ յիշեսջիք, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ ահեղ դատաստանին. ամէն: Հա՛յր մեր, որ յերկ[ինս]:*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Բ., էջ 545, Հ՝ր 809 (ունի միայն այս՝ 323ա էջինը):

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «է բան, որ առնէ իւր ըստեղն, ես էմ կորու, աբգդեզէբթժիլ», 3ա՝ «երանել է այր, որ ո՛չ գնաց ի խորհուրդս ամպարշտաց, ի ճանապարհի մեբաւուորաց ո՛չ եկաց եւ յաթոռս ժանտից ո՛չ նստաւ»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 127+1 (թ. 226-352, կրկն.՝ թ. 320). չգրուած՝ 241բ, 266աբ, 285բ, 292բ, 297բ, 306բ, 315ա, 342բ, 352աբ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԱ×12 (Ա, ԺԱ 11, Բ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ շուշանաձման ծաղիկ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×15: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (14,5-15×7-11,5), եռասիւն՝ 230աբ (15×10): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 231ա): ՏՈՂ՝ 29:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լս-ին խոնաւութեան հետեւանքով որոշ թերթերի գիրն արտացոլուած հակառակ երեսներին:



Նմուշ 231ա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *220ա-51բ* [Քերականութիւն թաթար *(=հայատառ ղփչաղերէն)* լեզուին]

– *226ա-9բ* Յանկ գրոցս, զոր գրեալ է եւ ունի յինեան զհոլովս անուանց եւ զխոնարհումս բայից ի հայ եւ ի թաթար լեզու (այբբէնական կարգով) – *Ամպոց եւ որոտմանց՝ ԾԳ, Անհատից՝ ԽԴ... Տրական հոլովք անանց՝ Գ.:*

– *228ա-9բ* [Յանկ Ա-ԿԶ] – *Ա. Ուղղական անուանք հայերէ[ն] եւ թաթերէն թարգմ[ա]ն[ութիւն]ը... ԿԶ. Աստղաբաշիժ տումար:*

1. *230ա-41ա, 242ա-65բ* [Ա.] Ուղղականի անուանց – *Անուանք ամենայն գոյից... (թաթ.) Ադլար պարչա վարլխլար[ն]ընկ... Աստուած: Աստուածք... (թաթ.) Թէնկրի: Թէնկրիլար... ձիթապտուղք՝ զայթունլար, ձիթենիք՝ զայթունդէրաքիլր:*

2. *267ա-74ա* Բ. Սեռական: (Թաթ.) Ճրնսլանական – *Հարց. Որոյի՞ն չես դու: Պատասխանի. Հաւրն: (թաթ.) Քիմնինկ. նէմասըսէն սէն: Ճ[եւա]պ ադանընկ... ամենայն տեղաց: (թաթ.) պար չաեէր լարնընկ:*

3. *274բ-9բ* Գ. Տրական: (Թաթ.) Պէրմախլխական – *Իւր կու երթաս: Ի Աստուած: (թաթ.) Խայտա պարըյըրսէն: Թէնկրիկա... ի տեղն(ք), (թաթ.) եէր կատալար՛՛:*

4. *280ա-5ա* Դ. Առարական: (Թաթ.) Եէպէիրական – *Հարց. Որո՞վ առաքեցեր դու: Պատասխանի. Աստուծով: (թաթ.) Քիմնինկ պիլա եպէրդինկսէն: Թէնկրի պիլա... տեղեաւ(ք). (թաթ.) եէր պիլալար:*

5. *286ա-92ա* Ե. Հայցական: (Թաթ.) Խօլմախլխկա – *Հարց. Զոգու խնդրեցեր դու: Պատասխանի. զԱստուած. (թաթ.) Քիմնի[նկ] խօլգուկսէն: Թէնկրինի... զհարկաւոր(ք)ն (թաթ.) եասախլընըլար քերատի:*

6. *293ա-7ա* Զ. Փաստն պատճառականի: (Թաթ.) Սապարլխնընկ – *Հարց. Յայնժամ յորմէ՞ առաքեալ էիր դու: Պատասխանի. ի Աստուծոյ: (թաթ.) Օլ վախդ քիմաանեէ: Պէրըլդընկսէն... ի երկբայէ (իցն): (թաթ.) դշքիլտանլար:*

7. *298ա-306ա* Է. Անցեալ ժամանակի Գ. դէմս խօսի: (Թաթ.) Քեչեան զաման պէկկիլի էդիան Գ. սուրաթկա խօս – *Ազօթեցի: Ազօթեցեր: (թաթ.) Ալդըշ էդիմ: Ալդըշ էդինկ... առաքեցին: (Թաթ.) եէպէրտիլար:*

8. *307ա-14բ* Ը. Ուղ՛՛ բայ անցեալ – *Թաւեցի: Թաւեցեր: (թաթ.) Խալընլադտըմ: Խալընլադտընկ... տրօրեաց: (թաթ.) էզտի:*

9. *315բ-22բ* Թ. Ներկայական ժամանակի ներգործական բայ յանձնառական: (Թաթ.) Իշինատ պօլկան զամաննընկ խլնմախլխ սօզլար պօյին ալմախլխլար – *Ահայ կու ազօթեմ: (թաթ.) Աւշաա ալդըշլախյիրմէն... արգելեմ(ք): (թաթ.) Դիյիրլատիյիր եա դուդիյիրմա:*

10. *323ա-30ա* [Ժ.] Ապագայ ժամանակի ներգործական բայ յանձնառականի: (Թաթ.) Սաղնեզրամ էլկանզամանընէ խլմախլխ սօզլար պօյնա ալմախ – *Ապա ազօթելոցես եմ/ք մէք: (թաթ.) Սօնկրա ալդըշլաստրմէնպզ՛՛...ժըտելոց, ժամանելոց, ժաժխացուցանելոց: (թաթ.) Խօլսար:*

11. *331ա-2բ* [ԺԱ.] Բայ անցեալ ժամանակաց կրական (=կրաւորական), զոր յանձն իւր կրէ ոճ: (Թաթ.) Սօղլար էչհան զամանլարնընէ խըլընմախախայսի էենտի պօյուստախըլընըր հիմսանը – *Աբիոնեցայ ես, աբիոնեցար դու: (թաթ.) Եաուլըղանտըմ մէն: Եաուլըղանտընկսէն... այլափառացայ(ք): (թաթ.) Օզկահայպաթլանտի:*

12. *332բ-3ա* ԺԲ. Ներկա ժամանակի [բայ]: (Թաթ.) Իշինպօլկան զամանընկ – *Այպանիմ, այպանիս: (թաթ.) Այիպլանըյիր մէն եա, մասխարալանյիր մէն... այցելիմ/ք/ս/ք/ն: (թաթ.) Տարման լանիյիրմ/պ/ս/ալար:*

13. *333աբ* ԺԳ. Հրամա[յա]կան բայ: (Թաթ.) Պօյրուխ էդ մախ սօղլար – *Ազօթեմ ես, ազօթեա դու: (թաթ.) Ալդըշլայիյմ մէն, ալդըշլասէն...առնու նա: (թաթ.) Ալսընսընօլ:*

14. *333բ-4ա* ԺԴ. Ըղձական բայ անցեալ ժամանակի: (Թաթ.) Սանլխ հասաթ պիլա սօղլարճեչհան զամաննընկ – *Երանի էր ինձ... (թաթ.) Սանէդդի մանկա... ահ թէ աւրհնեալ էր: (Թաթ.)Այքի ալդըշլամիշ պօլկա է տի:*

15. *334ա* ԺԵ. Ներկա<կա> ժամանակի: (Թաթ.) Իշինատպօլկանզամանն ընկ – *Երանի թէ ազօթէի: (թաթ.) Սանքի ալդըշլակամ... ոհ թէ ազօթէին: (թաթ.) էյքի ալդըշլակալար:*

16. *334ա* ԺԶ. Ապագայ ժամանակաց: (Թաթ.) Սոնկրա էլկան զամոննընկ – *Երանի թէ երթայցեմ: (թաթ.) Սանքի պարսամ... երանի թէ շինեսցեն: (թաթ.) Սանքի եասասալար:*

17. *334աբ* ԺԷ. Ուրացական անցեալ ժամանակաց: (Թաթ.) Ինկար էդմախճեչհան զամանն ընկ – *Զառի, ոչ առի: (թաթ.) Ալմատըմ, ալմատըմ... չառին: (թաթ.) Ալմատըլար:*

18. *334բ* ԺԸ. Հրաժարական: (Թաթ.) Քլամական սօզ – *Զեմ առնել, ոչ առնեմ: (թաթ.) Ալմամ, ալմամ... չեն առնել: (թաթ.) էդմազլարեա ալմազ լար:*

19. *334բ-5ա* ԺԸ. (=ԺԹ.) Հարց եւ պատասխանի: (Թաթ.) Սյրմախ տաճուվաբ պէր մախ – *[Հարց] Կո՞ւ գործես: [Պատ.] Հա, կու գործեմ: (թաթ.) Իշլարսէն, հէյա իշլարըմ... վասն այն որ կարեմ, քանզի ոչ ունի իմ կա-*

րողութիւն։ (Թաթ.) Անընկուչուն պօլմամ չէրաեօխ տըր խուվաթլխըմ։

20. *336ա* [Ի.] Հոլով անուանց – *Ուղ[ղ]ական՝ Աստուած... (Թաթ.) Դողրու՝ թէնկրի... (միայն «Աստուած» բառի հոլովումը)։*

21. *336ա-7ա* [ԻԱ. Դերանուանք հայոց եւ թաթրի. *ցանկից*] – *Ով ո – քիմ, զքեզ-սէննի, զիս-մէննի...սմա – պունկար, դմա – օշատանկա։*

22. *337ա-342ա* [ԻԲ. Հոլովմամբ հարց-պատասխանի հայերէն եւ թաթրի. *ցանկից*] – *Ստեղծող – եառադուչի, ստեղծուած – եառադըլկան... Հարց. Ո՞ ստեղծ զքեզ։ Պատասխանի. Ի Աստուած... (Թաթ.) [Սօր՞] Գիմ եառադդը սէնի... Ի Սուրբ երրորդութենէն – արի երրորդութիւն տան։*

23. *343ա-51բ* Աստուածաբանութիւն [Հարցմամբ եւ պատասխանիւ, ԻԳ.-ԼԸ. *Տէ՛ս Յանկ*] – *Յանուն Աստուծոյ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ... (Թաթ.) Ադընկաթէն կրինինկ... Յայտն է, թէ Հայր ունի այսպէս եւ (Թաթ.) պարպուդուրլու տա///։*

* Ծնթ. բնագիրը թերի, չիմ Յանկի ԼԹ-ԿԶ. միաւորները։

335բ [Զեւ յիշատակարանի] *երրորդութի՛ւն Սուրբ, գերագո՛յնդ Աստուած եւ գերագո՛յն բարութիւն, երկրպագելի՛ եւ պաշտելի՛ աստուածպետութիւն՝ Հա՛յր եւ Որդի՛ եւ Հոգի՛ Սուրբ՝ երեքլուսեան ճառագայթիւ, իմանալի լուսոյք նըշուլիւք լուսաւորեա՛ զաչս մըտաց մերոց, զի լուսով երեսաց քոց տեսից զլոյս քո իմաստութիւն երկնային, տո՛ւր մեզ զճշմարիտ բանից թարգմանութիւն եւ առաջնորդեա՛ հոգի բարութեան, ուղղեա՛ զընթացս իմացմանս մերոց ի շառաւիղս քո սրբութեան եւ արդարութեան, զի ձեռք քո արարին եւ ստեղծին զիս, իմաստուն արա՛ զիս, եւ քննեցից զվկայութիւնս քո։ Աւրհնեա՛լ ես, Աստուա՛ծ։*

Ծնթ. Մի տող ցած կրկնած՝ «Երորդութիւն Սուրբ, գերագոյնդ Աստուած եւ գերագոյն բարութիւն, երեկրպագելի եւ պաշ»։

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, նոտրգիր, ԺԸ. դ.

1. *305ա* [Ախտարական] – *624 գրամ որ արիւն երդա, կէս տրամ լեղակ տու խմէ... զոպոպին լեզուն ի քեզ պահես, ամենայն ոք զգքեզ սիրէ եւ ոչ կռվին ընդ քեզ։*

2. *330բ (այլ ձեռք)* Գիր բանալեաց – *Այսպէ՛ս արա ի Մարտի ԻԲ. (22), եւ համարեա՛յ մինչեւ ի Զատիկն... օրն ցուցանէ անսղալ (ունի բոլորակաձեւ աղիւսակ)։*

Ծնթ. հայատառ ղփչաղերէնի բառանջատումը եւ ստուգումը Օհսանա Կարապետեանի։

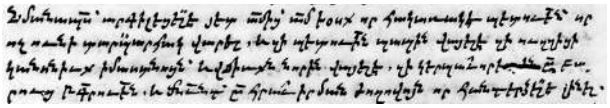
ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *237ա, 328բ՝ «գրչափոր է, գրփ, գրչափորց է, գրչափորձ է, գրչափորձ է»*, *335բ՝ տառեր, բառեր։*

3523
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՌՄԺՋ. – 1767

ԳՐԻՉ՝ Յակոբ վրդ. Սիմէօնեան։

ԹԵՐԹ՝ 99. չգրուած՝ 1ա։ ՊՐԱԿ՝ 1+Ա.-Թ×12 (Թ 2)։ ՆԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ խաչ, «P. SEKRE», զարդաշրջանակ, մէջը՝ «S», այլ թուղթ՝ թ. 1, 96ի ստորին մասին սոսնձած 19,8×14՝ լուսագծերով եւ ճնշադրոշմով՝ թագով պսակուած ուղղանկիւն։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×15։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (16×11,5 ստ. լս.՝ յիշագրեր)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 95ա)։ ՏՈՂ՝ 35։ ԿԱՋՄ՝ կանաչ ծաղկաթուղթ, մէջը եւ անկիւնները՝



Նմուշ 95ա

դարչնագոյն կաշի, մէջին ոսկեգոյն զարդեր. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր ցայտկէն։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չգրուած դեղնաւուն թուղթ, մասն կազմաստառի։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Գոյներ՝ կարմիր, սեւ։

ՎԻՃԱԿԸ՝ բաւարար. կազմի ծաղկաթուղթը մաշուած, Ա. փեղկի անկեան կաշին թափուած, մէջի եւ Ա. փեղկի միացման մասը կիսով չափ անջատ. բոլոր թերթերի ճիմերին եւ վր. լս-ներին ցեցի անցքեր. թանաքի թթուայնութեան հետեւանքով թ. 2-95՝ գրադաշտը գունափոխ, թ. 29-30՝ գրադաշտին պատռուածք, թ. 96ի ստ. լս-ին սոսնձած 19,8×14 չափսի թերթիկ՝ վրան ԺԹ. դարի կէսից յետոյ աւուած բովանդակային յաւելում։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-27բ* Գիրք կոչեցեալ Վէմ գայթակղութեան, շարադրեցեալ յիլիայ Միհեադիս եպիսկոպոսէ Քեռնիի եւ Բալաւիդացն վիճակի, ի խնդրոյ ուրումն իշխանի, եւ թարգմանեալ ի յունացն ի հայս յամի Տեառն 1767 եւ ի հայոց՝ ՌՄԺՋ. (1767) եւ Յունվարի 31, ի Կոստանդնուպոլիս քաղաքի։ Վէմ գայթակղութեան, այսինքն՝ սկիզբն եւ պատճառ պատառման երկուց եկեղեցեացն արեւելականի եւ արեւմտականի – *Խնդրեցեր յինէն, ո՛վ իշխան, փառաւորագոյն եւ ամենաբարեպաշտ, առ ի յուսանիլ մանրամասնաբար, թէ զինչ է այն, որ բաժանէ զերկուս եկեղեցիսն... մնայ մինչեւ ցայսօր պատառումն ընդմէջ եկեղեցեացն, որ եւ միացուսցէ անլոյծ կապիւ՝ շնորհ ամենասուրբ Հոգւոյն. ամէն։ Վերջ։*

Լս-ներում բաժանուած է 1-57 հատուածների։

Բ. *28ա-94բ* Վարդապետութիւն յաղագս Սրբազան Աթոռոյն Հռոմայ՝ ըստ դիտատուրութեանն Ֆռանկսզաց. նախ թարգմանեցեալ ի կալլիականէն ի յիդալականն եւ ի յիդալականէն ի յունականն, իսկ յայժմոյս՝ ի յունականէն ևս թարգմանեցեալ ի հայկական բարբառ: Յամի շնորհաց 1765 եւ ի Նոյեմբերի 18ին սկսեալ

Տե՛ս ձեռ. 1954, 76ա-278ա: Նախաբան/28աբ: 1/28բ-9բ: 2/29բ-30ա: 3/30բ-2ա: 4/32ա-3բ: 5/33բ-6ա: 6/36ա-7բ: 7/37բ-9ա: 8/39ա-40ա: 9/40ա-2ա: 10/42ա-3ա: 11/43աբ: 12/43բ-5ա: 13/45ա-6ա: 14/46ա-7ա: 15/47ա-9ա: 16/49ա-50բ: 17/50բ-1բ: 18/51բ-3բ: 19/53բ-4ա: 20/54ա-5բ: 21/55բ-8ա: 22/58աբ: 23/58բ-9բ: 24/59բ-62ա: 25/62ա-5ա: 26/65ա-9ա: 27/69բ-71բ: 28/71բ-2ա: 29/72ա-4բ: 30/74բ-6ա: 31/76բ-7բ: 32/77բ-80ա: 33/80ա-1ա: 34/81ա-2բ: 35/82բ-3ա: 36/83ա-5ա: 37/85ա-7ա: 38/87ա-9ա: 39/89ա-90ա: 40/90աբ: 41/90բ-1բ: 42/91բ-3բ: 43/94աբ:

Գ. *95ա-9բ* Ծանուցումն թագաւորական խորհրդարանին: Յամի 1743, փետրվարի ԻԳ.ին (23) – *Արգիլեցեալ է ամենայն վարդապետ[աց] եւ ուսուցչաց եւ որպէս զիարդ եւ իցէ կերպիւ մարդկանց, որք ունին ընթեռնուլ... վասն այսորիկ պատկառելով թերեւս ի յարեւելականացն (95բ՝ գրչից. «Զայս գլուխս վասն այսորիկ եդաք աստ, զի ընթերցեալ զայս կարողասցի նախկին գրուածոցն բարեպէս տեղեկանալ եւ լաւապէս հասկանալ, զի թարց սորայ չկարէ ինչ շահել ի նոցունց»)**:

* Ծնթ. 96բ էջի ստ. մասին աւելացրած թղթի (19,8×14) վրայ՝ ԺԹ. դարի (1846ից յետոյ) յաւելում բոլորգրի նմանեցրած շղագրով:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

27բ Գրեցաւ ի ՌՄԺԶ. (1767) թուին հայոց՝ ի յամսեանն Սեպտեմբերի Ե. (5), առ դրան վեհափառ աթոռոյս Սրբոյ էջմիածնի, *ձեռամբ կարնեցի* Սիմէօնեան Յակոբ *մեղսալի եւ ապաշնորհ վարդապետիս:*

94բ Փա՛ռք քեզ, Տէ՛ր, փա՛ռք քեզ, Աստուա՛ծ, յաղագս ամենայնի Տէ՛ր, փա՛ռք քեզ: Գրեցաւ ի յունական բարբառոյ նորաթարգման բանքս այսոքիկ՝ ի նոյն թարգմանչի ձեռագիր օրինակէն, ըստ կէտին եւ ըստ տառիցն դրութեան, ի Յակոբայ իբրու վարդապետէ, ի ՌՄԺԶ. (1767) թուականութեանս՝ ի Սեպտեմբեր ամսոյն ԺԵ. (15) սկսեալ եւ ի յերեսնին աւարտեալ, առ դրան վեհափառ աթոռոյս էջմիածնի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1բ (ԺԹ. դ., շղագիր) Գիրք, որ կոչի Վէմ գայթակղութեան՝ շարադրեցեալ յԻլիայ Մենեաղիսէ եպիսկոպոսէ Ֆալավոիդացն վիճակի՝ ի խնդրոյ ուրումն իշխանի: եւ թարգմանեցեալ ի յունաց լեզուէ ի հայս ի Կոստանդնուպօլիս՝ յումեմնէ բանասիրէ, յամի Տեառն 1767: Իսկ այժմ տպագրեալ ի յեօթներորդում ամի հայրապետութեան լուսանկար մօրն մերոյ* Սրբոյ աթոռոյն էջմիածնի, *տեառն Ղուկասու կաթողիկոսի ամենայն հայոց՝ հրամանաւ իշխանազնեայ տեառն* Յովսեփայ *սրբազան արքեպիսկոպոսի եւ առաջնորդի ազգին հայոց, որք են ընդ տէրութեամբ* Ռուսաց: *Արդեամբք եւ ծախիւք բարեպաշտօն ազնուատոհմ* Մանիչարեանց Աստուածատուրեան *ազնիւ պարոն* Մարգարիի, *յամի Տեառն 1786, իսկ ի թուին հայոց ՌՄԼԵ. (1786), ի* Սանկտ Պետրբուրգ, *ի տպարանի* Խաչատուրեանց *պարոն* Գրիգորի, *կրկին հրամանաւ կառավարչացն բարեկարգութեանց, վերնագիր տպագրեալ Ա. մասին սակս տեղեկութեան:*

Ծնթ. «Վէմ գայթակղութեան» 1786 թ. տպագրի տիտղոսաթերթի արտագրութիւնն է:

2. *27բ (ԺԹ. դ., նոտրգիր) Յայս վայր տեսաւ տպագրեալ ի Ս[անկտ] Պետրբուրգ յաւուրս Ղուկասու կաթուղիկոսի, յամի Տեառն 1786: եւ թէ էր զանց զերկրորդաւն եղեալ չիմանե (՞) Խաչ. տէր* Յովհաննէս Խաչկեանց:

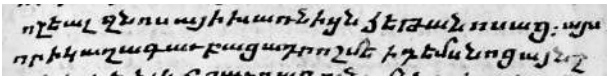
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած վարդագոյն թղթին՝ «1. Վէմ գայթակղութեան», Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին ձեռագրի մասին տեղեկութիւններ եւ՝ «Ի ձեռագրաց Տ. Գէորգեայ Դ-ի՝ հանեալ ի գզրոցէն ծաղկած այվանի», «677, 3523, 1786, Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս]»:*

3524
ՏԱՒՆԱՊԱՏՃԱՌ

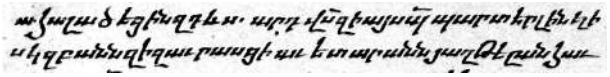
ԺԴ. դար

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր (1ա-2բ, 148ա-56բ, 304ա-6բ, 321ա-30բ, 334ա-412բ), Անանուն Ա. (3ա-148ա, 331ա-3բ), Անանուն Բ. (157ա-282բ), Անանուն Գ (283ա-304ա, 307ա-21ա):

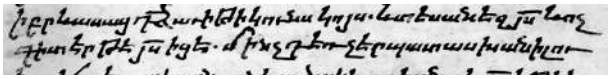
ԹԵՐԹ՝ 412+1 (կրկն.՝ թ. 151, հետագայի էջակալում՝ 1-852, որ է՝ 1ա-411բ). չգրուած՝ 2բ, 354բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Խ×12 (Գ 4, ե, ժէ, ԻԸ չիf, Ջ, Իե, Իէ 11, ժ, ժԶ, ԻԶ, ԼԶ, ԼԸ 10, Լե, Լէ 9, Խ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×9-9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ թ. 1-2, 148-56, 304-6, 321-30, 334-412 (նմուշ՝ 326ա), բոլորգիր՝ թ. 3-148, 331-3 (նմուշ՝ 332ա), բոլորգիր՝ թ. 157-282 (նմուշ՝ 185ա), բոլորգիր՝ թ. 283-304, 307-21 (նմուշ՝ 298ա): ՏՈՂ՝ 29 (թ. 1-2, 157-304, 307-21), 30 (թ. 3-156, 304-6, 321-412): ԿԱՋՄ՝ վարդագոյն մոմլաթ, մէջքը՝ սեւ կտոր. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ չգրուած սպիտակ թուղթ (1950ականների): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չգրուած սպիտակ թուղթ, մասն կազմաստառի:



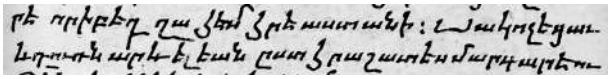
Նմուշ 326ա



Նմուշ 332ա



Նմուշ 185ա



Նմուշ 298ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 3ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ջարդագիր՝ ճանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, դարչնագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. 1970ական թթ-ին 1-110 եւ 388-412 թերթերի եզրերն ամրացուած, թափուած մասերը լրացուած կիսաթափանցիկ թղթով. 412բ՝ գրադաշտը վնասուած, դժուարընթեռնելի, 1ա՝ մասամբ դժուարընթեռնելի, թ. 392՝ կիսով չափ թափուած, լրացուած նոր ոգմաման թղթով, բնագիրը վնասուած. ընդմէջ 26-7ի 8 թերթ թափուած, թ. 40-1ի 13 թերթ (ե. պրակն ամբողջովին + 1 թ. Ջ. պրակից), թ. 282-3ի 13 թերթ (ԻԸ. պրակը +1 թ. ԻԷ.ից), թ. 363-4ի 3 թերթ, թ. 392-3ի 2 թերթ. բոլոր թերթերի հիմերը, վր. եւ ստ. եզրերը խոնաւութեան հետեւանքով գունափոխ-մգացած, թ. 196՝ ստ. լս-ին անցք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *3ա-306ա, 307ա-53բ, 355ա-412բ* [Տաւնապատճառ]

1. *3ա-10բ* [Ա.] Ի տաւնի Դպիր եւ Յակոբայ – *Սկիզբն տաւնից եւ ամենայն հոգեւոր ուրախութեանց է տաւն Ծնընդեան եւ Յայ[տ]նութեան Տեառն... խնամեսցէ Քրիստոս յեկեղեցի սուրբ. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

– *10բ* Այլուստ – *Մարկիոն Պոնտացի էր ի ժամանակս Հագիանոսի Հռոմա հայրապետն... թւի թէ լեալ է յաւուրս առաքելոցն:*

2. *10բ-8բ* Բ. Ստեփաննոսի Նախավկաի եւ յառաջսար[կաւագի] – *Աստուածազարդ շուք տաւնիս լուսակամ երեւմամբ իւրով ահիւ լնու... եւ զայն աւր եւս տաւն կարգեցին, որ է աւգոստոս Բ.՝ ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ. ամէն:*

3. *18բ-24ա* Գ. Պատճառ Պետրոսի եւ Պաւղոսի՝ գլխաւորաց առաքելոցն – *Յաստուածարար աքանչելեացն բազումք են, զոր իմանամք... արդիւնացուսցէ զիւրատուր իշխանութիւն նոցա ի վերա մեր քաղցրութեամբ եւ մարդասիրութեամբ. եւ նմա փառք յաւիտեանս:*

4. *24ա-6բ* Դ. Յոհաննու եւ Յակոբա՝ Որդոցն Որոտման – *Աստուածահրաման պատուիրանաւն ունէր Խոյէղ զսկիզբն տաւնին... եւ սա ասէ՝ թէ ոչ ծնջիք ի ջրոյ /// (վջ.):*

5. *27ա-9ա* [ե. Յոհաննու Ոսկիբերանի՝ Ի Գործոց մեկնութենէ սկիզբն, ձեռ. 2771, 211բ] – *(սկ.) ///նութեամբ եւ զայլս բազումս, ի բազում արուեստս: Արդ, վասն այնորիկ նշանաւք... այլ ի Պենտեկոստէին, որ եւ ի մեզ բխեսցէ ողորմութեամբն իւրով:*

6. *29ա-31բ* Ջ. Յաղագս Երկրորդ գալըստեանն – *Ելիցին գաւտիք ձեր պնդեալ ընդ մէջ եւ ճրագունք լուցեալ... [Ղուկ., ԺԲ. 35-36]. Շատ ինչ ունի եկեղեցի յաւանդութենէ... նմանեսցուք նաւստաքս այսքանեաց փառաւորաց ողորմութեամբ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք:*

7. *31բ-6բ* Է. Յաղագս իջման Հոգւոյն Սրբո ի դասս առաքելոցն – *Բարի է Աստուած եւ բարոյ ամենայնի առարիչ... բնութեամբ եւ աստուածութեամբ եւ զաւրութեամբ եւ կամաւք միաւորեալ ընդ Հաւր եւ ընդ Որդոյ. եւ նմա փառք յաւիտեա[նս]:*

8. *36բ-40բ* Ը. Յաղագս տապանակին խորհրդոյ – *Եւ արար Բեսէլիէլ զտապանակն յանփուտ փայտից [ելք, Լէ. 1]. Աւծ զնա ոսկով, լուսափայլեալ անձինք... եւ աստուստ առ Հայր իւր եւ երընջոցն ան/// (վջ.):*

9. *41ա-7բ* [Ժ. Յաղագս Մեծի աւուր հինգշաբաթոյն] – *(սկ.) ///որսն, յորոց մի էր յերեւելի աւուրցն աւրս այս՝ հինգշաբաթ Հին Ջատկին... կատարմամբ յիշատակին յառաջիկացն զգուշացուցանէ, եւ նմա փառք յաւիտ[եանս]:*

10. *47բ-54բ* ԺԱ. Աղաւթք Ամպակումա եւ երգ – Տէր, զլուր քո լուա եւ երկ[եայ, հայեցայ] ի գործս քո եւ զարմացա: [Գ. 2] Ջարդ գեղեցկութեան երկնի վասն այնորիկ զսքանչելի է, զի այլեւայլ փառաւք պայծառանա... եւ իշխելովք, մեռելաւք եւ կենդանաւք մերովք, եւ նմա փառք յաւի[տեանս]:

11. *54բ-63ա* ԺԲ. [Յելից մեկնութենէ. ի խորհուրդ աւուրս, ձեռ. *2770, 234բ*] – *Խաւսեցաւ Տէր ընդ Մովսէս եւ ընդ Ահարոնի յերկրին եգիպտացոց... [ելք ԺԲ. 1] [Մեկն.] Աստուածայինքն միայն իւրք են... ժրաջան աշխատութեամբ եւ աներկբայ հաւատով, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

12. *63ա-71բ* ԺԳ. Յաղագս Տապանակին – *Բազմաց ի հեբրաեցոցն եւ յերուսաղէմացոցն եկեալ ի հաւատս յետ Յարութեանն Տեառն մերոյ... մի անգամ մատչէր ի տարոջն արեամբ ի սրբութիւնսն:*

13. *71բ-4բ* ԺԴ. Յեզեկիէլէ. – *Եւ եմոյծ զիս Հոգին առաջի դրաց տաճարին, եւ աւրհնեալ էր ջուր... [եզկ. խէ, 1-6] – [Մեկն.] եզեկիէլ ի Բաբելոն գոլով, մարգարէն՝ ի գերութիւն... որսացից զնոսա յամենայն լերանց, ուր ցրեցան. եւ Քրիստոսի փառք ամենայն յաւիտեան:*

14. *74բ-7ա* ԺԵ. Ընդ երեկուշաբթին ընթերնուն կանունական ընթերցուած – *Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկինս եւ զերկիր [Ծննդ. Ա., 1]: [Մեկն.] Քանզի եր-*

կուշաբաթիան Զատկին աւրինակ բերէ... խնդրելով ի Քրիստոսէ ողջ լինել կրկին մարդովն։

15. *77ա-81ա* ԺԶ. Խորհուրդ եւ կարգաւորութիւն եկեղեցոյ – *Ոչ եթէ այժմ ինչ ծանեաք զխորհուրդ եկեղեցոյ, այլ յառաջ քան զլինելն աշխարհի... որ յամքս թռուցել զաւրթ երեսաւք ընդ առաջ փեսային, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

16. *81ա-5բ* ԺԷ. Յարութեան նախեր[գ]ան – *Այսաւր յարե[ա]ւ Քրիստոս ի մեռելոց եւ յարոյց ընդ իւր, զի վայր անկեալ բնութիւնս ի մեղացն մահուանէ... հանդերձելոց փառացն արժանի լինել շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ յարուցելոցն ի մեռելոց եւ յարուցանողին Հաւր եւ փառակից հոգւոյն, որոց երիցն ի միում աստուածութեան փառք, պատիւ յամենայն եղականաց՝ յիմանալեաց եւ ի զգալեաց, այժմ եւ միշտ եւ յաւի[տեան]։*

17. *85բ-9բ* ԺԸ. Տեսութիւն աւետարանին Մաթէոսի – *[Բան.] Մի՛ համարիք եթէ եկի լուծանել զաւրէնս կամ զմարգարէս [Մտթ. ե. 17]։ [Մեկն.] Առ գպիրոն եւ փարիսեցիսն, որ հակառակ կային... եւ մեք ի վերա ամենայնի հասեալ փառաւորեսցուք զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս, որում փառք յաւիտեանս. ամէն։*

18. *89բ-97ա* ԺԹ. Վարդապետին Վարդան արաբեալ ի պատիւ սուրբ Աստուածածնին, ի խնդր[ոյ Սարգսի, ձեռ. 2551, 117ա] – *Անթառամ ծաղիկ անդ (շարական). [Մեկն.] Թագաւորել սուրբ եկեղեցի աստուածաբար հրաման տա... 90բ Զի թէ մեր թարգմանիչն եւ հոգեշարժ մարգարէն Մովսէս Խորենացին... կարող եւ կամեցող ողորմութեամբն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ եւ փառաւորե[ա]լ ընդ Հաւր եւ ամենասուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

19. *97ա-105բ* Ի. Յաղագս տարէմտին՝ Վանական վարդապետին արաբե[ա]լ – *Աստուծով իմաստնացեալն Սաղամոն ի գիրս իւրական զեկուցանէ... հանապազ ի փառս տուողին ամենայն բարեաց, որում փառք այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ա[մէն]։*

20. *105բ-13բ* ԻԱ. Պատճառ բանիցն Գրիգորի Աստուածաբանի, որ ասէ՝ Ի պահի իմում կացի – *Յետ համբառնալոյ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ իջման Հոգւոյն Սրբոյ... որ նորոգեաց զմեզ ի նոր նորոգութիւն հոգոյ եւ մարմնոյ, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն։*

21. *113բ-6բ* ԻԲ. Տեսութիւն բանիցն Եսա[յ]եա, որ ասէ՝ Միխթարեցէ՛ք, ֆանանայֆ – *Բանականիս սեռի բազում մասունս բաժանի, բայց գլխաւորք ի նոցունց եւ ալկատակարք... ըստ այնմ, ուր առ աւել եղեն մեղքն, եւս առաւել շնորքն։*

22. *116բ-25ա* ԻԳ. Ի սուրբ Քառասունսն է – *Բարի է Աստուած եւ ամենայն բարութեան արարիչ... յապրուստ հոգոց մերոց ապաւէնք սարսուցելոցս յաւուր յայտնութեան եւ ի միւսանգամ [գ]ալստեանն Քրիստոսի Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս։*

23. *125ա-30ա* ԻԴ. [Տեսութիւն Աւետարանին ձաշոյ. ձեռ. 2770, 134ա] – *Առն միոջ էին Բ. որդիք [Ղուկ. ԺԵ. 11], զի զամենայն ինչ Քրիստոս ան[ձ]ամբ վճարեաց... խառնեց[եա]լ մարդիկ ի դասս հրեշտակացն արժանի արասցէ զձեզ երկնից արքայութեանն, պսակակից եւ սեղանակից սրբոց եւ սիրողաց իւրոց, որ է աւրհնե[ա]լ յաւիտեանս. ամէն։*

24. *130ա-4ա* ԻԵ. Եւ արդ, երկեղիւ սիրեսցուք, զի արդարոցն աւրեմն... *որ կարող իցեն զմեզ արժանիս առնել մեծամեծ պարգեւացն, որոց լիցի ամենեցուն մեզ հասանել շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչ[ին]։*

25. *134ա-40ա* ԻԶ. Աւետարան ըստ Մաթէոսի. Զի որպէս փայլակն, որ ելանէ յարեւելից [Մտթ. ԻԴ. 27] – *[Մեկն.] Մարգարէք եւ [առա]քեալքն հոգովն Աստուծոյ խաւսեցան... յանկարծակի հասանիցէ ի վերա նոցա սատակումն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն։*

26. *140ա-3բ* ԻԷ. [Տեսութիւն Աւետարանին Ղուկայ ճաշոյն, ձեռ. 2770, 147բ] – *[Բան.] Եւ ասէ առ աշակերտն՝ Այր մի էր մեծատուն, որոյ էր տնտես (Ղուկ. ԺԶ, 1)։ [Մեկն.] Այր զինքն անւանէ... մի՛ վերջանայք, որով ամենայն ինչ յարդարի, արժանի արասցէ երկնից արքայութեանն ի փառս ամենասուրբ անւան իւրոյ (այլ ձեռքով՝ աւրհնեալն յաւիտեան)։*

Ծնթ. Աւարտը տարբեր ձեռ. 2770-ից։

27. *143բ-8ա* ԻԸ. Մարտիրոսաց – *Յորժամ լուսաւորին հարք հոգեւորք, ընդ նոսին եւ որդիքն լուսաւորին... որք հաւատով եւ յուսով զյիշատակս նոցա կատարեմք Յիսուսիս Քրիստոսիս, որում փառք եւ զաւրութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

28. *148ա-54բ* ԻԹ. Պատճառ ամենայաղթ Սուրբ խաչին Քրիստոսի ի Բարձրացուցէին – *Ամենայն բարեկամի եւ սիրելոյ գալուստ ուրախարարք են... եւ յումմն անսպառ ուրախութեամբ զուարճանա ի փառս պսակողին Քրիստոսի՝ մեղսաքաւիչ թագաւորին անմահի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեան յաւիտ[ենից]։*

29. *154բ-6ա* Լ. [Պատճառ] Յոհաննու Ոսկէբերանոյ Հաւատամքի – *[Բան.] Հաւատամք ի մի Աստուած՝ Հայր ամենակալ. Մեզ մի է Աստուած Հայր... իսկ Սաբինոս Մակեդոնիոյ եպիսկոպոսն ընդհալաւ զհամագոյութիւն ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մեր։*

– 156բ Իսկ մոլորեալն Մարկիոն ասէ. երիս երկինս ի մինն... եւ տեսեալ Աստուծոյն բարոյ եւ աւտարի, որ նստէր յերրորդ երկինս։

30. *157ա-63ա* ԼԱ. Մեկնութիւն Ահարածոց, զոր արաբեալ է սրբոցն – *Սկիզբն իմանալոյ մեզ վասն լինելութիւն արարածոց... ծերքն, խորհուրդք, ժողովուրդն, մարմին, զՇմայ յիշեա՛։*

Ծնթ. Գուցէ Շմայոն, Շմաւոն անունն է, որը կարող է լինել կա՛մ գրչինը կամ նախագաղափար օրինակի գրչինը։

31. *163ա-6բ* ԼԲ. Մեկնութիւն եսայեայ մարգարէի՝ լուր երկ[ին] [Ա. 2] – *Աներեւոյթ է սրբոցն մարգարէիցն բան եւ լի ծածկեալ իմաստիւք... քանզի անանի ի երուսաղէմ մանանայիւն եւ հոգեւոր /// (վջ.):*

Ծնթ. ԼԳ-ԼԴ/ չիմ:

32. *167ա-70բ* [Լե. Յաղագս Գալատեան Կիրակէին՞] – *(սկ.) /// եւ երեւի աշխարհ ի լուսոյ նորա: Արար եւ աստեղս, որ շուրջ են գնովաւ... զի յայնմ աւուր ահեղին եւ ի մեծ հրապարակին բարեխաւսութեամբ սուրբ առաքելոցն եւ սուրբ Աստուածածնին թողեալ զանցանս մեր եւ զննջեցելոցն, եւ նմա փառք:*

33. *170բ-8ա* ԼՋ. Յաղագս յարութեան Ղազարու – *Ինութեամբ է լուսոյ խնդալն, զի ի ծագելն զըւարթանան եւ ծիծաղին ամենայն դէմք կենդանեաց... ամենակարողն ձեռն զամենեսին արիս գործեսցէ ի պատիւ եւ ի փառս անուան նորա այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան:*

34. *178ա-86ա* [ԼԷ.] Աւետարանի եղաբերից չորսն առեալ – *Եւ ահա այր մի՝ անուն Յովսէփ այր նախաբար... [Ղուկ. ԻԳ. 50-53, Մարկ. ԺԵ.. 42-46, Մտթ. ԻԷ. 57-60, Յովհ. ԺԹ. 38-42]. 178բ Այս Յովսէփ էր ի նախարարացն մեծատուն եւ երեւելի... մկրտե[ցէք] զնոսա յանուն Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան]. ամէն:*

35. *186ա-8ա* ԼԸ. Պատճառ թելադրութեան Դ.ից աւետարանչացն, թէ որպէս գրեցան եւ յորման ժամանակս կամ որպիսի աւրինակաւ յառաջինսն սոցա խորհուրդ երկնայր եւ գայր – *Յարեւելս ասի տնկեալ զդրախտն, ուստի եւ աղբիւր ելանէր... եւ ի պատշաճ ժամանակի կատարէ զլինելոցն:*

36. *188ա-91ա* ԼԹ. [Վասն Մարկոս եւ Ղուկաս աւետարանչաց] – *Մարկոս եգիպտացոց քարոզեաց զիւր աւետարանն, քանզի անդ ընկալաւ... լինիմք ճշմարտապէս ժառանգք Աստուծոյ եւ ժառանգակից Քրիստոսի. ամէն:*

37. *191ա-4բ Ա.* [Ի բանն Ծննդոց. Ա., 26] Եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ՝ ըստ պատկերի մերում – *[Մեկն.] Աստուածընկալն Դաւիթ աստուածաշարժ լեզուով խաւսի ընդ Աստուած ի ՃԳ. սաղմոսին... զի զոր կորուսաքն, առցուք շնորհաւք Տեառն մերո[յ] Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք:*

38. *195ա-7ա* ԽԱ. [Քարոզ ի բան.] Դուք եք աղ երկրի [Մտթ. ե. 13] – *Աղն կրկին ունի զբնաւորական աւգտակարութիւն՝ զանհամութիւն կերակրոցն համեմեալ... ծանեան զերրորդութիւնն ի գալըստեանն Քրիստոսի, վասն որոյ աւրհնութիւն եւ գովութիւն Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ յաւիտեանս. ամէն:*

39. *197ա-205ա* ԽԲ. [Ջաֆարիա Ջագեցի] Վասն Գալըստեանն Տեառն յԵրուսաղէմ – *Քանզի նշանք հրաշափառագոյնք բնաւորեալ են շարժեալ զմիտս մարդկան ի զարհուրումն... որպէս եւ նորոգեցայք որպէս զարծիւ ի մանկացեալ ի ձեռն աւազի ծնընդեան:*

Տե՛ս տպ., Մատենագիրք հայոց, Թ. հատոր, Անթիլիաս, 2008, էջ 63-82 (խմբագրուած):

40. *205ա-9ա* ԽԳ. Անուանի մարգարէիցն, թէ ուստի՞ էին եւ ո՞ւր թաղեցան, սրբոյն եպիփանու ասացեալ – *Ովսէէ մարգարէ էր ի Բէլամովթայ, ի ցեղէն Իսաքարայ... է մինչեւ ցայսաւր անյայտ ի բազմաց քահանայից անտի, եւ յամենայն ժողովրդենէն կատարեցաւ ցուցակ մարգարէից:*

41. *209աբ* ԽԴ. Նախերգան – *Խաւսեցաւ Տէր ընդ Մովսէսի եւ ասէ. Առ՛ քեզ խունկ անուշ ծաղիկ ընդիր... [ելք Լ. 22-25] ի ե. նիւթոյ գոյացեալ եւղն... ըստ այնմ, թէ Քրիստոս եկեալ քահանայապետ յաւիտենից, եւ նմա փառք յաւիտեանս:*

– 210բ-1բ Այր մի էր մեծատուն եւ ագանէր... [Ղուկ. ԺԶ. 19]. Մեծատունն ամենայն մեծատանց իմանի պատկեր թէպէտ եւ ըստ ծիրանեաց... զոր այժմ իբրեւ որդի մարդոյ տեսանիցէք ի միջի ձերում:

42. *211ա-3բ* ԽԵ. [Ի բանն Մատթեայ. Ահաւասիկ ես առաքեմ զձեզ իբրեւ զոչխարս ի մէջ գայլոց [Ժ. 16] – *[Մեկն.] Եւ քանզի վասն կարեւորաց պիտոյից կերակրոցն արար զնոսա վստահագոյն... ակնարկէ ասելովն, որ համբերեսցէ, իսպառ նա կեցէ:*

43. *213բ-6բ* ԽԶ. Պատճառ խաչին բարձրացուցանելին եւ սակաւ մի գրին հայոց, որ տուաւ ի ձեռն աղաւթից սրբոյ վարդապետին Մեսրոբա եւ Սահակա – *Յըսկզբան լուսաւորութեան մերոյ եւ նորոգման մարդկա[յ]ին բնութեանս, յորժամ Բանն Աստուած խոնարհեցաւ... որ է հերձուած նեստորի. Բարձրացուցէք զՏէր Աստուած մեր, գոչէ մարգարէն:*

44. *216բ-20ա* ԽԷ. [Ի] Խորհուրդ եկեղ[եցւոյ]. ւագնեա՛, Յիսո՛ւս Քրիստոս, բանն, որ եղեւ ի վերա[յ] եսա[յեա]. Ի վերա Հր[է]աստանի եւ ի վերա Երուսաղէմի [Ա. 1] – *Միջոց իմն է տեսիլն եւ անյայտ եւ է բանս զգալի եւ իմանալի... ծագեսցէ զլոյս աստուածութեան իւրոյ ի սիրտս մեր:*

45. *220ա-7ա* ԽԸ. [Ի բանն Եսայեայ]. Եւ եղեւ յամին յորում մեռաւ Ոզիայ արքայ [Զ. 1] – *Եւ զիարդ իցէ զի զայլ ժամանակս թագաւորացն... էին կամեցեալք, դարձեալ էին եւ ապրեալ ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ, որում փառք:*

46. *227ա-35բ* Խ[Թ.] Նշան կարդացման, զոր ընկալաւ եկեղեցի: Այսոհիկ ը[ստ] [Եպ]իփանու ի սաղմոսն ԺԸ. եւ Ժ. ւագնե[ա՛] Յիսուս – *Զաստուածեղէն աւրինացն Գ.իս ձեւս եւ երիս որոշմունս... որ զհետ մեր գալոց են ի մերոց, յորս լիցի մեզ արժանի լինել ողորմութեանն որոյ, եւ նմա փառք յաւիտեանս:*

47. *235բ-50բ* Ծ. – *Եւ զայս խորան աստուածաշուք, խորան եւ անշարժ խաղաղութիւնն Աստուծոյ անսասան պահեսցէ... մատըռուակել յաւժարիմ ի տէրունի տանէն յամենաբուղխ աղբերէն, յորոց մի է եւ ասացեալս:*

48. *250բ-4ա* ԾԱ. – *Պաւղոս առաքեալ՝ Յիսուսի Քրիստոսի, կամաւքն Աստուծոյ սրբոց, որ են յԵփեսոս եւ հաւատացելոց… կամ զի՞նչ հայցէր յաղաւթելն, այլ զի բոլորով սրտիւ հաստատեսցին ի սէրն Յիսուսի Քրիստոսի:*

49. *254բ-63բ* ԾԲ. Վարդան սուրբ վարդապետի առաքեալ եւ պարզե[ա]լ մեկնութիւն սկիզբն տեսլեանն եզէկիէլի մարգարէին – *[Բան.] Եւ եղեւ եւ յամին յերեսներորդի յամսեանն չորրորդի [եզ. Ա. 1-4]… [Մեկն.] Աստուծով իմաստնացեալ Սաղամոն ասէ ուրեմն… հնազանդութիւն իշխեցելոց եւ հանգիստ հանգուցելոց, ընդ որս լիցի եւ մեզ հասանել շնորհիւ ողորմութեանց Աստուծոյ, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Վարդան Արեւելցի, ճառք, ներբողեանք, աշխ. Յ. Քէոսէյեան, Երեւան, 2000 թ., էջ 122-135:

ա. *263բ-70ա* Նորին Վարդան վարդապետի ի նոյն գրոց – *[Բան.] Եւ ի մէջ նորա իբրեւ զտեսիլ բազմագունի ականց [եզ. Ա. 4-15]… [Մեկն.] Այգի կիսակութ եւ ոճ արտոյ յագարակի… երախտաւորցն լիցի ողորմութիւն գտանել ի Քրիստոսէ Յիսուսէ մերոյ, որ է աւրհնեալ ընդ Հայր եւ Սուրբ Հոգոյն աժմ եւ միշտ:*

բ. *270ա-8բ* Ի նոյն գրոց նորին Վարդանայ սուրբ վարդապետի – *Եւ տեսի եւ ահաւասիկ անիւ մի յերկրի… [Մարգ. եզեկ., Ա. 15-Բ. 1]. Աստուածագործ աշխարհիս յայսմիկ տարերք եւ մասունք ծնողականք են…*

Տե՛ս Նախորդ՝ 263բ-70ա էջերի եւ այս միաւորները տպագրում փոխ-ինչ տարբերութիւններով ներկայացուած իբրեւ մէկ միաւոր՝ Վասն կառացն եզեկիէլի ասացեալ վարդապետին Վարդանայ, տե՛ս տպ., էջ 136-60:

50. *278բ-82բ* ԾԳ. *Թագաւորք երկրի աւր յայտարարեալ են ու ի նոսին պարգեւս բաշխեն…* եւ մեք գուցէ ընդ պարտ պատժոց պատ/// (վջ.):

Տե՛ս ԾԴ/չիմ:

51. *283ա-90բ* ԾԵ. [Պատճառ Վարդավառին ի բանն] – *Եւ արդ, զ«Ուրա՛խ լեր, երիտասա՛րդ»-ս [ժող. ԺԱ. 9]: Ի Սողոմոնէ Վարգավառիս ընթեռնուլ: Այս է պատճառն. զի զայս տաւնս իբրեւ նշանակեալ… եւ ի միտ առնուլ, թէ ըստ ամենայնի մտանելոց է ի դատաստան, եւ գնալ ըստ կամաց դատաւորին Քրիստոսի, որում փառ[ք] յաւիտեան:*

52. *290բ-6ա* ԾԶ. Իգնատիոսի ի Ղուկա Աւետարան[ի մեկն]ութենէն – *Եւ յամսեանն վեցերորդի առաքեցաւ Գաբրիէլ հրեշտակ յԱստուծոյ… [Ղուկ. Ա. 26] Ամիս վեցերորդ ըզնիսան ասէ եւ ոչ եթէ ի թիւս ամսոցն… շարժեալ լինի Մարիամ ի Հոգոյն եւ ասէ Մեծացուսցէ:*

Տե՛ս Իգնատիոս Սեվերոնցի, Մեկնութիւն սրբոյ Աւետարանին, որ ըստ Ղուկասու, Կ. Պոլիս, 1735:

53. *296ա-304ա* ԾԷ. Աստուածածնին ննջ<ն >ման – *Պայծառ եւ հրաշալի է տաւնախմբութիւնս, միանգամայն եւ գերայզանց քան ըզբնութիւն… աւրհնեալ է յամենայնի ծնաւղն քո, աւրհնութիւն եւ փառք Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ:*

54. *304ա-6ա* Վասն կատարման ժողովոյն եւ խոհրդո պատարագի – *Յետ ասացելոցս պարտիմք եւ զսրբոյ պատարագին բան եւ իմաստ եւ զնորին կատարման… համեմատ ծանուցեալ եւ աւրհնաբանեալ, ընդ որս եւ մեք արժանասցուք մեծի գոհութեանն եւ հաղորդութեան ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յա[ւիտեան]:*

Ծնթ. 304ա առմ. լ-ին՝ «Յաղագս պատարագին»:

55. *307ա-15ա* ԾԸ. [Ի Մեծի աւուր Վարդավարին Այղակերպութեան Տեառն մերոյ ի Թաբովր. Երանելոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի Կոստանդինուպաւլսի եպիսկոպոսի ի Մաթէոսի Աւետարանին Մեկնութենէն. ձեռ. 1525, 429բ] – *[Բան.] Ամէն ասեմ ձեզ, զի են ոմանք ի սոցանէ, որ աստ կան, որք մի՛ ճաշակեսցեն զմա[հ] մինչեւ տեսցեն զՈրդի մարդոյ եկեալ փառաւք [Մտթ. ԺՋ. 28]: [Մեկն.] Քանզի բազում ինչ զվշտաց ճաոեաց եւ զմահուանէ… այլ յեղծանել այնպիսի երեսաց գործոցն միայն քննութիւն լինի:*

56. *315ա-9բ* ԾԹ. [Ի բանն Մատթէոսի. Եւ ելեալ Յիսուս ի կողմանս Փիլիպեայ կեսարեան [Մտթ. ԺՁ. 13] – *Պարտ եւ արժան է իմանալ, թէ ուստի գայր Տէրն ի կողմանս յայսոսիկ… սրբարար ի վերա անձանց մերոց, զի արժանի լիցուք մտանել ի հանգիստն յաւիտեան յաւիտենական ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում պատիւ եւ զաւրութիւն յաւիտեանս:*

57. *319բ-27ա* Կ. Յաղագս տաւնի Սրբո Խաչին եւ նորին նաւակատեաց, որ ի չորեքտասաներորդին կատարի Սեպտեմբերի ամսոյ ի փառս Աստուծոյ մերո[յ] եւ Տեառն Յիսուս Քրիստոսի – *Ի ժամանակս Մեծին Կոստանդիանոսի, որ կոչի նա ամ խաղաղութեան մեր[ոյ]… շնորհեցէ զթողութիւն յանցանաց իւրական ողորմութեամբն եւ գթութեամբն, որ է աւրհնեալ, գովեալ եւ բարեբանեալ յիմանալեաց եւ ի զգալեաց յաւիտեանս յաւիտեն:*

58. *327բ-30բ* ԿԱ. Յաղագս եկեղեցո – *Յառակացն Սաղոմոնի՝ Իմաստութիւն շինեաց իւր տուն [Առ. Ք. 1]: [Մեկն.] Առակախաւսն Սաղոմոն ի բազում մասունս աւրինակաց… ուղղեցէ՛ք գիտութեամբն որդոյ զհանճար հոգեկեցոյցն առաքինութեան:*

59. *331ա-3բ* ԿԲ. [Ի բանն Ղուկայ. ձեռ. 1246, 211ա], Յետ այսորիկ երեւեցոյց Տէր այլ եւս եւթանասուն եւ Բ. եւ առաքեաց զնոսա… [Ղուկ. Ժ. 1] – *[Մեկն.] Զայս նկարեալ եցոյց յաւրինակի անդ ի գալ ժողովրդեանն… ասէ՝ խնդացէ՛ք մի՛ ընդ այսոց հնազանդելն, այլ զի անունք ձեր գրեալ են յերկինս:*

60. *334ա-7ա* ԿԳ. – *Բարերարն բոլորից մարդասէրն Աստուած, որ ի յանճառ սիրոյ բռնադատեալ… ոչ լինու*

զբարիոք խնդրուածս մեր, իսկ երկրորդ ժամանակն եւ պատահումն իրացն։

61. *337ա-9բ* ԿԴ. [Մեկնութիւն սրբոյ Աւետարանին, որ ըստ Ղուկասու արարեալ սուրբ վարդապետին Իգնատիոսի] – *[Բան.] Դատաւոր մի էր ի քաղաքի ուրեմն, յԱստուծոյ ոչ երկնչէր... [Ղուկ. ԺԸ. 2]։ [Մեկն.] Դեմք առակիս ոմանց թւեցաւ, թէ... տա պատերազմ ընդ կրաւնիցն բառնալ գնայ, զոր սատարեսցէ Տէր Յիսուս Քրիստոս հոգով բերանոյ իւրոյ ըստ առաքելական ձայնին։*

Տե՛ս Իգնատիոս Սելեւկացի, Մեկնութիւն սրբոյ Աւետարանին, որ ըստ Ղուկասու, Կ. Պոլիս, 1735, գլուխ ԺԸ. էջ 36-3Ժ., ձեռագրի աւարտը թերի, մինչեւ տպագրի էջ 3Թ.։

62. *339բ-42բ* ԿԵ. [Ի բանն Պաւղոսի] Աղաչեմ զձեզ, եղբա՛րք գթութեամբն Աստուծոյ [Հռոմ. ԺԲ. 1] – *[Մեկն.] Բազում ինչ ճառեաց վասն Աստուծոյ մարդասիրութենէն... եւ ոչ էր հպարտանալ, քանզի սկզբնաչար եղեւ ի [մ]էջ այս ախտ, որով անգեալ եղաք խորխորատս կորսեան։*

63. *343ա-9բ* ԿԶ. [Ի բանն Մատթեայ] Եւ տեսեալ Յիսուսի ժողովուրդս բազումս ել ի լեառն [Ե. 1] – *[Մեկն.] Տես զանմեծարգութիւն նորա, զի ոչ ի քաղաքս եւ գեւղս շրջէր նոքաւք... յայնժամ լցուցանէ զքաղցեալսն անճառ բարութեամբն։*

64. *350ա-3բ* ԿԷ. [Ի բանն Յովհաննու] Եթէ սիրէք զիս, զպատուիրանս իմ պահեսջիք [ԺԴ. 15] – *[Մեկն.] Քանզի ասաց նոցայ, թէ զամենայն զոր ինչ խնդրէք յանուն իմ... քարոզել տիեզերաց զհաւատս ճշմարիտս, որ ի Հայր եւ Որդի եւ յամենասուրբ Հոգին, որ է աւրհնեալ յա[ւիտեան]։*

65. *355ա-8բ* ԿԸ. [Ի բանն Մատթէի] Եւ ի ծնանելն Յիսուս ի Բեդղեէմ Հրէաստանի յաւուրս Հերովդէի արքա [Բ. 1] – *[Մեկն.] Նախ զեղանակ ծնընդեանն եւ որ նովաւ լինելոց էր փրկութիւն ճառեաց... որով գնահն ուրախութեամբ յաշխարհն իւրեանց ընդ ցուցեալ ճանապարհն ի հր[է]շտակէն։*

66. *358բ-63բ* ԿԹ. [Ի բան Մատթեայ] Յայնժամ գա Յիսուս ի Գալելիէ ի Յորդանան առ Յովանէս՝ մկրտիլ ի նմանէ (Գ. 13) – *[Մեկն.] Աստուածահինքն ոչ ըստ մարդկայնոցս բերին ակամա շարժումն... աղտեղացայց կամ զի/// (վջ.)։*

67. *364ա-8բ* ՀԱ. [Վասն զանազան բնութեանց]

ա. *364ա* Նշանք բնութեանց – *Որ արիւն չաւել լինի, սպիտակ լինին երեսքն... պակասէ իւր միտքն։*

բ. *364աբ* Վասն բնութեան Ասկղիպեդեայ – *Ասէ՝ ի մարդոյ ի գլխոյն գա ամենայն բարի... եւ ի կոկորդէն երթա ի ստամոքսն։*

գ. *364բ-5բ* [Վասն սննդեան մանկան] – *Դիմոկրատէս հարցաւ, թէ սնունդ մանկանն եւ կերակուր ուստի՞ է եւ ո՞րպէս նայ յորովայնին։ Հիպոկրատէս ասաց, թէ՝ կին յորժամ յղի լինի, կանացիքն արգելուն, եւ արիւն կանացիքն չամէն աւր պարզի... զի չարենէ կերակրեցաւ եւ սեւացաւ։*

դ. *365բ-6ա* Որ Իբասա բժըշկի՝ Վասն տղայոց – *Բնութիւն լինի մանկանց ցրտին եւ գիջին... յորժամ չհանգուրժէ ունել, սովամահ լինի եւ անցուցանէ։*

ե. *366աբ* Վասն երիտասարդաց բնութեան Իբասա – *Զի նման է ջերմութիւն այնպիսոյն հրոյ... ջրով արբեցէ եւ զաւր հասարակ անաւթի կացցէ։*

զ. *366բ-7ա* Նորին վասն ծերոց բնութեանց – *Զի ծերոց բնութիւն շրջի... զի տհալ է եւ գիպորն լոյծ ունի։*

է. *367ա-8ա* Ասկղիպդայ վասն չորից բնութեանց մարդոյ եւ տարոյ եւ ամսոյ – *Բնութիւն մարդոյ բաժանեալ է ի չորս առաջս... կծու ինչ եւ գինի անապակ խառնարբ։*

ը. *368աբ* Վասն բնութեան մարդկան – *Բնութիւն է ի չորից նիւթոց... սաստկացեալ մասինն ծնընդական։*

թ. *368բ* Յաղագս բնակրութեան – *Բնակրութիւնք են այսոքիկ. քաղց, ծարաւ... եւ զմահն, որ լինի ԺԴ. (14)։*

ժ. *368բ* Յաղագս եկամտից – *Եկամուտք են այսոքիկ. որկորամոլականն, ագահականն, գիջականն... որ լինին հաւաստեւ Լ. (30)։*

ժա. *368բ* Յաղագս բնութեան հոգոյ – *Հոգին հուր է... ի զերագահասն շարժողութիւն։*

ժբ. *368բ* Յաղագս բնակրութեան հոգոյ – *Բնութիւնք հոգոյ են ցանկականն, ցասմնականն... առ բարի եւ առ չար։*

ժգ. *368բ* Յաղագս եկամտիցն – *Եկամուտք հոգոյ են անափառութիւնք, հպարտութիւնք... եդաք, որ են ԽԲ. (42)։*

68. *369աբ* ՀԲ. Ն[ա]խ[երգան] (լս-ից) – *Բանն Աստուած կատարեալ աստուածութեամբն խոնարհեալ ի հայրական ծոցոյ... որ լուսաւոր առնէ զամենայն մարդ, որ գալոց է յաշխարհի։*

– *369բ-72ա* Այլ բան – *Երկինք ասի եկեղեցի յաղագս բարձրութեան եւ պայծառութեան... աջ ունկն սրբոյ Կուսին, որ զուրախարարն լաւ ի հրեշտակէն զաւետիս փրկութեան աշխարհի։*

69. 372ա-4ա ՀԳ. Դրուատ ի սուրբ աւետարանիչն Յոհ[աննէս]. Ծաղկաբաղ – *Գերապայծառ է եւ հրաշափառ մեզ խորհուրդ տաւնախմբութե[ա]նս... ի բանալ դպրութեանցն, որո անճառ է իմաստութիւնն եւ անչափ գիտութիւնն, եւ նմա փառք յաւիտեանս։*

ա. *374ա-7բ* Վասն հաճանա[յ]ից – *Աստուած յորժամ զեղբայրն Մովսիսի առ իւր քահանայութիւն... եւ երթեալդ տանէ զմոլորեալն բառնալով ի վերայ ուսոցն խնդալով։*

բ. *376բ-7բ* Նախերգան Սարգսի վարդապետի յիշեա՛ ի Տէր – *Ուղիաճեմ վարուք պանծացեալք եւ անընդակիցք բարեպաշտութեան պարզք եւ անարատ*

գառինք... զիա՞րդ է պաճուճեալ, եթէ ոչ Հոգւոյն Սրբոյ հրաշազան պարգեւաւք։

70. *377բ-81բ* ՀԴ. Սեւէրիանոս ի հուրէ – *Ջմին ունեալով աղբիւր ջրոյ բնութիւն յոլովից... որպէս նախահարքն մեր պատմեցին իմացեալ վասն սրբոյ կուսին Մարիամու, որ ծնաւ եւ մնաց անապական։*

Ծնբ. Հմմտ. ձեռ. 1147, 503բ Մեծն հռետորի Տիրատոյ՝ ի բան. Ամէն ասեմ ձեզ, որ կապիցէք երկրի։

ա. *381բ-2ա* Յոհաննու Իմաստասիրի միաշաբաթի սրբոյ – *Արդ, ասասցուք զխորհուրդ Միաշաբաթին, որ զհանդերձեալ բարեացն... նորին հրամանի հետեւել առաքելական կանոնացն հնազանդելով։*

71. *382ա-6բ* ՀԵ. [Ի բանն Ղուկասու՝ եւ եղեւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ... [Ղուկ. Բ. 1] – *[Մեկն.] Քանզի առաջին աշխարհակալ Աւգաւստոս ցուցաւ... զի Աստուած սքանչելագործն երեւեցաւ յաշխարհի։*

ա. *386բ-9ա* Տապանակին – *Եւ ասէ Տէր ցՄովսէս. Տեսցես զամենայն, որ ցուցաւ քեզ ամպանման խորանն... քաղաքակից լինել մեզ, սրբոցն եւ աստուածասիրաց անձանց, որպէս զի ի տաճարի նորայ ամենեքեան տացուք փառս։*

72. *389ա-90ա* ՀԶ. Յաղագս Վարդավառին – *Թէ վասն էր Վարդավառ կոչի. այսպէս աւանդութեամբ ի նախահարցն մեզ պատմեցաւ... անուշաբուրակ բուսոցն դարձեալ բուրողական թէ տեսցեն ի Թաքաւրական լերինն։*

73. *390բ-1բ* Այլ նախերգան – *Բազում ինչ Սաղոմոն զնմանութիւն ունէր զՔրիչին... զվայելման ճառեաց, զկնի կատարածի գրոցն ասաց. Ուրախ լե՛ր, երիտասարդ։*

74. *391բ-5ա* ՀԷ. Յաղագս տաւնի ի Սրբոյ խաչին. Ի Սաղոմոնէ. Դարձեալ եթէ ոք ի նաւ ելեալ ընդ ամեհի [Իմաստ. Սող. ԺԴ. 1] – *Առակախաւսն իմաստուն խրատ զգաւնութեան մատուցանէ... մխիթարիչ հոգեւոր տխրութեանց եւ լցուցիչ ամենայն կարաւտութեանց, վասն որոյ յիրաւի աւրհնի սա յամենեցունց, որով լինի արդարութիւն ի փառս Աստուծոյ։*

75. *395ա-404բ* ՀՐ. Գերունակն լոյս ի Հաւրէ լուսոյ ծագումն եւ ծնունդ յառաջ քան յաւիտեանս... որ իբրեւ զառիւծ գոչէ, ապա եթէ խոտորի ոք արտաքոյ կամաց նորայ, որ հրամայեաց, թէ՝ Որ զիս սիրեսցէ, զհետ իմ եկեսցէ եղէց /// (մի տող)։

76. *405ա-12ա* ՀԹ. [Ի բանն Յովհաննու] ե[ղեն յայնժամ նաւա]կատիք յերուսաղէմ եւ ձմեռն էր... [Ժ. 22] – *[Մեկն.] Արարիչն բոլորից ժամարոնակն (՞) Աստուած էր ահր/// էին հանուրց բոպէից... յաններելի տանջանացն ///մէ փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած խոստովանողաց անուանն իւրոյ, որ է աւրհնեալ, գովեալ... յաւիտենից. ամէն։*

77. *412աբ* [Յաղագս իմաստասիրութեան, իմաստունի, իմաստակի եւ իմաստութեան] – *Ջանազան են իմաստք անուանադրութեանց եւ առանձնապէս ունին իւրաքանչիւր զտեսութիւն, զի այլ է իմաստասիրութեան անուն... զիմանալեացն դասապետութիւն ///ամք ըստ ան///ել անդասակարգութեանց ///իւեց առ Եփեսացիս քանզի [կ]ամքն Աստուծոյ հա///լէ առ նոսայ։*

Բ. *1ա-2ա, 306բ, 354ա* [Բաւիղ զանազանի, տոմարականի]

1. *1ա* [Յաղագս երից նաւակատեաց] – *(8 տող անընթեռնելի) Արարչական խնամքն որ միշտ բարեգթութեանդ ստեղծուածս իւր... եւ յայնժամն է կատարե[ալ] (2 բառ անընթեռնելի), ո՛վ Աստուած ընդ մարդկան բնակէ եւ փառաւորեն։*

2. *1բ-2ա* Յաղագս աղաւթից – *Լուսազարդ իմաստից /// (1 բառ) որ միանգամ զքաղցրութեանն ճաշակ առեալ... եւ միտքն ի խնամս փառաց կամացն Հաւր, առաջի խաչին Յիսուսի Քրիստոսի գնեալ արեամբն նորա ի դէմս միւսանգամ գալըստեանն, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

3. ա. *306բ* Առաջաւորի լրումն այսպէ՛ս առ. Առաջաւորի լրումն է – *Կա՛լ զթւական հա[յ]ոցն, Թ. ի վերա բեր եւ... զգիր տարոյն ի վերա Յայտնութեանն դի՛ր, Առաջաւոր է։*

բ. *306բ* Այս է անծերանալի բոլորն, որ կոչի Ազէքսանդրացի... ի միւս կիւրակէն անցնի, եւ լինի անսգալ։

4. *354ա* Թիւք տանց աստուածեղէն գրոց – *Արարածոցն Տ3Է. (4307), ելիցն ՎՆԳ. (3403)... Տիտոսին ՂԷ. (97), Փիլիմոնին Զ. (6)։*

354ա ի ստ. լս.՝ «Համարք աստուածաշունչ գրոցն տանց»։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

306ա Տէ՛ր Աստուած, ողորմեա՛յ անարժանիս՝ Գրիգորի ի քում գ[ալստեան]։

354ա Յիշեա՛ ի Տէր զգծողս եւ զհաշորդութիւն գրոյս մի՛ աղարտէր, զի եւ դու յիշեսց[ես] ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհ[նեալ] յաւիտեան։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *306ա (Ժե. դ., բոլորգիր)* Ես՝ նուաստ ծառայս Աստուծոյ Սահակ վարդապետս, գնեցի զայս գիրքս եւ այլ եւս եւթն գիրք ի Գրիգոր վարդապետին եղբայր որդեացն՝ ի յարդար արդեանց իմոց եւ եդի ինձ եւ իմոցն յիշատակ բարի։ Եւ արդ, ով ոք որ վարդապետ լինի եւ յիմ ազգէ եւ կամ ի յայս /// (2 բառ ջնջած, անընկալելի), նայ ժառանգէ զիմ վարդա[պետա]կան գրեանքն, որ է այս Տաւնապատճառս, Միխայէլն, Բառագիրքն, Աւէտարանի մեկնիչ Բ. գիրք, Յովասափ, Բարսեղ, Գրիգորի աղաւթքն, Ընթերցուածն եւ Եսային ի ներս, Սողոմոնն եւ շատ իրք ի ներս։ Այս գրեանցս ոչ /// կայ եւ ոչ /// (1 բառ ջնջած) եւ ոչ ի միմեանց բաժանումն բանիւ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։

2. *412բ (ԺԵ. դ., բոլորգիր) Նախնին մեր* Գրիգոր *վարդապետն /// գրոցս եւ քիչ ինքն է գրել յոյժ սիրով /// [Սահ՞]ակ վարդա[պետ՞] /// (1 բառ) վերջ (՞): /// (3-4 բառ) Աստուծոյ մերո յ/// (1ա) բանք ///[փա]ռաւոր հաւաքեալ յա///ալն յաստուածային ծա[ղկանց] եւ բուրէ զհոտ /// (2-3 բառ) հաստա(՞)///:*

3. *269բ (ԺԶ. դ., նոտրգիր) Ձմեղսոր* ընծաիչան յիշա՛յ առ Տէր:

4. *1ա ստ. լս. (1651 թ-.ից յետոյ, նոտրգիր) Այս գիրըս ես անարժան* Պօղ(՞)/// *Թիւին ՌՃ./// (1651-ից յետոյ):*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ մատիտով «Տօնապատճառ 3524», Ա. փեղկին 4× 2,3 կարմիր կտորի վրա «3524», 20ա՝ «Ն[ւաստ] Յովհաննէս ծ[այրագոյն] վարդապետ Գրիգորեան, ի Ռուսճուք Պուլկարիոյ»:*

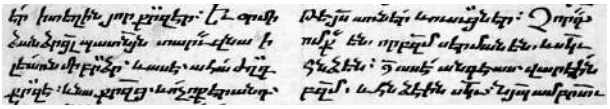
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *11ա՝ «աաա», 12ա՝ խզբզոց, 22բ՝ «գգ»:*

3525
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ
(խմբագրութիւն Յակոբայ Ղրիմեցւոյ)

ՊԿԷ. – 1418

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ՝ Յովհաննէս:

ԹԵՐԹ՝ 503: **ՊՐԱԿ՝** 4+Ա.-ԽԲ×12 (ԽԱ. 11, ԽԲ 8): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 18×13,5: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** երկսիւն (14,5×10,5): **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 255ա): **ՏՈՂ՝** 33: **ԿԱՋՄ՝** շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի (Ա. փեղկին կապգրով երկիցս դրոշմուած՝ «Ա[ՍՏՈՒԱ.]ԾԱ-ՏՈՒՐ ԵՐԷՑ»*). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դեղին շերտազարդ մետաքս, երկաթէ վարդեակաձիւմբ երկու գամով. լուսանցակողերը՝ կարմիր, վր. եւ ստ. մասերում ձիւմբերին մօտ սեւով եզրագծած: **ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝** Ա-Գ+ԴԵ՝ ԱԲ, ԴԵ՝ նորոգման, չգրուած դեղնաւուն թուղթ, Գ՝ ձիւն պիսպ-ը, հետագայում գրուտած:



Նմուշ 255ա

Ծնթ. Խմբ. Հմ 3479 եւ 3525 ձեռագրերի կազմերը պատրաստել է Աստուածատուր երէցը ԺԸ. դարում: Երկու ձեռագրերի կազմերի Ա. փեղկերի ներքեւում էլ առկայ է (Հմ 3525 ձեռագրում երկիցս) նոյնական չափի եւ ձեւի գործիքի դրոշմ՝ «Ա[ՍՏՈՒԱ.]ԾԱՏՈՒՐ ԵՐԷՑ». Տե՛ս նաեւ Հմ 3479 ձեռ-ի նկարգ-ը :

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 6ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական (6ա): Զարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյն՝ վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին տեղ-տեղ գունաթափ, դռնակը, 2 գամը եւ 3 կապիչներն ընկած՝ կան կապիչների մետաղէ ձիւմբերը եւ գամերի վարդեակ-ձիւմբերը եւ 1 գամ, նորոգուած Ի. դարի 70ականներին, մէջբը նորոգման շագանակագոյն կաշի. ե. պրակից սկսած (թ. 53) մինչեւ վերջ պրականիշերը հետագայի ձեռքով գրուած նաեւ ամեն պրակի 2րդ թերթի ա. երեսին. թ. 1-7՝ եզրերն ամրացուած կիսաթափանցիկ թղթով, գրեթէ բոլոր թերթերի ձիւմբերը մգացած խոնաւութիւնից, թ. 459-503՝ ստ. եզրերը եւ անկիւնները բորբոսի հետքերով, թ. 220-50՝ առտ. լս-ի եզրերին տողերի գծումների համար արուած անցքեր. թ. 61՝ թղթի սկզբնապէս ունեցած պատռուածքի վրայ եղած կարկատանն ընկած, 1-12րդ տողերի բնագիրը վնասուած, 119ա՝ գրադաշտին 4 տողի վրայ սպիտակ թուղթ սոսնձած, թ. 64 ստ. լս-՝ անցք. թ. 112բ առտ. լս-ի մի մասն ամրացուած այլ թղթով, թ. 261 ստ. լս-ի թափուած մասը լրացուած, 341բ՝ գրադաշտի վնասուած 2 տողը նորոգուած այլ թղթով, բնագիրը լրացուած. թ. 247-9՝ գրադաշտի երկրորդ սեան վրայ 1-2 սմ տրամագծով անցքեր, թերեւս այրուածքից, հետագայում այլ թղթով լրացրած եւ բնագրի պակասը օրինակուած, թ. 353-7՝ գրադաշտին ցեցի անցքեր, որի պատճառով թ. 357ի բնագիրը 7 տողի չափով մասամբ վնասուած, թ. 292-3՝ գրադաշտին եւ առտ. լս-ին փոքրիկ անցքեր, թ. 436՝ ստ. լս-ի պրականիշի տեղում ջնջած, պոկուած, վնասուած:

Ծնթ. Համաոօտ ցուցակում (Ա., էջ 1033) ճարցականով ձեռագրի գրչութեան վայր է համարուած Ղրիմը, բայց ձեռագրում այդ ենթադրութեան որեւէ հիմք չգտանք: Եթէ դա մակաբերուած է Յակոբ Ղրիմեցու՝ այստեղ առկայ անունից, ապա պէտք է յիշենք, որ 1416-1418 թթ-ին նա Ղրիմում չէր, այլ՝ Մեծոփայ վանքում. ըստ յիշ-ի՝ ձեռագրի գրչութեան հետ նա որեւէ առնչութիւն չունի. Տե՛ս նաեւ՝ Յակոբ Ղրիմեցի, Տոմարագիտական աշխատութիւններ, աշխ. Ջ. Էյնաթեանի, Երեւան, 1987, էջ 23-29:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *3ա-489բ Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզգիրք*

– *3ա-4բ* Յանկ է առաջիկայ գրոցս Ճառոզի, մանաւանդ եւ ծաղկաբաղ բուրաստանի՝ արարեալ վասն դիւրաւ գտանելոյ ուսումնասիրաց եւ հետեւողաց իմաստութեան, Ճանզի ոչ ինչ է, զոր խնդրես եւ ոչ գտանես ի սմա – *Ա. Նախ՝ վասն պատուոյն Ադամայ. մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմ[ացաւ]... [ճ]ՀՋ. Յիշատակարան է գրոցս եւ կատարումն ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:*

– *4բ-5ա* [Նախերգան] – *Յանսկիզբն սկիզբն է եւ ի*

սկիզբնապատկան պատճառէն ներգործեալ բնաւորացն բոլոր բնութիւնք եւ համայն լինելութիւնք եղելոց էից… կամք գեռեւս մարմնով, թէպէտ ոչ կենդանի հոգով։

ա. *6ա-7բ* [Ա.] Գրիգորի եռամեծի եւ բաջ հռետորի աշակերտի Յոհաննու Ոսոտնեցոյ ի բան Սաղմոսին՝ Մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմացաւ։ [ԽՂ. 11] – *Նախ տեսանելի է, թէ զինչ էր պատիւ մարդոյն… ի չետ մեռանելոյն կորուսին զկեանս հանդերձեալ կենացն, ըստ այնմ՝ երթա՛յք յինէն անիծեալք (Զմեռան Կե.)։*

բ. *7բ-11ա* Ի. Նորին, ի բանն Յոբայ՝ Փորձութիւնք են կեանք մարդկան ի վերայ երկրի [է. 1] – *Ասէ իմաստունն՝ Ոսկի փորձի ի բովս, եւ մարդ ընտրի ի նեղութիւնս… եւ շահեցար զքանքարն, զոր եւ մեք մաղթեսցուք արժանի լինել մասնաւորիլ սրբոցն ի լոյս անթառամ ցնծութեան, անտրտում ուրախութեան, չարիտենական եւ անվաղճան կենացն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն (Զմեռան Իե.)։*

գ. *11ա-3ա* Ի. Նորին վասն խոռհրդոց մեղաց, ի բանն առակին՝ Խորհրդոց ամբարշտաց հարց եւ փորձ եղէց [Իմաս. Ա. 9] – *երեք են տեսակ մեղաց, զոր գործեն մարդիկ… զսատանայ իբր պատճառ մոլորութեան մեր, վասն այն, որ այսպիսի հարցափորձութիւնս լինի, պարտ է սուրբ պահել զխորհուրդս մեր ի չարէ (Ամառան ՃԻ.)։*

դ. *13ա-6ա* Ի. Նորին հարոզ վասն լեզուի. Մահ եւ կեանք ի ձեռն լեզուի է [Առակ. ԺՀ. 21], ասէ յԱռակն – *Տէր մեր եւ Աստուածն Յիսուս Քրիստոս հրամայէ յԱւետարանին… հալածին ի ձայնէ թագաւորին, որ ասէ՝ Ոչ գիտեմ զձեզ, երթա՛յք յինէն, անիծեալք (Ամառան ՃԻ.)։*

ե. *16ա-8բ* Ե. Յաղագս սկզբնական մեղաց եւ մահացուին եւ ներելոյն, ի բանն՝ Անօրէնութեամբ յղացաւ եւ ի մեղս ծնաւ զիս <u>ի</u>այր (մայր) իմ [Սաղ. Ծ. 7] – *Մեղք անունն մի է եւ բոլորապէս չերիս տեսակս որոշի… ընդդէմն եւս, վասն որոյ ասէ Եսայի. Վա՛յ, որ ասէ զչարն բարի կամ զբարին չար. եւ այլն. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան Ծ.-ՃԲ.)։*

զ. *19ա-20ա* Զ. Յայլմէ հարոզ Յաղագս մեղաց եւ առնուանց նորին – *Արդ, նախ գիտելի է զզանազանութիւնս, որ ի մէջ չարին մեղաց մեղադրութեանն արատին… զի ամենայն գործ նորա կամ արդար են կամ բարեգութ։*

է. *20ա-2բ* Է. Յաղագս գարշութեան մեղաց՝ յայլմէ, ի բանն՝ Թշուառակ[ա]ն առնէ մէղմն զժողովրդեան – *Հարցեալ եղեւ Բիաս, որ էր մի չեւթանց փիլիսոփայից՝ Զի՞նչ բարէգոյն եւ երանելի… զնոյնն առնէ եւ զմեզքն ի հոգին, որպէս ասէ Յոբ ԼԳ. Մերձեցաւ յապականութիւն անձն նորա եւ կեանք նորա ի դժոխս։*

ը. *22բ-4բ* Ը. Դարձեալ յաղագս գարշութեան մեղաց, ի բանն՝ Ապականացն եւ պղծացն յանաւէնութեան իւրեանց – *Որպէս ասէ փիլիսոփայն՝ Ամենայն ապականութիւն բնականապէս է… զմին ի տանջանս, որպէս ասէ Մատթէոս Իե.՝ երթիցեն նոքա ի տանջանսն յաւիտենականս, եւ արդարքն ի կեանսն յաւիտենականս։*

թ. *24բ-8ա* Թ. Նորին վասն կամայ եւ ակամա մեղաց, ի բանն Յոհաննու. Են մեղք, որ մեղք են եւ են, որ մահու չափ են [ե. 16] – *Բնական ընտրողութեամբ ամենայն ոք բանական ստեղծաւ ի յԱստուծոյ… նոյնպէս անհաւատին եւ մեղաւք մեռելոյն անօգուտ է չետնոցն յիշատակութիւն, վասն որոյ այսօր պարտ է մեզ գառնալ ի մեղաց եւ արժանաւորիլ ողորմութեանն Աստուծոյ, որում փառք յաւիտենական (Ամառան Խէ.)։*

ժ. *28ա-30ա* Ժ. Նորին հարոզ վասն մեղաց, ի բանն՝ ասէ մարգարէն Ամովս, եթէ՝ Առնէ զողորմութիւն Աստուած ի Ռ. (1000) ա[զ]գս եւ հատուցանէ զմեղս հարց յորդիս, յերից եւ ի Դ. ազգս [ելք, ԼԴ. 7] – *Առնել զողորմութիւն ի Ռ. (1000) ազգս, կրկին իմացումն ունի… պարտ է վարդապետին առաւել զբարիս գործել, եւ ըստ բարեաց գործոցն զանազանապէս եւ առաւել ունին զպատիւ եւ զփառս վարձուց հատուցման ի Քրիստոսէ Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ԽՀ.)։*

ժա. *30ա-5բ* Ժ[Ա]. Նորին վասն աստուածային առաքինութեանց եւ նախ վասն հաւատոյ, ի բանն որ ասէ Յակոբոս՝ Հաւատ առանց գործոց մեռեալ են [Յակ. Բ. 22] – *Ասեն վարդապետք, եթէ առաքինութիւն է առնելն եւ ոչ գիտելն միայն… զի ընդ հաւատոցա եւ զգործդ ուղիցէք, զի հանդերձեալ բարեացն արժանաւորասցուք ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ԺԳ.)։*

Ծնթ. 33բ, 35ա՝ ստ. լս-ին 3-4 տող գրած, ապա ջնջած, անընթեռնելի, թերեւս բովանդակութեան ետ կապուած ինչ որ նշումներ, ընթեռնելի է միայն 33բ՝ «Եվսեբն (ղիրն) բանին յորժամ ի ///»։

ժբ. *35բ-7ա* ԺԲ. Նորին հարոզ Վասն յուսոյ, ի բան առաքելոյն՝ Յոյս ոչ երբեք ամաչեցուցանէ [Առ Հռոմ., ե. 5] – *Եւ վասն յուսոյ Դ. ինչ տեսանելի է… եւ Հոգին Սուրբ մխիթարեսցէ անզրաւ յաւիտենիս, որում փառք յաւ[իտեան] (հմմտ. Ամառան, ԺԵ)։*

ժգ. *37ա-40ա* ԺԳ. Յայլմէ հարոզ վասն սիրոյ, ի բանն՝ Այս է պատուէր իմ, զի սիրեսջիք զմիմեանս [Յովհ. ԺԵ. 11] – *Վարդապետք ասեն, թէ սուրբ սէրն Դ. յատկութիւն ունի… ընդդէմ այնոցիկ ասէ Քրիստոս՝ Այս է պատուէր իմ, զի սիրեսջիք զմիմեանս, որ եւ զմեզ արժանի արասցէ սիրոյն իւրոյ եւ ողորմութեանն, եւ Քրիստոսի փառք։*

ժդ. *40ա-2բ* ԺԴ. Յայլմէ հարոզ վասն սիրոյ, ի բանն՝ Այս է պատուէր իմ, զի սիրեսջիք զմ[իմեանս] [Յովհ. ԺԵ. 11] – *Ասեն իմաստունք, թէ թշնամութիւնն մեծ պա-*

կասութիւն է ի մէջ մարդկան... «Յայսմանէ ծանիցեն, թէ իմ աշակերտք էք, զմիմեանս սիրիցէք»: Եւ Քրիստոսի Աստուծոյ փառք յաւիտեանս (Ամառան, ԺԶ.):

ժե. *42բ-4ա* ԺԵ. Նորին դառնալ վասն հաւատոյ, յուսոյ եւ սիրոյ, ի բանն՝ Հաւատք սիրով յաջողեալք [Գաղ. Ե. 6] – *Միտքս մեր եւ հոգիս բանական լոյս է ստեղծեալ, ոչ զգալի, այլ իմանալի եւ անմարմին... եւ արժանաւորեսցէ գործոց բարեաց ի Քրիստոս Յիսուս Տէր՛՛ (Ամառան ԺԴ.):*

ժզ. *44ա-6բ* ԺԶ. Նորին վասն խոհեմութեան, ի բանն՝ Երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն [Առակ. Գ. 13] – *Իմաստասիրութիւնն բաժանի ի տեսական եւ ի գործնական ըստ փիլիսոփայիս... յիրաւի երանէ զնոսա, որք գտանեն զիմաստութիւն եւ զհանճար, եւ Քրիստոսի փառք (Ամառան Ի.):*

ժէ. *46բ-8բ* ԺԷ. Նորին վասն արիութեան, ի բանն Գործոց՝ Ի փոյթ մի՛ վեհերոտ հոգով եռացէք [Հռոմ. ԺԲ. 11] եւ կամ՝ Ո՛վ վատ, ե՛րթ առ մրջիւնն [Առակ. Զ. 6] – *Զվաստակ արիութեան գործոց ունիմք ի Դ. իրաց հաստատեալ... զերծանիլ յայսմ վտանգէ եւ կեալ պարզ երեսօք առաջի Աստուծոյ, որ աւրհ[նեալ է] (Ամառան Ի-Ա.):*

ժը. *48բ-50ա* ԺԸ. Նորին վասն գործոյ, ի բանն որ ասէ՝ Եղ Աստուած զմարդն ի դրախտին՝ գործել եւ պահել [Ծննդ. Բ. 15] – *Ի բանէս յայսմանէ յայտնապէս տեսանեմ... բայց միայն մի մարդոյ, որոյ է գործն, որոց եւ մեզ տացէ Քրիստոս Աստուած ժրութիւն, ժուժկալութիւն եւ կարողութիւն, զի վաստակեսցուք զհոգեւոր եւ զմարմնաւոր գործն եւ ժառանգեսցուք զներկայս եւ զհանդերձեալ (Ամառան ԻԲ.):*

ժթ. *50ա-3ա* ԺԹ. Նորին վասն հալալ, որ է՝ արդար, ամուսնութեան, ի բանն՝ Պատուական է ամուսնութիւն, եւ սուրբ են անկողինք, բայց զշունն եւ զպոռնիկն դատի Աստուած [Եբր. ԺԳ. 4] – *Յորժամ ստեղծեց Աստուած զառաջին մարդն եւ եդ ի դրախտին... Վասն այն ասէ՝ Պատուական է ամուսնութիւն, եւ սուրբ անկողինք, այլ զշունս եւ զպոռնիկս դատի Աստուած (Ամառան ԻԶ.):*

ի. *53ա-7ա* Ի. Նորին վասն արդարութեան, ի բանն Ովսէի որ ասէ՝ Սերմանեցէ՛ք զարդարութիւն եւ ննձեցէ՛ք զպտուղն կենաց [Ովսէ. Ժ. 12] – *Արարչագործն Աստուած կազմեաց զմարդն ի պատկեր իւր... եւ յամենայն ինչս արդարութեամբ ուղղեսցէ զկեանս իւր: Այս է սերմանել զարդարութիւն, եւ ապա յետ այնորիկ հնձեսցէ զկեանսն յաւիտենից ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ԻԷ.):*

իա. *57ա-9ա* ԻԱ. Նորին վասն արդար վաճառաց եւ կշռոց, ի բանն առակին՝ Կշիռ նենգութեան պղծէ առաջի Տեառն, կշիռ արդար ընդունելի է նմա [Առակ. ԺԱ. 1] – *Որպէս ասէ մարգարէն՝ Արդար է Տէր եւ զարդարութիւն սիրէ, զուղղութիւն տեսանէն... զի հատուցէ ամենեցուն եւ զվարձս վաստակոց իւրոց. Զափ զե[ղ]ուն, թաթաղուն ըստ անսուտ խոստմանցն Քրիստոսի, որ եւ մեզ տացէ մասն (Ամառան Լ.):*

իբ. *59ա-61ա* ԻԲ. Նորին վասն զրկանաց, ի բան Ժողովողին՝ Տեսի զրպարտութիւն ի ներոյ արեգական եւ արտասուք զրպարտելոցն, եւ ոչ ոք էր, որ մխիթարէր [Ժող. Դ. 1] – *Ի բազում եւ ի զանազան մեղաց, զոր գործէ մարդ, մինն զրպարտելն է եւ զրկելն... աղքատին ողորմութիւն տացուք եւ ողորմութեան հանդիպեսցուք ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ՛՛ (Ամառան ԼԱ.):*

իգ. *61բ-3բ* ԻԳ. Նորին վասն պահոց: Այլեւ վասն առաջատրին, ի բանն Յունանու՝ Ահա երեք աւուրք, եւ ոչ եւս իցէ [Յօն. Գ. 4] – *Վասն պահոց գիտելի է, զի մարդն հոգի է եւ մարմին... եւ երրորդ, զի նոցա անւամբն ճանաչեմք զսոսա, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս (Ջմեռան ԻՁ.):*

իդ. *63բ-5բ* ԻԴ. Նորին վասն Դ.շաբաթի եւ ուրբաթի, ի բանն՝ Պահեմ երկիցս ի շաբաթու եւ տա[մ]՛՛ [Ղկս. ԺԸ. 12] – *Պատճառ պահոցս, որպէս ասէ սուրբն Բարսեղ... եթէ՛ տերունական եւ եթէ՛ սրբոցն, որոց արժանիս արասցէ զմեզ Քրիստոս ամենայն զղջացելոցն, եւ նմա փառք (Ջմեռան ԻԷ.):*

իե. *65բ-9բ* ԻԵ. Նորին վասն բարոզ, ի բանն՝ Պահեալ զԽ. (40) տիւ եւ զԽ. (40) գիշեր, ապա բաղցեաւ [Մտթ. Դ. 2] – *Յաղագս քառասներորդաց պահոցս Գ. ինչ հարցանելի է... ապա արժանի լինիմք մտից արքայութեանն երկնից, շնորհօք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ (Ջմեռան ՀՐ.):*

իզ. *69բ-71ա* ԻԶ. Նորին վասն պահոց, ի բանն Զաբարիայ՝ Պահեա՛ ինձ ի չորից, պահեա՛յ ի ճնկից, պահեա՛յ յէ.անց, պահեայ՛ ի տասնից [Զքր. Ը. 19] – *Գիտելի է, զի հինգ տեսանեմք զպատճառս հիւանդութեան մարմնոյ եւ հինգ առողջութեան... զաստուածային մարմին եւ արիւնն ճաշակել ի փառս (Ամառան ՂԵ.):*

իէ. *71ա-4ա* ԻԷ. Դառնալ վասն պահոց, ի բանն՝ Պահեալ զԽ. (40) տիւ եւ զԽ. (40) գիշեր, ապա բաղցեաւ [Մտթ. Դ. 2] – *Վարդապետք ասեն, թէ ամենայն մեղք Դ. աստիճան ունի... եւ վայելել զպսակն յաւիտենից, եւ նմա փառք (Ջմեռան ԻԲ., խմբագրուած):*

իը. *74ա-80ա* ԻԸ. Նորին բարոզ, ի բանն տէրունականն՝ Յորժամ յաղաւթս կացցէք, ասացէ՛ք Հայր մեր, որ յերկինս [Մտթ. Զ. 8] – *Ամենայն աղաւթք յոյժ պատուական եւ գովելի գործեն... յամենայն բերանոյ եւ յամենայն շնչոյ փառք եւ երկրպագութիւն յաւիտեան (հմմտ. Ամառան Թ, ԺԱ, ԺԱ)*

իթ. *80ա-3ա* ԻԹ. Վասն աղօթից, ի բանն Ղուկասու՝ Յամենայն ժամ պարտ է յաղաւթս կալ եւ ո՛չ ձանձրանալ [Ղուկ. ԺԸ. 1] – *Վարդապետք ասեն, թէ աղօթքն յոյժ*

պիտանի է վասն Գ. պատճառի... եւ ուշ դնել նկարագրին եւ խնդրուածոյն հաւատով եւ սիրով, առնուն վարձս ի Քրիստոսէ, որում փառք (Ձմեռան ՀՒ.)։

լ. *83ա-4ա* Լ. Նորին վասն առաւաւտու, ի բանն՝ Ընդ առաւօտս կանխե[ցից] [Սաղ. ԿԲ. 7] – *վասն բազում պատճառի ընդ առաւաւտս աղաւթելի է մեզ... եւ երանաւէտ կոչմանն արժանի արասցէ առհասարակ զամենայն հաւատացեալքս ի Քրիստոս Յիսուս Տէր (Ամառան ՁՁ.)։*

լա. *84ա-7ա* ԼԱ. Նորին դարձեալ վասն առաւօտու, ի բանն՝ Ի գիշերաց կանխէ ճոգի [Եսյ. ԻՁ. 9] – *Արարիչն արարածոց Աստուած զժամանակ կենաց մարդկան տիւ եւ գիշեր է արարեալ... այն է, որ ասէ քաղցր ձայնիւ, եթէ՝ եկա՛յք օրհնեալք Հօր իմոյ՛՛, որում եւ զմեզ արժանի արասցէ Քրիստոս (Ամառան ՁԷ.)։*

լբ. *87ա-8ա* ԼԲ. Նորին վասն ճաշու ժամուն, ի բանն՝ Ես առ Աստուած կարդացի, եւ Տէր [Սաղ. ԾԴ. 17] – *Արդ, վասն բազում պատճառի յաղօթս կալի է մեզ ի հասարակ աւուրս... զայս ունի պատճառ ճաշու ժամն, որք ամենեքեան ժողովիմք յեկեղեցիս եւ (Ամառան ՁՀ.)։*

լգ. *88ա-9բ* ԼԳ. Նորին վասն երեկոյին, ի բանն՝ Ես առ Աստուած կարդացի, եւ Տէր [Սաղ. ԾԴ. 17] – *Եւ վասն բազում պատճառի պարտ է յերեկոյս աղօթել... հինգերորդ՝ Սուրբ կոչել զանուն Աստուծոյ ի վերայ քոյ (Ամառան Ղ.)։*

լդ. *89բ-90ա* ԼԴ. Նորին դարձեալ վասն ձայնական աղօթից՝ Ձայնիւ իմով ես առ [Սաղ. ՃԽԱ. 2] – *Գիտելի է, զի վասն բազում պատճառի բարձր ձայնիւ աղօթեմք... ըստ այնմ՝ Որ խոստովանի յիս առաջի մարդկան, խոստով[անեցայց] առաջի Հօրն, ըստ Դաւթի՝ Խօսէի զվկայութիւնս՛՛ (Ամառան ՂԱ.)։*

լե. *90ա-1ա* ԼԵ. Դարձեալ վասն ձայնական աղօթից՝ Ձայնիւ իմով ես առ Տէր կարդ[ացի] [Սաղ. ՃԽԱ. 2] – *Եւ վասն բազում պատճառի ձայնիւ աղօթելի է մեզ... եւ բարութեանցն Աստուծոյ հասանել, որում փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ՂԲ.)։*

լզ. *91ա-2ա* ԼԶ. Նորին վասն աղօթից, ի բանն՝ Պատարագ աւուինութեան փառաւոր արասցէ [Սաղ. ԽԹ. 23] – *Զի ինքն մարգարէս դարձեալ ասէ՝ Պատարագ Աստուծոյ հոգի խոնարհ... այս կոչի աղօթք եւ պատարագ, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ (Ամառան ՂԳ.՝ խմբագրուած)։*

լէ. *92ա-4բ* ԼԷ. Նորին վասն աղխատաց, ի բանն՝ Երանի, որ խորհի զաղխատս եւ [Սաղ. Խ. 1] – *Նախ պարտ է գիտել, թէ զի՞նչ է զանազանութիւն աղքատին եւ տնանկին... Եւ վասն արտասուացն քոց զանտրտում ուրախութիւնն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս (Ամառան ՂԶ.)։*

լը. *94բ-8ա* ԼԸ. Նորին դարձեալ վասն ողորմութեան, ի բանն՝ Տուր բաժին եւթանց, այլեւ ութից (Ժղվղ, ԺԱ. 2) – *Ասեն վարդապետք, եթէ զամենայն ինչ, զոր տուալ է Աստուած մարդոյս... վասն պատառ մի հացի եւ բաժակ մի ջրոյ, եւ Քրիստոսի փառք (հմմտ. Ամառան ՂԷ., ՃԻԲ.՝ վերջը խմբագրած)։*

լթ. *98ա-100ա* ԼԹ. Նորին վասն ողորմութեան, ի բան Առակին՝ Ողորմութեամբ եւ հաւատով սրբին մեղք [Առակ. ԺԳ. 27] – *Զամենայն արարածս, զոր ստեղծ Աստուած, բարի եւ օգտակար արար... շահ եւ օգուտ լինի մեզ յողորմութենէն, որպէս ուսոյց իմաստունն մեզ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս (Ամառան ՂՀ.ի մի մասը)։*

խ. *100ա-2ա* Խ. Նորին թէ զինչ վնաս լինի յանողորմութենէն եւ կամ զեն – *Որ զրպարտէ զտնանկն, բարկացուցանէ... եւ յետ աստեացս ընդ իմաստուն սուրբ կուսանացն արժանաւորեսցէ շնորհօք եւ ողորմութեամբ Քրիստոսի, որ է աւրհնեալն եւ յաւիտեանս (Ամառան ՂՀ.ի շարունակութիւնը)։*

խա. *102ա-5ա* ԽԱ. Նորին դարձեալ վասն ողորմութեան, ի բանն՝ Եղերո՛ւմ գթածի, որպէս եւ Հայրն ձեր [Ղուկ. Զ. 36] – *Արարիչն ամենայն արարածոց է նախախնամող եւ պահապան... եւ արդարքն ի կեանս վասն ողորմութեանն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան. ամէն (Ամառան ՂԹ.)։*

խբ. *105ա-7ա* ԽԲ. Նորին դարձեալ վասն ապաշխարութեան, ի բանն՝ Ապաշխարեցէ՛ք, զի մերձեալ է արքայութիւն [Մտթ. Գ. 2] – *Վարդապետք ասեն, թէ ապաշխարութիւնն մեծ զօրութիւն ունի... վասն այնորիկ ոչ է պարտ լսել սատանայի, այլ Քրիստոսի, որ ասէ՝ Ապաշխարեցէ՛ք, զի մերձեալ է արք[այութիւն], որում փառք եւ գոհութիւն յաւիտեանս. ամէն։*

խգ. *107բ-9բ* ԽԳ. Դարձեալ վասն ապաշխարութեան, ի բանն՝ Ապաշխարեցէ՛ք, զի մերձեալ է արքայութիւնն [Մտթ. Գ. 2] – *Նախ տեսցուք, թէ զի՞նչ է ապաշխարութիւն... եւ թէ եկայք առ իս ամենայն աշխատեալք եւ ծանրաբեռինք, եւ ես հանգուցից (Ամառան ՀԵ.՝ վերջը խմբագրած)։*

խդ. *109բ-12բ* ԽԴ. Դարձեալ վասն ապաշխարութեան, ի բանն՝ Ապաշխարեցէ՛ք, զի մերձեալ է ար[քայութիւն] [Մտթ. Գ. 2] – *Տէրն մեր զապաշխարութիւնն բանիւ եւ արդեամբք կամեցաւ ցուցանել... երրորդ. զի փառք եւ պսակ է արդարոց եւ կատարեալ խոստովանողաց (սկիզբը Ամառան ՀՁ., 11բ-ից Հէ.)։*

խե. *112բ-4բ* ԽԵ. Լուացարո՛ւմ, սրբեցարո՛ւմ, ընկեցէ՛ք զչարիս յանձ[անց] [Եսայ. Ա. 16] – *Զսրբութիւն աղտեղութեան ոչ միայն ի կենդանի մարդս տեսանեմք... պահօք որպէս քերելով, աղօթիւք որպէս հրով (Ձմեռան ԿԹ.ի մի մասը, 114աբ՝ մասն Ամառան ՀԹ.՝ «Եւ գիտելի է զի մկրտութիւնն եւ խոստովանութիւնն զմի շնորհ ունին... աղօթիւք որպէս հրով»)։*

խզ. *114բ-6բ* ԽԶ. Նորին դարձեալ վասն խոստո-

վանութեան, ի բանն՝ Ես կամօք իմովք խոստովան եղէց ձեզ [Սաղ. Իէ. 7] – *Եւ վասն խոստովանութեան Բ. ինչ ասելի է. նախ՝ զկերպ խոստովանութեան... քան զբազում տանջանս արտաքուստ, եւ Քրիստոսի փառք (Ձմեռան ԿԹ.ի շարունակութիւնը, վերջը խմբագրած)։*

խէ. *116բ-9բ* Խէ. Դարձեալ վասն խոստովանութեան, ի բանն՝ Խոստովա՛ն եղերում միմեանց զմեղս [Թղթ Յկբ, ե. 11] – *Գիտելի է, զի ըստ վարդապետաց սրբոց խոստովանութիւնն բազում յատկութիւն ունի... ոչ ունելով քո զվճարն, յաւիտենական տանջանացն է մատնելոց, յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած, եւ նմա փառք յաւ[իտեան]։*

խը. *119բ-21բ* ԽԸ. Դարձեալ վասն խոստովանութեան, ի բանն՝ Խոստովա՛ն եղերում Տեառն, զի բարի է զի՛՛ [Մնաց. Բ., ե. 13] – *Բարի վասն այն ասէ, զի ոչ է իբրեւ զմարմնաւոր գառաւորքս... ի մեղուցեալն եւ ի խոստովանելն խլեցան, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն (121աբ՝ մասն Ամառան ՀԹ.ի)։*

խթ. *121բ-4բ* ԽԹ. Նորին վասն հպարտութեան եւ խոնարհութեան, ի բանն՝ Տէր ամբարտաւանից հակառակ կայ, տայ շնորհս խոնարհաց – *Գիտելի է, զի ըստ վարդապետաց զի այլ ամենայն յանցաւորաց... եւ ԻԸ. (28) կոխան լիցի պակն հպարտութեանն, յորոց գին է (հմմտ. Ամարան ԿԱ.)։*

ծ. *124բ-7ա* Ծ. Յաղագս սնափառութեան, ի բանն՝ Մի՛ պարծեսցի իմաստունն յիմաստութեան իւրում եւ մի՛ պարծեսցի հզօրն ի զօրութեան իւրում եւ [երեմ. Թ. 23] – *Ըստ վարդապետաց՝ նախկին առաքինութիւն քր[ի]ստոնէին է խոտել զգովութիւն... կորնչի ամենայն ինչ, որ առնի, եթէ ոչ զգուշութեամբ պահեսցի ամենայն խոնարհութեամբ։*

ծա. *127ա-30ա* ԾԱ. Յաղագս նախանձու, ի բանն՝ Մի՛ նախանձիր ընդ չարս եւ մի՛ ընդ [Սաղ. ԼՋ. 1] – *Մարգարէս հայրաբար խրատէ՝ մի՛ նախանձիր... նա է մեծ զօրութեամբ, որ խոնարհութեամբ յաղթէ զնախանձն, եւ Քրիստոսի փառք (Ամառան ԿԲ., խմբգր., սկ. եւ վջ պակաս)։*

ծբ. *130ա-3բ* ԾԲ. Քարոզ վասն բարկութեան, ի բանն՝ Բարկանայք եւ մի՛ մեղանչէք [եփես. Դ. 26] – *Մարմին մարդոյ կազմեալ է ի չորից տարերց... զի վասն քաղցրալուր բանիցն ցածասցի, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ փառք յաւիտեանս (մասն Ձմեռան ՁՁ.ի, խմբագրուած)։*

ծգ. *133բ-5բ* ԾԳ. Նորին վասն ծուլութեան ի բան Առակին՝ Ձծոյլն կորուսանէ երկիւղն – *Ասեն վարդապետք, թէ մեծ աւազ է, որ ինչ հեղգութեամբ կորնչի... կարէ լինել հնար ընդդէմ ծուլութեանն ամենայն յառաջագոյն ասացեալքդ, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք, պատիւ յաւիտեանս. ամէն։*

ծդ. *135բ-8ա* ԾԴ. Նորին վասն ագահութեան, ի բան առակին՝ Դժոխք եւ կորուստ ոչ յագի, նոյնպէս անյագ է աչք ագահի [Առակ. 27. 20] – *Գիտելի է, զի դժոխք զգերեզման ասէ... զի չետ մահուան այլ ոչ օգնեն ինչքն, եւ Քրիստոսի փառք (Ամառան, ԿԴ., սկզբ. խմբգր.)։*

ծե. *138ա-41ա* ԾԵ. Քարոզ վասն ոկոռամոլութեան, ի բանն՝ Մի արբշռութեամբ եւ արբեցութեամբ Հռոմեացիք [ԺԳ. 13] – *Որպէս ասեն բժիշկք, թէ կրկնաւորն առ Բ. իրս առեալ լինի... որպէ՞ս լինելոց է մարմին չետ մահուան, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն։*

ծզ. *141ա-2ա* ԾԶ. Քարոզ վասն բղջախոհութեան, ի բան Սողոմոնի՝ Մի՛ հայիր ի կին չար [ե. 2] – *Գիտելի է, զի Ժ. ազգ վնաս չառաջ գայ ի պոռնիկ կանանց... վասն այն ասէ՝ մի՛ հայիր ի կին չար, եւ Քրիստոսի փառք ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգոյն յաւիտեան (Ամառան, ԿԶ., վերնագիրը խմբագր.)։*

ծէ. *142ա-4բ* ԾԷ. Քարոզ ի բան օրինացն, որ ասէ՝ Մի շն[ան]ար [Մտթ. ԺԹ. 18] – *Ոչ փոքր ինչ անիրաւութիւն է այս... խնդրել զօգնութիւն եւ զպահպանութիւն յԱստուծոյ փրկչէն մերմէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեան (հմմտ. Ամարան Գ.)։*

ծը. *144բ-7ա* ԾԸ. Նորին վասն Ժ. հարուածոցն Եգիպտոսի, ի բան իմաստնոյն՝ Ոռով եւ մեղանչէ ոք, նովին եւ տանջեսցի [Իմաս. ԺԱ. 16] – *Ձարարիչն Աստուած ողորմած եւ արդար... որ անզեղջ մնայ ի մեղս, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան Ե., խմբագրուած)։*

ծթ. *147ա-50ա* ԾԹ. Դարձեալ, ի բանն՝ Ոռով մեղանչէ ոք, նովիմբ եւ տանջեսցի – *Զի թեպէտ համառօտ եւ կարծէ բանս այս, սակայն բազում եւ ընդարձակ տեսութիւն ունի... եւ ասասցէ արդարոցն՝ եկա՛յք աւրհնեալք (Ամառան Ե., սկիզբը խմբագրուած)։*

կ. *150ա-3ա* Կ. Քարոզ վասն բորոտին, ի բանն՝ Զգեաց զձեռն իւր եւ ասաց կամիմ, սրբեաց [Մտթ. Ը. 3] – *Յայսմ բորոտէս Գ. իր տեսանելի է... արդարութիւն նորա մնայ յաւիտեանս յաւիտենից, եւ Քրիստոսի փառք (Ձմեռան ՃԺՁ.)։*

կա. *153ա-6ա* ԿԱ. Վասն ապաշխարութեան, ի բանն՝ Ոչ է պիտոյ բժիշկ ողջաց, այլ հիւանդաց, եւ ոչ եկի կոչել զարդարս, այլ [Ղուկ. Ե. 31] – *Վարդապետք ասեն, թէ ողորմութիւնն Աստուծոյ է ի վերայ մեղաւորաց... եւ ոչ եկի կոչել զարդարս, այլ զմեղաւորս յապաշխարութիւն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս (Ձմեռան ՃԺԴ.)։*

կբ. *156ա-9ա* ԿԲ. Քարոզ, ի բանն՝ Թզենի ոմն տնկեաց յայգոջ եւ եկն խնդրել պտուղ եւ ոչ եգիտ [Ղուկ. ԺԳ. 6] – *Ամենայն գիրք Աստուածաշունչք յօգուտ եւ ի խրատ... զաղքատս ողորմութեամբ խնդացուցանել եւ այն ողորմութեանն Աստուծոյ արժանի լինել, եւ նմա փառք յաւիտեանս (Ձմեռան ՂԲ.)։*

կգ. *159ա-62ա* ԿԳ. Նորին վասն պաշտաման պա-

տուհասի, ի բանն Յովելեայ՝ Փո՛ղ հարէք ի Սիոն, սրբեցէ՛ք պահս, բառոզեցէ՛ք պաղատանս, ժողովեցէ՛ք զծերս. եւ այլն [Յովելեայ. Բ. 15] – *Փոփոխական է մարդոյս բնութիւն, երբեմն ի չարն եւ երբեմն ի բարի... դարձուսցուք զեկեալ պատուհասն նորա ի մէնջ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս (Ամառան ՀԴ.)։*

կդ. 162ա-5ա ԿԴ.Դարձեալ ի նոյն խորհուրդ, ի բանն Յունանու՝ Ահա Գ. աւուրք, եւ այլ ոչ եւս իցէ Նինուէ – *Գիտելի է, զի կարողութիւն է մարդկան պաշտամամբ եւ պատարագօք զԱստուած հաշտեցուցանել... եւ զկեանս յարքայութեանն երկնից, որում եւ զմեզ արժանի արասցէ Քրիստոս, եւ՛՛ (Ամառան ՀԴ.՝ երկրորդ կէսը)։*

կե. 165ա-7բ կե. Վասն հովուաց ի բան առաքելոյն՝ Զգո՛յշ լերուք, ասէ, հօտիդ, յո[ր]ում եդ զձեզ Հոգին Սուրբ տեսուչս հովուել զհօտ իւր, զոր ապրեցոյց արեամբն իւրով Աստուծոյ Բանն [Գործ Ի. 28] – *Զբանս զայս առաքելոյն Պօղոս առ հովիւս եւ <եւ> առաջնորդս... անտես մի՛ արասցուք, զի եւ խոստացելոց բարեացն հասանել կարասցուք, եւ երկնից արքայութեանն արժանի լինել շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որում փառք յաւիտեանս։*

կզ. 167բ-71ա ԿԶ. Յայլմէ ուղիղ, ի բանն՝ Տէ՛ր, ո՞չ սերմն բարի սերմանեցեր, արդ, ուստի՞ ունիցի զոռոմն [Մտթ. ԺԳ. 27] – *Հարցանեն իմաստունք, թէ չարն եւ բարին ուստի՞ է... կամ թէ զերեան Աստուծոյ ոչ առաւել տանջին, յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած (Ամեռան ՂԹ.)։*

կէ. *171ա-4ա* ԿԷ. Նորին վասն աւուր չարի, ի բանն՝ Ոչ օգնեսցեն ինչ յաւուր բարկութեան, այլ արդարութիւն փրկէ ի մահուանէ [Առակ. ԺԱ. 4] – *Նախ գիտելի է, զի Գ. չար օր է մարդոյ... նոյնպէս եւ մեղաւորք ի տանջանաց աններելի եւ անզերծանելի, յորոց փրկեսցէ Փրկիչն մեր Քրիստոս Աստուած առհասարակ զմեզ եւ զհաւատացեալս անուան իւրոյ եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ՀԲ.)։*

կը. *174ա-7ա* ԿԸ. Նորին վասն մանկանց, երիտասարդաց, ի բան Ժողովողին՝ Ցիշեա՛ զԱրարիչն fո յաւուր մանկութեան fո [Ժող. ԺԲ. 1] – *Ի մէջ ամենայն կենդանեաց մարդս միայն է բանաւոր եւ անձնիշխան ստեղծեալ... եւ անդ հասանէ հոգեւոր բարեացն երկնից, նոր եւ նորոգ մանկութեան եւ յարութեան կենաց ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք յաւիտեանս (Ամեռան Խ.)։*

կթ. *177ա-80բ* ԿԹ. Նորին վասն ոգեվարի, ի բանն առաքելոյն՝ Արդ, առէ՛ք զսպառազինութիւնն Աստուծոյ, զի կարող լինիցիք զդիմի հարկանել չարին յաւուր չարութեան [Եփես. Թ. 13] – *Արդ, սպառազինութիւն Աստուծոյ զասաւածայինն... Աբրահամ ոչ կարաց մխիթարել զնա, յորոց մխիթարեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած մեր, եւ՛՛ (Ամեռան ԽԶ.՝ խմբագրուած)։*

հ. *180բ-2բ* Հ. Յայլմէ վասն մահու, ի բանն Սիրաքայ՝ Ո՛վ մահ, դառն է յիշատակ fո [Էկլես. ԽԳ. 3] – *Ասէ իմաստունն Արիստոտէլ, թէ վախճան ամենայն ահարկութեանց մահն է... ելանել ի կայանս հոգոց, եւ Քրիստոսի Աստուծոյն մերոյ արժանաւորիլ տեսութեանն, որում փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ՃԽԹ.)։*

հա. *182բ-4ա* ՀԱ. Վասն մահու, ի բանն՝ Պատուական է առաջի Տեառն մահ սրբոց իւրոց [Սաղ. ՃԺե. 15] – *Յամենայն արարածոցս Աստուծոյ գոն պատուական եւ ազնիւ... այլ նայելով ի մեր բարի վաստակն, որ Աստուծով յաջողեալ լիցի, խնդալից եւ բերկրեալք լիցուք, վաստահացեալք ի բարիսն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ (Ամառան ՃԽՀ.)։*

հբ. *184ա-6բ* ՀԲ. Վասն ընծեցելոց, ի բանն Սիրաքայ՝ Ի միտ ա՛ծ զդատաստանս իմ, զի այնպէս լինելոց է եւ դատաստան fո, ինձ երեկ եհաս եւ ձեզ այսաւր հասցէ [Էկլես. ԼԸ. 23]. Այս երկրորդ պատճառաւ fառոզէ ննջեցելոց, զի կենդանիքն ուղղեսցեն զկեանս իւրեանց եւ պատրաստեսցեն զինքեանս, զի եւ նոքա մահկանացուք են – *Վարդապետք ասեն, թէ Աստուած ոչ առնէ անփոյթ զփրկութիւն մարդկան... յետ զղջման եւ խոստովանութեան եւ ապաշխարութեան, յարիցէ ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է օրհնեալ յաւիտեան. ամէն (Ամառան ՃԺԳ.)։*

հգ. *186բ-8բ* ՀԳ. Նորին վասն մխիթարութեան, ի բան իմաստնոյն որ ասէ՝ Սակաւ մի սուգ առ ի վերայ մեռելոյն [Էկլես., ԻԲ. 9] – *Որպէս կրկին են կեանք մարդկան՝ բարի եւ չար... եւ ի մահու, ի կեանս փոխեցաւ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ հանկուցիչ է ամենայն սրբոց եւ պսակիչ սիրելեաց իւրոց, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս (Ամեռան ՃԼ.)։*

հդ. *188բ-90ա* ՀԴ. Վասն ննջեցելոց մխիթարութեան, ի բան Սիրաքայ՝ Սակաւ լա՛ց ի վերայ մեռելոցն եւ ապա մխիթարեա՛յ [Էկլես. ԻԲ. 11] – *Վարդապետք ասեն՝ ոչ է պարտ անչափ առնուլ սուգ... զոր արժանաւորեսցէ անճառ բարութեան իւրոյ եւ անանց կենացն գհոգիս ամենայն հաւատացելոց, եւ նմա փառք (Ամառան ՃԺԴ.)։*

հե. *190աբ* ՀԵ. Նորին վասն մխիթարութեան – *Ասեն իմաստունք, թէ վասն Դ. պատճառի պարտ է սգալ... զի յանձնէ քո ընծայեցաւ նուէրք ի հոտ անուշից եւ ի բարէխօսութիւն քեզ եւ ի թողութիւն յանցանաց քոց (Ամառան ՃԺԵ.)։*

հզ. *190բ-1բ* ՀԶ. Նորին երկրորդ աւուր այգալացին՝ Ընդ երեկոյս հանգիցեն լալիք, առաւօտուն եղիցի ուրախութիւն [Սաղ. ԽԹ. 5] – *Բանս այս ունի բազում տեսութիւն... այսօր ժողովեալ մխիթարեմք զմիմեանս, եւ*

Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն (Զմեռան ՇԱ.)։

ին. *192ա-3ա* ՀԷ. Դարձեալ վասն մխիթարութեան, ի բանն Սողոմոնի՝ Լաւ է օր մանուան, քան զօր ծնընդեանն [Բանք Ժող., է. 2] – *Դիտելի է, զի կրկին է օր մարդոյ թեպէտ յերկար ապրի... մերձակայ տեսնեն զամենայն փառս եւ զպսակ, զոր ընդունելոց են նոքա ի յարութեանն աւուր, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն։*

իր. *193ա-5բ* ՀԸ. Դարձեալ վասն ննջեցելոց, ի բանն Յոբայ՝ Ողորմեցարո՛ւմ ինձ, ողորմեցարո՛ւմ ինձ, ո՛վ բարեկամք իմ, զի ձեռն Տեառն մխեցաւ յիս [Յոբ. ԺԹ. 21] – *Ասեն իմաստունք՝ յորժամ երթայ ոք ի ճանապարհ եւ անկանի յորոգայթ... եւ ի միւսանգամ գալստեանն երկնից արքայութեանն ժառանգորդս կացուսցէ զնոսա ընդ ամենայն սուրբս եւ սիրելիս անուան իւրոյ Քրիստոս Աստուածն մեր եւ Փրկիչն, եւ նմա փառք ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ՃԺԲ.)։*

իբ. *195բ-7ա* ՀԹ. Նորին վասն մխիթարութեան Սողոմոնի՝ Սիրտ իմաստնոյն ի տուն սգոյ եւ սիրտ անմտին ի տուն արբեցութեան [Բանք Ժող., է. 5] – *Ասացեալ է այլ ուրէք, թէ բարի է երթալ... զի այլքն տեսցեն եւ երկին եւ դարձցին ի չարեաց, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս (Ամառան ՃԺԷ., ՃԺԸ.)։*

իգ. *197ա-9ա* Զ. Դարձեալ վասն մխիթարութեան – *Վասն էր փոքր տղայք մեռանին, զի անմեղք են... մինչեւ յառաջին գալուստն, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս (Ամառան ՃԺԹ, ՃԿ., ՃԿԱ.ից մի մաս)։*

իդ. *199ա-200բ* ՁԱ. Յաղագս օծման հաճանայիցն – *Դիտելի է, զի ի ննջեցեալսն զքահանայն միայն օծանեն, զի նա միայն օծաւ... եւ առհասարակ ժողովրդոց ի փառս կարգապետին եւ ի գովեստ կատարողապետին Տեառն մերոյ (հատուած Զմեռան Ծ.ի)։*

իե. *200բ-1ա* ՁԲ. Վասն մահու, ի բանն՝ Աւուրք իմ որպէս հովանի անցին, եւ ես՝ որպէս խոտ [Սաղ. ԹԱ. 12] – *Եւ գիտելի է, զի վասն բազում պատճառի զկեանս մարդոյ համեմատէ հովանոյ... զմեզս ապաշխարել եւ երկնային փառացն հասանել, եւ զՏէր Յիսուս Քրիստոս ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն փառաւորել, եւ նմա փառք յաւիտեանս։*

իզ. *201ա-2բ* ՁԳ. Դարձեալ վասն մահու, ի բանն՝ Մարդոյ որպէս խոտոյ են աւուրք իւր. որպէս ծաղիկ վայ[րի] [Սաղմ. ՃԲ. 15] – *Մահկանացու կեանք մարդոյս Գ. յատկութիւն ու[ն]ի... եւ կորուսանէ անգտանելի, յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած մեր, եւ նմա փառք։*

իդ. *202բ-4ա* ՁԴ. Դարձեալ վասն մահու, ի բանն՝ Ամենայն մարմին խոտ է, եւ ամենայն փառ մարդոյ իբրեւ զծաղիկ խոտոյ [Սաղմ. Խ. 6] – *Վասն էր է խոտ, մի՞թէ յԱրարչէն։ Ո՛չ, զի նա կամեցաւ սերտ եւ անմահ լինել մարդոյն... զոր ոչ մահ եւ ոչ հիւանդութիւն եւ ոչ այլ ինչ ոչ կ[ա]րեն խափանել, եւ Քրիստոսի՛։*

իե. *204աբ* ՁԵ. Դարձեալ վասն մահու, ի բանն՝ Տէ՛ր, հա՛ն ի բանտէ զանձն իմ, գոհանամ զանու[ն] [Սաղմ. ՃԽԱ. 8] – *Դիտել է, զի բազում իրս նշանակէ բանն... եւ խառնեալ ի ժողովս անդրանկաց եւ ի դասս լուսեղինաց, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան։*

իզ. *204բ-11ա* ՁՁ. Յայլմէ [ƒառո]զ վասն գալստեանն Քրիստոսի, ի բանն՝ Ձի որպէս փայլակն, որ ելանէ յարեւելից եւ երեւի մինչեւ ի մուտս, այնպէս եղիցի գալուստ Որդոյ մարդոյ [Մտթ. ԻԴ. 27] – *Ձփրկական գալուստն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ կրկին անգամ ասեն... քան զամենայն տանջողս, յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած, եւ նմա փառք (Ամառան ՃԿՁ.՝ խմբագրուած)։*

իէ. *211ա-2բ* ՁԷ. Յայլմէ ƒառոզ վասն ամենայն արբոց, ի բան՝ Երանի ամենեցուն, որ բնակեալ են ի տան Տեառն. յաւիտեանս յաւիտենից աւո[նեսցեն] [Սաղ. ՂԸ. 5] – *Երանութիւն պարառութիւն է ամենայն բարեաց... որպէս ասէ յԱռաջին Կոր[նթացւոց]՝ Սերմանի ապականութեամբ եւ յառնէ անապականութեամբ, սերմանի տկարութեամբ եւ յառնէ զօրութեամբ, սերմանի անարգութեամբ եւ յառնէ փառաւք, սերմանի մարմին շնչաւոր եւ յառնէ մարմին հոգեւոր։ Եւ Քրիստոսի փառք յաւ[իտեան] (Ամառան ՃՀ., սկ. չիք, խմբագրուած)։*

իը. *212բ-4ա* ՁԸ. Յայլմէ ƒառոզ վասն փառաց արքայութեանն, ի բանն՝ Մո՛ւտ յուրախութիւն Տեառն ƒո [Մտթ. ԻԵ. 21] – *Որպէս ասէ առաքեալ, թէ վարձք սրբոցն այնպիսի է... այս է կատարեալ ուրախութիւն ի սրբոցն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ՃՀԱ.)։*

իթ. *214ա-6ա* ՁԹ. Եռամեծի Յոհաննու Ոսկեբերոյ ի բան աւետարանչին, որ ասէ՝ Եւ յամսեանն վեցերորդի առաքեցաւ Գաբրիէլ հրեշտակ [Ղուկ. Ա. 26] – *Նախ տեսցուք զվեցերորդ ամիսն, թէ վասն զինչ պատճառի յիշէ... յորս էհաս Կոյան Մարիամ (Զմեռան Բ.)։*

ի. *216ա-9բ* Ղ. Նորին Գրիգորի վասն ծննդեան, ի բանն՝ Բանն մարմին եղեւ եւ բնակեաց ի մեզ [Ղուկ. Ա. 14] – *Անհասանելի է խորհուրդն Աստուծոյ... եւ յայլ գերազանց պատիւս բարձրացոյց, որում փառք յաւիտեանս. ամէն (Զմեռան Զ.)։*

իա. *219բ-2բ* ՂԱ. Դարձեալ վասն Ծննդեանն, ի բանն՝ Ծնաւ ձեզ այսօր փրկիչ, որ է աւծեալ Տէր ի քաղաքէ Դաւթի – *Երիս իրս տեսանելի է մեզ։ Նախ՝ ասէ վասն աքանչելեաց յղացմանն... զի ի կատարածի դատի զարդարս եւ զմեղաւորս, ըստ այնմ՝ եկա՛յք, աւրհնեալք Հօր իմոյ, եւ թէ՝ երթա՛յք յինէն, անիծեա՛լք. եւ՛՛։*

ին. *222բ-6բ* ՂԲ. Դարձեալ վասն Ծննդեան, ի բանն՝ Եւ ի ծնանելն Յիսուսի ի Բեթղէհէմ Հրէաստանի ահա

մոգք եկին յարեւելից եւ. Մտթ. [Բ. 1] – *երիս իրս տեսանելի է մեզ յայսմ վայրի: Նախ՝ վասն տեղոյն... լապտերօք մտանեն ի յառագաստն լուսոյ, որում եւ զմեզ արժանի արասցէ Քրիստոս, եւ նմա փառք յաւիտեան:*

զգ. 226բ-9ա ՂԳ. Յայլմէ վասն մկրտութեան, ի բանն՝ Ի էնէ Տէր աղբիւր կենացն, եւ լուսով երեսաց ոց տեսանեմք [Սաղ. Լե. 10] – *Վարդապետք ասեն, թէ՝ երկիրս ոչ տայ պտուղ... եւ երեւի անդ պատկերն յոյժ գեղեցիկ, վասն այն ասաց՝ Դու ես որդի իմ սիրելի, ընդ քեզ հաճեցայ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս (Զմեռան Թ.):*

զգ. 229ա-32բ ՂԴ. Նորին վասն թլփատութեան, ի բանն՝ Իբրեւ լցան աւուրք Ը., եկին թլփատել զմանուկն [Ղկ. Ա. 8] – *Հայրն հաւատոց եւ հանգիստն հոգոց հաւատով արդարացեալ... ծանոյց աւետարանիչն ասելով՝ Իբրեւ լցան աւուրք Ը., եկին թլփատել, որ եւ մեզ շնորհեսցէ զթլփատութիւն մեղաց, եւ նմա փառք (Զմեռան Ժ.):*

զե. 232բ-5ա ՂԵ. Նորին դարձեալ վասն Տեառնընդառաջին, ի բանն՝ Իբրեւ ածին ծնօղքն զմանուկն Յիսուս [Ղուկ. Բ. 27] – *Զպատճառ աւուրս տօնի, որ է Խ.օրեայ (40) գալստեանն Քրիստոսի... յորում այսօր ժողովեալ տօնեմք զտօն Խ.օրեայ (40) գալստեանն Քրիստոսի, որում փառք (Զմեռան ԺԴ.):*

զզ. 235ա-8բ ՂԶ. Դարձեալ վասն Տեառնընդառաջին, ի բանն՝ Իբրեւ լցան աւուրք ըստ օրինացն Մովսէսի ածին զմանուկն Յիսուս Յերուսաղէմ [Ղուկ., Բ. 22] – *Լրումն օրինաց եւ մարգարէից Քրիստոսէ ասէ առաքեալ... եւ նա է միշտ անդադար բարեխօս առ Որդին իւր միածին վասն մեղուցեալ եւ սխալոտ անդամացս Որդոյ իւրոյ սիրելոյ, եւ նմա փառք (Զմեռան ԺԵ.):*

զէ. 238բ-40ա ՂԷ. Նորին վասն պահոց, ի բանն՝ Աշխարհս անցանէ եւ ցանկութիւնն [Յօհ. Բ. 17] կամ թէ՝ Է. ժամ փոխիցին ի վերայ ոյ, ի Դանիէլն [Դ. 22] – *Վարդապետք ասեն, եթէ նիւթական կեանք մարդկան միշտ ի հոսման եւ ի փոփոխման են... եւ փոխանակ կերակրոյ ճաշակեմք զպատւիրանս Աստուծոյ եւ փոխանակ ըմպելեաց զանմահութեան բաժակն հոգւոյն ի Սուրբ գրոց, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան [Զմեռան ՀԲ.]:*

զը. 240ա-2ա ՂԸ. Վասն խոստովանահաց, ի բանն՝ Շրթունք հանանային զգուշացի գիտութենէ, զի հրեշտակ ամենակալի է, ասէ Մաղաքիայ [Բ. 7] – *Արդ, վասն Դ. պատճառի պարտի զգուշանալ... եւ զի մերկացոյց զմարդիկ, դարձեալ պարտ է զգեցուցանել զնոսա, եւ զոր ինչ յափշտակեալ է, յետս դարձուցանել, եւ Քրիստոսի փառք (Ամառան ԽԳ.):*

զթ. 242ա-5ա ՂԹ. Նորին առհասարակ ապաշխարութեան, ի բանն՝ Լուացարո՛ւմ, արբեցարո՛ւմ, ընկե[ցէ՛]ք [Եսայ. Ա. 16] – *Ե(=Ո)ւսուցանէ մեզ առաքեալն Աստուծոյ ասելով... զի հուր ձորալիր պարանոցաթաղ յորդեսցէ, այն է, որ ասէ մեղաւորացն՝ Երթա՛յք յինէն անիծեալք, յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս եւ՛՛ (Զմեռան Հ.):*

զ. 245ա-8բ Ճ. Նորին վասն խնդրելոյ, ի բանն՝ Խնդրեցէ՛ք նախ զարքայութիւնն Աստուծոյ եւ զարդարութիւն նորա, եւ այդ ամենայն յաւելցի ձեզ [Մտթ. Զ. 33] – *Ի ձեռնտըւութենէ Հոգւոյն Սրբոյ եւ օժանդակութեամբ աղօթից ձեր կամիմ աստանօր յաղագս երից իրաց առնել քննութիւն... եւ զմիտս եւ զկամքս ի բարին շարժէ, եւ նմա փառք յաւիտեանս (Զմեռան ՀԳ.):*

զա. 248բ-51բ ՃԱ. Նորին ի բան Աւետարանին՝ Լե՛ր իրաւախոհ ընդ ոսոխին ոք ի ճանապարհի [Մտթ. Ե. 25] – *Զայս պատուիրանս ոչ ձրի դնէ, այլ բազում օգտի... ի սուրբ սրտէ եւ ի մաքուր հաւատոց եւ այլ ամենայն բարեգործութեամբ սոցին նմանեն, զի եւ յաւիտենական բարցն հասցուք ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որ՛՛ (Զմեռան Զ., սկ. չիք, խմբ.):*

զբ. 251բ-4բ ՃԲ. Քարոզ վասն անառակին, ի բանն՝ Առն միոջ էին Բ. որդիք՝ ասէ կրտսերն ցհայրն՝ Տո՛ւ ինձ բաժին յընչիցդ, եւ նա բաժանեաց նոցա զկեանս եւ յ՛՛ [Ղուկ. ԺԵ. 11] – *Դէմք առակիս առ ամենակալ բնութիւն Արարչին հայի... ընդունի զՀոգին Սուրբ որպէս առաքեալքն ի վերնատանն, վասն որոյ պարտ է մեզ ասել Հա՛յր, մեղայ յերկինս... հանդերձեալ բարեացն հասցուք ընդ ամենայն սուրբս ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որ է աւրհնեալ (Զմեռան ՁԱ.):*

զգ. 254բ-7ա ՃԳ. Յայլմէ վասն վարդապետութեան եւ ողորմութեան, ի բան Աւետարանին՝ Անհայ ել սերմանահան սերմանել եւ ի սերմանելն իւրում [Մտթ. ԺԳ. 4] – *Նախ խնդրելի է, թէ վասն զի՞նչ պատճառի Քրիստոս առակօք խօսէր... կրկնապատիկ տալ արժան է, զի լիակատար վարձուցն արժանասցին, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան (Զմեռան ՁԳ.):*

զդ. 257ա-60ա ՃԴ. Դարձեալ ի նոյն բանն, ի դէմս լսողացն՝ Եւ ի սերմանելն էր, որ անկաւ առ ճանապարհաւ [Մտթ. ԺԳ. 4] – *Որպէս բժիշկ, որ ներհակաւն հանէ զցաւ... ապա ուրեմն մին քան զմին աւելի առնեն, որով եւ աւելի վարձս առնուն ի վարձատուողէն բարեաց Քրիստոսէ Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ (Զմեռան ՁԴ.):*

զե. 260ա-3ա ՃԵ. Նորին ճառոզ, ի բանն՝ Մի՛ երկնչիր, հօ՛տ փոքրիկ, զի հաճեցաւ Հայր ձեր [Ղուկ. ԺԲ. 32] – *Ի տէրունական հրամանացս այս Գ. իրս հարցաքննելի է... վասն որոյ յուսադրէ զմեզ՝ մի՛ երկնչիլ ի տանջանաց դժոխոցն, զի հաճեցաւ Հայր ձեր տալ ձեզ, եւ Քրիստոսի փառք (Զմեռան ՁԵ.):*

զզ. 263ա-6ա ՃԶ. Վասն տնտեսին, ի բան Աւետարանին՝ Այր մի էր մեծատուն, որոյ էր տնտես, եւ ամբաստանութիւն. եւ այլն [Ղուկ. ԺՁ. 1] – *Նախ պարտ է գիտել, զի բազում իրօք զանազանի մեծութիւն Աստու-*

ծոյ… յայնմ ամենայնէ զերծուցանէ աստ բոլորով զղջումն եւ հաւատով խոստովանիլ զմեղս. Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (Զմեռան Զէ.)։

ճէ. *263-71ա* ճէ. Քառոզ վասն մեծատանն եւ Ղազարու, ի բանն՝ Այր մի էր մեծատուն եւ ագանէր բեհեզս եւ ծիրանիս, եւ Ղազար աղիատ անկեալ առ՛՛ [Ղուկ. ԺԶ. 19] – *Ջամենայն առակաւոր բանս, որ խօսի Աւետարան, ճշտութեամբ եղեալ է… ընդ Ղազարու ի գոգն Աբրահամու յարքայութիւն երկնից հանգիցուք ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որ է աւրհնեալ (Զմեռան ՁՐ.)։*

ճը. *271ա-4ա* ճԸ. Նորին վասն մահու եւ կատարածի աշխարհի, ի բանն՝ Աւրո՛ւն կացէք, զի ոչ գիտէք յորում ժամու Տէր տանն գայցէ. յերեկոյեայ. եւ այլն, էկլ. [Մարկ. ԺԳ. 35] – *Նախախնամութիւնն Աստուծոյ եւ բարերարութիւնն յամենայն յայտնի է առ իւր արարածս… այսպէս արթուն լինել եւ սկիզբն առնել խոստովանութեան եւ ապաշխարութեան. եւ Քրիստոսի փառացն եւ արքայութեանն արժանաւոր լինել, որ է աւրհնեալ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն (Զմեռան Ա.)։*

ճթ. *274ա-6բ* ճԹ. Նորին վասն հոգւոյ եւ մարմնոյ, ի բանն՝ Դատաւոր մի էր ի քաղաքի ուրումն, յԱստուծոյ ոչ երկնչէր եւ ի մարդկանէ ոչ ամաչէր [Ղուկ. ԺԸ. 2] – *[Վ]արդապետք ասեն՝ զմարդն ի հոգւոյ իմանալոյ եւ ի մարմնոյ զգալոյ գեղեցիկ կազմեալ… իսկ իշխանականն դատաւոր եղեալ, զի ի մէջն ի յուղիղ կարգն պահեսցէ՝ զերկոսեանն ի փառս եւ ի գովեստս արդար դատաւորին Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյ (Զմեռան ՂԴ.)։*

ճժ. *276բ-9ա* ճԺ. Նորին դարձեալ, ի բանն՝ Դատաւոր մի էր ի քաղաքի ուրումն, յԱստուծոյ ոչ երկնչէր [Ղուկ. ԺԸ. 2] – *Ոմանք զբանս առակիս յԱստուած հանեն… այլ երկերուք յայնմ, որ զհոգի եւ մ[արմին], յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած մեր, որում փառք ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն (Զմեռան ՂԴ.)։*

ճժա. *279բ-82ա* ճԺԱ. Նորին վասն աղօթից, ի բանն՝ Աւրէ երկու ելին ի տաճարն կալ յաղօթս, փար[իսեցի] եւ մ[ախաւոր] [Ղուկ. ԺԸ. 10] – *Պարտ է գիտել, զի զժամ աղօթիցն, որ կարգեալ են մեզ, ոչ ի նորս միայն է… որ եւ արժանիս արասցէ զմեզ ընդ մեղաւորին եւ մաքսաւորին թողուլ զմեղս մեր եւ արդարացուցանել, որ արդարութիւնն է ամենեցուն Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն (Զմեռան ՂԵ.)։*

ճժբ. *282ա-4բ* ճԺԲ. Նորին քառոզ վասն քահանայից, ի բանն առաքելոյն՝ Ի յիշատակս սրբոց հաղորդեցարուք [Հոմ. ԺԲ. 13] – *Լուսապսակ եւ արփիազարդ, մեծապայծառ եւ ջահաւորեալ, ցանկալի եւ փափաքելի տօնս փառաւորեալ… եւ հրաման տու[եա]լ կարգել տօն տարեկանս ամ յամէ յաղգաց յազգս ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ (Զմեռան ՁՌ.)։*

ճժգ. *284բ-6ա* ճԺԳ. Նորին դարձեալ ի խորհուրդ Խ.իցն (40), ի բանն՝ Անցաք մեք ընդ հուր եւ ընդ ջուր [Սաղ. Կե. 12] – *Եւ արդ, վերջացեալքս ժամանակաւ, որք արժանաւորեցաք տօնախմբել զյիշատակ սրբոց Խ.իցն (40)… յորս լիցի մեզ ամենեցուն վայելս յերկնաւոր բարիսն, անճառ խնդութիւնն եւ յանպատում երանութիւնն, բարեխօսութեամբ սրբոց վկայիցն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ (Զմեռան Ղ.)։*

ճժդ. *286ա-9ա* ճԺԴ. Սրբոյն Գրիգորի ի բան առաքելոյն՝ Նմանողք ինձ եղերո՛ւք՝ որպէս եւ ես Քրիստոսի [Ա. Կորն. ԺԱ. 1] – *Առաքեալն հեթանոսաց եւ քարոզն աշխարհի՝ երրորդ երկնից տեսօղն… լսէ Աստուած զխնդիրս նոցա եւ զկամս եչկիւղածոց իւրոց կատարէ ըստ Դաւթի, որ եւ զմեզ արժանի արասցէ արքայութեանն իւրոյ Տէրն Յիսուս Քրիստոս՝ բարեխօսութեամբ սրբոյս, եւ նմա փառք յաւիտեանս (Զմեռան ՂԶ.)։*

ճժե. *289ա-92բ* ճԺԵ. Նորին վասն Լուսաւորչին, ի բանն՝ Եղիո<իս> զիս ի գբի ներճնումն, ի խաւար [Սաղ. Զէ. 7] – *Նախատես գիտութիւնն Աստուծոյ ընտրեաց զլաւսն եւ գովեաց… եւ ծնաւ զմեծն Վարդան եւ զՀմայեակ եւ զՀամազասպեան (Ամառան ՃԺ.)։*

ճժզ. *292բ-5ա* ճԺԶ. Յայլմէ վասն այգոյն, ի բանն՝ Ընդէ՞ր կայք աստ զօրս ցերեկ դատարկ [Մտթ. Ի. 6] – *Ասեն իմաստունքն, թէ ամենայն ինչ որքան պատուական է… աստ պատրաստել զիւղն ողորմութեան եւ անդ ընդ իմաստուն կուսանացն մտանել յառագաստն լուսոյ ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որ է աւրհնեալ (Զմեռան ՂԸ.)։*

ճժէ. *295ա-9բ* ճԺԷ. Նորին քառոզ վասն Ղազարու, ի բանն՝ Եւ էր ոմն հիւանդ Ղազարոս ի Բեթանիայ [Յոհ. ԺԱ. 1] – *Եւն բառ ի Սուրբ Գիրս յԳ. տեղւոջ գնի… որ վասն յամելոյն ի խաւարամած մեղս կորոյս զհոգեւոր տեսութիւնն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան (Զմեռան ՃԳ.)։*

ճժը. *299բ-302ա* ճԺԸ. Դարձեալ ի նոյն բանն՝ Եւ էր ոմն հիւանդ Ղազարոս ի Բեթանիայ [Յոհ. ԺԱ. 1] – *Այժմ ասելի է, թէ զի՞նչ նշանակէ հիւանդութիւնն եւ մահն եւ յարութիւնն Ղազարու. հիւանդութիւնն Ղազարու զմարդկային բնութիւնս նշանակէ… որպէս ես զձեզ սիրեցի, որում եւ զմեզ արժանի արասցէ զամենայն ընդ բարեկամին Ղազարու յարուցանել ի մեռելութենէ մեղաց, եւ նմա փառք ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս. ամէն (Զմեռան ՃԳ., մասն)։*

ճժթ. *302ա-7ա* ճԺԹ. Քառոզ վասն Ծաղկազարդին, ի բանն՝ Ասացէ՛ք, դստրե՛ր Սիովն, ահա թագաւոր ո՛ն գայ ձեզ նստեալ յէշ եւ յաւանակ [Մտթ. ԻԱ. 5] – *Սիոն ամրոց էր Հրէաստանի, զոր Յեբուս կոչէին… Իսկ ի վերայ բեմբին ընծեռնուլ զԱւետարանն, զաստուածախոսութիւն առ սուրբս նշանակէ, եւ Քրիստոսի փառք (Զմեռան ՃԸ.)։*

ճի. *307ա-10բ* ճԻ. Յայլմէ դարձեալ վասն Ծաղկա-

զարդին, ի բանն՝ եւ ածեն զչշն եւ զյաւանական եւ արկին զնոfof ձորձ, եւ նստաւ ի վերայ նոցա [Մտթ. ԻԱ. 7] – *Աստանօր հինգ իրս տեսանելի է մեզ յայսմ վայրի. նախ՝ թէ քանի բարութիւն արար մեզ Քրիստոս... Վարդապետք ասեն, թէ վասն Ադամայ մեղացն ե. ազգ պակասութիւն եղեւ մարդկային ազգի... ի յորոյ զհամբերութիւնն, եւ այսպէս հաճոյանալ Քրիստոսի, որում փառք ընդ Հօր եւ (Ձմեռան ճՂ, ճՀ, խմբագրած)։*

ճիա. *310բ-2ա* ճԻԱ. Քարոզ, ի բանն՝ եւ այգուցն իբրեւ դարձաւ ի ֆաղաֆն եւ տես թզենի մի ի վերայ ճանապարհին եւ անէծ զնա, եւ չորացաւ – *Բազում ունի տեսութիւն բանս, թէ վասն էր Քրիստոս չորացոյց զթզենին... վասն անողորմութեան ըստ այնմ՝ երթա՛յք յինէն, անիծեա՛լք, ի հուրն յաւիտենից, յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած, եւ նմա փառք յաւիտեան (Ամառան ճՀԴ. Ձմեռան ճԹ., խմբգր.)։*

ճիբ. *312ա-5բ* ճԻԲ. Նորին քարոզ, ի բանն՝ Նմանեցաւ արքայութիւնն երկնից ժ. կուսանաց, որ առեալ զլապտերս ելին ընդ առաջ փեսային եւ հարսին [Մտթ. ԻԵ. 1] – *Որքան մարդն ի հեշտութիւն աշխարհիս է ըմբռնեալ՝ ոչ իմանայ զվախճան կենաց... յորոց լիցի մեզ ամենեցուն հասանել, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ փառք (Ձմեռան ճԺԲ.)։*

ճիգ. *315բ-9ա* ճԻԳ. Նորին քարոզ վասն կուսութեան, ի բանն՝ Ծնեալն ի մարմնոյն մարմին է, եւ ծնեալն ի հոգւոյն հոգի [Յօհ. Գ. 6] – *Վարդապետք ասեն, թէ մարդս հոգի եւ մարմին է եղեալ... սա նուազագոյն է, քան զառաջինն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ճԷ. ճՀ, ճԹ. խմբագրած)։*

ճիդ. *319ա-20բ* ճԻԴ. Նորին քարոզ, ի բանն՝ Իբրեւ եկն Յիսուս ի տուն Սիմոնի բորոտի, մատեաւ առ նա կին մի եւ ունէր շիշ իւղոյ ծանրագնի, եւ թափեաց ի գլուխ նորա [Մտթ. ԻՁ. 6] – *Քրիստոս անունն օծեալ Թարքմանի ըստ մերումս լեզուի.. բազմեցուսցէ ի սեղան Հօրն երկնաւորի եւ անցեալ պաշտեսցէ, որում եւ զմեզ արժանի արասցէ, եւ նմա փառք (Ձմեռան ճԺԳ.)։*

ճիե. *320բ-4ա* ճԻԵ. Նորին քարոզ վասն պատարագաց, ի բանն՝ Հայեցաւ Աստուած ի Հաբէլ եւ ի պատարագս նորա, եւ ի Կայէն եւ ի զոհս նորա ո՛չ հայեցաւ [Ծննդ. Դ. 4] – *Խրատ եառն նախնի ծնօղքն Ադամ եւ Եւայ զաւակաց իւրեանց եւ ասեն՝ Մեք մեղանչելով ելաք ի դրախտէն... որոց զձեզ առհասարակ եւ զննջեցեալսն ձեր ազատեսցէ Քրիստոս ի ծանրութենէն մեղաց եւ հանգուսցէ յօթեւանան լուսոյ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն (Ձմեռան ճԺՀ.)։*

ճիզ. *324ա-8ա* ճԻԶ. Յայլմէ քարոզ վասն պատարագին, ի բանն առաքելոյ՝ Փորձեսցէ մարդ զանձն իւր եւ ապա ի հացէ անտի կերիցէ եւ ի բաժակէն արբցէ, եւ որ ուտէ անարժանութեամբ, ի դատաստան անձին իւրում ուտէ եւ ըմպէ [Ա. Կորն. ԺԱ. 28] – *Ասեն բժիշկ, թէ զանազան է կերակուր մարդկան... որում եւ զմեզ արժանի արասցէ Քրիստոս այնմ արժանապէս եւ անդ յաւիտենից կենացն մասնաւորիլ. եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս (Ձմեռան ճԻՀ.)։*

ճիէ. *328ա-9ա* ճԻԷ. Նորին դարձեալ ի բան առաքելոյն՝ Որ ուտէ եւ ըմպէ անարժանութեամբ, ի դատաստան անձին իւրոյ ուտէ եւ ըմպէ [Ա.ո կորնթ. Ա. ԺԱ. 29] – *երիս իրս տեսանելի է մեզ: Նախ՝ թէ զի՞նչ է արժանաւորութիւն այսմ խորհրդոյ... այնպիսին դատաստան եւ դատապարտութիւն անձին իւրում ուտէ եւ ըմպէ, յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս (Ձմեռան ճԻԱ. կէսից, ճԺՀ. խմբագրած)։*

ճիը. *329բ-31բ* ճԻԸ. Նորին վասն Ոտնալու[այ]ին, ի բանն՝ Առկ ջուր ի կոնք եւ էարկ ղենջակ եւ լուաց զոտս աշակերտացն [Յովհ. ԺԳ. 5] – *Բազմագութ եւ մարդասէր է Աստուած, որ ըստ առատ ողորմութեան իւրոյ գթացաւ յազգս մարդկան... եւ մասնակից լինիլ շարչարանաց նորա եւ յարութեան փառաց եւ շնորհաց արժանաւորիլ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (Ձմեռան ճԻԵ.)։*

ճիթ. *331բ-6բ* ճԻԹ. Յայլմէ քարոզ ի մեծի ուրբաթի սուգն, ի բանն առաքելոյն՝ Կտակ յետ մահու հաստատուն է [Եբրայ. Թ. 15] – *Սովորութիւն է մարդկան, յորժամ մեռանի ոք ի յայլ տեղիս եւ առնէ կտակ... քաւէ զնա յամենայն մեղաց ի ձեռն զոհման եւ խոստովանութեան, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան (Ձմեռան ճԻԹ.)։*

ճլ. *336բ-8բ* ճԼ. Նորին քարոզ վասն խաչելութեան, ի բանն՝ Ի մէջ երկուց կենդանեացն ծանիցիս դու [Ամբակ. Գ. 1] – *Բազմադիմի է տեսութիւն բանիս եւ խոր... Որ ի ձեռն չարչարանաց խաչին փրկեաց զարարածս միածին Բանն Աստուծոյ մարդացեալ, որով եւ ընդ որում Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ փառք յաւիտեանս. ամէն (Ձմեռան ճԼԱ., ճԼՀ.՝ խմբագրած)։*

ճլա. *338բ-41բ* ճԼԱ. Նորին քարոզ վասն թաղման, ի բանն՝ Որպէս էր Յունան ի փոր կէտին զերիս տիւս եւ զերիս գիշերս, նոյնպէս եղեց որդ՛՛ [Մտթ. ԺԲ. 40] – *Գիտելի է, զի Յունան օրինակ էր Քրիստոսի... եւ մեք ի հասարակ յարութեանն Ջ.ամեայ յառնելոց եմք, եւ Քրիստոսի փառք (Ձմեռան ճԼԴ., վերջից պակաս)։*

ճլբ. *341բ-3ա* ճԼԲ. Նորին վասն շաբաթու եւ նաւակատեաց – *երկու իրս ասելի է աստ. Նախ՝ վասն շաբաթու եւ նաւակատեաց... վասն որոյ փրկութեան մերոյ է հաղորդելի նախկին եւ ապա յայլ կերակուրս, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան (Ձմեռան ճԼԴ-ի մի մասը)։*

ճլգ. *343բ-7ա* ճԼԳ. Նորին քարոզ վասն յարութեանն Քրիստոսի ի բան առաքելոյն՝ Ապա թէ Քրիստոս քարոզի, թէ ի մեռելոց յարուցեալ է, զիարդ՞ ասեն ոմանք ի ձէնջ, թէ յարութիւն մեռելոց չիմ [Ա. Կորն. ԺԵ. 12] – *Եղեն ոմանք հերձւածողք, որք ասէին ոչ գոլ յարութիւն*

հողացեալ մարմնոց... մեղսամակարթ անձամբ ուրանան զյարութիւն եւ զհանդերձեալ կեանս, յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս, եւ նմա փառք եւ պատիւ յաւիտեանս. ամէն (Ձմեռան ճԼՐ.)։

ճլդ. *347ա-50բ* ճԼԴ. Քառոզ վասն Յարութեան, ի բանն՝ Այսօր զոր արար Տէր. եկա՛յք, ցնծասցո՛ւք [Սաղ. ճԺէ. 24] – *Մարգարէս նախատես հոգովն զուրախութիւնս զայս... որպէս աւետեցին հրեշտակքն կանանցն, եւ կանայքն՝ առաքելոցն։*

ճլե. *350բ-3բ* ճԼԵ. Նորին քառոզ վասն նոր կիրակէին, ի բանն, որ ասէ՝ Եւ յետ Ը. աւուր դարձեալ ժողովեալ էին ի ներս, եւ Թովմաս ընդ նոսա [Յովհ. Ի. 26] – *Աւրս այս երբեմն կոչի նոր կիրակէ... նմանապէս եւ զգուխ ողորմութեանն Աստուծոյ ի դարձ մեղաւորին ի մասսիս, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանն. ամէն (Ձմեռան ճԽԲ.)։*

ճլզ. *353բ-5բ* ճԼԶ. Նորին քառոզ վասն եկեղեցւոյ, ի բան՝ Յեկեղեցիս բարեբանեցէ՛ք զՏէր եւ աւրհնեցէ՛ք զանուն նորա [Սաղ. Կէ. 27] – *Եկեղեցին հոմանուն է եւ բազում նշանակութիւնս ունի... որպէս ասէ Ոսկեբերանն՝ Ամենայն ուրէք, որ զարիւնն Տեառն տեսանեն, փախչին դեւք, եւ ընթանան հրեշտակք։ Յաղագս այս չորից պատճառացս շինի եկեղեցին եւ աւրհնի ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեան (Ձմեռան ճԽԳ)։*

ճլէ. *355բ-7ա* ճԼէ. Նորին քառոզ վասն եկեղեցի աւրհնելոյ, ի բանն «Սուրբ արար զյարկս իւր բառեալն [Սաղ. Խե. 4] – *Պարտ է գիտել, զի իւրաքանչիւր սեռից կազմեաց Աստուած յարկ բնակութեան... որ է յոյժ անմտութիւն, մանաւանդ թէ անբանութիւն, եւ Քրիստոս՛՛ (հմմտ. Ամառան ճԲ., խմբագրած)։*

ճլը. *357ա-9բ* ճԼԸ. Նորին վասն նորակերտ դրան եկեղեցոյ, ի բանն՝ Այս դուռն Տեառն է, եւ արդարք մտանեն ընդ սա [Սաղ. ճԻէ. 20] – *Արդ, գիտել պարտ է, զի դուռն զառաջին մուտն նշանակէ... կապեալ ոտիւք եւ ձեռօք հանել ի խաւարն արտաքին, յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած մեր, եւ նմա փառք յաւիտեանս (Ամառան ճԳ.)։*

ճլթ. *359բ-63բ* ճԼԹ. Յայլմէ քառոզ վասն Համբարձման, ի բանն Ղուկասու՝ Եւ եղեւ յաւրհնելն նորա զնոսա, մեկնեցաւ ի նոցանէ եւ վերանայր յերկինս [Ղուկ. ԻԳ. 50] – *Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս Որդին Աստուծոյ եկն յաշխարհս... մեք կարասցուք ելանել ընդ նմա, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (Ձմեռան ճԺ)։*

ճխ. *363բ-6բ* ճԽ. Յայլմէ դարձեալ վասն Համբարձման, ի բանն՝ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս համբարձաւ <ի> յերկինս եւ նստաւ ընդ աջմէ Հօր [Մարկ. ԺՋ. 19] – *Որպէս ասեն վարդապետք, թէ կարգ է բնութեանն եւ կանոնք Աստուծոյ... որ կազմեցաւ ի հողոյ որպէս մերս, այսօր համբարձաւ ի վեր քան զամենայն երկինս, եւ Քրիստոսի փառք (Ձմեռան ճԽԹ)։*

ճխա. *366բ-70* ճԽԱ. Քառոզ վասն երկրորդ Գալստեանն, որ զկնի Համբարձման կիրակէին, ի բանն՝ Եղիցին գօտիք ձեր պնդեալ ընդ մէջս եւ ճրագունք վառեալք, եւ դուք նման մարդկան, թէ երբ դառնայցէ ի հարսանեաց, բացՙ՛՛ [Ղուկ. ԺԵ. 35] – *Բազում ինչ ունի եկեղեցիս սուրբ յաւանդութենէ ընկալեալ... եւ այնպէս կան եւ մնան վերջինքն ի ձեռս առաջնոցն, վասն որոյ ելեալ ի խնամս Արարչին աւրհնելոյն յաւիտեանս յաւիտենիս. ամէն (Ձմեռան ճԽՋ.)։*

ճխբ. *370ա-3բ* ճԽԲ. Նորին քառոզ վասն գալստեան Սուրբ Հոգւոյն, ի բանն՝ Եւ ի կատարել աւուրցն Պէնդակոստէին, էին միաբան ի միասին։ Եւ եղեւ յանկարծակի ճնչիւն յերկնից եւ այլն [Գործ. Բ. 1] – *Նախ գիտելի է, զի Պենդեկոստն ի յոյն լեզու եւ կրկին... անհաւատից պատժող եւ դատապարտող որպէս զԱնանիայ եւ զ[Ս]ափիրայ դատապարտեաց, եւ նմա փառք ընդ Հօր եւ ընդ Որդւոյ (Ձմեռան ճԾԵ.)։*

ճխգ. *373բ-7ա* ճԽԳ. Յայլմէ դարձեալ վասն գալստեան Սուրբ Հոգւոյն, ի բանն՝ Երեւեցան նոցա բաժանեալ լեզուք իբրեւ ի հրոյ եւ նստաւ ի վերայ նոցա [Գործ. Է. 3] – *Վարդապետք ասեն՝ Բ. հուր կայ յաշխարհս... ամենայն ժողովուրդն Իսրայէլի անդ էին ժողովեալ, որպէս ասէ յԵլքն, եւ Հոգւոյն Սրբոյ փառք յաւիտեանս (Ձմեռան ճԾԸ.)։*

ճխդ. *377ա-9ա* ճԽԴ. Նորին դարձեալ վասն վկայութեան ամենասուրբ Երրորդութեանն – *Յաղագս վկայութեան ամենասուրբ Երրորդութեանն գիտելի է, զի հաստատի յերից վկայութեանց... զի քննելն յանդգնութիւն է եւ հաւատալն փրկութիւն եւ ճանաչելն կեանք յաւիտենականք, որում փառք (Ամառան Ղ. խմբագրած)։*

ճխե. *379ա-84ա* ճԽԵ. Նորին վասն Վարդավառին, ի բանն Մատթէոսի՝ Եւ յետ վեց աւուր առնու ընդ իւր զՊետրոս եւ զՅակոբոս եւ զՅոհաննէս եւ հանէ զնոսա ի լեառն մի բարձր, եւ այլակերպեցաւ առաջի նոցա [Մտթ. Թ. 1] – *Ի վերայ այսմ բանի ԺԵ. (15) իմն գլխօրէն բանս խնդրելի է մեզ։ Նախ, թէ ընդէ՞ր Մատթէոս յետ Ջ. աւուր ասէ... զի դատաստանի է ժամն եւ հատուցման, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք, իշխանութիւն յաւիտեանս (Ամառան ճԻէ., խմբ.)։*

ճխզ. *384ա-9ա* ճԽԶ. Պատմութիւն վասն փոխման Տիրամօր Կուսի Աստուածածին – *Արարիչն Աստուած արար զլուսաւորս մեծամեծս եւ զփոքունս... վասն որոյ ի միում տօնեմք ընդ Յարութեան Որդւոյն Միածնի եւ զմօր յարութիւնն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ճԼ.)։*

ճխէ. *389ա-92բ* ճԽէ. Դարձեալ վասն փոխման Աստուածածնին, ի բանն Սողոմոնի՝ Բազում դստերք ստացան մեծութիւն, բազումք արարին զօրութիւն, բայց դու առաւել եղեր եւ զանցուցեր զամենեսեումբք [Առակ, ԼԱ. 29] – *Ջնախատեսութիւն աստուածապսակ*

արքայիս Սողոմոնի, որ վասն մեծութեան... որ արբուցանէր զարքայն կուսածին, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան։

ճխը. *392բ-9բ* ՃԽԸ. Դարձեալ վասն սուրբ կուսին Մարոզ, ի բանն եսայեայ՝ Ահաւասիկ Տէր նստել ի վերայ թեթեւ ամպոյ [Մարգ. ես. ԺԹ. 1] – *Պարտ է գիտել, զի Աստուածածին կոյսն Մարիամ բազմանուն է... զի դատապարտի յաւիտենական կորստեամբն, յորոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած բարեխաւսութեամբ Սուրբ Աստուածածնին։*

ճխթ. *399բ-402ա* ՃԽԹ. Յայլմէ Մարոզ վասն խաչի, ի բանն՝ եւ տնկեաց Տէր Աստուած զծառն կենաց ի մէջ դրախտին [Ծննդ. Բ. 9] – *Աստուած կրկին անգամ ստեղծեաց զմարդկային բնութիւնս... յորժամ խաչեցաւ, ասէ ընդ աւազակն՝ Այսօր ընդ իս իցես ի դրախտին. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան (Ձմեռան ՃԼԳ.)։*

ճծ. *402ա-5բ* ՃՄ. Դարձեալ Մարոզ վասն խաչի, ի բանն՝ Ջի ճառ խաչին կորուսելոցն յիմարութիւն է, այլ մեզ փրկելոցս՝ զօրութիւն Աստուծոյ [Ա. Կորն. Ա. 18] – *Փողն բարձրաբարբառ եւ ազդարար, յերրորդ երկինս ելող, անհասիցն տեսող եւ անճառիցն պատմող... եւ մինչ յողոգոմեանն այլս ոչ ելանեմք, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեան (Ամառան ՃԼՐ.)։*

ճծա. *405բ-9ա* ՃՄԱ. Դարձեալ վասն խաչի Մարոզ, ի բանն՝ Փայտ կենաց է ամենեցուն, որ պատըսպարին ի նա եւ որ յենուն ի նա իբրեւ ի Տէր հաստատութեամբ [Առակաց Գ. 18] – *Գիտելի է, զի կեանք փայտին ի յերիս դէմս երեւեցաւ... զի օձումն եւ աւրհնութիւնն միւն է, անբաժանելի էր ի նմանէ յաւիտեան, եւ Քրիստոսի փառք։*

ճծբ. *409ա-13ա* ՃՄԲ. Յայլմէ վասն հրեշտակապետացն, ի բանն, որ ասէ, <որ ասէ> տեսիլն՝ եղեւ պատերազմ ի յերկինս, Միխայէլ եւ հրեշտակք իւր կռուէին ընդ վիշապին եւ ոչ կարացին ընդդեմ կալ եւ տեղի ոչ գտաւ նոցա յերկինս [Յայտ. ԺԲ. 7] – *Բարի է Աստուած եւ ի բարերար կամաց նորա արարչագործեաց զերկինս... եւ բռնեաց զձեռն նորա, եւ սեւացան մինչեւ ի յայն, որ կարգաց առաջի ժողովրդեանն, եւ դարձեալ սպիտակացաւ ձեռն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ՃԽՋ., ՃԽԷ., սկզբից 4 նախադասութիւն չիք)։*

ճծգ. *413ա-8բ* ՃՄԳ. Նորին Մարոզ վասն Յովաննու, ի բանն Մաղաքիայ՝ Առաքեցից զհրեշտակ իմ առաջի fո, որ պատրաստեսցէ զճանապարհս իմ առաջի fո [Մաղաք. Գ. 1] – *Եւ արդ, վասն առաջիկայ բանիս ի դէմս կարապետին Յովհաննու... եւ այսպէս փառաւորեաց Աստուած զսուրբն Յովանէս սատակմամբ չարեացն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս։*

ճծդ. *418ա-9բ* ՃՄԴ. Նորին վասն միաբանից, հարց եւ կրօնաւորաց, ի բանն, որ ասէ ի պրակս առաքելոցն՝ էր ամենայն ինչ նոցա հասարակաց, եւ ոչ ոք ասէր զընչից իւրոց, թէ իւր իցէ [Գործ. Դ. 32] – *Եթէ զինչ շահ եւ օգուտ է միաբան եղբայրութեանց... իսկ ի միակամութենէն շինութիւն յաւելումն լինի, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. (Ձմեռան ԻԱ.ի մի մասը)։*

ճծե. *419բ-22բ* ՃՄԵ. Դարձեալ խրատ կօրնաւորաց, թէ զի՞նչ հարկաւոր է յանապատի բնակողաց, եւ զի՞նչ պիտանացու. նորին դարձեալ առ նոյն խորհու[ր]դ – *Ասեմք նախ, թէ այն է հարկաւոր, առանց որոյ կեալ ոչ է... իսկ թէ ունի մասնաւոր եւ թիւր, հերձուածող է եւ խաբող, փախի՛ր ի նմանէ, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք (Ձմեռան ԻԱ.ի շարունակութիւնն է)։*

ճծզ. *422բ-4բ* ՃՄԶ. Նորին վասն ՀԲ. (72) աշակերտացն, ի բանն՝ Յետ այսորիկ երեւեցոյց Տէր եւս ՀԲ. առաքեալս։ Եւ առաքեաց զնոսա երկուս-երկուս [Ղուկ. Ժ. 1] – *Իսկ Հ. եւ Բ. (72) աշակերտացն նախանկարք եւ օրինակք խորհրդոյ բազում են... ըստ անսուտ խոստմանն իւրոյ թէ՝ Ուր եսն եմ, անդ եւ պաշտ[օնեայն], զի տեսանիցեն զփառս իմ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ՃԻԳ.)։*

– 422բ Դարձեալ վասն անուանց Հ.իցն գիտելի է, զի ի պատմութիւնն իւրեանց յայտնի է... Յովաննէս Մկրտիչ պարագլուխ։

ճծէ. *425ա-8ա* ՃՄԷ. Նորին Մարոզ ի տօնս Պետրոսի եւ Պօղոսի, ի խորհուրդ երկոտասան առաքելոցն, ի բանն՝ Կոչեցեալ առ ինքն զԲԺ.ն (12) աշակերտս եւ առաքեաց զնոսա [Մարկ. Ջ. 7] – *Թէ վասն է՞ր զաշակերտս ԲԺ.ն (12) ընտրեաց... եւ այսպէս ամենեքեան սոքա ԲԺ.ն (12) թըւով՝ որպէս ասացաք, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ (Ամառան ՃԻԲ.)։*

– 428ա Անուանի ԲԺ.նիցն – *Պետրոս եւ Անդրէաս եղբայր նորա, Յակոբոս... եւ Նաթանայէլ կոչեցաւ։*

ճծը. *428ա-30ա* ՃՄԸ. Նորին վասն գլխաւոր տօնիցս, թէ վասն է՞ր Դ. են տօնս այս – *Ջհորհրդաւոր պատճառ Դ. տօնիցս բազում են եդեալ վարդապետք... նախաշաւիղ կարգեցին ծնունդն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս։*

ճծթ. *430ա-3բ* ՃՄԹ. Նորին Մարոզ Դաւթի եւ Յակոբայ, ի բանն՝ Երդուաւ Տէր Դաւթի ճշմարտութեամբ եւ ոչ ստեաց նմա. ի պտղոյ յո[րովայնի] [Սաղ. ՃԼԱ. 11] – *Եւ արդ, վասն երից է խնդիր մեր։ Նախ, վասն աւուրս պատշաճ... եւ հարին թափչաւ զգլուխն, եւ այնպէս աւանդեաց զհոգին ի ձեռս Աստուծոյ, եւ Քրիստոսի փառք (Ամառան ՃՀԵ., սկզբից մի քանի նախադասութիւն պակաս)։*

ճկ. *433բ-8ա* ՃԿ. Նորին վասն Նախավկային Ստեփանոսի, ի բանն՝ Ահա տեսանեմք զերկինս բացեալ եւ զՈրդի մարդոյ, զի կայ ընդ աջմէ Աստուծոյ [Գործ. է. 55] – *Ջի թեպէտ սիրելի են ամենայն պատուղք երկրա-*

գործաց... աւրհնել զանիծիչս եւ աղօթել ի վերայ նեղչաց, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան (Ամառան ՃՀԷ., սկզբից 3 նախ. չիք)։

ճկա. *438ա-41ա* ՃԿԱ. Նորին Բարոզ վասն առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի, ի բանն՝ Դուք էք լոյս աշխարհի [Մտթ. ե. 14] – *Զիւր վայելչական անունն, որ ասաց՝ ես եմ լոյս աշխարհի... (Ամառան ՃՁԲ., սկիզբը խմբագրած, ՃՀԸ.ի վերջը, ՃՁ., ՃՀԹ.ից մասն)։*

ճկբ. *441ա-4բ* ՃԿԲ. Նորին Բարոզ Յոհաննու եւ Յակոբայ՝ Որդոցն Որոտման, ի բան Աւետարանիչ՝ Դարձաւ Պետրոս եւ տեսանէր զաշակերտն, զոր սիրէրն Յիսուս, զի գայ զհետ նորա. եւ այլն [Յոհ. ԻԱ. 20] – *Պայծառ է մեզ բան տօնախմբութեանս, ո՛վ քրիստոսասէր ժողովուրդք... զի կուսութեամբ եւ սրբութեամբ կեցին եւ նահատակեցան վասն Քրիստոսի։ Եւ զարժանապէս գովութիւն սոցա եւ զփառս՝ գիտէ ինքն միայն որ պսակողն է սրբոց Քրիստոս եւ ցուցանէ ի հանդերձելումն, որ գալոց է, եւ Քրիստոսի փառք (Ամառան ՃՁԱ.)։*

ճկգ. *444բ-8բ* ՃԿԳ. Նորին վասն առաջնորդաց եւ դիտաց, որ է իշխանաց եւ վարդապետաց եւ եպիսկոպոսաց եւ հաճանայից ի բան մարգարէին՝ Որդի մարդոյ դէտ կացուցի զքեզ տանդ Իսրայէլի, զգ՛՛ [Եզեկ. Գ. 17] – *Ի կրկին գոյացութեանց բազկացեալ է մարդն... զայս ասէ մարգարէին Աստուած. Որդի մարդոյ դէտ կացուցի զքեզ, եւ Քրիստոսի փառք (Ամառան ՀՁ.)։*

ճկդ. *448բ-53ա* ՃԿԴ. Նորին վասն գաւազան տալոյ, ի բանն՝ Տըւաւ ինձ ամենայն իշխանութիւն յերկինս երկրի, որպէս առաքեաց զիս Հայր, եւ ես առաքեմ զձեզ՝ գնացէք – *Տըւաւ ասելս ըստ մարդկութեանն իմոյ, զի մարդկութեանս ոչ էր յատուկ իշխել... զայս ասէ Պետրոս՝ Ի պատրաստի ունիցիք տալ պատասխանի ամենայնի, որ խնդրիցէ զբանն, որ է վասն յուսոյն ձերոյ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան (խմբագր., թ. 452ա-ից Ամառան ԼԳ.՝ «Վասն գաւազան տալոյ)։*

ճկե. *453ա-6ա* ՃԿԵ. Նորին վասն վարդապետաց, ի բանն՝ Դուք կոչէ՛ք զիս վարդապետ եւ Տէր եւ բարիոք առնէք, զի եմ իսկ [Յովհ. ԺԳ. 13] – *Գիտելի է, զի վարդապետութիւնն ի Քրիստոս կրկնակի է... վասն փրկութեան հոգոց մարդկան է քարոզելն եւ ոչ վասն ինչս շահելոյ, եւ Քրիստոսի փառք (խմբագրած, 453բ-4բ Ամառան, ԼԳ.ի խմբագրութիւն «Վասն վարդապետաց կոչմանց)։*

ճկզ. *456ա-9ա* ՃԿԶ. Նորին վասն իմաստութեան լուսոյ եւ գործոյ, ի բան առակին՝ Իմաստնոյն աչքն ի գլուխն է, եւ որ անմիտն է, ընդ խաւար գնայ [Ժող. Բ. 14] – *Զիմաստութիւնն լոյս կոչէ իմաստնացեալն յԱստուծոյ Սողոմոն ասելով... որ եղեւ գլուխ եւ առաջնորդ կենաց ամենեցուն նոյն ինքն Տէր մեր, որում փառք եւ զօրութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (Ամառան ԼԷ., ԼՐ. խմբագրած)։*

ճկէ. *459ա-62ա* ՃԿԷ. Նորին վասն առաջնորդաց՝ թագաւորաց եւ իշխանաց, ի բանն առակին՝ Որոց ոչ գոյ առաջնորդութիւն, թօթափին իբրեւ զտերեւ [Առակ. ԺԱ. 14] – *Գրէ ուրեմն հանճարեղն եւ իմաստնացեալն յԱստուծոյ առակախօսն Սողոմոն... եւ յ<է>ետ աստեացս ընդ սուրբ իշխանացն եւ հովուապետացն արժանի արասցէ զձեզ արքայութեանն իւրում Քրիստոս, որոյ փառք յաւիտեան (Ամառան ՃԺԱ.)։*

ճկը. *462ա-4ա* ՃԿԸ. Նորին վասն մարտիրոսաց, ի բանն՝ Բազում նեղութիւնք են արդարոց, յամենայնէ փրկէ զնոսա Տէր [Սաղ. ԼԳ. 20] – *Բայց պարտ է գիտել, զի ասեն վարդապետք, թէ բազում պատճառաւ ընտրելի է եւ գտանելի մեզ զմարմնաւոր նեղութիւն... այսպէս եւ զամենայն մարմինս մեր կապեսցուք, եւ Քրիստոսի փառք (Ջմեռան ԻԹ., խմբագրած, սկզբի մի մասը չիք)։*

– *464բ-5ա* Ազգաբանութիւն սկսեալ յԱդամայ մինչեւ ի Քրիստոս, Վասն Մարիամանցն, Որդիքն Յակոբայ, յԱբրահամու ի Մովսէս, Դատաւորն – *Ադամ՝ ՋԼ. (930), Սէթ՝ ՋԺԲ. (912)... եւ կորեան, զի աստուածասպանք եղեն եւ այլ ոչ նորոգեցան, զի նորս թագաւորեաց եւ հասանէ մինչ ի կատարած։*

ճկթ. *465ա-8ա* ՃԿԹ. Նորին Բարոզ վասն է. խորհրդոյ եկեղեցոյ եւ նախ վասն մկրտութեան, ի բանն՝ Եթէ ոք ոչ ծնցի ի ջրոյ եւ ի հոգւոյ կամ ծնեալն ի մարմնոյն մարմին է [Յոհ. Գ. 5] – *Յաղագս մկրտութեանն վեց իրս տեսանելի է... բազում ասացեալ է ի վերոյ հանդերձ խոստովանութեամբ եւ այժմ ասելի է վասն պատարագին, եւ Քրիստոսի փառք (խմբագրած, Ամառան ԼԲ., ԼԳ.ից մի հատուած)։*

ճհ. *468ա-72ա* ՃՀ. Յայլմէ վասն պատարագին, ի բանն՝ Առ Յիսուս հաց, եբեկ եւ ետ աշակերտացն եւ ասէ՝ Առէ՛ք, կերա՛յք, այս է մարմին իմ, որ վասն [Մտթ. ԻՁ. 26] – *Վարդապետք ասեն, թէ սէրն պատճառ է միաւորութեան... արժանապէս վայել են ի սուրբ խորհրդոյն Քրիստոսի, նոյնպէս եւ յեկեղեցի, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան ԼՁ.)։*

ճհա. *472ա-6բ* ՃՀԱ. Վասն կարգի հաճանայութեան, ի բանն՝ Քահանայք սուրբք լիցին եւ մի՛ գարշեցուցանեն զանուն Աստուծոյ իւրեանց, զի զպատարագս Աստուծոյ նոքա մատուցանեն [Ղեւտաց. ԻԱ. 6] – *Վարդապետք ասեն, թէ ամենակալն Աստուած ոչ ինչ եթող յաշխարհս առանց կարգի... դուք կրէք պատուհաս, իսկ արժանի լինելով աւրհնեսցէ զձեզ Քրիստոս Աստուած եւ արժանի արասցէ զձեզ մեծի շնորհաց, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն (Ամառան Ի.)։*

ճհբ. *476բ-9բ* ՃՀԲ. Նորին վասն ձեռնադրութեան, ի բանն՝ Քահանայք ո զգեցցին զարդարութիւն եւ կամ այլ ինչ – *Գիտելի է, զի քահանայութիւնն նախ բաժանի յերկնաւորն եւ յերկրաւորս... ակն ունելով երանելի յուսոյն եւ առ Աստուած սիրոյն վարձուց հատուցման ի*

պսակողէն Քրիստոսէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեան (հմմտ. Ամառան ԼԷ, ԼՀ, խմբագրած)։

ճիգ. *479բ-82բ* ՃՀԳ. Նորին ֆառոզ պսակի, ի բանն՝ Խորհուրդս այս մեծ է, բայց ես ասեմ ի Քրիստոս եւ յեկեղեցի [Եփես. ե. 32] – *Խորհուրդն է ծածկելոց իրացն յայտնութիւն... եւ նովաւ ընդ Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ ըստ որում ասաց՝ Որպէս դու հայր յիս եւ ես ի քեզ, եւ նոքա ի մեզ իցեն, զի տեսանիցեն զփառս իմ։ Որոց լիցի մեզ ամենեցուն արժանաւորիլ տեսլեան անմահ եւ երկնաւոր փեսային ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որում փառք (Ամառան ԽՁ.)։*

ճիդ. *482բ-6բ* ՃՀԴ. Քառոզ վասն լեզուի, ի բանն՝ Ո՛վ մարդ, որ կամիս զկեանս սիրես զաւուրս տեսանել ի բարութեան, լռեցո՛յ զլեզու ֆո ի չարութենէ. եւ շրթունք [Սաղ. ԼԳ. 14] – *Աս Սողոմոն՝ մահ եւ կեանք ի ձեռն լեզուի, գիտել պարտ է, զի որպէս որք յօժարի եւ ցանկանայ ապրել... քանզի ընդ ում խօսի Աստուած ի ներքուստ, ոչ ինչ հոգայ ի յարտաքին խօսից, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան (հմմտ. Ամառան Ծե., խմբագրած)։*

ճիե. 486բ-9բ ՃՀԵ. Վասն մաճու վարդապետաց, ի բանն Յակոբայ՝ Ծաղր ձեր ի սուգ դարձցի եւ ուր խաւարի ձեր ի տրտմութիւն [Թուղթ առաք. Յակ. Դ. 9] – *Արդ, զի՞նչ ասացից կամ զի՞նչ պատմեցից, զի՞նչ խօսեցայց... զի ուրախասցուք ի միասին յարաձգական յաւիտենիս ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որում փառք յաւիտեան։*

Ծնթ. Քառոզները խմբագրուած են. որոշ դէպքերում 2 եւ աւելի քառոզներ միացուած են իրար եւ դարձուած մէկ միաւոր, երբեմն մի քառոզը բաժանուած է մի քանի միաւորի մէջ, որոշ միաւորներ էլ տարբեր քառոզների մասերից հաւաքած նոր նիւթ են, որոշները սկսւում են ոչ սկզբնատողից, այլ մի քանի տող կամ պարբերութիւն բաց թողնելով։

Բ. 1. *490բ-3բ* Աստանօր բանս իրաւապէս զկայ առցէ։ Արդ, այսոքիկ բաւականասցի առ ի մէնջ ի տեսութիւն բանիս։ Այժմ դարձուսցուք զմակոյկ լեզուիս մեր ի բանս յորդորական, շարժել զշրթունս մեր յաւրհնաբանութիւն – *Արդ, որ ամենեցունց է հրաշագործօղն եւ (այլ ձեռքով՝ «կատարողապետն) Աստուած, սեռն եւ յատակ սիրով եւ անբաւ անդունդ խնամով, անմեկնելի եւ անորոշելի է յարարելոցն իմմէ։ Յառաջնոցն ի լուսաշարժ ստեղծագործելոցն մինչեւ ցհուսկ յեհինսն բոլորովիմբ անշունչ եւ անշարժս ըստ եռամեծին Դիոնոսիոսեա... եւ ի խորան երանական էֆալիր աւրհնութեան, ազնիւ ծառայից մտերմութեան ի Քրիստոս Յիսուս Տէր մեր, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

Ծնթ. Օրհնաբանութիւններ են՝ ուղղուած աշխարհին, հրեշտակներին, հրիստոնեաներին, հայերին, Աստուածածնին, թագաւորին, իշխաններին, վարդապետներին, կրօնաւորներին, ընկերներին, եկեղեցուն, կառուցողներին, ննջեցեալներին։ Հմմտ. ձեռ. 2137, 304բ-8ա։

– 493բ Իսկ որովհետեւ ժամանեալ հասաք ի խորս իմանալեաց, բե՛ր արտադրեսցուք զգաւանաբանութիւն ուղղափառ քրիստոնէութեանս... որ նա ինքն է հաւատն կենդանական եւ շաղկապ յօդական ի գլուխն Քրիստոս։

Հմմտ. ձեռ. 2180, 90ա-1բ, 2137, 295ա-6ա առաջին եւ վերջին նախադասութիւններն են։

2. *493բ-5ա* [Դաւանութիւն հաւատոյ սուրբ հօրն մերոյ երկրորդ Լուսաւորչի Քաջ հռետորին Գրիգորի. ձեռ. 1712, 34բ] – *Հաւատամ եւ խոստովանիմ, դաւանեմ եւ երկրպագեմ ըստ հարցն աւանդութեանց սրբազան բանից զՀայր եւ զՈրդի եւ զՀոգի Սուրբ՝ երրեակ միութիւն, անքակ անձնաւորութիւն... ոմանց յարութիւն կենաց եւ ոմանց դատաստանաց, ըստ որում մեզ ամենեցուն յանդիման առաջ[ի], զի ընկ[ալցի] իւրաքանչիւր բարի եւ թէ չար։*

Հմմտ. ձեռ. 2137, 296ա-8ա, 2180, 90ա-5ա։

– 495բ Եւ արդ, յետ ելանելոյ ի գագաթն աստուածաբնակ լերինն Սինայ... ձեւագրեալ բանին ի դէմս կրկնատես մարգարէութեանց, որ ասէ։

3. *495բ Ջխորս անճառելի իմաստիցն Աստուծոյ հոգոյն եւ զգործս անպատում արարչականին քննել մտաց այնոցիկ է, որք ամբարձամբք թեւօք հոգոյն Աստուծոյ... եւ ի գովեստ անկարօտ փառաց փեսային, յորոց մի է եւ այս եղեալն առաջի, որ ասէ. /// (վջ.)։*

4. *496ա (սկ.) ///ի գմբեթայարկ կամարս երկնահանգէտ սուրբ եկեղեցոյս գեղազարդ պայծառացուսցէ զվայելչութիւն երեսաց գերամաքուր... հոգոյն հակուցեալոցն զանսպառ եւ զանվախճան ուրախութիւնսն յաւիտենական։ Այլեւ երեւելիս արասցէ զձեզ երկնաւորաց եւ երկրաւորաց մինչեւ ասել, թէ սոքա են զաւակք աւրհնեալք Յաստուծոյ, եւ տացէ ձեզ Տէր լսել զերանաւէտ ձայնն մեօք հանդերձ, թէ՝ եկայք աւրհնեալք Հօր՞։*

Ծնթ. Աւրհնութիւնք ուղղուած հաճախաւերին, տանուտէրերին, մանկանց, կանանց, հասարակաց։

5. *496բ-8ա եւ այժմ զբանս աւրբհնութեան ի քեզ դարձուսցուք, ո՛վ այր Աստուծոյ, բարեբախտ եւ բարեհամբաւ եւ քաջ անուն ստացեալ ի մէջ հոմասեռիցն քոց... եւ յանյարգելի արբումն ըստ խոստման Տեառն մերոյ Յիսուսի, թէ՝ Բազմեցուցից ի սեղան Հօր իմոյ եւ անցեալ պաշտեցից, որ եւ մեք ընդ քեւ եւ ընդ քեզ արժանի լիցուք եւ դուք եւ մեք ի մի բարին աւրհնեսցուք զՀայր եւ զՈրդի եւ՞։*

6. *498ա-503բ Մի է Աստուած եւ մի միջնորդն Աստուծոյ եւ մարդկան... Ո՛վ աղբեւր կենդանութեան եւ արմատ անմահութեան... Աստուծով եւ աստուածատուր պարգեւօք շարժեցիր ի շարժողէն բոլորից... Տէրունեան եւ աստուածային է հրամանս... Վաստահացեալ յուսով քաջութեան յայն... Զամենայն զոր ինչ օրինադրեաց մեզ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս նախ ինք.... եւ արդ, գիտելի*

է, զի Գ. են, որ անձնիշխան կամօք ներգործեն զգործս... եւ արդ, քանզի յայտ է ամենեցուն, զի երկիր ծարաւուտ ոչ պտղաբերի... Անճառելիդ Աստուած եւ անհասդ ամենայն իմաստից... Յաստուածածագ լուսոյ ճառագայթից շնորհաց... Շնորհօք բարերար կամաց մեծին Աստուծոյ... Գիտելի է, զի ամենայն տուրք բարիք... Ծանիցէ աստուածսիրութիւնդ ձեր, զի այս յայտնի է հասարակ տեսութեան, զի ամենայն իրագործութիւնք... առ ի լուսաւորել զմիտս իմ եւ շարժել զլեզուս ի մեկնութիւն բանիս ի սէրն Հօրն երկնաւորի եւ ի պատիւ փառակից Որդոյն Միածնի այժմ եւ յաւիտեան։

– 503բ Տէր տայ ինձ լեզու խրատու, ըստ տեսողին աստուածաբանի, զի գիտացից խօսել ի ժամու զբանն կենաց եւ կնքէ խոստովանութիւն ուղ[ղ]ափառ հաւատոյ... եւ յեղանակ անմարմին ծննդեանն ի բանական գոյիցս անճառելի եւ պատմելի եւ միայն կ/// (վջ.)։

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա (ժե. դ., բոլորգիր)* [Գուշակողական] – *Բազում քննեալ եւ փորձեալ առաքեցի քեզ, գիր ունելով զաղիւսակդ շնորհալից, յորժամ քննես, գիտես յառաջագոյն, որ ինչ լինելոց է... Տե՛ս թէ ի /// (1 բառ) ապրի, թէ ի ներքին, ոչ։*

2. *5բ (ԺԶ. դ., նոտրգիր)* Նախերգանք լաւ – *Անօթին հոգեւորական եւ փողն աստուածային, արեգակն իմաստութեան եւ լուսաւորիչն եկեղեցւոյ, հրեշտակ երկրային եւ փայլակն երկնային, յափշտակեալն հոգով... եւ լցեալն արարչական Հոգւոյն Սրբոյ հաւատարիմ ի վերայ տանն Աստուծոյ եւ բերան ի բերան խօսողն ընդ Աստուծոյ մարգարէն Մովսէս առաք՛։*

Ունի 3 աղիւսակ՝ 1-ը fառակուսի, 2-ը՝ բոլոռակ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ԱԻՐԻՆԱԿԻ

Խմբագրի, 1416 թ. *336բ Արդ, եա՛* Յակոբ *մեղաւոր վարդապետս* Ղրիմցի, *որ ի խաչելութեան քարոզս աշխատասիրեցայ, աղաչեմ զձեզ յիշել ի Տէր միով բանիւ։*

350բ Ջմեղուցեալ Յակոբ *վարդապետս* Ղրիմցի, *որ զքարոզս շարադրեցի ի շնորհաց Հոգւոյն յիշեցէ՛ք ի Տէր Քրիստոս, աղաչեմ։*

392բ ՋՅակոբ *վարդապետ՝ շարադրող բանիս յիշեցէ՛ք ի Տէր (նման՝ 489բ)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

489բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն եւ անիմանալի էութեանն, անբաւ զաւրութեանն եւ ամէնուսնակ տէրութեանն, երից անձնաւորութեան եւ միոյ բնութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ։ Ի թվիս հայկազան տոմարի Պ.երորդի Կ.երորդի եւ Է.երորդի (1418) գրեցաւ եւ յանկ ելեալ տառս աստուածային եւ բուրաստանս երկնայ[ի]ն, դրախտ եդեմային եւ ծառս կենաց անմահութեան պտղոյն, քանզի սա է դեղ կենաց վիրաւորելոց եւ մխիթարութիւն մտաց մանկանց աշակերտելոց։

Արդ, աւարտեցաւ սա յերկրիս /// (1 տող ջնջած) ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնիս *եւ /// (2,5 տող) |490ա| քանզի ըստ ասիցն իմաստասիրին, թէ այս պատկեր է առն վեհին* Պղատոնի, *զոր գովելոյ անգամ ոչ եմ արժանի։ Կամ թէ ըստ մարգարէն՝ Ջինչ տաց տրիտուր Տեառն, քանզի զորն պատմեմ զերախտաց սորայ՝ որ առ իս, զհայրական գո՞ւթն, թէ՞ զեղբայրական սէրն կամ զծնօղական խնամքն, ինձ անհնար է, բաց այնմ, որ հնարաւորն է՝ ամենայն տացէ նմա՝ միոյն հազարապատիկ եւ բիւրապատիկ, եւ լսել տացէ՝ զեկա՛յք աւրհնեալք Հօր իմոյ եւ կամ թէ Ազնիւ ծառա՛յ, որովհետեւ ի սակաւին հաւատարիմ եղեր, լիջիր իշխանութիւն ունել ի վերա ժ. քաղաքաց. ամէն եղիցի։ Արդ, եա՛* [Յոհաննէս] *մեղօք մեռեալ եւ բազմավէր ոգի նուսատ վարդապետս, շնորհիւ Տեառն սկսայ եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցի բազում եւ յոյժ տառապանօք եւ խիստ ջանիւ։ Արդ, աղաչեմ զձեզ, որք հանդիպիք սմա ուսմամբ կամ օրինակելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ եւ ի սրաթռիչ յաղօթս ձեր զ*Յովհաննէս *ստացողս եւ զծնօղսն իմ՝ զհայրն իմ՝/// (ջնջած), եւ զմայրն իմ՝ /// (ջնջած), եւ զքոյրն իմ՝ /// (ջնջած) եւ զայլ ամենայն արեան մերձաւորսն՝ զկենդանիս եւ զփոխեցեալսն ի Քրիստոս, եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք նոցա, աղաչեմ զձեզ, եւ դուք որ յիշէք, յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ։ Դարձեալ եւս առաւել ծունր կրկնեալ աղաչեմ զսուրբ հանդիպողքդ յիշել ի սուրբ յաղօթս ձեր զհոգեւոր հայրն իմ եւ զբազում եբախտաւորն /// (1 տող ջնջած), զի նա պատճառ մեզ այսմ ամենայն բարութեան, զոր աղաչեմ յիշատակել յաղաւթս ձեր /// (1 տող ջնջած), զոր տացէ նմա Տէր Աստուած մեր՝ փոխարէն զարքայութիւնն երկնից՝ ի սեղան բազմեցուցանել եւ անցեալ պաշտել, ննջեցելոցն իւր ողորմութիւն պարգեւեսցէ եւ կենդանեացն խաղաղական կեանս եւ անտրտում ուրախութիւն. եւ յիշատակ նորին աւրհնութեամբ եղիցի. ամէն։ Դարձեալ յիշեսջիք յաղօթս ձեր* [զՅակոբ վարդապետ Ղրիմեցին]**. եկն ի հեռաստանէ եւ բազում աշխա[տութեամբ] /// (1,5 տող ջնջած) [քարո]զէ, /// զայս ՃՀԵ. (175) քարոզս. եւ է ինչ, զի ինքն շարադրեաց ի շնորհաց Սուրբ Հոգւոյն, զոր տացէ նմա Տէր Աստուած մեր գփոխարէն վաստակոց իւրոց։ Այլ եւ /// (1 տող ջնջած) եղբայր մեր, որ աշխատութեամբ ապաստաւորեաց մեզ։ Այլ եւ /// (1 տող ջնջած) որ հոգաբարձու եղեւ մեզ, հատուսցէ նոցա Տէր Աստուած մեր ըստ վաստակոց նոցա զարքայութիւնն իւր։ Եւ դուք խոշորութեան գրոյս անմեղադի՛ր լերուք, զի օրինակն յայլ աշխարհ կերթայր, եւ զիս փութացուցանէին։*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f Ա. էջ 209-10, Հ՝ 225. օրինաբանական մասերի յապաւումով ունի միայն այս եւ 336բ էջի յիշ-ները։ Ձեռ.իս վերջին թերթերի համարները փոխուել են՝ նախկին

486բ-7ա էջերն այժմ են՝ 489բ-90ա: Ջնջումների մասին Լ. Խաչիկեանը ծանօթագրել է. «գծիկներով այստեղ ցոյց ենք տալիս հետագայ ստացողներից մէկի կողմից միտումնաւոր ճերուած բոլոր այն բառերն ու տողերը, որոնք վերաբերել են ձեռագրի գրչութեան հանգամանքներին»: Այստեղ եւս նոյն ջնջած տեղերում եռաթեք նշանն է, երբեմն փակագծերի մէջ նաեւ նշել ենք ջնջած բառերի եւ տողերի քանակը:

* Ծնթ. Վերականգնումը՝ ըստ ԺԵ. դարի յիշ.ի՝ էջ 210:

191բ Ջմեղօք մեռեալ ոգի գՅովհաննէս խնդրողս բանի աղաչեմ յիշել ի Տէր Քրիստոս:

216ա Ո՛վ սուրբ կոյս Մարիամ, *բարեխաւսեա՛ անարժան գրչիս ողորմութեան Միածնի քո մասնաւորիլ, որում փառք:*

279ա Ո՛վ եղբարք, որք հանդիպիք սմա ուսմամբ կամ օրինակաւ կամ տեսութեամբ, մեղուցեալ գրչիս թողութիւն խնդրեցէք:

343ա ԶՅովաննէս մեղուցեալ եւ զտարտամեալ գրիչս աղաչեմ յիշել ի Տէր միով Աստուած ողորմ[այ]իւ:

399բ Մանաւանդ զգծող սորայ գՅովհաննէս եւ շարադրողի սորայ Յակոբ *վարդապետի Ղրիմցոյ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան:*

444բ ԶՅովաննէս ստացողս աղաչեմ յիշել ի Տէր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *2բ (1758 թ., շղագիր) Յիշատակ է այս շնորհալից քարոզգիրքս մահտեսի* Ալամջանին *եւ որդոցն՝ մահտեսի* Պապիկին *կամ մահտեսի* Մարտիրոսին*: Ով ոք հանդիպի սորայ կարճալով կամ օրինակելով, միով Հայր մեղայիւ զվերոյգրեալ* Պապիկն, *զի նայ է պատճառ սորայ, որ եւ յիշողդ յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ. ամէն: Էր թվական 1207 (1758), Սեպտեմբերի 25 օրն, ի* Կարին, *ձեռամբ ծառայ* Պապիկիս*:*

2. *1բ (1758 թ., նոտրգիր) Ես՝* Էրզրումցի *մահտեսի* Պապիկս, *վեր առի եւ պարտ եմ այսչափ փողս, որ պիտի գնայի դէպի արեւելեան երկիրն եւ իսկ չէղայ տեղեակ այսմ բան[ի]: Տէր, եթէ կամեսցի: Ես՝* Էրզրումցի *մահտեսի* Պապիկս, *վեր առի եւ պար:*

պհպ. Գա (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Ծառայ մաղտեսի Պապիկ Էրզրումցիս *գրեցի ողջոյն. Լէր ողջ: Ծառայ մահտեսի* Պապիկ *դի մահտեսի* Աղամջան *(առանձին հատուածներ եւ բառեր կրկնուած):*

պհպ. Գբ (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Ես՝ մեղեւոր վ (=եւ) անարժան ծառ<u>էայ</u> Աստուծոյ տիրացոց Յովանէս<*ես*>*:*

2ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Յիշատակ է ծառայ մահտեսի Պապիկին*, որ եւ լոկ անուամբ յատիկար յորջորջի ի յաշխարհի:*

3. *պհպ. Գբ (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Յորժամ կարդաս զայս նախագոյն, / ո՛վ դու խոհեմ իմաստնագոյն, / բարուք պահեա՛ մտառագ[ո]յն, / թէ կայ, թէ ոչ կալած մարդոյն:*

4. *5ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Ես՝ մեղապարտ* Սարգիս *վարդապետս ըստացայ զայս Քարոզգիրքս ինձ յիշ[ատ]ակ եւ իմ ծնօղ[ա]ցս: Ով որ ընթեռնու, յիշօղ լինի. ամէն:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *6ա սեւ թանաքով բոլորակ՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ»*:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «Նորին վեհափառութեան տեառն-տեառն Գէորգայ Դ.ի երկնապարգեւ հայրապետի եւ պաշտպանի հայկեան մատենագրութեան նուէր ի խոնարհ ծառայէ Համազասպ քահանայէ Տէր-Աւետիքեանց, N 14-9. 14 Սեպտեմբերի 1880 ամի, ի Շուշի», նոյն տեղում՝ «696, 3525», «Պկէ. 1419 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», պհպ. Աա՝ «3525»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Գա՝ «ծառայ, մաղտեսի, Պապիկ, Աղամջան» (բազմիցս), պհպ. Գբ՝ «եե մեղվ հ հայցհ հ», 1ա «ցթագուհին ///նուն ակացն մաս աջոյն եւ հինս /// ձախոյն եւ հրեաց», 2ա՝ «ի նեղութեան իմում ես առ Տէր կարդացի» (7 անգամ), «եւ լուաւ ինձ Տէր վ փրկեաց» (3 անգամ), «վասն զի լոյս են հրամանք ի վերայ երկրիս ԱԱ Ավազանգեայ օտա տարէրարց ոչ ի կամաց առն Աստուծոյ կամաց ի նեղութիւն իմում իբե, կամաց առն այլ այ ծնան կամաց առն կամմաց առն», 2բ՝ «Ի կարին», 6ա՝ «Քարոզգիրքս իմս է», 472ա «վնասէ եւ ///ութիւն»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Գա՝ տերեւներով 2 ճիւղ, պհպ. Գբ՝ տերեւներով 2 ճիւղ, 5 թռչուն, 244բ՝ թռչնագիր «Ի»:*

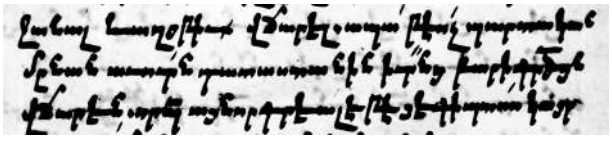
3526
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

Ռճժթ. – 1670

ԳՐԻՉ՝ Միխայէլ: ՍՏԱՅՈՂ՝ խոջայ Բէյռոն, Շէրմազան:

ԹԵՐԹ՝ 229. չգրուած՝ 225բ, 226բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-Ի×12 (Ա 11, Ը 10, Թ, Ի 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5×8-8,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 162բ): ՏՈՂ՝ 25: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ կտաւ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 1ա: Լուսացազարդ՝ բուսական, թռչուն: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, վարդագոյն, սեւ, ոսկի:



Նմուշ 162բ

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, Ա. փեղկի կենտրոնում, մէջքի վր. եւ ստ. մասերում թափուած, Յական կապիչներն ու գամերն ընկած. գրեթէ բոլոր թերթերին խոնաւութեան հետեր, թ. 125-30, 210-25՝ գրադաշտը խոնաւութեան եւ թանաքի թթուայնութեան հետեւանքով գունափոխ, տառերը արտացոլուած հակառակ երեսներին. թ. 1-9, 12-73 ստ. լս-ին ցեցի անցքեր, թ. 1՝ մգացած, 10ա, 23բ, 30բ-1ա, 46բ-7ա, 59բ, 209բ, 228բ՝ թանաքի հետեր, 15բ, 101բ՝ լուսանցազարդի թանաքը լղոզուած, թ. 94՝ արտ. լս-ը վերից վար կտրած, թ. 205՝ անկիւնը կտրուած, թ. 226՝ 4,5 սմ ընդլայնակի կտրուած, լուսանցակողերը՝ սեւացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-190բ* [Քարոզք]

1. *1ա-183ա* [Քարոզք Ղուկասու Լոռեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 746, 1ա-236բ: ա/1ա-7բ: բ/8ա-15ա: գ/15բ-23բ: դ/23բ-41բ: ե-զ/չիք: է/41բ-57ա: ը/57ա-73բ: թ-ժ/չիք: ժբ/157ա-67ա: ժգ/73բ-93բ: ժդ/93բ-101բ (սկ. տարբեր՝ եւ զի ըստ պտուղ բարի է, որ ասէ Պղատոնի հոգին...): ժե/106բ-15ա:

Ունի՝

ա. *101բ-6բ* Քարոզ ի բան Օրինացն, որ ասէ՝ Պատուեա՛ զհայր fո եւ զմայր, զի եզ բարի լինիցի: Շնորհաբաշխ Տէ՛ր Յիսուս, օգնեա՛ ինձ — *եւ պարտ է գիտել, զի Դ. բան զաւակացն ծնօղին պարտական է... պարտ է հատուցանել զպարտսն եւ ազատ մնալ ի պարտուց մեղացն յամենայնէ:*

բ. *142բ-57ա* Քարոզ ի բան Սողոմոնի, որ ասէ՝ Լաւ է օր մահուանն, քանց զօր ծնընդեանն մարդոյ — *եւ պարտ է գիտել, զի հեթանոսք զօր ծննդեանն լաւ համարին... հանգուսցէ բարի աշխատութեանց եւ հոգեւոր մշակութեանց յերկնից արքայութեան:*

գ. *167ա-76ա* Քարոզ ի բանն Սողոմոնի, որ ասէ՝ Յ[իշ]եա՛ զԱրարիչն fո յատուր մանկութեան fո եւ գնա՛յ դու ի ճանապարհս fո արդարութեան՝ մինչեւ եկեալ իցեն աւուրք չարութեան, յորս ասիցեն, ոչ են կամք իմ դոսա: Պարտ է ուսանիլ եւ կատարել — *Աստն իմաստունքն, թէ Դ. բան առանց մեր կամաց լինի... այլ չարչարի մարմնով զարդարանաց հոգւով:*

դ. *176ա-83ա* Քարոզ ի բան Սողոմոնի, որ ասէ՝ Լաւ է կոյր աչօք, քան զկոյր մտօք, զի կոյրն աչօք ուսանի զերդեւեկ ճանապարհին, իսկ կոյրն մտօք ճանապազ մոլար ընթանայ եւ աչօք ոչ տեսանի — *Ասէ իմաստունն եւ անյաղթ փիլիսոփայն Դաւիթ, թէ իմաստութիւն... զի երկրաւոր փառաց ցանկացան, եւ չէին արժանի, որոց փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած... եւ յանտրտում ուրախութենէ:*

Տե՛ս էլ. Յարութիւնեան, Ղուկաս Լոռեցին եւ նրա քարոզները, Բանբեր Մատենադարանի, հտ. 10, Երեւան, 1971, էջ 213-236:

2. *183ա-90բ* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ] Յայլմէ քարոզ Մեծի ուրբաթի սոմ, ի բան առաքելոյն՝ Կտակ յետ մահուն հաստատուն է — *Սովորութիւն է մարդկան, յորժամ մեռանի ոք ի յայլ տեղիս... ողորմութեան եւ խոստովանութեան, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն (Ձմերան, ՃԻԹ):*

Բ. *115ա-9ա* Ի հարցումն սուրբ Աստուածածնին առ հրեշտակապետն Գաբրիէլ՝ վասն մարդկան, թէ որպէ՛ս են փառն արդարոց եւ որպէ՛ս են տանջանք մեղաւորաց կամ զի՛նչ առնելոց են ի Քրիստոսէ — *Յարուցեալ Կոյսն երկրպագեաց Գաբրիէլ հրեշտակապետին... եւ ապա ըստ գործոց իւրեանց տանջեսցին:*

Գ. *119ա-24ա* Տեսիլ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին՝ վասն հոգւոց մեղաւորաց եւ արդարոցն եւ հարցումն ի հրեշտակէն — *Յաւուր միում շրջէր յանապատին սուրբ Լուսաւորիչն Գրիգորիոս... զգրախառն եւ զանազան յուրախութիւնն, ընդ որս եւ մեք արժանի լիցուք փառաւորել զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին յաւիտեանս. ամէն:*

Դ. *124ա-31ա* Պատմութիւն վասն կիրակ[ի] առուրն, զոր իջեալ ի յերկնից գիրս այս ի քաղաքն Հռոմ մեծ առաքելոցն, որ անդ է գերեզմանք նոցա՝ Պետրոսի եւ Պօղոսի — *Ես՝ պապս, որ ի Հռոմ քաղաքս Պետրոսի եւ Պօղոսի... բազմացուցանելով ի տան Հօր իմոյ, եւ մեք քո բանաւոր հօտս հաւատացաք բանի քո, Քրիստո՛ս Աստուած:*

Ե. *131ա-42բ* Վասն քահանայի միոջ, որ հետ օսմանցոց շխերիրն եւ շրներին ի քաղաքին Խարբերդոյ, թէ զինչ պատճառաւ դիմադարձեր են ի վերայ հաւատոցն Քրիստոնէից եւ որպէս յաղթէր է տէր եղիայն շխերին շնորհօք Քրիստոսի — *Եւ ընդ աւրհնութեանս ծանուցումն լիցի ձեզ... Մելքիսէթ վարդապետին եւ Յոհաննէս վարդապետին: Սոցա աւրհնութիւնն ընդ ձեզ եղիցի. ամէն:*

Տե՛ս Պատմութիւն եղիա քահանայի (ԺՋ. դա՞ր). Առտապուած «Արարատ» ամսագրից, Հրաչեայ Աճառեան, Վաղարշապատ, 1908, 56 էջ: Վերաբերատ.՝ Արարատի ժառանգութիւնը. Թ. «Արարատ»ի բնագիրները, հտ. Բ., հրատ. պատրաստեց Ս. Նահապետեան, դասակարգումը, խմբ. եւ առաջաբանը Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2017, էջ 409-433:

Զ. *190բ-201բ* Թուղթ սիրոյ եւ միաբ[անութեան մեծին Կոս]տանդիանոսի եւ սուրբ պապուն Սեղբեստրոսի եւ Տրդատայ Հայոց արքայի եւ սուրբ Լուսաւորչին Գրիգորի: Ագաթանգեղ[եայ] Պատմութենէն: Աւգնեա՛, Տէ՛ր Յիսուս — *Կամօք եւ կարողութեամբ համագոյ Սուրբ Երրորդութեան...այս է կտակ կայսերական Աստուծով հաստատուն... ի ձեռն աւետնադպրին հայոց արքային մեծիմաստի Ագաթանգեղոս ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն: Հայր մեր:*

Տե՛ս Դաշանց թուղթ, Վենետիկ, 1695:

է. *202ա-23ա* Պատմութիւն եւ խօսք Խիկարայ իմաստասիրի, զոր պարտ է իմանալ եւ ի միտ առնուլ ամենայն մարդոյ վասն շահի եւ օգտութեան

Տե՛ս ձեռ. 464, 40ա-56ա: ա/202աբ: բ/203ա-14բ (ունի խորագիր՝ Խրատ Խիկարայ, զոր ասաց Նաթանայ քրւէր որդւոյն իւրոյ): գ/215ա-21բ: դ/221բ-3ա:

Տե՛ս Պատմութիւն եւ խրատք Խիկարայ իմաստնոյ, Երեւան, 1969, ձեռ. B4, էջ 29:

Ը. *224ա-5ա* [Տեսիլ Յովհաննու Գառնեցւոյ] – *Ասէ սուրբ վարդապետն մեր Յոհաննէս Գառնեցին, թէ ի թուականիս մերոյ ի Ո. եւ ՀԱ. (1212) ամին... եւ բարի վարուք հանգեան ի Քրիստոս, ի փառս Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

7բ Սէր գերազանց, որ լուսաւորեցէր զարարածս քո, Քրիստո՛ս Աստուած, լուսաւորեա՛ զհոգի ստացօղի գրոցս խօճայ (տեղը բաց, չգրած):

15ա Տէ՛ր Աստուած, փրկեսցէ զամենայն հաւատացեալս անուան իւրոյ, եւս առաւել ստացօղ գրոցս խօճայ (տեղը բաց, չգրած):

Ծնթ. Նման չլրացուած յիշատակարաններ կան նաեւ 23բ, 41բ, 57ա, 93բ (անունը ջնջած), 101բ (անունը ջնջած), 119ա, 124ա, 131ա, 157ա, 167ա (ջնջած), 176ա, 183ա էջերում:

73բ Որ եւ արժանի արասցէ զհոգի ստացողի գրոցս:

106բ Որ ողորմի Քրիստոս Աստուած ստացօղին սուրբ գ[ր]ոցս Շէրմազանիկ:

223բ Արդ, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զստացօղ տառիս զԲէօռն *եւ զկողակիցն իւր (2,5 տող բաց, չգրած) եւ զամենայն արեան մերձաւորսն յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի՛ ասացէք. ամէն: Արդ, եա՝ /// (տեղը բաց),* զՔարոզգիրքս *եւ (2-3 բառի տեղ բաց թողած) գրվեցաւ ձեռամբ* Միխայէլի, *ամսեանն Յունվարի Ի.-ում (20), թուին հազար ձԺԹ.ին (1670):*

225ա Յորոց աղօթիւք եւ բարեխօսութեամբ արժանի արասցէ զամենայն հաւատացեալ քրիստոնէայս, եւս առաւել ստացօղ սուրբ գրոցս Խօջայ Բէօհն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *229ա (1713 թ-ից յետոյ, նոտրգիր) Առաջի մահտարին, որ եղեւ թվին ՌՃԼԲ. (1683),* տէր Խաչատուրն, *որ առ Աստուած փոխեցաւ թվի ՌՃԽԲ. (1693), Ապրելի Ա.,* տէր Մովսէսն, *որ քահանայ օրհնեցին Ապրելի Է. թվին ՌՃԽԷ.(1698),* Խաչատուրն, *որ ծնաւ Սեքտեմբերի ԺԲ., ՌՃԽԶ. (1697) թվին,* Նիկօ[ղ]ոսն, *որ ծնաւ ղվինօբիս թվի ԺԵ. ՌՃԾԹ. (1704) թվին,* Օվսէփն, *որ ծնաւ Մարտի Զ. ՌՃԿ. (1711) թվին,* Դաւիթն, *որ ծնաւ հոգտեմբե[ր]ի ԻՀ., ՌՃԿԲ. (1713) թվին: Մեր դարբասն, որ շինեցինք մարիամօթի ԺԵ., ՌՃԾՀ. (1709) թվին:*

2. *41բ (1738 թ., նոտրգիր) Ի ստի (՞)* տէր Ն[իկո]ղոսի *խուցն է կամ թվին ՌՃՁԷ. (1738):*

3. *227ա (1788 թ., շղագիր)* Աստուծով *թիվ ՌՄԼԷ. (1788): Յունվարի ԺՀ. (18), օրն երիքշաբթէ, կէսօրին տէր* Օսէփ *առ Աստուած փուխէցաւ: Աստուած իր մեղաց թուղութին պաքիվիցէ. ամէն:*

4. *226ա (ԺՀ. դ., նոտրգիր) Էս գիրս տէր* Նիկողոսին *է:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկի կենտրոնին սոսնձած թղթին՝ «97», մէջքին սոսնձած վարդագոյն թղթին՝ «/// Միքայել/// ուր»:*

ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *46բ՝ «բագդ», 47բ՝ «բագդ», 53բ՝ «Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս ասէ ոչ ոք ել: Տէրունական պատվէրըն լօ պահեցի»,65բ՝ «ես մեղաւոր, ես աս ե», 126բ՝ երկրաչափական պատկեր,133բ՝ «ես էի աղտ ագգէն, վա՛յ, ավա՛խ», 209բ-10ա՝ տառեր՝ հդբ: Վրացերէն, ԺՀ.-ԺԹ. դդ. – 47բ* ჰგა კ ლასანბო՝ *Հգա կ լասանբո (իմաստ չունի): 48բ* მნიოთატ *Մնիոթատ,* ქ. ღყაზზ՝ *†. ղղ'ազգ, Ზ Ბეცუ՞ զ բեցուշ, Ზ ჯამნ կամ ბ ჯամნ զ ջամն կամ խ ջամն,* ჯ ჯ ჯ ჯ՝ *ջ ջ ջ ջ,* ქ ქ. ავღიმე: კუმელი ††.՝ *Ավղիմե. կումելի (իմաստ չունեն): 52բ* ქ. ესე წიგნი *[մի ուրիշը ջնջել է]՝ †. այս գիրքը [մի ուրիշը ջնջել է]: 115բ-116ա* ქ. ღმერთო მამეცი (!) სამოთხე სამარადის ხეჩატორასა შენი ჯირიმე՝ *†. Աստուած տուր ինձ դրախտ յաւիտենական խաչատուրի խնդրեմ քեզ 116բ* ქ. ესე წიგნი ტაერ (!) მოსესა შვილი ტერ ნიკოდოსთა *†. այս գիրք տէր (!) Մովսիսի է որդի տէր Նիկոդոսեանց 137բ* ქ. ის ტორაცვ ხეჩატაურას *†. այն տիրացու Խաչատուրի 173բ* ქ ესე წიგნი ხეჩატურასია ღ (მერ)თმან იცის՝ *†. այս գիրք Խաչատրի է Աստուած գիտէ: 193բ* ქ თქვენიჭირიმე თვენა თვით მათ ცია თვით თვენ՝ *†. խնդրեմ ձեզ: 195բ* ქ ესე წიგნ *†. այս գիրք: 197բ* სენის *(՞): 206բ* კვარდუ ჭარი ჯ ჯ ვიც წაივ՝ *կվարդու ճարի ջ ջ վից ծախվ (իմաստ չունեն): 219բ* შენის შვილის შე ხარ՝ *քո որդւոյ դու ես:*

3527
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

(բաղկացած 3 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 162: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ զոյգ կապիչով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

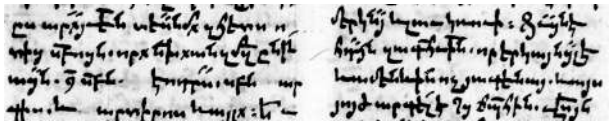
ՎԻՃԱԿ՝ 2 գամն ընկած, կազմի կաշին մաշուած, դռնակը Բ. փեղկի վերին մասից անջատ, կապիչներից մէկը վնասուած, դռնակի աստառը անջատ:

ՆՇՈՒՄ՝ *2ա՝ «ժե., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «704/3527»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 31 (թ. 1-31). չգրուած՝ 2ա, 20ա-2բ, 27բ, 29բ: ՊՐԱԿ՝ 2+1-3×12 (2՝ 8, 3՝ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագով պսակուած զինանշան, մէջը կանգնած առջ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (14×10): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 18բ): ՏՈՂ՝ 33:



Նմուշ 18բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ թոչնագիր (ուրուագծային), թոչուն-ձուկ՝ 5ա: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. խոնաւութիւնից գրադաշտը գունափոխուած-մգացած, տեղ-տեղ թանաքաջրի, թ. 20, 22՝ թանաքի հետքեր, թ. 1-2 հիմիից թուլացած, ընդմէջ թ. 21-2բի 1, 31-2բի 2 չգրուած թերթ կտրած-հանած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *3ա-19բ* [Քարոզք Գրիգորի Տաթեւացւոյ]

1. *3ա-5ա* Նորին քարոզ վասն Պահոց, այլեւ վասն Առաջաւորաց, ի բանն Յովնանու՝ Ահա Գ. աւուրք, եւ ոչ եւս իցէ Նինուէ [*Յովն. 3, 4*] – *վասն Պահոց նախ գիտելի է, զի մարդն հոգի է եւ մարմին... տօնակից զամենայն հաւատացեալս եւ զչերմեռանդ տօնասէր հաւատով եւ յուսով ի սէրն Քրիստոսի. եւ նմա փառք (Ձմերան, ԻՁ.):*

2. *5ա-7ա* Նորին քարոզ վասն Դ.շաբթի եւ Ուրբաթի, ի բանն՝ Պահեմ երկիցս ի շաբաթի [*Ղուկ. 18, 12*] – *Պատճառ պահոցս, որպէս ասէ սուրբն Բարսեղ ի դրախտին օրինադրեցաւ... անտրտում ուրախութեանցն հաղորդս լինել ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէրն մեր, ընդ որում (Ձմերան, ԻԷ.):*

3. *7ա-10ա* Նորին քարոզ մարտիրոսաց եւ սրբոյն Սարգսի. Բազում նեղութիւնք են արդարոց [Սղմ. 33, 20] – *[Ո]րք զաստուածպաշտութեան յուսոյն բուռն հարկանեն... ժողովեսցուք ի դասս աջակողմն, ի խրանս երանական ի Քրիստոս Յիսուս (Ձմերան, ԻԹ.):*

4. *10ա-3ա* Նորին շաբաթի աւուրն սրբոց Թարգմանչացն մերոց, քարոզ աշակերտաց եւ վարդապետաց, ի բանն՝ Սկիզբն իմաստութեան՝ երկիւղ Տեառն [Առակ 9, 20] – *[Ո]կիզբն ամենայն էից Աստուած է... որ է պատճառ իմաստութեան եւ գիտութեան ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր (Ձմերան, Լ.):*

5. *13ա-4բ* Նորին վասն կրկին աստիճանաց յեկեղեցիս, որ են վարդապետք եւ հայրապետք – *[Մ]քանչատես մարգարէն Զաքարիաս ցուցանէր զտեսիլ մարգարէութեան իւրոյ... մինչեւ հասեալ ի վերջին ժամանակս առ մեզ վերջացեալքս յամենայնի. եւ Քրիստոսի փառք (Ձմերան, ԼԱ.):*

6. *14բ-5ա* [Ն]որին Գրիգորի, թէ վասն է՞ր ի գիշերի տամք իշխանութիւն վարդապետաց – *[Ա]սեմք եթէ հնգետասան իմն պատճառաց. նախ ըստ Տեառն... այս թէ ընդէ՞ր ի գիշերի տամք իշխանութիւն վարդապետաց:*

ա. *15ա-6ա* Նորին վասն գաւազան տալոյ – *[Ի]սկ թէ զինչ նշանակէ գաւազանն, որ տամք ի ձեռս նոցա... տալ պատասխանի ամենայնի, որ խնդրիցէ զբանն վասն յուսոյն ձերոյ:*

բ. *16աբ* [Ն]որին վասն վարդապետ կոչմանց – *[Ա]յլ որ կոչի վարդապետ, այսինքն՝ ուսուցիչ կամ վարդ[ապետ]՝ վարուցն պետ... յաւելցի ունել իշխանութիւն ի վերայ ժ. քաղաքաց»: Այսքան առ այս (Ձմերան, ԼԳ.):*

7. *17ա-9բ* Յայլմէ վասն շաբաթի աւուրն սրբոյն Թէոդորոսի եւ այլոց, ի բանն առաքելոյ. Այնպէս ընթացարուք, զի հաս[անի]ց[իք] [Կորն. Թ. 24] – *[Մ]ովրութիւն է թագաւորաց, որ գնան յասպարէզն... կեանք յաւիտենական. եւ նմա եւ Հօր իւրում եւ Հոգւոյն Սրբոյ՝ փառք, պատիւ եւ իշխանութիւն (Ձմերան, ՀԱ.)*

Բ. *23ա-7ա* Տէր Առաքելի Սիւնեաց եպիսկոպոսի քարոզ Յարութեան, ի բան աւետարանին որ ասէ՝ Ահա շարժումն մեծ եղեւ [Մտթ. Ը. 24] – *Հիացեալ ընդ անհասութիւն դատաստանացն Աստուծոյ՝ ասէ Պօղոս... թէ ես եմ որքն ճշմարտութեան:*

Գ. *28աբ* [Հարցմունք եւ պատասխանիք վասն բնութեան Քրիստոսի] – *Հարցումն. Ընդէ՞ր ասաց Յիսուս վասն աւուրն այնմիկ՝ ոչ ոք գիտէ... Պատասխանի. Հերձուածողքն ասեն, թէ մարդկային բնութիւնն էր, որ ոչ գիտէր... եւ ընդ աջմէ Հօր նստո(աւ):*

Դ. *29ա* [Պատմութիւնք վասն մեղանչելոյ եւ խոստովանութեան] – *Որպէս ասեն, թէ եպիսկոպոս ոմն Անդրէաս անուն եւ կին ոմն ապաշխարող յոյժ անբիծ... պարտ է գործած մեղքդ խոստովանել:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

1. *1ա* [Ժամանակագրութիւն՝ ՃԸ. (659) – ՌՃՂԸ. (1749)] – *Թաթէոս առաքելո[յ]ն եւ Սանդրզտայ կուսին մարմինն ի հայոց թվականին ՃՀ.ին (659) գտվել է հրաշօւք եւ զարմանալի բանիւք /// (16-18 տող ջնջուած)... [ող]որմի ՌՃՂԸ. (1749):*

2. *1բ* Ժ. ընտորոգութիւն Արիստոտէլի – *Իսկ զաւրութիւն այս է՝ միտք, զգա՟նութիւն, երեւակայութիւն... արտաքոյ սոցայ ոչինչ է յեղիլոց էս:*

3. *2բ* [Վասն Սուրբ Աստուածածնի] – *Վարդապետք ասեն, թէ Սուրբ Աստուածածինն նման է ձկան... ի սուրբ Աստուածածնէնէ էր ուսեալ, այսպէս ասացին:*

4. *30ա-1բ* Վասն պատշաճաւորութեան ննիթոյ առլծեցեալ: Դաւանաբանութիւն Սրբոյն Աթանասի՝ արեւպիսկոպոսի Աղէքսանդրացւոյ – *Ով ոք կամի կեցուցեալ լինիլ նախ քան զամենայն... հաստատապէս իսկ հաւատացեալ իցէ, կեցուցեալ լինիլ ոչ կարիցէ:*

5. [Մանուկ]

ա. *1ա Սաղմոս է միայհամուռ,* ԲՌՁՃ. *(2600) տուն է...*

բ. *1ա Մարդ, որ մահացու չափ մեղք որ ունենայ...*

գ. *1բ Ջինչ Աստուծոյ բերանուն եւ աւրհնութիւնք ի սկըսբանէ...*

դ. *1բ Քան ըզգատաստանն է. օր յառաջ հուր գալու է...*

ե. *2բ Վարդապետք ասեն, թէ Ղուկաս աւետարանիչն ծանօթ էր Աստուածածնին...*

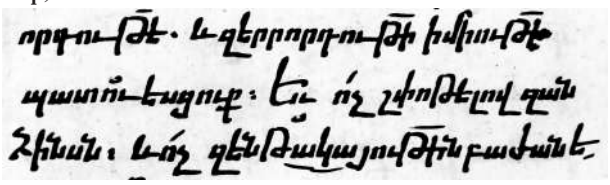
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

2բ (1749 թ., նոտրգիր) Որ ի յետին ժամանակի գրեցի այս գիրս Դ.շաբթի, թվականիս մեր հայկազնի ՌՃՂԸ.ի (1749) եւ ի ամսենն մեր տոհմի՝ Աւգոստոսի ԺԵ.ի:

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 108 (թ. 32-139): ՊՐԱԿ՝ Ա.-Թ×12: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 53բ): ՏՈՂ՝ 17:



Նմուշ 53բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձակատագրով՝ 34ա: Լուսանցագրով՝ բուսական: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թ. 36-9՝ ստ. լս-ը 0,5 սմ-ով կարճ, թ. 39-42 ստ. լս.՝ ցեցի անցքեր, թ. 80 խոնաւութիւնից գրադաշտը գունափոխուած, թ. 128, 129՝ թանաքաջրի հետքեր, 130բ՝ մատնահետք, թ. 138՝ եզրահատուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– *32ա-3բ* Յանկ գրոցս – Ա. Վասն քրիստոնէութեան... ՃԲ. Վասն Կաղանդի մտանելոյն օուրցն...ընդ Ադամա եւ ընդ Եվայի:

1. *34ա-6ա* Յաղագս շարական, թէ ով ասացեալ զնիւն եւ զնորն – *ՋՃննդեանն եւ զՏեառնընդառաջին Մովսէս Քերդաւղ է ոգեալ... երբեմն Անարգաբոյ եպիսկոպոս լիեալ:*

Ծնթ. Այս եւ յաջորդ 3 միաւորները ցանկում չկան:

2. *36ա-8ա* Անուանք սուրբ հրեշտակացն, որք հայցեն՝ արագ հասանեն – *Սուրբ Գաբրիէլ եւ Միքայէլ, դէմ ի յերկիր դնելով հայցեմ ի ձենջ... արդ, զանուն գրէ զիւր Քրիստոսի տեսակ եւ ամենայն բարեաց աւրինակ:*

3. *38ա-46ա* Թղթի առաջի կաթողիկոսի (նաեւ՝ վարդապետի, եպիսկոպոսի, փիլիսոփայի, աբեղայի, քահանայի եւ այլոց) – *Ընտրեալ յորովայնէ եւ կոչեցեալ ի Հոգոյն Սրբոյ...*

Ծնթ. Ունի հետեւեալ վերնագրերով գրառաջիներ. «Վարդապետի եպիսկոպոսի եւ կաթուղիկոսի», «Դարձեալ եպիսկոպոսի», «Նորին եպիսկոպոսի եւ վարդապետի», «Եպիսկոպոսի», «Փիլիսոփայի», «Աբեղայի», «Քահանայի», «Այլ ազգ», «Սարկաւագի», «Թագաւորի», «Իշխանի», «Հարպետի», «Դռագրի», «Միակեցի», «Տանուտողջն», «Իմաստուն մարդուն», «Ջինաւորի», «Եղբարց», «Կուսից հաւատաւորի», «Վարդապետի», «Կին մարդուն»:

4. *46ա-50ա* Ի Դաւթա մարգարէէ՝ Սակաւ ինչ տացուք պատճառս – *Ջի՞նչ է, որ ասէ Դաւիթ ի մեծասան սաղմոսին... յիշէ, որ լինի ժ. մինչեւ խ.աւրեա (40) ի տաճարն:*

5. ա. *50ա-2բ* Ա. Յաղագս Քրիստոնէութեան – *Արդ, քրիստոնէութեան սկիզբն եւ գլուխ մկըրտութիւն է... արդ, այս է առաջին գլուխ քրիստոնէութեան հաւատոյն:*

բ. *52բ-3բ* Բ. Յաղագս պսակի եւ խրատ ամուսնացեալ – *Եւ արդ, որք այսպէս սրբութեամբ անանին եւ լինին կտրիճ տղայն... արիւնն ամուսնութեամբ խառնեն, զոր եւ սրբոց հարանցն կանոնքն արգելուն:*

գ. *53բ-6ա* Գ. Դաւանութիւն Սրբոյն Աթանասի – *Որ ոք կամեսցի փրկեալ լինել, յառաջ քան զամենայն, պիտոյ է... փրկեալ լինել ոչ կարասցէ:*

դ. *56ա-62բ* Դ. Դաւանութիւն տեառն Ներսէսի հայոց կաթուղիկոսէ – *Խոստովանիմք որպէս ուսաք ի հարցն սրբոց... ըստ աստուածութեան ընդ Հաւր արարիչ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան:*

ե. *62բ-5ա* Ե. Ի բան սրբոյ Աւետարանին, որ ասէ. Հա՛յր, գոհանամ զքէն, զի յամենայն ժամ լսել ինձ [Յովհ. ԺԱ. 41] – *Ամաչեսցէ Թէոդորիտոն եւ նմանք նոցա հերձուածողքն, որ ասեն... յերջանիկն Իսահակայ, որոց աղաւթիւքն:*

զ. *65ա-8բ* Զ. [Հարցումն տաճկաց. *ցանկից*] – *Թագաւորն տաճկաց ասէ. Ընդէ՞ր ինքն Աստուած իջանէր յերկիր... Պատասխանի Տիմոթէայ Անդիոքու հայրապետ[ի]. եւ ընդէ՞ր ինքն Աստուած իջանէր ի մորենին... եւ յամաւթ եղեւ տաճկաց թագաւորն:*

է. *68բ-9ա* Է. Բանիւ ընդ[դ]իմադրականաւ առ մահ-

մետականին, որ եւ կարծիս տան, թէեւ գիտեն զԱստուած եւ զաւէնս նոցա — *Արդ, մեք՝ երիս Աստուածս եւ զատեալս ի միմեանց ոչ ասեմք... ի քէնէ մարդ եղեւ:*

ը. *69ա-90բ* Ը. Յաղագս երկնային շարժմանն՝ նուաստ Յոհաննիսի եզը[ն]կայեցոյ շարադրեալ յիմաստնոց բանից՝ ի խնդրոյ բարեպաշտ եւ երկի[ւ]ղածաղդ պատանոյն պարոն Վախթանկայ

Տե՛ս ձեռ. 529, 149ա-66բ: Նախ./69ա-71բ: ա/71բ-3բ: բ/73բ-5ա: գ/75ա-6բ: դ/76բ-7ա: ե/77ա-8ա: զ/78ա-9ա: է/79ա-80բ: ը/80բ-1բ: թ/81բ-2բ: ժ/82բ-5ա: ժա/85ա-6ա: ժբ/86ա: ժգ/86աբ (խորագիրն այլ՝ Թէ ուստի լինի այսքիկ ի յաւդն եւ որպէս): ժդ/86բ: ժե/86բ-7ա: ժզ/87ա: ժէ/87աբ: ժը/87բ-8ա: ժթ/88աբ: ի/88բ: իա/88բ-9ա: իբ/89ա-90բ: իգ/90բ:

Ծնթ. Ունի ետագայի լրացումներ եւ ուղղումներ: Տե՛ս Յովհաննէս Երզնկացի, Վիպասանութիւն զերկնային մարմնոց շարժմանէ, Նոր Նախիջեւան, 1792, Բ. հրատ.՝ Կալկաթա, 1846: Նաեւ Յովհաննէս Երզնկացի, Յաղագս երկնային շարժմանն, գրաբար-անգլերէն, թարգմ. Ա. Թօփչեանի, Երեւան, 2001:

թ. *90բ-6բ* ԼԱ. Հարցումն ուսումնասիրաց, պատասխանի սրբոց վարդապետաց — *Հարցումն. Քանի՞ գործք են առաջին աւուրն: Պատասխանի. Արար Աստուած զհրեղէն երկինս... այլազգիքն ասեն, թէ Ռ. եւ մի (1001) խաւսեցաւ:*

ժ. *96բ-7ա* ԼԲ. Հարցումն Բարսղի եւ պատասխանի Գրիգորի Աստուածաբանի — *Հարցումն. Յորո՞յ վերա հաստատեալ է երկիր: Պատասխանի. երկիր հաստատեալ է ի վերայ թանձր հողմոյ... ԺԲ. (12) ներբանք են եւ մի ներբա[ն] ԼՋ. գարի են:*

ժա. *97աբ* ԼԳ. Թիւմ ճերձնաւածողաց Ոռիտանի եւ եաագրի եւ Դիդիմոսի զորն — *Նախագոյութիւն այս է հոգւոց գրելով... զՔրիստոս թագաւոր միշտ չոր[ը]որդութիւն երկիր պագանէ:*

ժբ. *97բ* ԼԴ. Այլ բան վասն Յովհաննու — *Արդ, յետ Մկրտութենէն Յիսուսի էր Յովհաննէս ի Սաղիմ... զոր հարք նոցա կերան յանապատին:*

ժգ. *97բ-8բ* ԼԵ. Վասն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի — *Եւ Յիսուս զգեցեալ էր հանդերձ կարմիր... որպէս զոսկի զամենայն կերակուր եւ զըմբելի:*

ժդ. *98բ* ԼԶ. [Վասն գրերոյն, ցանկից] — *Գրերն զոր յԱստուծոյ էառ Մեսրաւպ այս են... ամենայն աւետարանիչ տունքն՝ ՔՈԼԶ. (9636):*

ժե. *98բ-100ա* ԼԷ. [Վասն Հերովդի եւ մոգուցն, եւ Աստուծոյ խօսելոյն ընդ նախահարացն եւ Արիստոտելի բանի, *ցանկից*] — *Ասէ Հերաւդէս. Եւ ուստի՞ ունիք զվկայութիւնս, զոր դուք միայն գիտեք... 100ա [Ի]աւսեցաւ Աստուած ընդ Ադամա եւ ընդ Եւայի ե. անգամ... [Ա]րիստոտէլի ասացած՝ ցանգութիւն ի լեզուն է... հպարտութիւն ի բերան:*

ժզ. *100ա-2բ* ԼԸ.Կարգաւորութեան ցուցմանց աւրինութիւնաբեր ցուցակին՝ թէ ով ոք կամ ուստի եւ կամ յորում ժամանակի... եւ որոց հրամանաւ կամ կարգաւ ճառեցին — *Երանելոյն Մուսէսի Խորենացոյ Թարգմանչի, որ էր գրիչ սրբոյն Սահակա հայրապետին... յորժամ կամիցիս գիտել զցուցակ Մաշտոցին:*

ժէ. *102բ-3ա* ԼԹ. Վասն Բժ. (12) առաքելոցն — *Պետրոս, եւ անուն կնոջն նորա Սոֆի... կին նորա Թէոպէստիայ եւ որդի՝ Միկալէոսի:*

ժը. *103ա-4բ* Խ. Այլուստ է բանս — *Արդ, գիտելի է, զի յամենայն իրողութիւնս զչորս զայսոսիկ պարտի խնդրել զգլուխս... այսպէս եւ դիւաց հարսանիքն:*

— *104բ-5ա* Այղուստ բան — *Մարմինք մեր, աւդեալ ի Դ. տարերացդ, ունին Դ. պակասութիւն... զոր Փրկիչն եցոյց նախքան զյարութիւն:*

ժթ. *105ա-109բ* ԽԱ. Այս են մեղք գլխաւոր. եւ որ կոչի մահուչափ՝ եւ են եւթն — *Հպարտութիւն, նախանձն, բարկութիւն... յուսահատութիւն հանդերձեալ փառացն եւ կամ թողութեան:*

ի. *109բ-10ա* ԽԲ. Ըզդրբա բանիցն է — *Յղասցի Աստիճն եւ Նէեսայն... ուր ցրուեաց զտեղի մարմնոցն ի ժամանակի ի բարձունս վերանայ:*

իա. *110ա-2բ* ԽԳ. Վասն աստիճանաց եկեղեցոյ, զոր Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս կարգեաց ի վերայ սուրբ առաքելոց — *Քրիստոս զեկեղեց[ակ]ան աստիճանս որպէս եցոյց... Դ. կողմ աշխարհիս ձգելոց է թագաւորութիւնն Քրիստոսի:*

իբ. *113ա-6ա* ԽԴ. Յաղագս ժողովոյն սուրբ, որ եղէն ի Նիկիայ եւ յայլսն — *Ջկնի երեք հարիւր եւ ԺԸ. (315) ամի Յարութեանն Տեառն եղեւ ժողովն ի Նիկիայ... եւ նզովեցին զոչ պատուաւոն պատկերաց:*

իգ. *116ա-37ա* [Բանիւ տոմարականիւ եւ աստղագուշականիւ]

1. *116ա-21ա* ԽԵ. [Վասն ցուցակին, ԺԲ. կենդանակերպից. *ցանկից*] — *Յորժամ խոյն լինի տանուտէր... գինի շատ լինի, բայց ոչ հաւասար:*

2. *121ա-3բ* ԽԶ. [Վասն ՀԲ. (72) ազանցն եւ դարագլխացն. ցանկից] — *Ազգահամարք ընդ ամենայն տիեզերս ՀԲ. (72) են եւ լեզուքն են այսոքիկ... նոյնպէս եւ ամսոցն աւուրքն զնոյն գործեն:*

3. *123բ-4ա* ԽԷ. Վասն Նաւասարդմտին — *Թէ ի կիրակի հանդիպի, տարին բարի գայ... միրգ եւ գինի պակասի:*

— *124աբ* Վասն տաւնի Սրբոյ Խաչին — *Թէ ի կիրակին հանդիպի, տարին բարի լինի... առատանայ որոգայթի հեծելեաց եւ աղքատաց բարի:*

— *124բ-5բ* [Վասն ճարուածոց եգիպտոսի] — *Հարուածք, որ եղեն յեգիպտոս այս է... ՃՀԵ. (175) ամ ապրեցաւ, եւ աւրհնեալ է Աստուած յաւիտեանս. ամէն:*

Ծնթ. Վերջին 2 միաւորները ցանկում նշուած են իբրեւ ԽԷ. միաւորի մաս, եւ շարադրանքում էլ առանձին գլխաւորներ չունեն:

4. *125բ-9բ* ԽԸ. [Վասն ամացն Ադամա եւ նախահարցն եւ գօազաւմ ժողովոցն եւ սուրբ Լուսաւորչին եւ թոռանցն. *ցանկից*] – *Ադամ եկաց ամս ՋԼ. (930)... հետեւեցան յունաց, եւ այս մինչեւ ցայս վայր:*

5. *129բ-30ա* ԽԹ. Յորժամ աստղ ցողանա յերկնից – *Աստղ յարեւմտից յարեւելս ցոլանա ի վերայ երկրի, բարկութիւն նշանակէ... խաղաղութիւն ցուցանէ եւ բարութիւն:*

6. *130աբ* Վասն որոտալոյ. յորժամ գարուն որոտայ – *Յառաջի որոտն ի հիւսւսոյ լինի, աւրն՝ կիրակի, հաց՝ շատ... դառնութեամբ լի է տարին այն:*

7. *130բ-1ա* Ը. Յաղագս որոտմանց եւ շարժմանց – *Ի Յունվարի թէ շարժի, մահ նշանակէ... եթէ շարժի, բարի է եւ լաւ:*

– *131աբ* Յաղագս խաւարման Արեգական եւ Լուսնին – *ՅԱւգոստոսէն ի ԺԴ. (14) խաւարի Արեգակ... ոչ մի խաւարի Լուսին:*

– *131բ-3ա* Նշան խաւարման Լուսնին ի վերայ ամսոց – *Եթէ ի Յունվարի ամսեան Լուսինն խաւարի... եւ թագն արեւմտից բարկանայ ի վերայ մեծամեծաց իւրոց:*

8. *133ա-7ա* ԾԱ. Վասն Լուսնին եղջերին եւ բակ ունելոյն եւ խաւարման եւ շարժի եւ որոտման, զոր մարգարէին ՓՆեցին – *Յունվարի թէ Լուսին ղորդ լինի, տարին աղէկ լինի... ընդ ամենայն զոր խաւսեցաւ Աստուած՝ ՄԻՔ. (222):*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

1. *137ա-8ա* Տաղ Ֆրիկայ է ասացեալ՝ Վասն կենաց բախտի – *Մարդուն որ տալեհն ու պուրճն ի քաղաքըն չէ ըզորդած... բայց ամէնն ի վերնէ գըրած (137ա ստ. լ.՝ Կուգես «Որ ապիզ կենաս»-ին գոյնն ասայ):*

2. *138բ-9բ* [Հարցմունք եւ պատասխանիք վասն] Աստուածայշու[ն]չ գրոց – *Հարց. Մ՛րք քանի են գիրք սուրբք Հին եւ Նոր կտակարանք: [Պատ. Հին] կտակարանքն ե. գիրք... բայց ի մեզաց ի շնորքն յայլ առնեն մարմնով:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

138ա Ջգծողս յիշեցէ՛ք ի Տէր:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *37ա՝ «այա»,72ա՝ «եւ երկիրս երկու իրք է հող եւ ջուր, հուր եւ յօդ», 137բ ջնջած, 139ա լատինեբէն այբուբէնն՝ զուգահեռ հայերէն անուանումներով:*

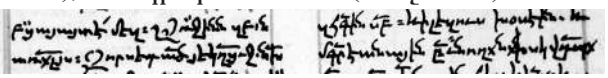
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *138ա՝ հրեշտակ:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Գ.

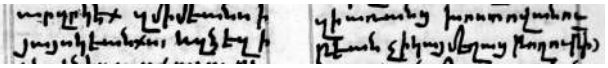
ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Անանուն Ա. (140ա), Անանուն Բ. (141ա-62ա):

ԹԵՐԹ՝ 23 (թ. 140-62): ՊՐԱԿ՝ 1-2×12 (1՝ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսադրոշմով՝ զինանշան, մէջը երկու ոտի վրայ կանգնած թագակիր առիւծ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, կարմրով սահմանագծուած (15×11): ԳԻՐ՝ նոտրգիր՝ թ. 140ա (ամուլ՝ 140ա), նոտրգիր՝ թ. 141ա-62ա (ամուլ՝ 152ա): ՏՈՂ՝ 29:



Նմուշ 140ա



Նմուշ 152ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. ընդմէջ թ. 139-40ի 1 չգրուած թերթ կտրած-հանած. թանաքի թթուայնութիւնից թ. 141-59ի գրադաշտը գունափոխուած, 162բ.ի երկրորդ սեան վերջին 19 տողը ջնջած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *140աբ* [Ն]որին Գրիգորի ֆառոզ վարդապետաց եւ եպիսկոպոսաց՝ ի բան առաքելոյն, որս եդ Աստուած յեկեղեցւոջ, այս են՝ նախ՝ զառաքեալս, երկրորդ՝ զմարգարէս, երրորդ՝ զվարդապետս – *Եկեալ տես[ուքեանս]՝ երիս իրս բացայայտէ մեզ... 140ա (շար.՝ այլ ձեռքով. Տե՛ս 140բ՝ յիշտ.) Անդիտաքոս կայսր, որ զերուսաղէմ... լռել պիտի, զի ակնն չարէ եւ մարդնն անդ էր:*

2. *141ա-5ա* Ողբ պիտանիք վասն մեռելոց ի սիրելեաց ի վերայ ազգականաց՝ ի Գրիգոր վարդապետէ – *Արդ, առան ի մէնջ սուրբքն եւ առ Աստուած գնացին... զհոգին յերկինս վեր առաքեն ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:*

3. *145ա-50ա* Սրբոյն Յոհաննու Մանդակունեցոյ ասացեալ վասն չբամբասելոյ զհաճայս եւ զվարդապետս – *Մեք սգոյ եւ աղջամուղջ տրտմութեան դիզեալ ի վերայ... հանէ ի վերին քաղաքն յերուսաղէմ ի վայելչութիւն անանց բարութեանցն:*

4. *150ա-8ա* Կանոնական խրատ ընքաւրական եկեղեցոյ ամենայն Հայոց՝ ի Կիրակոս վարդապետէ Երզընկացոյ Աւետիք ասողէ, զեւագրեայ Լուծմանցն պարզողէ, զոր արարեալ ծաղկաքաղ յԱստուածաշունչ գրոց եւ կանոնաց առաքելոց եւ հայրապետաց եւ գրով առաքէր որեան կարէր զմերձաւորս բանիւ բերեանով իւրով եւ զհեռաւորս գրով, որպէս սովորութիւն է ամենայն սրբոց աստուածացելոց, որպէս ասէ առաջիկայս – *ՅԱստուածոյ ամենակալէն աւրհնութիւն եւ պահպանութիւն ի նուաստ կիրակոս վարդապետէ... բառնան ի ձէնջ ինչ ցաւսում, որ կայ. աւրհնեալ եղերո՛ւք ի շնորհաց Սուրբ Հոգոյն. ամէն:*

5. *158ա-62ա* Խրատ հոգեւոր՝ Յոհան[ն]էս վարդապետէ Պլուզէ – *Արար Աստուած զմարդն հոգի եւ մարմին... նա աշխարհս անցանէ, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

162բ (140աբ-ի շարունակողի ձեռքով) Խրատ. ամենայն մարդս զոր հարկ է ուսանիլ, զոր պատրաստ կենայ առ մարդիկ եւ առ Աստուած – *Առաքին այն է, զոր սուտ չի խաւսի... Աստուած յուսացի՛ր, եւ կատարէ Տէրն ի բարին:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

140բ Վա՛յ քեզ, Գրիգոր *էրէյք:*

Ծնթ. 140ա-ի գրչի ձեռով՝ ըստ տառաձեւերի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

140բ (1744 թ., նոտրգիր) Ա*յրդ, աւարտումն արարից այսմ ճառիս, որ է վկայութեամբ աջօք տեսեալ եւ ականջօք լըսեալ, որ ես՝ մեղաւորըս եւ անարժանս գրեցի թվին ՌՃԿԵ.ին (1716)**: Տէր Խաչատուր *որդի* Մատթէոս *գրեցի* ՌՃՂԳ.ին *(1744).* [յ]աւիտենից փա՛ռք, պատիւ, իշխանութիւն Հաւր, Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

Ծնթ. ՌՃԿԵ.ն շրջանակի մէջ առնուած եւ ջնջած:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *28բ սեւ թանաքով ձուածիր՝* «ՏԷՐ ԳՐ/ԻԳՈՐ»:

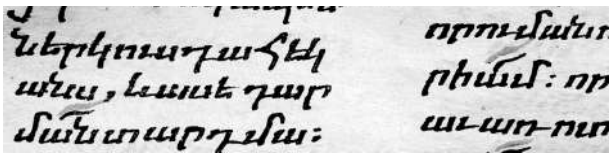
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *162ա՝ «Տահնայ բանք այս է՝ խնդրեալն տէր Մարքարին», /// (19 տող ջնջած) այսմ գիրս, այժմ բաւ է գրեալ/// եաւիտեանս. ամե[ն], իաւիտենից փառք, Հա[յ]ր, Որդի. ամէ[ն]», Բ. կազմաստառին՝ կապգիր «Այս գիր»:*

3528
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ ՈՂԱ. – 1242

ԳՐԻՉ՝ Վարդան:

ԹԵՐԹ՝ 221+1 (կրկն.՝ 204): ՊՐԱԿ՝ Ա-Ջ*×8 (Ա, Բ, Թ, Ջ, Պ 10, Դ 7, Ծ, Կ 9, Յ 6, Ջ 5): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×14,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (15×11): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 138ա): ՏՈՂ՝ 21-26: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. Ա. փեղկին վարդեակաձիւմբ 3ական գամեր եւ կապիչներ, կոստղապատ (Ա փեղկ՝ 36 կոստղ, Բ փեղկ՝ 114), Ա. փեղկին դրոշմազարդ ուղղանկիւն մետաղէ շրջանակ՝



Նմուշ 138ա

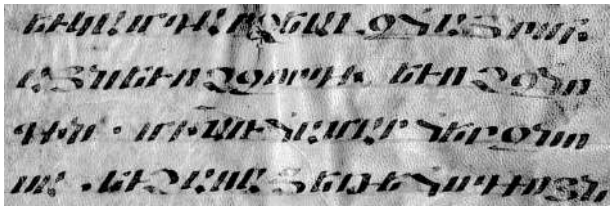
կենտրոնում բարձրաքանդակ խաչուած Քրիստոս՝ խաչի վերեւում փորագիր մակագրութիւն՝ «ՅՍՆԹՀ՝ Յիսուս Նազովրեցի՝ թագաւոր հրէից», հորիզոնական խաչաթեւերի եզրերին եւ խաչուած Քրիստոսի թեւերի ներքոյ երկաթագիր՝ «ՏԷՐ ԱՍՏՈՒԱԾ ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ», շրջանակի վրայ հետեւեալ փորագիր մակագրութիւնը՝ «ՅԻՇԱՏԱԿ Է ՍՈՒՐԲ ԽԱՉԵԼՈՒԹ[ԻՒ]ՆՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՆԻԱՉԻՆ, ՀՕՐՆ ՍԱՀ/ԱԿԻՆ, ՄԱՒՐՆ ՌՒՄԷՆԻՆ, ԵՂԲԱՒՐՆ ԷՅՎԱԶԻՆ, Ք/ՈՒՐՈՁՆ ՄԱՐԳԱՐՏԻՆ, [ՀԱՒ]ՈՒՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐԻ/Ն ՀՈԳՈՅՆ, Ի ՎԵՐԱՅ ՍՈՒՐԲ ԿԱՐՄԻՐ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՆ, /ԹՎԻՆ ՌՃԻԳ. (1674), ՅՈՒՆՎԱՐ[Ի] Բ.», խաչի ներեւում՝ Ադամի գանգը՝ բազկոսկորների մէջ առնուած, շրջանակի եզրերով լուսապսակների մէջ առնուած 27 դէմք (մէկն ընկած). միջուկը՝ տախտակ. աստառը կապոյտ մետաքս (Ա, Բ փեղկ), շերտաւոր կտաւ (դռնակը):

* Ծնթ. Պրականիշները՝ այբուբենի տառերի կարգով՝ Ի=ԺԱ, Լ=ԺԲ... Ջ=ԻԷ: Պրականամարներ ունի նաեւ վերին աջ անկիւնում:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Անուանաթերթ Մարկոսի՝ ՝106ա, կիսախորան՝ 1ա, 66ա, 174ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, խաչ (1ա, 174ա): Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, կենդանագիր, մարդ: Գոյներ՝ կարմիր:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Անանուն հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 2005, էջ 48, Հմ 46:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Ճառի՝ անորոշ: ԺԱ. դ.: Ա+Բ՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումով (բնագիրը վնասուած): Մագաղաթ 18×13 (1 տող ընդմէջ թ. 217-8ի). երկսիւն (16,3×13). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա). տող՝



Նմուշ Բա

15, 18: Կարդալ՝ Աա1 «///աւ ընդ որս երեւեալն ///ղա բերեալ բարու[թեա]մբ եւ բիւր բարութե///... /// այլ յայլ իմն աւրիւ ///յր որով եկաբարսն /// ուղղէր աղաչեմ ///», Աա2 «///յան հաւատիցն, որ եւ Հրեաստանիւ են. մեծ, ուր ես... ցուցանել գառինս գայլս զոմանս յարձակեալ վերայ ///», Աբ1 «/// պատարագն որպէս զի յաւժարութեամբըն գալցին նոքա... եւ ոչ ի վեր ինչ, հան զնոսա, որ ընդու///», Աբ2 «/// եկեալ հանգեացըն /// եւ որում այպիսի /// եւ մարտ առաջիկայ... եւ աշխատեին ա /// պէս միշտ սովոր է ///նել յետ սփոփանա///», Բա1 «///եացն վասն զի աւր///թիւն բազում անգ[ամ] ողորմածութիւն... /// որպէս զի ասիցէ /// ե-

թէ ի գալն իմ ում ///», Բա2 «///իկ աստ զՔրիստոս եւ զՀոգին յառաջ բեր... ջանակից ինձ եղերում ասէ յաղագս վասն ///», Բբ1 «///իկ յայսմանէ եւ յայն իմն կազմէ եւ ցուցանէ... եւ պաշտաւն իմ ասէ, որ յերուսաղէմ հաճոյ եւ ///», Բբ2 «///թենէ տան եւ կամ ///ռախութենէ եւ կամ ///... տեսից զնեզ հան/// ամենայն հե///»:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, վրան ճաթեր եւ ճեռծուածմներ, Ա. փեղկին փակցուած մետաղէ շրջանակի վրայ եղած երեմմնի Տիրամայր եւ Յովհաննէսի պատկերները եւ վերին աջ անկիւնի լուսապսակով դէմմն ընկած, կապիչներն Ի. դարի վերջի. խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից լուսանցակողերը, պտուկ-պիպ-ների եզրերը (վր., ստ. լսները՝ առաւել) եւ մագաղաթը աղտոտուած, թերթերը ձեւափոխուած, գիրը տեղ-տեղ թափուած, դժուարընթեռնելի, տնաճամարները գրուած երկգիծ (երեմմն եռագիծ) շրջանակի մէջ, թ. 93՝ պատռուածմը մագաղաթէ ֆուղով, թ. 118՝ վերեւից ձախ կողմում կապոյտ թելով կարուած, թ. 119՝ վր. եւ ստ. ձախ անկիւններից ստ. մասում հիմմից անջատ, թ. 183՝ վր. աջ անկիւնից պոկուած-ընկած, թ. 182՝ վրան բնական անցք, թ. 199՝ ձախ լս-ի ստ. հատուածից, թ. 199՝ ներքին լս-ին մօտ միչից պատռուած, ընդմէջ թ. 29-30ի 1 թերթ ընկած. էջանշան թելեր՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, սեւ՝ թ. 25, 31, 51, 56, 64, 66, 70, 104, 106, 113, 132, 143, 183, 207, 217. կրկնագիր թերթեր՝ թ. 40, 52, 58, 202, 203, 208. ձեռագրի հիւսածոյ կապիչի մնացորդը թղթի վրայ ամրացուած դրած ձեռ-ի մէջ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-65բ* Աւետարան Մատթէոսի *(ԺԳ. 32-47՝ թափուած)*:

2. *66ա-105բ* Աւետարան Մարկոսի:

3. *106ա-173բ* Աւետարան Ղուկասու:

4. *174ա-221բ* Աւետարան Յովհաննու

Ունի ստ. լս.՝ համաբարբառ՝ ցուցացանկ:

192ա առտ. լս., գրչից՝ «Իրմ կնոջն շնացելոյ...», ստ. լս., գրչից՝ 55ա «Տաղանդն կշռոյ անուն և եւ ոչ թուոյ, ֆանֆարոն եւ տաղանդն մի են, բիւր մի դահեկան է»:

203բ (կարմրագիր բոլորգրով)՝ «Տաղ անապատի ժողով»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

221բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյն եւ Սուրբ Հոգւոյն. ամէն: Գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ձեռամբ ումեմն մեղաւորի՝ Վարդանա, *յուղորդ եւ յընտիր աւրինակէ, թեպետ և՛ գծողս, և՛ գիրս, և՛ նիւթս վատ է, թւականիս հայոց ՈՂԱ. (1242): Արդ, գրեցաւ սա յանապատիս, ընդ հովանեաւ* Սուրբ Կարապետիս *եւ* Սուրբ Ստեփ[անոսի]*: Եւ են ի սմա Բ. սուրբ վարդապետք՝* Քրիստոսատուր *եւ* Վարդան, *եւ առաջնոյ սուրբ ուխտիս* Յուսիկ *եւ այլ սուրբ եղբարք, որոց անուանքն ի դպրութիւն կենաց, որոց ողորմեսցի Տէր Քրիստոս. ամէն: Ողորմեսցի Տէր Աստուած գծողի սորա եւ ծնաւղաց իւրոց, եւ եղբարց, եւ որդւոց, եւ բնաւ զարմից իւրոց, եւ ամենայն հաւատացելոց. ամէն:*

Տե՛ս ԺԳ. դ. յիշ-ի, էջ 224-5, Հմր 179:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *65բ (ԺԵ. դ., բոլորգիր) Քրիստոս Աստուած, յորժամ գաս հայրական փառաւք ի նորոգեալ զերկիր, ողորմա՛յ* Թուխեռոյն* *հոգոյն. սուրբ Ավետարանս յիշատակ է հոգոյ իւրոյ. ամէն:*

* Ծնթ. Նոյնը Տե՛ս ի 105բ. միայն անուան փոխարէն գրուած է «Ֆրիտոնի», եւ 173բ-ում՝ «տիկնոջն»:

2. *105բ (1605 թ., բոլորգիր) Փա՛ռք համագոյ անբաժանելի եւ միասնական Սուրբ երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ. ամէն: Արդ, զվերջին ստացող սուրբ Աւետարանիս՝ բարի եւ հաւատարիմ, աստուածասէր առն* Սիամոնն, *որ տեսեալ զսուրբ Աւետարանս ի ձեռաց անաւրինաց, յոյժ փափաքան<ան>աւք ստացաւ զսուրբ Աւետարանս ի հալալ ընչից իւրոյ՝ յիշատակ իւրն եւ իւր ծնողացն՝ հաւրն իւրոյ՝* Մուրատին, *եւ մաւրն՝* Դիլպարին, Մարգարիտին *եւ եղբաւրն՝* Ոհանին, Մուիլին, *եւ քուրն՝* Մարիանին, *եւ կողակցին՝* Ղարագօզին, *եւ որդոյն՝* Մուրատին, *որ հանգուցեալ է առ Քրիստոս, եւ ամենայն յարեան մերձաւորացն. ամէն: Թվին ՌԺԴ. (1605):*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ի, Ա., էջ 168, Հմր 205:

3. *65բ (1714 թ., բոլորգիր) Յիշատակ է սուրբ Աւետարանս* Աստուածատուրին *եւ իւր որդւըն՝* Սահակին, Սահակի *որդի* Խոճայնազին, Օղուլբէկին, Նիազի *որդի* Էվազին, Բարսեղին, Էվազի *որդի* Բէջանին, Ափիճանին, Կուլիճանին, *որ հանկուցեալ է առ Քրիստոս թվին ՌՃԿԴ.ին (1714): Մահոյն վէրջ կոսգղ սուրբ Աւետարանիս, թվին ՌՃԻԳ. (1674):*

* Ծնթ. Հմմտ. կազմի վրայ եղած մակագրութեան հետ:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկի կազմաստառին սոսնձած թերթիկին՝ «ՈՂԱ.-1242,* Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս», սեւով՝ «486/3528»:*

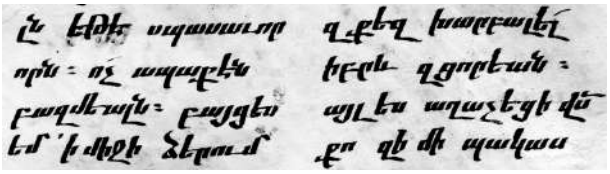
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *45ա՝ Աղաղակ(՞) Մեծի երկուշաբաթի ավուրն սաղմոս, կցուրդ խոստովան[ութեան] եւ վայելչութեան(՞): Ավետարան ///են ընդրել(՞)///: 93ա՝ փոքրիկ շրջանակի մէջ՝ «ասացեալ», «մեծի երեքշաբաթին առաջաւոր, սաղմոս արգին(՞) թագ՛՛ (անընթեռնելի)», 204ա՝ «ավաք շաբաթին առաջաւորին սաղմոս ՂԳ., Աստուած վրեժխնդիր, որսացան զԱւետարանի /// այժմեանն Ղ՛. /// (/// հատուածները անընթեռնելի)»:*

3529
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՎԱՆՔ ԳԻՒՂ (ՅԵՐԿԻՐՆ ԳՈՒՐՀԱՄՈՒ) ՌՃԻԷ. – 1678

ԳՐԻՉ՝ Առաքել դպիր: ՍՏԱՑՈՂ՝ Վահրաւեցի Ճանդուրպան:

ԹԵՐԹ՝ 197. չգրուած՝ 1ա, 71բ-3ա, 134ա, 197բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԳ×12 (Ա 13, Ջ 11, Ր 12+4, Թ-ԺԴ չիփ, ԺԷ 10, ԻԳ 3): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ, թուղթ (թ. 97-100 լուսագծերով, կապտաւուն): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13.5×9.5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 124ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ բաց շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ Ա. փեղկին մետաղէ վարդեակ՝ վրան 5 կոստղ, որից մէկը կենտրոնում. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ մագաղաթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+Գ. մագաղաթ, չգրուած:



Նմուշ 124ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 1բ, Մարկոս՝ 73բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոն՝ 134բ: Կիսախոշոր՝ 2ա, 74ա, 135ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, տաճար (53ա, 120ա, 126բ, խաչ՝ 2ա, 63բ, 65ա, 74ա, 188ա): Ջարդագիր՝ մարդ, թռչնագիր, հանգուցագիր, կենդանագիր: Գոյներ՝ կարմիր,կապոյտ, դեղին, վարդագոյն, սպիտակ, դարչնագոյն, սեւ, նարնջի:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Անանուն հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 2005, էջ 529, Հմ 729:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը եւ կապիչները մաշուած, վրան կան ճաթեր եւ ֆերծուածքներ, խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից լուսանցակողերը (առաւել վր.) աղտոտուած, թերթերը ձեւափոխուած, կծկուած, վրան խոնաւութեան խոշոր հետքեր, մանրանկարների եւ գլխատառերի կարմիր թանաքը տարածուած՝ լղոզուած, տեղ-տեղ գիրը մասամբ թափուած՝ 45ա եւ այլուր, թ. 52, 71, 87, 132 եւ այլն՝ վրան բնական անցք, որոշ թերթերի վրայ փոքրիկ պատռուածքներ, որոշ պատռուածքներ ամրացուած թղթով, թ. 63՝ վր. լս-ից հիմքից մասամբ պոկուած. ընդմէջ թ. 96-101ի՝ 72 թերթ ընկած, փոխարէնն այդ թերթերի արանքում հետագայում ավելացրած 4 կապոյտ լուսագծերով թերթաճամար ունեցող թերթեր. էջանշան կարմիր թել՝ 189:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-71ա* Աւետարան Մատթէոսի:

2. *74ա-96բ* Աւետարան Մարկոսի *(թ. 11-ԺԶ. 20 թափուած)*:

3. *101ա-33բ* Աւետարան Ղուկասու *(Ա. 1-ԺԴ. 30 թափուած)*:

4. *135ա-196ա* Աւետարան Յովհաննու *(195բ-6ա իրք կնոջն շնացելոյ)*:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

133բ Յիշեցէ՛ք զստւտանու[ն] Առաքել *դպիրս, թվին ՌՃԻ. եւ եօթն (1678)*:

196ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյ Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Արդ, գրեցաւ զքառավտակ եւ յորդառատ աղբիւրս եւ աստուածաբան սուրբ Աւետարանս ի յերկրին Գուրհամու*՝ *ի գեղն, որ կոչի* Վանք, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Ստեփանոսիս *եւ ամենայն սրբոց նորա, ի թուաբերութեանն Հայկազ[ե]ան սեռի ՌՃԻէ. (1678), եւ ի հայրապետութեան սրբազան* Յակոբ *|196բ| կաթողիկոսի եւ ներողաց* Տաճ[կ]աց *շահ* Սիլէմանի, *եւ մերոյ* Ստաթէի *արհեպիսկոպոսի* Յովհաննէս *քաջ բաբունապետի: Արդ, գրեցաւ զսուրբ Աւետարանս ձեռամբ եւ մեղսամած սուտանուն* Առաքել *դպրի, որ միայն անունս ունիմ եւ գործս ոչ: Արդ, աղաչեմ զամենեսեանդ, որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ օրինակելով, յիշեսջի՛ք զ*Առաքել *գրիչս եւ զհոգոյ հայր տէր* Վրթանէսն *եւ մարմնաւոր ծնօղքն իմ՝* Աստուածատուր *քահանան եւ* Նոյէմզարն, *եւ զեղբարքն իմ՝* Ղազար *քահանան,* Յովանէսն, Ներսէսն, *սարկաւագ* Մարգարայն, *եւ քոյրն իմ՝* Թամամն, *եւ ուստերս եւ դստերս յիշեցէ՛ք եւ Հայր մեզայիւ ողորմի ասացէ՛ք, եւ յիշողդ յիշեալ լիջիք աւուր դատաստանին Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ: Հայր մեր, որ՛՛:*

* Ծնբ. Գաւառ Մեծ Հայքի Սիւնիք աշխարհում: Տե՛ս Հայաստանի եւ յարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հտ. 1, Երեւան, 1998, էջ 982:

197ա Յիշատակ է սուրբ Աւետարանս Վահրաւեցի Ճանդուրպանին, Շամամին, *դուստրն՝* Մարինային, *փեսայ* Գրիգորին, Գուղտին, Խաչումին, Ուստին: *Առաւ* Ճանդուրպանն *ի հալալ ընչից իւրոց եւ ետ յիշատակ ի տաճարն* Սուրբ Աստուածածնին, *ի գեօղն, որ կոչի* Վահրաւայ*: *Եւ դարձեալ, ո՛վ սիրելի՛ք քահանայք եւ սարգաւակունք, յիշեցէ՛ք զ*Ճանդուրպանն *եւ զիւր ննջեցեալքն, որ հանգուցեալ են առ Աստուած. առաւ զսուրբ Աւետարանս եւ ետ յիշատակ ի* Սուրբ Աստուածածնին**: *Ով որ զայս հանէ եկեղեցոյս կամ ծախէ, կամ գողանայ, մասն* Յուդայի *առցէ: Ո՛վ ընթերցօղք, յիշեցէ՛ք*

եւ Հայր մեղայիւ ողորմի ասացէ՛ք Ձանղուրպանիին, փեսայ Գրիգորին եւ փծուն գրչիս. ամէն: Հայր մեր, որ՛՝:

* Ծնթ. Գիւղ Մեծ Հայքի Սիւնիք աշխարհում, Կաֆաւաբերդի գաւառում, այժմ Վաճրաւար, ՀՀ Մեղրու շրջանում: Տե՛ս Հայաստանի եւ յարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հտ. 4, Երեւան, 1998, էջ 739:

** Ծնթ. Այս եւ նախորդ Աստուածածին բառն աւելացուած ժամանակ անց, աւելի մուգ թանաքով եւ նոտրգրով:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *պհպ. Բբ (1788 թ., անարուեստ շղագիր) ես՝* Դաշտեցի Ավետի *որ[ք] Ովանես<ե>ս, գրեցի: Ով որ կարՁայ, Ա. բերան ողորմի ասէ իր հղր կամ իմ հղր: Թվին ՌՒՃԼԷ. (1788) Հունիվարի Ա.ում գրվեցաւ* Ագարագ*:

* Ծնթ. Գիւղ Մեծ Հայքի Սիւնիք աշխարհի Վայոց ձոր գաւառում, այժմ գտնուում է ՀՍՍՀ Վայք մարզում: Տե՛ս Հայաստանի եւ յարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հտ. 1, Երեւան, 1998, էջ 17:

2. *1ա (ԺԸ. դ., անարուեստ շղագիր) Էս՝* Դաշտեցի *մականեցի* Թումանի *որդի օղորմած հոգի* Պողոս, Սուրբ Աստվածա<յ>ծին *սուրբ Ավետարա[ն]ն հան(՞) զանցանի <անի> [թաքածոյ անոր, է վայ սուրբ Ավէքտարա[ն]ն: Ինչ քանա<յ> նայ որ հիշ[ի] ինչ, ոչ պարտակ մնայ:*

3. *պհպ. Գա (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Յիշատակ է յայս Աւետարանս* Սուրբ ըՍտեփանոսին, *որ ես՝* Մարգարէս, *աշգատեցի Նորոգման կազմն Աւետարանիս: Ով որ ոք կարՁայ, մէկ բերան յիշէ զբարին զմեզ. ի վայելումն* Խաչատուր *վարդապետին, որ գոչի* Ղազանչեցի:

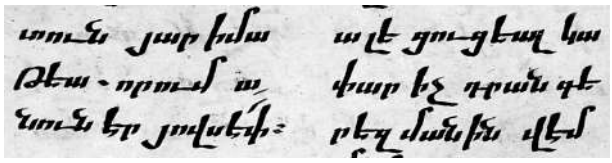
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ «787/3529, ՌՃԻԷ. – 1678,* Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս»:*

3530
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԿՈՂՈՒՑ ՎԱՆՔ **ՁԽՁ. – 1497**

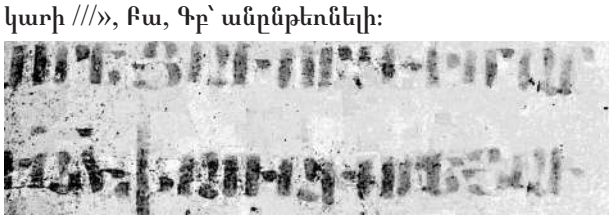
ԳՐԻՉ՝ Մատթէոս աբղ: ՍՏԱՑՈՂ՝ պրն Գորգ:

ԹԵՐԹ՝ 335. չգրուած՝ 97ա: ՊՐԱԿ՝ 3+Ա-ԻԴ×14 (Ա 10, Բ 12, ԺԷ, ԺԸ, ԺԹ, Ի, ԻԱ 16, ԻԴ 6): ՆԻԻԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13,5×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 94ա): ՏՈՂ՝ 19: ԿԱՉՄ՝ կարմիր մոմլաթ, մէջը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Դ՝ դեղնաւուն թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 94ա

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Անորոշ: ԺԱ. դ.: ԲԳ. (սկ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումով եւ ընդլայնակի ծալումով (բնագիրը վր. լս-ից եւ եզրերից վնասուած): Մագաղաթ (17,5×13, ամբողջական թերթինը՝ 26×17,5). երկսիւն (ամբողջական թերթինը՝ 26×17.5). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Գա). տող՝ 22: Կարդալ՝ Բբ$_1$, Գա$_1$, Բբ$_2$, Գա$_2$. «///Մի՛ թողուր զիս: Երրորդ գու(՞)///յին սաղմոս... Տէր ընդէր ոչ կարի ///», Բա, Գբ՝ անընթեռնելի:



Նմուշ Գա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս (վր. լս. բոլորգրով՝ «Մաթէոս Աւետարանիչ»)՝ 3բ, Մարկոս՝ 97բ, Ղուկաս՝ 156բ (վր. լս. բոլորգրով՝ «Ղուկաս Աւետարանիչ»), Յովհաննէս եւ Պռոխորոն (վր. լս. բոլորգրով՝ «Յովհաննէս առաքեալ Աւետարանիչ», արտ. լս.՝ «Պռոհաւրոն աշակերտն»)՝ 256բ, լս-այինն՝ Տիրամայր՝ 95ա, 160բ, Բարտիմէոս կոյր՝ 134ա, Յովսէփ Արիմաթացի՝ 154բ, 251բ, 324բ, Գաբրիէլ հրեշտակապետ՝ 159բ, Հովիւ՝ 163բ, Բժշկումն անդամալուծի առ աւազանին Բեթհեզդայ՝ 270բ, Յարութիւնն Ղազարու՝ 294բ: Խորան՝ 1ա, 1բ, 2ա: Կիսախորան՝ 4ա, 98ա, 157ա, 257ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, կենդանու գլխով թռչուն (259բ, 284բ), յուշկապարիկ (147ա, 183ա), ծառ (63բ, 65բ, 135բ, 233բ), խաչ (87բ, 89ա, 247ա, 322բ), տաճար (75ա, 141բ, 239բ): Ձարդագիր՝ մարդ (Գ՝ 4ա, եւ՝ 51ա), մարդադէմ (Ձ՝ 56ա, Գ՝ 136բ, 330բ), թռչնագիր, հանգուցագիր, կենդանագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ, սպիտակ, վարդագոյն, մոխրագոյն, դարչնագոյն, սեւ, նարնջի:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Անանուն հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԷ. դդ., Գանիրէ, 2005, էջ 245, Չ^{մր} 358:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած եւ կազմուած 1950ական թթ. մէջի կաշին մէջտեղից ճաճած, պտոկպիպ. Բ, Գ՝ խումացած, գիրը ջնջուած, դժուարընթեռնելի, թրջուածութեան եւ ցեցակերութեան հետեւով. գործածութիւնից եւ խոնաւութիւնից լուսանցակողերը (յատկապէս վերինը) աղտոտուած, կարմիրը մասամբ թափուած, թերթերի վրայ կան խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան, տեղ-տեղ առաւել գորշացած հետ-

ֆեր, խոնաւութիւնից գրադաշտը գունափոխուած, տեղ-տեղ՝ թանաքի ու թրջուածութեան հետքեր, ընդմէջ թ. 8-9ի 2 թերթ ընկած, Մատթէոս, Մարկոս աւետարանիչների մանրանկարները ծածկուած են պաշտպանիչ դեղին եւ կապոյտ մետաքսէ գործուածքներով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-2ա* Համաբարբառ (Կանոնք Ը.-ԺԲ., *նաեւ տե՛ս յառաջաբան*՝ *Յրուացանկ*):

2. *4ա-96բ* Աւետարան Մատթէոսի *(Բ. 12-22 թափուած)*:

3. *98ա-156ա* Աւետարան Մարկոսի:

4. *157ա-256ա* Աւետարան Ղուկասու:

5. *257ա-330բ* Աւետարան Յովհաննու *(330աբ <Գ>իրք կնոջն շնացելոյ)*:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԷ. դ., նոտրգիր*

– 333ա [Գրեացուցակ-գոյացուցակ] *– Է. Աւետարան, Բ. ձառ, Ա. Ոսկիփորիկ, Բ. Աստուրք, Ա. Քարոզգիրք, Ա. Գանձատետր, Ա. Բուն Մաշտոց, Բ. սուրբ նշան, մէկ ճաշոյ գիրք, Բ. սկի, Է. շուրջառ, Դ. վարագոյրս, Դ. շապիք, Բ. ջուխտ բազպան:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

331բ Փա՛ռք եւ պատիւ Հաւրն անծնին, աներբ, անեղ իսկականին,

եւ միածին նորա Բանին, անճառ ծննդեանն հայրենին,

եւ Սուրբ Հոգոյն միշտ փառակցին, ամենառատ պարգեւատուին,

միոյ բնութեան աստուածային, մի տէրութեան եւ միշտ էին,

գերակատար երիցն անձին, կատարողին արարածին

յանցեալն, յայժմուս, յապագային եւ յանսպառ յաւիտենին յաւիտեանս. ամէն:

Իսկ չորից աւետարանացն խորհուրդ բազմաւրինակ իմն ցուցմամբ տեսանի, զի ոմանք ասեն, թէ չորից աւետարանացն են չորք անգիւնք արարածոց՝ Արեւելք եւ Արեւմուտք, Հիւսիս եւ Հարաւ: Պարտ էր համասփիւռ քարոզել զԱւետարանն, իսկ ոմանց հաճոյ թուեցաւ ըստ չորից մըշտահոս գետոցն յադենական աղբերէն յառաջ խաղացեալ առ ի |332ա| տիեզերաց ոռոգումն՝ Փիսոն, Գեհոն, Տիգրիս *եւ* Եփրատէս, *եւ սոցա գոլով նմանապէս թուով ուռճատեալք ի կենդանական աղբերէն, ոռոգանել զպասքեալ միտս մարդկան նոյնաւրինակ ըստ տեսութեան* Եզեկիելի *քառակերպեան աթոռոն՝ Մարդ, Առիւծ, Եզն, Արծիւ: Զանմարմնոցն Տէր տեսանելով, բազմեալ ի փառացն աթոռ իմանալի ցուցմամբ, զխնամս բոլոր բնութեանս զակնարկումն, որ աստուածապէս եւ տիրաբար բերմամբ նշանակէ զլինելն առ ի հողածինս, հոգեղինացն, անմահից, զմահկանացուս առնել հաղորդ եւ ի գերակատար հանել ի փառս, վասն զի փառաց թագաւորն Քրիստոս՝ փառակիցն Հաւր եւ Հոգոյն Սրբոյ, զմերս առեալ բնութիւն, յինքեան միացոյց աստուածութեան՝ ուսուցանելով մի Որդի դաւանելով, որ յԱստուծոյ Հաւրէ եւ որ ի Մարիամայ սուրբ կուսէն անճառ միութեամբ, |332բ| զոր աւետարանականն ուսուցանեն բանք՝ մինչ ի կատարած հաւանութեամբ եւ հաստատ կարգօք ի նոյն յարելով առաքելաւանդն քարոզութիւն, որ գաստուածախաւսն վարդապետութիւն դրոշմեալ զսակաւս ի բազմացն հաւատալ, թէ Յիսուս Քրիստոս է Որդի Աստուծոյ: Ըստ վերին Յովհաննու հաւատալ եւ զկեանն յաւիտենականս ընդունել յանուն նորա:*

Աստանաւր յանկ ելեալ՝ աւարտեցաւ քառաբուխ եւ քառավրտակ աստուածախաւս սուրբ Աւետարանս այս ի թուաբերութեան Հայկազան տումարիս ՋԽՋ. (1497) ամին, ի սուրբ ուխտս ի Կողուց *վանքն, ընդ հովանեաւ* Սուրբ Գրիգորիս *եւ* Սուրբ Կարմիրակ *նշանիս եւ ի յառաջնորդութեանս տէր* Դանիէլի, *ի դառն եւ ի վշտալից ժամանակիս, յորում ի խիստ եւ ի նեղութեան եւ ի չար ծառայութեան կամք ազգին նետողաց, զի յոյժ նեղեն եւ կեղ[եքեն զազգս քրիստոնէից] |333ա| եւ որ բարէմասնութեանց եւ հեծեալս եւ մաշեալս, վերջինս աղքատութեամբս, մեղաւոր եւ անարժան ծառայս ծառայիցդ Աստուծոյ՝* Մատթէոս *սուտանուն աբեղայ, տեսի գփափագ եւ զսէր հաւատարիմ տանուտրոջն պարոն* Գորգն, *զոր ունէր առ հոգեւորսն, եւ տակաւ անձամբ յանձն առի կատարել զհայցուածս նոցա: (14 տող չգրած) զի սորա՝ պարոն* Գորգուն, *եւ իւր կենակցին՝* Մարգրտին, *եւ իւր ծնաւղացն՝* Մխիթարին *եւ* Շաղփաշին, *եւ իւր զաւակացն (3 տող չգրած) |333բ| (3 տող չգրած) եւ զհաւրեղբայրքն իւր՝ զ*Կարապետ, *զ*Մխիթարն *եւ զ*Յովանէս, *եւ զյորդիք նոցին՝ զէզդան եւ զ*Միրան *եւ* Ջաֆարէն:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 243, Հմր 333ա.:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *333բ (ԺՋ. դ.ի սկիզբ, բոլորգիր) Ես՝* Մարգարիտս, *գրել տըւի զսուրբ Աւետարանս եւ եառ զսա ի ձեռն* Միքայէլ *քահանային, զի այլ մարդու դաւ չի լինի հետ սորա: Եւ որ գառնա եւ յանդրգնի, նա նըզովեալ լիցի յԱստուծոյ եւ յամենայն սրբոց:*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 243, Հմր 333բ.:

2. *333բ (ԺՋ. դ., բոլորգիր) Աստուած ողորմի ասացէ՛ք* Բաղդասարին. *ամէն:*

3. *333բ (ԺՋ. դ., բոլորգիր) Ո՛վ դասք լուսերամից, որ հանդիպիք սուրբ Աւետարանիս, լի բերանով եւ ուղիղ սրտիւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք* Մկըրտչին *եւ կենակցին իւրոյ՝* Շահգուլին, *որ ստացան զսուրբ Աւետարանս ի հալալ արդեանց իւրոց՝ յիշատակ կենդանեաց եւ մեռելոց, հաւրն՝* Ազիբէկին, *եւ մաւրն՝* Գուարին, *եւ եղ-

բաւրն՝ Յակոբին, *եւ քվերն՝* Նղաշին, *եւ զաւակ[ացն]։ |334ա| Ով դասք լուսերամից, որք հանդիպիք սուրբ Աւետարանիս, լի բերանով եւ ուղիղ սրտիւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք* Մկրտչին *եւ կենակցին իւրոյ՝* Շահգուլին, *եւ որդոցն՝* Ջաջաթին, Յովասափին, Աբգարին, Ջաջուռին, Միհնազբէկ *եւ միուս* Ազբէկին, Ղազարին, *եւ դստերացն՝* Խոնդոարին, Ղզլայբէկին, Խոնձային, Նուբարին, Գոլբարին, *եւ հաւրն՝* Ազբէկին, *եւ մաւրն՝* Գոյարին, *եւ կնոջն հաւր* Ղազարին, *եւ մաւրն՝* Ջույարին։ *Եւ Աստուած ողորմի |334բ| ասացէ՛ք* Մկր[տ]չին, Շահգուլին. *ամէն, որ ըստացան սուրբ Աւետարանս ի հալալ արդեանց իւրոց՝ յիշատակ կենդանեաց եւ մեռելոց, հաւրն՝* Ազբէկին, *եւ մաւրն՝* Գոյարին, *եւ եղբաւրն՝* Յակոբին, *եւ քուերն* Նղաշին, *եւ զաւակացն* Յակոբին, Սբաթին, Շահգուլի, *եղբարցն՝* Մլհամին *եւ* Յովանիսին, *եւ որդոցն՝* Բաղ[դ]ասարին, Ատոմին, Մուրաւթին։ *Աստուած ողորմի ասացէ՛ք իւրոց. ամէն։ Դարձեալ յիշեցէ՛ք վերջին ստացող սուրբ Աւետարանիս՝* Մկըրտիչն *եւ կե|335ա|կցին՝* Շահգուլն, *եւ զաւակաց իւրոց՝* Շաղաւաթն *եւ* Յովասափն, Աբգարն, Ղազարն *եւ* Ազիբէկն, Ջաջուռն, *եւ դստերացն՝* Խոնդոարն, Ղըզլարբէկն *եւ* Խոնձէն, Գոլբարն *եւ* Նուբար։ *Աստուած ողորմի ասացէ՛ք իւրոցն. ամէն։ Եւ են վկայք այսմ վաճառիս միրզայ* Մուսթաֆէն *եւ եղբարն՝* Մահմատն, *եւ մէլիք* Փախչան *եւ ըռէս* Մարտիրոս։ *Եւ եառաք ի սուրբ ուխտս՝* Սրխոյ *վանիցն* Աստուածածնին, *եւ սուրբ ճգնաւորին* Մարինոսի, *եւ եառաք ի ձեռն հեզայհոգի Հէր|335բ|պետն տէր* Աւետիսին, *տէր* Յովանիսին, *որ ընթեռնուն եւ Աստուած ողորմի ասեն մեզ եւ մեր նը[ն]ջեցելոցն. ամէն։ Եւ է սուրբ Աւետարանս անջինջ յիշատակ. եւ տուք անհզելի* Սուրբ Աստուածածնին *տաճարի դրանն, որ ոչ ոք իշխէսցէ նենգութեամբ մերձենալ սայ կամ ծախելով կամ գրաւելով, ո՛չ մերոց եւ ո՛չ յաւտարաց։ Եթէ ոյք յանդգնի, նայ մասն Յուդայի առցէ եւ խաչ քանողաց, անէծքն զԿայենին առցէ. ամէն։ Լաւ պահաւղն Աստուած աւրհնէ. ամէն ու Ռ. (1000) ամէն։*

4. *Պտռկ-պհպ. Բա (1749 թ., բոլորգիր) Վերըստին ազատեցաւ սուրբ Աւետարանս Թվին ՌՃՂԸ. (1749), ի յաջորդութեան սուրբ ուխ[տ]իս* Սարգիս Քաչբերունցի *չլաշներ ջաղաց շինեցի, վանքի ժամատուն վերըստին նորոգեցի, ճ. (100) ղուռուշ անօրինաց զուլմայ տւի։*

5. *2բ (1751 թ., բոլորգիր) Եւ դարձեալ յիշեցէ՛ք զվերջին ըստա<յ>ցօղ. սուրբ Աւետարանս* Սուխարայ *վանից անգեալ ի գերութիւն, զոր վերստին թափեցին ի ձեռ[ա]ցն անօրինաց տանտէրք կ[ղ]զու եւ յաջորդ վանից* Սարգիս *վարդապետ։ Եւտուն նոյն վանքն* Սուխարայ Սուրբ Աստուածածնին *եւ սուրբ կոյս ճգնաւոր* Մարիաննոսի *գերեզմանին ի թվականիս ՌՄ. (1751). Ա. չափ կէս ցորեն,* Ջիրաֆ՝ *Բ. չափ,* Սախօս՝ *մէ[կ] կօտ,* Բաղտօ՝ *մէկ կօտ,* Խամզար՝ *կէս կօ[տ],* Մաղսոտ՝ *մէկ կօտ,* Վարդն՝ *երեք չ[ափ]։* Սարգիս *վարդապետ յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք* Ջիրաֆին, Սախօին, *իւր կող[ակցին]՝* Մարիխան, Բաղդօն, Վարդն, Խամզար, Մաղ[սոտ] /// *(՞), |3ա|* Սարգիս *վարդապետն ստացան սուրբ Աւետարանս՝ յիշատակ հոգոց իւրեանց կենդանեաց եւ ն[ն]ջեցելոց։ Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոս յաւիտեանս. ամէն։ Ի յառաջնորդութեան սուրբ ուխ[տ]իս* Սարգիս *վարդապետի, ի դառն եւ դժվար ժամանակիս, ի ձեռն այլազգաց, զի յոյժ նեղեն եւ կեղեքեն զմեզ, եւ եմք ի մէջ վշտաց եւ նեղութեանց եւ հասեալ վերջին ալքատութեան։ Մեղաւոր եւ անարժան, սուտանուն* Սարգիս *աբեղայս վերստին շինեցի վանքի ժամ[ա]տուն ճ. (100) ղուռուշ ջայր եւ տոգանս առին։ Թվին ՌՄ. (1751)* Սոխարայ *վանից ժամ[ա]տուն վերստին նորոգեցաւ, սուրբ Աւետարանս գնեցաւ եւ ազատեցաւ ձեռամբ մեղսամած եւ մեղսայբուտ* Սարգիս *աբեղայիս։ Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ դուք յիշե[ա]լ լիջիք ի Քրիստոս յաւիտեանս. ամէն։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պտռկ-պհպ. Բա՝ «790/3530, ՋՂՋ.-1497, Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս», 1ա՝ «3530»։*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *332բ՝ «ա, բ, գ, դ, ե, զ», 333ա՝ «անեն էր»։*

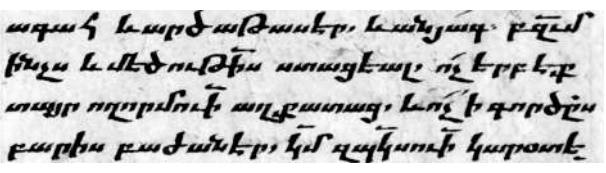
3531
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՌՃԻԸ. – 1679

ԳՐԻՉ՝ Ղուկաս։ ՍՏԱՅՈՂ՝ Միխայէլ Աստապատեցի։

ԹԵՐԹ՝ 351+1-1 (կրկն.՝ թ. 179, թուիչ՝ թ. 265-7)։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԼԲ×12 (է, ժե, ԻԱ 11, Իէ 10, ԻԲ չիմ, ԻԸ 5, ԼԲ 3)*։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, այլ թուղթ՝ թ. 300-3, 317-30. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ գունդ, վերեւում՝ խաչ, 2. ոճաւոր զինանշանի վերին մասը (թ. 300)։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×12։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, մասամբ կարմրով սահմանագծուած, թ. 2-169 (13×6,5-7), թ. 170-350 (13×7-7,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 171ա)։ ՏՈՂ՝ 27։ ԿԱՋՄ՝ դարչնագոյն կաշի. միջուկը՝ տախտակ. վերին կարակապին ամրացուած սեւ թելով հիւսած էջանշան։

* ԺԵ-ԻԱ. (թ. 168-238) պրակները ունեն նաեւ Ա-է. համարներ։



Նմուշ 171ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 171ա: Լուսանցազարդ՝ թռչուն, բուսական, յուշկապարիկ (171ա): Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ վարդագոյն, կապոյտ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզրերի կաշին մաշուած, փեղկերին թանաքի բծեր, աստառ չունի, ձեռագիրը եզրահատուած. բոլոր թերթերի եզրերը եւ հիմերը խոնաւութեան հետեւանքով գունափոխուած՝ մգացած. որոշ թերթեր սխալ կազմած, կարդալ՝ թ. 297, 344, 298-303, 343, 304, 305, 345-9, 307-42, 306, 350-1. ընդմէջ թ. 72-3ի 1, 248-9ի 13, թ. 305-ի եւ 345ի 7 թերթ, 349ի եւ 307-ի 3 թերթ ընկած, թ. 301-3ը հիմիից մասամբ անջատ, թ. 1, 351՝ ցեցի անցքեր, սեւացած, ստ. մասում՝ պատռուածք, արտ. լս-ը մասամբ լրացուածամրացուած, թ. 2-5, 345-51՝ գրադաշտին, թ. 314-21՝ ստ. լս-ին, թ. 338-42՝ արտ. լս-ին, ցեցի անցքեր, թ. 43ի արտ. լս-ին անցք, թ. 58բ-9ա, 169ա, 329բ-30ա՝ թանաքի բծեր, թ. 83՝ լայնքը 1 սմ-ով պակաս, թ. 165՝ արտ. լս-ին պատռուածք, թ. 169, 245, 330՝ աջ անկիւնը պատռուած. թ. 307՝ ընդլայնակի պատռուած, վերին մասը թափուած՝ գրադաշտի 2 տողը վնասուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1բ-158ա* [Վարք հարանց]

– *1բ* [Յանկ] – *Ա. Յաղագս կատարեալ առաքինութեանց... Ժե. Վասն քաղաքավարութեան նոցին, որք զամենայն վարս ուղղեցին առաքինութեամբ:*

Տե՛ս 789, 2ա-533բ: 1/չիք: 2/2ա: ա/չիք: բ/2աբ: գ/2բ-3բ: դ/3բ-5բ: ե/5բ-8ա: զ/8ա-13ա: է/չիք: 3/13ա-6ա: 4/16ա-21ա: ա-ե/չիք: 5/21բ-5ա (սկ. այլ՝ Ունէր երբեմն հայրն Ադաթոն երկու աշակերտ...): ա/25ա-7ա: 6/27բ-37ա (սկ. այլ՝ էր ոմն միայնակեաց, որ բնակէր ի լեառն Անտոնիոսի...): ա/37ա-40ա: 7/40բ-3բ: ա/չիք: բ/43բ-5ա: 8/45բ-56բ: 9/չիք: ա/56բ-8ա: 10/58բ-62բ (սկ. այլ՝ Արդ, ասաց ոմն ի ծերոցն, եթէ ոչ ինչ է լաւագոյն, քան զայս պատուիրան...): *ա/62բ-6բ: 11/66բ-77բ (սկ. այլ՝ Ասէին զծերոյ ումեմնէ, եթէ եկաց զամս յիսուն...): ա/77բ-9ա: բ/79ա-81ա: 12/81ա-5բ (սկ. այլ՝ Եւ ասացին ծերքն, եթէ երեք են զօրութիւնք դիւաց...)*: *ա/85բ-8բ: բ/88բ-9բ: 13/չիք: ա/չիք: 14/89բ-115ա (սկ. այլ՝ Ել երբեմն հայրն Դանիէլ եւ աշակերտ իւր յԱղէկսանդրիա...): ա/115ա-21բ: բ-գ/չիք: 15/122ա-3բ (սկ. այլ՝ Եւ վասն հօրն Յոհաննու կարճահասակին պատմէին մեզ, եթէ գնաց նա երբեմն առ ծեր...): 16-7/չիք: 18/123բ-6բ (սկ. այլ՝ Գնաց երբեմն հայրն (չգրուած) ի քաղաքն՝ վաճառել գձեռագործ իւր...): ա/չիք: 19/127ա-30ա (սկ. այլ՝ Ասաց հայրն Դանիէլ, եթէ պատմէր մեզ հայրն Արսենիոս...): ա/130ա-48ա: բ/148բ: 20/չիք: 21/148բ-58ա: ա-գ/չիք: 22-6/չիք: 27. ա/8ա: բ/16ա: գ/21ա: դ/27աբ: ե/40ա: զ/45աբ: է/56բ (նոյնը՝ 58աբ): ը/58բ: թ/չիք: ժ/81ա: ժա/121բ-2ա: ժբ/չիք: ժգ/126բ: ժդ/148ա: ժե/148բ: ժզ/158ա: ժէ-ժը/չիք:*

* 12րդ միաւորի խոռագիրը սխալմամբ գրած նաեւ 10րդի համար (58բ)՝ «թէ պարտ է զգուշանալ մեզ յամենայն զօրութենէ մերմէ ի դատելոյ եւ ի բամբասելոյ զեղբայրն», պէտք է լինի «Իբր թէ պարտ է մեզ միշտ արթուն եւ զգաստ լինել»:

Տե՛ս Գիրք, որ կոչի հարանց վարք, Կ. Պոլիս, 1720-1723:

Ծնթ. 66բ, 58բ, 81ա, 89բ, 122ա էջերի միաւորների խոռագրերը ստ. լս-ում են: Քանի որ Վարք հարանց-ի միաւորները բաղկացած են մի բանի մանր պատումներից, ապա յղուող՝ 789 ձեռագրի համեմատ այլ սկզբնատող ունեցող միաւորներն իրականում ոչ թէ տարբեր են ամբողջովին, այլ առաջին պատումից չեն սկսւում: Նոյն կերպ են նաեւ 170ա-247ա էջերի միաւորները:

Բ. *159ա-69բ* [Բանք Տոմարականք]

1. *159ա-68ա* [Լուսնացոյց-աղիւսակք] *բաղկացած ուղղահայեաց «1. Ամիսք, 2. Ծնունդ լուսնի քանիք, 3. Տիւ եւ գիշեր, 4. Ժամք, 5. Մասունք» սիւնակներից:*

Ծնթ. Տօմարական հաշուարկներ ըստ վերադրի արժեքների հետեւեալ կարգով՝ 11, 22, 3, 14, 25, 6, 17, 28, 9, 21, 2, 13, 24, 5, 16, 27, 8, 19, 30:

2. *168բ Անուանք երկոտասան կենդանակերպիցն ե. ազգաց լեզուաւ (աղիւսակ՝ «Հայերէն, Յարապկերէն, Պարսկերէն, Յունարէն, Ֆռանկերէն, Կերպարանք» սիւնակներով):*

3. *169ա Անուանք է. մոլորականաց ե. ազգաց լեզուաւ (աղիւսակ՝ «Հայերէն, Յարապկերէն, Պարսկերէն, Յունարէն, Ֆռանկերէն, Կերպարանք» սիւնակներով):*

4. *169աբ* [Հարցմունք եւ պատասխանիք] – *Եւ գիտելի է, զի բաժանել են իմաստունքն զերկոտասան կենդանակերպ լ. (30) աստիճան... Հարց. Ջի՞նչ է սարիսալ: Պատասխանի. Տարէգլուխ:*

Գ. *169բ* [Աւետիք Օգոստինոս Կարնեցւոյ]* – *Զորս են կարգ գիտութեանց գիտնականացն. նախ, որ գիտէ... այնպիսին լիրբ է եւ ամբարտաւան, փախի՛ր ի նմանէ:*

* Տե՛ս Յ. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն Ե.-ԺԸ. դդ., հտ. Բ., Երեւան, 1976, 1023-1026:

Դ. *170ա-247ա* [Հայելի Վարուց]

Տե՛ս ձեռ. 789, 6բ-411բ: Յանկ/170աբ (վերջը այլ՝ ԽԹ. Յաղագս տեսութեան իմացականին): ա/171ա-2բ: բ/172բ-4ա: գ/174աբ (սկ. այլ՝ Կուսակրօն եւ առաքինասէր քահանայ ոմն մինչդեռ յաղօթս կայր...): դ-ե/չիք: զ/174բ-6բ (սկ. այլ՝ Տանուտէր ոմն ունէր զծառայ հաւատարիմ...): է/176բ-7բ: ը/177բ-9բ: թ-ժ/չիք: ժա/179բ-83ա: ժբ-ժգ/չիք: ժդ/183ա-4ա: ժե/184ա-5ա (սկ. այլ՝ էր ոմն կրօնաւոր զգեստիւ եւ ոչ վարուք...): ժզ-ժթ/չիք: ի/185ա-7ա (սկ. այլ՝ էր ոմն ճգնաւոր եգիպտացի...): իա/չիք: իբ/187ա-9բ (սկ. այլ՝ էր ոմն եղբայր, զոր վասն յանցանաց բազում անգամ...): իգ/189բ-90բ (սկ. այլ՝ երկու մեծատունք էին առ միմեանս...): իդ/190բ-1ա: իե/191ա-3բ: իզ/193բ-4բ: իէ/195աբ: իը/չիք: իթ/195բ-7բ: լ/197բ (սկ. այլ՝ Ի ժամա-

նակի Թէոդոսի ինքնակալի...)։ լա/197բ-8ա։ լբ/198աբ։ լգ/198բ-202ա։ լդ/202ա-3ա (սկ. այլ՝ Ոմն քարտուղար իմաստուն եւ բարեսէր...)։ լե/203ա (սկ. այլ՝ Ծառայ ոմն Աստուծոյ ի ձմերայնի ճանապարհորդեալ եմուտ...)։ լզ/203ա-4բ։ լէ/204բ։ լը/204բ-5ա։ լթ/205ա-6ա (սկ. այլ՝ երեք կուսանք մահն յեկեղեցի...)։ խ/չիք։ խա/206ա-8ա։ խբ/208բ-9բ (սկ. այլ՝ էր ոմն այր ի Հռոմ քաղաքէ...)։ խգ/209բ-10ա։ խդ/210ա-1ա։ խե/211աբ։ խզ/չիք։ խէ/211բ-2բ։ խը/212բ-21ա։ խթ/221ա-3ա։ ծ/չիք։ ծա/223ա-5ա (սկ. այլ՝ Ջօրական ոմն յոյժ սիրելի թագաւորին տեսեալ...)։ ծբ/չիք։ ծգ/225ա-6ա։ ծդ/226ա-7ա։ ծե/227ա-8ա։ ծզ/228աբ։ ծէ/228բ-31ա։ ծը/231ա-4ա։ ծթ/չիք։ կա/234ա-5ա։ կբ/235ա-9ա (սկ. այլ՝ էր ոմն քահանայ խիստ աղօթասէր...)։ կգ/239ա-40ա (սկ. այլ՝ Ոմն ուսումնասէր ասէր ի տարաշխարհէ եկեալ ի քաղաքն...)։ կդ/240ա-4ա։ կե/չիք։ կզ/244ա-5բ։ կէ/չիք։ կը/245բ-6բ։ կթ/246բ-7ա։ հ-հա/չիք։

Ե. *247բ-8ա* Խրատ եւ ցուցակ վասն գաւազան տալոյ եւ յաստիճան վարդապետութեան հրաւիրելոյ զաշակերտսն, որ են սպասաւորք – *Նախ ժողովեսցէ Բ. եւ Գ. վարդապետս գլխաւորագոյնս... ամենայն երկայնամտութեամբ եւ վարդապետութեան։*

– *248աբ* Աւրհնութիւն վեղարի եւ փիլոնի – *Եպիսկոպոսն ասէ.* Աղաչեմք զքեզ, Տէր Յիսո՛ւս Քրիստոս, եւ խնդրեմք յառատ ողորմութեան քումմէ... *կանխեալ ի սէրն Աստուծոյ հոգով ի տուէ եւ ի գիշերի։*

Զ. *1. 248բ* [Վասն Յարութեան եւ կատարածի] – *Կալ ի սկզբանէ արարածոց մինչեւ ի մեծ թվականն ի վերայ բեր եւ երթ Կ. Կ. (60-60) ամ... եւ հունձք գան։*

2. 248բ Վասն երակաց արիւն առնելոյն ի վերայ Լուսնին թէ ինչպէս լինի – *Առաջին օրն չէ լաւ...* ԺԱ. *(11) օրն թէ առնուս, դող բերէ։* ԺԲ. *(12) օրն /// (վջ.)։*

Է. *249ա-56ա* [Հաւելուկք]

1. *249ա-52ա* [Հաւելուկք Ներսիսի Շնորհալւոյ, ճիբ.-մլգ.] – *ճհթ. (սկ.) ///ւ որսեր առնէ զերդ ըզբազա։ ճձ. է գրած ի գիրն աւետաբեր... մլդ... զերկուսն ի մի ճղով կախեաց։*

2. *252ա-3ա* Յոհաննէս վարդապետի Ծործորեցւոյ (մլդ.-մծե.) – *Ջուրն հրոյն տուն կազմեցաւ... Մծե... խիստ է ի պէտք ազգի մարդկան։*

3. *253ա-4բ* Տիրատուր վարդապետի ասացեալ (մծզ.-մնբ.) – *Ինքն է միայն ’ւ ընկեր չունի... ՄՁՔ. ... դուստր իմ ծնաւ զմայր հօր իմոյ ի կնոջէ իմմէ։*

4. *254բ-6ա* Այլուստ (մնգ-յա) – *երեք ձիով մէկ հետեւակ չար ու բարի առնէ վաստակ... ՅԱ. յորժամ զխնոցու որդին եհես դատող։*

Ծնթ. Լուծումները մասամբ լս-ներում, նոտրգրով։

Տե՛ս Հայ միջնադարեան հաւելուկներ, աշխ. Ա. Մնացականեանի, Երեւան, 1980, օգտագործուել է ինքնական բնագրում, պայմանանիշը՝ W։

Ը. *256ա-60ա* [Ի կանոնգրոց]

1. *256ա-8ա* Կանոնք յաղագս ազգի ազգի մեղաց, զոր ի պատրանաց սատանայի գործեն – *Եղբայրասպանն Խ. քառասնից տայ, Ե. տարի զգլուխն չածիլէ... այս ամենայն ինչ Աստուծոյ է կարգեալ, պակասութիւնն Աստուծոյ է ներհակութիւն։*

2. *258ա* Առաջնորդաց հասք – *Տունք քահանային եւ տուն երէց աւագին... հագուստն անպակաս տան ի վանքն։*

3. *258ա-60ա* [Ի կանոնգրոց] – *Տղայն, որ ի մօրն յարգանդն մեռանի, թէ հոգի առած է, քահանայն զնա թաղէ... ծառայ մի գնեն եւ ազատեն։*

Թ. *260ա-89ա* [Առակք, Առակաւոր բանք]

– *260աբ* [Յանկ Ա.-Խ.] – *Ա. Վասն ամենայնի պիտոյ է... Խ. Վասն հակառակութեան հաւատացելոց ընդ միմեանս։*

1. *261աբ Ա. Թագաւորն Կոստանդիանոս ի բազմաց ժամանակաց ցանկացաւ տեսանել...*

2. *261բ-2ա Բ. Այր մի ելանէր ի դժուար դար մի վեր ի տօթ ժամանակի...*

3. *262աբ Գ. Միայնակեց մի նստեալ ի վերայ վիմի միոյ, եւ կայր յառաջեւն աղբիւր մի...*

4. *262բ Դ. Այր մի ըմբռնեցին վասն գողութեան...*

5. *262բ-3ա Ե. Թագաւոր մի ի վերայ իւրոյ աշխարհին...*

6. *263աբ Զ. Թագաւոր մի զբարձր եւ գուղ[ղ]որդ զսիւն մի կանգնեաց...*

7. *263բ-4ա Է. Թագաւոր մի ունէր գեղեցիկ այգի...*

8. *264ա-5ա Ը. Թագաւոր ոմն եհես տեսիլ, զի իբրեւ զանձրեւ իջանէր...*

9. *265ա-7բ Թ. Թագաւոր մի կայր եւ չունէր ժառանգ աթոռոյն իւրոյ...*

10. *267բ-8բ Ժ. Թագաւոր մի անիրաւութիւն առնէր եւ ունէր զորդի մի...*

11. *268բ-9ա ԺԱ. Այրի կին մի ունէր տղայ մի, եւ սկսաւ տղայն գողանալ...*

12. *269ա ԺԲ. Արծուին յորժամ ծերանայ, բարձրանայ մինչեւ ի տապ...*

13. *269բ Կին մի այրի ունէր կով մի, եւ իւր խորթն ունէր էշ մի...*

14. *269բ-70ա ԺԳ. Առիւծն եհես զի ահա գային փախստական ամենայն...*

15. *270աբ ԺԴ. Առիւծն հիւանդացաւ, էրէքն գային ի տես...*

16. *270բ-1ա ԺԵ. Ասի յառակաց, թէ ուղտ մի ու գայլ մի...*

17. *271ա ԺԶ. Արագիլն մեծ բռնութեամբ գայ յամուսնութիւն...*

18. *271աբ ԺԷ. Աղուէսն ի գետն անկաւ եւ լինէր գետատար...*

19. *271բ ԺԸ. Իշուն աւետիս ետուն, թէ ցնծայ եւ ուրախ լեր…*

20. *272ա ԺԹ. Ճանապարհորդ մի հանգեաւ յաղբիւր մի եւ գնաց…*

21. *272աբ Ի. Գայր վաճառական մի ի քաղաք մի հանգեաւ…*

22. *272բ-3ա ԻԱ. Յանմարդաբնակ լեառն մի կայր մրջիմն մի…*

23. *273աբ ԻԲ. Այր մի հողագործ շինեաց ականաթս բազում…*

24. *273բ-4ա ԻԳ. Այր մի եհատ զլեզու հորգ(=թ)ուն դրացւոյ…*

25. *274ա ԻԴ. Այր մի աղքատ խորովէր միս սակաւ…*

25. *274ա-5ա ԻԵ. Առիւծն հիւանդացաւ եւ ուղարկեաց բժշկաց խընդիր…*

26. *275աբ ԻԶ. Այր ոմն գնաց ի հողվարքն եւ երեք գանգ էառ մարդոյ…*

27. *275բ-6ա ԻԷ. Է սպիտակ հաւ մի ի թագաւորաց տուննն…*

28. *276ա-7բ ԻԸ. Եւ ահա ժողովեցան ի տեղ տասն վաճառականք…*

29. *277բ-8ա ԻԹ. Ձն յորժամ ելանէ ի ծակէն եւ երթայ…*

30. *278ա-9բ Լ. Էր այր մի, որ ունէր կին մի բարկացող…*

31. *279բ-81ա ԼԱ. Էր իմաստուն ճարտարապետ մի եւ ուսուցանէր…*

32. *281ա-2բ ԼԲ. Էր պատանի մի աղօթարար, որ զամենայն աղօթս իւր առենին կատարէր…*

34. *282բ-3բ ԼԳ. Էր այր մի եւ ունէր կին մի անզգամ…*

35. *283բ-4ա ԼԴ. Ասի յառակաց, թէ այրի ոմն ունէր տասն այծս եւ ունէր որդի մի…*

36. *284աբ ԼԵ. Ասի յառակաց, թէ այր մի յամէն տարի հարիւր մոթ հաց վաստակէր…*

37. *284բ-5ա ԼԶ. Ասի [յ]առակաց, թէ աղքատ էրէց մի գնաց մօտ մսագործն…*

38. *285ա-6բ ԼԷ. Ասի յառակաց, թէ արք երկու ընկերացեալք միմեանց…*

39. *286բ-7բ ԼԸ. Ասի յառակաց, թէ երկու արք միմեանց յոյժ բարեկամք գնացեալ ի ճանապարհորդութիւն…*

40. *288աբ ԼԹ. Ասի յառակաց, թէ այր մի գնաց առ դատաւոր…*

41. *288բ-9ա Խ. Այր մի գնալով ի ճանապարհի հանդիպեցաւ արանց…*

Ժ. *289ա-324բ* [Յաղագս աստեղաց, կենդանակերպից, գուշակութիւնք]

1. *289ա-97բ, 344աբ, 298ա-9բ* [Վասն մոլորակաց, աստեղաց եւ ամսոց] — *Գիտելի է, զի առ ի բացեայայտութիւն սոցա պարտ է գիտել զընդհանուրսն, այսինքն՝ զսէռս աստեղացն, զտեսակս, զտարբերութիւնս, զյատուկս եւ զպատահմունս: Դարձեալ զսոսա բաժանելն Ժ. ստորոգութիւնս աստեղացն, այսինքն՝ ի գոյացութիւնս, ի քանակութիւնս… իւրաքանչիւր ամսոց ընթանալ ամէն կենդանակերպ:*

ա. *290բ-1բ* Յաղագս շարժուն եւ անշարժ կենդանակերպից — *Խոյն, Խեցգետինն, Կշիռն, Այծեղջիւրն շարժուն են…*

բ. *291բ* Երկրի եւ աշխարհի — *Զօհալն ունի հնդիկս, զանդին…*

Ծնթ. Այս եւ յաջորդ միաւորները հետեւեալների մասին՝ Զօհալ, Մուշթարին, Մառեխն, Աւրեգակն, Զօհրայ, Օտարիտ, Լուսին:

գ. *291բ-2ա* Վասն ծնընդեան մարդկան — *Զօհալն ի ծնունդն յանկարծամահ լինի…*

դ. *292ա-4ա* Դուռն վասն փառաւոր է. աստեղաց — *Զօհալն ի յաստղաբաշխութեան հաշիւն ի յերկինքն շարաթ ունի…*

ե. *294ա-5ա* Վասն աստեղաց բնութեան — *Զօհալն հով է եւ չոր է եւ իւր հովութիւնն աւելի է…*

զ. *295աբ* Դուռն աստեղաց համերն — *Զօհալն ունի զբոթոթըն եւ զթթուն, զծանտրն համն եւ զհոտածն…*

է. *295բ-6ա* Դուռն աստեղաց գուներուն — *Զօհալն ունի զսեւ գունն…*

ը. *296ա* Դուռն աստեղաց չափուն — *Զօհալն ունի զերկայնութիւն եւ զչորութիւն…*

թ. *296աբ* Դուռն աստեղաց լեռներուն — *Զօհալն ունի զչոր լերունքն…*

ժ. *296բ-7ա* Դուռն աստեղաց տեղերուն — *Զօհալն ունի զգետնափոր տեղիքն…*

ժա. *297ա* Դուռն աստեղաց — *Զօհալն ունի զմուրտասանկն, զերկաթի քարերն…*

ժբ. *297աբ* Դուռն աստեղաց — *Զօհալն ունի զերկաթն եւ զպղինձն…*

ժգ. *297բ* Դուռն աստեղաց մրգաց եւ հնդոց — *Զօհալն ունի ի զկեռասն եւ զձիթապտուղն…*

ժդ. *297բ, 344ա* Դուռն աստեղաց — *Զօհալն ունի զգխտորն, զպատնճանն…*

ժե. *344բ* Դուռն աստեղաց բնութեան — *Զօհալն ունի զինչ հովութիւն, չոր տեղ կա…*

ժզ. *344բ, 298ա* Դուռն աստեղաց ուժերուն — *Զօհալն ունի զխրաթի մասն…*

ժէ. *298ա* Դուռն ամուսնութեան չորքոտանեաց աստեղաց — *Զօհալն ունի զայծն, զպախրէն…*

ժը. *298աբ* Դուռն աստեղաց թռչնոց — *Զօհալն ունի զայն ոք որ գիշերն թռչին…*

ժթ. *298բ* Դուռն աստեղաց զօդուածին — *Զօհալն ունի զմազն, զմորթն…*

ի. *298բ-9բ* Դուռն աստեղաց, թէ որն որ յատուր ունի իշխանութիւն — *Կիրակի Արեգականն է իշխանու-*

թիւն... երազն վատ է, վիշապի տուն է, պատրաստ կաց:

2. *300ա* [Վասն իշխանութեան Բժ.ան կենդանակերպից] – *երկոտասան կենդանակերպքս իշխեն եւ տիրեն ի վերայ երկոտասան անդամոց մարդկան... յորս լուսնին լինի, զգուշացիր:*

3. *300ա-3բ* [Առաքելի Սիւնեցւոյ] Վասն երկոտասան կենդանակերպիցն, Բժ.ն (12) ազգաց եւ Բժ.ն (12) անդամոց. հոմերապէս ոտանաւոր

Տե՛ս ձեռ. 739, 47բ-8բ: ա/300աբ: բ/ 300բ-3ա: գ-դ/չիք: ե/303ա: զ/303աբ: է-ժ/չիք:

4. *303բ, 343աբ, 304ա-5բ* Վասն աստեղաց կենդանակերպից – *Ոյն, որ իշխան է ամպրոպայ, / Տասնուվեց աստղ կայ ի նմայ... գնմանութիւն այծուն, նախ զի/// (վջ.):*

5. *345ա-9բ* Բանալիք գրոյս տումարական արհեստիս, որ կոչի ըՒօզնամէ – *Տումար Արեգական եւ Լուսնին, որ ցուցանէ զկենդանակերպսն... 345բ եւ մասունքն հանդէպ իւր գրեալ կան:*

– *346ա-9բ Աղիւսակք՝ «1. Մասունք, աստիճանք, կենդանակերպք, 2. Գօտիք աստեղաց, 3. Ամսանուն, 4. Շաբաթագիր, 5. Լուսանագիր, 6. Ժամք լուսնի, 7. Մասունք»՝ սիւնակներով: Աղիւսակից դուրս ունի բացատրութիւններ:*

6. *307ա-9ա* [Բնոյթ եւ յատկանիշ երկոտասան ամսոց] – *[Դ. Ապրիլ] ///ռին միս եւ որսոյ մսեր /// կուրք: Պատրաստի բողկէ եւ ի թարայէ /// որ լեղի խոտեր կայ... այլ տաք բնութիւն կերակրօք դարմանեսցի կամօքն Աստուծոյ:*

7. *309ա-24բ* [Գուշակութիւնք]

ա. *309ա-16ա* Յաղագս նշանաց յԱրեգակնի, Լուսնին, յաստեղս եւ վասն շարժի եւ ոռոտման՝ յասորոց գրոց ասացեալ երանելոյն Դանիէլի – *Ա. Թըշրին զտիմ, որ է Հոկտեմբեր, թէ Արեգակն խաւարի, ելանէ որդի թագաւորի եւ սպանանէ զնա հայր իւր... պարսիկս յանձրեւոյ ապականին:*

բ. *316ա-20ա* Վասն խաւարման Արեգականն եւ Լուսնին՝ ումեմն յիմաստասիրի ասացեալ – *Յունվարի թէ Լուսինն խաւարի, վաստակն լաւ լինի... թէ յարեւմտից՝ հաց եւ գինի նուազ, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք:*

գ. *320ա-3ա* Տանուտէրք, որ ցուցանեն զգնացս տարոյն – *Յորժամ Ոյն լինի, գարունն ազնիւ ցորէն եւ գինի եւ ամենայն ինչ շատ... ի մէջ ձմեռանն անձրեւ:*

դ. *323ա-4ա* Կաղանդացոյց – *Թէ կիրակի հանդիպի կաղանդամուտն, իշխանութիւն Ջրհոսին է... եւ Յունվարի Ա. կաղանդամուտ է հանապազ:*

ե. *324աբ* Կաղանդացոյց այլ, արբոյն Կիւղի ասացեալ – *Եթէ կաղանդն կիրակի լինի, ձմեռն պինա եւ ձին մեծ... սղութիւն լինի եւ չոր, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Համմտ. ձեռ. 2180, 303ա-20բ:

ԺԱ. 1. *325ա-35բ* Ի խնդրոյ Թումա վարդապետի՝ աստուածաբնակ սուրբ ուխտին Մեծոփայ վանիցն, եւ ծառայաբար կատարեալ ճգնաւոր աստուածակիր հոգելից առն Յակոբ վարդապետի Ղրիմեցոյ՝ Յաղագս ազգականութեան – *Գիտելի է, զի ազգականութիւնն տարորոշեալ անձանցն է... առանց ամենայն խղճի առցեն զիրար, եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Կան աղիւսակներ՝ 326աբ, 328բ, 329ա, 330բ, 331ա, 332բ, 333ա:

2. *335բ* [Աղիւսակ] – *Երեք պապք, երեք մամք, հօրեղբայր մեծ, երկու պապք, երկու մամք... երրորդի թոռնիանցն:*

3. *336աբ* Տեառն Ներսիսի կաթուղիկոսի է արարեալ զբոլորակս այս – *Ընթեռնլով իմ զխրատ աստիճանաց ազգականութեան... ընդանիայն եւ թոռնիայն իգականք:*

Ծնթ. Սկսւում է բոլորակով:

– *336բ* [Յիշատակարան հեղինակի]. *Արդ, որ ոք ընթեռնլով զբունն վերահասու լինի մերովս աւժանդակեալ, թէ կամեսցի փոխել զխրատ աստիճանացն, մի՛ իշխեսցէ թողլով զհինն, որ է աղիւսակաձեւ դրոշմածն, զոր առաջնոց վեհիցն է աշխատասիրեալ, բայց թէեւ զբոլորս դրոշմեսցէ առընթեր, ինքն գիտասցէ, միայն զհինն մի՛ թողցէ: Փա[ռ]ք Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ յաւիտեանս. ամէն:*

Համմտ. ձեռ. 2018, թ. 377ա-9բ:

ԺԲ. *337ա-42բ, 306ա* Շարադրութիւն հայրապետացն հայոց – *Արդ, զկնի համբարձման Տեառն մերոյ յերկինս... տէր Մխիթար ի Գաներուն եպիսկոպոս նստաւ յաթոռ հայրապետութեան փոխանորդ նորա: Սոցա թվին ՉՂԹ. (1344):*

Տե՛ս Գէորգ Տէր-Վարդանեան, Ներսես Պալիանենցին վերագրվող ժամանակագրական մի ցանկի մասին, Պատմաբանասիրական հանդէս, 1980, Հ՛՝ 3, էջ 189-202:

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

1. *350ա* Թէ աշխարհս ի վաճառ եկի, թէ շահիմք գանձիւք հոգեղէն, չար աւազակաց դիպա, թալնեցին, զինչ մերկ ի մօրէն:

2. *350ա* Դ. բան առանց մեր կամաց լինի. Ա.՝ ծերութիւն, Բ.՝ հիւանդութիւն, Գ.՝ մահն, Դ.՝ Աստուծոյ դատաստան գնալն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

306ա Գրեցաւ սակաւ գիրս լաւ եւ յընդիր օրինակէ՝ ի Հայր Մաշտոցէն, որ էր գրեալ ի թագաւորութեան հայոց Կոստանդեա եւ ի կաթողիկոսութեան տեառն տէր Մխիթարայ:

Ծնթ. Հայր մաշտոցը Անթիլիասի Հմր 9 ձեռագիրն է. մանրամասները տե՛ս Գէորգ Տէր-Վարդանեան, Ներսես Պալիանենցին վերագրվող ժամանակագրական մի ցանկի մասին, Պատմաբանասիրական հանդէս, 1980, 3, էջ 195:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

306բ /// (1 տող չգրած, թերևս յիշ-ի սկիզբը կարմրագրելու համար՝ «Փառք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդւոյ») եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ անզրաւ յաւիտեանս. ամէն: Արդ, աւարտեցաւ եւ կազմեցաւ Յ(=Հ)արանց վարքս հայոց եւ ֆռանկաց եւ այլ բազում մանր բանք, որք աստ ժողովեալ կան, ի թուաբերութեան հայկազեանս տօմարի ՌՃ. եւ ԻՐ. (1679): Արդ, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս Աստուած զատացող սորին՝ Աստապատեցի *անուամբ եւեթ* Միխայէլ վարդապետս, *զի յորժամ ընթեռնուք կամ աղօթէք եւ կամ օրինակէք, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զվերոյգրեալ զառաձեալս մեղօք* Միխայէլ, *նաեւ ծնողքն իմ՝* զԱբրահամն *եւ* զՄարիամն, *եւս եղբարքն իմ զպարոն* զԱյվազն *եւ* զՄատթէոսն, *եւ եւս որդիք սոցա՝* զՆիկողայոսն *եւ* զԱբրահամն: *Եւ որք յիշէք, յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ՝ Աստուծոյ մերոյ աստ եւ ի հանդերձեալն. ամէն: Հա՛յր մեր, որ յերկինս սուրբ:*

Մանաւանդ ի ժամ սրբոյ պատարագին յիշէ՛ք զմեղօք լցեալ Միխայէլս, *հանդերձ հոգւոցն հանգուցելովք եւ Հայր մեղայիւ. ամէն: Հա՛յր մեր, որ յերկինս: Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զհո|350ա|գեւոր ծնողն իմ եւ զեղբարսն իմ՝* զՍուրբ Ստեփաննոսի *միաբանքն՝ մեծ* Յակոբ *րաբունապետն,* զՋաքարիա, զԱհարոն, զՆերսէս, զՄէլիքսէթ *եւ* զՅովսէփ *վարդապետքն, զտէր* Յովաննէս, *զտէր* Պօղոսն, *զտէր* Մկրտիչն, *զտէր ///ոսն, զտէր* Միւնասն, *զտէր* Երեմիայն, *զտէր* Անդրէասն, *եւ դուք յիշեալ լիջիք: Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Տէր Աստուած* զՍուրբ Նախավկային *միաբանքն՝ զմեծ* Միխայէլ *վարդապետն, որ է երկրորդ ծնող իմ եւ առաջնորդ սուրբ ուխտիս, նաեւ՝* Յոհան *եւ* Պետրոս, Մարտիրոս *եւ* Արիստակէս, Մովսէս *եւ* Աւետիք *վարդապետքն, տէր* Եսային, *տէր* Թորոսն՝ *հայր վանիցս, զ*Դանիէլ *վարդապետ եւ տէր* Սամուէլ *հանգուցեալք, զտէր* Ստեփաննոս, *զտէր* Ղազարն, *զտէր* Գրիգորն, *զտէր* Անդրէասն, *զտէր* Յովաննէսն, *Բ. տէր* Աստուածատուրն, *զտէր* Յակոբն *եւ այլ միաբանք* Սուրբ Մաղարթայ *վանիցս:*

21ա Ջմեղաւոր Ղուկաս *գրիչս յիշեա՛ ի Տէր (նման՝ 126բ, 332ա):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *306ա (1751 թ.ից յետոյ, շղագիր) Ես՝* միրացու Մաթէոս, *գրեցի: Օվ ոք կարդայ, մէկ բերան ասի, Աստուած իւր հոգին լուսա[ւ]որ[ես]ցէ կամ յուր ծնողացն հոգին լուսա[ւ]որեսցէ: Ի թվականի ՌՄ///. (1751ից յետոյ):*

2. *345բ (1779 թ., շղագիր) Թվին ՌՄԻՀ. (1779) Գեբապատիւ* Բասեղ *արքեպիսկոպոս ողորմած. Հայր մեր:*

3. *260ա (ԺՀ. դ., շղագիր) Ես մեռանեմ՝ դառնամ ի հող, / գիրս մնայ յիշատակող /, անուն սորա* Յովագիմ *գրող / ոտաց փոշի կոխաց եւ հող, / օվք կարդայ, մէկ բերան այսի, / Աստուած իւրեան պարին յիշեսցէ ձեզ:*

4. *350բ (1822 թ., շղագիր) Թվին ՌՄՀԱ. (1822), Ապրելի ԻՀ. (28) զայս [ի]նչ գրեցի գներգեւալ հոգի* Ղազար *վարդապետ, ի դուռն* Սուրբ Կարապետու *վանից ի յառաջնորդութեան տեառն* Մաթէոսի՝ *սրբազան արքեպիսկոպոսի: Յիշողքն [յի]շեա՛լ լիցի անմահին (նույնը՝ 351ա):*

351ա Թվին ՌՄՀԱ. (1822), Ապրելի /// զայս ինչ հոգի Ղազար *վարդապետ ի դուռն* Սուրբ Կարապետու, *յառաջնորդութեան* Մատթէոս *արքեպիսկոպոսի. յիշողքն յիշեալ լիցի անմահին: Խ[ոնարհ] ծ[առայ]* Մաթէոս *գրեցի* Ղազա[ր]ով:

5. *305բ լս. (ԺԲ. դ., շղագիր)* Սրբոյ Կարապետի *միաբան* Երեմիայ *վարդապետ* Մելիք-Թանկիեանցն:

6. *158ա (ԺԲ. դ., շղագիր) Ես՝ տիրացու* Ղուկաս<աս>ըս *գերէցի էս գրես:*

8. *158բ (ԺԲ. դ., շղագիր)* Մատթէոս *եպիսկոպոս,* Ղազար *վարդապետ,* Ղուկաս *[վարդապետ],* Սիմոն:

9. *155ա ստ. եզրին (ԺԲ. դ., շղագիր) Առ գերապատիւ* Ղազար *վարդապետ ողորմած հայր իմ:*

10. 351բ *(ԺԲ., դ., շղագիր) Յիշատակ է ասյ (=այս) գիրս ///կու* Սրբոյ Կարապետին *խորնարհ (՞) ծառայ տիրայցու* Ազարիան *գրեցաւ* Սուրբ Կարապետ *///էցու Յիսուս Քրիստոսի ծառայ /// տիրայցու:*

11. *Բ. փեղկին (ԺԲ. դ., շղագիր) Այս է տզապանացի (՞) որդի* Թոմաս Թանկիեանց *եւ /ա///* Գաբրիէլի:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *2ա սեւ թանաքով ութանկիւն՝ «*ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ */// ՎԱՐԴԱՊԵՏ/ ///», 247ա սեւ թանաքով բոլորակ՝ «*ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏ / ԱՍՏԱՊԱՏՑԻ/ ԹՎԻՆ ՌՃԻԲ. (1673)», *328ա սեւ թանաքով բոլորակ՝ «*ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏ»:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «ՌՃԻՀ. – 1679, Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]», «792, 3531» (ջնջած), 2ա՝ «792, 3531», մէջքին սոսնձած թղթին՝ «792, ժողովածու», 306ա՝ «տես եր. 342բ», 342բ՝ «տես եր. 306» (Ն. վրդ. Ակինեանի ձեռքով նշումներ խառը թերթերի ճիշտ կարգի մասին):*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «Յիշակե մեր/// Առ Գոյնոզ տարեալ, Յօսէփ Մկրտիչ չովղարակօղ, անկապակից տառեր», 1բ՝ «Ջգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արայ ի մեզ /// զգործ ձեռաց մերոց յաջ» (կիսաջնջուած), 58բ՝ «կ» (հնգիցս,) 82բ՝ «ՏՏրդատ Շահրաբաթ ըՍտեփաննոս», 158ա՝ «Ա. կանուտէրն կարիճն, աղեղնաւորն, այծեղջիւրն, ջրհոսն, ձուկն, խոյըն, ցուլն, եկաւորն, խեցգետինն, յառիւծն, կոյսն, կշիռն, կ, տանուտէրն կարիճ աշ», 168բ՝ կենդանակերպի նշանները, 170բ, 200ա, 257բ, 260ա՝ անկա-*

պակից տառեր, 175բ՝ «բ-լ», 184բ՝ ջնջած տառեր, 193բ-4ա՝ մատիտով խզբզոց, տառեր, 225բ՝ «1837, խզբզոց», 268ա՝ «ա» (բազմիցս), 286ա՝ անկապակից տառեր, 286բ՝ «ա-գ», 290բ՝ խզբզոց, 296բ՝ կրկնած սկզբնատառեր եւ նշաններ՝ «ԱՀՕ Դուռն Մ Ա», 330ա՝ «Յակոբին պաղուեղ», 343բ՝ «մինաան, ամէն մեեեծ անոն էն», 344ա՝ խզբզոց, 344բ՝ «բարցը արժանի», 345բ՝ «ա-զ (երկիցս), ա-կ», 350բ՝ «Աւո ի ա-ֆ, թվին Մաաէոս, Թվին ՌՄՀԱ. (1822) Ապրելի ԻՐ. (28) զայս ինչ», 351ա՝ «Թվին ՌՄՄ թվին թվին ՌՄՀ», 351բ՝ «Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ եղիազար», տառեր՝ «աբգ, աբ, ա (բազմիցս), Յիսուսի Քրիստոսի, նուպար, 898 6 8 1/3 6, 32», անկապակից բառեր, 154ա (լսց.) «Կեա Կեալ Սալմաստլի Ղուլ Յարութիւն եայզըլան կեալտը պայդա զայնլի մանա պայ վէրտի զայն այտըմ կիրտըմ զօչ ա օղ իչընտա վայտիզ էյլ ե եափըշման» (հայատառ թուրքերէն, Ղուլ Յարութիւնի տաղից մի հատուած), 351ա՝ «///լէլի նըհար զաղըր ադթ ի մին բիրը եայտա/// ջումլ եազմ մի սայ ըտի ըթմիօզ///ըլե դորթ քի եայզանտա ազալարներ ենջիլի մ///մ օլաղչաղտա երի վարընան իշլանատը էջակուն» (հայատառ թուրքերէն, մասն տոմարական գործի)։

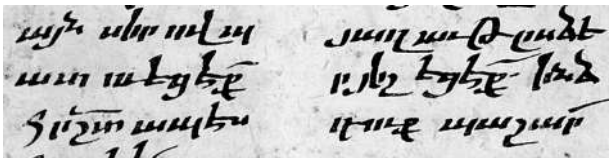
Ծնթ. Հայատառ թուրեերէնի բառանջատումը եւ թարգմանութիւնը՝ Օհսաննա Կարապետեանի։

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *149բ՝ լուսանցազարդ (149ա-ի լուսանցազարդը տպած հակառակ կողմից)։*

3532
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 201. չգրուած՝ 1ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԷ×12 (Ա. 13, Ը, ԺԷ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն՝ 4բ-201բ (13×8,5), միասիւն՝ 1բ-4ա (13×8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 77ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ:



Նմուշ 77ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 4ա: Ճակատազարդ՝ 31բ, 41բ, 55բ, 60ա, 100ա, 115բ, 128ա, 145բ, 174ա: Լուսանցազարդ՝ թոչուն, բուսական, խաչ (22բ): Ձարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, մանուշակագոյն, դարչնագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, Ա. փեղկի տախտակը վերից վար մէջտեղից կոտրուած, դոնակը, 3 կապիչը, 2 փայտէ գամն ընկած. ընդմէջ թ. 85-6ի, 95-6ի ընկած 1ական թերթ, թ. 201ից յետոյ ընկած առնուազն 14 թերթ. թերթերի եզրերին խոնաւութեան հետեր, թ. 160-73՝ հիմիին եւ լս-ներին բորբոսասնկի հետեր, թ. 13՝ շերտազատուած, հիմիից մեծ մասով անջատ, թ. 17՝ գրադաշտին պատռուածքներ, թ. 12՝ վերից վար 7սմ պատռուած, 12ա՝ գրադաշտին թանաքի հետք, թ. 7-18 անկիւնները սեւացած, թ. 33, 41 ստ. լս.՝ պատռուածք, թ. 151-201 ստ. լս.՝ ցեցի անցքեր, թ. 113 երկրորդ սեան 13 տողի վրայ սոսնձած ԺԸ. դարի կարկատան թերթիկ՝ վրան արտագրուած բնագրի թերեւս վնասուած մասը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– *1բ-2ա* Նախադրութիւն եւ ցանկ աւուրնութիւն գրոցս – *Ա. Վասն մկրտութեանն... Իր. Վասն պաշտման աւուր Դ. գլխոյն։*

1. *2բ-18բ* Կանոն մկրտութեան, յորժամ հրիստոնեա առնեն – *Նախ չէ պարտ յեկեղեցին Թողուլ... ասեն զաղաւթս. Տէր Աստուած բարերար, որ զվր[իպեալս]...*

2. *19ա-22ա* Կանովն նշան աւրհնելոյ – *Ասէ շարական Ակ. Խորհուրդն անճառ... Ընթերցուած յԱռակաց. Որդեա՛կ, եթէ իմաստուն լիցի սիրտ քո...*

3. *22ա-8ա* Կանոն հանդերձ հա[ր]սանեաց աւրհնելոյ *(ԽԱՉԱՏՈՒՐ)* – *Խաչանշան դրոշմամբ նշանաւ պարական փառօք զարդարեալ...*

4. *28ա-54ա* [Կանոն պսակ աւրհնելոյ]

ա. *28ա-31ա* Յորժամ հարսն փեսայանալ պիտի, խրատն այս է – *Փեսային, հարսին խրատն եւ քարոզն այս է, զինչ որ առաքեալքն, հայրապետքն գրել են կանոնքս...*

բ. *31բ-8բ* Խրատ զգուշութեան, զոր տացէ ֆահանայն հանդերձելոցն պսակ առնել կանխաւ եւ դարձեալ ի ժամ հարսանացն. եւ եթէ ոչ զգուշացուցանէ զգարոզս եւ ընթեռնու, իմն տացէ զվէժս անձանց նոցա ի յատուն դատաստանի, զոր դատելոց է Աստուած – *Դիտասջի՛ք, որդեա՛[կ]ք, որ հանդերձեալ էք, կապիլ ընդ միմեանս... դուք այսօր զիրար առիք ու հաւանեցիք։*

գ. *38բ-41ա* եւ ասեն զերջս Ա.Հ. – *Ամենազա՛ւր Տէր, թագաւոր թագաւորաց... Սաղմոս՝ Աղաղակեցէ՛ք... անթառամ պսակացն հասցեն ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր վայել է փառք։*

դ. *41ա-54ա* [Կանոն պսակի] – *Ընթերցեալ ի Մնընդոց. եւ ասաց Աստուած, արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում...*

5. *54ա-5բ* Կանոն պսակ վերացուցանելոյ – *եւ յետ է. (7) աւուր երթայ քահանայն եւ առնու զնոսա... ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած մեր, որ յամենայն ժամ ընդ մեզ ես...*

6. *55բ-9բ* Կանոն հաղորդ տալո – *Առնու քահանայն զսուրբ խորհուրդն եւ խաչ առաջի... քարոզ վասն ի վերուստ. Տէր Աստուած ամենակար, ամենագութ, ամենայխնամ...*

7. *59բ-85բ* Կանոն թաղման, յորժամ զամենայն ննջեցեալսն ի Քրիստոս յուղարկեն – *Սաղմոս, կցուրդ. Ողորմեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ, ըստ... եւ ասէ զաղաւթս. Աստուա՛ծ յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ... հաճոյ եղեն քեզ ներեա՛, քաւեա՛յ /// (վջ.)։*

ա. *73ա-7ա* Գանձ թաղման *(«ՄԱՆՎԵԼՍ»)* – *Մինդ ի յէէն, բանդ ի սկզբանէ, յորժամ ծագիս փառաւք... ինձ դուք պաշար պատարագ դըրէ՛ք եւ յաւդայնոցըն զիս թափեցէ՛ք, ողորմեա՛ց։*

բ. *77ա-8բ* Ողբ ննջեցելոց – *Մվ քահանայք եւ վարդապե՛տք, աստուածաբան եւ ժողովո՛ւրդք... որ անդադար բարեխօսէ ազգի մարդկան։*

գ. *78բ-80բ* Ողբ գերեզմանի – *Յերէկ հողվերօքն անցայ, հոտ առի զքիմըս կափուցի... ըզփառք աշխարհիս սիրես, որ կորուստ է քեզ ’ւ ամենայնի։*

դ. *80բ-2բ* Ողբ տղայոց մանկան – *Արարիչն արարածոց մեր բարկացաւ քաղցր... դառն արտասուաւք զողբ գրեցի խիստ լալագին։*

8. *86ա-95բ* [Այգալացին, *ցանկից*] – *(սկ.) /// Միածին։ Սաղմոս. եղիցին ակ. Փոխ. Ի խորոց։ Պօղոսի առաքելոյ ի Թեսաղոնիկեացւոյ. Այլ մեք պարտիմք...*

Ծնթ. Վերնագրերի փակագծային վերականգնումներն ըստ ցանկի՝ 1բ-2ա։

– *92ա-5բ* Եաթն աւուր – *Ասէն Անբիծք եւ շարական ի ձայնէն եւ Սաղմոս ի ձայնէն. Առաջին աւուրն. Աւետարան Յոհան[նու]. Եթէ սիրէք զիս... ի Հաւրէ ելանէ, նա վկասցէ /// (վջ.)։*

Ծնթ. Ընթերցուածի մէջ ծիսական երգերի տողեր։

9. *96ա-9բ* [Եաթանն կատարելոյ, *ցանկից*] – *(սկ.) /// զոր ես հաստատեցից, եւ դարձցին եւ եկեսցեն ի Սիոն... Պօղոսի առաք[ելոյն] ի Կորնթացոց Թղթո[յն]. Սիրելի՛ք, այլ եկեսցէ աւր Տեառն իբրեւ զգող...*

10. *99բ-109բ* Կանովն տղայ թաղելոյ – *Ասէն սաղմոս. Առ քեզ, Տէր համբարձի... ասէ զաղօթս. Սուրբ ես, Տէր Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես...*

– *101բ-2ա* Ի վարդապետութենէ սրբոյն Գրիգորի ասացեալ – *Եթէ մեք որ կենդանիքս մնացեալ եմք ի գալստեան... ուրախ արարից ի տաճարի իմում։*

11. *109բ-12բ* Կանովն այգոյն – *Երթան ի գերեզմանն եւ ասէն սաղմոս. Աւրհնեցէ՛ք մանկ[ունք]։ Ընթերցուած յԵսայեայ մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի դարն արդարոց...*

12. *112բ-5ա* Կանովն եաթներորդ աւուրն – *Երթան ի գերեզման։ Սաղմոս. Երանի՛ բնակողացն ի տան Տեառն... Ընթերցւած յԱռակաց. Արդ, արքն յաւիտեան կացցեն...*

13. *115ա-21ա* Կանոն հոգեհանգիստ առնելոյ – *Սաղմոս. Երանի՛ որում Թողութիւն։ Մի՛ նախանձիր ըստ... եւ ասէ զաղաւթս. Որ դատաւորդ ես կենդանեաց եւ մեռելոց...*

14. *121ա-7բ* Կանովն Տեառնականի – *Ածէն զզուարակն ի դուռն եկեղեցոյն եւ դնեն կարմիր ի վերայ... Ընթերցուած ի Ղեւտացոց. Եւ կոչեաց Տէր զՄովսէս...*

15. *127բ-8ա* Սեղան աւրհնել Տեառնականի – *Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի...*

16. *128ա-45բ* Կանովն խաչաւրհնելոյ – *Լո՛ւր, Աստուա՛ծ, աղօթից իմոց եւ նա[յեա՛]։ Լուացեն ջրով... Ընթերցուած յԱռակաց. Երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

17. *145բ-60ա* Կանոն ջուր աւրհնելոյ – *Առեալ քահանայն զխաչն եւ զԱւետարան եւ զսուրբ մեռոնն... Ընթերցուած ի Զորրորդ Թագաւորութենէ. Եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէէ...*

ա. *149ա-57բ* Աղօթք սրբոյն Բարսղի հայրապե[տի] – *Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած, ամենակալ յամենայնի հզաւր եւ աքանչելագործ... աքանչելիս քո, եւ քեզ հանցուք գաւրհնութիւն եւ զփառս Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյ Սրբոյ։*

բ. *158ա-60ա* Քարոզ մկրտութեան ջուր աւրհնելոյ, զոր ասացեալ է Յոհաննէս Ծործորեցո *(«ՅՈՀԱՆՆԷԻՍԻ ՅԵՐԳ»)* – *Յամենայն ժամ աւրհնեմք զաւրհնեալ փրկիչն Էմանուէլ... ամենայն սրբոց քոց Տէր, որք յաւիտենից քեզ հաճոյացան. ողորմեա՛ց մեզ, Տէր Աստուած։*

18. *160ա-73բ* Կանովն Ոտնալըւայ առնել – *Դնեն զսուրբ խաչն եւ զԱւետարանն եւ ասեն սաղմոս Ծ. (50)... եւ ապա քարոզէ սարկաւագն. Եւ եւս գոհութիւն եւ երկրպագութիւն մատուսցուք Տեառն Աստուծոյ մերոյ...*

19. *173բ-84բ* Կանոն ննաւկատեաց եկեղեցոյ պղծելոյ անօրինաց, եւ շարժել սեղանոյ – *Երթային հաստատել... եւ ասէ զաղաւթս. Որ ունիս իշխանութիւն արարածոց քոց...*

Ծնթ. 180բ-ում Դանիէլ մարգարէի աղօթքի համար ցուցում՝ «Յեկեղեցի աւրհնէ՛ գի՛տ եւ կարդա՛յ»։

20. *184բ-9ա* Կանովն օւազան (=աւազան) աւրհնելոյ – *Տանին զաւազանն ի սեղի (= տեղի) իւր հաստատեն։ Նախ ջրով լուանան... ասէ զաղաւթս. Տէր Աստուած, մեծ եւ փառաւորեալ...*

21. *189ա-90ա* Կանովն յորժամ [ն]որ դուռն դնեն եկեղեցոյն – *Հաստատեն ի տեղւոջ իւրում... եւ ասէ զաղաւթս. Տէր Աստուած, նորոգիչ եւ զարդարիչ քոց արարածոց...*

Մնթ. Այս կանոնը ցանկում չկայ:

22. *190ա-1ա* Կանովն հանդերձին, սպասու աւրհնելոյ – *Տանին յեկեղեցին, առաջի բեմպին... ասէ զաղաւթս. Տէր Աստուած բարձրեալ, որ զգեցուցեր զեկեղեցի...*

23. *191ա* Կանովն սկիհ եւ մաղզման աւրհնելոյ – *Լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով յեկեղեցոջն, եւ ապա ասեն սաղմոս. Տէր հովւեսցէ... ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած մեր, որ եռուր մեզ զնիւթս...*

24. *191ա-3ա* Կանոն ժամահար աւրհնելո – *Բերեն առաջի բեմբին, լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով: Սաղմոս. Աւրհնեա՛ անձն իմ... ասէ զաղաւթս. Տէր Աստուած զօրութեանց, արարիչ ամենայն արարածոց...*

25. *193ա-5բ* Կանոն սեռմ եւ շեղջն եւ հնձան աւրհնել – *Սաղմոս. Քեզ վաեղ է աւրհնութիւն: Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուա՛ զՏէր ի քոց արդար վաստակոց...*

26. *195բ-6ա* Աղօթք վասն երաշտի – *Տէր Աստուած, որ յաղագս նախանձուն լուար եղիսէի (= եղիայի) մարգարէին...*

27. *196բ-7ա* Աղօթք որ պեղծ ինչ կերեալ իցէ – *Տէր Աստուած մեր, որ ի սուրբս բնակեալ եւ հանգուցեալդ ես...*

28. *197ա-8ա* Կանոն նոր գիրք աւրհնելոյ – *Տանին յեկեղեցին եւ հանեն ի բեմպն ունելով... եւ ասէ զաղաւթս գայս. Աւհնեալ ես, Տէր Աստուած մեր, որ եռուր զպատւիրանս քո...*

29. *198ա-201բ* Կանովն խաչալուայ առնել[ոյ] – *Սաղմոս [ն]շանեցաւ առ: Ընթերցուած ի Ջորրորդ թագաւորութեան. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէէ...*

30. *201աբ* Իղաբերից Աւետարան. Մատթէոս [ԻՀ. *1-10*] – *Եւ յերեկոյ ի շաբաթուն... ի Գալիլիայ եւ անդ տեսցեն /// (վջ.):*

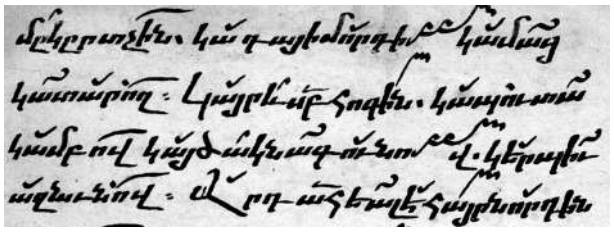
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «809, 3532», «ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]», մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Մաշտոց»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *50ա՝ «այսաւր», 101ա՝ «եթէ տէրտէրն կոյս իցէ ոչիցէ մեզ հակառակ»,130ա՝ «կաց աաայս աւրհնէք»:*

3533
ԳԱՆՁԱՐԱՆ

ԺՉ. դար

ԹԵՐԹ՝ 257: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԳ×12 (Ա 6, ԺԳ 10, ԺՉ 11, ԻԳ 2): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 23բ): ՏՈՂ՝ 16-17: ԿԱՉՄ՝ կարմիր կտաւ, մէջքը սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 23բ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ականներին, մէջքի կաշին մաշուած, վրան ճեռնաւածքներ. գործածութիւնից եւ խոնաւութիւնից լուսանցակողերը մաշուած, աղտոտուած (նաեւ՝ թերթերը), վրան խոնաւութեան հետքեր, եզրերը մաշուած, տեղ-տեղ ցեցակեր (թ. 254-7), տեղ-տեղ գրադաշտը գոնափոխուած, սկ.ից, ընդմէջ թ. 7-8ի՝ 3ական, թ. 142-3ի՝ 2 թերթ, թ. 183-4ի՝ 1 թերթ, թ. 255-6ի եւ վերջից՝ առնուազն 5ական թերթ ընկած, թ. 143ը տեղադրուած 144ից յետոյ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. 1ա-3ա [Ա. Գանձ Աւետեաց Աստուածածնին] («[ԽԱ.]ՁԱՏՈՒՐ») – *(սկ.) /// յականջ կուսին մաքրական լինել տաճար Բանին հայրական... 3ա-4բ* ատ. լս-ից՝ [Տաղ Ծնընդեան] («Ա.-Ք») – *Ամսեանը վեցեր<ը> որդի կարապետին բանաբեր հրեշտակին...*

Ատ. լս., գրչից՝ 2բ «Աւետեաց», 3ա «Տաղ Ծնընդեան»:

2. *4բ-6բ* Բ. Գանձ Ծնընդեան եւ Մկրտութեան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մաքուր եւ անբիծ սուրբ Աստուածածնին, / դուստըր լուսոյ մայր անճառ Բանին...*

3. *6բ-7բ* Գ. երկրորդ աւուրն Յոհաննու Ծործորե[ցւոյ] («ՅՈՀԱՆ(Ի)ՒՍԻ») – *Յամենայն ժամ աւրհնեմք զաւրհնեալ Փրկիչդ... Բամեա՛ զգրուեալս ի միաբանութիւն յուսոյ եւ սիրոյ /// (վջ.):*

Ատ. լս., գրչից՝ 6բ-7ա «եր[կր]որդ աւուրն <աւուրն>, ի Ջրաւրհնէն <աւրհնէն>»:

4. *8ա* [Դ.] [Գանձ մանկանցն Բեթղէհէմի] («[ԽԱ.ՁԱՏՈՒ]Ր») – *(սկ.) /// Բամից զաւրաց գասուցըն վերին, / Գերազանցեալ մայր անճառ Բանին... 8աբ* [Փոխ]* («ԵՐԳ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՅՍ Է») – *Երգ նոր աւետեաց բարբառ այսաւր մեզ հընչեաց...*

* Մնթ. Համմտ. Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԴ., Գանձարան, գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 966-7. այսուհետեւ՝ Գանձարան, Բ. (նաեւ՝ Գանձարան, Ա.՝ հտ. ԺԳ., գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008):

5. *8բ-12ա* Ե. Ջորրորդ աւուրն. գանձ ի խաչատրոյ («ԽԱՉԱՏՈՒՐԻ») – *Խորան փառաց Աստուծոյ Բանին...*

9բ ատ. լս., գրչից՝ «Ջորրորդ աւուրն»:

6. *12ա-4բ* Զ. Հինգերորդ աւուրն՝ ի տէր Մխիթար[այ] («ՏԷՐ ՄԽ») – *Տարփումն ըղձական, տոչոր*

անձկական… 14բ-6բ [Տաղ] («Ա-Ք») – *Աւետիս քեզ, Մարիամ, զոր Գաբրիէլ սկզբնաւորեաց…*

7. *16բ-9ա* Է. Վեց աւուրն յիրիկի կիսորն («ԻԹԱ-ՐԱ») – *Ի ժամանակի ի վերջին ամի, ի լրումն ամենի… 19ա-20ա* [Տաղ] – *Գոչէր հրեշտակն ահագին, տայր զաւետիս սուրբ Կուսին…*

17բ-8ա ստ. լս., գրչից՝ «Վեցերորդ աւուրն»:

8. *20ա-2բ* Ը. Եւթնաւուրն՝ ի տէր Մխիթարա («ՎԱՐԴ») – *Վերերգեմք հընչմամբ, վերնական տարփմամբ… 22բ-3բ* [Տաղ]* – *Կայր կոյսն ի յայրին…*

*Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., 142:

9. *23բ-6ա* Թ. Գանձ Ծընն[ն]դեան եւ թլփատութեան («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոչումն ըղձագին, գովեստ բանալին… ա. 26աբ* [Տաղ] – *Անըսկիզբն բանըդ Հաւր ծընեալ յառաջ ժամանակաւ… բ. 26բ-7ա* [Փոխ]* – *Ստեղծաւղ մանկանց մանուկ ցուցաւ…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա. 226: 24բ-5ա ստ. լս., գրչից՝ «Ութ աւուրն թլփատու՛»:

10. *27բ-9բ* Ժ. Գանձ Տեառնընդառաջին՝ Մկրտչին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Միաւնական Սուրբ Երրորդութիւն, բարեբանեալ անբաւ զաւրութիւն… ա. 29բ-30բ* [Տաղ]* – *Այսաւր ցընծա երուսաղէմ… բ. 30բ-1բ* [Փոխ]* – *Քրիստոս փառաց թագաւորն այսաւր եկեալ յընծայումն…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 304-305: 27բ-8ա ստ. լս., գրչից՝ «Քառասնաւրեա գալըստեան»:

11. *31բ-3բ* ԺԱ. Գանձ Յովանու Մկրտիչն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ փառաւք պանծալի… 33բ-5ա* [Տաղ] – *Մըկըրտիչըն Քրիստոսի՝ Մեծ կարապետըն Յովանէ…*

32բ-3ա ստ. լս., գրչից՝ «Յովանու Մկրտչին»:

12. *35ա-40ա* ԺԲ. Նորին Մխիթարայ Վասն ճգնաւորաց («ԲԱՅԻՒ [Ե]ՐԳԵԼ») – *Բարձրեալ ահաւոր, Բան Հաւր դիմաւոր… 40ա* [Փոխ]* – *Անձամբ խոնարհիմ ի ճըգնութիւնըս քո…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա, էջ 244: ստ. լս., գրչից՝ 36բ-7ա «Ճգնաւորացն», 38բ-9ա «Սուրբ ճրգընաւորաց»:

13. *40բ-6բ* ԺԳ. Գանձ թագաւորաց («ՀԻՆԳՆՅԱՍԱՆ») – *Համագոյական Հաւր սահման եւ Բան… 45բ-6բ* [Տաղ] («ՆՎԱԳ ԲԱՆԻՍ ՆԵՐՍԵՍԻ Ե») – *Նոր դրախտի քոյ Տէր…*

14. *46բ-50ա* ԺԴ. Գանձ Առաջաւորին Ուրբաթու («ԳՐԻԳՈՐԷ») – *Գոյիդ կատարեալ երրեակ դիմացեալ…*

15. *50ա-3ա* ԺԵ. Գանձ սուրբ Սարգիս եւ Մարտիրոսի («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ փառաւք զարդարեալ… 53ա-4ա* [Տաղ]* («Ի ՅԱԿՈԲԱ ՁԱՅՍ ԵՐԳՍ») – *Ի քէն աղերսիւ հայցեմ…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա, էջ 338: 51բ-2ա ստ. լս., գրչից՝ «Սուրբ Սարգիսի»:

16. *54ա-7ա* ԺԶ. Գանձ սրբոց Ատոմեանց («ԳՐԻԳՈՐԻ») – *Գեղապանծ լու[ս]ով, գեղազարդ փառով…*

17. *57ա-60ա* ԺԷ. Գանձ Ոսկեանց եւ Սուբասանց («ԳՐԻԳՈՐԻ Է») – *Գանձ սիրոյ քոյին գանձեալ ի յոգին գերաշակերտին… (60ա զերգաւղըս բանի, գանձիս եւ տաղի, զԳրիգորս եղկելի ողո[րմեայ])* ա. *60աբ* [Տաղ] – *Անդ, ի փոխեալ ի Սուկաւէտ լեառըն դիտակ…* բ. *60բ-1ա* առաք. լս-ից՝ Փոխ – *Իսկոյն չարին այն բարկացեալ…*

18. *61բ-8ա* ԺԸ. Գանձ սրբոց թարգմանչաց («ԲԱՆ ՔԱՐՈՉԻՑ») – *Բարձրեալ անքննին, բնաւից լըրութիւն… ա. 68աբ* [Տաղ] – *Այսըմ շնորհի սովաւ տըւեալ…* բ. *68բ-9ա* [Տաղ] – *Այս է Մովսէս Դաւիթ եղեալ…*

63բ-4ա ստ. լս., գրչից՝ «Թարգմանչացն»:

19. *69ա-71բ* ԺԹ. Գանձ սրբոց Ղեւոնդեանց եւ Վարդանանցն («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խրամատեալ կանոն աւրինի…*

69բ-70ա ստ. լս., գրչից՝ «Ղեւոնդեանցն, Վարդանանց»:

20. *71բ-6բ* Ի. Գանձ հայրապետաց Գ. ժողովոյն («ԱՅՐԻՎԱՆԵՑԻ») – *Աստուած կենդանի, անխմանալի, անհասանելի…*

21. *76բ-81բ* ԻԱ. Բուն Բարեկենդանին՝ ի տէր Մխիթարէ *(«ԵՐԵԻԱՆԵՑԻՆ»)* – *Երգ յաւէ[ր]ժական, երգեմք բանական..*

22. *81բ-4ա* ԻԲ. Գանձ սըրբոյն Թէոդորոս զինաւորին («ՄՐԷՈՐ») – *Մեծապայծառ փառաւք պանծալի… 84աբ* [Տաղ]* – *Խաղաղարար նոր թագաւոր…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 436:

23. *84բ-7բ* ԻԳ. Երկրորդ կիրակէին ասա՛յ («ԱՂՑԻՑ Է») – *Անճառելի լոյսըն հայրական…*

24. *87բ-90ա* ԻԴ. Գանձ Կեւրեղի հայրապետին («ԱՅՍ ԲԱՆ») – *Անեղ, անմահ ծընունդ հայրական…*

88բ-9ա ստ. լս., գրչից՝ «Կիւրղի հայրապետին»:

25. *90ա-2բ* ԻԵ. [Գանձ] Երրորդ կիրակ[էին] յաւառակ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական…*

26. *92բ-6բ* ԻԶ. Գանձ սըրբոյն Յոհաննու Ոսկէբեր[ան] («ԱԱԱ ՅՈՀԱՆՈՒ») – *Աւրհնեմք ըզքեզ, Տէր ամենայնի…*

95բ-6ա ստ. լս., գրչից՝ «Ոսկէբերանին»:

27. *96բ-9ա* ԻԷ. Գանձ մեծատաւ եւ Ղազարու («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական…*

28. *99ա-101ա* ԻԸ. Գանձ սրբոց Քառասնից. Գանձ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հըզաւր անմահից արքայ… 101աբ* [Տաղ] («ՔԱՌԱՍՈՒՆՍՆ») – *Քրիստոս՝ փառաց թագաւոր, փառաւորեալ ի զըւարթնոց…*

29. *101բ-3բ* ԻԹ. Գանձ Հ<հ>ինգ կիրակին ի դատաւորն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ անքընննին…*

30. *104ա-8բ* Լ. Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հըզաւր անմահից արքա…* ա. *107աբ* ստ. լս-ից՝ [Այլ տաղ Լուսաւորչին] – *Ի յելս ա-*

բեւու արեւ (կըրկնէ) ծագեցօ մեզ յարեւմըտից… բ. *107բ-8բ* Յորդորական է տաղիս – *Բարձրացի՛ր, դըշխոյ փառաւք…*

31. *108բ-11ա* ԼԱ. Գանձ ապաշխարութեան. Վեց կիրակիին ասա՛ («ՄԵՐ ԲԱՆ») – *Մեղա՛յ, Տէ՛ր, մեղա՛, անաւրինեցա…*

32. *111ա-3ա* ԼԲ. Այլ գանձ. Պահոցս ասա՛յ («ԱՂՅԻՅ Է») – *Ամէնխնամ Հայր սուրբ գրթական…*

33. *113ա-6ա* ԼԳ. Յարութիւնըն Ղազարու («ԳՐԻ Է ՍԱ») – *Քոհաբանական ձայնս նըւիրական… 116ա-7բ* [Տաղ] – *Զայն այն, որ գաշխարհս եստեղծ…*

34. *117բ-9բ* ԼԴ. Ծաղկազարդին գանձ («ՀԱՅՑ Է Տ») – *Համագոյական Հաւր սահման եւ Բան… 119բ-20բ* [Փոխ]* – *Այսաւր ցընծան արարածք…*

* Տնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 586:

35. *120բ-2ա* ԼԵ. Նորին տեառն Մխիթարայ. երեկ<ի>ոյին ասա՛ («ԻՐՈՎ») – *Ի տաւնըս տաւնից, ի փառըս հրաշից…*

36. *122ա-6ա* ԼԶ. Գանձ Մեծի երկուշաբաթանին («ԳՐԻԳՈՐԻ Ե ՍԱ») – *Գերագոյն էից, գերահրաշ գոյից, գերիմաստ վեհից, արքայդ համայնից…* ա. *126աբ* [Տաղ] – *Իսկապէս ասէ Բանին…* բ. *127աբ* [Տաղ Մեծի երկշաբաթոջ աւուրն*] – *Անդ՝ ի մէջ դրախտին…*

* Տնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 600:

37. *127բ-30բ* ԼԷ. Գանձ Մեծ երեքշաբաթին («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գործ արարչական, գերհրաշական, գրթով գոյացան…* ա. *130բ-1բ* [Տաղ Մեծի երեքշաբաթոջ աւուրն]* – *Որք ընկալայք ի գործ գթանքար…* բ. *131բ-2ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ]* – *Քեզ, ո՛վ Տէր Յիսուս, ձայնեմ…*

* Տնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 609-10, 611-112:

38. *132ա-4ա* ԼԸ. Գանձ Մեծի չորեքշաբաթին («ՄԿՐՏՍԶ») – *Մեծ եւ անճառ խորհու[ր]դն անեղին…* ա. *134աբ* [Տաղ] – *Որ կոչեցեր ազգմամբ ձայ[ն]ին…* բ. *134բ-5ա* [Տաղ] – *[Մ]երձեալ Քառկին հրէականի…*

132բ-3ա ստ. լս., գրչից՝ «Աւագ չորեք՛»:

39. *135ա-7բ* ԼԹ. Աւագ հինգշաբաթին՝ ի տէր Մխիթա[րայ] Այրիվա[նեցւոյ] («ՋՊԱԿԱՍ») – *Զահեղ, զանքըննին զխորհուրդըս խորին… 137բ-8ա* [Փոխ]* – *Տէրըն խրատելով ըզսիրելի եղբարսն…*

* Տնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 634 (տող 3):

137բ ստ. լս., գրչից՝ «Տաղ, տաղ»:

40. *138ա-40ա* Խ. Զայս առաւաւտուն ասա՛ եւ զառաջին երեկոյին («ՈՐԴՍ») – *Որըք փափաքին ուտել զայն մարմինն…*

41. *140ա-4ա** ԽԱ. Աւագ ուրբաթին՝ ի Մաթէոս վարդապետէ («Ի ՄԱԹԷ[Ո]ՍԷ») – *Ի յանմարմնական յանձանց բանական… (142բ «…մահուամբ կեցուցեր: Ողորմեա///», 143ա «/// Որդի կուսին լեալ…»):*

42. *144ա-7ա* ԽԲ. Գանձ Աւագ շաբաթ աւուրն («ԽԱՉՈՒՐ») – *Խորհուրդ հանգը[ստե]ան եւ[թ]ներորդին ըստ գըրեցելոյն…* ա. *147աբ* [Մեղեդի]* – *Ահեղ ձայնս, որ ես լըւա…* բ. *147բ-8ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Անմահ բնութիւնն աստուածային…*

* Տնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 1276 (տող 7):

43. *148ա-50բ* ԽԳ. Գանձ Մեծի Յարութեան Քրիստոսի («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ ձայն ուրախալի… 150բ* [Տաղ] – *Յայնժամ սիրով տիրական…*

44. *150բ-3ա* ԽԴ. Գանձ Յարութեան՝ Մկրտչի («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մարդասիրութեամբ Որդիդ միածին… 153աբ* [Տաղ] – *Արի՛, եսա[յ]ի՛, բարձրաձայն գոչեա՛…*

45. *153բ-6բ* ԽԵ. Գանձ Յարութեան ի տէր Մխիթարեա («ՏԵՐՈՒՆ») – *Տէր տէրունական, տըւող տիրական… 156բ-7ա* [Փոխ]* – *Յարեաւ փառաց թագաւորն…*

* Տնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 772:

46. *157ա-60բ* ԽԶ. Գանձ Յարութեան ի տէր Մխիթարա *(«ԱԿԱՆ») – Արդ, լուսաւորեա՛, արդ, փառաւորեա՛…* ա. *159բ* [Տաղ]* («ՆԵՐՍԵՍԻ ԵՐԳ») – *Նըստեալ կանայքն ողբային…* բ. *159բ-60բ* Յորդորակ է («ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ») – *Հաւր կամաւ իջեալ Որդին…*

* Տնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 784:

47. *160բ-4ա* ԽԷ. Գանձ Յարութեան ի խաչատրոյ («ԽԱ<Ա>ՉԱՏՈՒՐ») – *Խորհուրդ հրաւիրման կամաց արարչի… 163ա-4ա* [Փոխ]* («ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՑ») – *Կանայքն արտասուալք լային…*

* Տնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 776-777:

48. *164ա-6բ* ԽԸ. Գանձ Յարութեան. Մկրտիչ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ սոսկալի…* ա. *166բ-7ա* [Փոխ]* – *Ցընծան այսաւր երկինք…* բ. *167ա-8ա* [Տաղ] («Ա-Մ») – *Արմատ անմահութեան, որ ընկեցար ի մէջ երկրի…*

* Տնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 422:

49. *168ա-71ա* ԽԹ. Գանձ Յովաննու Մըկըրտչին ի խաչատրոյ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խայտացելոյն ի յորովայնէ… 171ա-2ա* [Փոխ]* – *Ջինչ արդիւնատիպ, վայելչատիպ կային…*

* Տնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 715:

50. *172ա-5բ* Ծ. Գանձ Նոր կիրակէին («ԳՐԻԳՈՐԻ Է») – *Գաղտնի խորհըրդին գուշակեալ ի հին գունդ մարգարէին…*

51. *175բ-9ա* ԾԱ. Գանձ Երեւման խաչին ի Մաթէոսէ («Ի ՄԱԹԵՈՍԷ») – *Իսկակից Որդի Հաւր քո հրզաւրի… 179աբ* [Փոխ]* – *Սեպհական սիւն պատուական…*

* Տնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 1223:

52. *179բ-82բ* ԾԲ. Գանձ Համբարձմանն Քրիստոսի Աստուծոյ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ տաւնիւս ահագին…*

53. *182բ-3բ* ԾԳ. Գանձ Մեծահրաշին կիրակին («Ի ՄԱԹԷՈ///») – *Միակդ ահաւոր, Տէր եւ զաւրաւոր… յի-*

նըն դասն ելեալ /// (շար.)։ 184աբ [Տաղ] – *(սկ.) /// Նոր տունկ տենչալի…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 898 (տող 61)։

54. 184բ-8ա ԾԴ. Գանձն Գալըստեան Հոգոյն Աստուծոյ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հրզաւր Հոգի Աստուծոյ…*

55. *188ա-90բ* ԾԵ. Գանձն համաւրէն կուսանաց («Ի ՓԱՌՍ») – *Ի սկըզբան էիդ, ի լուսոյ լուսիդ… 190բ-1ա* [Տաղ]* («Ս-Ք») – *Սոսկալի ճրգ[մ]ամբք սուրբ վըկայից քոց, Տէր…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 1395 (տող 57)։

56. *191ա-3ա* ԾԶ. Գանձն սուրբ եկեղեցոյ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մաքրեալ տաճար սուրբ տէրունական…*

57. *193ա-5ա* ԾԷ. Գանձն Վարդավառին ասա՛յ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ մեզ յայտնեալ… 195աբ* [Տաղ]* – *Աստանաւր տեսիլ ահեղ…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 1064 (տող 5)։

58. *196ա-9բ* ԾԸ. Գանձն Փոխման Աստուածածնին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ հրաշակերպ վեհին… 199բ-200բ* [Տաղ]* – *Սուրբ աստուածածին կուսին, անարատ հարսին…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 1162։

59. *200բ-3բ* ԾԹ. Գանձն Սուրբ խաչին ասա՛ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խաչի քո, Քրիստո՛ս, երկիր պագանեմք… 203բ-4բ* [Փոխ]* («ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՑ») – *Կենաց փայտ տընկեալ ըզքեզ տընկողին զեղեմ…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 1200-1201։

60. *205ա-7բ* Կ. Գանձն Գէորգեա զաւրավարին եւ այլ զաւրավարաց («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խընդահրաւէր մանկունք Սիոնի…*

61. *207բ-11ա* ԿԱ. Գանձն համաւրէն առաքե[ոցն] («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորհըրդազգած քո մարդեղութեանդ…*

62. *211բ-3բ* ԿԲ. Գանձն համաւրէն մարգարէից («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ անուն հրաշալի…*

63. *213բ-5բ* ԿԳ. Գանձն համաւրէն մարտիրոսաց («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ փառաւք զարդարեալ… 216աբ* [Փոխ]* («Ի ՆԵՐՍԻՍԷ») – *Ի մի յարմարութիւն զոգիս ընդրեալ քոց անդրանկաց…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 1397-1398 (տող 21)։

64. *216բ-9ա* ԿԴ. Գանձն հրեշտակապետացն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ հրաշական… 219բ-20ա* [Յորդորակ]* («ՋԱԻՐԱՎԱՐ») – *Ջաւրք երկնային զըւարթնոց…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 1353։

65. *220ա-2բ* ԿԵ. Գանձն սըրբոյն Յակոբայ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծահրոչակ անուն գովելի… 222բ-3ա* [Յորդորակ]* («ՎԱՐԴԱՆ») – *Վարժիչ հանուրց եկեղեցեաց… 223աբ* Փոխ՛ զնայն («ՊԵՏԻՆ») – *Պետ, որ բանիւ զանդամալոյծ…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 1447։

66. *223բ-7ա* ԿԶ. Գանձն Դաւթի եւ Յակոբայ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորք անքընին, անճառ անհասին…* ա. *227աբ Յիսուս՝ լոյս ծագեալ յաշխարհս…* բ. *227բ-8ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] («ՅՈՀԱՆՆԵՍԻ») – *Յակոբոս՝ ընդրեալ վըկա, որդի Յովսեփա…*

67. *228ա-31ա* ԿԷ. Գանձն սուրբ Ստեփանոս<u>ի</u> («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հրզաւր անմահ թագաւոր… 231ա-2բ* [Տաղ]* («Ի ՆԵՐՍԻՍԷ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ») – *Ի գաւազանէն Յեսեա ստեղնեալ Ստեփանոս…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 1467։

68. *232բ-8ա* ԿԸ. Գանձն Պետրոսի եւ Պաւղոսի («ՍԱՐԳԻՍ ԳՐԻՉ») – *Սուրբ երրորդութիւն ստեղծաւղ, զաւրութիւն սահմանաւղ… 238աբ* [Տաղ]* («ՊԵՏՐՈՍԻ») – *Պաղատիմք առ ձեզ ընդրեալք…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., 1490 (տող 41)։

69. *238բ-42ա* ԿԹ. Գանձն Յոհաննու եւ Յակոբա՝ որգոց որոտմանց («ԳՐԻԳՈՐԻ Է ՍԱ») – *Գերապանծ լուսով, գեղասքանչ գունով… 242ա-3ա* [Փոխ]* («ՆԵՐՍԷՍԻ ԵՐԳ») – *Նոր լոյս յարփենոյն վառեալ որդիքն որոտման…*

*Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., 1506։

70. *243ա-6ա* Հ. Գանձն [Սըրբոյն] Բարսղի («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խաչաբարձ արհի պանծալի…*

71. *246ա-9ա* ՀԱ. Գանձն հասարակաց Կիրակէից ի Գրի[գորէ] («ԳՐԻԳ[Ո]ՐԻ Է») – *Գերակա գոյին, սկըզբան ամենին, էից պատճառին…*

72. *249ա-51բ* ՀԲ. Գանձն հասարակաց Կիրակէիցն («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գերամբարձ Աստուած, գովելգ ի զաւրաց գընդից հրեշտակաց…*

73. *251բ-4ա* ՀԳ. Գանձն գիշերապաշտաման. Գրիգորէ («ԳՐԻԳՈՐԻ <u>Ե</u>») – *Գերանճառ արփի, գոյից ամենի…*

74. *254բ-5բ* [ՀԴ.] Գանձն ձեռնադրութեան. Գրիգորէ («ԳՐԻԳՈ///») – *Գըթա՛ ի մեզ, Տէ՛ր ամենակալ… Տեառն Աստուծոյ ի ծառա/// (վջ.)։*

75. *236ա* [Տաղ] – *(սկ.) /// ընդրեալսն ի լըրման աւծեցեր սուրբ եւղովդ…*

76. *256ա-7բ* Տաղ Բարսղի հայր[ապետի]։ Յառաք/// ///արդա – *Անեղ, անմահ լոյսն էական… կին մի յանցաւոր մեղաւք ի լին գրեալ գհանցանս /// (շար.)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

190բ (1744 թ., նոտրգիր) ե՝ Ոսկանս, *գրէցի այս ըռաղմ (արաբանիշ գծագրութեամբ՝ «1157»). թվին ՌՃՂԳ. (1744). նաեւ՝ թուրքերէն. արաբատառ՝ «Այս գիրքը Ոսկանիսն է, այս գիրը Ոսկանն է գրել թուական՝ 1157»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա՛ա՝ «Գէորգեան, Հ^{դր} 835,* 0. Եգանեան, *3533», 1ա՝ «3533»։*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *111բ՝ «Շնորհաւք քոյին։ Այսօր։ երկիրպաքեմ քեզ, Տէ՛ր իմ, Յիսուս Քրիստոս, որ զօրութեամբ*

սրբոյ խաչին ազատեցեր զբոլոր աշխա[ր]հս», 112բ՝ «Տէ՛ր մեր Յիսուս Քրիստոս», 124բ՝ «Այսաւր անճառ լուսոյն ծագում ի փրկութեան մէջ կատարում, այսօր աճ, եւ աստ, արժան, վասն ցգչհրաա Տէր», 30բ-1ա, 108բ, 115բ, 149բ, 159բ, 195բ, 241բ՝ այբուբենի տառեր, խզբզոցներ, 166բ՝ արաբական այբուբենի գրերի փորձ:

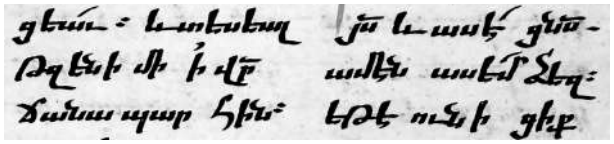
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *101բ՝ բուսական լուսանզարդ, 162բ, 163ա՝ նախշազարդ, 2-ի մէջ «Ոսկան»:*

3534
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԱՂԹԱՄԱՐ **ՋԽՁ. – 1497**

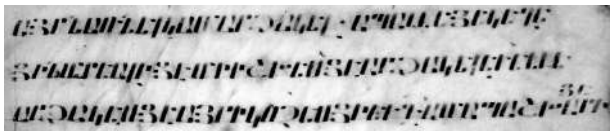
ԳՐԻՁ՝ Մատթէոս աբեղ: ԾԱՂԿՈՂ՝ Յովսէփ: ՍՏԱՅՈՂ՝ Բէկի:

ԹԵՐԹ՝ 352+1 (կրկն.՝ թ. 58). չգրուած՝ 1ա, 2բ, 3ա, 4բ, 5ա, 6բ, 7ա, 8բ, 9ա, 10բ, 12բ, 13ա, 14բ, 20բ, 21ա: ՊՐԱԿ՝ 8+13+Ա.-ԻԴ×14 (ժԵ, ժՁ, ժԷ, ժԸ 12, ժԹ, Ի 16): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13,5×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 83ա): ՏՈՂ՝ 19: ԿԱՋՄ՝ սեւ դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով եւ զոյգ գամերով (մէջքի կաշին նոր), Ա. փեղկի կենտրոնում մանր կոստղերով մեծ խաչ (վր. եւ մէջտեղի ակերն ընկած, նախ թեւին՝ կանաչ ակն, աջ եւ ստ. թեւերին՝ նարնջագոյն քարեր, վր. աջ ճատուածում 2 տարբեր չափերի խաչեր՝ վր. խաչն աջ եւ նախ թեւերից ամրացուած կոստղերով, կենտրոնում՝ կանաչ ակն, միւս փոքր խաչի կենտրոնում՝ նարնջագոյն, աջ թեւին՝ կապոյտ փոքրիկ ակներ, ներքեւում՝ 3 խաչ՝ 2-ը աջ եւ նախ թեւերից ամրացուած կոստղերով, կենտրոններում՝ նարնջագոյն եւ փիրուզագոյն ակներ, նախ կողմի խաչի կենտրոնում եւ ստ. թեւին՝ կարմիր ակն, աջ թեւին՝ կապոյտ). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Բ+Է-Ը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:



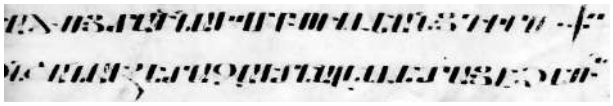
Նմուշ 83ա

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – 1. Կանոնագիրք հայոց: ԺԱ. դ.: ԳԴ (սկ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումով եւ ընլայնակի ծալումով: Մագաղաթ (24,5×17). միասիւն (22,5×15). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Գա). տող՝ 20: Կարդալ՝ Դբ, Գա, Դա, Գբ. «///նային Բ. եւ Գ. վկայիւ, մի՛ իշխեսցէ թողուլ զնա եւ այղ առնել... Կատաղի աղտեղութիւնն, զոր առեւանկն ասեն, թէ հաճանայ խորհրդակից լինի կամ պսակ դնէ՝ լուցեալ լիցի ի կարգէն, Ծ. (50) ա֠ւ֠ելինակ եւ Ճ. (100) դրամ տու///» (Տե՛ս Կանոնագիրք հայոց, հտ. Բ., աշխ. Վ. Յակոբեանի, Երեւան, 1971, էջ 157-159, Պտոկ-պհպ.ի նկարագրութիւնը եւ բնագիրը տե՛ս նաեւ Յաւելուած, էջ 397, 407-408):



Նմուշ Գա

2. Տօնապատճա՞ռ (խոր. Ձա «///Ընդդէմ արտեմոնադիր ընթերցուածոց»): ԺԱ. դ.: ԵՁ (վջ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումով, ընլայնակի ծալումով (բնագիրը կտրած՝ 2-4 տառաչափով): Մագաղաթ (24×17). միասիւն (19×13), ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Ձա). տող՝ 17: Կարդալ՝ Ձա, Եբ «///անաւր հանգիտաբար շարադրեսցուք զընթ[երց]ուածոյ տանախմբութեանց գիրս... եւ շուրջ ծաղկեալ եւ շարա///». Ձբ, Եա. «///f նա եւ հինգն Դեկ[տ]եմբերի զաւր ծնն[դեան]... զանխլասցի եւ աւր աւետի///»:



Նմուշ Ձա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Աւետումն՝ «Գաբրիէլ աւետէ կուսին»՝ 1բ, Ծնունդ՝ «Ձծընունդ Փըրկչին մերոյ ի նմանէ»՝ 2ա, Ընծայումն տաճարին՝ «Քառասնաւրեայ գալուստն ի տաճարն»՝ 3բ, Մկրտութիւն՝ «Մըկրտութիւնն»՝ 4ա, Այլակերպութիւն՝ «Պայծառակերպութիւնն»՝ 5բ, Յարութիւն Ղազարու՝ «Ղազարու յարութիւնն»՝ 6ա, Մուտ Երուսաղէմ՝ «Ծաղկազարդն է»՝ 7բ, Ոտնլուայ՝ «Լուանայ Քրիստոս զոտս աշակերտացն»՝ 8ա, Խաչելութիւն՝ «Խաչելութիւնն», տախտակին՝ «Սայ է թագաւորն հրէից»՝ 9բ, Աւերումն դժոխոց՝ «Աւերումըն դըժոխոցն»՝ 10ա, Թաղումն՝ «Թաղումն Տեառն Յիսուսի Որդոյն Աստուծոյ»՝ 11ա, Յարութիւն՝ «Յարութիւնն Քրիստոսի»՝ 11բ, Համբարձումն՝ «Համբարձումն»՝ 12ա, Հոգեգալուստ՝ «Սուրբ Հոգւոյն գալուստն»՝ 13բ, Զորեկերպեան աթոռ՝ «Զորեկերպեան աթոռն» (ստ. մասում՝ Կշեռն՝ «Կըշեռն»)՝ 14ա, Ազդարարումն երկրորդ գալստեան՝ խաչ. «Խաչըն փայլէ ի յարեւելից եւթնապ[ատիկ]»՝ 15ա, Մատթէոս՝ «Մաթէոս աւետարանիչն»՝ 21բ, Մարկոս՝ «Մարկոս աւետարանիչն»՝ 114բ, Ղուկաս՝ «Ղուկաս աւետարանիչն»՝ 173բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոս՝ «Յովհաննէս առա-

ֆեալ եւ աւետարանիչ, Պռօ֊ի֊օռոն աշակերտն»՝ 273բ, լս-ային՝ Մարիամ Մագդաղենացի՝ 112ա, 341բ, Յովսէփ Արիմաթացի՝ 171բ, 268բ: Խոռան՝ 15բ, 16աբ, 17աբ, 18աբ, 19աբ, 20ա: Կիսախոռան՝ 22ա, 115ա, 174ա, 274ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, յուշկապարիկ (147բ, 279ա), ծառ (81ա, 151ա, 316բ), խաչ (106բ, 168ա, 174ա, 264ա, 339ա), տաճար (92ա, 158բ, 256բ, 310ա): Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, մարդադէմ (Զ՝ 34բ, Գ՝ 123ա, 156ա), թռչնագիր, մարդ, կենդանագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, վարդագոյն, մոխրագոյն, շագանակագոյն, մանուշակագոյն, սպիտակ, սեւ:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ. մատենագիտութիւն Թ-ԺԹ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 568, Հմ 355 Բ.:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1960ական թթ., մէջբը եւ պիպ-ները նորոգման ժամանակի, կազմը մաշուած, վրան կան ճաթեր եւ ֆեռծուածքներ, վր. ձախակողմեան խաչն ընկած՝ կան գամերի անցքերը, զոյգ կապիչներն ընկած, առկա է կապիչներից մէկի հիմքը, լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած. Պտոկ-պիպ-ների եզրերը մաշուած, վրան խոնաւութեան գորշաւուն հետքեր, Պտոկ-պիպ. Դ.՝ վրան անցքեր, Պտոկ-պիպ. Ե.՝ պատռուածքը թելով կարուած, գործածութիւնից եւ խոնաւութիւնից թերթերի վրայ աղտոտուածութեան եւ այլ հետքեր, 341բ՝ լուսանցային մաներանկարը կտրուած, որոշ թերթեր հիմքից մասամբ անջատ, որոշներն էլ՝ արտ. անկիւններից փոր-ինչ պակուած-ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *15բ-6ա* Թուղթ Եւսեբեայ:

2. *16բ-20ա* Համաբարբառ *(Կանոնք՝ Ա-Ժ., նաեւ ստ. լս.՝ Յրուացանկ)*:

3. *22ա-114ա* Աւետարան Մատթէոսի:

4. *115ա-73ա* Աւետարան Մարկոսի:

5. *174ա-273ա* Աւետարան Ղուկասու:

6. *274ա-347բ* Աւետարան Յովհաննու *(347բ-8ա <Գ>իրք կնոջն շնացելոյ)*:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Գրչի 348բ Փա՛ռք եւ պատիւ Հաւրն անծին, աներբ, անեղին, իսկականին

եւ միածին նորա Բանին, անճառ ծննդեանն հայրենին,

եւ Սուրբ Հոգոյն միշտ փառակցին, ամենառատ պարգեւատուին,

միոյ բնութեան աստուածային, մի տէրութեան եւ միշտ էին,

գերակատար երիցն անձին, կատարողին, արարածին,

յանցեալն, յայժմուս, յապագային եւ յանսահ յաւիտենին յաւիտեանս. ամէն:

Իսկ չորից աւետարանացն խորհուրդ բազմաւրինակ իմն ցուցմամբ տեսանի, զի ոմանք ասեն, թէ չորից աւետարանացն եւ չորք անգիւնք արարածոց՝ Արեւելք եւ Արեւմուտք, Հիւսիս եւ Հարաւ: Պարտ էր համասփիւռ քարոզել զԱւետարանն: Իսկ ոմանց հաճոյ թուեցաւ ըստ չորից մըշտահոս գետոցն յադենական աղբերէն յառաջ խաղացեալ առ ի տի|349ա|եզերաց ոռոգումն՝ Փիսոն, Գեհոն, Տիգրիս *եւ* Եփրատէս: *Եւ սոցա գոլով նմանապէս թուով ուռճատեալք ի կենդանական աղբերէն, ոռոգանել զպաւսքեալ միտս մարդկան: Նոյնաւրինակ, ըստ տեսութեան* Եզեկիելի քառակերպեան աթոռոյն՝ *Մարդ, Առիւծ, Եզն, Արծիւ: Զանմարմնոցն Տէր տեսանելով, բազմեալ ի փառացն աթոռ իմանալի ցուցմամբ, զխնամս բոլոր բնութեանս զակնարկումն, որ աստուածապէս եւ տիրաբար բերմամբ նշանակէ զլինելն առ ի հողածինս, հոգեղինացն, անմահից, զմահկանացուս առնել հաղորդ եւ ի գերակատար հանել ի փառս, վասն զի փառաց թագաւորն՝ Քրիստոս փառակիցն Հաւր եւ Հոգւոյն Սրբոյ, զմերս առեալ բնութիւն, յինքեան միացոյց աստուածութեան՝ ուսուցանելով մի Որդի դավանելով, որ յԱստուծոյ Հաւրէ եւ որ ի Մարիամայ սուրբ կուսէն անճառ միութեամբ, |349բ| զոր աւետարանականն ուսուցանեն բանք՝ մինչ ի կատարած հաւանութեամբ եւ հաստատ կարգօք ի նոյն յարելով առաքելաւանդն քարոզութիւն, որ գաստուածախաւսն վարդապետութիւն դրօշմեալ զսակաւս ի բազմացն հաւատալ, թէ Յիսուս Քրիստոս է Որդի Աստուծոյ՝ ըստ վեհին* Յովհաննու. *հաւատալ եւ զկեանսն յաւիտենականս ընդունել յանուն նորա:*

Աստանաւր յանկ ելեալ աւարտեցաւ քառաբուխ եւ քառավրտակ աստուածախաւս սուրբ Աւետարանս այս ի թուաբերութեան Հայկազան տաւմարիս ՋԽՋ. (1497) ամին, յանառիկ եւ ի տիրախնամ կղզիս Աղթամար, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Խաչիս *եւ* Սուրբ Նշանիս, *եւ ի հայրապետութեան տեառն* Ատոմ *կաթողիկոսի եւ ի դառն եւ ի վշտալից ժամանակիս, յորում ի խիստ եւ ի նեղութեան եւ ի չար ծառայութեան կամք ազգին նետողաց, զի յոյժ նեղեն եւ կեղ|350ա|եքեն զազգս քրիստոնէից, զոր տեսեալ զայս սուրբ գանձս աստուածախաւսս եւ զլուսափայլ եւ զպատուական մարգարիտս, եւ ցանկացաւ այս հոգէկեցոյց սուրբ Աւետարանիս աստուածասէր եւ հաւատարիմ կինն Բէկի*, եւ սորա վառեալ ի սէրն Քրիստոսի եւ խնդիր ելեալ մեծաւ փափագմամբ եւ եռանդնաշարժ հաւատով այսմ լուսափայլ եւ անգին մարգարտիս եւ վարդափրթիթ եւ անուշահոտ բուրաստանիս, եւ աստուածախաւս սրբոյ Աւետարանիս, որ կեանս տայ կամայորդոր լսողացն, յաւրինակ եղջերուին, որի յոլովութեան հրական մասինն ցանկայ հանապազ փափագմամբ ի յաղբիւրս ջուրց՝ ըստ բանին երջանկին* Դաւթեայ: *Այսպէս եւ հաւատարիմ մայրն մեր՝ Բէկի, տենչալի սիրով եւ փափաքմամբ սրտի յաստի կենացս*

յուսահատեցաւ եւ անտի կենացն փափագեցաւ եւ ըստացաւ |350բ| զաստուածախաւս կտակս զայս, արար ճաբրակ փրկութեան հոգոյն իւրոյ ի յաներելի գեհենին եւ պաշար երկնաձիգ ճանապարհին, որ եւ հասուցանէ զնա առ Աստուած, եւ ետ զսուրբ Աւետարանս գծագրել ջերմեռանդ սիրով հաւատարիմ եւ աստուածասէր եւ անգաւակ մայրն մեր* Բէկի*՝ *ի հալալ վաստակոցն իւր, յիշատակ բարի հոգոյ իւրոյ եւ ծնաւղացն իւրոյ՝ հօրն՝* ըՌըստակիսին, *եւ մօրն՝* Խոնձին, *եւ եղբարցն՝* Աշրաֆին *եւ* Դաւմանին, *եւ քուերցն՝* Գուլըստանին *եւ* Շահփշին. *ամէն*։*

Իսկ ես՝ ունայնս եւ թափուրս յամենայն հոգեւոր բարեմասնութեանց եւ հեծեալս եւ մաշեալս, վերջինս աղքատութեամբ, մեղաւոր եւ անարժան ծառայս ծառայիցդ Աստուծոյ Մատթէոս *սուտանուն աբեղայ, տեսի զփափագ եւ զսէր հաւատարիմ եւ անորդի մօրն իմոյ՝* Բէկուն, *զոր ունէր առ հոգեւորսն, եւ տկար անձամբ յանձն առի կա[տարմամբ] (շարունակութիւնը տե՛ս ՅԻշատակարան հետագայի)։*

* Ծնթ. Ստացողի անունը եւ նրան վերաբերող հետեւեալ տեղեկութիւնները գրչութեան թուականից կարճ ժամանակ անց այլ թանաճով եւ այլ ձեռքով գրուել-լրացուել են նախապէս գրչի բաց, չգրած թողնուած տեղերում՝ «կինն Բեկի» եւ յաջորդ աստղանիշակիր հատուածները՝ «հաւատարիմ մայրն մեր Բէկի... եւ ըստացաւ», «եւ անզաւակ մայրն մեր Բէկի», «հօրն՝ ըՌըստակիսին, եւ մօրն՝ Խոնձին, եւ եղբարցն՝ Աշրաֆին եւ Դաւմանին, եւ քուերցն՝ Գուլըստանին եւ Շահփշին. ամէն», «եւ անորդի մօրն իմոյ՝ Բէկուն»։

2. *Ծաղկողի 13բ զՅովսէփ՝ նըկարօղ սուրբ Աւետարանիս, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք։*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-ր, Գ., էջ 244-5, Հմր 335. ունի գլխաւոր յիշատակարանի միայն հետեւեալ մասերը՝ «Աստանաւոր յանկ ելեալ... կեղեւեն զազգս հրիստոնէից», «Այսպէս եւ հաւատարիմ մայրն... տկար անձամբ յանձն առի կա[տարել]» եւ ծաղկողի յիշ-ը։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *351ա (1604 թ., բոլորգիր, գրուած որպէս գրչութեան յիշ-ի շարունակութիւն. կազմողի ձեռքով) [կա]տարմամբ բանիւն Աստուծոյ վերջին կազմող սուրբ Աւետարանիս՝ յիշատակ տանուտէր եւ ըռայիս* Վաչոյին, *հօրըն՝* Նուրիջանին, *եւ մօրն՝* Աղայբէկուն, *եւ եղբայրն՝* Մուրաւեանին, *եւ կողակից նորայ՝* զՇախասալթան, *եւ զորդիքն նոցա՝* զՅովանէս *եւ* զգՈրիգորն։ *Դարձեալ յիշեցէ՛ք զըռայիս* Վաչօն *եւ զորդիքն՝* զԱբրահամ<ա>ն *եւ* զՄանասէն, *եւ զՆուրիջան։ Դարձեալ յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք* Վայջոյին, *որ ետ նորոգ|351բ|ել զսուրբ Աւետարանս՝ յեշատակ իւրեանց, եւ իւրեանց ծնողաց արքայութիւն տացէ եւ յերկնից յարքայութիւն հրաւիրէ. ամէն։ Ի թվին Հայոց մերոց ՌԾԳ. (1604)՝ ձեռամբ սուտանուն* Աբրահամին՝ Ասծրկեցի *իմ վարպետին, մի բերան Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, Աստուած ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի յիւր միւսանգամ գալուստ<դ>ն. ամէն։*

Դարձեալ կրկին անգամ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս Վաչօն, Մուրաւեանն *եւ եղբայրն՝* Աղայմէլիք, *|352ա| որ փոխեցեալ է ի Քրիստոս, լի բերանով եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, Աստուած ձեզ եւ իւրեանցն ողորմի. ամէն։ Կացէ՛ք զսուրբ Աւետարանս անջի[ն]ջ յիշատակ ի դուռ* Սուրբ Գէորգայ *զօրայվարին եւ* Սուրբ Յովանիսիսի։ *Ով ոք հեռացուցանէ զսուրբ Աւետարանս կամ ծախելով կամ գրաւելով, կամ գողանալով, պատիճն* Յուդայի *առցէ եւ խաչ հանողաց։ Ով ոք զսուրբ Աւետարանս լաւ պահէ եւ խնամ արկէ, աւրհնի ի յԱստուծոյ եւ յամենայն սրբոց նորա. ամէն։ |352բ| Դարձեալ կրկին անգամ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ըռէս* Վաչօին, *եղբօրն՝* Մուրաւեանին, *որդոյն՝* Աբրահամին, *եւ* Մանասին *եւ* Նուրիջ[ա]նին։ *Դարձեալ յիշեցէ՛ք* զԱբրահամն *եւ զիւր որդիքն՝* զՆուրիջանն, զՄանասն, *եւ* զԹաքէոսն, *եւ զկողակիցն՝* զԳուլումն։ *Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ որ զողորմին ասէ, Աստուած իւրն ող[ո]րմեսցի. ամէն։ Հայր մեր, որ՛՛։*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ր. Ա., էջ 134-5, Հմր 167։

2. *114ա (1669 թ., նոտգիր) ի թվին ՌՃԺՀ.ին (1669) եւ մենք՝* Մուրաւեանի *որդիք* Գրիգորս, Կակոս, Սահակս, *միմեանց լեաս սուլիս էղանք, թէ՛* Յեհիանէսի *մալի դիմաց, թէ՛ դուռն ճանպխի դիմաց, որ հետ մէկի-մէկի այլ բան չի մնաց։ Այսուհետեւ խեաս մէկի-մէկի դաւի չկայ։ Ինչ մարդ, որ այս բանիս փոշիման լինի, այսուհետեւ դաւի անէ, ՅԺՀ. (318) սուրբ հայրապետաց անէծք եւ նզովք առնու, զպատառն Յուդայի եւ մասն խաչ հանողաց առցէ եւ որոշեալ լիցի փառաց Որդոյն Աստուծոյ։ Աղէն ձեռօք* Գուլահմատ *վկայ, առաջնորդ տէր* Սիմէօն *վկայ, էրաշխաւորայ* Սաֆարն *վկայ,* Գազդղան Ղարիպջան *վկայ,* Խորանից Մարտիրոս *վկայ, Աստուած վկայ։*

3. *352բ (1896 թ., շղագիր)* Վաղարշապատցի Նիկողայոս Առամեանս *զսոյն գրչեայ Աւետարանս զնախնեաց իմոց ընծայեցի* Մատենադարանին *Մայր Աթոռոյ* Սրբոյ Էջմիածնի՝ *ի յիշատակ ինձ եւ իմայնոց, որ գրեալ է ի թվին Հայոց ՋԽՋ. (1497),* յԱխթամարայ *վանն։* Նիկողայոս Առամեանց, *ի 1896 ամի, ի 10ն Ապրիլի, ի* Վաղարշապատ։

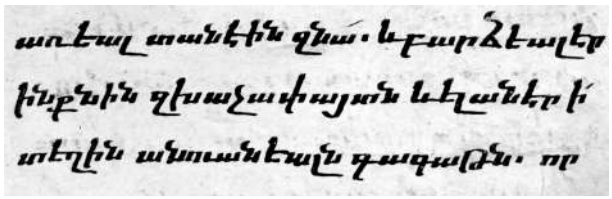
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձուած թերթիկին՝ «Հմր 837. Աւետարան, բոլորգիր, գրեալ ի թղթի ի թուին հայոց ՋԽՋ. (1497),* յԱղթամար, *ի ձեռն* Մատթէոս *աբեղայի, ի հայրապետութեան տեառն* Ատոմայ. *նուիրեալ Մատենադարանի Ս. Աթոռոյս ի Վաղարշապատցի պ.* Նիկողայոսէ Առամեանց, *յամի 1896։ Ունի զյիշատակարան ի վերջն», թերթիկի Բ. երեսին՝ «837/3534, ՋԽՋ.—1497,* Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս», պհպ. Աա՝ «3534»։*

3535
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ, ԳԱՆՁԱՐԱՆ

ՄԵԾԿԵՐՏՈՒ ՎԱՆՔ ՋԾԷ. – 1508

ԳՐԻՉ՝ Յովանէս:

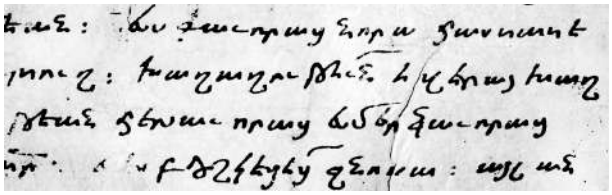
ԹԵՐԹ՝ 275: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԵ×12 (Ա 2, Բ 11, ԻԵ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 98ա): ՏՈՂ՝ 15: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի կապիչներով եւ գամերով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր կտաւ, դռնակիները՝ շերտազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 98ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 155ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, խաչ (96ա): Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, մարդադէմ (7ա, 45ա), թռչնագիր (117ա): Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն:

ՊԱՏԱՒԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – ճաշոց: ԺՋ. դ.: ԱԲ (վջ.)՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի ծալումով: Թուղթ 17×12,5 (զոյգ թերթի բացուածքինը). միասիւն (25×12). բոլորգիր (նմուշ՝ Ա.). տող՝ 27: Կարդալ՝ Բբ, Աա, Բա. «[Մարգարէութիւն Եսայեայ, ՃԷ. 13-21] – /// (անընթեռնելի 4 տող) [սրբութ]եան իմոյ: [Եւ] ասասցեն... այլ ան[աւրէնք իբրեւ] զծով ծփեսցին եւ հանգիստ մի՛ գտցեն /Բա/ /// (2 տող) գոյ խաղաղ[ութիւն] ///»: Բա, Աբ. «Պաւղոսի առաքելոյն [Առ Եփեսացիս, Դ. 17-28] – Արդ, [զայս ասեմ եւ ուխտեմ ի Տէր մի եւս] ձեզ զնոյն... տեղի սատանայի: Որ գ///» (Տե՛ս ճաշոց, Վաղարշապատ, 1872, էջ 123-5):



Նմուշ Աա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի մէջքին այլ կաշի՝ շուալաքարով ամրացուած փեղկերին. դռնակը, մէկական կապիչն ու գամն ընկած, կաշին տեղ-տեղ վնասուած, Բ. փեղկին անցքեր, կազմաստառը մաշուած եւ գունաթափ. թ. 1ից առաջ թափուած 3, ընդմէջ թ. 2-3ի 9 թերթ, թ. 42՝ հիմիից անջատ, թ. 124-5, 252, 265՝ կիսով հիմիից անջատ. ձեռագիրը եզրահատուած, ոմանց լուսանցազարդեր (27ա, 30բ, 36ա) վնասուած, թ. 3՝ գրադաշտին այրուածքից առաջացած անցք, 3 տողի 1-3 բառ չիմ, թ. 1-3՝ արտ. լս-իին մուգ շագանակագոյն հետքեր, գուցէ թանաք թափուած (՞), թ. 73-6՝ գրադաշտին, թ. 72-5՝ արտ. լս-իին ցեցի անցք, թ. 139-40՝ գրադաշտին, թ. 179-80, 199-200՝ արտ. լս-իին շագանակագոյն բծեր, թ. 229-31՝ գրադաշտին կաթոցի մուգ շագանակագոյն հետքեր. լուսանցակողերը սեւացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1ա-153բ [Մաշտոց ձեռաց]

ա. *1ա-6ա* [Կանոն մկրտութեան] – *(սկ.) /// տագ[ն]ապեսցի աներեւոյթ տանջանաւք... եւ ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած մեր, որ ընդրեցեր քեզ ժողովուրդ... /2բ/ ...Հաւր [ամե]նակալի հանդերձ կենդա/// |3ա| զճակատն ասէ///. Եւղ անուշ հեղեալ...*

բ. *6բ-26բ* Կանովն համաւրէն պսակ առնելոյ – *Պարտ է քահանային եւ փեսային, հարսինն... եւ ասէ զաղաւթս. Աստուած յաւիտենական, որ զանզոյգս եւ բացորոշեալս զուգակցես ի սէր...*

գ. *27ա-35բ* Կանոն հաղորդութիւն տալոյ – *Առնու քահանայն զփրկական խորհուրդն... եւ ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ, արարիչ ամենայն արարածոց, որ արժանի արարեր զամենայն հաւատացեալս...*

դ. *35բ-44բ* Կանովն տեառնական – *Ածեն զխոստացեալն ի դուռն եկեղեցոյն... Ընթերցուած. յիղեւտացոց. Որ կոչեաց Տէր զՄովսէս եւ խաւսեցաւ ընդ նմա...*

ե. *45ա-64բ* Կանովն զամենայն վաղճանեալսն յուղարկեն առ Քրիստոս – *Աստեն կանոն զերկինք պ[ատմեն]... եւ ասէ զաղաւթս զայս. Աստուած յաւիտենական անբսկիզբն, անեղ, անիմանալի, անհասանելի խորհուրդ...*

զ. *64բ-72բ* Երկրորդ աւուրն այգոյն – *Գան ի գերեզմանն. Սաղմոս՝ եղիցին ականջ քո ի լսել. Պաւղոսի առաքե[ալի] ի Թեսաղոնիկեցոց [թղթ]ոյն]. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ... 66ա Աղաւթք սրբոյն Բարսղի Կեսա[րա]ցո – Գոհանամք զքէն, Հա՛յր...*

է. *72բ-91ա* Կանովն յորժամ տղայ վաղճանի – *Աստեն սաղմոս՝ Առ քեզ Տէր համբարձի... Քարոզ՝ Վասն ի վերուստ. եւ ասէ զաղաւթս. Սուրբ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես ի յերկինս եւ բարեբանիս ի սրբոց քոց...*

– *91ա-5բ* Գանձ. ի մեռելթաղն ասա. եւ զիս՝ զանպիտան գրիչս յիշեա՛ *(«ՄԱՆՎԵԼՍ»)* – *Մինդ ի յէէն, Բանդ ի սկզբանէ... դուք բարով կացէ՛ք մընացէ՛ք. ողորմեա՛ց մեզ Տէր:*

ը. *95բ-116բ* Կանոն խաչ ատհնեն — *Բերեն յեկեղեցին, լուանան ջրով եւ ասեն սաղմոս... Ընթերցուած յԱռակաց. երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

թ. *117ա-35բ* Կանովն ջուր ատհնելոյ յատուր Յայտնութեան — *երթան ի ջուրն խաչիւ եւ մոմեղինաւք... Ընթերցուած յելից. եւ խաղաղացոյց Մովսէս զորդիսն Իսրայէլի...*

ժ. *135բ-53բ* Կանոն Մեծի հինգշաբաթին Ոտնալուային. ըստ որում ասաց Յիսուս, թէ՝ Ատիճակ մի ետու ձեզ, զոր ասացեալ է տեառն եփրեմի խորին Ասորոյ, զոր թարգմանեաց սուրբ դիտապետն հայոց Գրիգորիոս Վկայասէրն — *Ի տաւներըորդ ժամուն ժողովին ի գաւիթս եկեղեցոյն... Քարոզէ սարկաւագն. Եւ եւս գոհութիւն եւ երկրպագութիւն մատուսցուք Տեառն մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի...*

Բ. *153բ-274բ* [Գանձարան]

— *153բ-5ա* Յանկ Գանձարանիս — *Ա. Սրբոց հրեշտակապետացն... ԼՂ. Յակոբայ Մըծբնայ հայրապետին:*

ա. *155ա-8ա* Ա. Գանձ սրբոց հրեշտակապետացն *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* — *Մեծապայծառ խորհուրդ հրաշազան... անմարմնական զաւրացն արքնական ողորմեաց:*

բ. *158բ-61բ* Բ. Գանձ Յարութեանն Քրիստոսի. կիրակէի *(«ԱՌԱՔԵԼ»)* — *Անժամանակ լոյսն արփիական, որ է ծընունդ Հաւր, Որդի եւ Բան... ողորմութիւն լիցի պարգեւեալ, ողորմ[եա՛]:*

Ծնթ. Բոլոր գանձերի վերջում «ողորմեա՛» բառը յապաւումով, այսուհետ գրում ենք ամբողջութեամբ, առանց վերականգնման նշանների:

գ. *161բ-5ա* Գ. Գանձ Դաւթեա մարգ[արէի] եւ Յակոբա *(«ԽԱՉՏՈՒՐ»)* — *Խորք անքննին, անճառ անհասին... եւ ազատել ի հրո գեհենին. ողորմեա՛:*

դ. *165ա-8ա* Դ. Գանձ սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկային *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* — *Մեծ եւ հզաւր անմահ թագաւոր... ’ւ արժան առնել մեծաց պարգեւի. ողորմեա՛:*

ե. *168բ-74ա* Ե. Գանձ Պետրոսի եւ Պաւղոսի *(«ՍԱՐԳԻՍ ԳՐԻՉ»)* — *Սուրբ երրորդութիւն, ստեղծաւղ զաւրութիւն... քեզ փառս ի յերկրի, պատիւ ի յերկինի՝ ընդ քոյդ միածնի. ողորմեա՛:*

զ. *174ա-8բ* Զ. Գանձ Ոդոց Ոռոմանց. ասա՛ եւ զիս յիշեա՛ *(«ԳՐԻԳՈՐԻ Է ՍԱ»)* — *Գառըդ երկնային, Հաւրըդ միածին... գանձիս ասողի եւ սրբագրողի՝ անմիտ Գրիգորի, / այլ եւ ստացողի եւ փոխարկողի, սիրով հայցողի. ողորմեա՛:*

է. *178բ-81բ* Է. Գանձ Յարութեանն Քրիստոսի *(«ԿԻՐԱԿԵԻ»)* — *կենդանարար Որդի Աստուծոյ... կեանս անբասիր եւ յոյժ բարեգոյն. ողորմեա՛:*

ը. *181բ-5ա* Ը. Գանձ Ճրագալուցի Ծնընդեանն Քրիստոսի Աստուծոյ *(«ՏԷՐ ՄԽԻ»)* — *Տարփումն ըղձական, տոչոր անձկական... դրախտին բանալի վերըստին շնորհի. ծառն ի քէն ծաղկի: Ող՛:*

թ. *185ա-7բ* Թ. Առաջի ատուր Ծնընդե[ան] *(«ԹԱՐԱՅ»)* — *Թագըդ պարծանաց, թագաւոր գաւրաց... արարիչ բնաւի, Տէրդ ամենայնի. ողորմեա՛:*

ժ. *187բ-90ա* [Ժ.] Երկրորդ ատուրն *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* — *Մաքուր եւ անբիծ Սուրբ Աստուածածին... առ միածինըն քո միջնորդեալ. ողորմեա՛:*

ժա. *190բ-4ա* ԺԱ. Երրորդ ատուր Ծնը[ն]դեանն *(«ԽԱՉԱՏՈՒՐ»)* — *Խընդութեան ձայն, բարբառ աւետեաց... փառաւորեալդ ի հրանիւթ սեռից մեզ բարէխաւս բնութեանս ազգակից. ողորմեա՛:*

ժբ. *194ա-6բ* ԺԲ. Կանոն թլփատութեան *(«ԳՐԻԳՈՐ»)* — *Գոչումն ըղձագին, գովեստ քաղցրագին... եւ ամենայնին սրբոցն երամին, որ ի մէնջ պատուին. ողորմեա՛:*

ժգ. *196բ-201ա* [ԺԳ.] Յովանու Կարապետին *(«ԳՐԻԳՈՐԻ Է»)* — *Գերագոյն բարի Փրկիչ աշխարհի... մեզազ թողութիւն գըրոց խնամողին եւ լաւ պահողին տալ ողորմութիւն. ողորմեա՛:*

ժդ. *201ա-3բ* ԺԴ. Կանոն թագատրացն *(«ՏԱՍԱ»)* — *Տէր տընտեսական տեսեալ նախնական... որ մեզ լոյս ծագեալ եւ լուսաւորեալ. ողորմեա՛:*

ժե. *203բ-6ա* ԺԵ. Գանձ Տեառնընդառաջին ասա՛ եւ զիս յիշեա՛ *(«ԳՐԻԳՈՐ»)* — *Գովեալ եւ աւրհնեալ Աստուածըդ բարձրեալ... երգոյս երգաւղի, սիրով հայցողի, մասն ի պարգեւի. ողորմեա՛:*

— *206ա-7բ* Տաղ Գալստեան. [ասա՛յ] եւ զիս յիշեայ՛ — *Քրիստո՛ս, փառաց թագաւոր / այսաւր եկեալ յընծայումն... քեզ փառս տալ ընդ սրբոցն:*

ժզ. *207բ-10բ* ԺԶ. Սրբոյն Սարգսի *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* — *Մեծապայծառ փառաւք զարդարեալ... մանկանց սորա ուղ[ղ]ափառութիւն. ողորմեա՛:*

ժէ. *210բ-3բ* ԺԷ. Գանձ Կիրակէի. ասա՛ եւ զիս յիշեա՛ *(«ԳՐԻԳՈՐԷ»)* — *Գերակա գընդին գոյից համայնի... բախումն սրտի, բարբառ մեղայի, զի Տէրն ողորմի. ողորմեա՛:*

ժը. *213բ-6բ* ԺԸ. Կանոն Վարդանանցն *(«ԳՐԻԳՈՐԻ Է»)* — *Գոհաբանեալ Տէրդ ամենայնի... եւ երգողի բանիս աղքատին, / անմիտ Գրիգոր՝ բանի խընդողին. ողորմեա՛:*

ժթ. *216բ-20բ* ԺԹ. Գանձ Երկրորդ կիրակէին Աղուհացիցն *(«ԳՐԻԳՈՐԻ Է»)* — *Գրթութեամբ իջեր Տէր եւ մարդ եղեր... Սիմոն Պետրոսին, սուրբ Յոհանիսին եւ Յակոբոսին. ողորմեա՛:*

ի. *220բ-2բ* Ի. Երրորդ կիրակէի *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* — *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական... մանաւանդ հայոց մեր ազգին տալ քաւութիւն եւ ողորմութիւն. ողորմեա՛:*

իա. *223ա-5բ* ԻԱ. Գանձ վասն մեծատանն *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* — *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական, որ նորոգեաց զաշխարհս ամենայն... մեզ այց առնել յաշխարհիս չարի. ողորմեա՛:*

իբ. *225բ-8ա* ԻԲ. Ի դատաստան եւ յայրին *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* — *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ անքընին... Լուսաւորչին Գրիգորի սըրբոյն. ողորմեա՛:*

իգ. *228ա-31բ* ԻԳ. Վեցեր<ր>որդ կիրակէին *(«ԳՐԻԳՈՐ»)* – *Գոյիդ կատարեալ, Աստուծոյդ բարձրեալ... այլեւ երգողի, գանձիս ’ւ ասողի, անմիտ Գրիգորի... զաւարտն ի բարի. ողո:*

իդ. *231բ-4բ* ԻԴ. Գալըստեանն. Ծաղկազ[արդի] *(«ՀԱՅՑԷՍ»)* – *Համագոյական Հաւր սահման եւ Բան... յերկինս հանեալ, յաջմէ կացուցեալ. ողորմեա՛:*

իե. *234բ-8ա* ԻԵ. Գանձ Թաղման ճրագալուցին *(«ԽԱՉԱՏՈՒՐ»)* – *Խորհուրդ հանգըստեան եւ Յ<ր>որդին... փեսայն յառնէ փառաւք զարդարեալ. ողորմեա՛:*

իզ. *238ա-40բ* ԻԶ. Կանոն Յարութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* – *Մարդասիրութեամբ Որդիդ միածին... ժողովրդեանս մեղաց թողութիւն. ողորմեա՛:*

իէ. *240բ-3բ* ԻԷ. Մեռելոցի ատուրն *(«ՏԷՐՈՒՆ»)* – *Տէր տէրունական, տըւաւդ տիրական... Տէր ահա եկեալ. ողորմեա՛:*

իը. *243բ-6բ* ԻԸ. Կանոն Երրորդ ատուր *(«ԱԿԱՆ»)* – *Արդ լուսաւորեա՛, արդ փառաւորեա՛յ... հաղորդ արարած, զազգ Հայաստանեայց. ողորմեա՛:*

իթ. *246բ-8բ* ԻԹ. Զորրորդ ատուրն *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* – *Մեծապայծառ ձայնիւ ցընծալի... երկրպագեմք մեք խոստովանեալ. ողորմեա՛:*

լ. *248բ-52ա* Լ. Նոր կիրակէի *(«ԳՐԻԳՈՐԻ է»)* – *Գաղտնի խորհրդին գուշակեալ ի հին... երգոյս երգողի եւ սրբագրողի՝ անմիտ Գրիգորի, այլեւ ստացողի սիրով հայցողի եւ փոխարկողի, մասնի պարգեւի. ողորմեա՛:*

լա. *252ա-5ա* ԼԱ. Կանոն Մեծահրաշին *(«ՄԱԹԷՈՍԻ է»)* – *Միակդ ահաւոր, Տէր եւ զաւրաւոր... բամբ սուրբ հանդիսի, նոր նորոգեցի, հայոց աշխարհի. ողորմեա՛:*

լբ. *255ա-7բ* ԼԲ. Վարդավառին ասա՛ *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ մեզ յայտնեալ... արժանանալ Տեառն ողորմութեան. ողորմեա՛:*

լգ. *257բ-9բ* ԼԳ. Գանձ Փոխմանն Կուսին *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* – *Մեծապայծառ արփիանըման փայլեաց հոգի... գըթալ ի մեզ աստ ’ւ յապագային. ողորմեա՛:*

լդ. *259բ-62ա* ԼԴ. Սուրբ խաչին գանձ *(«ԱՌԱՔԵԼԻ»)* – *Աւրհնեալ ես, փայտ, կանգնեալ ի յերկիրի... զխաղաղութիւն շնորհել աշխարհի, մեզ ողորմել յաւուրն ահեղի. ողորմեա՛:*

լե. *262ա-7բ* ԼԵ. Գանձ Վարագա խաչին ասայ *(«ԳՐԻԳՈՐԻ Ե ՍԱ»)* – *Գլուխն եկեղեցոյ, վէմըն հաւատոյ... Աստուած եւ գըթայ եւ մեզ ողորմեա. ողորմեա՛:*

լզ. *267բ-9ա* ԼԶ. Գիւտ խաչին ասա՛ *(«ԽԱՉԱՏՈՒՐ»)* – *Խաչի քո, Քրիստո՛ս, երկիր պագանեմք... ազատել յահագին հըրոյն. ողորմեա՛:*

լէ. *269ա-72ա* ԼԷ. Գանձ կիրակմտի *(«ԳՐԻԳՈՐԻ»)* – *Գերամբարձ Աստուած, գովեալդ ի զաւրաց... սիրով հայցողի, գանձիս ’ւ ասողի՝ անմիտ Գրիգորի... եւ մեզքն քաւողի. ողորմեա՛:*

լը. *272ա-4բ* ԼԸ. Սրբոյն Յակոբայ Մծբնա ե[պարապետին] *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* – *Մեծահամբաւ անուն գովելի... եւ ամենայն սըրբոց հանդիսին. ողորմեա՛:*

Ծնթ. Ստ. լս-ներում կան կանոների համառօտ խորագրերը:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ժէ. դ., շինծու բոլորգիր

275ա [Տաղ իմն] – (սկ.) *///ն մարմնոցն, որ ի երկինս են փառաբան / զԱստուածածին Բանին ծնաւղըն Մարիամ, / որ անդադար է բարեխաւս ազգի մարդկան: / Դուք հայցեցէ՛ք ի Սուրբ Հոգոյն մաքրողական / [ե]ս հաւատովս վերայնամ յերկնից խորան, / զի Տէրն քաղցր է եւ բարի, / որդոց մարդկան անտես չառնէ / զգործս ձեռացն արարչութեան:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

116բ Եւ զիս՝ զանպիտան գրիչս՝ զՅովաննէս, յիշեցէ՛ք առ Քրիստոս:

274բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, յերից յաւիտեանս եւ անդր, քան զպայման յաւիտենին. ամէն: Գրեցաւ սուրբ Մաշտոցս եւ Գանձս ի վանս Մեծկետոտ՝ ընդ հովանեաւ Սուրբ Յակոբայ եւ Սուրբ Միհասայ, ի թըւականիս մերում ՋՄԷ. *(1508)*, ձեռամբ յոգնամեղ եւ անպիտան գրչի՝ Յովանիսի: *Արդ, աղաչեմ զամենեսեան, որք կարդայք կամ տեսանէք, յիշեցէ՛ք ի սուրբ յաղաւթս ձեր զիս եւ զհայրն իմ՝ զՍտեփաննոս քահանայն եւ զեղբայրն իմ եւ /// (վջ.):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

154բ (1663 թ., նոտրգիր) Յիշատակ է. տէր Տեփանոսին է. յորդի Գըոռին է:

275ա Յիշատակ է տէր Տեփան<ա>ոսին, իւր կողակիցին՝ Գոհարին, Կարապետին, Հրապետին, Մարտիրոսին, Խաթուն[ին]: *Թվին ՌՃԺՓ. (1663):*

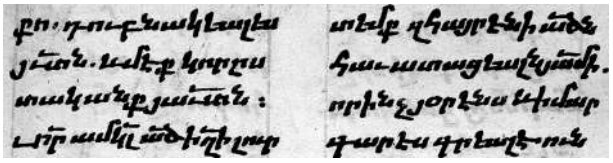
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «839/3535», «ՋՄԷ. – 1508, Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]», մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Մաշտոց»:*

3536
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՅ

ԽՈՐԱՆԱՇԱՏՈՒ ՎԱՆՔ ՌՃԻԳ. – 1674

ԳՐԻՉ՝ Աւետիս Ւհյ:

ԹԵՐԹ՝ 134: ՊՐԱԿ՝ Գ-ԺԸ×12 (Գ 2, Դ 4, ե, Թ 10, Ա, Բ, ժ, ժԱ՝ թափուած, ԺԲ 9, ԺԸ 2): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «ТА» կամ թագ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20,3×16: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, կարմրով սահմանագծուած (15×11): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 53ա):



Նմուշ 53ա

ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ կարմիր լաթ, մէջբը՝ սեւ կաշի. աստառը՝ թուղթ (1950ականներէ): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չգրուած սպիտակ թուղթ, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր (91բ): Գոյն՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թ. 13-23՝ հիմմից անջատ, որոշ թերթեր սխալ կազմած, կարդալ՝ թ. 3, 133, 127, 126, 119, 118, 1, 2, 4, 11 (Գ, Դ, ե. պրակի), 115, 117, 120, 122, 121, 124, 123, 125, 128, 129, 130 (ԺԷ. պրակ), 131, 132, 134 (ԺԸ. պրակ). թ. 3ից առաջ 30 թ. (Ա. Բ. պրակի 2×12+7 Գ. պրակից), ընդմէջ թ. 3ի եւ 133ի, թ. 126ի եւ 119ի 2ական թերթ, թ. 133ի եւ 127ի, 118ի եւ 1ի առնուազն 4 թերթ, թ. 47-8ի 1 թերթ, թ. 57-8ի 28 թ. (Ժ. ԺԱ պրակի 2×12+Թ.ից 1 թ.+ԺԲ.ից 3 թ.), թ. 132ի եւ 134ի 9 թերթ թափուած. գրադաշտը խոնաւութեան պատճառով մգացած, վնասուած, թ.1-2, 4-5՝ հիմմին մօտ, 30-8, 78-132՝ գրադաշտին, թ. 43-5՝ արտ. լս-իմ ցեցի անցքեր, թ. 118, 127՝ արտ. լս.՝ պատռուածք. լուսանցակողերը սեւացած. թ. 68՝ վր. անկիւնը թափուած, ապա նորոգուած սպիտակ 2×2 սմ չափի թղթով, 3 տող թափուած, թ. 68-74, 114-134՝ վերից 2-8 տողի չափով թափուած մասերը լրացուած սպիտակ թղթով, գրադաշտը վնասուած, Բ. կազմաստառին սոսնձած որպէս էջանշան գործածուած տպագիր գրքի թերթից մի փոքրիկ մաս, վրան Սաղմոս ՃԺԸ. «Ա-րա///ողորմու/// [զարդար]ութիւնս fո ու [սո]/// եմ ես՝ իմաստ[ուն]... Մանուկ էի ես եւ ///զարդարութիւնս fո /// [ա]րդարութիւն fո ար///»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *3աբ, 133աբ* [Կանոն պսակ աւրհնելոյ] – *(սկ.) /// [Ընթերցուած յԵսայեա մարգարէէ, կՓ. 2-7]. յանուն Նորա, զոր Տէր անուանեսցէ եւ եղիցիս պսակ վայելչութեան... 3բ [Ընթերցուած ի Մաթէոսէ]. եւ գնացին զհետ Նորա ժողովուրդք բազումք... ըստ ամենայն վնասու: Պատաս/// (2 թ.) 133ա [Աստուած մարդասէր, որ միայնդ ես բարերար] /// [պարսպե]ցուցեր կարողութեամբ, զարեգակն ճառագայթեցուցեր...*

2. *127ա* [Կարգ երորդ ամուսնութեան, ձեռ. *953, 492բ*] – *(սկ.) /// [յանդի]ման քեզ եւ խնդրեն թողութիւն մեղաց կամայից եւ ակամայից, վասն որոյ բարերար Տէր տուեաց...*

3. *127աբ, 126աբ, 119աբ, 118աբ, 1աբ* Կանոն մեծի Յայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ի ջուր ածելոյ – *Զկնի պատարագին երթան ի ջուրն... Ընթերցուած Զորրորդ թագաւորութենէ. եւ ասեն արք քաղաքացին ցեղիսէէ...*

– *119աբ, 118աբ, 1ա* [Աւրհնութիւն ջրոյ, զոր ասացեալ է սրբոյն Բարսղի հայրապետին Կեսարու Կապուտկացւոյ] – *(սկ.) /// զտեղացեալ ջուրք, որ ի ծով երեւեցաւ ցամաքս ամենածին բուսով...(118բ աղաւնակերպ իջմամբ ուստի յառաջընթաց /// (3-4 թ.) 1ա /// եղիսէիւ ջրով եւ [հր]ով ազատեցեր զիս ի ծառայութենէ...)*

4. *1բ-2բ, 4ա-7բ* Թ. Կանուն Յոհաննի [Մ]անդագոյն հայոց կաթողիկոսի Կոչումն ապաշխարութեան – *երթայ մեղուցեալն ի դուռն եկեղեցւոյն... Ընթերցուած յԵսայեա մարգարէէ. Լուարո՛ւք, սրբեցարո՛ւք, ընկեցէ՛ք զչարիս անձանց ձերոց...*

5. *8ա-17ա* Ժ. Կանովն Մեծի հինգշաբաթին զապաշխարողսն յարձակելոյ – *Գ. ժամն ժողովին քահանայքն զապաշխարողսն ի դուռն եկեղեցւոյն... Ընթերցուած յԵսայեա մարգարէէ. Եւ կատարեսցեն աւուրք սգոյ քո...10ա Աղօթք ի վերայ ապաշխարողաց [Բարսղի արքեպիսկոպոսի] – Տէ՛ր Աստուած, Հա՛յր ամենակալ... (միջից թափուած 1 թ.՝ 11բ «... կուէն Մարիամու Աստուածածնէն: Եւ յանձն /// 12ա [պատ]կերն ի դրախտն [ու]ստի եհան զեւթնեկի շնորհսն...»):*

6. *17ա-21ա* ԺԱ. Կանովն Բարոզ պատուիրանի, զոր էկուցանէ (=զեկուցանէ) բահանան զժողովրդեանն՝ նախան զսկիզբն խորհրդոյն – *Առեալ զսուրբ Աւետարան ի ձիրկս իւր եւ կարկառեալ զձեռն իւր եւ ասէ զաղաւթս. Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ...*

7. *21ա-32բ* ԺԲ. Կանոն Մեծի Հինգշաբաթին երեկունն Ոտնալուային. ըստ որում ասաց Յիսուս, թէ՝ Օրինակ մի ետու ձեզ. Ջոր արարեալ է սրբոյն եփրեմի Խորին, զոր թարգմանեաց սուրբ հայրն հայոց Գրիգորիս Վկայասէրն – *Ի տասներորդ ժամուն զկնի պատարագին ժողովին ի դուռն եկեղեցւոյն... սարկաւագն քարոզէ. եւ եւս գոհութիւն եւ երկրպագութիւն մատուցուք Տեառն մերոյ...*

8. *32բ-46բ* ԺԳ. Կանոն խաչ աւրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին եւ ասեն շարական խաչի ԴՋ... Ընթերցուած յԱռակաց. երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

9. *46բ-50բ* ԺԴ. Կանոն Տեառնական աղ աւրհնելոյ – *Ածեն զնուիրեալսն ի դուռն եկեղեցւոյն եւ առաջի սուրբ խաչին... Ընթերցուած Ղեւտացւոց. եւ կոչեաց Տէր զՄովսէս եւ խօսեցաւ... (միջից թափուած՝ 47բ «...առաջի Տեառն եւ իբրեւ կատարեաց Դա[ւիթ] /// (3 թ.) 48ա զկաղս եւ զկոյրս, զի երանի լինիցիս, զի ոչ ունին...):*

10. *50բ* Կանոն հաւ աւրհնելոյ – *Սաղմոս. Տէ՛ր, Տէ՛ր մեր զի աքանչէ՛: եւ ասէ զաղօթս. Տէր Աստուա՛ծ ամենակալ...*

11. *51ա-6ա* ԺԵ. Կանոն հոգէհանգիստ. աղ աւրհ-

նելոյ – *Ասեն սաղմոս ի թիւ. երանի որում թող[ութիւն]… ասէ զաղաւթս. Անկեալ եմք առաջի քո…*

12. *56ա-7բ* [ԺԶ.] Կանոն հաղորդ տալոյ – *Առնու քահանան զփրկական խորհուրդն եւ գխաչն վառեալ առաջի… Հրաժարիմք ի սատանայէ եւ յամենայնի… մեզա՛ զօրութեամբ հոգւոյս խո[րամանկութեամբ] /// (վջ.)։*

13. *58աբ* [Ողբ ի Քեռրենց Յովանիսէ. ձեռ. *1989, 213ա – Յերէկ հողվերօքն անցայ] – (սկ.) /// բնաւ իսկի չի/// / զինչ որ բարեկա///… ըզփառս աշխարհիս սիրես, / որ կորուստ է քեզ ամենի։*

14. *58բ-63ա* ԺԹ. Կանոն Այգալացին – *Նախ երթան ի գերեզմանն եւ խաչ վառեն եւ Աւետարանաւ եւ բիւրմամբ խնկոց… Պօղոսի ի Թեսաղիկոնիկեացւոց թղթ[ոյն]. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ զԱստուծոյ…*

15. *63ա-72ա* Ի. Կանոն Ամբիծի ասելոյ – *Իսկ ամենայն երեկոյ խաչիւ եւ Աւետարանաւ եւ վառեալ մոմեղենօք երթան ի տուն ննջեցելոցն… երանեալ են անբիծք ի ճանապարհի…*

16. *72ա-5ա* ԻԱ. Կանոն եւթնեւերորդ աւուրն – *Երթան ի գերեզմանն խաչիւ եւ Աւետարանաւ եւ ասեն սաղմոս. Տէ՛ր, լո՛ւր աղօթից իմոց… [Ընթերցուած] յեսայեա մարգարէէ. Մխիթարեցէ՛ք ժողովուրդք իմ…*

17. *75ա-85ա* ԻԲ. Կանոն, յորժամ տղայ վախճանի – *Այսպէս ուղարկեն առ Քրիստոս։ Ասեն սաղմոս գոբոզայս Դ. ԵՒս քեզ Տէ՛ր համբարձի… քահանայ ասէ զաղօթս. Սուրբ ես Տէր Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես…*

18. *85ա-7ա* ԻԳ. [Կանոն երկրորդ աւուրն. ձեռ. *961, 92բ*, Տղաթաղի այգելաց, *ստ. լս.*] – *Իսկ երկրորդ առաւօտուն գան ի գերեզմանն։ Սաղմոս, կցուրդ. եղիցի անուն Տեառն… Ընթերցուած յեսայեա մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղեց դարձ արդարոց…*

19. *87ա-9ա* ԻԴ. Կանոն տղաթաղի եւթնօրեացն – *Եւթներորդ աւուրն գան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Առաքեաց զբան իւր… Եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Աստուած յաւիտենական, թագաւոր անմահ, դու ես Տէր ամենեցունն…*

20. *89ա-91բ* [Իե]. Կանոն զարմտիս, սերմն, շեղջ եւ հնձան աւրհնելոյ – *Սաղմոս, կցուրդ. Հովիտք բազում. Փոխ. Քեզ վայե[լ է]… Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ Տէր ի քոյոց արդար վաստակոց…*

21. *91բ-5ա* ԻԶ. Կանուն պղծեալ տաճարի աւրհնել եւ շարժեալ սեղանոյն վերըստին աւրհնել – *Մտանէ եպիսկոպոսն քահանայիւք հանդերձ, սարկաւագօք եւ հրամայէ զգեհինն եկեղեցոյն լուանալ… Ընթերցուած յեսայեա մարգարէէ. Հակառակորդն մեր կոխեցին զսրբութիւն…*

22. *95ա-8բ* ԻԷ. Կանուն յաւազան աւրհնելոյ – *Հաստատեն զաւազանն ի տեղոջ իւրում եւ լուանան ներքոյ եւ արտաքոյ… քարոզի. Միաբան խնդրեսցուք ի Փրկչէն մերմէ, զի առաքեսցէ զշնորհս…*

23. *98բ-9բ* ԻԸ. Կանոն սկի[հ] եւ մաղզման աւրհնելոյ – *Բերեն եկեղեցին, նախ լուանան ջրով եւ ապա գինով… քահանայն ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես Տէր Աստուած մեր, որ եստուր մեզ զնիւթս…*

24. *99բ-100բ* ԻԹ. Կանոն նոր դուռն աւրհնելոյ եկեղեցոյ – *Հաստատեն ի տեղւոջ իւրում եւ ասեն սաղմոս. Խոստովան եղեր… ասեն զաղաւթս զայս. Տէ՛ր Աստուած, նորոգիչ գոյոց արարածոց, որ ի սկզբանցն…*

25. *100բ* Լ. Կանոն վասն հանդերձ աւրհնելոյ – *Բերեն եկեղեցին, սաղմոս. Միրեցից զքեզ, Տէ՛ր… ասէ զաղօթս զայս. Աստուա՛ծ բարձրեալ, որ զգեցուցեր զեկեղեցի քո լուսով…*

26. *100բ-1ա* ԼԱ. Աղօթք երաշտի, կարդա՛, որ անձրեւ գայ – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ յաղագս առ քեզ նախանձու լուար եղիայի մարգարէին…*

27. *101ա-3ա* ԼԲ. Կանոն խաչալուա առնել – *Սաղմոս. Ի կարդալ իմում։ Ընթերցուած ի Զորրորդ թագաւորութենէ. եւ ասեն այսպէս արք քաղաքացիքն…*

28. *103աբ* ԼԳ. Աղօթք, որ ինչ պեղծ կերակուր կերեալ իցէ – *Տէր Աստուա՛ծ մեր, որ ի սուրբս հանգուցեալ եւ գովեալդ Իսրայէղի…*

29. *103բ-4ա* ԼԴ. Աղօթք ի վերայ երդմնաճաւոց կարդա՛ – *Աստուա՛ծ, որ մարդաբնակութիւն փոփոխական եւ տկար գիտես…*

30. *104աբ* ԼԵ. Կանոն զողկոյզ աւրհնելոյ, զայգոյ եւ զորթոյ – *Տանին եկեղեցին, եւ քահանայն հոլոնին շուրջ եւ տան զնշանն տերունական ի ձեռս քահանայի միոջ… Աւրհնեալ է մարգասէրն Աստուած, որ վասն մեր մարդ եղեւ…*

31. *104բ* ԼԶ. Վասն խունկ աւրհնելոյ – *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած, որ ընկալար զխունկն ի ձեռացն Ահարոնի…*

32. *104բ-6բ* ԼԷ. Կանոն հատի պատարագի – *Գոհանամք եւ փառաւորեմք զքեզ, բարերար եւ բազումողորմ Տէր…*

33. *106բ-16բ* [Աւետարանի Իղաբերից, Բժշկութեան, Հանգստեան]

ա. *106բ-7բ* Աւետարանն Իղաբերից Մաթէոս [ԻՀ. 1-20] – *Եւ յերեկոյի շաբաթուն յորում լուսանայր միաշաբաթին…*

բ. *107բ-8ա* Աւետարան Բժշկութեան [Մտթ. Թ. 27-34] – *Եւ մինչդեռ անցանէր ընդ այն Յիսուս, զհետ եղեն կոյրք…*

գ. *108ա-9ա* Աւետարան Հանգստեան [Մտթ. ԺԳ. 36-52] – *Յայնժամ թողեալ Յիսուս զժողովուրդսն, ելն ի տուն…*

դ. *109ա-10ա* Աւետարան Իղաբերից Մարկոս [ԺԵ. 42-ԺԶ. 8] – *Եւ իբրեւ երեկոյ [եղեւ, քան]զի ուրբաթ էր…*

ե. *110ա-1ա* Աւետարան Բժշկութեան Մարկոս [Ա.

21-34] – *եւ մտանեն ի կափառնաւում եւ իսկ եւ իսկ ի շաբաթուն…*

զ. 1*11աբ* Աւետարան Հանգստեան [Մրկ. Դ. 26-33] – *եւ ասէր. Այսպէս է արքայութիւն Աստուծոյ. որպէս զի այր մի արկանիցէ…*

է. *111բ-2բ* Աւետարան Իղաբերից Ղուկաս [ԻԳ. 50-ԻԴ. 12] – *եւ ահա այր միաւուն Յովսէփ, որ էր նախարար…*

ը. *112բ-3ա* Աւետարան Բժշկութեան [Ղուկ. Դ. 31-42] – *եւ էջ կափառնաւումն ի քաղաքն Գալիլեաց…*

թ. *113ա-4ա* Աւետարան [Հան]գստեան [Ղուկ. ԺԲ. 32-48] – *Մի երկնչիր հօտ [փո]քրիկ, [զ]ի հաճեցաւ Հայրն…*

ժ. *114ա-5բ* Աւետարան Իղաբերից Յովհաննու [ԺԹ. 38-Ի. 18] – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս Յովսէփ, որ Յարիմաթեայն էր…*

ժա. *115բ-7բ* Աւետարան Բժշկութեան [Յովհ. ե. 1-30] – *Յետ այսորիկ ոտն էր հրէից…*

31. 117բ, 120աբ, 122աբ, 121աբ, 124աբ, 123աբ, 125աբ, 128ա-32բ Ի կատարած. Սաղմոս ի Դաւիթ ԺԸ. 1 – Լե. 6] – *երկինք [պատմեն] զփառս Աստուծոյ… Տէր յերկինս է ողորմութիւն քո եւ ճշմարտութիւն քո մինչեւ յամպս. ալելուա, ալելուիա:*

Ծնթ. Ստ. լս-ներում կան կանոների համառօտ խորագրերը: Տե՛ս Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., գիրք Ա., Ժ. դար, աշխ. Գէորգ Տէր-Վաղդանեանի, Սբ. Էջմիածին, 2012:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՋՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

134ա /// (8 տող) կարեւոր ///Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի ս /// (1 բառ) յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Որ եւս կարողութիւն տկար եւ տարտամ անարմար սուտանուն Աւետիս քահանայ, ըստ իմում կարի օրինակեցի Մաշտոցս ի թուականիս հայոց ՌՃԻԳ. (1674), ի հայրապետութեան տէր Պետրոսի եւ յաթոռ խորանաշատու */// (6 տող) /// ք յիշեցէք զիս եւ ծնօղքն իմ՝* Հասան, *եւ մայրն [ի]մ՝* Սաւիկն, *եւ որդին /// տէր* Մարգարէ[ն], Մարտիրոսն */// [Ովաննեսն, Մկրտիչն, դստերքն]* իմ՝* Սաւիկն, Նազլուխ[անն], Հուռումսիմէն, եղիսաբեթն, Հեղնարն, *որ փոխեալ են առ Տէր: եւ անարժան* Աւետի[ս] *երէց եւ կենակից իմ* Թանկազիզն *եւ որ |134բ| /// (2 տող)* Մելիի[ս]եթն, *եւ զիս՝ /// մեղապարտս յիշեցէ՛ք եւ անմեղադիր լերո՛ւք սղալանաց սորայ (՞) /// (1 տող անընթեռնելի) եւ ամենայնի, որ ի սմին: Պակասութիւն կա///ն, զի ոչ եթէ արար /// (1 բառ), ապա կար մեր այսչափ [է]ր. դարձեալ ան-կ[ա]նիմ առ ոտս ձեր՝ անմեղադիր լերո՛ւք, եթէ թողէք զիս եւ ոչ ծաղր առնէք, թողցէ եւ ձեզ Հայրն ձեր երկնաւոր զանցա[նս] ձեր. ամեն, որ եւ աւրհն[եալ/// (2 տող) ///ոց /// (2-3 բառ) առաք/// (2 բառ) երրորդ[ութեան] /// վասն Տեառն մերոյ ///սմանացն ի յաւարտ բանի ասացուք Հայր մեր, որ. ամէն:*

*Ծնթ. Վերականգնել ենք ըստ ԺԷ. դ. յիշ-ի, Գ., էջ 707, Հ՝ 1075՝ նոյն Աւետիսի գրած՝ ՄՄ 262 ձեռագրի 42բ էջի յիշատակարանի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *8բ լս. (1785 թ., նոտրգիր) ես՝ տիրացու* Դաւիթս, *գիրեցի թվին ՌՄԼԴ. (1785):*

2. *134բ (ԺԸ. դ., անարուեստ նոտրգիր) Յիշատակ է,* Նէկո: *Յիշատակ է* Նիկողոս *վարդապետին այս Մաշտոցս ի տուել ի ձեռըն տեառն* Մելիքսէթին: *Ով որ կարդայ, միբերան ողոր[մ]ի ասէ, Աստուած ողոնի բուն (՞) յիմոյ. Տէր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «844, 3536», «ՌՃԻԶ. – 1674, Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]»:*

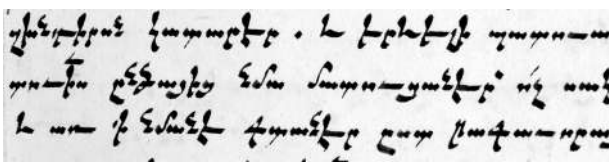
ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *42բ, 43ա՝* այբուբեն, առանձին տառեր, *«ին նուաստ տտանարժան», 90բ՝ «Տէր, օյ, շատ է այս Մաշտոց»:*

3537
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԴՐԱՍԽԱՆԱԿԵՐՏՅԻ, ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՌՄԻ. – 1771

ԳՐԻՉ՝ Պետրոս Բերթումեան:

ԹԵՐԹ՝ 230 (գրչի էջակալում՝ 3-458, որ է՝ 5ա-230բ). չգրուած՝ 1բ, 4բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Շ×10 (Ա, Շ 12, ժ, Ի 8)*: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «AL MASSO», թագով պսակուած ոճաւոր զինանշան, ներսում թագակիր թեւատարած արծիւ, ներքեւում՝ «GIOR MAGNANI» (թ. 5-128), այլ թուղթ՝ թ. 129-230. կապոյտ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,8-19×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւ մատիտով սահմանագծուած (15×10-10,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 108ա): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱՋՄ՝ ստուարաթուղթ, մէջբը եւ փեղկերի ծայրերը՝ կանաչ



Նմուշ 108ա

դրոշմազարդ կաշի. աստառը՝ թուղթ (ԺԹ. դարի): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ-Դ՝ չգրուած թուղթ, ԺԹ. դ-ի, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Գոյներ՝ կարմիր, սեւ, բալագոյն:

Վիճակ՝ բաւարար. գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, որոշ տեղերում թանաքը մգացած, թ. 10-3՝ վր. լս-ին՝ դեղին հետքեր. թերթերը վերջից՝ վնասուած. կազմի ստուարաթուղթը, մէջքն ու եզրերը՝ մաշուած, ֆերծուած:

* Ծնթ. ժ-Շ՝ պրակակալուած տասնեակներով՝ ժ, Ի, Լ...:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

5ա-222բ [խոր. 1ա] Պատմութիւն Յովհաննու Ջ. (6) կաթուղիկոսի Դրասխոնակերտցւոյ (այսպէս)՝ գրեալ յամի Տեառն 900, արտագրեալ ի Պետրոս վարդապետէ Աղամալեանց Նախիջեւանցւոյ՝ միաբանէ Սուրբ Էջմիածնի, յամի Տեառն 1771

Տե՛ս ձեռ. 1893, 2ա-127բ: 1/չիք: 2/չիք: 3/5ա-222բ (վջ. այլ՝ Արդ, այսքան բան ձեզ յինէն բաւականասցի, բայց անարժանս ես եւ հեզգ ապաշաւան Յովհաննէս նուաստ կաթողիկոս Հայոց աղաչեմ):

– 223ա-30բ Ցանկ երեւելի անուանց եւ գործոց – *Աբաս՝ եղբայր Աշոտոյ՝ իշխանաց իշխանի կարգի սպարապետ... |||ռաջին Յոհ(մոյ) նստի կաթողիկոս: 134:**

* Ծնթ. Լս-ներում բովանդակութեանը վերաբերող կարմրագիր նշումներ: Տե՛ս Յովհաննէս Դրասխանակերտցու Հայոց պատմութիւնը. ուսումնասիրութիւն եւ բնագիր, աշխ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԱ., ժ. դ., Պատմագրութիւն, Անթիլիաս-Լիբանան, 2010, էջ 317-584. ձեռագրիս մասին՝ էջ 327:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս խորագիր՝ 1ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

2ա (1892 թ., շղագիր) Ազգ. զՅովհաննու Ջ. Պատմաբան կաթողիկոսի զգեղեցկահիւս եւ բազմավէպ պատմութեան ձեռագիր սոյն այս օրինակս մարգարտաշար գրուածով եւ կարմրաներկ գլխակարգութեամբ որոշեալ եւ բացայայտիչ համառօտ տեղեկութեամբք, որ ի լուսանցս լուսաբանեալ, ի ձեռս բերելով ի բարեկամ |2բ| քահանայէ ումեմնէ Առմաւիցւոյ, նուիրիմ գրագարանի Մայր Աթոռոյ Սրբոյ Էջմիածնի՝ ի մշտնջենաւոր յիշատակ, որ արտագրեալ է ըստ աւանդութեանն ի միաբանէ Սուրբ Էջմիածնի՝ ի Պետրոս վարդապետէ (ապա՝ եպիսկոպոս) Աղամալեանց նոյն եւ Բերդումեանց Նախիջեւանցւոյ |3ա| յամի Տեառն 1771, յընտիր եւ ի պատուական օրինակէ Սիմէօն եպիսկոպոսի Երեւանցւոյ (ապա՝ կաթողիկոս):

Պատմութիւն մատեանս յուսամ թէ կարի կարեւոր համարեսցի ի բաղդատելն ընդ այլ օրինակաց: Ուստի եւ ընդունելութեան արժանի համարեսցի այս դոյզն նուէրն |3բ| զայս եւեթ աղաչեմ եւ խնդրեմ յընթերցողաց մատենիս յիշել նախ զբազմաշխատ գրող եւ արտագրող մատենիս եւ ապա զիս՝ զնուաստ պաշտօնեայս Հայաստանեայցս եկեղեցւոյ՝ զմիաբանս Սուրբ Էջմիածնի, զժողովողս ազգային հնութեանց եւ բեւեռաձեւ արձանագրութեանց, Արարատեան նահանգի եւ այլոց |4ա|, ի 1870-1887: Անդամ սինօդի Սուրբ Էջմիածնի եւ ի 1887 ամէ ցայս 1892 նահանջ ամն առաջնորդ հայոց Շամախոյ եւ Բագուայ վիճակին՝ Մեսրովբ արքեպիսկոպոս Սմբատեանց Նախիջեւանցի: Եւ զձեզ յիշեսցէ Տէր յաւուրն վերջնում. ամէն:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *պհպ. Ա, 9ա, 219բ, 222բ սեւ թանաքով բոլորակ, մէջը եպիսկոպոսական խոյր խաչուած գաւազաններով, ներքեւում՝ «1871», շուրջանակի՝* «ՄԵՍՐՈՎԲ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՄԲԱՏԵԱՆՑ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆՑԻ»:

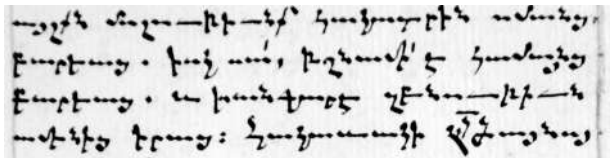
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա՝ «877, 3537», «ԺՓ. Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]»:*

3538
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՆԱ, ՋԵՌԲԱԾՈՒԹԻՒՆ ՅԵՐԿԻՆՍ

ԱՄՍՏԵՐԴԱՄ ՌՄՋ. – 1757

ԳՐԻՉ՝ Յովակիմ Ռաֆայէլեան Ղափանցի:

ԹԵՐԹ՝ 168 (գրչի էջակալում՝ 1-206, 223-348, որ է՝ 2ա-168ա). չգրուած՝ 1բ, 168բ: ՊՐԱԿ՝ 1-15×12 (2, 12՝ 10, 15՝ 4): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ ցանկապատի մէջ արջ՝ ձեռքին սուր, զինուորական՝ ձեռքին տապար, վերեւում՝ «Pro Patria», ներքեւում «D&CT» կամ թագ, ներքեւում «CR»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20×15,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւ մատիտով սահմանագծուած (13,5-14×8,7, ստ. լս.՝ յիշագրեր): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 46ա): ՏՈՂ՝ 25 (թ. 1-58), 24 (թ. 59-168): ԿԱՋՄ՝ կարմիր լաթ, մէջքը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ



Նմուշ 46ա

(1950ականների). լուսանցակողերը՝ դարձդարձիկ գծերով: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+Գ՝ չգրուած սպիտակ թուղթ, մասն կազմաստառի:

Վիճակ՝ բաւարար. 18բ՝ թանաքը լղոզուած, գրեթէ բոլոր թերթերի լս-ներին խոնաւութեան հետքեր, 60բ-1ա՝ հիմմի մօտ սնկի հետքեր, թ. 168՝ ստ. անկիւնը պո-

կուած, թ. 165-8՝ գրադաշտին դեղին հետեր. լուսանցակողերը սեւացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *1ա, 2ա-164բ* [Տիտղ.] Ձեռաբածութիւն յերկինս՝ պարունակող զգացմանց սրբազանիցն հաց եւ հնագունից իմաստասիրաց, յօրինեցեալ աշխատութեամբ տեառն Յոհաննու Պօսաի՝ վսեմագունոյ Բարտինալի ս[ուրբ] ե[կեղեցւոյն] Հ[ռոմայ], եւ թարգմանեցեալ ի հայկական բարբառ ի Վարդանայ Յունանեան, յամի ներմարմնութեան Տեառն 1671 եւ ըն[դ] թուաբերութեան Առամազնոյ 1120, ի հայրապետութեանն լուսաճեղոյս գայոհին (=գոհոյին) Սրբոյ Էջմիածնի՝ տեառն Նահապետի՝ հօրն մերոյ՝ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի փոխանորդի, եւ ամենայն հայոց իմնագլուխ հովուապետի, յԱմսդէլրօդամի

— *2ա-5ա* [Առաջաբան հրատարակչի] — *Յամի Տեառն մերոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի 1705, իսկ ըստ հայոց՝ 1154՝ Օգոստոսի 7, Մարգաց 5, յԱմստերդամ քաղաքի տպագրեցաւ այս գիրք... գերազանցութեան ձերում ծառայ անպիտան Վարդան Յունանեան, Մինունդ Գազուեան, Ք. Հ.:*

— *5բ-7բ* Յառաջաբանութիւն յօրինողի մատենիս — *երկուք են, զորս նակզբան մատենականս այսուիկ փոքեր... զի մի՛ ասացեալքն իմ պակասութեամբ առմանց պատկառիցեն:*

— *8ա-11բ* Առ ընթերցօղս հայկազինս Վարդան Յունանեան. Մ. Հ. — *Համահետեւելով իմ առից քրիստոսավիպի կնոջն աւետարանականի... զուարթունակիս ոգւով ընկալարո՛ւք զտուրս, եւ զիղձս տուողիս. ո՛ղջ լերուք:*

ա. *11բ-5բ* Ձեռաբածութիւն յերկինս: Գլուխ Առաջին. Յաղագս վերջնոյ վախճանին մարդոյ, որման չար իցէ ստեղիւրելն յայնմանէ, որովք միջնորդիմ եւ որով կարգաւ ժամանեցի առ նա — *Առ յերկինն ածել ձեռք առաջադրեալ է իմ, ո՛վ երջանիկ ընթերցող... ոչ ինչ շահ է անդ, ուր գոյ վնաս փրկութեանն:*

բ. *15բ-20ա* Գլուխ Բ. Որ տեսչայ բարեկեցութեան, առ ընտրել պարտի զոմն կրթիչ վարուց իւրոց, թէ որպիսի ոք պարտ իցէ գոլ նա: Գործ աշակերտին — *Ոչ ինչ առաւել հարկաւոր է սկսանողին ծառայել... եթէ կամիցիս անըսդտանելի վարկանել զքեզ ամենից աչաց:*

գ. *20ա-7ա* Գլուխ Գ. Յաղագս մարեցութեանն ի մեղաց: Մերկանելիք են ըղձմունքն ձկտեցեալք առ նոսին եւ յոռութիւնքն կրճատելիք: Ձիք գործադրողագոյն տեղ յոռութեանց, բան զմաճուան եւ զյաւիտենականութեան մտախոհումն — *Ի վերջնոյ վախճանէն արտուղի մարդն, մինչ մեղանչէ... եթէ զկեանդ քոյ իսկօրէն ոչ վերանորոգես, կարծրագոյն քան զապառաժն ես:*

դ. *27ա-30ա* Գլուխ Դ. Յաղագս որկորոյ, չարն նորին եւ դեղ, որ իցեն նշանք յաղթեցելոյ որկորոյն — *Ջնախապետականն մարտ ընդդէմ մոլութեան որկորոյն... այլ ի կատարելութիւն ողջախոհութեանն:*

ե. *30ա-4ա* Գլուխ Ե. Յաղագս բղջախոհութեան, որման գար[շ]ելի իցէ մոլութիւնս այս, որման դիւր իցէ անկումն ի նոյն եւ զիարդ խորշելի: Հեշտութեանց ոգւոյն հետազօտելի է, որ զտագունեղն է — *Ձիք մոլութիւն գարշելագոյն սմին, չիք յորմէ առաւելագոյն պատկառեսցուք... զամենայն փափկութիւնս եպերել:*

զ. *34ա-8ա* Գլուխ Զ. Յաղագս ագահութեան, չարութիւն նորին կաշկանդի, բաղդատութիւն տնանկին եւ հարստին, հարստութեանցն ստութիւն եւ ունայնութիւն — *Այս է ագահութեանն ամենաչար խարդախութիւնն, զոր... եթէ յարաժամ մտածեսցես գոլ քո մահկանացու:*

է. *38ա-45բ* Գլուխ Է. Յաղագս բարկութեան, տիպ բարկացողին, գործ, պատճառ եւ տեղին բարկութեան — *Բարկանամ բարկութեանն. սա միայն է արդար բարկութիւն... ոչ ճանաչելն զզրպարտութիւնն, քան թէ ներելն:*

ը. *45բ-8ա* Գլուխ Ը. Յաղագս նախանձու եւ ծուլութեան, ստորագրութիւն երկոցունցն եւ սպեղանումն — *Նախանձն, վրէժխնդիր ինքեան, նախ զիւրն աղիս խարշատեալ քայքայէ... արա՛ զոր կարես, զամենայն կարասցես. Աստուած օգնէ արարողին:*

թ. *48ա-54ա* Գլուխ Թ. Յաղագս հպարտութեան եւ ամբարտաւանութեան եւ սնափառութեան, գաղափար հպարտին, ունայնութիւն արժանապատուութեանց եւ վտանգ, փճացման չարիքն եւ սպեղանի նորին — *Մոլութիւնքս այսոքիկ՝ հպարտութիւն, անբարտաւանութիւն եւ սնափառութիւն... մինչ ծանիցես զքեզ, գոլ ոչինչ:*

ժ. *54բ-8բ* Գլուխ Ժ. Յաղագս բովանդակի մարմնոյն եւ զգայութեանց արտաքնոց համոզման, որա՞ն ներելի իցէ մարմնոյ ճնշել զթոյլատուութիւնն աչաց, փառամոլութիւնն զգեստուց դատապարտի — *Ջառողջարարս զայս եւ զողջամիտս վերընկալ զգաղափար կենաց... յիմարական ամբարտաւանութիւն է վերածածկել զողբն ոսկեաւ:*

ժա *58բ-63բ* Գլուխ ԺԱ. Յաղագս պահպանութեան լեզուին, որքանո՞յ միտի իցէ եւ որա՞ն դժուարին: Զի՞նչ պահելի ի խօսս եւ յորոց խորշելի: Զիա՞րդ բանալի իցէ մոլեկան լեզուս այլոց — *Այնքանում միտի է պահպանութիւն լեզուին, մինչ զի մեծագունիս... եթէ կարծես կարել քո արհամարհել:*

ժբ. *63բ-7ա* Գլուխ ԺԲ. Յաղագս ներքնոց զգայութեանց, կիրառութիւն կարծեաց: Բարեօք մտածմամբ տոգորել պարտ է զմիտն: Յաղագս սանձահարելոյ ախորժակին զգայականի եւ մոլարից ըղձակաութեանց նորին: Ջանազանք առ նոյնն պատուէրք —

Նայամ շարժի, մանաւանդական ծխնի իմաստութեանն... եթէ բարւոք առեսցես, կորուսցես, եթէ չարւոք՝ սիրեսցես:

ժգ. *67բ-71ա* Գլուխ ԺԴ. (=ԺԳ.) Յաղագս սիրոյ: Ո՞ր իցէ բնութիւն նորին, ո՞րք պատճառք եւ ո՞րք իցեն գործք: Յաղագս նորին սպեղանւոյն: Վերաբերութիւն ինչ յաղագս ատելութեան – *Սէրն բարեհաճութիւն բարւոյն է... զի ոչ ոք այնքան վնասեաց քեզ, որքան դու ինքդ:*

ժդ. *71բ-4բ* Գլուխ ԺԴ. Յաղագս բաղձանաց եւ փախստեան: Որում բաղձալի եւ յորէ փախչելի իցէ – *երջանիկ է այրն, որ ենթադրեցեալ եւ հնազանդեցեալ է Աստուծոյ... զոր պարտիցես թշնամանել, բաց ի մեղաց:*

ժե. *75ա-8բ* Գլուխ ԺԵ. Յաղագս ուրախութեան եւ տրտմութեան: Ջիա՞րդ ուրախանալ պարտի այր բարի, ոչ տրտմի, որ զամենայն նախատեսանէ: Զանազանիւ սպեղանիւ ցաւոյն – *Այնպէս ուրախանալ պարտիս, թէ նուրախութեան քում... մինչ մարտնչէր ինքն ընդդէմ ալեացն հզօրեղապէս:*

ժզ. *79ա-80բ* Գլուխ ԺԶ. Յաղագս յուսոյ եւ յուսահատութեան: Ջիա՞րդ համոզել մարթիցէ զերկաճիւռն – *Յոյսն ունայն եւ սուտ է... տառապանն իք (՞) առիթ առաքինութեան:*

ժէ. *80բ-4ա* Գլուխ ԺԷ. Յաղագս երկիւղի, որա՞ն ունայն իցէ եւ որո՞վ պատճառաւ յաղթահարիցի: Խորշել յանդգնութեանց մարթէ: Վերստին փոխ ինչ վերյաւելումն, յաղագս բարկութեան – *Մեծագոյն մասն մահկանացուացս մինչ ոչ է ներկայ չար ինչ... ոգին խաղաղական, թէ միշտ ցնծայ եւ յարաժամ յաղթանակէ:*

ժը. *84ա-8բ* Գլուխ ԺԸ. Յաղագս զօրութեանց հոգւոյն բանականի: Ջսպելի է իմացն ի հետաբերութեանց, որո՞ւմ մակացութեան պարապիչ պարտիմք նախապետաբար: Որա՞ն չար իցէ զննել զվարս այլոց: *Ջդատողութիւնս օտարաց եպերել մարթիմք: Վասն զլացման կամացն – Տուաւ քեզ յԱստուծոյ կարողութիւն իմանալոյ... զոչ կամեցօղն քարշէ:*

ժթ. *89ա-92բ* Գլուխ ԺԹ. Յաղագս կացութեան զարգացողացն: Զանազանիւ զօրավիգիւ զարգացման: Հաշումն ժամանակի եւ կիրառութիւն նորին: Ներկայութիւնն Աստուծոյ ցուցանի գոլ հարկաւոր – *Եթէ ցանկաս լինիլ բարի, նախկնաբար հաւատա՛, չար գոլ զքեզ... եւ երանի թէ երբեմն ժամանեցես:*

ի. *93ա-8բ* Գլուխ Ի. Յաղագս բարւոյն միաւորութեան: Փախչելի է յընկերակցութենէ չարաց: Մոլութիւնք աշխարհի ֆանի՞ֆ եւ ո՞րք իցեն: Զանն զարգացելոյն է շահումն առաքինութեանց: Նշանք ոմանք վերաշահեցելոյ առաքինութեանն – *Ամենամեծ նշան բաղադրեցելոյ մտին... ոչ երբեք անցանէ, այլ գոյ միշտ ներկայ:*

իա. *98բ-102ա* Գլուխ ԻԱ. Յաղագս աստուածաբանականաց առաքինութեանց: Հաւատն դրուատելի է ճանդերձ գործովք: Նաստուծում միայնում դնելի է յոյսն: Առիթք սիրոյն, որ առ Աստուած: Սէր ընկերին բարեառնութեամբ ցուցանի: Քաջալերութիւն յորդորական առ ողորմութիւնն – *Միւն եւ խարխափ այլոց առաքինութեանց եւ հիմն քրիստոնէականի կենին է հաւատն... թշնամին կարէ ասպատակել զտունդ, զերկինն՝ ոչ կարէ:*

իբ. *102ա-4բ* Գլուխ ԻԲ. Յաղագս խոհեմութեան, ճարկատորութիւն նորին եւ դժուարութիւն: Գործ՝ առն խոհեմի – *Որպէս ոչինչ գործ ճարտարապետին ուղղապէս յառաջանայ թարց գծի... զոր չկարէ գովել, եթէ ոչ կատարեսցի:*

իգ. *104բ* Գլուխ ԻԳ. Յաղագս արդարութեան եւ կրօնի, ներգործութիւն երկաճիւռոյն: Զի՞նչ իցէ ապաշխարութիւնն եւ նորո՞ւմ կայացի – *Արդարութիւնն է վերնական իմն առաքինութիւն... անդրահեղու ի մերձաւորն:*

Ծնթ. Գլուխ ԻԳ-ԻԵ.՝ չիմ, յիշատակարանում (167բ) գրիչը բացատրում է, որ տպագիր գաղափար օրինակը թերի է եղել:

իդ. *105ա-9ա* Գլուխ ԻԶ. Յաղագս սիրելութեան: Որո՞վք առիմ պաշտելի իցէ: Պատուիրանիւ ոմանիւ առեզառումու երթեկցութիւնն պատկանելիք – *Ջիք ինչ առաւել հարկաւոր առ կեանն մարդկային... ծիծաղին եւ հեշտանան:*

իե. *109ա-11ա* Գլուխ ԻԷ. Յաղագս առատաձեռնութեան: Զի՞նչ իցէ եւ զիա՞րդ ի կիրառնելի, զիա՞րդ զանազանիցի ի մեծյարգոյութենէ – *Ոչ կոչեմ առատաձեռն զայն, որ բարկացեալ է... զոր պարգեւէ այլոց եւ ծախէ:*

իզ. *111ա-4բ* Գլուխ ԻԸ. Յաղագս արիութեան: Ո՞րք իցեն առ նորին: Խոտելի գոլ մանն յառնէ արիականէ – *Մեղկունք են սիրաք մարդկայինք, եւ տկարազգած է բնութիւնն... եթէ ոչ մեռցիս զօր հանապազ:*

իէ. *114բ-6բ* Գլուխ ԻԹ. Յաղագս մեծասրտութեան կամ մեծոգիութեան: Ստորագրութիւն առն մեծասրտի – *Ջմեծ իմն բացագանչէ ինքեամբ իսկ անուամբն... եւ ոչ կարի կարգէ, որ շատանայ ինքեամբ:*

իը. *117ա-22ա* Գլուխ Լ. Յաղագս համբերութեան: Առիթք նորին եւ գործունակութիւնն: Յուցակ ճշմարտի համբերութեանն: Յորդորակ եւ խրատաբանութիւն առ ի կրել զամենայն չարս: Հարկատորութիւն յարատեւութեան – *Համբերութիւն է առաքինութիւն իմն, որով զչարիս յաւիտենիս... գիտասցես միշտ գոլ տեղի աճման առաքինութեան քոյոյ:*

իթ. *122ա-4ա* Գլուխ ԼԱ. Յաղագս բարեխառնութեան: Որա՞ն ինչ բաղնիւսիցէ նմին, ամօթխածութիւնն: Յաղագս պահեցողութեան եւ ողջախոհութեան – *Բարեխառնութիւնն իշխէ փափկութեանց, որք ի ճաշակէ... կորնչի, որ կարի սիրօղն է իւրոյն գերեզմանի:*

լ. *124ա-5բ* Գլուխ ԼԲ. Յաղագս ներզութեան եւ գթու-

թեան, երկաֆանչիւռոյն գործն եւ գերազանցութիւն – *Զի մեզկացուսցես զդիմումն բարկութեանն... գոլ հեզահոգի եւ խաղաղական:*

լա. *125բ-8բ* Գլուխ ԼԳ. Յաղագս համեստութեան: Կրկին են գործ ուսումնասիրութեան: Զո՞ր կանոն պահելի իցէ ի կիրառումն բաղաբառոյութեան – *Համեստութիւնն, զայլ ամենայն ձիրս ոգւոյն... մինչ վերանցանէ ոք զչափն արդարական:*

լբ. *128բ-131բ* Գլուխ ԼԴ. Յաղագս խոնար[ճ]ութեան: Յորո՞ւմ առկայասցի: Վասն ճանանչման իւրոյ ինքեան: Ստորագրութիւն ճշմարտի խոնարհին – *Ի Քրիստոսէ եկն խոնարհութիւնն... որ զինքն ոչ ինչ գոլ հաւատայ:*

լգ. *131բ-3բ* Գլուխ ԼԵ. Յաղագս կացութեան կատարելոցն: Պատկեր առն կատարելոյ. վախճան կատարելոյ կենին է միաւորութիւնն ընդ Աստուծոյ – *Կատարեալ ասի նա, որում ոչ ինչ գոյ պակաս... եթէ ոչ բացակատարեցի մի եւ ամենապարզ: Վերջ:*

– *134ա-7բ* Ցուցակ գլխոց: Մատենականս – *Գլուխ Ա. Թիւ 20: Յաղագս վերջնոյ վախճանին մարդոյ... Գլուխ ԼԵ. Թիւ 275: Յաղագս կացութեան կատարեցելոցն... ընդ Աստուծոյ: Վերջ:*

2. *138ա-64բ* [Բառարան]

ա. *138աբ* [Նախաբան] – *Եղբա՛րք իմ սիրագունեղք, կարեւոր իմն վարկի շարազուգել աստէն համառօտաբար... ուստի զգրեցեալս եւեթ ի փառս մեծագոյնս Աստուծոյ ընկալարուք, եւ շատ է:*

բ. *139ա-64բ* Բառարան գրիս – Ա. *Ախտաջեր՝ երան, յոգնակի՝ ախտաջերունք, սեռական... (164ա) Քաղցկեղ՝ տեսակ իմն խոցի... յորմէ ամենայն, որով ամենայն, յորում ամենայն, նմա փառք յաւիտեան. ամէն: Վերջ:*

Բ. *165ա-6ա* Տաղ Ոսկանայ վարդապետի ասացեալ («ՈՍԿԱՆԻ ԵՐԵՒԱՆՅԻՈՅ») – *Ողկոյզ պտղաւէտ՝ յոստոյն նախուց սերեալ, / ծառ նորաբողբոջ՝ ծաղկափըթիթ բերկրեալ... ողորմա՛ծ կամօք եւ քաղցրալիր սըրտիւ / այժմ եւ յարակայ հովանի լե՛ր ըղձիւ / յորսողէն պահել ըզմիածնի քոյ հօտս, / մանաւանդ զերգօղս եւ գովեստիս գրծօղս. ամէն:*

– *166բ* [Յիշատակարան տպագրի] – *Անբովանդակելւոյ եւ երանելւոյ բնութեան պատիւ եւ երկրպագութիւն, գոհութիւն եւ գովեստ անզրաւ յաւիտենիս յամենայն լեզուաց յիւրաքանչիւր բարբառոց վերաթեւեալ, ծառացեալ անուշահոտ բուրմամբ մատուցաւ, մատուցանի եւ մատուսցի միշտ ամենաբարի արարչին մերոյ, զորմէ կախեալ կան էակք հանուրք եւ տենչան անյագ բաղձանօք գոլ ընդունակ եւ տեղի նորին մշտածաւալ շնորհաց եւ գթութեան, որ, ըստ ձայնի սրբոյ Աւետարանին, ածէ անձրեւ ի վերայ արդարոց եւ մեղաւորաց (Մատթէոս 5, 45): Ընդ որս եւ ես՝ անարդիւն եւ թափուր յամենայն լաւաց՝ Թօմաս՝ ծառայ եկեղեցւոյն Քրիստոսի, ի Վանանդայ Գողթնեաց, օժանդակութեամբ ընկալեալ ի վերին նախախնամութեանցն, տպեցի զքաղցրաճաշակ գիրս մեծին կարդինալ Բօնային, զոր եռամեծ Վարդան րաբունին լաթին լեզուէ թարգմանեաց ի |167ա| հայկական բարբառ՝ համեղ եւ ախորժ ոճով՝ յիմում տպարանի եւ ծախիւք իմովք յԱմստերդամ քաղաքի յամի Տեառն 1705, Հոկտեմբերի 4 եւ ի թուին հայոց 1155, Նաւասարդի 9: Ուստի եւ մաղթեմ զհամայն վայելօղսդ այսմ գեղեցկահոս վտակէ արժանի առնել յիշման զթրծեալս ի Թոնիր ապականութեան զԹօմաս աւանդակորոյս եւ զհայրն իմ՝* ըզԴիլդար, եւ զեղբարս հօր իմոյ՝ զՂուկաս եւ զՍտեփաննոս, եւ զեղբարս իմ՝ ըզԳրիգոր, զԱռիստակէս եւ ըզՅակոբ եւ զքոյրն իմ՝ զԱնայ: *Այլեւ մաղթեմ վերստին զհոյլս եղբարցդ սիրելեաց յիշել զհարազատ եւ զմտերիմ շարաբարդօղ, ուղղագրօղ եւ կառավարօղ գործակալս տպարանիս մերոյ, որով եւ գուք յիշեալ լիջիք յերկնից արքայութիւնս. ամէն:*

*Թնթ. Բաց թողած, չգրած տպագրի հետեւեալ բառերը՝ «Նուրիջան Նուրիջանեան եւ զմայրն իմ»:

Տե՛ս Յոհաննէս Պոնա, Ձեռաբածութիւն յերկինս, թարգմ. Վ. Յունանեանի, Ամստերդամ, 1705:

Համմտ. Հայ գիրը 1512-1800 թվականներին. Հայ ճնատիտ գրքի մատենագիտութիւն, կազմեցին Ն. Ոսկանեան, Ք. Կորկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, էջ 159-60, Հմր 224:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

167բ Արդ, շնորհօք եւ օժանդակութեամբն Աստուծոյ՝ աւարտ եղեւ գիրքս, որ կոչի Ձեռնածութիւն յերկինս, շարադրեալ Յօհաննու Պօսախ՝ *ազգաւ լատին, կոչեցեալոյ Կարտինալի, եւ ի նոյն լեզուէ է թարգմանեալ մերս ի ձեռն* Վարդան *վարդապետիս քաղցր ոճով: Եւ է տպեալ* Ամստրդամ *քաղաքւոջ՝ ի տպարանի* Թօմաս *վարդապետի* Վանանդացւոյ, *սակայն ներքոյ անկեալս շատ որոնեցի, որ հատ մի առնէի, ոչ գտի: Միայն սիրելի եղբայրակից մի միոյ հատ ունէր, խնդրեցի, որ ընթեռնում: Եւ յորժամ ընթերցայ, քանի գլուխ մի պակատ գտայ, այսինքն՝ գլուխ 17 եւ 18, երկու տեղւոջ էին եդեալ: Եւ գլուխ 23, 24, 25 ոչ կոյր, եւ ցանկումն կատարեալ են եդեալ. աւա՜ղ, որ այսպիսի պակաս են տպեալ: Վասն որոյ զիս անմեղադիր պահեսջիք, եւ յորժամ կամեցայ առնել զօրինակս, իւելին պակասացուցի եւ պակասին ոչ գարացայ օգնել: Եւ եթէ այլ սխալ պատահեցի, այն իմս է մեղադրելի, բայց որքան կարն էր, ջանացայ՝ ըստ նմին օրինակի գրեցի զօրինակս ինձ՝ մեղապարտիս յիշատակ:*

Եղեւ աւարտ սորին ի |168ա| նաւահանգիստ քաղաքն յԱմսթէլրօդամ, ի թուոջ Փրկչին 1757, Նոյեմպերի 30 եւ թիւն Հայկազեան տոհմի 1206, նոյն ամսոյ 19: Սակայն

աղերս արկեալ՝ մաղթեմ ընթերցասիրացդ, եթէ հանդիպիք նայեմ մատեանս միով եւեթ Հայր մեղայիւ յիշման արժանի վարկջիք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զանարժան եւ մեղօք լցեալ ծառայ յամենիցդ Յովակիմ Ռաֆայէլեան Ղափանցոյս *եւ զմայր իմ՝ Հռիփսիմիան, եւ զեղբայրն իմ՝ զԹօմաս, եւ յիշօղքդ լիջիք յիշեալք առաջի անմահ գառին Աստուծոյ. ամէն: Աւարտ վերջաբանութեան:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *166ա (1889 թ., շղագիր) եւ զարհին* Մեսրովբ՝ *ի Սմբատեան տոհմէ, որ զհայս Աղուանից խնամով արդ հովուէ, յամի Տեառն 1889 եւ հայկական 4381, ի քաղաքն Ղուբայ:*

2. *168ա (ԺԹ. դ., շղագիր)* Ձեռաբարձութիւն գիրքս պատկանաւոր է Ջորաք դի Յովանէս Կարաբլովին:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *79ա, 89ա, 164բ սեւ թանաքով բոլորակ, մէջը եպիսկոպոսական խոյր, խաչուած գաւազաններով, ներքեւում «1871», շուրջանակի՝* «ՄԵՍՐՈՎԲ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՄԲԱՏԵԱՆՑ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆՑԻ»:

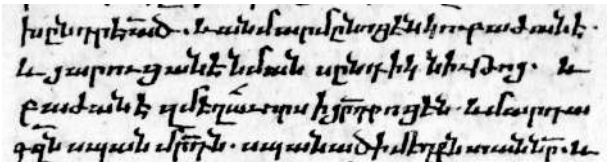
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա՝ «879, 3538», «Ձեռնածութիւն յերկինս Յօհան քարտինալ 1757, Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս], 1705 յԱմստերդամ», 1ա, 133բ, 137բ՝ «Ի գրոց Աւագ քահանայի Ավշարեանց», 1ա՝ «879, 3538»:*

3539
ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ

ԺԶ. դար

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր:

ԹԵՐԹ՝ 219+1 (կրկն.՝ թ. 182). չգրուած՝ 1ա, 2ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԱ×12 (Ա 13, Զ, ԺԱ, ԺԴ 10, Ժ, ԺԲ 9, ԺԵ-ԺԷ, Ի 11, ԺԹ՝ չիք, ԻԱ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով (թթ. 1-61, 119-124) եւ լուսադրոշմով՝ երեմուկ, որի աջ եւ ձախ կողմերում՝ «AC», մագաղաթ՝ թ. 1-2, 213-9: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20,5×14,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13×8-9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 157ա): ՏՈՂ՝ 23-31: ԿԱՋՄ՝ կարմիր գործուածք, մէջը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ չգրուած սպիտակ թուղթ (1950ական թուերի): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չգրուած սպիտակ թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 157ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Սուրբ հայրապետ (Գրիգոր Լուսաւորի՞չ)՝ 2բ, Քարոզող վարդապետ՝ 3բ: Ճակատազարդ՝ 4ա: Լուսանցազարդ՝ յուշկապարիկ (130ա, 191ա), բուսական, մարդադէմ (181բ): Ձարդագիր՝ թղնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ, դեղին, նարնջի, շագանակագոյն, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած եւ վերակազմուած 1950-ականներին, որոշ թերթեր սխալ տեղում կազմած, կարդալ՝ թ. 69, 209, 210, 70-132, 205-6, 133-42, 207-8, 143-73, 211, 174-85, 187-9, 186, 190-204, 213-4, թ. 105ը սխալ կազմած թ. 114-5ի միջեւ, 193-192 հետուառաջ, ընդմէջ թ. 61-2ի, 151-2ի 2ական թերթ, թ. 114-5ի, 154-5ի, 173 եւ 211ի, 212-182գ, 132 եւ 205-ի, 204 եւ 213ի 1ական թերթ, 124-5ի 4 թերթ, 193-4ի 12 թերթ (ամբողջ ԺԹ. պրակը) թափուած, թ. 2, 159՝ կիսով չափ հիմիից անջատ, թ. 33՝ արտ. լս-իւն պատռուածք, թ. 38 արտ. լս-ը, թ. 61-212՝ ստ. լս-ը պատռտուած, թ. 46՝ գրադաշտի պատռուածքը նորոգուած թափանցիկ թղթով, թ. 3, 14, 60՝ անկիւնը պոկուած, թ. 1-6՝ հիմիից. թ. 11-7՝ արտ. լս-իւն, թ. 63-83՝ ստ. լս-իւն եւ հիմիի մօտ ցեցի անցքեր, թ. 1-2՝ մագաղաթը ամբողջովին, թ. 213-9ի եզրերը սեւացած, թ. 204՝ մեծ մասը (14 սմ ընդերկայնակի) թափուած, լրացուած նորոգման սպիտակ թղթով, բնագիրը վնասուած. գրեթէ բոլոր թերթերի եզրերին խոնաւութեան հետքեր. 2բ, 3ա մանրանկարների գոյները տեղ-տեղ թափուած. լուսանցակողերը սեւացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *4ա-69բ, 209ա-10բ, 70ա-118բ, 123ա-30ա, 158բ-71բ* [Ղուկաս Լօռեցի, Քարոզգիրք]

Տե՛ս ձեռ. 746, 1ա-236բ: ա/4ա-10ա: բ/10ա-22ա: գ/չիք: դ/22ա-39ա: ե-զ/չիք: է/39ա-49բ: ը/49բ-61ա: թ/61աբ (երբ մեռանի յանպաշար չգնայ անճար կեանքէ այն /// վջ.): ժ/62ա-9բ, 209ա-10բ, 70աբ (սկ. ///յոր ոչ ունին յոյս յաւիտենական կենացն, նոքայ կամին զերկարիլն ի մարմնի...): ժա/70բ-89ա: ժբ/89ա-99բ: ժգ/99բ-113ա: ժդ/113ա-8բ (միջից թափուած՝ 114բ այլ բարի գործքն անցել, որ դեմ գա իւրն, կարէ յօգնել /// 115ա զի Յուդայ յուսահատեցաւ, ասաց ինքն իւր, թէ չինձ այլ ոչ գոյ թողութիւն...): ժե/123ա-30ա (միջից թափուած՝ 124բ ձայնիւ յահագին, այլ ոչ կարէ նա /// 125ա պակասութիւն ոչ լինի...): ժզ-ժը/չիք: ժթ/158բ-71բ: ի-իա/չիք:

Տե՛ս նաեւ ձեռ. 3526. թէեւ սկզբնատողերը համընկնում են, բայց կան շարադրանքի մասնակի եւ ամբողջական տարբերութիւններ:

Ունի.

1. *118բ-23ա* Քարոզ ի բան յԱւրինաց, որ ասէ՝ Պատուեա՛յ զհայր fո եւ զմայր [Ե. 16] – *եւ գիտելի է, զի Դ. բան զաւակացըն ծընաւղին պարտական են... 119բ ...որ զաւրհնութեան պըսակն առնուն/// 120ա Ապա թէ, քան ըզըպսակն, թէ հետ մէկմէկի պոռնկին խառնակին... որ մարդ զիւր հոգին չիշատակնապով (՞) չմողու զիւր ձեռով տայ հոգւոյն:*

2. *130ա-2բ, 205ա-6բ, 133ա-40ա* Քարոզ ի բան Յոբայ, որ ասէ՝ Այր մի էր յԱւսիտ յաշխարհէ [Ա. 1] – *Այր մի էր յԱսիտ յաշխարհէ՝ անուն Յոբ արդար... 132բ մինչդեռ նա զայն խաւսէր, այլ գուժկա/// 205ա ///տեաց զչորս ոմն ապարանիցն եւ կործանեաց... 206բ զնայ, ոչ կոխան լինի յամէնե/// 133ա յերբ որ համբերութեամբ յաղթեաց սատանայի... նահատակութիւն եւ մարտիրոսութիւն կոչեցաւ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

3. *140ա-2բ, 207ա-8բ, 143ա-8ա* Քարոզ ի բանն, որ ասէ՝ Հայեցաւ Աստուած ի Հաբէլ եւ ի պատարագ նորա եւ ի Կա[յ]էն եւ ի զոհս նորայ ոչ հաճեցաւ [Ծննն. Դ. 4] – *Յորժամ արար Աստուած զմարդն յառաջին եւ եդ զնա ի դրախտն... զի ընկալցին զբարի փոխարէն ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. ամէն:*

4. *213բ-5ա* Վասն թասի եւ սեղան աւրհնելոյ ի բան մարգարէին, որ ասէ՝ Երկիր ետ զպըտուղ իւր, եւ աւրհնեաց զմեզ Աստուած, Աստուած մեր [Սղմ., ԿՂ. 7-8] – *Առաջին երկիր կոչի հողն եւ ջուրն... տանի յերկնից արքայութիւն եւ զարդարէ յանթառամ փառօք եւ պսակօք:*

5. *215ա-9ա* Դարձեալ վասն գինոյ եւ սեղան աւրհնելոյ՝ ի բան մարգարէի, որ ասէ՝ Աստուած, Աստուած մեր, աւրհնեսցէ զմեզ Տէր [Սղմ. ԿՂ. 8] – *Հրամա[յ]են վարդապետք եկեղեցւոյ, թէպէտ աստուածա[յ]ին աւրհնութիւն բազում է... արտասուել եւ մեղաց թողութիւն գտանել, եւ նմայ փառք յաւիտեանս. ամէ[ն]: Հա՛յր մեր:*

Տե՛ս էլ. Յարութիւնեան, Ղուկաս Լօռեցին եւ նրա քարոզգիրքը, Բանբեր Մատենադարանի, Երեւան, 1971, հտ. 10, էջ 213-236:

Բ. *148ա-58ա, 171բ-3բ, 211աբ, 174ա-81բ, 212աբ, 182ա-204բ, 213ա* [Այլ քարոզք]

1. *148ա-58ա* Քարոզ վասն ջրհեղեղին ի բան, որ ասէ՝ Որ Նոյ ամաց հարիւրից, որ եղեւ Աստուծոյ բարկութիւն եւ երեր ջրհեղեղն ի վերայ երկրի, եւ Նոյ էր արդար – *Յորժամ, որ խառնակեցան ԲՃ. (200) ճգնողքն ընդ դստերացն Կա[յ]ենի... 154բ յանկեաւ լելով առ լերամբն կամ կորուսեալ /// 155ա եւ որպէս կոչնակի ձայնիւն... եդօ(=աւ) ի տապանին նախիջեվան եւ Նեմզարա ի Մարանդ. եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

2. *171բ-3բ, 211աբ, 174ա-5ա* Տեսիլ Սրբոյն Յոհաննու աւետարանչին եւ աստուածային Բանին յաղագս Գալըս<ըս>տեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եթէ որպէս յիջանելոց է յերկնից երկիրս եւ առնէ զհատուցումն – *եւ յետ Յարութեան համբառնալոյն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի երկրէ ի յերկինս ելանելն տեսեալ Յոհաննէս... 173բ զամենայն յերեսս երկրի միայն տոչո/// 211ա ///նուցու զգիրան գառն եւ բացցէ զկնիքն... ասաց Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս՝ թէ որ սիրէ զիս, բանս իմ պահեսցէ, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

3. *175ա-81բ* Քարոզ ի բան վարդապետաց, որք ասացին՝ Յիմաստումք, լսող եղերում պատուիրանին Աստուծոյ, որ ոչ կորուսից յաւիտեան – *Արար Աստուած զմարդն հոգին եւ մարմին եւ զարդարեաց իւր նմանութիւն պատկերին... ապայ կարէ զԱստուծոյ սիրական դառնալ եւ զարքայութիւն ժառանգել:*

4. *181բ, 212աբ, 182ա-90բ* Հարցումն սուրբ Աստուածածնին առ հրեշտակապետին Գաբրիելի վասն մարդկան՝ թէ որպէս են փարմն արդարոցն եւ տանջանք մեղաւորացն – *Յարուցեալ կոյսն երկըրպագեաց Գաբրիէլ հրեշտակապետին... 212բ յորժամ հարին զժամն զինչ արասցէ, ասէ հրեշտակն եւ է/// (1 թերթ) 182գ գին ընդ մարմին, արդ վա[յ] է ինձ... երկրպագութիւն յանչափ, անեզր եւ անբաւ եւ անվազճան էութեան՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յայժմ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

5. *191ա-3բ* Սրբոյն Յոհաննու Ոսկէբե[րան]ի է ասացեալ վասն պատմուճանին Քրիստոսի, թէ ուստի եկեալ էր – *Աւգոստոս կայսր թագաւորաց հռոմայեցւոց... նոքա ասեն ի Հայոց Մեծաց Աբգարու եւ սպասօրենք թագաւորին /// (վջ.):*

6. *194ա-204բ, 213ա* [Քարոզ յաղագս երկրորդ գալստեան Տեառն] – *(սկ.) ///ձէ կատարածն, յորով ծանուցեալ զիմաստութիւն մարդն եւ գտեսիլն... |204բ| եւ նման երեւել ճանաչելին եւ լի///(պատուած)[ա]ուգ եւ շիվան, թառամի///տեսիլ գունե///կանաց եւ/// ի գութ/// |213ա| թէ տեսանեք զնոսա, թէ որ ժամանակաց էին մնացեալ... յետ այնորիկ, որ ասեն ըստ յառաքելոյն Պաւղոսի, թէ շինութիւն եւ խաղաղութիւն եղիցի եւ գալուստն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ժէ. դ., նոտրգիր

1բ [Երկլեզու (հայերէն-վրացերէն) գուշակութիւն աղիւսակ] – *Յունվարի Ը... յայս աւուրքս որ հիւանդանայ, մեռանի, որ ծնանի, շուտ չմեռանի, հարսանին ոչ աջողէ, որ ի դատարան երդայ, ամաւթու դա[ռ]նայ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

10ա *Տէրն մեր Յիսո՛ւս Քրիստոս, նուաստ եւ փըծուն, տրուփ, անարժան Գրիգոր գրչիս ողորմեա՛ յաւուր ահեղ դատաստանին, կարդացողաց եւ լսողաց քարոզիս:*

39ա *Որ ողորմի ըստացող Քարոզգրքիս այս անուն (անուան տեղը բաց թողած՝ ԺՀ. դ. այլ ձեռքով նոտրգրով լրացուած՝ «տէր Մէլիսէթ»). ամէն:*

49բ *Որ եւ կատարեսցէ Տէր Աստուած զամենայն խնդրուածս ըստացող քարտուղարիս եւ հաւրն իմոյ* Ա-ռաքել *վարպետին եւ մաւրն իմոյ՝* Խանաղին, *եւ կողակ-ցին իմոյ՝* զԽաթանդարին, *կարդացողացդ եւ լսաւղացդ եւ ողորմի ասացողացդ. ամէն:*

70ա *Տո՛ւր, Տէ՛ր, իմաստութիւն ըստացող Քարոզգրկիս եւ մի՛ կորուսանէր:*

89ա *Որ ողորմի ըստացող Քարոզգրգիս այս անուն (տեղը բաց թողած) եւ անարժան գրչիս սուտանուն* Գ[րիգո]րս:

130ա *Տէ՛ր Յիսուս, ողորմեա՛ եւ փրկեա՛ ի յայնմ աւուր անողորմ դատաստանի աւրէն ըստացող Քարոզ-գրքիս այս անուն (հետագայում այլ ձեռքով նոտրգրով լրացած՝ «տէր* Մէլիխէթ»):

140ա *Որ ողորմի Տէր Աստուած ըստացող Քարոզ-գրկիս այս անուն (անուան տեղը բաց թողած՝ հետագա-յում այլ ձեռքով նոտրգրով լրացած՝ «տէր* Մէլիխէթ»), *կարդացողաց եւ լսողաց եւ ողորմի ասացողացն. ամէն: Հայր մեր, որ յե[րկինս ես] (նման՝ 181բ):*

148ա *Որ ողորմի Քրիստոս Աստուած ստացողի գրոյս Քարոզագրքիս, կարդացողացս եւ լսողացն (նման՝ 171բ, 175ա):*

190բ *Սուրբ կիրակին է գովելի, / զբոլոր տարին յին-քեան ունի, / ով որ պահէ զսուրբ կիրակին, / շնորհաւք իւր տունն զարդարի, / ով որ զպահէ սուրբ կիրակին, / Աստուած աւրհնէ զիւր այգին, / ով որ չըպահէ զաւր կի-րակին, / Աստուած չորացնու զիւր պտուղն եւ զայգին, / մեռնի իւրեանց զդուստր եւ զորդին, / ով որ պահէ զսուրբ կիրակին, / աւրհնեալ լինի նա, քանց զՅոբ երա-նելին, / շատանա զդուստր եւ զորդին, / զՔրիստոս զայն մարդն աւրհնէ, / որ սուրբ պահէ զկիրակին / եւ յաղաւ-թից նա ժիր կենայ, / արժան լինի ինքն ի դրախտին:*

Ամենքդ ասէ՛ք ողորմեացի /զայս անարժան տրուփ գրչիս՝ / մեղաւք լցեալ Գրիգորիս, */ ով որ ասէ սրտով ի լի, / եւ դուք լինիք յարքայութեան որդի. / ամէն: Հայր մեր, ո[ր յերկինս ես]:*

Ծնթ. Կաղապարային յիշատակարան է, բանի որ նոյնը փոխ-ինչ խմբագրած կայ ձեռ. 2576, 142ա, 2258, 79ա: Ընդ ոռում և՛ մեր, և՛ 2576 ձեռագրի գրչի անունը Գրիգոր է:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *3բ նրքն լս. (1662 թ., նոտրգիր)* Բարսեղ, *որ ծնաւ ՌձժԱ. (1662) հ[ո]կտեմբերի Ի. (20):*

2. *219բ (1689 թ., նոտրգիր)* Դավիթ *///աւտին, որ գրէլ է իր հոգւոյն համար այս Քարոզգիրք: Աստուած ողոր-մի: [ես]՝ տէր* Միհասս, *եկայ* Ախալքալաք *թվականին [Ռ]ձԼԸ. (1689): Ով որ կարդաք, մի բերան ողորմի ա-սացէ՛ք, եւ Աստուած զձեզ ողորմեսցի ի միւսանգամ գալստեան:*

3. *219բ (1741 թ. կամ 1741-ից յետոյ, նոտրգիր) /// [որ] ծնաւ դե[կտեմբերի] ԻԲ. (22) թվականին ՌՃՂ. (1741) /// [3]օվանէս գրեցի /// մէկ բերան ողորմի աս[ացէք]:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա, 1ա՝ «3539», 2ա՝ «881/3539», «ԺՋ.-ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *3ա «Д» (բազմիցս), «ա-է, ա (բազ-միցս)», 26բ՝ «ջջհո», 217բ՝«ի հին հինգերորդ շնոր-հեայ», 218բ՝ «ի նշան սիրոյ եղբայրական տուաւ ամենայն», 218բ՝ «Довольно хорошо», 218ա՝ «ձծա ե-սայեա», 219բ՝ «շնորհեաց», Վրացերէն. ԺԹ. դար – 1ա* ქ ? ? ? ქ აბგდ [ე]ვზ †. აბგდ(ე)ვზ ჟრსტუფ՝ *ժրս-տուփ՝ Այբուբենի մաս: 1բ* ქ. <...>ღმა †. <...> *ղմա (ի-մաստ չունի): 3ա (ԺՀ. դ.)* Უძვირფასესო შვილო ჩემო შენს სიცოცხლეს და ყოვ ლისა განსაცდელისაგან დაცვას კაცთ მოყვარე მეუფისა ჩვენისა იესოს ქრისტეს მიერ ვთხოვ ამენ՝ *Շատ սիրելի որդի իմ քո կեանս եւ յամենայն փոր-ձութեան պահել մարդասիրով թագաւորով մերով Յի-սուսով Քրիստոսով խնդրում եմ. ամէն: Այլ ձեռք, ԺԹ. դ.՝* Რადგან მამა რომელი ხარ ცათ՝ *Որովհետեւ Հայր որ յերկինս ես.* ჩვენი ჩვენი ორესტ ბძანება՝ *մեր մեր Որեստ պատուիրան:*

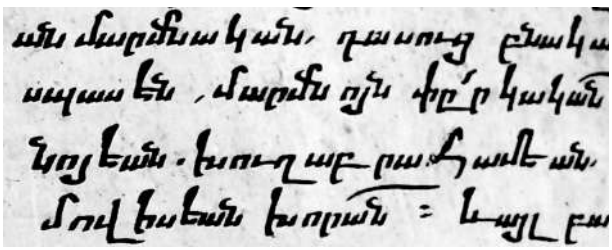
Ծնթ. Վրացերէն գրառումների վերծանումը բեռնար Ուսիէն արել է նոստ Կիպերտի օժանդակութեամբ:

3540
ԳԱՆՁԱՐԱՆ

ՅԻՊՆԱՅ ՎԱՆՔ **ՊԾէ. – 1408**

ԳՐԻՉ՝ Յոհաննէս: ՍՏԱՅՈՂ՝ Վարդան կր. (գրչի եղ-բայրը), Յովանէս*:

ԹԵՐԹ՝ 300. չգրուած՝ 127աբ, 290աբ: ՊՐԱԿ՝ 10+Ա-ԻԷ×12 (Ա 7, Գ 16, Ջ, ԺԴ, ԻԴ 11, Թ, ԺԳ, ԺԸ, ԻԳ 10, ԺԱ 8 (1+7), ԺԲ 8, ԻԱ 6, ԻՋ 7 (6+1), ԻԷ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (թ. 1-101, 27, 290՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 2, 4՝ «PA»): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (15,5×10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ 11ա-300բ (նմուշ՝ 202բ),



Նմուշ 202բ

սահմանագծուած կարմրով՝ 1ա-10բ: ՏՈՂ՝ բոլորգիրը 24, նոտրգիրը 21-25: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի (փեղկերին փակցուած ճիւն կազմը). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – կիսախոռաձ՝ 11ա, 171ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական (11ա, 171ա): Ձարդագիր՝ թոչնագիր (11ա, 171ա): Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1964 թ., մէջքը եւ փեղկերի եզրերը նոր շագանակագոյն կաշի, կազմը մաշուած, վրան ճաթեր եւ ֆեռծուածքներ. պնդ-ները նորոգման ժամանակի, թերթերի եզրերը նորոգուած դեղնաւուն թղթով, խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից լուսանցակողերը մաշուած, աղտոտուած, թերթերը դեղնած, տեղ-տեղ գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, գիրը թափուած, թ. 1-101, 27, 290՝ հետագայում ավելացուած այլ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով թուղթ, թ. 1-10՝ ստ. լս-ից բնագիրը վնասուած՝ կտրուած, թ. 58-69ի միջեւ տեղադրուած թերթերը կադալ ըստ ստ. լս-ի թերթաւամարների կարգի, թ. 289՝ սխալ տեղադրուած, կարդալ թ. 294, 289, 295. սկ.ից եւ վջ.ից անորոշ հանակի թերթեր, ընդմէջ թ. 9-10ի, 10-1ի՝ անորոշ հանակի, թ. 35-6ի, 39-40ի, 69-70ի, 127-8ի, 133-4ի, 134-5ի, 162-3ի, 204-5ի, 209-10ի, 267-8ի, 291-2ի, 292-3ի, 296-7ի, 298-9ի՝ 1ական, թ. 294-289ի (թ. 289՝սխալ տեղադրուած), 299-300ի, 284-5ի, 285-6ի՝ 1ական (՞), թ. 109-10ի, 126-7ի, 137-8ի, 142-3ի, 151-2ի, 258-9ի՝ 2ական, թ. 236-7ի՝ 6 թերթ ընկած. ԺԱ. եւ ԻՋ. պրակների յաւելեալ 1ական թերթերը այլ, դեղնաւուն թուղթ:

* Ծնթ. Թուում է այս ստացողը նոյն գրիչն է, միայն թէ այս ստացողի (36ա) եւ 287ա էջում նշուած ստացող Վարդանի (Յովաննէս գրչի եղբայր) ծնողների անունները տարբեր են, հետեւաբար սա ուրիշ Յովաննէս է, որը ձեռագիրը ստացել է գրչի եղբայր Վարդանի հետ հաւասար իրաւունքներով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *11ա-3ա* [Ա. Գանձ Յովակիմայ եւ Աննայի]* («ԳՐԻԳՈՐԻ Է ՍԱ») – *Գոյին անեղի, գոյին անմահի, գոյին անհասի…* ա. *13բ* Տաղ ի տէր Գրիգորէ Անաւարզեցւոյն – *Այսաւր լըրիւ երկիր հընչէ եւ ծափելով աշխարհ տաւնէ…* բ. *13բ-4ա* Յորդորակ – *Ի նըվիրելըն հրըճուէին, պատարագաւք գոհանային…*

* Ծնթ. Վերականգնումն ըստ Մատենագիրի հայոց, հտ. ԺԲ., Գանձարան, գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1369-71. այսուհետեւ՝ Գանձարան, Բ. (նաեւ՝ Գանձարան, Ա.՝ հտ. ԺԲ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008):

2. *14ա-6ա* Բ. Գանձ Սրբոյն Յակոբայ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծահրոչակ անուն գովելի…* ա. *16ա* Մեղեդի ա-նոյշ ի Մաթէոս վարդապետէ («ՄԱԹԷՈՍ») – *Մեծի հանդիսի աւուրս առ քեզ պաղատիմք…* գ. *16ա-7ա* Յորդորակ («ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ») – *Վարժիչ հանուրց եկեղեցեաց…*

3. *17ա-8բ* Գ. Գանձ Իգնատիոսի եւ Պաւղիկարպոսի. ի Գրիգոր վարդապետէ («[Գ]ՐԻԳՈՐԻՈ Ա») – *[Գ]ո-հաբանական ձայն նըւիրական տացուք քում անուան…* ա. *18բ* Տաղ սրբոյն Պաւղիկարպոսի եպիսկոպոսի – *Ի սուրբ սերմանց առաքելոցն…* բ. *18բ-9ա* Յորդորակ Իգնատիոսի – *Իգնատիոս, մանուկ բարի…*

4. *19ա-21բ* Գ. Գանձ սրբոց առաքելոցն Թադէոսի եւ Բարդողիմէոսի, Յուդայի եւ Շմաւ[ոնի]՝ ի Գրիգոր վարդապետէ («ԳՐԻԳՈՐԻ Է») – *Գերարփի պայծառ հա-մայնից պատճառ…* ա. *21բ-2ա* Տաղ անոյշ («ԲԱՐԴՈՂԻՄԷՈՍ») – *Բանն, որ ի Հաւրէ ծագեալ… (այնուհետեւ 16 տող չգրած).* բ. *22բ* («ԵԼՈՅՆ ԵՐԳ») – *Երկնաւոր լըրտեսք յերկրաւորացս ընտրեալք…*

5. *23ա-5ա* Ե. [Գա]նձ Գ[ւթ]ի եւ Յակո[բայ] («ԽԱՉԱՏՈՒ[Ր]») – *Խորք անքընին, անճառ անհասին, Հաւր արարչին…* ա. *25աբ* Տաղ ասացեալ ի Յո-ճա[ննիսի] («ՅՈՀԱՆԷՍ») – *Յիսուս, լոյս ծագեալ յաշխարհս, / լուսաւորեաց զազգըս մարդկան…* բ. *25բ* [Փոխ]* («ՅՈՀԱՆՆԷՍԻ») – *Յակոբոս՝ ընտրեալ վըկայ, որդի Յովսէփայ…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 1458:

6. *25բ-8ա* Ջ. Գանձ Սրբոյն Ստեփանոսի («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հըզաւր անմահ թագաւոր…* ա. *28աբ* Մեղեդի ի տէր Ներսիսէ («Ի ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ») – *Ի խաչին տընկեալ որթոյն / ողկոյզ վաղահաս խայծեալ…* բ. *28բ-9բ* լս-ից՝ [Փոխ] («Ի ՆԵՐՍԻ[Ս]Է ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ») – *Ի գաւազանէն Յէսսեա ստեղնեալ Ստեփանոս…*

7. *29բ-33ա* Է. Գանձ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի («ՍԱՐԳԻՍ ԳՐԻՉ») – *Սուրբ երրորդութիւն, ստեղծաւղ զօրութիւն…* ա. *33աբ* Տաղ ի Ներսիսէ («ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ») – *Այսօր ցընծացէք, եղբարք…* բ. *33բ-4ա* Յորդորակ («ՊԵՏՐՈՍԻ») – *Պաղատիմք առ ձեզ, ընտրեալք..*

8. *34ա-5բ* Ը. Գանձ սուրբ աւետարանչացն՝ ի Գէորգեայ վարդապետէ («ԳԷՈՐԳԵԱՅ ԲԵՆ») – *Գեղապանծ զարդուք պաճուճեալ… Նոր երկին յերկրի ու աթոռ /// (վջ.):*

– *36բ* վր. լս.՝ («ԳՐԻԳՈՐ») **Գ***[ան]*ձըս գրեցայ ես պիտանի, / **Բ***ամեալ բանի[ւ] ախորժելի, / **Ի** Գրիգորէ գարշուաղ տեղի, / **Գ**ըրեալ որդոցըն Ջեբեթի, / **Ո**րդոց ///եւ/// Քրիստոսի, / **Բ***ամից փրկիչ Տեառն Յիսուսի:*

9. *36բ-9բ* Գանձ ի Գրիգոր վարդապետէ՝ Որդոցն ո-րոտ[ման] («ԳՐԻԳՈՐԻ Է ՍԱ») – *Գեղապանծ լուսով, գեղասքանչ գունով… (39բ… Գանձիս ասացուի եւ սրբագրաւղի ազատ Գրիգորի)* ա. *39բ* [Տաղ]* – *Այսաւր աւետեաց ուրախութեան հընչիւն… Սըրբութեամբ յ[ըղանա]ս ըզսըրովբէիցըն սուրբ /// (շար.)* բ. *40ա*

[Տաղ] – *(սկ.) /// սգոյն երեւեալ Տիրամայր սուրբ Աստուածածնին…* գ. *40աբ* Տաղ ի Ներսիսի կաթողիկոսէ – *Որդիքն որոտման, որք ի վերուստ որոտացին…* գ. *40բ-1ա* լս-ից՝ [Փոխ]* – *Յարուցեալ յայտնիւր առ ծովակին…* դ. *41ա* լս-ից՝ [Յորդորակ] («ՆԵՐՍԷՍԻ ԵՐԳ») – *Նոր լոյս արփենւոյն վառեալ…*

* Ծնբ. Տե՛ս եւ հմմտ. Գանձարան, Ա., էջ 748-749, Գանձարան, Բ., էջ 1503 (տող 11):

10. *41ա-3ա* [Թ.] Գանձ սրբոյն Բարսղի՝ [Խաչատուր] վարդապետէ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խաչաբարձ արհի պանծալի…* ա. *43աբ* Նորին տաղ համեղ եւ ///որ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խոնարհիմք հոգւով, մաղթողական ձայնիւ…* բ. *43բ-4ա* Յորդորակ («ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ») – *Վանիչ ներհակին Յուլիանեա չարին…*

11. *44ա-6ա* Ժ. Գանձ հասարակաց կիրակէից ի Գրիգոր վարդապետէ («ԳՐԻԳՈՐ Է») – *Գերակայ գոյին, սկզբանն ամենին…*

12. *46ա-8ա* ԺԱ. Գանձ Աւետեաց Աստուածածնին եւ Ճրագլուց[ին] («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խընդութեան ձայն, բարբառ աւետեաց այսաւր ծագեաց…* ա. *48աբ* Մեղեդի անոյշ՝ ի Ներսիսէ («ՆԵՐՍԷՍ») – *Նոր եղէմ բանաւոր տընկոյն…* բ. *48բ-9ա* Յորդորակ («Ա-Ք») – *Այսաւր եբեւի անտեսն ի բարձանց…* գ. *49աբ* Այլ տաղ Ճրագալուց[ին] («Ա-Կ») – *Անմահից արքայն եւ սրովբէիցն անտէս…* դ. *50ա* Տաղ [գեղե]ցիկ՝ ի Ներսիսէ («ՆԵՐՍԻՍԻ Է») – *Նոր ծաղիկ բըղխէ այսաւր…* ե. *50ա* Փոխ է եւ շրջան[ակ] («ԱՅՍ ԵՐԳ») – *Անեղն եղանի այսաւր մարդ ճշմարտապէս…*

13. *50ա-1բ* ԺԲ. Գանձ Ծնընդեան եւ Մկրտութեան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մաքուր եւ անբիծ Սուրբ Աստուածածնին…* ա. *51բ-2ա* Մեղեդի անոյշ – *Կոյս անապական եւ անխախտ ծընողութիւն…* բ. *52աբ* Յորդորակ – *Հըրճուիմք այսաւր մեք հոգէպէս…*

14. *52բ-4ա* ԺԳ. Երկրորդ աւուրն. Յոհ[աննու] Ծոր-ծոր[եցւոյ] («ՅՈՀԱՆԷԻՍԻ ԵՐԳ») – *Յամենայն ժամ աւրհնեմք զաւրհնեալ փըրկիչդ էմանուէլ…* ա. *54աբ* [Փոխ]* Ի Սիրկ Կոստանդէ – *Քրիստո՛ս, Բանըդ Հաւր, ծնունդ անժամանակ…* բ. *54բ* լս-ից՝ Յորդորակ – *Մվ զարմանալի [խ]որհուրդ այս մեծ յայտեալ…*

* Ծնբ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 174-175:

15. *54բ-6ա* ԺԴ. Երրորդ աւուրն. գանձ ի Խաչատուր («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խանդաղակաթ սըրտիւ տենչալի…* ա. *56աբ* Տաղ ի Ներսիսէ կաթ[ողիկոսէ] («Տր Ներսէսի է») – *Տէր փառաց, անճառ ծընեալ…* բ. *56բ-7ա* Յորդորակ («ԵՐԳ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՅՍ Է») – *Երգ նոր աւետեաց բարբառ այսաւր մեզ հընչեաց…*

16. *57ա-8բ* ԺԵ. Չորրորդ աւուրն գանձ ի Խաչատուր վարդապետէ («ԽԱՉԱ[Տ]ՈՒՐ») – *Խորան փառաց Աստուծոյ Բանին մայր կենսատուին…* ա. *58բ-9աբ* Մեղեդի ի Գրիգորէ Նարե[կացւոյ] – *Երգ զարմանալի, երգ շարժը վարժենի…* բ. *59բ-60ա* Յորդորակ – *Սեաւ եմ, գեղեցիկ…*

59ա առմ. լս., գրչից՝ «Շողն ի ժմին իջեալ յառաւաւտէ»:

17. *60ա-1բ* ԺԶ. Հինգերորդ աւուրն. գանձ ի տէր Մ[խ]իթարա («ՏԵՐ ՄԽ») – *Տարփումն ըղձական, տոչոր անձկական…* ա. *61բ-2ա* Մեղեդի անոյշ ի Գրիգորէ Նարեկ[ացւոյ] – *Էին աջոյ, աջոյ ձեռին…* բ. *62աբ* Նորին յորդորակ – *Աւետիս մեծ խորհըրդոյ…* գ. *62բ* առմ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Սրովբէանըման, քրովբէաթոռ հուպ երրակին, լոյս գերազանց…* դ. *62բ-3ա* առմ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Բողբոջախտիտ, խիտասաղարթ գոյն գեղեցիկ…* ե. *63ա* առմ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Յորդ աղբերաց, հոյլք վըտակաց…* զ. *63աբ* առմ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Լերինաթինդ խոր վեհ ի վեր…*

18. *63բ-5ա* [ԺԷ] Վեցերորդ աւուրն. յիրիկի կէսն է («Ի ԹԱՐԱ») – *Ի ժամանակի ի վերջին ամի…* ա. *65աբ* Մեղեդի անոյշ՝ ի Պլուզ վարդապետէ («ՅՈ») – *Յանեղական լուսոյն անժամանակեայ…* բ. *65բ-6ա* առմ. լս-ից՝ [Գովեստ ի Սուրբ Կոյսն] («ԳՈՎԵՍՏ Ի ՍՈ») – *Գովեստ բերկրանաց հրբճուողական հընչմամբ…* գ. *66ա* առմ. լս-ից՝ [Փոխ] («ԻՐԲ ԿՈՅՍՆ») – *Հիւծեալ բնութենէս աստղ լուսոյ…* դ. *66աբ* առմ. լս-ից՝ [Փոխ] («ՄԱՐԻԱՄԷ») – *Մայր կենարարին հաճոյական կամաց…*

19. *66բ-8ա* ԺԸ. Եաթներորդ աւուրն՝ ի տէր Մխիթար[այ] («ՎԱՐԴ») – *Վերերգեմք հընչմամբ, վերնական տարփմամբ…* ա. *68աբ* առմ. լս-ից՝ [Մեղեդի] – *Պարագրի անպարագրելի Բանն ի մարմնի…* բ. *68բ-9ա* Յորդորակ ՂԶ. կենով ի Կոստանէ – *Կայր կոյսն ի յայրին, / կայր եւ երկնանայր…*

20. *69աբ* [ԺԹ.] Ութերորդ աւուրն. գանձ, զոր կամիս ասա՛: Տաղ թլպատութեան ի Սիրկ Կոստանդէ – *Անըսկիզբըն Բանըդ Հաւր ծընեալ…* ա. *69բ* առմ. լս-ից՝ [Յորդորակ [Նե]ռսիսն] – *Ստեղծաւղ մանկանց մանուկ ցուցաւ եւ հինաւուրցըն տղայացաւ, / ի յանբանից մըսուր /// (շար.):*

21. *70աբ* [Ի] [Գանձ Տեառնընդառաջին գիշերոյն ասա՛]* («[ՄԿՐ]ՏԻՉ») – (սկ.) */// Տեսեալ Յովսէփ եւ զահի հարեալ…* ա. *70բ* Տաղ ի Ներսիսէ – *Մըտեալ ի տաճարն այսաւր աւծեալն Աստուած…* բ. *70բ-1բ* [Տաղ]* – *Այսաւր ցընծայ երուսաղէմ…*

* Ծնբ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 318 (տող 23), 304:

22. *71բ-2բ* ԻԱ. Գանձ Յովաննու Կարապետին՝ ի Մկրտչէ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ փառաւք պանծալի…* ա. *72բ-3ա* Մեղեդի անոյշ ի Սիրկ Կոստանդեա – *Ի դասըս հրէղինաց…* բ. *73աբ* Այլ տաղ Սուրբ Կարապետին – *Քեզ մատուցանեմք այս[աւր] Քրիստոս…* բ. *73բ-4ա* Յորդորակ պիտ[անի] – *Մըկըրտիչըն Քրիստոսի մեծ կարապետըն Յովանէս…*

23. *74բ-6բ* ԻԲ. Գանձ Պետրոսի հայրապետին եւ Ա-

բի[սողոմայ] («ՎԱՐԴԱՅՊ[Ե]ՏԻ») – *վերաւրհնեալ գովեալ, վերնոցըն մարսեալ…*

24. *76բ-80ա* ԻԳ. Նորին տեառն Մխիթարայ ասացեալ՝ սրբոց անապատ[ականաց] («ԲԱՅԻՒ ԵՐԳԵԼ») – *Բարձրեալ ահաւոր, Բան Հաւր դիմաւոր…* ա. *80աբ* Մեղեդի անոյշ Անտոնի – *Անտո՛ն, ոստ անապատի, հովտանց, լերանց…* բ. *80բ* Յորդորակ պիտ[անի] – *Անձամբ խոնարհիմ ի ճգնութիւնըս քո…*

25. *80բ-4ա* ԻԴ. Գանձ թագաւորաց [սրբոց] («ՀԻՆԳՆՏԱՍԱՆ») – *Համագ[ոյ]կան Հաւր սահման եւ բան…* ա. *84աբ* Տաղ Տղատայ թագաւորին («ՆԵՐՍՍԻ է») – *Նորահրաշ տեսիլ եւ գերագոյն, քան ըզբնութիւն…* բ. *84բ-5ա* Այլ տաղ ի Ներսիսէ կաթող[իկոսէ] («ՆՎԱԳ ԲԱՆԻՍ ՆԵՐՍԵՍԻ ե») – *Նոր դրախտի քո, Տէ՛ր…*

26. *85ա-8բ* ԻԵ. Գանձ սրբոց հայրապետացն («ՎԵՇՏԱՍԱՆՔ է») – *Վայել է քոյին վայելչականին…* ա. *88բ-9ա* Տաղ գեղեցիկ՝ ի Ներսիսէ («ՆԵՐՍԵՍԻ ԵՐԳ») – *Նոր գինւոյն իմաստութեան…* բ. *89աբ* [Տաղ]* («Ա-Ղ») – *Այսաւր մայր Սիոն ցընծա տաւնեւով…* գ. *89բ-90ա* («Ճ-Ք») – *Ճառագայթ լուսոյ յերկիր ծագեցան…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 411:

27. *90ա-1բ* ԻԶ. Գանձ Վահանա Գողթ[նե]ց[տյ]ն՝ ի Գրիգոր վարդապետէ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գրթացեալ քոյին, արքայդ երկնային…*

28. *91բ-3ա* ԻԷ. Գանձ սրբոյն Կիրակոսի եւ Յուլիտայ[ի] («ԳՐԻԳՈՐԻ Ր») – *Գերապայծառ արփիդ երկնային խոնարհեցար յերկիր ըստորին…*

29. *93ա-5բ* ԻԸ. Գանձ ապաշխարութեան. յԱրիստակիսէ («ՄԵՐ ՁԱՆ») – *Մեղա՛յ, Տէ՛ր, մեղա՛յ, անաւրինեցայ՝ւ յանցաւոր գըտայ…*

30. *95բ-7բ* ԻԹ. Գանձ Առաջաւորաց ուրբաթին՝ ի Գրիգորէ արդիւնական հետեւ[տորէ] («ԳՐԻԳՈՐԻ է») – *Գոյիդ կատարեալ, երրեակ դիմացեալ…*

31. *97բ-100ա* Լ. Գանձ սրբոյն Սարգսի զաւրավա[րի] («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ փառաւք զարդարեալ, եկեղեցի պայծառազգեցեալ…* ա. *100աբ* Տաղ անոյշ՝ սրբոյն [Ս]արգսի եւ ամենայն վկայից – *Վըկայից հանդիսից հրաշալի…* բ. *100բ-1ա* Յորդորակն («Ի ՅԱԿՈԲԱ ՁԱՅՍ ԵՐԳ») – *Ի քէն աղերսիւ հայցեմք, պատուեալ զաւրական…*

32. *101ա-2բ* ԼԱ. Գանձ սրբոց Ատոմեանցն՝ ի յաշխարհալոյս վարդապետէ Գրիգորէ («ԳՐԻԳՈՐԻ») – *Գեղապանծ լուսով, գերազարդ փառով…*

33. *102բ-4բ* ԼԲ. Գանձ Ոսկեանցն եւ Քաւչիցն («ԽԱՁԱՏՈՒՐ») – *Խոստովանիմք ըզքեզ Միածին, որ միացար բնութեամբ ի մարմին…* ա. *104բ-5ա* Տաղ սրբոց Ոսկեանցն եւ Սուփիասեանցն – *Երջանիկ, հոգիահրաշ երանելին սուրբ Սուքիաս…* բ. *105ա-6ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Բայց նոքա ոչ զահի հարեալ…*

34. *106ա-9բ* ԼԳ. Գանձ թարմանչացն Սահակայ եւ Մեսրոպայ եւ այլ հայր[ապետաց] («ԲԱՆ [Ք]ԱՐՈՁԻ») – *Բարձրեալ անքննին, բնաւից լըրութիւն, բաւականութիւն… Ճանապարհ բարի, որ /// (վջ.):*

35. *110ա-1բ* [ԼԴ.] [Գանձ Ղեւոնդեաց եւ սրբոց Վարդանաց]* («[ԽԱ]ՁԱՏՈՒՐ») – *(սկ.) /// անդամոյն յայտնէ՝ չհանդուրժեցին ազգըն պարսկական…* ա. *111բ-2ա* Տաղ սրբոց Ղեւոնդեանցն եւ Վարդ[անացն] – *Ի հանդէս տաւնի ձեր բախացեալ ցընծամբ…* բ. *112ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Քահանայք պատուեալք աւծմամբ Հոգւոյն շնորհաց…*

* Ծնթ. Վերականգնումն ըստ Գանձարան, Ա., էջ 370:

36. *112բ-6ա* ԼԵ. Գանձ երեք ժողովոյն սրբոց հայրապ[ետացն] («ԱՅՐԻՎԱՆԵՑԻ») – *Աստուած կենդանի, անիմանալի, անհասանելի…* ա. *116աբ* Տաղ ի տէր Ներսիսէ – *Խոստովանիմ Աստուած ըզՀայր՝ անծին, անեղ…* բ. *116բ-7ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Նոյն Բանն, որ էր ծընունդ նա Հաւր…*

37. *117ա-21ա* [ԼԶ.] [Գանձ բուն Բաբեկենդանին]*՝ ի տէր Մխիթարայ Երեւանցւոյ (Այրիվանեցւոյ) («ԵՐԵԻԱՆԵՑԻՆ») – *Երգս յաւէ[ր]ժական, երգեմք բանական, երիցդ միական…* ա. *121ա* Տաղ ի Ներսիսէ – *Ճրագ ճըշմարիտ եւ երկնային…* բ. *121ա-2ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Պատուիրէցեր չհոգալ զվաղւոյն ըզկերակուր եւ ըմպելւոյն…*

* Ծնթ. Վերականգնումն ըստ Գանձարան, Ա., էջ 413:

38. *122ա-3բ* ԼԷ. Գանձ Թէոդորոսի զաւրավարի՝ ի Գրիգոր հետեւտորէ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոհաբանեալ Տէր, Սուրբ Հոգի նոր դրախտ ցուցեր զեկեղեցի…* ա. *123բ-4ա* արտ. լս-ից՝ [Մեղեդի] – *Քաջամարտիկ մեծ զինուորին…*

39. *124ա-6ա* ԼԸ. Գանձ երկրորդ կիրակէին՝ ի Գրիգորէ յաշխարհալոյս վարդապետէ ասացեալ («ԳՐԻԳՈՐԷ») – *Գեղապանծ լուսով, գեղասքանչ գունով, գեղազարդ փառով…* ա. *126բ* Տաղ պիտանի՝ ի Գրիգոր վարդապետէ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոյիդ անեղ, անըսկզբան…* բ. *126բ* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Իբրեւ եղեւ տիւ ցերեկին, էլեալ գընաց յանապատին /// (վջ.):*

40. *128աբ* [ԼՓ.] [Գանձ Երրորդ կիրակէին (անառակի)]* («[ՄԿՐՏ]ԻՉ») – *(սկ.) /// զի գայր որդին մերկ եւ արտասուէր…* ա. *128բ-9ա* Տաղ ի Գրիգորէ վարդապետէ («ԱՅՍ ԲԱՆՍ») – *Ահ Հայրդ աղաղակեմ անառակի որդոյս ողորմեայ…* բ. *129աբ* Ի տէր Ներսիսէ – *Հետեւեցայ անառակին ի հեռաբնակ տարաշխարհին…*

* Ծնթ. Վերականգնումն ըստ Գանձարան, Ա., էջ 455 (տող 23):

41. *129բ-31բ* [Խ.] Յոհաննու զհայրապետացն ասա՛. գանձ Չորրորդ կիրակէին՝ ի Մկրտիչէ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական…* ա. *131բ* Տաղ ի Ներ[ս]իսէ – *Հնդ մեծատան փափկասիրին…* բ. *131բ-*

2ա արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *եւ ոչ ըզմահ յըղփասի///, որ ի դըժոխս էջ…*

42. *132ա-3բ* ԽԱ. Գանձ սրբոց Քառասնից[ն] («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հրզաւր անմահից [արքայ]… քառասնեկին պահել /// (շար.)* ա. *134ա* [Տաղ] – (սկ.) /// *ցայ տարամերժեցայ մեզ…* բ. *134աբ* Ի տէր Ներսիսէ – *ի յիմ քաղաք մարմնոյս դընին…*

43. *134բ* ԽԳ. Գանձ սրբոյն Գրիգորի («Մ///») – *Մեծ եւ հրզաւր անմահից արքայ… ընդ հետոց Տեառն իւրեան /// (շար.)* ա. *135ա* [Փոխ]* – *Ի յելս արեւու արեւ…* բ. *135ա-6ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Բարձրացի՛ր, դըշխոյ, [փա]ռաւք Յաւր յիշատակի…* գ. *136ա* Ի Գրիգոր Նարեկացւոյն («ԳՐԻԳՈՐԻ») – *Գունդք սուրբ վըկայից…* դ. *136աբ* Յորդորակ ընդհին («ՔԱՌԱՍՈՒՆՍՆ») – *Քրիստո՛ս, փառաց թագաւոր…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 523-524:

44. *136բ-7բ* Գանձ Հինգերորդ կիրակէի, ի դատաւորն եւ յայրին («ՄԿՐՏԻ///») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ անքընննին… տո՛ւր մեզ երկիւղ ըստ /// (վջ.)* ա. 138ա [Փոխ]* – (սկ.) /// *մարդ չծանեաւ, այժմ անասնեղէն դիմաւք զոտիւքըն փարէր…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 517 (տող 27):

45. *138ա* Գանձ Վեցերորդ կիր[ակէին] – *Մեղա՛, Տէր, մե[ղա՛] (այսչափ)* ա. *138աբ* Տաղ ողբաձայն հետ Աւետարանիս – *Աւաղ զանցաւոր ծառայս…* բ. *138բ-9բ* Փոխե՛զձայնդ – *Յայնժամ թագաւորն ահեղ…*

46. *139բ-41բ* ԽԴ. Գանձ յարութեան Ղազարու՝ ի Գրիգոր վարդապետէ («ԳՐԻԳՈՐԻ Է ՍԱ») – *Գոչումն ըղձական, գովասանական, գոհաբանական, / բանս դաւանական, ձայնս նըւիրական…* ա. *141բ-2ա* Տաղ Ստեփաննոս անւամբ («ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ») – *Սըրբոց հրեշտակաց զարմանս հրաշից տեսեալ…* բ. *142ա* («ՆԵՐՍԻՍԻ ԵՐԳ») – *Նոր աւետեաց լուր այսաւր մեզ հընչեաց…* գ. *142աբ* Տաղ ազնիւ եւ պիտանի – *Զայնն այն, որ զաշխարհս արար…* դ. *142բ* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Աւետիս դու տուր… զիւր աստուածատիպ պատկերդ: Գ/// (վջ.):*

47. *143ա* [ԽԶ.] [Տաղ գանձիս ասա՛. (Այլ կանոն Գալստեան Տեառն Երուսաղէմ)]* – (սկ.) /// *ի նոր իւր արարած, / եւ զոր աւրհնեն դասք հրեշտակաց, գովեն մանկունքըն ըստընդիաց…* բ. *143ա* Փոխէ՛ զձայնս – *Ոստս ի ծառոց բերեալ ծերոց…*

* Ծնթ. Վերականգնումն ըստ Գանձարան, Ա., էջ 594 (տող 2):

48. *143ա-6բ* ԽԷ. [Գանձ] Աւագ երկուշաբաթին՝ ի Գրիգոր վարդապետէ («ԳՐԻԳՈՐԻ Ե ՍԱ ԲԱՆ») – *Գեղագոյն էից, գերահրաշ գոյից…* ա. *146բ-7ա* Տաղս ի Պլզոյնէ Յոհաննէս վարդապետէն – *Անդ՝ ի մէջ դրախտին, երեք անձինք կային…* բ. *147աբ* Յորդորակ – *Ադամայ ստեղծաւղն եկեալ յիւր պատկերն ի տես…*

49. *147բ-50ա* ԽԸ. Գանձ պատշաճ եւ պիտանի՝ ի Գրիգորէ եռամեծ հռետորէ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գործ արարչական, գերահրաշական գըթով գոյացան…* ա. *150ա* Տաղ ողբաբան վասն կուսանացն – *Քեզ, ո՛վ Տէր Յիսուս, ձայնեմ…* բ. *150աբ* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Վա՛յ, իմ մեղուցեալ անձինս…* գ. *150բ-1ա* Ջհետճաշոյ Աւետարանին ասա՛ զտաղս զայս («ՎԱՐԴԱ») – *Վերջի յաներեկ աւուրն եւ համառաւտին…* դ. 151աբ Փոխէ՛ զձայնդ («ՊԵՏԻՆ») – *Պայծառ զարդարին լուսով դասք սըրբեցելոցն…*

50. *151բ-2ա* ԽԹ. Գանձ Մեծի չորեքշաբաթին («ՄԿ///[Զ]») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ անեղին… բազարբ հացըն մատուցեալ /// (մէջից վնասուած), 152ա /// խորհըրդեան, ուր աւետիս քո գուշակեցան…* բ. *152աբ* Տաղ ազնիւ եւ պիտանի – *Գառն անարատ պատարագ բարձաւղ մեղաց աշխարհի…* գ. *152բ-3ա Տէր մեր Յիսուս՝ որդին Դաւթի…* դ. *153ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *[Ո]ր կոչեցեր ազգմամբ ձայնին…*

51. *153ա-4բ* Ծ. Գանձ Աւագ հինգշաբաթին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ խորհուրդն ահագին…* ա. *154բ-5ա* Տաղ [ամո]յշ եւ յոյժ պիտանի – *Բանըն Հաւր փառաց եկեալ ի վերնատուն…* բ. *155աբ* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Մէրըն կատարիչ հինն աւրինացն ուխտի…* գ. *155բ-6ա* Տաղ ազնիւ՝ ի Գրիգոր վարդապետէ – *Յերեկոյին հինգշաբաթին…*

52. *156ա-9ա* ԾԱ. Գանձ Ոտնալըւային՝ ի տէր Մխիթարայ («ԶՈՒԱԿԱՍՈՐԴՔ») – *Ջահեղ, գանքըննին զխորհուրդըս խորին…*

53. *159ա-61բ* ԾԲ. Գանձ Աւագ ուրբաթուն («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորհուրդ սոսկալի, անխմանալի…* ա. *161բ* Տաղ ազնիւ եւ պիտ[անի] – *Առեալ Յուդայի ըզհրէական ժողովն…* բ. *161բ-2ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Առատաձեռնեաց աշակերտին իւրոյ աւրինակ տըւեալ յանցաւորաց մարդկան…*

54. *162աբ* ԾԳ. Գանձ Աւագ ուրբաթուն ցերեկին ասա՛, ապա լո՛ւր ձայն («ՁՏԻ///») – *Ձանեղական ամենիցն Աստուած… աչացս լոյս Աստուած զօրաւոր /// (վջ.)* ա. 163ա [Տաղ] – *(սկ.) /// հրէից սպասաւորք: Ընդ որ մեղաց արարէք…* բ. *163աբ* Փոխէ՛ զձայնդ – *Ո՛վ Սիմէոն ծերունի, ահա բան քո կատարի…*

55. *163բ-6բ* ԾԴ. Գանձ ի Մաթէոս վարդապետէ. Ուրբաթու երեկոյին ասա՛ («Ի ՄԱԹԷՈՍԷ») – *Ի յանմարմնական յանձանց [բա]նական…* ա. *166բ-5ա* արտ. լս-ից՝ [Տաղ ազնիւ] («Ա-Ն») – *Անեղ Որդին Հաւր՝ Միածինն…*

167բ գրչից՝ (նիւթի վերջում) «Բաւ է, որ գլուխդ չցաւի»:

56. *167բ-9բ* ԾԵ. Գանձ շաբաթ Ճրագալուցին («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորհուրդ հանգըստեան եաւթներորդ դարին…* ա. *170ա* Տաղ ի Ներսիսէ – *Որ եղելոցըս շնորհ բաշխէ…* բ. *170աբ* – *Խունկ եւ զըմուռ նըշան թաղման…*

57. *171ա-2բ* [ԾՁ.] [Յաւուրեան Սուրբ Ջատկի կիրակէ. ձեռ. 429, 265բ]* («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մարգասիրութեամբ Որդիդ միածին, եկեալ ի խընդիր եղծեալ պատկերին…* ա. *172բ-3ա* Տաղ ի սուրբ Գրիգորէ Նարեկացւոյ – *Մէր յառաւաւտէն, սէր յառաւաւտէն ճեմեալ իւր անձուկ ծագմամբ…* բ. *173աբ* Փոխ – *Մարիամու Մագդաղենի ցուցաւ նըման պարտիզպանի… 173բ* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Այլ զՅարութեան պտուղս առաջին…*

* Ծնթ. Տե՛ս նաեւ Գանձարան, Ա., էջ 843:

58. *173բ-6ա* ԾԷ. Գանձ Յարութեան՝ ի տէր Մխիթարայ («ՏԷՐՈՒՆ») – *Տէր տէրունական, տըւաւդ տիրական…* ա. *176աբ* Մեղեդի ամոյշ՝ ի Գրիգորէ Նարեկացւ[ոյ] – *Ես ձայն զառիւծուն ասեմ…* բ. *176բ* Յորդորակ – *Այսաւր աւետիս ձեզ՝ նընջեցեալոցդ…* գ. *176բ-7ա* Փոխ – *Արի՛ եսայի, բարձրաձայն գոչեա՛…*

59. *177ա-8բ* ԾԸ. [Գանձ] Տէր տէրունականի հատորն է. ի տէր Մխիթար[այ] («ԱԿԱՆ») – *Արդ, լուսաւորեա՛, արդ, փառաւորեա՛, արդար եւ ցը[ն]ծայ…* ա. *178բ-9ա* Մեղեդի. Նարեկացի – *Հաւուն, հաւուն արթընացեալ…* բ. *179աբ* Յորդորակ – *Յայնժամ սիրով տիրական…* գ. *179բ* Այլ Տաղ – *Ի սմին աւուր յայլում դիմաց…*

60. *179բ-81բ* ԾԹ. Զորրոդ աւուրն գանձ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորհուրդ հրաւիրման կամաց Արարչին…* ա. *181բ-2ա* Մեղեդի ամոյշ /// – *[Յ]արեաւ հաւն այն արթուն բնութիւն…* բ. *182ա* Յորդորակ է – *Յարեաւ յաւուր երրորդին…*

61. *182ա-4ա* Կ. Գանձ Յարութեան՝ Հինգշաբաթ աւուրն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ աւետեաց ձայն ուրախալի…* ա. *184ա* Մեղեդի. թէ կակուղ ասես, լաւ է – *Աւ (=առ) պարտիզպանն ձայնէր Մարիամ…* բ. *184աբ* Տաղն է – *Ցընծան այսաւր երկինք եւ երկնային զաւրք…* գ. *184բ-5ա* Տաղ Աւետարանին – *Ելեր, նըս[տ]ար բարձր ի լերինն…*

62. *185ա-6բ* ԿԱ. Վեցերորդ աւուրն գանձ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ սոսկալի…* ա. *186բ-7ա* Տաղ ի Ներսիսէ – *Դարձեալ յայտնի այլանըման…* բ. *187աբ* [Տաղ]* («Ա-Մ») – *Արմատ անմահութեան, որ տընկեցար ի մէջ երկրի…* գ. 187բ Փոխ («Յ-Ք») – *Յարուցեալ յերրորդ աւուր…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Ա., էջ 422:

63. *188ա-90ա* ԿԲ. Գանձ նոր կիրակէին՝ ի Գրիգոր վարդապետէ («ԳՐԻԳՈՐԻ Է») – *Գաղտնի խորհըրդին գուշակեալ….* ա. *190աբ* Տաղ ամոյշ – *Այսաւր նոր արեւ հարեալ ի նորարշաւ արեգակնէ…* բ. *190բ-1ա* Տաղ ի տէր Ներսիսէ – *Միաշաբաթի երեկոյին եմուտ փակեալ դրամբք առ նոսին…*

64. *191ա-2ա* ԿԳ. Գանձ Յարութեան ասա՛ («ՅԱՐՆ») – *Յերկնից խոնարհեալ բանդ երկիր իջեալ…* ա. 192աբ Տեառն Ներսէսի ասացեալ («ՆԵՐՍԵՍԻ Է») – *Նոր իմն աւետեաց բարբառ նորագուարճ ձայնիւ…* բ. *192բ-3ա* («ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ») – *Հաւր կամաւն իջեալ Որդին մարմին ըզգեցաւ…*

65. *193ա-5ա* ԿԴ. Գանձ կիրակմտի՝ ի Գրիգոր վարդապետէ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գերամբարձ Աստուած, գովեալդ ի զօրաց… (սիրով հայցողի գանձիս ’ւ ասողի՝ անմիտ Գրիգորի)…*

– *195ա* («ԳՐԻԳՈՐԻ Ե») **Գ**անձըս գրեցայ խորհըրդական, / **Բ**ամեալ բանիւ դաւանական, / **Ի** Գրիգորէ առն անարժան, / **Գ**րեալ յաղագըս պաշտաման, / **Ո**ր զիս ասեն յաւուր հըսկման, / **Բ**ամեալ ժողովքն աղաւթական, / **Ի** կիրակի օր յարութեան / **Ե**կեղեցիք ուղղադաւան:

66. *195ա-6բ* ԿԵ. Գիշեր պաշտաման ասա՛ («ԳՐԻԳՈՐԻ Ե») – *Գերանճառ արփի, գոլ պատճառ էի…* ա. *197ա* Տաղ Յարութեան – *Այսաւր լոյս ծագեաց…* բ. *197ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Մի՛ լայք արտասուաւք զբարձաւղն արտասուաց…* գ. *197աբ* Տաղ ամոյշ՝ ի Սիրակ տէր Կոստանդեան («ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՔ») – *Կանանցըն կանխեալ եկին ի գերեզմանն…* դ. *197բ-8ա* Այլ տաղ պիտանի՝ ի տէր Ներսիսէ («ՆԵՐՍԵՍԻ Է ԱՆՍ») – *Նոր ծաղիկ պայծառ ցուցաւ…* ե. *198աբ* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («ՆԵՐՍԵՍԻ ԵՐԳ») – *Նըստեալ կանայքն ողբային…* զ. *198բ-9ա* Յորդորակ ներին («ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ») – *Կանայք արտասուաւք լային զբարձաւղն արտասուաց…* է. *199ա* Փոխ («Ի ՀԱՅՈՑ») – *Ի գերեզմանէն զմարմինն, ո՛վ պարտիզապան…* ը. *199աբ* Տաղ Յարութեան («ՄԿՐՏԻՉԷ») – *Մայր մարմնացելոյ Բանին…* թ. *199բ* Փոխ («ՄԿՐՏԻՉԷ») – *[Մ]եծ հառաչանաւք եկին յայն առաւաւտին կանայքն…* ժ. *199բ-200ա* արտ. լս-ից՝ [Այլ տաղ] – *Եկեալ Մարիամ Մագդաղենացին յայն առաւաւտին…* ժա. *200աբ* Փոխ – *Յայնժամ Մարիամ ծանեաւ զկենդանին…* ժբ. *200բ-1ա* Այլ տաղ ազնիւ – *Դասքըն հրէական էին պահապան…* ժգ. *201աբ* Տաղ Յարութեան – *Յարեաւ փառաց թագաւորն…* ժգ. *201բ-2ա* արտ. լս-ից՝ [Տաղ] («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոչէր հրեշտակն առ վիմին…*

67. *202ա-4ա* ԿԶ. Գանձ աշխարհամատրեանն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մաքրեալ տաճար սուրբ տէրունական… 204աբ* Մեղեդի եկեղ[եցւոյ] – *Քրիստոս էկեալ քահանայապետըն սուրբ ի քեզ մըտանէ…*

68. *205ա-6բ* [ԿԷ.] [Գանձ երեւման (լս-ից)՝ [Սուրբ] խաչին՝ ի Մատթէոս վարդապետէ ասացեալ]* («///ԱԹԷՈՍԵ ՀՆԴՐԵԱՅ ԳՐԻԳՈՐՆ») – */// երեւի, ծիածան ծաղկի: Ընկալ զեր[կրպագութիւն]…* ա. *206բ-7բ* Տաղ ամոյշ եւ պիտանի – *Խաչն ի նախնումն էրեւեցաւ…* բ. *207բ-8ա* Յորդորակ՝ ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ – *Աւրհնեալ ես, փայտ սուրբ փըրկական…*

Ստ. լս., գրչից՝ 205աբ, 206աբ, 207աբ «Սուրբ խաչին ե(է)րեւման»:

* Ծնթ. Վերականգնումն ըստ Գանձարան, Բ., էջ 874 (տող 16):

69. 208ա-9բ ԿԸ. Գանձ Համբարձման Տեառն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ տաւնիւս ահագին եկեղեցիք մեր պայծառասցին... ոգի զգաստութեան սարկաւա///:*

Ստ. լս., գրչից՝ 208ա «Համբարձմանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ», 209ա «Համբարձման»:

70. *210ա-1ա* [ԿԹ.] [Գանձ Մեծահռչակի կիրակէին համբարձման]* («///ԷՈՍԻ Է, ՀՆԴՐԵԱՅ ԳՐԻԳՈՐ») – */// Թագաւոր աւրհնեալ, յերկինս վերացեալ... ա. 211աբ* Տաղ ազնիւ՝ յԱնդրիաս վարդապետէ («ԱՆԴՐԻԱՍ») – *Այսաւր անդրանիկ Հաւր [միածին] Որդին... բ. 211բ* Յորդորակ («ՎԱՐԴԱՊԵՏ») – *Վեհից թագաւորն այսաւր առ Հայր մըտանէ...*

* Ծնթ. Վերականգնումն ըստ Գանձարան, Բ., էջ 897 (տող 17):

71. *211բ-4ա* Հ. Գանձ Սուրբ Հոգւոյն գալըստեան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հզաւր Հոգի Աստուծոյ... ա. 214աբ* Տաղ ազնիւ եւ պիտանի – *Աստանաւր ծագեաց լոյս աւետեաց կենաց... բ. 214բ-5ա* Տաղ սաքնչելայարմար եւ ազնիւ («ՆՎԱԳ Է ՀՈԳԻՈՅՆ ՏԸ<Տ>ՎՈՂԻՆ ՄԱՍՏ ԲԱՆԻ ԸՆԴ ՁԱՅՆԻ») – *Ներհիւսեսցուք քաղցր եղանակ...*

Ստ. լս., գրչից՝ 212ա, 213ա «Հոգ(ւ)ոյն գալըստեան», 214բ-5ա «Հոգւոյն Սրբոյ գալըստեան»:

72. *215ա-7բ* ՀԱ. Գանձ Թլկգուրանցի՝ ի Սուրբ Հոգւ[ոյն (ստ. լս-ից)՝ գալըստեան] («ՅՈՎԱՆՆԷՍ») – *Յաւէտ իսկապէս ընդ Հաւր միապէս... ա. 217բ-8ա* Տաղ ազնիւ եւ ազնիւ – *Մեծի աւետեաց փողն ի բարձանց երկնից... բ. 218աբ* Մեղեդի («ՆՎԱԳ») – *Նըւագեմք Հոգոյն նըւագըս վայելուչս... գ. 218բ* Տաղ ազնիւ եւ պիտանի – *Ի Մեծի աւուր տաւնիս... գ. 218բ-9ա* Փոխ – *Ապա վիճակեալ զաշխարհս...*

Ստ. լս., գրչից՝ 215բ-6ա «Հոգւոյն գալուստ», 216բ-7ա, 218ա «Հոգւոյն Սրբոյ գալըստեան»:

73. *219ա-22բ* ՀԲ. Գանձ սրբոց Հռ<u>ի</u>փսիմեանցն՝ ի տէր Մխ[իթարայ] («ՎԿԱՅԱԿԱՆԱՅ») – *Վայելչականաց վայելման փառաց... ա. 222բ-3ա* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («ԱՌ ՀՌԻՓՍ») – *Առաւօտ լուսոյ արեւելեան ազանց... բ. 223աբ* Փոխ՛ զձայնս («<u>ե</u>ՄԵ ԿՈՅՍՆ Է») – *Եւ ձայն քաղցրութեան բարեկամին գոչէր...*

Ստ. լս., գրչից՝ 219բ-20ա «Հռուիսիմեանց կուսանաց», 221բ «Կուսանացն Հռուիսիմեանցն», 222ա «Հռուիսիմեանցն»:

74. *223բ-5բ* ՀԳ. Գանձ կաթուղիկէ եկեղեցւոյ («ՏՏԱՒԵՅԻ») – *Տաճարդ երկնային տուն քրիստոսային... ա. 225բ-6ա* Տաղ գեղեցկայարմար – *Սուրբ է տաճար տէրունական, էկեղեցի աստուածական... բ. 226աբ* Փոխ՛ ըզձայնս – *Բազում ժողովք ժողովեցան...*

75. *226բ-7ա* զԲեթղահեմի մանկանց գաննն: Ի Ծնընդեան կարգն գի՛տ եւ ասա՛: Եւ տաղերն այս են. գաննն էլ աստ պատշաճ էր, բայց սխալեցաւնք, դու աստ ա[սա՛], եւ մեղաւորս յիշեա՛ ի Տէր, եւ Աստուած զնեզ յիշէ: ա. *226բ* [Մեղեդի ազնիւ (Մանկացն Բեղ<u>ղ</u>ահեմի)]* – *Սարսեալ Հերովդէս դողայր ընդ լուր արքային... բ. 226բ-7ա* Տաղիս յորդորակն է («Ա-Ք») – *Արթունք զըւարթունք, բանիւ բանաւոր ծիծռունք...*

* Ծնթ. Վերականգնումն ըստ Գանձարան, Բ., էջ 968:

76. *227ա-9ա* ՀԴ. Գանձ Ներս<u>ե</u>սի հայրապետին – *Այսաւր խընդալի եւ ուրախալի... ա. 229ա* Տաղ ազնիւ եւ անոյշ – *Նոր մեծահանդէս տաւնիս սուրբ հայրապետի... բ. 229աբ* Տաղ անոյշ – *Հընչմամբ ձայնիւ բերկրանաց...*

77. *229բ-31բ* ՀԵ. Գանձ որդւոց եւ թոռանց սրբոյն Գր[իգորի] («ՆԻԱՅՍ ԱԼ») – *Նոր թագ պետական, նոր գահ աննըմանն... ա. 231բ-2ա* Տաղ ազնիւ («ԳՐԻԳՈՐԻ Է») – *Գովեստ քեզ բարեաց պատճառ, Յիսուս կենդանի... բ. 232աբ* Տաղ ի տէր Ներսիսէ – *Գրիգոր՝ պըսակն ազգի մարդկան...*

78. *232բ-6ա* [Հ]Ջ. Գանձ սրբոց մարգարէիցն («ԽՈՐՀԸՐԴՈՑՆ») – *Խորհուրդ անքննին, խորքք, որ չերեւին, խանութք անզընին... ա. 236աբ* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («ՆԵՐՍԷՍԻ ԵՐԳ») – *Նորահրաշ տաւնիս տեսանողացըն... բ. 236բ* Նորին տաղ մար[գ]արէիցն («Ա-Է») – *Աստուածային խորոցն անճառ... էսայեայ արքայն /// (վջ.):*

79. *237ա-8ա* [Գանձ Փոխման Աստուածածնին երորդ աւուրն]* («///ԻՋ») – *(սկ.) /// [յեր]կնից կայսրան եաւթնասաստեղեան, լուսեղէն խորանն տեսանելով... ա. 238աբ* Տաղ ի տէր Ներս[իս]է – *Այսաւր Գաբրիէլ հրեշտակապետն էկել... բ. 238բ-9ա* Յորդորակ նորին – *Անարատ տաճար եւ առագաստ լուսոյ... գ. 239աբ* Այլ տաղ Փոխմ[ան] – *Աստուածածի՛ն մայր լուսոյ, տաճար բանին Աստուծոյ... դ. 240ա* [Յ]որդորակ – *Մ[է]ծացի՛[ր] այսաւր, սո՛ւրբ Աստուածածին... ե. 240ա-1ա* [Տաղ (արտ. լս-ից)՝ ի Պլզոյն] («Ա-Ղ») – *Առաջնաճաշակ պըտղոյն մահուան առաջին մարդոյն... զ. 241աբ* Փոխ («Ճ-Ք») – *Ճառագայթ փառացըն Հաւր զքեզ վերափոխեաց այսաւր...*

Ստ. լս., գրչից՝ 237ա, 239բ, 241ա «Աստուածածնին», 237բ-8ա «Փոխման Տիրամորն»:

* Ծնթ. Վերականգնումն ըստ Գանձարան, Բ., էջ 1155-1157 (տող 44):

80. *241բ-3բ* ՀԹ. Այլ գանձ փոխման («ՓԻԼԻՍՈՓԱ») – *Փառաւորեալդ ի զաւրաց վերին, ամէնաւրհնեալ սուրբ Աստուածածին... ա. 243բ* Տաղ ազնիւ՝ ի տէր Մխիթարայ – *Սուրբ Աստուածածնի՝ կուսին անարատ հարսինն... բ. 243բ-4ա* Յորդորակ՝ ի Գ[րիգոր] վարդապետէ – *[Ա]նմեղ, անարատ գառինն...*

243բ-4ա ստ. լս., գրչից՝ «Փոխման տիրամաւր Աստուածածնին»:

81. *244ա-6ա* Ձ. Այլ գանձ ի Գրիգոր վարդապետէ («ԳՈՒԻԳՈՐԻ Ե») – *Գոհաբանեալ սուրբ Աստուածածնին, մայր աղախին Աստուծոյ Բանին…* ա. *246աբ* Տաղ ազնիւ – *Աստուածածնին, կոյս երանեալ, յիմանալեացըն վեբաւրհնեալ…* բ. *246բ-7ա* Տաղ Աստուածածնին – *Ողջո՛յն ընդ քեզ, Մարիամ…* գ. *247աբ* Փոխ – *Ծաղիկ պայծառ ծովային եւ մարգարիտ մեծագին…*

82. *247բ-9ա* ՁԱ. Սուրբ խաչի Նաւակատեացն գանձ եւ տաղ յաշխարհամատոեանն. գի՛տ եւ ասա՛ եւ զմեղաւորս յիշ[եա՛]: Սուրբ խաչին գանձ. Թըլգուրանցի («ՅՈՎԱՆՆԷՍ») – *Յեդեմական տընկոյն աւրհնութեան…* ա. *249աբ* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («ՆԵՐՍԻՍԻ Է») – *Նոր դրախտին եկեղեցւոյ ծառ կենաց տընկեալ ի մէջ…* բ. *249բ* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] («ԿԱԹՈՂ») – *Կենաց փայտ տընկեալ…* գ. *249բ-50ա* Փոխ («ԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՑ») – *Ի քեզ բեւեռմամբ ձեռացն ըզիմս արձակեա…*

83. *250ա-2ա* ՁԲ. Գանձ Սուրբ խաչին եւ խաչ աւրհնելոյ («Խ[Ա]ՉԱՏՈՒՐ») – *Խորհուրդն ընդրեալ, յառաջ գուշակեալ…* ա. *252աբ* Ազնիւ տաղ ի տէր [Ն]էրսիսէ – *Աւրհնեալ ես փայտ սուրբ Քրիստոսի…* բ. *252բ* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Ով հրաշալի գործս, որ ցուցաւ…*

251բ ստ. լս., գրչից՝ «Սուրբ խաչին»:

84. *252բ-4ա* ՁԳ. Գանձ Գէորգեայ զաւրավարին («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խընդահրաւէր մանկունք Սիոնի, ձեզ աւետիս ձայնիւ բերկրալի…* ա. *254աբ* Մեղեդի ազնիւ եւ յոյժ պիտանի – *Ի հանդիսական տաւնիս երգելով զերգըս հեշտալիս…* բ. *254բ-5ա* Յորդորակ – *Համեալ ըզկիրըս տանջանաց, զերկունս հանուր ընդ քո վըշտաց…*

– 255ա («[ԳՐԻ]Գ[ՈՐ]») – [**Գ**]*անձըս գրեցա եւ ստուգեցա,* / [**Ր**]*ամեալ բանիւ ստորագրեցա,* / [**Ի**] *Գրիգորէ՝ առն անհմայ,* / **Գ***րեալ խաչին սուրբ Վարագայ,* / [**Ո**]*ր զիս ասեն ի տօնս Նորա,* / [**Ր**]*ամեալ մանկունքըն գերակայ:*

85. *255ա-7ա* ՁԴ. Գանձ Վարագայ Սուրբ Խաչին («ԳՐԻԳՈՐԻ Ե ՍԱ») – *Գլուխն եկեղեցւոյ, վէմըն հաւատոյ…* ա. *257աբ* Տաղ գեղեցկայարմար – *Այսաւր մեծ զարմանք հրաշից…* բ. *257բ* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Ամփոփեալ զնըշան խաչին ի Վասպուրական երկրին…*

– *257բ-8ա* («ԳՐԻՇՈՐ») – **Գ***անձըս գրեցայ առաքելոց,* / **Ր**<*ր*>*ամեալ բա/// գըրոց,* / **Ի** *Գրիգորէ յետնեալ սըրբոց,* / **Շ***ըրեալ եղէ վասըն սըրբոց,* / **Ո***ր զիս ասեն ի տաւն սըրբոց,* / **Բ***ախանալ ժողովըրդոց:*

86. *258աբ* ՁԵ. Գանձ սուրբ առաքելոցն ՀՒ. («ԳՐԻԳՈ///») – *Գերագոյն գոյէ, գերիմաստ վեհէ… կղզիս հեռաստան արեւմըտական, իսպաննիական / յերկիր Խուժաստան /// (վջ.):*

87. *259ա-60ա* [ՁՁ.] [Գանձ Գիւտ խաչին – ձեռ. 424, 279բ] («///ԱՏՈՒՐ») – *(սկ.) /// զա/// կուսանաց անկողոպտելի եւ ամուսնաց երկիւղ զգուշալի…* ա. *260աբ* Տաղն է – *Արդ, որք տաւնէք զխաչիս հանդէս աստուածական…*

88. *260բ-2բ* ՁԷ. Գանձ կուսանացն. Երեւանեցի («Ի ՓԱՌՍ Ա») – *Ի սկըզբան էիդ, ի լուսոյ լուսիդ…* ա. *262բ-3ա* Մեղեդի («Կ-Ղ») – *Կոյսք իմաստութեամբ զլապտերս հոգւոց վառեալք…* բ. *263ա* Տաղն է – *Ի կենարար փայտէն ծաղկեալ…*

262բ ստ. լս., գրչից՝ «Կուսանաց»:

89. *263ա-5ա* ՁԸ. Գանձ ամենայն մարտիրոսաց՝ ի տէր Մխիթարայ («ՏԵԱՌՆ») – *Տինա առաւել, տարմըք բարձրացեալ, տեսցուք հիացեալ…* ա. *265ա* Տաղ ի Ներսիսէ («Ա-Ը») – *Արեգակն արդար, ըզհուր սիրոյ ծագեալ…* բ. *265աբ* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] («Թ-Ժ») – *Թագաւորն անմահ ի յաշխարհէ մահու…*

263ա ստ. լս., գրչից՝ «Մարտիրոսաց»:

90. *265բ-7բ* ՁԹ. Գանձ սրբոց մարտիրոսացն («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խոնարհեալ Բանին Աստուծոյ, դուք բանաւոր գառինք հրակիզեալք…* ա. *267բ* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («Ճ-Ո») – *Ճըշմարիտ վըկայք Աստուածորդւոյն եղեալք… ի յերկրէս յերկինս վերափո/// (վջ.):*

91. *268ա-8բ* [Գանձ սրբոց մարտիրոսաց]* («///ՐՏԻՁ») – *(սկ.) /// [ար]քայութեանն արժանացուցին. բա՛. Բենական սիրովն առ Աստուած…* ա. *268բ-9ա* Տաղ ի տէր Ներսիսէ («ԲԱՆ ԻՎ») – *Բանիւ աւետաւոր բարառնաբար բարբառեսցուք…* բ. *269ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] («ԿԱՅՍՆ») – *Կենացըն կերակրովն եւ բաժակաւըն…* գ. *269աբ* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] («Ի ՆԵՐՍԻՍԷ») – *Ի մի յարմարութիւն զոգիս ընտրեալ քոց անդրանկաց…*

* Տե՛ս. Վերականգնումն ըստ Գանձարան, Բ., էջ 1403-1404 (տող 14): 267բ ստ. լս., գրչից՝ «Մարտի», 268բ-9ա՝ «[Մա]րտիրոսաց»:

92. *269բ-70ա* Աւետարանչացն գանձ. յԱւագ տաւնեառն գի՛տ. եւ տաղերն այս են. նա ետոյ գտի. գանձն էլ աստ պատշաճ էր ու չպատահեցաւ («ԳՐԻԳՈՐԻ Է») – *Գերագոյդ աշակերտաց յերկոտասան ընտրել…* բ. *270աբ* Մարկոսի Աւետ[արան] («ԳՐԻԳՈՐԻ Է») – *Գեղեցիկ ոտք ընթացեալ աւետաբեր խաղաղութեան…* գ. *270բ-1ա* Ղուկասու («ԳՐԻ[Գ]ՈՐ ՄԻԱ») – *Գովեստ արժան փառաց քոյին…*

269բ-70ա ստ. լս., գրչից՝ «Աւետարանչացն»:

– *271ա* («[ԳՐԻԳՈՐ]») – *[Գ]անձ գեղեցիկ, պատշաճական, / [Ր]ամեալ բանիւ խորհըրդական, / [Ի] Գրիգորէ յոյժ անպիտան, / [Գ]ըրեալ եղէ ձեռնադրութեան, / [Ո]ր զիս ասեն ի ժամ օծման /* **Ր***ամից արանցըն սըրբազան:*

93. *271ա-3ա* ՂԱ. Գանձ ձեռնադրութեան («ԳՐԻ[Գ]ՈՐԻ Է») – *Գրի՛ր ի մեզ, Տէ՛ր ամենակալ… 273աբ* [Տաղ] – *Ով անմահ հաց կենաց մեզ տըւար…*

94. *273բ-5բ* ՂԲ. Գանձ մարտիրոսաց եւ ճգնաւորաց («ՅՈՎԱՍՆԷՍ») – *Յոյժ զարմանալի եւ հիանալի եւ սարսափելի…*

95. *275բ-7բ* ՂԳ. Ամենայն սրբոց գանձ ի Դաւթա («ԴԱԻԻԹԷ») – *Դաւանեցէ՛ք, որդի՛ք աւրինաց, զՈրդին մինածին…*

96. *277բ-9ա* ՂԴ. Գանձ սրբոց հրեշտակապետացն Գաբրիէլի եւ Միխ[այելի] («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ խորհուրդ հրաշական…* ա. *279աբ* Մեղեդի հրեշտ[ակապետացն] («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գովեստ բերկրանաց քաղցրաձայնեալ երգեմք…* բ. *279բ-80ա* [Յորդորակ]* («ՋԱԻՐԱՎԱՐ») – *Ջաւրք երկ[ն]ային զըւարթնոց դասք հրեշտակաց անմարմնոց…*

* Ծնթ. Տե՛ս Գանձարան, Բ., էջ 1353: Ստ. լս., գրչից՝ 278բ-9ա, 279բ «Հրեշտակապետացն»:

97. *280ա-2բ* ՂԵ. Գանձ Յոհաննու Ոսկիբերանիի՝ ի Գէորգեայ վարդապետէ («ԳԷՈՐԳՈՒԻԱՆ») – *Գոլով աքանչելի լոյս քում հանճարոյ…* ա. *282բ* Տաղն է – *Խորհրդոց աստուածային, խորհրդագէտ անճառ խորին…* բ. *282բ-3ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Էրեւմամբ սուրբ հրեշտակաց ի Քրիստոսէ ձեռնադրեցար…*

– *283ա* («[ԳՐ]Գ[ԳՈՐ]») – */Գ/անձըս գրեցայ ես ի կարգի, / /Ր/ամից Հաւր Նիկողայոսի, / Գրիգորէ մտաց հոռի, / /Գ/րեալ եղէ ըստ պատշաճի, / /Ո/վ որ ասէ զիս յատենի, / /Ր/ոտեալ սիրով մեզքն քաւի. ամէն:*

98. *283ա-4բ* ՂԶ. Գանձ Նիկողայոսի հայրապետին («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գաւազան ծաղկեալ, գեղազէշ փայլեալ… եւ կաց ի յոտաց ընդա/// (վջ.):*

99. *285աբ* [Գանձ (՞)] («///Ր») – *(սկ.) ///րկութեան քոյին անցեալ համարին ամաց ///ազարին, բամեալ ընդ նըմին… 285բ* Ողբ նորին Գրիգոր վարդապետի ասացեալ («ԵՐԳՍ ԱՅՍ ԳՐԻԳՈՐԻ Է») – *Եկայք ողբասցուք եղբարք զչարութիւն… էկին պատեցին զմեր Տէրն եւ յատեան մա/// (մէջից) 286ա /// /Ա/յս սըրբեալ: Զմեզ յիշեցէ՛ք ի յաղաւթել, գրելով զայս բանքս ի սըրբագրել Զէե. (1286)*:*

* Ծնթ. Համառօտ ցուցակում (Ա., էջ 1037) սա գրչութեան յիշատակարան է համարուած, ձեռագիրս էլ համարուած է գրուած՝ «1286, 1408 թթ.»:

100. ա. *287բ-8ա* [Տաղ]. Ի սուրբ Գրիգորէ Նարեկացւոյն – *Գաւհար <[վարդ]ըն> վարդըն վառ առեալ…* բ. *288աբ* Ողբ եւ խրատ հոգեւոր – *Ընդհանուր մարդկային լըսելիք… զխորհուրդըն քննէք ըզշնորհացն /// (վջ.):*

101. ա. *291ա* [Տաղ (՞)] – *(սկ.) /// երկին եաւթնատեղեան պարունակող համանգամայն…* բ. *291աբ* Ի մեծն Թոռոսէ («ՄԵԾԻՆ ԹՈՐՈՍԷ») – *Մայր կենդանեացըն հոգւոց, զոր նախահայրըն ծանոյց…*

– *291բ* («[ԳՐԻԳՈՐԻ]») – */Գ/անձըս գրեցայ թըւփատութեան, / /Ր/ամեալ բանիւ տնաւրէնութեան, / /Ի/ Գրիգորէ յոյժ անպիտան, / /Գ/րեալ եղէ ես պիտեւան, / /Ո/րք զիս ասեն, ըզնա յիշեան, / /Ր/ամից ժողովն ուսումնական / /Ի/ տաւնըս սուրբ տնաւրէնութեանին Բանին թըւփատութեան:*

102. *291բ-2ա* Ութ աւուրն Ծնընդեան («ԳՐ///Ն Է») – *Գոչումըն ըղձագին, գովեստ քաղցրագին… սպասաւորէին սուրբ ծնընդեան Կուսին ’ւ աւրհնաբանէին /// (մէջից թափուած) 292ա ///բեան ցաւք եւ անէծք… 292բ* Տաղ Յոստանցի Գրիգոր վարդապետէն – *Այսաւր նոր խառնումն եղեալ… քարոզիցն արդարութեան /// (վջ.):*

103. ա. *293աբ* («///ՎԱՍՆ ՁԱՔԱՐԻԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱԽԹԱՄԱՐԱՅ») – *(սկ.) ///հու մատնեցին վասըն Քրիստոսի, սպանին զգըլխաւորըն քրիստոնէին…* բ. *293բ-4ա* արտ. լս-ից՝ [Փոխ] – *Տէր Ջաքարիայ բարին նահատակ եղեր Քրիստոսի… (այլեւ տաղիս երգ[ող]ի Գրիգորի անձին եղկելի…)* գ. *294աբ* ///ի հայրապետին ի Գրիգոր վարդապետէ – *Ի հանդէս տաւնիս քո րախտացեալ…* դ. *294բ* արտ. լս-ից՝ [եկո՛ւ] («ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՆԱՐԺ///») – *Կաթուղիկէ եկեղեցի, մայր սուրբ լուսոյ… յարքայարան սուրբ հայրենի /// (վջ.):*

104. *289աբ, 295աբ* [Քառոզ սրբոց ճգնաւորաց]* («[ՃԳ]ՆԱԻՈՐՔ») – *(սկ.) /// յարատ չհայելով, պէղծ բան չլըսելով, [դատարկ] չխաւսելով…* ա. *295բ-6բ* Տեառն Մխիթարայ եւ բանիբուն վարդապետի ասացեալ. Վասն աւրհնութեան նորակերտ գրոց («ՄԽԻԹ[Ա]Ր») – *Մեծապայծառ ցընծութեամբ ուրախացիր խընդութեամբ…* բ. *296բ* Նորին Տեառն Մխիթարայ ասացեալ – *Ի յախտաժետ ըստեանց ճրնշեալ… որք հետ մեր գայք յարկս յա/// (վջ.)* գ. *297աբ («[Մ]ԽԻԹԱ[Ր]») – (սկ.) /// ուրախացիր ընդ պարգեւսն…* դ. *297բ-8ա* Նորին տէր Մխիթարայ վասն պատկերաց սրբոց – *Մին մինածին Հաւր Որդի, տիպ տիրական քում ծնողի…* ե. *298ա* Փոխ – *Ի գիշերի նախ, որ եկեալ…*

* Ծնթ. Վերականգնումն ըստ Գանձարան, Ա., էջ 249-250 (տող 13):

105. *298ա-9բ* Գանձ Խաչգիւտին («ԽԱՉ[ԱՏՈՒ]Ր») – *Խաչի քո, Քրիստո՛ս, երկիր պագանեմք… եւ զարթուցիչ ծերոցն ի յոգի /// (մէջից թափուած) 299ա /// այ գեղազարդ աչեր ծովային…* ա. *299բ* Երբ զեկայիսն ասես, Համբարձի զտաղն ի հետ – *Աստուածածին սըրբուհին, ամէնաւրհնեալ տիրուհին… Պիղատոս ի չար գինւորք դա/// (վջ.):*

106. *300աբ* [Գանձ սրբոց առաքելոցն եաւթանասնից]* («[ԳՐԻԳՈ]ՐԻ Է») – *(սկ.) /// ի դ///ական եւ լատ[ին]ական քարոզք ընտր[ու]թեան բանին գիտութեան…* ա. *300բ* Տաղ եաւթանասուն աշակերտացն Քրիստոսի – *Ազաչանաւք մաքուր դասին… Ի կենարար կենա[ց] [ս]ի///:*

* Ծնթ. Վերականգնումն ըստ Գանձարան, Ա., էջ 1313-1315 (տող 50):

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺՀ. դ., նոտրգիր*

1. *1ա* [Տաղ] («///ՄՕՎՍԻՍԷ») – *(սկ.) /// պղատիմ, նայիլ չիս աղաչեմ, / մոլորեալ թափառիմ, յորսողէն տագնապիմ…*

2. *1աբ* Ի Սիմօնէ վարդապետէ Ջուղայեցոյ. երգեալ հոգեւոր զմայլումն – *Անձամբ տրտմագին, փըղձկալ սաստկագին…*

3. *1բ-2ա* Տաղ Սուրբ տաճարին էջմիածնայ – *Ահա ասեմ բան գովեստի, / մօրդ լուսոյ սուրբ տաճարի… 2աբ* Փոխէ՛ զնայն – *էջմիածի՛ն, դրախտ լուսով, / աստուածորդոյն տնկեալ աջով…*

4. *2բ-3ա* Տաղ ի Ներսէս հայ[ր]ապետէ – *Այսօր Գաբրիէլ հրեշտակապետն եկեալ, / բերեալ զբրաբիոն զպսակ յաղթող կուսին…*

5. *3ա-4բ* Աւետիք Ծընընդեան – *Այսօր տօն է Ծընդեան, աւետի՛ս, / Տեառն մերոյ եւ Յայտնութեան, աւետի՛ս…*

6. *4բ-5ա* Այլ տաղ Վարդավաւրին ասա՛յ – *Այսօր ցնծայ լեառն Թաբօր եւ զուարճանայ մեծն Հերմօն…*

7. *ա. 5բ-6ա* Մեղեքիս մի գոյն են – *Այսօր պարզողին զերկինս…*

Ես., գրչից՝ Տեառնընդառաջին, Մ<ե>ծպնայ հայրապետին, Ստեփանի եւ այլ:

բ. 6աբ Մեղեքիներս մի գոյներն – *Գովեստ բերկրանաց քաղցրաձայնեալ երգեմք…*

Ես., գրչից՝ Հրեշտակապետաց, Ծննդին, Հայրապետաց եւ այլ:

գ. 6բ-7ա Ուրիշ գոյն է – *Աչքն ծով ի ծով ծիծաղախիտ…*

Ես., գրչից՝ Ծնունդն, եկեղեցւոյ եւ այլ:

դ. 7ա-8ա Այլ իմն գոյն է – *Գոհար վարդն ինքնագոյն…*

Ես., գրչից՝ Ծննդեան, Ծննդեան, Յարութեան եւ այլ. այնուհետեւ 9 եւ դարձերեսին 14 տող չգրուած:

8. *8բ-9բ* [Նաղաշ Յովնաթան], Գանձ ղարիպի ասացեալ – *Ղարիպի կեանքն է լալի, ողբերգական, / դառն ու լեղի, լի տրտմութեամբ… (9բ Նաղաշն ասաց, թէ ղարիպի կեանքն է հարամ)…*

9. *10ա* [Տաղ Ադամայ. ձեռ. 1639, Գ, 181բ. Յոհաննէս Պլուզ վարդապետ. ձեռ. 2672, 132բ] – */// տես տեղի խաւար տիրէ քեզ…*

10ա ես., գրչից՝ «Յիսուս Որդի»): 10ա Յորդորակ ազնիւ ասա՛յ – Միաբանին օձն եւ Ցեւայ, / չարիս խորէն վասն Ադամայ…

10ա ես., այլ ձեռով՝ «Յիսուս Որդու գո[յն] ասա՛յ»:

10. *10բ* Մաղթանք իբր յիշատակարան ըստ անուան թարգմանողին («ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ») – *Սիրտ իմ առ քեզ, Յիսո՛ւս, տենչայ…*

10բ ես., այլ ձեռով՝ «Այսօր ցնծայ լեառն Թաբօր գոնն է»:

11. *10բ* Երգ Մովսէսի վարդապետի Բ<u>ն</u>նեցոց՝ առ սուրբ Աստուածածինն («ԵՐԳ Ի///») – *Եղեալ հարան անմահին երկնաւոր արքային… Ի քէն սիրով հայցեմ, արտասուօք աղերսեմ, ցաւագին ///:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

36ա Արդ, եա՝ վերջինս ի մանկունս եկեղեցւոյ Յոհաննէս *սուտանուն կրօնաւոր, որ անուամբս միայն եմ ձեւացեալ եւ ոչ գործով, ըստ այնմ, որ ասէ՝ Մարմնովս արտաքուստ պճնիմ եւ անձամբս երփիւ ճային ճանաչիմ: Արդ, ստացա զլուսայիղձ տառս յիշատակ բարի հոգւոյ իմոյ եւ ծնողաց իմոց՝* Ամիրհն, *եւ հոգեւոր հարցն՝* Մարտիրոսին, *եւ մաւր իմոյ՝* Մամխաթունին, *եւ եղբարց իմոց՝* Ֆառուխշին *եւ* Խդրշին, *եւ քերց իմոց՝* Ատամելիքին, Նաղմաթին, Ըռաղնին *եւ* Ստեփանոսին՝ *փեսային, եւ այլ ամենայն արեան մերձաւորաց մերոց: Արդ, աղաչեմ զամենեսեան, որք հանդիպիք այսմ Գանձարանիս եղանակելով կամ աւրինակելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ եւ յերկնաբացիկ յաղաւթս ձեր զվերոյգրեալքս ի սմա եւ լի սրտիւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ որ լի սրտիւ Աստուած ողորմի ասէ, եւ ինքն յողորմածէն ողորմութիւն գտցէ. ամէն:*

138ա, 226բ, 247բ Տե՛ս Բովանդակութիւն (խորագիրք):

286ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ ու Հոգւոյն Սրբոյ, որ եւս կարողութիւն տկար ոգոյ Յովաննիսի *սուտանուն կրաւնաւորի, որ անուամբս միայն եմ ձեւացեալ եւ ոչ գործովս, ըստ այնմ, որ ասէ՝ Մարմնովս արտաքուստ պճնիմ եւ անձամբս երփնիւ ճային ճանաչիմ, հասանել յաւարտ լուսայիղձ տառիս յամի ՊՇԷ. (1408) թըւականիս մերում: Արդ, որք եւ կամիցին ի խընդիր գիւտի իմաստից ընթանալ մարմնական եւ կամ հոգեկան մասանց, յանձին բարձեալ կրիցեն զամենայն տաժանմունս, զի թերեւս հասանիցեն ի տենչանս փափաքանացն, որում բաղձանայցեն: Որպէս եւ է տեսանել յաստուածային անձիս մերոց առաջնորդացն, որ զամենայն կիրս մարմնական գնացից ի բաց ընկեցին առ նըպատակ վերին կոչմանն ընթանալով՝ հասանել առ որ ցանկային ի բազում ժամանակաց, եւ զամենայն ժամանակս կենաց առ նա համբարձեալ զուշ մըտաց իւրեանց բեւեռեալ ի սէր նորա: Եւ կարգեալ հաստատեցին առ ի պայծառութիւն նոր* Սիոնի *տաւնս եւ կանոնադրութիւնս ժամուց եւ աղաւթից՝ առ ի ձգել զամենեսեան ի սէր աստուածային պաշտամանն: Է, զի ներբողական գովասանութեամբ զարդարեցին ըզմայր մեր՝ |286բ| զսուրբ եկեղեցի: Եւ երբեմն ի ձայն արկեալ երգէին զերգս աստուածային եւ ուսուցանէին հարք որդւոց, զի մի՛ մոռացունք լինիցին երախտեացն աստուածատուր [պա]րգեւաց արարչին մերոյ Աստուծոյ:*

Յայս փափագ եւ ես՝ տրուպս ի կարգաւորաց եւ

անարժանս յարժանաւորաց Յովաննէս *ազազուն եւ փցուն գրիչ, մեծաւ տաժանմամբ եւ եռատարփ յաւժարմամբ գրեցի զմարգարտաշար բանս իմաստուն եւ հոգեկիր արանց՝ ի վարժումն կրթութեան եւ ի խրատ ուսման մանկանց* Սիոնի, *ի սփ[ոփ]անս մըտաց բանասիրաց եւ տաւնասիրաց անձանց, մանաւանդ՝ ի սէր սիրելեաց Աստուծոյ եւ ի պայծառութիւն սուրբ եկեղեցւոյ: եւ արդ, գրեցաւ սա ի գաւառիս (անունը չգրած)՝ ի վանքս* Յիպնայ*, *ընդ հովանեաւ ամենազաւր* Սուրբ Նշանիս *եւ* Սուրբ Ստեփանոսի Նախավկային *եւ այլ բազմագումար սրբոցս, որ աստ կան հաւաքեալ, եւ առ ոտս գերիմաստ եւ երանաշնորհ եւ արդիւնական հեռատորիս՝* Գրիգոր *վարդապետիս, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ: Արդ, աղաչեմ զամենեսեան, որք հանդիպիքդ այսմ Գանձարանիս, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթըս ձեր զվերոյասացեալ վարդապետն* Գրիգոր *եւ զամենայն աբեան մերձաւորսն իւր. ամէն: Դարձեալ աղաչեմ, զլուսափայլ սրբոյ* Սիոնի *մանկունքդ, |287ա| որք հանդիպիք այսմ աստուածային տաճիս, յիշեցէ՛ք ի միտս բարիս զհարազատ եղբայրս իմ՝ զ*Վարդան *զ[խաչ]ընդուս կրաւնաւորս, որ բազում փափաքանաւք եւ ըղձմամբ սրտիւ ետ գրել զսա՝ ի վայելումն անձ[ին] իւրոյ եւ յիշատակ բարի ծնողաց մերոց՝* Պատրոսի *եւ* Խութլի, *եւ հաւրեղբօրն մեր՝* Մաթէոսի, *եւ ամենայն աբեան մերձաւորաց մերոց. ամէն: Այլեւ զորովայնէ ընտրեալն եւ նախքան զարտաքսողութիւնն զսրբեալն եւ զմաքրեալն՝ զԴաւիթ սրբասէր կրաւնաւորն եւ զծնաւղսն իւր՝ զԹումա քահանայն, եւ զմայրն, եւ զամենայն աբեան մերձաւորսն յիշեցէ՛ք ի սուրբ եւ յերկնաբացիկ յաղօթս ձեր, որ բազում աշխատութեամբ սնուցին զմեզ հոգեւոր կերակրով եւ մարմնաւոր, որոց աղօթիւքն եւ բարեխոսութեամբ ամենայն սրբոց եւ մեզ ողորմեսցի Քրիստոս Աստուած մեր. եւ նըմա փառք ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս. ամէն:*

* Ծնթ. Վանք Մեծ Հայքի Տուրուբերան աշխ-ի Բզնունիք գաւառում. Տե՛ս Հայաստանի եւ յարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հտ. 5, Երեւան, 2001, էջ 158:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-ք, Ա., էջ 91-92, Հմ 89:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *170բ (1744, նոտրգիր, գիրը ջնջած, վրան թուղթ փակցրած, այնուհետեւ պոկած) կարդացւում է՝ «Ձ///կէ /// մասունք /// ի դուռն /// ՌՃՂԴ. (1744) թվին Դեկտեմբերի ///»:*

2. *11ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր, խորանի կամարի տակ) Յիշատակ է /// ի դուռն* Սուրբ Աստուածածնին*:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «դասք հրէականի գտաննէ», 147ա՝ «Ադամայ, Ա», վրացերէն, ԺԲ. դ. – 127ա* Ք. Գ.Ս.ԱՐՔՅ. ՅԹՈ. Մ.Ծ. ՔՈՉՅՈ . Ո. *(Նշանակութիւնն անյայտ), 152բ (այլ ձեռքով)* Ք. Ա.Ծ,Գ.Ը. Ք. Ա Ծ *(այբուբենի սկիզբը):*

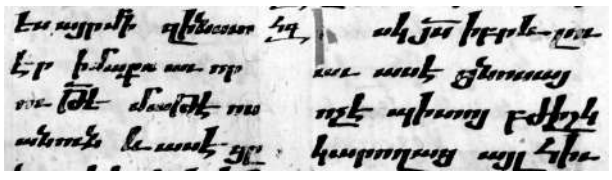
ՆՄՈՒՇ՝ *պհպ. Աա, 1ա՝ «3540»:*

3541
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՀԱՄՏԻՒՆԱ ԳԻՒՂ (ԳԱՆՁԱԿ) ՌՃԻ. – 1671

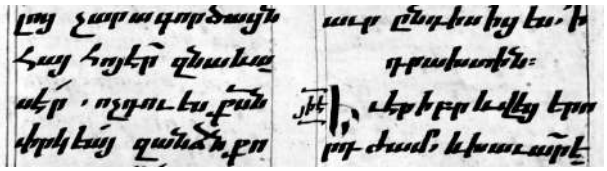
ԳՐԻՉ՝ Ագարիա (4ա-134բ), Ղազար (136ա-281ա) ֆիյֆ: ՍՏԱՅՈՂ՝ Մարտիրոս:

ԹԵՐԹ՝ 282-1 (թուիչ՝ 10-12). չգրուած՝ 1ա-3ա, 135ա, 282ա-3բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԴ×12 (Ա 13, Ը, ԺԱ 11+2, ԻԳ 11, ԻԴ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵՇՈՒԹԻՒՆ՝ 19×14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (12,5×8,5). սահմանագծերը կարմրով: ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 23ա, 213ա): ՏՈՂ՝ 21-22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 23ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 3բ, Մարկոս՝ 82բ, Ղուկաս՝ 135բ, Յովհաննէս՝ 217բ: Կիսախորան՝ 4ա, 83ա, 136ա, 218ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, տաճար (63բ, 122ա, 238բ, 248բ), խաչ (125բ, 126բ, 260ա, 273ա), աշտանակ 2 մոմով (133ա), ծառ (254ա): Զարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, մարդ (4ա): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, վարդագոյն, մոխրագոյն, սեւփիրուզ, շագանակագոյն:



Նմուշ 213ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, վրան կան ճաթեր եւ ֆերծուածքներ, Բ. փեղկի կաշին մէջքին մօտ վր. եւ ստ. մասերում փոքր-ինչ պակուած-ընկած, երեւում են մէջքակապ-մէջքակարի (каптал) թելերը, յական գամերը եւ կապիչներն ընկած՝ կան կապիչների հիմքերը. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, աղտոտուած, կազմին, ստ. լուսանցակողերին եւ որոշ թերթերին կան ցեցակերութեան հետքեր. թերթերի վրայ կան աղտոտուածութեան եւ խոնաւութեան

հետեր, տեղ-տեղ առաւել գորշացած, որոշ թերթեր էլ հիմիից մասամբ պոկուած, գիրը տեղ-տեղ թափուած, դժուարընթեռնելի. էջանշան թելեր՝ կարմիր՝ թ. 36, 180, 204, 230, սպիտակ՝ թ. 93:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. 4ա-82ա Աւետարան Մատթէոսի:

2. 83ա-134բ Աւետարան Մարկոսի *(134աբ* Յարուցեալ Յիսուս*)*:

3. 136ա-217ա Աւետարան Ղուկասու:

4. *218ա-279բ* Աւետարան Յովհաննու:

Ծնթ. Որոշ թերթերի լս-ներում կան հետագայ ձեռով նոտրգրով գրուած խորագրեր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

280ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան եւ միասնական աստուածութեան՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգոյն, այժմ եւ անզրաւ յաւիտենին յաւիտեանս. ամէն: Արդ, ի աստանօր անկ ելեալ կատարեցաւ փրկչական հրամանս եւ աստուածաշունչ նուագս սուրբ Աւետարան, որ է եդեալ եւ սահմանեալ սրբոց աւետարանչացն, կամակցութեամբ Սուրբ Հոգւոյն, ի փառս մարդացելոյն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ եւ առնէ սկիզբն ծննդեանն, որ ի սուրբ կուսէն Մարիամայ, եւ վասն ընդրութեան աշակերտացն եւ աքաչելեացն, որով զկոյրս լուսաւորէր, զկաղս գնացուցանէր, զդեւս հալածէր, զմեռեալս յարուցանէր եւ զամենայն ցաւս ի մարդկանէ բժշկէր, եւ յետ կատարման զամենայն զօրութեանն եկն կամաւ ի մահ խաչին եւ թաղեցաւ եւ յարեաւ |280բ| բազում աքաչելեօք: Եւ յետ քառասուն աւուր համբարձաւ յերկինս եւ նըստաւ ընդ աջմէ Հօր եւ եթող մեզ միխիթարութիւն զսուրբ Աւետարանս՝ գրեալ ձեռամբ չորից աւետարանչացն, տունտուակցութեամբ Սուրբ Հոգւոյն, որով ըստ քառեկի ակամբ բիմամբ եդեմական եւ գետօրէն ծաւալմամբ առագանէ միշտ եւ լուսաւորէ զմիմնացեալ միտս ըստ չորից իրաց գոյացեալ մարդոյս, որով հընչեալ միշտ ի յականջս մեր ըզհաշտալուր բարբառն Քրիստոսի, եւ ըզմեզ վեր առեալ ընծայեցուցանէ Հօր Աստուծոյ օրհ[ն]ելոյն յաւիտեան. ամէն:

Արդ, գրեցաւ սուրբ կենսաբեր Աւետարանս թուին Հայոց ՌՃԻ. (1671) ամին, ի թագաւորութեան Պարսից շահ Սուլըմանին նորընծայի եւ հայրապետութեան տանս Աղուանից *տեառն* Պետրո|*281ա*|սի *սրբազան կաթողիկոսի, ի յերկիրս Գանջայ, ի գեօղս Համտիւնա, ընդ հովանեաւ* Սուրբ Պանտալիոն *բժշկի եւ* Սուրբ Աստուածածնի, *ձեռամբ անարժան, սուտանուն* Ղազար *անուամբ միայն քահանայի եւ գործով՝ ոչ: Եւ* Մաթէոս *եւ* Մարկոս *գլուխն գրեցաւ վարպետին իմոյ՝* Ազարիայ *քահանաի, ի խնդրոյ բարեմիտ եւ աստուածասէր, հեզահոգի (չշարունակած շարունակութիւնը՝ տե՛ս Յիշատակարան հետագայի՝ 281ա):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

281ա (1671 թ. յետոյ, սկ. տե՛ս գրչութեան յիշատակարան) Մարտիրոսին՝ *յիշատակ իւր եւ ծնօղաց իւրոց՝ ղազանչի* Պապիկին *եւ* Կուլաղին, *եւ եղբարցն՝* Ղուկասին *եւ* Դաւթին, *եւ քվերցն՝* Խաթունջանին *եւ* Հոռմսիմին, Մարգարիտին *եւ* Լուսնակին, |*281բ*| *եւ որդոցն՝* Ղազարին *եւ* Գալուստին, Ղաեապչկին, Աւագին, Յովաննիսին *եւ* Կիրակոսին, Անդրէասին, Ատինին *եւ* Շահվէրտին: *Ով որ կարդայդ կամ օրինակէք, Աստուած ողորմի ասացէ՛ք վերոգրելոցս եւ* Բկկիխաթո[ւ]նին. *ամէն: Հա՛յր մեր:*

ՆՇՈՒՄ՝ *2ա՝ «926/3541, ՌՃԻ.-1671,* Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *281բ՝* «Եղիսայպետին, Ծոմասին»:

ՆԿԱՐՁԱՓՈՐՁ՝ *65ա, 93բ՝ բուսական լուսանցազարդ:*

3542
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

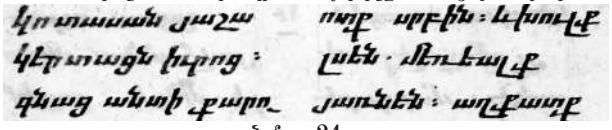
ՊԱՊՃԱՆ ԳԻԻՂ* (ՎԵՐԻՆ ՋԱԳԱՄ), ԳԱՆՁԱՍԱՐ ՌՃԸ. – 1659

ԳՐԻՉ, ԾԱՂԿՈՂ՝ Աւետիս ֆիյ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Բարսեղ ֆիյ (որդի մեկենասի): ՄԵԿԵՆԱՍ՝ Հախում Պասկերեցի:

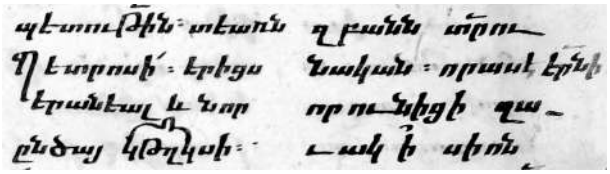
ԹԵՐԹ՝ 301+2 (կրկն.՝ թ. 12, 126). չգրուած՝ 1ա, 138ա, 301բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԻՁ×12 (Ա 14, ԺԲ** 6, Ի 11, ԻԴ 10, Իե 10): ՆԻԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (12,5×8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 24ա, ծծկգր՝ 299ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ երեք կապիչներով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ կտաւ. դռնակինը՝ շերտազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.+Գ՝ չգրուած հաստ մագաղաթ, Գբ էջին՝ հանգուցային նկարափոռն:

* Գիւղ Ելիզաւետապոլի նահանգի Ելիզաւետապոլի գաւառում, այժմ՝ Բարաճենդ Ադրբ-ի Շամխորի շրջանում: Տե՛ս Հայաստանի եւ յարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հտ. 1, Երեւան, 1986, էջ 305:

** 137բ էջում ԺԲ. պրակի ներքոյ գրիչը ծանուցել է՝ «պակաս»:



Նմուշ 24ա

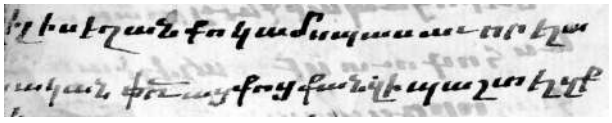


Նմուշ 299ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 1բ, Մարկոս՝ 81բ, Ղուկաս՝ 138բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոն, մակագրութիւն նոտարգրով՝ «Պռոյխորաննն է»՝ 223բ: Կիսախոշոր՝ 2ա (կամարի մէջ Քրիստոսի դէմքը՝ նոտարգիր մակագրութեամբ՝ «Քրիստոսի պատկեր փրկչական Տեառն Աստուծոյ Յիսուսի»), 82ա, 139ա, 224ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, կենդանի (34բ, 56ա, 59ա, 266բ եւ այլուր), թռչուն, խաչ (82ա, 128բ, 139ա, 259բ, 288բ), տաճար (62ա, 124ա, 208բ): Զարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, կենդանագիր, մարդադէմ (Գ՝ 119ա, 283ա, Ժ՝ 264բ), մարդ: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջ, սեւ, սպիտակ, վարդագոյն, շագանակագոյն:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԹ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 82, Հ^{մր} 40 Ա.:

ՊԱՏԱՒԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Անորոշ: ԺԶ. դ.: Բ. (սկ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումով (բնագիրը վնասուած. 1ին սեան 1/3ը, 2րդ սեան 2-4 տառաչափ կտրած): Թուղթ (18,5×14). երկսիւն (18,5×14). անաւուեստ բոլորգիր (նմուշ՝ Բա). տող՝ 14: Կարդալ՝ Ա.ա, Ա.բ. «///տ fn, nոf ßոգով եւ ճշմարտութեամբ [եr]կիր պագանեն, վասն զի ամենայսուրբ ///դութիւն... զի արժանաւոր եղեցուք գոհու/// ///աւորել զԹզ ընդ Հաւր եւ ը/// այժմ եւ միշտ: Խաղա///»:



Նմուշ Բա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը եւ կապիչները մաշուած, վրան fեrծուածfներ, տեղ-տեղ կաշին պոկուած՝ երեւում է միջուկ-տախտակը, ստ. աջ անկիւնից միջուկը պոկուած-ընկած, փեղկերից առանձնացուած, սոսնձով ամրացուած միջին հատուածից, դռնակի կաշին աստառից մասամբ առանձնացած, Ա. փեղկին եղած երբեմնի շրջանաձեւ մետաղէ զարդը եւ 3 գամերն ընկած, մնում է վր. եւ ստ. գամերի ետեւին փակցուած շրջանաձեւ կաշին. գործածութիւնից եւ խոնաւութիւնից լուսանցակողերը (առաւել՝ վերինը) աղտոտուած, կարմիրը թափուած. պիպ-ները խիստ աղտոտուած, վրան արտատպուած աստառի գոյները, թերթերի վրայ կան ջրի կաթիլների հետքեր, թ, 69-85 եւ այլուր՝ ցեցի անցքեր, թ. 74-90՝ թերթերի վերին մասը դեղնած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-81ա* Աւետարան Մատթէոսի:
2. *82ա-137բ* Աւետարան Մարկոսի:
3. *139ա-222բ* Աւետարան Ղուկասու:
4. *224ա-97ա* Աւետարան Յովհաննու:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

137բ Զգծագրող եւ գմրող նորաքանչ սուրբ Աւետարանիս անպիտան Աւետիս *յիշեա՛, եւ <եւ> Աստուած զքեզ յիշէ:*

297ա Փա՛ռք էից կենդանաստեղծ համապատճառին, յիւրոց անառիթ եւ աննիւթին եւ յորոց նիւթական եւ քառատարին, Հօր՝ ամենագութ նախախնամօղի եւ Որդւոյ՝ անքննելի ծնելոյ Հօրէ եւ Սրբոյ Հոգւոյն՝ աղբեւրածաւալ բղխելոյն ի Հօրէ, որում փառք եւ գոհութիւն եւ հանապազ օրհնութիւն անլռելի յիւրական արարածոց՝ ե՛ւ յանցելոցն ե՛ւ ի ներկայիցն, ե՛ւ յապագայիցն յիմանալոյս եւ ի զգալեացն, այժմ եւ անզրաւ յաւիտենիս. ամէն: Որ զարարչագործ զօրութեամբն իւրով շարժեալ իսկականն բարի |297բ| յանճառ իսկութենէ գոյացոյց զերկին եւ զերկիր, ստեղծ եւ զգրախտն՝ տեղի տարփային եւ բնակ անմահութեան, գոյացոյց եւ զմարդն ձեռօք իւրովք՝ ըստ պատկերի բարերարութեանն իւրոյ եւ եդ ի դրախտին փափկութեան՝ լինել անախտ եւ մնալ անմահ: Իսկ ողորմելին այն ունկնդիր չարին եղեալ՝ ի ձեռն մահաբեր խրատուն, ժառանգեաց զերկիր անիծից եւ փոխանակ անմահութեանն՝ մահու եղեալ ժառանգորդ: Վասն որոյ ի լրման ժամանակի խանդաղատեալ արարչական բնութիւնն տեսանելով զպատկերն իւր՝ անկեալ ընդ աղտիւք ծառայել մեղաց եւ մահու, լինի Որդի Աստուծոյ, Որդի Կուսի եւ աթոռակիցն Հօր, Որդի մարդոյ, եւ իւրով աստուածացեալ մարմնովն երարձ զդրախտն Ադամայ եւ զամենայն կիրս մարդկային կրելով՝ զատ|298ա|որքշ ի մեղաց, հնազանդեցաւ կամաւորաբար մահու խաչի եւ եղեւ պատարագ հաշտեցուցիչ Հօր եւ իւրով ան[ա]պական արեամբն հաստատեաց զեկեղեցի՝ դրախտ անմահութեան: Եւ բղխեցոյց ի նըմանէ գետս չորեսին՝ ոռոգել զերեսս երկրի, այլ ինքն զաստուածախօս վարդապետութիւնն իւր, զոր իւրում տնօրէնութեանն խօսեցաւ եւ ուսոյց աշակերտացն իւրոց, զոր ասէ՝ Ուսարո՛ւք յինէն, զի հեզ եմ եւ խոնարհ: Վասն որոյ եւ ի դասուց առաքելոցն ընտրեցան աւետարանիչք չորք, որք եղեն ձեռն եւ լեզու Աստուծոյ, զի լի արարին զտիեզերս Աւետարանաւն Քրիստոսի: Եւ փոխանակ կառացն աստուածութեան, զոր մարգարէն ի վերայ Քոբար գետոյն տեսանէր, սոքա երեւեցան ի մէջ եկեղեցւոյ: Վասն զի դէմք մարդոյն բերէ գնմանութիւն երջանկին Մաթէոսի եւ զօրբասնունդն Մարկոս եւ զքաղցրաբարբառն Ղուկաս, նաեւ զաստուածաբանին |298բ| Յոհաննու, զի ելեալ բարձրաթռիչ ի վերուստ որոտացին զբանն ի

սկզբանէ, որում հետեւեալ այս աւետեաց աւետարանիս, ի մարդկայինս բնութենէ ոմանք զհոգի նուիրեցին Աստուծոյ, զի զմարմին ի խաչ հանին կարեօք, ոմանք անցաւոր գոյիւք զանապականն ստացան։

Եղեւ զրաւ գրչութեան քրիստոսախօս եւ տիեզերալոյս սուրբ Կարմիր Աւետարանիս ի թուաբերութեանն Հայկազեան տոհմի հազար հարիւր եւ ութ (1659) ամի, խաղաղութիւն ժամանակի, յերկիրս Վերին Զագամ, ի գեօղս Պապճան կոչի, ընդ հովանեաւ Ղարմուրատի յանապատի, եւ առաջնորդ սուրբ ուխտին պարաւնտէր Գրիգոր կոչի, նաեւ սրբազան հօրն տէր Տէրունի, որ բազմացոյց զդասս կրօնաւորի։ Գծագրեցաւ եւ ծաղկեցաւ ամենափրկիչ Աւե|299ա|տարանս ձեռամբ փանագի անարհեստ Ա, Էռ, բգ, դռ ժժ, բռ, ժժ (Աւետիսի) սուտանուն քահանայի, ուսուցչի իմոյ՝ քաջաբան տէր Մխիթարի՝ աննման վարդապետի ի յԱղուանից աշխոռս՝ Գանձասար կոչի, հայրապետութիւնն տեառն Պետրոսի՝ երիցս երանեալ եւ նորընծայ կաթողիկոսի, եւ առաջնորդ երկրիս մերում տէր Սարգիս վարդապետի եւ քաջ րաբունապետի եւ սմին բանի համեմիչ եւ առաջնորդ տէր Յակոբ շնորհազարդ քահանայի. Աստուած ի յինքն փառաւորի։*

*Եւ արդ, ցանկացող եւ ստացօղ եղեալ սուրբ Աւետարանիս Պասակերեցի Հախումն, որ էառ սուրբ տառս եւ մտաւ ածեալ զբանն տէրունական, որ ասէ՝ Երանի, որ ունիցի զաւակ ի Սիոն եւ ընտանի յԵրուսաղէմ։ եւ այսու խորհրդով էառ զգիրքս ի հալալ արդար վաս|299բ|տակոց՝ յիշատակ իւրն եւ իւր ծաղկեալ դուստր եւ որդւոցն, որք են թվով որդիք հինգ, մինն է հանգուցեալ, եւ դուստր Ե.։ Առաջի որդին տանուտէր էղկարն եւ ամուսինն իւր՝ Սօլթանն, եւ որդին՝ Նազարն, եւ այլոցն, Ավանին եւ կողակցին՝ Հուտումսիմին, եւ որդոցն՝ Մխիթարին, Ղօրխմազին** եւ միւս եղբօրն՝ Սարուպէկին, նաեւ՝ Յովանիսին, որ հանգեաւ առ Քրիստոս, եւ ամուսնոյն՝ Մարգարտին, եւ որդւոյն՝ Ղազարին. եւս հանգուցեալ դստերն՝ Թէզին, Մահպուբին, մանաւանդ՝ պանծալի եւ նորընծայ Բարսեղ քահանային եւ կողակցին՝ Սէվտիխանին, եւ դստերցն՝ Շիրինպահին, Թէզին, Ովանըսին, եւ Յեսկարին եւ միւս |300ա| եղբօրն՝ Գանջին, եւ կնոջն՝ Եղսաբեթին։ Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք հանդիպողդ Հախումին եւ կողակցին՝ Գուլխաթանին, որք առին զգիրքս իւրեանց հոգոյ բաժին եւ եառն իւրեանց որդի Բարսեղ քահանային։ Էլ ոչ ում բան չկայ, ո՛չ եղբօր, ո՛չ ազգականի. մեր կամաւ տուինք ի ձեռն տէր Բարսեղ քահանային՝ մեր յարգանդէ ծնեալ որդոյ։ Այլեւ այլ բան չկա. ո՛չ եղբօր եւ ո՛չ ազգականի, եւ ո՛չ օտարի եւ ո՛չ բարեկամի։ Այս եղեւ մեզ յիշատակ եւ մեր հոգոյս փրկան։ Ով ոք հանդիպիք սմա կարգալով կամ օրինակելով կամ գաղափարիւ, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի՛ ասացէք Հախումին եւ ամենայն արեան մերձաւորացն. ամէն։ Հայր մեր՛։*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 867-8, Հ$^{\text{թր}}$ 1327։

* Ծնթ. Գրչի անունը ծածկագրուած է՝ «ա, էռ=ւ, բգ=ե, դռ=տ, ժժ=ի, բռ=ս, ժժ=ի», ծածկագիրը՝ խառն. գումարագիր, եղբայրագիր. վերծանութիւնը՝ «Աւետիսի»։

**«եւ որդոցն՝ Մխիթարին, Ղօրխ»՝ գրուած այլ ձեռով։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *223ա (1664 թ., բոլորգիր) Յիշատակ է Աւետարանս Պասակերեցի տանուտէր Հախումին եւ ծաղկեալ որդոց նորին՝ Էսկեաւրին, Աւանին, Յովանիսին, տէր Պարսեղին, Գանջին եւ մայր սոցին՝ Գուլիխանին։ Եւ ով ոք այս Աւետարանս վաճառիլ կամի մեծաց կամ ի փոքուց, նզովեալ եղիցի ԳՃԺՀ. (318) հայրապետաց եւ Կայենի, Յուդայի մասնակից լինի։ Գրեցաւ ձեռամբ Մինաս մեղապարտ վարդապետի եւ Թաթէոս եպիսկոպոսին, եւ վկայք սոցին պարոն Իսիմանին եւ տէր Պետրոսին։ Թուին ՌՃԺԳ.ին (1664)։*

2. *300բ (ԺԷ. դար, նոտրգիր) Յիշատակ է սուրբ Աւետարանս Բիւնիաթին եւ Նիկաղոսին եւ ի ծնողացն մեր՝ Թասալին եւ Խանաղին, եւ ի Բիւնիաթի կողակիցն՝ Սանդուխտըն, եւ որդոցն՝ Մկրտիչ եւ Թասալին, եւ ի[ր] եղբայր Նիկաղոս, հանգուցեա<յ>լ կողակից Յեղիթան եւ որդոցն՝ Թումանին եւ Աս[տուածա]ծատուր, Առաֆիէլն, Հակոբ, ըՍտեփաննը, եւ ուրք առին ի սուրբ Աւետար[ան]ս եւ իրանց յիշատակ եւ ընծայեցին ի դուռն Սուրբ Իրեմխորանին։ Եւ ուք հանդիպիք սմայ կարգալով կամ ընդինակելով, յիշեցէ՛ք Բիւնիաթի, Նիկաղոսըն եւ որդոցն, իւրեանց կենանց եւ ողորմի ասացէ՛ք հանգուցեա<յ>լ ծնողացն իւրեանց, եւ դուք յիշեալ լիցիք. ամէն։ Հայր մեր, որ յերկինս՛։*

3. *ԺԹ. դ. 1ին քառորդ, նոտրգիր*

301ա Յիշատակ է սուրբ Աւետար[ան]ս տէր Գրիգորին եւ ծնողացն Մուգէլն, [հո]գեւոր հայր Գրիգ[ո]րին եւ եղպար [Ս]իմօնի եւ ծաղկեալ որդոցն՝ Օվհանին, Մուգէլին, Մկրտիչի, Յակոբին, ծնողացն՝ Մայրեանի, կողակիցին՝ Նազ[լուին]։

301ա Յիշատակ է սուրբ Աւետար[ան]ս տէր Գրիգորին, ծնողացն նորի[ն]՝ հայր Գրիգորին, եւս Մուգէլին, եղպար Սիմօնի[ն], մայր Մայրեանին, քոյր Մարգարտին, որդ<թ>ոցն՝ Օհանջանի, Մուգէլին, Մկրտիչ Յակո[բ]ին, կողակիցի[ն]՝ Նազլուին, եւ որ առիք սուրբ տեղերուս կար մեր։

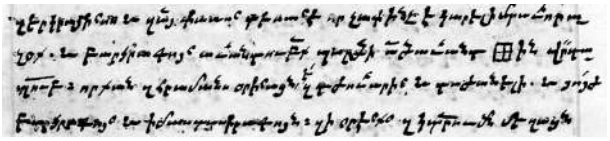
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թերթիկին՝ «Աւետարան», «Գէորգեան, Հ$^{\text{թր}}$ 963, 0. եգանեան»։*

ԳՐԱՖՈՐՔ՝ *301ա՝ «Տէրն գրեալ յօրէնգն հին / մատամբըն օրէնգն հին։ / Սուրբ Աստուածայ[շունչն], թէ պիտ պահես զկիրակին / եւ մի՛ գործեր, ինչ ի նըմին, / եթէ պահէգ զկիրակին հօտ գաւն (՞)»։*

3543
ԳԷՈՐԳ ՍԿԵՒՌԱՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԵՍԱՅԵԱՅ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 155. չգրուած՝ 71բ-155բ: ՊՐԱԿ՝ 1-17×12 (6, 11՝ 10, 7՝ 2, 8՝ 5, 12-14, 17՝ 8, 15-16՝ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագով պսակուած զանգ՝ աջ եւ ձախ կողմերում «H» եւ «R»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19×14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով եզրագծուած (12,5×9,3): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 26ա): ՏՈՂ՝ 21-22: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ. լուսանցակողերը՝ դեղին: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ (սկ.)՝ սպիտակ չգրուած թուղթ. լուսագծերով:



Նմուշ 26ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոշոր՝ 1ա: Զարդագիր՝ թոչնագիր, բուսական՝ 62բ: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, դարչնագոյն, բոնզ, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թ. 1-12, պիպ. ԱԲ՝ խոնաւութեան հետեւերով, կազմաստառների, պիպ. Ա-ի եզրերը մգացած. գրեթէ բոլոր թերթերի գրադաշտը թանաքի թթուայնութիւնից գունափոխ, 1ա էջի ճակատազարդը արտատպուած պիպ. Բբ-ի վրայ, թ. 70-6՝ հիմքի մօտ, ստ. մասում պատռուածք, 71ա՝ վր. լս-ին թանաքի հետեւեր, ընդմէջ թ. 147-8ի առնուազն 2 չգրուած թերթ կտրած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-71ա Համաոօտ ժողովումն Մեկնութեան սուրբ մարգարէին Եսայեայ, ի լուսաւոր մեկնչաց եփրեմի Խորին Ասորոյ, Յովհաննու Ոսկեբերանի, Կիւրղի Ա-ղէքսանդրացւոյ, հրամանաւ տեառն հայոց Հեթմոյ, լուսաւոր վարդապետին Գէորգայ արարեալ

Տե՛ս ձեռ. 1208, 1ա-190բ: Նախբ./1ա-5ա: ա/5ա-24բ: բ/25ա-34բ: գ/34բ-43բ: դ/44ա-6բ: ե/46բ-55ա: զ/55ա-62բ: է/62բ-71ա (եւ չասէ, թէ բնակեսցեն, որպէս յերկրի պատերազմող թշնամիքն /// վջ.): ը-կգ/չիք:

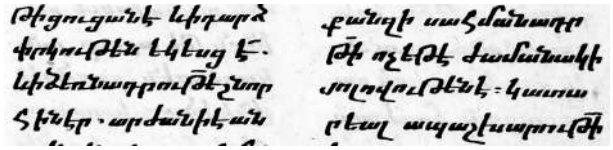
* Ծնբ. 71ա էջին՝ «իջեալ կարգ թագաւորացն մինչեւ ցՅովսիա, որ ընդդէմ չոգաւ փարաւօնի... եւ չասէ, թէ բնակեսցեն, որպէս յերկրի պատերազմող թշնամիքն» գրուած ԺԹ. դարում այլ ձեռքով:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա՛ա՝ «970, 3543», «ԺԸ. Մ[եսրոպ] ե-պիս[կոպոս]»:*

3544
ԿԱՆՈՆԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 299+2 (երկիցս՝ թ. 1). չգրուած՝ 1ադ, 4բ-5բ, 294բ-9ա: ՊՐԱԿ՝ 6+Ա-ԻԵ×12 (Բ 10, ԺԶ, Ի, ԻԵ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ կիսալուսին-վեցաթեւ աստղ-թագ կամ երեքունկ, ներքեւում՝ «M», աջ եւ ձախ կողմերում՝ «P», «B»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,3×14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (14,5×9,5-10): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 88ա): ՏՈՂ՝ 26: ԿԱԶՄ՝ դարչնագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ թուղթ, Բ. փեղկին ԺԸ. դարի անորոշ տպագրի էջ. «///ցէ՛ք զՏէր, նայեցարո՛ւք հաստատուն յորմէ... Լուսրոմ ինձ որ գիտէք զիրաւունս… եւ փրկութիւն ազգաց յազգս (ես. ԾԱ. 7-8)… Իսկ արդ, զի՞նչ ասիցեմք զգտանելն Աբրահամու նահապե///». լուսանցակողերը՝ կարմիր, վերեւից եւ ներքեւից հիմքի մօտ սեւ գծերով:



Նմուշ 88ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լս-ային՝ Կղեմէս՝ 21ա, Թադէոս առաքեալ՝ 30բ, Փիլիպոս առաքեալ՝ 36ա, հայրապետ՝ մասնակից Նիկիոյ ժողովի՝ 46ա, 54բ, Մակար հայրապետ Երուսաղէմի՝ 75ա, հայրապետ՝ մասնակից Կոստանդնուպօլսի ժողովի՝ 79բ, Գրիգոր Աստուածաբան՝ 81ա, Բարսեղ Կեսարացի՝ 87բ, 95բ, 102ա, Եփրեմ Ասորի՝ 126ա, Ներսէս Պարթեւ՝ 128ա, 132բ, 248բ, Եպիփան Կիպրացի՝ 166ա, Սուրբ Սահակ՝ 176ա, 187ա, Յովհաննէս Մանդակունի՝ 210ա, Յոհաննէս՝ Կոստանդնուպօլիսի հայրապետ՝ 238բ, Մեսրոպ վարդապետ՝ 240ա*: Ճակատազարդ՝ 6ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թոչուն: Զարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր, մարդաղէմ (95բ, 153բ, 230բ): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, ոսկի:

* Ծնբ. Բոլոր մանրանկարները միաման, բացի՝ 210ա էջի:

ՎԻՃԱԿԸ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, Ա. փեղկին սեւ թանաքի բիծ, ցեցի 2 փոր անցք. ընդմէջ թ. 190-1ի եւ 288-9ի 1ական չգրուած թերթ կտրած. թ. 1-5 եւ 280-99՝ լս-ներին խոնաւութեան հետեւեր. թ. 108՝

արտ. լս-ին պատռուածծ, թ. 195՝ ստ. մասում հիմիից անջատ, 195ա՝ վր. մասում հիմին մօտ ամմաֆուր ջրի հետ. մէջին սոսնձած թղթի գրութիւնը ջնջուած, անընթեռնելի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 654, 6ա-186ա: 1/1ե-4ա, 6ա-19ա: 2/19ա-29բ: 3/29բ-35բ: 4/35բ-7ա: 5/37ա-40բ: 6/40բ-6ա: 7/46ա-51ա: 8/51ա-9ա: 9/59ա-61ա: 10/61ա-74բ: 11/74բ-9բ: 12/79բ-80բ: 13/80բ-6բ: 14/86բ-95ա: 15/95ա-6բ: 16/96բ-125բ: 17/125բ-7ա: 18/127ա-32բ: 19/132բ-5բ: 20/135բ-8բ: 21/138բ-43ա: 22/143ա-50ա: 23/150ա-2բ: 24/152բ-8ա: 25/158ա-66ա: 26/166աբ: 27/166բ: 28/166բ-8ա: 29/168ա-9ա: 30/169ա-75բ: 31/175բ-81ա: 32/181ա-3բ: 33/183բ-7ա: 34/187ա-9բ: 35/189բ-202բ: 36/202բ-4բ: 37/204բ-7բ: 38/207բ-10ա: 39/210ա-1ա: 40/211ա-2բ: 41/212բ-5ա: 42/215ա-222ա: 43/222ա-7ա: 44/227ա-30ա: 45/230ա-4բ: 46/234բ-8բ: 47/238բ-9բ: 48/239բ-40ա: 49/240աբ: 50. ա/240բ-1ա: բ/241աբ: գ/241բ-2ա: դ/242ա-4բ (խոր. այլ՝ ի կիւրակէ հովտաց ասորոց իշխանութենէն): ե/244բ-7ա: զ/247աբ: 51/247բ-50ա: 52/250ա-1ա: 53/251ա-3ա: 54/253ա-4ա: 55/254ա-7բ: 56/257բ: 57/257բ-8ա: 58/258ա: 59/258ա: 60/258ա-63ա: 61/236աբ: 62/236ա-4ա: 63/264ա: 64/264աբ: 65/264բ: 66/265ա-8ա: 67/268աբ: 68/268բ-9բ: 69/269բ-70ա: 70/270աբ: 71/270բ: 72/270բ-2բ: 73/272բ-84բ: 74/284բ: 75/284բ-5բ: 76/285բ-9բ: 77/289բ-90ա: 78/290աբ: 79/290բ-3բ: 80-82/չիք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

293բ Փա՛ռք ապենիաց եւ ամենակարաւղ, անբաժանելի եւ միասնական Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյ Սրբոյ. ամէն, որ ետ կարողութիւն եւ իմաստ՝ հոգեւոր եւ մարմնաւոր, եւ ի ժամանակս ժամանակս առաքեաց նահապետս, մարգարէս, քահանայս, դատաւորս, թագաւորս եւ իմաստասէրս՝ առ ի յաւգուտ մարդկային բնութեանս եւ ի հերքումն խաւարասէր իշխանին: Իսկ ի վախճան աւուրս, ի լրումն աւրինաց եւ մարգարէից, Միածին Բանին՝ ծագմամբն ի Հաւրէ, եւ հովանաւորութեամբ Սուրբ Հոգւոյն տնաւրինաբար զարդարեաց նոր արարչութեամբ զերկի|294ա|նս եւ զերկիր եւ զմարդկային բնութիւնս վերստին զարդարեաց կենսաբեր աւետարանաւն եւ ամենայաղթ խաչիւն, որ կանգնեցաւ ի դիտակին եւ ազատեաց ի կործանմանէ եւ ի ծառայութենէ դժոխոց մահու եւ ի մեղաց: Եւ շնորհաւք Հոգւոյն Սրբոյ ի ձեռն աւազանին արար Որդիս Աստուծոյ, զնորս Միովն: Եւ ետ եկեղեցւոյ ախոյեանս, զաւրաւիգս, հիմն հաստատութիւն, լոյս եւ կառաւարս եւ աղ համեմիչս, զՀին եւ զնոր կտակարանս, զոր նահապետք գուշակեցին, մարգարէք վկայեցին, քահանայք աւրինակեցին, թագաւորք եւ իշխանք զարդարեցին, առաքեալք քարոզեցին, հայրապետք պերճացուցին, վարդապետք ուսուցին, կաթողիկոսք ժողովեցին, եպիսկոպոսք ակն կալին, քահանայք հովուեցին մինչեւ ցայսաւր ժամանակի: Զոր ի մատենիս այսմիկ գտանի թարգմանութիւնն եւ խրատն կարգաւորապէս՝ ի նորոգումն եկեղեցւոյ եւ հաստատութիւն առաջնորդաց եւ լուացումն մեղաւորաց, ի փառս եւ ի պարծանս եւ ի յիշատակ ամենայն սրբոց, ի փառս ամենասուրբ Երրորդութեանն աւրհնեալն ի համայնից. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

299բ (1799 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՄՀԸ. (1799), ի ամսեան Մարտի Ի.ին (20) եա՝ տէր [Աւ]աթել, որ եկի Շուշի Ղալէն *հարշ///(2 բառ ջնջած) ցորնի (՛) տվի տէր* Խաչատուրս *(՛) Գ. ց[որէն] ՋՌ. (՛ 6000):*

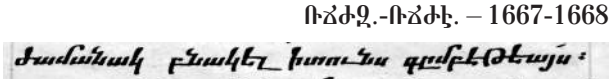
299բ (1811 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՄԾԱ. (1805)՝ ի ամսեան Յունիսի Թ. (9), օրն շաբաթ, Յօհաննէսըն ելաւ Աստ<ս>ծով, թվին ՌՄԿ. (1811), որ եդ Աստուած, Յակոբըն ելաւ Մարտի ԻԸ. (28):*

*Ծնթ. Սկզբնապէս գրել է «ՌՄԾե.», յետոյ սրբագրել:

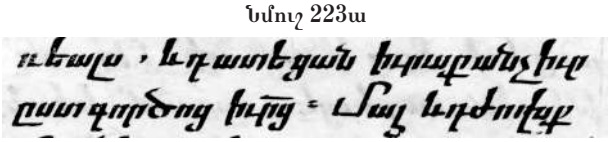
ՆՇՈՒՄ՝ *110բ՝ «(223) Հմր», 116ա՝ «(154) հմր» (գուցէ էջահամարնե՞րը):*

3545
ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ (մասնական)

ՇՈՒՌՈՓ Ռ-ճԺՉ.-Ռ-ճԺէ. – 1667-1668



Նմուշ 223ա



Նմուշ 162ա

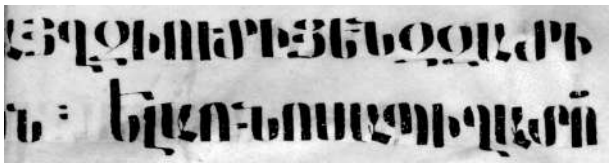
ՇՈՒՌՈՓ՝ Թադէոս դպիր (2ա-127ա, 178ա-277բ), Աւետիս (127ա-77բ, 280ա-7բ): ՄԵԿՆՆԱՄ՝ Յովհաննէս վրդ.: ՍՏԱՅՈՂ՝ Մեսրոպ սրկ.:

ԹԵՐԹ՝ 290. չգրուած՝ 1աբ, 128ա-9բ, 278ա-9բ, 288ա-90բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Իէ×12 (Բ 10, ե, ժԲ, ժէ, ԻԱ 11, ժԵ 13, ժԶ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած՝ թ. 2-126, 178-287 (12-12,5×7,5-8), թ. 127-77 (13×7): ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ թ. 2ա-127ա, 178ա-277բ (նմուշ՝ 223ա), թ. 127ա-77բ, 280ա-7բ (նմուշ՝ 162ա): ՏՈՂ՝ 23 (թ. 130-76), 24 (թ. 177-83), 25 (թ. 280-7), 26 (թ. 2-127, 184-277): ԿԱՋՄ՝ շագանակա-

գոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ ասեղնագործ (՞) մետաքս:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լս-ային՝ Յոբ՝ 47ա, Յովնան յետխոս կիտի՝ 210բ, Ամբակում՝ 216ա, հրեշտակ՝ 239բ, Դանիէլ՝ 245բ: Ճակատազարդ՝ 3ա, 133ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, թռչուն-ձուկ (101բ, 219բ): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, նարնջի, վարդագոյն:

ՊԱՏԱՒԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Յովհաննու: Ժ. դ.: ԱԲ+ԳԴ՝ ստացուած 4 կից թերթերի եզրահատումով: Մագաղաթ 18,3×12. միասիւն (14×9). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա). տող՝ 12: Լուսանցազարդ՝ բուսական-հանգուցային՝ Գա: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, ոսկի: Կարդալ. Դաբ, Գաբ, Աաբ, Բաբ՝ «եւ դու՝



Նմուշ Բա

յիս, զի եղիցին կատարեալք ի մի... եմուտ միւսանգամ յապարանսն Պիղատոս» (ԺԷ. 23 – ԺԸ. 13, ԺԸ. 28-33):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը տեղ-տեղ մաշուած, 3 կապիչն ու 1 փայտէ գամն ընկած, մնացած 2 գամ, Բ. փեղկի աստառի մեծ մասն ընկած, տախտակը բաց. թ. 1-2՝ վր. եւ առտ. լս-իին, թ. 112-32՝ վր. լս-իին եւ գրադաշտին, թ. 162-5՝ վր. լս-իին ցեցի անցքեր, 34բ՝ անմխոտ ջրի բիծ, թ. 68՝ վր. եզրը, թ. 157՝ ստ. անկիւնը պատռուած, թ. 139, 176-7, 277՝ վր. անկիւնները այրուած, 283բ՝ ստ. լս-իին անմխոտ ջրի կաթոցի, 125բ՝ ստ. լս-իին թանաքի, թ. 230-90՝ վր. լս-իին խոնաւութեան հետեր. ԺՋ. պրակից մինչեւ ԻԴ. կրկնակի պրակահամարներով՝ ԺՋ.-Ա., ԺԷ.-Բ... ԻԴ.-Թ.:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. Եսթեր – *Նխ. 2աբ: Գիրք 3ա-25ա:*

2. Տովբիթ – *Նխ. 25աբ: Գիրք 25բ-44ա:*

3. Յոբ – *Նխ. 44բ-6ա: Նխ. (Ադիկառնացւոյ) 46ա-7ա: Գիրք 47ա-92բ:*

4. Յաոաջաբան Եւթանեցունց թղթոցն կաթուղիկեայց – *92բ-3բ:*

5. Թուղթ Յակոբայ – *Գլ. 93բ-4բ: Թուղթ 94բ-100բ:*

Ծնթ. Գլխացանկի ամէն միաւորի կողին համապատասխան սկզբնատողը՝ գրուած կարմրով:

6. Թուղթ Պետրոսի Ա. – *Գլ. 100բ-1բ: Թուղթ 101բ-7բ:*

7. Թուղթ Պետրոսի Բ. – *Գլ. 107բ-8ա: Թուղթ 108ա-12ա:*

8. Թուղթ Յովհաննու Ա. – *Գլ. 112աբ: Թուղթ 113ա-8բ:*

9. Թուղթ Յովհաննու Բ. – *Գլ. 118բ: Թուղթ 118բ-9ա:*

10. Թուղթ Յովհաննու Գ. – *Գլ. 119աբ: Թուղթ 119բ-20ա:*

11. Թուղթ Յուդայի – *Գլ. 120աբ: Թուղթ 120բ-2ա:*

12. Աղերս Եւթաղի – *122ա-3ա:*

13. *123ա-7ա* [Նախադրութիւնք թղթոցն Պաւղոսի]

ա. *123աբ* Նխ. թղթոյն Յակոբայ:

բ. *123բ-4ա* Նխ. Պետրոսի Ա. թղթոյն:

գ. *124աբ* Նխ. Պետրոսի Բ. թղթոյն:

դ. *124բ-5բ* Նխ. Յովհաննու Ա. թղթոյն:

ե. *126ա* Նխ. Յովհաննու Բ. թղթոյն:

զ. *126աբ* Նխ. Յովհաննու Գ. թղթոյն:

է. *126բ-7ա* Նխ. թղթոյն Յուդայի:

14. Յայտնութիւն Յովհաննու – *Գլ. 130ա-2բ: Գիրք 133ա-66ա:*

– *166ա* [Յաղագս եօթանց տեսլեանց] – *Առաջին տեսիլ հովուացն է, երկրորդն՝ նահատակացն... եօթներորդն՝ դատաստանին, եւ սկսանի յետ սատակման նեռինն:*

Տե՛ս նեռ. 282, 274բ:

15. Հաղգիստ Յովհաննու – *166բ-71ա:*

16. Ովսէ – *Նխ. 178ա-9բ: Գլ. 179բ-80ա: Մրգ. 180ա-90ա:*

17. Ամովս – *Գլ. 190աբ: Մրգ. 190բ-8ա:*

18. Միխիա – *Գլ. 198աբ: Մրգ. 198բ-204բ:*

19. Յովէլ – *Գլ. 204բ-5ա: Մրգ. 205ա-9ա:*

20. Աբդիու – *Գլ. 209ա: Մրգ. 209ա-10ա:*

21. Յովնան – *Գլ. 210աբ: Մրգ. 210բ-3ա:*

22. Նաւում – *Գլ. 213ա: Մրգ. 213ա-5բ:*

23. Ամբակում – *Գլ. 215բ-6ա: Մրգ. 216ա-8ա: Աղօթք 218աբ: Հաղգիստ 218բ-9ա:*

24. Սոփոնիա – *Գլ. 219ա: Մրգ. 219ա-22բ:*

25. Անգէոս – *Գլ. 222բ: Մրգ. 223ա-5ա:*

26. Զաքարիա – *Գլ. 225ա-6ա: Մրգ. 226ա-39բ:*

27. Մաղաքիա – *Գլ. 240բ: Մրգ. 240բ-3բ:*

28. Դանիէլ – *Նխ. 243բ-4ա: Գլ. 244ա-5բ: Մրգ. 245բ-77բ:*

29. Ողբ Երեմիայ – *Ողբ 280ա-7ա: Աղաւթք 287աբ:*

Բ. 1. *171ա-4բ* Տեսիլ մարգարէութեան սրբոյն Սահակա Պարթեւի հայոց հայրապետի, զոր ետես յԱրարատ գաւառի՝ ի Վաղարշապատ քաղաքի, զոր Նոր քաղաքն կոչեն, յորժամ նստէր ի սուրբ եկեղեցւոջն, ի վերայ բեմին՝ մերձ առ սեղանն Աստուծոյ, ի Սուրբ կաթուղիկէին: Արդ, գրեսցուք զՏեսիլն, որ են բաւիք Հօր եւ Յիսուսի Աստուծոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն, կարմրաղեղով – *եւ ահա, յանկարծակի բացաւ հաստատութիւնն երկնից... զոր եւ ի մագաղաթի դրոշմեալ թողեաս հաւատացեալ ժողովրդոց զգուշութեամբ անսխալ մինչեւ ի վախճան աշխարհիս:* Զտեսիլ Սահակայ սրբոյ հօր մե-

բում գրեցաւ բաւանդակ բնաբանն եւ ոչ մեկնութիւն ինչ։

Տե՛ս Գէորգ Տէր-Վարդանեան, Սուրբ Սահակ Պարթեւ կաթողիկոսի «Պատմութիւն-տեսիլի» ձեռագրերը, Էջմիածին, 2018, Յունուար, էջ 78-104։

2. *174բ-7բ* Աստուածածնին Շաբաթի աւուր Շողակաթին։ Տեսիլ Սրբոյն Գրիգորի՝ հայոց Լուսաւորչին, զոր ետես ի վերայ կաթուղիկէ եկեղեցւոյ – *Արդ, եկայք պատմեսցուք ձեզ, եղբա՛րք, զցուցական սիրոյն արարչական... եւ ասէ ցիս՝ տեսիլ ցուցաւ քեզ այս, զի ի միտ առցես։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Թադէոս գրչի *2բ Ջմեղաւոր գրիչս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս Յիսուս։*

44ա Գրեցաւ ձեռամբ մեղաւոր Թադէոսի։

92բ զԹաթէոս՝ գրիչ սորին, յիշեա՛ ի Տէր, ո՛վ ընթերցող, աղաչեմ։

112բ Գրեցաւ թվին ՌՃԺԶ. *(1667) ամին, ձեռամբ մեղաւոր* Թադէոսի։

166ա Ջմեղօք մեռեալ ծրօղ բանիս յիշել աղաչէ, ո՛վ ընթերցողք եւ վայելողք։

2. Ալեքսան գրչի *177բ* Զալէքսան *փծուն գրիչս ներել մաղթէ վասն խոշորութեան գրոյս, ո՛վ հանդիպողք, զի կար իմ այս է։*

287բ Կատարեցաւ ողբս սրբոյն Երեմիայի *թուին ՌՃԺԷ. (1668)։*

3. Մեկենասի *127ա* Յիշատակարան գրոյս. *Փա՛ռք եւ պատիւ եւ յաւիտենաբաղձ գոհաբանող <u>անփառատուրութիւն</u> եւ անեզրականապէս սրտատոչոր օրհներգութիւն հաւասարակշիռ, զուգապատիւ համաբուն Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հօր անհասի, Որդւոյն անկէտի եւ Հոգւոյն անբսկզբանի, յամենայն արարածոց, այժմս եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Արդ, ի յանգ ելեալ աւարտեցաւ գիրքս այս սիրալի, որ է հաւաքեալ ի սուրբ գրոց եւ է այս երկոտասան մարգարէք եւ զԴանիէլ, Տուբիդ եւ զՅեսթեր, Յոբ եւ զԿաթուղիկեայսն եւ զՏեսիլն Յոհաննու աւետարանչին եւ զսրբոյն* Սահակայ *եւ զԼուսաւորչին մերոյ։ Եւ ես՝ ողորմութեանց եւ յիշմանց կարօտ* Յովաննէս *վարդապետս, ցանկացայ այսմ կտակարանացս եւ հաւաքեալ ետու ծրել զայսոսիկ* Թադէոս *դպրի՝ ի գիւղաքաղաքն* Շոռոթ, *յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ ծնօղացն իմոց՝* Մեսրոբ *քահանային եւ* Շնհատրին, *եւ եղբօրն իմոյ՝* Ստեփաննոսին, *եւ եղբօրորդոյն իմոյ՝* Մեսրոպ *սարկաւագի՝ ուսմամբ սուրբ գրոց ճոխացեալ ի հոյակապ վանս* Սուրբ Կարապետի, *աշակերտ տեառն յեսայեայ րաբունւոյ, |127բ| ուսեալ առ ոտս* Յոհաննու՝ *քաջ հռետորի, եղբայր տեառն յեսայեայ։ Աւարտեցաւ վերոյ կոչեցե[ա]լ գրեանս ի թվականիս հայկական ազգիս մերոյ ի հազար եւ հարիւր տասն եւ է. (1668) թուոյս, ի հայրապետութեան տեառն* Յակոբայ Ջուղայեցւոյ *եւ մերոյս նահանգի յեսայեայ րաբունապետի եւ ի թագաւորութեանն պարսից շահ* Սէֆուն *եւ մերոյս իշխանութեան* Ալիղուլի *խանին, որ ի* Նախիջեւան։

Արդ, յերեսս անկեալ գետնամած պաղատանօք եւ մեծաւ թախանձանօք հայցեմք ի բարեմիտ հանդիպողացդ եւ սուրբ սրտիւ ընթերցողացդ եւ խոհեմազարդ վայելողացդ աներկբայ հաւատով եւ անկեղծ սիրով յիշել Յովաննէս *վարժապետն, որ եւս գրել զսա մեծաւ փափագանօք՝ յիշատակ հոգոյ իւրոյ եւ վասն որդոյ իւրոյ՝ զվերոյ ասացեալ* Մեսրոպ *ուսումնասէր սարկաւագին, եւ զծրող սորին յիշել աղաչեմ, եւ որք յիշեն, յիշեալ լիցին ի Տեառնէ. ամէն։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

215բ (1811 թ., անարուէստ նոտրգիր) ես՝ տիրայցու Խէչատուրս, *էս գիրս կարթայցի թիւն* ՌՃՄԿ.*ին (1811) ամսիեանն Սեպտեմբերի* ԺԲ.*-ին։*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *3ա, 105բ, 287բ սեւ թանաքով ութանկիւն «ԳԻՐՔՍ / ՍՈՒՐԲ ԷՋՄ/ԻԱԾՆԱՅ է»։*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «994, 3545», «ՌՃԺ.-1668, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Յիշատ. (ջնջուած՝ թղ.) էջ 90, 254, 333, 356, 576»։*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «աստաբնե փիլում»։*

3546
ՅՈՎՀԱՆ ԿԼԵՄԱՔՍԻ ՍԱՆԴՈՒՂՔ ԳԻՐՔ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ.* ԺԷ. դար

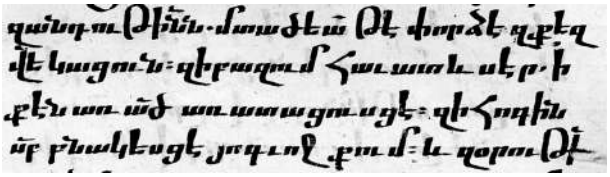
ԳՐԻՉ՝ Անանուն՝ 13ա-177ա, 204ա-95բ**։

ԹԵՐԹ՝ 295. չգրուած՝ 115բ, 225աբ։ ՊՐԱԿ՝ 12+Ա.-Իե×12 (Ա. 7, ԺԵ, ԺԷ 11, ԺԹ 10, ԻԵ 5)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,7×12։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×7,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 54ա, 7ա, 178ա)։ ՏՈՂ՝ 23, 27 (թ. 1-3, 11-2), 17 (թ. 4-11), 29 (թ. 178, 203)։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, յական կապիչով ու գամով (Ա. եւ Բ. փեղկերին խաչելութեան պատկեր). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ նախշազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.-Գ+Դե՝ Ա՝ ԺԷ. դ., թուղթ. լուսադրոշմով՝ ոճաւոր բոլորակ, մէջը գաւիթն ննտած սաղաւարտով կերպար, ԲԳ՝ ԺԹ. դ., Բ՝ չգրուած, Դե՝ չգրուած դեղնաւուն թուղթ, Ի. դ.։

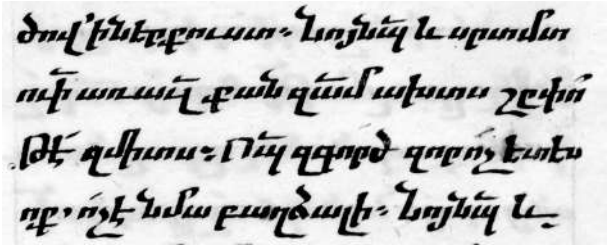
* Ծնթ. Տե՛ս կազմի զարդանախշերը։

** Ծնթ. Ձեռագրի պակաս մասերը լրացուած 3 տարբեր գրչութեան թերթերով՝ անանուն Ա. (1ա-3բ, 11բ-2բ), Բ. (4ա-11բ),

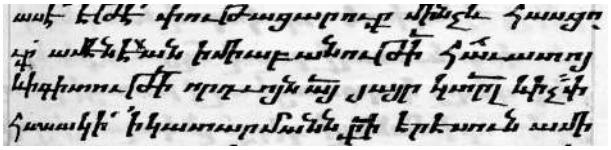
Գ. (178աբ, 203աբ), ընդ որում՝ Բ. (թուղթ՝ եռամաիիկ լուսադրոշմով, միասիւն, 13×7,5, տող՝ 17) եւ Գ. (միասիւն, 13×7, տող՝ 29) վերցած են թերեւս ԺԷ. դարի այլ ձեռագրերից, իսկ Ա. (թուղթ՝ լուսագծերով, միասիւն, 13×7,3, տող՝ 27)՝ ԺԸ. դարում այդ ամենը միացնողի եւ պակասող մասը լրացնողի գրածն է:



Նմուշ 54ա



Նմուշ 7ա



Նմուշ 178ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական (203ա): Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, մարդադէմ (79բ), թոչնագիր (178ա, 203ա՝ հետագայի լրացման թղթերինը), 1ա, 2ա, 12ա՝ անարուեստ: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարի 80ականներին, կապիչները, գամերը, պիպ. Դ, Ե՝ նորոգման, թ. 277-95՝ թափուած մասերը եւ ցեցի անցքերը լրացուած կիսաթափանցիկ թղթով. դռնակն ընկած. կազմին եւ բոլոր թերթերին ցեցի բազմաթիւ անցքեր. մէջքի եւ Բ. փեղկի միացման վր. եւ ստ. մասերի կաշին ճեղրուած. 12ա՝ վերին կէսը չգրած, թերեւս կիսախորանի կամ ճակատազարդի համար բաց մնացած. թ. 178, 203՝ թերեւս թափուած թերթերը հետագայում լրացրած, թանաքի թթուայնութեան հետեւանքով գրադաշտը գունափոխ, 80ա՝ թանաքի հետք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-147բ* [Յովհաննու Կլեմախի (Սինացւոյ) Սանդուղք Գիրք]

1. *1ա-2ա* Աբբա Յոհաննու թուղթ հօրն ընդ Այիթու առ Յոհաննէս՝ արժանագով հայրն եւ առաջնորդն Սինեայ լերին, վերագոյ բնութեան եւ հաւասար հրեշտակաց, Հօրդ հարց եւ վարդապետիդ յո[յ]ժ վերագունի, մեղաւորս Յոհաննէս առաջնորդ ընդ Այիթու, ի Տէր ողջոյն – *Գիտացեալ մեր տգէտքս, զոր <զոր>առ ի Տէր քո... ո՛ղջ լեր Տէրամբ, պատուականագո՛յն հայր:*

2. *2ա-3ա* Յոհաննու առ Յոհաննէս ուրախ լինել – *Ընկալաք զվայելուչն ազնուական, անախտ վարուցդ... այլ ի մատուցողիս ձեռաց գթութեամբ ընդունի զաշխատանս եւ ի ձեռն պատարագողիդ լրութեամբ զվարձս մշակիս շնորհեսցէ:*

3. *3ա* Սանդուխտի աստուածային ելիցն – *[ի] գիրս կենաց յերկինս գրին... աստիճանս վարդապետէ զբարուքն եւ զստոյգն:*

4. *3աբ* [Յանկ] – *Վասն փախստեան աշխարհէ առաջին ելք... վասն սիրոյ, յորում յոյս եւ հաւատ եւ պայծառ աստուածաբանութեան պարունակումն:*

5. *3բ* [Նախերգան] – *Մի՛ դիր, թէ որպէս ճշմարտութեամբ զՔրիստոսի... զտէրունականն առեալ ժամանակօք բերէ /// (շար.):*

6. *4ա-11բ* Նորին լուսաւոր եւ համաոտ բանի՝ վասն յաւաչաբանութեան Սանդուխտի գրոցս – *Համառօտ հաստատուն մայր հրաժարման... անախտութեամբ առ սուրբն սրտիւ, զի նոքա զԱստուած տեսցեն, որում փառք յաւիտեանս:*

Տե՛ս ձեռ. 1919, 2բ-51ա: 1/12ա-9ա (առաջին բառ «Բարւոյ»ի փոխարէն «Ի սրբոյ»): ա/19ա-22բ: բ/22բ-7բ: գ/27բ-55ա: դ/55ա-66բ: ե/66բ-9բ: զ/70ա-9ա: է/79ա-84ա: ը/84ա-6ա: թ/86ա-8ա: ժ/88ա-9բ: ժա/89բ-90բ: ժբ/90բ-2բ: ժգ/92բ-7բ: ժդ/98ա-111ա: ժե/111ա-2ա: ժզ/112ա-3բ: ժէ/113բ-5ա, 116աբ: ժը/116բ-8ա: ժթ/118ա-20ա: ի/120ա-1ա: իա/121ա-6ա: իբ/126ա-9բ: իգ/129բ-32ա: իդ/132ա-4բ: իե/135ա-44բ: իզ/144բ-7բ (ձեռ. 1919, 72ա-80բ մասն՝ չիք): իէ/147բ-52ա: իը/152ա-62ա: իթ/162ա-71ա: լ/171ա-3բ: լա/173բ-8ա: յոչբն/178ա-96բ: 2/196բ-203ա:*

Ծնթ. Ստ. լս-ում ունի խոռագրեր եւ յորդոր-հրահանգներ՝ 31ա՝ «Կարդա՛, տե՛ս, ո՛վ եղբայր, զի կաս պշուցեալ», 35ա՝ «Ո՛վ եղբարք, վասն Տեառն կարի համեղ է, եթէ ոչ ունիք զօրութիւն, տաց, ձրի եկայք», 42բ՝ «Ո՛վ սիրելիդ իմ, ընթերցի՛ր /// տես», 54բ՝ «Լսէ՛, լսէ՛ զաճառս փողոյ ճնչումս»:

** ԻԸ. հատուածը չհամարակալած, որի հետեւանքով համարները մէկով սխալ, յաջորդը համարակալած ԻԸ.=ԻԹ եւ այդպէս մինչեւ Լ.=ԼԱ.:*

Բ. *203ա-24բ* Լուծմունք դժուարիմացք եւ նուրբ բանից, որ կան ի գիրս յայս՝ կոչեցեալ Կիլիմախս, արարեալ Դանիէլի կրօնաւորի Այիթեցոյ

Տե՛ս ձեռ. 1924, 287բ-302բ: 1/203ա-6ա: 2/206ա-7բ: 3/207բ-11ա (խոր.՝ Վասն հեզութեան: սկ.՝ Դատողութեան ի բաց գրումն...): 4/211ա: 5/211աբ: 6/211բ-2ա: 7/212ա: 8/212ա: 9/212աբ: 10/212բ-5ա: 11/215ա: 12/215աբ: 13/215բ-6ա: 14/216աբ: 15/216բ-7ա: 16/217ա-20բ: 17/220բ-3ա: 18/223ա-4բ: 19/224բ:

Գ. *226ա-95ա* Յաղագս Սրբոյ Երրորդութեանն, որ է գոյացուցիչ Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգին: Այս են բանք ճշմարտութեան սուրբ հօրն Յոհաննու Աստուածաբանի, զոր ասացեալ է վասն միաննանց եւ անապատականաց, զոր ազդեաց ի նմա Հոգին Սուրբ. Օրհնութիւն Տեառն. Օգնեա՛, Սուրբ Հոգի՛ Աստուած ըստ կամաց fոց

Տե՛ս ձեռ. 1919, 53ա-71բ: 1/226ա-7ա: ա/227ա-31բ: բ/231բ-2ա: գ/232ա-4բ: դ/234բ-6ա: ե/236ա-7բ: զ/237բ-8ա: է/238աբ: ը/238բ-9բ: թ/239բ-47բ: ժ/247բ-50ա: ժա/250բ-5բ: ժբ/255բ-68ա: ժգ/268ա-70բ: ժդ/270բ-3ա: ժե/273բ-5ա: ժզ/275ա-6բ: 2/277ա-95ա:

Դ. *295աբ* [Մանուսմ]

1. *295ա* Դեղ [ամենայն ցաւոց] բժշկութեան [հոգո]ց [համա]յնց – *[է]հարց [ոմն ի հարա]նց ընդ իմաստուն բըժիշկ մի... գիշերի, այս է դ[եղ] ///:*

2. *295բ* Ի Պո[օսխօմէն ասա՛ ընդդէմ Սուրբ խորհրդո]յն (*ձեռ. 1926, 368բ*) – *Ողջունեմ զքեզ, փրկութի՛ւն աշխարհի... զմեղս աշխարհի:*

3. *295բ* [Բանի] գիտ[ութեան] եւ զչափ անձին գիտելոյ – *[Ա]ռաջինն գիտէ. գիտէ, զի գիտէ եւ ասէ... [յ]ապայն յաւիտեանից յաւիտեանս:*

Համմտ. Աւետիք Օգոստինոս Կարնեցւոյ Ջոռս են կարգ գիտութեանց, Տե՛ս Յ. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն ե.-ԺԸ. դդ., հտ. Բ., Երեւան, 1976, էջ 1023-1026:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

134բ *Տէ՛ր Աստուած, ողորմեա՛ ադեան զարմիս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *պհպ. Աբ (1789 թ., նոտրգիր) է Նումրա 2:* Ի Նոր Ջուղան, *1789, տէր* [Ս]ամուէ[լ] *դի տէր* Փիլիպոսեան:

2. *պհպ. Գա (1865 թ., շղագիր) Կիլիմայքս անուանեալ այս գիրք եթէ գործ է հնոյ, յայտնի ի դրութենէ ոճոյն եւ բամբակաթղթոյն, ուստի եւ ոչ անգոսնելի: Բայց ո՞վ արդեօք գիտէ ճանաչել զարժէս արծաթի, եթէ ոչ ոսկերիչն բանիբուն: Դատմունք է այս մտաց առն, որ մեծի խնամօք պահպանէր զձեռագիրս, որչափ էր յանդորրու կեանս իւր, այլ երբ մատնեցաւ ի հրապարակ դառին նախանձու վատակամից եւ հարկեցաւ բարձիթողի լքանել զամենայն, որով ապականեալ ի ժանիս ցեցոց, ի թուոյ երեսնից՝ մին ասի սա. «Տէ՛ր իմ, Յիսո՛ւս, դու հա՛ս ի թիկունս անմեղութեան յետին ծառայիս քո եւ սին պաշտօնէի՝ տէր* Յովհաննէս Խաչկեանցի: *Ի* Կալկաթա, *յամի* Տեառն *1865:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աբ՝ «Կիլիմայքս ասի զանուն գրքոյս այսմիկ», պհպ. Բբ. «1015, 3546», «ԺԷ., Մ[եսրոպ] ե-պի[սկոպոս]»:*

3547
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

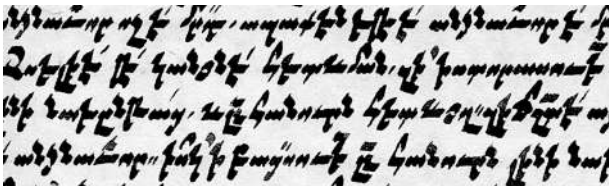
ՋԻՆԻՓԱԹԱՆ (ՄԱԴՐԱՍ) Ռ-ՃՀԷ. – 1728

ԳՐԻՉ՝ Մարգար Էրէց:

ԹԵՐԹ՝ 140. չգրուած՝ 140բ: ՊՐԱԿ՝ է-ԺԸ×12 (ԺԳ 14, ԺԸ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «FAG», ոճաւոր զինանշան, որի եզրային գօտում դժուարընթեռնելի գրութիւն՝ «Pro Patria»՞, ներսում թագակիր առիւծ, որի ձեռին մահիկաձեւ գլխով գաւազան: ՄԵԾՕՒԹԻՒՆ՝ 19,2×15: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, մատիտով սահմանագծուած (14,5×9,3-10,3, ստ. լս.՝ յիշագրեր): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 70ա): ՏՈՂ՝ 25: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի՝ ոսկեգոյն զարդաշրջանակով. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա,Բ+Գ՝ Ա, Գ՝ չգրուած դեղնաւուն թուղթ, մասն կազմաստառի (Ի. դ.), Բ՝ թուղթ. լուսագծերով:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 1ա, 31բ, 42բ, 74բ, 87ա, 112ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն (27ա, 88բ, 124ա): Ջարդագիր՝ թռչնագիր, կենդանագիր (74բ): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում, մէջբը



Նմուշ 70ա

լրացուած նոր կաշուով, թերթերի հիմերեն ու եզրերեն ամրացուած, Ա-Ջ. պրակները՝ չհ. գրեթէ բոլոր թերթերին ցեցի անցքեր. թթ. 110-3՝ գիրը արտացոլուած հակառակ երեսին, եզրահատման պատճառով 87ա ճակատազարդը փոքր ինչ կտրուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-73բ* Սիմէոնի վարդապետի Ջուղեցւոյ առաքեալ զՏրամաբանութեան հաւաքումն

Տե՛ս ձեռ. 664, 101ա-57բ: Նխ/1աբ: ա/2ա-31բ (խորագիր՝ չիք, աղիւսակ՝ 3բ): բ/31բ-42ա (աղիւսակ՝ 35ա, 38բ): գ/42բ-73բ (աղիւսակ՝ 74ա):

2. *74բ-86բ* Պորփիւրի Ներածութիւն [Ստորոգութեանցն Արիստոտէլի]

Տե՛ս ձեռ. 718, 138ա-70բ: Նխ./74բ: ա/74բ-6ա: բ/76ա-8բ: գ/78բ-80բ: դ/80բ: ե/80բ-1ա: զ/81աբ: է/81բ: ը/81բ-2ա: թ/82ա: ժ/82աբ: ժա/82բ: ժբ/82բ-3ա: ժգ/83ա: ժդ/83աբ: ժե/83բ-4ա: ժզ/84ա: ժէ/84ա: ժը/84բ: ժթ/84բ: ի/84բ: ի-ա/84բ-5ա: իբ/85ա: իգ/85ա: իդ/85աբ: իե/85բ: իզ/85բ-6ա (աղիւսակ՝ 86բ):*

* Ծնթ. Խ-ներում լուծմունքներ:

3. 87ա-111բ Ստորոգութիւնքն Արիստոտէլէ

Տե՛ս ձեռ. 926, 191ա-201բ: Նխ./87ա-8բ: ա/88բ-93ա: բ/93ա-6բ: գ/96բ-101ա: դ/101ա-5ա: ե/105աբ: զ/105բ-9ա: է/109ա-10ա: ը/110աբ: թ/110բ-1ա: ժ/111աբ:*

* Ծնթ. Խ-ներում լուծմունքներ:

– *111բ* [Յիշատակարան թարգմանիչ Դաւիթ Անյաղթի] – *Կատարեցաւ ժ. Ստորոգութիւնն՝ ասացեալ յեռամեծէն* Արիստոտէլէ, *որ ասի ըստ յունարէն ձայնի Կատեղօրիաս: Ջյոգնամեղ անձն* Դաւիթս, *որ ձեռնտուութեամբ Հոգւոյն Սրբոյ աւարտեցայք, զպարփակօղս ընդհանուր էակաց, աղաչեմ յիշել ի Տէր:*

4. 112ա-24ա Սկիզբն եւ նախադրութիւն գրոյն, որ ասի ըստ յունարէն Պերիարմենիաս եւ հայերէն՝ Յաղագս մեկնութեան, արտադրեալ ի մեծ իմաստնոյն Արիստոտէլէ, թարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դաւթէ

Տե՛ս ձեռ. 926, 201բ-7ա: Նխ./112աբ: ա/112բ: բ/112բ-3ա: գ/113ա-24ա:

– *111բ* Յաղագս աստեղաց մեկնութեան – *Լուծումն. նախ այս է միտքն, զի ամենայն մեկնութիւն զինչ զիրաց, որ դնեն, բանին դնեն... բացերեւական բանի, որ է ստորասութիւն եւ բացասութիւն*:*

Ծնթ. 1. Աստեղաց բառը գրուած նշանագրով: Թէեւ աստղ բառը կայ, սակայն բովանդակութիւնը աստղի հետ կապ չունի, հակիրճ բացատրում է՝ ինչ է մեկնութիւնը: Գուցէ յաջորդող նիւթի՝ Պերիարմենիասի համար գրուած նախադրութիւն է:

* Խ-ներում լուծմունքներ:

5. *124ա-7բ* Արիստոտէլի Յաղագս առաքինութեանց առ Աղէքսանդր թագաւոր – *Գովելի են գեղեցիկքն եւ պարսաւելի գարշելիքն... յատուկ եւ հետեւութեան ամենայն լուծումն առաքինութեանց Արիստոտէլի:*

6. *127բ-34բ* Նորին Գրիգորի աշակերտի Յովհաննու Մեծի՝ Համառօտ լուծումն Առաքինութեանց Արիստոտէլի – *[Բան]. Զի յետ Աշխարհաց գրոց: [Մեկն.] Աստ կարգ է վասն չորից: Նախ զի եւ այս թուղթ առ Աղէքսանդրոս... բարոյական, տնտեսական եւ քաղաքական առաքինութեանց Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր, որում փառք եւ գովութիւն եւ բարեբանութիւն ընդ Հօր իւրում եւ ամենասուրբ Հոգւոյն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

7. *135ա-40ա* [Աղիւսակ] – *Առ մեզ առաջին տրամաբանութիւն: Այս է Արիստոտէլի իմաստասիրութեան ծառն, որ ցուցանէ, թէ այսպէս գտաւ ըստ կարգի առաջնոցն:*

Ծնթ. Աղիւսակների ճիւղաւորումները սկսում են հետեւեալ եզրերից՝ իմաստասիրութիւն, էական, բանական, ոչ-էական, հակակայ, նախկին, համայնգամայնի, շարժութիւն, ածուն, բայ, բան, բացերեւութիւն, բացերեւական, հակադրութիւն, ապացուցական հակադրողութիւն, բոլոր, վասն մարմնաւորաց եւ անմարմնաց:

139ա վր. լս. գրչից՝ «Քրիստոսի Աստուծոյն մերոյ փառք եւ գոհութիւն, որ ետ կարողութիւն մարդկային մտաց հասանել էից գիտութեան, բարեբանութիւն եւ ընդ Հօր իւրում եւ Սուրբ Հոգւոյն անանց ամանակաւ. ամէն, եղիցի, եղիցի»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

86ա եւ Յիսուսի Քրիստոսի՝ մարդացելոյն Փրկչին մերոյ փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն, որ ետ կարողութիւն յետնելոյս, որ զսկսեալս աւարտ հասուցի ի քաղաքն Զինիփաթան, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնին, *զոր եւ խնդրեմ աստուածասիրացդ, որ անմեղադի՛ր լինէք խոշորութեան եւ սխալման սորայ, քանզի ոչ եմ ուսեալ յուսուցչաց: Օգնեա՛յ, մարդասէր Սուրբ Հոգի Աստուած եւ հասո՛ւ սկսեալս աւարտ:*

124ա Պարտաւոր Մարգար *էրէցս յիշել մաղթեմ աստուածասիրացդ:*

139ա ստ. լս. Ջայսոսիկ ոչ են Արիստոտէլի, ա՛յլ վարդապետաց են արարեալ, զորս մեք աստ փոխանցեցաք ի Թուին ՌՃՀԷ. (1728), ամիս Սեպտեմբեր է.:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *86ա (1879 թ., շղագիր)* Թէ ո՞ւր իցէ քաղաքդ (Զինի Փաթան*), հարկ է իմանալ, յորում հաստատեալ եւ եկեղեցի ազգիս: Ինձ թուի, թէ ի սահմանի* Ասպահանայ *է՝ գիւղ հայոց կամ ի Հնդիկս: Ընծայող գրքոյս՝ աւագերէցն* Կակաթու *հայոց տէր* Յովհաննէս Խաչկեան, *չէր տուեալ առ իս տեղեկութիւն ինչ զամանէ եւ ոչ նշանակեալ ինչ ի լուսանցս գրոցս, որպէս սովորութիւն է նորա:* Յովհաննէս *քահանայ* Մկրեան, *1879,* Կ. Պոլիս*: (Այլ թանաքով) Ի վերջ գրքիս նշանակեալ է թուական գրչութեան* ՌՃՀԷ. *(1728):*

2. *պհպ. Բա (ժթ. դ., շղագիր) Տրամաբանութիւն* Սիմէոնի *վարդապետի* Ջուղայեցւոյ՝ *արարեալ ի թուականին հայոց* ՌՂԳ. *(1644), եւ ինքն* Սիմէ[ո]ն *վարդապետ վախճանեալ ի քաղաքն* Եւդոկիայ, *որ եւ* Թօխաթ, *յամին* ՌՃՂ. *(1656): Ջամանէ Տե՛ս* Պատմութիւն Առաքել *վարդապետի* Դաւրիժեցւոյ *Գլուխ ԻԹ., երես 398:*

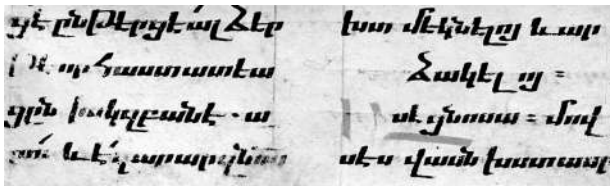
ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *140ա սեւ թանաքով ձուածիր, կապգրով՝ «*ՏԵԱՌՆ ՅԻՍՈՒԻՍԻ*»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բբ «1016, 3547», «ԺԲ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

3548
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

Ժե. դար

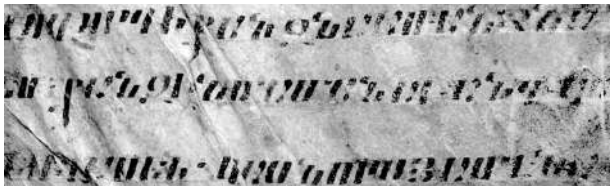
ԹԵՐԹ՝ 297+2 (կրկն.՝ թ. 1, 207). չգրուած՝ 1բ, 1դ, 83բ, 229բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԶ×12 (Ա 10, Է, Թ, ԺԲ, ԺԴ, ԺԸ, Ի, ԻԱ 11, ԻԶ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13×9). սահմանագծերը շագանակագոյնով: ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 49ա): ՏՈՂ՝ 19: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով, 3ական գամերով եւ կապիչներով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԲԳ (վջ.)՝ սպիտակ, չգրուած թուղթ:



Նմուշ 49ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Յովհաննու Մկրտչի գլուխն սկուտեղի վրայ՝ 36ա, Քրիստոս ուսուցանէ ի նաւի՝ 92ա, Գաբրիէլ հրեշտակ՝ 138ա: Կիսախոռան՝ 84ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, ծառ (55ա, 115ա, 117ա), խաչ (75ա, 76բ, 84ա, 131բ, 220բ), տաճար (63ա, 122բ, 143ա, 213ա): Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր, կենդանագիր (84ա), մարդադէմ (Գ՝ 254ա, 285բ), մարդ (ե՝ 264բ՝ մակագրութեամբ «Ղազարն է»): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, վարդագոյն:

ՊԱՏԱՒԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Գիրք պարապմանց: Ժ. դ.: Ա (սկ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրաճատումով: Մագաղաթ (17,6×12). միասիւն (16,3×10). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աա). տող՝ 16: Կարդալ՝ Աա, Աբ. «/// վարկանիցին ուրեմն արդեօք յանուսիցն ոմանք... կոչեցարո՛ւմ ի հաղորդութիւն նորա եւ դարձեալ որոյ հաւատովք յազատութիւն պատիւ կ///» (Տե՛ս Կիւրեղ Աղեքսանդրացի, Գիրք պարապմանց, Կ. Պոլիս, 1717, էջ ՃԾԹ-ՃԾԵ., գլուխ ԼԲ):



Նմուշ Աա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, փեղկերի եզրերի կաշին եւ կապիչները նորոգման շրջանի, կազմը մաշուած, վրան կան ճաթեր եւ ֆեռծուածմներ, դռնակի կաշին ճաճճած, խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից լուսանցակողերն աղտոտուած, կարմիրը թափուած. Պտոկ-պիպ. Աա՝ խիստ աղտոտուած, թերթերի վրայ կան խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան, տեղ-տեղ առաւել գորշատուն հետքեր, որոշ թերթերի եզրերը նորոգուած այլ թղթով. 1ա էջում սկզբնատառերը բաց թողած, 1դ.ն չգրած, հաւանաբար հետագայում լրացնելու համար, թ. 166՝ առտ. լս-ից կիսալուսնաձեւ պատռուած-ընկած, թ. 207գդ՝ առկայ է թերթի մօտ 1/3 մասը. ընդմէջ թ. 136-7ի, 229-30ի վերջից 1ական թերթ ընկած. էջանշան սպիտակ թել՝ թ. 63, 94, 186, 213, 242, դեղին թել՝ 274, կարմիր թել՝ 291:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– 1ա [Աւետարանացոյց] *– Խրատք իւղաբերից ///յն եւ հանգըստեան եւ բժշկութեան... ի Ղուկասու ՄՂ., ի Յոհաննու Ի. ///:*

1. *1գ-83ա* Աւետարան Մատթէոսի *(Ա. 3-Ժ չգրուած):*

2. *84ա-136ա* Աւետարան Մարկոսի:

3. *137ա-229ա* Աւետարան Ղուկասու *(Ա. 1-Ը թափուած):*

4. *230ա-97ա* Աւետարան Յովհաննու *(Ա. 1-14 թափուած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

293ա Ջմեղուցեալ գրիչս աղաչեմ յիշել ի Տէր:

297ա Փա՛ռք անսկիզբն էին, Հաւր եւ էնն՝ ի յէէն ծընեալ անժամանակ Որդւոյն եւ էակից եւ փառակից Սուրբ Հոգւոյն, երեք անձնաւորութեանն եւ մի աստուածութեանն այժմ եւ անբաւ յաւիտեանս. ամէն: Սովորութիւն է աստուածային արանց միշտ եւ հանապազ խոկալ ի տուէ եւ ի գիշերի, միշտ զվերինն խորհել, ուր Քրիստոս նստի ընդ |297բ| աջմէ Աստուծոյ: Եւ բազում պատճառի բազումք փափագին չերմեռանդ սիրով եւ ըղձալի ցանկութեամբ արդիւնս եւ գործս կատարել. նախ՝ վասն յուսոյ արքայութեանն եւ անմահ կենացն զանցաւորն արհամարհեն եւ զայն ստանան կեանս, որ մնացական է, որպէս ասէ Տէրն՝ երթա՛յք, գործեցէ՛ք, մի՛ զկորըստական կերակուրն, այլ զկերակուրն, որ մնա ի կեանն յաւիտենականս: երկրորդ՝ զի մեք, ապականացու եւ մահկանացու գոլով, ոչ նոյնպէս կամք, մնամք, որպէս ասէ մարգարէն՝ Պանծուխ եւ անցաւոր եմք, որպէս ամենայն հարքն իմ: Ստանամք զսուրբ Աւետարանս, զի անապական կենացն արժանի լիցուք շնորհաւքն Քրիստոսի: երրորդ՝ զի հրամ[այ]է Տէրն՝ Գանձեցէ՛ք ձեզ գանձ յեր/// (վջ.):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *83ա (1504 թ., բոլորգիր)* Ջվերջին ստացող սուրբ Աւետարանիս Վեղիճանս եւ ամուսին Սարա-Մէլիխս տեսեալ զսուրբ Աւետարան եւ ջեռմեռանդ սիրով առեալ զսուրբ Աւետարան ի հալալ ընչից իւրեանց՝ յիշատակ իւրն եւ իւր ննջեցելոցն՝ հարւրն՝ Ազըզբեկին, եւ մարւրն՝ Թամամին, եւ եղբարւրն՝ Խէրխանսոսան, Ամիրզալ, Ալթունճան, Խոցադեղ, Մովսէս եւ քւերքն՝ Գուլիկ, Սաղութլու, հարսն՝ Մարիան, Բաղդատ, Սալչուփաշայ, մամիկ՝ Ուստիանդ, ի Քրիստոս ննջեցեալ՝ Դաստագուլ, Ջաղոսկի: Արդ, անկեալ աղաչեմ զձեզ յիշեսջի՛ք ի սուրբ յաղաւթս ձեր զվերոգրեալքս, ի սմա՝ զԱզաթանն, զՓարղուզն, Ղալաբէկի. *գնեցաւ Աւետարան ի թվին ՋԾԳ. (1504):*

2. *136բ (1610 թ., բոլորգիր)* Այլեւ յիշեցէ՛ք եւ զիս՝ անարժան Վարդումս, որ ստացայ զսուրբ Աւետարանս՝ յիշատակ ինձ եւ կրկին ծնաւղացն իմոց՝ հօրն իմոյ՝ Ամիրպէկին, եւ մաւրն իմոյ՝ Գաւհարշատին, եւ կողակցին իմոյ՝ Գալվաւրդին, եւ հանգուցեալ եղբաւրն՝ Յակոբին, եւ կողակցին՝ Գալումին, եւ գաւերացն իմոյ եւ ամենայն արեան մերձաւորացն. յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, Աստուած ձեզ ողորմեսցի իւր միւսանգամ գալըստեանն. ամէն:

Այլեւ կամակցութեամբն Աստուծոյ եմ՝ Յովսէփ էրէցս, եմ՝ Ղազար էրէցս, Վարդումս նորոգեցինք զսուրբ ժամատունս բազում աշխատանօք եւ եդինք զսուրբ Աւետարանս ի գրուն սուրբ եկեղեցւոյս՝ յիշատակ մեզ: Ով հանդիպիք, Աստուած ողորմի ասէ՛ք. ամէն: Ի թվին Ռ. եւ ԾԹ. *(1610)* ամի:

Տե՛ս ժէ. դ-ի յիշ-ք, Ա., էջ 361, Հմր 458:

ՆՇՈՒՄ՝ *1գ՝ «Հմր 3548, ժե.* Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս»:*

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *131բ՝ «խաչելութեան»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *136բ՝ բուսական լուսանցազարդ եւ թռչնագիր Ա:*

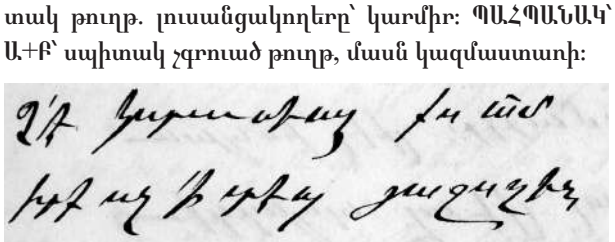
3549
ԹԷՈԴՈՐՈՍ ՇԻՐԱԿՈՒՆԻ, ՆՈՒԱԳԱՐԱՆ ԲԱՐԵԻՂՁ

(Հատոր Գ.)

ԽԱՉԱԿԱՊԻ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ՎԱՆՔ ՌՅԻԵ. – 1876

ԳՐԻՉ՝ հեղինակը:

ԹԵՐԹ՝ 353 (գրչի էջակալում՝ 3-726, որ է՝ 2ա-352բ). չգրուած՝ 1բ, 339աբ, 353աբ: ՊԱԿԱ՝ Ա-Ի×16 (Ա 23, Բ, Դ, ԺԹ 24, ե 20, Ջ 18, ԺԷ, ԺԸ 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. ճնշադրոշմով՝ ուղղանկիւն՝ «[Фа]брики///ргъева, N 6» (թ. 297-305, 341-6), ոճաւոր ուղղանկիւն՝ «/// Фабр ///УШИНА» (թ. 332-7): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,3×15,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14-16×6-9): ԳԻՐ՝ շղագիր (նմուշ՝ 187ա): ՏՈՂ՝ 12, 16: ԿԱՋՄ՝ կանաչ ծաղկաթուղթ, մէջբը՝ դարչնագոյն լաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 187ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի Ա. փեղկի ստ. անկիւնը կոտրուած, թ. 36՝ գրադաշտին փոխ անցք, 194բ-5ա՝ հիմմի մօտ սեւ թանաքաբիծ, 270ա՝ գրադաշտը գունափոխ-մգացած. թ. 283-6՝ տառերի վրայից այլ թանաքով գրած-մգացրած, թ. 314-37՝ գրադաշտին հին կարի 2 անցք, թ. 329-53, պիպ. Բ՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա, 2ա-352բ [Տիտղ.] Նուագարան բարեիղն: Հատոր Գ.: Երկասիրութիւն Թէոդորոս վարդապետ Շիրակունի՝ վանահայր Թարգմանչաց վանից Խաչակապու: Ի 1876 ամի ի 25 Դեկ[տեմբերի], ի վանս Սրբոց Թարգմանչաց

– 2ա Գիրբ Երորդ – *Յաղագս՝ թէ ներքին դաւմանց, / յոր յաւրիցիմք ի նշմար, / չի լինիցի նա մեզ նպաստ,/ մեզ սփոփանք, մխիթար:*

ա. *2ա-5ա* Գլուխ Ա. Յաղագս՝ թէ ներին խօսից / Քրիստոսի Աստուծոյ / առ իւր ծառայն մաւուր հոգին, / հաւատացեալ սուրբ հաճոյ – *Լուայց սիրով, թէ զինչ խօսի / ընդ իս Տէր իմ, Տէր Աստուած... զի ճշմարիտ երանութեամբ / լիցիս հասու Աստուծոյ:*

բ. *5բ-9բ* Գլուխ Բ. Թէ լռելեայն խօսի ընդ ձեզ / ճշմարտութիւն ի ներբուստ, / յորժամ տեղան ի վերայ ձո / շնորհիւ հոգւոյնն ի վերուստ – *Խօսեաց Տէր իմ, զի լուիցէ/ յօժարութեամբ քո ծառայ... միշտ ի պատիւ յաւերժացեալ / յամայր ամս ի պահեստ:*

գ. *10ա-20բ* Գլուխ Գ. Խոնարհութեամբ պարտ է լսել / միշտ զբանս Աստուծոյ, / բազումք մարդկանց ոչ ճնշեն / բանս բարիս առ հաճոյ – *Լո՛ւր, ո՛վ որդեակ, իմոց բանից, / բանից նրբից քաղցրագոյն... մինչ չեւ ծնեալ էր իմ յաշխարհ, / հասու էիր ստագետ:*

դ. *20բ-8ա* Գլուխ Դ. Թէ պարտ է մեզ ճշմարտութեամբ, / խոնարհութեամբ կալ ճլու, / փութալ, գնալ, կալ առաջի / Տեառն Աստուծոյ կենսատու – *Որդեա՛կ,*

գնա՛ իմ առաջի / ճշմարտութեամբ հանապազ... ցայգ եւ ցերեկ միշտ փափագել / արքայութեան երկնից։

ե. *28ա-39բ* Գլուխ ե. Վասն պղտոյ սմանչելի / աստուածային սուրբ սիրոյ, / որ սեւեռեալ կայ ի սրտի, / առն անմեղ եւ բարւոյ – *Օրհնեմ զքեզ, Հա՛յր երկնաւոր, / ամենակալ գերագոյ... ոչ ի ձախող պատահարս / եւ ոչ ի բախտ գերագոյ։*

զ. *39բ-50ա* Գլուխ Զ. Յաղագս սուրբ եւ ճշմարիտ / սիրողական հանդիսի, / վասն անկեղծ ճշմարտութեան / դիմել ճակատ կրկեսի – *Ո՛վ իմ որդեակ, չես դու դեռ քաջ, / սիրող, արի, խոհական... վերուստ ի վայր գահավիժեալ, / ընդդէմ դիւաց ի մախել։*

է. *50ա-60ա* Գլուխ Է. Յաղագս ճիշտ առծածկելոյ / զշնորհս երկնային / ընդ աչալուրջ պահպանութեամբ, / խոնարհութեան վերնային – *Ո՛վ իմ որդեակ, լաւ իսկ է քեզ, / լինել հոգւով միշտ կենդան... ոտնահարեալ եպերանս, / միշտ ընտանի պարզամիտ։*

ը. *60բ-5ա* Գլուխ Ը. Վասն նուաստ համարելոյ / անձին իմոյ տհաճոյ / եւ վարկանիլ զնա խոտան / առաջի Տէր Աստուծոյ – *Արդ, խօսեցայց ընդ[դ]էմ Տեառն, / բայց ես հող եմ եւ մոխիր... քեզ դաւանեմք մեր ամրութիւն, / մեր օգնութիւնն օրհնութիւն։*

թ. *65բ-70բ* Գլուխ Թ. Թէ զամենայն պարտ է մարդոյ / վերաբերիլ առ Աստուած / իբրեւ իւեաւն վերջին վախճան, / ի ծունկ մատչիլ առ հայցուած – *Ա՛յ, ի՛մ որդեակ, զիս կալ հոգւով, / քան զամենայն գերակայ... յամենայնի օրհնեալ, գովեալ, / բարեբանեալ ի բարձանց։*

ժ. *70բ-9բ* Գլուխ Ժ. <Գլուխ Ժ>. Եթէ որ ոք առհամարհէ / զաշխարհ եւ զիւր մամոնայ, / խաղցր է նմա ծառայելն / Տեառն Աստուծոյ Ադոնայ – *Արդ, խօսեցայց միւսանգամ / Տէր իմ Աստուած բարերար... զարքայութիւն, զարգարութիւն / այժմ եւ ապայ յաւիտեան։*

ժա. *80ա-4ա* Գլուխ ԺԱ. Եթէ պարտ է զիղձս սրտի / յար բնել նուրբ ու ճիշտ, / առ ի ուղղել կարգադրել / ըստ մեր բանից այժմ եւ միշտ – *Ա՛յ, ի՛մ որդեակ, պարտ էր դեռ քեզ / միշտ ուսանիլ ինչ բազում... ընդ անդէպս ոչ քրթմնջել / յօժարիցի ձգել մաճ։*

ժբ. *84բ-90բ* Գլուխ ԺԲ. Յաղագս ճիշտ օրինակի / համբերութեան հոգեկան, / մարտնչելոց ընդ[դ]էմ կրից, / ցանկութեանցն մարմնական – *Տէ՛ր իմ, Տէ՛ր, Տէ՛ր, Տէ՛ր իմ Աստուած, / բարեխնամ, բարեգութ... մինչեւ հասցես յանդորր կենաց, / յանմահ կենաց յաւերժից։*

ժգ. *90բ-4բ* Գլուխ ԺԳ. Յաղագս՝ թէ կալոյ խոնարհ, / ճեզ, ճնազանդ եւ ճլու, / ըստ Յիսուսի օրինակի՝ / Քրիստոսի Աստուծոյ – *Լո՛ւր, ո՛վ որդեակ, որ ոք ջանայ / խոնարհութեանց կալ ի բաց... որով լինիս դու երջանիկ / ի յՈլիմպիան, ի կամար։*

ժդ. *94բ-8բ* Գլուխ ԺԴ. Յաղագս՝ թէ գաղտնի խոկման, / դատաստանացն Աստուծոյ, / զի մի՛ երբեմ մեծամտեալ / ի բարութիւնս հաստուածոյ – *Տէ՛ր իմ Աստուած, յիս որոտաս / զդատաստանս անաչառս... ճշմարտութիւն թագաւորէ / յաւիտենից յաւիտեան։*

ժե. *98բ-103բ* Գլուխ ԺԵ. Եթէ զիա՞րդ պարտ է մեզ կալ / առ ստանալ բաղձալին / եւ զի՞նչ ասել մեզ պատկանի / ի յամենայն ցանկալին – *Ապա, որդեա՛կ, միշտ համբերող, / հեզ եւ խոնարհ լինիջիր... քեւ ննջեցիցի, ի քեզ հանգեաց, / դու ես վերջին իմ վախճան։*

ժզ. *103բ-6բ* Գլուխ ԺԶ. Թէ պարտ է միշտ ուղ[ղ]ել առ Տէր / զխնկելին, զհայցուած, / զճշմարիտ սփոփանս, / խնդրել միայն առ Աստուած – *Ամենայնի, որում ցանկալ, / սիրտ իմ, հարկի ի յօժար... եւ ոչ երբէք, պահես ոխս, / Աստուա՛ծ իմ յոյս, Տէ՛ր գթած։*

ժէ. *107ա-9բ* Գլուխ ԺԷ. Թէ զամենայն հոգս ընկենուլ, / պարտ իսկ է մեզ առ Աստուած, / եւ հանապազ ուղղել առ Տէր, / չարտասուելին զիմ հայցուած – *Արդ, ո՛վ որդեակ, թո՛ղ ինձ առնել, / ընդ քեզ որպէս ես կամիմ... մի՛ ջնջեսցես զիս ի կենաց / դպրութեանդ անապառ։*

ժը. *109բ-13ա* Գլուխ ԺԸ. Թէ պարտ է մեզ ժամանակեայ, / թշուառութեանց ըմբռնել, / նման Փրկչին Քրիստոսի, / երկայնամիտ համբերել – *Որդեա՛կ, իջի ես ի յերկինից, / վասն քո իսկ փրկութեան... յերկաւորեալ ի մեր յուղին / միշտ լինի ամբ ի վրէպ։*

ժթ. *113բ-8բ* Գլուխ ԺԹ. Յաղագս թէ լուրջ տանելոյ, / գործողութեանց անիրաւ, / վասն տալոյ ցոյց ճշմարիտ, / համբերողի անզրաւ – *Ձի՞նչ է, որդի՛, զուր դատ խօսիս, / քրտմնջելոյ դու լուռ կաց... են իսկապէս հոգւոց իմոյ / արգասաւոր, բարեբեր։*

ի. *119ա-25ա* Գլուխ Ի. Յաղագս թէ լինելոյ մեզ / զանկարութիւն խոստովան... ոչ վստահել ի սին փառս, / սուտ աշխարհիս դնել յոյս – *Տէ՛ր իմ Աստուած, խոնարհութեամբ, / եղէց զինէն խոստովան... եւ թէ յայտնի խաբին իսկ նա, / սոյն այս աշխարհքն անցաւոր։*

իա. *125ա-35բ* Գլուխ Ի[Ա]. Թէ պարտ է մեզ հանգչիլ յԱստուած, / հան զամենայն գերազանց, / հան յամենայն բարութիւնս, / հան պարգեւս գերազանց – *Հրանգի՛ր անձն իմ գեր ի վերոյ, / քան զամենայն աննիւթ... եւ ամենայն արարածքն / գովաբանեն աննիւթ։*

իբ. *136ա-44ա* Գլուխ ԻԲ. Յաղագս վեհ յիշատակի, / բազմապատիկ բարութեան, / Տեառն Աստուծոյ բարերարի, / յաղթանակաւ արութեան – *Բա՛ց, Տէ՛ր Աստուած, զսիրտս իմ, / յօրէնս քո յարաժամ... որք տան նմա կամ որք տայցեն / ընդ անցաւոր սոյն յարկաւ։*

իգ. *144բ-52բ* Գլուխ ԻԳ. Վասն չորից, որ ի ներոո, / խաղաղութիւն ածին մեծ, / որ զմարտն առնեն բարի, / եւ երջանիկ եռամեծ – *Արդ, ուսուցից քեզ, իմ որդեա՛կ, / խաղաղութեան ճանապարհ... առանց քո, Տէ՛ր, անոտի է / ամենայն ինչ բնական։*

իդ. *153ա-6ա* Գլուխ ԻԴ. Յաղագս միշտ բաց խորշելոյ, / վայրաբննին ի հարցմանց, / հետազօտմանց վարուց այլոց, / յանիրաւի ի հարմանց – *Ո՛վ որդեակ իմ,*

մի՛ լիներ միշտ / վայրաքնկին ընդունայն... խոնարհեցո՛ զքեզ ի վայր / յամենայնի յամօթս։

իե. *156բ-62բ* Գլուխ Իե. Թէ յի՞նչ իցէ հաստատեալ, / անդորրութիւն անխռով, / խաղաղութիւն սուիցս մարդկան, / եշմարիտ իղձ անվրդով – *Ա՛յ իմ որդեակ, ես խօսեցայ, / եւ արդ, ասեմ քեզ ահա... ըստ մարթելոյ պանդխտութեան / քոյին կենաց յաւել եւս։*

իզ. *163ա-8բ* Գլուխ ԻԶ. Յաղագս թէ վսեմութեան, / ազատական մեր մտաց... հան թէ ուսմամբ եւ կրթութեամբ, / եոռոմ ի խօս մեր բանիւ – *Տէ՛ր իմ Աստուած, այս է գործն, / առն բարի, երջանիկ... զի մի՛ լիցի ինչ առաւել, / քան զչափն կացուսցէ։*

իէ. *168բ-75բ* Գլուխ Իէ. Ջի անձնական սէրն մարդոյ, / զրկէ բարւոյն գերագոյն, / եւ մեծապէս յետս ընկրկէ, / ի շնորհաց Սուրբ Հոգւոյն – *Ա՛յ իմ որդեակ, պարտ է քեզ տալ / զամենայն ինչ կենցաղոյս... այնպէս այսպէս սկսանեմք / գնալ հարկեմք միշտ անգայթ։*

իը. *175բ-7բ* Գլուխ ԻԸ. Բանիւ կարճառօտ ընդ[դ]էմ լեզուաց / բանբասողաց ի նանիր, / առ ի յառնել զանձն անմեղ, / ի բասրանաց անբասիր – *Ա՛յ իմ որդեակ, մի՛ խոժոռեր, / եւ մի պահել նախանձ, քէն... այն ամենայն աղմուկ սրտի, / ցնդումն մտաց առոտի։*

իթ. *177բ-81ա* Գլուխ ԻԹ. Եւ թէ որպէս ի նեղութեան, / պարտ է կարդալ առ Աստուած, / եւ արժան է օրհնել զնա, / առ ուղղել զհայցուած – *Ջի լիցի, Տէ՛ր, անուան քո սուրբ, / օրհնեալ, գովեալ յաւիտեան... այս նորոգումն բարձրեալ աջոյդ, / զի դասանեմք ի վերուստ։*

լ. *181բ-90բ* Գլուխ Լ. Ջի յազգս միշտ խնդրելոց / զօգնութիւնս յԱստուծոյ / եւ վերստին ընդունելոյ / զլոյս շնորհ հաւատոյ – *Ա՛յ իմ որդեակ, զի ես եմ Տէր, / որ քեզ օգնեմ յարաժամ... մատո՛ ունկն իմոց բանից / ամենեցուն ձօնելի։*

լա. *191ա-9ա* Գլուխ ԼԱ. Յաղագս միշտ զանց առնելոյ / զարարածովք ամենայն, / յաղագս ճիշտ գտանելոյ / զարարիչն գեր համայն – *Տէ՛ր, առաւել միշտ պէտք են ինձ, / շնորհ հոգւոյն գերագոյն... զի սա յուսայ առ Տէր Աստուած, / մի՛ պատրեսցի ի խարխափ։*

լբ. *199ա-204բ* Գլուխ ԼԲ. Յաղագս միշտ ուրանալոյ / զանձն ֆոյին մահացու, / հրաժարիլ առ յամենայն / ցանկութեանցն մահացու – *Ա՛վ իմ որդեակ, դու ոչ կարես, / մինչ կաս յօդեալ ընդ մարմին... որ է ծածկեալ առ ի բազմաց, / ոյց չկարծի ճշմարիտ։*

լգ. *204բ-8ա* Գլուխ ԼԳ. Աւդ, յաղագս սրտի մարդկան / կալ անկայուն, անհաստատ... ունել յաւէտ առ Աստուած – *Ա՛յ, ի՛մ որդեակ, մի՛ հաւատար / ախորժակի քում ըղձի... բարեխօսեա՛ միշտ անդադար / ի քէն ծնեալն առ Յիսուս։*

լդ. *208բ-15ա* Գլուխ ԼԴ. Յաղագս թէ ֆաղցր է Աստուած / իւր սիրողին եւ բարի, / գեր ի վերոյ հան զամենայն, / յամենայնի ըստ կարի – *Ահա, ասա է Տէր իմ Աստուած, / յորժամ սիրեմ ես զնա... բաց ի քէն, Տէ՛ր, Տէ՛ր իմ Աստուած, դու իմ կենաց ժապաւէն։*

լե. *215ա-20բ* Գլուխ ԼԵ. Թէ չիք երբեք յաստի կեանս / կալ յարկածից ապաւով / ի փորձութիւնս յարամնալ / ցանգ խռովեալ ի վրդով – *Ա՛յ իմ որդեակ, չես տա երբէք, / յաստի կեանս ապահով... ի փորձութիւն յար եւ վիշտ։*

լզ. *220բ-4բ* Գլուխ ԼԶ. Աւդ, ի վերայ զուր, ունայն / դատողութեան մեր մարդկան, / զուր մեր դատումն թիւր գաղափար, / ըստ մեր կարծեաց ճիշտ վարկման – *Ա՛վ իմ որդեակ, պինդ հաստատեա՛ / սիրտ քո ի Տէր յարաժամ... տալ տրխուր ըստ տրոց։*

լէ. *224բ-30ա* Գլուխ ԼԷ. Յաղագս սուիւ անխառն ողջիկ / յանձն առնելոյ իւր անձին / առ ստանալ զազատութիւն, / սրտի հոգւոց առանձին – *Ա՛յ իմ որդեակ, թող տա զքեզ, / եւ գոցես զիս, զիս տրէն... մեռցի ի քեզ անկարգ սէր քո, որք կեղեքեն չարաչար։*

լը. *230ա-3ա* Գլուխ ԼԸ. Յաղագս ֆաջ կառավարիլ / յարտաքինս առ հայցուած / ի վտանգս նեղութիւնս / դիմել սիրով առ Աստուած – *Ա՛յ իմ որդեակ, հայեաց յայն իսկ / սրտի մտօք կամակար... ի պատրանս սուտ գթութեան, / ընբռնեցան յերեկօթ։*

լթ. *233ա-4բ* Գլուխ ԼԹ. Եթէ պարտ չէ մարդոյ երբեք / յիրողութիւնս կալ տագնապ / եւ չէ ըմբռն յիրս աշխարհի, / հալել, մաշել տապ ի տապ – *Որդեա՛կ սիրուն, ինձ յանձ արա՛ / զամենայն ինչ քո կարիս... զի մի՛ երբեք մտանիցէք / ի փորձութիւն ի հարուած։*

խ. *235ա-9բ* Գլուխ Խ. Թէ մարդ չունի ոչինչ բարի / յիւրմէ երբեք բնաւին, / չէ նա կարող պարծել յիրս, / առ հասանել անբաւին – *Տէ՛ր, ո՞վ է մարդ, զի յիշես դու / զնա սիրով ի բարձանց... բայց թէ յիմս տկարութիւն, / որ ներքեւեալ կամ նկուն։*

խա. *239բ-41ա* Գլուխ ԽԱ. Յաղագս կարի անգոսնելոյ / կացուցանել առհամառհ / ողջ ամենայն ժամանակիս / պատիւ եւ փառ անհամար – *Ա՛յ իմ որդեակ, մի՛ վհատիր, / մի՛ գժդմիր ի վերեր... հագւով բերկրել ի վերուստ։*

խբ. *241բ-4ա* Գլուխ ԽԲ. Պարտ չէ դնել խաղաղութիւն / առ ի մարդ ոք մահացու, / ոք ոչ ժամ մի կան ի խաղաղ, / այլ միշտ յուզին մատնատու – *Ա՛յ իմ որդեակ, եթէ դնեմ, / խաղաղութիւն քո մարդ... չորացնէ զբոյս շնորհաց / գերթ անջրդոջ չոր ուռի։*

խգ. *244բ-8բ* Գլուխ ԽԳ. Յաղագս սին եւ սնոտի/ աշխարհային գիտութեան, / ոք կործանեն զհաւատս, / վասն կեղծեալ ընիտութեան – *Ա՛յ իմ որդեակ, մի՛ շարժեսցին / զքեզ բանքն գեղեցիկ... ու թուի ինձ նա հեշտալուր, / ոչ իսկ ընդվայր տարժանի։*

խդ. *249ա-51ա* Գլուխ ԽԴ. Յաղագս թէ չնզելոյ / զարտաքինսն առ յանձն, / ոչ զակատիլ ագահութեամբ / աշխարհային առ գանձն – *Ա՛յ իմ որդեակ, պարտ է քեզ միշտ, | ի բազումս կալ լուռմունջ... թշուառութիւն թշուառութեանց / մի զմիով գայ գնայ։*

խե. *251ա-7բ* Գլուխ ԽԵ. Եթէ չէ պարտ միշտ հաւատալ / ամենեցուն ի ջանս, / յաղագս գոլ բնոյթ նոցին / միշտ դիւրասահ ի բանս – *Տո՛ւր ինձ, Տէ՛ր իմ, տո՛ւր զօգնութիւն, / ի նեղութեան, յանձկութեան... որ գլխովին կոչի սոյն կեանք, / փորձութիւն, մարտ անցաւոր*:

խզ. *257բ-64ա* Գլուխ ԽԶ. Յաղագս միշտ ապաւինել / առ Տէր Աստուած՝ բարձր յերկինս, / նա մանաւանդ, երբ ի վերայ, / սլաff բանից յարձակին – *Ա՛յ իմ որդեակ, քաջ զօրացի՛ր, / յուսա՛ յԱստուած, յուսա՛ յիս... առաջի քո չարդարանայ / իսկ ամենայն կենդանի*:

խէ. *264ա-8բ* Գլուխ ԽԷ. Եթէ պարտ է տանել ծանուցից, / յամենայնի ամենայն, / վասն կենաց յափտէնից, / տանել վշտաց ողջ համայն – *Որդեա՛կ, զի մի՛ վհատեսցեն, / զքեզ վաստակք ծանրակիր... եւ ժառանգին զարքայութիւն / հօրն իմոյ անխաբան*:

խը. *268բ-76բ* Գլու[խ] ԽԸ. Յաղագս անկէտ, աւուրն անվերջ, / յափտենից յափտեան / եւ կենցաղոյս անձկութեանցն, / ունայնութիւն առ յատեան – *Ա՛վ երանի վերին անմահ, / սուրբ քաղաքին լուսաւոր... թէ՛ ի ներքոյ, թէ՛ արտաքոյ / եդեալ զախս ամրափակ*:

խթ. *276բ-87ա* Գլուխ ԽԹ. Վասն կենաց յափտենից, / կարօտալի փափաքման... եւ եթէ բանի պակաս մնան, / պատեհազմող բարի արց – *Ա՛յ իմ որդեակ, իբրեւ յանձին, / զգաս փափաք վերնական... յափտեանս յափտենից / կացես յաւերժ անպահման*:

ծ. *287ա-95ա* Գլուխ Ծ. Որպէս պարտ է բաց լինելոց, / մեկ ի ծերպս յարաստոյ, / առ աւանդել զանձն իւր միշտ, / առ ի ձեռս Աստուծոյ – *Տէ՛ր իմ Աստուած, Հայր սո՛ւրբ անմահ, / օրհնեալ ես այժմ յափտեան... կացէք խոնարհ, հլու եւ հեզ / ցուցէք զսէր փոխադարձ*:

ծա. *295ա-7ա* Գլուխ ԾԱ. Եթէ միշտ պատաղել, / ի գործ խոնարհ եւ հլու, / յորժամ չես ինչ դու ժամանող, / բարձրագունից յերկնաչու – *Ա՛յ իմ որդեակ, չես դու կարող, / միշտ փոյթեռանդ կաթոյգին... հանդերձելոց փառաց անմահ, որք են ի մեզ յայտնելոց*:

ծբ. *297ա-302ա* Գլուխ ԾԲ. Զէ պարտ մարդոյ միշտ համարել, / զանձն փառաց արժանի... յաւէտ ի սոյն միշտ համակել, / յայսմ կենիս յաղցաւոր – *Տէ՛ր իմ, չեմ իսկ ես արժանի, / մխիթարող քոյդ բանից... որ ինչ յայլուստ աղտեղացաւ, / հոգին ի գոյն արջնատես*:

ծգ. *302ա-6բ* Գլուխ ԾԳ. Թէ շնորհիւն Տէր Աստուծոյ, / Իսկ ընդ այնս ոչ խառնի, / Որոց բաղցր են երկրաւորք, / Զար զբաղումն ոչ խառնի – *Ա՛յ իմ որդեակ, պատուական է, / Շնորհն իմ գուտ մաքուր... առանձնական ջերմ սիրով, / ոչ տարփանօք միշտ անձկալ*:

ծդ. *306բ-17բ* Գլուխ ԾԴ. Յաղագս թէ եւ այլ ու այլ, / Շարժմանց շնորհաց բնութիւն, / Աստ խօսեացուք զգոյշաբար, / Վասն շնորհաց բերկրութեան – *Ա՛յ իմ որդեակ, զգուշութեամբ, / Անձամբ ի քեզ դիտեսջիր... ըստ պատկերի Տեառն Աստուծոյ, / գեղազուարճ նորոգի*:

ծե. *317բ-25ա* Գլուխ ԾԵ. Յաղագս իմ մաճկանացու, / ապականեալ բնութեան, / եւ շնորհաց աստուածային, / սմանչելի ազգութեան – *Տէ՛ր իմ Աստուած, որ արարեր / զիս ի պատկեր տիրական... Քրիստոսիւ տէր Յիսուսիւ Որդւով քո, Տէ՛ր / ամէն, ամէն յաւիտեան*:

ծզ. *325բ-31բ* Գլուխ ԾԶ. Թէ պարտ է մեզ միշտ ուրանալ, / զանձինս մեր զէտ բաջին, / զնետ երթալ Քրիստոսի, / կենդանաւարար Սուրբ Խաչին – *Ա՛վ իմ որդեակ, որչափ ի քէն / դուրս ելանես տարանջատ... փախչելով բաց ի սուրբ խաչէ / գհետ լինել վաստութեան*:

ծէ. *331բ-5բ* Գլուխ ԾԷ. Զէ պարտ մարդոյ կարի իմն / իսպառ, իսպառ լքանել, / յորժամ դէպի նմա առիւ, / պակասութիւն յինչ սահիլ – *Ա՛յ իմ որդեակ, հաճոյ էն ինձ / համբերութիւն առաւել... ամէն Տէր իմ լուսաւորեա՛յ / յանստուեր լոյս եւ անմուտ*:

ծը. *336ա-48ա* Գլուխ ԾԸ. Յաղա՛ս թէ չ՛ինել, / զբարձրագոյնս զիս անհաս, / եւ զԱստուծոյ գաղտնի գործս, / դատաստանս վերադաս – *Ա՛յ իմ որդեակ, զգոյշ լե՛ր դու, / իսկ ոչ վիճել զԱստուծոյ... ուրախասցիջ անանց փառօք, / լսէք կենաց աւետիս*:

ծթ. *348ա-52բ* Գլուխ ԾԹ. Թէ զամենայն լոյս մեր եւ յոյս, / արձանասցի ի յԱստուած, / միայն պարտ է մեր ապաւէն / հաստատեսցի առ Աստուած – *Տէ՛ր իմ Աստուած, ո՞վ է իմ լոյս, / իմ ապաւէն ի կեան աստ... ամէն Տէր իմ ժամանեցիջ / դիտեալ տեղիս բերկրալից*:

352բ Վերջ: Կատարեցան խրատք եւ խօսք, / որ կայ ի մեր ի վերայ, /ներհին հոգւով մխիթարեալ / ուրախացայց յարակայ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տէ՛ս տիտղ.՝ 1ա:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին՝ «1023/3549», 1ա՝ «Մ[եսրոպ] եպիս[կոպոս]»:*

3550
ԹԷՈԴՈՐՈՍ ՇԻՐԱԿՈՒՆԻ, ՆՈՒԱԳԱՐԱՆ ԲԱՐԵԻՂՁ

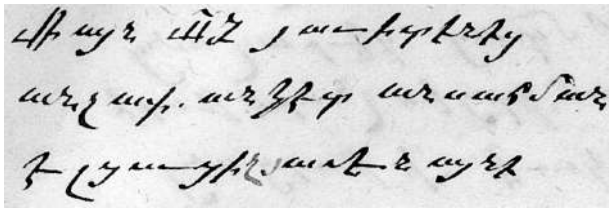
(Հատոր Բ.)

ԽԱՉԱԿԱՊԻ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՎԱՆՔ ՌՅԻԵ. – 1876

ԳՐԻՉ՝ հեղինակը:

ԹԵՐԹ՝ 86 (գրչի էջակալում՝ 1-200, որ է՝ 1ա-84բ). չգրուած՝ 1բ, 85ա-6ա: ՊԱԿ՝ Ա.-Ջ×16 (Ա, Բ 14, Ջ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, ճնշադրոշմով՝ ձուածիր՝ «Кооп///

[фаб]рики Рязанцевыхъ, N 7» (թ. 1-3, 6, 15, 20, 22, 45, 47, 49), ուղղանկիւն՝ «///ъева» (61, 63, 65, 67, 69, 71, 73, 75-81): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,6×15,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5-15×7-8): ԳԻՐ՝ շղագիր (նմուշ՝ 27ա): ՏՈՂ՝ 16: ԿԱՋՄ՝ կանաչ-սեւ ծաղկաթուղթ, մէջիը՝ կարմիր ծաղկազարդ կտաւ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ. լուսանցակողերը՝ մանուշակագոյն ցայտկէն:



Նմուշ 27ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզրերը մաշուած. թ. 1՝ եզրին մատնահետք, 80բ, 84ա՝ թանաքի բծեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա, 2ա-352բ [Տիտղ.] Նուագարան բարեիղձ. Բ հատոր: Երկասիրութիւն Թէոդորոս վարդապետ Շիրակունի՝ վանահօր Թարգմանչաց վանից Խաչակապու: Ի 1876 ամի Յունվարի 25-ին, ի վանս Սրբոց Թարգմանչաց:

– 2ա Գիրք երկրորդ – Խրատք բարիք, որք եւ ձգեն / զմեզ ի ներս հոգեկան, / ի բաց կորզին յաշխարհայնոց, / ուր սնոտի հոգ մարդկան:

ա. *2ա-12ա* Գլուխ Ա. Յաղագս ներհին գնացիցն / առ ի բարին ճշմարիտ, / յաղագս վերին բարի խոկմանց / զերջանկութեանց ճշգրիտ – *Արքայութիւն, արդարութիւն, / ճշմարտութիւն Աստուծոյ... եւ ժառանգել փառս անվախճան / լուսարփենից հրճուանս:*

բ. *12ա-5ա* Գլուխ Բ. Յաղագս խոնարհ կալոյ մարդկան / եւ հպատակ Աստուծոյ, / առաքինի գործովք իւրովք / լինել նմա միշտ հաճոյ – *Մի՛ համարիր մեծ ինչ բարի, / թէ ոք իցէ նպաստ քեզ... դու աստրին զանձ վարկ միշտ / աւուրքս կենաց վերջ յանգին:*

գ. *15բ-9բ* Գլուխ Գ. Յաղագս առն խաղաղարար / եւ հաշտարար անհատի, / խաղաղասէր առն բարւոյ / աստուածասէր անհատի – *Նախ՝ հաստատեա՛ զքեզ, ո՛վ մարդ, / խաղաղութեան ի հանդէս... ժառանգ երկնից արքայութեան / Քրիստոսի բարեկամ:*

դ. *19բ-23ա* Գլուխ Դ. Յաղագս ջինջ, մաքուր մտաց / եւ պարզ հոգւոց միամիտ, / մաքուր դիտման առ բան բարին/ յերջանկութիւն հշմարիտ – *Որ վերանայ երկու թեւօք / ի յողիմպեան ի կամար... զոր ի վաղուց կարծիր նմա, / յոյժ դժուարին եւ ծանր:*

ե. *23բ-7ա* Գլուխ Ե. Յաղագս ճիշտ հանաչելոյ / զչափ անձին սեփական, / յաղագս զուտ հասկանալոյ/ զարատ անձին բնական – *Անմարթէ է մեզ կարի իմն / միշտ հանապազ մեր անձանց... զճշմարիտ ուրախութիւն / սրտի քոյին առ բարի:*

զ. *27ա-32ա* Գլուխ Զ. Յաղագս զուարճ ուրախութեան / բարեոք խղճի մեր մտաց, / յաղագս բարի ընկերութեանց / խաչասէր մտերմաց – *Փառք է, պատիւ առն բարւոյ, / երանութիւն երջանիկ... գործ է մարդոյ բանականի, / որ միշտ խօսի ըստ կարգին:*

է. *32ա-6ա* Գլուխ Է. Յաղագս սիրոյն տէր Յիսուսի, / որ ի վեր հան զամենայն, / յաղագս գթոյն Փրկչին մերոյ, / որ ի վեր է հան համայն – *Երանի՛, որ ի միտ առնու, / զինչ է սիրելն Տէր Յիսուս... զի ընտանին յոյժ վնաս է, / քան զամենայն չարակամ:*

ը. *36ա-43ա* Գլուխ Ը. Յաղագս սերտ սերելութեան / Տէր Յիսուսիս մտերիմ, / յաղագս խիստ ատելութեան / սատանային ոխերիմ – *Յորժամ մերձ է առ քեզ, Յիսո՛ւս, / յայնժամ ճոխ ես եւ փարթամ... յետ մրրկի առաւօտու / գայ մաքուր օդ պարզերեկ:*

թ. *43ա-53ա* Գլուխ Թ. Յաղագս ինչ պակասութեան / սփոփանաց ամենայն, / յաղագս դոյզ նուագութեան / հայթհայթանաց մեր համայն – *Չէ ինչ ծանր զմարդկային / արհամար[հ]ել սփոփան... որ ոչ երբէք հանգչին յորսոյ / մարմնոյդ տոփոտ հոմանիք:*

ժ. *53ա-60բ* Գլուխ Ժ. Յաղագս ճիշտ սուրբ գոհութեան / առ շնորհս Աստուծոյ, / զոր ինչ կամաց Տէր Աւարչին / առ ի բնուստ է հաճոյ – *Չի խնդրես դու հանգիստ, դադար, / անդորրութիւն առ բարձին... զի մի երբէք կորուսցես դու / շնորհ բարի բաւարար:*

ժա. *61ա-6բ* Գլուխ ԺԱ. Յաղագս դոյզ սակաւութեան / սիրողացն սուրբ խաչին, / սրբոյ խաչին Տէր Յիսուսի / եւ կենարար սուրբ աջին – *Ունի Յիսուս արդէն բազում / արքայութեան սիրողս... եւ ի յետին նըւաստութիւն / իջուցանէ զիւր զանձն:*

ժբ. *66բ-84բ* Գլուխ ԺԲ. Յաղագս սուրբ ճանապարհին / սրբոյ խաչին արմունի / առ դիմողս ուղիղ սրտիւ / յարքայութեան ընդունի – *Չի խիստ թուի բազմաց բանս, / թէ ուրացիր զանձն քո... կատարեցան խրատք մեր, / որ մեզ ձգեն ի ներքս / առ ի բուժել զցաւ սրտիս / ի լուանալ զվէրքս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս տիտղ.՝ 1ա:

84ա Աւարտեցաւ երկրորդ հատոր Նուագարան բարեղձիս ի սուրբ վանս Թարգմանչաց՝ մերձ ի Խաչակապ, ձեռամբ հեղինակի սորին՝ Թէոդորոս վարդապետ Շիրակունւոյ, ի 1876 ամի, ի 12 Ապրիլի:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին՝ «1025/3550», 1ա՝ «Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

3551
ԺԱՄԱԳԻՐՔ ԱՏԵՆԻ

ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Աւետ: ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Ջաֆարէ:

ԹԵՐԹ՝ 252: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԻԵ×12 (Ա. 6, Է.-Թ, ԺԱ, ԺԵ, ԻԳ 10, Ժ 9, ԺԶ.-ԻԱ, ԻԵ 8, ԻԲ 11, ԻԴ 14): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20×14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, կարմրով սահմանագծուած (14×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 48ա): ՏՈՂ՝ 23 (1ա-158ա), 25 (158բ-228բ), 29 (թ. 229-52): ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ տախտակ:



Նմուշ 48ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 1ա, 106ա: Ճակատազարդ՝ 25ա, 50բ, 57բ, 61բ, 65բ, 77ա, 88բ, 97բ, 120ա, 135բ, 153բ, 167բ, 183բ, 198ա, 214ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային, յուշկապարիկ: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, շագանակագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, գունաթափ, կեղտոտուած, տեղ-տեղ թափուած, վրան ցեցի եւ այլ անցքեր, 2ական կապիչներն ու փայտէ գամերն ընկած՝ կան անցքերը եւ գամերի հիմքերը, Ա. միջուկի՝ 1 տեղից ընդերկայնակի, Բ. միջուկի՝ 2 տեղից ընդլայնակի կոտրուած մասերը իրար միացուած, կազմին կապուած ամրացման թելերով, մէջքի կաշին մասամբ պատռուած. աստառներն ընկած, կապոյտ թղթից Ա. աստառից մնացած պատռուած փոքր կտորներ, կազմից անջատ. նորոգուած ԺԹ. դ. (թ. 147, 178, 194), թերթեզերքը այրուած, սեւացած, մաշուած, որից նաեւ՝ մանր պատռուածքներ. թերթերը խոնաւացած, զանազան բծերով, կեղտոտուած, խոնաւութեան եւ այլ դեղին հետքերով, սեւ կեղտաբծերով, ստ. արտ. անկիւններում՝ մատնահետքեր, թանաքի (33բ-4ա, 44բ-5ա եւն) հետքեր, հիմքը՝ կուտակուած փոշուց սեւացած. որոշ թերթերի 1ական անցք, որոշ տեղերում բնագրի 1-3 տառեր պակաս (թ. 11, 14, 93, 120, 124, 138, 173, 181 եւն), թ. 147՝ ստ. արտ. անկիւնում՝ ցեցի անցք, որոշ թերթեր՝ եզրահատուած, վնասուած (թ. 57, 99-102, 108 եւն). Ա. պրակի կարը թուլացած, թ. 114-5՝ հիմքից գրեթէ անջատ. գրիչը չի դրել ԺԱ-ԺԴ. պրականիշերը (պրականիշումն արուել է ըստ կարերի). 21բ, 30ա, 74ա, 76բ, 79բ-80ա՝ գրչից բնագրի տեղ բաց թողած, չգրած, 79բ՝ 1 շարական գրուած հետգ. ձեռով, 134բ՝ 2րդ սեան մէջ գրուած հետգ. յիշատակարանը ջնջած, անընթեռնելի, թ. 1, 16-8, 251-2՝ արտ. սիւների բնագրի գրեթէ կէսը կամ կէսից աւելին, որոշ թերթերի եզրերից մասամբ՝ թափուած (թ. 163-5, 173, 177 եւն). սկ-ից, թ. 6-7 միջեւ՝ 1-2, թ. 244-5ի միջեւ՝ 2-3 թ., վջ-ից՝ անորոշ քանակի թերթեր ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-105բ* [Ժամագիրք Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ...]

Տե՛ս ձեռ. 435, 4ա-156բ: 1-3/չիք: 4. ա/1ա-24ա (խորագիրը՝ չիք, 6բ «...ծիծաղին գլորմամբ ծանակ զիս առնեն: Կամաւ կորացայ ///» շար., 7ա «/// Խաղաղութիւն ընդ ամենեսեան...», ընթերցուելիք Աւետարանները դրուած են համապատասխան միաւորի սկ-ում կամ վջ-ում՝ միայն աւետարանչի անուան, բնագրի սկզբնատողի 2 բառի կամ համարի նշումով. հմմտ. Ժամագիրք, Վաղարշապատ, 1902, էջ 50-59, «[երգ պաշտաման գիշերոյ՝ Ա-Ք] – Աստուածածին մայր Քրիստոսի, / Իմ յոյսն դու ես յաւուր մեծի...»՝ չիք): բ/24բ-50ա (խորագիրն ունի՝ «[Խրատ] – Եւ երգովք երից մանկանցն, եւ Տիրամօր՝ աստուածածին կուսին, եւ Զաքարիայ քահանայապետին: Եւ գիտելի է, զի Խոսրով հետ առաջին ժամուն... եւ գննի Յայսմաւուրացն՝ Հայր մեր», «[երգ] Փոխման Աստուածածնին – Քրիստոս եկեալ ի փոխումն Աստուածածնին...»՝ չիք): գ/50բ-7ա: դ/57բ-61բ: ե/61բ-5ա (սկ.՝ տարբեր՝ «Աւրհնեա՛լ Հայր սուրբ Աստուած ճշ[մարիտ]. ամէն»): զ/65ա-76բ: է/76բ-88ա: ը/88ա-97ա: թ/97բ-105ա («Նայեաց սիրով»՝ ունի ամբողջութեամբ, Գրիգոր Նարեկացու Բան ՂԴ.՝ չիք):

Հմմտ. Ժամագիրք, Վաղարշապատ, 1902:

Բ. *106ա-228ա* [Սաղմոսարան]

Տե՛ս ձեռ. 1642, 1ա-239ա: 1/106ա-19բ: ա/117բ-8բ: բ/118բ-9բ (ունի՝ 118բ «[Մաղթանք] սրբոց տաւնի – Բարեխաւսութեամբ սրբուհւո Աստուածածնին...», 118բ «Մաղթանք Յարութեան – Փա՛ռք յարութեան քո, Տէ՛ր...»): 2/120ա-34ա: ա/132բ-4ա: բ/134ա («Աղօթք – Ի գիշերի եւ ի տուընջեան եւ յամենայն ժամու զքեզ աղաչեմք...», «Մաղթանք – Ի գիշերի եւ ի տուընջեան...»՝ չիք): 3/135բ-52բ: ա/150ա-1բ: բ/151բ-2ա: գ/152աբ: 4/153բ-67ա: ա/165բ-6ա: բ/166ա-7ա: 5/167բ-83ա: ա/181բ-2բ: բ/182բ (ունի՝ 182բ «Աղօթք Մնընդեան – Փա՛ռք ծնընդեան քո, Տէ՛ր...», 182բ «Քարոզ... – Վասն ի վերուստ խաղաղութեան...», 182բ-3ա «[Աղօթք] – Տէ՛ր տուընջեան եւ գոյացուցիչ գիշերոյ...», 183ա «[Մաղթանք] – Սաղմոսիւք եւ աւրհնութեամբ...»): 6/183բ-97բ: ա/196աբ: բ/196բ (ունի՝ 196բ-7ա «Քարոզ... – Վասն ի գիշերի եւ ի տուընջեան...»,

197աբ «[Ագօթք] – Ի գիշերի եւ ի տուընջեան…», 197բ «[Մաղթանք] – Ի գիշերի եւ ի տուընջեան եւ յամենայն ժամու անդադար փառաւորեմք զՀայր…»): 7/198ա-213բ: ա/211բ-2ա: բ/212աբ: գ/212բ (ունի՝ 212բ-3ա «Քարոզ… – Վասն ուղղելո զգնացս մեր…», 213աբ «[Ագօթք] – Տէ՛ր երկնի եւ երկրի…», 213բ «[Մաղթանք] – Յերգս աւրհնութեան եւ ի ձայն սաղմոսաց…»): 8/214ա-28ա: ա/226ա-7ա («Փոքր էի ես»՝ չիք): բ-է/չիք: (ունի՝ 227ա «Մաղթանք – Լո՛ւր մեզ, Տէ՛ր…», 227աբ «Քարոզ… – Վասն գտանելո մեզ շնորհս…», 227բ-8ա «[Ագօթք] – Գոհանամք զքէն, Տէ՛ր Աստուած մեր…», 228ա «[Մաղթանք] – Գոհութեամբ եւ ճշմարիտ խոստովանութեամբ… նմա փառս տալն պատիւ»):

Ծնթ. Որոշ գլխահամարներ՝ թռիչքների հետեւանքով տարբեր: Հմմտ. Սաղմոսարան, Վենետիկ, 1786:

Գ. *228բ-52բ* [Տօնացոյց]

Տե՛ս ձեռ. 2441, 3ա-196ա: 1. ա/228բ: բ/228բ (228բ-9ա «Նաւասարդի Լ. (30) եւ Սեպտեմբերի Թ., Իլուլի ԻԲ. (22) – Տօն է մեծապայծառ հրաշափառ եւ փառաւորեալ ամենասուրբ Աստուածածնին…»): գ/229ա: դ/229աբ, 245բ (229ա «Արեգի ամսո Լ. (30) եւ Ապրիլ հռոմայեցւոց Է. – Տօն է մեծապայծառ ամենասրբուհւոյ աստուածածնին Մարիամու… բայց թէ չինանցն հանդիպի, ճաշու եւ երեկոյին ամենայն ինչ յարութեան է», 229բ «Այլ եւ այս գիտելի է, զի բազում հակառակութիւն կրէ մերս եկեղեցի վասն տօնի Աւետեաց Աստուածածնին… զի խաղաղասէրն Որդի Աստուծոյ կոչեսցի»): է-զ/չիք: 2. ա/230ա-1բ: բ/231բ-4ա: գ/234ա-5ա: դ/235ա-6ա: 3. ա/236աբ: բ/236բ-7ա: գ/237ա-8բ: դ/238բ-44բ (244բ՝ «Յորժամ ընթեռնուցուն զեսայեա՝ լուսաւորեացն ///» վջ): 4. ա/245ա (սկ. «/// Գործք՝ Հայեցեալ ի համարձակութիւն…»): բ/245ա-6ա: գ/246աբ: դ/247ա-8բ: է/248բ-9բ: 5/249բ-51ա: 6/251ա-2ա: 7. ա/252ա («Եր[ի]կուն փառ., եկեալք ///» վջ): բ/252աբ (սկ. 252ա «…եւ երկրպագան[են] /// ԲԿ., Խաչի քո Քրիստոս…», 252բ «Բ.շաբթի. Մամասա եւ Փիլի[կ]տիմոնի եւ Սիմէոնի Սիւն[ակեցւոյն]» վջ): գ-դ/չիք: 8. ա-դ/չիք:

Տե՛ս Գիրք ժամակարգութեան, որ կոչի Ատենի, Մարսէլ, 1673, էջ 341-395:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., անարուեստ նոտրգիր

105բ [Ոտանաւոր-աղօթք, հայատառ թուրերէն*]

– Քաթպգը հարգիշնան / օխտուր հարգիշնան… եախշի օրայորիշ դարմանի:

* Ծնթ. Ընթերցումը եւ բառանշատումը՝ Օհաննա Կարապետեանի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

105ա Ջբազմամեղ Աւէտ *գ[ծողս] յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս միով Տէր ողորմայիւ:*

183ա Ջստացող տառիս զբարեմիտ եւ զսրբասէր կրօնաւորն զտէր Ջաֆարէն *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս միով ուղիղ բերանով եւ Աստուած ողորմին բարբառեցէ՛ք:*

213բ Եւ աստ յիշեցէ՛ք զստացող գրոցս զտէր Ջաֆարիայն, *որ ըստացաւ արդար վաստակոց՝ ցանկանալով տէրունեան բանին, որ ասէ. Երանի՛, որ ունիցի զաւակ ի Սիոն. զայս ունելով յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնօղացն ի հանդերձեալ աշխարհին: Ընդ նմին եւ զիս՝ զբազմամեղս եւ զառածեալ* Աւէտ *անարժան գրիչս, որ եմ ունայն եւ թափուր ի գործոց բարեաց եւ փարթամացեալ չարեօք իբրեւ զբարձունք կուտակ կուտակ ի վերայ իմ, ընկղմեալ ի խորս չարեաց, ոչ ունելով յոյս իմոյս փրկութեան, բայց միայն սուրբ երգողացդ, որ միով ուղիղ սրտիւ ողորմի ասէք անարժանիս՝ ոչ ունելով տեղի ողորմութեան:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *2բ (ժէ. դ., անարուեստ նոտրգիր, ատ. լս.) Յիշատակ է այս Սաղմոսա[րանս] մահտեսի* Օրտուի *որդի* Պատալին:

105բ Որդի Պատալ *անէ (՞) շատ բարեւ:*

106ա (կիսախորանի մէջ) Մահտեսի Օրտուին *որդի* Պատալին *յ[ի]շատակ է այս Սաղմոսա[րանս]:*

Տե՛ս նաեւ՝ կնմադրոշմ, 2բ, 228ա:

2. *135ա (1771 թ., նոտրգիր) Ես՝* Անտօնի *որդի զարկար* Յարութուս, *գվի մին մաղաթ ատո՞ւ (մագաղաթ Ատենի ՞) ի դուռեն* Սուրբ Գ.խորանին, *այլեւ հեգվերոր(=հոգեւոր) յիշատակ յաւիտեն[ա]կան է: Թվին ՌՃԻ.ին (1771) ես՝ տէր* Օվանէսըս, *գիրցի:*

3. *30ա (1782 թ., նոտրգիր) Այս է* Մայիլի *որդի* Կիրիքոր, *թուին ՌՄԼԱ. (1782), երից եր[ան]եալ եւ երչանկ[ա]զարդ: Կարշաբարն համբուրեմ հոգւոյ հարիս մերում աստուածայբան Հովհագիմայ վարդապե[տի] եւ քո ծառայ Գիրիգորէս հատ լցի քո սրբութենէդ: (Մի քանի տող ցած)՝ Մվ երջանիկ ճառապայթ, իմանալի արէգ[ա]կն, որ լուսայորէ ամենայն մարդ, այսինքն՝ գէրերջանիկ եւ հոգիաբնակալ սրբազան հօրդ մերո եր[ա]ն<ն> այշնօր* Յովագիմ *զգօնամ/// վարդապետիդ յայտարարութիւն լիցի /// գրեալ ///*

4. *105բ (1783՞ թ., նոտրգիր) Յիշատակ է* Գրիկորի *որդի* Մուկլին *սուրբ մատենին, վայէլի մինչեւ ընդ խորին ծերութուն. ամէն: Թվին ՌՄՀԲ. (1783՞), Մարգի Ի-Ա.ին (21):*

5. *106ա (1786 թ., նոտրգիր, ատ. լս.) Թվին ՌՄՀԵ. (1786) էլաւ* Մոյի[լըն՞]:

6. *65ա (1791 թ., նոտրգիր) Ես՝ անարժ[ան] տէր* Յահուպուն(=Յարութիւն) *քահանայս, գիրէցի թիվ ամաց իմ<ոց> ծնընդ[եան] իմ Ի. եւ Ը. ամաց (28) քահանայութիւն իմ Աստուած<ոյ>ով թվին ՌՄՀ.ին (1791):*

7. *20բ (1793 թ., անարուեստ նոտրգիր, ատ. լս.) Այս է տէր* Մինասին *թիվն քհանայութեանն՝ ՌՄՀԲ. (1793):*

65ա *ես՝ անարժան, մեղայոր ի Տէր* Մինաս *երեցըս, գըրեցի ի թիվս մեր ծընընդեան ՌՄԺԲ. (1763), ի մերոյ քահանայութեան թվին ՌՄՃ[Խ]Բ. (1793)։ Ով ոք գարդայ, մէկ բերան ողորմի ասի, Աստուած իւրն ողորմի։*

Ծնք. 1ին 8 բառը կրկնուած է 64բ.ում։

8. *134բ (ԺՂ. դ., նոտրգիր, արտք. լս.) ///եւ ն///ն ///այիլի որ[դ]ի* Գիրիգ[ո]ի *որդի* [Ո]սկանին, [Մ]ախմուր[ի]ն, Շահնապատին, Ան[ահ]ն, Ջանազ[ա]նին։ *[Մ]ուրբ մա[տեն]իս բարձր ///րակոեահ ///ան նոր տվե/// [ս]այ, սուրբ [ա]ղպուրըն [ց]աւոց տեղացց [ճա՞]ր է**։ *(Գրուած 2րդ սեան վեր. լս-ում)՝* Նազար *որդի* Սիմօն, Գիրիգոր՝ *որդի* Ոսկան, Մախմուր, Շահնապատ, Անահ։

* Ծնք. Աւտ. լս-ի եզրահատման պատճառով ամէն տողի 1-2 տառ կտրուած։

9. *232բ (ԺՂ. դ., անարուեստ նոտրգիր, ստ. լս.) Ի Աստուծոյ ծառայ* Վիրաբէ։

10. *228ա (1806 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՄԾե.ին (1806) եւ Մարգի ԺԱ.ին (11) գ<ե>րեցաւ զայս նամակըս։ Ես՝ տէր* Գըրիգորէս, *եկամ այսօ գուշս, որ է՝* Սավեր կեղ*, հետ տէր* Յարութիւնի, *միայսին քահանայութիւն արինք։ Այն տարի էր, որ Ղաջարի ժաման[ա]կն էր, որ շահզատան* Թաւվէզ *նստած էր։ Ջմեռըն գոցայ տէրտէրներայ փախայցին* Քուտիսդա[ն]։ *Ետու ես՝ մեղմածեալ տէր* Գըրիգոր *անարժան քհանայս, խիջմտանքն զիս գանճեց, թողիմ զիմ գուղին, եկամ,* Սուրբ Յօհաննէս եկեղեցուն *ծառայութիւն արիմ այս ամիս։ Ով որ հանդպի գորայ կարդալով կամ օրինակելով, նայ մէկ լի բերանով Աստուած ողոր[մ]ի ասայցէ՛ք, Աստուած ձեզ ողորմեսցի իւր մուանգամ գալստեան. ամէն։ Մեղապարտ եւ անարժան տէր* Գրգորիս։

* Ծնք. Խօսքը գուցէ Պարսկահայաստանի Սալմաստ գաւառի Սաւրա գիւղի մասին է. գրուել է պարսկական տիրապետութեան միջավայրում։

11. *168բ (1833 թ., շղագիր, արտք. լս.) Մնամ խոնայ ծառայ* Սարքիս Մուրայտեան, *(ստ. լս-ում)՝ 1833 թիւ, Մա[ր]տի 18։*

12. *85ա (ԺԹ. դ., շղագիր, ստ. լս. հակառակ դիրքով, մատիտով հետգ. ջնջած) երազ տեսայ ես ուրբաթ գիշեր Յունվարի 29, Լուսնի 20 ըրեն։*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *2ա, 7բ սեւ թանաքով ութանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՊԱՏԱՒ», *5բ, 135բ, 153բ (երկիցս), 218բ, 222բ սեւ թանաքով ութանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՏԷՐ ՊՕՂՈՍ 1186 (1737)», *50բ, 54բ, 80բ, 88՝* «BGH», *228ա (երկիցս)՝ սեւ թանաքով ութանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐ 1249 (1737)»։

ՆՇՈՒՄ՝ *միջուկին սոսնձած դեղնաւուն թղթին՝ «ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «1027/3551»։*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *7ա՝ սեւով խզբզոց, 19ա՝ գծեր, 19բ՝ գրած-ջնջած տառագծեր, անընթեռնելի, 21ա՝ «Առայքեւոցն ոչ էն կամեւք ասայ, զարատն մարքարէիցն բարի ասայ», 21բ՝ «ԱՍ», «Թ ծուխեամբ», 24բ՝ «մարգարէ», խզբզոց, 30ա՝ «այս է մերդ», 33բ՝ «դկ», «մ», «ս», «դ», գլխագիր խաչանման «Փ», «ն յ», «Տց», 48բ՝ «Յ», 64բ՝ «ես անանժան մեղայոր ի Տէր Մինաս երէցս», «ա», 65ա՝ «ա», 65բ՝ «Ա», արտատպուած նաեւ 66ա.ին, 72բ՝ տառագծեր, արտատպուած նաեւ 73ա.ին, 76բ՝ «Խ», 79բ՝ «ուխիւն», ջնջած, անընթեռնելի, 96բ՝ «Հ» (երկիցս), 97ա՝ «Հ», 97բ՝ «կա», «ե», 105բ՝ «///էսխ մարտո», «յիշատակ է ///», 106բ՝ «եԲ», «աա», «եսբ», «վ», 112բ՝ «ու վ», «ռեււս», «բարով», 140բ՝ «ն», «ճ», «է», «ի», «ը», «թ», թանաքը՝ արտատպուած նաեւ հանդիպակաց էջին, 144բ՝ «Սուրբ», արտատպուած նաեւ 145ա.ին, թ. 147 արտք. եզրի նորոգման կարկատան թղթին 2 կողմից՝ ԺԹ. դ.՝ «ա-թ» (բազմիցս), «Արամ Արմեն արդ ընկալ հոգ///», 156բ՝ «Բ», «կարքաւոր հալաք պարոնտէր ես աասցի», «վար», «գ» (5 անգամ), «ն» (5 անգամ), «ջի», 157բ՝ «ն», «ժ», 166բ՝ «Ի նվաստ եւ Աստուծոյ ծառ», «Քե», 167ա՝ «եւ», «Ա», «մ», «ր», «սուրբ», 168բ՝ «ս», թ. 178 ստ. արտք. եզրի, թ. 194 ստ. եզրի նորոգման սպիտակ կարկատան-թղթին՝ հակառակ դիրքով՝ տառեր՝ ԺԹ. դ. (բազմիցս), 206բ՝ «ա» (27 անգամ), «գգ», «ԼԼ», 2-3 տառեր՝ անընթեռնելի, 224բ՝ «աապ», 230բ՝ խզբզոց, 244բ-5ա՝ «վիրապէն շատ բարով Ռ. բարով ասացէք Բ. շաբաթ ///», անընթեռնելի։*

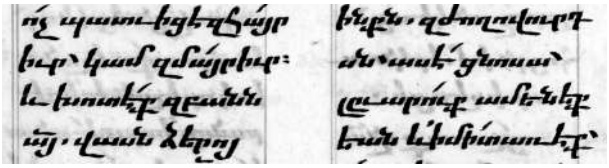
ՆԿԱՐԱՓՈՐՉ՝ *65բ՝ բուսական նախշ, 153ա՝ հանգուցագիր-թռչնագիր՝ «Մ» «Հասցէ գ» գրութեամբ, նժարներով կշէռքի պատկեր, 167ա՝ թռչուն՝ վերեւում հակառակ դիրքով հայատառ պարսկերէն՝ «Թավուզ» (թրգմն.՝ սիրամարգ) գրութեամբ, երկիցս։*

3552
ԱՒԵՏԱՐԱՆ

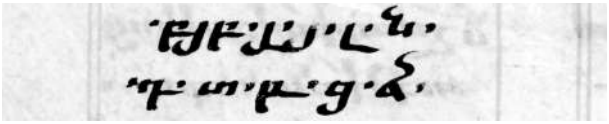
ՍՈՒՐԲ ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՅ (ՇԱՄԻՉՈՐ) ՌԽԳ. – 1594

ԳՐԻՉ՝ Անանիա վրդ.։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Բարսեղ վրդ.։ ԿԱՉՄՈՂ՝ Յովսէփ։

ԹԵՐԹ՝ 344+1 (կրկն.՝ թ. 205). չգրուած՝ 1ա, 2բ-3ա, 4բ-5ա, 6բ-7ա, 8բ-9ա, 10բ-1ա, 12բ-3ա, 14բ-5ա, 16բ-7ա, 22բ-4ա, 173ա, 265ա, 342ա, 343ա, 344ա։ ՊՐԱԿ՝ 10+2+10+Ա-Իէ×12 (Իէ 11)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ թ. 23-285. այլ թուղթ՝ թ. 1-22, 286-344։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×14։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, կարմրով սահմանագծուած (11,7×9)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 65ա, եղբայրագի՞ր ծածկագիր՝ 337բ)։ ՏՈՂ՝ 19։ ԿԱՋՄ՝ դարչնագոյն կաշի՝



Նմուշ 65ա



Նմուշ 337բ

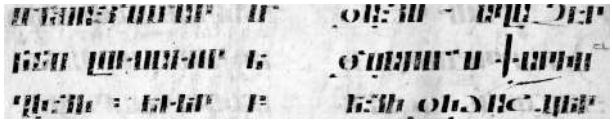
դռնակով, 2ական կապիչով եւ մետաղէ գամով (Ա. փեղկը՝ կոստղապատ՝ 53 կոստղ, 6 մետաղէ ճաւասարաթեւ խաչ, որոնցից 2ը՝ ականակուռ, ակները՝ կապոյտ եւ կարմիր). միջուկը՝ տախտակ. Ա. աստառ՝ տպագիր դեղնաւուն թուղթ՝ Շարակնոց, Կանովն Փոխման Աստուածածնին. երկրորդ աւուրն (պատառիկներ 2 տարբեր ձեռագրերից՝ Ա.[1] 5×8, միասիւն (7,5×3), 5 տող, էջ 44///, ունի յիշագիր. «/// այսօր ճանգուցեր ի լոյս[ն անմատոյց]... ընդ վերին զուարթնոց երկնից ///»: Ա.[2] 8×9,5, միասիւն (7,9×7,7), 14 տող. «/// որ վայր իջեալ ընդ Միածնին... զհուր անդադար ծաւնիւ ///»): Համմտ. Շարակնոց, 1692, թ. 441-442: Ա.[3] Սաղմոսարան, Աղօթք Ամբակումայ մարգարէին (ձեռագրից 1 ամբողջական էջ՝ 14,8×9,4, միասիւն (12×7,5), 25 տող, էջ 340, զարդաշրջանակով, ունի յիշագիր. «///եսցին եւ անտառ [վ]ատ[նեսցին]... ֆոյ, ի փրկել զընտրեալս ֆո ///»). հմմտ. Սաղմոսարան, 1795, Կ. Պոլիս, էջ 363-364: Բ. աստառ՝ սպիտակ կտաւ:

ՊԱՏԱՒԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – 1. Աւետարան Ղուկասու: Ժ. դ.: ԱԲ (սկ.)՝ ստացուած մէկ թերթի եզրաճատումով եւ ընդլայնակի ծալումով: Մագաղաթ զոյգ թերթերի բացուածքը՝ 25,7×17,2. երկսիւն (23,4×16). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա). տող՝ 21: Լուսանցազարդ՝ բուսակա՞ն՝ Աա (եզրաճատումով կտրած). գոյներ՝ կանաչ, շագանակագոյն, մանուշակագոյն: Կարդալ. Բբ[1], Աա[1], Բբ[2], Աա[2], Բա[1], Աբ[1], Բա[2], Աա[2] «/// [նշա]ն երկնից ոչ տացի սմա, բայց նշանն Յովնանու... բաժակին եւ զպնակին սրբէիր եւ ներ[ինն] ///» (ԺԱ. 29-39):

2. Մաշտոց: ԺԱ. դ.: Գ (վջ)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրաճատումով (բնագիրը՝ կտրած): Մագաղաթ 17,4×13,5. երկսիւն (13,7×11,2). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Գա). տող՝ 19 (սկզբնական վիճակը՝ 24,2×17,5. երկսիւն (17×11,7). տող՝ 24-25): Կարդալ. Գաբ՝ «/// զնոսա յաշխ[արհէ, ա]յդ զի պա[հեսցէ զ]նոսա ի չա[րէ]... եւ աշակերտաւմն հանդերձ յայնկո[յս ձորոյ]ն կեդրովնի ///» (Յովհ. ԺԷ. 15 – ԺԸ. 1), Գբ՝ «Վասն ի վեր[ուստ] /// [ա]ղաւ[թք]. եկեա[լ] եմ[ք երկիր պա]գանել... բանզի [ֆո հրա]մանաւդ կոչ[էցեր յաւ]ծումն, եւ կատ[արեալ] ///»:

Տե՛ս Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., Գիրք Ա., աշխ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 475-476:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Աւետումն՝ 1բ, Ծնունդ՝ 2ա, Ընծայումն տաճարին՝ 3բ, Մկրտութիւն՝ 4ա, Այլակերպութիւն՝ 5բ, Յարութիւնն Ղազարու՝ 6ա, Մուտ յե-



Նմուշ Բա



Նմուշ Գա

րուսաղէմ՝ 7բ, Ոտնլուայ՝ 8ա, Խաչելութիւն՝ 9բ, Թաղումն՝ 10ա, Աւերումն դժոխոց՝ 11բ, Իտալբեր կանայք՝ 12ա, Համբարձումն՝ 13բ, Հոգեգալուստ՝ 14ա, Ազգարարումն երկրորդ գալստեան եւ պատուիրատուներ՝ 15բ, Աճեղ դատաստան՝ 16ա, Մատթէոս՝ 24բ, Մարկոս՝ 112բ, Ղուկաս՝ 173բ, Յովհաննէս եւ Պրոխորոն՝ 265բ: Լս-ային՝ Թզենի տերեւալից՝ 82ա, 152ա, Յովսէփ Արիմաթացի՝ 170ա, 259բ, 331բ, Աւետումն՝ 176ա-7ա, սափոր (Հարսանիք ի Կանայ)՝ 270ա, Բժշկումն կուրի՝ 297բ: Խորան՝ 17բ, 18ա, 18բ, 19ա, 19բ, 20ա, 20բ, 21ա, 21բ, 22ա: Կիսախորան՝ 25ա, 113ա, 174ա, 266ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային, յուշկապարիկ, խաչ, տաճար, «...զոչխարս ի մէջ գայլոց...»՝ 48ա, գառն՝ 221ա, ծառ, ճրագ («Ճրագ մարմնոյ ակն է...»)՝ 37բ, կրակի բոցեր («Հուր եկի արկանել...»)՝ 222բ: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ, ճարնջագոյն, մանուշակագոյն, մոխրագոյն, սեւ, ոսկի:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Անանուն հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն, Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 2005, էջ 330:

Ծնթ. 3 տարբեր ձեռքի աշխատանք է՝ ա. տէրունական մանրանկարներ եւ խորաններ, բ. աւետարանիչներ եւ լս-ային մանրանկարներ, գ. լուսանցազարդեր եւ զարդագրեր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, ճերմակած, Ա. փեղկի 4 խաչերի ակները, 1 խաչի ակնի ճաւեւ հիմքը, 1-2 կոստղ՝ ընկած. Ա. աստառի տպագիր թերթերը կեղտոտուած, դեղնած, առանձին մասերը սոսնձած իրար, գիրը՝ ծածկած, Բ. աստառը կեղտոտուած, սոսնձի դեղնաւուն եւ պտոկ-պիպ Գ.ից արտատպուած սեւ թանաքի հետքերով. պտոկ-պիպ.

Աբ՝ մասամբ խունացած, եզրերում եւ ծալման հատուածում մասամբ դեղին հետքերով, Գ.ի նրբն եզրին նորոգման թուղթ սոսնձած, գիրը՝ ծածկած, նախկին կպումը կոպիտ անջատելու հետեւանքով կապիչների հիմքերի ուղղութեամբ պատռուած, բ երեսը դեղնած, նախկինում աստառին կպած լինելու հետեւանքով՝ սոսնձի հետքերով, մասամբ անընթեռնելի. նորոգուած 1788 թ., թերթեզերբը մասամբ մաշուած, դեղնած, նորոգման ժամանակի եզրահատումից անհաւասար, տեղ-տեղ մանր պատռուածքներ. հիմքում եւ եզրերում կան նորոգման սպիտակ չգրուած թղթի մասեր (35ա, թ. 38, 47ա, թ. 191-2 եւն). թերթերին խոնաւութեան եւ դեղին այլ կեղտաբծեր, հիմքը ամրացած փոշուց սեւացած, ստ. արտ. անկիւններում՝ մատնահետքեր, տեղ-տեղ այրուածքի (թ. 36-7, 42 եւն) եւ թանաքի հետքեր. թերթերը տեղ-տեղ մաշուած, գրադաշտից եւ եզրերից պատռուած (թ. 42, 45-6 եւն), թ. 34-5, 58-9, 333-4՝ մասամբ իրարից հեռացած, թ. 188, 190՝ ստ. արտ. անկիւններից՝ թափուած. մանրանկարները մասամբ գունաթափ, մի քանիսը՝ նախկին կպումը կոպիտ անջատելու հետեւանքով վնասուած (1բ-2ա, 3բ-4ա եւն), թ. 1-16 եւն մանրանկարների միջեւ կան դեղին մեկուսիչ թղթեր, թղթի բարակութեան հետեւանքով թանաքը եւ 25ա, 113ա, 174ա 266ա մանրանկարների գոյները արտացոլուած հակառակ երեսներին, եզրահատումով 126բ բուսական լս-զարդը եւ զարդագիրը՝ մասամբ կտրած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *17բ-8ա* Թուղթ եւսեբեայ:

2. *18բ-22ա* Համաբարբառ (նաեւ ստ. լս.՝ Յռուացանկ):

3. *25ա-111բ* Աւետարան Մատթէոսի: *112ա* Թելադրութիւն:

4. *113ա-72ա* Աւետարան Մարկոսի (*171բ-2ա* Յարուցեալ Յիսուս): *172բ* Թելադրութիւն:

5. *174ա-264ա* Աւետարան Ղուկասու: *264բ* Թելադրութիւն:

6. *266ա-337բ* Աւետարան Յովհաննու: *338ա* Թելադրութիւն:

7. [Ոտանաւորք]

ա. *112ա* Մաթէոս մարդ անաւանեցաւ...

բ. *172բ* Այս Մարկոսի ասի առեւծ...

գ. *264բ* Այս Ղուկասու եզն ասացին...

դ. *338ա* Այս Յոհաննէս արծուանման...

Ծնթ. 237ա արտ. լս-ում կայ գրչի բնագրային լրացում:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *Անանիա գրչի 19ա (ստ. լս.) եղբա՛յր, օտար մարդու ձեռ է անկեր, ինձ մեղ չդնէ՛ք զղալատն:*

74բ (ստ. լս.) Աստուած աւրհնէ Նախջուվանեցի Նսէֆն, *որ երեկ մեր վանքն, տեսաւ որ Աւետ|75ա|արանն կու գրի, Ա. շահի ինքն, մէկ՝* Սալթանփաշէն: *Աստուած զիւրեանքն |74բ| աւրհնէ, <զիւրեանքն>՝* զԽութլուշէն, զԿարապետն, Փանոսն: *Աստուած զիւր|75ա|եանքն մինչեւ ի խորին ծերութիւնն պահէ. ամէն:* Խաթունին, *|74բ|* Ղազար:

77բ (ստ. լս.) Վա՛յ ինձ, ջուր թափաւ, սեւ է տեղն (2րդ սեան 1ին 4 տողերի մասին է):

264բ Վա՛յ քեզ, եղկելի՛ Անանիա */, լա՛յ ու սգա՛ անձինդ վերայ: / է ռէհի ֆլի պաւ (՞), քեզ եմ յուսացեր:*

337բ (եղբայրագիր ծածկագիր) ԲՅՒ.Յ.Յ.Լ.Ն. Դ.Տ.Ի.Յ.Ջ: Անանիայ *գվըրհ///*

338բ Աւրհնութիւն, գոհութիւն, բարեբանութիւն գթածին, ողորմածին եւ մարդասիրին՝ Աստուծոյ Հաւր, Աստուծոյ Որդւոյ, Աստուծոյ Հոգւոյն Սրբոյ, եռանձնեայ, եզակի, համակամ, համագոյ եւ համազաւր, անորիշ, անբաժանելի եւ անզննելի, անքակ եւ անքանակ ամենասուրբ երրորդութեանն այժմ եւ անզըրաւ յաւիտենիս. ամէն: Որոյ շնորհաւք աւարտեցաւ եռահրաշ եւ հոգիազարդ Աւետարանս, որ է շաղկապեալ երանելի աւետարանչացն՝ ըստ բազմերանգ գունոց ի մի ոստայն անկելով հանճար, զոր արուեստակեալ անուշոցաց ծաղկանց եւղեփեցական կազմութեամբ, որ ըստ հոգւոյն յատկութեան իմանի, զանազան որակութեամբ գաղափարելով ըստ յօքունց արփիացելոցն դասակցութեանց՝ |339ա| առ ի յարմարումն եկեղեցւոյ, յաւդիւ խաղաղութեան գլխոյն պատշաճեալ, զի յայսմանէ կատարելութեան: Զորս Աւետարանք ի բազում պատճառէ. չորեքկերպեան կենդանիք՝ Մարդ, Առեւծ, եզն, Արծիւ, չորս նիւթք աշխարհիս՝ հող եւ ջուր, աւդ եւ հուր՝ թշնամիք անհաշտելիք եւ սիրելիք անքակտելիք, չորս չորք գիր անուան ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հայր, Որդի, Հոգի, չորս գետք բղխեալ ի դրախտէն՝ Փիսոն, Գեհոն, Տիգրիս, Եփրատէս, չորք անկիւնք եւ չորս եղջերք սեղանոյն, չորք գէմք սրբոյ խաչին, չորս առաքինութիւնք հոգւոյ՝ խոհեմութիւն, արիութիւն, ողջախոհութիւն եւ արդարութիւնն, չորս ծագք տիեզերաց՝ արեւելք, արեւմուտք, հիւսիս եւ հարաւ, չորս բանք Աւետարանիս՝ պատգամ եւ |339բ| պատուիրան, սպառնալիս եւ աւետիս, չորս բանիւ խաւսի Աւետարանս՝ հրամանաւ եւ խրատով, աւրինակաւ եւ վկայութեամբ. եւ այլ բազում պատճառք են, յորս գաղափարին չորեքեան Աւետարանքս: |340ա| Արդ, գրեցաւ սա ձեռամբ յոգնամեղ եւ անարհեստ գրչի Անանիա *յետին վարդապետիս, ի թվականութեան հայոց ՌԽԳ. (1594), ի յերկիրն* Շամիձոր *կոչեցեալոյ, ի դուռն* Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկային *եւ ի տիրամայր* Սուրբ Աստուածածին, *եւ* Սուրբ Գէորգ Զաւրավարին, *որոյ ընդ մեզ աւգնութիւն եւ ձեռնտու եղեն, որ կարողացոյց զանարժանս հասանել յետին գիծ ոսկիաբան սուրբ Աւետարանիս: |340բ| Յի-*

շեցէ՛ք ի սուրբ աղաւթս ձեր անարժանս եւ զիմ ծնաւղն՝ ըստ հոգւոյ հայրն տէր Բարդուղիմէոս *կրաւն<աւն>աւորն, եւ զհայրն իմ պարոն* Ղութլիբէկն, *եւ մայրն իմ* Մըրմաթխաթուն, *եւ զեղբայրն իմ* Խաչատուր, *եւ զհաւրեղբարքն իմ, որ հանգուցեալ են առ Քրիստոս՝ պարոն* Սարիկն *եւ* Գրիգորն, *եւ որդիքն իւրեանց՝* Ատղն, Միրումն, Առաքելն, Մարգարէն, *եւ քոյրն իմ* Ասախաթուն, *եւ զիւր որդիքն. ամէն: Յարձեալ աղաչեմ զձեզ, յիշեցէ՛ք զիմ որդի տէր* Յոհաննէսն *եւ այլ միեղէն եղբարքն. ամէն:*

2. Յովսէփ *կազմողի 341ա [ո]ւստի եւ տեսեալ զսոյա անճառ փրկագործութեան խորհուրդ՝ հեզահոգի եւ մաքրամիտ, քաջ բաբունապետն տէր* Բարսեղն՝ *ջահն եկեղեցւոյ եւ սիւնն հաւատոյ, մեզ՝ ազգիս հայոց, որ եռափափագ սիրով, յաւժար կամաւք եւ սերտ հաւատով ցանկացող եղեւ այսմ ծաղկաւէտ եւ վարդափթիթ, կենսաբուխ սուրբ Աւետարանիս եւ ետ գրել ի հալալ վաստակոց իւրոց՝ յիշելով զբան մարգարէին, որ ասէ. երանի՛, որ ունիցի զաւակ ի Սիոն, որ է եկեղեցի սուրբ: Վասն այն յուսոյն ետ գրել զէրունեան Աւետարանս առատ տրիւք՝ ի պայծառութիւն սուրբ եկեղեցւոյ եւ ի վայելումն մանկանց Սիովնի: Այլեւ յիշատակ բարի հոգւոյ իւրոյ եւ ծնաւղաց իւրոց՝ հաւրն տէր* Ներսէս քահանային, *եւ մաւրն* Մէհրշի, *եղբարցն՝ |341բ|* Մարտիրոսին, *տէր* Հայրապետին, Սրապիոնին, Մովսէսին, *եղբաւրորդոյն* Յոհաննէս *դպրին, քուերն* Ալամի: *Աստուած ողորմի՛ ասացէք սոցա հոգոյն. ամէն:*

Արդ, որք ճաշակէք յամէնառատ սեղանոյս եւ վայելէք յաստուածային բուրաստանէս եւ հանդիպիք սուրբ Աւետարանիս կարդալով կամ տեսանելով, յիշեսջիք ի սուրբ եւ ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր՝ առաջի անարիւն զենմանն ի ժամ սոսկալի սուրբ պատարագին եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք տէր Բարսէղ *սրբասէր վարդապետին, եւ ծնաւղացն՝ տէր* Ներսէս քահանային *եւ* Մէհրշի, *եղբարցն՝* Մարտիրոսին, *տէր* Հայրապետին, Սրապիոնին, Մովսէսին, *եղբաւրորդոյ* Յոհաննէս *դպրին, եւ քուերն* Ալամի, *եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի յիւր միւսանգամ գալուստն. ամէն: Յովսէփ կազմողս չի մոռանաս, ոսիցդ եմ հոգ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *342բ (ժէ. դ., բոլորգիր) Յարձեալ յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զվերջին եւ զվերոյգրեալ անուանքս՝ զգՖարմանն (արտք. լս-ում)՝ «եւ զգկողակից* Գուլբըհարն», *եւ զգ*Դարմանն, *եւ զկողակիցն* Խաթունիկն, *մալիք* Պետրոս, *եւ զկողակիցն զ*Վարդխաթունն, *էռէս* Յովասափն, *եւ կողակիցն իւր զ*Նուբարն, *եւ զնոքաբուս որդիքն իւրեանց՝* Պօղոս, *զ*Կարապետն *եւ զ*Խլղաթին, *եւ* Դաւթի *կողակիցն՝ զ*Նուբարն, *եւ զիւր որդիքն՝ զ*Իսիբէկն *եւ զ*Ատիշն, *եւ զ*Նուրիջանն, Խաչիկն *եւ զկողակիցն* Շարըստանն, *զ*Ասլանն *եւ* Սաոսնն, *յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք նոցա. ամէն: (2 տող ցածում)՝ զ*Գափարն, *զ*Մարգըրիտն, *զ*Գուհարն *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած ողորմի նոցա: (6 տող ցածում) Յարձեալ յիշեցէ՛ք, յերկնաբացիկ յաղօթս ձեր զհայրքն մեր հոգեւոր՝ զ*Նուրիջանն *եւ* Խանիսենց Պետրոս *եւ զկողակիցքն իւրեանց, զմայր|343ա|ն մեր (չշարունակած):*

2. *339բ (ստացողի, ժէ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զմէլէք* Մէհէրն, *որ ըստացաւ զսա՝ ի հալ[ալ] արդեա[ն]ց՝ յիշատակ հաւրն մէլիք* Դաւթին, Փաշախաթունին, *եւ եղբաւրն մէլէք* Եարազիզին, *եւ* Ջրուանդին, *եւ որդոյն* Մլհամին, *եւ* Մկրտչին, Նուրիջանին, Դաւթին, Խաչկէն, Ամիրխանին, Շահնազարին, Յովասափ<ս>ին, Խոլաթին, Յովանիսին, Յուսէփին, Պետրոսին, Միրազիզին, *(այլ ձեռքով)՝ «տէր»* Ղազարին, Աստուածատրին: *Յարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս էռէս* Մլհամ *եւ զիւր կողակից զ*Փաշախաթուն, *եւ զերեց որդիքն՝ զ*Մէհէրն *եւ զկին զ*Նազխաթուն, *|340ա| եւ զդստերն* Փարեխանին, Աղաբէկին, Ամիրաղին, *մէլէք* Եարազիզին *եւ իւր կնոջ* Բանաւին, *եւ* Նուբարին, Էթարին, Ջրուանդին, *կնոջն* Մլհամին, Մկրտչին *եւ իւր կողակցին: Յարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զ*Դաւիթն *եւ զկողակիցն զ*Նուրիխանին: *Աստուած աւրհնէ զպարոն* Մէհէր *եւ զեարազիզն, որ ետուն զսա ի դուռն* Սուրբ Յարութեան<ի>ն *եւ* Սուրբ Սարգսին՝ *յիշատակ հոգւոյ իւրեանց. ամէն:*

Ծնթ. Գրուած է գրչի 338բ-40բ էջերի յիշատակարանի՝ ստացողի անուան համար բաց թողնուած տեղում:

3. *343բ (Նորոգման, 1788 թ., բոլորգիր) Ո՛վ եղբայրք, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս: Արդ, Նորոգեցաւ սուրբ Աւետարանս, որ յոյժ քայքայեալ էր: Ես՝ տէր* Մարքարաի *որդի տէր* Օհաննէսս, *որ տուի Նորոգել, լինիցի մեզ յիշատակ եւ հօրն իմոյ տէր* Մարգարահն, *եւ մօրն իմոյ* Նազէին, *եւ յեղբարաց իմոց* Յակոբին, Գրիգորին, Մարտիրոսին: *Յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զհայր իմ, եւ զմայրն իմ, եւ զեղբայրքն իմ, եւ զիս՝ մեղաւորս յիշեցէ՛ք, եւ զմեզ յիշօղն Աստուած ողորմեսցի իւր միւսանգամ գալստեան. ամէն: Թվին ՌՄԼԷ. (1788), Նոյեմբերի ժ. այս Նորոգեցաւ: Յարձեալ յիշեցէ՛ք (չշարունակած):*

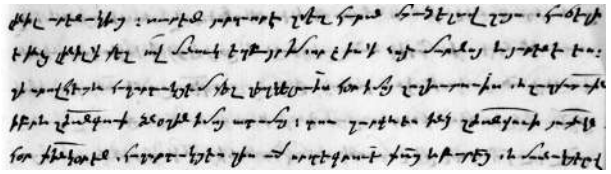
4. *344բ (1799 թ., շղագիր) Արդ, ի ժամանակիս երեկոյեցեալ եւ ի դարուս նսեմացեալ ցանկացող եղեն նո[րո]գել* Սուրբ Յարութիւնն *եկեղեցին. տէր* Մարգարի *որդի տէր* Յօհան *եւ պարոն* Յարութիւն *շինել ետուն զխաչկալն, մի լաւ լաւ ջաղեր, շատ գրե<րե>անք, լաւ ժամակարգութիւն, զոր տ[է]սողքն ցանկանային: Եւ ես՝ նւաստ տիրաց[ո]ւ* Գրիգոր, *բազում աշխատեցայ եւ կազմեցի հին եւ ցրւեալ գրեանք: Ով որ հանդիպիք, չի մոռանաք: Թվին ՌՄՀԸ. (1799):*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ սեւով «1028/3552», «ՌՀԳ. 1594 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

3553
ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ

ԺԹ. դար

ԹԵՐԹ՝ 123+1 (կրկն.՝ թ. 63). (գրչի էջակալում՝ 1-67, որ է՝ 2ա-35ա, գրչին շարունակած հետգ-ի էջակալում՝ մատիտով՝ 68-246, որ է՝ 35բ-123բ, 5րդ տետրի հետգ-ի էջակալում բնագրի վրայ խոշոր թուանշաններով՝ 446-468, որ է՝ 112ա-23բ). չգրուած՝ թ. 1, 36-40: ՊՐԱԿ՝ խառն (Ա. 40, 2-4՝ 24, ե 12): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. այլ թուղթ՝ թ. 1-40. այլ՝ լուսագծերով թուղթ՝ թ. 112-23: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20,5×14,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (19×13,7. ստ. լս. յիշագրեր՝ թ. 2-35): ԳԻՐ՝ շղագիր (նմուշ՝ 93ա): ՏՈՂ՝ 33-34 (թ. 1-35), 24 (թ. 41-63), 25-26 (թ. 64-111), 30-35 (թ. 112-23): ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն մոմլաթ, մէջքը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 93ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., կազմը՝ նորոգման ժամանակի. թերթերի բարակութեան հետեւանքով թանաքը արտացոլուած հակառակ երեսներին. մի քանի թերթերի վրայ մանր կեղտաբծեր, դեղին հետքեր, թանաքի բծեր. թ. 111-2ի միջեւ, վջ-ից՝ անորոշ քանակի թ. ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-35բ* [Քարոզք Անտոնի Վիէրայ. ձեռ. 2874, 279բ-92բ, 296ա-314ա]

ա. *2ա-8բ* Քարոզ երեսուն եւ վեցերորդ. Յաւուր երեքշաբաթի Աւագ շաբաթու. Թագաւորք ածեալ ի դժոխս յաւազակաց: Եւ աւազակին ածեալք ի յարհայութիւն ի թագաւորաց, [ի բանն]՝ Յիշեա՛ զիս, Տէ՛ր, յորժամ գայցես արհայութեամբ քո, այսօր ընդ իս իցես ի դրախտին. Ղուկ. 23: 42-[43] – *Այս բան այսօրեայ Աւետարանին զայս ցուցանէ մեզ... նոքա մանաւանդ ածցեն զգողն ընկերակցութեամբ իւրեանց ի յերկնային դրախտն, որպէս դու այսօր արարեր (Ընդ իս այսօր իցես ի դրախտին):*

Ծնթ. 2ա վեր. լս-ում՝ խոռազրի կողին, հետգ-ի շղագրով կապոյտով՝ «Թարգմանութիւն»:

բ. *9ա-15բ* Քարոզ երեսուն եւ եօթներորդ. Յաւուր Աւագ հինգշաբաթի. Փափաք սիրոյ Քրիստոսի, [ի բանն]՝ Գիտաց Յիսուս, թէ յԱստուծոյ ել եւ առ Աստուած երթայ: Սիրեաց զիւրսն, իսպառ սիրեաց զնոսա. Յով. 13: 1, [3] – *Մեծ է օրս եւ մեծագոյն սէրն այսմ աւուր... ի վայելել գամենապայծառ տեսութիւն քո, այլ առ ի սիրել զքեզ ընդ ամենայն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

գ. *16ա-22ա* Քարոզ երեսուն եւ իններորդ. Յաւուր Սրբոյ զատկին: Որ առաւել սիրէ ընդ արշալոյսն յառնէ, [ի բանն]՝ եւ ընդ առաւօտս միաշաբաթուն գան ի գերեզման ընդ արեւագալն. Մարկոսի 16. 2 – *Որ առաւել սիրէ՝ ընդ արշալոյսն յառնէ. Այսպէս արար յայսմ առաւօտուն... որ նախ քան զծագել արեգական՝ արդէն ծագեալ էր (եւ ընդ առաւօտն միաշաբաթուն գան ի գերեզման, ընդ արեւագալն):*

դ. *22բ-7բ* Քարոզ հառասներորդ. Յաւուր երկուշաբաթու Ջատկին. Պատմութիւն մերոյ ժամանակի, [ի բանն]՝ եւ ահա երկուք ի նոցանէ երթային ի նմին աւուր ի գեօղ մի, եւ էր անուն նորա Էմմաուս. Ղուկ., 24: 13 – *Հետաքրքրական է այսօրեայ պատմութիւն, զոր ճառէ սուրբն Ղուկաս... եւ նոքա լցան անպատմելի խնդութեամբ ի լսել զպատմութիւնս ի Տեառնէ:*

ե. *27բ-35բ* Քարոզ հառասուն եւ միերրորդ. Յաւուր երեքշաբաթի գկնի Ջատկին. Հաւասարութիւնն եւ համբերութիւնն, երկու միջոցօք առ ի հետեւիլ խաղաղութեան, [ի բանն]՝ եկն Յիսուս եւ եկաց ի միջի նոցա եւ ասէ ցնոսա. Ողջո՛յն ընդ ձեզ: Իբրեւ զայս ասաց, եցոյց նոցա զձեռսն եւ զոտս, եւ <եւ> զկողսն. Յոհ., 20: [19]-20 – *Յետ ալեկոծութեան եղելոյ ի յընդհանրական ջրհեղեղին... կազմեալ քոյին սրբազան խաչիւն: Խաղաղութիւն ընդ ձեզ: Խաղաղութիւն ընդ ձեզ: Խաղաղութիւն ընդ ձեզ: Վերջ Քարոզիս իմոյ:*

2. *41ա* [Քարոզ վասն խրատի Աստուծոյ] – *(սկ.՝ չգրուած) /// եթէ ի զոհն հօրն Սամփսոնի, (Դատ. ԺԳ. 20) ներկայ եղեւ հրեշտակն Տեառն եւ հուրն աստուածային հրաշապէս վերացաւ... այլ մատուցեալ էք ի Սիոն լեառն եւ ի քաղաք Աստուծոյ եւլն. եբր. ԺՀ.(=ԺԲ.) 12, 22:*

3. *41ա-5ա* Նովաւ կեանք էր եւ կեանք էր լոյս մարդկան [Յովհ., Ա. 4]: Մեկնութիւն անուան ծառոյն կենաց եւ երկոտասան պտղոյ նորա եւ տեղւոյ, յորում ծնեալ բուսանի՝ ըստ Յոհաննու տեսլեան ԻԱ. եւ ԻԲ. Գնայր ի մէջ հրապարակաց քաղաքին եւ զեզերք գետոյն աստի եւ անտի ծառս կենաց... – *Ի ներքոյ օրինակի այսորիկ ծառոյ կենաց, որում ցանկամ տեառնագրել զբոլոր գիտութիւն քո... եւ ընկալցի զարիւնն Աբելի արդարոյն, զի արիւնս այս աղաղակէ հզօրեղապէս՝ բարեխօսելով վասն առ Հայր:*

4. *45բ-60ա* [Խորհուրդ ապաշխարութեան] – *Խորհուրդն ապաշխարութեան է ճրագ, որ լուսաւորէ զայնո-*

սիկ, որք անկեալ շրջին ի խաւարի մահացու մեղաց զկնի մկրտութեան... եւ իբրեւ զթեթեւութիւն ի ծանր բեռանէ եւ ոչ նեղի ի խղճմտանաց, յայնժամ իմանայ, թէ գտաւ թողութիւն մեղացն:

5. *60ա-61բ* [Յաղագս աստիճանաց եկեղեցականաց] – *Որպէս ի բնական իրս են աստիճանք, ուր ստորնագոյն ի ձեռն վեհագունից կառավարին... ի մասն ժառանգութեան սրբոց առ ի զինուորիլ երկնաւոր թագաւորի ի ներքոյ դրոշակի խաչին եւ փշալի պսակի նորա:*

6. *61բ-2բ* Աղաչեմ զձեզ, ըստ արժանւոյն գնալ կոչման, յոր կոչեցարուք. եփես. Դ. [1] – *Այս կոչումն հայի առ տունն Աստուծոյ, որ այժմ յոյժ խոնարհեալ տեսանի... քանզի ոչ խորշեցայ ի պատմելոյ ձեզ զամենայն կամսն Աստուծոյ: Աղաչեմ զձեզ. եւլն:*

7. *62բ-3ա* Ագարակն եկեղեցւոյ եռապատիկ վարի եւ երիցս ճնձի եւ զարդարի երեսուն, վաթսուն եւ հարիւր պտղով – *Առաջինն՝ հերկեալ վարի ի ձեռն ամուսնացելոց... զի յերկինս ոչ արք կանայս առնեն եւ ոչ արք կանանց լինին:*

8. *63ա* Ասացին եբրայեցիք, թէ Աստուած պահէ իւրեանց զչորս բանալին եւ զփականս բնութեան... եւ լցուցանես զամենեսեան կենդանի օրհնութեամբ. Սաղմոս 144: 19:

9. *63ա* Ըստ վկայութեան Հեռոնիմոսի՝ Յովակիմ եւ Աննա ընդ որում ամուլ էին, ոչ ծնանէին, այլ ծնանէին զողորմածութիւն եւ զբարեպաշտութիւն, զի բաշխէին զմի մասն ընչից իւրեանց ի տաճարի Տեառն, զերկրորդ մասն՝ աղքատաց, եւ զերրորդն՝ պիտոյից իւրեանց: Ուրեմն՝ չունի՞ս որդի, աղօթեա՛, ողորմեա՛ եւն (այսչափ):

10. *63ա-դ* [Խրատ առ ծնօղս] – *Պարտաւորին ծնողք զզաւակն, որ մինչ մանուկն է, ի միջի բարեպաշտութեան վարժել... եւ ուղիղ ոչ կարասցեն դատել զտնանկն եւ այս ոչ միայն եղեւ ի Հին օրէնս, այլեւ ի Նորումս:*

11. *63դ-6ա* [Վասն երկոտասան առաքելոց] – *Առաքեալք են ծղխնիք երկոտասան, յորոց վերայ եդ Տէր զեկեղեցին եւ զերկիր շինեաց. Ի տակարաց ընտրեաց Աստուած զառաքեալս, որպէս հզօրն Սափսօն յաղթեաց... եւ մարտիրոսաց եւ առաքելոց ձայնիւ եւ արեամբ նկուն առնելոց է զաշխարհ:*

63դ ստ. լս-ում գրչից՝ «Ընթերցի՛ր զմիւս տետրն»:

12. *66աբ* [Յաղագս զոհաբերութեան] – *Ի նուիրման հնոյ տաճարին հարիւր հազար ոչխարք եւ քսան հազար զուարակք եղեն ողջակէզ... զի կեցցեն արդարութեան, որպէս հաւաստէ <է> Թոմային ի Հնդկաստան:*

13. *66բ* Ի նաճիր աշխատեն շինօղ աշտարակի յաղիւսոյ եւ ձիւթոյ մինչեւ յերկինս, մեք շինեսցուք զաշտարակն հաւատոյ ի կենդանի բարանց ընդդէմ ամենայն բռնութեան՝ հողմոյ անշարժ: Նոքա առդարապէս պատժեցան հպարտութեամբ, մեք եւս միութեան եւ սի[ր]ոյ եւլն (այսչափ):

14. *66բ-7բ* Կարէ՞ մարդն բանական լուսով ճանաչել, թէ գոյ Աստուած, զի զի՞նչ այլ ինչ գոյ ոչ ապաէն սանդուխ իմն, որով ելանեմք ի ծանօթութիւն Աստուծոյ եւ որա՞ն ստեղծուածի – *Այնքան են աստիճանք սանդխոյս, նովաւ ելանէր Օգոստինոս, մինչ, ասէ. Շրջէի աստ եւ անդ... անզգայ է, որ ո՛չ սիրէ, ո՛չ ճանաչէ զնա:*

15. *67բ-8ա* [Խրատ վասն ապաւինութեանն յԱստուած] – *Ընկեա՛ ի Տէր զհոգս քո եւ նա կերակրէ զքեզ... յուսա՛ ի նախախնամութիւն նորա, եւ յանձնեմք զքեզ բոլորովիմբ:*

16. *68ա-70ա* [Յաղագս Աստուծոյ] – *Կամի Աստուած անցուցանել զմեզ ի յաւիտենական կեանս, վասն որոյ նախատեսութեամբն ի մէջ աշխարհիս շինեաց զտուն իւր՝ զսուրբ եկեղեցի... զհարուած բարեկամի հարկանէ մեզ Աստուած ի խրատել, որպէս հայր զորդիս:*

17. *70աբ* [Յաղագս Սրբոյ Երորդութեանն] – *Ի Հին օրէնս խորհուրդն ամենասուրբ երրորդութեան ծանուցեալ բազում օրինակաւ: Նախ ծանուցանէ Դաւիթ... 14. երեք դրունք քաղաքին Աստուծոյ յամենայն կողմանց. Յայտ. ԻԱ. 13:*

18. *70բ-2բ* [Քարոզ. Բնաբան]. Ամենայն հոգիք են հարկաւորք, որ առաքին ի սպասաւորութիւն վասն այնորիկ, որ ժառանգելոց են զփրկութիւն. ասէ առաքեալն առ Եբրայեցիս: Եւ եսայի ԿԲ. 6. Ի վերայ պարսպաց fոց, Երուսաղէմ, պահապանս կացուցից զօրն ողջոյն եւ զգիշերն ողջոյն – *Աստուստ իմանի, զի հրեշտակք պահապան են մարդկանց, քաղաքաց, տաճարաց... եւ Նիկողայոս վեց ամիս յառաջ քան զմահն, լսէր զքաղցրանուագ երգս հրեշտակաց եւլն:*

19. *72բ-7բ* [Վասն առաքման մարդոյ] – *Յաւուր վեցերորդի ստեղծ Աստուած զմարդն... հուսկ յետոյ մարդն է աւար մահու եւ ժառանգ որդանց, այնպէս զի բազմիցս պարտի յիշել զբան Յօբայ. Հոգին իմ նուաղեսցի, աւուրք իմ համառօտեսցին, բայց միայն կայ եւ մնայ ինձ գերեզման:*

20. *77բ-9ա* [Վասն խոհեմոյ մարդեղութեան] – *Մեծ է խորհուրդ մարդեղութեան, եւ պղտաւէտ է յաճախ մտածումն... ահեակն է գալուստ նորա մարմնով, աջն՝ գալուստ նորա փառօք, անդ հոգին կարէ հանգչիլ եւ գտանել զմխիթարութիւն:*

21. *79ա-84բ* [Յաղագս ապականեալ բնութեան մարդոյ] – *Օրէնք բնական կամ բնութեան, որ գրեալ է ի սիրտս մարդոյ, չեղեւ բաւական առ ի փրկել զապականեալ բնութիւնն... զի բոլոր պատիւն որքան է ի կողմանէ գործոյ անարգողին եւ արհամարհեցելոյն մտանի, աստուստ մեղքն մահացօրէն եղեւ ընդդէմ Աստուծոյ:*

Ծնթ. Հաւանաբար տարբեր ձեղինակների՝ նոյն խնդրի վերաբերող գործերից առուած ծաղկաքաղ է:

22. *85ա-8ա* [Յաղագս անուան Յիսուսի] – *Այլաբանական անուն է Յիսուսի առ ի նշանակել զյատկութիւնն, որպէս հովիւ ոչխարաց, ճանապարհ, գառն, առիւծ, վէմն, իսկ անունս Յիսուս է յատուկ անուն նորա... եւ այս անուան խոնարհին թագաւորական գաւազանք, կայսերական խոյրք, սերօբէք եւ քերօբէք:*

23. *88ա-90ա* Ի տօնախմբութեան անուանն Յիսուսի. Իւղ թափեալ է անուն fո, վասն այսորիկ օրհոդք սիրեցին զձեզ – *Արդ, քննեսցուք զբանս այսորիկ ասացուածոց. նախ՝ զի Յիսուս անունն կոչի իւղ, զի իւղն է գերազանց... նախ կանգնեաց զքարն օծելով զնա, որ է օրինակ եկեղեցւոյ եւ ընտանիքն ժողովրդեանն:*

24. *90բ-2բ* Ի ծննդեանն Յիսուսի նշանաւ մեծամեծ երեւեցան – *Ով ոչ զարմանայ, զի մանուկ ծնանի Բանն եւ որ հեռին էր, մերձակայ երեւի... ուրեմն՝ օգտակար է մեզ, եղբա՛րք, այնքան սէրն, որքան մեզ եցոյց Տէրն փառաց, այնքան խոնարհութիւն, որքան ունէրն, այնքան քաղցրութիւն, զոր երեւեցոյց նա մեզ խոնարհութեամբ:*

25. *93ա-4բ* Յաղագս աւուր Ծննդեան Տեառն: [Բնաբան]. Ո՞վ տացէ ձեզ եղբօրորդին իմ դիել զստինս մօր իմոյ: Գտեալ զձեզ արտաքոյ համբուրեցից եւ ոչ անգոսնեսցես զիս: Երգ [երգոց] Ը., [1-2] – *Ո՛վ տացէ. Նա, որ էր Աստուած, Տէր ստեղծող, թագաւոր հրեշտակաց... ուրեմն՝ ո՛չ Հայր անարգէ զիս, որ եառ մեզ զՈրդին, ո՛չ Որդին, որ արժանաւորեցաւ լինիլ եղբայր, ո՛չ Հոգին Սուրբ, որ է հեղինակ խորհրդոյս եւ ո՛չ հրեշտակք, զի զբարձրացեալ բնութիւն մեր հիացեալ պաշտեն:*

26. *94բ-6ա* [Քարոզ]. Բնաբան. Քանզի երեւեցաւ շնորհն Աստուծոյ՝ Փրկիչ ամենայն մարդկան, որ խրատէ զմեզ, զի ուրացցում զամբարշտութիւն եւ զաշխարհական ցանկութիւն. Տիտոս Բ. 11 – *Ոչ ոք կարէ զարթուցանել զերախտագիտութիւն մեր... եւ ներշնչեա՛, լուսաւորեա՛, խրատեա՛ զմեզ, զի բարեպաշտութեամբ կեցեալ ակն կալցուք երանելի յուսոյն գալստեան փառաց քոց:*

27. *96ա-7ա* [Յաղագս ծննդեանն Քրիստոսի] – *Կամեցաւ Քրիստոս Մելքիսեթեկ մեր լինիլ՝ անհայր եւ անմայր, անհայր՝ յերկրի, անմայր՝ յերկինս... զի առանց ցաւոյ ծնաւ իբրեւ զշուշան, որպէս արեգակն ծագէ զճառագայթն, վասն որոյ կոչի արեւելք Քրիստոս, զի յաւիտեան ի Հօրէ ծնանի:*

28. *97ա-103ա* Յաղագս հինգ խոհրդոյ ցաւոց, թէ Քրիստոս չարչարեցաւ վասն մեր եւ խաչեցաւ եւ մեռաւ: Յայս հինգ խոհրդոց իբրեւ ի հինգ զմռենի ոստոց առնեմք զխունձ, զոր դնէ հաւատարիմ հոգին ի մէջ ստեանց իւրոց իմացականութեան եւ կամաց առ ի մտածել իմացականութեամբ զդառնագոյն ցաւս սիրելի փեսային իւրոյ եւ հետեւեցուցանել սիրոյ նորա զսէր կամաց իւրոց, զոր այնման չարչարանօք գնեաց փեսայն – *Ոչ առանց խորհրդոյ սկսի Քրիստոս զխորհուրդ չարչարանաց ի պարտիզէն... ի մարմնի զձաղանս յանդամս, զտարածումն ի ձեռան եւ յոտս զբեւեռս, վերջապէս ի գլխոյն մինչեւ ցոտս զանթուելի ցաւս եւ վէրս:*

29. *103ա-4ա* Բարձրացումն Քրիստոսի ի խաչ բազում օրինակօք ծանուցաւ – *Նախ, ի բարձրացմանէ օձին յանապատի, որպէս բարձրացոյց Մովսէս զօձն յանապատի... ուրեմն ճշմարիտ է վասն իւրաքանչիւր մարդոյ, զոր ասէ առաքեալն վասն իւր, որ եառ զանձն իւր եւ մատնեաց վասն իմ:*

30. *104ա-5բ* [Յաղագս մահուան եւ թաղման Քրիստոսի] – *Յօժարութեամբ մեռաւ Քրիստոս, յորժամ կամեցաւ, ըստ այնմ արեգակն ծանեաւ զժամ մտանելոյ իւրոյ... սակայն մարմին Քրիստոսի մնաց անապական, եւ ոչ տացես սրբոյ քում տեսանել զապականութիւն:*

31. *105բ-7ա* Բազում են աւուրք հանդիսաւորք եւ ուրախութեան, բայց խառնեալ է ընդ նոսա տրտմութիւն իմն... *ի սիրոս ձեր ի վերայ հիման Քրիստոսի, զի առաւելցի շինումն մինչեւ յօրն Յիսուսի Քրիստոսի, յորում հաղորդ լինելոց էք յարութեան եւ փառաց նորա:*

32. *107բ-11բ* [Յաղագս երեւմանց Քրիստոսի յետ յարութեանն]. Յաղագս առաջին երեւման – *Յետ յարութեանն Քրիստոս նախ երեւեցաւ մօրն, եւ կարող էր ասել... Տասներորդ՝ երեւեցաւ Յակոբայ, ըստ առաքելոյն Պ̲ողոսի: Մեռասա///:*

Ծնթ. Վջ՝ թափուած, ունի 7 մաս-«երեւում», վերջինում կարգով թուարկուած են նաեւ 8-10րդ «երեւումներ»:

33. *112ա-4ա* Քարոզ յութերորդ կիւրակէի խաչվերացին. Բնաբան. Օրհնեալ է Աստուած եւ Հայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ օրհնեաց զմեզ ամենայն հոգեւոր օրհնութեամբ յերկնաւորս ի Քրիստոս. Եփես. Ա. 3: Յառաջաբան – *Առաքելական ուսմանց առաջին կանոն է. սկիզբն ամենայն բանից՝ զօրհնութիւն առ Աստուած... որպէս ընտրեաց զմեզ նովաւ յառաջ քան զլինելն աշխարհի, լինել մեզ սուրբս եւ անարատս առաջի նորա սիրով:*

Ծնթ. Ունի՝ Ա-Բ. մասեր եւ Վերջաբանութիւն: 112ա խորագրի մօտ՝ արտ. լս-ում, գրչից՝ «եթէ կամիս, արա՛: Յովակիմայ եւ Աննայի զիւտյն օրն ալ այս կը կարթցվի», 114ա՝ վերջին 6 տողի համար ստ. լս-ում՝ «Այս կտորը մէջը պիտի մտնայ»:

34. *114բ-6ա* Յաւետումն սուրբ Կուսին. Բնաբան. Եւ Բանն մարմին եղեւ եւ բնակեցաւ ի մեզ. Յովհաննու [Ա. 14], սկսուած – *Դիւանագպիրն Հնոյ օրինաց Մովսէս նախամարգարէն զգիրս Ծննդոց այսպէս սկսանի... ոք իշխեսցէ ուզել զայս մարմին, մինչ չեւ է երկրպագեալ նմին. Ոսկեբերան:*

35. *116բ-21ա* Բնաբան. Հուր եկի արկանել յերկիր

եւ զի՞նչ կամիմ, թէ արդէն իսկ բորբոքիւր. Ղուկ. [ԺԲ. 49], սկսուած – *Հրոյ օրինակաւ ցուցաւ Աստուած ի հնումն Մովսէսի ի վառիլ մորենւոջն... եւ ընդունիմք զշնորհս ժամանելոյ ի փառս երկնից արքայութեան (ունի Ա-Գ. մաս)։*

– *121աբ* Յորդորակ – *եւ արդ, հուրն կենդանի եկն յերկիր, եւ արկ զհուր զիւր աստուածային սիրոյ... ի քաղցր գմայլողութիւն աստուածայնոց եւ Աստուծոյ, եւ յեառոյ հոգւով եւ մարմնով։*

36. *121բ-3բ* [Անտոն Վիէբա. ձեռ. 2874, 267ա-72բ], Յաւուր Ծաղկազարդի. Կերպն արբացուցանելոյ զսուրբ շաբաթն [ի բանն]. Եւ այլ հատանէին զոստս ի ծառոյ եւ տարածանէին ի ճանապարհին. Մտթ. 21, 8 – *Ազանչելի են աստուածային տրամադրութիւնք... եւ ոստս ի ծառոց հատանէին։ Էին ոստք արմա/// (վջ)։*

Ծնթ. Ձեռ-ս կազմուած է 5 պրակ-տետրից, սրա շար-ն է ՄՄ Հմր 8832 ձեռ-ը. երկուսն էլ նոյն բնոյթի՝ տետրակներից կազմուած ձեռագրեր են, գրերը նման են իրար, երեւի նոյն գրչի գործն են։ Այս՝ 3553 ձեռ-ի 111րդ թերթի բնագրի շար-ը՝ տե՛ս ձեռ. 8832, 1աբ։

Ձեռ-ս ծաղկամաղուած հարոզների ժողովածոյ է, յաճախ միաւորները չխորագրուած։ Տրոհել ենք ըստ բովանդակութեան, սակայն նոյն խորագրին կարող են վերաբերել նոյն թեմայով տարբեր հեղինակների գործերից ծաղկամաղուած նիւթեր, որոնք զատորոշել հնարաւոր չէ։

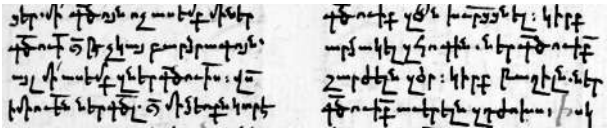
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «1030/3553», «ԺԹ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

3554
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ԳԻՐՔ ՀԱՐՑՄԱՆՑ

ՋԷՅԹՈՒՆ Ռ–ՃԺԹ. – 1670

ԳՐԻՉ՝ Յովհաննէս։

ԹԵՐԹ՝ 361. չգրուած՝ 3բ, 361ա։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԴ×16 (Ա 11, Բ 12, Գ, ԺԸ, ԻԲ, ԻԳ 14, ԺԷ, ԻԱ 15, ԻԴ 11)+1։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ մաճիկով պսակուած վեցաթեւ աստղ, տակը՝ թագ, գծային խաչ, որի 2 կողմերում լատ. «PA», ստ. թեւն աւարտւում է երեքնուկով, երեքնուկով պսակուած գծային խաչ, խաչապսակ բոլորակ, մէջը նոյնպէս խաչ, տակը՝ «IC» (թ. 50), երեքնուկով պսակուած գծային խաչ՝ նախ կողմում լատ. «A», աջ կողմում՝ «G» (թ. 96). այլ թուղթ՝ թ. 361։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20,5×15։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (14,5×10՝ թ. 1-165, 15×10՝ թ. 166-359)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 66ա)։ ՏՈՂ՝ 29 (թ. 1-165), 35 (թ. 166-359ա)։



Նմուշ 66ա

ԿԱՋՄ՝ Ա. փեղկ՝ մուգ շագանակագոյն մոմլաթ, մէջբը՝ սեւ կաշի, Բ. փեղկ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ 2 կապիչով. Ա. միջուկը՝ ստուարաթուղթ, Բ. միջուկը՝ տախտակ. Ա. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ, Բ. աստառը՝ սպիտակ ներմով շագանակագոյն եզրագծումներով կարմիր եւ կանաչ ծաղկանկար կտաւ. լուսանցակողերը՝ վարդագոյն ցայտկէն։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (սկ.)՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 4ա։ Ճակատազարդ՝ 36ա, 75բ, 102ա, 140բ, 168ա, 218ա, 233բ, 260բ, 320բ։ Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային, տաճար՝ 281բ, 291բ, երիվով բաղաբի յատակագիծը՝ 217բ։ Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, վարդագոյն։

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Ղուկասու։ ժ. դ.։ Բ-Գ+Դ-Ե՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի ծալումով, ընդլայնակի կիսումով (բնագիրը՝ կտրած) եւ արտ. եզրահատումով։ Մագաղաթ 20,2×14,5. երկսիւն (Բ-Գ՝ 12×9,5, Դ-Ե՝ 14,7×9,5). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Դբ). տող՝ 9՝ Բ-Գ, 11՝ Դ-Ե (սկզբնական վիճակը՝ 40,9×31. երկսիւն (27,2×20,5). տող՝ 21)։ Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ Գա, Դբ. գոյներ՝ կարմիր, շագանակագոյն։ Կարդալ. Եբ, Դբ, Դա, Բա, Դբ, Բբ, Եա, Գա՝ «/// փրկութեան մեզ ի տան Դաւթի՝ ծառայի իւրոյ... եւ հովիւ եղիր ի տեղւ///» (Ա. 69 – Բ. 8)։



Նմուշ Դբ

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., Ա. փեղկը, մէջբը, Ա. աստառը եւ պհպ. Ա.ն՝ նորոգման ժամանակի. Ա. աստառը պհպ. Ա.ից անջատ, որով եւ կազմը հիմիից անջատ, Բ. փեղկը մաշուած, տեղ-տեղ պատռուած, թափուած մասերը լրացուած նորոգման մոմլաթով, կապիչները պատռուած, ճաճճած, մասամբ թափուած. պտոկ-պհպ-ների եզրերը սեւացած, թերթերը՝ դեղնած, խումացած, կեղտաբծերով, պտոկ-պհպ. Բ.ի վեր. ստոր. անկիւնը՝ թափուած. թերթեզերբը մաշուած, լուսանցակողերի վարդագոյնը մասամբ

գունափոխ, թափուած. թերթերի վեր. գրեթէ կէսը, մեծ մասամբ նաեւ հիմմերը՝ խոնաւացած, դեղնած, հիմմում մասամբ ամրացած փոշի, ստ. արտ. անկիւններին՝ մատնահետքեր, զանազան բծեր, թանաքի (18ա, 53ա, 73ա եւլն) հետքեր, դեղին կեղտաբծեր, լս-զարդերից արտատպուած ներկի հետքեր (101բ, 141ա, 217բ եւլն), որոշ թերթեր (թ. 273-90) կամ եզրեր եւ ստ. հիմմեր (թ. 272, 290-359 եւլն) ձէթից դեղնած. որոշ թերթեր վեր. եւ ստ. հիմմից մասամբ անջատ (թ. 11, 118, 352, 359-60), թ. 292-305 կարը թուլացած, թ. 352-60՝ վեր. հիմմից հեռացած. թ. 359՝ 2րդ սեաւ ստ. հատուածից 7,6×7,8, թ. 360՝ ստ. եզրից 5×10,5 չափսի կտրած-հանած. թ. 361՝ 12,2×10,2 չափսի հիմմից անջատ թուղթ է՝ նախկինում էջանշան-թերթիկ, որի բ. երեսին ընթերցողական գրառումներ են. կան հետգ-ի ձեռքով՝ 12 թերթ հաշուելով արուած Բ-ԼԱ պրականիշեր. ընդմէջ թ. 17-8ի 4, թ. 30-1ի, 267-8ի 2ական, թ. 245-6ի, 318-9ի 1ական թ.՝ ընկած. թերթերի դասաւորութիւնը՝ խառն, կարդալ՝ թ. 1-308, 320, 309-19, 321-59ա:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-359ա [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Գիրք հարցմանց] *Տե՛ս ձեռ. 921, 3ա-367ա: Այս ինչ է.../1ա: Յոչբն/1ա-2բ: 1. Յանկ... /2բ-3ա: ա/4ա-14ա (Հարցմունք՝ չիք): բ/14ա-5բ: գ/15բ-33բ (17բ «... վասն որոյն ծնեալ բանն այն՝ է նոյն էութիւն ///» շար., 18ա «///բաւոնի եւ եղիա եւ եղիսէոս գմեռեալս յարուցին...», 30բ «... ահա անօգուտ է եւ աւելորդ լուացումն ձեր ///», 31ա «/// եւ ոչ զնորս քրիստոնէից: Զոր տեսցուք նախ զանազանութիւն կերակրոց...»): դ/33բ-5ա: 2. Յանկ/35աբ: Նախադրութիւն/36ա-8բ: ե/39ա-47բ: զ/47բ-55բ: է/55բ-74բ: 3. Յանկ/75ա: ը/75բ-89բ: թ/89բ-101ա: 4. Յանկ/101բ-2ա: ժ/102ա-14ա: ժա/114ա-8բ: ժբ/118բ-27ա: ժգ/127ա-37ա (129ա Հոդմնացոյց բոլորակ): ժդ/137ա-40ա: 5. Յանկ/140աբ: ժե/140բ-52ա: ժզ/152ա-61բ: ժէ/161բ-7ա: 6. Յանկ/167ա-8ա: ժը/168ա-74բ (խորագիրը եւ սկզբնատողը՝ եռեւառաջ): ժթ/174բ-84ա (խորագիրը՝ տարբեր՝ «Վասն Աբրահամու եւ Սառայի»): ի/184ա-93բ: իա/193բ-203ա: իբ/203ա-9բ (204ա խորան վկայութեան եւ բնակավայր ԺԲ. ցեղից Իսրայէլի): իգ/209բ-16բ: 7. Յանկ/217ա: իդ/218ա-20ա: իե/220ա-2ա: իզ/222ա-4ա: իէ/224ա-7ա: իը/227ա-9բ: իթ/229բ-32բ: 8. Յանկ/232բ-3ա: լ/233ա-59բ (245բ «...Զորրորդ. Մկրտութիւնն Յովհաննու, որ մկրտէր յապաշխարութիւն, զի ///» շար., 246ա «/// զՏէրն իւրեանց մերկացեալ պատառեցին եւ քօղարկին զխաւարն...»): 9. Յանկ/260աբ: լա/260բ-9բ (267բ «...երրորդ. Յետ համբարձմանն, յորժամ էջ Հոգին Սուրբ, արար գնոսա կաթողիկոսունս առհասարակ, եւ յայտ է յայսմանէ, որ ///» շար., 268ա «/// ճշմարտի բազում ստոց հետեւել...»): լբ/269բ-75բ: լգ/275բ-81բ: լդ/281բ-91բ: լե/291բ-308բ, 320ա: 10. Յանկ/320աբ: լզ/320բ, 309ա-17բ: լէ/317բ-9բ, 321ա-5բ (խորագիրը՝ չիք, 318բ «...եւ այն եկեղեցիք անգրանկաց կատարելոց յերկրիս, որպէս ասէ Պօղոս եւ ի ///» շար., 319ա «/// աներեւոյթ են մեղօք եւ ոչ ունին զպայծառութիւն բարեաց...»): լը/325բ-7ա: լթ/327ա-35ա: խ/335ա-51բ: խա/352բ-8բ: Յիշատակարան գրոցս/351բ-2բ: Յիշատակարան Հարցմանցն Գէորգեայ/358բ-9ա:*

Ունի՝

217բ երիքովի յատակագիծը, ապա՝ «[Ոտանաւոր] *— Այս է քաղաքն երիքովի, / որ ամրագոյն պարիսպ ունի... փառք ի բարձունս փառաւորեսցի»:*

Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց, Երեւան, 1993: Ծնթ. Լս-ներում կան գրչի եւ հետ-ի նոտրգրով բնագրային լրացումներ (55ա, 72ա, 103բ, 139ա եւլն):

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, անաւարտ նոտրգիր

1. *պտուկ-պհպ. Բա* (ժէ. դ.) [Լուսնային օրացոյցի ամսանուններ, հայատառ թուրեռէն*] *— Ըռա[հ]ման ու զիլ (՞) /// Զիլքադե (Զիլքադե) Շապան (Շաբան) Մուհառեմ (Մուհարրեմ) իրպ էպ (՞) /// Սէֆր [Սաֆար] Բապթ էլ էվէլ (Ռեբի՛ուլ էվվել) Բապի ախըր (Ռեբի՛ուլ ախըր) Մէվլի Աշրուայի (Թրգմն.՝ Աշուրայի տօնը): Այս են [տա]ճկաց [ամ]սանուան[ք]:*

*Ծնթ. Ընթերցումը եւ բացատրութիւնը՝ Անի Ժ. Աւետիսեանի:

2. *103ա* (ԺԸ. դ., ստ. լս.) [Ոտանաւոր] *— Գոռամ, կոչեմ յոժ լալագին, / անգեալ մահիճն իմ ցաւագին, / Աստուծոյ աղաղակեմ կողագին (այսչափ):*

3. 182ա (այլ ձեռ) [Յանկ ձայնից եւ կողմանց ըստ աւուրց] *— Շաբաթ ԲՁ., Կիրակիյ՝ ԲԿ.... Երկուշապաթ ԳԿ., Երեքշապաթ ԴՁ.:*

4. *359ա* (այլ ձեռ) *Յակոբ նայապետի որդիք, երբ որ մտան յԵգիպտոս, Հէ. (77) էին, երբ որ ելան՝ ՁՃ. (600) ու ԴՃԼ. (430) տարի [ի]մացի (այսչափ):*

5. *359բ-60ա* [Պատճէն երդմնեցուցութեան] *— <ե> երդմնեցուցանեմ զքեզ ի չորս գլուխ Աւետարան, ի Մաթթոս, ի Մարկոս, Խուկան եւ Օհաննէսն... եւ ի չիք դառնաս Բա<ւ>նիւն Աստուծոյ անուա<ն>մբ Տեառն մեր<յ>ոյ Յիսուսիս Քրիստոսի, յաւիտեանս. ամէն:*

6. *360ա* [Ողբ առ մայրն. հմմտ. ձեռ. 5477, 15աբ] *— Մ՛ւր ես, մա՛յր իմ, քաղցր եւ անուշ, նազելի, / զկուսածին որդիա՛ց ե՛կ տե[ս] ցաւալի... զիս կե[ն]դանի գալ տեսանել մի՛ համարեր:*

7. *360բ* (այլ ձեռ) [Տաղ] *— Անապակ[ա]ն ծնանիլ քո ի կոյս յարգանդէ / ազատեաց ///ենէն Ադամ ի խաւար բան[տէն]: Ողորմեա՛, Տէ՛ր... այժմ կատարեցաւ ի խաւար բանտէն: Մնընդօք փրկեցաւ: Ողոմե:*

8. *360բ* (այլ ձեռ) [Տաղ] *— Յորժամ վարդըն կանաչանայ, / բլբուլ վարդովն ուրախանայ / Ձայն արքակեալ գոչէ՝ վա՛րդ, վա՛րդ / ես քո<շ> սիրուն չեմ դաւթարի (այսչափ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1ա Հոգի՛ Աստուծոյ, Աստուած ճշմարիտ, զսկսեալս իմ դու կատարեա՛ եւ լե՛ր ինձ օգնական յայսմ մատեան:

3ա Եւ զիս՝ զանարժանս, հող ոտից քոց, յիշեսցես՝ զՅովաննէս մեղաւորս. եւ Աստուած զքեզ յիշէ. ամէն: Հայր մեր, որ:

69ա Յիշեա՛ զգծագրողս:

216բ Թվին ՌՃԺԹ. (1670), յերկրի Գեւմանիկոյ, մօտ ի Կիւլիկէ, ի գեղաքաղաքս Ջեթուն, գրեցաւ ձեռամբ Յովաննէս հողիկ ոչընչի: Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, ո՛վ հարք իմ բարիք եւ եղբարք:

233ա Որ իջեր ի Յորդանան / վասն էակցիդ աղաւնանման / այլ եւ հրով ի վերնատան / առաքելոցն Բժ.ան: / Հայցեմ ի քէն աղերսական, / տրուպ Յովաննէս՝ ոգի տարտամ, / զի դու լիցիս ինձ օգնական / յաւարտ հասից յայսմ մատեան:

359ա Փա՛ռք անբաժանելի ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն: Շնորհիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի յանգ ելեալ կատարեցաւ գիրքս այս, որ կոչի Հարցմունք, զոր պարզեալ եւ մեկնեալ է մեծ հռետորն եւ իմաստունն Գրիգոր Տաթեւացին, որ եւ երկրորդ լուսաւորիչ անուանեցաւ հայոց ազգիս, եւ գծագրեցաւ սա ի յերկիրս Գեւմանիկոյս, ի գեղաքաղաքս Ջեթուն, ընդ հովանեաւ եւ առ դրան Սրբոյն Գրիգորի մեր Լուսաւորչին եւ սրբուհւոյ ամէնօրհնեալ Սուրբ Աստուածածնին՝ լուսաճեմ եւ հրեշտակապար մենաստանին եւ այլ Ը. եկեղեցեացս, որ աստ կան յօգնականութիւն քրիստոնէիցս, ի կաթողիկոսութեան Կիւլիկեցւոց տէր Խաչատուրին, եւ յառաջնորդութեան մեր վանացս՝ տէր Մովսէս աստուածաբան վարդապետի, եւ այլ միաբան կարգաւորացս՝ եղբօրս մերոյ Ստեփաննոս վարդապետի եւ միաբան կրօնաւորաց քահանայից, եւ ուղղափառ հարանց եւ քրիստոնէից: Գրեցաւ սա ի թվին հայոց ՌՃԺԹ. (1670), ձեռամբ ամենավերջ հողիկ եւ կոխան ամենայնի Յովաննէս անարժանի՝ ի խնդրոյ աստուածասէր (2 տող բաց՝ չգրած, իսկ թերթի ստ. մասը՝ կտրած, հանած):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *89բ (ստացողի, ԺԷ. դ., անարուեստ նոտրգիր, Ը. գլխի վջ-ում գրչի չգրած մասում) ի վայելումն Կոստանդինուպօլսեցւոյ Կիրակոս վարդապետին, զոր Տէր Աստուած բարով վայելել տացէ. ամէն:*

352ա (հեղ.ի՝ 351բ-2բ յիշատակարանի ազատ մնացած մասում) ես՝ Կիրակոս վարդապետս Ըստամպօլսցի, ստացա զայս գիրքս յաղագս անձին իմոյ, որ կոչի Հարցմանց եւ է ժողովեալ ի սրբոց վարդապետաց բանից, յոյժ պիտանի եւ յօգտակար բանասիրաց եւ հետեւողաց գրոց սրբոց՝ արարեալ ի մեծ հռետորէն եւ եռամեծէն ի բանիբուն վարդապետէ Գրիգորի Տաթեւացո: Ապա մինչ կենդանի եմ, ընթեռնում եւ քարոզեմ, յետ ստացման իմոյ՝ յորո ձեռի հանդիպի, միով Հայր մեղայիւ յիշեցէ՛ք զանարժանս, եւ դուք յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ. ամէն:

2. *2ա (1714 թ., շղագիր) ես՝ անարժան Յովաննէս եմ, կեդանութեան ժամանակ իմ յօժար կամով գայս Տաւեվանցի տվեցի տէր Մխիթար քահանային՝ ընձի համար յիշատակ, թվին հազար եօթ հարիւր տասնչորսին, Յունվարի ԺԱ. /// (2 բառ անընթեռնելի) գին 11 մի///*

3. *պհպ. Աբ (ԺՀ. դ., նոտրգիր) ես՝ Հօյնէս, անարժան, մեղայոր եւ մեղապարտ, այսպէս գրեցի, լաւ ոչ եկաւ:*

պհպ. Դա (այլ թանաքով) ես անարժան <ես անարժան> Յոհաննէս, այս գիրքս գնեցի ե. դուռուշ, մէկ գրթուց (՞) մի, որ հիմար էր, ոչ գիտէր զայս գրքի գին: Ահայ, որ առայ, հիմացայ, որ շատ բան կա՞ սորայ մէջն:

360ա ես անարժան տիրացու Հօվաննէս՝ ծառայ Աստուծոյ, եւ որ կարդայ, զողորմ[ի] ասացէ՛ք, Աստուած ձեզ (չշարունակած):

4. *360բ (ԺՀ. դ., նոտրգիր) <Գիրս հասցէ ի ձեռն տիրացու> Հասցէ գիրս ի ձեռն տիրացու Մէսրոպին, յորժամ այս գիրս այսպէս սիրելի քեզ հասնի, դուն էլ եւ իմաստուն գիր մի (չշարունակած):*

5. *Գբ (1844 թ., շղագրանման նոտրգիր) Թվին ՌՄՂԳ. (1844) Աստուած ա/// տըղան մեզ շնորհեց ա///, վայելում տացէ. ամ[էն]:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *Բբ, 3բ, 167բ սեւ թանաքով բոլորակ՝ անընթեռնելի, 217ա՝ մանուշակագոյն թանաքով բոլորակ, եզերքում՝* «Потомственный Почетный Гражданинъ Ахалцихскій», տակը՝ «Аршакъ Ивановичъ АКОПДЖАНЯНЦЪ», *ներքեւում՝ ձեռքսեղմման պատկեր, տակը՝ լատինատառ* «(ARNON)»:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա սեւով՝ «1031/3554», «ՌՃԺԹ – 1670 մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Բա՝ «///սօր օծումն երեսն իղե ծունր ///», պհպ. Բբ՝ «ես անոր», «սա-զ», «ես անարժան եւ մեղապարտ Հօյ», 12ա՝ «ա» (երիցս, արտատպուած նախորդ էջին), 24բ՝ «աբգդզզէզզզռռ», 71բ՝ «բգդ», «գ», 74բ՝ «ա», 84բ՝ «ակբգդ», 102բ՝ «զզ», «ե-խ», 119բ՝ մատիտով «Թագաւոր Թագաւոր փառաց», 120ա՝ մատիտով խզբզոց, 178բ՝ «Ա Ա», 230բ՝ «պ», «կ», «ե», «պ», «Տ», 358բ՝ «յակո», 360բ՝ «աա», «Դու մորենի անկեզելի ի հրոյ զիս տոչորաց ահա վիշտ ծաղանաց եւ ցա[ւ]ոց», «դու մորենի անեաս», «ա-ձ», 361բ՝ իրար տակ ընթերցողական գրառումներ՝ «Պէտրոս, Անդրէաս, Յակոբոս, Յուլիանէս, Փիլիպոս, Բարթողիմոս, Թովմաս, Յակոբոս Ալփեան, Ղեբէոս, որ եւ Թադէոս, Յուդայ Իսկարիոտացի: Մանրրուսմունք, Քրիստոսայպատում: Եբրայերէն, դաղմատերէն, այսինք՝ [լ]ատիներէն եւ յունարէն», պհպ. Դա՝ «Փառք քեզ Թագաւոր, երբ կամիս*

երբ գաս դատաստան ///», «քքաչնա», Դբ՝ «ճ» (չորիցս), «մ», «ննշշշ», «զքեզ յայր ցաա», «զ» (5 անգամ), եբ՝ «բազում են», «օվ»։

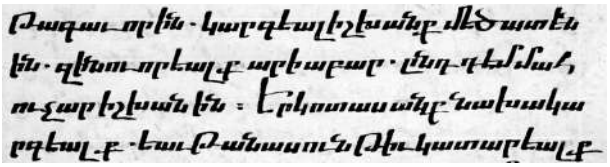
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *233բ՝ թռչուն (8 անգամ), 360բ՝ թռչուն, Դբ՝ թռչուն, եա՝ թռչուն (7 անգամ), յուշկապարիկ, մարդու դէմք (երկիցս), բուսական նախշ։*

3555
ԳԱՆՁԱՐԱՆ

ՊՁ. – 1431

ՍՏԱՅՈՂ՝ Մանուէլ աբեղ, տէր Տիրապագ (եղբարբ)։

ԹԵՐԹ՝ 285+1 (կրկն.՝ թ. 8)։ ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԻԴ×12 (ԻԴ 10)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×14։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×10). որոշ էջերի վեր. տողերի վեր. ելուստներ՝ գրչախաղերով։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 234ա)։ ՏՈՂ՝ 20. գծումներ՝ ճնշումով։ ԿԱՋՄ՝ դարչնագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր ճէնճով սպիտակ բոլորակներով կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։



Նմուշ 234ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Գանձասա՞ց՝ 5բ։ Կիսախոռան՝ 6ա։ Լուսանցազարդ՝ մարդադէմ-կենդանական եւ հանգուցային՝ 130բ, բուսական։ Զարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր, մարդադէմ՝ 6ա։ Գոյներ՝ կարմիր, դեղին, սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մասամբ կեղտոտուած, մէջքի վեր. եւ ստ. եզերքը՝ թափուած, դոնակը, յական կապիչներն ու գամերը՝ ընկած, Ա. փեղկին սուր գործիքի հետեր, Բ. փեղկին՝ 1 այրուածքի եւ ցեցի անցքեր. կան ժէ. դ. նորոգման կարկատաններ (35ա, 46ա եւն). լուսանցակողերի կարմիրը՝ մասամբ գունաթափ. թերթեզերքը՝ մաշուած, մեծ մասամբ մաներ պատռուածքներով. թերթերը մեծ մասամբ գործածութեան հետեւանքով խունացած, կեղտոտուած, վրաներ զանազան բծեր, դեղին (թ. 12-3, 231 եւն) եւ թանաքի հետեր, ստ. արտ. անկիւններում՝ մատնահետեր, հիմերը՝ ամրացած փղոյց սեւացած, թերթելու հետեւանքով ստ. արտ. եւ ներքն եզրերը՝ մասամբ բամբակացած. 177բ-8ա՝ նախկին կպումը կոպիտ անջատելու հետեւանքով գրադաշտը վնասուած, որոշ տեղերում կարմիր թանաքը լղոզուած կամ թափուած, գիրն անընթեռնելի կամ մասամբ ընթեռնելի (215ա, 239բ, 240ա, 279ա եւն). թ. 276-7՝ հիմիից անջատ. թ. 275-85 ստ. արտ. անկիւններում՝ ցեցի անցքեր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– *2ա-5ա* Ցանկ Գանձագրոցս։ Յառաջաբանութիւն գրոցս, որ ցուցանէ զիւրաքանչիւր տաւնի զգանձ եւ զտաղ, զոր ի շնորհաց Սուրբ Հոգւոյն երգեցին ոմանք <ոմանք> ըստ ժամանակս ժամանակս՝ ի պայծառութիւն սուրբ եկեղեցոյ եւ ի փառս Աստուծոյ – *Ա. Յովակիմայ եւ Աննայի. Գանձ ի Գրիգորէ... ՁԳ. երգ արձակման առաւաւտին։*

1. *6ա-8բ* Ա. (խորագիրը՝ հետգ-ի ձեռով) Յովակիմայ եւ Աննայի («ԳՐԻԳՈՐԻ Է») – *Գոյին անեղի, անճառ անհասի... ա. 8բգ Տաղ ի տէր Գրիգորէ Անաւարզեցւոյ – Ի նըւիրելըն հրճուէին... բ. 8գգ Փոխ է – Այսաւր լըրիւ երկիր հընչէ... գ. 8գ-9ա* Յորդորակ նորին ի նոյն – *Կանանց անէծքըն լուծանի մահն...*

2. *9ա-12ա* Բ. (խորագիրը՝ հետգ-ի ձեռով) Ա-ւետ[ե]աց Աստուածածնին («ԽԱՁԱՏՈՒՐ») – *Խընդութեան ձայն, բարբառ աւետեաց... ա. 12ա-3ա* Մեղեդի անոյշ ի Պլզոյ Յոհաննու եզընկեցւոյ («ՅՈՀ») – *Յանեղական լուսոյն անժամանակեայ լոյսն... բ. 13ա-4բ* Յորդորակդ նորին ի նոյն Աստուածածնին *(«ԳՈՎԵՍՏ Ի ՍՈՒՐԲ ԿՈՅՍՆ ՄԱՐԻԱՄ Է»)* – *Գովեստ բերկրանաց հրճուողական հընչմամբ...*

3. *14բ-9ա* Գ. Գանձ ճրագալուցի աստուածայինն [Յա]յտնութեան («ՏԷՐ ՄԽԻԹԱՐԱ») – *Տարփումն ըղձական, տոչոր անձկական... ա. 19ա* Մեղեդի Ծնընդեանն – *Այսաւր աւետեաց Գաբրիէլ... բ. 19աբ Տաղ ի տէր Ներսիսէ պիտանի («ՆԵՐՍԻՍԻ Է ԱՅՍ ԵՐԳՍ»)* – *Նոր ծաղիկ բըղխէ այսաւր... գ. 19բ-20բ* Յորդորակ նորին ի նոյն *(«Ա-Ք»)* – *Այսաւր երեւի անհասն...*

4. *20բ-3ա* Դ. Գանձ Յայտնութեան Տեառն Աստուծոյ՝ ի Մկրտչէ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մաքուր եւ անբիծ սուրբ Աստուածածին... ա. 23ա-4ա Տաղ ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ ան[ո]շ («ՏՂԻ ՆԵՐՍԵՍԻ Ե ՍՍ»)* – *Տէր փառաց անճառ ծընեալ... բ. 24աբ* Յորդորակ նորին ի նոյն *(«ԵՐԳ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՅՍ Է»)* – *Երգ նոր աւետեաց բարբառ...*

5. *24բ-6ա* Ե. Քառոզ մկրտութեան՝ Յոհ[աննու] Ծոր[ծորեցւոյ] («ՅՈՀԱՆՆԻՍԻ ԵՐԿ») – *Յամենայն ժամ աւրհնեմք զաւրհն[եա]լ Փրկիչդ էմանուէլ... ա. 26ա-7ա Տաղ ի Սրիկ Կոստանդէ – Քրիստո՛ս Բանըդ Հաւր, ծնունդ անժամանակ... բ. 27ա (խորագիրը՝ արտք. լս-ում)՝ Փ[ոխ] – Մվ զարմանալի խորհուրդ այս մեծ յայտնեալ...*

6. *27ա-30ա* Զ. Այլ գանձ՝ խաչատրոյ ասացեալ («ԽԱՁԱՏՈՒՐ») – *Խորան փառաց Աստուծոյ Բանին... ա. 30աբ* Մեղեդի անոյշ՝ ի տէր Ներսիսէ ասացեալ *(«ՆԵՐ-*

ՍԵՄԻ ԵՐԳ») – Նոր եդեմ բանաւոր տընկոյն... բ. 30բ-1ա Յոհդորակ մեծին Թորոսի *(«Ի ՄԵԾԻՆ ԹՈՐՈՍԻ ե») – Ի-մանալի սէրոբէ Բանին... գ. 31աբ է.* Մեղեդի անոյշ ի Սրիկ Կոստանդէ *– Կոյս անապական եւ անխախտ ծընողութիւն... դ. 31բ-2բ [Փոխ] – Հըրճուիմք այսաւր մեք հոգէպէս...*

ե. *32բ-3բ* Ը. Մեղեդի՝ ի Գրիգորէ Նարեկացոյ *– Աչքըն ծով ի ծով ծիծաղախիտ...*

զ. *33բ-4ա* Թ. Յոհդորակ ընդին ի նոյն, անուշ է *– Սեաւ եմ գեղեցիկ... է. 34աբ Տաղ ի Սրիկ Կոստանդէ – Աստուածածի՛ն կոյս երանեալ... ը. 34բ-5ա* Յոհդորակ պիտանի եւ անոյշ *(«Ա-ժ») – Աստուածածի՛ն մայր լուսոյ...*

թ. *35ա-6ա* Ժ. Տաղ անուշ՝ ի Սրիկ Կոստանդէ *– Կայր կոյսն ի յայրին...*

ժ. *36ա-8ա* ԺԱ. Յովհաննու Պլզոյ ասացեալ է *(«Ա-Ք») – Առաջնաճաշակ պըտղոյն մահուան...*

ժա. *38ա-9ա* ԺԲ. Տաղ թլփատութեան՝ ի Սրիկ Կոստանդէ, անոյշ *– Անըսկիզբն Բանըդ Հաւր... ժբ. 39աբ* Յոհդորակ ի տէր Ներսիսէ կաթողիկոսէ *– Ստեղծաւղ մանկանց մանուկ ցուցաւ...*

ժգ. *39բ* ԺԳ. Մեղեդի Ծընընդեան, անուշ *(«Պ[ԱՐԹԵԻ]») – Պարագրի անպարագրելի Բանն ի մարմնի... ժդ. 39բ-40բ Տաղ ի Ներսիսէ – Այսաւր ի սկըզբան Բանն, որ ընդ Հաւր... ժե. 40բ* Յոհդորակ ընդին ի նոյն *(«ՆԵՐՍԻՍԻ Ե ԵՐԳՍ») – Նոցին համաձայն եւ մեք ցընծութեամբ...*

Ծնթ. 6րդ միաւորը ներառում է ցանկի է.-ԺԳ. համարները:

7. *40բ-2բ* ԺԴ. Գանձ Տեառնընդառաջին՝ ի Մկրտչ[է] *(«ՄԿՐՏԻՉ») – Միաոնական Սուրբ երրորդութիւն, բարեբանեալ անբաւ զաւրութիւն... ա. 42բ-3ա Տաղ Տեառնընդառաջին ասա՛յ եւ զիս յիշեա՛ – Մըտեալ ի տաճարն այսաւր աւծեալն Աստուած... բ. 43ա-4ա ԺԴ.* Յոհդորակ է Տեառնընդառաջին: *Ասա՛ եւ զմեղուցեալ Սարգիսս յիշեա՛ – Այսաւր ցընծայ երուսաղէմ...*

8. *44ա-6ա* ԺԵ. Գանձ Յովհաննու Մկըրտչին է *(«ՄԿՐՏԻՉ») – Մեծապայծառ փառաւք պանծի... ա. 46աբ Տաղ Յովհաննու՝ ի Ներսիսէ – Քեզ մատուցանեմք այսաւր... բ. 46բ-8ա* Յոհդորակ պիտանի *(արտք. լ-ում)՝ «Փ[ոխ]» («Ա-Ք») – Անմարմնոցըն հրեղինաց...*

9. *48ա-52բ* ԺԶ. Պետրոսի հայրապետի եւ Աբիսողոմայ սարկաւագի *(«ՎԱՐԴԱՅՊԵՏԻ») – Վերերգեմք հընչմամբ, վերնական տարփմամբ...*

10. *52բ-6ա* ԺԷ. Գանձ ճգնաւորացն՝ ի տէր Մխիթարայ *(«ԲԱՅԻՒ ԵՐԳԵԼ») – Բարձրեա՛լ ահաւոր, բա՛ն Հաւր դիմաւոր... ա. 56աբ Տաղ սրբոյն Անտոնի եւ այլոցն ասա՛յ – Անտոն՝ ոստ անապատի... բ. 56բ* Յոհդորակ է *– Անձամբ խոնարհիմ ի ճրգնութիւնըս քո...*

11. *56բ-61ա* ԺԷ. Գանձ թագաւորաց՝ ի տէր Մխիթարայ *(«ՀԻՆԳԷՏԱՍԱՆ») – Համագոյական Հաւր սահման եւ Բան... ա. 61ա Տաղ թագաւորացն՝ ի Ներսիսէ («ՆՎԱԳ ԲԱՆԻՍ ՆԵՐՍԵՍԻ ե») – Նոր գրախտ ի քոյ, Տ՛ր... բ. 61աբ Նորին ի նոյն երգեա՛ եւ զիս յիշեա՛ («ՆԵՐՍԵՍԻ է») – Նորահրաշ տեսիլ եւ գերագոյն, քան ըզբնութիւն...*

12. *62ա-5բ* ԺԸ. Գանձ հայրապետացն՝ ի Մխիթար[այ] *(«ՎԷՇՏԱՍԱՆՔ է») – Վայել է քոյին վայելչականին... ա. 65բ-6ա Տաղ հայրապետաց՝ ի Ներսիսէ («ՆԵՐՍԵՍԻ ԵՐԳ») – Նոր գիւտոյն իմաստութեան... բ. 66ա-7ա [Տաղ] («Ա-Ք») – Այսաւր Սիովն ցընծայ...*

13. *67ա-70ա* ԺԹ. Գանձ Վահանայ Գողթնացւոյն ի Խաչայտոյ ասացեալ *(«ԽԱԶԱՏՈՒՐ») – Խորան քեզ ողբ, մայր կաթուղիկէ...*

14. *70ա-3բ* Ի. Քարոզ Առաջաւորացն ուրբաթին ի Մաթէոս[է, Նիւնուէացւոցն ի Մաթէոս վարդապետէ. գրչի ցանկ, ԻԱ., 2բ] *(«Ի ՄԱԹԵՈՍԷ») – Իմաստութիւնըդ Հաւր՝ Յիսուս...*

15. *73բ-6ա* ԻԱ. Գանձ սրբոյն Սարգսի Զաւրավարին *(«ՄԿՐՏԻՉ») – Մեծապայծառ փառաւք զարգարեալ... ա. 76ա-7ա Տաղ սրբոյն Սարգսի Զաւրավարին եւ Մարտիրոս[ի] – Վրկայից հանդիսից հրաշալի... բ. 77աբ* Յոհդորակ Սարգսի *(«Ի ՅԱԿՈԲԱ ՋԱՅՍ ԵՐԳ») – Ի քէն աղերսիւ հայցեմք...*

16. *77բ-9բ* ԻԲ. Գանձ Ատոմանցն՝ ի գծողէ գրոյս *(«ԳՐԻԳՈՐ») – Գեղապանծ լուսով, գեղազարդ փառաւք...*

17. *79բ-82ա* ԻԳ. Գանձ Ոսկեանցն եւ Սուրիասեանցն *(«ԽԱԶԱՏՈՒՐ») – Խոստովանիմք ըզքեզ, Միածի՛ն... ա. 82աբ Տաղ սրբոց Ոսկեանցն եւ Սուքիասանցն – Երջանիկ, հոգիահրաշ երանելին սուրբ Սուքիաս... բ. 82բ-3բ Փոխ է – Բայց նոքա ոչ զահի հարեալ...*

18. *83բ-8բ* ԻԴ. Գանձ սրբոյն Սահակայ եւ Մեսրոպայ՝ ի տէր Մխիթարայ *(«ԲԱՆ ՔԱՐՈՉԻՑ») – Բարձրեալ անքննին, բնաւից լըրութիւն... ա. 88բ-9ա Տաղ սրբոց թարգմանչացն – Ի ձեզ հաստատեալ կան... բ. 89ա (խորագիրը՝ արտք. լս-ում) Փ[ոխ] – Տաւն հանդիսական տաւնեմք...*

19. *89ա-91բ* ԻԵ. Գանձ Վարդանանց եւ Ղեւոնեանց *(«ԽԱԶԱՏՈՒՐ») – Խրամատեալ կանոնք աւրինի... ա. 91բ-2բ* Մեղեդի անուշ՝ ի Մաթէոս վարդապետէ *(«ՄԱԹԷՈՍԻ ե») – Մաքուր հոգով, արիք մարմնով... բ. 92բ-3բ* Յոհդորակս ինձ է *– Ի հանդէս տաւնի ձեր բախացեալ...*

20. *93բ-7բ* ԻԶ. Գանձ սրբոց հայրապետացն Գ. Ժողովին՝ Այրիվանեցի *(«ԱՅՐԻՎԱՆԵՑԻ») – Աստուած կենդանի, անիմանալի... ա. 97բ-8բ* Մեղեդի անոյշ՝ ի Մաթէոս վարդապետէ *(«ՄԱԹԷՈՍԻ ե») – Միայն Բանին Հաւր իմաստնոյ... բ. 98բ-9ա Փոխ է («ԵՐԳՍ ԱՅՍ ՆՈՐ Ե ԳՐԵԱԼ») – Եւ Հայաստան անխախտ կացեալ...*

21. *99ա-102բ* ԻԷ. Գանձ աղուհացից կիրակէիցն *(«ԵՐԵԻԱՆԵՑԻՆ») – Երգ յաւերժական, երգեմք բանական...*

22. *102բ-4ա* ԻԸ. Գանձ Թէոդորոսի եւ Մեկկիւտիոսի ասա՛յ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոհաբանեալըդ Սուրբ Հոգի... ա. 104աբ* Մեղեդի անոյշ՝ ի Սրիկ Կոստանդէ – *Քաջամարտիկ մեծ զինուորին... բ. 104բ-5ա (խորագիրը՝ արտք. լս-ում) Փ[ոխ]* – *Խաղաղարար նոր թագաւոր...*

23. *105ա-7բ* ԻԹ. Միւս շաբաթ աւոն Կիւրղի («ԳԷՈՐԳԱ») – *Գովեմք յաղթանակ դըրուատ գովեստիւ...*

24. *107բ-9ա* Լ. Երրորդ կիրակէին յԱնառակ որդին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական...*

25. *109ա-11ա* ԼԲ. Զորրորդ շաբաթ աւոն Յովհաննու հայրապետին: Գանձ զհայրապետացն ասա՛, ի ԺԹ. (=ԺԸ.) համարն է՝ Վայել է ֆոյին: Զորրորդ կիրակէին առ Մեծատօնն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ ու ահագին խորհուրդ տիրական...*

26. *111ա-3ա* ԼԳ. Գանձ սրբոց Քառասնիցն՝ ի տէր Մկրտչէ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հզաւր անմահից արքայ... ա. 113աբ Տաղ ի սրբոյն Գրիգորէ Նարեկացւոյն* («ԳՐԻԳՈՐԻ Ե [Ե]ՐԳՍ ԱՅՍ») – *Գունդ սուրբ վըկայից... բ. 113բ-4ա* Յորդորակ է («ՔԱՌԱՍՈՒՆՍՆ») – *Քրիստոս՝ փառաց թագաւոր, փառաւորեալ ի զուարթնոցն...*

27. *114ա-5բ* ԼԴ. Հինգերորդ կիրակէ ի Դատ<u>օ</u>րն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ խորհուրդ անքըննին...*

28. *115բ-8բ* ԼԵ. Գանձ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին է («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հըզաւր անմահից արքայ... ա. 118բ* Մեղեդի անուշ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւ[որչի] – *Գրիգորիոսի առաքինի, հըսկող Քրիստոսի... բ. 118բ-9ա* Յորդորակ է – *Ի յելս արեւուն արեւ ծագեցաւ... գ. 119ա-20ա* Յորդորակ պիտանի – *Բարձրացիր դշխոյ փառաւք...*

29. *120ա-3բ* ԼԶ. Վեցեր<r>որդ կիրակէին գանձ Առեւանեցւո ասա՛: Ձերգ Յաւե[ր]ժականն ասա՛: Գանձ յարութեան Ղազարու («ԳՐԻԳՈՐԻ Է ՍԱ») – *Գերակայ գոյին, սկիզբն ամենայնին... ա. 123բ-4ա* Մեղեդի անոյշ, Ղազար («ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ») – *Սըրբոց հրեշտակաց զար[մ]անս հրաշից տեսեալ... բ. 124ա-5ա* Յորդորակ պիտանի – *Զայնն այն, որ զաշխարհս արար...*

30. *125ա-9ա* ԼԷ. Գանձ Ծաղկազարդին («ՀԱՅՑԷ ՍԻՐՈՎ») – *Համագոյական Հաւր սահման եւ Բան... ա. 129ա* Մեղեդի – *Անեղանելիդ Աստուած հրաշալի փառաւք... բ. 129աբ (խորագիրը՝ արտք. լս-ում) Փ[ոխ]* – *Աստ եբրայեցոց մանկունքն... գ. 129բ-30ա* Յորդորակ է – *Այսաւր ցնծան արարածք...*

31. *130ա-4բ* ԼԸ. Գանձ Մեծի Բ.շաբաթի («Ի ՄԱԹԵՈՍԷ [ՀՆԴՐԱՑ ԳՐԻԳՈՐ]») – *Ի սկզբան էին արարեալ զերկին... ա. 134բ-5ա* Մեղեդի Բ.շաբթի – *Որք ի Տ<u>ե</u>ր Յիսուս... բ. 135աբ (խորագիրը՝ արտք. լս-ում) Փ[ոխ]* – *Անդ ի մէջ դրախտին... գ. 135բ-6ա [Փոխ]* – *Բարերար եւ մարդասէր...*

32. *136ա-9բ* ԼԹ. Գանձ Մեծի երեքշաբաթին ասա՛ եւ զիս յիշեա՛ («Ի ՄԱԹԵՈՍԷ[ՀՆԴՐԱՑ ԳՐԻԳՈՐ]») – *Ի կամս Արարչին, խնամալք Միածնին... ա. 139բ-40ա* Մեղեդի Աւագ երեքշաբաթին – *Քեզ, ո՛վ Տէր Յիսուս... բ. 140աբ (խորագիրը՝ արտք. լս-ում) Փ[ոխ]* – *Ահ սարսափելով դողամ... գ. 140բ-1բ* Յորդորակ է – *Որք ընկալայք ի գործ զքանքար... դ. 141բ-2ա [Փոխ]* – *Զքո սոսկալի ձայնէտ...*

33. *142ա-4ա* Խ. Աւագ չորեքշաբաթին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ անեղին... ա. 144աբ* Մեղեդի Մեծի չորեքշաբաթի<ի>ն – *Սկիզբըն համայնից արարածոց գոյի... բ. 144բ-5ա (խորագիրը՝ արտք. լս-ում) Փ[ոխ]* – *Գառն [ան]արատ պատարագ... գ. 145աբ* Յորդորակ է այս – *Որ վասըն մեր յերկնից յերկիր...*

34. *145բ-9ա* ԽԱ. Աւագ հինգշաբաթին («ԶՊԱԿԱՍՈՐԴՔ») – *Զահեղ, զանքննին զխորհուրդըն խորին... ա. 149աբ* Մեղեդի Մեծի հինգշաբաթին – *Փառաց թագաւորն, որով նըստի... բ. 149բ-50ա (խորագիրը՝ արտք. լս-ում) Փ[ոխ]* – *Լըքեալ լուծանէր մինն ի յընտրեալ...*

35. *150ա-3բ* ԽԲ. Գանձ Աւագ ուրբաթին («Ի ՄԱԹԷՈՍԷ [ՀՆԴՐԵԱՑ ԳՐԻԳՈՐ]») – *Ի յանմարմնական անձանց բանական... ա. 153բ-5ա Տաղ անուշ ի Ներսիսէ («Ա-Ջ»)* – *Անեղ Որդին Հաւր Միածինն... բ. 155ա-6ա Ողբ Աստուածայմաւրն – [Աստուած]ածին սրբուհին ամէնաւրհնեալ... գ. 156ա [Փոխէ զձայնդ]* – *Ով Սիմէոն ծերունի...*

36. *156բ-8ա* ԽԳ. Գանձ թաղման ճրագալուցին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ ու ահագին խորհուրդ սոսկալի... ա. 158աբ* Մեղեդի անուշ ասա՛ եւ զեղկելիս յիշեա՛յ – *Ես ձայն զառիւծուն ասեմ... բ. 158բ Շրջանակ է – Զամուրս իմ քակել կամի... գ. 158բ-9բ* Յորդորակ պիտանի է – *Այսաւր աւետիս ձեզ, նընջեցեալոցդ...*

37. *159բ-64ա* ԽԴ. Յարութեան Սուրբ Զատկին («ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ») – *Տէ՛ր տէրունական, տուո՛ղ տիրական... ա. 164ա* Մեղեդի ասա՛. Տէր իմ, եւ զիս յիշեա՛ – *Հաւուն, հաւուն արթընացեալ... բ. 164աբ Տաղ անուշ՝ ի Ներսիսէ («ՆԵՐՍԵՍԻ ԵՐԳ»)* – *Նըստեալ կանայքն ողբային...*

38. *164բ-6բ* ԽԵ. Գանձ Յարութեան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մարդասիրութեամբ Որդիդ Միածին... ա. 166բ-7ա Տաղ անուշ՝ ի Սրիկ Կոստանդէ («ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՔ»)* – *Կանանցըն կանխեալ եկին... բ. 167աբ* Յորդորակս ի ճնոց – *Յայնժամ սիրով տիրական...*

39. *167բ-70ա* ԽԶ. Գանձ Յարութեան («ԽԱԶԱՏՈՒՐ») – *Խորհուրդ հրաւիրման կամաց արարչին... ա. 170աբ* Մեղեդի անուշ ասա՛ եւ զիս յիշեա՛ *(«ՅԱՒԱԳ»)* – *Յարեաւ հաւն այն... բ. 170բ-1ա* Յորդորակ պիտանի – *[Յ]ընծան այսաւր երկինք...*

40. *171ա-3ա* ԽԷ. Գանձ Նոր կիրակէին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ ձայն ուրախալի... ա. 173աբ Տաղ ի Ներսիսէ («ՆԵՐՍԵՍԻ Ե ԲԱՆՍ»)* – *Նոր ծաղիկ պայծառ ցուցաւ... բ. 173բ-4բ [Փոխ] («ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՅ»)* – *Կանայքն արտասուաք լային...*

41. *174բ-7ա* ԽԸ. Աշխարհամատեան է («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մաքրեալ տաճար սուրբ տէրունական... ա. 177աբ* Մեղեդի եկեղեցոյ – *Քրիստոս եկեալ քահանայապետըն... բ. 177բ-8ա* Յորդորակ է – *Մայր հաւատոյ սուրբ հարսնարան...*

42. *178ա-82ա* ԽԹ. Գանձ երեւման սուրբ [գրչի ցանկ, 3բ-4ա, Հ[մր] ԽԹ.՝ Խաչին գանձ՝ ի Մաթ]էոս վարդապետէ («Ի ՄԱԹԷՈՍԷ ԽՆԴՐԵԱՅ ԳՐԻԳՈՐ») – *Ի յարփաւուրէ, ի գերագոյէ... ա. 182ա-3ա Տաղ Խաչի. անոյշ է* – *Խաչն ի նախնումն երեւեցաւ... բ. 183աբ* [Յորդորակ, *ձեռ. 3870, 173ա-4ա]* – *Աւրհնեալ ես, փայտ սուրբ փրկական...*

43. *183բ-6ա* Ծ. Գանձ Համբարձմանն Քրիստոսի («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ տաւնիւս ահագին... ա. 186աբ Տաղ Համբարձմանն Քրիստոսի («ԱՆԴՐԻԱՍ») – Այսաւր անդրանիկ Հաւր Միածին Որդին... բ. 186բ* Յորդորակ ազնիւ («ՎԱՐԴԱՊԵՏ») – *Վերիվ թագաւորն այ[ս]աւր առ Հայր մըտանէ...*

44. *186բ-9բ* ԾԱ. Քառոզ մեծայիրաշ կիրակէիւն՝ ի Մաթէոս վարդապետէ («ՄԱԹԷՈՍԻ է [ԽՆԴՐԵԱՅ ԳՐԻԳՈՐ]») – *Միակդ ի յէից, մինդ անտես յէից... ա. 189բ-90ա* Մեղեդի անուշ ննրին ի – *Անպարագրելիդ Աստըւած գրեալ ի կուսէն... բ. 190ա-1ա* Յորդորակ է – *Որք էք որդիք Հաւրըն լուսոյ...*

45. *191ա-3բ* ԾԲ. (Խորագիրը՝ հետգ-ի ձեռով) Հոգոյն գալըստ[ե]ան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հրգաւր Հոգ[ի Աստուծոյ]... ա. 193բ Տաղ անուշ վասն Հոգւոյն ասա՛յ եւ զիս յիշեա՛յ* – *Աստանաւր ծագեաց լոյս աւետեաց կենաց... բ. 194աբ Տաղ սքանչայարմար* («ՆՎԱԳԵ ՀՈԳԻՈՅՆ ՏՐՎՈՂԻՆ [Ի]ՄԱՍՏ ԲԱՆԻ ԸՆԴ ՁԱՅՆԻ») – *Ներհիւսեսցուք քաղցր եղանակ...*

46. *194բ-7ա* ԾԳ. Գանձ Յովհաննէս Թլգուրանցոյ ասացեալ է այս («ՅՈՎԱՆՆԷՍ») – *Յաւէտ իսկապէս ընդ Հաւր միապէս... ա. 197աբ* Մեղեդի անոյշ ասա՛յ – *Մեծի աւետեաց ահեղ հընչեաց... բ. 197բ* Յորդորակ Հոգոյն Սրբոյ է – *Հոգին Սուրբ հընչեաց բազմալեզու ազգաց...*

47. *197բ-201բ* ԾԴ. Գանձ սրբոց Հովսիմեանցն՝ ի Մխիթար վարդապետէ («ՎԿԱՅԱԿԱՆԱՅ») – *Վայելչականաց վայելման փառաց... ա. 201բ-2ա Տաղ ի ներսիսէ («ԱՒ ՀՈՒՓՍԻՄԵ») – Առաւաւտ լուսոյ արեւելեան ազանց... բ. 202աբ Շրջանիկն է այս* («ԿՈՅՍՆ Է») – *Կենդանի վըկայք, կոյսք իմաստունք...*

48. *202բ-4ա* ԾԵ. [Գանձ] Մանկանցն Բեդղահեմի ասա՛ եւ զիս յիշեա՛յ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խանդաղակաթ սրտիւ տենչալի... ա. 204աբ [Տաղ]* – *Այսաւր աւետեաց Գաբրիէլ...*

49. *204բ-8ա* ԾԶ. Գանձ մարգարէիցն՝ ի տէր Մխիթարայ ասաց[եալ] («ԽՈՐՀԸՐԴՈՅՆ») – *Խորհուրդ անքննին, խորք, որ չերեւին... ա. 208ա-9ա Տաղ ի ներսիսէ («ՆԵՐՍԷՍԻ ԵՐԳ») – Նորահրաշ տաւնիւ տեսանողացըն ցընծասցուք... բ. 209ա-10ա* Յորդորակ է *(«Ա-Ք»)* – *Աստուածային խորոցն անճառ...*

50. *210ա-4ա* ԾԷ. Որդոց եւ թոռանց Լուսաւորչին («ՏԱՒՆԻՑ ԱՍԵԼ») – *Տաճար երկնային, տուն քրիստոսային... ա. 214բ-5ա Տաղ սուրբ հայրապետացն («ՀՈՂՆՄ՞») – Հընչմամբ ձայնիւ բերկրանաց... բ. 215ա* Յորդորակն է *(«ՆՎԱ»)* – *Նոր մեծահանդէս տաւնիւ...*

51. *215ա-7ա* (խորագիրը՝ հետգ-ի ձեռով) ԾԸ. Գանձ Վարդավառին ասա՛յ եւ զիս՝ Վարդանս, յիշեա՛յ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ [մեզ յայտնեալ]... ա. 217ա Տաղ ի տէր Ներսիսէ կաթողիկոսէ («ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԻ է») – Տէր փառաց այսաւր ի Թաբաւր... բ. 217բ-8ա* Յորդորակ է («ՆԷՐՍԷՍԻ ԵՐԳ») – *Ներպատրունակեալ խորհուրդ լուսոյ... գ. 218աբ* Յորդորակն է – *Աստանաւր տեսիլ ահեղ... դ. 218բ-9ա Ի Գրիգորէ Նարեկեցոյ է* – *Գոհար վարդըն վառ առեալ...*

52. *219ա-22ա* ԾԹ. Գանձ Փոխման Աստուածածնին է («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ հրաշակերպ վեհին... ա. 222աբ Տաղ ի ներսիսէ* – *Այսաւր Գաբրիէլ հրեշտակապետն եկեալ... բ. 222բ-3բ [Փոխ]* – *Անարատ տաճար եւ առագաստ լուսոյ... գ. 223բ յերեւանեցոյն ասացեալ* – *Սուրբ Աստուածածին կուսին...*

53. *223բ-5բ* Կ. Գանձ Սրբոյ Խաչին ի Թլգուրացոյ ասացեալ է («ՅՈՎԱՆՆԷՍ») – *Յեղեմական ընկոյզն աւրհնութեան... ա. 225բ-6ա Տաղ ի ներսիսէ («ՆԵՐՍԻՍԻ է»)* – *Նոր դրախտին եկեղեցոյ... բ. 226ա-7ա* Յորդորակ է Խաչին *(«ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՅ»)* – *Կենաց փայտ ընկեալ ըզքեզ...*

54. *227ա-9բ* ԿԲ. (Խորագիրը՝ հետգ-ի ձեռով) Գանձ Գեւորեայ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խընդահրաւէր մանկունք [Սիոնի]... ա. 229բ-30ա* Մեղեդի Գէորգեայ Ջաւրավարին – *Ի հանդիսական տաւնիս երգելով զերգըս հեշտալի... բ. 230աբ* Յորդորակն է – *Համեալ ըզկիրս տանջանաց...*

55. *230բ-3ա* ԿԳ. Գանձ սրբոց առաքելոցն է («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորհըրդազգաց քո մարդեղութեանդ... ա. 233բ* Մեղեդի առաքելոցն է («ԵՐԳՍ ԱՅՍ Ե ՆԵՐՍԻՍԻ») – *Եկայք զուարճացեալ պայծառասցուք... բ. 233բ-5ա Տաղ առաքելոցն՝ ի ներսիսէ ասա՛յ («Ա-Ք»)* – *Առաքեալք Աստուածորդւոյն...*

56. *235ա-9ա* ԿԴ. Գանձ սրբոց կուսանաց եւ մարտիրոսաց ասա՛ եւ զիս յիշեա՛յ («Ի ՓԱՌՍ ՏԵԱՀՆ») – *Ի սկըզբան էիդ, ի լուսոյ լուսիդ... ա. 239աբ Տաղ ի ներսիսէ («Ա-Ք»)* – *Արեգակն արդար ըզհուր սիրոյ... բ. 239բ-40ա* [Յորդորակ, *ձեռ. 473, 238բ-9ա] («Ժ-Զ»)* – *Ժողով զինուորաց թագաւորին երկնից...*

57. *240ա-2բ* ԿԵ. Գանձ սրբոց մարտիրոսացն՝ ի Խաչա[տուր վարդապետէ. ձեռ. 2659, 5ա-6բ] («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խոնարհեալ Բանին Աստուծոյ... ա. 242բ-3ա Տաղ մեղեդի անուշ՝ ի ներսիսէ ոգեալ («Ճ-Ռ»)* –

Ճըշմարիտ վկայք Աստուածորդոյն եղեալք... բ. 243աբ Յոհաննու *(«Ա-Ք») – Սոսկալի ճըգամբք սուրբ վկայից քոց, Տէ՛ր...*

58. *243բ-5ա* ԿԶ. Գանձ սրբոց մարտիրոսացն (**«ՄԿՐՏԻՉ»**) – *Մեծապայծառ փառաւք զարդարեալ... ա. 245ա-6ա Մեղեդի ի ներ[սին]* (**«ԲԱՆ [Ի] ՎԿԱՅՍՆ»**) – *Բանիւ աւետաւոր բարառնաբար... բ. 246աբ* Յոհաննու *պիտանի է* (**«Ի ՆԵՐՍԻՍԷ»**) – *Ի մի յարմարութիւն զոգիս ընտրեալ քոց անդրանկաց...*

59. *246բ-8բ* ԿԷ. Գանձ հրեշտակապետացն (**«ՄԿՐՏԻՉ»**) – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ հրաշական... ա. 248բ-9ա Մեղեդի ասա՛ եւ զեղկելիս յիշեա՛, տէր իմ Տիրաւա՛գ* (**«ԳՐԻԳՈՐ»**) – *Գովեստ բերկրանաց քաղցրաձայնեալ երգեմք... բ. 249աբ* Յոհաննու *(«ՋԱՒՐԱՎԱ») – Ջաւրք երկնային զըւարթնոց...*

60. *249բ-53ա* ԿԸ. Բարդողիմէոսի եւ Թադէոսի, Յուդայի եւ Շմաւոնի գանձ (**«ԽԱՉԱՏՈՒՐ»**) – *Խորհուրդ անշարժ հա<յ> բաշարժական... ա. 253ա-4ա Տաղ անուշ* (**«ԲԱՐԲԱՂԻՄԷՈՍ»**) – *Բանն, որ ի Հաւրէ ծագեալ... բ. 254աբ* Յոհաննու *պիտանի է* (**«ԵԼՈՅՆ ԵՐԳ»**) – *Երկնաւոր լըրտեսք, յերկրաւորացս ընտրեալք...*

61. *254բ-6բ* Հ. Գանձ սուրբ Յակոբայ (**«ՄԿՐՏԻՉ»**) – *Մեծահռչակ անուն գովելի... ա. 256բ-7ա Մեղեդի սուրբ Յակոբայ եւ Մարուգէի* (**«ՄԱԹԵՈՍԻ Ե»**) – *Մեծի հանդիսի աւուրս առ քեզ պաղատիմք... բ. 257ա-8ա* Յոհաննու *պիտանի ի նոյն* (**«ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ»**) – *Վարժից հանուրց եկեղեցեաց...*

62. *258ա-61ա* ՀԱ. Դաւթի եւ Յակոբայ գանձ՝ ի խաչատրէ: Եւ զգծողս յիշեա՛յ (**«ԽԱՉԱՏՈՒՐ»**) – *Խորք անքննին, անճառ անհասին... ա. 261աբ Տաղ Դաւթի՝ ի Ներսիսէ – Որ զոգ Դաւիթ յեսէածին... բ. 261բ-2ա* Յոհաննու *սրբոյն Յակոբայ («ՅՈՀԱՆՆԵՍԻ Ե») – Յակովբոս ընտրեալ վկայ, որդի Յովսեփայ...*

63. *262ա-4ա* ՀԲ. Գանձ Ստեփանոսի Նախավկային (**«ՄԿՐՏԻՉ»**) – *Մեծ, ահաւոր, անմահ թագաւոր... ա. 264բ-5ա Տաղ անուշ եւ ընտիր Ստեփանոսի վկային («Ի ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ») – Ի խաչին տընկեալ որթոյն... բ. 265ա-6ա* Յոհաննու *Ստեփանոսի Նախավկային է այս («Ի ՆԵՐՍԻՍԵ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԷ») – Ի գաւազանէն եսեայ ստեղնեալ Ստեփաննոս...*

64. *266ա-70ա* ՀԳ. Գանձ Պետրոսի եւ Պաւղոսի առաքելոցն ասա՛ եւ զՍարգիս յիշեա՛յ, Տէ՛ր իմ (**«ՍԱՐԳԻՍ ԳՐԻՉ»**) – *Սուրբ երրորդութիւն ստեղծող... ա. 270ա Մեղեդի առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի* (**«ԳՈ[ՎԵՍՏ]»**) – *Գլուխ եկեղեցոյ եւ վէմ հիմն անշարժելի... բ. 270ա-1ա [Փոխ]* (**«ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ ՊԵՏՐՈՍԻ»**) – *Այսաւր ցնծացէք, եղբարք...*

65. *271ա-5ա* ՀԴ. Գանձ սրբոյն Յոհաննու եւ Յակոբայ՝ որդոց Որոտման: Եւ զիս յիշեա՛յ (**«ՄԱԹԵՈՍԻ Ե ՍԱ.»**) – *Միածին Բանին, ծընունդն անեղին... ա. 275աբ Տաղ որդոց Որոտման – Որդիքն Որոտման, որք ի վերուստ որոտացին... բ. 276աբ* Յոհաննու *պիտանի եւ անուշ է («ՆԵՐՍԷՍԻ ԵՐԳ») – Նոր լոյս յարփենոյն վառեալ որդիքն Որոտման...*

66. *276բ-9ա* ՀԵ. (խորագիրը՝ հետգ-ի ձեռով) Գանձ Բարսեղի (**«ԽԱՉԱՏՈՒՐ»**) – *Խաչաբարձ արհիպանծալի... ա. 279աբ Նորին /// ասացեալ ի Բարսեղ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – Խոնարհիմք այսաւր մաղթողական ձայնիւ... բ. 279բ* Յոհաննու *պիտանի է անուշ («ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ») – Վանիչ ներհակին Յուլիանեայ չարին...*

67. *279բ-82ա* ՀԶ. Գանձ ձեռնադրութեան ի տէր Մխիթարայ (**«ՄԽԻԹԱՐ»**) – *Մինդ ի յերից անձանց... ա. 282աբ [Տաղ աւծման քահանայից] – Ով անմահ հաց կենաց...*

68. *283աբ* Երգ ի վերայ գերեզմանի ասա՛յ (**«ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ Է»**) – *Վերջի այներեկ աւուրն եւ համառաւտին...*

69. *283բ-4բ* [Երգ հսկման գիշերոյ. գրչի ցանկ, ՁԲ., 5ա] (**«ՀԱՅՐԱՊԵՏ ԷՐԵՑՍ Ի»**) – *Հայր [անըսկիզբն եւ գըթածական]...*

70. *284բ* Աւրնակման առաւաւտու ժամին է – *Ճանապարհ բարի Քրիստո՛ս... ա. 285ա* [Յոհաննու, *ձեռ. 473, 160բ-1ա] – Բայց ի միաշաբաթին լուսանալն առաւաւտին...*

Ծնթ. 229բ, 259ա առտ. լս-ներում կայ գրչի 1ական բնագրային լրացում:

Բոլոր այն միաւորների դէպքում, որտեղ լրացման օժանդակ աղբիւր չի նշուել, օգտագործուել է տպագիրը. տե՛ս Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԳ., Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008: Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԴ., Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008:

Էջահամարներից յետոյ դրուած գլխահամարները գրուած են գրչի կամ հետգ-ի ձեռով՝ մասամբ ըստ գրչի ցանկի: Ձեռագրում չկան ցանկի ԾԸ. («Տաղ սրբոյ տապանակին»), ԿԸ. («Ոսկեբերանին տաղ, Անաւարզեցի»), ՀԷ. («Վասն աւրհնութեան ձորակերտ գրոցս, գանձ Այրիվանեցի»), ՀԸ. (Նորին եւ այլ երգ ի նոյն խորհուրդ), ՀԹ. (Նորին եւ այլ երգ վասն պատկերաց սրբոց), Ջ. («Յիշատակարան ձորին») միաւորները:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

Տե՛ս 43ա, 77բ, 266ա խորագրերը:

Ծնթ. 77բ-9բ, 266ա-70ա նոյն գրիչ-հետիմակների գանձերի աւելի վաղ կիրառութիւններ կան. տե՛ս Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վենետիկ, աշխ.՝ ճ. Ս. վրդ. Ձեմճեմեանի, հտ. Ե., Վենետիկ, 1995, ձեռ. 382, Հմր 761, էջ 295, 298 (Հմր 14), 306 (Հմր 65) (նշեալ ձեռ-ը գրուել է 1394 թ.): 43ա Անդրէաս վրդ.ի գանձի խորագիր-յիշատակարանում նշուած Սարգիսը հաւանաբար 266ա յիշատակարանի նոյնանուն հեղինակ-գրիչն է:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

5ա Ա՛վ եղբայր, քեզ երանի՛, որ հանդիպիս / այսմ պայծառ բուրաստանիս։ / Յիշել մաղթեմ, յորժամ ցնծաս / գոչել զայս բանքս առ պատշաճիս, / երկրածնաց նահատակացս եւ տէրունիս, զոր կայ տառիս, / եւ ինձ լիցի մասն ի սմին. ամէն։

223բ Ա՛վ տէր իմ Տիրաւագ, *զայս երգեա՛յ եւ մեղուցեալ զգրչակս յիշեա՛յ։*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Ա., էջ 417, Հմր 446.բ.։

285բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդ[ո]յ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ անզրաւ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն։ Ի թվին ՊՁ. (1431) ես Մանուէլ *աբեղա եւ եղբարս իմ տէր* Տիրաւագ *ստացաք զգԱնձաբանս ի հալալ յընչից մերոց՝ ի վայելումն անձին եւ յիշատակ հոգւոց մերոց եւ ծնողաց, եւ ամենայն արեան մերձաւորաց։ Արդ, աղաչեմք զամենեսեան, որք հանդիպիք սմա տեսութեամբ կամ աւրինակելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրագործ յաղաւթս ձեր զվերոյգրեալսդ, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն։*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Ա., էջ 417, Հմր 446.ա.։

Տե՛ս նաեւ՝ 248բ, խոռագիր։ Գրչական աղեռսներ կան 42բ, 61ա, 136ա, 158ա, 164ա, 170ա, 193բ, 202բ, 235ա, 258ա, 271ա էջերի խոռագրերում, որոնք գուցէ նախագաղափար օրինակից են առնուել։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1ա (1534 թ., անարուեստ բոլորգիր)* Տիրաւաֆին, Անի *քուրիկ։ Թվին ՋՃՁԳ. (1534) էր, ուրում դուս/// /// իմ /// փառք ///*

2. *285բ (1535 թ., անարուեստ բոլորգիր) [Աւր]հնեցինք զտէր* Տիրաւաֆն *[թ]վականիս հայոց ՋՁԴ. (1535), /// Տանուտէր Կշիռն, /// խաչվերացին տա[ւ]նն, /// ամիս Թ. էր Հոո[իի] ///, [Սեպ]տեմբեր ամիսն ԺԲ. էր։ գՏ[իրաւ]ա/// ///ացմայ հոծ ալեացս զաղտ[եղ]ացեալս ///ցանաք։ Ով ա/// (մի քանի բառ՝ ջնջուած, անընթեռնելի) Աստուած ձեզ ///*

3. *1ա (ԺՁ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Աստուած ողորմի ասէք* Միկիտին, *իմ* Գուլումին, *իմ* Գուլումին *տղան։*

4. *1ա (ԺՁ. դ., կցագիր)* Պետրոս *(սրա դիմաց՝ արտք. լս-ում, աջից ձախ գրութեամբ արաբատառ)՝* Պետրոս *վարդապետ։*

5. *(ԺՁ. դ., բոլորգիր) տե՛ս՝ 215ա խորագիր։*

6. *109ա (1663 թ., նոտրգիր, վեր. լս.) Թվին ՌՃԺԲ. (1663)։*

1ա Թվին ՌՃ/// (հաւանաբար 109ա յիշատակարանի կիսատ մնացած տարբերակ է)։

7. *1բ (ԺՀ. դ., անարուեստ նոտրգիր) Ջվերջին ի-շա[տա]կարանս իշեցէ՛ք զ*Մարիաննն, *որ շատ աշխատութեամբ ազատեաց զԳանձարանս։ Ով հանդի[պ]իք սմայ, մէկ բերան ողորմի ասացէ՛ք, Աստուած ձեզ իշէ. ամէ[ն], իւր գալըստա[ն]։ |2ա| (ստ. լս-ում) զ*Մարիաննն *իշայ եւ զ[Պապ՞]ումն. ամէն։ Հա՛յր [մեր, որ] երկինս։*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա «ՊՁ. 1431 մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»։*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «Ա՛յ կին, կովն ջուրաւրհնէքն անցանի, ի Դ. աւր ծնի», «աստ եարա», «ես ասացի զարմանալ է ապա զի թ///ս գրեցեալ է։ Ով որ կարդաս լաւ», «ա-ե», «աս» (բազմիցս), «սթ», «նայեաց արօք», «ղուսում», 1բ՝ «Այնճառ Միածին Հայր<ն>ս երկայաւորի է ընդ-բալդ ի երկի/// սուրբ Աբ՛՛ սուրբ քրոբէ Մարմայի է։ ժ. ժ. սուրբ Աբ՛՛ կենաց բարեխաւս, առիւ վերընթաց կամ[աւ]որ ժառանգ», 2ա՝ «Զոր ի շնորհ», 5ա՝ «Ա՛վ եղ», «Ո ե.», 8դ՝ «մաց զնա ընտրելով», 20ա՝ «ես Տէր», 53ա՝ արաբատառ՝ «Պետրոս վարդապետ նորին մեծութիւն, վակֆ անող, վակֆ, զարմանք» եւլն, 135բ՝ հանգուցագիր-թուչնագիր՝ «Ի» (երկիցս), 136ա՝ «3»։*

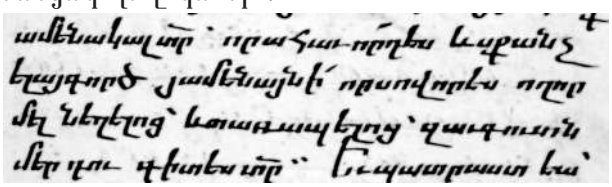
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ բուսական նախշ, 123բ, 124ա՝ թռչուն։*

3556
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ, ԳԱՆՁԱՐԱՆ

ՍՈՒՐԲ ՆՇԱՆ (ՄԱՒՐՈՒԿԱՅ ԳԱՒԱՌ) ՊՂ. – 1441
ԵՐՁՆԿԱ. ՊՂԲ. – 1449

ԳՐԻՉ՝ Սարգիս սրկ. (ապա՝ երէց)։ ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Գրիգորիս (Ա.)։

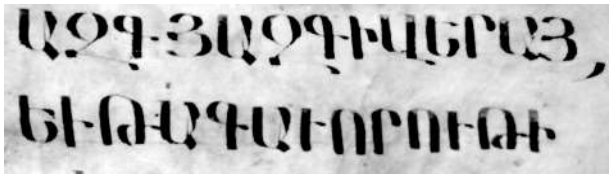
ԹԵՐԹ՝ 213+2 (թ. 1՝ երկիցս). չգրուած՝ 1զ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-[ԺԲ]×12 (ԺԴ 8, ԺՁ 11)+4։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,2×14։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ թ. 2-110ա, 111բ, 112բ-65բ, թ. 183-213 (12,5×9,5), երկսիւն՝ 1զ-ե, 110բ-1ա, 112ա, թ. 166-82 (12,5×9,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 92ա)։ ՏՈՂ՝ 19 (1դ-185բ), 17 (թ. 186-212)։ ԿԱՁՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. Ա. աստառը՝ կանաչ, Բ. լրացման աստառը՝ սպիտակ եւ կապոյտ վանդակազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։



Նմուշ 92ա

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Ղուկասու։ Ժ. դ.։ ԱԲ+Գ, ԱԲ՝ ստացուած մէկ ամբողջական թերթի

վեր. եզրահատումով (բնագիրը՝ կտրած) եւ ընդերկայնակի ծալումով, Գ.՝ ստացուած Ա. պտոկ-պճպ-ի ստ. եզրահատումով (բնագիրը՝ կտրած) եւ ընդերկայնակի մէկ սեան հատումով: Մագաղաթ ԱԲ զոյգ թերթերի բացուածքը 17,2×20. երկսիւն (7,5×15,7). Գ.՝ 17×12,7. միասիւն (12,7×7). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա). տող՝ ԱԲ՝ 7, Գ՝ 11 (սկզբնական վիճակը՝ 39,2×26,5, երկսիւն (22×15,7), տող՝ 20): Լուսանցազարդ՝ Յիսուս Քրիստոս՝ Գա: Գոյներ՝ կանաչ, դեղին, վարդագոյն, կարմիր, շագանակագոյն: Լս-զարդի աջ եւ ձախ կողմերում բնագրին վերաբերող ծիսական ցուցումներ՝ Գա՝ «Ջկիր[ակի] առ֊աւտ», «Առաւաւտ. զՏէր»: Կարդալ. Բբ, Գբ, Աա, Գա, Աբ, Բա՝ «/// [պատ]ճառանաւք յարկարեն զաղաւթս... եւ շարժմունք մեծա///» (Ի. 47 – ԻԱ. 11):



Նմուշ Բա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 2ա: Լս-ային՝ խաչելութիւն՝ 152ա («Սայ է թագաւոր հրէից»), 204ա, ծառ (Մուտք յԵրուսաղէմ)՝ 192բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային, սափոր՝ 75ա, տաճար՝ 137բ, 190բ: Զարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր՝ 87ա, 141բ, մարդադէմ՝ 81բ: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, շագանակագոյն:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Անանուն հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն, Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 2005, էջ 182:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, ճաճճած, անկիւններից, մէջքի վեր. եւ ստ. եզրերը թափուած, մէջքի եւ կազմի միացման վեր. եզրերը իրարից անջատ. Ա. փեղկին անցքեր, 2ական կապիչներն ու փայտէ գամերն ընկած, պահպանուել են գամերի հիմքերը, դռնակը ճաճճած, դէպի ետ ծալուած, վեր. եւ ստ. եզրերը՝ թափուած, այրուածքի հետքերով, աստառը մասամբ կեղտոտուած, դռնակինը՝ մասամբ մաշուած, պատռուած. պտոկ-պճպ-ները՝ մասամբ դեղնած, գունափոխ, եզրերը՝ սեւացած, Ա. փեղկը՝ ստ. հիմքից հեռացած, կարը՝ թուլացած. լուսանցակողերի կարմիրը՝ գրեթէ գունաթափ, սեւացած. թերթեզերքը՝ մաշուած, տեղ-տեղ մանր պատռուածքներ, եզրերը՝ սեւացած, խոնաւութեան դեղին եւ այլ կեղտաբծերով, թերթման անկիւններում՝ մատնահետքեր, հիմքը ամրացած փոշուց մասամբ սեւացած, թերթերին զանազան բծեր, խոնաւութիւնից լղոզուած թանաքի հետքեր (1դ-զ եկն), վեր. եզրերում բորբոսի հետքեր, տեղ-տեղ այրուածքի հետքեր (թ. 96-7), ցեցի եւ այլ անցքեր (թ. 1-4, 27, 34-48, 135). որոշ թերթեր՝ ստ. հիմքից, որոշ թերթեր՝ վեր. հիմքի կէսից աւելիով անջատ (թ. 4-5, 11, 21-4, 33-5, 47, 71, 198, 209), թ. 10-1, 22-3, 46-7, 70-1, 106-7 իրարից հեռացած. ընդմէջ թ. 181-2ի 1 թերթ կտրած-հանած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-181բ* [Մաշտոց]

– *1դ-ե* Կամաւն Աստուծոյ այս, ինչ որ կա ի Մաշքոցս – *Ա. Կանոն մկրտութիւն... Լ. Կանոն Իւղաբերից Աւե[տարանաց]:*

1. *2ա-13բ* [Ա.] Կանոն մկրտութիւն առնել – *Տէր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար...*

2. *13բ-20ա* [Բ.] Կանոն պըսակ դն[ել]oյ – *Սաղմոս. Տէր ի զաւրութեան: Ընթերցուած ի Ծընընդոց. եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում...*

– *20ա-1ա* եւ յաւուր եւթներ<ր>որդի վերացուցանէ ճահճայ զթագն – *Սաղմոս. Ղխեսցէ սիրտ իմ զպատգամս բարի... Աւետարան ըստ Յովաննու. Եւ յաւուրն երրորդի հարսանիք էին ի Կանայ...*

3. *21բ-5ա* Գ. Կանոն հաղորդ տալոյ – *Աստեն զԱնբիծոն: Աւրհնութիւն. Ի նեղութեան: Շարական. Ի վերանալ յինէն... եւ ասէ զաղաւթս զայս. Տէր ամենայկալ, ամենագոյթ...*

4. *25բ-40բ* Դ. Կանոն համաւրէն ամենայն ննջեցելոց – *Աստեն սաղմոս. Երկինք պատմեն զփառս... [Ա]ղաւթք. Աստուած յաւիտենական, անըսկիզբն, անեղ...*

35բ գրչից, ստ. լս-ում՝ «Աշխարհաթաղ առնել եւ զեղկելի գրիչս |36ա| յիշել ի Տէր եւ Աստուած զնեզ յիշէ»:

5. *40բ-5ա* Ե. Եւ առաւաւտուն – *Երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Եղիցին ականջ ի խորոց: Պաւղոսի առաքելոյն ի Թէսաղոնիկէոց Թխ[թոյն]. [Ա]յլ մեք պարտիմք գոհանալ...*

6. *45ա-9բ* Զ. Կանոն եւթն աւուրն եւ ԺԵ. աւուրն, եւ ամսոյն, եւ տարէլրցացն – *Գան ի գերեզման ննջեցելոցն եւ ասեն սաղմոս. Եղիցի ականջաց... Ընթերցուած յեսայեա մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Քաջալերացարո՛ւք եւ տեսէ՛ք...*

7. *49բ-58բ* Զ. Կանոն յորժամ տըղա վաղճանի – *Աստեն սաղմոս ԻԴ.՝ Աւ քեզ, Տէր, համբարձ[ի]: Աւ քեզ, Տէր, կարդացի... եւ ասէ զաղաւթս զայս. Սուրբ ես, Տէր Աստուած մեր...*

ա. *50բ-1ա* Ի վարդապետութեան սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին ասացեալ է – *Եթէ մեք, որ կենդանիքս մնացեալ իցեմք...*

բ. *52բ-3ա* Ի վարդապետութեան սրբոյն Գրիգորի – *Ամենեքեան, որ տեսանիցեն զարդարն...*

գ. *53ա* Պատգամ այլուստ – *Արդ, երանելիք էք դուք, որ էքդ յարդարութեան...*

դ. *55ա* Պատգամ այլուստ – *Արդ եւ դուք մանկունք էք...*

8. *59ա-61ա* է. եւ ապա յերկրորդումն աւուր – *Գան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. եղիցի անուն Տեառն աւրհնեալ յայս: Ընթերցուած յԱռակաց. Արդարն, եթէ հասցէ…*

9. *61բ-6ա* [Ը.] Կանոն ոգեհանգիստ առնելոյ – *Ասեն սաղմոս ի թիւ. երանի՛, որում թողութիւն… եւ ասէ զաղաւթս զայս. Տէ՛ր բարերար, որ դա[տա]ւորդ ես կենդանեաց…*

10. *66ա-8ա* Թ. Աւրհնութիւն հատի պատարագի – *Գոհանամք եւ փառաւորեմք զքեզ, Տէ՛ր Աստուած մեր…*

11. *68ա-74բ* Ժ. [Կ]անոն տեառնական աւրհնելոյ – *Ածեն զնուիրեալն ի դուռն եկեղեցոյն… եւ ասէ զաղաւթս զայս. Աւրհնեա՛լ ես, Տէ՛ր Աստուած ողորմութեամբ քո…*

12. *74բ-5ա* ԺԱ. Կանոն գառն աւրհնելոյ Ջատկի եւ Վարդավառի – *Ասի սաղմոս. Ջողջակէզս խոյոց… եւ ասէ զաղաւթս զայս. Տէ՛ր տաւնից եւ Աստուա՛ծ ամենայն ուխտից…*

13. *75ա-87ա* ԺԲ. [Կ]անոն Ջուր աւրհնելոյ – *Ընթերցուած ի Ջորրորդ Թագաւորութեան[ց]. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէէ…*

– *78բ-86բ* Աւրհնութիւն ջրոյ, զոր ասացեալ է Բարսղի Կեսարացու – *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ յամենայնի, հզգաւր եւ սքանչելագործ…*

14. 87ա-96ա ԺԳ. Կանոն ապաշխարող առնելոյ – *Երթայ քահանայն ի դուռն եկեղեցոյն… Ընթերցուած յեսայեա մարգարէէ. Լուացարո՛ւք, սրբեցարո՛ւք…*

15. *96ա-104բ* ԺԴ. Կանոն Մեծի հինգշաբաթի զապաշխարողսն առնակել – *Ժողովին ի դուռն եկեղեցոյն եւ ասեն սաղմոս… Ընթերցուած յեսայեա մարգարէ[է]. Հոգի Տեառն ի վերայ իմ…*

– *99ա-100բ* եւ աղաւթ ապաշխարութեան, զոր ասացեալ է Բարսղի եպիսկոպոսի Կեսարու – *Տէ՛ր Աստուած՝ Հա՛յր ամենակալ, արարիչ երկնի եւ երկրի, որ յակնարկեալ…*

16. *105աբ* ԺԵ. Կանոն հանդերձեղէն, սպաս աւրհնելոյ – *Տանին յեկեղեցին, սարկաւագն ունելով ի վերայ բազկացն… եւ ասէ զաղաւթս զայս. Տէ՛ր Աստուած բարձրեալ, որ զգեցուցեր զեկեղեցի քո…*

17. *105բ-6ա* ԺԶ. Կանոն սկի եւ մաղրզման աւրհնել – *Տանին յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով… եւ ասեն զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ եառուր զնիւթս զայս…*

18. *106ա-8ա* ԺԷ. Կանոն նոռակերտ գիրք աւրհնելոյ – *Տանին յեկեղեցին եւ հանեն ի բեմբն… Ընթերցուածս յեսայեայ մարգարէէ. Իբրեւ զի գեղեցիկ են…*

19. *108ա-11ա* ԺԸ. Կանոն խաչալուայ առնելոյ – *Սաղմոս. Նշանեցաւ: Ընթերցուած ի Ջորրորդ Թագաւ[որութեանց]. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէէ…*

20. *111ա* ԺԹ. Կանոն խունկ աւրհնելոյ – *Ի վեր ուներ քահանայն եւ ասէ զաղաւթս զայս. Ամենակա՛լ Տէր, որ ընկալար…*

21. *111բ-4ա* [Ի.] Կանոն ձեռնադրութիւն առնել աւագ սարկաւագացն – *Սաղմոս ԺԹ.՝ Տէ՛ր, ով կացէ… եւ ասեն զաղաւթս զայս. Աստուածային եւ երկնաւոր շնորհքն, որ միշտ լնու ըզպետս…*

22. *114ա-7ա* ԺԹ. Կանոն զարմըտիս, սեռմանեաց եւ զշեղջ, եւ զիրննձան աւրհնելոյ – *Սաղմոս, կըցորդ. Հովիտք բազում ար[ասցեն]: Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց…*

23. *117աբ* ԻԱ. Կանոն վասն երաշտի – *Սաղմոս. Աստուա՛ծ, ողորմեա… եւ ասէ զաղաւթս զայս. Տէ՛ր Աստուած, որ յաղագս առ քեզ…*

24. *117բ-8ա* ԻԱ., ԻԲ. Աղաւթք, որ պեղծ կերակուր կերեալ են – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ի սուրբս հանգուցեալ ես…*

25. *118աբ* ԻԲ., ԻԳ. Աղաւթք, որ կերակուր միայն պղծի – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ գլխոյ առաքելոյն Պետրոսի…*

26. *118բ-9ա* ԻԴ. Աղաւթք ի վերայ երդմնայիւաց – *Աստուա՛ծ, որ զմարդոյ բնութիւն գիտես տակաւ…*

27. *119ա-31բ* Կանոն Մեծի հինգշաբաթի Ոտնալուային, ըստ ասաց Յիսուս, թէ. Աւրինակ մի եառու ձեզ: Ջոր առաեալ է տեառն եփրեմի Խորին Ասորոյ, զոր թարգմանեաց սուրբ դիտապետն Հայոց Մեծաց Գրիգորիոս – *Ի տասներորդ ժամու զկնի կատարման պատարագին ժողովին ի գաւիթս եկեղեցոյն… եւ ասէ եպիսկոպոսն զաղաւթս զայս. Փառաւորեմք զքեզ, Տէ՛ր մեր…*

28. *131բ-7ա* Քառոզ պատուիրանին, զոր բահանայն զեկուցանէ ժողովրդեանն նախան զսկիզբն ժողովրդեան – *Առեալ զԱւետարանն ի ձեռս իւր եւ կառկառեալ զբազուկս՝ կարդայ զաղաւթս զայս. Լուար[ո՛ւք] ինձ, որդեա՛կք իմ…*

29. *137ա-41բ* Կանոն նաւակատեաց եկեղեցոյ եւ զշարժեալ սեղան հաստատեն, որ պղծեալ է յանաւրինաց – *Մտանէ եպիսկոպոսն քահանայիւքն… եւ ասէ զայս զաղաւթս եպիսկոպոսն. Որ ընդունողդ ես աղաւթից ժողովրդեան…*

30. *141բ-51բ* Եւ այս է պղծեալ տաճարին – *Եւ ապա զհանդերձսն սրբութեան առաջի եդեալ ասեն սաղմոս ողբաձայն որպէս ի դիմաց եկեղեցոյն. Ողորմեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ, ըստ մեծի: Ընթերցուած յեսայիայ մարգարէէ. Հակառակորդքն մեր նեղեցին զմեզ…*

31. *151բ-66ա* Կանոն խաչ աւրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին առաջի սուրբ սեղանոյն… Ընթերցուած յԱռակաց. Երանեալ է, որ եգիտ…*

Գրչից ստ. լս-ում՝ 153բ՝ «Խաչաւրհնեա: եւ զախմար գըրչակս |154ա| յիշել ի Տէր, եւ Աստուած զձեզ յիշէ», 163բ՝ «Խաչաւրհնէ: Ջեղկելի գրիչս յիշեա՛ |164ա| եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն»:

32. *166ա-81բ* [Աւետարանիւ Իւղաբերից, Բժշկութեան]

ա. *166ա-7բ* Իւղաբերից Աւետարան ըստ Մաթէոս[ի, ԻՀ. 1-20] – *Եւ յերեկոյի շաբաթուն, յորում լուսանայր միաշաբաթին…*

բ. *167բ-8բ* Աւետարան ըստ Մաթէոսի [ԺԸ. 21-31] – *Եւ ելեալ անտի Յիսուսի…*

168բ ստ. լս-ում գրչից՝ «Հանգըստեան Աւետարանն յԱշխարհա|169ա|թաղ գի՛տ, կարդա՛յ եւ զիս զեղկելիս յիշեա՛»:

գ. *168բ-70ա* Աւետարան ըստ Մարկոսի [ԺԸ. 42-ԺԹ. 8] – *Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր…*

դ. *170ա-1ա* Աւետարան Մարկոս [Ե. 21-34] – *Եւ իբրեւ անց Յիսուս միւսանգամ յայնկողմն…*

170բ ստ. լս-ում գրչից՝ «Ո՛վ եղբար, զՀանգըստեան յԱշխարհաթաղ կարդա՛յ, ման Աւետ[արա]ն»:

ե. *171ա-2ա* Աւետարան ըստ Ղուկաս[ու, ԻԳ. 50-ԻԳ. 12] – *Եւ ահա այր մի՝ անուն Յովսէփ…*

զ. *172ա-3ա* Աւետարան Բժշկութեան ըստ Ղուկասու [Ե. 17-26] – *Եւ [է]ղեւ ի միում յաւուրց…*

172բ ստ. լս-ում գրչից՝ «Ո՛վ հարազատ եղբարք իմ, զՀանգըստեան Աւետարան |173ա| ի յԱշխարհաթաղ գի՛տ ու կարդա՛յ, ման զի ԻԳ. (24) գլխոյն կայ, զում որ կամիս»:

է. *173ա-5ա* Աւետարան ըստ Յովհա[ննու, ԺԹ. 38-Ի. 18] – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊեղատոս…*

ը. *175ա-6ա* Աւետարան ըստ Յոհաննու, Բժշկութեան [Դ. 43-54] – *Եւ յետ երկուց աւուրց ել անտի…*

թ. *176ա-81բ* Հանգիստ Յովհաննու առաքելոյ աւետարանչի – *[Է]ր ընդ եղբարսն…*

Տե՛ս Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., Գիրք Ա., աշխ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012:

Բ. *183ա-212ա* [Գանձարան]

1. *183ա-6ա* Գանձ մեռելի ի Մանուէլէ ասացեալ («ՄԱՆՎԵԼԱՍ») – *Մինդ ի յէէն, Բանդ ի սկզբանէ… ա. 186ա-8ա Ողբ ննջեցելոցն – [Ո]՛վ քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան…*

2. *188ա-90բ* Գանձ Ծնընդեան *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* – *Մաքուր եւ անբիծ սուրբ Աստուածածնին…*

3. *190բ-2բ* Գանձ Տեառնընդառաջին *(«ՄԿՐՏԻՉ»)* – *Միասնական Սուրբ Երրորդութիւն…*

4. *192բ-5ա* Գանձ Ծաղկազարդին *(«ՀԱՅՑԷ Ս»)* – *Համագոյական Հաւր սահման եւ Բան…*

5. *195ա-7բ* Գանձ Յարութեան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ ձայն ուրախալի…*

6. *197բ-200ա* Գանձ Նոր կիրակէի («ԱԿԱՆ») – *Արդ, լուսաւորեա՛յ, արդ, փառաւորեա՛յ…*

7. *200ա-2ա* Գանձ Այլակերպութեան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ մեզ յայտնեալ…*

8. *202ա-4ա* Գանձ սուրբ Աստուածածնին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ հրաշակերտ վեհ էին…*

9. *204ա-7ա* Գանձ Սուրբ խաչին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ ակըն պատուական…*

10. *207ա-9բ* Գանձ կիրակմտիցն ասա՛յ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գերամբարձ Աստուած, գովեալդ ի զաւրաց…*

11. *209բ-12ա* Գանձ հսկման գիշերոյ կիր[ակէի] («ԳՐԻԳՈՐԵ») – *Գերանճառ արփի…*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1բ Տըկարացեալ անձինս իմոյ, Տէ՛ր իմ Յիսուս Քրիստոս, |1գ| աւգնեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ Սուրբ Հոգի, եւ աջողեա՛ զսկսեալս ի բարի եւ յաւարտումն բարութեան հասո՛ւ եւ տո՛ւր զաւրութիւն:

31բ (ստ. լս.) Ո՛վ եղբայր, զեղկելի գրչակս |32ա| յիշեա՛, որ դառն մեղաւք խոցեալ կամ ի սատանայէ:

38բ (ստ. լս.) Տէր Յովանէս պանծալի / եւ ամենայն շնորհիւ ի լի / զգըրկո|39ա|ւնքս քեզ գրեցի, / մի՛ մոռանար զամմար գրիչս յաղաւթի:

48բ (աղերս՝ խորագրում) Շարական ննջեցելոց ասա՛յ եւ զիս յիշեա՛:

61ա Քրիստո՛ս Աստուած, սուրբ թաղմամբըդ եւ յարութեամբդ ողորմեա՛ ստացողի սուրբ գրոցս տէր Գրիգորիսի, եւ ծնողաց նորա Հազրպետի, եւ մաւր նորին Հրոեփսիմի. եւ ինձ՝ մեղապարտ գծողկանս Սարգսիս սարկաւագի, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:

123բ (ստ. լս.) Ա՛ւր, թէ լինէր բազում յանցանաց իմոց թողութիւն, |124ա| որ դառն խոցաւք խոցոտեալ եմ եւ վիրաւոր, կամ ի մեղաց իմոց, ո՛վ եղբայրք:

Տե՛ս ԺԸ. դ. յիշ-ի, Ա., էջ 520, Հմր 586.բ.:

134բ (ստ. լս.) Ա՛ւր, եղբա՛րք, զեղկելի գրչակս յիշեցէ՛ք, որ խիստ վիրաւոր կամ յաշխարհիս, որ չունիմ |135ա| ի յաշխարհէս ինձ աւգնական՝ ո՛չ հայրիկ, ՚ւ ո՛չ մարիկ, ՚ւ ոչ եղբայրիկ, ես միայն եմ մնացեալ, քան զթուփ ի դարն:

Տե՛ս ԺԸ. դ. յիշ-ի, Ա., էջ 520, Հմր 586.գ.:

150բ (ստ. լս.) Ո՛վ տէր Յովաննէս, եղբա՛յր բարի, / սրտիս ումեկ իմ սիրելի, / պայծառ ջահ անշիջելի, / |151ա| գեղ պատկերիդ ես ցանկայի / եւ աղաւթիցդ փափաքի, / որ զիս յիշես ի պատարագի: |151բ| Բոլոր սրտիս Տէր ողորմի, / քանզի մեղաւք շաղախեցի, / զհոգիս մաքուր |152ա| սեւացուցի, / դարձեալ ձայնեմ ողորմելի / եւ հառաչեմ արտասուալի:

Տե՛ս ԺԸ. դ. յիշ-ի, Ա., էջ 520, Հմր 586.դ.:

181բ Փա՛ռք անեղ արա[ր]չագործ աստուածութեանն, նախախնամող միաբան տէրութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ: Ի թուականութեանըս հայոց ՊՂ. (1441) եղեւ զրաւ գըրչութեան սուրբ եւ տիեզարալոյս եւ համապիտան գըրկունքս, որ կոչի Մաշքոց, ի գաւառըս Մաւրոկայ Սուրբ Նշանին եւ ի գեղակս, որ կոչի /// (1 թերթ կտրած): |182ա| Եւ վասն անբարի եւ դառն ժամանակիս, յորում եմք, չէ բնաւ կարողութիւն պատ-

մել կամ ընդ գրով արկանել, յորում ազգըս մեր <ազգըս մեր> քրիստոնէից էին ի նեղութիւն երեքալեան թըշըուառութեամբ եւ հարկպահանջութեամբ, եւ այլ ազգի ազգի վըշտաւք եւ նեղութեամբ՝ վասն բազմանալոյ անաւրինաց: Վա՛ մեզ եւ դարձեալ վա՛ մեզ, զի կատարեցաւ մարգարէութիւն հոգէլից առն Աստուծոյ սրբոյն Ներսէսի, *որ վասն քրիստոնէից, թէ՝ Յամենայն կողմանց նեղին, եւ փոխին տեղոջէ ի տեղիս եւ հանգիստ ոչ գտանեն, եւ վասն մարդադէմ եւ դառնայթոյն գազանաց ազգին նետողաց: Ահայ կատարեցաւ ամենայն, զի ասեմք լերանց, թէ՝ Ծածկեցէ՛ք զմեզ, եւ բլրոց, թէ՝ Անկերո՛ւք ի վերայ մեր. վասն սաստիկ նեղութեանս եւ վասն կարի անբարի ժամանակիս. այս բա՛ւ լիցի ձեզ: |182բ| Եւ դարձեալ աղաչեմ զձեզ, ո՛վ սուրբ ընթերցողք, յիշեցէ՛ք զանարժան գրիչս՝* զՍարգիս *սարկաւագն, եւ զկենակիցն իմ՝* զԳայիանէն, *եւ Աստուած յիշէ զձեզ. ամէն: Եւ դարձեալ յիշողացդ եւ մեզ յիշեցելոցս, առհասարակ, ողորմեացի Քրիստոս Աստուած. ամէն:*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Ա., էջ 519-520, Հմր 586.ա.:

188ա Զմեղաւոր եւ զանարժան գըծողակ զՍարգիս *երեց յիշեա՛յ ի Տէր, եւ Աստուած զձեզ յիշէ:*

Տե՛ս նաեւ՝ 35բ, 153բ, 163բ, 168բ ծնթ-ներ:

212բ Փա՛ռք ամենայսուրբ երրորդութեանն եւ անեղ արարչագործ աստուածութեան, նախախնամող միասնական Սուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Ի թվականութեանս հայոց ՊՂԸ. (1449) եղեւ զրաւ գրչութեան սուրբ եւ տիեզերայլոյս եւ համապիտան գըրկունքս, որ կոչի Մաշ[ո]ց, ի մայրաքաղաքս Եզընկայի, *ի դուռն* Սուրբ Աստուածածնին *եւ* Սուրբ Կարապետին, *եւ այլ բազմահաւաք սրբոցս, որք աստ կան ժողովեալ, |213ա| եւ ի թագաւորութեանս բարբարոսաց եւ ի կաթողիկոսութեանս Հայոց տէր* Գրիգորի, *եւ յառաջնորդութեան եւ վերայտեսչութեան գաւառիս տէր* Ներսէսի *արհիեպիսկոպոսի: Արդ, ստացաւ զսա բարեմիտ եւ հեզահոգի, ընտիր եւ պարծանք, տեսականաւն եւ գործականաւն բարեգաւաճեալ /// (5,5 տող բաց՝ չգրած): Արդ, ես՝ ողորմելիս եւ տարտամս, ի սրտէ խոցեալ եւ մեղաւք զառածեալս, ազգի ազգի մեղաւք լցեալս, |213բ| զանարժան գրիչս՝* զՍարգիս *երէցս, եւ զծնաւղսն մեր՝* զՄեսրոպ *քահանայն, եւ զմայրն իմ* զՄանանիա*թուհի, եւ զբարի խրատատուքն մեր՝ զտէր* Յակոբ *ճգնաւորն եւ* զԿարապետ *քահանայ* Վանեցին, *զգրիկս ծանուցեր է մեզ փոքր ի շատէ. Տէր Աստուած զիւր երկնից արքայութիւնն պատրաստէ իւրոց հոգւոյն:*

[Ա]րդ, ես յերես անկեալ աղաչեմ զամենեսեան, որ հանդիպիք այսմ տառի կարդալով կամ տեսանելով, կամ աւրին[ակ]ելով, յիշեսջիք յարժանաւոր յաղաւթս ձեր եւ սըղալանաց, եւ խոշորութեան, եւ անարհեստութեան մի՛ մեղադրէք, քանզի կար մեր այս է, եւ ձեզ յիշողացդ եւ մեզ յիշեցելոցըս Քրիստոս Աստուած առհասարակ ողորմեացի:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Ա., էջ 639-640, Հմր 715:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1բ (1746 թ., անարուեստ նոտրգիր) Յիշատակ է այս Մաշտոցըս* Կարապիցի Օվանէսի *որդի* Նիկողոսին: *Գրեցաւ թվին ՌՃՂԵ.ին (1746), Յուլիսի առաջի օրն:*

2. *1ա (1760 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՃՄ. (1760), Յուն[իսի] Ժ.[ին] ///յաշուն, արէքագըն /// է/// իբրեւ գիշէր, մուխ[ը]ն:*

1ա Թվին ՌՃՄ.ին (1760), Յունիսի Ժ.[ին] (՞), անչափ սէլ եկաւ, շատ տեղ [ա]փրէց, շատ տուն քաքէց, /// քշէց:

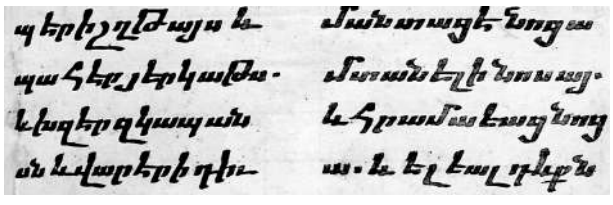
3. *1գ (1901 թ., շղագիր) Նուիրեց զայս գրչեա Մաշտոցն* Խաչիկ *վարդապետն* Դատեանց՝ *գործակալ* Շառուրի Կ. *քահանայ* Շահնազարեանց, *ի 8 Ապրիլի 1901 ամի,* Գուլիա-Նորպեն:

ՆՇՈՒՄ՝ *պտոկ-պհպ. Աա «1069/3556», 1ա «ՊՂԸ. — 1449 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 154ա, 212բ շղագիր՝ «Միասակ Մրկալեան՞»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «զոր», 181բ՝ մատիտով տարեթուի հաշուում՝ «1346 890/456 տարի», 213ա՝ «յիշատակ իւր եւ»:*

3557
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՋԽՁ. — 1497



Նմուշ 162ա

ԹԵՐԹ՝ 292: ՊՐԱԿ՝ Ա-Զ×12 (Գ-Դ, Ջ, Ը 11, Զ 8). համարեռն այբուբենի կարգով են՝ Ա-Զ=Իե. պրակ: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13,8×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 162ա): ՏՈՂ՝ 20: ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր մետաքս: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ. չգրուած մագաղաթ (ԲԳ), դեղնատուն չգրուած թուղթ (Ա, Դ):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 2բ, Մարկոս՝ 80բ, Ղուկաս՝ 131բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոն՝ 220բ: Կիսախոռաձ՝ 3ա (Բարեխօսութիւն), 81ա, 132ա, 221ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային, տաճար, բուսական, վրան՝ խաչ, ծառ՝ 199ա: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, շագանակագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ վնասուած. նորոգուած 1970ական թթ., Բ. փեղկի, մէջի, Ա. փեղկի եզրերի կաշին, Ա եւ Դ պիպ-ները նորոգման ժամանակի. Ա. փեղկին պահպանուած սկզբնապէս եղած կաշուի վրայ կան բազում կոստղերի հետք-անցքեր՝ կենտրոնում խաչի պատկերով. աստառը մասամբ մաշուած, մագաղաթէ պիպ-ները սեւացած, մաշուած, վրան՝ անցքեր. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, սեւացած. թերթերը խիստ մաշուած, խունացած, սեւացած, նախկին կպումները՝ կոպիտ անջատած, թանաքը թափուած, թերթերը տարբեր մասերից թափուած, պատռուած, լրացուած-ամրացուած նորոգման դեղին եւ դեղին կիսաթափանցիկ թղթերով, որոնց հետեւանքով բնագիրը եւ յիշատակարանները՝ գրեթէ բոլոր թերթերում պակասաւոր, մանրանկարներն աղճատուած, գունաթափ, աւետարանիչների պատկերները՝ եղծուած, արտատպուած հանդիպակաց էջերին. թերթերին կան զանազան բծեր, խոնաւութեան դեղին եւ բորբոսի հետքեր. թ. 27, 37, 66, 90՝ ստացուած գրչից գրուած երկու թերթերի բ. եւ ա. երեսների կպումով, որ նորոգման ժամանակ չի առանձնացուել, որից էլ նշեալ էջերում կայ բնագրի պակաս, իսկ էջերին համապատասխան պրակներում՝ 1ական թերթի պակաս:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *3ա-80ա* Աւետարան Մատթէոսի (Ժ. 39 – ԺԱ. 15, ԺԴ. 9-22, ԺԹ. 22 – Ի. 4, ԻԵ. 10-21, ԻԳ. 37 – ԻԴ. 2՝ թափուած):

2. *81բ-131ա* Աւետարան Մարկոսի (Ա. 1, Բ. 12-6, Դ. 12-26՝ թափուած):

3. *132բ-220ա* Աւետարան Ղուկասու (Ա. 1, ԻԴ. 45-53՝ թափուած):

4. *221ա-290բ* Աւետարան Յովհաննու (Ա. 1-5՝ թափուած, *290աբ* Իրմ կնոջն շնացելոյ):

Ծնթ. Փակագծերում գրուած են միայն ամբողջովին ընկած թերթերի կամ էջերի պակասները, իսկ վնասուած թերթերի բնագրական թերիները գրուած չեն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

291ա Փա՛ռք [ամենա]սուրբ երրորդութ[եան եւ ե-]ռահիւսակ անձնաւորութ[եան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտեանից. ամէն: Որք զմտաց [ա]չս անաղաւտ եւ վճիտ ունիցին երկնանկատ դիտմամբ առ էականն լոյս եւ իմանալեացն տեսարան, նոցին ոչ ինչ է փոյթ բովանդակ բնաւին, ինչ որ յաշխարհի եւ որ ընդ հոսանուտ եւ եղծանելի բնութ[եանս բերին, այլ միանգամայն գհուր սիրոյն, զոր հուրն կենդա[ն]ի բանական բնութ[իւնս, աւր ըստ աւրէ արծարծ[են] [յ]ոգիս անշիջանելի բորբոքմամբ հոգեւորացն տուրեւառուութ[եամբ, որով /// [լ]ուսաւորին [ըստ] բանի [աստուածահայր] մար[գարէին, որ] ասէ. Պատ[ուիր|291բ|անք Տեառն լոյս են [եւ լոյս տան] աչաց: [Արդ], գրեցաւ [սուրբ Ա]ւետարանս [ի թ]վականիս հայոց ՋԽՁ. (1497), որ ստացաւ սայ ի հալալ հնչից իւ[րոց ///ր]պա[զն՞], /// աւրհնելոյ (՞), յիշատակ առ ի ծնաւղաց իւրոց՝ հաւրն իւրո Ումիտին, եւ մաւրն Ծովինաւր[ին, ե]ղբաւրն Խ[ոցա]դեղին, Մարտ[իրոս]ին ///պէկի, ///նին եւ քվեր ///մին, եւ /// կուսանաց ապաշխարողացն՝ Անախաթունին եւ Ոսկիկին, Ճահխաթունին, Կուլումին, եւ հարսներուն՝ Մարգ[ար]տին, Վաղիկսալթանին, [Շ]ահինաւրին, /// փեսայն տէր [Խաչատ]ուրն, /// զտէր եւ տղոցն՝ Ստեփանոսին, Մաթիոսին, ///ովթո///ին, քեռին ս/// (1 տող անընթեռնելի): Արդ, երես [անկեալ աղաչեմ] /// |292ա| (2 տող՝ անընթեռնելի) /// սայ կարդալով կամ աւրինակելով [յի]շեսջիք ի մաքրափայլ [յ]աղօթ[ս]/// [Աւե]տարանիս յ/// [քա]հանայս ///:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-ք, Գ., էջ 472-3, Հ՝ 652.ա.:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1ա (ստացողի, ԺՋ. դ., բոլորգիր) Ձվերջին ստա[ցող սուրբ] Աւետարանիս, զոր /// ի հալալ յարդեանց [իւրեանց] ստացան զսա ///եռոն յիշատակ հոգ[ւոցն ի]ւրեանց եւ ննջեցեալ ծնող[աց]ն՝ տէր Մելխիսէթին եւ իւր կողակցոյն Անախաթունին, եւ եղբաւրն՝ ///անին, Խոտըր[շահին], ///եանց Յովանիսին, /// Յակոբին, եւ թոռ[անցն]՝ Վարդանին, եղբաւրն [Մար]տիրոսին, եւ որդոյն իւրոյ՝ Մելխիսէթին, Յաւութեենին, [Սահ]ակին, Աթաբէկին եւ [կ]անանցն՝ Ենամէլիին: Թվին Ռ///:*

2. *1բ (ԺՋ. դ., բոլորգիր) ///սայ երրորդու[թեան] /// եւ Հոգւոյն Սրբ[ոյ] կա[մաւն] ամենայկալի /// (1 տող անընթեռնելի) վասն /// մեզ եւ ծնաւղացն՝ Յով///, Հոռոմ/// (շար.՝ անընթեռնելի), |2ա| եւ՝ Սիրայխաթունս՝ Դով[լ]աթս: Ով ոք որ սայ կարդ[այ] կամ պատ///աւ: Ետուր /// կամ կա/// վարձն սուրբ Աւետարանիս առցեն հարիրայպատիկն հանդերձ[ե]ալ կանան:*

3. *2ա (ԺՋ. դ., բոլորգիր)* Աւետուբէկի *որդի* Յո[վհ]աննէսն, Ամիրբէկն, *դուստրն* Յուղու///ն: Դարձեալ *յիշեցէ՛[ք]* գԳաւազալ *սարկաւագն եւ կողակիցն՝* Անայխաթունն, *եւ ծնաւղ[աց] իւր՝* Ալթունն եւ Ղը]րմըզն, *որդին՝* Խա[չա]տուրն. *ամէն: [Դար]ձեալ յիշեցէ՛ք /// կողակիցն՝* Էնայմէլիխն, *եւ Աստուած [զ]ձեզ յիշէ ///:*

4. *131ա (գնող-նուիրատուի, ԺՋ. դ. բոլորգիր) ես՝ Դեսպինայ՝ քոյրն Յոհաննէս քահանային եւոու ի գին սուրբ Աւետարանիս Գ. ոսկի, որ եգաք ի դուռն եւ ի գիւղն Կոմանայ Սուրբ Խաչին եւ սուրբ գերեզմանացն Յոհան Ոսկիբաանին եւ Գրիգոր Աստուածաբանին եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 473, Հմր 652.բ.:

292ա /// ի յերկիրս կողմանս եւդոկիայ, *ի գիւղն* [Կո]մանայ, *ի դուռն* [կ]ենատու Սուրբ Նշանին *եւ լուսաբո[րբ] սուրբ գերեզմանացն ///*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 472-473, Հմր 652.ա.:

5. *131ա (ԺՋ. դ., բոլորգիր) Աստուած ողորմի* Խանպէիկի *հոգուն,* Մուրատին, Միհասարին, Մէլէխէթին, *հէր* Ուսէինին, Մարտիրոսին, Հլղայթին, Հէրա///, ///խանին, Շահի///ին */// (1 տող՝ անընթեռնելի):*

6. *292բ (ԺՋ. դ., բոլորգիր) Ի թվին Ռ///(շար.՝ անընթեռնելի):*

ՆՇՈՒՄ՝ *Բ. փեղկին կապգրով գրոշմած կազմարար Արշակ Խաչատրեանի անուան սկզբնատառերը՝ «Ա Խ»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Բա հակառակ դիրքով՝ «/// Վարթերէս /// Ազիզ /// Յովանէս /// չեկանք ///», սեւացած, անընթեռնելի, պհպ. Բբ՝ «բ/// տաճըն որըդ ունիցի ///», 292բ՝ «հայր», «/// ձայն բարձրա///»:*

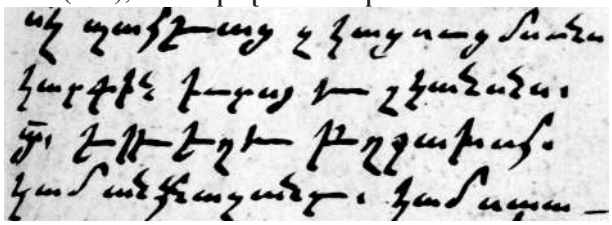
3558
ՊԱՒՂՈՍ ԿԱՂՋՈՒԱՆՑԻ, ՅՈՒՊ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ

(արտահանեալ ի Սիմէոնէ Շահեցւոյ)

ՏԱՇԲՈՒԼԱՂ գիւղ (Սեւան) ՌՄՂ. – 1841

ԳՐԻՉ՝ Սիմէոն Տէր-Յովհաննիսեան Շահեցի:

ԹԵՐԹ՝ 136+2 (տե՛ս Պրակ). (գրչի էջակալում՝ 1-263, որ է՝ 6ա-136բ). չգրուած՝ 1ա, 5բ, 84ե-զ, 136բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԷ×8 (ԺԱ. 8+2): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. ճնշադրոշմով՝ կրկնակ ձուածիր՝ եզրագծերում՝ ռուսերէն՝ «///ской», կենտրոնում՝ «Н П» (պհպ. Ա, թ. 5, 13, 19, 31, 51, 59, 67, 75, 85, 93-4, 99, 109, 117-8): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×10,8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×7,5. ատ. լս.՝ յիշագրեր): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 61ա): ՏՈՂ՝ 17-22: ԿԱՋՄ՝ դեղնաւուն կտաւ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+Դ-ե՝ սպիտակ չգրուած թուղթ (Ա-Բ), սպիտակ չգրուած թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բուսական նախշ, որի ձախ կողմում՝ ռուսերէն «Нс», աջում՝ «П» (Գ-ե), մասն կազմաստառի:



Նմուշ 61ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կտաւը մաշուած, կեղտոտուած, վրան դեղին եւ այլ բծեր, նաեւ աստառին՝ ցեցի անցքեր, կազմի անկիւնները՝ մաշուած, պատռուած, երեւում է միջուկը, աստառը եւ պհպ-ները՝ կեղտոտուած, մասամբ խունացած, պհպ. Գ եւ թ. 1՝ իրարից հեռացած. թերթեզերը՝ խոնաւութիւնից դեղնած, թերթերին զանազան բծեր, մատնահետքեր, թաւնաֆի եւ դեղին հետքեր, թ. 86-պհպ. ե՝ 1ական ցեցի անցք. 84գ-զ գրչից մուծուած, ծալումով ստացուած զոյգ թերթիկ է:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1բ-136ա [Տիտղոսաթերթ] Արտահանեալ գրոցն Յուպ հահանայից՝ աշխատասիրութեամբ մահտէսի Սիմէօնի Տէր-Յօհաննէսեան Շահեցւոյ՝ ի միաբանութենէ առապատին Սեւանայ, ՌՄՂ. (1841), Յունվարի մէկին

– *2ա* Գիրք, որ կոչի Յուպ հահանայից, որ ուսուցանէ խոստովանահաւոց բարուոքսէս... *տպեալ հրամանաւ տեառն Զաքարիայ ազգասէր եւ բարեկարգ պատրիարգի ի Կոստանդնուպօլիս:*

– *2բ-5ա* Առազդեցութիւն ինչ յաղագս սոյնոյ փոխրիկ գրոյս – *Իսկ արդ, դոյզն ինչ բանիւ իմացումն տալ յօժարիմ ընթերցողացդ սոյնոյ մատենիս... յաստուածահաճոյ օրհնութեանց ձերոց: եւ այն բաւ է ինձ:*

– *5ա* [Ոտանաւոր] – *Գրքոյկս ազնիւ՝ յոյժ գովական, / քահանայից պատշաճական... եօթն խորհուրդ եկեղեցեան:*

ա. *6ա-8ա* Գլուխ Ա. Յաղագս վկայութեանց սերտելեաց – *Նախ, պարտ է ամենայն քահանայից սերտել... յորում սրբիցի, ածցի առ քահանայն եւ այլն:*

բ. *8բ-15ա* Գլուխ Բ. Յաղագս զանազան սպեղանիս ապաշխարութեան արկելոյ՝ ըստ զանազանութեան վիրացն մեղաց մեղաւորին ի՝ Դրախտ ցանկալի կոչեցեալ գրոյն – *Արդ, ըստ կանոնի աւանդութեան վարդապետաց... հատուցից չորեքկին. եւ Քրիստոսի յաւսոյն մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

գ. *15ա-29ա* Գլուխ Գ. Յաղագս խոստովանութեան – *Նախ գիտել[ի] է, զի խոստովանութիւնն է հարկաւոր, որպէս մկրտութիւնն... եւ զխոստով[ա]նորդին ի սէր իւր եռացուցէ:*

դ. *29բ-31բ* Գլուխ Դ. Յաղագս պաշտօնի հահանայի – *Պաշտօն քահանային է՝ գիտել զժամս կանոնականս... զի առաւել եւս իմաստնագոյն լիցի:*

ե. *31բ-5բ* Գլուխ Ե. Յաղագս կերպի իրաց գիտելեաց խոստովանողաց – *Եւ գիտելի է եւ գիտելոյ կերպ խոստովանութեան... բերանով կամ գործով, այսինքն՝ զգայարանօք:*

զ. *35բ-6ա* Գլուխ Զ. Մեղք սրտին են այսոքիկք – *Յանկալ չարին, հեշտ[ա]նալ ի չարն... եւ կամ վասն աղքատ բարեկամաց եւ այլն:*

է. *36աբ* Գլուխ Է. Մեղք բերանոյն են այսոքիկք – *Յաճախ երդնուլ, սուտ խօսիլ... առաւել ջանալ պաճուճել զձայնն, քան իմանալ զբանն եւ այլն:*

ը. *36բ-7ա* Գլուխ Ը. Մեղք գործոյն – *Որկրամոլութիւն, արբեցութիւն, բղջախոհութիւն... ակնարկութեամբ, պատկամաւ, թղթագրութեամբ եւ այլն:*

թ. *37աբ* Գլուխ Թ. Իսկ մեղք զանցառութեան են այսոքիկք – *Ոչ խորհիլ զԱստուծոյն... զամենայն գործս առ Աստուած ոչ վերածել եւ այլն:*

ժ. *37բ-8ա* Գլուխ Ժ. Յառաջադրութիւն խոստովանողոյն – *Զկնի այսպէս բարւոք զղջման եւ յառաջադրութեան... եւ խաչակնքել զերեսս քո ասելով՝ Յանուն Հօր եւ այլն:*

ժա. *38ա-47ա* Գլուխ ԺԱ. Յաղագս խրատու՝ ճանաչելոյ զէ. մահացու մեղս: Վասն դեղոց նոցա – *Արդ, պարտ է ամենայն քրիստոնէին ճանաչել... անվախճան հուրն գեհենին եւ վայելչութիւն յաւիտենական կենաց:*

ժբ. *47ա-54բ* Գլուխ ԺԲ. Յաղագս ճարցանելոյ իրաց: Վասն եօթանց մահացու մեղաց – *Հարցանել արժան է հպարտին, թէ արդեօ՞ք... խոհեմ եւ իմաստուն քահանայ խոստովանահայր ընտրել:*

ժգ. *54բ-5ա* Գլուխ ԺԳ. Վասն վարդապետաց եւ ուսուցչաց – *Հարցանել արժան է. եթէ յանձն էա՞ւ գայնպիսի գործն... եթէ պահանջեաց զինչ յաղքատ աշակերտաց:*

ժդ. *55ա-6ա* Գլուխ ԺԴ. Վասն եկեղեցականաց եւ թօշակաւորաց – *Հարցանել արժան է նոցա. եթէ սիմոնականութե՞մբ էառ զկարգն... առնել զհատուցումն ըստ կարօղութեան իւրում. եւ այլն:*

ժե. *56ա-9ա* Գլուխ ԺԵ. Վասն ժողովրդապետաց եւ ֆահանայից եւ նոցին փոխանորդաց եւ այլոց, որ լսեն զխոստովանութիւն – *Հարցանել արժան է. եթէ մատո՞յց պատարագ վասն արծաթոյ... եւ վասն առնելոյ գործ յաւուրս կիւրակէից եւ տօնից եւ այլք:*

ժզ. *59ա-60ա* Գլուխ ԺԶ. Վասն կրօնաւորաց – *Հարցանել արժան է. եթէ հպարտացա՞ւ երբէք վասն առաջնորդութեան... ի կերակուրս եւ յըմպելիս եւ յայլ իրս:*

ժէ. *60ա-1բ* Գլուխ ԺԷ. Վասն մայրապետաց – *Հարցանել արժան է. եթէ ձեռնամո՞ւխ եղեւ ի գործ... եւ թոյլ եաթ զինքն օրհնել իբրեւ զկոյս:*

ժը. *62աբ* Գլուխ ԺԸ. Վասն դատաւորաց – *Հարցանել արժան է դատաւորին. եթէ սիմոնականութե՞մբ էառ զիշխանութիւնն... դարձուցանել զվնասն եւ այլք սոյնպիսիք:*

ժթ. *62բ-3ա* Գլուխ ԺԹ. Վասն բժշկաց – *Հարցանել արժան է. Թէ յորժա՞մ գնաց առ հիւանդն... եւ կամ առանց հմտութեան արուեստին արար:*

ի. *63ա-5բ* Գլուխ Ի. Վասն իշխանաց եւ ազնուականաց – *Հարցանել արժան է. եթէ զրկեա՞ց զաղքատս... եթէ յափշտակութիւնս յապաղեաց անդրէն դարձուցանել եւ այլն:*

իա. *65բ-6բ* Գլուխ ԻԱ. Վասն ամուսնացելոց – *Հարցանել արժան է. եթէ ի գա՞ղտ արար զպսակն... զի երկոքեանն դատին իբրեւ զպանօղ եւ այլքն:*

իբ. *66բ-8ա* Գլուխ ԻԲ. Վասն վաճառականաց եւ ֆաղաքացեաց – *Հարցանել արժան է. եթէ խաբեա՞ց զոք... զի առցէ զլաւագոյնն:*

իգ. *68ա-9բ* Գլուխ ԻԳ. Վասն ճարտարապետաց եւ արուեստաւորաց – *Հարցանել արժան է. եթէ արարի՞ն ինչ անարժան արուեստիւն իւրեանց... եթէ զնոսա ոչ ճանաչեսցեն, տացեն աղքատաց:*

իդ. *69բ-70ա* Գլուխ ԻԴ. Վասն շինականաց եւ երկրագործաց – *Հարցանել արժան է. եթէ հաւատա՞ն, որպէս հաւատայ սուրբ եկեղեցին Աստուծոյ... կամ ընտանիքն իւրեանց:*

իե. *70աբ* Գլուխ ԻԵ. Վասն աշխատաւորաց – *Հարցանել արժան է. եթէ խնամարկութե՞մբ արար զգործ իւր... որք գրեալք են ի սկզբան գրոցս:*

իզ. *70բ-3բ* Գլուխ ԻԶ. Վասն անդրէն դարձուցանելոյ զգտեալ կամ զգողացեալ եւ կամ զկտակ առաեալ իրս առ տեառս իւրեանց – *Եթէ գ[տ]անիցի օտար ինչ ի խոստովանօղն... զի երթիցէ առ այլ խոստովանահայր:*

իէ. *73բ-4ա* Գլուխ ԻԷ. Վասն մեղաց լեզուին – *Հարցանել արժան է. եթէ խօսեցա՞ւ բանս դատարկս... եթէ յորդորեաց զոք տալ սուտ վկայութիւն:*

իը. *74բ-5բ* Գլուխ ԻԸ. Վասն տրտնջանաց, բամբասանաց – *Հարցանել արժան է. եթէ տրտնջե՞ց եւ դժգոհեաց... յորժամ կատակեսցէ զսուրբ արս կամ զծնօղս:*

իթ. *75բ-6ա* Գլուխ ԻԹ. Վասն սուտերդմնութեան – *Հարցանել արժան է. եթէ ընդ ունայն եւ առանց հարկաւոր պատճառի... եթէ սուտ կամի երդնուլ եւ այլ այսպիսիքս:*

լ. *76ա-7ա* Գլուխ Լ. Վասն դիւթութեանց եւ հմայութեանց – *Հարցանել արժան է. եթէ արա՞ր դիւթութիւն կամ կախարդութիւն... պարտ է արգելուլ զնա, զի մի արասցէ:*

– *77ա* Վասն գայթակղութեան – *Հարցանել արժան է. եթէ չար օրինակ... տալով այլոց պատճառ կործանման:*

լա. *77աբ* Գլուխ ԼԱ. Վասն ուխտազանցութեան – *Հարցանել արժան է. եթէ ուխտեա՞ց Աստուծոյ կամ սրբոց... եւ ըստ աստիճանին հարցչիր խոհեմութեամբ:*

լբ. *77բ-9ա* Գլուխ ԼԲ. Խրատ Յովհաննու վարդապետին եզնկացւոյ ասացեալ՝ ըստ կանոնաց առաքելոցն եւ հայրապետացն եւ սուրբ Լուսաւորչին մերոյ – *Ամե[ն]առատ գթութեամբն Հօրն երկնաւորի... վասն հաւատոյ քրիստոնէութեան գործոց բարեաց ձերոց:*

լգ. *79ա-84բ* Գլուխ ԼԳ. Խրատ ըստ կանոնի հրամանի ասացեալ է – *Բազմադիմի են շնորհք եւ խնամք բարերարին Աստուծոյ... ամենայն հաւատ<աւ>ացեալ քրիստոնէիւք. ամէն:*

84գդ մուծուած զոյգ թերթին գրչից լրացում՝ «Արդ, ո՛վ սրբակրօն քահանայք, գիտեմք հրմուտ եւ տեղեակ էք ամենայն սուրբ գրոց եւ կամ ի կերպ խոստովանութեան եւ դնել սպեղանիս նորա, այսինքն՝ տեղ ապաշխարութեան: Բայց սուրբք վարդապետք ի սուրբ գրոց այսպէս ասացին, թէ ապաշխարութիւնն երեքմասնեայ է, |84դ| այսինքն՝ պահք, ողորմութիւն եւ աղօթք: Բայց պատշաճաւորն, քան զայլսն, է պահք եւ ծոմապահութիւնն»:

լդ. *85ա-89ա* Գլուխ ԼԴ. Վասն կանոնաց սրբոց հայրապետաց արտահանեալ – *Արուագիտաց եւ անասնագիտաց եւ որ ընդ կինն... ութն օր ապաշխարեսցէ եւ ապա հաղորդեսցի:*

լե. *89ա-91ա* Գլուխ ԼԵ. Վասն սահմանի եւ կանոնի ոմանի եղեալ ի կանոնաց սրբոյն Ներսեսի Հայոց հայրապետին – *Վասն այնոցիկ, որ չեն արժանի հաղորդութեան, յետ ի ժամոյն առցեն հիւանդքն... եւ յետին թոշակին արժանի լիցի թէ՛ այր եւ թէ՛ կին:*

լզ. *91բ-3ա* Գլուխ ԼԶ. Վասն կանոն ժամարարաց յատկապէս – *Եթէ զբանն, որ մոռանայ խորհրդոյն... եւ դիպեցաւ, երեք օր կարգ է:*

լէ. *93ա-8ա* Խրատ. Յայսմ վայրի արժան համարեցայ դասել եւ զազգատոհմութիւնն՝ ի կանոնաց սրբոց հայրապետաց, որ ճարկատոր են ֆահանայից եւ առաջնորդաց ի նշանտուս առնելն, Գլուխ ԼԷ. – *Ի միոյ հօրէ երկու եղբարք՝ միապէս բովանդակ... առնուն զիրեարս, որպէս ի վերոյ ասացաւ:*

լը. *98ա-101ա* Գլուխ ԼԸ. Վասն հայր եւ մայր, որդիք վերեգրելոց – *Հայր, մայր, որդիք վերեգրելոց. եղբայր չխնամեն... այսքան վասն մարմնաւոր ազգականութեան: Անցցուք ի հոգեւորն ազգականութիւն:*

լթ. *101ա-2բ* Գլուխ ԼԹ. Վասն հոգեւոր ազգականութեան – *Կնքաւոր են Յակոբն եւ Թորոսն... եւ այսքիկ ի յօգնութիւն առաջնորդաց եւ քահանայից դրոշմեցան:*

խ. *102բ-3բ* Գլուխ Խ. Խրատ օգտաւէտ՝ ի Յօհաննուեզնկացւոյ ասացեալ, վասն բարեքէս ուսուցանելոյ զտղայս – *Պարտ է ամենայն քրիստոնէի սրբութեամբ սնուցանել... եւ անընդունակ բարւոյն առնեն զնոսա:*

խա. *104աբ* Գլուխ ԽԱ. Վասն գողութեան եւ այլոց – *Ոչ է պարտ քրիստոնէին գողանալ զինչս... եւ ընդ սատանայի տանջի ի հուրն յաւիտենից:*

խբ. *104բ-6ա* Գլուխ ԽԲ. Վասն սուտ երդման – *Ոչ է պարտ սուտ երդնուլ, զի Քրիստոս հրամայէ... պատուհաս կրելոց են յարդար դատաստանէն Աստուծոյ:*

խգ. *106ա-7ա* Գլուխ ԽԳ. Վասն սուտ վկայից – *Պարտ է քրիստոնէին ատել զսուտ վկայօղն... ի ճշմարտախօսութիւն, յոր բնակեսցի Հոգին Սուրբ:*

խդ. *107ա-9ա* Գլուխ ԽԴ. Վասն յիշոցնատուաց – *Պարտ է քրիստոնէին յայս ահեղ եւ զարհուրելի մեղացս փախչիլ... յորմէ ազատէ Աստուած զամենեսեան. ամէն:*

խե. *109ա-10ա* Գլուխ ԽԵ. Վասն ատելութեան – *Պարտ է քրիստոնէիցն չատել զմիմեանս, զի Յոհաննէս գրէ... զի մեծ է մեղքն, որ տանի ի կորուստ:*

խզ. *110բ-3ա* Գլուխ ԽԶ. Վասն սիրելոյ զմի<ե>մեանս – *Պարտ է քրիստոնէից սիրել զմիմեանս... զգեբազանցութիւն սիրոյ, որ վերաբերի յԱստուած:*

խէ. *113ա-5բ* Գլուխ ԽԷ. Վասն սուրբ եւ մաճուռ աղօթից – *Պարտ է քրիստոնէին յաւուրն երեք անգամ աղօթս առնել... եւ անդ հոգւով եւ մարմնով:*

խը. *115բ-6բ* Գլուխ ԽԸ. Վասն պահոց – *Պարտ է քրիստոնէին սուրբ եւ անարատ պահել զպահքն... ընդ պատուիրանազանցիցն է տանջելոց:*

խթ. *117աբ* Գլուխ ԽԹ. Վասն ողորմութեան – *Պարտ է քրիստոնէին ողորմութիւն առնել աղքատաց... եւ արդարանայք ողորմութեամբն Քրիստոսի... ամէն:*

ծ. *117բ-9բ* Գլուխ Ծ. Վասն ողորմութեան ևեհական – *Ասէ սուրբ հայրն Յովսէփ. Բազումք են հարուստք... ընծայեսցեն յամենայնէ Աստուծոյ զայն, որ նա ետ մեզ:*

ծա. *119բ-20բ* Գլուխ ԾԱ. Վասն խորհրդոց եկեղեցւոյ – *Խորհուրդք եկեղեցւոյ եօթն են, այսինքն՝ մկրտութիւն... ընդդէմ սատանայի ի յելսն հոգւոյն:*

ծբ. *120բ-3գ* Գլուխ ԾԲ. Արդ, վասն է՞ր եօթն խորհուրդ եկեղեցւոյ ասի կամ զի՞նչ խորհուրդ եւ զօրութիւն ունին եւ կամ յումմէ՞ հաստատեցաւ մեզ – *Աւետ, թէ ի Տեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ եւ ոչ յայլմէ... արդեօ՞ք այլ եւս մնալոց իցեմք:*

ծգ. *123բ-9ա* Գլուխ ԾԳ. Վասն հարցմունի եւ պատասխանիի. Հարցմունի եւ պատասխանիի վասն հարկաւոր գիտելոց – *Հարց. Զի՞նչ է, որ քառասնից տամք մատուցման պատարագաց վասն ննջեցելոց: Պատ. Ուսաք յԱստուածաշունչ գրոց... Հարց. Վա՞ն էր յամենայն աւուր պատարագ մատչի սուրբ եկեղեցւոջ բաց ի հինգ տաղաւարի շաբաթապահոցն եւ ի մեծ պասին: Պատ. Զի հարկաւոր է, թէ միշտ պատրաստ եղիցի... սուրբ պատարագաւս, որ ի հաշտութիւն Հօր եւ ի քաւութիւն մեր մատուցանի:*

ծդ. *129ա-32ա* Գլուխ ԾԴ. Վասն ննջեցելոց առնելոյ զպատարագ – *Այս տեսիլ սքանչելի տեսլեան սուրբ հօրն մերոյ Խաչատուր վարդապետին: Սա էր յաշակեր-*

տաց սրբոց թարգմանչացն... որ եցոյց նմա զսքանչելի տեսիլս զայս ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ է օրհնեալ յաիւտեանս. ամէն:

ծե. *132բ-4ա* Գլուխ Ծե. Վասն արժանաւորութեան մարդոյն – *եհարց ոմն ի հարանցն ցհայրն Յօհաննէս... հասանել արքայութեանն յերկինից՝ ըստ առաքելոյն (հմմտ. ՄՄ ձեռ. 2575, 292բ-3ա):*

– *134բ-6ա* Յանկ գրոյս – *Յաղագս վկայութեանց սերտելեաց 1.... Վասն արժանաւորութեան 255:*

Ծնթ. 136բ գրչից՝ «Կերակուր» (չշարունակած). վերաբերում է ՄՄ Հմր 3559 ձեռ-ին, որը նոյն գրչի «Կերակուր բաճանայից» ընդօրինակութիւն է:

Տե՛ս Պօղոս Կաղզուանցի, Յուպ բաճանայից, Կ. Պոլիս, 1792, էջ 1-278 (բացառութեամբ ծ., ծդ.-ծե. միաւորների): Այս տպագրի նկարագրութիւնը եւ յիշատակարանային մասերը տե՛ս Հայ գիրքը 1512-1800 թուականներին. Հայ ճնճատիպ գրքի մատենագիտութիւն, [կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ք. Կոռկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, էջ 661-663: Ձեռ-ը տպագրի համեմատ ունի որոշ միաւորների բնագրային կրճատումներ եւ պակասներ: Տպագրի եւ ձեռագրիս նոյնականութիւնը, առաջինում երկրորդի տիտղոսաթերթի առկայութիւնը հաւանական են դարձնում այն, որ ձեռ-ն ընդօրինակուած լինի այս բնագրի միակ տպագրից: Նկատուած են նաեւ մասնակի տարբերութիւններ, որոնք կարող էին առաջանալ որպէս հետեւանք ընդօրինակող գրչի միջամտութեան. նախ, բնագրային կրճատումների դէպքում միտքը շաղկապելու, որոշ բառերի կրճատման, որոշ բնութագրական բառերի յաւելման (ձեռ. 3ա՝ «...ի Սուրբ դրախտին ցանկալոյ...», տպ. 5ա՝ «...ի Դրախտ ցանկալոյ...»), բ-պ ուղղագրութեան նախընտրութեան հետեւանքով եւլն (տպ. էջ 5 պարունակին ձեւը ձեռ. 3բ.ում՝ բարունակին, տպ. էջ 240 բառեպէս ձեւը՝ ձեռ. 102բ էջում՝ բարեբէս եւլն): Ձեռ. որոշ միաւորների ընդօրինակման եռեւառաջութիւն կայ (5ա ոտանաւորի բնագրային տարբերութիւն չկայ, բայց տողերի դասաւորութիւնը տարբեր է, «Յաղագս պաշտօնի բաճանայի» գլուխը, ի տարբերութիւն տպ-ի, դրուած է «Յաղագս խրատու խոստովանութեան» գլխից յետոյ): Բնագրային տարբերութիւն կայ նաեւ՝ 83ա 9-12 տողերում (ձեռ. 83ա՝ «...ապա թէ անկուր լիցին, կալցէ օրն այն ի վերայ նոցա ընդ այնմ, որ ասէ՝ Ջնուրն ոչ շիջանի եւ որդն ոչ մեռանի (Մարկ. Թ. 47): Իսկ որ ճնազանդ են...», տպ. 240՝ «...ապա թէ անկուր լիցին բանից, ընդ անիծիւք լիցին: Իսկ որ ճնազանդ են...») եւլն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1բ Արդ, ո՛վ բարեպաշտ ընթերցող, ուրեմն որ հանդիպիք սմայ եւ շահիք ինչ ի սմանէ, յիշեսջիք զսա ի մաքուր եւ ի սուրբ աղօթս եւ զմաղթանս ձեր մեղապարտ եւ անպիտան եւ ապաբան մահտեսի Սիմոն Տէր-Յօհաննէսեան, *եւ որք յիշեքդ, յիշեալ լինիջիք ի Քրիստոսէ Տեառն մերոյ:*

Յա Նաեւ հուսկ յետոյ միայն Հայր մերիս յիշեցէ՛ք մեղապարտ եւ անպիտան մահտեսի Սիմոն Տէր-Յօհաննէսեան:

Տե՛ս նաեւ՝ 1ա Տիտղոսաթերթ:

Պհպ. Գա (1841 թ., շղագիր) Ի վաելումն սուրբ գրքով, որ կոչի կերակուր քահանայից: Տիրացու Յոհաննէս Տէր-Յարութիւնեան Տէր-Յօհաննէսեանց, Տէր-Աւագով, *զոր* Քեշիշեանց, *ի 1841 ամի, յամսեանն Յունիսի 9 գրեցաւ ի գիւղն* Տաշբուլաղ:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ «ՌՄՂ. – 1841 Մ[եսրոպ եպ[իսկոպո]ս]», 1ա՝ սեւով «1078/3558»:*

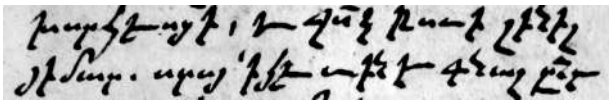
3559
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՍԵՒԱՆ ՌՄՂ. – 1841*

ԳՐԻՉ՝ Սիմէոն Տէր-Յոհաննիսեան Շաֆեցի:

ԹԵՐԹ՝ 84 (տե՛ս նաեւ՝ պհպ., գրչի էջակալում՝ 1-160, որ է՝ 2ա-81բ). չգրուած՝ 1ա, 61ա, 63բ, թ. 82-4: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԱ×8 (Ը, ԺԱ 4)+3: ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ ճնշադրոշմով՝ կրկնակ նուածիր, կենտրոնում՝ ոուսերէն՝ «Н. с П», եզրերում՝ «///ФАБРИК///» (թ. 16, 24, 25, 28, 34, 44, 52, 63, 74՝ թոյլ դրոշմած, անընթեռնելի): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×11: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,3×7,5. ստ. լս.՝ յիշագրեր): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 41ա): ՏՈՂ՝ 17-21: ԿԱՋՄ՝ դեղին կտաւ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ թ. 1 սպիտակ չգրուած թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագով պսակուած թեւատարած արծիւ, մասն կազմաստառի, հաշուած թերթաճանակի մէջ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը՝ մասամբ մաշուած, գունաթափ, կազմին, աստառներին, թ. 83-4՝ ցեցի



Նմուշ 41ա

անցքեր. աստառները եւ որոշ թերթեր՝ խոնաւութիւնից մասամբ խուճացած. թերթերին զանազան բծեր, դեղին եւ թանաքի հետքեր, մատնահետքեր. 1բ-2ա, 81բ-2ա՝ իրարից հեռացած:

* Ծնթ. Գրչութեան տեղի եւ ժամանակի համար տե՛ս նախորդ՝ Հմր 3558 ձեռագիրը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *170ա-247ա* [Յովհաննու Պօսայի կարդինարի] Կերակուր բաճանայից կամ նախապատրաստութիւն սրբազան սեղան բեմին [արտահանեալ ի Սիմէոնէ Շաֆեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 513, 74բ-92ա: 1. Նախերգան/չիք: ա/2ա-3բ: բ/3բ-5ա: գ/5ա-6բ: դ/7ա-8բ: ե/8բ-10ա: զ/10ա-1ա: է/11բ-2բ (առանձնացուած չէ առանձին գլխով): ը/12բ-4ա (է.): թ/14ա-6բ (Ը.): ժ/16բ-9ա (Թ.): ժա/19ա-21բ (Ժ.): ժբ/21բ-4բ (ԺԱ.): ժգ/24բ-6ա (ԺԲ.): ժդ/26ա-7ա (ԺԳ.): ժե/27ա-8ա (ԺԴ.): ժզ/28բ-30ա (ԺԵ.): ժէ/30բ-2բ (ԺԶ.): ժը/33ա-34բ (ԺԷ.): ժթ/34բ-6բ (ԺԸ.): ի/36բ-9ա (ԺԹ.): իա/39բ-40բ (Ի.): իբ/40բ-1ա (ԻԱ.): Յիշ. Թրգմնչի/չիք: 2. Խօսակցութիւն Քրիստոսի.../չիք: Առ ազգումն/41բ-3ա (դրուած է «Վերջաբանութիւն, Գլուխ ԻԲ.» համարի ներքոյ):

Ծնթ. Խորագրի համառօտութիւնը դրուած է վր. լս-ներում:

Տե՛ս Յովհաննէս Պոնա, Կերակուր հաճանապից, Վենետիկ, 1760, էջ XII-XIV, 1-89:

Հմմ 513 ձեռ-ի հմմտ. կան խորագրերի եւ սկզբնատողերի մասնակի կամ ամբողջական տարբերութիւններ, իսկ մնացեալը լիարժէք համընկնում է տպ-ին, ուստի նկարագրութեան մէջ տարբերութիւները չենք նշում:

43բ-60բ [Յաւելումնմ Սիմէոնի Շաֆեցւոյ]

1. *43բ-8բ* Գլուխ ԻԳ. Գործածութիւն համակերպութեան կամաց մարդոյ ընդ կամացն Աստուծոյ: Գործածութիւնն համակերպութեան ընդ կամացն Աստուծոյ լինի իրօք, զոր գրեմք ի ստորեւ – *Նախ, գոնէ քանիցս անգամ, յորժամ հաղորդիմք... որպէս Տեառն հաճոյ թուեցաւ, նոյնպէս եւ եղեւ. եղիցի անուն Տեառն օրհնեալ:*

2. *48բ-9բ* Աղօթք, Գլուխ ԻԵ. – *Աստուա՛ծ իմ, սէ՛ր իմ, մի՛ թողլ տար ինձ չկամիլ ինչ, զոր դու կամիս... սա ինքն քաջալերութիւն իմ, այո՛, եղիցի այսպէս, Տէ՛ր Աստուած իմ. ամեն: Վերջ:*

3. *50ա-60ա* Գլուխ ԻԶ. Պատմութիւն վասն անմուն որդանց եւ վասն խստութեան նոցա՝ ասացեալ Վարդան վարդապետի – *Արդ, եկա՛ք, ժողովո՛ւրդք Աստուծոյ, եւ մաքրափայլ աղօթիւք ձերովք... հանգիստն ժառա[ա]նգեսցուք շնորհօք եւ մարդասիրութեամբ Տեառն մերոյ եւ փրկչի... ամէն: Վերջ:*

– *60աբ* Յանկ գլխոց գրեանս – *Վասն արքայապատիւ քահանայութեան 1... Պատմութիւն վասն անքուն որդանց՝ ասացեալ Վարդան վարդապետին 98:*

Բ. *61բ-3ա* [Խրատ]

1. *61բ-2բ* Վասն ներելի մեղաց – *Աւա՛ղ, աւաղելի անձինս եղի ես յորոգայթս... բայց մերձենալ ի սիրտ սպանանէ, զինչ ապա ի յաճախելն:*

2. *62բ-3ա* Վասն ժամանակի – *Այսպէս, վասն մարդկան ամառ է ժամանակս... անհաշտ խռովութիւնն զրկէ զմարդն ի մարտիրոսական պսակէ:*

Գ. *64ա-81բ* Ասացեալ սրբոյն Յակոբ պատրիարգի: Յայտ լիցի բարեպաշտ ընթերցողդ, որ սակաւ մի ճարս արտահանեցեալ գրոյս, որ կոչի՝ Գանձարան ծանուցման՝ վասն բարի ուսման եւ շահելոյ

1. *64ա-6ա* Յաղագս՝ թէ յոո՞ց զգուշանալ պարտին կարգաւորքն – *Որպէս զգեստիւ, նմանապէս եւ բարուք պարտին... այն ի քահանայս մահացու մեղք է:*

Տե՛ս Յակոբ Նալեան, Գանձարան ծանուցմանց, Կ. Պոլիս, 1758, ճտ. 1, էջ 72-74 (այսուհետ միաւորների կողմին՝ փակագծերում, նշում ենք այս տպագրի միայն էջը):

2. *66ա-8ա* Յաղագս զկորուստն գտեալ ի տէրն դարձուցանելոյ – *Աստուած ի յօրէնսն հրամայեալ է... ինքն գտեալ՝ իւրն մալ եւ միւք կանէ (էջ 9-11):*

3. *68բ-70բ* Յաղագս էն չի պահելոյ վասն ընկալեալ անիրաւութեանց – *Ոխ պահել վասն ընկալեալ անիրաւութեան... քէն կու պահես վասն նախանձու, նորա բարի կանես, քեզի՝ վատ (էջ 61-63):*

4. *70բ-4ա* Յաղագս հանդերձեալ տանջանացն դժոխոց ստուգութեան – *Որպէս որ արքայութեան փառքն անփորձք են աչաց... վասն մեղաց մերոց ցանկութիւնն անցանի, եւ հուրն ոչ շիջանի (էջ 120-123):*

5. *74ա-7ա* Յաղագս՝ թէ մի ինչ յառաքինութենէ պակաս որ լինի, հանէ զմարդն յարքայութենէն – *Որպէս միմիայն հպարտութիւնն Սադայելի... եւ միով իւիք գթիցէ, եղեւ ամենայն օրինացն պարտական: Վէսէլամ (էջ 123-125):*

6. *77ա-81բ* Յաղագս զննջեցեալսն ողորմութեամբ եւ տրօք յիշա[տ]ակելոյ – *Երբ որ սրբուհին Մառայ՝ կինն Աբրահամու... եւ շատ էառ ըստ կամացն առատութեան (էջ 115-117):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1բ Արդահանեալք գրոց կերակուր քահանայից՝ աշխատասիրութեամբ մահտեսի Սիմէօնի Տէր-Յօհաննէսեան Շաֆեցւոյ, ի միաբանութենէ սուրբ յանապատին Սեւանայ: Արդ, ո՛վ բարեպաշտ ընթերցող, ուրեմն որ հանդիպիք սմայ եւ շահիք ինչ ի սմանէ, յիշեսջիք զսա ի մաքուր եւ ի սուրբ աղօթս եւ զմաղթանս ձեր մեղապարտ, անպիտան, ապաբան մահտեսի Սիմոն Տէր-Յօհաննէսեան. եւ որք յիշեքդ, յիշեալ լինիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «1079/3559», «ՌՄՂ. – 1841 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

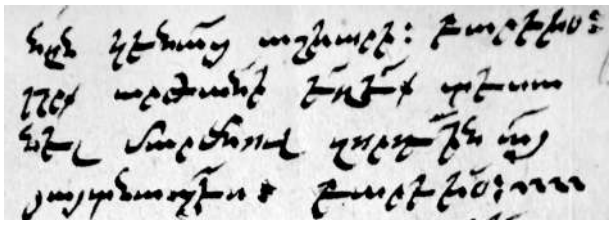
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1բ՝ «Ա»:*

3560
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՅ

ԺԹ. դար*

ԹԵՐԹ՝ 39+1 (կրկն.՝ թ. 1). չգրուած՝ 1ա: ՊՐԱԿ՝ 1-5×8 (1՝ 7)+1: ՆԻՒԹ՝ կապտաւուն թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ ռուսերէն՝ «///КГЖОСИ///», փայտեայ կազմակապատ, ներսում տղամարդ՝ զինուորական հանդերձով եւ գաւազանով եւ թագակիր առիւծ՝ սուրը ձեռքին, դրսում՝ ռուսերէն «ММ», «1818»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝

18,2×11: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5×8): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (շղագրանման, նմուշ՝ 6ա): ՏՈՂ՝ 19-23. գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ կապոյտ կտաւ. միջուկը՝ տախտակ. Բ. աստառը՝ կապտաւուն թուղթ:



Նմուշ 6ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կտաւը գունաթափ, մաշուած, անկիւնները, մէջքի վեր. եւ ստ. եզրերը՝ թափուած, փեղկերը՝ հիմիից թուլացած. Ա. աստառը ընկած. թերթեզերբը՝ դեղնած. թերթերին զանազան բծեր, դեղին եւ թանաքի հետքեր, ստ. արտ. անկիւններում եւ մասամբ նաեւ եզրերում՝ մատնահետքեր, 1ա, 39բ, Բ. աստառին՝ սոսնձի հետքեր. թ. 1 վեր. եզրից 1 տեղից ընդերկայնակի պատռուած, վրան անցքեր, թ. 20՝ վեր. արտ. անկիւնից թափուած. պրակները՝ իրարից հետացած:

*Ծնթ. Ըստ լուսադրոշմի եւ հետգ. յիշատակարանի թուականների՝ գրուել է 1818-1857 թթ. միջեւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1գ-2բ* Կանուն ծնունդօրհնէնք – *Յորժամ ծնանի մանուկն, երթայ քահանայն խաչիւ եւ Աւետարանաւ... Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Ղուկասու. եւ հովիւքն էին...*

2. *3ա-5բ* Կանուն վասն մկրտութեան. տունն օրհնելն – *եւ ասեն շարական. ԴՋ. Լո՛յս ի լուսոյ, ի Հօրէ առաքեցար եւ մարմնացար... Սուրբ Աւետարանս ըստ Մաթէոսի. եւ Յիսուսի Քրիստոսի ծնունդն էր...*

3. *5բ-14բ* Կանուն աշակերտ օրհնելոյ – *Յորժամ աշակերտն ուսանի իւր ուստէն, զինչ արհեստ որ իցէ...*

4. *15ա-22ա* Կանուն նշան օրհնել – *Պարտ է, նախ, քահանայն օրհնէ, գինին առնու զձեռն եւ ասի շարականն...*

5. *22ա-5բ* Կանուն հարսանեաց դաշտ օրհնելոյ – *երթեա քահանայն խաչիւ եւ Աւետարանաւ ի տուն հարսանեաց...*

6. *26ա-30բ* Կանուն հանդերձ օրհնելն – *Ասելով եւ եւս խաղաղութեան գՏէր: Օրհնութի՛ւն եւ փա՛ռք: եւ ասեն՝ Բկ. Այսօր երկնայինքն ուրախացան...*

7. *31ա-9ա* Կանօն խաղող օրհնելոյ – *Ձկնի պատարագին ասի շարականն. Փա՛ռք սուրբ խաչին: Ալէլուիա՛... Ընթերցուած Առակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակաց...*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ. դ., շղագիր

39բ [Շարական] – *Իջեալ Հոգւոյն Սրբոյ աղաւնակերպ երէ[ւ]մամբ ի վերայ մարմնոյ եւ արեանն Տեառն, ի բժշկութիւն հոգւոց մերոց (այսչափ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1բ (1857 թ., շղագիր) Ի 12 Փետրվարի 1857 ամի, ի Բէկլայիուդու, Սուրբ Ստեփանոսի *եկեղեցւոյն ունի* Գրիգորի Տէր-Սարգիսեանց *5 մանեթ, 90 կոպէկ արծաթի դրամ տուինք, ամանաթ տիրացու* Մկրտիչ Տէր-Պետրոսեանին՝ Բէկլայիուդու *ստորագրեալք մարդկանց վկայութեամբն՝* Յօհաննէս *ուգբաշի,* Մարգարայ Տէր-Ստեփանեան, Պաղտասար Սարգիսեան:

Ծնթ. Գրչից չընչուած է խաչանեւ գծերով:

1բ Ի 28 Ապրիլի ունի ձեռաց պատրաստ դրամ, Սուրբ Ստեփանոսի *եկեղեցոյն 11 մանէթիւն, 30 կոպէկ բակաս տուի, ի ձեռն* Պետրոս Յարութիւնեանին *եւ քանի մի անձանց վկայութեամբն՝* Աւետիս Խաչումեան, Պաղտասար Սարգիսեան:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած սպիտակ թղթին՝ սեւ գարդաշրջանակի մէջ՝ «[1]081», 1ա՝ սեւով «1081/3560», «ԺՀ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

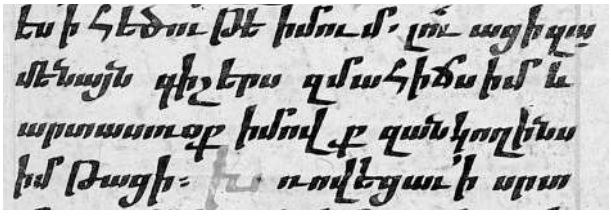
3561
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԺՁ. դար

ԳՐԻՉ՝ Կոզմա:

ԹԵՐԹ՝ 407+3 (կրկն.՝ թ. 130, 208, 312). չգրուած՝ 1բ, 53ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԼԴ×12 (ե, լ 10, ԺԱ, ԺԸ 11)+8: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,7×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (13×7,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 162ա): ՏՈՂ՝ 20. գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն մոմլաթ, մէջքը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ, մասն կազմաստառի՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 3ա: Ճակատազարդ՝ 54բ, 353բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային՝ 243բ, 314ա, սկիզ՝ 343բ, բուսական,



Նմուշ 162ա

վրան՝ խաչ՝ 249բ, տաճար՝ 372բ: Ջարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, մանուշակագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., կազմը, աստառը, պիպ-ները եւ դեղնաւուն թղթով որոշ հիմերի ամրացումը (7բ-8ա, 12բ-3ա, 34բ-5ա եւն)՝ նորոգման ժամանակի, կան նաեւ աւելի վաղ՝ ԺԸ. դ. նորոգման հետեր՝ հիմերում եւ եզրերում (4բ-5ա, 6ա, 43ա, 44ա, 211բ, 212բ եւն). թերթեզերը՝ մաշուած, մաճր պատռուածներ, մասամբ սեւացած. թերթերը խոնաւութեան խոշոր հետերով, խունացած (թ. 1-98, 234, 385-407), հիմերն ու եզրերը մեծ մասամբ խոնաւութեան դեղին հետերով, թերթերին թանաճի բծեր (36բ-7ա, 69բ-70ա, 133բ եւն), այրուածքի հետեր, ցեցի եւ այլ անցքեր. որոշ թերթերի անկիւնները եւ եզրեր մաշուած, թափուած (թ. 1-2, 18-23, 31, 36, 86, 222, 329), որոշ թերթեր, նախկինում հիմերից անջատ, իրար ամրացուած սոսնձումով (թ. 1-4, 6բ-7ա եւն), որոշ թերթեր հիմերի ստ. մասից անջատ (թ. 14-6, 42-5, 140-51), թ. 406-7՝ մաշուած, վրան անցքեր, թ. 406՝ բնագրի ստ. կէսը, թ. 407՝ որոշ տառեր եւ բառեր՝ թափուած, թ. 406-7՝ ամրացուած դեղին կիսաթափանցիկ թղթով, որոշ թերթեր մասամբ շերտազատուած, տեղ-տեղ բնագիրը՝ վնասուած (33բ, 81ա, թ. 84, 104բ, 199ա, 232ա, 242բ, 257բ, 303ա, 307բ, թ. 328, 396բ եւն). տեղ-տեղ թանաճը՝ թափուած, գիրը՝ դժուար կամ լրիւ անընթեռնելի (130ա, 244ա, 386ա եւն).թ. 1-2ի միջեւ գուցէ 1, թ. 209-10ի միջեւ՝ 1, թ. 407-399ի միջեւ, վջ-ից՝ թ. 406ից յետոյ՝ անորոշ քանակի թ.՝ ընկած. թերթերի դասաւորութիւնը խառն, կարդալ՝ թ. 1-3, 23, 18-22, 11, 4-10, 12-7, 234, 24-81, 86, 82-5, 87-232, 250, 233, 235-49, 251-398, 407, 399-406:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– 2ա [Յանկ] *– (սկ.՝ Թափուա՞ծ) /// Հատ օրհնել...: եկեղեցի օրհնել ///*

1. *2բ, 3աբ, 23աբ, 18ա-22բ, 11աբ, 4ա-10բ, 12ա-7բ, 234աբ, 24ա-32ա* [Կ]անոն մկրտութեան, զի յորժամ տղայն [ու]թօրեա լինիցի *– Բերեն ի դուռն գաւթի եկեղեցոյն... Ընթերցուած յեսայեա մարգարէէ. Յո՛ւշ լիցի քեզ...*

2. *32աբ* Բ. Եւ յաւուրն ութերորդի *– Տանեն զնորընծայն յեկեղեցին, եւ վերացուցանէ քահանայն զթագն եւ ասէ զաղօթս. Որք մկրտեցան եւ լուսաւորեցան...*

3. *32բ-5ա* Գ. Կանոն յորժամ խառասնօրեա լինի մանուկն *– Առնու մայրն եւ մանկաբարձն զտղայն եւ տանեն յեկեղեցին... եւ ասէ [զա]ղօթս զայս. Տէ՛ր [Ա]ստուած մեր Յիսուս Քրիստոս, որ յաւուրս քառասուն...*

– 35ա Իսկ զկնի Է. ամին *– Առեալ ածէ կնքահայրն զմանուկն ի դուռն եկեղեցոյն...*

4. *35ա-41բ* Կանովն ընշան աւրհնելոյ *– Պարտ է նախ քահանային ընտրել քահանայիւք եւ կանոնօք...*

5. *41բ-9ա* Ե. Կանոն զհանդերձ հարսանեաց օրհնել *– Բերեն առաջի քահանային եւ ասեն շարական ԴՋ. («ԽԱՋԱՏՈՒՒ»)՝ խաչանշան դրոշմամբ, նըշանաւ պարագրական...*

6. *49ա, 53բ-64ա* Զ. Կանոն պսակ դնելոյ *– երթան յեկեղեցին, եւ առաջ պարտ եւ արժան է քահանային, որ դաւանացնէ զփեսայն եւ զհարսն... եւ ապա ասեն սաղմոս. Տէ՛ր, ի զօրութեան քում... Ընթերցուածս ի Ծնընդոց. Եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ...*

– 49ա-52բ եւ հաճանայն խառատէ զնոսա, զոր կա ի յառաջ եդեալս *– Զինչ որ առաքեալքն, հայրապետքն գրեալ են...*

7. *64բ-6բ* Է. Կանովն պսակ վերացուցանելոյ *– Եւ ասէ սաղմոս. Բղխեացէ սիրտ իմ զպատգամս քո բարի...*

8. *66բ-71ա* Ը. Կանոն երկրորդ ամուսնութեան պսակին *– Եւ ասի սաղմոս. Տէ՛ր, ի զօրութեան քում ուրախ եղիցի թագաւորն... Պօղոսի առաքելոյ յեփեսացոց թղթոյն է ընթերցւ[ած]. Կանայք իւրեանց արանց հնազանդ լիցին...*

9. *71բ-81բ, 86ա* Թ. Կանովն հաղորդ տալոյ *– Առնու քահանայն զկենդանարար մարմինն եւ զարիւն Տեառն...*

10. *86աբ, 82ա-5բ, 87ա-144բ* Ժ. Կանոն զհամօրէն ննջեցեալսն ամենայն առ Քրիստոս յուղարկել *– Նախ ասեն՝ Ողորմեա: Ապա եւ սաղմոս. Երկինք պատմեն...*

– 113ա-36ա Իսկ եթէ ի դպրոց ոք իցէ եւ կամ աւագ եւ ապաշխարողաց *– Տանին ի դուռն եկեղեցոյն եւ ասեն սաղմոս. Երանի՛ ամենեցուն...*

Ստ. լս-ներում՝ գրչից՝ 113բ-4ա, 114բ-5ա եւն՝ «Աշխարհաթաղ», 115բ՝ «Դպրա|116ա|թաղ», 116բ՝ «Աշխարհա|117ա|թաղ. դրամ շատ ա՛ռ», 121բ՝ «Աշխարհաթաղ. |122ա| եաճ. (500) դեկան հանգստադրամ ա՛ռ», 127ա՝ «Այս աղօթս բա՛ռնր կարդա», 136ա՝ հետգ. նոտրգրով՝ «Թաղըմնակն ա՛ռ, տանէն դո՛ւրս ել»:

ա. *136բ-40բ* Գանձ թաղման ննջեցելոցն առ Քրիստոս Աստուած *(«ՄԱՆՎԵԼՍ»)* *– Մինդ ի յէէն, / Բանդ ի սկըզբանէ... եւ դուք բարով կացէ՛ք, մնացէ՛ք: Ողորմեաց մեզ Տէր:*

Ծնթ. 136բ հետգ. նոտրգրով ցուցում՝ «Ո՛վ տէրտէրք, յորժամ երգէք ըզ|137ա|գանձս, լալով եւ բաղցրանայն երգիչի՛ք»:

բ. *140բ-2բ* [Ողբ բեռանոյ մեռելոցն ասացեալ՝ յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ. ձեռ. 11, 109բ-10բ] *– Ով քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբանք / եւ ժողովուրդք հաւատացեալըք միաբան... զի Տէրըն քաղցր է պարտական ողորմութեան:*

գ. *142բ-4բ* [Ողբ մեռելի] *– Երէկ հողվերօքն անցայ / հոտ առի, զքիմս իմ կափուցի / է, քայլ մ'երկու առաջ գնացի... որ կորուստ է քեզ ամենի: Վա՛յ:*

Տե՛ս Հայրեննիք, աշխ.՝ Աս. Մնացականեանի, Երեւան, 1995, էջ 919-920 (Յովհաննէս Քեռովբենց, «Տաղ գեղեցիկ եւ արտառուչ»)։

11. *145ա-88բ* ԺԱ. Կանոն ե[ւկրո]րդ աւուրն – *Յորժամ այգալացն ժողովին, երթան ի գերեզմանն եւ յերթալն ասեն՝ զԱմբիծան…*

ա. *153ա-5բ* եւ ֆաիաանայն ասէ զաղօթս Բարսղի ճ[այ]րապետին – *Գոհանամք զքէն, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ այցելեր արդարութեամբ քով…*

բ. *159բ-88բ* եւ մինչ եօթն օրն – *Ամբիծքն, զոր յառաջն գրեալ եմք, օրն մին փոխ ասա՛. եւ շարականքն, զոր առաջիկայդ է, ըստ աւուրց ձայնին պաշտեա՛ եւ փոխ մի Աւետարան կարդա՛յ։ ԱՋ. Ջհոգիս ծառայից քոց…*

Ծնթ. Ստ. լս-ում հետգ. նոտրգրով՝ 186բ՝ «Վերջի ձայնին Աւետարանին ալէլուն է», 188բ բնագրի վջ-ում՝ «Կատարեցաւ Ամբիծին եօթնաւուրցն, շարականաւն եւ Աւետարանաւն, եւ Աստուած անեղիւն զկնի միմեանց»։

12. *189ա-93բ* ԺԳ. Կանոն եօթներորդ աւուրն – *երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Ի խորոց կարդացի… Ընթերցո[ւ]ած յերեմիայի մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Քաջալերացարո՛ւք…*

Ծնթ. Ստ. լս-ներում հետգ. նոտրգրով՝ 191բ՝ «եօթն աւուրն |192ա| կարգաւ Ա. ապասի ա՛ռ»,192բ՝ «Դո՛ւ, ո՛վ ֆաիաանայ, յորժամ գերեզմա|193|նն օրինես, գերեզմանին վերայ թաղըմնական առնես»։

13. *194ա-213ա* ԺԴ. Կանոն զամենայն վախճանեալ տղայսն առ Քրիստոս յուղարկել աղօթիւ – *Նախ ասեն սաղմոս գոբզայս Դ. Առ քեզ, Տէ՛ր, համբարձի… |209բ| մանկունք հաղորդեսցին մարմ/// (շար.) |210ա| ///թարել, զի ոչ էին։ Եւ սարկաւագ քարոզէ…*

ա. *200աբ* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ – *եթէ մեք, որ կենդանոյն մնացեալ իցեմք…*

բ. *210բ-1ա* Սուրբ Լուսաւորչին Գրիգորի – *Ամենեքեան, որ տեսանիցեն, ճանաչիցեն զարդարն…*

գ. *211բ-2ա* եւ ֆաիաանայն ասէ զաղօթս՝ սուրբ Լուսաւորչին ասացեալ – *Փառաւորեալ է անուն քո, սուրբ թագաւո՛ր անմահ…*

դ. *213բ-6ա* Ողբ վասն սիրական մեռելին, ֆաղցրաձա՛յն ասա – *Արարիչն արարածոց մեզ բարկացաւ, / քաղցրը բնութիւնն աստուածային մեզ դառնացաւ… եւ քեզ ամէնքս երկբրպագեմք, Աստուածածի՛ն։*

14. *216ա-20ա* ԺԵ. Կանոն երկրորդ աւուրն – *երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Աւրհնեցէ՛ք, մանկո՛ւնք… Ընթերցուած յես[ա]եա մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի դարձ արդարոց…*

15. *220բ-4բ* ԺԶ. Կանոն եօթներորդ աւուրն – *երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Երանի է ամե[նեցուն]…*

220բ ստ. լս-ում գրչից՝ «Ո՛վ ֆաիաանայ, թէ շարական կասես, ըստ ձայնին գի՛տ յԱշխարհաբաղն ///»։

16. *224բ-32ա* ԺԷ. Կանոն ոգէհանգիստ առնել եւ կամ պատարագ մեղելոց – *Ասեն սաղմոս ի թիւ. երանի՛, որում թողո[ւթիւն]… եւ ք[ա]հանայն ասէ զաղօթս. Անկեալ եմք առաջի քո…*

17. *232աբ, 250ա* ԺԸ. Օրհնութիւն աղի – *Նախ ասեն սաղմոս, կցուրդ ԿՋ.՝ Աստուած ողոր[մեա՛]… եւ քահանայն ասէ զաղօթս զայս. Օրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, արարիչ ամենայն արարածոց…*

18. *233աբ, 235ա-43բ* ԺԹ. Կանոն տեառնական օրհնել – *Ածեն զխոստացեալ գուարակն ի գուռն եկեղեցոյն… եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Օրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, ողորմութեամբդ քով…*

– *243բ-4ա* Աւրհնութիւն սեղանոյ տեառնականին – *Ասէ զաղօթս. Օրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած, արարիչ ամենայն արարածոց, որ լցուցեր զամենայն երկիր…*

19. *244ա-5ա* Ի. Օրհնութիւն հատի պատարագ[ի]։ Ջաղօթս – *Աւրհնե[ալ ես], Տէ՛ր Աստուած, [ամե]նակալ, Հայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ առ գութ սիրոյ քո… (244ա՝ ստ. լս.՝ «Հատիկ»)։*

ա. *245ա-7բ* Այլ օրհնութիւն հատի պատարագի։ Աւագ – *Գոհանամք եւ փառաւորեմք զքեզ, բարերա՛ր եւ բազումողո՛րմ Աստուած…*

բ. *247բ-9ա* Աւրհնութիւն հատի մարտիրոսաց յիշատակի – *Օրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, որ ընտրեցեր եւ ընկալար… (խորագիրը՝ հետգ. նոտրգրով)։*

20. *249աբ, 251ա-73բ* ԻԱ. Կանոն խաչ աւրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին եւ ասեն շարական ԴՋ.՝ Ջօրութիւն սուրբ խաչի քո, Քրիստո՛ս… Ընթերցուած յԱռակաց. Երանեալ է այր, որ եգիտ…*

21. *274ա-7ա* ԻԲ. Կանոն խաչալուա առնելոյ – *Ասի սաղմոս. Նշանեցաւ առ մեզ լո[յս]։ Ընթերցուած ի Ջորրորդ Թագաւորութեանց. եւ ասեն արք քաղաքին…*

22. *277բ-97բ* ԻԳ. Կանոն մեծի աւուր Յայտնութեան Տեառն Ջուր օրհնելոյ – *Զկնի պատարագին երթան ի ջուրն կազմ ամենայն սրբութեամբ՝ խաչիւ եւ Աւետարանաւ… Ընթերցուած ի Ջորրորդ Թագաւորութեանց. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէէ…*

ա. *282բ-93բ* Աւրհնութիւն ջրոյ, զոր արարեալ է տեառն Բարսղի հայրապետի արեպիսկոպոսին Կեսարու Կապադովկացւոց – *Օրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, յամենայնի հզօր եւ աքանչելագործ…*

բ. *295աբ* Տաղ յաւուր Ջրօրհնէքին ասա՛ – *Ո՛վ զարմանալի խորհուրդ այս մեծ յայտնեալ, / արարիչն Աստուած ի Յորդանան եկեալ… Հոգոյն ճըշմարտի փառք յաւիտեանս. ամէն։*

գ. *295բ-7բ* Տաղ Յայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ սրբոյն Գրիգորի Նարեկացոյն ասացեալ *(«ԱՍԱ ԲԱՅ ԱՆԱ»)* – *Աւետիս մեծ խորհրդոյ / խորհուրդ ծածկեալ մեզ յայտնեցաւ… Քրիստոս օրհնեալ ի համայնից։*

23. *298ա-313ա* ԻԴ. Կանոն ի Մեծի աւուրն հինգշաբաթին զապաշխարողսն առնակել – *Յերրորդում ժամուն ժողովէ քահանայն զապաշխարողսն ի դուռն եկեղեցոյն, եւ ասեն սաղմոս գոբզայս Ջ.... Ընթերցուած յեսայեա մ[ա]ր[գարէէ]. Այսպէս ասէ Տէր. Եւ կատարեսցին աւուրք սգոյ քո...*

24. *313բ-32ա* ԻԵ. Կանոն Մեծի հինգշաբաթին Ոտնալուային, ըստ որում ասացն Յիսուս, թէ՝ Օրինակ մի ետու ձեզ: Զոր արարեալ սրբոյն Եփրեմի Խորին Ասորոյ, զոր թարգմանեաց սուրբ դիտապետն Հայոց Մեծաց Գրիգորիոս Վկայասէրն – *Ի տասներորդ ժամուն՝ զկնի կատարման սուրբ պատարագին ժողովին ի գաւիթս եկեղեցոյն... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Փառաւորեմք զքեզ, Տէր մեր եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոս...*

25. *332ա-9բ* ԻԶ. Քարոզ պատուիրանին, զոր բահանայն զեկուցանէ ժողովրդեանն նախան զըսկիզբն պատարագին – *Առեալ զսուրբ Աւետարանն ի գիրկս իւր եւ կարկառեալ զձեռն ասէ ի լուր ժողովրդեանն... Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ...*

26. *339բ-41ա* ԻԷ. Կանոն ննոր դուռն օրհնել – *Հաստատեն ի տեղոջ իւրում եւ ասեն ի թիւ սաղմոս ճԺէ. (117)...*

27. *341ա-2ա* ԻԸ. Կանոն հանդերձեղէն, սպաս օրհնել – *Տանին յեկեղեցին՝ առաջի բեմին, եւ սարկաւագն ի վեր ունելով, ասեն սաղմոս Գ. ...*

Ծնթ. 341բ վեր. լս-ում հետգ. բոլորգրով՝ «ԳՈ. (3000) դիան (՞, արտայայտուած է շրջանաձեւ, հայերէն օ.ի նմանուող նշանով) ա՛ո, եռօվ օրհնէ»:

28. *342ա-3բ* ԻԹ. Կանոն սկի եւ մաղրզմայ օրհնել – *Տանին յեկեղեցին, առ ի սուրբ սեղանն եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով...*

29. *343բ-4ա* Լ. Կանոն խունկ օրհնելոյ – *Քահանայն ի վեր ունի եւ ասէ զաղօթս զայս. Ամենակա՛լ Տէր, որ ընկալար զխունկն...*

30. *344բ-8բ* ԼԱ. Կանոն զարմախս սերմանց, զշեղջ եւ զինձան օրհնել – *Սաղմոս, կցուրդ. Հովիտք բազում արասցեն ցորեան, աղաղ[ակեսցեն]: Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոց արդար վաստակոց...*

31. *349ա-50ա* ԼԲ. Կանոն խաղող օրհնելոյ, զոր արարեալ է սրբազան կաթողիկոսն Հայոց տէր Ներսէս, որ կատարի յաւուր տօնի Աստուածամօր Նընջման եւ կամ Սրբոյ խաչին, ըստ իւրաքանչիւր տեղոյ ջերմութեանն – *Յետ երգոց պաշտաման քարոզէ. Եւ եւս խաղողութեան: Գոհացարո՛ւք զբարերարէն Աստուծոյ, յաղագս պարգեւելոյ մեզ առատապէս պտղաբերութիւն բուսոց...*

– 350ա բնագրի վջ-ում հետգ. նոտրգրով. «Ո՛վ եղբարք, յորժամ զխաղողն օրհնէք, զիմ բաժինն յաղքատիկ մի տո՛ւք, եւ զվարձս ի Քրիստոսէ առնուք»:

32. *350բ-1ա* ԼԳ. Աղօթք վասն երաշտութեան – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ յաղագս առ քեզ նախանձու լուար եղիայի...*

33. *351ա-2ա* ԼԴ. Կանոն պղծեալ կերակրոյ, թէ որ ուտիցէ ի հրիստոնէից, տաճկազէն կամ ի զոհից հրէից եւ հեթանոսաց – *Ասեն սաղմոս, կցուրդ. Միրտ սուրբ... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած մեր, որ սուրբդ ես եւ ի սուրբս հանգուցեալդ...*

34. *352աբ* Աղօթք ի վերայ երդմնասխալանացն – *Տէ՛ր Աստուած, որ զմարդոյ բնութիւն փոփոխական եւ տկար գիտես...*

35. *352բ-71բ* Կանոն հիմնարկութեան սուրբ եկեղեցոյ՝ արարեալ Յոհաննու Մանդակունեցոյ վասն հիմնարկութեան – *Ժողովեալ աստուածայնոյ քահանայապետին սրբազան դասս պաշտօնէից... Ընթերցուած յերկրորդ Թագաւորութեանց. Եւ առաքեաց Սողոմոն առ Քիրամ...*

36. *372ա-98բ, 407աբ, 399ա-406բ* Կանովն նաւակատեաց եկեղեցի օրհնելոյ – *երեկօրեա հակումն լինի ի նմին եկեղեցւոջն միանգամայն ուխտիւն... Ընթերցուած յԱռակաց. Իմաստութիւն շինեաց իւր տուն... |407բ| որք ոչ կարէին ը[նտ միտս] կա[տար]ել զպաշտօնայն /// (շար.) |399ա| /// յայսմիկ: Եւ արդ, Տէ՛ր Աստուած Իսրայէլի, պահեա՛ ծառայի քում Դաւթի... |406բ| ուրուք տեսեալ ից[է], եթէ ոչ որ էն յԱստուածոյ /// (վջ):*

Ծնթ. Թ. 42, 230, 250 բնագիրը գրուած է 250ա հետգ. յիշատակարանի բոլորգրով, իսկ գրչի գրած հատուածներում կան նաեւ հետգ. նոտրգրով որոշ խոռագրեր, ցուցումներ (176ա, 188բ եւլն):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

295ա (խորագրի մէջ) Ով քաղցրաձայն եղբա՛յր, եւ զԿոզմաս գծողս յիշեա՛:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *250ա (ստացողի, ԺՋ. դ., բոլորգիր)* Արդ, ես՝ Թամամս, *ստացայ զայս Մաշտոցս յիշատակ ինձ եւ ծնօղին իմոյ* Շահզատին, *եւ իմ եղբայր* Խաչատրին, *եւ կենակցին* Սուութէին, *եւ այլուղն իմոյ* Միրզին, *եւ իմ որդոյն* Մայիլին, *որ է հանգուցեալ առ Քրիստոս, եւ* Միրզի եղբայրն Յոդանանին, *եւ կենակցին* եղիսաբեթին, *եւ որդուոյն* Սիմէոնին, *եւ կենակցին* Մարեանին, *եւ* Պոյեանին, *եւ իւր կենակցին* եթարին: *Դարձեալ յիշեցէ՛ք զ*Թամամն, *որ ստացայ զայս |250բ| գիրքս ի հալալ ընչից իմոց՝ յիշատակ ինձ անջնջելի եւ եռու ի ձեռն* Սիմեոնի: *Ով որ գաւ անէ կամ ծախէ,* Նիկիոյ *սուրբ ժողովոյն ճ. եւ Ծ. (150) հայրապետացն նզովեալ լինի. ամէն: Եւ եռու վախմ ի դուռն* Սրսուտի Սուրբ Աստուածածնին, *զի մի՛ ոք իշխեսցէ հանել զսա ի դրանէ* Սուրբ Աստուածածնէն: *Արդ, յիշօղք լերո՛ւք բարի մտօք առ Քրիստոս Աստուածն մեր, որք գաղափարել տայք եւ ոյք ստանայք զայս գիր, զի յու-*

սողացս եւ յիշողացդ առ հասարակ ողորմած Տէրն ողորմեսցի ի կրկնակի գալստեանն իւրում. ամէն։

2. *1ա (1783 թ., Նոտրգիր) Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ /// տէր Գրիկորէս գրցի. ես առ էս Մաշտէս Ա. թուման եղկրցի մեծ տէր Սարգիս որդի Ապրհամին որդի տէր Գրիկորէս, առ էս Մաշտէս, որ Փաթլի խանէն եկաւ Շուշի զալին երայ կու ի թվին ՌՄՃԼԲ. (1783), որ իմ Նաւաղ նանին, իմ եղբար Ըստփանին, Ազարին, Մոլին, այս Յարպետին Քղէն թվին ՌՄՃԼԲ. (1783)։*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *243բ, 244ա սեւ թանաքով ութանկիւն, վատ դրոշմած, անընթեռնելի։*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա.ին սոսնձած սպիտակ թերթիկին սեւով՝ «1098/3561», «ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 1ա՝ սեւով՝ «1098», սոսնձած դեղնաւուն թերթիկին՝ սեւ շրջանակի մէջ՝ «Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ Համաձայն կտակի վաղաժառամ դոկտոր աստուածաբանութեան Արշակ Տէր-Միքելեանի նուիրում է նրա եղբայր Սեդրակ Տէր-Միքելեանը. Հմր»։*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *1բ՝ «Աստուծոյ առաքեալ առ ///ակեալ առ», 2ա՝ «Ապաշխ/// ոտկար///», անընթեռնելի, 26բ՝ «Տէր», 27ա՝ «Մկ», 58բ՝ «Որհնե», 67բ՝ խզբզոց, 93ա՝ «Ի», 101ա՝ «գԻշ», 103բ՝ «հանին ձա բուացաւ ապաշխարաողաչ ամրութիւն ձամ///», 147բ՝ «Այգ», 152բ՝ «վանող», 198բ՝ «Ա», «լ», 208բ՝ «Հ», «Հ», «կ», «առաեաց դու ինշ», 229բ՝ «քամատղի»,244բ՝ «Ա», «լ», «Ա», 295բ՝ «ն», 320բ՝ «Մնա որաց ի մեզ կպգա», 361բ՝ ռուսերէն՝ «Немерцу» (?), 404բ՝ «ե»։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՉ՝ *208բ՝ կենդանի՞, 361բ՝ զանգ։*

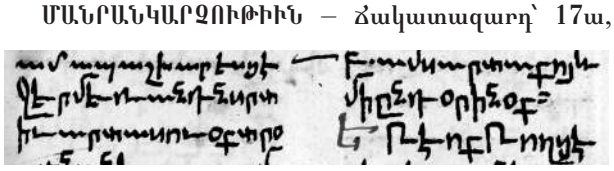
3562
ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԳԻՐՔ, ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ

ՌԽՁ.-ՌԽԸ. – 1597-1599

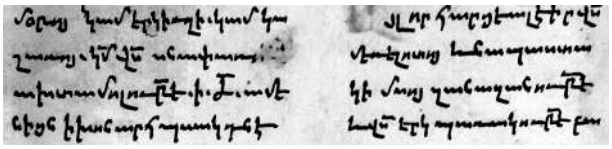
ԳՐԻՉ՝ Փիրճան սրկ. (թ. 1-10, 13ա՝ 1ին 9 տողը, թ. 14, 17բ-40բ, 51բ-242ա, 269ա-98ա, թ. 303-6, 309-21, 360բ-76բ, թ. 378-94), Արիստակէս Տարօնացի (թ. 11-2, 13ա՝ 10րդ տողից 13բ, 15ա-7ա, 41ա-51ա, 242բ-266բ, 298բ-302բ, 307ա-8բ, 322ա-60ա, 377աբ, 395ա-451ա)։

ԹԵՐԹ՝ 461. չգրուած՝ 16բ, թ. 267-8, 461բ։ ՊՐԱԿ՝ 5+10+Ա.-ԺԹ×12 (Ը 11)+10+4+10+Ի-ԼԵ×12 (ԻԳ 15, ԻԴ-ԻԵ, ԻԸ 13, ԻԷ 14, Լ 10, ԼԵ 9)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ բոլորակ, մէջը՝ խարիսխ, ներեւում երեմուկ, տաճար, լատ. (հնարաւոր է՝ ռուսերէն)՝ «ЗМВ»։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21,7×15,7։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (1ա-242բ), երկսիւն (243ա-461ա), որոշ թերթեր սեւով սահմանագծուած (15×10,5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր՝ թ. 1-10, 13ա՝ 1ին 9 տողը, թ. 14, 17բ-40բ, 51բ-242ա, 269ա-98ա, թ. 303-6, 309-21, 360բ-76բ, թ. 378-94 (բոլորգրանման անվարժ, նմուշ՝ 305ա), նոտրգիր՝ թ. 11-2, 13ա՝ 10րդ տողից 13բ, 15ա-7ա, 41ա-51ա, 242բ-266բ, 298բ-302բ, 307ա-8բ, 322ա-60ա, 377աբ, 395ա-451ա (նմուշ՝ 418ա)։ ՏՈՂ՝ 24-26. գծումներ՝ ճնշումով։ ԿԱՋՄ՝ կանաչ մոմլաթ, մէջքին ու անկիւնները սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ բաց վարդագոյն չգրուած թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ բաց վարդագոյն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձակատազարդ՝ 17ա, 243ա, 269ա, 359բ։ Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 17ա, 243ա, 359բ։ Ձարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 17ա, 359բ, թոչնագիր՝ 243ա, 269ա։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, նարնջի։



Նմուշ 305ա



Նմուշ 418ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., կազմը, աստառները, պիպ-ները, որոշ հիմերի՝ դեղնաւուն չգրուած թղթով ամրացումը՝ նորոգման ժամանակի. կազմը եւ մէջքը՝ ճեռծուած, անկիւնները՝ մաշուած. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ գունաթափ, սեւացած. թերթեզերքը մաշուած, մասամբ մանր պատռուածքներ, եզերեն անհաւասար. թերթերը խոնաւացած, թ. 1-266՝ սեւացած, խունացած, թ. 267-461՝ դեղնած, բորբոսի կարմրաւուն հետքերով, որոշ թերթերի՝ թանաքի հետքեր, կեղտաբծեր (208ա, 316ա, 376ա եւն). որոշ թերթեր մաշուած, վրան՝ անցքեր եւ պատռուածքներ (թ. 1-5, 56, 62-5, 68, 146-58, 170-2 եւն), հիմքի միջ. մասից հեռացած, ետ ծալուած (թ. 246-6, 249-50 եւն). որոշ թերթեր մասամբ կամ ամբողջութեամբ հիմքից անջատ (թ. 19, 24, 68-70, 93-4, 124-6, 133, 140-1, 253-5, 258-9, 268, 322, 358-67, 420-5, 452-3 եւն), որոշ թերթեր իրարից հեռացած (5բ-6ա, 122բ-3ա եւն). սկ-ից՝ թ. 1ից առաջ, թ. 3-4ի միջեւ՝ 2-3 թ.՝ ընկած. թ. 288, 350, 423՝ արտ. լս-ներին կան կարմիր եւ դեղին էջանիշ-թելեր, թերթերի դասաւորութիւնը՝ խառն, կարդալ՝ թ. 1-6, 10, 9, 8, 7, 14, 13, 12, 11, 15, 16բա, թ. 17-252, 262բա, թ. 263-5, 253-60, 266, 261, 269-461։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-6ա, 10աբ, 9աբ, 8աբ, 7աբ, 14աբ, 13ա, 46բ-172բ* [Մխիթարայ Գօշի Գիրք դատաստանի]

Տե՛ս ձեռ. 485, 1ա-183ա: Նախդր./ 1ա-6ա, 10աբ, 9աբ, 8աբ, 7աբ, 14աբ, 13ա (ա, ե՝ չիք, բ՝ սկ. «/// [կոճ]ատ, որ է ներգործական եւ կրական...դ՝ «...այլ բազում բանս նման ///» վջ, գ՝ սկ. «... /// [ճշմարտախօս]ս ի դատաստանի, զի զչարն ի գլուխ հանիցէք...», ունի՝ ԺՎ. մխաւորը, ընդօրինակուած է Բ. խմբագրութիւնից, տե՛ս տպ., էջ 24-25): Յանկ/46բ-50բ: ա/51ա-2բ: բ/52բ-8ա: գ/58ա-9ա: դ/59ա-61բ: ե/61բ-2բ: զ/62բ-3ա: է/63ա-4ա: ը/64ա: թ/64աբ: ժ/64բ: ժա/64բ-5ա: ժբ/65ա: ժգ/65աբ: ժդ/65բ-6ա: ժե/66աբ: ժզ/66բ-7ա: ժէ/67ա: ժը/67աբ: ժթ/67բ: ի/67բ-8ա: իա/68ա: իբ/68աբ: իգ/68բ: իդ/68բ: իե/68բ-9ա: իզ/69ա: իէ/69ա: իը/69աբ: իթ/69բ: լ/69բ-70ա: լա/70աբ: լբ/70բ-1ա: լգ/71ա: լդ/71աբ: լե/71բ: լզ/71բ-2ա: լէ/72աբ: լը/72բ: լթ/73աբ: խ/73բ-4ա: խա/74ա: խբ/74ա: խգ/74աբ: խդ/74բ: խե/74բ-5ա: խզ/75ա: խէ/75աբ: խը/75բ-6ա: խթ/76ա: ծ/76աբ: ծա/76բ: ծբ/76բ-7ա: ծգ/77ա: ծդ/77աբ: ծե/77բ: ծզ/77բ-8ա: ծէ/78ա: ծը/78աբ: ծթ/78բ: կ/78բ (խորագիրն՝ այսպէս՝ «Վասն կաքողաց»): կա/78բ-9ա: կբ/79ա: կգ/79աբ: կդ/79բ: կե/79բ-80բ: կզ/80բ: կէ/80բ: կը/80բ-1ա: կթ/81ա: հ/81աբ: հա/81բ: հբ/81բ-2ա: հգ/82ա: հդ/82աբ: հե/82բ: հզ/82բ: հէ/82բ-3ա: հը/83աբ: հթ/83բ-4ա: ձ/84ա: ձա/84աբ: ձբ/84բ-5ա: ձգ/85աբ: ձդ/85բ-6ա: ձե/86ա: ձզ/86ա-7ա: ձէ/87ա: ձը/87աբ: ձթ/87բ-8ա: ղ/88աբ: ղա/88բ-9ա: ղբ/89աբ: ղգ/89բ: ղդ/89բ: ղե/89բ-90ա: ղզ/90ա: ղէ/90աբ: ղը/90բ: ղթ/90բ-1ա: ճ/91ա: ճա/91ա-3ա: ճբ/93ա-4բ: ճգ/94բ-5բ: ճդ/95բ-6բ: ճե/96բ-7ա: ճզ/97ա: ճէ/97աբ: ճը/97բ-8ա: ճթ/98ա: ճժ/98աբ: ճժա/98բ-9ա: ճժբ/99աբ: ճժգ/99բ: ճժդ/99բ-100ա: ճժե/100ա: ճժզ/100ա: ճժէ/100ա-1ա: ճժը/101ա: ճժթ/101ա: ճի/101աբ: ճիա/101բ: ճիբ/101բ-2ա: ճիգ/102ա: ճիդ/102աբ: ճիե/102բ: ճիզ/102բ-3ա: ճիէ/103ա (խորագիրը՝ տարբեր՝ «Վասն ոչ է պարտ բռնադատել զհայր ի վերայ որդո կամ զորդի ընդ հօր»): ճիը/103ա: ճիթ/103աբ: ճլ/103բ: ճլա/103բ: ճլբ/103բ-4ա: ճլգ/104ա: ճլդ/104աբ: ճլե/104բ: ճլզ/104բ-5ա: ճլէ/105աբ: ճլը/105բ-6ա: ճլթ/106ա: ճխ/106աբ: ճխա/106բ: ճխբ/106բ-7ա: ճխգ/107աբ: ճխդ/107բ: ճխե/107բ-8ա: ճխզ/108աբ: ճխէ/108բ-9ա: ճխը/109ա: ճխթ/109աբ: ճձ/109բ: ճձա/109բ-10ա: ճձբ/110ա: ճձգ/110ա: ճձդ/110աբ: ճձե/110բ-1ա: ճձզ/111ա: ճձէ/111աբ: ճձը/111բ-2ա (խորագիրը տարբեր՝ «Վասն որք յեպիսկոպոսէ ձեռնադրեալ են»): ճձթ/112աբ: ճկ/112բ-3ա: ճկա/113ա: ճկբ/113ա: ճկգ/113աբ: ճկդ/113բ: ճկե/113բ-4ա: ճկզ/114ա: ճկէ/114աբ: ճկը/114բ: ճկթ/114բ-5ա: ճհ/115ա: ճհա/115աբ: ճհբ/115բ: ճհգ/115բ-6ա: ճհդ/116աբ: ճհե/116բ: ճհզ/116բ: ճհէ/116բ: ճհը/116բ-7ա: ճհթ/117ա: ճձ/117ա-8ա: ճձա/118աբ: ճձբ/118բ-9ա: ճձգ/119աբ: ճձդ/119բ-20ա: ճձե/120աբ: ճձզ/120բ-1ա: ճձէ/121ա: ճձը/121աբ: ճձթ/121բ: ճղ/121բ-2բ: ճղա/122բ: ճղբ/122բ-3ա: ճղգ/123ա: ճղդ/123աբ: ճղե/123բ-4ա: ճղզ/124աբ: ճղէ/124բ-5ա: ճղը/125ա-6ա: ճղթ/126ա: մ/126աբ: մա/126բ-7ա: մբ/127աբ: մգ/127բ-8ա: մդ/128աբ: մե/128բ: մզ/128բ-9ա: մէ/129ա-30բ: մը/130բ-1ա (խորագիրը՝ «Վասն տանց քահանայից»): մթ/131աբ: մժ/131բ: մժա/131բ-2ա: մժբ/132ա-5ա: մժգ/135ա-8բ: մժդ/138բ: մժե/138բ-9ա: մժզ/139աբ: մժէ/139բ-40ա: մժը/140աբ: մժթ/140բ-1ա: մի/141ա: միա/141աբ: միբ/141բ-2ա: միգ/142աբ: միդ/142բ-3ա: միե/143ա-55ա: միզ/155աբ: միէ/155բ: միը/155բ-6բ: միթ/156բ-7բ: մլ/157բ-8ա: մլա/158ա-9ա: մլբ/159աբ: մլգ/159բ-61բ: մլդ/161բ-2ա: մլե/162աբ: մլզ/162բ-3ա: մլէ/163ա: մլը/163ա-4ա: մլթ/164աբ: մխ/164բ-5բ: մխա/165բ-6ա: մխբ/166ա: մխգ/166ա-7ա: մխդ/167աբ: մխե/167բ-8ա: մխզ/168ա-9բ: մխէ/169բ: մխը/169բ-70բ: մխթ/170բ-1ա: մձ/171ա-2ա: մձա/172աբ:

Տե՛ս Մխիթար Գօշ, Գիրք դատաստանի, աշխ.՝ Խ. Թորոսեանի, Երեւան, 1975, Գ. խմբ., էջ ՃԸ.-ՃԺԸ., 283-416:

Ծնթբ. Հմր 485 ձեռ-ի հմմտ. խորագրերն ունեն որոշ տարբերութիւններ, որոնցից նշել ենք միայն իմաստայիններըը: Որոշ գլխահամարների տակ գրչի ձեռով կան ընթերցման ցուցումներ՝ «ԻԱ.՝ Լե. գի՛տ» եկն:

Բ. *13աբ, 12աբ, 11աբ, 15աբ, 17ա-46ա* [*17ա՝* Աւրէնք յաղթող թագաւորաց Կոստանդիանոսի, Թէոդոսի եւ Լեւոնի]

Տե՛ս ձեռ. 488, 87ա-103ա: Յոջբն/չիք: Յանկ/13աբ, 12աբ, 11աբ, 15աբ (վջ՝ տարբեր՝ «ՃԺ. Դարձեալ ի նոյն խորհուրդ»): Նախդր./17ա-8բ: ա/18բ-9ա: բ/19ա: գ/19աբ: դ/19բ-20ա: ե/20աբ: զ/20բ-1ա: է/21ա: ը/21ա: թ/21աբ: ժ/21բ: ժա/21բ: ժբ/21բ-2ա: ժգ/22աբ: ժդ/22բ: ժե/22բ-3ա: ժզ/23աբ: ժէ/23բ: ժը/23բ: ժթ/23բ-4ա: ի/24ա: իա/24ա: իբ/24աբ: իգ/24բ: իդ/24բ: իե/24բ: իզ/24բ-5ա: իէ/25ա: իը/25ա: իթ/25ա: լ/25աբ: լա/25բ: լբ/25բ: լգ/25բ-6ա: լդ/26ա: լե/26ա: լզ/26աբ: լէ/26բ: լը/26բ-7ա: լթ/27ա: խ/27աբ: խա/27բ: խբ/27բ: խգ/28ա: խդ/28աբ: խե/28բ: խզ/28բ-9ա (վջ տարբեր՝ «...ելանէ զլալանաւք»): խէ/29ա: խը/29ա: խթ/29ա: ծ/29ա-30ա: ծա/30ա: ծբ/30աբ: ծգ/30բ-1ա: ծդ/31աբ: ծե/31բ: ծզ/31բ-2ա: ծէ/32ա: ծը/32աբ: ծթ/32բ: կ/32բ: կա/32բ: կբ/32բ: կգ/32բ-3ա: կդ/33ա: կե/33ա: կզ/33աբ: կէ/33բ: կը/33բ: կթ/33բ-4ա: հ/34ա: հա/34ա: հբ/34աբ: հգ/34բ: հդ/34բ: հե/34բ: հզ/34բ-5ա: հէ/35ա: հը/35ա: հթ/35ա: ձ/35աբ: ձա/35բ: ձբ/35բ: ձգ/35բ-6ա: ձդ/36ա: ձե/36աբ: ձզ/36բ: ձէ/36բ-7ա: ձը/37աբ: ձթ/37բ-8ա: ղ/38ա: ղա/38աբ: ղբ/38բ: ղգ/38բ (սկզբնաբառը՝ «Հայր...»): ղդ/38բ: ղե/38բ-9ա: ղզ/չիք: ղէ/39ա: ղը/39ա: ղթ/39աբ: ճ/39բ: ճա/39բ: ճբ/39բ-40ա: ճգ/40ա: ճդ/չիք: ճե/40ա: ճզ/40աբ: ճէ/40բ: ճը/40բ: ճթ/40բ: ճժ/40բ: ճժա/40բ-1ա: ճժբ/41ա: ճժգ/41ա:

ճժդ/41ա: ճժե/41աբ: ճժզ/41բ: ճժէ/41բ: ճժը/41բ: ճժթ/41բ: ճի/41բ: ճիա/41բ-2ա: ճիբ/42ա: ճիգ/42ա: ճիդ/42ա: ճիե/42ա: ճիզ/չիք: ճիէ/42ա: ճիը/42աբ: ճիթ/42բ: ճլ/42բ: ճլա/42բ: ճլբ/42բ-3ա: ճլգ/43ա: ճլդ/43ա: ճլե/43աբ: ճլզ/43բ-4ա: ճլէ/44ա: ճլը/44ա: ճլթ/44ա: ճխ/44ա: ճխա/44բ: ճխբ/44բ: ճխգ/44բ: ճխդ/44բ-5ա: ճխե/45ա: ճխզ/45ա: ճխէ/45աբ: ճխը/45բ: ճխթ/45բ: ճձ/45բ-6ա: ճձա/46ա: ճձբ/46ա: ճձգ/46ա:

Ունի՝

25ա **ԻԹ.** (գլխահամարը կրկնուած) **Վասն ճշմարիտ արանց, որ սպանանումն գործեն առանց հրամանի թագաւորաց** — *Նայ եւ մարդ, որ ոչ ունի հրաման ի թագաւորէն... ինքն մեռանի յաւրինացն:*

Ծնթ. Ա.-ԾՁ. միաւորները ունեն խորագրեր: Որոշ սկզբնատողեր ունեն մասնակի տարբերութիւններ (տե՛ս նաեւ՝ տպ., 1917): Սխալ համարակալումների (թռիչք՝ ԻԹ.-Լ, կրկն.՝ ՃԺԴ.) եւ պակաս միաւորների հետեւանքով գլխահամարները մասամբ տարբեր են: Որոշ գլխահամարների տակ գրչի ձեռքով կան ընթերցման ցուցումներ՝ 46ա՝ «ՃԽԸ.՝ ՀԸ., ՀԹ. գի՛տ» եւն:

Տե՛ս Ներսէս Լամբրոնացի արեւելիսկոպոս Տարսոնի. կեանքն եւ գրական վաստակները հանդերձ ազգաբանութեամբ Պահլաւունեաց եւ Լամբրոնի Հեթմեանց, գրեց ճ. Ներսէս վ. Ակինեան, Վիեննա, 1956, էջ 244-246, կէտ 1 (այսուհետ՝ Ակինեան, Լամբրոնացի, էջ), նաեւ՝ Ասորական դատաստանագիրք, ձեռագրերի համեմատութեամբ լոյս ընծայեց Ա. վրդ. Ղլտճեանց, Ս. Էջմիածին, 1917:

Գ. *172բ-92ա* [*174ա՝* **Գլուխք ընտրութեամբ ի Մովսիսական Աւրինացն**]

Տե՛ս ձեռ. 488, 77ա-86ա: Յանկ/172բ-3բ (սկ.՝ տարբեր՝ «Ա., Բ. Վասն ի քարեղէն տախտակն գրելոց Ժ. բանիցն»): ա/174ա: բ/174ա-5ա: գ/175ա-6ա: դ/176ա: ե/176ա-7ա: զ/177ա: է/177աբ: ը/177բ-9բ: թ/179բ: ժ/179բ-80ա: ժա/180ա: ժբ/180ա: ժգ/180աբ: ժդ/180բ: ժե/180բ: ժզ/180բ-1ա: ժէ/181ա: ժը/181ա: ժթ/181աբ: ի/181բ: ի-ա/181բ-2ա: իբ/182ա: իգ/182ա-3ա: իդ/183ա: իե/183աբ: իզ/183բ: իէ/183բ-4ա: իը/184ա: իթ/184ա: լ/184բ: լա/184բ: լբ/184բ: լգ/184բ: լդ/184բ: լե/184բ-5ա: լզ/185ա: լէ/185ա: լը/185ա: լթ/185ա: խ/185ա: խա/185ա: խբ/185աբ: խգ/185բ: խդ/185բ: խե/185բ: խզ/186աբ: խէ/186բ-7ա: խը/187ա: խթ/187աբ: ծ/187բ-8ա: ծա/188ա: ծբ/188ա: ծգ/188ա: ծդ/188աբ: ծե/188բ: ծզ/188բ-9ա: ծէ/189ա: ծը/189աբ: ծթ/189բ-90ա: կ/190աբ: կա/190բ-1ա: կբ/191ա (խորագիրը տարբեր՝ «Վասն ոչ փոխելոյ զսահման...»): կգ/191ա: կդ/191աբ: կե/191բ: կզ/191բ: կէ/191բ-2ա:

Տե՛ս Ակինեան, Լամբրոնացի, էջ 264-265, կէտ 6:

Դ. *192բ-230բ* [*198ա՝* **Ընդրութիւն համառօտ յաւրինացն խաղաղականաց Լեւոնի եւ Կոստանդ<ի>եայ իմաստուն եւ բարեպաշտ թագաւորաց, զորոյ եւ մեծն Յուստինոս նորոգեաց զկարգ ուղղեալ ի բարեպաշտութիւն**]

Տե՛ս ձեռ. 488, 105ա-23բ: Յանկ/192բ-4բ: ա/198ա-9ա: բ/199ա-203ա: գ/203ա-4ա: դ/204աբ: ե/204բ-5ա: զ/205ա-7ա: է/207ա-8բ: ը/208բ-10ա: թ/210աբ: ժ/210բ-2ա: ժա/212ա: ժբ/212ա-3բ: ժգ/213բ: ժդ/213բ-5բ: ժե/215բ-6ա: ժզ/216ա-7բ: ժէ/217բ: ժը/217բ-22ա: ժթ/222ա-30բ: Կից երեք բնագիրը/չիք:

Ունի՝

195ա-8ա **Յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն Լեւոնի եւ Կոստանդիանոսի բարեպաշտ թագաւորացն Յաւաջաբան Քաղաքական աւրինադրութեանս** — *Տէրն եւ արարիչն Աստուածն մեր, որ ստեղծ զմարդն... զի բարի վարձս ընկալցի ի Քրիստոսէ Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտե[ենս]:*

Տե՛ս Ակինեան, Լամբրոնացի, էջ 258-261, կէտ 1:

Ե. *231ա-7ա* [**Սահմանք զինուորութեան**]

Տե՛ս ձեռ. 209, 66ա-70բ: Յանկ/231ա-32բ (վջ՝ տարբեր՝ «Վասն զինուորաց հաստատութեան եւ վասն ահարկութեան ի յրնաւֆինեա կարգագրութէնէն» առանց գլխահամարի): Ա/232բ: Բ/232բ: Գ/232բ: Դ/232բ: Ե/232բ-3ա: Զ/233ա: Է/233ա: Ը/233ա: Թ/233ա: Ժ/233ա: ԺԱ/233աբ: ԺԲ/233բ: ԺԳ/233բ: ԺԴ/233բ: ԺԵ/233բ-4ա: ԺԶ/234ա: ԺԷ/234ա (գրչի խորագիր-ցուցում՝ «Ի ԽԹ. գրոցն եւ ի ԺԶ. տիտլաւսէն»): ԺԸ/234ա: ԺԹ/234ա: Ի/234ա: ԻԱ/234ա: ԻԲ/234աբ: ԻԳ/234բ: ԻԴ/234բ: ԻԵ/234բ: ԻԶ/234բ: ԻԷ/234բ: ԻԸ/234բ: ԻԹ/234բ-5ա: Լ/235ա: ԼԱ/235ա: ԼԲ/235ա: ԼԳ/235ա: ԼԴ/235ա (առանց գլխագրի եւ գլխահամարի, որպէս շարունակութիւն ԼԳ. միաւորի): ԼԵ/235աբ: ԼԶ/235բ (առանց գլխագրի եւ գլխահամարի): ԼԷ/235բ: ԼԸ/235բ: ԼԹ/235բ: Խ/235բ: ԽԱ/235բ: ԽԲ/235բ: ԽԳ/235բ-6ա: ԽԴ/236ա: ԽԵ/236ա: ԽԶ/236ա: ԽԷ/236ա: ԽԸ/236աբ: ԽԹ/236բ: Ծ/236բ: ԾԱ/236բ: ԾԲ/236: ԾԳ/236բ: ԾԴ/236բ: ԾԵ/236բ-7ա: ԾԶ/237ա:

Տե՛ս Ակինեան, Լամբրոնացի, էջ 262-263, կէտ 5:

Զ. *237ա-241ա* **Համառաւտ ժողովումն աւրինացս վերստին**

Տե՛ս ձեռ. 488. 103ա-5ա: ա/237ա: բ/237ա: գ/237ա: դ/237ա: ե/237ա: զ/237ա: է/237բ: ը/237բ: թ/237բ: ժ/237բ: ժա/237բ: ժբ/237բ: ժգ/237բ: ժդ/237բ (սկզբնաբառը տարբեր՝ «Մայրն...»): ժե/237բ: ժզ/237բ: ժէ/237բ-8ա: ժը/238ա: ժթ/238ա: ի/238ա: իա/238ա: իբ/238ա: իգ/238ա: իդ/238ա: իե/238ա: իզ/238ա: իէ/238ա: իը/238ա: իթ/238աբ: լ/238բ: լա/238բ: լբ/238բ: լգ/238բ: լդ/238բ: լե/238բ: լզ/238բ: լէ/ 238բ: լը/238բ: լթ/238բ: խ/238բ: խա/238բ-9ա: խբ/239ա: խգ/239ա: խդ/239ա: խե/239ա: խզ/239ա: խէ/ 239ա: խը/239ա: խթ/239ա: ծ/239ա: ծա/239ա: ծբ/239ա: ծգ/239աբ: ծդ/239բ: ծե/239բ: ծզ/239բ: ծէ/239բ: ծը/239բ: ծթ/239բ: կ/239բ: կա/239բ: կբ/239բ: կգ/239բ: կդ/239բ-40ա: կե/240ա: կզ/240ա: կէ/240ա: կը/240ա: կթ/240ա: հ/240ա: հա/240ա: հբ/240ա: հգ/240ա: հդ/240ա: հե/240ա:

հգ/240աբ: հէ/240բ: հը/240բ: հթ/240բ (սկզբնաբառը տարբեր՝ «Հայր...»): ձ/240բ: ձա/240բ: ձբ/240բ-1ա: ձգ/241ա: ձդ/241ա: ձե/241ա:

Ունի՝

239բ **Ծե.** *– Որ պակասէ քան զԻ. տարի...*

Տե՛ս Ակինեան, Համբոնացի, էջ 256, կէտ 2:

է. *241ա-451ա* [Կանոնագիրք Հայոց]

Տե՛ս ձեռ. 651, 1ա-149ա: 1/243ա-52բ, 262բ (Սկիզբն կանոնիս, խորագիր., Ժ.՝ չիք, ունի՝ ե., ԺԴ., ԼԴ. միաւորը 248բ.ից առանց գլխաբաժանման շարունակում է ԼԴ.ին): 2/269ա-73բ: 3/273բ-5ա (274բ-5ա առանց խորագրի ունի՝ «Նորին կանոնք գլուխք Ը.»): 4/275ա-7ա: 5/277ա-81ա (Ի. գլուխը՝ գրչից լրացուած ստ. լս-ում): 6/281ա-2ա (ԼԹ.՝ գրչից լրացուած արտք. լս-ում, կե., ՂՀ.-ՂԹ.՝ չիք, ունի՝ Խ., ԽԲ., ԿՀ., Ղ., ճՁ.): 7/282ա-4բ: 8/284բ-6ա: 9/286ա-8ա: 10/288ա-92բ: 11/292բ-5բ (ունի՝ ԺԲ.-ԺԵ.): 12/295բ-6ա (Ձ.ն առանց գլխաբաժանման շարունակում է Ե.ին): 13/296ա-9ա: 14/299ա-300ա (ունի՝ Բ.): 15/300ա: 16/300աբ: 17/300բ-1բ (ունի՝ ԺԲ.): 18/չիք: 19/307ա-22ա (307ա-8բ ունի՝ Յանկ): 20/322ա-30բ (322աբ ունի՝ Յանկ): 21-22/չիք: 23/305ա-6բ: 24/331ա-2ա: 25/334ա-8բ (334աբ ունի՝ Յանկ՝ Ա.-Լ.): 26/338բ-41ա: 27/423ա-40բ (423աբ ունի՝ Յանկ՝ Ա.-ԾԵ., ԽՀ.-ԽԹ. գլուխները միաւորուած են ԽՀ. գլխում, ԾԲ. համարը՝ կրկնուած, ունի՝ Ա.-ԾԵ. միաւորները): 28/301բ-5ա (սկ.՝ տարբեր՝ «Ի Ժ. եւ Ջ. ամի թագաւորութեան Յազկերտի...», կան զգալի բնագրային տարբերութիւններ, կրկն.՝ 440բ-51ա): 29/341ա-3բ: 30/343բ-6ա: 31/332ա-3բ: 32/346ա-7բ: 33/350բ-3բ: 34. ա/353բ-5ա: բ/355ա-6բ: գ/356բ-7բ: 35/358ա-422բ (ունի՝ 358ա-9ա «Յանկ կանոնագրոց Դաւթի քահանայի», 359բ-60ա «Նախագրութիւն կանոնգրոց», ձեռագրական եւ բնագրական այս եւ այլ տարբերութիւններ տե՛ս եւ հմմտ. նաեւ Դաւթի Ալաւկա որդու կանոնները, աշխ.՝ Ա. Աբրահամեանի, Երեւան, 1953, վջ՝ տարբեր՝ «...եւ գործակից նորին Հոգի, որ քննէ զխորս Աստուծոյ, որ են եռանձնեայք... ամէն», 422բ ունի նաեւ՝ «Դաւիթ վարդապետ Ալաւկայ որդին, որ գրեաց զկանոնական օրինադրութիւնս գեղեցկայարմարս եւ պիտանացուս ի խնդրոյ քահանի միոջ, որում անուն էր Արքայութիւն ի քաղաքէն Գանձակայ»): 36/348ա-50բ: 37/241ա-2բ (242բ Ա-ղիւսակ, որից առաջ՝ 242բ ունի՝ «Աստիճանք աւրինացս – Դժուարիմաց գոլ ծանուցեալ գհասումն աղիւսակաձեւ... հանգամանք գտանելոյն այսպէս, զի նախ ի բոլորակի աստ», հմմտ. ձեռ. 488, 126բ-8ա, նաեւ՝ Ակինեան, Համբոնացի, էջ 262, կէտ 4րդ: 38/չիք:

Ունի՝

1. 262բա, 263ա-5բ, 253ա-7ա [Երկրորդ առաքելական կանոնիս, Կղեմէս]

– 262բա, 263ա Երկրորդ առաքելական կանոնիս, Գլուխք Զե. *– Վասն ձեռնադրութեան եպիսկոպոսաց Ա.... Վասն պահելոյ զկանոնագրեալս Զե.:*

263ա-5բ, 253ա-7ա Սահմանք եւ կանոնք սուրբ առաքելոցն՝ ի ձեռն Կղեմա առաքեալ հեթանոսաց: Կանոնք Երկրորդ առաքելականք *– Եպիսկոպոս ձեռնադրեսցի յեպիսկոպոսաց յերկուց կամ յերից... վասն ոչ լսելոյ ըստ արժանոյն վտանգեալք այժմ եւ յաւիտեանս (ունի լրիւ՝ տպ.ի Ա.-Զե.):*

2. *257ա-260բ, 266ա* Երանելոյն Մակարա սրբոյն՝ սուրբ հաղաքին Երուսաղէմի հայրապետին կանոնական թուղթ ի Հայս, վասն կանոնդրութեան կաթողիկէ եկեղեցւո, զոր չէ արժան ընդ սահման եւ ընդ հրաման ել[աւել]: Գլուխք Թ. *– Ահա վասն ահին,<եր> երկեւղին Աստուծոյ... Մղջ լերուք ի Տէր հաստատուն եւ ուղիղ հաւատով. ամէն:*

3. *266աբ* Կանոնական գիր տեառն Եպիփանու ասացեալ... Ա. *– Եպիսկապոս կամ սարկաւագ, որ տանտիկին ունիցի... նմանապէս եւ զամենայն մարտիրոսաց (ունի լրիւ՝ տպ.ի Ա.-Ե.):*

– 266ա [Յանկ] *– Վասն եպիսկոպոսաց եւ իրիցանց եւ սարկաւագաց ոչ է պարտ տանտիկին ունել. Ա.... Վասն զի ոչ է պարտ ի Ջատկէն մինչեւ ի Պենդեկոստն պսակ դնեն. Ե.:*

4. *266բ, 261ա* Կանոնք Կիւղի Աղէքսանդացո: Գլուխք Ե. *– Քահանայ, որ կոյս է կամ այրի... եւ ապա հաղորդեսցի օրինաց (ունի լրիւ՝ տպ.ի Ա.-Ե.):*

5. *261աբ* Կանոնք տեառն Եփրեմի արդիւնական կրօնաւորի, զոր սնուցանէր անապատն ի կուսութեան ճառէն, ԺԷ. *– Քահանայ կամ կրօնաւոր, կամ սարկաւագ, որ կամակոր մտօք ինքեան ընկենուն զպատիւ կամ զբեմն... եւ ուրբաթու՝ ոչ (ունի լրիւ՝ տպ.ի Ա.-Լ.):*

Ծնթ. Ձեռագիրս օրինակուել է նաեւ Բ. խմբի Հմ 7615 ձեռ-ին նման մի տարբերակից (տե՛ս յաւելեալ միաւորները): Տե՛ս Կանոնագիրք հայոց, աշխ.՝ Վ. Յակոբեանի, Երեւան, հտ. Ա., 1964, հտ. Բ., 1971 (սոյն ձեռ.ի խմբագրական առանձնայատկութիւնների մասին տե՛ս հտ. Բ., էջ CXX): Խոշագրերի եւ սկզբնատողերի մասնակի տարբերութիւնները չենք արտացոլել, քանի որ տպ-ի զոյգ հատորների «Ծանօթագրութիւններ» բաժնում առկայ են բոլոր տարբերութիւնները:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԷ. դ., նոտրգիր

1. *451բ* Նախ վասն զհանապազորդ պատարագին խափանելն, երկրորդ՝ եւ զխորանաց սեղանի բակելն, երրորդ՝ եւ զԽ.ուսիք (40) խափանելն *– Զի այս աչ խոտորումն է... որք եւ բարեաւ կերպարանին:*

2. *451բ* Խրատ այնոցիկ, որ սահմանազանց լինին *– Զի ասէ փիլիսոփայն, թէ՝ Առաքինութիւն է ոչ առօել... խածանէ զնաչ օձ յանապատի:*

3. *451բ* Խրատ այնոցիկ, որ կամապաշտութեամբ նախանձեն, այլ ոչ ըստ Աստուծոյ *– Զի վասն այն ասէ առաքեալն. Յամենայն ժամ ուսանին... զի տգէտ են Աստուծոյ արդարութեանն:*

4. *451բ-2ա* Խրատ այնոցիկ, որ հպարտութեամբ

համահեն զ[ը]նկերն եւ ոչ ըստ Աստուծոյ – *Որպէս <ասէր> ասէ Աստուած առ Մովսէս, թէ՝ Խնայեցէ՛ք եղովմեցիս... սիրելի է ճշմարտութիւնն:*

5. *452ա* Խրատ այնոցիկ, որ փութով շաղակրատելշաղփաղփելով եւ ծայրատելով զբան աստուածային – *Որպէս ասէ սուրբ եպիսկոպոսն Փիլիքսիանոս... արտաքոյ իմաստից հեռաւորութեամբ:*

6. *452աբ* Խրատ այնոցիկ, որ զզաւելոորդաց բանն ի վերայ մէկ մէկի ատեն – *Որպէս ասէ Պետրոս՝ վէմն հաւատոյ եւ գլուխն առաքելոց, թէ՝ Զլուծն, զոր... ի մարմնոյն աստի մահու:*

7. *452բ-3բ* Բ. Քարոզէն՝ Ահա ել սերմանահան (Մտթ. ԺԳ. 4)... – *երկրորդ գլուխն տեսանելի է՝ վասն սերմանողի ողորմութեան... պարգեւէ նմա Աստուած հանգիստ յարքայութիւնն յերկնից:*

8. *453բ-8բ* ՅԱռակ[աց] Սողոմոնի – *Զանմիտն հարցին, թէ իմաստութիւն իցէ ինչ... եւ յածումն ցանկութեան խուճապէ զմիտս անմեղս:*

Ծնթ. Ծաղկաքաղ է, պահպանուած չէ նաեւ գլուխների յաջորդականութիւնը:

9. *458բ* Յակոբու թղթոյն – *եթէ ոք կամիցի կրօնաւոր լինել... Տեառն զօրութեանց (Ա. 26-27, Դ. 17-ե. 4):*

10. *459ա* Պօղոս, Գաղատացւոց – *Արդ, մարդկան հաճոյ լինիցիմ... (Ա. 10):*

11. *459ա* Հռովմայեցի – *Մի՛ այսուհետեւ թագաւորեսցեն մեղք... լրումն աւրինացն սէր է (Զ. 12-14, ԺԳ. 7-10):*

12. *459բ* Գործ արարչութեանն Աստուծոյ – *Ի Զ.երորդ աւուրն այս են. Յառաջին աւուրն ըստ ասացելոյն տեառն Ներսէսի. Հրեղէն երկինն եւ երկիրս... եւ ի կողիցն եւայ:*

13. *459բ* Եթէ կամիցիս գիտել զՏաճուտէր աւուրն – *Կա՛լ ի գարնանային հասարակածէն մինչեւ ուր ես, եւ է՛րթ է.-է., որ մնայ՝ սկիզբն ի յերեւակ արա՛ (այսչափ):*

14. *460ա-1ա* Դարագլուխ եթէ կամից գիտել, այս են – *Յառաջին դարուն ենովք փոխեցաւ յանմահութիւնն... յոր որոշեցին զՅոհան Տիկորեցին՝ ՃՀԳ. (173). ամէն:*

– *451ա (վեր. լս-ում գրչի ձեռքով, գրչի կամ յաւելագրութեան հեղինակի անունը)՝ Կարապետէ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *Փիրճան սրկ. գրչի 13ա (9րդ տողում) Ընդ նմին յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս զՓիրճան սարկաւագն:*

2. *Արիստակէս Տարօնացի գրչի 16ա Զգործս ձեռաց իմոց ուղի՛ղ արա ի մեզ, Տ՛ր, զգործս ձեռաց իմոց աջոդեա՛ ի մեզ: Այսօր Դ.շաբթի է եւ Յուլիս Զ., սկիզբն արարի ՌԽՋ. (1597) թվին:*

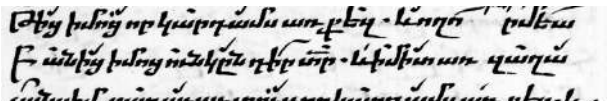
422բ եւ զանպիտան գրիչս՝ զԱրիստակէս Տարօնացիս, *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ զծնաւղս իմ հանգուցեալ ի Քրիստոս, եւ զհարազատ եղբարքն իմ՝ զտէր* Մարգարէն *եւ զՎարդանն, եւ զեղիարն, եւ զայլ ամենայն արեան մերձաւորան իմ: Գրեցաւ ի թվին ՌԽՀ. (1599):*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «ՌԽՋ.-ՌԽՀ – 1597-9. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», «Հ^{դր} 1100/3562», 322բ, 453բ սոսնձած դեղնաւուն թերթիկին՝ «Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ Համաձայն կտակի վաղաժառամ դոկտոր աստուածաբանութեան Արշակ Տէր-Միքելեանի նուիրում է նրա եղբայր Սեդրակ Տէր-Միքելեանը. Հ^{դր}»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *40ա՝ «ե», 301ա՝ մատիտով, ջնջած՝ «18», 301բ՝ «218», 315բ՝ «ես դան», 369բ՝ «իէ», 461ա՝ «ճհգ.ում ամէն», «էն»:*

3563
ՇԱՐԱԿՆՈՑ
(Զայնմաղ)

ԺԷ. դար



Նմուշ 78ա

ԹԵՐԹ՝ 193: ՊՐԱԿ՝ Գ-ԺԹ×12 (Ա-Բ՝ չիփ, Գ, ԺԲ, ԺԴ, ԺԷ, ԺԹ 10, Ժ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ մահիկով պսակուած վեցաթեւ աստղ, տակը՝ թագ, երեմնուկով պսակուած գծային խաչ, որի ձախ կողմում լատ. «A», աջում՝ «C»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,5×14,1: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 78ա): ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՋՄ՝ սպիտակ թուղթ, մէջբը եւ անկիւնները՝ մոխրագոյն մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ չզրուած, տպ. թղթի մասեր, Բ. աստառին՝ նաեւ ձեռ-ի թ. 194ը (տե՛ս բվնդ.). լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 1ա, 24բ, 49ա, 70բ, 101բ, 121բ, 164ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, ոսկի, նարնջի, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած ԺԹ. դ., կազմը՝ նորոգման ժամանակի. կազմի թուղթը եւ մոմլաթը կեղտոտուած, գունափոխ, մաշուած, վրան թանաքի եւ այլ դեղին բծեր, անցքեր. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ գունաթափ, սեւացած. թերթերի ստ. անկիւննե-

րը եւ եզրերը, մասամբ նաեւ՝ վեր., ներքն անկիւնները, հիմքերը խոնաւացած, դեղնած, բորբոսի կարմրաւուն եւ կանաչ հետքերով, մաշուած, կան պատռուածքներ, փոքր անցքեր, տեղ-տեղ թանաքի եւ դեղին բծեր, ցեցի անցքեր (թ. 1-65, 191-3). որոշ ստ. անկիւնների եւ եզրերի թափուածը նորոգման ժամանակ լրացուած, պատռուած-մաշուածը ամրացուած սպիտակ չգրուած եւ ձեռագիր թղթի մասերով, որոշ տեղերում նորոգման թերթերին նաեւ լրացուած բնագրից պակասող 1-3 բառ (129ա, 137ա եւն), հիմքերի որոշ կարկատաններ ճնացած, թուլացած (94բ-5ա, 104բ-5ա, 115բ-6ա եւն). որոշ ստ. անկիւններից եւ եզրերից թափուած կամ կտրած (թ. 64, 68, 95, 152-93 եւն), թ. 46-7, 70-1, 194-5, 104-5, 115-6, 149-50՝ իրարից հեռացած. թ. 58՝ վեր, թ. 59 ստ.՝ հիմքից անջատ. թ. 194ը սոսնձուել է միջուկին եւ դարձել Բ. աստառ, որի վրայ էլ սպիտակ ձեռ. եւ չգրուած թղթի կտորներ են սոսնձուել, բնագրի կէսից աւելին ծածկուել է. Ա-Բ պրակները, սկ-ից՝ թ. 1ից առաջ (Գ. պրակ)՝ գուցէ 2, թ. 82-3ի, 105-6ի, 115-6ի, 127-8ի, 137-8ի, 161-2ի, 171-2ի միջեւ՝ 1ական, վջ-ից՝ գուցէ 1-2 թ.՝ ընկած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-193բ, Բ. կազմաստառ. Շարակնոց, ձայնմաղ

1. *1ա-3ա* Ա.Կ. Աւետիս Յարութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – *Երգեցէ՛ք Տեառն երգ նոր… [Նայ]. Նայեցարո՛ւք ժողովուրդք… Զիհ. Հուր բորբոքեցաւ… [Ծա]ն. Ի Սուրբ Երրորդութենէն ծանեաք… Հաս. Սիրտ իմ հաստատեցաւ… [Գիշ.] Լո՛յս ճըշմարիտ… Եսա. Աղաչեցի ըզքազումողորմ… Աւր*. Աստուած երեւեցաւ… Նեղ. Աստուա՛ծ, զքեզ փառաւորեմք… Տրլ. Որ անքընն[ին]դ ես…*

* Ծնք. Աւետիս բառը գրիչը գրել է «Աւտ.» կամ «Աւհ.» ձեւով. ընկալելի դարձնելու համար ներկայացրել ենք «Աւտհ.» ձեւով։ Ձայնմաղ Շարակնոցների բովանդակութիւնը սովորաբար ներկայացւում է Հմր 1598 ձեռ-ի նկարագրութիւնը յղելով. բայց այս ձեռ-ը լրիւ-ընդարձակ ենք նկարագրել խորագրերի պարունակութիւնների տարբերութեան պատճառով։ Ընդհանուր անուն («Ծնունդ», «Խաչի» եւն) ունեցող խորագրերի ներքոյ դրուած են մի քանի կանոնների շարականներ (տե՛ս Հմր 3, 29, 36 եւն), որոնք չենք առանձնացրել։ «Աւետեաց…» խորագիրը բոլոր դէպքերում էս պարունակում է 1ից աւելի կանոնների (նաեւ՝ «Աստուածայայտնութեան», «Մեծացուցէք Յարութեան Տեառն» եւն) շարականներ, որոնք նոյնպէս չենք առանձնացրել։ Իսկ մէկ կանոնի խորագիրը կրող եւ այլ կանոնների շարականներ պարունակող մասերը (տե՛ս Հմր 28-29, 142-143, 146-147 եւն) առանձնացրել ենք՝ համապատասխան բաժանումներ եւ խորագրային լրացումներ անելով ըստ Հմր 1576 ձեռ-ի։

2. *3ա-4ա* Յովակիմա եւ Աննայի – *Աւրհ. Որ նախիմաց իմաստութեամբ… Անըսկիզբն Աստուած, անճառելի…*

3. *4ա-5ա* Աւետեաց Աստուածածնին – *Աւրհ. Խորհուրդն անճառ ծածկեալն յազգաց… Որ առաքեցեր զՄիածինդ… Մ. Ուրա՛խ լեր, Աստուածածի՛ն… [Մ.] Անարա՛տ տաճար… Մ. Մվ գերահրաշ ծաղիկ…*

4. *5աբ* Սրբոց թագաւորաց – *Աւրհ. Որ զերկնաւոր թագաւորութեանդ… Որ զարդարեալ գեղապանծ…*

5. *5բ-6ա* [Կանովն համաւրէն առաքելոցն] – *Ճշ. Աշակերտքդ Քրիստոսի… Ճշ. Որ սիրողդ էք…*

6. *6աբ* ԲԺ.աև առաքելոցն – *Ճշ. Ի յանսահման ծովէն Հա՛յր գըթութեանց…*

7. *6բ-7բ* Սրբոյն Սարգսի Զօրա[վարի] – *Աւրհ. Ամենասուրբ երրորդութեան ընտրեալ ծառա…*

8. ա. *7բ-11ա* [Կանովն երկրորդ կիւրակէի Աղուհացից] (արտ. լս.)՝ Ապշ. – *Հ. Որ յառաջ, քան զյաւիտեանս… Մ. Որ ըզկեանքն անմահարար… Ո. Որ առաքեցար ի հայրական ծոցոյ… Տ. Որ անմարմնոց… Հ. Ջանուն քո, Քրիստո՛ս, աւրհնեմք… Ո. Ծով կենցաղոյս… Տ. Ի համբառնալ իմում… Հ. Որ խոնարհեցար… Ո. Մերձ եմ յընկըղմել… Տ. Բարձրեա՛լ ահաւոր… Հ. Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց… Ո. Աղաչեմ ըզքեզ, Տէ՛ր… Տ. Տո՛ւք փառս Աստուծոյ… Հ. Աւրհնեալ եւ փառաւորեալ… Ո. Աղաչեմ ըզքեզ, Հա՛յր երկնաւոր… Տ. Փա՛ռք, պատի՛ւ… Աղց. Հ. Փառաւորեալ յաւիտեան… Ո. Մեղա՛, Տէ՛ր բազմողորմ… Տ. Ընդ երկնային զաւրութիւնսն… Հ. Ջանճառ էութիւն… Ո. Թիւնս իմ: Մեղա՛յ քեզ, Տէ՛ր… Տ. Որ Տէրդ ես երկնի… Մկ. Լո՛յս փառաց… Հբ. Աւգնական մեր լե՛ր… Մկ. Այսաւր կանգնեցաւ…*

9. ա. *11ա-3բ* [Կանովն Նոր կիւրակէին՝ կրկին Զատկին] (արտ. լս.)՝ Յր. – *Հ. Որ խոնարհեցար… Մ. Նոր խորանիդ… Ո. Որ վերըստին նորոգեցեր… Տ. Այսաւր նոր ժողովուրդք… Հ. Որ եկիր ի փըրկութիւն… Ո. Սո՛ւրբ Աստըւած… Տ. Առաքեցար ի Հաւրէ… Հ. Որ վասըն մերոյ… Ո. Դու ես, Քրիստո՛ս… Տ. Յարուցեալ Տէրն… Հ. Անըսկիզբըն Բանդ… Ո. Իջեր յերկնից… Տ. Սքանչելի հրեշտակըն… Աղց. Հ. Որ յաթոռ փառաց… Ո. Որ խոնարհեցար… Տ. Հրաշալի ըզՅարութիւն… Հ. Անեղանելի՛դ Աստուած… Ո. Եկիր ի տեսութիւն… Տ. Երգեսցուք քեզ… Տ. Կանխեցին կանայքն… Ճշ. Թագաւորեաց Աստուած…*

10. *14ա-5ա* [Կանովն Պենտակոստէին…] (արտ. լս.)՝ Հգլս. – *Հ. Որ անիմանալիդ ես… Ո. Որ առաքեցար… Տ. Որ յերկնային զաւրս… Հ. Անճառելի բըզխոմն… Ո. Որ ի հայրական իսկութենէն… Տ. Որ ի հրացայտ…*

11. *15ա-8ա* Ծնընդեան Յովաննու («Ա-Ք») – *Աւրհ. Արեգականն արդարութեան ծագման…*

12. *18աբ* Թոռանցն – *Հ. Որ ըզլոյս աստուածային քո գիտութեան… Ո. Որ հրաւիրեցեր զորդիս մարդկան… Տ. Այսաւր ընդ երկնային զըւարթունսըն…*

13. *18բ-9բ* Սրբոյ Տապանակին – *Ահ. Ըզքեզ, քա-*

զա՛ք Աստուծոյ... ի վերայ վիմի հաւատոյ... Մկ. Որ ի սկզբանէ իմաստութեամբ...

14. *19բ* (արտ. լս.)՝ Վարդավառ – *Հ. Զանճառելի խորհուրդ... Մ. Զանճառելի ըզլոյս...*

15. *19բ-20ա* (արտ. լս.)՝ Խաչի – *Մկ. Սեղան քո... Փա՛ռք սուրբ խաչին...*

16. *20աբ* Վարագա խաչին – *Աւրհ. Նըշանաւ ամենայաղթ խաչիւրդ... Խաչ քո եղիցի մեզ ապաւէն...*

17. *20բ-1ա* Մարգարէիցն – *Աւրհ. Որ գաստուածային զաւրութիւնըդ քո... Որ առաքեցեր նախընթաց...*

18. *21աբ* Մեսրոպա վարդապետի – *Աւրհ. Որք զարդարեցին տնաւրինաբար... Որ թագաւորաց ազգաց...*

19. *21բ-2ա* (արտ. լս.)՝ Ատոմեանց – *Մկ. Աղաչեմք ըզքեզ, Տէ՛ր, բարեխաւսութեամբ սըրբոց...*

20. *22ա-3բ* (արտ. լս.)՝ Մարտիրոսաց – *Հ. Սո՛ւրբ Աստուած, արարի՛չ յաւիտենից... Ո. Խընդրեմք ի քէն... Տ. Յամենայն ժամ աւրհնեմք... Հ. Որ բարձրեալդ ես... Ո. Ըզյիշատակ սըրբոց մարտիրոսացն... Տ. Զաւրութիւնք երկնայինք... Տ. Ճըգնաւորըք Քրիստոսի... Տ. Յաղթող նահատակքըն... Տ. Պարծանըք հաւատոյ... Ճշ. Ի տաճարի հանգըստեան... Մկ. Ճըգնաւորը՛ք Քրիստոսի, մոլորելոցս առաջնորդ...*

21. *23բ-4բ* (արտ. լս.)՝ Հանգիստ – *Հ. Գոհաբանեմք ըզքեզ յաղթական երգով... Ո. Արարի՛չ Աստուած... Տ. Զեռըք քո արարին... Տ. Հա՛յր անոխակալ... Տ. Յորժամ յերկնից գոչէ...*

22. *24բ-7ա* ԲՁ. Աւհնութիւն Յարութեան Տեառն – *Աւրհնեացուք ըզՏէր, որ աւրհնեացըն... Նայ. Աստուած խաւսեցաւ... Զհ. Սքանչելի հուր... Ծան. Ծանեաք ըզքեզ... Հաս. Հաստատեցաւ սիրտ իմ... Գիշ. Ի գիշերաց... Եսա. զեզեկիային քեզ մաղթեմ... Աւրհ. Զեկեալն ի փըրկութիւն... Նեղ. Ի նեղութեան իմում... Տրլ. Լըւայ ըսքանչելի...*

23. *27ա-30ա* (արտ. լս.)՝ Ծնունդ – *Ահ. Ուրախացի՛ր, սըրբուհի՛... Ուրա՛խ լեր, բերկրեա՛լ... Ո. Անկանիմք առաջի քո, Աստուածածի՛ն... Տ. Աւրհնեմք ըզքեզ... Մ. Ճշ. Ըզքեզ, կո՛յս եւ մա՛յր... Ճշ. Անթառա՛մ ծաղիկ... Ճշ. Զքեզ, Հա՛յր, յառաջ քան... Աւրհ. Անեղանելի՛ բընութիւն... Բանն առաքեալ ի Հաւրէ... Լոյսդ, որ ի Հաւրէ... Հ. Փառաւորեա՛լ Աստուած... Մ. Ըզկուսութիւնըդ... Ո. Խոնարհեցար ի բարձանց... Տ. Հրաշալի բարբառք... Մ. Սուրբ եւ Աստուածածին... Մ. Ըզքեզ ամէնաւրհնեալ աստուածածին մայրըդ...*

24. *30ա* [Կանովն Անտովնի Անապատականի] (արտ. լս.)՝ Ճգն. – *Մկ. Պարծա՛նք եկեղեցւոյ...*

25. *30աբ* [Կանովն սրբոյն Թէոդոսի թագաւորի] (արտ. լս.)՝ Թգր. – *Ո. Թիւնս իմ. Աստըւա՛ծ փըրկիչ մեր... Տ. Մվ երանելի եւ բարեպաշտ Թէոդոս...*

26. *30բ-2ա* [Կանովն երորդ կիւրակէի Աղուհացից] (արտ. լս.)՝ Ապշ. – *Հ. Աւրհնեալ Տէ՛ր Աստըւած հարցըն մերոց... Ո. Դարձո՛յ զցասումըն քո... Տ. [Ո]ր ի վերդ ես... Հ. Ադց. Որ ապրեցուցեր զերիս մանկունսն... Ո. Աներեւութից քըննո՛ղ... Տ. Աւրհնեմք ըզքեզ, անըսկիզբըն Հայր... Հ. Ադց. Որ ահաւոր քոյով զաւրութեամբ... Ո. Բազում են քո գըթութիւնքըդ... Տ. Աւրհնեացուք եւ գովեացուք... Հ. Ուղիղ են ճանապարհք քո... Ո. Մեղաք մինչեւ յերկինս... Տ. Հընչմամբ փողոյ... Մկ. Մանկունք եկեղեցւոյ... Հբ. Համբառնալով զաչս մեր... Մկ. Ջանուն Տեառն...*

27. *32ա-3ա* Վեց կիրակի պահոց – *Աւրհ. Որ ըզխորհուրդ քո գալըստեանդ... Ըստ աւետեաց մարգարէին...*

28. *33ա* (արտ. լս.)՝ Ղազարու – *Աւրհ. Յաստուածային ձայնէ... Հ. Աստուածային գոչմամբ...*

29. *33ա-6ա* [Կանովն երկրորդ Ծաղկազարդին] – *Աւրհ. Անեղն ի Հաւրէ ծընեալ... եկայք, որդի՛ք մարդկան... Հ. [Ո]ր արարիչդ ես... Ո. Առ ամենեսեան... Տ. Ըզքեզ աւրհնեմք... Մկ. Ձէք զանունըն Տեառն: Ալէլուիա՛... Հբ. Որ յանէից... Հ. Որ սքանչելիդ ես... Ո. Թի՛ւնս իմ: Թագաւոր փառաց... Տ. Որ նըստիս... Հբ. Շնորհեա՛ մեզ... Հ. Լոյսդ ի հայրական... Աւրհ. Արծաթսիրութեամբըն... Ի գիշերին, յորում... Մկ. Որ թագաւորդ ես...*

30. *36աբ* (արտ. լս.)՝ Թաղման Տեառն – *Աւրհ. Պարգեւատուն ամենեցուն... Կենդանին յաւիտենից... Կուսածին մարմնով...*

31. *36բ-9ա* [Կանովն սրբոյ Պասեքին] (արտ. լս.)՝ Յար. – *[Հ.] Որ ի յերկնից իջեր... Ո. Իջեր յերկնից... Տ. Ի գերեզման քո... Հ. Անապական Բա՛նդ... Ո. Առաջին պըտուղ... Տ. Եկին ի գերեզմանն... Հ. Որ թագաւորդ ես... Ո. Որ կամաւոր խաչելութեամբ... Տ. Զայն աւետաւոր... Հ. Այսաւր բեւեռեալ... Ո. Հայր անըսկիզբն... Տ. Այսաւր զուարճացան... Ադց. Հ. Որ գըթացար... Ո. Որ խաչեցար... Տ. Սքանչելի կանայքն... Հ. Որ զարդարեալ... Ո. Եկիր ի չարչարանըս... Տ. Կանխելով սուրբ կանանցն... Ճշ. Թագաւորին յաւիտենից...*

32. *39աբ* [Կանովն Պենտակոստէին առաջի ատուրն] (արտ. լս.)՝ Հգլս. – *Ճշ. Որ ի հարաշարժ...*

33. *39բ-40ա* (արտ. լս.)՝ երկրորդ աւ. – *Աւրհ. («ՆԷՐ») Նոյն եւ նըման Հաւր եւ Որդւոյ... («ՍԷՍ»). Սարսափելի հողմոյ...*

34. *40աբ* Սրբոյն Գրիգորի Լուսա[տուչի] – *Աւրհ. Մվ երջանիկ տէր սո՛ւրբ Գրիգոր... Մվ երանելի տէր... Հ. Որ առաքեցեր ըզսիրելի... Ո. Թի՛ւնս իմ: Բարեխաւսութեամբ քահանայապետին... Տ. Առաջնո՛րդ հաւատոյ...*

35. *40բ-2բ* [Նաւակատեաց եւ Գիւտ] (արտ. լս.)՝ Խաչի – *Աւրհ. («Ա-ե»). Անապական սուրբ ըզխաչն... Որ նըշանաւ ամենայաղթ... Հ. Որ փափագելի տենչմամբ... Ո. Այսաւր խընդրի պատուական... Տ. («Ա-Ջ») Ապաւինեցաք ի խաչ քո... Ճշ. («Է-ժ») Էական աստուածութեան իջեալ յերկնից...*

36. *42բ* (արտ. լս.)՝ Գրիգորի – *Մկ. Որ լուսով աստուածային...*

37. *42բ-3ա* Սուխիասանցն – *Մկ. Ստուգութեամբ տեղեկացեալ հարցանելով ըզմարգարէն…*

38. *43աբ* (արտ. լս.)՝ Վահանայ Գողթ[նացւոյ] – *Մկ. Զարմանալի է ինձ, քան ըզերգս երաժըշտականաց ձայնս…*

39. *43բ-4ա* (արտ. լս.)՝ Ղեւոնդեանց – *Մկ. երգեմք ձեզ երգս ըզհրեշտակական…*

40. ա. *44ա* [երգ իսն ժամուն] («ՆԵՐՍԷՍ») – *Նահապետին Աբրահամու հայցմամբ…*

բ. *44ա-5ա* [երգ երեկոյին ժամու խաղաղականին] («ՆԷՐՍԷՍԻ ԷՐԳ») – *Նայեա՛ սիրով, Հա՛յրըդ գըթած / ի քո ստեղծեալ գործըս ձեռաց…*

41. *45ա-6բ* [Շարական խոտաճարակացն] («ՅՈՀԱՆՆԻՍԻ Է ԵՐԳ») – *Հբ. Յաւուրց վերջին ժամանակի / շինեաց իւր տուն զեկեղեցի…*

42. *46բ-8ա* (արտ. լս.)՝ Մարտիրոսաց – *Հ. Անոխակա՛լ եւ բարեգո՛ւթ, մի՛ ցրեր… Ո. Հեղմամբ արեան… Տ. Աւրհնեն ըզքեզ, Աստուա՛ծ… Հ. [Ը]նդ սուրբըս քո… Ո. Աղբեր կենաց… Տ. Տաւն ճըգնաւորացն… Տ. Որ արւհնիս յանմարմնական… Ճշ. Ուրախանան հրեշտակք… Տ. Զքեզ, Տէ՛ր, աւրհնեն… Մկ. Փառաւորեալըդ փառաք…*

43. *48ա-9ա* (արտ. լս.)՝ Հանգստեան – *Հ. Որ թագաւորդ ես թագաւորաց… Ո. Որ կոչեցեր առ քեզ… Տ. Հրեշտակային ձայնիւն… Տ. Ի ձայն փողոյ… Տ. Թագաւո՛ր անմահ…*

44. *49ա-51բ* ԲԿ. Աւրհնութեաներ Յարութեան Տեառն – *Փարաւովն հանդերձ կառաւքն… Նայ. Ի յերկնից… Ջհ. Հրով աստուածութեամբըդ… Ծան. Դու ես Աստուած… Հաս. Հաստատութիւն իմ… Գիշ. Ի գիշերաց… Եսա. Անմա՛հ թագաւոր… Աւրհ. գԱստուածն ամենեցուն… Նեղ. Անապականութեան աղբեր… Տրլ. Անեղին եղեալ մարդ տեսեալ…*

45. *51բ-2բ* (արտ. լս.)՝ Ծ[նու]նդ – *Որ ողորմեցար ի մեզըս… Տ. Այսաւր ցընծան երկնայինքն… Ճշ. Մի՛ւն լուսոյ… Մ. Ըզքեզ, Աստուածածի՛ն, որ վեր աւրհնիս… Մ. Մայր լուսոյն…*

46. *52բ-3ա* [Կանովն սրբոյն Թէոդոսի թագաւորի] – *Մկ. Ո՛վ երանելիդ ամենեցուն…*

47. *53ա* (արտ. լս.)՝ Յովնանու – *Հբ. Ապաշխարութեամբ ապրեցաւ…*

48. *53ա-6ա* [Կանովն երրորդ կիւրակէի Աղուհացից] (արտ. լս.)՝ Ապշ. – *Հ. Որ զտիրականըդ… Մ. Ուրա՛խ լեր, մա՛յր լուսոյ… Ո. Թիւնս իմ։ Որ խոնարհեցար ի բարձանց… Տ. Ընդ լուսափայլ… Հ. Աղցմ. Հարցըն մերոց աւրհնեալ ես… Ո. Յամենայն ժամ… Տ. Միաբանութեամբ տո՛ւք փառս… Հ. Որ հարցըն մեր… Ո. Թիւնս իմ։ Ողորմեա՛ ինձ… Տ. Յորժամ գայցես… Հ. Մանկունքըն գերեալք… Ո. Յոյս իմ ես… Տ. Ընդ առաւաւտս կանխեցից… Հ. Աղց. Տէ՛ր Աստուած հարցըն մերոց… Ո. Մեղք իմ բազում են… Տ. Ամենայն երկիր… Հ. Աղց. Մանկանցն ըզձայնըն… Ո. Թիւնս իմ։ Մեղա՛ քեզ, Տէ՛ր… Տ. Ամենայն արարածք… Մկ. Արթունք եւ պատրաստք… Հբ. Յաւգնութիւն մեզ… Ստեղ. Հ. Աստուա՛ծ հրզաւր թագաւոր… Ո. Եկեսցէ Տէր ի վերա մեր… Ո. Տէ՛ր, ըզլո՛ւր միւսանգամ… Տ. Որ աւրհնիս ի հրեշտակաց… Տ. Աւրհնեցէ՛ք ըզՏէր…*

49. *56ա-7ա* Հինգ կիւրակի Աղուհա[ցից] – *Աւրհ. Որ պատուիրան ճըշմարտութեան… Դատաւոր արդարութեան…*

50. *57աբ* (արտ. լս.)՝ Ծաղկազարդ – *Ո. Ուրա՛խ լեր, եկեղեցի՛ սուրբ… Տ. զՔրիստոս թագաւորն… Հբ. Այսաւր ընդ հրակերպեան…*

51. *57բ-8ա* Մեծի Գ.շաբաթի – *Աւրհ. Իմաստուն կուսանքըն… Յորժամ յերկնից փառաւք գաս…*

52. *58ա-60բ* [Յայս կիւրակէս Աշխարհամատրան է] (արտ. լս.)՝ Յար. – *Հ. Որ յերկնային զինուորութեանցըդ… Ո. Թիւնս իմ։ Ողորմեա՛ ինձ… Տ. Քո յարութեանըդ… Հ. [Ա]նըսկիզբն Աստուած… Ո. Իջեր Տէր… Տ. Քրիստոս յարեաւ… Հ. Որ ծառայի ըզկերպարանըս… [Ո.] Թիւնս իմ։ Որ իջեր յերկընից… Տ. Առաւաւտեան սուրբ կանայքն… Հ. Որ էիր յառաջ… Ո. Որ համագոյդ ես… Տ. Կանխեցին կանայքն… Հ. Կամաւորութեամբ եկիր… Ո. Որ յաթոռ փառաց… Տ. ըզՅարութիւն Քրիստոսի… Տ. զՏիեզերական խընդութեանցն… Ճշ. Աւրհնութիւն ի բարձունս…*

53. *60բ-1բ* (արտ. լս.)՝ Հոգոյ գալուստ – *Երրորդութիւնն անբաժանելի… Աւրհ. Այսաւր երկնայինքն… Որ զմիաբանեալսն… Հ. Անեղանելիդ Աստուած… Ո. Իջեր Տէր… Տ. Այսաւր աղբիւր գիտութեան…*

54. *61բ-2ա* Սրբոյն Ներսէսի հա[յրապետի] – Աւրհ. Որ ըզլոյս անճառ շնորհաց… Որ երջանիկ ընտրեալ…

55. *62աբ* [Կանովն Վարդավառին… երկրորդ աւտւրն] – *Աւրհ. Ճառագա՛յթ փառաց Հաւր… Որ գերագոյն փառաւք… Մկ. Աւրհնեցէ՛ք, մանկո՛ւնք…*

56. *62բ-3ա* Նաւակատեաց Խաչին – *Աւրհ. Ի վերայ վիմի հաւատոյ… Եկա՛յք, ժողովո՛ւրդք… Խաչի քո… Ահ. Խաչի. Խաչըն կենարար, որ եղեւ…*

57. *63ա-4ա* Վեց աւուր Սուրբ Խաչին – *Աւրհ. Անպատումըն կա՛ղք…*

58. *64ա* Հրեշտակապետացն – *Աւրհ. Որ յանէից ստեղծեր ըզպաշտաւնեայս քո… Անդադար յերկինս աւրհնաբանողք…*

59. *64աբ* Եւստռատիոսեացն – *Մկ. Որ զհաւր սիրոյ քո…*

60. *64բ-5ա* (արտ. լս.)՝ Դաւթի Դվն[ե]ց[ւոյ] – *Մկ. Լըցեալ աստուածային շնորհիւ…*

61. *65աբ* Կիրակոսի եւ Յուղ[իտայ] – *Յարմատոց բարեաց քաղցըր շառաւիղ… («ՎԱՐԴ»). Վարդագոյն վառեալ ծաղիկ…*

62. *65բ-6ա* (արտ. լս.)՝ Մինասա – *Մկ. Ըզյիշատակ վրկայից սըրբոյն մեծին Մինասա…*

64. *66ա-8ա* (արտ. լս.)՝ Մարտիրոսաց – *Հ. Աւրհնեմք ըզքեզ, Տէր անըսկիզբըն... Ո. եկեալ եմք ի տեղի վըկայիցն... Տ. Շնորհեա՛ մեզ, Քրիստո՛ս... Հ. Որք ի մարտի անաւրինացըն... Ո. Որք զանձինս իւրեանց... Տ. Միաբան ամենեքեան... Տ. Այսաւր տաւնեմք ըզտաւն... Տ. Ո վ երանեալ սուրբ վըկայք... Տ. Յիշեա՛ զմեզ, Աստուա՛ծ... Տ. Որ պըսակիչդ ես... Տ. Հրաշափառ ճըգնութեամբ... Մկ. Ի փառըս պարծեսցին...*

65. *68ա-70ա* (արտ. լս.)՝ Հանգիստ – *Արարի՛չ եւ մարդասէ՛ր... Ո. Որ Որդիդ ես... Տ. Քեզ վայել է... Տ. Թագաւո՛ր խաղաղութեան... Տ. Ի գիշերաց կանխեալ... Տ. Որ Հայրդ ես բարեխնամ... Տ. Գալոց է Միածինըն... Հաւատ ունելով... Մերձեցաւ անձն իմ ի հող... Ի գալըստեան Տեառըն... Դայ զաւրութեանց թագաւորն... («ՍԱՐԳԻՍ»). Սարսափելի որոտմամբ / եւ ահագին զաւրութեամբ...*

66. *70բ-2բ* ԳՁ. Աւրհնութիւն Յարութեան Տեառն – *Աւգնական ընդունելի եղեւ... Նայ. Նայեցարո՛ւք երկինք... Ջհ. Աստուածային հուր... Ծան. Ի Սուրբ երրորդութենէն ծանեաք... Հաս. Հաստատեցաւ սիրտ իմ... Գիշ. Հոգի իմ յամենայն ժամ... Եսա. Հառաչեցի զանլըռելի... Աւրհ. Յաւրհնութիւն նոր... Նեղ. Ջհրաշալի խորհուրդ... Տրլ. Տէ՛ր, ըզլո՛ւր քո լըւայ ես...*

67. *72բ-6ա* (արտ. լս.)՝ Ծնունդ – *Մ. ճշ. Զանճառելի լուսոյ մայր... Հ. Անըսկիզբն էակից... Մ. Ուրա՛խ լեր, Աստուածածի՛ն... Ո. Ամէնիմաստ ամէնից... Տ. Ճառագա՛յթ եւ կերպարա՛ն... ճշ. Սուրբ զԱստուածածինն... Հ. Ի կուսական յորովայնէ... Մ. Լո՛յս, լուսո՛յ մայր... Ո. Զահաւոր բարբառըս... Տ. Դասք անմարմնականք... ճշ. Անըսկըզբնական Բանին... Աւրհ. Այսաւր Գաբրիէլ ցընծութեամբ... Այսաւր Գաբրիէլ հրեշտակն... Աւրհ. Այսաւր, որ յաթոռ փառաց... Լզծնեալն ի սըրբոյ կուսէն... Աւրհ. Անըսկըզբնական տեսիլ... Որ յէութեանդ ես ընդ Հաւր... Մ. Աստուածածին երկնային դուռն...*

68. *76ա* (արտ. լս.)՝ Ստեփան[ոս] – *Հ. Ընդ երկնային հոգեղինաց...*

69. *76աբ* (արտ. լս.)՝ Առաքելոց – *Աւրհ. Երանելի սուրբ առաքեալք... Ջորս առեալ... ճշ. Զառաջնորդս եւ զվարդապետս...*

70. *76բ-9բ* [Կանովն չորրորդ կիւրակէին] (արտ. լս.)՝ Ապշ. – *Աւրհ. Որ արարեր զաւրութեամբ զիմանալեացն... Որ տիրականս առ ի քէն... Հ. Փառաւորեալ անուն քո... Ո. Ջերծո՛յ զիս... Տ. Ըզհայրն երկնաւոր... Հ. Փառաւորեալ է անուն քո... Ո. Ծով մեղաց իմոց... Տ. Աւրհնեմք ըզքեզ... Աղց. Հ. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր... Ո. Մերձեալ է աւր... Տ. Աւրհնեմք ըզքեզ... Հ. Հարցըն մերոց... Ո. Ողորմեա՛ ինձ... Տ. Առաւաւտ խաղաղութեան... Աղց.. Հ. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր... Ո. Վիրաւորեալ յանցանաւք... Տ. Փա՛ռք թագաւորիդ... Հ. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուա՛ծ... Ո. Ջանապական ըզհոգեւոր... Տ. Աջովըդ քո, Աստուա՛ծ... Մկ. Ըզքեզ բարեբանեն... Հբ. Ջաւրհներգութիւնըս բանաւոր... Հբ. Պահապան խընդրեմք...*

71. *79բ-80ա* (արտ. լս.)՝ Գրիգորի – *Մկ. Այսաւր տաւնէ եկեղեցի...*

72. *80ա-1ա* (արտ. լս.)՝ Աւագ շաբաթու – *Մկ. Ահաւոր ես, թագաւո՛ր... Աւրհ. Որ յաթոռ փառաց... Որ խորհըրդեամբ... Հ. Որ խորհըրդոց ես... Ո. Ըզքէն խորհեցան... Տ. Այսաւր եկեալ... Տ. Նոր ըսքանչելիք...*

73. *81ա-2բ* (արտ. լս.)՝ Ե.շաբթի – *Աւրհ. Վերացաւղն երկնից... Աղբեր լուսոյ... Որ եսդ ի յերկինս... Քրիստո՛ս Աստուած... Որ վասըն մեր... Յորմէ սարսեալ... Ո. Արկաւդ ըզլոյս... Տ. Որ անըսկիզբն յէութեանդ... բաշխելով ըզմարմին եւ զարիւն քո սուրբ աւրհնեալ եկե/// (վջ)։*

74. *83ա-5բ* [Յայս կիւրակէս Աշխարհամատրան է] – *(սկ.) [Ո. Այսաւր հրեշտակաց...] ///ցի, քանզի ի քեզ շող աստուածեղէն ի Հաւրէ լուսոյ ծագեաց... Տ. Որք արժանաւորեցայք... Հ. Փառաւորեմք ըզքեզ... Ո. Էակից Հաւր կամաւորութեամբ... Տ. Իւղաբեր եւ սուրբ կանայքն... Հ. Փառաւորեա՛լ Որդի... Ո. Յամենայնի բազումողորմ... Տ. Այսաւր յարութիւն Քրիստոսի տաւնեցէ՛ք... Հ. Որ յաւիտենից... Ո. Քրիստո՛ս Աստուած... Տ. Ի խաչանիշ փայտէն... Հ. Կամաւորութեամբ եկիր... Ո. Լո՛յս ճըշմարիտ... Տ. Փառաւորեալ է... Տ. Ի ձայն ահեղ... Հ. [Ա]րարիչդ արարածոց... [Ո.] Իջեր յերկնից... Տ. Հրաշալի Յարութիւնն... Տ. Տո՛ւք ըզփառս... ճշ. Զթագաւորըն Քրիստոս...*

75. *85բ-6բ* (արտ. լս.)՝ Հոգոյ գալուստ – *Աւրհ. Արեգակն արդարութեան... Որ համագոյդ ես Հաւր... Հ. Անեղանելի Հոգի՛դ Սուրբ... Ո. Հոգի՛դ ճըշմարիտ... Տ. Որ ի թեւըս թեթեւս...*

76. *86բ-7ա* (արտ. լս.)՝ Յովհաննու – *Աւրհ. Զմարգարէ բարձրելոյն... Հ. Զուարճանայ այսաւր եկեղեցի... Ո. Ճրագ ճըշմարտութեան... Տ. Առաքեալըն յԱստուծոյ...*

77. 87բ (արտ. լս.)՝ Ներսէսի – *Տ. Այսաւր զուարճացեալ տաւնեն...*

78. *87բ-8ա* (արտ. լս.)՝ Տապանակին – *Հ. Այսաւր ցընծան դասըք հրեշտակաց... Ո. Լուսաւորեա՛, երուսաղէ՛մ... Տ. Այսաւր աստուածութիւնըն...*

79. *88աբ* [Կանովն Վարդավառին] – *Աւրհ. Այսաւր, որ էն ի յերկինս... Որ յանարուեստ ի յաթոռ...*

80. *88բ-9ա* Շողակաթին – *Աւրհ. Ուրա՛խ լեր, սո՛ւրբ եկեղեցի... Խորան սըրբութեան...*

81. *89ա-92ա* (արտ. լս.)՝ Խաչի – *Ո. Փայտ կենաց... Տ. Անուանեալ փայտ գիտութեան... Աւրհ. («ՍՏԵՓԱՆՈՍ») Սըրբութիւն սըրբոց... Հ. [Ա]յսաւր պայծառս... Ո. Ջորս ըստ պատկերի... Տ. Որ զարդարեաց մեծապայծառս... Մկ. Այսաւր ուրախացեալ... ճշ. Այսաւր ցընծան դասք հրեշտակաց... Աւրհ. Որ ծագեցեր մեզ...*

82. *92աբ* (արտ. լս.)՝ Վարագայ խաչին – *Ո. Քեզ*

Քրիստոսի կաթուղիկէ եկեղեցւոյ... Տ. Հրաշափառ տեսութիւն...

83. *92բ-3ա* [Կանովն Մեսրովբայ վարդապետին] – *Մկ. Նըմանեալ Մովսէսի...*

84. *93աբ* [Կանովն սրբոյն Յակոբայ Մծբնայ հայրապետին] – *Հ. Սո՛ւրբ ես, Տէ՛ր... Ո. երկըրպագեմք առաջի տեւողական... Տ. Ամոլըք հաւատոյ... Մկ. Հայրապե՛տ սուրբ...*

85. *93բ-4բ* (արտ. լս.)՝ Մանկանցն Բեթղ[ահէմի] – *Ո. Այսաւր տըղայք... Տ. Այսաւր ընդ դասս...*

86. *94բ-6բ* Հայրապետացն – *Աւրհ. Այսաւր սըրբոց հայրապետացըն... Ժողովեալ սուրբ հայրապետքն... Հ. Որ էիր յառաջ, քան զյաւիտեանս... Ո. Աստուածայի՛ն ճառագայթ... Տ. Հանդիսացեալ ընդ երկնայնոցն... Մկ. Մվ հրաշալի նախահարք... Ի Սուրբ երրորդութենէն...*

ա. *96բ-7ա* (արտ. լս.)՝ Եփրեմի – *Մկ. Որ համանըման մեծին եղիայի...*

բ. *97աբ* (արտ. լս.)՝ Ոսկեանց – *Մկ. Որք արժանաւորեցայք կոչիլ յաշակերտութիւն...*

87. *97բ* (արտ. լս.)՝ Կիւղի – *Մկ. Մանկունըք նոր Սիովնի...*

88. *97բ-8ա* [երգ երեկոյին ժամու խաղաղականին] – *Ի քէն հայցեմք, Հա՛յր գըթութեանց / եւ Աստուած մըխիթարութեանց...*

89. *98ա-100ա* (արտ. լս.)՝ Մարտիրոսաց – *Հ. Որք ըզտանջանս անաւրինաց... Ո. Որք ի մարմնի... Տ. Զարիական մահ... Հ. Որ զանչափ քո... Ո. Զանմարմնոցն... Տ. երանելի սուրբ հայրապետք չարչարեալք... Տ. երանելի սուրբ հայրապետք, որք կամաւ... Տ. Ընդ վերին զըւարթունսըն... Տ. Զանյաղթելի ճըգնաւորացն... Տ. Ըզպըսակիչըն սըրբոց... Մկ. Այսաւր յիշատակ սըրբոց... Ճշ. Պայծառացի՛ր, եկեղեցի՛...*

90. *100ա-1բ* (արտ. լս.)՝ Հանգիստ – *Հ. Աւրհնեմք ըզքեզ, Հա՛յր անըսկիզբն... Ո. Հա՛յր բարեգութ... Տ. Ի ձայն մեծի... Տ. Որ երկայնամիտդ ես... Տ. Որ խոնարհեցար... Տ. Արարչագո՛րծ Աստըւած, զարարածըս քո... Տ. Արարչագո՛րծ Աստըւած, որ յոչընչէ... Տ. Յահաւոր քո գալըստեանըն... Պհ., Գ.շ., Ե.շ. Քրիստո՛ս Աստըւած, յիշեա՛...*

91. *101բ-4ա* ԳԿ. Աւրհնութենէր Յարութեան Տեառն – *Երգեցէ՛ք Տեառն երգ նոր ձայնիւ... Նայ. Նայեցարո՛ւք ժողովուրդք... Զհհ. Որ ըզհուր աստուածութեան... Ծան. Որ յանըսկըզբնական Հաւրէ... Հաս. Հաստատեցան սիրտըք... Գիշ. Լոյսդ, որ ընդ Հաւր... Եսա. զեզեկիային քեզ մաղթեմ... Աւրհ. Զփառաւորեալն ի հրեշտակաց... Նեղ. Ընդ Յովնանու... Տրլ. Որ անքընին ծոցոյ...*

92. *104ա-5ա* (արտ. լս.)՝ Ծնունդ – *Աւրհ. երգեցէ՛ք, որդի՛ք Սիովնի... Այսաւր լըցաւ խոստումն Աստուծոյ... Ճշ. Ծառ կենաց տընկեալ...*

93. *105ա* (արտ. լս.)՝ Ճշ. Աւետեաց – *Աստուածածի՛ն, խորա՛ն լուսոյ... Ճշ. Ամենագովելի եւ քան զերկինըս... Աւրհ. Էակից Հաւր եւ Հոգւոյ... Որ ըզմարմնացեալըն տիրաբար... ըստուգապէս աշխարհի ծընար ուրա[խ] /// (վջ)։*

94. *106աբ* [Կանովն սրբոյն Ստեփանոսի Նախավկայի] – *(սկ.) [Որ ընտրեցար ի կոչումն...] ///փանոս, բարեխաւսեա առ Քրիստոս վասն անձանց մերոց... Ո. Առաքեա՛ ի մեզ, Տէ՛ր... Տ. Մվ երջանիկ ճառագայթ...*

95. *106բ-9ա* [Կիւրակէ Աղուճացիցն] (արտ. լս.)՝ Ապշ. – *Աւրհ. Աւրհնեմք ըզքեզ, անըսկի՛զբըն Հայր... Լոյս ի լուսոյ ծընուդ... Հ. Արարչակիցդ Հաւր... Մ. Աստուածատունկ խընկաբեր ծառ... Ո. Շնորհեա՛ մեզ, Տէ՛ր... Տ. Որ ըզլոյս աստուածային... Հ. Ազգ. Սո՛ւրբ Աստըւած, Հա՛յր անըսկիզբն... Ո. Քրիստո՛ս Աստըւած... Տ. Զանըսկիզբն Աստըւած... Հ. Աստըւա՛ծ բարձրեալ... Ո. Մաքսաւորն հառաչանաւք... Տ. Անըսկիզբն Աստուած... Մկ. Աւրհնեցէ՛ք ըզՏէր... Հբ. Տո՛ւր մեզ, Տէ՛ր, զաւգնութիւն... Հբ. Հովանի աջոյ...*

96. *109աբ* (արտ. լս.)՝ Քառասնից – *Աւրհ. Այսաւր ընդ անմարմնոցըն դասս պարեն... Այսաւր զանյաղթելի մարտիրոսացն...*

97. *109բ-14ա* Գրիգորի Լուսաւո[րչի] («Ա-Ք») – *Աւրհ. Այսաւր զուարճացեալ ցընծա եկեղեցի... Լերի՛նք ամենայն, այսաւր ցընծացէ՛ք...*

98. *114ա-5բ* [Յայս կիւրակէս Աշխարհամատրան է] (արտ. լս.)՝ Յու. – *Հ. Անճառելի՛ բնութիւն... Ո. Որ յարեարդ... Տ. Յարեաւ Տէրն... Տ. Զաստուածային ըզգերեզմանաւըն... Հ. Նախայաւիտեան Որդի... Ո. Անըսկիզբըն Բանդ... Տ. Ըզքո յարութիւնդ աւրհնեմք... Տ. Առեալ եւ մեր... Հ. Այսաւր զենաւ... Ո. Որ տըրտմահաղորդ... Տ. Տեսիլ փայլակնաձեւ... Տ. Յանճառ փառաց... ի տիգախոց կողէդ ըզքեզ աւրհնե /// (վջ)։*

99. *116ա* [Կանովն սրբոյն Ներսէսի հայրապետի] – *(սկ.) [Այսօր ցընծայ եկեղեցի...] /// տէր սուրբ Ներսէս, որ ի Հոգւոյն Սըրբոյ...*

100. *116ա-7ա* (արտ. լս.)՝ Խաչի – *Հ. Այսաւր պատուական խաչիս... Ճշ. Յաղթող եւ գնոր աւրհնութիւն... Ո. Մվ քառաթեւ լուսածին... Տ. Մվ պահապան... Այսաւր երեւումն մեծի ճառագայթի...*

101. *117աբ* (արտ. լս.)՝ Յակոբա Մծբնայ – *Աւրհ. Յաղթո՛ղ եւ սո՛ւրբ հայրապետ... Ուրախացան զաւրք... Ճշ. Որ յանապատէ կոչեցար...*

102. *117բ-9ա* (արտ. լս.)՝ Մարտիրոսաց – *Հ. Զինուորութիւնըք հրեշտակաց... Ո. Նայեա՛ ի մեզ... Տ. Այսաւր հրեշտակաց դասքն... Տ. Սո՛ւրբ Աստըւած... Տ. Ճըգնաւորական աշխատութեանց... Տ. Նահատակ յաղթող... Տ. Այսաւր մարտիրոսաց դասքըն... Ճշ. Ճըգնաւորըք ճըշմարիտք... Մկ. Ընդ զըւարթունս երկնից...*

103. *119ա-21ա* (արտ. լս.)՝ Հանգիս[տ] – *Հ. Բանդ Աստուած, որ ի ծոց Հաւր... Ո. Յանըսկըզբնական ծոցոյ*

Հաւր... Տ. Լո՛յս ի լուսոյ, զմեզ լուսաւորեա՛... Տ. Որ արարիչդ ես հրեղինաց... Տ. Որ անբաւ քո մարդասիրութեամբ... Փա՛ռքդ քեզ, Աստուա՛ծ... Ընդ զըւարթունս երկնից... Լեառըն վիմածին... («Ա-ե»). Ահեղ փողոյն Յարութեան...

104. *121բ-4ա* ԴՁ. Աւհնութիւն Յարութեան Տեառն – *Աւրհնեսցուք ըզՏէր եւ զյաղթող գաւրութիւն նորա... Նայ. Նայեցան զինուորութիւնք... Զհ. Աստուածային բարկութեամբ հրրոյ... Ծան. Տեսեալ ըզքեզ... Հաս. Աղեղըն հրզաւրաց... Գիշ. Որ բանիւ հրամանի քո... Եսա. Յոյս կենդանութեան... Աւրհ. Զանճառըդ քո... Նեղ. Որ լըւար Աստուած... Տրլ. Տէ՛ր, ըզլո՛ւր քո...*

105. *124ա-5բ* (արտ. լս.)՝ Ծնունդ – *Հբ. Նոր Սիովն ծընեալ... Հ. Որ ի վերայ քերովբէից... Մ. Առաւ<աւ>ա՛ւտ խաղաղութեան... Ո. Անճառելի՛դ Աստուած... Տ. Թագաւո՛ր փառաց Աստուած... Ճշ. Որ ի բարձրութիւնս երկնից...*

106. *125բ-8ա* (արտ. լս.)՝ Աւետեաց – *Հ. Որ անիմանալիդ ես յէութեան... Մ. Ուրա՛խ լեր, Մարիա՛մ սուրբ Աստուածածին... Ո. Որ յանէից անմարմնական... Տ. Ուրա՛խ լեր, Մարիա՛մ, կո՛յս անապական... Հ. Որ դասուց երկնաւորաց... Մ. Ուրախացի՛ր, Աստուածածի՛ն... Մկ. Ծագումըն հրաշալի... Աւրհ. Լո՛յս ի լուսոյ, ի Հաւրէ... Ըզքեզ, որ հոգւով... Ըզգլուխ վիշապին... Մ. Ըզքեզ աւրհնութեամբ մեծացուցանեմք... Մ. Անարա՛տ կոյս... կուսութիւն յետ ծընընդեան մընալով անապական աւրհնու ///(վջ)։*

107. *128ա* [Կանովն Տեառնընդառաջին] – *(սկ.) [Մ. Աթոռ քրովբէական] /// խաղաղութիւն անարատ ծընաւղի քո բարեխաւսութեամբ... Ո. Որոյ առեալ հրամանն... Տ. Զոր փառաբանեն...*

108. *128աբ* (արտ. լս.)՝ Տր<տ>դատայ – *Մկ. Որ գերագոյն, քան ըզբնութինս...*

109. *128բ-9բ* (արտ. լս.)՝ Դաւթա եւ Յակոբա – *Աւրհ. Յաղթող գըտաւ... Որ երջանիկ լուսովըն... Հ. Մեղաք յամենայնի... Ո. Անբսկի՛զբն Աստուած... Տ. Երդուաւ Տէր Դաւթի... Մկ. Աւրհնեցէ՛ք ըզՏէր յաւրհնութիւն...*

110. *129բ-31ա* Պետրոսի եւ Պօղ[ոսի] – *Աւրհ. Յընծա՛յ այսաւր, եկեղեցի՛... Որ գերագոյն ընտրելոց... Հ. Որ խոստացար տալ... Ո. Ամոլըք հաւատոյ... Տ. Երանելի սուրբ առաքեալքն... Մտեղ. Մկ. Որ արփիահրաշ... Որ անպարագիրն է...*

111. *131ա* (արտ. լս.)՝ Յովնանու – *Մկ. Որ առաքեցեր զՅովնան...*

112. *131ա-2ա* [Կանովն երկրորդ կիրակէի Աղուհացից] (արտ. լս.)՝ Ապշ. – *Աւրհ. Որ գաւրէնըս սըրբութեան պահոց... Որ գերագոյն փառաւք...*

113. *132ա-3ա* (արտ. լս.)՝ Քառասնից – *Հ. Այսաւր տաւնելով ըզյիշատակ... Ո. Հրաշափառ ծագումըն... Տ. Այսաւր ցընծան... Մկ. Մտ[եղ]. Զանունըն Տեառն։ Լուսապըսակացըն... Ճշ. Այսաւր մեծապէս պանծացեալ...*

114. *133ա-6ա* [Կանովն հինգերորդ կիւրակէին աղուհացից] – *Հ. Որ ի սկիզբըն փըրկութեան... Մ. Աստուածածի՛ն գերագոյն... Ո. Դատաւո՛ր արդար... Տ. Որ փառաբանիս... Հ. Հարցըն մերոց Աստըւած... Ո. Համբառնամ առ քեզ... Տ. Տէ՛ր երկնի եւ երկրի... Հ. Հարցըն մերոց Աստըւա՛ծ... Ո. Բազմութեամբ յանցանաւք... Տ. Որ ի բարձունըս... Հ. Աղց. Քո յաւիտեան։ Աւրհնեալ ես... Ո. Աստուա՛ծ մարդասէր... Տ. Զըւարթունք երկնից... Հ. Որ յամենայնի ցուցէր... Ո. Որ զաղաղակ կընոջն... Տ. Երկնային զաւրութեանցըն... Հ. Ճըշմարտապէս գոհանամք... Ո. Անկանիմ առաջի քո... Տ. Աւրհնեցէ՛ք ըզՏէր... Հ. Տէ՛ր Աստըւած մեր... Ո. Անկանիմ առաջի քո... Տ. Աւրհնեմք ըզքեզ... Հ. Որ զերիս մանկունսն... Ո. Ողորմեա՛ ինձ, Քրիստո՛ս... Տ. Ի բարձանց։ Քեզ վայել է... Մկ. Մանկո՛ւնք, ըզՏէր աւրհնեցէ՛ք... Հբ. Ըզքեզ կարդամք...*

115. *136բ-7ա* (արտ. լս.)՝ Ղազարու – *Ո. Որ ի չորեքկերպեան... Տ. Աղբեր անմահութեան... Ճշ. Որ ի յերկնից իջեր...*

116. *137աբ* [Կանովն երկրորդ Ծաղկազարդին] (արտ. լս.)՝ Ծղկ. – *Ահ. Թագաւոր գոլով քո յաշխարհ... Յորժամ եկըն Յիսուս... Մ. Ուրա՛խ լեր, մա՛յր լուսոյ... Ո. Զգալուստ քո... Տ. Ի յարութեան յաւուր... եւ անդադար ձայնիւ աւրհնէին աւրհնեալ եկեալ անուամբ Տեառն /// (վջ)։*

117. *138ա* [Կանովն Մեծի ուրբաթուն] – *(սկ.) [Այսօր ի կատարումն...] /// հրաբուն սեռիցն պակուցեալ զարմանային՝ տեսանելով զանտեսանելիդ... Հբ. Մտեղ. եկա՛յք, հաւատացեա՛լք...*

118. *138ա-42ա* (արտ. լս.)՝ Յարութեան – *Հ. Աղց. Որ եկիր կամաւ Հաւր... Ո. Թո՛ւնս իմ։ Ողորմեա՛, փըրկի՛չ... Տ. Փառաբանակից Հաւր Որդի՛... Հ. Որ բարեբանեալդ ես... Ո. Ի խաչ ելեր... Տ. Կանանցըն կանխելով... Հ. Որ ի քառակերպեան... Ո. Թո՛ւնս իմ։ Ողորմեա՛ մեզ... Տ. Ահագին ձայնիւըդ... Յորժամ ի խաչին... Ո. Անեղակից Բանըդ... Տ. Որ ի վերդ ես... Հ. Միածի՛ն Որդի... Ո. Եկիր ի փըրկութիւն... Տ. զՅարութիւն աստուածորդւոյն... Ահ. Համբարձաւ Տէրըն մեր յերկինս... Համբարձաւ Տէրըն մեր Քրիստոս... Հբ. Որըք տընկակից եղաք... Հ. Ծագումըն Միածնի... Ո. Ըզքեզ աղաչեմք... Տ. Փառաւորեալ անճառելի... Հ. Փառաւորելով զանուն քո... Ո. Անժամանա՛կդ Աստըւած... Տ. Զանճառելի յարութիւնըն... Ճշ. Թագաւո՛ր Քրիստոս...*

119. *142ա-4ա* (արտ. լս.)՝ Հոգոյ գալուստն – *Աւրհ. Առաքելոյ աղաւնոյ... Կենդանարա՛ր Աստըւած... Հ. Որ բոլորից ես պատճառ... Ո. Որ ի վերայ բըղխեալ... Տ. Ընդ երկնայնոց հոգեղինաց... Աւրհ. Անմահարար բաժակ... Անբսկիզբն Աստըւած... Մկ. Հոգին Սուրբ էր միշտ...*

120. *144աբ* (արտ. լս.)՝ Յովաննու – *Հ. Որ աւետաւոր քում... Մ. Որ ի յամսեան վեցերորդի... Ո. Երկնաւո՛ր փեսայ... Տ. Այսաւր ցընծան հրեշտակք...*

121. *144բ-5բ* (առտ. լս.)՝ Գրի[գ]որ[ի] – *Մկ. Հրաշափա՛ռ Աստըւած... Հբ. Որ կոչեցար յորդէգրութիւն...*

122. *145բ-6ա* (առտ. լս.)՝ Ներսէսի – *Հ. Այսաւր տաւնէ եկեղեցի... Ո. Որ ասացեր ողորմութեամբ... Մկ. Որ ընտրեցար յԱստուծոյ...*

123. *146ա-7ա* (առտ. լս.)՝ Վարդավառին – *Ո. Ի Թաբաւր ի լերին... Տ. Քրիստո՛ս Աստըւած մեր... Տ. Այսաւր ըզխորհուրդ քո կրկնակի... Հ. Ո. Այսաւր ըզխորհուրդ անճառելի... Ո. Որ զճառագայթս... Տ. Ցընծա՛յ այսաւր փառաւք...*

124. *147աբ* [Կանովն Շողակաթին] – *Հ. Ուրա՛խ լեր այսաւր, սո՛ւրբ եկեղեցի... Ո. Որ հաստատեցեր բանիւ... Տ. Լուսաւորեա՛, երուսաղէ՛մ...*

125. *147բ-50բ* Փոխման Աստուածածնին – *Աւրհ. Այսաւր ժողովեալ սըրբոցն... Այսաւր զագաթիչըն յանցանաց... Հ. Որ ըզնախամաւրըն զյանցանս... Մ. Խորանայարկ կամարանըման... Ո. Որ ունիս իշխանութիւն... Տ. Անըսկիզբն Աստուած... Աւրհ. Այսաւր հրաշափառ կոչմամբ Հոգւոյն... Այսաւր ըզնախամաւրն երկանց... Հ. Որ ըզգաստակնիք... Մ. Աստուածածի՛ն գերագոյն... Ո. Որ խոնարհեցար... Տ. Ուրա՛խ լեր, մա՛յր...*

126. *150բ-2ա* (առտ. լս.)՝ Խաչի – *Աւրհ. Զաւրութիւն սուրբ խաչի քո... Ի ստունգանելն Ադամայ... Հ. Այսաւր ընդ ամպըս... Ո. Ի յերկնից երեւեալ... Տ. Գաւազան զաւրութեան... Հ. [Որ] զլոյս անճառելի... Մա՛յր լուսոյ, Մարիա՛մ...*

127. *152ա-3ա* Մարգարէից – *Հ. Որ ընդ հողեղէն բնութեան... Ո. Որ աւետաւոր քում գալըստեանդ... Տ. Այսաւր ժողովուրդք... Մկ. Որ յառաջագոյն ընտրեալսն...*

128. *153ա* [Կանովն Մեսրովբայ վարդապետին] – *Հ. Սքանչելագո՛րծ Աստըւած... Ո. Որ ըզշնորհս աստուածայինն... Տ. Անճառելի շնորհաւք...*

129. *153բ-4ա* (առտ. լս.)՝ Հրեշտակապետաց – *Ո. Որ ի հրեղէն զաւրաց... Տ. Անմահ արքային... Մկ. Ստեղ. երկնաւոր հաւտ ընտրեալ...*

130. ա. *154աբ* (առտ. լս.)՝ Հայրապետաց – *Ճշ. Այսաւր երկնայնոցն ընդ մեզ...*

բ. *154բ* (առտ. լս.)՝ Իգնատիոս – *ԴՋ. Որ հրաւիրեցեր զյառաջագոյն ընտրեալսն...*

գ. *154բ-5ա* (առտ. լս.)՝ Բարսղի – *Մկ. Ստեղ. Լուսապայծառ իմաստիւք...*

դ. *155աբ* (առտ. լս.)՝ Նիկողոսի – *Մկ. Ստեղ. Հիացան անմարմինքն տեսանելով զերանելին...*

ե. *155բ* (առտ. լս.)՝ Թէոդորոսի – *Մկ. Որ ընտրեցեր ի սկըզբանէ զհաճոյ եղեալսն...*

զ. *155բ-6ա* (առտ. լս.)՝ Ստեփանոսի – *Մկ. Ցընծայ այսաւր սուրբ եկեղեցի...*

է. *156ա* (առտ. լս.)՝ Միոռնի – *Որ յառաջագոյն յաւրէնս...*

ը. *156բ* [Շարական սրբոց Վարդանանց] – *Մկ. Ստեղ. Արիացեալք առ հակառակն...*

131. *156բ-8ա* (առտ. լս.)՝ Ղեւոնդեանց – *Աւրհ. Որ յառաջագոյն սահմանեցեր ըզփըրկութիւն Հայաստանեայց... Աւրհնեմք ըզքեզ, շնորհատո՛ւ բարեաց... Հբ. Պայծառացան այսաւր սուրբ եկեղեցիք...*

132. *158ա-60ա* (առտ. լս.)՝ Մարտիրոսաց – *Հ. Յուսացեալքն անուն քո... Ո. Որք ըզբաժակ մահու... Տ. Այսաւր յիշատակ սըրբոցն... Հ. Սուրբ ես, Տէ՛ր զաւրութեանց... Ո. Ըզքեզ սիրողաց... Տ. Այսաւր ճրգնութեամբ... Հ. Որք հաղորդեցան... Ո. Ողորմեաց մեզ Տէր... Տ. Որ զառ ի Քրիստոս... Տ. Ցընծութիւն է այսաւր... Ճշ. Ճրգնութիւնըք սըրբոց... Տ. Յիշատակ է այսաւր... Մկ. Ըզքեզ կարդային... Մկ. Ո՛վ սուրբ Գէորգ...*

133. *160ա-3բ* (առտ. լս.)՝ Հանգիստ – *Հ. Որ փառաւք Հաւր հանդերձեալ ես... Ո. Յորժամ հարկանի փող... Տ. Քանզի զքեզ աւրհնեն... Տ. Փա՛ռըք քեզ, Հա՛յր... Տ. Ի հանգիստ քո... Տ. Ժամանակ դարձի իմոյ... Տ. Գըթա՛յ, Տէ՛ր, ի հոգիս մեր... Տ. Բարձրեա՛լ թագաւոր... Տ. Հա՛յր անըսկիզբն արարիչ... Որ հայրական իշխանութեամբ... մի՛ դարձցի տընանկ ամաչեցեալ ի յաւուրն ահեղ ատենին /// (շար.) Անըսկի՛զբն Աստուած... Բազմեր<ք>մք վեհագունիցըն... Մեծ եւ ահեղ է աւրըն... Ի հանդերձեալ նորոգմանն... («ԽԱՉԱՏՈՒՐ»). Խորհուրդ խորին, անհաս, անըսկիզբն...*

134. *164ա-6բ* ԴԿ. Աւրհնութիւն Յարութեան Տեառն – *Յաղթական քեզ աւրհնութիւնք, Տէ՛ր... Նայ. Նայեցարո՛ւք ի բարբառ մարգարէին... Զիհ. Ծա՛փս հարէք... Ծան. Ծանեա՛ք ըզքեզ, Քրիստո՛ս... Հաս. Հաստատեցան սիրտըք... Գիշ. Ի գիշերաց... Եսա. Ի վերանալ յինէն... Աւրհ. Ամենասուրբ երրորդութեանդ... Նեղ. Մարգարէն ի փորոյ կէտին... Տրլ. Լըւայ զսքանչելի... Հ. Որ զնախագրեալսն... Մ. Նահապետացն Աբրահամու... Մ. Աստուածածի՛ն սուրբ կոյս...*

135. *166բ-70ա* (առտ. լս.)՝ Ծննդեան – *Աւրհ. Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի... Այսաւր ցընծան երկինք... Ի Հաւրէ ծագեցար... Աւրհ. Այսաւր Բանն ի Հաւրէ անմեկնելի... Լոյս ի լուսոյ ծագեալ... Հ. Սքանչելագո՛րծ Աստըւած... Մ. Աստուածածի՛ն սուրբ կոյս... Ո. Որ կերպարան Հաւր... Տ. Քրիստոս ծընեալ... Հ. Որ ի ծոցոյ Հաւր... Մ. Ըզքեզ, Աստուածածի՛ն. աղբեր անըսպառ լուսոյն... Ո. Ըզքեզ աղաչեմք... Տ. Որ ի հրեղէն աթոռ... Հ. Որ յանճառելի ծոցոյ... Մ. Աստուածածի՛ն եւ սըրբուհի՛... Ո. Որ էրն ի սկըզբանէ... Տ. Որ անտես եւ անքընին... Հ. Որ խոնարհեցար... Մ. Որ զանճառելին ծընար... Մ. Աստուածածի՛ն մայր եւ կոյս... Մ. Ի քեզ եմք ապաւինեալ...*

136. *170աբ* (առտ. լս.)՝ Տեառնընդառաջին – *Այսաւր ի տաճարն եկիր... Ի սկըզբանէ Բանն Աստուած... Ճշ. Անըսկիզբըն Բանըն...*

137. *170բ-1բ* (առտ. լս.)՝ Ստեփանոսի – *Աւրհ. Առաքեա՛լ եւ նախավկա՛յ Քրիստոսի... Մկ. Նախասարկաւագ եւ առաջին մարտիրոս... Ճշ. Ցընծայ այսաւր եկեղեցի...*

138. *171բ* (արտ. լս.)՝ Որոտմանց – *Աւրհ. Որ էն յէութեան... Որ անմարմին ի Հաւրէ... զոր ի մարմնի շաւշափեցին որդիքն Որոտման /// (վջ)։*

139. *172ա-3ա* [Կանովն եւթանասուն եւ երկու առաքելոցն] – *(սկ.) [Աւրհ. Դկ. Իմաստութիւն երկնային...] /// մարգասէր փըրկիչ։ Ի ծովու ճանապարհորդեալ անհետ ընթացիւք ի ծովակէ կոչեցեր... Որ զաւրինակ երկոտասան առաքելոց... Հ. Որ ի Հաւրէ առաքեցար... Ո. Հա՛յր առաքող... Տ. Այսաւր երկնայնոցըն... Մկ. Ստեղ. Առաքեա՛լք Աստուծոյ...*

140. *173ա-4ա* [Կանովն Յովնանու մարգարէի] – *Հ. Որ զանճառելի ծածկապէս խորհուրդ... Ո. Ողորմութեա՛նց բաշխաւղ... Տ. Կանխեալ Յովնանու... Տ. Մկ. Յովնան մարգարէն...*

141. *174աբ* (արտ. լս.)՝ Ապշ. – *Աւրհ. Բանն, որ ընդ Հաւր յէութեան... Այսաւր յաւրինակ...*

142. *174բ* (արտ. լս.)՝ Գրիգորի – *Հ. Որ ի Հաւրէ առաքեալ... Ո. Որ կոչեցեր ըզհեռացեալքս... Տ. Այսաւր զիմանալի լուսոյն...*

143. *175ա-8ա* [Կանովն վեցերորդ կիւրակէի Աղուհացից] – *Հ. Որ յանճառելի ծոց Հաւր... Մ. Աստուածածո՛ւն պայծառ... Ո. Որ ողորմութեամբ զգեցար... Տ. Նորահրաշ տեսլեամբ... Հ. Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց... Ո. Քրիստո՛ս Աստըւած, յո՛յս ապաշխարողաց... Տ. Յիշեա՛ զմեզ, Տէ՛ր, յորժամ... Հ. Աղց. Աւրհնեա՛լ Տէր Աստըւած... Ո. Ըզմեզս իմ խոստովան լինիմ... Տ. Ըզքեզ աւրհնեմք... Հ. Հարցըն մերոց... Ո. Ալիք յանցանաց... Տ. Աւրհնեմք ըզքեզ... Հ. Աւրհնեա՛լ Տէր Աստըւած... Ո. Տէ՛ր, որ ի մէջ լերինն... Տ. Միաստուածութի՛ւն... Հ. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստըւած... Ո. Մեղուցեալ անձամբ... Տ. Աւրհնեմք զքեզ, անե՛ղ, անըսկիզբը՛ն Հայր... Հ. Աղց. Աստըւա՛ծ հարցըն մերոց... Ո. Մեղա՛յ քեզ, Տէ՛ր... Տ. Աւրհնեմք ըզքեզ, մարդասէ՛ր... Մկ. Զանուն Տեառն աւրհնեալ... Հբ. Մըտցեն աղաւթք իմ... Հ. Աւրհնեա՛լ Տէր Աստըւած... Ո. Զարհուրեալ դողացաւ... Ո. Ամենակա՛լ, քաւեա՛... Տ. Զառաւաւտու զաղաւթս... Տ. Կանխեալքս ի ժամ... Մկ. Յո՛յս իմ...*

144. *178աբ* (արտ. լս.)՝ Ղազարու – *Մկ. Յիսուս Միածին, անմահութեանց...*

145. *178բ* [Կանովն գալըստեան Տեառն յԵրուսաղէմ] (արտ. լս.)՝ Ծղկ. – *Հ. Որ ի քրովբէական... Ճշ. Անըսկիզբըն Բանըն Հաւր...*

146. *178բ-84բ* (արտ. լս.)՝ Մեծի ուրբաթի («Ա-Ք») – *Այսաւր անճառ լուսոյն ծագումն, / ի փըրկութեան մեր կատարումըն... [Նորին՝ երգ ցերեկին Աւետարանացն] («ՆԵՐՍԵՍԻ Է ԲԱՆՍ ԱՅՍ») – Նորոգա՛ւղ տիեզերաց, / որ զգեցուցեր մեզ լոյս փառաց...*

147. *184բ* [Կանովն Մեծի շաբաթուն թաղմանն Տեառն] – *Մկ. Յովսէփ քեզ...*

148. *184բ-5ա* (արտ. լս.)՝ Յարութեան – *Հ. Այսաւր մեծ աւետիք... Մ. Աստուածածո՛ւն տաճար լուսոյ... Ո. Այսաւր ըզՊասեք... Տ. Այսաւր հրեշտակք...*

149. *185բ* (արտ. լս.)՝ Նոր Կիւրակի – *Աւրհ. («ՆԵՐ»). Նորոգեալ կըղզիք... («ՍԿՍ»). Աքանչելի է խորհուրդ...*

150. *185բ-6ա* (արտ. լս.)՝ Համբարձման – *Հ. Աւրհնեսցի պըսակ... Ո. Որ ողորմութեամբ քո... Տ. Իշխանութիւնք երկնից...*

151. *186ա-90բ* (արտ. լս.)՝ Ծղկ. – *Ահ. Մեծահրաշ այս խորհուրդ... Այսաւր ցընծայ եկեղեցի... Հ. Այսաւր արարիչդ արարածոց... Մ. Աստուածածո՛ւն մայր լուսոյ... Ո. Որ բանիւ, բանը՛դ Հաւր... Տ. Քահանայապետք առաջինք... Հ. Որ զամենազաւր զաւրութիւնըդ... Ո. Յարեար երեւեցար... Տ. Յորժամ եկին ի գերեզմանն... Հ. Այսաւր ցընծան... Ո. Ըզկերպարանըս... Տ. Էջ հրեշտակն... Հ. Փառաւորեալ է... Ո. Թո՛ւնս իմ։ Ողորմեա՛ ինձ... Տ. Հրեշտակացըն դասքն... Հ. Որ յառաջ, քան զարեւ... Ո. Իջեր յերկնից... Տ. Հրեշտակ քո... Հ. Անըսկիզբըն Բանդ... Ո. Վասըն մերոյ փըրկութեան... Տ. Փա՛ռք յարութեան քո... Տ. Յարուցեալ է Տէրն... Հ. Որ յահեղակերպ աթոռ... Ո. Որ վասըն մեր յերկնից... Տ. Փա՛ռըք Քրիստոսի... Տ. Իւղաբերից կանանցն... Ճշ. Որ անբաւելի...*

152. *190բ-1բ* (արտ. լս.)՝ Հոգոյ գալուստ – *Հ. Որ անքննինդ ես... Ո. Աղբե՛ր կենաց... Տ. Հոգիք հրեղինացն... Աւրհ. Ի հարաշարժ աղբերէն... Ի համբառնալ Բանին...*

153. *191բ-2ա* (արտ. լս.)՝ Յովանու – *Մկ. Մարգարէից գերագոյն... Ճշ. Այսաւր ցընծայ եկեղեցի... Աւրհ. Որ յորովայնէ ընտրեցար...*

154. *192աբ* (արտ. լս.)՝ Գրիգորի – *Աւրհ. Արմա՛տ ճըշմարիտ... Որ քրիստոսանուէր...*

155. *192բ-3ա* (արտ. լս.)՝ Թոռանցն – *Մկ. («Ա-Ե»). Աստուածային հաւատոյ հարցըն...*

156. *193ա* (արտ. լս.)՝ Սահակայ – *Մկ. Որ յարմատոց հարցըն սըրբոց...*

158. *193աբ, Բ. աստառ* (արտ. լս.)՝ Հոիփսիմեանցն – *Աւրհ. («Ա-Լ») Անձինք նըւիրեալըք սիրոյն Քրիստոսի... Է զարմացումն եւ ի վեր, քան ըզհրաշս խոր/// (շար., Բ. աստառին)՝ ///գաւորըն պերճացեալ գ///... լուան թագաւոր/// (վջ)։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սեւով՝ ձեռագիր՝ «Շարական սուրբ ձեռնակիր», Ա. կազմաստառին՝ մատիտով՝ «Ձեռագիր Հմր 6», սեւով՝ «Հմր 1101/3563.», «ԺԷ. [Մեսրոպ եպիսկոպոս]», 1ա, 91բ սոսնձած դեղնաւուն թերթիկին՝ «Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ Համաձայն կտակի վաղաթառամ դոկտոր աստուածաբանութեան Արշակ Տէր-Միքելեանի նուիրում է նրա եղբայր Սեդրակ Տէր-Միքելեանը. Հմր», Բ. աստառին՝ սեւով՝ «Ըստամէնը երկու հարը՛ւր եւ չորս թուխա՛ւ է»։*

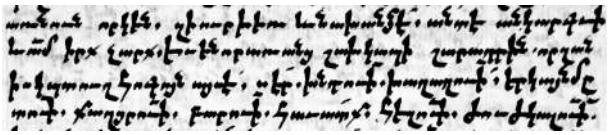
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *10ա, 166բ, 167ա, 168ա՝ խզբզոց, 70բ՝ «92 -», «Թսպայ», 101բ՝ «ԹՒ», 105ա՝ «7 հոգ զիմ բեր», 166բ՝ «խ», 167ա՝ «նննանց», «աբ»։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *Բ. փեղկին՝ սեւով՝ ծաղիկ, կողքին՝ «ա.»։*

3564
ՍԻՄԷՈՆ ՋՈՒՂԱՅԵՑԻ, ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 58+1 (կրկն.՝ թ. 19): ՊՐԱԿ՝ 1-4×12 (2՝ 11, 3՝ 2, 4՝ 10)+Ա.-Գ×12 (Ա. 11, Գ 1): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ թ. 1-22՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ իրար տակ 3 բոլորակ, վերեւինը թագով պսակուած, մէջը՝ խաչ. այլ թուղթ՝ թ. 23-34՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ երեքնուկով պսակուած գծային խաչ, որի ձախ կողմում՝ լատ. «P», աջում՝ «A», վերեւում կոր, դէպի դուրս երկկողմ ելուստներով եւ ծոպերով գլխարկանման 3 պատկեր. այլ՝ դեղնաւուն թուղթ՝ թ. 35-58: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,3×14,2: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սահմանագծուած կարմրով եւ սեւով (14,5×10): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 26ա). խորագիրը՝ կարմիր, ոռոշ գլխագիրը՝ կապոյտ: ՏՈՂ՝ 25-29: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա. (սկ.)՝ սպիտակ չգրուած թուղթ՝ լուսագծերով, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 26ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մասամբ մաշուած, ճաճճած, անկիւնները, մէջքի վեր. եւ ստ. եզրերը թափուած, ճաճճած, կազմին, Ա. աստառին, պիսպ. Ա.ին, թ. 1-5, 35-8՝ ցեցի անցք. աստառներին՝ բծեր, եզրերում՝ կազմի կաշուի դեղին հետքերը. Ա. աստառը եւ պիսպ. Ա.ն՝ իրարից անջատ. հիմքը՝ թուլացած, կազմից գրեթէ անջատ, պրակներն իրարից հեռացած, Բ. փեղկը հիմքից անջատ, թ. 45-58՝ հիմքից գրեթէ անջատ. լուսանցակողերի կարմիրը գրեթէ գունաթափ, մասամբ սեւացած. թերթերը մեծ մասամբ կեղտոտուած, խունացած, վրան՝ դեղին, թանաքի եւ այլ զանազան բծեր, մատնահետքեր, եզրերում՝ տեղ-տեղ խոնաւութեան հետքեր (թ. 50-2, 56 եւլն). թ. 1՝ ներքին եզրում կարած-ամրացրած պիսպ. Ա.ին. թ. 12-3, 46-7, 57-8՝ հիմքից մասամբ անջատ. 49բ-50ա ստ. գրադաշտի նախկին կպումը կոպիտ անջատած, ստ. 6 տողի բնագրի մօտ կէսը՝ թափուած. վջ-ից ամորոշ հանգի թ. ընկած. թերթերը խառն. ճիշտ կարգը՝ 1-23, 25-34, 24, 35-58:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-34բ* Յաղագս հերականութեան՝ առաքեալ ի Սիմէոն ֆաջ րաբունապետէ Ջուղայեցւոյ՝ ըստ լեզուիս հայկազանց – *[Ք]երականութիւն է գիտութիւն տառից եւ ասութեանց…*

Տե՛ս ձեռ. 1984, 115ա-62բ: 1/1ա: ա/1աբ: բ/1բ: գ/1բ: դ/2ա: ե/2ա: զ/2ա (խորագիրը՝ հետգ. շղագրով արտք. լս-ում): է/2աբ (խորագիրը՝ հետգ. շղագրով արտք. լս-ում): ը/2բ-10ա (խորագիրը՝ գրչից արտք. լս-ում, «Յաղագս ինն ներորդ եղանակին…» մասը գրչից խորագրային բաժանում չունի): թ/10ա-6բ: ժ/16բ-7ա: ժա/17ա-8ա: ժբ/18ա-9ա: ժգ/19ա: ժդ/19բ-20ա: ժե/20-1ա: 2/21աբ: ա/21բ-2բ: բ/22բ-3ա (սկ.՝ տարբեր՝ «Վանգ, եզավանգ, որ գոն՝ այր, բօթ, գութ…», այս միաւորի 1ին՝ «Փաղառութիւն կրկին է…» սկսուածքով 2 տողը գարձել է նախորդ միաւորի վերջնատող): գ/23ա: դ/23աբ, 25ա-33ա: ե/ 33ա-4բ, 24աբ (խորագիրը՝ մասամբ տարբեր՝ «Յաղագս կիրառութեան բայի»):

Տե՛ս Սիմէոն Ջուղայեցի, Քերականութիւն, Կ. Պոլիս, 1725, էջ 15-223:

Բ. *35ա-58բ* [Հ]ամառօտ հաւաքումն տրամաբանութեանս՝ առաքեալ ի Սիմէօն ֆաջ րաբունապետէ Ջուղայեցւոյ

Տե՛ս ձեռ. 664, 101ա-57բ: Նխբն/35աբ: ա/35բ-58բ («…այլ առ այլս վերաբերութեամբ ասին: Նմանա/// շար.): բ-գ/չիք:

Տե՛ս Սիմէոն Ջուղայեցի, Տրամաբանութիւն, Կ. Պոլիս, 1728, էջ 2-89:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

Ա. աստառին (1897 թ., շղագիր) Նուէր Սուրբ էջմիածնի մատենադարանին Գալուստ Տէր-Մկրտչեանից: 1897 Դեկտ. 14:

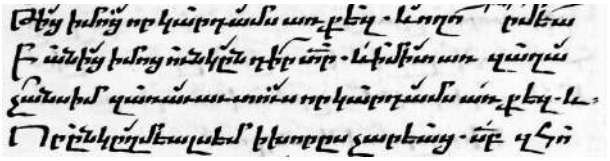
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա.ա՝ սեւով «1110/3564», «ԺԸ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Ա. աստառին՝ «վառ», 1բ՝ «ասաՀ», «անԱնախ»:*

3565
ՄԱՇՏՈՑ ՔԱՀԱՆԱՅԱԹԱՂ

ԺՉ. դար

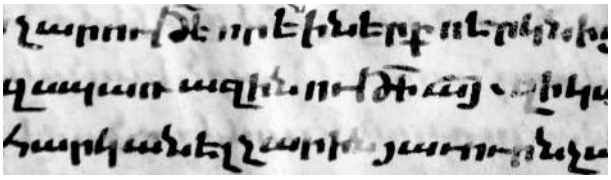
ԹԵՐԹ՝ 199. չգրուած՝ թ. 1: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԸ×12 (Ա, ԺԴ 10, Բ, Ջ, ԺԱ 11, Գ 8, ԺԸ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. այլ թուղթ՝ թ. 21: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,1×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,2×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 93ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 93ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 2ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 166ա: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 166ա, մարդադէմ՝ 72ա, 91բ, 169բ: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, սեւ:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – ձաշոց: ԺԴ. դ.: ԱԲ+ԳԴ՝ ստացուած երկու զոյգ ամբողջական թերթերի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրաճատումով (Բ. եւ Դ.՝ արտ. եզրի բնագրի 1-4 տառեր՝ կտրած): Մագաղաթ 17,6×13. միասիւն (15×12), բոլորգիր (նմուշ՝ Գա), տող՝ 22-24 (սկզբնական վիճակը՝ 22,2×16,7. միասիւն (15,2×12), տող՝ 22-24): Պրականիշ՝ Դ (Գա): Խո-



Նմուշ Գա

րագիրք եւ գլխագիրք՝ կարմիր: Կարդալ. Գաբ, Աաբ, Բաբ, Դաբ՝ «[Երրորդ Կիւրակէին... Շաբաթ աւուն Քառասնիցն... Ընթերցուած յեսայայ մարգարէէ] – ///ցի ինձ զանուն ինձ, թէ իմ ես... Մի՛ երկ[ընչիր, զի ընդ] ինձ եմ» (ԽԳ. 2-5), «Պաւղոսի առաք[ելոյն] յԵփեսացոց թղթ[ոյն] – [Այսուհ]ետեւ զաւրացաւրուք Տէր... ամենայն աղաւթիւք եւ խնդրուածովք» (Ջ. 10-18), «Աւետարան ըստ Մաթէոսի – Յայնժամ արդարին ծագեսցին... այնպէս եղի[ցի] ///» (ԺԳ. 43-49): «[Զորրորդ կիւրակէի առաւաւտու: Աւետարան Մարկոսի] – /// [Յայ]նժամ, որ ի Հրէաստանի ից[են]... Բայց զոր նեզդ ասեմ ամ///» (ԺԳ. 14-37), «[Աւետարան Ղուկասու] – /// իւր եւ ասեր՝ Աստուած... խոնարհեցուցանէ զանձն, բ[արձ]ացի» (ԺԸ. 13-14): «Հինգ շաբաթ աւուն սուրբ Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի: Կց. Տէր հաներ ի դժոխոց... Սղ. Համբերելով... Ընթերցուած յԱռա[կաց] – Յայնժամ կացցէ արդարն... իցէ մեզ [նպա]ստաւոր (Ե. 1-8), Ընթերցուած յեսաեա մարգա[րէէ] – [Այ]սպէս ասէ Տէր. Եւ կատարեսցին աւտ[ուրք]... եւ նորոգեսցեն զիաղաս աւեր[եալս] (Կ. 20-ԿԱ. 4): «[Հինկերորդ կիրակի. Առաւ.: Աւետարան Ղուկասու] – /// [առժամ]այն կատարած: Յայնժամ ասէ ց[նոսա]՝ Յարիցէ ազգ... արհաւ[թիւն Աստուծոյ]: Ամէն ասեմ ///» (ԻԱ. 9-32): Փակագծային լրացումներն՝ ըստ ձեռ. 3790, 76բ, 86բ-97ա:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին՝ մաշուած, վրան՝ ցեցի անցքեր, այրուածքի հետքեր, Բ. փեղկի վեր. եզրից թափուած, 2ական գամերն ու կապիչներն ընկած՝ երեւում են կապիչների հիմքերը, մէջբը եւ դռնակը ճաճճած. աստառը մասամբ կեղտոտուած. պտոկպիպ-ները խոնաւացած, խունացած, գիրը՝ եզրերում մասամբ անընթեռնելի, եզրերից տեղ-տեղ թափուած, վրան ցեցի եւ այլ անցքեր. լուսանցակողերի կարմիրը գրեթէ գունաթափ, մասամբ սեւացած. հիմքերում եւ եզրերում երեւում են ԺԸ. դարի նորոգման հետքեր չգրուած եւ ձեռ., նաեւ՝ ԺԲ. դ. բոլորգիծ երկաթագիր ձեռ. թերթերի մասերով (5բ-6ա, 7բ-8ա, 57բ, 75ա, 123ա, 152բ-3ա, 194բ, 196ա եւն), թ. 10 եւ 21՝ բնագիրը հաւանաբար նորոգման ժամանակի. թերթեզերը մաշուած, թ. 130-99՝ եզրերը մկնկեր. թերթերը խոնաւացած, խունացած, դեղնած, մեծ մասամբ վեր., ներքին նախկին կպումները կոպիտ անջատելու հետեւանքով գրադաշտը վնասուած, բնագիրը թափուած, թ. 170-99՝ նաեւ կեղտոտուած, կոշտացած, թ 193՝ վեր. եզրը թափուած. թերթերին զանազան բծեր, տեղ-տեղ մաշուած, թ. 1-4, 34-41, 64-74, 176-99՝ ցեցի անցքեր. թ. 182՝ հիմքից անջատ, որոշ թերթեր մասամբ անջատ (թ. 1-9, 11, 88 եւն), թ. 126՝ գրադաշտի արտ. մասում պատռուած. գրչի պրականիշերը երեւում են մասամբ, որոշ թերթերի կան նաեւ հետգ. պրականիշեր եւ ստ. լս-այինի էջակալումներ՝ Ադ-Աե, Բբ-Բդ եւն, որի 1ին տառը պրակի համարն է, 2րդը՝ էջի. կան խառը դասաւորուած թերթեր, կարդալ՝ թ. 1-181, 183-95, 182, 196-9:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-166ա* [Կանոն բահանայաթաղի] – *[Ընթերցուած յԱռակաց]. Իմաստութիւն շինեաց իւր տուն...*

ա. *115բ-7բ* Մահ եսայի մարգարէի – *Եսայի որդի էր Ամովսայ...*

բ. *118բ-21ա* Մահ երիմա մարգարէի – *Սայ էր յԱնաթովթա Բենիամենի...*

գ. *121բ-2ա* Մահ եղիսէի մարգարէ[ի] – *Սա էր յԱբեղմէուղղա...*

դ. *122բ-3բ* Մահ Դանիելի մարգարէի – *Մեռաւ Դանիէլ եւ թաղեցաւ...*

ե. *123բ-34բ* [Մահիճ երկոտասան մարգարէից] – *Ընթերց[ուած] յՈվսէ մարգ[արէէ]. Այսպէս ասէ Տէր. Սերմանեցէ՛ք... Մահ Ովսէէ մարգարէի. Ովսէ էր ի Բեղամովթա... Մահ Մաղաքիա մարգարէի. Մաղաքիաս յետ դարձի գերութեանն ծնաւ... եւ թաղե[ց]աւ յագարակի իւրում:*

Ծնթ. Մարգարէների մահերը դրուած են համապատասխան ընթերցուածներից յետոյ:

գ. *134բ-43ա* Հանգ[իս]տ երանելոյն Յոհաննու առաքելոյ եւ աւետարանչի – *Էր ընդ եղբարսն...*

2. *166ա-81բ* Կանոն երկրորդ աւուրն – *Ժողովին ի*

գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս, կցուրդ. Ընդ երեկոյս... Ընթերցուած ի Ծնընդոց. Եւ մնաց Յակովբ միայն...

– 168ա-9բ Երանելոյն Թադէոսի առաքելոյ յաղագս ննջեցելոց եւ յարութեան մեռելոց – *Արդ, հոգի ամենայն մարդոյ, որ ելանէ ի մարմնոյ աստի...*

3. *183ա-9բ* Կանովն երրորդ աւուրն – *երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս ճԽԲ. Տէ՛ր, լո՛ւր աղաւթից իմոց: Ընթերցուած չեսայեա մարգար[էէ]. Այսպէս ասէ Տէր. Հոգի յինէն ելցէ...*

– 184բ-9բ ե[ւ աս]է զաղ[օթս] Ստեփաննոսի Սիւնեաց եպ[իսկոպոսի] ասացեալ – *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ յամենայնի, հզաւր եւ աքանչելագործ, որ միայն ես ինքնութեամբ...*

4. *190ա-3ա* [Կ]անոն չորրորդ աւուրն – *երթան ի գերեզմ[անն] եւ ասեն սաղմոս Լ[Թ]. Ե[հան] զիս///... [Ընթերցուած չե]սայեա մա[րգարէէ]. Այսպէս ասէ Տ[էր]. Զարթի՛ր, զարթի՛ր երուսաղէմ...*

5. *193ա-5բ, 182ա* [Կանոն հինգերո]րդ աւուրն – *երթան ի գերեզման /// կցուրդ. Ահա, Աստուած աւգնական իմ /// Ընթերցուած չեսայեա մարգա[րէէ]. Այսպէս ասէ Տէր. Ոչ [եւս ե]ղիցի արգարոյն...*

6. *182աբ, 96ա-7բ* Կանոն վեցերորդ աւուրն – *երթան ի գերեզման եւ ասեն սաղմոս ճԻԹ., կցուրդ. եղիցի ականջաց քոց... Ընթերցուած չեսայեա մարգա[րէէ]. Եւ ասացեն չաւուր չայնմիկ. Ահաւասիկ Աստուած մեր...*

7. 197բ-9բ Կանոն եւթներորդ աւուրն – *երթան ի գերեզմանն: Սաղմոս ճ.՝ Յողորմութիւն եւ չիր[աւունս]: Ընթերցուած չեսայեա մարգարէէ. Եւ կատարեսցին աւուրք սգոյ քո...*

Համմտ. Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., Գիրք Ա., աշխ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 433-647:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա՝ սեւ թանաքով ձուածիր՝ «ՏԷՐ ԽԱՉԱՏ/[Ո]ԻՐ Թ[ՈՒ]Ի[Ն] ՃԺԷ. (1732)» (երկիցս. «Համառօտ ցուցակ»ում այս տարեթիւը կարդացուել է հայոց տոմարով սկզբում Ռ.ի լրացումով, սակայն Ռ. տառը չկայ):*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ «Մա[շ]տոց», 1ա սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ կապոյտով «Հմր 20 Մաշտոց Թիւն անյայտ», սեւով «1128/3565», «1128 ԺՋ. դար. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

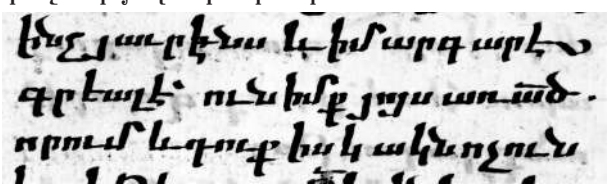
ԴՐՋԱՓՈՐՁ՝ *136բ՝ «աբգ», «Մժ»:*

3566
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ՇԱՐՎԱՆՈՒ ԵՐԿԻՐ **ՌԻԴ. – 1575**

ԴՐԻՋ՝ Ազարիա երէց Սիսիանեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Ղազար:

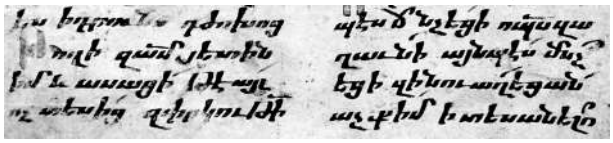
ԹԵՐԹ՝ 191: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԲ×12 (Ա 2, Բ, ԺԴ, ԺԹ 11, Գ, է, Ժ, ԺԷ 10, Դ, Ի, ԺԲ 9, Զ, ԺԱ, ԺԳ 8, Թ 5, ԺԵ 7, ԺԶ՝ չիք, ԻԲ 1)+4: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ վեցաթեւ աստղով պսակուած բոլորակ, մէջը՝ խարիսխ, բուսական նախշով աւարտուող կիսալուսնաձեւ նախշ. այլ թուղթ՝ թ. 188-91՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ լատ. «BMB», «17///», «///34», պատուանդանի վրայ՝ շրջանակի մէջ, դիտակի նման սարք, վերեւում՝ բուսական զարդ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,6×13,8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5×10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 126ա): ՏՈՂ՝ 17. գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ ჩէնոով կարմիր եւ դարչնագոյն զարդանկար կտաւ:



Նմուշ 126ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – կիսախոռան՝ 1ա: Ճակատազարդ՝ 24ա, 83ա, 140բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսական, վրան՝ խաչ՝ 24ա, բուսաթռչնային: Ջարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր, մարդադէմ՝ 130ա: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, դեղին, նարնջի, սեւ:

ՊԱՏԱՌՒԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Սաղմոսարան: Ժե. դ.: Ա+ԲԳ՝ ստացուած երեք ամբողջական թերթերի եզրաճատումով եւ վեր-ից ընդլայնակի ճատումով (բնագիրը՝ կտրած): Թուղթ Ա՝ 15,2×18,5, Բ-Գ՝ 14×18,3, երկսիւն (Ա՝ 11,5×12,5, Բ-Գ՝ 10×12,5). բոլորգիր (նմուշ՝ Բա), տող՝ 14-16 *(սկզբնական վիճակը՝ 26,2×20,5,* երկսիւն (20,5×12,5), տող՝ 29-30*)*: Լուսանցազարդ՝



Նմուշ Բա

բուսական՝ Բա, բուսաթռչնային՝ Գբ: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր՝ Բա, թռչնագիր՝ Գբ: Գոյներ՝ կարմիր, դեղին, կանաչ, շագանակագոյն, սեւ: Կարդալ՝ Աբ, Աա, Գաբ, Բբ, Բա. «/// [երկի]ր, զուարճասցի ծով լրիւ իւրով, ցնծ[ասցե]ն դաշտ... Ի ձայն աւրհնութեան կո[ձոյ] /// (Ղե. 11-Ղէ. 6): /// իւրոյ իշխան յամենայն ստացուածոց իւրոց... Ո խաւսեսցի զզաւրութիւնս Տեառն, լրսելի /// (ՃԴ. 21-ՃԵ. 2): /// խառնակեցան ընդ հեթա-

նոսս... եւ ասասցէ յամենայն ժողովուրդն՝ եղիցի, եղիցի (ՃԵ. 35-48): Գուբղայս ԽԴ., կանոնս ՅԺԴ. տուն է.: Աղաւթ եզեկիայ արքայի – ես ասացի ի վերանալ յիսէն... զի նուաղեցան աչք իմ տեսանելո/// (հմմտ. Կանոն. Տէր ապաւեն: Սաղ. ՁԹ.-ՃԵ., ձեռ. 1642, 148բ-74ա):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին՝ մաշուած, վրան՝ ցեցի անցքեր, 2ական կապիչներն ու փայտէ գամերն ընկած՝ կան հիմերը. լուսանցակողերի կարմիրը գունաթափ, սեւացած. պտոկ-պիսպ-ների եզրերը՝ կեղտոտուած, սեւացած, թերթերը՝ խունացած, խոնաւութեան դեղին եւ այլ հետքերով, թանաքաբծեր, պտոկ-պիսպ Ա.ն՝ ստ. հիմիից անջատ, Ա-Գ, թ. 1՝ ցեցի անցք. թերթեզերը՝ մաշուած, մանր պատռուածքներ. թերթերը խոնաւացած, եզրերը՝ դեղնած, նաեւ՝ սեւացած, խունացած, թանաքի եւ դեղին հետքերով. թ. 1-2, 25-6, 48-52, 76-80, 86-7, 127, 162, 188-91՝ հիմիից անջատ, թ. 24, 33, 83, 117, 166-8 եւն՝ մասամբ անջատ. որոշ հիմեր (թ. 13-4, 23բ, 45ա, 53-4 եւն) նորոգուած-ամրացուած հնատիպ գրի թղթի մասերով, նաեւ՝ տեղ-տեղ սպիտակ չգրուած թղթով՝ թ. 2 ԺԸ. դ., թ. 188-91 թուղթը եւ բնագիրը՝ նորոգման ժամանակի. թ. 82 վեր. արտ. եզրից թափուած. պրակները՝ իրարից հեռացած, կարը՝ թուլացած. եզրաճատած, լս-զարդերը՝ կտրած, երեւում են մասամբ. թ. 3 պահպանուել է ստ. նրբն եզրից 6×9 չափսով եւ 2 կողմից բնագրի մի բանի բառերով. ընկած՝ թ. 1-2ի միջեւ՝ 7-8 (Ա. պրակից), թ. 2-3ի միջեւ՝ 3-4 (Ա. պրակից), թ. 32-3ի միջեւ՝ 3, թ. 45-6ի միջեւ՝ 1-2, թ. 58-9ի միջեւ՝ 2, թ. 76 եւ 79ի միջեւ՝ մի բանի (5-6 ՞), թ. 78 եւ 80ի միջեւ՝ 1, թ. 83-4ի միջեւ՝ 1-2, թ. 94-5ի միջեւ՝ 2, թ. 49 եւ 102ի միջեւ՝ 1-2, թ. 102-3ի միջեւ՝ 2՞, թ. 103-4ի, 106-7ի միջեւ՝ 2ական, թ. 114-5ի, 123-4ի միջեւ՝ 1ական՞, թ. 131-2ի միջեւ՝ 1, թ. 132-3ի միջեւ՝ մօտ 11-13 (ԺՋ. պրակը եւ 1-2 թ. ԺԷ. պրակից), թ. 142-3ի, 157-8ի միջեւ՝ 1, թ. 174-5ի միջեւ՝ 3, թ. 187ից յետոյ՝ 1՞ թ., խառն կարուած թերթեր՝ կարդալ՝ թ. 1-48, 50-76, 79, 77-8, 80-101, 49, 102-91:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-6բ* Կանով մըկըրտութեան – *[Աղօթք]. Տէ՛ր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար, որ զվիրապեալս (=զվրիպեալս)...*

Ծնթ. Թ. 1-2ի միջեւ 7-8, թ. 2-3ի միջեւ 3-4 թերթ ընկած:

2. *6բ-16ա* Կանովն պսակի – *Ասի ժամամուտ. Ուրա՛խ լեր, սո՛ւրբ եկեղեցի... Ընթերցուած ի Ծնընդոց. եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ ըստ պատկերի...*

3. *16ա-24ա* [Կանոն հաղորդ տալոյ] (ստ. լս.)՝ Դաւանութեան ամենայն ժողովրդեան – *Մեղա՛ ամենասուրբ երրորդութեան... խոստովանեմ առաջի Աստուծոյ... Ապայ ասի սաղմոս ողբաձայն՝ Ծ.... Ընթերցուած յեսայեա մարգարէէ. եւ եղեւ յամին, յորում մեռաւ Ոզիա...*

4. *24ա-48բ, 50ա-76բ* Կանովն համօրէն ննջեցելոցն՝ յուղարկեն առ Քրիստոս – *Սաղմոս այս է. երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ... յառնելն մեռեալքն եւ կան առաջի ահաւոր քո /// (վջ):*

Ծնթ. Թ. 32-3ի միջեւ 3, թ. 45-6ի միջեւ 1-2, թ. 58-9ի միջեւ 2, թ. 76 եւ 79ի միջեւ մի բանի (5-6 ՞) թ. ընկած:

5. *79ա, 77ա-8բ, 80ա-3ա* [Կանոն իսկ յերկրորդում աւուրն*] – *[Ի Թեսաղոնիկեցոց թղթոյն Պաւղոսի]. Այլ մեք պարտեմք գոհանալ...*

– *77ա-8բ* Եւ ասէ զաղաւթս Բարսղի հայրապետին – *Գոհանամք զքէն, Հա՛յր Տեառն մերոյ... բացակայ եղիցի ի սմանէ հրեղէն /// (վջ):*

* Տե՛ս Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., Գիրք Ա., աշխ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 275:

Ստ. լս-ներում գրչից՝ «Այգուցն»: Թ. 78 եւ 80ի միջեւ՝ 1 թ. ընկած:

6. *83ա-101բ, 49աբ, 102ա-3բ* Կանովն տղայթաղ առնելոյ – *Աւետն սաղմոս. Առ քեզ, Տէ՛ր, համբարձի... որ եսպան զմահ եւ լուսաւորեաց զոգ/// (վջ):*

ա. *86ա-7ա* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ Լուսաւորիչ – *եթէ մեք, որ կենդանիս մնացեալ իցեմք... ի տաճարի իմում:*

բ. *87աբ* Դարձեալ սրբոյն Գրիգորի – *Արդ եւ դուք՝ մանկո՛ւնք լուսեղէն առագաստին... եւ զաւրագլուխն Քրիստոս է թագաւորն յաւիտենից:*

գ. *101բ, 49ա* Սուրբ Գրիգորի – *Ամենեքեան, որք տեսանիցեն զարդարն... պսակ ձեր անանց եւ փառք ձեր յաւիտենականք:*

Ծնթ. Ընկած ընդմէջ՝ թ. 83-4ի՝ 1-2, թ. 94-5ի՝ 2, թ. 49 եւ 102ի՝ 1-2, թ. 102-3ի՝ 2՞, թ. 103-4ի՝ 2 թ.:

7. *104ա-6բ* (105բ ստ. լս.) [Յայգուց] – *(սկ.) ///ն ուրախամիտ, որպէս մայր որդոց բերկրեալ: Ընթերցուած յեսայեա մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի դարձ արդարոց... ի հողեղինացս ի հրեղէնս եւ ընդ հրեշտակս դասեցաւ /// (վջ):*

Համմտ. Գիրք Մեծ Մաշտոց կոչեցեալ, Կ. Պոլիս, 1807, էջ 75-78:

Ծնթ. Թ. 106-7ի միջեւ 2 թ. ընկած:

8. *107ա-14բ* (ստ. լս.)՝ Տեառնական – *(սկ.) ///ըքն մեր առաջինք աստուածուխեանդ քո զուարակս, խոյս եւ նոխազս... Ընթերցուած Ղեւտացոց. Եւ խաւսեցաւ Տէր ընդ Մովսէսի... զամենայն սատանական որոգայթս, զի աստ բարեպաշ/// (վջ):*

Համմտ. տպ. 2012, էջ 193-203:

Ծնթ. Թ. 114-5ի միջեւ 1՞ թ. ընկած:

9. *115ա-29բ* [Կանոն հոգեհանգիստ կատարելոյ] – *(սկ.) /// Լռեա՛ ի բարկութենէ, հանգի՛ր ի սրտմտութենէ... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Տէ՛ր բարերար, որ դատաւորդ ես կենդանեաց եւ մեռելոց...*

Հմմտ. տպ. 1807, էջ 78-85։

Ստ. լս-ում գրչից՝ 116բ եվն՝ «Աղ աւրհնել», 126բ եվն՝ «Հոգէ|127ա|հանգիստ». թ. 123-4ի միջեւ՝ 1՞ թ. ընկած։

10. *130ա-2բ* Աւրհնութիւն հատի պատարագի – *Գոհանամք եւ փառաւորեմք զքեզ, Տէր Աստուած մեր…*

Ծնթ. Թ. 131-2ի միջեւ 1 թ. ընկած։

11. *133ա-140ա* [Ջուր աւրհնել, 135բ ստ. լս-ից: Աւրհնութիւն ջրոյ, զոր ասացեալ է սրբոյն Բարսղի հայրապետին Կեսարու Կապուտկացւոյ, տպ. 2012, էջ 348] – *(սկ.) ///ւոյն կենդանութեան։ Այսպէս երրորդական աստուածութեան ի յերկրի երեւեալ…*

Ծնթ. Թ. 132-3ի միջեւ մօտ 11-13 թ. ընկած։

12. *140ա-57բ* Կանովն խաչ աւրհնելոյ – *Տանին յեկեղեցին, լուանան ջրով եւ ասեն սաղմոսն ի թիւ Կ.… Ընթերցուած յԱռակաց. երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն եւ մարհկանացու…*

Ծնթ. Թ. 142-3ի միջեւ 1 թ. ընկած։

13. *157բ-71ա* Կանովն Մեծի հինգշաբաթին Ոտնա[լուա]յին, ըստ որում ասացեալ է Յիսուս, եթէ՝ Աւրինակ մի ետու ձեզ: Որ արարեալ է տեառն եփրեմի Խորին Ասորւո, զոր թարգմանեաց սուրբ դիտապետն Հայոց [Գ]րիգորիս Վկաասէրն – *[ի] մեռասաներորդ ժամուն, [գ]կնի կատ/// (շար.) /// Գ. Տէր, ողորմեա, եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Փառաւորեմք զքեզ, Տէր մեր…*

Ծնթ. Թ. 157-8ի միջեւ 1 թ. ընկած։

14. *171ա-4բ* Կանոն զարմտիս աւրհնելոյ՝ զսերմն, զշէղջն եւ զհնձայն – *Սաղմոսն. Հովիտք բազում արասցեն… Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛, Տէր, ի քոյոց արդար վաստակոց… առ ի յայտնութիւն սքանչելեաց քոց արա՛յ, Տէր, եւ ի /// (վջ)։*

15. *175ա-83ա* [Աւետարանի Իւղաբերից, Բժշկութեան]

ա. *175ա* [Աւետարան Բժշկութեան Մատթէոսի, Դ. 24-25] – *(սկ.) /// եւ բժշկեաց զնոսա։ Եւ երթային գհետ նորա ժողովուրդ բազումք…*

Ծնթ. Թ. 174-5ի միջեւ 3 թ. ընկած։

բ. *175ա-6ա* Աւետ[արան] Իւղաբերից ի Մարկոս [ԺԵ. 42-ԺՋ. 8] – *Եւ իբրեւ ե[րե]կոյ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր…*

գ. *176բ-7ա* Բժշկութեան Աւետարան ըստ Մարկոս[ի, Է. 31-37] – *Եւ ել միւսանգամ ի սահմանս Տիրոսի…*

դ. *177ա-8բ* Իւղաբերից Աւետարան ըստ Ղուկաս[ու, ԻԳ. 50-ԻԴ. 12] – *Եւ ահայ այր մի՝ անուն Յովսեփ, որ էր նախարար…*

ե. *178բ-9ա* Բժշկութիւն Ափտարան, Ղուկաս [Ե. 12-16] – *Եւ եղեւ ի հասանել նորա ի մի ի քաղաքացն…*

զ. *179ա-81բ* Իւղաբերից Աւետարան Յոհաննու [ԺԹ. 38-Ի. 18] – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս Յովսեփ…*

է. *181բ-3ա* Բժշկութիւն Աւետարան, Յոհաննու [Ե. 1-18] – *Յետ այսորիկ տաւն էր հրէից…*

16. *183ա-7ա* Գանձ ննջեցելոց թաղման («ՄԱՆՎԱՍ») – *Մինդ ի յէէն, / Բանդ, որ ի Հաւրէ… եւ ի չարեացըն զիս թափեցէ՛ք։ Ողորմեաց։*

188ա-91բ ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

1. *188ա-9ա* Ողբ նորին ասացեալ ի վերայ մանկանց («ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԴՊՐԻ») – *Պայծառագո՛յն որդեակ իմ սիրուն, / դիպ եւ նման ծագման արեւուն… վասն այս մանկանս, որ այսօր մեռաւ։ Արդ, Տէր ընկալ զննջեցեալ ծառայս եւ բերկրեցո ի փառս յարակայս աղ[աչեմք]։*

2. *189աբ* Գանձ համօրէն ննջեցեալո<ւ>ց Առաքել վարդապետին ասացեալ («ԱՌԱԼՔԵ») – *Այսօր էհաս հրաման յԱրարչէն, / մահու հրաւէր մարմնոյս հողեղէն… պատարագօք լինին օգնական։ Ահա, յիշեա՛յ զհոգիս նընջեցեալոց մերոց, աղաչեմք լուր։*

3. *190ա* Ջայս այլ Յօհաննէս մանուկ մի ասեր է կամ թէ յիւր (=յիւր) բերնէն ասեր – *Ես՝ Յօհաննէս մանուկ, ձեզնէ կու խընդրեմ՝ / ձեր բարի երախտիքն ինձ հալալ ա[ր]է՛ք, / ծընօ՛ղք եւ ընտանի՛ք եւ սիրելի՛ք իմ, / ես ձեզնէ հեռացայ, դուք բարով կացէ՛ք… ես ձեզնէնէ հեռացայ, (այլ ձեռքով)՝ ահա բաժանեցայ ձեզանէ։*

4. *190բ-1բ* Տաղ ննջեցելոց – *Մ վ քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան / եւ ժողովուրդք հաւատացեալք ամենեքեան… զի Տէրըն քաղցր է պարտական ողորմութեան։*

Ծնթ. Այս տաղի վերջին 2 տունը՝ նախավերջինը երկիցս, կապոյտով հետգ-ի շղագրով ընդօրինակուած է 191բ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

132բ Արդ, գրեցաւ ձեռամբ անարժան, սուտանուն Սիսիանեցի Ազարիա իրիցու զՄաշտոցս։ Աղաչեմ յիշել ի Տէր, աւրհնեալ է Աստուած։ Թվին ՌԻԴ. (1575)։

187ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան եւ միաստուածութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ յաւիտեանս. ամէն։ Ի թվիս ՌԻԴ. (1575), ի երկիրս Շարվանու, *ի թագաւորութիւն շահ* Թահմազին, *ի հայրապետութիւն տէր* Փիլիպոս *այրի(=արհի)եպիսկոպոսին, գրեցաւ ձեռամբն* Ազարիայ *իրից|187բ|ու զՄաշտոցս տէր* Ղազարին, *որ ըստացաւ ի հալալ ինչից իւրոց՝ յիշատակ իւր եւ ծնաւղացն՝ հաւրն տէր* Յովանէսին, *եւ մաւրն* Ճանխաթունին, *եւ որդոյն՝ տէր* Յովանէսին, Խաչանէսին, Վարդանէսին, Յոհաննէսին, Խանդանէսին, *եւ կողակցին* Շարաստանին, *եւ հարսին* Գուլումին, *եւ ամենայն յարեան մերձաւորքն իւր յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն։*

Արդ, աղաչեմ զձեզ, ո՛վ սուրբ քահանայք, որք հանդիպիք ի սմա կարդալով կամ աւրինա[ակ]ելով, լի բերանով եւ ուղիղ սրտիւ յԱստուած ողորմի ասացէ՛ք տէր /// (վջ)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

162բ (ժէ. դ., բոլորգիր, արտք. լս.) Վարդան ///ն տէր:

170բ Պարոնտէր Վարդան յեպիսկոպոսին Մաշտոցն աւրինակ արիք: Աստուած զինքն փառաւորէ:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. աստառին սոսնձած դեղնաւուն թերթիկին կապոյտով «Հմր 18 Մաշտոց գրեալ Թ. Հայոց ՌԻԴ.», սեւով «1139 1139/3566», «-1575. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *պտոկ-պհպ. Աա՝ «ե», «ծային սոնձ ձձ տս», «Ա-Ֆ Աստուած», 46բ, 47բ, 48ա՝ տառեր, տառագծեր (գուցէ Աղուանից գիր կոչուող ծածկագրի տառափորձեր են), 62բ՝ «Շ», «անման», «անման քան զամէն», 65ա՝ «Մի բացառայեր յի», «ունս քո յուսացայ», 101բ՝ «ասաղմոս ասացէք Տեառն Աստուծոյ մերոյ սաղմո՛ս ասացէ Տեառն Աստուծոյ մեր դիպիր ձանիս քաղցրութեան», «ձեր ճշմարիտ», 191ա՝ «Ա», 191բ՝ «ա-թ», «Աղաչեցէք վասն իմ», «Աղաչեցէք վասն ս», «ա-լ», «դգզ», «աղզ», պտոկ-պհպ Գբ՝ «ա-գ», «ա-դ»:*

3567
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 232: ԿԱՋՄ՝ դարչնագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ ճէնիով, մանուշակագոյն սիւներով բազմերանգ ծաղկանկար կտաւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին՝ մասամբ մաշուած, յական գամերն ու կապիչներն՝ ընկած, դռնակի արտ. եզրի կաշին՝ աստառից անջատ:

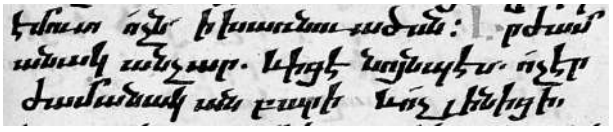
ՆՇՈՒՄ՝ *յա, 65ա՝ սոսնձած դեղնաւուն թերթիկին՝ սեւ շրջանակի մէջ՝ «Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ Համաձայն կտակի վաղաթառամ դոկտոր աստուածաբանութեան Արշակ Տէր-Միքելեանի նուիրում է նրա եղբայր Սեդրակ Տէր-Միքելեանը. Հմր»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԵԻԱԳՐ ՊՈՆՏԱՑԻ, ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐՔՆ ՎԵՑԵՐՈՐԴՔՆ

ԺՋ. դար

ԹԵՐԹ՝ 11 (թ. 3-13): ՊՐԱԿ՝ 1×11: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,2×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւով սահմանագծուած (12,5×7,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 6ա). խորագիրք եւ գլխագիրք՝ կարմիր, սկսուածք՝ վարդագոյն: ՏՈՂ՝ 25:



Նմուշ 6ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթեզերքը՝ մաշուած, մասամբ խոնաւութեան դեղին հետերով, արտ. եզրին ցեցի անցք, եզրերն անհաւասար. թերթերին մանր բծեր, ստ. արտ. անկիւններում՝ մատնահետեր, 3ա՝ խորագրի կարմիր թանաքը մասամբ թափուած. թ. 13՝ վեր. հիմից անջատ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

3ա-13բ եւագրեալ Հարիւրաւորն վեցերո[ր]դ

ա. *3ա-10ա* Առաջինն. Աղօթք ընդդէմ [բանա]ստ[ե]ղծից արտ[ասնոց] – *[Ա]ռաջին բարւոյն ոչ գոյ հակառակ... եւ վաղիւ զօրութիւնս գործեմ եւ յաւուրն երրորդի կատարիմ: Կատարեցաւ առաջինն հարիւրեակ պակաս տասամբ («Ա-Ղ»):*

Ծնթ. Տպ. (տե՛ս ստորեւ), էջ 148. ԺԸ. միաւորը ձեռ-ում (4ա) դրուած է ԺԸ.-ԺԹ. գլխահամարների ներքոյ, տպ. ՁԹ.-Ղ. (էջ 157) միաւորները՝ ձեռ. (9բ) դրուած են Ղ. համարի ներքոյ:

բ. *10ա-3բ* Երկրորդ հարիւրեակ – *Ա. [Հ]այելի բարոյն, ուժոյն եւ իմաստիցն Աստուծոյ են... եւ հոգեւոր տեսիլն մնա գիտութեանցն, ոմանք աննիւթ[ականք են] /// («Ա-ԿԲ///» վջ):*

Ծնթ. Տպ. (էջ 162) ԼԹ. միաւորը՝ ձեռ.ում չիք, տպ. (էջ 164) ԾԵ.-ԾՁ. միաւորները՝ ձեռ. (13բ) ԾԵ.ի տակ են դրուած, տպ. (էջ 164) Կ.ն՝ ձեռ. (13բ) ՃԹ.-Կ.ի է բաժանուած:

Տե՛ս Սրբոյ հօրն եւագրի Պոնտացւոյ Վարք եւ մատենագրութիւնք, աշխ. եւ ծանօթ. ի լոյս ընծայեաց ճ. Բասենց վ. Սարգիսեան, Վենետիկ, 1907, էջ 143-164:

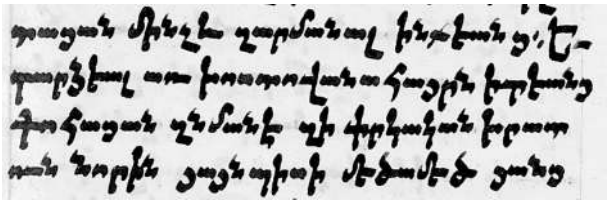
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *13բ՝ «մնա գիտութեանցն»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ՀԱՅԵԼԻ ՎԱՐՈՒՅ

ՇՕՒՈՒՕ (ԵՐՆՁԱԿ) ՌՃԻԲ. – 1679

ԹԵՐԹ՝ 221-1+1 (թ. 1-2, 14-232, թուիչ՝ թ. 63-65, կրկն.՝ թ. 188). (հետգ-ի էջակալում՝ սեւով՝ 1-430, որ է՝ 14ա-231բ). չգրուած՝ 1ա, թ. 232: ՊՐԱԿ՝ 2+Ա-ԺԹ×12 (Ա 11, ԺԹ 4): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ թ. 14-73, 86-232. այլ թուղթ՝ թ. 1-2՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ վեր. եւ ներքն կողմերից բուսական ոճատրմամբ ձուածիր, որի մէջ՝ կեռ գիծ. այլ թուղթ՝ թ. 74-85՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ կիսալուսնով պսակուած վեցաթեւ աստղ, որի ներքեւում՝ թագ, երեքնուկով պսակուած գծային խաչ, որի աջ կողմում լատ. «A», ձախում՝ «C», եռամահիկ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,8×12,8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւով սահմանագծուած (14×7,7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝



Նմուշ 78ա

78ա). խորագիրք եւ գլխագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 22-23. գծումներ՝ ճնշումով. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լուսանցակողերի կարմիրը գրեթէ գունաթափ, մասամբ սեւացած. եզրերն անհաւասար. եզրերում եւ անկիւններում մասամբ խոնաւութեան դեղին հետքեր, տեղ-տեղ մաշուած (թ. 1-2, 23-4, 26, 28-31 եւ այլն) եւ վեր. անկիւններում բորբոսի հետքերով (թ. 142-7 եւն). թերթերին տեղ-տեղ մանր կեղտաբծեր եւ թանաքաբծեր, 1ա եզրերում՝ սոսնձի հետքեր, աստառի գոյների արտատպումներ, վրան՝ 1 անցք. թ. 221-32՝ խոնաւութիւնից մասամբ դեղնած, 231բ գրչի յիշատակարանի թանաքը տեղ-տեղ լղոզուած. թ. 2՝ արտ., թ. 151-227՝ ստ., իսկ թ. 207-32 նաեւ վեր. ներքն եզրերում՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1բ-2ա, 14ա-231բ [Հայելի վարուց]

Տե՛ս ձեռ. 789, Բ., 6բ-411բ: Եւ սա եւս է լատինացոյց Հարանց վարուցն.../չիք: Յանկ/1բ-2ա (վջ. գլխահամարը տարբեր՝ «ԿԼ.»): ա/14ա-7բ (խորագրի սկ.ը չիք): բ/17բ-20ա: գ/չիք: դ/22բ-3բ (խորագիրը՝ «Գլուխ Դ. Վասն անզղջութեան», տե՛ս տպ., էջ 101): ե/23բ-4ա: զ/24ա-7բ: է/չիք: ը/27բ-32բ (սկ. տարբեր՝ «Այր ոմն՝ անուն Յովհաննէս, ազնուական եւ մեծազգի...». «Ոմն մարդ եսպան գեղբայր...» սկսուածքով գրոյցը գրուած է վջ-ում): թ/32բ-4ա: ժ/34ա-5բ: ժա/35բ-42բ: ժբ/42բ-5բ: ժգ/45բ-7ա: ժդ/չիք: ժե/47բ-9բ: ժզ/20ա-2բ (49բ գրչից՝ «Գլուխ ԺԶ. գրած է Գ. համարումն»): ժէ/49բ-50ա: ժը/50ա-1ա: ժթ/51ա-2բ: ի/52բ-67բ: իա/67բ-8բ: իբ/68բ-75բ: իգ/75բ-7ա: իդ/77ա-9ա: իե/79ա-82բ (սկ. տարբեր՝ «երիտասարդ ոմն ազդմանէ չարին յայնքան չարագոյն...». «Այր ոմն մեղաւոր բռնադատեալ...»՝ չիք): իզ/83ա-4բ: իէ/84բ-5բ: իը/85բ-8ա: իթ/88ա-91ա: լ/91ա: լա/91ա-3ա: լբ/93ա-4բ: լգ/94բ-100բ (սկ. տարբեր՝ «Եպիսկոպոս ոմն յոյժ ճոխափառ եւ փարթամ ընչիւք...». «Երիտասարդ ոմն յամենայն հեշտութեանց...»՝ չիք): լդ/100բ-2բ: լե/102բ-4բ: լզ/104բ-6ա: լէ/106աբ: լը/106բ-11ա: լթ/111ա-4բ: խ/114բ-22ա: խա/122ա-5բ: խբ/125բ-7բ: խգ/չիք: խդ/130բ-2բ: խե/132բ-4բ: խզ/չիք: խէ/154ա-6բ: խը/134բ-54բ: խթ/156բ-60ա: ծ/չիք: ծա/160ա-4ա: ծբ/164ա-73ա (խորագիրը տարբեր՝ «Գլուխ ՃԻ. (ԽԷ.)** Յաղագս շուայտութեան եւ որկրամոլութեան»): ծգ/173ա-9բ (սկ.՝ «Էր ոմն մաշակար...»): ծդ/179բ-83ա: ծե/183ա-5ա: ծզ/185աբ: ծէ/185բ-8դ: ծը/189ա-96բ: ծթ/196բ-7բ: կ-կա/չիք: կբ/197բ-205ա: կգ/205ա-10ա: կդ/210ա-5բ (խորագրային բաժանում չունի): կե/216ա-8բ: կզ/218բ-22ա: կէ/222բ-6բ: կը/226բ-8ա: կթ/չիք: հ/228ա-9բ: հա/229բ-31բ:*

*Ծնթ. Խորագիրը Հմտ 789 ձեռ-ի տպ. նկարագրութեան մէջ սխալմամբ ընկալուել եւ գրուել է «Յաղագս Տեառն զղջութեան»:

**Ծնթ. Գրչի առած առաջին կարմրով համարակալումների վրայ սեւով առուած են նորերը գրչի եւ հետգ-ի ձեռքերով (առաջինը կարմրով համարակալումն է, փակագծայինը՝ երկրորդը): Տե՛ս Հայելի վարուց, աշխ. Ք. Տէր-Դաւթեանի, Երեւան, 1994, օգտագործուած չէ:

Ունի՝

127բ-30բ Գլուխ Խ. Յաղագս ողորմութեան

ա. *127բ-8բ* Ա. *Էր ոմն վարձկան աղքատ, որ զկին իւր եւ զորդիս կերակրէր... յոյժ ողորմած առատաձեռն եւ աղօթասէր մինչեւ բարւոք խաղաղութեամբ հանկեաւ ի Քրիստոս:*

բ. *128բ-30բ* Բ. *Էր ոմն կին քրիստոնեա եւ ունէր զայր իւր հեթանոս... եւ զշնորհակալութիւն մատուցանէր կնոջ իւրոյ իմաստնոյ, որով ծանեաւ զճշմարիտ Աստուած:*

գ. *130բ Ի ժամանակի Թէոդոսի ինքնակալի ոմն Սինկլիտոս Հռոմայեցի... որովհետեւ ի ժամանակի սովոյ գիս յանդամս իմ խնամարկեցեր:*

Ծնթ. Խ-ներում կան գրչի եւ հետգ-ի բնագրային լրացումներ (30ա, 46ա, 69բ, 185բ, 188բ եւն):

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

2բ [Հաշիւ] – *Այս է իմ՝ Յարութիւն, ծախած եափիճիս, այս է՝ ԺԴ. (14) հատ եափիչի, տվի գ՛ա՛գ՛ո պ՛թ էլ տվի, Գ. եափիչի Ա՛Յ. առ էլ տվիմ, մին հատ, Դժ.ին էլ տվի մին հատ ԴՒ.:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

231բ Փա՛ռք անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ այժմ [եւ] միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Գրեցաւ սուրբ նոր մատեանս ի թվականութեանս հայոց ՌՃԻՀ.ին (1679), ձեռամբ ումեմն անյիշելի մեղապարտի, անարհեստ, փծուն նուաստի, որ չունէի բնաւ կարողութիւն, ապաւինեալ ի մարդասէրն Աստուած, սկսայ եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցայ ի հայրապետութեան հայոց տեառն Յակոբայ *եւ առաջնորդութեան մերոյ նահանգի յաթոռն* Սուրբ Կարապետի *քաջ րաբունապետին* Առաքել *եւ նորին յաջորդի՝ արի եւ քաջ վարժապետին տեառն* Անդրէասիւ: *Գրեցաւ յերկիրս* Երընջակ, *ի գեօղաքաղաքս* Շօռոթ, *ընդ /// (վջ):*

Ծնթ. Հետգ-ի շղագրով գրուած՝ «Վերջ»:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ սեւով «Հմտ 1171», «1171/3567», «ՌՃԻՀ. – 1679 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», 2բ՝ «Հմտ 3»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1բ՝ «ե», 85բ՝ «զայս այս է», թանաքը՝ արտատպուած 86ա:*

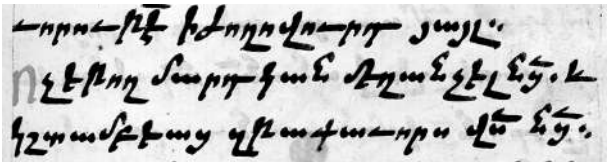
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *1բ՝ թռչուն, 49բ, 90բ (չնչած)՝ բուսական լուսանցազարդ:*

3568
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ՍՈՒՐԲ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՌՃՀԱ. – 1722

ԳՐԻՉ՝ Պետրոս: ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Օվակէմ:

ԹԵՐԹ՝ 258. չգրուած՝ 223բ, 230բ, 257բ-8ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԲ×12 (Ա, ԺԷ-ԺԸ 14, Ը, ԺԲ 10, ԻԱ 5, ԻԲ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռամաիլիկ, երեքնուկով աւարտուող գծային խաչ, որի ձախ կողմում լատ. «P», աջում՝ «A», բուսական նախշ (թ. 17): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21,3×15: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (15,7×11,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 148ա): ՏՈՂ՝ 16 (թ. 1-223), 16-21 (թ. 224-56): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն մոմլաթ, մէջբը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 148ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձակատազարդ՝ 1ա, 23ա, 48բ, 77ա, 101ա, 129ա, 155բ, 183ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կանաչ, բաց եւ մուգ կարմիր, կապոյտ, նարնջի, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1780 եւ 1950ական թթ., կազմը, աստառը եւ պիպ-ները՝ 2րդ նորոգման. լուսանցակողերի կարմիրը՝ գրեթէ գունաթափ, մասամբ սեւացած. թ. 1-3, 248-58՝ եզրերը մաշուած, մասամբ թափուած, պատռուած, թ. 3՝ ստ. արտ. գրադաշտը վնասուած, մի բանի տառ, թ. 85՝ ստ. անկիւնը թափուած. եզրերի սպիտակ, հիմերի սպիտակ եւ դեղին չգրուած թղթով ամրացում-լրացումը՝ 1ին նորոգման. թերթերը խոնաւացած, դեղնած, նաեւ՝ զանազան կեղտաբծերից, թանաքի հետքերից խունացած. խոնաւութիւնից թանաքը տեղ-տեղ լղոզուած (թ. 1-2, 5, 74ա եւն), ստ. արտ. անկիւններում մատնահետքեր կան, որոշ թերթերի՝ այրուածքի հետքեր (34բ, 55ա, 66բ եւն). որոշ թ.՝ վեր. կամ ստ. հիմից անջատ (թ. 2-11, 18, 258 եւն). թ. 15-6, 25-6, 235-6՝ իրարից հեռացած, երեւում է հիմը. որոշ լս-զարդեր՝ 1ին նորոգման ընթացքում մասամբ կտրած. խառը դասաւորուած թերթեր՝ թ. 1-230, 236-47, 231-5, 248-58:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-217ա* [Սաղմոսարան]

Տե՛ս ձեռ. 1642, 1ա-239ա: 1/1ա-22բ: ա/19ա-21ա: բ/21ա-2բ: 2/23ա-48բ: ա/44բ-7ա (խորագիրը մասամբ տարբեր՝ «Աւրհնութիւն մեծին Մովսէսի աստուածատես մարգարէի»): բ/47ա-8բ: 3/48բ-76բ: ա/72բ-4ա (խորագիրը՝ «Բան Մովսէսի մարգարէին»): բ/74ա-5ա: գ/75ա-6բ: 4/77ա-100բ: ա/98ա-9ա: բ/99բ-100բ: 5/101ա-28բ: ա/127ա-8բ: բ/128բ: 6/129ա-55ա (խորագիրը՝ «Աղօթք Մովսէսի առն Աստուծոյ»): ա/153բ-5ա: բ/155ա (ունի՝ 155ա՝ «Աւրհնեալ է Տէրն մեր եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոս. ամէն: Հայր մեր, որ յերկինսդ ես...»): 7/155բ-82բ: ա/181ա-2ա (խորագիրը մասամբ տարբեր՝ «Աւրհնութիւն եսայեայ կայծակնամաքուր սուրբ մարգարէին»): բ/182աբ: գ/182բ: 8/183ա-217ա (խորագիր՝ «Աւրհնութիւնք աստիճանաց»): ա/204բ-6բ («Փոքր էի ես»՝ 214աբ, ունի խորագիր՝ «Այս սաղմոս ինքնագիր Դաւթի է...», հմմտ. տպ. էջ 369. ունի՝ 206բ-7ա՝ «Մաղթանք – Լո՛ւր մեզ, Տէ՛ր...»): բ/207ա-10ա (խորագրի վջ-ը՝ տարբեր՝ «...մանկանցն Անանիանց»): գ/210բ-1ա: դ/211աբ: ե/211բ-2ա (Սաղ. ճԽՀ.-ճԾ՝ 212ա-4ա): գ/214բ-6ա: է/216բ-7ա:

Տե՛ս Սաղմոսարան, էջմիածին, 1819:

Ունի՝

1. *217ա-21բ* Աղօթք իւրաքանչիւր անձին հաւատացելոց ի Քրիստոս, զոր արարեալ է տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի – *Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիր պագանեմ... եւ ամենայն սրբոց քոց երկնաւորաց եւ երկրաւորաց: Եւ քեզ փառք... ամէն (տե՛ս տպ. 1819, էջ 395-402):*

2. *221բ-2ա* Սրբոյ Գրիգորի Նարեկացւոյն, որ է՝ Խօսք [Բան ԽԱ.] – *Որդի՛ Աստուծոյ կենդանւոյ, աւրհնեա՛լդ ամենայնի... յամենայնի լըրմամբ աւրհնեալդ ի բարձունս եւ քեզ ընդ Հօր... եւ պատիւ այժմ եւ (տե՛ս տպ. 1819, էջ 393-394):*

Բ. *224ա-56բ* Կանոնագլուխ [Մասն ժամագրոց]

1. *224ա-30ա* Կանոնագլուխ կարգաւ [ԱՋ.-ԴԿ.] – *ԱՋ. Դաւեա՛, Տէ՛ր, զայնոսիկ, որ դաւեն զիս... զաւակի նորա յազգէ մինչեւ յազգ: Փառք... ամէն: Ալէլուիա՛յ, ալէլուիա՛յ:*

Տե՛ս ժամագիրք, Կ. Պոլիս, 1865, էջ 34-49:

2. *236ա-40ա* Թագաւորի ապաշխարութեան – *Թագաւո՛ր յաւիտեան, լուր մեզ, Աստուա՛ծ... ընդունիլ ի կեանսըն յաւիտենից (հմմտ. տպ. էջ 125-136):*

3. *240ա-2բ* Թագաւորի մարտիրոսաց – *Ջողորմութիւն քո, Տէ՛ր, արա՛ ի մեզ եւ բարեխօսութեամբ սրբոց մարտիրոսաց... որ միայնդ ես բազումդորմ, Թագաւո՛ր փառաց Քրիստոս (տպ. էջ 136-141):*

4. *242բ-3բ* Առաքելոց եւ մարգարէից այս է – *Ո՛չ են բանք եւ ո՛չ են խօսք... Թագաւորեալք աւրհնել Սուրբ ըզերրորդութիւնն (տպ. էջ 141-142):*

5. *243բ-4ա* Սրբոյն Ստեփաննոսի – *///տէն. Այ[ս]օր դասք հրեշտակաց... Այսօր դասք հրեշտակաց ուրա-խա[նան] (տպ. էջ 143-144):*

6. *244աբ* Մաղթանք Երանելիին եւ Իբրեւին, [երկինք

պատմենին եւ Տէր ապաւենին, Մի նախանձիրին եւ Խոստովանին] – *ԴՋ. Սաղմոսիւք եւ աւրհնութեամբ... Դ[կ.] անդադար փառաւորեմք զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ:*

7. *244բ* Ալէլուի Ծընընդեան Տեառն Յիսուսի գի<ր>շերային ժամուն – *Ալէլուիայ... Տէր հովուեսցէ...*

8. *244բ-6բ* Ջկնի տէրունական տօնի, որ ԱՋ. ձայն լինի, ըզԴասէրն ասա՛ – *Դասք հրեշտակաց...*

9. *246բ-7բ, 231աբ* Ալէլուիայ Յարութեանն Քրիստոսի – *ԱՋ. Ալէլուիայ... Ողորմութեամբ Տեառն լի է-ղեւ...*

10. *231բ-3բ* Ալէլուի Համբարձմանն Քրիստոսի – *ԱՋ. Ալէլուիայ... Համբարձէ՛ք իշխանք...*

11. *233բ-5ա* Ալէլուիայ Հոգոյն Սրբոյ գալըստեանն – *ԱՋ. Ալէլուիայ... Յանկալի է նա, քան զոսկի...*

12. *235աբ, 248ա-9բ* Ալէլուիայ Խաչի – *ԱՋ. Ալէլուիայ... Յուպ քոյ եւ գաւազան...*

13. *249բ-51ա* Ալէլուիայ եկեղեցւոյ – *Ալէլուիայ... ԱՋ. Լսել ինձ ըզձայն...*

14. *251բ* Ալէլու Ղազարու Յարութեան – *ԱՋ. Բարձր առնեմ...*

15. *251բ-2ա* Ալէլուիա Ծաղկազարդի ողոգոմեան – *ԱԿ. Տէր Աստուած մեր երեւեցար մեզ...*

16. *252ա-3բ* Ալէլուիայ աւուց Աւագ շաբաթու – *Բ.շաբթի. Ջի նայ ասաց եւ եղեն...*

17. *253բ-4ա* Ալէլուիայ Պայծառակեր[պ]ութեանն Քրիստոսի, որ է՝ Վարդավառ – *Կիրակի. Ալէլուիայ... Քոյ են երկինք...*

Ծնթ. 7-17 միաւորները՝ տե՛ս Ժամագիրք, Կ. Պոլիս, 1865, էջ 146-180:

18. *254բ* Մաղթանք Իբրեւին, Տէր ապաւէնին, Խոստովանին եւ Ի ննեղութեանին – *ԴՋ. Խաղաղութեանց տըւօղ Քրիստոս... յարարածըս քոյ, մարդասէր Տէր:*

Ծնթ. Հետգ-ի նոտրգրով, որպէս լրացում, գրուած է՝ «Քրիստոս է իմ Աստուած... Տէրամբ եւ հաւատով, մարդաս[էր]»:

19. *255ա-6բ* Տաղ վճառման պ[ա]տարագի – *Անձն իմ յամենայն ժամ ի Տէր պարծեսցի / լուեալ դաս[ք]ըն հե[զոց] յոյժ ուրախասցի... եւ որք յուսան ի նայ, անզեղջ մնասցէ:*

Տե՛ս Պարութեան գիրք եւ Տաղարան, Կ. Պոլիս, 1701, էջ 278-281:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

222բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ անգրաւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Գրեցաւ եւ աւարտ եղեւ Սաղմոսարանըս ամենագօրին Աստուծոյ գօրութեամբն եւ կարօղութեամբն ձեռամբն մեղաւոր եւ անարժան Պետրոսիկն ի գուռն Սուրբ Լուսաւորչին, ի թվաբերութեանս մերոյ ՌՃՀԱ.ին (1722)՝ Յուլիսի ամսոյ Թ.ին, օրն Բ.շաբթի: Յիշատակ է Սաղմոսարանս տէր Օվակէմին, ծընօղացըն հոգուն եւ իւր հոգուն, Լուսաւորչի եկեղեցուն: Եւ ոք հանդիպի սորա քաղելով կամ ընդելնելով (=ընթեռնելով), ջերմեռանդ սրտիւ ասացէ՛ք Աստուած ողորմեսցի իւրեանց հոգուն: Սիրով սրտիւ յիշեցէ՛ք, եղբա՛յրք, եւ դուք յիշեալ լինիք առ Քրիստոս: |223ա| Աւրհնեալ է Տէրն մեր եւ Փրկիչ Յիսուս Քրիստոս յաւիտեանս. ամէն: Հայր մեր, ո՛:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *257ա (կազմել տուողի, 1780 թ., անարուեստ նոտրգիր) Այս Սաղմոսըս թվին Ռ./// Փետրվարի ժ.ին (10), եւ՝ [մեղա]պարտ Մարոթաս, որ եմ Տէր-Գրիֆորեան, կազմել տվի խարասուցի լուսարար տիրացու Խաչայտորին, վասըն կազ[մ]ելու վարց տվի Ա. դուրուշ: Օվ ոք հանդիպիք այս վէրըստին կազմեալ Սաղմոսարանիս եւ ընթէռնուք յատկայպէս, յիշէցէ՛ք ըզծնողըս իմ՝ տէր Գրիֆորըն եւ տէր Մարոթան, եւ համան նըճեցեալքս, եւ ձեր նըմնճէցէլօցը[ն] Աստուած լուսավօրէսցէ. ամէն:*

258բ Թվին ՌՃԽԹ.ին (1780), Ապրիլին ԺՋ.ին (16) հանգավ լոս[ա]հօքի հարըս՝ տէր Գրիֆոր քահանայն: Տէր լոսավօրէսցէ հօքին եւ իուր հարսըն, որ էր սիրելի հար պիտիային, նայ եւըս այսըմ ամիս Մայիսի Դ.ին հանգչեավ: Տէր լոսավօրէսցէ նորայ հօքին եւըս, որ էր անոնըն <Մ> Մարթայ: Թին (՛) /// (չշարունակած):

2. *256բ (1792 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՃԽԱ.ի[ն] (1792):*

Ծնթ. Ներեւում հետգ-ի շղագրով թուականի հաշւում է՝ «1241 551/1792»:

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *28ա՝ «ձձձղ», 28բ՝ «ն», 29բ՝ «այայ», 33բ՝ «ձ», 72բ՝ «ա-ճ», «Ք ք», «լ», 223ա՝ «ՄՅՈՒ», «բաժ», «ե», 223բ՝ «Մե», «Մհ», «կ», 239բ՝ «որ ճանապարհ մոլորելոց», 257բ՝ կապգիր՝ «ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ» (՛), 258բ՝ կապգիր՝ «Պ///»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. աստառին մատիտով՝ «Գեւ[որգյան] 1177»:*

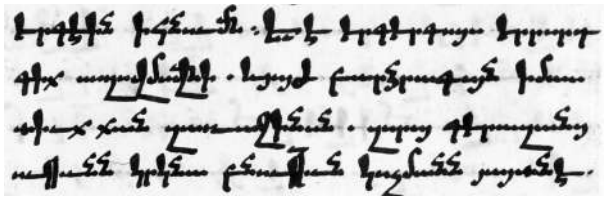
3569
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ՌՃԼԸ. – 1689

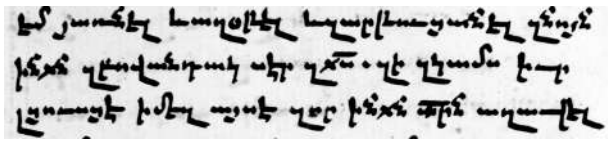
ԳՐԻՋ՝ Մելիխէթ տոց., մհտ. (թ. 2-48, 64-148), Աճառուն (թ. 49-63): ՍՏԱՅՈՂ՝ Խոտայվերտի (Մելիխէթ գրչի հայրը):

ԹԵՐԹ՝ 148. չգրուած՝ 2բ, 30բ, 40բ, 148բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԳ×12 (Գ 3, Ջ 15, ԺԱ, ԺԳ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ թ. 1-63, 87-9, 98-123, 134-148՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝

եռամաիկ, երեմնուկով աւարտուող գծային խաչ, ոտի ձախ կողմում լատ.՝ «A», աջում՝ «Z». այլ թուղթ՝ թ. 64-87, 90-7, 124-33՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագով պսակուած ձուածիր, տակը՝ շեղանկիւն ողկոյզ, ներսում լատ. «S /// R», վարդեակ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 21,5×15: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, որոշ թերթեր սեւով սահմանագծուած (16,5×9,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր՝ թ. 2-48, 64-148 (նմուշ՝ 29ա), թ. 49-63 (նմուշ՝ 60ա). խոռագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 22. գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, մէջբը՝ սեւ կաշի, Բ. փեղկի արտ. եզրը վարդագոյն մոմլաթ. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 29ա



Նմուշ 60ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., մէջբի սեւ կաշին, Բ. փեղկի մոմլաթը, աստառը եւ պահպանները՝ նորոգման ժամանակի. կազմի կաշին մասամբ մաշուած, յական կապիչներն ու գամերն ընկած, Բ. փեղկին ցեցի անցքեր, հին կաշուի մէջբը ճաճճած, թափուած, Բ. փեղկի կաշուի վրա սուր գործիքի հետքեր. աստառները եւ պահպանները իրարից անջատ. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ գունաթափ, սեւացած. թերթերին զանազան բծեր, մասամբ խոնաւութեան եւ այլ դեղին հետքեր, թերթման անկիւններում մատնահետքեր, թ. 1, 148 զանազան հետքերից խունացած. թ. 80՝ վեր. արտ. անկիւնը թափուած. թ. 24-5՝ իրարից հեռացած, երեւում է հիմքը, թ. 1-2, 138-9՝ իրարից մասամբ հեռացած. թ. 4, 147-8 եւն՝ ստ. հիմքից անջատ. թ. 147-8՝ ցեցի անցքեր. թ. 24 եւ 135ի, 135 եւ 148ի, 148 եւ 136ի, 136 եւ 25ի միջեւ՝ մի բանի, թ. 111-2ի միջեւ՝ 1, վչ-ից՝ թ. 147ից յետոյ անորոշ բանակի թ.՝ ընկած. թերթերի դասաւորութիւնը խառն, կարդալ՝ թ. 1-24, 135, 148, 136, 25-134, 137-47:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա [3]անկ գրոց – *[3]աղագս գալըստեան Նեռին... [3]աղագս զմարմին սրբոցն Գրիգորի:*

1. *3ա-8բ* (ցանկ)՝ Յաղագս գալըստեան Նեռին – *[Քանզի] ժամանակին յայտնեսցի պիղծ որդին կորըստեան Նեռն... եւ ընդ առաքեալսն եւ լսեն զերանելսն զայնն, որ ասէ. եկա՛յք, աւրհնեա՛լք Հօր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք, պատրաստեցէ՛ք ձեզ զարքայութիւնն եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

2. *8բ* Վասն աւազակացն – *Աւազակն, որ ընդ աջմէն էր, որ դաւանեաց [զ]Տէր, Դէմաս էր անուն նորա... խնդրեաց Տէրն, Լիսինայ էր անունն:*

Համմտ. Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց, Կ. Պոլիս, 1729, էջ 495:

3. *8բ* Է. բան խօսեցաւ Քրիստոս ի խաչին, այս է – *Առաջին, որ ասէ Ղուկաս. Համր, թող սոցա... [է]պիներորդ ի Ղուկաս <ի Ղուկաս>. Ի ձեռն քո աւանդեմ զհոգի իմ:*

4. *8բ-9բ* Այս են բանք առաքելոց – *[3]ակոբոս եւ Յոհաննէս՝ որդիք Զեբեդեայէ... Ղեւոնդէս՝ զհուսաւորիչ:*

5. *9բ-10ա* (ցանկ)՝ Պատմութիւն Մով[սէս մարգարէին] – *Մովսէս ժ. տարեկան տվին ի յուսումն ի Յանէսն եւ ի Յամբրէսն... առաւօտուն ելին եգիպտոսէ եւ առաւօտուն անցան զծովն Կարմիր:*

6. *10աբ* [Վասն Սուրբ Գրոց] – *Մով/// ///աց զէ. փերթ Օրէնքն եւ զՅոբն ///ին ///ց գրեաց զիւր Գիրքն եւ Ը. տուն յԱւրինացն: Սամուէլ գրեաց... [ե]զրն գրեաց զիւր գիրքն եւ զԹագաւորացն, Մնացորդն:*

7. *10բ* Վասն տաճարին Ը. նշանացն – *[Ա]ռաջինն՝ միան ոչ հատէր բնաւ... խ. (40) ամաւ յառաջ ելաւ ի տաճարէն:*

8. *10բ-24բ, 135աբ, 148ա* Ներսէսի պատմական հայրապետի արարեալ Պատմութիւն սուրբ թագաւորացն, [ո]ր յայտնելոց են եւ վասն ազգին Նետողաց<աց>, որ առնելոց են բազում չարիս, եւ վասն պիղծ եւ անմաքուր Նեհինն, որ յայտնելոց է եւ դարձեալ կործանելոց է զօրութեամբ սուրբ խաչին վասն աճեղ եւ սոսկալի գալըստեան Որդւոյն Աստուծոյ, եւ վասն յարութեան մեռելոց, եւ հատուցման արդարոց եւ մեղաւորաց իւրաքանչիւր գործոց: Օգ[ն]եա՛, Հոգի՛ Աստուած, գործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա՛, Տէ՛ր – *[3]այնժամ թագաւորեսցէ Կոստանդիանոսն հզաւր զօրութեամբ յազգէ սուրբ եւ անուանի թագաւորաց... ապայ մեծաւորքն եւ ամբարիշտքն ուր գտանիցին վասն չար գործոց /// (շար.) իւր աստուածութեամբն ի վերայ մեղաւորացն եւ ասէ. երթայք յինէն, անիծեալք, ի հուրն յաւիտենից... զգեստք լուսեղէնք, գանձ անկողոպտելի, աստուածազանք: Փառք արդարոցն պայ/// (շար.) իւր, վասն զի յիշատուն բերան է սատանայի եւ կատարիչ կամաց... եւ վա՛յ ինձ, որ ի նոցանէ տանջելոց եմ վասն իմ բազում մեղացըն:*

Համմտ. ձեռ. 613, Ա., 79ա-91բ «Ագաղանի (=Ագաղռոնի) իմաստասիրի ասացեալ Վասն վերջին ժամանակին եւ սուրբ թագաւորացն եւ վասն ազգին Նետողաց կործանման եւ դարձեալ յայտնելոց...»:

Տե՛ս նաեւ Բազմավէպ, 1913, Հ^մ^ 9-10, էջ 396-400:

9. *136աբ* (ցանկ)՝ Ամենայն աւուր կերակուր պատրաստ – *(սկ.) ///ղնիք եւ այն աղքատն յառաջ մտեալ ի բաղանիսն եւ եհան զաղքատնակերպ հանդերձն եւ մտաւ ի ներս: Եւ եկեալ Սողոմոնու, եւ կայիր հազարք հազարաց... երբ ի վեր նայեցաւ, ելեր հրեշտակն գնացեր եր եւ դատարկ հանդերձն մնացեր էր: Յայնժամ ելաւ, նստաւ ի թախտն, եւ հագաւ զթագն, եւ ելաց դառնապէս եւ եթող զհպարտութիւն կարծիքն:*

10. *136բ, 25ա* Այլ պատմութիւն գեղեցիկ – *Ժամանակի մի ի ծով Սօվինօպ քաղաքի... ի ծովն ի շուրջ գայր Գ. ամիս եւ այլ վի/// (շար.) ամին եւ խորհորդ արարեալ ընդ կինն իմ եւ ընդ տղայս... եւ այս Գ. ամ է, որ այլ կղզի ոչ թողի եւ այլ նաւավար, եւ որոնենք ի վերայ ծովին եւ ոչ գտանենք ըզկղզին զայն:*

11. ա. *25ա-8ա* Պատմութիւն ֆաջ Լիպարիտին – *[Ք]աջ Լիպարիտ էր ի Սասնոյ գաւառէն, որ եկեալ բնակէր ի Կիլիկէ... եւ աւերեցին զքրիստոնեայք զաշխարհն Հայոց, եւ տիրեցին ազգն տաճկաց եւ թագաւորեցին:*

բ. *28աբ* [Քոյրն ֆաջին Լիպարտի՝ ըմբշամարտ] – *Եւ կայր քոր մի Լիպարիտին՝ փախուցեալ ի գիւղ մի... որ կայր Խ. (40) լիտր, եւ ամենեքեան ապուշ մնացին զօժանդակութիւն ցն<ն>այ կնոջն:*

Տե՛ս Հանդէս ամսօրեայ, 1933, թիւ 1-2, էջ 130-134:

12. *29ա-40ա* [Երգ երգոց Սողոմոնի]

ա. *29ա-30ա* Յառաջաբան Երգոյ երգոցն – *[Ա]նուն երգոյ երգոցս յայտ առնէ, զի եղանակաւ... որով ապայ եւ յաստուածարեալ հարսնացեալսն ի սուրբս յայտնաբանէն:*

բ. 31ա-40ա [Երգ երգոց] – *Համբուրեսցէ զիս ի համբուրից բերանոյ իւրոյն... (Ա. 1 – Այլուստ... 6):*

13. *41ա-133բ* [Մ]եկնութիւն Երգ երգոց՝ ի [հոգեխ]առն իմաստապատում առն Սողովմոնի՝ արեայի Իսրայէլի, զոր ասացեալ է տեառն Գրիգորի՝ ներառնաւոր հաճանայի եւ հոգէշնորհ վարդապետի՝ որդւոյ տեառն Խոսրովայ, սակս իւոյ աստուածային երկիւղածութեան, եւ ընթերցասէր գոլով ցանկացեալ այսմ տառի մեծաւ աղաչանօք եւ խնդրուածովք ետ մեկնել զԱռակս փեսայի եւ հարսին, որ բացայայտի մեկնութեամբ ի Քրիստոս եւ յեկեղեցի

Տե՛ս ձեռ. 1104, 48-116ա: Նախգ./41ա-6բ (սկզբի 3 բառը՝ չիք): ա/46բ-9ա: բ/49ա-133բ (խորագիր՝ չիք, «...թողում ասել զՊօղոսին, որ առաջին պատուական գիտութիւն /// (շար.) թագ ի գլուխ եդել ցուցանէ այնու զանճառ լուսաւորութեանն...»): Յիշ. հեղ./չիք:

Ծնթ. Գլխաբաժանումներ չունի:

Տե՛ս Գրիգոր Նարեկացի, Մեկնութիւն Երգոց երգոյն Սողովմոնի, Վենետիկ, 1789:

14. *133բ Փա՛ռք անբսկիզբն եւ անզոգական եւ անեղական, անայլայլական, միասնական, անտանելի, անքննելի, անհասանելի, անիմանալի, անպարագրելի, անծերանալի, աներբ, անուր, անորակ, անքանակ, անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեանն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Ծնթ. Յիշատակարանի փառաբանական մաս է, որ նոյնաբար օրինակուել է առանց որոշակիացման:

15. *134աբ, 137ա-47ա* Առեգի Ջ. եւ Մարտի ԺԴ. Վարք եւ յիշատակ է սաճնչելի առն Գրգորի պապին Հռոմայ – *[Ա]յր ոմն կոմս էր ի Վրէնդիս քաղաքին... եւ բարւոք հովուելոյ զհօտ Քրիստոսի խաղաղութեամբ եւ նա հանգեաւ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մերում, փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Համմտ. ձեռ. 1507, 298բ:

16. *147ա* [Դ]արձեալ ի բարձրանալ ի թուականութեանս հայոց ազգիս յամի ԴՃ. եւ ԻԴ. (975) թագաւորեացն Վասիլն՝ հայրն ամենեցուն, որդի Ռամանս (այսչափ):

Տե՛ս Մատթէոս Ուռհայեցի, Ժամանակագրութիւն, Վաղարշապատ, 1898, էջ 30:

17. *147աբ* [Նախադրութիւն գրոցն Եսթերայ. Աստուածաշունչ, Վենետիկ, 1805, էջ 315] – *[Ժ]ամանակ իրացն Ես<ս>թերայ... թէ ջընջեմ զյիշատակն Ամաղէկայ ի ձեռն որդոցն Ռասյէ:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

1ա [Աղօթք կարկտի. ձեռ. 482, 44բ] – *Յորժամ երդայր Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, հարցին ցնա... դուք հեռացուցէք զամպն կարկտի ի յանդաստանէ մերմէ յանուամբ Հօրն, Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

28բ Մեղապարտ գրչի տիրացու Մելիխէթին *եւ զիւր հօրն՝ մահտեսի* Հոտավվերտիին, *նախնեաց յարենէ մերձաւորաց, կարդացօղաց եւ լըսողաց աղաչեմ, աղաչեմ զհանդիպողդ այսմ գրծիս միով Աստուած ողորմիւ յիշել զանարժան գծողս, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Տեառնէ մերմէ Յիսուսէ Քրիստոսէ. ամէն, ամէն:*

40ա Մեղապարտ գրչի Պետրոսին, *կարդացողաց եւ լսողաց աղաչեմ, աղաչեմ զհանդիպողդ այսմ գրծիս, միով Աստուած ողորմիւ յիշել զանարժան գծողս, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Տեառնէ մերմէ՝ Յիսուսէ Քրիստոսէ. ամէն**:

* Ծնթ. Սա եւս գրուած է Մելիխէթ գրչի ձեռով, եւ Պետրոս գրիչը ոչ թէ սոյն ձեռագրի երկրորդ գրիչն է, այլ գաղափար օրինակինը, որից էլ Մելիխէթ գրիչն ընդօրինակել է յիշատակարանների կաղապարային մասերը՝ անունների մասում դնելով իրենը: 40ա, 147բ յիշատակարաններում Պետրոս անուան պահպանումը գուցէ շփոթի հետեւանքով է:

147բ Որ ողորմեսցի Քրիստոս Աստուած ըստացողի գրոցս մահտեսի Խոտայվերտիին *եւ որդւոցն մահտեսի* Մելիխէթին, *նախնեաց, յարեան մերձաւորաց եւ մեղա-*

պարտ գրչի Պետ[րոս], *մահտեսի* Մելիխէթին, *կարդացողաց եւ լսողաց: Արդ, գրեցաւ երգ երգոց ի մարքաղ[աք]ս* Կոստանդինուպոլիս, *[ի դուռն* Սրբոյն Սարգսի Ջօրավարին *եւ որդւոյ նորա* Մարտիրոսին, *ի] թվականիս հայոց [ՌՃՀԸ. (1689), ի կաթողիկոսութեան որ ի* Սուրբ էջմիածին *աէր* եղիազար *Ամենայն Հայոց կաթուղիկոսի] /// (վջ):*

Ծնթ. Փակագծերում բերուած մասերն առնուած են Ղ. Վ. Փիրղալէմեանի «Նշխարք պատմութեան Հայոց» գործի ճատոր Ա.՝ ՄՄ ձեռ. 6332, 257ա էջից, յիշատակարան Հ՝ր 979, որ օրինակել է՝ «1870 փետ. 12, ի Կ. Պոլիս՝ ի Միջագիւղի թաղ.»: Իսկ Համառօտ ձեռագրացուցակում (հտ. Ա., էջ 1042) ձեռագիրս թուագրուած է «ԺԷ. դ.»:

148ա Որք հանդիպիք եւ այսմ բանիս, անպիտան գրչիս մեղապարտ մահտեսի Մելիխէթին. *զանունս իմ եւ գործք ոչ ունիմ, աղաչեմ զձեզ, ասացէ՛ք Աստուած ողորմիս, եւ Տէրն ողորմեսցի զձեզ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1բ (1869 թ., շղագիր) Ի 1853 ամին, Յունւ. 1ին ծնաւ արու գաւակ* Յովաննէս *քահանային* Յարութիւնեան, *որ եւ կոչեցաւ անունն* Մարտ[ի]րոս՝ *Քրիստոսի ծառայ: Հաշուեցի, ելաւ 17ն ամ մինչ ի հազար ութն հարիւր վաթսուն եւ ինն ամի. ամէն: Նուաստ ծառայ Քրիստոս[ի]՝* Մարտիրոս Սիսակեանց Աշտարակեցի:

2. *1ա (1899 թ., շղագիր) Քանեւհինգ ամեայ տարեդարձի առթիւ նուէր* Գէորգեան *հոգեւոր ճեմարանի մատենադարանին՝* Աշտարակեցի Սմբատ Սիսակեանցից: *30 Օգոստոսի, 1899 ամի: Ջեռամբ /// (անունը եւ ազգանունը՝ ջնջած):*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած սպիտակ թղթին՝ սեւով շրջանակի մէջ՝ «1178», Ա. աստառին՝ կապոյտով՝ «Գէորգեան հոգեւոր ճեմարան Հ՝ր 34 Գէորգեան ժողովածու Հ՝ր 1178», 1ա՝ «ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

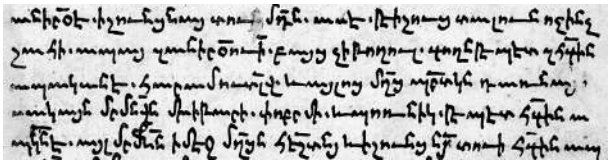
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *76ա՝ «ի գահն Հոռոմայ այ///»:*

3570
ՂՈՒԿԱՍ ԼՕՌԵՑԻ, ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ

ԺԷ. դար

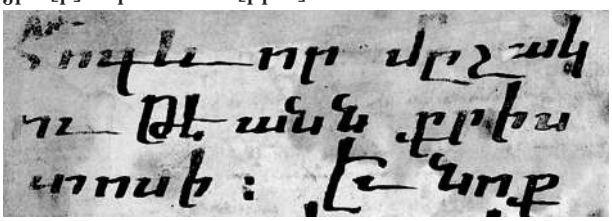
ՍՏԱՑՈՂ՝ Մարգար երէց:

ԹԵՐԹ՝ 73 (տե՛ս նաեւ՝ պտոկ-պիպ.): ՊՐԱԿ՝ Ա-Ջ×12 (Ա 11, Ջ 13): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ պատուանդանով խաչ, երկրաչափական պատկեր (սեղան), բոլորակ, մէջը՝ խարիսխ, թագո՞վ պսակուած բոլորակ, մէջը՝ խարիսխ: ՄԵԾՕՒԹԻՒՆ՝ 20,5×15: ԳՐՕՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (16×12): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 19ա): ՏՈՂ՝ 26 (թ. 2-58), 27 (թ. 59-73): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, մէջբը՝ կապոյտ կտաւ, եզրերը՝ վարդագոյն մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Գ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 19ա

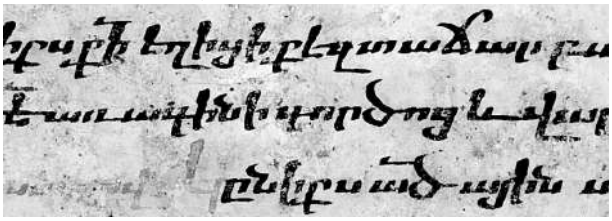
ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – 1. Յայսմաւուրի: ԺԵ. դ.: Թ. 1՝ ստացուած 1 ամբողջական թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումով (բնագիրը՝ կտրած): Թուղթ՝ 20,5×15. երկսիւն (16,5×14). բոլորգիր (նմուշ՝ 1բ). սկզբնատող՝ կարմիր, տող՝ 16: Կարդալ. 1աբ՝ «[Հոռի ԻԱ. եւ Սեպտեմբերի Լ. Գիւտ նշխարաց սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ] – /// [Ջեն]ոն եւ յղեալ [տարաւ] զբոլոր մար[մին] Լուսաւորչին... պարծանս մեր [եւ զի իմ]ն զնոյն կա[մ]եցաւ: Այս[մ աւուր] յիշատակ է սրբոյն Անտոնի, [Կր]աւնիդեայ, է. խոտաճարակացն, որ ի վանսն Գըլակայ – Յորժամ ձեռնայդրեցաւ սուրբն Գրիգոր... եդ անդ զնշ[խար]ս ոսկերա[ց] Կարապետին, եւ սուրբն Ան[տօն եւ] Կրօնիտէս մնացին [ի] սպասաւորու[թիւն] ///»:



Նմուշ 1բ

Տե՛ս Յայսմաւուրք, խմբ. Ծերենցի, Կ. Պոլիս, 1730, էջ ՂՋ.-ՂԷ.:

2. Մաշտոց: ԺՋ. դ.: Բ (վջ)՝ ստացուած 1 ամբողջական թերթից: Թուղթ 20,5×15. միասիւն (15×11). բոլորգիր (նմուշ՝ Բբ). խորագրերը՝ կարմիր, տող՝ 17: Կարդալ՝ Բաբ՝ «[Կանոն մկրտութեան] – ///ծն fո Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Խաղաղութիւն ամենեցուն: [Աղօթք]. Որ լուսաւորեցեր զարարածս fո... եւ յետ այսորիկ ասացէ՝ Խաղա[ղ]ութիւն ընդ բեզ: եւ մկրտելն ասացէ ///»:



Նմուշ Բբ

Հմմտ. Մայր Մաշտոց, հատ. Ա., Գիրք Ա., աշխ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 228-231:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 2ա (գծանկարային): Զարդագիր՝ թոչնագիր՝ 2ա (գծանկարային): Գոյներ՝ կարմիր, շագանակագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., մէջբի կտաւը, եզրերի մոմլաթը, աստառները եւ պիսպ-ները՝ նորոգման ժամանակի. ճին կազմի կաշին՝ մաշուած, ճաճճած, վրան՝ անցքեր եւ սուր գործիքի հետքեր. պտոկ-պիսպ-ները՝ մասամբ խոնաւացած, խունացած, պտոկ-պիսպ. Բբ՝ կեղտոտուած, գիրը՝ տեղ-տեղ անընթեռնելի. կամ մասամբ ընթեռնելի, թ. 1 եւ Բ.՝ եզրերը մաշուած-թափուած, թ. 1՝ լրացուած-ամրացուած դեղին կիսաթափանցիկ, իսկ Բ.ն՝ սպիտակ չգրուած թղթով, Բ. պտոկ-պիսպ-ի եզրերից 1-2 տառ՝ թափուած. թերթեզերբ՝ մաշուած, մանր պատռուածքներ. թերթերի եզրերը եւ ճիմքը՝ խոնաւացած, դեղնած, գրադաշտը՝ խունացած. թերթերին զանազան բծեր, դեղին եւ թանաքի հետքեր, մատնահետքեր (25բ-6ա, 33ա եւլն), որոշ թերթեր՝ նորոգուած դեղին կիսաթափանցիկ թղթով (12ա, 36ա-7ա եւլն), թ. 2-10, 42-3, 70-3՝ ցեցի անցքեր. վջ-ից՝ թ. 73ից յետոյ, անորոշ հանակի թ.՝ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-73բ [Քառոգք Ղուկասու Լօռեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 746, 1ա-236բ: ա/2ա-6բ (բնաբանը՝ այլ ձեռքով): բ/6բ-11բ: գ/11բ-7ա: դ/17ա-22բ: ե/22բ-33ա (խորագիրը եւ սկ.՝ «Քարոզ ի բանն Աւետարան, որ ասէ՝ Մի՛ տայք զսրբութիւն շանց եւ մի՛ արկանէք զմարգարիտն ձեր յառաջի խոզաց, զի մի ոտն կոխիցէ – Առաջին՝ սրբութիւն անուանի հաղորդութիւնն եւ շուն...»): գ/33ա-41բ: է/41բ-50բ: բ/50բ-60բ (խորագրի վջ-ում՝ «Ողորմածն Աստուած ասէի եւ չամէի, բայց ասեմ եւ ոչ մ՛չ»): թ/60բ-7ա: ժ/67ա-73ա: ժա/73աբ («...թէ գործք բարի ունի, հանգչի հոգով եւ մարմնով: Ապայ թէ չունի գործք ///» վջ): ժբ-իա/չիք:

Ծնթ. 17ա, 31բ, 35բ, 36ա, 47բ հետգ-ի տարբեր ձեռերով բառոգների առանձին մասերի դիմացի լս-ներում գրուած են խորագրեր՝ ըստ տուեալ մասի բովանդակութեան (35բ «Խոովի կենդանի», 47բ «Տղաի յուսմոմ տալ ա» եւլն), ցուցում՝ 57ա, նշումներ՝ 25բ, 35բ:

Տե՛ս Յարութիւնեան Է., Ղուկաս Լօռեցին եւ նրա Քառոգագիրքը.– Բանբեր Մատենադարանի, 1971, Հ^{մր} 10, էջ 213-236:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

6բ Որ ողորմի ըստացող գրոցս Մարգարայ *իրիցոյ եւ իւր ծնաւղացն՝ հաւրն* Նազարին, *եւ մաւրն* Համանգուլին, *եւ կողայկիցն իմոյ* Մարգարտին, *եւ որդոցն իմոյ՝* Միհնասին, Ալէքսանոսին. *ամէն (նման՝ 17ա, 41բ, 50բ, 67ա, 73ա):*

22բ Որ ողորմի ըստացող գրոցս Մարգարայ *իրիցոյ, հօրն* Նազարին, *եւ մաւրն* Համանգուլին, *եւ կողայկիցն* Մարգարտին, *եւ որդոցն՝* Միհնասին, Ալէքսանոսին, *կարդացողաց եւ լսողաց. նմայ փառք յաւիտեանս. ամէն (նման՝ 11բ, 33ա):*

*60բ Որ եւ արժանի արասցէ Տէր Աստուած զամենայն հաւատացեալքս անուան իւրոյ, եւս առօել զ*Մարգարայ *իրիցոյ եւ կողայկիցն իւր* Մարգարիտն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1ա (1714 թ., անարուեստ նոտրգիր) Յիշատակ<-տակ> այս է, որ գրում եմ: Թէ կարգաս ///ր բահք գ թի[ւ] ՌՃԿԳ. (1714), Մարտի ԺԲ.ին (12):*

2. *1ա (1717 թ., անարուեստ նոտրգիր) Թիւ [Ռ]ՃԿԶ.ին (1717). տէր* Յակոբի *եղեւ որդի, որ Աստուած էրեստ Մայիսի ԻԲ.ին: Տէր Աստուած, դուն օգտես այս բանիս<ին> Ը): Ես գրել եմ, Աստուած կատարէ. ամէն: Աստուած հէնց ամենայնի մարդի, Դիլան տայիլ էրեստ:*

3. *1ա (ԺԲ. դ., անարուեստ նոտրգիր) Աստուա՛ծ իմ, Յիսո՛ւս Քրիստոս, ես՝ տիրացու* Յարութիւնս, *եւ* Պ[ե]տրոս *վարդապետս* Մուղնու *պասին, ողջ:*

4. *37բ (ԺԲ. դ., նոտրգիր, ստ. լս.) Տէր* Հասանի *որդի* Աղաջանս:

38ա Ոսկնի *որդի տէր* Հասան:

66բ Ես՝ Աղաճանս, *գրեցի բարի: Օվ կադայ, թողութիւն (չշարունակած):*

73բ Գիրս, որ գրեցի, տէր Հասանի Աղ/// *(չշարունակած):*

5. *40բ (ԺԲ. դ., անարուեստ նոտրգիր, ստ. լս.) Ես՝* Ասլիս, *իմ կողայկիցն՝* Դօվլաթս, *յեկե[ղե]ցիս շինյեց|41ա|ինք մեր հոգուս հ[ամ]ար, էս քարօզգիրքս առանք |40բ| էս յեկե[ղե]ցուս համար: Մեր մի յիշատ[ա]կն էս յեկեղեցիս այ, |41ա| մի յիշատակն էս քարօզգիրքս այ: Ես՝ տէր* Խաչայ|40բ|տուրս, *գիրս գրեցի (որից յետոյ կէտագծերով 9 սիւն եւ 2 խաչ են գծուած): |41ա| Օվ որ կարդայ, մի բերան ողորմի ասէ:*

6. *73բ (ԺԲ. դ., նոտրգիր, ստ. լս.) Ես՝* Սարգսի *գիրեցի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պտոկ-պիպ. 1ա՝ կարմրով՝ «1181», սեւով՝ «1181/3570», «Ժէ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», 3ա՝ «Նուէր Գէորգեան ճեմարանի մատենադարանին Թադէոս Մելիք-Աւետիսեանից Երեւանցւոյ Վարդան Բաղդասարեանի ճեմարանականի խնդրանօք 1899 թուի Մարտի 1ին»:*

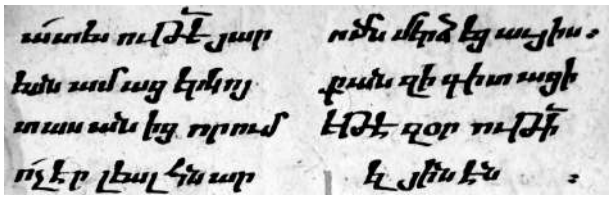
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «33իշ», «աբգդ», «ուբ», «լուս», «այս որ կաս», «լլ», «լուա», 1բ՝ «ամ աւեն[ին», «Յորժամ», «Նախ գիտելի է զի որպէս մարգս հոգի է եւ մարմին, նոպէս Սուրբ Գրեանց բանն հոգեւոր եւ մարմնաւոր, զի եւ աստուածայինն», 32բ՝ «եւտես աա Աստուած մա Պօղոսին», 38բ՝ «կտ», 39ա, 45բ, 46ա՝ «էս», 49բ՝ «գդդ», «գդ», 50ա՝ «եզ», «էր», 71բ՝ «էս այ», 72ա՝ «է»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *2բ՝ բուսական լս-զարդ, 39բ՝ հանգուցային նաշխ:*

3571
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԺԵ. դար

ԹԵՐԹ՝ 267+2 (կրկն.՝ թ. 171, 235). չգրուած՝ 69բ, թ. 206: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԴ×12 (Բ՝ չիմ, ԺԲ 10, ԻԴ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ թ. 1-4, 9-24, 29-32, 37-156, 165-77. այլ թուղթ՝ թ. 5-8, 25-8, 33-6, 157-64, 178-90, 192-7, 199-233, 235-267՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ ծաղրածու: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20,3×15,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, որոշ թերթեր կարմրով եւ սեւով սահմանագծուած (14,5×10,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 150ա): ՏՈՂ՝ 20. գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ վարդագոյն մոմլաթ, մէջբը՝ կապոյտ կտաւ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 150ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լս-ային՝ Խաչելութիւն՝ 264ա, ծառ (Մուտք յԵրուսաղէմ)՝ 246ա: Կիսախորան՝ 1ա, 70ա, 207ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային, տաճար՝ 107ա, 187ա, խաչ՝ 159բ: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր, մարդադէմ՝ 232ա: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, շագանակագոյն, դեղին, մուգ նարնջի, սեւ:

Ծնթ. երկու տարբեր ձեռերի աշխատանք է (հմմտ. 1ա՝ կս-խորանը 70ա, 207ա կս-խորանների հետ):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., կազմը, աստառները, պիպ-ները՝ նորոգման ժամանակի. լուսանցակողերի կարմիրը՝ գունաթափ, սեւացած. որոշ եզրերի թափուածը՝ լրացուած, հիմմերը՝ ամրացուած նորոգման դեղնաւուն չգրուած թղթով, որոշ եզրեր եւ վեր. նրբին հիմմին մօտ ցեցի անցքեր՝ դեղին կիսաթափանցիկ թղթով. թերթերը, մեծ մասամբ եզրերը եւ հիմմերը՝ խոնաւութիւնից խիստ դեղնած, խունացած. թերթերին՝ մաներ բծեր, թանաքի հետքեր (84բ-5ա, 179բ եւն), կեղտաբծեր (109բ-10ա եւն), այրուածքի հետքեր եւ փոքր անցքեր (թ. 81, 123, 133 եւն). թ. 47-8, 201-2՝ իարից հեռացած, թ. 124՝ վեր., թ. 261՝ ստ. հիմմից անջատ. թ. 121՝ առտ. եզրի, 235ա-դ՝ ստ. անկեան թափուածը՝ լրացուած սպիտակ թղթով, վրան՝ բնագրի պակասը, որ հաւանաբար հին՝ ԺԷ. դ-ի նորոգման է. թ. 247-67՝ եզրերն անկանոն, անհաւասար. թ. 12-3ի միջեւ մօտ 12, թ. 120-1ի, 260-1ի միջեւ՝ 2, վջից՝ թ. 267ից յետոյ՝ 3 թ.՝ ընկած. թ. 36՝ դրուած թ. 24 եւ 26ի, իսկ թ. 25ը՝ թ. 35 եւ 37ի միջեւ, համարակալումը՝ ճիշտ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-69ա* Աւետարան Մատթէոսի (Ղ. 5 – Ժ. 41՝ թափուած):

2. *70ա-120բ* Աւետարան Մարկոսի (ԺՂ. 8-20՝ թափուած):

3. *121ա-205բ* Աւետարան Ղուկասու (Ա. 1-8՝ թափուած):

4. *207ա-67բ* Աւետարան Յովհաննու (*232աբ* Իրք կնոջն շնացելոյ, ԺԷ. 24-ԺԸ. 21, Ի. 28-ԻԱ. 25՝ թափուած):

230բ գրչից ստ. լս-ում՝ «Ո՛վ եղբայր, աւրինակն ինձ էր, ետեւ իմացայ, թողութիւն արարէ՛ք, զի եւ նշան եմ արել, յե՛տ դարձիր» (226բ-31բ Կ.-ՁՂ. միաւորների ընդօրինակման ետեւաոչութիւնների մասին է): Որոշ թերթերի վրայ հետգ. անառուեստ բոլորգրով գրուած են խորագրեր՝ 5ա, 70ա եւն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

205բ Աստուած Մեհրապին *մեղքն ջընջէ, որ զԲուխտս Աւետարանիս եւ բագում կսուրս(=քսուրծրուր) վեր առաւ, քաղքէն գալիս վեր առաւ, եւ ես հեշտացայ: Աստուած իւրենն արքայութիւն քարգեւէ եւ գկարդացողիդ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

107ա (ԺԹ. դ., վրացերէն, մխեգրուլի, ստ. լս.) ქ. ესე წიგნი ხოსიანათ მოტანეს †.՝ *Այս գիրքը Խոսիանիք բերին:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. աստառին մատիտով «Գ. 1189», կապոյտով «Գէորգեան հոգեւոր ճեմարան Հ՝ի 3», 1ա՝ սեւով «ա/111-252»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *117ա «Այսաւր անճ»:*

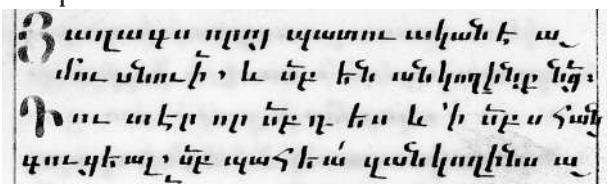
3572
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ՌՄՂԱ. – 1842

ԳՐԻՉ՝ Թովմաս սրկ.: ՍՏԱՑՈՂ՝ Յովհաննէս Տէր-Պօղոսեան:

ԹԵՐԹ՝ 25. (գրչի էջակալում՝ 9-44, որ է՝ 6ա-23բ). չգրուած՝ 25բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ջ×4 (Ա 5): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: Մե-

ԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,5×13,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (16×10. ստ. լս.՝ յիշագրեր): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 15ա). խորագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ վարդագոյն մոմլաթ, մէջքը՝ կապոյտ կտաւ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 15ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., կազմը, աստառները եւ պիպ-ները՝ նորոգման ժամանակի. թերթեզերքը մաշուած, տեղ-տեղ թափուած, մաներ պատռուածքներ. հիմքերը նորոգուած նորոգման դեղնաւուն չգրուած եւ դեղին կիսաթափանցիկ թղթով. հակառակ երեսներին թանաքի արտացոլումից թերթերը խունացած, վրան՝ զանազան բծեր, դեղին հետքեր, մատնահետքեր, սեւով խզբզոցներ. թ. 2-4՝ հիմքից անջատ. թ. 9-10, 13-4, 17-8, 21-2՝ իրարից հեռացած. բնագրի սկ-ից՝ թ. 6ից առաջ գրչի էջակալման 1-8 համարները՝ 4 թ. եւ էլի անորոշ բանակի թերթեր ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *6ա-16բ* [Կանոն պսակի] – *Եւ նախ հարցանէ փեսային եւ ասէ. Որդեա՛կ իմ, մինչեւ ի մահ տէ՛ր ես... Ընթերցուածս ի Ծընընդոց. եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում...*

– *6ա* [Եւ ապա ասէ զխրատ] – *(սկ.) /// հիւանդութիւն, թէ աղքատութիւն, եւ թէ այլ ինչ նեղութիւն, Աստուած զձեզ յամենայն փորձութենէ հեռի պահեսցէ...*

2. *16բ-20բ* Կանոն պսակ վերացուցանելոյ – *Բերէ քահանայն զհարսն եւ զփեսայն եւ դնէ գլուխ գլխի, հանէ զթուրն ի թամբէն եւ դնէ խաչանման... Ընթերցուածս յերեմիայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. եղիցի Իսրայէլ իբրեւ զցօղ...*

3. 21ա-3ա Կանոն երկրորդ պսակի – *Քահանայն բերէ զնոսա յեկեղեցին եւ խոստովանեցուցանէ... Գիրք Պօղոսի, Աւետարան Մատթէի, քարոզ՝ Վասն ուղղելոյ՝ նոյնք են, որք ի Կուսի պսակն կան: Եւ ապա ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած, որ ի հրեշտակաց խօսեցեալ...*

Հմմտ. Մաշտոց, Կ. Պոլիս, 1857, էջ 70-101:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, շղագիր, ԺԹ. դ. (1842 թ.ից յետոյ)

1. *2բ* [Ոտանաւոր] – *Տուն փորձութեանց մինչ ե՞րբ խաբես զկեանս համակ, / միշտ գրաւես, երբէք խղճաս / որ ոչ տար[ի]քս, այս է քո կամք, / հերի[ք] անե[ս]: / Ես ի նոր քոյ սորին, զոք որ կալ: (Վջ-ում)՝ եւ իկար կուղի բնակիչ:*

2. *2բ* [Ոտանաւոր. հայատառ թուրեերէն] – Զաղըրելըմ յարտասան, / մանի ղուրին դարտայսան / դամըրտան չարօխ կըյիմ / ախարիմ յարտասան:

3. *2բ* [Ոտանաւոր] – *Դուն փորձութեանց, միշտ ե՞րբ խափէմ խղճուկ մարէս, մնաս բարով:*

4. *3ա* [Հաշիւ] – *Խինայ կէս ֆունտ 6 մսղալ պակաս... 2 կոպեկ:*

5. *3ա* [Ոտանաւոր. հայատառ թուրեերէն*] – *Ախշամ օլուր, խուրուզ խուրուզ չխար դամլարայ / աշըղ օլուր, աշըղ օդուր, օլայեայ եալվար երա:*

*Ծնթ. Ընթերցումը եւ բառանջատումը՝ Ա. Ժ. Աւետիսեանի:

6. *3բ* [Հաշիւ] – *Գ. ապասի կէս մէկ խինայ... 9 կոպէկ մէկ:*

7. *3բ* 1864 ամի Յուայվարի օսօր ամսի օրկուի, Համբարձում – *Գիտեմ, Աբ/// լացիմ, հերիք ծնօղք... զքուտ տապան թացին (նոյնը որոշ տարբերութիւններով կայ նաեւ՝ 1բ, 4ա, 5բ, 24բ):*

8. *4ա* [Ոտանաւոր] – *Ուսումնարա՛ն, ուսումնարա՛ն, դու զի՞նչ իցես / ոչ անշունչ էր բնակարան: Համբարձումն, Յակոբ, Նազարեթայ, Կարապետ, Վաղթան գօվելի /// (նոյնը որոշ տարբերութիւններով նաեւ՝ 3ա, 5բ, 24բ):*

9. *4ա* (մատիտով, ապա սեւով լրացուած) [Հաշիւ] – *3 <3> ապասի մէկ խինայ կէս... սաղ մէկ 7 կոպէկ:*

10. *4բ* [Ոտանաւոր] – *Երթանք մէնք պատրազմի, երթանք բոլորէս սրտով, / գով<ով>էք արան, մեզ էտ քաջ անուն, էտ կրով<ով>:*

11. *4բ* [Ոտանաւոր] – *Ե՛րթ, երթանք մենք, ուսումնարա՛ն, ուսումնարա՛ն, / դու զի՞նչ իցես, ոչ անշունչ է բնակարան: Յազար ութ. վացուն (1860 թ.):*

12. *5ա* [Հաշիւ] – *Մարքարէն մի լիտեր պիրե///... մի կէս չորէք:*

13. *5բ* [Ոտանաւոր] – *Թակ փառաց մերոց, այր ցա[ն]կալի / կուհար անգին պան[ծալի՞] / գովելի /// ի հոգիս սէր /// ուսումն (՞) արի:*

14. *24բ* [Ոտանաւոր] – *Գիտեմ յԱբել լացին հերիք / ծնօղք զքուտ ոսգերոտիք զմիր զայիտ (՞) / որքան ա[ն]շունչ էր զքուտ ոսգերոտիք / տապան թացին լալուիք (որոշ տարբերութիւններով ընդօրինակուած է երիցս):*

Ծնթ. Յաւելագրութիւնները եւ գրչափոխները գրուած են գրչից սկզբնապէս բաց թողած, չգրած էջերին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

23բ Գրեցաւ ձեռամբ Թովմաս *մեղապարտ սարկաւագի՝ յաշակերտէ տեառն* Յովհաննու *սրբազան պատրիարքի* Կոստանուպոլսեցւոյ՝ *մականուամբ* Զամաշրճիօղլու *կոչեցելոյ, ի վայելումն* Անէմ Խոյեցի *սարկաւագ* Շիրակացի Տէր-Պօղոսեան՝ *յաշակերտէ* Իսրայէլ

արքեպիսկոպոսի, եմ անուամբ Յովհաննէս: *1842, Նոյեմբեր 15:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *4բ 1851**

*Ծնթ. Յաջորդող գրառումները հաւանաբար վերաբերում են սրան մերձաւոր ժամանակի:

2. *1բ (1856 թ., շղագիր, ժամանակագրական գրառումներ) Ի ժամանակ 1856 թվի եւ Յունվարի 16 էհաս հրամանագիր սրբազան հօրն առ իս* Սէյտէվէր *գիւղի: Եւս 1856 Յունվարի [մկր]տեցաւ* Նիկէր՝ *դուստր* Ոսկե/// *կնքահայրութեամբ* Խաչատուրին *եւ որ[դի]* [Մա]նուկին, *ի ձեռն տէր* Յօհաան *[քահա]նային: Եւս 1856 Փետր[ուարի] 1/// մկրտեցաւ* Սարէիս՝ *մանու[կն]* Մարտիրոսին՝ *կնքահայրութեամբ* [Վ]արդանին, *ի ձեռն տէր* Օճ[ան] *[ք]ահանային: Եւս 1856 թվի եւ ///13 մկրտեցաւ* Սիմէօն *մանու[կն]՝ որդի* Յարութինին՝ *կնքահայրութեամբ* [Գ]էորճ Թաւօեանին, *ի ձեռն տէր* Օհան *քահանին:*

25ա Ի ձեռն տէր Յօհան *քահանային խորհուրդ այս մեծ է, որ է պսակ: Այսինքն՝* Յովսէփ Եղօեան *եւ թոռ* Մարգարաին *պսակի 1856 թվի Յունվարի 28ին եւ զ[դ]ուստր* Աղասարի՝ Հիզան *անուն, առեալ իւր կնութիւն: Եւ եւս պսակ* Խանկէլտու *որդի* Վաղդանն *էառ զդուստր* Շախկուլուն *իւր կնութիւն, թվին 1856 Փետր[ուարի] 12:*

3. *1ա (ԺԹ. դ., շղագիր) Ի ժամանակ 1[8՞]96 Մարտի 19ի ցէրէկն ուրբաթ կնքացաւ տէր* Մաթոս Մարտիրոսեան *կա թակ փառաց, փութայ առ մեզ ծնօղն (՞):*

4. *1ա (ԺԹ. դ., շղագիր)* Իկոր *կուղ բնակիչ* Համբարձում *մահտեսի* Աչաով Յարթեն Դավիթովը *եռսունն մանէթ մէկ կապհէկ շահ տամ[ղ]ացով մի* Իկոր *[կ]ուղէցն:* Իկորցի Համբարձում *մահտեսի:*

Ծնթ. (սոյն յիշատակարանի վերեւում՝ հակառակ դիրով)՝ Իկոր գուղ բնայկիչ իմ յոկարի (՞):

2ա (հակառակ դիրքով) Ջոր, ութ գրոցս այս է, որ ես Իկոր *կուղ բնակիչս* Համբարձում *մահտեսի* Աչայով *(2-3 բառ՝ անընթեռնելի):*

5բ Համբարձում *մահտեսի* Աչաով Դավիթ Յարթենով, Խաչատուր, Դավիթ:

5. *3ա (ԺԹ. դ., շղագիր, մատիտով) Գիւղի բնակիչ եմ* Յարթեն Ղազարայ Ապարեանս, *վեր առեմ ես, զարանայ: Այս էր, որ ես* Իկոր *գիւղ կար (՞), այս է, որ ես* Իկոր */// (անընթեռնելի):*

6. *3բ (ԺԹ. դ., շղագիր, մատիտով) 5 շահի սաղ մէկ* Կարապետայ Յովսէփեանս *վէր առի եւ պարգեմ քեզ ի նոյն կիւղի բնակիչ:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. աստառին՝ մատիտով՝ «Գ. 1190* Գ[էորգեան] *հ[ոգեւոր] ճ[եմարան] 43 0. եգանեան», 2ա՝ սեւով՝ «1190/3572», «1842 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ԳՐԱՖՈՐՁ՝ *1ա՝ «զօրութիւն հրեւսացսէն», «ա-գ», «ա ա-լ», «գուհ», «Համբ», «ա», «հատուալԱ», «Ջմուռ մապագայ արաղ պչարէք գինին էր մեր Ջամալ՝ Ժ. մանէթ Թ. մանէթ», «հաւատաց», «զօրութիւն տվ Սահակ ///աթր գույայաս», «ն» (երկիցս), գծեր, 2ա՝ «Գիտեմ յԱբել լացին հերիք ծուաղ խր գիտեմ յԱբել լացին հեր յխբր գիտեմ յխբ Ահասահիկ Միլքալենկ», «Ի քէն հայցեմ յԱբել է սայ ո ձնձրաք», «ազա», հակառակ դիրքով՝ «հաւա», «Ասոր անուայ փակի կիրք խնամողին ամէն», «ի կարգաթոց հասանէ քեզ Յակոբ ծառայ», «ա-կ», «ա-գ», «ա-հաբբբաաա», «Ա» (երկիցս), «Նշանա գիւղ», տառեր, թուեր, գծեր, անընթեռնելի բառեր, 2բ՝ «սաման սուսան շարպաթ շողոյ խոռովեմ», «սամեւ շանայիտ», 3ա՝ «Ի Ա. ամի Մարտի 1228 թ», «աբգ», 3բ՝ «ա» (երկիցս), «5 շահի սաղ մեկ», 4ա՝ «Գիւղի բնակիչ Յար ապեղայ եմ, նշայնակաւ ///գիւղի բնակ, ի առաջի նունի կիւղի բնակիչ գիւղի բնայիչ ///», 4բ՝ այբուբեն՝ «Ա-Ջ», «ա-թ», 5ա՝ «գիւղի բնակիչ», «գիւղի», այբուբեն՝ «ա-զ», «ա-ք», «գիւղի բնակիչ գիւղ», «տէր ///», «թան փառաց մերոց», «կա», «Պարոն Միկէլ», «խնչատուր իմ», անընթեռնելի բառեր, 5բ՝ «ա-յ» (երկիցս), «ա-ֆ», «Այսօր եր կրկունք ան. յվ ով եվ», անընթեռնելի բառեր, տառեր, խզբզոց, 14բ՝ «շ ն ն», 20բ՝ այբուբեն՝ «Ա-Ֆ», 23բ՝ տառեր, բառեր, գծեր, 24ա՝ այբուբեն՝ «երկաթագիր Ա-Ֆ», «Բոլորգիր՝ ա-ֆ», «Նօտրգիր՝ ա-ֆ», «ա-պռզն», 24բ՝ «նաի քան զծբեն գհաւաս», 25ա՝ «եւ եւս», «Այս է տես Իկտրեցի», «սանթարամետաս», «Եւ եւս պսակ /// չէր կարող որ էր կարող սանթարամետականաց», տառեր, գծեր:*

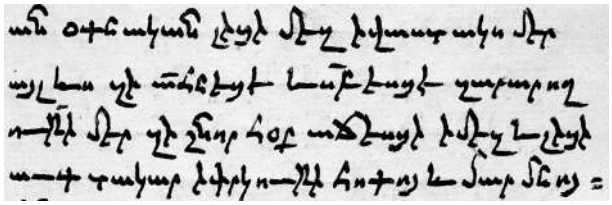
3573
ՌՈԲԵՐՏՈՍ ԲԵԼԼԱՐՄԻՆՈՍ, ԱՌԱՒԵԼ ՊԱՐԶԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
ԱԹԱՆԱՍ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՑԻ, ԳԻՐՔ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱԿԱՆ

ՍՈՒՐԱԹ ԲԱՆԴԱՐ (ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ) ՌՃՂ. – 1659

ԳՐԻՉ՝ Աղամալ Ջուղայեցի:

ԹԵՐԹ՝ 230. (գրչի էջակալում՝ ա-յե, որ է՝ 1ա-149բ, 230աբ, 150ա-2ա, հետգ. մատիտով էջակալում՝ 1-454, որ է՝ 1ա-230բ). չգրուած՝ 153ա: ՊՐԱԿ՝ 5+Ա.-ԻԱ.×12 (ԺԳ 7, ԺԴ՝ չիք, ԺԵ 13, ԺՋ-ԺԷ 10, ԻԱ 5): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ թ. 1-65, 67-162, 165-78, 230. լուսագծերով եւ լուսադրոշ-

մով՝ բոլորակ, մէջը անընկալելի պատկեր, ողկոյզ, լատ.՝ «IPH». այլ՝ դեղնաւուն թուղթ՝ 66, 163-4, 179-229: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,7×9): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 54ա): ՏՈՂ՝ 17 (թ. 1-152, 230), 19 (153բ-229բ). գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի, մէջբը՝ կապոյտ կտաւ. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր եւ սպիտակ շերտազարդ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:



Նմուշ 54ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., մէջբը եւ պիպ-ները նորոգման ժամանակի. կազմի կաշին մէջիի երկու եզրերից թափուած, սեւացած, մաշուած, դոնակը, 2ական կապիչներն ու փայտէ գամերն ընկած, պահպանուել են հիմերը, նորոգման ժամանակ Բ. փեղկը սխալմամբ դրուած սկ-ում, Ա. փեղկը՝ վջ-ում. եզրերը՝ մասամբ խոնաւացած, դեղնած. թերթերին զանազան բծեր, դեղին հետքեր, թանաքը՝ տեղ-տեղ լղոզուած (92ա, 99ա, 116բ, 137բ, 157ա եւն), թ. 217-30՝ առոմ. եզրերին ցեցի անցք. որոշ թերթեր՝ նորոգուած դեղին կիսաթափանցիկ եւ դեղնաւուն չգրուած թղթով (թ. 206-8 եւն), որոշ թերթերի հիմերը նորոգման ժամանակ իրար սոսնձած, ամրացրած (թ. 2-5 եւն). որոշ թերթերի եզրեր 1ական տեղից պատռուած (թ. 57, 83, 120, 152 եւն). թ. 155-6ի միջեւ (ԺԴ. պրակ), վջ-ից՝ թ. 229ից յետոյ, անորոշ ֆանակի թ.՝ ընկած. թ. 230 սխալ տեղ կարուած, կարդալ թ. 149-50ի միջեւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-155ա* Պարզաբանութիւն հրիստոնէական վարդապետութեան վասն անոցիկ, որ ուսոյցանեն զմանկունս եւ զայրս միայմիտս. իբրեւ ի հարցմունս եւ ի պատասխանըս արարեալ է

1. *1ա-2բ* Ջորպիսութի<ո>ւն եւ որ իցեն գլխաւոր բաժինք հրիստոնէական վարդապետութեան. Առաջին գլուխ – *Հարց. երբ որ լուաք, եթէ պիտու է իմանալ զքրիստոնէական վարդապետութիւն... ցանգամ, որ բացայա[յ]տ առնես մեզ զորպիսութիւն այսմն վարդապետութե[ա]նս: Պատ. Քրիստոնէական վարդապետութիւն է կարճառաւտ ժողովարան բանից եւ ամենայն պատվիրանաց, զոր ծանուց մեզ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս... իսկ վասն առաստաղին ըզսէրն եւ զարարողութիւն է. խորհրդեան սուրբ եկեղեցոյ:*

Ծնթ. Ուղղագրական սխալները գրչական են եւ բազմաթիւ, ուստի այսուհետեւ չենք նշում:

2. *2բ-6բ* Պարզայբանութիւն Նշանի սուրբ խաչին. Երկրորդ գլուխ – *Հարց. Նախ քան թէ ըսկիսքն առնեմք զառաջին բաժին... զամենայն խորհուրդս առավել պիտոյս ո՞րք են ի Հավատամքն: Պատ. Այնպէս ճշմարիտ կամիմ առնել. արդ, պարտ է քեզ իմանալ, եթէ Բ. են գլխավոր խորհուրդ սուրբ հաւատոց մերոց եւ երկուքին յօդեալ են ի լաստափայտն... յուսանալով յողորմութիւն Աստուծոյ նըշաւ սուրբ խաչին, միջնորդութեամբ չարչարանաց փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:*

3. *7ա-44բ* Պարզաբանութուն Հավատամքին. Երորդ կանուն – *Հարց. Այժմն երբ հասայք յառաջին բաժին... կամիմ յուսանել զՀավատամքն: Պատ. Հաւատամք երկոյտասանեայն ըստ թվոյ երկոյտասան առաքելոցըն, որք եւ շարայդրեցին եւ են այսոքիկ՝ Առաջին է՝ Հաւատամ ի մի Աստուած... թէ ճշմարիտ է ամենայն, զոր ասացաք, ուղիղ եւ ճշմարիտ են ըստ Գրոց (ունի՝ 1-12 Պարզաբանութիւնք):*

4. *44բ-58բ* Պարզայբանութիւն Հար մեղին, զոր արար Յիսուս Քրիստոս – *Հարց. Աստուածային շնորհօքն յուսուցեր ինձ... թէ որպի՞սի պարտ է յուսալ զցանգալին եւ որպիսի՞ կարիցեմ ունել զնայ: Պատ. Ամենա[յ]ն, ինչ որ այժմն հարցանես, միանգամ զամենեսեան ի Հար մեղին գդանես... ամէն ասի, եթէ այսպէս է եւ այնպէս էր, կամիմ եւ աղաչեմ, զի այնպէս լիցի:*

5. *58բ-64ա* Պարզաբանութիւն Ողջուն Մարիամոյ. Կանուն հինգերորդ – *Հարց. երբ որ ուսուցեր ինձ զՀայր մեղէն, աղաչեմ զի եւս պատմես ինձ զՈղջուն քեզ, Մարիամըն: Պատ. Յաւժար կամաւ կամիմ առնել... այսպէս պատմի թէ՝ Աստուած օգնական լիցի քեզ, Մարիամ՝ լի շնորհաւք եւ այլն... եւ որպէս հավատամք, որ Տէր մեր ի մեչաւրեայ խաչեցաւ եւ առավաւտեան յարեաւ, նունպէս մարդեղութիւն եղեւ ի գիշերի:*

6. *64ա-98ա* Պարզաբանութիւն տասն պատգամացն Աստուծոյ – *Հարց. Այժմն ուսաք Հավատամքըն, զՀար մեղէն, զՈղջուն Մարիամն, ցանգամ, որ ծանուցանես ինձ տաս պատգամ աւրինացն Աստուծոյ... Պատ. Արժան եւ ըստուքայպէս կամիս ուսանել... քանզի հաւատն եւ յուսըն առանց սիրոյ եւ պահպանութեան աւրինացն Աստուծոյ ունայն են, եւ ոչ գոյ փրկութիւն... ցանգութեան խորհըրդոց եւ մտաց, վասն որոյ արգելոյ ի սուրբ աւրէնս ըզցանգութիւն մըտաց:*

7. *98աբ* Պարզաբանութիւն հրամանաց սուրբ եկեղեցոյ. Կանուն է.երորդ – *Հարց. Կամիմ իմանալ, թէ իցէ՞ այլ աւրէնք պահելոյ, քան թէ զաւրէնս տասն պատգամացն: Պատ. Են այլ եւս աւրէնք սուրբ եկեղեցոյ... բաց ի պատվիրանս յայսոսիկ ոչինչ ասի այժմն, զի դիւրաւ գըդանես ի Պարզայբանութիւն է. խորհրդեան սուրբ եկեղեցոյ, որս համառաւտ ասի վասն ամենեցունց:*

8. *98բ-100բ* Պարզայբանութիւն ավետարանական խրատից. Կանուն ութերորդ – *Հարց. Յանգամ իմանալ... ե՞ն այլ եւս խրատք նմանայպէս վասն կատարելութեան կենցաղավարութեան մերոյ: Պատ. են այլ եւս բազում սուրբ եւ օգտակար խրատքս... երեք են՝ կամավոր աղքատութիւն, ողջախոհութիւն եւ հնազանդութիւն... զամենայն ինչս իւր յաւրենէ կատարեալ սիրով, որ չափ որ եւ կարող է ի կենցաղոս:*

9. *100բ-24բ* Պարզայբանութիւն է. խորհրդեան սուրբ եկեղեցոյ. Կանուն իններորդ – *Հարց. Իմացայ շնորհօքն Աստուծոյ զերիս գլխավոր բաժինս... կամիմ, զի ուսուցանես ինձ զչորրորդ... Պատ. Այս չորրորդ բաժին վարդապետութեան առավել աւգտակար է... որով ընդունիմք զշնորհըս Աստուծոյ... եւ սուրբ վարդապետք ասացին, թէ էրէսնավորն է սուրբ ամուսնութիւն, վաստնավորն է այրի կանաց եւ հարիուրավորն է կուսանաց:*

10. *124բ-6բ* Վասն ամենան շնորհաց. Կանուն տասներորդ – *Հարց. Այժմն ծանուցեր ինձ զչորրորդ բաժին քրիստոնէան վարդապետութեան: Այժմն ցանգամ իմանալ, թէ իցէ՞ այլ իրըս ուսանելոյ:... Պատ. Առավել պիտ ուսեն չորրորդ իրըս... բայց են այլ եւս իրս աւգտակարս... որք են՝ բարութիւնք եւ չարք, զգործս բարիս եւ զմեղս... գորցք հոգեւոր ողորմութեան եւ վասն ամենայնի սակաւ բանիւ ծանուցանեմ:*

11. *126բ-9ա* Վասն զաւրութեան աստուածաբանութեան. Կանուն մէտասան – *Հարց. Որպէ՞ս է հավատն: Պատ. Հաւատն է մի, առաջին զաւրութիւն է աստուածայբանութեան... եւ սէր ոչ ունիցի, ոչ կարէ փրկիլ, թէպէտ ունիցի զայլ ամենայն շնորհս Աստուծոյ:*

12. *129ա-32ա* Վասն գլխավոր զաւրութեան. Կանուն երկոյտասան – *Հարց. Որպէ՞ս է խորայգիտութիւն: Պատ. է առաջին ի չորրորդ գլխավոր զօրութեան... եւ գործով ծանուցանին մեզ զսուրբ պահրս ծոյմայկացութեամբ պահել վասն սանձայհարութեան մարմնոց:*

13. *132ա-3բ* Վասն է. շնորհաց Սուրբ Հոգուն. Երեքտասան կանոյն – *Հարց. Մ՚րք են է. խորհուրդ Հոգոյն Սրբոյ: Պատ. Այնոքիկ են, զորս եսայեայ մարգարէն ծանուց մեզ, որ է՝ իմաստութիւն, միտք, խորհուրդ, արիութիւն, գըթութիւն, խոհեմութիւն եւ երկեւղն Աստուծոյ... կոչի հըմտութիւն, որ է համեմիչ գիտութեան, որ ծանուց սուրբ բերան արդար:*

14. *133բ-5բ* Վասն ութերորդ երանութեան. Ջորեքտասան կանոյն – *Հարց. Մ՚րք են ութերորդ երանութիւն, զոր Տէր մեր ուսուցանէ... Պատ. են այլ եւս սանդուխտ, որ վերացընեն ըզմեզ ի կատարելութիւն... անիրաւ զրկողաց որպէս զոսկի հրով փորցին, նունպէս արդարն՝ հալածանօք:*

15. *135բ-7ա* Վասն եօթներորդ գործոց ողորմութեան հոգեւոր եւ մարմնավոր. Կանուն հինգտասան – *Հարց. Այժմն կամիմ, զի ծանուցանես ինձ զիաւթներորդ գործս ողորմութեան հոգեւոր եւ մարմնավոր: Պատ. Գորցք մարմնավոր ողորմութեան են իաւթներորդ... որ է՝ քաղցեալ էի, եւ կերակրեցէք զիս... վասն պիտոյից ամենեցունց, զի շնորհօքն Աստուծոյ լըցվի պակասութիւն նոցին:*

16. *137ա-9բ* Վասն հավասար մեղաց եւ չարեաց. Կանուն ԺԶ. – *Հարց. Այժմն պարտ է, որ ծանուցանես ինձ, թէ ո՞րք են չարիք եւ մեղք, զի հրաժարիմք... Պատ. Մեղք այնոքիկ են, զորս յանձն առնիմք կամ հրաժարիմք կամաւ հակառակ աւրինացըն Աստուծոյ... քանզի մին է մահոյ չափ եւ միւսն՝ փոշէտեսակ մեղըք:*

17. *139բ-41բ* Վասն բնական մեղաց. Կանուն ԺԷ. – *Հարց. Որպէ՞ս է բնական մեղք: Պատ. Բնական մեղքն այն է, որով ծնանիմք... զէ. պարգեւքն, յետոյ միջնորդութեամբ սուրբ կրօնից եւ բարի գործոց շահիցուք մեզ:*

18. *141բ-3բ* Վասն մահու չափ մեղաց եւ ներելեացըն. Կանուն ԺԸ. – *Հարց. Պարզայբանեայ ինձ այժմն, թէ որպէ՞ս է գործական մեղք եւ թէ որպէ՞ս լինի մահոյ չափ կամ փոշէտեսակ: Պատ. Գործական մեղքն այն է, զոր առնեմք յօժար կամօք... առնելով ըզչար գործըս, զոր արար խորհըրդով բանիւ եւ գործով եւ մըտացութեամբ, զի մեծ մեղք է:*

19. *143բ-9բ, 230ա* Վասն է. մահու չափ մեղացն. Կանուն ԺԹ. – *Հարց. Այժմն ցանգամ իմանալ, թէ ո՞րք են առաջել մահոյ չափ մեղք... Պատ. Գլխավոր մեղքերն են, որ է. մահու չափ են՝ որպէս աղբիւրք կամ արմա<ր>տ այլ ամենայն մեղաց... պահեն զպատվիրանս Տեառն եւ որ ոչ պահեն զտանջանս յաւիտենից:*

20. *230աբ, 150ա* Վասն մեղաց, ոռ են ընդ[դ]էմ Հոգոյն Սրբոյ. Կանոն Ի. – *Հարց. Մ՚րք են կամ որչա՞փ մեղք գոյ, որ հակառակ են Հոգուն Սրբոյ: Պատ. են վեցերորդ. նախ՝ յուսայհատութիւն կենաց... եւ ոչ հոգան բնավ ամէնևվին վասն բժըշկութեանն չար մեղացըն:*

21. *150ա* Վասն մեղաց, որ գոչեն առ Աստուած յերկինս. Կանոն ԻԱ. – *Հարց. Մ՚րք են կամ որչա՞փ մեղքէր գոն, որք կոչեն առ Աստուած յերկինս: Պատ. են չորրորդ՝ կամավոր մարդայսպանութիւն, սոդոմէական աղտըն, զըրկումն աղքատաց... այս մեղք, որ ոչ կարի ծածկել կամ բնավ պատճառել:*

22. *150ա-2բ* Վասն չորորդ սոսկալի իրաց. Կանուն ԻԲ. – *Հարց. Կամիմ, զի բարիոք խրատով ուսուցանես ինձ խորշել ի մեղաց եւ գործել զարդարութիւն: Պատ. Իմաստուն Սողոմոն ասէ, թէ յիշա՛յ զվերջ կենաց քոց եւ յաւիտեան մի՛ մեղիցես... վասն երկուղի ունանութեան աշխարհիս կորուսանեն ըզբարիս յաւիտենականս եւ անգանին ի մըշտնջենավոր տանջայնըս: Վերջըն է: Փառք Աստուծոյ եւ Սուրբ Աստուածածնին. ամէն:*

– *153բ* [Ոտանաւոր յաղագս ցանկի] –

Գրոց ցանգն է պարզաբանեալ,

կարգիւ թըխտոցըն է շարայդրեալ,
իմաստնոցն է յատնի ցուցեալ,
իսկ անմըտացըն է յիմարեալ։
Արդ, խելայմուտ միշտ համարեայ,
կարգիւ թըխտոցըն դու գի՛տ ըզնայ,
զոր փայփայքիս, տեսնուս ի նայ,
ցընձայ հոգիի եւ զըվարճանայ։
Իմաստութեան դարայն է սայ,
ճարտարայմիտ ի սայ նայեա՛յ,
ճայր եւ աւգուտ հոգոց լինենայ,
երբ որ ըստուք ընթեռնուս ըզսայ։
Ի հոգուն շընորհացըն զարդարեցաւ,
յառագելոցըն շարայդրեցաւ,
ուղայփառիցըն պարգեւեցաւ,
ի Հրոմայ գահըն հաստատեցաւ,
աստուածային շընորհաւքըն ցուցաւ,
ի սուրբ հարանցըն կարգեցաւ,
մեզ ի փրկութիւն շընորհեցաւ,
վասն Հոգոց Սուրբ հրըամանաւ։

— *154ա-5ա* Ցանգրն է կանոնից այս գրոց վասն որպիսութեան հրիստոնէից վարդապետութեան եւ թէ որ իցեն գլխավոր բաժինք — *Կանոն առաջին. Թուխտ Ա.... Վասն չորրորդ սոսկալի վերջի իրացն, ՅԱ.։*

Ծնթ. Ցանկի համարակալումները ըստ գրչի էջահամարների են։

Տե՛ս Առաւել պարզաբանութիւն հրիստոնէական վարդապետութեան, Հռոմ, 1630. նաեւ՝ Առաւել պարզաբանութիւն հրիստոնէական վարդապետութեան, Փարիզ, 1634։

Աղամալ Ջուղայեցին միայն ձեռ-իս ընդօրինակող-գրիչն է, իսկ երկի թարգմանիչը Պետրոս Պօղոս Կոպոսն է, որի՝ լատիներէնից բնագրի թարգմանութիւնը լոյս է տեսել 1630 եւ 1634 թթ.։ Ուստի կարծում ենք, որ 1659 թ. սոյն ձեռ-ը կարող է օրինակուած լինել նաեւ տպագրերից, իսկ յիշատակարանում «ձեռամբ իմով գրեցի օրինակ ի լադինական» մասը կարող է վերաբերել տպագրերի երկսիւն գրադաշտի մի կողմում լատիներէն բնագրի առկայութեանը (առաւել մանրամասն տե՛ս Յ. Ալնասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, հտ. Բ., Երեւան, 1976, էջ 1447-1451)։

Բ. *156ա-229բ* [Երանելոյն Աթանասի արեւելիսկոպոսի Աղէքսանդրացոյ Հարցմունք վայելուչ եւ պատասխանիք Կիւրղի Երուսաղեմայ հայրապետի, ձեռ. 2108, 397բ-411ա] — *(սկ.) /// [ԼԱ. Հարցումն. Քանի՞ բաժին յընչից մարդոյն պահանջի առնել ողորմութիւն։ Պատասխանի.] Աստուածային առաքեալն հրամայէ՝ Ձեր առավելութիւն եղիցի ի նոցայ պակասութիւն, վասն զի ոչ հայի Աստուած... ձԼԹ. Հարց. Եթէ ոք հարկանէ զաղքատն կամ առցէ ինչ ի նմանէ, զի՞նչ լինիցի։ Պատ. Մեծայառնն այն թէպէտ եւ աղքատին ոչ ետ... քան զայն, որ կարաւտանար կաթի միոյ ջրոյ ի մէջ հրոյն, կարի /// (վջ)։*

Ծնթ. Գրչից դրուած են գլխահամարներ՝ ԼԲ.-ճԼԹ.։

Ջի ընդօրինակել ետեւեալ մասերը՝ 163բ «Ախ. Հարց Բազումք ի վեր... յաղակս այպականեալ մարմնոց, եթէ յարութեանն, զիա՞րդ /// (շար.՝ չընդօրինակուած, տե՛ս տպ. էջ 52-56) 164բ [ԽՋ.] մտանեն յարմայութիւն Աստուծոյ, իսկ աղայք հաւատացելոց, որ ոչ են մկրտել...», 178բ «[ՁԳ.] ...ահայ, զի որպէս ասացի, այն որ անարժանութեամբ մատուցանէ /// (շար.՝ չընդօրինակուած, տե՛ս տպ. 84-95) 179ա [Ղ.] առանց բահանայի վարդապետելոյ եւ եկեղեցոյ մեղաւորին դառնալ ի մեղաց չէր բայհանայ կարգաւորեալ...», 204բ «[ՃԺԷ.] ... եւ եթէ այլ ինչ առաքինութիւն ստացեալ իցէ, վայելեսցէ այնու զկեանսն յաւիտենից, իսկ որ կրաւնաւոր լինի եւ զամենայն առաքինութիւն /// (շար.՝ չընդօրինակուած, տե՛ս տպ. 142-144) 206ա [ոչ կ]արասցէ կատարել զսպասաւորութիւն զայն, եւ բարկացեալ թագաւորն՝ ախտրեալ կործանեսցէ զնայ...», 224ա «ՃԻԲ. Հարցմունք. եթէ մատնէ որ զընկեր իւր ի շար... Պատ. Պէսպէս իցեն մատնելութիւնք՝ ոմանք գողանան ինչս եւ ոմանք խաւսին չար /// (շար.՝ չընդօրինակուած, տե՛ս տպ. 177-185) 225ա [ճԼԲ.] Տեսանիցէ այսպէս արանց եւ աղխատաց, որպէս սովորութիւն է գալ առ դրունս եւ խնդրել անտես ոչ արասցէ տալ կերակուր նոցայ...»։

163աբ գրուած է գրչափոխութեամբ։

Տե՛ս Աթանաս Աղեքսանդրացի, Գիրք պատասխանական, Կ. Պոլիս, 1749, էջ 34-195։

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. *205բ* (ԺԷ. դ., բոլորգիր) [Քաղուածք ի Սուրբ Գրոց] — *Արասցէ մարդ ըստ պատկերի... իմաստութիւնս, ընկալաւ զնայ։*

2. *205ա* (ԺԹ. դ., շղագիր) [Ոտանաւոր] — *Որ շատ մայդիկ քեզ վայ կուլ տան / եւ քոյ ծնողացն երանի տան։*

3. *205բ* (ԺԹ. դ., շինծու բոլորգիր) [Հարցմունք եւ պատասխանիք] — *Հարցումն. Ընդէ՞ր ասաց Քրիստոս՝ Հայր ընդէ՞ր անըզգամ, անըզգամ ասաց, զի՞նչ իշխանութիւն ունի սատանայ։ Ասաց. Անըզգամ, դու նզօվաց սիրելի ես... սրբուն Յ̲ոհանու Մըկըրիչ։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

155ա Աւրհնութիւն, գոհութիւն, բարեբանութիւն գթածին, ողորմածին, մարդայսիրին Աստուծոյ՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, առատ Փրկչէն, զի յոյժ զօրաւոր էն աղօթք արդարոց, եւ Աստուած, որ առատն է ի տուրս բարեաց, տացէ ձեզ եւ մեզ անարժանիքս երկնից արքայութիւնն եւ արժանի արասցէ լսել զերանաւէտ բարբառն, եթէ՝ եկա՛յք աւրհնեալք Հաւր իմոյ, ժառանկ[եցէ՛ք]։

|155բ| Ի հայոց տումարիս Ռ. թուական
ճ. եւ Ղ. (1659) յաւել Հ̲արայբա[ր]դ[ե]ալ կան
ես՝ գրիչս, էի Շօղ քաղաքական,
Ջուղայո գեղջէն քրիստոսայգաւան։

Տառս է գրեալ տնօրինական,
ոչ թէ իմում մտաց, այլ օրինական,
ի քաղաքիս Սուրաթ Բանդար *ծովական,*
ի զարիպութիւն տեղիս, որ է Հնդուստան,
ի մէջ եկեղեցոյս, որ է աւգնական,
ի ամէն զարիպի նավ տանի հանգըստեան:
Փա՛ռ քեզ, Հար եւ Որդի, Հոգիտ շնորհական,
որ տաս հա[յ]ցուած սրտի, որ առ քեզ կարդան:
Պարտեմք վերառաքել փառս անլռական,
անցեալն, յաժմոյս յաւէտ յաւիտենական:
Աղամալ *անուամբս է վաճառական,*
հարն իմ Մալխաս, *մայրն իմ* Թիւվանդա,
ըսկիզբն եդի բանիս եհաս կատարման,
ձեռամբ իմով գրեցի օրինակ ի լադինական:
Լալով ձեզ աղաչեմք, ընդերձո՛ղք սրբազան,
որք լի սրտիւ ասէք վասն իմ Հայր մեղայն,
Աստուած զձեզ աւրհնէ անփորձ, անսասան:

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 868-869, Հմր 1328:

168բ Ողորմեա՛յ, Քրիստո՛ս Աստուած, ի քեզ ապաւինեալ անպիտան ծառայի քո վարպետ գրչի եւ ծնօղաց իւրոց, եւ եղբարց, եւ ամենայն արեան մերձաւորաց, եւ որ ստացա[ք] զսա յիշատակ գրել, եւ Աստուած, որ առատն է ի տուրս բարեաց, տացէ ձեզ եւ մեզ անարժանիցս երկնից արքայութիւնն:

174բ Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս, ողորմեա՛յ ծառայից քոց ստացողի գրոց (այսչափ):

180բ Փառք փառավորելոյն |181ա| Աստուծոյ յամենայն արարածոց. ամէն: Աղաչեմ զընթերցողսդ աստուածային մատենիս յիշել ի սուրբ աղաւթս ձեր զստացող գրոցս (այսչափ):

193ա Այլ եւ դուք, որ ընթեռնուք եւ որք լսէք, աղաչեմ, յիշեսջի՛ք ի սուրբ յաղաւթս (բուն գրչութիւնից ժամանակ անց՝ գրչափոխութեամբ եւ տարբեր երանգի թանաքով) ձեր գրչիս ծնօղն՝ Մալիխասն, *մարն՝* Թիւվանդէն:

206ա Աղաչեմ զամենեսեան զձեզ, ո՛վ աստուածասէր հարք իմ եւ եղբարք, յիշեսջի՛ք միով Աստուած ողորմայ եւ զանպիտան ծառայակիցս ձեր, (բուն գրչութիւնից ժամանակ անց՝ գրչափոխութեամբ եւ այլ երանգի թանաքով) գրչիս ծնաւղն՝ Մալիխասն, Թիւվանդէն *(նման՝ 210ա):*

224ա (բուն գրչութիւնից ժամանակ անց՝ գրչափոխութեամբ եւ այլ երանգի թանաքով) Տէ՛ր Աստուած Յիսուս Քրիստոս յաւիտենից կոչմանն արժանի առնես ամենայն հաւատացեալքս ի քեզ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *205ա (1768 թ., շինծու բոլորգիր, ծննդաբանական գրառումներ) Թվին* ԱՃԽՁ. *(1761), Ղամար ամսին տասն եւ ե. (15) /// Աստուած* Ծատուրն *տվէց: Թվին* ԱՃԾ. *(1765), Նագար ամսին տասն Աստուած* Աւետն *տվէց: Թվին մին ՃՇԳ. (1768), Ղամար ամսին տասն եւ Ը. (18) Աստուած* Ըստէփան *տէվէց:*

2. *164բ (1810 թ., նոտրգիր) Մվ հայրք եւ եղբարք, մեք ունինք մին պատուելի հովիւն մեր առաջնորդ՝* Յարութիւն *անուամբ արքեպիսկոպոս, որ էր մեր ամենայն հաւատացելոցս գլուխն եւ իշխանն: Բարերարն Աստուած չկամեցաւ մեզ նման մեղավորացս այնպիսի շնորհաշէն թագաւոր (՞), եւ փոխեցաւ ի յերկինս: Թիվն 1810, Ապրամ 10ին: Բարերարն Աստուած եւ /// նորայ գործեալ մեզացն Թողութիւն շնորհէ մանաւանդ///, մեղավոր* [Թաթէոս] Յարութիւնեանս:

204բ (Շինծու բոլորգիր) Մվ հայրք եւ եղբարք եւ յուսումնասէրքդ, ով ոք որ հանդիպի այս գրիս, յիշի ստրակնքող, մեղաւոր եւ անարժան ծառայիս Աստուծոյ Թաթէոս Յարութիւնիս, *եւ մօրս՝* Մարիամին, *եւ եղբօր՝* Ըստեփաննոսին, *եւ քուերս՝* Խաթայուն, *եւ մեր հին եւ նոր ննջեցելոց հոգուն, եւ մանաւանդ մեղապարտիս մեղացն քաւութիւն եւ Թողութիւն խնդրի, եւ Գ. Հայր մեր ասի, եւ է. Տէր ողորմեայ ասի, եւ մեղաւոր բերանէս կխնդրեմ, որ եւ յիշողքն յիշեալ լինի առաջի Քրիստոսի. ամէն:*

224բ Մվ հայրք եւ եղբարք, (թիւն 1259 (1810), Ապրամ 11)ումն մեր հայր եւ սրբազան առաջնորդ Յարութիւն *արքեպիսկոպոսն փոխեցաւ աստի ի յերկինս: Սիրելի՛ք, եթէ հա[ն]դիպիք, վասն մեր հուսապետի կողմնէ, որ փոխեցաւ առ արարիչ Աստուածն մեր, Գ. Հայր մեր ասի եւ հայրիւր Տէր ողորմեա՛, եւ մանաւանդ իմ՝ մեղաւոր եւ անարժան, եւ ամենայն մեղաց տէր, որ չեմ արժանի հայիլ եւ տեսանել զբարձրութիւնս յերկնից՝ ի բազմութենէ անօրէնութեանն իմոյ, ամենակալ Տէր Թող զմեղս եւ զամենայն յանցանս, եւ իմ գործեալ մեղքն Թողցէ եւ ոչինչ համարեսցէ զկամայն եւ զակամայն, եւ խ[ն]դրիցէ՛ք դուք, որ Թողցէ զմեղս իմ եւ անյիշելի արա[ս]ցէ. ամէն: Եւ դուք եւս վասն իմ կողմանէ խնդրեմ Ա. Հայր մեղայ եւ Բ. Հայր մեր, եւ Լօ. (30) Տէր ողորմեայ ասի, եւ ես՝ մեղաւորս, խնդրեմ, որ ինքն եւս արժանի լիցի ի առաջի Քրիստոսի. ամէն: Ծառայ եւ անարժան* Թաթէոս Յարութիւնեան:

3. *164ա (1816 թ., նոտրգիր) Թիվն 1816, Թիրայ 18ումն գրեցի գի[ր]ս: Ով օր կարդա, մին բերան յիշի Քրիստոսի ծառայ* Ըստեփաննոս Աւուրթիւնեան, *տէր* Յօհաննիդ: *(Շրջանակների մէջ առնուած՝ կնքադրոշմի ոճով) Քրիստոսի ծառայ* Ստեփաննոս / *Թիվն 1816: Քրիստոսի ծառայ /* Ստեփաննո[ս] *(որի ձախ կողմում՝ վերջնագրդ՝ հրեշտակ):*

58ա (1817 թ., շղագիր, ստ. լս.) Ծառայ Ըստ///, 1817, Համ[իրա]յ 22ին:

178բ ես՝ անարժան ծառայ Ըստեփաննոս Յարութիւնեան, *էս գրեցի: Ով օր կարդայ, 1 բերան յիշի առաջի անմայ Գառի Աստուծոյ. ամէն: Աստուծոյ թվին 1817, Հա[մի]րայի 22ին:*

205ա Ազնիւ <ազնիւ> սիրելի եղբայր պարոն Թադէոս Յարութիւնեան: *Թվին 1817, Համիրայ 3ին:*

205բ Ծառայ Ըստեփաննոս Յարութիւնեան. *թվին 1817, Համիրայ 15ին:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *6ա, 6բ, 8բ սեւ թանաքով ուխտանկիւն՝ անընթեռնելի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ կապոյտով «Գէորգեան հոգեւոր ճեմարան Հ[այ] 33», 1ա՝ «ա./III – 251», «1212/3573», «ՌՃՂ. – 1659 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

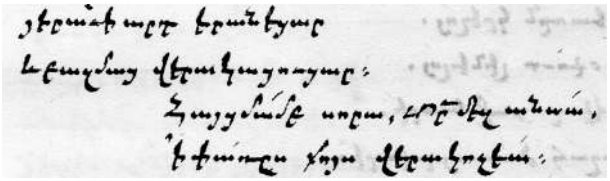
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *57ա՝ «22» (երկիցս), 152բ՝ «գեր», 153ա՝ «գերապատիւ», «Քրիստոս», 168բ՝ «ժե ժե 15», 169ա՝ «16.», 178բ՝ «11817», «1817», թուեր՝ «1-18», 205ա՝ թուեր՝ «1-10», 205բ՝ «զօրութիւն սրբոյն Հօ», «ծառայ Ստե», թուեր՝ «1-8», թուաբանական հաշուարկ՝ «4/4, 2 7/9...»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *163բ՝ խզբզոց, գուցէ՝ մա՞րդ, 164ա՝ վերեւի անկիւնում իրար միացող 2 ժապաւէն, մէջտեղում՝ հոգեւորական, վերեւի անկիւններում՝ 1ական հրեշտակ:*

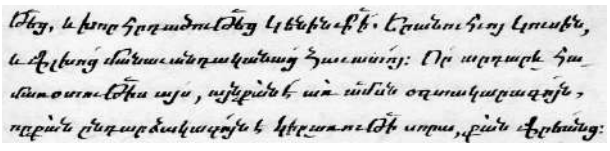
3574
ՎԱՐԴԱՐԱՆ

ԼԷՕՊՕԼԻՍ (ԼՎՈՎ) ՌՃՃԷ. – 1708

ԹԵՐԹ՝ 230 (գրչի էջակալում՝ 1-466, որ է՝ 1ա-224ա). չգրուած՝ 1բ, 3բ, 230բ: **ՊՐԱԿ՝** 1-30×8 (1՝ 7, 7՝ 6, 15՝ 6, 30՝ 3): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ առիւծ, բուսական ոճատրմամբ զինանշան, մէջը՝ լատ. «A H», կնոջ եւ տղամարդու կերպարներ, որոնց ներքեւում՝ լատ. «TIMOLFEHER» (՞), թեւատարած երկգլուխ թագակիր արծիւ, ներքեւում՝ հաւասարաթեւ խաչ: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 19×15,3: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն (15,7×12. ստ. լս.՝ յիշագրեր): **ԳԻՐ՝** նոտրգիր եւ բոլորգիր, մէջընդմէջ (բոլորգրով երեմն նաեւ՝ խորագրերը, նմուշ՝ 33ա, 72ա): **ՏՈՂ՝** 22 (թ. 1-53), 23 (թ. 54-227): **ԿԱՋՄ՝** բաց շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր ցայտկէն:



Նմուշ 33ա



Նմուշ 72ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին՝ մաշուած, ճաճճած, վրան սուր գործիքի հետքեր, ցեցի անցքեր, արտ. եզրերից, Բ. փեղկի ստ. անկիւնը՝ մասամբ թափուած, Բ. փեղկի վեր. անկիւնը՝ ցեցակեր, մէջքի վեր. եզրը մաշուած, թափուած. հիմքը մասամբ թուլացած. լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ, սեւացած. աստառներին, թ. 1-4, 223-30՝ ցեցի անցքեր. աստառներին, թերթերին դեղին հետքեր, մատնահետքեր, Ա. եւ Բ. փեղկերը հիմքից, թ. 102-3, 109-10՝ մասամբ իրարից հեռացած. թ. 95-100՝ վեր. կարը թուլացած. թ. 228՝ ստ. հիմքից անջատ. թերթերի բարակութեան հետեւանքով թանաքը արտատպուած հակառակ երեսներին, թերթերը՝ մասամբ խուճացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-227բ [Տիտղոսաթերթ] Համառօտարան՝ պարունակող երից գրեանց, որոց է առաջինն՝ զերգոց գիշերայնոց առ պաշտօն կանոնականի ժամուն պատկանեցելոց, երկրորդն՝ զերգոց զանազանաց եւ զլիթանիայց, երորդն՝ զՇարականաց բազմաց հնագունեղից՝ յօրինեցեալ եւ շարայարեցեալ ի մի յամի Տեառն ՌՋԸ. (1708) եւ ի համաթվութեանն հայոց ՌՃՃէ. (1708), ի փառս մեծագոյնս Աստուծոյ եւ ի պատիւ ամէներ[ա-նուհուոյ] կու[սին] Մար[համայ], ի Լէօպօլիս

Ա. *2ա-44ա* Առաջին գիրգ. Յաղագս երգոց տէրունականաց տօնից ամէներաւանուհուոյ կուսին եւ այլոց սրբոց, որ ասին ի գիշերայնում ժամու կանոնականի՝ փոխանակ երգոցն՝ Առաւօտ լուսոյ եւ Աշխարհ ամենայն, ըստ եղանակի երգոյն՝ Աստուածածին ամէնօրհնեալ, զպաղատանս եւ այլք

– *2ա-3ա* (3ա՝ վեր. ս.) Նախաբանութիւն – *Ամենաբարի ընթերցող, սակաւուք յուշ արարից քեզ զյառաջադրութենէ իմմէ յօրինելոյ զերգս զայսոսիկ... եւ դու բարեմիտ վայելօ՛ղ, մի՛ մոռասցիս յաղօթս զանպիտան յօրինօղս: Ո՛ղջ լիցիս ի Տէր:*

1. *4ա-20բ* Երգ տօնից տէրունականաց (խորագիրը տե՛ս նաեւ՝ 3ա)

ա. *4աբ* Ճրագալուցի Ծննդեան Տեառն. Դեկտեմբերի ԻԹ. – *Հայրըն գրթած, անգուգական, / լընու զպայման վերագնութեան... ըսփոփանաց լըրումն լեր:*

բ. *5ա-6ա* Ծննդեան Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի, Դեկտեմ[բերի] Իե. – *Անմայր ծընունդ Հօր անսկզբան,*

/ նըկարագիր եւ կերպարան... եւ յաւիտեան վայելեսցեմ: Ամէն, ամէն ալէլուեայ, / այժմ եւ յաւէտ ալէլուեայ:

գ. *6աբ* Թլփատութեան Տեառն. Յունվարի Ա. – *Ի ըսկըզբան տնօրէնութեանդ, / յուիներորդում աւուր ծնընդեանդ... զտնօրէնութիւնդ վերայարգեմ:*

դ. *7աբ* Յայտնութեան Տեառն. Յունվարի Զ. – *Ցնծասցուք արդ ամենեքեան, / ա՛րք եւ իգո՛ւնք միանգամայն... բանից, գործոց, նաեւ մըտաց:*

ե. *7բ-8բ* Աւմաւենեաց. Այս է Ծաղկազարդին – *Ուրա՛խ լեր, դուստըր Սիոնի, / պատրաստեա՛ զզարդ առագաստի... չարչարանացդ երկըրպագեմք:*

զ. *8բ-9բ* Մեծի հինգշաբաթու. Ընթրեաց Տեառն – *Այսօր զըրաւ օրինակաց / Հնոյ կըտակին եւ Օրինաց... գըթա՛, Քրիստո՛ս, եւ ողորմեա՛:*

է. *9բ-11ա* Մեծի ուրբաթուն – *Գուշակութիւնք տեսանողաց / նախանցելոցըն օրինաց... մահուամբ քով զիս կենագործեա՛:*

ը. *11ա-2ա* Մեծի շաբաթուն – *Կենդանատուն ամենեցուն / մեռանի վասն ամենեցուն... լուսոյդ փառաց արժա՛նս արա:*

թ. *12աբ* Պասեքի Յարութեան Տեառն – *Յարեաւ Քրիստոս ի մեռելոց, / նախկին պըտուղ նընջեցելոց... եւ միաբան վերերգեսցուք: Ալէլուեա, ալէ:*

ժ. *12բ-3բ* Հասարակաց կիրակէից զկնի Պէնտէկոստէին մինչեւ ցպահն Քառասնորդաց («Ա-Ք») – *Անըսկիզբն Աստուած, ամենից ըսկիզբն, ամենից վախճան / բանիւ զարարածս բովանդակեցեր բանդ ի ըսկըզբան... քեզ փառըս տացեմ, քեւ ըզմայլեսցեմ, քում յարքայութեան:*

ժա. *13բ-4բ* Կիրակէից Քառասնորդացն պահոց («Ա-Ք») – *Առաւօտ լուսոյ, արեգակն արդար առ իս զլոյս ծագեա՛... քաւիչ յանցանաց, քաւեա՛ զօրհնաբանս, քեզ երգել զփառս:*

ժբ. *14բ-5բ* Համբարձման Տեառն – *Յետ փառաւորի յարութեան / եւ ի լըրման տնօրէնութեան... խնամեա՛, տածեա՛ զքոյս օրհնաբանս:*

ժգ. *15բ-6ա* Գալստեան Ոգւոյն Սրբոյ – *Ամենասուրբ Աստուած Ոգի / տնօրէնութեան քում էակցի... եւ անդ ըզքեզ վայելեսցուք: Ե՛կ, Սո՛ւրբ Ոգի:*

ժդ. *16ա-7ա* Ամենասրբոյ Երրորդութեանն – *Սրբազնասուրբ երրորդութիւն, / եռակ եւ միաստուածութիւն... տեսութեան քում արժանս արա՛: Օգնեա՛ մեզ, Տէ՛ր:*

ժե. *17ա-8ա* Էվխարիստէի մարմնոյ եւ արեան Տեառն – *Արդ, օրհնեսցուք ամենեքեան / եւ գովեսցուք միաբերան... մըտաւ, սըրտիւ գերայարգել: Ըզհաճութիւնդ:*

ժզ. *18աբ* Պայծառակերպութեան Տեառն. Օգոստոսի Զ. – *Յայտնէ Յիսուս աշակերտաց / զպայծառութիւն իւրոց փառաց... գէտըն խորոց աստուածայնոց: Եւ ըզմեզ, Տէ՛ր:*

ժէ. *19աբ* Սրբոյ խաչին. Սեպ[տեմբերի] ԺԴ. – *Ի սկըզբանէ նախատպեցեր / զխորհուրդ խաչին ապացուցեր... խաչեցելոյն հաղորդք փառաց: Սովաւ:*

ժը. *19բ-20բ* Եկեղեցւոյ – *Զուարճացի՛ր, հարսը՛ն Քրիստոսի, / կաթուղիկէ՛ եկեղեցի... հայեաց յաղօթըս խոնարհաց: Պահեա՛ զսա:*

2. *20բ-6բ* Երգք ի տօնս ամէնեաւնուհւոյ Կուսին

ա. *20բ-1բ* Յղղացմանն. Դեկտ[եմբերի] Ը. – *Ի յաւիտեան Աստուած ընտրեաց / ըզկոյսդ եւ նախասահմանեաց... քեզ եւ կուսին նոր յղացելոյ: Մաղթեա՛:*

բ. *21բ-2ա* Ծննդեանն. Սեպ[տեմբերի] Ը. – *Ծաղկեցաւ արդ արմատն եսսեայ / ծնընդեամբ կուսին Մարիամայ... նըմա եւ քեզ հաճոյասցիմ: Սրբազնուհի՛:*

գ. *22ա-3ա* Ընծայեցման. Նոյեմբ[երի] ԻԱ. – *Ընտիր նուէր երրորդութեան / ընծայեցար կոյս եռեմեան... ծառայեսցեմ քեզ եւ մօր քոյ: Ընծայեսցես:*

դ. *23ա-4ա* Աւետման. Մարտի Իե. – *Աղերս քո, ո՛վ կոյս սրբազգեաց / ընդ հրեշտակաց եւ սրբոց հարց... մինչ ի վաղճան յաւիտենից: Հայցեա՛ վասն իմ:*

ե. *24ա-5ա* Այցելութեան. Յուլի[սի] Բ. – *Անհամեմատ խոնարհութիւն / սէր քո եւ եռանդոտութիւն... ընդ մայրականիդ օրհնութեան: Այցել սրտիս:*

զ. *25աբ* Մաբեեցութեան. Այս է Տեառնընդառաջին. Փետր[ուարի] Բ. – *Միայն մաքուրդ ի մէջ կանանց / փութաս մաքրիլ կերպիւ կանանց... որ մարդասէր եւ գթածն է: Մաքրագունեղ:*

ը. *25բ-6բ* Վերափոխման. Օգոստ[ոսի] ԺԵ. – *Վերնականացըն տենչ փառաց / ստիպէր բանալ զդուռըն կենաց... ի կեանս եւ ի մահուան կիտի: Հրաշափառ:*

3. *26բ-44ա* Երգք ի տօնս հասարակաց սրբոց

ա. *26բ-7բ* Հրեշտակաց. Նոյեմբ[երի] Ը. – *Դասք ինձնեկի ոգեղինաց / գունդք անմարմնոց լուսեղինաց... եւ ի մահուան խնամակալեա՛:*

բ. *27բ-8բ* Մարգարէից – *Նախընտրեցեալք ի սկզբանէ / բոլորեցունց ի մարդկանէ... ի հնութենէ զմեզ նորոգեա՛:*

գ. *28բ-9բ* Առաքելոց – *Նախ քան զըսկիզբն արարածոց / երկնաւորաց եւ երկրայնոց... այլ հայրաբար մեզ ներեսջիք: Արդ, վասըն:*

դ. *29բ-30ա* Պետրոսի եւ Պօղոսի սր[բոց] առաքելոցն. Յունիսի ԻԹ. – *Կաթուղիկէ եկեղեցի / ցնծայ այսօր ի հանդիսի... հայցմամբ սոցա ի մեզ գթա:*

ե. *30բ-1ա* Մարտիրոսաց – *Ո՛վ երանեալք գունդք վըկայից / ահարկուք պարք դիմամարտից... գոցուք յաղթօղք ամենայնի: Մեզ յօգնութիւն:*

զ. *31ա-2ա* Քահանայապետաց վկայից – *Փառք եւ պատիւ եւ զօրութիւն, / փրկչիդ մերում եւ գոհութիւն... եւ առ Տէր բարեխօսեցէ՛ք:*

է. *32ա-3ա* Միոյ քահանայապետի վկայի – *Տօնէ այսօր եկեղեցի, / զօր կատարմանըն երջանկի... զանուն իւր վերակոչողաց: Հետեւեսցուք:*

ը. *33աբ* Միոյ ֆաճանայապետի խոստովանողի – *յՈգւոյն Սրբոյ նախաընտրեցար, / ի մարդկանէ վերառեցար... կոչեաց ի կեանն անախցալի: Հայցմամբ:*

թ. *33բ-4բ* Բազմաց ֆաճանայապետաց, խոստովանողաց եւ ի տօնս սրբոց ժողովոց – *Ցընծութեան ձայն այսօր հընչեաց / յեկեղեցիս ուղղափառաց... պերճապայծառ պսակեցան: Փեսայդ:*

ժ. *34բ-5բ* Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին ելանելոյն ի վիրապէն. Յուլի[սի] ԺԲ.: Մտանելոյն ի վիրապն. Նոյեմբ[երի] ԺԸ. – *Ուրախութեամբ այսօր տօնէ / ազգն Արամեան եւ հռչակէ... ըզխնդրուածըս կատարեա՛:*

ժա. *35բ-6ա* Գիւտի նշխարաց ս[բոյն] Գրիգորի. Սեպտ[եմբերի] Ա. – *Վա՛շ երջանկութեան Արամեանց / գեր այլոց Ասիոյ ազանց... ի յանցանաց ըզմեզ մաքրեա՛:*

ժբ. *36բ-7ա* Սրբոց վարդապետաց – *Նախասահման կամն Աստուծոյ / տրամադրբեաց եկեղեցւոյ... եւ յաւիտեան թագաւորես: Մաղթեա՛:*

ժգ. *37ա-8ա* Սրբոց թագաւորաց – *Հրաշակերտողըդ բոլորից / Աստուած եւ Տէր իսկ համայնից... արժանս առնել զմեզ պսակաց: Սորին հայց:*

ժդ. *38ա-9ա* Անապատականաց եւ այլոց կրօնաւորաց – *Ընտրեցելոց խումբք երջանկաց / հարանց անապատականաց... զհարիւրաւորն առիք փառաց: Զձեզ աղաչեմք:*

ժե. *39աբ* Կուսից վկաուհեաց եւ խոստովանուհեաց – *եկեղեցի կաթուղիկէ / ըզհանդէս ձեր այսօր տօնէ... եւ թագազգեացք կարմրայտունք: Մաղթեմք:*

ժզ. *39բ-40բ* Այրեաց եւ այլոց սրբուհեաց – *Ընտիր որոջըդ Քրիստոսի, / պարծանք սերին իգականի... արժանս առնել իւրոյ տեսոյն:*

ժէ. *40բ-1բ* Համօրինաց սրբոց. Նոյեմբ[երի] Ա. – *Այսօր մայր սուրբ եկեղեցի, / տակաւին զինուորող յերկրի... մաքրեա՛ ըզմեզ յախտից մերոց:*

ժը. *41բ-2բ* Համօրինաց ննջեցելոց. Նոյեմբ[երի] Բ. – *Աստուած գթած եւ հեշտասուր / զաղերսականս մաղթանըս լուր... եւ զլոյս երանատեսութեան: Տէր ողորմեա:*

ժթ. *42բ-3ա* Երգ պաշտամանց ննջեցելոց. Ընդ ամն բոլոր եւ յաւուրս ուրբաթուց («Ա-Ք») – *Ամենահնամ Տէ՛ր, արարի՛չ հանուրց, ապաւէ՛ն եւ յոյս / բարեգութ ստեղծո՛ղ բանտելոց հոգեաց, բերկրանաց տուր... քեզ փառըս տացեն, քաղցու նուագաւ քեւ զմայլեսցին: Տէր ողորմեա՛, Տէր ող., Տէր ողո՛ր.:*

ի. *43բ-44ա* Երգ ապաշխարութեան ի պահս Քառասնորդաց եւ յայլս. Ընդ ամն բոլոր («Ա-Ք») – *Աշխարհ ամենայն առ իս նայեցեալք ախտակիցք լերուք / բանամ զշրթունս, բառբառիմ լեզուաւս, բողոքեմ զանձնէ... քեզ միշտ մերձ ծանի՛ր քուն մահու եկեալ քննող դատաւո՛ր: Տէ՛ր: Աւարտ երգոց գիշերայնոց:*

Բ. *44բ-129ա* Գիրգ երկրորդ, յորում պարունակին երգք եւ լիթանիայք հանդերձ աղօթիւք զանազանօք

– *44բ-5ա* Առաջաբանութիւն – *Օգուտ լինիլ կամելով իւրաքանչիւրում անձին ի կրթեցմունս ոգեւորս, տրամադրեցի զգիրգս գայս... եւ ի յանգաւորութիւն ջերմեռանդից անձանց, որք զի զգոհունակութիւն մի մոռանայցեն, խոնարհաբար աղաչեմ:*

1. *45ա-52ա* Հատուած Ա. Յաղագս ամենասրբոյ Երրորդութեանն

ա. 45ա-7բ Յատկական կրթեցումն, մանաւանդ յաւուրս կիրակէից

– *45ա* Նախազգուշացուցումն – *Պարտականք են քրիստոնեայք ամենեքեան, զի զներքին իմն սէր եւ զմեծարանս... վերապատուեսցես զխորհրդածութիւն ամենասրբոյ Երրորդութեան:*

Ունի՝ 45բ «Նուագ առ ամենասուրբ Երրորդութիւնն – Ո՛վ գերազանց, անհաս մարդկայնոյ զգայութեան / ամենեւին միայն գիտօղ քոյոյ բնութեան... ընդհանրութիւն երկրածընաց, որոց ես վարձ եւ գմայլութիւն: Ամէն», 45բ-6ա «Փոխ – Օրհնեսցուք զՀայր եւ զՈրդի...», 46ա «Աղօթ»: 46ա-7ա «Երգ գոհացական առ ամենասուրբ Երրորդութիւնն վասն բարերարութեանց ի սրբոյն Ամբրոսիոսէ եւ յՕգոստինոսէ յօրինեցեալ – Զքեզ, Աստուա՛ծ, գովեմք, զքեզ Տէր խոստովանիմք / զքեզ յաւիտենական Հայր, ամենայն երկիր վերայարգէ... ի քեզ Տէր յուսացայ, մի՛ ամաչեցից ի յաւիտեան», 47ա «Հակերգան», 47ա «Փոխ – Օրհնեսցուք զՀայր եւ զՈրդի...», 47ա «Աղօթ», 47աբ «Միւս աղօթ», 47բ «Փոխ – Տէ՛ր, լուր աղօթից...»:

բ. *47բ-8բ* Յատկական կրթեցումն՝ ի նոյնս կիրակէից աւուրս առ երեսին անձինս ամենասրբոյ Երրորդութեանն իւրաքանչիւրս

– *47բ* Նախազգուշացուցումն – *Թէպէտ ամենասրբոյ եւ անբաժանելւոյ Երրորդութեանն... զկրթումնս հետագայ ստորայարեցինք:*

Ունի՝ 48ա «Կերպ աղօթելոյ եւ գոհանալոյ զԱստուծոյ Հօրէ – Ո՛վ արարիչ բնաւից իրաց անճառական / թարց ըսկզբան եւ անվախճան լոյս յաւիտեան... որոց երիցդ երկրպագեմք միշտ յաւիտեան», 48բ «Խրատ»: 48բ-9ա «Կերպ աղօթելոյ եւ գոհանալոյ զՏեառնէ Յիսուսէ Քրիստոսէ, երգ – Ո՛վ Յիսուս մեր վերագնութիւն / սէր եւ բոլոր իսկ ցանկութիւն... ընդ ամենայն միշտ յաւիտեան», 49աբ «Խրատ»: 49բ-50բ Կերպ աղօթելոյ եւ գոհանալոյ զՈգւոյն Սրբոյ, երգ – Ե՛կ Սուրբ Ոգի Հօր Բանին / եւ առաքեա զերկնային... տուր զխնդութիւն յաւիտեան: Ամէն», 50բ-1ա «Խրատ»: 51աբ «Նուագ առ ի վերակոչել զշնորհ Ոգւոյն Սրբոյ – Ե՛կ Սուրբ Ոգի՝ ստեղծող բնաւից / այցել մտաց քոց ծառայից... ի յաւիտեան միշտ յարագոյ: Ամէն», 51բ, Փոխ – Առաքեա զՈգի քո...», 51բ-2ա «Աղօթ»:

2. *52բ-8ա* Հատուած Բ. Յաղագս չարչարանաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի

– *52բ* Նախազգուշացու<ցու>մն – *Որբատօրական ընթերցումն բարւոյ քրիստոնէի (ասէ սուրբն Պերնարտոս)... զհետագայս համառօտ վարժեցումնս ստորայարեմ։*

Ունի՝ 52բ-3բ «Նախկին վարժեցումն. Ո՛վ չարչարի, վասն ո՞յր, ընդէ՞ր, զի՞նչ», 53բ-5ա «երկրորդ վարժեցումն. Սեռք պատժոց եւ տանջանաց, որք պատահեցան ի ժամանակի չարչարանաց Տեառն», 55ա-6ա «երրորդ վարժեցումն. Խոկումն առաքինութեանց, որք ի չարչարանս Տեառն զարմանալապէս արտափայլեցին», 56ա «Աղօթ առ Տէր Յիսուս վասն առ ընդունելոյ զպատուղ չարչարանաց նորա», 56աբ «Խոկմունք բարեպաշտ սրբոյն Գրիգորի փափին յաղագս չարչարանացն Քրիստոսի – Ո՛վ Տէր Յիսուս Քրիստոս, երկիրպագեմ քեզ կախեցելոյդ ի խաչէն...», 57ա-8ա «Խոկմունք սրբ[ոյն] Օգոստինոսի – Հայեաց բարեգութ Հայր...»)։

3. *58ա-79ա* Հատուած Գ. Ներկրթեցմունք պատկանեցեալ առ յատկական պատուաղրութիւն ամէներանուհւոյ կուսին Մա[րիամայ] Աստուածածնին

– *58ա-60բ* Յուշարարութիւն – *Որովհետեւ ամէներանուհի կոյսն՝ մայրն Աստուծոյ բոլորի եկեղեցւոյ խնամածու իցէ... կամ գոնէ նշմարել կերպիւ իմն կարասցես։*

Ունի՝

ա. *60բ-2բ «Համառօտ թվաբանութիւն ամենամեծաց առաքինութեանց երանուհւոյ կուսին Մարիամայ՝ ի սրբոյն Ամբրոսիոսէ վերաքաղեցեալ – Մեծն այն վարդապետ յերկրորդում գրգին... Լիցի ձեզ իբր ի պատկերի ծրագրեցեալ...» 62բ-3ա «Սրբոյն Օգոստինոսի վարդապետին առ ամէներանուհի կոյսն Մարիամ աղօթ – Ո՛վ երանուհի Մարիամ...» 63աբ «երանելոյն եփրեմի Ասորւոյ առն ամենասրբոյ եւ գիտնականի, առ երանուհի Կոյսն աղօթ – Ո՛վ անարատ, անբիծ, անապական...», 64ա «երանելոյն Պէռնարտոսի մեղրածորանի վարդապետին՝ առ երանուհի Կոյսն աղօթ – Քեւ մատիցուք առ Որդիդ...»։*

բ. *64բ-71ա «երգք եւ նուագք զանազանք առ ամէներանուհի կոյսն Մարիամ»։ 64բ-5ա «Նուագ – Ողջո՛յն քեզ, ո՛վ աստղ ծովու / մա՛յր Աստուծոյ, դշխոյ հուժկու... երիցն մի պատուդրութիւն։ Ամէն», «65ա Փոխ – Աղօթեա՛ վասն մեր...», 65ա «Աղօթ», 65աբ «Միւս աղօթ»։ 65բ-6բ «Նուագ յաղագս եօթնեցունց ցաւոց երանուհւոյ Կուսին. Ա. – Ո՛ղջ [լ]եր, քաղցրի՛կ մայր Քրիստոսի / որ ցաւեիր թաղծմամբ սրտի... ինձ շնորհեսցի տեղի փառաց», 66բ «Փոխ – Աղօթեա՛ վասն մեր...», 66բ-7ա «Աղօթ»։ 67աբ «Նուագ յաղագս եօթնեցունց խնդութեանց ամէներ[անուհւոյ] Կուսին. Ա. – Ինդա՛, ո՛վ կոյս մայր Քրիստոսի, / որ զաւետիս Գաբրիէլի... ի խնդութեանն անվախճանի։ Ամէն», 67բ «Փոխ – Աղօթեա՛ վասն մեր...», 67բ-8ա «Աղօթ»։ 68աբ «Նուագ ի ժամանակի ժանդամահու – Աստղն երկնային պայծառազգեաց, / որ Տեառն հանուրց զկաթին ջամբեաց... կոյս մայր քո զքեզ ցանգ աղերսէ... եւ այլք ի ծածուկ», 68բ-9ա «Փոխ – Եւ մի՛ տանիր...», 69աբ «Աղօթեացուք»։ 69բ-70ա «Միւս նուագ առ ամէներանուհի Կոյսն – Ո՛վ փառաւոր Կոյս կուսանաց, / վեհմագոյն իսկ աստեղաց... ի յաւիտեան միշտ համաբուն։ Ամէն», 70ա «Կցորդ», 70ա «Փոխ – Աղօթեա վասն մեր...», 70ա «Աղօթ»։ 70աբ «Միւս նուագ առ նոյն ամէներանուհի կոյսն Մարիամ – Ո՛ղջ [լ]եր, ո՛վ աստղ առաւօտեան / մեղաւորաց դեղթափ բուժման... եւ խնդութիւն անեզրական։ Ամէն», 70բ «Փոխ – Աղօթեա՛ վասն մեր...», 70բ-1ա «Աղօթ»։*

գ. *71ա-9ա* Յաղագս խոհրդածութեանց սրբազնագունեղի Վարդարանին ամէներանուհւոյ կուսին Մարիամայ։ Յուշարարութիւն – *Վարդարանն կամ Ռոզարիում ի մէջ ուղղափառաց ոչ այլ ինչ է, քան պսակ իմն կամ հիւսուած ոգեւոր... եւ նուագեն զմերս գովաբանութիւնս եւ զձայնս, իբր թէ շարակցեմք զայն այժմ սկսեալք առնել յերկրի, զոր ցանկամք առնել մշտնջենապէս յերկինս։*

Ունի նաեւ՝ 72բ-4բ «Կերպ դիւրագոյն վերոգելոյ Վարդարանին», 74բ-8ա «Այլ իմն կերպ վերոգելոյ զխորհրդածութիւնս Վարդարանին», 78ա-9ա «Զի՞նչ իցէ պսակ երանուհւոյ Կուսին եւ ո՞ր իցէ կերպ վերոգելոյ նորա»։

4. *79բ-98բ* Հատուած Դ. Վարժեցմունք բարեպաշտակամ առ արժանապէս յարգումն երկնայնոց ոգեաց

– *79բ-80բ* Նախաբանութիւն – *Ա. Զմտաւ ածցես զսուրբս ամենեսեան գոլ ժառանգակիցս Քրիստոսի եւ իշխանս երկնի... որպէսզի առ նոցա ընկերակցութիւնն ժամանիլ երբեմն մարթայցես։*

Ունի՝

ա. *80բ-1ա «երգ առ սուրբս ամենեսին – Յիսուս սրբոց բնաւից պսակ գերագրական, / լրջով դիմաւ հայեաց յաղօթն աղերսական... զի ժառանգորդք լիցուք ընդ ձեզ յարքայութեան։ Ամէն», 81ա «Փոխ – Ուրա՛խ լիջիք...», 81ա «Աղօթ»։ 81աբ «երգ առ հրեշտակս – Ողջո՛յն ձեզ, ո՛վ միտք լուսաւորք, / մերոյ կեցութեան դիտաւորք... պատիւ եւ փառք յաւէտ լիցին։ Ամէն», 81բ «Փոխ – Առաջի հրեշտակաց...», 82ա «Աղօթ», 82ա «Վասն հրեշտակին պահապանի հակերգան», 82ա «Փոխ – Հրեշտակք նոցա...», 82ա «Աղօթ»։ 82աբ «երգ առ առաքեալս Տեառն – Ողջո՛յն ձեզ, ո՛վ իշխանք երկնի / ողջո՛յն ձեզ, ո՛վ լոյսք աշխարհի... զձեռըս մեզ կարկառեցէ՛ք։ Ծայրագունի վերնոց եւ այլք», 82բ «Հակերգան», 82բ «Փոխ – Ընդ ամենայն երկիր...», 82բ «Աղօթ»։ 83ա «երգ առ մարտիրոսս – Ողջո՛յն ձեզ, ո՛վ գունդք հզօրաց, / ողջո՛յն ձեզ, վկայո՛ց քաջաց... կոխատեսցէ զմեզ առ ոտին։ Ծայրագունի վերնոց եւ այլք», 83աբ «Հակերգան», 83բ «Փոխ – Պատուական է...», 83բ*

«Աղօթ», 83բ «Վասն միոյ քահանայապետի եւ մարտիրոսի աղօթ», 83բ «Վասն միոյ մարտիրոսի աղօթ», 83բ-4ա «Երգ առ քահանայապետս սուրբս — Ողջո՛յն ձեզ, հովի՛ւք սրբազանք / եւ առաջնո՛րդք վսեմականք... նեբատապեսցէ յոգիս եւ բարս: Ծայրագունի վերնոց եւ այլք», 84ա «Հակերգան», 84ա «Փոխ — Ընտրեաց զնա...», 84աբ «Աղօթ», 84բ «Վասն վարդապետի հակերգան», 84բ «Աղօթ»: 84բ-5ա «Նուագ առ սուրբ քահանայապետն Գրիգոր Լուսաւ[որիչ] — Ո՛վ Գրիգորի է լուսլսրդ գերարփեան / ճառագայթեալ փայլեցո՛ զմիտ մեր նսեմական... փառաբանութիւն յաւիտեան յարակայասցի», 85բ «Հակերգան», 85բ «Փոխ — Փառօք եւ պատուով...», 85բ «Աղօթ»: 85բ-6ա «Երգ առ անապատականս եւ վանականս — Ողջո՛յն ձեզ, բնա՛կք անապատի / եւ վանակա՛նք հեգք ի մարմնի... զմեզ փրկեսցէ ի գոռոզաց: Ծայրագունի վերնոց եւ այլք», 86ա «Հակերգան», 86ա «Փոխ — եկայք առ իս...», 86ա «Աղօթ»: 86բ «Վասն Ապպասի աղօթ»: 86բ-7ա «Երգ առ սրբուհիս կուսանս եւ այրիս — Ողջո՛յն ձեզ, կուսի՛ց սրբուհեաց / մտօք հանգոյնց զուարթնոց ոգեաց... միշտ գարշեցայք եւ յանկողնոց: Ծայրագունի վերնոց եւ այլք», 87ա «Հակերգան», 87ա «Փոխ — Ածցին թագաւորի կուսանք...», 87ա «Աղօթ», 87աբ «Վասն միոյ կուսի եւ վկաուհւոյ», 87բ «Վասն միոյ կուսի, ոչ վկաուհւոյ», 87բ «Վասն այրւոյ», 87բ-8բ «Աղօթ առ սուրբս ամենեսին՝ ի սուրբ Օգոստինոսէ սակաւ ինչն սկզբանն վերաբերեալ յայլմէ առ հրեշտակս — Սուրբք Աստուծոյ, հրեշտակք, հրեշտակապետք, իշխանութիւնք, պետութիւնք... եւ հանդարտութեան եւ յարամնայ ի խաղաղութեան եւ անզրաւ ի ապահովութեան: Ամէն»:

բ. *88բ-98բ* Նուագք ի թափօրի ամենաարբոյ էվխարիստէի, մարմնոյ եւ արեան Տեառն ասելիք

88բ-9բ «Նուագ Ա. — Երգեա՛, լեզու փառաւորի / մարմնոյ զխորհուրդ Տեառն Յիսուսի... համազոյգ գովութիւն տացի: Ամէն», 89բ-91ա «Նուագ Բ. — Գովեա՛, Սիո՛ն, զՓրկիչն քո, / գովեա՛ զդուքս եւ զհովիւն քո... սրբոց քոց քաղաքացեաց: Ամէն», 91ա-2ա «Նուագ Գ. — Երկրպագեմ թագեալ Աստուած քեզ ջերմապէս, / որ ենթ այսոց ձեւոց ծածկին ճշմարտապէս... տեսլեամբ փառաց քոց լինիցիմ երանեցեալ: Ամէն», 92աբ «Նուագ Դ. — Սրբոց հանդիսից խնդութիւնք յարակցեսցին / եւ ի խորոց սրտի դրուատանք հնչեսցին... առ լոյսն, յորում բնակիս, խնդրեմք: Ամէն», 92բ-3ա «Նուագ Ե. — Բանն վերին յերկինից իջեալ / եւ ոչ իսկ զաջ Հօրըն թողեալ... պարգեւեսցէ յարքայութեան: Ամէն», 93աբ «Նուագ Զ. — Կեցութեան պատճառ մարդկայնոյ / Յիսուս փափագ սրտի մերոյ... լիցիս արտասուաց սփոփան: Ամէն», 93բ-4ա «Նուագ Է. — Անժամանակ Աստուած բարձրեալ / եւ վերագնող հաւատարմաց... ի յաւիտեան միշտ յարագոյ: Ամէն», 94ա-8բ «Նուագ Ը. — Յիսուս քաղցրիկ յիշողութիւն / տւօղ սրտի զստոյգ խնդութիւն... հրճուիլ ընդ ինքեան ի խորանս: Ամէն»:

5. *98բ-123ա* Հատուած Ե. Ցաղագս լիթանիայց

98բ-100բ «Լիթանիայք առ ամենասուրբ երրորդութիւնն՝ ի գրեանց սրբոց եւ ի հարց հաւաքեցեալք — Տէր ողորմեա՛, Քրիստոս ողորմեա՛...», 100աբ «Փոխ — եւ մի՛ տանիր...», 100բ «Աղօթ», 100բ «Միւս աղօթ»: 100բ-3ա «Լիթանիայք յաղագս ամենասրբոյ էվխարիստէի խորհրդոյն, հաւաքեցեալք ի Գրոց Սրբոց եւ ի հարց — Յանուն Հօր...», 100բ-2բ «Հակերգան», 102բ «Փոխ — եւ մի՛ տանիր...», 103ա «Աղօթ», 103ա «Միւս աղօթ»: 103ա-5բ «Լիթանիայք յաղագս ամենասրբոյ անուանն Յիսուսի — Տէր ողորմեա...», 105աբ «Փոխ — եւ մի՛ տանիր...», 105բ «Աղօթ»: 105բ-7ա «Լիթանիայք յաղագս չարչարանաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի — Տէր ողորմեա՛...», 107ա «Փոխ — եւ մի՛ տաներ...», 107ա «Աղօթ»: 107ա-8բ «Ողբ երանուհւոյ կուսին Մարիամայ — Կայր անդէն Մայրն ցաւագին / մերձ առ խաչին արտասուագին... զի յայտնեսցին ի բազմաց սրտից խորհուրդք», 108բ «Աղօթ»: 108բ-10բ «Լիթանիայք ամէներանուհւոյ կուսին Մարիամայ — Տէր ողորմեա՛...», 110ա «Փոխ — եւ մի՛ տանիր...», 110աբ «Աղօթ»: 110բ-2ա «Լիթանիայք Աստուածածնի կուսին Մարիամայ՝ ի Գրեանց Սրբոց վերաքաղեցեալք — Տէր ողորմեա՛...», 112ա «Փոխ — եւ մի, տանիր...», 112ա «Աղօթ»: 112աբ «Աղօթք յատուկք իւրաքանչիւրոց տօնից երանուհւոյ կ[ուսին] Մ[արիամայ] ի տօնի մաքրեցութեան: Աղօթ», 112բ «Ի տօնի Աւետեաց աղօթ», 112բ «Ի տօնի Այցելութեան, Ծննդեան եւ Ցաղցման աղօթ», 112բ «Ի տօնի Վերափոխման աղօթ», 112բ-3ա «Ի տօնի Ընծայեցման աղօթ», 113ա «Աղօթ եղբայրակցաց եր[անուհւոյ] Կուսին», 113աբ «Աղօթ եղբայրակցաց անարատի յղութեան երանուհւոյ Կուսին», 113բ «Միւս աղօթ»: 113բ-6ա «Լիթանիայք յաղագս հրեշտակաց — Տէր ողորմեա՛...», 116ա «Փոխ — եւ մի՛ տանիր...», 116ա «Աղօթ»: 116ա-9ա «Լիթանիայք ամենից սրբոց — Տէր ողորմեա՛...», 119ա «Փոխ — եւ մի՛ տանիր...», 119աբ «Սաղմոս ԿԹ.», 119բ-20բ «Աղօթ»: 121ա-3ա «Լիթանիայք առ սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ մեր — Տէր ողորմեա՛...», 122բ «Փոխ — եւ մի՛ տանիր...», 123ա «Աղօթ»:

6. *123բ-8ա* Վերջին կամ հոգւոյ ըստ կերպի կտակի՝ ի կենդանութեան առնելի, վասն ապահովութեան հոգւոյ ի փոռնութեանց սատանայի, ի ժամու մահուան: Ազդարարութիւն — *Կտակս այս հոգւոյ կարէ առնիլ յումմէ եւ իցէ մարդոյ, մինչ մարմնով եւ մտաւ ամբողջ է... կարէ եւս ասիլ յատուկ աղօթ սրբոյն կամ սրբուհւոյն անուանակցի իւրոյ կամ խնամածութիւն: Վերջ:*

Ունի հետեւեալ ենթագլուխները՝ 123բ-4ա «Կերպ», 124աբ «Մականուն», 124բ-8ա «Սկիզբն կտակի. Վկայեցուցումն»:

7. *128բ-9ա* Ներգործութիւն ճշմարտի զղջման – *Տէ՛ր իմ Յիսուս Քրիստոս ճշմարիտ Աստուած… բնաւին զծայրագոյն եւ զանբաւ բարութիւն քո. ամէն»:*

– *129ա* [Վերջաբան] – *Ջներգործութիւնս զայս զղջման պարտ էր առնել յառաւօտու ի յառնելն… զխորհուրդ իմն առնուլ եւ ի վտանգի մահուան: Դով եւ պատիւ Տեառն Աստուծոյ եւ մօր նորին երանուհւոյ. ամէն: Աւարտ գրգին երկրորդի:*

Գ. *129բ-224ա* Գիրք Գ., յորում պարունակին շարականք բազումք, որք ոչ գտանին նամենայնում Շարակնոցի՝ ընդօրինակեցեալք ի բնագրոյ ճնագունեղէ, որ է ի գրգարանի վարժարանին հահանայապետականի Էջմիածնի, որոյ յիշատակարանն է այսպիսի.

– *Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն եւ միաստուածութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Ոգւոյն Սրբոյ. ամէն: Շնորհիւ Տեառն սկսայ եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցի զսուրբ գիրգս յամի եօթնհարիւրերորդի եօթանասներորդի երկրորդի (1323), ի թագաւորութեանն Հայոց Լեւոնի եւ ի հայրապետութեան տեառն Կոստանդեայ, ի մայրաքաղաքս Սիս, ընդ հովանեաւ Սուրբ Նշանիս եւ այլք:*

– *130ա-4բ* Նախաբանութիւն – *Կրկին են պատճառք փոխագրելոյս աստէն զայսոսիկ շարականս նախկինէ, զի բարեկարգութիւն աստուածայնոց պաշտամանց ցարդ ծածկեցեալք… զորս լրջմտաբար ընկալջիք եւ վարեսջիք նոքօք ի փառս Աստուծոյ եւ ի բարեկարգութիւն եկեղեցւոյ: Ո՛ղջ լիջիք ի Տէր:*

1. *135ա-224ա* Շարականք

ա. *135ա-6ա* Ճրագալուցի Ծննդեան Տեառն. Դեկտ[եմբերի] ԻԴ. – *Ծհ. ԲՁ. Պատրա՛ստ լեր, դու Բեթլէհէմ… Տէր մեր խոնարհիս… Հց. ԴՁ. Որ դասուց երկնաւորաց… Մ. ԴՁ. Ծագումն հրաշալի… Մ. ԴՁ. Մայր բնութեանց…*

բ. *136ա-41բ* Առաջնոյ աւուր Ծննդեան Տեառն. Դեկտ[եմբերի] ԻԵ. – *Ծհ. ԱՁ. («ՓԱՌՔ») Փառք ի բարձունս այսօր Աստուծոյ… ԱԿ. («ՆՈՐ Ս») Նոր խորհրդեամբ Աբրահամու… ԲՁ. («ԻՐՈՎՎ») Ի քաղաքի Դաւթի… ԴՁ. («ԽՆԴՐ») Խաղաղութիւն ի յերկիր խառվեալ բնութեանս… ԴԿ. («ԵԱՅ Յ») Երեւեցար յայտնութեամբ նոր արեգակըն… («ԱՐՔԱՅՆ») Այսօր ծանեան ստեղծուածք հանուրք… ԲԿ. («ԿՈՍՏԱՆԴԻ») Կանուխ Աբրահամ եւ մարգարէքըն տեսանել… ԴԿ. («ԻԱՆՈՍ») Ի ծոցոյ Հօր նախ քան զարուսեակ… ԴՁ. Այսօր ընդ զօրըս հրեշտակաց… Հց. ԴԿ. Այսօր ըզծնունդ քոյին ծոցոյ… Մ. Աստուածածին յերկինս եւ յերկրի նշան… Ո. ԴՁ. Քրիստոս, որ ծնեալ յայր… Տ. Այսօր, որ յերկինս դասք հրեշտակաց… Ճշ. ԳԿ. Նոր Արեւելք դուռն արեւու…*

գ. *142ա-3բ* Երկրորդի աւուր Ծննդեան Տեառն – *Ծհ. ԴԿ. («ԿՈՍՏ») Կամաւ Հօր եւ Ոգւոյն… («ԱՆԴԻՆ») Այսօր պատկերըդ Հօր էութեան… Հց. ԴՁ. («ԱՐՔԱՅՆ») Անժամանակդ առ ի Հօրէ… Մ. («ԽՆԴ») Խընկաբեր ծառ ընդ մահու ծառոյն… Ո. («ՐԵԱՅ») Բաբուն զհովիւս արարեր… Տ. Յընծայ այսօր…*

դ. *143բ-6ա* Երրորդի աւուր Ծննդեան Տեառն – *Ծհ. ԲՁ. («ԿՈՍՏԱՆԴԻԱՆՈՍ») Կարօղ արքայ մեծ գթութեամբ, զմեզ փրկեցեր… ԴԿ. («ԱՐՔ») Այսօր զցանկութիւն որովայնի… («ԱՅՆ») Այսօր ծընար Քրիստոս… Հց. ԴԿ. («ԽՆԴՐԵ») Խորք խորհրդոց եւ բանդ Հօր… Մ. ԲՁ. («ԱՅՅ») Այսօր ցընծա՛, բերկրեալ Աստուածածին… Ո. («Ի ԴՐԻԻ») Ի հրեշտակէն հովուաքն աւետեալ… Տ. («ԴՈՐԷ Ե») Գըրկօք մօր գրգութիւնս…*

Ծնթ. 146ա կանոնի վջ-ում ճեզգ-ի շղագրով մատիտով գրուած է ծայրակապը՝ «Կոստանդիանոս արայն խնդրեաց ի Գրիգորէ»:

ե. *146ա-8բ* Թլփատութեան Տեառն. Յունվարի Ա. – *Ծհ. ԱԿ. Որ խոստացար Տէր ի քեզ յԱբրահամու զաւակդ… Ճշ. ԲԿ. («ԿՈՍՏԱՆՆ») Կամաւ յանձն առեր զօրէնս… Հբ. ԳԿ. («ԴԻԻ») Դասք երկնաւորացըն հիացմամբ հեղեալք… («ԱՆՈՍ») Այսօր ցընծան երկինք եւ երկիր… Հց. ԴԿ. («ԱՐՔԱՅՆ») Անբսկիզբն Աստուած անանուն բնութիւն… Մ. («ԽՆԴ») Խընդա՛, բերկրեա՛լ Աստուածածին… Ո. ԴԿ. («ՐԵԱՅ») Րոտեալ զնըզովսըն տրամական… Տ. («ՋԲԱՆՍՍՍ Ծ») Ջօրաց երկնից օրհնաբանեալ…*

զ. *148բ-50ա* Ճրագալուցի Մկրտութեան եւ Յայտնութեան Տեառն. Յունվ[արի] Ե. – *Ծհ. ԲՁ. («ՄՐԿՐՐ») Պատրա՛ստ լեր, Զաբողոնի՛ երկիր… («ՏՈՒԻԹ») Տեսեալ Յովհաննէս գոչեա՛ մեծապէս… ԲԿ. («ԵԱՆՆ ՔՐ») Երկի՛ր Զաբողոնի… Հց. ԴՁ. («ԻՍՏՈՍԻ») Ի սկզբանէ Բանդ Աստուած… Մ. Ծագումն հրաշ… (Ծայրաքաղ) Ո. («ԲԱՆ Վ») Բանդ, որ մարմնով երեւեցար… Տ. («ԵՐԳՍ») Երկնի հրեշտակք ամենեքեան…*

է. *150ա-6բ* Առաջնոյ աւուր Յայտնութեան Տեառն. Յունվ[արի] Զ. – *Ծհ. ԴՁ. («ՅՈՀԱՆՆԵՍ») Յանճար լուսոյ Հօրընն… («ՏԷՐՆՆՆ») Տէր, ըզՔեզ Որդի իւր սիրելի Հօր ձայնն յայտնեաց… («ՈՐ ՆԱԱ») Որ նախ տապանակն ըզխորհուրդ… («Ա ԱՐՔՔ») Խորան ի մէջ ջուրց… ԴԿ. («ԱՅՆՆՆ») Այսօր ըզքեզ մերկացեալ… («ՀԵԹՈՒՄՄ») Հեզդ առ ի ջուրց այսօր մաքրիս… ԲԿ. («ԽՆԴՐԵԱՅՅ») Խառնեալ ընդ բուսոց… ԴԿ. Այսօր, որ ջրով ջըրհեղեղի… ԴՁ. Քրիստոս, որ լոյս ես աշխարհի… ԲՁ. Ուրախանայ Քրիստոս քո այսօր սուրբ եկեղեցի… Ի գետն Յորդանան ջուրք հրոյ խառնեցան… ԱԿ. Որ ծածկեցեր զփառսդ… ԱՁ. Քրիստոս ծագեալ լոյս յայտնութեամբ… Հց. ԴԿ. Այսօր Աստուած մեր հուր ծախիչ… Մ. ԴԿ. Աստուածածին, աղբիւր լուսոյ… Ո. ԴՁ. Որ զլոյս քո մերկ… Տ. ԲԿ. Այսօր հրեշտակք, որ յերկինս… Ճշ. ԴԿ. Որ ըզհնացեալ պատկեր ծառայական…*

ը. *156բ-8ա* Երկրորդի աւուր Յայտնութեան Տեառն – *Ծհ. ԴԿ. («ՅՈՀԱ») Յերկիր անճառ փառաք… («ՆՆԵՍՍ») Նըման այսօր Հօր քոյ… Հց. ԲԿ. («ՈՐ ՆԱԱ») Որ զօրհնեալդ*

Աստուած ի ջուրցն... Ո. Դկ. («ԱՐՔ») Այսօր յայտնեալ ի Հօրէ... Տ. («ԱՅՆ Հ») Այսօր զոր սրօբէք ի յերկինն...

թ. *158ա-9ա* Երրորդի աւուր Յայտնութեան Տեառն – *Օհ. Դկ. («ՅՈՀՀ») Յաղբերէ Հօրդ որպէս գետ... («ԱՆՆԷՍ») Այսօր մըկըրտեալ, որ մաքուրդ ես... Հց. Դկ. («ՈՐ ՆԱԽ») Որ հրաշագործդ Աստըւած... Ո. Բկ. («ԱՐՔԱ») Այսօր, որ փոխեալ բանիւ... Տ. («ԱՅՆ Հ») Այսօր եաուր գփառան Ադամայ...*

ժ. *159աբ* Հարց Գալստեան Տեառն յԵրուսաղէմ – *Հց. ԱՋ. Որ զերիս մանկունսն ի հնոցին... Մ. Ուրախ լե՛ր յոյժ, դուստ՛ր Սիոնի եւ այլք:*

ժա. *159բ-60ա* Միւս հարց Ծաղկազարդին, որոյ օրհնութիւն է՝ Թագաւոր գոլով fn եւ այլք – *Հց. ԴՋ. Բաբեբանեալ ես, Քրիստոս... Մ. Ուրախ լե՛ր, մա՛յր լուսոյ... Ո. Զգալուստ քո, Քրիստոս եւ այլք: Տ. Ի Յարութեան յաւուր գալստեան եւ այլք:*

ժբ. *160ա-1ա* Մեծի Բ.շաբաթին հարց, որոյ օրհնութիւն է՝ Անեղն ի Հօրէ ծընն. – *Հց. Դկ. Ստղ. Որ խոնարհապէս մարդ եղեր... Մ. ԲՋ. Արարչին արարածոց նորագործեալ... Ո. Դկ. («ՅՈՀԱ») Յերկիր այսօր ծագէ Քրիստոս... Տ. («ԱՆՆԵՄ») Այսօր ընդ որդւոցըն Զբեբեթեա...*

ժգ. *161ա-2բ* Մեծի երեքշաբաթին – *Հց. Դկ. Ստղ. Որ զանճառելի խորհուրդ... Մ. ԲՋ. («ՍՄԱ») Սքանչելի բանին բարձօղ Մարիամ... Ո. Դկ. («ՅՈՀԱՆՆԵՄ») Յաւուր յայսմիկ ըստ Ջաքարեայ... Տ. («ՀԵԹՈՒՄ Ի») Հանեալ զիսահակ Աբրահամու...*

ժդ. *163ա-6բ* Մեծի չորեքշաբաթին – *Հց. Դկ. («ՅՈՀԱԱՆԷՄ») Յորմէ բոլոր բանականաց խորհուրդք անասնացեալք... Մ. («ԹԱԳ») Թագաւորել զՈրդի քո... Ո. («ԱԻՈՐԱՀԱՅՐ») Այսօր ի Հռոմայ զձայն գուժի... Տ. («ԵԻ ԼԷՈՆՆ Ո ԱՐՔԱՐՆ ԿԱԼՋԻՔ») Եկեալ ի խընդիր մեզ յերկնից... Մկ. ԴՋ. Նոր սքանչելիք այսօր տեսանեմք եւ այլք: Հբ. Դկ. Ստղ. («ՀԷԹՈՒՄ») Համբարձ զաջ իւր Մովսէս...*

ժե. *166բ* Մեծացուսցէ Մեծի հինգշաբաթուն – *Մ. ԲՋ (այսչափ, 166բ-7ա տեղ բաց թողած, չըրացրած):*

ժզ. *167աբ* Մեծացուսցէ Մեծի ուրբաթուն – *Մ. ԴՋ. Յահեղ աւուր ուրբաթուն...*

ժէ. *167բ* Մեծացուսցէ Մեծի շաբաթուն – *Մ. ԴՋ (այսչափ, 13 տող բաց թողած, չըրացրած):*

ժը. *167բ-8ա* Հարց Աւետեաց Աստուածածնին, զոր կոչեն Կոթաւ – *Հց. ԴՋ. Ուրախ լե՛ր, Մարիամ սուրբ Աստուածածին... Մ. Անարատ կոյս... (Ծայրաքաղ): Ո. Աստուածածին մայր լուսոյ... (Ծայրաքաղ): Տ. Ուրախացիր, երանելիդ... (Ծայրաքաղ):*

ժթ. *168ա-9բ* Մեծացուսցէ Պէնտէկոստէին

1. *168աբ* Երկրորդի աւուրն – *Մ. Ակ. Վերնականաց բարեաց բաշխմամբ...*

2. *168բ* Երրորդի աւուրն – *Մ. ԴՋ. Խորան լուսոյ ճեմարան...*

3. *168բ* Չորրորդի աւուրն – *Մ. Դկ. Ուրախացի՛ր, սըրբուհի Աստուածածին...*

4. *168բ-9ա* Հինգերորդի աւուրն – *Մ. Բկ. Հոգմըն Ոգւոյն Աստուածածին շընչէ...*

5. *169ա* Վեցերորդի աւուրն – *Մ. Ակ. Միւն լուսոյ՝ աստուածային հրովըն վառեալ...*

6. *169աբ* Եօթներորդի աւուրն – *Մ. ԴՋ. Անուր, աներբըն Սուրբ Ոգի...*

ի. *169բ-71բ* Ամենասրբոյ Երրորդութեանն, որ տօնի յութներորդի աւուր Պէնտէկոստէին – *Օհ. Դկ. («ՅՈՀ») Յերիս անձինս բաժանեալ... («ԱՆՆ») Այսօր մարդիկ սըրբաբանեն... ԴՋ. («ԵՍ Ո») Երրորդական լոյսդ... («Ր ԵՐ») Բամեալք ընդ զօրս երկնաւորաց... Հց. Դկ. («ԱՐՔԱՅՆ») Անբսկիզբըն լոյս... Մ. (12 տող բաց թողած, չգրած): Ո. ԴՋ. («ԽՆԴ») Խորհրդաբար ի գիրս Մովսէս... Տ. («ՐԵԱՅ Ե») Բամից դասուց սերօբէից...*

իա. *171բ-3բ* Ամենասրբոյ Էվխարիստէին – *Օհ. Դկ. Գերահրաշ խորհրդոյ անգին արեան... Բանն, որ եղեւ իսկ մարմին... Հց. ԴՋ. Որ գհրաշալի սըրբազնութիւնդ... Մ. Ուրա՛խ լեր, Մարիա՛մ... Ո. Ով սրբըազան խրախճանութիւն... Տ. Օրհնեմք զքեզ, զՀայրդ մարդասէր... Ճշ. Ծառ կենաց՝ տընկեալ ի մէջ եկեղեցւոյ... Հբ. ԲՋ. Բանն ի Հօրէ անմեկնելին...*

2. *173բ-213բ* Շարականք ի տօնս սրբոց

ա. *173բ-5ա* Սրբոյն Բարսղի եպիսկոպոսապետին Կեսարու. Յունվարի Բ. – *Օհ. ///կ. («ԱՐՔԱԱ») Այսօր օծութեամբ թագաւորեալ... («ՀԵԹՈ») Հըզօր թագաւորդ երկնաւոր... («ՈՒՄՄ») Ոգւոց սովուն մահացու... Հց. ԴՋ. Որ զզնախնեաց հարցն առ որդիս... Ո. Որ կրկնակի Ոգւոյդ իջմամբ... Տ. Այսօր ընդ անմարմնոց զօրսըն յերկինս... Մկ. Ստղ. Լուսապայծառ իմաստիւք եւ այլք:*

բ. *175ա-6ա* Երգաբանութիւն է.եցուն սր[բոց] ժողովոց. Փետրվարի Զ. («ՀԷԹՄՈ Ի ԳՐԻԳՈՐԷ») – *Բկ. Հիման յառաքեալս Հօր յայտնութեամբ...*

Ծնթ. 176ա՝ կանոնի վջ-ում ճեագ-ի շղագրով մատիտով գրուած է ծայրակապը՝ «Հէթմոյ ի Գրիգորէ»:

գ. 176ա-7բ Թէոդորոսի Զինաւորին. Փետր[ուարի] է. – *Օհ. Դկ. («ԳՐԻԳ») Գովեալ անճառ Հայր գըթութեան... ԲՋ. («ՈՐԻՈՍԻ») Որ ընտրեցար առ ի շնորհէ... Հց. Դկ. («Ի ԹԷԱԻԴ») Ի զուարթնոց պաշտեալ... Ո. Դկ. («ՈՐՈ») Որ նախ իջեր ի հնոցին... Տ. («Ս ՎԿԱՅՂ») Սըրբոց գընդից նահատակաց... Մկ. ԴՋ. Որ ընտրեցեր ի սկըզբանէ...*

դ. *177բ-9բ* Սրբոյ հօրըն Պէնէտիքթոսի. Մարտի ԻԱ. – *Օհ. ԲՋ. յՈգւոյն Սրբոյ նախաընտրեցար... Զլուծեցեալ կարգ կրօնաւորաց... Հց. ԴՋ. Զհրաշակերտօղըդ համայնից... Մ. Դըշխոյ պանծալի... Ո. Բանդ Պետրոսի հրամայեցեր... Տ. Սըրբազնասրբով աղօթիւք զանմեղ... Մկ. Ով բարութեան Ոգւոյն Սրբոյ... Ճշ. Ի մարմնայնոց իրաց... Հբ. Արդիւնամեծ հաւատարիմ, բարի ծառայն...*

ե. *179բ-82բ* Երգաբանութիւն եօթանասներկուց աշակերտաց Տեառն. Ապրիլի Թ. («ԳԳԳԳՐՐՐԻԻԻԳ-ԳՈՈՐՐԻՈՈՍՍՍԻԻԻ էէ եե») – *ԲՁ. Գրթածին Հօր ծընունդ անմայր, ծնաւ…*

զ. *182բ-5ա* Սրբոյն Լէօնի Մեծի Ֆահաձայապետին Հռոմայ. Ապրիլի ԺԱ. – *Ող. ԲԿ. («ՍՐԲՈ») Սըրբազնասուրբ երրորդութիւն գովաբանեալ… («ՅՆ Լէ») Յաջորդ վիմին Տեառն Յիսուսի… Հց. ԲՁ. («ՕՆԻ ՄԵԾԻ Ք») Օրհնեալ ես, Տէր Աստուած հրզօր… Մ. («ԱՀԱՆ») Աստուածածին մայր գրթութեան… Ո. ԴԿ. («ԱՅԱՊ») Արդ, թէպէտ յայնժամ Պետրոսի… Տ. («ԵՏԻՆ») Եռաչար ազանդ հայհոյչին… Մկ. ԴՁ. («ՀՌՕ») Հերքեցելոց չարափառին էվտիքեայ… Ճշ. («ՄԱՅ») Մեղրածորան լեզու սըրբոյն… Հբ. («ԵՐԳ») եկեղեցի կաթուղիկէ յաշխարհ համայն…*

է. *185ա-7ա* Սըրբոյն Գէորգեայ Ջօրավարին. Ապրիլի ԻԳ. – *Ող. ԴՁ. («ԳՐԻԳՈՈ») Գովեալ գընդի զինուորաց երկնաւորաց… («ՐԻՈՍԻ») Ամէից դասուց քոց վըկայից… Հց. ԴԿ. («ԱՒ Գ[Է]ՈՈՈ») Անմարմնոց արքայ… Ո. («ՐԳԷՈ») Համեալ ըզկիրըս տանջանաց… Տ. («Ս ՎԿԱՅ») Սքանչելապէս ի քեզ Քրիստոս… Մկ. ԴՁ. Որ թագաւորդ երկնաւորաց…*

ը. *187ա-8բ* Սրբոյ Մարկոսի աւետարանչին. Ապրիլի ԻԵ. (25) – *Ող. ԴՁ. («ԽՆԴՐ») Խընդայ այսօր եկեղեցի քո… («ԵԱՅ») Եդեմաբուխ յերկնից վտակ… Հց. ԴԿ. («ԱՐՔԱՅՆ») Այսօր, որ ծածկեալ ի սրօքէից… Ո. («ՀԵԹ») Հընչեաց զաւետաց քոյ… Տ. («ՈՒՄ») Որ Աւետարանիդ բանի հոգւով… Հբ. («ԳՐԻԳՈՐԻ է») Դեղեցիք ոտք ընթացեալ…*

թ. *189ա-90բ* Սրբոյն Գրիգորի Աստուածաբանին. Մայիսի Թ. – *Ող. ԴԿ. («ՀԷԹԹ») Հընչման ոգւոյն քնար եւ երգարան… («ՈՒՄՄ») Որ հովիւ հրսկօղ արթուն խակապէս… Հց. («ՀԷ[Թ]ՈՒՄ») Հարցն Աստուած եւ Հայր… Ո. ԴՁ. («ԱՐՔԱ») Այսօր, որ յեկեղեցւոյ նոր երկին… Տ. («ԽՆԴՐԵԱՅ») Խըմբակցելով երկնաւորացն… Մկ. ԲՁ. Որ լուսով աստուածային Բանին զարդարե[ցեր] եւ այլք:*

ժ. *190բ-2ա* Թէոդորոսի Ստրատելատին. Յունիսի Ը. – *Ող. ԴԿ. («ԳՐԻ») Գովեալ անուն զօրաւոր… («ԳՈՐԻՈՍԻ») Գովեալ նախնոյն Տիոնոսի… Հց. ԴԿ. («Ի ԹԷՈԴՈ») Իսկապէս Աստուած, բոլորից Տէր… Ո. ԴՁ. («ՐՈՍ») Րոտեալ այսօր զմարմին տանջանօք… Տ. («ՎԿԱ») Վըկայից պարծանք խըմբից… Մկ. ԴՁ. Որ զերկնաւոր զինուորութիւն փոխադրեցեր…*

ժա. *192ա-3բ* Սրբոյ աւետարանչին Մատթէոսի. Սեպտ[եմբերի] ԻԱ. – *Ող. ԲՁ. («ԽՆԴՐՐ») Խորհըրդապէս Հօր Միածին… ԴԿ. («ԵԱՅՅ») Երկնի բարեաց աւետաւոր… Հց. ԴԿ. («ԱՐՔԱՅՆ») Անճառ յէից Բանդ աստուածատես… Ո. ԲԿ. («ՀԵԹ») Հայր ծոցածին լուսոյդ Միածնի… Տ. («ՈՒՄ ԳՐԻԳՈՐԻՀ») Որ մեզ ի դրախտէն…*

ժբ. *193բ-6ա* Սրբոցն Տարագոսի, Պրօբոսի եւ Անդրոնիկոսի. Հոկտ[եմբերի] ԺԱ. – *Ող. ԴԿ. Այսօր ընդ հրաբուն զինուորութեանց… Այսօր երրորդութեանդ զերից նահատակաց… ԴԿ. երրորդութեանն երբեակ թիւ երեք… Հց. ԴՁ. Որ Միածնիդ մըկըրտութեան… Ո. Որ ի բնութեանս երից հասակաց… Տ. («ՀԵԹՈՒՄ») Հրեշտակական պարուն յերկինս… Մկ. Տենչալի տօնիւ սըրբոցն զուարճացան…*

ժգ. *196ա-7ա* Սրբոյ աւետարանչին Ղուկասու. Հոկտեմբ[երի] ԺԸ. – *Ող. ԲԿ. («ՀԷԹ») Հայր փառաց, Աստուած զՄիածնիդ… («ՈՒՄ») Որ զնախնեացըն մեզ զհարցն… Հց. ԴԿ. («ԱՐՔԱՅՆ») Առաքօղ յերկիր առաքեալ Բանի քոյ… Ո. ԲԿ. («ԽՆԴ») Խառնեալ գինւոյն խորհրդապէս… Տ. («ՐԵԱՅ») Համեալք այսօր ի յերկին… Հբ. ԴԿ. («ԳՐԻԳՈՐ») Գովեստ արժան փառաց քոյին…*

ժդ. *197ա-9բ* Սրբոց համօրհնաց. Նոյեմբ[երի] Ա. – *Ող. ԴԿ. («Ա-Ջ») Անճառ խորոց քոց գիտութեամբ… («Է-Լ») Էակցին Հօր սպասաւորք… ԴԿ. Ճշ. («Ա-Ղ») Խորհըրդական խորան քաւութեան… Հց. ԴՁ. («Ճ-Ո») Ճըշմարտապէս զուխտ քո այսօր… Ո. ԴԿ. («Զ-Ռ») Զարչարանօք ընտրեալքըն… Տ. («Ս-Խ») Սուրբ ի սրբոց վըկայեալ… Մկ. ԱԿ. («Փ-Ք») Փարատեալ զհիւանդութիւնս կըրկին…*

ժե. *199բ-202ա* Սրբոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի. Նոյեմբ[երի] ԺԳ. – *Ող. ԴԿ. («Ա-Լ») Ապաշխարութիւն քարոզ հայր Յոհաննէս Ոսկեբերան… («Ա-Յ») Խորհըրդոցն աստուածայնոց խորագէտ… Հց. («Ն-Ջ») Նախնեաց հրաշից հարցն Աստուած… Ո. («Ռ-Ք») Ռահիւ շաւղաց մեծ Մըկըրչին… Մկ. Հբ. Որ յանըսկիզբն ի Հօրէ…*

ժզ. *202բ-5ա* Ընծայեցման Եռանուհւոյ Կուսին. Նոյեմ[բերի] ԻԱ. – *Ող. ԴԿ. («ԳՐԻԳՈ») Գովեմք զՀայրըդ գթութեան… («ՐԻ է ԵՐԳՍ») Համեալ մահուն փարատիչ բուրվառն… («ԱՅՍ Ե») Այսօր երկին եւ երկիր… Հց. ԴՁ. Որ ըզխոստումն առ հարսըն մեր… Մ. Աստուածածին բարձրագոյն քերօքէից… Ո. Որ զհին տաճարն, որ ի յերկրի… Տ. Ցընծայ այսօր երկին հրեշտակօք…*

ժէ. *205ա-6ա* Սրբոյն Մերկիւտիոսի Զինաւորին. Նոյեմբ[երի] ԻԷ. – *Ող. ԲՁ. («ԽՆԴՐ») Խաղաղարար նոր Թագաւոր… («ԵԱՅ») Երբեմն հեռար ըզՀէրոդէս… Հց. ԲԿ. («ԱՐՔԱՅ») Անմարմնոց խըմբից յերկին պաշտեալ… Ո. ԴՁ. («ԿՈՍ») Կոչեալ տեսլեամբ որպէս զՊօղոս… Տ. («ՏԱՆ») Տէր, որ յառաջ ի սկըզբանէ… Մկ. («ԴԻՆ») Դասուց ոգւոց հարկաւորաց…*

ժը. *206բ-8ա* Սրբոյ Անդրէի առաքելոյն. Նոյեմբ[երի] Լ. – *Ող. ԴԿ. («ԳՐԻ») Գրթածիդ բարւոյ Հօր նախատես… («ԳՈՐԻՈՍ») Գովեալ գընդին երկոտասան… Հց. ԴՁ. («ԱՒՐ ԱՆԴ») Այսօր զըսկիզբն աշակերտաց քոց… Ո. («ՐԵԱ») Համից նախկին յաւիտենից… Տ. («Ս ԱՒՐ») Սիրոյ շինուած եկեղեցւոյ… Մկ. («ԱՔԵԱՀ») Առաքելոց պարուն նախակոչ…*

ժթ. *208բ-10բ* Սրբոյն Նիկողայոսի Զմիւռնոյ եպիսկոպոսի. Դեկտ[եմբերի] Ջ. – *Ոհ. ԴՋ. («ԽՆԴՐ») Խնամոց քոց միշտ ներգործութեան… ԱԿ. («ԵԱՅՅ») Երկնայնով մաքրութեամբ զՆիկօլայոս… ԲԿ. («ԱՐՔԱՅՆ») Այսօր հրեշտակաց պար ցընծութեամբ… Հց. ԴԿ. («ՀԱՅՈՅՍ») Հինաւուրց Աստուած, որ պահես զողորմութիւն… Ո. ԴԿ. («ՀԵԹ») Հօր բան բանիւ ի ծովուն լըռեցուցեր զյոյզ… («ՈՒՄՆ») Որ զԹըշնամին մեր պարտեցեր… Մկ. Ստղ. Հիացան անմարմինք, տեսան եւ այլք: Հբ. ԴՋ. Որ սիրոյ նոր պատուիրանին…*

ի. *210բ-2ա* Անաւատի Յղութեան ամէներան[ուհ-ւոյ] կ[ուսին] Մ[արիամայ]. Դեկտեմ[բերի] Թ. – *Ոհ. ԴԿ. («ԿՈՍՏԱ») Կարողաբար զօրութեամբ Հայր… («ՆԴԻ») Նորոգութեան մերոյ բնութեան… Հց. («ԱՐՔԱՅ») Այսօր ի հարցն ուխտի լըրման… Մ. («ՀԱՅ») Հրեշտակն ամուլ քոյ մօր… Ո. («ՈՅ Է») Որ զՀին կըտակն… Տ. («ԳՐԻ») Գո[ւ]նդք հրեշտակաց յերկնից յերկիր…*

իա. *212ա-3բ* Սրբոյ առաքելոյն Թոմայի. Դեկտ[եմբերի] ԻԱ. – *Ոհ. ԴԿ. Որ աստուածայնով ընտրութեամբ կոչեցար… Որ ի միւսանգամ յայտնութեան… Հց. ԴԿ. Որ արարչական սիրով գըթացար Մ. Աստուածածին, խորան լուսոյ… Ո. Որ նախմաց տեսութեամբ ընտրեցեր… Տ. Թագաւոր փառաց, Միածին Որդի… Մկ. ԴՋ. Այսօր ցընծան որդիք մարդկան…*

3. *213բ-8ա* Երգ առ սուրբս Պետրոս՝ առաքեալս եւ աւետարանիչս, առ – *ԴԿ. («Ա-ԳԳ») Առաջնոյն, որ ի հողոյ… («Դ-ՋՋ») Առ սուրբն Պօղոս. Դիեցուցեր սնուցեալ կաթամբ… («է-ԹԹ») Առ սուրբն Յոհաննէս. Էապէս որ սիրելի… («Ժ-Լ») Առ սուրբն Յակոբոս. Ժառանգին Հօր յերկինս փառաց… («խ») Առ սուրբն Անդրէաս. Խորհրդով սուրբ ընտրեցար… («Ծ») Առ սուրբն Մատթէոս. Ծագեցեր զմեծ լոյս աշխարհի… («Կ-Ջ») Առ սուրբն Փիլիպպոս. Կենդանարար Տէրըն Քրիստոս… («Ղ-Մ») Առ սուրբն Թոմաս. Ղօղեալ ծածուկ ոչ լըռեցեր… («Յ-ՇՇ») Առ սուրբն Բարթողոմէոս. Յէտէմնոս մասըն Հընդկաց… («Ո») Առ սուրբն Մարկոս. Որ Պետրոսի կոչիլ… («Ջ») Առ սուրբն Ղուկաս. Ջարաց վիրաց մերոց… («Պ-Ռ») Առ սուրբն Յուդայ, որ եւ Ղէբէոս, որ է Թադէոս. Պատմաբանող ցուցար յերկրի… («ՍՍ-Տ») Առ սուրբն Սիմոն. Սիմոն ընտրեալդ ի Կանանէ… («Տ-ՐՐ») Առ սուրբն Յակոբոս Ալֆեայ. Տիրապէս Տեառն ըզհետ չոքար… («ՅՅ-Ի») Առ սուրբն Յակոբոս Տեառնեղբայր. Յանկ վըկայեալ լինիլ… («Ի-ՓՓ») Առ սուրբն Մատաթիաս. Ի իւսեալ ի կարգն առաքելոց… («Փ-ՔՔՔ») Առ սուրբն Թադէոս. Փայլեալ ի կարգն աշակերտաց… զմեզ ընդ նոսին ժողովելով ըզքեզ օրհնել Հարբ եւ Ոգւով: Աւարտ շարականաց հնոյ բնագրոյն:*

4. *218բ-9բ* Հետագայս յայլուստ ընդօրինակեցան

ա. *218բ* Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին – *Ոհ. ԴՋ. Ի Հօրէ զարդարեալ… Բազմաչարչար նահատակ…*

բ. *218բ-9ա* Շարականք հանգստեան – *ԴՋ. Ըզքեզ աղաչեմք Տէր… Տ. Արեգակն արդարութեան Քրիստոս… Տ. ԴՋ. Օրհնաբանող ձայնիւ երգեմք…*

գ. *219աբ* Աւետարանչացն սրբոց – *Հբ. ԴԿ. («ԿԻՒՐ») Կարողութեամբ Սուրբ Ոգւոյն… («ԱԿՈՍ») Արփիարշաշ զօրավիգ…*

5. *219բ-223ա* Մեծացուսցէք յատուկ

ա. *219բ-20ա* Ծաղկազարդին – *Մ. ԴԿ. Աստուածածին մայր Տեառն…*

բ. *220ա* Տապանակին եւ եկեղեցւոյ – *Մ. ԴՋ. Աստուածածին սուրբ կոյս…*

գ. *220աբ* Սրբոց հրեշտակաց – *Մ. ԴԿ. Ընդունարան անճառ բանին…*

դ. *220բ* Դաւթի մարգարէին – *Մ. ԴՋ. Խորհուրդն յառաջ քան զյաւիտեան…*

ե. *220բ-1ա* Մարգարէից եւ ամենից սրբոց – *Մ. ԴՋ. Հրաշափառ տեսութեամբ…*

զ. *221ա* Ծննդեան Յովհաննու Մկրտչին – *Մ. ԴՋ. Որ ի յամսեան վեցերորդի…*

է. *221աբ* Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկային – *Մ. ԴՋ. Աստուածածին մայր եւ կոյս…*

ը. *221բ* Առաքելոցըն Պետրոսի եւ Պօղոսի – *Մ. ԴՋ. Աստուածածին խորան լուսոյ… Ճշ. ԴՋ. Այսօր բերկրանօք լըցեալ երկայնօք…*

թ. *221բ-2ա* Սր[բոց] առաքելոցն Յակոբայ եւ Յոհաննու – *Մ. ԴԿ. Աստուածածին տաճար լուսոյ… Ճշ. Որք յորովայնէ ընտրեցայք…*

ժ. *222աբ* Հայրապետացըն Նիկիոյ ժողովոյն – *Մ. ԴՋ. Աստուածածին Մարիամ հարսըն լուսոյ…*

ժա. *222բ* Սր[բոյն] Ներսիսի հայրապետին Մեծի – *Մ. ԴՋ. Զխորին խորհուրդն անճառելի…*

ժբ. *222բ-3ա* Սրբոց Քառասնիցն Սեբաստիոյ – *Մ. ԴՋ. Ուրախացի՛ր, Աստուածածի՛ն, խորհրդարան Հօր անեղին…*

6. *223ա-4ա* Մեծացուսցէք հասարակ – *Մ. ԱԿ. Ով գեբարհրաշ ծաղիկ բուրեալ… Մ. ԱԿ. Որ ի խորհուրդըս բարձրագոյնս… Մ. ԱԿ. («ԴԱՆ») Դասապետըն հրեշտակաց… Մ. ԱԿ. («ԻԷՎ») Ի հայրական ծոցոյ լոյսըն փառաց… Մ. ԲՋ. Որ ըզԲանն Աստուած յորովայնի քում… Մ. ԴՋ. Տաճար լուսոյ, Մարիամ… Մ. ԴՋ. Ուրախացի՛ր, Աստուածածի՛ն, վերօրհնեալդ ի սրօբէից… Մ. ԴԿ. Աստուածածին անարատ… աւետեաց ժողովըրդեանըն, զոր փըրկեաց զքեզ: Ջրաւ:*

– *224բ-5բ* Յուցակ առաջնոյ գրգին, որ պարունակէ զերգս գիշերայինս աստուածայնոյ պաշտամանն: Երգք տօնից տէրունականաց – *Ճրագալուցի Ծննդեան Տեառն ի թղթին 5… աւուրց պահոց ընդամէնն բոլոր. 85:*

– *225բ-6բ* [Յուցակ] երկրորդի գրգին, յորում պարունակին երգք, աղօթք եւ լիթանիայք զանազանք – *Նուագ առ ամենասուրբ Երրորդութիւնն. 89… Ներգործութիւն ճշմարտի զղջման. 255:*

– *226բ-7բ* [Յուցակ] երորդի գրգին, յորում պարունակին շարականք անգիւտք – *Նախաբանութիւն. 278... Մեծացուսցէք հասարակք. 464: Ջրաւ ցուցակին:*

Ծնթ. Վեր. լս-ներում գրուած են խորագրերը:

Համմտ. Հին եւ նոր պարականոն կամ անվաւեր շարականներ, աշխ.՝ Սահակ վրդ. Ամատունու, Վաղարշապատ, 1911:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ. դ., շղագիր

1. *228ա-9ա* Ի տօնի այցելութեանն սրբուհւոյ Աստուածածնի – *Օհ. ԳԿ. Օրհնեմք զօրհնեալդ ի կանայս... Դու ծիածան շնորհալի... Հ. ԴՋ. Որ ըզխոստումն առ Աբրահամ... Մ. Անարատ կոյս... Ո. ԴՋ. Ջքեզ ողջունեմք, հանապազ թագուհի... Տ. Դըշխոյ երկնից... Հբ. Բկ. Ողջո՛յն քեզ, ա՛ստղը ծովու...*

2. *229ա-30ա* (լատիներէն) Intentiones pro quolibet die hebdomadis (Մտադրութիւններ շաբաթուայ իւրաքանչիւր օրուայ համար) – *Incip. Dominia Primo offerotibi die omnesactionesmagis... Desin... Virgovereconstitutaatque a Deo data caeli. Amen.*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

Տե՛ս 129բ խորագիր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս 2ա Տիտղոսաթերթ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *111ա (1723 թ.ից յետոյ, նոտրգիր) Աբբայն* Գաբրիէլ *արքեպիսկոպոսն մեծի մայրայքաղաքին* Թիլֆիզու, *յորժամ հնազ[ա]նդեցաւ մեծի պապին* Հոսմայ, *էր Թվ[ին] ՌՃՀԲ. (1723):*

2. *1ա հիմքին սոսնձած սպիտակ թերթիկին (Սահակ վ. Ամատունի, ԺԹ. դ., շղագիր) Համառօտարան պարունակօղ երից գրեանց՝ Ա.՝ երգոց գիշերայնոց, Բ.՝ երգոց զանազանաց եւ զլիթանիայից, Գ.՝ շարականաց բազմաց հնագունեղից, գրեալ բոլորագիր եւ նոտրգրով ի վերայ հասարակ թղթոյ ի ձեռն ուրումն պապապաշտ եւ լատինամիտ վարդապետի, յամի Տեառն ՌՁՀ. (1708), ի* Լէոպոլիս:

Գրիչն գրոյս ի Նախաբանութեան շարականաց այսպէս տայ ծանօթս զանձնէ. «Նախ արդեօք* Սիմէոնի *վարդապետի Ջուղաեցւոյ Անարծաթ անուանեցեալոյն եպիսկոպոսին* Երեւանայ, *որում ես նախ աշակերտեցայ յԷվդոկիայ ի Թվ[ին] հայոց ՌՃՁ.ին» (1657)... երկրորդ՝* Մովսիսի *վարդապետին՝ արքեպիսկոպոսին* Բջնոյ, *որ բազմիցս խօսակցելով ընդ վարդապետին իմում* Պօղոսի *դառնացելով ոգւով, ասէր... (յեր. 285)... Զորրորդ.* Իսահակայ *վարդապետի* Մակուեցւոյ՝ *արքեպիսկոպոսին* Աւտազու, Աւդար *մականուանեցեալոյն, որ մինչ երբեմն ի վանս* Բագրեւանայ *տրամաբանէաք զառանձնութիւն մերոյ եկեղեցւոյ ասէր... (եր. 286): Իսկ զշարականաց անծանօթից եդեալոց ի սմին այսպէս գրէ. «Ընդօրինակեցեալք ի բնագրոյ հնագունեղէ, որ է ի գրգարանի վարժարանին քահանայապետականի Լէօպօլսոյ, որոյ յիշատակարանն է այսպիսի. «Փառք... կատարեցի զսուրբ գիրքս յամի եօթնհարիւրերորդի եօթանասներորդի երկրորդի ի թագաւորութեան* Հայոց Լեւոնի, *եւ ի հայրապետութեան տեառն* Կոստանդեայ, *ի մայրաքաղաքս* Սիս, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Նշանիս *եւ այլք (յեր. 257)»: Արդ, շարականքս հետագայք... են յօրինեցեալք ի* Գրիգորէ *կաթողիկոսէ* Սսայ (Անաւարզեցին), *գիտնական կոչեցեալոյ (յեր. 287)»: Մատենադարանապետ* Սահակ *վարդապետ* Ամատունի:

*Ծնթ. 130ա-4բ «Նախաբանութիւն» գլխի մասին է:

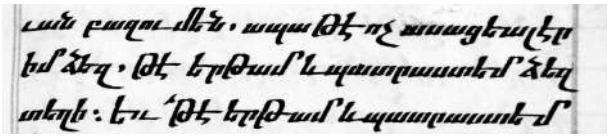
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած սպիտակ թերթիկին սեւով՝ «1266», գրչից՝ «Համառօտարան երից գրեանց՝ Ա. երգոց գիշերայնոց. Բ. երգոց զանազանաց եւ զլիթանիայց. Գ. Շարականաց բազմաց հնագունեղից», 1ա հիմքին սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ բ երեսին սեւով՝ «1266/3574», հակառակ դիրքով մատիտով «Դատաստանագիրք շղագիր գրուած 1843. Թաւրիզ. 15 կոպ. հատին 1 կոպեկ 20 կոպեկ – 1 հատ 20 կոպեկ /// 1157 551/1708», 1ա՝ կապոյտով՝ «Հ՟ր 53», «Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Ա. աստառին լատինատառ՝ «Dupu Bo», 1ա՝ «1708», «1709», 48ա՝ «Զ», 79ա՝ «ջեռմեռանդ կրօնա եւ կրօն եղբայրք եւ քոյրք ամենայն եղբայրակցութեանց ընդ որոց», 107բ՝ «չըւ», 230բ՝ լատինատառ՝ «fatun», «fuaurum», «Y» (չորիցս), հայատառ՝ «գահանագ եւ զօհօվորք ագի էմ գի գիէմ Տէր բարյէ գուր քօուաշ», Բ. աստառին՝ լատինատառ՝ «sencio cuie iak doceo», «Day», հայատառ՝ «մրծ մր յէր»:*

3575
ՂԱԶԱՐ ՋԱՀԿԵՑԻ, ԿԱՐԳ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

ԺԸ. դար (1737 թ.ից յետոյ)*

ԹԵՐԹ՝ 44. (տե՛ս նաեւ պհպ.). չգրուած՝ 1բ-2բ, 41բ-4բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ե×8: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռամաիիկ, երեքնուկ, ոռի ստ. մասը՝ կտրուած: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,3×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (13,7×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 10ա): ՏՈՂ՝ 20. գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ (Ա. աստառը գրուած. տե՛ս հետգ. յիշատա-



Նմուշ 10ա

կարան)։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ թ. 1, թ. 42-44՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, թ. 1 եւ թ. 42՝ մասն կազմաստառի (տե՛ս Նիւթ)։

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր (գծանկարային)՝ կենդանագիր, թռչնագիր, հանգուցագիր։ Գոյներ՝ կարմիր՝ բաց եւ մուգ երանգներով, կապոյտ, նարնջի։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին՝ մաշուած, ճերմակած, կեղտոտուած. աստառները՝ մասամբ կեղտոտուած, կազմին սոսնձումից առաջացած դեղին հետքերով. թերթերի վեր. եզրերը մասամբ խոնաւացած, դեղնած. թերթերին զանազան բծեր, ստ. արտ. անկիւններում՝ մատնահետքեր. թ. 1-2, 9-10, 17-8, 33-4, թ. 41 եւ թ. 42՝ իրարից հեռացած, երեւում է հիմքը, իսկ թ. 25-6՝ իրարից մասամբ հեռացած. Գ. պրակը՝ ստ. հիմքից անջատ. թ. 23 արտ. եզրին՝ այրուածքի 1 անցք, պիպ. թ. 43-4, Բ. աստառին՝ ցեցի անցքեր։

* Ծնթ. ժամանակի ոռոշակիացումը՝ ըստ Ղազար Ա. Ջահկեցի կաթողիկոսի գահակալման տարեթուի։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *3ա-34բ* Տեառն Ղազարու յամէնիմաստ հայրապետէ ամենայն Հայոց՝ արարեալ զկարգ ծայրագունի իշխանութեան վարդապետաց, ի լուսատու բանից Քրիստոսի եւ ի մարգարէից եւ յառաքելոց եւ ի վարդապետաց սրբոց

Տե՛ս ձեռ. 1056, 9ա-67բ։ 1. Նախգ./3ա-8բ։ ա/8բ-11բ։ բ/11բ-3բ։ գ/13բ-5բ։ դ/15բ-7բ։ ե/17բ-20բ։ զ/20բ-3ա։ է/23ա-6բ։ ը/26բ-9ա։ թ/29ա-30բ։ ժ/30բ-4բ («Աղօթք ի վերայ նոր նուիրեալ ծայրագոյն վարդապետի...»՝ չիք)։ 2. Խոր./չիք։ Նախգ./չիք։ ա/35ա-6բ (խորագիրը՝ չիք)։ բ/36բ-8ա։ գ/38ա-9ա։ դ/39ա-41ա։

Համմտ. Գրիգոր Տաթեւացի, Ցաղագս գաւազան տալոյ, ձեռ. 1089, 1ա-44բ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Ա. աստառ (1758 թ., անարուեստ նոտրգիր, ժամանակագրական)*

Ի ՌՄԴ. (1755) թվին, Յունվարի Ջ. հայր Միհաս *վարդապետ գնաց Հռոմանց երկիրն։*

Թուին ՌՄԴ. (1755), Յունիսի ելն Պայեազիտու *երկիրն սաստիկ մահ անկաւ։*

Ի ՌՄՋ. (1757) թուջն, Ապրելի ԺԱ. (11) Ազատ *խանն կոխվաւ,* Մահմատ Հասան *խանն սարդար ելաւ,* Ռոմի *առաւ։*

(Մի քանի տող ցած)՝ Ի ՌՄՋ. (1757) թուջն, յամսեհանն Յունիսի Ե.ին եկն ազգն ալան ղազախ, եւ բօխչալուն ընդ նմա երկիրն Բայազիտու բազում գերի եւ աւարառուԹիւն եւ աւերուԹիւն արաց։

|1ա| Ի ՌՄԷ. (1758) թուջն, Մայիսի մուտն Խոյ, Սալմազստ *շատ սաստիկ մահ անկաւ։*

2. *44բ (ԺԲ. դ., նոտրգիր) Ես՝ մեղաւոր եւ անարժան տիրացու* Գրիգորս, *գրեցի այս գիրս։*

3. *44բ (ԺԹ. դ., շղագիր)* Կիրակոսին *հինգ լիտր չիր տուի, գին 5 հազար 20 շահի։*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *3բ սեւ թանաքով ձուածիր՝* «ՊԵՏՐՈՍ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ», *4ա սեւ թանաքով ուղանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՄԻՆԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ», *4ա, 5ա, 6ա մանուշակագոյն թանաքով բոլորակ, որի եզրագծերում՝* «Ս. ԹԱԴԷԻ. ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ. Մակուի Ղարաքիլիսայի առաջնորդարան» *(արաբատառ), կենտրոնում՝ եկեղեցի, տակը՝* «1901»։

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած սպիտակ թերթիկին կապոյտով՝ «Գաւազան – տալոյ. 49», 1ա՝ սեւով՝ «Թ. առաք. վ. 49/3575», «ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

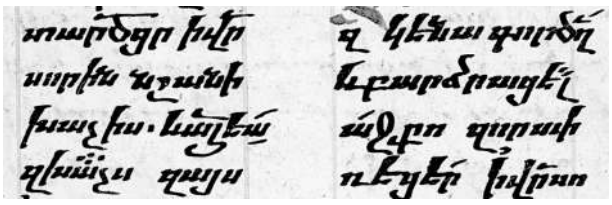
ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «ԿուհուԹիւն արժանապատիւ եւ իմ սիրելի», «62», «զ» (7 անգամ), «աբ», 1բ՝ «կուրկի Մարկոս», այբուբեն՝ «ա-ը», 2ա՝ «Կուհուֆ Արժանապատիւ Սակէից մասած», այբուբեն՝ «ա-ե», «ս» (երկիցս), «բ», «դիկ», 30բ՝ «աա 13», «Ա», 42ա՝ «ԿոհուԹիւն Մարտարկ, Յակո եւ Բատոկա հիշատակ Սարքսեան», 44բ՝ «չչնեէէ», «եաբգդ», Բ. աստառ՝ «///ուԹիւն», ջնջած։*

3576
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՅ

ԴԱՍՏԻՓԻՐ ԳԻՒՂ (ՄԵՐՁ Ի ԳԱՆՁԱԿ) ՌՃԻԳ. – 1674

ԳՐԻՉ՝ Սարգիս։

ԹԵՐԹ՝ 308+1 (կրկն.՝ թ. 296). չգրուած՝ 2բ-4ա, 196բ, 256ա, 305բ-8բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԶ×12 (Ա 11, Ժ, ԺԳ, ԻԴ 14, ԻԶ 4)։ ՆԻԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,5×12։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, կարմրով սահմանագծուած, 108ա-39ա, 150բ-4ա, 168բ-70ա՝ նաեւ կապոյտով եւ սեւով շրջանակուած (12,3×8)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝



Նմուշ 260ա

260ա): ՏՈՂ՝ 20 (թ. 1-82, 172-305), 17-22 (թ. 83-171): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի (Ա. փեղկին՝ ձուածիր շրջանակի մէջ՝ Խաչելութիւն, Բ. փեղկին՝ ձուածիր շրջանակի մէջ՝ Աստուածամայրը՝ գահին, դրոշմազարդերը՝ եւրոպական ոճի). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դեղին, կապիչների հիմերին՝ կանաչ գործուածք. լուսանցակողերը՝ կանաչ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Դ (սկ.)՝ սպիտակ թուղթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Հայր Աստուած՝ 5բ: Կիսախոհրան՝ 6ա, 238բ: Ճակատազարդ՝ 38բ, 78բ, 117ա, 141ա, 158բ, 178բ, 197ա, 222բ, 256բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական (վեր. լս.՝ 6բ, 7ա), բուսաթռչնային, բուսական, վրան խաչ՝ 256բ, 268բ, խաչ՝ 276ա: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր, կենդանագիր (թռչունձուկ)՝ 222բ: Գոյներ՝ կարմիր՝ բաց եւ մուգ երանգներով, կապոյտ, շագանակագոյն, նարնջի, դեղին:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին՝ մաշուած, ֆերծուած, վրան՝ ցեցի անցքեր, անկիւնների կաշին թափուած, յական կապիչներն ու փայտէ գամերն ընկած՝ պահպանուել են հիմերը, մէջբը ճաճխած, եզրերը մաշուած, Ա. միջուկը մէջտեղից ընդլայնակի կոտրուած, որից էլ՝ կաշին եւ աստառը պատռուած, վնասուած, Ա. փեղկը՝ հիմից մասամբ հեռացած, կազմի կաշին հաւանաբար այլ ձեռագրի է եղել եւ հարմարեցուել է այս ձեռագրին. աստառները մասամբ գունաթափ, մաշուած, կեղտոտուած. աստառներին, միջուկներին եւ թերթերին ցեցի անցքեր. լուսանցակողերի կարմիրը գունաթափ, սեւացած, նոյնպէս գունաթափ նաեւ վեր. եւ ստ. առտ. եզրերի կանաչը, որը հաւանաբար նորոգման ժամանակի է. պհպ-ները մաշուած, սեւացած, վրան զանազան անցքեր, պատռուածքներ, պհպ. Ա ստ. հիմը թափուած. հիմում եւ եզրերում, տեղ-տեղ թերթերին խոնաւութեան, հիմում նաեւ ամրացած փոշու հետեր. թերթերը մասամբ խունացած, կեղտոտուած, վրան զանազան բծեր, մատնահետեր, որոշ թերթերի նախկին կպումները կոպիտ անջատած, մեծ մասամբ գիրը թափուած (9բ-10ա, 120բ-1ա, 171բ-2ա, 238բ-9ա, 243բ-4ա եւն), տեղ-տեղ թանաքը թափուած, գիրը անընթեռնելի կամ դժուարընթեռնելի (9բ, 17ա եւն). թ. 1-10, 71՝ ստ. հիմից անջատ, որոշ թերթեր իրարից հեռացած (թ. 71-2, 83-4, 95-6, 121-2, 133-4, 145-6), որոշ թերթերի եզրեր վնասուած՝ պատռուած, թափուած, շերտազատուած եւն (թ. 121, 159, 180, 304 եւն). կան ԺԸ. դ. նորոգման հետեր (որոշ թերթերի եզրերի թափուած մասերի լրացում-ամրացում՝ թ. 75-6, 78-80, 82, 94 եւն, որոշ շերտազատուած թերթերի սոսնձում-ամրացում՝ թ. 260, 273, 292 եւն, որոշ լս-զարդեր մասամբ կտրած՝ 17ա, 31ա, 65ա եւն). 158բ՝ լս-զարդն արտատպուած 159ա:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1բ-2ա* [Շարական] – *Ակ. Խորհուրդն անճառ ծածկեալն ազգաց եւ յաւիտեանց…*

– *4բ-5ա* [Յանկ] – *Վասն մկրտութիւն առնելո… վասն հայր վանաց աւրհնելոյ: ՅԱստուածոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

2. *6ա-23ա* [Կանոն մկրտութեան] – *Տէ՛ր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար, որ զվրիպեալս…*

3. *23ա-7բ* Կանովն նշան աւրհնելոյ – *Պարտ է նախ քահանայն ընտրել կանոնաւք զփեսայն եւ զհարսն… Ընթ[ե]րցուածս յԱռակաց. Որդեա՛կ, եթէ իմաստուն լինիցի սիրտ քո…*

4. *27բ-31ա* Կանովն ձեռնազիւնահաւորութեան. Խրատ հարսին եւ փեսային – *Աւրհնեալ է Աստուած յամենայն ժամ: Փեսային եւ հարսին խրատ եւ քարոզք վասն ձեր…*

5. *31ա-8ա* Կանովն հարսանեաց հանդերձի – *Բերեն առաջի քահանային եւ ասեն շարական («ԽԱՉԱՏՈՒՐ»). Խաչանշան դրոշմամբ… Ընթերց[ուած] յԱռակաց. Լուա՛ր ո՛ւք, թագաւո՛րք…*

6. *38ա-55ա* Կանովն պսակ դնելոյ – *Տանի քահանայն զփեսայն եւ զհարսն եկեղեցին… եւ կարդայ զաղաւթս զայս. Աստուած յաւիտենական, որ զան[ազգս եւ] զբացորոշեալսն…*

– *55ա* [Ոտանաւոր] – *Պատահեցաւ ոահս լուսոյ / եւ գուարճացաւ ջահս ընդ ոսկո / սպիտակափայլ հոգիդ լուսոյ / եւ ի անգինէս մարգարտոյ:*

7. *55բ-101ա* Կանոն համօրէն ամենայն ննջեցելոցն առ ի թաղումն – *Ասեն կանոն՝ զերկինք պատմենն. երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ… 78բ եւ ապայ կարդան զաղօթս. Աստուա՛ծ յաւիտենական, անբսկիզբն, անեղ, անիմանալի…*

ա. *91ա-4բ* (92ա ստ. լս.) [Գանձ աշխարհայթաղն է] («ՄԱՆՎԵԼՍ») – *Մինդ ի յէէն, / Բանդ, որ ի Հօրէ… եւ չար այսոցըն զիս թափեցէ՛ք: Ողորմե[ա՛]:*

բ. *94բ-6բ* Ողբ ի վերայ գերեզմանին ի բերանոյ մեռաւելոյն [յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ, ձեռ. 11, 109բ-10բ] – *Մվ քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան / եւ ժողովուրդք հաւատացեալք ամենեքեան… զի Տէրըն քաղցր է եւ գթած ողորմութեան:*

8. *101ա-8ա* Կանովն յերկրորդումն աւուրն – *Յորժամ յայգալացն ժողովին, դարձեալ գան ի գերեզմանն եւ ասեն ողբաձայն… Պօղոս առաքելոյն ի Թեսաղոն[իկեացւոց] թղթ[ոյն]. Եղբա՛րք, զայս գրեմք, եթէ որ յարոյցն զՅիսուս…*

9. *108ա-16ա* Կանովն եօթներորդ աւուրն այգուն – *Սաղմոս. Հոգի քո Սուրբ բարի առաջ[նորդեսցէ]: Ընթերցեալ յեսայեայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Մոռասցին զնեղութիւնս…*

108բ, 109բ եւն ստ. լս-ներում գրչից՝ «երրորդ աւուր այգոյն»:

10. *116բ-29ա* Կանովն յորժամ տղայ վաղճանի մինչեւ յեթն ամն – *Ասեն սաղմոս, գուբղայս Ջ. Առ քեզ, Տէ՛ր, համբարձ[ի]… եւ քահանայն կարդայ զաղօթս. Հա՛յր երկն[ա]յւոր, քաղցր եւ երկայնամիտ…*

ա. *120ա-1ա* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ – *եթէ մեք, որ կենդանիքս մնացեալ իցեմք…*

բ. *123աբ* Սրբոյն Գրիգ[որ]ի ա[սա]ցեալ – *Ամենեքեան, ոյք տեսանիցեն զարդարն, ճանաչիցեն…*

11. *129ա-32ա* Կանովն երկրորդ աւուրն այգ[ոյն] – *Առաւօտուն երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Աւրհնեցէ՛ք, մանկո՛ւնք զՏէր: Ընթերցու[ած] յեսայեա մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի գարձ նոցա…*

12. *132ա-40ա* Կանովն եօթներորդ աւուր – *Առաւօտն երթան ի գերեզման եւ ասեն սաղմոս. երանելիք են, որ: Ընթերցուած յԱռակաց. Արդարքն յաւիտեան կացցեն…*

ա. *135ա-8ա* Եւ ասի ողբ ի վերայ գերեզմանի մանկանց այլ խաղցր բառով – *Արարիչն արարածոց մեզ բարկացաւ, / քաղցրը բնութիւնն աստուածային մեզ դառնացաւ… ես Նաղաշ եպիսկոպոս՝ ծառայ Կուսին… դառն արտասուաւք զողբըս գրեցի խիստ լալագին:*

բ. *138ա-40ա* Ողբ է տղ[աթաղի] («Ա-Ք») – *Այսաւր, եղբա՛րք ամենեքեան, / ո՛ւնկըն գըրէք ինձ միաբան… ա՛խ վա՛յ իմ աւր դառաստանին, վ՛:*

13. *140ա-9բ* Կանովն տեառնականի – *Ածեն զուարակն ի դուռն եկեղեցոյն՝ առ[ա]ջի խաչին… Ընթերցուած ի Ղեւտացոց. Եւ կոչեաց Տէր զՄովսէս…*

14. *149բ-57բ* Կանոն հոգէհանգիստ առնելոյ ննջեցելոց եւ աղ աւրհնել վասն զենմանց մատաղաց, խաչի աւրհնելոյ – *Ասեն սաղմոս. Երանի՛ որում թողութիւն եղեւ… եւ կարդայ զաղաւթս. Տէ՛ր բարերար, որ դառաւորդ ես կենդանեաց…*

15. *158ա-71բ* Կանոն Հինգշաբաթին վասն ապաշխարողսն առնակել – *Ժողովէ քահանայն զապաշխարողսն ի դուռն եկեղեցոյն եւ ասեն գոբղայս Ջ.… [Ընթերցուած յեսայեայ մարգարէէ]. Եւ կատարեսցին աւուրք սգո քո…*

– *161բ-7ա* Աղաւթ վասն ապաշխարողաց՝ [տեառն Բարսղի արեպիսկոպոսի*] – *Տէ՛ր Աստուած, Հա՛յր ամենակալ, արարիչ ամենայն արարածոց, որ ակնարկել բարերար կամաց…*

* Տե՛ս Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., Գիրք Ա., աշխ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 385:

16. *171բ-8ա* [Ք]արոզ պատո<ռ>փրանին, զոր զեկուցանէ բահանայն ժողովրդեանն յառաջ, բան զպատարագն – *Առնու զԱւետարանն ի գիրկն իւր եւ կարկառէ զձեռն իւր եւ ասէ զպատուիրանս. Լուարո՛ւք ինձ, [որդեա՛]կք իմ…*

17. *178բ-95ա* (ստ. լս.) Ջուր աւրհնել – *[Ընթերցուած ի Ջորրորդ Թագաւորութեանց]. Եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէ. Ահաւասիկ բնակութիւն քաղաքիս բարի է…*

– *182ա-94ա* Աղաւթ, զոր ասացեալ է տեառն Բարսղի հայ[ր]ապետին – *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ յամենայնի, հզօր եւ աքանչելագործ, որ արարեր զերկինս եւ զերկիր…*

18. *195ա-212ա* Կանոն Մեծի հինգշաբաթին Ոտնալուային, ըստ որում ասաց Յիսուս, թէ՝ Օրինակ մի ետու ձեզ, զի որպէս ես ձեզ արարի եւ դուք միմեանց առնիջիք: Զոր ասացեալ է տեառն Եփրեմ Խորին Ասորոյ, զոր թարգմանեաց սուրբ դիտապետն մեր Գրիգ[որ]իս Վկ[այ]ասէրն ի Հռոմկլայն – *Ի տասն Գ. ժամուն ի կատարման պատարագին, ժողովին ի գաւիթս եկեղեցոյն… եւ կարդայ զաղաւթս. Փառաւորեմք զքեզ, Տէ՛ր…*

19. *212ա-22ա* Ի Մեծի հինգշաբաթի ժամատուն աւրհնելոյ – *Աւրհնեալ է ամենասուրբ երրորդութիւնն ի բարձունս՝ Հայր եւ Որդի եւ Հոգին Սուրբ…*

20. *222ա-7բ* Կանոն զամենայն աւրմտիս աւրհնել՝ զսերմն, եւ զշեղջ, եւ զհնձան – *Առնու քահանայն ըզխաչն եւ զԱւետարանն եւ երթայ առ մթերեալ արմտիսն… Ընթերցուածս յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյ արդար վաստակոց…*

21. *227բ-33բ* Կանոն աւրհնութեան խաղողոյ, զոր արաեալ է սրբազան կաթողիկոսին տեառն Ներսէսի, որ կատարեաց յաւուր տաւնի Աստուածածնի եւ կամ Սուրբ խաչի, ըստ իւրաչանչիւր բնութեանց՝ ջերմութեան եւ կամ խաղցրութեան հասման պտղոյ – *Յետ երգմանն ասի քարոզս զայս. Գոհացարո՛ւք զբարերարէն Աստուծոյ… եւ ասէ զաղաւթս. Տէ՛ր Աստուած, Հա՛յր անսկիզբն անեղ բնութեան…*

22. *233բ-5բ* Կանոն զնշխարս սրբոց ընդունել ի հանգիստ եւ փոխել ի հանգիստ – *Եւ ասեն սաղմոս. Յիշեա՛, Տէ՛ր, զԴաւիթ… Ընթ[է]րցուած ի Ջորրորդ Թագաւորութեան[ց]. Եւ ելին ամենայն ծերքն Իսրայէլի…*

23. *235բ-6բ* Աղօթք վասն երաշտի – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ յաղագս առ քեզ նախանձուն լուար եղիայի մարգարէին…*

24. *236բ-7ա* Աղաւթ, որ պիղծ ինչ կերեալ իցէ – *Սուրբ ես, Տէ՛ր, եւ ի սուրբս հանգուցեալ…*

25. *237աբ* Աղաւթ, որ կերակուր միայն պղծէ – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ գլխոյ առաքելոյն Պետրոսի…*

26. *237բ-8ա* Աղօթք ի վերայ եղմնաղալաց – *Տէ՛ր, որ զմարդոյ բնութիւն փոփոխ[ական] արկ(= եւ տկար) գիտես…*

27. *238բ-54բ* (ստ. լս.) Պղծեալ տաճարի – *[Աղաւթք]. Որ ընդունողդ ես աղաւթից ժողովրդեան քո, Քրիստո՛ս Աստուած մեր…*

28. *254բ-5բ* Կանոն նոր եկեղեցոյ դուռն աւրհնել – *Հաստատեն ի տեղւոջ իւրում եւ ասեն սաղմոս ի թիւ ճԺԸ.... եւ եպիսկոպոս ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած, ա-րարիչ եւ զարդարիչ քոոց արարածոց...*

29. *255բ-68բ* Կանոն խաչ աւրհնելոյ – *երթան առ խաչն եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով եւ ասեն սաղմոս ի թիւ. Լո՛ւր, Աստուա՛ծ, աղօթից իմոց... Ընթերցուած յԱռակաց. երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

30. *268բ-71բ* Կանոն խաչալուայ առնելոյ – *Սաղմոս. Նշանեցաւ առ: Ընթերցուած ի Զորրորդ Թագաւորութեան[ց]. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէէ. Ահաւասիկ բնութիւն քաղաքիս բարի է...*

31. *271բ-6ա* Կանոն հաղորդ տալոյ տկարացն, որ մերձենալ են ի վախճան – *Առնու քահանայ զփրկական խորհուրդն... եւ ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, ամենագութ, ամէնախնամ, ծածկագէտ...*

32. 276ա Կանովն յորժամ եկեղեցո դուռն հաստատեն – *եւ ասեն սաղմոս ճԺԸ. Խոստովա՛ն ե[ղերուք] (այսչափ)։*

33. *276բ* Կանովն խունկ աւրհնելոյ – *Տանի քահանայն եկեղեցին եւ վեր ունի ձեռամբ եւ ասէ զաղօթս. Ամենակա՛լ Տէր Աստուած մեր, որ ընկալար զխունկն ի ձեռաց Ահարոնի...*

34. *276բ-7բ* Կանոն ննոյկերտ գիրք աւրհնել – *Բերեն եկեղեցին եւ հանեն ի բեմն՝ ունելով սարկաւագունքն ի վերայ բազկացն եւ ասեն սաղմոս ի թիւ Հե.... եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ետուր զպատուիրանս քո...*

35. *278բ* Կանոն սկիհ եւ մաղզման աւրհնել – *Բերեն յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ետուր մեզ զնիւթս զայս...*

36. *278բ-9բ* Կանոն հանդերձեղէն, սպաս աւրհնել – *Տանեն եկեղեցին՝ [առա]ջի բեմին, սարկաւագն ունելով ի վեր... եւ ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած բարձրեալ, որ զգեցուցեր զեկեղեցի քո...*

279ա ստ. լս-ում գրչից՝ «Շուրջառ եւ ծածկոց աւրհնել»։

37. *279բ-81բ* Կանոն ժամհար աւրհնելոյ – *Բերեն առաջի բեմին եւ ասեն սաղմոս. Աւրհնեցէ՛ք զՏէր... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած զօրութեանց եւ արարիչ ամենայն արարածոց...*

38. *281բ-4բ* Կանոն հայր վանաց առնել – *Ժողովին ուխտն ամենայն եւ առաջի կացուցանեն զնոր ընտրեալն... Ընթերց[ուած] յեզեկիէլի մարգարէէ. Այսպէս ասէ կամարար Տէր. Որդի՛ մարդոյ, դէտ կացուցի...*

281բ՝ ընթերցուածի խորագրի եւ սկզբնատողի միջեւ ազատ մնացած մասում գրչից՝ «[Ոտանաւոր] – Զայնէ առ ես ողոֆական / մեծ մարգարէն Դաւիթ արքայն, / թէ՝ ե՛կ, որդեա՛կ իմ սիրական, / ուսի՛ր զերկիւղն ընտիրական»։

39. *285ա-303բ* [Աւետարանի Անբիծի, Պաշտաման, Իղաբերից, Բժշկութեան]

ա. *285աբ* Աւետարան Յոհան [ԺԴ. 15-24] – *եթէ սիրէք զիս, զպատուիրանս իմ պահեսջիք...*

– *285բ* երգ. Աստուած անեղ, անժամ.: Ջ. Ջ. տուն ասա՛ (այսչափ)։

բ. *285բ-6բ* Երկրորդ Աւետարան [Յովհ. ԺԴ. 25-31] – *Զայս խօսեցայ ընդ ձեզ մինչ առ ձեզ...*

– *286բ* երգ. Երեւեցար մարմնով երկրի, որ (այսչափ)։

գ. *286բ-7բ* [Յովհ. ԺԵ. 1-10] – *Ես եմ որթն ճշմարիտ...*

– երգ. Խաւար մեղաց (այսչափ)։

դ. *287բ-8ա* [Յովհ. ԺԵ. 11-16] – *Զայս խաւսեցայ ընդ ձեզ, զի ուրախութիւնն...*

– *288ա* երգ. Ճանապարհ (այսչափ)։

ե. *288աբ* [Յովհ. ԺԵ. 17-25] – *Զայս պատուիրեմ, զի սիրեսջիք զմիմեանս...*

– *288բ* երգ. Զհանդուրժ. (այսչափ)։

զ. *288բ-9ա* [Յովհ. ԺԵ. 26 – ԺԶ. 5] – *Բայց յորժամ եկեսցէ մխիթարիչն, զոր ես առաքեցից...*

– 289ա երգ. Տիրական աթո՛ (այսչափ)։

է. *289ա-90ա* Աւետարանի Պաշտաման կարգաւ, Մաթէոս [ԺԳ. 43-52] – *Յայնժամ արդարքն ծագեսցին իբրեւ զարեգակն...*

ը. *290ա-1ա* Աւետարան Մարկոս [Դ. 26-34] – *եւ ասէր. Այսպէս է արքայութիւն Աստուծոյ...*

թ. *291ա-2բ* Աւետարան Ղուկաս [ԺԲ. 32-48] – *Մի՛ երկնչիր, հա՛ւտ փոքրիկ...*

ժ. *292բ-3բ* Պաշտաման Աւետարան, Յոհան [Ե. 19-30] – *Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ...*

ժա. *293բ-5բ* Իղաբերից Աւետարանի կարգաւ, Մատթէոս [ԻՀ. 1-20] – *Եւ յերեկոյի շաբաթուն, յորում լուսանայր...*

ժբ. *295բ-6գ* Աւետարան Մարկոս, Իղաբերից [ԺԵ. 42 – ԺԶ. 8] – *Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր...*

ժգ. *296գ-7բ* Իղաբերից Աւետարան, Ղուկաս [ԻԳ. 50 – ԻԴ. 12] – *Եւ ահա այր մի՝ անուն Յովսէփ, որ էր նախարար...*

ժդ. *297բ-300ա* Աւետարան Իղաբերից. ըստ Յոհաննու [ԺԹ. 38 – Ի. 18] – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս...*

ժե. *300աբ* Աւետարան Բժշկութեան ըստ Մաթէոսի [ԺԷ. 14-20] – *Եւ իբրեւ եկն ի ժողովուրդն...*

ժզ. *300բ-1բ* Աւետարանս ըստ Մարկոսի [Է. 31-37] – *Եւ ելեալ միւսանգամ ի սահմանացն Տիւրոսի...*

ժէ. *301բ-2բ* Աւետարան ըստ Ղուկասու [Դ. 31-42] – *Եւ էջ ի Կափառնայում...*

ժը. *302բ-3բ* Աւետարան Յոհաննու, Բժշկութեան [Դ.

43-54] – *եւ յետ երկուց աւուրց ել անտի եւ գնաց ի Գալիլեա…*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

281բ Ի գրչակի Սարէիս *ձայնոյ / եւ ի յամսոյ տասն եւ մարտոյ, / որ ձրեցաւ ի սուրբ տառոյ:*

303բ Աւրհնեալ է Աստուած Տէր Յիսուս Քրիստոս, ողորմեա՛, որ ստեղծէր զիս, ողորմեա՛յ: Փա՛ռք ամենազաւր, ամէնիմաստ, ամէնառատ Հօր բարերարի, որ անեղական ծնելութեամբ զՈրդի ծնեալ յառաջ քան զամենայն՝ ի կերպարանս Հօր եւ Հոգւոյն համագոյ, աղբերաբար բղխմամբ, որ նոյն ինքն հզօր |304ա| եւ ընդ Որդոյ փառակից եւ զուգահաւասար բացայայտական երեքանձնական եւ մի իսկութեամբ, հաւասարեալ միհարթ, միազօր, միափառ եւ միաստուած երրորդութիւն՝ կատարեալ անձամբ երիւք եւ մի բնութիւն, որում վայել է փառք եւ պատիւ յաւիտեան եւ յաւիտեանըս յաւիտենիւ. ամէն: Արդ, աւրհնեալ, գովեալ, բարեբանեալ համագոյ երրորդութիւնն, անբաժանելի եւ միաստուածութիւնն՝ անցեալն, այժմուս եւ յապառնին, յաւիտենիւ յաւիտեանս. ամէն:

Արդ, եղեւ աւարտ տպագրութեան տառիս ըստ հայկիականըն թվականի ՌՃՒ. երեքի (1674) եւ ըստ մարդեղութեան մարմնացելոյ |304բ| Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի (1,5 տող բաց՝ չգրած), յերկրիս Աղվանից, *ի մեծ եւ վայելչագեղ ձորամիջի գեղոյս* Դաստիփիւրի, *որ է մերձ մայրաքաղաքին* Գանջայոյ, *ի դուռն* Սուրբ Ստեփանոսի, *ի հայրապետութեան տանս* Աղվանից Գանձասարայ՝ *փոխանորդ սրբոյն* Գրիգորիսի *քաջ նահատակին տէր* Պետրոս *կաթողիկոսի եւ հանուրց հեղինակի, եւ քաջ դիտապետի, եւ մերոյ ուխտիս նահանգի մենաստանացս* Սուրբ ուխտիս Եղիշէի *առաքելոյն, եւ այլ բազմահատ վկայիցն, որ ընդ իւրեանն մերձ եւ սպասաւորաց սորին՝ տէր* Կարապետ *եւ տէր* Ոհան *եպիսկոպոսացն, զոր եւ |305ա| Տէր Աստուած երկայնակեացս արասցէ, խաղաղական կենաւք. ամէն: Եւ յետ աստեացս ելանելոյ զերկնից արքայութիւնն ժառանգեսցեն՝ ըստ գործոց իւրեանց բարեացն. ամէն: Եւ արդ, այսքան եւ այսպիսի բարիվայելուչ եւ մեծափառ գումարս եւ ապաւէն ապաստան ի քաւութեան մեղուցելոցս, զոր դիմեալ մեծաւ յուսով եւ փափագանաւք ամենագով եւ պատուական, հեզահոգի եւ սրբասնունդ, չքնաղագեղ եւ վայելչատիպն, հրաշալի, բարի յարմատոյ շառաւիղն (չշարունակած):*

116բ Հազար ճիհ. ընդ մու քառի (1677) / հայկիականըն թուականի / ձրեցաւ մատամբ մեղսամածի՝ / Սարգիս *չընչին քարտուղարի:*

Ծնթ. Հնարաւոր է՝ այս չափածոյ յիշատակարանը գրել է գրչութեան աւարտից յետոյ՝ էջի բաց մնացած տեղում: Ձեռագրիս մասին տե՛ս Թ. Միհնասեան, Արցախի գրչութեան կենտրոնները, Երեւան, 2015, էջ 73:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1ա (նուիրատուի, 1905 թ., շղագիր) ես՝* Յովհաննէս *աւագ քահանայ* Տէր-Աստուածատրեան Տէր-Գալստեանց, *նուիրեցի այս ձեռագիր Մաշտոցը* Ս[ուրբ] Էջմիածնի *մայր գրադարանին: Ի գիւղն* Ախալվալավ, *գաւառին* Գօրի, *1905 թ. նոյն օրը Յուլիս ամսի, երբ յայտարարուեց Հայ եկեղեցու կալւածների դարձը եւ հայ դպրոցների բացումը՝ ի մեծ ուրախութիւն եւ ցնծութիւն ազգիս:*

2. *պհպ. Դա հիմքին սոսնձած դեղնաւուն թերթիկին (Սահակ վ. Ամատունի, ԺԹ. դ., շղագիր) Մաշտոց գրեալ ի թղթի, ընդ ձեռն* Սարգիս *գրչի (տե՛ս ի վերջ «Կարգ թաղման») ի թուին հայոց ՌՃԻԲ. եւ ՌՃԻԳ. (1673-4) ի վանս* Սրբոյն Եղիշէի *առաքելոյ, ի գիւղն* Դաստիփիւր՝ *մերձ ի* Գանձակ, *ի հայրապետութեան տեառն* Պետրոսի Աղուանից *կաթողիկոսի: Ունի զյիշատակարան ի վերջն: Մատ[ենադարանապետ]* Սահակ *վարդապետ* Ամատունի: *Ընծայեալ ի* Յովհաննէս *աւագ քահանայէ* Տէր-Աստուածատրեան Տէր-Գալստեանց, Ախալվալակ *գեղջ՝* Գօրւոյ *գաւառի:*

ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Աա՝ «տէր Աստուր», պհպ. Դա՝ «վաստակ ծառա», «վաստա», «աբրհամօք», «վաստակել իմոց», «մարմայն», «թաասան», «վաստակել» (երկիցս), «բանին աս», «ասաց», «գիրն սգան», «չարն բարն աս», պհպ. Դա՝ «բանին հա///» (ջնջուած), «Անջառին տար / պանճաշ տ/// ///կունկ տար, / Մարեամ, դու երկնից փող. ամե///: Երքեն սերօբէք, զարմանան քերօբէք, երանեալ սուրբ կուս Մարեամ, դու եր: 223 ամի», պհպ. Դա՝ «եե», «եղ», «ս», «եղբայր իմ սիրի, / համեմատ քեզ ոչ գոյ նման գովելի, / ես գովելի ավելի, մայր ///», 11ա՝ «մանայ», 19բ-20ա՝ մատիտով գծեր, 236ա՝ «Որ պիղծ ինչ կ»:*

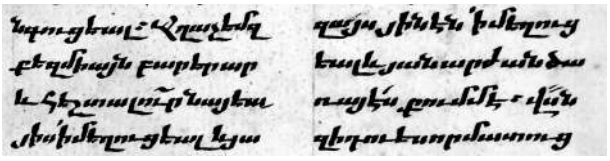
3577
ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

ՄԵԾՈՓԱՅ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՎԱՆՔ ՌՃԺ. – 1661

ԳՐԻՉ՝ Սահակ դպիր: ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Մարգար:

ԹԵՐԹ՝ 14. չգրուած՝ 14բ: ՊՐԱԿ՝ 1×14: ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ մաճիկով պսակուած վեցաթեւ աստղ, տակը՝ թագ, երեքնուկով պսակուած գծային խաչ, որից ձախ լատ. «A՞», աջում՝ «Z»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20,5×14,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, սեւով սահ-

մանագծուած (15,5×11): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 6ա): ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՋՄ՝ բաց շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ երեքնուկ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 6ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսաթռչնային՝ 1ա: Ձարդագիր՝ թռչնագիր՝ 1ա: Գոյներ՝ կարմիր՝ բաց եւ մուգ երանգներով, կապոյտ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին՝ մաշուած. աստառները, պիպ-ները եւ թերթերը խոնաւացած, խունացած եւ մասամբ սեւացած, վրան՝ ցեցի անցքեր. պիպ-ների կարը թուլացած՝ երեւում է հիմքը. վերակազմուած եւ նորոգուած ԺԸ. դ., կազմը եւ եզրերի ու հիմքերի ամրացումը՝ հաւանաբար նորոգման ժամանակի. թերթեզերը՝ վնասուած, տեղ-տեղ թափուած, նորոգման կարկատան-թերթիկները եւս մասամբ պոկուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-14ա Խորհրդատետր

Տէ՛ս ձեռ. 2385, 69ա-148ա: 1/1ա-2բ (ա. ենթամիաւորի «...Յորժամ կամեսցի...», «...Քահանայք քո զգեցցին...», «Յիշեա՛, Տէ՛ր, զԴաւիթ...»՝ չիք, գ. ենթամիաւորի «...Գրիգորի Նարեկացւոյ – Ամենակալ Աստուած...»՝ չիք, դ. ենթամիաւորի վջ-ում՝ «եւ աքօղէ ասելով Տէր թագաւորաց»): 2/2բ-5բ (դ. ենթամիաւորը՝ մասամբ տարբեր՝ «եւ կարդան զԳիրքն: եւ սարկաւագն կարդա զԱւետարանն», ե. ենթամիաւորի «Իսկ մեք փառաւորեսցուք...» հատուածը՝ ունի հեղինակ՝ «Լուսաւորչի ասացեալ»): 3/3բ-13բ (տարբեր դասաւորութեան հետեւանքով բ. ենթամիաւորի սկ-ը՝ տարբեր՝ «Քահանայն ձեռնամած աղօթէ ծածուկ – Արժան է աստուգապէս...», «...Աստուծոյ երկիր պագեսցուք...»՝ չիք, դ. ենթամիաւորի «Աղաւթք Յոհաննու Ոսկեբերանին – Գոհանամ եւ մեծացուցանեմ...»՝ չիք, ունի՝ «Դարձեալ ասէ, թէ կամիս – Գոհանամք զքէն, Քրիստո՛ս Թագաւոր...»): 4/13բ-4ա (գ. ենթամիաւորի «եւ ասեն սաղմոս – Աւրհնեցից զՏէր յամենայն ժամ...»՝ չիք):

Ծնք. Կան մասնակի տարբերութիւններ, խոռագրեր չկան: Ոռոշ թերթերի կան հետգ. նոտրգրով բնագրային յաւելումներ (2ա, 3ա, 7բ եւլն):

Համմտ. նաեւ՝ Խորհրդատետր սրբազան պատարագի, Վաղարշապատ, 1866:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

14ա Արդ, գրեցաւ Խորհրդատետրս ի թվականիս հայոց ՌՃԺ. (1661), ձեռամբ անարհեստ գրչի Սահակ *դպրի, ընդ հովանեաւ* Մեծոքա Սուրբ Աստուածածնին *եւ այլ սրբոյն եւ սրբուհեանցս, որ աստ կան հաւաքեալ, ի խնդրոյ բարեմիտ եւ հեզահոգի տէր* Մարգար *սրբազան կրօնաւորին, քանզի ստացաւ զսա ի հալալ եւ արդար վաստակոց իւրոց՝ յիշատակ իւրն եւ ծնօղացն՝ հօրն* Սիմէոնին, *եւ իւր կողակցին, եղբարւն* Դաւթին, *կողակցին* Ղարիպին, *որդոյն՝* Ասլանին, Մասուրին, Յովանիսին, Մհէրին, Յուսէփին, *քւերն՝* Եղիսին, Թազագուլին, *եւ իւր ամենայն արեան մերձաւորացն՝ կենդանեացն եւ հանգուցելոց[ն]: Որք հանդիպիք սմայ կարդալով եւ կամ տեսանելով, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք տէր* Մարգարին, *եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած դեղնաւուն թերթիկին կապոյտով «Խորհրդատետր 58», պհպ. Աա՝ «Թ. առաք. վ. 58/3577», «ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», կանաչով «ՌՃԺ. – 1661.»:*

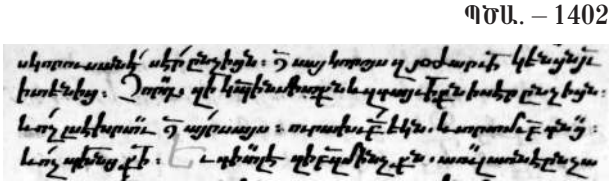
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *8բ՝ «չ» (5 անգամ):*

3578
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

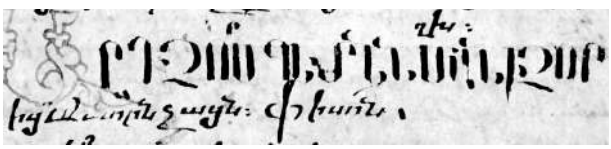
ՔԱՐԱՎԱՃԱՌ ԳԻՒՂ (ԾԱՐ ԳԱՒԱՌ) ՊԾԱ. – 1402

ԳՐԻՉ՝ Թումայ Սիւնեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Յուսան ֆիլ:

ԹԵՐԹ՝ 298. չգրուած՝ 16բ, 138բ, 140բ, 174բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԶ×12 (Ա, ԺԱ-ԺԲ 10, Ի 8, ԻԴ 11, ԻԶ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,3×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,3×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 208ա), ոռոշ սկզբնատողեր՝ բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ 4ա, 14ա, 29բ եւլն): ՏՈՂ՝ 30: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ մետաքսս:



Նմուշ 208ա



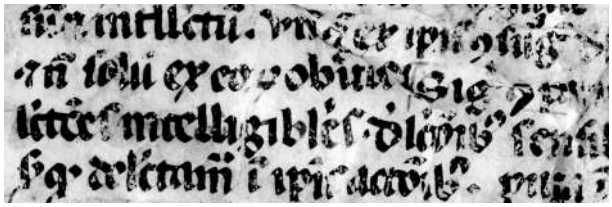
Նմուշ 4ա

ՊԱՏԱՒՈՒԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – 1. Փիլիսոփայական բնոյթի մեկնութիւն (՞), Իտալիա (լատիներէն): ԺԴ. դ.:

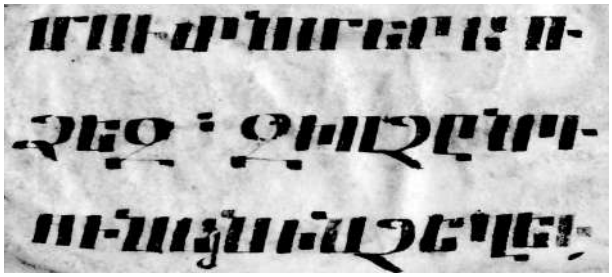
Ա.Բ (սկ.)՝ ստացուած 1ական թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրաճատումով (բնագիրը՝ կտրած): Մագաղաթ 17,5×12. երկսիւն (17,5×11). բոլորգիծ գրչային գոթական գիր (նմուշ՝ Ա.ա). տող՝ 34-37: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ: Կարդալ. թ. 1՝ «Ad primum ergo dicendum que indiuiduo... ad secundum quam cum limitatione... Ad tertium dicendo...

Տե՛ս Л. И. Киселева, Латинские рукописи Матенадарана, стр. 84, N 91.

2. Թուղթ Պաւղոսի առաքելոյ: ԺԱ. դ.: Գ-Դ՝ ստացուած 1ական առանձին թերթերի եզրաճատումով (բնագիրը՝ կտրած): Մագաղաթ 17×12,2. երկսիւն (13,5×10,5). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Դա). տող՝ 14 (սկզբնական վիճակը՝ 22×17,5, երկսիւն (18×13,5), տող՝ 19): Վեր. լս-ներում՝ այլ ձեռով՝ Դա՝ «Colo», Դբ՝



Նմուշ Ա.ա



Նմուշ Դա

բոլորգիր «Կողոս», Դա՝ «Thesa», Դբ՝ բոլորգիր «Թեսաղ»: Կարդալ՝ Գաբ՝ «/// [գիտ]ութիւն ըստ պատկերի առաջին իւրոյ... Որդի՛ք, ճնագա՛նդ լեր[ուք] ///» (Կողոս., Գ. 10-20): Դաբ՝ «/// անտի որ գալոցն է... չծանրանալոյ ումեք ի ձենջ եւ խարոզեաք [ձեզ զաւետարանն Աստուծոյ, դու]ք իմիմին /// (Ա. Թեսաղ. Ա. 10 – Բ. 10):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – կիսախոռան՝ 4ա: Ճակատազարդ՝ 17ա, 52ա՝ գծապատկերային, 109ա, 141ա, 178ա, 231ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային՝ 52ա, 178ա: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, ճանգուցագիր: Գոյներ՝ բաց կարմիր՝ խորագրերի եւ գլխագրերի մէջ, մուգ կարմիր՝ զարդանկարների մէջ, սեւ, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, դռնակը, 2ական կապիչները եւ փայտէ գամերն ընկած՝ պահպանուել են հիմմերը, վրան ցեցի անցքեր, Ա. փեղկի եւ մէջքի կաշին անջատ, միացման հատուածում պատռուած, երեսում է վեր. հիմմը, Բ. փեղկի եւ մէջքի միացման եզրը հաւանաբար նորոգուած 1ին՝ երեսի ժէ. դ. նորոգման այլ կաշուով, որը եւս մաշուած ու պատռուած է՝ երեսում է ստ. հիմմը, Բ. փեղկի ստ. նրբին եզրի, մէջքի վեր. եզրի կաշին թափուած, փեղկերի կարը թուլացած, հիմմից մասամբ հեռացած, մէջքը ճաճխած. Ա. աստառին մանր կեղտաբծեր, Բ. աստառին ցեցի անցքեր. պտոկ-պիպ Ա.Բ. եզրերը սեւացած եւ դեղնած, մասամբ թափուած, մանր պատռուածքներ, թանաքը մասամբ թափուած, գիրն անընթեռնելի, պտոկ-պիպ Գ-Դ՝ եզրերը մասամբ դեղնած, վրան ցեցի անցքեր. լուսանցակողերի կարմիրը գունաթափ, սեւացած. թերթեզերքը մաշուած, դեղնած, եզրաճատած, որոշ թերթեզերք անհաւասար, տեղ-տեղ մանր պատռուածքներ. նորոգուած 1970ական թթ., նախկինում անջատ վնասուած թերթերի հիմմերի սպիտակ չգրուած թղթով ամրացումը՝ նորոգման ժամանակի (թ. 9-11, 23 եւլն), կան նաեւ ժէ. դ. նորոգման հետքեր՝ 243ա, 292բ. թերթերին դեղին բծեր, թանաքաբծեր, բոլոր թերթերին ցեցի անցքեր, հիմմն ամրացած փոշուց մասամբ սեւացած, թերթերը տեղ-տեղ փոր-ինչ խումացած, նախկին կպումները կոպիտ անջատելու հետեւանքով վնասուած՝ թ. 83-4. թ. 9-10, 23-4՝ իրարից հեռացած, երեսում է հիմմը, թ. 71, 94, 112-3, 119 եւլն՝ մասամբ հիմմից անջատ, Ա-Գ պրակների կարը փոր-ինչ թուլացած. 297բ՝ շղագիր գիրը ֆերած, ջնջած, անընթեռնելի, սկ-ից՝ թ. 1ից առաջ՝ 1-2, թ. 277-8ի միջեւ՝ 1 թ.՝ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-287ա* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Մեկնութիւն Մատթէի]

Տե՛ս ձեռ. 1198, 270ա-456բ: Յանգն է գլխաւորագոյն բանից... /1աբ (սկ. «///չս: Գանձել յերկինս: երկոտասան աթոռք: Կոչեաց զմշակսն...»: Յանգ Առաջին հատորին.../2ա-3բ: 1/4ա-48ա: Յանկն է երկրորդ հատորին.../48բ-51բ: 2/52ա-106բ: Յանգն է երրորդ հատորին.../107ա-8բ: 3/109ա-38ա: Յանգն է չորրորդ հատորին.../139ա-40ա: 4/141ա-74ա: Յանգն է հինգերորդ հատորին.../175ա-7բ: 5/178ա-226բ: Յանգն է վեցերորդ հատորին.../227ա-30բ: 6/231ա-87ա (277բ «...Հարց. Ջի՞նչ եղեն մեռեալքն: Պատ. Ոմանք ասեն, թէ վկայեցին վասն Քրիստոսի եւ դարձեալ մեռան... ի Մեծի ուրբաթին զգերեզմանս աւրհնեմք, աւետիս տուեալ ննջեցելոցն: Եւ յԲ.շին՝ Հանգստեան, զի կիրակին՝ Յարութեանն Քրիստոսի (շար.) 278ա ///ոմէ եւ այլքն յայտնի են: Վասն թաղման Տեառն: Յովսէփ խնդրեաց զմարմինն, ասաց՝ վասն մահուն, այժմ ասէ՝ վասն թաղմանն...»):

Ծնթ. լս-ներում գրչից կան բնագրային լրացումներ, իսկ վեր. լս-ներում գրուած է համապատասխան հատորահամարը:

Բ. *287բ-93ա* Վկայութիւնք պատմողաբար եւ յան-

դիմանութիւմբ վասն չար ժողովոյն Քաղկեդոնի՝ սրբոյն Միխայէլի պատմագրի հաւաքեալ: Յոհաննէս առնուն միայնակեաց եւ տեսող աշակերտ Պետրոսի հայրապետի գրեաց բանս ՀԲ. (72), զոր գիտէր եւ զոր լուաւ նախատեսութիւնս ինչ, որ եղեւ նախ ճան զժողովն... — *Ա. Առաջին. Պատմեաց մեզ հայրն մեր եւ հայրապետն սուրբ Պետրոս. եթէ՝ Սկիզբն աղանդոյն Քաղկեդոնի նեստորիոս եղեւ... եւ ոչ կարեմ տանել լռութեամբ: Եւ սպանին զնա եւ բազում նշանք եղեն ի նմանէ:*

289բ ստ. լս. գրչից՝ «Ո՛վ պատուական եղբայր, մէկ համարն չկայր յօրինակն: |290ա| Գտի զբուն օրինակն եւ տեսի, զի ոչ էր պակաս, այլ զերկուսն ի մի էր եղեալ, որ է՝ /// եւ եղեւ կրկին ձայն, որ ասէ ի նոյն դէմդ, ո՛վ ///ուկն ընթերցո՛ղ, կամիս, /// յիշեա՛յ»:

Վեր. լս-ներում գրուած է խորագիրը:

Տե՛ս Միխայէլ Ասորի, Ժամանակագրութիւն, Երուսաղէմ, 1870, էջ 203-222 (տպ. Ե.՝ ձեռ. Ե.-Ջ., տպ. ԺԱ.-ԺԲ.՝ ձեռ. ԺԲ., տպ. ԻԱ.՝ ձեռ. ԻԱ.-ԻԲ., տպ. ԿԳ.՝ ձեռ. ԿԴ.-ԿԵ.), նաեւ՝ ձեռ. 1518, 39բ-46ա:

Գ. *294բ* [Նախադրութիւմբ չորից Աւետարանացն] — *Մատթեոսի Աւետարանն գլուխս ունի ԼԲ.... տունս ունին ՔՅ. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ժէ. դ., նոտրգիր

1. *296ա* [Յետ ամացն Մարկիանոսի] — *Եւ բարձաւ խաղաղութեամբ յեկեղեցւոյ գկնի ժողովոյն Քաղկեդոնի եւ մեռաւ Մարկիանոս նզովիւք սրբոց արանց... եւ հաւասար են Նեստորի եւ հակառակ Քրիստոսի եւ առաքելոցն եւ սուրբ հայրապետացն եւ այլ ամբաւ չարիք կայ ի մէջ նոցա, եւ ոչ կամեցայ զամենայնն յայտնել, այլ այս բաւ է:*

Համմ. Միխայէլ Ասորի, Ժամանակագրութիւն, Երուսաղէմ, 1871, էջ 207:

2. *298աբ* [Ի Ժամանակագրութենէ Միխայէլի Ասորւոյ՝ Պատմութիւն ժանտախտին Կ. Պօլսոյ, ի ժամանակս Յուստինիանոսի] — *Խաւարեցաւ Արեգակն ԺՀ. (18) ամիս, Գ. ժամ աւուրն լոյս տայր... Թէոդորիայ թագուհին ուղղափառ խոստովանութեամբ, եւ թաղեցին զնայ Անթիմոս եւ Թէոդորոս պատրիարգունք:*

Տե՛ս Միխայէլ Ասորի, Ժամանակագրութիւն, Երուսաղէմ, 1871, էջ 243-248:

Ծնթ. Յաւելագրողի ձեռով 298բ բնագրի վջ-ում՝ «Յիշե[ս]ջիմ» զիս (2-3 բառ՝ ſեռած, ջնջած) զարմանալի ղարիպ պատմութիւնս, ո՛, եղբա՛յրմ իմ պատուեցեալմ»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

45բ (ստ. լս.) Վա՛յ, ճանճ:

210բ (ստ. լս.) Մինչեւ ցայս վայր զորդեցաք:

138ա Ջբազմամեղս եւ զմեղուցեալս, գիտութեամբ ընդ հրէիցն քաղաքաց եւ անգիտութեամբ ընդ սոդոմայեցիսն, յորոց ինձէն վկայեմ անձին իմոյ, բիւրապատիկ առնուլ պատիժս առաւել, քան զնոցունցն, թէ արդարութեամբ դատեցայց, այլ ողորմութեան շնորհին ակն ունելով՝ յուսով սպասեմ սուրբ ընթերցողացդ աղաւթից յիշել զանարժան գրիչ Թօմայ, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ աւրհնելոյն յաւիտեանս. ամէն:

230բ եւ զեղկելի գծողս արժանի առնէք յիշել ի Տէր, աղաչեմ, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:

296ա Եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ միոյ Տեառն փառք յաւիտեանս, եւ մեզ ողորմութիւն ի նմանէ աղաւթիւք սրբոցն, որք միացան ի սէր աստուածութեան նորա. ամէն: Եւ մեղսապարտ գրչիս թողութիւն յանցանաց եւ ուղղութիւն վարուց աղաւթիւք վերոյ ասացեալ հարց եւ ուղղադաւան հայրապետաց՝ կեալ մեզ ըստ կամաց Փրկօղին. ամէն:

296բ Փա՛ռք անհաս վեհի, անկարաւտ հզաւրի, անբաւ մեծի, աննկուն բարերարի՝ Հաւր անսկզբնականի, Որդոյ սկզբնակցի, Հոգոյ գոյակցի եռակի, եզակի, միանձնեայ Սուրբ Երրորդութեանն. ածմ եւ անզրաւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Գրեցաւ գիրքս այս աստուածաշունչ, որ ունի ամբարեալ առ ինքն զմեկնութիւն բանից սուրբ Աւետարանին եւ կոչի քաղուածոյ գլխոյն Մատթէոսի սուրբ աւետարանչի, նայ եւ ունի ընդ ինքեան զլուծումն չորից գլխոցն, զոր բազում աշխատութեամբ ժողովեալ է մեծ րաբունոյ եւ տիեզերալոյս հեռետորի Գրիգորի՝ աշակերտի եռամեծին Յովհաննու Ոսկեբերանի: Եւ կատարեցաւ սայ ի թուականութեանս հայկազեան տումարի ութհարիւրերորդի յիսներորդի առաջներորդի ամի (1402), ի հայրապետութեանն Հայոց եւ Աղուանից երկուցունց տերանց՝ Կարապետ կոչեցելոց, զոր այսպէս պատահեցան ի մերումս ժամանակի՝ առնուանակիցք գոլ միմեանց, եւ յարհեպիսկոպոսութեան այսմ նահանգիս տէր Զաքարիայի՝ Դադի վանուց վերատեսչի, ի հռչակաւոր երկիրս Ծար, ի գեւղս Քարավանառ, ընդ հովանեաւ սրբոցս, որ ի սմայ, ձեռամբ մեղսամակարդի եւ անարհեստ գրչի Թումայի Սիւնեցոյ, ի խնդրոյ պատուական եւ սրբասնեալ եւ կուսակրաւն քահանայի Յունանու:

Յայսմ ժամանակի, յորում փայլէր ի մէջ եկեղեցոյ պայծառ ջահն անշիջանելի եւ երկրորդ լուսաւորիչն հայկազեան սեռի, մեծ վարդապետն Գրիգոր, որ ոչ միայն հոմանուն գոլ սուրբ Լուսաւորչին, այլ բանիւք եւ արդեամբք դաստիարակելով զմանկունս սրբոյ կաթուղիկէ, դիացուցանելով զշնորհս Հոգոյն Սրբոյ՝ զանձն ապացոյց տալով եւ քրտնաջան վաստակաւք յորդորելով զամենեսեան, զոմանս ի սէր աստուածային առաքինութեան եւ զոմանս ի ճաշակս աստուածաշունչ վարդապետութեան, տիրապէս |297ա| մատակարարելով, հանելով ի գանձուց իմաստուն տանուտեառն զՀին եւ զՆոր կտակս եւ տալով ծառայակցաց ի ժամու զկե-

բակուր բանին, ունելով որդի հարազատ եւ ժառանգ վարդապետութեան իւրոյ՝ զծաղկեալն ամենայն բարութեամբ եւ զարդարեալն ամենալի շնորհիւ վարդապետական խոհեմութեամբ եւ փիլիսոփէական արհեստիւ, զախոյեանն ընդդէմ հերձուածողաց՝ զվարդապետն Մատթէոս, *զոր յայսմ ամի, կամակցութեամբ Սուրբ Հոգոյն եւ ջանիւ մեծ վարդապետին* Գրիգորի, *եւ աղաչանաւք գրոց աշակերտեալ անձանց նստաւ յաթոռ տէլէտութեան, զոր Տէր Աստուած վայելել տացէ եւ պահեսցէ զսոսայ՝ հայր որդով բերկրեալ, պսակ պարծանաց կաթուղիկէ եկեղեցոյ. ամէն:*

Ջոր եւ ես՝ մեռեալս հոգով եւ թաղեալս ի բազմազբեղուն ախտս չար Թոմայ *անարհեստ գրիչ, զգլուխ ի գետին դնելով եւ զգարշապարս ոտից համբուրելով, նայ եւ զաչս յաղբերս արտասուաց առնելով, հայցեմք հառաչալից պաղատանաւք ի ձէնջ, ո՛վ մանկունք սուրբ Սիոնի եւ դասք լուսերամից, որք ծըծէք սպունգաւ հոգոյն զհոսանս շնորհաց, յորժամ հանդիպիք այսմ աստուածային գանձարանի՝ կարգալով կամ աւրինակելով, կամ միայն տեսանելով, յիշել ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զվերոյ ասացեալ կրաւնաւորն* Յուսան, *եւ զծնողս իւր՝* Առաբեալ *եւ* Միանախաթուն, *եւ զհարազատ եղբարն իւր* Խոցադեղ, *եւ զայլ ամենայն արեան մերձաւորս իւր. եւ ասել բոլոր սրտիւ, թէ՝ Քրիստո՛ս Աստուած, լո՛յս փառաց եւ ծագո՛ւմն անպարագրելի, ի քո հրաբորբոք եւ յամպախաղաց գալստեանդ ողորմեա՛յ վերագրելոցս ի սմայ* Յուսանիսն *եւ իւրոցն, եւ որ զմեզ յիշէ, եւ ին[ք]ն յիշեալ լիցի ի բարի առաջի Յիսուսի Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ աւրհնելոյն յաւիտեանս. ամէն: Խոշորութեան եւ սխալանացն անմեղադիր լինել աղաչեմք, զի կար մեր այս էր, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Ա., էջ 24-25, Հ՝ր 21: Ձեռագրիս մասին տե՛ս Թ. Մինասեան, Արցախի գրչութեան կենտրոնները, Երեւան, 2015, էջ 37:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ սեւով «ՊԾԱ – 1402. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

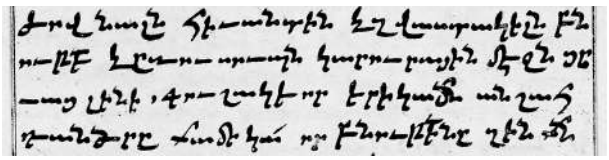
ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *պտակ-պհպ Բբ՝ «հոգեւ», Դբ՝ «Ջանուն Աստուծոյ»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *108բ՝ մատիտով՝ վերջնագարդ՝ խաչ, ներքեւում՝ բուսական ոճաւորմամբ:*

3579
ԲԺՇԿԱՐԱՆ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 154 (գրչի էջակալում՝ 3-315, որ է՝ 1ա-154բ). չգրուած՝ 36ա, 37բ, 128բ-30ա, 131բ-5ա, 136ա-41բ, 142ա-54բ: **ՊՐԱԿ՝** 1-6՝ խառն (1, 3՝ 26, 2՝ 32, 4՝ 30, 5՝ 25, 6՝ 15): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագով պսակուած շեղանկիւն ողկոյզ, լատ. «R&R»: **ՄԵԶՈՒԹԻՒՆ՝** 21×15,5: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն, սեւով սահմանագծուած (17,5×10,3. ստ. լս.՝ յիշագրեր): **ԳԻՐ՝** նոտրգիր (նմուշ՝ 26ա): **ՏՈՂ՝** 21-48. գծումներ՝ ճնշումով: **ԿԱՋՄ՝** անհարթ մակերեսով կապոյտ մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղին չգրուած թուղթ: **ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝** ԱԲ+ԳԴ՝ դեղին չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 26ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, վերակազմուած 1970ական թթ., որոշ հիմերը՝ նորոգուած սպիտակ չգրուած, իսկ եզրերը՝ լրացուած-ամրացուած դեղին եւ դեղին կիսաթափանցիկ չգրուած թղթով. թերթերը՝ խոնաւացած, մասամբ խունացած, տեղ-տեղ թանաքը՝ թափուած, լղոզուած, արտատպուած հանդիպակաց էջերին (1ա, 17բ, 127բ-8ա եւլն), նախկին կպումները կոպիտ անջատած եւ թերթերը վնասած՝ 52բ-3ա, 123բ-4ա. եզրահատած, որի հետեւանքով պրակներն անհաւասար, որոշ յիշագրեր՝ կտրուած (100բ, 101բ, 102բ եւլն). սկ-ից՝ թ. 1ից առաջ, 1-2 թ.՝ գուցէ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-37ա* [Բժշկարան]

1. *1ա-2ա* Գլուխ 3. Յառաջին՝ գրեմք զեղանակ դեղոց հաւաքելոյն – *Եւ գիտացի՛ր, եղբա՛յր, որ զինչ աշխարհս դեղ կայ, Գ. ցեղ են…*

2. *2ա-17ա* Գլուխ 4. Հաղագս բնութեան մարդկան, թէ որպէս արարչագործեցաւ յԱրարչէն իւրեանց – *Վասն զի ի չորից նիւթոց ասի գոյացեալ մարդ՝ հող եւ ջուր, եւ հով, եւ հուր…*

3. *17ա-9բ* Գլուխ 5. Վասն կերպին – *[Հարց]. Եւ կերպարանքը նայել տէ եւ ճանաչէլ պարտ է բըժշկին: Պատասխանի. Աչաց նայիլն, եւ ի ձեռաց շարժիլն, եւ ոտից գնալն…*

4. *19բ-20ա* Գլուխ 6. Նշան հիւանդին – *Յորժամ հիւանդը երթաս, առաջ աջ ձեռքը բռնէ…*

5. *20ա-1ա* Գլուխ 7. Հիւանդին առաջի օրն կամ Գ.ն կամ Է.ն կամ Թ. կամ… – *ԵՒս օրերս, որ պառկած է, դարձնէ զէտ մաղց, մահու է…*

6. *21աբ* Գլուխ 8. Տե՛ս զգոզն, թէ իստակ եւ կարմիր

լինի – *Խտակութիւն ի չորութենէ է եւ կարմիրութիւն ի տաքութենէ է…*

7. *21բ-2բ* Գլուխ 9. Դարձեալ գամֆ ի հոտն – *Ծօզ կա, որ հօտն մեղրահօտ գայ…*

8. *22բ-5ա* Գլուխ 10 – *Զգոյնն կարուրային Ր. ցեղ է. Ա.ն՝ ջրի նման ճերմակ, Բ.-ն՝ քիչ մը դեղին…*

9. *25աբ* Գլուխ 11. Ղիւամ զգոզին այս է – *Որ թանձ̲րութիւնը Գ. ցեղ է. Ա. թանձր է, Ա. նօսր է…*

10. *25բ* Գլուխ 12. Եւ յորժամ ֆոզին առաջն իտակ եւ պայծառ լինի – *Յորժամ պահ մը կենա, այնպէս գուշակե̲, որ այլ հիւանդութիւն պիտի քա…*

11. *25բ-6ա* Գլուխ 13. Ըռուս(=ս)ուպ գոզին այս է – *Որ ի գօզին տակն կիջնու, կարուրային տակը կը նստի…*

12. *26աբ* Գլուխ 14. Սինային ասէ բաժանումն գոզին տղին եւ կտրիճին եւ ծերոցն – *Ջի տղին գոզն թանձրը լինի…*

13. *26բ* Գլուխ 15 – Ապուճահիրն ասե̲, թէ ի կարուրային մէջն, որպէս պախուրը երեւնա եղի նման, եւ իշուն…

14. *27ա* Գլուխ 16. Եւ ձոնալային, որ է ախպն հիւանտին – *Քան զամեն, աղէկ ախպն ան է, որ ոչ շատ պինդ լինի…*

15. *27բ* Գլուխ 17 – *Ասէ Ճալինոսն, թէ առաւել պարտ է բժշկին էրակը լաւ իմանա…*

16. *27բ* Գլուխ 18 – *Բայց զապուն մ[ար]դուն երակն օ̲ւժով լինի, քան զքէրէն…*

17. *27բ* Գլուխ 19 – *Յղի կնոջ երակն օ̲ւժով է…*

18. *28ա* Գլուխ 20 [Վասն ճանաչելոյ զերակն, որ է՝ նամզն] – *Ասէ իմաստունն Գալինոս, թէ մարդոյ բնութիւնը ճանաչելն առաջ երակն վկայ…*

19. *28ա* Գլուխ 21 – *Եւ պիտի որ Ր. մատդ հաւասար բռնես…*

20. *28աբ* Գլուխ 22. Ջմատդ ի վերայ երակին դնելը Գ. ձեղ է. – *Ա.՝ պինա̲, Ա.՝ միջակ, Ա.՝ կակուղ…*

21. *28բ-9ա* Գլուխ 23 – *Յորժամ բժիշկ կամի, որ երակ բռնէ, այսպէս խրատը պիտի որ կարդայ…*

22. *29աբ* Գլուխ 24 – *Եւ ձմեռն երակն խաղաղ է, քան զամառն…*

23. *29բ-30բ* Գլուխ 25. Յաղա̲ս վասն երակ առնելուն խրատն, զերէ առաւել պետկ է բժշկին, որ սօրվի եւ զախտութիւն չի հասէ – *Յառաջն զկէֆալին երակն յիշեմ…*

24. *30բ-1ա* Գլուխ 26. Երակ առնելու արվեստը աս է – *Որ յորժամ զկէֆալեն առնես եւ արուն չելնէ…*

25. *31ա* Գլուխ 27. Յորժամ երակն յօդել յօժարութեամբ եւ նօսրը լինի, եւ կարմիր լինի գունը – *Գիտացի՛ր, որ շերիան կտրեր է…*

26. *31աբ* Գլուխ 28 – *Երակ առնողն պիտի որ գիտնա զուժը եւ զօրութիւնը եւ զմարդուն տարիքն…*

27. *31բ-2ա* Գլուխ 29. Եւ թէ ի բազկին երակը օ̲ւտենաէ – *Դուն ի մէկալ բազկէն ա՛ռ եւ հանէ՛…*

28. *32ա-3ա* Գլուխ 30 – *Յիշեմք զվնասակար կերակուրն, թէ շահուրն ու անշահն որ պատրաստին…*

29. *33աբ* Գլուխ 31 – *Այլ եւ ասացին Բաբելոնի իմաստասէրքն, թէ̲ մարդս Դ. կազմ է եւ Դ. բաժին է…*

30. *33բ-4ա* Գլուխ 32. Ի Բագարատ բժշկապետը, զի մարդս Դ. կազմէ եւ Դ. բնութիւնը ըստ Դ. տարերաց եւ Դ. մաղցին եղանակը՝ դեղին մաղց, սեւ մաղց, արուն եւ պլղամն – *Արունին բնութիւնը տաք է…*

31. *34աբ* Գլուխ 33. Դարձեալ ասեմք զայս. Դ. մախցին բնութիւնը, թէ որն որ էւելնա, ինչ ցաւ ծնանի – *Թէ Ա. էւելնա, զայլքն պնդե̲ եւ ցաւ լինի…*

32. *34բ-5ա* Գլուխ 34. Եւ ասացինք զտարուն բնութեամբ զտարերացն եւ ասեմք, զի որ բնութիւնը նման է տարուն – *Յառաւօտէն մինչեւ ի ճաշք Դ. ժամն տաք է…*

Ծնթ. 1-32 միատոմները բաղուածաբար ընտրուած են Յովասափ Սեբաստացու եւ Բունիաթ Սեբաստացու խմբագրութիւններից եւ այլ բժշկագիտական նիւթերից. տե՛ս եւ հմմտ. Դոնարա Կարապետեան, Յովասափ Սեբաստացու «Բժշկարան ընտրեալ տարեական մախցի» բնագիտական երկը.– Բանբեր Մատենադարանի, 1986, հ՟ 15, էջ 288-316, բնագիրը՝ էջ 296-311, նաեւ՝ Ամիրտովլաթ Ամասիացի, Օգուտ բժշկութեան, խմբ. Պունիաթի Սեբաստացւոյ, աշխ.՝ Ստ. Մալխասեանցի, Երեւան, 1940, էջ 46-54, 68-75, 94-96. ձեռ. 2127, 154ա-9բ:

Բ. *38ա-68ա* (խոռագիրը՝ 35ա) Յայնուն Աստուծոյ, Տէ՛ր իմ Յիսուս Քրիստոս եւ Սո՛ւրբ Հոգի, աղբե՛ր առատաբուխ, անհատաբար բխեալ ի անպատմելի, ամենաըստեղծարարի եւ հրաշագործ Հո̲րէ, որ տվեալ ես կարողութիւն եւ իմաստութիւն իմաստասիրաց, որ ընտրեալ են եւ իմացեալ շնորհո̲վ Հոգւոյն Սրբոյ ըստածումն դեղոց ի վերայ ամենայն ցաւի: Ի վերայ Այբէն մինչ ի Քէն կատարեալ գրած է ցանկով. Այբին վրա՝ աչացավի, Բէ վրա՝ բերանցաւի, Գե̲մին վրա՝ գլխացաւ եւ այլն այսպե̲ս մինչեւ ի Քէն դիւրեաւ գտանիցեն եւ բարեխօսութեամբ սուրբ Աստուածածնին եւ սուրբն Ղուկաս աւետարանիչին եւ սուրբն Պանդելեւն անարծաթ բժշկին եւ սուրբն Կոզմաս եւ Դամիեանոս իմաստուն եւ խօտաճարակ բժշկացն: Սոցին բարեխօսութեամբն յիշեցէ՛ք եւ զմեզ. ամէն

1. *38ա-9ա* Գլուխ 37. Ք̲եղ վասն ամենայն ցեղ աչացաւութեան. արունի, խոստուկի – *Ասաց Սողոմոն Իմաստունն, թէ̲ ա՛ռ զթուխին մայրն ու զծաղիկն… (ունի 1-39 դեղագիր):*

2. *39աբ* Գլուխ 38. Դեղ վասն անկեի ցաւի, անկեի ցաւուն եւ խոստուկին – *Զհաւկիթին դեղնուցին եղը հանէ՛ եւ անկեը լի՛ց… (ունի 1-4 դեղագիր):*

3. *39բ* Գլուխ 39. Վասն աղոացաւո դեղ – *Ա՛ռ սեւ ձուխ… (ունի 1-9 դեղագիր):*

4. *39բ-40ա* Գլուխ 40. եւ արծիվ ուտեցւոյ – *Արծիւ, որ երեսն ուռի... խմոր ջո՛ւր տուր թրթու... (ունի 1-3 դեղագիր)։*

5. *40ա* Գլուխ 41. Վասն արուն գնալու դեղեր. արուն գնալուն դեղ – *Թէ եայրիայէն է, զաճն էրէ՛ եւ ի վրա՛ն դիր... (ունի 1-7 դեղագիր)։*

6. *40ա* Գլուխ 42. Վասն աղիքի ախտելու դեղ – *Ա՛ռ զօղնուն աղիքը եւ զխնդմն քարն, սղկէ՛...*

7. *40ա* Գլուխ 43. Վասն Բենին վրայ. դեղ բերանցաւի՝ բորի եւ ֆերի, պէւասիլի եւ այլն – *Բերան, որ յաւիրի եւ ի վեր տա ի տաքութէննէ եւ խռչակն կախի եւ զանկիկն, ա՛ն նշայ ե. տրամ... (ունի 1-4 դեղագիր)։*

8. *40աբ* Գլուխ 44. Վասն դեղ բորի եւ ֆերի – *Բորի դեղն այս է. Ա՛ռ քեօլքեօւրտ, յինա... (ունի 1-7 դեղագիր)։*

9. *40բ* Գլուխ 45. Թեղ վասն պէւասիլի, որ է սունկ – *Պէւասիլն է. ցեղ է... ան շատախէ՛, զանհալ դըմակով, սուլօւեյնով պատրուք ըրէ՛... (ունի 1-7 դեղագիր)։*

10. *40բ-1ա* Գլուխ 46. Թեղ վասն Գեմին վրայ՝ գլխացաւի, գոյթութեան, գինիեն կտրելու... եւ այլն – *Գլուխ որ ցաւի, ա՛ռ պապունաճ... (ունի 1-11 դեղագիր)։*

11. *41աբ* Գլուխ 47. Թեղ վասն գոթութեան – *Գոթուխին, որ արգիլէ զոպոպին, աչին վրան պահէ, պատրաստի ի կերակրոց... (ունի 1-7 դեղագիր)։*

12. *41բ* Գլուխ 48. Վասն քեղ գինու, որ երեսն ուռենա եւ աչին եւ լինի սսխա – *Գինու թէ ուզես, որ կտրես, ա՛ռ ձուկն, ի լուանին լուսն գենէ՛... (ունի 1-6 դեղագիր)։*

13. *41բ-2ա* Գլուխ 49. Գոզկապին դեղերը այս է – *Գոզ որ կապի, սեխին, եւ խըեարին, եւ դըդմին կուտը <-կուտը> ծեծէ՛ եւ ըզկաթը հանէ՛... (ունի 1-6 դեղագիր)։*

14. *42ա* Գլուխ 50. Դեղեր ի վերա Դային՝ դեղնուութեան, դիւական ցաւոց – *Դեղնուութիւն. տե՛ս թէ քան գհիւանդութենէ առաջ էղեր է... հով դեղ տո՛ւր... (ունի 1-5 դեղագիր)։*

15. *42ա* Գլուխ 51 – *Մարդ որ դիւոտ լինի, այս դըլըորմը գրէ... (ունի 1 դեղագիր)։*

16. *42աբ* Գլուխ 52. Եչին վրան. դեղ եայրայի զինչ եւ իցէ։ Դեղ եարային – *Ա՛ռ (՞) շարմղուն, հաւկիթի դեղնուց, խառնէ՛... (ունի 1-8 դեղագիր)։*

17. *42բ* Գլուխ 53. Ջային վերայ՝ զախմի, զարկածի է դեղերը. զախմածի, ծեծածի, իննկածի – *Ա՛ռ մոմեա, արդար եղով խմցո՛ւր... (ունի 1-4 դեղագիր)։*

18. *42բ-3ա* Գլուխ 54. Էյին վրան. էլփիմէ ճեւի, էրեսի գունի, էրածի, էլունդի – *Էլփիման՝ հեւքը, որ ի թոքին... անոր կակօղ ուտելու պիտի... ա՛ռ զմատուտակն... (ունի 1-5 դեղագիր)։*

19. *43ա* Գլուխ 55. Եյթին վերայ դեղեր՝ վասն ըստամոքին եւ ըխտաւորին. ըխտաւորին դեղը – *Ա՛ռ զիշուն առաջի ըղունկը... (ունի 1-6 դեղագիր)։*

20. *43ա-5ա* Գլուխ 56. Վասն քեղ Թօյին վրա. թոֆայցաւի, թ///ծի, թմրութեան, թէրիպի եւ ամենայն ցեղ թէրեաֆ շինելու... – *Ա՛ռ Բ. տրամ փիճու խէժ... (ունի 1-21 դեղագիր)։*

21. *45աբ* Գլուխ 57. Ժէյին վրայ դեղ չի գա, բայց գրեմ զայն՝ ժահոկող եւ ըսպաննող դեղերն – *Աքուջուլէն ամենայն կենդանեաց ըսպաննող է, որ ագեւոր լինի... (ունի 1-9 դեղագիր)։*

22. *45բ* Գլուխ 58. Լիեօնին վրայ. դեղ լերդացաւի, լուծման շերպեթները – *Լէրդն իշխան է անձին... մեղրը եւ քացախ իրար խառնէ՛... (ունի 1-8 դեղագիր)։*

23. *45բ-8ա* Գլուխ 59. Լուծման շերպեթ, դեղէրն կարգաւ Խ. ցեղ – *Լուծման դեղերը, որ կը գրեմ... որ առանձին տան մարդուն ըմպել... (ունի 1-52 դեղագիր)։*

24. *48ա-9ա* Գլուխ 60. Վասն Խէին վրայ. դեղեր խուլունճի, խլի, խոցի, ամենայն ցեղ խեւութեան, խոչակի, խոռանալու, խումարի, խլի, խոստուկի։ Խուլունճի դեղ – *Ա՛ռ ըռավենտի չինի Ա. տրամ ու կէս... (ունի 1-34 դեղագիր)։*

25. *49աբ* Գլուխ 61. Ծային վրայ՝ ծըծացաւի, ծնկան ցաւի, ծարաւծի, ծաղկի եւ ֆութչին դեղերը։ Ծըծացաւի – *Ջբաղլային ալուրը շարմղէ՛... (ունի 1-13 դեղագիր)։*

26. *49բ-51բ* Գլուխ 62. Կենին վըրա՝ կողացաւի, կաւ ուտողի, կաթին կերակրի, կերցաւի, կոտրածի, կատղածի, կապածի։ Կողացաւ եւ կշտացաւն – *Թէ ձախ կուշտն է հովութեան... բայց ա՛ռ փիճու խէժ... (ունի 1-24 դեղագիր)։*

27. *51բ-2ա* Գլուխ 63. Հօյին վրայ՝ հազի, հեւքի, հեւրհունի, հայվայի եւ հապեր շինելու։ Հեւգի – *Ամէն օր Բ. տրամ փիճու խէժ ի մալէզն խառնէ... (ունի 1-15 դեղագիր)։*

28. *52ա* Գլուխ 64. Վասն Ջային վրայ դեղ՝ ձուգուռեցի, ձանի, ձեռաց դողալու։ Ջուգուռեցի դեղ – *Բաղլային ալուրը քացախով տլէ ըրէ՛... (ունի 1-7 դեղագիր)։*

29. *52աբ* Գլուխ 65. Ղատին վրայ գրեմ՝ զղալիայ մուշկն, ղալիան ի մուշկին եւ ֆեայֆիրիյին... օգտէ ճով գլխացաւին եւ անկաճցաւին... – *Ա՛ռ սուք, մուշկ, քեայֆիրի.. (ունի 1-3 դեղագիր)։*

30. *52բ-3ա* Գլուխ 66. Ճէյին վրայ՝ ճուլապներ պիտանի եւ ընտիր, ամենայն ցաւոց դեղ։ Ճուլլապ ըսկիզբն եւ նիւթ ամենայն շերպեթներու, օգտէ կրծոցն եւ ըստամոքին, հազին... – *Ա՛ռ շեքեր Ճ. (100) տրամ... (ունի 1-7 դեղագիր)։*

31. *53ա-8բ* Գլուխ 67. Մենին վրայ՝ մուղլապներ, շերպեթներ, մաճուն ը[ն]տիր, մէրձաւորութիւնն յաւելցնելու ամենայն կողմանէ եւ պակասեցնելու, մազի, մջացաւի, մանի, մոջմնոցի, մսածի, մաշայցաւի, մախսկաթի, մախասի, մեհլեմներու։ Մուղլապ դեղերն. մօտ է բնութեամբ ճուլլապին... – *Ա՛ռ յուննապ,*

չիր սալոր, ըսպիտակ չամիչ Ժ. Ժ. տրամ... (ունի 1-89 դեղագիր)։

32. *58բ* Գլուխ 68. Վասն Յիին վրա՝ դեղ յուշ արբեցնալու։ Oւշ արբենալու, յանոթուց – *Ժ. տրամ նուշ կե՛ր... (ունի 1-3 դեղագիր)։*

33. *58բ-9բ* Գլուխ 69. Նույին վրայ՝ նիկրիսի, նիգի, նասուրի, նուզլայի դեղեր։ Նիկրիս ցաւուն... – *Մ՛ո ոչխարի ճրագու... (ունի 1-22 դեղագիր)։*

34. *59բ-61ա* Գլուխ 70. Վասն Շային վրայ՝ շտերու, շան խածածի, շարապներու։ Շրտեր եւ բշտեր, որ ելանէ ի մարդն... – *Մ՛ո գ՛հինան, շաղւէ... (ունի 1-22 դեղագիր)։*

35. *61աբ* Գլուխ 71. Վասն Ոյին վրայ՝ ուռեցի, ործկտայ, ոսկրացաւին եւ այլ նիկրիսի ոսկրացաւութեան։ Վասն ուռեցի, որ ի մարդն լինի – *Զկաղամբին հերն եփէ... (ունի 1-6 դեղագիր)։*

36. *61բ* Գլուխ 72. Զային վրայ գրեմ՝ չօգնելու եւ չի պատեղտրելու։ Զօգնելու – *Ազւխաուն եղն ոսվին եւ ի ծնկւին քսէ... (ունի 1-6 դեղագիր)։*

37. *61բ-2բ* Գլուխ 73. Պէյի վրան՝ պարչի խրատ, պահակին եւ պարասին թիրեաֆներն գըրած է ի Թօն, մաճուները՝ ի Մենն։ Պարչիսայ թիրեաֆն այս է՝ օգտէ աչիչ մթնալուն... – *Մ՛ո ֆլֆլ սեւ եւ սպիտակ... (ունի 1-14 դեղագիր)։*

38. *62բ-3ա* Գլուխ 74. Ո<ո>ային վրայ գրեմ. զօնին, խեցգետինին, կարճին եւ գորտին այրելն եւ մոխիրին խասլիեյթն – *Ասէ Ճալինոս, թէ՝ Մ՛ո գքարբի օձն... (ունի 1-3 դեղագիր)։*

39. *63ա* Գլուխ 75. Սէյին վրայ դեղ՝ սրտացաւի, սնկան, սըլաֆ մտածի մարդուն։ Սրտացաւի դեղերն կարդա՛յ, ի թիրեաֆներն, եւ ի մաճուններն, եւ ի շարապներն գրած է, բայց այս դեղս խիստ աղեկ է, որ սիրտն ցաւի, եւ խոստէ, եւ ի բերանն չուր գայ, զէտ փրփուր – *Մ՛ո կարմիր շէքեր Ժ. տրամ... (ունի 1-10 դեղագիր)։*

40. *63բ* Գլուխ 76. Վէվին վրայ՝ վարամ ցաւի, վառցաւի, վուշու խամրն համի որ խախցնէ։ Վարամ ցաւն ի մաղցէ լինի... – *Հաւն ճեղքէ՛ եւ վրան կապէ՛... (ունի 1-5 դեղագիր)։*

41. *63բ-5ա* Գլուխ 77. Տիունին վրայ՝ դեղ տըղի ամենայն դիմոռ։ Տղի դեղ – *Մ՛ո գալու լեղի... (ունի 1-35 դեղագիր)։*

65ա՝ վջ-ում գրչից՝ «Րէին վրայ դեղ գրելու չկայ»։

42. *65ա* Գլուխ 78. Յօին վրայ գրեմ զայն դեղերն, որ պատեղտրին զեն կու անէ, զտղան ձգել կու տայ։ Յգելու դեղ – *Տո՛ւր ե. տրամ չողան...*

– 65ա Իինին վըրա՝ հիւանդի – եապռոնն վերցնէ...

43. *65ա-6ա* Գլուխ 79. Փիւրին վերայ՝ փորցաւու եւ խոստուկի ի խէն է գրած, փորն որ երթայ, փորն որ կապի, փորն որ ուտենա, փածդան։ Դեղ փորցաւի – *Մ՛ո տուղտ Ժ. տրամ... (ունի 1-24 դեղագիր)։*

44. *66ա-7ա* Գլուխ 80. Քէյին վրայ՝ հանչլի, համու, հարի, հնու, հեռի, հոտիմի։ Քանչլին դեղն այս է – *Երբ վազեց լինի եւ դեղ մտիկ չանէ... ա՛ռ սինամէքի, պեսւայիճ, դեղին հալիլէ Բ. Բ. տրամ... (ունի 1-34 դեղագիր)։*

45. *67ա-8ա* Գլուխ 81. Ֆէյին վրայ՝ դեղեր ֆըրէնկ ցաւի, ֆըլտնայի։ Ֆըրէնկ ցաւու դեղ – *Այս ցաւս նմանի ի գէշ ցաւերն... ա՛ռ խոզու եղ Ժ. տրամ... 68ա Բաւ է՝ այբէն մինչեւ ի ֆէն եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն (ունի 1-20 դեղագիր)։*

Գ. *68ա-74բ* Յանկ գրոյս յանուն ամենայն սուրբ Աստուածածնին [Դուռմ վասն զանազան ցաւոց]

1. *68աբ* Գլուխ 82. Դուռն, որ յիշէ ըզտղայոց սնունդն եւ զիւրեանց ցաւոց ըստածումն։ Վասն առաջն յիշեմ զպորտն, թէ ինչպես կու կտրեն եւ կպատեն, կը աճըռեն եւ կմարձեն – *Հօրժամ տղան ի մօրէն բաժանի, յայնժամ Գ. մատեն էւելկեկ գպորտն չափէ՛ եւ կտրէ՛... (ունի 1-4 դուռ)։*

2. *68բ* Գլուխ 83. Վասն ամենայն ցաւու դեղ է այս դուռն։ Եւ որ յիշէ զտըղակըներուն հիւանդութիւն եւ զիւր ըստածումն – *Եւ ասեր է Բագարատն, թէ յառաջն զաղին ծծցնողն եւ զկաթն պիտի տեսնուլ, եւ յորժամ տղական լնտերն ուռի, մատովդ կամաց ի վայր կոխէ՛ եւ մանուշկի ձէթ, հոռոմ ձէթ, սամթի ձէթ մեղրով խառնէ՛ եւ օ՛ծ զտեղն... (ունի 1-10 դուռ)։*

3. *69ա-70բ* Գլուխ 84. Վասն բերնին ցաւուն, որ վեր տայ եւ այս – *Գ. ազգ է՝ Ա.ն կարմիր... կարմիրին մանուշակ եւ չոր վարդ ծէծէ՛... (ունի 1-54 դուռ)։*

4. *70բ-1ա* Գլուխ 85. Եւ այս բժշկարանս վասն կանանց ցաւոց, որ ի տղացկանութեանն պատահէ։ Վասն ծընընդականի, որ հանի պատեղտրի, սիրտն ու հովն ցաւի... փուշին արգիլի, եւ մայրն մեռանի – *Եփէ՛ գհուլպան եւ քամէ եւ մեղրով տո՛ւր... (ունի 1-7 դուռ)։*

5. *71բ* Գլուխ 86. Վասն ամուլ կնոջ – *Սողոմոն Իմաստունն դուստր մի ունէր, ԻԴ. (24) տարի տղա չէր բէրէր...*

6. *72ա-4ա* Գլուխ 87. Վասն տկճորին դնելու, որ է հոգնայ եւ ամենայն կատարեալ եւ յետ լուծման դեղերոց յիշենք զթէկպիր հոգնային, զոր յայերն գոեհիկ ասեն – *Իմացի՛ր, որ հօգնային դեղերն որպէս շաֆին է... (ունի 1-55 դուռ)։*

7. *74աբ* Գլուխ 88. Պատճառ հասկընալու համար զիասնըւած դեղերն ըզհիւանդն ըստածեն – *Եւ է, որ թիրեաքուֆիւն այլ առնէ ըզմահացու դեղոցն, ըզչարութիւնն խափանէ... (ունի 1-9 դուռ)։*

Դ. *75ա-94բ* Գլուխ 89. Վասն այլ դեղեր ի վերայ այբուբենի՝ հաղւած կարճառօտաբար (Ա-Ֆ) – *Անիսոնն տաք է եւ չոր, Բ. տարաճան ըզչարն տանի... Ֆրուղուտի լաւութ, թուրքերէն՝ էշեկ թիքենի... որպէս թառայի տակն համեն, փածդան պալղամի, խուլունճի լաւ է։*

Ծնթ. Տրուած են դեղանիւթերի հայերէն, պարսկերէն, թուրե-

ռէն տարբերակ-աճումներ, դրանց օգտագործման բանակի, փոխարինող դեղանիւթերի եւ այլնի վերաբերող տեղեկութիւններ: Բոլոր գլխահամարները եւ դեղագրերի համարակալումները գրչինն են. գլխահամարները դրուած են արաբ., իսկ դեղագրերի համարները՝ նրբն լս-ներում:

Ե. *95ա-111բ* [Պատմութիւնք յաղագս դեղաբուսոց եւ դեղանիւթոց]

1. *95ա-6ա* Պատմութիւն հայկաւուն – *Մինի մախթուն, որ է մատնէհար կաւն, ասէ Ճալալիոսի գիրքն, թէ այս կաւիս լիմնոս կաւ ասեն…*

2. *96աբ* Պատմութիւն երընջնային – *Երնջնան փշով խոտ է, թուրք[երէն] պուխայ թիքենի ասեն…*

3. *96բ-7բ* Պատմութիւն մարդատակին – *Եապրաւ հրլսանամ, որ է սարաճլ դուտրուպ…*

4. *97բ-9բ* Պատմութիւն լօշտակին – *Եւ այս լօշտակիս նշանն այս է. եւ է տերեւն իբրեւ գդըդում եւ ինքն ի սարմաշըխին ցեղէն է…*

5. *100ա-1ա* Պատմութիւն ճատւարին – *Ճատւար, որ է մահիփարւին, եւ ինքն թիրեաք է, ի Հինտիստան մենծ լեռ մի կա, իր անունն Ղարաճիլ ասեն… եւ՝ պակասաւոր ծառայ, գտի ի այն տեղւանքն եւ ի գործ շատ արկի, որպէս հնտի ճաւրն եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

6. *101բ* Պատմութիւն վասն ճնտի տէպէշիրին – *Եւ գրոցս ասեր են, թէ հնտի տէպէշիրն եղեք է, որ Հնտկաց ծովն կու բուսնի…*

7. *101բ* Պատմութիւն վասն սըս[ր]ին, որ է հայկաւն – *Սուսրն հով է, զէտ սորա կապողն է, արիւն թքնելուն եւ լերդացաւին օգտէ…*

8. *101բ-2ա* Պատմութիւն վասն սապոին – *Սապոն սուսամի պէս խոտի քամուկ է…*

9. *102աբ* Պատմութիւն վասն աֆիեօնին – *Աֆիեօնն, որ է դալար խաշխաշին կաթն եւ հազրին…*

10. *102բ-3ա* Պատմութիւն վասն ֆարֆիեօնին – *Ֆարֆիեօնն ինքն խեժ է, որ անծարութ նըմանի եւ մէչն փոս խիստ սուր է…*

11. *103աբ* Եւ դեղ վասն եղին պատմութիւնն – *Եղն Դ. ցեղ կու լինի…*

12. *103բ-4ա* Պատմութիւն վասն մշկին, թէ ֆանի ցեղ է – *Մուշկն, որ իւրմէ լինի…*

13. *104աբ* Պատմութիւն վասն աղւխսու – *Եւ աղւեսուն յարապ սայլապ ասէ…*

14. *104բ-5ա* Պատմութիւն վասն աղաւնուն – *Եւ աղաւնուն յարապ համամ ասէ, միսն օգուտ է…*

15. *105ա* Պատմութիւն վասն սալորին, որ է դամոնն – *Դամոնին պարսնաճ ասէ, լաւն այն է, որ խոշոր, լի եւ քաղցր…*

16. *105աբ* Պատմութիւն վասն մըռտխակին – *Սահակն ասաց, թէ այն է, որ ի լերունքն լինի…*

17. *105բ* Պատմութիւն վասն աղբրանց արիւնին – *Ինքն ի յամանու կղզին լինի, կապող է, զարիւն թըքնուլն կտրէ…*

18. *105բ-6ա* Պատմութիւն վասն խնկին – *Խունկն, որ է լուպան, որ է քուտուրն, քուննուկն, իր ծառն ի յամանու եզերն է…*

19. *106ա* Պատմութիւն վասն ղոյինկոզուն – *Պապունաճն, որ է գետնի խնձորն, որ է ղօյինկօյզուն, օգտէ ամենայն հով գլխայցաւու…*

20. *106աբ* Պատմութիւն վասն ղուղուպաղուն – *Լիմաւիոնն՝ գառնալեզու, գառնագմակ…*

21. *106բ* Պատմութիւն վասն աղին – *Եւ ասէ Դէոսկորիդոս, թէ աղն կապող է…*

22. *106բ-7ա* Պատմութիւն վասն նէֆտին – *Ի կուռճիստան Ա. տեղ մի կա, ի ջրհորէն կելանէ…*

23. *107ա* Պատմութիւն վասն աղղաւհային – *Վայրի թարխօնին տակն է, զթուղութիւն տանի յանձնէն…*

24. *107ա* Պատմութիւն վասն պալասանին – *Պալասանն կրակն լնուն, չի երի, այւի կու ժողվըվի…*

25. *107աբ* Պատմութիւն վասն տարչինին – *Տարչինն զսիրտն ուժովցնէ…*

26. *107բ* Պատմութիւն վասն շեէրին – *Շեքերն կակղցնէ զբնութիւնն մարդուն, աչացն նոսր ըսպիտակութիւնն տանի…*

27. *107բ-8ա* Պատմութիւն վասն ծաթրինին – *Թէ զծաթրինն մեղրով սննցես եւ ամէն պառկելու ժամ Ա. մթխալ ուտէ…*

28. *108ա* Պատմութիւն վասն տորոնին – *Տորոնն, որ է ֆուֆան, որ է ղըզըլպօեան…*

29. *108ա* Պատմութիւն վասն ֆլֆուլին – *Ֆլֆուլն, որ ֆռանկ պիպեռ ասէ…*

30. *108աբ* Պատմութիւն վասն ֆաոսին – *Քաոսն, որ է նէխուրն, որ է ֆատրասալիոնն…*

31. *108բ* Պատմութիւն վասն ֆամունին – *Քամունն, որ է քինուն, որ է չամանն, որ է կանդանա…*

32. *108բ* Պատմութիւն վասն ֆուտիաթին – *Քուռաթն պար[սկերէն] կանդանա ասէ…*

33. *108բ-9ա* Պատմութիւն վասն ֆաֆուրին – *Քաֆուրն յայտնի է, որ Դ. ցեղ է…*

34. *109ա* Պատմութիւն վասն ֆէպապիեյին – *Քէպապիյեն զէտ ֆլֆուլի պէս հատկներ է…*

35. *109ա* Պատմութիւն վասն դեղին սուսամին – *Դեղին սուսամն, զոր քաքլիկ չիկտամի ասեն, ոմանք ղուզղուն ղըրըճի ասեն…*

36. *109աբ* Պատմութիւն վասն վայրի հազարին – *Վայրի հազարն ասեն, թէ զկաթն ի յաչքն կաթեցնես…*

37. *109բ* Պատմութիւն վասն մատուտակին – *Մատուտակն, որ է մարուխն, որ է տաթլըպօեան, հին հազին եւ թոքին եւ լերդին օգտէ…*

38. *109բ* Պատմութիւն վասն պախուրւ եղին –

Պախրու եղն տաք է եւ թիրեաք է, զթիւնաւոր օձին չարն տանի…

9. *109բ-10ա* Պատմութիւն վասն կօտիմին – *Կոտիմն, որ է թառան…*

40. *110ա* Պատմութիւն վասն սեխին – *Սեխն հով է, թէ սեխին կեղեւն եփես եւ տաս, օգտէ գոզարգիլին…*

41. *110ա* Պատմութիւն վասն սոյխին – *Սոխն պարսկ[երէն] փիազ ասէ, անկաճ որ ցաւի եւ ձայն հանէ, ա՛ռ սպիտակ սոխն, ծեծէ՛…*

42. *110աբ* Պատմութիւն վասն տղտին – *Տուղտն հով է եւ գիճային, թուր[քերէն] խաթմի ասէ…*

43. *110բ* Պատմութիւն վասն փրփըրեմին – *Փերփերն, որ է անմեռուկն, ամենայն ցաւու օգտէ, որ ի սաֆրայէ լինի…*

44. *110բ-1ա* Պատմութիւն վասն էֆդիմոնին – *Եֆդիմոնն, որ է գօճամորու…*

45. *111ա* Եւ յիշեմք զխարդահար խոտն, զոր Գրիգոր Աստուածաբանն գովէ ի գիրն…

46. *111բ* Եւ այս է մեկնութիւն Դիոնէսիոսի իմաստասիրի, որ ականատես եղեւ համասփիւռ ծաղկին, որ եւ բանալիք է ամենայն փակած բանի անոշահոտ <u>ք</u>ուրաստանաց – *Տերեւն կանանչ եւ բոլոր է…*

Ծնթ. Պատմութիւնների սկզբում հիմնականում ներկայացուած են տուեալ դեղանիւթի եւ դրա կիրառման, գանուելու վայրի մասին տեղեկութիւններ, նաեւ՝ այլալեզու տարբերակներ, ապա նշւում են հիւանդութիւնները, յետոյ՝ դեղանիւթերի կիրառութեան եւ այլ ցուցումներ:

Զ. *112ա-6բ* Վասն գործաւորութիւն դեղերոյս այս է. ԿԶ. – *Լատիֆ, որ է նուրբ, անոր ասեն, որ դեռ մեր բբնական տաքութիւն հանի մարդուն… զատեղ մանի, որ է սերմն պակասեցնող, այն դեղն, որ չոր լինի եւ տաք… զատեղ մանի, որ է սերմն պակասեցնող… եւ չորցնէ զէտ զաղուշբանկին հունտն եւ որ նման է սոցա: Գիտացի՛ր, որ այս է ԿԴ. գործաւորութիւն դեղօցն:*

Է. *117ա-128ա* [Դեղագիրք]

ա. *117ա-120բ Ամարիղալիս, որ է դեղին սուսամն… 117ա Ալավմալի, ինքն եղ մ՚է… 117աբ Ալիւր, որ է ալուրն… 117բ-8ա Աճաս, որ է դամոնն, որ է սալորն… 118ա Աճուր, որ է կղմինտրն… 118ա-9ա Այրաս, ինքն կապուտ սուսանին տակն է… 119ա Սակամոնին մահմուտիեյն է, ինքն բաղեղան տակին կաթն է… 119աբ Անճիտան, որ է սասալիոսն… 119բ-20ա Անֆայհայի արնապ, պար[սկերէն] փանի մայայի խարկօշ, հայ[երէն] լապտակի խախաց ասեն… 120ա Անֆահայի ֆարաս, որ է ձիուն խախացն (նաեւ՝ 120ա եղին խախացն… 120ա եղին, հորթուն խախացն… 120ա Ղղտուն կողերուն խախացն… 120ա Ղղտուն, ոչխրին, եղինն, վայրի ոչխրին խախացն… 120ա Արչուն խախացն…) 120ա Անֆահլ յօճլ, որ թուր[քերէն] բութուքիթ ասէ… 120աբ Անճիրայ, որ է ղարիոն, որ է սասարքիշտն, որ է կազնան, որ է եղիճին հունտն… 120բ Սալախըլ հայեայ, որ է օձուն խորխն…*

Ծնթ. Ամէն դեղանիւթից յետոյ տրուած են հիւանդութիւնների անուններ եւ դեղագրերը:

բ. *121ա-3բ* [Դեղագիրք զանազան ցաւոց]. *121ա Վասն ոտից <u>ձ</u>աւուն անբըժշկելի, դեղն աս է – Ա՛ռ զչորուն շեռն… 121ա Վասն աչաց, աչք, որ ըսպիտակ է – Ա՛ռ զծիծռան հաւկթին կճեպն… 121ա Հապ այեարիճն այս է – Ա՛ռ թուրպութ… 121ա Մաճուն հով ցաւու – էյիր ժ. տրամ… 121աբ Հապ ի լօխմանի, փորձած է – Ա՛ռ սօտ… 121բ Մաճուն դօւզլու պալղամի – Ա՛ռ զդեղին տերեւն… 122ա Տուզլու պալղամին այլ դեղ – Ա՛ռ շապեմէնի… 122ա Թիրեաք յառպային… 122ա Եախը ամենայցեղ ցաւոց օգտէ – Ա՛ռ խունկ ե. տրամ… 122ա Մաճուն խելաց թափելու… – Ա՛ռ ճէվիզ Զ. հատ… 122բ Վասն զնճուֆրին. շինելն այս է – Ա՛ռ ծծումբ… 122բ Ջռնխ Գ. ազգ է… 122բ Եղ ֆարֆիեօնի – Ա՛ռ փիճու խէժ… 122բ Սանտալօս եայղի այս է – Ա՛ռ Ա. բաժին մազտաքի… 123ա Ջէթ ֆարֆիօնի – Ա՛ռ զէյթ Մ. (200) տրամ… 123ա Այս է խուվեթ շարապին – Ա՛ռ Ա. օխայվայ… 123ա Ջախմածի եւ այլ ինչ ցեղ գլուխն ցաւ, զախմ լինի… – Ա՛ռ սապռ Գ. տրամ… 123բ Թէ մարդու փոր օձ մտնէ – կարմիր սոխն եփէ… 123բ Թէ կտրածին արունը որ չի դադա<դա>րի – Ա՛ռ գաւաթ մի քացախ… 123բ Մեհլէմ դեղին ամենայն խոցի – Ա՛ռ սապօն… 123բ Մէհլէմ ճերմակ – Ա՛ռ քիրշան… 123բ Մեհլէմ /// – ///թ մոմ ժ. ժ. տրամ… եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

գ. *124ա-7բ* [Մաճուճ, հապ, մեհլէմ]. *124ա Մաճուն մուղավի – Ա՛ռ մեօր Սուլէյմանի… 124ա Մաճուն քուչէվէյի, որ օգտէ բէրնէն արուն երթալուն եւ այլ հով <u>ձ</u>աւերուն – Ա՛ռ քօչուվէ ճ. (100) տրամ… 124ա Մաճուն ճէվ[ար]իշի, որ օգտէ Հե. (75) ազգ <u>ձ</u>աւոց – Ա՛ռ մահմուտիեյ… 124բ Հապ լուծման, որ օգտէ պուխարին… – Ա՛ռ սեւ հալիլէ ժ. տրամ… 124բ Հապ լուծման, որ զպալղամ լուծէ… – Ա՛ռ չալափա ե. տրամ… 124բ Հապ լուծման, որ է կատարեալ շէրպէթ, օգտէ ամենայն ցաւու – Ա՛ռ մահմուտիեյ Դ. տրամ… 124բ-5ա Հապ լօւծման շատ օգտութիւն ունի – Ա՛ռ սեւ հալիլէ… 125ա Հապ պուխարի… աչքն սրացնէ եւ զմթութիւնն տանի… – Սապռ ժ. տրամ… 125ա Հապ էֆտիմօնի – Ա՛ռ էֆտիմօն… 125ա Հապ այեարիչի լուծող է, օգտէ պուխարի… – Ա՛ռ սէլիխա… 125բ Սուֆուֆ մուհդատիլ – Տառչին Գ. տրամ… 125բ Հապ ամպէր – Կուլի տառչին… 125բ Հապ ամպէր, որ խալի օգտէ – Աֆիեօն, միեանպալի… 125բ Հապ իսալի… – Ա՛ռ տիշիղասնի… 125բ Հապ դուզլու պալղամի – Ա՛ռ քառաչօփլեմէ… 125բ Հապ տուզլու պալղամի… – Դութուն, զոնխ, երկաթի քաք՝ ժ. ժ… 125բ-6ա Հապ ֆրանկ ցաւի – Ա՛ռ նիշատր… 126ա Հապ ֆրանկ ցաւու… – Ա՛ռ ճիվա խունկ… 126ա Հապ ֆրանկ ցաւի… – Ա՛ռ օյտօւլ զահր… 126ա Մեհլէմ ֆրանկ ցաւի… – Ա՛ռ*

դարանֆիլ... 126ա Տուզլու պալղամի, բորի մէհլէմ – Ա՛ռ մաղրպ սապօնի... 126ա էռքի մէհլէմ – Սուլումէն, ճիվա... 126ա Մոջմնոցի դեղ – Ա՛ռ գաֆռան... 126բ Մոջմնոցի – Ա՛ռ ճէնկեառ... 126բ Հապ մոջմնոցի – Մահմուտիէյ, սապո Գ. Գ. տրամ... 126բ Հապ լուծում, օգտէ աչացաւի... – Ա՛ռ չալափայ Բ. տրամ ու կէս... 126բ Հապ իսալի, որ օգտէ արուն գնալուն – Ա՛ռ ախպրանց արուն... 126բ Սուֆուֆ սափառնայի, շատ ցեղ ցաւու օգտէ – Ա՛ռ սափառնա... 126բ-7ա Սուֆուֆ ֆրանկ ցաւի – Ա՛ռ էմլաճ... 127ա Սուֆուֆ մէչաց պաղումթեաննն... – Ա՛ռ խունկ ե. տրամ... 127ա Մէչաց պաղումթեաննն դեղ – Ա՛ռ խաւունի կուտ... 127աբ Մէհլէմ բորի – Ա՛ռ շապեայմանի... 127բ – Մէհլէմ բորի Ա՛ռ Գ. օխա թազէ զիմմի եափռախ... 127բ Խալի սուֆուֆ – Ա՛ռ լէյլէկին խաթին... 127բ Նէրկ մազի – Ա՛ռ գիտոր կանանչ...

Ծնթ. Լս-ներում հետգ. նոտրգրով կան նշումներ, խորագրեր, իսկ շղագրով գրուած են կտրուած յիշագրերը (45ա, 52բ, 54ա, 56ա, 62բ, 81բ, 93ա, 97բ, 98բ, 102բ, 104ա, 110ա, 111ա):

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳՐՉԻ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

1. *35բ* (լս.)՝ Գլուխ 35. եւ Դ. բաժին Դ. տարերաց օրինակ է – *Գլուխն՝ կրակն, ճիեյրն, սիրտն, փորն, աղիքն ջուր է...*

2. *36բ-7ա* (լս.)՝ Գլուխ 36. եւ պիտի որ մարդ կենդանակերպն նայի – *Մարդն աշխարհիս նման է. գլուխն երկնից, մարդն ի քաղաքի նման է... Գլուխն Գ. բաժին է. յառաջին՝ լուսուն երակն է... (37ա՝ մարդու կազմախօսական նկար. հմմտ. ձեռ. 414, 427ա):*

3. *128ա* [Դեղագիր] – *Դառչին տրամ, քարանֆիլ՝ Բ. տրամ ու կէս...*

4. *128ա* Մաճուն ընտիր – *Քարանֆիլ, տառչին տրամ ե. ե.... որպէս փայլուն ըսպիտակ լինի:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ. դ., շղագիր

1. *130բ* Սախըչ լեպլեպիյի շինելու թէրթիպ – *Առ նոհուտ, քիչ մը աղի ջուրի մէջ ձըքէ, որ համ տա, անլի չըլայ (այսչափ):*

2. *130բ* (ուղղանկիւն կանթանման ելուստով պատկերի մէջ) Աս տեսար սաճէ թավա մը ըրէ...

3. *131ա* (հայատառ թուրեերէն*, կաթից իւղ ստանալու բաղադրատոմս) Սիւտէն եաղ չըգարմագ – *8 օկա սիւտէն, 1 օկա եաղ չիգար... (8 օկա կաթից 1 օկա իւղ է դուրս գալիս. օկա – չափման միաւոր):*

* Ծնթ. Ընթերցումը եւ բացատրութիւնը՝ Ա. Ժ. Աւետիսեանի:

4. *135բ, 141բ* Յունարէնի այբուբենից արտածուած արհեստական գրեր:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա՛ա (1962 թ., Մնիկ Եգանեան, շղագիր) «Ուշադրութիւն. Նախկինում սույն՝ Հմր 3579 տակ պահուող վրացերէն «Գիրք փիլիսոփայութեան» ձեռագիրը հանուեց հայկական ձեռագրական հաւաքածուից եւ մուծուեց Այլալեզու ձեռագրական հավաքածուի մէջ Հմր 79ի տակ: Փոխարէնը Հմր 3579ի տակ գրանցուեց երեւանաբնակ Յարութիւն Մելքոնի Յովհաննիսեանից նուէր ստացուած բժշկարանը: Ձեռագրատան գլխ[աւոր] պահորդ (ստորագրութիւն)՝ Ո[նիկ] Եգանեան, 22/I – 62 թ.»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *127բ՝ «ն» (8 անգամ), 134բ՝ թուաբանական հաշուարկ՝* «9689/2×29», *իրար տակ՝* «223×123×567× 913×722»:

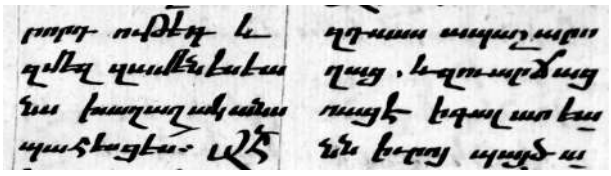
3580
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԹԵՂԱՍԵՌ (ԱՂՈՒԱՆԻՑ ԵՐԿԻՐ) ՌՁ. – 1631

ԳՐԻՉ՝ Բաղդասար դպիր: **ՍՏԱՑՈՂ՝** Շահսավար:

ԹԵՐԹ՝ 174+1 (կրկն.՝ թ. 80): **ՊՐԱԿ՝** Ա.-ԺԵ×12 (Ա. 11, ե, ԺԵ 10): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ շրջանակ, վրան՝ 1 ծաղիկով ծաղկաման, մէջը՝ լատ. «FF», բուսական ոճաւորմամբ շրջանակ, մէջը՝ լատ. «FG», գաւաթ, վրան 2 ծաղիկ, որից վեր խաչով պսակուած թագ, բուսական նախշ: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 19,2×14,7: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** երկսիւն, որոշ թերթեր սեւով սահմանագծուած (14,3×9,5): **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 147ա), որոշ սկզբնատողեր բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ 31ա): **ՏՈՂ՝** 24. գծումներ՝ ճնշումով: **ԿԱՋՄ՝** շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. Ա. աստառը՝ գրոտած սպիտակ թուղթ, Բ. աստառը՝ գրոտած մագաղաթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 1ա: Ճակատազարդ՝ 10ա, 31ա, 49ա, 57ա, 69ա, 90բ, 113բ, 124ա, 129ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային, յուշկապարիկ՝ 65ա, խաչ՝ 165բ: Զարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, դեղին, նարնջի:



Նմուշ 147ա



Նմուշ 31ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, ֆերծուած, տեղ-տեղ թափուած, յական կապիչներն ու փայտէ գամերն ընկած՝ պահպանուել են հիմմերը, վրան՝ ցեցի անցքեր, Բ. փեղկի առտ. եզրի կաշին պատռուած՝ երեւում է միջուկը. աստառները կեղտոտուած, գունափոխ, Ա. աստառին սպիտակ թերթիկի սոսնձման հետեւանքով գիրը ծածկուած՝ երեւում են անկապակից տառեր, իսկ Բ. աստառի գիրը ջնջած, կան թանաքի հետքեր. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, սեւացած. եզրերը տեղ-տեղ մաշուած, մանր պատռուածքներ (թ. 14, 35, 173-4 եկն). թերթերը խոնաւացած, դեղնած, վրան՝ կեղտաբծեր, թանաքաբծեր (17բ, 33բ-4ա, 38բ-9ա, 162բ-3ա եկն), ստ. առտ. անկիւններում՝ մատնահետքեր, ցեցի անցքեր (թ. 31-6, 64-88, 118-31 եկն), թանաքը տեղ-տեղ մասամբ թափուած (39բ, 61ա եկն), որոշ թերթերի եզրերի կան նախկին կպումների հետքեր (47բ-8ա, 49բ-50ա, 50բ-1ա եկն). թ. 23-4, 35-6, 47-8, 57-8, 69-70, 80-1, 104-5՝ իարից հեռացած, երեւում է հիմքը, որոշ թերթեր հիմքից մասամբ անջատ (թ. 36, 47-58, 69, 81, 92, 104-5 եկն). թ. 173՝ շերտազատուած, բ երեսի ստ. առտ. կէսը անկիւնաձեւ թափուած, թ. 134՝ ստ. առտ. անկիւնը լրացուած սպիտակ գրուած կարկատանթղթով, թ. 174ի բ. երեսին կապոյտ թուղթ սոսնձած, սրանիք հաւանաբար ԺԸ. դ. նորոգման հետեւանք են. տեղ-տեղ եզրահատած, որի հետեւանքով որոշ ստ. լս-ային գրեր կտրուած (24ա, 28ա եկն). թ. 47-8ի եւ 57-8ի միջեւ 1ական թ. ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-10ա* (խորագիրը՝ ստ. լս-ում) Խաչ աւրհնել – *Ընթերցուած յԱռակաց. Երանելի է այր, որ էգիտ զիմաստութիւն…*

2. *10ա-8ա* Բ. Կանովն Ջուր աւրհնելոյ – *Առնուն խաչ եւ Աւետարան, եւ զսուրբ մեռոնն եւ այս կանովն կատարի. Սաղմոսըն. Ջայն Տեառն ի վերայ ջուրց… Ընթերցուած ի Ջորրորդ Թագաւորութեանցն. Եւ ասեն արք քաղաքին այնորիկ ցեղիսէէ…*

10բ ստ. լս-ում գրչից՝ «Ջրաւրհնէք: Ի մեղացէ սրբէի |11ա| եւ առ Աստուած մերձենայք եւ մտաւք զնա տեսնէք»:

– *12բ-7բ* Աղօթք սրբոյն Բարսղի Կեսարու եպիսկոպոս Կապադովկացոյց – *Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ ամենայնի, հզաւր եւ սքանչելագործ, որ արարեր զերկինս եւ զերկիր…*

3. *18ա-9բ* Գ. Կանովն խաչալուա առնել – *Եւ այս կանոն կատարի. Եւ ասեն արք քաղաքին: Պօղոսի առաքելո ի Գաղատացւոց թղթոյն. Այլ ինձ քաւ լիցի պարծել…*

4. *19բ-22բ* Կանոն աւազան աւրհնելոյ, որ ունի շնորհս փրկութեան աստուածային եւ շնորհս վերածնելոցն, վասն զի չէ կատարեալ յեկեղեցին, որ ոչ ունի ըզծնունդս յորովայնի – *Եւ արդ, այս է կարգն՝ հաստատեն զաւազանն ի տեղի իւրում եւ լուանան ջրով… [Աղօթք]. Տէր Աստուած մեծ եւ փառաւորեալ, ամենայն արարածոց…*

5. *22բ-30բ* Ե. Կանոն պղծել տաճարի եւ շարժել սեղանոյն – *Մտանէ եպիսկոպոս քահանաիւքն, սարակաւագունք՝ ժողովրդօքն եւ հրամայէ… եւ ասէ զաղօթս. Որ ընդունիչդ ես աղաւթից ժողովրդեան քո…*

6. *30բ-41բ* Զ. Կանովն կենդանաւար մկրտութեանն, յորժամ ութաւրեա լինի տղայն – *Տղայն տա, բեր ի դուռն եկեղեցոյն, եւ ասեն սաղմոս. Տո՛ւր զօրութիւն ծառայիս… եւ ասէ զաղաւթս. Տէր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար, որ զվրիպեալս եւ զհեռացեալս…*

– *41աբ* եւ աւտուն ութերորդի – *Ասէ քահանայն զաղաւթս ի վերայ Մակարայն (=մանկտոյն) – Որք մկրտեցան եւ լուսաւորեցան…*

– *41բ* եւ զկնի է. ամաց – *Առեալ ածէ քահանայն զմանուկն ի դուռն…*

7. *41բ-5ա* Է. Կանոն նշան աւրհնել – *Պարտ է քահանային նախ ընտրել կանոնաւք զփեսայն եւ զհարսն, զի մի լիցին ազգակից… Ընթերցուած յԱռակաց. Որդեա՛կ, եթէ իմաստուն լիցի սիրտ քո…*

8. *45ա-9ա* Ը. Կանոն զհանդերձ հարսանեաց աւրհնել – *Բերեն առաջի քահանային, եւ ասէ շարական ԴՋ՝ Խաչանշան դրոշմամբ… Ընթերցուած յԱռակաց. Լուա՛ր, թագաւո՛ր, եւ ի մի՛ առէք… 47բ …մի՛ չար փոխանակ չարին հատուցանէք կամ /// (շար.) 48ա [Աղօթք]. /// եւ արդ, դու նոյն ինքն աւրհնեա՛ եւ սրբեա՛ եւ զփառս հանդերձից սոցա յաջողեա՛…*

9. ա. *49ա-54բ* Թ. Խրատ զգուշութեան, զոր տացէ հաճանայն հանդերձելոցն պսակ առնուլ կա[ն]խաւ, եւ դառնալ ի ժամ հարսանեացն եւ եթէ ոչ զգուշացուցանէ եւ ընթեռնու, իմն տացէ զվրէժս անձանց նոցա ի յաւուրն դատաստանին – *[Եւ] ասէ քահանայն. Ի՞նչ ասջի՛ք, որդեա՛կք, որ հանդերձեալ էք կապիլ ընդ միմեանս…*

49բ ստ. լս-ում գրչից՝ «Քարոզ վասն |50ա| պսակի»:

բ. *54բ-6բ* Ժ. եւ ապա ասեն զերգս աւրհնութեանն – *Ամենազաւր Տէր թագաւոր թագաւորաց / թագաւորիս մեր զգեցո՛յ հանդերձ փառաց… Սաղմոս. Աղաղակեցէք: Եւ մտանեն յեկեղեցին… եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած յաւիտենական եւ զանզոյգ եւ զբացորոշեալս…*

գ. *57ա-65ա* ԺԱ. *Եւ ապա սաղմոս. Տէր ի զաւրութեան: Ընթերցուա[ծ] ի Ծնընդոց. Եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում… 57բ կամ այլ ինչ այսպիսեաց, այլ զի լի իցէ սուրբ եւ /// (շար.) /// 58ա Տէր հովւեսցէ: Քարոզ. Խնդրեսցուք: Եւ ասէ զաղաւթս. Տէր Աստուած մեր…*

61բ ստ. լս-ում գրչից՝ «Պսակին է |62ա| հարսանեաց»:

10. *65ա-6ա* ԺԲ. Կանոն պսակ վերացուցանելոյ – *Եւ յետ ութ աւուր երթա քահանայն եւ վերացուցանէ զպսակն... եւ ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած մեր, յոր ամենայն ժամ ընդ մեզ ես...*

11. *66ա-8բ* ԺԳ. Կանոն հաղորդ տալոյ – *Առնու քահանայն գփրկական խորհուրդ պատարագին... եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, արարի՛չ ամենայն արարածոց, որ արժանի արարեր...*

12. *69ա-83բ* ԺԴ. Կանոն զամենայն հաւատացեալս ննջեցեալսն ի Քրիստոս յաւղարկել – *Ասեն սաղմոս. Ողորմեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ... եւ ասէ զաղօթս. Աստուա՛ծ յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ, անիմանալի...*

– *72բ-3ա* Եւ եթէ ապաշխարող ոք իցէ կամ ի սարգաւագաց – *Տանին ի դուռն եկեղեցոյն եւ ասեն սաղմոս. Երանելիք են... Պաւղոսի առաքելոյ ի Թեսողոն[իկեացւոց]. Ոչ կամիմ եղբարք...*

ա. *77բ-80բ* ԺԵ. Եւ ապա ասեն զգանձս կամ ֆարոզ («ՄԱՆՎԵԼՍ») – *Մինդ ի յէէն, / Բանդ, որ ի Հաւրէ... ’ւ ինձ բարեխաւս առ Տէր կացուցէ՛ք: Ողորմեաց:*

բ. *80բ-գ* Ողբ ազնիւ եթէ կամիս, ասա՛յ – *Եկայք այսաւր եղբայրք ամէն, / յԱբրահամեան շառաւեղէն... եւ փառս տամք երից անձինդ:*

13. *83բ-8ա* ԺԶ. Կանոն երկրորդ աւուրն – *Առօաւտուն գան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Ընդ երեկոյս... Պաւղոսի առաքելո ի Թեսողոն[իկեացւոց]. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ...*

14. *88ա-90բ* ԺԷ. Կանովն է. աւուրն – *Երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս ճԱ.՝ Տէ՛ր, լո՛ւր աղօթից իմոց... Ընթերցուած յԻսայա մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Գամ ժողովել զամենայն ազգս...*

15. *90բ-9ա* ԺԸ. Կանոն զամենայն վաղճանեալ տղայսն, որ ի Ժ. տարոյն ի վայր են, առ Քրիստոս յօղարկել – *Ասեն սաղմոս, գուբղայս Դ.՝ Առ քեզ, Տէ՛ր, համբարձի... եւ ասէ զաղօթս. Հա՛յր երկնաւոր, քաղցր եւ երկայնամիտ, բարեգութ եւ ողորմած, կեանք եւ կենդանացուցիչ...*

ա. *92բ-3ա* Սրբոյն Գրիգ[ո]րի ասացեալ – *Արդ, մեք, որ կենդանիքս մնացեալ եմք...*

բ. *94բ-5ա* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ – *Ամենեքեան, որ տեսանիցեն զարդարն...*

16. *99ա-101ա* ԺԹ. (ստ. լս.)՝ Այգոյն տղային – *Ի վաղւեան օրն՝ ընդ այգն, ընդ առաւօտն գան ի գերեզմանն... Ընթերցուած յԻսայեա մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի գարձ արդարոցն...*

17. *101ա-2բ* Ի. Եւթանն – *Սաղմոս. Երանի՛ բնակողաց: Ընթերցուած յԱռակաց. Արդարքն յաւիտենական կացցեն...*

18. *103ա-8բ* ԻԱ. Կանոն տեառնական աւրհնելո – *Ածեն զնուիրեալն ի դուռն եկեղեցոյն՝ առաջի սուրբ խաչին... եւ ապա ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, որ Տէրդ ես ուխտից...*

– *108աբ* Աւրհնութիւն աղի – *Սաղմոս. Աստուած, ողորմեա՛յ մեզ: Քարոզ. Խնդրեսցուք: Եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակա[լ]: Գրած է յՈգէհան[գիտան], գի՛տ եւ կարդա՛յ (այսչափ):*

19. *108բ-12բ* ԻԲ. Կանոն յոգէհանգիստ առնելո եւ պատարագ մեռելոյ – *Ասի սաղմոս. Երանի՛ որում թո[ղու[թիւն]... եւ ասէ զաղաւթս. Որ դատաւորդ ես կենդանեաց եւ մեռելոց...*

– *112բ* Աւրհնութիւն աղի – *Սաղմոս. Աստուած ողորմեայ... եւ ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, արարի՛չ ամենայն արարածոց, որ արարեր զամենայն արարածս...*

20. *112բ-24ա* ԻԳ. Կանոն Ոտնալուաին, ըստ որում ասաց Յիսուս, թէ՝ Օրինակ մի ետու ձեզ: Զոր արարեալ սրբոյն Եփրեմի, որ թարգմանեաց սուրբ հայրապետն Հայոց Գրիգոր Վկայասէրն – *Զկնի սուրբ պատարագին ժողովին ի գաւիթ սուրբ եկեղեցոյն... եւ ասէ զաղօթս. Փառաւորեմք զքեզ, Տէ՛ր մեր Յիսուս Քրիստոս...*

Ստ. լս-ում գրչից՝ 114ա «Մեղխալուայ», 118ա «Մեղխալուա», «Մեղխայփիչ», 119ա «Մեղհասրբիչ», 121ա, 122ա «Մեղաց մաբրիչ»:

21. *124ա-9ա* ԻԴ. Քարոզ պատուիրանի, զոր [զ]եկուցանէ Քահանայն ժողովրդեանն – *Առեալ ի գիրկս զսուրբ Աւետարանն, կարկառեալ զձեռն իւր եւ ասէ. Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ...*

22. *129ա-40ա* ԻԵ. Կանոն ապաշխարող առնակելոյ ի Մեծի հինգշաբաթին – *Յերեք ժամուն ժողովին ի դուռն եկեղեցոյն քահանայք եւ ապաշխարողքն... Ընթերցուած յԻսաեա մարգարէէ. Եւ կատարեսցին աւուրք սգոյ քո...*

Ստ. լս-ում գրչից՝ 131բ «Ապաշխարող |132ա| առնակել: Յիշեա՛ զմեզ, Տէ՛ր, Տէ՛ր», 136բ «Ապաշխարող |137ա| առնակել: Ծառայ եմ Յիսուսի Քրիստոսի»:

23. *140ա-50ա* ԻԶ. Մեծի հինգշաբաթի ժամատուն աւրհնել – *Սարկաւագն քարոզէ. Խնդրեսցուք: Եւ քահանայ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ է ամենաբաւ ողորմութիւն Սրբոյ Երրորդութեանն ի բարձունս...*

24. *150ա-2բ* ԻԷ. Կանոն զարմախս սեռմանցն, շեղջ եւ հնձան աւրհնել – *Սաղմոս, կցուրդ. Հովիտք բազում արասցեն ցորեան: Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաս<ս>տակոց...*

25. *152բ-4բ* ԻԸ. Կանոն զնշխարս սրբոց ընդունել եւ փոխել ի հանգիստ – *Ասեն ի թիւ սաղմոս ճՂԴ.՝ Յիշեա՛, Տէ՛ր, զԴաւիթ... Ընթերցուած ի Զորրորդ Թագաւորութե[անց]. Եւ ելին ամենայն ծերքն Իսրայիղի...*

26. *154բ-5ա* ԻԹ. Կանոն յորժամ նոր դուռն դնեն ե-

կեղեցոյ – *Հաստատեն ի տեղոջ իւրում եւ ասեն սաղմոս ի ՃԻԵ ճԺե.... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած արարիչ եւ յորդոր քոց արարածոց, որ ի սկզբանց իսկ տպաւորեցեր...*

27. *155աբ* Լ. Կանոն սկիհ եւ մաղզման աւրհնել – *Բերեն եկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով... եւ ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած մեր, որ եառուր մեզ գնիւթս...*

28. *155բ-6ա* ԼԱ. Կանոն հանդերձեղէն աւրհնել – *Տանին յեկեղեցին՝ առաջի բեմբին, ունելով սարկաւագունքն ի վեր... եւ ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած բարձրեալ, որ զգեցուցեր զեկեղեցի քո...*

29. *156ա-7ա* Կանովն նորկերտ գիրգ աւրհնել – *Բերեն եկեղեցին եւ հանեն ի բեմբն... եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած մեր, որ եառուր մեզ զպատուիրանս քո...*

30. *157ա-8ա* ԼԳ. Կանովն ժամահար աւրհնել – *Բերեն եկեղ[ե]ցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով... եւ քահանայն ասէ զաղաւթս. Տէր Աստուած զաւրութեանց եւ արարի՛չ ամենայն արարածոց, զքեզ աւրհնեն...*

31. *158աբ* ԼԴ. Աղօթք վասն երաշտի – *Տէր Աստուած մեր, որ յաղագս քեզ նախանձուն լուար եղիայի մարգարէին...*

32. *158բ-9ա* ԼԵ. Աղօթք, որ պիղծ ինչ կերեալ իցէ – *Սուրբ ես, Տէր, եւ ի սուրբս հանգուցեալ...*

33. *159աբ* ԼԶ. Աղօթք, որ ի կերակուր միայն պղծի – *Տէր Աստուած մեր, զգլխոյ առ[ա]քելոյն Պետրոսի...*

34. *159բ* ԼԷ. Աղօթք վասն երդմնահարաց – *Տէր, որ զբնութիւն մարդոյ փոփոխական գիտես...*

35. *159բ-60բ* ԼԸ. Ուտաւհնէք Ծաղկազարդարին – *Ընկա՛լ գհաւատս յուսացելոցս ի քեզ, Աստուա՛ծ...*

36. *160բ-1ա* ԼԹ. Աղաւթք խունկ աւրհնելոյ – *Տէր Աստուած մեր, որ ընդունեցար զԱբէլի զընծայսն...*

Ծնթ. էջահամարներին յաջորդող գլխահամարները գոչինն են:

37. *161ա-71բ* [Աւետարանիչ Իւղաբերից, Պաշտաման, Բժշկութեան]

ա. *161ա-2ա* ԲԿ. Դ[Կ.] Աւետարան ըստ Մաթէոսի [ԻՀ. 1-20] – *Եւ յերեկոյի շաբաթուն, յորում լուսանայր միաշաբաթին...*

բ. *162ա-3ա* ԲՁ. ԴՁ. Աւետարան ըստ Մարկոսի [ԺԵ. 42-ԺՁ. 8] – *Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր...*

գ. *163ա-4ա* Աւետարան ըստ Ղուկասու [ԻԳ. 50-ԻԴ. 12] – *Եւ ահա այր մի՝ անուն Յովսէփ, որ էր նախարար...*

դ. *164ա-5բ* Աւետարան ըստ Յոհաննու [ԺԹ. 38-Ի. 18] – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս...*

ե. *165բ-7ա* ԲԿ. ԴԿ. Պաշտաման Աւետարան ըստ Մաթ[էոսի] [ԺԳ. 36-52] – *Յայնժամ թողեալ Յիսուսի զժողովուրդսն...*

զ. *167աբ* ԲՁ. ԴՁ. Աւետարան ըստ Մարկոսի [Դ. 26-34] – *Եւ ասէր. Այսպէս է արքայութիւն Աստուծոյ...*

է. *167բ-8բ* ԱԿ. ԳԿ. Աւետարան ըստ Ղուկասու [ԺԲ. 32-48] – *Մի՛ երկնչիր, հա՛ւտ փոքրիկ...*

ը. *168բ-9բ* ԱՁ. ԳՁ. Աւետարան ըստ Յոհաննու [Ե. 19-30] – *Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ...*

թ. *169բ-70ա* Բժշկութիւն, Աւետարան Մաթէոսի [ԺԵ. 21-28] – *Եւ ելեալ անտի Յիսուսի գնաց...*

ժ. *170աբ* Բժշկութեան Աւետարան, Մարկոս [Ը. 22-26] – *Գան ի Բեդսաիդա եւ ածեն առաջի նորա կոյր մի...*

ժա. *170բ-1ա* Բժշկութեան Աւետարան, Ղուկաս [ԺԱ. 14-20, Մտթ. ԺԲ. 23-29] – *Եւ հանէր դեւ մի համր...*

ժբ. *171աբ* Բժշկութեանն Յոհան[նու] [Դ. 46-54] – *Եկն գարձեալ Յիսուս ի Կանայ Գալիլեացւոց...*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

173ա-4ա Երդմնեցութիւն ընդդէմ յարուցեալ փայլատակմանց եւ կարկտի – *Քահանայն ունելով զխաչն ի ձեռն ասացէ՛ք. Նշանաւ սուրբ խաչին ընդդէմ թշնամեաց մերոց... զի ելանիցէք ի նոցանէ եւ զնոսա ի բաց փախուցանիցէք:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

28ա *(ստ. լս.) Վա՛ գրչիս, զի մեղաւոր է, զառացեա///:*

106բ (ստ. լս.) Վա՛ ինձ: / |107ա| Ձեռս գնա, գիրս մնայ, / |107բ| <ձեռս գնա, գիրս մնա> / |108ա| գծագրողիս, Տէրն ողորմեա:

111բ (ստ. լս.) Ձեռս փտի, գառնայ ի հող, / |112ա| գիրս մնայ յիշատակող:

172ա [Փ]ա՛ռք ամենայսուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդո եւ Հոգոյն Սրբոյ. ամէն: Արդ, գրեցաւ սուրբ գիրքս, որ կոչի Մաշտոց, որ յաղագս գործառնութեան քահանայից, որով կատարի սովաւ եւթն խորհուրդ եկեղեցոյ՝ սահմանեալ սուրբ հօրն մերոյ վարդապետին Մաշտոցայ, որոյ զանուն իւր ի վերայ գրոյս յորջորջեաց: Գրեցաւ սուրբ գիրքս ձեռամբ Բաղաասար դպրի ի յերկիրս Աղուանից, ի գաւառս Դիզակ, ի գիւղս Թեղասեռ, ի թվին հայոց ՌՁ. (1631), ի թագաւորութիւն Պարսից շահ Սաֆուն երրորդ ամի: Որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ օրինակելով, յիշեցէ՛ք ի յերկնայաղօթս ձեր զտէր Մկրէնէք վարժապետն իմ եւ զգրիչ Բաղաասարս հանդերձ հարբ եւ մարբ, եւ եղբարն իմ, մանաւանդ ստաց[ող]ի սուրբ գրոյս (գրչափոխութեամբ գունատ թանաքով)՝ Շահսավար, կողակիցն Հիւրի, եղբայրն իմ Մոսէն, կողակիցն իմ Բէկի, որդին իմ Տալաթիար, Բրթոլ, Պարխուտար, իւր եղբայրորդին Պետրոս քահանայն: |172բ| Մանաւանդ Շահսավարին, հայր /// [Ա]ստամ, մայր իմ [Պա]ճալոյ եւ փոխեց[աւ] առ Քրիստոս, եառ եկեալ մայրն իմ Թափառուկ. (այլ ձեռքով)՝ ամէն:

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ի, Բ., էջ 434-435, Հմր 628:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *172բ (1745 թ., անարուեստ նոտրգիր) Յիշայ-ցակ է այս Մաշտոցըս* Մէլիխէք՝ *որդի* Շահնազար, Ըսպադարըս, Ղահրիմանըս, Օսէփըս, Սարգիսըս, *յի-շեցէ՛ք եւ Աստուած [ո]ղորմի ասիցէք, եւ ասողըն ար-ժանի լնի սիրուն Քրիստոսի: Հար մեր, որ երգրինս: ես՝* Օսէփ *գրե[ց]ի: Շահնազարի որդին, որ ըլաւ թվին ՌՃՂԴ. (1745) էր: ես՝* Օսէփըս, *գրեցի (վջ-ում՝ վերջ-նազարդ):*

2. *171բ (1783 թ., նոտրգիր, արտք. լս.) Թվին ՌՄԼԲ. (1783), Մարտի ԺԹ., որ մեղապարտ [տէր]* Գրիգոր *Ջեռ-նայաւրվեցի ի Ջեռամբ* Աբրայհամ *աստուածայբան վար-դապետի, որ* Ջալեթու Թուխ Մանկան: *Աստուած ի վայելումն տացէ. ամէն:*

3. *171բ (նուիրատուի, 1791 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՄԽ. (1791), Ապրիլի մէգին այս սուրբ Մաշ<ա>տոցս կերի էր անկեալ, որ ազատէց* Թիփլիզեցի *ողորմած Աս-տուածոյ հոգի նալպանդ* Մօսէսի *որքի եզչի* Սիսօն, *որ էլ յիշայտակ տվէց* Սուրբ Աստուածածնայ եկ[եղ]եցուն, *որ եւ յիշատակն բարի եղիցի, տէր* Գրիգորիս:

4. *172ա (ԺՀ. դ. բոլորգիր, ստ. լս.) Տրուբս քահա-նայից զ*Կիրակոս *յիշեա՛, ազի՛զ տէրտէր:*

5. *172բ (նորոգողի, ԺՀ. դ., բոլորգիր) Նորոգեցաւ այս սուրբ Մաշտոցս մատեամբս անարժան* Մարդանս *դպրի: Յիշեցէ՛ք, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն: Հա՛յր մեր, որ երկինսդ ես:*

6. *1ա (գնողի, 1804 թ., նոտրգիր, ստ. լս.) Թվին ՌՄԾԴ.ումն (1804), Յունվարի մէկում ե<ե>ս՝* Ամրոլեցի *ողորմած հոգի* Առաքելի *որթի* Յարութունըս *առիմ այս սուրբ Մաշտոցըս:*

174բ /// [Յուն]վարի Ի.ումն ես՝ Ամրո[լեցի] /// *հոգի* Առաքելի *որթի [ա]նարժան եւ մէղայվոր* Յարութունըս, *առիմ այս սուրբ* Մաշտուցըս, *որ է իլի յիշայտակ: Ով որ կարթայ, մէկ բերան ասի Աստուած բանըն [ա]չօղի եւ յի-շի, յիշօղըն յիշեալ լինի առաջի Աստուծոյ: Աւելեցաւ ի քաղաքըն* Թիփլիզ:

Ձեռագրիս մասին տե՛ս Թ. Միմասեան, Արցախի գրչութեան կենտրոնները, Երեւան, 2015, էջ 43:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ «Մաշ-տոց բոլորագիր ի թղթի թվ. ՌՋ – 1631)», սեւով՝ «1285», Ա. աստառին սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ «Մաշտոց, բոլորագիր, գրեալ ի հաստ թղթի.-«Ձեռամբ Բաղդասար դպրի ի յերկիրս Աղուանից ի գաւառս Դի-զակ, ի գիւղս Թեղասեռ, ի թվին հայոց ՌՋ. (1631) ի թա-գաւորութիւն Պարսից շահ Սաֆուն երրորդ ամի... յիշեցէ՛ք ի յերկնայաղօթս ձեր զտէր Մելքսէթ վարժա-պետն իմ», յիշատակարան ի վերջն թղ. 172ա Մատենա-դարանապետ Սահակ վ[արդապետ] Ամատունի, 22 Մայիսի, 1906», «ՌՋ.-1631. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո[ս]», սեւով՝ «1285/3580»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *69բ՝ թուղթագիր «Ի», 151բ՝ բուսական լուսանցազարդ, 172բ՝ վերջնազարդ:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *24ա՝ «բարձրեալ տհաւոր Տէր աստուա-ծա», 24բ՝ «ա», 25ա՝ «աչա», 26բ՝ «ա», «աչ», 131ա՝ «ա» (6 անգամ), 150բ՝ «ի նուաստի», 157բ՝ «աաաաաց», 162բ՝ «ն» (տառագծեր):*

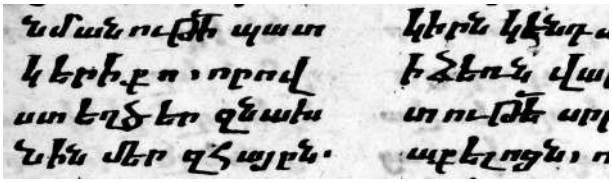
3581
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԺԷ. դար (1671 թ. առաջ)

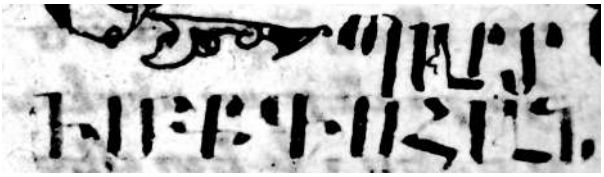
ԳՐԻՁ՝ Թումա երէց: ՄԵԿԵՆԱՍ՝ կոյս Գիչի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Աստուածածին եկեղեցի:

ԹԵՐԹ՝ 100: ՊՐԱԿ՝ Ա.-Թ×12 (Ա. 11, Ը 10, Թ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,7×15: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, սե-ւով սահմանագծուած (13,8×11,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 47ա), ոռոշ սկզբնատողեր՝ բոլորգիծ երկաթա-գիր (նմուշ՝ 62ա): ՏՈՂ՝ 19 (թ. 1-19), 22-29 (թ. 20-99). գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի, մէջ-բը՝ կապոյտ կտաւ. միջուկը՝ տախտակ. Ա. աստառը՝ կարմիր ներկով սպիտակ եւ կանաչ դրոշմազարդ, Բ. աստառը՝ սպիտակ ներկով ասեղնագործ կտաւ: ՊԱՀ-ՊԱՆԱԿ՝ Ա+ԲԳ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լս-ային՝ Քահանայ՝ 31բ, Յիսուս Քրիստոս՝ 71ա: Ճակատազարդ՝ 1ա, 20բ, 31բ, 83ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային՝ 27ա, 96բ, վրան խաչ՝ 14բ, բուսական, վրան խաչ՝ 62ա, տաճար՝ 79բ: Ջարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցա-



Նմուշ 47ա



Նմուշ 62ա

գիր, մարդադէմ՝ 36բ, 79բ: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, դեղին, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., մէջ-բի կտաւը եւ պիպ-ները՝ նորոգման ժամանակի. կազ-

մի կաշին՝ մաշուած, վրան ցեցի անցքեր, սուր գործիքի հետքեր, անկիւնների եւ Ա. փեղկի ստ. եզրի կաշին թափուած՝ երեւում է միջուկը, 2ական կապիչներն ու գամերն ընկած՝ երեւում են անցքերը. աստառները մաշուած, վրան անցքեր, պիպ. Գ.՝ ստ. եզրը մի տեղից պատռուած. խոնաւութեան հետեւանքով թերթերը դեղնած, մասամբ խումացած, կապոյտ եւ սեւ թանաքի հետքերով (1ա, 3բ եւլն), ցեցի եւ այլ անցքեր (թ. 1-18, 46 եւլն), որոշ եզրեր ու հիմքեր ամրացուած նորոգման դեղին եւ դեղնաւուն, գրադաշտը՝ դեղին կիսաթափանցիկ չգրուած թղթով (թ. 1, 29-30, 96-100). թ. 23-4՝ իրարից հեռացած, երեւում է հիմքը, թ. 24-6, 31-4, 51-2, 55-6 եւլն՝ հիմքից մասամբ անջատ. եզրահատած, որոշ լս-զարդեր կտրուած (62ա, 71ա եւլն):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-14բ* [Կանոն մկրտութեան] – *Տէ՛ր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար, որ զվիրիպեալս եւ զհեռացեալս…*

2. *14բ-6բ* Կանոն հանդերձ աւրհնելոյ *(«ԽԱՉԱՒԱՒ»)* – *Ասի շարական. խաչանիշ դրոշմամբ նըշանաւ պարագրական փառօք զարդարեալ…*

3. ա. *16բ-8բ* Աւրհնեալ է Աստուած: Փեսային եւ հարսին խրատ է եւ հարոզ, պարտ է, որ լսեն եւ զգուշանան յաւնացն Աստուծոյ – *Ո՛վ եղբայր իմ եւ որդի փեսա, եւ քո՛յր իմ…*

բ. *18բ-20բ* [Եւ ապա ասեն զերգս աւրհնութեանն. ձեռ. 3580, 54բ-6բ] Եւ ասեն ամենազօր ձայնիւ – *Ամենազո՛ր Տէր թագաւո՛ր [թագաւորաց] / թագաւորիս մեր ըզգեցոյ հանդերձ փառաց… եւ աւրհնութեամբն աստուածային միաւորին: Սաղմոս. Աղաղակեցէք… եւ տանի քահանայն զփեսայն եւ զհարսն առաջի բեմին… եւ ասէ քահանայն զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած յաւիտենական, որ զանզոյգ եւ զբացորոշեալս զուգակցես…*

գ. *20բ-6բ* (խորագիրը՝ 21ա ստ. լս-ում) Պսակ – *Եւ ապայ սաղմոս. Տէր ի զօրութեան: Ընթերցուած ի Ծըն[ընդոց]. Եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում…*

Համմ. ձեռ. 3580, 49ա-65ա:

4. 26բ-7ա [Կանոն պսակ վերուցանելոյ] – *Իսկ ի վերացուցանել պսակին ասի սաղմոս ԺՀ.… եւ ասէ զաղաւթս. Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, ի քէն աւրհնեցան պսակք ծառայի…*

5. 27ա-30բ Կանոն տեառնականի – *Ածեն զնուիրեալն ի դուռն եկեղեցոյն եւ առաջի խաչին դնեն կարմիր բուրդ… Ընթերցուած յՂեւտացոց. Եւ կոչեաց զՄովսէս Տէր եւ խաւսեցաւ…*

6. 30բ-1ա Աւրհնութիւն աղի – *Նախ ասի սաղմոս կՁ.՝ Աստուած մեր… եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, արարի՛չ ամենայն արարածոց, որ արարեր…*

7. 31ար Աւրհնութիւն սեղանոյ տեառնականի – *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ առիթ սիրոյ քո պատրաստեցեր մեզ…*

8. 31բ-42ա Կանոն Ջուր աւրհնելոյ յաւուր Յայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – *Առնուն քահանայքն զխաչն… Ընթերցուած ի Ջորրորդ Թագաւորութենէն. Եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէ. Հհաւասիկ բնակութիւն քաղաքիս…*

– 34ա-41բ Աղօթք, զոր ասացեալ է տեառն Բարսղի Կեսարու Կապուդակացւոց – *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ յամենայնի, հզաւր եւ սքանչելագործ, որ արարեր զերկինս…*

41ա ստ. լս-ում գրչից՝ «Ջուրաւրհնէք, եղբա՛յր»:

9. *42ա-5բ* Կանոն հաղորդ տալոյ – *Առնու քահանայն զմար[մ]ին եւ զարիւնն Տեառն… եւ ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, ամենագով, ամենախնամ, ծածկագիտող…*

10. *45բ-62ա* Կանոն համօրէն ամենայն ննջեցելոց թաղմամբ ի Քրիստոս յուղարկեն – *Ասեն գուբղայս Գ. եւ ողբաձայն. Ողորմեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ… Աղաւթք. Աստուա՛ծ յոյիտենական, անսկիզբն, անեղ, անիմանալի, անհասանելի խորհուրդս…*

51ա ստ. լս-ում գրչից՝ «Մեծաթաղումն»:

– *49բ-50ա* Ապայ եթէ ի դպրաց ոք իցէ կամ յապաշխարողաց – *Տանին ի դուռն եկեղեցոյն եւ ասեն ողբաձայն սաղմոս ՁԳ.… Պօղոսի առաքելոյ ի Թեսաղոնիկեցոց Թ[ղթոյն]. Ոչ կամիմ եղբարք…*

11. *62ա-6բ* Այգոյն – *Երթան ի գերեզման եւ ասեն զԱմբիծքն եւ ապայ սկսանին սաղմոս, կցուրդ. Ընդ երեկոյս… Պօղոսի Թեսաղոնիկեցոց Թ[ղթոյն] ընթերցուած. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ…*

12. *66բ-71ա* Կանոն եաթներորդ աւուրն թաղման ննջեցելոց – *Երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Տէ՛ր Աստուած փրկութեան իմոյ: Ընթեր[ուած] յեսայեա մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Գամ ժողովել զամենայն ազգս…*

13. *71ա-9բ* Կանոն յորժամ տղայ վաղչանի – *Եւ ասեն սաղմոս, գոբողայս Գ.՝ Առ քեզ, Տէ՛ր, համբարձի… եւ ասէ զաղօթս. Սուրբ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես ի յերկինս…*

ա. *72աբ* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ զաղօթս – *Եթէ մեք, որ կենդանոյն մնացեալ իցեմք…*

բ. *74աբ* Ի վարդապետութենէ սրբոյն Գիրիգորի աս[ացեալ] – *Ամենեքեան, որ տեսանիցեն զարդարն, ճանաչիցեն…*

14. *79բ-81բ* եւ այգուցն – *երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. եղիցի անուն Տեառն... Ընթերցուած յեսայեայ մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի դարձ արդարոց...*

15. *81բ-3ա* Կանոն եաւթն օրն – *երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. երանեալ է այր, որ բնակեալ են... Ընթերցուած Առակաց. Արդարք յաւիտեան կացցեն...*

16. *83ա-6ա* Կանոն հոգէհանգիստ աղ աւրհնելոյ – *Ասեն սաղմոս ի թիւ. երանի՛ որում թողութիւն... Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ Տէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

17. *86ա-91բ* Կանոն Ոտնալուային – *Զկնի պատարագին ժողովին ի դուռն եկեղեցոյն... Յոհանու առաքելոյ ի կաթողիկեայց թղթոյն է ընթերցուած. Սիրելի՛ք, սիրեսցուք զմիմեանս...*

18. *91բ-3բ* Կանովն սերմն, շեղջ եւ յընծան (=ինձան) աւրհնելոյ – *եւ ասեն սաղմոս, կցուրդ. Հովիտք բազում արասցեն ցորենոյ... Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

19. *93բ-5բ* Կանովն նշան աւրհնելոյ – *Ասեն շարական Ա՛Կ՝ Խորհուրդն անճառ ծածկ[եալն]... Ընթերցուած Առակաց. Որդեա՛կք իմ, եթէ իմաստուն լի[նի]ց[ի] սիրտ քո...*

20. *96ա* Կանոն աւրհնութիւն նորկերտ գրոց – *Տանին յեկեղեցին եւ հանեն ամբիոնն, ունելով սարկաւագն ի վերայ բազկաց... ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ եառար մեզ զպատուիրեանս քո...*

21. *96աբ* Կանոն խունկ աւրհնելոյ – *Ի վեր ունելով՝ քահանայն ասէ զաղօթս. Ամենակա՛լ Տէր Աստուած մեր, որ ընկալար զխունկն...*

22. ա. *96բ-8ա* Գանձ մեռեալթաղի *(«ՄԱ[ՆՎԵ]ԼՍ»)* – *Մինդ ի յէին, / Բանդ, որ ի Հօրէ... եւ ի չարեաց այսոցն զիս թափեցէք: Ողորմեա՛:*

բ. *98ա-9բ* Տաղ ննջեցելոց – *Ո՛վ քահանայք եւ վարդապե՛տք աստուածաբան / եւ ժողովուրդք հաւատացեալք ամենեքեան... զի Տէրըն քաղ[ցըր է եւ պատ]ուական ողորմութեան:*

– *100ա* [Յանկ] – *[Վաս]ն մկրտութեան... վասն գանձ մեռեալթաղի:*

Ծնթ. 49բ, 58բ, 61բ լս-ներում հետգ-ի նոտրգրով կան ծէսի ընթացքում կատարուող երգերի վերաբերեալ նշումներ՝ 49բ «Աստուած անեղ՝ Բ. տուն...» եւլն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

91բ եւ զԹումաս՝ *զանարժանս, յիշեցէ՛ք ի Տէր:*

99բ Փա՛ռք հ[ամ]աք[ոյ եւ] համա[պատի]ւ Հ[օր եւ] Որդոյ եւ Հ[ոգւոյն Սրբոյ]. ամէն: Արդ, գրեցաւ ձեռամբ Թումայ իրիցու///: Աղաչեմ ըզձեզ, ո՛վ դաս[ք] քահանայք, այս տառս գոչեցաւ Մաշտոց, կարդալով կամ օրինակելո[վ], լի բերանով թողութի՛ւն շնորհեցէք ինձ եւ զիմ ծնօղ Մարիամն, հայրն իմ Գրիգոր քահանայիս, եւ այլ եղբարց իմոց՝ Ովանէսին, Մանկասարին, Ոսկանին, Թորոսին, գադն մեր Պէկ[ա]զին, Փառուն: Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Տէր եւ Աստուած ձեզ յիշէ. ամէն: Հա՛յր մեր, որ յերկինս, սուրբ:

100բ Փա՛ռք համագոյ եւ համայպատիւ Հօր եւ Որդ[ոյ] եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն: Ես՝ կոյս Գիչիս, ս[տ]ացայ Մաշտոցս հալալ հընչից իմոց: Յ[իշեցէ՛ք] ինձ եւ զիմ պապն իմ Աւազանուն, որդ[իքն] իւր (1 տող բաց՝ չգրած): Կոյս Գիչուն, հայրն իւր Աւագին, որդիքն իւր՝ Գասպարին, Պաղտասարին, Շահնազարին, Մալխումին, դսգերքն իւրեանց՝ Միրասուն, Գու///ուն, Մարամին, Փէրուն, մայրն իւր Նիսափին, կոյս Գիչուն, քվերքն իւր՝ Գաւհարին, Փարո[ւն], Խաթունիս, մայրն իւր Խանումին: Դ[արձ]եալ երես անկեալ աղաչեմ ըզձեզ, ո՛վ դասք քահ[անայից], յորժամ հանդիպիք սմայ կարդալով կամ օրինակ[ել]ով, լի բերանով ողորմի՛ ասացէք կենդանեաց եւ մեռելոց, եւ Աստուած ձեզ ողորմի. ամէն: Ղվինք նորակնունք Աստուածածին յեկեղեցւոն, [պատ]ճառ եղեւ սմայ (1ին գրի վրայ սեւ մուգ թանաքով)՝ «Գրիգոր» քահանայս, յիշեցէ՛ք. ամէն: (այլ թանաքով արտք. լսում)՝ տէր Գրիգոր քահանաս յիշեցէ՛ք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *100բ (1671 թ., նոտրգիր)* Դարձեալ ի յերկիրն Խաչան, *ի հայրապետութիւնն* Պետրոս *կաթողիկոսին, պարոն իւրեանց* Մուրում *պէկն, գեղն որ [կոչի] /// Խնձ[րիստան], թվականիս Ռճի. (1671) ///, որ կոչի Մաշտոց, լի բերանով ողորմի՛ ասացէք իւրեանց. ամէն. Հա՛յր մեր, որ յերկինս:*

2. *1ա (ԺԸ դ., անարուեստ նոտրգիր, ստ. լս.)* Աստուծոյ Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Վիրապ:

47բ (արտք. եւ ստ. լս-ներում) Ի նվաստ, Աստուծոյ ծառայ Վիրապս *բարօվ, Ռ. (1000)* բարի հասցէ: Հարըն մեր երկինս, սուրբ եղէցի անուն քո, եկէս, սուրբ, սուրբ, սուրբ Տէր ///:

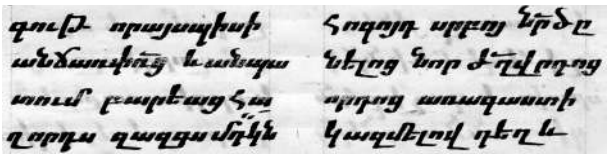
95բ (արտք. եւ ստ. լս-ներում) Յիշայտակ է Մաշտոցըս Վիրապին *եւ հօրըն նորայ* Աւուրթիւնին *եւ մօրն /96ա/ [ն]որայ* Մարուռնոսին:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա գրուած ուղղահայեաց՝ ձախից աջ, մատիտով «Մաշտոց, բոլորգիր հնամաշ Գրիչ Թումայ երէց, յիշտ. վերջում»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «/// ողորմեայ ինձ», 3բ՝ «ես Հ», 4բ՝ «Ա», 26ա՝ անընթեռնելի 3 բառ, 100ա՝ «Փառք ը», 100բ՝ արաբական անկապակից տառեր, արաբերէն՝ «Հայերի թագաւոր»:*

3582
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԹԵՐԹ՝ 139+1 (կրկն.՝ թ. 20, տե՛ս նաեւ՝ աստառ): ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԲ×12 (Ա, ԺԲ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ թ. 1-93, 118-39. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ խաչ, որի ստ. ձախ կողմում լատ. «H», աջում՝ «F», բուսական ոճաւորմամբ զինանշան, մէջը հակառակ դիրքով լատ. «V», աջ եւ ձախ կողմերում մէկական ինգաթեւ ծաղիկ. այլ թուղթ՝ թ. 94-117. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագով պսակուած ձգուած առիւծիր, մէջը անվերջութեան երեք նշան, ներքեւում՝ բուսական նախշ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,3×14,7: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, սեւով սահմանագծուած (14×10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 106ա): ՏՈՂ՝ 23. գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի (Ա. փեղկի կենտրոնում՝ մետաղէ հաւասարաթեւ խաչ՝ չորս թեւերին ամրացուած գամերով, կենտրոնում եւ չորս անկիւններում մէկական մետաղէ վարդեակ). միջուկը՝ տախտակ. Ա. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, Բ. աստառը՝ թ. 139 (տե՛ս բովանդակութիւն):



Նմուշ 106ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 1ա: Ճակատազարդ՝ 20ա, 21բ, 49ա, 60բ, 80բ, 100ա, 114բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին՝ մաշուած, կեղտոտուած, երեսական կապիչներն ու փայտէ գամերն ընկած, գամերից 1ը կայ, Ա. փեղկի վրայ գամերի անցքերի մօտ կայ աւելի փոքր 1ական գամ, Բ. փեղկի վրայ ամեն կապիչի անցքը 2ական է. մէջբի վեր. եզրի կաշին, փեղկերի ներքին անկիւններով հանդերձ, թափուած, մէջբը ճաքճքած. աստառները խոնաւութեան հետեւանքով գունափոխ, տեղ-տեղ մաշուած, պատռուած, թ. 139 բ. երեսը սոսնձած միջուկին, դարձած աստառ, պատռուած մասից երեւում է բուն աստառը՝ կանաչ գործուածք. թերթեզերբը մաշուած, մանր պատռուածքներ. թերթերը խոնաւութեան հետեւանքով մասամբ դեղնած, խունացած, վրան՝ տեղ-տեղ կեղտաբծեր, մատնահետքեր, դեղին հետքեր (թ. 94-8, 100բ, 103բ-6ա եւն), ցեցի եւ մաշուածութեան անցքեր (թ. 36, 40, 46-54, 116-29 եւն). թ. 1-10՝ կարը թուլացած, որոշ թերթեր հիմքից մասամբ անջատ՝ վեր. հիմքերը հիմնականում խոնաւութիւնից թուլացած լինելու հետեւանքով. թ. 9-10, 21-2՝ իրարից հեռացած, թ. 5-6 ստ., թ. 14-5 արտք. եզրը հին կպումից վնասուած, թ. 33՝ ստ. եզրից թափուած. եզրերում կան ԺԲ. դ. նորոգման հետքեր՝ 18ա, 58ա:

ԺԷ. դար

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-8բ* Կանոն մկրտութեան, յորժամ զամենայն իրիստոնէից տղայս կամին մկրտել – *Տէր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար, որ զվրիպեալ եւ զհեռացեալս ի քէն…*

– *8բ* Իսկ յաւուր ութերորդի վերացուցանէ հաճանայն զթագն եւ ասէ զաղօթս – *Որք մկրտեցան եւ լուսաւորեցան…*

Ստ. լս-ում գրչից՝ 6բ «Մկրտութիւն», 7ա «Դրոշմ տալոյ»:

2. *8բ-12ա* Կանովն հանդերձ հարսանեաց աւրհնելոյ («ԽԱՉԱՆՈՒՐ») – *Խաչանըշան դրոշմամբ նըշանաւ պարագրական փառօք զարդարեալ…*

– *12ա-4ա* Խրատ փեսային եւ հարսին, որ ասի ձեռնազիներ. փեսային եւ հարսին խրատն եւ հարոզն այս է – *Ջինչ որ առաքեալքն, հայրապետքն գրեալ են…*

3. *14բ-20ա* Կանոն հարսանեաց պսակի – *Նախ տանի ի դուռն եկեղեցոյն եւ զգուշութեամբ խոստովանեցուցանէ… եւ ապա ասէ քահանայ զաղօթս ի դուռն. Արդ, եթէ այսու օրինակաւ կեցջիք…*

– *19բ-20ա* 3եա Ը. աւուր պսակ վերացուցանելոյ – *Սաղմոս. Լո՛ւր, դո՛ւստր: եւ ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած ամենակալ, ի քէն աւրհնեցան պսակք…*

4. *20ա-1բ* Կանոն հաղորդ տալոյն – *Առնու քահանայն զհաղորդն խաչիւ եւ Աւետարանաւ… եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ, արարիչ ամենայն արարածոց, որ արժանի արարեր զամենայն հաւատացեալս…*

5. *21բ-41ա* Կանոն համօրէն ննջեցելոցն – *Առեն սաղմոս. Երկինք պատմեն… եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Աստուա՛ծ յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ, անիմանալի…*

– *25աբ* Ապա եթէ ի դպրաց ոք իցէ կամ յաւագ սարկաւագաց – *Տանին ի դուռն եկեղեցոյն եւ ասեն սաղմոս. Երանի՛ ամենեցուն… Պօղոսի առաքելոյ ի Թեսաղոնիկեացոց [Թղ[թոյն]. Ոչ կամիմ, եղբա՛րք…*

ա. *31բ-4բ* Գանձ համօրէն ննջեցելոց («ՄԱՆՎԵԼԱՍ») – *Մինդ ի յէքն, / Բանդ, որ ի Հօ[ր]է… եւ յօդայնոցըն զիս թափեցէք: Ողորմեաց:*

բ. *34բ-5բ* Ողբ ննջեցելոց, [Ողբ բերանոյ մեռելոցն ասացեալ՝ յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ. ձեռ. 11, 109բ-10բ] – *Ո՛վ քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան / եւ ժողովո՛ւրդք հաւատացեալք ամենեքեան… որ անդադար բարեխօսէք ազգի մարդկան:*

գ. *35բ-6բ* Ողբ գերեզմանի [Ողբ ի Քերոբենց Յովանիսէ, ձեռ. 1989, 213ա-6ա] – *Յէրէկ հողվերօքն անցայ, / հոտ առի, զքիմս կափուցի / քայլ մէ կու յառաջ գնացի... որ կորուստ է քեզ ամենի:*

Տե՛ս Հայրենիներ, աշխ. Աս. Մնացականեանի, Երեւան, 1995, էջ 919-920՝ Յովհաննէս Քերովբենց, «Տաղ գեղեցիկ եւ սրտառուչ»:

դ. *36բ-8ա* Ողբ տղայոց մահուան – *Արարիչն արարածոց մեզ բարկացաւ, / քաղցր բնութիւնն աստուածային մեզ դառնացաւ... ես՝ Նաղաշ եպիսկոպոս, ծառայ Կուսին... դառն արտասուօք զողբըս գրեցի խիստ լալագին:*

ե. *38ա-41ա* Եւթն օր. Ասեն Անբիծի եւ շարական ի ձայնէն եւ սաղմոս ի ձայնէն: Առաջին աւուրն – *Աւետարան Յոհան[ու]. Եթէ սիրէք զիս, զպատուիրանս իմ պահեսջիք... (ԺԴ. 15-ԺՋ. 11, մէջընդմէջ գրուած են նաեւ կատարուող երգերի սկզբնաբառերը):*

զ. *41ա-5բ* Կանոն երկրորդ աւուրն – *Յորժամ երթան ի գերեզմանն, ասեն սաղմոս. Հոգի քո բարի: Պօղոսի առաքելոյն ի Թեսաղոնիկեացւոց. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ զԱստուածոյ...*

է. *45բ-9ա* Կանոն եօթնաւուր – *երթան ի գերեզմանն եւ ասեն զԱնբիծն եւ շարական, սաղմոս... Ընթերցուած յեսայեա. Այսպէս ասէ Տէր. Գամ ժողովել զամենայն ազգս...*

ը. *49ա-57ա* Կանոն տղաթաղին – *Ասեն սաղմոս. Ողորմեա՛յ ինձ, Աստուա՛ծ... եւ ասէ զաղօթս. Սուրբ ես, Տէր Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես ի յերկինս...*

ա. *50ա* Սրբոյն Գրիգորի վարդապետի* ասացեալ – *Եթէ մեք, որ կենդանիքս մնացեալ իցեմք...*

*Ծնթ. Պէտք է հասկանալ՝ Ի վարդապետութենէ Գրիգորի Լուսաւորչի:

բ. *54ա* Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի ասացեալ – *Ամենեքեան, որք տեսանիցեն զարդարն, ասասցեն. Մոքայ են զաւակք աւրհնեալք յԱստուածոյ...*

թ. *57ա-8բ* Կանոն այգոցն – *երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Եղիցի անուն Տեառն... Ընթերցուած յեսայեա. Ջի ի Տեառնէ եղիցի դարձ մարմնոյ քո...*

ժ. *58բ-60բ* Կանովն եօթներորդ աւուրն – *երթան ի գերեզման, սաղմոս. երանի՛ բնակողաց ի տան Տեառն... Ընթերցուած յԱռակաց. Արդարքն յաւիտեան կացցեն...*

ժա. *60բ-4ա* Կանովն հոգեհանգիստ առնելոյ – *Սաղմոս. երանի՛, որում թող[ութիւն]... եւ ասէ զաղօթս. Տէր, որ դատաւորդ ես կենդանեաց եւ մեռելոց...*

ժբ. *64ա* «(խորագիրը՝ ստ. լս-ում) Աղաւրհնէք – *Սաղմոս. Ողորմեա՛յ ինձ, Աստուա՛ծ... եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ, արարիչ ամենայն արարածոց, որ արարեր զամենայն արարածս քո...*

Ծնթ. Սա նախորդ կանոնի վերջում է, առանց խորագրային բաժանման. առաձնին կանոն է, բայց շփոթմամբ դառնել է նախորդ կանոնի վերջնամաս. տե՛ս եւ հմմտ. Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., Գիրք Ա., աշխ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 203-204:

ժգ. *64ա-8ա* Կանովն տեառնականի – *Ածեն զուարակն ի դուռն եկեղեցոյն եւ դնեն կարմիր... Ընթերցուած ի Ղեւտացոց. Եւ կոչեաց Տէր զՄովսէս եւ խօսեցաւ ընդ նմա...*

ժդ. *68աբ* Սեղան աւրհնել տեառնականի – *Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ առիթ սիրոյ պատրաստեցեր...*

ժե. *68բ-80ա* Կանովն խաչ աւրհնելոյ – *Լո՛ւր, Աստուա՛ծ, աղօթից իմոց... Ընթերցուած յԱռակաց. երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

ժզ. *80բ-9բ* Կանոն ջուր աւրհնելոյ – *Առեալ քահանայ զխաչն եւ զԱւ[ետարան]... Ընթերցուած ի Զորրորդ Թագաւորութե[անց]. Եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէ. Ահաւասիկ բնակութիւն քաղաքիս...*

ա. *82բ-8բ* Աղօթք սրբոյն Բարսղի հայրապետին – *Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ յամենայնի, հզօր եւ աքանչելագործ...*

բ. *88բ-9բ* Քարոզ մկրտութեան ջուր աւրհնելոյ, զոր ասացեալ է Յոհաննէս Ծործորեցոյ («ՅՈՀԱՆՀԻՍԻ ՅԵՐԳ») – *Յամենայն ժամ աւրհնեմք զաւրհնեալ Փրկիչն էմանուէլ, ծընեալ ի Կուսէն...*

գ. *89բ-100ա* Կանովն Ոտնալուա առնել – *Դնեն զսուրբ խաչն եւ զԱւետարանն, եւ ասեն սաղմոս Ծ.... եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Փառաւորեմք զքեզ, Տէր մեր եւ Փրկիչդ Յիսուս Քրիստոս...*

դ. *100ա-10ա* Կանոն Մեծի հինգշաբաթուն զապաշխարողսն առնակելոյ – *Ժողովէ քահանայ զապաշխարողսն ի դուռն եկեղեցոյն... [Ը]նթերցուած յԻսայեա. Եւ կատարեսցին աւուրք սգոյ քո...*

ե. *110ա-4ա* Քարոզ պատուիրանին, զոր զեկուցանէ Քահանայ ժողովրդեանն – *Նախ քան զպատարագն առեալ զԱւետարանն ի գիրկն եւ կարկառեալ զձեռն ի բեմին եւ ասէ. Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ...*

զ. *114բ-21բ* Կանոն նաւակատեաց եկեղեցոյ, պղծելոյ յանօրինաց եւ շարժեալ սեղանոյ վերըստին հաստատել – *Մտանէ եպիսկոպոսն յեկեղեցին հանդերձ քահանայիւք եւ սարկաւագօք... եւ ասէ զաղօթս. Որ ունիս իշխանութիւն արարածոց քոց եւ ընդունիլ ես աղօթից ժողովրդեան...*

Ստ. լս-ում գրչից՝ 119ա «Ամենայն անօթք աւրհնելոյ», 121ա «Պղծեալ սպասուց»:

է. *121բ-4բ* Կանոն աւազան աւրհնելոյ – *Տանին զաւազանն, ի տեղ իւր հաստատեն... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած մեծ եւ փառաւորե[ա]լ յամենայն արարածոց քոց, ի քո ահաւոր եւ ամենազօր անունդ ապաւինեալ, հաստատեցաւ աւազանս...*

ը. *124բ-5բ* Կանոն ժամահար աւրհնելոյ, այսինքն՝

զանգակ եւ կոչնակ – *Տանին յեկեղեցին առաջի բեմին... եւ քահանայ ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած զօրութեանց եւ արարի՛չ ամենայն արարածոց, զքեզ աւրհնեն ամենայն պտղաբերք...*

23. *126ա-7բ* Կանոն խաչալուա առնելոյ ամենայն ցեղ ցաւոց բուսոց, տնկոց եւ պտղոց – *Սաղմոս. Նշանեցաւ առ մեզ: Ընթերցուած ի Ջորրորդ Թագաւորութեանց. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէ. Ահաւասիկ բնակութիւն քաղաքիս...*

24. *127բ-30ա* Աղօթք, յորժամ առ հիւանդն երթան, այսպէս արասցեն – *Առեն սաղմոս եւ զերգն եզեկիէլի մարգարէին... եւ զկնի ընթեռնուն Աւետարան ըստ Մաթէոսի. Եւ մտեալ ի Կափառնայում մատեաւ առ նա հարիւրապետ մի...*

25. *130աբ* Աւրհնութիւն աղի – *Նախ ասի սաղմոս. Աստուա՛ծ, ողորմեա՛ մեզ... եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած, արարիչ ամենայն արարածոց, որ արարեր զամենայն արարածս քո... (հմմտ. ՀՄՐ 13, 64ա):*

26. *130բ-1ա* Աւրհնութիւն սեղանոյ տեառնականի եւ պատարագի – *Եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ առիթ սիրոյ պատրաստեցեր մեզ... (հմմտ. 68աբ):*

27. *131աբ* Կանոն խունկ աւրհնելոյ – *Ի վեր ունելով քահանայն՝ ասէ զաղօթս. Ամենակա՛լ Տէր Աստուած մեր, որ ընկալար...*

28. *131բ* Աղօթք վասն երաշտի – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ յաղագս առ ի քեզ նախանձուն լուար եղիայի մարգարէին...*

29. *131բ-4ա* Կանոն զարմտիս սերմանց, զշեղջ եւ զհնձան աւրհնելոյ – *Սաղմոս, կցուրդ. Քեզ վայ[ել է]: Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

30. *134բ-6ա* Կանոն խաղող աւրհնելոյ ի տօնի Վերափոխման սրբուհոյ Աստուածածնին եւ Սրբոյ խաչին – *Ջկնի արձակման պատարագին ասեն բարձր ձայնիւ՝ Փա՛ռք սրբոյ խաչին... [Է]ւ ասեն զաղօթս, զոր ասացեալ է տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի ի վերա խաղողոյ. Աւրհնեալ ես, Որդի՛ եւ Բա՛ն Հօր, ճառագա՛յթ անճառելի լուսոյդ...*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻԻՆ, 1716* թ., նոտրգիր

136բ-9ա Կանոն նշան օրհնելու – *Շարական Ա.Կ.՝ Խորհուրդն անճառ: Սաղմոս. Յարեւու եհար: Ընթերց[ու]ած յԱռակաց. Որդեա՛կ, եթէ իմաստուն լինիցի սիրտ քո... եւ օրհնեալ բաժակին արբուցանէ նոցա եւ (՞) զգուշացուցանէ երկիւղիւ կեալ:*

* Տե՛ս հետգ-ի յիշատակարան՝ 139ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *136ա (ժէ. դ., անարուեստ նոտրգիր) ես՝* Տանակեր[ա]ց[ի]ս *զածհե (՞)* Յարութիւն *որդի* Ոհ[ա]նէս *գրեցի: Ո կար[դ]ասցէ, Բ. ասի, մէկ բե[ր]ան ասի, Աստուած Բ. աջողի:*

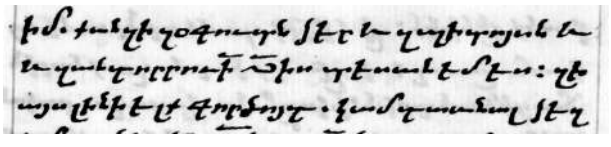
2. *139ա (1716 թ., նոտրգիր) Ով ոք որ զայս վերոյ գրեալ Նշանի կանոնս կարդայ, զմեզաւոր* Մարտիրոսըս *մէկ Հայր մեղայիւ յիշէ, եւ որ յիշէքզ, յիշեալ լիցիք առաջի ամենակալին Քրիստոսի. ամէն: Թվին ՌՃԿԵ. (1716), Յունվարի Ա.ումն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Մաշտոց թղթեայ (ի Տանակերտ գեղջէ)», սեւով՝ «1287», Ա. փեղկի աստառին սոսնձած թղթին՝ «Հմր 1 ի գրոց Ս. Աստուածածնին եկեղեցւոյ Տնակերտ գեղջ Դողմնեաց», «Ժէ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», «Մաշտոց գրեալ բոլորագիր ի թղթի, թիւն եւ անուն գրչին անյայտ: Մատ[ենագարա]նապետ] Սահ[ակ] վ[արդապետ] Ամատ[ունի]», «1287/3582»:*

ԳՐԱՓՈՐՁ՝ *20ա՝ «Ես ասացի պակասեցւ Յաւուր Հայեցա Ահա ի խոցեալ Այլ կեն»:*

3583
ՂԵՒՈՆԴ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, ՊԱՏՄԱԲԱՆՈՒԹԻԻՆ

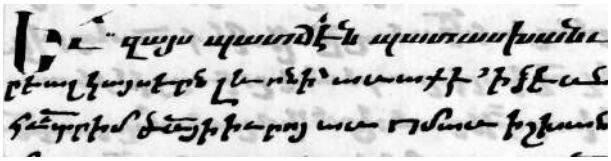
ԺԸ. դար



Նմուշ 79ա

ԹԵՐԹ՝ 195 (գրչի էջակալում՝ 1-190, որ է՝ 5ա-99բ). չգրուած՝ 1բ-4բ, թ. 95-195: ՊՐԱԿ՝ 3+Ա-ԺԶ×12: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ մի ոտքի վրայ կանգնած թռչուն, ներքեւում լատ. «P», որի տակ լատ. «GG», վերեւում կոր, դէպի դուրս երկկողմ ելուստներով եւ ծոպերով գլխարկամման 3 պատկեր, թագով պսակուած երկգլուխ թեւատարած արծիւ, բուսական նախշ, որի ստ. նախ մասում լատ. «G», աջում՝ «B»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,2×14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (14×8,7. ստ. լս.՝ յիշագրեր): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 79ա), որոշ սկսուածքներ բոլորգիր (նմուշ՝ 54ա): ՏՈՂ՝ 25 (թ. 5-27, 52-94), 26 (թ. 28-51). գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱԶՄ՝ դարչնագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ մետաս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – գծանկարային՝ Կիսախոռան՝ 5ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 5ա: Զարդագիր՝



Նմուշ 54ա

հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, 5ա սկզբնատողը՝ կապոյտ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի եզրերի եւ անկիւնների կաշին մասամբ մաշուած. Ա. աստառին դեղին հետքեր. թերթերին տեղ-տեղ մանր կեղտաբծեր, թանաքի եւ դեղին բծեր, ստ. արտ. անկիւններում մատնահետքեր, 195բ եզրերում սոսնձի հետքեր. թերթերի բարակութեան հետեւանքով թանաքը մասամբ արտացոլուած հակառակ երեսներին, թ. 14՝ ստ. եզրից թափուած, թ. 88-9՝ իրարից հեռացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

5ա-94բ Պատմաբանութիւն Ղեւոնդեայ մեծի վարդապետի Հայոց, որ յաղագս երեւելոյն Մահմետի եւ զկնի նորին, թէ որպէս եւ կամ որով օրինակաւ տիրեցին տիեզերաց, եւս առաւել թէ հայոց ազգիս

Տե՛ս ձեռ. 1889, 69ա-114բ: ա/5ա-6բ: բ/6բ-8ա: գ/8ա-9բ: դ/9բ-10բ: ե/10բ-1ա: զ/11աբ: է/11բ-2բ: ը/12բ: թ/12բ-4բ: ժ/14բ-6ա: ժա/16ա-7ա: ժբ/17ա-8բ: ժգ/18բ-9ա: ժդ/19ա-21ա: ժե/21աբ: ժզ/21բ-3ա: ժէ/23ա-4ա: ժը/24ա-5բ: ժթ/25բ-54ա: ի/54աբ: իա/54բ-5ա: իբ/55ա-6ա: իգ/56ա-7ա: իդ/57ա-8բ: իե/58բ-60ա: իզ/60ա-1ա: իէ/61բ-2ա: իը/62աբ: իթ/62բ-3ա: լ/63ա-4բ: լա/64բ-6ա: լբ/66ա-8ա: լգ/68ա-9բ: լդ/69բ-70բ: լե/70բ-1ա: լզ/71ա-2ա: լէ/72աբ: լը/73ա-4ա: լթ/74աբ: խ/74բ-5ա: խա/75ա-9բ: խբ/79բ-84ա: խգ/84ա-5ա: խդ/85ա-6ա: խե/86ա-7ա: խզ/87ա-9բ: խէ/89բ-92ա: խը/92ա-3ա: խթ/93ա-4բ (վջ-ում ունի՝ «Կատարեցաւ վարդապետութիւն Ղեւոնդի վասն ժամանակագրաց տանս Թորգոմայ ի հրամանէ տեառն Շապհոյ Բագրատունւոյ»):

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, հտ. Ջ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2007, Ղեւոնդ վարդապետ, Պատմաբանութիւն, առաջաբանը եւ գիտական բնագիրը Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, էջ 735-851, ձեռ. Ջ.: Ձեռ.ի մասին տե՛ս էջ 721:

Ծնթ. Թ. 11 ստ. եզրին սոսնձած 14×2,3 չափսի թերթիկի վրայ՝ «Փշտիպան կամ փուշտիպան՝ ի, իւ, աց, of. աննպապահ կամ թիկնապահ», «Ղեւոնդ պատմագիրն յիշէ Աբուն աւանն ի 13 թղթահամարն եւ ե. տողն յիշէ»:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ «Պատմութիւն Ղեւոնդիայ, ([ի] գրոց Աբգարու [3]ովհաննիսեան)», սեւով՝ «1298», Ա. աստառին փակցուած թղթին՝ «Հ 10 ըստ ցուցակի Ֆ. Ն. Ֆինկի. Նուէր Մայր Աթոռի մատենադարանին հանգուցեալ Աբգար Յովհաննիսեանի ընտանիքից, ի ձեռն Մեսրոպ Կանայեանց, 1905 ամի, 1 Յունիսի, Վաղարշապատում», 1ա՝ «Պատմութիւն Ղեւոնդեայ, հասարակ նօտրգրով, թիւն եւ անուն գրչին անյայտ: Ըստ ցուցակի Ֆինկի Հ^{մր} 10, ի գրոց Աբգարու Յովհաննիսեան: Մատենադարանապետ Սահակ վարդապետ Ամատունի», «Բ./Հ^{մր} 255», «ԺՀ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», սեւով՝ «1298/3583», կապոյտով՝ «10», մատիտով՝ «Հ^{մր} 6»:*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յուցակ Տփխիսեցի Աբգար Յովհաննիսեանի հայերէն ձեռագրերի, երկ. Ֆ. Ն. Ֆինկի, Լայպցիգ, 1903, էջ 167, Հ^{մր} 10:

3584
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆՔ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ, ՅՈԲԱՅ
(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 247: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, մէջքը՝ կապոյտ կտաւ. միջուկը՝ տախտակ. Ա. աստառը՝ կանաչ եւ դեղին, Բ. աստառը՝ կապոյտ մետաքս: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Գ. դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Յովհաննու. ԺՋ. 2-16: Թ. դ.: Բ (սկ.)՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրահատումով (բնագիրը՝ կտրած): Մագաղաթ (17,8×13). երկսիւն (12×15,5). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա). տող՝ 9: Կարդալ՝ Բաբ՝ «/// համարե[ցի պաշտաւ]նս մատու[ցանել Աստուծոյ: [եւ զայն ա]ռասցեն ը[նդ]... [եւ ապա սա]կաւիկ մ[ի եւ տեսանիցէ՛] զիս եւ ե[ս] ///»:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., մէջի կապոյտ կտաւը եւ պիպ-ները՝ նորոգման ժամանակի. կազմի եզրերի կաշին՝ մասամբ թափուած, դոնակը, երեսկան կապիչներն ու փայտէ գամերն ընկած՝ երեւում են հիմերն ու անցքերը, նորոգման ժամանակ փեղկերը սխալ տեղադրուած՝ երկրորդը սկզբում, առաջինը՝ վերջում. Ա. աստառը մասամբ կեղտոտուած, գունափոխ. պտոկ-պիպ-ը մասամբ դեղնած, խունացած:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «ԺԵ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

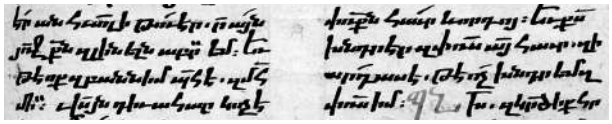
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ

ԺԵ. դար

ԳՐԻՉ՝ Դանիէլ:

ԹԵՐԹ՝ 177 (թ. 1-177): ՊԱԿ՝ Ա-ԺԵ×12 (Ա 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,3×14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն

(14×10)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 130ա). ոռոշ սկզբնատողեր՝ բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ 1ա). ունի գծապատկերային հանգուցագիր զարդագրեր։ ՏՈՂ՝ 32. գծումներ՝ ճնշումով։



Նմուշ 130ա



Նմուշ 1ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթեզերբը մասնակի խոնաւութեան եւ այլ դեղին հետքերով, տեղ-տեղ մաշուած, ցեցի անցքեր՝ թ. 80-3, ստ. արտ. անկիւններում մատնահետքեր, թ. 9 ստ. արտ. անկիւնը՝ թափուած, թերթերին մաշուածութեան հետքեր, անցքեր՝ 2ա, թ. 71, թ. 65-96՝ հիմքում դեղին հետքեր. 71ա, 142ա՝ ճակատազարդի տեղ բաց թողած, չլրացուած. թ. 8-9ի միջեւ՝ 1-2 թ.՝ ընկած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-177բ [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Մեկնութիւն Աւետարանին Յովհաննու]

Տե՛ս ձեռ. 1294, 206ա-376բ։ 1/1ա-9ա (8բ «երրորդ՝ սուրբ աստուածաբանութիւնն յայտնէ զԱստուծոյ գթութիւնն, որպէս գրէ Յակոբոս ի Կաթ[ուղիկեայց] վա///, (շար.) 9ա «///Իսկ թէ վասն է՞ր կոչի Աւետարան։ Պատասխանի. Աւետարան ըստ գործոյն է եղեալ...»)։ 2. ա/9բ-70բ (խորագրի վր-ում ունի աղերս՝ «Աւգնեա՛, Հոգի՛ Աստուած, եւ սկսեալս իմ կատարեա՛», 60բ ստ. լս-ում գրչից կարմրով՝ «Ի ֆռանկ մեկնիչէն գրէ յատուկ-յատուկ գլխագրով», 2րդ սիւնը 3րդ տողից սկսած գրուած չէ, սակայն ըստ տպագրի՝ բնագրի պակաս չկայ)։ բ/71ա-141բ (խորագիր՝ «երկրորդ հատոր Մեկնութեանս. Հինկերորդ գլուխ ըստ կարգի եւ առաջի ըստ հատորի. Առաջին գլուխ. Բան։ Աւգնեա՛ ինձ, Յիսո՛ւս։ Յետ այսորիկ...», 141բ «երրորդ հարց. Ջի՞նչ է, որք ոչն տեսանեն, տեսցեն եւ որք տեսանեն, կուրասցին։ Պատասխանի. Բազում է տեսութիւնն, եւ ասեմք Ա. կերպիւ... Վեցերորդ. հոգիքն ի դժոխս խաւարեալ լուսաւորեցան, որպէս ///», շար.ը եւ Ա. գլուխն ամբողջութեամբ ընդօրինակուած չեն)։ գ/142ա-77բ (վջ՝ տարբեր՝ «...Արդ, նախասացեալ առարկութեանն պատասխանէ։ Առաջնոյն ասեն վարդապետք, թէ խոստովանութիւն հաւատոյն... այսինքն՝ թոյլ տո՛ւք, զի խոստվեցին եւ գայթակղեցին» շար.ը՝ տպ. ԺԹ.-.ԻԱ գլուխները, ընդօրինակուած չեն)։ Յիշ. նախգրիր օր./յիք։

Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Մեկնութիւն Յոհաննու Աւետարանին, աշխ.՝ Ղուկաս աբեղ Ջահարեանի, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին, 2005, օգտագործուած չէ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1ա (ստ. լս.) Կատարեա՛յ ի բարին։ Ջգործս ձեռաց մերոց ուղի՛ղ արա ի մեզ, Տէ՛ր, եւ։

9ա Ջտառապեալ անձն զԴանիէլ գծողակս յիշեա՛ ի Տէր։

70բ Ո՜հ, ո՛հ, զմեղաւք մեռեալ ոգիս յիշել ի Տէր աղաչեմ, եւ Աստուած գձեզ յիշէ։

242ա (Բ. ձեռ-ի մասում, Ա. ձեռ.ի Դանիէլ գրչի ձեռքով) Որ եւ զմեզ արժանի ար[ասցէ] Քրիստոս խնամաւք ողորմութեան իւրոյ, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *82բ (ժէ. դ., նոտրգիր, ստ. լս.)* Զարեհու *անապատին է այս քաղուածոյս։*

2. *177բ (գնողի, 1837 թ., շղագիր) Ի մատենից* Պետրոս *քահանային է* Տէր-Բարսղեանց Դանիակեցւոյ, *որ այժմս է ի* Դանիասար *գեղջն։ Աղաչեմ զվայելօղսդ գիս՝ զանպիտանս, յիշել ի սուրբ յաղօթս ձեր Աստուած ողորմիս, որ եւ դուք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ. ամէն։ Ի 8ն Յունվարի, 1837 ամի գնեցաւ ի քաղաքն* Շուշի։

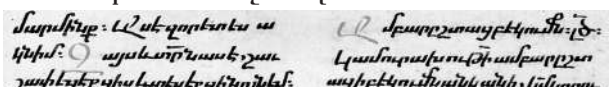
ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա, 70բ, 152բ, 177բ սեւ թանաքով շեղանկիւն՝* «ՏԷՐ / ՊԵՏՐՈՍ 1834///» *(34բ՝ կասկածելի)։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎԱՅ

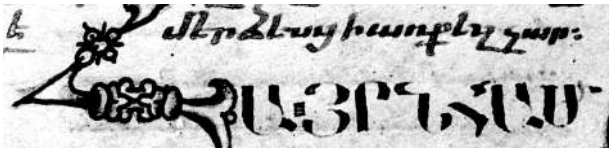
ԺԵ. դար

ԳՐԻՉ՝ Ղազար։

ԹԵՐԹ՝ 70 (թ. 178-247). չգրուած՝ 181բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Ջ×12 (Ա, Ջ 11)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18,3×14։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13,5×9,5). *վեր. տողերի գրերի վեր. ելուստները գրչախաղերով՝ 183ա, 190ա, 196բ, 204ա, 210բ եւլն։* ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 208ա). ոռոշ սկզբնատողեր՝ բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ 186ա)։ ՏՈՂ՝ 33. գծումներ՝ ճնշումով։



Նմուշ 208ա



Նմուշ 186ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ՝ ճակատազարդ՝ 178ա, 182ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 178ա, 186ա, խաչով՝ 182ա: Զարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթեզերին խոնաւութեան դեղին եւ այլ կեղտաբծեր, թ. 236-7՝ մասամբ խուճացած, թ. 183-237՝ ցեցի անցքեր, թ. 238՝ ստ. ներքն հիմքը՝ ամրացուած, թ. 247 ստ. եզրի թափուածը՝ լրացուած նորոգման սպիտակ չգրուած թղթով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

178ա-247բ [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Մեկնութիւն Յոբայ]

Տե՛ս ձեռ. 1167, 128ա-86ա: Այս ինչ է ի լուծմունս.../178ա-81ա: 1/182ա-6ա (սկ.՝ «Ներգործականին լուծմունք մաքուր եւ հոգեւոր սիրոյն...): ա/186ա-91ա: բ/191ա-6բ: 2/196բ-8բ: 3/198բ-201բ: 4/201բ-3բ: 5/203բ-6բ: 6/206բ-8բ: 7/208բ-10ա: 8/210ա-2բ: 9/212բ-4ա: 10/214ա-7ա: 11/217ա-34ա: 12/234ա-42ա: 13/242ա-7բ: Յիշ. հեղ./247բ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

210ա զՂազարս յի[շեցէ՛ք]:
220ա եւ գրիչս յիշ[եցէ՛ք]:

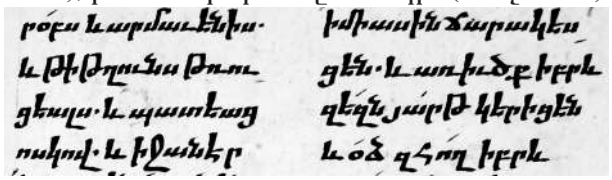
Ծնբ. երկրորդ ձեռագրի մէջ տեղ-տեղ կան նաեւ առաջին ձեռի գրչի ձեռով գրուած մասեր. 2 գրիչները հաւանաբար աշխատել են միեւնոյն ժամանակ, եւ առաջինի գրիչը օգնել է երկրորդի գրչին (230բ, 242ա եւլն):

3585
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

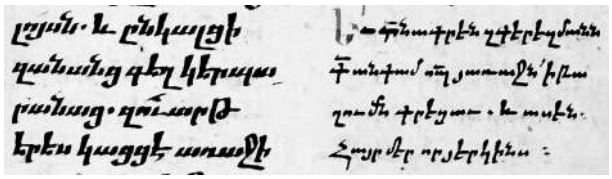
ՍՕՀՐԱՏԷՐ (ԱՂԲԱԿ) ՌՃԼԴ.-ՌՃԼՋ. – 1685-1687

ԳՐԻՉ՝ Յոհան Սալմաստեցի:

ԹԵՐԹ՝ 298+3 (կրկն. թ. 1, 11, 233. հետգ-ի էջակալում սեւով՝ 1-147, որ է՝ 1ա-73ա). չգրուած՝ 1ա, 11գ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Իե×12 (Ա 12+1): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ մաիլկով պսակուած վեցաթեւ աստղ, տակը թագ, երեքնուկով պսակուած գծային խաչ, որի ստ. ձախում եւ աջում լատ. «S», երեքնուկով պսակուած գծային խաչ, որի ստ. ձախ կողմում լատ. «P», աջում՝ «F», արաբատառ՝ «اسالمبول» (ընթերցում է Իսլամբոլ, իմա՛ Կ. Պոլիս). այլ թուղթ՝ թ. 11. լուսագծերով. այլ թուղթ՝ թ. 287-298. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագով պսակուած զինանշան, մէջն անընկալելի պատկեր: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 19,7×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13,5×10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 187ա), խոշոր տառերի մի մասը՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 159ա).



Նմուշ 187ա



Նմուշ 159ա

որոշ տողեր խազագրուած՝ 21ա, 51աբ, 88բ-9բ, 118բ-20բ եւլն: ՏՈՂ՝ 20. գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Տպագիր՝ Հոգեգալուստ՝ 1բ, Լեւոն երկրորդ թագաւոր՝ 11դ: Լս-այիւ՝ Յովսէփ Արիմաթացի՝ 284ա, 286բ: Կիսախորան՝ 2ա, 111ա: Ճակատազարդ՝ 24ա, 33ա, 43բ, 58բ, 62ա, 70բ, 92բ, 148բ, 154բ, 161ա, 168բ, 176ա, 192բ, 207բ, 215ա, 225բ, 237բ, 252ա, 263բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային, յուշկապարիկ, Գառն Աստուծոյ՝ 161ա, բուսական, խաչով՝ 176ա, տաճար՝ 225բ, սափոր («Ոտնալուայն է»)՝ 237բ, սափոր սկիհով («Կաճօն խաչալուայ առնելոյ»)՝ 271բ, դուռն («Կաճօն յորժամ նոր դուռն եկեղեցւոյ հաստատեն ի տեղւոջ իւրում»)՝ 267ա, խաչ՝ 280ա: Զարդագիր՝ թռչնագիր, կենդանագիր (նաեւ՝ թռչուն-ձուկ՝ 291բ, թռչուն-օձ՝ 43բ, 207բ), հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, վարդագոյն, սեւ, նարնջի, մանուշակագոյն:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Անանուն հայ մանրանկարիչներ. մատենագիտութիւն, Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 2005, էջ 552, Հմ 765:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած ԺԸ., ԺԹ. դդ., 1960ական թթ., աստառները եւ պիպ-ները՝ 2րդ նորոգման. կազմի կաշին մաշուած, ճեռնուած, ճաճճած, կազմի նորոգումը, ներսի կողմից կտաւով մէջիի ամրացումը՝ ԺԹ. դ.. լուսանցակողերը սեւացած, թերթեզերը տեղ-տեղ մաշուած (թ. 34-5, 41-4, 71 եւլն). որոշ թերթեր կեղտոտուած, դեղնած, զանազան բծեր, խոնաւութեան հետեւեր, մատնահետեւեր. հիմքերը եւ եզրերը լրացուած, ամրացուած ԺԸ. դ. նորոգման սպիտակ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով գրուած եւ չգրուած, ԺԹ. դ. դեղնաւուն, 1960ական թթ. դեղին եւ

դեղին կիսաթափանցիկ չգրուած թղթով. թ. 27՝ վեր. գրեթէ կէսը թափուած, թուղթը եւ բնագիրը լրացուած ԺԸ. դ.. թ. 21-2, 24-5, 96-7՝ իրարից հեռացած, թ. 25, 67՝ եզրերը պատռուած, թ. 29-30, 53-4, 291-5՝ հիմիից գրեթէ անջատ, որոշ թ. նախկին կպումներից վնասուած (67բ-8ա, 70բ-1ա, 83բ-4ա եւլն). որոշ մանրանկարների ներկերն արտատպուած հանդիպակաց էջերին (110բ-1ա, 175բ-6ա եւլն). որոշ լս-զարդեր եզրահատման, թափուածութեան կամ նորոգման հետեւանքով չկան կամ երեւում են մասամբ (168բ, թ. 252, 295-6), իսկ որոշ թերթերի արտ. սիւների բնագրի 1-3 տառեր մնացել են նորոգման թղթի տակ (40ա, 43ա, 45ա, 49բ եւլն). 1ա՝ սոսնձած նշումի թերթիկի արտ. եզրը գրով հանդերձ թափուած. 11գդ՝ աւելացուած հետգ-ում, իսկ 1բ տպ. նկարը՝ սոսնձուած ձեռ. 1բ էջին. թ. 38, 37, 36՝ թ. 35 եւ 39 միջեւ նշուած դասաւորութեամբ խառն, թերթակալմամբ՝ ճիշտ, 1աբ ըստ հետգ. էջակալման՝ 3րդ նորոգման ժամանակ սխալ տեղադրուած, ճիշտ դասաւորութիւնն է՝ 1գդ, 1աբ, թ. 2:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

– *1գ* Այլ խրատ մկրտութեան, տղայն որ հիւանդ լինի եւ կամ յօր ինչ լինի – *Պարտ է քահանայն զայնպիսին շուտով մկրտել…*

1. *1գ-22բ* Կանօն մկրտութեանն յորժամ հրիստոնեայ առնեն – *Նախ չէ պարտ յեկեղեցին թողուլ… եւ ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար, որ զվրիպեալս եւ զհեռացեալս…*

– *21բ-2բ* եւ յաւուրն ութերորդի – *Վերացուցանէ քահանայն զպսակն, որ ծածկեալ է զգլուխն, եւ ասէ զաղօթս. Որք մկրտեցան եւ լուսաւորեցան…*

2. *22բ-7ա* Կանօն նշան օրհնելոյ – *Պարտ է քահանային նախ ընտրել կանոնօք զփեսայն եւ զհարսն… Ընթերցուածս յԱռակաց. Որդեա՛կ, եթէ իմաստուն լիցի սիրտ քո…*

3. *27բ-33ա* (խորագիրը՝ ստ. լս-ից) Հանդերձ օրհնել – *(«ԽԱՉԱՏՈՒՐ», սկ.) /// Խաչանիշ դրոշմամբ նըշանի պարագրական փառօք զարդարեալ…*

Ծնթ. 27բ վեր. կէսում նորոգման թղթի վրայ նոտրգրով «Տէր եւ հնազանդ» հարցմունքն է՝ «Փեսային. Որդի՛ (այս անուն), աստուածային հրամանաւն եւ կանոնիւ սուրբ հայրապետաց… եւ հարսին ասասցէ. Մինչեւ ի մահ հնազանդ ես»:

4. ա. *33ա-7ա* Խրատ զգուշութեան, զոր իսնանայն տացէ հանդերձելոցն պսակ առնուլ կանխաւ եւ դարձեալ ի ժամ հարսանեացն… – *Դիտասջի՛ք, որդեա՛կք, որք հանդերձեալ էք կապիլ ընդ միմեանս…*

բ. *37ա-40բ* Այլ խրատ վասն պսակին – *Երթան ի դուռն եկեղեցւոյն, եւ ասէ քահանայն ի յականջս փեսային եւ հարսինն. Հարցումն, թէ զի՞նչ է պսակն: Պատասխանի. Պսակն է խորհուրդ մեծ, որով օրհնութիւնն Աստուծոյ կատարեալ լինի…*

գ. *40բ-2բ* եւ ապա ասեն զերգս – *Ամենազո՛ր Տէր թագաւոր թագաւորաց, / թագաւորիս մեր ըզգեցո հանդերձ փառաց… եւ ապա ասեն սաղմոս. Աղաղակեցէ՛ք…*

դ. *42բ-3ա* (խորագիրը՝ ստ. լս-ից) Պսակին սաղմոս եւ շարական – *Եւ ասեն սաղմոս. Տէր թագաւորեաց վայելչութիւն զգեցաւ… Շարական ԳՋ.՝ Ուրա՛խ լեր, սո՛ւրբ եկեղեցի… եւ ապա սարկաւագն քարոզէ ձայն[իւ]. Վասն խաղաղութեան ամենայն…*

ե. *43բ-54բ* (խորագիրը՝ ստ. լս-ից) Կանօն պսակին – *Եւ ապա դնէ զխաչն եւ զԱւետարանն ի վերայ գլխոյ փեսային եւ հարսին եւ կարդայ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած յափիտենական, որ զանզոյգ եւ զբացորոշեալսն զուգակցես…*

5. *54բ-8ա* Կանօն պսակ վերացուցանելոյ – *Եւ յաւուրն երորդի գա քահանայն եւ առնու զպսակն… Ընթերցուածս յԱռակաց. Որդեակ, ա՛րբ ջուր ի քոյոց ամանոց եւ ի քոյոց աղբերաց…*

6. *58բ-61ա* Կանօն եւ կարգ երկրորդ ամուսնութեան – *Դնէ քահանայն զբաժակն ի վերայ սուրբ սեղանոյն, եւ սարկաւագն քարոզէ. Ասասցուք ամենեքեան միաբանութեամբ… եւ ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ի հրեշտակաց խօսեալ…*

7. *61ա-7բ* Կանօն հաղորդ տալոյ տկարաց, որ մերձեալ են ի վախճան – *Առնու քահանայն զփրկական խորհուրդն շուրջառաւ… եւ ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, ամենագութ, ամենախնամ, ծածկագէտ…*

8. *67բ* Կանօն յորժամ տղայն առանց կնունք մեռանի – *Չէ պարտ առանց քահանայի թաղել, այլ տանել յեզր գերեզմանացն… Այդ եւ եօթ չկայ:*

9. *67բ-85ա* Կանօն զամենայն վախճան[եալ] տղայսն, որ ի Ժ. տա[րեդ]ն ի վայր են, առ Քրիստոս յուղարկ[ել] – *Նախ ասեն. Օրհնեա՛լ Հոգիդ Սուրբ Աստուած ճշմարիտ… եւ ասէ զաղօթս. Հա՛յր երկնաւոր, քաղցր եւ երկնայնամիտ…*

ա. *72բ-3ա* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ է – *Արդ, մեք, որ կենդանիքս մնացեալ իցեմք…*

բ. *77բ* Սրբոյն Գրիգորի է ասացեալ – *Ամենեքեան, որ տեսանեն զարդարն, ճանաչիցեն…*

գ. *81բ-3բ* Ողբ ի Նաղաշ Մկրտիչ եպիսկոպոսէ վասն տղայոց մահուն ասացեալ – *Արարիչն արարածոց մեզ բարկացաւ, / քաղցրը բնութիւնն աստուածային մեզ դառնացաւ… դառն արտասուօք զողբըս գրեցի խիստ լալագին:*

10. *85բ-9բ* Կանօն տղաթաղի այգւոյն – *Գան ի գերեզմանն եւ ասեն զԱմբիծան ի բուն… Ընթերցուածս յԱռակաց. Բայց հոգիք արդարոցն ի ձեռին Աստուծոյ են…*

11. *89բ-92ա* Կանօն տղաթաղի եօթն աւուրն – *Երթան ի գերեզմանն եւ ասեն զԱմբիծան… Ընթերցուածս յԱռակաց. Արդարքն յաւիտեան կացցեն…*

12. *92բ-146բ* Կանօն զամենայն վախճանեալսն ի հանգիստ փոխել – *Նախ ասեն. Օրհնեալ Հոգիդ Սուրբ... 92բ-107բ [Սաղմոսք ԺՀ.-Լե.], 107բ-8ա Աղօթք եգեկիայի արքայի. ես ասացի ի վերանալ յինէն աւուրց իմոց... 108բ-10բ եւ ասեն շարական ԴԿ.՝ ես ասացի. Տէր ողորմեա հոգւոյ իմոյ բազմամեղի... (111ա) եւ եպիսկոպոսն ասէ զ[աղօթս]. Աստուած յաւիտե[նական, ան]սկիզ[բն, ա]նեղ, անիման[ալի]...*

ա. *115բ-6բ* Իսկ եթէ ի մանկանց եկեղեցւոյ իցէ ի սարկաւագաց, եւ ի դպրաց, կամ այլ աստիճանաց, կամ աւագ տանուտեառց – *Տանին ի դուռն եկեղեցւոյն եւ ասեն սաղմոս. Որպէս սիրելի են...*

բ. 133ա-4բ Գանձ մեռելթաղի համաոօտ յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ *(«ԱՌԱՔԵԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ Ե»)* – *Այսօր եհաս հրաման յԱրարչէն, / մահու հրաւէր մարմնոյ հրըեղէն... տացէ նոցա տեղի փառաց: Ողորմեաց մեզ Տէր:*

գ. *134բ-7բ* Գանձ մեռելի («ՄԱՆՎԵԼԱՍ») – *Մի՛նդ ի յէէն, / Բա՛նդ ի սկըզբանէ... մեղաց իմոց թողութիւն խընդրէք: Ողորմեաց մեզ:*

դ. *137բ-8բ* (խորագիրը՝ ստ. լս-ից) Գանձ մեռելի («ԵՐԳ ԱՐԻՍՏԱԿԵՍԻ») – *Եկայք այսօր եղբարք ամէն / յԱբրահամեան շառաւիղէն... զԱստուած ընդ իս հաշտեցուցէք:*

ե. *138բ-40ա* Ողբ ի բեռանոյ մեռելին – *Ով քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան / եւ ժողովուրդք հաւատացեալք ամենեքեան... զի Տէրըն քաղցր է պարտական ողորմութեան:*

զ. *140ա-2ա* Տաղ ղարիպի ի Նաղաշ եպիսկոպոսէ ասացեալ – *Ղարիպին կեանքն է լալոյ ողբերգական / դառն եւ լեղի լի տըրտմութեամբ եւ նեղ զընտան... եւ քեզ ամէնքս երկըրպագեմք, Աստուածածի՛ն:*

13. *146բ-54ա* Կանօն այգւոյն – *Գան ի գերեզմանն եւ ասեն զԱմբիծան ի բուն... Պօղոսի առաքելոյ ի Կորընթացւոց թղթոյն է ըն[թերցուածս]. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ զԱստուծոյ...*

– *149բ-51ա* Եւ ասէ զաղօթս սրբոյն Բարսղի – *Գոհանամք զքէն, Տէր, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ այցելեր մարդասիրութեամբ քո...*

14. *154ա-9ա* Կանօն եօթն աւուրն – *Երթան ի գերեզմանն եւ ասեն զԱմբիծան ի բուն... Ընթերցուածս յԻսայեայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Գամ ժողովել զամենայն ազգս եւ զլեզուս...*

15. *159բ-66բ* Կանօն եւ կարգ հոգեհանգիստ առնելոյ մեռելոց եւ աղ օրհնել վասն զենմանց մատաղաց, խաչի օրհնելոյ – *Եւ ասեն սաղմոս. Երանի՛, որում թողութիւն... եւ ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար եւ մարդասէր, քաղցր եւ երկայնամիտ...*

– *166աբ* Օրհնութիւն աղի – *Սաղմոս. Աստուած ողորմեա մեզ... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Օրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, արարիչ ամենայն արարածոց, որ արարեր զամենայն արարածս...*

16. *166բ-75ա* Կանօն տեառնական օրհնելոյ – *Ածեն զնուիրեալն ի դուռն եկեղեցւոյն, առաջի խաչին... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Օրհնեալ ես, բարեխնամո՛ղ Աստուած, որ Տէրդ ես ուխտից...*

17. *175բ-92ա* Կանօն խաչ օրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով... Ընթերցուածս յԱռակաց. Երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

18. *192ա-207ա* Կանօն Ջուր օրհնելոյ յաւուր Յայտնութեանն – *Առեալ քահանայն զխաչն եւ զԱւետարանն եւ գսուրբ մեռոնն... Ընթերցուածս յելից. Եւ խաղացոյց Մովսէս զորդիսն Իսրայիղի...*

– *197բ-206ա* Օրհնութիւն ջրոյ, զոր արարեալ է տեառն Բարսղի հայրապետին Կեսարու Կապադովկացւոց – *Օրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ յամենայնի, հզօր եւ աքանչելագործ...*

19. *207ա-14ա* Կանօն ապաշխարօղ առնել – *Երթայ քահանայն մեղուցեալսն ի դուռն եկեղեցւոյն... Ընթերցուածս յԻսայեայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Լուացարո՛ւք...*

20. *214բ-25ա* Կանօն Մեծի հինգշաբաթին զապաշխարօղսն առնակելոյ – *Յերորդ ժամն ժողովին ի դուռն եկեղեցւոյն... Ընթերցուածս յԻսայեայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Եւ կատարեսցին աւուրք սգոյ...*

21. *225ա-31բ* Օրհնութիւն Մեծի Աւագ ե.շ[ա]բաթին, զոր օրհնէ բահանայն զժամատունն հանդերձ ժողովրդեամբն – *Տէ՛ս, թէ ապաշխարօղ արձակելն ժողովուրդ բազում է, նա կարդա զաղօթս... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Օրհնեալ է ամենասուրբ երրորդութիւնն ի բարձունս...*

22. *232ա-6ա* Քարոզ պատուիրանին, զոր զեկուցանէ բահանայն ժողովրդեանն նախման զպատարագն ի Մեծի ե.շաբաթին – *Առեալ զԱւետարանն ի գիրկն եւ կարկառեալ զձեռն ի վեր եւ ասէ. Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ...*

23. *236բ-51ա* Կանօն Ոտնալուային – *Երեկոյին գան, ժողովին յոտնալուայն եւ այս կատարի, ըստ որում ասաց Յիսուս... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Փառաւորեմք զքեզ, Տէ՛ր մեր Յիսուս Քրիստոս...*

– *242ա-4բ* Երանելոյն Յոհաննու վարդապետի, որ մականուն Պլուզ ասի, ասացեալ զբանս վասն սիրոյ – *Աստուած սէր է. ասէ որդին Որոտման, սիրելի աշակերտն Քրիստոսի՝ Յոհաննէս: Եւ որ կա ի սէրն, յԱստուած բնակէ... եւ արդ, եղբա՛րք, լուարո՛ւք եւ ի մի՛տ առէք զճառ սիրոյս, զի ամենայն, որ սիրէ զԱստուած, սիրէ նաեւ զեղբայր իւր...*

24. *251բ-62բ* Կանօն նաւակատեաց եկեղեցւոյ,

պղծեալ տաճարի եւ շարժեալ սեղանոյ, որ յանօրինաց ոճ մտեալ իցէ – *Այսպէս օրհնեսցեն եւ հաստատեսցեն. մտանէ եպիսկոպոսն հանդերձ քահանայիւք... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղ[օթս]. Սուրբ ես, Տէր, եւ ի սուրբս բն/// ///բեալ զպատկերս /// զայսոսիկ, զոր այժմ մեք...*

25. *263ա-7ա* Կանօն աւազան օրհնելոյ – *Տանին զաւազանն, ի տեղի իւր հաստատեն... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած մեծ եւ փառաւորեալ յամենայն արարածոց...*

26. *267ա-8ա* Կանօն յորժամ նոր դուռն եկեղեցւոյ հաստատեն ի տեղւոջ իւրում – *Եւ ասեն սաղմոս. Խոստովա՛ն եղերուք... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած նորոգիչ եւ զարդարիչ քոյոց արարածոց...*

27. *268ա-9ա* Կանօն հանդերձեղէն, սպասու օրհնելոյ – *Տանեն յեկեղեցին՝ առաջի բեմին... Օրհնեա՛լ Տէր Աստուած ամենակալ, ահաւոր եւ բարձրեալ, որ զգեցուցեր զեկեղեցի...*

28. *269ա-70ա* Կանօն սկիհ եւ մաղզման օրհնելոյ – *Լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով... եւ ասէ զաղօթս. Օրհնեալ ես, Տէր Աստուած մեր, որ եռուր մեզ զնիւթս զայս...*

29. *270ա-1բ* Կանօն ժամահար օրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին, առաջի բեմին եւ լուանան... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած զօրութեանց եւ արարի՛չ ամենայն արարածոց, զքեզ օրհնեն...*

30. *271բ-4ա* Կանօն խաչալուայ առնելոյ ամենայն ցեղ ցատց – *Սաղմոս. Նշանեցաւ առ մեզ լոյս: Ընթերցուածս ի Ջորրորդ Թագաւորութեանց. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէէ. Ահաւասիկ բնակութիւն քաղաքիս...*

31. *274ա-7ա* Կանօն սերմն եւ շեղջ օրհնելոյ – *Սաղմոս, կցուրդ. Հովիտք բազում... Ընթերցուածս յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

32. *277ա-8ա* Կանօն հնձան օրհնելոյ – *Սաղմոս. Քեզ վայել է օրհնու[թիւն]: եւ ասէ զաղօթս. Օրհնեալ ես, մարդասէ՛ր Աստուած, որ վասն մեր մարդ եղեր...*

33. *278աբ* Կանօն հաւ օրհնելոյ – *Սաղմոս. Թեւք աղաւնոյ արծաթա[պատ]: եւ ասէ զաղօթս. Օրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ի ձեռն օրինացն հրամայեցեր...*

34. *278բ-9ա* Աղօթք վասն երաշտի – *Տէ՛ր Աստուած, որ յաղագս նախանձու լուար եղիսէի մարգարէին...*

35. *279աբ* Կանօն պղծեալ կերակրոց, թէ ոճ ուտէ ի frիատոնէից, տաճկազէն կամ ի զոհից հրէից եւ հեթանոսաց – *Սաղմոս Ծ.՝ Ողորմեաց ինձ Աստուած... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած, փառաւորեալդ յամենայն արարածոց, որ միայն սուրբ ես...*

36. *279բ-80բ* Կանօն նորակերտ գիրք օրհնելոյ – *Տանին յեկեղեցին եւ հանեն ի բեմն... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Օրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ եռուր զպատուիրանս քո...*

37. *280բ-1բ* Վասն օրհնութեան այգւոյ եւ հնձանի, գինւոյ եւ կարասի – *Օրհնեա՛, Տէ՛ր Աստուած մեր, զպտուղ այգեաց մեր...*

38. *281բ-2բ* Կանօն մրգաց օրհնելոյ – *Առեն սաղմոս. Ի կարդալ իմում... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Օրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, արարիչ ամենայն արարածոց, որ զարդարեցեր զերկիր...*

39. *283ա-98ա* [Աւետարանի Իւղաբերից, Պաշտման, Բժշկութեան, Հանգստեան]

ա. *283ա-4ա* Իւղաբերից Աւետարան Մատթէոսի [ԻՂ. 1-20] – *ե[ւ] յերեկոյի շաբաթուն, յորում լուսանայր...*

բ. *284ա-5ա* Իւղաբերից Աւետարան Մարկոսի [ԺԵ. 42-ԺԶ. 8] – *Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր...*

գ. *285բ-6բ* Իւղաբերից Աւետարան Ղուկասու [ԻԳ. 50-ԻԴ. 12] – *Եւ ահա այր մի՝ անուն Յովսէփ...*

դ. *286բ-8ա* Իւղաբերից Աւետարան Յոհաննու [ԺԹ. 38-Ի. 18] – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս Յովսէփ...*

ե. *288ա-9բ* Պաշտման Աւետարան [ԺԳ. 36-52] – *Ալէլու: ԲԿ.՝ Աստուած ողորմեա... Աւետարան Մատթէոսի. Յայնժամ թողեալ Յիսուսի զժողովուրդն եկն ի տուն...*

զ. *289բ-90ա* Աւետարան ըստ Մարկոսի [Դ. 26-34] – *Եւ ասէր. Այսպէս է արքայութիւնն Աստուծոյ...*

է. *290ա-1բ* Աւետարան ըստ Ղուկասու [ԺԲ. 32-48] – *Մի՛ երկնչիր, հօ՛տ փոքրիկ...*

ը. *291բ-2բ* Աւետարան ըստ Յոհաննու [Ե. 19-30] – *Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ. Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ, ոչ կարէ...*

թ. *292բ-3ա* Աւետարան Բժշկութեան Մատթէոսի [ԺԵ. 21-28] – *Եւ ելեալ անտի Յիսուս գնաց ի կողմանս Տիւրոսի...*

ժ. *293աբ* Բժշկութեան Աւետարան Մարկոսի [Է. 31-37] – *Եւ ելեալ միւսանգամ ի սահմանացն Տիւրոսի...*

ժա. *293բ-4ա* Բժշկութեան Աւետարան Ղուկասու [Թ. 37-45] – *Եւ եղեւ ի վաղիւն մինչդեռ իջանէին...*

ժբ. *294ա-5ա* Բժշկութեան Աւետարան Յոհաննու [Դ. 46-54] – *Եկն դարձեալ Յիսուս ի Կանա...*

ժգ. *295ա-8ա* Աւետարան Յօհան. Անբիծ եւ Հանգստեան [ԺԴ. 15-ԺԶ. 5] – *Եթէ սիրէք զիս, զպատուիրանս իմ պահեսջիք...*

Ծնթ. 288ա, 289բ, 290ա, 291բ, 292բ Աւետարանների սկզբում կան երգերի, շարականների եւ սաղմոսների սկզբնատողեր, ձայների եւ կողմերի ցուցում-նշումներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

27ա եւ զիս զՅոհաննէս մեղօք մածուցեալ եւ տառապեալ գրչակս, աղաչեմ յիշել ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս. ամէն: Գրեցաւ թուին ՌՃԼԴ. (1685) ամին:

298ա Փա՛ռք համագոյ, գուգահաւասարապատիւ, անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեանն՝ գոյացուցչին բոլորից եղականաց Հօր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն յառաջ, քան զամենայն յաւիտեան[ս] եւ այժմ եւ անկէտ յաւիտեանս. ամէն: Որոյ ամէնառատ շնորհօք ամենակալին եւ սերմանողին ի |298բ| մեզ զպտուղն բարեաց, որ եւ կատարէ ի բարի զըղձումն սրտի իւրաքանչիւրոց, որ իցէ ըստ իւր հաճոյիցն: Ես՝ Յոհան երէց, յերկրէն Սալամաստայ, վերջացեալ ի բարեաց, գծագրեցի զսուրբ գիրքս Մաշտոց կոչեցեալ, զոր ունի յինքեան հաւաքեալ զկարգ մկրտութեանն, զպսակին, զհաղորդ տալոյն եւ զթաղմանն եւ այլ է. խորհուրդ սուրբ եկեղեցւոյ, զոր կատարին սովաւ եւ այլ բազում բանս խորհրդաւորս ըստ պատշաճին, զոր մեծաւ փափագանօք եւ յոյժ աշխատու[թեամբ] Բ. եւ Գ. օրինակ դնելով եւ ամէն բան լի եւ անթերի, ստուգապէս գրելո[վ], այլ եւ ըստ խորհրդեանն սաղմոս եւ շարական, որ պիտոյ իցեն ըստ կարգին լիապէս գրեալ, կա ըստ իւրաքանչիւրում տեղւոջն: Եւ բազում ջանիւք յաւարտ հասեալ առ ի պայծառութիւն սրբոյ եկեղեցւոյ եւ ի դիւրութիւն տկարագոյն եղբարցն: Արդ, գրեցաւ սա յամի ՌՃԼՋ. (1687) թուոյ, ի յերկիրն Յաղբակու, ի գեօղն Սօհրատէր, ընդ հովանեաւ Սուրբ Էջմիածնայ. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

148ա (ԺԹ. դ., շղագիր) Յուսաւ Տէր-Վարդանով *Մայիսի 3ին գիրեաց թուղ[թ]քըն խրատական վ[ի]րքըն ձեռքաց իմոց Յիսուսի Քրիստոսի մերոյ Տեառն, հայրապետութիւն սրբուն* Սարկիսի *գօրավարին տեառն մերոյ,* Յուսաւ *ձեռնադրվեցայ Նախչեվան քաղաքիս մերոյ սիրահ համար տեառն արք* Ալախսանթուր՝ *առաջնորդիքըն* Թաւվեզ: *Ջուրութիւն երկինց շարժեցին:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա սոսնձած դեղնաւուն թերթիկին՝ «Մաշտոց կազմալոյծ* թղթեայ բոլորագիր գրեալ Յովհաննու Սալմաստեցւոյ, յերկր///, ի գիւղն Սօհրատէր, ի ///: Յիշատակարան ի վերջ///»:*

*Ծնթ. Հետգ. վրան գիծ ֆաշած, ջնջած:

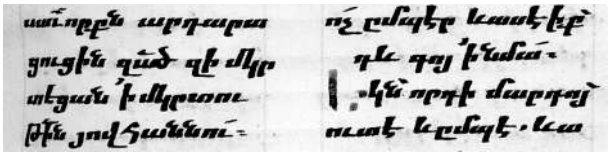
ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *2ա՝ «եր», 5բ՝ «Տէր ոչ գարձեացաւ», 6ա՝ «երբ որ արդար դար», «Տէր» (երիցս), 8ա՝ «է», 9բ՝ «աղաղակեցի», 10ա՝ «արեգակ», 148ա՝ «Գ», 277բ՝ «Կ» (երիցս), 278ա՝ «Գ», «ա», «ձա», 298բ՝ «Արդ շնորհեցաւ զայս, Հայր»:*

3586
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ (ՍՊԱՀԱՆ) ՌՃԽԴ. – 1695

ԳՐԻՉ՝ Սարգիս երէց:

ԹԵՐԹ՝ 254+2 (կրկն.՝ թ. 2, 183). չգրուած՝ 1ա, թ. 254: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԲ×12 (Ա, է, ԺԲ, ԺԸ 11, ԺԵ, ԻԲ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ մաճիկով պսակուած վեցաթեւ աստղ, որի տակ թագ, երեմուկով պսակուած գծային խաչ, որի ստ. ձախ կողմում լատ. «B», աջում՝ «G», երեմուկով պսակուած գծային խաչ, որի ստ. ձախ կողմում լատ. «F», աջում՝ «G», երեմուկով պսակուած գծային խաչ, որի ստ. ձախ կողմում լատ. «P», աջում՝ «A»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 20×14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, կարմրով սահմանագծուած (14×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 152ա): ՏՈՂ՝



Նմուշ 152ա

24 (թ. 1-34), 23 (թ. 35-253): ԿԱՋՄ՝ մանուշակագոյն թաւիշ՝ 3 մետաղէ գամով եւ կապիչներով, որոնք աւարտում են ագուցիչ ճարմանդներով (Ա. փեղկի կենտրոնում առծաթէ հաւասարաթեւ խաչ՝ չորս թեւերին մէկական գամով ամրացուած, կենտրոնում բարձրաքանդակ ոսկեզօծ առծաթէ Խաչելութիւն, Բ. փեղկի կենտրոնում մետաղէ հաւասարաթեւ խաչ՝ չորս թեւերին մէկական գամով ամրացուած, կենտրոնում բարձրաքանդակ ոսկեզօծ առծաթէ Աստուածամայրը Մանկան հետ. 2 խաչերի ստ. թեւերի գամի աջ կողմը՝ «84», ռուս. «ИШ»). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր չգրուած թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ կարմիր չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 3ա, 78ա, 130ա, 202ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային: Զարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր՝ 24ա, կենդանագիր՝ թռչուն-ձուկ, ձուկ՝ 181բ, 233ա, մարդադէմ՝ 104բ, 106բ: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, մանուշակագոյն, նարնջի, շագանակագոյն, վարդագոյն, ոսկի, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի թաւիշը մաշուած, մէջքի եւ փեղկերի միացման եզրերը մասամբ պատռուած. Ա. աստառի բ. եւ Բ. աստառի ա. երեսները ձեռ-ի առաջին եւ վերջին թերթերն են, որոնք սոսնձումով միացել են կարմիր թղթին, վրան կան սոսնձի դեղին հետեր. թ. 7-8, 203-4՝ հիմերի սպիտակ չգրուած թղթով լրացում-ամրացումը՝ գրչութեան ժամանակի. որոշ թերթերի եզրեր, յատկապէս ստ. առտ. անկիւնները մասամբ դեղնած, թերթերին տեղ-տեղ թանաքի

հետեր եւ դեղին բծեր, 245բ-6ա՝ հիմմում սոսնձի հետեր. թ. 129-30, 140-1՝ իրարից հեռացած, թ. 141-51՝ կարը թուլացած. թ. 114՝ արտ. եզրին էջանիշ-թելի, թ. 169՝ մաշուածութեան անցք. որոշ լս-զարդերի ներկը արտատպուած հանդիպակաց էջերին՝ 250բ, 251բ, 252բ, որոշ լս-զարդեր եզրահատման հետեւանքով մասնակի կտրուած՝ 108ա, 136բ, 182բ, 253ա, թ. 79՝ արտ. եզրին 1 կապոյտ էջանիշ-թել:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1բ* Նախադրութիւն: *2ագ* Գլուխ: *2գ* Համաձայնութիւն: *3ա-75բ* Աւետարան Մատթէոսի:

2. *76ա-7ա* Գլուխ: *77աբ* Նախադրութիւն: *78ա-126բ* Աւետարան Մարկոսի (*126աբ* Յարուցեալ Յիսուս):

3. *127ա-8բ* Գլուխ: *129աբ* Նախադրութիւն: *130ա-200ա* Աւետարան Ղուկասու:

4. *200բ-1ա* Գլուխ: *201բ* Նախադրութիւն: *202ա-253ա* Աւետարան Յովհաննու:

Ծնթ. Ունի ստ. լս-ային համաբարբառ՝ Յռուացանկ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

253ա Փա՛ռք համագոյ, զուգափառ, հաւասարապատիւ, անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեան՝ գոյացուցչին բոլորից եղականաց Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յառաջ քան զամենայն յաւիտեանս. ամէն: Որոյ ամէնառատ շնորհիւն կատարեցի նուաստ եւ զնաքեա սուտանուն Սարգիս *էրէցս, որ եմ լոկ անուամբ, այլ եմ շաղախեալ ի մէջ մեղաց: Եւ անգ ելեալ սուրբ Աւետարանս ի յընտիր եւ ի ստոյգ օրինակէ, |253բ| ի թուականիս մերոյ ՌՃԽԴ. (1695), յամսեանն Հոկտեմբերի Դ., յաշխարհիս* Պարսից, *արքայանիստ քաղաքիս* Շօշ *կոչեցեալոյ, որ այժմ* Ասպահան *արտաձայնի, ի գեօղաքաղաքիս* Ջուղայու, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Բեթղահէմի, *ի թագաւորութեան շահ-սօլթան* Յուսէնին, *եւ ի դիտապետութեան Հայոց հանուրց սեռից տեառն* Նահապետի, *եւ ի վերատեսչութեան նահանգիս* Պարսկաստանի *արհիեպիսկոպոսի տեառն* Ստեփաննոսի: *Արդ, ես՝ սուտանուն* Սարգիս *էրէցս, յիշել մաղթեմ զամենեսեանդ, որք հանդիպիք սուրբ Աւետարանիս՝ կարդալով կամ յարեւանցի տեսանելով, անմեղադի՛ր լերուք սխալանաց իմոց, զի կարն մեր այս է, եւ ոչ աւելի գիտեմք. եւ բառնայք ի սմանէ սխալութիւնն, եւ դուք վարձն ի Քրիստոսէ առնուք աւրհնելոյն, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն: Հա՛յր մեր, որ յերկինս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *2գ (ԺԸ. դ., նոտրգիր, գլխահամարների աղիւսակի մէջ) Յիսուսի Քրիստոս ծառայ* Աստուածատուրին:

2. *պհպ. Աբ (նուիրատուի, 1886 թ., շղագիր) Նուիրեցաւ սուրբ Աւետարանս* Ս. Գէորգայ *վանուց* Ղզլարայ՝ *ի յիշատակ հանգուցեալ հոգւոյ* Յարութիւն *աւագ քահանայի* Տուրշանեանց Աստուախանցւոյ, *վախճ[անելոյ] ի 1886 ամի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ «Աւետարան գրեալ ի թղթի, ի Շօշ, ի թվ. հայոց ՌՃԽԴ. (1695)», սեւով՝ «1241», 1ա սոսնձած սպիտակ թերթիկի ա երեսին՝ «Աւետարան բոլորագիր, գրեալ «ի յընտիր եւ ի ստոյգ օրինակէ», ի ձեռն Սարգսի իրիցու... Ունի ի վերջն գյիշատակարան: Ունի յերկուց կողից վերայ զմիմի խաչ արծաթեայ եւ ի բերանի առ ի փակելոյ եւ բանալոյ՝ զերիս արծաթեայ ճարմանդս: Մատենադարանապետ Սահակ վարդապետ Ամատունի, 12 Մայիսի, 1906», բ երեսին՝ «ՌՃԽԴ – 1695. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», մատիտով «Աւետարան արծաթապատ, գրուա/// ///հան ՌՃԽԴ թուին գրիչ ///»:*

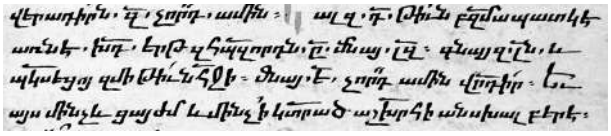
3587
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՋԺԷ. – 1468, ԺԵ. դար

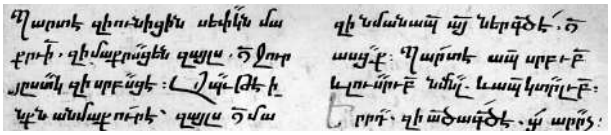
ԳՐԻՉ՝ Ստեփաննոս աբեղ (թ. 1-99), Անանուն՝ Ա. (թ. 101-12), Անանուն Բ. (թ. 113-24):

ԹԵՐԹ՝ 124 (հետգ-ի էջակալում կապոյտով՝ 1-245, որ է՝ 1ա-124ա). չգրուած՝ 100բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ժ×12 (Ա 10, ե 11, Ը 1, Ժ 6)+2×12: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԶՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ թ. 1-99 (13,5×10,5), երկսիւն՝ թ. 101-24 (թ. 101-12՝ 13,2×9,5. թ. 113-24՝ 13,5×11). որոշ վեր. տողերի վեր. ելուստներ եւ ստ. տողերի ստ. ելուստներ՝ գրչախաղերով (7ա, 8բ, 9բ, 18ա եւն): ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ թ. 1-99 (նմուշ՝ 51ա), թ. 101-12 (նմուշ՝ 103ա), թ. 113-24 (նմուշ՝ 121ա). խորագիրք եւ գլխագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 25 (թ. 1-99), 27 (թ. 101-12), 33 (թ. 113-24). գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. Ա. աստառը՝ սպիտակ, Բ. աստառը՝ կապոյտ գրուած թղթեր (տե՛ս յաւելագրութիւն):

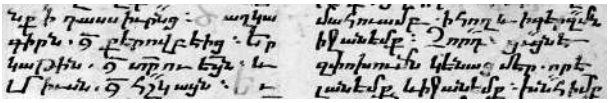
ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած ԺԸ. դ., կազմը նորոգման ժամանակի. կազմի կաշին մաշուած, ֆերծուած, մէջքի վեր. եզրի, Ա. փեղկի վեր. արտ., Բ. փեղկի ստ. արտ. անկեան կաշին՝ թափուած, Ա. փեղկի եւ մէջքի միացման ստ. եզրի կաշին պատռուած. Ա. աստառի արտ. գրեթէ կէսը թափուած, գիրը պակասաւոր. հիմմերն ու եզրերը ԺԸ. դ. նորոգուած սպիտակ եւ կապոյտ գրուած կամ չգրուած թղթերով (թ. 1-2, 4,



Նմուշ 51ա



Նմուշ 103ա



Նմուշ 121ա

22-3,28-9, 75, 95, 105, 113-5, 124բ եւն). թերթերի յատկապէս հիմերում խոնաւութեան հետեւ, խուճացած, մաշուած, տեղ-տեղ մասամբ բամբակացած (4բ-5ա եւն), թանաքը մասամբ խամրած, գիրը դժուարընթեռնելի եւ տեղ-տեղ անընթեռնելի (թ. 1-2, 9ա, 16ա եւն), վրան զանազան բծեր, դեղին հետեւ, մատնահետեւ. թ. 44՝ արտ. եզրից այրուած, թափուած, թ. 52՝ հիմիից մասամբ անջատ, թ. 123-4՝ ցեցի եւ մաշուածութեան անցքեր. սկ-ից՝ թ. 1ից առաջ հաւանաբար 2, թ. 51-2 միջեւ՝ 1, թ. 82-3 միջեւ ըստ բնագրի՝ 1, ըստ պրակահաշուի՝ 11, թ. 99ից յետոյ առնուազն 1 թ.՝ ընկած. եզրահատած, հետգ. որոշ յիշատակարաններից մնացած 1-2 տող (58ա, 74ա, 88բ եւն), թ. 115-6, 118 եւն՝ գլխահամարները մասամբ կամ ամբողջութեամբ կտրուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-96բ* [Տոմարականք]

1. *1ա-7ա* [Պատճէն հայոց տումարի] – *<Ա>րկնակ ամսոցդ այսպէ՛ս արա. կա՛լ զնաւասարդի ամիս եւ ե՛րթ է., է.... 1ա <Ա>րկնակ ամսոցդ այսպէս արա՛... 1ա Զկիսակ ամսոցդ... 1ա Մեծ թուական... 1ա Փոքր թուական... 1ա Նոր թուական... 1ա եա[ւ]թներեակ... 1ա Աւրագիւտ... 1ա Նահանջ... 1աբ եթէ կամիցիս գ[իտել, թէ յորում] ամի իցես նահանջի... 1բ Ինն եւ ժ.երեակ... 1բ Վերայդիր... 1բ Ծնունդ Լուսնի... 1բ Աւուրք Լուսնի... 1բ Լրումն Լուսնի... 1բ-2ա Առաջաւոր... 2ա Աւագ լրումն Ջատկաց... 2ա Տանուտէր տարւոյ... 2ա Զայնագիւտ... 2աբ Զամս ծնընդեանն Քրիստոսի... յառաջ տա՛ր ի կիւրակի եւ տաւն արա՛: 2բ եթէ կամիցիս գիտել, թէ Արեգակն յորում կենդանակերպի է... 3ա եթէ կամիցիս գիտել, թէ Արեգակն յորում գաւառջ է... 3ա եթէ կամիս գիտել զՏանուտէր աւուրն... 3աբ եթէ կամիցիս գիտել, թէ Արեգակն յորում կիտի է... 3բ-5ա Այլ եղանակ հայոց տումարի – կա՛լ զփոքր նահանջ Իւ. (21), ի վերա բե՛ր... 5ա ե[թէ] կամիցիս գիտել, եթէ Լուսին յորում կենդանակերպի է... 5բ եթէ կամիցիս գիտել, եթէ Լուսին յորում գաւառջ է... 5բ եթէ կամիցիս գիտել, թէ Արեգական քանի աստիճան բարձրացեալ է կամ քանի խոնարհեալ կամ յորում գրի է... 5բ Զամս ծնընդեանն Քրիստոսի... 5բ Զամսանահանջն... 5բ-6ա Տանուտէր տարւոյ... 6ա Իսկ ըստ ազգացդ գկենդանակերպքն սոյնպէս իմացի՛ր... 6ա Արդ, յորժամ տեսանիցես զԱրեգական կամ զԼուսին խաւարեալ, տե՛ս, թէ ի միում կենդանակերպի են... 6աբ Կատարեալ Լուսին սոյնպէս արա՛... 6բ Շաւիղ այսպէս արա՛... 6բ եթէ կամիցիս գիտել, թէ Լուսինն քանի ժամ լոյս տա ի գիշերն... 6բ-7ա Րոպէ այսպէս արա՛...*

Համմտ. Պատճէն տումարի (է.-ժե. դդ.). ինքնութիւն եւ բնագրեր, աշխ.՝ Ջ. էյնաթեանի, աշխ. եւ խմբ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Երեւան, 2002, էջ 252-259, 262, 142-143. ձեռ-իս նկարագրութիւնը՝ տե՛ս էջ 117:

2. *7բ-10ա* [Պատճէն տումարի Հռոոմոց] – *(սկ.՝ աղիւսակ՝ «Ամիսք Հռոոմոյ...») Թուականն սոյնպէս արա՛. կա՛լ ՅԴ. (304) եւ զթուական հայոյն... 7բ Թուականն... 8ա Վերադիր... 8ա է.երե[ա]կ... 8ա Զամսամուտն եւ զաւրագիւտն եւ զծնունդն Լուսնին եւ զաւուրք Լուսնին եւ զլրումն Լուսնին որպէս հայոյն արա՛: 8աբ Առաջաւորաց Բարեկենդան... 8բ Բուն Բարեկենդան... 8բ Լրումն Զատկի... 8բ Զգիր միջի խորանին... 8բ-9ա Զգիր վերին խորանին... 9ա Րոպէ յորժամ առնես... 9ա Յորժամ կամիցիս գիտել զժամն ծնընդեան Լուսնին կամ զլրումն իմանալ... 9ա Հնկեակ եւ վեցեակ... 9ա Եթէ կամիցիս գիտել, թէ որ տարի Գ.ան (13) Լուսին է կամ որ տարի Բ.ան (12)... 9ա Եթէ կամիցիս գիտել զՏանուտէր աւուրն... 9բ [Անշարժ եղանակք]. Յունուարի Ջ. Յայտնութիւն է... 9բ-10ա Զուգաւորութիւն հայոց ընդ հռոոմի... 10ա Եթէ կամիս գիտել զլոյս գերազանցիկն, թէ յորժամ իջանէ... 10ա Փոքր վերադիր հռոոմի... (Պատճէն տումարի, էջ 263-266 ձեռ.ի նկարագրութիւնը՝ տե՛ս էջ 118):*

3. *10բ-2ա* [Պատճէն տումարի եբրայեցւոց] – *(սկ.՝ աղիւսակ՝ «Ամի[սք եբ]րաեցւոց...») Թուական այսպէս արա՛յ. Կա՛լ ՃՇԲ. (152) զհայու փոքր թու[ական], ի վերա՛ բեր, թուական է... 11ա Թուական... 11ա եւթներեակ... 11ա Զամսամուտն եւ զաւրագիւտն եւ զծնունդ Լուսնին եւ զաւուրք Լուսնին եւ զլրումն Լուսնին որպէս զհայոյն արա՛: 11ա Վերադիր... 11աբ Առաջաւորի բարեկենդան... 11բ Լրմունք Զատկաց... 11բ-2ա Աւելայնի Դ. հասարակած է գարնան... 12ա Զուգաւորութիւն հայոյ ընդ եբրաեցոյ... (հմմտ. Պատճէն տումարի, էջ 271-272 ձեռ.ի նկարագրութիւնը՝ տե՛ս էջ 118):*

4. *12բ-3բ* [Տոմար Սարկաւագին] – *(սկ.՝ աղիւսակ՝ «Ամիսք Սարկաւագին եւ զուգին այսպէս...») [Թ]ուական այսպէս արա՛յ. Կա՛լ զհոռոմի թու[ական] ՅԴ. (304), ի բա՛ց*

երթ, որ մնա, թուական է հաց… 13ա [Թ]ուական… 13ա Վերադիր… 13ա եւթներրեակ… 13ա Ջամսամուտն եւ զաւրագիւտն, զծնունդ Լուսնին եւ զաւուրք Լուսնին եւ զլրումն Լուսնին, որպէս հին տումարին արա՛: 13ա Առաջաւորի Բարեկենդան… 13ա Լրումն Զատկի… 13բ [Անշարժ եղանակք]. Արեգի ԺՒ. (12) գար[ն]անամուտ է… 13բ Զուգաւորութիւն հայի ընդ հռոմաեցո… (Պատճէն տումարի, էջ 286-288. ձեռ.ի նկարագրութիւնը՝ տե՛ս էջ 118):

Այս մասին տե՛ս նաեւ՝ Ա. Աբրահամեան, Յովհաննէս Իմաստասէրի մատենագրութիւնը, Երեւան, 1956, էջ 88-91:

5. *13բ-6ա* Թուականի եւ թիւ ըստ ազգաց – *Զթիւդ հայոց մեծաց շարժական է, որպէս ասացաք… կա՛յ զամս յԱդամա յելանելոյն ի դրախտէն մինչեւ ի ջրհեղեղն, որ են ամք ՍՄԽԲ. (2242)… 13բ Զթիւդ հայոց մեծաց… 14ա Ի արարչութեան յառաջին աւրն… 14աբ Ի Առաջաւորէն մինչեւ ի Բարեկենդան… 14բ Ամք յելանելոյն Ադամայ ի դրախտէն առ մեզ… 14բ եաւթներեակ ամենայն ազգաց… 14բ Վերադիր ամենայն… 15ա Իսկ մեծ հայոց վերագրաւն զամենայն ազգաց… 15ա Լրումն ազգաց… 15աբ Յաղագս տարոյ որքանութեանն… 15բ-6ա Յաղագս շրջանաց… 16ա Վասն դարուց… 16ա Յաղագս որքանութեան էՒ. (7000) ամաց… (հմմտ. Պատճէն տումարի, էջ 260-262 ձեռ-ից նկարագրութիւնը՝ տե՛ս էջ 118):*

6. *16ա-82բ* Մեկնութիւն տումարի, [զոր խնդրեալ Թովմա րաբունապետի Մեծոփոյ վանաց աստուածաբնակ Սուրբ ուխտին] եւ սիրով զնայցուածս նորա կատարեալ Յ[ակոբ վարդապետի] Ղըրիմեց[ո]յ

Տե՛ս ձեռ. 739, 58բ-178ա: ա/16ա-82բ (51բ «…այլ ե՛րթ դէպ յետ եւ զծննդեանն րոպէն կա՛յ: Յորում աւուր Լուսինն ծնեալ իցէ /// (շար.) 52ա ///այլ ապրեցաւ Իսահակ ի գթութեանցն Աստուծոյ… (տե՛ս տպ. 250-252) 82բ՝ զի եւ մեք զամենայն ինչ ըստ չափի ներգործեսցուք: Եթէ ի գործնականն /// (վջ): բ/չիք: Յիշ. նխգղփրի/չիք:

Տե՛ս Յակոբ Ղրիմեցի, Տոմարագիտական աշխատութիւններ, աշխ.՝ Ջ. էյնաթեանի, Երեւան, 1987, էջ 188-308, ձեռ. Ե:

Ծնթ. Ունի՝ 24բ, 43բ Լուսնի եւ Արեգակի մասին բոլորակ-աղիւսակ, 76ա՝ կենդանակերպերի բոլորակ-աղիւսակ:

7. *83ա-4ա* Մեկնութիւն տումարի Անդրիասայ – *Տումար ասի ժողով կամ աստղաբաշխութեան եւ ի նոցանէ զատեալ զայս… այլ Լուսնիւ միով յառաջ տանիմք:*

Տե՛ս Ջ. էյնաթեան, Տիեզերագիտութեան եւ տոմարի մեկնութիւններ, Երեւան, 2015, էջ 55-60, ձեռ. ե. (այսուհետեւ՝ Ջ. էյնաթեան):

8. *84ա-6ա* Յաղագ[ս] թուականին հռոմուց – *[Ամենայն] թուականք ազգացդ զյառա[ջադ]րութիւնս իւրեանց [ցո]ւցանեն… զի յաւրինակի ուրեք չէի գտեալ (Ջ. էյնաթեան, էջ 61-67, ձեռ. Բ.):*

9. *86ա-8ա* Մեկնութիւն տումարի, զոր արարեալ է սուրբ վարդապետին Անանիայ Շիրակեցւոյ եւ զոր կարգեալ է սուրբ հարցն, ի մի՛տ առ (=Մեկնութիւն տումարի, զոր արարեալ է Յոհաննիսի վարդապետի, զոր մականուն Կոզեռն կոչեցեալ) – *Արդ, վասն զի յԱրաց ամսոյ ի ե. հանդիպեցաւ դնել զգիր թուականութեան հայոց ի ձեռն Անանիայի Շիրակեցւոյ… զի լրումն քան զհասարակածն յետ ոչ գայ (Ջ. էյնաթեան, էջ 81-90, ձեռ. ե.):*

10. *88ա-9բ* Մեկնութիւն տումար[ի] ճո[ռմայեցւոց] – *Ընդէ՞ր երթայս ԺԹ.-ԺԹ. (19-19), յորժամ վերագիր առնես: Պատասխանի. Վասն զի Լուսին ի ԺԹ. (19) ամին դառնայ… զոր այժմ կոչեն Ահկի, ի գործոց առին զանուանս (տե՛ս եւ հմմտ. Ջ. էյնաթեան, էջ 215-217, 228):*

Ծնթ. Գործածելի նիւթերի խաղուածաբար առուած ընդօրինակութիւն է:

11. *89բ-92բ* Հարցումն Եւսեբի <ի> ժամանակագրի առ Անատալի եպիսկոպոսի – *Ո՞<ը>նդէ՞ր աւրն ՅԿԵ. (365)՝ տարին: Պատասխանի<աւտասխանի>. Այս ըստ մարդոյն կազմեցաւ, զի յաշխարհս բանական է մարդն… թէ անիրաւ բարկացաւ կամ վասն մարմնական իրաց, ոչ է արժան (Ջ. էյնաթեան, էջ 68-80, ձեռ. Ջ.):*

12. *92բ-3ա* Հարցում վասն շրջանաց Արեգական եւ Լուսնի – *<Պատասխանի> Ի քանի՞ս շրջի շրջան Արեգականն: Պատասխանի. ԻՀ.… եւ ի շաւիղս լրմանցն դարձեալ դարձուցանէ զԼուսինն: Աւրհնեալ է Աստուած ի յաւիտեանս. ամէն (Ջ. էյնաթեան, էջ 220):*

13. *93ա-4բ* Դանիէլի մարգարէին ասացեալ: Յիշեա՛, ո՛վ եղբայր – *Ի սկզբանէ արար Աստուած զերկինս եւ զերկիր… քան զամենայն ստեղծուածս առաւել զմարդն սիրեաց եւ ետ նմա զամենայն իմաստութիւն ճանաչել զբարի եւ զչար եւ նմա փառք (հմմտ. ձեռ. 1973, 188ա-90բ):*

14. *94բ* Յաղակս աստեղացն. ցուցակ են – *Զոհալն, որ կոչի երեւակ… զգաւեաւն ի տարին ԲԺ. (12) անգամ (հմմտ. ձեռ. 1973, 190բ-1ա):*

15. *94բ-6բ* Ի նոյն տեսութիւն – *Առաջին գաւտին Լուսին է, որ կոչի հռոմերէն Սելէն եւ տաճկերէն Ղամար… եւ զե. օրն եւ զԱ. յաւուրցն համարս կարգեցի (հմմտ. ձեռ. 1973, 191ա-5ա):*

Բ. *97ա-9բ* Գրիգորի Եաջ Ճրուետորի դաւանութիւն – *Հաւատամ եւ խոստովանիմ, դաւանեմ եւ երկիր պագանեմ… եւ մարմնոյն անապական ի գբի տքնելով, որքան սկսեալ ի մկրտութիւն /// (վջ):*

Ծնթ. Յաջորդ 2 պրակները գրուած են այլ գրիչների ձեռով. դրանք եւս վերաբերում են ԺԵ. դարին եւ բովանդակային սերտ կապ ունեն նախորդ մասի հետ:

Գ. *101ա-12բ* [Քարոզք Գրիգորի Տաթեւացւոյ յԱմարան հատորոյ]

1. *101ա-4ա* [Ն]որին քարոզ ձեռնադրութեան, ի բանն՝ Քահանայք fո զգեցին զարդարութիւն – *[Ն]ախ պարտ է գիտել, թէ զի՞նչ է սա[հ]ման քահանայութեան… ի պսակողէն Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզգիրք, Ամարաս հատոր, Կ. Պոլիս, 1741, Գլ. ԼԷ., էջ 164-168:

2. *104ա-7բ* Դարձեալ յայլմէ խարոզ վասն կարգի հաճանայութեան, ի բանն՝ Քահանայք ոն զգեցին զարդարութիւն – *[Վ]արդապետք ասեն, թէ պատշաճ է, որ յեկեղեցի սուրբ լինէր... ծառա՛յ բարի եւ հաւատարիմ, մո՛ւտ յուրախութիւն Տեառն քո:*

Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզգիրք, Ամարաս հատոր, Կ. Պոլիս, 1741, Գլ. ԽԱ., էջ 181-185:

3. *107բ-12բ* Յայլմէ խարոզ վասն կարգի հաճանայութեանն, ի բանն՝ Քահանայք սուրբ եղիցին եւ մի՛ գարշեցուսցեն զանունն Աստուծոյ, զի պատարագն Աստուծոյ նոքա մատուցանեն – *[Վ]արդապետք ասեն, թէ ամենակալն Աստուած ոչինչ եթող յաշխարհս առանց կարգի... ի փառս եւ ի գովութիւն անուանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:*

Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզգիրք, Ամարաս հատոր, Կ. Պոլիս, 1741, Գլ. Խ., էջ 176-181:

Դ. *113ա-24ա* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Քերականական լուծմունք]

1. *113ա-7բ* [Ն]որին Գրիգորի՝ աշակերտի Յովանու Որոտնեցւոյ Լուծումն համառաւտ դժարիմաց բանից ի գիրս գրչութեան, որ յԱռիստակէս հռետորէ

Տե՛ս ձեռ. 267, 444ա-55ա: ա/113ա-4ա: բ/114աբ: գ/114բ-5ա: դ/115ա: ե/115ա: զ/115աբ: է/115բ: ը/115բ-6ա: թ/116ա: ժ/116աբ: ժա/116բ-7բ:

Տե՛ս Լ. Խաչերեան, «Գրչութեան արուեստի» լեզուական-ֆերականական տեսութիւնը միջնադարեան Հայաստանում. ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1962, էջ 321-340, ձեռ. Հ (ձեռ.ի մասին տե՛ս էջ 223-224):

2. *117բ-24ա* Նորին Գրիգորի՝ աշակերտի Յովհաննու Որոտնեցւոյ Լուծումն համառաւտ ի խրատ գրչութեան Գէորգեա վարդապետի, զոր նախ խնդրեալ էր ի նմանէ Կոստանտեայ գրչի եւ ապա Գոյներիցանց Ստեփանոսի

Տե՛ս ձեռ. 267, 429ա-44ա: ա/117բ-8ա: բ/118ա-22բ: գ/122բ-3բ: դ/123բ-4ա: ե/124ա: զ/124ա (խորագիր՝ չիք):

Տե՛ս Լ. Խաչերեան, «Գրչութեան արուեստի» լեզուական-ֆերականական տեսութիւնը միջնադարեան Հայաստանում. ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1962, էջ 341-365, ձեռ. Հ (ձեռ.ի մասին տե՛ս էջ 223-224):

ՅԱՒԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

1. *Ա. աստուա* (ԺԸ. դ., հայատառ թուրքերէն*) [Ոտանաւոր] – *//////նոյ մի սան (՞) /// / /// զարընտա/// / /// զարընտայ ալամ... /// նաջալ գալտի///*

2. *Բ. աստուա* (ԺԸ. դ., հայատառ թուրքերէն*) [Ոտանաւոր] – */// օլտըք երի խանա / ///լաք վուրտի տաղտըքի... /// բիրըզ բիր եանա... ///ջ տաղտըն բաշըմ ուստ:*

* Ծնթ. Ընթերցումը եւ բառանջատումը՝ Անի Ժ. Աւետիսեանի:

3. *100ա* (ԺԹ. դ., շղագիր, հակառակ կողմով) [Տաղ սիրոյ] – *Ա՛հ, այշնան առաւօտ, սրտի իմոյ զարա՛ւ, / դու բարեաւ ծագեցար ի բէրկրութիւն աշաց / արեւուն՝ կարապետ քո պայծառ դիմաց / տամ սիրտ իմ սիրովին պատարագ կամաց... ես իբրու, ես իբրու, ես իբրու քո գեղոյ ստրուկս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

10ա Ջեղկելի քարտուղարս անարհեստ քերթողութեան զՍ<մ>տեփանոս մոլորեալ մտաւք, յիշեա՛, ո՛վ Տէր: Ջեռքս փտի եւ հողանայ, / գիրքս յիշատակ առ ձեզ մնայ:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Բ., էջ 280, Հմր 362.ա.:

16ա [Ո]գնեա՛յ, [Հ]ոգի՛դ Սուրբ Աստուած եւ զմեղաւորացս յիշեա՛ ի Տէր Աստուած: /// է սկիզբն սորայ ի թու///

43ա Յիշեա՛, եղբա՛յր, զմեղուցեալ գրիչս եւ մի բերան Աստուած ողորմի ասա՛, եւ Տէր Աստուած քեզ ողորմի: Ի թվականիս ՉԺԷ. (1468). ամէն:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Բ., էջ 280, Հմր 362.բ.:

43բ Գրեցաւ Տումարի մեկնիչս ի յընդիր եւ ի սուրբ աւրինակէ մեծ եւ ի պատուական Թումայ րաբունապետէ /// (1-2 բառ՝ չնչուած): Ի թիւս հայ[ոց] ՉԺԷ. (1468) գրեցաւ:

63ա Աստուած ողորմի Ստեփանոս *աբեղին. ամէն:*

80ա Յիշեա՛ զՍտեփանոս գրչակս եւ ողորմի՛ ասայ, զի կ[ա]րօտ եմ:

Տե՛ս նաեւ՝ 93ա խորագիր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *64բ (ԺՀ. դ., նոտրգիր, արտք. լս.) Ա՛հ, տէր* Միւնաս *(նման՝ 30բ, 33բ):*

2. *124բ (գնողի եւ նուիրատուի, ԺՀ. դ., նոտրգիր) /// ասացէ՛քտէր Հ[ո]վանէս[ի]ն, ո[ր] գնեաց ի հալալ վաստակոց ուրոց եւ եդ ձեռ* Սարատին, *Աստուած ուր խէր զաբուլ էնայ: եւ որ հանդիպի գրիս այս, Աստուած ողորմի ասացէ՛ք. ամէն: Դարձե[ա]լ Աստուած ողորմի ասա[ցէ՛ք]* Զադոյին, *կողակըցուն՝* Ալթու[նին], Ամուն: *Այս է պա[տ]ճառս:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *12բ սեւ թանաքով ուխտանկիւն՝* «ՊԱՂՏԱՍԱՐ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ», *43բ սեւ թանաքով քառանկիւն՝* «Ս. Ղ. / 1864»:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ «Տոմարագիտութիւն բոլոր/// թղթի թվ. ՉԺԷ (14///», սեւով՝ «1292», 100բ՝ «Գիրքս 245 երես է»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *Բ. աստուածին՝ կենդանի (երիցս), ձիու գլուխ:*

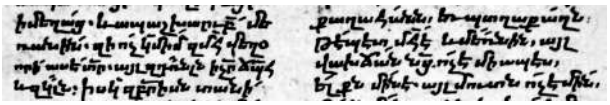
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *12բ՝ պատուի նշանի նմանուղ գծեր (21 անգամ), 58ա, 89ա, 96բ՝ «Ա՛հ», 74ա, 96ա՝ «Ա», 88բ, 92բ՝ «հ», 95բ, 123բ՝ խզբզոց:*

3588
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ

Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆ* (ԵՐՋՆԿԱ) ՊՀԳ. – 1424

ԳՐԻՉ՝ Յոհաննէս աբղ. Սուրբ-Թորոսեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ Մարտիրոս վրդ.:

ԹԵՐԹ՝ 172-1 (թուիչ՝ թ. 29-31): ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԴ×12 (Ա 11)+4: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. այլ թուղթ՝ թ. 169-72. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագ, երեքնուկով պսակուած գծային խաչ, որի ստ. ձախ կողմում լատ. «Z», աջը՝ կտրուած: ՄԵԶՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (14,3×10,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 64ա): ՏՈՂ՝ 34-35. գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ 2 կապիչներով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շագանակագոյն կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 64ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ջարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին եւ կապիչները մաշուած, մէջբը ճաճճած, 2 փայտէ գամերն ընկած, պահպանուել են հիմմերը, Բ. փեղկի վեր. կէսից աւելին հիմմից անջատ, թուլացած. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ գունաթափ. կան ԺԸ. դ. (144բ, 169ա, 170ա եւլն) եւ աւելի վաղ (1ա, 11ա, 12ա, 14ա եւլն) նորոգման հետքեր. որոշ թերթերի եզրեր մասամբ մաշուած (թ. 11, 69, 71, 172 եւլն). թերթերը խոնաւութիւնից խուճացած, դեղնած, վրան դեղին հետքեր, մատնահետքեր, որոշ հիմմեր ամրացած փոշուց մասամբ սեւացած (թ. 43-7, 84-6 եւլն), թ. 1-19, 169-72՝ ցեցի եւ այլ անցքեր. թ. 1-23, 168-72՝ կարը թուլացած, որոշ թերթեր հիմմից մասամբ անջատ, թ. 10-1՝ իրարից հետացած, երեւում է հիմմը. թ. 169ից առաջ եւ 172ից յետոյ 1ական թ.՝ ընկած:

* Ծնթ. Այս վանքի մասին տե՛ս Գառնիկ Ստեփանեան, Երզնկա, Երեւան, 2005, էջ 173-179, նաեւ՝ Ստ. Մելիք-Բախշեան, Հայոց պաշտամունքային վայրեր, Երեւան, 2009, էջ 173, «Լուսաւորչի գերեզման»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. [Քարոզք յերկրորդ հատորոյ]

Տե՛ս Ամառան հատոր, տպ. 1741 թ.: Ա/չիք: Բ/106բ-12ա: Գ/112բ-23ա: Դ/101ա-6բ: Ե/96ա-101ա: Զ/չիք: Է/22բ-8ա: Ը/չիք: Թ/1ա-4բ: Ժ/4բ-6բ: ԺԱ/6բ-10բ: ԺԲ/132բ-7ա: ԺԳ/137ա-43ա: ԺԴ/143ա-4բ (վջ՝ տարբեր՝ «...եւ կամակոբէ ի մեղս դժւարօ ուղի եւ պատուհասիւն Աստուծոյ», վջ՝ չօրինակուած): ԺԵ-ԼԶ/չիք: ԼԷ/35բ-8բ: ԼԸ/46ա-51ա: ԼԹ/չիք: Խ/38բ-43ա: ԽԱ/43ա-6ա: ԽԲ-ԽԶ/չիք: ԽԷ/82ա-5բ: ԽԸ/70բ-3ա: ԽԹ/73ա-4բ: Ծ/74բ-5բ: ԾԱ/75բ-6բ: ԾԲ/76բ-7բ: ԾԳ/51ա-3բ: ԾԴ/123բ-7բ: ԾԵ/չիք: ԾԶ/131ա-2բ: ԾԷ/127բ-31ա: ԾԸ/56բ-60բ: ԾԹ/60բ-1բ: Կ/61բ-2ա (վջ՝ տարբեր՝ «...նոյնպէս եւ ծիծաղականն, այլ ծիծաղելն՝ անմտութիւն է եւ օելորդ», վջ՝ չընդօրինակուած): ԿԱ/չիք: ԿԲ/77բ-82ա: ԿԳ-Հ/չիք: ՀԱ/62ա-5ա: ՀԲ/65ա-8բ: ՀԳ/68բ-70բ: ՀԴ/10բ-6բ (խորագիր՝ «Նորին քարոզ վասն պաշտման, պատուհասի...»): ՀԵ/16բ-9ա: ՀԶ/19ա-22բ: ՀԷ/85բ-8բ: ՀԸ/88բ-91բ: ՀԹ/28ա-32ա (վջ-ում ցուցում գրչից՝ «Յետ այսորիկ ասելի է վասն աղօթից պահոց եւ ողորմութեան»): Զ/չիք: ՁԱ/32ա-5բ: ՁԲ/53բ-6բ (վջ՝ տարբեր՝ «...երկրորդ՝ նուէրքն ի մէնջ է եւ աղօթքն յԱստուծոյ պարգեւք, երրորդ՝ նուէրքն միջնորդ է», վջ-ը՝ չընդօրինակուած): ՁԳ-ՁԱ/չիք: ՁԲ/91բ-6ա: ՁԳ-ՁԶ/չիք:

Ծնթ. Նկարագրութիւն Գրիգոր Տաթեւացու քարոզգրքի տպագրի՝ տե՛ս Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց, հտ. Զ., Երեւան, 2012, էջ 1532-1571:

2. *145ա-68բ* [Քարոզք յարտաքոյ Ա. եւ Բ. հատորոց]

ա. *145ա-7ա* Հարցն եւ պատասխանի – *Վա՞ռն էր ամենայն ազգք ի ծովէ եւ ի ցամաքէ յարեւելից եւ յարեւմտից ժողովել երթեան յերուսաղէմ: [Պատասխանի]. Պատճառ եւ աւժանդակ ամենայն հաւատացելոց հաւատքելոյ բազում յառաջնոցն...*

բ. *147ա-51բ* ԼԹ. Ասէ առաքեալն Պետրոս վասն կատարածի աշխարհի, որ նախ ջրեղեղաւ աշխարհ ապականեալ կորեալ կորեաւ: Դարձեալ նովին բանիւ երկին եւ երկիր գանձեալ են հրոյ պահեալք յաւուրն դատաստանի եւ կորստեան ամբարիշտ մարդկան – *Բայց նախ գիտելի է, թէ վասն էր բարկացաւ Աստուած աշխարհի...*

գ. *151բ-5բ* Ի. [Մաթէոս վարդապետի քարոզ, ի բանն, որ ասէ, ձեռ. 2106, 152բ-6բ]. Երանի՛ ողորմածացն, զի նոցա է արքայութիւնն – *Բայց արդ, պարտ է գիտել, զի այս կարգ առաքինութեան առնել պսակաց...*

դ. *155բ-7բ* ԻԱ. Հաւատք առանց գործոց մեռեալ են, եւ գործք առանց հաւատոյ դատարկ են – *Նախ պարտ է գիտել, թէ ուստի՛ լինի հնացան...*

ե. *157բ* Նորին քարոզ Փոխման ի բանն՝ Արի՛, Տէ՛ր, ի հանգիստ fo, դու եւ կտակաւ – *Գիտել պարտ է, թէ զի՞նչ է հանգիստ Տեառն, որ ասէ. Արի՛, Տէ՛ր, ի հանգիստ: Զի հանգչիլ ասի նմայ, որ վաստակի եւ կամ տեղաւ ինչ պարունակի: Արդ (այսչափ, վրան գրչից կարմրով խաչաձեւ գիծ քաշած):*

զ. *157բ-8բ* Քարոզ վասն մահու. Աւուրք իմ որպէս

հովանի անցին – *Վասն բազում պատճառի ըզկեանք մարդոյ համեմատէ հովանոյ…*

է. *158բ-67ա* Նորին fառոզ վասն օրհնութեան, ի բանն ասէ. Աւրհնեա՛ անձն իմ զՏէր – *Արդ, գիտելի է, զի վասն Ջ. պատճառի կրկնէ՝ Ջօրհնեա՛ անձն իմ զՏէրն…*

ը. *167աբ* [Դարագլուխ] – *ՅԱդամայ մինչեւ ի ջրհեղեղն ՍՄԽԲ. (2242)… յորժամ համարել երեսս Դ֊ին:*

թ. *167բ-8բ* ԻԳ. [Գրիգոր Տաթեւացի, ձեռ. 1020, 231բ-2ա], Սեղան fn, Տէ՛ր [զօր]ութեանց, թագաւո՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ. այլ fառոզ վասն եկեղեցւոյ – *Սեղան կոչի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս վասն բազում պատճառի…*

ՅԱԻԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԷ. դ., նոտրգիր

169ա-72բ [Յայլմէ fառոզ Աստուածածնին, ի բանն Սողոմոնի. եղեւ նա իբրեւ զնաւ շահաբեր, որ ի հեռաստանէ ժողովէ զմեծութիւնս] – *(սկ.) /// յաշխարհս: Վասն այն յորժամ աղաղակեցին նահապետքն եւ մարգարէքն… որում փառք, զօրութիւն եւ իշխանութիւն ընդ Հօր իւրում եւ ամենասուրբ [Հոգւոյն, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն]:*

Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզգիրք, Ամառան հատոր, Գլ. ձԼԱ., Կ. Պոլիս, 1741, էջ 506-512:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

4բ Տէ՛ր Աստուած, ողորմեա՛ ստացողի եւ գրողի գրոցս. ամէն (նման՝ *82ա*):

35բ Տէ՛ր Աստուած, ողորմեա՛ ստացողի գրոցս Մարտիրոս *վարդապետին եւ ծնողի իւր, եւ ամենայն արեան մերձաւորի, եւ գրողի սմա* Յոհաննէս *աբեղի եւ ծնողի իւր, եւ ամենայն արեան մերձաւորի, եւ* Սուրբ Լուսաւորչիս *միաբանից, եւ որ ամէն ասեն. ամէն, Ռ. ամէն:*

70բ Տէ՛ր Աստուած, ողորմեա՛ ստացողի սորա Մարտիրոս *վարդապետի, ծնողի իւր եւ ամենայն արեան մերձաւորի, եւ գրողի սորա* Յոհաննէս *աբեղի* Սուրբ Թորոսեցոյ, *եւ ծնողի իւր, եւ ամենայն արեան մերձաւորի, եւ որ ամէն ասեն. ամէն:*

75բ (ստ. լս.) Փոքրիկ նշանաւս յիշեա՛ զծնօղսն իմ յաղօթս քո, հա՛յր հոգեւոր:

132բ Տէ՛ր Աստուած, ողորմեա՛ ստացողի գրոցս Մարտիրոս *վարդապետի, եւ ծնողաց, եւ եղբարց իւրոց, եւ ամենայն արեան մերձաւորաց: Ընդ նմին եւ գրողի սորայ* Յոհաննէս *աբեղի եւ ծնողի իւր, եւ ամենայն արեան մերձաւորի, եւ որ ասէ ամէն: Գրեցաւ ձեռամբ յոգնամեղ գրչի* Յոհաննէս *աբեղի* Սուրբ Թորոսեցոյ, *ի գուռն եւ ի Գերեզմանս* Սուրբ Լուսաւորչի, *եւ* Սուրբ Փրկչիս *հովանեաւ, եւ ընդ հովանեաւ* Սուրբ Աստուածածնին, *եւ* Սուրբ Կարապետին, *եւ* Սուրբ Ստեփաննոսին, *ի հայրապետութեան* Մկրտիչ աբեղի Սէրոբեցոյ, *ի վայել[ո]ւմն* Մարտիրոս *վարդապետի եւ յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց:*

Գրեցաւ ի թվականիս ՊՀԳ. (1424), ի յՕգոստոս Ը.:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Ա., էջ 323-324, չ՝ր 340:

167ա Տէ՛ր Աստուած, ողորմեա՛յ ստացողի սորայ Մարտիրոս *վարդապետի եւ ծնողի իւր, եւ եղբարց, եւ ամենայն արեան մերձաւորի նորա, եւ գրողի սորա* Յոհաննէս *աբեղի, եւ ծնողի իւր, եւ ամենայն արեան մերձաւորի, եւ որ լի սրտիւ ամէն ասէ. ամէն (նման՝ 10բ, 28ա, 51ա, 101ա, 123ա, 131ա, 157բ):*

Ծնթ. Որոշ յիշատակարանների դիմաց մատիտով հետգ. շղագրով գրուած է՝ 51ա՝ «Յշտկ», 101ա՝ «Յշտկրան» եւ նման նշումներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

168բ (ստացողի, 1672 թ., նոտրգիր) Ըստացօղ սուրբ տառիս, որ է քարոզ ժողով<ուվ> ածու լուսաւոր բանիցն Գրիգորի Տաթեւացոյն *ի Ամառան հատորէն,* Աբրահամ՝ *պիտակ բանի սպասաւոր, յիշատակ ինձ եւ ծնօղացն իմոյ, եղբարց եւ քեռցն իմոյ, որք առ Աստուած փոխեցան եւ թողին զիս միայն: Վա՛յ եւ աւա՛ղ իմոյ հոգւոյս, որ գայ եւ մնայ ի մէջ փշոյս: Մ՛ վ ընդերձօղք հարք եւ եղբարք, որք օգտիք ի սմանէ՝ ուսանելով եւ ուսուցանելով, յիշեսջի՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր, եւ գուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյն մերոյ: Ի թվականիս հայոց ՌՃԻԱ.ին (1672), ի մայրաքաղաքն* Աւզրում, *որ էի առաջնորդ նորին եւ տեղեաւ* Տաթեւացի: *Սայ լիցի յիշատակ ինձ եւ յետ իմոյ՝ ի վայելումն մանկանց եկեղեցւոյ:*

Համմտ. կնճադրոշմ 6բ, 50բ, 168բ:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *2բ, 167բ* սեւ թանաքով ոճաւոր ութանկիւն՝ «ԱՌԱՔԵԼ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ 1187 (1738)», *6բ, 50բ, 168բ* սեւ թանաքով ձուածիր՝ «ԱԲՐԱՀԱՄ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 1688», *168բ* սեւ թանաքով ձուածիր, անընթեռնելի:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին* սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ «Քարոզգիրք Գրիգ. Տաթ. Ամառնային հատոր, բոլորագիր, գրեալ ի Յոհաննէս աբեղայէ, ԺԴ.-րդ դարու», սեւով՝ «1293», *Ա.* աստառին սոսնձած դեղնաւուն թերթին՝ «Քարոզգիրք Գրիգորի Տաթեւացւոյ… առանց թուականի, զորմէ տես յիշատակարանք թղ. 35բ… թղ 4բ, 10բ, 28ա, 51ա, 70բ, 101ա, 123ա, 131ա, 167ա: Ձեռագիր ԺԴ-րդ դարու: Յիշատակարան յետին ստացողի սորին Աբրահամու… Գտանին ի վերջ սորին նոտրգրով չորս թերթք յայլ գրոց: Մատենադարանապետ Սահակ վարդապետ Ամատունի: 1906, 21 Մայիսի», «ՊՀԳ. – 1424. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:

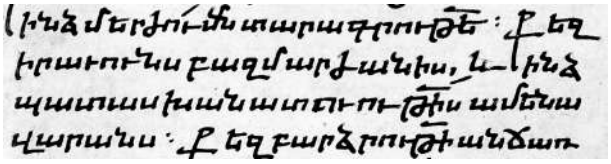
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *40բ* «որ էտ», *47ա* «ծիզ», *77բ* այբուբեն «ա-ը», *132բ* թուաբանական հաշուարկ՝ «873+551/1425» (ձեռ.ի թուականի սխալ հաշուում է), *168բ* «1121+552/1673» (հետգ-ի յիշատակարանի թուականի հաշուում է):

3589
ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻ, ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

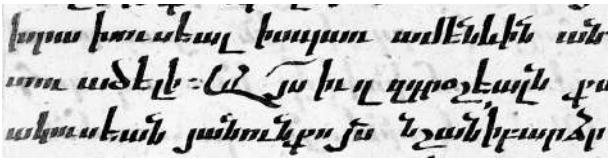
ԱԿՆԵՐՈՑ ՎԱՆՔ ՁԿԸ. – 1319
ԱՊՐԱԿՈՒՆԵԱՑ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ՎԱՆՔ ՌՃՁ. – 1667

ԳՐԻՉ՝ Վարդան (Ա.), Յովհաննէս Կարճաւանցի (լրացնող գրիչը, Բ.): ՍՏԱՑՈՂ՝ Վարդան (Ա. գրիչը): ԿԱՁՄՈՂ՝ Շմաւոն վարդապետ (Բ.):

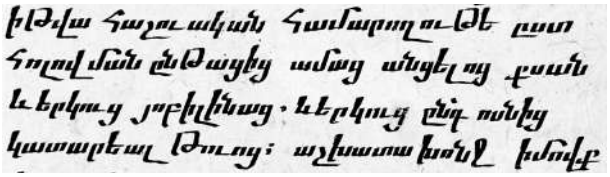
ԹԵՐԹ՝ 345 (տե՛ս նաեւ՝ պտոկ-պիպ., գրչի թերթակալում արտ. լս-ում՝ ժե-յժդ, որ է՝ 19ա-344ա). չգրուած՝ 3ա, 316բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԻԹ×12 (Ա 17, Բ 4+4, Դ 10, է, ԻԹ 11, Ը 2+12, ԻԷ 7)+2: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. այլ թուղթ՝ թ. 2-18, 73, 84-5, 302-43: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ թ. 19-72, 74-83, 86-301, 344-5 (նմուշ՝ 54ա), թ. 2-18, 73, 84-85, 302-43 (նմուշ՝ 311ա, ծածկագիր՝ 320ա): ՏՈՂ՝ 22 (թ. 19-72, 74-83, 86-301, 344-5), 18-20 (թ. 2-18, 73, 84-5, 302-43). գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՁՄ՝ դարչնագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով. միջուկը՝ տախ-



Նմուշ 54ա



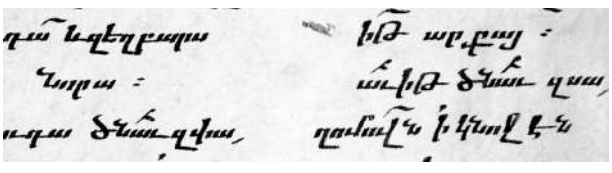
Նմուշ 311ա



Նմուշ 320ա

տակ. աստառը՝ սեւ մետաքս: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (վջ)՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – ձակատազարդ՝ 4ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ձարդագիր՝ թղնագիր, կենդանագիր (թռչուն-ձուկ)՝ 14ա, 15բ: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:



Նմուշ 1բ

Ծնթ. Կայ միայն 1667 թ. գրուած մասերում:

ՊԱՏԱՒՈՒԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մատթէոսի: ԺՁ. դ.: Թ. 1՝ ստացուած 1 ամբողջական թերթից: Մագաղաթ, 16,8×11. երկսիւն (12×7,5). բոլորգիր (նմուշ՝ 1բ). տող՝ 22: 1ա բնագիրը չգրուած, ունի միայն ստ. լս-ային համաբարբառ: Կարդալ. 1բ՝ «[Ի] Սահա[կ] [ծ]նաւ ըզՅակովբ: [Յ]ակովբ ծնաւ ըզՅուդա եւ զեղբարս նորա... [Ո]զիա ծնաւ զՅովաթամ: [Յ]ովաթամ ծնաւ զԱհազ» (Ա. 2-9):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին՝ մասամբ մաշուած, մէջբը՝ ճաճճած, դոնակի ստ. արտ. կէսը թափուած, վեր. եզրը 2 տեղից ընդերկայնակի պատռուած, յական կապիչներն ու գամերն ընկած՝ կան միայն կապիչների հիմքերը. աստառը մասամբ մաշուած, ցեցի անցքերով. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ գունաթափ, սեւացած. նորոգուած 1667 թ., որի ժամանակ աւելացուել են ընկած թերթերը եւ լրացուել բնագրի պակասը, այլ թղթով ամրացուել հիմքերը եւ եզրերը (թ. 23-6, 27բ, 28բ, 38ա, 97ա, թ. 232-3 եւլն), իսկ պիպ. Ա.ն՝ ԺԹ. դ. թուղթ է. եզրերը՝ մասամբ մաշուած, մանր պատռուածքներ. տեղ-տեղ վեր. եզրերում խոնաւութիւնից դեղնած, 1ին գրչի թերթերը մասամբ խունացած, դեղնած, տեղ-տեղ ստ. արտ. անկիւններում՝ մաշուածութեան հետեւր, բծեր. թ. 1-9, 178-345՝ ցեցի անցքեր. թ. 314-9 ստ. հիմքից անջատ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *3բ-318ա* Դրումբ յունաթախ բանից օկտակառաց... Ասացեալ Մատեան ողբերգութեան Գրիգոր Նարեկայ վանից վանականի, հոգեմատան հեռետորի եւ հայոց փիլիսոփայի

Տե՛ս ձեռ. 1568, 5բ-341ա: ա/3բ-5բ: բ/5բ-9բ: գ/9բ-14ա (9բ արտաք. լս-ում գրչից՝ «Մեղսաքաւիչ պաղատանք»): դ/14ա-5բ (14ա ստ. լս-ում գրչից՝ «Թէ ի մեղանչել մարդոյս հրեշտակքն տրտմին, եւ սատանայ ուրախանայ»): է/15բ-8բ (15բ արտաք. լս-ում գրչից՝ «Սատանայ զմարդս հարբեցնէ ու ձգէ ի մեղք»): զ/18բ-20բ (18բ արտաք. լս-ում գրչից՝ «Մանասէ, Փարիսեցին, Անառակ որդին, Փարիսեցին, կինն պոռնիկն»): է/20բ-4ա (22բ ստ. լս-ում գրչից՝ «Աստի յառաջ թուի[ի], թէ չէ ի գրոցս, զի չէ ինչ նման, այղ վասն զի հինգ են օրինակքս եւ ի յՀ.ն կայ եւ յԳ.ն չկայ, բայց գրեմ ի փառս Աստուծոյ». 23ա-4ա «Այղ արդ այժմ / որ եւ ժամանակ է կանգնել մեղաւք գլորելոյս... ամէն», տե՛ս տպ. 1985, «Մանօթագրութիւններ», էջ 988-991): ը/24բ-5բ:

թ/25բ-7բ: ժ/27բ-9բ: ժա/29բ-33բ: ժբ/33բ-5բ: ժգ/35բ-7ա: ժդ/37ա-9բ: ժե/39բ-42բ: ժզ/42բ-4ա: ժէ/44ա-6ա: ժը/46բ-50ա: ժթ/50ա-3ա: ի/53ա-6բ: իա/56բ-9ա: իբ/59ա-60բ: իգ/61ա-4ա: իդ/64ա-6բ: իե/66բ-70բ: իզ/70բ-3բ: իէ/73բ-7ա: իը/77բ-81բ: իթ/81բ-6բ (85ա ստ լս-ում հետգ. նոտրգրով՝ «ի չնջածէն հե՛տ շրջի՛ր գթուլթն». 85աբ «անամբարտաւան միտ, անհպարտ սիրտ... ամէն» հատուածի մասին է, որը կրկնուած է 2րդ գրչից): լ/86բ-90ա: լա/90ա-3ա (վա. գլուխն ամբողջական է): լբ/93ա-7ա: լգ/97ա-102բ: լդ/102բ-10ա: լե/110ա-2բ: լզ/112բ-4բ: լէ/114բ-7ա: լը/117ա-9ա: լթ/119ա-20բ: խ/120բ-2ա: խա/122աբ: խբ/122բ-3բ: խգ/123բ-4բ: խդ/124բ-6բ: խե/126բ-30բ: խզ/130բ-3ա: խէ/133ա-4բ: խը/134բ-41բ: խթ/141բ-4բ: ծ/144բ-8ա: ծա/148ա-52ա: ծբ/152ա-4ա: ծգ/154ա-7բ: ծդ/157բ-60ա: ծե/160ա-3ա: ծզ/163ա-5բ: ծէ/165բ-7բ: ծը/167բ-9բ: ծթ/169բ-71ա: կ/171բ-7բ (173ա ստ. լս-ում գրչից «չնեալ եւ կշտամբեալ» արտայայտութեան մասին՝ «Ուղիղ թուի, թէ՝ չնեալն է, յԳ. լաւ օրինակս գտեալ». մանրամասն տե՛ս տպ. 1985, «Տարընթերցուածներ», էջ 833, Հմր 50): կա/177բ-81բ: կբ/181բ-5բ: կգ/185բ-7ա: կդ/187ա-9բ: կե/189բ-93ա: կզ/193ա-9ա: կէ/199ա-201ա: կը/201ա-4բ: կթ/204բ-7ա: հ/207ա-9բ: հա/209բ-15ա: հբ/215ա-8ա: հգ/218ա-20բ: հդ/220բ-4ա: հե/224ա-37ա: հզ/237ա-9ա: հէ/239բ-41բ: հը/242ա-5ա: հթ/245ա-9ա: ձ/249ա-51բ: ձա/251բ-4ա: ձբ/254ա-8բ: ձգ/258բ-63ա: ձդ/263ա-4բ: ձե/264բ-6ա: ձզ/266ա-8ա: ձէ/268ա-70ա: ձը/270ա-2ա: ձթ/272աբ: ղ/272բ-7ա: ղա/277բ-81ա: ղբ/281ա-90ա: ղգ/290ա-314ա: ղդ/314ա-5ա (խորագիրը՝ նոտրգիր, գրչի, խորագրի վջ-ում՝ «Գիշերի ժամուն»): ղե/315ա-6ա (Ղե. գլուխն ամբողջական է): Յիշատակարան մատենիս դրութեան/317ա-8ա:

Տե՛ս Գրիգոր Նարեկացի, Մատեան ողբերգութեան, Երեւան, 1985, ձեռ. a (ձեռ-իս մասին՝ էջ 63-65):

Ծնթ. Բնագրային մասնակի տարբերութիւնները եւ առանձին մասերին վերաբերող՝ արտ. լս-ներում առկայ խոռագրերը չենք նշել, քանի որ դրանք արտացոլուած են 1985ի տպագրի «Տարընթերցուածներ» եւ «Ծանօթագրութիւններ» բաժիններում:

Բ. *318ա-9ա* [Ներսէս Լամբրոնացի, Վարք Գրիգորի Նարեկացւոյ] – *Սուրբ հայրս մեր աստուածաշնորհ քահանայս եւ կրաւնաւոր Գրիգոր էր ի Նարեկայ վանից... մարմինն եդեալ կայ ի նոյն Նարեկայ վանս, հուպ եկեղեցւոյն Սրբուհւոյն Սանդխտոյ:... (344ա «...գովեստ ի սուրբն Յակոբ եպիսկոպոս Մծբնայ... հուպ եկեղեցւոյն սրբուհւոյն Սանդխտոյ» վերջին մասը՝ 1ին՝ Վարդան գրչից գրուածը եւս պահպանուել է):*

Տե՛ս Հանդէս ամսօրեայ, 1940, Հմր 7-12, էջ 215-217, Ներսէսի Լամբրոնացւոյ Վարք Գրիգորի Նարեկացւոյ, աշխ.՝ ճ. Հ. Ոսկեանի, ընդօրինակուած է կրճատումներով:

Գ. *321ա-43բ* [Գրիգոր Նարեկացի, Բ]ան նուիրական գովեստի առն որում իմաստասիրի, առ մեծ եւ երջանիկ հայրապետն Քրիստոսի սուրբն Յակովբ եպիսկոպոս եւ վերադիտող սկզբնապատիւ երկնահանգէտ աթոռոյն եկեղեցւոյն Մծբին հաղարի – *Բարձրացի՛ր, Սի<Սի>ովն հոգեւոր, դիմաւոր, անձնաւոր, խնկաւոր եւ խորհրդաւոր... որում կցորդեալ հաւասարեսցուք մասամբ հաւատով... ամէն:*

Տե՛ս Գրիգոր Նարեկացի, Երկրորդ մատեան ճառից, Վենետիկ, 1827, էջ 189-205:

Դ. *345աբ* Սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի ի [Մատ]թէոսի Աւետարանին մեկ[ն]ութենէ, ի Փարիսեցւոց գոցն, թէ՝ Փոխ մեղացն առհամարհելն մեծամեծին լինին, աւրինակ բազումք – *Յորժամ մի անգամ իբրեւ յարբեցութենէ եւ կամ յանդէպ ինչ մոլորութենէ միտք գրաւիցին... ոչ իսկ եւ իսկ յանդրգնեցոյց սպ/// (վջ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Վարդան *գրչի 24ա Ջգրաւղս յիշեա՛, ո՛վ աղաւթասէրդ:*

59ա եւ գրողիս՝ ողորմութիւն, եւ յիշողին՝ պարգեւ բար[եաց]:

80ա (ստ. լս.) Սաստկացաւ գլխոյս ցաւ եւ ի խելագարութիւն կու ածէ զիս՝ յօրինակ եւ ի յանդիմանութիւն հոգէկան ցաւոցս, ողորմեա՛, Քրիստո՛ս:

126բ Մեղաւոր գրողկանս ողորմեա՛, Տէ՛ր (նման՝ 220բ, 277ա):

129ա (ստ. լս.) Մեղա՛յ յամենեցունցս տիրեալս, մեղա՛յ:

152ա Ազաւթա՛ւղ եղբայր, թողութիւն մեղաց խնդրեա՛ մեղուցեալս Վարդանայ, *եւ Աստուած տայ քեզ զվարձն:*

239ա Մեղսաներկ գրաւղս սորա Վարդան *յերես անկեալ աղաչեմ զընթերցաւղդ ողորմութիւն ի Տեառնէ խնդրել գերւոյս. եւ նոյն առատն եւ ձեզ տացէ:*

246բ (արտք. լս.) Ռ. (1000), Ռ. (1000) վա՛յ ինձ:

344ա Փ<Փ> առս Աստուծոյ. ամէն: Փա՛ռք Սրբոյ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս. ամէն: Որոյ շնորհիւ աւարտեցաւ ողբերգականս այս Մատեան, զոր ի Հոգւոյն Սբ(=ր)բոյ շարժեալ գրեաց սուրբն ի հարս Գրիգոր Նարեկացի, *որում ցանկացաւղ եղեալ իմ, զի տեսի զանհամար ազգս անաւրէնութեանց եւ ախտից, զորս սա թուէ առ իս բազմապատկաբար կատարեալ, այղ եւ անդարձ ի նոյնն, եւ ստացայ զսա գրչութեամբ ինձ |344բ| հրապարակիչ, դասրովիչ եւ կառա[փ]իչ ի կենդանութեանս եւ զկնի մահուանն՝ որչափ մնասցէ սա կամաւք Տեառն ի ձեռս այլոց, պարսաւելով զխայտառակութեան արժանիս, զի թերեւս եւ ողոքանացն, որ ատ լուիցէ վասն իմ Տէր: եւ զձեզ աղաչեմ, որք պատահէք՝ զինչ աւրինակաւ եւ իցէ, յիշել աղաւթիւք*

զեղկելիս Վարդան *եւ զ*Սիմէոն *հայրն իմ, որ յոլովս է աշխատեալ վասն իմ: Եւ անյարմարութեան եւ սխալման գրոյս ներեցէ՛ք, զի բազմավիշտ ոգւով, եւ խաւարեալ մտաւք, եւ յոյժ ցաւած մարմնով գրեցի, բայց աւրինակաց անփոյթ չարարի, թեպէտ եւ ի բազմաց վկայեալ է-ին աւրինակքս, այղ յերից եւ ի չորից, է զի եւ ի հնգից աւրինակաց, որչափ կարացի, ուղղեցի: Յիշեցէ՛ք զհոգեւոր հայրն իմ՝ զիմաստուն րաբունն, զսրբազան եպիսկոպոսն* Վարդան*, եւ զհոգւոյ եղբարսն իմ զ*Պետր[ոս] *եւ զ*Մարտիրոս *քահանայն, եւ զ*Թորոս *կրաւնաւոր, որ զգին նիւթոյս ետուն, եւ զ*Մարտիրոս *քահանայն, որ յուղղելն աշխատեցաւ յաւժար կամաւք, եւ զ*Մինաս *քահանայն ձեռնտու մեզ, եւ Աստուած յիշողացդ եւ յիշելոցս ողորմեսցի:*

Գրեց[աւ] ի թվին ՉԿՀ. (1319) Յակ[նե]ցոյ* *վանքս, առ դուրս տաճարի* Տիրամաւրն *եւ* Սուրբ Առաքելոցն*, եւ այլ սրբոց, ի թագ[աւորութեան]* Ալշնի*, ի կաթո[ղիկոսութեան]* Կոստ[անդնեայ]*, յառաջ[նորդութեան] վան[իցս]* Գրիգ[որի]*, յորդորելով եղբարցս, որոց ողոր[մեսցի] Քրիստոս, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն: (կարմիր գլխագրերով)՝ Տէր* Վարդան<ն>այ *է գիրքս:*

Տե՛ս ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 158, Հմր 197, նաեւ ԺԴ. դ-ի յիշ-ք, Ա. (2018), էջ 283-284, Հմր 342:

* Ծնթ. Ակներում գրուած ձեռագրերի մասին տե՛ս Գէորգ Տէր-Վարդանեան եւ Դ. Ղազարեան, Ակների գրչութեան կենտրոնը եւ 1331 թուականի նոթայայտ Նարեկը.– «Էջմիածին», 2012, Գ., էջ 118-142. այս ձեռ.ի մասին՝ էջ 121, Հմր 16: Համաոօտ ցուցակում (Ա., էջ 1045) գրչութեան վայր է համարուած «Ակոյ վանք»ը:

2. *Յովհաննէս Կարճաւանցի լրացնող գրչի, 1667 թ. 319ա Շնորհիւ Տեառն եւ զօրութեամբ նորին վերստին նորոգեալ եղեւ այս կտակարան ողբոց եւ մատեան աստուածապարպաս, որ ըստ իւրոյն յաւրինողի, կազմողի, կառուցողի եւ յարմարողի անուանն վերաձայնեալ կոչի Նարեկագիրք, որ է սա սեփական վանուցն* Փոռադաշտայ*: Խրամակարկատ ցանկապատեցաւ այս այգի տեառնատունկ եւ դաշտաւոր՝ առլցեալ բազմախիտ ծառօք եւ ազգի ազգի ծաղկօք զարդարեալ: Պատնիշածիր բոլորեցաւ այս բուրաստան՝ երփնագունիւք եւ զանազանակք ծաղկօք խոնեցեալ եւ փողփողեալ ճառագայթարձակ փայլողականութեամբ: Կրկնաշարիւք քարամբք նորակերտեցաւ այս ըշտեմարան |319բ| ամենունակ եւ անթերական բարութեան: Ի խալխալեալ քայքայմանց ըստերիւրեալ կազմեցաւ այս դաստարան կենդա[նա]խօս վիճողաբանութեանց: Հորդօրէն հորդեալ յստակագեղեցաւ այս հանդիսարան երկնահրաւէր ըմբշամարտաց քաջասրտաց: Կարկատափերթ կցկցաւ այս սոփեստ կենդանաձիր ընդ վերնական միշտ կենդանւոյն բազմավէճ զրուցատրութեան եւ գանգատաիղձ տոչորմանց: Վերստին մխեցաւ տեառնաբաշխ եւ կենդանախարուկ արեամբ այս աշտէն սայրասուր ընդ սիրտ* Աժդահակայ *զազրատեսութեան:*

Վերստին յարմարեալ յօրինեցաւ այս պանդարանդան առլցեալ յոքնախիտ նետիւք ընդդէմ Նէսաբարայ *գնդին չարապնդութեան: Վերստին հիւսեալ շինեցաւ այս պարսատիկ ողորկատիպ քարամբք կրելեօք ի ճակատ կարծեալ գոռոզին ամբարտաւանութեան: Նորոգապէս, յատակապարզ սրբեցաւ այս սուր երկայրի եւ ազդողական, եւ արագահաս ի վերայ պարանոցի քինաւոր եւ անհաշտելի* Ամաղեկացւոյն *պղծութեամբ: |320ա| Ի նիրհական նըւնջմանց թանձրութեանց յարուցեալ եղեւ հաւս քաղցրահնչիւն եւ գեղեցկանուագ ի ժամանակս երկաքանչիւրոց ըստ մեղաց մերոց յօրացեալ թագաւորութեանց եւ պետական միահեծան իշխանութեանց իսմայելականաց եւ ելիմայականաց, պարսկականաց՝* Ահմատայ *եւ շահ* Սէֆու *նորանուէր արքայից արքայի եւ կարի քրիստոնագաւան տոհմից սիրեցողի եւ պատուողի յաւուրս նեղութեան եւ անձկութեան հայրապետին ամենայն հայկագարմից տեառն* Յակոբայ Ջուղայեցւոյ*, ի յաթոռակալ առաջնորդական եպիսկոպոսութեան* Սրբոյ Կարապետիս Երընջակայ *տեառն* Եսայեա *եւ* Առաքելի Շոռոթեցւոյ*, ի թվահաշուական համարողութեան ըստ հոլովման ընթացից ամաց անցելոց քսան եւ երկուց յօբիլինաց եւ երկուց ընդոսնից կատարեալ թուոց (1667)*, աշխատախնջ իմովք վաստակօք զլացաբարոյ եւ նենգաժեռ* Յոհաննու Կարճաւանցւոյ*, զանուն եւ զբախտ վարդապետութեան տգեղացուցանողի եւ անգարողի, ընդ հովանեաւ գեղապանծութեամբ շքեղացեալ տանս մեծի եւ տիեզերահռչակելի մենարանիս, որ* Ապրակունեա[ց] *|320բ|* Սուրբ Կարապետ *յորջորջի եւ գահերիցութեան նահանգիս բոլորից* Նախճուանայ *եւ* Երընջոյ*: Վասն որոյ զվայելող անձանցդ ցանկալեաց ժամեմք մեծաւ պաղատանօք յեշել զառաջին գրօղն հին եւ զմեզ, եւ զկազմօղ սորին զտէր* Շմաւոն *վարդպ<ապ>ետն անձկալի եւ զ*Մաթէոս *վարդապետն ցանկալի եւ զմիաբանական դասս, որ յայսմ ժամանակի զմեծամեծս եւ զփոքունս եւ որք յիշէքդ, յիշեցեալք լիջիք ի Քրիստոսէ յուսոյն մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Գ., էջ 492-493, Հմր 774:

* Ծնթ. Այս տոմարական հաշուումի վերծանման մի քանի տարբերակ կայ. «Համաոօտ ցուցակը» (Ա, էջ 1045) եւ Վ. Յակոբեանը համարել են 1652՝ առանց լուծման ուղին ցոյց տալու, որը, կարծում ենք, ճիշտ չէ, քանի որ նախ «երկուց» թիւը հաշուի չի առնուել, ապա յիշատակարանում Յակոբ Ջուղայեցին յիշատակում է որպէս «հայրապետին ամենայն հայկազարմից», որը 1655 թուականից շուտ հնարաւոր չէ: Միւսը առկայ է «Մատեանի» 1985 թ. տպագիր բնագրի՝ սոյն ձեռ-ի նկարագրութեան մէջ՝ 1663 թ. (տե՛ս էջ 63), դարձեալ առանց բացատրութեան: Կարծում ենք՝ այս ծածկագիրը կարելի է

հասկանալ այսպէս. 22 յոբելեան, այսինքն՝ 22×50=1100, իսկ «ընդոսնից» ձեր հաւանաբար Իդոս տոմարական միաւորի ճնշիւնափոխուած տարբերակ է, ուստի՝ 2×8=16, որին էլ աւելացնում ենք 551 թ. եւ ստանում՝ 22×50+2×8+551=1667:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *2բ (1691 թ., նոտրգիր) ես՝* **Մարտիրոս,** *եկի այս սուրբ ուխտս, է. տար[ի] [ա]ստ կացեալ եղէ աբեղա, թվ[ին] ՌՃԽ. (1691)՝ Մարտի Ա. բո՛՛զ (=բազում) նեղութեանց հանդիպեալ, Աստուած ազատեալ: (այլ ձեռքով)՝* Եսայիս *եկի այս սուրբ ուխտս, է. տարի աստ կացեալ, եղէ աբեղայ:*

2. *80բ (ԺԹ. դ., շղագիր, արտք. լս.) Տէ՛ր մեր Փրկիչ Յիսուս Քրիստոս, ծառայ Աստուծոյ* Գրիգոր:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ «Գր. Նարեկացւոյ Աղօթագիրք», պտուկ-պհպ 1ա՝ «3/3589», 2ա՝ «ՁԿՀ. – 1319. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *պտուկ-պհպ 1բ՝ խաչելութիւն, 1բ՝ ձեռք՝ հաղորդութեա՞ն բաժակով, 2ա՝ նժոյգ, 3ա՝ բուսական լուսանցազարդ, թռչնագիր «ե»:*

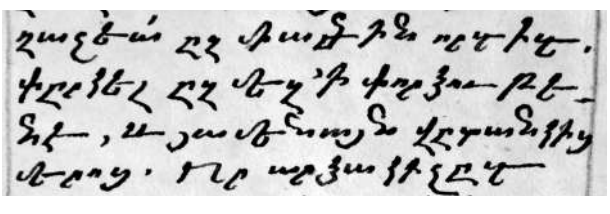
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *2ա՝ «աբանից անանուն ոշ ոջոջ ափ///խաքանօք ես զքեզ եւ եւ եւ ցուցեալ զժո ասա ասէ անուն ասանօր նորոքեա աաաաաաաա», «ես մար», 4ա՝ «Այս Նարեկի աւրնաքալ՞», 158բ՝ «Մաաբգահ», 216բ՝ մատիտով՝ «ԲԱ», 225ա՝ «աբասէս», 261բ՝ «գնեց ա-զ ///տրեա», 300բ՝ խզբզոց, 306ա՝ «հալածես իսկ», 316ա՝ «այժմ եւ մի ա-զաա», 343բ՝ «յաւիտեանս ամէն», «ձ այս գրափորձ է անուն Աստուծոյ չայա»:*

3590
ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ

ԺԹ. դար (1832 թ. յետոյ)*

ԹԵՐԹ՝ 25 (գրչի էջակալում՝ 1-50, որ է՝ 1ա-25բ). չգրուած՝ 17բ-25բ: **ՊՐԱԿ՝** 2 (1՝ 2, 2՝ 23): **ՆԻԻԹ՝** դեղնաւուն թուղթ՝ թ. 1, 2, 5, 22, 6, 21, 8, 19, 9, 18, 10, 17, 13, 14. լուսադրոշմով՝ ռուսերէն «КОПЪЕКЪ», որի վերեւում՝ «32», «БУМАГА». այլ՝ բաց կապոյտ թուղթ՝ թ. 3, 24, 4, 23, 7, 20, 11, 16. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ ռուսերէն «МОТФЕ», «Б 1832». այլ՝ մուգ կապոյտ թուղթ՝ թ. 12, 15. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ ռուսերէն «ФКН». այլ՝ սպիտակ թուղթ՝ թ. 25. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ անընկալելի պատկեր, կտրուած: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 17×10,5: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն, մատիտով սահմանագծուած (15×8,2. ստ. լս.՝ յիշագրեր՝ թ. 1-11): **ԳԻՐ՝** շղագիր (նմուշ՝ 2ա): **ՏՈՂ՝** 19-29. գծումներ՝ մատիտով: **ԿԱՋՄ՝** վարդագոյն մոմլաթ, մէջբը՝ սեւ կտաւ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ: **ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ ԱԴ՝** դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի, **ԲԳ՝** ԺԹ. դ. տպագիր ռուսալեզու գրքի թերթեր՝ եզերաշրջանակով. Բա՝ «////пригать съ Гитіганскаго Трамполяна чрезъ 30 человькъ ///ми вверхь, при скокь съ пальбою, /// близь ярмарки»: **Գբ՝** մի խումբ մարդիկ (երեւում են միայն ոտքերը), որոնց դիմաց անընկալելի պատկեր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., կազմը, աստառը եւ ԱԴ պիպ-ները նորոգման ժամանակի. պիպ. Բ եւ Գ կազմուած են ձեռ. առաջին եւ վերջին թերթերին տպագիր թերթերի սոսնձումով, որոնց վրայ էլ գրեթէ կիսով չափ սոսնձուած է ծաղկաթուղթ, տպագիր թերթերը եւ ծաղկաթուղթը մասամբ մաշուած, գունաթափ. թերթերին տեղ-տեղ թանաքի բծեր, դեղին հետքեր, մատնահետքեր:



Նմուշ 2ա

*Ծնթ. ժամանակի որոշակիացումը՝ ըստ լուսադրոշմի թուականի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1աբ* Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն – *Թագաւո՛ր թագաւորաց, Աստուա՛ծ ստեղծօղ, Տէ՛ր եւ արարի՛չ…*

2. *1բ* Դարձեալ աղօթք առ սուրբ Աստուածածինն – *Ողջո՛յն քեզ, Մարիա՛մ, լի շնորհօք, Տէր ընդ քեզ…*

3. *2ա* Աղօթք առ տիրամայր սուրբ Աստուածածինն – *Անկանի՛մք առաջի քո, տիրամա՛յր սուրբ Աստուածածին…*

4. *2բ* Աղօթք ի դէմս Աստուծոյ Հօր – *Հա՛յր մեր, որ յերկինըս ես, սուրբ եղիցի անուն քո…*

5. *3ա-7ա* [Աղօթք առ Հայր Աստուած] – *Գոհանամ զքէն, Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ իմ, ի բոլոր սրտէ իմէ եւ ի բնաւից մտաց իմոց…*

Ծնթ. Ըստ ձեռ. 44, 82բ-7ա՝ 1-5 միաւորները նոյն աղօթքի մասերն են:

6. *7աբ* Յելանելն ի տանէ ի դուրս յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն – *Խաղաղութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ զօրութիւն ամենասուրբ չարչարանաց նորա…*

7. *8ա* Ի հասանելն ի դուռն եկեղեցւոյն յանուն Հօր

եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն – *Մնացէ՛ք աստ, ո՛վ խորհուրդք եւ մտածմունք վատթարք…*

8. *8ա* Ի գնալն առաջի սրբոյ սեղանոյն – *երկրպագանեմ քեզ եւ բարեբանեմ զքեզ, Տէ՛ր իմ Յիսուս Քրիստոս, որ զօրութեամբ սրբոյ խաչին ազատեցեր զբոլոր աշխարհ…*

9. *8բ-9ա* Մինչ դպիրքն երգեն զԽորհուրդ խո[րին] – *Հա՛յր յաւիտենական, որ այնպէս սիրեցեր զաշխարհ…*

10. *9աբ* Մինչ ֆահանայն ասէ՝ Լուացի – *Ո՛վ քաղցրագունեղ Յիսուս, անկանիմ առ ոտս քոյս…*

11. *9բ-10ա* Մինչ ասի՝ Յայս յարկ նուի[րականաց] – *Ո՛վ Աստուած յաւիտենական, խնդամ միշտ եւ հրճուիմ…*

12. *10աբ* Մինչ ընդեռնուն զընդեղցուածս եւ զԱւետարանն – *Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս, որ յԱստուծոյ եկեալ ես վարդապետ…*

13. *10բ-1բ* Մինչ ընծայքն վերաբէրին – *Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս, Որդի՛ Աստուծոյ կենդանւոյ…*

14. *11բ* Մինչ ասի՝ Ողջոյն տուք միմեանց – *Աղաչեմ զքեզ, ո՛վ Աստուած իմ ամենակարող եւ Տէ՛ր իմ ողորմած…*

15. *11բ-2ա* Մինչ ասի՝ Սուրբ, սուրբ, սուրբն – *Ճշմարտապէս արժան եւ իրաւ, ուղիղ եւ փրկական է միշտ եւ յամենայն տեղիս գոհանալ զքէն, Տէ՛ր…*

16. *12աբ* Մինչ ասի՝ Առէ՛ք, կերէ՛ք – *Ողջո՛յն քեզ, ճշմարի՛տ Աստուած, ծնեալ ի Մարիամայ կուսէն…*

17. *12բ-3բ* Մինչ ասի՝ Առաքելոց սրբոց – *Ամենաբարէգո՛ւթ Հայր, ընկա՛լ զայս սրբազան պատարագս ի ձեռանէ քահանայիս…*

18. *13բ-4ա* Մինչ ասի՝ Ի սրբութիւն սրբոց – *Ողջո՛յն քեզ, ո՛վ մարմին Քրիստոսի, ծնեալ ի սրբոյ կուսէն Մարիամայ…*

19. *14աբ* Աղօթք զկնի պատարագին – *Տէ՛ր իմ Յիսուս Քրիստոս, որ ոչ միայն արժանի համարէցար առնուլ զմերն մարմին…*

20. *14բ-5ա* Աղօթք յառաջ ման զխոստովանութիւն – *Ո՛վ բարէգութ Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, աղաչեմ զքեզ ի բոլորէ սրտէ իմէ…*

21. *15ա* Աղօթք զկնի խոստովանութեան – *Ո՛վ Տէր իմ եւ Փրկի՛չ իմ Յիսուս Քրիստոս, աղաչեմ զքեզ հաճեաց քոյով շնորհիւ վերընդունիլ զխոստո<ւ>վանութիւն իմ…*

22. *15բ* Աղօթք յառաջ ման զհաղորդութիւն – *Ո՛վ Տէր Յիսուս Քրիստոս, իրաւի ես ոչ եմ արժանի ընդունիլ զքեզ…*

23. *15բ* Աղօթք զկնի հաղորդութեան – *Յիշեա՛, ո՛վ Տէր իմ Յիսուս Քրիստոս, զի եատուր զքեզ ի մահ վասն իմ…*

24. *16ա-7ա* Երգ ապաշխարութեանն – *Առ ոտս անկեալ կենարարիդ՝ թախանձանօք աղաչեմ / ներել իմում թշուառութեանս արտասուագին աղերսեմ… եւ ընդ օրհնեալս ի յօթեւանս Հօր քոյ զիս հրաւիրիցես. ամէն։*

Տե՛ս Գիրք դպրութեան եւ տաղարան, Վենետիկ, 1684, էջ 204-207։

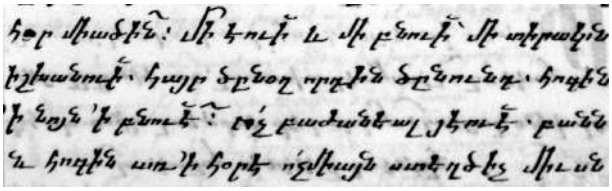
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բբ՝ «5/3590», «ԺԹ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

3591
ԳԱՆՁԱՐԱՆ

ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՌՄՀԱ. – 1822

ԳՐԻՉ եւ ՍՏԱՅՈՂ՝ Պօղոս Գրիգորեան Կեսարացի։

ԹԵՐԹ՝ 141+3 (թ. 1՝ չորիցս, գրչի էջակալում՝ 1-243, որ է՝ 1է-122բ). չգրուած՝ 1ա-դ, 1զ, 122բ, թ. 129-41։ ՊՐԱԿ՝ 3+Ա-ԺԳ×10 (Ա, Գ, Ը 12, Բ 14, Դ, ե 8)+5։ ՆԻՒԹ՝ դեղնաւուն թուղթ՝ 1ա-1զ, 128-41. այլ թուղթ՝ 1է, 12. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ լատ. «IWATMAN», որի տակ՝ «1806». այլ թուղթ՝ թ. 2, 11, 13-46. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագակիր թեւատարած արծիւ, տղամարդկային կերպար, լատ. «AD». այլ թուղթ՝ թ. 47-126. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ լատ. «G&IHONIG», վերեւում բուսական նախշ, թագ, ականթի տերեւ, կամ՝ ռուսերէն՝ «МФЛН» (թ. 79, 82), բուսական ոճաւորմամբ «Х» (թ. 78, 83)։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,8×11,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով, նաեւ ոսկով սահմանագծուած (13,5×8,7. ստ. լ.՝ յիշագրեր)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 62ա)։ ՏՈՂ՝ 22-24։ ԿԱՋՄ՝ տպարանային դարչնագոյն բոռնզի դրոշմազարդերով կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ. լուսանցակողերը՝ բոռնզ։



Նմուշ 62ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Խորան՝ 1ե։ Կիսախորան՝ 1է։ Զարդագիր՝ թոչնագիր (նաեւ՝ թոչուն-մարդու աչք՝ 22ա), հանգուցագիր, մարդադէմ՝ 61բ, 116բ, 121բ, կենդանագիր՝ 1է, 70բ, 103ա (նաեւ՝ թոչուն-օձ, թոչուն-ձուկ, թոչուն-կենդանի՝ 97ա, թոչուն-ձուկ-օձ՝ 115բ)։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, մոխրագոյն, վարդագոյն, դեղին, նարնջի, ոսկի, սեւ, սպիտակ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մասամբ մա-

շուած. աստառներին սոսնձի դեղին հետեր. լուսանցակողերի բոնգզը մասամբ գունաթափ. թերթերին տեղ-տեղ բծեր, դեղին եւ թանաքի հետեր, մատնահետեր. 1գդ՝ հիմիից անջատ, 1ա-զ՝ կարը թուլացած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ե-128բ [Տիտղոսաթերթ] Գանձարան՝ յօրինեալ ի նախնի հոգելի սրբոց հարցն, տաղաչափական ոտիւք եւ զանազան եղանակօք՝ ի պայծառութեան կաթուղիկէ եկեղեցւոյ նորոյս Սիոնի: Եւ արդէն իսկ նորոգ ընդօրինակեալ ի Պօղոս նուաստ դպրէ Գրիգորեան Կեսարացւոյ՝ ի վայելս անձին իւրոյ եւ հետագայ ուսումնասէր եղբարց: Ի հայրապետութեան Սրբոյ էջմիածնի տեառն Եփրեմայ սրբազնակատար կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց: Յամի Տեառն 1822, Նոյեմ[բերի] 24, ի Սուրբ էջմիածին

1. *1է-2ա* Ա. Գանձ սրբոց հրեշտակապետացն Գաբրիէլի եւ Միխայէլի («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ խորհուրդ հրաշագան, նախքան զլինել գոյիցս ամենայն... ա. 2ա* Մեղեդի հրեշտակապետաց («ԳՐԻԳ[ՈՐ]») – *Գովեստ բերկրանաց քաղցրաձայնեալ երգեմք... բ. 2ար* Մեղեդի եւ տաղ հրեշտակապետաց («ՆԵՐ[ՍԷՍԻ Ե ԱՅՍ Բ]Ա[ՆՍ]») – *Նոր տօնիւս երկնաւորաց հրեշտակական դասուցն... գ. 2բ* Յոդորակ սոցին («ՉԱՒՐ[ԱՎԱՐ]») – *Ջօրք երկնային զուարթնոց, դասք հրեշտակաց անմարմնոց...*

2. *2բ-3բ* Բ. Գանձ Յարութեանն («ԳՐԻԳՈՐ [Մ]») – *Գերակայ գոյին գոյից համայնին գոլ պատճառ էին... ա. 3բ* Մեղեդի Յարութեան – *Աւետիս ձեզ այսօր... բ. 3բ Տաղ Յարութեան – Ով քաղցրաձայնեալ քաղցրախօսէր երգով...*

3. *4ա-5ա* Գ. Գանձ ի տօնս ամենայն մարտիրոսաց ասա՛ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խոնարհեալ Բանին Աստուծոյ դուք բանաւոր գառինք հրըաւիրեալք... ա. 5ա Տաղ ի տէր Ներսէսէ. Ա («Ա-Դ») – Արեգակն արդար լըհուր սիրոյ ծագեալ... բ. 5ա Փոխէ զձայն («Ժ-Ծ») – Ժողով զինուորաց թագաւորին երկնից գրեցան ժառանգել զերուսաղէմ վերին...*

4. *5բ-6բ* Դ. Գանձ Յոհաննու Ոսկեբերանին յԱռաքէլ վարդապետէ («ԱՅՍ ՅՈՀԱՆՈ Հ») – *Աւրհնեալ ընտրեալ գունդըն երկուտասան... ա. 6բ Տաղ ազնիւ. Ես ձայն զառիւծի գոյնն է – Ի յորովայնէ ընտրեալ... բ. 6բ-7ա* Յոդորակ ի գոյն – *Խորհըրդոցն աստուածային խորհըրդապետ անճառ խորին... գ. 7ա Տաղ ի նոյն գունով* («Ի ԱՏ[ՈՄ ԻՐԻՅՈՒՔ]») – *Ի հանդէս քո սուրբ տօնի...*

5. *7ա-8ա* Ե. Գանձ առաքելոց տօնից («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորհըրդագգած քո մարդեղութեանդ... ա. 8ա Տաղ ազնիւ ի գոյն («Ա-Գ, Լ, Ժ») – Առաքեալքն աստուածորդւոյն ի ծոցոյ Հօր առաքելոյն... բ. 8ա Տաղ ի գոյն երջանիկ հր(=ո)գիահրաշի («Խ-Ճ») – Խորհըրդոյն աստուածայնոյ անմիջաբար խորհրդածուք...*

6. *8բ-9ա* Զ. Գանձ առաքելոց երկոտասնից («ՅՈՀ[Ա]ՆՆԷ[Ս]») – *Յերկնից խոնարհեալ լոյսդ յէէն ծագեալ... ա. 9ա Տաղ անոյշ («Զ-Տ») – Զար վիրաց աղ մորմոգիչք, մաքուր հոգւոց լուսաւորիչք...*

7. *9բ-10ա* Է. Գանձ ծնընդեան սուրբ [կ]ուսին Մարիամու եւ ծընողաց նորին՝ Յովակիմայ եւ Աննայէ («ԳՐԻԳՈՐԻ [Է ՍԱ]») – *Գոյին անեղի, գոյին անմահի... ա. 10ա Տաղ ազնիւ ի գոյն Առաջնաճաշակի – Այսօր պարզողին զերկինս Կոյսն յերկրի աթոռ կազմի... բ. 10բ Փոխէ զձայնն – Ի նուիրելն հըրճուէին, պատարագօք գոհանային... գ. 10բ* Յոդորակ ի գոյն Երջանկին – *Կանանց անէծքըն լուծանի մահն...*

8. *10բ-1ա* Ը. Գանձ սրբոյն Նիկողայոսի հայրապետին («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գաւազան ծաղկեալ, գեղաղէշ փայլեալ... ա. 11բ [Գանձ տաղ Նիկաւղայոսի հայրապետին] – Աստուած անճառ, սուրբ թագաւոր... բ. 11բ Փոխէ զձայնդ – Երեւմամբ սուրբ հրեշտակաց ի Քրիստոսէ ձեռնադրեցար...*

9. *11բ-2ա* Թ. Գանձ ի տօնս ամենայն կուսանաց («Ի ՓԱՌՍ») – *Ի սկըզբան էիդ, իսկական Բանիդ... ա. 12բ* Մեղեդի ի գոյն Ձայն աւետեացի – *Կոյսքըն մաքուր թագիւ ճըգնին... բ. 12բ Տաղ ազնիւ – Ի կենարար փայտէն ծաղկեալ...*

10. *12բ-3ա* Ժ. Գանձ ի տօնս ամենայն հայրապետաց («ՎԷՇՏ[Ա]ՍԱ[ՆՔ] Է») – *Վայել է քոյին վայելչականին... ա. 13բ* Մեղեդի մարգարէից («Ա-Բ») – *Աստուածային խորոցն անճառ... բ. 13բ Ի հանդէս տօնի ձեր... գ. 13բ Տաղ ի գոյն Այսօր անգրանկի («ՆՎԱԳ ԲԱ[ՆԻՍ ՆԵՐՍԵՍԻ Ե]») – Նոր դրախտի քո, Տէր... դ. 13բ* Յոդորակ լաւ – *Այսօր դըշխոյ պանծալի երկնահրաւէր բարձրասցի...*

11. *14աբ* ԺԱ. Գանձ ի տօնս ամենայն ճգնաւորաց («ՃԳՆԱԻՈՐ») – *Ճըգնաւորք ընտրեաք, ճըշմարտագործեալք... ա. 14բ* Մեղեդի ի գոյն Էջմիածնի – *Ճըգնաւորքն յանապատին... բ. 14բ-5ա Տաղ ազնիւ ի գոյն Խաչն ի նախնումի – Աստուած բարձրեալ Տէրդ երկնային... գ. 15ա* Յոդորակ ընտիր ի նոյն գունով կամ էջմիած[նի] – *Որք զաղօթիցըն շնորհ առին...*

12. *15աբ* ԺԲ. Գանձ սուրբ առաքելոցն Բարդուղիմէոսի եւ Յուդային («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գերարփի պայծառ, համայնից պատճառ... ա. 16ա* Մեղեդի ի գոյն Գովեստ բերկրանացդ – *Ջահ լուսոյ ցուցեալ... բ. 16ա Տաղ անուշ* («ԲԱ[ՐԴՈ]Ղ») – *Բանն, որ ի Հօրէ ծագեալ... գ. 16ա* Յոդորակ անոյշ («ԱՌԱՔԵ[Լ]Ո[ՅՆ ԵՐԳՍ]») – *Արեգակն արդար, որ ի Հօրէ ծագեալ...*

13. *16բ-7ա* ԺԳ. Գանձ սրբոյն Միհասայ, երմոգինեայ եւ Գրաբոսի («Ի ԲԱՂԻՇ[ԵՅՈ]Յ [ԱՌԱՔԵԼԵ]») – *Ի յերկնային լուսոյն հայրական... ա. 17ա* Մեղեդի մարտիրոսաց ի գոյն Այսօր մտանէի – *Պարծեսցին սուրբքըն փառօք... բ. 17աբ Տաղ ի գոյն Յայնժամ սիրովի –*

Տէր բարերար Հօր Միածին Յիսուս Քրիստոս... գ. 17բ Յորդորակ ընտիր – *երմոգինեա եւ Գրաբոսին՝ քաջ ընկերաց սուրբ Մինասին...*

14. *17բ-8բ* ԺԴ. Գանձ սրբոց Եւստրատիոսեանց մարտիրոսաց («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ փառօք զարդարեալ... ա. 18բ* Մեղեդի ի գոյն էջմիածնի – *Սոցին արդեամբք մեղաւորաց... բ. 18բ Տաղ ազնիւ ի գոյն Այսօր անդրանկի («ՍՈՒ[ՐԲՆ]») – Սուրբ եւ սըրբարար, մաքրող մեղաց...*

15. *18բ-9բ* ԺԵ. Գանձ սրբոյն Յակոբայ Մըծբնայ հայրապետին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ անուն գովելի... ա. 19բ* Մեղեդի շարական – *Զարհուրեցուցանէ քո ճըգնութիւնդ... բ. 19բ Տաղ ի գոյն յԱռաջնաճաշակին («ՄԱԹ[ԵՈՍ]») – Մեծի հանդիսի աւուրս... գ. 19բ-20ա Նորին տաղ այլ ի գոյն Միաշաբաթի («ՎԱ[ՐԴԱՊԵ]Տ») – Վարիչ հանուրց եկեղեցեաց...*

16. *20աբ* ԺԶ. [Գ]անձ Յարութեան ամենայն կիրակոյ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոյից արարչին, երկնից արքային... ա. 20բ* Մեղեդի ի գոյն էջմիածնայ – *Զայնեաց հրեշտակն ուրախական... բ. 20բ Տաղ համեղ («ԳՐԻ») – Գոչէր հրեշտակն ի վիմին...*

17. *21աբ* ԺԷ. Գանձ Իգնատիոսի հայրապետին եւ Պօղիկարպոսի («ԳՐԻ[ԳՈՐԻ Է] ՍԱ») – *Գոհաբանական ձայնս նուիրական... ա. 21բ* Մեղեդի ի գոյն էջմիածնայ – *Ճգնաւորօքն յանապատին... բ. 21բ Տաղ ի գոյն էջմիածնի – Ի սուրբ սերմանց... գ. 21բ Փոխէ զձայնդ – Իգնատիոս մանուկ բարի...*

18. *22աբ* ԺԸ. Գանձ Թէոպոմպոսի եպիսկոպոսին եւ Թէոմնա, եւ չորից զինուորացն («ՅՈՎԱՆ[Է]Ս») – *Յոյժ զարմանալի եւ հիանալի... ա. 22բ* Մեղեդի շարական – *Առաւել պարծիմըք ձեօք... բ. 22բ-3ա Տաղ ի գոյն Անեղին տաճարի – Փառք Հօրն անեղին... գ. 23ա Փոխէ զերգդ – Բարկացեալ չարին ընդ բանըս նորին...*

19. *23ա-4ա* ԺԹ. Գանձ Դաւթի մարգարէին եւ Յակոբայ Տեառնեղբօրն («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորք անհասին, անճառ անքննին Հօր արարչին... ա. 24ա Դաւթի մարգարէին ի գոյն Անեղին տաճարին – Ծագեաց մեզ Տէր... բ. 24ա Տաղ ի գոյն Կանայքն արտասուօքի («ՅՈՀ[ԱՆՆԵՍ]») – Յիսուս լոյս ծագեալ յաշխարհս... գ. 24ա [Այլ տաղ ազնիւ, ձեռ. 2649, 52բ-3ա] – Յակովբոս ընտրեալ... դ. 24ա Տաղ ի գոյն Խաչն ի նախնումին – Յիսուս Քրիստոս Հօր Միածին, տուր ինձ զիմաստ քո զերկնային...*

20. *24բ-5ա* Ի. Գանձ սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկային («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հրաշալի անմահ թագաւոր... ա. 25ա* Մեղեդի ի գոյն Ի հանդէս տօնի («Ի [ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ]») – *Ի խաչին տընկեալ որթոյն... բ. 25ա Տաղ ի գոյն Քրիստոս փառացին – Նըստեալն յառնէր յուսանել... գ. 25բ Տաղ ի գոյն Ճանապարհ եւ ճշմարտութեանի («ԿԱԹՈ[ՂԻԿՈՍԷ]») – Կենդանի վըկայ մահուամբ...*

21. *25բ-6ա* ԻԱ. Գանձ գլխաւոր առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի («ՍԱՐԳԻՍ») – *Սուրբ երրորդութիւն, ստեղծօղ գօրութիւն... ա. 26ա* Մեղեդի ի գոյն – *Այսօր ցընծացէ՛ք, եղբա՛րք պարակից... բ. 26աբ Տաղ ի գոյն – Ռետին քաղցրութեան...*

22. *26բ-7ա* ԻԲ. Գանձ որդւոցն Ոռոտման՝ Յակոբայ եւ Յօհաննու («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գովեալդ երկնային, Հօրըդ Միածին... ա. 27ա* Մեղեդի ի գոյն Աչիըն ծովի – *Որդիքն Ոռոտման, որք ի վերուստ... բ. 27ա Տաղ ի գոյն – Բանն, որ էր Աստուած...*

23. *27բ-8ա* ԻԳ. Գանձ Յարութեան Տեառն. ամենայն կիրակէից ասա՛ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոյացուցիչ բանըդ հայրական... ա. 28ա չ(«Կ[ՈՍՏԱՆԴԻՆ]») – Կանանցըն կանխեալ եկին... բ. 28ա Տաղ ի գոյն եկալ Մարիամի – Այսօր լոյս ծագեաց...*

24. *28բ-9ա* ԻԴ. Գանձ սրբոյն Աբգարու թագաւորին («Ի Գ[ՐԻԳՈՐԻ Ե] ՆԵՏԻՍ») – *Ի հողոյ առեալ ի ձեռդ... ա. 29ա Տաղ անուշ – Տէր բարերար Հօր Միածին... բ. 29ա* Յորդորակ ի գոյն Երջանկի – *Արքայդ Աբգար Ուրհայեցի...*

25. *29բ-30ա* ԻԵ. Գանձ սրբոյն Բարսղի Կեսարու հայրապետին («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խաչաբարձ արհի եւ պանծալի... ա. 30ա Տաղ ազնիւ ի գոյն Միաշաբաթի – Անեղ անմահ լոյսն էական... բ. 30բ Փոխեա՛ ձայնդ ի գոյն Խաչն ի նախնու – Ջմեռեալսն ի մեղս պոռընկական...*

26. *30բ-1ա* ԻԶ. Գանձ Յարութեան կիրակէից ասա՛ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորհուրդ հրաւիրման՝ կամաց արարչին Հօրն երկնաւորի... ա. 31ա* Մեղեդի Յարութեան. ըստ իմեեան է գոյնն – *Յարեաւ հաւ<վ>ն այն... բ. 31ա Տաղ ազնիւ («ԿԱԹ[ՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՑ]») – Կանայքն արտասուօք լայինն...*

27. *31բ-2ա* ԻԷ. Գանձ Աստուածայայտնութեան ճրագալուցի («ՏԷՐ ՄԽԻ[ԹԱՐԱ.]») – *Տարփումըն ըղձական, տոչոր անձկական... ա. 32ա* Մեղեդի աւուշ. ասա՛ ըստ իմեեան – *Գոհար վարդն ինքնագոյն... բ. 32ա Տաղ յոյժ գեղեցիկ («ՆԵՐՍԻՍԻ») – Նոր ծաղիկ այսօր բըղխէ... գ. 32բ Փոխէ ձայնդ ի գոյն Ով զարմանալւոյ («Ի-Ծ») – Ի գիրկըս Կուսին աստուածաըղայ բազմի...*

28. *32բ-3ա* ԻԸ. Առաջին աւուր Ծնընդեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ («ԹԱՐԱ») – *Թագըդ պարծանաց, թագաւոր զօրաց... ա. 33ա* Մեղեդի ազնիւ յոյժ – *Կոյս անապական եւ անխախտ ծընողութիւն... բ. 33ա Տաղ գեղեցիկ եւ ազնիւ – Հըրճուիմք այսօր մեք հոգեպէս... գ. 33ա Այլ տաղ ի գոյն երջանկի – Տէր մեր յերկնից խոնարհեցաւ... դ. 33բ Փոխէ զձայնդ եւ ասա՛ – Ծաղիկ պայծառ ծովային...*

29. *33բ-4ա* ԻԹ. Գանձ երկրորդ աւուր Ծննդեանն<ն> Քրիստոսի («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մաքուր, ամբիծ սուրբ Աստուածածին... ա. 34ա* Մեղեդի համեղ ոճով ահա ա-

սա՛ – *Գովեստ բերկրանաց... բ. 34բ Տաղ ազնիւ ի գոյն Այսօր նոր արեւ հարեալի – Այսօր նոր խառնումն եղեալ...*

30. *34բ-35ա* Լ. Գանձ Ջroռնիէին. ի ձեւ fառոզի ասա՛ («ՅՈՀԱՆ[ԻՒՍԻ] ԵՐԳ») – *Յամենայն ժամ օրհնեմք... ա. 35ա* Մեղեդի գեղեցիկ յոյժ – *Կուսական ծնունդ կենարարին Բանին... բ. 35բ Տաղ ազնիւ – Քրիստոս, Բանըդ Հօր, ծնունդ անժամանակ... գ. 35բ* Յորդորակ ընտիր – *Ո՛վ զարմանալի խորհուրդ այս մեծ յայտնեալ... դ. 35բ Տաղ ի Ջրօրհնէն ասա՛ – Այսօր ձայնըն հայրական...*

31. *36ա* ԼԱ. Գանձ երրորդ աւուրն («ԱՌԱՔԵԼ») – *Այսօր ծընեալ Որդին հայրական... ա. 36բ Տաղ ազնիւ եւ գեղեցիկ («Տե[Ր] Ա[ՌԱ]Ք[ԵԱԼ]») – Տունկ անմահութեան բողբոջեցար... բ. 36բ* Մեղեդի ի գոյն Այsoր անդրանկի – *Մոգքըն յարեւելից... գ. 36բ Տաղ ազնիւ ի գոյն «Այսօր ձայննի* (ՍԱԴ[ԱՂԻՆ Է Ա՟Յ ՒՍ [ԲԱՆՍ]*) – Միրով սիրելի Որդին իջեալ յերկիր...*

32. *37աբ* ԼԲ. Գանձ մեռեալ թաղելոյ («ՄԱ[Ն]ՎԵԼՍ») – *Մինդ ի յէէն, Բան ի սկզբանէ... ա. 37բ Ողբ ի գոյն Գլխոյ պսակի* («Ե[ՐԳ] Ա[ՐԻՍՏԱ]Կ[ԻՍԻՒ]») – *Եկայք այսօր եղբայրք ամէն...*

33. *38աբ* ԼԳ. Գանձ սրբոյն Գրիգորի Աստուածաբանի («ԿԱՐԱՊԵՏ») – *Կենդանարար Որդիդ Միածին... ա. 38բ Տաղ ի Գրիգորէ («ԳՐԻԳՈՐ») – Գետ հոսեալ աստուածային...*

34. *39ա-40ա* ԼԴ. Աւետեաց սուրբ Աստուածածնին («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խնդութեան ձայն, բարբառ աւետեաց... ա. 40ա* Մեղեդի – *Աւետիք հրեշտակապետին Գաբրիէլի... բ. 40ա Տաղ ի գոյն Առաջնաճաշակի («Ա-Դ») – Անճառ ճառագայթ լուսոյն... գ. 40աբ* Յորդորակ *(«Ե-Է») – Եւղ թափեալ անուն Որդին...*

35. *40բ-1ա* ԼԵ. Գանձ չորրորդ աւուր Ծննդեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խընդայ խորան Աստուծոյ Բանին... ա. 41ա* Մեղեդի ի գոյն Էջմիածնայ – *Էին աջոյ աջոյ ձեռին... բ. 41աբ Տաղ նորին Նարեկացւոյ Կեներով – Կայր կոյսն ի յայրին...*

36. *41բ-2ա* ԼԶ. Հինգերորդ աւուր Ծննդեանն Յիսուսի Քրիստոսի («ՅՈՎԱՆԷՍ») – *Յանեղական լուսոյն խոնարհեալ... ա. 42ա* Մեղեդի ի գոյն Ի fառաթեւին («ԲԱ[Ն ՆԵՐՍԻՍԻ Է]») – *Բարբառ աւետեաց ձայնիւ... բ. 42ա [Տ]աղ գեղեցիկ Նարեկացւոյ – Աւետիս մեծ խորհրդոյն... գ. 42աբ Տաղ Աւետեաց եւ Ծնընդեան եւ Տեառնընդառաջին («Ա-Դ») – Այսօր խոնարհեալ յետ վեց դարուն...*

37. *42բ-3ա* ԼԷ. Գանձ վեցերորդ աւուր Ծննդեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորան փառաց Աստուծոյն Բանի... ա. 43ա* Մեղեդի ազնիւ ի Գրիգոր Նարեկացւոյ ասացեալ – *Երգ զարմանալի... բ. 43ա Նորին* Գրիգորի Նարեկացւոյ Յորդորակ – *Սեաւ եմ, գեղեցիկ...*

38. *43բ* ԼԸ. Գանձ եօթներորդ աւուր ի երեկոյին («ՆԵՐՍԷՍ») – *Նախայաւէտ Բանդ ի սկզբանէ... ա. 44ա* Մեղեդի գեղեցիկ յոյժ – *Աչքըն ծով ի ծով... բ. 44ա Տաղ ի գոյն Ի սմին աւուրի – Գոչէր հրեշտակն ահագին... գ. 44ա Այլ տաղ ասա՛ եւ զգրիչս յիշեա՛ – Երկինք երկնից իմաց արարէք... դ. 44աբ Տաղ ազնիւ Աստուածածնայ՝ ի Գրիգոր կաթուղիկոսէ ասացեալ* («Ա-Ը, Յ-Ֆ») – *Անեղին տաճար, Բանին բարերար...*

39. *44բ-5ա* ԼԹ. Գանձ ութ աւուր Ծընընդեան եւ Թլփատութեան Քրիստոսի («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոչումն ըղձագին, գովեստ քաղցրագին... ա. 45ա* Մեղեդի ի գոյն Ձեզ մեծի («Ա-Դ») – *Անեղին տաճար, Բանին բարերար... բ. 45ա Տաղ ի գոյն Խոստովանողի – Անըսկիզբըն Բանըդ Հօր... գ. 45աբ Տաղ ի գոյն Քրիստոս փառացի* («ՄԵԾԻ[Ն] ԹՈՐ[Ո]Ս[Ի Է]») – *Մայր կենդանեացըն...*

40. *45բ-6ա* Խ. Գանձ Յովաննու ծնընդեան եւ ծնողաց նորին («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գերագոյն բարի, փըրկիչ աշխարհի... ա. 46ա* Մեղեդի ազնիւ – *Ի դասըս հրեղինաց... բ. 46ա Տաղ ի գոյն Այսօր նոր արեւ հարեալի* («Ա-Ջ») – *Անմարմնոցըն հրեղինաց... գ. 46աբ Տաղ ի գոյն Ով զարմանալւոյ – Դու յորովայնէ երկըրպագող Բանին...*

41. *46բ-7ա* ԽԱ. Գանձ Պետրոսի հայրապետին եւ Աբիսողոմայ սարկաւագին («ՎԱՐԴԱՊԵՏ») – *Վերօրհնեալ գովեալ, վերնոցըն սարսեալ... ա. 47ա* Մեղեդի գեղեցիկ եւ ազնիւ – *Ի հանդէս տօնի քոյ բախացեալ ցընծամք... բ. 47ա Տաղ ի գոյն Այսօր անդրանկի – Որով զօրացեալ ըզՏէր... գ. 47ա Տաղ ի գոյն Խաչ ի նախնումի – Բայց դու երեք շնորհօք...*

42. *47բ* ԽԲ. Գանձ սրբոյն Անտոնի ճգնաւորին («ԲԱՅԻՒ [ԵՐԳԵԼ]») – *Բարձրեալ ահաւոր, Բան Հօր դիմաւոր... ա. 48ա* Մեղեդի ի գոյն Էջմիածնի – *Անտո՛ն, Անտո՛ն, անապատի... բ. 48ա Տաղ ի գոյն Այսօր անդրանկի – Անձամբ խոնարհիմ ի ճըգնութիւնըս քո... գ. 48ա Փոխէ զձայնն – Ըզվարս անարատ դու ուսուցեր նոցա... դ. 48ա Տաղ ի գոյն Երջանկի – Այսօր մանկունք նոր Սիոն...*

43. *48բ* ԽԳ. Գանձ Թէոդոսի թագաւորին եւ այլ ամենայն սուրբ թագաւորաց («ՏԱՍԱ») – *Տէր տընտեսակա, տեսեալ նախնական... ա. 48բ* Մեղեդի ի գոյն Ձայն աւետեացի – *Այսօր տօնէ եկեղեցի... բ. 49ա Տաղ ի գոյն Գլխոյ պսակի – Թագաւորին երկնաւորի պատկերակից կարգեալ յերկրի... գ. 49ա Տաղ ազնիւ եւ գեղեցիկ* («ՆՎԱԳ ԲԱ[ՆԻՍ ՆԵՐՍԵՍԻ Ե]») – *Նոր դրախտի քո, Տէր...*

44. *49աբ* ԽԴ. Գանձ Կիրակոսի եւ Յուղիտայ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գերապայծառ արփիդ երկնային... ա. 49բ* Մեղեդի ի գոյն Ծաւաւեցաւի – *Սուրբ Յուղիտայ, դուստըր մեծաց... բ. 49բ-50ա Տաղ ի գոյն Էջմիածնայ – Տեսեալ ծնողին զաղէտս իրացն...*

45. *50աբ* ԽԵ. Գանձ սրբոյն Վահանայ Գողդնացւոյ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Ըղձացեալ քոյին արքայդ երկ-*

նային… ա. 50բ Մեղեդի ի գոյն Այսօր անդրանկի («Յ[ՈՎՀԱՆՆԷՍ]») – *Յաղթօղ զօրութեամբ վերնականաւ լըցեալ… բ. 50բ Տաղ ի գոյն Խաչն ի նախնումի – Շնորհաց Հոգւոյն ընդունարան… գ. 50բ Տաղ ի գոյն Այսօր անդրանկի («ՀԱՆՆԷՍԻ») – Հանուրց ստեղծողին…*

46. *51աբ* ԽԶ. Գանձ Աթանասի եւ Կիւրղի հայրապետացն («ՍՏԵՓԱՆՈՍԻ») – *Սուրբ Աստուած, անմահ թագաւոր… ա. 51բ* Մեղեդի ի գոյն էջմիածնի – *Իջեր յերկնից յերկիր ստորին…*

47. *52աբ* Խէ. Գանձ Տեառնընդառաջին՝ Քառասնօրեայ գալըստեան Տեառն («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գովեալ եւ օրհնեալ… ա. 52բ* Մեղեդի ի գոյն Այսօր անդրանկի – *Քրիստոսի փրկչիդ ընդ ծերունւոյն գոչեմք… բ. 52բ Տաղ ի գոյն Գովեստ բերկրանացի – Մըտեալ ի տաճարն այսօր… գ. 52բ Տաղ ազնիւ. ի դէմ բոցոյն ասա՛ – Քրիստոս փառաց թագաւորն…*

48. *53աբ* ԽԸ. Գանձ Առաջաւորաց ուրբաթուն՝ Յօնանու մարգարէին («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոյիդ կատարեալ, գերալըրացեալ… ա. 53բ* Մեղեդի ի գոյն Գովեստ բերկրանացի – *Պատճառ պարծանաց մարգարէից գընդին… բ. 53բ Տաղ ի գոյն երջանկի – Դարձեալ ասաց մարգարէին… գ. 53բ* Յորդորակ գեղեցիկ եւ ազնիւ – *Յայնժամ գըթած Տէրն երկնային…*

49. *54աբ* ԽԹ. Գանձ սրբոյն Սարգսի Զօրաւարին եւ որդւոյ նորա Մարտիրոսին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ փառօք զարդա[ր]եալ… ա. 54բ* Մեղեդի ի գոյն Ձայն աւետեացի – *Երգեմք ձայնիւ աղերսանօք… բ. 54բ Տաղ ի գոյն Ի յելս արեւուն ասա՛* («ՅԱԿՈ[ԲԱՅ Է ԵՐԳՍ]») – *Յառաջ յանեղ տեսողին… գ. 54բ Այլ տաղ ազնիւ – Վըկայից հանդիսից հրաշալի…*

50. *55աբ* Ծ. Գանձ կիրակէից ասա՛ եւ զծընօղս, եւ զիս՝ գծագրողիս, յիշեա՛ («ԿԻՐԱԿԷԻ») – *Կենդանարար Որդի Աստուծոյ… ա. 55բ* Մեղեդի յոյժ ազնիւ. ասուշիկ ասա՛ – *Աւ ը<պ> պարտիզըպանն ձայնէր Մարիամ… բ. 55բ Տաղ գեղեցիկ յոյժ – Մարիամու Մագդաղենի ցուցաւ… գ. 56ա Փոխէ զձայ[ն]դ – Ընդ հակառակս ընթանալով…*

51. *56աբ* ԾԱ. Գանձ սրբոց Ատոմեանց զօրավարացըն («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գեղապանծ լուսով, գեղապաքանչ գունով… ա. 56բ* Մեղեդի ի գոյն էջմիածնի – *Սուրբ նահատակ Ատոմ գովեալ… բ. 56բ Տաղ ի գոյն Խոստովանողին – Ապա եւ զօրք բոլոր գընդին…*

52. *57ա* ԾԲ. Գանձ սրբոց Սոմիասանց եւ Ոսկեանց («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գանձ սիրոյ քոյին… ա. 57բ Մեղեդի ի գոյն Ձայն աւետեացի – Արիական հոգւով մրցեալ… բ. 57բ Տաղ ազնիւ յոյժ – Երջանիկ հոգիահրաշ երանելին սուրբ Սուքիաս… գ. 57բ Փոխէ զձայնդ – Բայց նոքա ոչ զահի հարեալ…*

53. *58աբ* ԾԳ. Գանձ սրբոց Ոսկեանց հաւանայիցն («ԽԱԶԱՏՈՒՐ») – *Խոստովանիմք ըզքեզ, Միածին… ա. 58բ* Մեղեդի ազնիւ – *Սուրբ Ոսկի քահանայդ նազելի… բ. 58բ Տաղ գեղեցիկ – Դուք անդէն հաւատովն Յիսուսի…*

54. *59աբ* ԾԴ. Գանձ թարգմանչացն Սահակայ եւ Մեսրոպայ («ԲԱՆ ՔԱՐՈԶԻՑ») – *Բարձրեալ անքննին, բնաւից լըրութիւն… ա. 59բ* Մեղեդի ի գոյն Այսօր անդրանկի – *Եկայք ցընծասցուք… բ. 59բ Տաղ ազնիւ ի գոյն Գլխոյ պսակի – Սուրբ վարդապետըն մեր ընտրեալ… գ. 60ա Տաղ ազնիւ ասա՛ եւ զիս յիշեա՛ – Արդ, երկոքին սոքա ընտրեալ…*

55. *60աբ* ԾԵ. Գանձ Ղեւոնդեանց սուրբ հաւանայից («ԽԱԶԱՏՈՒՐ») – *Խըրամատեալ կանոն օրինի… ա. 60բ* Մեղեդի ի գոյն Ձայն Աւետեացի ասա՛ – *Հայրապետաց հանուրց ազգին… բ. 60բ-1ա Տաղ ազնիւ ասա՛, երգի՛չ, եւ զիս յիշեա՛ – Ի հանդէս տօնի ձեր բախտացեալ ցընծամք…*

56. *61աբ* ԾԶ. Գանձ սրբոց Վարդանանց զօրավարացն («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոհաբանեալ Տէրըդ ամենայնի… ա. 61բ* Մեղեդի Վարդանանցն («Մ[ԱԹԷՈՍ]») – *Մաքուր հոգւով, արիք մարմնով… բ. 61բ Տաղ ազնիւ* («ՎԱՐ[ԴԱՆ Է]») – *Վարդան քաջ, վանօղ չարին մեծ պատերազմին…*

57. *61բ-2ա* ԾԷ. Գանձ երեք սուրբ ժողովոյն. Յ. եւ ԺԸ. (318) հայրապետաց ասա՛ («Ա[Յ]ՐԻՎԱ[ՆԵՑԻ]») – *Աստուած կենդանի, անիմանալի… ա. 62ա* Մեղեդի ազնիւ եւ գեղեցիկ – *Խոստովանիմք եւ դաւանիմք… բ. 62ա Տաղ գեղեցիկ ասա՛ – Խոստովանիմ Աստուած ըզՀայր…*

58. *62բ-3* ԾԸ. Գանձ Բուն Բարեկենդանի կիրակէին ասա՛ եւ զիս յիշեա՛ («ԵՐԵԻՄԱՆԵՑԻ») – *Երգըս յաւէրժական երգեմք բանական… ա. 63ա [Փոխ] («Ն») – Նոր երկին կազմեալ… բ. 63աբ Տաղ ազնիւ ի գոյն էջմիածնի ասա՛ – Ճրագ ճշմարիտ եւ երկնային… գ. 63բ* Յորդորակ. *պատշաճաւոր ասա՛ – Ճրագ մարմնոյս է իմ խաւար…*

59. *63բ-4ա* ԾԹ. Գանձ Թէոդորոսի Զօրավարին («Ի [ՅԱՌԱՔԵԼԷ] ԽՆԴՐ[ԵԱԼ Է ՎԱՐԴԱՊԵՏՆ]») – *Ի քէն հայցեմք, աղբիւր բարութեան… ա. 64ա* [Տ]աղ եւ մեղեդի ազնիւ ասա՛ – *Քաջամարտիկ մեծ զինուորին… բ. 64ա Տաղ ազնիւ ասա՛ եւ գրչագրիս յիշեա՛ – Խաղաղարար նոր թագաւոր…*

60. *64բ-5ա* Կ. Գանձ երկրորդ կիրակէի աղուհացիցն («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գըթութեամբ իջեր, Տէր… ա. 65ա Տաղ գեղեցիկ յոյժ* («ԳՐԻ[ՈՐԻ Ե]») – *Գոյիդ անեղ, անըսկըզբան… բ. 65ա* Յորդորակ ասա՛ («ԲԱ[ՆՍ]») – *Բանիւ ասաց Տէր Պետրոսին…*

61. *65աբ* ԿԱ. Գանձ Կիւրղի հայրապետին եւ մօր նորա Աննայիկ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գըթացեալ քոյին, Աստուածդ անքըննին… ա. 65բ Տաղ ազնիւ. ի գոյն երջանկի է – Քրիստոս փառաց, լոյս անքըննին… բ. 65բ Փոխէ զձայնդ – Ընդ Յուդային սուրբ Կիւրեղին…*

62. *66աբ* ԿԲ. Գանձ երորդ կիրակէին՝ յԱնառակ որդին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական… ա. 66բ Տաղ ազնիւ («Ա[ՅՍ Բ]Ա[ՆՍ]») – Առ Հայրդ աղաղակեմ… բ. 66բ Տաղ գեղեցիկք եւ ազնիւ («Գ[ՐԻ]Գ[ՈՐԻ ե]») – Գանգատ ունիմ ասել քեզ…*

63. *66բ-7ա* ԿԳ. Գանձ Յոհաննու, եպիփանու հայրապետացն («ԳՈՒՐ(=Գ[Ր]Ի[ԳՈՐ])») – *Գրքուքեամբ քոյին Որդիդ Միածին… ա. 67ա Տաղ ազնիւ («ԳՐԻԳ[ՈՐԻ է]») – Գերագոյն Հոգւոյն շնորհաց սուրբն… բ. 67ա Տաղ պատմաբան – Մեծ եպիփանըն կիպրացին…*

64. *67բ-8ա* ԿԴ. Գանձ չորրորդ կիրակէին՝ Մեծատանն եւ Ղազարու («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ տիրական… ա. 68ա Տաղ ազնիւ – Լըսէ զմեծատան առակն… բ. 68ա Յորդորակ ընտիր – Տընտես չէի հաւատարիմ…*

65. *68աբ* ԿԵ. Գանձ սրբոց Քառասնիցն, որ ի Սեբաստիայ կատարեցան («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հրաշալի անմահից արքայ… ա. 68բ-9ա [Տ]աղ ազնիւ եւ գեղեցիկ ասա՛ («ՔԱ[Ր]ԱՍ[ՈՒ]Ն[ՍՆ]») – Քրիստոս փառաց թագաւորն… բ. 69ա Այլ տաղ ազնիւ ի գոյն Այսօր անդրանկի – Ի Սեբաստիայ ի ծովակին մըտեալ…*

66. *69աբ* ԿԶ. Գանձ հինգերորդ կիրակէին՝ ի Դատաւորն եւ յայրին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհու[ր]դ անքննին… ա. 69բ Տաղ ազնիւ ի գոյն Խոստովանողի – Ի յիմ քաղաք մարմնոյս դընին… բ. 69բ Փոխէ՛ զձայնդ – Այլ դատաւորդ իմ երկնային…*

67. *70ա* ԿԷ. Գանձ ապաշխարութեան ամենայն պահոց («ՄԵՐՁՆ») – *Մեղա՛յ, Տէ՛ր, մեղա՛յ… ա. 70աբ Տաղ գեղեցիկ ասա՛ («Ա-Բ, Ե-Զ») – Անձն իմ, արի աղօթեա… բ. 70բ Փոխէ՛ զձայնդ («Ի, Ի-Ծ, Զ») – Ի յերկրիս նաւ շինէ…*

68. *70բ-1ա* ԿԸ. Գանձ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ հրաշալի անմահից արքայ… ա. 71ա Մեղեդի ընտիր եւ լաւ – Գրիգորիոս առաքինի հրամայող… բ. 71աբ Տաղ ազնիւ յոյժ – Ի յելս արեւու արեւ… գ. 71բ Փոխէ՛ զձայնդ – Անդ ի հանդիսէն ձայնէր ի գուբն ըստուերին…*

69. *71բ-2ա* ԿԹ. Գանձ վեցերորդ կիրակէին ասա՛ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գոյիդ կատարեալ Աստուծոյդ բարձրեալ… ա. 72ա Տաղ ազնիւ («ՎԱՐ[ԴԱՊԵՏԻՆ Է]») – Վերջի յաներեկ աւուրն… բ. 72ա Տաղ ազնիւ յոյժ – Յորժամ գըրեալքըն կատարին…*

70. *72աբ* Հ. Գանձ Ղազարու յարութեան («Գ[ՐԻԳՈ]Ր[Ի] Է Ս[Ա]») – *Գոչումըն ըղձական, գովասանական… ա. 72բ Տաղ գեղեցիկ եւ լաւ – Զայնն այն, որ զաշխարհս արար… բ. 73ա Ողբ ապաշխարութեան – Ես եմ կորուսեալ ոչխար…*

71. *73աբ* ՀԱ. Գանձ Գալըստեան. Ծաղկազարդին ասա՛ («ՀԱ[ՅՅ]ԷՍ[ԻՐՈՎ]») – *Համագոյական Հօր սահման… ա. 73բ Տաղ գեղեցիկ («ՏՐ ՆԵՐ[ՍԵՍԻ Է]») – Տիրական տօնիւս այսօր եկայք ցընծասցուք… բ. 73բ* Մեղեդի ի գոյն Խաչն ի նախնումի – *Աստ եբրայեցւոց մանկունքն… գ. 73բ Տաղ ազնիւ ասա՛ եւ զիս՝ գծագրողիս, յիշեա՛ – Այսօր նոր տօնիւս ցընծամք… դ. 73բ-4ա* Յորդորակ սըմին – *Յիսուս Որդին Տէրըն փառաց…*

72. *74աբ* ՀԲ. Գանձ Աւագ երկուշաբաթին ասա՛ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գերագոյն էից, գերահրաշ գոյից… ա. 74բ Տաղ. խորհրդաւոր ասա՛ – Անդ ի մէջ դրախտին ե-րեք անձինք կային… բ. 74բ Այլ տաղ ազնիւ – Ադամայ ստեղծօղն եկեալ յիւր պատ[կ]երն ի տես… գ. 74բ-5ա Փոխէ՛ զձայնն, լաւ ասա՛ – Ադամ նըստէր դուռն ի դրախտին…*

73. *75աբ* ՀԳ. Գանձ Աւագ երեքշաբաթի աւուրն ասա՛ («ԳՐԻԳՈՐ») – *Գործ արարչական, գերահրաշական… ա. 75բ Տաղ գեղեցիկ – Քէ՛զ, ով տէր Յիսուս, ձայնեմ… բ. 75բ Փոխէ՛ զձայնն – Վա՛յ իմ մեղուցեալ անձինս…*

74. *75բ-6ա* ՀԴ. Գանձ Աւագ չորեքշաբաթի աւուրն («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծ եւ անճառ խորհուրդն ահագին… ա. 76աբ Տաղ ազնիւ յոյժ – Յիսուս փըրկիչ կենարար… բ. 76բ Փառ Աւետարանին – Մերձեալ Զատիկ հրէականին…*

75. *76բ-7ա* ՀԵ. Գանձ Աւագ հինգշաբաթի աւուրն ասա՛ («ՁՊԱ[Կ]ՍԱ[ՈՐ]Դ[Ք]») – *Զահեղ, զանքննին, զխորհուրդըս խորին… ա. 77աբ Տաղ գեղեցիկ («Ա[Ս]Տ[ՈՒԱ]Ծ[Ա]Տ[ՈՒՐՆ ԽՆԴՐԵԱՅ]») – Աստուածն ամենի՝ Միածնի Որդի…*

76. *77բ-8ա* ՀԶ. Գանձ Աւագ հինգշաբաթի երեկոյին. Ոտնալուայ ասա՛ («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մեծապայծառ խորհուրդն ահագին… ա. 78ա Տաղ չարչարանաց Տեառն մերոյ. ողբով ասա՛ – Կապեալ կապեցաւ լուծիչն… բ. 78բ Տաղ. սրգով ասա՛ եւ գրծագրողիս յիշեա՛ – Եկեալ ինքնակամ ի կատարումըն գրոց…*

77. *78բ-9ա* ՀԷ. Գանձ Աւագ ուրբաթու առաւօտուն ասա՛ («Ի ՄԱ[Թ]Է[ՈՍԷ]») – *Ի յանմարմնական յանցանաց… ա. 79ա Տաղ ազնիւ եւ լաւ – Զարհուրեալ զօրացն երկնաւորաց… բ. 79ա* Յորդորակ գեղեցիկ – *Ծարաւեցաւ որպէս ըզմարդ Տէրն ի խաչին… գ. 79աբ Տաղ Աստուածածնին ընդ դէմ սուրբ խաչին. ցերեկին ասա՛ – Աստուածածին սըրբուհի, ամէնօրհնեալ տիրուհին… դ. 79բ Ձայնն փոխեա՛ – Ով Սիմէօն ծերունի… ե. 79բ Տաղ երեկոյին. ասա՛ քաղցր եղանակաւ («Ա-Բ, Ի-Լ, Ծ») – Անեղ Որդի Հօր Միածին բազկատարած… զ. 79բ Ողբ Աստուածածնին ընդ դէմ սուրբ խաչին – Աստուածածին կոյսըն Մարիամ կացեալ առ խաչն իւրոյ Միածնին…*

78. *80ա* ՀԸ. Գանձ Թաղման ճրագալուցի. Մեծի շաբաթի աւուրն («Խ[Ա]Չ[ԱՏՈՒ]Ր[Ը]») – *Խորհուրդ հանգստեան ի յօթներըորդին… ա. 80ա Տաղ Թաղմանն Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի – Որ եղելոյ կեանս շնորհէ… բ. 80աբ Այլ տաղ Ճրագալուցի Տեառն ասա՛ – Այսօր է*

շաբաթ եւ լըռութիւն հանգիստ յերկրի... գ. 80բ Փոխէ՛ զձայնդ եւ լաւ ասա՛ – է՛ ինձ երանի, որ զսա պաշտել եղէ արժան...

79. *81աբ* ՀԹ. Գանձ Յարութեան. Սուրբ զատկին («ՄԿՐՏԻՉ») – *Մարդասիրութեամբ Որդիդ Միածին... ա. 81բ* Մեղեդի ազնիւ – *Հաւուն, հաւուն արթնացեալ... բ. 81բ Տաղ ազնիւ* («ՆԵՐ[ՍԷՍԻ Ե]») – *Նոր իմն աւետեաց բարբառ նորազուարճ ձայնիւ... գ. 82ա* Յորդորակ ազնիւ («ՀԱՅՈՑ Կ[ԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ]») – *Հօր կամաւ իջեալ Որդին մարմին ըզգենու... դ. 82ա Փոխէ զձայնն – Մարիամու Մագդաղենի ցուցաւ...*

80. *82աբ* Զ. երկուշաբաթի մեռելոցին ասա՛ («Տ[է]ՐՈ[Ի]Ն[ԱԿԱՆ]») – *Տէր ամէրունական, տըւօղ տիրական... ա. 82բ* Մեղեդի ազնիւ – *Ես ձայն զառիւծուն ասեմ... բ. 82բ Փոխէ՛ զձայնդ – Ահեղ ձայնս, որ ես լուայ... դ. 82բ Տաղ. անուշ եղանակաւ ասա՛ – Այսօր աւետիս ձեր նընջեցեալոցդ...*

81. *83ա* ՁԱ. Գանձ երրորդ աւուր Յարութեան Տեառն մեռոյ («ԱԿԱՆ») – *Արդ, լուսաւորե՛ա, արդ, փառաւորեա... ա. 83աբ Փառ Աւետարանի – Ի սմին աւուր յայլում դիմաց... բ. 83բ* Մեղեդի ազնիւ – *Ի քառաթեւին գոչէր... գ. 83բ Տաղ ազնիւ յոյժ («Յ-Պ») – Յարուցեալ յերրորդ աւուր...*

82. *83բ-4ա* ՁԲ. Գանձ չորրորդ աւուր Յարութեան Տեառն մեռոյ Յիսուսի Քրիստոսի («ՄԻՁԿ(=ՄԿ[ՐՏ]ԻՉ)») – *Մեծապայծառ ձայնիւ ցընծալի... ա. 84ա* Մեղեդի ազնիւ – *Ի յերուսաղէմ գընամ... բ. 84ա Տաղ Յարութեան – Յարեաւ յաւուր երրորդի... գ. 84աբ Փոխէ՛ զձայնդ – Յարեաւ փառաց թագաւորն...*

83. *84բ* ՁԳ. Գանձ հինգերորդ Յարութեան Տեառն մեռոյ Յիսուսի Քրիստոսի («ՄՏԻԿ(=ՄԿ[Ր]ՏԻ[Ձ])») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ սոսկալի... ա. 85ա* Մեղեդի ի գոյն Աւետիսի տաճարի – *Ձեզ մեծ աւետիս, յարեաւ... գ. 85ա Տաղ գեղեցիկ – Յայնժամ սիրով տիրական... գ. 85ա* Յորդորակ ազնիւ – *Դասքըն հրէական...*

84. *85աբ* ՁԴ. Գանձ վեցերորդ աւուր Յարութեան Տեառն մեռոյ Յիսուսի Քրիստոսի («ՅԱՐ[ՈՒԹԵԱ]Ն») – *Յերկնից խոնարհեալ, բանդ յերկիր իջեալ... ա. 85բ Փառ Աւետարանին – Դարձեալ յայտնի այլանըմման... բ. 85բ Տաղ անուշ ասա՛ – եկեալ Մարիամ Մագդաղենացին... գ. 86ա* Յորդորակ ընտիր – *Միաշաբաթ օր հանգստեան... դ. 86ա Մեղեդի ընտիր ասա՛ – Ծարաւեցաւ Տէրն ի խաչին...*

85. *86աբ* ՁԵ. Գանձ Յօհաննու գլխատմանն («ԳԳԻՐՈ(=Գ[Ր]ԻԳՈՐ)») – *Գոյակն էական Հօր անսահմանական... ա. 86բ* Մեղեդի ճամեղ եւ ընտիր – *Ի դասըս հրեղինաց... բ. 86բ Տաղ համեղ. ասա՛ եւ յիշեա՛ զիս [Տաղ ի Մագիստրոսէ* («ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ ՏԱՂ»)*, ձեռ. 423, 171բ-2ա]* («ԿԱԻ») – *Կարապետ սուրբ հաւատոյ...*

86. *87ա* ՁՁ. Գանձ Նոր կիրակէին ասա՛ («ԳԻՐՐ(=ԳՐԻ[ԳՈ]Ր)») – *Գաղտնի խորհըրդին գուշակեալ ի հին... ա. 87ա* Մեղեդի եւ տաղ ազնիւ – *Այսօր նոր աբեւ հարեալ ի նորահրաշ արեգակնէն... բ. 87աբ Տաղ Յարութեան – Ջի թէ կըտաւքըն խօսէին... գ. 87բ Տաղ ընտիր եւ լաւ* («ՄԿՐ[ՏԻՉ Ե]») – *Մայր մարմնացելոյ Բանին տըրտմութեամբ...*

87. *87բ-8ա* ՁԷ. Գանձ Աշխարհամատոան եկեղեցւոյ («ՄՐՏՁ(=Մ[Կ]ՐՏ[Ի]Ձ)») – *Մաքրեալ տաճար սուրբ տէրունական... ա. 88ա* Մեղեդի եկեղեցւոյ ասա՛ – *Քրիստոս եկեալ, քահանայապետըն սուրբ... բ. 88ա Տաղ համեղ եւ լաւ ասա՛ – Ուրա՛խ լեր, հարսն ի յերկրէ... գ. 88ա Տաղ ընտիր եւ գեղեցիկ – Կայթեա՛ սուրբ կաթուղիկէ եկեղեցի...*

88. *88աբ* ՁԸ. Գանձ կիրակամըտի Յարութեան Տեառն ասա՛ («ԳԳՐՈ(=ԳՐ[Ի]ԳՈ[ՐՐ])») – *Գերամբարձ Աստուած, գովեալդ ի զօրաց... ա. 88բ Տաղ ազնիւ – Իսկ մեծ Մարիամ Մագդաղենացին... բ. 88բ-9ա Տաղ ընտիր («Ա-Դ») – Արմատ անմահութեան, որ տընկեցար... գ. 89ա Տաղ Թուրանդայ – Հաւիկ մի պայծառ տեսայ անըմման...*

89. *89աբ* ՁԹ. Գանձ Երեսման սուրբ խաչին յերուսաղէմ («Ի [Մ]ԱԹ[ԵԵ]Ո[ՍԵ ԽՆԴՐԵԱՅ ԳՐԻԳՈՐՆ]») – *Իսկակից Որդի Հօր քոյ հրզօրի... ա. 89բ Տաղ սուրբ խաչին – Խաչն ի նախնումն երեւեցաւ... բ. 89բ* Մեղեդի սուրբ խաչին – *Այսօր ի գիւտ սուրբ խաչին... գ. 89բ* Յորդորակ սմին («ՍՏԵՓԱՆ[ՈՍԻ Է]») – *Սուրբ քառաթեւ խաչ կենարար...*

90. *90ա* Ղ. Գանձ Համբարձմանն Քրիստոսի Աստուծոյ մեռոյ («ՄՐՏԿ(=ՄԿՐՏ[ԻՉ])») – *Մեծապայծառ ոճնիւս ահագին... ա. 91բ* Մեղեդի Համբարձման («Ա[ՆԴՐԻԱՍԻ]») – *Այսօր անդրանիկ Հօր... բ. 90բ Տաղ Համբարձմանն Քրիստոսի – Աստուածըն Բան Հօր Միածին...*

91. *90բ-1ա* ՂԱ. Գանձ մեծահռաչ կիրակէին ասա՛ («Մ[Ա]Թ[Ի]Ո[Ս]Ի [Է]») – *Միակդ ահաւոր, Տէր եւ զօրաւոր... ա. 91ա Տաղ ազնիւ* («ԱՆԴ[Ր]ԻԱ[ՍԻ]») – *Այսօր անդրանիկ Հօր Միածին Որդին... բ. 91ա* Յորդորակ սմին («ՎԱՐԴԱ[Պ]Ե[ՏԻ]») – *Վեհից թագաւորն այսօր առ Հայր մըտանէ...*

92. *91բ* ՂԲ. Գանձ մեծի աւուր Պենդեկոստէին՝ Գալստեան Հոգւոյն Սրբոյ («ՎՆԿՍ») – *Վերօրհնեալ, գովեալ եւ փառաւորեալ... ա. 92ա* Մեղեդի ազնիւ («ՆՎ[ԱԳ ՀՈԳՈՅՆ ՍՐԲՈՅ Ի ՅՈՀԱՆՆԻՍԷ ԱՆԱՐԺԱՆ ԾԱՌԱՅԷ]») – *Նուագեմք Հոգւոյն նըւագս վայելուչս... բ. 92ա Տաղ ընտիր – Ի մեծի աւուր ոճնիս... գ. 92ա Փոխէ զձայնն – Յայնժամ Պետրոսին ելեալ...*

93. *92աբ* ՂԳ. Երկրորդ աւուր Գալըստեան Հոգւոյն Սրբոյ («Մ[ԿՐ]ՏԻՉ») – *Մեծ եւ հրզօր Հոգի Աստուծոյ... ա. 92բ* Մեղեդի ի գոյն Ի խաչին տնկեալի – *Գոհութիւն Հոգւոյն Սրբոյ... բ. 93ա Տաղ ազնիւ – Աստանօր ծագեաց լոյսն աւետեաց կենաց...*

94. *93աբ* ՂԴ. Երրորդ աւուր Գալըստեան Հոգւոյ Սրբոյ («ՄԻՏՋ(=Մ[ԿՐ]ՏԻՋ)») – *Մեծապայծառ լոյսն արտափայլեալ... ա. 93բ* Մեղեդի ի գոյն Այսօր անդրանկի – *Այսօր Սուրբ Հոգին Աստուած եկեալ յաշխարհս... բ. 93բ Տաղ գեղեցիկ գունով – Հոգին Սուրբ հընչեաց բազմապատիկ մի ձայն...*

95. *93բ-4ա* ՂԵ. Գանձ չորրորդ աւուր Գալըստեան Հոգւոյն Սրբոյ («Յ[Ո]Վ[Ա]Ն[Է]Ս») – *Յաւէտ իսկապէս ընդ Հօր միապէս... ա. 94ա Տաղ ի գոյն Գովեստ բերկրանացի – Այսօր Սուրբ Հոգին Աստուած...*

96. *94աբ* ՂԶ. Հինգերորդ աւուր Գալըստեան Հոգւոյն Աստուծոյ («ՀՈԳՈ») – *Հոգիդ Աստուած, բըղխումն անքըննին... ա. 94բ* Մեղեդի ի գոյն էջմիածնի – *Որ յիսներեակ յորելենին... բ. 94բ-5ա Տաղ գեղեցիկ («ՆՎԱԳ Ե ՀՈԳՒՈՅՆ») – Ներհիւսեսցուք քաղցր եղանակ...*

97. *95ա* ՂԷ. Գանձ սրբոց Հռիփսիմեանց ասա՛ («ՎԿ[Ա]ՅԱ[ԿԱՆԱՅ]») – *Վայելչականաց, վայելման փառաց... ա. 95բ Տաղ Միաշաբաթի գոյնն է – երջանիկն ի յարգանդէ... բ. 95բ Փոխէ՛. Յիսուս Որդւոյ գոյն ասա՛ – Ով հրաշագեղ սուրբ Հռիփսիմեանց...*

98. *95բ-6ա* ՂԸ. Գանձ Յօհաննու Կարապետին եւ Աթանագինեայ եպիսկոպոսին («Գ[ՐԻԳ]ՈՐ») – *Գոյիդ հգօրի, Աստուծոյ<ոյ>դ Բանի... ա. 96ա Տաղ ի գոյն Այսօր ձայնըն հայրականի ասա՛ – Մըկըրտիչըն Քրիստոսի սուրբ կարապետըն Յովհաննէս... բ. 96ա Յիսուս Որդւոյ գոյն ասա՛ – Համարձակ սա ձեռնադրէ...*

99. *96բ* ՂԹ. Գանձ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին՝ ելն ի վիրապէն («Ա[ՍԱՏ՟]ՈՒՐ») – *Աստուած անմահ փառաց թագաւոր... ա. 96բ-7ա Ողբ. Իմ եղականին գոյն ասա՛ – եկեղեցի կաթուղիկէ ի Հայաստան...*

100. *97ա* Ճ. Գանձ յԱմենափրկիչն ասա՛ («ՄՎ ԱՀ») – *Մեծի գօրութիւն սրբոյ նըշանին... ա. 97բ Տաղ եկեղեցւոյն էջմիածնի. Խաչն ի նախնումի գոյն է – Սուրբ է տաճար տէրունական...*

101. *97բ-8ա* ՃԱ. Գանձ մանկանցն Բեդղէեմի եւ Ակակիոսի վկային («Ա՟Յ[Ս] [Յ]Ա[Ռ]ԱՔԵԼԷ ԲԱՆ») – *Անըսկըզբնական ծընունդ հայրական... ա. 98ա Տաղ. Կանայքն արտասուօքի գոյն է – Սարսեալ Հերովդէս դողայր ընդ լուր արքային...*

102. *98աբ* ՃԲ. Գանձ Կոստանդիանոսի թագաւորին եւ մօրն նորա Հեղինեայ («ԳՐՐԻ(=ԳՐԻ[ԳՈ]Ր)») – *Գերարփիդ վերին, լոյսըդ լուսածին... բ. 98բ Տաղ. Եղեալ հարսի գոյն ասա՛ – Թագաւորդ աստուածարեալ...*

103. *98բ-9ա* ՃԳ. Գանձ Գիւտ նշխարաց սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին ի լեառն Սեպուհոյ («Ա-ՌԱ[ՔԵԼ]Ի») – *Այսօր ծագեաց լոյսն արփիական... ա. 99ա Տաղ. Աբեներ արքայի գոյն է – Ի լեառըն Սեպուհոյ...*

104. *99բ* ՃԴ. Գանձ Ներսեսի հայրապետին եւ Խաթայ եպիսկոպոսին ասա՛ («ԳՈՐՐ(=ԳՐ[ԻԳ]ՈՐ)») – *Գոյ մեզ ցընծալի... ա. 99բ-100ա Տաղ. Առաջնաճաշակի գոյն է – Հընչմամբ ձայնիւ բերկրանաց...*

105. *100աբ* ՃԵ. Գանձ թարգմանչացն Սահակա եւ Մեսրոպ[այ] («Ա՟ՌԱՔ[ԵԼԻ]») – *Աւրհնեալ ես, Հայր սուրբ անքննական... ա. 100բ Տաղ. Միաշաբաթի գոյնն է – Յայսըմ վայրի եղեւ յայտնեալ...*

106. *100բ-1ա* ՃԶ. Գանձ Տղատայ թագաւորին եւ Աշխէն տիկնոջն եւ Խոսրովիդխտոյն («Ի ՋԳԵ») – *Ի հողոյ առեալ ի ձեռն եւ ստեղծեալ... ա. 101ա Տաղ. Ճանապարհ բարի Քրիստոսի գոյնն է – եւ Տըրդատ գոռոզ արքայն...*

107. *101աբ* ՃԷ. Գանձ որդւոց եւ թոռանց սուրբ Լուսաւորչին – *Նոր թագ պետական... ա. 101բ Տաղ. Առաջնաճաշակի գոյնն է («ՀԷՓ[ՈՒՄ]») – Հոգի Աստուծոյ Աստուած...*

108. *101բ-2ա* ՃԸ. Գանձ Տապանակին («Ի [ՆՆ]ԴՐՐ[ՈՅ]») – *Իմաստութիւն անճառ անեղին... 102ա Տաղ. Առաջնաճաշակի գոյնն է – Խորհուրդ գալըստեան Բանին...*

109. 102բ ՃԹ. Գանձ Վարդավառի առաջին աւուրն («Մ[Կ]Ր[Տ]ԻՋ») – *Մեծ եւ ահեղ խորհուրդ մեզ յայտնեալ... ա. 102բ-3ա Տաղ. Ես ձայն գառիւծուն գոյնն ասա՛ – Գոհար վարդըն վառ առեալ...*

110. *103ա* ՃԺ. Գանձ Վարդավառի երկրորդ աւուրն ասա՛ («Ա՟ՌԱՔ[ԵԼ]») – *Այսօր անճառ լոյսն արփիական... ա. 103բ Տաղ Վարդավառին ասա՛ – Այսօր ցընծայ լեառըն Թաբօր... բ. 103բ Տաղ. Կանայքն արտասուօքի գոյն ասա՛ – Ընդ որս եւ մանկունք...*

111. *103բ-4ա* ՃԺԱ. Գանձ Վարդավառի երրորդ աւուրն («Ն[Ե]Ր[Ս]ԵՍ») – *Ներգործական Աստուած բարերար... ա. 104ա Տաղ. Յարուցեալ յերրորդի գոյն ասա՛ – Յետ վեցօրեայ ըստ Մատթէին...*

112. *104բ* ՃԺԲ. Գանձ Թադէոսի առաքելոյն եւ Սանդխտոյ կուսին («Խ[Ա]Զ[Ա]ՏՈ[ՒՐ]») – *Խորհուրդ անշարժ հայրաշարժական... ա. 104բ-5ա Տաղ. Տունկ անմահութեան գոյնն ասա՛ – Արեգակն արդար ըզհուր սիրոյ...*

113. *105ա* ՃԺԳ. Գանձ սրբոց նախահարցն՝ Ադամայ, Աբէլի, Սեթայ, Ենովսայ եւ այլն («Ա՟ՌԱ[Ք]Ե[Լ]») – *Ամենազօր Տէր Աստուած... ա. 105աբ Տաղ. Միաշաբաթի գոյնն ասա՛ – Պաղատանօք սուրբ նախահարցդ...*

114. *105բ-6ա* ՃԺԴ. Գանձ երկոտասան մա[ր]գարէիցն («ՄԱՆ Մ») – *Մեծ եւ հրաշալի... ա. 106ա Տաղ. Տէր բարերարի եւ կամ Գլխոյ պսակի գոյնն է – Մարգարէիցն երկոտասան, որք յայնմ էին...*

115. *106աբ* ՃԺԵ. Գանձ եփեսոսի սուրբ ժողովոյն երկու Ճ. (200) հայրապետացն («ՆԲՅԻ») – *Նեստոր նասրանի, նոր հերձուած խօսի... ա. 106բ Տաղ. Եղեալ հարսի գոյնն է – Նոյն բանն, որ էր ծնունդ նա Հօր...*

116. *106բ-7ա* ՃԺԶ. Գանձ Շողակաթին՝ տեսլեանն

Գրիգորի Լուսաւորչին («ՏԱԵՅ(=ՏԱ[ԻՆԻ]Յ [Ա.Ս]Ե)Լ») *– Տաճարդ երկնային, տուն քրիստոսային... ա. 107ա Տաղ. Միաշաբաթի գոյնն ասա՛ («ԱԱՀՀ») – Ահա ասեմ բան գովեստի...*

117. *107աբ* ՃԺԷ. Գանձ Վերափոխման սուրբ Աստուածածնին. առաջին ատուն ասա՛ («ՄԿ[Ր]Տ[Ի]Ձ») *– Մեծապայծառ հրաշակերտ վեհին... ա. 107բ Տաղ. Տունկ անմահի գոյն ասա՛ – Այսօր Գաբրիէլ հրեշտակապետն եկեալ...*

118. *108ա* ՃԺՐ. Գանձ Վերափոխման սուրբ Աստուածածնի. երկրորդ ատուն ասա՛ («Մ[Կ]Ր[Տ]ԻՁ») *– Մեծապայծառ արփիանըման... ա. 108աբ Տաղ ազնիւ – Ողջոյն ընդ քեզ, Մարիամ... բ. 108բ Տաղ. Առաջնաճաշակի գոյնն է – Ծաղիկ պայծառ ծովային...*

119. *108բ-9ա* ՃԺԹ. Գանձ Վերափոխման. եր<ր>որդ ատուն ասա՛ («ԽՁՏԻ») *– Խոնարհեալ բանն Միածին... ա. 109ա Տաղ. Մեր նախահօրի գոյնն ասա՛ – Խընկին ծառի նըման ես... բ. 109ա Տաղ. Քրիստոս փառացի գոյն է – Մարգարէից պարծանք ես...*

120. *109աբ* ՃԻ. Գանձ սրբոց վարդապետացն Մեսրոպայ, Եղիշէի եւ Մովսէսի Քերթողին («Վ[ԱՐ]ԴԱ[ՊԵ]Տ[Ա.Յ]») *– Վարդապետաց քանոն եւ սահման... ա. 109բ Տաղ. Կանանցն կանխեալի գոյն ասա՛ – Հանդէս գումարեալ եկեղեցւոյ ժողովք...*

121. *110ա* ՃԻԱ. Գանձ Յովհաննու Կարապետին եւ յիշատա[կ] Յոբայ («Մ[Կ]ՐՏԻ[Ձ]») *– Մեծապայծառ փառօք պանծալի... ա. 110աբ Տաղ. Մեր նախահօրն խնդրի գոյն է – Յովհաննէս մեծ մարգարէ...*

122. *110բ-1ա* ՃԻԲ. Գանձ Նիկիոյ սուրբ ժողովոյն ԳՃԺԸ. (319) հայրապետացն («ՀԷ[Թ]Ո[Ի]Մ») *– Հրգօր զօրութեան Հոգի անսահման... ա. 111ա Տաղ. Հրճուիմք գոյն է – Ի նիկիայ ժողով դարձեալ...*

123. *111աբ* ՃԻԳ. Գանձ Սրբոյ խաչի առաջի ատուն («Յ[Ո]ՎԱ[ՆՆԵՍ]») *– Յայն յեդեմական դրախտին փափկութեան... ա. 111բ Տաղ. Միաշաբաթի գոյն է – Օրհնեալ ես, փայտ քրիստոսական...*

124. *111բ-2ա* ՃԻԴ. Գանձ Սուրբ խաչի երկրորդ ատուն ասա՛ («ՄԿՐ[ՏԻ]Ձ») *– Մեծապայծառ ակըն պատուական... ա. 112ա Այլ տաղ անոյշ – Խաչն եղիցի մեզ պահապան...*

125. *112աբ* ՃԻԵ. Գանձ յԱպարանից Սուրբ Նըշանին երրորդ ատուն («ՅՈ[Վ]ԱՆ[ԷՍ]») *– Յանեղական լուսոյն խոնարհեալ... ա. 112բ-3ա Տաղ ազնիւ («ՅՈՎ[ԱՆԷՍ]») – Յանեղական լոյսն ի Հօրէ մեզ յայտնեցաւ...*

126. *113աբ* ՃԻԶ. Գանձ Սուրբ խաչին չորրորդ ատուն («ՅԱԿՈԲ») *– Յիսուս Քրիստոս, արքայն համայնից... ա. 113բ Տաղ ազնիւ ասա՛ եւ գծողիս յիշեա՛ – Սքանչելի սուրբ նըշանդ պատուեալ...*

127. *113բ-4ա* ՃԻԷ. Գանձ սրբոյն Գէորգեա Զօրավարին («ԱՌ[Ա]Ք[Ե]Լ») *– Աւրհնեալ է Հայր, ծընօղ Միածնին... ա. 114ա Տաղ գեղեցիկ յոյժ – ՅԱստուածոյ ընտրեցար դու բարի...*

128. *114աբ* ՃԻԸ. Գանձ Վարագայ Սուրբ Խաչին («ԳԳՐԻ(=Գ[ՐԻ]Գ[Ո]ՐԻ [Է ՍԱ.]») *– Գլուխն եկեղեցւոյ, վէմըն հաւատոյ... ա. 114բ Տաղ ազնիւ ի գոյն Առաջնաճաշակին – Ամփոփեալ զնշան խաչին... բ. 115ա Տաղ յոյժ գեղեցիկ ասա՛ – Օրհնեալ ես, փայտ լուսով մածած...*

129. *115աբ* ՃԻԹ. Գանձ իշխանացն Սահակայ եւ Համազասպայ *– Յայս ահագին աւուրս, որ հասաք... ա. 115բ Տաղ ազնիւ. Յարուցեալի գոյնն է – Ողբացէ՛ք, եկեղեցի՛ք...*

130. *115բ-6ա* ՃԼ. Գանձ եօթանասունեւերկու աշակերտացն Քրիստոսի («ԱՌՔԼԱ(=ԱՌԱՔ[Ե]Լ)») *– Այսօր ոտն է մերս եկեղեցի... ա. 116ա Տաղ ի ներսէս հայրապետէ – Աղաչանօք մաքուր դասին առաքելոց... բ. 116աբ Փոխեա՛ զձայնն ի գոյն էջմիածնի – Ընդ Պօղոսի վաստակողին...*

131. *116բ* ՃԼԱ. Գանձ սուրբ կուսանացն Թեկղի եւ Վարվառեայ («ԱԼԱՔ(=Ա[Ռ]ԱՔ[Ե]Լ)») *– Անախտ, ամբիծ փեսայն... ա. 117ա Տաղ. Դարձեալ յայտնիի գոյնն է – Օրհնեալ անճառ Հայրըն գըթած...*

132. *117աբ* ՃԼԲ. Գանձ սրբոց աւետարանչացն Մատթէոսի, Մարկոսի, Ղուկասու եւ Յոհաննու («Ա[ՌԱ]Ք[ԵԼ]Ի») *– Այսօր որդիք Հօրն երկնաւորի... ա. 117բ Տաղ անուշ – Մատթէոս մարդ անուանեցաւ...*

133. *117բ-8ա* ՃԼԳ. Գանձ Խաչգիւտին («Խ[Ա]ՉԱ[Տ]Ո[ԻՐ]») *– Խաչի քո, Քրիստոս, երկիրպագանեմք... ա. 118ա Տաղ. Միաշաբաթի գոյնն է – Ի գըտանել կենաց փայտին... բ. 118բ Տաղ. Ուրախ լերուք գոյն է – Այսօր եղեւ գալ դըշխոյին...*

134. *118բ-9ա* ՃԼԴ. Գանձ խաչ օրհնելոյ («ԽՁՏԻ») *– Խորհուրդ ընտրեալ, յառաջ գուշակեալ...*

119ա գանձի վջ-ում գրչից՝ «Ո՛վ սիրելի երգիչ, սորա տաղն ի յերեւման խաչի գանձն գրեալ կայ, որ է՝ ՁԹ. (89), ի հարիւր եւ ութ համարն. գի՛տ եւ աստ երգեա՛»:

135. *119աբ* ՃԼԵ. Գանձ ձեռնադրութեան ասա՛ («ԳՐ[Ի]Գ[ՈՐԻ] Է») *– Գըթա՛ ի մեզ, Տէ՛ր ամենակալ... ա. 119բ Տաղ ձեռնադրութեան ի գոյն Հանճարեղի – Ի մեծի հրաշափառ հանդիսիս...*

136. *119բ-20ա* ՃԼԶ. Գանձ սրբոց մարգարէիցն ասա՛ («Խ[ՈՐ]Հ[Ը]Ր[Դ0]Յ[Ն]») *– Խորհուրդ անքննին, խորք, որ չերեւին... ա. 120ա Տաղ. Խաչն ի նախնումի գոյնն է («Ա-ե») – Աստուածային խորոցն անճառ... բ. 120ա Փոխէ զձայնն. Միաշաբաթի գոյնն է – Եսայիաս տայ մեզ նըշան...*

137. *120աբ* ՃԼԷ. Գանձ սրբոց մարտիրոսաց ասա՛ («ՈԵԱՆ») *– Ո՛վ Տէրդ բարձրեալ եւ փառաւորեալ... ա. 120բ Տաղ. եղեալ հարսի գոյն ասա՛ – Բայց դուք, որդիք իմ սիրելիք...*

138. *121ա ՃԼԸ.* Գանձ ամենայն սրբոց («ԴԱ[ԻԻ]-ԹԷ») – *Դաւանեցէ՛ք, որդիք օրինաց... ա. 121աբ Տաղ. Հրճուիմքի գոյնն ասա՛ – Ազաչանօք ընտրեալ դասին...*

139. *121բ-2ա ՃԼԹ.* Գանձ Հսկման գիշերոյ պաշտաման («ԱՌԱՔԵԼ») – *Անտանելիդ երկնի եւ երկրի... ա. 122ա Ողբ մեռելոյ ի գոյն Ղարիպինի – Ով քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան...*

Ծնթ. Փակագծային լրացումներն առուել են ըստ Մատենադիրի հայոց, հտ. ԺԳ., Գանձարան. երկու գրով, Գիրք Ա., Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, նաեւ՝ «Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի» տուեալներուն. չլրացուած ծայրակապերը մեր օգտագործած աղբիւրներում չենք գտել:

– *123ա-6ա* Յանկ բովանդակ գանձից, տաղից եւ մեղեդեաց, եւ ամենայն սրբոց, նաեւ կիւրակէից Յարութեան, եւ աղցից ի մատենի աստ գրեցելոյ – *Ճ. Ամենափրկչին եւ Սրբոյ էջմիածնի... Խէ. Քառասնօրեայ գալստեանն Քրիստոսի:*

Ծնթ. Տօների այբբենական կարգով ցանկն է:

– *126ա-8բ* Այլ ցանկ ոմանց նշանաւոր գանձից, տաղից եւ մեղեդեաց յատուկ տօնից, կիւրակէից սրբոց եւ պաւոց՝ ըստ նոյն վերագրեալ ճամարաթուի Գանձարանիս – *ԼԴ. Խնդութեան ձայն, բարբառ աւետեաց... Կուսանացն. ՃԼԱ. Օրհնեալ անճառ Հայրն գրթած:*

Ծնթ. Սկզբնատողերի այբբենական կարգով ցանկն է:

– *128բ* [Յաղագս ցանկից] – *Գիտեա՛ աստանօր, նազելի՛ երգաբան, զի առաջին եւ երկրորդ ցանկքս երկաքանչիւրքն զմի տարազ ունելով՝ զերկոսին ճանապարհս գիւտից ցուցանեն ըստ երկուց հաճոյից քոց, զի մինչ կամիցիս անորոշակի զպատկանաւոր իմն գտանել, ցուցանէ քեզ առաջինն, իսկ եթէ կամիցիս որոշակի զյատուկ իմն որոնել յանուանէ եւ գտանել, զայն ցուցանէ քեզ երկրորդն: Ուրեմն՝ զերկոսեան եւս պիտեւան եւ հարկաւոր համարելով՝ երկոքումքն որոնեսցես: Ո՛ղջ լեր:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

55բ եւ զմեղապարտ գրիչս յիշեա՛ (նման՝ խորագիր 44ա, 55ա, 60ա, 60բ, 62բ, 64ա, 73բ, 78բ, 86բ, 113բ):

Տե՛ս 1ե Տիտղոսաթերթ:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ «Գանձարան 2.», 1ա՝ «48/3591», մատիտով՝ «Գանձարան», 1ե՝ «Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

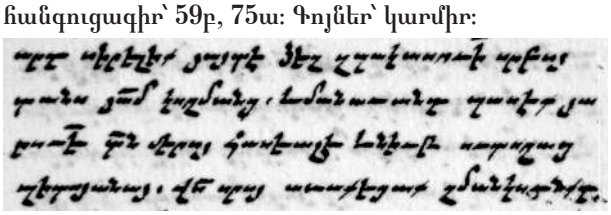
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Ա. աստառին՝ «սուրբ» (երիցս), «13»:*

3592
ԱԲՐԱՀԱՄ ՇԱՔԵՅԻ, ՕՐԻՆԱԿՔ ԳՐՈՒԹԵԱՆՑ

ՃԱԼԷԹ գիւղ ՌՄԽ. – 1791

ԳՐԻՉ՝ Յարութիւն վրդ. Շաճեցի:

ԹԵՐԹ՝ 81. չգրուած՝ 65ա, 73ա, 81բ: ՊՐԱԿ՝ Թ-ԺԸ×8 (ԺԸ 8+1): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ ռուսերէն՝ «СЯ», որից վեր՝ «28», ռուսերէն «РФХЯ», տակը՝ «17», խաչով պսակուած թագ, տակը՝ եղջերու, իսկ ստ. նախ կողմում՝ «84», «27», «17»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10×7,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 47ա): ՏՈՂ՝ 19-20. գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն, մէջբը՝ կարմիր կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.-Գ+Դ-Զ. սպիտակ չգրուած թուղթ: ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսաթոչնային՝ 57ա, 65բ, 73բ: Զարդագիր՝ թոչնագիր՝ 57ա, 65բ, 73բ, ճանգուցագիր՝ 59բ, 75ա: Գոյներ՝ կարմիր:



Նմուշ 47ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած ԺԹ. դ., պիպ-ներբ՝ նորոգման ժամանակի. կազմի կաշին մաշուած, եզրերից՝ մասամբ թափուած. կազմը ճիմիից թուլացած, ձեռագրի սկզբից Ա-Ը պրակներ ճաւանաբար ընկած, որի հետեւանքով նշեալ պրակների կարը դուրս է եկել ճիմիից, իսկ Ա. փեղկը՝ թերթերից ճեռացել. նախկին աստառների՝ գունափոխ սպիտակ թղթի վրայ սոսնձած նորերը, որոնք եւս խոնաւութեան եւ աղտոտուածութեան հետեւերով են. կազմին եւ աստառներին, պիպ. Դ-Զ՝ ցեցի անցքեր. Ա. եւ Բ. փեղկերին մէկական անցք կայ, որ կարող է լինել գամի եւ կապիչի անցքի հետք. թերթեզերբը՝ մաշուած, մասամբ թափուած, դեղնած. թերթերին տեղ-տեղ ցեցի եւ մաշուածութեան անցքեր, խոնաւութեան հետքեր, ստ. արտք. անկիւններում մատնահետքեր, թանաքի եւ այլ բծեր, թ. 72-81՝ խոնաւութիւնից առաջացած կարմրաւուն հետքեր, թ. 79-80՝ ստ. գրադաշտը մաշուած, պատռուած, իսկ թ. 81՝ ստ. եզրից թափուած. թ. 64-5՝ իրարից ճեռացած. սկ-ից՝ թ. 1ից առաջ ամորոշ ֆանակի թ.՝ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա* [Թուղթ յաղագս նուիրակութեան] – *(սկ.) /// մեր զտէր Սարգիս եւ Աբրահամ եպիսկոպոսդ հանդերձ սրբալոյս միռօնիւ... (տէր Սարգիս եւ Աբրահամ եպիսկոպոսների միջոցով սրբազան միւռոնը ուղարկելու, նրանց պատշաճ ընդունելու մասին):*

2. *1բ-3ա* Աթոռոց իմտատիայի գրելոյ – *եւ զկնի սիրալիրականի ողջունատրութեանս... (եկեղեցին եւ նրա խախտուած տանիքը վերանորոգելու նպատակով «իմտատիայի»՝ օգնութեան համար Պետրոս վարդապետին ուղարկելու մասին, նշում է նաեւ, թէ մինչ այս նուիրակ կամ ժողով չի եղել այնտեղ սուրբ Աթոռի համար, բայց հիմա նորոգման համար նրանց տուրքերի անհրաժեշտութիւնը կայ, ուստի խնդրում է վարդապետին ընդունել սիրով եւ տուրքերը տալ)։*

3. *3ա-4ա* Թուղթ ողորմութիւն խնդրելոյ – *եւ ընդ աստուածային օրհնութեան նամակիս... (պարոն Գրիգորին ուղղուած օգնութեան խնդրանք-աղերսանք)։*

4. *4ա-5ա* Թուղթ ընծուկ ընդունելութեան – *եւ ընդ օրհնութեան եւ շնորհագեղուն նամակաւս... (Պօղոս վարդապետին նրանց մօտ ուղարկելու, նրա միջոցով տուրքը եւ նուիրատուութիւնը սուրբ Աթոռ ուղարկելու մասին, քանի որ սուրբ Աթոռը եւ միաբանները դրանով են գոյատեւում)։*

5. *5ա-6ա* Թուղթ շնորհակալութեան – *Յետ այսորիկ յայտնի լիցի սիրելւոյդ մերոյ... (Պօղոսի միջոցով սուրբ Աթոռ ուղարկուած նուէրները ստանալու մասին, այս կապակցութեամբ շնորհակալական եւ օրհնութեան խօսք)։*

6. *6աբ* Թուղթ շնորհակալութեան – *եւ զկնի այսր բանի ծաներ՛ուք, սիրելի՛ք մեր ի Տէր... («ֆլանի» ձեռքով «ընծայքն ձեր այս ինչ» ստանալու առիթով շնորհակալական եւ օրհնութեան խօսք)։*

7. *6բ-7ա* Թուղթ շնորհակալութեան – *Ի տէր Աբրահամ արհիեպիսկոպոսէ Շաքեցւոյ աստուածային օրհնութեամբ... (պարոն Պօղոս Արզրումեցու ձեռքով նուէրները ստանալու առիթով շնորհակալական եւ օրհնութեան խօսք)։*

8. *7ա-8բ* Թուղթ ժողովի կարգաւորաց – *Յորմէ ժամանեալ հասեալ գիր օրհնութեան եւ նամակ պահպանութեան... ի վերայ ընդհանուր ամենայն երկրի... եւ լուսածնունդ գաւակացդ մօրս լուսոյ սրբոյ Գանձասարայ... (ողջոյնի խօսքից եւ ողորմած լինելու խրատից յետոյ նշում է, որ Պօղոս վարդապետ կէնճեցին՝ «ի տանէն Աղուանից», իրենից օրհնութեան եւ շրջաբերական թուղթ խնդրելով, գնում է նրանց մօտ, ուստի դիմում է, որ նրանք սիրով ընդունեն վարդապետին եւ «արդիւնաւոր ողորմութիւն» անեն՝ «գրքից, շորից եւ դրամից, զի ողորմութեամբ ձերով լցուցանիցէ զչափաւորս պակասութիւն յանձին իւրոյ»)։*

9. *8բ-10ա* Ողորմութիւն անապատաւորաց – *Յորմէ ժամանեսցի թուղթ սիրոյ, ողջունի եւ օրհնութեան... (շինութեան նուիրատուութեան կոչ՝ կանջայի երկրի Կուլուստան գիւղին մերձ Սուրբ Ամենափրկիչ եկեղեցու եւ այնտեղի անապատի համար, որը վաղուց է կառուցուել, եւ պարիսպը փլուզուել է, նորոգման եւ այլ շինութիւնների կարիք ունի։ Այդ պատճառով տեղի հոգեւոր առաջնորդ Ներսէս եպիսկոպոսը դիմել է իրեն եւ ստացել օրհնութեան նամակ, որով կարող է նրանցից ստանալ «զկամաւոր ողորմութիւն»)։*

10. *10ա-2ա* Թուղթ ճալէթու վանքի Աստուածածնի թէմի եւ վիճակի սահմանադրութեան գիրն է – *եւ ընդ շնորհագեղուն թղթոյս ծանուցումն լիցի օրհնեալ երկրներացդ՝ Ջաքու, Ղապալու, Արաշպասանու, Աղդազու, որք էք թէմ եւ վիճակ Սուրբ ճալէթի վանք Աստուածածնի աթոռոյն... (խօսում է ճալէթի Սուրբ Աստուածածնին եկեղեցու՝ եղիշէ առաքեալի հրամանով կառուցուած լինելու, կարգերը հաստատելու մասին, ապա՝ ներկայի անմխիթար վիճակի, քանի որ «պատերազմ եւ վրդովումն եղեւ փոքրակի, եւ պակասեցան ի նմանէ կարգաւորք, եւ ինքն մնաց ամայի...», տեղի՝ բնակիչ չունենալու պատճառով քայքայուել են եւ մնացել «անտէրունչ», որի պատճառով էլ այնտեղ է ուղարկում եւ առաջնորդ կարգում Պօղոս վարդապետ Շաքեցուն, որ նաեւ արքեպիսկոպոս է, որ գնայ, նորոգի, միաբանի եւ հովուի նրանց եւ նրանց երկիրը։ Ապա հնազանդութեան կոչ է անում)։*

11. *12աբ* Վերայ առաջնորդի գրել – *Մեծի գերազարդի եւ գերերջանիկ լուսարհեստի հօրդ մերում եւ հոգեւոր իշխողի տանդ Գողտնեաց եւ աջորդի սրբոյ առաքելական աթոռոյդ Թօմայի, տեառնդ Պետրոսի... (ողջոյնի խօսք Պետրոս եպիսկոպոսին)։*

12. *12բ-3ա* Գրելի էջմիածնայ կաթուղիկոսին – *Ի լուսանկար եւ տիրակառոյց, շնորհածորան եւ հանրածնող... (ընդհանրական կաղապար է՝ առանց անուննեւրի եւ խնդրի մանաւորեցման)։*

13. *13ա-5ա* Գրելի Աղուանից կաթողիկոսին – *Համբածաւալ եւ ընդհանրահռչակ, գերազարդ եւ լուսապայծառ... (աղերսագիր Աբրահամ աբղ Շաքեցուց Աղուանից՝ «կողմանցն հիւսիսոյ գաւառին Ալանաց», կաթողիկոսին՝ իրեն հոգեւոր ծառայութեան վերցնելու «ի սահմանս Աղուանից եւ յերկիրս Շաքուայ», խոստում՝ հպատակութեամբ եւ հնազանդութեամբ ծառայելու, ինչպէս որ ծառայել է Յովհաննէս կաթողիկոսին։ Նաեւ գրում է, թէ իրեն ոմանք տկար են համարում ծառայութեան համար եւ մեղադրական բաներ են գրել իր մասին, պատրաստ է գնալ եւ ներողութիւն խնդրել, միայն թէ արժանանայ ներման)։*

14. *15ա-6ա* Ուր ֆահանայ իմին գերի անկանի – *եւ ընդ օրհնութեանս ծանուցի սիրելեաց մերոց, զի հրամայէ... (խօսում է հայերի տարագրութեան մի քանի պատճառի մասին՝ սաստիկ հարկապահանջութիւն, խստաբարոյ բռնաւորք, մարդկային ծով մեղքերի պատճառով գերութիւն։ Ապա նշում է, թէ Յովհաննէս քահանան, «որ է յերկրէն Վրացտանու եւ ի գեղջէն Ցխինվալու», գերուել է լեզգիների կողմից, 25 թումանով ազատուել, որի դիմաց «գիր են առեալ ի դմանէ»՝*

նշուած գումարը իրենց տանելու եւ «զձեռագիրն քո» ետ ստանալու պայմանով։ Ուստի՝ կոչ է անում ընդունել Յովհաննէսին եւ անհրաժէշտ օգնութիւնն անել նրան)։

15. *16ա-7ա* Թուղթ իմմին խնդրելոյ – *Յետ այսր բանի յայտ լիցի հոգեւոր որդեկիդ իմոյ՝ Կիրակոս իշխանիդ... (խնդրանք Կիրակոս իշխանին «շնորհել ինձ ողորմութիւն»)։*

16. *17աբ* Թուղթս իմմին խնդրելոյ – *Եւ յետ բանի այսորիկ զեկուցումն լիցի սիրելի որդւոցդ եւ եղբարցդ իմոց... (իրեն նիւթապէս օգնելու խնդրանք՝ քանի որ «աղքատ եմ եւ մերկ եւ ոչ ունիմ, որով ապրիցիմ»)։*

17. *17բ-8բ* Թուղթ իրիցփոխութեան – *Եւ ընդ շնորհազեղուն եւ օրհնառաքի գրոյս ծանիր... (մահտեսի Սարգսին Գեանջա քաղաքի Սուրբ Յովհաննէս եկեղեցու երեսփոխ կարգելու մասին, առնելու եւ դատելու մէջ իրաւացի եւ արդար լինելու կոչ)։*

18. *18բ-9ա* Թուղթ շնորհակալութեան հանդերձի – *Եւ ընդ օրհնամատոյց ողջունառաքի գրոյս ծանիք... (վաճառականներին ուղղուած շնորհակալագիր՝ «Ք. գազուկէս բագրատ» ուղարկելու համար, օրհնանքի խօսք)։*

19. *19աբ* Թուղթ իշխանութեան հանձայից – *Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տէր Ներսէս կաթողիկոս Աղուանից, յորմէ օրհնութեամբ եւ սիրով ծանիք Գեանջայու քաղաքիդ քահանայք... (Մարգարի որդի մահտեսի տէր Պետրոսին միաբանութեամբ հալածելու մասին, չնախանձելու եւ միմեանց մասին վատահամբաւութիւն չտարածելու հրաման)։*

20. *19բ-21բ* Թուղթ հոգեւոր տիրաց գրելոյ – *Երկնահանգոյն եւ շնորհազարդ ատենաապետի սարսափելի շնորհալի... (Աբրահամ եւ Իսրայէլ վարդապետները «սրբոյ եւ մեծի աթոռոյն» Գանձասարի կաթողիկոսին գրել են, որ ստացել են նրա ուղարկած նամակը, հասկանում են խնդիրը, բայց եւ «ըստ սրբազան վեհապետին էջմիածնայ», հնազանդութեամբ շարունակելու են ծառայել։ Իսկ Յովսէփ տղան կաթողիկոսի նամակը տարել է Նուխի, տեղի իշխաններն ու քահանաները տեսել են, իսկ իրենք վարդապետները ինչ-որ պէտք եւ պատշաճ է, ասել են. իրենք էլ պատասխանել են, որ 15 տարի էջմիածնի սրբազանի հրամանով ծառայութիւն են արել, այսուհետ եւս շարունակելու են ծառայել Գանձասարի սուրբ Աթոռին։ Ապա նշւում է, որ իրենք համաձայն են մէլիքների, զրւանցիների եւ շամախեցիների ասածներին, եթէ դրանք համապատասխանում են էջմիածնի սրբազանի հրամաններին։ Անելու են այնպէս, ինչպէս իշխանների հրամանն է, եւ ինքնագլուխ ոչինչ չեն ձեռնարկելու)։*

21. *21բ-2ա* Թուղթ գերէտիրանց գրելոյ – *Ի Սրբոյ Աստուածածնայ աթոռոյս առաջնորդ Աբրահամ վարդապետէ... (արցախցի Մօզի անունով մէկի որդին գերի է ընկել եւ չունենալով փրկագին, նրանց հայրապետի կոնդակով դիմել է իրենց՝ տուրքի (հաւանաբար՝ դրամի) խնդրանքով, որի համար կոչ է անում ողորմածութիւն ունենալ եւ օժանդակել)։*

22. *22աբ* Թուղթ պարտէզեանց – *Յիսուսի տրուպ ծառայ Աբրահամ վարդապետէ եւ առաջնորդ օրհնեալ Թէմի եւ վիճակի մերում... (դիմում է բոլորին՝ քահանաներին, իշխաններին, երէցփոխաններին, գանձապետերին ելլն՝ օգնութիւն ցուցաբերելու համար Աբրահամ անունով աղքատ եւ ծանր պարտքերի տակ յայտնուած մարդուն, որին իր անունից շրջաբերական թուղթ է տուել)։*

23. *22բ-3բ* Թուղթ ծանուցումն աղխատաց – *Աստուածասէր եւ բարեպաշտօն հարցդ եւ եղբարցդ իմոց... (դիմում է մի աղքատ, օրահացի կարօտ մարդու օգնելու նպատակով)։*

24. *24աբ* Թուղթ ծանուցումն աղխատաց – *Շնորհն ամենազօրին Աստուծոյ եղիցի ի վերայ պատրաստական հարցդ իմոյ... (Պօղոս անունով չքաւորին օգնելու կոչ է)։*

25. *25ա-6ա* Թուղթ վկայական եպիսկոպոսաց – *Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տէր Ներսէս կաթողիկոս Հայոց, որք ի կողմանս Աղուանից, փոխանորդ եւ յաջորդ սրբոյն եղիշէի առաքելոյն եւ Գրիգորիսի սուրբ հայրապետին՝ Թոռիոն մեծի լուսաւորչին Հայոց եւ ծայրագոյն պատրիարգ երկնահանգէտ աստիճասարաս սրբոյ մեծի Աթոռոյս Գանձասարայ – Շնորհօք ամենազօրին Աստուծոյ բազմաժողով հանդէս արարի ի հազար երկու հարիւր Ա. (1752)... (Աբրահամ վարդապետ Շաքեցուն «ի ծառայութիւն եւ ի պաշտօնատարութիւն սրբոյ Աթոռոյս Գանձասարայ» եպիսկոպոս ձեռնադրելու, նրան տուած իրաւունքի, նորընծայ եպիսկոպոսին չհակառակուելու մասին. այս մասին տե՛ս նաեւ՝ ձեռ. 3452, 2ա)։*

26. *26աբ* Թուղթ եղբօր վերայ գրելի – *Մեծապատիւ եղբօրդ իմոյ եղիազար վարդապետիդ հոգեկան սէր ընծայի... (որպիսութեան մասին հարցում եւ պատասխան նամակի խնդրանք)։*

27. *26բ-7բ* Բրիւնձ ժողովեցման գրելի – *Եւ զկնի օրհնութեանց, գորս մատուցաք զեկեղեցի սիրելեացդ մերոց... (տէր Պօղոս վարդապետին ուղարկելու եւ նրա միջոցով բրնձի բերքից աթոռանիստ առատ բաժին տանելու մասին)։*

28. *27բ-8ա* Թուղթ շնորհակալութեան – *Զկնի յայտ լիցի սիրելւոյդ իմոյ, զի ի քէն... (շնորհակալագիր է՝ կարապետ եղբօր միջոցով նուէրը ուղարկելու համար եւ նուէրին ի պատասխան՝ օրհնութեան խօսք. նամակի հասցէատէրը եւ նուէրի տեսակը գրուած չեն)։*

29. *28աբ* Թուղթ օրհնութեան – *Զկնի օրհնեալ լինիք յԱստուծոյ վերոյգրեալ Ղարաջալլու գիւղի օրհնեալ քահանայքդ... (շնորհակալութեան եւ օրհնութեան խօսքով դիմում է բոլորին՝ իր ուղարկած վարդապետին ընդունելու եւ մեծարելու համար)։*

30. *28բ-32ա* Թուղթ վկայական ծայրագունի – *Մարդասէր եւ արարչագործ բնութեան բարերարին Աստուծոյ... (Թուարկում է Աստծու վարդապետութիւնը սերնդեսերունդ ժառանգածներին՝ Աստուած-Սուրբ Հոգուց, Ադամից, եկեղեցու հայրերից մինչեւ տէր Յօհան արքեպիսկոպոս Ամթեցին, որից յետոյ էլ նշում է իրեն՝ «եւ սոցին վերոգրեալ երջանկացս յետին աշակերտ նուաստ ծառայ Աբրահամ վարդապետս Շաքեցի եւ առաջնորդ Ճալէթու Սուրբ Աստուածածնի վանքին...», որի իշխանութիւնը ստացել է կեանջա քաղաքի Սուրբ Յովհաննէս եկեղեցու առաջնորդ Աթանաս արքեպիսկոպոս Ջարաբերթեցուց՝ «ի մէջ բազմահանդէս ժողովրդեան, ի թուին ՌՄԱ. (1752), ամսեանն Յունվարի Գ.»)։*

31. *32բ* Շարադրանք եպիսկոպոսի – *Աստուածազարդ եւ գերազարդ եղբօրդ իմոյ աւագագունի ի տանն Աստուծոյ... (ողջոյնի խօսք՝ ուղղուած «Շամախու եւ բոլոր նահանգիդ Շամախու» հոգեւոր իշխող տէր Ոսկան եպիսկոպոսին)։*

32. *32բ-3բ* Թուղթ բանադրանաց – *Յիսուսի ծառայ Խորայէլ կաթուղիկոս, յորմէ հասցէ ի վերայ չՊետրոս չիք քահանայիդ... (բանագրանքի խօսք Պետրոս քահանային, որը Մահմատ Թովան գիւղի քահանայից այլազգիների օգնութեամբ յափշտակել է քահանայութիւնը՝ առանց իր թոյլտուութեան, ուստի՝ նրան զրկում է քահանայութիւն անելու իրաւունքից, մինչեւ չզղջայ)։*

33. *33բ-5ա* Թուղթ բանադրանաց գրելի – *Քրիստոսի նւաստագունեղ ծառայ եւ սուրբ Դանձասարայ միաբան ի տէր Պօղոս վարդապետ ժամանեսցի գիր բարկութեան... (ուղղուած է տէր Պօղոս վարդապետին, բայց առանց խնդրի որոշակիացման)։*

34. *35ա-6բ* Թուղթ բանադրանաց – *Յորմէ ժամանեալ հասցէ թուղթս դառնութեան բանագրանաց... (առանց որոշակիացման, կաղապարային գրութիւն է)։*

35. *36բ-7ա* Թուղթ բանադրանաց եւ նզովից – *Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տէր Պօղոս եպիսկոպոսէ, յորմէ հասցէ գիր նզովից... (ուղղուած է «պիղծ ֆլանիդ», որ չի տուել սուրբ Աթոռի հասն ու իրաւունքը)։*

36. *37աբ* Թուղթ բանադրանաց արձակման – *Քրիստոսի ծառայ տէր Պօղոս արքեպիսկոպոսէ առաջնորդ Դաթեւու վանաց... (գիր սիրոյ, ողջոյնի՝ ուղղուած Պօղոսին)։*

37. *37բ-9ա* Թուղթ երուսաղէմայ ժողովք – *Եւ ընդ օրհնութեան նամակաւս յայտ լիցի համօրէն... (հասցէատէրը պարզ չէ, սակայն դիմում է Սարգիս անունով այրի համար, որ էրեւանից է, իրենից թուղթ ու վկայական է խնդրել, ինքն էլ տուել է, որ գնայ եւ նրանց օժանդակութիւնը ստանայ երուսաղէմ ուխտի գնալու համար)։*

38. *39ա-41ա* Թուղթ առաջնորդական եղիշէի առաֆելո[յ]ն – *Յորմէ ժամանեալ հասցէ թուղթ օրհնութեան եւ նամակ պահպանութեան... (Կիրակոս վարդապետին Սուրբ եղիշէ առաքեալի վանքին հովիւ եւ առաջնորդ կարգելու, վանքի խաւար, աւեր եւ առանց հովուի մնալու մասին, յանձնարարութիւն՝ նշեալ առաջնորդին պատշաճ դիմաւորելու, հասն ու իրաւունքը ամբողջապէս նրան տալու, սիրոյ եւ չհակառակուելու խորհուրդ եւ օրհնանք)։*

39. *41ա-2ա* Թուղթ աղիատաց գրելոյ – *Եւ զկնի օրհնութեանս զեկ լիցի յԱստուծոյ օրհնեալ հայկական քրիստոնէիցդ... («Կէնճէու» երկրի Ղարաբուլախ գիւղից Սարգիս անունով մէկի մասին է, որը խիստ հարկերի պատճառով չքաւոր է դարձել եւ ապրուստի միջոց չունի։ Դիմում է «կամաւոր ողորմութեան» կոչով)։*

40. *42բ-3ա* Թուղթ գերեւերաց – *Եւ ընդ օրհնութեանս ծանուցի սիրելեացդ մերոց եւ հոգեւոր հարցդ... («Վրացտանու» երկրի «Դըմանիսու» գիւղի քահանայ Յարութիւնի եղբայրը գերի է ընկել լեզգիներին, որոնք 10 թուման են պահանջում ազատ արձակման համար։ Քահանայ Յարութիւնին տուել է վկայական թուղթ, որով կկարողանա օգնութիւն ստանալ նրանցից)։*

41. *43ա-4ա* Ընդհանուր Հայոց լուսաւորիչ, աստուածընդիր Յովհաննէս կաթուղիկոսիդ զաստուածաշնչափ սուրբ աջն համբուրեմ – *Վերոյ գրեալ լուսատուիդ մերոյ... (որպիսութեան հարցում, շնորհակալագիր իրենց յիշելու՝ սիրոյ եւ օրհնութեան նամակ ուղարկելու համար, ինչպէս նաեւ՝ ծանուցում առ այն, որ Սարգսի միջոցով «մէկ կթի գով» է ուղարկել)։*

42. *44ա-5բ* Թէմուրազայ Քրիստոսապսակի եւ հոգեծնի արեայիդ Վրաց, նաեւ Հերակլայ աստուածազօրի եւ բաջասրտի խանիդ ի տոհմէ արեայականէ եւ մարգարէականէ եւ ի շառաւիղէ յառաքինեաց... – *Ես՝ Ներսէս, նուաստ ծառայ Յիսուսի եւ որոյ կամօքն կաթուղիկոս եւ պատրիարգ Աղուանից Հայոց, մատուցանեմ... (ողջոյնի խօսքից յետոյ գրում է, որ Յակոբ վարդապետ գիտնական Շամախեցին, որ մինչ այժմ էջմիածնում էր եւ որին ինքը ցանկացել է բերել իր մօտ «սակս պիտանաւորութեան» եւ չի ստացուել, հիմա իր մօտ է։ Իսկ արքան Գրիգոր վարդապետի միջոցով ուղարկուած թղթով Յակոբ Շամախեցուն իր մօտ է կանչել, ինքն էլ, «բարեաց մեծագոյնն» ընտրելով, Յակոբ վարդապետին ուղարկում է նրա մօտ, քանի որ այդպէս է պահանջում նաեւ Մայր Աթոռի օգուտը, որի համար էլ Վրաց արքան կանչել է։ Բայց խնդրում է նաեւ ամեն ինչ անել զգուշութեամբ, որ արքայի անունը եւ Մայր Աթոռին պակասութիւն չլինի, Յակոբ վարդապետին ընդունել սիրով եւ խնամքով. եւլն)։*

43. *45բ-6բ* Թուղթ առաջնորդութեան աւապատի – *Եւ ընդ աստուածայնոյ օրհնութեանս ծանուցումն լիցի ընդ[հ]անուր... (Բարսեղ եւ Յարութիւն վարդապետներին Մեռոնուտի Սուրբ Ուխտի միաբան կարգելու, «ի սէր սուրբ անապատին Մուռուտոյ» նրանց սիրով ընդունե-*

լու եւ «ողորմութիւնն» շնորհելու մասին. հասցէատէրը պարզ չէ)։

44. *46բ-7ա* Հաւ եւ հաւկիթ ժողովելոյ – *Եւ ընդ աստուածապարգեւ օրհնութեանս ծաներո՛ւք, սիրելի՛ք մեր ի Տէր... (ամեն տօնի եւ պատարագի հաւաքուող նուէրների, հաւ եւ հաւկիթ ժողովելու եւ ուղարկելու մասին. առանց հասցէատիրոջ եւ այլ անունների որոշակիացման)։*

45. *47աբ* Հանճարազգօն եւ մեծապատիւ նազելոյդ տեառնդ Ջամարիայի սրբանուէր ֆաճանայիդ յիսուսեան ողջոյն եւ գրկախառն համբոյր ողջութեանդ (այսչափ)։

46. *47բ* Թուղթ իմմին խնդրելոյ – *Ի յԱստուծոյ չնչին ծառայ Աբրահամ արքեպիսկոպոսէ... (տիրացու Աբրահամին ողջոյնի խօսքից յետոյ խնդրում է 1 լաւ Յայսմաւուրք ճարել եւ տալ Անապատին, քանի որ այդ օրերին Անապատը գերեվարուել է «լեկզի»ների կողմից, որի ժամանակ էլ հաւանաբար կորել է իրենցը)։*

47. *47բ-8ա* Թուղթ շնորհակալութեան – *Յետ այսր բանի յայտ լիցի սիրելոյդ իմոյ... (Պետրոսի ձեռքով ուղարկուած պարգեւի համար շնորհակալութեան եւ օրհնութեան խօսք)։*

48. *48աբ* Թուղթ իմմին խնդրելոյ – *Զկնի այսորիկ բանի զեկ եղիցի նազելոյդ իմոյ... (գրում է արխալուղի պակասութեան մասին եւ խնդրում Սպահանի 1 լաւ մաւի զադակ)։*

49. *48բ-9բ* Թուղթ իմտատեայի եւ օգնութեան – *Յորմէ ժամանեսցի գիր օրհնութեան եւ սիրոյ... (շնորհակալագիր է՝ ուղղուած Դարբանդ քաղաքի ժողովրդին եւ տեղի եկեղեցու հոգեւորականներին՝ Սաղաթիէլ վարդապետին լաւ ընդունելու եւ նրա հետ նուէրներ եւ իրաւունքը ուղարկելու համար)։*

50. *49բ-51ա* Թուղթ վարդապետաց ժողովի – *Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տէր կաթուղիկոս Աղուանից եւ ծայրագոյն պատրիարգ Սրբոյ աթոռոյս Եղիշէի առաքելոյն, յորմէ ժամանեսցի, հասցէ թուղթ օրհնութեան եւ նամակ պահպանութեան... ի վերայ օրհնեալ նահանգներացդ, այսինքն՝ Ջաքու, Ղապալու, Աղտաշու, Արաշպասանու... մեծաց եւ փոքերցդ ամենից... (օրհնութեան խօսք, սիրոյ խրատ, պատուէր՝ իր ուղարկած Աբրահամ վարդապետին պատուելու եւ իր հրամանները կատարելու)։*

51. *51բ* Հաւ եւ ձու ժողովելոյ – *Յայտ լիցի, սիրելի՛ որդւոցդ իմոց, որ էք բնակեալ ի յօրհնեալ գիւղդ Գետաշէն... (գլխին՝ 10 ձու եւ մէկ հաւ ժողովելու եւ Թորոսի ձեռքով ուղարկելու մասին)։*

52. *51բ-2ա* Շարադրանք սանատի – *Պատճառ գրոյս այս է, որ ես՝ էրզրումեցի Կիրակոսի որդի Աւետիսս... («կէնջեցի» Աւետի որդի էվումից վերցրած պարտքի համար մուրհակ է, որի վկան էլ Վարդանի որդի Յարութիւնն է)։*

53. *52ա-4ա* Թուղթ իմտատիայի աթոռայց – *Յորմէ ժամանեալ հասցէ թուղթ օրհնութեան եւ նամակ պահպանութեան... ի վերայ յԱստուծոյ օրհնեալ յերկրիդ Գիլանու... մեծամեծաց եւ փոքունց... (սկզբում օրհնութեան խօսք, իսկ բուն խնդիրը Սաղիանու վանքի, «որ է անուամբ սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկային շինեալ», նորոգումն է, ուստի «զայս անուն» վարդապետի գործակալ է կարգել՝ օգնութիւնը հաւաքելու, նաեւ յորդոր՝ գործակալին լաւ ընդունելու եւ օգնութիւն ուղարկելու)։*

54. *54բ-7բ* [Թուղթ օրհնութեան] – *Յիսուսի Քրիստոսի ծառայք երեմիայ եւ Սիմէօն կաթուղիկոսունք ամենայն երկրիս Աղուանից... եւ արփիաւոր սրբոյ աթոռոյն Գանձասարայ, յորոց եւ որովք ժամանեալ հասցէ գիր օրհնութեան եւ նամակ պահպանութեան... ի վերայ ընդհանրական տանս Աղուանից... (օրհնութեան խօսք)։*

Ծնթ. Թէեւ 57ա էջում կայ առանձին խորագիր՝ «Թուղթ օրհնութեան», սակայն այն տրամաբանական շարունակութիւնն է 56բ, որի վերջին տողը եւ 57ա էջի սկզբնատողը նոյնն են։

55. *57բ-8բ* Ազնուամեծար եւ գերյարգելի օծելածին եւ արեայորդի Գօրգի խանի՝ հատուկ սիրելոյդ իմոյ ըստ հոգւոյ – *Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Աղուանից կաթողիկոս, յորմէ մեծաւ սիրով ընծայի... (օրհնութեան խօսք, այնուհետեւ գրում է, որ ստացել է նրա թուղթը եւ նրա գտնուելու տեղի մասին իմացել միրզայ Գօրգիից, իսկ իր որպիսութեան մասին գրում է Կեանճայ քաղաքից», ողջ լինելու մաղթանք եւլն)։*

56. *58բ-9ա* Գիտութիւն լիցի սրբազան հօրդ իմոյ, զի մինչ յայդ տեղդ էի ընդ հրամանոցդ... *ողջ լե՛ր ի Տէր. ամեն։ Գրեցաւ ի Մայիսի ԻԱ. (21), ձեռամբ իմոյ Յակօբայ անարդիւն աբեղայիս անպիտան ծառայիս տեառնդ (վալիին գիր գրելու, առանց այդ գրի «աստ» գնալու մասին, ապա հասցէատիրոջն ասում է, որ նրա անունից 2 վալիներին «մուսաւատէս» է գրել, որոնք խնդրում է հաստատել եւ իր ուղարկած տղայի միջոցով թղթերը իրեն ետ ուղարկել, քանի որ առանց այդ թղթերի պատշաճ չէ այնտեղ լինելը, իսկ մնացածի մասին խնդրում է հարցնել «ի ծառայէդ քումմէ մեր Գրիգորէդ»)։*

57. *59ա-61ա* Թուղթ կուսանաց անապատի ժողովի, Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տէր Մինաս ընդհանրական կաթողիկոս ամենայն Հայոց եւ ծայրագոյն պատրիարգ Վաղարշապատու առաքելականի եկեղեցւոյս Քրիստոսի եւ տիեզերականի, լոյսակաղոյց եւ տիրանկար մեծի եւ անյաղթելի Սրբոյ Աթոռոյս էջմիածնի – *Շնորհք ընդ ձեզ եւ երկնաւոր խաղաղութիւն... (սկզբում օրհնութեան խօսք, իսկ խնդիրը վերաբերում է Ղարապաղի Սուրբ Նշան անունով՝ կուսանաց անապատի կարիքները հոգալուն, որի համար նշեալ անապատի վերատեսուչ Մարտիրոս վարդապետին իր կողմից*

տրուած նամակով ուղարկում է, որ նրանք «արդիւնաւոր ողորմութիւն» տան: Անապատը ջրի եւ շինութեան կարիք ունի: Մինչ այդ ծախսերը հոգում էր թեմը, սակայն «այն յերկրին եղեալ ազգն հայոց ցիր եւ ցան» են եղել, որի պատճառով վիճակը տուրքերը չի կարողանում հաւաքել եւ անապատի կարիքները հոգալ):

58. *61աբ* Ի Մէլիքիսեդեկ վարդապետէ բազում օրհնութեամբ ծանի՛ր, հոգեւոր որդիդ իմ տիրացո՛ւ Փիլիպպոս... *(իր աշակերտին չուխայ կարել տալու համար խնդրում է ուղարկել «մէկ աղուշայ լաւ շալ»):*

59. *61բ-2բ* Թուղթ շնորհակալութեան ճնազանդ որդոյ – *Ըզկնի ողջունագրութեանս ծանի՛ր, սիրելի՛ իմ, զի գրէ... (հնազանդութեան, նուիրակ վարդապետին ընդունելու եւ տուրքերի մասին խրատ):*

60. *62բ-3բ* Թուղթ ճնազանդ որդոյ շնորհակալութեան – *եւ օրհնութեան նամակաւս յայտ լիցի սիրելւոյդ, զի ասէ... (հնազանդութեան խրատ, յորդոր՝ համոզելու իշխաններին եւ ժողովրդին նուիրակութեան գործը ետ չգցելու համար):*

61. *63բ-4ա* [Գիր ջերման] – *Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս մտեալ ի տունն Պետրոսի, զոքանչ նորա տաքնապէր ջերմամբ... (աւետարանական պատումը՝ Քրիստոսի զօրութեամբ ջերմութիւնը իջնելու մասին. Մտթ., Ղ. 14, խնդրանք, որ Աստուծով բժշկութիւն լինի նաեւ Աբրահամ վարդապետին՝ «հալածուի դեւն, եւ փարատի ցաւն»):*

62. *64ա* Գիր ջերմի եւ տենջի վերին եւ ներքին – *Ծագայի ծարգանայ ծետաւ, դուք բարձէք ցաւն, ջերմն եւ տենջն Աբրահամ վարդապետիս անուամբ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

63. *64աբ* Ակումի պտուղեաս պասսար եղերաս պետհաւուն անուն կոճկոտոր, որ ֆեզ ասեմ, թէ ջհուտ ջերմէս, թէ հայ ջերմէս... զֆեզ եւ եղմմնեցուցանեմ կաթամբբ սուրբ կուսին Մարիամու... եղիցի բժշկութիւն ջերմին եւ տենդին:

64. *64բ* Դանիէլ՝ դատաստանն Աստուծոյ... զայս անուանմս գրեն հացին, հօրն դնեն, ոչիլ ոչ ուտէ Աստուծով:

65. *65բ-72բ* [Գիր մաղթանաց] – *Այլ եւ շինողս սուրբ եկեղեցւոյս եւ կառուցող կամարակապ խորանիս... Սիմէօն գերընտիր ընդհանրական կաթուղիկոսն... 70բ-2բ («Ա-Ֆ») Աղբիւրն ամենայն շնորհաց... քաղցրն Աստուած... եւ ընդդէմ որդւոց ձերոց. ամէն:*

66. *73բ-5ա* Ըզկնի շնորհանիր օրհնութեանս ծանուցումն լիցի... *(այլասիրութեան խրատ, տէր Ղուկաս եւ տէր Ղազար քահանաները, որոնք «յերկրէն Վարանդու եւ ի գեղջէն Աւետարանոցու», պակասութեան եւ աղքատութեան պատճառով թուղթ են խնդրել, որ կարողանան տանել եւ դրա հիման վրայ օգնութիւն ստանալ, ուստի յորդորում է «ողորմութիւն շնորհել»):*

67. *75ա-9բ* Թուղթ մեծի ուխրակութեան – *Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տէր Իսրայէլ կաթուղիկոս ամենայն Աղուանից... յորմէ ժամանեսցի թուղթ սիրոյ, ողջունի շնորհաց... ի վերայ օրհնեալ եւ բարելի նահանգներացդ Դիզակու, Վարանդու եւ Խաչենու եւ ի միջի դոցա բնակեալ եւ հաստատեալ սրբոց յեկեղեցայց... (օրհնութեան խօսք, ըստ աւանդոյթի՝ նրանց սրբագործ մեռոն ուղարկելու եւ նրանցից նուիրակութիւն ստանալու, տէր Սարգիս եւ Աբրահամ եպիսկոպոսներին (վարդապետերին) նուիրակ կարգելու, տրուած յանձնարարութիւնների եւ նրանց մօտ ուղարկելու մասին, պատուէր՝ նրանց առանց ներհակութեան ընդունելու):*

68. *79բ-81ա* Սիրելեաց գրէ – *Եւ ընդ աստուածապարգեւ եւ օրհնամատոյց թղթոյս ծանուցումն լիցի... Ողջ լեր ի Տէր ի փառս նորին եւ ի պարծանս եւ յուրախութիւն ծառայիս տեառնդ Յակօբայ անարգեան աբեղայիս (Աբրահամ վարդապետին նուիրակ կարգելու եւ նրանց մօտ ուղարկելու, նուիրակին եւ գանձանակին հաւատարիմ մնալու խրատ):*

Ծնթ. 81ա սա վջ-ում ունի նաեւ լրացուցիչ մաս՝ խնդրանմ՝ վարդապետին լաւ ընդունելու՝ «Դարձեալ սիրելի՛ մեր, օրհնեա՛լ ֆանանա[յ]ֆդ եւ ֆանդխուդայ, պատուիրեմ ձ[ե]զ... շնորհիւ յիսուսեան. ամէն»:

Ծնթ. Սրանմ առաւել կաղապարային գրութիւն յիշեցնող նիւթեր են, ֆանի որ որոշ դէպքերում ոչինչ մասնաւորեցուած չէ: Կան գրութիւններ էլ, որոնց մէջ կա՛մ հասցէատէրը պարզ չէ, կա՛մ խնդրոյ առարկան: Փակագծային բացատրութեան մէջ գրել ենմ բոլոր տուեալները, իսկ եթէ հասցէատէր կամ նամակագիր, խնդրոյ առարկայ եւ նման տուեալներ չկան, ուրեմն բացակայում են նաեւ գրութեան մէջ: Այս ամենով հանդերձ՝ այս գրութիւնները որոշակիօրէն ուրուագծում են ժամանակաշրջանի եկեղեցական, ազգային, հասարակական կեանֆի պատկերը (եկեղեցականների՝ միմեանց հասցէին մեղադրանմներ, խաբէութիւններ, բանսարկութիւններ, հայերի տարագրութեան եւ գերեվարութեան վերաբերեալ առանձին տեղեկութիւններ եւն):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

57բ Այս աստուածաշունչ գիրքս է Շաֆեցի Աբրահամ վարդապետին: Ով ոք որ հանդիպի այս սուրբ գրքոյս եւ ընթեռնուցու զսա կամ զբօանուցու ի սմին, յիշեսցէ յարժանաւոր յաղօթս իւր զվերոգրեալ վարդապետն եւ զծնողս նորին՝ Ջաֆարիայն եւ զխաթունն, եւ զայլ ազգայինսն ամենայն, եւ որ յիշէ, յիշեցեալ լիցի եւ ինքն ի միւսանգամ գալստեանն Քրիստոսի եւ լուիցէ զօրհնեալ ձայնն նորա: Արդ, գրեցաւ այս բան ի ՌՄՀ. (1781), Ապրիլի ամսոյ հինգումն, ի Շաֆի:

Տե՛ս նաեւ՝ Բվնդ., 58բ-9ա, 79բ-81ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

64բ Գրեցաւ գրագրութեան գիրքս ձեռամբ Աբրա-

համ, Յարութիւն՝ *անարժան վարդապետացս* Շաֆեցւոյ, *ի ՌՄԽ. (1791) թուին հայոց, Յուլիս ամսոյ երկուսն, առ դրան* Սրբոյ *աթոռոյս* Ատուածածնի *եւ* Թուխ Մանկան Սուրբ Նշանի, *ի ներս գիւղին* Ճալէթու։

Ծնթ. Ըստ տառանեւերի՝ ձեռագիրն ունի մէկ գրիչ՝ Յարութիւն Շաֆեցին, որը Աբրահամ վարդապետ Շաֆեցու իմացութեամբ կամ գուցէ պատուէրով ընդօրինակել է նրան անհրաժեշտ գրութիւնները բուն օրինակներից։ Այդ պատճառով էլ ձեռ-իս գրիչ յիշատակել է նաեւ Աբրահամ Շաֆեցուն։ Հաւանական է նաեւ, որ սկզբից Ա-Ը. պրակները ընկած լինեն, որտեղ կարող էր նաեւ Աբրահամ Շաֆեցու ձեռքով գրուած մասը լինել։ Կայ եւս մէկ՝ հիմմ օրինակից եկող գրչի անուն՝ Յակոբ աբղյ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

64բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր) ես՝ տիրացու Կարապետս, *գրէցի այս գիրս ի շտեմարանն* Աւետաց։

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. աստառին սեւով՝ «Օրինակք նամակագրութեանց կաթողիկոսաց եւ այլոց», պհպ. Ա՝ սեւով «226/3592», «ՌՄԽ. – 1791 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»։*

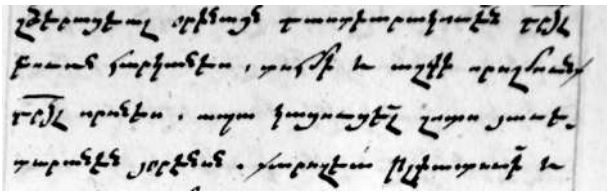
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *40բ այբուբեն՝ «ա-գեա», «աբագուսա»։*

3593
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

Կ. ՊՈԼԻՍ ՌՄՁԲ. – 1833

ԳՐԻՉ՝ մհտ. Գրիգոր Պոլսեցի։

ԹԵՐԹ՝ 90 (գրչի էջակալում՝ 1-81, որ է՝ 1ա-41ա. 1-87, որ է՝ 43ա-86ա). չգրուած՝ թ. 1, 2բ, 41բ-3բ, 44բ, 86բ-90բ։ ՊՐԱԿ՝ 1-4×10 (1՝ 12)+1-5×10 (1՝ 12, 5՝ 6)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,3×10,1։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, մատիտով սահմանագծուած (13,5×7,5. ստ. լս.՝ յիշագրեր)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 50ա)։ ՏՈՂ՝ 23։ ԿԱՋՄ՝ դարչնագոյնով եւ սեւով ծաղկաթուղթ, մէջբը եւ անկիւնները՝ տպարանային բրոնզէ դրոշմազարդերով սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ 2 փաթթոցգլխարկ, մասն կազմաստառի։



Նմուշ 50ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, եզրերն ու անկիւնները մասամբ թափուած, Ա. փեղկի մէջբի ստ. եզրի կաշին կազմի միացման հատուածում՝ պատռուած. աստառներին՝ միջուկին սոսնձումից առաջացած դեղին հետեր, Ա. աստառին սոսնձած նշումի սպիտակ թերթիկը՝ պատռուած, նշմարւում են մի բանի տառեր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-41ա* [Տիտղոսաթերթ] Ներբողեան ճառ պատմագրաբար ի վարս սրբոյն Ներսիսի Լամբրոնացւոյն արհիեպիսկոպոսի Տարսոնի Կիւլիկեցւոց, ի Գրիգորէ երիցուէ, ի խնդրոյ նորին համաձուաւ եւ համազգւոյն Ներսիսի բահանայի, ընդօրինակեալ ձեռամբ մահտեսի Գրիգորի Պոլսեցւոյ՝ փոխրատուրի պերճաշնորհ Պօղոս վարդապետի՝ արժանավայել փոխանորդի վեհափառ տեառն Ստեփաննոսի արեւելիսկոպոսի եւ պատրիարգի արեւմտեան կողմանց Պոլսոյ, 1833, Նոյ[եմբերի] 25, ի պատրիարգարանս ամենայն Հայոց

1. *3ա-38ա* Ներբողեան ճառ պատմագրաբար ի վարս մեծի բահանայապետին սրբոյն Ներսիսի արհիեպիսկոպոսին Տարսոնի Կիւլիկեցւոյ – *Բազում զգուշութեան եւ ստէպ արթնութեան պէտք են այնոցիկ... յորոց ամենեցունց համաձայնութեամբ ի մի բերան փառաւորի ամենասուրբ երրորդութիւնն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Տե՛ս Գրիգոր Սկեւռացի, Ներբողեան ի սուրբն Ներսէս Լամբրոնացի, Վենետիկ, 1854 (Սոփերք հայկականք, ժե.)։

– *38ա-41ա* Բան յիշատակի մատենիս – *Աստուածային մարգասիրութեամբ նախախնամութիւնն միշտ որպէս բարիոք վերակացու եղեալ, իբր սեպհական տէր տան առ յինքենէ ստացելոց... այլ եղիցի արժանի լինել հաստատել զանձինս, որպէս զսա ի վերայ ամրագոյն վիմի, անվրդով յամենայն յարուցմանց մնալով ի փառս Աստուծոյ. ամէն։*

Տե՛ս Յովս., ՅիշՀ, էջ 727-732։

Բ. *44ա-78ա* [Տիտղոսաթերթ] Սրբոյն Ներսիսի Լամբրոնացւոյ ճառ յաղագս ժառանգաւորաց, ընդօրինակեալ ձեռամբ մահտեսի Գրիգորի Պոլսեցւոյ՝ փոխրատուրի պերճաշնորհ Պօղոս վարդապետի՝ արժանավայել փոխանորդի վեհափառ տեառն Ստեփաննոսի արեւելիսկոպոսի եւ պատրիարգի Պոլսոյս, 1833, Նոյ[եմբերի] 25, ի պատրիարգարանս ամենայն Հայոց ի Կոստանդնուպոլիս

Տե՛ս ձեռ. 632, 355բ-80բ։ ա/45ա-58բ։ բ/58բ-68ա։ գ/68ա-78ա (խորագրերից յետոյ՝ «ճառ Ա.», «ճառ Բ.», «ճառ Գ.»)։

Տե՛ս Ներսէս Լամբրոնացի, Խորհրդածութիւնք... Վենետիկ, 1847, էջ 517-555։

Ունի՝

– 78ա-9ա Նորին սրբոյն Ներսեսին *– Այս բանք եւ աստուածային օրինադրութիւնք սպասաւորութեամբ մատաց... եւ եղեւ վշտագնեալ ոգւոյ իմոյ մեծ սփոփանք եւ մխիթարութիւն, եւ առ Աստուած երկրպագութեամբ գոհութիւն... ամէն:*

Տե՛ս Ներսէս Լամբրոնացի, Խոհուրդածութիւնք... Վենետիկ, 1847, էջ 556-557. նաեւ՝ ձեռ. 441, 122բ. ձեռ. 1445, 291բ-2ա:

– 79ա-86ա Յիշատակարան մատենի գրութեան *– Յամի վեց հարիւրորդի յիսներորդի չորրորդի (1205) թուականութեանն հայոց ես՝ նուաստ եւ անարժան ծառայ Աստուծոյ* Ներսէս... *եւ որոց միանգամ անուանքն գրեալ են ի գպրութեան կենաց, որպէս զի ընդ նոսին եւ անուանք ձեր յիշատակողացդ գրեալ լիցին յանմահ գիրն ի Քրիստոս ի Տէր մեր, որում ընդ Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ փառք, պատիւ եւ զօրութիւն յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս ԺԳ. դ. յիշ-ք, էջ 48-53, Հմր 19:

Ծնթ. 38ա-41ա, 78ա-9ա, 79ա-86ա յիշատակարանները Ներսէս Լամբրոնացու գործերի մեծ մասի ընդօրինակութիւններում կան: Սրանք ունեն առաւելապէս բնագրային, այսինքն՝ գրապատմական ու սկզբնաղբիւրային գրութիւնների արժէք, ուստի արձանագրել ենք Բովանդակութեան եւ ո՛չ նախագաղափար յիշատակարանների շարում: Ծանօթութիւնների մէջ նշուած տպագրերի համեմատ ունեն միայն մասնակի՝ ձեռագրական, ուղղագրական տարբերութիւններ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս բովանդակութիւն, 2ա, 44ա Տիտղոսաթերթ:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *2ա, 44ա՝ սեւ թանաքով բոլորակ՝* «Ք[ՐԻՍՏՈՍԻ] Ծ[ԱՌԱՅ] ԳՐԻԳՈՐ 1827»:

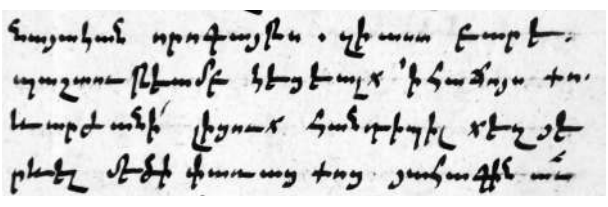
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ «Ձառ ի վարս Ն. Լամբրոնացւո[յ]», պհպ. Աա՝ «1833 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

3594
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ **ՌՁԵ. – 1636**

ԳՐԻՉ՝ Խաչատուր երէց: ՄԵԿԵՆԱՍ՝ Պետրոս Կեսարացի: ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Կիրակոս (մեկենասի եղբայրը):

ԹԵՐԹ՝ 155+2 (կրկն.՝ թ. 1, 10). չգրուած՝ 1ա, 154ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԱ×12 (Ա,Դ, Զ, Թ, Ժ 10 է-Ը 11, ԺԱ 6)+Ա-Դ×12 (Դ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 1գդ-107, 112՝ եռամահիկ, երեմնուկով պսակուած գծային խաչ, որի ստ. ձախ կողմում՝ լատ. «B», աջում՝ «V», մահիկով պսակուած վեցաթեւ աստղ, տակը՝ թագ. այլ թուղթ՝ թ. 100-3. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ երկաչափական զինանշան, մէջը՝ բայլող կերպար, ձեռին՝ հաւասարաթեւ խաչ. թ. 1աբ, 108-11, 113-50, 153, 155՝ եռամահիկ. այլ թուղթ՝ թ. 151-2, 154. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ նախորդից տարբեր՝ աւելի խոշոր՝ մահիկով պսակուած վեցաթեւ աստղ, տակը՝ թագ, երեմնուկով պսակուած գծային խաչ, որի ստ. ձախ կողմում՝ լատ. «Z», աջում՝ «T»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ 1գ-107ա (13×8), թ. 107բ-42բ՝ որոշ թերթեր կարմրով սահմանագծուած (14×8), 143ա-153բ (14,5×9,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 79ա): ՏՈՂ՝ 21 (1գ-107ա), 22 (107բ-42բ), 25-29 (143ա-53բ): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. Բ. աստառը՝ սպիտակ չգրուած թուղթ:



Նմուշ 79ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – կիսախոռան՝ 1գ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային՝ 28բ, 43բ: Ջարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած. ֆերծուած, եզրերից եւ անկիւններից թափուած, մէջքը վնասուած, 2ական կապիչներն ու գամերն ընկած՝ կան անցքերը, 2 փեղկերին երբեմնի ունեցած մետաղէ մասերը հանուած՝ կան գամերի անցքերը. Ա. աստառն ընկած, նախկին վարդագոյն թուղթ աստառից մնացել են առանձին մասեր, Բ. աստառը կեղտոտուած, գամերի անցքեր. լուսանցակողերի կարմիրը գունաթափ, մասամբ սեւացած. հիմերը նորոգուած 1950ական թթ. եւ աւելի վաղ՝ գրուած եւ չգրուած սպիտակ թղթով (7բ, 1բգ, 6բ, թ. 8-9, 54-5 եւն), թ. 155 վեր. արտ. անկիւնը թափուած, լրացուած 1950ական թթ. նորոգման սպիտակ չգրուած թղթով. թերթերին զանազան բծեր, դեղին եւ թանաքի (80ա, 81բ, 90ա, 104բ եւն) հետքեր, մատնահետքեր, վեր. եզրերում, թ. 112-55՝ վեր. կէսում խոնաւութեան հետքեր, թ. 112՝ այրուածքի հետք, յատկապէս եզրերը կեղտոտուած, սեւացած, խունացած, կարմիր թանաքը տեղ-տեղ թափուած, գիրը դժուարընթեռնելի կամ անընթեռնելի (10բ, 20ա, 64բ-5ա 76ա եւն). թ. 32-3, 41-2, 65-6, 75-6, 106-7՝ իրարից հեռացած, երեւում է հիմերը, թ. 10բգ, 19-20, 45-6, 85-6՝ մասամբ իրարից հեռացած, որոշ թերթեր

մասամբ հիմիից անջատ (թ. 20, 67-71, 97-9, 106-7 եւն). 84բ-5ա, 90բ-1ա՝ կան նախկին կպումների հետեւ, թ. 154-5՝ մաշուածութեան անցեր. թ. 75-6 միջեւ 2, թ. 106-7ի միջեւ 1-2, թ. 112-3ի միջեւ 1՞ թ.՝ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1գ-16բ* Ա. Կանոն մկրտութեան (ստ. լս.՝ Կնունք) — *Ածեն զնուիրեալն ի դուռն եկեղեցւոյն եւ ասեն սաղմոս, ի թիւ. Տէր, ոչ բարձրացաւ... եւ ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար, որ զվրիպեալս...*

2. *14բ-5ա* Կանոն Ը.օրեա տղային — *Բերեն զերեխայն ի դուռն եկեղեցւոյն... եւ մամն բերէ զտղայն, եւ ո՛չ մայրն. Տէր Աստուած մեր, աղաչեմք զքեզ, նշանեսցի լոյս երեսաց քոց...*

— *15ա-6բ* Իսկ յորժամ fառասնօրեա լինի տղայն — *Դան եկեղեցին... ասէ զաղօթս քահանայն. Տէր Աստուած մեր, որ եկիր ի փրկութիւն ազգի մարդկան...*

3. *17ա-24ա* Բ. Կանոն պսակ առնելոյ — *ՅԳ. ժամն երթան ի դուռն յեկեղեցւոյն, եւ քահանայն ապսպարէ զհարսն ի փեսայն, եւ փեսայն ի հարսն... [Ընդ]երգուած ի Ծննդոց. Եւ ասաց Աստուած. Արասցուք [մ]արդ ըստ պատկերի մերում...*

4. *24ա-6ա* [(ստ. լս.)՝ Պսակ վերացուցանել]) — *Եւ յաւուրն ութերորդի վերացուցանէ քահանայն զթագն... Ընդերգուած յերեմիայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Եղիցի Իսրայէլ իբրեւ զցօղ...*

5. *26ա-8ա* Գ. Կանոն երկրորդ ամուսնութեան՝ պսակի է — *Սաղմոս. Տէր ի զօրութեան քում... եւ ասէ զաղօթս զա[յս]. Տէր Աստուած մեր, որ ի հրեշտակաց...*

6. *28ա-32բ* Դ. Կանոն հաղորդ տալոյ — *Առնու քահանայն զփրկական խորհուրդն եւ խաչ առաջի եւ բուրվառ... եւ ասէ քահանայն զաղօթս. Տէր Աստուած ամենակալ, ամենագութ, ամենախնամ...*

7. *32բ-43բ* Ե. Կանոն տղաթաղ, յորժամ երկոտասան կամ ինգետասան ամեայ լինի — *Ասեն սաղմոս. Ծ. (50). Ողորմեա՛ ինձ, Աստուած... եւ քահանայն ասէ զաղօթս զայս. Աստուած յաւիտենական եւ թագաւոր անմահ...*

ա. *34աբ* Ի վարդապետութենէ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին — *Եթէ մեք, որ կենդանոյն մնացեալ իցեմք...*

բ. *39բ* Ի վարդապետութենէ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին — *Ամենեքեան, որ տեսանիցեն զնոսա, ճանաչիցեն...*

8. *43բ-6ա* [(ստ. լս.)՝ Այգուցն տղաթաղի] — *[Ի]սկ առաւաւտուն երթան ի գերեզմանն եւ ասեն զԱմբիծքն... Ընդերգուած յեսայեա մարգարէէ. Զի Տեառնէ եղիցի դարձ արդարոց...*

9. *46ա-63բ* Զ. Կանոն համօրէն ամենայն ննջեցելոց՝ թաղմամբ ի Քրիստոս յուղարկելով — *Ասեն սաղմոս Ծ. Ողորմեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ... [եւ ք]ահանայն ասէ զաղօթս. Աստուա՛ծ յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ...*

— *51աբ* Իսկ եթէ ի դպրաց ոք իցէ, եւ կամ աւագաց, եւ ապաշխարողաց — *Տանին ի դուռն եկեղեցւոյն... Պօղոսի առաքելոյն ի Թեսաղոնիկեացւոց թղթոյն է ընդերգու[ած]. Ոչ կամիմ եղբարք...*

62բ ստ. լս. գրչից՝ «Միսիթարել |63ա| զգաւտոսն»:

10. *63բ-9ա* [(ստ. լս.)՝ Աշխարհաթաղի այգւոյն] — *Իսկ առաւօտուն երթան ի գերեզմանն եւ ասեն զԱմբիծն... Պօղոսի առաքելոյն ի Թեսաղոնիկ[եացւոց] թղթոյն է ընդերգուած. Այլ մեք պարտիմք գ[ոհա]նալ...*

11. *69ա-73բ* Կանովն հոգեհանգիստ առնելոյ կամ պատարագ մեռելոյ — *Ասեն սաղմոս ի թիւ ԼԱ. (31). Եբանի՛, ում թող[ութիւն]... եւ ասեն զաղօթս զայս. Անկեալ եմք առաջի քո բարերար եւ բազումողորմ Աստուած...*

— *73բ* [(ստ. լս.)՝ Աւրհնութիւն աղի] — *Աստուա՛ծ, ողորմեա՛ մեզ... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ, արարիչ ամենայն արարածոց, որ արարեր զամենայն արարածս...*

12. *74ա-9ա* [Կ]անոն տեառնականի աղ աւրհնելոյ — *Ածեն զնուիրեալսն ի դուռն եկեղեցւոյն... եւ ասեն զաղօթս. Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած [ամ]ենակալ, ողոր[մ]ու[թեամբ] քով, որ Տէրդ ես ուխտից... (75բ) որդիքն Ահարոնի քահանայքն շուրջ զսեղանովն եւ յօշեսցեն զնա ան/// (շար., 76ա)՝ ///նակին, վասն որոյ եւ Յիսուս, զի սրբեսցէ իւրով արեամբն զժողովուրդն...*

13. *79աբ* Կանոն տեառնականի սեղան աւրհնել — *Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ առիթ սիրոյ պատրաստեցեր քո ծառայիցս...*

14. *79բ-83ա* Թ. Կանոն ննջեցելոցն, եաթ աւուրն է, կամ ԺԵ.եանց, կամ Խ. աւուրն կամ տարէլցեանց — *Եւ ասեն սաղմոս, կցուրդ. Եղիցին ականջք քո... Ընդերգուած յերեմիայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ տէր. Քաջալեր[ե]ցարո՛ւք եւ տեսէ՛ք զուրախութիւն ձեր՝ եկեալ Աստուծոյ...*

ա. *83ա-5ա* Գանձ թաղման ննջեցելոց հաւասար ի յԱռաքել վարդապետէ *(«ԱՌԱՔԵԼ»)* — *Այսաւր երես հրաման Արարչէն / մահու հրաւէր մարմնոյս հողեղէն... ուրախանալ ընդ հոգեղինաց: Ողորմեա՛:*

բ. *85ա-6բ* [Մկրտիչ Նաղաշ], Տաղ ննջեցելոց — *Ես գիտէի, թէ աշխարհս ինձ մուլք էր տված, / ուտէի, խըմէի հետ իմ սիրելեաց... ըզկոյսըն Մարիամ բարեխաւս առնէք:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ.՝ Էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 158-164, ձեռ. Z:

գ. *86բ-8բ* Տաղ ննջեցելոց [Ողբ բերանոյ մեռելոցն ասացեալ՝ յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ. ձեռ. 11, 109բ-10բ] — *Ով քահանայք եւ վարդապետք աստուա-*

ծաբան / եւ ժողովուրդք հաւատացեալք ամենեքեան... զի Տէրըն քաղցր է եւ պարտական ողորմութեան:

դ. *88բ-9բ* Ողբ մեռելի ասա՛ – *Ինձ ումեւ կայր եւ գուման վանց քո գալուտ / ակն ունէր սիրտս եւ մընայր քո խընդալուտ... ոչ եղբայր եղբաւր օգնէ, ոչ հայր՝ որդւոյ:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ. էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 180-182, ձեռ. d:

ե. *90ա-2ա* [Ողբ ի Քեռոբենց Յովանիսէ, ձեռ. 1989, 213ա-6ա] – *երէկ հողվերօգդ անցի / հոտ առի, զքիմըըս կափուցի... որ կորուստ է քեզ ամենի:*

Տե՛ս Հայրեննիս, աշխ.՝ Ա. Մնացականեանի, Երեւան, 1995, էջ 919-920՝ Յովհաննէս Քեռովբենց, «Տաղ գեղեցիկ եւ արտառուչ»:

զ. *92ա-4բ* [Մկրտիչ Նաղաշ], Ողբ ընոհաւս մանկանց եւ տղայոց – *Արարիչն արարածոց մեզ բարկացաւ, / քաղցըր բնութիւնն աստուածային մեզ դառնացաւ... եւ քեզ ամէնքս երկըրպագեմք, Աստուածածի՛ն:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ. էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 150-157, ձեռ. f:

է. *94բ-6բ* Երգ վասն ննջեցելոցն – *Արարիչ եւ մարդասէր, անոխակալ եւ բարեգութ, որ գովիսդ ի սրովբէից...*

ը. *96բ-8ա* Ողբ ննջեցելոց – *Ես ասացի ի վերանալ յինէն աւուրց իմոց...*

15. *98աբ* ԺԱ. [Աղօ]թք, որ պիղծ ինչ է կերեալ – *[Սուրբ] ես, Տէ՛ր, եւ ի սուրբս հանգուցեալ եւ ի գովեալդ Իսրայէլի...*

16. *98բ* ԺԲ. [Ա]ղօթք, որ ի կերակուր միայն պղծ[ի] – *Տէ՛ր Աստուած մեր, որ գլխոյ առաքելոյն քո Պետրոսի...*

17. *98բ-9ա* ԺԳ. Աղօթք երդմնահարի – *Տէ՛ր Աստուած, որ զմարդոյ բնութիւնն փոփոխական եւ տկար գիտես...*

18. *99աբ* ԺԴ. Կանոն հանդերձ աւրհնելոյ – *Տանին յեկեղեցին՝ առաջի բեմին, սարկաւագն ի վերայ ունելով... [եւ] ասէ քահանայն զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած բարձրեալ, որ զգեցուցեր զեկեղեցի քո...*

19. *100ա-3բ* Աւրհնութիւն խաղողոյ եւ կարգ՝ տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի արարեալ յաւուր տօնի Աստուածածնին եւ կամ Սրբոյ խաչին՝ ըստ տեղւոյ բնութեան ջերմութեան, եւ ցրտութեան ի պտղոց հասումն – *Յետ պաշտամանն եւ կամ պատարագին արձակմանն ամենայն սպասաւորքն առեալ... եւ ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած Հայր անսկիզբն, անեղ բնութիւն եւ անմահ...*

20. *104բ-5ա* ԺԶ. Կանոն նոր գիրք աւրհնել – *Տանին յեկեղեցին եւ հանեն ի բեմն, ունելով սարկաւագն ի վերայ բազկացն... եւ ասէ զաղօթս զայս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ եռուր մեզ զպատուիրանս քո...*

21. *105աբ* Կանոն խունկ աւրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին եւ ասեն սաղմոս... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած բարերար եւ բազումողորմ, եւ բազմագութ...*

22. *105բ-7ա* ԺԷ. [Կ]անոն սեռմն եւ զարմտիս աւրհնել – *Ասի սաղմոս. Քեզ վայել է... [Ընթեր]ցուած յովելեայ մարգարէէ. Քաջալերեաց երկիր... (106բ) Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, վասն ամենայն բարութեանց քոց /// (վջ):*

23. *107ա* [Աղաւթք ի վերայ երաշտութեան. անձրեւ լինի] – *(սկ.) ///ամենայնի զքոյ ինքնին գթութիւնդ բարեխօս ունելով՝ անձրեւ ըստ կամաց քոց պարգեւեայ...*

Տե՛ս Մայր Մաշտոց, աշխ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 416:

24. ա. *107բ-10բ* [Գանձ համօրէն ամենայն] ննջեցելոց («ՄԱՆՎԵԼՍ») – *[Մինդ ի յէէն] / Բանդ, որ ի [Հօրէ]... 'ւ ի չար այսոցըն զիս թափեցէք: Ողորմեաց մեզ Տէր Աստուած մեր, ասա՛:*

բ. *110բ-2ա* Գանձ ի վերայ ընոհաւս մանկանց – *Հայիմ, ողբամ ծընօղ տըղայիս, / վա՛յ եւ եղո՛ւկ ասեմ իմ անձինս... ընդ սուրբ մանկանցն ըզսա ընկալաւ: Արդ, Տէ՛ր, ընկա՛լ զնընջեցեալ տըղ[այն]:*

գ. *112աբ* Տաղ ընոհաւս մանկանց – *Պատմեմ ձեզ բան զարմանալի եւ սոսկական, / վասըն մանկանս, որ էր ամաց հընկէտասան... խելքն անցանէր, սիրտըն ճըմլէր մըղմըղալով (վջ՝ թափուա՛ծ):*

25. *113ա-47բ* [Շարականք ըստ ձայնից եւ կողմանց]

ա. *113ա-5բ* ԱՁ. Հանգստեան շարական կարգաւ – *Ո[ր ստեղծմամբ ըստ պատկերի] քո, Տէ՛ր, պատուեցեր ըզմեզ... Ապ. Հա՛յր բազումողորմ, խոստովանիմ... Ա[պ]. Աստըւա՛ծ բազումողորմ, խընայեա՛... Ղազար. Կենդանութեանց բաշխող... Յր. Ընդ լուսանալ միաշաբաթին... Հոգոյ գլ. Որ ի քրօբէական... Մ. Յարուցելոյն ի մեռելոց... Խաչի. Սուրբ խաչն օգնական հաւատացելոց կանգնեցաւ... Ալէլուիայ... Տէր ով կացցէ... Սրբոյ Աւետարան ըստ Յոհաննու. Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ, զի որ զբանն իմ լսէ... Փառաց ի փառըս: Հոգոյ հանգուցելոց: Քրիստոս պ՛:*

բ. *116ա-9բ* ԱԿ. Աւարի՛չ Աստըւած եւ ըստեղծիչ ազգի մարդկան... *Ապ. Ծով կենցաղոյս հանապագ... Ապ. Մերձ եմ ընկըղմել... Ապ. կիրակի. Որ առաքեցար ի հայրական ծոցոյ... Աւագ Ե.շաբթի. Այսօր կանգնեցաւ աւազան... Յր. Դու ես, Քրիստո՛ս, կեանք եւ յարութիւն... Հգլս. Որ առաքեցար ի Հօրէ... Մ. Ուրա՛խ լեր, Աստուածածի՛ն... Խաչի. Սեղան քո, Տէ՛ր զօրութեանց... Ալէլուիայ, ալէլ.: Բարձր առնեմ... Ղուկասու. Խօսեցաւ առ նոսա զառակ մի եւ ասէ. Առն ուրումն մեծատան... Ճանապարհ մոլորելոց երգ ասա՛յ, Հոգոյ հանգուցելոց: Քրիստոս Որդի: Հայր մեր, որ յերկինս:*

գ. *119բ-22ա* [ԲՁ.] Շարական երկրորդ ձայն, կարգաւ ֆաղէ. *Որ կոչեցեր առ քեզ... Ապ. Դարձոյ զցասումըն քո... Ապ. Աներեւութից քննող գաղտնեաց... Ապ. կիր. Ըստ աւետեաց մարգարէին... Ղազար. Յաստուածային ձայնէ գոչմանըն... Հգ գլ. Սարսափելի հողմոյ նըման... Մ. Սո՛ւրբ եւ Աստուածածի՛ն Մարիամ, ցանկալի կուսից... Խաչի. Այսաւր խընդրի... Ալէլուիայ... Աստուած անուան քում կեցոյ: Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Մարկոսի. Եւ ասէր. Այսպէս է արքայութիւն Աստուծոյ...*

դ. *122ա-5բ* Շարականի գիշերապաշտման ասա՛յ – *եկեսցէ, Տէ՛ր, ի վերայ մեր ողորմութիւն քո... Ապ. Տէր, ըզլուր միւսանգամ քո... Ապ. Յամենայն ժամ աղաչանք իմ այս են... Ապ. Ողորմեա՛յ ինձ, Աստըւած իմ... Ապ. Յոյս իմ ես, դու, Տէ՛ր... Ապ. Մեղք իմ բազում են... Ապ. Մեղա՛յ քեզ, Տէ՛ր, մեղա՛յ... Դատ. Դատաւոր արդարութեան... Կուսան. Իմաստուն կուսանքըն պատրաստեալ... Յր. Իջեր, Տէ՛ր, եւ մարմնացար... Հգ գլ. Որ զմիաբանեալսն... Հանգստ. Գալոց է Միածինըն... Մ. Մայր լուսոյ, Մարիամ... Խաչի. Ի վերա վիմի հաւատոյ... [Աւետարան Մատթէոսի]. (սկ.) /// մատեան առ նա աշակերտքն նորա եւ բացեալ զբերան իւր...*

ե. *125բ-8ա* Շարականի հանգստեան. կարգաւ ասա՛յ – *Հա՛յր բարեգութ, որ գըթացար ի յազգս որդոց մարդկան... Ապ. Ծով մեղաց իմոց... Ապ. Զանապական ըզհոգեւոր ըզգանձըն յապականացու... Ապ. կիրակի. Որ տիրականս առ ի քէն... Յր. Այսօր յարութիւն Քրիստոսի տօնեցէք... Հգլ. Որ համագոյդ ես... Մ. Սուրբ զԱստուածածին աւրհնութեամբ մեծացուցանեմք... Խաչի. Փայտ կենաց, որ փոխանակ մահացու պըտղոյն... Ալէլուիա, Ալէ. Հաճեցար Տէր ընդ երկիր: Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Յոհաննու. Եւ Յիսուս աղաղակէր եւ ասէր. Որ հաւատայ, ոչ հաւատայ յիս...*

զ. *128ա-31ա* Հանգստեան շարականի կարգաւ – *Լոյս ի լուսոյ զմեզ լուսաւորեայ... Ապ. Քրիստոս Աստըւած աստուածոց... Ապ. Մաքսաւորն հառաչանօք ի տաճարին... Ապ. կիրակի. Լոյս ի լուսոյ, ծընունդ եւ ծագումն... Ղազարայ. Շնորհեա՛ մեզ, Տէ՛ր, ընդ աղքատացն... Յր. Որ յարեարդ ի մեռելոց... Հգ գլսն. Յանըսկըզբնաբար բըղխումն ի Հօրէ... Մ. Մայր եւ կոյս աղախին Քրիստոսի... Խաչի. Ով պահապան, որ ծագեցար յեդեմայ... Ալէլէ: Տէ՛ր, լո՛ւր աղօթից իմոց: Աղաղակիմ առ: Սրբոյ Աւետարանիս ըստ Ղուկասու. Տէր մեր: Այլ ձեզ ասեմ, որ լսեքդ. Սիրեցէ՛ք զթշնամիս... Երգ ասայ Բ.-Գ. տուն. Ճանապարհ մոլորելոց եւ ճա[ռագայթ]:*

է. *131ա-3բ* Քանզի զեզ աւրհնեն իշխանութիւնք երկնից... *Հանգստեան. Փառ է քեզ, Հա՛յր... Ապ. Համբառնամ առ քեզ... Ապ. կիր. Որ գերագոյն փառօք... Ղազար. Որ ի չորեքկերպեան... Յր. Անեղակից Բանըդ Հօր... Հգ գլստ. Անըսկիզբն Աստըւած... Մ. Ուրա՛խ լեր, Մարիա՛մ... Խաչի. Զօրութիւն սուրբ խաչի քո, Քրիստո՛ս... Ալէլուիայ, ալէ.: Մերձեսցին խնդրուածք իմ: Սրբոյ Աւետարանս ըստ Մարկոսի. Տէր մեր: Դարձեալ սկսաւ ուսուցանել... Ժողովեալքս ի հրաժարումն:*

ը. *133բ-6բ* Շարականի հանգստեան կարգաւ – *Որ թագաւորդ ես յաւիտենից, Քրիստո՛ս Աստըւած... Հնգս. Ողորմութեանց տըւօղ... Ապ. Մեղուցեալ անձամբ կարդամ... Ապ. Մեղա քեզ, Տէ՛ր... Կիրակի. Բանն, որ ընդ Հօր յէութենէ... Յր. Էջ հրեշտակն յերկնից... Հգ գլս. Ի համբառնալ Բանին յերկինս... Մ. Որ զանճառելին ծընար... Խաչի. Էջ Միածինն ի Հօրէ... [Աւետարան Մատթէ]ոսի. Եւ յորժամ եկեսցէ Որդի մարդոյ... Ըստ օրինացն ի տաճարին: Թագաւ.:*

թ. *137ա-41ա* Ալէլուիայ, ալէլուի: Դատե[ա՛, Տէ]՛ր, զայնոսիկ... *Եւ եւս խաղաղութեան գՏէր: Աւրհնութիւն եւ փառք: Խունկ ձգէ ու ծխէ. Ես ասացի ի վերանալ յինէն... Ապ. Քրիստոս Աստըւած, յոյս ապաշխարողաց... Ապ. Ըզմեղս իմ խոստովան լինիմ... Ապ. Ալիք յանցանաց զիս ալէկոծեն... Ապ. Տէր, որ ի մէջ լերինն... Ապ. Մեղուցեալ անձամբ կարդամ առ քեզ... Ապ. Մեղայ քեզ, Տէ՛ր, քաւեա՛ զիս... Ապ. Զարհուրեալ դողացաւ... Ապ. Ամենակա՛լ, քաւեա... Լուսաւորչի. Որ կոչեցեր ըզհեռացեալսն... Յր. Յարեար առաքելոցն... Յր. Յորժամ եկին ի գերեզման... Հգ գլս. Աղբեր կենաց, բաշխող շընորհաց... Հանգստեան. Հա՛յր անըսկիզբըն... Աստուածածնին. Դու ծաղիկ անթառամ, տոհմի սեռիս մարդկութեան... Խաչի. Խաչի քո, Քրիստո՛ս, երկըրպագեն արարածք... Մտանեն արժանաւ.: Քարոզ՝ Վասն ի վերուստ: Աղօթք՝ Աստուած յաւիտենական. յԱշխարհաթաղն գտի՛ր եւ կարդա՛յ:*

ժ. *141ա-2բ* ԴԿ. Մեծի այգուցն երթան ի գերեզմանն եւ ասեն Ամբիծին, եւ ասեն շարական զայս. Յիսուս Միածինն անմահութեանց... *Յր. Յորժամ եկին ի գերեզմանն... Հգ գլսն. Ի հարաշարժ աղբերէն... Հանգստեան. Խընդրեմք ի քէն, թագաւո՛ր փառաց... Աստուածածնի. Որ զանճառելին ծընար... Խաչի. Այսօր նըշան յաղթող երեւեալ... Սաղմոս՝ Ի խորոց կարդացի: Եղիցին ականջք: Գիրք Աւետարան, աղօթք. գրած է, գտի՛ր եւ կար[դա՛]:*

ժա. *142բ* Մանկանց: Յորժամ տղայի այգուս առնես – *Սաղմոս՝ Աւրհնեցէ՛ք, մանկո՛ւնք, զՏէր: Եւ ապայ շարական ասես. Երանելի սուրբ մանկունքն... Յիսուս Միածին, Յովսէփ քեզ, Յորժամ եկին ի գերեզման. գրած է յԱշխարհաթաղի այգուցն. յետեւն նայէ՛:*

ժբ. *143ա-7բ* Ալէլուիայ, ալէլուիայ: Երանեալ են ամբիծք ի ճանապարհի...

26. ա. *148ա-9բ* Տաղ Նաղաշէ ասացեալ ղարիպի – *Ղարիպին կեանքն է լալի, ողբերգական / դառն ու լեղի, ի տրտմութեամբ ի նեղ գնատան... եւ քեզ ամէնքս երկրպագեմք, Աստուածածի՛ն:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ.՝ Էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 168-176, ձեռ. g:

149բ վջ-ում գրչից՝ «զնաղաշն յիշեմք ողորմութեան, մինչ զի բարին / հաղցըր ձայնիւ եղանակեմք մեծիմ զՈղորմին: Քրիստոս յիշէ զտէր Մկրտիչն յայնմ ատենին / եւ բարեխօս լինի նմայ Աստուածածին»:

բ. *149բ-50ա* Տաղ վասն ղարիպի ասացեալ – *Հոգի՛, մի՛ ասեր ղարիպ, թէ չէ իմ սիրտըս կարունի / ղարիպն ի օտար երկիր, աղա՛մ, ի՛նչ դիժար կու լինի... սուրբք քեզ եղբար շինէ՛ ու գհրեշտակն արա՛ սիրելի:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ. էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 165-167, ձեռ. ց:

գ. *150աբ ես զիս դրի Ռ. (1000) տարոյ, / ղաֆիլ եկաւ օրըս մահու... ամէնքս ասեմք՝ Հայր մեր յերկինս, կացիք:*

27. *150բ-3բ* Կանովն պղծեալ ջրհոր աւրհնելոյ – *Նախ ամէն ջուրն դատարկեն, յետոյ նոր եկած ջրէն Խ. (40) ման ջուր քաշեն... Ընթերցուածս ի Ջոր[ր]որդ Թագաւորութեանց. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղսէէ...*

ՅԱԻԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., նոտրգիր

ա. *154բ* [Շարականք] – *Այսաւր մարտիրոսաց դասքըն... լցէք ըզտեղի անկելոց... Մայր եւ կոյս... Յաղթող եւ զնոր: Որ եկն: Այսաւր եւ մեք:*

Ծնթ. «Այսօր հրեշտակաց դասն...», «Էակից Հօր...» եւ «Այսօր զուարճացեալ...» շարականներից հաղուածքներ են:

բ. *155ա* [Աղօ՞թք] – *Ըստ աւետեաց /// փըրկեալքս արեամբ ///ծամք... շնորհեա՛ /// ընդ արդարացն ընդ առ ի քէն տընկեալ ծառուն...*

գ. *155բ* [Դեղագիր վասն ակռայի ցաւի] – *Ակռայի ցաւի համար խուռմայի կուտն դնես կրակն...*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

104ա [Փ]ա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ: Արդ, գրեցաւ գիրքս, որ կոչի Մաշտոց, ի Կոստանդինուպօլիս, ի դուռն Սուրբ Սարգսի Ջօրավարին, ձեռամբ մեղապարտ եւ անարժան, սուտանուն Խաչատուր իրիցուս, ի թվականութեանն հայոց ՌՁԵ. (1636): Արդ, աղաչեմ զձեզ, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զմեղապարտ գծողս եւ գծնօղսն իմ, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն: Դարձեալ աղաչեմ զձեզ, յիշեցէ՛ք ի յաղօթս ձեր զԿեսարացի Պետրոսն, որ ըստացաւ զսա ի հալալ ընչից եւ յարդեանցն եւ եդ յիշատակ ի ձեռն հարազատ եղբօրն՝ տէր Կիրակոսին՝ յիշատակ իւր հոգուն եւ իւր ծնօղացն՝ Յակոբին եւ Եմիւնին, եւ ամենայն արեան մերձաւորացն, եւ Աստուած զյիշողդ յիշէ ի միւսանգամ գալստեանն. ամէն. Հա՛յր մեր, որ:

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ի, Բ., էջ 660-661, Հմր 966:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *103բ* կապոյտ թանաքով երկշրջանակ բոլորակ, որի շրջագծերի միջեւ՝ «ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ [ԾԱՌԱՅ] ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ 1874»:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած վարդագոյն թերթիկին՝ «17. Մաշտոց», ընդմէջ Ա. փեղկի եւ 1ա էջի դրուած երկծալ թղթին համառօտ նկարագրութիւն ձեռ-իս՝ «Հմր 17* Մաշտոց ձեռագ՝ քառածալ, ընտիր նօտրագիր, չունի պյիշատակարան եւ զծուական, է անյայտ եւ անուն գրչին: Պարունակին ի սմա բաց ի Մկրտութեան... Թ. կանոն պղծեալ ջրհոր օրհնելոյ: Սահակ աբեղայ, 1888, Յուլ[իս]», 104ա՝ կապոյտով «Ն[ուաստ] Յովհաննէս ծ. վարդապետ Գրիգորեան առ[ա]ջ[նորդական] տեղ[ապահ] հայոց Պուլկարիոյ. 1880 Սեպտեմբեր 28, ի Քէոսթինէէ» (հմմտ. կնքադրոշմ 103բ), 1բ երեսին՝ «511/3594» «ՌՁե – 1636 Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

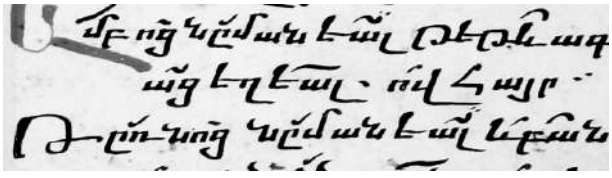
* Ծնթ. Սահակ վ. Ամատունու գրած «Հմր 5»ը յետոյ սեւով դարձրած է «Հմր 17»:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1բ*՝ հայատառ թուրքերէն*՝ «ու՞տէտ (=ուսթադ) ողուլ Քէվորք» (Թրգմն.՝ վարպետի որդի Գէորգ), «եայլայսըզ սէվէ» (Թրգմն.՝ Թեժ սէր), «Զըռայշ ողուլ Ոհանէս վէ Քէվորք» (Թրգմն.՝ արհեստաւորի աշակերտի որդի Ոհանէս եւ Գէորգ), 84ա՝ «պա պայ», 101ա՝ «Ա» (5 անգամ), 135բ՝ «օվը Տեառն», 141ա՝ «ն» (12 անգամ), «ապ», «ա», 154բ՝ այբուբեն՝ «ա-զ», «Յիսուս մի» «Բ», 154ա՝ «Այսօր», Բ. աստառին՝ «ն» (երկիցս):*

* Ծնթ. Թուրերէնների ընթերցումը եւ բացատրութիւնները՝ Ա. Ծ. Աւետիսեանի:

3595
ՏԱՂԱՐԱՆ

ԺԵ. դար



Նմուշ 80ա

ԳՐԻՉ՝ Յովսէփիկ: ՍՏԱՅՈՂ՝ Խաըրշահ:

ԹԵՐԹ՝ 119: ՊՐԱԿ՝ Դ-ԺԴ×12 (Ա-Գ՝ չիմ, Դ, ԺԴ 8, Ը-Թ 10, ԺԳ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×14: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×9,5). ոռոշ ստ. տողերի ստ. ելուստներ՝ գրչախաղերով (36ա, 41ա, 47ա եւլն): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 80ա): ՏՈՂ՝ 18 (թ. 1-8), 17 (թ. 9-105), 15 (թ. 106-19). գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով, յական կապիչներով եւ փայտէ գամերով, մէջբը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. Ա. աստառը՝ կապոյտ եւ սպիտակ զարդա-

հիւս մետաքս, Բ. աստառը՝ ծաղկազարդ կտաւ: ՊԱՀ-ՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն՝ 4ա: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, դարչնագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած ԺԹ. դ., 1950ական եւ 1970ական թթ., պիպ-ներ, որոշ հիմերի՝ սպիտակ չգրուած եւ տպագիր թերթերի մասերով նորոգում-ամրացումը՝ ԺԹ. դ., մէջի սեւ կաշին՝ 1950ական թթ., իսկ դռնակը, կապիչները, Բ. աստառը 1970ական թթ. նորոգման. կազմի սկզբնական կաշին մաշուած, վրան սուր գործիքի հետեր, ցեցի եւ այլ անցքեր. լուսանցակողերի կարմիրը գունաթափ. պիպ-ներու եզրերը, թերթեզերը մաշուած, տեղ-տեղ մանր պատռուածքներ. թերթերին զանազան բծեր, դեղին հետեր, թանաքի հետեր (11բ, 22բ, 26ա, 27ա, 30ա եւն), հիմոում՝ խոնաւութեան դեղին հետեր (թ. 34-54 եւն), ստ. արտ. անկիւններում մատնահետեր, որոնց հետեւանքով թերթերը մասնակի խունացած. թ. 67-9՝ ստ. ներքեւ եզրը 1 տեղից պատռուած, թ. 117-9՝ մաշուածութեան հետեւանքով պատռուած, թ. 21, 41՝ արտ. եզրը կտրած-հանած, թ. 1-3, 51-4, 107-19՝ ցեցի անցքեր. Ա-Գ. պրակները (սկ-ից՝ թ. 1ից առաջ՝ հաւանաբար 36 թերթ), թ. 4-5ի միջեւ՝ 4, թ. 44-5ի միջեւ՝ 1, թ. 54-5ի միջեւ՝ 1, թ. 111-2 միջեւ՝ 1՞, վջ-ից՝ անորոշ բանակի թ.՝ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա* [Փոխ] («[ԱՍ Է ՁԱ]ՅՍ ԲԱՆ») – *(սկ.) /// յորմէ սէրովէքն ծածկեալ ըզդէմս / զերեքսըրբեանն երգէին, հովիւքն աւրհնէին... մատուսցուք այժմ եւ յաւիտեանս:*

Տե՛ս Ներսէս Շնորհալի, Տաղեր եւ գանձեր, աշխ.՝ Ա. Քէոշկերեանի, Երեւան, 1987, էջ 11-12:

2. *1ա-2ա* ԻԵ. [Անդրէաս վրդ.], Քառասնաւրեա գալստեան Տեառն – *Այսաւր ցընծա երուսաղէմ եւ զուարճացեալ պայծառանա... զի քեզ իսկ վայել է փառք եւ պատիւ եւ գոհութիւն:*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, հտ. ԺԹ., Գանձարան, Գիրք Ա, Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 304 (այսուհետ բնագրերի վջ-ում՝ փակագծուած՝ Գանձարան, Ա. կամ Բ.՝ Անթիլիաս-Լիբանան, էջ ձեւով):

3. *2ա-3ա* ԻՋ. [Փոխ] – *Քրիստոս, փառաց թագաւորն [այսաւր եկ]եալ յընծայումն... զի քեզ երգեմք միշտ ըզփառս, այժմ յաւիտեանս հանապազ (Գանձարան, Ա., էջ 305):*

4. *3աբ* ԻԷ. Տաղ Քառասնիցն («ՔԱՌԱՍՈՒՆԱՆ») – *Քրիստոս փառաց թագաւոր, փառաւորեալդ ի զըւարթնոցն... նոյն ընդ նոսին քեզ երգեմք, պարք եւ պատիւ յաւիտեանս (Գանձարան, Ա, էջ 490):*

5. *3բ-4ա* ԻԸ. Տաղ եկեղեցոյ – *Դրախտ նոր տընկով զարդարեցաւ, / եւ բուրաստան յաւրինեցաւ / ի մէջ դրախտին ծառ տընկեցաւ / քաջ բարուընակ պըտղով լըցաւ... եւ փըրկութիւն մարդկան լիցի, / աւրհնեմք ըզՏէր անլըռելի:*

6. *4աբ* ԻԹ. Տաղ Յովհաննու [Մեղեդի ազնիւ ի Սրիկ Կոստանդէ. ձեռ. 2649, 120ա] – *Ի դասըս հրեղինաց յաւդեալ միանամք... ցընծամք սընընդեամբ ամլորդո Կուսի:*

7. *4բ* Լ. [Տաղ Յովհաննու Կարապետին. ձեռ. 3189, 36բ-40ա] – *Յովաննէս մեծ մարգարէ, / երկըրպագաւղ յարգանդէ... Սամսոն տեսիլ հրզաւր է, / Սաղաթիէլ /// (վջ հմմտ. Գանձարան, Բ., էջ 1193):*

8. *5ա-42ա* [Պատմութիւն Ֆարման մանկանն] – *(սկ.) /// զՄոչունս երկնից դիտեմ, անթիւ երամ է, / գառնամ եւ յիս նախիմ, կեանքս իմ հարամ է... պատասխանի տուին. Մանուկն է Ֆարման:*

Տե՛ս Պատմութիւն Ֆարման մանկանն. միջնադարեան պոեմ, հրատ. պատր. Շ. Նազարեան, Երեւան, 1957, էջ 51-176, ձեռ. Բ (ԻԴ.-ԻՋ. գլուխներն այս ձեռ-ում օրինակուած չեն):

9. *42բ-3ա* ԼԴ. [Տաղ] – *Կաքաւն ի քարին նստել / ու գանգատ կայնէր հաւերուն / ա՛յ, ա՛յ հաւեր / ու գանգատ կ[ան]ե[ր]... ու գինով տարան, թաղեցին: Մ՛յ հաւ:*

Տե՛ս Հայրենիներ, աշխ.՝ Աս. Մնացականեանի, Երեւան, 1995, էջ 601-602 (տպագրուած է սոյն ձեռ.ից):

10. *43ա-4ա* ԼԵ. Տաղ սուրբ Աստուածածնին ասացեալ – *Աստուածածին, մայր լու[ս]ոյ, իմ յոյսըն դու ի լոյս ի լուսոյ... աւրհնեալ Հոգին սրբութեան: Աստուածածին (հմմտ. Գանձարան, Բ., 1375):*

11. *44բ* ԼԶ. Տաղ Յարութեան Տեառն մեր – *Յայնժամ սիրով տիրական / լըցան կանայք խընդութեամբ, / գալ առ Պետրոս Սիմոնեան / եւ սիրեցեալըն Յոհան... փառըս տացուք յաւիտեան:*

12. *45ա-6ա* [Պատմութիւն վասն գեղազարդութեան նախնեացն եւ վայելչութեան դրախտին: Ի դէմս Ադամայ] – *(սկ.) /// որպէս ըզճրագ էր / նոցայ միշտ առեգական ինքն արարիչն էր... որ տաս մեզ հանապազ յանճառ շնորհաց, Տէ՛ր:*

Տե՛ս Առաքել Սիւնեցի, Ադամգիրք, աշխ.՝ Ա. Մադոյեանի, Երեւան, 1989, էջ 166-168: Ձեռ-իս 46ա՝ տպ-ի 61րդ տողին համապատասխանող «Ի ստեղծանել կողին նայ անկեալ ընընչէր...» մասի դիմաց այլ թանաքով գրչի՞ց տողերի բաժանարար նշան է դրուած:

13. *46բ-8ա* ԼԸ. [Վասն պատուիրանին Տեառն] – *Սիրեաց Աստուած զԱդամ եւ պատուիրան տէ(=այ՞)ր / զիւր կամք աստուածային նմայ աւանդէր... յորժամ խոստովանիս, զամէն ջնջէ Տէր:*

Տե՛ս Առաքել Սիւնեցի, Ադամգիրք, աշխ.՝ ճ. Մ. Պոտուրեանի, Վենետիկ, 1907, էջ 249-51:

14. *48աբ* ԼԹ. Տաղ Յարութեան Տեառն մերո Յիսու-

սի – *Սեաւ եմ, գեղեցիկ, / դուստր եւայի երուսաղէմ... Քրիստոս աւրհնեալ է յաւիտեանս:*

Տե՛ս Գրիգոր Նարեկացի, Տաղեր եւ գանձեր, աշխ.՝ Ա. Քէոշկերեանի, Երեւան, 1981, էջ 94-96:

15. *48բ-9ա* Խ. Տաղ Մեկնեդիոսի զինւորին [ի Սրիկ Կոստանդէ ոգեալ. ձեռ. 474, 115բ-6ա] – *Քաջամարտիկ մեծ զինուորին / Մեկնեդիոսի յաղթող վրկա[յ]ի... զամբարիշտըն գՅուլիանոս: Ալէ (Դանձարան, Ա., էջ 435):*

16. *49ա-50բ* ԽԱ. [Աստուածատուր Ա.] Գովասանութիւն այգոյն – *Յայն առաջին ժամանակին, / երբ զպտղատունքըն տնկեցին... / քո անունդ է Տիրատուր / ու իմ անունս՝ Աստուածատուր, / զբաժակըն լի՛ արա եւ տո՛ւր, / թող շատ ապրիս, իմ խաչատո՛ւր: Լի՛ց ու տո՛ւր:*

Ծնթ. Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՋ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, երկու հատորով, հտ. Ա., աշխ.՝ Յասմիկ Սահակեանի, Երեւան, 1986, էջ 71-78, ձեռ. C (Յ. Սահակեանն Աստուածատուրին համարում է ԺՋ. դ. հեղինակ): 50բ էջում՝ վջ-ին տնից յետոյ գրչից կայ՝ «Այս յայլ աւրինակէ էր, ան-մ[եղ]աղի՛ր լեռում, վանց այն մէկ տունն կրկին գրեցաւ եւ խա-լատ[եցաւ]». ունի՝ «Ի ֆո այգին կայ նըրնենի... |51ա| զկըթխան ի ձեռս է՞ր չը տուիր: Լի՛ց: Քո անունդ է Տիրատուր... զգաւաթն ի լի առա՛յ եւ տո՛ւր, / թող շատ ապրիս իմ խաչատուր: Լի՛ց ու տո՛ւր» (մաներամասները տե՛ս Ուշ միջնադարի..., հտ. Ա. էջ 591-592):

17. *51ա-2բ* ԽԲ. Տաղ սուրբ խաչին՝ գաւազանաձեւ սուրբ նշանին – *Գաւազան, զիմ գաւազանն / ո՞վ էառ / ու չտայ ի յիս զիմ գաւազանն... որ զճանապարհ ծառոյն պահէր իմ գ[աւազան]: Ո՞վ:*

Տե՛ս Աս. Մնացականեան, Հայկական միջնադարեան ժողովրդական երգեր, Երեւան, 1956, էջ 456-460, ձեռ. A:

18. *52բ-4ա* ԽԳ. Տաղ խաչելութեան եւ յարութեան – *Լըցան բանքն այսաւր սուրբ մարգարէիցն / ածեալ կացուցին զՏէրն յատեանն ի գատաստանին... աւրհնեալ Սուրբ Հոգին ճըշմարիտ յաւիտեան. ամէն (հմմտ. Դանձարան, Ա., էջ 794-795):*

19. *54աբ* ԽԴ. Ղազարու եւ մեծատանն – *Լաւ գմեծատան առակն. կրկն. / որ հագնէր բեհեզ, ծիրանի / կայր ուրախալի... Ղազարոս հանգած ի գոգն փառաւ/// (վջ):*

20. *55ա-7բ* ԽՋ. Վարդին եւ ծաղկացոյն – *Ահա եղեւ պայծառ գարուն, / ցնծան ծաղկունքն եւ զարդարին / եւ հագնին ցեղս ի ցեղաց / մանտրուն հաւերն ի հաւն խաւսին... թող գայ, լըսէ զիմ գանգրտնիս:*

Տե՛ս Կոստանդին Երզնկացի, Տաղեր, աշխ.՝ Ա. Սրապեանի, Երեւան, 1962, էջ 137-144, ձեռ. d:

21. *57բ-60ա* [ԽՋ. ա.] Մեկնութիւն վարդին է այս առաջիկայս – *Եղբա՛յր, ակա՛նջ դիր ու լըսէ, / որ ես ասեմ ըզմեկնութիւն, / թէ ո՞վ է վարդըն կարմիր / կամ որ ո՞ք են այն ծաղկըներն: [Կ]< Ա> ամ ո՞վ է սէրըն վարդին... որով լինի մեզ փրկութիւն: Յաւիտեան եւ Սուրբ Հոգոյն փառք յաւիտեանս, Աստուածոյ:*

Տե՛ս Կոստանդին Երզնկացի, Տաղեր, աշխ.՝ Ա. Սրապեանի, Երեւան, 1962, էջ 145-149, ձեռ. c:

22. *60ա-1բ* ԽԹ. Հարբածի եւ ապլահի ասաց – *Պըտուղ լուսոյ արդարութեան, / մաքրիչ մեղաց մեղաւորաց... զերթ պարապ էշ այլվէր զոաց:*

Հմմտ. ձեռ. 33, 201բ-4ա, հեղինակ՝ Ծատուր Աւզրումցի, նաեւ՝ Դպրութեան գիրք եւ տաղարան, Կ. Պոլիս, 1738, էջ 328-331:

23. *61բ-2բ* Ծ. [Առաքել Սիւնեցի, Տաղ դաւանութեան խաղցրանայն] – *Թուրան անի գաթէ / թուրան անի գանթէ... (հայերէն) Զինահար, զինահար, այո՛, զհոգիս առնեմ քեզ գերի / ի յահեղի յահեղ աւեհին / զժողովքս առնեմ քեզ յանձին: Գոհար վարդն ի հոգոյն՝ սիրամարգ ոսկէթել / դուն լուսին ի լուսոյ ի մէջ գիշերին / դու Զաւհալ աստղ ես պայծառ ի յառաւաւտին... զժողովքս առնեմ քեզ յանձին:*

Տե՛ս Յ. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, հտ. Բ., Երեւան, 1976, էջ 45-46, Հմ 10. նաեւ՝ հմմտ. Փորիկ գանձարան, Կ. Պոլիս, 1739, էջ 235:

24. *62բ-3բ* ԾԱ. Տաղ Յովհաննու Կարապ[ետին] – *Մըկըրտիչըն Քրիստոսի մեծ Կարապետըն Յովհաննէս / անարատ, անապական, անախտ, անբիծ ի ծնընդենէ... հաւատա՛ինձ եւ յուսա՛յ, զի նա պահէ յամէն չարէ (Դանձարան, Ա., էջ 208-209):*

25. *63բ-4բ* ԾԲ. Առաքելոց Պետրոսի եւ Պաւղոսի – *Պետրոս եւ Պաւղոս, քրիստոնէից պարծանք / մեծ է ձեր հանդէսդ այսաւր ի Հռոմ քաղաք... Սուրբ երրորդութեանդ ի յաւիտեանս. ամէն:*

Հմմտ. Տաղարան հարուստ, վայելուչ եւ գեղեցիկ, Կ. Պոլիս, 1803, էջ 235:

26. *65ա-6բ* ԾԳ. [Տաղ Ծննդեան ի Շնորհալւոյ*] Տաղ եւ աւրօրս Աստուածածն[ի] – *Երկինք երկնից յիմաց արարէ՛ք /, եւ երկնաինք դուք խոնարհեցէ՛ք... այսաւր եկ[եալ] զայն Գաբրիելի զԱստուածն: Աւրաւր:*

*Հմմտ. Գապասակալեան Գրիգոր, Նուագարան երաժշտական, Կ. Պոլիս, 1804, էջ 58:

27. *66բ-8ա* ԾԴ. Ադամալացն ի Սրիկ Կոստանդէ – *Ադամ նստել դուռն ի դրախտին, / լայր եւ ձայնէր ողորմագին... (այլ թանաքով)՝ թէ՝ Հող էիք եւ հո՛ղ դարձէք:*

Տե՛ս Արմենուհի Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի. ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 228-233. ձեռ. g (տաղը վերագրուած է Յովհաննէս Երզնկացուն):

28. *68բ-9ա* ԾԵ. Տաղ ննջեցելոց – *Յորժամ ծագիս Տէր ի յերկինից, / գաս ի յերկիր ի դատաստան... փառատրութիւն միշտ յաւիտեանս:*

29. *69ա-79բ* ԾԶ. Գովաբ թչնոց – *Ես կիրակոս՝ հոգով տկար, / եպիսկոպոս յերկիր աւտար... լապըստակունք, վայրի ոչխար:*

Տե՛ս Աս. Մնացականեան, «Գովաբ թչնոց» տաղաշարը,

նրա հեղինակը եւ ժամանակը.– Բանբեր Մատենադարանի, Հ՛՛ 13, բնագիրը՝ 244-257, ձեռ. A:

Ծնթ. 69բ «Աւրմաւն մեծ էր...» տողի դիմաց՝ արտ. լս-ում, հետգ. շղագրով մատիտով՝ «Թուչուն»:

30. *79բ-80ա* ԾԷ. Տաղ Անտոնի Անապատականի – *Անտոն ոստ անապատի, հովտաց, լերանց աղբերականց... այոյ, այոյ, քաղցրաբարբա[ռ]: Նոյն (Գանձարան, Ա., էջ 243): ա. 80աբ (արտք. լս.)՝ Փ[ոխ] – Անձամբ խոնարհիմք ի ճգնութիւնըս քո / ո՛վ սուրբ հայր Անտոն եւ զարդ անապատի... այժմ եւ հանապազ միշտ յաւիտեանս. ամէն (Գանձարան, Ա., էջ 244):*

31. *80բ* ԾԸ. Տաղ Նիողաոսի հայրապ[ետի] – *Թագաւորին տիեզերաց, / երկիր երգէ պատիւ փառաց (այսչափ): ա. 80բ-1ա (արտք. լս.)՝ Փ[ոխ] – Նոր մեծահանդէս տաւնիւ սուրբ հայրապետիս / քաղցրաձայն երգով գոչեմք ի յեկեղեցիս... զի յաւուր մեծ հանդիսի մեծ ողորմեսցիս:*

32. *81ա* ԾԹ. Տաղ մարտիրոսաց եւ կուսանց – *Այսաւր նորահրաշ տաւնիւս ցընծան / մարդիկք յերկրի հոգով խընդան... արեամբ նոցին յոյժ մաքրեցան:*

Հմմտ. Փորիկ գանձարան, Կ. Պոլիս, 1739, էջ 223:

33. *81աբ* Կ. *Սուրբ Անդրէաս ստրատելատ, / որք յաղթեցէք դուք թըշնամոյն... եւ տաւնողացն ողորմեցէք:*

34. *81բ-2ա* ԿԱ. Տաղ սուրբ Լուսաւորչին Գր[իգորի] – *Գրիգորիոս, առաքինի հրսկաւղ / Քրիստոսի գինուոր յաապարիսին արի... ուրա՛խ լեր, ելեր այժմ ի չըքնաղ խորանսդ (Գանձարան, Ա., էջ 514):*

– *82բ-3ա* ԿԲ. *Բարձրացիր փառաւք յաւր յիշատակի / դուսըր Սիոնի վերնոյ մեծին քո հովուի... յարագուարճ ձայնիւ աւրհնել զԱստուած յաւիտեան:*

Տե՛ս Ներսէս Շնորհալի, Տաղեր եւ գանձեր, աշխ.՝ Ա. Քէոշկերեանի, Երեւան, 1987, էջ 256-259, օգտագործուած չէ:

35. *83աբ* ԿԳ. Գէորգեա Զաւավարին – *Ի հանդիսական տաւնիս երգելով ըզերգըս հեշտալիս / գոչեմ ըզբարբառ եւ զիմաստ բանիս զԳէորգէոս մեծ վըկայն գովեմ... ի չարչարանս սանձէր հոգով զախտըս մարմնականս (հմմտ. Գանձարան, Բ., էջ 1262):*

36. *83բ* ԿԴ. *Սրբոյն սըրբութիւն տացուք / եւ մաքրութեամբ զարդարեսցուք, / վառեալ սիրով ձայնակցեսցուք, / զձայն ընդ բանին շարադրեսցուք... մաքուր կենաւք գոլ ի մարմին, / ըստ անմահիցն, որ ի յերկինս:*

37. *84ա* ԿԵ. [Յակոբայ], Տարագոսեանցն – *Ի հանդէս մեծի աւուրս ցընծացէք, հաւատացեա՛ք... արեամբ իւր խոցեաց զվիշապն զանբարիշտ, զիժունս եւ զաւձունս (Գանձարան, Բ., էջ 1327):*

38. *84ա-5ա* ԿԶ. *Վըկայք մարմնով չարչարեցայք / վասն Աստուծոյ մահուամբ մեռաք... ձեր տաւնողացս ողորմեցէ՛ք:*

39. *85ա-8ա* ԿԷ. Տէր Մկրտչի Նախաշի ասացեալ Վա[ս]ն հպարտութեան – *Սողոմոն՝ մայր իմաստութեան, / առ մեզ խաւսի բան խրատական... որ հանիս ի յաւիտեան:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ.՝ Էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 113-119, ձեռ. f:

40. *88աբ* ԿԸ. [Ներսէս Շնորհալի, Յորդորակ] – *Ճանապարհ բարի Քրիստոս եւ ճշմարտութիւն... զքեզ խոստովանիմք յաւէտ Սուրբ Երրորդութիւն:*

Հմմտ. Քնար հայկական, խմբ.՝ Մ. Միանսարեանցի, Ս. Պետերբուրգ, 1868, էջ 76:

41. *88բ-93բ* ԿԹ. Յով[հաննու] Թլկուրանցո Առ Տէրն ամենի – *Թագաւորիա միշտ անվաղճան / մատուցանեմք աղերս հայցման... դարձեալ յիշեա՛յ զՔրիստոս արդար: Կամ:*

Այս մասին տե՛ս Յովհաննէս Թլկուրանցի, Տաղեր, աշխ.՝ Էմ. Պիւզեանի, Երեւան, 1960, էջ 85, կէտ 2:

42. *93բ-8ա* Հ. Յոհաննու Պլզոյ ասացե[ալ] – *Յակո՛բ, զարթի՛ր ի քնոյ մեղաց / սըրտի մըտաւք զականջըդ բա՛ց... զերրորդութիւնդ աւրհնաբանել:*

Տե՛ս Առմենուհի Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի. ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 172-182. ձեռ. b:

43. *98աբ* ՀԱ. [Տաղ] – *Բարի եկիր, բարեաց բաշխաւղ, բարի ողջոյն մատուցանեմք... մեղաց մերոց ըզթողութիւն եւ աշխարհի զխաղաղութիւն (Գանձարան, Բ., էջ 1363):*

44. *98բ-100ա* ՀԲ. Մաղթանք ի սուրբ Աստուածածին («Ա-Ք») – *Աստուածածին մայր Քրիստոսի, / իմ յոյսըն դու յաւուր մեծի... Քրիստոսի թագաւորին փառք եւ պատիւ անլըռելի:*

Հմմտ. Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՋ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, երկու հատորով, հտ. Ա., աշխ.՝ Յասմիկ Սահակեանի, Երեւան, 1986, էջ 343-344. Յովհաննէս գրչի՝ տպ-ում առկայ եւ սոյն տաղի 1ին 4 տողերը նման են, մնացածը՝ տարբեր:

45. *100ա-1ա* ՀԳ. Տաղ Խաչելութեան եւ Յարութեան Քրիստոսի – *Դաւքըն հրէական եդին պահապան / սուրբ գերեզմանին, որ եդաւ / մարմին աննըմանն... որ եղաւ այսաւր մեք արժան:*

Տե՛ս Առաքել Սիւնեցի եւ իր ներթուածները, աշխ.՝ ճ. Մկրտիչ Պոտուրեանի, Վենետիկ, 1914, էջ 211-214:

46. *101աբ* ՀԴ. Տաղ Յարութեան Տեառն («ԿՈՍՏԱՆԴԻ») – *Կանացըն կանխեալ եկին ի գերեզմանն... ընթացեալ տեսին, երկըրպագին նըմա (Գանձարան, Ա., էջ 805):*

47. *101բ-3ա* ՀԵ. Տաղ Աւետեաց սուրբ Աստուածածնին («Ա-Ք») – *Ամսեանն վեցերորդին կարապետին / բանաբեր հրեշտակն իջեալ առ Սրբուհին... քեզ ամէնքս երկըրպագենք Քրիստոս Աստուածին:*

Տե՛ս Տաղարան փորիկ եւ գեղեցիկ, երգեցեալ ի բանաստեղծից... էջ 84-88. այս գրքի մասին տե՛ս Հայ գիրք 1512-1800 թուականներին. Հայ ճնատիպ գրքի մատենագիտութիւն,

[կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ք. Կոչկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, էջ 777, Հմր 1053:

48. *103ա-5բ* ՀՋ. Տաղ սուրբ Աստուածածնին («Ա-Ք») – *Առաջնաճաշակ պըտղոյն / մահուամբն առաջին մարդոյն... էին զմեզ քեւ ազատեալ: Մայր:*

Տե՛ս Արմենուհի Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի. ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 249-260. ձեռ. k:

49. *106ա-9ա* ՀԷ. Բարսղի ումեմն մարդոյ կոիւ եդեալ ընդ Աստուծոյ կու մեղադրէ եւ յետոյ ///պայ – *Աստուած արդար եւ յիրաւի / եւ ողորմած յամենայնէ / առ քեզ հանդէս կամ ի վիճի... նիաթէն տաս ամէն մէկի:*

Տե՛ս Ֆրիկ, Բանաստեղծութիւններ, աշխ.՝ Մ. Մկրեանի եւ Ե. Թորոսեանի, Երեւան, 1941, էջ 240-246, ձեռ. զ:

50. *109բ-10ա* ՀԸ. Գովի ի սուրբ Աստուածածինն է – *Խընկի ծառին նման ես / պտուղ անուշահամ ես... մեղաւորացըս դարձ ես: Աստուածածին, մեղ[ա՛ քեզ] (Դանձարան, Բ. էջ 1158):*

51. *110ա-1բ* ՀԹ. [Խրատ կըշտամբանի իւր անձին՝ Նախաշ վարդապետէ. ձեռ. 893, 148ա] («Ա-Ո») – *Անձն իմ, արի աղաւթ՛ դէմ Արարողին / արտասվաւք պաղատէ ի մէջ գիշերին... ողորմի ՚ւ ի սրտէն բըխէ քեզ առու:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ.՝ Էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 143-147, ձեռ. r:

52. *111բ-2ա* Ձ. [Յովհաննէս Թլկուրանցի], Մաղթանի ի սուրբ Աստուածածին է – *Աստուածածին Մարիամ, / շաֆյաթըդ աւգի ղիամ... աֆթա լումահիթապան /// (շար.) /// շայպայթն է Յովանէս իրիցու: Ես՝ Յովանէս՝ քեզ ծառայ... նազարդիլ թարսալարաս: Աստուածածին Մարիամ:*

Տե՛ս Տաղարան, 1513, Վենետիկ, էջ 73-75. նաեւ՝ Յովհաննէս Թլկուրանցի, Տաղեր, աշխ.՝ Էմ. Պիւզեանի, Երեւան, 1960, էջ 94, կէտ 5:

53. *112ա-4ա* ՁԱ. [Ներսիսի Շնորհալւոյ] Տաղ սրբոց մարգարէիցն («Ա-Ք») – *Աստուածային խորոցն անճառ / խորհըրդագէտք սուրբ մարգարէքն... Քրիստոսի նախաքարոզք, որում պատիւ, փառք յաւիտեանս:*

Տե՛ս Ներսէս Շնորհալի, Տաղեր եւ գանձեր, աշխ.՝ Ա. Քէոշկերեանի, Երեւան, 1987, էջ 203-207, օգտագործուած չէ:

Ծնթ. 114ա արտ. լս-ում գրչից տպագրի 60րդ տողին համապատասխանող մասի դիմաց՝ «Նարդոս բուրէ. Ձէ.». սա հաւանաբար Ներսէս Շնորհալու «Նարդոս բուրեալ...» (տե՛ս էջ 166) սկզբնատողով փոխի մասին է, որը գրուած պիտի լիներ Ձէ. գլխահամարի ներքոյ, որը, սակայն, վերջից թերթեր ընկած լինելու պատճառով այժմ չկայ:

54. *114բ-5ա* ՁԲ. Տաղ սրբոյն Սարգսի եւ որդւոյ նորայ Մարտիրոսի [ի Սրիկ Կոստանդէ. ձեռ. 430, 72բ] – *Պարծանք հանդիսից խըմբից... յաղագս բարութեանց երկնից:*

55. *115ա-6ա* ՁԳ. (արտ. լս.)՝ Փ[ոխ] – *Վըկայից հանդիսից հրաշալի, նեղութեամբ հաղորդեալ Քրիստոսի... քաւութիւն երգողին խնդրեցէ՛ք:*

56. *116ա-7բ* ՁԴ. Երգ Մաթէոս վարդապետի ասացեալ («Ա-Ք») – *Այբնէն մինչեւ ցՔէն քենէ գան[գա]տիմ ես, / բաներս ես յո՞ւմ ասեմ, եւթ դու լսել չես /... քանզի յԱյբէն կու գամ, քեզ նը[ման] դու ես:*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարցի (ԺՋ դ.), աշխ.՝ Մ. Աւդալբէգեանի, Երեւան, 1963, էջ 157-159 (կամ տարընթերցումներ):

Ծնթ. Խորագրում ձեղինակի անունը կարմրով ուղղուել է սեւով գրուած անուան վրայ, որը չի ընթերցւում:

57. *118ա-9ա* ՁԵ. Բեդղահեմի մանկ[անց] – *Արթունք զվարթունք, / Բանին բանաւոր ծիծռունք... Քրիստոսի ջ[ո]կեալ եղունք (Դանձարան, Բ., էջ 968):*

58. *119աբ* ՁԶ. Վասըն ղարիպութեան ասացեալ է – *Ինձ ումէտ կայր ու կ[ու[ման վանց քո գալուտ / ակն ունէր սիրտ ու մընայր քո խնդալուտ... զեզ մեռելու / [կ]ի[ս]ամահ կամ /// (վջ):*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ.՝ Էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 180-182, օգտագործուած չէ:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ժէ. դ., անարուեստ նոտրգիր

59բ (արտ. լս.՝ նախից աջ ուղղութեամբ) [Խա՞ղ] – *Ես կու սիրեմ, / դուն նազ կանէյիր, / հիմայ տե՛ս, թէ ինչ հալ ես եղեր, / բարեվ կու տամ, / կալ ականջէտ այլ:*

Տե՛ս նաեւ՝ Ճեզգ-ի յիշատակարան, Հմր 2:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

44ա Ասա՛յ եւ գեղկելի գրչակս յիշեա՛, ո՛վ եղբայր:

105բ Ով ոք որք հանդիպիք սմայ, յիշեսջիք ի Քրիստոս զպարոն Խտըրշահն, որ յոյժ սիրող եկեղեցեաց եւ աղքատաց, եւ խնամածու որբոց եւ այրեաց, ինքն Քրիստոս միոյն հարիւրապատիկ եւ հազարապատիկ հատուցէ նմայ եւ խաղաղութեամբ եւ յերկար կենաւք պահեսցէ հանդերձ եղբարբք եւ որդովք. ամէն եւ եղիցի:

109ա Ով պարծանաց եղբայր Խտըրշահ, *զմեզաւոր* Յովսէփիկս *յիշեա՛յ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *68ա (ԺՋ. դ., բոլորգիր)* Աստուած ողորմի տէր Մարգարիճ *հոգոյն, որ Աստուած պահ[է]* զՍեմատանն, *որ եաուր այն թուղթ մեզ: Աստուած զինք բարի յիշատա՟ պահէ, զիւրք եւ իւր եղբայրն: Ջմիչն այլ ինչ բան կայ, ոչ հանեմք ի դուրս, այլ բաւ է, /// եղբա՛յր, ոչ երկարեմք զբանս: Աստուած ողորմի իմ տէրտէրոչս հոգոյն, որ մեռաւ: Ապայ դուք ///երեք, որ դուք զուր տեղն բանեք:*

2. *64ա (ԺԷ. դ., անարուեստ նոտրգիր, ստ. լս.) Ի ծառայ հասցէ այս գիրս* Բենկան *ի ծառայ Աստուծոյ տիրացու* Նիկող[ո]ս:

65բ (արտք. լս.) Հասնի գիրս Բենկան:

70ա (ստ. լս.) Ի Փրկչի ի ծառայ Աստուծոյ Նիկոս:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *17ա կապոյտ թանաքով երկշրջանակ բոլորակ, որի շրջագծերի միջեւ՝* «ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ [ԾԱՌԱՅ] ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ 1874», *կենտրոնում՝ բուսական նախշ, որի վերեւում՝ խաչ, ներքեւում՝ վեցաթեւ աստղ, իսկ կենտրոնում՝ բացուած գիրք, 27բ սեւ թանաքով ոճաւոր ութանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ Ծ[ԱՌԱՅ] ԹԱՄՈՒՐ»:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա-ի հիմքին սոսնձած դեղնաւուն թղթին՝ ա երեսին՝ «111», «679/3595», «Տաղարան եկեղեցական... յանյայտ գրչի (մատիտով ուղղած՝ «Յովսեփիկ»)... (այլ ձեռքով՝ «ընծայեալ ի Յովհաննէս ծ. վարդապետէ Գրիգորեան ի Ռուսճուք»): Պարունակին ի սմա... (թուարկուած են տաղերի խորագրերը ըստ գրչի, բ երեսին)՝ Ջունի զլիշատակարան: Մատենադարանապետ Սահակ վարդապետ Ամատունի», այլ ձեռքով մատիտով «Բառ եւ բան գրողն»* (գրուած է Ս. Ամատունու անուան տակ), «Թղ. 44ա Ջեղկելի գրչակս յիշեա ով եղբայր», «Հմր 679/3595», կապոյտով՝ «XV», 1ա մատիտով՝ «Իր կազմով 3595», սեւով՝ «Տաղարան», «Ն. Յովհաննէս ծ. վարդապետ Գրիգորեան ի Ռուսճուք Պուլկարիոյ»:*

* Ծնթ. Նկատի է առնուած Ս. վրդ. Ամատունու «Հայոց բառ ու բան» աշխատութիւնը, Վաղարշապատ, 1912:

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *19բ՝ մարդ (պարզունակ գծանկար), 28բ՝ ուղղանկիւն, 77բ՝ հանգուցագրի մաս, 89բ՝ ուղղանկիւն, որի մէջ՝ շեղանկիւն գծեր, 98բ՝ գրչախաղ:*

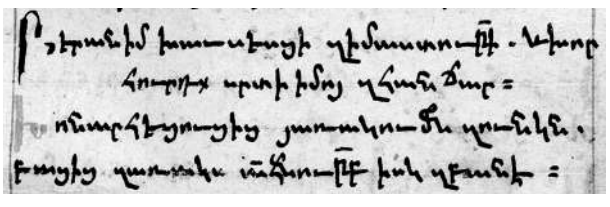
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *9ա՝ «ՅԻՍՈՒՍԻ Փ», 20բ՝ «Ֆ», «Ֆ», «Վ», 25ա՝ «Ձ», 25բ՝ «ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾ» (չորիցս), 26բ՝ «Ֆ՛լան ծա», 29բ՝ «Ա», 34բ՝ «մ» (6 անգամ), 39բ՝ «Աստուած», 53բ՝ «Հ», «Ֆ», «Լ», 55բ՝ «աւետարան աքջ», 56ա՝ «վ», 56բ՝ «Ֆ», «Ս», «ե», «Ն», «կամմ», «Ջ», «Հասնի գիրըս», 57ա՝ «Պ», «նզլ», 63բ՝ «ի բերդէ յաշտարակէ Մամիկոնեան Լուսաւորչէ հաւատա ինձ ե» (23րդ տաղի վջ-ին տողի կրկնութիւն է), 64բ՝ «հա», «ՁՁպ», «լ», 65բ՝ «Ջ», 66բ՝ այբուբեն՝ «ա-զ» (երկիցս), 73բ՝ «Շ», «կ», 74բ՝ «Ձ», 75բ՝ «Յ», 77բ՝ «Ջ», 78բ՝ «Հ» (երիցս), 82բ՝ «հ», 84բ՝ «Այս է տապան հանգըստարան, / ըստ բանս ինչ կենաց մարդկան [ըստ բանս]», «Ս», 86ա՝ «վասն այն գ», 86բ՝ «Հաս», 87բ՝ «Ա» (երիցս), 88բ՝ «պարիսսն», 91ա՝ «Քաղցը», 93բ՝ «Յ», 97բ՝ «ՏԷՐ ԱՍՏՈՒԱԾ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ», 98բ՝ «ՏԷՐ», 99բ՝ «ն», «ի», «Իե», 100բ՝ «Իև», «Ի», 110բ՝ «/// սրբութիւն սրբոց մեծ Ե եւ ահաւոր»:*

3596
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԱՆԹԱՓ ՌՀԲ. – 1623

ԳՐԻՉ՝ Յոհաննէս դպիր:

ԹԵՐԹ՝ 160 (չգրուած՝ թ. 79, 140, 143, 146, 149): ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԴ×12 (Ա-Բ, է, ԺԴ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ շրջանակ, մէջը՝ խարիսխ, վեցաթեւ աստղ, որի կողմին անընկալելի պատկեր. այլ՝ սպիտակ թուղթ՝ թ. 5. լուսագծերով. այլ՝ սպիտակ թուղթ՝ թ. 8. լուսագծերով. այլ՝ դեղնաւուն թուղթ՝ թ. 9-10, 140, 143, 146, 149: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×12,3: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (15,5×10): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 51ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ կարմիր մոմլաթ, մէջը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-ե+Ջ-Ժ. Ա եւ Ժ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի, Բ-ե՝ սպիտակ չգրուած թուղթ՝ լուսադրոշմով՝ ռուսերէն՝ «1846. г.», երկգլխանի թեւատարած արծիւ, Ջ-Թ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «184[3]» կամ «184[5]»:



Նմուշ 51ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 17բ, 36ա, 58ա, 95բ, 114բ, 134բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային, տաճար՝ 24ա, 64բ, յուշկապարիկ՝ 73ա: Ջարդագիր՝ թռչնագիր, հաճգուցագիր, կենդանագիր՝ 73ա, 124ա, 134բ, մարդադէմ՝ 54բ: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, դեղին, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նոորգուած ԺԹ. դ. եւ 1950ական թթ., կան նաեւ ԺԸ. դ. նոորգման հետքեր, պհպ. Բ-ե, Ջ-Ժ, հիմքերի եւ որոշ եզրերի սպիտակ չգրուած թղթով նոորգումը՝ ԺԹ. դ., իսկ կազմի մոմլաթը, մէջի կաշին, աստառները եւ նրանց մաս կազմող պհպ-ները՝ 1950ական թթ. նոորգման. 11բ, 14բ, 15բ-6ա, 66բ-7ա եւ այլ հիմքերի, պատռուած թերթերի (71բ, թ. 12 եկն) սոսնձումով նոորգումը, ընկած թերթի փոխարէն թ. 5 աւելացումը, վրան՝ բնագրի պակասի լրացումը՝ ԺԸ. դ.. թերթեզերբը՝ մաշուած, մանր պատռուածքներ, սեւացած. թերթերի մեծ մասը՝ խոնաւութիւնից դեղնած, կեղտոտուած, խունացած, դեղին եւ թանաքի հետքեր, տեղ-տեղ մատնահետքեր, 21ա նախկին կպումի հետք. թ. 1-2, 7՝ կարը թուլացած, որոշ թերթեր հիմքից մասամբ անջատ, թ. 21-2՝ իրարից հեռացած, երեսում է հիմքը, թ. 34՝ վեր. նրբն հիմքից անկիւնաձեւ պատռուած. իսկ 8-10, 79, 140, 143, 146, 149՝ աւելացուած ԺԹ. թ. նոորգման ժամանակ, բնագիրը՝ չլրացուած (տե՛ս չգրուած

թերթեր). սկ-ից՝ թ. 1ից առաջ հաւանաբար 2, թ. 7 եւ 11ի միջեւ՝ 3-4, թ. 20-1ի, 72-3ի, 74-5ի, 78 եւ 80ի, 139 եւ 141ի, 142 եւ 144ի, 145 եւ 147ի, 148 եւ 150ի միջեւ 1ական թ.՝ ընկած. եզրահատած, եզրերը՝ անհաւասար, լուսանցազարդերի, պրականիշերի, լս-ային նշումներու կէսից աւելին՝ կտրուած։ Թ. 52, 96 արտ. եզրին ծալումով կայ ԺԹ. դ. կապոյտ թղթից 1ական էջանիշ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-160ա Սաղմոսարան

Տե՛ս ձեռ. 1642, 1ա-239ա։ 1/1ա-17ա (սկ. «/// հարեր զամենեսեան, ոյք էին ընդ իս թշնամութեամբ...», 7բ՝ «...դու, Տէր, պահեցեր զմեզ եւ ապրեցու///» շար., 11ա՝ «/// ոչ տացես սրբոյ քում տեսանել զապականութիւն...»)։ ա/15ա-6բ։ բ/16բ-7ա (խորագիր՝ «Քարոզ՝ երանեալ կանովնի եւ իբրեւի՝ արարեալ է սրբոյ Սահակայ հայրապետի եւ Մեսրոպայ վարդապետի»)։ 2/17բ-35բ (20բ՝ «...այլ ի կարդալ իմում առ նայ լուաւ ինձ ///» շար., 21ա՝ «/// սայ առեջ զաւգնութիւն ի Տեառնէ...»)։ ա/33ա-4բ։ բ/34բ-5բ։ 3/36ա-57բ։ ա/54բ-6ա։ բ/56աբ։ գ/56բ-57բ։ 4/57բ-74բ (72բ՝ «...ի ժամանակի որպէս յամաւթ լիցին եւ ամաչեսց///» շար., 73ա՝ «///նք երանիցեն նմա։ Աւրհնեալ Տէր Աստուած Իսրայիլի, որ առնէ սքանչելիս...»)։ ա/73ա-4ա։ բ/74աբ։ 5/75ա-95ա (սկ. «///ահաւասիկ յազգ յորդւոց քոց, որոց եւ ուխտեցիր...», 78բ՝ «խորհեցայ յամենայն գործս քո, ի ձեռայգործս քո խորհեցայ ///» շար., 80ա՝ «/// յաւուր պատերազմի կապարճս դարձուցի...»)։ ա/93բ-4բ։ բ/94բ (ունի՝ 94բ՝ «[Քարոզ] – Վասն ի վերուստ...», 95ա՝ «եւ քահանայն ասէ զաղօթս – Տէր տուընջեան եւ գոյացուցիչ գիշերոյ...», 95ա՝ «[Մաղթանք] – Սաղմոսիւք եւ աւրհնութեամբ...»)։ 6/95բ-114ա։ ա/112բ-3ա։ բ/113ա (ունի՝ 113աբ՝ «[Քարոզ] – Վասն ի գիշերի...», 113բ-4ա՝ «եւ քահանայն ասէ զաղաւթս – Ի գիշերի եւ ի տուընջեան եւ ամենայն ժամու զքեզ աղաչեմք...», 114ա՝ «[Մաղթանք] – Ի գիշերի եւ ի տուընջեան...»)։ 7/114բ-34ա։ ա/132բ-3ա։ բ/133աբ։ գ/133բ (ունի՝ 133բ-4ա՝ «[Քարոզ] – Վասն ուղելոյ զգնացս մեր...», 134ա՝ «եւ քահանայն ասէ զաղաւթս – Տէր երկնի եւ երկրի...», 134ա՝ «[Մաղթանք] – Երգս աւրհնութեան...»)։ 8/134բ-60ա (139բ՝ «...Տէր անդ պատրաստեաց զաւրհնութիւն եւ գկեանս յաւիտենից ///» շար., 141ա՝ «///երանս նոցայ։ Նման նոցա եղիցին, ոյք արարին զնոսա...», 142բ՝ «...եւ զբարձունս ի հեռիաստանէ ճանաչէ ///», 144ա՝ «/// Ի տուէ մոլորեցան, եւ ոչ ոք էր, որ առաջնորդէր նոցայ...», 145բ՝ «...Զայնիւ իմով ես առ Տէր կարգացի, ձայ///», 147ա՝ «/// Փրկեա՛յ զիս ի թշնամեաց իմոց...», 148բ՝ «...եւ տերութիւն քո յազգէ մինչեւ յազգ ///», 150ա՝ «/// Թագաւորեսցէ Տէր յաւիտեան...»)։ ա/151ա-2բ (ունի՝ 152բ՝ «[Մաղթանք] – Լո՛ւր մեզ, Տէր...», 152բ՝ «[Քարոզ] – Վասն գտանելոյ մեզ զշնորհս...», 153ա՝ «եւ քահանայն ասէ զաղաւթս – Գուհանամք զքէն, Տէր Աստուած մեր...», 153ա՝ «[Մաղթանք] – Գոհութեամբ...», «Փոքր էի ես...»՝ 153բ)։ բ/153բ-6ա։ գ/156ա։ դ/156բ-7ա։ ե/157ա (Սաղ. ճԽՀ.-ճԽ.՝ 157ա-8բ)։ զ/158բ-60ա։ է/չէք։

Ծնթ. Որոշ ենթամիաւորների խորագրեր կա՛մ չկան, կա՛մ մասամբ տարբեր են։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

35բ Ո՛վ մանկունք սուրբ եկեղեցոյ, յորժամ սաղմոս ասիցէք եւ աւարտէք, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զանարժան եւ զեղկելի, եւ զտրուպ ամենեցուն, սուտանուն զՅոհաննէս դպիրն, հանդերձ ծնօղաւք իմովք, եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, միթէ Աստուած ձեր աղաւթիւքն հաշտի ընդ իս, զի խիստ մեղաւոր եմ եւ անարժան, այլ ճար չունիմ, քան զՔրիստոս եւ զիւր մայրն զՄարիամ, որ աղաչէ զիւր Միածին թողուլ զմեղս իմ, եւ դուք այլ վասն սիրոյն Քրիստոսի լի սրտիւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ամէն։ Հայր մեր, որ։

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-f, Բ., էջ 92, Հ՝ 137.բ.։

160ա Փա՛ռք ամենայսուրբ երրորդութեան՝ անզրօ եւ անզուգական անձաւորութիւն՝ Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի յամենայն եղականաց եւ ի բնէից արարածոց. ամէն։ Շնորհիւ Տեառն սկսայ եւ ողորմութեամբ նորին աւարտեցաւ Սաղմոսարանս հոգէլից մարգարէին Դաւթի։ Գրեցօ սուրբ գիրքս, որ կոչի Սաղմոսարան, ձեռամբ ոգնամեղ եւ անարհեստ գրչի սուտանուն Յոհաննէս դպրի։ Արդ, երես անկեալ աղա[չ]եմ զամենեսեան, ոյք ընթեռնուք զսայ առաջի սրբոյ սեղանոյ Գառին անմահի, որ բառն[այ] զմեղս աշխարհի, յիշեցէ՛ք զհայրն իմ զտ[էր] |160բ| Սարգիսն, հանդերձ ծնաւղաւքն իմ եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք։ Արդ, գրեցաւ Սաղմոսարանս ի թուականիս հայոց ՌՀԲ. (1623), գրեցօ սայ ի քաղաքն ի Յանթափ, ընդ հովանեաւ Սուրբ Աստուածածնին։ Դարձեալ աղաչեմ զամե[նե]սեանսն՝ որք հանդիպիք սմայ սաղմոս ասելով կամ տեսանելով, կամ աւրինակելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զսուտանուն զՈհաննէս դպիրն, հանդերձ ծնաւղաւք իմովք, լի սրտիւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ որ յիշէ, յիշեալ լինի ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յօրհնեալս. ամէն։ Հայր մեր։

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-f, Բ., էջ 92, Հ՝ 137ա։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

120ա (1804 թ., Նոտրգիր, վեր. լս.) Թւին ՌՄԾԳ.ին (1804)։

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *17ա սեւ թանաքով ութանկիւն՝* **«ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՂԱԶԱՐ»։**

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Բա սեւով «911/3596», «ՌՀԲ – 1623 մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», մատիտով «Սաղմոս»։*

ԳՐԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Գա՝ «երանեալ է այր, որ ոչ կնաց ի խորհուրդս անբարիշտաց ի ճանապարհ մեղաւորաց նա ոչ եկաց ի խորհուրդս ժանտի ոչ նստաւ։ Այլ յօրէնս Տեառն», 3բ՝ «ա» (երիցս), 4ա՝ «ա» (6 անգամ), 5ա՝ «է» (բազ-*

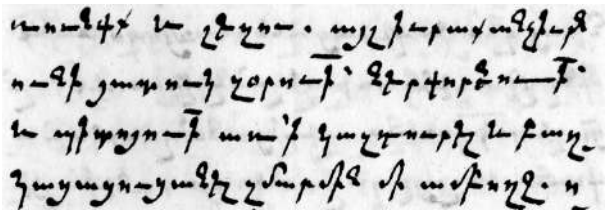
միցս), 5բ՝ «բ» (բազմիցս), 18ա՝ «/// բանք», 18բ՝ այբուբեն՝ «ա-ը», 24բ՝ «Զ», 35բ՝ «անայ արասցէ նհա է որպէս զլոյս ջկա», «Մի՛ նախանձիր ընդ չար», «Ես քո սիրոյ հիտ ջեմ դիմանար եւրէքիմ դուդոշոպ [եա]նար կիրքոր լուսավորիչ» (Գրիգոր Լուսաւորչին նուիրուած տաղի մաս է. տե՛ս Տաղարան, Վենետիկ, 1681, էջ 107-8), «Խինկի ծծառ խիկի ծառի նյման ես, դու պյտող կաղցրամ ես, պուլպուլին ///», 41ա՝ «օգնեայ ինձ», 57բ՝ «Կոխեցին եւ զիս զթշնամիք իմ զա եւ զաւր հանապազ բազում», «Հայտարի երեստ է կարմիր, քան», «Ջնուն գեղեցիկ գեջ գովելի», «Գեղեցկաշէն տաճար, տիրամայր աննման», «երգս աւրհնութեան եւ ի ձայն սաղմոսացն», «Որպէս առ ոչընչէ մերժեսցես զննոսա բարկութեամբ, զժողովուրդս», «ն» (չորիցս), «Ի քէն աղերսիմ, հայցեմք սուրբ, ի քեզ աղերսիմ, հայցեմք սուրբ դաստօր բարի», 74բ՝ «կենդանարար զաւրութիւն, կենդանարար զաւրութիւն եւ աղբեւր», «խաղաղութեամբ», 95ա՝ «Սաաաղմոսի», «սստ», «ի», «սութեան», «Սաղմոսիւք եւ աւր», 112բ՝ «Որպէս ծիծառն այնպէս ճչեցի որպէս զաղաւնի» (երկիցս), 113ա՝ «պակասեցայ ես [պակաս]եցայ ես յազգատոհմէ իմմէ ա», 113բ՝ «Զաւրութեամբ Սուրբ Հոգոյդ պպահեայ զմեզ որպէս բիբ ական», ///ղէր ասայ նորա դիմին, որ անուշիկ խմէ», 114ա՝ «զա», «Ի գիշերի եւ ի տուընջեան», «Մարիամ սաղմոս տիրացու Վասն էին: Կշի՞ աչաւ ի ձեռին, / ով ոք իցէ քու նազելին, / ա՞ղեր ասայ նորա դիմին, / որ անուշիկ խմէ գինին: / Թէ ձաին ունիս դու <դու դու> բալ(՞)ասան, / Թէ չունիս իստ (՞) հալալ աման, / հակաջան դիր մտգիկ մտիկ ար եւ կաց / լուր կաց, քնի խրա», «///կկարապետ», 133բ՝ «ա», «բ», «ն» (երիցս), 160բ՝ «հանդէձ ծնաւղաւք», «Ալէուայ ալէուայ ալէուայ Տէր իմ Աստուած իմ Խուս Քրիստոս, Մարիամ Աստուածածին զքեզ խոստովանիմ, բարձր առնեմ: Աստուած ողորմի ասացէք եւ որ յիշէ», «/// հար եւ գնացից, զի առ քեզ ///ներով կամ աւրին///»:

3597
ՄԱՐԳԱՐ ԽՕՋԵՆՑ ԵՐԵՒԱՆՑԻ, ՀԱՄԱՌՕՏ ՈՐՊԻՍՈՒԹԻՒՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՍԱՆԿՏ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ ՌՄԽԸ. – 1799

ԳՐԻՉ՝ հեղինակը:

ԹԵՐԹ՝ 74 (գրչի էջակալում՝ 1-137, որ է՝ 3բ-71բ). չգրուած՝ 1բ-2բ, թ. 73-4: ՊԱԿ՝ 1+Ա-Չ×12+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ լատ. «PIETER DE VRIES & COMP», վերեւում՝ թագով պսակուած զինանշան, մէջը՝ եղջերագաւաթ, աւելի խոշոր տառերով՝ լատ. «PIETER DE VRIES COMP-»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,3×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×7. ստ. լս.՝ յիշագրեր): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 11ա): ՏՈՂ՝ 24: ԿԱՉՄ՝ կանաչ թուղթ (Ա. փեղկի կենտրոնում՝ ձեռով սեւ թանաթով նկարուած խաչ), մէջբը եւ անկիւնները՝ տպարանային ոսկեգոյն դրոշմազարդերով կարմիր կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ ծաղկաթուղթ. լուսանցակողերը՝ բրոնզ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ. ծաղկաթուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 11ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի թուղթը մաշուած, տեղ-տեղ թափուած. Ա. աստառի բ. եւ Բ. աստառի ա. երեսներին սոսնձուած են ձեռ. 1ին եւ վերջին թերթերը. թերթերի ստ. արտ. անկիւններում տեղ-տեղ մատնահետքեր, թղթի բարակութեան հետեւանքով թանաքը արտացոլուած հակառակ երեսներին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

3ա-71բ [Տիտղոսաթերթ] Համառօտ որպիսութիւն եկեղեցւոյ՝ աշխատասիրեալ եւ համաժողովեալ ի սրբոյ աւետարանական վարդապետութենէ պարզ եւ դիւրիմաց ոճիւ, շարադրեալ ի Մարգար Ջաֆարիայ Խօճէնց Երեւանցւոյ կոչեցեալ դպրէ, ի փառս Աստուծոյ եւ ի պատիւ սրբոյ եկեղեցւոյն Քրիստոսի եւ յօգուտ նորին զինուորեալ հայկասեռ մանկանց, յամի Տեառն 1799, Յունվարի 20ին, ի Սան Պետրբուրգ

– *3բ-5ա* Բան հեղինակին առ ընթերցողս – *Սոսկալի է ինձ բան Փրկչին, որ յանդիմանելով դատապարտեաց զթագուցիչն միոյն քանքարոյ... վասն փրկութեան ոգւոյ մեղսամածեալ ստրուկ ծառայի իւրեանց: Մարգար Ջաքարիայ Խօճէնց Երեւանցւոյ:*

1. *5բ-6ա* Համառօտ որպիսութիւն եկեղեցւոյ՝ արտաճանեալ ի սրբոյ աւետարանական վարդապետութենէ: Պրակ առաջին: Յաղագս՝ թէ զի՞նչ է եկեղեցի եւ յումէ՞ է կառուցեալ եւ ի ո՞ւմ բաժանի – *եկեղեցի բառիս հէլլէնական իմանի առ ամենայն ազգս, նաեւ ի մերս լեզու՝ ժողով... այսինքն՝ ի նիւթականն եւ ի խորհրդականն:*

2. *6ա-7ա* Պրակ երկրորդ. Յաղագս նիւթական եկեղեցւոյ – *Նիւթական եկեղեցին է տուն Աստուծոյ... եւ արդիւնք սրբոյ եկեղեցւոյն նիւթականի:*

3. *7բ-8բ* Պրակ երրորդ. Յաղագս խորհրդական եկեղեցւոյն – *Խորհրդական եկեղեցին է իսկական եւ ճշմարիտ եկեղեցի... այսինքն՝ զհաւատացեալս արեամբ քով. ո՛հ, մեծի, Քրիստո՛ս, երջանկութեանս:*

4. *9ա-10ա* Պրակ չորրորդ. Ցաղագս զանազանութեան խորհրդականի եկեղեցւոյն եւ պարտաւորութեան նորին – *Խորհրդական եկեղեցին յերկուս զանազանի, այսինքն՝ ի յաղթօղն եւ ի զինուորեալն... լսէ աղօթից նոցա եւ կեցուցանէ զնոսա:*

5. *10ա-3բ* Պրակ հինկերորդ. Ցաղագս դասակարգութեան զինուորեալ եկեղեցւոյ – *Ամենիմաստ ճարտարապետն, հիմնարկուն եւ կառուցանողն... ելանէ յարեւելից եւ երեւի յարեւմուտս:*

6. *14ա-6բ* Պրակ վեցերորդ. Ցաղագս յարատեւման դասակարգութեան եկեղեցւոյ եւ հարկաւորութեան նորա – *Զինուորեալ եկեղեցին յարատեւաբար պահպանեաց... եւ արկանէն ի պատուոյն:*

7. *17ա-20ա* Պրակ եօթներորդ. Ցաղագս խրատուց, սաստից եւ յանդիմանութեանց, մխիթարութեանց եւ պատժոց սրբոյ եկեղեցւոյ եւ վասն ծածուկ մեղաց – *Վարդապետն եկեղեցւոյ՝ սրբազան առաքեալն Պօղոս... վասն յատուկ եւ ծածուկ մեղաց:*

8. *20բ-2բ* Պրակ ութներորդ. Ցաղագս հրատարակեցեալ մեղաց եւ համաձետեւմանց նոցին – *Մեղքն, որ ի ծածուկ եւ միայն առ յատուկ անձն... եւ ամենայն բարութիւն իւր:*

9. *23ա-8բ* Պրակ իններորդ. Ցաղագս առաւել վնասակարութեան հրատարակեալ յանցանաց եւ չարութեան գործակալացն, այսինքն՝ աստիճանաւորացն եկեղեցւոյ – *Զգուշացուցանէ Աստուած վերակացուաց դիտաց եւ գործակալաց եկեղեցւոյ... ոչ երբէք կարէ լինիլ արդարութիւն:*

10. *28բ-42բ* Պրակ տասներորդ. Ցաղագս ուժգնապէս պատերազմելոյ սատանայի ընդ գործակալաց եւ ընդ աստիճանաւորաց եկեղեցւոյ – *Հասարակ զինուորք մարմնաւոր թագաւորաց ստորադրեցեալք են... եւ ընդ աստիճանաւորաց եկեղեցւոյ:*

11. *42բ-7բ* Պրակ մետասաներորդ. Ցաղագս անկման եւ զրկեցման գործակալաց եկեղեցւոյ ի շնորհաց Հոգւոյն Սրբոյ եւ յաստիճանաց իւրեանց – *Եւ ասաց Աստուած. Բարձցի հոգի իմ... ի Դ. Հոկտեմբեր ամսոց ընթերնանին:*

12. *47բ-55բ* Պրակ երկտասաներորդ. Ցաղագս սրբութեան տաճարին Աստուծոյ եւ վասն պարտաւորութեան հաւատացելոց՝ սրբել զնա ի պղծութեանց, զի մի՛ կրեսցեն զպատիժս Աստուծոյ – *Նուագարանն Աստուծոյ՝ մարգարէն Դաւիթ, երգէ յօրհնաբանութեան իւրում... եւ հրեշտակաց նորին կամարարաց:*

– *55բ-71բ* Վասն հաւատարմութեան փոխու գրոյս – *Սուրբ եկեղեցին Քրիստոսի գոլով իբրեւ ծառ մի պտղալից... եւ եթէ ոք յայսքանեաց դղրդալի ասութեանց ոչ ընդոստնեալ զարթնուցու, մեռեալ է եւ ոչ ննջէ: Այսքան առ այս բաւ եղիցի: Վերջ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Տե՛ս Յա Տիտղոսաթերթ:

72ա Որ զգրքուկս յառ[ա]ջադրեաց / եւ շարադրեաց, նայն գծագրեաց / եւ գոլով մարդ ըստոր կարեաց / սխալանացն ներումն խնդրեաց:

Վէրագը միհրի վէֆայի քիմ օգուր քիմ տիյնէր: Թարգմանութիւն՝ Թուղթն սիրոյ եւ արդեանց ո՞ ընթեռնու, ո՞ ունկն դնէ:

Տե՛ս նաեւ՝ բովանդակութիւն, 5ա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *պհպ. Աբ (1853 թ., շղագիր) Ընծայեցաւ ինձ այս Համառօտ որպիսութիւն եկեղեցւոյ* Յակէսէդ Առտեմչէ՝ *առ ի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնօղացն, ի 19ի Յունիսի յամի ազգ[ային] 1302 (1853) եւ <եւ> փրկ[ական] 1853, ի ք[աղաքն]* Բագու, Սարգիս *ք[ահանայ]* Փիրվերդեան:

2. *72բ (1888 թ., շղագիր) Ընթերցո՛ղք, յիշեցէ՛ք զժողովոդս ազգային հնութեանց եւ յիշատակարանաց, զի 1850 ամէ հետէ միաբանս* Մայր Աթոռոյ Ս[րբոյ] Էջմիածնի *եւ յայսմ 1888 ամի առաջնորդս հայոց թեմին* Շամախւոյ, *որ* յԱղուանից *աշխարհի* զՄեսրովբ *արքեպիսկոպոս* Սմբատեանցս Նախիջեւանցի, *որ ընթերցեալ զխրատուց գիրս, հաւան գտայ եւ հրաւիրեմ զհոգեւոր եղբարս ի սոյն:*

3. *1ա (1890 թ., շղագիր) Ջհամառօտ որպիսութեան գիրս* Սարգիս *աւագ քահանայն* Շամախւոյ, *ընդ ձեռն իմ ցանկացաւ նուիրել մեծի գրադարանի* Մայր Աթոռոյ Սրբոյ Էջմիածնի, *զոր եւ նուիրեմ ի 1ն Մայիսի 1890 ամի, ի քաղաքն* Շամախի, Մեսրովբ *արքեպիսկոպոս:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *3ա, 72ա սեւ թանաքով երկշրջանակ բոլորակ, որի շրջագծերի միջեւ՝* «ՄԵՍՐՈՎԲ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՄԲԱՏԵԱՆՑ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆՑԻ», *կենտրոնում՝ հոգեւորական, ներքեւում՝* «1871»:

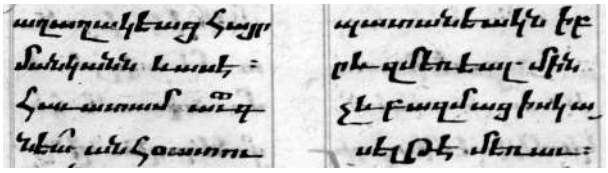
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած սպիտակ թերթիկին՝ «Համառօտ որպիսութիւնք եկեղեցւոյ 70», 1ա՝ «916/3597», «Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս», պհպ. Բա՝ «Г. Михайловъ»:*

3598
ԱՒԵՏԱՐԱՆ

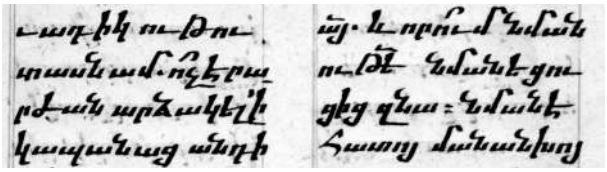
ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ Ռ–ՀԳ. – 1624

ԳՐԻՉ՝ տէր Հայրապետ (3բ-193բ), Մեսրոպ Խիզանցի (1բ-2ա, 194ա-294բ), Աթամ աշակերտ (295ա-338ա): ԾԱՂԿՈՂ եւ ԿԱՋՄՈՂ՝ Մեսրոպ Խիզանցի (գրիչը): ՍՏԱՑՈՂ՝ Մարգարիտ:

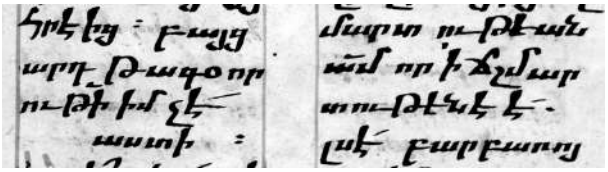
ԹԵՐԹ՝ 342. չգրուած՝ 1ա, 2բ-3ա, 4բ-5ա, 6բ-7բ, 264բ, թ. 341-2: ՊՐԱԿ՝ 6+Ա.-ԻԸ×12: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. այլ թուղթ՝ թ. 7. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ ռուսերէն «ЯФ»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,8×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն, կարմրով սահմանագծուած (թ. 1-258՝ 11×9, թ. 259-338՝ 11,5×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ 3բ-193բ (նմուշ՝ 135ա), 1բ-2ա, 194ա-294բ (նմուշ՝ 225ա), 295ա-338ա (նմուշ՝ 327ա): ՏՈՂ՝ 18 (թ. 1-150, 163-258), 17 (թ. 151-62), 19 (թ. 259-338): ԿԱՋՄ՝ դրոշմազարդ սեւ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. Ա. աստառը՝ սպիտակ չգրուած, Բ. աստառը՝ գրուտած թուղթ. լուսանցակողերը՝ շերտաւոր՝ կարմիր եւ դեղին:



Նմուշ 135ա



Նմուշ 225ա



Նմուշ 327ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մարկոս՝ 104բ, Ղուկաս՝ 168բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոն՝ 265բ: Ս-այիւ՝ Յովսէփ Արիմաթացի՝ 99բ, 162բ, 258բ, 331բ, Իւղաբեր կանայք՝ 100բ, Աւետումն՝ 171բ-2բ: Խորան՝ 1բ, 2ա, 3բ, 4ա, 5բ, 6ա: Կիսախորան՝ 8ա, 105ա, 169ա, 266ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային, տաճար՝ 80բ, 149ա, 248ա, «Ճրագ մարմնոյ ակն է...»՝ 23բ, «Հուր եկի արկանել...»՝ 222բ, Սուրբ Հոգի՝ 275բ: Ջարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ՝ բաց եւ մուգ երանգներով, դեղին, նարնջի, մանուշակագոյն, մոխրագոյն, ոսկի, սեւ:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան. Հայ մանրանկարիչներ. մատենագիտութիւն, Թ-ԺԹ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 403, Հմ 238 Բ.:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, մէջի ստ. եզրը մասամբ պատռուած, Ա. փեղկը հիմից մասամբ հեռացած. աստառները, 1ա, 342բ՝ կեղտոտուած, խումնացած. կան ԺԸ. դ. նորոգման հետքեր՝ թ. 5ի՝ ընկած թերթի փոխարէն լրացումը այլ թղթով, հիմքերի եւ եզրերի մասնակի ամրացում-լրացումները՝ 18ա, 79բ, 102ա, 114ա, թ. 164, 316 եւլն. թերթեզերին եւ հիմքում՝ տեղ-տեղ խոնաւութեան դեղին հետքեր. թերթերին զանազան մանր բծեր, մատնահետքեր, մասնակի խումնացած. թ. 1, 3, 5-6՝ շերտազատուած, որոշ պրակներ իրարից մասամբ հեռացած, թուլացած (թ. 18-9, 42-3, 102-3 եւլն), թ. 68, 342՝ պատռուած. որոշ մանրանկարներ խոնաւութիւնից վնասուած, արտատպուած հանդիպակաց էջերին կամ ներկը՝ լղոզուած (102բ, 116ա, 304բ, 305բ եւլն):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1բ-2ա* Թուղթ եւաբեայ:

2. *3բ-4ա, 5բ-6ա* Համաբարբառ (նաեւ ստ. լս.՝ Յոուացանկ):

3. *8ա-102բ* Աւետարան Մատթէոսի:

4. *102բ-3ա* Նախադրութիւն: *103ա-4ա* Գլուխք: *105ա-65ա* Աւետարան Մարկոսի (*164ա-5ա* Յաոուցեալ Յիսուս):

5. *165ա-6ա* Նախադրութիւն: *166ա-8ա* Գլուխք: *169ա-262բ* Աւետարան Ղուկասու:

6. *262բ-3ա* Նախադրութիւն: *263բ-4ա* Գլուխք (ունի՝ Ա-ԺԷ): *266ա-338ա* Աւետարան Յովհաննու:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *Մեսրոպ Խիզանցի գրչի 338ա Գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ի յերկիրն Պարսից, ի քաղաքն Շօշ, որ կոչի Ասպահան, ի գիւղաքաղաք Ջուղայ, ի դուռն Սուրբ Աստուածածնին. ամէն:*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Բ., էջ 141, Հմ 199.բ.:

2. *Աթամ գրչի 338բ Փա՛ռք անըսկզբա[ն] եւ սկզբանն ամենայնի, անեղին եւ գոյացուցչին բնաւից, անվախճան եւ անսահման էացուցչին, սահմանիչ եւ կատարումն բոլորիցս, երիցս միակ<u>ան</u>ին եզակի եւ միում աստուածութի<u>ւն</u>, որ անշարժ գոլով շարժէ զարարածս ի կեանս եւ ի փրկութիւն, էիցս էակն եւ կենդանեաց կեանքն, որ անփոփոխ գոլով մի<ն>շտ էութիւն, անեզր եւ անվայրապիակն, լրումն եւ բովանդակիչ ամենայնի: Եւ ամենայնս է եւ ամ[ենայն]է անհաս է որպէս ի մաս<ս>ունս եւ ի բոլորս, եւ ինքն ոչ մաս եւ ոչ բոլոր, որպէս թէ մասն եւ բոլոր՝ զամենայն ինք ունելով եւ կրէ զամենայն բանիւ զաւրութեան իւրոյ: Գերայլիր |339ա| գոլով՝ լնու զամենայն, որում բան եւ իմաստութիւն, լեզու տուեալ բոլոր էից, ի բոլոր էիցս հանցուք զաւրհնութիւն եւ փառս Հաւր եւ Որ[դ]ոյ եւ Հոգւոյն Սրբ(=բ)ոյ այժմ եւ:*

(շարունակած Մեսրոպ Խիզանցու ձեռքով)՝ [Ա]ւարտ եղեւ տէրունական սուրբ Աւետարանս<u></u>ն ի թուականիս մերոյ ՌՀԳ. (1624), ձեռամբ անարհեստ փըծո<u>ւ</u>մ տէր Հայրապետին եւ Մեսրոպ դպրիս, եւ Աթամ աշա<ր>կերտին: [Ո]ստի տեսեալ զփ[ր]կական սուրբ Աւետա-

բանն, հեզահոգի, բարեմիտ եւ աստուածասէր Մարգարիտն *ցանկացող եղեւ այսմ ծաղկաւէտ եւ վարդափթիթ բուրաստանիս, ետուր գրել եւ զարդարել ի հալալ եւ յարդար վաստակոց իւրոց՝ յիշելով զբան մարգարէին, որ ասէ. երանի՛ այնոցիկ, որ ունիցէք զաւակ ի Սիոն եւ ընդանիք յերուսաղէմ: եւ ետ յիշատակ բարի հոգոյ իւրոյ |339բ| եւ ծնօղացն՝ հօրն* Միրաքին, *եւ մօրն* Ինախփաշին, *եւ եղբարցն՝* Սարգսին, Մարտիրոսին, Սահակին *եւ* Վարդանէսին, *եւ քուերացն՝* Գօզալաղին *եւ* Ոսկուն, *եւ ամենայն արեան մերձաւ[որացն]:*

*Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զ*Մարգարիտն *եւ զկողակիցն իւր* Մկրտիչն, *եւ զորդին իւր* Իշխան, *եւ զդստերքն իւրեանց՝* Խաթունջան *եւ զ*Խալինարն: *Եւ զմիուս կողակիցն* Յովաննէս, *եւ զորդիքն՝* Յովասափն, *եւ կողակիցն իւր* Խանսօլթան, *եւ զորդին* Սահակն, *եւ զդստերքն՝* Մարխան, Վարդխաթուն, Ալմայխաթուն, *եւ միուս որդին* Յուսէփն, *եւ կողակիցն* Սօլթան, *եւ որդին* էլէխանն, *եւ միուս՝* Աւետիսն, *կողակիցն* Մարաւէն, *որդին* Յովաննէսն, *եւ դուստրն* Բադրիխան, *եւ զամենայն արե[ան մերձաւորս]:*

*Կրկին անգամ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զ*Մարգարիտն *եւ զպապն իւր* Սահակն, *եւ զկողակիցն իւր՝* Խաթունջան, *եւ զմիուս պապն՝ |340ա|* Պապաջան, *եւ կողակիցն՝* Դօլուաթ, *եւ զորդին* Քրման, *եւ զհայրաքուերքն իւր՝* Սօլթան, Գօզալաղէն, եւ *զմայրաքուերքն իւր՝* Աղաբէկին, Գուլբհարն *եւ զամենայն արեան մեր[ձաւորս]:*

*Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զ*Ամիրխան *եւ զկողակիցն իւր* Խալինարն, *եւ զորդիքն իւրեանց՝* Ջաֆարէն, Մարգարէն, Ազարէն *եւ զ*Անանիէն, *եւ դուստրն* Նազլուխան *եւ զամենայն արեան մերձաւորս: Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողո[րմի ասացէ՛ք]:*

*Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զիս՝ զանարժանս զ*Մեսրոպ *գպիր* Խիզանցիս, *որ ծաղկեցի եւ կազմեցի ի վայելումն մանկանց սուրբ Սիոնի: Յիշեցէ՛ք զիս ժանարժանս եւ զմարմնաւոր ծնօղս իմ՝ զտէր* Մարտիրոսն, *եւ զ*Խոնդֆարն, *եւ զեղբայրքն իմ՝ զտէր* Թադէոսն *եւ զ*Պարսամն, *եւ զքուերքն իմ՝* Աննայն *եւ զ*Դեղծուն, *եւ զամենայն արեան մերձ[աւորս]: Եւս առաւել զհոգեւոր վարպետն իմ՝ նախ զտէր* Սարգիսն, *|340բ| որ մականուն* Մազման *կոչի, եւ զմիուս վարպետաց վարպետն՝ զտէր* Մարտիրոս Խիզանցին, *եւ զամենայն աշխատաւորս, որ ի յարուեստս յայս աշխատանք ունին: Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի յիւր միուսանգամ գալըստեան. ամէն: Հայր մեր, որ:*

*Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զ*Ղարախան *եւ զկողակիցն իւր* Նուրիխանն, *եւ զորդին իւր* Սարուխանն, *եւ զդուստ[ր]քն՝* Էլիխանն *եւ զ*Նազլուխանն: *Եւս առաւել յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զ*Վարդանէսն, *զ*Ամիրխանն *եւ զեղբայրն իւր՝* Միրզէն, *եւ կողակիցն* Մարիամն, *եւ զամենայն արեան մերձաւորս յիշեցէ՛ք եւ: (այլ թանաքով)՝ Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զ*Յովանէսն, *եւ զկողակիցն* Մարխան, *եւ զորդին* Յովասափն, *եւ զկողակիցն իւր* Գուլդաստէն, *եւ զեղբայրն իւր* Պետրոսն *յիշեցէ՛ք եւ:*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-f, Բ., էջ 140-1 Հմր 199.ա., գ.:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *265ա (178[Ո] թ., նոտրգիր) Ետո[ւ]ր յեշատակ թիվն 178[Ո] ծառայն Աստուծոյ տէր* Օհա[ն]ին, *որ է միաբան եւ ավագ գհանայ* Ջգրաշէնայ Սուրբ Աստուածածնին, *ի դուռն* Սուրբ Նշանայ Նիկա[ղ]այոյս *հայերապետին:*

2. *1ա (ԺԸ. դ., նոտրգիր) Ծառայ* Օսէփ *դի* Ռօստէզան *(նման՝ 340բ):*

Համմտ. կնճադրոշմ:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա, 8ա, 105ա, 169ա, 266ա, 340բ (երկիցս)՝ սեւ թանաքով ութանկիւն՝* **«ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՕՍԷՓ»:**

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝* **«927/3598», «ՌՀԳ 1624»:**

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *Բ. աստառին՝ մտացածին կենդանի:*

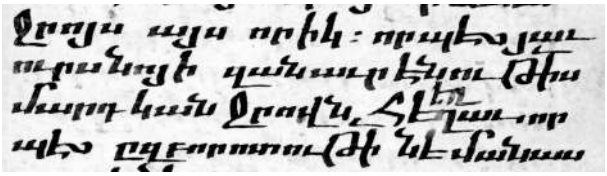
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *341ա՝ «որդոց եւ ուր ծընողացն» (այլ թանաքով չնչած), Բ. աստառին, վրացերէն –* ⵅⵅ ֍ ֍ ֍ ֍ ֍ ֍ դ դ ջջ ծ ծ ծ ծ ծ ծ դ դ *მამისა და დავით՝ Հաւր եւ Դաւիթ,* დავით დავით՝ *Դաւիթ Դաւիթ,* ჩვენი ბძანება არის მეგობრევ՝ *Մեր պատուիրանն է... Այլ ձեռք՝* ჩემი ბძანება არის გეურდ՝ *Մեր պատուիրանն է ... Ք.* ჩვენი ბძანება՝ *Մեր պատուիրանը,* Ք. ჩვენი ბძანება՝ *Մեր պատուիրանը,* მეგობრევ ამას *(նշանակութիւնն անյայտ),* Րոմ. ჩვენთან ტიონის. და՝ *Քի մեզ մատ ... եւ:*

3599
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՅ

ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՅ ՎԱՆՔ (ԴԱՐԱՇԱՄԲ) ՌԺԱ. – 1562

ԳՐԻՉ՝ Աւետիս Հիզնցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Պետրոս Դարաշամբեցի:

ԹԵՐԹ՝ 144+2-1 (կրկն.՝ թ. 1, 5. թուիչ՝ թ. 69-71): ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԳ×12 (Ա, Դ 11, ԺԲ 10, ԺԳ 5): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×13,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13×10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 109ա): ՏՈՂ՝ 21. գծումներ՝ ճնշումով: ԿԱՉՄ՝ վարդագոյն մոմլաթ, Ա. եւ Բ. փեղկերին՝ փակցուած ճիւն կազմի շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշիի, մէջբը՝ կապոյտ կտաւ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ: ՊԱՀՊԱ-



Նմուշ 109ա

ՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ջարդագիր (գծապատկերային)՝ թոչնագիր, թոչնագիր-կենդանագիր՝ 39ա, հանգուցագիր, հանգուցագիր-կենդանագիր՝ 12բ, 16ա: Գոյներ՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., կազմի մոմլաթը, մէջքի կտաւը, աստառները, պիպ-ները, թերթերի՝ դեղնաւուն չգրուած թղթով լրացում-ամրացումը՝ նորոգման ժամանակի, կազմի կաշին մաշուած է, ճաճճած եւ սուր գործիքի հետեւերով. լուսանցակողերը սեւացած. թերթեզերին եւ հիմքում՝ խոնաւութեան դեղին հետեր, ստ. արտ. անկիւններում՝ մատնահետեր, կեղտոտուած, սեւացած, որոնց հետեւանքով թերթերը մասնակի խունացած, տեղ-տեղ թանաքը թափուած, գիրը անընթեռնելի կամ դժուարընթեռնելի (5բ, 7ա եկն), թերթերին զանազան բծեր (48բ-9ա, 57բ եկն). թերթերի մեծ մասի վեր. արտ. անկիւններում՝ ցեցի անցքեր, որոշ թերթերի ցեցի անցքերը նորոգուած-ամրացուած դեղին կիսաթափանցիկ թղթով (թ. 76-92 եկն), թ. 100՝ պատռուած, 111բ-2ա՝ նախկին կպումների հետեր. թ. 1-5, 21, 143-4 թափուած մասերը լրացուած դեղին կիսաթափանցիկ եւ սպիտակ թղթով, բնագիրը պակասաւոր, յատկապէս 1ա-դ, 5գդ կէսից աւելին՝ չիմ. թ. 9 աւելացուած, վրան այլ ձեռով բնագրի պակասը. սկ-ից՝ 5գդ.ից առաջ 2, թ. 33-4ի միջեւ 1 թ.՝ ընկած. թ. 123՝ կայ մէկ կանաչ էջանիշ-թել:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *5գդ, 1ա-5բ, 6ա-7ա* [Կանոն մկրտութեան] – *[Եւ քարոզէ սարկաւագն]. (սկ.) /// լուա[ցման վերստին ծննդեան եւ] զգեստուց...*

Տե՛ս Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., Գիրք Ա., աշխ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 217-234:

2. *7ա-11բ* Կանոն պսակի – *Մտանեն յեկեղեցին եւ ասեն շարական... Ընթերցուածս ի Ծնընդ[ո]ց. Եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ ըստ պատկերի...*

3. *11բ-2ա* Վերացուցանեն [պ]սակն Ը. աւրն – *Աղմոս, կցուրդ. Բխեսցէ սիր[տ]: Տէր Աստուած, որ յամենայն ժամ ընդ մեզ ես...*

4. *12բ-6ա* Կանոն հաղորդ տալոյ – *Առնու քահանայն զփրկական խորհուրդն եւ խաչիւ եւ բուրվառով... եւ ասէ զաղաւթս զայս. Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, ամենագութ, ամենախնամ, ծածկագէտ...*

15բ ստ. լս-ում գրչից՝ «Ո՛վ եղբայրք, զինչ յաւիտենական կայ, զայն կու գրեմք, թէ պակաս կայ ի ներս, սխալ յաւիտենական է»:

5. *16ա-27ա* Կանոն աշխարհաթաղ առնել – *Առեն սաղմոս. Երկինք պատմ[են]... եւ ասէ զաղաւթս զայս. Աստուա՛ծ յաւիտենական, ան<զ>սկիզբն, անեղ, անիմանալի...*

– *19բ-20ա* Եւ էթէ ի դպրաց ոք իցէ, կամ յապաշխարողաց, եւ կամ յաւա՛ք տանուտերաց – *Առեալ տանին ի դուռն եկեղեցոյն... Պօղոսի առաքելո[յ]ն ի Կորընթացոց. Ոչ կամիմ, եղբա՛յրք...*

6. *27բ-31բ* Այգոյն – *Երթան ի գերեզմանն եւ ասեն զԱնբիծքն... Պօղոսի առաքելոյ ի Կորընթացոց թղթոյն. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ...*

27բ ստ. լս-ում գրչից՝ «Ո՛վ եղբայրք, աւրինակն խիստ սխալ է, անմեղադի՛ր [լեր]ուք»:

7. *32ա-7ա* [Կ]անոն յորժամ տղայ վախճանի – *Սաղմոս. Առ քեզ, Տէ՛ր, համբարձի... եւ ասէ զաղաւթս. Հա՛յր երկնաւոր, քաղցր եւ երկայնայմիտ... (33բ՝ «...զի ձեռն դիցէ նոցա, իսկ աշայկերտք սաստէ///» շար., 34ա՝ «Եւ առեալ տանին ի հանգիստն... Ընթերցուածս յեսայեայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Ահաւասիկ ես դարձուցանեմ...»):*

8. *37բ-9ա* Այգոյն – *Գան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Եղիցի անուն Տեառն Աստուծոյ... Ընթերցուածս յեսայեայ մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի դարձ...*

9. *39ա-44ա* Կանոն ոգեհա[ն]գիստ առնելոյ – *Ասեն սաղմոս. Երանի՛, որում թողութիւն... եւ ասէ զաղ[օթս]. Տէ՛ր բարերար, որ դատաւորդ ես կենդանեաց եւ մեռելոց...*

10. *44ա-60ա* Կանոն խաչ աւրհնել – *Տանին յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ասեն սաղմոս... Ընթերցուածս յԱռակաց. Երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

11. *60ա-71բ* Կանոն Ջուր աւրհնելոյ – *Սաղմոս. Ձայն Տեառն ի վերայ ջ[ուրց]: Ընթերցուածս ի Ջորրորդ Թագ[ո]րութենէ. Եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէէ. Ահաւասիկ բնակութիւն...*

– *62բ-70բ* Աւրհնութիւն ջրոյ, զոր ասացեալ է Բարսեղ հայրապետ – *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ յամենայնի, հզաւր եւ սքանչելագործ...*

12. *71բ-80ա* Կանոն ապաշխարող առնելոյ – *Տարցեն քահանայքն ըզխոստովանողն ի դուռն եկեղեցոյն... Ընթերցուածս յեսեա մարգարէէ. Լուացարո՛ւք, սրբեցարո՛ւք...*

13. *80ա-9բ* Կանոն Մեծի հինկշաբաթին զապաշխարողն առնակել – *Ց. ժամուն ժողովի քահանայքն եւ ապաշխարողն ի դուռն եկեղեցոյն... Ընթերցուածս յեսաեա մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր. Եւ կատարեսցին աւուրք սըգոյ քո...*

– *84ա-7ա* Աղօթք Բարսղի Կեսար[ացւոյ] – *եւ արդ, Տէ՛ր Աստուած մեր բարերար եւ բազմայգութ, որ այսպիսի անճառ փառաց…*

14. *90ա-6բ* Քարոզ պատուիրանին, զոր զե<ր>կուցանէ Բահանայն ժողովրդեանն – *Առեալ զսուրբ Աւետարանն ի գիրկս… եւ ասէ զայս. Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք…*

15. *96բ-113ա* Կանոն Մեծի Հ<հ>ինկշաբաթի Ոտնայլուայ, ըստ որում եւ ասաց Յիսուս. Եթէ աւրինակ մի ետու ձեզ, զոր արարեալ է տեառն Եփրեմի Խորին Ասորոյ, զոր թարգմանեաց սուրբ դիտայպետն Հայոց Մեծաց Գրիգորիս Վկայասէր – *Ի տասներրորդ ժամուն՝ զկնի սրբո պատարագին, ժողովին ի գաւիթս… ասա՛ զաղաւթս զայս. Եւ եւս գոհութիւն եւ երկրպագութիւն մատուսցուք Տեառն Աստուծոյ մերոյ եւ փրկչիդ Յիսուսի Քրիստոսի, որ է ճառագայթ փառաց…*

16. *113բ-4բ* Կանոն յորժամ նոր դուռն դնեն եկեղեցոյն – *Աւետն սաղմոս ձ՛ժէ.՝ Խոստովան եղերուք Տեառն, զի բարի է… եւ քահանայն զաղաւթս ասէ զայս. Տէ՛ր Աստուած մեր, որ նորոգիչ եւ զարդարիչ քոոց արարածոց…*

17. *114բ-6ա* Կանոն աւրհնութեանց զգեստուց սրբութեանց, զինչ որ լինի – *Դնեն փայտայ սեղանով առաջի դրան սուրբ եկեղեցոյն… եւ քահանայն ասէ զաղաւթս զայս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենայկալ, ահաւոր եւ բարձրեալ…*

18. *116ա-7ա* Կանոն սկիհ եւ մաղզման աւրհնել – *Սաղմոս ԻԲ.՝ Տեր հովւեսցէ զիս… եւ ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ եառուր մեզ զնիւթս առնել անաւթս…*

19. *117բ-23ա* Կանոն աւազան աւրհնելոյ, որ ունի զսկիզբն փրկութեամբ շնորհին վերըստին ծնելոց յորդէգրութեան Աստուծոյ – *Եւ այս է կարգաւորութիւն նորին. հաստատեն զաւազան ի տեղոջ իւրում… եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս զայս. Տէ՛ր Աստուած, մեծ եւ փառաւորեալ յամենայն արարածոց քոց…*

– *122բ-3ա* Եւ աստ ասա՛ զտաղս անոյշ եւ յարմարական – *Մայ[ր] հաւատոյ սուրբ հարանարան / եւ առագաստ գերադրական… եւ քեզ Յիսուս Հաւր միական:*

20. *123ա-35ա* Կանոն վասն պղծեալ տաճարին յանաւրինաց – *Գիշեր հսկումն առնեն ի նոյն յեկեղեցին… եւ ասէ զաղօթս. Որ ընդունող ես աղաւթից ժողովրդեան քո…*

– *132աբ* Աստ ասա՛յ զտաղս անուշ ձայնիւ – *Ուրախ լե՛ր, հա՛րսն ի յերկրէ / բերկրեալ դշխոյ յաշխարհէ… եւ երգողի այս տաղիս:*

21. *135ա-41բ* [Տաղ ննջեցելոց]

ա. *135ա-8բ* Գանձ թաղման ննջեցելոց («ՄԱՆՎԵԼ Ջ») – *Մինդ ի յէէն, / Բանդ, որ ի Հաւրէ… զիս ի յաղաւթըս ձեր յիշեցէ՛ք: Զանձինըս:*

բ. *138բ-9բ* [Ողբ մեռելոց] – *Այժմ ինձ եհաս հրաւիրակ կոչման, / ՚ւ ես երթամ տըխուր, դառըն, լալական… մի՛թէ բացցի ինձ դուռն ողորմութեան: Ողորմաց:*

գ. *139բ-41բ* [Ողբ բերանոյ մեռելոցն ասացեալ՝ յԱռաոմել վարդապետէ ասացեալ, ձեռ. 11, 109բ-10բ] – *Ո՛վ քահանայք եւ վարդայպե՛տք աստուածայբան, եւ ժողովուրդք հաւա[տա]ցեալք ամենեքեան… զի Տէրըն քաղցր է պարտական ողորմութեան:*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳՐՉԻ

43բ (ստ. լս.) [Տաղ] – *Ա՛շ[ուն] էր, եղաւ գ[արուն], / ու եկո բլբուլն ի յա[յ]գին, / նստաւ [զիւր՞] վարդի թփին. / ///երէն ասաց զարիբին. / Զարիբն ի զարիբութէն խիստ դժար է յառջին տարին, / թէ՛ նուշ, թէ՛ շաքար ուտէ, սիրտ՝ սեւ, երեսն այ դեղին: / Այ իմ հրատի՛կ (՞) Աստուա՛ծ, մի՛ բերեր գիշեր զարիբին, / կամ ա՛ռ զզարիբի հոգին կամ խաս՛ւ զնայ ուր մուրազին:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

27ա Ո՛վ քահանայք եւ ժողովուրդք, յիշեց[է՛ք] ի Քրիստոս զմեր հոգեւոր հայր զԱթանաս վարդայպետն, որ Ռ֊ԺԱ. (1562) թվին զանարժանս սիրով եբեր ի սուրբ յուխտըս, եւ կամակից եղէ եւ Մաշ[ո]ոցի գրելոյն: Ու ինքն խիստ խղճացաւ, քանի որ կու տեսնի, ա՛խ, սիրտըս կու դառնանէր, արտասունքն յերեսս ի վայր կու թափէր: Վա՛յ զարիբին, վա՛յ, Ռ. (1000) բերան վա՛ կու տի զարիբին, թէ վարդապետն ի յուր տուն յ[ե]նց այ, թէ զարիպ հիւանդանայ, հալ յոց(=ոնց) կու լինի, փա՛ռք Աստուծոյ: Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զվարդապետի եղբաւր կինն զԵթար, որ բազում աշխատանք ու չարչարանք քաշեց ի խեստ վարդապետին, արարիչն Աստուած զիւր հոգին լուսաւորէ, ընդ իմաստուն կուսանս դասեսցէ. ամէն: Հայր մեր:

31բ Ո՛վ քահանաք եւ ժողովուրդք առհասարակ, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զանարժան գծողս Հիզընցի Աւետիս մո[ն]թս, որ Ռ֊ԺԱ. (1562) թվին եկանք ի Սուրբ Ստեփաննոս Նախայվկայն, Մեհեկի ամսոյն ի Զ. սկիւքն արիք Մաշ[ո]ոցին: Աստուած զամէն զարիպ թանդրուստ(՞) պահէ զմեզ յամենոց սադաղէն. ամէն: Դար[ձ]եալ երեսս անկեալ աղաչեմ զձեզ, ո՛վ մանկունք սուրբ եկեղեցոյ, որ բարձր ձայնիւ կարդաք եւ յիշէք ի Քրիստոս զսուրբ աթոռոյ մեծաւոր զմեր հոգեւոր հայր զԲանաւարգեաս՝ տէր տէր, որ հայրական գթով ու եղբայրական սիրով զմեզ կու խնամէ, եւ զտէր Դօիթ, զտէր Պետրոս, զտէր Սիմէոն, զտէր Մկրտիչ, զտէր Մաթէոս եւ զմիուս տէր Պետրոս, զտէր Բարդաղիմէոս, զտէր Անդրիաս, զտէր Մելիեսեթ, որ զմեղ[ո]որս եղբարական սիրով կու ուզին ու ընդունին, Աստուած զուրենք պարզերես առնէ, մշակ առանց ամաւթոյ պահէ. ամէն: Հայր:*

* Ծնթ. Գուցէ թուրեռէն թամ դրուստ – լիովին առողջ, կենդանի, շիտակ:

37ա Ո՛վ քահանաք եւ ժողովուրդք առհասար[ա]կ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զԱստապացի տընտէս Արիջան, որ բազում աշխատանք ունի ի Նախավկայուն եւ զանարժանս լաւ կու ակնայ, ամէնքդ միաբան բերա[ն] մի <Հա> բարձր ձայնիւ Հայր մեղա[յ] ասէ՛ք, Աստուած զիւր գործեցեալ մեղք թ[ողուց]ու եւ զձերդ ամէնեցուն. ամէն: Հայր:

44ա Ո՛վ քահանայք եւ ժողովուրդք, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս Շամբեցի ուսթայ Խոսրով, որ բազում աշխատա[ն]ք քաշեց ի վերայ մեր շքրաւնին, Աստուած զինքն փառաւոր առնէ. ամէն: Դարձեալ յերեսս անկեալ աղաչեմք զձեզ, ո՛վ մանկունք սուրբ եկեղեցոյ եւ ժողովուրդ ա[ռ]հ[ա]սարակ, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զմեր հոգեւոր եղբայր զտէր Մաթէոս կրաւնաւոր եւ զուսթայ Խոսրով, որ զքանոն շինել տուին, յուղարկեցին, որ եկաւ: Աստուած ողորմի ասէ՛ք տէր Մաթէոսին, ուսթայ Խոսրովին, բարձր ձայնի[ւ], ուղիղ հաւատով, բոլոր սրտիւ եւ ինձ՝ անարժան գծօղիս եւ իմ ծնօղացն, եւ Աստուած ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի առհասար[ակ]. ամէն: Հայ[ր]:

94բ (արտք. լս.) Ա՛խ, եղուկ է ինձ, Ռ. (1000) վայ, օր մահ:

96բ (ստ. լս.) Վա՛յ քեզ, եղկելի՛ Աւետիս գրիչ, որ զամէն գիտութեամբ կու մեղ|97ա|ուցես, զի՞նչ տաս պատասխանի յայս ահեղ աւուրս: Աւա՛ղ եղկելոյս, ի թի[ւս] ՌԺԱ. (1562): Վա՛ ինձ, վա՛ ի[ն]ձ:

102բ (ստ. լս.) Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զտնտէս Արիջան, որ այսաւր զահմաթեցաւ ու ինձ ճաշ եբեր՝ գաւաթով կորկոտ:

138բ Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զմեծ տէր Պետրոս, որ այսաւր զահմաթեցաւ [ու] ինձ ճաշ եբեր. Աստուած զիւր հոգին լուսաւորէ. ամէն:

141բ Փա՛ռք եւ գոհութիւն եւ յամենայն արարածոցս երկրպագութիւն՝ Հաւր անեղին եւ ծնիցելոյն ի նմանէ՝ Որդոյն Միածնի եւ Սուրբ Հոգոյն ճշմարտի՝ բխեալըն ի Հաւրէ, երեք անձանց եւ մի բնութեանց, որ եւս կարողութիւն տակաւ անձինս եւ մեղսայմակարթ ձեռինս եւ հասոյց ի վերջ տառիս եւ վարդայփթիթ բուրաստանիս՝ Աւետիս մեղաւոր գըրօղիս: Սէր է Աստուած եւ սիրոյ աղբիւր, զի սիրով ստեղծեաց եւ յիւր պատկերն նորոգեաց, եւ կամաւք Հաւր եւ Հոգոյն Սրբոյ Միածին Որդին սիրով եկն առ ազգս մարդկան եւ արար մեզ գարուն |142ա| հոգեւոր, զի զոր բանսարկուն անհաւատութեամբ, անյուսութեամբ եւ անբարի գործով ե[լի]ց զազգս Ադամայ: Իսկ Տէրն մեր եւ արարիչն, զհակառակն սատանայի ներգործեաց, հաւատով զարդարեաց, յուսով կանգնեաց եւ աստուածային սիրով զամենայն բարիս ի մեզ ժողովեաց: Զի որպէս ի գարնանային ժամանակին ազգի ազգի ծաղիկք ելանէ համով հոտով եւ զանազան տեսակով, այսպէս եւ ազգ մարդկան սիրով Սուրբ երրորդութեանն բազում առաքինութեամբ ծաղկեցան. ոմանք ուղղափառ հաւատով, ոմանք աստուածային խոստմամբն, այլք զանազան սիրոյ եռացմամբ եւ բարի գունով ի վերընթացն, կուսութեամբ եւ ողջախոհութեամբ, խոնարհութեամբ եւ հեզութեամբ, աղքատսիրութեամբ եւ ողորմութեամբ եւ այլ բազում բարութեամբ քաղցրանայ ի ծառայութիւնն Քրիստոսի, եւ եղեն ժառանգ արքայութեան անուշայոտ գ[որ]ծով: Իսկ ի գառնայքեր ժամանակիս, որ ենք |142բ| [ա]ղ[ք]ատացեալ ամենեքեան ի հոգեւոր եւ ի մարմնաւոր հարըստութեանց, աստուածայսէր ոմն ի կարգաւորաց հեզայհ[ոգ]ի եւ սրբայսէր կըրաւնաւոր տէր Պետրոս, որ է ի Սուրբ յաթոռոյն Նախավկայէ, ի գեղչէն Դարայշամայ, ետ գրել զարմատ հաւատոյ, որ կոչի Մաշտոց, յանուն արարողին սուրբ Ստեփաննոս Նախայվկային, որ է է. սուրբ խորհրդոյ կատարումն յեկեղեցիս Աստուծոյ: Զի սայ է մահու եւ կենաց ճանապարհ եւ մուտ արքայութեան: Սա է, որ կապէ զմեզ հաւատով ի սէրն անմահին Աստուծոյ: Սայ է բանալիք, որ բանայ մեզ զդուռն եդեմական դրախտին, զոր փակեաց Ադամ: Սայ է դուռն բացեալ, որ հաւատով յայսմ աշխարհիս տեսանեմք զարարիչն մեր եւ ի հանդերձեալըն վայելեմք ի խոստումն կոչման նորին յարկսըն լուսեղէն: Սա մեռելոց հանգիստ է եւ կե[նդ]անեաց պարիսպ: Այս սուրբ կենաց պտղոյս եւ անմահական ծա|143ա|ո[ղ]ս ցանկացող եղեալ աստուածայսէր եւ հեզայհոգի կրաւնաւոր տէր Պետրոս [ե]տ գրել ինձ՝ մեղաւոր Աւետիս մո[ն]թիս Հիզընցոյ, եւ ըստացաւ զսայ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ իւր եղբաւրորդոյն Մարտիրոս վարդապետին եւ իւր ծնօղաց՝ հաւր Թազտրին, մաւրն Ան[ախա]թունին՝ հանգուցելոցն ի Քրիստոս, եղ[բար]ց՝ Սահակին, Քամալին, եղբաւրորդոց՝ Մաւելին, Աստուածատրին, Խուդայվէրդուն, Մանգայսարին, քւերց՝ Մէլիխաթունին, Խանումին, թոռներուն՝ Սահակին, Յոխանիսին, Քամալին, Խաչատրին, հարսներացն՝ էթարին, Խաթունին, Դալւաթին, [Ասլ]իմելիխին, Եւատին, մաւր Գաւհարին եւ ամենայն արեան մերձաւորացն՝ կենդանեացն եւ հանգուցելոցն ի Քրիստոս: Եւ /// զլսողդ, զի յիշեք յ/// յաղաւթըս ձեր եւ խնդրեք /// |143բ| մեղաց թողութիւն ի Քրիստոսէ տէր Պետրոսին եւ իւր եղբաւրորդոյն Մարտիրոս վարդապետին, եւ իւր ծնողացն եւ ամենայն [զար]մից նոցին. ամէն:

Արդ, գրեցաւ յինուքս սուրբ գիրքս, որ կոչի Մաշտոց, ձեռամբ Աւետիս գրչի Հիզընցոյ, որ կամք ի զարիբուխիւն տարէկուսեալ: Ա՛խ, զարիբի հացն է հարամ ///ակ է դառն ու լեղի, լի տրտմութեամբ զջուրն, որ ըմպէ: Ի թվականիս [ՌԺ]Ա. (1562), Մեհեկի ամսոյն սկիզբն եղաւ, Արեգի ի Դ. աւարտեցաւ ի սուրբ յաթոռ, ի թագաւորութիւն, ի պարնութիւն շահ Իսմայելին, որ այս ժամանակս խունդքարի որդին Ե. գոլովն, ի գերութիւն վարեցաւ ի ձեռն շահ Իսմաէլին, եւ հայոց ազգս յախ ՚ւ ի դող ի ներս: Գրեցա[ւ սուրբ] գիրքս ի յերկնայբնա[կ]

/// Սրբոն Նախավկային [Ստեփաննոս]ի, ընդ հովանեաւ Սուրբ ///ին, եւ Սուրբ Գէորգա Զօրավարին, |144ա| [Սուրբ] Յովաննէս Մկրտչին, եւ այլ համ[ա]գո[ւմ]ար մարտիրոս[ացն]՝ վկաեցելոցն ի Քրիստոս: ///զ որ հանդիպիք այսմ աստուածայպատում /// յիշեսջիք զառաջնորդ սուրբ ուխտ/// Աթանաս վարդապետ եւ ըզմեծ [հայ]ր սուրբ աթոռոյն զտէր Բանաւգէս, զտէր [Դաւ]իթ, զմեծ տէր Պետրոս, զտէր Սիմէոն, /// [Մկ]ըր[տի]չ, միւս տէր Պետրոս, զտէր Մաթէ[ոս], /// [Բար]դուղիմոս, զտէր Անդրիաս, զտէր ///թ: եւ զմեր հոգեւոր եղբար ///եղէք զտէր Յուսէփ, զնախ եւ զոր /// արար, զտէր Վաղդան, զՏէրն Աստուած, յորժ[ամ] ///իս որ եղբարական սիրաւք ի պա/// զտընտէսանաց եւ մե/// մո[ն]թեր, զքեռան, զ/// ///էս, զաւր եկ, զկր/// եւ զոր յիշեցաք /// յիշել, ///ասջիք Քրի[ստոս] ///: |144բ|///աւորեալ գալըստեան քոյ ///աներ ի դատաստան /// քոց, զի ոչ արդարանայ առ /// կեն-

դանի, այլ /// [ո]ղորմութի///, ///թիւն շնորհեայ սոցայ եւ ննջեց[ելոց ս]ոցին, զի դու միայն ես Աստուած, եւ ///թիւն քո ոչ անցանէ, քանզի մե///սին քեզ հանցուք զաւ///, զփառս Հաւր եւ Որդոյ եւ Հո///: Աղաչեմ զձեզ իմ բազում ///ութիւն խնդրէք յԱստուծոյ: եւ /// հաւրն իմոյ՝ Միքա-

նին, /// Ասլիփաշին եւ ե/// [ք]արտողրին, հանգուցել/// որ զանարին եւ այլոցն. ամէն///ութիւնս հասերցն իմոյ մահ///, ///ելին, Թաջումի[ն]:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. աստառին մատիտով՝ «Գէ[որգեան] 936»:*

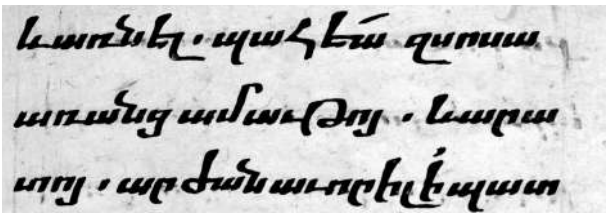
ԳՐԱՖՈՐՁ՝ *1ա, 1բ՝ անընթեռնելի տառեր, բառեր, սիւնակէտագիր ծածկագրութեամբ՝ «եվիո՞», «գազ», 1բ՝ «///ասեսցէ. ամէն», «զ ւ ը փ լ Քրիստոս», 30ա՝ «տէր Պետրոս», 74ա՝ «աա», «աաբգ», «սսաասս», 144բ՝ «///ազգսի հոգուն ամէն ///մանալ իմում Քրիստոս մմարգարէ՞», «/// ծառայ ///»:*

3600
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԺԴ. դար

ԳՐԻՉ՝ Հայրապետ: **ՍՏԱՑՈՂ՝** Յովհաննէս արեպս Սեհուենաց:

ԹԵՐԹ՝ 167: **ՊՐԱԿ՝** 9+Ա.-ԺԳ×12 (Ա. 11, ԺԳ 7)+8: **ՆԻՒԹ՝** թուղթ: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 17,7×13,5: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն (13×8,5): **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 91ա): **ՏՈՂ՝** 13: **ԿԱՋՄ՝** Ա. փեղկ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, վրան՝ հետգ-ի մակագրութիւններ՝ «Ի ԹՎԻՆ ՌԿԱ. (1612)», «ՍԱՀԱԿ ԱԲԵՂԱՅ», եզրերը եւ մէջը շագանակագոյն կաշի, Բ. փեղկ՝ դարչնագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ կտաւ, դռնակինը՝ շագանակագոյն գործուածք. լուսանցակողերը՝ կարմիր: **ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝** Ա-Գ+Դ-Զ՝ դեղին չգրուած թուղթ:



Նմուշ 91ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 10ա, 52ա, 72ա, 94ա, 119բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, բուսաթռչնային, յուշկապարիկ՝ 127ա, 128բ: Զարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1970ական թթ., մէջբի, Ա. փեղկի եզրերի կաշին, Ա. միջուկ-տախտակը, դռնակը՝ իր աստառով, պիպ-ները, թերթերի եւ ձիմերի դեղին, սպիտակ եւ դեղին կիսաթափանցիկ թղթով լրացում-ամրացումը՝ նորոգման ժամանակի. Ա. փեղկի ձին կազմի կաշին մգացած, Բ. փեղկի կաշին մաշուած, անկիւնները թափուած, 2ական կապիչները եւ գամերն ընկած՝ կան հետքերը. լուսանցակողերը մասամբ գունաթափ, սեւացած. թերթեզերբը մասամբ մկնկեր. կան ԺՋ. դ. նորոգման հետքեր՝ ձիմբում ձեռ. թերթերի մասերով ամրացում (33ա, 44բ-5ա, 116բ-7ա, 141ա եւլն). թերթերին զանազան բծեր, դեղին հետքեր, ստ. արտ. անկիւններում մատնահետքեր, ցեցի անցքեր, որոշ թերթեր փոշուց մասամբ խունացած եւ խոնաւութիւնից դեղնած (56բ-7ա, 63ա, 65ա, 70բ, 74բ-5ա, թ. 81, 160-7 եւլն), որի հետեւանքով տեղ-տեղ թանաքը տարածուած (11բ-2ա, 13ա, 17ա եւլն), թ. 159՝ մէջտեղից մէկ տեղ պատռուած. որոշ թերթեր եզրահատած, եզրերն անհաւասար (թ. 1-9, 11-2 եւլն). սկ-ից՝ թ. 1ից առաջ, թ. 8ից յետոյ, վջ-ից՝ թ. 167ից յետոյ հաւանաբար 1-2 թ.՝ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-9բ* [Կոչումն հաճանայութեան յերեկոյին] – *(սկ.) /// եւ սարկաւագն քարոզէ. եւ եւս խաղաղութեան: Աւրհնեա՛, Տէ՛ր: եւ եպիսկոպոսն խաչակնքէ ի վերայ նոցա՝ ասելով. Կոչումն ամենակալին... 9բ ...իսկ յետ յարութեանն՝ մարմնով եւ հոգով: եւ դարձեալ նզովեմ /// (վջ):*

Տե՛ս Գիրք Մեծ Մաշտոց կոչեցեալ, Կ. Պոլիս, 1807, էջ 256-262:

2. *10ա-51բ* Սահմանադրութիւն դաստիարակութեան նորածնեալ մանկանց, որ հրաւիրելոց իցեն յաստիճան հաճանայութեան: Խրատ հարկաւորք եւ պիտանիք, զոր արարեալ ի տէր Առաքելոյ Սիւնեաց

նահանգի — *Արդ, ըստ կարգի ժամանակին վարժել զմանկունս ի սնունդ սրբութեան…*

ա. *19բ-27բ* Իսկ յետ է. ամին — *Ծնողքն նորա զնայ ընծայիւք ի դուռն սուրբ եկեղեցոյն եւ նուիրեն զնայ Աստուծոյ…*

բ. *27բ-34բ* Գ. Իսկ յորժամ հասանէ ի յայր կատարեալ՝ ի չափ հասակի կատարմանն Քրիստոսի եւ լինի երեսնամեայ, եւ մերձի ժամանակ ձեռնադրութեան նորա ըստ ընդրութեանն Աստուծոյ — *Տեսանէ խոստովանահայրն նորա պէս պէս խորհրդով…*

գ. *34բ-51բ* Դ. Իսկ յաւուր ձեռնադրութեան — *Նստցի եպիսկոպոսն յաթոռ ի մէջ աւենի, ի դուռն եկեղեցոյն…*

3. *52ա-71բ* [Կոչումն հաճանայութեան յերեկոյին]* — *Յետ այսորիկ մատիցէ յառաջ առաջնորդ սուրբ ուխտին, կալով առաջի եպիսկոպոսին եւ ասէ բարձր ձայնիւ. Հա՛յր սուրբ, խնդրէ ի քէն մայրս մեր սուրբ եկեղեցի, զի ձեռնադրեսցես զայս անուն յաստիճան քահանայութեան ի սպասաւորութիւն սուրբ եկեղեցւոյ…*

* Տե՛ս նաեւ՝ Հմր 1. նոյն ծիսակարգի երկու ընդօրինակութիւններ են, սակայն այս հատուածում միայն ծիսական որոշ մասեր են կրճատուած, իսկ Հմր 1ում ընդօրինակումը ե՛ւ ծիսական, ե՛ւ բնագրային մասերի կրճատումով է:

Տե՛ս Գիրք Մեծ Մաշտոց կոչեցեալ, Կ. Պոլիս, 1807, 256-262:

4. *72ա-158բ* Սկիզբն աստիճանաց կղերիկոսաց, որ են սաղմոսերգու եւ աւետածու, եւ ամենեքեան ըստ իւրաքանչիւր կարգի — *Եւ նախ ծխեն խունկ սուրբ սեղանոյն եւ ասեն շարական ըստ աւուրն, յորում լինի տաւնն… եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս զա[յս]. Տէ՛ր մեր, նայեա՛ յերկրպագութիւնս մեր…*

ա. *75ա-7ա* Առաջին կարգ դռնապանին — *Եւ յետ ծխելոյ եպիսկոպոսին խունկ սուրբ սեղանոյն ասեն շարական… եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս զայս. Դու, Տէ՛ր Աստուած Հա՛յր սուրբ, որ կարողդ ես յաւիտեան…*

բ. *77բ-9բ* Երկրորդ կարգ ընթերցողութեան — *Սարկաւագն քարոզէ. Եւ եւս խաղաղութեան… եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս զայս. Դու Տէր եւ իշխան Հա՛յր սուրբ, որ ունիս տէրութիւն յաւիտեան…*

գ. *79բ-81բ* Երրորդ կարգ երգմնեցուցչաց — *Քարոզէ. Եղբա՛րք պատուականք, բոլորով սրտիւ աղաչեսցուք… եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս զա[յս]. Դու Տէ՛ր, Հա՛յր ամենասուրբ եւ անբաւ Աստուած, տո՛ւր զաւրութիւն ծառայիս քո…*

դ. *81բ-4բ* Չորրորդ կարգ աշտիճանի, այսինքն՝ ջահընկալի — *Ածէ առաջի եպիսկոպոսին աւագ սարկաւագն զնուիրեալն… եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս զայս. Տէր սուրբ Հա՛յր ամենակարող եւ Աստուա՛ծ յաւիտենական, որ զՄիածին Որդիդ քո…*

ե. *85ա-94ա* Հինգերորդ կարգ է կէսսարկաւագաց, որ [է] դպիր — *Ածէ ընդնուիրեալն աւագ սարկաւագն առաջի եպիսկոպոսին… Ընթերցուածս յԵսայեա մարգարէէ. Եւ եղեւ յամին, յորում մեռաւ Ոզիա արքայ…*

զ. *94ա-119ա* Վեցերորդ կանոն. աւա՛ղ սարկաւագ ձեռնադրեն — *Զգենու եպիսկոպոսն եւ այլ քահանայք ըստ աւրինին… եւ եպիսկոպոսն դնէ զաջն ի վերայ եւ ասէ զաղ[օթս]. Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, քեզ խոնարհեցուցին ծառայքս քո…*

Ծնբ. 4/ա-զ միաւորները տե՛ս Մաշտոց ձեռնադրութեան կղերիկոսաց, սարկաւագաց եւ հաճանայից… Վաղարշապատ, 1876, էջ 5-23:

է. *119բ-58բ* Եւթներորդ կանոն ձեռնադրութեան հաճանայի [յառաւօտուն] — *Զգենու եպիսկոպոսն ըստ աւրինի ի սրբատուն եկեղեցոյն…*

Տե՛ս Մաշտոց ձեռնադրութեան կղերիկոսաց, սարկաւագաց եւ հաճանայից… Վաղարշապատ, 1876, էջ 38-56:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԵ. դ., բոլորգիր

160ա-7բ Աղաւթք աւուրնութեանց, զոր ընթեռնու հաճանայն ի վերայ ժողովրդեանն զկնի մանկանցն — *Աւրհնեալ է ամենասուրբ Երր[որդ]ութիւնն ի բարձունս՝ Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգին… եւ զուարճացուսցէ զապաշխարողս եւ զխոստովանողս, որպէս զմաքսաւորն եւ զքանանացին, եւ որպէս զպոռնիկ, զորս արդարացոյց /// (վջ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

119ա Ջատացաւղ սուրբ Ջեռնադրութեանս զՅովհաննէս արքեպիսկոպոսն Սեհուենեաց եւ ընդ նմին զբազմամեղ գծողս Հայրապետ յիշեցէ՛ք ի Տէր:

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 504, Հմր 719:

158բ Ջմեռեալս ոգով յիշեա՛, ո՛վ ընթերցող, եւ ժառանգող արքեպիսկոպոս տէր Յովաննէս՝ Սեհուենեաց *նահանգի:*

Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 504, Հմր 719: Լ. Խաչիկեանը 119ա էջին եւ սրա վերաբերմամբ գրել է. «Այս յիշատակագրութիւնները կարող են գրուած լինել նաեւ ԺԴ. դարում»: Իսկ «Համառօտ ցուցակ»ը (Ա. էջ 1047) ձեռ-իս գրչութեան վայրը համարել է «Տաթե՞ւ»ը՝ նոյնացնելով Սիւնեաց եւ Սեհուենեաց անունները: Ձեռագիրը ԺԴ. դարով թուագրեցինք թէ՛ ըստ Խաչիկեանի ենթադրութեան եւ թէ՛ յատկապէս ըստ մեր զգացողութեան, իսկ Սեհուենեաց նահանգը տեղորոշել չյաջողուեց: «Սեհուն» անունով Տեղբառ.ում միայն նշուած է՝ «Բերդ Հալէպի նահանգի Հալէպի գաւառում, Անտիոքի շրջանում. Շիհ էլ Հաղիդ» (Հայաստանի եւ յարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հտ. 4, Երեւան, 1998, էջ 566):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *158բ (ստացողի, 1552 թ., անարուեստ բոլորգիր) Զվերջին ստացող Ջեռնադրութեան գրոցս տէր* Ովսէփ եպիսկոպոսն Գոսեցին, *որ ստացո զՋեռն| 159ա|ս-*

դրութեան գիրքս ի հալ<ե>ալ ընչից իւրոց՝ վայելումն անձին իւրոյ եւ ծնողաց իմոց՝ մաւղտոսի (=մահտեսի) եղիայիւ *եւ մօր իմոյ* Շալհին, *եւ եղբարց իմոց սարգ̣ագ* Ատուրին *եւ սարգ̣սաւա<ր>գ* Ո̲իտեց: *Որ կարդայք, եւ յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զտէր* Ովսէփ *եպիսկոպոս,* |159բ| *եւ գուք յիշեալ լիցիք ի միւսանգամ գալըստեան իւր. ամէն: Ի թվին ՌՒ. (1552) ամին:*

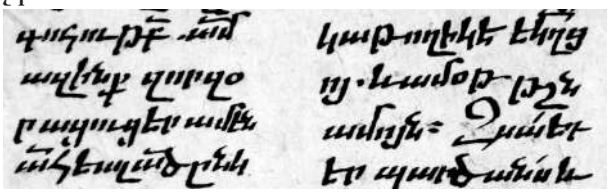
2. *159բ (ստացողի, ԺԶ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Ի այլեւ վերչին ստացող սուրբ գրոցս* Անանիէ *ի վայելումն անձ[ին] իւրոյ եւ ծնողացն իմոց՝* Գրիգորին, *եւ մօրն իմոյ* Եղիսայբեթին, *եւ եղբարցն իմոց՝* Ազարիէ, Բաղումին, Գասպարին, Մէլքումին, Միւսայէլին, Բարսեղին, *եւ քոյր իմ* Թաֆուի, *եւ զորդ[ի] իմ* Մխիթարն: *Որ կարդաք եւ յիշէք ընդ երկանաւոր կենէք:*

3601
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԴԱՇՏԱԿ (ԾԱՐ ԳԱԻԱՌ) ՌՃԻԲ. – 1673

ԳՐԻՉ՝ եսայի երէց: ՍՏԱՑՈՂ՝ տէր Բարսեղ:

ԹԵՐԹ՝ 230. չգրուած՝ 84բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԸ×12 (Ա, Դ, Ը, ԺԱ 13, Է 12+1, Թ, Ժ, ԺԴ, ԺԶ, ԺԷ 14, ԺԸ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13,5×8), սեւով տեղ-տեղ սահմանագծուած: ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 8ա). խորագիրք՝ կարմիր, սկզբնատառերը՝ կարմրով եւ տեղ-տեղ կանաչով: ՏՈՂ՝ 22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ բրդէ կարմիր գործուածք. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ դեղին թուղթ, չգրուած:



Նմուշ 8ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մէջբը եւ փեղկերի եզրերը նորոգման ժամանակի, փեղկերին փակցուած ճիւն, մաշուած, ճերմուածքներով եւ ճաճերով կաշին. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, մաշուած, աղտոտուած. թերթերի մեծ մասը ստացուած 2 թերթի սոսնձում-հաստացումով, որոշ թերթերի եզրեր իրարից անջատուած, վրան զանազան բծեր, խոնաւութեան, ցեցակերութեան հետքեր, թ. 1՝ առաւել աղտոտուած, որոշ թերթերի լս-ներում գորշաւուն հետքեր. տեղ-տեղ գրաղաշտը գունափոխուած, գիրը թափուած. թ. 221-9՝ ստ., թ. 228՝ նաեւ վերին լս-ը, թ. 230՝ թերթի մեծ մասը՝ նորոգած դեղին թղթով, թ. 38՝ ստ. մասում հիմիից անջատ, ընդմէջ թ. 77-8ի թ. 84ի ելուստը, թ. 84ը այլ թուղթ, լուսագծերով, ա. երեսին միասիւն, բոլորգիր գրութիւն. պրակահամարները՝ սեւով, 63ա՝ պրակ Ջ՝ կարմրով. ընդմէջ թ. 50-1ի, 89-90ի, 141-2ի 1ական թերթ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-19ա* Կանովն խաչ աւրհնելոյ – *Բերեն եկեղեցին, նախ լուանան ջրով եւ ապա գինով եւ ասեն սաղմոս. Լո՛ւր, Աստուա՛ծ, աղօթից իմոց... Ընթերցւած առաքաց. երանելոյ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

Ծնթ. 9ա՝ բ. սեան 2-րդ տողի մի մասը եւ 3-րդ տողը ջնջած, նկատելի են՝ «զնշան յամենայն»:

2. *19ա-25ա* Կանովն աւազան աւրհնել – *Որ ունի սկիզբն յաստուածային շնորհսն... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Աստուած մեծ եւ փառաւորեալ...*

3. *25բ-41ա* Կանովն նաւակատեաց եկեղեցո պղծելոյ յանաւրինաց եւ շարժեալ սեղանն վերըստին հաստատել – *Մտանէ եպիսկոպոսն հանդերձ քահանայիւք եւ սարկաւագօք եւ ամենայն ժողովրդեամբն... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. [Ո]ր ընդունողդ ես աղօթից ժողովրդեան քումմ...*

4. *41ա-2ա* Կանովն նոր դուռն դնեն եկեղեցոյ – *Ասեն սաղմոս ձ̣ժէ.. Խոստովան եղերո՛ւք Տեառն... եւ քահանան ասէ զաղօթս. Աստուա՛ծ մեր, նորոգիչ...*

5. *42ա-3ա* Կանովն աւրհնութեան զգեստուց սրբութեան – *Ջինչ որ լինի, դնեն փայտեա սեղանով առաջի դրան եկեղեցոյն եւ ասեն Սաղմոս Իե.. Դատ արա՛յ ինձ, Տէ՛ր... եւ քահանան ասէ զաղօթս. [Ա]ւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ...*

6. *43ա-4ա* Կանովն սկիհ եւ մաղզմայ աւրհնելոյ – *Սաղմոս Իհ.. Տէր հովեսցէ: Կցուրդ. Բաժակ քո որպէս... եւ քահանան ասէ զաղօթ. [Ա]ւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ եաւուր մեզ...*

7. *44ա-5ա* Կանովն նկարեալ եկեղեցի աւրհնել – *Յերեկոյեան հսկումն լինի մինչեւ ցառաւօտն ի նմին եկեղեցւոջն... եւ քահանան ասէ զաղաւթս. [Մ]ուրբ ես, Տէ՛ր, եւ ի սուրբս բնակեալ...*

8. *45ա-6բ* Կանովն ժամահար աւրհնել – *Բերեն եկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով եւ չնջեն կաւուօք եւ ասեն սաղմոսք Ղէ.. Աւրհնեցէ՛ք զՏէր աւրհնութիւն... եւ քահանան ասէ զաղօթս. Աստուա՛ծ զօրութեանց եւ արարի՛չ ամենայն արարածոց...*

9. *46բ-9ա* Կանովն խաչալուա առնել – *Սաղմոս. Նշանեցաւ: Ընթերցուած ի Զորրորդ թագաւորութեան. [Ե]ւ ասեն արք քաղաքին զեղիսէէ...*

10. *49ա-70բ* Կանո̲ւնք եւ խրատք Մկրտութեան, զոր

արաեալ է ֆաջիմաստ վարդապետացն յառաջնոցն, նախ՝ մեծին Մեսրոպայ Մաշտոցն կոչեցեալ եւ ետ նո-ա մեծն Գրիգոր Տաթեւացին եւ Յովաննէս Եզբնկացին եւ Գրիգոր Ծերընց Խլաթացին, զոր ըստ խորհրդոյն կարգեցին – *Զարարողութիւն սորա, զոր պարտ է ուսանել ամենայն քահանայից... ի վերայ բազկացն զերեան ի վայր եւ զձեռն հրաժար/// (մէջից թափուած), 51ա [Ա-ղօթք. Տէ՛ր] Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար...*

11. *71ա-4բ* Կանովն նշան աւրհնելոյ – *Պարտ է քահանային նախընտրեալ կանոնօք զփեսայն եւ զհարսն, զի մի լիցեն ազգակից... Ընթերցւած յառակաց. Որդեաք, եթէ իմաստուն լիցի...*

12. *74բ-8ա* [ստ. լս-ից՝ Հանդերձ աւրհնել]* – *Եւ ապա զհանդերձն բերեն յառաջի քահանային. աւրհնէ զգեստն: Քարոզ. Սուրբ խաչիւս... սաղմոս. Կին քո որպէս այգի վայելուչ: Ընթերցւած առակաց. Լուարո՛ւք, թագաւորք...*

* Ծնթ. Միացուած նախորդ կանոնին:

– *78ա-80բ* [ստ. լս-ից՝ Ձեռնայզինահար] – *Նախ տան զձեռնազինարն ի դրան սուրբ եկեղեցին ամենեցուն վկայութեամբ. աւրհնեալ է Աստուած յամենայն ժամ...*

13. *80բ-3բ, 85ա-7ա* [Կանոն (ստ. լս-ից)՝ պսակ առնել], զոր ժողովեալ է Թումայի առն Սուսակեցոյն ի Հարցմանց եռամիածնի Գրիգորի – *Եւ տանին ի դուռն եկեղեցոյն. ելանեն խաչիւ եւ աւետարանաւ... Ընթերցւած ի Ծնընդոց. [Ե]ւ ասաց Աստուած՝ Արասցո՛ւք մարդն ըստ <ըստ> պատկերի մերում...*

Ծնթ. 84ա (ԺԸ. դ., բոլորգիր, այլ ձեռով ոռպէս տվյալ աղօթքի լրացում) «[նախ]այ տպեացեն խնամբ արարչական սիրոյ Ֆո առ արարածբ Ֆո, ի ձեռն միածնի Ֆո՝ Որդոյ սիրելոյ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, գալ ծնանել ի սրբոյ Կուսէն եւ նորոգել զնուիթիւն նախաստեղծ մարդոյն, առնել ի սկիզբն նշանաց ի Կանա գալիլեացւոց ի հարսանիսն եւ աստուածային սմանչելեօրն, եւ զուարճացուցեր զհարսնաւորսն՝ զջուռն ի գինի փոխելով. եւ յայժմ Տէ՛ր Աստուած մեր, աւրհնեա՛ զամուսնութիւս սոցա՝ որպէս զնախ<ա>[ահաւոցն]» (տե՛ս Մայր Մաշտոց, 2012, էջ 243):

14. *87ա-9բ* Կանովն պսակ վերացանելոյ – *Եւ ետ Ը. աւուրս քահանայն գայ ի տուն փեսային... Ընթերցւած յԻսխաեա մարգարէ. Այսպէս ասէ Տէր՝ Փոխանակ ամօթոյն ձերոյ...*

15. *89բ* Կանովն յոգէհանգիստ առնել կամ պատարագ մատուցանել – *Աստն սաղմոս ի թիւ. Երանի, որում թող՛, Աւրհնութիւն եւ փառք... Ընթերցւած յերեմիա մարգարէէ. Տէր Աստուած Իսրաէլի, յանձինք նեղեալք եւ հոգիք... մեղաք յառաջի քո, դու բն[ակեալ ի] (գունաթափ) /// (շար.):*

16. *90ա-102ա* Կանովն տղայթաղ առնել – *Աստն սաղմոս. Առ քեզ Տէր համբարձի... եւ քահանան ասէ զաղօթս. Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես ի յերկինն...*

ա. *91աբ* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ բանք – *Եթէ մեք, որ կենդանիքս մնացեալ ի գալըստեան Տեառն... տարայց զնոսա ի լեառն սրբութեան իմոյ եւ ուրախ արարից զսոսա ի տաճարի իմում:*

բ. *95բ* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ – *Ամենեքեան, որ տեսանիցեն զարդարն, ճանանչիցեն եւ ասասցեն... իբրեւ զհայելի տեսանիմք ի նոյն կերպարանս նորոգին փառօք ի փառս:*

գ. *96բ-8ա* Գանձ վաղճանեալ տղայոց ասա՛ [ի Նաղաշ եպիսկոպոսէ] – *Արարիչն արարածոց մեզ բարկացաւ, քաղցր բնութեամբ աստուածային մեզ դառնացաւ... եւ քեզ ամենքս երկիր պագանեմք տաճար բանին հոգոյն հանգո[ւ]ցելոց:*

Տե՛ս Մկրտիչ Նաղաշ, աշխ. էդ. Խոնդկարեանի, Երեւան, 1965, էջ 150-157 (հաղուածաբար):

17. *102ա-4ա* Կանոն այգոյն – *Երթան ի գերեզմանն, եւ այս կանոն կատարի... Ընթերցւած յԻսխայ մարգարէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի ի դարձ արդարոյն...*

18. *104բ-6բ* Կանովն եւթներորդ յաւուրն – *Գան ի գերեզմանըն եւ ասեն սաղմոս. Երանի ամենեցուն, որ բնակեալ են ի տան Տեառն... Ընթերցւած առակաց. Արդարքն յաւիտեան կացցեն, եւ ի Տեառնէ՛ն վարձք նոցա...*

19. *106բ-10ա* Կանովն հաղորդ տալոյ – *Առնու քահանայ զփրկական խորհուրդն... Ընթերցւած յԻսխա մարգարէէ. Եւ եղեւ ամին, յորում մեռաւ Ոզիայ...*

20. *110ա-33ա* Կանովն համօրէն ընծջեցելոց ուղարկել ի Քրիստոս – *Եւ քահանայ ասէ. Աւրհնեա՛լ Հայր սուրբ, Աստուած ճշմարիտ... եւ քահանան ասէ զաղօթս. Աստուած յաւիտենական, անըսկիզբն...*

ա. *127բ-31ա* Գանձ ննջեցելոց ասա՛ («ՄԱՆՎԵԼՍ») – *Մինդ ի էյէն, Բանդ ի սկզբանէ... զհողս ի վերայ իմ դուք ծածկեցէ՛ք եւ դուք բարով կացէ՛ք, մնացէ՛ք□ ողորմեա՛ մեզ Տէր:*

բ. *131ա-2բ* Ողբ պիտանի – *Ով քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան... զի Տէրն քաղցր է, պարտական ողորմութեան:*

21. *133բ-9ա* [Կանոն (ստ. լս-ից)՝ այգոյն] – *Իսկ երկրորդում յաւուրն երթան ի գերեզմանն, եւ ասի սաղմոս. Ընդ երեկոյս հանգիցեն... Պօղոսի առաքելոյն ի Կորնթացւոց. Այլ մեք պարտիմք...*

22. *139ա-41բ* Կանովն եւթներորդ աւուրն<ուրն> – *Գան ի գերեզմանն խաչիւ եւ աւետարանաւ. սաղմոս, կցուրդ. Աւուրք իմ որպէս... Ընթերցւած յեսայեա մարգարէ. Մխիթարեցէ՛ք, մխ[իթ]արեցէ՛ք, ժողովուրդ իմ... զոր զգալուստն քո յառաջագոյն գուշակեցեն, զոր ի վերջին յաւ/// (վջ.):*

23. *142ա-5ա* [Կանոն հոգէհանգստի (ստ. լս-ից)] – *(սկ.) /// յաւիտեան եւ մեք կորըստականք, Տէ՛ր ամենակալ Իսրայէղի... Ընթերցւած Առակաց. Պատուեա՛ Տէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

24. *145ա-52ա* Կանովն տեառնական աւրհնելոյ – *Աձեն զխոսա<աստ>ացեալն ի դուռն եկեղեցոյն եւ առաջի խաչին դնեն կարմիր բանքաւակ... Ընթերցւած ի Ղեւտացւոց. եւ կոչեաց Տէր ըզՄովսէս...*

25. *152ա-65ա* Կանովն ջուր աւրհնելոյ – *Սաղմոս. Զա[յ]ն Տեառն ի վերայ եւ Աստուած փառաց... Ընթերցւած ի Զորրորդ թագաւորութիւն. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէէ...*

– *156ա-64ա* Աւրհնութիւն ջրոյս, զոր ասացեալ է սրբոյն Բարսեղի – *Աւրհնեալ ես, Տէր Աստուած ամենակալ, յամենայնի հզաւր եւ աքանչելագործ...*

26. *165բ-83բ* Կանովն Մեծի հինգշաբաթին զապաշխարողսն առնակել – *Ժողովէ քահանան զապաշխարողսն առ դուռն եկեղեցոյն... Ընթերցւած յեսայեա մարգարէ. եւ կատարեսցին աւուրք սգոյ քո...*

– *168բ-72բ* Քարոզ խնդրեսցուք. աղօթք Բարսղի – *Տէր Աստուած, Հա՛յր ամենակալ, / արարի՛չ երկնի եւ երկրի...*

27. *183բ-203ա* Կանովն Մեծի հինգշաբաթի Ոտնայլուային – *Ըստ ողորմեաց, որում ասաց Յիսուս, թէ աւրինակ մի ետու ձեզ... Ընթերցւած յելից. Խաւսեցաւ Տէր ընդ Մովսէսի եւ ասէ՝ Արայ աւազան պղնձի...*

28. *203ա-28ա* [Աւետարան բժշկութեան, խաչելութեան, իւղաբերից]

ա. *203ա-4ա* Աւետարան բժշկութեան [Մտթ. Թ. *27 – 34*] – *Եւ մինչդեռ անցանէր ընդ այն Յիսուս...*

բ. *204ա* [Աւետարան] բժշկութեան [*Մտթ. ԺԷ. 14-17*] – *Եւ իբրեւ եկին ի ժողովուրդն, մատեաւ այր մի...*

գ. *204բ-5ա* Աւետարան խաչելութեան [Մտթ. ԻԷ. 20] – *Իսկ քահանայապետքն եւ ծերք հաւանեցուցին զժողովուրդս...*

դ. *205ա-9ա* Աւետարանն ըստ Մարկոսի [Մրկ. Ժ. 26-34] – *Եւ ասէր՝ Այսպէս է արքայութիւնն Աստուծոյ...*

ե. *209ա-10ա* Աւետարան խաչելութեան [Մրկ. ԺԵ. 1] – *Եւ վաղվաղակի ընդ առաւաւտն խորհուրդ արարեալ...*

զ. *210ա-5ա* Աւետարանն ըստ Ղուկասու [Ղկ. ԺԲ. 32] – *Մի՛ երկընչիր, հա՛ւտ փոքրիկ, զի հաճեցաւ Հայր ձեր տալ ձեզ զարքայութիւն...*

է. *215ա-6ա* [Աւետարան] խաչելութեան [Ղկ. ԻԳ. 21] – *Եւ նոքայ անդրէն ադաղակէին...*

ը. *216ա-8ա* Աւետարան ըստ Յոհաննու [Յով. Ե. 19-24] – *Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսայ՝ Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ...*

թ. *218ա-20ա* [Աւետարան] Իւղաբերից [ԺԹ. *38 – Ի. 18*] – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս Յովսեփ, որ Արեմաթեան էր...*

ժ. *220ա-3ա* Աւետարան բժշկութեան [Յով. Թ. 1] – *Եւ մինչդեռ անցանէր, ետես այր մի կոյր ի ծնէ...*

ժա. *223ա-8ա* [Աւետարան ըստ Յոհաննու. [Յով. ԺԲ. 24]. *ձեռ. 3116, 51բ-2ա*] – *Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ, եթէ ոչ հատն ցորենոյ...*

Ծնթ. Դրեթէ բոլոր կանոնների խոռագրերը ստ. լս-ներում: Համմտ. Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., գիրք Ա., Ժ. դար, աշխ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Սբ. Էջմիածին, 2012, էջ 83-433:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

70բ Մվ սուրբ քահանայք, յորժամ մկրտութիւն առնէք, յանարժան եսայի իրիցուկըս յիշեցէ՛ք, Աստուած զձեզ յիշէ՛. ամէն:

165ա Զգծողիկս յիշեա՛, ո՛վ սուրբ քահանայք, Աստուած ձեզ յիշէ՛:

223ա (կարմրով) Զամբիծան գի՛տ եւ կարդայ:

*228ա Փա՛ռք ամենայսուրբ երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն: եւ արդ, շնորհիւ Տեառն սկսա եւ ողորմութեամբ նորին յարգ (=յանգ) ելեալ աւարտեցաւ մատեանս աստուածային, որ է Մաշտոց՝ ի խնդրոյ պատ[ու]ելոյ սրբազան եւ սրբասնեալ տէր Բարսեղն, որ եւ ջերմն յաւժարութեամբ եւ փափաքանօք ետ գրել զսայ իմում նուաստութեանս՝ եսայի յանարժան եւ մեղօք լի իրիցոյն, փծուն եւ յանարուեստ գրչի, այլ զօրութեամբն յԱստուծոյ աւարտելով ի փառս Աստուծոյ. ամէն: Որոյ ցանկացող եղեալ բարէմիտ եւ մեծահ֊ոգաւ տէր Բարս|*228բ*|եղն, եւ ստացաւ զսայ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ բարի ծն[ո]ղացըն իւրոց՝ հօրըն իւրոյ՝ Յոհաննի, եւ մօրն՝ Փարիճ, եւ հ[ա]րազատ եղբօրն իւրոյ՝ Զաքարիայիճ, որ առ Քրիստոս է հանգուցեալ. Աստուած յարքայութիւնն պարգեւեսցէ նորա, որ շատ աշխատանք ունի ի վերայ մեր, եւ կողակիցըն նորա՝ Խանումճ, քանզի ամուլ էին եւ ոչ ունին զաւակ, այլ տրամութեամբ մխիթարէին յանձինս իւրեանց, եւ փոխարէն Աստուած յարքայութիւն շնորհեսցէ նոցայ. ամէն: Դարձեալ յիշեցէ՛ք տէր Բարսեղն եւ կողակիցն իւր՝ Ասըլխանն, եւ զաբոյս որդին իւր՝ Զաքարիայն, եւ դստեր՝ Փարին. ամէն: Դարձեալ յիշեցէ՛ք եւ միւս եղբայրն՝ Առաք[ե]լն, |*229ա*|եւ կողակիցն իւր՝ Մարիամն, որ առ Քրիստոս է հանգուցեալ, եւ Աստուած արքայութիւն տացէ նորա. ամէն. եւ միւս կողակիցն՝ Նազլուխանն, եւ որդիքն՝ Սարգիսն, Մալխումն, Հախնազարն, Գիրակոսն, եւ նորընձայ Շահնազարն, եւ դուստրն՝ եղիսա[բ]եթն. ամէն. (այլ ձեռքով՝ «եւ հարսն՝ Գօզալն»): Այլ յիշեցէ՛ք փոքր եղբայրն իւր՝ Գասբարն, եւ կողակիցն նորա՝ Մարիանն, եւ որդին իւր՝ Աստուածատուրն. Քրիստոս Աստուածն երկայն աւուր պահեսցէ: Յիշեցէ՛ք եւ ողորմի ասացէ՛ք նոցայ. ամէն: Այլեւ յիշեցէ՛ք զսրբասնեալ տէր Բարսեղն եւ քուրքն իւր՝ Հուրիխանն, Սալթանաղէն, Մարինոսն, |*229բ*| եւ զամենայն յարեան մերձաւորսն՝ զկենդանիսն եւ զհանգուցեալսն, յիշեցէ՛ք եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած զձեզ ողորմեսցի. ամէն: եւ աւարտեցաւ սուրբ մատեանս աստուածա-

յին, որ գոչի Մաշտոց, ձեռամբ յոգնամեղ եւ յանիմաստ գրչի՝ սուտանուն եւեթ Եսայի *իրիցու: Գրեցաւ սայ ի յերկիրս* Ծարայ, *ի գաւղս, որ գոչի* Դաշտակ, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Աստուածածնին *եւ* Մարդաղօնեաց Սուրբ Նշանիս *եւ* Սուրբ Յակոբիս *եւ այլ սրբոց, որ աստ կան հաւաքեալ: Ի թվիս Հայոց ՌՃԻԲ. (1673), ի փառս Աստուծոյ. ամէն: Արդ, |230ա| որք հանդիպիք [սմա] կ[արդալով կամ օրինակելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զանարժան* Եսայի *իրիցուկս, եւ զհայրն իմ՝* Ջօրճապն, *եւ զմայրն իմ՝* Խանզատէն: *Յիշեցէ՛ք ուղիղ սրտիւ եւ լի բերանով ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած զձեզ ողորմեսցի իւր միւսանգամ<գամ> գալստեանն, զվարձն ձեր հատուց[անէ]. ամէն: [Հայր մեր], որ յե[րկինս]:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

230ա (1718 թ., նոտրգիր) Այլեւ կրկին յիշեցէ՛ք մերոյ թաղեցի Շարիխանի *եւ դուստր նորին* Հերիփնազն *(ջնջուած բառի փոխարէն), որ եւս /// ըզսուրբ մատեան գիրքս, որ է Մաշտոց, եւ եւս յիշատակ ի սուրբ գրանս իննի/// յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ* Շարիխանին *եւ* Բենա///. *յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ [Աստուած ձեզ] ողորմեսցի. ամէն: Աղաչեմ [արդ] ձեզ, ո՛վ հոգեւորք եւ սրբագործք [եղբայրք, որք] գայք կրկին եւ երեքգին աղ///|230բ| ձեզ /// յելանիցն(՞) սառն ի հրոյ եւ ջրոյ ոչ տանք իմ: Գրեցաւ ա[ռա]ջի, միջի, վերջի յիշատակ սուրբ Մաշտոցիս յառնելոյ թվի ՌՃԿԷ. (1718) էր, որ ես վերոյգրեալ ///(յաջորդ բառը ջնջած եւ արտ. լս-ում գրուած՝ «Հերիփնազ») առայ ինձ յիշատակ եւ փրկութիւն հոգւո իմոյ. Հայր մեր՛՛:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ մատիտով «3601»:*

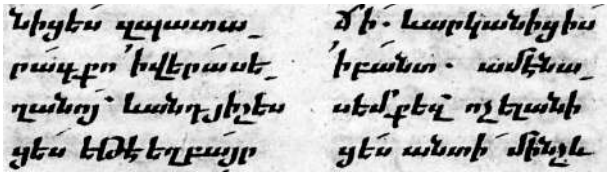
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *230ա՝ «ձեզ/// ատր է///, որ գիրակ սա», 230բ՝ «Մուղ///եցին սուլթ[ա]նին թ. ՌՃԾ. (1701)»:*

3602
ԱՒԵՏԱՐԱՆ

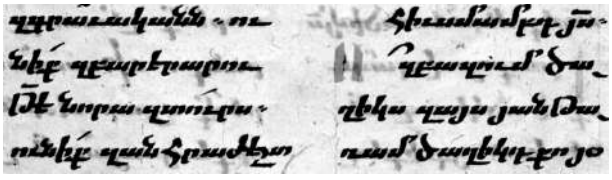
ԿԱՐԻՆ (ԱՐԶՐՈՒՄ) ՌՃԴ. – 1655

ԳՐԻՉ՝ Տէր Յակոբ Զէլէպի (թ. 1-11, 22-332, 365ա), Տէր Յակոբ սրկ. (12ա-21բ, 333բ-64բ): ԾԱՂԿՈՂ՝ Տէր Յակոբ մեծ.: ՍՏԱՑՈՂ՝ Սարգիս (ստացել է Յակոբ Զէլէպիից): ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ՝ Մէլիոն (եղբայր տէր Յակոբ սրկ-ի):

ԹԵՐԹ՝ 366+3 (երիցս՝ թ. 1, կրկն.՝ թ. 178). չգրուած՝ 1աբ, 1դ, 2բ, 3ա, 4բ, 5ա, 6բ, 7ա, 8բ, 9ա, 10բ, 11բ, 24ա, 108ա-9բ, 111բ, 112ա, 260ա, 333ա, 366բ: ՊՐԱԿ՝ 12+Ա.-Իէ×12 (Ա. 13, Բ, Իէ 11, Թ 15)+13+10+8: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (12×8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 34ա, 337ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով, երեմական վարդեակաձիմմ գամերով եւ կանաչ գործուածք-կապիչներով՝ ծայրերին ամրացուած մետաղէ ճարմանդ, ապա՝ կարմիր, կանաչ, դեղին թելերի փնջիկ. Ա. փեղկին արծաթէ երկու խաչ (փոր, ոճատուռուած, կենտրոնում խաչուած Քրիստոսի պատկերով խաչն ամրացուած մեծի մէջտեղում), մեծ խաչի ձախից աջ «ՏԷՐ ԱՍՏՈՒԱԾ», վերից վար «ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ»՝ գրուած ոճատուռուած շրջանակների մէջ, պատուի նշանով, մեծ խաչի աջ, ձախ եւ ստորին թեւերի տակ 3 ձուածիր մետաղէ փլաք, անկիւներին՝ աւետարանիչների խորհրդանիշերով արծաթէ եռանկիւն թիթեղներ, շղթայով ամրացուած արծաթէ խաչ՝ վրան պատկերուած Քրիստոսի խաչելութեան հետ կապուած իրեր. մի երեսին՝ կենտրոնում փշէ պսակ, ձախ թեւին՝ մուրճ, աջին՝ աֆցան, վերին եւ ստ. թեւերին՝ իրար խաչուած նիզակներ, նիզակների տակ՝ մետաղադրամներով ֆսակը, հակառակ երեսին՝ ստ. թեւին՝ սիւն, վրան՝ սեան կենտրոնում՝ աղաւնի, վերին թեւին՝ մարդկային կերպարանք՝ հաւանաբար Քրիստոս, աջ եւ ձախ թեւերին՝ մտրակ. Բ փեղկին՝ 15 մետաղէ փլաք. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 34ա

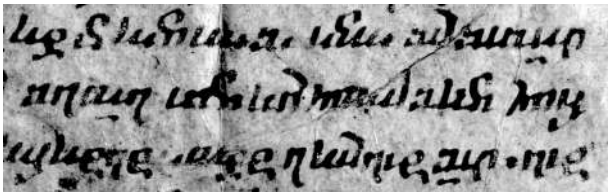


Նմուշ 337ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 24բ, Մարկոս՝ 112բ, Ղուկաս՝ 171բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոն՝ 260բ, Յովհաննէս Աւետարանիչ՝ 326ա (լս-ային, սեւով գծանկարային): Խորան՝ 1զ, 2ա, 3բ, 4ա, 5բ, 6ա, 7բ, 8ա, 9բ, 10ա: Կիսախորան՝ 25ա, 113ա, 172ա, 261ա: Ճակատազարդ՝ 12ա, 334ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, տաճար (14բ, 87ա, 153ա, 242բ), խաչ (94բ, 104բ, 156ա եւ այլուր), սափոր (264բ), ծառ (146ա, 237բ): Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, մարդապատկեր, թռչնագիր, կենդանագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, վարդագոյն, շագանակագոյն, մոխրագոյն, սեւ:

Տե՛ս Աստղիկ Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 472, Հմր 279:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Վրացերէնէ՝ Պօղոսի ճաշոց՝ խաւնիինգերորդ չորեքշաբթից մինչեւ խաւեօթերորդ երեքշաբթի: ԺԹ-ԺԵ. դդ..: Ա+Բ. Ա.՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի հատումով (բնագիրը կտրած), Բ.՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի հատումով եւ ընդերկայնակի եզրահատումով (բնագիրը կտրած) Մագաղաթ (17,2×12), միասիւն, նուսխուրի (նմուշ՝ Ա.ա): Յաւլըս ლექციონარი, ოთხშაბათი კ˜ე-დქნ ვიდრე სამშაბათამდე კ˜ზ. Ա.ա՝ եփս. Դ. 28-32, Ա.բ՝ եփս. Դ. 19-24, Բ.ա՝ եփս. ե. 13-19, Բ.բ՝ Փիլիպ. Ա. 22-27:



Նմուշ Ա.ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի վրայ կան ճաթեր եւ ֆերծուածքներ, մէջբը առանձնացուած Ա. փեղկից. լուսանցակողերը մաշուած, կարմիրը թափուած, խիստ աղտոտուած. Պտոկ-պիպ-ներն աղտոտուած, Պտոկ-պիպ. Բ՝ վրան 2 բնական անցք. թերթերն աղտոտուած, վրան թանաքի եւ զանազան այլ բծեր, խոնաւութեան հետքեր, տեղ-տեղ գիրն արտապուած հակառակ երեսին, ընդմէջ թ. 10-1ի՝ Պտոկ-պիպ-ի ելուստը, թ. 1աբ-10՝ հիմիից թուլացած, թ. 11, 12, 23՝ ստ. մասը հիմիից անջատ, թ. 117՝ վերից, սիւնակամիջի մասում այրուած, բնագիրը փոքր-ինչ վնասուած, ընդմէջ թ. 121-2ի, 327-8ի 1ական, թ. 119-20ի, 358-9ի 2ական թերթ կտրած. Բ պրակի առաջին թերթը սխալմամբ սոսնձուած Ա պրակին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1զ-10ա, 22ա-3բ, 11ա, 24ա-325բ* Աւետարան

1. *1զ-2ա* Թուղթ Եւսեբեայ:

2. *3բ-4ա, 5բ-6ա, 7բ-8ա, 9բ-10ա* Համաբարբառ *(նաեւ ստ. լս.՝ Յրուացանկ)*:

3. *22ա* Նախադրութիւն: *22բ-3բ, 11ա* Գլուխք: *25ա-107ա* Աւետարան Մատթէոսի:

4. *107աբ* Նախադրութիւն: *110ա-1ա* Գլուխք: *113ա-67բ* Աւետարան Մարկոսի *(166բ-7բ* Յարուցեալ Յիսուս*)*:

5. *167բ-8բ* Նախադրութիւն: *169ա-71ա* Գլուխք: *172ա-257ա* Աւետարան Ղուկասու:

167բ գրչից՝ «Համբարձման կարդա՛ զսա»:

6. *257բ-8ա, 325բ* Նախադրութիւն: *258բ-9բ* Գլուխք: *261ա-325բ* Աւետարան Յովհաննու *(325աբ* Իրք կնոջն շնացելոյ*)*:

Բ. *12ա-4բ* Տիեզերալուր եւ աշխարհալոյս վարդապետի հոգէնըւագ երգոյի տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի Կլայեցւոյ՝ արարեալ պատճառս ժ. խոռանաց սուրբ Աւետարանիս եւ վասն երանկ ընանկ գունոցն ծաղկանց, եւ հատուցն, եւ ծառոցն, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերո – *Առաւելապէս հրաշից արժանի սոսկալի գերապանծութիւն բանից... եւ ի մարգարէսն առ նորս կատարեալ ի փառս ամենասուրբ երրորդութեանն:*

– *14բ-21բ* Յայլմէ ասացեալ բան վասն խոռանաց Աւետարանիս – *Դո՛խտ իմանալի, սո՛ւրբ եկեղեցի, փոխանակ դրախտին Ադամա... եւ թէ ժէ. առանձին է, որ այն բանն, յայլ ոքն չկայ: Եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Գ. *326ա-31ա* [Նպաստումն Յովհաննու Աւետարանչին] – *Է՞ր ընդ եղբարս երանելին Յովհաննէս... աւանդեաց զհոգին ի ձեռս Տեառն սուրբ առաքեալն եւ աւետարանիչն Յովհաննէս ի փառս Քրիստոսի:*

Դ. *333բ-64բ* [Յայտնութիւն Յովհաննու]

– *333բ-4ա* Յառաջաբանութիւն Յայտնութեանն Յոհաննու – *Սրբո աւետարանչին Յոհաննու է գիրքս, որ կոչի Յայտնութիւն... եւ վասն նորոյ երկնին եւ երկրի, զոր ժառանգեն արդարքն:*

– *334ա-64բ* Յայտնութիւն սրբոյն Յովհաննու աստուածաբանի – *Յայտնութիւն Յիսուսի Քրիստոսի ի ձեռն որոյ ետ Աստուած ցուցանել ծառայից իւրոց... գամ ես վաղվաղակի. ամէն: Եկն Տէր Յիսուս Քրիստոս, շնորհք Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի ի վերայ ամենայն սրբոց. ամէն:*

Տե՛ս Աստուածաշունչ, Վենետիկ, 1860, էջ 1197 (Յոչ.), 1199-1212:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Յակոբ Չէլէպի գրչի *168բ Աւրհնութիւն, որ կարդայ, գովութիւն, որ լսէ, փառք Փրկչին եւ յիշատակ բազմամեղ գրչիս՝* Յակոբ *անիմաստ դպրիս. ամէն:*

259բ Արդ, ես՝ նուաստս եւ անպիտան Յակոբ *անուն անձն անարժան,*

լցեալ մեղօք յոյժ զանազան, եւ ի բարեաց թափուր ՚ւ ունայն,

զձեզ աղաչեմ, ո՛վ պատուական եղբարք եւ հա՛րք իմ սրբազան,

սուրբ աղօթից ձեր մաքրական յիշման առէ՛ք եւ զիս արժան:

Այլեւ զեղբայրն իմ՝ զտէր Վարդան, ըզքաջ մշակըն քրտնաջան,

որ իբր ըզջահ անշիջական, փայլէ նա միշտ ի մէջ յատեան,

նաեւ զԴաւիթ հեզ քահանայն, եւ ըզՊետրոսն առաքեստաբան,

որ աշխատին այժմ անխափան (ստ. լս.)՝ ի գրել զՄաղմոս մեծին Դաւթեան։

Ի թուականի մեծ Հայկազան, ՌՃ. եւ չորեքեան (1655), եղեւ աւարտ գլխոցս այսքան Մատթեա, Մարկեա *եւ* Ղուկասեան։

331ա Փա՛ռք անբաժանելի եւ համագոյ, միասնական Սուրբ Երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ անզրաւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Շնորհիւ շնորհատու Սուրբ Հոգւոյն եւ ողորմութեամբ նորին յանգ ելեալ կատարեցաւ Աւետարանս ի քաղաքս, որ կոչի Թէոդուպօլիս, *որ եւ* Կարնոյ *քաղաք, եւ* Աւզրում *արտաձայնի, ընդ հովանեաւ |331բ|* Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկայի, *որ ի մէջ բերդին, ի հայրապետութեան տեառն* Փիլիպպոս *սրբազան կաթողիկոսի եւ ի թագաւորութեան հագարացւոց սուլթան* Մահամատի, *որ ի* Կոստանդինուպօլիս, *ի թվականութեան Հայկազան սեռիս ՌՃԴ. (1655), ձեռամբ* Յակոբ *ախմար գրչի, ի խնդրոյ աստուածահաճոյ եւ բարեմիտ եւ երկիւղած առն* Մելիոնի, *որ մեծաւ փափաքանօք եւ բազում ջանիւ փոյթ ի մէջ առեալ՝ յիշելով զտէրունեան հրամանն, որ ասէ՝ Դանձեցէ՛ք ձեզ գանձս յերկինս, ուր ո՛չ ցեց եւ ո՛չ ուտիչ ապականեն, եւ ո՛չ գողք ական հատանեն եւ գողանան, յաղագս որոյ կատարեալ յուսով ցանկացօղ եղեւ վարդապետիթիւ բուրաստանիս այս եւ ետ գաղափարել զսա յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ իւրայնոցն առհասարակ։ Բայց հաւատարիմ եւ բարեպաշտ ծառայ Տեառն հեզ եւ հպատակն* Մելիոն, *ոչ ժամանեաց |332ա| յաւարտ եւ ի կատարումն, որ միշտ եւ հանապազ ցանկայրն եւ փափաքէր՝ իբրեւ զեղջերու յաղբերս ջուրց, այլ եհաս հրաւէր մահուան յերիտասարդական տիս հասակի, եւ քառասնամեայ լեալ՝ փոխեցաւ յաստի կենացս եւ յաւելաւ առ հարսն, եւ եթող կսկիծ անպատմելի ծերունի հօրն իւրոյ՝ տէր* Գէորգ *սրբասնեալ քահանայի, եւ հարազատ եղբարց իւրոց՝ տէր* Յակոբ *ժրաջան մշակի եւ* Մաղաքիայ *ուսումնասէր սարկաւագի, եւ եկաց եւ բնակաց իսկ։ Վասն որոյ աղաչեմ զձեզ, ո՛վ դասք լուսեղէնից, որք պատահիք սմա կարդալով եւ կամ գաղափարելով, յիշեսջի՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զատացօղ անգին գանձոյս զվերոյասացեալ զՄելիոնն եւ զհայրն՝ զտէր* Գէ<գ>որգն, *եւ զմայրն՝ զ*Մանանայն՝ *զհանգուցեալն նախկին առ Քրիստոս, եւ զհամշիրակ եղբարքն՝ զտէր* Յակոբն *եւ զ*Մաղաքիա *|332բ|* սարգաւագն, *եւ զորդի* Մելիոնին՝ *զ*Սողոմոն *սարկաւագն, եւ զորդի տէր* Յակոբին՝ *զ*Մկրտիչ *սարկաւագն, եւ զորդի* Մաղաքիային՝ *զ*Պլուզ *սարկաւագն, եւ զայլ ամենայն մերձաւորսն։ Նաեւ զանպիտան գրիչս՝ զ*Յակոբ, *եւ զեղբայրն իմ՝ զ*Պետրոսն՝ *հանդերձ ծնօղօք մերովք, եւ զուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

2. Տէր Յակոբ *սրկ. գրչի 365ա եղեւ աւարտ սուրբ Աւետարանիս ձեռամբ երեք տէր* Յակոբայ, *ի լաւ եւ ստոյգ օրինակէ, որ գամենայն տուն եւ կէտ եւ ցրուացանկ քերթողութեամբ յանգ հանեալ կատարեցաք. բուն սեաւ գիրն* Զէյէպի *տէր* Յակօբն, *զՏեսիլն* Յօհաննու *եւ զՏասն խորանաց մեկնութիւնն գրեաց տէր* Գէորգի *որդի, աւագերէց գեղեցկաշէն մայրաքաղաքիս* Աւզրումայ *տէր* Յակոբն, *եւ զանազան ծաղկով զարդարեաց զսա մահդասի տէր* Յակոբն։ *Որք հանդիպիք, ներումն հանցանաց մերոց խնդրեցէ՛ք ի Քրիստոսէ, եւ ձեզ մասն լիցի ի Տեառնէ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս։ Դարձեալ յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս զբարեմիտ քրիստոնեան զՅակոբն, եւ զորդին՝ զ*Մնացականն, *եւ կողակիցն, եւ զեղբայրն՝ զ*Աւաքելն, *եւ որդի* Աւաքելին՝ *զ*Կիրակոսն, *որ ստացան զսուրբ Աւետարանս յիշատակ իւրեանց հոգւոյն, եւ եառն ի ձեռն տէր* Սարգսին։ *Ով ոք կարդայք, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք նոցա հոգւոյն. ամէն։ Հայր մեր, որ յերկինս, սուրբ եղիցի անուն քո, եկեա՛ւ։*

Ծնթ. Միայն 259բ եւ 365ա էջերի յիշ-ները տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք., Գ., էջ 664-665, Հ՝ 1002։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1գ (1689 թ., նոտրգիր) Դարձեալ յիշատակ է սուրբ Աւետարանս* Պաշգեղցի Դարբինենց *տէր* Մարտիրոսին։ *Տվի ես՝ սապոնճի* Կիրա[կ]ոս. *իմ հալալ արդենացս է, ոչ ոք իլախա չունի ձեռաց առնելու, ո՛չ որդի, ո՛չ դուստր եւ ո՛չ ազ[գա]կանն. եւ թէ անդգնինն, առնել կամենան, ԳՃԺԸ. (318) հայրապետացն նզովեալ եղիցին, եւ թէ տէր* Մարտիրոսն *ծախել կամենա կամ գրաւ դնել, իւր կարգէն լուծեալ եղիցի. մինչ որ կենդանի է, որդովքս եւ զիս յիշատակէ պատարագիս, եւ ինքն յիշեալ լիցի առաջի Քրիստոսի. ամէն։ Գրեցաւ թուին ՌՃԼՐ.ին (1689), ի* Պաշգեղ* *ծրեցաւ։*

* Ծնթ. Գիւղ Աւմ. Հայաստանում, Կարնոյ նահանգի Բասէն գաւառում. տե՛ս Հայաստանի եւ յարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հտ. 4, Երեւան, 1998, էջ 302։

2. *365բ (ԺԷ. դ., նոտրգիր) [Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զ*Սալչուկն, *որդին իւր՝* Ոսկան, *կո[ղակիցն՝* Աննային*] (ջնջագիծ), քեւերն՝* Դալուադին, *Աստուած ողորմի ասացէ՛ք. ամէն. Հայր մեր, որ յերկինս։* Դալաթին, *դարձեալ յիշեցէ՛ք զ*Տանային *որդին՝* Մարտիրոսին. *ամէն։ Հայր մեր, որ յերկինս։*

3. *366ա (1701, բոլորգիր)* Նաման *փաշան, որ եկ* Աւզրում, *այն տարին տղայ եղաւ* Յակոբըն։ *Քաղացն այլ այն տարին շինեցինք. թվին ՌՃՇ. (1701)։*

4. *366ա (1703, բոլորգիր) Մահն ընկաւ* Պաշգեղն. *սրահն ու գոմն այն տարին շինեցինք. թուին ՌՃՇԲ. (1703)։*

5. *366ա (1724, նոտրգիր) Թվին ՌՃՀԳ. (1724) առին* Երեւան, *Սեպտեմբեր ամսոյն։ Այն տարին աճամու ցաւն*

ընկաւ Բասէն, շատ խոշոր մարմ մեռաւ: Հոկտեմբերի ԺԲ. (12) (արտ. լս.)՝ մեռաւ Նիկողոս:

6. *1ե (1897 թ., շղագիր) Նուիրում ենք մեր յօժար կամօքն սուրբ Աւետարանս Մայր Աթոռոյ Թանկարանին (Էջմիածնի գրադարանին):* Պետրոս Տէր-Մարտիրոսեան *եւ* Մարտիրոս Տէր-Մարտիրոսեան. *1897 ամի, 15-ն Սեպտեմբերի:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *11բ, 112բ, 171բ (երկիցս), 260բ, 325բ (երկիցս), 336բ՝ սեւ թանաքով ութանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՏԷՐ ԱԿՈԲ, ՌՃԺԲ. (1663)», *11բ (երկիցս), 112բ (երկիցս), 171բ (երկիցս), 260բ (երկիցս)՝ սեւ թանաքով ութանկիւն՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՏԷՐ ՄԱՐՏԻՐՈՍ»:

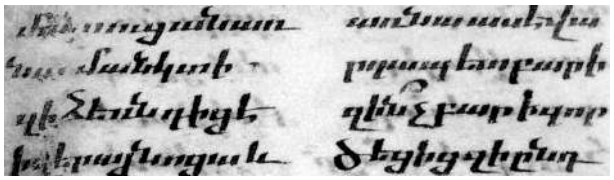
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Աւետարան», 1ա՝ սեւով «968/3602», «ՌՃԴ.-1655,* Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս»:*

3603
ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ԿԵԶԱՌԻՍ ՌԺ. – 1561

ԳՐԻՉ, ԾԱՂԿՈՂ՝ Փիլիպոս: ՍՏԱՑՈՂ՝ Մաթէոս առեպ.:

ԹԵՐԹ՝ 335, չգրուած՝ 1ա, 100ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԸ×12 (Ը 12+1, Թ 13, ԺԳ, ԻԲ 10, ԺԹ 11, ԻԸ 14): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (12×8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 59ա): ՏՈՂ՝ 19: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ ՅԱկան կապիչներով եւ գամերով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Բ+Գ-Դ՝ մագաղաթ (Ա., Դ.՝ նորոգման ժամանակի):



Նմուշ 59ա

ՄԱՆՐԱՆԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 1բ, Մարկոս՝ 100բ. լս-այիւ՝ Գաբրիէլ հրեշտակապետ՝ 159բ, Եղիսաբեթ՝ 160ա: Կիսախորան՝ 2ա, 101ա, 157ա, 258ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, յուշկապարիկ (45ա, 164ա, 206ա, 244բ, 290բ), տաճար (76ա, 143ա, 144ա եւ այլուր), խաչ (76ա, 91ա, 143ա եւ այլուր), ծառ (137բ), կենդանի՝ կապիկ: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, կենդանագիր, մարդ: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, շագանակագոյն, սեւ:

Տե՛ս Աստղիկ Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն. Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 739, Հմ՝ 461:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դ.ի սկ.ին, կազմի հին կաշին լրացուած նորով, կազմի եզրերի կաշին, կապիչները եւ պիպ. Ա, Դ՝ նորոգման ժամանակի, կազմը մաշուած, վրան կան զանազան ճաթեր եւ բերծուածքներ, հին մաշուած աստառը՝ փակցուած նոր վարդագոյն աստառի վրայ, խոնաւութեան եւ գործածութեան հետեւանքով լուսանցակողերը մաշուած, խիստ աղտոտուած. մագաղաթը տեղ-տեղ խոնաւութիւնից կծկուած, գրեթէ բոլոր թերթերը վերին լս-ից հիմիին մօտ՝ 1 սեան չափով խոնաւացած, առաւել գորշացած, որոշ թերթեր լրացուած թղթով, բնագիրը վնասուած, թ. 7, 55, 66, 89, 90, 121 եւ այլուր՝ վրան բնական անցքեր, թ. 177, 207՝ մագաղաթը թելով կարուած, թ. 213՝ պատռուածքը կարած թելն ընկած, թ. 42՝ առկայ է մագաղաթի 1/3 մասը, թ. 318՝ 1/4 մասը, թ. 24-5ի եւ որոշ թերթերի միջեւ ամրացուած թուղթ-ելուստների վրայ փակցուած ձեռագրից պոկուած փոքրիկ պատառիկներ, թ. 115-6ի միջեւ մուծուած ելուստի վրայ փակցուած թ. 117ի ներքին լս-ի, թ. 197-8ի միջեւ մուծուած ելուստի վրայ փակցուած թ. 197ի ներքին լս-ի պատռուած մասերը, մանրանկարների մեծ մասն արտատպուած հանդիպակաց երեսներին, որոշ մանրանկարների գոյները, տեղ-տեղ գիրը, 2ա, 101ա.ի կարմրագիրը մեծ մասամբ թափուած, տարածուած. Ը. պրակի վերջում է, բայց ԻԲ. պրակի մասն է, թ. 97ը, որը պետք է կարդալ՝ 254բ, 97բա, 255ա, ընդմէջ թ. 156-7ի 2, թ. 217-8ի, 257-8ի 1ական թերթ ընկած. թ. 103, 174, 328՝ էջանշան՝ կարմիր թելեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-99բ* Աւետարան Մատթէոսի:

2. *101ա-56բ* Աւետարան Մարկոսի *(ԺԵ. 41 - ԺԶ. 20 թափուած):*

3. *157ա-254բ, 97բա, 255ա-7բ* Աւետարան Ղուկասու *(ԺԳ. 27-ԺԴ. 1, ԻԳ. 46-53՝ թափուած):*

4. *258ա-334ա* Աւետարան Յովհաննու:

Ծնբ. Ունի ստ. լս. համաբարբառ՝ Յուացանկ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

334ա Փա՛ռք ամենասուրբ, ամենազաւր եւ կենդանարար Սուրբ Երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. յամէն: Սովորութիւն է աստուածային արանց միշտ եւ հանապազ խոկեալ յաստուածային պատուիրանս, ի տուէ եւ ի գիշերի միշտ զվերինն խորհել, ուր Քրիստոս նստի ընդ յաջմէ Հաստուծոյ: Եւ վասն բազում պատճառի բազումք փափաքին ջեռմե-

ռանդ սիրով եւ ըղձալի ցանկութեամբ |334բ| արդիւնս եւ գործս կատարել. նախ՝ վասն յաւիտենական եւ անմահ կենացն զանցաւորս արհամարհեն եւ զայն ստանան կեանս, որ մնացական է, որպէս ասէ Տէրն՝ երթա՛ք, գործեցէ՛ք մի՛ զկորըստական կերակուրն, այլ զկերակուրն, որ մնայ ի կեանսն յաւիտենական, երկրորդ՝ զի հրամա[յ]է Տէրն՝ Գանձեցէ՛ք ձեզ գանձս ի յերկինս, որ ո՛չ ցեց եւ ուտիչ ապականեն եւ ո՛չ գողք ական հատանեն: Գրեմք ըզգիրս, որ զամենայն գանձ եւ զամենայն աւետիք ի յինքն պարունակեալ ունի, նախ՝ զվերին իմաստութիւն եւ ապայ՝ զամենայն աքանչելագործութիւնս, որ ի սմա: երրորդ՝ |335ա| վասն անջինջ յիշատակութեան առաջի Աստուծոյ, որպէս ասէ մարգարէն՝ երանի, որ ունիցի ի Սիոն *եւ ընդանեակք* Յերուսաղէմ, *չորրորդ՝ վասն քաւութեան եւ թողութեան մեղաց մերոց բարէխաւս, որպէս ասէ մարգարէն՝ Ջմեղս քո ողորմութեամբ քաւեսցես եւ զանաւրէնութիւնս տրաւք տնանկաց: Ըստ այսմ աւրինակի փափաքեալ եղեւ աստուածային սուրբ Աւետարանիս աստուածասէր, բարեմիտ եւ հեզայհոգի պարոնտէր* Մաթէոս *արքեպիսկոպոսն, որ գնեց զսուրբ Աւետարանս ի հալալ ինչից եւ արդար վաստակ իւրոց՝ յիշատակ իւր եւ ծնողաց իւրոց, հարւրն իմոյ՝* Էսիլպեկին, *եւ մարւրն իմոյ՝* Մարիանին, Մինաս *քահանային,* Վարդանշին, *|335բ|* Միրանշին, Յենիպէկին, Սիմօնին, Մարտիրոսին, *տէր* Մկրտչին, Հեղին, *տէր* Ոհանէսին, Գրիգոր *սարկօ[ա]քին,* Ոհան *սարկաւագին,* Մարկոս *եպիսկոպոսին,* Շիմաւոն *եպիսկոպոսին,* Ջաֆարին, Ջարման *տատին,* Հեղինին, Եղիսաբեդին, Եղիա *սարկաւագին,* Շահզանին, Երէմին, Մխիթարին, Խաչատուր *եպիսկոպոսին,* Դանիել *քահանա[յ]ին,* Իգնատիոս *աբեղին, եւ յամենայն յարեան մերձաւորացն՝ կենդանաց եւ ննջեցելոցն. ամէն: Ի թվականիս Հա[յ]ոց ՌԺ. (1561 թ.). նկար<ար>եցաւ սուրբ Աւետարանս ձեռամբ սուտանուն* Փիլիպոսի, *ի սուրբ եւ ի հռչակաւոր ուխտս* Կեչառաց Սուրբ Լուսաւորչիս *եւ ԺԱ. (11) անուան յեկեղեցացս, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

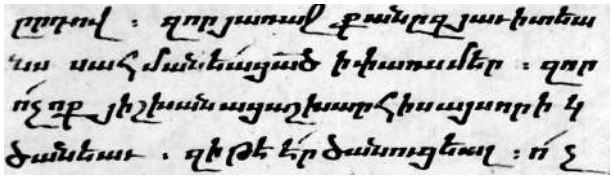
պհպ. Բբ (ժէ. դ., անարուեստ բոլորգիր) Աստուած ողորմի Յովէսին, *ննջեցելոց հոգւոյն ամենայն: Տէ՛ր Աստուած, օրհնէ՛, բարեխաւ[ս]եա՛ տօար (՞) խաչեց է ///ճ,* Դաւիթ *տօար///եա երգ, Աստուած ողորմի տէր* Մկ[րտ]չի *ննջեցելոց, հոգւոց եւ ամենայն հարց Աստուած ողորմի ///աւին ///մգ, Աստուած /// զՎարդգէս (՞), Աստուած օրհնի /// Սարգիս, /// այն գը* Նորհատ:

ՆՇՈՒՄ՝ *2ա՝ «1019/3603», «Ռժ.-1561,* Մ[եսրոպ] *եպ[իսկոպոս]»:*

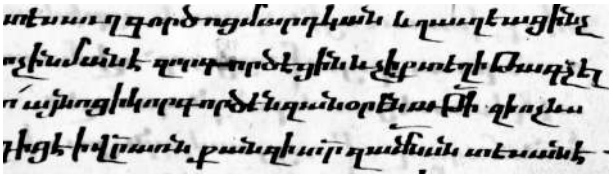
ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *157ա՝ «ի տէր ի* Վահան*»:*

3604
ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ (ՄԱՍՆ)

ԺԳ. դար



Նմուշ 21ա



Նմուշ 187ա

ԳՐԻՉ՝ Դաւիթ: ՍՏԱՅՈՂ՝ Տէր Գրիգոր:

ԹԵՐԹ՝ 292-12 (թուիչ՝ պրակ ԺԸ-Ի): ՊՐԱԿ՝ Ա.-Ի×12 (Ա 1, Բ 11, Գ, ԺԴ 10, ԺԵ 9, ԺԹ չիք, Ի 4)+Ա.-Թ×12 (Ա 2, Բ 7, Թ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, այլ լուսագծերով, լրացուած հետագայում՝ թ. 153, 160-1, 185, 187-9, 191-2, 194-210, 223-5, 264-6: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 21ա, 187ա՝ լրացուած հետագայում, այլ ձեռով): ՏՈՂ՝ 21-23: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով (Ա. փեղկ, դռնակ), սեւ կաշի (մէջք, Բ. փեղկ). միջուկը՝ տախտակ (Ա. փեղկ). ստուարաթուղթ (Բ. փեղկ). աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ, դռնակինը կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն թուղթ, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – (գծանկարային, բացի՝ 153ա) Ճակատազարդ՝ 153ա (առուած այլ ձեռով, նաեւ բուսազարդը): Լուսանցազարդ՝ բուսական, թոչուն, Տիմաւթէոս՝ 131բ, Եզեկիայ թագաւոր՝ 248ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր, մարդադէմ (Ջ՝ 222բ): Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը վնասուած, նորոգուած 1950ականներին, Բ. փեղկը՝ դռնակով, տեղադրած Ա. փեղկի տեղում, ճիւն կաշին վնասուած, պոկուած, երեւում է միջուկը, վրան կան ճաթեր եւ ճերմակաւոտ ներ, դռնակի կաշին մասամբ փեղկից եւ աստառից անջատ, նոր, սեւ կաշին տեղ-տեղ ճերմակած, զոյգ գամերը եւ կապիչներն ընկած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, մաշուած, աղտոտուած, թերթերը խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից աղտոտուած, մաշուած, կարմրագիր հատուածները մեծ մասամբ թափուած,

նորոգուած որոշ հատուածներ (35ա, 44բ, 45բ եւ այլն) եւ որոշ թերթեր (տե՛ս Նիւթ) լրացուած այլ ձեռով, որոշ թերթերի եզրերը մաշուած, մի հանիսն ամրացուած տարբեր թղթերով, թերթերի վրայ կան պատռուածքներ. թ. 22՝ ամրացուած տպագիր թղթով, թ. 1՝ լրացուած այլ սպիտակ թղթով, բնագիրը վնասուած, թ. 10, 18, 259՝ հիմիից մասամբ անջատ, թ. 33, 29-104, 276-92՝ ցեցի անցքեր, թ. 1ից առաջ անորոշ հանակի թերթեր, ընդմէջ թ. 1-2ի 12, թ. 22-3ի, 197-8ի, 202-3ի 2ական, թ. 199-200ի 5 թերթ ընկած, պրակ ԺԵ-Ի, Ա՝ գրուած յետագայում, այլ ձեռով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. Առ Հռոմայեցիս – *Թուղթ 1ա-17բ (Ա. 1-Բ. 9, Բ. 27-Է. 23՝ թափուած)*

2. Առ Կորնթացիս Ա – *Գլ. 17բ-8բ: Թուղթ 18բ-44բ (Գ. 22-ե. 7՝ թափուած):*

3. Առ Կորնթացիս Բ – *Գլ. 44բ-5բ: Թուղթ 45բ-63բ:*

4. Առ Գաղատացիս – *Գլ. 63բ-4ա: Թուղթ 64ա-73ա:*

5. Առ Եփեսացիս – *Գլ. 73բ: Թուղթ 74ա-82բ:*

6. Առ Փիլիպեցիս – *Գլ. 82բ: Թուղթ 82բ-9բ:*

7. Առ Կողոսացիս – *Գլ. 89բ-90ա: Թուղթ 90ա-6բ:*

8. Առ Թեսաղոնիկեցիս Ա – *Գլ. 96բ-7ա: Թուղթ 97ա-102բ:*

9. Առ Թեսաղոնիկեցիս Բ – *Գլ. 103ա: Թուղթ 103ա-6բ:*

10. Առ Եբրայեցիս – *Գլ. 106բ-9ա: Թուղթ 109ա-30բ:*

11. Առ Տիմոթէոս Ա – *Գլ. 130բ-1բ: Թուղթ 131բ-9ա:*

12. Առ Տիմոթէոս Բ – *Գլ. 139աբ: Թուղթ 139բ-45ա:*

13. Առ Տիտոս – *Գլ. 145աբ: Թուղթ 145բ-8բ:*

14. Առ Փիլիմոն – *Գլ. 149ա: Թուղթ 149ա-50բ:*

15. Վերագիր, Թելադրութիւն, Պատասխանին, Նաւարկութիւն, Վկայութիւնք – *150բ-2ա:*

16. Յոբ – *Գիրք 153ա-97բ:*

17. Եսայի – *Յառաջաբան 197բ (... յապաշխարութիւն եւ խոստանա զհաշտութիւն /// (շար.): Գլ. 198ա-9բ (սկ. /// [Ի]ւր փրկ[ութիւն ի Քրիստոս հաւատացելոցն...): Մրգ. 200ա-92բ (Ա. 1-ե. 7, Ջ. 13-է. 24՝ թափուած):*

Ծնթ. Աւտ. եւ ստ. լս-ներում գրչից նշումներ՝ 125բ՝ «Թերմոթէս անուն էր դատերն փարաւոնի», 143ա՝ «զԹէկղի չարչարանացն ասէ», 144բ՝ «մատեանիք էին հրէից», 152ա՝ «Ի կոչմանէ Պօղոսի առաքելոյն մինչեւ ցկատարումն իբրեւ եւ ասէ բառոզութեանն /// ստոյգ» եւ այլն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Գրչի *151բ կատարեցաւ* Պաւղոս *առաքեալին գլուխք /// ի փառս Աստուծոյ, ձեռամբ* Դաւթի *գրչիս: Աղաչեմ զքեզ, սո՛ւրբ առաքել Բանին Աստուծոյ, բարէխաւսեա՛ վասն իմ առ Միածին Բանն Աստուծոյ՝ թողուլ զմեզս իմ եւ զայն[ոցիկ], որ զմեզ ցաւակցաբար յիշեն աղաւթիւք իւրեանց:*

174բ Վարդ[ապե՛տ], աղաչեմ յիշեա՛:

190բ Աղաչեմ զքեզ, ո՛վ տէր վարդապետ, յիշեա՛զԴաւիթ սարկ[աւագ] յաղաւթս քո եւ գրոյս այլայլութեան մի՛ մեղադրեալ, զի վիրաւորեալ էաք ընդ չար ժամանակիս:

*292բ Փա՛ռք Սուրբ Երրորդութեանն եւ միաւնական աստուածութեանն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն. ամէն: Ջ*Դաւիթ *գրիչս աղաչեմ աղաւթիւք յիշե[ցէ՛ք] ի Տէր, ո՛վ դասք ուսումնասիրաց:*

Ստացողի *250ա Ջստացող զսուրբ գրոցս զտէր* Գրիգոր, *յիշեցէ՛ք, ո՛վ եղբ[արք]:*

Ծնթ. 151բ, 250ա եւ 292բ էջերի յիշ-ները տե՛ս ԺԳ. դ. յիշ-ի, էջ 892, Չ^{մր} 736:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *152բ (Ժե. դար, անարուեստ բոլորգիր) եւ ինձ՝ մեղաւոր սարկաւագիս, ողորմեա՛յ, յորժամ գայս փառաւք յաշխարհս, եւ գու[ն]ա՛ք հրըշտե՛կաց առաջի քո ընթանալն, գայս զաւրութեամբ եւ զատիս այնշէջ հրով, յայնժամ յիշեա՛յ զիս՝ զմեղաւորս, որ աւրինու է (այսպէս), ե[ւ] կամ ընթեռնոյ եւ Աստուա՛ծ զինքն յիշէ. ամէն:*

2. *197ա (Ժե. դ., բոլորգիր) Ո՛վ հանդիպողք, որ հանդիպիք սուրբ գրոցս, յիշեցէ՛ք զ*[Յովակիմ] *չողապին (՞) եւ զծնուղն իւր, որ յետ կրկին նորոգել զգիրքս առաքելական եւ մարգարէական, ինձ՝ մեղաւոր, [սո]տանուն* [Ա.]ռաք[ե]լ *սարգաւագիս:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *152բ՝ 4-րդ տողի գիրը ջնջած՝ մաքրած, անընթեռնելի, «յայտնեցաւ, հաստատեց ան, ա, ա աբ: Շատ բարեւ մի* Աստւայտուին */ չօո չօպ օղլը մեռաւ սարին: ե եսոր զ», 153ա՝ «ուրէք», 198ա՝ «Պ»:*

3605
ԴԻՈՆԻՍԻՈՍ ԱՐԻՍՊԱԳԱՑԻ, ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

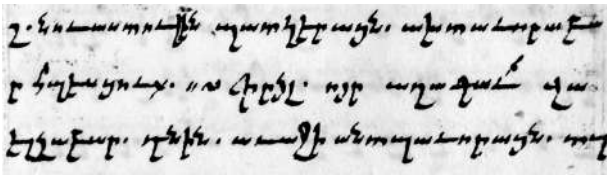
(թրգմ. Ստ. Սիւնեցի)

Ռճծե. – 1706

ԳՐԻՉ՝ Խոջամալ:

ԹԵՐԹ՝ 230-1 (թուիչ՝ թ. 87-9). չգրուած՝ 1բ-2ա, 225բ-30բ: ՊՐԱԿ՝ 1+Ա.-ԻԸ×8 (Բ 16, Ջ չիմ)+4: ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 18, 21, 22, 25 եւ այլուր՝ թագով պսակուած ձգուած ձուածիր, որի մէջ «PF», մէջտեղում սիրտ, ձուածիրի տակ՝ շեղանկիւն

խաղողի ողկոյզ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×11: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×8). սահմանագծուած կարմրով: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 15ա): ՏՈՂ՝ 18, 26: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ կապիչով. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ կապոյտ մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ թ. 1՝ չգրուած թուղթ:



Նմուշ 15ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, վրան կաւ ճաթեր եւ ֆերծուածքներ, ստորին եզրը միջուկից անջատ, մէջին մօտ՝ մէջի վերուվարի կաշուի փոքր շերտեր թափուած, դռնակը մաշուած, դէպի դուրս կծկուած, Բ. փեղկից մասամբ անջատ, աստառը դռնակից մասամբ առանձնացած, զոյգ գամերը եւ կապիչներից մէկն ընկած. խոնաւութեան ոռոշ հետքերով, թերթերի վերին մասից 1 տողից մինչեւ տեղ-տեղ թերթի կէսից աւելին խոնաւութեան հետեւանքով թաւնաթը տարածուած, գունափոխուած, բնագիրը անընթեռնելի. թ. 2, 9՝ մասամբ հիմիից անջատ, ընդմէջ թ. 49-50ի 8 թերթ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2բ-225ա [Մատենագրութիւնք Դիոնիսիոսի Արիսպագացւոյ: Թրգմ. Ստեփաննոս Սիւնեցի եւ Դաւիթ]

Տե՛ս ձեռ. 110, 1բ-348բ: Յառաջաբան./չիք: 1. Յանկ/չիք: ա/2բ-11բ, բ/11բ-29ա, գ/29ա-36ա, դ/36ա-45բ, ե/45բ-8բ, զ/48բ-9բ (...քանզի զսուրբ աթոռն (=աթոռոն) եւ զ/// (վջ.), է/50ա-6բ (սկ. /// կատարողապետութենէն գերագոյապէս քահանայապետեալք...), ը/56բ-61բ, թ/61բ-7բ, ժ/67բ-9բ, ժա/69բ-71բ, ժբ/71բ-4ա, ժգ/74ա-81բ, ժդ/81բ-2բ, ժե/82բ-95բ (խորագիր՝ չիք, միացուած նախորդ մեաւորին, առանձնանում է միայն կարմիր գլխատառով): 2. Յանկ/95բ: ա/95բ-103բ, բ/103բ-16բ, գ/116բ-39ա, դ/139ա-52ա, ե/152ա-66բ, զ/166բ-75բ, է/175բ-92ա: 3. Յանկ/192ա-3բ: ա/193բ-216բ, բ/216բ-25ա (...անբարբառելի իսկ բազմաձայնն, զի վասն (չշարունակուած):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

96բ Ո՛վ սրբազան ընթերցող, յորժամ լուսաւորեսցես եւ լուսաճաճանչ նշուլից սորա, ընկա՛լ զաղերսս եւ միով Հայր մերիւ յիշեա՛ զանարժան մեղաւոր Խոջամալս, զոր բազմաւ գրեալ վասն կարգման Հոգոյն Սրբոյն, ֆաղաթովն (՞) իմանամք սուրբ երանելի Դիոնէսիոսի անուցեալս, հաւատովս հաւատամ Սուրբ Երրորդութիւնն, յերկիր պագանիմ. գրեաց Թիվն մեծ ԱՌՃԾԵ. (1706), Նիրհան օխտնի. փա՛ռք Քրիստոսի Աստուած մեր. ամենայնի:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «1032/3605», «ԺՀ. Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «Վարդապետ եկեալ է եւ կոչէ զքեզ, թէ ո՞ւր ես եւ ասէ ցնա, թէ ես եկի եւ կոչի զքեզ», «8+ 5+ 5+ 4+ 2+ 5+ 3= 33, 33+ 3+ 2+ 2+ 3+ 5+ 4= 5[2]»:*

3606
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 337: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ-Դ՝ չգրուած, Ա, Բ՝ դեղին թուղթ, Գ, Դ՝ լուսագծերով թուղթ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. 1960ականներին նորոգուած, Ա. փեղկի կազմաստառին սոսնձուած նշումների թերթիկը պոկուած-ընկած, կազմի կաշին եւ դռնակը մաշուած, թեթեւակի վնասուած, վրան կաւ ճաթեր եւ ֆերծուածքներ, զոյգ կապիչները եւ գամերն ընկած, աստառներն աղտոտուած, խունացած, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, յատկապէս վրն. լուսանցակողը, աղտոտուած. Ա, Բ պիպ-ները նորոգման ժամանակի, պիպ. Գ, Դ՝ աղտոտուած, վրան կաթիլի հետքեր եւ նախկինում եղած մագաղաթէ Պտոկ-պիպ-ի հայերէն այբուբենի բոլորգիծ երկաթագիր տառերի արտատպուածք. խոնաւութիւնից թերթերն աղտոտուած, վրան անմաֆուր ջրի, մոմի, թանաքի հետքեր, զանազան բծեր, թաւնաթը եւ ներկերը գունափոխուած, տեղ-տեղ գիրը թափուած եւ լրացուած այլ ձեռքով, թ. 319, 320՝ հիմիից թուլացած, ոռոշ թերթեր եզրերից նորոգուած դեղին թափանցիկ թղթով, ոռոշ պատռուածքներ ամրացուած թղթով. նորոգման ժամանակ երկրորդ պրակահիշերի ոռոշ համարներ եւ ճակատազարդը վնասուած՝ կտրուած. լս-ներում՝ խորագրային նշումներ, ձեռագիրն ունի 2 տարբեր պրակահամարներ, վերջում՝ 334ա՝ այլ ԺԹ պրակահամար, մասն այլ ձեռագրի, 335 սխալ տեղադրուած՝ կարդալ թ. 336-ից յետոյ, ընդմէջ թ. 333-4ի, 334-6ի, (սխալ տեղադրուած) 335-7ի (սխալ տեղադրուած) 1ական թերթ ընկած:

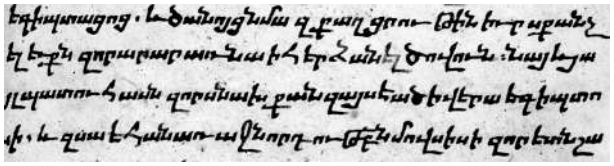
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Գիրք մեկնութեան երկոտա[սան] մարգարէից. գրչեայ, Հ[դր] 58»*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ՆՈՆԱՒՆԻՑ ՎԱՆՔ (ԱՅՐԱՐԱՏ) ԶԺԲ. – 1303

ԳՐԻՉ՝ Թադէոս ֆիյ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Յոհաննէս վրդ:

ԹԵՐԹ՝ 277 (թ. 1-277): ՊՐԱԿ՝ 2+Ա-ԻԹ×12 (Ա. 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 4ա): ՏՈՂ՝ 22:



Նմուշ 4ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 3ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն (178ա): Ձարդագիր՝ հանգուցագիր (առանց գունազարդման): Գոյներ՝ կարմիր:

Տե՛ս Աստղիկ Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 430, Հմր 249:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *3ա-275բ* Սրբոյ հօրն մեր տեառն Ներսէսի արեւելիսկոպոսի Տարսոնի Մեկնութիւն ԲԺ. մարգարէիցն, զոր ի թելադրութենէ աբ[բ]ա[յ] եփրեմի եւ կիւրղի եւ յիւրոց յաւելուածոյ մտաց գեղեցկայարմար յեռեալ՝ իբր ոսկի ընդ սարդիոն

Տե՛ս ձեռ. 1021, 2բ-67բ: 1/3ա-71բ: 2/71բ-101բ: 3/101բ-23ա: 4/123ա-36ա: 5/136ա-47ա: 6/147ա-50ա: 7/150ա-8ա: 8/158ա-78ա (171բ-8ա ազօթք Ամբակումայ մարգարէի – Տէ՛ր, զլուր քո լուայ եւ երկեայ...): 9/178ա-88բ: 10/188բ-98ա: 11/198ա-260ա: 12/260բ-75ա:

Բ. *1ա-2բ* [Վանականայ վարդապետի առաւել Մեկնութիւն Յոբայ. ձեռ. 5600, 12ա] – (սկ.) */// առաջին խաշանց, զոր մատոյց Հաբէլ, նոյնպես եկեր ա[յ]ժմ զհրաւոս իմ... թաքուցեալ ի ներքո լեզուի նորա, բայց զայս գիտելի է, զի բազում կանայք անզգամութիւն խաւսեցան եւ /// (շար.):*

Ծնթ. 1ա՝ ստ. լս-ում բոլորգրով գրութիւն, որը ջնջուել է, ընթեռնելի է միայն՝ «////կաղ կարմ խուլ///»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

71բ Այո՛յ, աղաչեմ յիշել բարի յիշատակաւն զմեղուցեալ գծողս՝ Թադէոս:

101բ Ջմեղուցեալ գծողս՝ Թադ[էոս], *աղաչեմ յիշել ի Տէր (նման՝ 123ա):*

136ա Ո՛հ, աղաչեմ յիշել զանարժան գծողս:

147ա Ջստացող սուրբ մատենիս՝ զՅոհաննէս *վարդապետ, յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս աղաչեմ: Ընդ նմին եւ զբազմայմեղ ծրողս՝* Թադէոս, *աղաչեմ յիշել ի Տէր:*

150ա Ո՛հ, աղաչեմ յիշել զանարժան ծրողս՝ Թադէոս, *յաղօթս:*

158ա Աղաչեմ յիշել զբազմամեղ գրողս՝ Թադ[էոս], *ի սուրբ յաղօթս ձեր:*

178ա Ո՛յ, աղաչեմ յիշել ի Տէր զանարժան գրիչս (նման՝ 188ա):

198ա Աղաչեմ յիշել յաղօթս զմեղուցեալ ծրողս:

260ա Աղաչեմ յիշել ի Տէր զեղկելի գրողս՝ զԹադ[էոս] *սուտանուն քահանայ:*

275ա Յորժամ գրեցաւ եւ յանկ ելեալ աւարառեցաւ բացայայտութիւն գպրութեանս աստուածախաւս ԲԺ.ան (12) մարգարէիցս, դիտապետք Հայոց տէր Գրիգոր, *տէր* Ջահարէ *եւ տէր* Ստեփաննոս Աղուանից, *եւ վարժապետ* Եսայէայ, |*275բ*| *եւ ստացաւղ սորին՝ պատուական եւ աստուածախաւս բաբունին* Յոհաննէս, *եւ թագաւոր Հեթում՝ այր բարեպաշտ եւ իմաստասէր եւ մանաւանդ աստուածասէր, եւ կայսր աշխարհակալ* Ս̲ուզան *զան՝ ազգէն նետողաց՝ տիրելով Հայոց եւ* Ասորոց, Վրաց *եւ* Աղուանից, Մարաց *եւ* Պարսից, Թուրքաց *եւ* Հագարացոց*: Բայց գրեցաւ հրամանաւ վերապացեալ առնն Աստուծոյ* Եսա[յեայ] *բաբունապետի, ի խնդրոյ* Յոհաննէս *վարդապետի եւ ձեռամբ* Թադէոսի՝ *անարհեստ գրչի, ի թուիս Հայոց ՉԾԲ. (1303), ի գաւառիս* Այրարատեան, *ի վանքս, որ կոչի* Նոնաւանից, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Աստուածածնիս *եւ այլ կենսակիր* Սուրբ Նշանացս*: Այլեւ գրեցաւ ի դառն եւ ի դժընդակ ժամանակի, ձմեռան յեղանակի, բազում տառապանաւք եւ նեղութեամբ, երբեմն ի ցրտո եւ ի ձմեռնային խրտութենէս տառապէի, երբեմն ի թաթարի գալոյ ու գնալոյ, ու ի տեղացս աւերութենէն մեք փախստական լինեաք ու մխիթարութիւն ոչ ուստէք, ու ես հայնց կամէի, որ ամէն գիր ոսկի էր լե[ա]լ, ապա մեր կարողութիւնս այդչափ էր, Աստուծոյ սիրոյն համար անմեղադիր լերո՛ւք, որոց հանդիպելոցդ սմին հայցեմք ի ձէնջ յիշատակիլ բարի յիշատակաւն Քրիստոսիւ ստացող սորին՝* Յոհաննէս *վարդապետ, եւ աշխատողքս, ի փառս աւրհնելոյն յաւիտեանս. ամմէն:*

Ծնթ. 275աբ եւ 276ա («Եւս եւ զաղախինն...» սկսուածքովը) էջերի յիշ-երը տե՛ս ԺԹ. դ-ի յիշ-ի, էջ 15, Հմր 16ա՝ որպէս Նոնաւնից վանքում Թադէոս գրչի գրած: Այս ձեռ-ի միայն այս՝ 275աբ երեսների յիշ-ը տե՛ս ԺԹ. դ-ի յիշ-ի, Ա. (2018), էջ 41-42, Հմր 36:

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

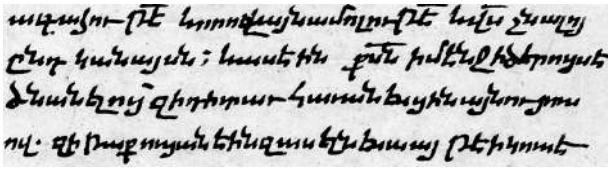
ԳԱՅԼԻՁՈՐ ԱՆԱՊԱՏ ԶԺԲ. – 1303

ԳՐԻՉ՝ Մխիթար վրդ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Յոհաննէս վարժապետ:

ԹԵՐԹ՝ 60 (թ. 278-337): ՊՐԱԿ՝ Ա-ե×12 (ե՝ 8)+4*: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 281ա): ՏՈՂ՝ 23:

* Ծնթ. 334ա՝ ունի պրակահամար ԺԹ., թ. 334, 337 եւ թ. 335-6՝ այլ ձեռով, մասն 2 այլ ձեռագրերի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 278ա:



Նմուշ 281ա

լուսանցազարդ՝ բուսական: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, դեղին, սեւ, մանուշակագոյն, դարչնագոյն:

Տե՛ս Աստղիկ Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 430, Հմ 249:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *278ա-333ա* Մեկնութիւն համառաւտ Դանիէլի, զոր հոգիապայծառ եւ իմաստախոհ վարդապետն Վարդան շարադրեալ է ի հոգէկիր մեկնչաց Եփրեմի, Հիպողիտայ, Ստեփանոսի, ի խնդրոյ ուս[ու]մնասէր մանկանց՝ առ ի դիւրահաս [ընթերցողաց] – *Մերձաւորք մեր եղբարք եւ որդեակք յաւժարեցին…*

ա. *278բ-84ա* Դանիէլ դատաստանն Աստուծոյ – *Դանիէլ ի նոցանէ է, զորս ոչ արժէ աշխարհ, ըստ Պաւղոսի ասելոյն, որ Քրիստոսին խաւսէր… մեծացաւ Դանիէլ առաջի ամենայն ժողովրդեանն:*

բ. *284ա-6բ* Տեսիլ երկրորդ – *երկրորդ տեսիլ. եւ զառաջինն եւս տեսիլ կոչէ, որ զտեսող Հոգին էառ Դանիէլ եւ զՇուշան ապրեցոյց… զի այս ամենայն տեսուածք կային աստ:*

գ. *286բ-91բ* Տեսիլ երրորդ – *Իսկ երրորդս յայտնի է թագաւորին զերազն տեսանելն եւ մոռանալն… եւ ի պատրանաց մեծութիւնից այսպիսի ինչ արար, որ ասէ:*

դ. *291բ-8բ* Տեսիլ չորրորդ – *Զոր սովոր է գիրքս այս զպատմութիւնն ինչ իրաց տեսիլս անուանել, կամ որ ի սմա գործեցաւ… քաւիչ եւ ողորմածին Աստուծոյ:*

ե. *298բ-317բ* Տեսիլ հինգերորդ – *Անասելի են խորք մարդասիրութեանն Աստուծոյ, թէ որպէս պատուեաց զբնութիւնս եւ հնարի ապրեցուցանել զայսքան մոռացկոտ եւ զգժուարահաւան ազգս մարդկան… իմոյ աւրհնելոյն յաւիտեանս ի Հայր եւ ի Հոգին Սուրբ:*

զ. *317բ-32բ* [Տեսիլ վեցերորդ] – *Յամին երրորդի կիւրոսի Պարսից արքային բան յայտնեցաւ Դանիէլի, որ կոչեցաւ Բաղտասար… գէշ-գէշ պատառեցին առաջի նորա:*

է. *332բ-3ա* [Յիշատակարան հեղինակի գրոյս] – *Աւրհնելով եւ փառաւորելով զԱստուածն յաւիտենից Դանիէլիս հանդերձ եւ յամենայն սուրբս… հաւատամք սրբիլ եւ հաճոյ երեւիլ Աստուծոյ եւ սուրբ եկեղեցւոյ ամաւթով եւ անհաճոյս, որքան յինէն է: Աւրհնեալ Սուրբ երրորդութիւն. յաւ՛:*

Ծնթ. Լս-ներում կան հեղինականիշ անուններ. «Եփ», «Ստ»: Տե՛ս Վարդան Աւետեցի, Յովհաննէս Ծործորեցի, Թովմա Մեծոփեցի, Մեկնութիւմ Դանիէլի մարգարէութեան, Ս. Էջմիածին, 2007, էջ 19-164, նեո.՝ C. վերականգնումներն ըստ այս տպագրի:

Բ. *334աբ* [Փիլոնի Եբրայեցւոյ Յաղագս զԱստուած] – *(սկ.) /// ցուցանել, քանզի զանկերպութիւնն բազումք աստուածաստեղծել արժանի համարեցան… քանզի հասարակութիւն ընկալաւ յայնմանէ, որ ի վերա ամենայնի Աստուածութեան հոգ/// (վջ.):*

Տե՛ս տպ. Փիլոնի Եբրայեցւոյ Մնացորդք ի հայս, որ են Մեկնութիւն Ծննդոց եւ ելից. Ճառք ի Սամփսոն, ի Յովնան եւ յերիս մանկունս կամ ի հրեշտակս, աշխ. Մկրտիչ Աւգերեանց, Վենետիկ, 1826, էջ 614-616:

Գ. *336աբ, 335աբ* [Փիլոն Եբրայեցի, Ճառք]

1. *336ա (սկ.) ///որով նորոգել եւ զարգանալ… ոչ սակաւ աւգուտ առնեն:*

2. *336աբ, 335աբ* Հե. Ջի՞նչ են վեց ոտքն, որ ելանէին ի կողմանէ երկոցունց երեք զուգապէս – *Վասն զի կենդանաբերն… զի տարին ոչ այլ ինչ է /// (վջ.):*

Տե՛ս տպ. Փիլոնի Եբրայեցւոյ Մնացորդք ի հայս, որ են Մեկնութիւն Ծննդոց եւ ելից. Ճառք ի Սամփսոն, ի Յովնան եւ յերիս Մանկունս կամ ի հրեշտակս, աշխ. Մկրտիչ Աւգերեանց, Վենետիկ, 1826, էջ 459-460 (Ժե.), 519-521:

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺՋ. դար, բոլորգիր*

– *337բ Բայց երկուքս այսոքիկ առաւելապէս ընձեայեցան մարդոյ, քանզի սայ միայն հանդիպի թողութեան մեղաց զղջացեալ, եւ սորայ միայնոյ մարմին մահկանացու գոլով՝ անմահանայ: Եւ մարմնականին վասն հոգւոյն, իսկ հոգեկանին վասն մարմնոյն հանդիպեցաւ (այսչափ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

300բ ստ. լս.՝ Վա՛յ ինձ:

311բ ստ. լս.՝ Վա՛յ ինձ, մահացայ ի վատթար աւրինակէս:

326բ ստ. լս.՝ ///ն (գիրը կտրած, թանաքը տարածուած, անընթեռնելի) Ստեփանոսի *աստանաւր հասաս:*

333ա Գրեցաւ վերլուծութիւնս Դանիէլի *մարգարէի յանապատիս* Գայլիձոր *անուանելոյ, ի թուի ՉԾԲ.երորդի (1303)՝ աւժանդակութեամբ մերոյս սրբազան եւ արդիւնական րաբունապետի՝* Էսաիաս *անուն առձայնելոյ, ի ստացումն եւ ի խնդրոյ պատուական եւ աստուածահաճոյ* Յոհ[ան] *վարժապետի եւ իմս հոգւոյն հարազատի, ձեռամբ անպիտան եւ անարժան* Մխ[իթար] *պիտակ անուն վարդապետի, եւ որք հանդիպիք այսմ սուիերի արգասաւորի, զՔրիստոս Աստուած ողորմեսցին անյապաղ հատուսջիք մերումս հոգւոյ, որում յաւէտ կարաւտիմ:*

Ծնթ. Հետագայ՝ 276ա էջինը, այս՝ 333ա էջինը եւ հետագայ 333բ էջինը նոյն կարգով (276ա, 333ա, 333բ), որպէս Գլաձո-

ռում Մխիթար վարդապետի գրած՝ տե՛ս ԺԴ. դ-ի յիշ-f, Ա. (2018), էջ 41-42, Հմր 36բ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ
(գրուած ի մի տփի ամփոփելուց յետոյ)

1. *ԺԴ. դ., բոլորգիր*

276ա եւս եւ զաղախինն Տեառն՝ զԱսուդայն, *յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս, քանզի ի նորա սակս յիշատակի տուեալ եղեւ գծագրել զսայ՝ ի վարժս աւգտի մանկանց նորոյս* Սիոնի: *Աւգտեալքդ յայսմ տառէ զվեր յիշատակեալ զաղախինն Աստուծոյ* զԱսուդայն *յիշեսջի՛ք ի Տէր:*

333բ Բայց ստացեալ եղեւ մատեանս աստուածախոսիմբ յիշատակ աղախնոյն Աստուծոյ՝ Ասուդա *կոչեցեալ, վերափոխելոյն ի Քրիստոս տգա եւ տհաս հասակաւ, ժամանեալ մինչ յաւուրս քսանամենից՝ աւելի եւ կամ նուազ, վախճանեալ զկեանս իւր՝ փոխեցաւ ի Քրիստոս՝ յոյժ աղէտ եւ ողորմն թողեալ ծնողացն իւր, քանզի միայն ունէին զնա: Արդ, պատահողք այսմ տառի, զվերասացեալ աղախինն Քրիստոսի* զԱսուդայն *յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս, զի յիշեցելոյն եւ յիշողացդ եղիցի ողորմութիւն յամենառատ ողորմութենէ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ աւրհնելոյն յաւիտեանս. ամէն, եղիցի:*

Ծնթ. ԺԴ. դ-ի յիշ-f, Ա. (2018), էջ 42, Հմր 36.բ.՝ այս եւ նախորդ յիշ-ները զետեղուած են Մխիթար գրչի յիշ-ների շարում: Իսկ Լ. Խաչիկեանը տարաձայնել է՝ առաջինը համարելով Թադէոս գրչինը, երկրորդը՝ Միքաէլինը (տե՛ս ԺԴ. դ-ի յիշ-f, էջ 15, 16):

2. *52ա (ԺԵ. դ., նոտրգիր, արտ. լս.) Մեղօք լցեալս յիշեսջի՛ք:*

3. *276բ (1537 թ., նոտրգիր) Արդ, աղաչեմ զամենեսեան, որք հանդիպիք այսմ աստուածաշու[ն]չ մատենիս՝ ԲԺ. (12) մարգար[է]իցս վերատառութեանս եւ Դան[ի]էլի մարգ[ար]էին, յիշեսցի՛ք զանարժ[ան] եւ նուաստ* Աւաքտէր *սպաս[աւ]որ բանին /// (գիրը ջնջած՝ մաքրած), որ անուամբ միայն եմ վարդապետ, եւ ոչ ելով զարդինական, որով տեսական աւրինի, որ բազում ժամանակս աշխատեցայ առ ոտս մեծ բարեբնապետացն Յեսայի եւ Տիրոյ, եւ գնեցիս զսայ ի հալալ ինչից իմոց ի ձ. (100) մթխալ արծաթ ի Գայլիձորին, ի թվին Հայոց ՋՁՁ. (1537): Արդ, երես առա՛ անկեալ աղաչեմ, դարձեալ, կրկին, որք ընթեռ[ն]ոյք զաստուածաին տառս, յիշման արժանի արարէք զԱւաքտէր վարդապետ /// (ջնջած) մեր ծնաւղաւքն հանդերձ, եւ ով գիրքս անկանի, տարէ՛ն ինն Բ. պատարագ մատուցանէ:*

4. *333բ (ԺՁ. դ., բոլորգիր) Քրիստոս Աստուած, ողորմեա՛յ* Կիրակոս *բանասէրին եւ թո՛ղ զմեղք նորին, զմահու չափն եւ ներելին՝ բարեխօսութեամբ* Սուրբ Աստուածածնին:

5. *337ա (1616 թ., նոտրգիր) ես՝* Յովսէփ *աբեղայս, նորոգել եաու զգիրքս՝ յիշատակ ինձ եւ ծնաւղաց իմոց, ով ոք որ կարդայ, մեզ եւ աշխատողաց սորին ողոմի ասասցէ, եւ որ առատն է ի տուրս բարեաց, ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի ի միւս անգամ իւր գալըստեան. ամէն: Թվին Հայոց ՌԿԵ. (1616):*

Տե՛ս ԺԷ. դ-ի յիշ-f, Ա., էջ 573, Հմր 756:

6. *277բ (1795 թ., նոտրգիր) Յիշատակ է մեկնիչս երկոտասան մարգարէից, զոր լուսահոգի մէլիք* Յովսէփի *դուստր* Սուլթանն-Թագուհին, *եւ հարան մէլիք* Ադամին, *կինն մէլիք* Մէլքումին՝ *ըստացեալ եւս* Եղիազար *եպիսկոպոսին՝ ի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ իւր համայն կենդանեաց եւ ննջեցելոցն: Արդ, որ ոք հանդիպիք այսմ հոգելից տառիս կամ ընթեռնլով եւ կամ օրինակելով, միով Հայր մերիւ յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս զվերոգրեցեալսն, յորմէ եւ դուք եղիջիք յիշեալք ի միւսանգամ գալստ<ս>եանն Նորա. ամէն: Ի ՌՄՃԴ.ին (1795):*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *61ա՝ «Հ[ե]րձեալ իսկոյն ջուրն պաղեալ մարմին պղծոյն ի ներս պահեալ», 138բ՝ «գրչայփորձ է այս գիր», 228բ՝ «ի ժամանակին», 277բ՝ Այսաւր անճառ լուսոյ ծագում ի փրկութեան մեր», 324բ՝ «Գրչափորձ է այս գիրս տեսէք եւ ձեր բանն տեսէք», 325բ՝* «Ալաճաց յերկիրն», *334ա՝ (հակառակ դիրքով) «գիժ եւ* Ազարիեղէ *եւ ինձ որոմեա», «Սաղմոս, սաղմոս», 337բ՝ «/// ընդէր հրամայէ յարենէն մատուցանել ի ի սեամս եւ ի կամ մինչեւ ցչորեքտասան մասն», «գինչ են զոստքն որել», «Նիւսացայ են», «///մ փրկութիւն /// մինչեւ ցՀէ.», «Ուրախ լե՛ր, անապատ ծարաւ եւ ծաղկեա՛ հաւատով երանու», «Ջաստու աստ Աստուծոյ: Ես ասացի Տէր ողորմեա՛ ինձ, բժշկեա՛յ: Ատանաւր զառ: Ասաց, ասաց: Ասաց Աստուած արասցո՛ւք» (կրկն. մի քանի անգամ), (հակառակ դիրքով)՝ «եւ կենսաբեր սուրբ խաչին եւ ամենայն սրբոց գնդին. ամէն», 308ա, 337բ՝* զանազան տառեր եւ բառեր:

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *198ա՝ վարդեակ, 337ա՝* ճակատազարդ:

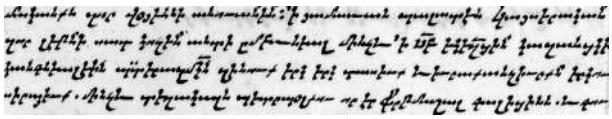
3607
ՅՈՎՍԷՓ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆՑ, ՕՐԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ՕՐԷՆՍԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՇՏԱՐԱՆ-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ ՌՄԻԸ.- ՌՄԼԱ. – 1779-1782

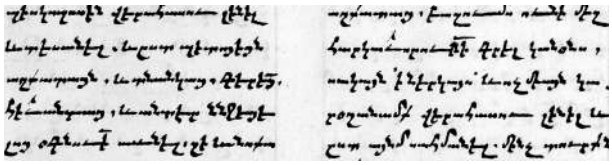
ԳՐԻՉ՝ Անանուն fարտուղար Ա. (3ա-14բ), Անանուն fարտուղար Բ. (21ա-35ա), Յովսէփ արեպս. Արղութեան*:

ԹԵՐԹ՝ 41 (ունի հետագայում Յովսէփ արեպս. Արղութեանի ձեռով առուած էջակալում՝ 1-101, որ է՝ 2ա-35բ). չգրուած՝ 1աբ, թ. 16-20, 35բ-41բ: ՊԱԿ՝ 1-4×10 (1՝ 8, 2՝ 12)+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 1, 9 եւ այլուր՝ «C&I HONIC.», թ. 4, 10,

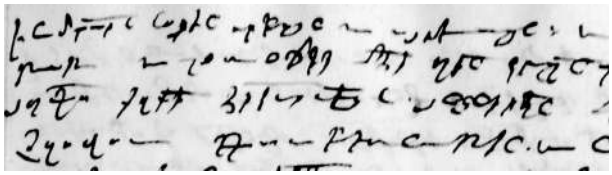
16 եւ այլուր՝ շրջանաձեւ ցանկապատ, մէջը զինուորական հանդերձով եւ սաղաւարտով այր՝ ձեռին նիզակ, դիմացը՝ առիւծ՝ կանգնած 2 թաթի վրայ, բարձրացրած թաթին սուր, միւսին՝ ետեւերի խուռն, վերեւում՝ «Propatria», ներքեւում՝ «HWOLVEN», թ. 4՝ նոյնը, առանց «HWOLVEN»-ի, թ. 5՝ «HB» ոճաւորուած թագով, թ. 12, 13, 18 եւ այլուր՝ բուսական ոճաւորմամբ շրջանակ, մէջը՝ թագ, ներքեւում՝ «GR»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 30,5×19,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (2ա-15բ, 34բ՝ մասամբ. 27×14), երկսիւն (21ա-35ա, 26×14). սահմանագծուած սեւով: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 8ա, 23ա), նոտրանման շղագիր (նմուշ՝ 15ա. լրացուած հետագայում գրիչ-հեղինակի ձեռով): ՏՈՂ՝ 34-41, 32: ԿԱՋՄ՝ ճնշագծերով մոխրագոյն մոմլաթ, մէջբը՝ սեւ կտաւ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չգրուած թուղթ:



Նմուշ 8ա



Նմուշ 23ա



Նմուշ 15ա

* Ծնթ. Հիմնական շարադրանքը գրել են անանուն բարտուղարներ, ըստ հարկի նոտրգրանման շղագրով երբեմն յաւելում, երբեմն լրացումներ է արել հեղինակը՝ Յովսէփ արեպս. Աղղութեանը (2աբ, 3բ, 4ա, 6աբ, 12ա, 14բ-5բ):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թ. 30՝ ստ. մասը եւ վջ. պրակը մասամբ հիմիից անջատ, որոշ թերթեր ամրացուած այլ թղթով, տեղ-տեղ թանաքաբծեր եւ աղտոտուածութեան հետեր, 25բ-ի առտ. լս-ի, 26ա-ի տողամիջի հետագայի գիրը ջնջած՝ անընթեռնելի. ընդմէջ թ. 20-1ի՝ 28 թերթ ընկած (տե՛ս Ծնթ. 21ա):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-15բ* Մասնաւոր պատմութիւն յաղագս հանդիպելոցն մէջ, յորժամ ի Հաշտարախանու ելեալ գնացաք ի Մոսկով ի պատճառս օծման եկեղեցոյն Սանկտ-Պետերբուրգու, զոր կառուցեալ էր Ջուղայեցի եղիազարենց եղիազար աղայի որդի ազնիւ աղայ Յովհաննէսն (Օրագրութիւն 1779 Յունուար 17 - 1782, Հոկտեմբեր 23) – *Յամի Փրկչին 1779, եւ ի Հայոց ՌՄԻՀ. (1779) թուականին եւ ի Յունվարի 17, ելեալ ի Հաշտարախանու գնացաք ի Մոսկով Փետրվարի 7... ի սոյն թուոջս ամի Հ[ո]գտեմբերի 23... կարգեցաք գործակալ եւ զգերապատիւ պարոն Մկրտումն Գալստեանն Ջուղայեցի:*

Ծնթ. 10բ՝ տողամիջում Սեպ. 7-ի գրաման մէջ առկայ Բանիբով հաղաքի վերեւում մանուշակագոյն մատիտով նշած «Օրանիէնբաում»:

Տե՛ս Դիւան հայոց պատմութեան, խմբ. Գիւտ աւագ քհյ. Ագանեանց, գիրք Թ., Թիֆլիս, 1911, էջ 17-48:

Բ. *21ա-35ա* [Օրէնսդրութիւն]

1. *21ա-3բ* [Մասն երրորդ] (է-իա) – */// է. Ամենայն գանձ պետ<կ>ք եւ երիցփոխք, սահմանեսցեն յիւրաքանչիւր եկեղեցւոջ ամաւն ինչ եւ կնքեսցեն զայն վասն գանձանակաց իւրեանց... եւ նոյն ինքն սրբազան արքեպիսկոպոսն, որ զայս տնօրինէ, լինի պարտաւոր բիւր բարեաց ժողովրդեանն՝ որպէս նախնի թարգմանիչք ազգիս մերոյ, զորոց վիպէ պատմաբանն Մովսէս քերթողն Խորենացի (շղագրով յաւելած՝ «Յովսէփ արքեպիսկոպոս»):*

Ծնթ. Ստ. լս-ներում՝ 21ա ԺԹ. դ-ի շղագրով «պակասում է 36 էջ, 18 թերթ: Ասում են, որ իբր թէ պոկել տարել է Սարգիս վ. Ջալալեանցն Աստրախան բննիչ եկած միջոցին, բայց անհաւատալի է: Ըստ ոմում նա կարող էր կամ ամբողջը վերցնել կամ օրինակել տալ: Ավելի հաւանական է, որ այդ ասողներն են հանել» (վերջին նախադասութիւնը՝ ջնջագիծ):

2. *24ա-6ա* Մասն չորրորդ. Վասն առղեանց լուսանկար մօրս մերոյ Սրբոյ Աթոռոյն էջմիածնի վանիցն եւ առաջնորդին

ա. *24ա-5ա* Առդիւնք Սրբոյ Աթոռոյն են այսոքիկ (ա-գ) – *Յառաջին ժամանակին մինչ Տեառն ողորմութեամբ ի մերում աշխարհի էաք եւ չէաք ցրուեալք ի զանազան իշխանութիւնս... բայց եթէ վախճանեալ արքեպիսկոպոսն եւ կամ վարդապետն կտակեալ ինչ իցեն ի կենդանութեանն եւ կամ խոստացեալ ուրուք ինչ, ճշմարիտ վկայիւք յայնց կատարումն տայցեն:*

բ. *25աբ* Հասկ առաջնորդական են այսոքիկ (ա-ե) – *Նախ զեօթն հանդիսաւոր յաւուրց պատարագն, այսինքն՝ 1. Ծննդեան, 2. Տեառնդյառաջին... յիւրաքանչիւր տարւոջ տայցեն իւրաքանչիւրքըն յատուկ-յատուկ հինգ ռուպլի, եւ զսոյն արդիւնս շնորհեցաք դատարանին յաղագս նորին հարկաւորութեանն (շղագրով յաւելած՝ «Յովսէփ արքեպիսկոպոս. վերոյգրեալ հինգ ռուպլին իւրաքանչիւր քահանայիցն վասն աղքատութեան եւ տառապանաց եւ հասարակութեան թախանձանացն շնորհեցաք չպահանջել ի նոցանէ, այլ շնորհեցաք իւրեանց: Յովսէփ արքեպիսկոպոս»):*

3. *26ա-9ա* Մասն հինգերորդ. Վասն կառաւարութեան հոգեւոր դատարանին եւ դատաւորացն եւ զա-

նազան գործոց առ նոսայ պատկանելոց (ա-լա) – *ի հոգեւոր դատարանի մերում արձակապէս հրամայօղ եւ իշխան հոգեւոր է ի Սուրբ Աթոռն էջմիածին... եւ գրով առ սրբազան արքեպիսկոպոսն բողոքեսցեն, բայց զգուշ լինիցին չզրպարտել զնայ թարց վկայի եւ օրինաւոր պատճառաց եւ կամ նախանձու (շղագրով յաւելած՝ «Յովսէփ արքեպիսկոպոս»)։*

4. *29բ-35ա* Մասն վեցեր[ո]րդ. Վասն եկամուտ ժողովարարաց, վարդապետաց եւ հաճանայից (ա-լ) – *ժողովքարար ոք եկեղեցական կամ աշխարհական, ով ոք եւ իցէ, ուստի եւ եկեսցէ առանց վկայական թղթոյ... եւ յօր[ը]ստօրէ ծաղկեալ՝ պայծառասցուսցէ ի պարծանս ազգիս մերոյ եւ սրբոյ Աթոռոյն էջմիածնի եւ ի փառս ամենամեծ անուան իւրոյ. ամէն (շղագրով յաւելած՝ «Յովսէփ արքեպիսկոպոս»)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1ա Տե՛ս խորագիր։

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *2ա*՝ կապոյտ թանաքով ուղղանկիւն՝ «ՀՍԽՀ ԼԻԿ ԵՋՄ. ՊԵՏ. ԱՐԽԻՎ N»։

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Մ մատիտով «ունի միկրոֆիլմ», 1ա՝ կարմիր մատիտով՝ «Հմր 4», սեւով՝ «Յիշատակարան Յովսէփ արքեպիսկոպոս Աւդուրեանի», մատիտով՝ «թղթ. Հմր 7, վ. հմր 4», «ձեռ. Հմր 3607»։*

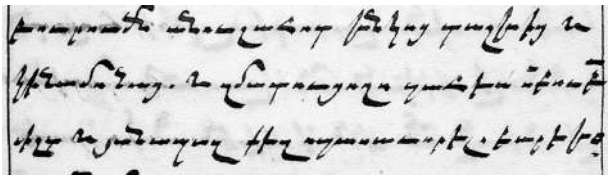
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *13բ՝ «ց», 15ա՝ «Մոզդոկ», 16ա՝ «111 ամ», 20բ՝ «պակասում է» (ջնջագիծ)։*

3608
ՏԱՂԱՐԱՆ

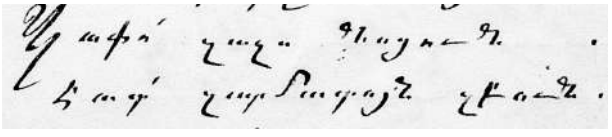
ԺԹ. դարի Բ. կէս

ԳՐԻՉ՝ Անանուն Ա. (թ. 4-66, 103-6), Անանուն Բ. (թ. 67-9), Անանուն Գ. (թ. 70-86)։

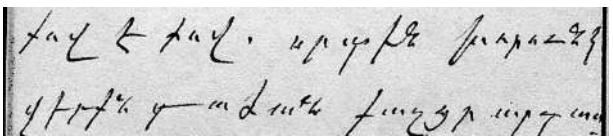
ԹԵՐԹ՝ 107 (գրչի էջակալում՝ 1-127, որ է՝ 4ա-67ա). չգրուած՝ 1ա-3բ, 26բ, 86բ-8բ, 89բ-98բ, 102բ, 107աբ։ ՊՐԱԿ՝ 1-14×8 (1՝ 10, 13՝ 4, 14՝ 5)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ ճնշադրոշմով՝ թ. 64, 71, 87 եւ այլուր՝ ոճատրուած շրջանակ, մէջը՝ «ФАБРИКИ МАРШЕВА»։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×10,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,7×8,5). բնագիրը սեւով շրջագծուած։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր՝ թ. 4-66, 103-6 (նմուշ՝ 8ա), շղագիր՝ թ. 67-9, 70-86 (նմուշ՝ 67ա, 73ա)։ ՏՈՂ՝ 17, 20, 12-16։ ԿԱՋՄ՝ ծաղկաթուղթ, մէջը եւ եզրերը շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ. լուսանցակողերը՝ շագանակագոյնով ցայտկէէ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չգրուած, դեղին թուղթ, մասն կազմաստառի։



Նմուշ 8ա



Նմուշ 67ա



Նմուշ 73ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին փոխր-ինչ մաշուած, եզրերից երեւում է միջուկ-ստուարաթուղթը. թերթերի վրայ տեղ-տեղ կան թանաքաբծեր, գիրն արտացոլուած հակառակ երեսներին։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *4ա-10բ* [Շարականք, մեղեդիք, սրբասացութիւնք]

ա. 1. *4ա-5ա* [Շարական հանդերձի] («ԽԱՉԱՏՈՒՐ») – *Խորհուրդ խորին անհաս անսկիզբն, / որ զարդարեցեր զվերին պետութիւնդ... թագաւոր երկնաւոր, զեկեղեցի քո անշարժ պահեա՛, / եւ զերկրպագուս անուանդ քում պահեա՛ ի խաղաղութեան։*

2. *5աբ* [Տաղ յորժամ եպիսկոպոս պատարագ մատուցանէ. ասացեալ փոխանակ մեղեդոյ, ձեռ. 7717, 63ա] – *Ընտրեա՛լդ յԱստուծոյ, ո՛վ երջանիկ սուրբ քահանայ, նմանեալ Ահարօնի եւ Մովսէսի մարգարէին... Հօրն փառաւք, Որդոյն պատիւ եւ Սուրբ Հոգոյն այժմ, յաւիտեանս յաւիտենից Քրիստոս օրհնեալ ի համայնից։*

բ. *5բ* Մեղեքի Ծաղկազարդի – *Աստ երբայեցւոյ մանկունքն զերգս քրոբէիցն առեալ, հեթանոսական դասուց տօնակից վերիցն եղեալ։*

գ. *5բ* Մեղեքի Ծաղկազարդի – *Զայնէր Մարքեամ առ պարտիզպանն, մի՛թէ դու բարձեր զանդրանիկն իմ սէր։*

դ. *6ա* [Գրիգոր Նարեկացի]. Մեղեքի Խաչի – *Ես ձայն զառիւծուն ասեմ, որ գոչէր ի քառաթեւին. ի քառաթեւին գոչէր, ձայն առնէր ի սանդարամետան։*

Տե՛ս Գրիգոր Նարեկացի, Տաղեր եւ գանձեր, աշխ. Ա. Քեօշկէրեանի, Երեւան, 1981, էջ 129։

ե. *6ա* Մեղեքի Յարութեան – *Յարեաւ Փրկիչն աշխարհի եւ ազատեաց զազգս մարդկան ի մահուանէ Քր<է> (բազմիցս՝ «րէ րի րէ...»)խատս։*

զ. *6ա* [Անդրիաս, ձեռ. 3986, 73բ]. Մեղեքի Համբարձման – *Այսօր անդրանիկն Հօր միածին Որդին յերկինս սլանայ ադամային կերպիւ, նուագ ներբողից եղանակեն այսօր հոյլք հոգեղինաց երկնաւորացն խմբից:*

է. *6բ* Մեղեքի Սուրբ Հոգոյն գալստեան – *Նուագեմք Հոգւոյն նուագս վայելուչս, վայելուչ բանիւ զարարչութիւն նախ ասեմք:*

ը. *6բ* Մեղեքի մեռոնի – *Հա՛յր ամենակալ, որ առաքեցեր զմիածին Որդիդ ի փրկութիւն մարդկան:*

թ. *6բ* Մեղեքի Այլակերպութեան Քրիստոսի – *Լեառն ցնծա՛, դու Թաբոր, յարփիահրաշս տօնի, քան զմինայ բարձրացար, զԱստուած փառօք ընկալար:*

ժ. *6բ* Մեղեքի Յարութեան – *Այսօր ողբայն առ գերեզմանին. Գաբրիէլ գոչէր՝ Ջի՞ լայք, յարեաւ կենդանին:*

ժա. *6բ-7ա* [Գրիգորի Նարեկացի]. Մեղեքի Աստուածածնայ – *Աչքն ծով ի ծով ծիծաղախիտ, / ծաւալանայր յառաւօտուն / երկու փայլակնաձեւ արեգական նման:*

ժբ. *7ա* [Ներսէս, ձեռ. 5899, 33բ]. Մեղեքի առաքելոց – *Այսօր ցնծացէ՛ք, եղբա՛րք պարակից, եղեալ վերնոցն սուրբ զառաքեալսն, գովել յորս յիշատակի նոցին:*

ժգ. *7ա* Մեղեքի Յարութեան – *Ի կոյս վիմէն յարեաւ այսօր եւ զգերեալս ի գերողէն ազատեաց Ք<րէ>րիստոս:*

ժդ. *7ա* Մեղեքի Աստուածածնայ – *Եւ անխախտ ծնողութեան էրէ թիւն:*

ժե. *7բ* Մեղեքի հայրապետաց – *Ի յանդէս տօնի քո ուրախացեալք, ցնծամք հայր եւ վարդապետ Պետրոս, որ սիրով սրտիւ հարար ի սէր Փրկչին:*

ժզ. *7բ* Մեղեքի մարտիրոսաց – *Իսկ ի հեղմանէ արեան ձերոյ հոտ անոյշ բուրեաց ի յերկինս եւ հոտոտեցաւ Տէր ի հոտ անուշից ընդ կամաւոր պատարագս ձեր, ո՛վ երանելի սուրբ նահատակք:*

ժէ. *7բ* [Մովսէս Խորենացի, ձեռ. 8274, 51ա]. Մեղեթի Յարութեան – *Մարիամ Մաքթաղինին փարէր ի մէջ պարտիզին եւ յանդիպեալ Յիսուսի՝ ասէ՝ Ջի՞ լաս, զի՞ լաս, ո՛վ դու կին, կամ զո՞ խնդրես լալագին. մի՛ լար, մի՛ լար, մի՛ լար, ես եմ Յիսուս միածին:*

ժը. *7բ-8բ* Շարական խնկարկութեան – *Յայս յարկ նուիրանաց ուխտի Տեառն տաճարիս ժողովեալքս աստանձր ի խորհուրդ պաշտման... ուստի տուաւ զհացն անմահութեան եւ բաժակ մեզ ուրախարար, տո՛ւք օրհնութիւն նմա հգեւոր երգով:*

ժթ. *9ա* Սրբասացութիւնք Ծննդեան, Աւետեաց, Աստուածածնի եւ Վարդավառի – *Բազմութիւնք հրեշտակաց եւ զօրաց երկնաւորաց իջեալ ի յերկինից ընդ Միածնին թագաւորին... եւ ընդ մարդկան շրջեցաւ, զի կեցուսցէ զանձինս մեր:*

ի. *9աբ* Մեծի հինգշաբաթի – *Որ ի վերա նստիս ի կառս հրանիւթս քառակերպեանս... աղաղակէին ասելով՝ Սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, Տէր զօրութեանց:*

իա. *9բ* Յինաց եւ Խաչի – *Ո՛վ է որպէս Տէր Աստուած մեր՝ խաչեցաւ վասն մեր... երգեսցո՛ւք նմա ասելով՝ Սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, Տէր Աստուած մեր:*

իբ. *9բ* Կիւրակէի, եկեղեցւոյ, Ծաղկազարդի, Հրեշտակաց – *Հրեշտակային կարգաւորութեամբ լցեր Աստուած զքո սուրբ զեկեղեցի... ձայնիւ խորհրդականաւ՝ Սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, Տէր զօրութեանց:*

իգ. *10ա* Մարգարէից, առաքելոց – *Ամենակալ ես Տէր զօրութեանց, որ թագաւորդ ես յաւիտենից... վասն զի սոքա են մեզ բարեխօս, Տէր ամենակալ ի քում յարքայութեանդ:*

իդ. *10ա* Մարտիրոսաց – *Սրբութիւն սրբոց մեծ ես եւ ահաւոր, եւ զինուորութիւնք հրեշտակաց օրհնին զքեզ եւ ասեն Փա՛ռք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութեան:*

իե. *10աբ* Պահոց եւ ննջեցելոց – *Վասն յիշատակի հանգուցելոցն, ընկա՛լ, Հա՛յր սուրբ... տեսցի աստուածութիւն եւ հանգուսցէ զհոգիս նոցա:*

Բ. *10բ-66բ* [Տաղ]

1. *10բ-24բ* Տաղ ծննդեան եւ վերափոխման

ա. *10բ-1ա* 1. *Աւետի՛ս քեզ Մարիամ, զոր Գաբրիէլ սկզբնաւորեաց... դուռն եղեր դրախտին կենաց, դո՛ւստր իմաստուն մորն Եւայի, / մայր լուսոյ, մայր լուսոյ, մայր լուսոյ, կոյս Մարիամ, մայր լուսոյ:*

բ. *11աբ* 2. *Շուշանագեղ դու օրիորդ պսակ վարդից կոյս Մարիամ... երբնագ եղեալ փայլուն փեսուր՝ ծագման լուսոյ շողշողին:*

գ. *11բ-2ա* 3. [Գրիգոր Աղթամարցի] – *Անեղին տաճար, Բանին բարերար... կեցո՛ ի չարէ Տիրամայր, հովան[ա]ւորէ է է է տիրամայր, զԱստուած ծնար:*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարցի (ԺՋ դ.), ուսումն., ճնն. բն. եւ ծնթգր. Մ. Ափալքէգեանի, Երեւան, 1963, էջ 164-146:

դ. *12աբ* 4. *Գովեստ բերկրանաց հրճուողական հնչմամբ քեզ կոյս Մարիամ քաղցրաձայնեալ երգեմք... անմահ խնձորոյն անուշահոտ պտղոյն:*

ե. *12բ* 5. *Ողջո՛յն ընդ քեզ Մարիամ, մայր Աստուծոյ հաւատամ... բողբոջ եւ տունկ պալասան, դուստր Եւայի աննման:*

զ. *12բ-3ա* 6. *երկինք երկնից իմաց արարէ՛ք, եւ երկնայինք դուք խոնարհեցէ՛ք ի բեթլեհէմ... իմ միածին որդեակս օ՛ր օ՛ր օ՛ր, իմ անդրանիկ Յիսուս օ՛ր օ՛ր օ՛ր:*

է. *13աբ* 7. *Ծաղիկ պայծառ ծովային եւ մարգարիտ մեծագին... մարմնով զԱստուած ճշմարիտ, երկնաւորաց բաղձալիդ, երկնաւորաց բաղձալիդ:*

ը. *13բ-4ա* 8. [Սրիկ Կոստանդին, ձեռ. 2659, 92ա] – *Կայր կոյսն ի յայրին, կայր եւ զուարճանար... կերպ մի ի գնդէն, կարգ մի ի թուէն, կանչեն առ հովիւսն կարեւոր գոչմամբ:*

թ. *14ա* 9. *Հրճուիմք այսօր մեք հոգեպէս տօնիւս մաքուր սուրբ կուսական... աւետի՛ս ձեզ մեծ նահապետք, աւետի՛ս քեզ երջանիկ մայր, ուռա՛յ։*

ժ. *14բ Ստեղծող մանկանց մանուկ ցուցաւ եւ հինաւուրցն տղայացաւ... որ զարարածս կերակրէ, բանայ զձեռն եւ լցուցանէ։*

Ծնթ. Ձեռագրում այս տաղը ներթական համար չունի, այդ պատճառով համարակարգը խախտում է։

ժա. *14բ-5ա* 10. [Առաքել վրդ., ձեռ. 2709, 261ա] («ՏԷՐ Ա») – *Տունկ անմահութեան բողբոջեցար սուրբ Կոյս... զհայրածինն ծաղիկ բողբ[ո]ջեցեր զՅիսուս։*

ժբ. *15աբ* 11. *Ննջեա՛ որդեակ, քաղցր եւ անուշ... բայց եղէ ես քեզ կարօտ ո՛ր օ՛ր օ՛ր օ՛ր, Աստուած որդոյս իմ օ՛ր օ՛ր օ՛ր։*

ժգ. *15բ-6ա* 12. *Խորհուրդ մեծ յայտնեցաւ այսօր յաշխարհի եւ ուրախութիւն երկնի եւ երկրի... զի լուծեալ զկապն մեղաց եւայի, եւայի, ուստի երգեսցուք օ՛ր օ՛ր օ՛ր օ՛ր օ՛ր օ՛ր, / իմ Աստուած որդոյս օ՛ր օ՛ր օ՛ր օ՛ր օ՛ր օ՛ր օ՛ր։*

ժդ. *16աբ* 13. [Ասուածատուր Հեռեցի] – *Այսօր տօն է Ծննդեան, աւետի՛ս, / Տեառն մերոյ եւ յայտնութեան, աւետի՛ս... ցնծա՛, ցնծա՛ Դաւիթ արքայ, աւետի՛ս, / հնչեա՛ զքնարն քո եւ խայտա՛, աւետի՛ս։*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺԶ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, երկու հատորով, հտ. Ա., աշխ. Յասմիկ Սահակեանի, Երեւան, 1986, էջ 89-95. Ձեռագրում տաղը կրճատումներով է։

ժե. *17ա* 14. [Ղազար Ջահկեցի, երզ Ծննդեան Քրիստոսի, ձեռ. 3416, 3բ] – *Ղամբարափայլ սրբոյ տօնիս, աւետի՛ս, / ի միտ առցուք խորհուրդ բանիս, աւե[տի՛ս]... զի, զոր տեսին վկայէին, աւետի՛ս, / թէ բանն Աստուած էառ զմարմին, աւետի՛ս։*

ժզ. *17բ* 15. *Վարանիմ ի մեղաց, դու ազատիչ մեղուցելոյս, ո՛վ Տիրամայր... ուստի եւ քեզ բերկրեցելոյդ փառս տացո՛ւք, ո՛վ Տիրամայր։*

ժէ. *17բ-8ա* 16. *Ծիածան մայր եւ կոյս, ապաւէն եւ յոյս... արքայն մարգարէն որդովք քեւ փրկիլ ցանկայր հոգով, ո՛հ, աղերսիւ։*

ժը. *18աբ* 17. *Արեւ լուսատու, բաժակ կենսատու, գերապանծ լուսով դու մայր Աստուծոյ... ձեւ քո սոսկալի, ղամբար լուսալի, ճիւղ վարդով ի լի, մայրդ հրաշալի։*

ժթ. *18բ-9ա* 18. *Խնկի ծառին նման ես, պտուղ դու քաղցրահամ ես... մահու պտուղ լուծիչ ես, Աստուածածի՛ն, մեղա՛յ քեզ։*

ի. *19աբ* 19. [Ներսէս Շնորհալի] – *Այսօր Գաբրիէլ հրեշտակապետն եկեալ, բերեալ զբարեբանն պսակ յաղթող Կուսին... այսօր խոնարհեալ անմարմնական դասուք միածին Որդին առ կուսութեանց մայր։*

Տե՛ս Ներսէս Շնորհալի, Տաղեր եւ գանձեր, աշխ. Ա. Քեօշկէրեանի, Երեւան, 1987, էջ 159-160։

իա. *19բ* 20. *Անճառին խորան, Բանին բնակարան... քեզ պաղատիմ Տալիթայ, լոյս տո՛ւր իմ ակին։*

իբ. *19բ-20ա* 21. *Ի քէն աղերսեմք, արտասուօք հայցեմք խոնարհեալ անձամբ... զքեզ աղաչեմք կո՛յս, կո՛յս, կո՛յս, ողորմեա՛ գերոյս։*

իգ. *20ա-1ա* 22. *Մայր ցանկալի, փառալի, յոյժ տենչալի, աննման... կոյս գովել[ի], երանելի, միշտ սխրալի, աննման, / մայր գովելի, լի, լի (քանիցս) Մարիամ։*

իդ. *21ա-2ա* 23. *Տիրածին կոյս, երաստ երկնից, դո՛ւ ես թագուհի... զի միաբան էվէճ երգօք զքեզ օրհնեսցուք, Տէ՛ր, զքեզ օրհնեսցուք։*

իե. *22աբ* 24. *Է մայր անբիծ, կոյս գերամբիծ, ամենօրհնեալ թագուհի... մի՛ թողուր զիս միշտ գերի, ազատեա՛ զիս եւ ողորմեա՛, մայր ողորմած, բաղձալի։*

իզ. *22բ-3ա* 25. *Մա՛յր, պանծալի՛ լոյս, անապակա՛ն կոյս... եւ փառաւորեալ Սուրբ գերրորդութիւն սէր իմ անդադար երգով։*

իէ. *23աբ* 26. *Մանեակ չքնաղ պարանոցիդ կապեսցի... թէ Մարիամ անդ գտանի, ուր կայեանն, ուր կայեանն, ո՛հ, ուր կայեանն։*

իը. *24ա* 27. *Սիրով փեսային յաւէտ սիրահար, ծաղիկ ծովային եւ արարչատար... մաղթեա՛ Տիրուհի եւ անդուլ հայցեա՛, մաղթեա՛ թագուհի։*

իթ. *24բ* 28. *Ի մեծաջահ բոց արկանեն աչք, ի լոյս շնորհաց հրափայլ ճաճանչ առ թշնամին կան... զի փառք Տեառն ելից գերկինս, խաղաղութիւն տուաւ երկրի։*

2. *27ա-9բ* Տաղ մկրտութեան

ա. *27ա Յայնժամ իսկ գայ ի Յորդանան, առ Յոհաննէս ի բանին ձայն... եւ Մկրտիչն մերձ կալով, ստեղծողն ինքեան մկրտելով։*

բ. *27աբ* [Յովհաննէս Երզնկացի]. Տաղ ջրօրհնեաց – *Այսօր ձայնն հայրական, յերկնից իջեալ հաճոյեական... աւետաւոր ձայնիւ երգի մեծ կարապետն Յովհաննէս։*

Տե՛ս Ա. Սրապեան, Յովհաննէս Երզնկացի. ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1958, էջ 219-221։

գ. *27բ-8ա* [Սրիկ Կոստանդին, ձեռ. 7730, 55բ]. Տաղ ջրօրհնեաց – *Ո՛վ զարմանալի խորհուրդն այս մեծ յայտնեալ... Յիսուս յառաջեաց աստուածութեամբ ի ջուրն, / հանդերձ Յովհաննու Յիսուս ի գետն եմուտ։*

դ. *28ա-9ա* Տաղ Տեառնընդառաջի – *Քրիստոս փառաց թագաւորն այսօր եկեալ ընծայումն... ամենազօր թագաւոր օրհնեալ գալուստ քո այսօր։*

ե. *29աբ* Տաղ Ծաղկազարդի – *Այսօր ցնծան արարածք խրախճանապէս... զմեսեայն օրհնեցին փոքրիկ հօտն Պետրոսին։*

3. *29բ-36բ* Տաղ խաչի եւ եկեղեցւոյ

ա. *29բ-30ա* 1. *Կաթուղիկէ եկեղեցիս, մօր սուրբ լուսոյ հարսնարանիս... եւ առաքեալքն խօսէին ի յիս մարգարէից վարժարանիս։*

բ. *30աբ* 2. Տաղ խաչի – *Գլխոյ պսակ զարմանալի, թագ ոսկեհուռ եւ հրաշալի... զի նա է հաւն Յիսուս որդին, զքո տատրակն եւ զաղաւնին. / մի՛ լար, սո՛ւրբ Կոյս, տաճար Բանին:*

գ. *30բ* 3. [Սրիկ Կոստանդին, ձեռ. 2566, 229բ]. Տաղ խաչի – *Խաչն ի նախնումն երեւեցաւ, ծաղկեալ ի դրախտ աստուածատունկ... որ փոխանակ Խահակայ, խոյն կախեցաւ ի Մաբեկայ. մեք ի յայն փայ[տ]՛:*

դ. *31աբ* 4. [Գրիգորի Նարեկացի]. Տաղ խաչի – *Հաւիկ մի պայծառ տեսի, աննմա՛ն... մեղաւորաց պատժել կամէր, աննմա՛ն, / աննմանիդ ով նմա՛ն, դու նմա՛ն:*

ե. *31բ-2ա* 5. [Պետրոս վրդ. Ղափանցի, ձեռ. 3227, 18ա]. Տաղ խաչի – *Կանայք, ամենայն քուրք իմ սիրական... գեղարդեամբ խոցի որդեակս ի խաչին, ջուր առատ բաշխի ծննդեան. կրկին լացէ՛ք:*

զ. *32աբ* 6. Տաղ խաչի – *Աստուածածին կոյս Մարիամ կայր առ խաչին իւրոյ միածնին... այ ո՛հ, այ ո՛հ, զքեզ ի խաչ տեսողիս հազար եղուկ մօրս այրած որդիս:*

է. *33ա* 7. Տաղ խաչի – *Ի խաչին անարգ բեւեռեալ, ծով աչերս եղեւ խաւարեալ... նոցին ներհակ արդ տեսանի, աւա՛ղ, որդեակ, աւա՛ղ, որդեակ սիրտ իմ այրի:*

ը. *33բ* 8. Տաղ խաչի – *Այսօր եղեւ գալ դշխոյին, մօր արքային ինքնակալին... եւ նա գտաւ զփայտ սրբոյ խաչին, որ էր թաղեալ գներքս աղբին:*

թ. *33բ-4ա 9.* Շողակաթի էջմիածնի – *Նախ միածին Աստուածըն Բան իջեալ յերկնից առնանման... յետոյ շինեալ զդիրս Հոիփսիմեան զկանայգն պատուական:*

ժ. *34աբ* 9.* [Տէր Առաքել Սիւնեաց, ձեռ. 429, 383բ]. Տաղ էջմիածնի («Տե՛ր Ա») – *Տաճար լուսոյ, տուն արքային, տեսի զենման անմահ գառին... ի քեզ հեղու լուսահոսան բաժակ հոգոց ուրախութեան:*

* Ծնթ. Տաղի 9-րդ համարը կրկնուած է:

ժա. *34բ-5ա* 10. Տաղ էջմիածնի – *Տեսլեամբ սրբոյն Գրիգորի, Գրիգորի ահեղ եւ զարմանալի խորհուրդ յայտնեալ աքանչելի, հրաշալի... իմաստութեամբ ճոխացեալ, զազգս հայոց զարդարեալ, աննմա՛ն:*

ժբ. *35ա* 11. Տաղ եկեղեցւոյ – *Եկեղեցի կանգնեալ խորան, գմբէթին բարձր երկնից նման... յաւազանէն որդիացան, անդ Հոգուութեան արժանացան:*

ժգ. *35բ-6ա* 12. Տաղ Վարագա խաչին – *Ի մէջ լերանց կառուցեալ, կառուցեալ, վերին Վարագ անուանեալ, զանազան ծաղկօք լցեալ, աննման... աղերսանօք Սուրբ խաչին՝ աւագ եւ սուրբ նշանին, պահապան հայոց ազգին եղիցի:*

ժդ. *36աբ* 13. Տաղ Վարագայ խաչին – *Ղամբարաշար անհամեմատ լուսով լցեալ լեառն Վարագայ... քանզի նա է տեղի հրաշազան Փրկչին մերոյ ոտին կայարան:*

4.*36բ-42ա* Տաղ Յարութեան

ա. *36բ* [Բաղդասար Դպրի, ձեռ. 6998, 54ա] – *Քեզ, ո՛վ փեսայդ եկեղեցւոյ, երգեմք հոգով, ալելուիա՛յ... որով թաղմամբ եւ յարութեամբ եւ համբարձմամբ, ալելուիա՛յ:*

բ. *37ա* Տաղ Յարութեան – *Մարիամ Մաքթաղինին փարէր ի մէջ պարտիզին... մի՛ լար, մի՛ լար, մի՛ լար, ես եմ Որդին միածին:*

գ. *37աբ* Տաղ Յարութեան – *Ո՛վ պարտիզպան, ասա՛, ո՞ւր տարան զՅիսուս միածին... զոր ես եմ միածին, որ յարեայ ի գերեզմանէն:*

դ. *37բ* Տաղ Յարութեան – *Գոչէր հրեշտակն առ վիմին վասն յարութեան Յիսուսի... զՏէրն տեսէ՛ք անդ սիրով, մխիթարեցէ՛ք մեզ հոգով:*

ե. *37բ-8ա* Տաղ Յարութեան («Ի ԳՐԳԷ») – *Ի հանդիսի յարութեան, յարութեան, կանայք եկին ի գերեզման... վասն յարութեանըն նորին, աւետի՛ս, ցնծան որդիք Սիոնի, Սիոնի հրեշտակ:*

զ. *38բ* Տաղ Յարութեան – *Յորժամ յարեաւ Փեսայն անմահ ի մէջ գիշերի, դղրդեցաւ յերկիր հիմամբ, շարժեցաւ տեղին... զոր աստ եդեալ ի պատանի, վիմօք կնքեցին. Յարեա՛ւ Յիսուս, յարեա՛ւ:*

է. *39ա* [Ղազար Ջահկեցի]. Տաղ Յարութեան – *Միաշաբաթին օր հանգստեան կանայք եկին ի գերեզման... տեսին զկտաւն եւ զարմացան, եւ սերոբէն հոլաթեւեան:*

ը. *39աբ* Տաղ Յարութեան – *Դասքն հրէական էին պահապան սուրբ գերեզմանին, որ եդաւ մարմին աննման... իւղաբերքն եկին, զխունկս անուշս բերին, ողբալով լային՝ պատառեալ շուրջ զգերեզմանաւ:*

թ. *39բ* Տաղ Յարութեան – *Դարձեալ յայտնի այլանման առ ծովակին Տիբերական... զՊետրոս երիցս հարցանելով, զուարացութիւնըն քաւելով:*

ժ. *39բ-40ա* Տաղ Յարութեան – *Յարեաւ փառաց թագաւորն, աւետի՛ս, զի՞ խնդրէք զանմահն ընդ մեռեալս, ձեզ, մեծ աւետի՛ս... նորոգողին երգել ընդ հրեշտակս գփառս յաւիտեան:*

ժա. *40բ* [Գրիգոր Նարեկացի]. Տաղ Յարութեան – *Ես ձայն զառիւծուն ասեմ, որ գոչէր ի քառաթեւին... փառս փրկողին տացո՛ւք, որ փրկեաց զգերեալս ի բանտէն:*

Տե՛ս Գրիգոր Նարեկացի, Տաղեր եւ գանձեր, աշխ. Ա. Քեօշկէրեանի, Երեւան, 1981, էջ 129-130:

ժբ. *40բ-1ա* Տաղ Յարութեան – *Գառն Աստուծոյ ի սպանդ վարեալ եւ ի խաչին պատարագեալ... աշակերտացն պատմեցէ՛ք եւ աշխարհի քարոզեցէ՛ք, արդ, ձեզ մեծ աւետիս, Քրիստոս յարեա՛ւ, յարեա՛ւ, յարեա՛ւ:*

ժգ. *41բ* Տաղ Յարութեան – *Ի նմին աւուր կիրակէին յեմմաուսայ ճանապարհին... եւ ճմլեսցի սիրտ իմ յանձին յիշմամբ սիրոյ քո յերկնային:*

ժդ. *41բ-2ա* [Գրիգոր Նարեկացի]. Տաղ Յարութեան – *Հաւո՛ւն, հաւո՛ւն արթնացեալ... այսօր, այսօր անթառամ ծաղկեցաւ լուսափայլ:*

Տե՛ս եւ հմմտ. Գրիգոր Նարեկացի, Տաղեր եւ գանձեր, աշխ. Ա. Քեօշկէրեանի, Երեւան, 1981, էջ 115-116:

5. *42ա* Տաղ Նոր կիրակէի – *Յետ ութ աւուր դարձեալ գալով, որ հաւատաց շոշափելով... որպէս եւ չար ոմն կարծէր, անապական նախ ոչ ասէր:*

6. *42բ* Տաղ կայսրի – *Պաշտելի, տօնելի, գահ սուրբ Գրիգորի, / լուսալի, հրաշալի պարծանք աշխարհի... եւ տիրապետել զորս ի նմա ձեռամբ նուաճել, / սէր արփի, քաջարփի սուրբ զեկեղեցի, արդ, խնդա՛:*

7. *43ա* Տաղ Համբարձման – *Այսօր անդրանիկն Հօր միածի[ն] Որդին... ածեալ ի յերկինս ի յօթեւանս Հօր:*

8. *43աբ* Տաղ Համբարձման – *Եւ ի յերկինս վերացեալ, վերայ թեւոց հողմոյ ելեալ... բարձրացուցեր գեր ի վերոյ, քան զբնութեանս հրեղենին:*

9. *43բ* Տաղ Հոգոյն Գալստեան – *Ով զարմանալի, այսօր Սուրբ Հոգին Աստուած եկեալ... ճմլեալ յառաքեալսն ուրախութիւն, զմայլումն երկնային մատուռակէր հոգին:*

10. *43բ-4ա* Տաղ հրեշտակաց. Ո՛վ զարմանալի («Գ[Ր]ԻԳՈՐ») – *Գովեստ բերկրանաց քաղցրաձայնեալ երգեմք ձեզ հրեշտակապետք ու հրեշտակաց գումարք... զի փառս երգեսցուք երրորդութեան յաւէտ:*

11. *44ա-5ա* Տաղ Վարդանանց – *Հրաշունչ վիշապաց բորբոքեալ, մեծ գազան խամրեալ զդրախտն քրիստոսեան... հրեշտակք պարեն զերգս նոր օրհնել. գՏէր օրօրէ:*

12. *45աբ* Այլաբանութիւն ի վերայ Վահանայ – *Նետ թափանցիկ, սուսեր հատու երկբերան... զարթի՛ր այժմիկ թեւակողեայ, օգնեա՛ մեզ քաջ զօրաւար Մամիկոնեան գայլ Վահան:*

13. *45բ-6ա* Տաղ Մամիկոնեանց – *Թագ փառաց մերոց, այր ցանկալի, / գոհար անգին, գանձ գովելի... սուր սայրասուր Սմբաթ իշխան՝ / առիւծ արի, անպարտելի, է՛կ, է՛կ, սէր իմ:*

14. *46աբ* [Գրիգոր վարժապետ Փեշտեմջեան, որ ի Կոստանդինուպոլիս, ձեռ. 2696, 92ա]. Տաղ Լեւոնի արքային – *Շառաւիղ ընտիր տոհմին Ռուբենեանց... ո՜հ, ազգիս պսակ Լեւո<յ>ն արքայն / ո՞ւր ես, աւա՛ղ, Տէր իմ պատու[ա]կան:*

15. *47ա* Տաղ ի վերայ արքայն Գագկայ – *Առիւծ հզօր Բագրատունի, զի՞ ննջես յայդ անլոյս գբի... լե՛ր նէ<է>ման հուր ջրհորոյ, ո՜հ, Գագիկ, սէգ արքայդ, արի՛:*

16. *47բ-8ա* Տաղ վարդապետաց – *Հուրն սիրոյ իմոյս ազգի... անկեղծ սիրոյ եմք ի խնդիր, / օգնեա՛, Յիսուս, փրկի՛չ բարի:*

17. *48աբ* Տաղ Յակոբայ Մծբնայ հայրապետին հօրն – *Միւն լուսաւոր ամպհովան, պաշտպան նորոյս Խ[յ]էլի... քանզի փեսայդ աստուածառաք զգեցուցեր լուսոյ պսակ:*

18. *48բ-9ա* Հուրն՛. Տաղ Ներսէսի Լամբրոնացոյն – *Նոր աշալոյս նորոյ երկնի, կիլիկեայս ցուցար երկրի... ո՜հ, եւ ի հանդէս ազգդ հայոց, զի ծնաւ ձեզ բժիշկ հոգւոց:*

19. *49աբ* [Գրիգոր վարժապետ Փեշտեմջեան, ձեռ. *2696, 92ա*]. Տաղ Տրդատայ արքայի – *Ծաղիկ պայծառ, վա՛րդ թերաբաց, վայելչագե՛ղ շուշան հովտաց... տո՛ւր զբաժակ քո քաղցրական, Տրդատ արքայ Հայոց մեծաց:*

20. *49բ-50ա* Տաղ ի վերայ իշխանաց – *Ով գերարփի, լոյս երկնաւոր անսահման, / Յիսուս Փրկիչ իշխանաց մեր, լե՛ր պաշտպան... մի՛ տար զմեզ ի փորձութիւն չարութեան, / իշխանաց մեր, Յիսո՛ւս փրկիչ, լե՛ր պահապան:*

21. *50աբ* Տաղ ի վերա Անի քաղաքին – *Պարծանք քաղաքաց քաղաք մեծ Անի, / քողազարդ պճնեալ հարսն նազելի... դու երբ հանգուսցես զորդիս ի ծոցի, / ջամբել մեզ զկաթն սիրով մայրենի:*

22. *51ա* Տաղ առաջնորդաց – *Արթուն դիտապետ եւ հովիւ բարի, բարեխնամ տեսուչ արամեանս ազգի... սուրբ հայր Գաբրիէլ՝ Տեառն սիրելի, աղերսմամբ հայցեմ, լե՛ր մեզ հովանի:*

23. *51բ* Տաղ առաջնորդաց – *Պայծառ մեզ այսօր, պայծառ նոր արփի... օրհնեսցո՛ւք զՏէր միշտ եւ յաւիտեան:*

24. *51բ-2ա* Տաղ առաջնորդաց – *Ով այն դիմեալ գայ հեզ փեսայն, անցեալ ընդ դաշտ Արարատեան... այն է արդ մեր արհիական, հայր Գաբրիէլ վեհ սրբազան:*

25. *52բ-3ա* Տաղ նախնեաց – *Հսկայ հզօր գեղապատշաճ Հայկ մեր նախնի քաջ արանց... յԱսիայէ ի յեվրոպայ սլացեալ հասեր փութապէս:*

26. *53ա-4ա* Տաղ ի վերա Աղեքսանդրի – *Ինչ այլ երգոցն ի ճահ, / քան զիմաստնոյն անուն անմահ Աղեքսանդրէ... բանալ կրկին մեծ ասպարեզ, / մասեայն զմարզ ի նոր հանդէս:*

27. *54ա* Տաղ ի վերա Վարդանանց – *Արի՛ք, դո՛ւք, Սասանեան ի ճամբար, / մեք անցցուք զերկիւղալից աճեհաբար... անցցո՛ւք, գոչէ ձայն ահեղ սպայն կարգք:*

28. *54բ* [այլ ձեռով՝ Ասացեալ ի Յովսէփ վարդապետէ Խարազեանց]. Տաղ հանդիսի – *Ձայն սիրոյ հնչէ առ իս, թեպէտ լռիկ, բայց ազդէ յիս... լերինք, բլուրք ցնծան, պարեն, նոր արշալոյս մեզ խրախուսեն:*

29. *54բ-5ա* Երգ առ Հայաստան – *Դաշնակ երգոց ձայն խնդութեան մեզ աւետեն յուսապատաք... ծիծաղայդէմ արեգն ի դէմ պայծառափայլ արդ շողշողին հոն:*

30. *55ա-6ա* [այլ ձեռով՝ Մեսրոպ Թաղիադեանց]. Երգ ի վերայ պանդուխտ աղջկան – *Գիւղական աղջիկ*

եմ ես զամբիւղաշէն, / եկեալ աստ զամբիւղօք ի Հայոց երկրէն... զերախտիս ձեր առ ես գովեցից բազմօք առ զամբիւղ / առ զամենայն, առ զամենայն յօտար աղջկանէս:

31. *56աբ* Աղեր[ս] առ Քրիստոս – *Միշտ բոցով քոյին վառիմ ի սէր, ո՛վ հոսանուտ կեանք... ո՜հ, հոգեւորապէս անկելոց դու բժիշկ ես միայն, Տէ՛ր իմ, որախացո՛ զիս:*

32. *56բ-7ա* Տաղ ուրախութեան – *Քաղցրիկ գարուն եկեալ, եհաս, արի՛, երգնակ, ուրախացի՛ր... բերկրեալ ցնծա՛ ու զուարճացի՛ր, տեսլեամբ վարդին փարթամացի՛ր:*

33. *57ա-8ա* Տաղ թոչնոյ կաֆաիին – *Փութա՛ առ մեզ, նախշո՛ւն կաքաւ, / սարերն ամեն կանաչեցաւ... յաւուրս գարնան պարեալ ցնծաս, / նախշուն ձագերով շուրջ գու քաս՝ / արագ, արագ ոստոստելով:*

34. *58աբ* [Պետրոս վրդ. Ղափանցի]. Տաղ վարդին – *Առաւօտեան քաղցր եւ անոյշ հովերն, / մերձեալ հնչեն մեղմով թըփոյդ քովերն... բացուի՛ր, բացուի՛ր, իմ կարմիր վարդ աննման, / գեղոյդ նման արեգական վառվառման:*

Տե՛ս Շ. Նազարեան, Պետրոս Ղափանցի, Երեւան, 1969, էջ 278-290: Տաղը գրուած է բաղուածաբար:

35. *59ա* Տաղ Վարդանանց – *Ի սկզբան պատերազմին Մամիկոնեան քաջ զօրաւոր ընդ պարսից հրապաշտ ազգին... զօրակարգեր գունդ կազմեր, քաջալերէր, յառաջ բերէր:*

36. *59բ* Տաղ ի վերա ծովու – *Սուտ կենցաղոյս ես խաբեցայ, եկեալ ի ձեռս քո անկայ... թէպէտ նման չեմ ես նմա, / ահե՛ղ ծով, ես պանդուխտ եմ, զքեզ աղաչեմ, ինձ ողորմեա՛:*

37. *60ա* Տաղ սրբոյն Յօհաննու Մկրտչին – *Յովհաննէս մեծ մարգարէ, երկրպագող յարգանդէ... Յովսէփ մեղաց յաղթող է, բայց քեզ նման ոչ ոք է:*

38. *60բ* [Ներսէս, ձեռ. 2649, 390բ]. Տաղ 12 առաքելոց – *Աղաչանօք մաքուր դասին, Առաքելոց փոքու հօտին... եւ Պօղոսի առաքելին՝ / եկեղեցւոյ վեհ քարոզին, որ լծակիցն է Պետրոսի:*

39. *60բ-1ա* Տաղ Թաթի եւ Յակոբա առաքելոյն – *ՋԴաւիթն ասեմ զքանչելին, զանօթ հոգւոյն աստուածայինն... մեզ բարեխօս լերո՛ւք առ Տէր, յաւուրս այս ձեր հանդիսի:*

40. *61բ* [Ներսիսի Շնորհալի]. Տաղ սրբոց մարգարէից – *Աստուածային խորոցն անճառ, խորհրդածո՛ւք, սո՛ւրբ մարգարէք... զցող հասեալ վերայ գեղման, տապաւորեաց որդոյն իջման:*

Տե՛ս Ներսէս Շնորհալի, Բանի՛ չափաւ, Վենետիկ, 1830, էջ 428:

41. *61բ-2ա* Տաղ սրբոյն Թադէոսի – *Առաւօտ լուսաբեր Հայաստան երկրի, բուրաստան ծաղկախիտ կողմանց հիւսիսի... ո՜հ, ո՜հ մանկունք Սիոնի, պար առեալ ցնծացէ՛ք ի սոյն խնճոյի:*

42. *62բ* [Ներսէս, ձեռ. 2672, 89ա]. Տաղ հայրապետաց – *Հայրապետաց հանուրց ազգին, վարդապետաց ուղիղ բանին... որք եւ վասն իմ քեզ պաղատին, անտես չառնել զգործս ձեռին:*

43. *62բ-3ա* Տաղ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի – *Ի յելս արեւու յարեւ (կրկն.) ծագեցաւ մեզ յարեւմտից... հովիւ նորակերտ հօտին վերնական կոչմամբ հաստատէր:*

44. *63աբ* [Ներսէս, ձեռ. 3986, 87ա]. Ո՛վ զարմ[անալի]. Տաղ մանկանցն Բեթխեմի – *Արթունք զուարթունք, բանին բանաւոր ծիծռունք, / գարնան աւետիս դրախտին գոյնզգոյն ծաղկունք... խնկաբեր լերանց ծառ ծաղկաքաղիկ մանկունք, / կարմիր տերեւունք, հօր լուսաշաւիղ բուրմունք:*

45. *63բ-4ա* [Գրիգոր վրդ., ձեռ. 2649, 124բ]. Ո՛վ զարմ[անալի]. Տաղ մարտիրոսաց – *Ի հանդէս տօնի ձեր խրախացեալ ցնծամք, / հայր եւ վարդապետ եկեղեցւոյ մանկունք... հարքդ փութացայք զհետ որդոցդ յերկինս, / առ այնմում նուէր նախ զմանկունս ետուք:*

46. *64աբ* Երգ առհասարակ Տէր ողորմեայից խաչի – *Երկրպագեմք սրբոյ խաչիդ, արեամբ ներկեալ սուրբ գեղարդիդ... եւ անբարբառ բարեխօսեա՛ վասն աշխարհիս խաղաղութեան:*

47. *64բ-6բ* Աստուածածնայ – *Աստուածածին ծաղիկ շուշան, դու ես պարծանք ազգի մարդկան... ամենասո՛ւրբ եր[բ]որդութիւն, տո՛ւր աշխարհիս խաղաղութիւն / եւ հիւանդաց առողջութիւն, ննջեցելոց արքայութիւն:*

48. *67աբ* [Մեսրոպ Թաղիադեան] – *Տէ՛ր, կեցո՛ դու ըզհայս, եւ արա՛ զնոսա պայծառս... եւ մեք Տէր օրհնեսցուք, ըզքեզ մինչ խոպառ:*

49. *67բ-9ա* [Ռ. Պատկանյան, Արաբսի արտասուքը] – *Մայր Արաքսի ափերով քայլամոլոր գնում եմ... ու սուրբ Վարդանանք, այո՛, այո՛, բոլոր սուրբ Վարդանանք:*

50. *69ա-70ա Որդի՛ք Հայկայ, որդի՛ք փառաց, զարթի՛ք, կոչէ ըզձեզ Աստուած... ի դժոխս մուծանել զաջն յերկնից սահմանն, / ազատ թողեալ զՀայաստան:*

51. *70աբ Արիացի՛ր, գոյնեա, մայր մեր Արմենիա... արդ զօրացե՛ք քաջեր, մեք հայոց զաւակ ենք, / ահա մեզ ազատութիւն:*

52. *70բ-1ա* Երգ Շուշանիկի – *Լ՚ր հեռանաս քո մայրենի աշխարհից, / կարօտ թողուս սէրդ բարեկամ քեզանից... լոյս հաւատիդ հաստատ կացիր յաւիտեան, / լոյս հաւատդ քեզ միշտ պահէ անսասան:*

53. *71բ-2ա* Մուսայ հայոց – *Արկածք հայոց ժամանակին ընդ անիւ / փշրին տակաւ, մինչդեռ սիրոյ համբուրիւ... օ՛ն, փութացո՛ւք, օ՛ն, երգեսցո՛ւք սէր եւ գութ, / մեր պսակ առ մեր բաշտ, հրաւիրակ ցնծասցեն, / թէ ուր հայք չիք, անդ վայ:*

54. *72բ-3բ* [Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան. եղբայր եմք մեք]. Տաղ ազգային – *Ի բիւր ձայնից բնութեան շքեղ, թէ երգք թռչին սիրողաբար... ընդ աստեղօք ինչ կայ սիրուն, քան զանձկալի եղբայր անուն:*

55. *74ա-5ա* Երգ ազգային – *Համբք որոտան բարձուստ բոնբիւք, յԱրարատեան դաշտն ի վայր... սարսափին սանդարք ի խուլ խաւարի, հապ, օ՛ն, արի՛ արանց մանկունք:*

56. *75ա-6ա* [Գէորգ Դոդոխեան. Ծիծեռնակ]. Երգ պանդուխտ պատանեկի – *Ծիծեռնա՛կ, ծիծեռնա՛կ, դու գարնան սիրուն թռչնակ... դէ՛հ, սիրո՛ւն, ծիծեռնակ, հեռացի՛ր, թռի՛ր արագ / դէպի Հայոց երկիրը, ծնած տեղդ Աշտարակ:*

57. *76բ-7ա* [Յարութիւն Սուաճեան] Սահմանադրութիւն – *Արի՛ք, հայկազունք յառաջ ընթանամք, / սահմանադրութեան նոր բարեւ մը տանք... կեցցէ՛, կեցցէ՛, կեցցէ՛, միշտ ազգն ու սահմանադրութիւն. կրկ՛:*

Տե՛ս Հայկական Սովետական Հանրագիտարան, 1985, հ. 11, էջ 89:

58. *77աբ* Երգ Միհրդատայ – *Կեցցե՛ս, արքայ Միհրդատ, կեցցե՛ս, դու միշտ յաւիտեան... կեցցե՛ս, կեցցե՛ս, միշտ կեցցե՛ս, վասն հայոց դու միշտ կեցցե՛ս:*

59. *78աբ* Երգ Վարդանայ (այլ ձեռով՝ «աղջիկ») – *Մվ հայկազունք, ո՛վ դիւցազունք... առաջնորդել հայոց զօրքին ի ժամ սրբոյ պատերազմին (ամբողջը չնչագծի տակ):*

Ծնթ. Տաղը կրկնուած է 85ա-6ա-ում փոխ-ինչ յաւելումով:

60. *78բ-9ա* Երգ Վարդանայ Մ[ամիկոնեանի] – *Հայրենասէր արամեանք, զի կայք ի քուն ընկղմեալք... եւ կնքեալ զայն իւր արեամբ, եղեւ փրկիչ հայրենի:*

61. *79բ-80ա* Երգ – *Մեզ նոր արեւ ծագէ, բացի լոյս բոցավառ... մեր ազգութիւն կրօն գալ, ժողովել ի սուրբ տօն, հրաւիրել զամէն հայս:*

62. *80բ-1ա* [Քերովբէ Պատկանեան]. Ինձ համար չէ – *Ինձ համար չէ գա՛ր եան գալը, ինձ համար չէ ծառի ծաղկելը... եւ մահառիթ սպանիչ գնդակը անդ պատրաստած է ինձ համար:*

63. *81բ-2ա* Երգ ազգային՝ ասացեալ ի Յովսէփ վարդապետէ Խարազեանց – *Եկա՛յք, եղբա՛յրք մեր սիրով միաբան / միմեանց ձօնեսցուք ողջոյն բերկրական... այլ գհուր սիրոյ վառի բորբոք, / պահեսցո՛ւք ի մեզ անմոռ, անաղարտ:*

64. *82աբ* [Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան. Գարուն] – *Ո՜հ, ինչ անուշ եւ ինչպէս զով առաւօտուց փըչես հովիկ... նոքա յառաջք են հայրենեաց, նոքա զերթան սրտես ի բաց. կրկնեա՛:*

65. *83աբ* Ասացեալ ի Յովսէփ վարդապետէ Խարազեանց – *Հսկող հովիւ վեհ, սրբազան, զքեզ աղաչեմք մեր խնամակալ... զքեզ աղաչեմք հավիւ բարի, լե՛ր մեզ պարիսպ հովանի:*

66. *84աբ* [Միքայէլ Նալբանդեան]. Իտալիացի աղջկայ երգ – *Մեր հայրենիք, թշուառ, անտեր... կարե՛ օգնել իւր եղբորը, / զանց չարեցի քո սիրուն:*

67. *85ա-6ա* Վարդա[ն] – *Մվ հայկազունք, ո՛վ դիւցազունք, ահա ձեզ նոր հանդիսարան... զօրականք. մենք պատրաստ ենք, մենք ուխտել ենք Աւետարան խաչ ի ձեռին առաջնորդել հայոց ազգին ի ժամ սրբոյ պատերազմին:*

Ծնթ. Նոյնը նաեւ 78աբ-ում՝ վջ.ից թերի:

– *103ա-6բ* Յանկ տաղարանիս – *Տաղք Աստուածածնայ. Աւետի՛ս, քեզ Մարիամ. երես՝ 14...78. Թագաւորաց. Պաշտելի:*

Ծնթ. Յանկը վերաբերում է առաջին մասին՝ 4ա-66բ:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻԻՆ, *շղագիր, ԺԹ. դար*

ա. *25աբ* Թագաւոր յաւիտեան – *Այսօր դասք հրեշտակաց ուրախանան... փառք պատիւ եւ իշխանութիւն այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

– *25բ* Եւ յորժամ շարժին երկինք եւ երկիր... ի լուսեղէն խորանովն զուգաւորելով:

բ. *26ա* Ստեփաննոս քաղցրիկ տատրակ / սուրբ զուարթուն անուն պսակ... Տեառն Յիսուսի քաջ նահատակ / այգւոց նորին վարդ, մանուշակ, / թէպէտ, սակայն, հրեշտակ:

գ. *89ա* Բառոյական իմաստասիրութիւն. Առածք – *Երեք կերպարանք բարեաց ակն յանդիման երեւին... ուր գոցուք զճշմարիտն երջանկութիւն յայսչափ ստոց միջի:*

– *Պատիւն է ի պատուողն եւ ոչ ի պատուեալն, ճոխութիւնն յարկղն մեծատուն եւ ոչ ի մեծատունն (այսչափ):*

դ. *99ա-102ա* Կոնդակ [Գէորգ վարդապետին հեռաւոր երկիր նուիրակ ուղարկելու մասին] – *Ի յանմարմնոցս եւ ի մարմնականաց սիրախոմբ հրճուարան կրօնաւորաց... ի հաշտարար պատարագս աշխարհի սուրբ յաղօթս իւրե[ա]նց, որ եւ բարերարն ողորմածն ի հաճոյս իւր ընկալցի:*

Ծնթ. Տաղերի մեծ մասը համաոտուած են. 18, 19, միաւորների համարներից առաջ կամ բնագրում տաղերի մեղեդիների վերաբերյալ այլ ձեռով գունատ թանաքով արուած են նշումներ եւ արբագրումներ՝ 14բ, 19ա՝ «Գովեստ բերկրանաց», 18բ՝ «Գոչէր հրեշտակն», 22ա՝ «Մայր ցանկալի», 27ա՝ «Այսօր ձայնն հայրական», «յորդորական», 28բ՝ «ի տաճարն, Տէրն», 29ա՝ «Քրիստոս փառաց», 39ա՝ «յարեաւ, եւ ինացան, զաւետիս», 44ա՝ «ձեռ ձեզ է» 89ա՝ (լս.՝ երկայնակի դիրքով «երեսք թերթից»):

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *4ա՝ սեւ թանաքով ոճաւորուած բազմանկիւն՝* «ՅՕՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, 1855»:

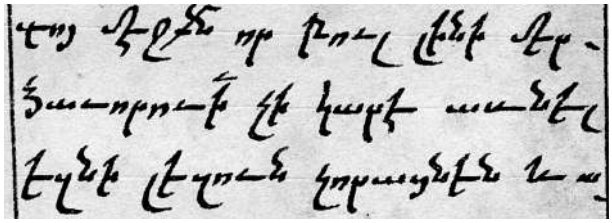
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին դաջած՝ «երգարան», պհպ. Աա՝ «1054/3608», «ԺԹ. Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս»:*

3609
ԲԺՇԿԱՐԱՆ

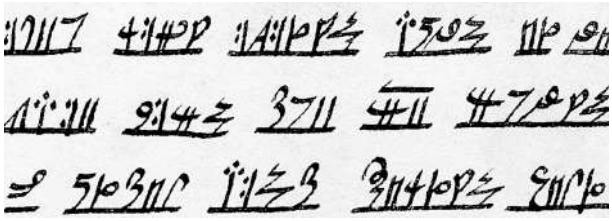
ՌՄՁԲ. – 1833

ԳՐԻՉ՝ բժիշկ Բալասան:

ԹԵՐԹ՝ 67 (գրչի ֆէջակալում 1-134, որ է՝ 1ա-67բ): ՊՐԱԿ՝ 1-9×8 (9՝ 3): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5-10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×7,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր շղագրի տարբերով (նմուշ՝ 5ա. ծածկագիր՝ 28ա*): ՏՈՂ՝ 15-16: ԿԱՋՄ՝ բաց շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ:



Նմուշ 5ա



Նմուշ 28ա

* Ծնթ. Ծածկագրուած մնացեալ էջերը տե՛ս Բովանդակութեան մէջ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, կազմի կաշին հնամաշ, վնասուած, ֆերծուած, խունացած, վերին մասից 1 սմ-ի չափով պատռուած-ընկած, փեղկերից առանձնացած, եզրերը մաշուած, երեւում է ստուարաթուղթը, աստառներն ընկած. թ. 1, 2 (առաւել), 3 եւ այլն՝ եզրերից մաշուած, տեղ-տեղ պատռուած-ընկած, որոշ թերթեր հիմիին ամրացուած այլ սպիտակ թղթով՝ թ. 9, 10 եւ այլն, թ. 17, 25-32 եւ այլ՝ հիմիից մասամբ անջատ, որոշ պրակներ հիմիից թուլացած, թ. 49, 56՝ հիմիից անջատ, թերթերի վրայ կան աղտոտուածութեան, խոնաւութեան եւ բորբոսի հետեւեր, զանազան բծեր. վերջից պակասաւոր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-3ա* [Դեղ ամոյ կանանց]

ա. *1ա* Ա. Դեղ ամոյ կանանց – *Ա՛ռ զկաքաւու լեղին կամ զարիւն…*

բ. *1աբ* Բ. Այլ դեղ ամոյ կանա[ց] – *Ա՛ռ զկաթին սէրն եւ ալապաստակի մայրն…*

գ. *1բ* [Գ.] Այլ դեղ ամոյ կանանց – *[Ա]՛ռ ալապաստակի մայրն…*

դ. *1բ* [Այլ դեղ ամոյ կանանց] – *Դարձեալ զբարձ մանուկ, որ է…*

ե. *2ա* [Ե.] Այլ դեղ ամոյ կանանց – *Ինչ կին, որ տղայ բերի, յորժամ պորտըն կտրեն…*

զ. *2ա* [Զ.] [Այլ դեղ ամոյ կանանց] – *Կինն, որ շատ զաւակ չի բերէ, մուշկ ուտէ…*

է. *2ա* [Է.] Այլ դեղ ամոյ կանանց – *Ա՛ռ սրվ խուրմայ, քաղցր մարուխ…*

ը. *2բ* Ը. Այլ ծննդեան. կինն զայս դեղըս վերցնէ է. or – *Ա՛ռ աֆիեուն մին նոխուտ, դանդրանիեուն Բ. մաս…*

թ. *2բ* Թ. Այլ դեղ – *Ալապաստակի մայէն ձեռքի մեղրով իրար խառնէ…*

ժ. *2բ-3ա* Ժ. Մանուն, որ կինն զաւակ չի բերիլ, համին ի մարմնումն շուտ կու գայ, հա՛մ զաւակ չի բերիլ, հա՛մ լուսին չի տեսնով – *Ա՛ռ թրպուխ Զ. մսխալ ու կէս մահմուտայ…*

2. *3բ-8բ* [Դեղ մերձաւորութեան]

ա. *3բ* Ա. Դեղ մերձաւորութեան – *Որ ծացուկ մարմինն պնդէ եւ մերձաւորութիւն տայ…*

բ. *3բ-4բ* Բ. [Դեղ մերձաւորութեան] – *Հապ մերձաւորութեան, որ մարդութիւն պակաս լինի…*

գ. *4բ* գ. [Գ.] Այլ դեղ մերձաւորութեան – *Ըզգազարն քիրի՛ եւ նորա ջուրն մըզէ՛…*

դ. *4բ-5ա* Դ. Հապ մերձաւորութեան – *Որ սերմն յուշ վաթի, ա՛ռ որձ ճնճուղուկի գլուխի ուղեղն…*

ե. *5ա* ե. Այլ դեղ մերձաւորութեան – *Մարդոյ մէջքն, որ թոյլ լինի, մերձաւորութիւն չի կարէ առնել…*

զ. *5աբ* Զ. Այլ տեղ, որ ցանկութեան ուժ տայ – *Ա՛ռ ձուն, խորովէ՛, Բ. մաս բանբակի յունդ…*

է. *5բ* է. Այլ դեղ մերձաւորութեան – *Ա՛ռ ըզբողքի սերմն, ծեծէ՛, խառնէ՛…*

ը. *5բ* Ը. Այլ դեղ այրկան. զօրութիւն աւելանայ եւ զօրացնէ խիստ – *Ա՛ռ կազարի յունդ, բողքի յունդ, սոխի յունդ…*

թ. *6աբ* Թ. Մանուն մերձաւորութեան համար. զայս մանուս շինեց, որ ամեն or կուտեր, որ է այս – *Ա՛ռ սարբանովշայ մէխակ, դարչին…*

ժ. *6բ* ժ. Մանուն մերձաւորութեան համար – *Ա՛ռ ոսպ Գ. մաս, սիսեռն Գ. մաս…*

ժա. *6բ-8աբ* ԺԱ. Մանուն մերձաւորութեան, որ կոչի սըխտորի մանուն – *Ա՛ռ երկու խտիլ սըխտոր, լաւ խտակիր…*

ժբ. *8բ* ԺԲ. Սերմն, որ ակամայ զեղանի, այս ներոյ դեղերս խմիր, որ կապի – *Ա՛ռ պուխի բանօվշայ Բ. մաս…*

3. *8բ-9ա* [Դեղ գլխացաւի]

ա. *8բ-9ա* Ա. Դեղ գլխացաւի – *Գլուխն, որ զաքութեան ցաւի, աֆիոն քացախով հարէ՛…*

բ. *9ա* Բ. Այլ դեղ գլխացաւի – *Ջսամիթն քացախով եփէ՛, մին հաբաղ ձգէ՛…*

գ. *9ա* Գ. Այլ դեղ գլխացաւի – *Թըթու խնձորն ծե[ծէ՛] եւ ի գլուխն քսէ՛…*

4. *9աբ* [Դեղմ նուզլի]

ա. *9ա* Ա. Դեղ նուզլի – *Ջսոխին սերմն ի կրակն ձգէ՛, որ հոտն ի քիթն երթայ…*

բ. *9բ* Բ. Այլ դեղ նուզլայի – *Որ գլուխն եռ տայ, կարմիր-կարմիր դուս տայ…*

5. *9բ-10ա* Ա. Դեղ վասն աչքի, որ ծաղկէ եւ կամ ցաւի – *Սուրմամաքի թուխիայ քալամ ձուի սպիտակուց…*

6. *10ա* [Դեղմ ականջի]

ա. *10ա* Ա. Դեղ ականջի, որ չի լսի – *Ջաղաւնոյ ուղուղն տաքացրո՛ւ, ի ներսըն ածէ՛…*

բ. *10ա* Բ. [Դեղ ականջի] – *Կամ խոզի եղն տաքացո՛ւր…*

գ. *10ա* Գ. Այլ դեղ ականջի – *Որ ցաւի, ձեթի փարչն դի՛ր…*

դ. *10ա* Դ. Այլ դեղ ականջի – *Որ ջուր լինի ի ներս, ակնամոմն կոլուր արա՛ եւ դի՛ր ականջի մէջն։*

7. *10ա-2ա* [Սրտացաւի դեղմ]

ա. *10աբ* Ա. Սրտացաւի դեղ – *Որ բազմաց եմ տուած, սրտին ցաւն կտրեց. ա՛ռ Թոփալաղ Բ. մաս…*

բ. *10բ-1ա* Բ. Այլ դեղ սրտացաւի – *Թէ սիրտն եւ փորն ցաւի եւ ի բերանէն փրփուր գայ…*

գ. *11ա* Գ. Այլ դեղ սրտացաւի – *Սիրտն, որ յանկարծ սանջու լինի…*

դ. *11ա* Դ. Այլ դեղ սրտացաւի – *Թէ սիրտըն եւ պորտն ցաւի, աղինքն ոլորի…*

ե. *11բ* Ե. Այլ դեղ սրտի – *Թէ մարդոյ սիրտն խաղայ, անիսուն եւ զարաչօրակոթի եւ ագիր…*

զ. *11բ* Զ. [Այլ դեղ սրտի] – *Մարդոյ սիրտն, թէ նեղանայ կամ թուլաթափի, գիտացի՛ր…*

է. *11բ-2ա* Է. Այլ դեղ սրտացաւի – *Եւ խառնուելոյ եւ աչից մթնալուն պատճառն ի ճիճուէ լինի…*

8. *12ա* [Դեղմ փորացաւի]

ա. *12ա* Ա. Դեղ փորացաւի – *Փորն, որ ցաւի, որ խիստ երթայ, ա՛ռ ժե. մաս մաստաքի, ծեծի՛ ջրով…*

բ. *12ա* Բ. Այլ դեղ ամենայն ցեղ փորայցաւի – *Բրինձն եփէ՛ ջրով եւ քամէ՛…*

9. *12բ* Ա. Դեղ մեչֆացաւի, որ մէչֆն խիստ պնդացնէ – *Ա՛ռ դանամասդաքի ե. մաս, կարմիր սանդալ…*

10. *12բ-3ա* [Մարդ, որ ձուերն ուռչի]

ա. *12բ-3ա* Ա. Մարդ, որ ձուերն ուռչի – *Ա՛ռ սեւ քունջութ, սեւ չամիչ, քիրմանու ժիրայ…*

բ. *13ա* Բ. Այլ դեղ, որոյ ձուերն ուռչի – *Ջիու քուռակի թրիքն տաք-տաք քսէ՛, մին քիչ էլ ջրով խմէ՛։*

գ. *13ա* Գ. Որոյ զմէկ ձուն հան զմիսն ուռչի – *Ջքամբակի յունդըն աղա՛յ…*

դ. *13ա* Դ. Որոյ ձուն ուռչի – *Բակլայի ալուր, ոչխարի երիկամաց ճրագու…*

11. *13բ* Ա. Կնոջ, որ զաւակայ տունըն թէ ան գայ – *Ա՛[ռ] չոր հալիլայ, ծէծէ, բարակ մաղէ՛…*

12. *13բ* Ա. Թէ որ կնոջ փորէն արիւն գնայ եւ չի դադարի – *Մարուրն, որ է աչքի քաշելի սուրման, ոչխարի բրթով թլջէ՛…*

13. *14ա* Էրվածի դեղ – *Գուլխաթ մի ծաղիկն կամ տերեւն ծիթով թաց արա՛յ եւ դի՛ր ի վերայ էրուածին վերայ, լաւանայ Աստուծով։*

14. *14աբ* [Մհլամ]

ա. *14ա* Ա. Մհլամ, որ միս բերէ – *Ա՛ռ զեյթունի եղ՝ ժբ. մաս, ջանճափիլ՝ Ա. մաս…*

բ. *14աբ* Բ. Մհլամ, որ եարան լաւացնէ – *Ա՛ռ ժ. մաս դմակի եղ, Ա. մաս մոմ…*

գ. *14բ* Գ. Մհլամ, որ սրբի զխոցերն որ հին լինի – *Ա՛ռ մեղր, Դ. խտիլ քաղախի դուրս…*

15. *14բ-5ա* Ա. Մարդն, որ ուժն հատնի, օրըստօրէ թաղաթէ ընկնի – *Մինչի է. օրն անօթուց է. նուշ կե՛ր եւ յետոյ…*

16. *15ա* Ա. Թէ ծարաւն խիստ լինի – *Ա. մաս տապաշիր ջրով հարէ՛ եւ տո՛ւր խմէ, ծարաւն կտրի Աստուծով։*

17. *15ա* Ա. Բերանն, որ կեր ընկնի կամ լեղըն մաշի – *Խելեզն այրի՛, ծեծէ՛ ի վրայ բերանին ցանէ՛։*

18. *15ա-6ա* [Վասն գուզի]

ա. *15աբ* Ա. Գուզն մարդոյ, որ կաթ գայ, չի դադարի – *Ա՛ռ Բ. մաս սպիտակ նապաթ…*

բ. *15բ* Բ. Գուզն, որ շատ գայ – *Կամիս կապել՝ ա՛ռ Ա. մաս խունկ, ծեծէ՛, արդարն եղով տրորէ՛, խմէ՛, գուզն կապի։*

գ. *15բ-6ա* Գ. Այլ դեղ գոզկապի – *Դեղ արապըն ասաց, թէ ֆուֆալ Ա. հատ զեյթունի եղով հարես…*

19. *16ա-7ա* [Պատռուկ]

ա. *16ա* Ա. Պատռուկ, որ է շափ մարդըն, որ տաք լինի եւ փորն կապի, զայս շափս շուտով լուի – *Ա՛ռ խաղողի բաքմազն եւ քիչ մի աղ ածի…*

բ. *16աբ* Բ. Այլ պատռուկ – *Ա՛ռ զսապոնն, քիչ մի դանակով ձեռնումըդ հարէ՛…*

գ. *16բ* Գ. Ղապզի դեղ – *Փորն որ ղապզ լինի, այծու ճրագուն հալէ՛…*

դ. *16բ-7ա* Դ. Այլ դեղ ղապզի – *Մարգ, որ փորն կապվի, ա՛ռ սինամաքի Բ. մաս, լաւ ծեծէ՛…*

ե. *17ա* Ե. Այլ դեղ ղապզի – *Ջգենագերչակին քչեւն հանէ՛, մէջն թակէ՛…*

20. *17ա-8ա* [Դեղմ վասն կապածի]

ա. *17ա* Ա. Դեղ վասն կապածի – *Ա՛ռ սնդիկ, որ է ճիվայ, եւ սեւ ակռաւու լեղին…*

բ. *17ա* Բ. Այլ դեղ կապածի – *Ակնայմոմն եւ ոչխարի լեղի պատրուկ արա՛…*

գ. *17աբ* Գ. Այլ դեղ կապածի – *Ա՛ռ շան գլխի ոսկուն եւ մանուշակի…*

դ. *17բ* Դ. Այլ վասն կապածի – *Նահու մումամ իմանայ, հայեայ, զայիտայ, մանայ, մումիայ…*

ե. *17բ-8ա* ե. Այլ դեղ կապածի – *Աղվեսի մորթու վերայ գրէ՛…*

զ. *18ա* Զ. Այլ դեղ կապածի – *Գրէ՛, ձախ պազուկն կապէ՛, ալմուկուք հուպիայ…*

21. *18ա-9բ* [Դեղմ բաւասիլի]

ա. *18աբ* Ա. Դեղ բաւասիլի, որ փոռէն արիւն գնայ, թէ ֆամայէ եւ թէ այլ պատճառէ. օգուտ է դեղս ամենայն ազգ մայայսիլի. խիստ փորձած է – *Մ՛ո մին որձ խոզի լեղի…*

բ. *18բ-9ա* Բ. Այլ դեղ – *Սպիտակ պտուղ խունկն օր Դ. դրամ կուլ տո՛ւր…*

գ. *19աբ* Գ. Այլ դեղ բաւասիլի, որ ի փորէն արիւն գնայ կամ լուծի, սիրտըն ցաւի – *Մ՛ո մին մեծ սէրկեւիլ եւ փորէ՛ զմէջն…*

22. *19բ* [Դեղմ դիւահարի]

ա. *19բ* Ա. Դեղ դիւահարի – *Մ՛ո սեւ կատվին լեղին, թեժ քացախով…*

բ. *19բ* Բ. Այլ դեղ դիւահարի – *Ջորձ գայլու լեղին նոյնպէս քացախին հետ…*

23. *19բ* եթե յղի կնոջ ֆամի եւ ուռուց լինի – *Սեւ ազվայ հարէ՛ եւ ուսուցն քսէ՛, ողջանայ։*

24. *20ա* [Քաչալ գլխոյ դեղմ]

ա. *20ա* Ա. Քաչալ գլխոյ դեղ – *Մ՛ո սէպտակ նուխ, սեւ նուխ Դ.-Դ. մաս…*

բ. *20աբ* Բ. Այլ դեղ ֆաչալ գլխոյ – *Մ՛ո կէս խտիլ սեւ նուխ…*

25. *20բ* [Մազի դեղմ]

ա. *20բ* Մազի դեղ – *Եթէ գլխոյն մազըն թափի, ընկուզին եղովըն օ՛ծ ըզգլուխն, զմազ բերէ։*

բ. *20բ* Այլ դեղ մազի – *Ընկուզի քըչեւն լերէ՛, ձիթով շաղախէ՛, քսէ՛ գլուխն, մազն բերէ։*

26. *20բ-1բ* [Կարմիր ֆամոյ դեղմ]

ա. *20բ-1ա* Ա. Կարմիր ֆամոյ դեղ – *Եթէ ուռուցն շատ է, եւ տաքութիւն աւել է…*

բ. *21ա* Բ. Այլ դեղ կարմիր ֆամոյ – *Մ՛ո կարմիր սանդալ գինձ, ծեծէ՛…*

գ. *21բ* Գ. Այլ դեղ կարմիր ֆամոյ – *Մ՛ո տապաշիր եւ հաւու եղով խառնէ՛…*

27. *21բ* Ա. Դեղ ճիլն, որ կաճանայ – *Ոտից կամ ձեռաց կամ մէջքին աւուլուկի տակոին եւ ալքի ճիճուն…*

28. *21բ-2ա* [Դեղմ խոցի]

ա. *21բ-2ա* Ա. Դեղ խոցի – *Ճնճղուկն փետրոջն այրի՛ եւ ի քացախն խառնի՛…*

բ. *22ա* Ա. Այլ դեղ խոցի – *Զկաճապն չորացո՛ւր, փոշի արա՛…*

29. *22ա-5ա* [Դեղմ ճապի]

ա. *22աբ* Ա. Հապ լուծման – *Մ՛ո Դ. հատ հապի սալաթին, ծեծէ՛ եւ խառնէ՛…*

բ. *22բ-3ա* Բ. Հապ լօխմանին փոռ ֆշելոյ ֆամար – *Մ՛ո մահմուտայ Ա. մաս, գիլէրմանի Զ. մաս…*

գ. *23աբ* Գ. Հապ լուծման, որ շատ օգուտ է – *Պղպմին եւ սափրան լուծէ՛, ճիճիքն հանէ՛…*

դ. *23բ-4բ* [Դեղ լուծման] – *Մ՛ո ջաւվարհնդի Ա. մաս, խորասանի Ա. մաս…*

ե. *24բ-5ա* Դ.Դեղ լուծման – *Բ. մսխալ դեղին հալիլայ, Բ. մաս սեւ հալիլայ…*

30. *25աբ* [Դեղ բեռանի]

ա. *25ա* Ա. Բեռան, որ խոց լինի, եւ արիւնի կամ հոտ գայ – *Մ՛ո հալիլայ եւ շիպ կուլինար մարագի…*

բ. *25բ* Բ. Այլ դեղ բեռանի – *Մ՛ո գիտոր եւ քացախով եփէ՛…*

31. *25բ-6բ* Դեղ վասն կոռստեան, ում որ կուման ունիս – *Մ՛ո հաց, արա՛ պատառ…*

32. *26բ-7ա* [Դեղմ սնկան]

ա. *26բ-7ա* Ա. Դեղ սնկան, թէ ի փորն է, թէ ի դուրս է – *Մ՛ո Գ. մաս ձուրոն, աղա՛յ եւ մաղէ՛…*

բ. *27ա* Բ. Այլ դեղ սնկան, որ է ֆամայ – *Եթէ սունկն դուրս է, զայս վերոյ յիշեալ…*

գ. *27ա* Այլ դեղ սնկան, թէ ի ներսն է, թէ ի դուրս – *Մ՛ո ըղու կանկարի սերմն, ամեն օր մեղրով կե՛ր…*

33. *27բ* [Դեղմ ծիծացաւի]

ա. *27բ* Ա. Կնկան ծիծն, որ ուրչի սպիտակ հողն, որ խտակ կու լինի, դմակով կամ կարաք եղով տրորէ՛…

բ. *27բ* Բ. Դեղ ծիծայցաւի – *Ջթեփն գինով կամ մեղրի ջրով շաղախէ՛, դի՛ր վերայ, լաւանայ։*

գ. *27բ* Գ. Թէ յետ ծննդեան ուրչի – *Զգազարի սերմն աղա՛յ, քացախով շաղախէ՛, դի՛ր վերայ. լաւանայ Աստուծով։*

34. *28ա* Ա. *Քափուրի Ա. մսխալ…*

35. *28աբ* Բ. *Մնջափ ե. մսխալ…*

36. *28բ* Գ. Այլ դեղ ֆաշի ազարի – *Այս է զալեանին դեղն. Բ. մաս սընջափ…*

37. *28բ-9ա* Դ. Այս է պուղտալի դեղն – *Գ. մաս զանջափիլ, Բ. մաս մուխակ, Բ. մաս դարչին…*

38. *29աբ* Ե. Այս է, որ մարմնոյն ծագուկ տեղն ևար<ե>ա լինի – *Զ. մաս խինայ, Բ. մաս քուքուրգ…*

Ծնթ. 28ա-9բ էջերի խոռագրերը ծածկագրով, որի բանալին տե՛ս 49բ: Այս եւ միւս ծածկագրերի վերծանութիւնը տե՛ս Տաթեւիկ Մանուկեան, Քնար Յարութիւնեան, Երկու նորայայտ ծածկագիր, Բանբեր Մատենադարանի, Հ՝ 25, Երեւան, 2018, էջ 218-231:

39. *29բ* [Դեղմ դեղնացաւի]

ա. *29բ* Ա. Դեղ դեղնայցաւի – *Զվի սպիտակուցն եւ սրմաղն իրար խառնէ՛ եւ կե՛ր։*

բ. *29բ* Բ. [Դեղ դեղնայցաւի] – *Դարձեալ ոսպըն քացախով եփի՛…*

40. *29բ-30ա* Ա. Դեղ վասն ֆոսի եւ մուկնաֆամի – *Կէս խտիլ խինայ, Զ. մաս քուքուրգ…*

41. *30ա* [Դեղմ օձահարի]

ա. *30ա* Ա. Դեղ օձահարի – *Սրխտորն ծէծէ՛ եւ դի՛ր կձած տեղն։*

բ. *30ա* Բ. [Դեղ օձահարի] – *Դարձեալ սըխտորն թակէ, ջուրն խմել տո՛ւր։*

գ. *30ա* Գ. [Դեղ օձահարի] – *Դարձեալ թըրեաք փարոսխ դի՛ր կծած տեղն եւ գինով էլ խմել տո՛ւր։*

42. *30ա* Ա. Դեղ հազի – *Ջսըխտորն խորովէ՛ եւ զպճեղն ի մեղրն թաթախէ, կե՛ր։*

43. *30ա-1ա* Ա. Դեղ կատաղած շան կծածի, որ ճալինոսն է ասացեալ – *Ա՛ռ խեչիփար, ի գետէ այրէ՛...*

44. *31աբ* Ա. Բանի օձահարի. գրէ՛, առ ֆեզ պահէ՛ կամ ասա՛ ընդ օձին. յիմարի կամ սատակի, թէ գրէս, առ ֆեզ պահես, օձն ի ֆեզ ոչ մերձենայ, թէ գիրն ի օձն ձգես, օձն սատակի – *Խէմիթայ քռուխմիթայ թղթի տայ բարասմիթայ...*

45. *31բ* Ա. Աղօթք օձահարի եւ կատաղած շան կծածի – *Ահում է, սումէ, կիրիուքէ գրէ՛ հացի վերայ, տո՛ւր ուտէ, ազատի Աստուծով։*

46. *31բ-2բ* [Քամոյ դեղ]

ա. *31բ-2ա* Ա. Քամոյ դեղ. մարդոյ, որ ոսկուռն համի լինի, գիշերն մինչ ի լոյս զսըլդամիշ լինի, ոտքն եւ ձեռքն համի բռնի, ցաւի անդադար – *Այս է դեղն. օձել պիտիս. առ ե. մաս սիրճան...*

բ. *32ա* Բ. Քամոյ դեղ – *Մին մարդ Ջ. ամիս չոլախացաւ ի քամոյ, հաց թխած թորոնին, ուռի տերեւն...*

գ. *32բ* Գ. Քամոյ դեղ – *Մէկն էլ ասեց ներկի մանածն տրել էին տորոնում...*

47. *32բ-3ա* Ա. Մարդ, որ չի կարէ խօսել, լեզվին տակն ցաւի, հաստանայ, բողազն ցաւի, կարի ոչ իրք ուտել կամ կարի ոչ թքել, կուծքն խզզայ, ցաւի, նափասը չի դուս գայ – *Ա՛ռ Ա. չարէք մը հասուի կարմիր պըտղուն...*

48. *33ա* Ա. Մարդ, որ հավայ լինի տեսել, երեսին գոյնն դեղնի, աչ կուշտըն ցաւի – *Ա. մաս կամ Բ. մաս սապո լաւն ջրով լաւ հարէ...*

49. *33բ-7ա* [Մաճուճ]

ա. *33բ-4բ* Ա. Մաճուն փալասափայ, որ Արիստոտել բժշկապետն շինել է... – *Ա՛ռ դարչին, զանճափիլ, մազտաքի կակուլի...*

բ. *34բ-5ա* Բ. Մաճուն, որ կոչի մատթուխեաեաթ... – *Ա՛ռ պալիլաճ, ամլաճ, փլփուլ...*

գ. *35ա-6ա* Գ. Մաճուն յոյժ զարմանալի. այս դեղերոյս խրատն Մըսրա սուլթանն... – *Ա՛ռ քապապէ սնփուլ, դարչին...*

դ. *36ա-7ա* Դ. Մաճուն յօգուտ է, որ մարդոյ բնութիւնն տաք եւ ղապզ լինի... – *Ա՛ռ աննաբ ժ. մաս սապատան Ի. հատ...*

50. *37աբ* Ա. Դեղ թուխմայի եւ ստամոքին, որ թուլացեալ լինի եւ զկերակուրն չի կարէ հալել եւ վատուժ լինի եւ բացախի կերակուրըն, ի նիգ ունենայ – *Ա՛ռ սեւ հալիլայ ի կտէն հանած...*

51. *37բ-8ա* [Դեղ ուտուցի]

ա. *37բ-8ա* Ա. Դեղ ուտուցի, թէ որ մին մարդոյ ոտն եւ ձեռին երեսն, փորն եւ ամենայն մարմին համի ընկնի, ուշի, որ իբրեւ զտիկ փչած լինի – *Ա՛ռ կրիայի ձու կուլաբով...*

բ. *38ա* Ա. Այլ դեղ ուտուցի, թէ մին մարդոյ ձեռքն կամ ոտքն մին տեղն պինա ուռած լինի, չի ոչ ետ բաշվի, ոչ բացվի – *Ա՛ռ ոչխարի հարամ ուղուղն եւ շիրիշին...*

52. *38բ-9բ* [Դեղք ֆալէճն ազարի]

ա. *38բ-9ա* Ա. Դեղ ֆալէճն ազարի. մարդ որ յանկարծ Ա. կողմն թուլանայ կամ ամեն տեղն թուլանայ, որ չի կարէ շուտ կալ, այդ է ֆալէճն – *Ա՛ռ խուվարփրադար, սոլնջան...*

բ. *39աբ* Բ. Այլ դեղ փալէճի – *Ա՛ռ պապունիճ, Բ. խատիլ բոյմադարան...*

53. *39բ-40ա* Ա. Մարդոյ ջ<ե>ղերն յիրար բաշվի... – *Դու զայն ազգ դեղն արա՛, որ ի ֆալէճին ցաւն ենք գրել...*

54. *40աբ* Ա. Մարդ, որ խիթ ունենայ – *Բ. մաս ակի մեղրով, ջրով եփի՛, տո՛ւր՝ անօթի խմէ, ողջանայ Աստուծով։*

55. *40բ* [Մարդոյ, որ համի բռնի]

ա. *40բ* Ա. Մին մարդոյ, որ համին բռնի եւ մէջքն կոացեալ լինի, կարի ոչ մէջքն շիտակիլ – *Ա՛ռոյ միան ղովրմիշ անէ, ուտէ. ողջանայ Աստուծով։*

բ. *40բ* Բ. Մին մարդոյ էլ էսեենց մէջքն կոել էր – *Քահրիպարի իւղ քսեց մէջքն եւ մտաւ տաք թոնտիրն։*

56. *41ա* Ա. Նշանք ղաւզ մարդուն մաճու է – *Թէ կենաց ձեռնդ դի՛ր ի փորին վերայ, տե՛ս, թէ փորն տաք է, կու ապրի, թէ ցուրտ է, կը մեռնի։*

57. *41ա* Մարդ, թէ գիշերն դուրս տեղ ֆնէ, մրսէ եւ թէ այլ ինչ պատճառի ոտներն հեռայ, մինչի նստատեղն չոր հեռայ – *Ա՛ռ զգարնանի ցանած գարին...*

58. *41բ* Ա. Մարդոյ երեսն, որ պեպենոտ լինի – *Ոսպն աղա՛յ, քացախով, մեղրով խառնէ՛, քսէ՛, պեպենոտն սրբի։*

59. *41բ* [Քնոյ դեղք]

ա. *41բ* Ա. Քնոյ դեղ – *Խպիտակ խաշխաշըն իւր քչեւն ձեձէ՛, խառնէ՛...*

բ. *41բ* Բ. Այլ դեղ քնոյ – *Սպիտակ այծու մազն...*

60. *41բ* [Աւրթնութեան դեղ] – *Ով որ ուզի չի քնի, արթուն կենայ, ճնճղուկի գլուխն կտրի...*

61. 42ա [Վասն զաւակ չցանկանալոյ] – *Կինն, որ Գ. օր անօթուց քափուր ուտէ, այլ զաւակ չի բերիլ, նոյնպէս եւ այր մարդ, եթէ Բ. գրամ քափուր ուտէ, այրութեան կտրի։*

62. *42ա* [Վասն վիժման պտղոյ]

ա. *42ա* Ա. Դեղ, որ հանէ տղայն ի մօր փորիցն, թէ մեռած, թէ կենդանի – *Ա՛ռ ջորու թրիքն, ծխէ՛ ի ներքեւ կնկանն, ազատի։*

բ. *42ա* Բ. [Այլ դեղ] – *Ղղան, թէ ի մօր փորումն մեռած է, սեւ կովի ախպն ներքեւն ծխէ, վեր ընկնի։*

գ. *42ա* Գ. Այլ դեղ – *Զլոշտակին ջուրն տո՛ւր՝ խմէ, խալսի, թէ՛ ողջ է, թէ՛ մեռած։*

դ. *42աբ* Դ. Այլ դեղ – *Ա՛ռ զքալամի յունդ, մանր ծեծէ՛...*

ե. *42աբ* ե. Այլ դեղ – *Ջմուռն գինով տո՛ւր, անցանէ։*

63. *42բ* Ա. Եթէ կամիս գիտել, թէ զմանուկն ի մօր փորին դուստր է, թէ տղայ – *Ա՛ռ աման մի ջըւր, լի՛ց եւ ասէ, որ կթէ զկաթն ի ջուրն. թէ ի տակ իջնու, տղայ է, եւ թէ երեսին մնա, դուստր է։*

64. *42բ-3ա* [Դեղ սաստայ ազարի]

ա. *42բ-3ա* Ա. Դեղ սաստայ ազարի – *Ա՛ռ քափուրի Ա. մաս, նիշադիր Ա. մաս, կիր...*

բ. *43ա* Բ. Այլ դեղ սաստայ – *Ջսըխտորն չորացրո՛ւ, նարին ծեծէ՛...*

65. *43աբ* Ա. [Դեղնութեան դեղ] – *Տղան, թէ դեղնութիւն ունի, մասփարի յունտն ծեծէ...*

66. *43բ* Ա. [Դեղ փորկապի] – *Փոքր երեխա, որ փորն կապ լինի, զարնիեարուխ Բ. մաս...*

67. *43բ* Ա. [Դեղ փորցաւի] – *Փոքր երեխայի թէ փորն ցաւի եւ չարխած լինի կամ ուռած, իշի քուռակի առաջի թրիքն...*

68. *43բ-4ա* Ա. [Դեղ ստամոխի] – *Եղեւ ընտրութիւն վասն ըմպելեաց ջրոց բժշկաց հնդկաց, պարսից... ոք զջերմն ջուրն ըմպէ...*

69. *44ա-5ա* [Դեղ զանազան ցաւոց]

ա. *44ա* Ա. [Սեւ մաղնի դեղ] – *Եւ ասեն բժշկապետքն հնդկաց, թէ ոք զսեւ հալիլն ամենայն այգ անօթոց ուտէ...*

բ. *44աբ* Բ. [Սեւ մաղնի դեղ] – *Եւ ասեն բժշկապետքն պարսից, թէ ոք զկոտեմ յունդն ամենայն այգ ուտէ...*

գ. *44բ* Եւ ասեն բժշկապետքն ասորոց, թէ օգտութիւն մարդոյն այն է...

դ. *44բ* Գ. [Ամենայն ցաւուց] – *Եւ ամառն ամենայն այգ խիար մի՛ ուտիլ, եւ ով որ հոտոտայ վայրի դալար մանուշակ, անահ է ամենայն ցաւոց եւ աչքն սեւ ջուր չի իջնու։*

ե. *44բ-5ա* Դ. [Ամենայն ցաւուց] – *Աշուն, ով որ ամեն ամիս է. օր է. կոճ զանջափիլ ուտէ, անվնաս մնայ ամենայն ցաւոց։*

զ. *45ա* Ջմեռն՝ ով որ ամեն ամիս ամեն այգ անօթուց Գ. պատառ անհալ մեղր ուտէ անահ է ամեն ցաւոց։

70. *45աբ* [Կինն, որ լուսին տեսնու] – *Կինն, որ լուսին տեսնու, մինչեւ Գ. օրն պատրաստ պիտի կենալ...*

71. *45բ-6բ* Վասն բնութեան հոպէպին

ա. *45բ-6ա* Ա. *Հոպէպին թեւն առ քեզ պահէս, շնորհաւոր ինիս...*

բ. *46ա* Բ. *Արիւնն շաքարով առ քեզ պահես, չարկամն չի կարէ խօսիլ, եւ ամենայն մարդ սիրէ զքեզ։*

գ. *46ա* Գ. *Ըղեղն վարդի եղով խառնէս...*

դ. *46ա* Դ. *Լեզուն եւ ճրագուն ի քեզ պահես, զինչ որ լսէս, չի մոռանաս։*

ե. *46ա* ե. *Զանչուլն ներքեւ շեմին թաղէս...*

զ. *46աբ* Զ. *Լեզուն ի տանն ձխէս...*

է. *46բ* է. *Հոպէպն մորթէ, ոսկով լիտր մի ջրով...*

72. *46բ* Ա. Վասն բնութեան ֆիլուն – *Ֆիլուն ըղունկն մըտոզ պահես, երես բախտ լինիս։*

73. *46բ-7ա* Վասն բնութեան ուղտին

ա. *46բ* Ա. *Ով որ ուղտին ըղեղն մեղրով ուտէ, փորին ցաւն տանի, թէ յառաջ ուտէ, ըսկի չի ցաւիլ։*

բ. *46բ-7ա* Բ. *Ով որ ուղտին գոզն ի գլուխն քսէ...*

գ. *47ա* Գ. *Ով որ ուղտին ճրաքուն ի ձեռն եւ ոտքն քսէ...*

դ. *47ա* Դ. *Ով որ ուղտին լեղին աչքն քսէ, նա իսկի չի ցաւիլ։*

ե. *47ա* ե. *Ով որ ուղտին աչքն ի վերայ պահէ, ի դեմս մարդկան քաղցր երեւի։*

74. *47աբ* Վասն բնութեան խոզին

ա. *47ա* Ա. *Խոզին ատամն դեղ է ցեցի, հանդերձի...*

բ. *47ա* Բ. *Խոզին միսն քացախով եփեալ՝ դեղ է քամոտ մարդի։*

գ. *47ա* Գ. *Խոզին մազն այրեն, ծուխն դեղ է ոչլի եւ մեղրաճանճի։*

դ. *47ա* Դ. *Խոզին ճրագուն ծեծեալ ընդ գխտորի՝ դեղ է սարի մրսածի։*

ե. *47աբ* ե. *Վարազ խոզին երիկամուքին մէջ քար գայ, դեղ է ամենայն ցաւի։*

զ. *47բ* Զ. *Խոզի արիւնն, ով որ տաք-տաք խմէ, վարամ ցաւոցն ազատի։*

է. *47բ* է. *Խոզին լեղին դեղ է կատաղած շան կծածի...*

75. *47բ-8ա* Վասն բնութեան աղվեսին

ա. *47բ* Ա. *Աղվեսին եղն ճանապարհ գնացողին ոտն եւ ձեռն քսէս, չի վաստակիլ։*

բ. *47բ* Բ. *Աղվեսին բնութիւնն տաք է եւ չոր եւ իւր մորթին տաք է եւ գէճ հովայ, բնութիւն մարդոյ օգուտ է։*

գ. *47բ* Գ. *Աղվեսին ի ջրին մէջն եփէս, մարդին լոզացնէս, որ ոսկրացաւ լինի, օգտի։*

դ. *47բ-8ա* Դ. *Աղվեսին ճրագուն ծեծես, քսես մարմինն, ոսկերքին ցաւն լաւացնի։*

ե. *48ա* ե. *Աղվեսին [ճրագուն] քոռ ականջն կաթացնես, լաւանայ։*

զ. *48ա* Զ. *Աղվեսին ճրագուն թէ Ա. մաս մեղրով խմացնես, օգտի ականջացաւին։*

է. *48ա* է. *Աղվեսին ճրաքուն, ձվի քթանքն ծեծէս, խառնէս իրար, քսես մարդոյ այն տեղն, որ մազն թափած լինի, մազն բերէ։*

76. *48աբ* Վասն բնութեան արջին

ա. *48աբ* Ա. *Արջին լեղին մեղրով, փլփիլով խառնէս, քաչալ գլուխն քսես, մազն բերէ։*

բ. *48ա* Բ. *Արջին լեղին, թէ պալատուրի մեղր խառնէս, անձըդ քսես, կուժովանա:*

գ. *48աբ* Գ. *Արջին լեղին, որ պալատուրի մեղրն խառնէս, եթէ կնկան երեսն քսես, կարմիր առնէ:*

դ. *48բ* Դ. *Արջին ճրագուն երեսը օձես, զինչ լսես, ունես, այլ ոչ մոռանաս:*

ե. *48բ* Ե. *Արջին սիրտն առ քեզ պահես, ուրախ լինես ամեն օր:*

զ. *48բ Արջին ճրագուն դեղ է ուռուցի, եթէ հալէս, ուռած տեղն քսէս, բժշկի:*

77. *48բ եթէ կամիս իմանալ, թէ զորդեծնութեան պատճառ արուէն իցէ…*

78. *49ա (խորագիրը ծածկագրով՝ բանալին տե՛ս էջ 49բ) — Փիգքալհաթ ըռաւթան դուրըռաւթան սանսան…*

79. *49ա (խորագիրը ծածկագրով՝ բանալին տե՛ս էջ 49բ) — Մինաոս թող վան Աստուծոյ, որպէս մինաոս…*

80. *49բ-51բ (Դեղատոմսեր ծածկագրով)*

— 49բ Ծածկագրի բանալի — *Ա-Ֆ:*

— 49բ-51ա (Դեղատոմսեր) — *ա. 49բ, բ. 49բ, գ. 49բ-50ա, դ. 50ա, ե. 50ա, զ. 50ա, է. 50բ, ը. 50բ, թ. 50բ, ժ. 51ա, ժա. 51ա, ժբ. 51ա (տե՛ս 38րդ միաւորի Ծնթ.):*

Բ. *51բ-67բ* [այլ ձեռով՝ Գիր պահպանութեան]

ա. *51բ-2ա* Ա. [այլ ձեռով՝ Գիր պահպանութեան] *— Թագաւոր հզոր ապաւէն ծարաւելոց… մերձենալ ծառայից քոց եւ աղախնեաց:*

Տե՛ս եւ հմմտ. Գիրք աղօթից, որ կոչի Կիպրիանոս, Ս. էջմիածին, 2010, էջ 35-36:

բ. *52աբ* Բ. *Այլ եւ բարեխօսութեամբ սրբոյն Յովհաննու Կարապետին… սո՛ւրբ մարգարէք, օգնական եւ պահապան լերո՛ւք:*

գ. *52բ-3ա* Գ. Գիր պոյլամի հետմումի վրա գրէ, որ կին միչեւ — *Տէ՛ր, Յիսո՛ւս Քրիստոս, ամենազօր, ողորմած… հերքեալ հալածեսցին ի դիմաց մերոց (հետագայ յաւելում լս-ում՝ «երեխանցն վիլը ջուրն խմէ միշտ»):*

դ. *53ա* Դ. Այս ներոյ գրեալն գի՛տ, վարածին կնօջ աջ ձեռին մէջին պահէ, որ շուտ ծնանի — *Ուլնհատ հուրազդայ մաքուր դարայ… յորժամ ծնաւ զՔրիստոս:*

ե. *53աբ* Ե. Գիր հաղցրութեան ռալահի բախտի գրէ — *Որպէս Հայր Աստուած առաքումն Որդոյ քաղցրացաւ…*

զ. *53բ-4ա* Զ. Գիր դատաստանի եւ բախտի գրէ — *Անուն մէսիայի, որ անուանեցան Քրիստոս… պապանձեցուցէ՛ք զլեզուն չարախօսաց մարդկանց ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ:*

է. *54աբ* Է. *Մվ սուրբ Հռուսիմեանք եւ սուրբ Գայիանէ… քաղցրասցին ի վերայ ծառայիս Աստուծոյ:*

ը. *54բ* Ը. Գիր սրի, թրի եւ պատերազմի գրէ — *Ամենայն ցեղ ու ցեղ սուր փայտ դարձցի… ի փայտ դարձցի ի դիմաց ծառայիս:*

թ. *55ա* Թ. Գիր գլխացաւի գրէ — *Գայր գետոյն Յորդանանու՝ բերեալ ծառ մի… ցաւն հերքեալ հալածեսցի ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ:*

ժ. *55ա-6ա* Ժ. Գիր չար աչկի, չար նիաթի գրէ — *Կայր Մովսէս յեզր կարմիր ծովուն… որ խաչեցար առաջի Պօնդացոյ Պիղատոսի դատաւորին. փրկեա՛ զծառայս քո:*

ժա. *56աբ* ԺԱ. Գիր պահպանութեան գրէ՛ — *Ողջո՛յն քեզ, Մարիա՛մ, լի շնորհօք… եւ օգնական լե՛ր սուրբ մայր Աստուծոյ զծառայս Աստուծոյ:*

ժբ. *56բ-7ա* ԺԲ. Գիր ծննդեան գրէ — *Սուրբ Աստուած, սուրբ եւ հզօր, սուրբ եւ անմահ… յամենայն չարէ եւ աղանդաւորաց, որ ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ:*

ժգ. *57աբ* ԺԳ. Եւս ծննդեան գրէ — *Հա՛յր սուրբ, սրբեա՛ զիս, Որդիդ, սուրբ պահեա՛ զիս… եւ յամենայն չարէ պահեա՛ զծառայս քոյ:*

ժդ. *57բ-8ա* ԺԴ. Եւս ծննդեան գրէ — *Տէ՛ր Յիսուս, դու ես օգնական իմ, եւ ի ձեռս քոյ եմ յամենայն ժամ… զի դու կարող ես յամենայնի եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ժե. *58աբ* ԺԵ. Գիր պահպանութեան գրէ — *Մվ վեցթեւեան սերօբէք եւ քերօբէք… որ եթէ հանդիպեսցի ընդդէմ ծառայիս Աստուծոյ:*

ժզ. *58բ* ԺԶ. Գիր, որոյ վերայ լինի, ընեմն հալածին ի նմ[ա] — *Սարիէլ, Սարակմիէլ, Գուրիէլ… ուր այս անուանքս յիշեն, անդ ոչ մերձեսցի չար:*

ժէ. *58բ-9ա* ԺԷ. Գիր չար աչկի գրէ՛ — *Հրանիւթ, հըափայլ Հրատն համատուն… եւ չար գայթարանքն պատառի ընդդէմ ծառայիս Աստուծոյ:*

ժը. *59աբ* ԺԸ. Գիր ճանապարհի եւ աջողութիւն գրէ՛ — *Կենանուէլ, Կենդանամայէլ, որ էք ըսպասաւորք Աստուծոյ… արարէք՛ սմայ անուամբ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ժթ. *59բ-60ա* ԺԹ. Գիր պահպանութեան սրի, թրի գրէ՛ — *Տէ՛ր Աստուած, մարդայսէր, մարդասիրի Հօր… եւ փրկեա՛ զծառայս Աստուծոյ:*

ի. *60աբ* Ի. Գիր պահպանութեան գրէ՛ — *Երջանի՛կըդ սուրբդ Սարգիս, մեծ զօրական հայոց ազգիս… եւ պահապան լե՛ր, սուրբդ Սարգիս, ծառայիս Աստուծոյ:*

իա. *61ա* ԻԱ. *Բարէխօսութեամբ սրբոյն Գէորգայ զօրավարին եւ Անդրէի զինաւորին… եւ այլ ամենայն սրբոց բարեխօսութեամբ պահեա՛ զծառայիս Աստուծոյ:*

իբ. *61ա-3ա* ԻԲ. Գիր պահպանութեան գրէ՛ — *Եւ էառ Աբրահամ զորդին իւր զԻսահակ… եւ ի հանդերձելումն երկնից արքայութիւնն պարգեւեսցէ. ամէն:*

իգ. *63բ-4ա* ԻԳ. Գիր պահպանութեան գրէ՛ — *Անեղ, անմահ արարիչն, ըսպասաւորք անմարմինք… եւ փրկեա՛ Տէր Յիսուս յամենայն վտանգից եւ ի փորձութեանց հոգոյ եւ մարմնոյ:*

իդ. *64աբ* ԻԴ. Գիր պահպանութեան գրէ՛ — *Խնդրեմք ի քէն, Հա՛յր պատուական, լուսաւորի՛չ ազգի մարդկան… Գրիգորի Նարեկացուն եւ Ներսէսի Կլայեցու, օգնական եւ պահապան լերո՛ւք ծառայի Աստուծոյ:*

իե. *64բ-5ա* Իե. Գիր պահպանութեան գրէ՛ – *Անմահ գառինն հրգօրի, որ միշտ գենեալ եւ կենդանի... սուրբ երկոտասան առաքեալք օգնական եւ պահապան լերո՛ւք գծառայիս Աստուծոյ:*

Տե՛ս եւ հմմտ. Գիրք աղօթից, որ կոչի Կիպրիանոս, Ս. էջմիածին, 2010, էջ 81-82:

իզ. *65աբ* ԻԶ. Գիր պահպանութեան գրէ՛ – *Բարեբանեալ եւ փառաւորեալ ամենասուրբ կոյս Աստուածածին... եւ զորդի աղախնոյ քոյ եւ արա՛ առ իս նշան բարութեան:*

իէ. *65բ-6ա* Իէ. Գիր չար լեզուակապի գրէ՛ – *Տիլ վասվի տիլվի վալայիմ քանայ... եթմիշ իքի միլլաթ իտիլ պաղլու, օգնական եւ պահապան եղիցի ծառայիս Աստուծոյ:*

իը. *66աբ* ԻԸ. Ով որ գիշերն կոխվի, գրէ վիզը էրցի՛ր – *Գաբրիէլ, Միքայէլ, Դակուէլ, Փանուէլ... յիրէ, չարէ, փորձութենէ պահեա՛ եւ ազատեա՛ գծառայիս Աստուծոյ:*

իթ. *66բ-7բ* Իթ. Գի[ր] վաճառի գրէ՛ – *Յայնժամ բացան երկինք եւ իջին... քան զլուսին ի լրումն ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ:*

լ. *67բ* Լ. Գիր դիւահարի գրէ՛ – *Տէ՛ր, Աստուած զօրութեանց, դո՛ւ ես աղբիւր բժշկութեան... Տէր Աստուա՛ծ մեր, դու հրաման ետուր ///:*

Ծնթ. գ-լ միաւորների խոռագրերն ըստ տողամիջի հետագայի յաւելումների:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԹ. դար, նոտրգիր*

ա. *19բ* Խելացն մարդ, որ թեթեւ լինի, ա՛ռ գայլու հրագուն, քսէ յերեսն եւ ի կզակն եւ այն օրն լուա՛, իմաստնանայ:

բ. *20ա լս-ից՝* Խեւութիւն լինի մարդոյ, որ յանկարծակի ընկնի, փրփրի, գայլու լեղին տրորէ՛ եւ տո՛ւր խմէ, այլ չի լինիլ բնաւ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

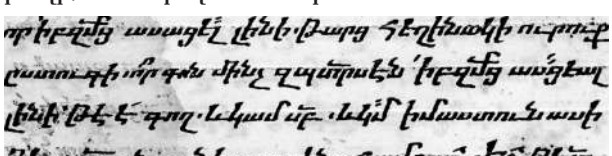
1ա 0գնեա՛ Հոգիդ Սուրբ Աստուած եւ զսկսեալս մեր խաղաղութեամբ հասո՛յ յաւարտ: Գիրք, որ կոչի Բժիշկ Բալասան[ի], գրեցաւ ի թուին ՌՄՁԲ. (1833) եւ յամսեան Փետրվարի Ը.ի[ն]:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. եւ Բ. տախտակներին սոսնձած տպագիր թղթին՝ «Ս. էջմիածնի Մատենադարանին, / համաձայն կտակի վաղաթառամ դոկտոր / աստուածաբանութեան Արշակ Տէր-Միքելեանի, նուիրում է նրա եղբայր Սեդրակ Տէր-Միքելեանը. / Հմր (մատիտով)՝ 11», Ա. փեղկին սոսնձած թղթին սեւ թանաքով յաւելած «ՌՄՁԲ.-1833, 1099/3609», մատիտով՝ «ձեռագիր», 1ա՝ «1099»:*

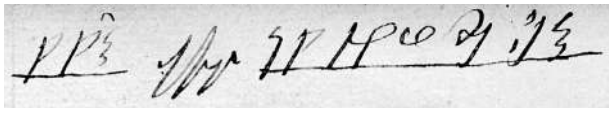
3610
ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ, ՀԱՄԱՌՕՏ ՃԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԺԸ. դար

Թերթ՝ 51: Պրակ՝ 1-5×12 (1՝ 6, 5՝ 9): Նիւթ՝ լուսագծերով դեղնաւուն թուղթ: Մեծութիւն՝ 16,5×11: Գրութիւն՝ միասիւն (12,5×7): Գիր՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 9ա, ծածկագիր (՞)՝ 38բ). խոռագիրք կարմիր, ստ. լսներում ունի յիշագրեր: Տող՝ 25: Կազմ՝ շագանակագոյն մոմլաթ, մէջքը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղին թուղթ: ՊաՀպանակ՝ Ա+Բ՝ դեղին թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 9ա



Նմուշ 38բ

Վիճակ՝ բաւարար. գրադաշտը տեղ-տեղ գունափոխուած, թերթերի վրայ կան թանաքի, աղտոտուածութեան եւ խոնաւութեան հետքեր, տեղ-տեղ առաւել գոշացած, թ. 1-7՝ վերին աջ եզրից անհամաչափ պոկուած՝ ընկած. բնագիրը սկ.ից, ընդմէջ թ. 6-7ի, 42-3ի յական եւ վջ.ից անորոշ քանակի թերթ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 876, 5ա-92ա: Ա/1ա-4բ (սկ.) /// պեղիցէ եւ որպէս զզվական իմն յանդիման կացուցեալ...): Բ/4բ-17բ (... վասն զի երէք արք հաւատարիմք ընկերք ///... (մէջից թափուած) 7ա /// Տեսական վախճանական պատճառն է ստացումն եւ վայելումն...): Գ/17բ-26բ: Դ/26բ-51բ եւ արժանի դատապարտութեան վարկանես դեր///... (մէջից թափուած) 43ա /// այլանդակել զաբր հարկանէր ոտիւք..., 51բ մերթ ի ձեռն ձեւոյ տրամա/// (վջ.): Ե-Զ/չիք:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ մատիտով «Ունի միկրոֆիլմ. համեմատել Հմր 875 ձեռագրի եւ Հմր 8333 ձեռագրի հետ», 1ա՝ սեւով, «Հմր 1102/3610», 1աբ՝ սպիտակ, սեւ շրջանակով թղթին՝ «Ս. էջմիածնի Մատենադարանին, / համաձայն կտակի վաղաթառամ դոկտոր |1բ| աստուածաբանութեան Արշակ Տէր-/Միքելեանի, նուիրում է նրա եղբայր / Սեդրակ Տէր-Միքելեանը. (մատիտով՝ ձեռագիր) Հմր (մատիտով՝ 14)»:*

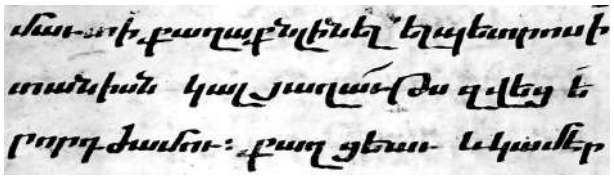
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *38բ՝ ծածկագիր (՞):*

3611
ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ (ՄԱՍՆ)

ԶԺԶ. – 1267

ՍՏԱՅՈՂ՝ Կոստանդին կր.:

ԹԵՐԹ՝ 292: ՊՐԱԿ՝ Բ-ԻԷ×12 (Բ, ԺԳ 9, Գ, Դ, Ժ, ԺԱ, ԺԲ, ԺԴ, ԻԳ 11, ԺԷ 7, ԺԸ 6, ԻԷ 16): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 33ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱԶՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ կապիչներով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ զարդաճիւս կտաւ, դռնակինը՝ կարմիր կտաւ:



Նմուշ 33ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 182ա: Ճակատազարդ՝ 1ա, 114ա, 118բ, 133ա, 147բ, 159ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, խաչ (182ա): Ձարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյն՝ շագանակագոյն:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – 1. Նիւթ ինչ: Ժ. դ.: Ա (սկ.)՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրահատումով (բնագիրը վնասուած): Մագաղաթ 16×12 (շարադրանքը ընդլայնակի). երկսիւն (12,5×7,5). բոլորագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աբ). տող՝ 5-6: Կարդալ. Աա1 «/// իսկ զնոյ/// ///մա/// /// ոոպ/// ///նց///, Աա2 ///տոս մխիթա/// եւ ոչ /// սա ///» Աբ1՝ «/// եթե ոճ հայհոյէ զՀոգին Սուրբ այնպիւոյն մի/// ///է զինչ չարագոյն հա///, Աբ2 ///ոյ /// լուր նոցին ի /// ասաց զոյն///: Իսկ մ/// ///ս»:



Նմուշ Աբ

2. Աւետարան ըստ Ղուկասու: Ը. դ.: Բ (վջ.)՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրահատումով (բնագիրը վնասուած՝ առկայ է 1 սիւնը եւ 2-րդ սեան 1-2 տող, փակցուած հակառակ դիրքով): Մագաղաթ 16,5×12,5. երկսիւն (16×11,5). բոլորագիծ



Նմուշ Բբ

երկաթագիր (նմուշ՝ Բբ). տող՝ 9: Կարդալ. Բբ՝ «/// ձեր շուայտութեամբ եւ արբեցութեամբ... ի վերայ ձեր աւուն այն ///» (ԻԱ. 34), Բա՝ «/// [Բաղար]ջակերաց, որ կոչէր Պասխա... թե որպէս սպանանիցեն զնա ///» (ԻԲ. 1-2):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դ., մէջքի վր. հատուածի մի մասը ամրացուած նոր շագանակագոյն կաշուով, դռնակը, կապիչները, գամերը եւ դռնակի աստառը՝ նորոգման ժամանակի, հին կազմը մաշուած, վրան կան ճաճեր եւ ֆետրուածքներ, աստառները մաշուած, աղտոտուած, գործածութիւնից եւ խոնաւութիւնից լուսանցակողերը մաշուած, աղտոտուած, արտ. եզրը դեպի ներս գոգաւորուած, փեղկերը մօտ 1 սմ կարճացած. թ. 176-9ի պատռուած եզրերը լրացրած դեղնաւուն թղթով, թերթերն աղտոտուած, վրան կան կաթիլի, թանաքի հետքեր, կարմրագիրը, որոշ հատուածներում էլ գիրը, տեղ-տեղ թափուած, կարմրագիրը տարածուած, սկ.ից 13, ընդմէջ թ. 9-10ի, 124-5ի 2ական, թ. 31-2ի, 102-3ի, 113-4ի, 175-6ի, 240-1ի 1ական, թ. 133-4ի 3 թերթ ընկած, տնահամարները մեծ մասամբ գրուած երկգիծ շրջանակի մէջ. Պտոկ-պիպ. Աա՝ անընթեռնելի, Աբ՝ դժուարընթեռնելի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. Գործք Առաքելոց – *1ա-113բ (Գ. 19 – Դ. 14, Թ. 31-39, ԻՀ. 24-32 թափուած):*

Ծնթ. 32ա և այլ էջերում գրչի սրբագրումներ:

2. Թուղթ Յակոբայ – *Յոչբն 114ա-6ա: Գլ. 116ա-8ա: Թուղթ 118բ-31բ (Բ. 24-Գ. 6 թափուած):*

3. Թուղթ Պետրոսի Ա. – *Գլ. 131բ-3ա: Թուղթ 133ա-46ա (Ա. 5-18 թափուած):*

4. Թուղթ Պետրոսի Բ. – *Գլ. 146ա-7ա: Թուղթ 147բ-57ա:*

5. Թուղթ Յովհաննու Ա. – *Գլ. 157ա-8բ: Թուղթ 159ա-72բ:*

6. Թուղթ Յովհաննու Բ. – *Գլ. 172բ: Թուղթ 172բ-4բ:*

7. Թուղթ Յովհաննու Գ. – *Գլ. 174բ-5ա: Թուղթ 175աբ (Ա. 9-15 թափուած):*

8. Թուղթ Յուդայի – *Թուղթ 176ա-9բ (կան առանձին տառեր եւ բառեր):*

9. Աղերս Եւթաղի – *180ա-1բ:*

10. Աւետարան Յովհաննու – *182ա-280բ (ԺՀ. 6-15 թափուած):*

11. Աւետարան Մարկոսի – *280բ-2բ (հատուած՝ գլ. ԺԵ. 42-ԺԶ. 8):*

12. [Աւետարան Ղուկասու] – *282բ-8ա (հատուած՝ գլ. Ի. 19 – ԻԱ. 25)։*

13. Աւետարան Ղուկասու – *288ա-90ա (հատուած՝ գլ. ԻԳ. 50 – ԻԴ. 12)։*

14. Աւետարան Մատթէոսի – *290ա-2բ (հատուած՝ գլ. ԻՀ. 1-20)։*

Ս-ում կան գրչի լրացում-սրբագրումներ՝ 197ա, 214բ եւ այլուր։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

181բ Արդ, աւրհնեալ է Հայր համագոյ, Որդի Հոգւոյ ճշմարտի փառք յաւիտեանս. ամէն։

292բ Փա՛ռք ամենասուրբ Երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սրբոյ Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն, ամէն, ամէն։ Ի թուականութեանս Հայոց ՉԺՉ. (1267), ես՝ Կոստանդին՝ ծառայ Աստուծոյ, նու[աստ] եւ վերջին յորդիս եկ[եղ]եցւոյ, ցանկացայ ստանալ անձին իմոյ նեցուկ եւ աւգնական ի կեանս յաւիտենական եւ ի հանդ[ե]ռձեալն բարեխաւս եւ [ա]պա[ւ]էն զԱստուածաշունչ /// (շար.)։

Միայն 292ա էջինը՝ սկիզբը յապաւած, տե՛ս ԺԳ. դ. յիշ-f, էջ 358, Հմր 292։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

ԺԴ. դ., բոլորգիր

118ա Աւգնականութեամբն Աստուծոյ ես՝ Վարդան քահանայս, գնեցի զսուրբ գիրքս Աստուածաշունչս եւ տուի եկեղեցւոյս՝ շուրջառով եւ կարած խաչն ի վերայ, Ա. բուրվառ ու եկեղեցւոյ կոպճէքն ու Ա. խաչ։ Ով որ զայսոսիկ յեկեղեցւոյս հանէ, անիծեալ լիցի ի բերանոյն Աստուծոյ եւ յամենայն սրբոց նորա։ Եւ ով որ յաւելցնել կամենայ, աւրհնի յԱստուծոյ եւ յամենայն սրբոց նորա. ամէն։

147ա Ջանարժան զՎարդան քահանայս եւ զծնողսն իմ՝ զՊարոնշահն եւ զԱսանխութուն, եւ զեղբայրն իմ՝ զԽոջա Աւետիսն, եւ զԹումանբէկն, եւ զկենակիցն իմ՝ զԲադրիջամալն, եւ զդուստրն իմ՝ զՄելիխաթունն, եւ զԹումա սարկաւագն եւ զՄկրտիչն յիշեցէ՛ք ի սուրբ յաղօթս ձեր աղաչեմ, եւ Աստուած յիշողացը ողորմեցի. ամէն։ Եւ ով որ աւգնական եղեւ գրոյս, նայ մեղաց եւ յանցանացն Թողութիւն առնէ Քրիստոս. ամէն։

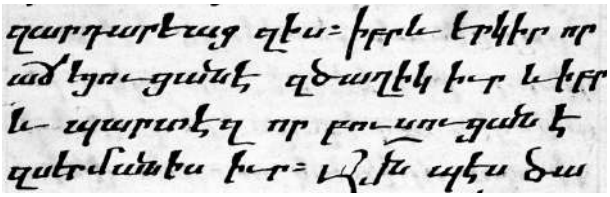
ՆՇՈՒՄ՝ *Պտռկ-պհպ. Աա-ին սոսնձած թղթին՝ «Հմր 24, կտակարան գրեալ / թ. Հայոց ՉԺՉ. – 1267, Մ[ետոպ] եպ[իսկոպոս] / 1136/3611»։*

3612
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Ներսէս։ ՍՏԱՅՈՂ՝ ուսքայ Փաւանէ։

ԹԵՐԹ՝ 195+1-1 (կրկն.՝ թ. 22, թիչի՛ թ. 97-9)։ ՊՐԱԿ՝ Գ-ԺԹ×12 (Գ 4, Դ 8, ե, Ջ 10, է 11)+8։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×10,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7,5). սահմանագծերը՝ շագանակագոյնով։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 5ա). խորագրերը՝ շագանակագոյնով։ ՏՈՂ՝ 19։ ԿԱՋՄ՝ կարմիր կտաւ, մէջքը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ թուղթ, մասն կազմաստառի։



Նմուշ 5ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ հանգուցագիր (Ա՝ 15ա), թոչնագիր (Մ՝ 27ա)։ Գոյներ՝ շագանակագոյն, սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դ-ում, մէջքի կաշին մաշուած, վրան ֆեռծուածքներ. լուսանցակողերը գործածութիւնից մաշուած, աղտոտուած, խոնաւութիւնից ալիքաւորուած. որոշ թերթեր եզրերից ալիքանեւ պատռուած-ընկած, բոլոր թերթերն ուղղանկիւնաձեւ խոնաւացած, տեղ-տեղ առաւել գորշացած, թերթերին զանազան բծեր, խոնաւութեան հետքեր, գրադաշտը, տեղ-տեղ գունափոխուած, թ. 32՝ տեղադրուած սխալ, կարդալ՝ 42, 32, 43, սկ. 28, ընդմէջ թ. 4-5ի 6, թ. 12-3ի 3ական, թ. 22աբ-22գդ-ի, թ. 31-ից յետոյ 2ական եւ վջ. անորոշ բանակի թերթեր ընկած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-12ա* [ստ. ս-ից՝ Կանոն պսակի] – *(սկ.) ///նի նոյնպէս եւ սոցա թագ դնեն ի խորհուրդ Ադամայ... լինելութեան պատկերին իւրոյ Ադամայ եւ /// (մէջից թափուած) 5ա /// [ա]նձն իմ ի Տէր, զի զգեցոյց...։*

2. *12աբ* Կանոն պսակ վերացուցանելոյ – *եւ յետ է. աւուր երթիա քահանայն եւ առնու զնոսա... եւ ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած մեր, որ յամենայն ժամ... զաւակ ըստ կամաց քոց /// (վջ.)։*

3. *13ա-4ա* [ստ. ս-ից՝ Կանոն հաղորդ տալոյ] – *(սկ.) ///րն կերան եւ ամենեքեան զնոյն հոգեւոր ըմպելին արբին... եւ ասէ զաղօթս. Գոհանամք զքէն Հայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի...*

4. *14բ-1բ, 33ա-9ա* Կանոն զամենայն վաղճանեալս ի հանգիստ փոխել – *Աւեն Աւրհնեալ հոգիդ։ Սաղմոս.*

Ողորմեա՛ ինձ Աստուած... եւ ասէ զաղօթս. Աստուած յաւիտենական, անբսկիզբն, անեղ..., 22բ ...յանձին իւրում նոյնպէ[ս] /// (մէջից թափուած) 22գ /// Ալէլուիա. Սաղմոս՝ Ձայնիւ իմով ես առ Տէր կարդացի...

ա. *27ա-31ա* Գանձ թաղման ամենայն ննջեցելոց ասա՛յ (ՄԱՆՎԵԼՍ) – *Մինդ ի յէէն, Բանդ ի սկզբանէ... ինձ բարեխօս առ Տէր կացուցէ՛ք, ողորմեաց:*

բ. *31աբ, 33ա-5ա* Ողբ լաւ վասն ննջեցելոց – *Ո՛վ քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբանք եւ ժողովուրդք... ի յաշխարհէս մերմէ կու գնամ /// (մէջից) 33ա /// [հո]գւոյս տարածեցայ մէջ անգողնոյս... ինձ ասացէք զՏէր ողորմեայն, ո՛վ դասք սուրբ քահանայական:*

5. *39ա-42բ, 32աբ, 43ա-6ա* [ստ. լս-ից՝ Կանոն Այգոյն] – *Իակ ի միւսում աւուր այգոյն գան ի գերեզմանն եւ ասեն զԳ. փոխ Աքրիծքն... Պօղոսի առաքելոյն ի Թեսաղոնիկեցոյց թղթոյն է ընթերցուածս. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ...*

ա. *40ա-2բ* Աղօթք Բասեղի հայրապետին – *Գոհանամք զքէն Տէր, Հայր Տեառն մերոյ... եւ զՍուրբ Հոգիդ այժմ եւ միշտ եւ յ՛:*

6. *46ա-9ա* Կանոն եւթն ատուն – *երթան ի գերեզմանն եւ ասեն զԱքրիծքն ի բուն... Ընթերցուած յեսայեայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր՝ Դամ ժողովել...*

7. *49աբ* Կանոն յորժամ տղայն անկնում մեռանի – *Յետ խ. աւուրն շնչաւորի այսպէս է թաղումն...*

8. *49բ-67ա* Կանոն զամենայն վաղճանեալ տղայսն առ Քրիստոս յուղարկել մինչեւ է. տարին – *Ասեն Աւրհնեալ Հոգիդ Սուրբ, Ողորմեա՛յ ինձ Աստուած... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Հա՛յր մեր, երկնաւոր, քաղցր եւ երկայնամիտ...*

ա. *52ա-3ա* Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին ասացեալ – *եւ արդ, մեք, որ կենդանիքս մնացեալ եմք... եւ ուրախ արարից զնոսա ի տաճար փառաց իմոց:*

բ. *56բ-7ա* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ – *Ամենեքեան, որ տեսանիցեն... եւ ի նոյն կերպարանս նորոգիմք փառօք ի փառս:*

գ. *61ա-3ա* [Ողբ տղաթաղի] – *Արարիչն արարածոց մեզ բարկացաւ... եւ մեք ամենքս երկրպագեմք Աստուածածնին:*

դ. *63ա-4բ* Դարձեալ այլ ողբ լաւ – *Յերէկ հողվիրօքդ անցայ... որ զիւր միածին Որդին աղաչէ, որ մեզ ողորմի:*

9. *67ա-70բ* [ստ. լս-ից՝ Կանոն այգոյն] – *Այգոյն երթան ի գերեզման եւ ասեն զԳ. փոխ Աքրիծքն ի բուն... Ընթերցուած յեսայեայ մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի դարձ արդարոց...*

10. *70բ-3բ* [ստ. լս-ից՝ Կանոն տղայի եւթեան] – *եւթեանն երթան ի գերեզման... Ընթերցուած յառակաց. Արդարքն յաւիտեան կացցեն...*

11. *73բ-8ա* Կանոն հոգէհանգիստ առնելոյ – *Ասեն Աւրհնեալ Հոգիդ, Ողորմեա՛յ ինձ Աստուած... Ընթերցուած յառակաց. Պատուեա՛յ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

12. *78բ-9ա* Աւրհնութիւն աղի – *Սաղմոս. Աստուած ողորմեայ մեզ: Քարոզ. Խնդրեսցուք, եւ ասէ զԱղաւթս. Աւրհնեալ ես Տէր Աստուած ամենակալ...*

13. *79ա-102բ* Կանոն խաչ աւրհնելոյ – *Տանին ի տեղին նուիրեալ եւ լուանան ջրով... Ընթերցուած յառակաց. Երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

14. *102բ-19բ* Կանոն ջուր աւրհնելոյ յաւուր սրբոյ Ջատկին աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – *Սաղմոս Իէ., կցուրդ՝ Ձայն Տեառն ի վերայ ջուրց... Ընթերցուած ի Ջորրորդ թագաւորութեանէ. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէ...*

ա. *108ա-18բ* Աղաւթք, զոր ասացեալ է սրբոյն Բասղի եպիսկոպոսապետիս Կեսարու ի վերայ ջրոց – *Աւրհնեալ ես Տէր Աստուած ամենակալ... եւ քեզ հանցուք զաւրհնութիւն եւ զփառս Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ:*

15. *120բ-31ա* Կանովն ժամատուն աւրհնելոյ՝ Աւագ հինգշաբթին զկնի մանգանցն – *Աւրհնեալ է ամենասուրբ երրորդութիւն ի բարձունս...*

16. *131բ-50բ* Կանոն Մեծի հինգշաբթին զապաշխարողսն առնակելոյ – *Յերրորդ ժամուն ժողովէ քահանան զապաշխարողսն... Ընթերցուած յԻսայեայ մարգարէէ. եւ կատարեսցին աւուրք սգոյ...*

ա. *136ա-42բ* Աղօթք Բասղի – *Տէ՛ր Աստուած, Հա՛յր ամենակալ, արարի՛չ երկնի եւ երկրի... վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ՛:*

17. *151ա-8բ* Աւագ հինգշաբթին կարդայ ի ժամ պատարագին Քարոզ պատուիրանին, զոր զեկուցանէ բահանայն ժողովրդեանն – *Առեալ ի գիրկս զսուրբ Աւետարանն, կարկառեալ զձեռսն իւր ասէ՝ Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ, եւ ես զերկիւղն Տեառն ուսուցից ձեզ...*

18. *158բ-76բ* Կանոն Ոտնլուային, ըստ որում ասաց Յիսուս, թէ աւրինակ ետու ձեզ, զոր արարեալ սրբոյն Եփրեմի, զոր թարգմանեաց սուրբ հայրապետն Հայոց Գրիգորիս Վկայասէրն – *Զկնի սուրբ պատարագին ժողովին ի գաւիթ սուրբ եկեղեցոյն... եւ ասէ զաղաւթս. Փառաւորեմք զքեզ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս...*

19. *176բ-81բ* Կանովն զարմտիս աւրհնելոյ, զսերմն, զշեղջն եւ զհնձան – *Սաղմոս. Քեզ վայել է աւրհնութիւն: Ընթերցուած յառակաց. Պատուեա՛յ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

20. *181բ-3ա* Կանոն յորժամ նոր դուռն դնեն եկեղեցոյ – *Հաստատեն ի տեղոջ իւրում եւ ասեն Սաղմոս ի թիւ ճԺէ... Խոստովան եղերո՛ւք Տեառն, զի բարի... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած, արարի՛չ եւ յորդորի՛չ...*

21. *183ա-95բ* Կանովն նաւակատեաց եկեղեցի

սրբելոյ, յանօրինաց մոլեգնութենէ եւ շարժեալ սեղան վերըստին հաստատելոյ – *Մտանէ եպիսկոպոսն հանդերձ քահանայօք եւ սարկաւագօք... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Որ ընդունողդ ես աղաւթից ժողովրդեան...*

22. *195բ* Կանովն սկիհ եւ մազգման աւրհնել[ոյ] – *Բերեն յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով... Աւրհնեալ ես Տէր Աստուած մեր, որ եառուր մեզ զնի/// (վջ.)։*

Ծնթ. Տեղ-տեղ ստ. լս-ում գրուած նիւթի խոռագրերը։ Համմտ. Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., գիրք Ա., ժ. դար, աշխ.՝ Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Սբ. Էջմիածին, 2012, էջ 83-433։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՋՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

38բ Արդ, Տէր՝ Աստուածդ երկնային, Յիսուս Քրիստոս, Հօր միածին, աղաչանօք սուրբ Աստուածածնին եւ ամենայն սրբոց քոյին ողորմութիւն եւ մեղաց թողութիւն շնորհեա՛յ ստացողի այսմ տառի |38բ| եւ իւր ծնօղացն, եւ ինձ՝ անարժան Ներսէսի, *եւ իմոցն ամենայնի, եւ (արտ. լս-ում՝ «*Փառանին*») կարդացողացդ, եւ լսողացդ, առհասարակ ամենեցունդ. ամէն։*

*45բ Եւս առաւել ստացողի սուրբ գրոցս եւ իւր ծնողացն եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրոց, եւ ինձ՝ անարժան գրիչս զ*Ներսէսի, *եւ իմոցն ամենայնի, եւ Աստուած ողորմի ասողին, կարդացողացդ եւ լսողացդ. ամէն։*

61ա Ո վ եղբայր, թէ կամիս դու զողբս ասա՛յ, չէ նայ՝ շուտ տո՛ւր գթուղթն ու կարդա՛յ, եւ զմեղաւոր գրիչս յիշեա՛յ, եւ Աստուած ողորմի ասա՛յ. ամէն։

*66բ Այն աստուածային լուսովն լուսաւորեա՛յ, Տէ՛ր Աստուած, զհոգի համօրէն հաւատացեալ ննջեցելոց քրիստոնէից, եւս առաւել ստացողի գրոցս եւ ամենայն արեան մերձաւորացն իւրոց, եւ (արտ. լս-ում՝ «*Փառանին*»), անարժան գրչիս՝* Ներսէսի, *եւ իմ ծնօղացն։ Եւ ողորմի ասողացն Աստուած ողորմեսցի եւ խաչի լուսոյն արժանի արասցէ յիւրում գալըստեանն եւ երկնից արքայութեանն. ամէն։*

78ա Ողորմա՛ծ եւ մարդասէ՛ր Տէր, ողորմութիւն եւ մեղաց թողութիւն շնորհեա՛յ զստացող լուսազարդ տառիս եւ ինձ՝ անարժան գրչիս՝ մեղաւոր Ներսէսի. *Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ ողորմեսցի. ամէն։*

102բ Խաչիւդ քո, Քրիստո՛ս, լուսաւորեա՛յ զհոգի ստացողի սուրբ գրոցս՝ ուսո՛ւցայ Փառանին, *եւ իւր ծնաւղացն, եւ իւր եղբօր՝* Մուրադին. *Աստուած զնոցա մեղք թողնու (5 տող չգրած)։*

120ա Յայսմ հրաշափառ տաւնիս, որք խրախանայք տաւնայխմբութեամբ, յիշեցէ՛ք զստացո[ող] սուրբ գրոցս՝ զհաւատարիմ զուսո՛ւցայ Փառանէն, *զեղբայրն իւր՝ զուսո՛ւցայ* Շիրաին, *զ*Սաֆարն, *զ*Կարապետն, *եւ զ*Գնատիոս, *զ*Յովակիմայ։ *Դարձեալ յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք ուսո՛ւցայ* Փառանին *եւ իւր ծնողացն՝ հօրն՝* Սաֆարին, *եւ մօրն՝* Մարգարտին, *եւ կողակցո՛ւն՝* Շաղոսկըն, *եւ Ղիմաթին, եւ իւրեանց զաւակացն՝* Սաֆարին, Կարապետին, Իգնատիոսին, Յովակիմայն. *Աստուած զիւրեանց մեղքն թողնու. ամէն։*

131բ Քրիստո՛ս Աստուած, քո անճառ խոնարհութեամբդ եկիր ի վերնատուն այսօր, լուացեր զոտս աշակերտացն, լուա՛ եւ սրբեա՛ ի մեղաց զստացող սուրբ գրոցս՝ զուսո՛ւցայ Փառանին, *եւ զծնաւղս իւր՝ զ*Սաֆարն *եւ զ*Մարգարիտին. *Աստուած զիւրեանց մեղքն թողնու. ամէն։*

150բ Տէ՛ր Աստուած, Յիսո՛ւս Քրիստոս, քո անճառ խոնարհութեամբդ արձակեա՛ ի կապանաց մեղաց զհոգի ստացողի սուրբ գրոցս. ի (չշարունակած, 6 տող չգրած)։

176բ Քրիստո՛ս Աստուած, քո անճառ խոնարհութեամբ ողորմեա՛ ստացողի գրոցս՝ հաւատարիմ ուսո՛ւցա Փառանին, *եւ իւր ծնաւղաց՝ հօրն՝* Սաֆարին, *եւ մօրն՝* Մարգարտին, *եւ կողակցո՛ւն՝* Շաղոսկըն, *եւ Ղիմաթին, եւ իւրեանց զաւակացն՝* Սաֆարին, Կարապետին, Իգնատիոսին, Յովակիմայն, *եւ մեղաւոր գրչիս. Աստուած իւրեանց մեղքն թողնու. ամէն։*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա՝ սոսնձած թղթին՝ «Հ[ին] 21 / Մաշտոց ձեռաց անյայտ», սեւով՝ «ԺՂ. դար / «1138/3612» / «Հ[ին] 1138, ԺԷ., Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», 1ա՝ մատիտով «3612»։*

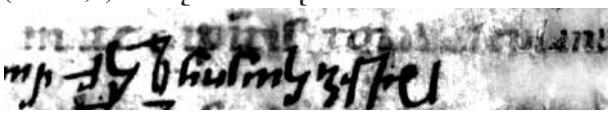
ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *150բ՝ «Տէր Աստուած Յիսուս Քրիստոս քո անճառ»։*

3613
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 80+2 (կրկն.՝ թ 15, 75)։ ԿԱՂՄ՝ շագանակագոյն ճնշագծերով դրոշմազարդ կաշի. Բ. փեղկին պատկերուած պատուանդանով խաչ. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ կտաւ (Բ. փեղկ՝ նաեւ այլ). Լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Դե (վջ.)՝ մագաղաթ, չգրուած։

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – լատիներէն (անորոշ. նշմարվում են տառեր կամ առանձին բառեր, վրան հայերէն մակագրութիւններ, տե՛ս Յաւելագրութիւն)։ ԺԴ. դ.։ Ա.-Գ (սկ.)՝ ստացուած 2 թերթի ընդլայնակի ծալումով, ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրահատումով (բնագիրը վնասուած. 4րդ թերթը՝ որպէս 1ին

թերթի ելուստ)։ Մագաղաթ 23×16,5. երկսիւն (23×16,5). նմուշ՝ Գա. տող՝ 16։



Նմուշ Գա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, կազմը ժէ. դ., կաշին մաշուած, վրան ճաճեր եւ ֆետրուածքներ, Պտոկ-պիպ-ները մուծուած նորոգման շրջանում, կաթիլի հետքեր, տեղ-տեղ կաշին պոկուած-ընկած, Ա. տախտակը ջարդուած, կաշին ճեղքուած, այլ՝ շագանակագոյն կաշուով նորոգած, զոյգ գամերը, կապիչները եւ դռնակն ընկած, առկայ են կապիչների հիմքերը, Բ. կազմաստառը, Պտոկ-պիպ-ները ցեցի անցքերով. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած. որոշ թերթեր ցեցի անցքերով, իսկ որոշ թերթերի ներքին լս-ը եւ եզրերը նորոգուած սպիտակ թղթով, թ. 70-1՝ եզրերը մաշուած, 33բ ստ. հատուածի պատռուածքը ամրացուած այլ ձեռագրի թղթով, ընդմէջ թ. 26-7ի 1 թերթ կտրած. նորոգման ժամանակ հետագայի ձեռքով արուած լուսանցազարդերը եւ լս-ային յաւելումները վնասուած՝ 7բ, 11բ, 12ա, 21բ, 26ա եւ այլուր։

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին թանաքով «Սամուէլ Անեցւոյ ժամանակագրութիւն, Ք. Պատկանեան*. 57», Ա. փեղկին սոսնձած կապոյտ զարդաշրջանակով եզերուած ուղղանկիւն թղթին՝ «шкафъ, полка, N (կարմրով)՝ «8» (այլ թանաքներով)՝ «Հմր 1152/3613», «Ռ3ՁՁ.-1387, Մ[եսրոպ] ե[պիսկոպոս]», Ա. կազմաստառին թանաքով «К. Паткановъ, գրեալ յամին Տեառն 1300»։*

* Ծնթ. Ձեռագիրս պատկանել է Ք. Պատկանեանին եւ Գէորգեան հաւաքածուի մասն է եղել (տե՛ս Ո. Եգանեան, Մատենադարանի ձեռագրական հաւաքածուները.– Ցուցակ ձեռագրաց ՄՄ, հտ. Ա., Երեւան, 1965, էջ 70)։

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.
ՍԱՄՈՒԷԼ ԱՆԵՑԻ, ՀԱՒԱՔՄՈՒՆՔ Ի ԳՐՈՑ ՊԱՏՄԱԳՐԱՑ

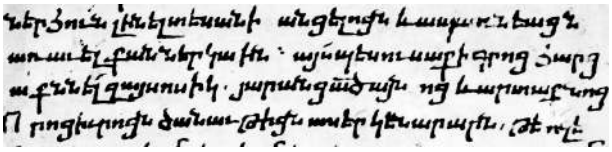
ՀՈՌՈՄՈՍԻ ՎԱՆՔ ՈՒՋ. – 1177*

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ՝ Մխիթար Անեցի։

ԹԵՐԹ՝ 71+1 (թ. 1-71, կրկն.՝ թ. 15. ունի հետագայի էջակալում՝ ա-ն, որ է՝ 1ա-13ա**)։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ժ×8 (Դ 5, ժ 3)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×2։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, շրջանակուած կարմրով՝ թ. 29-70 (14×9,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 1ա)։ ՏՈՂ՝ 24-26։

* Ծնթ. Ձեռագրի այս թուագրումը հիմնուած է աղիւսականեւ մասում առկայ վերջին թուականի վրայ. տե՛ս Սամուէլ Անեցի եւ շարունակողներ, ժամանակագրութիւն, աշխ. Կ. Մաթեւոսեանի, Երեւան, 2014, էջ 58։

** Ծնթ. Պրակահամար ունեցող էջերը չէջակալուած։



Նմուշ 5ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ձակատազարդ՝ *1ա։* Գոյն՝ *սեւ։*

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ժէ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 428, Հմ 248. Ա.։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-70բ Սամուէլ Հռհռեցւոյ Հաւաքմունք ի գրոց պատմագրաց յաղագս գիւտի ժամանակաց անցելոց մինչեւ ի ներկայս. ծայրաթաղ. հաղարաւ Անեցի

Տե՛ս նաեւ. 481, 19ա-59ա։ Նախերգան/1ա-3ա։ ա/3ա-26բ։ բ/27ա-70բ։

Տե՛ս Սամուէլ Անեցի, Հաւաքմունք ի գրոց պատմագրաց յաղագս գիւտի ժամանակաց անցելոց մինչեւ ի ներկայս ծայրաթաղ արարեալ, բնագիրը Ա. Հայրապետեան, առաջաբան Կ. Մաթեւոսեան, խմբ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Երեւան, 2011։ Տե՛ս նաեւ Կ. Մաթեւոսեան, Սամուէլ Անեցու ժամանակագրութեան ձեռագրերը եւ նորայայտ լրացումները, Երեւան, 2009, Կ. Մաթեւոսեան, Սամուէլ Անեցի եւ շարունակողներ. ժամանակագրութիւն, Երեւան, 2014, Կ. Մաթեւոսեան, Սամուէլ Անեցու ժամանակագրութեան Մխիթար Անեցու ընդօրինակութիւնը, «Էջմիածին», 2006, ԺԲ-ԺԱ., էջ 88-100։

Ունի նաեւ գրչի եւ հետագայում արուած սրբագրումներ՝ 8բ, 11բ, 12ա, 26ա եւ այլուր։ Լս-ային եւ աղիւսակներում առկայ սրբագրում-յաւելումների մասին տե՛ս Կ. Մաթեւոսեան, Սամուէլ Անեցի եւ շարունակողներ. ժամանակագրութիւն, Երեւան, 2014, էջ 58. յաւելումները թուագրուում են ՊԽԹ. (1400) թուականով, որոշ մասը վերագրում է աւելի ուշ ժամանակի մէկ այլ անանուն գրչի։

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԴ-ԺԵ. դդ., բոլորգիր*

Ա. *Պտոկ-պիպ. Աա-Գա [ժամանակագրականք, տարբեր ձեռքերով]*

1. *Պտոկ-պիպ. Աա (1217-1365 թթ., բոլորգիր). Յամի Տեառն ՌՄԺԷ. (1217) կարգն սուրբ Տօմինիկու հաստատեցաւ... ՌՅԿԵ. (1365) ջընվէգք առին ըզ/// (1 բառ չգրած]) եւ զՂրիմն։*

2. *Պտոկ-պիպ. Աբ (1449 թ., անարուեստ բոլորգիր). Յամին Տեառն ՌՆԽԹ. (1449) թվին, Օգ[ոստ]ոս յամիս ԺԵ., օրն Փոխման Աստուածածնին տօնին կայծակն էզարկ Սուրբ Նիկոլայ զանկակատան գլուխն ավէրեց, վէս պրին (չշարունակած)։*

– *Պտոկ-պիպ. Աբ (1453 թ., անարուեստ բոլորգիր). Յամի Տեառն ՌՆԾԳ. (1453) թվին, Մայիս ԻԹ., օրն Յոթմանի որդին ըմ<u>ստ</u>ամբոլն էառ, զտեառն տէր(՞)էտրուԹեամբ ԽԹ. հոգի սուրն մաշեցաւ, Թող զայլն, որ առանց սրոյ մեռան յահէն։*

– Պտռկ-պհպ. Դա (1480 թ., 1482 թ., անարուեստ բոլորգիր). Ղալաթան էթող զքաղաքն ու նավ մտաւ ու փախեաւ Լեւոն գնաց։

Ղազար, ավաք, որ այս ծովափներոյս քրիստոնութիւն կամի ջնջիլ։

Թվին Հայոց ՋԻԹ. (1480) Կաֆան առէվա///։

Թվին ՋԼԱ. (1482) մա/// այլ մեծ հեր ///։

3. *Պտռկ-պհպ. Բա (1392 թ., բոլորգիր). Յամի Տեառն ՌՅՂԲ. (1392) եղեւ չոր[րո]րդ մահն ի Ղալատա՝ սկսեալ ի Յուլիս ամիս մինչեւ ի Նովեմբեր։*

4. *Պտռկ-պհպ. Բա (1523 թ., բոլորգիր). Թվին Հայոց ՋՀԲ. (1523), Մա[ր]տի ամիս ԻԹ., աւր կիրակ[ի] Ծաղ[կ]այզարդի ձուն էրեկ խիստ։*

5. *71աբ (1376-1386 թթ., բոլորգիր) Յամի Տեառն ՌՅՀՋ. (1376), Յուլիս ԺԷ., օրն ե.շաբթի նահանջ... Յամի Տեառն ՌՅՁՋ. (1386) Դեկտեմբերի Դամուղանգն էառ գՏփխիս եւ աւերեաց, եւ զԲագրատ պարոնն տաճկացուց եւ տարաւ ընդ իւր։*

Տե՛ս եւ հմմտ. Մանր ժամանակագրութիւններ, ԺԳ-ԺԸ. դդ., հտ. Բ., կազմեց՝ Վ. Յակոբեան, Երեւան, 1956, էջ 513-514։

Բ. *Պտռկ-Պհպ. Բբ (ԺԵ. դ., նոտրգիր)* [Տաղ. Յովհաննու Թլկուրանցւոյ] *– [Ք]եզ հոգեւոր խրատ մի տամ, / է անպիտան անձն իմ, լսէ՛... փոխէ՛ զերեսն, ի վրայ դնէ, / շունն զբերանն գայ լիզէ։*

Տե՛ս Յովհաննէս Թլկուրանցի, Տաղեր, աշխ. է. Պիւզեանի, Երեւան, 1960, էջ 183-185։

Գ. *70բ (1376-1386 թթ., բոլորգիր)* [Բանիմ տոմարական] *– Խոյն զվուսինն ի գագաթն ունի, ցուլն զվուսինն ի բերանն ունի... Ջուկն զվուսինն ի թաթոտիցն ունի եւ ի չմուշկն։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

26բ Ջյետնեալս յարդիւնական գործոց, զչուառ գրիչս՝ զՄխիթարիչ Անեցի *սուտանուն աբեղայ եւ աշակերտ բանի ի վանացն Հոռոմոսի, անեալ առ ոտն սուրբ* Յովանիսի, *յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս աղաչեմ։*

35բ Ջմեղաւոր ստացաւղս եւ գաշխատաւոր զՄխի[թար] եւ զծնաւղսն մեր եւ զեղբարսն յիշել աղաչեմ։

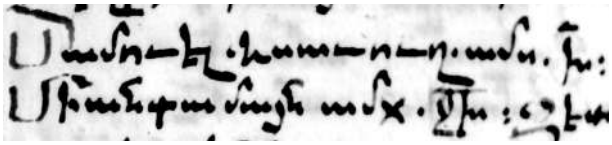
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Պտռկ-պհպ. Բա՝ «Թ. Թվին Հայոց ՋՀԲ. (1523) Մա՛տի ի կիրակի գրեցաւ», գրի վրայով՝ «dic pracella, nienr», Պտռկ-պհպ. Բբ՝ անընկալելի բառեր, Պտռկ-պհպ. Գա՝ «հազ», Պտռկ-պհպ. Գբ՝ «Յակոբջանեան», 33բ էջին սոսնձած այլ թղթին, խոշոր բոլորգրով՝ «/// աղաչեր ա/// Յիսուսի Աստուծոյ մերո///», 61ա՝ «կատապան», 62բ՝ «Թժիկ.», 70ա՝ «1168, 615+ 551 = 1166», 71բ՝ «Թվական Հայոց [Պ.] եւ ԽԹ. (1400)» եւ մասամբ ջնջուած, անկապակից բառեր։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *Պտռկ-պհպ. Գբ՝ ճակատազարդ։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԺԷ. դար

Թերթ՝ 9+1 (թ. 72-80, կրկն.՝ թ. 75). չգրուած՝ 77բ-80բ։ ՊՐԱԿ՝ 1×10։ ՆԻԹ՝ սպիտակ թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 74՝ շրջանակ՝ մէջը խարիսխ, թ. 76՝ «LC»։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×10։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 72ա)։ ՏՈՂ՝ 18-19։



Նմուշ 72ա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

72ա-7ա [Պատմութիւն կամ ժամանակագրութիւն Հին աշխարհի]

ա. *72ա* Ադդ, որով Իլիոն առաւ յամի Պ.երորդի Լ.երորդի առաջնորդի *– Եսեբօն՝ ամս է.,* Ղաբդոն՝ *ամս Ը., Սամփսոն՝ ամս Ի. (20), Հեղի քահանայ՝ ամս Ի. (20)... իսկ ի դատաւորացն մինչեւ ցՍողոմոց (=ցՍողոմոն) ամք <Ջ> ԴՃՋ. (480)։*

բ. *72ա-3ա* Թագաւորք Յուդայ *– Դերկիղեայ թագաւորի Աւորեստանեայց յԼ.որդի ամի, նախ թագաւորեաց երբայեցւոցն Յուդայաստանի՝ Ա. Դաւիթ՝ ամս Խ.... ԻԲ. Սեդեկիա՝ ամս ԺԱ.։ Առ որով Յուդայ գերեցաւ... ամք Նե. (405), ամիսք Ջ.։*

գ. *73ա-4ա* Իսրայէլի թագաւորք *– Ղաւոսթէնի արքայի Աւորեստանեաց յերեսներորդում Բ.ում ամին նախ թագաւորէ յերբայեցոց Իսրայէլի՝ Ա. Յերեբովամ՝ ամս ԻԲ.... ԺԹ. Ովսէէ՝ ամս Թ.։ Գերի վարեալ Իսրայէլ ի Սաղմանասարայ արքա[յ]էն... կացեալ ամս ՄԽԹ. (249) եւ օրս ԻՀ.։*

դ. *74ա* Բաբելացոց թագաւորք *– Փուա ի ՌՄԻԵ. (1225) ամեն աւորեստանաց... յետ որոց ի Պարթեւս փոխեցաւ իշխանութիւն ի Ծ.որդի Ե.երորդի Ողոմպիադին։*

ե. *74բ-5ա* Պարսից թագաւորք *– Ի բառնալ Մարաց թագաւորութեանց թագաւորեաց Պարսից Ա. առաջին Կիւրոս՝ ամս Լ.... սկսեալք ի ԺԵ. Ողոմպիադին հանգեան ի Ճ.որդ Գ. տասանորդն (113)։*

զ. *75աբ* Եգիպտոսի Աղեքսանդրի թագաւորք *– Պտղեմք ի Ճ.երդումն եւ ի ԴԺ.երորդումն (114) Ողոմպիադին յետ վաղճանելոյ Աղէքսանդրի... ընդ հռոմովք նուաճեցան ի ՃՋՐ. (198) Ողոմպիադին։*

է. *75բգ* Ասորոց եւ Բաբելոնի եւ Ասիացոց թագաւորք *– Յետ Աղէկսանդրի Մակեդոնացոյ յԴԺ.երորդում ամի թագաւորութեան Պտղոմեայ... սկսեալք ի ՃԺԷ. (117) Ողոմպիադէն վաղճանեցան ի ՃՀԱ. (171) Ողոմպիադին։*

ը. *75դ-6ա* Հռէից բանանայապետք, որ նոքին եւ թագաւորք *– Յերրորդում ամի թագաւորութեան Դեմէտրի... առ Ադրիանոսիւ յՄԻՀ. (228) Ողոմպիադին։*

թ. *76ա-7ա* Մահ կայսերաց *– Գայիոս կայսր սպա-*

նաւ ի Նովղայ... Գորգիանոս զանձն խեղդեաց Ապրիկէ, Պուպինոս եւ Բաղբինիոս։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *80ա «Սամուէլ գահայնին ժողովածի», 80բ՝ «կենարարէն, ՀՃԼԶ. (756) տարի առաջ շինած է ի մեծ Հռոմ», պհպ. Դա, եբ՝ տառեր, թուաբանական հաշուարկներ՝ եղծուած, դժուար ընկալելի։*

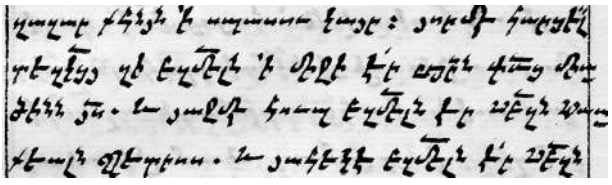
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *Պտռկ-պհպ. Դա՝ զարդանախշ, աղիւսակ, 7բ, 21բ, 36ա, 39բ՝ ձեռնանիշ։*

3614
ՄԻՆԱՍ ԿԱՄՍԱՐԱԿԱՆ ԵՐԵՒԱՆՑԻ, ՏՕՄԱՐ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ

ԲԼՈՒՐ ԳԻՒՂ (ԱՐՇԱՐՈՒՆԵԱՑ ԳԱԻԱՌ) ՌՄԺ.-ՌՄԺԱ. – 1801-1802

ԳՐԻՉ՝ հեղինակը։

ԹԵՐԹ՝ 64 (գրչի էջակալում՝ 1-117, որ է՝ 1ա-59ա). չգրուած՝ 59բ-64բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Ը×8։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×10,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×9). սահմանագծուած սեւով։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 3ա). ունի յիշագրեր։ ՏՈՂ՝ 20։ ԿԱՋՄ՝ բաց վարդագոյն ճնշագծերով մոմլաթ, մէջը սեւ կտաւ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ հաստ, սպիտակ, լուսագծերով թուղթ, մասն կազմաստառի։



Նմուշ 3ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լուսանցակողերը փոխ-ինչ աղտոտուած, որոշ թերթերի վրայ կան անմխուր ջրի հետքեր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1աբ [Տիտղ.] *Ջբուն տօմարս մեր վերստին նորոգեալ ի վշտակիր եւ ամենատգէտ անաւրժան Միքնասայ Երեւանցւոյ եւ աւարտեալ ի թուականութեանս Հայոց ՌՄԺ. (1801) եւ յամսեանն Տրէ ի ԻԹ., ի գաւառն Արշարունեաց, ի գեօղն Բլուր*

Այլեւ զեկեղեցական Տօնացոյցս մեր՝ զնախապէս կարգեալն եւ զսահմանեալն ի սրբոյն Սահակայ Պարթեւի հայրապետէն մերմէ ըստ աւանդութեան Հայաստանեայցս եկեղեցւոյ։ Եւ զվերստին նորոգեալն եւ յերկուս հատորս բաժանելով ի ձեռս տարեգրաց եւ ամսովքն հռոմայեցւոց մշտնջենաւոր հաստատեալն Սիմէօնի սրբազան կաթուղիկոսին մերոյ Երեւանցւոյ, զնոյնն թարց յաւելման եւ պակասեցուցման ըստ կանոնի հարցն սրբոց զբոլորն ի մի հատոր ժողովեալ եւ ի ձեռս տարեգրաց, եւ ամսովք մերովք անշարժ եւ յարակայապէս |1բ| մշտնջենաւոր սահմանեցեալ՝ ի վայելումն մանկանց սուրբ եկեղեցւոյ եւ ի փառս մարդացելոյն Աստուծոյ, որում գոհութիւն եւ փառք երիս յաւիտեանս եւ անդր քան զսահմանս. ամէն։ Ի թուականութեան ծննդեանն Փրկչին 1801։

ա. 2ա-12ա եւ արդ, թէպէտ իմապէս ամենամեղ եւ ապաշնորհ անձանց ոչ է պարտ յանդգնիլ եւ ձեռնամուխ լինիլ յայսպիսի իր... որոց սահմանողին փառք եւ գոհութիւն մատուսցի յաւիտեանս. ամէն։

բ. 12բ-27ա Տօմար սրբոյ Լուսաւորչի. տօնիք անշարժք – *Նաւասարդի Ա.՝ տօն է Ծննդեանն եւ Յայտնութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ... եւ բե՛ր ի մի տուփ լիուն լաւ է, Մեննի՝ միջակ եւ վեւն՝ վատ (աղիւսակ՝ 13ա՝ 13 սիւն, 14 տող՝ «Ամիսք հայոց, Յարակայ, Ամիսք հռոմայեցւոց... Աւելեաց Ա., Զկ., Յունվարի Ա.», 13բ՝ 11 սիւն, 14 տող՝ «Ամիսք հայոց, Աւուրք, Կիսակք, Կրկնակք, Եօթներրեակք... Աւելեաց, Ե., Թ. ...», 14բ՝ 10 սիւն, 2 տող, 15ա՝ 14 սիւն, 2 տող, 16բ՝ 9 սիւն, 19 տող, 17ա՝ 6 սիւն, 7 տող, 17բ՝ 8 սիւն, 6 տող, 18ա՝ 6 սիւն, 7 տող, 13 սիւն, 3 տող, 18բ՝ 6 սիւն, 7 տող, 13 սիւն, 3 տող, 19ա՝ 6 սիւն, 7 տող, 19բ՝ 6 սիւն, 7 տող, 20ա՝ 9 սիւն, 21 տող՝ «Ամիսք հայոց, Տարեգիրք են գլխագիրքս... Սահմի, Է., Զ., Ե., Դ.», 25ա՝ 6 սիւն, 3 տող՝ «Սահմի Ա., Նիսան, Սահմի ԻԹ.», 6 սիւն, 2 տող՝ «Սահմի Ա., Հոյն... Հոռի Ա., Զուկն», 26ա՝ 14 սիւն, 14 տող՝ «Վերադիր. Լ., ԻԲ. ... Հրոտից... Աղ., Այծ», 26բ՝ 15 սիւն, 14 տող՝ «Վերադիր, ԺԱ., Գ. ... Հրոտից, Այ. ... Աղ., Այծ», 27ա՝ 13 սիւն, 13 տող՝ «Կենդանակերպք, Գնել վաճառել... Զկն., Լ. ... Վ., Լ.»)։*

գ. 27ա-59ա Տօնացոյց մշտնջենաւոր եւ հատոր երկրորդ – *Աղիւսակաձեւ խորանքդ տունկք են ԼԶ. տարեգրաց... որոց բարեխօսութեամբն եւ մեզ Տէր ողորմեսցի (աղիւսակ՝ 28ա-53ա՝ «Համար ճաշոց է, Տարեգիրք են գլխագիրքս... 932, Շաբաթ Նաւակատիս եւ տօն Սրբոյ Էջմիածնի... 12, 13», 53բ-9ա՝ «Թուական համարքդ ցուցանեն զտողս տարեգրացն, թէ քանի է... 17, զԾնունդ եւ զՅայտնութիւն տե՛ս ի Նաւասարդի»)։*

Համմտ ձեռ. 2564, 1ա-133բ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1ա Տե՛ս Տիտղոսաթերթի։
12ա Մինաս *դպիր մեղանչական,*
ազգ եւ սերունդ Կամսարական,
յորմէ սերեալ Արշարունեան
եւ ի նորոյս Սատաղբէգեան։
Աւարատեան Երեւանու՝
ի հայրենեաց նախնւոյն իւրոյ,

ի գաւառէս Աւշարունոյ,
որ եւ ի գեղջէն յԱւկուտոյ։
Ծնեալ ի գեօղն Բլըրու,
մէլիք կոչեալ վերջին դարու
ի գաւառիս մեր Սուրմալու,
եւ ի նահանգիս Սհաթու։
Թուին հազար եւ երկերքի,
չիսուն եւ մինն կցորդի (1802),
եւ ի չամսեանն Տրէի,
տխեղծ մատամբս աւարտի։

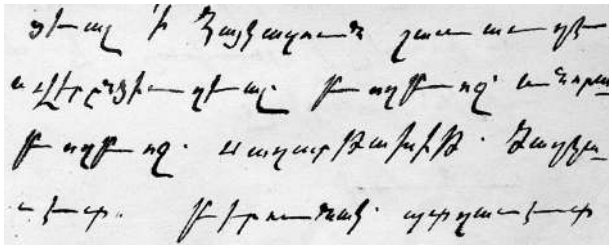
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած ուղղանկիւն կարմիր կտաւին, 1ա-ին սոսնձած վարդագոյն թղթին՝ «3614», Ա. կազմաստառին մատիտով՝ «ունի միկրոֆիլմ», պհպ. Մ՝ «1159/3614», «1801. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»։*

3615
ԻՍԱՀԱԿ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԵԱՆ, ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

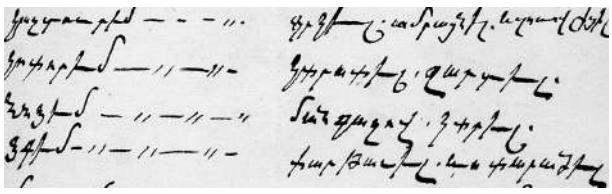
ԿՈՂԲ ՌՅԺԴ. – 1865

ԳՐԻՉ՝ ճեղինակը (1ա-215բ, 241ա-95բ, 329ա-53ա), Անանուն Ա. (216ա-40բ, 296ա-315բ,), Անանուն Բ. (324ա-8բ), Անանուն Գ. (316ա-23ա)։

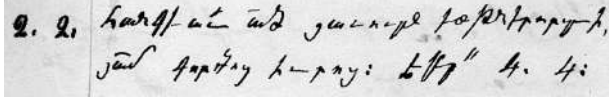
ԹԵՐԹ՝ 353 (ունի գրչի անկանոն էջակալումներ՝ 1-42, որ է՝ 4ա-22բ, 25-52, որ է՝ 64բ-78ա). չգրուած՝ 2բ, 3բ, 9աբ, 12բ, 13ա, 15աբ, 150բ, 247բ, 323բ, 344բ։ ՊՐԱԿ՝ 1-45×8 (1, 45՝ 9, 3, 5, 7, 9, 40՝ 4, 4, 6, 8՝ 12, 10՝ 10, 42՝ 5)։ ՆԻՒԹ՝ ճեղնաւուն թուղթ, ճնշադրոշմով՝ 8ա, 9ա եւ այլուր՝ ութանկիւն ուղղանկիւն, կենտրոնում ոճաւորուած ձուածիրի մէջ՝ «N 6», եզրերով՝ «ФАБРИКИ СЕРГЕЕВА»։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×10,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (15×9,5). սահմանագծուած մատիտով՝ 296ա-303բ, 324ա-8բ։ ԳԻՐ՝ շղագիր (տարբեր՝ նմուշ՝ 4ա, 316ա, 324ա), նոտրգիր (216ա-40բ, 296ա-315բ. նմուշ՝ 297ա). գրչափոխութեամբ։ ՏՈՂ՝ 17-23։ ԿԱՋՄ՝ կարմիր մոմլաթ, մէջբը սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղին թուղթ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի։



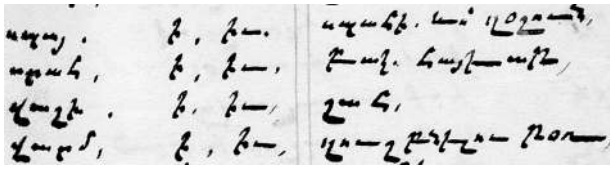
Նմուշ 4ա



Նմուշ 316ա



Նմուշ 324ա



Նմուշ 297ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ – Վերջնազարդ՝ բուսական զարդանախշ (293ա)։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նոորգուած ժթ. դարում, կազմը նոորգման շրջանի, մէջբի կաշին ճաքած, ճեռնուած, լուսանցակողերը մաշուած, աղտոտուած, թերթերի վրայ՝ տեղ-տեղ թանաքաբծեր, ընդմէջ թ. 12-3ի 2 թերթ կտրած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1. *3ա-215բ, 248ա-275ա* [Տիտղ.] Համառօտութիւն մեկնութեան սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ, որ կոչի Հետաւան երկնաճեմ։ Հ[այր] Ի[սահակ] ա[բեղայ] Հ.(՞) Ալէքսանդրեան, ի Կողբ, Փրկչական 1865, Հ[այոց] ՅՌԺԴ. (=ՌՅԺԴ. = 1865)

– *4ա-8բ* Նախերգաւան խոհական ընթեռնուլոց – *Ի յօգուտ եւ ի զուարճութիւն ի հաստատեղուն ստուարաստեղծ տնկարմ ամենունակ եւ ընդոստացեալ ի հայկազուն շառաւղէ եւ վերընձիւղեալ բողբոջ եւ նորաբողբոջ, սաղարթախիտ, ծաղկաւէտ, բերունակ, պտղաւէտ, մրգալիր... որպէս ասէ մարգարէն ի բերանոյ մանկանց տղայոց եւ ստնտուաց հաստատեցեր զօրհնութիւն, որ եմ եւ մնամ ա[մե]նանուաստ ծառայ՝ յԱրցախ յաշխարհէն Հ[այր] ա[բեղայ] Իսահակ կ[ողբացի] Հ.(՞) Ալէքսանդրեան։*

– *10ա-1բ* Նախ[ա]դրութիւն գերազանց եւ հրէշտակական վարդապետին մերոյ սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն – *Սուրբ հայրն մեր եւ երանաշնորհ վարդապետն Գրիգոր էր ի գաւառէն Անձեւեաց, որ է Քարպահն... կայ ի նոյն վանս Նարեկայ, հուպ եկեղեցւոյն, որ է կառուցեալ յանուն սրբոյ Սանդխտոյ։*

– *14ա* [Ոտանաւոր գրչից] – *Մո՛ւտ ի սենեակ սիրոյ սրբոյս Գրիգորի, / ճաշակեա՛ զիմաստն ըստ քում կարի,*

/ անմեղագիր լե՛ր ինձ յորդ սիրահարի, / որ ի բիւրոց բանից զմինն յայտարարի։

– 14աբ Դրունք յոգնաթախանձ բանից օգտակարաց, ապաշաւանաց, հոգէշահ խրատուց... հոգեմատեան հռետորի եւ հայոց փիլիսոփայի ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ։

ա. *16ա-7ա* Ջեռո՛ւ սիրտ իմ ի փորի իմում, / եւ ի խորհուրդս իմ վառեցաւ հուր: Այս է նշանակումն մեկնութեան աղօթից սրբոյ Գրիգորի Նարեկացւոյ՝ ի բիւրոց բանից զմինն յայտարարեալ. Գլուխ Ա. *– Ի սոյն գլխոջ ընդհանրապէս զպաղատանս իւր համեմատէ ընդ զոհից եւ խնկոցն Իսրայէլի եւ Դաւթի, հատուցման գաւտաստանին... ահ եւ գուբ եւ որոգայթ: Այն է, որ ասէ եսայ՛՛ ԻԴ. 17, որ են չարիք պատժոց։*

բ. *17բ-9բ* Գլուխ Բ. *– Ի սոյն գլխոջ նախ ցուցանէ, թէ Աստուած ոչ հայի ի բանս, այլ ի գործս... ճոխ՝ փարթամ, ամէնալի։*

գ. *19բ-20բ* Գլուխ Գ. *– Ի սոյն գլխոջ նախ ցուցանէ զԱստուած ստեղծիչ ամենեցուն: Բ.՝ թէ Աստուած բարձր է եւ խոնարհ եւ այլօք բազմօք գերազանցեալ... վհատել՝ արգահատել։*

դ. *21աբ* Գլուխ Դ. *– Ի սոյն գլխոջ նախ ցուցանէ յառաջին գլխոջ աղօթիցս, թէ որքան սոսկալի է սկիզբն առնել խօսելոյ ընդ Աստուծոյ... բարեգութ բարերարութեամբ խնամող. որ ունիս զամենայն եւ ի քենէ ամենայն, որում եւ քեզ փառք ի յաւիտեանս. ամէն։*

ե. *22ա-3բ* Գլուխ Ե. *– Ի սոյն գլխոջ նախ ցուցանէ զբարերարութիւնն Աստուծոյ ի կողմանէ ստեղծագործութեան եւ զանազան պատուոյ մարդոյն, եւ թէ մտածմամբ երախտեացն Աստուծոյ... յօդել՝ միաւորել սահման կսկծալի է մեղքն։*

զ. *24ա-5բ* Գլուխ Զ *– Ի սոյն գլխոջ նախ ցուցանէ, թէ հեծելն միայն ներքսապէս զղջմամբ, զի՞նչ օգուտ առանց արտաքին խոստովանութեամբ... կորիւն՝ գազանի ջուտ: Փրկեալ ազատեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուածն մեր, որ կեայ եւ թագաւորէ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն յաւիտեանս. ամէն։*

է. *25բ-7բ* Գլուխ Է. *– Ի սոյն գլխոջ նախ ընդդէմ վերոգրեալ յուսահատեցուցանողացն մեղաց կարգէ զզօրութիւն ապաշխարութեան... ոչ գիտեմ՝ շրջելով չեմ պատահում: Ընդ որում քեզ ամենասրբոյ երրորդութեանդ փառք յամենայն յաւիտեանս. ամէն։*

ը. *27բ-8բ* Գլուխ Ը. *– Ի սոյն գլխոջ նախ տարակուս, թէ զիարդ ելանելոց է ի մեղաց բանտէն վասն բազմութեանն... ա[ր]բշիռն՝ է արբեցող անպարկեշտ, որում վայել է փառք յաւիտեանս. ամէն։*

թ. *29ա-30ա* Գլուխ Թ. *– Ի սոյն գլխոջ նախ ցուցանէ, թէ զինքն որպիսի կերպիւ նախատեսցէ օրինակաւ անզարդ հարսն... յերկնից յերկինս կոչին հրէշտակք, զի ծնողա<ղա>պէս խնամեն, պահպանեն զմեզ, ընդ որոց եւ ի մէնջ մատուսցի Աստուծոյ օրհնութիւն՝ գոհութեամբ հանդերձ, յամենայն յաւիտեանս. ա<ն>մէն. ամէն։*

ժ. *30ա-1բ* Գլուխ Ժ. *– Ի սոյն գլխոջ նախ <նախ> քամահէ զյուսահատական զղջումն եւ զմոլեգնաբար <զղջու> մեղանչելն... արգելում՝ յետ գցել, արգելել... ոչ բացասէ զխոստացեալսն, որում փառք յամենայն յաւիտեանսն. ամէն։*

ժա. *32ա-4բ* Գլուխ ԺԱ. *– Յայսմիկ գլխոջ նախ նկատէ յառաջին ստեղծումն իւր Քրիստոսիւ եւ կարօղութեան նորա... լուսացօղն է՝ անյարգի, որպէս կայեն մեղանչեաց եւ լեզուագիր էր: Եւ այն ի ձեռն հաւատոյ Սուրբ Երրորդութեան, ընդ որս եւ մեզ Ջ. այց արասցէ պաշտելի եւ երկրպագելի Սուրբ Երրորդութեանն՝ օրհնեալ յամենայն յաւիտեանց. ամէն։*

ժբ. *35ա-7բ* Գլուխ ԺԲ. *– Յայսմ գլխոջ նախ ցուցանէ, թէ յառաջնում զղջման իբր յուսահատեցայ (ի յինն եւ ի տասն գլխոջ), աստէն յուսով աղաչեցից... երկակից՝ ցաւակից. ընդ որոց եւ մեք արժանասցուք զգաստութեամբ օրհնել զփառաւորեալն յամենայն արարածոց. ամէն։*

ժգ. *38ա-40ա* Գլուխ ԺԳ. *– Ի սոյն գլխոջ նախ առ Հայր Աստուած դիմէ՝ ցուցանելով գնա գթած եւ ընտանի ի վերայ ամենայն աղաչօղաց... եւ որք մաքրութեամբն պերճանային, այսինքն՝ օրինականքն, որ զարտաքին բաժակին եւ զսկաւառակին սրբէին, որում փոյթ է տալ փառս այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն։*

ժդ. *40բ-3ա* Գլուխ ԺԴ. *– Այս ճառս է դէմս Որդւոյ, նախ ճառագայթի նմանացուցանէ զՔրիստոս եւ զանկեղոյն ի ձեռս աւազակաց... զօգտողին զգանձն... քեզ իրաւացուցեր եւ զՔրիստոս ստեղծածն ի քեզ դարձուցեալ... որում քեզ ընդ Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

ժե. *43բ-5բ* Գլուխ ԺԵ. *– Ի սոյն գլխոջ ընդհանրապէս զմոլորեալ ոչխարն առնու ինքեան օրինակ... զի որ զկատարեալ մաքրութիւն ունէր աւետարանիչն սուրբ Յոհաննէս, զի էր կոյս եւ մաքուր եւ աստուածային լանջոքդ փարելով՝ առաւել եւս մաքրեցու: Մեղաւոր եմ ի մանկութենէ իմմէ եւ սպասեմ քոյդ բժշկութեան եւ այցելութեան, վասն որոյ խնայեա՛ յիս ողորմութեամբդ քով, որ էս քաղցրութեան աղբիւր ճաշակաց միայն օրհնեալդ յամենայնի. ամէն։*

ժզ. *46ա-7բ* Գլուխ ԺԶ. *– Յայսմիկ գլխոջ ընդհանրապէս ցուցանէ զկարօղութիւն Քրիստոսի եւ վասն իջման ի դժոխս... որպէս յունկան բժշկութեան հակառակ քոյ համբարձելոյ, որպէս զականջն Մաղքոսայ եհար Պետրոս, եւ դու ցուցեր զերկայնմտութիւնդ. փառք յաւէտ. ամէն։*

ժէ. *48ա-9բ* Գլուխ ԺԷ. *– Ի սոյն ճառիս ընդհանրապէս խնդրէ ի Քրիստոսէ ոչ տալ զպատիժ եւ լուսաւորել խնդրէ զինքն, որպէս զկոյրն խնդրէ... կրեմ՝ քաշել եւ*

պատահել. աշխարհ ամենայն ճանաչէ քոյովդ դասակարգելովդ, որ եւ քեզ վայէլ է փառք յաւիտեանս. ամէն։

ժը. *50ա-2ա* Գլուխ ԺԸ. — *Բոլոր ճառս է <է> ի վերայ պէսպէս բժշկութեանց Քրիստոսի... վրիպակ՝ սխալմունք, ասա ջրգողութիւն. փառք եւ երկրպագութիւն անբաժանելի Սուրբ երրորդութեան յաւիտեանս. ամէն։*

ժթ. *52բ-3բ* Գլուխ ԺԹ. — *Սոյն ճառս է աղերս առ Քրիստոս վասն ազատելոյ զինքն ի պատժոց եւ յանդիմանութիւն առ ինքն վասն ոչ սանձահարելոյ զցանկութիւն իւր... զերեսացն ծածկոյթ՝ վասն զբացմանէ մեղաց խոստովանութեամբ առաջի Աստուծոյ ասի։ Փառք անեղ, անփոփոխ, անթուելի, անճառելի անուանդ քում Հօր եւ Որդւոյ եւ Սրբոյ Հոգւոյն անզրաւ փառաբանութեամբ յաւիտեանս. ամէն։*

ի. *54ա-6ա* Գլուխ Ի. — *Յայսմ գլխոջ յիշէ զաղօթ երից մանկանցն եւ Դանիէլի, եւ զբարձրութիւն մարմնոյ արհամարելով զանձն իւր... գաղտուրեմ՝ շինել եւ զօրացնել։ Վասն որոյ ներգործապէս փառաւորեմք զօրութեամբ իմանալեացդ Սրբոյ երրորդութեանդ այժմ եւ յաւէտ. ամէն։*

իա. *56բ-8բ* Գլուխ ԻԱ. — *Ի սոյն գլխոջ բոլորապէս ցուցանէ զանձին իւրոյ վատթարութիւնն զանազան կոչմամբ եւ նմանութեամբ... իբրեւ զամպ առաւօտեան եւ ցօղ վաղորդեայն... եւ փողոյ ունայնացուցիչ, որոց նմանեցուցանէ զկեանս իւր սուրբ վարդապետաս։ Օրհասական մահուամբ փառս մատուցանեմ Հօր եւ Որդոյ եւ Սրբոյ Հոգւոյն. ամէն։*

իբ. *59ա-60բ* Գլուխ ԻԲ. — *Ի սոյն գլխոջ այլաբանօրէն զինքն բազմաց անասնոց նմանեցուցանելով եւ խրատէ զանձն... ի մատից կայծակն ասի կարկեհան. ես՝ Ջ. 6։ Որպէս զի բժշկեցայց ի խոցուածոցս զգայութեանց ի փառս մեծութեան Հօրդ քոյ եւ Աստուծոյ մերոյ յաւիտեանս. ամէն։*

իգ. *61ա-3բ* Գլուխ ԻԳ. — *Ի սոյն գլխոջ ընդհանրապէս ցուցանէ զվտանգս բազմօրինակս ի մեղաց պատճառեալ... սլաք՝ չիտայ եւ շարուալից ցաւն։*

իդ. *64ա-5բ* Գլուխ ԻԴ. — *Ի սոյն գլխոջ հանրապէս ցուցանէ զինքն անարժան աստուածայնոց բարեաց պարգեւացն խնդրելոց... զի քեւ վերստին հաշտեալ յիս դարձցի... սրբեա՛ զիս եւ մաքրեա՛։ Կենարարդ ամէնեցուն կեցո՛ եւ զիս օրհնեալդ ի բարձունս զքեզ ընդ Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս. ամէն։*

իե. *66ա-7բ* Գլուխ ԻԵ. — *Յայսմիկ գլխոջ նմանեցուցանէ զաշխարհս ծովու եւ զմարմին ալէծփեալ նաւու... գոգ՝ նաւի ամպարն եւ մէջտեղն։*

իզ. *68աբ* Գլուխ ԻԶ. — *Սոյն ճառս է ողբերգական ձեւ, որով ցուցանէ, թէ որպէս կանայք լան ի մեռեալս... նոյն ինքն, որ զայս բան տպաւորեաց ընդ երջանկացն պսակեսցի... զայս աղօթս ընթերցօղաց վասն իւր աղօթել տայ։*

իէ. *69ա-70բ* Գլուխ ԻԷ. — *Ի սոյն գլխոջ ցուցանէ զզօրութիւն մեղայական զղջման եւ զոչ օգտիլն Աքարայ եւ Սաւուղայ եւ Յուդայի, զի չակամայ զղջացան... եթէ առ այս խեղդ մահու... ինձ ժամանեցուցանես. տե՛ս Ժողով՛ Ժ. 4։ Որ եւ մեկնողիս բանիցն սրբոյն Գրիգորի հոգին ընդ ճշմարիտ ապաշխարօղաց վերահեդանասցի աստ շնորհօք եւ ի հանդերձելումն փառօք. ամէն։*

իը. *71ա-2ա* Գլուխ ԻԸ. — *Ի սոյն ճառիս զանչայաս ի մեղաց ի չայտ բերէ խոստովանաբար, եւ Աստուած կարօղ խոստովանի ի թողուլն զմեղս... բարեվիճակ հարթութեան զուգակշիռ հաւասարութեան... եւ բոլորն չիւրաքանչիւր մասունս։*

իթ. *72բ-4բ* Գլուխ ԻԹ. — *Ի սոյն ճառս է ի դէմս Որդւոյ, որ եւ խօսի ընդ Քրիստոսի եւ ցուցանէ, թէ մեք չաւուրն եօթանեսնեկի եօթն թողուլ պարտեմք չանցաւորաց մերոց... եթէ զանդունդս առ երկինս փոխես... այլ որպէս կարես զանդունդս առ երկինս փոխել, զխաւարն ի լոյս... որում քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն։*

լ. *75ա-6բ* Գլուխ Լ. — *Ի սոյն ճառիս հանրապէս ցուցանէ զզօրութիւն զղջման եւ հետին ոգեվարութեան համեմատ զդառնութիւնս մեղաց... չիք ի քեզ մասն խաւարի, եւ ոչ է բարութիւն առանց քո... ըստ ըղձից սրբոյս Գրիգորի զլոյս շնորհաց եւ իմաստութեան յաւիտեանս. ամէն։*

լա. *77ա-9ա* Գլուխ ԼԱ. — *Ի սոյն ճառիս գովէ զհաւատն Աբրահամու, Սաբայ եւ Աննայ, եւ թէ Աստուած բաւական է ամենայնի... երկրածինք ասի ստեղծուած չաշխարհիս... ընդ արդիւնաւորաց նախասահմանեա՛, որում քեզ վայէլ է փառք եւ երկրպակութիւն չաւիտեանս. ամէն։*

լբ. *79բ-81ա* Գլուխ ԼԲ. — *Ի սոյն ճառիս նախ ցուցանէ զինքն չայտնեալ ի ԼԱ. ճառի չիշեցեալ սրբոցն Աբրահամու եւ այլոցն... անեղծական՝ անջնջելի։ Եւ քեզ միայնոյ պատճառիդ եւ միոյդ ի միոյ պատճառ է եւ ունողիդ զմիոյ պատճառ, որում փառք յաւիտեանս. ամէն։*

լգ. *81բ-3ա* Գլուխ ԼԳ. — *Յայսմիկ գլխոջ նախ խնդրէ ի Քրիստոսէ եւ զիւր աղօթան խառնել ընդ անուշ իւղոյ իւղաբերիցն եւ չօծման իւղն Մագդաղինացւոյն... զքեզ աւետարանեաց ճշմարիտ Աստուած... եւ իբր իմն առ Հոգին Սուրբ վերաբերէր... եւ առ Հոգին, որ հայհոյութիւն առ նա անքաւելեքեան, որում փառք յաւիտեանս. ամէն։*

լդ. *83բ-5ա* Գլուխ ԼԴ. — *Սոյն ճառս ընդհանրապէս ունի զերեք մասունս. առաջինն է աղաչանք առ Հոգին Սուրբ ի թիկունս հասանեալ ի ժամու քարոզութեան... կերպաւորանալն ասի զբնութիւն մեր առնուլն։*

լե. *85ա-6բ* Գլուխ ԼԵ. — *Ի սոյն ճառիս հանրապէս խօսի վասն աստուածայնոյ մարդասէր կոչելոյն եւ վասն պարգեւաց մարդանալոյն Քրիստոսի... նի[ւ]թոյ խորանիս՝ իմանայ զմազ այծեաց եւ զմորթ խոյոց, որով առաստաղն խորանին ծածկեցին. տե՛ս ելից Լե. 22։ Ընդ որում,*

աղաչեմ փրկել զհոգիս ի սեւութենէ մեղաց, որպէս եւ եկիր ի խնդիր կորուսելոյս:

լզ. *87աբ* Գլուխ ԼԶ. — *Ի սոյն ճառիս խօսի զանոխակալութենէն Քրիստոսի, թէ որպէս ոչ էապան զխաչահանուան... կապէնն է պոռնկաց վարձն: ...որ եւ մեզ յուսացելոյս եղիցի վէմ պատուական ըստ այնմ. Պետրոսի Բ. 7. ամէն:*

լէ. *88ա-9ա* Գլուխ ԼԷ. — *Ի սոյն ճառիս նախ ցուցանէ զվերոյգրեալ զօրեղութիւնսն, թէ յոյժ զօրաւորք են ի հալածել զմեզս եւ զյուսահատութիւն... զխեղդ վտանգիս... աղաչեմ զքեզ, որ խաչիւդ քո զիս ազատեսցես ի խեղդմանէս... տո՛ւր ողորմութիւն քո որդւոյս սատակման յաւիտենական մահուամբ, որ է մահ անմահ:*

լը. *89բ-90ա* Գլուխ ԼԸ. — *Ի սոյն գլխոջ, որ է երեք մասն, առաջին մասն է ընդդէմ մասանց մեղաց, զոր ի վեցեր<ր>որդ գլխոջն թուեաց... ոչ միայն ըստ աստուածութեան, այլ եւ ըստ մարդկութեան միեւնոյն անձամբ:*

լթ. *90բ-1բ* Գլուխ ԼԹ. — *Ի սոյն ճառիս նախ ցուցանէ, թէ զառաջին անմեղութեան կերպարանն լքի... սակայն եւ դու գթա՛ ի յիս, մարդասէ՛ր Տէր, եւ քեզ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

խ. *92ա-4ա* Գլուխ Խ. — *Նախ ի սոյն ճառիս ցուցանէ զհանդէս ահաւորութեան զկնի մահուանն, զսուրբ եւ զլոյս օրն սրբոցն յուսոց... եւ անգիտութեան եւ լուսաւորեա՛ զմիտս իմ եւ այլն: Փա՛ռք եւ բարերարութիւն պարգեւաբաշխ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:*

խա. *94բ-5բ* Գլուխ ԽԱ. — *Սոյն ճառս է գիշերային աղօթամատոյց առ Որդին Աստուծոյ, յորում նախ ասէ, թէ ի ծագել անստուեր նշուլից ողորմութեան քո... զի լի է Քրիստոս աստուածութեամբ եւ մարդկութեամբ գերբնականօք եւ կատարելութեամբք:*

խբ. *96ա-7ա* Գլուխ ԽԲ. — *Յայսմիկ ճառիս նախ ցուցանէ, թէ դու Յիսուս մերձ ես ի հեծութիւնս ամենայն եղելոց... նմանապէս եւ ինձ կարես. կամիմ, սրբի՛ր ի մեղացդ, եւ նոյնժամայն փրկիմ ի բորոտութենէ մեղացս:*

խգ. *97աբ* Գլուխ ԽԳ. — *Ի սոյն գլխոջ նախ ցուցանէ զբժշկութիւն Քրիստոսի, որ ոչ կարօտանայ տեղոյ եւ ժամանակի... եւ բոլոր բարեաց խոստումն է կտակ քոյ. տե՛ս եւ զայն 3 Թգ՛՛ Բ. 5.8:*

խդ. *98ա-100բ* Գլուխ ԽԴ. — *Ի սոյն գլխոջ հանրապէս խօսի ի վերայ առաքմանն Հոգւոյն Սուրբ, զՈրդին ի չարչարանս... եւ տեսակաց անհոտից մասանց եւ բոլորից:*

խե. *101ա-2բ* Գլուխ ԽԵ. — *Ի սոյն գլխոջ ցուցանէ սահմանաւրէն զնշանակութիւսն մեղաց եւ զթեթեւագոյսն... կարիճն՝ այն, որ թոյնն ի տուտն ունի:*

խզ. *103ա-4բ* Գլուխ ԽԶ. — *Ի սոյն գլխոջ հանրապէս ցուցանէ զշնորհ եւ զպատիւ մարդւոյն եւ խօսի ի վերայ զօդուածոց... զպատիժ մեղաց եւ այլն: Որում անբաժանելի Սուրբ երրորդութեանդ փառք անսահման թագաւորութեանդ յաւիտեան յաւիտենից. ամէն:*

խէ. *105աբ* Գլուխ ԽԷ. — *Սոյն ճառս ունի երկու մասունս. ի նախկինումն ցուցանէ զՄանասէի զղջումն եւ երկրորդումն՝ զղջումն անառակին... եւ նոյն բոլորն յաւիտենայն մասունս նշխարեաց:*

խը. *106ա-9ա* Գլուխ ԽԸ. — *Ի սոյն գլխոջ ցուցանէ զանկումն Սողոմօնի յգգուշութիւն ինքեան եւ յայտնէ զողորմութիւն Աստուծոյ առ նա եւ անտարակուսելի զթրկութիւն... ոչ միայն զաստուածութենէ Հօր, այլեւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ:*

խթ. *109ա-10բ* Գլուխ ԽԹ. — *Ի սոյն ճառիս ընդհանրապէս խօսի ի վերայ բարերարութեանց Աստուծոյ... որպէս Դաւիթ ասէ՝ Օրէնք Տեառն յաւիտեան մնայ:*

ծ. *111ա-3բ* Գլուխ Ծ. — *Ի սոյն գլխոջ, թէ արդարութիւն առանց մեղաց խոստովանութեան ոչ օգնէ, եւ մեղքն ի խոստովանիլն ոչ վնասէ... առ պատիւն արքայական՝ ըստ այնմ, թէ արար զմեզ Աստուծոյ մերոյ թագաւորս եւ քահանայս. Յայտ՛՛ Ա. 6:*

ծա. *114ա-6ա* Գլուխ ԾԱ. — *Ի սոյն գլխոջ ցուցանէ, թէ ոչ է յուսալի առ երկրաւորս, այլ առ Աստուած միայն... վասն որոյ եւ մեք հասարակ վճռոյ եկեղեցւոյ հետեւելով զայն հաւատամք. գոլ աղօթք Մանասէի:*

ծբ. *116բ-8բ* Գլուխ ԾԲ. — *Ի սոյն գլխոջ ասէ ի դէմս Որդւոյն Աստուծոյ, յորում յիշէ զպէս-պէս բարերարութիւնսն, զոր ընկալաւ մարդեղութեամբն... թէ ունիմք համարձակութիւն ի մուտս սրբութեանց արեամբն Յիսուսի, մատիցուք ճշմարիտ սրտիւք եւ այլն:*

ծգ. *119ա-22բ* Գլուխ ԾԳ. — *Սոյն ճառս ի դէմս Որդւոյ է, յորում նախ ցուցանէ, թէ այնքան կարօղ ես Որդի Աստուծոյ, որ ի ներհակաց զներհական առնես... բարի գործով բաւական ի փրկել զյուսացօղսն:*

ծդ. *123ա-6ա* Գլուխ ԾԴ. — *Եւ սոյն ճառս է ի դէմս Որդւոյ, յորում նախ ցուցանէ զՔրիստոս լոյս աչաց եւ մտաց իւրոց... առ Աստուած գոչեսցեն ընթերցօղք աղօթիցս զմիտս իմ իւրեանց բերանովն խոստովանելով:*

ծե. *126բ-30ա* Գլուխ ԾՋ. *(= ԾԵ.)* — *Եւ սոյն ճառս է ի դէմս Որդւոյ, յորում նախ ցուցանէ, թէ ոչ գոյն իւր նման մեղաւոր ի մէջ մարդկան... եւ ստեղծիչ չարին մեղաց, զորս եւ ինձ դատախազս կացուցի:*

ծզ. *130բ-3բ* Գլուխս է ուղիղ ԾՋ. — *Ի սոյն գլխոջ նախ ցուցանէ մանրամասնաբար զպատուղս չար գործոց ըստ իւրաքանչիւր զգայութեանց... եթէ որպէս մահու գանից ոչ են մատնելոց, զարմանք է:*

ծէ. *134ա-5բ* Գլուխ ԾԷ. — *Եւ սոյն ճառս է ի դէմս Որդւոյ, յորում նախ ցուցանէ զգերազանցութիւնն Քրիստոսի զանազան անուամբք... այլեւ յիշեսցես եւ համարեսցես իբր գրելով ի գպրութիւն յիշողութիւնդ:*

ծը. *136ա-8ա* Գլուխ ԾԸ. — *Է եւ այս ճառս է ի դէմս Որդւոյ, յորում նախ ցուցանէ, թէ ամենայն օրհնեալք ի*

քէն միայն օրհնեցան... գտեալ սատանայ ինքեան ծառայացուցանէ, զի որ առնէ զմեղս, ծառայէ մեղաց:

ծթ. *138բ-41ա* Գլուխ ՃԹ. — *Եւ այս եւս է ի դէմս Որդւոյ, յորում նախ ցուցանէ աղաչանք, մեղականք մեղաւորաց... մատո՛ ինձ, ոգի՛ փրկութեան. ըստ այնմ յերկիւղէ քումմէ յղացեալ երկնեցաք եւ ծնաք զհոգի փրկութեան, եւ այլքն յայտնիք են:*

կ. *141ա-5ա* Գլուխ Կ. — *Եւ այս գլուխ է ի դէմս Որդւոյ, եւ իբր կցորդ միւս անցեալ գլխոյ ներհակ ձեւով... յորում զանճառելի պարգեւս բարեացդ առատապէս ցուցեր բժշկութեամբդ եւ այլովք:*

կա. *145բ-8բ* Գլուխ ԿԱ. — *Եւ այս գլուխ է իբր մնացորդ անցելոցն, զի անդ եւ աստ կարգաւ գլխոյն սաղմոսին ժողովէ զյանդիմանիչս իւրեան... եւ մեզ քեզ նման դիպեսցի պաղատեւել առաքինութեամբ, ո՛վ սուրբդ Գրիգոր:*

կբ. *149ա-54բ* Գլուխ ԿԲ. — *Ի սոյն գլխոջ ցուցանէ զամենակարողութիւն Քրիստոսի ի զանազան արարեալ սքանչելեացն եւ ընդդիմակացն բնութեան... եւ զմառախուղ ի տեղի խանձարրոյ. Յօբ ԼՐ. 9:*

կգ. 155ա-6բ Գլուխ ԿԳ. — *Ի սոյն գլխոջ նախ ցուցանէ, թէեւ յայլոց մարգարէից ընդ սաղմոսից վկայութեանց մասն ինչ յօգեցից... այլ դարձուսցես, այսինքն՝ զսուր բարկութեանդ որպէս առ Դաւիթ ի կալն Ուռնայու. ի Մնացո՛ Իւ. 27. եւ զօծումն կենաց շնորհիդ ինձ պարգեւեսցես... փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

կդ. *157ա-8բ* Գլուխ ԿԴ. — *Եւ սոյն գլուխս է ի դէմս Որդւոյ, յորում նախ ցուցանէ, թէ գովասանական կերպիւ մատչի առ Քրիստոս... եւ աջակողմեան աւազակին ինձ ի փրկութիւն եւ քեզ ի հաճութիւնն:*

կե. *159ա-61բ* Գլուխ ԿԵ. — *Ի սոյն գլխոջ նախ պարսաւէ զինքն՝ իբրեւ զգլուխ չարաց... որ այնքան վհատութիւն, այսինքն՝ ոչ այնքան յուսահատիմ վասն մեղացս բազմութեան եւ ոչ այնքան տագնապէ զիս յուսահատութիւն գոյժ, որչափ փրկութեան աջդ զիս քաջալերէ:*

կզ. *162ա-4բ* Գլուխ ԿԶ. — *Եւ այս գլուխս է ի դէմս Որդւոյ. նախ՝ ցանկայ, թէ որ ոք այսու աղօթիցէ, թէ մեղաւոր իցէ եւ թէ արդար եւ ինքն հաղորդ գոցի աղօթից նոցա... յորժամ չիշեմ զչարիսն, զորս գործեցի եւ ի բարեացն, յորոց հեռացայ:*

կէ. *165ա-7ա* Գլուխ ԿԷ. — *Ի սոյն գլխոջ ցուցանէ նախ զիրաւունսն Քրիստոսի, որ ի մարդս եւ ի սատանայ... ոչ եւս գոյ աջ պաշտպանօղ եւ ձեռն այցելու, այլ միայն դու ես ապաւինութիւն:*

կը. *167ա-9ա* Գլուխ ԿԸ. — *Ի սոյն գլխոջ նախ ձեռնարկէ ի նորոգ լաց: Բ. զպատճառն լալոյն ցուցանէ բացասական կերպիւ... որ փառաւորեալն է ընդ Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

կթ. *169բ-72ա* Գլուխ ԿԹ. — *Նախ ցուցանէ զինքն իբր զկապար ի քրայս Աստուծոյ սիրոյն հալեալ եւ ոչ պարզեալ... եւ զկենացն հնար փրկելոյ եւ նորոգելոյ դու միայն ունիս եւ գիտես, եւ քեզ փառք ի յաւիտեան յաւիտենից. ամէն:*

հ. *172բ-4բ* Գլուխ Հ. — *Ի սոյն գլխոջ նախ ցուցանէ, թէ ոչ է հնար փրկութեան յեղականաց սրբոց ի հնոց եւ ի նորոց առանց Աստուծոյ... եւ վասն որոյ առ Քրիստոս դարձուցեալ զբանն առ դու ես կեանք, եւ քեզ լիցի հանգիստ. ամէն:*

հա. *175ա-9բ* Գլուխ ՀԱ. — *Ի սոյն գլխոջ նախ բարեբանէ զբան Աստուծոյ, որոց վերջին հաստատութիւնն քան զմարդկօրէն գթումն նոցին գերազանց եղեւ... ըստ այնմ տեսանեմ այլ օրէնս յանդամս իմ. Հռոմ՛ է. 23:*

հբ. *180ա-2բ* Գլուխ ՀԲ. — *Այս գլուխս է բարոյական խրատ առ կրօնաւորսն, որոց խնդրանօք շարագրեաց զբանք աղօթիցս... ուժգին՝ խիստ զօրէզ:*

հգ. *183ա-6ա* Գլուխ ՀԳ. — *Այս գլուխ է առ օրն մահու, յորում նախ ցուցանէ զՔրիստոսի կարօղութիւնն ի յուսահատութեան ժամու մահուան եւ զայն յօրհնութեան փոխելով... տո՛ւր մեզ, Տէ՛ր, զողորմութիւնս քոյ եւ զփրկութիւն քո:*

հդ. *186բ-8բ* Գլուխ ՀԴ. — *Յայսմիկ գլխոջ նախ ցուցանէ զամենակարողութիւնն Քրիստոսի, յանակնկալն ժամու ի պակիլ վաստակոց մերոց... եւ զպատժականսըն հաւասարես կարկտով, եղեմամբ եւ սառնամանեօք:*

հե. *189ա-93ա* Գլուխ ՀԵ. — *Սոյն գլուխ է նախադրութիւն առ դաւանութիւնն առաքելական, որք Հոգով Սրբով կանոնեցին զսահմանս հաւատոյ... եւ զերեւելի ձեւս նիւթական ըստ օրինակի մարմնոյ:*

հզ. *193բ-5ա* Գլուխ ՀԶ. — *Ի սոյն գլխոջ սեռօրէն ցուցանէ զանփոփոխութիւնն Աստուծոյ եւ զկարօղութիւն մեծութեան նորա... որ նմա առաջի կայր, յանձն էառ զխաչ, արհամարեաց զամօթ. եւ այլն:*

հէ. *195բ-200բ* Գլուխ ՀԷ. — *Այս ճառս է քրիստոնէաբար կտակ ի վերայ Աւագ ուրբաթի չարչարանացն Քրիստոսի, յորում նախ ցուցանէ զգերազանցութիւնն աւուրն ի վերայ այլոց աւուրց... այլ նա անէծք կոչեցաւ, վասն զի աղբիւր օրհնութեան էր:*

հը. *201ա-3բ* Գլուխ ՀԸ. — *Ի սոյն գլխոջ նախ խնդրէ սեռօրէն, զի մի՛ ունայն լիցին անցեալ ճառ ի Աւաք ուրբաթի կիրք եւ չարչարանք Քրիստոսի եւ ոչ ի յայտ բերել զմեղանս իւր... զի անքննելիդ եկեալ բնակեսցի ի հոգի եւ մարմին իմ:*

հթ. *203բ-7բ* Գլուխ ՀԹ. — *Ի սոյն գլխոջ ընդհանրապէս ցուցանէ, թէ միտք մարդկան են ի խնամս չարին, խօսի եւ ի վերայ ահեղ դատաստանին Աստուծոյ... ի խորոց անդնդոց դարձուցիլ եւ զայն. տե՛ս Իմաս՛՛ Բ. 11:*

ձ. *208աբ* Գլուխ Ձ. — *Սոյն ճառս է գովասանական եւ աղերսական բան առ սուրբ Աստուածածինն՝ նկատմամբ աւուրն դատաստանի, զորմէ ճառելով տագնապեցայ... եւ սակայն Աստուած է տուող Թողութիւն:*

նա. *209ա-12բ* Գլուխ ՁԱ. — *Ճառս այս է ի դէմս Քրիստոսի, առ որ զսուրբ հրէշտակսն միջնորդ եւ բարեխօս արկանէ զկնի սրբուհւոյ Աստուածածնին... ուրախութեամբ սրտի յիս բերկրեսցի:*

նբ. *213ա* Գլուխ ՁԲ. — *Սոյն ճառս է գովասանութիւն առ սուրբ առաքեալսն եւ առ սուրբսն՝ առ ի բարեխօսելոյ վասն տարագրութեան իւրոյ եւ պատշաճօրէն զկնի հրէշտակաց կարգի... եւ զայս սրտիւք նոցա չափել ի պատիւ նոցա:*

նգ. *213բ-5բ* Գլուխ ՁԳ. — *Ի սոյն գլխոջ հասարակաբար բարի խնդրէ ինձնամեաց եւ այց առնել ամենայն վշտաց եւ առ արեգական համեմատեալ, գերազանց ցուցանէ զզօրութիւն Հոգւոյն Սրբոյ... բայց ըստ Տեառն հրամանի անվարձ է, բայց վարձ ունի այն. տես Հռոմ՛ 4. 4:*

նդ. *248ա-9ա* Գլուխ ՁԴ. — *Ի սոյն գլխոջ նախ ցուցանէ զկարօղութիւն Քրիստոսի ի զանազան անուանց ներգործութեանց... եւ հետեւեալ լուսովք արեգական շնորհօք քո կատարելապէս լուսաւորեցայց:*

նե. *249բ-50բ* Գլուխ ՁԵ. — *Ի սոյն ճառիս խօսի վասն կարեաց գործոց եւ ճանապարհի նաւելոյ եւ յարհաւիրս ջրհեղեղին... եւ ի խաղաղ կեանսդ զիս հասուցանելով:*

նզ. *251ա-2բ* Գլուխ ՁԶ. — *Ի սոյն գլխոջ նախ գովէ զողորմութիւնն Աստուծոյ յանակնկալ ժամու... ի կողմն ողորմութեանդ նայիմ:*

նէ. *253ա-5ա* Գլուխ ՁԷ. — *Ի սոյն գլխոջ ցուցանէ, թէ Աստուած ոչ կամի զկորուստ ումեք եւ թէ մինչ դու ի ծերութիւն եւս օգնական է... ի ժամու մահուանս արդէն աղաչեմ զքեզ մի՛ մոռանասցիս. եւ այլ հետեւեալքն յայտնիք են:*

նը. *255բ-6բ* Գլուխ ՁԸ. — *Ի սոյն գլխոջ նախ յիշէ զարտասուսն Սամուէլի... որպէս թագաւորեսցեն ի մահուանդ եւ այլն. տե՛ս՛՛:*

նթ. *257ա-8ա* Գլուխ ՁԹ. — *Սոյն գլուխս միայնակ է գովութիւն ի վերայ զանազան անուանցն Քրիստոսի առ ի շնորհակալութիւն աւարտեցման անցելոց աղօթիցն... կամ թէ անյուսալի բարեաց, ըստ նմանութիւն ճանապարհի յաւիտենական կենաց՝ դու ես ելք, սանդուխք եւ հնարք:*

ո. *258բ-60ա* Գլուխ Ղ. — *Ի սոյն գլխոջ հանրապէս ցուցանէ նախ, թէ Քրիստոս է ապաքինութիւնն զանազան ախտից... ի պարտուց մեղաց եւ զնորոգութիւնն շնորհաց տեսցես աստանօր ի հառաչանս:*

ղա. *260բ-1բ* Գլուխ ՂԱ. — *Ի սոյն գլխոջ նախ ցուցանէ, թէ որպէս հրէշտակքն երկնչին յԱստուծոյ... ընդ որում հրէշտակաց իւրոց պատուիրեալ է վասն քոյ՝ ի պահել զքեզ:*

ղբ. *262ա-3բ* Գլուխ ՂԲ. — *Սոյն ճառիս առաջին մասն է գովութիւն անուանցն Քրիստոսի... որովք ի քեզ զօրացեալ՝ քեւ նորոգեսցի զատեալ ի մեղաց անմահ կենդանութեամբ ի յարութեան արդարոց:*

ղգ. *264ա-5ա* Գլուխ ՂԳ. — *Ի սոյն գլուխս առաջին մասն է գովութիւն անուանցն Քրիստոսի: Բ. է խնդիր ի Քրիստոսէ պահել զինքն յերկիւղէ գիշերոյ եւ ի տիւէ չարէ... եւ զինքն խաչն յօրինեալ ըստ կերպի նախատապին Քրիստոսի:*

ղդ. *266բ-72բ* Գլուխ ՂԴ. — *Ի սոյն գլխոջ, որովհետեւ բազումք են պարունակեցեալքն եւ ընդաձակ է ճառս, որ է աղօթք ի վերայ սրբալոյս իւղոյն միւռոնի... սաղմոսն է երգ օրհնութիւն, սրբաբանութիւն ասի սաղմոսն: Այս իմ ձեռնարկութիւն ի սրբութիւն եւ այս արձանագրութիւն ի սրբուհոյն սրբութեան: Սուրբ ձեռնարկութիւն կոչէ զիւր աշխատութիւն եւ արձանագրութիւն առ սրբուհոյն սրբութիւն կոչէ զսրբալոյս միւռոնին, ի վերայ որոյ զայս աղօթական եւ մեկնողական թարգմանութիւնս արձանագրեաց իբրեւ զգաւանութիւն:*

ղե. *273ա-5ա* Գլուխ ՂԵ. — *Ի փայտ երջանիկ բարեբաստութիւն ժամարարին խորհուրդ աստուածութիւն աղաչանք եդեալ... կամուրջն՝ է Քեօրֆի կամուրջ: Որ եւ մեզ արժանի արասցէ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, որ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյն միշտ օրհնեալ է ի յաւիտեանս:*

2. *275բ-91ա, 294ա-5ա* Հատոր երկրորդ սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ հրէշտական վարդապետի ի նոյն յօրինողէ, յամի 1865 Տեառն, Հայոց ՌՅԺԴ. (1865)

ա. *276ա-82ա* Գլուխ ՂԶ. — *Ի սոյն գլխոջս բազում ինչ եւ գրեթէ բոլորն է պատմաբանական վասն Ապարանից Սրբոյ Խաչին, որ յետոյ հռչակաւոր վանք կառուցեալ յանուն սուրբ Աստուածածնին... շուխ շնորհաց՝ ցօղիչ շնորհաց, է Աստուածածինն, բացաձայնեսցուք՝ մեկնաբանեսցուք:*

բ. *282ա-3բ* Լուծմունք առընթեր դրութիւն սակաւ սոփեստի՝ յարակցեալ հիւսի ճառս ներբողի լուսակազմ խաչիդ նշանի — *Առընթեր՝ մերձ, սոփեստի՝ իմաստնոյ... վրնջողութիւն՝ ձիոյ խրխնջալն է, այլանդակական՝ աճալաճայիպ:*

գ. *283բ-4ա* Հետեւեալս են դարձեալ գովասանութիւն ի վերայ սրբոյ խաչին, ըստ կարգի այբուբենից շարադրեալ ի սրբոյ վարդապետէն — *Ամէնանկատ՝ ամէնահայեաց, բարեբանեալ՝ օրհնաբանեալ... փայլակնաշոյլ՝ լուսատու պայծառ:*

դ. *284ա-5բ, 286բ* Երկոտասան անուամբ նշանակ խաչին — *1. բոցանշոյլ՝ զմրիւխտն, 2. Սատիօն՝ որ է սէյլանն... միջնորդ՝ բարեխօս, ամուր՝ պինդ, զայիմ, ուռճանալն՝ է փարթամանալ, ճիռ՝ քնթեռն, մարգարիտ՝ մարգարիտ ակն:*

ե. *286բ-7բ* Գլուխ ՂԹ. [Յաղագս երկից Գրիգորի Նարեկացւոյ] — *Սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն փոյթ յանձին կալեալ պատուասիրեալ զբան Աստուծոյ զկնի սրբոյ խաչին եւ սրբուհւոյ Աստուածածնին եւ սրբոց առաքելոց եւ աշակերտացն Քրիստոսի... վասն տայ*

զխրախոյս բանական եկեղեցւոյ յասիցն իւրում այսպէս։

287բ գրչից՝ «Բարձրագանտակ (՞) եւ բարձրացիր Սիօն հոգեւոր, դիմաւոր, անձնաւոր, խոհաւոր եւ խորհրդաւոր։ Գիտելի է, զի առ բանականս ասեմք ողջ լե՛ր եւ առ անզգայսն բարձրացի՛ր»։

զ. *288ա-91ա* [Բացատրութիւնք բառից] – *Հոգեւոր, դիմաւոր, անձնաւոր կոչէ եւ զբանական՝ եկեղեցի հաւատացելոցն, բայց հոգեւորն, փոխանակ մարմնաւոր... ոստիկան՝ թէ ֆռիշճի, քննիչ, վերակացու։*

– *291բ Վասն սրբոյն Յակոբայ հաւա<ւա>տոյն կցորդեալ եւ կարասցուք ի փառատրութիւն մեծիդ Աստուծոյ ժամանել եւ զերրորդական միութեան էիդ փառաւորեալ օրհնառաք ձայնիւ (միութիւն ասէ վասն էութեան) եւ երրորդութիւն վասն անձանց, որ է Հայր եւ Որդի եւ համագոյ Սուրբ Հոգի, որում եւ մեք ընդ սրբոյն Գրիգորի համաձայնելով՝ վերերգեսցո՛ւք զփառս եւ տացո՛ւք զպատիւ միոյն Աստուծոյ եւ երրորդական անձնաւորութեան խոնարհական երկրպագութեամբ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

է. *293բ-5ա* Գլուխ Ճ. Նորին Գրիգորի ճառոզ ի գալուստ Սուրբ Հոգւոյն – *Այս խորագիրս է իւրն սրբոյն Գրիգորի եւ պատճառ քարոզիս է սէր նորին առ Հոգին Սուրբ Աստուած... ըստ հայցուածոց սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ եռարփեան, հրէշտակական վարդապետի. ամէն։*

Բ. *1աբ, 216ա-47* [Բանիք զանազանիք]

1. *1աբ* [Անուանիք ականց պատուականաց] – *Հ[այերէն]՝ Սարդիոն եամանի, որ է՝ կարմիր սէյլան, եբր.՝ ստամ, լ[ատիներէն]՝ Սարդիուս... 12. եբ[րայերէն]՝ եասպաւ, որ է՝ յասպիս, ըստ եօթանասնից՝ Բիւրեղ։ Լ[ատիներէն]՝ Բերիլլուս, որ է՝ բիլօր կապտաղաշ կանաչ ակն։*

2. *216ա* Յակգբնական գլխոյս եկեսցէ ի լոյս, / պետացն խրախոյս, որք եղեն մեզ յոյս, / զէն հաստատէ զայս, / որովք եմք մեք կոյս (այսչափ)։

3. *216ա* [Յաղագս աշակերտացն Քրիստոսի] – *Ա. Սուրբն Պետրոս՝ վէմ հաւատոյ մի՛ ասէ հայր իբր արմատոյ... ԺԲ. Մատաթէաս մարմնոց յառնել, / ընդ Տեառն ասէ թագաւորել... սոքօք զինիմք հերձելոց ի սուրբ հաւատ յողջյողջելոց։*

4. *216աբ* Առ առաքեալսն – *Յամպոց երկնից ցօղ անձրեւաց, պտղաբերիչք մեր պարտիզաց, / սիւն էք ամպոց քան զաստեղաց, ցուցօղք երկրին այն աւետեաց... զի ըստ ձերոյդ պատուոյ արժան, յաւարտ հանցո՛ւք զայս ներբողեան։*

5. *216բ-7բ* [Առ առաքեալսն. Ա-Ք] – *Ամոռք անեղինս տեղիք հանգստեան, բանալիք դրախտին բնաբան մատեան... փեսայի բանին անմէջ սիրական, քաւել զմեր հոգին դի՛ք սրտի զղջան։*

6. *217բ* Անկիւնաւոր – *Յամոռ անգին կարգիւ ուրախ, անգին կենօք լինիք խրախ, / կարգիւ լինիք սիրոյն փարախ, ուրախ, խրախ, փարախ, անվախ, / բարի պատւարք եղե՛ք տրպիս, պատւարի լերո՛ւք այս իմ խղճիս, / եղէ՛ք այս իմ ճմլօղ սրտիս, տրպիս, խղճիս, սրտիս վատիս։*

7. *217բ-8բ* Ջուրն ի լուացումն աւազանին, արիւն յարբումն խորհրդին, / յայտնեալ կողին զխոցուած տիգի, կայլակ աղբերցն կրկնակի... զի անդ եւ կոյսք իմաստնական հագիւ գտնեն զիւղ բաւական։

8. *219ա-26ա* [վ.՝ Այս է ներբող ի վերայ սրբոյ կուսին Մարիամայ] – *Աղաչեմ զքեզ, Աստուածածին կո՛յս, շնորհիւ դու հրէշտակ, մեղաւորաց յոյս... որպէս զի իղձն իմ անդէն լնանի՛ւ երանուհւոյ ելովս ընտանի։*

9. *226բ-31բ* Հրեշտակաց, առաքելոց, մարգարէից, վարդապետաց – *Ով անարատ, պարզ հայելիք եւ վճիտք, / յամէն դիմաց սուրբ լուսափայլ մարգարիտք... զոր ինչ առնուք պարքեւ սիրոյ / եւ մեզ հանջիք մասն բարւոյ։*

10. *232ա-7ա* Առաքելոց եւ սրբոց – *Տէր բարերար, բազմապարգե՛ւ թագաւոր, / պատսպարան կենաց մերոց հպատոր... ի չար ժանեացն գազանաց ազատօղ, / ի վիշապաց ժանեաց ի կեանս կորզօղ. / եւ այլքն յայտնիք են։*

11. *237ա* Ի վերայ չորս եղանակաց – *Ամառն կենցաղս ժամ վաստակոց, աշունն հաւատք, արդեանց գործոց... աշուն է ի Իե.էն մինչեւ Խ. ամ, / ձմեռն է <է> ի Խ.էն ի Հ.։*

12. *237բ* [ստ. անկ., ընդգծուած՝ Մինչ ի տապան դնիլս ի տան] – *Երրորդութեան մի Տէրութեան փառք եւ պատիւ յաւիտեան, / որ համայնից տալ գոլ եւ կեան, խոստանայ փառք հանգստեան... լե՛ր պահապան եւ ինձ պաշտպան։*

13. *238ա-9ա («ԲԱՐՍԵՂ ՎԱՐԴԱՊԵՏ»)* – *Բարսեղ ողջիկ վարդապետիդ, կենաց բանին աշակերտիդ / ողջագուրէ զքեզ քո Որդիդ՝ զնախնի արարսն ածեալ ի միտ... զոր ինչ խնդրէր, ասաց, տացի վասն այս յերկրէ գձեզ վերածի։*

14. *239ա-40բ («ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՐԺԱՊԵՏ»)* – *Գրիգոր գրեա՛, զի լըրասցի պատգամ բանին Հօրն Յիսուսի... գայսոսիկ լաւ տե՛ս, գրով ծանո՛ւ մեզ, զի է ինչ իզուր, այլ նախնեացս ի տուր։*

15. *241ա-3ա* [Օրինակ գրութեանց. կաղապար] – *Գերապետական գլխոյն գերագունեալ եւ ի գերագոյն գոյէն գեր երեւեալ, ի գերաբուղխ աղբերէն գերազարդեալ հիմն եւ հաստատութիւն եկեղեցւոյ, պարծանք եւ պսակ եկեղեցւոյ... եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որ եւ մեծութեամբ քով ողջ լիցիս ի պարծանս հոգւոյս ամէն. այսքան առ այս։*

16. *243բ-5բ* Օրինութիւն – *Ի տակար ժամանակին ա-*

ռատ բարութիւն եւ նուազութեանց լիութիւն, սգոյ տրտմութեան մխիթարութիւն, լալագին աչաց ծաղր եւ բերկրութիւն... օրհնեսցո՛ւք զՏէր միշտ յաւիտենին։

17. *246ա-7ա* Են եւ բանի մի գծագիրք կամ նշանագիրք, որ ոչ յոլովիցս են առ կամ կիր – *Այսինքն, զորօրինակ, ընդ, ըստ... Տէր երկնից սիւն, որ է եւ այլն (բոլոր բառերից առաջ իրենց նշանագրերը)։*

Գ. 1. *296ա-315բ* [Բառգիրք] – *Ախտ, ախտի, -իւ՝ ցաւ, դարդ... քաղաքագիւղ՝ [գ]եղջ, մեծ գեղ, օր՝ աւուր, օր, կուն, երկայօր՝ [ա]ւուր, ձիգ օր, կեսօր՝ [ա]ւուր, օր հասարակ։*

Վջ. գրչից՝ «Սոխա են բառ հոլովադասք իւրաքանչիւր անուանց, ըստ բանի հոլովադասուց՝ շարամանեալ ի պէտս ուխտի մանկանց եւ թերավարժ անձանց»։ Գլխաբառերը բաժանուած են ըստ հոլովումների պատկանելութեան։ Բառերը բացատրում է խոսակցական բառերով, երբեմն՝ պարսկերէն կամ թուրքերէն։

2. *315բ-23ա* ստ. լս. գրչից՝ Այժմ սկսանին բառ բայից շարամանել ըստ կարճին – *Ագաւեմ՝ ագաւել, ամփոփեմ՝ ժողովել... վարկանեմ՝ համարել, աջանեմ՝ խաջանել։*

Գլխաբառերը խմբաւորուած են ըստ լծորդութիւնների՝ երկանգամեայ խմբաւորմամբ։

Դ. *324ա-8բ* Ցանգ մատենական վկայութեանց ի Քրիստոսէ եւ յառաքելոց ներ Նորում Կտակարանում առբերելոց ի Հնոյն – *Ծննդոց. Գլ. համար. 1. 27. Արու եւ էգ արար զնոսա. Մտթ. 19. 4, Մարկ. 10.6... Մաղաքուայ... 4. 6. Զի դարձուսցէ ըզսիրտս հարց յորդիս. Ղուկ. Ի. 17։*

Ե. *329ա-344ա* Եվիրայեցւոց, բաղդէացւոց եւ յունաց անուանց թարգմանութիւն – *Աբարիմ՝ անցք կամ անցաւորք, Աբբայ՝ հայր, սիրացւոց է բառ... Ծնանայ՝ վիշտ, անիրաւութեան ցաւ։*

Զ. *345ա-51ա* Ցանգ մատենական – *Աբարիմ կամ Յաբովբ, Թուոց 21։ 11, 27։13... Օձման վերջնոյ խորհու[րդ] Յակօբ 5։14։*

Է. *351բ-3ա* [Յաղագս Աւետարանաց եւ աւետարանչաց] – *Աւետարան, որ է ըստ Մատթէոսի. Զինքն Մատթէոս աշակերտ Տեառն գրեաց զԱւետարանս... գրեաց Յեփեսոս քաղաքի, ի խնդրոյ եկեղեցւոյ Ասիոյ, ի լեզու յոյն։*

– 353ա Մատթէոս՝ երգ կենաց, Մարկոս՝ երգ կենաց, բարձր պատուար եւ կամ ի վերայ տանեաց (այսչափ)։

Ը. *353բ* [Ոտանաւոր] – *Տրակ յերկինի հաստատ եղեալ հաստատուն, / յորմէ ճշմարիտ վերընձիւղեալ ոստ աճուն... սրօբէաբար յաճախիմատ բենաբան, / դու ախոյեան ամուր վահան յաղթական /// (շար.)։*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԹ. դ., շղագիր*

292ա-3ա [Ներբող առ սուրբ Յակոբ հայրապետն] – *Այգւոյ Փրկչին ողկուզաբեր ոստ աճիւն, / յորմէ ճշմարիտ պատուաստացեալ հաստատուն... Տեառն Աստուծոյ, որ կա անշարժ յանդիման, / հայցեա՛ նմին տալ մեզ զշնորհ զղջացման։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Յա Տէ՛ս Տիտղոսաթերթ։

275բ տէ՛ս խորագիր։

Շա Համառօտութիւն Մեկնութեան սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ, *որ կոչի Հետարան երկնաճեմ դեռափթիթ համբակաց մերազնէից։ Հ[այր]* Իսահակայ Կ[ողբացի], *հ.(՞)* Աղէքսանդրով։ *Հայրապետութեան գերագահ* Աթոռոյն Սրբոյ Էջմիածնի *տեառն* Մատթէոսի *ամենայն Հայոց գերընտիր վեհա[փա]ռ կաթուղիկոսի եւ ասպետի տէրութեանց, 1865, ՌՅԺԴ.։*

Ծնթ. Այլ ձեռով տողամիջում՝ «Յովհաննէս 2» ներեւում՝ «գրուեցաւ 1123 թուականին» (հաւանաբար վրիպում է)։

11բ Վասն որոյ ըստ կարեաց մերոց արարելոցս փոխարէն խնդրեմ զաղօթս յամ[ենայն]ից ընթերցողացդ առ Աստուած աղբիւրն բարեաց առաքել, զի թերեւս աղօթիւք սրբոյն Գրիգորի *եւ ձերդ թողցէ ամենակարող զօրութեամբն իւրով զմեզս իմ ի կեանս այս եւ զկնի աստի կենացս յստորնային օթեւանի զգետեղումն իմ յարքայութեան իւրում, հանդերձ բազմերախտ հարբ |12ա| եւ մարբն իմով եւ հոգեկից եղբարբք իմովք եւ հոգեծին եւ ցաւակից քերբք իմով, յիշեցէ՛ք, որ եւ դուք յիշեալ լիջիք առաջի անմահ գառինն Աստուծոյ։ Մնամ ծառայ ծառայից Աստուծոյ Հ[այր]* Կ[ողբացի] Իսահակ *ա[բեղայ] հ.(՞)* Աղէքսանդրեան։

260ա Այսինքն հայեցայս ի հառաչանս հեծութեանս ոչ միայն իմ, այլեւ ամենայն ընթերցողաց սոյն գրքոյս եւ հառաջողաց սովաւ ի վերայ մեղաց իւրեանց։

265բ Փա՛ռք անճառելի, անիմանալի, անթարգմանելի, միայն հաւատով ըմբռնելի, յուսով դիմելի, սիրով ճաշակելի, քաղցր եւ համեղ, ամենակարող, ամենիմաստ եւ ամենաբարի ստեղծողիդ ամենայնի՝ Սրբոյ երրորդութեանդ՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյդ Սրբոյ, յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն։ Յայսմ գլխոջ զկնի առաջնոյ եւ վերջնոյ մեկնութեանց եղեւ աւարտումն յամի Տեառն 1745 եւ Հայոց ՌՃՂԴ. (1745), ի տօնի Եփեսոսի *սուրբ ժողովոյ երկու հարիւր հայրապետացն։ |266ա| Ընդ որոց եւ համակարգեսցի ակնարեւ հոգւոյս ցանկալի սուրբ վարդապետն իմ* Գրիգոր Նարեկացին *եւ աղօթիւք նոցին եւ նորին Սուրբ երրորդութիւն եւ միոյ աստուածութիւնն ազատեսցէ զխղճալի եւ զողորմած բարեսէր եւ ուղղափառ հաւատով քրիստոսական եւ առաքելական հրամանաց հնազանդ զազգն իմ հայկական եւ զերեքերանեան հրէշտակակենցաղ հայրն իմ եւ զգերապատիւ պատրիարքն սրբոյն* Սաղիմայ *զԳրիգոր աստուածաբանութիւն վեհապետն եւ զՅակոբ պատրիարքն եւ ի շառաւիղէ նոցա ըստ հոգւոյ նորաբողբոջ ընձիւղիս* Յարցախէ Հ. Յ. Ս։

286ա Փա՛ռք Սրբոյ երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Սրբոյ Հոգւոյն, որ անկէտ իսկութիւն, այսինքն՝ անեզր եւ անվախճան, ըստ սկսման եւ ըստ վախճանի, որոյ իշխանութիւնն է անկշիռ եւ անչափելի, անսահմանելի, անքն-[ն]ելի, որոյ էութիւնն է յարակայ, իսկ ըստ արարչականին, ըստ առաջնոյ եւ ըստ երկրորդի ստեղծագործութեանս, որ մինն է յոչ էից արարչութիւն եւ երկրորդս նորոգման եւ եւս այս փառաբանութիւնս նմա տացի յանփոփոխ եւ անզուգական յաւիտեան: Որ եւ ես եմ անարժանս փառաւորակից սրբոյ վարդապետիս ըստ կերպի նորա գԱստուած եռանձնեայ օրհնելով ի յաւիտեան յաւիտենից. ամէն:

295ա Որոյ վերոյ վերոգրելոցն եւ յստորեւ եղելոցն աղօթիւք ողորմեսցի եւ մեզ Աստուած ըստ հայցուածոց սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ *եռարփեան, հրէշտակական վարդապետի. ամէն:*

*295բ Վերջապէս զայս եւս ծանի՛ր, բարեմի՛տ ընթերցող, զի ուրէք-ուրէք զառեցեալ վկայութիւնսն յԱստուածաշնչէն եւ ի վարդապետաց մէք համառօտելով առեալ եմք ըստ պահանջման բանից մերոց, ուրեմն, երբ հանդիպիսն, մի՛ կարծիցես, թէ մէք խոտելով եւ կամ վասն զանցառութեան այնպէս եդեալ եմք, այլ՝ որքան որ ըստ համառօտութեան մեր բանիցն պէտք գայինն: Փա՛ռք եւ երկրպագութիւն անբաժանելի Սուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Սրբոյ Հոգւոյն, յաւիտեանս. ամէն:**

* Ծնթ. Այսպիսի փառաբանական եւ օրհնաբանական հատուածներ կան նաեւ այլ միաւորների վերջում:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

(ԺԹ. դար, շղագիր)

13բ Թարկմանեալ իսկապէս ի թըվին հազար ութը հարուր ամի ամսեան Ապրիլին եղեւ պարտամուրհակս Աղէքսանդրապօլ *երկայնամըտեալ ըսպա (՞) մինչեւ կերիցես պատավա* Կապըտղուն *երկրեան թախանձուե (այսպէս):*

14բ ելսաբերթ *[տողամէջերում՝ (ա-ֆ, աժիմ)]* Ղազարեան *ի թըվին հազար ութը հարուր ամի, ամսեան հազար ութը հարու[ր] հ(=մ)ընամ ձեզ խոնար[հ] ծառա ես՝* Թեղեղան Յակոբ, Առութիւ[ն]*:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «3615», «1865,* Մ[եսրոպ] *եպ[իսկոպո]ս», 2ա՝ «1194/3615»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *13բ՝ «Այս գիրգս», «Илтына», 14ա՝ «այս գիր», «թերահաւատիցըս տառից եզակայն արթեանց», 14բ՝ «արփիեան աղօթք ճաճանձ Ջաւսագեղ», 15բ՝ «ամա, ամսաւրս», 116ա՝ «Գալ աղօթք* Մանասէի *բարեկամ,* Մարիամ Ղուպեանց, Յոհաննէս Կարապետեանց *քույր եւ եղբայր միմեանց», 167ա (մատիտով)՝* «Մարիամ, Անանայ, *ԿՀ. Դ», 172բ-3ա՝* «Յոհաննիից Կարապետանց Մարիամ Ղուպեանց»*:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՉ՝ *2բ, 3բ, 9աբ, 12ա, 12բ, 13ա, 13բ, 15աբ, 48ա, 63բ, 64ա, 105բ, 122բ, 150բ, 200բ, 247ա, 275բ, 293ա, 295ա, 337բ, 338ա, 344բ՝ մարդկային, բուսական, կենդանական, թռչնային, կենցաղային իրերի պատկերներ, անվարժ գծուած, մատիտով:*

3616
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ԳԻՐՔ ՀԱՐՑՄԱՆՑ

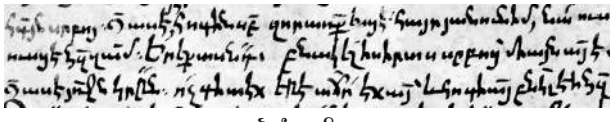
ՏԱԹԵՒ ՊԽՋ. – 1397*, ԺՋ. դար

ԳՐԻՉ՝ հեղինակը (թ. 1-122, 127-36, 139-51, 155-238, 241-2, 244-56, 260-70), Անանուն Ա (թ. 123-6, 137-8, 152-4, 239-40, 243, 257-9, 271-311):

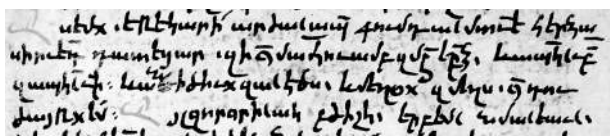
ԹԵՐԹ՝ 319. չգրուած՝ 108բ: ՊՐԱԿ՝ 1-23×16 (1, 5՝ 10, 2, 11, 13, 16, 20, 21, 22՝ 12, 3, 4, 17, 23՝ 14, 6՝ 6, 7՝ 9, 8՝ 18, 19՝ 21)+1+8**: ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ լուսագծերով (թ. 1-122, 127-36, 139-51, 155-238, 241-2, 244-56, 260-70). այլ թուղթ՝ լուսագծերով (թ. 123-6, 137-8, 152-4, 239-40, 243, 257-9, 271-311), յաւելագրութեան թուղթ՝ լուսագծերով (թ. 312-9): ՄԵԶՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգրաձման նոտրգիր՝ թ. 1-122, 127-36, 139-51, 155-238, 241-2, 244-56, 260-70 (նմուշ՝ 8ա), նոտրգիր՝ թ. 123-6, 137-8, 152-4, 239-40, 243, 257-9, 271-311 (նմուշ՝ 240ա): ՏՈՂ՝ 27, 27-30 (թ. 123-6, 137-8, 152-4, 239-40, 243, 257-9, 271-311): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ մետաքս: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Դ+Ե-Ը՝ սպիտակ հաստ գծաւոր թուղթ (ԱԲ, ԷԸ), կապոյտ չգրուած թուղթ (Դ-Զ):

* Ծնթ. Ձեռագրի այն մասը, որը Տաթեւացին է գրել, ըստ ԺՋ. դարում Անանուն Ա գրչի արտագրած յիշատակարանի՝ (310բ-1ա) գրուել է 1397 թ., իսկ միւս արտագրած յիշատակարանը 1387 թ. է:

** Ծնթ. Պրակահաշիւը թ. 1-125՝ ըստ կարաթելերի (11բ՝ ե, 66ա՝ ժ). մնացածն ըստ պրակահամարների: Պրակահամար ունեցող էջերն են՝ 137բ՝ ԺՋ, 153բ՝ ԺԷ, 154ա, 165բ՝ ԺՐ, 166ա, 181բ՝ ԺՓ, 182ա, 197բ՝ Ի, 198ա, 209բ՝ ԺԱ, 210ա, 223բ՝ ԻԲ, 224ա, 239բ՝ ԻԳ, 240ա՝ ԻԴ (կտրած է), 272բ՝ Իե, 273ա, 284բ՝ ԻՋ, 285ա, 296բ՝ Իէ:



Նմուշ 8ա



Նմուշ 240ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – (գծանկարային). Ճակատազարդ՝ 32ա, 63ա, 102ա, 248բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Զարդագիր՝ մարդադէմ (Ջ՝ 32ա), հանգուցագիր, թռնագիր (248բ): Գոյն՝ կարմիր:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն. Թ-ժէ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 121, Հմ 66, Դ.:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. վերջին նորոգումը ԻԱ. դ.ի. կազմը, կազմաստառները եւ պիպ. Ա, Բ, Է, Ը՝ նորոգման ժամանակի. թ. 1՝ վերին մասը պատռուածընկած, բնագիրը վնասուած, լուսանցակողերի սպիտակ թղթով լրացումները 1756 թ-ի նորոգման ժամանակի, թերթերն աղտոտուած, գրաղաշտը փոխ-ինչ գունափոխուած. տեղ-տեղ կարմրագիր հատուածների թանաքը տարածուած, թափուած, անընթեռնելի. կան ջնջագիծ հատուածներ, որոնցից շատերը բնագրի մաս են կազմում, 151բ էջի վր. ձախ անկիւնը նորոգուած այլ թղթով. 1756 թ. նորոգման ժամանակ վերակազմողը համարակալել է գլուխները եւ թղթերի վրայ գրելով՝ սոսնձել լ.ներում, որոնք չեն համապատասխանում բնագրի հերթականութեանը, ինչպէս նաեւ էջակալել է ձեռագիրը այբբենական կարգով (սկսում է ՂՋ., ՂԷ., այնուհետեւ Ճ., ՃԱ.. սակայն հետագայ ընթացքը եւս խախտուած է), բնագիրը սկ.ից պակասավոր, ընդմէջ 1-2ի, 11-2ի, 21-2ի, 49-50ի, 65-6ի, 79-80ի, 111-2ի, 122-3ի, 178-9ի, 203-4ի, 240-1ի, 296-7ի՝ անորոշ հանակի ընկած թերթեր, հատակ հնարաւոր չէ պարզել (տե՛ս Բովանդակութիւն). էջանշան՝ թ. 28, 100, 178, 203, 247՝ կապոյտ կտաւ, թ. 61՝ կապոյտ կտաւ եւ սպիտակ թել:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-46բ, 49ա-311ա [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Գիրք Հարցմանց]

Տե՛ս ձեռ. 921, 3ա-367ա: Յառաջաբան գրոցա/չիք: 1. ա-գ/չիք: 2. Յանկ/չիք, Նախադրութիւն/չիք, ե/1ա-5ա (սկ. /// եւ[ներորդ, զի չարչարանա[ւքն իւր յուսադրեաց] զմեզ..., զոր թէ ախորժէին, կարելի էր ///... (2ա) մէջից /// [Զ]ի՞նչ է տալն որդոյ գկեանս կամ գատաստան...), գ/5ա-12ա (մէջից)... զի բախումն Հոգոյն է ելումն, իսկ ելումն է շարժումն միոյն առ ///(12ա) մէջից /// դարձեալ ասէ միակն երկակ շարժեցեալ...), է/12բ-30բ (... եւ սամոսատցին Պօղոս եւ Դիոթորոս, որք Բ. անձն եւ Բ. բնութիւնս /// (22ա) մէջից /// ծանի՛ր եւ զայս, զի մի բնութիւն ասեմք...): 3. [Յանկ]/31աբ, ը/32ա-46ա, 49աբ, 46աբ** (...ըստ խորութեան թաքուն եւ ըստ անգիտութեան բարձր/// վջ.), թ/50աբ (սկ. /// կամ նուազ պարգեւս ընդունին...), 53ա («Տեսիլն եզեկիելի» մանրատառ գրութիւնը ներառեալ, որ պէտք է լիներ ձեռ. 3616ի 50բ էջի գրչի ցուցման տեղում, իսկ 53բ կրկնում է 52բ-ի համապատասխան տողերը), 50բ-1բ, 53ա («Հ[արց]ց. Վասն էր Դիոնիսոս Ք. դաս հրեշտակաց ասէ... Պ[ատասխանի]. Համաձայն են միմեանց սուրբ վարդապետքն...» հատուածը, տե՛ս նաեւ ձեռ. 3616ի 53ա գրչի ցուցումը, որ է կետերով առանձնացուած տողը), 51բ-2բ, 54ա-9բ, 61բ-2ա (հետեւել գրչի ցուցումներին), 59բ-61բ (գրչի ցուցումների միջի եղածը): 4. [Յանկ]/62աբ, ժ/63ա-73ա (... եւ կամք ոչ կենայ անդ ///... (66ա) մէջից /// աննմանութիւն բազում եւս...), ժա/73ա-7բ, ժբ/78ա-86բ (... զի յոմանս առաւել է լոյսն /// (80ա) մէջից /// զգիշերն Զ. ժամ ի կշիռն ի կարիճն...), ժգ/86բ-97բ, ժդ/97բ-101ա: 5. [Յանկ]/101աբ, ժե/102ա-4բ, 106բ, 104բ-5ա, 107ա-8ա, 105ա-6բ, 109ա-13ա (... լանջք, որ փորիւն մազածածուկ է ան/// (112ա) մէջից /// հոգին զմարմին ոչ առնի կիր...), ժզ/113ա-22բ (...նախ նկատի ի միտքն /// վջ.), ժէ/չիք: 6. [Յանկ]/չիք, ժը/չիք, ժթ/123ա-6բ (սկ. ///ուրախութեամբ զարդարէ եւ փառաւորէ...), ի/126բ-141ա, իա/141բ-56ա***, իբ/156ա-66բ, իգ/166բ-78բ: 7. [Յանկ]/178բ (...Մեռասանեւորդ. Զսուրբ /// վջ.), իդ/179ա-81բ (սկ. /// չարչարակից եղեւ Մովսեսի...), իե/181բ-4բ, իզ/184բ-8բ, իէ/188բ-94ա, իը/194ա-8ա, իթ/198ա-203ա: 8. [Յանկ]/203աբ (...զբերան իմ բացի /// վջ.), լ/204ա-47ա (սկ. /// եղեալ ամենայն արարածոց..., ... յարեաւ ի Քրիստոս ի մեռելոց եւ երան /// (241ա) մէջից /// այսինքն՝ բնական, բանական...), 9. [Յանկ]/247ա-8բ, լա/248բ-66ա, լբ/266ա-75ա, լգ/275ա-85ա, լդ/285ա-96բ (եւ չիցէ եպիսկոպոս յարկի (921 ձեռում՝ եկեղեցի) աւրհնեն եւ խաչի կնիք տան /// վջ.), լե/չիք: 10. [Յանկ]/չիք, լզ-լթ/չիք, խ/297ա-301բ (սկ. /// չորրորդ. վասն որոյ փառաւորութեան քառակի լիցի ուրախութին...), խա/302բ-10բ, Յիշատակարան գրոցս /301բ-2բ (Տե՛ս Յիշ. գրչութեան), Յիշատակարան Հարցմանցն Գէորգայ/310բ-1ա (Տե՛ս Յիշ. նախագաղափար աւրինակի):*

267բ գրչից՝ «Այլ դու, ո՛վ այդ Աստուածոյ, մաբռամիտ եւ ճգնազգեաց միայնաւոր սուրբ հայր<ք>դ Սահակ, թէեւ զիջանես զեղբայրական սիրով խնդրել բանս ի մէնջ, սակայն կարօղ ես եւ զթերին լնուլ եւ զաւելորդն կշռել եւ զմեզ օգտեցուցանել, ի ներոյդ է ոյիին պայծառամիտ սրբութեան աւտի, որովմիշտ երանութեամբ զԱստուած տեսցես՝ խորհելով յաւէնս նորա ի տուէ եւ ի գիշերի: Որ եւ [յ]արազուարճ բարեջանկութեամբ լի եւ ամէնազան խաղցռորակ պտղաւէտութեամբ տնկեսցիս ծառ բարձրաբերձ ընթացս հոգոյն ի մէջ յեկեղեցւոյ տանս Թորէոմայ ազգիս Հայկազեան: Ողջ լե՛ր ի Տէր ի պարծանս մեզ» (տե՛ս նաեւ տպ. էջ 558):

Տե՛ս նաեւ Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց, Կ. Պոլիս, տպ. Աստուածատուր Կոստանդնուպոլսեցու, 1729, հմմտ. տե՛ս Հայ գիրը 1512-1800 թուականներին. Հայ ձեռագիրք գրի մատենագիտութիւն, [կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ք. Կոչոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, էջ 286, Հմ 376:

Ծնթ. 8ա էջի այլ թանաքով ջնջագծով հատուածը 7բ էջի շրնկութ. է, բայց 8ա էջի խոռագրից առաջ էլ պիտի լինէր 1,5 սիւնաձոց մի նիւթ, ուր է՝ «Դարձեալ ընդդէմ այնոցիկ, որ արարած ասեն զԲանն Աստուծոյ եւ զՀոգին՝ որպէս Արիոս եւ Մակեդոն եւ հրեայք եւ այլք», որը կայ տպագրի 55-56 էջերում, իսկ Հմր 921 ձեռ-ում՝ 49բ (վջ-ի 2 տողից) – 50բ էջում եղած «Դարձեալ ընդդէմ այլազգեաց, որ արարած ասեն զԲանն Աստուծոյ եւ զՀոգին՝ որպէս Արիոս եւ Մակեդոն...» սկսուածքով 2 կարմրագիր հատուածները չկան:

* Ծնթ. 31ա էջի խոռագրից առաջ եղած մասը 28ա էջի խոռագրից առաջ եղած հատուածի կրկնութիւն է: Այս եւ միւս էջերի ետեւառաջութիւնը, կրկնութիւնը պայմանաւորուած է բնագրի եւ լուսանցների համապատասխան մասերում առկայ գրչի ցուցումներով. այսպէս՝

46ա (առտ. լս-ում գրչի ձեռքով, բոլորգիր)՝ «Զայս Դ. թղթով ի յետի նշան (ութանեւ նշան) գրէ» (տե՛ս 49ա):

49ա (վր. լս-ում գրչից)՝ «Զայս ետ (ութանեւ նշան) իմա՛» (տե՛ս 46ա):

50բ (առտ. լս-ում գրչից)՝ «Զեզեկիէլի տեսիլ հաստ գրէ. Բ. թուղթ շրջէ» (տե՛ս 53ա):

53ա (վջ-ում գրչից)՝ «Յառաջին թղթին միւն այլ երեսն գրէ նշանածէ» (նշանը տե՛ս 51բ՝ խոռագրից առաջ):

59բ (առտ. լս-ում գրչից)՝ «Աստ գրէ եւ այլք ասեմ. Բ. թուղթ շրջէ» (տե՛ս 61բ):

61բ (առտ. լս-ում գրչից)՝ «Բ. թղթով յառաջին շինածն գրէ /// 3որ դասէ անկան» (տե՛ս 59բ):

62ա (խոռագրից առաջ 2րդ տող)՝ «Յառաջ գրէ, հան զՀարցումն, որ ասէ 3որ դասէ անկան»:

104բ (առտ. լս-ում գրչից)՝ «///ե. համարն /// միւս կողմանն [դի]մաց աստ գրէ» (տե՛ս 106բ՝ մանրագիրը):

** Ծնթ. 49բ էջի նիւթի շարունակութիւնը գտնւում է 46ա էջի խոռագրից սկսած մինչեւ 46բ («Ալֆա եւ Օմեգա… զի անդամք եւ մարմինք եմք նմա ըստ առաքելոյ»). դա է 46ա-ի կրկնութեան պատճառը:

*** Ծնթ. Ձեռ. 921-ի թ. 189-90ի միջեւ 1 թերթ կտրած, բնագիրը պակասաւոր, տե՛ս ձեռ. 3616, 146ա-7բ:

Ձեռագրում առկայ չգրուած տողերը բնագրի բացթողում-պակասներ չեն (տե՛ս Վիճակ): Կան գրչի արած բնագրային ետեւառաջութիւններ (տե՛ս Գրչի ցուցումներ), որոշ կրճատում-բացթողումներ, երբեմն էլ լրացում-յաւելումներ, լս-ային կամ ազատ թողնուած հատուածներում մանրատառ սրբագրումներ (11ա, 35բ, 36ա, 40ա եւ այլուր). երբեմն տուեալ էջի լրացում-սրբագրումը վերաբերում է մէկ այլ էջի (տե՛ս 104բ՝ գրչի ցուցում):

312ա-4բ Հարց. Քսկիզբն Ա., Հարց. Ջորս գիրս Բ. … Հարց. Զզոխն. Ք:

314բ-6բ երկրորդ ցանկ գրուս. մինչ ի յայս տեղ յառաջ հարց այսուհետեւ յետ գնայ – *Հարց. Զարատաւոր քահանան. Ա. … Հարց. Զծառն Բժ. պտուղ. ՂԸ., Հարց. Զհարցմունք Գէորգայ. ՂԹ.:*

Ծնթ. Յանկերը ծաղկամաղ են, խառն այբբենական դասաւորութեամբ եւ «զ» յօդի յաւելումով: Զ տառը 2րդ ցանկում չկայ:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բոլորգիր, ԺԵ. դար

ա. *47ա-8բ* [Յայլմէ ſառոզ վասն պատարագին, ի բանն առաքելոյն. (Փոռձեսցէ մարդ զանձն իւր եւ ապա ի հացէ)] (Ձմեռան ՃԻԲ.) – *Գիտելի է, զի Գ. ազգ կերակուր կու բանի յաշխարհս յամենայն… եւ ապա ի հացէ անտի կէր (նիւթի որոշ արտայայտութիւններ կրկնուած 46բ էջի յաւելուածոյ հատուածում):*

Համմտ. Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզգիրք. Ձմեռան հատոր: Տպ. Աբրահամ Թուակացու, Կ. Պոլիս, 1740 թ., էջ 5532-51 (47ա-48ա էջի կէսը): Գրուած են շինծու նոտրզրով, 1756 թ. հետագայ կազմողի ձեռքով:

բ. *48բ* Վասն կնոջն է – *Կին քո որպէս այգի վա[յե]լուչ… եւ զուարճալիք երեւեսցին ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ սրբոյ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

*310բ եւ այս յաղագս այսորիկ այսքան ոչ ըստ բաւական բանի տուեալ զլուծումն, այլ ըստ կարի տկարութեանց արտայայտումն, մանաւանդ հարկեալ ի սիրոյ քումդ եղբայրական խնդրոյ: Եւ այս խռովութեան ժամու եւ յանձուկ տեղոջ, յորում պաշարեալք ի հինից նետողաց, կրկին յարուցեալ խորագմ անուանեալ յազգաց, զոր եւ անբաւ բազմութեամբ ասպատակեալ աւերեաց զաշխարհս Հայոց, Պարսից, Վրաց եւ զամենայն Արեւելեայս. ոմանք ի գերութիւն վարեալ՝ արք եւ կանայք, եւ կէսք՝ առ[ա]թուր դիմաթաւալ սրախող[խող] գալարեալ, առհասարակ քահանայ եւ աշխարհականք, գէշ անկեալ դիակամբք, անթաղ ընկեցեալք, եւ այլ՝ ի բազմազան տանջանարանս մաշեալք: Ոմանք հրով կիսայրեացք տոչորեալք, եւ այլ[ք] ի սովոյ գազանաբեկ վտանգեալք, կէսք խստամբեր կրօնիւք չարչարեալք եւ այլք երկեղիւ պակուցեալք: Որ եւ մերն ունելով իբր մեռաղս կամաւոր ի [դի]պահոջ Շահապօնս կոչեցեալ ամրոցի, ոչ ինչ ընդհատ բերելով ի մեզ զօրինակ մեծի սաստս սաքսուռն աւենի: Նախ, որպէս անդանօր ողջունեն զիաղաղութեան եւ շինութեան գոլ յեղակարծ ժամու հասանել բարկութեան, նմանապէս եւ աստ՝ աւուրն կիրակէի ասացեալն կրկնոյ Ջատկի, յանկարծահաս ժամու շարժեալ հեղեղաց ուղխից խռովութեան զաւրաց, սաստագին գոչմամբ եւ ահագնատեսիլ սուսերամերկ կորովալիճ նետողաց |311ա|, որք պատեալ պահեալ պաշարէին զմեզ: Ասացեալն նմանանապէս եւ աստ կատարեալ, ոչ միայն անդ՝ ի հեռաստան, կամ աղալ երկ[ան], այլեւ ի դռան կլայիս սակաւ ինչ դանդաղեալ, միոյն փրկեալ եւ միւսն գերեալ: Էր եւ տեսանել աստ աղէղորմ տեսիլ միայն արտասուալի դիմաւք եւ կամաբարձ հառաչ-

մամբ. ազգ եւ սիրելիք, ծնօղք եւ եղբարք: Այլ ինչ ոչ օգնել ի գերութիւն վարելոց, որպէս եւ յայնմ աւուր ի կորուստ մատնելոց: Այլեւ աստ ապաշաւելն ոչինչ օգնել, որպէս եւ անդ՝ ոչ լսողացն բերանով հաշեալք, որ ոչ գոյր անդրէն դառնալ եւ ոչ կարի աւժարացն շահավաճառ եղեալ, ո՛չ գիւտ եւ ո՛չ ողորմ, հանգոյն յիմարացն ըրիորդաց, զի ունողք բարէկեցիկք կենօք եւ ոչ նոյնպիսիքն սովամահ տուայտեալք ի սպառել սիրոյ եւ հատումն յուսոյ, բազմանալ անօրէնութեանց եւ տիրել անզղջութեանց, որ եւ խղճի որդանց անհանգիստ մտաց, եւ շրջապարեալ ընդելեաց ի հեռատակ ճիւռաղաց: Եւ առ այս եկն ինձ, ո՛վ քաջ զուգակշիռ հասարակութեանց մեծատանց եւ աղքատաց, զի որոց բազումն աւանդեցաւ, առաւել ինձ պահանջեցաւ, եւ փքացելոցն հպարտութեամբ փոխանակ խրախուսութեանց՝ ճիչ աղաղակի ընդդէմ հեշտալեաց անհանգիստ խշտիս յերեկօրեայ զառաւաւտ խնդրէաք, եւ ի նմա զեռանդն երանելաք: Եւ այս ոչ շաբաթու եւ աւուրց սպառեալ, այլ ամսոց յերից երկարեալ սորին, եւ գործելեացն վրէժ ոչ կշիռ հատուցեալ:

Եւ այս աղէտ անզերծ տարակուսից շրջապատեալ զմեզ շրջագայութեամբ տումարի Հայկազեան սեռից՝ հարիւրից կրկնակի քառից եւ վեցեաց վեցից (100×2×4+6×6=836+551=1387), յորում ամի եղեւ ծռատօն զատկաց ազգի կոչեցեալ յունաց, ի վերոյ ասացեալն աւուր նորոյս տէրունեաց: Եւ այսպէս տրտմեալ սգով եւ թա<ղ>խանձեալ մտաւք՝ ընծայեցի տխեղծ մատամբ զխունախոյ գնուէրս բանի՝ իբր զլւմայս այրոյն քումդ գանձարանի: Եւ մաղթեմ եղբայրական սիրով, զի ըստ բնածին բարեբոյս բարուցդ աշխոյժ մտաւք ուղղապէս որոնել, զթերին լնուլ եւ զաւելորդն կշռել: Հաւանեալեացն Տեառն շնորհք եւ սխալանաց տկարս անօթոյ միայն բարէսէր կամօք յիշատակ բարի առ քոյդ արձանագրեսցի ի Տէր. ողջ լե՛ր:

Տե՛ս ԺԴ. դ-ի յիշ-ք, էջ 567-9, Հմր 709. յիշ-ն առել է Հմր 915 ձեռ-ից:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

301բ **Յիշատակարան գրոյս.** *Արդ, ես՝ վերջինս ի ծնունդս յեկեղեցւոյ եւ տրուպս բանասիրաց,* **Գրիգոր** *պիտականուն խնդրող բանին, բացայայտեցի զբանս Հարցմանց ի լուսաւոր բանից վարդապետաց եկեղեցւոյ, ի խնդրոյ ումեմն բանասիրի՝* **Ատոմ** *ուղղափառի, որ ի վաղուց հետէ բազումս թախանձէր: Եւ ես վասն իմոյ տկարութեանս եւ ժամանակիս վրդովման զխնդիրն յապաղէի, եւ ապա ի սէր եւ ի յանձուկ ժեռոյ նորին, ապաստանեալ ի նայն, որ զօրացոյց զտկարս՝ ձեռն ի գիծ արկանել, որ ատոյգ մայր հարցմանց ձեռս գիծ արկեալ եւ տեղ-տեղ բացայց եւ շալակ գրելով առաջաբերի: Աւարտեցաւ բազում միջոցաւ եւ փախստեամբ ի տեղիս եւ մեծ ջանիւ փութացեալ: Որ եւ ոչ ժամանեաց ի կատար բանիս վերոասացեալ խնդրողն, այլ ի հասարակ գրոյս հասարակաց եւ նա զկեանս առօրեա հասեալ ի գանձն իմաստից եւ յաղբիւրն գիտութեանց, որոյ յիշատակն աւրհնութեամբ եղիցի. ամէն:*

Արդ, եղեւ զրաւ բանիս ի շրջագայութեան Հայկազան տումարիս ՊԽՋ. (1397) թուի, ընդ հովանեաւ երկնահանգէտ մեծարգոյ ուխտի **Սիւնեաց** *նահանգի առաքելական աթոռոյ* **Սուրբ Առաքելոյս** *եւ այլ շրջակայ հրեշտակաբնակ սուրբ մենաստանեայց, որոց խնամօք ամրացեալ փրկեսցուք յամենայն փորձանաց. ամէն:*

Իսկ Լուծումն Հարցմանց այսոցիկ ոչ ամենեւին աւտարաձայն աւելորդս խուզեալ եւ ոչ գեղջուկ իմն աշխարհական խաւսից յարմարեալ, այլ զպիտանիսս յեկեղեցո եւ վարդապետաց ոգէշահ խնդիր հաւատոյ միայն հոգ տարեալ, ուղղակի ճշգրտութեան եւ անըստգիւտ իմացման, բովանդակել ոչ զամենայն, որ ամենեցուն է գիտելի, այլ զբանս բազումս, որ բազմաց է պիտանի եւ խնդրելի: Արդ, է ինչ ի սմա հաւաքեալ ի լուսաւոր բանից վարդապետաց սրբոց ըստ գրոյն կամ իմացուածոյն, եւ է ինչ |302ա| ներգործութեանց Հոգոյն Աստուծոյ շնորհաց, որ ծածկէ իմաստնոց եւ յայտնէ տղայոց յիւրաքանչիւր ժամանակս՝ ըստ կամաց իւրոց: Եւ թէ՛ այս եւ թէ՛ այն, դու ընկա՛լ զխնդիր մտաց առանց ամենայն երկբայութեանց՝ իբր միոյ կենդուռ աղբերէ կենաց՝ ուռճաշրացեալ եւ պտղաւէտեալ ի փառս եւ ի գովեստ նորին տնկագործի եւ առաջնորդի: Զոր եւ ես՝ զօրէն մշակաց բազմահաւաք պտղոց կամ փունջ մի անոյշահոտ բազմերանգ ծաղկաց, կամ չնչին թռչնոյ զխորիսխ մեղու, կամ որպէս լոմայս այրոյն, տաքապեալ («ր» տառից վեր գրուած՝ «ռ») գոյիւ աղերս ընծայեցի ի գանձանակ ճոխութեան ձեր մեծութեան իմաստնասէր եւ ճշմարտասէր յեկեղեցեայցդ Հայաստանեայց եւ ընթերցասէր մտաց: Որ եւ աղաչեմ զբարեմիտ հանդիպօղս՝ եղբայրական սիրով հաւանել, զպակասն լնուլ եւ զաւելիսն կշռել եւ պիտանեացն փառս վերածել այնմ, որ փառաւորեալ է ի պարգեւս իւր, իսկ զանպիտանն՝ ներել մերոյ փոքրընկալ անօթոյ եւ անդանդաղկոտ փութոյ:

Դարձեալ յերեսս անկեալ արտասուալիր դիմաւք, հողս եւ փոշի սուրբ գարշապարաց ձերոց, աղերսեմ ի խորոց սրտէ զհարազատ գութ հա[ր]ց եւ եղբարց մերոց հոգեւորաց, զի կաթ մի արտասուաց ի կաթիլ գուլէ ձերդ մաղթանաց ցօղեսցէ ի գերեզման հոգոյ իմ տառապանաց եւ լուասցէ զբազմաշարաւ զազրացեալ ոսկերս մեղաւք մեռելոյս, զի թերեւս վասն ձեր սիրալիր մաղթանացդ գտայց ողորմութիւն յամէնողորմ Փրկչէն մերմէ: Այլեւ վարժապետն իմոյ եւ մեծ հռետորին հայոց՝ **Յովհաննու Ոսոտնեցոյ** *եղիցի ի սմա յիշա-*

տակ մաղթանաց մասին աւրհնութեանց եւ վիճակի ժառանգութեան սրբոցն ի լոյս, զի նա ծնաւ մեզ ըստ բանի բազմաջան երկաւք կրթեալ ի մամուլս վարժարանի ի յոյսն կենդանի, որ եւ ձեզ յիշողաց եւ մեզ յուսողացս առհասարակ ողորմեսցի բարերար եւ բազում մարգասէրն Աստուած եւ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս. ամէն։

Այլեւ զերջանիկ գունդս փարաւղադ մաղթեմ, որք ընդօրինակէք զԳիրք Հարցմանց այսորիկ, գրել եւ սակաւ յիշատակս այսոցիկ, որպէսզի եւ դուք լիցիք գրեալ ի գիրն կենացն. ամէն։ Գրեցաւ յայսմ տեղւոջ |302բ| եւ հարցմունքն Գէորգայ *վասն բազում վկայութեանց, որ առեալ է ի գիրս յայս, զի անտարակոյս լիցի եւ են ամենայն հարցմունքդ ԺԴ. (14) գլուխ, որպէս յայտ է ի կարգիդ։*

Ծնթ. Թէեւ բովանդակութիւնը նկարագրուած է Հմր 921 ձեռ-ին յղումով, բայց յիշատակարանն այստեղ բերուած է, որովհետեւ կարեւոր տարբերություններ ունի թէ՛ յղուողից եւ թէ՛ տպագրից. օրինակ՝ այստեղ կայ կարեւոր մէկը, որ միւսներում չկայ. «...որ ստոյգ մայր հարցմանց ձեռս գիծ առկեալ եւ տեղ-տեղ բացայց եւ շալակ գրելով առաջաբերի...». սա համապատասխան է ձեռագրում առկայ վիճակին, այն է՝ կան բաց թողնուած շատ տողեր («բացայց») եւ մանրատառ («շալակ գրուած») հատուածներ եւ մի շարք ցուցումներ, որոնք թոյլ են տալիս կարծելու, որ գրիչը Տաթեւացին է (ձեռագիրս ըստ ամենայնի «Գիրք հարցմանց»ի սեւագիր տարբերակն է)։ Տե՛ս նաեւ ձեռ 921, 359բ-60բ, 366բ-7ա. նաեւ Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց, Կ. Պոլիս, տպ. Աստուածատուր Կոստանդնուպոլսեցու, 1729, էջ 558, 772-773, 188-189: Տե՛ս ԺԴ. դ-ի յիշ-ր, էջ 616-7, Հմր 771:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

316բ (1756 թ., Նոտրգիր, հետագայ կազմողի)

Արդ, ես՝ յետինս դաւանողաց եւ ունա[յ]նս ի բարեաց, / եւ անպիտանս ի կարգաւորաց, զառածեալս մեղօք / եւ տկարս հոգով, եւ սեռաց<աց>եալ մարմնով, / հեռացեալս ի կարգաց եւ մերձեցեալս մեղաւորաց, / անուամբս լի, գործօվս ունա[յ]ն, անարժան՝ |317ա| իբր տէր ըՍտեփան, */ ի ժամանիլն Թվին Ռ.արին երկոյ հարիւր ամք ընդ նոցին, / հինգ այլ վերայ որ բարեգործին (1756), զտեղի առի օթեւանին՝ / յերկիր* Բագվան Արշակունիւն, *ի գիւղ* Ջուջան, *որ յոտն պատին, / ի սպառիլ հայոց զարմին, ի զօրանալն գոռոզին, չարիք հասին հա[յ]կայ զարմին։ / Ի չորս դիմաց բորոքեցան՝ իբրեւ զգազանս արձակեց[ան], /* յԱրարատեան *երկիրն ելին, զորդիս խողխողեցին, / զօմանս սրոյ ճարակ տըւին, զայլ ոմն գերինս վարեցին, / վանորեայքն քանդեց[ան], լուսք կանթեղացն խաւարեցան, / կարկաւ[որ]աց դասք սգացան, մարգարէից բանքն լցան։ / Եկեղեցիք քայքա[յ]եցան, կաթուղիկոսք զփախուսք առին, / եպիսկոպոսքն մերձեցան, եւ աբեղաքն ցրվեցան։ / Իբրեւ զգառինս՝ գայլոց տըւան, ի չար մարդոց |317բ| հալածեցան։ / Արի՛,* Մատթէ՛, *զի քո բանին տեղի եղեւ Աւետա[րա]նն, / որ կու խօսէր զքաղցր լուր Բանն, պատմէր զերկրո[ր]դ գալուս[տ] մարքիկան, / յա[յ]տնէր, թէ արթուն կացէ՛ք ամենեքեան, / ահա Քրիստոս գայ ի դատաստան / վասն մեղաց, որ գործեցան, / թէ ոչ անցցէ ա<յ>զգս այս մինչեւ եղէցի։ / Ահա առ մեզ կատարեցաւ, տեսաք զօվ ամենեքեան, / որ մեծատունքն աղքատացան, աղփացեալքն խպաս կորեան. / Գ. տարի սօվն տարաւ,* Եղիայիւ *բանն լցաւ, / ի միուս ամին մահն էառ։ / Զինչ որ յաւուրս* Դաւթի *եղեւ, տեսաք աչօք ամենեքեան. / ի չորս ամիսն ու ուգնէր (՞) առեալ (=առաւել՞), մեռեալ շատ էր, քան գկենդանին, / ամենեքեան դատարկեցան, զմարմնական գործն մոռացան, / յու[ս]օվ առ |318ա| Տէր ապաւինան, զի թէ լիցի հնար փրկութեան / մինչ ինքն Աստուած ողորմեցաւ, մահն ի կեանքն փոխեցաւ։ / Զայս քաղվածուս, որ ես տեսի, էր քայքայեալ ամենեւին, / սուգ ինձ դիպաւ անհնարին, ի հոգ մտիս յուժ կրկին, / զհարց յինէն ոչ էր գտեալ, որ էր խնդրեալ, / ոչ էր առեալ, զի ցանկ սօրայ ոչ էր գրեալ։ / Շատ զանազան բան կայ գրեալ ի մէջ սօրայ յարմարեալ, / սայ է ծաղիկ գարնանին կամ զարմացեալ ընդ շար սորին, / զինչ որ խնդրես, կայ ի միջին։ / Սայ է պսակն լուսաճէմ, սայ է պարիսպն անխաթեւի, / շր<ա>ջա[պա]տեալ զեկեղեցի, / սայ է աղբիւրն |318բ| ան[ա]պակ՝ / բղխեալ մէջ աշխարհի տարածա[ծ]կ, զի պասքէլոց է զօվական, / սայ է դեղ բժշկութեան, որ խոցելոց առողջութեան։ / Եւ սայ է պարիսպ եկեղեցւոյ, վահան ամուր սուրբ հաւատոյ, / սայ է զէն աշխոյեան՝ սրեալ արքամբ քրիստոսեան, / սայ է թագ զօրեղութեան, սայ է պարծանք կարգաւաց, դաստիարակ սրբոց մագնաց (=մանկաց)։ / Ես՝ անարժան յետինս, տեսի զփտեալ սուրբ ծերունիս, / աղէկիզեալ սիրտս ի փորիս, / ըսկբն (=սկիզբն) առի կազմել զայս գիրք, որ չէր մնաց թո[ղ]ւ մի սայ. սաղ չէր մնացեալ։ / Ահա գրեցի զցանկն գլխաւոր, որ է մտ<տ>ացն բանալի. / |319ա| զի[ն]չ որ խնդրեն, աստ գտանեն, զգժվարիմաց բանս քննեն, / [որ]պէս զծօվ տարածանեն, որգոց մարքիկան շնորհս բաշխեն։ / յա[յ]բն սկ[իզ]բն արկանեն, մինչեւ Բեն նոքա քննեն, / դաւձեալ Գեմէն խօս առնեն, գրէ ի գիր զամէն / քննեն մինչեւ ի Քէն տարածանի, դաւդեալ յա[յ]բն ըսկ[ս]անի, գնայ ի վերջն հասանի։ / Է սահմանած անփոխելի մինչ ի գալուստն Քրիստոսի, / որք ընթեռնուք սիրօվ սրգի, յիշման առնէք զիս արժանի։*

Դաւդեալ, օ՛վ հայրք եւ եղբարք իմ, ահա զգլխաւոր բաներն ցա[ն]գօվ |319բ| գրեցի, որ զինչ խնդրես, դիւրաւ գտանես. յառաջին ցանկէն ըսկսիր յա[յ]բէն մինչեւ ի Քէն, որ յառաջ է, քան զցանկն։ Նա, որ վերջ լինի աստ ըսկի[զբ]ն, նա վերջ կանէ. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտե[ան]ն. ամէն։ Թվին ՌՄԵ. (1756) ես՝ տէր ըՍտե-

փանս *կազմեցի զայս գիրքս եւ գրեցի զցանկ սօրին, զի կարդան, յիշեն զիս՝ մեղաւորս, եւ յիշեցողք յիշեալ լիցին ի Քրիստոսէ. ամէն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *267ա՝ «Թվին ՌՃԽԱ. (1692)», պհպ. Դբ՝ «Գէորգեան հոգեւոր ճեմարանի ձեռագրերից Հ՝ր 51. Օ[նիկ] եգ[ամեան]», պհպ. Դա-ին սոսնձած թղթին՝ «Բ-8 / (այլ ձեռով՝ «11»), / Հարցմանց գիրք / Գր. պիտակ///», 3ա՝ մատիտով «Մ-811 / Հարցմանց գիրք / Գր. պիտակի», սեւով՝ «1195/3616, ժե. Մ[ատենադարան] եպ[իսկոպոս]», 319բ եւ պհպ. ե.ի միջեւ սոսնձած թղթի ա երեսին՝ «Գերմանյային հաղթելուց հետո ձապոն<յ>ային ուլտիմատում տրվեց ///պատ միացան: Բորենիությանը վերջ տրվեց: Տղաս չկա: Կազմեցի 2. 7. 45 [թ.] ////ատորագրություն/»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *31բ, 78ա, 95բ, 102բ, 209ա, 275ա եւ այլուր՝ հայերէնի գրեր, 108բ՝ «առաջ կայ ճաշյակ պուջուր մայր մանելի ուբ կուս ջիլնծօվ», 151բ վր. ձախ անկիւնը նորոգուած այլ թղթով, բոլորգրով՝ «/// գ/հք/// ///ան անձին ///արէին ///», 258բ՝ «ի նւաստ Աստուծոյ ծա», «կոստակաղլոսի (՞)», 270բ՝ նորգման թղթին՝ «մին է զուարակ», 272բ՝ «ի բոբ», 272բ եւ 273ա՝ հայերէն ա-նընթեռնելի գրութիւն, 275բ՝ «պատ֊ծառ ի նախյ», 278բ՝ «տական լինիմք այլոց ԴԴ. յորժամ սիրեմք», 279բ՝ «Զի՞նչ է առաքինութիւն: Պխ. Սահման ա», 311ա՝ «Առանց հրամանի Աստուծոյ դրեւ մի ծառայի մզի///անձ նիշն կ[ա]մք է Աստուծոյ, զետուատեսի(՞)», 311բ՝ «Խնկի ծառի նման ես, որ», «ես՝ տէր Մատթէոս», «Խնկի ծառի նման ես, պտուղ դու քացրն համ ես, պարի պտուղ, բարի պտուղ, բարի պտուղ», «Քարտ քո մայր պահպանութեան Խաչիկէս բարով Ռ. (1000) բարի հասցէ կերակուր», «Խնկի ծառի նման ե», «Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ, յորմէ ժամանեալ յասցէ կիր օրհնու[թեան], նամակ պա[հ]պանութեան», «Խնկի ծառի նման ես», 319բ՝ «ես Սիմէ֊ն (=Սիմէոն) աստուածաբան վարդապետս գրեցի զայս քարոզգիրքս, յիշատակ եւոս, (լս-ում) աաբգ տուր աս սուրբ»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *31բ, 75բ, 113բ, 267ա՝ մարդանման էակներ, 53բ՝ շրջանակ, մէջը՝ «ցայտայջուրս դա կայ, ղուրայաղաչայ առ Տէր», 86բ՝ ուղղանկիւն շրջանակ, 231ա՝ թռչնագիր ե, բուսական զարդեր, 253ա՝ թռչուն, 188ա՝ բուսազարդ:*

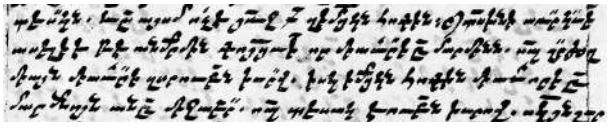
3617
ՀԱՄԱՌՕՏ ՀԱՒԱՔՈՒՄՆ ՅԱՂԱԳՍ ՀՈԳՒՈՅ, ՅԱՂԱԳՍ ՀՐԵՇՏԱԿԱՅ

(թրգմ.՝ Ստեփաննոսի Լեհացւոյ)

ՌՄԿԷ. – 1818

ԳՐԻՉ՝ Կարապետ:

ԹԵՐԹ՝ 94-1 (թուիչ՝ թ. 7-9. գրչի էջակալում՝ 1-75, որ է՝ 1ա-39ա, 1-103, որ է՝ 40ա-91ա). չգրուած՝ 39բ, 91բ-5բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Դ×8+6+Ա-Է×8: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×9). սահմանագծերը երկգիծ՝ կարմրով եւ սեւով, ունի յիշագրեր: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 6ա). խորագրերը՝ կարմրագիր: ՏՈՂ՝ 28-32: ԿԱՋՄ՝ ճնշազարդերով սեւ թուղթ, մէջէը՝ կաճաչ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղին թուղթ. լուսանցակողերը՝ ցայտկէն կաճաչ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+Գ՝ չգրուած թուղթ (Գ՝ մասն կազմաստառի):



Նմուշ 6ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ջարդագիր՝ թռչնագիր (1ա, 40ա): Գոյներ՝ սեւ, կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում, կազմը մաշուած, եզրերից երեւում է միջուկ-ստուարաթուղթը, վրան ֆեծուածքներ, Ա. փեղկի կազմաստառը՝ մասամբ պատռուած-ընկած, վրայի գիրը վնասուած, պհպ. Ա, Բ՝ հիմից անջատ, թերթերի վրայ կան անմաֆուր ջրի հետքեր, տեղ-տեղ գրադաշտը գունափոխուած, թ. 1՝ ստ. ներքին լս-ից պատռուած ընկած, նորոգուած դեղին թղթով, 39բ՝ ստ. հատուածում փակցրած դեղնաւուն թուղթ, տակի գիրը ծածկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-33ա* [Յովհաննէս Անգեղոս] Յաղագս հոգւոյ համառօտ հաւաքումն եւ զօրութեանց նորին ի յաստուածաբանից լատինացւոց (ա-ծ.)

Տե՛ս ձեռ. 868, 193ա-244ա: [Նախադրութիւն]/1ա: ա/1բ: բ/1բ-2ա: գ/2ա: դ/2բ: ե/2բ-3ա: զ/3ա: է/3բ: ը/3բ-4ա: թ/4բ: ժ/4բ-5ա: ժա/5բ: ժբ/5բ-6ա: ժգ/6բ (սկ. այլ՝ «երեւի թէ այո, զի այն, որոյ արտաքս...»): ժդ/6բ: ժե/7բ (խորագիր եւ սկսուածք այլ՝ «Էութիւն հոգւոյ ոչ է զօրութիւն նորին. Յաղագս զօրութեանց հոգւոյն սեռօրէն – Ընդդէմ առարկի. երեւի թէ էութեան հոգոյ է զօրութեան նորին...»): ժզ/7բ-9ա: ժէ/9ա: ժը/9բ-10ա: ժթ/10ա: ի/10բ: իա/10բ-2բ: իբ/ 12բ-3բ: իգ/13բ-4բ: իդ/14բ-6բ: իե/16բ-7բ: իզ/17բ-9ա: իէ/19բ: իը/19բ (Յաղագս տրտնջականին – Տրտնջական է ունակութիւն իմն կարողական իմացմանն, զի որպէս...): իթ/19բ-20ա: լ/20ա: լա/20ա-1ա: լբ/21աբ: լգ/21բ-2բ: լդ/22բ: լե/22բ-3ա: լզ/23աբ: լէ/23բ-4ա: լը/24ա-5բ: լթ/25բ-6ա: խ/26աբ: խա/26բ-7ա: խբ/27ա-8ա: խգ/28ա-9ա: խդ/29աբ: խե/29բ:*

խզ/29բ-30ա: խէ/30ա-1ա: խը/31աբ: խթ/31բ-2բ: ծ/32բ-3ա (վջ. այլ՝ «որ կարէ պարունակել զնա Աստծոյն ստեղծողին. (գրչից) զմեզ ամենասրբոյ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, փառս եւ պատիւ եւ երկրպագութիւն այժմ եւ՚՚»):

Ունի՝

— 1ա Յառաջաբանութիւն (նոտրգրով) — *Գիտելի է, զի տեսութիւն յաղագս բնութեան մարդոյ վերաբերէ առ աստուածաբանութիւն ի կողմանս հոգւոց... եւ ապա սկիզբն արասցուք զհրեշտակացն Աստուծոյ, որում փառք յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

33ա գրչից՝ «Աւարտ հոգեացս — Գիրք հոգեացս, առ որով առատաւոր զկացութիւն եւ զէութիւն հոգւոյն՝ շարադրեցեալ ի յաստուածաբանից լատինացւոց եւ անտի թարմանեցեալ ի հայկական բարբառ ի ձեռն ճշտաբանից թարմանչացն մերոց՝ ի վաղնջուց ժամանակիս, առ որով թարմանեցան եւ այլք գրեանք, այսինքն՝ Ալփերտ «Առաքինութեանց» եւ «Մոլութեանց» գրեանքն եւ այլքն, որ անհոգութեամբ բանիւն ի ստուեր կորստեան մնացին»:

* Ծնթ. Յղուող ձեռ-ի նկարագրութեան մէջ սխալմամբ բաց թողած:

Բ. *33ա-9ա* [Բանք զանազանք]

1. ա. *33աբ* Ջուղացւոյն նորին գիտելիք — *Նիւթ կրօղին ունի զինքն յառնօղն կրկին կերպիւ... եւ զանազանին ըստ զանազան չափակցութեան նիւթոյն ընդունել զազդումն առնողին:*

բ. *33բ* [Յաղագս ճանաչման] — *Ճանաչմանն անկատարութիւն Գ. կերպիւ է. նախ՝ ի կողմանէ յառաջ եգելոյ ճանաչեալ իրին... եւ ճանաչումն հաստատական մէջովն, այսինքն՝ որ կարէ կերպիւ ինչ ճշտիլ եւ կերպիւ ինչ ստել:*

2. ա. *33բ-4բ* Ա. Յաղագս, թէ մարդկային հոգին ո՞չ է ստեղծեալ յառաջ, ըստ զմարմինն — *Ընդ[դ]էմ առարկի. նախ՝ երեւի թէ մարդկային հոգին յառաջ է ստեղծեալ... եւ այս պակասութեանս ի սկիզբն ստեղծագործութեան ոչ էր պիտոյ լինել:*

բ. *34բ-5բ* Բ. Յաղագս, թէ ճանաչումն Աստուծոյ ի ձեռն շնորհին բարձրագո՞յն կալեալ լինի, քան զայն, որ է բնական բանիւն — *Ընդդէմ առարկի. նախ՝ երեւի, թէ ճանաչումն Աստուծոյ շնորհիւն բարձրագոյն ոչ լինէր... եւ հասցէ յաստուածապատակն ճառագայթն եւ նովաւ զմայլեսցի անզրաւ յաւիտենիւ. ամէն:*

գ. *35բ-7ա* Գ. Յաղագս, թէ Աստուած է հանդերձելումն ամենայն յամենայնի՞ — *երեւի թէ այո. ըստ Պօղոսի Կորնթ. ԺԵ. գլ. 28 համար՝ Յորժամ հնազանդեսցի նմա ամենայն... եւ զնախասկիզբն Հայր Աստուած (այս մեկնութիւն ի Կուռնելիոսէ):*

դ. *37ա-8բ* Դ. Յաղագս չորս օժտիւք ի հանդերձեալն մարմինք մեր յառնեն ըստ վկայութեան Պօղոսի — *երեւի թէ այո, զի Ա. Կորնթացիս ԺԵ. գլուխ 11 համար՝ Սկսի առարկել զյարութեան մեռելոց... զորս բառնան եւ հեռանան ներհակքն ներհակօք ըստ Օգոստոս եւ Պօնաւէնթուրայ:*

ե. *38բ-9ա* Ե. Արդեօ՞ք հոգիքն ունին զզայութիւնս եւ զզգացողութիւնս ի հանդերձալն, որպէս այժմ ունի — *երեւի թէ այո, թէպետ Ղուկասու 16 ասի, թէ մեծատունն լեզուն պապակեալ տանջիւր... եւ յայլոց սրբոց ստորասեալք եւ շնորհեալք ընթեռնումք Բ. Կո<օ>րնթացիս Գ. գլ. 16 համար:*

Գ. *40ա-91ա* Յաղագս հրեշտակաց գոյութեան համառօտ խաղուածօրէն զուգեալ (թրգմ. Ստ. Լեհացւոյ)

1. ա. *40ա* Ա. [Յաղագս բնութեան հրեշտակաց] — *Հրեշտակ ոչ է ամենեւին անմարմին, զի այն էր, որ է անմարմին միայն համեմատելով առ մեզ եւ ոչ առ Աստուած... այլ ոչ են անպարագիր գոյացութիւն:*

բ. *40աբ* Բ. Եւ Յաղագս, թէ հրեշտակ ո՞չ է բաղադրեալ ի նիւթոյ, ի տեսակէ — *երեւի թէ այո, զի թէպետ ամենայն պարունակեալն ընդ սեռիւ իւիք է բաղադրեալ... եւ այսպիսի բաղադրութիւն իմանի ի հրեշտակս եւ ոչ առաջինն:*

գ. *40բ* Գ. Յաղագս համեմատութեան հրեշտակաց առ մարմնաւոր յէութիւնսն. նախ՝ թէ հրեշտակք ո՞չ ունին մարմին բնականապէս միաւորեալ ընդ իմիեռանս — *երեւի թէ այո, զի զոր ինչ պատահի բնութեան, ի մեք ոչ գտանի ի բնութիւնն այն ընդ հասարակն... եւ զայսպէս հրեշտակս կոչեմք:*

դ. *40բ-1ա* Դ. Յաղագս, թէ հրեշտակք ձեւացուցանեն իմիեռա՞նց մարմին — *երեւի թէ այո, զի հրեշտակք ոչ կարօտին առեցեալ մարմնոյ վասն ինքեանց... որ է կարողական սկիզբն սոյնպիսի ներգործութեան:*

ե. *41աբ* Ե. Յաղագս, թէ հրեշտակ են ի տեղւո՞ջ — *երեւի թէ այո, զի հրեշտակի յարմար է գոլ ի տեղւոջ... այլ իբրեւ զպարունակօղ կերպիւ ինչ, իսկ մարմնաւորք ոչ այսպէս են:*

զ. 1. *41բ* Զ. Յաղագս, թէ հրեշտակ ո՞չ է համանգամայն լինել ի բազում տեղիս — *երեւի թէ այո, զի հրեշտակն ունի զզօրութիւն եւ զէութիւն եզերեալ... եւ ոչ սահմանաբեր, զի է յամենայն ուրեք:*

2. *41բ-2ա* Յաղագս, թէ հրեշտակ[ք] կարե՞ն շարժիլ ի տեղւոջէ ի տեղիս — *երեւի թէ այո, զի շարժումն կայացելոյն զօրութեամբ է գործ անկատարին... վասն այնոցիկ, որք ժառանգելոց են զփրկութիւն:*

3. *42ա-3ա* Յաղագս, թէ շարժումն հրեշտակի ո՞չ լինի ի մի կէտն — *երեւի թէ այո, զի դնել ի վերջին ժամանակն, որպէս թէ ի ժամանակին այնորիկ... վասն որոյ հրեշտակք կոչին միտք եւ իմացութիւն:*

4. *43ա* Յաղագս կերպի հրեշտակին ճանաչման — *Ասիցես, թէ ոչ ճանաչէ հրեշտակն զամենայն էութեամբն իւրով որպէս զԱստուած... զի իմացականն նորա կատարեսցի նմանութեամբ իմն՝ առ ի ճանաչել զէս:*

5. *43աբ* Յաղագս, թէ հրեշտակ ո՞չ իմանան զիրս արտաքարշեալ նմանութեամբբ – *Առարկիցես՝ հրեշտակն լոյսն զօրագոյն է, քան զլոյս առնողական իմացականին ի հոգին... եւ մերթ զմիւսն տեսակ յառնողէ յումեքէ:*

է. *43բ* Յաղագս, թէ հրեշտակք իւրեանց բնականո՞ք կարեն ճանաչել զԱստուած – *երեւի թէ այո. առ այս գիտելի է, զի Գ. կերպիւ իր ինչ ճանաչի... հայելի իմն երեւեցուցիչ աստուածայնոյն նմանութեան:*

ը. 1. *43բ-4բ* Յաղագս, թէ հրեշտակք ճանաչե՞ն զնիւթական իրս – *երեւի թէ այո, զի այսպիսի է կարգ յիրս, զի վերնագոյնք յէիցս են կատարելագոյնք... եւ ըստ այնմ հրեշտակք լաւագոյն ճանաչեն զապառնիսն քան զմարդիկք:*

2. *44բ-5ա* Յաղագս, թէ հրեշտակք ո՞չ ճանաչեն զխորհուրդս սրտից – *Զի խորհուրդ սրտի կրկին կերպիւ ճանաչի. նախ՝ ի պատճառելին իւր... եւ այսպէս մի՛ կարասցէ տեսանել զմիտս միւսոյն:*

3. *45աբ* Յաղագս, թէ հրեշտակք ո՞չ ճանաչեն զխորհուրդս շնորհաց – *երեւի թէ այո, քանզի կրկին է ճանաչումն ի հրեշտակս... թէ ըստ յաջորդութեան ժամանակաց աճեաց աճումն աստուածային ճանաչմանն:*

թ. 1. *45բ* Թ. Յաղագս, թէ հրեշտակք կարէի՞ն իմանալ զնամանգամայն – *երեւի թէ այո, զի իմանալ զբազումս իբր զմի է... բազում մարմնոց նմանիլ միով ձեւով:*

2. *45բ-6բ* Յաղագս, թէ հրեշտակք ո՞չ ճանաչեն հաւաքաբանելով – *Ասիցես, թէ հրեշտակն ճանաչէ հաւաքաբանելով, զի հաւաքաբանութիւն իմացականին տեսանի... եւ ի պատճառելեացն ի պատճառս:*

3. *46բ* Յաղագս, թէ հրեշտակ ո՞չ իմանան բաղադրելով – *երեւի թէ այո, զի որպէս իմացումն հաւաքաբանականն եզրակացութիւն... եւ զնիւթականն աննիւթաբար:*

4. *46բ-7ա* Յաղագս, թէ ի դեւս է՞ ստութիւն, ապա ուրեմն եւ ի հրեշտակս – *երեւի թէ ի դեւս է ստութիւն ստոր ասի... կարգեալ լինի առ բաղաձրութիւն իմն կամ բաժանումն:*

5. *47ա* Յաղագս, թէ ի հրեշտակս գո՞յ ճանաչումն առաւօտեան եւ երեկոյեան – *Ընդդէմ առարկի. նախ՝ երեւի թէ ի հրեշտակս ոչ է երեկոյեան... վասն գալոյն իւրաց ի հրեշտակային իմացումն, այլ ընդդէմ է:*

6. *47ա-8ա* Զի Օգոստինոս բաժանէ զճանաչումն հրեշտակաց ի յառաւօտեան եւ երեկոյեան. եզրակացութիւն – *Ի հրեշտակս բաժանի ճանաչումն առաւօտեանս, որով ճանաչեն զէսս... որպէս եւ գալն իրաց ի յատուկ բնութիւն:*

7. *48ա* Յաղագս, թէ առաւօտեան եւ երեկոյեան ճանաճումն ո՞չ է մի – *Ասիցես՝ անկարելի է ունել համայնգամայն միով զօրութեան... վասն այսորիկ ոչ ինչ արգիլու զերկաքանչիւրն համանգամայն գոլ ի հրեշտակս:*

ժ. 1. *48աբ* Ժ. Յաղագս, թէ ի հրեշտակս գո՞յ կամք – *Առարկիցես. յերրորդ գիրս հոգւոյն ասէ Արիստոտէլ... որպէս ասի յերրորդ գիրս հոգւոյն:*

2. *48բ-9ա* Յաղագս, թէ ի հրեշտակս կամք զանազանի՞ յիմացականէն – *Պնդիցես, թէ յառաջ եդեալ յիմացականին է ճշմարիտն... այլ սակայն զանազանութիւն սահմանացն բաւական է առ ի զանազանել զզօրութիւնսն:*

3. *49աբ* Յաղագս, թէ ի հրեշտակս գո՞յ աննիշխան կամք – *Ընդդէմ առարկի. նախ՝ երեւի թէ ի հրեշտակս ոչ է անձնիշխան կամք... եւ բացատրութեամբ խորհուրդ են այլ յանկարծահաս վերահասութեամբ ճշմարտութեան:*

4. *49բ-50ա* Յաղագս, թէ ի հրեշտակս ո՞չ է սրտմտական եւ ցանկութեան – *Ընդդէմ առարկի. երեւի թէ ի հրեշտակս է ցանկական եւ սրտմտական... յորում ոչ է յոյսն, որ է առաքինութիւն, այլ՝ աստուածային զգժուարինսն:*

ժա. 1. *50աբ* Յաղագս, թէ ի հրեշտակս է՞ բանական սէր – *Ընդդէմ առարկի. երեւի թէ ի հրեշտակս ոչ է բանական սէր կամ սիրելութիւն... եւ այլ է ճշմարտութիւն պարգեւեալ կամ ստացեալ ճանաչմանն:*

2. *50բ-1ա* Յաղագս, թէ ի հրեշտակս գո՞յ ընտրողական սէր – *երեւի թէ այո, զի ասէ Արիստոտէլ՝ Բանականապէս ոչ վարձատրիմք... որպէս եւ ճանաչումն անդրէն դառնայ ի ճանաչօղն՝ առ ի ճանաչել զինքն:*

3. *51աբ* Յաղագս, թէ մի հրեշտակ բանական սիրով սիրէ՞ զմիւսն, իբրեւ զինքն – *երեւի թէ այո, զի ոչ ինչ գտանի յամենեսին... ըստ որում՝ զանազանին արդարութեամբ եւ անիրաւութեամբ:*

4. *51բ-3ա* Յաղագս, թէ հրեշտակն բանական սիրով սիրէ՞ զԱստուած առաւել քան զինքն – *Ընդդէմ առարկի. [է]րեւի թէ հրեշտակն բանական սիրով ոչ սիրէ զԱստուած առաւել քան զինքն... ըստ իւրում կերպի բանականապէս առաւել սիրէ զԱստուած:*

ժբ. 1. *53աբ* ԺԲ. [Յ]աղագս բաժանել հրեշտակաց. բաժանել ի պրակս. [Յ]աղագս, թէ հրեշտակք ունի՞ն պատճառս գոլոյն իւրեանց – *Ընդդէմ առարկի. նախ՝ երեւի թէ հրեշտակք ոչ ունին պատճառ գոլոյն իւրեանց... եւ յայսմանէ յայտնի է պատասխանին եւ առ երրորդն:*

2. *53բ-4ա* Յաղագս, թէ հրեշտակք ո՞չ են ստեղծեալք ի յափտենից – *երեւի թէ այո, զի ասէ Սողոմոն... ոչ հետեւի, թէ հրեշտակք իցեն ի յափտենից:*

3. *54ա* Յաղագս, թէ հրեշտակք ո՞չ են յառաջ եան զգալի աշխարհս – *երեւի թէ այո, զի ասի ի գիրս Արարածոց... ի միասին ընդ բոլոր աշխարհիս քան առաջ:*

4. *54ա* Յաղագս, թէ հրեշտակք ստեղծեալ եղեն ի հրեղէն երկի՞նն – *երեւի թէ այո, զի Մտրաբօ ոմն վարդապետ ի վերայ բանին... Տեառն Աստուծոյ քոյ է երկին եւ երկին երկնից:*

ժգ. 1. *54աբ* Գլուխ ԺԳ. Յաղագս կատարելութեան հրեշտակի՝ կողմանէ շնորհաց եւ փառաց Թ. պրակս բաժանեալ: Յաղագս, թէ հրեշտակք ի ստեղծմանն իւրեանց ո՞չ էին երանելիք – *երեւի թէ այո, զի առ սահման երանութեան վերաբերի... յատկապէս կոչի ճանաչումն առաւօտեան:*

2. *54բ-5բ* Յաղագս, թէ հրեշտակք կարօտանա՞յր շնորհացն, որով դառնայր առ Աստուած – *Ասիցես հրեշտակն չկարօտանայ շնորհաց եւ այլն... զի դառնալն առ Աստուած է զինքն նախապատրաստել առ շնորհն:*

3. *55բ-6ա* Յաղագս, թէ հրեշտակքն ստեղծան ի շնո՞րհս – *Ասիցես, թէ շնորհն նկատեցուցանէ զբանական ստեղծուածն... կարէ զայն ոչ առնուլ ի կիր եւ մեղանչել:*

4. *56աբ* Յաղագս, թէ հրեշտակք ստեղծեալ երանութեան իւրում արժանի՞ եղեն – *երեւի թէ այո, զի ասի Յօհաննու Յայտնութեան... այլ դարձմամբն սիրոյն, որ լինի շնորհօք:*

5. *56բ* Յաղագս, թէ առժամայն յետ միոյ արժանատոր գործոյն էհա՞ս երանութեան – *երեւի թէ այո, զի հոգին մարդոյ... աստուածային սիրոյն էհաս երանութեան:*

6. *56բ* Յաղագս, թէ հրեշտակք հասին շնորհացն եւ փառաց ըստ բանականութեան բնական զօրութեա՞նցն իւրեանց – *երեւի թէ այո, զի ոմն յաստուածաբան վարդապետացն ասէ... հասին մեծագոյն շնորհացն եւ փառաց:*

7. *56բ-7ա* Յաղագս, թէ երանելի հրեշտակսն մնա՞յ ճանաչումն եւ սէր բնական – *Ասիցես, թէ ուր մինն բաւական է... ի հրեշտակս լինել բանական ճանաչումն եւ սիրոյն փառաց:*

8. *57ա* Յաղագս, թէ երանելի հրեշտակն ոչ կարէ մեղանչել – *երեւի թէ այո, զի ասէ Օգոստինոս, թէ այն բնութիւն... ոչ ինչ կերպիւ կարէ մեղանչել:*

9. *57ա-8ա* Յաղագս, թէ ո՞չ կարեն յառաջանալ յերանութեան իւրեանց – *Ընդդէմ առարկի. նախ՝ երեւի թէ երանելի հրեշտակքն... այլ առաւել է կատարումն զմայլման:*

ժդ. 1. *58աբ* Գլուխ ԺԴ. Յաղագս չարութեան հրեշտակաց ի կողմանէ յանցաւորութեան. ի Թ. պրակս բաժանել. յառաջին, թէ չարութեան մեղաց կարէ՞ լինել ի հրեշտակս – *Ընդդէմ առարկի ասա. երեւի թէ չարութիւն մեղաց ոչ կարէ... ներգործութիւն անձնիշխան կամացն, ըստ որում՝ հանդիպի ի նոսա գոլ չարութեան:*

2. *59աբ* Յաղագս՝ ի հրեշտակս կարէ՞ լինել միայն մեղի հպարտութեան եւ նախանձու եւ ոչ այլ – *Առարկիցես. երեւի թէ ի հրեշտակս ոչ կարէ լինել միայն մեղք... որ ոչ յարմարի դիւաց:*

3. *59բ-61ա* Յաղագս, թէ սատանայ ցանկացա՞ւ լինել իբրեւ զԱստուած – *Առարկիցես. նախ՝ երեւի թէ սատանայ ոչ ցանկացաւ լինել որպէս զԱստուած... եւ ըստ այսմ յայտնի է պատասխանին ամենայն առարկութեանցն:*

4. *61աբ* Յաղագս, թէ ոմանք ի դիւացն ո՞չ են բնականապէս չարք – *Առարկիցես. երեւի թէ ոմանք ի դիւաց են բնականապէս չարք... եւ ոչ սրտմտօղ լինել է չար շան. այսպէս եւ այլն:*

5. *61բ-2բ* Յաղագս, թէ սատանայ յառաջին կէտ ստեղծման իւրոյ ո՞չ էր չար կամաւ մեղանչելով – *Առարկիցես. երեւի թէ սատանայ յառաջին կէտ ստեղծման իւրոյ էր չար... վասն այսորիկ զրկեցան յարժանաւոր երանութեան. եւ այլն:*

6. *62բ-3ա* Յաղագս, թէ ո՞չ էր ժամանակ ինչ ի մէջ ստեղծման եւ անկման հրեշտակին – *Առարկիցես, թէ երեւի ժամանակ ինչ ի մէջ ստեղծմանն եւ անկմանն սատանայի... այլ յերկրորդումն բարիքն ի չարեացն որոշեցան:*

7. *63աբ* Յաղագս, թէ Բելիարն էր բարձրագո՞յն ի մէջ ամենայն հրեշտակաց – *Առարկիցես, թէ երեւի թէ հրեշտակն այն, որ էր առաջին... վասն այսորիկ կարէր անձնիշխան կամօք այնմ ոչ հետեւիլ:*

8. *63բ-4ա* Յաղագս, թէ մեղի առաջին հրեշտակին էր պատճա՞ռ մեղանչելոյ այլոցն – *Ասիցես՝ մեծագոյն մեղք է կամիլ հնազանդիլ այլում... նմին իրի եղեւ մեծագոյն ըստ չարութեան:*

9. *64աբ* Թէ ոչ այսման մեղան, որման մնացին – *Ասիցես, թէ երեւի թէ յոլովագոյնքն ի հրեշտակաց... որք կարեն գոլ հաւասարակ բարեաց եւ չարեաց:*

ժե. 1. *64բ-5բ* Յաղագս պատժոց դիւաց: Յաղագս, թէ իմացումն սատանայի ո՞չ է խաւարեալ զրկմամբ. ճանաչումն ճշմարտութեան – *Ասիցես՝ ոչ ինչ է յոյժ յայտնի ի բնութիւն... զոր ոչ նախածանեան ապագայն:*

2. *65բ-6բ* Յաղագս, թէ կամք դիւաց հաստատեա՞լ է ի չարն – *Ասիցես՝ Գրիգորիոս պապն ասէ, թէ մարդ կարէ միւսանգամ նորոգել... զի կամեսցի գործել, եթէ կարիցէ:*

3. *66բ-7ա* Յաղագս, թէ ի դեւսն է ցա՞ւ – *երեւի թէ այո, զի մեղքն դիւին ծանրագոյն է, քան զմեղս մարդոյ... դեւք չար գոլով ըստ կամաց եւ անզեղջ, ոչ ցաւին վասն մեղաց:*

4. *67աբ* Յաղագս, թէ օդս այս է տեղի՞ տանջանաց դիւաց – *երեւի թէ այո, զի ասէ Օգոստինոս, թէ խաւարային օդն է իբրեւ բանտ դիւաց... զի մի՛ արտաքսեսցէ զնոսա արտաքոյ քան զաշխարհս:*

ժզ. 1. *67բ-8բ* ԺԶ. Յաղագս լուսաւորութեան հրեշտակացն. ի Դ. պրակս բաժանեալ. նախ՝ թէ մի հրեշտակ լուսաւորէ՞ զմիւսն – *Ընդդէմ առարկիցես. երեւի թէ մի հրեշտակ ոչ լուսաւորէ զմիւս... գրէ, թէ նշոյլ նորա ամենեւին չազօտանայ:*

2. *68բ-9ա* Յաղագս, թէ հրեշտակ ո՞չ կարէ շարժել զկամս միւսոյն – *Ըստիպիցես, ասէ Արիստոտել, թէ*

վերնագոյն յօժարութիւն շարժէ... որ ոչ յարմարի հրեշտակաց։

3. *69աբ* Յաղագս, թէ խոնարհոյն հրեշտակն ո՞չ կարէ լուսաւորիլ – *Առարկիցես. երեւի թէ ստորնագոյն հրեշտակն կարէ լուսաւորել զվերնագոյնն... միայն հաւատոյ աչօք նկատելի է, եւ ոչ առարկութեամբ։*

4. *70ա* Յաղագս, թէ վերին հրեշտակն լուսաւորէ՞ զստորին զամենայն, զոր ինքն գիտէ – *երեւի թէ այո, զի Դրիգորիոս պապն ասէ, թէ յերկնային այն ժառանգութեան... զորմէ վերին հրեշտակքն լուսաւորեն զստորինսն։*

ժէ. 1. *70ա-1ա* ԺԷ. Յաղագս խօսից հրեշտակաց. ի Ե. պրակս. թէ մի հրեշտակ խօսի՞ ընդ միւսոյն – *Առարկիցես. երեւի թէ մի հրեշտակ ոչ խօսի ընդ միւսոյն... եւ խօսքն են լուսաւորութիւնք միմիանց։*

2. *71ա-2ա* Թէ ստորնագոյն հրեշտակ խօսի՞ ընդ վերնագունին – *Ասիցես, երեւի թէ խոնարհագոյն հրեշտակն ոչ խօսի ընդ բարձրագունին... այլ ոչ է նոյն պատճառ յաղագս կամաց հրեշտակի։*

3. *72աբ* Յաղագս, թէ հրեշտակ խօսի՞ ընդ Աստուծոյ – *երեւի թէ այո, զի ասի ի Սուրբ գիրս Զաքարիայ... յորժամ նոր ինչ նոքօք առնել հանդիպի, որոյ վերայ լուսաւորիլ փափագին։*

4. *72բ* Թէ տեղական հեռաւորութիւն ո՞չ ունի արգելումն ինչ ի խօսս հրեշտակաց – *Ասիցես՝ Աղաղակ խօսողին լինի վասն հեռավորութեան լսողին... թէ այնչափ ոք նուազ աղաղակէ, որչափ նուազ փափագէ։*

5. *73ա* Թէ ո՞չ ամենայն հրեշտակ իմանան զխօսիլ միոյ հրեշտակի ընդ միւ[ո]յն – *Առարկիցես. երեւի թէ զխօսիլ միոյ հրեշտակի ընդ միւսոյն ամենայն հրեշտակ իմանան... եւ յայսմանէ յայտ է առաջին եւ երկրորդ առարկութեան։*

ժը. 1. *73ա* Յաղագս կարգաւորութեան հրեշտակաց ըստ հաճայապետութեանց եւ դասուց, թէ ամենայն հրեշտակք ոչ են ընդ միով հաճայապետութեամբ – *երեւի թէ այո, զի Դիոնէսիոս յերիս յերրորդական զարգս որոշեաց... զսմանէ տե՛ս ի Դիոնէսիոսն։*

2. *73բ* Թէ ի միում հաճայապետութեան են բազում կա՞րգս – *երեւի թէ այո, զի առաքեալն ասէ առ Եփեսացիս... դնէ երիս կարգս յիւրաքանչիւր քահանայապետութեան. տե՛ս ի Դիոնէսիոսի։*

3. *73բ-4բ* Թէ ի միում դասուն են բազում հրեշտա՞կք – *երեւի թէ այո, զի Եսայի ասէ, թէ սերօբէք աղաղակէին մի առ մի... եւ զայլս բազումս տե՛ս ի Դիոնէսիոսի գիրս յաճախ։*

4. *74բ* Յաղագս, թէ աստիճանք կարգացն պատշաճաբա՞ր եղեալ են – *երեւի թէ այո, զի զաստիճանս հրեշտակական զարդուցն դնեն... կատարման գործոցն իւրեանց մասամբ մնացեն եւ մասամբ ոչ։*

5. *74բ-5ա* Թէ մարդիկ ընկալեա՞լ լինի[ն] ի կարգս հրեշտակաց – *երեւի թէ այո, զի Տէրն ասէ ի Մատթէոսի վասն սրբոցն... եւ ոչ յաստիճան բնութեան, զի է անկար։*

ժթ. 1. *75ա* Յաղագս դասակարգութեան չարաչար հրեշտակացն, թէ ի դեւսն է զանազան կա՞րգք – *երեւի թէ այո, զի առաքեալն ասէ՝ Ոչ մեզ պատերազմ ընդ մարմնոյ եւ ընդ արեան... ըստ որում ունին զբնութիւն բարիքն կարգաւորեալք։*

2. *75աբ* Թէ ի դեւս է իշխեցողութի՞ւն – *Ասիցես՝ ուր ոչ գոյ լսողութիւն եւ հնազանդութիւն... յառաջադէմ լինելն ի չարիս է գոլ առաւել թշուառութիւն։*

3. *75բ-6ա* Թէ ի դեւս ո՞չ գոյ լուսաւորութիւն – *երեւի թէ այո, զի լուսաւորութիւն է հանդերձ մաքրութեամբ եւ կատարելագործութեամբ... որ է ի վերին դեւսն, որ կարէ լինել պատճառ լուսաւորութեան։*

4. *76աբ* Թէ բարի հրեշտակիւն իշխե՞ն ի վերայ չարեաց – *երեւի թէ այո, զի Օգոստինոս ասէ, թէ հոգին կենսաթող եւ մեղաւոր... եւ չափ ամենայն մարդկային գործոցն։*

ի. 1. *76բ-7բ* Ի. Յաղագս վերակացութեան հրեշտակաց ի վերայ մարմնաւոր ստեղծուածոցս. ի չորից պրակս. Առաջին. Յաղագս, թէ մարմնաւոր ստեղծուածք սպասաւորե՞ն ի հրեշտակաց – *Ընդդէմ առարկի. նախ՝ երեւի թէ մարմնական ստեղծուածքս ոչ լինին խնամեալ... զի կարգ զանազանին ըստ հասարակ գործոցն։*

2. *77բ-8բ* Յաղագս, թէ մարմնական նիւթն ո՞չ ճնազանդի հրեշտակի՝ ըստ մտածման նորին – *Ասիցես՝ բովանդակ բնութիւն մարմնական կառավարի հրեշտակօք... իբրեւ պատճառ վերնագոյն։*

3. *78բ-9ա* Թէ մարմինք ճնազանդին հրեշտակաց ըստ տեղական շարժմա՞ն – *Ասիցես, թէ մարմնական անդամքն հնազանդին մտածութեան հ[ո]գւոյն... ի կիր առնու զհուր՝ առ ի կակղացուցանել զերկաթ։*

4. *79ա-80ա* Յաղագս, թէ հրեշտակք ո՞չ կարեն առնել սմանչելիս – *Առարկիցես. նախ՝ երեւի թէ հրեշտակք առնել զսքանչելիս... ի կիր առնելով զմարմնական սերմանս տեղական շարժմամբ։*

իա. 1. *80ա-1ա* Յաղագս ներգործութեանց հրեշտակաց առ մարդիկ։ Յաղագս, թէ հրեշտակ կարէ՞ լուսաւորել զմարդ – *Ընդդէմ առարկի. նախ՝ երեւի թէ հրեշտակ ոչ կարէ լուսաւորել... կատարելագոյն հասանի ի ստեղծուածոցս ի ճանաչումն վերստին։*

2. *81աբ* Թէ հրեշտակք ո՞չ կարեն փոփոխել զկամս մարդոյն – *երեւի թէ այո, զի փոփոխել զկամս է յատուկ Աստուծոյ... ոչ հետեւելով կարից զգոյական յօժարութեան, վասն այսորիկ ոչ է նման։*

3. *81բ-2բ* Թէ հրեշտակ կարէ՞ փոփոխել զերեւակայութիւն մարդոյ – *Ասիցես՝ նմանութիւնք, որք են յերեւակայութեան անմարմինք... բազում ինչ առակօք խօսեցաւ, զոր ոչ մեկնեաց նոցա։*

4. *82բ-3ա* Թէ կարէ՞ փոփոխել զգացութիւն մարդոյ հրեշտակ – *երեւի թէ այո, զի հրեշտակք որք կործանեցին զՍոդոմ... յորոց զգայութիւնք զանազան կերպիւ փոփոխին:*

իբ. 1. *83աբ* Յաղագս առաքման հրեշտակաց կամ Յաղագս, թէ հրեշտակք առաքի՞ն սպասաւորութիւն մարդկան – *Ասիցես՝ արտաքին զբաղումն խափանէ զտեսութիւն իմաստութեան... որպէս թէ յուրախութենէ ներքին տեսութեան զրկեցին:*

2. *83բ-4ա* Թէ ո՞չ ամենայն հրեշտակք առաքին ի սպասաւորութիւն – *երեւի թէ այո, զի Գրիգորիոս ասէ, թէ վերին գունդքն հրեշտակաց... այլ հոմանունաբար ասին՝ առաքիլ, որպէս յայտ է ասացելոցս:*

3. *84աբ* Թէ հրեշտակք, որք առաքին, ո՞չ կան առաջի Աստուծոյ – *Ասիցես՝ հրեշտակն, որ ի սպասաւորութիւն Տուբիայ առաքեցաւ... նաեւ զկարգն սպասաւորութեան եւ Գ. առաջնիկան:*

իգ. 1. *84բ-5ա* ԻԳ. Յաղագս պահպանութեան հրեշտակաց. նախ՝ թէ մարդիկ պահպանի՞ն ի հրեշտակաց – *Առարկիցես, ուր մերձ է զօրագոյն պահպանութիւն... ի բանական ազգմանէ բարոյն ի բաց կան վասն կրից մեղաց:*

2. *85աբ* Թէ իւրաքանչիւր մարդիկ պահպանի՞ն իւրաքանչիւր հրեշտակաց – *երեւի թէ այո, զի Ջեռանիմոն ասէ՝ Մեծ է արժանաւորութիւն հոգւոց... առ ի պահպանութիւն ըստ վկայութեան Սուրբ Գրոց:*

3. *85բ-6ա* Թէ պահպանել զմիայն մարդիկ յարմարի՞ յետին կարգի հրեշտակաց – *երեւի թէ այո, զի ըստ սաղմոսին՝ պահպանութիւն մարդկան վերաբերէ առ հրեշտակք... թէ՛ ի ներքուստ, թէ՛ արտաքուստ, վասն որոյ պահպանի:*

4. *85աբ* Թէ հրեշտակ ի ծննդենէ՞ կարգեալ լինի պահապան – *երեւի թէ այո. ըստ Ջերոնիմոսի, թէ իւրաքանչիւր հոգի ի ծննդենէ իւրմէ ունի զպահապան հրեշտակ... եւ ապա կարգեալ լինի ի ծնանիլն ինքեան եւս այլ հրեշտակ:*

5. *85բ-7ա* Թէ պահապան հրեշտակն երբեմն ոչ ի բաց լինի ի մարդոյն, որոյ է պահապան – *Առարկի, թէ երեմիայ ի դիմաց հրեշտակաց ասէ... զի հրեշտակք պահապանք նոցա ոչ խափանեսցին զնոսա անկանել ի նեղութիւնս:*

6. *87աբ* Թէ հրեշտակք ո՞չ ցաւին վասն չարեաց մարդկան – *Առարկեցիս՝ տրտմութիւն է ըստ Օգոստինոսի վասն այնոցիկ, որք մեզ ակամայ պատահին... Աստուծոյ եւ հրեշտակաց հպեցուցանեն զայսպիսի կիրս Սուրբ Գիրք ըստ ասելոյս:*

7. *87բ-8ա* Թէ ի մէջ հրեշտակաց կարէ՞ լինիլ մարտ կամ անմիաբանութիւն – *երեւի թէ այո, զի ասէ ի գիրս Դանիէլի ի դիմաց Գաբրիէլի... եւ յայսմանէ յայտ է լուծումն առարկութեան:*

իդ. 1. *88ա-9ա* Յաղագս մարտի դիւացն, թէ դեւք մարտնչի՞ն ընդ մարդիկ – *Ընդդէմ առարկի. երեւի թէ դեւք ոչ մարտնչին ընդ մարդիկ... մի՛ երկնչիր, զի բազումք են ընդ մեզ, քան ընդ նոսա:*

2. *89աբ* Թէ փոռձելն յատո՞ւկ է սատանայի – *երեւի թէ այո, զի ասէ առաքեալն՝ գուցէ արդեօք փորձեաց զմեզ փորձիչն.... զի որ ստեղծ, կամի զի կեցուցանէ:*

3. *89բ-90բ* Թէ դեւք կարե՞ն պատրել ճշմարիտ սահմնչելեօք – *երեւի թէ այո, զի ասէ Օգոստինոս, թէ կախարդական արուեստիւք բազում անգամ լինէին... կարէ զնման տեսակն մատուցանել զգայարանաց միւսոյն. ահա առարկութիւն երեւի:*

4. *90բ* Թէ դեւն յաղթահարեալ ումեքէ՝ դաշտարի՞ ի մարտնչելոյ ընդ նմա – *Առարկիցես. Քրիստոս կատարելապէս յաղթեաց փորձողին իւրում... եւ յայսմանէ յայտնի է պատասխանին:*

5. *90բ-1ա* Հաւաքումն համաոօտ Յաղագս հոգւոյ եւ հրեշտակաց – *Գիտելի է, զի տեսութիւն Յաղագս բնութեան մարդոյ... եւ ապա յաղագս միաւորութեան նորա ընդ մարմնոյ եւ ապա հրեշտակաց: Վերջ:*

Համմտ. ձեռ. 924, 147ա-270ա: Գլուխները եւ պրակները պատկերուած են հաղուածաբար, համաոօտումներով:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

39բ լս., թղթի տակ «Ի վայելումն Պօղոս *շնորհունակ վարդապետի»*

Աղօթելով առ քեզ միակ,
ո՛վ գերագանց իմ շնորհունակ,
օրհնութիւնս քո առ հէգս արա՛,
սխալանացս ներում շնորհեա՛:
Ղողեալս ի տղմի անդադար
որոնեա՛, գի՛տ անխնայաբար,
ուստի անկելոյս ժամանեա՛,
հզօր թիկամբդ քո թեւարկի:
Սակայն կամի ծրել ըշտապ
յամեցեալս եղէ Տեառն ի խաբ,
վասն այն գերիս զքէն պաղատէ,
անօգս խնդրեմ մի՛ պարսաւէ:
Բա[զ]միցս օրհնեալ եւ անխրատ
դի՛ր սպեղանի վիրացս հաստատ,
պաշտօնեայս մի՛ թ[ո]ղցես զքէն զատ,
եղկելոյս շն[ո]րհեա՛ նուրբ արմատդ:
Տո՛ւր զօրհնութիւնդ զիս շրջապատ
ծրեալ թվոջս մի հազարի
հնգեակ յոբել եւ ժէ. տաւղի (1818),
եւ ԻԲ. (22) Դեկտեմբ[ե]րի,
ձեռամբ չնչին Կարապետի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *91ա (1899 թ., շղագիր)* Նուիրեմ զայս ձեռա-

գիրս Մատենադարանի Գէորգեան ճեմարանի Սրբոյ էջմիածնի, ի յիշատակ հոգւոյ հօրն իմոյ մահտեսի Էմմանուէլի Դանիէլեան, յաւուր քսանեւհինգամեայ գոյութեան դորին: Ի 25 Սեպտեմբերի 1899 ամի, ի Նոր-Նախիջեւան: Մկրտիչ քահանայ Տէր Յակովբեանց:

2. *1ա-39ա ստ. լս. (ժԹ. դ. վջ., շղագիր, ամէն էջում 1 տառ)* Պետրոս Տէր Անոսէլեան Տէր Յակովբեանց *ինձ պատկանի, որը է յիշատակ Ստեփաննոս Խալիպեանցէն եւ նորա կնոջմէն:*

40ա-3ա ստ. լս. (ժԹ. դ. վջ., շղագիր, ամէն էջում 1 բառ) Այս գիրքը շարադրուած է հազար երեք (1003) թուականին. աշխատողը (չշարունակած):

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած թղթին՝ «1196», Ա. կազմաստառին՝ «Ի գրոց* Պ. Տէր Յակովբեան, *1003 թուա-կ[ան]», «Յիշատակ Խալիպեանցէ», «1196/3617», «ժԹ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», «*Кавказская ж///ная въ///въ /// Лукяну/// яну», *մատիտով «Խանոյեանց (՞)», «*Микит/// ///вичь Мелконовь», *1ա՝ «1003 թուակ[ան]»:*

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *95բ՝ հակառակ դիրքով «ա, ւ, փ, տ, աի, աղ, աղքատանոց, աղքատանոց», պհպ. Գբ (հակառակ դիրքով), Բ. կազմաստառ՝ մատիտով թուեր:*

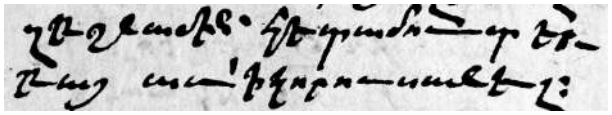
3618
ՅՈՎՍԷՓ ԱՐՑԱԽԵՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՆ ՄԱՏԹԷՈՍԻ

Ս. ՅԱԿՈԲԱՅ ՎԱՆՔ (ԱՐՑԱԽ) ՌՄԿԶ. – 1817

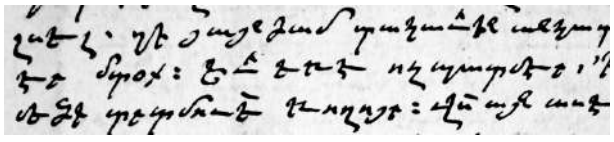
ԳՐԻՉ՝ Յովսէփ Արցախեցի:

ԹԵՐԹ՝ 280+2 (կրկն.՝ 57, 92). չգրուած՝ 1աբ, 4բ, 279բ-80բ: ՊՐԱԿ՝ 1-35×8 (1, 2՝ 4, 3՝ 10, 9, 10, 15՝ 7, 35՝ 19*): ՆԻՒԹ՝ կապոյտ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 82 եւ այլուր՝ «18», թ. 84՝ «R», թ. 88 եւ այլուր՝ «Ի»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×11: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5-16×8,5-9): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 11ա, 257ա): ՏՈՂ՝ անկանոն. 20-30: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն մոմլաթ, մէջբը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ (մասն կազմաստառի):

* Ծնթ. Յաւելուած է 8 թերթանոց պրակ՝ 35րդ պրակի մէջտեղում՝ կարագծի մասում:



Նմուշ 11ա



Նմուշ 257ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով լուսանցակողերը մաշուած, խիստ աղտոտուած, թերթերի արտաքին եզրերն անհաւասար, թերթերի վրայ զանազան բծեր, խոնաւութեան հետքեր, տեղ-տեղ գիրն արտացոլուած հակառակ երեսին, որոշ թերթերի եզրերը փոքր-ինչ մաշուած, թ. 1-3՝ ստ. մասում հիմիից անջատ, թ. 66, 73, 115՝ ստացուած 2 թերթի սոսնձումով, որոշ թերթերի վրայ արտ. լս-ում կան պատռուածքներ. թ. 40՝ շագանակագոյն էջանշան թել:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2բ-261բ* [Յովսէփայ Արցախեցւոյ ծաղկաքաղ ի Մեկնութենէ Աւետարանին Մատթէոսի, զոր մեկնեալ է Յօհան Ոսկեբերան]

– *2բ-4ա* [Նախադրութիւն] – *Ծանի՛ր, ով բարեմիտ ընթերցասէր, զի զգիրքս զայս ի վեց մասունս բաժանեցաք եւ իւրաքանչիւր մասանց առընթեր եդաք զպատշաճաւոր ցանգս նոցին... իսկ ծառք տերեւազարդք չունելով զպտուղ՝ չեն իսկ կարի վայելուչք:*

– *5ա-9բ* Ցանգ առաջնոյ հատորին (Ա-ԻԲ.) – *Ա. Համեմատութիւն չորից աւետարանչացն ըստ չորս գետս. Մատթէոս՝ Փիսոն, երեք կերպիւ... ԻԲ. Քսանեւերկուս<ր>որդ. Վասն նշանացն Քրիստոսի:*

1. *10ա-39բ* Սկիզբն մեկնութեան առաջնոյ հատորին – *Ա. Զորեքին Աւետարանիչքս համեմատին չորից գետոց ելելոց ի դրախտէն: Արդ, Մատթէոս նմանի Փիսոնի... իսկ Յօհաննէս զաստուածութենէն ճառեաց, զի Աստուած անփորձ է ամենեւին:*

– *40ա-7ա* Ցանգ երկրորդ մասինն (Ա-Լ.) – *Ա. Առաջին. Զի մատնեցաւ Յօհաննէս ի բանգ եւ ապա քարոզեաց Քրիստոս եւ դարձաւ զօրութեամբ Հոգւոյն... Լ. երեսուն. Վասն բորոտին, եւ հոգէպէս խոստովանիլն կամիս եւ կարես, եւ վաղվաղակի սրբեցաւ, առ քահանայն առաքեաց ի վկայութիւն նոցա:*

2. *47ա-96բ* Մեկնութիւն երկրորդ մասին – *Ա. Եւ իբրեւ մատնեցաւ Յօհաննէս, մեկնեցաւ Յիսուս անտի եւ գնաց ի Նազարէթ... կամ պատիւ եւ քահանայութեանն աստիճանի, զի մի՛ ասիցեն զփառս եւ զպատիւ մեր յափշտակէ:*

– *96բ-100ա* Ցանգ երրորդ հատորին (Ա-ԺՋ.) – *Ա. Վասն հարիւրապետին, թէ այլ է սա, եւ այլ Թագաւորազն... ԺՋ. Վեցտասաներ<ր>որդ. Նախատէ զքաղաքն, զի ոչ լուան Քրիստոսի... եւ թէ վասն էր սոքա առաւել տանջին:*

3. *100բ-26բ* [Մեկնութիւն երրորդ մասին] – *Ա. Եւ մտեալ ի կափառնայում, մատեաւ առ նա հարիւրապետ*

մի, երկիր պագանէր նմա եւ ասէր... եթէ ոչ պահեսցեմք զօրէնս Քրիստոսի:

– 126բ-8ա Ցանգ չորրորդ մասին (Ա-ԺԶ.) *– Ա. Աստուած եւ Հայր: Գոհանամք: Ցնծացաւ հոգւով: Վասն իմաստնոց... ԺԶ. Վեցտասաներ<ր> որդ. Առաւօտուն եւ երեկոյին կարմրիլն երկնից... Զի՞նչ է սանձ լեզուին: Զի՞նչ է բաղանիսն:*

4. *128բ-49բ* [Մեկնութիւն չորրորդ մասին] *– Ա. Յայնժամ պատասխանի ետ Յիսուս՝ Գոհանամ զքէն Տէր, Հա՛յր երկնի եւ երկրի: Յորժամ զպատուէր երկոտասանից, կատարեաց եւ առաքեաց ի քարոզութիւն... զղջումն եւ խոստովանութիւնն է աւազան, եւ արտասուքն՝ ջուր լուացման մեղաց:*

– 150ա-2ա Ցանգ հինգեր<ր>որդ մասին (Ա-ԻԲ.) *– Վասն Հերովդէի եւ որդւոց նորա: Որդի մարդոյ կոչէ... ԻԲ. Քսանեւերկուեր<ր> որդ. Վասն սադուկեցւոցն: Եօթն եղբարք էին: Վասն Յարութեան... Գիտեմք, զի կենդանիք են Աբրահամ, Իսահակ եւ Յակոբ:*

5. *152ա-91բ* Մեկնութիւն հինգեր<ր>որդ մասին *– Ա. Ելեալ Յիսուս ի կողմանս Փիլիպպեայ Կեսարիայն՝ հարցանէր ցաշակերտս իւր՝ Զո՞ ոք ասեն զինէն մարդիկն... եւ չէ Աստուած Աստուած մեռելոց, այլ կենդանեաց:*

– 191բ-5բ Ցանգ վեցեր<ր>որդ մասին (Ա-ԻՐ.) *– Ա. եւ թէ կրկին հարցումն վասն սիրոյն Աստուծոյ... ԻՐ. Քսանեւութներ<ր> որդ. Քանի անգամ երեւեցաւ յետ յարութեանն... Մկրտեցէ՛ք, քահանայութիւն: Թէ զկատարածն յիշէ եւ զմեզ ի բարին յորդորէ:*

6. *195բ-261բ* [Մեկնութիւն վեցերորդ մասին] *– Ա. Եւ եհարց մի ոմն ի փարիսեցւոց՝ փորձելով զնա եւ ասէ՝ Վարդապե՛տ, ո՞ր պատուիրան է մեծ յօրէնս... իբրեւ զպզպջակս անձրեւոյ: Արդ, աւարտեցաւ բանք քաղուածոյք հաւաքեալք ի մեկնութենէ սրբոյ Աւետարանին Մատթէոսի, զոր մեկնեալ է Յօհան Ոսկեբերան սուրբ հայրապետն:*

Բ. *261բ-79ա* [Յովսէփայ Արցախեցւոյ Մեկնութիւն առակաց, որ ոչ գտանին ի համաձայնութիւնս Աւետարանին Մատթէոսի (Ա-ԺԷ.)] *– Եւ յետ այսորիկ կամիմք փոքր ինչ խօսիլ զմեկնութենէ այնց բանից, որք ոչ գտանին ի համաձայնութիւնս Աւետարանին Մատթէոսի, որպիսի են առակ Անառակ որդւոյն, Անիրաւ տնտեսին, Տասանց բորոտիցն, Անիրաւ դատաւորին եւ այլն... եւ տարցին զքեզ ի մահ, զոր դու մարմնոյդ բնութեամբ ոչ կամիցիս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

2ա Գիրք մեկնութեան սուրբ Աւետարանին Մատթէոսի, զոր արարեալ է սրբոյն Յօհաննու Ոսկեբերանին, *յորմէ եւ մեք ծաղկաքաղ եւ համառօտ հաւաքեալ, բաժանեցաք ի վեց մասունս, ի ժամանակի հայրապետութեան տեառն* Եփրեմի *սրբազան կաթուղիկոսին ամենայն Հայոց, ի վանս* Սրբոյն Յակոբայ, *ի յԱրցախու երկրին եւ ի Խաչին գաւառին, ի թուականութեան Փրկչին 1817, իսկ ի Հայոցն թուոջ 1266 (1817), յամսեանն Յունիսի 3:*

4ա (Նախադրութեան վերջում) Ուրեմն եւ դուք՝ հոգեսէ՛ր ընթերցողդ, ճաշակեալ զպտուղս մեկնութեանց հոգեկեցոյց ծառոյս, լցջի՛ք անքաղցելի յագուրդիւ, եւ յիշեսջի՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր զՅովսէփ *(անունը ջնջուած է) անպետ բանասէրս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *2ա (ԺԹ. դ., նոտրգիր)* Յովսէփ *գիտնական վարդապետն է շինեալ:*

2. *4բ (գրչափորձի նման, վրան խզբզոցներ, դժուար ընթեռնելի) 1876 ամի /// եւ՝* Ֆողեցի Ուստ*/// ձեր ///նէս խնա մնացի ///:*

ՆՇՈՒՄ՝ *2ա՝ «1197/3618, 1817,* Մ[եսրոպ] *եպ[իսկոպոս]»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «ա-է», 1բ՝ «թ-շ», քանիցս՝ «1817-1266= 551, 1266-48= 1218» եւ այլն, «Գիրս այս է հոգեկեցոյց շնորք, գիրս այս է հոգեշնոր», 2ա՝ «Գիրք մեկնութեան», 68բ արտ. լս.՝ «Յարութիւն, Համբարձում», 131բ՝ արտ. լս.՝ «Յարութիւն, հհհհ...», 138բ՝ արտ. լս.՝ «զզ զարարիչ», 156բ՝ արտ. լս.՝ «Յարութիւն, Յարութիւն, Համբարցիեան», 157բ՝ արտ. լս.՝ «զարարիչ արարածոց», 159բ՝ «զարարիչ ար», 168բ՝ արտ. լս.՝ «քեզ հաւատոյ խոստովանիմ զայլ ի սոզ անատք», 188բ՝ արտ. լս.՝ «բազումք են կոչեց», 189բ՝ արտ. լս.՝ «Յոս Յայեննմ աւուր», 279բ՝ «գիրս այս, զի, քննական, գորուն եղեւ յարեան», «Գիրս այս եւ հոգեկեցոյց իմաստիւք աստուածաբան եւ աստուածարար շնորհօք», (տառեր, խզբզոցներ), 280բ՝ «Գիրս այս, զի եւ գերամեծայ, հանգիր, թէ ի բարկութենէ քումէ, ի չարութենէ քումէ դարձ, դարձ Տեառնէ, կեցո՛ զիս, զարարիչ, զարարիչ, զարարիչ», հայերէն տառեր:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ թռչնագիր տառեր, 1աբ, 2ա, 279ա-80բ՝ խզբզոցներ:*

3619
ՅՈՎՍԷՓ ԱՐՑԱԽԵՑԻ, ԳԻՐՔ ՏԵՍԱԿԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ

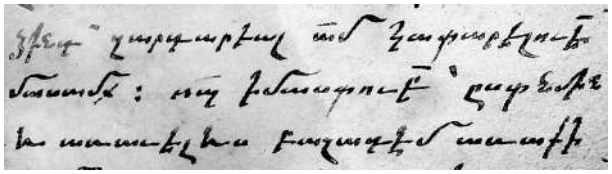
Ս. ՅԱԿՈԲԱՅ ՎԱՆՔ (ԱՐՑԱԽ) ՌՄՁԴ. – 1835

ԳՐԻՉ՝ ձեղինակը: ՍՏԱՅՈՂ՝ Պաղտասար արեպս. (ճմմտ. ձեռ. 2990):

ԹԵՐԹ՝ 203 (բ. 9-10, 188-203՝ տպագիր. տե՛ս Տպագիրք. ունի գրչի էջակալում սխալներով՝ 1-361, որ է՝ 17ա-186ա). չգրուած՝ 1ա, 1բ, 3ա, 4ա, 5ա, 7բ, 11բ, 53բ, 58ա, 186բ: ՊՐԱԿ՝ 1×8+2+2+1×8+2+3+Ա-ԺԹ×8

(Բ, Դ, ԺԹ 10, ԺԵ 12)+4+12*: ՆԻՒԹ՝ թուղթ (լուսագծերով, կապոյտ՝ թ. 134-41), լուսադրոշմով՝ թ. 39՝ կամարաձեւ ֆարաշէն պատ, մօտը նոյն բարձրութեան ծաղիկ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×11: ԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (15×9,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 15ա): ՏՈՂ՝ 18-22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շագանակագոյն կտաւ (Ի. դ.): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Բ+Գ-Դ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

* Ծնթ. Պրակահաշիւն առուած է ըստ նոր կազմի, իսկ իրականում պրակահամարներ կան միայն հետեւեալ էջերին՝ 17ա՝ Ա, 21ա՝ Բ, 26ա՝ Գ, 34ա՝ Դ, 44ա՝ Ե, 52ա՝ Զ:



Նմուշ 15ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1978 թ., վերակազմուած նոր կաշուով եւ նոր կազմաստառով, պիսպները նորոգման շրջանի, թերթերի մի մասի եզրերը նորոգուած դեղնաւուն թղթով, տեղ-տեղ պատռուածքներն ամրացուած թափանցիկ թղթով, որի տակից առանց այն էլ մասամբ ջնջուած գիրը դառնում է անընթեռնելի, 3բ, 6ա էջերի կնիքադրոշմները եղծուած, անընթեռնելի, կարծում ենք նոյնն է՝ ինչ մասամբ ընթերցուող 7ա էջինը, 8բ՝ կնիքադրոշմը մասամբ անընթեռնելի, թ. 2-8՝ հին կազմի միջից հանուած պատառիկներ, թ. 58 (21,2×13,3)՝ երկտակ ծալուած, թ. 25՝ գրչի պրակահաշուից դուրս, թ. 38 (34,3×22,2)՝ ծալուած, մէջը մէկ այլ նեղիր թերթիկ (թ. 39 (21,2×13,3), թ. 187՝ սխալ տեղադրուած, կարդալ թ. 177, 187, 178, թ. 9-10, 188-203՝ տպագիր, թ. 199՝ կարդալ 199բա կարգով, թերթերին զանազան բծեր, խոնաւութեան հետեր, գրադաշտը գունափոխուած, թերթերի մեծ մասը ստ. լս-ից մէջին մօտ հատուածից 1/3 չափով պատռուած, դրանց մի մասը գրեթէ ամբողջութեամբ անմխիթար ջրի հետեւանքով սեւացած եւ չորացած՝ փխրուն դարձած, բնագիրը միջից թերի, ընդմէջ թ. 133-4ի՝ անորոշ հանակի թերթեր ընկած. տպագիրՙ ընդմէջ թ. 191-2ի, 193-4ի, 196-7ի, 197-8ի, 198-9ի, 199-200ի, 200-1ի, 201-2ի, 202-3ի ընկած թերթեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *11ա, 12աբ, 17ա-177բ, 187աբ, 178ա-86ա* [Տիտղոսաթերթ] – *Գիրք տեսական փիլիսոփայութեան՝ հաւաքեալ ի Յովսէփայ իմաստնախոհ վարդապետէ Արցախեցւոյ՝ դիւրալուր ոճիւ, ի յօգուտ հետեւողաց արտաքին գրոց գիտութեան՝ բաժանեալ ի չորս գիրս, յորոց առաջինն է Տրամաբանութիւն, երկրորդն՝ Բնաբանութիւն, երրորդն՝ Բարոյականութիւն, եւ չորրորդն՝ Համաբնաբանութիւն: Ի հայրապետութեան տեառն Յօհաննիսի սրբազան կաթուղիկոսին Կարբեցւոյ, եւ հաւաքեալ հրամանաւ տեառն Պաղտասարայ արքեպիսկոպոսի, ի Փրկչական թուին 1835, յամսեանն Յունիսի 2, ի վանս Սրբոյն Յակոբայ*

– *12աբ* Յառաջաբանութիւն գրոյս – *Ծանի՛ր, ո՛վ ընթերցօղ, զի որպէս աներեւոյթք Աստուծոյ... գտին զինքեանս կատարելապէս տեղեկացեալ աստուածաբանութեան:*

– *12բ* Յաղագս առարկայի տրամաբանութեան – *Յայտ է, թէ առարկայք գիտութեանց են երկու... իսկ տեսական է էակն բանի:*

1. *17ա-115ա* Յաղագս ինգից եզերաց Պորփիւրի, որ են սոփա՝ սեռ, տեսակ, տարբերութիւն, յատուկ եւ պատահումն – *Արդ, սեռ կոչին ներածութիւն Պորփիւրի... ի հակասութիւն արկանեն զանզգոյշ: Վերջ Տրամաբանութեան:*

Ծնթ. Ունի ենթավերնագրեր. այսպէս՝ 22ա՝ «Յաղագս առնչութեան», 23ա՝ «Յաղագս որակութեան» եւ այլն:

2. *115ա-33բ* Բնաբանութիւն: Յաղագս սկզբանց զգալի բաղադրութեան – *Սկզբունք զգալի բաղադ[բ]ութեան են՝ նիւթն, տեսակն եւ պակասութիւնն: Նիւթն՝ է կարողութիւն ընդունող տեսակի... մասունս եղծեալ գառին: Այսպէս իմա՛ եւ զայլս /// (վջ.):*

Ծնթ. Ունի ենթավերնագրեր. այսպէս՝ 118ա՝ «Յաղագս տրամադրութեան», 118բ՝ «Յաղագս պատճառաց» եւ այլն:

– *115ա* Նիւթական առարկայ բնաբանութեան է շարժական էակն, իսկ տեսակն առարկայ նորին է ներքին շարժումն ամենայն նիւթաւոր էակաց:

3. *134ա-77բ, 187աբ, 178ա-86ա* [Յաղագս համաբնաբանութեան. Յաղագս սկզբանց համաբնաբանական էակի]*. – *(սկ.) /// ամենայն էակք, որք են նոյն ներգործութիւն... ունին զանպատշաճ գոլ: Վերջ Համաբնաբանութեան:*

* Ծնթ. Վերականգնումն ըստ ձեռ. 2990-ի: Ունի ենթավերնագրեր. այսպէս՝ 137բ՝ «Յաղագս առարկական կարողութեան», «Յաղագս էակի ըստ իմեեան» եւ այլն: Ունի տարբեր չափերի նեղիր-թերթիկներ, որոնց վրայ զանազան գծագիր սխեմաներ. տե՛ս Վիճակ:

Ծնթ. Համմտ. ձեռ 2828, 2ա-128բ. կան խորագրերի, սկսուածքների եւ աւարտի տարբերութիւններ:

Բ. *13ա-7ա* [Օրինակք թղթոց]

1. *13ա-4բ* Օրինակ թղթոց. Թուղթք շնորհաւորութեան. Իշխանիՙ շնորհաւորէ գրով նորապսակ հայրապետի – *Ջարբազնութեան ձերոյ ընկալեալ զուարթարար լուր... ի լոյս զուարդարար սրբութեան ձերոյ:*

2. *14բ-6ա* Օրինակ թղթոց. Իշխան ոք շնորհաւորէ զնորոգ ընտրութեան առաջնորդի վանաց – *Լնուլ տարփ<ա>մամբ, որ ինչ ի մէնջ սիրոյ բարէկամու-*

թեան... եւ առաջնորդ պայծառ այդմ մեծափառ եւ հռչակաւոր ուխտի:

3. *16ա-7ա* Թուղթ ուրախակցութեան բարեկամի առ բարեկամն վասն դառնալոյ յաջողութեամբ ի տարաշխար[հ]աց ի հայրենիս իւր – *Քաղցր են ամենեցուն հայրենիք իւրեանց, եւ այնչափ, մինչեւ համարձակիմ ասել, եթէ սակաւք այն են ի քաղցրութենէ անտի աշխարհի... որով խնդամ ի վերայ իմոցն եւ առաւել:*

17ա գրչից, առանձնացուած հոռիզոնական գծերով՝ «Նոյնպէս, որ ոճ հան[ա]պազ ագահութեան ախտիւ վարի, կցորդակից է Յուտայի: Վայ տայ մարգարէն եսայի՝ ասելով 5. 8»:

Գ. *9ա, 10բ, 188ա-203բ* [Տպագիրք] *(հաշուած թերթաքանակի մէջ. ունի զարդագրեր եւ լուսանցազարդ՝ 188բ)*

1. *9ա, 10բ* Յիշատակութեան անուանց սրբազնագոյն կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց վիճակատոր արեւելիսկոպոսի իւրոյ հաղաքի կայսերական մեծութեան իմիճակալին ամենայն Ռուսաց եւ ամենայն կայսերազանց – *եւս առաւել զեպիսկոպոսապետն մեր եւ զպատուական հայրապետն ամենայն զտէր Եփրեմ սրբազնագոյն կաթուղիկոսն շնորհեսցես մեզ ընդ աւուրս ուղիղ վարդապետութեամբ... զբարեպաշտ թագուհի եւ մեծ իշխանուհի զԱննա[ա Պաւ]լովնայն եւ զամուսին նորին, եւ զբոլոր պալատն, եւ զամենայն զօրապետս, եւ նորին յիշեսցես յարքայութեան քում այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս [յաւիտե]նից, եւ պահպանեսցես ընդ երկայն աւուրս ի խաղաղութեան բարեփառ հզօր[ա]ւորութեամբ:*

Ներեւում՝ «Տփխիս. ի տպարանի ուսումնարանի Հայո[ց]»:

Ծնթ. Ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի ծալումով, ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրաճատումով՝ առտ. լս-ից բնագիրը 4-5 տառաչափ կտրած:

2. *191բ, 188աբ, 191ա, 189բ, 190ա, 189ա, 190ա* [Յայսմաւուրք. մասն]

191բ, 188ա, 188բ, 191ա [Նաւասարդ ի Զ. եւ Օգոստոս ի ԺԶ., Աւ ի ԻԸ. Վերըստին տօն է Փոխման Աստուածածնին եւ յիշատակ պատկերին Քրիստոսի ի սուրբ դաստառակին] – *Թագաւորն մեծարեաց զԱնանէ եւ զորս ընդ նմա... որ նկարեալ էր ի դաստառակին: եւ երգեաց /// (կտրուած), յՈւռհայ յուրբաթ օրին... եւ առողջացան ամենայն ախտաժետք եւ ցաւագարք քաղաքին ի փառս Քրիստոսի /// (կտրուած): 189բ, 190ա* [Նաւասարդի ԺԱ. եւ Օգոստոսի ԻԱ. Վկայաբանութիւն սրբոյն Ագաթոնիկոսի] – */// (կտրուած) զի փրկեսցէ զմեզ ի ձեռաց այլազգացն... եւ որ գեհեան ոչ ընկալցի զմեզ եւ /// (կտրուած): 189ա, 190բ* Նաւասարդի ԺԲ. եւ Օգոստոսի ԻԲ. տօն է Թումայի առաքելոյն – *Յետ համբառնալոյն Քրիստոսի յերկինս... եւ ամենայնքն զարմացան ընդ երագ կա/// (կտրուած):*

Տե՛ս տպ. Յայսմաւուրք, Կ. Պոլիս, տպ. Գրիգոր Մարզվանեցու, 1706 թ. (տե՛ս Հայ գիրը 1512-1800 թուականներին. Հայ հնատիպ գրի մատենագիտութիւն, [կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ք. Կորկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, էջ 162, Հմր 227): Կազմուած՝ ԺԷ. (191բ, 188ա), ԺԸ. (188բ, 191ա), ԼԱ. (189բ,190ա), ԼԲ. (189ա,190բ) էջերից՝ թ. 188, 191՝ ստացուած 1 թերթի ընդերկայնակի ծալումով, ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի (վրն. լս.) եզրաճատումով, ընդլայնակի հատումով (ստ. լս., բնագիրը վնասուած), թ. 189, 190՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի ծալումով, ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրաճատումով (բնագիրը վնասուած):

3. *192ա-8բ, 201ա-3բ, 199բա* [Սաղմոսարան]

ա. *192աբ ///նի կայծակ ամ/// եւ ///ի որպէս առիւծ ի մորւոջ... եւ նոքա որչափ միջնոր///:*

բ. *193աբ, 194ա-6բ, 197ա-8բ, 201աբ, 202աբ, 203աբ* [Սաղմոս Դաւթի: Օրհնութեանց նաւակատեաց տաճարին. ԻԹ.] – */// [օգուտ] է քեզ յարենէ [իմմէ, թէ իջան]եմ ես յապականութիւն... ամենեքեան, ոյք տեսանէին զիս, արտաքս փախչէին յինէն ///: 194ա /// Ծածկեսցես զնոսա ի խորանի քում... բայց ոյք ատեն զարդարն, զղջասցին: 197ա /// որսն, զոր թաքուցին, առցէ... որպէս անձրեւ ի վերայ սիզոյ եւ որպէս տարափ ///: 201ա /// Մօսէս եւ Ահարօն երիցուք նորա... որ գնայր ի ճանապարհ անբիծ, նա պաշտէր զիս ///: 202ա ///* Ի կատարած Սաղմոս Դաւթի: *ՃԼՀ. – Տէր փորձեցեր զիս եւ ծանեար զիս... առցեն ի նանի[ր զ]քաղաքս քո: 203ա /// Հուր եւ կարկուտ, ձիւն եւ ս[առն] հոգմ եւ մրրիկ... օրհնեցէ՛ք զնա սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ:*

Համմտ. Սաղմոսարան, տպ. Ս. Գր. Լուսաւորչի, էջմիածին, 1787, էջ 66-68, 69-76, 78-82, 254-256, 347-349, 381-383 (տե՛ս Հայ գիրը 1512-1800 թականներին. Հայ հնատիպ գրի մատենագիտութիւն, [կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ք. Կորկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, էջ 601, Հմր 801):

գ. *199բա* [Ի կատարած սաղմոս Դաւթի. ԼԶ.] – */// Այլ արդարք ժառանգեսցեն զերկիր... փըտեցան վէրք իմ յերեսաց անզգամութեան իմոյ ///:*

Տե՛ս Սաղմոսարան, տպ. Յովհ. Աստուածատեառնի, Կ. Պոլիս, 1758, էջ 91-92 (տե՛ս Հայ գիրը 1512-1800 թականներին. Հայ հնատիպ գրի մատենագիտութիւն, [կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ք. Կորկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, էջ 440, Հմր 568), Կ. Պոլիս, 1776, էջ 91-92 (տե՛ս Հայ գիրը 1512-1800 թթ... էջ 504, Հմր 666):

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԹ. դար, շղագիր*

1. *2ա, 3բ, 4բ, 6ա, 7ա /// ացի, թէ բաժակ ար/// /// ձեզ, որ ե որուշեց /// աղջիկն ըստ ժ[ա]մանակին /// ընդ Յօհաննեանիս, որ ե /// Դ.նին ասաց այն է /// |3բ| /// Սիրեցեալ որդի առ ուս///ր /// եւ ուլախն յղեցաք եկն ///յս գարին բերեն, բայց /// յղեցաք ըստ քոյտ ///, թէ վասն էր*

երկու ///, զի դու/// ///իցէ. |4բ| ///րիցեն մնացելոյն եւս /// փութալ եք բերելոց, այլեւ լուաք, որ այսր մէկ լաւ փալոն կարօղ ուստայ գոյ, յղես գայ, որ վանքիս ուլախներոյն քանի փալոն կարի, թէ լաւ կարօղ է հալբաթ: Տէր Յակոբն մէկ գօժ քաղցր գինի է խոստացել վասն մեր խմելոյ. գիտեն /// գինոյ է եռացեալ ///իէ քիչ ///եալ իցէ (լս.՝ «ինքն գեղրա/// որ եզրագգեց (՞). տաղտ»): |6ա| Տէր եսայիին եւ տէր Յակոբ քահանայք երկու չուալ ցորեանն բերին. ահա եւս չորեք ուլախ /// յղեցաք նոյն չափովն. չափէ՛ք, որով չափել էք, մնացեալն լավ պահպանէ՛ք, որ շուտով մարդ եւս պահեմք յղելոց բերել տալ: Դրաձեալ, եթէ յղել վարդապետ կարօղացաք, յղել վասն շիրայի ստացաք բարի, ապա թէ ոչ՝ անկարծիք առնեմ պահանջել ի յերեք ///: Լաւ իմացէ՛ք (լս.՝ «23 Ապրիլի (՞) 1832 ի /// գրեցաք Ա. Ե. Պ.»): |7ա| /// [տ]էր Յակոբ եւ տէր Պօղոս քահանայ /// [ծ]այրագոյն վարդապետն մեր /// բաժ///:

2. *5բ, 2բ,* [Կանոն Գալատեացն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ աւանակաւ յերուսաղէմ] – *Ո՛վ են սոքա, զի բացից, զի այս դուռն Տեառն է... եւ կոչէ առ ինքն Տէր զկամարարս իւր ասելով թէ ուր եան եմ ///, |2բ| /// [պաշտոնեայն] իմ եղիցի. /// Աստուծոյ գոչէ ասելով՝ Ահագին /// փեսայն գայ, արի՛ք ընդառաջ նորա: /// [Ար]արչին Աստուծոյ գոչէ ասելով՝ եկա՛յք [օրհնեալք] Հօր իմ[ոյ, ժա]առանգեցե՛ք զպա[տրաս]տեալ ձեզ զար[քայ]ութիւն ի սկզբանէ աշխարհի:*

Համմ. Տօնացոյց, էջմիածին, 1887, էջ 46-47:

3. *6բ* [Յանկ նուիրատուութեանց] – *Սանդրին կէս լաք կարի... Լուլասազին կին՝ Ա. լաք կարի:*

4. *8ա [Հոկտե]մբերի առաջինն 1833 ///սի պատմի պապուն վեր առաւ յինէն... տայ Ե. մանեթ ան///:*

5. *8բ /// տէր Պօղոս /// ստացար ///, բայց յորժամ ///... /// ի միասին ///մաբար փարեսցուք /// (մասամբ ջնջուած, դժուարընթեռնելի, կապակից իմաստ չի ստացուում):*

6. *9բ-10ա Պատուարժան ուսուցիչ, հայր գգօնաբար եւ մաքրակրօն տէր Եսայի... փափակ տեսութեան քում [յարգ]եւոր հօրէ տէր Եսայի գ///հանապետ Ատիխանով:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

11ա Տէ՛ս Տիտղոսաթերթ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

58ա (1883 թ., նոտրգիր) Ի 1883 ամի բօսբիսկաս Փետրու<վ>արի 12ին բօսբիսկաս քսան մա[նեթ] ես ի ներքոյ անվանալ Կուսապատ *կուղի բնակիչ (այսչափ):*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *2ա, 3բ, 6ա, 7ա՝ սեւ թանաքով բոլորակ, մէջը «Պ (՞) Ա, Ե, Հ» տառերը, վերեւում նկատելի է փոքրիկ խաչ, 8բ՝ սեւ թանաքով ձուածիր՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՄՕՎՍԷՍ» *(աջ կողմում)՝ «1852», ձախում՝ նոյնը արաբաթիւ:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած վարդագոյն թղթին եւ պհպ. Ա՝ մատիտով՝ «3619», սեւով շրջագծուած սպիտակ թերթիկին՝ «16» , 9ա՝ «1198/3619», 11ա՝* «Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս», 11բ՝ «Նուէր* Մատենադարանին Տէր Եսաեանց Սեդրակից», *պհպ. 9բ-ին սոսնձած թերթիկին՝ «Վերականգնված է / Հին ու (կանաչ թանաքով ջնջած) նոր կաշվով, / նոր կազմաստառով: / Գլխ. վերականգնիչ՝ Լ. Աղաբեկյան / Երեւան 1977 թ. (կանաչ թանաքով վերջին 7-ը գարձրած 8 եւ յաւելած՝ «18/VI»)», այսինքն՝ 18 յունիսի 1978 թ.:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «անջուքուբան, գրչափորձութիւն գրոյս այս է, անջուքամ, Յաղագս տրամաբանա, յաղագս (մի քանի անգամ), գրչափորձութիւն գրոյս այս է նորին Յաղագս տրամաբանութեան, Յաղագս տրամաբանութեան, (տառեր, խզբզոցներ)», հակառակ դիրքով՝ «եղբայրս իցէ ողջ», 2բ՝ հայերէն այբուբենի զանազան տառեր, 5ա՝ մատիտով «է հասկանալոյ 1832 Յունվարի 3 յամրոյս լսացի համայն հայոց /// մեր արդի արքեպիսկոպոս* Պաղտ[աս]ար ///», *տարբեր տառեր, 9ա՝ «առաւել (երիցս)», խզբզոցներ, 9բ՝ «առաւել (երիցս)», կանաչ թանաքով՝ «կուզի պնակ* Կուսանապատ *(՞)», 10բ՝ «սրինուորն», 11ա՝ «Ի 1873 ամի ես ի ներքոյ անվանեալ»:*

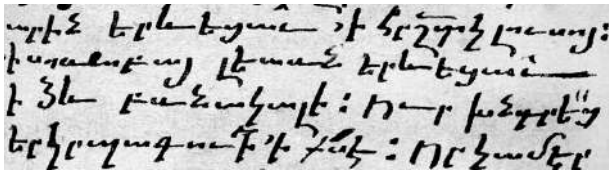
3620
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԹ. դար, 1823ից յետոյ

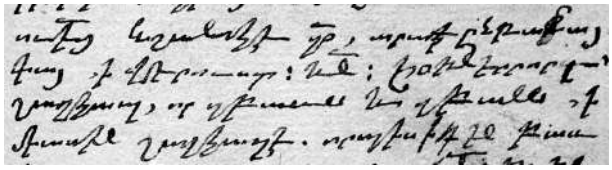
ԳՐԻՉ՝ Յովսէփ Աւրցախեցի:

ԹԵՐԹ՝ 419+3 (կրկն.՝ թ. 1, 314, 315. գրչի էջակալում՝ 1-459, որ է՝ 1գ-232ա). չգրուած՝ 1աբ, 5բ, 198բ, 261ա-2բ, 319բ, 320ա, 369ա-70բ, 371բ, 419բ: ՊՐԱԿ՝ 1-54×8 (1՝ 6, 2՝ 10, 3՝ 5, 7՝ 7, 31, 33, 34՝ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. կապոյտ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 136՝ «ՓԿ», թ. 137՝ «ՓՄ[1]», թ. 146՝ «ԱԿՀ», թ. 147՝ «1823» եւ այլուր, դեղնաւուն թուղթ՝ պհպ. Ա, Բ, թ. 1-15, 17, 21-8 եւ այլն): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (15×10): ԳԻՐ՝ շղագիր (երբեմն՝ նոտրգիր եւ բոլորգիր) ևմուշ՝ 29ա, 263ա, 418բ): ՏՈՂ՝ 21-26: ԿԱՋՄ՝ դրոշմազարդ մուգ շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ կապոյտ թուղթ (Բ. փեղկի). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+Գ՝ ԱԲ՝ դեղնաւուն թուղթ, Գ՝ կապոյտ թուղթ, մասն կազմաստառի:

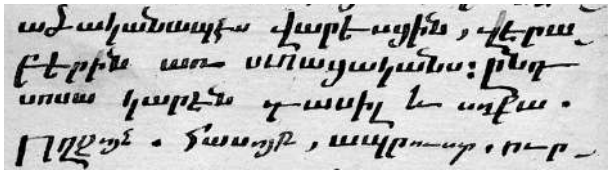
ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, վրան կան ճաթեր, ֆերծուածմներ, պատռուածմներ, ցեցի անցքեր,



Նմուշ 29ա



Նմուշ 263ա



Նմուշ 418բ

կաշին տեղ-տեղ թափուած, երեւում է միջուկ-ստուարաթուղթը, Ա. կազմաստառն առանձնացուած փեղկից եւ նշուած որպէս պիպ. Ա., Բ. կազմաստառը մասամբ առանձնացած փեղկից, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, խիստ աղտոտուած՝ սեւացած, թ. 23՝ հիմիից անջատ, թ. 16-20՝ հաստ թելով կարուած, ընդմէջ թ. 32-3ի՝ 1 թերթ կտրած, ելուստը կարուած թ. 33ին, թերթերին աղտոտուածութեան, խոնաւութեան հետեւեր, զանազան բծեր, որոշ թերթերի եզրեր մաշուած, ձեռագիրը երկայնակի եզրահատուած, որոշ տեղեր բնագիրը 1-2 տառաչափով վնասուած՝ 112ա, 115ա եւ այլուր, թ. 220-7՝ սխալ տեղադրուած, կարդալ՝ թ. 211, 220-7, 212:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

I. Ա. *1գ-241բ* [Յովսէփայ Աւրցախեցւոյ ծաղկաքաղ ի Մեկնութենէ Աւետարանին Մատթէոսի, զոր արարեալ է Յօհաննու Ոսկեբերանի]

Տե՛ս ձեռ. 3618, 2ա-261բ: Նախագրութիւն/1գ-2ա: Յանկ/2բ-5ա: ա/6ա-31բ: Յանկ/32ա-8ա: բ/38ա-81ա: Յանկ/81բ-4ա: գ/84ա-107բ: Յանկ/107բ-9ա: դ/109ա-29ա: Յանկ/129ա-31ա: ե/131ա-68բ: Յանկ/169ա-72բ: զ/172բ-211բ, 220ա-7բ, 212ա-9բ, 228ա-41բ:

Սա. լս., գրչից՝ 211բ «սորա սըխալութիւն անդ է՝ ի վեր», 220ա՝ «այլ սորա պակասութիւնն է ի ներոյ»: Լս-ներում կան գրչի սրբագրումներ՝ 39բ, 42ա, 108ա եւ այլուր:

Բ. *242ա-60բ* [Յովսէփայ Աւրցախեցւոյ Մեկնութիւն Առակաց, որ ոչ գտանին ի համաձայնութիւնս Աւետարանին Մատթէոսի (Ա.-ժէ.)] — *Եւ յետ այսորիկ կամիմք փոքր-ինչ խօսիլ զմեկնութենէ այնց բանից, որք ոչ գտանին ի համաձայնութիւնս Աւետարանին Մատթէոսի, որպիսի էն՝ առակ Անառակ որդւոյն, Անիրաւ տնտեսին, Տասանց բորոտիցն, Անիրաւ դատաւորին եւ այլն... մեծ պատիւ եւ փառք է չարչարիլ եւ մեռանիլ վասն անուան Նորա:*

II. *263ա-419ա* [Յովսէփայ Աւրցախեցւոյ] Քերականութիւն հայկազեան լեզուի

— *263աբ Քերականութիւն է ուսուցանել մարդոյ ուղիղ կարգել զխօսս, եւ քանզի խօսք մարդկան կազմին ի բառից, քերականութիւնն յայնժամ ուսուցանէ ուղիղ խօսիլ... ըստ որում եւ մեք ունիմք կարգել զայս քերականութիւն:*

Ա. *263բ-338ա* Մասն առաջին. Յաղագս գործածութեան մասանց բանի — *Այս մասն քերականութեան պիտանի քան զայլսն եւ հարկաւոր... նախ՝ զհոլովս անուանց եւ ապա՝ զայլսն:*

1. *264աբ* Գլուխ Ա. Յաղագս հոլովման անուանց — *Անուանք պէսպէս ձեւական ի գործածութիւն իւրեանց, որպէս անուանս աշխարհ տասն օրինակաւ կարէ ձեւանալ... զորոց զօրինակս ունիմք դնել աստ կարգաւ:*

ա. *264բ-77ա* Յաղագս հասարակ հոլովման անուանց. Օրինակ առաջին հոլովման — *Եզակի. Ուղ.՝ բառ, սեռ՝ բառի, տրա.՝ բառի... հոգանիւթեայք, եաց, կամ թէից, հողից բիհամ եկածներն:*

բ. *277ա-9բ* Յաղագս յատուկ հոլովման անուանց — *Յատուկ հոլովմունք են 6, ընդ որոց հոլովին անուանք 9, այսինքն են՝ Տէր, այր, հայր, մայր, եղբայր, քոյր... կէսօր՝ աւուր, կէս օր:*

գ. *279բ-83ա* Յաղագս հոլովմանց մեջական անուանց — *Միջական անուանք են հնգապատիկ, մասնականք, հարցականք, վերբերականք, հանրականք եւ թուականք, զորոց գհոլովմունսն դիցուք առաջի: Հոլովումն մասնական անուանցա՝ ոմն... կամ երեքին, երեցունց, երեքումբք եւ այլն:*

2. *283ա-6բ* Յաղագս հոլովման դերանուանց — *Դերանունք են հնգապատիկ. էական՝ ես, դու, ինքն, իւր... անուն հարցական անփոփոխ պահելով զնոյն հոլովումն:*

3. *287ա-305ա* Յաղագս խոնարհմանց բայից ըստ չորից լծորդութեանց. եւ նախ Յաղագս խոնարհմանց է[ա]կան բայից — *Էական բայս եմ լրացեալ յայլոց էական բայից, խոնարհի այսպէս... մերձեցայք, թողեայք, ընկեցայք:*

ա. *305ա-10ա* Յաղագս խոնարհմանց անկանօն բայից — *Անկանօն բայք բաժանին յերիս տեսակս, ոմանք են զարտուղիք, ոմանք պակասաւորք եւ ոմանք դիմազուրկք... ապառնի՝ գալոց կամ գալի:*

բ. *310ա-313բ* Յաղագս խոնարհմանց պակասաւոր բայից — *Պակասաւոր բայք են նոքին, որք պակասին ի ժամանակս ինչ... գոգջիք, գոգցեն:*

գ. *314ա-գ* Յաղագս դիմազուրկ բայից — *Դիմազուրկ բայք սակաւ են ի մերս լեզու եւ այլ եւս պատահականք... ստոր. ապառնի՝ պէտք իցեն:*

4. *314դ-9ա* Յաղագս նախադրութեան – *Ի հոլովառու նախադրութեանց ոմանք առնուն զսեռականն եւ են սոքին՝ վասն ի սակս պատճառաւ, ի պատճառս, ի պէտս առ ի պէտս… ուրախութեամբ հանդերձ ընթացան ի գերեզման։*

5. 320բ-8բ Յաղագս մակբայից – *Մակբայք են բազմապատիկք յոյժ. որակական՝ կարօտաբար, ծառայաբար, հուգեւորապէս… եւ օն եւ օն յաւելցէ. եւ այլն։*

6. *329ա-35ա* Յաղագս շաղկապից – *Շակապք բազմապատիկք են. նախ բաղհիւսական՝ եւ, այլեւ, եւ այլ… չունիմ սիրտ, որ ցասնում։*

– *335ա-6բ* Յաղագս շաղկապից մեկնութեան եւ տեսակաց նորին – *Բաղհիւսականքն նոքա են, որ կերպ-կերպ բառեր են կամ բաներ… նոքա զամենայն տուն եկեղեցի արարին։*

7. *337ա-8ա* Յաղագս միջարկութեան – *Տեսակք մի<ա> ջարկութեանց են բազումք՝ երանական՝ երանի, երանի թէ, երանի է թէ… ապա լուիցէ ունկն իմ զանէծս իմ։*

Բ. 1. *338բ-40ա* Յաղագս համաձայնութեան անուան ընդ անուան – *Համաձայնութիւն անուան ընդ անուան այն է, որ ածականն համաձայնեսցի ըստ իւրում գոյականի թուով եւ հոլովիւ… Պղատոնիւ եւ Արիստոտելիւ նրբամիտ իմաստնովքն։*

2. *340աբ* Յաղագս համաձայնութեան ստացական դերանուան ընդ անուան – *Ստացական դերանունքս՝ իմ, քոյ, մեր, ձեր, իւր, իբր ածական անուն վարելով համաձայնին… փրկչաւ իմով, փրկիչք իմ, փրկչաց, փրկչօք իմովք։*

3. *340բ-1ա* Յաղագս համաձայնութեան էական դերանուանց – *Էական դերանունքս՝ ես, դու, եւ յօքնականք սոցա՝ մեք, դուք. ուրեք ընդ ածական անուան համաձայնին եւ ուրեք ընդ ընդունելութեան… յինէն յիմարելոյս, զինեւ զյիմարելովս եւ այլն։*

4. 341աբ Յաղագս համաձայնութեան նմանական անուանց ընդ անուանց – *Նմանական անունքս՝ այնպիսի, դոյնպիսի, այսպիսի… ամպովք այնպիսեօք. այսպէս իմա՛ եւ զայլսն։*

5. *342աբ* Յաղագս համաձայնութեան թուական անուան ընդ անուան – *Թուական անունք հասարակօրէն համաձայնին ընդ անուան թուով եւ հոլովիւ.… անարգանս եւ պատուելի մարդկանց այնոցիկ։*

6. *342բ-3բ* Յաղագս համաձայնութեան յօղի ընդ անուան – *Յօդքս այսոքիկ՝ այս, այդ, այն, որք ի ցուցական դերանունանք եւս ասին… այլ այսոցիկ յօդիցս համաձայնութիւն ընդ անուան յետոյ սակաւ ի նորոց։*

7. *343բ-5ա* Յաղագս համաձայնութեան մասնական անուան, հարցական անուան եւ դասական անուան ընդ անուան – *Մասնականքս՝ ոմն, ոք, իմն թէ՛ նախադասին անուան եւ թէ՛ յետադասին… երրորդ հրեշտակ, երրորդ հրեշտակի, երրորդ հրեշտակաւ։*

8. *345աբ* Յաղագս համաձայնութեան յարաբերական դերանուանս՝ որ – *Սա հասարակօրէն համաձայնի ընդ իւր յարաբերելոյն թուով, իսկ հոլովիւ՝ ըստ հանդիպման… որով մտեալ ի գրուածս նախնեաց շահէի ինչ։*

9. *346աբ* Յաղագս համաձայնութեան ընդունելութեան ընդ անուան – *Ընդունելութիւնք՝ օղ, լի՝ իբր ածական վարելով, մինչ նախադասին անուան, անհամաձայն դնին ընդ նմա… վասնի զի հետեւօղի հոլովելով առաւել շահի, քան սոսկ հայելով։*

10. *346բ-8ա* Յաղագս համաձայնութեան անուան բայի ընդ բայի – *Համաձայնութիւն անուան բայի ընդ բայի այն է, զի անուն բային… մեք եմք կաւ, եւ դու ստեղծիչ մեր։*

11. *348աբ* Յաղագս համաձայնութեան հարցական անուան ըստ պատասխանական անուան – *Հարցական անունն պարտի համաձայնել ընդ պատասխանական անուան հոլովիւ… աշակերտելով հմուտ քերթողաց եւ անձանձիր հետեւելով գրոց։*

12. *348բ-9բ* Յաղագս հոլովառութեան – *Հոլովառութիւնք, որք գտանին ի շարադրութիւնս, են այսոքիկ՝ բայ, ընդունելութիւն… խաչատուրն ծերագոյն է քան զԱստուածատուրն։*

13. *349բ-54բ* Յաղագս հոլովառութեան անուանց – *Արդ, հոլովառու անուանք ունելով զհաղորդութիւն ընդ բայից, առնուն ըստ նոցա զխնդիր… հանդերձ իւր հետեւելովին է բացայայտիչ բառիս այն։*

14. *354բ-6ա* Յաղագս յատկացուցչի եւ յատկացուցելոյ – *Յատկացուցիչ ասեմք զայն բառ, որ զմի իր միոյ իրի պատշաճեալ ցուցանէ… եւ քեզ ի՞նչ. ոչ ստանանիցեն, այսինքն՝ ոչ վնասեսցեն պաշտպանեաց Իսրայէլի։*

15. *356ա-7ա* Յաղագս խնդրոյ կրաւորական բայից – *Կրաւորական բայք առնուն զխնդիր սեռի ի հոլովն բացառական… անօրէնք այրին ի հուր նման փայտի։*

16. *357ա-8ա* Յաղագս խնդրոյ էական բայից – *Էական բայք հասարակօրէն առնուն զհոլովն ուղղական… ես՝ արարիչ ձեր, եղէ մարդ վասն ձեր։*

17. *358ա-9բ* Յաղագս խնդրառութեան դիմազուրկ բայից – *Դիմազուրկ բայք առնուն զվերջահոլով տրական… լսել զիմաստութիւն Սողոմոնի առ ի լսել։*

18. *359բ-68ա* Յաղագս հոլովառութեան ընդունելութեանցս՝ օղ, եալ, լի – *Ընդունելութիւնք ներգործականի՝ ի, օղ վերջացեալք, առնուն զխնդիր սեռի… համարձակախօսն Զաքարիաս ճշգրտաբանէ զկուսին յղութիւն։*

19. *368բ Միջարկութիւնքս՝ ո՛հ, աւա՛ղ, եղո՛ւկ, վա՛յ, վա՛յ վաղա՛ եւ այլն առնուն զխնդիր… եւ քեզ ի՞նչ. ոչ ստանանիցեն, այսինքն՝ ոչ վնասեսցեն։*

III. *372ա-411ա* [Գիրս այս կոչի տետրակ բայի ի պետս համբակաց, աշխատասիրութեամբ տեառն Յո-

սեփայ Արցախեցւոյ գերիմաստ վարդապետի, ի միաբանութենէ վանիցն Սրբոյն Յակոբայ]

Տե՛ս ձեռ. 2563, 1ա-89ա: ա/372ա-81ա: բ/381ա-91բ: գ/391բ-6ա: դ/396ա-8բ: ե/398բ-411ա: զ-ժդ/չիք:

IV. *411ա-9ա* [Բանիւ զանազանի Յաղագս ճեռակալութեան]

Ա. *411ա* Յաղագս առոգանութեան – *Առոգանութիւն ոյղուն ձայն, որ նորանով լաւ կարտաբերի տառը, վանկը, բառը, բանը... պօղազիցը դուրս հանելով բանը, զրոյցը:*

Բ. *411ա-2ա* Յաղագս ճոլովից – *Հոլովն տասն է՝ ուղղական, սեռական, եւ այլն. պէտք այ որ իմանաք էս դու<ն>ք... որ սոցա նախդիրը զօրութեամբ կիմացվի:*

Գ. *412ա-9ա* Յաղագս տեսակ անուանց – *Տեսակք անուանց են որպիսութիւնք անուանց՝ ըստ նախնական եւ ըստ ածանցական նշանակութեան նոցա, ուստի եւ անուանք կրկին են ըստ տեսակին... ամենայն, դուզընաքեայ, կարճառօտ:*

ՅԱԻԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԹ. դ.*

պհպ. Դա, 320ա, 369աբ, 371աբ [Մանուսք]

1. *պհպ. Դա (մատիտով, շղագիր) Արքա՛յ երկնաւոր, տո՛ւր ինձ զարքայութիւն քո, զոր խոստացար սիրելեաց քոց, եւ զօրացո՛ սիրտ իմ՝ ատել զսխալ եւ սիրել զքեզ միայն եւ առնել զկամս քո, եւ ողորմեա՛ քո արար[ածոց] եւ ինձ բազմամեղիս:*

2. *320ա (մատիտով) Վասն մեր մար, Յիսուս ծնաւ ի գուսէն Մարիամայ, ըստ եսայ, թէ ահայ կուս հղասցի եւ ծնցի որդի, նա եղիցի մեծ առաջի ամենեցուն: Բաբայեան (՞):*

3. *369ա (մատիտով, շղագիր) Մարգացաւ Քրիստոս մեր ի կուսէն Մարիամայ, ամենագթածն Տէր:*

4. *369բ (մատիտով, շղագիր) Բանն Աստուած մարգացաւ ըստ մարդկութեանն եւ անջատաբար ի Հօրէ: Բանն մարմին եղեւ եւ <եւ> բազմեցաւ ի գ[ո]գն սուրբ ծերունւոյն: Բանն առաքեցաւ ի Հօրէ եւ եկն վազելով ի լերանց եւ ի բլրաց:*

5. *371ա (նոտրգիր) Աստուած շինեաց (1 բառ չգրած) գհրէղենս եւ յերկրորդ կառոյց զհողեղենս: Քրիստոս եղեւ զբնութիւն մարդկեղէնս եւ ազարեաց զբանական մարմնեղենս: Բանն Աստուած յերկրի լցոյց բարութեամբ եւ նորոգեայց զտիեզերս արթնութեամբ: Ադամային բնութեանն ի հնոյ մեղաց եղեւ աղտեղեալ, փոխանակ որդոց նոցին ի Քրիստոսէ եղեւ մաքրեալ:*

6. *371բ (մատիտով, շղագիր) Ամենայն մարդ, որ գործէ զմեղս եւ ոչ խոստովանի սուրբ սրտիւ, նա եղիցի կցօրաւակից ըստ չար թշնամւոյն, այսինքն՝ սատանա<նա>յի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Շա (Նախագրութեան վերջում) Ուրեմն եւ դուք՝ հոգեսէր ընթերցողդ, ճաշակեալ զպտուղս մեկնութեան հոգեկեցոյց ծառոյս, լցի՛ք անքաղցելի յագուրդիւ եւ յիշեսջի՛ք ի մաքրափայլ աղօթս ձեր Յոսէփ (անունը ջնջուած, դժուար ընթեռնելի) անպետ բանասէրս:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած թերթիկին՝ «54, 0. ե[գաեա]ն», պհպ. Աա՝ «1199/3620», «ԺԹ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», պհպ. Բբ՝ «Նուէր Մատենադարանին Տէր Եսայեան Սեդրաքից», պհպ. Բա՝ (1870 թ., շղագիր) «Աշխատութիւն արժանապատիւ Եսայի քահանայի Տէր-Թադէոսեանց Կուսապատեցի, որ է ի գաւառակէն Ջրաբերդու», |Բբ| «1870 ամի, Յունվարի 1-ին»:*

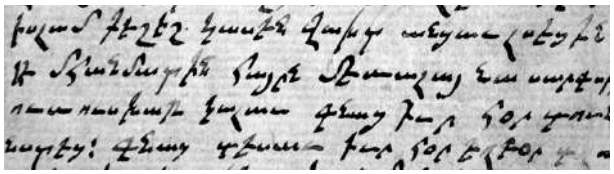
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Աբ՝ «և սերբ զա արժնապատիւ յիմ եղբայր», «ցորեան, զամին ծաղիկ, զկամէջ ցորաց, Յակոբ», «Աստծոյ, եղբայր եղէ (հակառակ դիրքով)», պհպ. Բա՝ «արժանապատիւ, վասն մեղաց, Տեառն Աստուծոյ մերոյ», «12+ 17=/// (անընթեռնելի)», պհպ. Բբ՝ «65, 22, 20, 24, 30, 29, 7, 29, 25», «Վասն սիրոյ քո եկի այսր, **Մովսէսն**, Մովսէս, Մովսէս», «151», 1ա՝ «Իմ սիրելի զիմ Մայիս կամիմ արձակք յօռժամ ///», (մատիտով) «կամիմ արձակիլ կապիլ ի բանտի մի, Իսրայէլ ենիկոլեան, վարժոյթ, եղբայր /// հեզութիւն /// սկսայ», 419բ՝ հակառակ դիրքով «ես ի ներքոյ ըստ բնակչաց արժանապ[ատ]իւ գրեք ///անս համար», պհպ. Գա՝ «արքայն երկնա[ւ]որ տուր ինձ, ա, բ, գ», պհպ. Գբ՝ հակառակ դիրքով, մատիտով թուլլ ընդգծուած անընկալելի գրութիւն, նկատելի են առանձին տառերի գծագրութիւններ, կազմաստառ Բ «նոր բաց են արդարի /// աւղօթեսցին, յորժայ նոքա են արդար եւ աստուածապաշտ, որ եւ ի բաց աղօթեսցեն յարաժամ», մատիտով անընկալելի գրութիւն:*

3621
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԹ. դար

ԹԵՐԹ՝ 81-1 (չիք թ. 1). չգրուած՝ 5բ, 7ա, 13բ, 14ա-15բ: ՊՐԱԿ՝ 1-10×8 (1՝ 6, 3՝ 10): ՆԻՒԹ՝ կապոյտ թուղթ (2-49)՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 7, 10, 13, 27, 28, 44, 45, 46՝ բուսական ոճաւորմամբ շրջանակ, մէջը՝ եղջերագաւաթ, թ. 38՝ «[17՞]89», սպիտակ թուղթ (50-81)՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 51 եւ 59, 56 եւ 63, 60, 64, 69, 75, 77՝ փայտէ ցանկապատ՝ մուտքով, ներսում՝ զինուորական հանդերձով եւ գաւազանով մարդ, եւ առիւծ՝ սուրը ձեռքին, թ, 58 եւ 65՝ «ԿՓՓՄ»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5-15×9): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 5ա): ՏՈՂ՝ 21-26: ԿԱՋՄ՝ կարմիր կտաւ, մէջը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝

ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղին թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ չգրուած, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 5ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. լուսանցակողերը աղտոտուած, թերթերի վրայ կան զանազան բծեր, խոնաւութեան, մոմի, ձէթի (թ. 31-41՝ հիմիին մօտ) եւ այլ հետքեր, թերթերի եզրերը խոնաւության հետեւանքով գոշացած. թ. 5՝ սխալ տեղադրուած, կարդալ՝ թ. 2, 5, 3. թ. 2ից յետոյ թափուած (՞):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2աբ, 5ա, 3ա-4բ, 6աբ* Պատմութիւն Մհաւմատ տաճկաց պէյ ղամբարիի – *Այն ժամանակին Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս եկն աշխարհս, շրջեցաւ ի վերայ երկրի... Սարգիսն հաւատով էր, մազեղէն շոր յագնէր ///(՞), 5ա ///(՞) Բայց Սարգիսն վեց հազար գիրք կարդացել էր... պատճառն Սարգիս Բուխարեցին էր, որ Ղուրանն գրեց, տուաւ իւրան, որ իւր անունն էլ Իսլամ քէշիշ կասեն:*

2. *7բ* [Վասն Ալէվուիայի] – *Ալէլուն է հրեշտակացն երգ, որք աւետաւորք եղեն գալստեան Բանին: Թարձեալ ի յեբրայէցի լեզուն (ալ.) ասէ թէ՝ Գայ, յայտնեսցի (էլ.)՝ Աստուած, (ուիայ)՝ օրհնեցէ՛ք եւ գովեցէ՛ք զկենդանին Աստուած (այսչափ. վերին 1 տողը կտրած, երեւում են տառերի ստորին ելուստները):*

3. *8ա-13ա* [Թուղթ երկնառաք]. Խրատ եւ հարոզ կիրակի բանին. Խրատ կիրակի – *Օրհնեալ ամենասուրբ երրորդութիւն. Զարմանք ու սքանչելի բան եկն յողորմութենէն Աստուծոյ ի դուռն Պետրոսի եւ Պօղոսի: Ես՝ պատրիարգս Հռոմ քաղաքի, եկի ի տաճարն սուրբ եւ գտայ զթուղթս ի վերայ սեղանոյն, ապա ոչ կարացի առնուլ... հանապազ ժառանգեսցէ զերկնից արքայութիւնն եւ մասնաւորեսցէ առաքելոցն. ամէն:*

4. *16ա-21բ* Տեսիլ սրբոյն Գրիգորին հրեշտակն – *Սուրբն Գրիգորի մեր լուսաւորիչն զքառասուն տիւ եւ զքառասուն գիշեր հաց ոչ եկեր... եւ ասէ՝ Խաղաղութիւն ընդ քեզ, Հա՛յր սուրբ, եւ ել երկինս. եւ Քրիստոսի քո փառք յաւիտեանս. ամէն:*

5. *21բ-5բ* Պատմութիւն շարշարանաց հոգոցն, թէ որպիսի ի դժոխս – *Յարուցեալ Աստուածածին՝ մայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ի լեառն Ձիթենեաց եկաց յաղօթս վասն ամենայն հաւատացելոց... եւ ապա ելցէ ողորմելի կենօք: Յորմէ փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած յայնպիսի չարէն բարեխօսութեամբ սրբուհոյ Աստուածածինն եւ հրեշտակապէտին Միքայէլի եւ Գաբրիէլի եւ ամենայն սրբոց. ամէն:*

6. *26ա-81բ* [Մեկնութիւն Սաղմոսաց] – *Մեկնութիւն. Այսինք<ք>՝ զերէ շատ անգամ մեռանելոյ ահն եւ երկիւղն զիս պատեց... Սաղմոս. Վիշտք դժոխոց պարեցին (այսպէս) զիս եւ ժամանեցին ինձ որոգայթ մահու... եւ սովաւ կարեն տեսանել զերեսս Աստուծոյ յարքայութեան քում ի յերկինս:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին՝ 1ա (մատիտով)՝ «3621», Ա. կազմաստառին՝* «Գէորգեան ճեմարանի ձեռագրերից *Հ՝ր 35,* Գէորգեան *ցուցակ, Հ՝ր 1200»,* «Ո[նիկ] Ե[գանեա]ն»:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *13ա (մատիտով)՝ «Վերջ պատմութեանն* Մհամատ *բեզ Համբարի, տացիք, հաւատացին», 14ա՝ «Ի ժամանակի Հայնմիկ այր մի գնացեալ յօտար աշխար[հ] ու անտ եմուտ ի Հարկս աշխարհի.* Իսայէլ Ենիկ[եան]», *14բ՝ «կարեմ արձակել զնա ի բանտէ անտի, որ է», 15բ՝ «Տեսիլ* Խաչատուր Տէր Եսայեանց *ի գիւղս», տառեր, խզբզոցներ:*

3622
ՄԱՇՏՈՑ

ՄԵԾ ԱՆԱՊԱՏ ՌՃԼԲ. – 1683

ԳՐԻՉ՝ Աղխտակէս: ՍՏԱՑՈՂ՝ Զիլփի (1686 թ.):

ԹԵՐԹ՝ 199+2 (կրկն.՝ թ. 1, 149). չգրուած՝ 1բ-գ, 5բ, 62ա-3բ, 199աբ: ՊՐԱԿ՝ 2+Ա-ԺԸ×12 (ե չիմ, Ջ 12+2, Թ 10, ԺԳ 11, ԺԸ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 18×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13×8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 26ա): ՏՈՂ՝ 22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ թուղթ (Բ. փեղկ): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ թուղթ:



Նմուշ 26ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախորան՝ 6ա: Ճակատազարդ՝ 54ա, 103ա, 114ա, 157ա, 130ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն (37ա, 186ա՝ կարմրով, գծանկարային), խաչ (190ա): Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, շագանակագոյն, :

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, վրան կան ճաթեր եւ ֆեռծուածքներ, տեղ-տեղ կաշին պոկուած-

ընկած, երեւում է միջուկ-տախտակը, մէջքը՝ ճաճած, զոյգ գամերը, կապիչները, Ա. փեղկին եղած երբեմնի մետաղական զարդը, կազմաստառն ընկած, լուսանցակողերը խիստ աղտոտուած, մաշուած, ալիքաւորուած. թերթերը նորոգած այլ ձեռագրի թղթերով՝ 29ա, 31ա, 44բ եւ այլուր, վրան կան զանազան բծեր, խոնաւութեան հետեւ՝ մեծ մասամբ առաւել գորշացած, մանրանկարների գոյները խամրած, խոռագրերի կարմիր, կանաչ, երբեմն էլ սեւ գիրը թափուած, տեղ-տեղ անընթեռնելի, պիսպ. Ա՝ մասամբ, իսկ սկզբի 1 թերթն ամբողջութեամբ շերտազատուած եւ համարակալուած, որի արդիւնքում կրկն. թերթ՝ 1ա-դ, թ. 13-37՝ ստ. լս-ից, թ. 134, 192՝ վրն. եւ ստ. լս-ից հիմից անջատ, թ. 16ի պատռուած հատուածը կպած թ. 17ի համապատասխան մասին, թ. 95՝ սխալ տեղադրուած, կարդալ՝ թ. 88, 95, 89, թ. 127-32, 151-5՝ անմահուր ջրի հետեւ, որոշ թերթերի վրայ կան պատռուածքներ, թ. 199՝ հիմից անջատ, Ա-Գ. պրակ՝ հիմից թուլացած, ընդմէջ թ. 49-50ի ե պրակն ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

— 3բ-4ա [Յանկ գրոյս (Ա.-Լ.Դ.)] — *Ա. Վասն մկրտութեանն, Բ. Վասն նշան աւրհնելոյ... Լ.Դ. Վասն Բժշկութեան Աւետարան. Լ.Դ. գլուխն:*

1. *4բ-5ա, 6ա-20բ* [Ա.] Կանոն մկրտութեան, յորժամ Քրիստոնեայ առնեն — *Նախ չէ պարտ յեկեղեցին թողուլ, այլ ձեռնադրեսցի յառաջ երիս շաբաթիւք կամ աւելի... եւ ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած մե[ր], Աստուա՛ծ բարերար...*

   20բ ստ. լս., գրչից՝ «Որ մկրտեցան եւ լուսաւորեցան՝ մէկ թղթի յետ գրած է»:

2. *20բ-23բ* Բ. Կանոն [նշան աւրհ]նելոյ — *Ասի շարական Ակ.՝ Խորհուրդն անճառն: Սաղմոսն. Յարու եհար զխոր՛՛. Ընթերցուածս յառակաց. Որդեակ, եթէ իմաստուն լիցի սիրտ քո...*

3. *23բ-28ա* Գ. Կանոն հանդերձ հարսանեաց աւրհնելոյ — *Խաչանշան դրօշմամբ, նշանաւ պարական, փառօք զարդարեալ ի կարմրութիւն ձորձոյ ծիրանոյ եւ ոսկեթել բեզի (այսպէս)... Ընթերցուած յես<ե>այեա մարգարէէ. Ցնծասցէ անձն իմ ի Տէր...*

4. *28ա-49բ* Դ. [ստ. լս-ից՝ Կանոն պսակ[ի] — *Յորժամ հարան, փեսայն այլ պիտի խրատն այս է. Փեսային եւ հարսին խրատն եւ քարոզն այս է, զինչ որ առաքեալքն հայրապետքն գրել են...*

— 31ա-49բ [Ստ. լս-ից՝ Խրատ պսակի]. Խրատ զգուշութեան, զոր տացէ բահանայն հանդերձելոցն պսակ առնել կանխաւ, եւ դարձեալ ի ժամ հարսանեացն: Եւ եթէ ոչ զգուշացուցանէ եւ ընթեռնու զբառոզս, իմն տացէ վրէժս անձանց նոցա ի յաւուրն դատաստանին Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ — *Գիտասջի՛ք, որդեա՛կք, որք հանդերձեալ էք կապիլ ընդ միմեանս լծով օրինաւոր ամուսնութեան... եւ ասէ քահանան զաղօթս. Տէր Աստուած յաւիտենական... ի տաճարի փառաց սրբութեան քո աւրհնեա՛ Տէր, ող/// (վջ.):*

5. *50ա-3բ* Ջ. Կանոն հաղորդ տալոյ — *Առնու քահանայն զփրկական խորհուրդն եւ խաչ առաջի եւ բուրվառ... եւ ասէ զաղօթս. /// ամենագութ, ամենախնամ, ծածկագէտ, որ քննես խորին քո տեսչութեամբդ...*

6. *54ա-77ա* Է. Կանովն թաղման, որ զամենայն ննջեցեալս ի Քրիստոս ուղարկեն — *Սաղմոս. Ողորմեա՛ ինձ Աստուած, ըստ մեծի ող[որմութեան]... եւ ասէ զաղօթս. Աստուած յաւիտենական անսկիզբն, անեղ, անիմանալի...*

ա. *66բ-70ա* Ը. [Գանձ թաղման ամենայն ննջեցելոց (ՄԱՆՎԵԼՍ)] — *Մինդ ի յէէն, Բանդ, որ ի Հօրէ, յորժամ ծագիւս փառօք... ինձ բարեխօս առ Տէր կացուցէ՛ք. ողորմեաց մեզ:*

   66բ գրչից, կարմրագիր՝ «Ո՛վ եղբայր, թէ կամիս գանձդ ասա՛յ, եթէ ոչ՝ զաղօթս». սեւով, ստ. լս-ում՝ «Յիշեա՛, զի հող էիր եւ ի հող դարձիր: Բ. հետ ձգէ ի գերեզմանն եւ իջուցանէ, եւ առեալ հող եւ ասէ՝ «Հող աւրհնութեան իջցէ ի գերեզման սոցա եւ բուսուսցէ յաւուրն վերջին». ասէ հաւատ ունելով»:

բ. *70ա -2ա* [Ողբ ի վերայ մեռելոյ] — *Ո՛վ քահանայք եւ վարդապետք, աստուածաբանք եւ ժողովուրդք... իմ ճարն դուք էս աշխարհիս աղօթականք:*

գ. *72ա-4ա* Ողբ տղայոց մաճուան — *Արարիչն արարածոց մեր բարկացաւ, / քաղցր բնութիւնն աստուածային մեզ դառնացաւ... լալով լացի եւ ողբացի արտասւագին, / դառն արտասուօք զողբս գրեցի խիստ լալագին:*

7. *77ա-82ա* Թ. [Կանոն այգալացին] — *Իսկ յերկրորդումն աւուր, յորժամ յայգալացն ժողովին, գան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. Հոգի քո բարի առաջ<ի>նորդես... Պօղոսի առաքելոյ ի Թեսաղոնիկեցոյց թղթոյն. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ...*

8. *82ա-6ա* Ժ. [Կանոն եւթն աւուր] — *Եւ եւթն օր առեն Անբիծք եւ շարական ի ձայնէն, եւ սաղմոսն ի ձայնէն...*

9. *86բ-8բ, 95աբ* ԺԱ. [ստ. լս-ից՝ Կանոն եւթանն օրեան] — *Եւթներորդ աւուրն սաղմոս. Հոգի քո Սուրբ եւ բարի առ: Փոխն՝ [Տէ՛]ր, լո՛ւր աղօթից իմոց... [Ընթերցուած] յեսայեա մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր՝ Մոռացին զնեղութիւնս առաջինս...*

10. *95բ, 89ա-94բ, 96ա-8ա* ԺԲ. Կանովն յորժամ տղայ վախճանի — *Երթան քահանայքն եւ ասեն սաղմոս. Առ քեզ Տէր համբարձի զանձն... եւ ասէ զաղօթս. Աւրհն[եալ] Տէր Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես յերկինս...*

ա. *90աբ* Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին է ասացեալ — *Եթէ մեք, որ կենդանիքս մնացեալ իցեմք... տարայց*

զնոսա զլեառն սրբութեան իմոյ / եւ ուրախ արարից զնոսա տաճարի իմում։

բ. *92բ-3ա* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ – *Ամենեքեան, որք տեսան, զարդարն ճանաչիցեն... բայց ապա դէմ յանդիման տեսանեմք եւ ի նոյն կերպարանս նորոգիմք փառաց ի փառս։*

11. *98բ-100բ* ԺԳ. [Կանոն այգալացին] – *Այգոյն երթան ի գերեզմանն եւ ասեն սաղմոս. եղիցի անուն Տեառն։ Կցուրդ. Աւրհնեցէ՛ք, մանկո՛ւնք, զՏէր։ Ընթերցուած յեսաեա մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի դարձ արդարոց...*

12. *100բ-2բ* ԺԴ. Կանովն եւթներորդ աւուրն – *երթան ի գերեզմանն։ Սաղմոս. Երանի, որ բնակեալ են ի տան Տեառն... Ընթերցուած յառակաց. Արդարքն յաւիտեան կացցեն...*

13. *103ա-6բ* ԺԵ. Կանովն ոգէհանգիստ առնել կամ պատարագ մեռելոյ – *Ասեն սաղմոս ի թիւ՝ երանի ումթող[ութիւն], եւ աւրհնութիւն եւ փառք... Ընթերցուած յառակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

14. *106բ-13բ* ԺԶ. Կանովն տեառնականի աւրհնեալ – *Ածեն զխոստացեալն ի դուռն եկեղեցոյն, առաջի խաչին... Ընթերցուած ի Ծնընդոց. Եւ եղեւ Հաբել հովիւ խաշանց...*

15. *114ա-29բ* ԺԷ. Կանովն խաչ աւրհնելով – *Բերեն յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա՝ գինով... Ընթերցուած յառակաց. Երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

16. *130ա-44ա* ԺԸ. Կան[ովն ջուր աւրհ]նելով – *[Ա]ռեալ քահանան զխաչն եւ զԱւետարան եւ զսուրբ մեռոնն հանդերձ ժողովրդեամբն... Ընթերցուած յելից. Եւ խաղաղացույց Մոցսէս զորդիսն Իսրայէլի...*

– *133բ-42ա* Աւրհնութիւն ջրոյ, զոր արարեալ է Բարսղի Կեսարացոյ հայրապետին – *Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած, ամենակալ յամենայնի հզօր եւ աքանչելագործ... աքանչելիս քո, եւ քեզ հանցուք զաւրհնութիւն եւ զփառս Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն՛՛։*

17. *144բ-56բ* ԺԹ. Կանովն ոտնալուային – *երկոքին յետ պատարագին ժողովին, եւ այս կանոն կատարին... Ընթերցուած յերկրորդ թագաւորութեանց. Եւ արար քիրամ տաճն պուտնարդս պղնձիս...*

18. *157ա-67ա* Ի. Կանովն պղծեալ տաճարի եւ շարժեալ սեղանոյ – *Աւրհնութիւն վերստին հաստատելոյ. Գիշերուան հսկումն է... Եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Բարեբանեմք զամէնօրհնեալ անունդ քո...*

19. *167ա-71բ* ԻԱ. Կանովն [աւա]զան աւրհնելոյ – *Ջ<ը>աւազանն հաստատեն ի տեղոջ իւրում եւ լուանան ջրով ներքոյ եւ արտաքոյ... աղօթք. Տէր Աստուած մեծ եւ փառաւորեալ յամենայն արարածոց...*

20. *171բ-2բ* ԻԲ. Կանովն յորժամ ևոր դուռն դնեն եկեղեցո – *Հաստատեն զդուռն ի տեղոջն եւ ասեն սաղմոս ի թիւ ճԺէ. . Խոստովան եղերո՛ւք Տեառն... [աղօթք]. Տէ՛ր Աստուած, [զար]դարիչ եւ նորոգիչ քո արարածոցս...*

21. *172բ-3բ* ԻԳ. [Կանովն հանդերձ] եւ սպասք աւրհնելո – *Տանին յեկեղեցին առաջի բեմին, եւ սարկաւագն ի վեր ունելով՝ ասեն սաղմոս ԺԷ. Սիրեցից զքեզ Տէր... եւ ասէ զաղօթս. Տէր [բարե]րեալ, որ զգեցուցեր զեկեղեցի քո լուսով փառաց...*

22. *173բ-4բ* ԻԴ. Կանոն սկի եւ [մաղ]զմայ աւրհնելոյ – *[Տ]անին յեկեղեցին առաջի սուրբ սեղանն, ու լուանան նախ ջրով եւ ապա՝ գինով... եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես Տէր Աստուած մեր, որ եառուր մեզ զնիւթս զայս...*

23. *174բ-6բ* ԻԵ. [Կանովն ժամահար աւրհնելոյ] – *Բերեն առաջի բեմին, լուանան նախ ջրով եւ ապա՝ գինով, եւ մաքրեն սուրբ կտաւովք... (2 տող չնջուած) [Աղօթք]. Տէր Աստուած զաւրութեանց եւ արարիչ ամենայն արարածոց, զքեզ աւրհնեն...*

24. *176բ-9ա* ԻԶ. Կանովն զարմտիս [սեր]մանց, զշեղջս աւրհնելոյ – *Սաղմոս, կցուրդ. Քեզ վայել է աւրհնութիւն Աստուած ի Սիոն... Ընթերցուած յառակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

25. *179աբ* ԻԷ. Կանոն խունկ աւրհնելով – *Ի վեր ունելով քահանային եւ ասէ. /// Աստուած մեր, որ ընկալար զխունկն... [Աղօթք]. Ամենակալ Աստուած մեր, որ ընկալար զխունկն ի ձեռաց...*

26. *179բ-80ա* ԻԸ. Աղօթք երաշտի – *Տէր Աստուա՛ծ մեր, որ յաղագս առ քեզ նախանձուն լուար եղիայի մարգարէին...*

27. *180աբ* ԻԹ. Կանո[վն պղծեալ կեր]ակրոց, թ[է nf ուտէ ի frիստոնէից] ի տանկազէն կամ ի զոհից ճրէից եւ հեթանոսաց – *Ասեն սաղմոս Ծ. Ողորմեա՛ ի Աստուած ըստ։ Կցուրդ. Սիրտ սուրբ հաստատեա՛... եւ ասէ զաղօթս. Տէր Աստուած մեր, որ սուրբ ես եւ ի սուրբս հանգուցեալ...*

28. *180բ-1ա* Լ. Կանովն աւրհնութեան նորակերտ գրոց – *Տանին յեկեղեցին եւ հանեն յեմբիոնն... եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես Տէր Աստուած մեր, որ եառուր մեզ զպատուիրանդ...*

29. *181ա-3բ* ԼԱ. Կանոն խաչալուա առնելոյ – *Ամենայն ցեղ ցաւոց, բուսոց, պղտոց. սաղմոս. Նշանեցաւ առ մեզ։ Ընթերցուածս յերկրորդ թագաւորութեանց. Եւ ասե[ն ա]րք քաղաքին ցեղիսէէ...*

30. *184ա-97բ* ԼԲ. [Աւետարանի Հանգստեան, Իւղաբերից, Բժշկութեան]

ա. *184ա-5ա* [Աւետարան] Մաթէոսի – *Յայնժամ թողեալ Յիսուսի՝ զժողովուրդն եկն ի տուն, մատեան առ նա աշակերտքն եւ ասեն՝ «Մեկնեա՛ մեզ զառակ որոմանցն ագարակին»...*

բ. *185ա-6ա* Աւետարան Մարկոսի – *Եւ ասէր այսպէս է արքայութիւնն Աստուծոյ...*

գ. *186ա-7բ* Աւետարան ըստ Ղուկասու – *Մի՛ երկնչիր հօտ փոքրիկ...*

դ. *187բ-8բ* Աւետարան ըստ Յօհաննու – *Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ՝ Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ...*

ե. *188բ-90ա* Աւետարան Մատթէոսի – *եւ երեկոյի շաբաթուն, յորում լուսանայր միաշաբաթին...*

զ. *190ա-1բ* Իւղաբերից Աւետարան Մարկոսի – *եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր...*

է. *191բ-3ա* Իւղաբերից Աւետարան Ղուկասու – *եւ ահա այր մի անուն Յովսէփ...*

ը. *193ա-5ա* Իւղաբերից Աւետարան Յոհաննու – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս Յովսեփ...*

թ. *195աբ* Բժշկութեան Աւետարան Մատթէոսի – *եւ ելեալ անտի Յիսուս՝ գնաց ի կողմանս Տիւրոսի...*

ժ. *195բ-6ա* Բժշկութեան Աւետարան Մարկոսի – *եւ եղեալ միւս անգամ ի սահմանացն Տիւրոսի...*

ժա. *196աբ* Բժշկութեան Աւետարան Ղուկաս – *եւ եղեւ ի վաղիւն մինչ դեռ իջանէին...*

ժբ. *196բ-7բ* Բժշկութիւն. Աւետարան Յօհաննու – *եկն դարձեալ Յիսուս...*

Ստ. լս-ներում գրուած են կանոնների խորագրերը: Երբեմն կան գրչի սրբագրումներ՝ 59ա, 86ա, 116բ եւ այլուր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

4բ Աւգնեա՛, Մո՛րբ Հոգի, ճշմարի՛տ Աստուած:

20բ Կարդա՛յ եւ զեղկեզի զԱ̲ղիստակէաս յիշեա՛, եւ ի Հոգ[ւո]յն Սրբոյ հայցեա՛, բազմամեղիս ներմաղթեա՛, եւ թողութիւն շնորհեա՛, եւ քեզ լիցի. զամէնն ասա՛:

197բ Փա՛ռք Հօրն անսկ<ի>զբնականի եւ միշտ ծնելոյն ի նմանէ՝ Որդոյն միածնի, եւ յաւէտ բղխելոյն Հոգոյն ճշմարտի, որք են բնութեամբ միացեալք եւ անձամբ յատկացեալք, յորում փառք ի հրեղինացն եւ երկրպագութիւն ի հողեղինացս այժմ եւ զրաւ յաւիտենիս. ամէն: |*198ա*| *Որ ետ կարողութիւն անարժան Ա̲ղիստակէսիս յաւարտ հանել գիրքս, որ կոչի Մաշտոց: Դարձեալ յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք մեղաւոր Ա̲ղիստակէսին, եւ ծնողացն իմոց՝ մագդասի Մելիոնին, եւ մօրն իմոյ՝ Խանդարին, եւ եղբարն իմ՝ Գրիգոր, եւ իւր որդի ծաղկափթիթ Պ̲արխուդարն, եւ հանգուցեալ եղբայրն՝ Միւնասն, եւ ամենայն արեան մերձաւորացն, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն: Գրեցաւ թվին Հայոց ՌՃԼԲ.ումն (1683). գրեցաւ Մեծ Անապատումն, ի դուռն Սուրբ Աստուածածնին:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

198բ (1686 թ., բոլորգիր, ստացողի) Դարձեալ յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք Զիլփուն, որ ըստացաւ զսա յիշատակ հոգոյ իւրոյ: Կարգալով եւ կամ օրինակելով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք Զիլփուն. ամէն: Հայր մեր, որ՛. թվին ՌՃԼԵ.ումն (1686):

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած թերթիկին՝ «3622», պհպ. Աա՝ սեւով «ՌՃԼԲ. – 1683, Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», 1ա՝ «1213/3622», 3ա՝ «1213», 5բ՝ «* Саак тер Мосес, в [1]854*»:*

ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Աբ՝ «///խասբ, սահ///, վասն, առայսըր, գիր... (մնացեալն անընթեռնելի)», 1ա՝ «Վասն ///ցուք ///այսրեսցուք /// սուր կոյս ընդ... (եղծուած, անկապակից բառեր, դժուար անընթեռնելի)», 1բ՝ «Քրիստոսի աարա... (անընթեռնելի)», 2ա՝ «ծծլ8պ1312, Ա[ստուա]ծ իմ», 2բ՝ «միան, Մխիթար, միւս, Վարդան, Ավ̲ատիս» եւ այլ անկապակից բառեր, 5բ՝ գիրն անընթեռնելի, 20բ՝ «նշան օրհնել», 23բ՝ «հանդերձ օրհնելոյ», 28ա՝ «սուրբ խաչի», 38բ՝ «պսակ առնել», 40ա՝ «Պօղսին կանայք կարդայ», 58բ՝ «ասէ գանձն», 190բ, 191ա, 197բ, 198բ՝ հայերէն այբուբենի տառեր, 198ա՝ «Գիր վասն ար<ա>ձակելոյ գապազի արած կ, արած», 199ա՝ «Յյի, յիշատակ է Մաշտոցս Սլբու», 199բ՝ «Յիշա է, թագաւոր, թագ», հայերէն այբուբենի տառեր:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Աբ՝ թռչուններ, 5բ՝ քերովբէ, 193ա՝ հանգուցագիր Զ, 199բ՝ թռչուն:*

3623
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԺԷ. դար



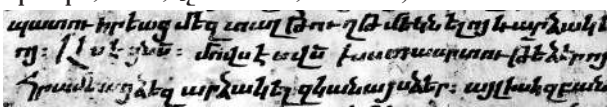
Նմուշ 112ա

ԹԵՐԹ՝ 304+2 (կրկն. թ. 1, 12). չգրուած՝ 1աբ, 91ա-4ա, 148բ-50ա, 240բ-1ա: ՊՐԱԿ՝ Ա.-Իե×12+7 (Ա. 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (9,5×6,8). սահմանագծուած երկգիծ կարմրով: ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 112ա): ՏՈՂ՝ 20: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով, Ա. փեղկին 5 վարդեակագլուխ գամով փակցուած մետաղէ թիթեղկրկնակազմ՝ «Աստուածամայրը մանկան հետ» պատկերով (հետագայի). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 1դ, Մարկոս՝ 94բ, Ղուկաս՝ 150բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոս՝ 241բ,

լս-ային՝ Մարիամ (Իւղաբերից)՝ 88բ, Յովսէփ Արիմաթացի՝ 147ա, 236ա, 299բ, Գաբրիէլ հրեշտակապետ՝ 153ա, Մարիամ Աստուածածին (Հանդիպումն Մարիամի եւ Եղիսաբեթի)՝ 154ա: Կիսախորան՝ 2ա, 95ա, 151ա, 242ա: Լուսանցազարդ՝ թռչուն, բուսական, կենդանի (198ա, 302ա), յուշկապարիկ (41ա, 53բ, 96ա, 157ա), ծառ (57բ, 128ա, 129բ, 190ա, 287ա), տաճար (68բ, 135ա, 158ա, 225ա, 263ա), խաչ (81բ, 83բ, 298ա), աշտանակ (194ա), սափոր (245բ), Սուրբ Հոգի (252ա): Ձարդագիր՝ կենդանագիր, հանգուցագիր, թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, սեւ, նարնջի, ոսկի, վարդագոյն, մանուշակագոյն:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Մաշտոց (կրկնագիր, կրկնագիրն անընթեռնելի, բոլորգիծ երկաթագիր), ԺԴ. դ.: ԱԲ+ԳԴ՝ ստացուած մէկական թերթի ընդլայնակի ծալումով, ընդլայնակի հատումով եւ ընդերկայնակի եզրահատումով (1-2 տառաչափ կտրուած, բնագիրը վնասուած): Մագաղաթ (19,2×15՝ բացուածքը). միասիւն (17,5×13). բոլորգիր (նմուշ՝ Բա). տող՝ ԱԲ՝ 24-25, ԳԴ՝ 28-31: ԱԲ. [Կանոնն պսակի], կարդալ Բա, Աբ, Բբ, Աա «/// պատուիրեաց մեզ տալ թուղթ մեկնելոյ եւ արձակելոյ... աջովդ կերպարանակից էեզ. նախապիտ կերպարանագրե///, /// արարեր զնոսա, աւրհնեցեր զնոսա յասելդ fո... Աստուած գաղտնեաց եւ ծածկելոց մարդկան գիտակ, որ գա///» (տե՛ս եւ հմմտ. Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., գիրք Ա., Ժ. դ., աշխ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 242, 244-245): ԳԴ. [Կանոնն մկրտութեան], կարդալ՝ Գա, Դբ, Գբ, Դա՝ «/// Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնա... Ձականջն ասելով [ալ]ծ[ում]ն ///, ///տատեսցէ էեզ եւ զհոգի ուղիղ նորոգեսցէ... մարմնոյ եւ արեան Միածնի fո: Եւ արդ, որ պահեայ ///» (Տե՛ս եւ հմմտ. Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., գիրք Ա., Ժ. դ., աշխ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 228-230, 231-233):



Նմուշ Բա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, Ա. փեղկի կաշին մէջէից անջատ, կազմը մաշուած, վրան կան ճաթեր եւ էեռծուածքներ, յական գամերը եւ կապիչներն ընկած, կան 2 կապիչների հիմքերը, աստառը՝ ցեցակեր, Պտոկ-պիպ-ները խիստ աղտոտուած, տեղ-տեղ գիրը թափուած, Պտոկ-պիպ. ԳԴ՝ ցեցակեր, մագաղաթը կծկուած, Պտոկ-պիպ. Գա՝ ներքին լս-իի խոնաւութեան հետեւանքով թղթի կպման հետքեր, բնագիրը վնասուած, լուսանցակողերը գործածութիւնից եւ խոնաւութիւնից մաշուած, աղտոտուած, կարմիրը մասամբ թափուած. որոշ մանրանկարների գոյները թափուած, մի քանիսն էլ արտատպուած հանդիպակաց էեսին, որոշ թերթեր նորոգուած դեղին եւ դեղնաւուն կիսաթափանցիկ թղթով, բնագիրը վնասուած, թերթերի վրայ կան խոնաւութեան եւ բորբոսի հետքեր, տեղ-տեղ առաւել գորշատուն, տեղ-տեղ գիրը թափուած, թ. 10, 22՝ վերին մասը հիմքից անջատ, թ. 148-58՝ ստ. լս-ում ցեցի անցքեր, թ. 38, 231, 232, 248, 251 եւ այլն՝ մինչեւ 1 սմ կարճ, էջանշան կարմիր թել՝ 68, 198, 224 եւ այլուր, մետաքսէ կտոր՝ 12գդ, 22, 36, 68 եւ այլուր, թ. 232՝ արտ. լս-ի վերին մասը նորոգուած այլ ձեռ-ի թղթով. վջ.ից 1 թերթ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-90բ* Աւետարան Մատթէոսի:

Ծնթ. թ. 67ա՝ արտ. լս-ում նոտրգրով գրուած, մասամբ ջնջած, դժուարընթեռնելի հատուածը բոլորգրով գրուած 1ին սեռն վրայ փակցուած թերթիկին. համապատասխանում է Աւետարանի տուեալ մասին:

2. *95ա-148ա* Աւետարան Մարկոսի:

3. *151ա-240ա* Աւետարան Ղուկասու:

4. *242ա-304բ* Աւետարան Յովհաննու *(գլ. Իվ. 24-25՝ թափուած)*:

Ծնթ. Ունի ստ. լս. համաբարբառ՝ Յրուացանկ, նաեւ հետագայի նոտրգրով սրբագրումներ՝ 115բ՝ «եւ ասէ ցնոսա. «Բարիոհ խոսէք զպատուիրան Աստուծոյ, զի զձեր աւանդութիւն հաստատեցէք», 116բ, 136ա, 167բ եւ այլուր:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ սեւով «1236/3623», «ԺԷ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», 1ա՝ «Մ[եսրոպ] 1236»:*

ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *63բ՝ «գկասեր», 73բ՝ «եւ ումն եմն եկ», 83բ՝ «վասն Յիսուսի», 87ա՝ «իբրեւ լուան», 113ա՝ «եւ գայիս», 133ա՝ «կին եւ որդի ոչ թողուցու» եւ այլուր կրկնած բնագրային որոշ հատուածներ, 232ա՝ վրան նոտրգրով գրութիւն՝ «Յունիսի ամսի ԺՀ.ումն (18) գիր իս/// ///ղբսո/// ///եասղց/// ///գար///»:*

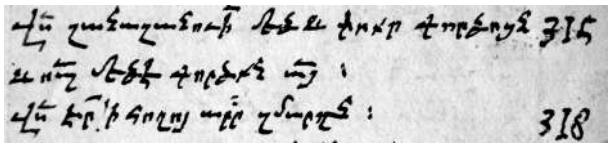
3624
ՄԱՏԹԷՈՍ ՋՈՒՂԱՅԵՑԻ, ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՎԵՑՕՐԷԻՑ

ԲՈՒԶԱՆԴԻԵԱ ՌՄԼԶ. – 1787

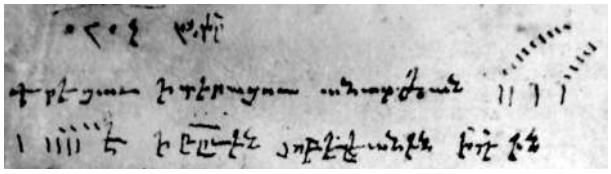
ԳՐԻՉ՝ Մարտիրոս երէց:

ԹԵՐԹ՝ 195 (ունի գրչի էջակալում՝ 2-381, որ է՝ 1բ-188ա). չգրուած՝ 188բ, 190ա, 191ա-4ա, 195ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԲ×16 (Ա, Ջ՝ 18, Բ, Գ՝ 20, Դ, Ժ՝ 12, Ը՝ 15): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 10, 11 եւ այլուր՝ խաղողի ողկոյզ, թ. 12, 13 եւ այլուր՝ անընկա-

լելի լատիներէն տառեր, թ. 16, 17 եւ այլուր՝ գաւաթ (՞), թ. 76՝ թագով պսակուած զանգ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×8). 1բ, 2ա՝ սահմանագծուած կարմրով: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 4ա, հետագայի ծածկագիր՝ 195բ): ՏՈՂ՝ 21-22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (սկ.)՝ թուղթ:



Նմուշ 4ա



Նմուշ 195բ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 1ա (գծանկարային): Գոյներ՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, տեղ-տեղ պատռուած-ընկած՝ երեւում է միջուկ-ստուարաթուղթը, մէջի վերին եւ ստորին մասերը փեղկերից անջատ, վրան կան ճաճեր եւ ճերմուածքներ, թ. 1՝ ստ. մասից պատռուած-ընկած, ընդմէջ թ. 104-5ի 158-9ի (գրչի էջահամարները՝ 318-323) 2, թ. 135-6ի 1 թերթ կտրած, թ. 180, 195՝ ճիմիից անջատ, թ. 164՝ ճիմիից մասամբ անջատ, թ. 150-88՝ գրադաշտը գունափոխուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տէ՛ս ձեռ. 774 Գ., 282ա-377բ: Յանկ/1ա-4բ: [Նախերգաբար գովութիւն իմաստութեան]/5ա-7ա: ա/7ա-49ա: բ/49ա-63ա: գ/63ա-98ա: դ/98ա-130ա: ե/130ա-48ա: զ/148ա-57ա: է/157ա-88ա («... զի մի՛ հպարտասցի եւ անկցի ի փա/// (մէջից) 159ա /// էր թագաւորութիւն նորա...»):

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԴ. դար, նոտրգիր*

1. *189աբ* [Աղոթք առ Փրկիչն] – *Արարչագործ խնամօղ տածից, ամենողորմ եւ կեցուցիչ, / զօրեղ բժիշկք ցաւոց բոյժից, խնայեա՛ եւ կեցո՛ զմեզ Փրկիչ... որքան կամիս ասա՛յ Տէ՛ր կարացս եւ այլ բան:*

2. *194բ* [Հատուած ի սուրբ Պատարագամատուցէն] – *Որ օրհնես զայնոս[ի]կ, որք օրհնեն զքեզ, Տէ՛ր, եւ սուրբ առնես զյուսացեա[լսդ] ի քեզ... եւ քեզ վայել է փառք եւ իշխանութիւն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

188ա Գրեցաւ ի թուջն հայկազեան ՌՄԼԶ. (1787), Հոկտեմբերի է.ին (7) եղեւ գրաւ ձեռամբ անարժան Մարտիրոս էրիցուէ, ի Բուզանդիեա:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *190բ (ԺԹ. դար, նոտրգիր) Օրհնեսցի եւ օծցի եւ սրբեսցի ակ զսուրբ խաչիս, որ օծեալ կառուցանի զյիշատակ հանգուցեալ հոգի Ստեփաննոսի եւ որդոյ նորա՝ մահտեսի Սիմէոնին, անուամբ Հօր եւ Որդոյ եւ Սրբոյ յայժմ եւ միշտ: Ջթագ եւ զպատվանդան սուրբ խաչիս, աջ եւ ահեակ եւ շրջապատ սուրբ խաչիս, եւ չորիցս կրկնա՛, զնոյն բան ասա՛յ, զվերոգրեալս ամենայն կրկնելոյ:*

2. *195բ (1818թ.) Գրեցաւ ի տիրացու անարժան ||:. |. |:: |. ||||:. (Ղազար)է, ի թըւին յոբելեանին ԻԴ.ին (24), ի յաւելվածին յոբելեանի Ա., ի վերայ յաւելն ԺԷ.ին (25× 50+ 17+ 551= 1818), մէնէ ընտիր ի մէջ տառաց գերգ հարիւր՝ առեալ ի ծոց երկուս բաւ է յիմաստնոց: Ա՛վ ընդե[ր]ցօղք, այս գրոց բաւ է: Գրեցաւ թուին ՌՄԿէ.ին (1818), ձեռամբ անարժան Ղազարին:*

3. *195բ ժամին սեղանին գոգնոցն այսքան գնաջ է, թվին 1237 (1788), ճէմի տիրեմ 138, 15 փարա լահչէ տիրեմ ի ճէմի ղուռուշ 0204 փարա:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա՛ա՝ «1238/3624», «ՌՄԼԶ. – 1787,* Մ-[եսրոպ] *եպ[իսկոպո]ս», 188ա՝ մատիտով «1787»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *Ա.՝ կազմաստառ՝ «աէ շնագոմէջ, ըռէս Կազար՝ Ա. կօտ ցորեն, Բարպարգօն՝ Ա. կօտ ցորեն, Խուտօն՝ Ա. կօտ ցորեն, Ասպատուր՝ Ա. կօտ ցորեն, գզրի ախբէր Մանուկ՝ Ա. կօտ, Պետրոս, Պողոս, Մարտիրոս, (հայոց այբուբենի տառերը եռեակներով՝ աբգ, դեզ...), Աստուած, իմ, ի Ղազարէ գրեցաւ նօտր գրափորձ առնել», Բ. կազմաստառ՝ «ապականաացոուկ, վս վվվ»:*

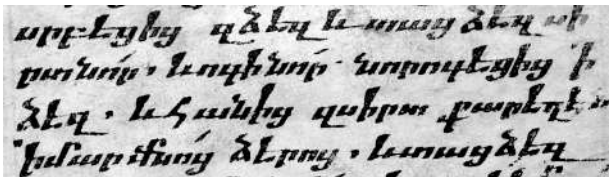
3625
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ՌՃԻ. – 1671

ԳՐԻՁ՝ Գրիգոր:

ԹԵՐԹ՝ 117. չգրուած՝ 117բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԱ.×12 (Գ 2, Դ 14, ե 15, է 13, թ 9, ԺԱ 4): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7,5). սահմանագծուած երկգիծ կարմրով: ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 6ա): ՏՈՂ՝ 22-24: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, Ա. փեղկին խաչ՝ կենտրոնում կարմրաւուն ապակէ ակն, Բ. փեղկի կազմի կաշուի կենտրոնում Մատենադարանի շենքի գծապատկերը. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ.

լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+ԴԵ՝ չգրած դեղին թուղթ, պհպ. Ա՝ սպիտակ (տե՛ս Նշում):



Նմուշ 6ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – կիսախոռան՝ 2ա: Ճակատազարդ՝ 14բ, 21ա, 51բ, 63բ, 67ա, 72բ, 84բ, 97բ, 102ա, 113բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, կենդանի (63բ, 64ա, 67ա), յուշկապարիկ (67ա), խաչ (84բ, 85ա), ծառ (113բ): Ջարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր, մարդադէմ (Մ՝ 52ա, Ո՝ 73ա): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, վարդագոյն, շագանակագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1977 թ., կազմի կաշին եւ պհպ-ները նորոգման ժամանակի, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, խիստ աղտոտուած՝ սեւացած, մագաղաթը ձեւափոխուած, ալիքաւորուած, թերթերի վրայ կան խոնաւութեան հետեր, տեղ-տեղ եզրերն առաւել գորշացած, վրան կաթիլի հետեր, գիրը տեղ-տեղ թափուած, անընթեռնելի, թ. 29, 84 եւ այլուր՝ վրան բնական անցք, թ. 32, 47՝ եզրերից պատռուած-ընկած, պրակահամարները գրած սկզբինը թերթի ձախ անկիւնում, վերջինը՝ աջ. ընդմէջ թ. 24-5ի, 26-7ի ՝ 4, թ. 25-6ի՝ 2, ընդմէջ թ. 32-3ի, 35-6ի, 46-7ի, 74-5ի, 92-3ի չգրուած 1, թ. 71-2ի չգրուած 2 թերթ մկրատած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-4ա* [Կանոն մկրտութեան – *Աղօթք.*] *Տէ՛ր Աստուած մեր, Աստուած բարերար, որ զվիրապեալս եւ զհեռացեալս ի քէն, զազգս մարդկան…*

Ստ. լս-ում, գրչից՝ 2բ «Կնունք: Ժամատունն կարդա՛», 3ա «Կնունք ի վերայ երախային կարդա՛յ», 4բ-5ա «Կնունք դաւան||ութեան», 5բ «Այս աղօթս ի վերայ աւազանին», 14ա «Ութերորդ աւուրն մանկանն պարտ է թագն առնել»:

2. *14բ-20բ* Կանոն հանդերձ հարսանաց աւրհնելոյ – *Բերեն առաջի քահանային եւ ասեն սաղմոս. Երանի՛ ամենեցուն… Ընթերցուած յառակաց. Լուարո՛ւք թագաւորք եւ ի միտ առէ՛ք…*

3. *21ա-5ա* Խրատ հարսին եւ փեսային. մեղա տան եւ խոստովանին: Կանոն պսակ առնելոյ – *Որդեա՛կ, ի կարճ համառօտեցից. ականջս ձեր զաստուածային օրէնքն պինդ պահեցէ՛ք երկոքեանդ… Եւ քահանան ասէ զաղօթս. Արդ, եթէ այսու օրինակաւ կեցջիք… /// (մէջից) 24բ …սրբեսցէ սրբութեամբ աւազանին բանիւ, զի /// (մէջից) 25ա /// եւ խնդրեն զողորմութիւն ի քէն եւ զթողութիւն մեղաց, վասն որոյ, Տէ՛ր բարերար՝ հայեա՛ց ի սոսա…:*

Ստ. լս-ում, գրչից՝ 23ա «Նաւօտն ձգի խաչանման ի վերայ [բազ]կին», 25ա «[Պսակ]առնելոյ վերջն այս է»:

4. *25բ* Կանոն եօթն աւուրն – *երթա քահանան եւ վերացուցանէ զթագն եւ ասէ սաղմոս՝ Լո՛ւր Աստուած, աղօթից իմոց… շնորհեա՛ սոցա զաւակ ըստ կա/// (վջ.):*

5. *26բ* [Կանոն Հաղորդ տալոյ] – *(սկ.) /// մարմնոյ եւ յարենէ քումմէ սրբեալ եւ մաքրեալ լիցի… Պողոսի առաքելոյն ի Կորնթացոց թղթոյն ընթ՛. Ոչ կամիմ եղբարք, եթէ տգետք իցէք, զի հարքն մեր…, զնոյն հոգեւոր ըմպելին արբին, զի ըմբէ/// (վջ.):*

6. *27ա-42ա* [Կանոն աշխարհաթաղի] – *(սկ.) /// մերոյ եղելոյ յԱսիայ, զի առաւել քան զկարն մեր ծանրացաք, մինչեւ անյոյս լինելոյ մեզ… Պողոսի առաքելոյն ի Թեսաղոնիկեցոց թղթոյն է ընթերցւած. Ոչ կամիմ եղբարք, եթէ տգետք իցէք վասն ննջեցելոցն…*

ա. *34ա-7բ* [ստ. լս-ից՝ Գանձ թաղման] («ՄԱՆՎԵԼԱՍ») – *Մինդ ի յԻէն, Բանդ, որ ի Հօրէ, յորժամ ծագիս փառօք… ինձ դուք պաշար պատարագ դրբէ՛ք եւ ի չար այսոցըն զիս թափեցէ՛ք, / զհոգս ի վերայ իմ ծածկեցէ՛ք եւ դուք բարով կացէ՛ք, մընացէ՛ք. Ողորմ՛:*

բ. *37բ-9ա* [ստ. լս-ից՝ Ողբ ննջեցելոց] – *Ով քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան… զի Տէրըն քաղցր է եւ պարտական ողորմութեան:*

7. *42բ-8բ* [Կանոն մեծի այգուց կատարելո] – *Իսկ առաւօտուն գան ի գերեզմանն՝ ասելով զԱմբիծն ի բուն, Շարական Դկ.՝ Յիսուս միածին… Պողոսի առաքելոյն ի Թեսաղոնիկեցոց թղթոյն է ընթերցւած. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ…*

– *43ա-4բ* Այս ողբս իգնաճողացն ասա՛ – *[ե]կա՛յք այսօր, եղբա՛յրք ամէն աբրահամեան շառաւիղէն… խոստովանիմք զՀայր եւ զՀոգիդ եւ փառս տամ երիս անձիդ:*

8. *48բ-51բ* Կանոն եօթներորդ աւուրն – *Գան ի գերեզմանն եւ ասեն՝ Արարիչ իրաւանց… Եւ քահանան ասէ զաղօթս. Փառաւորեմք զքեզ Քրիստոս Աստուած փառաց թագաւոր…*

9. *51բ-61բ* Կանոն տղաթաղի՝ մինչեւ ԺԴ. (14) ամաց լինի – *երթան քահանայքն խաչիւ եւ աւետարանաւ եւ ամենայն զարթիւք կատարեն զկարգն… Եւ ասէ զաղօթս. Սուրբ ես Տէր Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես յերկինս…*

ա. *53ա* Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին ասացեալ – *եթէ մեք, որ կենդանիքս եմք մնացեալ… տարայց զնոսա ի լեառն սրբութեան իմոյ եւ ուրախ արարից զնա ի տաճարի իմում:*

բ. *57բ-8ա* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ – *Ամենեքեան, որք տեսանեն, զարդարն ճանաչիցեն… բայց անդ դէմ յանդիման տեսանեմք եւ ի նոյն կերպարանս նորոգիմք փառաց ի փառս:*

10. *61բ-3բ* [Տղաթաղի իգնահողէք] – *Իգնահողէք առաւօտն գան ի գերեզմանն եւ ասեն՝ երանեալ են ամբիծքն.... Պողոսի առաքելոյն յԵբրայեցւոց թղթոյն. Այսուհետեւ եղբարք ոչ էք օտարք եւ պանդուխտք...*

11. *63բ-6բ* Կանոն հոգեմատաղի աղաւհնէք – *Աս Սաղմոս՝ երանի, որում թողութիւն եղեւ մեղաց... Ընթերցուած յառակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

12. *67ա-72բ* Կանոն տեառնական աղաւհնէք – *Ածեն զխոստացեալն ի դուռն եկեղեցւոյն, առաջի խաչին եւ կապեն զկարմիր նարօտ... Ընթերցուած ի Ծննդոց. եւ եղեւ Հաբել հովիւ խաշանց...*

13. *72բ-84բ* Կանոն ջուր աւհնելոյ Յայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի – *եւ պատարագ մատուցանեն եւ յետոյ երթան ի ջուրն՝ խաչիւ եւ աւետարանաւ... սաղմոս. Ձայն Տեառն ի վերայ ջուրց: Ընթերցուած ելից. եւ խաղացոյց Մովսէս զորդիսն Իսրայէլի...*

14. *84բ-97ա* Կանոն խաչ աւհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով... [Ընթերցուած յառակաց]. երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

15. *97բ-101բ* [Ք]արոզ պատուիրանի – *Կարդա՛ ի բեմին առաջ, քան զպատարագն Աւագ Ե.շաբթի օրն. Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ սիրելիք, եւ ես զերկիւղ Տեառն ուսուցանեմ ձեզ...*

16. *102ա-13բ* Կանոն Մեծի աւագ հինգշաբթին <u>Ե</u>րիկունն ժողովին – *Ժողովին ի դուռն եկեղեցւոյն եւ այս կանոն կատարին. Պատրաստէն աւազան ե՛ւ ջուր, ե՛ւ ղենջակ, ե՛ւ եւղ եւ դնեն առաջի քահանային... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Փառաւորեմք զքեզ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս...*

17. *113բ-7ա* Կանոն զարմտիս, զսերմն, զսեղջ, զհնձան, խաղող աւհնելոյ – *Սաղմոս. Քեզ վայել է աւրհնութիւն: Լո՛ւր աղ[օթից իմոց]: Քարոզ՝ Վասն լսելի ձայնի աղօթից... Ընթերցուած յառակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

– *116աբ* Աղօթք երաշտի – *Տէ՛ր, Աստուա՛ծ ամենակա[լ]... որք կերիցեն հանցեն զաւրհնութիւն եւ զփառս:*

Ստ. լս-երում ունի խոռագրեր կամ խոռագրային ցուցումներ:

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺՂ. դար, նոտրգիր*

1. *1ա* [Մէկ եպիսկոպոս մի նոր այգի տնկեր է, եւ դեռ այգին պտուղ տուել չէ, նա եպիսկոպոսին օրըն մահուն հասեր է. նա ի հոգեվարին զայս ողբս ասել է] – */// (անընթեռնելի) Ք[ա՛ր եմ կըրեր սարեր]ոյս, / փուշ եմ կրեր... Գաբրիէլն եկաւ հոգւոյս, / յահէն կապեցաւ լեզուս:*

Տե՛ս եւ հմմտ. Աս. Մնացականեան, Հայկական միջնադարեան ժողովրդական երգեր, Երեւան, 1956, էջ 439-41, Չ$^{\text{որ}}$ 129:

Տաղը գրուած է տարընթերցումներով եւ եռեւաուաջութիւններով: Գուցէ եւ փոփոխակն է Գրիգորիս Աղթամարցու «Յամէն առաւօտ եւ լոյս» սկսուածիով չափածոյի. տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարցի, Տաղեր, աշխ. Մ. Թ. Աւդալբէգեանի, Երեւան, 1984, էջ 107-109:

2. *1բ* [Տաղ] – *Խաւարեցաւ աչք լոյսըս հայիճ եմ, / կարճ արեւ այս առին գհոգիս ի մարմնոյս... զամենեսեան, որ ասէք գՀայր մեր:*

3. *65բ-6բ* [ստ. լս-ից՝ Աղօթք] – *Աւրհնեալ ես Տէ՛ր, Աստուա՛ծ ամենակալ, Հայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... պարգեւաց քոց գհատուցումն ընկա՛լ գնուէրս զայս ի մէնջ, զոր մատուցանեմք յանուն սուրբ խաչին եւ սրբոյ Սիոնի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

72բ (կարմրագիր) եւ զմեղաւոր Գրիգոր *գրիչս յիշեա՛ ի Տէր:*

117ա Գրեցաւ ձեռամբ Գրիգորի, *ի թվին ՌՃՒ. (1671). զմեզ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

66բ (1816 թ.) Թուին ՌՄԿԵ. (1816), Սեպտեմբերի ԺԸ.ին (18), ես՝ տէր Մարդիրոս, *ելի ի տունէն աւ(՛). Աստուած է շնոր[հ]ս Հոգւոյն Սրբոյ արբեալ եւ արա՛:*

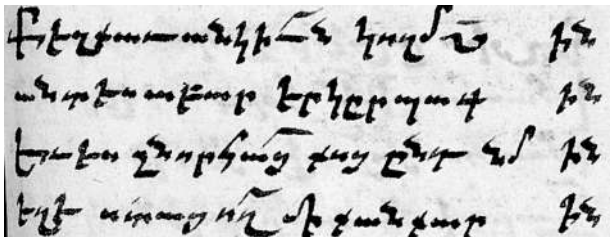
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ սեւով «Մաշտոց բոլորագիր, գրեալ ի մագաղաթի «ձեռամբ* Գրիգորի, *ի թվին ՌՃՒ. (1671)» այսչափ յիշատակարան վերջն: Բաղկանայ ի Ժ. տետրէ, յորոց ա. տետրն ունի 12 թերթ, բ.-12, գ. իսպառ չիք, դ. տետրն ունի 14 թերթ, ե.-15, զ.-12, է.-13, ը.-12, թ.-9, ժ.-16. մատենադարանապետ* Սահակ *վարդապետ* Ամատունի», *հակառակ դիրքով՝ «1303/3625», «ՌՁԻ.-1671,* Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս», պհպ. Աբ՝ մատիտով «գ.-14, ե.-15, զ.-12, է.-13, ը.-12, թ.-9, ժ.-16. Մաշտոց մագաղաթեայ, կազմալոյծ, ծխոտեալ 12 . գրեցաւ ձեռամբ* Գրիգորի *ի թվին ՌՃԻ. [= 1120+ 551= 1671], Գ. 2»», վր. աջ անկիւնում սոսնձած թղթին՝ «[Մ]աշտոց [բո]լորագիր / ի [մա]գաղաթի, / ի թվին ՌՃԻ. (1671): Պհպ. Բա՝ «3625», պհպ. Դբ՝ «Վերականգնված է / նոր կաշվով, հին կազմաստառով, / նոր գծագրութ[յամբ]: / Գլխ. վերականգնիչ՝ Լ. Աղաբեկյան / Երեւան 1977 թ.», թանաքով՝ «19/XI»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *2ա՝ կիսախորանի կամարների տակ՝ «արարեալ սրբոյն», 13ա, 52ա՝ հայերէն այբուբենի տառեր, 24բ՝ «պսակ» (քառիցս), 72բ՝ «Աւրհնեա՛ Տէր, կանոն ջուր աւրհնելոյ յայտնութեան Տեառն մերոյ», 81բ-2ա՝ «Ջուր օրհնէք նայ պարոն տէր», 108բ-9ա՝ «Ոտնալւայ նայ պարուն տէրտէր», 113ա՝ «Ոտնալւայն է պարոն տէր»:*

3626
ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, ԲԱՆՔ ՁԱՓԱՒ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 209 (գրչի էջակալում՝ 5-424, որ է՝ 2ա-208բ): ՊՐԱԿ՝ 1-22×12 (1՝ 3, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9՝ 8, 10՝ 7, 13, 16՝ 11, 22՝ 5): ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 22ա): ՏՈՂ՝ 19-21: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ տպարանային, մետաղէ ագուցիչներով, Ա. փեղկին լատ.՝ «IHS», մէջբը՝ գորշ կտաւ. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ թուղթ. լուսանցակողերը՝ ճնշումով ծաղկազարդ:



Նմուշ 22ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (գծանկարային) – ձակատազարդ՝ 69ա, 99ա, 135ա, 161ա, 171ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական (69ա, 99ա, 135ա, 161ա, 171ա): Ջարդագիր՝ թոչնագիր (69ա, 99ա, 135ա եւ այլուր), կենդանու հետ համակցումով (171ա):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին ճաճճած, Ա. փեղկի վն. եւ Բ. փեղկի ստ. մասերը պոկուած-ընկած, Ա. փեղկի միջուկը մէջիին մօտ մասում վերից վար կոտրուած, Բ. փեղկը առանձնացած մէջիից, երեւում է մէջի կաշին, կապիչներն ընկած, կազմատաոնները խիստ աղտոտուած, մաշուած. թ. 206-9՝ եզրերը մաշուած, թ. 209՝ ձեռագրին ամրացուած միայն մէջտեղի հատուածում, 69ա, 99ա, 135ա, 161ա, 171ա-ի լուսանցազարդը եւ ճակատազարդը տպագրից կտրած եւ սոսնձած, ունի հետագայի թերթակալում արաբական թուերով՝ 100ա-2բ՝ 15-20, 108բ-9ա՝ 31-2, եւ հայերէն այբուբենի տառերով՝ 103ա-7բ՝ ԻԱ-Լ, բնագրի սկ.ից 1 թերթ եւ վջ-ից ամբողջ հանակի թերթեր ընկած, թ. 1՝ առկայ է 2 փոքրիկ պատառիկ, թ. 2՝ պատռուած, եզրերը ծալծլուած, ընդմէջ թ. 68-9ի, 98-9ի (չգրած), 134-5ի 1ական թերթ կտրած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տէ՛ս ձեռ. 1540, 3ա-376ա. 1. ա/1ա-94ա (սկ). /// [Գրտայ անց]ող սուրբ աւրին[ին], [զի] պատուիրանն էր նոցա [մին]... /// (մէջից) 68բ ...Այսինքն է բան պատուիրանին, ի լսելիս տիրականին ///(շար.): բ/94ա-8ա: 2. ա/99ա-131բ: բ/131բ-4բ (...Ըստորնայնոցս ամբառնալոյ եւ յերկնայինսդն հրպելոյ /// (շար.): գ/չիք: 3. ա/170բ-2բ: բ/172բ-209բ (...Որպէս զոմանց է ասացեալ, միայն ի յոյսըն յուսացեալ /// (շար.): 4-6/չիք: 7/168բ-70բ: 8/160բ-8ա: 9/135ա-42ա (խորագիր այլ՝ «Տեառն ներսէսի սուրբ եպիսկոպոսի բան խրատ ուսումնասիրաց մանկանց ի դիմաց այբուբենից տառիջ ոտանաւոր չափով»): 10/142բ-6բ (խորագիրն այլ՝ «Նորին տեառն ներսէսի Բան հաւատոյ վասն եղելոց հա[յ]կական տառից չափ<եր>մամբ ոգ<ր>եալ ի ներսէսէ»): 11/146բ-50բ (խորագիրն այլ՝ «Նորին տեառն ներսէսի Բան հաւատոյ վասն եղելոց հա[յ]կական տառից չափերմամբ ոգեալ ի ներսէսէ»): 12/158բ-60բ: 13/152բ-4ա: 14/154բ-6ա: 15/156բ-8ա (խորագիրն այլ՝ «Նորին ժողովող անուն ասացեալ է»): 16-21/չիք: 22/150բ-2ա (խորագիրն այլ՝ «Նորին ներսեսի ասացեալ»): 23/չիք:

Ունի՝

– 98աբ («ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ԵՐԳՍ») – Սուրբ երջանիկ Տէր ընդ ներսէս... փառս առաքեմք առ Տէր Յիսուս:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Ա. կազմաստառ, (1724, շղագիր) Թիվն ՌՃՀԳ. (1724). ամէն:*

2. *152ա (1821, նոտրգիր) Ի թիւին Հայոց ՌՄՃՀ. (1821), Բ. Յունվարի, առաչին օրըն Իսայդուլին հարսանիս արինք: երախայներըն՝ Թաթէոսըն ու Ասլիխանըն էլաւ Զ. ամիս է յինէին (՞):*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թերթիկին՝ «1304, Յիսուս Որդի Ներսիսի Շնորհալւոյ», Ա. կազմաստառին սոսնձած թերթիկին՝ «Յիսուս Որդի Ներսիսի Շնորհալւոյ, նօսր գրչութեամբ, սկիզբն եւ վերջն թերի. թիւն եւ անուն գրչին անյայտ: Մատենադարանապետ Սահակ վարդապետ Ամատունի», «ԺԸ., Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս», «1304/3626»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Ա. կազմաստառին՝ «ճշմարիտն», հայերէն այբուբենի տառեր, Բ. կազմաստառին՝ «եղեր Թիֆլիզ», Բ. կազմաստառին սոսնձած թերթիկին՝ «Հեղումն արէան Որդոյ Աստուծոյ, զոր էհեղ ի խաչին, ազատեաց զմարդկային բնութիւնս ի դժոխոց, ազատեաց զմեզ ի Քրիստոս մեղացն», զանազան անկապակից բառեր, Բ. փեղկին սոսնձած թերթիկի տակ՝ «կատարեաւ բան չափեալ ի համբակէ հաւատացեալ», հայերէն այբուբենի զանազան տառեր, ստորագրութիւն:*

3627
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

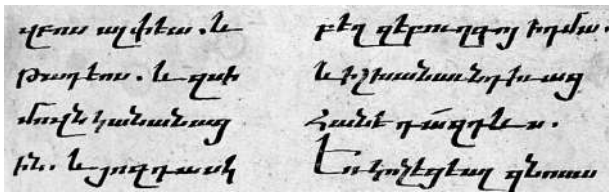
ԺԴ. դար

ԿԱԶՄՈՂ՝ Անանիայ աբեղ (1573 թ.):

ԹԵՐԹ*՝ 237-1 (թուիչ՝ թ. 154-6). չգրուած՝ 15բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԳ**×10+8 (Ա. 6, Է 11, Ը 9, Թ 8, ԺԲ, ԺԳ 12): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (12,5×8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 80ա): ՏՈՂ՝ 19-23: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ հէնմով ծաղկազարդ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ դեղին չգրուած թուղթ:

* Ծնթ. Թ. 4, 220-5, 236՝ ընկած թերթերի փոխարէն լրացուած եւ մուծուած հետագայ կազմողի ձեռով:

** Ծնթ. ԻԳ. պրակահամարը լրացուած կազմողի ձեռով, ի տառն էլ մոռացմամբ չգրած:



Նմուշ 80ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1977 թ., կազմը, միջուկը, աստառը եւ պիպ-ները նորոգման ժամանակի. լուսանցակողերը մաշուած, մասամբ աղտոտուած, կարմիրը թափուած. բոլոր թերթերի հիմքը սպիտակ թղթով նորոգուած, իսկ եզրերից, որոշ թերթեր ամբողջութեամբ ամրացուած այլ՝ կիսաթափանցիկ դեղին թղթով, տեղ-տեղ գիրը թափուած, խոնաւութեան հետեւեր, զանազան բծեր. ընդմէջ թ. 73-4ի, 229-30ի 1ական թերթ ընկած, թ. 67՝ սխալ տեղադրուած, կարդալ՝ թ. 3, 67, 5. թ. 132՝ էջանիշ՝ սպիտակ թել:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-3բ, 67աբ*, 5ա-66բ, 68ա-73բ* Աւետարան Մատթէոսի *(գլ. ԻՀ. 20ի վերջ՝ թափուած):*

15ա՝ գրչի ցուցում (2-րդ սեան վերջին 2 տողը) «[թուղ]ա՛ն շուք տուր ///ան կարդայ»:

* Ծնթ. թ. 67՝ նախապէս սխալ տեղադրուած, պէտք է լինէր թ. 4ի փոխարէն, որը լրացրել եւ համապատասխան տեղում տեղադրել է 1573 թ. կազմողը, այդ է թ. 4ի չլինելու պատճառը:

2. *74ա-120ա* Աւետարան Մարկոսի:

3. *120ա-189ա* Աւետարան Ղուկասու:

4. *189ա-236բ* Աւետարան Յովհաննու *(գլ. ԺՀ. 20-36՝ թափուած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

237ա (1573, կազմողի, բոլորգիր) Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ այժմ: Յամի ՌԻՀ. (1573), ի թագաւորութիւն շահ Թահմազին, *ի հայրապետութիւն տէր* Ովաննէս *արհեպիսկոպոսի* Գողթան *գաւառի, կազմեցաւ կրկին Աւետարանս ձեռամբ մեղաւոր* Անանիայ *խաբողայիս, ի վանքս* Ագուլաց, *ընդ հովանեաւ* Սուրբ Թումայի *առաքելոյս եւ ի* Սուրբ Աստուածածնին*: Արդ, աղաչեմք զձեզ, սրբազան դասս քահանայից, զի որք հանդիպիք զլոյսերանգ բուրաստանիս կարդ[ալով] կամ աւրինակելով զսուրբ Աւետարանս, յիշեցէ՛ք ի մաքրա[փայլ] |237բ| [աղա]ւթս ձեր զՓիրիջանն, զՍալթան, զՇահզատէն, զԻփական, զՇահվերտին, զխոջայվելին, զխալըխվերդին, զՇահնազարն, որ երեսս ի դուռս* Սուրբ Քստափուրիս *(այսպէս) իւր յիշատակ եւ ծնողաց իւրոց, եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա, 1ա՝ մատիտով «3627», պհպ. Գբ-ին սոսնձած թերթիկին՝ «Վերականգնված է / նոր կաշվով, նոր կազմաստառով, / նոր գծագրությամբ: / Գլխ. վերականգնիչ՝ Լ. Աղաբեկյան / Երեւան, 1977 թ.»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *187բ՝ «նայք, նա, տա, աաա», 237բ՝ «աղաւթս», եւ հայերէն այբուբենի զանազան տառեր, 289բ՝ ստ. լս-ում փակցրած թերթիկին, մանուշակագոյնով՝ «Վասակաշէն»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *94ա՝ թռչուն, 141ա՝ մարդու դեմք:*

3628
ՏԱՂԱՐԱՆ

(բաղկացած 2՝ տպագիր եւ ձեռագիր մասից)

ԹԵՐԹ՝ 337 (թ. 1-271՝ տպագիր): ԿԱԶՄ՝ բաց շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

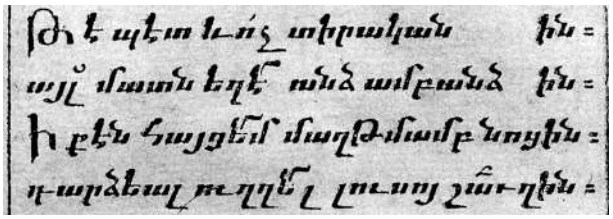
ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի վրայ կան ճաթեր եւ թերծուածքներ, զոյգ գամերը եւ կապիչներն ընկած, դռնակի վերին մասը Բ. փեղկից փոքր-ինչ անջատ, թերթերի վրայ կան աղտոտուածութեան հետեւեր:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թերթիկին՝ «Յիսուս Որ/դի Ներսիսի / Շնորհալւոյ», կարմրով՝ «սո///»:*

Ա. ՏՊԱԳԻՐ

ԹԵՐԹ՝ 271 (թ. 1-271. տպագիր, ունի էջակալում՝ բ.-շիզ. (2-526), որ է՝ 5բ-270բ). չգրուած՝ 1ա-2բ, 3բ, 4ա, 88ա, 126ա, 172ա, 271բ: ՊՐԱԿ՝ 4+A-Kk×8*: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. կապտաւուն, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 14-6, 38, 39՝ անընկալելի պատկեր, թ. 23, 30՝ թոչուն, թ. 29՝ ծածանուող դրօշ, թ. 41, 50, 228 եւ այլուր՝ գծային խաչ՝ պսակուած երեմնուկով, որի հորիզոնական թեւերից մէկն աւարտուում է լատինատառ «V», միւսին հակառակ դիմով՝ «P»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,6×6,8). սեւով գծափակ: ԴԻՐ՝ տպագիր բոլորգիր (նմուշ՝ 46ա). ունի յիշագրեր: ՏՈՂ՝ 17:

* Ծնթ. Պրակաճամարները՝ լատինատառ (A-Z+Aa-Kk), կողմին՝ արաբացիւ 1-4 թերթակալումով: Տիտղոսաթերթը եւ փորագրապատկերներն էջակալուած չեն:



Նմուշ 46ա

ՓՈՐԱԳՐԱՊԱԿՏԵՐՆԵՐ – Ներսէս Շնորհալի՝ 3ա, Յիսուս Քրիստոս՝ 4բ, Խաչելութիւն՝ 88բ, Սուրբ Երրորդութիւն եւ Ներսէս Շնորհալի՝ 126բ, «Բան խրատ ուսումն ասորաց մանկանց»՝ 172բ: Կիսախորան՝ 5ա, 89ա, 206ա: Ճակատազարդ՝ 127ա, 173ա, 218ա: Վերջնազարդ (87բ, 124բ, 125բ, 171բ, 182ա, 192ա, 194բ, 197ա, 199բ, 205բ, 218ա 271ա (Բովիսի տպարանաձիշը)): Բաժանազարդ (205բ, 218ա): Լուսանցազարդ՝ բուսական, խաչեալ Քրիստոս (272ա), թռչնային: Զարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

3ա-270բ [3ա Տիտղոսաթերթ] – *Տէառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի նուէր մաղթանաց ներչափական տաղիւ ողբումն հեծութեան ի խորոց սրտէ խօսք ընդ Աստուծոյ (ստ. աջ անկիւնում՝ «Ruphanus sculp.»)։*

Տե՛ս Ներսէս Շնորհալի, Յիսուս Որդի, Վեհետիկ, տպագր. Ջուան-Բատիստա Բովիսի, 1660: Նկարագրութիւնը տե՛ս Հայ գիրը 1512-1800 թուականներին. Հայ հնատիպ գրի մատենագիտութիւն, [կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ք. Կոռկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, էջ 34-35, Հմր 46. այստեղ՝ էջ 34 «տե՛ս Հմր 37 նկարագրութեան բովանդակութիւնը», իսկ այս Հմր 37բ նոյն գրի՝ Յովհաննէս Անկիւրացու 1643 թ. տպագիրն է. այսինքն՝ 1660 թ. տպագրի բովանդակութիւնը ցանկուած չէ, ուստի այստեղ մեր օրինակի պարունակութեան միայն խորագրերը ներկայացնում ենք կրկնակ՝ ձեռագրի եւ տպագրի հայատառ էջահամարներով (վերջի՝ շիա.-շիզ. էջերի յիշ-ը տե՛ս Հայ գիրը 1512-1800 թթ., էջ 35):

1. *4ա/ա.-120ա/միթ.* Յիսուս Որդի Հաւր միածին եւ ճառագայթ կերպարանին...

2. *120ա/միթ.-124բ/մլբ.* Յիշատակարան բանի երգողին մաղթանաց տեառն Ներսէսի Կլաեցոյ...

3. *125ա/մլթ.-125բ/մխ.* Սուրբ երջանիկ տէրդ Ներսէս («ՍՏԵՓԱՆՆՈՍԻ ԵՐԳՍ»)...

4. *127ա/մխա.-167ա/յիա.* Նորին Ներսէսի ասացեալ առ Սուրբ Երրորդութիւն...

5. *167ա/յիա.-171բ/յլ.* Յիշատակարան տեառն Ներսէսի...

6. *173ա/յլա.-182ա/յխթ.* Տեառն Ներսէսի սրբոյ եպիսկոպոսի Բան խրատ ուսումնասիրաց մանկանց. Ի դիմաց այբուբենից տառիջ ոտանաւոր չափով («Ա-Ք. ՆԵՐՍԷՍ»)...

7. *182բ/յծ.-187ա/յծթ.* Նորին տեառն Ներսէսի Բան հաւատոյ Վասն եղելոց հայկական տառից չափերմամբ, ոգեալ ի Ներսէսէ («Ա-Ք. ՆԵՐՍԵՍԻ Է»)...

8. *187բ/յկ.-192ա/յկթ.* Նորին բան Ներտաղական Տեառն Ներսեսի սրբոյ. Բան խրատ ուսումնասիրաց մանկանց Ի դիմաց այբուբենից տառից. ոտանաւոր չափով («Ա-Ք. ՆԵՐՍԵՍԻ Ե»)...

9. *192բ/յհ.-194բ/յհդ.* Նորին Ներսեսի ասացեալ («Ա-Ք»)...

10. *195ա/յհե.-197ա/յհթ.* Տեառն Ներսէսի Յիշատակարան յԱռակացն Սողոմոնի, զոր իւրովք ձեռօքն գրեաց («Ա-Ք»)...

11. *197բ/յձ.-199բ/յձդ.* Անդրադարձութիւն տառից յիշատակի («Ք-Ա»)...

12. *200ա/յձե.-202ա/յձթ.* Նորին ժողովող անուն ասացեալ է («ՍՈՂՈՄՈՆ ՆԵՐՍԵՍԻ ԲԱՆՍ Ե»)...

13. *202բ/յղ.-205ա/յղե.* Թուխք մխիթարական տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի՝ առ ոմն իշխան արեւելեան, վասն որդոյ իւրոյ տարաժամ մեռանելոյ («Ա-Ք. ՆԵՐՍԵՍԻ Է»)...

14. *205բ/յղզ.-215ա/նժե.* Նորին Ներսեսի Կլայեցւոյ. Ցաղագս երկնից եւ զարդուց նորայ բարառնաբար ի դիմաց նորա, ի չափ երկոտասանիցն պարեալ ոտից. ի խնդրոյ առն բժշկապետի եւ աստղագիտի Մխիթար անուն...

15. *215ա/նժե.-217բ/նի.* Նոյնաչափ տաղ ի խնդրոյ անուանագիծ տանց («ՄԽԻԹԱՐ ԲԺՇԿԻ ԸՆԿԱԼ Ի ՆԵՐՍԷՍԷ ՁԱՅՍ ԲԱՆ»)...

16. *218ա/նիա.-220ա/նիե.* Շարադրութիւն հոմերական վիպասանութեամբ. սակս հայկազանցն սեռի եւ Արշակունեացըն զարմի ի սկզբանցըն մինչեւ ի վաղճան, առասացեալ Ներսէսի՝ եղբօր կաթողիկոսի Հայոց տէր Գրիգորիսի, յիւրականսըն նախնիս, ի համբակութեան ելով տիս...

17. *220բ/նիզ.-267բ/շի.* Վիպասանութիւն նախնի ըստ Հոմերի սկսեալ ի վերուստ...

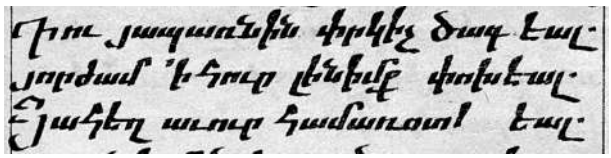
18. *268ա/շիա.-20բ/շիզ.* Ծանուցում պայծառ ընթերձողաց... Կատարեցաւ գիրք Բ., նախ Յիսուս որդի եւ ապայ Սաղմոս: Ի տպագրատունն Պովիսի:

Բ. ՁԵՌԱԳԻՐ

Ռճվև. – 1682

ԳՐԻՉ՝ Յովնաթան:

ԹԵՐԹ՝ 66 (թ. 272-337). չգրուած՝ 336ա-7բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ձ×12 (Ձ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. կապտաւուն, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ 290, 292, 308 եւ այլուր՝ երեք շրջանակ, մէկը թագով պսակուած, կենտրոնում խաչ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11×7). սահմանագծուած սեւով: ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 288ա). վերջին 2 խորագրերը եւ որոշ տողեր կարմրագիր: ՏՈՂ՝ 22:



Նմուշ 288ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (հիմնականում գծանկարային) – ճակատազարդ՝ 272ա, 290ա, 302ա, 313ա: Լուսանցազարդ՝ խաչուած Քրիստոս (272ա), թռչուն, բուսական: Ձարդագիր՝ թռչնագիր, կենդանագիր: Գոյներ՝ սեւ, դարչնագոյն (302ա):

Տե՛ս Աստղիկ Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԷ. դդ., Գանիրէ, 1998, էջ 566, Հմ՝ 353:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

272ա-335ա [Ներբողք, խրատք]

1. *272ա-80բ* Ներբողեան կենսատու սուրբ խաչին առ ի սրբոյ հօրէն մերմէ Դաւթի ասացեալ, տեառն մերոյ Ներսէսի կաթողիկոսի փոխադրեալ յոտանաւոր չափս եւ աստանօր եղաւ – *Բարձրացուցէ՛ք զՏէր Աստուած մեր միաբան՝ / մարգարէն յառաջ ձայնեալ տայ ձեզ հրաման... փոխհատուցո՛ւք պէսպէս ըզքանս գովասան / աստուածազօր սըրբոյ խաչիս փառատրութեան:* ա. *280բ-9ա* (սկսեալ՝ «Փոխէ՛ զգոյնդ») ա.-խը. – *Որհնեալ ես փայտ քրիստոսական / աստուածազարդ սուրբըդ նշան... եկեղեցի այսօր պարէ, / զպայծառ նըշանս ձայնիւ պատուէ, / զՅիսուս ի սա փառաւորէ / այժմ եւ յապայն, որ գալոց է:*

2. *289ա-300ա* Առտաոյ թուցս ի սոյն կարգ յարմարեալ բան բարառնական՝ ոգեալ դիմառնաբար ի դիմաց Վաղարշապատու Սուրբ Կաթուղիկէին. ողբ աւաղականք եւ ձայն աշխարականք լեալ անհուն հեծեծանօք վասն աւերման աշխարհիս Հայոց, եւ բնաւին սպառելոյ հայրապետութեանն եւ թագաւորութեանն համագունդ իշխանութեան՝ շարեալ չափաբան բերմամբ, հոմերական արհեստիւ՝ ի Ստեփաննոսէ Սիւնեաց այցելուէ, ի խնդրոյ շնորհազարդ վարդապետի Խաչատրոյ Կեչառեցի *(միայն խորագիրը նոտրգիր, խորագրից առաջ՝ «Տունք Մ. եւ ԺԲ.») Ժ.-Մ. – Ձայն բարձրագոյժ եւ ահագին նըման օդոցդ որոտացին... յաւէտ ամօք, որ չվըճարին, այժմ եւ անգէտ յաւիտենին:*

– *300ա-1բ* Յիշատակ բանի ըստ անուան ողոգին՝ ի տէր Ստեփաննոս վարդապետէ *(«ՍՓԵՓԱՆՈՍ»)* – *Սիւնըդ լուսոյ ի սկըզբանէ խորան փառաց կանգնեալ յերկրէ... ի սեղանոյ իւր որպէս շան, եւ նըմա փառք միշտ յաւիտան այժմ եւ յաւէտ եւ անվախճան:*

3. *302ա-9ա* Կարապետի եռամեծի վարդապետի ասացեալ խրատս պիտանի մանկանց եկեղեցւոյ՝ ոտանաւոր տաղիւք *(«Ա-Ք», «ԿԱՐԱՊԵՏԷ»)* – *Ամենայնի սկիզբն ես եմ. դուք լուարո՛ւք, զոր ինչ ասեմ, / ո՛վ մանկունք իմ, ըզձեզ խրատեմ եւ ըզքնութիւնս իմ ձեզ ճառեմ... է սա ընծայ սուղ իմն եւ փաստ նորամարգիցն, որք ի ջասաստ (՞):*

4. *309ա-12բ* Խրատ մանկանց տղայոց յուսումնասիրաց՝ ասացեալ Առաքել վարդապետէ. ոտանաւոր տաղիւ չափ Այբուբենից *(«Ա-Ք», «ՁԱՌԱՔԵԼԷ»)* – *Այբն Աստուած է օրինակ, ուսուցանէ զքեզ համարձակ... լեալ ըստ թուոյ այբուբենի, էին լուսոյ անճառելի:*

5. *312բ-35ա* Ժ-ՆԴ. Գովեստ ներբողական պատմագրական բանիւ՝ յաղագս վարուց մեծի հայրապետին տեառն Ներսէսի Կլայեցւոյ Հայոց կաթողիկոսի եւ տիեզերալոյս վարդապետի՝ ասացեալ տեառն Ներսէսի Լամբրոնոյ եպիսկոպոսի Տարսոնի Կիլիկեցւոյ եւ սորին հարազատի որդւոյ դըստեր եղբօր – *Շարժել ստիպէ հարկ տէրունի, ըզգարդարումն իմըս բանի... հայցեա՛ լինել մեզ լըսելի, զեկա՛յք օրհնեալքըն հայրենի:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

289բ (նոտրգիր) Յիշեցէ՛ք զգրիչ Յովնաթանս, եւ դուք յիշեալ լիջիք. թվին Ռճվև. (1682):

301բ ես՝ Յովնաթանս, *զայս գրեցի*
եւ ընթերցողաց աղաչեցի,
զի վասն տառիս խորշութեան
Թողութիւն ի ձէնջ խնդրեցի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

335բ (1718 թ., բոլորգիր) Ձայս Յիսուս Որդի գիրքս ի Ռճկէ. (1718) թուին ես՝ տէր Բարսեղ *վարդապետս, ետու զսա ի վանս* Ագուլեաց, *ի դուռն սրբազան առաքելոյն* Թովմայի՝ *անջնջելի յիշատակ ինձ եւ իմ ծնողացըն <համոցն>:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «Ռճվև.– 1682,* Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս», 2ա՝ «1306/3628», 5ա՝ «Ի գրեանց* Յովսէփ *քահանայի Տ. Յ.»:*

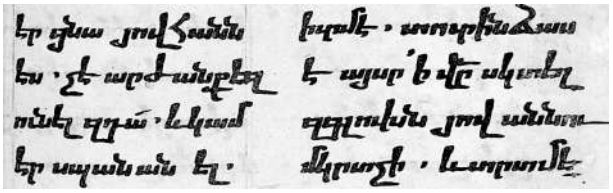
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *321ա՝ խզբզոցներ:*

3629
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՄԱՔԵՆԱՅՈՑ ՎԱՆՔ **ՋԽԷ. – 1498**

ԳՐԻՉ՝ Ալեքսիանոս:

ԹԵՐԹ՝ 289. չգրուած՝ 1ա: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԻԴ×12 (Ա. 11, ԻԴ 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (14,5×8,7): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 36ա). երբեմն գրչափոխութեամբ (153բ-4ա եւ այլուր): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.-Դ (վջ.)՝ Ա՝ սպիտակ Գ, Դ՝ դեղին թուղթ. չգրուած:



Նմուշ 36ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 1բ, Մարկոս՝ 78բ, Ղուկաս՝ 132բ, Յովհաննէս եւ Պրոխորոն՝ 223բ: Կիսախորան՝ 2ա, 79ա, 133ա, 224ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, թռչուն՝ կցին օձ (196բ), տաճար (117բ, 207ա, 267բ), խաչ (72ա, 214բ), «Հուր եկի արկանել» (182ա): Ձարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր, կենդանագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, մոխրագոյն, մանուշակագոյն, սեւ, սպիտակ:

Տե՛ս Աստղիկ Գէորգեան, Անանուն հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 2005, էջ 245, Հմ 359:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում, նոր կազմի վրայ փակցրած հնի մաշուած եւ ֆերծուածֆներով կաշին, Բ. փեղկի հին կաշին կիսով չափ, աստառը եւ պիպ. Գ, Դ՝ նորոգման ժամանակի. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, աղտոտուած, հին նորոգման ժամանակ թերթերը եզրահատած, որով տեղ-տեղ բնագիրը, որոշ զարդագրեր եւ լուսանցազարդերը վնասած, որոշ թերթերի վրայ խոնաւութեան զորշաւուն հետքեր, թ. 203-39՝ ստ., թ. 239-89՝ վր. եւ ստ., պիպ. Բ՝ արտ. եզրերը նորոգուած դեղին թղթով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-78ա* Աւետարան Մատթէոսի:

2. *79ա-132ա* Աւետարան Մարկոսի *(131ա-2ա* Յարուցեալ Յիսուս*)*:

3. *133ա-223ա* Աւետարան Ղուկասու:

4. *224ա-89ա* Աւետարան Յովհաննու:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

289ա Փա՛ռք եզակի տէրութեանն եւ եռահիւսակ անձ[ն]աւորութեանն՝ Հաւր եւ Որդո[յ] եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ, եւ աւիտեան, եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Արդ, գրեցաւ սուրբ Աւետարան[ս] ի թվականիս Հայոց ՋԽԷ. (1498), ձե[ռա]մբ անարժան հէ[ք, ֆանաք /// Ալեքսիանո]|289բ|սու միայն աբեղա եւ գործով ունայն, եւ վա[տ]թար եմ քան զամենայն մարդ, ի սուրբ ուխտս Մաճենացոց, ի դուռս սուրբ տաճարիս Աստուածածնին եւ հայր Սող[ո]մովնի գերեզմանիս եւ այլ սրբոց, որ աստ կան, ի առաջնորդութեան սուրբ ուխտիս՝ Սարգիս վարդապետին: Եւտոյ եկաւ եպիսկոպոս մի Դաթէոս անուն, հակառակութիւն մէջ անկաւ, եւ ի չարէն ոչ եղեւ միաբանութիւն սոցայ: Ելաք ի Մաճե[ն]իսն, սկսա եւ [արագապէս] վճարեցի. [այսմ ամի եղեւ] /// խռովութիւն խիստ, Իպա-Սաւլթան անուն պարոն էառ զԱհմատ խանն եւ զՄուրատ խանն եւ էած աւեր աշխարհի, զերեք տարէն մալն Գ. ամսումն էառ: Աստուած գիւր ումր կարճ անէ սրբոց բարէխաւսութեամբ. ամէն:*

* Ծնթ. Տե՛ս ժե. դ-ի յիշ-f, Գ., էջ 261, Հմ 351: Սահակ վ. Ամատունին (տե՛ս 1ա էջին սոսնձած թուղթը) եւ Համաոօտ ցուցակը (հտ. Ա., էջ 1053) գրչի անունը գրել են «Ֆանոս», Ա. Գէորգեանը (տե՛ս նշ. աշխ.)՝ «Ֆանոս Ալեքսիանոս Խու»: Մենք հետեւել ենք Լ. Խաչիկեանի ծանօթագրութեանը (ժե. դ-ի յիշ-f, Գ., էջ 261). «Գրչի անունը՝ Ալեքսիանոս պատռուած է, վերականգնում ենք Մաճենացոց վանքում նոյն ձեռագրով ընդօրինակուած Հմ 220 (1499 թ.) գրչագրի հետ համեմատելով»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

պհպ. Բա (ժէ-ԺՀ. դդ., նոտրգիր) Յիշատակ է այս սրբագործ Աւետարանս Մարդ[՞]ին *եւ իւր մայր* Մարիամին, *///(տողամիջում բաց գոյնի թանաքով՝ «իւր կողակից» /// (անունն անընթեռնելի) եւ իւր ծնողաց՝* Մկրտչին, *եւ իւր պապ* Բարսեղի *եւ իւր տատ* Պնաւշին, *եւ իւրանց քահանայ տէր* Սօհպաթին, *իւր կողակից* Եղսումին: *Դարձեալ թոռներն՝* Մէլիխէթ, Սիմոն, Սօհպաթն, *դուստր՝ խանում* Գուլփաշէն, *որ [հալ]ալ արդեանց /// այս սուրբ Աւետարան տվին յիշատակ /// (մի քանի բառ ջնջուած, անընթեռնելի):*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ (մատիտով) «3629», վրան փակցուած թերթիկին՝* «Աւետարան *բոլորագիր, ի թվի «Գրեցաւ... ի թվականիս Հայոց ՋԽԷ. (1498)* ձեռամբ անարժան, հէք Ֆանոս *սու(տ) միայն աբեղա... ի սուրբ ուխտս...» (յիշը բերել է լրիւ), Յիշատակարան ի վերջն: Մատենադարանապետ* Սահակ վ. Ամատունի», *թերթիկի հակառակ երեսին՝ «1311/3629», «ՋԽԷ. – 1498,* Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս», մատիտով՝ «Աւետա///, 947 ///ցոյց ի /// Հայր ս/// վերջու///», 2ա՝ կիսախորանի կամարի տակ, մա-*

տիտով «ն=400, խ=40, է=7, 1879-999=880, 447+552=999», 132բ՝ (վր. լս-ում մատիտով) «780 տարի է գրած Աւետարանս», (ստ. լս. մատիտով) «Այժմս 1879 թ. Քրիստոսի», պհպ. Աա՝ (մատիտով) «Ջեխ.-1498», պհպ. Աբ՝ (Ի. դ., շղագիր, մատիտով) «[Հետա]քրքրական պատկերներով: Սուրբ գրքի վկայութիւններով նկաքած են, լս-ներում «փոքրիկ տէր [Հայ(՞)]րապետից»: Վերջում (էջ 113) յիշատակ, թ. 1700, Յուլիսի Ի. (20): Մաքուր գրչութիւն: Գրուածքի բովանդակութիւնն է՝ Պարգումն է. մահացու մեղքերի՝ հպարտութիւն, նախանձ, բարկութիւն, ծուլութիւն, ագահութիւն, որկրամոլութիւն եւ [բղջա]խոհութիւն»:

3630
ԾԱՂԿԱՔԱՂ ՅԱԻԵՏԱՐԱՆԱՅ

(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 115+1 (կրկն.՝ թ. 2): ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով եւ զոյգ գամերով, Ա. փեղկին՝ 60, Բ. փեղկին՝ 12 կոստղ, Ա. փեղկի վրայ 8 փլաք, կենտրոնում՝ առծաթէ խաչ, վերին եւ ձախ թեւերին՝ ապակէ ակներ. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կանաչ մետաքս, դոնակինը՝ շերտազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, վրան կան ճաթեր եւ ֆերծուածքներ, Ա. փեղկի ստ. մասի կաշին մէջտեղից պոկուած-ընկած՝ երեւում է միջուկը, խաչի թեւերի 2 ապակէ ակը եւ 24 կոստղը, Բ. փեղկի կենտրոնում փակցուած երեմնի խաչը եւ զոյգ կապիչներն ընկած. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, լուսանցակողերը, յատկապէս վերինը, աղտոտուած, մաշուած. թերթերի վրայ կան զանազան բծեր, թանաքի եւ սոսնձի հետքեր. թ. 93, 94՝ լուսագծերով թուղթ, մուծուած հետագայում, թ. 95-115՝ այլ ձեռ՝ այլ նկարազարդումով. էջանշան կապոյտ թել՝ թ. 82. վջ.ից պակասաւոր.

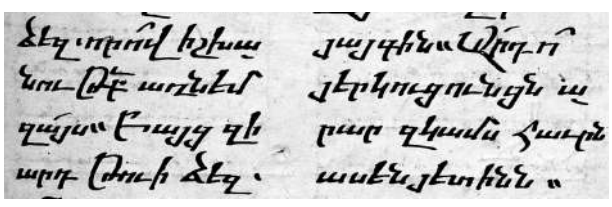
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկի կազմաստառին փակցուած թերթիկին՝ «Հասարակ խաչազարդ Աւետարան», «1372/3630», «ՌԺէ.-1568. Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԱՄԻՐԴԱԻԼՈՒ ՎԱՆՔ (ԲԱՂԷՇ) ՌԺէ. – 1568

ԳՐԻՋ, ԿԱՋՄՈՂ՝ Ներսէս աբղյ (2ա-91բ): ՍՏԱՅՈՂ՝ Կիրակոս:

ԹԵՐԹ՝ 93+1 (1ա-93բ. կրկն.՝ թ. 2): ՊՐԱԿ՝ Ա.-Ը×12 (Ը 9)+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13,5×10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 12ա): ՏՈՂ՝ 18:



Նմուշ 12ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – (լուսանցազարդերը եւ զարդագրերը գծանկարային). Ճակատազարդ՝ 2ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Զարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ շագանակագոյն:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. *2ա-5ա* Բ. Ղազարու – *Եւ էր ոմն հիւանդ Ղազարոս ի Բեթանիա, ի գեղջէն Մարեմա... երթա[յ]ին եւ հաւատա[յ]ին ի Յիսուս (Յովհ., ԺԱ. 11-ԺԲ. 11):*

բ. *5ա-6ա* Ճաշու Աւետարանն Յոհաննու. Ղ.* – *Եւ էր մերձ Զատիկն հրէից... եւ հաւատա[յ]ին ի Յիսուս (գլ. ԺԱ. 55-ԺԲ. 11):*

* Ծնթ. Այսպիսիք ինն գլխակարգութեան համարներն են:

գ. *6ա-7բ* Ծաղկազարդի առաւօտուն. Աւետարան Մարկոսի. ԶԺԶ. – *Եւ գան յերիքով, եւ ընդ ելանել նորա յերիքովէ... ել ի Բեդանիայ երկու տասանեաւքն հանդերձ (Ժ. 46-ԺԱ. 11):*

դ. *7բ-9բ* Կիրակի Ճաշու. Աւետարանն Մաթէոսի – *Եւ յելանել նորա յերիքովէ՝ գնացին զկետ նորա ժողովուրդք... ել արտաքո քաղաքին ի Բեթանիա եւ անդ ագաւ (Ի. 29-ԻԱ. 17):*

ե. *9բ-11ա* Իսկ Թ. ժամուն Աւետարան Ղուկաս – *Եւ եղեւ, իբրեւ մերձեցաւ ի Բեթբագէ եւ ի Բեթանիայ... կանխեալ կային զնմանէ ի լսել (ԺԹ. 29-48):*

զ. *11ա-2ա* Բեմբն կարդա. Աւետարան Ոհաննու. Ճ. – *Ի վաղիւ անդր ժողովուրդ բազում, որ եկեալ էր ի տունն... զի փառաւորեսցի Որդի մարդոյ (ԺԲ. 12-23):*

է. *12ա-5բ* Աւետարան Մատթէոսի – *Եւ այգուցն իբրեւ դարձաւ անդրէն ի քաղաքն քաղցեալ... եւ սակաւք են ընտրեալքս (ԻԱ. 18-ԻԲ. 13):*

12ա ստ. լս. գրչից՝ «Բ.շաբթի առաւաւտուն»:

ը. *15բ-6բ* Աւետարան Մատթէոսի – *Եւ իբրեւ ելանէր Յիսուս յերուսաղէմ, առ զերկոտասանսն առանձինն... եւ տալ զանձն իւր փրկանս փոխանակ բազմաց (Ի. 17-28):*

թ. *16բ-9բ* Աւետարան Մարկոսի. ՃԼ. – *Եւ առաքեն առ նա զոմանս ի փարիսեցւոց անտի... արկ գոյիւ չափ զկեանս իւր (ԺԲ. 13-44):*

ժ. *19բ-27ա* Աւետարան Մաթէոսի. Մխ. – *եւ ելեալ արտաքս ի տաճարէն՝ գնայր Յիսուս... եւ Որդի մարդոյ մատնի ի խաչ ելանել (ԻԴ. 1-ԻՋ. 2)։*

ժա. *27ա-8ա* Աւետարան Մարկոս. ՃԽԴ. – *եւ էր Ջատիկ, եւ բաղարջակերք յետ երկուց աւուրց... զի՞արդ պարապով մատնեսցէ զնա (ԺԴ. 1-11)։*

ժբ. *28ա-9ա* Աւետարանն Մաթէոս. ՄՀէ. – *Յայնժամ ժողովեցան քահանայապետքն եւ դպիրք եւ ծերք... զի մատնեսցէ զնա նոցա (ԻՋ. 3-16)։*

ժգ. *29ա-31ա* Աւետարանն Յոհաննու – *Բայց այժմ անձն իմ խռովեալ է, եւ զի՞նչ ասացից, եթէ՝ Հա՛յր, ապրեցո՛յ զիս... որպէս ասաց ինձ Հայրն, այնպէս խաւսիմ (ԺԲ. 27-50)։*

ժդ. *31ա-2բ* Աւետարան Ղուկասու. ՀԴ. – *Աղաչէր զնա ոմն ի փարիսեցւոցն, զի կերիցէ ճաշ ընդ նմա... երթ ի խաղաղութիւն (Լ. 36-50)։*

ժե. *32բ-3ա* Աւետարան Մաթէոսի. ՄՀԸ. – *Յայնժամ ժողովեցան քահանայապետքն եւ դպիրք եւ ծերք ժողովրդեանն... ասաց զինչ կա (ԻՋ. 3-15. տե՛ս նաեւ 28ա-9ա)։*

ժզ. *33բ-4բ* Աւետարան Մատթէոսի. ՄՀԸ. – *Եւ յառաջնումն աւուր Բաղարջակերացն մատեան աշակերտքն առ Յիսուս... եւ ելին ի լեալն Ջիթենեաց (ԻՋ. 17-30)։*

ժէ. *34բ-6ա* Աւետարան Մարկոս. ՃԽԴ. – *Եւ էր Ջատիկ եւ բաղար[ջակերք] (գրչից՝ «գրած է ի վայր»). Եւ յառաջնում աւուր Բաղարջակերացն... ելին ի լեառն Ջիթենեաց (ԺԴ. 12-26)։*

ժը. *36ա-7ա* Աւետարան Յոհաննու – *Յառաջագոյն քան զտաւն Ջատկին գիտեց Յիսուս, թէ հասեալ է ժամ նորա... եւ դուք առնիջիք (ԺԴ. 1-15)։*

ժթ. *37ա-41ա* Աւետարան Յոհաննու. ՃԺԸ. – *Ամէն, ամէն ասեմ (գրչից՝ «Գրած է»). [Ի]այց արդ, երթամ ես առ առաքիչն իմ... եւ աշակերտքն իւր (ԺՋ. 5-ԺԸ. 1)։*

ի. *41ա-6բ* Աւետարանն Ղուկասու – *Մերձեցաւ տաւն Բաղարջակերացն... այլ բազում հայհոյութեամբ խաւսէին ի նայ (ԻԲ. 1-65)։*

իա. *46բ-50բ* Աւետարան Մարկոսի. ՃԿԸ. – *Եւ ասէ ցնոսա Յիսուս՝ Ամենքեան գայթագղելոց էք յինէն յայսմ գիշերի... եւ սկսաւ լալ (ԻՋ. 31-72)։*

իբ. *50բ-3ա* Աւետարան Մատթէոսի. ՄՁԸ. – *Յայնժամ ասէ ցնոսա Յիսուս՝ Ամենեքին գայթագղելոց էք յինէն... Թողին զնա եւ փախեան (ԻՋ. 31-56)։*

իգ. *53ա-4բ* Աւետարան Մաթէոսի – *Իսկ նոցա կալեալ զՅիսուս՝ ածին առ կաիափա... արտաքս ելաց դառնապէս (ԻՋ. 57-75)։*

իդ. *54բ-6բ* Աւետարան Յոհաննու – *Գիտէր Յուդայ, որ զնայն մատնելոց էր զտեղին... եւ վաղվաղակի հաւ խոսեցաւ (ԺԸ. 2-27)։*

իե. *56բ-9բ* Աւետարան Յոհաննու – *Եւ ածեն զՅիսուս ի վանացն Կաիափա յապարանս դատաւորին... ի խաչ ելանիցէ (ԺԸ. 28 – ԺԹ. 16)։*

իզ. *59բ-64ա* Աւետարան Մատթէոսի. ՅԺէ. – *Իբրեւ այգ եղեւ, խորհու[ր]դ արարին քահանայապետքն եւ ծերք ժողովրդեանն վասն Յիսուսի... եւ մա[յ]ր որդւոցն Զեբեդեայ (Իէ. 1-ԺԹ. 56)։*

իէ. *64ա-7բ* Աւետարան Մարկոս. ՃՂԸ. – *Եւ վաղվաղակի ընդ <ընդ> առաւաւտն խորհուրդ արարեալ... եկեալ էին յերուսաղէմ (ԺԵ. 1-41)։*

իը. *67բ-72բ* Աւետարան Ղուկասու. ՄՂԵ. – *Եւ իբրեւ այգ եղեւ, ժողովեցաւ ծերակոյտ ժողովրդեանն... ի Գալիլէէ տեսանէին զայն (ԻԲ. 66 – ԻԹ. 49)։*

իթ. *72բ-4բ* Աւետարան Ոհաննու. ՃՂէ. – *Եւ նոքա առեալ տանէին զնա... թէ հայեսցին ի նայ, յոր խոցեցին (ԺԹ. 17-37)։*

լ. *74բ-5ա* Աւետարանն Մաթէոսի. ՅԽԸ. – *Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, եկն այր մի մեծատուն... նստէին հանդէպ գերեզմանին (Իէ. 58-61)։*

լա. *75աբ* Աւետարանն Մաթէոսի. ՅԾԱ. – *Եւ ի վաղիւ անդր, որ է յետ ուրբաթուն, ժողովեցան քահանայապետքն եւ փարիսեցիքն... հանդերձ զօրականօքն (Իէ. 62-66)։*

լբ. *75բ-6ա* Աւետարանն Յոհաննու. ՄԾԴ. – *Եւ էր երեկոի միաշաբաթոջ աւրն... ի կողս նորա ոչ հաւատամ (Ի. 19-25)։*

լգ. *76ա-8ա* Ղուկասու Աւետարանն. ՅԼԹ. – *Եւ ահա երկու ի նոցանէ երթային ի նմին աւուր ի գեօղ մի... ի բեկանել հացին (ԻԴ. 13-35)։*

լդ. *78աբ* Աւետարանն ըստ Ղուկասու. ՅԽ. – *Մինչդեռ զայն խաւսէին, ինքն իսկ Յիսուս եկաց ի մէջ նոցա... զձեռսն եւ զոտսն (ԻԴ. 36-40)։*

լե. *78բ-9ա* Աւետարան Մաթէոսի. ԻԴ. – *Եւ տեսեալ զժողովուրդսն՝ ել ի լեառն. եւ իբրեւ նստաւ անդ... յառաջ, քան զձեզ էին (Ե. 1-12)։*

լզ. *79ա-80բ* Աւետարան Յոհաննու. ՄԽԸ. – *Յետ այսորիկ դարձեալ յայտնեաց զանձն իւր Յիսուս աշակերտաց իւրոց... յարուցեալ ի մեռելոց (ԻԱ. 1-15)։*

լէ. *80բ- 2ա* Աւետարան Մարկոսի. ԾԸ. – *Եւ լուաւ արքայ Հերովդէս... եւ եդին ի գերեզմանի (Ջ. 14-29)։*

լը. *82ա-3բ* Աւետարան Յոհաննու – *Եւ իբրեւ ճաշեցին, ասէ ցՍիմոն-Պետրոս Յիսուս... տանել զգիրս, որ է գրեալ էին (ԻԱ. 15-25)։*

լթ. *83բ-5ա* Աւետարան Մաթէոսի – *Գիրք ծնդգեան Յիսուսի Քրիստոսի՝ որդւոյն Դաւթի... ազգ չորէքտասանք (Ա. 1-17)։*

խ. *85ա-6բ* Աւետարան Ղուկասու – *Եւ իբրեւ լցան աւուրք սրբութեամբ նոցա ըստ աւրինացն Մովսէսի... եւ շնորհք Աստուծոյ է ի վերա նորա (Բ. 22-40)։*

խա. *86բ-90բ* Աւետարան Ղուկասու – *Ի հ<ի>նգէտասաներորդի ամի տէրութեան Տիբերեա կայսեր... առ ժամանակ մի (Գ. 1-Դ. 13)։*

87ա ստ. լս., գրչից՝ «Տէ՛ր, ողորմեա՛»:

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԷ. դ., նոտրգիր*

93աբ [Աւետարան Մատթէոսի] – *Եւ Յիսուսի Քրիստոսի ծնունդն էր այսպէս: Խօսեալ զմայր նորա Մարիամ Յովսեփու... զի եւ ես եկեալ երկիր պագից նմա (Ա. 18-Բ. 8):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

91ա Փա՛ռք համագո եւ միաս[ն]ական, անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, այժ[մ] եւ միշտ եւ յաւիտեան յաւիտենից: Արդ, գրեցաւ սուրբ Աւետարանս՝ ծննդեան եւ գալստեան, մատնութեան, թաղման եւ յարութեան, յիշատակ հոգոյն Կիրակոսին *եւ հօրն՝* Խաչատուն, *եւ մօրն՝* Շաումին, *եւ որդոցն՝ /// (անուանց տեղը բաց՝ չգրած) եւ ամենայն /// (տեղը բաց՝ չգրած), եւ եղբարցն՝* <Հ>Խլիաթին, Ջանհոշին, *եւ հարսին՝* Ջմուտին, *եւ* Շընահատուրին, *եւ քըւերն՝* Գուլին*: Եւ որ զողորմին ասէ, Աստուած իւրն ողորմեսցի ի միւսանգամ գալստեանն. ամէն: Դարձեալ աղա<ւ>չեմ զամենեսեանդ, որ աւաք Ջատկի կիրակնաւուր ժամուն յիշել արժանի առնէք զիս: |91բ| Արդ, երես ա[ն]կեալ աղաչեմ զձեզ, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զվերջին կազմողս սուրբ գրոցս, անիմաս[տ] եւ մեղօք լցեալ, անարժան, սուտանուն* Ներսէս *աբեղա, որ քան զամենայն գործողս չարեաց առաւել եմ ես, եւ ընդիեայ վարդապետին, որ բազում աշխատանք ունի ի վերա մեր: Արդ, գրեցաւ եւ կազմեցաւ Մաշտոց եւ սուրբ Աւետարան եւ Գանձարան* ի թվին մեր ՌԺԷ. (1568), ընդ հովանեաւ* Սուրբ Յովաննէսին*, որ Ամիրդալ կոչի, յիշատակ հոգոյն* Կիրակոսին*, հաւրն՝* Խաչատուն*, եւ մօրն՝* Շաումին*, եւ որդոցն եւ եղբարցն եւ ամենայն աբեան մերձաւոց. ամէն:*

* Ծնթ. Այս թուականին գրիչը հաւանաբար գրել է նաեւ Մաշտոց եւ Գանձարան:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *92ա (1689, նոտրգիր) ես՝* Պախտիարըս *որդի է<ր> ի* Յովաննէսի*, որդի* Յարութեան*,* Եղտիայրի *որդի՝* Բահայտուր*, մալըս Բ. եղպար որդոց, իմ մալըս իմ բերնիս իխարովըս տուվի՝ կէս մալըս՝ որդոցըս, կէս մալըս՝ աղչիկնէրուն: Բաւ է. մեր առաջնորդըս՝ տէր* Պաղտաս<ս>արըս *վկայ, տէր* Յովսեփըս, Վարդանըս*: Թվին ՌՃՀԲ. (1689):*

2. *1ա (ԺԷ. դ., նոտրգիր, ցրիւ գրչութեամբ)* Յ[Աո]ագել, Կակոս, Կ[ի]ռակոս, Տ[ի]ռատուր՝ *որդիս* Կ[ի]ռակոս*, էս զարտաւգ տվել եմ, որ այս տա էս* Նէնէս*:* Կակոս, Յովագելին *յաղբէր* Կիրոս, Տիրատուր՝ *է որդի* Կ[ի]ռակոս*. յերեգ յեբբար (՞) իրս տուր///. ամէն: |1բ| Քանի ողչ է, յերեգ որդուն մալն կայ.* Յովագելին *յաղբայր* Կիրակոս, Վագիլ, *Աստուծոյ համար* Յամիրխան*, էս զարտաւվ տէր* Յոհաննէս, Գալուս, Պէտրոս, Պարտուխտ *(այսպէս)* Ղարզար *Աստուած էսր յ[ի]շա՛ Հաւթէնովն: Քանի* Տիրատուր *ողչ է, յանոց մալն կայ, յանոր յանցան յետեւ, ետեւ յեգրեգ փաս///. այլ բաւ է ինձ /// կարդ///:*

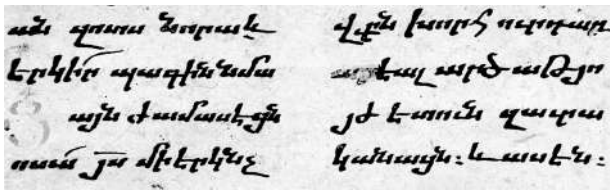
3. *92բ (ԺԷ. դար, նոտրգիր)* Յանուն Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ. Յալէքսանն *Բ. կարպետ յԱւետարանին երեսս:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *91բ՝* «Յովանէսին *հոգոյն///սրբոյ Աւետարանին», 115բ՝* «Պատուրին, Թուրվանդին *հոգուն, Հովմին», 1ա-4ա, 115բ՝ «IV»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԺԷ. դար (1631ից առաջ)

ԹԵՐԹ՝ 22 (թ. 94-115): ՊՐԱԿ՝ 1-2×8 (1՝ 9)+5: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13,5×10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 96ա): ՏՈՂ՝ 20:



Նմուշ 96ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – (լուսանցազարդերը եւ զարդագրերը՝ գծանկարային, բացառութեամբ՝ 95ա-ի) Մատթէոս՝ 94բ: Կիսախորան՝ 95ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն՝ 97բ: Զարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, վարդագոյն, սեւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. *95ա-7ա* Աւետարանն Մաթէոսի – *Եւ յերեկոյի շաբաթուն, յորում լուսանայր միաշաբաթին, եկն Մարիամ Մագդաղենացի... ի կատարածն աշխարհի (Իհ. 1-20):*

բ. *97աբ* Աւետարանն ըստ Մաթէոսի բժշկութեան – *Եւ մինչդեռ անցանէր ընդ այն Յիսուս, զհետ եղեն նորա... հանէ զդա զդեւս (Թ. 27-34):*

գ. *97բ-8ա* Աւետարանն Մաթէոսի հանգըստեանն – *Յայնմ ժամանակի պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ՝ Գոհանամք զքէն Հա՛յր... եւ բեռն իմ փոք[ր]ոգի (ԺԱ. 25-30):*

դ. *98ա-9բ* Աւետարան ե<ա>ղեաբէրից ըստ Մարկոս է – *Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր... զի երկնչէին (ԺԵ. 42-ԺԶ. 8):*

ե. *99բ-100բ* Աւետարան ըստ Մարկոսէ. բժշկութեան է – *Եւ մտանեն ի Կափառնաւում. եւ իսկ եւ իսկ ի շաբաթուն մտեալ ի ժողովուրդն, ուսուցանէր զնոսա... զի գիտէին զնա, թէ Քրիստոսն է (Ա. 21-34):*

զ. *100բ-1բ* Աւետարանն ըստ Մարկոս. հանգստեան – *եւ ասէր՝ Այսպէս է արքայութիւն Աստուծոյ... աշակերտաց մեկնէր զամենայն (Դ. 26-34)։*

է. *101բ-3ա* Աւետարան ըստ Ղուկասու է եւթաբերից – *եւ ահա այր մի անուն Յովսէփ, որ էր նախարար... ընդ միտս զարմաց, թէ զինչ եղեւ (ԻԴ. 50-ԻԴ. 12)։*

ը. *103ա-4ա* Աւետարանն ըստ Ղուկաս է բժշկութեան – *եւ էջ ի կափառնաւմ՝ ի քաղաքն գալիլեացւոց... զի գիտէին զնա, թէ Քրիստոսն է (Դ. 31-42)։*

թ. *104ա-5բ* Աւետարանն Ղուկասու հանգստեան – *Մի՛ երկնչիր, հաւտ փոքրիկ, զի հաճեցաւ Հայր ձեր... պահանջեսցեն ի նմանէ (ԺԲ. 32-48)։*

ժ. *105բ-7բ* Աւետարան ըստ Յոհաննու է ե<ա>տաբերից – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս Յովսէփ, որ յԱրիմաթեա էր... եւ զայս ինչ ասաց ցնա (ԺԹ. 38-Ի. 18)։*

ժա. *107բ-9ա* Աւետարանն Յոհաննու բժշկութեան – *Յետ այսորիկ տաւն էր հրէից, եւ էլ Յիսուս յերուսաղէմ... եւ հաւասար առնէր զանձն Աստուծոյ (Ե. 1-18)։*

ժբ. *109ա-10բ* Աւետարան Յոհաննու հանգստեան – *Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա՝ Ամէն, ամէն ասեմ ձեզ... որ առաքեացն զիս (Ե. 19-30)։*

ժգ. *110բ-4ա* Աւետարան ըստ Յոհաննու. ամբիծի է – *Թէ սիրէք զիս, զպատուիրանս իմ պահեսջիք... թէ ատեցին զիս ի տարապարտուց (ԺԴ. 15-ԺԵ. 25)։*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԷ. դ., նոտրգիր*

94ա [Աղօթք-մաղթանք] – *Սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ զաւրութիւն, կապեա՛յ զամենայն ցեղ ցաւն... եւ փախուցեալ ի ծառայէն Աստուծոյ։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *114ա (1631, բոլորգիր) Փա՛ռք անբաւելի (=անբաւելի) եւ եռահուսակ, անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդւո եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Զվերջին ըստացաւղ սուրբ Աւետարանիս զտէր Աբրահամ եպիսկոպոսն յիշեցէ՛ք, որ ըստ|114բ|ացաւ զսա յիւրն յիշատակ եւ ետ իւր հալալ ընչից եւ էառ զսուրբ Աւետարանս անջինջ յիշատակ իւր ամենայն է.արեան մերձաւորացն եւ ծնաւղաց հոգւոյն՝ հաւրն՝ Ղարաղաւչին, եւ մաւրն՝ Փաշաբէկուն, եւ եղբաւրն՝ Գրիգորին, եւ Վարդանիսին, եւ քուէրն՝ Հոիփսիմին, Սառին, Աղասապթանին, Յովանիսին, Մարգարտին, եւ յամենայն արեան մերձաւորացն, որ ի Քրիստոս է հանգուցեալ։ Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասաց[է՛ք] իւրեանց հոգւոյն. ամէն։ Հայր մեր, որ յերկին՛։ |115ա| Դարձեալ, կրկին անգամ յիշեցէ՛ք զսուգա (՞) Ամիրխանն, եւ զկողակիցն Ամիրխանին՝ զՄամախաթուն, եւ հանգուցեալ, որդին՝ Մխիթարն, եւ զՊարսամն, Նսէֆ, որ ի ձեռն այլազգաց գերի անկաւ, Շահբէկին, Գուլբեկին։ Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք իւրեանց հոգւոյն. ամէն։ Դարձեալ յիշեցէ՛ք զԱմիրխանի հայրն՝ Գուլնազարն, եւ զմայրն՝ Շահբեկին, եւ զեղբայրն՝ զԱրմաղանն, զԳրիգորն, եւ զքուրն՝ Խաթունաղէն, զխանբեկին, զխերակոբն. ամէն։ Աղաչեմ զձեզ, ո՛վ լուսերամ դասք քահանայից, յիշեցէ՛ք զստացաւղ սուրբ Աւետարանիս զԱբրահամն եպիսկոպոսն եւ զհաւրեղբարն՝ զԱկոբ եպիսկոպոսն, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք։ |115բ| Արդ, եւ՝ յԱբրահամ եպիսկոպոս, եւ եղբայրն իմ՝ Ամիրխան, մեք մեր կամաւ եւ յաւժարութեամբ մեր հոգոյս վախմ եւ յիշատակ դրաք զփոքրիկ Աւետարանս ի երկիրն Քաչբէրունաց, ի գիւղն Գանձակ, ի դուռն կենսաբեր Սուրբ Աստուածածնին։ Եթէ ոք մերոց կամ աւտարաց հանել կամ ծախել ջանա, պատժի եւ նզովք առնու հայրապետացն։ Արդ, աղաչեմք զձեզ, ո՛վ լուսերամ դասք քահանայից, ով ոք հանդիպիք, լի սրտիւ Աստուած ողորմի ասաց[է՛ք] իւրեանց հոգւոյն. ամէն։ Հայր մեր՛՛, ի թվականիս հաոց ՌՁ. (1631) էր կաթողկիոսոս/// (վջ.)։*

Տե՛ս ԺԷ. դ-ի յիշ, Բ., էջ 435, Հ^{մր} 629. տպագրել է երեք ա-գ. հատուածի բաժանած։

Ծնթ. ե-ի եւ է-ի գծագրական տարբերութիւն չկայ, ուստի գրել ենք ըստ ընդունուած կանոնների։

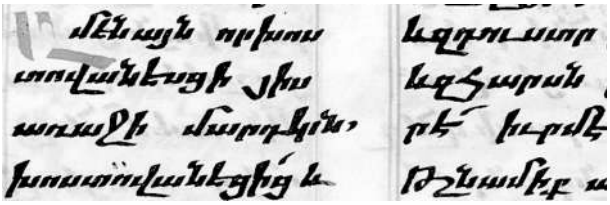
2. *114բ (ԺԷ. դար, նոտրգիր)* Յիշատակ է Շահզատի, *հօրն՝* Պետրոսին, *մօրն՝* Ոսկիհատին, *եղբօրն՝* Պօղոսին, *քուրոչն՝* Շահոսկին, *առն իւրոյ՝* Գրիգորին, *որ եւտւր յիշատակ յօխտեաց* Սուրբ Յովաննէս *յեկեղեցին, ի ձեռն տէր* Մովսէսին, *զոր* Տէր Աստուած վայել տացէ. *ամէն. Հայր՛՛։*

3631
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՌՃԺՂ. – 1667

ԳՐԻՉ՝ Ղաւնջայ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Քասքար (1684 թ.):

ԹԵՐԹ՝ 273+2 (կրկն.՝ 1, 204). չգրուած՝ 1աբ, 79աբ, 129ա, 130բ, 209բ, 272բ-3բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԳ×12 (ԺԱ. 11): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (11,5×7). սահմանագծուած կարմրով: ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 24ա): ՏՈՂ՝ 21-22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ 3 գամով, կոստղապատ, Ա. փեղկի կենտրոնում արծաթէ խաչ՝ մէջտեղում՝ սպիտակ քար, անկիւներում՝ անկիւնազարդեր, 88 կոստղ, Բ. փեղկին փոքր արծաթէ խաչ՝ մէջտեղում կարմիր ակն, ներքին անկիւններում՝ անկիւնազարդեր, 63 կոստղ. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ բրդէ գործուածք. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝. մագաղաթ, չգրուած:



Նմուշ 24ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 1գ, 80ա, 131ա, 210ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, յուշկապարիկ (20ա), ծառ (50բ), տաճար (60ա, 116բ), խաչ (72բ, 74բ, 195բ, 202ա, 263բ), ծաղիկ ծաղկամանով (110ա), «Հուր եկի արկանել» (173բ): Զարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, նարնջի, շագանակագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, վրան ճաճեր եւ ճեռնուածքներ, մէջքի եւ Ա. փեղկի վերին մասի կաշին փոր-ինչ պոկուած-ընկած, Ա. փեղկի 10 կոստղն ընկած, Բ. փեղկի կոստղերից մէկը թուլացած, 3 կապիչներն ընկած, առկայ են հիմերը, դռնակի կաշին մաշուած, ձեւափոխուած, ստ. մասից թեռութեամբ մասամբ պոկուած-ընկած, դռնակից երկտակ 2 թել ամրացրած՝ որպէս կապիչ, աստառը՝ մաշուած, աղտոտուած, դռնակից մասամբ առանձնացած. լուսանցակողերը գործածութիւնից եւ խոնաւութիւնից աղտոտուած, կարմիրը թափուած, ձեւափոխուած. պիպ-ները խիստ աղտոտուած, կծկուած, պիպ. Բ, թ. 8, 10, 37 եւ այլուր՝ վրան բնական անցքեր, թ. 273՝ վր. մասից պատռուած. խոնաւութիւնից թերթերն ալիքատուած, հիմի մօտ բորբոսի հետքեր, զանազան բծեր, մանրանկարների գոյները արտատպուած հանդիպակաց երեսներին, սպիտակ, կանաչ, կապոյտ էջանշան թելեր՝ թ. 40, 100, 127, 152 եւ այլուր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1գ-78բ* Աւետարան Մատթէոսի:

2. *80ա-128բ* Աւետարան Մարկոսի

3. *208բ* Նախադրութիւն: *131ա-208ա:* Աւետարան Ղուկասու:

4. *208բ-9ա* Գլուխք: *209ա* Նախադրութիւն *209ա: 210ա-70բ* Աւետարան Յովհաննու: *(270աբ* Իրք կնոջն ընացելոյ*)*:

Ծնթ. Ունի ստ. լս. համաբարբառ՝ Յրուացանկ: Որոշ տեղերում նոտրգրով հետագայի նշումներ՝ 20աբ, 21ա եւ այլուր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

208ա Ասացեր, զոր ինչ մեղար, Տէր թողցէ քեզ զյանցանս քո: Ա՛խ, վա՛յ, մեղաւորիս:

209ա Ո՛վ սրբազան ընթերցողք, աղաչեմ զձեզ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս ի սուրբ աղօթս ձեր զանարժան Ղաւնջայ գրիչս եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած զձեզ ողորմեսցի. ամէն:

271ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Փա՛ռք երից անձնաւորութեանն, անբաւից տէրութեան եւ թագաւորութեան, անմահից, մշտնջենաւորաց, անապական բնութեան եւ ամենազօր զօրութեան, անպարագրելի աստուածութեան, իսկից յատկութեանց, յանձնաւորութեանց եւ միոյ աստուածութե[ա]ն, պատճառից էից եղելութեանց, եղականաց եւ ստեղծականաց, գոյացութեանց, արարողաց Հօր ճշմարտի՝ ծնօղի Որդւոյն միածնի եւ բխողի Հոգւոյն կենարարի, յանմահից հրեղինաց, յիննեակ դասուց հրեշտակաց, եւ ի մահկանացուաց սեռից մարդկութեանց: Գոհութիւն եւ երկրպագութիւն եւ աւրհնութիւն յանգեալն եւ ի ներկայս եւ յապագայսն |271բ| ժամանակաց շրջագայութեանց, որ զօրացոյց զիս՝ զտկարս եւ զտխմարս, զփչացունս եւ զթարմատարս, զյոյլս եւ զծոյլս, զանարգս եւ զանպիտանս՝ զՂաւնջայ գրիչս, յանգ եւ յաւարտ հանել զսուրբ եւ զաւետաբեր Աւետարանս արքայութեանն երկնից, զշնորհաբաշխ եւ զկենսունակ բժշկարանս հոգւոց ամենայն հաւատացելոց, գգրախտս աստուածատունկ, որ է լցեալ ամենայն անմահարար եւ անուշահոտ պտղովք, յորմէ բղխեն չորք գետք ընդ չորէքծագեան տիեզերս՝ արբուցանել զչորէքնիւթեայ պասքեալ մեր բնութիւնս հոգեւոր եւ աստուածային, պայծառ ի յերկնից ծագեալ արեգակնս, որ լուսաւորէ եւ ծագէ լոյս աստուածային, որոց նստին ի խաւարի եւ ի ստուերս մահու, որում ցանկա|272ա|ցող եղեալ այսմ աւետարս եւ տէրունախօս սուրբ Աւետարանիս (չգրուած տեղում 10 տող լրացուած ստացողի ձեռքով՝ «որ ըստացաւ սուրբ Աւետարանս սուտանուն Քասքարս եւ Պաղտարս, Միրզախանս, որ ստացան ընչից իւրեանց, հայրն իւրեանց՝ զՇահնազարն, մայրն իւրոյ՝ Պակին»): Քանզի մտաւ ածեալ զբան մարգարէին, որ ասէ, եթէ՝ երանի այնոցիկ, որ ունի զաւակ ի Սիոն եւ ընդանեակք յԵրուսաղէմ, եւ զհետ մտեալ՝ հասին իբրեւ զիմաստուն եւ զհոհեմ վաճառական անգին եւ երկնաւոր պատուական մարգարտիս, առիս զսուրբ Աւետարանս զայս ողորմութեամբն Աստուծոյ հոգեւոր անկողոպտելի (այլ ձեռքով՝ «Քասքարս»):

Գրեցաւ զսուրբ Աւետարանս թվին ՌՃԺԶ. (1667): Ո՛վ սուրբ ընթերցողք, աղաչեմ յիշել ի Քրիստոս զգծող սոքա եւ զըստացող, եւ զամենայն արեան մերձաւորսն, եւ զնընջեցեալսն. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

129բ (ստացողի, 1684 թ.) ես՝ Քասքարս, սուրբ Աւետար[ան]ս առայ ընչից իւրոց՝ յիշատակ հոգւոյ իւրոյ, հայրն իւրոյ՝ Շահնազարն, մայրն իւրոյ՝ Պէկին, կենակիցն իւրոյ՝ եղիսաբեթ, որդւոց իւրոց՝ Հախնազարն,

եաւրին, Խաւստրաւն, *դուստրն իւրոյ՝* Նազլուխան, Հ<ի>ոիփսիմայն, Փարին, Մարինոս, Եթարն, Նեղսարն, Հեռիքնազն, *հանգուցեալ* Կաւհարն, *եւ հարսներն իւրոյ՝* Շահփարն, Մարիան-Խաթուն, *թոռն իւրոյ՝* Յովանէսն, Ղարապէկն, Շահխանումն, *եղբայրն իւրո՝* Պաղտասարն, *կենակից իւրոյ՝* Գուլաղն, *որդին իւրո՝* Աստուածատուրն, *դուստրն իւրո՝* Սալվարխան, Մարասն, Մարիան, *աննման հանգուցեալ* Աղապաղն, Շահնազար, Ղարապաղն, Խաւս<տ>րովն, Շամամն *եւ հարսն, (2.5 տող բաց՝ չգրած), միւս եղբայրն իւրոյ՝* Միրզախանն, *հանգուցեալ կենակիցն իւրոյ՝* Շահզատն, *հանգուցեալ որդին իւրոյ՝* Ղարախան, *միւս |130ա| կենակիցն իւրոյ՝* Թիլին, *որդին իւրոյ՝* Պայքնտուրին, *դուստրն իւրոյ՝* Սանամն, Իոխսխին, *հանգուցեալ եղբայրն իւրոյ՝* զՄելխուն: *Յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս Աստուած, լի բերան ողորմի ասէ՛ք, Քրիստոս Աստուած ողորմեսցի ձեզ ի միւսանգամ գալըստեան. ամէն: Հայր մ՛: Քոյրն իւրոյ՝* Մարիամն, *հանգուցեալ* Նազլուխան *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, հանգուցեալ թոռն՝* Շահիսլումն, *յիշեցէ՛ք: Յարձեալ յիշեցէ՛ք զխոս[տ]ովանահայր տէր* Մանուելն*. *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:*

Թվին ՌՃ. եւ լ. եւ Գ. (1684) էր, ի հայրապետութիւն հռոմայեցի Հեղիազարին. *ամէն:*

* Ծնթ. Այստեղ սկզբում գրուած՝ «Աւետիսն», որ ապա շրջանակած-ջնջած է, փոխարենը տողագլխին գրուած է «Մանուելն»:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «3631, ՌՃԺԶ.-1667,* Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս»:*

3632
ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԺԹ. դար (1857ից յետոյ)*

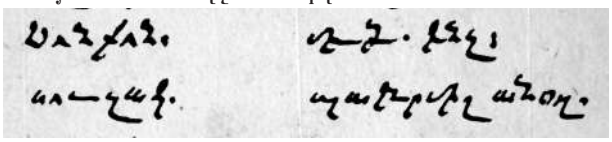
Թերթ՝ 162 (գրչի էջակալում՝ 1-58**, որ է՝ 1ա-30բ, 1-61 (թռիչք՝ 20-22), որ է՝ 39ա-68բ, 1-59***, որ է՝ 72ա-93ա, 31-46, որ է՝ 95ա-102բ). չգրուած՝ 28բ-9ա, 70բ-1բ, 93բ-4բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԹ×8+Ի×8+ԺԱ-ԻԱ×8**** (Դ՝ 6, Ը, Ժ, ԻԱ՝ 4): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսադրոշմով՝ թ. 5, 60՝ «7՞», թ. 15, 45, 61 եւ 46, 62, 81 եւ այլուր՝ «1834» թ. 34, 51՝ «36», թ. 55, 56 եւ 57, 58՝ հիւղակ, որի շուրջ պտտվում են 2 ճանճ, հիւղակի կողմին ծաղիկ, ներեւում՝ «///6», թ. 73, 125 եւ այլուր՝ «И», թ. 74, 75, 79, 86, եւ այլուր՝ «ВФ7», թ. 109, 113՝ «38», թ. 110, 114 եւ այլուր՝ «П.П.», թ. 135 եւ 142, թ. 138, 145 եւ 139, 148 եւ այլուր՝ «1857», անընկալելի պատկեր, վերեւում՝ շրջանակ, մէջը ծաղիկ եւ ետեւի թաթերին կանգնած առիւծ, թ. 141 եւ 136, 143 եւ 150, 152 եւ 157՝ «С. Ф. ЧЕШИХИМА», ճնշադրոշմներով՝ 21ա եւ այլուր՝ առաւել թոյլ դրոշմուած՝ երկգիծ ձուածիր, երկու գծերի միջեւ՝ «Ярославской фабрики /// (անընթեռնելի)», կենտրոնում՝ երկգլխանի թեւատարած թագակիր արծիւ, 157ա՝ եւ այլուր՝ առաւել թոյլ դրոշմուած՝ երկգիծ ձուածիր, երկու գծերի միջեւ՝ «Вырновской фабрики», կենտրոնում՝ «ГН»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×11: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (68ա-70ա, 135ա-6ա, 138բ-162բ. 15,5×9), երկսիւն (14,5×7,5): ԳԻՐ՝ շղագրանման նոտրգիր (նմուշ՝ 25ա): ՏՈՂ՝ 17-24: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ թուղթ:

* Ծնթ. Ժամանակի համար տե՛ս ՆԻՒԹ:

** Ծնթ. Գրիչը 55րդ էջի յաջորդ չգրուած 2 էջը չի համարակալել, որից յետոյ շարունակել է 56 համարով:

*** Ծնթ. Գրիչը 12ից յետոյ յաջորդ 1 գրուած էջը չի համարակալել, որից յետոյ շարունակել 13ով: Ըստ գրչի երկրորդ էջակալման 16 էջ՝ 31-46 (պրակ ԺԲ.), տեղադրուած սխալ, որից յետոյ էլ առուել է ձեռագրի թերթակալումը՝ 95ա-102բ՝ կարդալ 86բ-ից յետոյ:

**** Ծնթ. Գրիչը Ժ. պրականիշից յետոյ սխալմամբ գրել է Ի, այնուհետեւ ԺԱ.ով շարունակել:



Նմուշ 25ա

Վիճակ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, վրան կան ճաթեր եւ ֆեթծուածքներ, անկիւններում երեւում է միջուկ-տախտակը, լուսանցակողերը՝ մաշուած, աղտոտուած, կազմաստառների վրայ զանազան խզբզոցներ, գրչափորձեր, եզրերից փոր մասեր թափուած, երեւում է միջուկ-տախտակը. թ. 95-102՝ տեղադրուած սխալ, կարդալ ընդմէջ թերթ 86-7ի, թ. 25-30՝ հիմիից գրեթէ անջատ, թերթերի վրայ կան զանազան բծեր, խզբզոցներ, խոնաւութեան հետեր. ե. պրականամարիից յետոյ գրիչը Զ., է., Ը. պրականամարների առաջին թերթը կրկին սկսել է համապատասխանաբար Ա. (39ա), Բ. (47ա), Գ. (55ա), աւարտել Զ. (46բ), է. (54բ), Ը.ով (58բ), Ժ.ից (70բ) յետոյ սխալմամբ գրել է Ի. (78բ), այնուհետեւ շարունակել է կանոնաւոր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-38բ* [Խաչատուր Տէր-Յօհաննեանց, Համառօտ հայկազեան բեւեռանութիւն]

1. ա. *1ա-11բ* [Յաղագս անուան]. Անուանի ըստ առաջին պատկերի (Ա-0) – *Ախտ՝ ցաւ, տարտ, ակումբ՝ խալիչա... օձ՝ օձ, օղ՝ օղ, հալղայ:*

բ. *11բ- 3ա* Ածականք. – *Ջոր օրինակ Աշխոյժ զորպայ, բախած՝ յիմար... երաշխեալ՝ տանջանք, հանգիստ՝ հանգիստ։*

2. ա. *13բ-28ա* Ըստ երկրորդ պատկերի գոյականք (Ա-0) – *Ագցան՝ քիւլփութիւն, ագարագ՝ չեօլ, ջաշտ... օրհաս՝ օրհասած, օրօրոց՝ բրօրոց։*

բ. *28ա-30ա* Անեզական անուանք – *Ջոր օրինակ. Արհաւիրք՝ երկիւղ, բաղձանք՝ սէր, փափակ... գամիրք՝ ազգ են, թուրք՝ թուրք ասեն։*

3. *30բ-7ա* Երրորդ պատկեր հոլովադասութեան. զոր օրինակ – *Ա իւն՝ մոխիր, աղիւս՝ քարպուճ, ամուսին՝ կին մարդոյ... քուրձ՝ քուրձ, օդ՝ հաւայ երկնքի։*

Համմտ. Խաչատուր Բաճանայ Տէր-Յօհաննեանց Շամշատինեցի, Համառօտ հայկազեան բերականութիւն, Շուշի, 1839, 9-36։

Բ. *39ա-68բ* [Միխայէլ Զամչեան. Քերականութիւն հայկազեան լեզուի]

1. *39ա-52ա* Յաղագս խնդրառութեան բայից. Բայք առօղք բնութեան խնդիր իւրեանց զուղղական հոլովն. – *Ջոր օրինակ՝ Համարիմ՝ համարել, վարկանիմ՝ կարծել, թահմին անել... քշտեմ՝ խշխարտալ. օրինակ՝ Ոչ այժմ զերեսս այլագունեսցէ Իսրայէլ։ Զանճառութիւն շնորհեն ընդոտնեալ։*

Ունի հետեւեալ մասերը՝ իրենց օրինակներով – Բայք առօղք բնութեան խնդիր զվերջահոլով տրական (39ա)։ Բայք առօղք բնութեան խնդիր իւրեանց զնախդրիւ տրական (40բ)։ Բայք առօղք բնութեան խնդիր իւրեանց զհոլով բացառական (42բ)։ Բայք առօղք բնութեան խնդիր իւրեանց զպատմական հոլովն (44բ)։ Բայք առօղք բնութեան խնդիր իւրեանց զհոլովն գործիական (45բ)։ Բայք առօղք բնութեան խնդիր իւրեանց զհոլովն պարառական (47բ)։ Բայք առօղք բնութեան խնդիր իւրեանց զհոլովն ներգոյական (47բ)։ Բայք որոց բնութեան խնդիր լինին ի վարիւ (48ա)։ Բայք, որոց բնութեան խնդիր լինեն ի վարիւ (49ա)։ Բայք, որոց բնութեան խնդիր լինին ընդիւ (49բ)։ Ներգործական բայս միայն սեռի խնդրով բաւականանան, որ են սոքին (50ա)։

2. *52ա-68ա* Յաղագս չեզոքական բայից. Բայք չեզոքականք, որոց բնութեան խնդիրք լինին վերջահոլով տր[ական] – *Հետեւիմ՝ հետեւիլ, հաւանիմ՝ հաւանել... սպրդիմ՝ ուսուլով ներսը մտանել։ Վախճան բայից խնդրառուաց։*

Ունի հետեւեալ մասերը՝ իրենց օրինակներով – Բայք, որոց բնութեան խնդիր լինեն նախդրիւ տրական (54բ)։ Բայք, որոց բնութեան խնդիր են բացառական (57ա)։ Բայք, որոց բնութեան խնդիրք լինին գործիական հոլով (59բ)։ Բայք, որոց բնութեան խնդիր լինին պարառական (61)։ [Բայք, որոց բնութեան խնդիր լինին] ներգոյական (61բ)։ Խնդիրք չեզոքական բայից, որք լինին ընդ նախադրութեանս (63բ)։ Խնդիրք բնութեան բայից, որք լինին ի վերայիւ (64ա)։ Բայք չեզոքականք ոմանք առնուն զխնդիր եւ ոմանք ոչ (65ա)։

Համմտ. Միխայէլ Զամչեան, Քերականութիւն հայկազեան լեզուի, Տփխիս, 1826, էջ 430-477։

– *67բ-8ա* Բայք կարգեալք ի յերկրորդ մասին – *Ապատակեմ՝ չափաւուլղութիւն (՞) անել, համակեմ՝ գլուխ ելել... կարկեմ՝ պապանձացնել, սպրդեմ՝ [դ]ուրս ու ներսը մտանելով։*

– *68ա-9ա* Վախեան բայից խնդրառուաց – *Ածական անուանք երբեմն զօրութեամբ ունելով զբուն խնդիրն... առնեմ, կարծեմ, համրիմ. Հարկանէր զպ[ա]տկերս իւր, այսինքն՝ տայր։*

– *69բ-70ա* Բայք զբնութեան խնդիրն իւրեանց զօրութեամբ ունեցեալք – *Զայլս ուսուցանեմ օրինօք եւ զիս ոչ արատեմ զնովաւ... ի մարդկա[նէ] համարեցար ի մէնջ եւ այլն։*

Գ. *72ա-134բ* [Յաղագս խոսքի մասանց. բառաշարեր]. (նաեւ՝ բացատրաբար)

1. *72ա-86բ, 95ա-102բ, 87ա-93ա* Բայք պարզ ներգործականք եւ կրաւորականք, որք խոնարհին ըստ առաջին պատկերի. *զօր օրինակ – Ազատեմ՝ ազատել, ազդեմ՝ իմացնել... մակաբերեմ, մտաբերեմ՝ միտք բերել։*

Ունի հետեւեալ մասերը՝ իրենց օրինակներով – Զորրորդ՝ ամենայն բայք բարդեալք ընդ «ածեմ» բայիս (89բ)։ Հինգերորդ՝ ամենայն բայք բարդեալք ընդ «արկեմ» բայիւ (90ա)։ Վեցերորդ՝ ամենայն բայք բարդեալք ընդ «բանեմ» բայիս (90բ)։ Եօթերորդ՝ ամենայն բայք բարդեալք ընդ «բերեմ» բայիս (92բ)։ Երկրորդ. ամենայն բայք «ատոր» մասնկամբս ածանցեալք անթերի խոնարհին ըստ այսմ առաջին առաջի պատկերի (101ա)։ Երրորդ. բազումք բարդ ներգործականք (102ա)։

Համմտ. Խաչատուր Բաճանայ Տէր-Յօհաննեանց Շամշատինեցի, Համառօտ հայկազեան բերականութիւն, Շուշի, 1839, 67-94։

2. *103ա-7ա* Նախադրութիւնք առօղք զսեռական *(նախապես գրած՝ զհայցական, յետոյ այլ թանաքով ջնջած, գրած սեռական). – Ջոր օրինակ՝ Վասն՝ համար, սակս՝ համար, խաթրու... շուրջ, շուրջանակի, գեր՝ չորս կողմովը։*

Ունի հետեւեալ մասերը՝ իրենց օրինակներով – Առօղք զվերջահոլով տրական (105ա)։ Առօղք զնախդրիւ տրական (105բ)։ Առօղք զհայցական (106ա)։ Առողք զբացառական (106բ)։ Առօղք զգործիական (107ա)։ Առօղք զպարառական (107ա)։

3. *107բ-28բ* [Յաղագս մակբայի]. Մակբայ որակական – *Կարօտաբար՝ կարօտածի պէս, ծառայաբար՝ ծառայի պէս... փոխադրաբար՝ փախսը փոխանելով։*

Ունի հետեւեալ մասերը՝ իրենց օրինակներով – Քանակական (108բ)։ Ժամանակական (109բ)։ Տեղական (111ա)։ Դասական (113ա)։ Հարցական (113բ)։ Ժողովական մակբայ (115ա)։ Համայնական (115բ)։ Ձատական (116ա)։ Ստորասական (116բ)։ Բացասական (117բ)։ Արգելական (118ա)։ Նմանական (118բ)։ Ներհականական (119ա)։ Յաչախական (119բ)։ Նուազական՝ 120բ։ Երազական (121ա)։ Յանկարծա-

կան մակբայ (121բ): Յամրական (122բ): Յայտնական (123ա): Ծածական մակբայ (123բ): Յուցական մակբայ (124բ): Եր[կ]բայական (125ա): Յօժարական (125բ): Բոնադատական (126ա): Նախ[ը]նդրական (126բ): Անպարտական (127ա): Անձնական (127բ): Ազգական (128ա): Փոխարինական մակբայ (128բ):

4. *128բ-134բ* Շաղկապի յաղագս. Բաղհիւսական շաղկապ – *Եւ՝ համել, էլ, այլեւ՝ էլ, համ... վերջ նախադրութեանց, մակբայից եւ շաղկապաց:*

Ունի հետեւեալ մասերը՝ իրենց օրինակներով – Տոհական (129ա): Բացասական շաղկապ (129բ): Անկատարական (130ա): Նախընդրական (130բ): Առաւելական (130բ): Համեմատական (131ա): Վարանական շաղկապ (131բ): Թէական (131բ): Մեկնական շաղկապ (132ա): Յարացուցական (132բ): Պատճառական (132բ): Հետեւողական (133ա): Մակաբերական (134ա): Սկսբաւորական (134ա): Թարմատար (134բ):

Դ. *135ա-162բ* [Յաղագս խոսքի մասանց]. (տեսական)

1. *135ա-49բ* Յաղագս նախադրութեան – *Նախադրութիւն է մասն բանի, որ ի յարիլն յանուանս... եղիւսաբէթ ծնաւ զՅովհաննէս յուրախութիւն աշխարհի:*

2. *149բ-52բ* Յաղագս մակբայի – *Մակբայն է մասն բանի, որ եդեալ մակ բայից, այսինքն՝ ի վերայ բայից... յաւելցէ, եթէ ոչ քննեցից:*

3. *152բ-3բ* Յաղագս հարցմանց ութից մասանց – *Անունն. Ըստ անուանն, ըստ բաժանման գոյականացն, ըստ սեռին, ըստ ձեւոյն, ըստ թուոյն, ըստ տեսակին... տեղի Աստուծոյ՝ ներգոյականն:*

– *153բ-4ա* Աղօթք երեկոյի – *Հօր Աստուծոյ Որդի եւ Բան, Յիսուս Քրիստոս Տէր մեր միայն, որ ես օրհնեալ ի յաւիտեան... եւ գոհութիւն, օրհներգութիւն այժմ եւ յաւէտ եւ յապագայն:*

4. *154բ-9ա* Յաղագս առնչակից անդամոց եւ ի նոցանէ ծագելոյ այլոց առնչութեանց – *Գոյական եւ ածական, <u>ա</u>էրբայի եւ դիմաւոր բայ, խնդրող եւ խնդրեալ, բացայայտիչ, բացայայտեալ... տեղակալութիւն. սոքա ոչ դնին ի սկսբան բառի, այլ ի վերջնում:*

5. *159ա* Յաղագս շաղկապի – *Գոյութիւն շաղկապին հարկաւոր է... միշտ նախադասեալ լինի բառից:*

6. *159ա-61ա* Յաղագս ծածուկ դրա դիմաց – *Զի իմասցիս զառ քեզ եղեալ պարզամտութիւն իմոցս խորհրդոց... սերտել նորոգ սկսանողաց:*

7. *161աբ* Յաղագս մասանց բեռականութեան – *Քանի են մասունք քերականութեան. չորք են՝ գիր, վանկ, բառ եւ բան... որպէս Տէր, Տեառն, հայր, հօր:*

8. *161բ-2ա* Յաղագս դերանուան – *Դերանունն բաժանի ի հինգ տեսակս, որք են՝ էական, ցուցական, ստացական, յարաբերական եւ դիմորոշական... դու, քո, իւր, իւրեան եւ այլն:*

9. *162աբ* Յաղագս բայից – *Բայք բաժանին յերկուս՝ յէական, առ[ա]քական... որպէս գործեմ, հատանեմ եւ այլն:*

10. *162բ* Յաղագս ընդունելութեանց – *Ընդունելութիւնքն են չորս՝ օղ, եալ, լի, լոց... իսկ ըստ յոգնականին՝ ընդ քաղաք քաղաքի:*

Կան գրչի (92բ, 93ա) եւ այլ ձեռով հետագայի լրացումներ եւ սրբագրումներ՝ 3ա, 4բ, 5ա, 55բ, 86ա եւ այլուր: Ձեռագրիս գրիչն իր բեռականութիւնը շարադրելիս օգտվել է Խաչատուր Յօհաննեանցի եւ Միխայէլ Զամչեանի վերը նշուած բեռականութիւններից:

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. *ԺԹ. դար, շղագիր*

1. *37բ-8ա* [Քերականական օրինակ] – *Օրինակ. զոր օրինակ՝ «Տո՛ւր մեզ զկարօղութիւն ընծայեաց նմա զոսկի եւ զարծաթ». ուսուցիչն յայտնեաց աշակերտաց զգործ աստուածապաշտութեան,- «Մի՛ հեղկասցուք յետս կասել յառաքինութենէ եւ ի բարեգործութենէ մերմէ: Բազում արբեձ<u>ո</u>ւթիւնն խաւարէ զմիտս մարդկան, այսինքն՝ խաւարեցուցանէ: Թագաւոր արգար կանգնէ զաշխարհ, այսինքն՝ կանգնեցուցանէ» (այսչափ):*

2. *38բ* [Խրատ] – *Քանիցս անգամ նօթճեալ եմ քեզ զամենայն շաւիղս ընթացից ուսման եւ դիւրեալ զամենայն երկդիմի դժու[ար]այինս. եւ դու՝ տակաւին անխելամուտ ես հանգամանաց իրին (այսչափ):*

3. *70ա* [Քերականական օրինակ] – *Համայն միահետ կոտորէին անբարիշտք զմանկունսն եձերայեցոց, պարսաքարիւ պարտեաց մարքարէն Դաւիթ անօրէն Գողիաթու, յարձակեալ Դաւիթ բուռն տաքնաղաւ ի վերայ Գողիաթու ածչեցոյց զբազմութիւնս տեղոյն, որք կային:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «3632, ԺԹ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *կազմի Ա. փեղկի աստառին՝ «Ով է սա թագաւորն փառաց:* Ստեփաննոս: Վասակ Գրիգորեանց, *սիրով լէցի դուստր* Յաբնայն, *մենք ներքոյ 195 անեալ տեղոյս բնակիչ հայր* Վասակ Գրիգորեանց», *զանազան բառեր, տառեր, խզբզոցներ, 1ա՝ մատիտով «106, թալահ», խզբզոցներ, 38բ՝ «ազէքստրակհիլէ», 93ա՝ «մտաբերիմ», 93բ՝ «Հայր, ազատեա՛ զմեզ ի վտանգից եւ ի փորձութեանց ժամանակաւոր աշխարհիս: Հայր մեր, ազատեայ», 94բ՝ «յանդ աւէ ըստրակրիլէ (երկիցս) երսաց քոց», «Այսպէս չարչարեցաւ անչար* Իսրայէլի *մեր Քրիստոս», 103ա՝ մատիտով «փոխարէն պատճառ», 104ա՝ մատիտով «միջնորդական, տեղական», 125բ՝ «Յօժարական» Բ. փեղկի աստառին՝ հակառակ դիրքով՝ «Գրեաց* Շամիր Պալուղեանց, *եղբայր բարին, (ճիշտ դիրքով)՝ Դու ես մարդ Աստուծոյ, կամին ցանկալի (քանիցս), զանազան բառեր, տառեր, խզբզոցներ:*

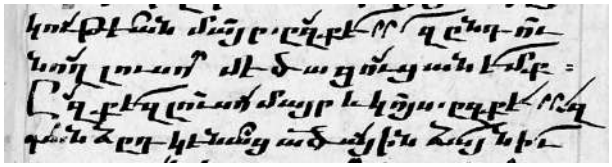
3633
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԱԻԸՆԴԱՆՑ ԳԻՒՂ* (ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ) ՌՃԴ. – 1655

ԳՐԻՉ՝ Թումա: ՍՏԱՑՈՂ՝ Տէր Մխիթար:

ԹԵՐԹ՝ 375+3 (կրկն.՝ 19, 264, 265) (գրչի էջակալում՝ 1-759, որ է՝ 1ա-375ա). չգրուած՝ 131բ, 180բ, 234բ, 375բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԼԲ×12 (Ա 9, Դ 11, ԼԲ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 344՝ երեփնուկ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,3×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5×6). սահմանագծուած կարմրով: ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 12ա). ունի յիշագրեր: ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+Դե՝ դեղին թուղթ, չգրուած:

* Ծնթ. Գիւղ Աւմ. Հայաստանում՝ Վանի նահանգի Մոկս գաւառում՝ Վանայ լճից հարաւ: ԺՉ-ԺԷ. դդ. գրչութեան նշանաւոր կենտրոն էր. պահպանուել են գիւղի Ս. Պօղոս, Ս. Պետրոս եւ Ս. Գէորգ եկեղեցիներում ընդօրինակուած հայերէն ձեռագրեր. տե՛ս Հայաստանի եւ յարակից շրջանների տեղանուններ բառարան, հտ. 1, Երեւան, 1986, էջ 364:



Նմուշ 12ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – գծանկարային. ճակատազարդ՝ 181ա (անաւարտ): Զարդագիր՝ թոչնագիր, հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դ-ում՝ հին եւ նոր կաշուով, կազմի կաշին մշակման հետեւանքով մգացած, հին կաշուի վրայ կան ճաթեր եւ ֆեծուածքներ, լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, աղտոտուած, արտաքին լուսանցակողը դեպի ներս գոգաւորուած, պիպ-ները նորոգման ժամանակի, որոշ թերթերի անկիւներն ամրացուած դեղին թափանցիկ թղթով, թերթերի վրայ կան զանազան բծեր, խոնաւութեան հետքեր. 51բ, 105ա, 132ա, 318ա, 348բ՝ տեղ բաց թողած հետագայում ճակատազարդ նկարելու եւ երբեմն էլ խորագիր գրելու համար, ընդմէջ թ. 9-10ի 2, թ. 43-4ի 1 թերթ ընկած, թ. 264աբ-265գդ՝ կարդալ հետեւեալ կարգով՝ թ. 264գդ, 265գդ, 264աբ, 265աբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ: 1/1ա-4ա: 2/4ա-6բ: 3/6բ-9բ (...յայտնեալ Աստուած առ որ մաղ/// (վջ.): բ/չիք (թափուած)»: 4/10ա-1ա (չիք «Աւրհ. ԲՋ. Ուրախացի՛ր, սըրբուհի..., Ուրախ լե՛ր բերկրեալ..., ԴՋ. Հ. Որ դասուց երկնաւորաց...», (սկ.) /// պատուհաս նախաստեղծին ժողովուրդք առաւել բարձր...): 5/11ա-2բ: 6/12բ-4բ: 7/14բ-6բ: 8/16բ-8բ: 9/19ա-9դ: 10/20ա-1բ: 11/21բ-3բ: 12/23բ-5բ: 13. ա/26ա-7ա, բ/27աբ (ունի՝ «Մ. Մվ, գերահրաշ ծաղիկ...»), գ/27բ-8ա, դ/28աբ, ե/28բ, զ/28բ-9ա, է/29ա-30ա, ը/30աբ: 14/30բ-3ա: 15/33ա-4բ: 16/34բ-6ա: բ/36աբ: 17/36բ-8ա: 18/38ա-40ա: 19/40բ-2բ: 20/42բ-3բ (...չարչարանաց Միածնի քո որդի /// (վջ.): 21/44ա-5բ (չիք «[Աւրհ.] ԴՋ. երանելի սուրբ առաքեալք..., Ջորս առեալ...», (սկ.) /// խաւսեցէ՛ք առ Տէր վասն անձանց մերոց...): 22/46բ-8ա: 23/48ա-50ա: 24/չիք: 25/51բ-3ա: 26/53ա-7ա: 27/57բ-9բ: ը/59բ-63բ: գ/267բ: 28/63բ-5ա: բ/65ա-8ա: գ/68ա-1բ: դ/71բ-2բ: 29/72բ-4բ: բ/74բ-9ա: գ/79ա-80բ: դ/80բ-3ա: 30/83ա-5բ: բ/85բ-90բ, 94բ-6ա: 31/97բ-9բ: բ/99բ-103բ: գ/103բ-4բ: 32/105ա-7ա: 33/107ա-9ա (չիք «ԱՋ. Հ. Որ գերիս մանկունսն...»): 34/109ա-10ա (չիք «Հ. Բարեբանեալ ես...», «Մ. Ուրախ լե՛ր, մա՛յր լուսոյ...»): 35/110ա-2ա: 36/112ա-4ա: 37/114ա-5բ: 38/115բ-8ա: 39/118ա-21ա (չիք «Մ. Յահեղ աւուրն...»): բ/121ա-6ա: գ/126ա-8ա: 40/128ա-30ա: բ/130ա-1ա: 41/132ա-4ա: բ/134ա-8ա: գ/138ա-9ա: 42/139ա-41ա: բ/141ա-5բ: գ/145բ-6բ: 43/146բ-51բ: բ/151բ-6ա: գ/156ա-61ա: դ/161ա-4ա: ե/164ա-7բ: 44/167բ-72ա: 45/172ա-4ա (խորագիրն այլ՝ «Կանովն երկրորդ Մաղկազարդի»): բ/174ա-80ա: 46/181ա-3բ: 47/183բ-5ա: 48/185ա-7ա: 49/187ա-8բ: 50/188բ-90ա: 51/190ա-1ա: 52/191բ-3ա: 53/193բ-8ա: 54/198ա-9բ: 55/199բ-202բ: 56/202բ-4ա: 57/204ա-6բ: բ/206բ: 58/207ա-13ա: բ/213աբ: 59/213բ-5բ: 60/215բ-8ա: 61/218ա-20ա: 62/220ա-2ա: 63/222ա-3բ: 64/223բ-6ա: 65/226աբ, 230բ-32ա: 66/232ա-4ա: 67/235ա-6բ: 68/236բ-8բ: 69/238բ-40ա: 70/240ա-1բ: 71/241բ-3բ: 72/243բ-5ա: 73/245ա-6բ: 74/246բ-9ա: 75/249ա-51ա: 76/251ա-3ա: 77/253ա-5ա: բ/255ա-6բ: 78/256բ-8բ: 79/258բ-61ա: 80/261ա-2բ: 81/262բ-3բ, 264գդ: 82/264դ, 265գդ, 264աբ, 265աբ, 266ա: բ/266ա: գ/266աբ: դ/266բ-7ա: ե/267ա: զ/267աբ: է/267բ-8բ: ը/268բ-9ա: թ/269աբ: ժ/269բ-70ա: ժա/270աբ: ժբ/271աբ: ժգ/271բ: ժդ/292աբ: ժե/271բ-2ա: ժզ/272աբ: ժէ/272բ-3ա: ժը/273ա-4ա: ժթ/274ա: ի/274աբ: իա/274բ-6բ: 83/276բ-81ա: 84/281աբ: բ/281բ-2բ: գ/282բ-3ա: դ/283ա-4ա: ե/284աբ: զ/285աբ: է/285բ-6բ: 85/286բ-7ա: բ/287ա: գ/287աբ: դ/287բ-8ա: ե/288ա: զ/288աբ: է/288բ-9բ: ը/289բ-91ա: 86/295ա-8ա: բ/298ա-300բ: գ/300բ-3ա: դ/303ա-5բ: ե/305բ-8բ: զ/308բ-10բ: է/310բ-4ա: ը/314ա-7բ: 87/318ա-9բ: բ/319բ-21ա: գ/321ա-2բ: դ/322բ-7ա: ե/327ա-9բ:

գ/329բ-32ա: է/332ա-9բ: ը/339բ-41ա: 88/348բ-51ա: բ/351ա-4ա: գ/354ա-6բ: դ/356բ-9բ: ե/359բ-62բ: զ/362բ-5ա: է/365ա-8ա: ը/368բ-71ա: 89/341ա-5բ: բ/345բ-7ա: 90/90բ-4բ: բ/96ա-7ա: 91/292բ-4բ: 92/270բ-1ա: 93/50ա-1ա: 94/45բ-6բ: 95/226բ-30բ: 96/291ա-2ա:

Ունի՝

ա. *294բ* Շարական կիրակմտի – *Անըսկիզբն Աստուած համապայծառ ամենասուրբ երրորդութեանն... ծագեա՛ յանձինըս մեր աւրհ՛:*

բ. *347ա-8ա* Շարական ննջեցելոց – *Ես ասացի վերանալ յինէն... եւ հանգուսցէ զհոգիս, մեր նընջեցելոցն աւգնեա՛:*

Ունի գրչի սրբագրումներ՝ 53ա, 265բ եւ այլուր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

371բ Փա՛ռք եռակի աստուածութեանն եւ միակի անճառ բնութեանն,

երրորդութեանն անքննական եւ միութեանն անզընննական:

Զի Հայր պատճառ է ծնելական եւ Որդին ծընունդ է էական,

Հոգին բըղխումն աղբերական, անճառ անհաս են մըշտական:

Անբաւելի սեռից մարդկան, անճառելի ’ւ ոչ ճառական,

բայց ի սգալիքս, որ արարան, զիմանալին սովաւ ծանեան:

Զի բանականքս, որ գոյացան, յերից մասանց ճանաչեցան,

մըտաւք բանիւ հոգւով գրական, որ լինի մարդ եւ բանական:

Հայրն է անեղ մըտաց նըման ’ւ Որդին ի ծոց՝ որպէս ըզբան,

Հոգին բըղխումն է փառաբան, արարածոց Տէրն եւ արքայն:

Զի Հայր է ծով անբաւական ’ւ Որդին է գետ ծաւալական,

Հոգին |372ա| աղբեր անմահութեան, զովացուցիչ Որդւոց մարդկան:

Արմատ ծառին Հաւրն նըման եւ ոստ ճըղին Որդի նորայն,

պտուղ Հոգին է զանազան, երեքն ի մի են յարական:

Զիարդ, լեզուս տարտամական կամ աղցաւոր միտքս իմ անբան,

Համարձակի ժըպըրհական յիշող լինել ահեղ անուանն:

Այլ նա շնորհիչ բաշխողական, որ ձըրի տըւող առատական,

յամաւթ լիցին, որք չիմանան զերրորդութիւնըն միական:

Այլ եւ՝ տրուպս անյիշական եւ անիմաստս յիմաստութեան,

ծոյլս եւ պըղերգս ի հոգեալս յաշխարհական, զքեզ աղաչեմ, Հա՛յր գըթական:

Երրորդութիւնըդ միական, տո՛ւր ինձ իմաստըս բանական,

զի ճառեցից շարադրական ոտանաւոր չափ տաղական:

|372բ| Յաստուածային ըզբուրաստան, ըզքաղցալի այս երգարան,

զպըտղալի դրախտս աննըման, անուշահամ եւ զանազան:

Ըզծաղկաւէտ հովտիս շուշան, երանգ-երանգ գունով որ կան,

վարդափթիթ այգւո նըման հոտ արձակես քիմըս մարդկան:

Որ ի սրբոցն շարաբգեցան եւ քաղցրահամ յաւրինեցան,

ի թարգմանչացըն ճառեցան եւ շարականք անուանեցան:

Որպէս զակունսն երկոտասան, որ ի վակասն ահարոնեան

գեղեցկափայլ գունով նըման երկոտասան ազգաց անուան:

Եւ կամ զականս երկոտասան, որք ի յաղիմըն բըղխեցան,

ջուր քաղցրահամ անուանեցան, երկոտասան ցեղիցն արբան:

Այլեւ Յեսու՝ որդին Նաւեան, որ զժողովուրդն երկրէն եհան,

ցամաքեցոյց ըզՅորդանան, ընտրեաց |373ա| քարինս երկոտասանս:

Որ աւրինակ էր Քրիստոսի առաքելոցն երկոտասան,

որք ընդ ոլորտս միշտ ընթացան, սիւն հաւատոյ հաստատեցան:

Կենդանակերպքն երկոտասան, որ տանուտէրք յերկինս եղան,

նոքա իշխեն բնութեանս մարդկան եւ տարերաց, որք են անբան:

Այլեւ անուանն անճառական ամենասուրբ երր<ր>որդութեանն՝

Հայր եւ Որդի, եւ Սուրբ Հոգի, գըրովք լինին երկոտասան:

Այլ խորհըրդեանց նըմանական երկոտասան կարգ շարական

են շարադրեալ մեզ ի լըման, որով լիցուք միշտ փառաբան:

Քանզի մանկունք ուսումնական եղանակ անեն զսա քաղցրաձայն,

հոգով ցընծան եւ զուարճանան, մարմնով հրճւին, ուրախանան։

Գովեմ ըզքեզ, ո՛վ Շարական, շարեալ ակունք ես զանազան,

յեկեղե|373բ|ցիս շարագրական՝ որպէս վակասն ահարոնեան։

Ով ոք ասեն համեղաբան, խոնարհ հովւով սուրբ մըտական,

լինին տաճար եւ բնակարան ամենասուրբ երրորդութեանն։

Իսկ որք չասեն եւ յուլանան կամ թէ ասեն հաճոյս մարդկան,

նոքա արժան չեն թողութեան յայսմ հետէ մինչ յաւիտեան։

Դու դեղ ցաւոց ես վըշտական եւ փարատիչ վիրաց մարդկան,

կարկիչ գընդին սադայելեան եւ նեղելոց ես աւգնական։

Զի տասըն ձայն յարմարական ի քեզ եդեալ հաստատեցան,

ինըն հրեշտակքն յերկինս եդան եւ մինն բնութիւնըն բանական։

Արդ, աղաչեմ զամենեսեանդ զմանկունքդ, որ սէր ունիք ուսման,

զի միշտ վառիք յուսով նորայն, փառաւորեալ զՏէրն յաւիտեան։

Այս մատենիս աստուածաբան, զանազա|374ա|նեալ անանցս որ կան (1,5 տող չգրած),

վարուք փայլեալ հրեշտակական, վարժեալ ի վարս ճըգնողական։

Խոնարհ հոգւով եւ հեզաբան, եւ խրատիչ որդւոց մարդկան

փափագեցաւ իբր զեղջերաւն յաղբերըս ջուրց անմահական։

Եւ գըծագրել զսա զանազան եւ զարդարել եւ հրաշազան,

զոր ես՝ չարեացըս աւթարան եւ ի բարի գործոցս ունայն

Թումայ *հողս եւ անպիտանս, կատարեցի զնորին հրաման*

մարմնովս աշխատ գործիական, հոգւովս յաւժար եւ ժըրաջան։

Բազում ջանիւ աշխատական կատարեցի զսա ի լըման

ի թվականիս Ռ.ամեան, ՃԴ. թիւ ընդ նըման (1655) աւարտեցաւ սա ի լըման։

Որք հանդիպիք սըմա տեսլեան կամ վայելէք յայս բուրաստան,

*|374բ| յիշման առնէք զմեզ՝ անարժան զ**Թումայս**՝ հողս եւ անպիտանս։*

Եւ դուք յիշիք առ Տէրըն բան, յորժամ գայցէ ի դատաստան,

*լըսէք զձայն երանական, զեկայք աւրհնեալք Հաւրն իմ արժան։**

Աղաչեսցուք զՀայրըն գըթական, զերրորդութիւնըն միական,

նըմա<ն> տացուք փառս անխափան, որ է աւրհնեալ միշտ յաւիտեան։

** Եւ արդ, գրեցաւ եղանակաւոր տառս եւ աստուածաբան կտակս*, եւ խնկալի տուփս, եւ զանազան ծաղկաւէտ բուրաստանս, եւ պըտղալի դրախտս, եւ քաղցրաճաշակ հոգեղէն կերակուրս, *որ կոչի Շարակնոց ի լաւ եւ չքնտիր աւրինակէ, որ է խիկ կոչեցեալ, ձեռամբ յոգնէմեղ եւ անիմաստ գրչի՝ մեղաւոր **Թումայի**։ Շնորհիւ Տեառն սկսա եւ ողորմութեամբ նորին կատարեցի ի թւականիս Հայոց ՌՃԴ. (1655), ի գեաւղս, որ կոչի **Աւրնդանց**, ընդ հովանեաւ **Սրբոյն Պետրոսի** եւ **Պաւ|375ա|ղոսի** եւ **Սուրբ Գէորգա զաւրավարին**, ի դառն եւ ի նեղ ժամանակիս, յորում նեղիմք ի հարկապահանջութենէ անաւրինաց, քանզի եւս քան զեւս սաստկանա բռնութիւն եւ նեղութիւն ի վերա աշխարհիս, եւս առաւել՝ ազգիս հայոց, վասն ծովացեալ մեղաց։ Արդ, որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղ<թ>ութս ձեր զանարժան գըծողս՝ զ**Թումայ**, եւ զծնօղքն իմ՝ տէր **Աւետիս** եւ զմայրն իմ՝ **Զաւխան**, զեղբայր իմ՝ **Վարդան**, եւ տղայն իմ՝ **Խաչիկ**, եւ զկողակից իմ՝ **Գոյար**, եւ զքեւր իմ՝ **Թանկեկ** եւ **Ախուն** եւ զ**Շիրօ**, եւ զպապն՝ **Վարդան քահանայն** եւ **Թումա քահանայն**, եւ զջուխիկ իմ՝ **Մահմուր** եւ զխանում, եւ **Մրաք**։ ԶԱստուած զնոքա խաղաղական կենաւք անսասան պահեսցէ յամենայն փորձութենէ, յերեւելի եւ յաներեւոյթ թըշնամւոյն. ամէն։*

*371ա (ստացողի) Յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զստացող Շարակնոցիս զտէր **Մխիթարն** եւ զիւր ծնօղսն՝ զհայրն՝ զ**Անդրէասն**, եւ զմայրն՝ զ**Զանազան**, եւ զ**Գուլզադէն**, եւ զկողակիցն՝ զ**խաթուն**, եւ զդուստրն՝ զ**Մարթէն**, եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք նոցա, եւ Աստուած, որ առատն է ի տուրս բարեաց, ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի. ամէն։ Հայր մե[ր]՛՛։**

Ծնթ. Աստղանիշերի մէջ առնուած մասերը տե՛ս ժէ. դ-ի յիշ-ր, Գ., էջ 665-6, Չ՚՚՚ 1003։

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա, 295ա՝ սեւով շեղանկիւն շրջանակ, մէջը՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ԱԲՐԱՀԱՄ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, 1265 (1816)»։

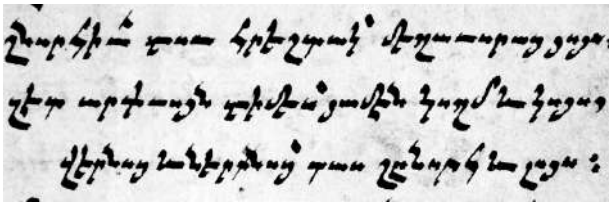
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա, 1ա՝ մատիտով «3633», 1ա՝ սեւ թանաքով «1376/3633», 79բ՝ «1246», պհպ. Դբ՝ «վերականգնված է / հին ու նոր կաշվով / հին կազմաստառով։ / Գլխ. վերականգնիչ՝ Լ. Աղաբեկյան / Երեւան, 1978 թ., 31/III»։*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *12ա՝ «ա, այր, գրց», 245բ եւ այլուր՝ խզբզոցներ։*

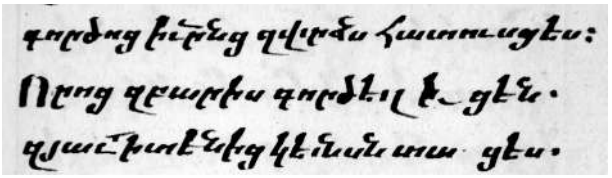
3634
ԱՂՕԹԱԳԻՐՔ

ԺԹ. դար (1808ից յետոյ՝ ըստ լուսադրոշմի)

ԹԵՐԹ՝ 74 (գրչի էջակալում՝ 1-149 (ընդմէջ 79-80ի 1 թերթ գրչից չթերթակալած), որ է՝ 1ա-74բ): ՊՐԱԿ՝ Ա-Թ×8 (Ա 10+1, ե 9, Թ 6): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 2, 5 եւ այլուր՝ թագ, թ. 3 եւ 7՝ «ΦΦCЯ», 13, 14 եւ այլուր՝ եռամաիիկ, (թ. 11՝ լուսագծերով ու լուսադրոշմով կապոյտ թուղթ՝ անընկալելի պատկեր, որի վերեւում՝ «///08»): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12×8,5). ունի յիշագրեր: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 1ա), բոլորգիր (53ա-70ա. նմուշ՝ 55ա). հիմնականում նոտրգիր հատուածների խորագրերը բոլորգրով, բոլորգիր հատուածներինը՝ նոտրգրով գրչափոխութեամբ: ՏՈՂ՝ 14-17: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն, դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապտաւուն թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (վջ.)՝ կապտաւուն թուղթ, լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «18///», պիպ. Աբ՝ չգրուած, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 1ա



Նմուշ 55ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ թոչնագիր (63ա, 66բ, գծանկարային):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին փոխ-ինչ մաշուած, վրան կան ֆեռծուածքներ, սկզբի պիպ.ը պատռուած՝ ընկած, երեւում են հիմերը, լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած. աստառի եւ թերթերի վրայ կան զանազան բծեր, աղտոտուածութեան, հետքեր, թ. 11՝ հիմից անջատ, ընդմէջ թ. 11-2ի 1 թերթ ընկած (տե՛ս գրչի էջակալում՝ 22-25), թ. 38՝ կազմուած 2 գրուած թերթի միացումից:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-11բ* Մաղթանք առ ամէնօրհնեալ մայրն, ողորմութեան տիրուհի սուրբ Աստուածածինն – *Աղաչեմ զքեզ, աստուածածի՛ն կոյս, / շնորհիւ դու հրեշտակ մեղաւորաց յոյս... բայց խոնարհ էիր եւ սիրով վառեալ / սերօքէաբար ըղձիւ դու ջեռեալ ///(վջ.)*:

2. *12ա-21ա* Աղօթք յատուկ վասն անձին աղօթողի – *Եւ արդ, ես՝ յետնեալս եւ անարգագոյնս, ամենաթշուառս եւ յամենայնի յանցաւորս... զի եւ յայնմ ժամու փառաւորեցից զՄուրբ Երրորդութիւնդ, որում միշտ վայել է փառք յաւիտեանս. ամէն:*

3. *21ա-2ա* Աղօթք յերեկոյին ի ժամ ննջման – *Գոհանամ զքէն, Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ իմ, եւ օրհնեմ եւ փառաւորեմ զսուրբ անուն քո... զի եւ յայնմ ժամու փառաւորեցից զՀայր եւ զՈրդի եւ զՄուրբ Հոգիդ, որում միշտ վայել է փառք եւ երկրպագութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

4. *22ա-5բ* Աղօթք առ ամենասուրբ աստուածածինն Մարիամ – *Յետ այսքան վշտագնեալ անձամբ բաղխելոյ զդուռն ողորմութեան... եւ զմայրդ ողորմութեան գոհութեամբ բարեբանեցից յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

5. *25բ-7բ* Աղօթք առ ամենայն սուրբսն Աստուծոյ – *Ո՛վ ամենայն սուրբք Աստուծոյ, հաճոյական ծառայք եւ հարազատ կամարարք նորին... զի ընդ ձեզ եւ ես փառաւորեցից զըՀայր եւ զՈրդի եւ զՄուրբ Հոգին յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

6. *28ա-31ա* Յորում նեղեցեալն պատմելով զվասն մեղաց նեղութեանց իւրոց հայցիցէ ի Տեառնէ զողորմութիւն – *Շրջեցան զինեւ չարիք իմ, զի ըսպառեցան բարիք իմ... այժմ եւ յաւուրս անզրաւ[ա]կանս ի յաւիտեանց յաւիտեանս. ամէն:*

7. *31ա* Աղօթք Տէրունական – *Հայր մեր, որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անո՛ւն (այսչափ):*

8. *31բ* Մաղթանք առ Քրիստոս՝ յամենայն ժամ ասելիք – *Պահապան ամենայնի Քրիստոս Աստուա՛ծ իմ, աղաչեմ զքեզ... մատուցանեմ զփառս, զօրհնութիւնս եւ զգոհութիւնս այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

9. *31բ-3ա* Յորում գոհացօղն գոհասցէ զանոխակալութեան Աստուծոյ՝ խնդրելով եւ վասն ապագայիցն զողորմութիւն – *Արարիչ եւ անոխակալ Աստուա՛ծ իմ, գոհանամ զքէն... փառաւորեցից հանդերձ գոհութեամբ եւ երկրպագութեամբ զՀայր եւ զՈրդի եւ զՄուրբ Հոգիդ ի յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

10. *33ա-4բ* Յորում գոհացօղն խնդրեսցէ յԱստուծոյ զկնի Հայր մերին, զի զաղօթս իւր եւ զգոհութիւնս ընկալցի ի հաճոյս եւ կատարեսցէ զխնդիրսն – *Զգոհութիւնս եւ զշնորհակալութիւնս, զօրհնութիւնս եւ զգովութիւնս... խոստովանութիւնք եւ փառաւորութիւնք,*

պաշտօնք եւ երկրպագութիւնք այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։

11. *34բ-40բ* Տեառն Ներսեսի ասացեալ մաղթանք առ հրեշտակապետին Գաբրիէլ եւ Մի[քայէլ] եւ առ ամենայն զօրս երկնաւորացն — *Արդ, պաղատիմք առ հոգեղէնսդ մեք՝ տկարքս եւ հողեղէնքս... եւ դուք յիշեալ առ տէրունիս, լինիք յերկինից նորայն բարիս. / վերջ երգոցըն հրեշտակաց, որ պահպան<ն> է երգողաց։*

Ծնթ. 38րդ թերթը կազմուած գրուած 2 թերթի միացումով. հմմտ. ձեռ. 2496, 342ա-6բ։

12. *40բ-5ա* Մաղթանք առ սուրբ Աստուածածինն եւ առ ամենայն սուրբսն Աստուծոյ. յետ եկեսցէին ասա՛ («Ա-Ք») — *Աստուածածին ամէնօրհնեալ զպաղատանս մեր ընկալ... զՀոգիդ Սուրբ բարեբանեմք, երրորդութեանդ երկրպագեմք. ամէն։*

Ծնթ. Այս չափածոն վերագրուում է տարբեր հեղինակների. 3504 ձեռ-ում (168բ-8ա) հեղինակը Առաքել վրդ.ն է, եւ տաղն առկայ է հատուածաբար, իսկ Հ^{մր} 11 ձեռ-ում (94ա-6բ)՝ Վարդան վրդ. է, տաղն էլ ամբողջական է, եւ այլն. հմմտ. նաեւ Յ. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, հտ. Բ., Երեւան, 1976, էջ 113-114։

13. ա. *45աբ* Աղօթք առ Աստուած՝ ասացեալ սրբոյն Եփրեմի. Գլուխ ճԼԲ. — *Աղաչեմ, Տէ՛ր Յիսուս, եւ անկանիմ առաջի քո սուրբ խաչին... եւ ի դասս մարտիրոսացն եւ ի գունդս հրեշտակաց։*

բ. *46աբ* [Գլուխ] ճԼԳ. — *Բարեխօսութեամբ սրբուհւոյ Աստուածածնիդ եւ անարատ միշտ կուսիդ... եւ զհոգիս ննջեցելոց մերոց պայծառացեալ լուսաւորեա՛։*

գ. *46բ-7ա* [Գլուխ] ճԼԴ. — *Բարեխօս առ քեզ ունիմք զառաքեալսն եւ զմարգարէսն... եւ ի դրախտին վայելեցից զկեանս անմահ։*

դ. *47ա* [Գլուխ] ճԼԵ. — *Յաւուրն ի վախճանի, հրեշտա՛կ բարի, ինձ առաքեա՛ եւ քաղցրութեամբ աւանդել զհոգի իմ... սպասել եւ ակնունել գալստեանն քո։*

ե. *47աբ* [Գլուխ] ճԼԶ. — *Յորժամ գաս յերկինից ահեղ փառօք... եւ անճառ դաշտաստանիդ եւ աններելի պատուհասիդ։*

զ. *47բ* [Գլուխ] ճԼԷ. — *Յայնմ աւուր, Տէ՛ր, ընդ արդարս եւ ընդ կատարեալս քո... եւ պարգեւողիդ իմոյ բարեաց։*

է. *47բ-9ա* [Գլուխ] ճԼԸ. — *Յիշեա՛, Տէ՛ր, զհոգիս ննջեցելոց մերոց յաւուր մեծի քում գալստեանդ... եւ հրեղինաց, չար որքանց թիւնաւորաց, կատողացն կրճումն առամանց։*

ը. *49աբ* [Գլուխ] ճԼԹ. — *Արդ, գթա՛ եւ յիս յայնժամ, մարդասէր Տէ՛ր... եկա՛յք Հօր իմոյ, ժառանգեցէ՛ք զյաւիտենից բարութիւնսն։*

թ. *49բ-51ա* [Գլուխ] ճԽ. — *Արդ, Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ իմ Յիսուս Քրիստո՛ս, բարերար, ողորմած եւ մարդասէր... եւ անդադար երգով փառաւորեցից զամենասուրբ երրորդութիւնդ այժմ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

14. *51բ-2բ* Աղօթք յորժամ յորոգայթ անկանի ոք. ասացեալ սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին — *Օրհնեալ է մարդասիրութիւնդ քո, Տէ՛ր իմ եւ փրկի՛չ Յիսուս Քրիստոս, ընդե՞ր լքանես զիս... եւ քեզ ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգւոյդ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

15. *53ա-5ա* Օգնեա՛ Հոգիդ Սուրբ Աստուած, յորում ներեցեալն յայտնեսցէ զդաւանութիւն հաւատոյն իւրոյ, որ առ եռանձնեայ եւ մի[ա]բուն աստուածութիւնն եւ առ մարդեղութիւն բանին Աստուծոյ — *Ի Հայրդ Աստուած եւ ծնօղ Որդւոյ, այլեւ բղխօղ Հոգւոյդ Սրբոյ... որպէս ահա խոստովանեալ առանց կարծեաց իսկ դաւանիմ։*

16. *55ա-6ա* Մաղթանք եւ աղօթք առ դաւանեալ Աստուածն — *Այժմ աղաչեմ յաղերս բանի զԱստուածդ իմ, զոր դաւանեցի... ի կեանս իմում զքեզ օրհնեցից եւ գոհութեամբ փառատրեցից. ամէն։*

17. *56ա-9ա* Յորում ներեցեալն խոստովանեցի, զի ըստ դաւանեալ հաւատոյն իւրոյ ոչ է ունեցեալ զբարի գործս — *Յաստուածութիւնդ երբեակ եւ մի, եւ յարարիչդ ամենայնի... եւ քեզ երրորդութեանդ սըրբում տամ զօրհնութիւնս ի կեանս իմում։*

18. *59բ-62բ* Յորում զպէսպէս բարիս նախահօրն Ադամայ ի յԱստուծոյ ներեցեալն առ իմն վերաբերեցէ եւ անշնորհակալութեամբ վայելոյ զիմն խոստովանեցի — *Արարիչդ ամենաբարի, որ անխնայ տաս եւ ձըրի... պատիւ եւ օրհնաբանութիւն, պաշտօն եւ երկրպագութիւն այժմ եւ յաւուրս անզրաւականս ի յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն։*

19. *63ա-6բ* Յորում զպատուիրանազանցութիւն նախահօրն Ադամայ եւ զպատժագրութիւնն ներեցեալն առ իմն վերաբերեցէ եւ իրաւամբ ընկալեալ խոստովանեցի Աստուծոյ — *Կամակոր գործօղն չարեաց եւ անկեալն յերկինից կամարաց... պատիւ եւ օրհնաբանութիւն, պաշտօն եւ երկրպագութիւն այժմ եւ յաւուրս անզրաւականս ի յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն։*

20. *66բ-70ա* Մաղթանք առ սուրբ Աստուածածինն յետ գոհութեանցն — *Արդ, անկեալ առաջի քո, ով մայ[ր]դ ողորմութեան սուրբ աստուածածին Մարիամ... յետ աստեացս ի յերկինս իւրում քաղցր տե[սու]թեանն արժանացուսցէ, յայնժամ եւ ես նմա փառք եւ քեզ շնորհակալութիւնս մատուցից յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԹ. դար, նոտրգիր*

1. *70աբ* [Աղօթք] — *Կամեցար, զի ծառայս կացի ի տաճարի Տեառնըդ երկնի... քան զգծառայ գոլն Աստուծոյ։*

2. *70բ-2բ* Ջորաւոր աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ հրեշտակական վարդապետի. վասն արեանն Տեառն վերասցին ամենայն հեծութիւնք եւ հասցին ո-

ղորմութիւնմն. Օգնեա՛ Հոգիդ Սուրբ, որ տրփիչ ես շնորհաց (Բան Ղե.) – *Արեգակն արդար, ճառագայթ օրհնեալ... վայելչական գոհութեամբ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

3. *72բ-4ա* Որ վրեժ խնդրել կամի ի Տեառնէ, գոցէ զվրեժխնդրութիւն, եւ մեղք նորա պահելով պահեսցի – *Թող մերձաւորին քոյ վնասողին քեզ եւ յայնժամ քեզ մաղթողիդ մեղանք թողցին... փառք քո գթութեանդ եւ ողորմութեանդ այժմ եւ յապայն եւ միշտ յաւիտեան. ամէն:*

4. *74աբ* [Վասն երկիւղածի] – *երկուղածի Տեառն ոչ պատահեսցին չարիք, այլ ի փորձութեան Աստուած զնա պահպանեսցէ... եկեսցէ յերկիր ծառն կենաց եւ արա[ս]ցէ զանպաղուղ ծառս պտղաբերս:*

5. *74բ* [Ամսանուններ եւ ամսաթուեր] – *Յունվար չկայ, Փետրվար Գ.... Դեկտեմբեր Ե.:*

6. *պհպ. Աա* [Քերականական] – *Զայնս առ բացի լինելոյն հոլովաշէն խ<ա>նդիր, ունի զզանազան նըշանակութիւնս նախադրութեանց... եւ այն, որ ասի ի Շարակնոցին:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

27բ Ո՛վ սրբասէր եւ ջերմեռանդ աղօթարար, մասնաւորեա՛ եւ զիս՝ մեռեալս մեղօք, փշրանաց յարժանահայց աղօթից քոց, աղաչեմ, ի ձեռն յիշման միով Տէր ողորմեայիւ զննչեցելովքս իմովք ի Քրիստոս Յիսուս, զի եւ դու յիշեսցիս ի նոյն ամենագթածէն. ամէն:

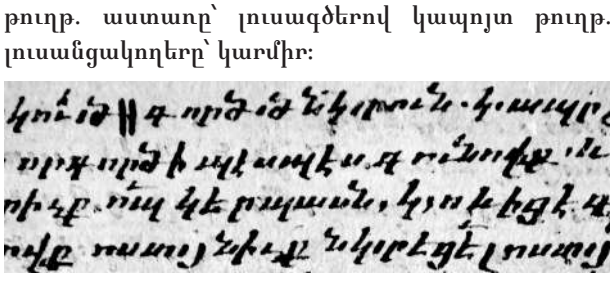
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմին փակցուած զարդաշրջանակով գրադարանային թերթիկին՝ «Ի գրեանց գրատան / Անապատին Սեւանու / ՀՍՊ (այլ ձեռքով թանաքով գրած, յետոյ վրան գիծ քաշած)՝ «103», «Տետրակ աղօթից», կազմի Ա. փեղկի աստառին՝ «ԺԲ., Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս», 1ա՝ «Սեւան, 5/3634»:*

ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Աա՝ «Մաղթ»:*

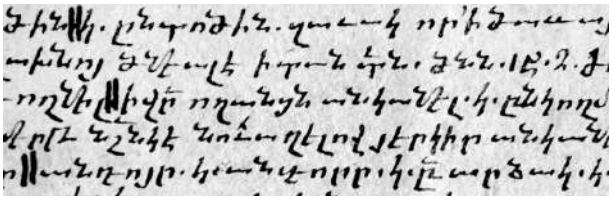
3635
ԲԱՌԳԻՐՔ

ԺԹ. դար (1882 թ. յետոյ)

ԹԵՐԹ՝ 251 (գրչի էջակալում 1-484, որ է՝ 4ա-247ա). չգրուած՝ 2բ, 143բ-144բ, 247բ-251բ: ՊՐԱԿ՝ 2+1-30×8 (10՝ 10, 11՝ 12)+3: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. բաց կապոյտ (1ա-42բ, 225ա-51ա) եւ մուգ կապոյտ (43ա-224բ, մէջընդմէջ երբեմն նաեւ բաց)՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 12՝ «[18]82», թ. 39 եւ 43 եւ այլուր՝ «1821», թ. 19 եւ 26 եւ այլուր՝ զինանշան, մէջը ետեւի թաթերին կանգնած առջ՝ տապարն ուսին, թ. 20, 25 եւ այլուր՝ բուսական ոճաւորուած զինանշան, թ. 222-3՝ շրջանաձեւ ցանկապատ՝ մէջը զինաւորական հանդերձով ու սաղաւարտով այր՝ ձեռին նիզակ, դիմացը առիւծ՝ կանգնած 2 թաթերի վրայ, բարձրացրած թաթին սուր, թ. 233՝ «ПЧФ», թ. 235, 246՝ «ФР», թ. 237, 247՝ «1817», թ. 239, 248՝ «ЛКС», թ. 250՝ «22»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5×8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (4ա-51բ, նմուշ՝ 13ա), նոտրգիր գրչափոխութեամբ (52ա-247ա, նմուշ՝ 52ա). ունի յիշագրեր: ՏՈՂ՝ 24-36: ԿԱՋՄ՝ բաց շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ լուսագծերով կապոյտ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 13ա



Նմուշ 52ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին կիսամաշ, կորացուած, խումացած, վրան կան ճաթեր եւ ֆեծուածքներ, լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, թերթերը տեղ-տեղ, որոշ թերթեր էլ գրեթէ ամբողջութեամբ աղտոտուած, վրան՝ խոնաւութեան, կաթիլի, ձէթի եւ մոմի, թ. 70-4՝ հաւանաբար նաւթի հետքեր, զանազան բծեր. պրականիշեր չկան: 3բ՝ պատուանդանով հաւասարաթեւ, գրչութեան թանաքով սեւ խաչ, վերին թեւի ձախ եւ աջ կողմերում գրուած՝ «Յիսուս Քրիստոս»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

4ա-247ա [Բառգիրք]

ա. *4ա-25բ* [Ա.] – *Աբ՝ է մինն ի յամսոցն էբրայեցոց, որ է Յուլիս... Աֆրիկայ՝ տե՛ս Ափրիկէ:*

բ. *25բ-33ա* [Բ.] – *Բա՝ է թարմատար շաղկապ, նշանակէ թէ, եթէ, մերթ, եւս, արդարեւ. Ոսկէ. I հատոր. ԻՀ.... Բօրէաս՝ աստու, ուց. տե՛ս զԹրասկիաս:*

գ. *33ա-9ա* [Գ.] – *Գաբ՝ ի, իւ, իցս, իւք. կեռ փայտ ինչ, որոյ ի ծայրն կապեալ զչուան, կախեն... Գօշեմ՝ եցի, եա, ել (ներգ.). խածանել կամ կսկծեցուցանել. Նրկ. ժէ.:*

դ. *39ա-43բ* [Դ.] – *Դաքնի կամ դաքնիդ՝ նուոյ, եաւ,*

եաց, եօք. ծառ ինչ մշտականաչ. ռամկ. թէֆնէ... Դօրիքս՝ վտակն գետոյ կամ ուղիւն, որ ընթանայ ընդ առուս. (վրացերէն)՝ ձար[ալօ]՝ դրօշակ, մզօճարէ ցyալօ՝ վտակն գետոյ]։

Ե. *43բ-8ա* [Ե.] – *եբենոս՝ ի, աւ, աց, օք. փայտ աբանօս... եօթնարփեան՝ փենի, ենիւ, ից, իւք. եօթնալուսեան կամ եօթնաճաճանճ եւ ասի գեօթ շնորհաց Հոգւոյն Սրբոյ, որք համեմատին լուսոյ կամ զամբարաց որպէս յիշի. Յայտն. 4.5։*

Զ. *48ա-50բ* [Զ.] – *Զածած՝ ի, իւ, ից, իւք. զաւակ կամ ծնունդ կամ փոքրիկ մանուկ եւ մերթ փոքրիկ կամ սակաւուոր. եսայ. 41.14... Զօրավիգ՝ օգնական ի պատերազմի։*

Է. *50բ* [Է.] – *էական՝ էութենական կամ գոյ[ա]ցական... էրում՝ տե՛ս գերում։*

Ը. *51ա-3բ* [Ը.] – *Ըղերձեմ՝ ուղերձել, այսինքն՝ ընծայ[է]լ կամ ուղղել առ իմն ժամամուտ քառասուն մանկանց... ըստ որում՝ որպէս կամ իբրեւ. Նրկ. Եէ.։*

Թ. *53բ-8բ* [Թ.] – *Թագազն կամ Թագազարմ՝ է թագաւորազարմ կամ ցեղ. Նրկ. ՂՋ.... Թօշնել՝ պակասիլ յուժոյ կամ մեղկիլ. Դատ. 16.19։ Հօսել, հեւալով վազել կամ արշաւմամբ ընթանալ կամ դիմել ի տեղի ինչ, եւ այս ասի ըզգազանաց կամ զանասնոց եւ զայլոց նմանեաց։*

Ժ. *58բ-9բ* [Ժ.] – *ժահր կամ ժահ՝ յոյժ ախտեղի կամ գարշ... ժօռատ՝ ատամնատ կամ ատամնաթափ։*

Ժա. *59բ-60բ* [Ի.] – *Իբրանգամ՝ երբեմն... Իքթթելական՝ ի թարթելն աչաց կամ իսկոյն կամ ի նոյնում րօպէի։*

Ժբ. *60բ-4ա* [Լ.] – *Լագութիւն՝ պագշոտութիւն կամ վավաշոտութիւն... Լօրայ՝ խրճիթ կամ խուղ... կամ հարիւր խրճիթ շինեցեալ լինի /// եւ ի յեւրաքանչիւրսն առանձին բնակէին միա[յ]նակեացքն։*

Ժգ. *64ա-76բ* [Խ.] – *Խաբշիկ՝ արաբացի, այսինքն՝ արաբստանցի... Խօսնակ՝ խօսօղ, մերթ բարեխօս. Նարեկացի ՂՋ.։*

Ժդ. *77ա-9բ* [Ծ.] – *Ծագ՝ ծագել, մերթ ծայր կամ գլուխ... Ծօղարկել՝ որոգայթել կամ որսալ որոգայթիւ։*

Ժե. *79բ-95բ* [Կ.] – *Կա՝ նշանակէ կալ կամ ըմբռնեալ կամ ի ձեռս առ. Ղուկ. 16.6 եւ 7... Կօչել՝ կանչել զայրացմամբ կամ մռնչալ կամ գոչել կամ ձայնել. Եսայ. 31.4։*

Ժզ. *95բ-109ա* [Հ.] – *Հագագ՝ շունչ կամ տուրեւառութիւն շնչոյ... Հօփալ կամ Հօվփալ՝ է թռչուն ինչ փոքր եւ հեզ նման աղաւնոյ, գունով է սպիտակ խարտեաշ եւ սեաւ, եւ ոմանք կապուտակ։*

Ժէ. *109բ-11ա* [Ձ.] – *Ձագար՝ է ծակ գործիք ինչ ծոցաւոր... Ձօնիչ՝ ընծայօղ կամ մատուցանօղ, կամ նուիրել, կամ պատարագօղ. Լամբր.։*

Ժը. *111ա-2ա* [Ղ.] – *Ղաբանոս՝ իմաստուն կամ իմաստասէր... Ղօղիլ՝ թագչիլ... ղօղակ եւ նաւաղօղակ։*

Ժթ. *112ա-8ա* [Ճ.] – *Ճագար՝ ռամկ. չախալ... Ճօպան՝ տե՛ս Ջճոպան։*

Ի. *118ա-43ա* [Մ.] – *Մագիլ՝ ճիրան, այսինքն՝ եղունգունք հաւոց... Մօրու՝ ռամկ. խորթ մայր։*

Իա. *145ա-9բ* [Յ.] – *Յաբեթածին՝ ծնեալ ի Յաբեթայ, որպիսի է Հայկ եւ սիրեալքն ի նմանէ... Յօրինեմ՝ ճարտար արուեստեւ կազմել կամ շինել, մերթ շարագրութիւն կամ յօրինեալ ճառ։*

Իբ. *149բ-55ա* [Ն.] – *Նաւանիկ՝ այլահ կամ այլարգ կամ վասնզի որպէս քէն... Նօտր՝ այսինքն՝ նօտրգիր, որպիսի է ա, բ, գ։*

Իգ. *155ա-9բ* [Շ.] – *Շաբաթ՝ ու, ի շաբաթէ, ուց, ուք. է բառ եբրայական, որ թարգմանի հանգիստ... Շօթ՝ նուրբ եւ անօսր հաց, կազմեալ ի նաշհոյ, այսինքն շարմաղ ալուրի լօշ կամ լաւաշ. ելից 19.2։*

Իդ. *159բ-66ա* [Ո.] – *Ո՞ է անուն հարցական, որով նշանակի ով, զոր օրինակ՝ ո՞ գիտէ եւ այլն... Ոքոզ՝ եկեքան, որ է տեսակ ինչ անարգ փշոյ։*

Իե. *166աբ* [Զ.] – *Զաման՝ ռմկ. եւս չաման, տաճկ. չէմէն. եսայ. 28.25 եւ 27, Մտթ. 23.23. համեմ. (վրացերէն՝ ქიონი)... Զօճ՝ է տեսակ ինչ ծառոյ, ագաթ։*

Իզ. *166բ-79բ* [Պ.] – *Պագանել՝ համբուրել կամ երկիրպագիլ. ելից. 12.24... Պրօտոն կամ Պրօտոսոն՝ տե՛ս զՊռօտոն։*

Իէ. *179բ-82ա* [Ջ.] – *Ջաբրուն՝ թիկնոց, որ է՝ վերարկու կամ փիլոն, իսկ մերթ կնգուղ, որ է՝ վեղար... Ջօթակ՝ տե՛ս զՋուխակ։*

Իը. *182ա-3ա* [Ռ.] – *Ռաբգոն՝ ցուպ կամ գաւազան... Ռուփ կամ Ռուպ կամ Ղռուպ՝ քողցու եփեալ, ռամկ. պէքմէզ։*

Իթ. *183ա-98ա* [Ս.] – *Սաբակ՝ տե՛ս զՋանդակ. Գ. Թագ. 25.17... Սօփեր՝ տե՛ս իբարսռանի յատուկ անուանց։*

Լ. *198ա-207ա* [Վ.] – *Վագերաձի՝ է կենդանի ինչ խառնակերպ... վրնջել՝ խխնջել, երեւարաց ցանկութեան ձայն։*

Լա. *207ա-17ա* [Տ.] – *Տաբաա՝ (եբ.) կտաւեղէն. ելից 39.27... Տօսախ՝ է ծառ ինչ դեղնափայտ. ռամկ. չիմշիր, (վրացերէն՝ მიმოძაცოსხ), եսայ. 41.19։*

Լբ. *217ա-8բ* [Ր.] – *Րագ՝ նիւզ կամ նուազ, կամ սակաւ. ռմկ. քիչ... Րոք՝ տե՛ս զԱղեկատ։*

Լգ. *218բ-22բ* [Յ.] – *Յախել՝ տե՛ս զՏափանել, (վրացերէն՝ მიშმაცოს-ხეց՝ տօսախ). Յօղուն՝ կամ Յողուն՝ եղէգն արմտեաց... կամ թելք վշոյ նորոգ անջատելի ի բուսոյն. ի Վարս հարանց ԺԱ. (11)։*

Լդ. *222բ* [Ի.] – *Իւծ՝ տե՛ս զՀիւծ... Իւք՝ մախանք կամ նախանձ կամ հեռ, (վրացերէն՝ დაწნევა՝ հիւսել)։*

Լե. *222բ-31ա* [Փ.] – *Փադամ՝ տե՛ս զՓանդամ... Փօրէզիկ՝ տե՛ս զՓերեզակ։*

Լզ. *231բ-41բ* [Ք.] – *Քալամ՝ է բոյս ինչ ուտելի... Քօշ՝ տե՛ս զՔաղ. Ծնն. 15.9, Թու. 29.22, Դ. Ն. 8.5։*

Լէ. *241բ-6բ* [Օ.] – *Օբալ՝ նոյն է ըստ բառիս Հօբալ... Օֆրանտ կամ Օֆրանթ կամ Օֆռանթ՝ (լատ.) ընծայարան... եւ ապա օֆռանթ առնեն ժողովուրդն։*

լը. *246բ-7ա* [Ֆ.] – *Ֆաթթապանտ՝ (այլազ.) պնդիչ կապն փոշտանկաց... Ֆրեր կամ Ֆրէր՝ (գաղղ., այսինքն՝ Ֆռանկազ) եղբայր, ագ. վախճան:*

Աւտ. եւ նոր. լս-եռում երբեմն գոյից սրբագրումներ:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻԻՆ, *ԺԹ. դ., շղագիր*

1. *Աստառ Ա.* [Քերականութիւն] – *Նախագրութեան հայցական խնդիրք բազում անգամ ոչ լինին ենթակայ գործողութեան:*

2. *Աստառ Ա. Այս է թուրքի բաղամ եւ փրանգի բաղա[մ], միապէս գործածի ամենեւին:*

Ծնթ. Դրուած են 1-10 թուանշաններն արաբական եւ եւրոպական գծագրութեամբ եւ հայերէն Ա-Ժ. գիրը:

3. *1ա* [Քերականութիւն] – *(Ներգ.) Ոռոգանեմ, ոռոգի, ջրեր սուլամաք:*

Կատարիչ. Ոռոգի, եցեր, գեաց, ցաք, ցիք, ցին:

Ապառնի. եցից, եսցես, եսցէ, եսցուք, եսջիք, կամ անիջիք, եսցեն:

Հրամայական. ոռոգեա՛, մի՛ ոռոգեր:

Ապառնի. եսջիր, կամ անիջիր, կամ եսցես, եսցէ, եսցուք, եսջիք, կամ անիջիք, եսցեն:

Կրաւորական. ոռոգիր կամ ոռոգեալ լե՛ր, մի՛ ոռոգիր, կամ մի՛ ոռոգեալ լինիր, ոռոգարուք, կամ ոռոգեալ լերո՛ւք, մի՛ ոռոգանիք կամ մի՛ ոռոգել լինիք:

4. *3բ* [Բառարան] – *Ական. լաղում, զոր գողք փորեն ի ներքոյ տան եւ գողանան զինչս նորա. ելից 22. 2:*

Ական հատանել. լաղումն տալ կամ գետնափ[ո]ր կորել տան ներքեւը. Մտթ. 6. 19, 24. 23

Ել, ելի, իւ, իցէ իւք – ելումն:

Ել, ելոյ կամ ելոյր, ով, ոց, ովք – գոլ կամ լինել եւ բղխի սա ի բայէս՝ եմ, զի է աներեւոյթ նորա:

Փութապէս, փութանակի կամ երագութեամբ կամ շտապով ոամկ. շուտով: Սաղմ. 77. 33, Ղուկ. 1. 39:

Քամահաբար, քամահելով կամ անգոսնելով, կամ արհամարանօք եւ կամ խոտելով: Խորեն. Գ. պր. 55:

Դիրտ – ոամկ. տիլ:

Առ մի, մերթ է ցմի կամ ի մի: Մերթ նշանակէ իւրաքանչիւր. ելից 26:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

247ա Ո՛վ աստուածասէր ընթերցօղք, յիշեսջիք զիս՝ զգրօղս, միով Աստուած ողորմեսիւ, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ յուսոյն մերոյ. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

251ա (ԺԹ. դար, նոտրգիր) Յիշատակ է բառարան գրի:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած գարգաշրջանակով թղթին՝ «///րէ, ///յոց», «Ան[ապատին Սեւա]նու, Հ՝ր (այլ թանաքով)՝ 102 (0 եւ 2՝ ջնջած), 1ա «Սեւան», «ԺԹ. Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», «38/3635»:*

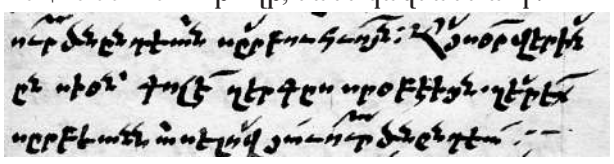
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «ապաշխ. ապր. 28», 1բ-2ա (վրացերէն-հայերէն խառն գրութեամբ, դժուարընթեռնելի, խզբզած-ջնջած), 3ա՝ «Մօտ (նախգ՛՛)՝ տրական պահանջէ: Ստնանել (՛)՝ 1 Մակ. 99, երեմ. 1.19 եւ 15.20: Յաղթել Ծնն. 32.25, Իմատ. 19.19»:*

3636
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ՌՃԽԲ. – 1693

ԳՐԻՉ՝ Մկրտիչ Աշտարակեցի: ԾԱՂԿՈՂ՝ Սարգիս վարպետ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Յոհան պատանեակ (եղբօրորդի գրչի):

ԹԵՐԹ՝ 374. չգրուած՝ 1ա, 294բ-7բ, 373ա-374բ: ՊՐԱԿ՝ 1+Ա-ԼԱ×12+1 (Իե՝ 8, ԻՋ՝ 16): ՆԻԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 3, 12, 13, 17 եւ այլուր՝ թագով պսակուած երկգլխանի թեւատարած արծիւ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×8): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 4ա): ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ զոյգ գամերով եւ մետաղէ փականաներով. միջուկը՝ ստուարաթուղթ, աստառը՝ սպիտակ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 4ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Աւետումն հրեշտակին Յովակիմայ եւ Աննայի՝ 1բ, Յարութիւն (ներեւում մակագրութիւն՝ «Դարձեալ Մարիամու ի թիկունըս կոյս իբրեւ ըզպարտիզպան տեսանէ զՅիսուս»)՝ 135ա, լս-այինն՝ Սուրբ Սարգիս զօրավար, Մարտիրոս պատանի եւ ծնողադիր ոմն՝ 53բ: Կիսախոռան՝ 135բ: Ճակատազարդ՝ 2ա, 10բ, 55ա, 109բ, 183բ, 233ա, 294ա, 319բ, 347բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, յուշկապարիկ (53բ), ձուկ (87բ), խաչ (241բ, 247բ), տաճար (239ա): Ջարդագիր՝ թռչնագիր, հանգուցագիր, մարդադէմ-թռչնային 0՝ (67բ): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, նարնջի, վարդագոյն, մոխրագոյն, դարչնագոյն, սեւ:

Տե՛ս Ասողիկ Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 678, Հ՝ր 417:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, վրան կան ճաթեր եւ ֆերծուածքներ, Ա. փեղկի անկիւնների կաշին թափուած, երեւում է միջուկը, զոյգ կապիչները եւ

նրանց ծայրերի փականներն ընկած, լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, աղտոտուած, կազմաստառները եւ պիպ-ներն աղտոտուած, վրան՝ գամերի ժանգի հետքերը, խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից որոշ թերթեր աղտոտուած, վրան ձէթի եւ թանաքի հետքեր, զանազան բծեր, խոնաւութիւնից որոշ մանրանկարների գոյներ աւտատպուած թերթի հակառակ երեսին, 326ա, 338ա, 350ա՝ աջ անկիւնում կան կրկնակի պրականամարներ, լուսանցազարդերը, պրականիշերի մի մասը եզրահատումից վնասուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տէ՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ: 1/2ա-5ա: 2/5ա-7բ: 3/7բ-10բ: բ/չիք: 4/10բ-12ա (չիք «Մ. Ուրախացիր, Աստուածածնին... ծընար ազգ»): 5/12բ-14ա: 6/14ա-5բ: 7/16ա-7բ: 8/17բ-20ա: 9/20ա-2ա: 10/22ա-3բ: 11/23բ-5բ: 12/25բ-7բ: 13. ա/28ա-9ա: բ/29աբ (ունի՝ «Մ. Ով գերարհրաշ ծագիկ բուրեալ յեդեմայ...»): գ/29բ-30ա (ունի՝ «Մ. Ձքեզ Հայր...»): դ/30ա: ե/30բ: զ/30բ-1ա (չիք «Մ. Որ ըզմարմնական...»): է/31ա-2ա (ունի՝ «Մ. Ուրախացիր Աստուածածին վերօրհնեալդ...»): ը/32աբ: 14/32բ-5ա: 15/35ա-6բ: 16/36բ-8ա: բ/38աբ: 17/38բ-40ա: 18/40ա-2բ: 19/42բ-4բ: 20/44բ-6բ: 21/46բ-9ա: 22/49բ-51բ: 23/51բ-3բ: 24/չիք: 25/55ա-6բ: 26/56բ-60բ: 27/61ա-3ա: բ/63բ-7ա: գ/67բ: 28/67բ-9բ: բ/69բ-72բ: գ/72բ-5բ: դ/75բ-7ա: 29/77ա-9ա: բ/79ա-83բ: գ/83բ-5ա: դ/85ա-8ա: 30/88ա-90ա: բ/90ա-4բ: գ/100բ-2ա: 31/102ա-4բ: բ/104բ-8ա: գ/108ա-9ա: 32/109բ-11բ: 33/111բ-3բ (չիք «Ա.Զ. Հ. Որ զերիս մանկունսն...»): 34/113բ-4բ (չիք «Հ. Բարեբանեալ ես... Մ. Ուրախ լե՛ր, մա՛յր լուսոյ...»): 35/114բ-6ա: 36/116ա-8ա: 37/118ա-9բ: 38/119բ-22բ: 39/122բ-5բ (չիք «Մ. Յահեղ աւուրն...»): բ/125բ-30բ: գ/130բ-2բ: 40/132բ-4ա: բ/134ա-5ա: 41/135բ-7ա: բ/137ա-41բ (չիք «Մ. Որ զաւետիս...», ունի՝ «Մ. Որ ըզհրեշտակ...»): գ/141բ-2բ: 42/142բ-4բ: բ/144բ-8բ: գ/148բ-9բ: 43/149բ-54բ: բ/154բ-9բ: գ/159բ-64ա: դ/164ա-7ա: ե/167ա-71ա: 44/171ա-5բ: 45/175բ-8ա (խորագիրն այլ՝ «Կանոն երկրորդ Ծաղկազարդին»): բ/178ա-83բ: 46/183բ-6ա: 47/186ա-7բ: 48/187բ-9բ: 49/189բ-91ա: 50/191ա-2բ: 51/192բ-3բ: 52/193բ-5բ: 53/195բ-201ա (ունի՝ «Մ. Որ ի յամսեանն վեցերորդի...»): 54/201ա-2բ: 55/202բ-5ա: 56/205ա-6բ: 57/206բ-9ա: բ/209աբ: 58/209բ-16ա: բ/216ա: 59/216բ-8ա: 60/218ա-21ա: 61/221ա-2բ: 62/222բ-4բ: 63/224բ-6ա: 64/226ա-8բ: 65/228բ-30բ: 66/230բ-3ա: 67/233ա-4բ: 68/234բ-6ա: 69/236ա-7բ: 70/237բ-9ա: 71/239ա-40բ: 72/240բ-1բ: 73/241բ-3բ: 74/243բ-6ա: 75/246ա-7բ: 76/247բ-9բ: 77/249բ-51բ: բ/251բ-53ա: 78/253ա-5ա (խորագիրն այլ՝ «Կանոն սրբոյն թարգմանչացն»): 79/255ա-7ա: 80/257բ-8բ: 81/258բ-61ա: 82/261ա-4ա: բ/264աբ: գ/264բ-5ա: դ/265ա: ե/265աբ: զ/265բ-6ա: է/266աբ: ը/266բ-7բ: թ/267բ: ժ/չիք: ժա/267բ-8բ: ժբ/268բ-9ա: ժգ/269ա: ժդ/270աբ: ժե/272բ-3ա: ժզ/273աբ: ժէ/273բ-4ա: ժը/274աբ: ժթ/275աբ: ի/275բ: իա/275բ-7բ: 83/277բ-82ա: 84/282բ-3ա: բ/283ա-4ա: գ/284աբ: դ/284բ-5բ: ե/285բ-6ա: զ/286բ-7ա: է/287ա-8ա: 85/288աբ: բ/288բ-9ա: գ/289ա: դ/289աբ: ե/289բ-90ա: զ/290աբ: է/290բ-1ա: ը/291ա-93ա: 86/298ա-300բ: բ/300բ-3բ: գ/303բ-5բ: դ/305բ-8ա: ե/308բ-11ա: զ/311ա-3ա: է/313ա-6ա: ը/316ա-9ա (կրկն. 294ա «Կանօն համօրէն մարտիրոսաց — Ըգքեզ արդար եւ ուղիղ դատաւոր... անբաւելին երկնից եւ հրեղինաց, ի հողեղինաց հաճեցաւ»): 87/319բ-21ա: բ/321ա-2բ: գ/322բ-3բ: :/324ա-7բ (ունի՝ «Սարսափելի որոտմամբ եւ ահագին զօրութեամբ...», «Գաղտնի գործոցըն ծածուկք...»): ե/327բ-30ա (չիք «Ձքեզ աղաչեմըք...»): զ/330բ-2բ: է/332բ-7բ (չիք «Արհնաբանող ձայնիւ երգեմք...», «Ի հանդերձեալ նորոգմանն...»): ը/337բ-41ա: 88/347բ-50ա: բ/350ա-2բ: գ/352բ-5ա: դ/355ա-7բ: ե/357բ-60ա: զ/360ա-2բ: է/362բ-5բ: ը/365բ-8ա: 89/341ա-5ա: բ/345ա-7ա (ունի՝ «Ես ասացի ի վերանալ յինէն...»): 90/94բ-9ա: բ/99ա-100բ: 91/270բ-2բ: 92/274բ-5ա: 93/53բ-4բ: 94/49աբ: 95/368ա-71բ: 96/269ա-70ա:

Ունի՝

ա. *60բ-1ա* Առաջնոյ <Առաջնոյ> շաբաթոջ սրբոյն Թէոդորոսի — *Ո՛ր ընտրեցեր ի սկզբանէ... ողջակէզ քեզ պատարագ ընդունելի. աղա՛՛:*

բ. *293բ* Շարական կիրակմտի — *Անբսկիզբն Աստըւած համապայծառ ամենասուրբ երրորդութիւն... Մագեա՛ յանձինսըս մեր, օրհնեմք ըզքեզ ի յարութեան:*

118ա (ստ. լս.)՝ «Իսնակիճ ձուկն ուտում օրն աբար ի ծաղկի Ֆառուածն (՞)»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

109ա եւ որպէս Տեառն բնաւից Քրիստոս զՂազարոս զսիրելին իւր յարոյց եւ կեանըս շնորհեաց՝ օրինակ բնութեան նախաստեղծին, նոյնգունակ եւ որք յիշեն զգծօղ սորայ զՄկրտիչ ծերունին, որ ի ծերութեան ժամանակի եւ ի լուսոյ տեսութենէ պակասեալ գրեցի, զի սէր հօրն իմոյ՝ Ոսկանի *աստուածաբան վարդապետի յաղթահարեալ նորին օրինակէն ծրեցի: Նաեւ ծաղկօղ սմին՝* Սարգիս *վաղապետն, յիշէ՛ք, զի հարազատաբար լսող լինէր մեզ, եւ դուք յիշեալ լինիք ի Քրիստոսէ: Ռճ(ԽԲ. (1693) թվին:*

293բ Վերջ. Փա՛ռք Քրիստոսի յաւտոյն մերոյ անզրաւ յաւիտենիւ. ամէն: Մարտի ԻԲ. (22) եւ այսօր էջմիածնայ գիւղի եկեղեցւոյն հիմնօրհնէք էր. թվին Ռճ(ԽԲ. (1693) էր:

368ա Մկրտիչ *գրիչ եւ* Սարգիս *ծաղկօղս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:*

371բ եւ որ կտրէ զթուղթ յիշատակարանի սորա, կտրեսցէ զնա Տէր ընդ մէջ եւ ընդ անհաւատս դիցէ. ամէն:

372ա Փա՛ռք էից էական եւ միակ զուգական, համափառ եւ հաւասարազուգիցն, տիրական եւ աստուածայինն ճոխացեալ պատուով շարժողին զէսս, զորոց եւ մի անպիտանս չէիցն շարժեալ ի սէր գրոյս յայս երաժշտականի, զոր եւ Շարակնոց յորջ<յ>որջի, քանզի սկըսեալ հիքոյս փանաքի եւ սպասող բանի Մկրտչի Աշտարակեցւոյ *անպիտան վարդապետի, զոր օրինակեալ զսա ի պասմայէն* Ոսկանի *քաջ հռետոր վարդապետի՝ իմոյս հոգեւոր ծնօղի, ի թվականիս մերում ՌՃԽ. եւ երկակի (1693), ի վայելումն եղբօր որդւոյն իմոյ՝* Յոհաան *պատանեկի, եւ յիշատակ իմոց սիրելեաց՝ եղբարց հոգեկանաց եւ եթէ մարմնականաց: Վասն որոյ եւ ես՝ յետնեալս ամենայնի, երես անկեալ աղաչեմ, որ զկնի մեր գալոց էք, մինչ դեռ կայք ի կայի եւ ի պահարանի մարմնոյ, մի՛ խնայէք զողորմին, քանզի բազում նեղութեամբ գրեցի: Զի եղանակն ձիւնաբեր էր, |372բ| եւ ես՝ ծերացեալ եւ ի լուսոյ նուազեալ, զոր Հոկտեմբերի սըկսայ եւ ի Մարտի աւարտ ածի՝ յուսադրութեամբ* Սարգիս *վարպետին, քանզի ես զոր ինչ գրէի, նա ծաղկէր իսկոյն, զոր տէր Յիսուս յոյսն բնաւից տացէ նմա վարձս ըստ վաստակոց նորին՝ աստ եւ ի յերկրին կենդանեաց: Եւ որք ունին ինչ ի սմա ձեռնտվութիւն եւ յօգնութիւնն իրաց ինչ, Տէրն տացէ նոցա երեսնաւորն, վաթսընաւորն եւ ճ.աւորն (100): Վասն որոյ աղաչեմ հանդիպողացդ եւ օգտեցեալոցդ յաստուստ կամ կարգալով եւ կամ հանդիպելով հարեւանցի ողորմին մի՛ խնայիցէք. նա, որ ամէնողորմն է եւ գթածն, ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի յաւուրն աներեկի՝ Տէրն եւ Աստուածն բոլորից. ամէն: Նա եւս յաւել զբարւոք զմտածութիւնն զտէր* Յովաննէս *զկուսակրօն եւ զբարեսէր քահանայնն, որ ետ կազմել զսա, այլեւ պակասիլ թղթոյն՝ զթերին լցուցանէր, վասն որոյ յիշման արժանի եղեւ, զոր տացէ Տէրն նմա զ<թա>թողութիւնն շարժունն եւ զեղումնն իւրոյ կրկնակի գալստեանն եւ զերանաւէտն լսեցուցէ. ամէն:*

ԿՆՔԱԴՐՈՆՔ՝ *8բ, 218ա, 371բ՝ սեւով ութանկիւն, մէջը՝ «*ԳԻՐՔՍ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԱ Է*», 371բ՝ վարդագոյն ձուածիր, կենտրոնում՝ խաչով պսակուած Սեւանայ կղզին, եզրագծով՝ «*ԿՆԻՔ [ՍՐԲՈՅ ԱՆԱ]ՊԱՏԻՆ [Ս]ԵԻԱՆ[Ա]*»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած զարդաշրջանակով թղթին՝ «Ա՛նապատին Սեւանու, Հ՝ր 160 (ջնջած, գրած)՝ 3», պհպ. Աա՝ «Սեւան, ՌՃԽԲ.- 1693,* Մ[ատոպ] *եպիսկոպոս», «89/3636»:*

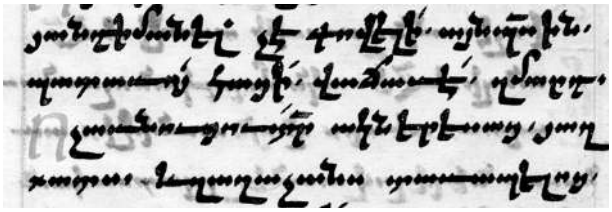
ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *Ա. աստառ, պհպ. Աա, Աբ, Բա՝ հայերէն այբուբենի տառեր, 373բ՝ «եարագ», պհպ. Բբ՝ «տիրացու, գաեեեե, տիրաց, տիրացու, աատեե, եասակա, ցցց...», Բ. Աստառ՝ հակառակ դիրքով «պօսպասին ամենայն ա մարգով (երկիցս), գազար ամենայն ա»:*

3637
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

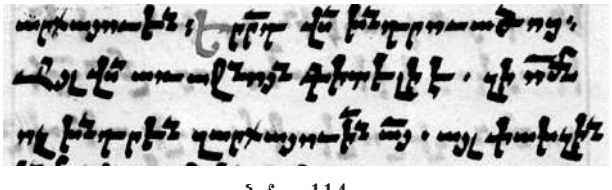
ՍՊԱՀԱՆ — ՌՃԽՉ. – 1697

ԳՐԻՉ՝ Մկրտիչ ֆիլ (13ա-109բ, 126ա-243բ), Անանուն Ա՝ (114ա-25բ, 244ա-361ա): ՍՏԱՅՈՂ՝ Դափթ վրդ. (Մկրտիչ):

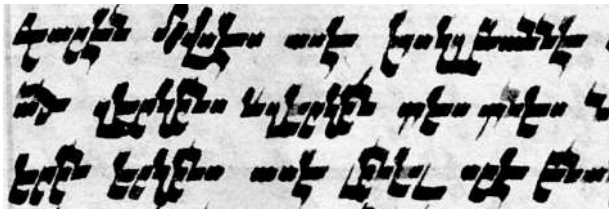
ԹԵՐԹ՝ 362. չգրուած՝ 9բ, 11բ-12բ, 112բ, 129բ, 275բ, 357բ, 362բ: ՊՐԱԿ՝ 8+1+2+Ա.-ժ×12 (Ա, Թ՝ 9)+Ա.-Ի×12 (ժԹ՝ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ՝ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թ. 3, 4, 7 եւ այլուր՝ թագով պսակուած ձուածիր, մէջը՝ «P♥C», սրա տակ խաղողի շեղանկիւն ողկոյզ, թ. 8՝ ձուածիր, մէջը «///BEVL», թ. 10, 11, 30 եւ 32, 38 եւ այլուր՝ ուղղանկիւն ոճաւորուած շրջանակի մէջ անընկալելի պատկեր, թ. 26, 27 եւ այլուր՝ «NS», թ. 128, 131, 132 եւ այլուր՝ թափուր գաւ (՞), թ. 139 եւ այլուր՝ «BC», թ. 302, 305, 313 եւ այլն՝ թագակիր շրջանակ, մէջը թռչուշաձ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×6,5, 12,5×7, 11×6,). սահմանագծերը սեւով (1ա-8բ) եւ կարմրով: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 14ա (13ա-109բ, 126ա-243բ), 114ա, 358ա (114ա-25բ, 244ա-361ա՝ գրչափոխութեամբ): ՏՈՂ՝ 21 (13ա-109բ, 126ա-243բ), 18-21 (114ա-25բ, 244ա-361ա): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, Բ. փեղիւ ճնշադրոշմ գրութիւն՝ «[Յ]ԻՇԱՏԱԿ Է ՄԱԹԷՈՍ



Նմուշ 14ա



Նմուշ 114ա



Նմուշ 358ա

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ, ԹՎԻՆՆ ՌՃԾԴ. (1704)», դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 13ա: Ճակատազարդ՝ 130ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Ջարդագիր՝ կենդանագիր, թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, վարդագոյն, մոխրագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, վրան կան ճաթեր եւ ճեռծուածծիներ, ցեցի անցքեր, զոյգ գամերը եւ կապիչներն ընկած, առկայ է կապիչներից մէկի հիմքը, աստառներն աղտոտուած, ճնամաշ, դռնակը մաշուած, ստ. մասից Բ. փեղկից մասամբ անջատ. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, աղտոտուած, խոնաւութիւնից ալիքատուրուած. թերթերի վրայ կան աղտոտուածութեան, խոնաւութեան, թանաքի եւ այրուածքի (թ. 38, 39 եւ այլուր) հետքեր, անցքեր եւ պատռուածծիներ. գրադաշտը տեղ-տեղ գունափոխուած, թթուակեր, մանրանկարչութեան կարմիրը տեղ-տեղ կէտերի տեսքով աւտատպուած հանդիպակաց երեսին, սկիզբը թափուած, ընդմէջ թ. 346-7ի՝ սկզբնապէս չգրուած մէկ թերթ կտրած-հանած, թ. 1, 2՝ փայտէ գամերի առաջացրած անցքեր, թ. 9, 20 եւ այլն՝ հիմքից մասամբ անջատ, թուլացած. առաջին պրակահամարների տառերը գրուած թերթի ձախ անկիւնում, եզրահատման հետեւանքով վնասուած, երկրորդ պրակահամարների Ա-ժ տառերը առուած են մի գրչի, ԺԱ-Ի.ն՝ մէկ այլ, որտեղ փոխուում է նաեւ շարադրանքի գիրը. սկ.ից պակասաւոր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 13ա-109բ Քրիստոսի նուաստ ծառայից ծառայ Աստուածատուր բանի սպասաւորս գումարեցի ի մի վայր զվկայութիւնս յԱստուածաշունչ գրոց, այսինքն՝ ի Հին եւ ի Նոր կտակարանաց, ի պէտս ուսումնասէր մանկանց Սիոնի, տինա սակս խրոզչաց աստուածաբան վարդապետաց, յոյժ պիտանիք եւ վայելուչք, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ եւ ի պատիւ մօր իւրոյ ամէնաւրհնեալ սուրբ Աստուածածնին

ա. *13ա-5ա* [Ա]. Ակնառութիւն անպատշաճ եւ ոչ Աստուած ակն առնու – *Անհրաւութիւն ի դատաստանի մի՛ առնիցէս եւ ակն աղքատի մի՛ առնուցուս... մեղս գործէք յանդիմանեալք օրինացն իբրեւ օրինազանց:*

բ. *15ա-6ա* Ե. Ակնառութիւն կաշառաց – *Եւ կաշառ մի՛ առնուցուս, զի կաշառք կուրացուցանէ զաչս իմաստնոց... թշնամիք զանձն իմ պաշարեցին եւ ի ճարպս:*

գ. *16աբ* Գ. Աղօթել զիա՞րդ պարտ իցէ յոլովիցս անգիտանամբ – *Յայնժամ մատեաւ առ նա մայր որդւոցն Զեբեդեայ... զի անդէն ի ցանկութիւնս ձեր մաշիջիք:*

դ. *16բ-7ա* Դ. Աղօթել ի տուընջեան եւ ի գիշերի – *Ի մէջ գիշերի յառնէի խոստովան լինել... անպակաս ունիմ զքէն յիշատակ յաղօթս իմ զցայգ եւ զցերեկ:*

ե. *17ա* Ե. Աղօթել անդադար – *Խնդրեցէ՛ք եւ տացի ձեզ, հայցեցէ՛ք եւ գտջիք... զի այս են կամք Աստուծոյ Քրիստոսիւ Յիսուսիւ ի ձեզ:*

զ. *17բ-8ա* Զ. Աղօթել այլ ոք սակս այլոյ ումեք – *Եւ ասեն ցերեմիայ մարգարէ. Անկցի գութ մեր առաջի երեսաց քոց... քանզի յոյժ զօրաւորք աղօթք արդարոյ յօգնականութիւն:*

է. *18աբ* Է. Աղօթել վասն թշնամեաց – *Եւ ասէ Մովսէս ցԱհարօն՝ Ա՛ռ դու զբուրուառն եւ դի՛ր ի նմա հուր... Տէ՛ր, մի համարիր դոցա զայս մեղս:*

ը. *18բ-21բ* Ը. Աղօթք, ոոք լինին, զիա՞րդ պարտ է լսէ Աստուած – *Եւ ասէ ցԱգար ցնա հրեշտակ Տեառն. Ահաւասիկ դու յղի իսկ ես... տե՛ս ի վերի կարգս անդադար աղօթից:*

թ. *21բ-3ա* Թ. Աղօթք երբեմն-երբեմն ընդէ՞ր ոչ լսէ Աստուած – *Եւ նատեալ լայիք առաջի Տեառն եւ ոչ լուաւ ձայնի ձերում... ի ցանկութիւնս ձեր մաշիջիք:*

ժ. *23աբ* Ժ. Աղօթից սըրբոց յարացոյց – *[Ե]ւ ասէ [Յակօբ]՝ Աստուա՛ծ Հօր իմոյ Աբրահամու եւ Աստուա՛ծ Հօր իմոյ Իսահակայ... բնակիցի Աստուած ընդ մարդկան ի վերայ երկրի:*

ժա. *23բ-4ա* ԺԱ. Ամաչել ոք ոչ պարտի յաւետարանելն, այսինքն՝ խարոզելն – *Տէ՛ր, դու գիտացեր, զի զարդարութիւնս ոչ ասացի... այլ կցորդ լե՛ր չարչարանաց Աւետարանին ըստ զօրութեանն Աստուծոյ:*

ժբ. *24ա-5ա* ԺԲ. Ամբարշտաց բարեխօսութիւն – *Ընդէ՞ր բնաւ ամբարիշտք կենդանիք իցեն հնացեալք... եւ զի գնացաք պաղատանօք առաջի Տեառն ամենակալի. մինչեւ Դ. գլխոյ համարն համեմատէ:*

ժգ. *25աբ* ԺԳ. Ամբարիշտ անկանին ի չարիս, զոր պատրաստեն բարեպաշտից – *Գուբն, զոր փորեաց եւ պեղեաց... եւ զբաժակն, որով խառնեցաւ, խառնեցէ՛ք դմա կրկին:*

ժդ. *25բ-6ա* ԺԴ. Ամբարշտաց պատիժ առ յերկիւղ եւ զգուշութիւն բարեաց է – *Եւ քարկոծեցին զնա քարամբք եւ մեռցի... առաջի ամենեցուն հանդիմանեայ, զի եւ այլքն երկիցեն:*

ժե. *26ա* ԺԵ. Ձամբարիշտի այպանէ Աստուած – *Ինակեալն յերկինս ծիծաղեցի զնոքօք... յորժամ գայցէ ձեզ նեղութիւն եւ պաշարումն:*

ժզ. *26բ-7բ* ԺԶ. Աշխատաւորի վարձ պարտի – *Մի՛ զրկեսցես զընկեր քո եւ մի՛ յափշտակեսցես... էհաս յականջս Տեառն զօրութեանց:*

ժէ. *28ա* ԺԷ. Աշխատանաց ձեռաց եւ հողագործութեան գովութեան եւ շահեկանութեան – *Որ գործէ զերկիր իւր, լցցի հացիւ... հարկաւոր խորշիլ ի մեղաց:*

ժը. *28ա-9ա* ԺԸ. Աչաց պահպանութիւն ըստ որոնեաց իցէ հարկաւոր խորշիլ ի մեղաց – *Եւ եաես կինն,*

զի բարի էր ծառն ի կերակուր... որք ունին զսիրտ հաւատեալ զագահութեամբ մանկունք անիծից։

ժթ. *29ա-30ա* ԺԹ. Ապաշխարութիւն եւ երաշխաւորութիւն վասն մեղաց – *Վաստակեցայ ես ի հեծութեան իմում։ Արարէ՛ք, այսուհետեւ պտուղ արժանի ապաշխարութեան... արժանի ապաշխարութեան գործս գործել։*

ի. *30ա-1բ* Ի. Ապաշխարութեան ճշմարտի եւ ոչ առաչս կեղծաւորելոյ խոստովանեալ է թողութիւն – *[ե]ւ խնդրեցէ՛ք անդ զՏէր Աստուած ձեր եւ գտանիցէք... եւ ես դառնամ առ ձեզ,- ասէ Տէր ամենակալ։*

իա. *31բ-2բ* ԻԱ. Աղբեցութիւն զբարկութիւն Աստուծոյ հռաւիրէ – *Վա՛յ այնոցիկ, որք յառնեն ընդ առաւօտս եւ զհետ լինին ցքւոյն... եւ ձգեցին զձեռս իւրեանց ի ժանտայգործս։*

իբ. *32բ-3բ* ԻԲ. Բանն Աստուծոյ միշտ հանդէպ աչաց դնելի է – *Եւ այժմ, Իսրայէ՛լ, լո՛ւր իրաւանց եւ դատաստանաց... եւ մի՛ մերժեր զխրատ մօր քո։*

իգ. *33բ-4ա* ԻԳ. Ի բանէն Աստուծոյ ոչ է դառնալի – *Մի՛ յաւելուցուք ինչ ի բանն, զոր ես պատուիրեմ ձեզ... զի խելամուտ լիցիս ամենայնի, զինչ եւ գործեսցես։*

իդ. *34ա* ԻԴ. Բանն Աստուծոյ է կերակուր հոգւոյ – *Թէ ոչ հացիւ միայն կենայ մարդ, այլ ամենայն բանիւ, որ ելանէ... թէ ոչ հացիւ միայն կեցցէ մարդ, այլ ամենայն բանիւ Աստուծոյ։*

իե. *34ա-35ա* ԻԵ. Բարկութիւն զորհան չարիս ծնանի – *Եւ տրտմեցաւ Կայէնն յոյժ, եւ խոնարհեցան, ա[ն]կան երեսք նորա... զի բարկութիւն մարդոյ զարդարութիւն Աստուծոյ ոչ գործէ։*

իզ. *35ա-6ա* ԻԶ. Գալստեան Տեառն սպասելի է – *Արթուն կացէ՛ք, զի ոչ գիտէք յաւրում ժամու Տէրն ձեր գայ... եւ երեւեսցին ամօթանք իւրեանց։*

իէ. *36աբ* ԻԷ. Գոհանալոյ առաջ եւ յետոյ զկերակուր առնելոյ – *Եւ կերիցես եւ յագիցէս եւ աւրհնեսցէս զՏէր Աստուած քո... վասն որոյ եսն գոհանամ։*

իը. *36բ-7ա* ԻԸ. Գողութիւն արգելանի, ի բաց արկանի եւ հալածի – *Մի՛ գողանար։ Որ ոք գողասցի յորդոցն Իսրայէլի եւ վաճառեսցէ զնա... զարքայութիւն Աստուծոյ ոչ ժառանգեն։*

իթ. *37աբ* ԻԹ. Երազք եւ տեսիլք, որ ոչ վայելեն ընդ վարդապետութեանն Քրիստոսի, եւ եկեղեցւոյ դատապարտեալ են – *Եւ եթէ յարիցէ ի միջի քում մարգարէ կամ երազահան երազոց, մի՛ լսիցէք... եւ մի՛ անասցք երազոց ձերոց, զոր դուք տեսանէք։*

լ. *37բ-9բ* Լ. Երանելեաց ուրախութիւն եւ կեանք յափտենականս – *[Պ]այծառասցին եւ իբրեւ զկայծակն, ընդ եղէգն ընթասցին... եւ որ նստի ի վերայ աթոռոյն, բնակեալ է ի նոսա։*

լա. *39բ-42ա* ԼԱ. Երդնուլ ըստ որոյ պատկանի կամ ոչ պատկանի եւ որքանեօք զանազանեօք եղանակեօք դէպ լինի – *Եւ ասէ Աբրահամ յարքայն սոդոմացւոց՝ Ձգեմ զձեռն իմ առ Աստուած բարձրեալ... եւ երդնուցուս, թէ կենդանի է Տէր ճշմարտութեամբ, իրաւամբք եւ արդարութեամբ։*

լբ. *42աբ* Երդումն ոչ է համառձակիլ – *Այլ ես ասեմ ձեզ՝ Ամենեւին մի՛ երդնուլ... զի մի՛ ի կեղծաւորութիւն ինչ անկանիցիք (տնահամար չիք)։*

լգ. *42բ-3ա* ԼԲ. Երկիւղի Աստուծոյ պտուղ շահաւէտութիւն եւ գովութիւն – *Բայց ողորմութիւն Տեառն մնայ յաւիտեանս յաւիտենից ի վերայ երկիւղ[ածաց իւրոց]... եւ մեծութիւն եւ փառք եւ կեանք։*

լդ. *43ա-5բ* ԼԳ. Երկնչելի է յԱստուծոյ եւ առաջի աչաց ունելի – *Եւ կոչեաց զնա հրեշտակ Տեառն յերկնից եւ ասէ՝ Աբրաամ, Աբրաամ... երկերո՛ւք յԱստուծոյ եւ տո՛ւք փառս նմա։*

լե. *45բ-6ա* ԼԴ. Երորդութիւն տպաւորեալ եւ բացատրեալ – *Եւ ասաց Աստուած՝ Արասցուք մարդ ըստ պատկերի... եւ Հոգին Սուրբ եւ երեքինս մի են։*

լզ. *46բ* ԼԵ. Ձգեստաւորեալք են մերկ – *Բրդեա՛ քաղցելոց զհաց քո, եւ զաղքատս անյարկս... մերկ էի եւ զգեցուցէք զիս. եւ այլն ըստ կարգի։*

լէ. *46բ-8բ* ԼԶ. Ձղջումն ճշմարիտ բարոզի – *Այսպէս ասէ Տէր զօրութեանց Աստուած Իսրայէլի՝ Ուղիղ արարէ՛ք զճանապարհս ձեր... եւ ծանի՛ր զարդարութիւնս եւ զիրաւունս Աստուծոյ։*

լը. *48բ-9ա* ԼԷ. Թողլի է մերձաւորին է ի մեզ մեղանչողին – *Յիշեա՛ զերկիւղն Աստուծոյ եւ մի՛ բարկասցիս մերձաւորին... որպէս Աստուած Քրիստոսիւ շնորհեաց ձեզ, նոյնպէս եւ դուք։*

լթ. *49աբ* ԼԸ. Ի բաց կացումն ի գինւոյ – *Խօսեցաւ Տէր ընդ Ահարօնի եւ ասէ՝ Գինի եւ ցքի մի՛ ըմպիցէք դու եւ որդիք... լցցի անդստին յորովայնէ մօր իւրոյ։*

խ. *49բ-50բ* ԼԹ. Լեզու ընտրաբար հեզացեալ – *Շատախօս լինելով ոչ զերծցիս ի մեղաց... խոտորեսցի ի չարէ եւ արասցէ զբարի։*

խա. *50բ-1ա* Ա. Լոյս է Քրիստոս – *[Ժ]ողովուրդ, որ գնայր ի խաւարի, ետես զլոյս մեծ... եւ լոյսն ճշմարիտ անդէն իսկ երեւի։*

խբ. *51բ* ԽԱ. Լոյսք են Քրիստոնեայք – *Ճանապարհք արդարոց իբրեւ զլոյս ծագին... եւ լուսաւորք յաշխարհի։*

խգ. *51բ-2ա* ԽԲ. Խմոր վատ հմտութիւնից – *Ջամենայն գոհ, զոր մատուցանիցէք Տեառն, ոչ առնիցէք ի խմորուն... փոքր մի խմոր զամենայն զանկուածն խմորէ։*

խդ. *52աբ* ԽԳ. Խնդրել յանուն Յիսուսի – *Եւ զոր ինչ խնդրիցէք յանուն իմ, արարից... ըստ կամաց նորա լսէ մեզ։*

խե. *52բ-3բ* ԽԴ. Խոստովանութիւն մեղացն էր գործոց զանազան եւ բազմակերտ – *Եւ դիցէ Ահարօն զձեռս իւր ի վերայ գլխոյ նոխազին կենդանւոյ... եւ սրբել զմեզ յամենայն անիրաւութենէ։*

խզ. *53բ-4բ* Խե. Կամք Աստուծոյ – *Ոչ ամենայն, որ ասէ ցիս, Տէ՛ր, Տէ՛ր, մտցէ յարքայութիւն երկնից... ի չար ճանապարհէն եւ զկեալն։*

խէ. *54բ-5բ* Խզ. Կենաց մարդկայնոյ կարեւութիւն եւ ունայնութիւն – *Քրտեամբք երեսաց կերիցես զհաց քո մինչեւ դարձցիս, ուստի առար... որ առ սակաւ մի երեւեալ եւ ապա<պ>կանեալ։*

խը. *55բ-7բ* Խջ. Համբերութիւն եւ երկայնմտութիւն հաւատացելոց ամենայն տառապանաց – *Մերկ իսկ եկի յորովայնէ մօր իմոյ եւ մերկանդամ դարձայց անդր[էն]... զի գալուստ Տեառն մերձեալ է (տնահամարը կրկնուած)։*

խթ. *57բ-8բ* Խէ. Համբերօղ եւ երկայնամիտ է Աստուած – *եւ ասէ Տէր Աստուած՝ Մի՛ մնասցէ ոգի իմ ի մարդկանս յաւիտեան... այլ ամենեցուն հասանիլ յապաշխարութիւն։*

ծ. *58բ-60բ* Խը. Հաւատ կենդանի, որ ի ձեռն սիրոյ գործի մեծի զօրութեան է – *եւ ահա մատուցին առ նա անդամալոյծն մի, որ դնիւր ի մահիճս... եւ որք խնդրեն գնա, լինի պարգեւատու։*

ծա. *60բ-1ա* Խթ. Հաւատ թարց գործոց ոչ արդարացուցանէ – *եւ եթէ ունիցիմ զմարգարէութիւնս եւ գիտիցեմ զխորհուրդս ամենայն եւ զամենայն գիտութիւն... եւ չամենեսին ի մեզ։*

ծբ. *61ա-2ա* [Ծ.] Հաւատոյ կենդանւոյ եւ գործ ունէի հատուցանի արդարութիւն եւ փրկութիւն – *Եւ հաւատաց Աբրահամ Աստուծոյ եւ համարեցաւ նմա յարդարութիւն... այլ մեք մտանեմք ի հանգիստն, որք հաւատացաք։*

ծգ. *62աբ* ԾԱ. Հաւատ ի հեթանոսաց եւս գիտէ Աստուած – *եւ առ երեմիայ եղեւ Բան Տեառն՝ Ե՛րթ եւ ասա՛ ցԱբգիմէլէք... եւ արուեստս տեսանէք, ոչ հաւատայք։*

ծդ. *62բ-3ա* ԾԲ. Ջհաւատացեալս ազատէ Աստուած ի կորստենէ եւ յամբարշտաց – *Եւ գի՛տ ի Մննդոց Զ., է. եւ Ը. գլուխն, զոր վասն փրկութեան Նոյի ասէ... եւ զանիրաւս պահել ի տանջանս յաւուր դատաստանի։*

ծե. *63բ-4ա* ԾԳ. Վայ ինձ՝ մեղաւորիս. Հեզութիւն – *Եւ ասէ արքայ՝ Ձի՞ կայ իմ եւ ձեր, որդիս Շարուհեայ... հեզքն են նոքայ ժառանգեսցեն զերկիր։*

ծզ. *64ա-7ա* ԾԴ. Հեթանոսաց կոչումն – *Մի՛ պակասեսցի իշխան ի Յուդայ եւ մի՛ պետ յերանաց նորա... եւ ԺԱ. գլուխն գի՛տ վասն հեթանոսաց, ասէ։*

ծէ. *67աբ* ԾԵ. Հոգին Սուրբ ուսուցանէ զմիտս – *Եւ արդ, ե՛րթ, եւ ես բացից զբերան քոյ եւ խելամուտ արարից զքեզ... եւ չէ սուտ եւ որպէս ուսուցն զձեզ կայք ի նմա։*

ծը. *67բ-8բ* ԾՋ. Հովիւ եւ առաջնորդ պարտիցին հոգի տանիլ ժողովրդոց իւրեանց – *Խելամտութեամբ ծանի՛ր զանձինս խաշանց քոց եւ հաստատեա՛ զսիրտ քո... ոչ հիւանդանամ, ո՞ գաղթակղի եւ ոչ տապանամ։*

ծթ. *68բ-71ա* ԾԷ. Հպարտութիւն արգելանի, փոխխոտորի (՞) եւ պատժի – *Եւ ցԱդամ ասէ՝ փոխանակ, զի լուար ձայն կնոջդ քոյ... զի Աստուած ամբարտաւանից հակառակ եւ այլն։*

կ. *71բ-2ա* ԾԸ. Հրեշտակաց անցումն – *Եթէ ծառայ իւրոց ոչ հաւատայցէ եւ հրեշտակաց խոստոր[ագոյնս ինչ] իմացաւ... ի դատաստանս մեծի աւուրն մշտնջենաւոր կապանօք պահեաց ի խա<ա>տարի։*

կա. *72ա-4ա* ԾԹ. Մեղք թողանին ի ձեռն Քրիստոսի – *Մնացիս որդի եւ կոչեսցես զանուն նորա Յիսուս... եւ ելոյծ զկապանս մեղաց մերոց արեամբն իւրով։*

կբ. *74ա-5ա* Կ. Ջմեռեալս արտասուել, որոյ թոյլ տացի կամ արգելցի – *[Ե]ւ վէտս ի վերայ սգոյ մի՛ առնիցէք ի մարմինս ձեր... ընդ երեկոյս հանգիցեն լալիք առաւօ՞։*

կգ. *75ա-6ա* ԿԱ. Յարութիւն մեռելոց եւ մարմնոց առ փառս փոփոխութիւն եղեալ – *Եւ ասէ ցնա՝ Ես եմ Աստուած Հօր քոյ, Աստուած Աբրահամու... որք կային առաջի աթոռոյն Աստուծոյ։*

կդ. *76աբ* ԿԲ. Յոյս ամբարշտաց ունայնասցին եւ յորս յուսան, ունայնք են ամենեւեան – *Զի յոյս ամբարշտի կորիցէ, անշէն լիցի տուն նորա... զի փառք նորա աղբեղէնք են։*

կե. *76բ-8ա* ԿԳ. Յոյս արդարոց ոչ ներժամանակական իրաց, այլ Աստուածում եւ նորին խոստմանցն հիմնի – *Յուսացին ի քեզ ամենեքեան, ոյք գիտեն... այլ յԱստուած, որ տայ զամենայն առատապէս ի վայելել։*

կզ. *78աբ* ԿԴ. Շնորհելի է եղբօրն զմեղանս, որ առ մեզ – *Յիշեա՛ զերկիւղն Աստուծոյ եւ մի՛ բարկասցիս մերձաւորե՛ն... շնորհեաց նոյնպէս եւ դուք։*

կէ. *78բ-82ա* ԿԵ. Ողորմութիւն աղքատաց ծախելի է – *Եւ եթէ արծաթ փոխ տայցէս եղբօր քում, որ աղքատ իցէ... զհիւրասիրութեան զհետ երթայցէք։*

կը. *82աբ* ԿԶ. Զար ոչ է հատուցանելի փոխանակ չարի – *Մի՛ ասիցէս, եթէ առից զվրէժ ի թշնամւոյն, այլ համբեր Տեառն... զի զօրհնութիւն ժառանգեցէք։*

կթ. *82բ-3ա* ԿԷ. Ջափ եւ կշիռ պարտին գոլ արդարոք – *Մի՛ առնէք անիրաւութիւն ի դատաստանի ի չափս եւ ի կշիռս... սակայն ընդունայն են որդիք մարդկան։*

ճ. *83ա-4բ* ԿԸ. Պահի սակս մեռելոց – *Եւ առին զոսկերս Սաւուղայ եւ Յովնաթանու եւ թաղեցին գնոսա.... զոր ինչ եւ խօսին, ոչ ու[ն]ին զվկայութիւնս ի Սուրբ գրոց։*

ճա. *84բ-6ա* ԿԹ. Պահոց յարացոյց – *Եւ էր Մովսէս առաջի Տեառն, զի. տիւ եւ զի. գիշեր հաց ոչ եկեր... յանձն արարին զնոսա Տեառն, յոր հաւատացեալն էր։*

ճբ. *86աբ* [Հ.] Պահիք եւ պահելիք լեալ – *[Ե]ւ արդ, ասէ Տէր Աստուած ձեր՝ Դարձարո՛ւք առ իս... եւ աղօթս արարեալ, եդին զձեռն ի վերայ նոցա եւ արձակեցին։*

ճգ. *86բ-7ա* ՀԱ. Պանդխտաց բարի առնելի է – *Մննդոց ԺՀ. գլուխն բովանդակ վասն Աբրահամու հիւ-*

բընկալութեան... եւ ոխս չարեաց ընկերի իւր մի՛ ոք կալցի ի սիրտս իւր։

ին. *87աբ* ՀԲ. Ջուր հալածումն անուանի – *կեցո՛յ զիս, Աստուա՛ծ, զի հասին ջուրք յանձին... զոր եհեղ վիշապն ի բերանոյ իւրմէ։*

իե. *87բ-8ա* ՀԳ. Ջուրէ համեմատին ծանօթութեանն Աստուծոյ եւ պարգեւաց Հոգւոյն Սրբոյ – *Զի լցաւ երկիր ամենայն գիտութեամբ Տեառն, իբրեւ զջուրս բազումս... բղխեսցեն ջրոց կենդանութեան։*

իզ. *88ա-90ա* ՀԴ. Սէր եղբայրական – *Ասէ Աբրահամ ցՂովտ՝ Մի՛ լիցի կռիւ ընդ իս եւ ընդ քեզ... եւ որ ոչն սիրէ, ոչ ճանաչէ զԱստուած, զի Աստուած սէր է։*

իէ. *90աբ* Սիրելոյ եւս զթշնամին – *Եթէ ոտնհար եղէ ի վերայ գլորման թշնամոյ իմոյ... այլ յաղթեա՛ բարեաւն չարին (տնահամար չիք)։*

իը. *90բ-1բ* ՀԵ. Սիրելի է Աստուած գեր բան զամենայն – *Ծննդոց ԻԲ. գլուխն վասն Իսահակայ զենմանն ասէ՝ եւ առնեմ զողորմութիւն ի հազար ազգս սիրելեաց իմոց, եւ ոյք պահեն զհրամանս իմ... մեք սիրեսցուք զԱստուած, վասն զի նախ նա սիրեաց զմեզ։*

իթ. *91բ-2ա* ՀՁ. Սուրբ եւ մաճուրճ զոլ պարտիմբ – *Ես եմ Տէր Աստուած ձեր, եւ սրբիջիք եւ սուրբք լինիջիք... եւ այլք հեթանոսք, որք ոչ գիտեն զԱստուած։*

ի. *92ա-3բ* ՀԷ. Տանջանաւ յԱստուծոյ վերադրի առ ի մեր շահեկանութեան, որով մերձենամբ առ ծանօթութիւն Աստուծոյ եւ առ փառս յաւիտենից – *Երանեալ է մարդ, զոր յանդիմանեաց Տէր... եւ խրատեմ նախանձեաց այժմ եւ ապաշխարեա՛։*

իա. *93բ-4բ* ՀԸ. Տանջանաւ տեւողաբար եւ հոգւով բերկրելով տանելիք են – *Երանի, որք հալածեալք իցեն վասն արդարութեան... մի՛ ոք ի ձէնջ չարչարիցի իբրեւ զսպանող. (գրչից ցուցում՝ Բ. թուղթ յետ գնա՛, գտանես. վերջն է)։*

իբ. *94բ-5ա* ՀԹ. Տրտնջօղ, որոց համեմատին եւ ոյք նոցին պատիժ զարհուրելիք – *Եւ ժողովուրդն տրտնջէր չարաչար առաջի Տեառն, եւ լուաւ Տէր եւ բարկացաւ... տրտնջեցին եւ կորեան ի սատակչէ անտի։*

իգ. *95ա-6բ* Ջ. Ցանկութիւն մարմնոյ խաչել, սանձել եւ մեռուցանել հրամայիմբ – *[Ջ]հետ ցանկութեան քո մի՛ գնասցես... զամենայն ի բաց ընկեսցուք եւ զմղոն կարեւորս։*

իդ. *96բ-8ա* ՁԱ. Փարթամաց ունայնութիւն եւ արհամարհութիւն, եւ զիա՞րդ ի մեծատունս ոչ է յուսալի – *Ապաքէն որպէս ի պատկերի շրջի մարդ... եւ մեծատունն հանդերձ շահիւքն իւրօք թարշամեսցի։*

իե. *98ա-100ա* ՁԲ. Քրիստոս է ճշմարիտ Որդի Աստուծոյ – *Եւ ահա ձայն յերկնից, որ ասէր՝ Դայ է Որդի իմ սիրելի... զի նա է ճշմարիտ Աստուած եւ կեանք յաւիտենական։*

իզ. *100աբ* ՁԳ. Քրիստոս առանց մեղաց – *Զի անօրէնութիւն ինչ ոչ գործեաց եւ ոչ գտաւ նենգութիւն... անարատ գտեալ ի մեղաւորաց եւ բարձրանալ քան զերկինս։*

իէ. *100բ-1բ* ՁԴ. Քրիստոս է լոյս հեթանոսաց եւ հաւրոյ աշխարհի – *Եւ արդ, դու, տո՛ւն Յակոբայ, եկայք երթիցուք ի լոյս Տեառն... լուսաւորէին զնա յամենայն ժամ եւ ճրագ ի նմա գառնն։*

ը. *101բ-2ա* ՁԵ. Քրիստոս է ճշմարիտ Հովիւ – *Իբրեւ հովիւ մի հովուեսցէ զխաշինս իւր եւ բազկաւ իւրով... ընդունիջի՛ք զանթառամ փառաց պսակն։*

ութ. *102ա* ՁԶ. Քրիստոսի յանձնարարն ամենեցուն ի Հօրէ, եւ նուաճեցան – *Ամէնայն ինչ տուաւ ինձ ի Հօրէ իմ[մ]է... ի վերայ ամենայն իրիք եկեղեցւոյ։*

ո. *102բ-3ա* ՁԷ. Քրիստոս իմեռեան վարկանի լինիլ, որ ինչ Քրիստոնէից լինի – *Զի որ մերձենայ ի ձեզ, որպէս որ ընդհարկանիցի ընդ բիբ ական իւրոյ... այլ զԱստուած, որ եւ ետ զՀոգին Սուրբ ի ձեզ։*

ոա. *103ա-5ա* ՁԸ. Քրիստոնեայ ասին սուրբ, բանզի զարբութիւն խոստովանին – *Ընդ որս եւ դուք էք կոչեցեալք Յիսուսի Քրիստոսի ամենեցուն... ողջոյն տաջիք առաջնորդաց ձերոց եւ ամենայն սրբոց։*

ոբ. *105ա* ՁԹ. Քրիստոնէից կելի, որպէս Քրիստոս եկաց – *Զի ես օրինօք օրինացն մեռայ, զի Աստուծոյ կեցից... զանձն իւր, որպէս եւ նա սրբէ։*

ոգ. *105աբ* [Ղ.] Քրիստոնեայ լիցին ըստ Քրիստոսի – *[Ե]թէ ոք զիս պաշտեսցէ, զկնի իմ եկեսցէ... զի սիրեցեր զիս յառաջ քան զլինելն աշխարհի։*

ող. *105բ-6ա* ՂԱ. Օրէն նոր Քրիստոնէից կայանայ յաւէտ ներ սիրումն – *Այլ ես ասեմ ձեզ՝ Սիրեցէ՛ք զթշնամիս ձեր... եւ ի մտաց բարեաց եւ յանկեղծաւոր հաւատոց։*

ոե. *106աբ* ՂԲ. Օրինի բնութիւն, պաշտօն եւ ներգործութիւն – *Զի ի գործեոց օրինաց ոչ արդարասցի ամենայն մարմին... վասն նորին տկարութեան եւ անշահութեան։*

ոզ. *106բ-8ա* ՂԳ. Օրինի աւանդութիւնք ի բաց բառնին ի ձեռն Քրիստոսի – *Քանզի ամենայն օրէնք եւ մարգարէք մինչեւ ցՅոհաննէս մարգարէացան... եւ կոծեսցին ի վերայ նորա ամենայն ազգք երկրի։*

ոէ. *108աբ* ՂԶ. Օր Տեառն – *Ողբացէ՛ք, զի մերձ է օր Տեառն... օր փողոյ եւ աղաղակի։ Մաղաք. Դ. Ա., Դ., եզբաս Բ. Իէ., Ա. Թեսաղ. Ե. Բ., սոքայ ամենեքեան ի վերն տե՛ս ի մէջ յայնմ բանին, որ ասէ օր վերջի եւ դատաստանի։*

ոը. *108բ-9բ* ՂԷ. Օր Տեառն եւ ժամ ոչ ումեք ծանուցեալ է – *Բայց վասն աւուրն այնորիկ եւ ժամու ոչ ոք գիտէ... աւարտ վկայութեանցս, որ ի յԱստուածշունչ գրոց ի փառս ամենասուրբ եր[ր]որդութեան, որ է աւրհնեալ անզրաւ յաւիտենիս. ամէն։ Հայր՛՛։*

Բ. *114ա-25բ, 330ա-57ա* [Ի Ձմեռան հատորէ Գրիգորի Տաթեւացւոյ]

1. *114ա-25բ* (Գլուխ ՀԳ.) Նորին fառոզ վասն խնդրոյ ի բանն Խնդրեցէ՛ք նախ զարքայութիւնն Աստուծոյ եւ զարդարութիւն նորա, եւ զայդ ամենայն յաւելցի ձեզ – *Ի ձեռնտուութենէ Հոգւոյն Սրբոյ եւ օժանդակութեամբ աղօթից ձեր կամիմ... թողցէ զանցանս մեր եւ լցուսցէ զամենայնն առհասարակ առատապէս հոգեւոր եւ մարմնաւոր բարութեամբ. եւ նմա փառք եւ գոհութիւն եւ երկրպագութիւն ընդ Հօր իւրում եւ ամենասուրբ Հոգւոյն. անզրաւ յաւիտեանս. ամէն:*

2. *330ա-3բ* (Գլուխ ՀԴ.) Նորին ի նոյն կիրակէ վասն հիւրընկալութեանն ի բանն առաքելոյ, որ ասէ՝ Ջհիւրասիրութեան զհետ երթայք – *Ի մէջ ամենայն կենդանեաց, որ զօտարն ասէ (= առէ)... եւ մեծ վնաս է մարդատեացութիւնն եւ զհիւրն անարգել. այսքան առ այս:*

3. *333բ-45բ* (Գլուխ ՀԸ.) Երկրորդ կիրակէին. Նորին fառոզ fառասնօրեա. Պահեալ զԽ. տիւ եւ զԽ. գիշեր, ապա fաղցեաւ – *Յաղագս քառասնորդաց պահոցս Ք. ինչ հարցանելի է... եւ մարդասիրութեամբ փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի վայել է փառք յաւիտեան. ամէն:*

4. *346ա-57ա* (Գլուխ ՁԱ.) Ի նոյն կիրակէն դառնեալ fառոզ վասն զղջման եւ խոստովանութեան, ի դէմս անառակ որդւոյն. Առն միոջ էին Բ. որդիք. ասէ կրտսերն ցհայր՝ Տո՛ւ ինձ բաժին ընչիցդ. եւ նա բաժանեաց զկեանսն եւ այլն – *Դէմք առակիս առ ամենակալ բնութիւն Արարչին հայի... Որով եւ ընդ որում Հօր միանգամայն եւ Հոգւոյն Սրբոյ. փառք եւ պատիւ եւ յերկրպագութիւն, յաւիտեանս. ամէն: եւ՛ (չշարունակած):*

Տե՛ս տպ. Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք fառոզութեան, որ կոչի Ձմեռան հատոր, Կ. Պոլիս, 1740:

Գ. *126ա-243բ* Համառօտ ժողովածու վասն առ ի պատրաստ գոլոյ ի պէտս մտառութեան եւ սերտողութեան բանասիրաց, ոչ իմաստնոց, այլ նմանեաց իմոց իմաստակաց եւ տգիտաց, տիմա թէ մոռացկոտաց՝ հաւաքեալ ի նուաստ Մօվսիսէ մեղսամածէ Ջուղայեցւոյ, ի թվին ՌՃԽԹ. (1695) ի փառս Աստուծոյ

Տե՛ս ձեռ. 513, 4ա-74ա: Յանկ/126ա-7ա: ա/130ա-5բ (խորագիր՝ չիք): բ-է/չիք: ը/135բ-41ա: թ/չիք: ժ/141աբ: ժա/141բ-4ա: ժբ/144ա-5ա: ժգ/145ա-7ա: ժդ/147ա-8ա: ժե/148ա-54ա: ժզ/154ա-5ա: ժէ/155ա-9ա: ժը/159ա-61ա: ժթ/161ա-3ա: ի/163ա-70ա: իա/170ա-2բ: իբ/172բ-9բ: իգ/179բ-86բ: իդ/186բ-90ա: իե/190ա-7բ: իզ/197բ-200ա: իէ/200ա-4բ: իը/204բ-8ա: իթ/208ա-9բ: լ/209բ-13բ: լա/213բ-5բ: լբ/215բ-6բ: լգ/216բ-21բ: լդ/221բ-9ա: լե/229բ-32ա: լզ/232ա-5բ: լէ/235բ-43բ:

154բ գրչից ցուցում՝ «Ո՛վ եղբայր, եթէ կամիս զսոսա մի-մի ասա՛»:

Ունի՝

– *127բ-9ա* Նախերգան fառոզի – *Սկիզբն կենաց եւ կենդանութեան արարածոց գեղն ցանկալի եւ վայելչութիւն... զլոյս շաւղաց թարգմանութեան աստուածային բանիս, որ ասէ:*

Դ. *244ա-74բ* [Գիրք, որ ասեն Բանալի մտաց՝ թարգմանեալ ի յեթովպացոց, որ է յապաշաց... տե՛ս ձեռ. 727, 267ա-95ա]

1. *244ա-7ա* Պատանեակ ոմն Յովաննէս անուն, որդի միամօր եւ յոյժ մեծատուն... լուռ եղէ, եւ դու արարեր զամենայն:

2. *247ա-8ա* Քահանայ ոմն սուրբ եւ առաքինի էր ի վանս միաբնակեցայց, եւ էր ամաց ութսունից... ըստ այնմ վասն քո մեռանիք զօր հանապազ:

3. *248բ-9բ* Կրօնաւոր ոմն ամենայն առաքինութեամբ զարդարեալ՝ պահօք եւ աղօթիւք, արտասուօք... զլեզու իւր այնպիսոյն վայրապարտ է ըստ առաքելոյն:

4. *249բ-51ա* Ի վանս կուսանաց էին կրօնաւոր կուսանք իբրեւ եօ՛. ... փառաբանեմ զԱստուած եւ զմայրն Աստուծոյ դաւանեմ:

5. *251ա-2ա* Ի վանս միաբ<ա>նակեցայց էր ոմն կրօնաւոր մանուկ տիօք... ջանային լուռ լինի մինչեւ ցմահ:

6. *252աբ* Քահանայ ոմն մատուցանէր զիրկական պատարագն... եւ ի գովեստ անուան իւրոյ, որ է աւրհնեալ:

7. *252բ-4ա* Այր ոմն հերձուածող եւ անհաւատ ոչ դաւանէր զմարմինն եւ զարիւն Քրիստոսի... այլ այնպէս կայ պատուհասեալ մինչեւ ցյաւիտեան:

8. *254ա-7ա* Մեծատուն ոմն ունէր դուստր մի միամօր երից ամաց... թէ որ անարգէ զՏէր, անարգի ի Տեառնէ:

9. *257բ-8բ* Թագուհի ոմն բարեպաշտ եւ աստուածասէր... եւ այսպիսի եղկելի մեղաւորաց Աստուած տացէ զեղջ, ամէն:

10. *259ա-62ա* Ի վանս սուրբ հօրն Փօլիայ էին կրօնաւորք իբրեւ Ըօ՛. ... ամենայն վիրաց ի փառս սուրբ Աստուածածնին, որ աւրհնեալ:

11. *262ա-4ա* Զօրական ոմն զինքն յանձն էր արարեալ սրբոյն Յոհաննու Կարապետին... հարանցն սրբոց, որ է օրհնեալ յաւիտեանս:

12. *264ա-5ա* Ի վանս սուրբ հօրն Մօրիայ էր ոմն աբեղայ, որ ոչ երբէք մտանէր յեկեղեցին... եկեղեցուն մինչեւ ցայսօր ժամանակի:

13. *265ա-6բ* Միայնեկեաց ոմն երեկօրեայ հսկէր եւ աղօթէր... բաժակ մի ջուր ցաւարտ յանուն աշակերտի ամէն ասեմ ձեզ:

14. *267ա-8բ* Եպիսկոպոս ոմն բարեբարոյ եւ հեզ, ողորմած եւ աղքատասէր... եւ փառաւորեալ փառօք յաւիտենականօք եւ փառս մատուցեալ Թագեցին զնա:

15. *269աբ* Խոստովանահայր ոմն ունէր խոստովանորդիս բազումս... որ եւ փրկեսցէ զմեզ Քրիստոս Աստուած այսպիսի ախտից. ամէն:

16. *269բ-70բ Այր ոմն գինարբոյ այնքան մոլեալ եղեւ... եւ ինքն մաշեցաւ ի տարտարոսն անքուն։*

17. *270բ-2ա Թագաւոր ոմն ունէր թշնամիս բազումս իւրայնոց... զմեզ հասանել այսպիսի շնորհաց ի փառս իւր ամէն։*

18. *272ա Կրօնաւոր ոմն առաքինի յոյժ եւ ամենայն ախտից մարմնականաց ազատ... եղեւ ոսկի մաքրութեան ի ձեռն լռութեան։*

19. *272ա-3ա Ծեր ոմն այնքան լռէր, մինչ զի զբնական խօսիցն բառքն ամենայն... եւ կայրին լռութեամբ առանձնակի ի փառս Քրիստոսի։*

20. *273ա-4բ Եղբայր ոմն մանուկ, տիօք իբրեւ ամաց Ի.ից, յոյժ արդար... եւ դեւն իբրեւ գծուխ մրրկեալ կոբեաւ ի զորութենէ Սուրբ Կարապետին, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ։*

Ե. *274բ-5ա, 276ա-310ա* Վկայութիւմ ի գրոց սրբոյն Դիոնիսիոսի. իսկ այն, որ մերձ բանին հանդէպ լուսանցիին Բենն է, նշանակէ, թէ բանս այս ի բնաբանէն է, իսկ Մենն, այսինքն թէ՝ ի մեկնիչէն – *Հայրենաւանդ լուսափայլութիւն որպէս հասանելի է մեզ... զի մի առանց պսակի մնասցեն։*

Զ. *310ա-28բ* Յայտնութիւն եւ տեսիլ Յոհաննու Աւետարանչին

1. *310ա-1բ Ահաւասիկ, որ գալոց է ընդ ամպս... այնչափ հատուցէք դմա զտանջանս եւ զսուգ։*

2. *311բ-28բ* Ծաղկաքաղ հաւաքեալ ի բանից սրբոյն Յոհաննու Ոսկերերանի աւետարանական մեկնութենէ, որ ըստ գլխոյն Յոհաննու – *Յորժամ վասն անցաւոր փառաց գհաւատս փոփոխեն... զմերժիլն ի տեսութենէն Քրիստոսի։*

Է. *328բ-9բ* [Բանք Արիստոտէլի] – *Արիստոտէլ ասէ՝ Գովելի են գեղեցիկքն... Իսկ մեղքն առանց ուսուցչի ուսեալ լինի։*

Ը. *358ա-9բ* Ի Հաւատոյ թղթէն Գէորգայ Հայոց կաթողիկոսի առ Յովաննէս պատրիարգն Աւսորոց Վասն ուրբաթազենի, զի սուտ է ամենայնի – *Արդ, եկեսցուք եւ այնք, որ զգիշեր յառաջագոյն գնէք, քան զտիւ եւ զխաւար՝ քան զլոյս... զամենեսեան յերկինս եւ ազդեց ի դժոխոցն (կրկն. 360ա, 7 տող,* Ի Հաւատոյ թղթէն Գէորգայ Հայոց կաթողիկոսի... *զգիշեր յառաջագոյն գնենք, քան զտիւ եւ զխաւարն, քան զլոյս)։*

Թ. *360ա-1ա* Յաղագս բարոզողաց – *Նաեւ նման է ջրոյ, որ զայլս սրբէ եւ ինքն աղտեղանայ... որպէս անհաւատքն, որպէս ասէ Յովհաննու, որ ոչ հնազանդի Որդւոյ (չշարունակուած)։*

Կան գրչի սրբագրումներ՝ 16ա, 85բ, 267ա եւ այլուր։

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺՀ. դ., նոտրգիր*

Ա. *1ա-8ա* [Թուղթ Դիոնէսիոսի Արիսպագացու առ Տիմոթէոս՝ աշակերտն Պօղոսի վասն մահուան Պետրոսի եւ Պօղոսի. տե՛ս Յայսմաւուրք, Կ Պոլիս, 1834, [ձառ ԺԹ.], էջ 45] (խմբագրուած) – *(սկ.) /// գլորելոց էր, եւ հաստատիչ թալկացելոց, որ պատիչ վիրաւորելոց եւ բժիշկ հիւանդաց... ընդ որում եւ պսակն ընկալարուք Քրիստոսէ Յիսուսէ Տեառնէ մերմէ, որում փառք յաւիտեանս. ամէն։*

Բ. *10ա-1ա* Համայագիր, մանուամ

1. *10ա Վասն չորից իրաց անապատանայ հոգին՝ յոչ լռելոյ, սիրելոյ զողջոյնս եւ ցանկանալոյ նիւթից եւ ագահելոյ... եւ զի աշխարհ է առաւել հոգալ զմարմնոյ քան զհոգոյ, աշխարհ է պարծել ի վերայ գործոյ։*

2. *10ա Մր է հարիւրաւորն, կ.աւորն, լ.աւորն. Պատասխան. որ ի քրիստոնեայ հարցէ ծնեալ եւ մկրտեալ ճ.աւոր է... պահք լ., աղօթք կ., ողորմութիւն ճ.։*

3. *10բ-1ա* Ափսոն կեռացաւի – *Թէ որ մարդոյ կեռիքն ցաւի... գէհէրի, տէրի, ըրքէ, տէրին պալէ։*

Գ. *109բ-12ա* [Համառօտ բաղու[ածի Աւ]ակացն Սողոմոնի՝ արարեալ ի արդիւնական եւ տիեզերալոյս վարդապետի Յովհաննես Ոսոտնեցոյ. Վասն տզրկին եւ դստերացն նորա. տե՛ս նեո. 5169, 405բ-6բ] – *[Մ]ովսէս ոչ յիշեաց բնաւ զանունն սատանայի վասն պատշաճ ժամի... Զի ոչ եւս երեւի բան մի յիշատակ շնորհաց նորայ։*

Դ. *361բ-2ա* [Տաղ] – *Սայլքն իջանէին ի լեռնէն ի Մասեաց, / եւ ի վերայ նորա գահոյք էին կազմեալ... եւ խարազան փնձեալ ծաղիկ, / եւ առաջի նորա մանկունք գեղեցիկ։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

229ա Ռվ սրբազան հայր եւ վարդապետ ճշմարտութեան, ի մէջ սուրբ աղօթիցդ յիշէ զՄկրտիչ երէցս։

243բ Կատարեցաւ ծաղկանց գրգուկս ի պէտս քարոզողաց՝ արարեալ եւ ժողովեալ ի սրբազան վարդապետին Մովսէսի, որ եւ ցանկացեալ սրբազան վարդապետին Դաւթի, եւ ծրել զսա, որ եւ ես՝ անպիտան Մկրտիչ եւեթ անուամբ քահանայս գրեցի ո՛չ դրամօք, այլ վասն հոգոյ իմոյ եւ յիշատակ ծնօղաց իմոց, որ եւ Տէր Յիսուս Քրիստոսն վայելել տացէ սրբազան վարդապետին իմոյ [Դաւթ]ի, որ վայելեսցէ զսուրբ գրգուկս. ամէն։ Արդ, գրեցաւ թվին ՌՃԽՋ. (1697), յամսեանն Հոգեմբերի Իէ. (27), ի քաղաքիս Շօշ կոչեցելոյ, որ է Ասպահան։

287ա Վա՛յ ինձ, խիստ մոլորած եմ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Բ. կազմի փեղկ՝ տե՛ս կազմ։*

2. *ԺԷ. դ., շղագիր, Վազար գրիչ*

8բ (կրկն.) Ձեռքս փտի եւ հող դառնայ,
հոգիս ի ձէնջ պանդխտանայ,
բոլոր մարմինս չորանայ
եւ գիրս անբողջ առ ձեզ մնայ։

8բ Գիրս գնաց, ձեռքս մնաց,
մարմինս փտաւ ի հող դարձաւ։

8բ ես՝ նուաստ, չնչին իբր Ղազար, որ եմ ծառայ ամենեցուն։

3. *113բ (ԺՀ դ., շղագրանման նոտրգիր) ես անարժան աբեղայ Մկրտիչ, որ եմ անուամբս քահանայ եւ ոչ գործով։ Ձայս գիրք առի ի քաղաքն Բաղէշ, որ է Գիրք վկայութեան քարոզաց։*

4. *113ա (1835, շղագիր) Այս վկայական Հին եւ Նոր կտակարանի գիրքս, ես՝* Անտօն *աբեղայս, յիշատակ երուսաղեմի, ի սուրբ* Անապատն Սեւանու, *ընդ որ խնդրի ի միաբանութեանց, ո՛չ ի վաճառ հանել եւ ո՛չ բաշխել ումէք, եւ ո՛չ իւրացուցանել, այլ ի հասարակութեան միջի պահպանել։ 1835, Յուլիսի 17,* Անտօն *աբեղայ։*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *113ա՝ սեւով ձուածիր զարդաշրջանակ, մէջը՝* «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ԱՆՏՕՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, 1828», *113ա՝ սեւով ձուածիր, կենտրոնում՝ խաչով թագ, եզրագծով՝* «ԿՆԻՔ ՍՐԲՈՅ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՍԵՒԱՆԱՅ»։

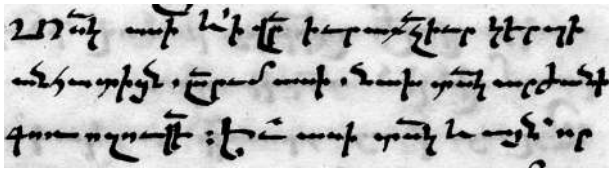
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած զարդաշրջանակով թերթիկին՝* «Անապատին Սեւանու / Հ[ա] *(ձեռքով յաւելած)՝ 77 (77՝ ջնջագիծ) / Վկայութիւն Աստուածաշունչ սուրբ գրո[ց]», Ա. կազմաստառի ելուստին սոսնձած թերթիկին՝* «ՌՃՀՋ. (1697) Մ[եսրոպ] *եպիսկոպոս», 1ա՝ «3637/97», 9ա՝* «Սեւան / *97/3637»։

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *9ա՝ «Ուր ես ամանակ, որ ես ժամանակ, սուրբ* Ստեփանոս», *9ա՝ «Սուրբ ես, Տէր, եւ ի սուրբ զյագուցեալս, եւ մեք սուրբ, վա՛յ», 19բ՝ «ննաաեորսմդն», 52բ՝ «վասն խոստովանութեան», 113բ՝ «ւոլափլերախչեա», 341բ՝ «զի եկղեց», 359բ՝ «է. խորհուրդ եկեղեցոյ, որ է մկրտութիւնն, դրոշմն, պատարագն, ապաշխարութիւնն, կարգ քահանայութեան, պսակն եւ օծումն», «արլապաօւարաաար», 362աբ՝ հայոց այբուբենի տառեր, խծբծանքներ։*

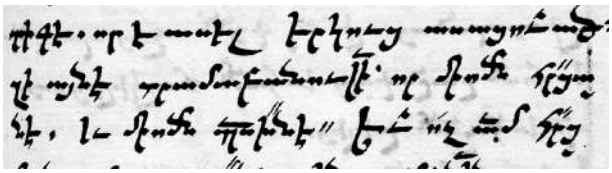
3638
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԹ. դար

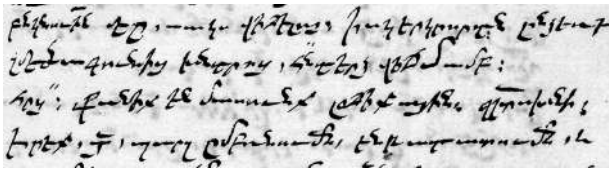
ԹԵՐԹ՝ 193. չգրուած՝ 1ա, 26բ-7բ, 68աբ, 71ա, 77ա-86բ, 94բ, 109բ, 148ա-157ա, 193բ։ ՊՐԱԿ՝ 1+1-17×12 (1՝ 13, 3՝ 2, 5՝ 10, 9՝ 11)։ ՆԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ պիպ. Ա, թ. 52, 57, 60 եւ այլուր՝ «FAVRA///», թ. 1, 55, 63, 65 եւ այլուր՝ թագակիր առիւծ, թ. 2, 6, 10, 20, 27 եւ այլուր՝ թագով պսակուած ձուածիր, մէջը կենտրոնում՝ «///R», թ. 73, 77, 82՝ թեւատարած արծիւ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×10,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր. (նմուշ՝ 5ա, 110ա), շղագրանման նոտրգիր (87ա-109ա, նմուշ՝ 87ա) գրչափոխութեամբ։ ՏՈՂ՝ (2ա-76բ)՝ 18-20, (87ա-98ա)՝ 30, (98բ-109ա)՝ 28, (110ա-93ա)՝ 18։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի՝ դոնակով. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կապոյտ ցայտկեն, պահպանուած մասամբ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+ԲԳ՝ չգրուած, լուսագծերով թուղթ, մասն կազմաստառի։



Նմուշ 5ա



Նմուշ 110ա



Նմուշ 87ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին թեթեւակի վնասուած, վրան ճաթեր, ճերմակներ, ցեցակեր, եզրերը մաշուած, կազմի միջուկը եւ կազմաստառները պատռաստուած մի քանի թերթերի սոսնձումով, կազմաստառների վրայ կան ցեցի անցքեր, զմուռսի հետքեր, լուսանցակողերն աղտոտուած. թերթերի վրայ կան աղտոտուածութեան, խոնաւութեան, թրջուածութեան եւ ցեցակերութեան հետքեր (Ա. կազմաստառ թ. 7, թ. 133 Բ. կազմաստառ), զանազան բծեր, տեղ-տեղ գրադաշտը գունափոխուած, թ. 7՝ ի մի սոսնձուած 2 թերթերից, թ. 87-97, 112-7, 119, 123, 132՝ այլ թուղթ, աւելացուած հետագայում, բուն ձեռագրի եզրերից դուրս եկած, կորացած, դուրս ելած մասերը ծոմռուած, ընդմէջ թ. 97-8ի 1 թերթ կտրած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-26ա* Ներածութիւն Պորփիւրի

Տէ՛ս ձեռ. 718, Ա., 138ա-70բ։ Նախադրութիւն/2աբ։ ա/2բ-5ա։ բ/5ա-10բ։ գ/11ա-5բ։ դ/15բ-6ա։ ե/16աբ։ զ/16բ-7բ։ է/17բ-8ա։ ը/18ա-9ա։ թ/19ա։ ժ/19աբ։ ժա/19բ-20ա։ ժբ/20աբ։ ժգ/20բ։ ժդ/20բ-1ա։ ժե/22աբ։ ժզ/22բ-3ա։

ժէ/23աբ: ժը/23բ: ժթ/23բ: ի/23բ-4ա: իա/24աբ: իբ/24բ-5ա: իգ/25ա: իդ/25աբ: իե/25բ: իզ/25բ-6ա:

Ունի՝

21ա-22ա Թիւ առէից ճնգիցդ ձայնից – *Արդ, սեռն, թէ որովք յայլոցն չորից տարբերի... որոց զչորսն, որք էին սեռին, առ այլսն յառաջացեալ ասացաք:*

Տե՛ս Գիրք Պորփիւրի, որ կոչի ներածութիւն, Մադրաս, 1793 (տե՛ս Հայ գիրը 1512-1800 թականաններին. Հայ ճնատիպ գրի մատենագիտութիւն, [կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ք. Կորկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, Հ՝՛ 895, էջ 681):

Բ. 28ա-76բ Հաւաքումն առաջնոյ մասին փիլիսոփայութեան՝ անուանեալ Լօճիգայ կամ Դիալէքդիկէ, որ է Տրամաբանութիւն փորր, որ պարունակէ զկանոնս եւ զեղանակ ուղղելոյ զմիտս ի ճանաչումն ճշմարտութեան – *Լօճիգայ կամ դիալէկդիկէ է անուն յունական, որ թարգմանի լօճիգայ... զմի մի խօսելոց եմք ի հետեւեալսդ:*

1. *30բ-47բ* Պրակ առաջին. Յաղագս եզեր եւ բաժանման նորին, թէ զի՞նչ իցէ եզրն – *Արիստոտէլ սահմանէ այսպէս. եզրն է այն, յոր լուծանի նախադրութիւնն... Թողումք իբր զփոքր ինչ պիտանացուս. այսքանս բաւեսցի (ունի 4 ենթամիաւոր՝ 31բ «Թէ զի՞նչ եւ քանի՞ պրակ իցէ նշան», 32բ «Թէ զի՞նչ իցէ եզրն մտաւորական եւ ի քանի՞ս անջատի», 36ա «Յաղագս ձայնաւոր եզրի», 37ա «Յաղագս բաժանման եզերաց ըստ պէսպէս նշանակութեանն»):*

2. *47բ-9բ* Յաղագս սահմանի եւ բաժանման – *Սահմանն է կրկին, զինչ անուն եւ զինչ իրին... մարդն է կենդանի բանական սպիտակ, զի սպիտակն է աւելորդ:*

3. *49բ-51ա* Յաղագս բաժանման – *Բաժանումն կամ ոչինչ կամ սակաւ ինչ տարբերի ի սահմանէն... եւ ի մերձաւորս իւր լիցի բաժանումն եւ ոչ ի հեռաւորս:*

4. *51բ-9բ* Յաղագս ընդհանուր եզերացն կամ հինգ բարբառոցն Պորփիւրի – *Ընդհանուր եզրն է, որ ասի զբազմաց փաղանունապէս... ըստ մերձադրութեան՝ որպէս մարդն զհանդերձս (53ա, 53բ՝ իմաստասիրական հասկացութիւնների գծագրական ծառ. 53ա՝ «Սեռ հանգոյն, սեռ եւ ստորոգագոյն ստորոգութիւն գերազանց... Աստուած, հրեշտակ եւ ///գին բանական», 53բ՝ «Ընդհանրական է այս բոլորակս ընդ ինքեան... որք ոչ ունին զսահման բոլորին իւրեանց»):*

5. *59բ-60բ* Յաղագս վերացուցման – *Վերացուցումն է որոշակի մտածութիւն բաղադրելեաց... զմիոյն միայն հրաժարեցմամբ յայլոցն: Եւ այսքան բաւեսցի յաղագս առաջին ներգործութեան մտաց մինչեւ ցայս վայր:*

6. *61ա-7բ* Յաղագս Բ.դ մտաց ներգործութեան, որ կոչի դատումն, որոյ առարկայ է նախադասութիւնն – *Միտ մեր զբազում գաղափարս ուրոյն-ուրոյն ըմբռնեալ... հակադարձիլ որպէս ի ստորեւ կարգեալս ուղղակի համանշանին:*

ա. *62ա-6ա* Յաղագս բաժանման նախադասութեան ըստ իմեեան նկատելոյ – *Ի նախադասութեան, որ ըստ ինքեան... ըստ իւրական մասանցն պարզից յարացն շարամանի:*

բ. *66ա-7բ* Յաղագս բացառնակ եւ եղանակաւոր նախադասութեան – *Բացարձակ նախադասութիւնն ի գալոյն է... որպէս ի ստորեւ կարգեալս ուղղակի համանշանին:*

7. *69ա-6բ* Յաղագս յատկութեանց նախադասութեան – *Երեքն են յատկութիւնք նախադասութեան՝ հակադրութիւն, անդրադարձումն եւ հանգիտութիւն... Երկրորդն զփոքրագոյնն, եւ երրորդ վանկքն գեզրակացութիւն (այսպէս. ունի 4 ենթամիաւոր՝ 70բ «Յաղագս հանգիտութեան նախադասութեանց», 71բ «Յաղագս հակադարձման կամ փոխարկութեան նախադասութեանց», 73ա «Յաղագս երրորդ մտաց ներգործութեան», 75բ «Յաղագս նիւթոյ եւ տեսակի հաւաքաբանութեան»):*

Գ. *87ա-98ա* Հարցումն եւ պատասխանի սակս լօճիքայի կամ դիալէկտիկէի

1. *87աբ* Գլուխ 1 – *Հարցումն. Զի՞նչ է լօճիքայն կամ դիալէկտիկէն: Պատասխանի. է արհեստ ուղղապէս վիճելոյ... ըստ ինքեան եւ ապա լուծեմք գնա:*

2. *87բ* Յաղագս կերպի գիտելոյ ի հասարակի. գլուխ Բ. 2 – *Հարց. Քանի՞ք են կերպք գիտելոյ: Պատասխանի. (Լայնապէս առեալ) երեք են... Գ. կերպ գիտելոյ:*

3. *87բ-8ա* Յաղագս սահմանի. գլուխ 3 Գ. – *Հարց. Զի՞նչ է սահմանն: Պատասխանի. է բան յայտնօղ զբնութիւն իրին... այսինքն՝ սահմանն պարտի անդրադառնալ ընդ սահմանելւոյն:*

4. *88բ-98ա* Յաղագս բաժանման – *Հարց. Քանի՞ք են զբաժանմամբ շուրջ խնդրելիք: Պատասխանի. երեք. այսինքն՝ զինչութիւն, զորքանութիւն եւ զկանոնն... զի ի սոսկ բացասականաց ոչինչ հետեւի (89ա «Պրակ 1. Ա. Յաղագս եզեր», 89բ «Յաղագս յատկութեանց եզերաց. Պրակ 2», 91ա «Երրորդ մասն փոքր տրամաբանութեան զնախադասութեան. Պրակ 1», 92ա «Զառարկութենէ կամ զնախադասութենէ. Պրակ Բ. 2», ունի՝ 94ա եւ 95բ՝ գծապատկեր, 95բ «Յաղագս անդրադարձական նախադասութեան», 96բ «Երրորդ մասն փոքր տրամաբանութեան», 97բ «Պրակ 2. Բ. Յաղագս հաւաքաբանութեան»):*

Դ. *98բ-109ա* [Յոհաննու Դամասկացւոյ ասացեալ] Յաղագս էութեան եւ պատահման՝ թարգմանեալ Բագարատ Մամիկոնեան յումարէն գրոց

Տե՛ս եւ հմմտ. ձեռ. 2332, 55բ-60ա: ա/98բ: բ/98բ-9բ: գ/99բ: դ/99բ-100ա: ե/100ա: զ/100աբ: է/100բ: ը/101ա:

թ/101աբ: ժ/101բ: ժա/101բ-2ա: ժբ/102ա: ժգ/102ա: ժդ/102ա: ժե/102ա: ժզ/102ա: ժէ/ 102ա: ժը/102ա: ժթ/102ա: ի/103ա: իա/103ա-4ա: իբ/104ա: իգ/104աբ: իդ/104բ: իե/104բ: իզ/104բ: իէ/104բ-5ա: իը/105ա: իթ/105աբ: լ/105բ: լա/105բ: լբ/105բ-6ա: լգ/106ա-7ա: լդ/107աբ: լե/107բ-8ա: լզ/108ա: լէ/108ա-9ա:

Ե. *110ա-47բ* Յաղագս տրամաբանութեան – *Տրամաբանութիւնն յունարէն ասի <u>տիալէգտիգէ</u>, որ է ասել... առ ի զանազանիլ ի նախկին անհատէն: Վերջ հինգ ձայնիս տրամաբանութեան (ունի շուրջ 15 ենթամիաւոր):*

Զ. *158ա-92ա* Մեկնութիւն խրթնաբանութեանցն տիրացու Պաղտասարին այս է իրաւապէս – *Նախ, որ ասէ, թէ (զօրեղ կապոյն), որ է սէրն... մուշամպային կամ թղթին: Վերջ կամ մեկնութեան խրատաբանութեան:*

Է. *192բ-3ա* Եւսեբիոս պատմիչն ի մէջ երորդ դպրութեան պատմութեան իւոյ ի գլուխն ԻԶ. – *Նախ որ ասէ, թէ զօրեղ կապոյն, որ է սէրն... քան զնոսա լաւ գիտեն, որք էին մերձակայ ժամանակին այնորիկ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1բ (1822, նոտրգիր) Առ ազգային բարերար վեհագնեալ աղայ Յովակիմ Լազրիչի *համալսարանն, ի նուաստ* Մանուէլ *վարդապետէ, յիշատակ վասն հոգւոյ* Սեբաստացի Յօհաննէս *արքեպիսկոպոսի՝ ի յԱմասեայ քաղաք վախճանացեալ հոգեւոր ծնօղի իմոյ: 1822, յԱպրիլ 25 (նոյնը՝ 157բ):*

Ծնթ. Շատ ուրիշ ձեռագրերի հետ միասին մտադիր է եղել նուիրել Լազարեան եեմարանին, բայց մնացել է Սեւանի անապատում:

1բ (1829, նոտրանման շղագիր) Այժմ առաքի յանապատ Սեւանու, *հեղգուցանողքն աստի հեռասցին ի խնամոցն Աստուծոյ: 1829, Նոյեմբեր:* Մանուէլ *վարդապետ:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած զարդաշրջանակով թերթիկին՝* «[Ան]ապատին Սեւանու, *Հմր», թանաքով՝ «///, Տրամաբանութիւն, 76 (ջնջագիծ)», պհպ. Ա՛ա՝ «ԺԹ. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]ս.», «Սեւան, 100/ 3638»:*

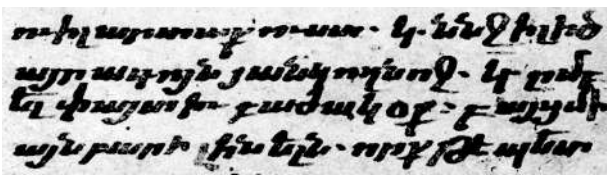
ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *Ա. կազմաստառ՝ «Դաւնռոուն (՞) սարբղս կէս ոսկի Մարիամին», պհպ. Ա՛ա՝ «րրմբնւի», 87բ՝ «ի, ա, ի»:*

3639
ՊԵՏՐՈՍ ԱՐԱԳՈՆԱՑԻ, ԳԻՐՔ ՅԱՂԱԴՍ ԱՌԱՔԻՆՈՒԹԵԱՆՑ

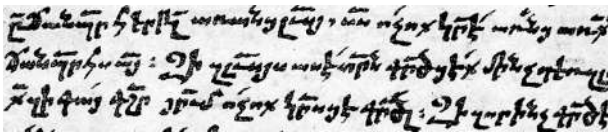
ԺԵ. դար

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՑՈՂ՝ Վարդան սրկ.:

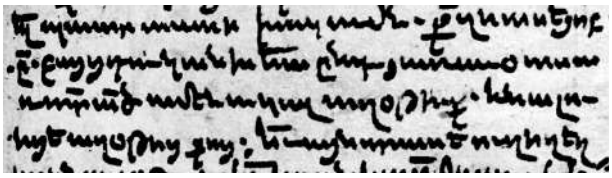
ԹԵՐԹ՝ 303+2 (կրկն.՝ թ. 101, 248). չգրուած՝ 302ա-3ա: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԻԴ×12 (Ա 11, Բ 12+1, Ի 14, ԺԸ, ԺԹ, ԻԱ, ԻԲ, ԻԳ 16, ԻԴ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (թ. 12-3՝ այլ, լուսագծերով): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13×10), միասիւն (թ. 12, 13, 61բ): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 6ա), գրչափոխութեամբ նոտրգիր (թ. 12-3*, 97ա-203բ. նմուշ՝ 12ա, 190ա), ծածկագրութիւն 268բ: ՏՈՂ՝ 38-48: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ զոյգ վարդեակաճիւմ գամերով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա (սկ.)՝ չգրած դեղնաւուն թուղթ:



Նմուշ 6ա



Նմուշ 12ա



Նմուշ 190ա

* Ծնթ. Թուղթն աւելացուած ձեռագայում եւ լրացուած այլ ձեռով. նոյն ձեռով լրացուած նաեւ բնագրի գունաթափ հատուածները, նաև՝ որոշ թերթեր (տե՛ս Վիճակ):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 1ա, 14ա, 90ա, 107բ, 134բ, 148ա, 164ա, 181բ, 269ա: Զարդագիր՝ թոչնագիր, կենդանագիր, հանգուցագիր, մարդադեմ (Զ՝ 164ա): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, շագանակագոյն, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, կազմի կաշին թեթեւակի վնասուած, վրան ցեցի անցքեր, ֆերծուածքներ եւ ճաթեր, Բ. փեղկի կաշին խոնաւութիւնից մասամբ գունափոխուած, մէջքին մօտ՝ վերին եզրը պոկուած՝ առանձնացած, դռնակը, գամերից մէկը եւ երեք կապիչներն ընկած՝ առկայ են կապիչների հիմքերը, միւս երկու գամերը հիմքից թուլացած, աստառներն աղտոտուած, հնամաշ, լուսանցակողերը աղտոտուած, հիմքին մօտ հատուածները բամբակացած, պհպ. Ա՝ ցեցի եւ գամերի անցքեր, թերթերն աղտոտուած, վրան խո-

նաւութեան, կաթիլի, թանաքի հետքեր, ցեցի անցքեր, զանազան բծեր, թանաքը տեղ-տեղ տարածուած, պատռուածքներ, եզրերը մաշուած, լրացուած այլ թղթով. թ. 12, 13, 24, 37, 48, 61, 72, 73, 85, 96, 179, 299՝ յաւելուած եւ լրացուած հետագայում, բնագրի ոչ-ոչ հատուածներ լրացնողի ձեռքով մգացրած, ոչ-ոչ մանրանկարների գոյները խամրած, գրադաշտը գունափոխուած, ոչ-ոչ հատուածներ եւ բառեր եղծուած, մասամբ անընթեռնելի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ս ձեռ. 46, Ա, 2ա-335ա: Յառաջաբան/1աբ: 1/1բ-13բ: 2/14ա-134ա: Յառաջաբան/14ա-5ա: ա/15ա-90ա: բ/90ա-107բ: Յոչբ./90աբ, Գլուխ Ա/90բ-107բ. գ/107բ-34ա. Յոչբ./107բ, ա/108ա-34ա: 3/134բ-231ա. Յոչբ./134բ-5բ, ա/136ա-48ա. բ/148ա-64ա: Յոչբ./148աբ, Գլուխ Ա/148բ-64ա. գ/164ա-81բ. Յոչբ./164աբ, Գլուխ Ա/164բ-81բ. դ/181բ-231ա. Յոչբ./181բ, Գլուխ Ա/181բ-31ա: 4/231ա-68բ: 5/268բ-301բ: Յիշատակարան թարգմանչի/չիք:*

Մնք. Համառօտ ցուցակում (Ա. էջ 1055)՝ «Գիրք առաքինութեանց, է. պարգեւաց, Ը. երանութեանց»:

* Մնք. 299բ՝ 2րդ սիւնակի 25 տողը չգրուած, բայց բնագրի պակաս չկայ:

Տե՛ս Պետրոս Առագոնացի, Գիրք առաքինութեան, Վենետիկ, տպ. Անտոնի Բորտոլիի, 1721 (հմմտ. Հայ գիրքը 1512-1800 թուականներին. Հայ հնատիպ գրքի մատենագիտութիւն, [կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ք. Կորկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, Հմ 895, էջ 681): Տե՛ս նաեւ՝ Marcus Antonius van den Oudenrijn, Linquae Haicanae Scriptores... Bernae, 1960, էջ 195-7, Հմ 467-9:

– 301բ [Մննուդք Սեթից մինչեւ Նոյ. Գլուխ ե, 6-32] *(լուացուած, դժուարընթեռնելի) – ///յայր մեր եկաց ամ/// լծ/// եւ որպս սորայ սերնդոց թ///ր եւ ԺԲ., եւ որդի նորա ենովք եկաց ամենայն Թ. հարուր եւ ե. եւթներորդ կանայն եկաց ամս Թճժ., եւ որդոնա Մաղաղեել եկ ՀճՂԱ., եւ որդ՛՛: Յարեդ եկաւ յամս Թճ///, եւ որդոյ նորա ենովք ///ճ/// ///, եւ որդոյ նորա Մաթուսաղա Թճկ///, եւ էր որդի նորա Ղամէք եճ., եւ /// եւ էր որդի Ղամեքա Նոյ՛՛ ///(անընթեռնելի):*

Ունի լս-ային սրբագրումներ՝ առուած գրչի (17ա, 20ա, 38ա եւ այլուր) եւ լրացնողի (243ա, 244ա, 263բ եւ այլուր) ձեռքով:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

203բ Տէ՛ր, ողորմեա՛, Քրիստոս ողորմեա՛յ զանարժան ոգիս, յիշեա՛ եւ ասա՛ միշտ Տէր ողորմեայ Վարդան՝ *ստացող սորայ:*

212ա (ստ. լս.)՝ Ձգրօղ Վարդանս *յիշեա՛յ. ամէն:*

*268բ Որ եւ մեզ շնորհեսցէ հացն կենաց, նոյն ի[ն]քն, որ ընդ Հօր եւ ընդ Հոգոյն կենդանէ եւ թագաւոր յաւէտ. ամէն: Կատարեցաւ գիրք եօթն պարգեւացն ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ: Ձ*Վարդան *սարկաւագս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, որ բազում աշխատեցա, եւ զիմ ընկերս՝ (ծածկագիր՝ ||||||: ա: <|>||||: ճ: <|>|||||: ժ: |: ա: |||: ճ: |||||||: ա: ||: ռ:)* «զ[Ը]նծայէս», յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս:*

* Մնք. Հաւանաբար վրիպակ է, պէտք է լինէր զ[Ը]նծայէս:

301բ Ընդ նմին եւ զիս՝ զտառապեալս զՎարդան *սարկաւագս, եւ զիմ ծնօղն՝ զԹամամն, որ բազում աշխատեցաւ վասն մարմ[ն]ո իմոյ, արժանաւորեսցէ Աստուած՝ Հայր երանութեան յաւիտենական, եւ ծոցածին իւր Քրիստոս ժառանգորդ արասցէ արքայութեանն իւրոյ եւ երանեալեացն, եւ պարգեւատու Հոգին Սուրբ կերակրեսցէ ///ան կերակրու/// յաւիտենից. ամէն:*

303բ ///անգիստ ողորմութիւն ա/// Վարդանին *ու իր ///նգանի աղօթիցն մեզ մասն /// Աստուած փրկէ զմեզ ի յամենայն չար/// լեզուէ նենգաւորութենէ փր[կեա՛ զ]իս Տէր. եղիցի, եղիցի:*

303բ ///եա զմեզ եւ մին ///:

303բ ///ան ողոր///

303բ /// յիշեա՛ զմեզ եւ մի՛ մոռանար ///, օրհնեա՛ (յետոյ 2 տող անընդունելի) ///մեա մեզ եւ օրհնեա՛ զմեզ:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա, 14ա, 48ա, 92ա՝ շրջանաձեւ կապոյտ երկգիծ բոլորակ, եզրագծով՝ «ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷԻ Ա-ՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ», ապա պարսկերէն՝ «گری قره کلیسا خلیفه» (թրգ.՝ Ղարաքիլիսայի կաթողիկոսարան)*», կենտրոնում եկեղեցի, որի տակ՝ «1901»:*

* Մնք. Կարդաց եւ թարգմանեց Քրիստինէ Կոստիկեանը:

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թերթիկին՝ «Յաղագս առաքինութեանց / 44», պհպ. Մ «21» (ջնջագիծ), «Թ[ադէի] առաք[ելոյ] վ[անք] / 34/3639», «ԺԶ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպո]ս»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *303ա՝ «Առակ, առաջին, ///ացանու///», 303բ՝ զանազան բառեր եւ տառեր:*

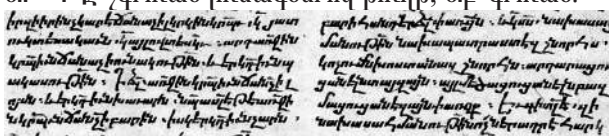
3640
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԴ. դար

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՅՈՂ՝ ֆրա Մաթէոս:

ԹԵՐԹ՝ 298. չգրուած՝ 150բ, 157աբ, 182ա, 190բ, 213ա-4բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԵ×12 (ԺԱ, ԺԳ 14, ԺԸ 6, ԻԱ 8, ԻԴ 16): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13,5×10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 14ա): ՏՈՂ՝ 39-42: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝

դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+Գ-Ջ՝ չգրուած լուսագծերով թուղթ, Ա,բ՝ գրուած:



Նմուշ 14ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – (գծանկարային). Կիսախոռան՝ 151ա: Ճակատազարդ՝ 2ա, 17ա, 39ա, 55ա, 69բ, 91բ, 108բ, 182ա, 190բ, 215ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, մարդադեմ (Գ՝ 17ա), թռչնագիր (91բ, 151ա): Գոյներ՝ կարմիր, դարչնագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. 289-98 թերթերը ԺԸ. դ. նորոգման, կազմի կաշին մաշուած, վնասուած, ճեռնուած, աստառներն աղտոտուած, զոյգ կապիչները եւ գամերն ընկած՝ առկայ են գամերի անցքերը եւ դռնակի վրայ կապիչների հիմքերը, դռնակի կաշին վրն. լս-ի ներքին մասից փոխ-ինչ պոկուած-առանձնացած. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, պիպ. Ա, Բ՝ հիմքին ամրացուած 1 կարաթելով (մէջտեղից), պիպ. Գ-Ջ եւ որոշ թերթեր՝ ցեցակեր, թերթերը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութեան, մոմի, եւ թանաքի հետքեր, զանազան բծեր, թանաքը տեղ-տեղ դժգունած, թափուած, գրադաշտը տեղ-տեղ վնասուած, որոշ հատուածներ եւ բառեր եղծուած՝ անընթեռնելի՝ 36բ, 254ա, տեղ-տեղ սեւ թանաքով վերականգնած (238բ, 239ա եւ այլուր), դժուարընթեռնելի, որոշ թերթերի վրայ առկայ մեծ եւ փոխ անցքեր-պատռուածքները նորոգուած դեղնատուն թղթով, բնագիրը վնասուած, 160բ-209ա թերթերի պրակահամարներին զուգահեռ գրիչը նոր պրակահարներ է գրել՝ ԺԳ-ԺԸ՝ համապատասխանաբար Ա-Ջ, Ա. փեղկի կազմին սոսնձած թերթիկը պոկուած՝ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-119բ* [Ալբեռտի Մեծի Համաոօտ հաւաքումն աստուածաբանական եղմարտութեան]

Տե՛ս ձեռ. 104, 2ա-397բ, 398ա: Յանկ/1բ: Յառաջաբանութիւն/2ա: 1/2ա-16բ: 2. Յանկ/16բ («... Յաղագս բաժան[ման] պարունակաց». չշարունակած, էջը չլրացրած), 17ա-38բ: 3. Յանկ/չիք, 39ա-54բ: 4. Յանկ/չիք, Նախերգան/55ա, 55ա-69ա: 5. Յանկ/69ա («...Յաղագս կապակ<ակ>ցութեան առաքինութեան». չշարունակած, էջը չլրացրած), Նախերգան/69բ, 69բ-91բ: 6. Յանկ/91բ («... Յաղագս ներգործութեան խորհրդոց». չշարունակած, էջը չլրացրած), Նախերգան/91բ, 91բ-108ա: 7. Յանկ/չիք, Նախերգան/108բ, 108բ-19բ: Յիշ. թրգմ./119բ:

Բ. *121ա-50ա* [Գիրք Բ. բնութեանց եւ մի անձնաւորութեանն ի Քրիստոս՝ ի ձեռն Յոհաննու Քոնեցւոյ եւ սուրբ Բարդուղիմեոսի եպիսկոպոսի]*:

* Ծնթ. խոռագիրը ըստ վերջնատողի (տե՛ս 150ա): Համմտ. ձեռ. 842, 1ա-144բ:

1. *121ա* Խնդրի, թէ զի՞նչ է բնութիւն եւ քանի՞ յեղանակաւ ասի – *Պատասխանի. Ասէմ, թէ անունս այս բնութիւն զբազումս նշանակէ... բնութիւնս է կատարեալ տեսակ եւ ոչ մասն տեսակի:*

2. *121ա-9բ* Խնդրի, թէ Քրիստոս է միայն մի՞ բնութիւն – *Պատասխանի. ասեմ, թէ Եւտիքէս եւ Դիոսկորոս ի Քրիստոս եդին յետ մարմնանալոյն միայն... առանց շփոթման եւ բաժանման:*

3. *129բ-31ա* Թէ զի՞նչ է անձն – *Ասեմ, թէ անձն հասարակաց առեալ... զի առաւել պատկանի Աստուծոյ կա[յ]ացութիւնն քան գո[յ]ացութիւնն:*

4. *131ա-2ա* Խնդրի, թէ որո՞վ յեղանակաւ զանազանի անձն յԸ. անաւանցս յայսցանէ ի մասնաւորէն, եւ յանհատէն, եւ յեզականէն, ի նախկին գո[յ]ացութենէն, եւ յաղընչէն, եւ ի բնութեան իւէ, եւ յենթադրութենէ, եւ ի պօստազիսէ – *Ասեմ, թէ ինն այս անուանք այ[լ] իրս ինչ պատկանին միմեանց եւ յիրս ինչ տարբերին... ի կատարել զմի բնութիւն մարդոյ:*

5. *132ա-42բ* Խնդրի, թէ որո՞վ յեղանակաւ տարբերի բնութիւնն եւ անձն – *Ասեմ՝ զչորս զայս ի վերա բնութեանս այսորիկ... յաղագս անձին եւ բնութեան տարբերութեանց այսքան եւս բաւականասցի:*

6. *142բ-50ա* Այժմ խնդրի, թէ Որդին Աստուծոյ էա՞ր զանձն մարդոյ, թէ՞ զբնութիւնն միայն – *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ առ այս կրկին են կարծիք: Առաջին կարծիքն, թէ Որդին Աստուծոյ էառ զանձն մարդոյ... իսկ բժշկութիւն բորոտին էր գործ աստուածա[յ]ին. եւ այլ այսպիսիք: Կատարեցաւ Գիրք Բ. բնութեանց եւ մի անձնաւորութեանն ի Քրիստոս ի ձեռն Յոհաննու Քոնեցւոյ եւ սուրբ Բարդուղիմեոսի եպիսկոպոսի, ի փառս Քրիստոսի, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Գ. *151ա-296ա* [Տօթն խորհրդոց գիրք Թովմայի Աքուինացւոյ]

– *151ա-5ա* Նախասացեալ նախադրութիւնք ի սրբոյն Թօմ<ա>է վարդապետէ ի կարգէ սրբոյն Դոմինիկոսի, Յաղագս է. խորհրդոց սուրբ եկեղեցւոյ, ի յԱիին Բաղմէ – *Աւրէնք Տեառն ամբիծ են եւ դարձուցանեն զհոգիս... ի լատին լեզուէ ի հա[յ] բարբառս, որով այժմ սկսցուք ի փառս Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբո[յ]:*

1. *155ա-82ա* [Յաղագս խորհրդոյ]

ա. *155ա-6բ* Ա. Նախ եւ առաջին խնդրի, թէ զի՞նչ է խորհուրդ – *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ խորհուրդ եռակի ասի... ոչ միայն նշանակեն, այլեւ պատճառեն:*

բ. *156բ-60ա* Բ. Խնդրի, թէ քանի՞ք են խորհուրդք սուրբ եկեղեցւոյ – *Պատասխանի, թէ է. են խորհուրդք... իսկ զպաշկն եւ զապաշխարութիւնն ոչ յիշէ, վասն զի կարէ լինել առանց օրհնութեան սպասաւորացն:*

գ. *160աբ* Գ. Խնդրի կարգ է. խորհրդոցն, թէ ո՞ է ի սոցանէ առաջին եւ – *Պատասխանեմ. Ասեմ, թէ կարգ կրկին կերպիւ ասի… թէ խորհուրդ մկրտութեան պատուականագոյն է, քան թէ խորհուրդ դրոշմին:*

դ. *160բ-2ա* Դ. Խնդրի, թէ խորհուրդ նոր օրինացս են պատճառ շնորհա՞ցն – *Պատասխանեմ, թէ ամենայն վարդապետք բռնադատին ասել, թէ խորհուրդք նոր օրինացս են պատճառք շնորհացն… կերպիւ ինչ պատճառ շնորհացն հոմանուներաբար, այլ ոչ իսկապէս:*

ե. *162ա-5բ* Դ.* Խնդրի, թէ խորհուրդ նոր օրինացս կացցէ՞ն ինչ զօրութիւնք հազարք – *Պատասխանեմ, թէ հարկաւոր է ասել, թէ ի խորհուրդն կան ինչ զօրութիւնք ի վեր, քան զբնութիւնս իրին… միայն իբր եւ զնիւթ ընդ վերջին կէտս բանին:*

* Ծնթ. Գրիչը սխալմամբ կրկնել է կարգային համարը:

զ. *165բ-6ա* Ե. Խնդրի, թէ ուստի՞ իցէ զօրութիւնք այնմ, ո՞րք են պատճառ շնորհաց ի խորհուրդն – *Պատասխանի ասեմ, թէ առ այսմ հարցուածս կրկին է հաստատութիւն… մասչին առ շնորհքն, առնուն զշնորհքն:*

է. *166ա-7բ* Զ. Խնդրի, թէ յետ մեղանացն պէտս ունէ՞ր խորհրդոց մարդն Ադամ – *Երեւի թէ ոչ, վասն զի ի ձեռն շնորհացն եւ զօրութեանց վերք մեղացն բժշկին… քանզի ի նմանէ է բնական ճանաչումն:*

ը. *167բ-8բ* է. Խնդրի, թէ ամենայն խորհո՞ւրդքն կացուցեալ են դեղ ընդդէմ պակասութեան ինչ – *Երեւի թէ ոչ, վասն զի ամենայն դեղ է ընդդէմ պակասութեանց… իսկ ըստ այնմ, որ են մեղք ի բաց, բառն անխորհուրդ, քան այնք, որք են մաքրողականք:*

թ. *168բ-72ա* Խնդրի, թէ ի նոր օրէնիս պա՞րտ էր կացուցանել խորհուրդս նորս – *Երեւի թէ ոչ, քանզի բնութիւնն ներգործէ որչափ եւ կարէ… յորժամ Քրիստոս զօրէնս կատարեաց:*

ժ. *172աբ* Խնդրի, թէ խորհուրդքն կա[ցուց]անի ի բանս եւ յի՞րս – *Երեւի թէ ոչ, վասն զի խորհուրդն է մի ինչ… զոր ասելով քահանայն արձակէ:*

ժա. *172բ-4ա* Խնդրի, թէ հարկաւո՞ր էր ի վերայ բնական օրինացն տալ զգրաւորական օրէնս – *Երեւի թէ ոչ, վասն զի առաջին սկզբունք գիտութեանց… եւ երբորդովն բորբոքին մարդիկ ի կատարումն օրինացն:*

ժբ. *174ա-7բ* Խնդրի, թէ յետ հին օրինացն հարկաւո՞ր էր տալ զնորս – *Պատասխանեմ եւ ասեմ այոյ. նախ, զի օրէնքն այն էր խաւար… վասն այսորիկ յետ հին օրինացն տուաւ նորս:*

ժգ. *177բ-82ա* Խնդրի, թէ Քրիստո՞ս ելից զամենայն օրէն եւ մարգարէս – *Պատասխանեմ եւ ասեմ այո, եւ ի հաւաստութիւն այսմ հարցուածոյս Գ. ինչ յայտնելոց եմք… ապա յայտ է ի նախասացելոցս, թէ ելից Քրիստոս զամենայն օրէնս եւ զմարգարէս եւ ոչ ելոյծ:*

2. *182ա-90բ* [Վասն հին օրինաց]

ա. *182աբ* Ա. Խնդրի, թէ ի դրախտին պէ՞տ էին խորհուրդքն, թէ՞ ոչ – *Երեւի թէ պէտս ունէր, զի պսակն խորհուրդ էր… այլ զոր գիտէր, եւես գործով:*

բ. *182բ* Բ. Խնդրի, թէ խորհուրդս ի ժամանակս բնական օրինացն ի պէ՞տ էր, թէ՞ ոչ – *Թուի թէ ոչ, զի յորժամ դնին խորհուրդք ի պէտս փրկութեան… զի զորս ընդգրէր, զայն առնէր:*

գ. *182բ-3ա* Գ. Խնդրի, թէ ի ժամանակս բնական օրինացն այլոց հաւատ բաւակա՞ն էր տղա[յ]ոցն ի փրկութիւն առանց արտաքին օրինաց խորհրդաւոր նշանի – *Թուի թէ ոչ, զի հաւատն է ներքին ներգործութիւն հոգոյն… եւ զՅովաննէս եւ զսուրբն կոյսն Մարիամ:*

դ. *183ա-4բ* Դ. Խնդրի, թէ օրէնիս Մովսէսի գործովք իւրով տա՞յր զշնորհս եւ կամ արդարացուցէր, թէ՞ ոչ – *Թուի թէ այոյ. Մանաւանդ ասէ՝ Խնդրեա ի կեանսն մտանել… թէ օրէնքն Հին գործովք իւրովք արդարեցուցանէին:*

ե. *184բ-5ա* Ե. Խնդրի, թէ խորհուրդ հին օրինացն սրբէ՞ր ի պղծութենէ մարմնո – *Երեւի թէ ոչ, զի ի մէջ ամենայն խորհրդոց հին օրինացն մոխիր երնջոցն ցանեալ… սեղանոյն զինքն անարժան միշտ եւ պիղծ համարի:*

զ. *185աբ* Զ. Խնդրի, թէ պատշա՞ճ էր տալ զթլփատութիւն, թէ՞ ոչ – *Թուի թէ ոչ, զի իմաստնոյ գործէ, զի զոր ինչ ի ձեռն սակաւուց… յորում ամենայն ազգ աւրհնելոց էին եւ ի մեղաց փրկելոց:*

է. *185բ* է. Խնդրի, թէ ժողովրդեանն տալ պա՞րտ էր զթլփատութիւն – *Թուի, թէ պարտ էր տալ, զի գրեալ է ի գիրս Արարածոց… ոչ էին պարտական թլփատութեանն:*

ը. *185բ-6ա* Ը. Խնդրի, թէ կանանց ազգին հրէից պա՞րտ էր տալ զթլփատութիւն – *Երեւի թէ պարտ էր տալ, վասն զի թլփատութիւնն էր դեղ սկզբնական մեղացն… որ է հասարակ դեղ արանց եւ կանանց:*

թ. *186աբ* Թ. [Վասն շաբաթու հարցումն] – *Երեւի թէ ոչ, զի պահեալ զշաբաթն մերձաւորագոյն է առ… եւ հպիլ առ բորոտն, զոր օրէնքն արգելոյր:*

ժ. *186բ-7ա* Ժ. Խնդրի, թէ Ը. օ՞րն էր պիտո[յ]ից թլփատութեան – *Երեւի թէ ոչ, զի որք ծնան յայնպիսին ոչ եղեն թլփատիլն… զի մեկուսին էին բնակեալ:*

ժա. *187ա* ԺԱ. Խնդրի, թէ թլփատութիւնն դրոշմէ՞ր կնիք ի հոգին – *Թուի թէ դնէր, քանզի յօրէնս նորս… վասն այսորիկ եւ ոչ թլփատութիւնն կրկնի:*

ժբ. *187աբ* ԺԲ. Խնդրի, թէ թլփատութիւն ֆաւէ՞ր զմեղս – *Երեւի թէ ոչ, զի ոչինչ արգելու զմուտն յարքա[յ]ութիւնն երկնից… բանայր զդուռն արքա[յ]ութեանն, քան մկրտութիւնն:*

ժգ. *187բ-8ա* ԺԳ. Խնդրի, թէ թլփատութիւն պա՞րտ [էր] խափանիլ – *Երեւի թէ ոչ, զի գրեալ է ի գիրս Արարածոցն… արքա[յ]ութիւնն, որ է տեսութիւնն Աստուծոյ:*

ժդ. *188աբ* ԺԴ. Խնդրի, թէ այլ օրինականքն պա՞րտ էր խափանիլ – *Երեւի թէ ոչ, զի որպէս ասէ Տէր մեր յԱւետարանին Մատթէի… որով առաւել լաւագոյն պահի:*

ժե. *188բ-9ա* ԺԵ. Խնդրի, թէ այժ[մ] ի ժամանակի շնորհացս կարելի՞ է պահել առանց մեղաց թլփատութիւն եւ զայլսն — *Թուի թէ այոյ, զի գործն մեզ ուսումն էր... զի ոչ ինչ օգտութիւն գործէին, այլ ոչ էին մահաբեր:*

ժզ. *189ա-90բ* ԺԶ. Խնդրի, թէ այժմ պարտի՞մք յօրինական ինչ օրինացն պահել — *Երեւի թէ պարտիմք, զի մեք հարկիմք պահել զնոր օրինաց հրամանս... թէ զոհել է, մի՛ ուտիցէք, ուրեմն զնոյն հաստատեաց:*

3. *190բ-206բ* [Յաղագս մկրտութեան]

ա. *190բ* Ա. Խնդրի, թէ մկրտութիւն Յովհաննո՞ւ խորհուրդ էր — *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ մկրտութիւնն Յովհաննու կերպիւ ինչ խորհուրդ էր... եւ կերպիւ ինչ տեսակին:*

բ. *190բ* Բ. Խնդրի, թէ ո՞րպիսիս ի տեսակաւ մկրտեր Յովաննէս — *Ասեմ, թէ այս էր ձեւ մկրտութեանն... յանուն այնմ, որ գալոցն էր:*

գ. *190բ* Գ. Խնդրի, թէ մկրտութիւնն Յովաննու յԱստուծո՞յ էր կացուցեալ, թէ՞ ի մարդկանէ միայն — *Պատասխանի. ասեմ թէ յովաննէս կացոյց զմկրտութիւնն... եւ այս կոչի մկրտութիւնն Պետրոսի:*

դ. *190բ-1ա* [Դ.] Խնդրի, թէ մկրտութիւն Յովաննու պա՞րտ էր դադարիլ յետ մկրտութեանն Քրիստոսի — *Ասեմ, թէ դադարումն մկրտութեանն Յովաննու կրկին իմանի... ունէր շարժումն պատուոյ, բայց ոչ որպէս նախ:*

ե. *191ա* [Ե.] Խնդրի, թէ մկրտութիւն Յովաննու շնորհս տա՞յր — *Ասեմ, թէ ընդհանուր բան է վարդապետացս, թէ ոչ... որով պարգեւէր շնորհս:*

զ. *191աբ* Զ. Խնդրի, թէ պատշա՞ճ էր ի մկրտութիւնն Յովաննու մկրտիլ Քրիստոսի — *Ասեմ, ըստ սուրբ վարդապետացն բանի... ապա ըմբռն էր մկրտիլ Քրիստոսի ի Յովաննու:*

է. *191բ* Է. Խնդրի, թէ պա՞րտ է բացի Քրիստոսէ այլ ոք մկրտիլ մկրտութեամբն Յովաննու — *Ասեմ, թէ պատշաճ էր բաց եւ այլոց ոմանց... եւ զանթլփատիցն սկզբնական մեղսն ոչ քաւէր:*

ը. *191բ-2ա* Ը. Խնդրի, թէ մկրտեալքն մկրտութեամբն Յովաննու պա՞րտ էին մկրտիլ մկրտութեամբն Քրիստոսի — *Ասեմ, թէ յայսմ քննութեան կրկին է կարծիք վարդապետաց... ոչ լինին օրենք հանրական:*

թ. *192ա* Թ. Խնդրի, թէ նոր օրինացս պա՞րտ էր ունել ինչ խորհուրդ — *Ասեմ, թէ այոյ, որո պատճառ է... ստուերք եւ օրինակք խափանին:*

ժ. *192ա* Ժ. Խնդրի, թէ նոր օրէնքն պա՞րտ էր դնել ինչ խորհուրդ նոր, կամ թէ բաւակա՞ն էր, զի հինն միայն մնայր — *Ասեմ, թէ պարտ էր դնել խորհուրդս նորս... որ էր ի նորս խորհուրդն, որ դնել:*

ժա. *192աբ* ԺԱ. Խնդրի, թէ խորհուրդ նոր օրինացս պա՞րտ էր յետ Ադամա մեղանացն դնել, թէ՞ յետ գալստեանն Քրիստոսի — *Ասեմ, թէ ոչ էր պատշաճ զխորհուրդս զայս կատարել ի ժամանակս բնական օրինացն... եւ ոչ ի ժամանակս բնականին եւ գրաւորականին:*

ժբ. *192բ* ԺԲ. Խնդրի, թէ խորհուրդ Նոր օրինացս ի Քրիստոսէ՞ եղեն կարգեալ — *Ասեմ, թէ ի վերայ այսր կրկին են կարծիք վարդապետացն... բայց միայն ի Քրիստոսէ, որ է Աստուած եւ մարդ:*

ժգ. *192բ-3ա* ԺԳ. Խնդրի, թէ յորո՞ւմ ժամանակի խորհուրդք նոր օրինացս ի Քրիստոսէ եղեալ եղեն — *Ասեմ, թէ խորհուրդքն երկակի եղեալ եղեն... զթողութիւն մեղաց առանց ապաշխարութեանն:*

ժդ. *193ա-4ա* ԺԴ. Խնդրի, թէ ներելի՞ փոխել ի ձեւ խորհրդոցն — *Ասեմ, թէ դնի ինչ ի ձեւ խորհրդոյն... թէ ոք մկրտէ յանունն Քրիստոսի ոչ է մկրտութիւն:*

ժե. *194ա* ԺԵ. Խնդրի, թէ խորհուրդ նոր օրինացս նշանակեա՞լ էին յօրէնսն հին — *Ասեմ, թէ խորհուրդ նոր օրինացս օրինակեալ էին յօրէնս հին... ի հաւատոցն օգնեալ ցուցանէր:*

ժզ. *194աբ* ԺԶ. Խնդրի, թէ մկրտութիւնն պա՞րտ էր, զի ջուր լինիցի — *Ասեմ, թէ պարտ էր, որ ջուր լինի... վասն պակասութեան նիւթոյն արգելի յաւետենական կենացն:*

ժէ. *194բ* ԺԷ. Խնդրի, թէ մկրտութիւնն պարտ է, զի յամենա՞յն ջուր լինիցի — *Ասեմ, թէ ամենայն ջուր, որ ունիցի բնութիւն տարեր ջրոյն... բայց պարտ է պարզ ջուր ընդրել:*

ժը. *194բ* ԺԸ. Խնդրի, թէ ի պիտո[յ]ից մկրտութեանն է ընկղմել ի ջո՞ւս — *Ասեմ, թէ ոչ, քանզի Գ. կերպիւ կարէ լինել մկրտութիւնն... եւ սոսա ոչ մեղանչէ, թէ հեղլով մկրտէ:*

ժթ. *194բ-5ա* ԺԹ. Խնդրի, թէ Գ. անգամ ընկղմելն ի պիտո՞[յ]ից մկրտութեանն է — *Ասեմ, թէ Գ. անգամ ընկղմելն, կամ հեղուլն, կամ ցանելն... Գ. անգամ ընկղմելովն լինի մի մկրտութիւն:*

ի. *195ա* Ի. Խնդրի, թէ զի՞նչ է կնիքն — *Ասեմ, թէ սուրբն Դէօնիսոս է սկիզբն, յորմէ ածանցեցաւ կնիքս այս... ըստ հաւատոցն կատարելութեան:*

իա. *195ա* ԻԱ. Խնդրի, թէ կնիքն է յէութի՞ւն հոգոյն իբրեւ յենթակայ — *Ասեմ, թէ կնիքն ոչ է յէութիւն հոգոյն, այլ նախ ի զօրութիւն նորա... կնիքն է ի զօրութիւն հոգոյն որպէս յենթակայ:*

իբ. *195աբ* ԻԲ. Խնդրի, թէ կնիքն լինի ի մի՞ զօրութիւն հոգոյն, թէ՞ ի բազումս — *Ասեմ, թէ կնիքն նախ ոչ կարէ լինել... կնիքն նախ ի մտաւոր զօրութիւնն է:*

իգ. *195բ* ԻԳ. Խնդրի, թէ կնիքն լի, մի անգամ հաստատեալ ի հոգին, ննա՞ր է ապականիլ — *Ասեմ, թէ ոչ փորձի, զի թէ կնիքն ապականէր... որով կնիքն մնա ամբողջ ի փրկեալսն եւ ի կորուսեալսն:*

իդ. *195բ* ԻԴ. Խնդրի, թէ Քրիստոս ունէ՞ր զկնիքն — *Ասեմ, թէ մերձ առ այս հարցումս կրկին է կարծիք... ըստ կարգին Մելքիսեդեկի ոչ առնմամբ այլ դնելով:*

իե. *195բ* Իե. Խնդրի, թէ խորհուրդ ևիւ օրինացն դնէի՞ զկնիքն – *Ասեմ, թէ ոչ, որոյ պատճառ է, թէ այնք խորհուրդք հին օրինացն... ապա խորհուրդք հին օրինացն ոչ տա[յ]ին զկնիքն:*

իզ. *195բ-6ա* Իզ. Խնդրի, թէ խորհուրդ մկրտութեանն տա՞ զկնիքն – *Ասեմ, թէ տա, որոյ պատճառ է... եթէ ոչ ունիցի զկնիքն Քրիստոսի, զյորմէ ճառեցաք:*

իէ. *196ա* Իէ. Խնդրի, թէ մկրտութիւնն բառնա՞ զամենայն ներգործական մեղսն – *Ասեմ, թէ մկրտութիւնն բառնա ըստ ինքեան... եւ մկրտեալքն ի յովաննէ առին զմկրտութիւնն:*

իը. *196ա* Իը. Խնդրի, թէ մկրտութիւնն բառնա՞ զամենայն պատիժ պարտուց ներգործական մեղացն – *Ասեմ, թէ այո. բառնայ, որպէս հաստատէ երանելին Ամբրոսիոս... թողի ի կեանս առանց պատժի:*

իթ. *196աբ* Իթ. Խնդրի, թէ մկրտութիւնն բառնա՞յ զամենայն պարտ եղեալ վասն սկզբնական մեղացն – *Ասեմ, թէ ի ներկայն ոչ բառնա զամենայն պատիժս... այլ առնուլ ի ներքո անկանին նորա եւ ի յօգուտ նմա կարգին:*

լ. *196բ-7ա* Լ. Խնդրի, թէ մկրտութեամբն տղա[յ]ոց ևեղեա՞լ լինի շնորհ եւ զօրութիւն – *Ասեմ, թէ ի վերայ այսմ բանի եռակի են կարծիք... ապա ունին զսէրն, որ է մայր ամենայն զօրութեանց:*

լա. *197ա* ԼԱ. Խնդրի, թէ ի չափ հասեալքն յորժա՞մ ունին ի կամս իւեանց մկրտիլ եւ ունի՞ն զօրութեամբ զմկրտութիւնն, եւ ունի՞ն ինչ շնորհ այսպիսիխս. եթէ մկրտեսցին ներգործութեամբ առաւել, ունի՞ շնորհս եւ ի զօրութիւնս – *Ասեմ, թէ այոյ, առաւելուն, քանզի առնէ... յորմէ ծնեալ լինին, ի նմանէ սնանին եւ աճեն:*

լբ. *197աբ* ԼԲ. Խնդրի, թէ մկրտութե՞նն է բանալ զդռտն արհա[յ]ութեան – *Ասեմ, թէ նորա է բանալն ոչ որպէս առաջին պատճառ... ի մկրտութեան Տեառն բացան նմա երկինքն:*

լգ. *197բ* ԼԳ. Խնդրի, թէ մկրտութիւնն հաւասա՞ր ամենեցուն շնորհն պարգեւի, որ ոչ արատաւ մերձենան առ նայ – *Պատասխանի. ասեմ, թէ նոքա, որ մատչին առ մկրտութիւնն... առաւել ունին զշնորհս:*

լդ. *197բ* ԼԴ. Խնդրի, թէ մկրտութեամբ հաւասա՞ր բառնի չարն յամենեցունց – *Ասեմ, թէ կրկին է չար. առաջին չար է մեղաց... ոչ առնուն հաւասար շնորհս ի մկրտութիւնն:*

լե. *197բ-8ա* Լե. Խնդրի, թէ տղայքն, որ են անբաւք, կարե՞ն զխորհուրդ մկրտութեանն առնուլ – *Պատասխանեմ, թէ ի հինն ի վերայ այսորիկ եղեն հերձուածք... զի ոչ ունին զհաւատն ներգործութեամբ, այլ ունակութեամբ:*

լզ. *198աբ* ԼԶ. Խնդրի, թէ զմկրտութիւնն յամեցուցանել պարտ է մինչեւ ի չափ հասակի՞ն, թէ առժամայն պարտ է տալ – *Ասեմ, թէ լաւագոյն է զմկրտութիւնն առ ժամայն տալ... ուստի փոքրագոյն օգուտ լինի:*

լէ. *198բ* ԼԷ. Խնդրի, թէ որ ի չափ հասեալ են եւ ոչ ունին զբանականութիւն, որպէս խելագար եւ բարկացօղ, եւ ի հուն, պա՞րտ է նոցա տալ զմկրտութիւն – *Ասեմ, թէ խելագարքն կամ ի ծնընդենէ ունին զցաւս զայս... բայց մկրտօղն ամաչէ:*

լը. *198բ* ԼԸ. Խնդրի, թէ անպատրաստութիւն կամացն զպատճառելին զմկրտութեանն արգելո՞ւ – *Ասեմ, թէ կրկին է պատճառելին մկրտութեանն... այն, որ ունի զհակառակ պատրաստութիւնն:*

լթ. *198բ-9ա* ԼԹ. Խնդրի, թէ զի՞նչ է անպատրաստութիւն կամացս այս, որ պատճառելի մկրտութեանն արգելու – *Ասեմ, թէ անպատրաստութիւնս այս ընդհանուր... բայց տակաւին կա ի կամս կրկնել զմեղն:*

խ. *199ա* Խ. Խնդրի, թէ ի մերժիլ խաբէութեանն, մկրտութիւնն կարէ՞ ունել զպատճառելին, որ է շնորհիւն եւ թողութիւն մեղաց – *Ասեմ՝ այոյ, որոյ պատճառ է, զի ի մերժիլ պատճառին... որ է պատճառել զթողութիւն մեղաց:*

խա. *199ա* ԽԱ. Խնդրի, թէ բաց ի մկրտութենէ ջրոյն, լինի՞ այլ մկրտութիւն – *Ասեմ, թէ յատուկ միայն մի է մկրտութիւն, որ լինի ի ջուրն... զտեղիս իւրեանց ի կէտ պիտո[յ]իցն:*

խբ. *199աբ* ԽԲ. Խնդրի, թէ մկրտութիւն ապաշխարութեանն եւ արեանն բաւակա՞ն է ի փրկութիւն առանց ջրոյ – *Ասեմ, թէ մկրտութիւն ապաշխարութեանն եւ արեանն թարց ջրոյ... եւ ոչ արեան մարտիրոսութիւնն:*

խգ. *199բ* ԽԳ. Խնդրի, թէ մկրտութիւն ապաշխարութեանն առաւե՞լ ևզօր է, քան զմկրտութիւն ջրոյն – *Ասեմ, թէ մկրտութիւն ջրոյն ունի սուրբ զօրութիւնս... նոցա պատիժ ինչ մաքրիլ ի քաւարանէն:*

խդ. *199բ* ԽԴ. Խնդրի, թէ մկրտութիւն արեանն առաւե՞լ ևզօր է, քան զմկրտութիւն ջրոյն – *Ասեմ, թէ մկրտութիւն արեանն զկնիքն ոչ շնորհէ... շնորհ պարգեւի ի մկրտութիւն արժանն քան ի ջրոյն:*

խե. *199բ* ԽԵ. Խնդրի, թէ յօրէնսն, որ տղա մեռանի թարց մկրտութեան ջրոյ կամ արեան, ունի՞ ինչ կերպի ևնարս փրկութեան այլոց հաւատովք – *Ասեմ, թէ ոչ, որոյ պատճառ է, զի առաւել պատուական է յատուկ հաւատ... ուղղելի ծնօղացն առ մանուկն:*

խզ. *199բ-200ա* ԽԶ. Խնդրի, թէ Քրիստոս ըստ այմմ, որ մարդ է, ունէ՞ր կարողութիւն թողուլ զմեղս – *Ասեմ, թէ եռակի է կարողութիւն թողուլ զմեղս... ճշմարիտ Աստուած է, ըստ այմմ էթող զմեղս:*

խէ. *200ա* ԽԷ. Խնդրի, թէ միայն կարէ մկրտիլ, ո՞ր կարգ ունի – *Ասեմ, թէ ի կէտ պիտո[յ]իցն ոչ միայն կարգաւորն... թէպէտ եւ մկրտեալն մկրտեալ իցէ:*

խը. *200ա* ԽԸ. Խնդրի, թէ մկրտիլն յատուկ գործ է սարկաւագի՞ – *Ասեմ, թէ ոչ, որոյ պատճառ է, զի կար-*

գեալ կարողութիւնս, զոր ինչ կարէ... եւ գիտիցէ մտօք մկրտիլ։

խթ. *200աբ* ԽԹ. Խնդրի, թէ ոմն կարէ՞ զինքն մկրտիլ — *Ասեմ, թէ ոչ, որոյ պատճառ է, զի բնական ծնընդեամբ ոչ ոք կարէ զինքն ծնանիլ... կրկին մկրտիլ պարտ էր ի սպասաւորէ, որպէս ասացեալ է նախ։*

ծ. *200բ* Ծ. Խնդրի, թէ չարքն կարե՞ն տալ զմկրտութիւնն — *Ասեմ, թէ չարք կարեն տալ զմկրտութիւն... թէպէտ անդամ չորացեալ է։*

ծա. *200բ* ԾԱ. Խնդրի, թէ լաւագոյն մկրտչաւ լաւագոյն տացի՞ մկրտութիւն — *Ասեմ, թէ մկրտութիւնն տուեալ ի բարոյն ոչ է բարէգոյն... բարի է ի լաւագունէն մկրտութիւնս առնուլ, քան ի վատթարէն։*

ծբ. *200բ* ԾԲ. Խնդրի, թէ չար պաշտաւնայն ի մկրտիլն մեղանչէ՞ — *Ասեմ, թէ վատթար պաշտօնեայն կարէ Բ. կերպիւ մկրտիլ... ոչ մեղանչէ պաշտօնեայն։*

ծգ. *200բ-1ա* ԾԳ. Խնդրի, թէ ընդունող մկրտութեանն ի չար մկրտչէն մեղանչէ՞ — *Ասեմ, թէ գանազանութեամբ կամ է որոշած յեկեղեցւոյ... եւ տալ թարց մեղաց զխորհուրդս։*

ծդ. *201ա* ԾԴ. Խնդրի, թէ կարէ՞ ոք առնով զմկրտութիւն ի հաճանայէ միոջէ, որ ոչ մկրտէ, եթե ոչ կաշառոք — *Զանազանութեամբ է, թէ մկրտի, կամ ի չափ հասեալ է, կամ երէխա է... իսկ զոր նախ ասացաք գերագոյն է։*

ծե. *201ա* ԾԵ. Խնդրի, թէ դեւ երեւի ի կերպ մարդոյ, կարիցէ՞ [մկր]տիլ — *Ասեմ, թէ ստի կերպ քահանայի երեւեալ կարէ ընկղմել... այսչափ բարութեան մարդկան հոգ տանէր, որ է վերտին ծնունդն։*

ծզ. *201ա* ԾԶ. Խնդրի, թէ բարի հրեշտակ՝ երեւեալ ի կերպ մարդոյ, կարէ՞ մկրտիլ — *Ասեմ, թէ բարի հրեշտակացն ոչ է տուեալ իշխանութիւն մկրտութեանն... յայնժամ պարտ է դարձեալ մկրտիլ։*

ծէ. *201ա* ԾԷ. Խնդրի, թէ կարէ՞ ոք մկրտիլ յառաջ, քան զծնանիլ ի մօրէ — *Ասեմ, թէ ոչ, որոյ պատճառ է... ապա ոչ կարելի է տալ նմա զմկրտութիւնն։*

ծը. *201աբ* ԾԸ. Խնդրի, թէ ի՞նչ մասն մանկանն երեւի յորովայնին, որպէս Յակոբ, որ ունէր գարշապարն եսաւայ, եւ զա[ւ]րա[ւ]նոր զձեռն երեւեցոյց, վասն մահուան երկիւղի մկրտեալ լինի՞ մանուկն մասամբ յառաջ, քան զկատարել ծնունդն — *Ասեմ, թէ պարտ է ներել կատարել ծննդեանն, միթէ վնաս մահու լինիցի... ես մկրտեմ զքեզ յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ։*

ծթ. *201բ* ԾԹ. Խնդրի, թէ մայր յղացեալ մեռն ի մահ, թէ պա՞րտ է հերձուլ զորովայն նորա եւ հանեալ զտղայն՝ մկրտել, քանզի երկիւղ է, թէ տղայն մեռանիցի — *Ասեմ, թէ որչափ մայրն կենդանի է, ոչ է պարտ հերձուլ զորովայնն... մինչ պատառեն զփորն եւ հանեն զտղայն։*

կ. *201բ* Կ. Խնդրի, թէ որովայն մօրն սրբի՞ պարգեւօք շնորհաց շնորհալիս առնողին — *Ասեմ, թէ ոչ միայն լինի, այլ եղեալ ոմանց որպէս երեմիաս... որպէս յայտնեաց զխայտալն յորովայնին։*

կա. *201բ-2ա* ԿԱ. Խնդրի, թէ սրբեալքն յորովայնի մօրն յետ ծննդեանն պարտի՞ն մկրտիլ — *Ասեմ, թէ սրբեալքն յորովայնի մօրն պարտին մկրտիլ... միթէ մահացին նախ քան զծնունդն։*

կբ. *202ա* ԿԲ. Խնդրի, թէ միտք մկրտողին պիտո՞ է ի մկրտութիւնն — *Ասեմ, թէ ոչ միայն ի մկրտութեանն, այլեւ յամենայն խորհուրդս... զի ներկայական միտքն ոչ է յէութենէ խորհրդոյն։*

կգ. *202ա* ԿԳ. Խնդրի, թէ ի մկրտեալն խնդրի՞ կամք կամ միտք — *Ասեմ, թէ մկրտեալն ի մկրտութիւնն Բ. ինչ առնու... կամք ընդունելոյ զշնորհսն։*

կդ. *202աբ* ԿԴ. Խնդրի, թէ ի մկրտեալն պէտք է ազա՞տ կամք, թէ՞ բաղադրեալն — *Ասեմ, թէ զոք բռնադատէն պարզ կապելով զոտս եւ զձեռս... զի յառնուլ շնորհացն խնդրի ամենեւին ազատ կամք։*

կե. *202բ* ԿԵ. Խնդրի, թէ ի մկրտեալն եւ կամ մկրտօղն խնդրի ուղի՞ղ միտք, թէ՞ բաւական է միայն միտք — *Ասեմ, թէ յայնժամ է ուղիղ միտք, յորժամ մկրտօղն եւ մկրտեալն... եւ առնու զկնիքն։*

կզ. *202բ* ԿԶ. Խնդրի, թէ ի մկրտելոյն խնդրի՞ հաւատ — *Ասեմ, թէ կրկին է հաւատ. հաւատ առանձնական... հաւատ ընդհանուր եկեղեցւոյ։*

կէ. *202բ-3ա* ԿԷ. Խնդրի, թէ ի մկրտօղն պէ՞տ է ունել զհաւատ, թէ՞ ոչ — *Ասեմ, թէ ոչ, ուստի հերձած եւ ամենայն անհաւատք... ապա ի ծածուկ իրս ինչ տայ։*

կը. *203ա* ԿԸ. Խնդրի, թէ որ մկրտի յանհաւատէն եւ ի հերձածողէն, եթէ առնո՞ւ ինչ շնորհս — *Ասեմ, թէ որ մկրտի յանհաւատէ եւ ի հերձածողէ, ոչ կորուսանէ... եւ ըստ այսմ առնէ արգելումն Հոգւոյն Սրբոյ։*

կթ. *203ա* ԿԹ. Խնդրի, թէ մկրտութիւնն կարէ՞ լինել կրկին — *Ասեմ, թէ ոչ, զի Պօղոս յԵփեսոս Գ. գլուխն ասէ... ես կու մկրտեմ զքեզ յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ։*

հ. *203աբ* Հ. Խնդրի, թէ որ որպէս խաղ առնելով զոր մկրտէ, մկրտեա՞լ է — *Ասեմ, թէ խաղն երբեմն բառնա... եթէ ոչ զոք մկրտէր, եթէ ոչ զխորատեալսն։*

հա. *203բ* ՀԱ. Խնդրի, թէ մի հաճանայ միանգամայն զբազումս կարէ՞ մկրտիլ, ասելով՝ ես կու մկրտեմ զձեզ — *Ասեմ, թէ միանգամայն զբազումս մկրտէ... եւ ես կու մկրտեմ զքեզ եւ զքեզ եւ զքեզ։*

հբ. *203բ* ՀԲ. Խնդրի, թէ բազումք կարէ՞ն միանգ[ա]մայն զմի որ մկրտիլ — *Ասեմ, թէ բազումք միանգամայն ընկղմեն զմանուկն... թէ մեք կու մկրտենք զքեզ, մկրտեալ է։*

հգ. *203բ* ՀԳ. Խնդրի, թէ ի պիտո[յ]ից մկրտութենէ ի նոյն ժամո՞ւ լինել ընկղմեալ ի ջուրն եւ ի ձեւ բանին — *Ասեմ, թէ ոչ է յէութենէ խորհրդոյն ի նոյն*

կէտ գործն… այլ մատչի բանն առ տարրն եւ լինի խորհուրդ։

ին. *203բ-4ա* ՀԴ. Խնդրի, թէ կաթիցի՞ զմունսն, որ է խառատն յառաջանա, բան զմկրտութիւնն – *Ասեմ՝ այոյ, զի Քրիստոս յառաջեցուցանէ զուսումն… ո՛չ գիտասցեն, ո՛չ տգիտասցեն զհաւատն։*

իե. *204ա* ՀԵ. Խնդրի, թէ երդմ[ն]եցուցիչն յառաջանա՞, բան զմկրտութիւնն – *Ասեմ, թէ յառաջանա ըստ սրբոց կանոնացն… նախ երդմ[ն]եցուցանի եւ ապա մկրտեսցի։*

իզ. *204աբ* ՀԶ. Խնդրի, թէ Դէօնիսիոս բաւականաբար ե՞դ զկարողութիւն մկրտութեանն – *Երեւի թէ ոչ, զի սկիզբն մկրտութեան եդ եպիսկոպոսն… փակէ զճանապարհն՝ ելեալ նմա, զի այլ մի՛ դարձցի։*

իէ. *204բ-5բ* ՀԷ. Խնդրի, թէ ձեւ մկրտութեանն թարց ապականութիւն ձեւոյն կարէ՞ լինել փոփոխումն կամ յաւելումն, կամ պակասութիւն, կամ փոխել զկարգ բանիցն, կամ յամել ի մէջ բանիցն եւ այլ ինչ ասել եւ դարձեալ առնուլ բանն – *Ասեմ ի փոփոխմանն նախ, թէ փոփոխի ինչ… սոսա ծանի՛ր եւ վասն ամենայն խորհրդոց։*

իը. *205բ* ՀԸ. Խնդրի, թէ լինի՞ Բ.՝ միսն ձեռնատու եւ միսն համր, ձեռնատուն ասէ զձեւ բանիսն եւ համրն մկրտէ, մկրտեալ է – *Ասեմ, թէ ամենեւին ոչ, զի ձեւն ինքն ցուցանէ… որ ասէ բանն եւ առնէ զգործն։*

իթ. *205բ* ՀԹ. Խնդրի, թէ տղա, որ լինի մկրտելո[յ] եւ ջուր ոչ լինի, այլ ջրհոր միայն – *Ասեմ, թէ ջրհորն լինի ի դաշտի ուրէք… զի մեռանիցի մանուկն առանց մկրտութեան։*

ի. *205բ-6բ* Ձ. Խնդրի, թէ զի՞նչ է մկրտութիւնն – *Ասեմ, թէ Դ. են մկրտութեան սահմանք… եւ զհեռի ներգործութիւնն։*

իա. *206բ* ՁԱ. Խնդրի, թէ յոռո՞ւմ ստորոգութենէ է մկրտութիւնն – *Ասեմ, թէ պարզ է ի ստորոգութիւն առնելոյն… եւ պատճառ պատճառելոյն է պատճառ։*

4. *206բ-12բ* [Յաղագս դրոշմին]

ա. *206բ-7ա* Յաղագս դրոշմին, որ մի է սայ ի յեւթանց խորհրդոց հարկաւորաց սուրբ եկեղեցոյ – *Խնդրի, թէ դրոշմն խորհուրդ է, թէ ոչ, երեւի թէ ոչ… ոչ այլ ոք եւ այս ճշմարիտ է։*

բ. *207ա* Խնդրի, թէ խորհուրդ դրոշմիս հարկաւո՞ր է ի փրկութիւն – *Պատասխանի. ասեմ, թէ Դ. են հարկաւորութիւնք… եւ ընդ հերձւածողսն է եկեղեցոյն Աստուծոյ։*

գ. *207աբ* Խնդրի, թէ խորհո՞ւրդս այս պատուական է, թէ՞ մկրտութիւնն – *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ ըստ է. կերպիւ խորհուրդ… զի դրոշմն պատուական է, քան զմկրտութիւն։*

դ. *207բ-8ա* Խնդրի, թէ խորհուրդս այս ունի՞ նիւթ – *Երեւի թէ ոչ, զի խորհուրդս այս տուեալ լինի… որպէս խոստացաւ նոցա։*

ե. *208ա-9ա* Խնդրի, թէ ըստ պատշաճի տուա՞ւ մեռոնն նիւթ խորհրդոյս այսմիկ – *Ասեմ, թէ այոյ, յոյժ պատշաճաւոր տուաւ մեռոնն նիւթ խորհրդոյս… ձէթ ձիթապտղի եւ բալասան ձէթ։*

զ. *209ա* Խնդրի, թէ հարկաւո՞ր է զնիւթ խորհրդոյս այսորիկ աւրհնել ձեռամբ եպիսկոպոսի – *Պատասխանի. ասեմ, թէ այոյ, վասն զի յայտնի է հասարակաց սովորութենէ եկեղեցւոյ… այլ ի ձեւ նիւթոյ դրոշմիս։*

է. *209ա* Խնդրի, թէ խորհուրդ դրոշմիս ունի՞ ձեւ կամ տեսակ – *երեւի թէ ոչ, վասն զի ձեռն դնելով… արդ է ձեւ խորհրդոյս այս։*

ը. *209աբ* Կնքեմ զքեզ նշանաւ սուրբ խաչիս եւ դրոշմեմ մեռոնաւս փրկական յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ – *Արդ, ձեւս այս կատարեալ է եւ ցուցանէ… է ինչ իր տուեալ ի գործութենէն Աստուծոյ։*

թ. *209բ-10ա* Խնդրի, թէ խորհուրդ սյցտու (՞) կնի՞ք – *Պատասխանի. ասեմ թէ այոյ, որոյ պատճառ է, զի ի մկրտութիւնն տուեալ լիցի կնիք… կնիք դրոշմին եւ կնիք կարգին է կնիք առնողական։*

ժ. *210աբ* Խնդրի, թէ խորհուրդ դրոշմիս տա՞ց շնորհն զայն, որ զմարդն սիրելի առնէ Աստուծոյ – *Պատասխանի. ասեմ, թէ երկակի է շնորհ… որ զմարդն սիրելի եւ բարեկամ առնէ Աստուծոյ։*

ժա. *210բ-11բ* Խնդրի, թէ ամենայն ոք կարէ՞ տալ զխորհուրդս զայս, եւ ամենայն քահանայ եւ դրոշմել, եւ եպիսկոպոս կատարէ զայս խորհուրդ – *Պատասխանի. ասեմ, թէ ամենայն դրոշմեալ, որ ոչ է քահանայ… զի ոչ կարէ ամենայն քահանայ սոսկ տալ զխորհուրդ դրոշմիս։*

ժբ. *211բ* Խնդրի, թէ Քրիստոսի պա՞տ էր առնուլ զդրոշմ եւ տղա[յ]ոց տալ եւ երիտասարդաց եւ միանգամայն աւրհնել ամենայն հասակի – *Պատասխանի. ասեմ, թէ մկրտիլ հասարակ ամենայն հասակի… վասն շնորհաց խորհրդոյս։*

ժգ. *211բ-2ա* Խնդրի, թէ պա՞տ է ումէք ի յառնուլ խորհրդոյս ունել զոք ինքեան երէ֊ցխաւոր – *Պատասխանի. ասեմ, թէ այոյ, որոյ պատճառ է, զի խորհուրդս այս… ողջ խորհրդով դրոշմիս յաղագս հիւանդացն։*

ժդ. *212ա* Խնդրի, թէ դրոշմ միայն ի ճակա՞տն պատ լինել – *Պատասխանի՝ թէ այոյ, որոյ պատճառ է, վասն զի մարդ կարէ ուրանալ… էառ մկրտութեամբն վասն այսորիկ դնի ի ճակատն։*

ժե. *212աբ* Խնդրի, թէ խորհուրդ դրոշմի պա՞տ է կրկնիլ – *Պատասխանի, թէ ոչ, որոյ պատճառ է, զի խորհուրդ յորում տուալ լինի… վասն հրամանաց եկեղեցոյ։ Կատարեցաւ խորհուրդ դրոշմիս ի փառս Քրիստոսի։*

5. *215ա-96ա* Յաղագս պսակի

ա. *215աբ* Խնդրի, թէ խորհուրդս այսոքիկ, որ այժմ կան յետ մեղանացն Ադամայ, համանգամայն պա՞տ էր կացուցանել – *Երեւի թէ այոյ, վասն զի անո-*

զորմ եւ խստասիրտ բժիշկ այն է... որ օրինացս ոչ էր պարտ կացուցանել նախ քան զմարմնանալն:

բ. *215բ* Խնդրի, թէ պա՞րտ էր համանգամայն ի մարմնանալն Քրիստոսի խորհուրդն կացուցանել — *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ ոչ, վասն զի հրաման էառ... վասն այսորիկ նախ խնդրելի է ի նշանէն:*

գ. *215բ-6բ* Խնդրի, թէ զի՞նչ է նշանն — *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ որպէս ասէ Նիկողա[յ]ոս պապն, թէ նշանն է խոստումն ապառնի պակի... բանիւն կատարէ զպսակն:*

դ. *216բ-7բ* Խնդրի, թէ յո՞րժամ կարէ ոք նշան դնել — *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ ըստ կանոնաց եկեղեցւոյն Հռոմայ... ապա սոսա յայտ է, թէ յորժամ պարտ է դնել նշան եւ առնել պսակ:*

ե. *217բ-8բ* Խնդրի, թէ ըստ ի՞նչ յեղանակի նշանն եղեալ ի՞նչ ի՞նչ — *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ եղեալ նշանն քակի ըստ Ր. տարազու... ոչ է խորհուրդ, այլ խորհրդական ինչ մկրտութեանն:*

զ. *218բ-20բ* Խնդրի, թէ զի՞նչ է պսակն — *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ պսակն եռակի սահմանի ի վարդապետաց... եւ ծանուցանեմք զնոսա ի ձեռն ոմանց պատահականաց յետնոց:*

է. *220բ-1ա* Խնդրի, թէ պսակն խորհո՞ւրդ իցէ — *Երեւի թէ ոչ, վասն զի ամենայն խորհուրդ նոր օրինացս ունի ձեւ ինչ... եւ ասէ միաւորութիւն Քրիստոսի եւ եկեղեցոյ:*

ը. *221ա-2ա* Խնդրի, թէ պա՞րտ էր զխորհուրդս զայս կացուցանել յառաջ ման զմեղին — *Երեւի թէ ոչ, վասն զի խորհուրդքն են դեղ ինչ ընդդէմ ցաւոց մեղաց... զի պսակն կացուցաւ ի յԱստուծոյ յառաջ քան զմեղքն:*

թ. *222ա-3ա* Խնդրի, թէ պսակն բնակա՞ն իցէ — *Երեւի թէ ոչ, վասն զի այն է բնական, զոր բնութիւնն ուսոյց... յայտէ, թէ պսակն բնական է:*

ժ. *223ա-4բ* Խնդրի, թէ պարզ պոռնկութիւնն մե՞ղ իցէ եւ կամ ունել զաղախինն, որ շատ կու լինի — *Երեւի թէ ոչ, վասն զի ասէր Թուլիոս, թէ իրաւունք... եւ առնուլն զաղախինն մեղք է:*

ժա. *224բ-5ա* Խնդրի, թէ պարզ պոռնկութիւնն մահո՞ւ չափ մեղ իցէ — *Երեւի թէ ոչ, վասն զի մահու չափ մեղքն պարտ է մահուամբ դատապարտիլ... եթէ ամենայն պոռնիկք ոչ ունին ժառանգութիւն յարքայութեան Աստուծոյ:*

ժբ. *225ա-6ա* Խնդրի, թէ գործ պսակին մե՞ղ իցէ միշտ — *Երեւի թէ այո, վասն զի ասէ Եսաի Հ. գլուխն, թէ անիրաւութիւնք ձեր... ոչ ապականէ զառաքինութիւնն, ապա եւ ոչ է մեղք:*

ժգ. *226ա-7ա* Խնդրի, թէ գործ պսակին արժանատո՞ր է եւ վարձատրելի՞ — *Երեւի թէ ոչ, զի Ոսկիբերանն Յոհան ասէ ի Մեկնութիւն Մաթէոսի... զի կարգաւորի բանականաւն:*

ժդ. *227աբ* Խնդրի, թէ պսակն տակաւին մնա՞ ի ներոո հրամանաց, որպէս թէ ամենեցեան պարտին ամուսնանալ եւ կամ թէ ո՞ք կարէ ուխտել զկուսութիւն — *Երեւի թէ այոյ, քանզի հրամանքն կապէ... քանզի բազում լինին ամուսնացեալքն զկուսանաքն:*

ժե. *227բ-8բ* Խնդրի, թէ յօժարութիւնն այն, որ առնէ զպսակն, իցէ յօժարութի՞ւն ի մարմնաւոր միաւորութիւնն — *Երեւի թէ այոյ, վասն զի, թէ կինն յօժարի առն այնպիսի պայմանաւ... թէ յօժարութեամբ սրտին պսակիցէ:*

ժզ. *228բ-9ա* Խնդրի, թէ պսակն տա՞ շնորհս — *Երեւի թէ ոչ, վասն զի ամենայն խորհուրդ, որ տայ շնորհս... եւ սոսա յայտնի է, թէ պսակն տայ շնորհս:*

ժէ. *229ա* Խնդրի, թէ մարմնաւոր միաւորութի՞ւնն իցէ ի կատարելութենէ եւ ի հարկաւորութենէ պսակին — *Պատասխանիմ եւ սմա, թէ կատարելութիւն իրացն կրկին է... եւ ի մարմնաւոր միաւորութենէն, որ է գործ նորին:*

ժը. *229աբ* Խնդրի, թէ սուրբ Աստուածածին պիտո՞յ էր ուխտել զկուսութիւնն — *Երեւի թէ ոչ, զի գրեալ է յՖ. օրէնքն, թէ ոչ լինի ի միջի ձերում ամուլ... պատշաճ էր կուսին Մարիամու ուխտել զկուսութիւնն:*

ժթ. *229բ-30ա* Խնդրի, թէ պատշա՞ճ էր կուսին Մարիամու առնել զպսակն — *Պատասխանիմ եւ սմա, թէ պատշաճ էր վասն բազում պատճառի... վասն այսորիկ պատշաճ էր սուրբ կուսին Մարիամու ունել զպսակն:*

ի. *230ա-1ա* Խնդրի, թէ ի մէջ Մարիամու եւ Յովսեփայ էր ճշմարիտ եւ կատարեալ պսա՞կ — *Երեւի թէ ոչ, զի չէտ կատարելութեան պսակին ոչ էր արժան թողուլ ումէք զհարսն իւր... բայց կերպիւ ինչ կատարեալ եւ կերպիւ ինչ անկատար:*

իա. *231ա-2ա* Խնդրի, թէ պսակ կուսին Մարիամու էհա՞ս երբեմն ի կատարելագոյն ծայրն — *Երեւի թէ այոյ, զի ասեմ թէ Ա. գլուխ մինչ չեւ... որ է մարմնաւոր միաւորութիւնն:*

իբ. *232աբ* Խնդրի, թէ բաժանումն առն եւ կնոջն իցէ ի բնակա՞ն օրինացն — *Երեւի թէ ոչ, զի բնական օրէնքն հասարակ է առ ամենեսեանն... վասն բարութեան ///աժանութիւն պսակին ապա ///ն բաժանութիւն պսակին է ի ///:*

իգ. *232բ-3ա* Խնդրի, թէ ի ժամանակս Մովսէսի արժա՞ն էր թողուլ զկինն — *Երեւի թէ այոյ, զի Մովսէս ոչ արգելեաց զարձակումն կանանց... յատուկ զօրութեամբն կարէ տալ հրաման առնուլ փոքրագոյն չար վասն արգելելո զմեծագոյնն:*

իդ. *233բ-4ա* Խնդրի, թէ ո՞յք էին պատճառ ի յօրէնսն Մովսեսի արձակել զկանայսն — *Պատասխանիմ եւ սմա, թէ պատճառ թոյլ տալո արձակելո զկանայսն է փախուստն ի սպանութենէ... որպէս շօշափէր ոք զմեռեալ մարմինն կամ զգոգի:*

իե. *234աբ* Խնդրի, թէ վասն պոռնկութեան արժա՞ն է (կրկն.) թողուլ զկինն — *Պատասխանեմ եւ ասմ, թէ այոյ, ուստի յայտնի է... արժան է թողուլ զկինն վասն պոռնկութեանն:*

իզ. *234բ* Խնդրի, թէ այրն կապեալ կա՞յ ընդ հրամանաւ թողուլ զպոռնկեալ կինն — *Պատասխանիմ սմա, թէ թողուլ զպոռնկեալ կինն կարգեալ է վասն զգուշացուցանելոյ... յայնժամ ոչ մեղանչէի թողուլ զկինն:*

իէ. *234բ-5ա* Խնդրի, թէ կարէ՞ այրն թողուլ զպոռնկեալ կինն յատուկ իշխանութեամբն իւրով, թէ՞ միայն դատաստանաւ եկեղեցւոյն — *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ այրն կարէ թողուլ զկին իւր կրկին կերպիւ... թէպէտ ոչ իցէ զգուշացուցել ի ծածուկ:*

իը. *235աբ* Խնդրի, թէ այրն եւ կինն հաւասա՞ր են ի բաժանումն, զի որպէս այրն կարէ թողուլ զկին պոռնկեալ, թէ՞ նոյնպէս կարէ եւ կինն թողուլ զայրն պոռնկեալ — *Պատասխանեմ եւ սմա, թէ հաւասարք են, զի որպէս կինն պոռնկեալ բեկանէ... թէպէտ կին ծայրագոյն մեղանչեաց, քան զայրն:*

իթ. *235բ-6ա* Խնդրի, թէ յետ բաժանմանս կարէ՞ այրն առնուլ այլ կին, եւ կինն՝ այր — *Պատասխանեմ եւ սմա, թէ ոչ է արժան, եւ թէ առնուցու ոչ է պակ, այլ պոռնկութիւն... եւ կինն, եթէ ելցէ յառնէ իւրմէ եւ եղիցի այլում՝ շնայ:*

լ. *236աբ* Խնդրի, թէ առնուլ բազում կանայս է ընդդէ՞մ բնական օրինացն — *Պատասխանեմ եւ սմա, թէ ունել բազում կանայս իրօք ինչ է ընդդէմ բնական օրինացն... այլեւ էր մինն միոյ:*

լա. *236բ-7բ* Խնդրի, թէ երբեմն արժան լեա՞լ է առն միում բազում կանայս ունել — *Երեւի թէ ոչ, վասն զի ասէ արս... ի ժամանակս հին օրինացն լինէր եւ ոչ ի նորս:*

լբ. *237բ-40ա* Խնդրի, թէ պակն լաւագո՞յն իցէ, քան զկուսութիւնն — *Երեւի թէ այոյ, քանզի ծառ կանաչ եւ պտղաբեր լաւագոյն է... եւ ինքն պահեաց առաւել եւս զկուսութիւնն:*

լգ. *240աբ* Խնդրի, թէ զի՞նչ է կուսութիւնն — *Պատասխանեմ եւ սմա, թէ սուրբն Ոգոստինոս այսպէս սահմանէ զկուսութիւնն... եւ յաղագս այսորիկ ոչ կարգէ զնա ընդ աւրհնեալ կուսանսն:*

լդ. *240բ-2ա* Խնդրի, թէ կուսութիւնն առաքինութի՞ւն իցէ — *Երեւի եւ ըստ ոմանց, թէ ոչ, վասն զի որոյն է ասեն ամենայն առաքինութեան ընդ միջինն... զվարձս հարիւրաւորս, ուստի եւ է առաքինութիւն կատարեալ:*

լե. *242ա-4բ* Խնդրի, թէ առաւել պատշաճ իցէ բահանայիցն ունել կանա՞յս, թէ՞ մշտնջենաւոր ողջախոհութիւն պահել — *Պատասխանեմ [եւ սմա], թէ առաւել պատշաճ է մշտնջենաւոր ողջախոհութիւն պահել... ողջախոհութիւն պահել քահանային լաւագոյն է, քան զպսակն:*

լզ. *244բ-5բ* Խնդրի, թէ կուսութիւնն մեծագո՞յն առաքինութիւն է, քան ամենայն առաքինութիւնս — *Երեւի թէ է, քանզի այն առաքինութիւն մեծ է, որով առաւել միանամք յԱստուած... խոովարար մտաց եւ արգեանց գործոցն իւրեանց:*

լէ. *245բ* Խնդրի, թէ ի պակն է իր ի՞նչ, որ անպարտ առնէ զնայ — *Երեւի թէ ոչ, վասն զի պատճառաւ սորայ գրկի յիրս ինչ բարութեանց... ուստի անպարտ առնէ զնա:*

լը. *245բ-6ա* Խնդրի, թէ պակն, որ իցէ նախկնագոյն յերիցս յայսցանէ — *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ յիր ինչ նախկնաբար կարէ լինել... եւ երկրորդ հաւատն, երրորդ խորհուրդն:*

լթ. *246ա* Խնդրի, թէ գործ պակին կարի՞ ի ձեռն երիցն այսոցիկ անպարտ լինել, որ ամենեւին ոչ իցէ մեղք — *Երեւի թէ ոչ, վասն զի այն, որ բերէ ապականութիւն, մեծագոյն բարոյն... քանզի նշանակէ զմիաբանութիւնն Քրիստոսի եւ եկեղեցւոյ:*

խ. *246աբ* Խնդրի, թէ գործ պակին կարէ՞ անպարտ լինել, առանց Գ. բարութեանս այս — *Երեւի թէ այոյ, վասն զի այն, որ շարժի ի գործ պակին... զգործ պակին ի գործոյ պոռնկութեանն, քան ասացաւ:*

խա. *247ա-9բ* Խնդրի, թէ ի դրախտն լինի՞ աճումն մարդկութեանս ի ձեռն պակին — *Երեւի ոմանց, թէ ոչ, վասն զի ասէ Դամասկացին Յոհան ի գիրս իւր զՀ. գլուխն, թէ կարէր Աստուած այլ կերպիւ բազմացուցանել... ապա յայտ է թէ նոյն թուով ծնանէին արք եւ կանայք անդ:*

խբ. *249բ-50ա* Խնդրի, թէ յօժարութիւն ի ծածուկ ներկաական (այսպէս) բանիւ առնէ՞ զպսակն — *Երեւի թէ ոչ, զի գործք մեր են ի յէութենէ խորհրդոյ... եւ առանց հրամանաց Հօրն կարէ մտանել ի կարգ:*

խգ. *250աբ* Խնդրի, թէ յոժա՞մ յաւժարի ոք առ ոմն վասն պատշաճ պատճառի պակ իցէ — *Երեւի թէ ոչ, վասն զի մի իրի մի է վախճան, իսկ պակն ունի վախճան... ի վախճանն այն առ, որն կարգէ եկեղեցին:*

խդ. *250բ-1ա* Խնդրի, թէ միթե ի զուգակցացն պարտի՞ վճարել պարտիս ի հարկաւորութենէ հրամանացն — *Երեւի թէ ոչ, վասն զի ոչ ոք արգելու ի յառնելո զմարմինն Քրիստոսի... զի առաւել համարձակ է, քան զկինն:*

խե. *251ա* Խնդրի, թէ այրն կամ կինն կարե՞ն ուխտել ուխտ ողջախոհութեան — *Առանց յօժարութեան միմեանց պատասխանեմ եւ սմա, թէ ոչ ամենեւին եւ ոչ առ ժամանակ մի... զի կարէ հետեւիլ զկնի առն իւրոյ:*

խզ. *251աբ* Խնդրի, թէ խնդրեալ զպարտս ի յաւտրս սուրբս մաճու չափ մեղանչէ՞ — *Երեւի թէ այոյ, վասն զի սուրբն Գրիգորիոս պապն ասէ... զի էր մարմին մանկանն կատարեալ, բայց միայն փոքր քանակաւ:*

խէ. *251բ-2բ* Խնդրի, թէ արգելմունքն, որ ի խորհուրդ պակին, պատշաճաբա՞ր են եղեալ — *Երեւի թէ*

ոչ, նախ վասն զի պսակն է մի յեւթանց խորհրդոցն... ընդհանրապէս ունին հունս, թէեւ մասնաւորն ոչ:

խը. *252բ-4ա* Խնդրի, թէ սխալումն ինչ արգելո՞ւ զպսակն — *Պատասխանեմ եւ սմա այոյ, եւ փորձի սոսա, զի ամենայն <զի ամենայն> ինչ որ... եթէ ոչ սխալի /// պատճառ արգելման ///ութիւն հեգի:*

խթ. *254ա-5բ* Խնդրի, թէ ծառա[յ]ութիւնն արգելո՞ւ զպսակն — *երեւի թէ ոչ, [վասն] զի ոչինչ... զի ծառա[յ]ութիւն անգիտացեալ արգելէ զնախկին գործ պսակին:*

ծ. *255բ-6ա* Խնդրի, թէ յորժամ լինին ազատ կինն եւ այրն, կարէ՞ կինն վաճառել զինքն այլոց առանց հրամանաց առն, նոյնպէս եւ այրն — *երեւի թէ ոչ, զի այն որ լինի ի խաբեութիւն եւ ի պակասութիւն... իբր եղբայրական խրատովն եւ անդրադարձիս այնմին:*

ծա. *256աբ* Խնդրի, թէ ծառայն առանց յօժարութեան տեառն կարէ՞ առնուլ պսակ — *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ այոյ, եւ փորձի եռակի... թէ ծառայն կարէ առնուլ կին առանց կամաց տեառն իւրոյ:*

ծբ. *256բ-7ա* Խնդրի, թէ զի՞նչ է ուխտն — *Պատասխանեմ եւ սմա, թէ վարդապետն Պետրոս Լոմբարտացի այսպէս սահմանէ զուխտն... բայց այսոքիկ կատարեալ քն[ն]են յամենեցունց:*

ծգ. *257աբ* Խնդրի, թէ ուխտն է միայն ի լաւագո՞յն բարոյ — *երեւի թէ ոչ, վասն զի այն, որ է ի հարկաւորութենէ... ոչ է պարտ ունել մեզ զանւանս:*

ծդ. *257բ-8ա* Խնդրի, թէ այն, որ ոչ է ընդ իւր իշխանութեամբն, կարէ՞ ուխտել — *Պատասխանեմ եւ սմա, թէ ոչ եւ պատճառ ի սոսա, զի ոչ է արժան... այլ ոչ կինն առանց առն:*

ծե. *258ա-9ա* Խնդրի, թէ որպէ՞ս բաժանի ուխտն — *Պատասխանեմ եւ սմա, թէ եռակի բաժանի ուխտն... թէ առողջանա, պարտի գնալ, ապա թէ ոչ՝ ոչ:*

ծզ. *259աբ* Խնդրի, թէ ուխտն ֆակի՞ կերպիւ հանդիսաւորի — *Պատասխանեմ եւ սմա, թէ ամենայն ինչ յայնմանէ հանդիսաւորի, որ տա զկատարելագոյն իւր... մշտնջենաւոր բանիւ կամ նշանիւ:*

ծէ. *259բ-60ա* Խնդրի, թէ ուխտն այնպէս կապէ, զի մի՞շտ լինի պահել զնայ — *երեւի թէ ոչ, զի թէ ոք կին արասցէ... մի՛ գայցեն մշտնջենաւոր արգելումն:*

ծը. *260աբ* Խնդրի, թէ պարզ ուխտն զեղեալ պսակն ֆակէ՞ — *երեւի թէ այոյ, վասն զի պնդագոյն կապէ ուխտն, քան զպսակն... նախ քան զառնել պսակին:*

ծթ. *260բ-1ա* Խնդրի, թէ ուխտ հանդիսի զեղեալ պսակն ֆակէ՞ — *երեւի թէ ոչ, վասն զի երդումն յաւելեալ ի վերայ պարզ ուխտին... իսկ պարզն միայն արգելէ զլինելն:*

կ. *261ա-2ա* Խնդրի, թէ հրաման կարի՞ տալ զեղեալ ուխտ եւ ոչ առնե՞լ — *[ե]րեւի թէ ոչ, վասն զի կատարեալ զուխտն է ի բնական օրինացն... ապա եւ յողջախոհութիւնն եւս:*

կա. *262ա* Խնդրի, թէ իւրաքանչիւր առաջնորդ կարէ՞ հրաման տալ ուխտին, թէ՞ միայն վեհագոյն առաջնորդն — *Պատասխանեմ եւ սմա, թէ որպէս են գործք ինչ ի մարգկա[յ]ին մարմինս... որպէս են ուխտ կարգաց եւ նմանք սոցին:*

կբ. *262աբ* Խնդրի, թէ ուխտն կարէ՞ փոխիլ — *երեւի թէ ոչ, վասն զի գրեալ է ի Ղեւտացի է. գլուխ, եւ թէ յանասնոց... եւ գնալ ի սուրբս եւ նմանք սոցին:*

կգ. *262բ* Խնդրի, թէ որ յատուկ իշխանութեամբ կարէ՞ փոխիլ զուխտս — *Պատասխանեմ եւ սմա, թէ ոչ, վասն զի ամենայն ուխտ լինի յԱստուած... հրամանաց առաջնորդին իւրոյ:*

կդ. *262բ-3բ* Խնդրի, թէ կուսանաց, որ ուխտէն զողջախոհութիւնն, պա՞րտ է տալ առանձնական fօղս ի վերայ կանանց, որ ոչ են կու[ս]անք — *երեւի թէ ոչ, վասն զի ուխտ ողջախոհութեանն եւ կուսութեանն հաւասարակ է ամենեցուն... որպէս զանուն կուսութեանն, ի յանուն ողջախոհութեանն:*

կե. *263բ-4ա* Խնդրի, թէ որ յետ արարեալ պսակին, նախման զմարմնաւոր միաւորութիւնն առնէ՞ ուխտ հանդիսի ողջախոհութեան մտանել ի կարգ, կինն նորա կարէ՞ առնել այլ այր — *երեւի թէ ոչ, վասն զի յորժամ հաւասար ուխտէն կինն եւ այրն ողջախոհութիւն... եւ այժմ զառաջիկայս մեզ, թէ զինչ է գայթակղութիւնս:*

կզ. *264աբ* Խնդրի, թէ զի՞նչ է գայթակղութիւն — *Պատասխանեմ եւ սմա, թէ այսպէս սահմանեն զգայթակղութիւնն. գայթակղութիւն է բան կամ գործ ոչ ուղիղ տալ պատճառ... առին պատճառ գայթակղութեան ի չարութենէ սրտից իւրոց:*

կէ. *264բ-5ա* Խնդրի, թէ մի՞շտ մեղ իցէ գայթակղութիւն — *երեւի թէ ոչ, վասն զի ոչինչ մեզք է հարկաւոր, իսկ գայթակղութիւն է հարկաւոր... առանց մահու չափ մեղաց կամ ներելի, որպէս վերոյ ցուցաւ:*

կը. *265ա-6ա* Խնդրի, թէ ի բաց դնելի է զնշմարտութիւնն վասն գայթակղութեա՞ն — *երեւի թէ այոյ, զի ի յառակ որոմանն ասէ սուրբն Հռոստինոս, թէ բազմութիւնք իցէն ի մեղս... զանձն կորուսանել զիւր վասն այլոյ ումեք:*

կթ. *266աբ* Խնդրի, թէ խրատն ի բաց թողլի է վասն գայթակղութեա՞ն — *երեւի թէ այո, վասն զի ասէ սուրբն Ջերոնիմոս, թէ իր ինչ, որ կարէ լինել... յորժամ ընդ թողուլն քակի ճշմարտութիւն վարուցն:*

ժ. *266բ-8բ* Խնդրի, թէ ինչ մարմնաւոր ի բաց թողլի է վասն գայթակղութեա՞ն — *երեւի թէ այոյ, վասն զի առաքեալքն, որ սերմանէին... թէպէտ իցեն բարութիւն մարմնաւոր եւ կամ հոգեւոր:*

ժա. *268բ-9ա* Խնդրի, թէ սահման արիւնակցութեանն, զոր դնի յոմանց, իցէ պատշաճաւորէ այս արիւնակցութիւն էական զանձանց ի նոյն արմատոյ իջեալ մարմնաւոր ծնընդեա՞մբ — *երեւի թէ ոչ, վասն*

[զ]ի [մար]գ ի նոյն արմատոյ իջանէ... վասն այսորիկ է ի մարդիկ կապ արիւնակցութեան, եւ ոչ յանասունս:

ԻԲ. *269ա-71բ* Խնդրի, թէ արիւնակցութիւն պատշաճապէս զանազանի՞ գիծս եւ յատիճանս – *երեւի թէ ոչ, վասն զի ի սահման գծի արիւնակցութեան... Պետրոս ոչ կարէ ///դուստրն ///:*

ԻԳ. *271բ-2ա* Խնդրի, թէ արիւնակցութիւնն արգել[է՞] զպսակն ի բնական օրինացն – *երեւի թէ ոչ, վասն զի ոչինչ կին կարէ մերձաւորագոյն... եւ նմանիլ վատթարագոյն անասնոց:*

ԻԴ. *272ա-3ա* Խնդրի, թէ եկեղեցի ունի՞ կարողութիւն կարգել, զի աստիճան արիւնակցութեանն արգելոյր զպսակն մինչեւ ի Դ. աստիճանս ի ներս փակելով – *երեւի թէ ոչ, զի գրեալ է Մատթէոս ԺԲ. գլուխն, թէ զոր Աստուած... չարն ի սեռս խորհրդոյ առանց զղջման գործօղին:*

ԻԵ. *273աբ* Խնդրի, թէ հոգեւոր ազգականութիւնն արգելո՞ւ զպսակն – *երեւի թէ ոչ, վասն զի այն, որ ոչ ներհակի պսակին... վասն այսորիկ երկոքինն կարեն արգելուլ զպսակն:*

ԻԶ. *273բ-4բ* Խնդրի, թէ հոգեւոր ազգակցութիւնն միայն ի մկրտութենէ պատճառի՞ն յառաջ գայ – *երեւի թէ այոյ, վասն զի որպէս մարմնաւոր ազգակցութիւնն... որպէս զ///ր դուստր իւր, զոր մկրտեաց:*

ԻԷ. *274բ* Խնդրի, թէ լինի՞ հոգեւոր ազգակցութիւն ի մէջ կնոջ եւ սանին – *երեւի թէ ոչ, վասն զի ի մարմնաւոր ծնունդն լինի արիւնակցութիւն միայն... յորժամ այլ ոք ոչ լինի:*

ԻԸ. *274բ-5ա* Խնդրի, թէ հոգեւոր ազգակցութիւնն անցանի՞ յառնէն առ կինն – *Պատասխանի. ասեմ թէ հոգեւոր ազգակցութիւնն անցանի... ի բազում պատճառաց կարէ լինել կրկին մայր:*

ԻԹ. *275աբ* Խնդրի, թէ հոգեւոր ազգականութիւնն հարէն անցանի՞ առ որդին – *Պատասխանիմ եւ ասա, թէ հոգեւոր ազգակցութիւնն ի հօրէն անցանի առ որդին, բայց... եւ զերկու համահարց ասասցի առ կինն:*

Ի. *275բ-6ա* Խնդրի, թէ զի՞նչ է որդեգրութիւնն – *Պատասխանիմ եւ ասա, թէ սոսա սահմանի որդեգրութիւնն... սահման օրինաւոր ազգակցութեանս պատշաճաւոր է, որպէս ասացաւ:*

ԻԱ. *276բ* Խնդրի, թէ յորդեգրութենէն երեւի՞ /// ինչ որ արգելու զպսակն – *երեւի [թէ] ոչ, վասն զի խնամք հոգեւոր պատուականագոյն... այլ զի յեկեղեցւոյ հաստատեալ է:*

ԻԲ. *276բ-7ա* Խնդրի, թէ օրինական ազգակցութիւնն բանի՞ տեսակ ունի – *Պատասխանիմ, թէ Գ. Ա. է ընդ որդեգրողն... որ են ընդ իշխանութեամբ նորա:*

ԻԳ. *277աբ* Խնդրի, թէ ո՞րք են մեղքն այնոքիկ, որ արգելեն զպսակն – *Պատասխանի. ասեմ, թէ բազում են մեղք... եւ սոսա է ի կանոնաց եկեղեցւոյ:*

ԻԴ. *277բ-8ա* Ի վեցերորդ արգելմանէն հինգ ինչ խնդրելի է. նախ թէ հաւատացեալն ընդ անհաւատին կարէ՞ առնել պսակ, այսինքն՝ որ է այլափառութիւն – *երեւի թէ այոյ, վասն զի յօսեփ եդ պսակ ընդ դստեր քրմոյն... ոչ է պսակ թէ[պէտ] եւ հաւատ ճշմարիտ ունիցի:*

ԻԵ. *278ա-9ա* Երկրորդ խնդրի, թէ ի մէջ անհաւատիցն լինի՞ պսակ – *երեւի թէ ոչ, զի պսակն է խորհուրդ եկեղեցւոյ, այլեւ մկրտութիւնն դուռն է խորհրդոց... ոչ ազատին ի մեղաց, եթէ վերստին ի Քրիստոս ոչ ծնանին:*

ԻԶ. *279աբ* Խնդրի, եթէ nf եկեալ ի հաւատ, կարէ՞ մնալ ընդ կնոջ անհաւատի, եթէ ոչ կամիցի գալ ի հաւատս – *երեւի թէ ոչ, վասն զի ուր է վնաս, պարտ է զնոյն զգուշութիւնն կացուցանել... եթէ կամիցի կինն դառնալ ի հաւատս իւր:*

ԻԷ. *279բ-80ա* Զորրորդ խնդրի, թէ նոր հաւատացեալն կարէ՞ զանհաւատ կին թող[ուլ], որ ոչ կամիցի համաբնակել ընդ առն առանց հա[յ]հո[յ]ութեան Քրիստոսի հաւատոցն – *երեւի թէ ոչ, զի պնդագոյն է կապ կնոջն առ այրն, քան ծառա[յ]ին առ տէրն... հաւատացեալ հօր նորա պարտ է տալ զորդիսն:*

ԻԸ. *280ա-1բ* Հինգերորդ խնդրի, թէ հաւատացեալ այրն, թողլով զկինն անհաւատ, կարէ՞ առն ///իւն – *[երեւի] թէ ոչ, վասն զի անբաժանութիւն պսակ ///թենէ նորին... կարէ այրն հաշտիլ ընդ կնոջն՝ թողլով նմա զմեղս:*

ԻԹ. *281բ* Յէ.երորդ արգելման<ուն>սէն. Խնդրի, թէ յօժարութիւն իմն լինի՞ բնութեամբ – *Պատասխանի. ասեմ, թէ կրկին է բռնութիւն. առաջինն է, որ առնէ հարկ... վասն այն արգելու զպսակն:*

Ի. *281բ-2ա* Խնդրի, թէ զյօժարութիւն կամացն բռնադատեալ երկեղիւ ինչ պատուհասի, կարէ՞ լինել ի հաստատ եւ ի զօրեղ այս – *երեւի թէ ոչ, զի ի կատարած ամենայն զարհուրանաց մահն է... զի, թէ ոչ ասէ, մեղս գործէ:*

ՀԱ. *282ա-3ա* Խնդրի, թէ յաւժարութիւն կամացն բռնադատեալ արգելո՞ւ զպսակն – *երեւի թէ ոչ, զի որպէս առ պսակն յաւժարութիւն պիտոյանայ... ոչ է բաւական պսակ առնուլ եւ ոչ առաջի Աստուծոյ եւ ոչ մարդկան:*

ՀԲ. *283ա* Խնդրի, թէ nf հրամանաւ հօրն կարէ՞ բռնադատիլ, պսակ առնել – *երեւի թէ այոյ, վասն զի ասէ Պօղոս ի Կողոսացւոյ Գ. գլուխ՝ Որդիք հնազանդ լերո՛ւք... ապա պսակն կարէ հրամա[յ]ել:*

ՀԳ. *283ա-4ա* Եւ արդ, ՂԸ.որդ արգելմանէս. Խնդրի, թէ կարգն արգելո՞ւ զպսակն – *երեւի թէ ոչ, վասն զի ոչինչ իր խափանի... զոր այլքն ունին, որ կանայս ոչ պահեն:*

ՀԴ. *284աբ* Խնդրի, թէ սուրբ սուրբ կարգին վերին յետոյ պսակին կարէ՞ն առնանիլ – *երեւի թէ ոչ, զի զօրաւորն զտկարն խափանէ... զի կամելովն ներգործի եւ ոչ կամելովն ոչ գործի:*

ղե. *284բ-5ա* Խնդրի, թէ յիննեւորդ արգելումս, թէ կապն յառաջ ընթացեալ արգելով, կարէ՞ զնետեւեալ ամուսնութիւնն – *Պատասխանեմ եւ ասեմ, թէ արգելումն կապին, այսինքն՝ կայանալն միշտ... եւ այս վասն անգիտութեան:*

ղզ. *285ա* Ի Ժ.րդ արգելմանէս, որ յայտնէ զպարկեշտութեանն արդարութիւն, խնդրի, թէ ի նշանեն լինի՞ պատճառ ինչ խնամութենէ – *երեւի թէ ոչ, զի խնամութիւնն է կապ մշտնջենաւոր... կատարեցաւ Ժ.րդն եւ հետեւի /// [ար]գելումն:*

ղէ. *285աբ* Խնդրի, թէ ի պսակէն խնամութի՞ւնն պատճառի – *երեւի թէ ոչ, զի այն, որ պատճառի այլոյ ինքն առաւել է ի նոյնն... զի ես ընդ եղբօր իմոյ ի նոյն արմատոյ ելա:*

ղը. *285բ-6ա* Խնդրի, թէ խնամութիւնն յետ մահուան առն մնա՞ ընդ կինն եւ ընդ ազգականս առն – *երեւի թէ ոչ, զի պակասելով պատճառին պակասի եւ ներգործութիւն պատճառելոյն... քակի անտարակոյս խնամութիւնն:*

ղթ. *286աբ* Խնդրի, թէ եւ պոռնկական մերձաւորութեամբն խնամութի՞ւն պատճառի – *երեւի թէ ոչ, վասն զի խնամութիւնն է իր ինչ պարկեշտ... կամ ազգական կամ նման այլոց:*

ճ. *286բ-7ա* Խնդրի, թէ խնամութիւնն, զոր ունին արենակիցքն հարսինն առ փեսայն, պատճա՞ռ է այլ ինչ խնամութեան – *[ե]րեւի թէ այոյ, զի ասէ սուրբ պապն Յուլիոս, թէ այր ոք զկին արենակից... ոչ այժմ եւ յառաջն:*

ճա. *287աբ* Խնդրի, թէ խնամութիւնն արգելո՞ւ զպսակն – *երեւի թէ ոչ, վասն զի խնամութիւնն ոչ հակա կա ի պսակին... ընդ նմին կարեն ժառանգել եւ զկին նորա:*

ճբ. *287բ-8ա* Խնդրի, թէ խնամութիւնն իմն ըստ իմեան աստիճան ունի՞, թէ՞ միայն յարենակցութենէն ունի – *երեւի թէ այոյ, ունի, զի թէ կին ոմն առեալ... թէ այլ այս այժմ լուծեալ է:*

ճգ. *288ա* Խնդրի, թէ որդիքն, որ ծնանին արտաքո ճշմարիտ պսակին, անհաւազա՞տ իցէն – *երեւի թէ ոչ, զի որդին, որ օրինօք ծնանի... զի այսպիսի անգիտութիւնս երեւի թէ հաճոյ է Աստուծոյ:*

ճդ. *288աբ* Խնդրի, թէ անհաւազատ որդիքն վասն անհաւազատութեանն պատի՞ն պակասութիւն ինչ կրել ի հայրեաց եւ կամ այլ ինչ իրօք – *երեւի թէ ոչ, զի որդին ոչ պարտի զմեղս հօրն կրել... յայն ինչ իրաց, որ կամօք լինին եւ կամ ժառանգին:*

ճե. *288բ* Խնդրի, թէ հաւազատ որդիք կարէ՞ առնուլ ինչ, որպէս հաւազատն – *երեւի թէ ոչ, զի որչափ հեռի է հարազատն յանհարազատէ... այսպիսի պակասութիւնք ոչ ունի յինքեան:*

ճզ. *288բ-9բ* Խնդրի, թէ պատշաճաբար ի Ջ. տեսա՞կս բաժանի շնութիւնն, որ են այսոքիկ. պարզ [շնու]թիւն, ապականութիւն կուսութեանց, անհաւատութեամբ պոռնկութիւնն, ազգապղծութիւնն, յափշտակութիւնն, մեղրն ընդդէմ բնութեան – *երեւի թէ ոչ, վասն զի նիւթն ոչ պարտի այլայլել զտեսակս, այլ ձեւն... ապա պատշաճաբար է բաժանումն տեսակաց շնութեանս:*

ճէ. *289բ* Խնդրի, թէ պսակն, որ ընդ խնամիսն եւ կամ ընդ առենակիցսն եղեալ է, պա՞րտ է բաժանել – *երեւի թէ ոչ, քանզի գրեալ է յԱւետարան, թէ զոր Աստուած զուգեաց... յայնժամ պարտի խնդրել եւ հատուցանել:*

ճը. *289բ-90բ* Խնդրի, թէ պսակն, որ եղեալ իցէ ընդ խնամիսն եւ ընդ զարենակիցսն, պա՞րտ է մատնել ե[կ]եղեցւոյն – *երեւի թէ ոչ, զի օրինօք մարդկային, այն որ մատնէ... սկսանի /// արգելմանէն, որ է անկարգութիւնն:*

ճթ. *290բ-1բ* ///պաղութիւնն արգելո՞ւ զպսակն – *[երեւի թ]է ոչ, զի մարմնաւոր մերձաւորութիւնն ոչ յէութենէ պսակին, որպէս վերոյ ասացաւ... յաղագս այսորիկ նոյն է դատաստան այսմ, որպէս եւ կախարդածին:*

ճժ. *291բ-2բ* Խնդրի, թէ կախարդութիւնն արգելո՞ւ զպսակն – *երեւի թէ ոչ, զի կախարդութիւնն գործակցութեամբ դիւաց լինի... եւ ընդ այլս միաւորին ոչ է պարտ դառնալ յառաջինն:*

ճժա. *292բ* Խնդրի, թէ պակասութիւն հասակին արգելո՞ւ զպսակն – *երեւի թէ ոչ, զի մարդկա[յ]ին օրինօք տղայքն մինչեւ ի Ի. եւ ե. ամն... վասն զի յաւժարութիւն պարտի յաւիտենական մնալ:*

ճժբ. *292բ-3ա* Խնդրի, թէ խելագարութիւնն արգելո՞ւ զպսակն – *երեւի թէ ոչ, վասն զի պսակն հոգեւորի մկրտութեանն... եւ սկսանի երեք ///:*

ճժգ. *293աբ* Խնդրի, թէ պսակն յերեմ ///ր կար լեալ (՞) է եղիցի՞ արգելուն, թէ՞ ոչ /// – *ե[րեւի] թէ ///, զի պսակն խորհուրդ է, որպէս եւ... արգելու զնա եպիսկոպոսն Գ. ամ ի քահանայագործութենէ:*

ճժդ. *293բ-4ա* Խնդրի, թէ երդումն միացեալ ընդ յօժարութիւնն ապառնի բանիւ յայտնի պսակ առնէ՞, որպէս թէ ոմ ասիցէ՝ երդնում Աւետարանաւն, որ զերեզ ինձ ի կնութիւն առնուցում – *երեւի թէ այոյ, զի ոչ ոք կարէ պարտական առնել... քան զայն, որ զպարզ խոստումն ոչ պահէ:*

ճժե. *294աբ* Խնդրի, թէ մարմնաւոր մերձաւորութիւնն յետ ապառնի բանին հետեւեալ պսակ առնէ՞ – *երեւի թէ այո, զի զօրագոյն է հաւանիլն գործօք, քան թէ բանիւ... ցուցանէ զինքն աղջիկն, թէ խաբած է:*

ճժզ. *294բ-5ա* Խնդրի, թէ իրաւո՞ւմ է առն, որ զկին իւր սպանանէ, յորժամ ի պոռնկութիւնն ըմբռնէ – *[ե]րեւի թէ այոյ, զի օրէնք աստուածա[յ]ին հրամա[յ]է քարկոծ առնել... այլ միայն խրատելո տանջանօք:*

ճժէ. *295ա* Խնդրի, թէ սպանանումն կնոջն արգելո՞ւ

զպսակ առն ընդ այլ ումէք – *[ե]րեւի թէ ոչ, զի առեալ հակա կա ի պսակին պոռնկութիւնք... ///եցի արգելու զ/// ///ին ոչ պսակին:*

ճժը. *295աբ* Խն/// – *[ե]րեւի, թէ ոչ ///անն ասէ, թէ է///... որ ոչ էր այր նորա:*

ճժթ. *295բ-6ա* Խնդրի, թէ երկրորդ պսակն խոռճո՞ւդ է – *[ե]րեւի թէ ոչ, զի որ կրկնէն զխորհուրդն, անիրաւութիւն առնեն... իսկ, թէ այրն ծախս իցէ արարեալ օգտակար, ի վերայ կնոջն ի բաժանուցն/// (շար. եղծուած կարգացուում են հատուկենտ բառեր եւ բառամասեր):*

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԸ դ., առաջինը նոտրգիր, միւսները՝ բոլորգիր*

ա. *1ա Աստուած ոչ կամի յամենեցունց լինել, զոր/// ասաց Աբրահամու զենուլ զորդին եւ կուրին, որ հրամայեց ոչ քարոզել... իսկ ի պատիժն կար արդարութեան /// ///առանան, որին կամաց լինի /// (եղծուած, գժուարընթեռնելի. նրք. լս-ում, սիւնակով՝ «նախկին պատճառ ///ոյն ոչ եղել լոյս... /// օրհնութեամբ (՞) եւ այլն»):*

բ. *120աբ Նա զիս փառաւորես /// ոչինչ պակասումն կամ յաւելումն գոյ Աստուած, որ ի ստեղծուածս... փոքր ի կաղայն առաւել ձերն:*

գ. *296բ ///մանն ի յԱստուած առընչաբար ասի, զի հաւասարն եւ մնանն առ ///զէն այնն ոչ ասի նման ինքեան... անդամալոյծ էին Սուրբ Հոգին Լիմպսոն:*

դ. *297ա Առարկութիւն ոչ կարէ Աստուած առնել, բայց միայն զոր բարին... զի ոչ երբեք լինիցեն:*

ե. *297բ-8ա ///աշոնաց (՞) եւ ասիշ (՞) Աստուած ոչ է պատճառ կուրութեանց այլ մեղքն իւրեանց եւ թ/// եւ արգելուելով զշնորհս... հոգին ի մարմինն հինգերորդ էութիւնն եւ տարերգս (գծից ներքեւ):*

զ. *298ա Ոմանք յառաջանան հաւատոյն, որպէս բնական իրաւունքն... ոմանք եղին զսէրն գոլ սկիզբն բնաւ:*

է. *298բ ///այն մո<րա> ռացեալ ասի, քանզի /// Հայր Որդի ասի /// Հայր ոչ է հայր, որ աս/// առ /// Հայր եւ Որդի այսինքն՝ Աստուած: /// որպէս ասի Աստուած Աբրահամն վկա եւ /// ասի նա եւ ոչ ասի Աստուած /// Աբրահամու:*

ը. *298բ /// չարութիւնս չարաց գիտաց, այլ ոչ /// նոցա, իսկ զբարիս գիտաց եւ նա///... ///գարէ յորս յառաջագոյն գոյ/// (շար.):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՋՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

119բ Ջտառապեալ ոգի ծրօղ եւ ստացաւղ տառիս՝ զֆրա Մաթէոս, *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, որպէս յիշէք, եղիջիք եւ գուք յիշեալ ի նոյնն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *պհպ. Աբ (1672, նոտրգիր) Ես մեղաւոր անարժա<յ>ն ը[Ս]տեփաննո[ս] գրեցի ի Պօլիս, ի տպարանիս Հայոց Ռ[ձի]Ա. (1672):*

պհպ. Աբ (1677, նոտրգիր) Ես մեղաւոր անարժան ըՍտեփաննոս գրեցի ի տպարանիս Հայոց Ռձ<ձձձ> իջ. (1677). ամէն ամէն, ամէն:

2. *69բ (մատիտով, շղագիր) 1896, Հոկտ[եմբերի] 22ին եկի սուրբ ուխտս* Թադէի *առաքելոյ՝ ուսուց[չ]ական պաշտօնով, կելով աստ մի ձմեռ՝ մեկնեցայ:* Մկրտիչ *երկարակեցին* Տատիկցի:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *16բ, 54բ, 91բ՝ շրջանաձեւ կապոյտ երկգիծ բոլորակ, եզրագծով՝ «ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷԻ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ», ապա պարսկերէն՝* «خليفه گری كليسا». *(թրգ.՝ Ղարաֆիլիսայի կաթողիկոսարան)*», կենտրոնում եկեղեցի, տակը՝ «1901»:*

* Ծնթ. Կարդաց եւ թարգմանեց Քրիստինէ Կոստիկեանը:

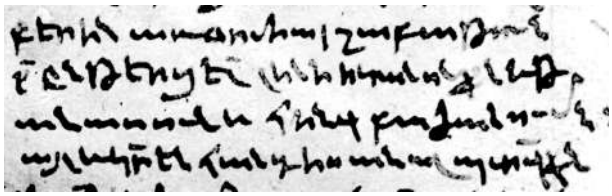
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ «ԺԵ-ԺՋ.* Մ[եսրոպ] *եպ[իսկոպոս]», «*Թ[ադէի] *առաք[եալի] վ[անք]», «37/3640», «26»՝ չնջագիծ. կազմի մէջքին սոսնձած թերթիկի գիրը չնջուած, թոյլ նկատելի է միայն «37» թիւը:*

ԴՐՋԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Բբ՝ «ես մեղաւոյ», 1ա՝ «վախճան է պատճառ պատճառաց», 1բ՝ «բեռնար. ի մէջ ամենայն սքանչելեաց մեծագոյն, զի Աստուած լինելր մարդ, եւ մայրն կոյս, եւ զայսպիսիս հաւատայր միտք մարդկան», «Համառօտ հաւաքումն աստուածաբանական ճշտութեանն, համառօտ», 17ա՝* «եգիպտոս, Ազիա, Աֆրիքէ *մինչեւ* Եւրոպիա, *խաթայոլ (՞) ոմանք», 20բ՝ «եւ ազետիքն Քրիստոսի», 38բ՝ «Սեպտեմբեր իէ. (27), յղութիւն է Յովնան աւետիք», 286բ՝ «աւրհնեալէ, զի որպէս ողորմութիւն է ի խառնումն է սերմանցն, զի թէ ոչ ննջէ /// ընդ /// խառնման սեր///մանց որ է /// բնական անօթոյն եւ կամ ընդ զբնական անօթոյս /// սէրմանացն որպէս առնէին էր եւ օնան, ոչ է ///», 297բ՝ «անդրէն մոկոսն, եղանակ կատակէ որպէս արակ», 297բ՝ «սուրբ Աստուած է»:*

3641
ԹՈՎՄԱՅ ԱՔՈՒԻՆԱՅԻ, ՅԱՂԱԳՍ Է. ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

Ժե. դար

ԹԵՐԹ՝ 232+6 (կրկն. թ. 2, 5, 12, 14, 40, 87): ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԹ×12 (Ա.-Թ 1-114, ԺԱ 10, ԺԴ 13 (թ. 169՝ այլ պրակի մաս), ԺԹ 11)*: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13,5×9,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (ամուշ՝ 102ա): ՏՈՂ՝ 41: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ թուղթ, չգրուած, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 102ա

* Ծնթ. ժ. եւ ԺԱ. պրակների (թ. 115-136) մէջ այլ պրակից թերթեր, խառն դասաւորութեամբ:

ՎԻՃԱԿ՝ վնասուած. նորոգուած 1940ականներին. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, պիպ. Ա.՝ վրան փակցրած ձեռագրի նորոգմանը նախորդած տեսքի նկարը. թ. 1-100՝ բայբայուած, մաշուած, մնացել են պատառիկներ, որոնք ի մի են բերուել՝ կցելով թափանցիկ թղթով, նոյնիսկ մի քանի թերթի պատառիկներ հաւաքուած 1 ընդհանուր թղթի վրայ. այսպէս՝ թ. 2, 2գդ, թ. 5, 5գդ, թ. 12, 12գդ, թ. 14 եւ 14գդ, թ. 33, 34, թ. 35, 36, թ. 37, 38, թ. 40, 41, թ. 45, 46, 47, թ. 48, 49, թ. 50, 51, 52, թ. 54, 55, թ. 58, 59, թ. 60, 61, 62, թ. 63, 64, թ. 65, 66, 67, 68, թ. 71, 72, 73, 74, 75, թ. 77, 78, թ. 79, 80, թ. 87 եւ 87գդ մնացած թերթերի էլ մի մասի լուսանցային հատուածները, մի մասի էլ մի երեսն ամբողջութեամբ ամրացուած թափանցիկ թղթով, նորոգելիս թերթերը տեղերով շփոթած, որոշ թերթեր էլ հակառակ դրած՝ թ. 63-8, 69, 77, 71-80. թերթերի վրայ կան աղտոտուածութեան, խոնաւութեան, ձէթի, թանաքի, ցեցակերութեան հետքեր, զանազան բծեր, տեղ-տեղ գրադաշտը վնասուած, թանաքը թափուած, եղծուած, խաթարուած, շատ հատուածներ դժուարընթեռնելի. սկզբից, միջից եւ վերջից պակասաւոր. պրականիշերի մի մասը վնասուած. թերթերի ճիշտ հերթականութիւնը տե՛ս Բովանդակութիւն:

Ծնթ. բնագիրը մեծ մասամբ եղծուած լինելու պատճառով մի քանի էջեր չեն վերծանուել՝ 2գդ, 5գդ, 12գդ, 14գդ, 36, 38, 47-51, 55, 57, 59, 62, 64, 66-8, 71, 78, 80, 87գդ եւ թ. 1, 57ի եւ այլ թերթերի մօտ եղած փոքրիկ պատառիկները, 74բ եւ եւս մի քանի թերթերի մի երեսը, ինչպէս նաեւ վերծանուած որոշ պատառիկների մի քանի բառ պարունակող սիւներ (վերծանուածները տե՛ս Բովանդակութիւն): /// նշանը մեծամասամբ կիրառուած է բնագրի պակասաւոր մասերում՝ անկախ նրանից, թէ այդ մասում թերթն ընկած է կամ պահպանուած է թերթի մի պատառիկ, մի մաս. այդ նշանը դրուած է բնագրի սկիզբ եւ վերջ նշելիս, իսկ միջանկեալ հատուածների պակասները նշուած չեն: Նոյն նշանը երբեմն գործածուած է անընթեռնելիութեան դէպքերում: Վերականգնումները ըստ 3920 ձեռ-ի են:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

[Երկրորդ հատոր երրորդ մասին Հաւաքման երանելւոյն Թումայի Ախուինեցւոյ Յաղագս խորհրդոյ եկեղեցւոյ. տե՛ս ձեռ. 3920, 1ա-416բ]

Ա. *70աբ, 1ա-12բ, 13բա, 14ա-22ա* [Առաջին ճննութիւն]

1. *70աբ, 1ա-4ա* [Խնդիր Կ.]

ա. *70ա1* [Յաղագս երկրորդին] – */// [Ա]րդ, առաջինն ասեալ է, թէ զգալի ստեղծուածքս նշանակեն... որոց յառաջ ///, [որ նշանակեն զկատա]րելութիւն [մարդկային սրբութեանն]:*

բ. *70ա1-բ* [Յաղագս երրորդին] – */// ասէ երբ՛ ԺԴ. ///է իւրով արեա[մբն]... զնշան, այլ [զկատա]րման, որ է վախճան:*

գ. *70բ, 1ա1* [Յաղագս չոր]րորդին – *[երեւի թէ] խորհուրդն ոչ իցէ միշտ զգալի իր ինչ... Առ երրորդն ասեալ [է, թէ Օգոստինոս խաւ]սի անդ ի զգալի իր[ողութեանց ըստ այ]նմ, որ իմացեալ ///:*

դ. *1ա2բ* [Յաղագս հինգերորդին] – */// առ ի յառողջութիւն հոգւոյն [կար]իցէ... հարկ է ի խորհուրդսն կամ հասարակաբար կալեալ լինին /// (անընթեռնելի):*

ե. *1բ-2բ* Յաղագս [վե]ցերորդին – *երեւի թէ ի նշանակ[ութիւն] խորհրդ[ոց]ն ոչ պահանջին... /// այսօր գՏեառնէ Աստուծոյ իմէ եւ այլն:*

զ. *2բ-3ա* [Յաղագս] եւթներորդին – *[երեւի թէ] ոչ պահանջին [բացա]յայտել բանք... [ի նոցա]նէ դիւրագոյն [պատահի ի կ]ողմանէ վախ[ճանին]:*

է. *3ա-4ա* [Յաղագս] ութերորդ[ին] – *եր[եւի թէ ոչ իցէ ար]ժան... ըստ այնմ, որ [փիլիսի]փոսն՝ թէ անուա[նք եգայք փ]ոխարինեալք զնոյն [նշանակեն]:*

2. *4ա-6ա* [Խնդիր ԿԱ.]

– *4ա* [Յանկ] – *Եւ այսոր[իկ] տեսանելի [է] հարկաւորութենէ խորհր[դոյն]... Զորրորդ, թէ էին հոգեւորք յետ [գալ]ըստեանն Քրիստոսի:*

ա. *4ա-5ա* Յաղագս առաջնո[յն] – *երեւի թէ խոր[հուրդքն ոչ] իցեն հարկաւորք առ... Առ երկ[րորդն ասեալ է թէ] չարչարան[քն]///:*

բ. *5ա* Յաղագ[ս երկրորդին] – *երեւի թէ [առաջ քան] զմեղքն լեալ իցեն... ամենայն յառաջեցին յօրինակ Քրիստոսի:*

գ. *5ա-6ա* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ յետ [մեղացն] յառաջ քան զՔրիստոս ոչ պարտէին լինել... լինել յարամն[այութիւն նոյն] խորհրդոյն:*

դ. *6ա* Յաղագս չոր[րորդին] – *երեւի թէ յետ Քրիստոսի ոչ պարտէին լինել խորհուրդք ինչ... ներկա շնորհս:*

3. *6ա-10ա* [Խնդիր] Կ[Բ.]

– *6ա* [Յանկ] – *[Ե]տ այսորիկ [տե]սանելի է ի ներգործութենէ խորհրդոցն... [աւրինացն պատճառէին զշնորհս]:*

ա. *6բ-7ա* [Յաղագս առա]ջնոյն – *[երեւ]ի թէ խորհուրդքն [ոչ իցեն] պատճառ շնորհաց... քանզի այս է յատուկ Աստուծոյ որպէս եւ ասացաւդ իսկ:*

բ. *7աբ* Յաղագս երկրորդին Բ. – *երեւի թէ*

խորհրդական շնորհն ոչ յաւելուցու ինչ... հասարակաբար առնել շնորհն եւ խորհրդականն շնորհն։

գ. *7բ-8ա* Յաղագս երորդին — *երեւի թէ խորհուրդք նոր օրինացս... վասն այսորիկ ոչ պատշաճաբար ասի խորհրդոյն ունել յինքեան զշնորհն։*

դ. *8աբ* Յաղագս չորրորդին Դ. — *երեւի թէ ի խորհուրդն ոչ իցէ զօրութիւն իմն... ըստ այնմ, որ ի բանից եւ յիրողութեանց կատարի ի մի խորհուրդ։*

ե. *8բ-9ա* Յաղագս հինգերորդին Ե. — *երեւի թէ խորհուրդք նոր օրինացս ոչ ունիցին... չարչարանացն ըստ բանի եզերին, յորմէ այսինքն ըստ թողութեան մեղացն։*

զ. *9ա-10ա* Յաղագս վեցերորդին Զ. — *երեւի թէ խորհուրդք հին օրինաց պատճա[ռէին զշնոր]հսն... ըստ այնմ, որ էր նշան հանդերձեալ չարչարանացն Քրիստոսի, որպէս յառաջիկայդ յայտնեսցի։*

4. *10ա-3ա* [Խնդիր] ԿԳ.

— *10ա* [Յանկ] — *Ետ այսորիկ տեսանելի է ի միւս ներգործութենէ խորհրդոցն, որ է կնիքն... ամենայն խորհուրդքն տպաւորեն զկնիքն։*

ա. *10աբ* Յաղագս առաջնոյն — *[երե]ւի թէ խորհուրդն ոչ [տպ]աւ[որէ ի հո]գին զկնիք ինչ... բաւական էր անդ նշանակ մարմնաւոր թլփատութեանն, զոր առաքեալն նշանակ անուանէ. Հոմ՞ Դ.։*

բ. *10բ-1ա* Յաղագս երկրորդին Բ.- *երեւի թէ կնիքն ոչ իցէ հոգեւոր կարողութիւն... ըստ ինքեան, ունի զբան սկզբան ըստ արդեան, իսկ ասացեալ կերպին (՞)։*

գ. *11ա-2ա* Յաղագս երորդին Գ. — *երեւի թէ խորհրդական կնիքն ոչ իցէ կնիք... եւ կամ խոստում նշա/// պաշտամանն։*

դ. *12աբ* Յաղագս չորրորդին Դ. — *երեւի թէ կնիքն ոչ իցէ ի զօրութիւնս... ///ոյն յորում է հաւատն։*

ե. *12բ, 13բ* [Յաղագս] հինգերորդին — *[երեւի թ]է կնիքն ոչ իցէ [ի հոգին անջնջե]լի... եւ ի յայնոսիկ, որ [յաղթեց]ան ի պատիժ։*

զ. *13բ, 13ա* [Յ]աղագս վեցերորդին — *[երե]ւի թէ ամենայն խորհրդ[օք նոր օրինացս] տպաւորի... [եւ] խորհուրդն ասացի ի յառաջ[իկայդ] ի յայլ խորհուրդսն։*

5. *13ա, 14ա-9ա* [Խնդիր ԿԴ.]

— *13ա* [Յանկ] — *Ետ այսորիկ տեսանելի է ի պ[ատճառ]է խորհրդոցն, [եթէ] իշխա[նութեամ]բ... Տասներորդ. եթէ պահանջի ուղէղ դիտավորութիւն։*

ա. *13ա, 14ա* Յաղագս առաջնոյն — *երեւի թէ ոչ միայն Աստուած, այլեւ սպասաւորքն... ոչ ըստ կերպի սպասաւորի [որպէս եւ աս]ացաւն իսկ։*

բ. *14աբ* Յաղագս երկրորդին Բ. — *երեւի թէ խորհուրդքն ոչ իցեն միայն յաստուածային կացուցմանէն... զիաչէն հոսեցին՝ [ասի շինեալ] եկեղեցի Քրիստոսին։*

գ. *14բ-5բ* Յաղագս երորդին — *երեւի թէ Քրիստոս ըստ այն[մ, որ] մարդ ունիցի... երկոքեանք կողմանք առ[արկութեանցն] /// (անընթեռնելի)։*

դ. *15բ-6ա* Յաղագս չորրորդին — *երեւի թէ Քրիստոս զիշխան[ութիւնն իւր զ]որ ունէր ի խորհուրդսն... [իսկ ա]յլքն երկրորդաբար։*

ե. *16աբ* Յաղագս հինգերորդին — *երեւի թէ ի ձեռն չար սպասաւորացն ոչ կարին տալ խորհուրդքն... պարտ է, զի սպասաւորք խո[րհրդո]ցն լինիցին սուրբ։*

զ. *16բ-7ա* Յաղագս վեցերորդին — *[երեւ]ի թէ չարքն ոչ մեղանչիցեն... հոգեւոր, որպէս մկրտութիւնն, որպէս յառաջիկայդ յայտնեսցի։*

է. *17աբ* Յաղագս եւթներորդին — *երեւի թէ հրեշտակք կարեն սպաս[աւորել խոր]հրդոց... գլուխ նոցին կարիցէ առնել զայն։*

ը. *17բ-8ա* Յաղագս ութերորդին — *երեւի թէ դիտաւորութիւն սպասաւորին ոչ պահանջի... ասէ սիրտ իմ է[թող զիս։*

թ. *18աբ* [Յ]աղագս իններորդ[ին — *երեւի] թէ հաւա[տ սպասաւոր]ին իցէ ի հարկաւորութենէ... [մեղադրելի լինի]ցի վասն անգիտ[ութեան]։*

ժ. *18բ-9ա* [Յաղագս տասներորդին] — *երեւի թէ առ [ի կատարումն խորհրդոյն պահանջի ուղ[ղ]ել զդիտաւորութիւն]... [զոր տէրնիա պատուիրէ ուղեղ] դիտաւոր[ութեամբ]։*

6. *19ա-22ա* [Խնդիր] Կ[ե].

— *19ա* [Յանկ] — *Ետ այսորիկ տեսանելի է ի թուոյ խոր[հրդոցն]... իցեն ի հարկաւորութենէ [փ]րկութեան։*

ա. *19ա-20բ* Յաղագս առաջնոյն — *երեւի թէ ոչ պարտին լինել եւքն խորհուրդք... այլ յայսմանէ ասացի յիւրումն տեղ[ւ]ոջ։*

բ. *20բ-1ա* Յաղագս երկրորդին — *երեւի թէ ան///բար/// (՞)... որ կարգի առ կատարումն միո[յ] անձին։*

գ. *21ա-2ա* Յաղագս երորդին — *երեւի թէ խորհուրդ պատարագին ոչ իցէ եւս... [ոչ է պա]տուաւորագոյն պարգաբար։*

դ. *22ա* Յաղագս չորրորդին Դ. — *երեւի թէ ամենայն խորհուրդքն իցեն ի հարկաւորութենէ... խոտէին զայս[պիսի խոր]հուրդքս։*

Բ. *22ա-8բ, 29բա, 30ա-2բ, 39աբ, 42ա1,2, 34ա2բ1, 42բ1,2, 43ա1, 61ա1, 43ա2, 61ա2, 43բ1, 61բ1, 43բ2, 61բ2, 43բ2, 44ա1,2, 44ա2, 40բ2, 40գ2, 44բ1, 40ա1, 40գ1, 40ա1, 40գ1, 44բ2, 40գ2, 44բ2, 33աբ, 35ա1, 35ա2, 45բ2, 35բ1, 45ա1, 35բ2, 37ա1, 52ա, 37ա2բ, 37բ2, 52բ, 58աբ, 53աբ-4ա1,2, 54բ1,2, 56բ, 74ա, 56ա, 57աբ, 77բա, 60աբ1, 79բ, 60բ2, 79ա, 75ա, 73բ, 75բ, 73ա* [Երկրորդ ֆնութիւն]

1. *22ա-8բ, 29բա, 30ա* [Խնդիր] ԿԶ.

— *22ա* [Յանկ] — *Հետեւաբար տեսանելի է յիւրաքանչիւր խորհրդոց յայտկապէս։ Եւ նախ [ի մկրտութենէն]... երկոտասաներորդ. ի համեմատութենէ մկրտ[ութեանցն]։*

ա. *22բ-3ա* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ մկրտութիւնն [ոչ իցէ լու]ացումն... ես կու մկրտեմ զքեզ յանուն Հօր եւ Որդո եւ Հոգոյն Սրբո:*

բ. *23աբ* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ մկրտութիւնն իցէ [յետ] կացուցեալ... յապառնին [քան ի ներկայն]:*

գ. *23բ-4ա* Յաղագս [երրորդին] – *ե[րեւի թէ ջուրն ոչ իցէ] յա[տուկ նիւթ մկրտութեաննն]... զի մի՛ խա[փանեա]ցէ զներգործութիւն մկրտութեաննն:*

դ. *24ա-5ա* Յաղագս [չորրորդին] – *երեւի թէ [առ մկրտութիւնն ոչ պահանջի սոսկ ջուր]... զյատկութիւն խառնեալ իմն մարմնոյ:*

ե. *25ա-6ա* [Յաղագս հինգերորդ]ին – *[երեւի թէ այս ոչ իցէ յարմար]... եւ ի յայլ անուանսն ոչ կատարի խորհուրդն:*

զ. *26աբ* Յաղագս վեցերորդին Ջ. – *երեւի թէ ի յանունն Քրիստոսի կարելի է... յերկուցն նախասացելոց լուծմանցդ:*

է. *26բ-7ա* Յաղագս եւթներորդին Է. – *երեւի թէ ընկղմումն ի ջուրն իցէ... զորոյ զհաւատն նշանակէր թլփատութիւնն, որպէս ասէ Հոգ. Դ.:*

ը. *27աբ* Յաղագս ութերորդին Ը. – *երեւի թէ երեքկին ընկղմումն իցէ... յիւրն կողմանէ բազում անգամ մկրտելովն:*

թ. *27բ-8բ* Յաղագս իններորդին – *երեւի թէ ի մկրտութիւնն կարէ <կարէ> կրկնիլ... մկրտութիւնն այլ բազում անգամ հաղորդութիւնն:*

ժ. *28բ, 29բ* Յաղագս տասներորդին Ժ. – *երեւի թէ ոչ իցէ յարմար արարողութիւնն... [որպէս վեր]նագոյնդ ասացաւ:*

ժա. *29բա* Յաղագս մետասաներորդին ԺԱ. – *երեւի թէ անպատկանապէս ենթադրին երեք մկրտութիւնք... [զմկրտութիւնն Յովհաննու, որ էր նախապատրաստ/// մկրտութիւնս մեր]:*

ժբ. *29ա, 30ա* Յաղագս երկոտասաներորդին – *[երեւի թէ մկր]տութիւն արեանն [ոչ իցէ գերազանց]... եւ ի կողմանէ Հոգոյն Սրբո, որպէս եւ ասացաւդ իսկ:*

2. *30ա-2բ, 39աբ* [Խնդիր] Կէ.

– *30ա* [Յանկ] – *Եւս այսորիկ տեսանելի է ի սպասաւորացն, որովք տուեալ լինի խորհուրդ մկրտութեանն... ի յուսուցանելն գնա:*

ա. *30աբ* Յաղագս առաջնոյն – *ե[րե]ւի թէ առ գործ սարկաւագին... եւ ըստ այմ օրինակի մկրտէր երանելին Լօրենցիոս:*

բ. *30բ-1ա* Յաղագս երկրորդին Բ. – *երեւի թէ մկրտելն ոչ վերաբերիցի առ գործ... գերազանցագոյնք, որք աւրհ[նեալ լինին] եպիսկոպոսացն:*

գ. *31ա* Յաղագս երրորդին Գ. – *երեւի թէ աշխարհականն ոչ կարիցէ մկրտել... [որոյ ներգործու]թիւնն ոչ կարէ լնան[իլ այլ իւիք]:*

դ. *31աբ* [Յաղա]գս չորրորդին Դ. – *երեւի թէ կինն ոչ կարէ մկրտել... որ լինեն նմա գործակից:*

ե. *31բ-2ա* Յաղագս հինգերորդին – *ե[րեւի] թէ այն, որ ոչ է մկրտեալ... թէ կարել առ[նուլ զայլ] խորհուրդն:*

զ. *32աբ* Յաղագս վեց[երորդին] – *երեւի թէ բազումք [յամանգամ]այն կարեն... վասն ոչ ոք ի նոցանէ մկրտել:*

է. *32բ, 39ա* Յաղագս եւթներորդին – *երեւի թէ մկրտութիւնն ոչ պահանջի ոք, որ ընկալցի... /// այլ վասն հոգեւորին, որպէս ասացաւ:*

ը. *39աբ* [Յաղագ]ս ութերորդին – *[երեւի թէ] այն, որ ընդունիցի [զոք ի սուրբ աւազան]էն... այլք կարեն ընդունիլ ի բոզ օգնականս:*

3. *39բ, 42ա1,2, 34ա2բ1, 42բ1,2, 43ա1, 61ա1, 43ա2, 61ա2, 43բ1, 61բ1, 43բ2, 61բ2, 43բ2, 44ա1,2, 44ա2, 40բ2, 40գ2, 44բ1, 40ա1, 40գ1, 40ա1, 40գ1, 44բ2, 40գ2, 44բ2, 33աբ, 35ա1, 35ա2, 45բ2, 35բ1, 45ա1, 35բ2, 37ա1, 52ա, 37ա2բ* [Խնդիր ԿԸ.]

– *39բ* [Յանկ] – *Եւս այսորիկ տեսանելի է ի յընդունողացն զմկրտութիւնն... եւ մտաթափք են մկրտելիքն:*

ա. *39բ, 42ա1,2* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ չեն պարտական ամենեքեան... [զի ընդուն]ելութեամբ կնքոյն հ/// [ա]նդամոցն Քրիստոսի:*

բ. *42ա2, 34ա2բ1, 42բ1,2* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ առանց մկրտութեան ոչ ոք կարէ փրկիլ... ունիցի [կամս], որ առ Աստուած իբրեւ զգործ հա[մարի]:*

գ. *42բ2, 43ա1, 61ա1, 43ա2, 61ա2* [Յաղագս երրորդին] – *երեւի թէ մկրտութիւնն իցէ յապաղալի... զի Յիսուս Քրիստոս զարդարն եւ նա է ք/// մերոց:*

դ. *61ա2, 43բ1, 61բ1, 43բ2* Յաղագս չորրորդին – *երեւի թէ [մեղաւորքն իցեն] մկրտելոյ ///... ///քինութիւնն, որպէս ասէ դամասկացին:*

ե. *61բ2, 43բ2, 44ա1,2* [Յաղագս] հինգերորդին – *[երեւի] թէ մեղաւոր մկրտելոցն պարտ իցէ... /// մեղաց, այլ /// մեղացն կրեսցե[ն ինչ պատիժ]:*

զ. *44ա2, 40բ2, 40գ2, 44բ1, 40ա1, 40գ1* Յաղագս [վեցերորդին] – *երեւի /// մատչին ի մկր[տութիւնն]... /// քան զմկրտութիւնն այլ պահանջի առաքինութիւն ներքին ապ[աշխարութեանն]:*

է. *40ա1, 40գ1, 44բ2, 40գ2, 44բ2* Յաղագս եւթներորդին – *երեւի թէ ի կողմանէ մկրտելոյն ///... ///ութիւնն ընդունե/// է, այլ թէ այս ///, եթէ ոչ ես մկրտ///: Առ երրորդն ասեալ է, թէ /// ընդդէմ սկզբ[բնական] ///ականացն, որք [պատճառին կամօք եւ դիտաւորութեամբ] ///:*

ը. *33աբ* Յաղագս [ութերորդին] – *երեւի թէ պահանջ[ի հաւատ ի կողմ]անէ մկրտելոյն... [թէպէտ ոչ իցէ նոցա առ իւր] փրկութիւն:*

թ. *33բ, 35ա1* [Յաղագս իններոր]դին – *[երեւի թէ մանկ]ուն[քն]... [զի մի] անգամ ծնեալ մանկունքն [կամօք այլոց ոչ կարէ յայ]նմ հետ[է նեղիլ] ///:*

ժ. *35ա₂, 45բ₂, 35բ₁, 45ա₁* [Յաղագս Ժ.եւորդին] – *///առաւ/// ///էմ վտա[նգի ժամանակաւոր մահուն]... Արդ, առաջինն ասեալ է ի մարմնական ///:*

ժա. *45ա₁, 35բ₂, 37ա₁, 52ա, 37ա₂* [Յաղագս ԺԱ.եւորդին] – */// մանուկ կացեալ ի որովայնի նորա: Դարձեալ... /// է մկրտել [ի մանկանն ըստ այսմ ձեւոյ], եթէ ոչ ես մկ[րտեալ] ///:*

ժբ. *37ա₂բ* Յաղագս եր[կոտասաներորդին] – *երեւի [թէ խելագարքն] եւ մտաթ[ափքն] ///... վասն վտանգի մահուն:*

4. *37բ₂, 52բ, 58աբ, 53աբ-4ա₁,₂, 54բ₁,₂, 56բ, 74ա, 56ա, 57աբ* [Խնդիր ԿԹ.]

– *37բ₂* [Յանկ] – *[ե]տ այսորիկ տեսանելի է ի ներգործութեանց մկրտութեանն... առնուցու զներգործութիւն [իւր]:*

ա. *52բ, 58ա* Յաղագս առաջնոյն – *[երեւի] թէ մկրտութեամբն ոչ ///... Ւռ եր/// ոչինչ մեղաց կարէ /// չարչարանացն ///:*

բ. *58բ, 53ա* [Յաղագս երրորդին] – */// մկրտութիւն /// պատժոյ ///... արդ առաջինն /// եզր բանին Հումց՞ Ջ. ///եւ մեզ մեղացն ասէ /// ըմբռնել զկարիս///:*

գ. 53բ [Յաղագս չորրորդին] – */// Ւռ երրորդն ասեալ է թէ... յաղթեսցին նոքօք:*

դ. *53բ-4ա₁,₂* [Յաղագս] հինգերորդին ե. – *[երեւ]ի թէ անպատկանա[պէս վերատ]րին ի մկրտութիւնն... առ երր/// [ասեալ է, թէ ներգործութիւն] մկր[տութեանն] /// ոչ պտղ[աբերութիւն] /// [ծն]աւ ձեզ:*

ե. *54ա₂, 54բ₁,₂, 56բ* Յաղ[ագս վեցերորդին] – */// տար[եալ լինին] ///, այսինքն՝ զի առող[ջացին] ///... զի ոչ վերաբերե/// ///անէ դիտաւոր[ութիւնն այն]:*

զ. *56բ* Յաղագս եւթներորդին. է. – *երեւի թէ ներգործութիւն մկրտութեանն ոչ իցէ ///... Այլ ընդդէմ է զ[որ] ///:*

է. *74ա, 56ա, 57ա* Յաղագս ութերորդին – *[երեւի թէ] մկրտութիւնն ///... աքանչելեօք իմն /// ///ութեանն Աստուծոյ:*

ը. *57ա* Յաղագս իններորդին – *երեւի թէ կե[ղծաւորութիւնն] ոչ արգելցէ զներգործութիւն ///... Պատասխանի. ասեալ է, թէ որպէս աս///:*

թ. *57բ* [Յաղագս Ժ.րդին] – *///ծանր մարմնոյն համանգամայն... ///որպէս յառաջասացեալն [մեղքն, քան զմկ]րտութիւնն:*

5. 57բ, 77բա, 60աբ₁, 79բ, 60բ₂ [Խնդիր Հ.]

–57բ [Յանկ] – *[ե]տ այսորիկ [տեսա]նելի է նախապատ///... իցէ /// երրորդ. ///:*

ա. *77բ* [Յաղագ]ս [ա]ռաջնոյն – *[երե]ւի թէ թլփատութիւնն [ոչ իցէ նախապատրա]ստութիւն... ա[ռ երկրորդն ասեալ է, թէ հովանաւորութիւն ս]եան ամբո[յն եւ անց կար]մի[ր ծովուն] ///:*

բ. *77ա* [Յաղագս երկրորդին – */// թլփատութիւն, [քան] զօրինացն ///... [ամենեցուն եւ թողութեան ամենայն մեղաց]:*

գ. *77ա, 60ա* Յաղագս երրորդին – *[երեւի թ]է արարողութիւնն ///... /// եւ ոչ հասար[ակաբար ի կիր առ]նու հրեայքն ///:*

դ. *60բ₁, 79բ, 60բ₂* Յաղագս չորրորդին – *[երեւի թէ թլ]փատութիւնն /// [թէպէտ] ըստ կարգի նիւթական պատճառին է անդրադարձել... /// կնիքն /// բան է գնոցան[էն եւ զայնց, որ մեռան]էին յառաջ ///:*

6. *79ա, 75ա, 73բ, 75բ, 73ա* [Խնդիր ՀԱ.]

ա. *79ա, 75ա, 73բ* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ երախայացուցանելն ոչ պատի... առ երրորդն ասեալ է թէ այն, որ վասն մկրտելոյ մանն/// հաւատամ ոչ աս[է] /// յորժամ հաս///, ապա թէ ///:*

բ. *73բ* Յաղագս երկրորդ[ին] – *երեւի թէ երդ[մնեցուց]անելն ///... դ[արձեալ, որք մարդն է ի ներքոյ] /// (անընթեռնելի, յետոյ թափուած):*

գ. *75բ, 73ա (՞)* [Յաղագս երրորդին] – */// որ ասէ Մրկս՞ ԺՋ.... [զ]ի տեսակն ոչ /// պատրաստեալ նիւթն /// ոչ ոք կարէր ///, 73ա (գրեթէ անընթեռնելի, յետոյ թափուած):*

Գ. *72բա, 69բա, 65աբ* [Երրորդ ֆնութիւն]

1. *72բ* [Խնդիր ՀԲ.]

– *72բ* [Յանկ] – *Ետ[եւաբար] տեսա[նելի է ի խ]որհրդոյ գրոշ[մին] ///... Հինգերորդ. եթէ ///:*

ա. *72ա* [Յաղագս առաջնոյն] – */// Ւռ /// լինելութեան շնորհաց ///... ի մկրտութիւնն, յորժամ հոգին /// տեսլեամբ էջ ի վերայ նորա ///:*

2. *69բա, 65աբ* [Խնդիր ՀԵ.]

ա. *69բ* [Յաղագս վեցերորդ] – */// [գոյա]ցական տե[սակ հաց]ին [զգրութեամբ] հրոյն, որ [եփէ զնիւթն]... [պատահմանցն այսոքիկ], որպէս առաջիկայդ ասացի:*

բ. *69բա* [Յաղագս ե]թներորդին – *երեւի թէ դարձումն այն ոչ լինի... /// լինիցի յաջորդաբար:*

գ. *69ա, 65աբ* Յաղագս ութերորդին – *երեւի թէ այս իցէ... զի իր ինչ լինի /// վերայ բերի առ յատուկ ///:*

3. *63բ₁,₂, 41բ, 63ա₁, 41ա, 63ա₂, 46աբ* [Խնդիր ՀԶ.]

– *63բ₁* [Յանկ] – *[Յետ այսորիկ] տեսանելի [է ի կերպ]է կալոյն... ի ներքո տեսակի մանկան կամ մսոյ:*

ա. *63բ₁,₂, 41բ, 63ա₁, 41ա, 63ա₂* Յաղագս առաջնոյն – *երեւ թէ ոչ բոլոր Քրիստոսն պարունակի... պարունակէր անդ բոլոր գոյացութիւն հացին եւ գինոյն:*

բ. *63ա₂, 46ա* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ ոչ ի ներքոյ երկաքանչիւր տեսակաց... ըստ այնմ, որ ասէ ///:*

գ. *46բ* [Յաղագս չորրորդին] – */// տարաչափական ///... մարմնոյն Քրիստոսի /// քանակութեան նշ///:*

Դ. *81ա-4բ, 85բա, 86ա-90բ, 59բա, 91ա-110բ, 111բ, 169բ, 111ա, 112բ-4բ, 116բա, 115բ₁, 76ա₁, 115բ₂, 76ա₂,*

115ա₁, 76բ₁, 115ա₂, 76բ₂, 117աբ, 119աբ, 122աբ, 120ա-1բ, 118աբ, 123ա-32բ [Ջոռոռդ ֆննութիւն]

1. *81ա-4բ, 85բ* [Խնդիր ՀՋ.]

ա. *81աբ* Յաղագս երրորդին — *երեւի թէ բոլոր Քրիստոսն ոչ իցէ ի ներքսն... այլ ըստ բանի գոյացութեանն իւրո, որպէս եւ ասացաւդ:*

բ. *81բ-2ա* Յաղագս չորրորդին Դ. — *երեւի թէ ոչ բոլոր տարաչափական քանակութիւն իցէ... այլ է անդ ըստ արդէն իսկ ասացեալ կերպին*

գ. *82ա-3ա* Յաղագս հինգերորդին Ե. — *երեւի թէ մարմինն Քրիստոսի [իցէ ի խորհուրդս] յայս որպէս տեղոջ... զի լինիցի Քրիստոս ի խորհրդս յայս որպէս ի տեղոջ:*

դ. *83աբ* Յաղագս վեցերորդին Զ. — *երեւի թէ մարմինն Քրիստոսի իցէ շարժականապէս... [եւ Աստուած դադարի լինել Տէր ստեղծուածոյն, յորժամ ստեղծուածն դադարի ի գոլոյ]:*

ե. *83բ-4ա* [Յաղագս եւթներորդին] Է. — *եր[եւի թէ մարմինն Քրիստոսի, որ է ի խորհուրդս]... ուստի ոչ է նոյն բան, որպէս եւ յայտ իսկ է յասացեալդ:*

զ. *84աբ, 85բ* Յաղագս ութերորդին Ը. — *երեւի թէ յորժամ ի խորհուրդս յայս աքանչելօք տեսանիցի... ըստ այլ պատահմանցն, որպէս եւ ասացաւ:*

2. *85բ, 85ա, 86ա-91ա* [Խնդիր] ՀԷ.

— *85բ* [Յանկ] — *եւս այսորիկ տեսանելի է ի մ[նացեալ պա]տահմանցն... [Ու]թերորդ. Թէ ի յ[օրհնեալ գինին կարէ խառնիլ ինչ]:*

ա. *85բ, 85ա, 86ա* Յաղագս առաջնոյն — *երեւի թէ պատահ[մունքն] ոչ մնայցէն... եւ զբաղադրութիւն քանակական մասանցն:*

բ. *86աբ* Յաղագս երկրորդին — *երեւի թէ ի խորհուրդս յայս տարաչափական քանակութիւն հացին... [խորհուրդս յայս առանց ենթակայի ոչ է արտանիւթական քանակութիւն]:*

գ. *86բ-7ա* [Յաղագս երրորդին — *երեւի թէ տեսակքն, որ մնան ի խորհուրդս յայս]... [այլ զօրութեամբ նախ]նական առնո[ղին]:*

դ. *87բ-8ա* [Յաղագս չ]որո[րդին] — *[երեւի] թէ խորհրդ[ական տեսա]կքն ոչ կարէ... [աքանչելե]ալք [բանականապէս տեսանէ]:*

ե. *88ա-9ա* Յաղագս հինգ[երորդին] — *երեւի թէ ի խորհրդակ[ա]ն տեսակացն ոչինչ կարիցէ... այսինքն՝ ի գոյացութիւնն եւ ի տարաչափութիւնն:*

զ. *89աբ* Յաղագս վեցերորդին — *երեւի թէ խորհրդական տեսակքն ոչ կարիցէն սնուցանել... զօրութիւն գոյացութեան, որպէս եւ ասացաւդ իսկ:*

է. *89բ-90ա* Յաղագս եւթներորդին Է. — *երեւի թէ խորհրդական տեսակքն ոչ բեկանիցին... վերածի առ խորհրդական տեսակն, ընդ որով է մարմինն Քրիստոսի:*

ը. *90աբ, 59բա*, 91ա* Յաղագս ութերորդին Ը. — *երեւի թէ ի յաւրհնեալ գինին ոչ կարէ... գոյր անդ ըստ այնց, որ նախասացաւնն:*

* Ծնթ. 59րդ թերթը թ. 90ի ներքին լս-ի պատռուած մասն է:

3. *91ա-6ա* [Խնդիր] ՀԸ.

— *91ա* [Յանկ] — *եւս այսորիկ տեսանելի է ի ձեւոյ խորհրդոյս... Վեցերորդ. Ի համեմատութենէ [միոյ ձեւոյն] առ միւսն:*

ա. *91ա-2ա* Յաղագս առաջնոյն — *[երեւի թէ] ձեւ խորհրդոյս այ[ս ոչ իցէ]... իսկ զպակասութիւն խորհրդոյս այսորիկ կարէ լնուլ հոգեւորապէս ուտելն, որպէս ասէ Օգոստինոս:*

բ. *92աբ* Յա[ղագս երկրորդին] — *երեւի թէ լոյս [ոչ է պատ]շաճաւոր ձեւ... [որպէս եւ ոչ այնք բանք, որ յառաջ]ընթաց են ձեւոյն:*

գ. *92բ-4ա* Յաղագս երրորդին — *երեւի թէ այս ոչ իցէ [պատշաճ ձ]եւ... ըստ այնմ, որ ասէ Առաջին ի Կորընթացիս ԺԱ. Ես ընկալա, զոր եւ ձեզն աւանդեցի:*

դ. *94աբ* Յաղագս չորրորդին — *երեւի թէ ի նախասացեալ ձեւական բանսն ոչ իցէ... վասն պար[զ նշանակ]ելի իրին:*

ե. *94բ-95բ* Յաղագս հինգերորդին — *երեւի թէ նախասացեալ խօս[քն]... եւ այս բաւական է ի ճշմարտութիւն խոսիցն:*

զ. *95բ-6ա* Յաղագս վեց[երորդին] — *երեւի թէ ձեւ աւրհնու[թեան հաց]ին... ձեւոցն նմին իրի ոչ է [նման]:*

4. *96ա-100բ* [Խնդիր] ՀԹ.

— *96ա* [Յանկ] — *եւս այսորիկ տեսանելի է ի ներգործութեանց խորհրդոյս... Ութերորդ. Ի յարգելմանէ ներգ[ործութեան խորհուրդոյս] այսորիկ:*

ա. *96ա-7ա* Յաղագս առաջ[նոյն] — *երեւի թէ խորհրդո[վս այս ոչ] տացի շնորհ... մեր [վիճ]ակակցի անապականութենէ եւ փառաց Հոգոյն:*

բ. *97աբ* Յաղագս [երկրորդին] — *երեւի թէ ներգործութիւն խորհրդոյս այս ոչ իցէ հասանելն... յառաջ ածել լաւագոյն [ներգործութիւն], որպէս յայտ է ի վերոյ [ասացեալդ]:*

գ. *97բ-8ա* Յաղագս երրորդին — *երեւի թէ ներգործութիւն խորհրդոյս այս իցէ թողութիւն մահու [չափ մեղաց]... ուստի ոչ հետեւի առարկութիւնն:*

դ. *98աբ* Յաղագս չորրորդին — *երեւի թէ խորհրդովս այս ոչ թողին ներելի մեղքն... եւ նոյն բան է ի յայսմ խորհրդոյս:*

ե. *98բ-9ա* Յաղագս հինգերորդին — *երեւի թէ խորհրդովս այս թո[ղեալ լինին բոլոր պատիժ մեղաց]... այլ ի պակասութեանն է մարդկային ջերմեռանդութեանն:*

զ. *99աբ* Յաղագս վե[ցերորդին] — *երեւի թէ խորհրդովս այս ոչ պահեսցի մարդն... իսկ ուղղապէս հաստատ[է զսիրտ] մարդոյն ի բարին, որով եւ [պահի մարդն ի] մեղաց:*

է. *99բ-100ա* Յաղագս եւթ[ներորդին] – *երեւի թէ խ[որհրդովս այս ոչ] իցէ յօգուտ... վասն այսորիկ բազմանա եւ ներգ[ործութիւն] խորհրդոյն:*

ը. *100աբ* Յաղագս ութե[րորդին] – *երեւի թէ նեբե[լի մ]եղօքն ոչ արգելցի... որ բառնին խորհրդովս այս:*

5. *100բ-10բ, 111բ, 169ա, 111ա, 169բ, 111ա, 112բ* [Խնդիր] Ձ.

– *100բ* [Յանկ] – *Եւ այսորիկ տեսանելի է ի [կ]իրառմանէ կամ ի ճաշակմանէ... արժան իցէ առնուլ զմարմինն առանց արեան:*

ա. *101աբ* Յաղագս առաջնոյն – *[երեւի թէ] ոչ պարտին զա[նազանիլ կրկին] կերպ ուտելոյ... [քան տեն]չումն միայն որպէս վերնագոյնն ասացաւն վասն մկրտութեանն:*

բ. *101բ-2ա* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ ոչ միայն մարդոյն իցէ առնուլն զխորհուրդս... յայտնի [տեսութեամբն վասն այսորիկ] ոչ է նման, որպէս ասացաւ:*

գ. *102աբ* Յաղագս [երրորդին] – *երեւի թէ ոչ ոք [կարէ ու]տել զՔրիստոս... ի խորհրդականէն եւ ի հոգեւորականէն:*

դ. *102բ-4ա* [Յաղագս] չորրորդին – *ե[ր]ե[ւի թէ] մեղաւորն առնլովն զմարմինն... [ուս]տի այնպիսին ոչ պարտի ասել մեղաւոր:*

ե. *104ա-5ա* Յաղագս հինգերորդին – *երեւի թէ մատչել առ խորհուրդս... կամ ի տիղմն առ ի կոխել:*

զ. *105ա-6ա* Յաղագս վեցերորդին – *երեւի թէ քահանայն ոչ պարտի տալ մեղաւորին... ի յորում իցէ կարծիք մեղաց, որպէս թէ ասի փորձել:*

է. *106ա-7բ* Յաղագս եւթներորդին – *երեւի թէ գիշերային հոսումն ոչ արգելուց... արգելու ի ճաշակմանէ խորհրդոյս այս վասն պատճառին իւրոյ:*

ը. *107բ-9ա* Յաղագս Ը.երորդին – *երեւի թէ յառաջագոյն առեալ կերակուրն... կամ ի չորրորդ ժամուն առնուցուն, պահեսցեն մինչեւ ցերեկոյ:*

թ. *109աբ* Յաղագս իններորդին Թ. – *երեւի թէ ոչ ունօղքն զկիրառումն... խորհուրդս այս պարտ է տալ նոցա:*

ժ. *109բ-10բ, 111բ* Յաղագս տասներորդին – *երեւի թէ ոչ իցէ արժան յամենայն օր առնուլ... ի յաւուր նշանակեսցի մխութիւն չարչարանաց Քրիստոսի:*

ժա. *111բ, 169ա, 111ա, 169բ* Յաղագս մետասաներորդին ԺԱ. – *երեւի թէ արժան իցէ ամենեւին... որպէս Իննասէնսիոս երրորդն, են անմեղադրելիք:*

ժբ. *111ա, 112բ* Յաղագս երկոտասաներորդին [Ժ]Բ. – *երեւի թէ ոչ է արժան առնուլ զմարմինն... երկոքեան տեսակացն պարունակի բոլորեքեանսն, որպէս ցուցաւ ի վեր անդր:*

6. *112ա-4ա* [Խնդիր] ՁԱ.

– *112ա* [Յանկ] – *Եւ այսորիկ տեսանելի է ի կիրառմանէ խորհրդոյս այս... երիս աւուրս մահուանն պահել էր կամ օրհնեալ:*

ա. *112աբ* Յաղագս առաջնոյն Ա. – *երեւի թէ քրիստոս ոչ իցէ առեալ զմարմինն... նշանացն առ ի յիմանալ եւ ընդունել զճշմարիտն:*

բ. *112բ-3ա* Յաղագս երկրորդին Բ. – *երեւի թէ քրիստոս ոչ իցէ տուեալ Յուդայի զմարմինն... եւ տալովն յայտնեաց զմատնիչն իւր:*

գ. *113աբ* Յաղագս երրորդին Գ. – *երեւի թէ քրիստոս առեալ իցէ եւ տուեալ... մարմինն քրիստոսի ըստ իւրաքանչիւր պատահմամբքն, որք իրապէս գոն անդ:*

դ. *113բ-4ա* Յաղագս չորրորդին – *երեւի թէ խորհուր[դ մարմնոյն] քրիստոսի ի ժամանակի մահու... բայց վասն այլ իմ որպիսութեանն:*

7. *114աբ, 116բա, 115բ1, 76ա1, 115բ2, 76ա2, 115ա1, 76բ1, 115ա2, 76բ2, 117աբ, 119աբ, 122աբ, 120աբ* [Խնդիր] ՁԲ.

– *114ա* [Յանկ] – *Եւ այսորիկ տեսանելի է ի սպասաւորէ այսմ խորհրդոյս... ի բաց կալ ամենեւին ի պատարագելոյ:*

ա. *114բ, 116բ* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ աւրհնեալ զխորհուրդս զայս ոչ իցէ միակ յատուկ... իրբեւ իշխան ի բոլոր եկեղեցական կարգին:*

բ. *116բ, 116ա* Յաղագս երկրորդին – *[երեւ]ի թէ [բազում քահանա]յք [ոչ կա]րիցեն օրհնել... ըստ այնմ, որ բազումք են մի ի Քրիստոս:*

գ. *116ա, 115բ* Յաղագս ե[ռորդ]ին – *երեւի թէ մատ[ակ]արարութիւն այսմ խորհրդոյս... առ [այլս պահեալ լինին ե]պիսկոպոսին:*

դ. *115բ1, 76ա1, 115բ2, 76ա2, 115ա1, 76բ1* [Յաղագս չորրոր]դին – *[երեւի թէ քահանա]ն որ [աւրհնեալ է, ոչ պարտ]ական, առն[ուլ զխորհուրդն զայն]... զի դարձեալ աւրհնեսցէ մարմին եւ արիւն Քրիստոսի եւ առնուցու:*

ե. *76բ1, 115ա2, 76բ2, 117աբ* Յաղագս հինգերորդին – *[երեւի թէ չար քահանայն ոչ] կարէ աւրհնել զհաղորդութիւնն... [ան]իծեցից զօրհնութիւնս ձեր:*

զ. *117բ, 119ա* Յաղագս Ջ.որդին Ջ. – *երեւի թէ պա[տարագ չար] քահանային ոչ սակաւ արժիցէ... որպէս ասէ Ծգոստինոս ի գիրս, որ ընդդէմ Փէրմէնիանոսի:*

է. *119աբ* Յաղագս եւթներորդին – *երեւի թէ հերետիկոսք եւ հերձուածողք, եւ բանադրեալք ոչ կարիցէն... աղօթք նորին ոչ ունին զօրութիւն:*

ը. *119բ, 122ա* Յ[աղագս ութերոր]դին – *երեւի թէ լուծ[եալ քահան]այն ոչ կարիցէ... իբր ի մշտնջենաւոր դատապարտելոցն:*

թ. *122աբ* Յաղագս իններորդին – *երեւի թէ ոք արժանապէս կարիցէ առնուլ... կարէ մեղքն ծածկութիւն իմն թաքչել:*

ժ. *122բ, 120աբ* Յաղագս տասներորդին – *երեւի թէ ամենեւին արժան իցէ քահանային... մինչ զի ապականութեամբ անդամոցն արասցէ զնա անկատար:*

8. *120բ-1աբ, 118աբ, 123ա-32բ* [Խնդիր] ՁԳ.

– *120բ* [Յանկ] – *Ետ այսորիկ տեսանելի է յարարողութենէ խորհրդոյս… ի հանդիսացուցանելն զխորհուրդս զայս։*

ա. *120բ-1ա* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ ի հանդիսացուցանելն զխորհուրդս զայս… ըստ այսմ կերպիւ իմն նոյն է քահանայն եւ պատարագն։*

բ. *121աբ, 118աբ* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ անպատշաճաբար իցէ բաց… միայն մատուցանել մի պատարագ։*

գ. *118բ, 123ա-5ա* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ խորհուրդս այս ոչ պարտի հանդիսանալ… ոչ պահելով[ն զարմ]արողութիւն եկեղեցւոյ։*

դ. *125ա-7բ* Յաղագ[ս չորրորդին] – *երեւի թէ ան[պատշաճ]աբար կարգել իցեն… [զի ընծայքս առաքեցաւ, այսինքն՝ առ Աստուած, ի ձեռն հրեշտակի]։*

ե. *127բ-30ա* Յաղագս հինգերորդին – *երեւի թէ այնք, որ լինին ի հանդիսութիւն… յորոյ դիմացն պատասխանէ քահանային բազմաւորակի։*

զ. *130ա-2բ* Յաղագս վեցերորդին – *երեւի թէ ոչ կարէ բաւականապէս լինել հնար… որպէս ասացաւ ի քերուածո տախտակին։*

Ե. *132բ-50բ, 152աբ, 151աբ, 153ա-7ա, 159աբ, 157ա-8բ, 160ա-8բ, 170ա-207ա* [Հինգերորդ ֆնութիւն]

1. *132բ-41բ* [Խնդիր] ՁԴ.

– *132բ* [Յանկ] – *Ետեւա<յ>բար տեսանելի է ի խորհրդոս ապաշխարութեան։ Շուրջ զորով նախ տեսանելի է… Տասներորդ. եթէ կարէ կրկնիլ։*

ա. *132բ-3բ* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ ապաշխարութիւնն ոչ իցէ խորհուրդ… իսկ առաջինն եւ երկրորդն են պատճառ երրորդին։*

բ. *133բ-4ա* Յաղագս երկրորդին Բ. – *երեւի թէ մեղքն ոչ իցէ յայտուկ նիւթ այսմ խորհրդոյս… եւ վասն սկզբնական մեղացն, որպէս խօսի Ոգոստինոս ի Գիրս ապաշխարութեանն։*

գ. *134ա-5բ* Յաղագս Գ.ին – *երեւի թէ այս ոչ իցէ ձ<ձ>եւ խորհրդոյս… այսինքն՝ զխորհուրդ արձակմանն տամ քեզ։*

դ. *135բ-6ա* Յաղագս չորրորդին Դ. – *երեւի թէ դնել ձեռն քահանային պահանջեսցի փրկութեանն… որպէս եւ ոչ ի հարկաւորութենէ հաղորդութեանն։*

ե. *136աբ* Յաղագս հինգերորդին – *երեւի թէ խորհուրդս այս ոչ իցէ ի հարկաւորութենէ… զոր ինքն ներգործեաց ի նմա շնորհեաւքն։*

զ. *136բ-7բ* Յաղագս վեցերորդին – *երեւի թէ ապաշխարութիւնն ոչ իցէ երկրորդ տախտակ… որոյ ասի ապաշխարութիւնն երկրորդ տախտակ։*

է. *137բ-8բ* Յաղագս եւթներորդին է. – *երեւի թէ խորհուրդս այս ոչ իցէ պատշաճ… ի յորում Քրիստոս է քահանայ եւ նուէր։*

ը. *138բ-9ա* Յաղագս ութերորդին – *երեւի թէ ապաշխարութիւնն ոչ պարտ իցի յամել… ըստ գործոյ արտաքին ապաշխարութեանն։*

թ. *139ա-40ա* Յաղագս իններորդին Թ. – *երեւի թէ ապաշխարութիւնն ոչ կարէ լինել… այլ ոչ բոլորովին բարձոյ։*

ժ. *140ա-1բ* Յաղագս տասներորդին Ժ. – *երեւի թէ խորհուրդ ապաշխարութեանն ոչ պարտ իցէ կրկնիլ… մի՛ ապականեսցի զոր սիրեացն, այսինքն՝ յուսահատութեամբ։*

2. *141բ-6ա* [Խնդիր] ՁԵ.

– *141բ* [Յանկ] – *Ետ այսորիկ տեսանելի է յապաշխարութենէն ըստ այնմ, որ է առաքինութիւն… առ այլ առաքինութիւնսն։*

ա. *141բ-2ա* Յաղագս առաջնոյն Ա. – *երեւի թէ ապաշխարութիւնն ոչ իցէ առաքինութիւն… եւ պարտաւորութիւն պատժոյն եւ այս ոչ է յիմար։*

բ. *142ա-3ա* Յաղագս երկրորդին Բ. – *երեւի թէ ապաշխարութիւնն ոչ իցէ յատուկ առաքինութիւն… ուստի ոչ հետեւի, որ լինիցի ընդհանրական առաքինութիւն։*

գ. *143ա-4ա* [Յաղագս] երրորդին – *երեւի թէ առաքինութիւնն ապաշխարութեանն ոչ իցէ տեսակ… եւ տանել դժուարութեանցն, որ վերաբերի առարկութիւնն։*

դ. *144աբ* Յաղագս չորրորդին – *երեւի թէ ենթակայ ապաշխարութեանն ոչ իցէ… ներգործեսցէ ինչ ի յիւրաքանչիւր զօրութիւնս հոգոյն։*

ե. *144բ-5ա* Յաղագս հինգերորդին – *երեւի թէ սկիզբն ապաշխարութեանն ոչ իցէ ի յերկեւղէն… յառաջ գայցէ ի գործոյն Աստուծոյ դարձուցանողին զսիրտս։*

զ. *145ա-6ա* Յաղագս վեցերորդին Զ. – *երեւի թէ ապաշխարութիւնն իցէ առաջին… որպէս ցուցաւ երկրորդումն մասին։*

3. *146ա-50բ, 152ա* [Խնդիր] ՁԶ.

– *146ա* [Յանկ] – *Ետ այսորիկ տեսանելի է ի ներգործութենէ ապաշխարութեան… թէ ըստ այնմ որ խորհուրդ։*

ա. *146ա-7ա* Յաղագս առաջնոյն Ա. – *երեւի թէ ապաշխարութեամբն ոչ բառնին ամենայն մեղք… որպէս մեկնեալ եղեւ յերկրորդումն մասին։*

բ. *147աբ* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ առանց ապաշխարութեան կարէ լինել թողութիւն մեղաց… զոր ոչ կարէ առնել ողորմութիւն մարդոյն։*

գ. *147բ-8բ* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ ապաշխարութեամբն մին մեղքն կարէ… կեանք յաւիտենականք, ուստի ոչ է նոյն բան։*

դ. *148բ-9բ* Յաղագս չորրորդին – *երեւի թէ ընդ թողուլ մեղացն ապաշխարութեամբն… այլ ընդ կատարիլ ամենայն գործոց ապաշխարութեանն։*

ե. *149բ-50բ* Յաղագս հինգերորդին – *երեւի թէ ընդ թողուլ մահու չափ մեղացն… աստուածային շնորհն, եթէ միով եւ եթէ բազում գործօք։*

գ. *150բ, 152ա* Յաղագս վեցերորդին Զ. – *երեւի թէ թողութիւն մեղացն ոչ իցէ ներգործութիւն... որպէս վերնագոյնն ասացաւ:*

4. *152աբ, 151աբ, 153ա-4ա* [Խնդիր] ԶԷ.

– *152ա* [Յանկ] – *ետ այսորիկ տեսանելի է ի թողութենէ ներելի մեղացն... առանց մահու չափ մեղաց:*

ա. *152աբ, 151ա* Յաղագս առաջնոյն Ա. – *երեւի թէ ներելի մեղքն կարէ թողուիլ... ներպարուրէ յինքեան զտհաճութիւն [ն]երելի մեղացն, որպէս վերնագոյնդ ասացաւ:*

բ. *151աբ* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ առ ի թողութիւն ներելի մեղացն... բաց հերքեսցի անկումն յարիչն առ ժամանակաւոր իրն:*

գ. *151բ, 153աբ* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ ներելի մեղքն ոչ ի բաց մերժին... երբեմն առաւել եւ երբեմն նուազ:*

դ. *153բ-4ա* Յաղագս չորրորդին Դ. – *երեւի թէ ներելի մեղքն կարէ թողուիլ առանց... ոչինչ մեղք մահու չափ կամ ներելի թողեալ լինի, վասն այսորիկ ոչ է նոյն բան:*

5. *154ա-7ա, 159աբ, 157ա, 159աբ, 157ա* [Խնդիր] ԶԸ.

– *154ա* [Յանկ] – *ետ այսորիկ տեսանելի է վասն անդրէնն... այն, որով դառնան անդրէնն, իցէ յատուկ մեղք:*

ա. *154ա-5բ* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ թողեալ մեղքն... առնէ շնորհն մնա մշտնջենաւորապէս:*

բ. *155բ-6բ* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ թողեալ մեղքն ոչ դարձին անդրէն... վասն այսորիկ յայտնէ հետեւի մեծագոյն ապերախտութիւն:*

գ. *156բ-7ա, 159աբ* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ ապերախտութեամբ հետեւեալ մեղացն... այլ ոչ բացարձակապէս, որպէս եւ ասացաւդ իսկ:*

դ. *159բ, 157ա* Յաղագս չորրորդին – *երեւի թէ ապերախտութիւնն, վասն որո հետեւեալ... ըստ այնմ, որ գտանի ի յամենայն մեղս, ոչ է յատուկ մեղք:*

6. *157ա-8բ, 160ա-3ա* [Խնդիր] ԶԹ.

– *157ա* [Յանկ] – *Յետ այսորիկ տեսանելի է ի յանդրէն դարձմանէ... առանց սիրոյ կենդանասցին ա[պաշխարութեամբն]:*

ա. *157ա-8ա* Յաղագս առաջ[նոյն] – *երեւի թէ ա[պաշխարութեամբն] առաքինութիւնքն ոչ... վասն քնոյն կամ վասն այլ ինչ կրից մարմնոյն:*

բ. *158աբ, 160ա* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ յետ ապաշխարութեանն յարիցէ... մանուկն Բենեդիքտոս սկսաւ զգարձումն:*

գ. *160ա-1ա* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ ապաշխարութեամբն մարդն ոչ կացուսցի... այլ զապագայիցն նա հարցանէ վասն Յոհաննու զվարդապետէն:*

դ. *161աբ* Յաղագս չորրորդին Դ. – *երեւի թէ գործք առաքինութեանն արարեալքն ի սէրն... որ կարէ խոտորիլ ի բարոյն ի չարն:*

ե. *161բ-2բ* Յաղագս հինգերորդին – *երեւի թէ մեռեալ գործքն մեղօք... յետոյ, որ վերաբերի առ պատահական վարձն:*

զ. *162բ-3ա* Յաղագս վեցերորդին Զ. – *երեւի թէ հետեւեալ ապաշխարութեամբն... այլ ոչ առ ի թեթեւագոյնս ունել զպատիժ վերջին դատաստանին:*

7. *163ա-5բ* [Խնդիր] Ղ.

– *163ա* [Յանկ] – *Յետ այսորիկ տեսանելի է ի մասանց ապաշխարութեանն... Չորրորդ. Ի բաժանմանէ նորին ի յենթակայական մասունս:*

ա. *163աբ* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ ապաշխարութեանն ոչ պարտին... ըստ այնմ, որ է խորհուրդ:*

բ. *163բ-4բ* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ անյարմարապէս... ընդդէմ յայտէ լուծումն ասացելոցդ:*

գ. *164բ-5ա* Յաղագս [երրորդին] – *երեւի թէ նա[խա[սացեալ] երեքեանդ ոչ իցեն... այլ ոչ զկարգեալք կալոյն, զի ոչ ունին դիր:*

դ. *165աբ* Յաղագս չորրորդին Դ. – *երեւի թէ անյարմարապէս բաժանի... ապաշխարութիւն ներեոլցն (՞) եւ մահու չափիցն:*

8. *165բ-7բ* [Խնդիր] ՂԱ.

– *165բ* [Յանկ] – *Ետ այսորիկ տեսանելի է ի յիւրաքանչիւր մասանց ապաշխարութեանն... թէ բեկումն կարէ լինել զղջումն:*

ա. *166աբ* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ զղջումն ոչ իցէ ցաւ առեալ վասն մեղաց... եթէ ոչ խոստովանէր եւ առնէր զփոխարէնն:*

բ. *166բ-7ա* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ զղջումն ոչ իցէ գործ առաքինութենէ... վասն զգործելոցն մեղաց, իսկ խորտակումն զկատարեալն:*

գ. *167աբ* Յաղագս երրորդին Գ. – *երեւի թէ բեկումն կարէ լինել խորտակումն... զի իրն մի անգամ միայն յառաջ գա ի գոլն:*

9. *167բ-8բ, 170ա-1բ* [Խնդիր] ՂԲ.

– *167բ* [Յանկ] – *Ետ այսորիկ տեսանելի ի յառաջ եդելոյ զղջմանն... Վեցերորդ. Թէ ի յիւրաքանչիւր մահու չափ մեղաց:*

ա. *168ա* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ մարդն պարտի զղջանալ ի պատժոցն... վասն չարին, որում դիպեցաւ անդի:*

բ. *168աբ* Յաղագս երկրորդին Բ. – *երեւի թէ պարտի լինել զղջումն... զի յետադարձումն կամացն է այն, որում պարտի զղջումն:*

գ. *168բ, 170աբ* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ ոչ պարտիմք զղջանալ... ըստ այնմ եղանակի, որպէս եւ ապաշխարութիւնն, որպէս եւ վերնագոյնդ ասացաւ:*

դ. *170բ-1ա* Յաղագս Դ.ոդին Դ. – *երեւի թէ յապառնի մեղացն պարտի ոք... ուստի ոչ է պիտո, որ զղջումն լինիցի, եթէ ոչ ի յանցեալ մեղացն:*

ե. *171ա* Յաղագս Ե.երորդին – *երեւի թէ պարտի*

մարդն զղջանալ... վասն անցեալ մեղացն է զղջումն, որպէս յայտ է յասացեալոցդ:

գ. *171աբ* Յաղագս վեցերորդին Ջ. — *երեւի թէ ոչ պահանջի զղջումն վասն... վասն իւրաքանչիւրոցն եւ խոստովանել:*

10. *172ա-4ա* [Խնդիր] ՂԳ.

— *172ա* [Յանկ] — *ետ այսորիկ տեսանելի է քանակութենէ զղջմանն... վասն մի մեղացն, քան վասն միւսոյն:*

ա. *172ա-3ա* Յաղագս առաջնոյն — *երեւի թէ զղջումն ոչ իցէ մեծագոյն... զգալի վնասուն, որ է առաւել ծանօթ մեզ:*

բ. *173աբ* Յաղագս երկրորդին Բ. — *երեւի թէ ոչ կարէ լինել... յառաջ գա ի ցաւոյն, որ է ի բանականն:*

գ. *173բ-4ա* Յաղագս երրորդին Գ. — *երեւի թէ ոչ պարտի ոչ լինել մեծագոյն... ըստ իւրում անկարգութեանն առ կարգ աստուածային բարութեանն, քան միւսն:*

11. *174ա-6ա* [Խնդիր] ՂԴ.

— *174ա* [Յանկ] — *ետ այսորիկ տեսանելի է ի ժամանակէ զղջմանն... աստի կենացս զղջասցին հոգիքն ի մեղացն:*

ա. *174ա-5ա* Յաղագս առաջնոյն — *երեւի թէ ոչ բոլոր կեանքս այս... բաց բառնիլ վերջնոյ նմանասցէ առաջինն:*

բ. *175աբ* Յաղագս երկրորդին — *երեւի թէ ոչ իցէ օգուտ միշտ ցաւիլ... խօսի ի ցաւոյն, որ է կիրք:*

գ. *175բ-6ա* Յաղագս երրորդին Գ. — *երեւի թէեւ յետ աստի կենացս... հատուցումն պարտուց պատժոյն ասի փոխարէն:*

12. *176ա-7ա* [Խնդիր] ՂԵ.

— *176ա* [Յանկ] — *ետ այսորիկ տեսանելի է ի ներգործութենէ զղջմանն... առ ի ջնջումն մեծամեծ մեղաց:*

ա. *176աբ* Յաղագս առաջնոյն — *երեւի թէ թողութիւն մեղացն ոչ իցէ... թողեալ լիցի նմա մեղքն ըստ իրաց ինչ:*

բ. *176բ-7ա* Յաղագս երկրորդին Բ. — *երեւի թէ զղջումն ոչ կարիցէ... առ ի ջնջումն մեղացն եւ պատժոյն:*

գ. *177ա* Յաղագս երրորդին — *երեւի թէ փոքր ինչ զղջումն ոչ իցէ... բաւական էր առ ի թողութիւն մեղաց:*

13. *177ա-82ա* [Խնդիր] ՂԶ. — *ետ այսորիկ տեսանելի է ի խոստովանութենէն... տալ ումէք հրաման ոչ խոստովանել մարդո:*

ա. *177բ-8բ* Յաղագս առաջնոյն Ա. — *երեւի թէ խոստովանութիւն ոչ իցէ հարկաւոր առ ի փրկութիւն... նմին իրի հարկաւոր է խոստովանութիւնն:*

բ. *178բ-9ա* Յաղագս երկրորդին Բ. — *երեւի թէ խոստովանութիւն իցէ ի բնական իրաւանցն... որպէս յայտ է ի մեկնութենէ նոյն տեղոջն:*

գ. *179աբ* Յաղագս երրորդին — *երեւի թէ ոչ ամենեքեան պարտական են... եւ այս համարեսցի նմա խոստովանութիւնն:*

դ. *179բ-80ա* Յաղագս չորրորդին Դ. — *երեւի թէ կարի ոք խոստովանել զմեզս... ըստ այնմ կերպի որպէս ունի ի սրտի իւրում:*

ե. *180ա-1բ* Յաղագս հինգերորդին Ե. — *երեւի թէ առ ժամայն պարտական իցէ... ուստի ոչ է պարտական ոք առ ժամայն կատարել:*

զ. *181բ-2ա* Յաղագս վեցերորդին Ջ. — *երեւի թէ կարելի է տալ հրաման... լինել ի նոսին քահանայութիւն նոր կտակարանացս:*

14. *182ա-3բ* [Խնդիր] ՂԷ.

— *182ա* [Յանկ] — *ետ այսորիկ տեսանելի է ի յէութենէ խոստովանութեանն... իցէ գործ ապաշխարութեան առաքինութեանն:*

ա. *182աբ* Յաղագս առաջնոյն — *երեւի թէ Օգոստինոս անյարմարապէս սահմանէ... տուեալ ըստ միո պատճառին եւ ոմանք ըստ միւսոյն:*

բ. *182բ-3ա* Յաղագս երկրորդին — *երեւի թէ խոստովանութիւնն ոչ իցէ գործ առաքինութեան... կարգեալ առ ի հնար մեղացն:*

գ. *183աբ* Յաղագս երրորդին — *երեւի թէ խոստովանութիւնն ոչ իցէ գործ ապաշխարութեան... յայտ է լուծումն ի վերո ասացելոցս:*

15. *183բ-90ա* [Խնդիր] ՂԸ.

— *183բ* [Յանկ] — *ետ այսորիկ տեսանելի է ի սպասաւորէ խոստովանութեանն... պարտ իցի չափադրիլ ըստ քանակութեան մեղացն:*

ա. *184աբ* Յաղագս առաջնոյն — *երեւի թէ ոչ իցէ հարկ խոստովանել քահանային... եւ զայլ խորհուրդսն, որ վերաբերի առ քահանայն:*

բ. *184բ-5բ* Յաղագս երկրորդին — *երեւի թէ յոչ ինչ դիպուած արժան իցէ... եւ զի լցցէ զպատուէր վասն ընդունելոյն զխորհուրդ ապաշխարութեանն:*

գ. *185բ-6ա* Յաղագս երրորդին Գ. — *երեւի թէ արտաքոյ հարկաւոր դիպուածոյն... լինի ուղղակի ընդդէմ ներելեացն:*

դ. *186ա-7ա* Յաղագս չորրորդին — *երեւի թէ ոչ իցէ հարկաւոր... որոգայթս կորըստեան, նաեւ հետեւաբար ինքեանց եւս:*

ե. *187ա-8բ* Յաղագս հինգերորդին — *երեւի թէ ոչ կարիցէ ոք խոստովանել... թէպէտ ոչ կամեսցի, արձակեսցէ զնա:*

զ. *188բ-9ա* Յաղագս վեցերորդին Ջ. — *երեւի թէ զղջացեալն ի վաղջանի կենաց... առաւել պատժի, քան թէ էր խոստովանեալ քահանա[յ]ին:*

է. *189ա-90ա* Յաղագս եւթներորդին Է. — *երեւի թէ ժամանակաւոր պատիժ... ծանրագոյն պատժոց լինէր արժանի:*

16. *190ա-3ա* [Խնդիր] ՂԹ.

– 190ա [Յանկ] *– Եւ այսորիկ տեսանելի է ի յորպիսութենէ խոստովանութեանն… ի վարդապետաց պահանջին առ խոստովանութիւնն։*

ա. *190աբ* Յաղագս առաջնոյն Ա. *– Երեւի թէ խոստովանութիւնն ոչ կարիցէ լինել անտեսակ… թէպէտ տարաձայնի սիրտն ի վախճանէ խոստովանութեանն։*

բ. *190բ-1բ* Յաղագս երկրորդին *– Երեւի թէ խոստովանութիւնն ոչ է պիտոյ լինել ամբողջ… վերառաքեսցէ առ վերնագոյնն։*

գ. *191բ-2բ* Յաղագս երրորդին *– Երեւի թէ կարիցէ ոք խոստովանել միջնորդով… գործն քահանայն, որում լինի խոստովանութիւնն։*

դ. *192բ-3ա* Յաղագս չորրորդին *– Երեւի թէ հանգամանք այնոքիկ, որ դնին… ասել է, թէ իմանալի է ի յարտասուաց մտացն։*

17. *193ա-6ա* [Խնդիր] Ճ.

– 193ա [Յանկ] *– Եւ այսորիկ տեսանելի է ի ներգործութենէ խոստովանութեանն… ջնջէ զմոռացեալ մահու չափ մեղսն։*

ա. *193բ-4ա* Յաղագս առաջնոյն Ա. *– Երեւի թէ խոստովանութիւնն ոչ ազատէ ի մահու չափ մեղսն… զի հանդիպի մարդն թողութեան անցեալ մեղացն։*

բ. *194աբ* Յաղագս երկրորդին Բ. *– Երեւի թէ խոստովանութիւնն ոչ ազատէ ի պատժոյն… քան միայն զղջացեալն։*

գ. *194բ* Յաղագս երրորդին Գ. *– Երեւի թէ խոստովանութիւնն ոչ բանայ զդուռն… յառաջ, քան զխոստովանութիւնն եւ զփոխարէնն։*

դ. *194բ-5ա* Յաղագս չորրորդին Դ. *– Երեւի թէ ոչ իցէ ներգործութիւն… եւ մաքրութեամբ պատժոյն նմանապէս եւ խոստովանութիւնն։*

ե. *195ա-6ա* Յաղագս հինգերորդին Ե. *– Երեւի թէ ընդհանրական խոստովանութիւնն ոչ իցէ առ ի բաւական առ ի ջնջել… որ արգելու զպտուղ արձակմանն եւ խոստովանութեանն։*

18. *196ա-9ա* [Խնդիր] ՃԱ.

– 196ա [Յանկ] *– Յետ այսորիկ տեսանելի է ի փոխարինէն, յորմէ չորս իրս տեսանելի է… եթէ սահման փոխարինին, իցէ բաւականապէս առագրեալ։*

ա. *196աբ* Յաղագս առաջնոյն Ա. *– Երեւի թէ փոխարէնն ոչ իցէ առաքինութիւն եւ ոչ գործ առաքինութենէ… եւ սոսա է ի փոխարէնն։*

բ. *196բ-8ա* Յաղագս երկրորդին Բ. *– Երեւի թէ փոխարէնն ոչ իցէ գործ արդարութեան… [որպէս յայտ] է ի [սա]հման էառ [քննութեանն Յոբ] գիրս բարոյականաց։*

գ. *198ա-9ա* Յաղագս երրորդին *– Երեւի թէ սահման փոխարինին ոչ իցէ… հայի ի պատուիրանս, որպէս յառաջագոյնդ ասացաւ։*

19. *199ա-201ա* [Խնդիր] ՃԲ.

– 199ա [Յանկ] *– Եւ այսորիկ տ[եսանելի է ի կա-րո]ղութենէ փոխարինին… վասն միւսոյն կարէ առնել փոխարէն։*

ա. *199ա-200ա* Յաղագս առաջնոյն Ա. *– Երեւի թէ մարդն ոչ կարէ առնել փոխարէն Աստուծոյ… սոսկ մարդոյ միոյ, որպէս ներգործականն։*

բ. *200ա-1ա* Յաղագս երկրորդին Բ. *– Երեւի թէ զփոխարինական պատիժն ոչ կարիցէ… որ մի մեղքն պատժեսցի կրկին անգամ։*

20. *201ա-5ա* [Խնդիր] ՃԳ.

– 201ա [Յանկ] *– Եւ այսորիկ տեսանելի է ի յորպիսութենէ փոխարինին… հանդարտեցուցանել զժոխային պատիժն։*

ա. *201բ-2ա* Յաղագս առաջնոյն *– Երեւի թէ մարդն ոչ կարիցէ առնել փոխարէն վասն միոյ մեղացն… ոչ բաւականապէս հատանէ զպատճառ միւս մեղացն։*

բ. *202աբ* Յաղագս երկրորդին *– Երեւի թէ այն, որ զղջացեալ էր յամենայն մեղաց… վասն այսորիկ առարկութիւնն այն ոչ հետեւի։*

գ. *202բ-3բ* Յաղագս երրորդին *– Երեւի թէ յետ, որոյ ունիցի զսէրն… ոչ բնաւ կենդանանա, այլ պիտո է, զի կրկնեսցի։*

դ. *203բ-4ա* Յաղագս չորրորդին *– Երեւի թէ արարեալ գործքն արտաքո սիրոյն… պատշաճաւոր վարձ արժանաւորութեան են, եւ ոչ ի համարժանաւորէն։*

ե. *204ա-5ա* Յաղագս հինգերորդին *– Երեւի թէ նախասացեալ գործքդ ոչ իցէն… եւ այսու յայտ է լուծումն առարկութեանցն։*

21. *205ա-7ա* [Խնդիր] ՃԴ.

– 205ա [Յանկ] *– Եւ այսորիկ տե[սան]ելի է յայնցանէ, որովք լինին փոխարէնն… այսինքն՝ ողորմութիւնն պահքն եւ աղօթքն։*

ա. *205աբ* Յաղագս առաջնոյն *– Երեւի թէ փոխարինին ոչ իցէ պիտո լինել… եւ այսպիսի ի պարտուցս իմանա Անսելմոս։*

բ. *205բ-6ա* Յաղագս երկրորդին *– Երեւի հարուածքն, որովք պատժիմք… ընդդէմ ապագայիցն մեղաց։*

գ. *206ա-7ա* Յաղագս երրորդին *– Երեւի թէ անպատշաճաբար թուեալ լինին… եւ մի գործն կարէ ունել բազում բանս փոխարինի։*

Ջ. *207ա-8բ* [Վեցերորդ ֆնունութիւն]

1. *207ա-8բ* [Խնդիր] ՃԵ.

– 207ա [Յանկ] *– Եռեւաբար տեսանելի է ի ընդունողացն զխորհուրդս զայս, յորմէ խնդրին երեք իր։ Նախ՝ թէ ապաշխարութիւն կարէ [լինել]… թէ [իբր ի] հրեշտակն կամ ի չ[արսն]։*

ա. *207աբ* Յաղագս առաջնոյն *– Երեւի թէ յանմեղսն ոչ կարիցէ լինել ապաշխարութիւն… եթէ մեղքն ներգործութեամբ ոչ իցեն։*

բ. *207բ-8ա* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ սուրբքն, որ են ի փառս ոչ ունիցին... ի յատուկ զղջումն ի ծերոյն յայնմանէ:*

գ. *208աբ* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ բարի հրեշտակն... առ, որ հայի ապաշխարութիւնն:*

է. *208բ-21բ* [Եւթներորդ ճնունթիւն]

1. *208բ-11բ* [Խնդիր] ճՁ.

– *208բ* [Յանկ] – *Ետեւաբար [նկ]ատելի [է ի յիշխանութենէ սպասաւորաց խորհրդոց] ///որիկ, որ վերաբերի ա[ռ բանալիսն]: Շուրջ [զորով] նախատեսեալ է ի բանալեացն... թէ իցեն Բ. բանա[լիք], թէ մին միայն:*

ա. *209աբ* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ բանալիքն ոչ պարտին լինել... այլ անուանակոչի ի պատասխրագունէն:*

բ. *209բ-10բ* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ բանալին ոչ իցէ իշխանութիւն... այլ ի վերայ խորհրդոցն որ <u>օք</u> ժամանի արքայութիւնն:*

գ. *210բ-1բ* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ ոչ իցէն երկու բանալիք, այլ մի միայն... ոչ պահանջէ զբանալին, որպէս եւ ասացաւ իսկ:*

2. *211բ-5ա* [Խնդիր] ճէ.

– *211բ* [Յանկ] – *Ետ այսորիկ տեսանելի է ի ներգործութենէ բանալեացն... արձակել զյատուկ ենթադատութեանն իւրո:*

ա. *211բ-3ա* Յաղագս առաջնոյ – *երեւի թէ իշխանութիւն բանալեացն տարածիցէ զինքն... առ ի թողութիւն մեղաց, որ եւ հասանելի իսկ է:*

բ. *213ա-4ա* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ քահանայն ոչ կարիցէ թողուլ... զի մեղքն ամենեւին մնասցէ անպատիժ:*

գ. *214աբ* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ քահանայն իշխանութեամբ բանալեացն... պարտական պատժոյ իմն, որո[վ լից]ուք համաձեւ նորին:*

դ. *214բ-5ա* Յաղագս չորրորդին – *երեւի թէ քահանայն կարիցէ կապել եւ արձակել... եւ ոչ է նման յայնցանէ, որ ներգործեն միայն որպէս սպասաւորք:*

3. *215ա-9ա* [Խնդիր] ճՂ.

– *215ա* [Յանկ] – *Ետ այսորիկ տեսանելի է ի սպասաւորաց բանալեացն... ունիցին զկիրառումն բանալեացն:*

ա. *215բ-6ա* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ օրինական քահանայն... [խոր]անին մաքրեցելոցն նոքօք:*

բ. *216ա* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ Քրիստոս ուներ զբանալիսն...այլ սկիզբն խորհրդական բանալեացն:*

գ. *216ա-7ա* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ ոչ միայն քահանայքն ունիցին... եւ կանայք լինիցին համաբնականք:*

դ. *217աբ* Յաղագս չորրորդին – *երեւի թէ արք սուրբք ոչ քահանայքն... այս[մ պ]ահանջի մեծութիւն կարգին եւ [ոչ առաք]ինութեանն:*

ե. *217բ-8ա* Յաղագս հինգերորդին – *երեւի թէ չար քահանայքն ոչ ունիցին... լինել յօգուտ հնազանդութեան ժողովրդեանն:*

զ. *218ա-9ա* Յաղագս վեց[երորդին] – *երեւի թէ հերձուածողք հերետիկոսքն... ի յառաջ ածել զներգործութիւնն իւր վասն վերոյ ասացեալ պատճառիդ:*

4. *219ա-21բ* [Խնդիր] ճԹ.

– *219ա* [Յանկ] – *Ետ այսորիկ տեսանելի է յայնցանէ յորս ի կիրառումն... առնուլ զբանալիսն ի վերնագոյնն իւր:*

ա. *219աբ* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ քահանայն կարէ ի կիր առնուլ զբանալին... զանազան ժողովուրդ եւ ազգք:*

բ. *219բ-20բ* Յ[աղագս երկրորդին] – *երեւի թէ քահանայն [ոչ կարի]ցի միշտ... զիրաւացի իշխանութիւնն:*

գ. *220բ-1բ* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ ոչ կարէ ոք ի կիր առնուլ... վասն այսորիկ ոչ է նման:*

Ը. *221բ-9բ* [Ութերորդ ճնունթիւն]

1. *221բ-4ա* [Խնդիր] ճԺ.

– *221բ* [Յանկ] – *Ետեւաբար նկատելի է ի բանադրութենէն, յորմէ նախ տեսանելի է... բանադրութիւնն ունիցի ներգործութիւն ինչ:*

ա. *221բ-2բ* Յաղագս առաջնոյ – *երեւի թէ [ա]նյարմար ի[ց]է սահմանս այս եդեալ... սահման բանադրութեանն, այլ միայն ըստ իրաց ինչ:*

բ. *222բ-3ա* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ եկեղեցի զոչ ոք պարտի բանադրել... զերծուցանել զնա ի ձեռաց նորա, յորժամ կամեսցի:*

գ. *223աբ* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ ոչ ոք պարտի բանադրել վասն ժամանակաւոր ին[չ] պակասութեան... ի նմա չար պատժովն, այլ բարի, զի պատիժքն են դեղ, որպէս վերնագոյնդ ասացաւ:*

դ. *223բ-4ա* Յաղագս չորրորդին – *երեւի թէ ա-նիր[ատաբար տ]ուեալ բանադրութիւնն... նաեւ անիրատապէս տալ ի վերակացուաց եկեղեցոյ:*

2. *224ա-6բ* [Խնդիր] ճԺԱ.

– *224ա* [Յանկ] – *[Ետ այ]սորիկ տեսանելի է յայնցանէ, որ կարեն... կարիցէ դարձեալ բանադրիլ:*

ա. *224աբ* Յաղագս առաջնոյն – *ե[րեւի] թէ իւրաքանչիւր քահանայ կարիցէ բանադրել... այլեւ մարդոյ լինիցի փոխարէն:*

բ. *224բ-5ա* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ ոչ քահանայքն ոչ կարիցեն բանադրել... որում ոչ յարմարի միա<ա>յն:*

գ. *225ա* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ բանադրեալն կամ արգելեալն... [որ] կարէ բառնիլ եւ տալ:*

դ. *225աբ* Յաղագս չ[որրորդին] – *երեւի թէ ոք կարիցէ զինքն կամ զհաւասարն... ուստի թողութիւն ներելացն հետեւի իշխանութեան կարգին:*

ե. *225բ-6ա* Յաղագս հինգերորդին Ե. – *երեւի թէ*

վճիռ բանադրութեանն կարիցի տալ... նմին իրի ոչ է նման ի բան[ադրութ]ենէն եւ ի յարգելմ[անէ]։

գ. *226աբ* Յաղագս վեցերորդին – *երեւի թէ այն, որ մի անգամ բանադրել... որ բազում անգամ է բանադրեալ, քան զայն, որ մի անգամ միայն։*

3. *226բ-8ա* [Խնդիր] ՃԺԲ.

– *226բ* [Յանկ] – *Եւ այսորիկ տեսանելի է ի հաղորդակցութենէ բանադրելոցն... յարգելեալ իրս իցէ միշտ մեղք մահու չափ։*

ա. *226բ-7ա* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ արժան իցէ հաղորդել բանադրելոյն ի սոսկ... ոչ արգելի որպէս յայտ է յասացելոցդ։*

բ. *227ա* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ հաղորդակցեալն ընդ բանադրելոյն... ըստ այսմ բանադրութիւնն ոչ անցել յերրորդ անձն։*

գ. *227ա-8ա* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ հաղորդիլ ընդ բանադրելոցն... կարէ ոք բանադրիլ ըստ իրաւանց։*

4. *228ա-9բ* [Խնդիր] ՃԺԳ.

– *228ա* [Յանկ] – *Եւ այսորիկ տեսանելի է ի յարձակմանէն... ի միոյ բանադրութենէն եւ ոչ միւսոյն։*

ա. *228աբ* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ իւրաքանչիւր քահանայ կարիցէ արձակել... եթէ ոչ նախ արձակեսցի ի բանադրութենէն։*

բ. *228բ-9ա* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ ոչ ոք կարիցի արձակիլ ակամայ... յորում ի բշժկութիւնն տուեալ եղեւ բանադրութիւնն։*

գ. *229աբ* Յաղագս երրորդին – *երեւի թէ ոչ ոք կարիցէ արձակիլ ի միոյ բանադրութենէ... ըստ միո պատճառին։*

Թ. *229բ-32բ* [Ինքներորդ բնութիւն]

1. *229բ-32բ* [Խնդիր] ՃԺԴ.

– *229բ* [Յանկ] – *Եւեւաբար նկատելի է ի թողութենէն պարտ իցէ տալ զթողութիւնն... ժամանակաւոր օժընդակութեանցն պարտ իցէ տալ զթողութիւն։*

ա. *229բ-30բ* Յաղագս առաջնոյն – *երեւի թէ թողութեամբն ոչ կարէ... բազում իրաց, քան զոր [կարծեն]։*

բ. *230բ-2բ* Յաղագս երկրորդին – *երեւի թէ թողութիւնքն ոչ իցեն այնքան ազդու... եկեղեցի երանելոյն Պետրոսի քառասուն աւուր, յայն ժամանակ /// (վջ.)։*

Տե՛ս Marcus Antonius van den Oudenrijn, Linquae Haicanae Scriptores... Bernae, 1960, էջ 204-5, Հմ 483։

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա՝ շրջանաձեւ կապոյտ երկգիծ բոլորակ, եզրագծով՝* «ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷԻ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ», *ապա պարսկերէն՝* «خليفه گرى قره‌كليسا» (թրգ.՝ Ղարաֆիլիսայի կաթողիկոսարան)*», կենտրոնում եկեղեցի, տակը՝ [«1901»]։*

* Ծնթ. Կարդաց եւ թարգմանեց Քրիստինէ Կոստիկեանը։

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա՝ «Հմր 3641», (ըստ աստառին փակցուած լուսանկարի)՝* «Թ[ադէի] առաք[եալի] վ[անք], 55/3641, ժ///-ժէ., Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», *1ա՝ «3641», պհպ. Բբ – կազմաստառ Բ.՝ մատիտով «եղել է ուժեղ քայքայուած, պատուած է կոնդենսատորի թղթով եւ ամրացնող լուծոյթով եւ բուժուած է (ստորագրութիւն), 1/IX/54 թվ.»։*

3642
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 3 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 117: ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ զոյգ կապիչներով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, վրան զանազան բեռնուածքներ, զոյգ գամերն ընկած, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, վերին լուսանցակողը մգացած. թերթերի վրայ կան խոնաւութեան, աղտոտուածութեան եւ թանաքի հետքեր, զանազան բծեր, թ. 76-91 եւ 99-114 միջեւ եղած որոշ թերթերի ստո. լուսերը կտրած, բնագիրը վնասուած 1-3 տառաչափով. 99ա՝ պրականիշ Ա, 114բ՝ պրականիշ՝ Բ, ընդմէջ թ. 2-3ի 1 թերթ ընկած, թ. 73-4ի՝ թ. 76-ի ելուստը, թ. 94-5ի՝ 1, թ. 98-9ի՝ 8 թերթ կտրած:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *4ա, 15ա, 38ա, 59ա կապոյտ երկգիծ բոլորակ, եզրագծով՝* «ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷԻ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ», *ապա պարսկերէն՝* «**خليفه گرى قره‌كليسا**» *(թրգ.՝ Ղարաքիլիսայի կաթողիկոսարան)»*, կենտրոնում եկեղեցի, որի տակ՝ «1901»։*

* Ծնթ. Կարդաց եւ թարգմանեց Քրիստինէ Կոստիկեանը։

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թերթիկին՝ «Մեկն[ութիւն] երգ երգոց / 60», Ա. փեղկին սոսնձած, եզրերից անհամաչափ պոկուած թերթիկին՝ «Երգ երգոց / մէկնութիւն / ///», 1ա՝ մանուշակագոյն թանաքով «1743 թ. Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս», 1ա՝ սեւով «33» (ջնջած), «Թ[ադէի] առաք[ելոյ] վ[անք], 60/3642»։*

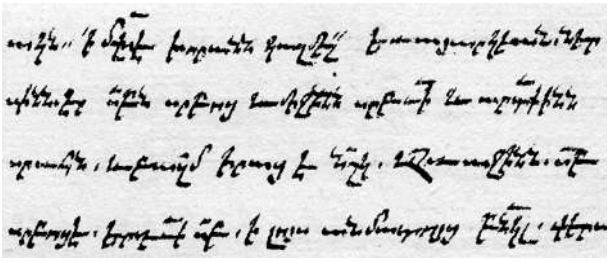
ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ՌՃՂԲ. – 1743

ԳՐԻՉ՝ Ստեփան դպիր:

ԹԵՐԹ՝ 75 (թ. 1-75. գրչի էջակալում՝ 1-150, որ է՝ 1բ-75ա). չգրուած՝ 1ա, 75բ: ՊՐԱԿ՝ 1-13×6 (1՝ 3, 3, 4, 9՝ 4,

6, 11՝ 8)+2: ՆԻԹ՝ թուղթ, լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,8×10,6: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13×7). սահմանագծուած սեւով: ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 6ա): ՏՈՂ՝ 16-18:



Նմուշ 6ա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

2ա-74բ [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Մեկնութիւն երգ երգոցի]

– *2ա-3բ* Յանկ առաջիկա լուծմանց երգ երգոցս – *Ա. Առաջին. Վասն արքայութեան եւ վասն վարդապետաց եւ վասն չարշարանաց մարմնոյ եւ ջնջելոյ մեղաց եւ վասն քնոյ եւ արթնութեան... ԺԲ. երկոտասաներորդ. Կեղեցկութիւն քան զադամեան եւ հերաց /// (մէջից թափուած) 3ա /// [Ի.] Քրիստոսի նոքա զՅովաննուն եւ հրեղէն պարիսպն ասինք եւ անխարդախ կաթն, որ անապական մարմինն եւ արիւնն սուրբ... ԻԵ. Քսան եւ ե. Տէր արար զքեզ եւ վասն սրբութեան Աստուածածին կուսին եւ մարմին անխիղճ, զանազան մտօք. աւարտեալ ի փառս փառաւորեալ Սրբոյ երրորդութեանն. ամէն:*

3բ-74բ Համառօտ հաւաքումն ի տեսութեան Լուծմանց երգոյ երգոյն՝ աշխատասիրեալ Գրիգորիոս հսկողի, արի եւ երջանիկ հեռետուորի եւ բաջ փիլիսոփայի հայոց, աշակերտի եռամեծին Յովաննու Որոտնեցոյ, ի լուսաւոր բանից վարդապետին Վարդանայ. օգնեալ Հոգիւ Սուրբ Աստուած, զսկսեալս իմ դու կատարեայ:

ա. *4ա-6ա* [Ա. Առաջին. Վասն արքայութեան եւ վասն վարդապետաց, եւ վասն չարչարանաց մարմնոյ, եւ ջնջելոյ մեղաց, եւ վասն քնոյ եւ արթնութեան] – *[Հարցումն]. Վասն էր սատ յետո է կարգեալ: Պատասխանի. Սողոմոնի կարգն է ընդ ժողովին. նախ՝ զի Գ. գիրքն... այսինքն՝ արիւն էր մարմնով, արդարութեամբ, հաւատով, իմաստութեամբ, զգուշութեամբ եւ արիութեամբ:*

բ. *6ա-7ա* [Բ. երկրորդ. Վասն էր կոչի երգ երգոց, եւ որո՞վ զանազանի յայլ գրոց] – *Հարցումն. Վասն էր կոչի երգ երգոց: Պատասխանի. Գերագրական է, որպէս՝ Թագաւոր թագաւորաց... եւ սրբոց սուրբ սէրն առ Աստուած:*

գ. *7ա-9բ* [Գ. երրորդ. Վասն էր ախտաւոր սիրով նշանակէ զսէրն Աստուծոյ, եւ փեսայ է Քրիստոս, եւ հարսն է եկեղեցի սուրբ. Ժ. գլխով] – *Հարցումն. Վասն էր ախտաւոր սիրով փեսայի եւ հարսին նշանակէ զսէրն աստուածային: Պատասխանի. Վասն Զ. պատճառի. Նախ՝ որպէս ասէ սուրբն Գրիգոր Նարեկացին... յաղագս այսորիկ հարսն կ[ո]չի սուրբ՝ որպէս ի գիրս երգոյ երգոյն:*

դ. *10ա-1բ* [Դ. Զորրորդ. Վասն համբուրից, եւ ստինք, եւ խունկ է առաքինութիւնք մեր] – *Հարցումն. Զի՞նչ նշանակէ համբոյրն: Պատասխանի. Վեց իր նշանակէ համբոյրն... զանձինս արդար կարծէին:*

ե. *11բ-4բ* [Ե. Հինգերորդ. Իւղ թափեալ է անուն, եւ օրիորդն, եւ սեռէական, եւ վասն ուղղութեան Աստուծոյ] – *Հարց. Զի՞նչ է իւղ թափեալ է անուն քո: Պատասխանի. Նախ՝ ի Սուրբ Երրորդութիւն իմասցի... այսպէս ճշմարտութիւն, սոսա եւ արդարութիւն հասարակ է երից անձանց: Այսքան առ այս:*

զ. *14բ-8ա* [Զ. Վեցերորդ. Սեաւ եւ կեղեցիկ, եւ վասն թոյլ տալոյն Աստուծոյ, եւ արեգական կոչի սատանայ, եւ վասն անստուեր լուսոյ եւ ուղղ յատկութիւն, եւ մերձաւոր է Աստուած] – *Հարցումն. Սեաւ եւ գեղեցիկ: Պատասխանի. Զորս ազգ մեկնէ. նախ՝ ի վերայ նախաստեղծիցն, երկրորդ՝ առ հասարակ բնութեանս... զի անդամք եւ ազգակից եմք:*

է. *18ա-20բ* [է. Եթներորդ. Յատկութիւն ձիոյ, եւ կրկին է խաչն, եւ կրկին է սրբութիւն, եւ յատկութիւն տատրակի, եւ ոսկոյ, եւ նարդոս է առաքինութիւն մեր] – *Հարցումն. Զի՞նչ է՝ ձիոյն իմոյ ի կառն փարաւոնի: Պատասխանի. Թէպէտ Մովսէս զայս ոչ յիշէ... իսկ մեք ծնունդք ենք յառաքելոցն ի Քրիստոս Յիսուս, Աւետարանաւն՝ ես ծնայ զձեզ ասէ:*

ը. *20բ-3բ* [Ը. Ութերորդ. եղբօրորդի է Քրիստոս, եւ յատկութիւն աղաւնոյ ի գլխով, գեղեցիկ տեսլեամբ է Քրիստոս, եւ գաւոյ, եւ մաքիճն, գերան, եւ շինուածքն տանն] – *Հարցումն. Վասն էր եղբօրորդի ասէ զՔրիստոս: Պատասխանի. Եղբօրորդի է Քրիստոս վասն չորից... զոր ունիմք աստ, եւ խոյակն՝ յոյսն առ հանդերձեալն յետ մահու: Այսքան վասն հոգատարի տանն մեր: Իսկ որ իմաստութիւն շինեաց տուն՝ յայտնապէս ասէ:*

թ. *23բ-7ա* [Թ. Իններորդ. Ծաղիկ դաշտաց, եւ յատկութիւն խնձորոյ, եւ անդառաց, եւ զանազանութիւն սիրոյ, եւ շն[որ]հաց առաքելոց, եւ երգումն դստերաց Երուսաղէմի] – *Հարցումն. Ծաղիկ դաշտաց, շուշան հովտաց: Պատասխանի. Հովիտն ունի Գ. յատկութիւն... եւ ուժգին որպէս հրեշտակ քան զմարդիկ. այս է միտք, եւ այլն յայտնի է:*

ժ. *27ա-31բ* [Ժ. Տասներորդ. Զայն մարգարէին են, եւ վասն լերանց, այծեամն, եւ որթեղանց, վասն ձմերան, եւ վասն յարութեան, եւ ապականութեան աղուեսին, խնդրեցի եւ ոչ գտի, եւ սէր կոչի Քրիստոս, եւ զարթեաւ Քրիստոս, եւ բարձրութիւն եկեղեցոյ հան

զհրեշտակաց] – *Հարցումն. Ջի՞նչ է ձայն փեսայի: Պատասխանի. Ջմարգարէն ասէ վասն չորից... եւ յետ յարութեան հոգով եւ մարմնով յերկինս:*

ժա. *31բ-3բ* [ԺԱ. Մետասաներորդ. Վաթսուն ս[պ]առազէնքն, եւ գահոյքն, մարքն Լիբանանու, եւ վասն պսակաց, եւ յատկութիւն աչաց] – *Իսկ Թիւ Կ. սպառազինացն. նախ՝ առաջինն Իսրայէլ որպէս ինքն դասէ... որպէս եպիսկոպոսք, տեսուչք կոչին եւ վարդապետք:*

ժբ. *33բ-5բ* [ԺԲ. Երկոտասաներորդ. Կեղեցկութիւն ման զաղամեան եւ հերաց, [եւ ատամունք են վարդապետ, եւ այտ, եւ լար կարմիր, եւ պարանոցն, եւ երկտորիս ծնանին, ՛ւ ոլ այծեմայն է Քրիստոս, եւ միով մահուամբ սրբեաց զմեզ. ձեռ. 1012, 65ա] – *Հարցումն. Ջի՞նչ է կեղեցկութիւն եկեղեցոյ առաւել քան զԱդամայն. Պատասխանի. Որպէս ասէ աստուածաբանն՝ Թէպէտ Ադամ անծերանալի էր... խոստովանութիւն եւ ապաշխարութիւն մարմնոյն եւ ողորմութիւն [ձեռ. 1012, 80ա... եւ ապա դաւանեմք զհաւատն եւ ապա սրբիմք մկրտութեամբն]**:

* Ծնթ. Այս միաւորի վերջը եւ յաջորդի սկիզբը թերի, հաւանաբար գաղափար օրինակում թերթ է ընկած եղել, եւ գրիչն ուշադիր չի եղել եւ պակաս լինելը չի նկատել:

ժգ. *35բ-7ա* [ԺԳ. Երեմտասաներորդ. Սրտացուցեռն է եւ խառամանեակն, չորս ապաշխարանքն, չորք են հրեշտակքն, եւ մեք ոյր եմք փեսային, գինին զիմաստնացուցանէ, եւ պարտէզ փակեալն, եւ զըմուտն, եւ հալուէն – *Սրտացուցէր զմեզ. Պատասխանի. Հոգիացուցեր եւ սիրտ ի մեզ կաթեցեր, այսինքն՝ սիրտն է խորհրդոց եւ սիրոյ... (ձեռ. 1012, 80բ)] Հարցումն. Քոյր մեր: Պատասխանի. Քորք ասին հրեշտակք եւ մարդիկ... եւ յուսով ունիմք զյարութիւն ի մեզ:*

ժդ. *37ա-40ա* [ԺԴ. Զորեմտասաներորդ. Արի՛ հիւսիս, եւ ե՛կ հարաւ, եւ նախ Քրիստոս ճաշակեաց զհաղորդն, ես ննջեմ եւ սիրտն արթուն, եւ գլուխն լցաւ ցողով, եւ վասն ձեռացն, եւ վասն ձայնին] – *Հարցումն. Հիւսիս եւ հարաւ: Պատասխանի. Հողմն հիւսիսի խաւար է եւ ցուրտ... եւ նախնոյն Ադամայ կարմրագոյն որպէս աղաւնոյ, ոչ խաժ եւ թուխ:*

ժե. *40բ-5ա* [ԺԵ. Տասնեւհինգ. Գլուխն ոսկի Կեփազեայ, հարսն սեաւ, աչքն աղաւնի եւ յատկութիւն կաթինն. ծնօտն սպասաւորէ բանին. եւ Դ. յատկութիւն զմոյն, եւ ձեռքն Քրիստոսի վերակացուքն յեկեղեցիս, եւ փորն Դ. յատկութիւն ունի, եւ սրունքն մարմարեայ] – *Հարցումն. Գլուխն յոսկոյ կեփազեայ: Պատասխանի. Նախ՝ զանճառ եւ զանհաս խորհուրդն... զի նորա հաւասար են հրէից եւ մահմետականաց:*

ժզ. *45ա-7բ* [ԺԶ. Տասնեւվեց. Յատկութիւն եղեւնափայտին, դստեր կոչէ զերկնայինսն, գեղեցիկդ ի կանայս, կենդանի գետքն, զփեսային եւ զհարսին գովութիւն եկեղեցիս ստանայ] – *Հարցումն. Եղեւնափայտ: Պատասխանի. Ջորս յատկութիւն ունի. նախ՝ զի անփուտ է... երբեմն զգլխոյն ստանան գովութիւն եւ երբեմն զանդամոցս:*

ժէ. *47բ-50բ* [ԺԷ. Տասնեւեօթ. Վաթսուն են թագուհիքն, եւ ութսուն՝ հարճք, եւ զօրք հրեշտակաց երանիցեն մարդկան, լուսին օրէնքն, եւ արեգակ՝ աւետարանն, եւ կիրքն, եւ կարիքն, եւ ընկուզ, եւ նուռն] – *Հարցումն. Վաթսուն թագուհիք, ութսուն հարճք, հարսնացուք անթիւք: Պատասխանի. Բազում է տեսութիւն. նախ՝ հին ժողովուրդն Իսրայէլի, զոր էհան յեգիպտոսէ... եւ նուռն բժշկութեան եւ անմահութեան կերակուր:*

ժը. *51ա-4ա* [ԺԸ. Տասնեւութ. Դարձի՛ր, սոմնացի՛, եւ վասն երաժշտական երգոց, կաթուղէն եւ պարեղն, եւ կօշիկն, խաչաձեւ ծունր կրկնեմք, եւ բանք աղօթիցն Քրիստոսի, եւ կենդանի հացն Դ. յատկութիւն ունի, եւ զմին դուռն փակէ եւ զերկումն բանայ] – *Հարցումն. Դարձի՛ր, դարձի՛ր, սոմնացի՛: Պատասխանի. Ջորիւք օրինակ է սուրբ եկեղեցոյ. նախ՝ զի սոմնացի հեթանոսաց ազգ է... եւ նա հասարակ ամենայնի զայն ասէ աստ:*

ժթ. *54ա-9ա* [ԺԹ. Տասնեւինն. Աչք ծով ի ծով, վասն էՙր ի գլուխն դնեն պսակ, արմաւենին Դ. յատկութիւն ունի, եւ ստինք եկեղեցոյ, վասն էՙր ի խաչն բարձրացաւ Քրիստոս, ծաղիկ նշին, եւ մանրագորն եւ դուռն բազում կերպիւ, ճաշակեաց եւ ոչ կամէր ըմպել, եւ դրոշմել զխաչն] – *Հարցումն. Աչք քո որպէս ծովակն Եսեբոնի: Պատասխանի. Նախ՝ գովութիւն աչացն աղաւնի ասաց, որ նշանակէ զմաքրութիւն աւազանին... եւ ապա՝ ահեակն նկարի:*

ի. *59բ-62բ* [ԻԱ.(=Ի.) Քսաներորդ. Զորս երդումն դստերացն, խնձորն եւ տուն գինոյն, մկրտելն եւ դրոշմելն, փորք ոյր են մարդիկք հրեշտակաց, եւ զանազան դուռն, առաւել է մկրտութիւնն. ձեռ. 1012, 65բ] Քրիստոսի նոր զՅովաննուն, եւ հրեղէն պարիսպն, ստինք, եւ անխարդախ կաթն, որ անապական մարմինն եւ արիւնն սուրբ] – *Հարց. Վասն էՙր չորից ետ երդումն: Պատասխանի. Նախ՝ զի չորք են դա[տ]երք վերին Սիովնի... զանապական մարմինն իւր ետ մեզ կերակուր եւ զանխարդախ արիւնն:*

իա. *62բ-4բ* [ԻԱ. Քսան եւ մի. Այգի ի Բելմաւոն, որ բնութիւնս մեր, եւ Տէր մեր որթ կոչի եւ մեՙ ուռ, եւ հատ ցորենոյ կոչի, հազարՙ հազարաց, հազարամեայ արքայութիւն, եւ կաթս նենգաւոր սատանայէ] – *Հարց. [Այգի եղեւ Սողոմոնի ի Բելմոն: Պատասխանի (ձեռ. 1012, 90ա)]. Մինչեւ ցայժմ օրինակեաց զեկեղեցի ի դէմս հարսին, փոխեաց այժմ ի դէմս այգոյ. նախ՝ զի բնութիւնս մեր էր զառաջինն ի յայգոջ դրախտին... զկատարելն նշանակէ յառաջի գալստենէ մինչեւ յերկրորդ գալուստն Քրիստոսի:*

իբ. *64բ-6բ* [ԻԲ. Քսան եւ Բ. Քրիստոս կանգուն բեւեռեցաւ ի խաչ, պարտ է զբնութիւնս մեր, խնկաբեր լեառն հրեշտակք են, եւ ճճի սատանայ եւ նեռն կոչի] *– Հարց. Վասն է՞ր կանգուն բեւեռեցաւ ի խաչին: Պատասխանի. Նախ՝ զայն նշանակէ, զի Ադամ... որով եւ ըստ որում Հօրն գթածի եւ Հոգւոյն ողորմածի փառք պատիւ եւ երկրպագութիւն յաւիտեանս:*

իգ. *66բ-70ա* [ԻԳ. Քսան եւ Գ. էկլէսիաստէսն, չորս է յատկութիւն մեծութեանն Աստուծոյ, եւ իմաստութեան, եւ իմաստ գոց ի Դ. բաժանի, մարմին ե. կերպիւ ասի, եւ մանկանց Դ. ինչ պիտոյ է, եւ զի յանցանք մարդոյս ներելի է բան զհրեշտակաց, լցեալն սիրով, դաշտ է սուրբ եկեղեցի, եւ վասն շարժման հոգոյ եւ մարմնոյ սէր է եւ սիրելի, եւ վասն Դ. թշնամացն, զոր կռխեաց Քրիստոս, եւ Աստուած է ամենայն յամենայնի] *– Հարցումն. Եկլեսեսիաստես: Պատասխանի. Ժողովումն լսի, որ զգրուեալ միտս ի պաշտօն դիւաց... եւ պետք եղեն զանազան գործոց չարութեանն:*

իդ. *70ա-3ա* [ԻԴ. Քսան եւ Դ. աչք մեր յիսնաւորք ժ. մտօք, եւ երկրորդ գալուստն լինի ի Պենտեկոսէն] *– Հարց. Աչք մեր յիսնաւորք: Պատասխանի. Նախ՝ զի ճ. կատարեալ թիւ է... եւ նորոգեա՛ զերեսս:*

իե. *73ա-4բ* [ԻԵ. Քսան եւ Ե. Տէր արար զերկ, եւ վասն սրբութեան աստուածածին կուսին, եւ մարմին անխիղճ, զանազան մտօք, աւարտեալ ի փառս փառաւորեալ Սրբոյ Երրորդութեանն. ամէն] *– Հարցումն. Տէր արարն: Պատասխանի. Առաջին ստեղծանելն եւ զերկրորդ նորոգելն... ի փառս Քրիստոսի արժանասցեն շնորհաց եւ փառաց ողորմութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ:*

Ծնթ. ԺԳ. միաւորից սկսած գլխաբաժանումներն առուած են սեւով եւ նոտրգրով, միւսները՝ կարմրով եւ բոլորգրով: Խորագրերը վերականգնել ենք ցանկից, իսկ ԺԳ-ԺԹ. միաւորների խորագրերը եւ թափուած հատուածները՝ ըստ ձեռ. 1012-ի ցանկի (65աբ): Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Մեկնութիւն Սաղմոսաց. Համառոտ տարբերակ, աշխ. Ա. Քէոշկէրեանի, Երեւան, Զվարթնոց, 1993, 151 էջ. հմմտ. Գրիգոր Տաթեւացի, Երգ երգոցի մեկնութիւնը, թարգմ. Խ. Գրիգորեանի, Երեւան, Անկիւնաւոր, 2007 թ.:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1բ (կարմրով, բոլորգիր) Տէ՛ր Յիսուս, աքսեալս աւարտ հասեցո՛յ. ամէն:

3բ տե՛ս խորագիր:

75ա Շնորհօք եւ ողորմութեամբ ամենագօրին Տեառն Աստուծոյ գրեցաւ լուծմանց երգ երգոցս յամին Տեառն 1743, իսկ ըստ Հայոց թուականին՝ ՌՃՂԲ. (1743), յամսեանն Յունվարի Իե.ումն (25), որ աւարտեցի: Եւ արդ, որք հանդիպիք սմա ընթեռնելով, յիշեսջի՛ք զծնօղս եւ զամենայն ազգատոհմս իմ, նաեւ յամենատրուպ ծառայ եւ անարժան զպիր Ստեփաննըս, եւ որ ոչ խնայէ յիշել զիս եւ զծնօղս իմ ի Քրիստոս, եւ զինքն յիշեալ լիցի առաջի անմահ Դատին Աստուծոյ. ամէն: Հայր մեր, որ յերկինս, եւ այլն:

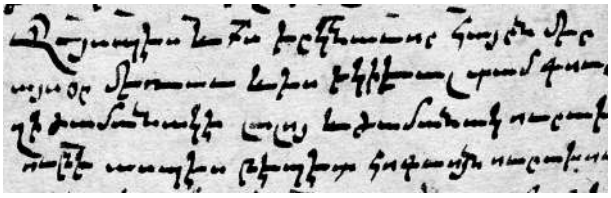
75ա Սրբոյն Լուսաւոր[չ]ի բանիւ զերկիրս Հայոց Գրիգորի Տաթեւացու:

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

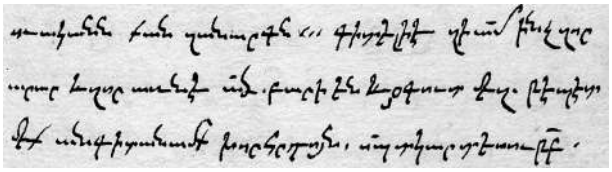
ԺԸ. դար

ԳՐԻՉ՝ Անանուն Ա. (76բ-91ա), Անանուն Բ. (92ա-8բ):

ԹԵՐԹ՝ 23 (թ. 76-98. Անանուն Ա. գրչի էջակալում՝ ա-վ, որ է՝ 76բ-91ա). չգրուած՝ 91բ: ՊՐԱԿ՝ 1×23: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով, հաստ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,8×10,6: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն. թ. 76-91՝ (15×9,4). սահմանագծուած սեւով, թ. 92-8՝ (14-15×9): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 76ա, 92ա): ՏՈՂ՝ 20-24 (թ. 76-91), 15-17 (թ. 92-8):



Նմուշ 76ա



Նմուշ 92ա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. *76ա-91ա* [Աբրահամու Աստապատեցւոյ Կտակ Մեծի ուրբաթու վասն չարչարանաց եւ խաչելութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ի բան առաքելոյն Պօղոսի, թէ կտակ յետ մահու հաստատուն է. ձեռ. 3875, 2ա-33ա] Առաքելուս, որ ասէ /// *– Սովորութիւն է մարդկան, յորժամ մեռանի[ի] ոք ի յայլ տեղիս եւ առնէ կտակ... եւ քաւելով զամենայն յանցանս նորին՝ սիրով ընդունի զզղջումն եւ զխոստովանութիւն նորին: Որ եւ զմեզ մաքրեսցէ Քրիստոս Աստուած յամենայն մեղաց մերոց եւ մանաւանդ զպատճառս եւ զմատակարարս մատենիս եւ զհոգիս ծնողաց նոցին ի փառս եւ գովութիւնն ամենասուրբ երրորդութեան, որ է օրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Հմմտ. ձաշոց գիրք Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, հրատ. Վահրամ Մանկունի, Վաղարշապատ, տպ. Սրբոյ Կաթուղիկէ էջմիածնի, 1872, էջ 227-232:

բ. *92ա-6բ* [Քարոզ]. Վասն ննջեցելոց. ի բանն. աւուրք իմ որպէս ճովանի – *Ի վերայ այսմ բանի տեսանելի է նախ, թէ վասն էր է, զի Աստուած նախ զայս եւ ապա զայն կեանքն տա... Եւ անդ, մտանել ընդ իմաստուն կուսանս յերկնից սուրբ արքայութիւնն եւ փառաւորել զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգին, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

– *97ա-8ա* [Մանուկ] – *97ա Տեսի զրպարտութիւն ի ներքոյ արեգական..., եթէ ոք ոչ ծնցի ի ջրոյ եւ ի հոգւոյ..., Ահաւասիկ ես փորեցից խորխորատս..., Քահանայք սուրբք լիցին..., Խորհրդոց անպարշտաց..., Մահ եւ կեանք ի ձեռն..., Ամենայն, որ հաւատարիմ է..., 97բ Մի՛ տար պատասխանի անզգամին..., Մի՛ ասէր, թէ առից վրէժ ի թշնամեաց..., Ո՛վ սիրէ զարծաթ..., Ոչ օգնեսցեն ինչք յաւուր բարկութեան..., Եւ տե՛ս վասն օձին ի գիրս Հարցմանց Ջ. հատորն..., 98ա Հարց. Ջի՞նչ է, որ հրեայքն նախ Ջատիկ առնին... Պատասխան. Կրկին ի՞նչ ցուցանէ... Եւ յետոյ հանգչին որպէս Ջատիկ քրիստոնեայս:*

96բ էջի վերջում, գրչից՝ «մկրտութիւն, դրոշմն, պատարագն, ապաշխարհութիւն, օծումն, կարգն եւ պսակն»:

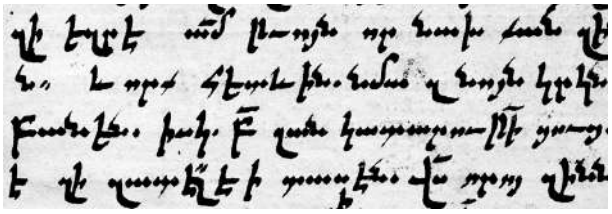
գ. *98աբ* Վասն սուրբ հաղորդութեան – *Փորձեսցէ մարդ զանձն իւր եւ ապա ի հացէ անտի կերիցէ... Նմանապէս եւ մարգեղութիւն Քրիստոսի՝ կերպարանք մարմնոյն եւ չափն եւ գոյնն մարդոյ էր:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Գ.

ԺԸ. դար

ԳՐԻՉ՝ Սահակ (տե՛ս 114ա՝ ծածկագիրը):

ԹԵՐԹ՝ 19 (թ. 99-117). չգրուած՝ 114բ, 115ա, 116ա, 117բ: ՊՐԱԿ՝ 1×16+3: ՆԻՒԹ՝ թուղթ, լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,8×10,6: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14-14,5×9-9,5. 99ա՝ սահմանագծուած սեւով): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 100ա, ծածկագիր՝ 114ա): ՏՈՂ՝ 19-20:



Նմուշ 100ա



Նմուշ 114ա

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. *99ա-114ա* Հարցմունք [եւ պատասխանիք] խիստ պիտանի եւ գեղեցիկ. ով որ կարդա, լաւ միտ առնու. Յիսուս Քրիստոս օգնեա՛ եւ զսկսեալս իմ հասո՛ յ ի յաւարտ – *Հ[արցումն]. Ջի՞նչ է, թէ օրհնեալ է փայտն, որով լինի արդարութիւն: Պատասխանի. Նախ՝ փայտն տապանն Նոյի, որ զժողովեալսն ի ծոցիւ... Յուդայ Յակոբեան եւ անունն Թէոդոսի[ա] եւ ո[ր]դոյն Կեղեստիանոս:*

Ծնթ. Որոշ հարցումներ վերնագրուած են՝ «102բ Յաղագս դասակարգութեանց երկնայնոց եւ երկրայնոց... 103ա Ջի՞նչ է կամ ո՞րբ են է. խորհուրդ եկեղեցոյ... 108ա Վասն յղութեան... 110ա Վասն կերակրոյն...»: 113բ (հակառակ դիրքով, կանոնաւոր նոտրգրով)՝ «Վերայ այս բանիս Դ. ինչ ասել է... կամ զՏէրն fո յիշա՛, այլ զարարիչն fո»:

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԸ. դ., նոտրգիր*

– *116բ-7ա* [Աղիւսակ տոմարական] – *116բ բոլորակ՝ 33 բաժանումով, ունի հրահանգ՝ «Զաւուրս լուսնին այսպէս արա՛յ. կա՛լ զաւուրս ամսին եւ կիսակն ամսին, միա[ւ]որէ, մէկն ժ. (10) եւ մէկ արա՛յ եւ ե՛րթ լ. լ. խոնշար մնայ, վերադրի առաջի գրէն համարէ՛, որ տեղ որ սպառի, աւուրք են լուսնին»: 117ա Աղիւսակ՝ 12 սիւն, 13 տող «Կիսակ, եօթներորդն այս է... Յունվար-Դեկտեմբեր»:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

99ա տե՛ս խորագիր:

107բ Արդ, աղաչեմ զձեզ եղբայրք, ես եղկեը (այսչափ):

114ա (սիւնակէտագիր ծածկագիր) ||||: |. ||:::. |. ||::: (կրկն. ||||: |. ||:::.՝ Սահ, *նոյնը հակառակ դիրքով 114բում, միայն «կ» գրի մի սիւնը պակաս)* Սահակ:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1բ՝ սեւով «ա, բ, գ, դ, առաքեաւ, Տէր, Յիսուս Քրիստոս Որդին», 114բ՝ հակառակ դիրքով «ձձձ... ձեռս գնայ, գիրս մնայ», 115բ՝ «Առաջինք. աթոռք, քերովբէք, սերովբէք, միջինք, տէրութիւնք, զօրութիւնք, իշխանութիւնք, վերջինք, պետք,... հրեշտակապետք, հրեշտակք»:*

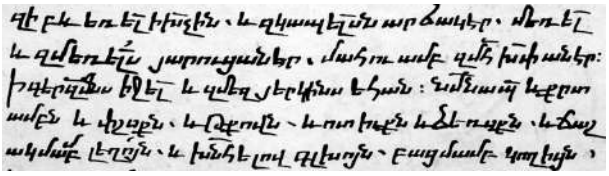
3643
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԵ. դար

ԹԵՐԹ՝ 114. չգրուած՝ 3ա: ՊՐԱԿ՝ 1-10×12 (1, 3՝ 10, 2՝ 13, 8՝ 9):

ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×13: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12×8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 4ա): ՏՈՂ՝ 25-26: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ Ա. փեղկ՝ սեւ ճենմով, կանաչ

ծաղիկներով մետաս, Բ. փեղկ՝ սպիտակ մետաս,՝ վրան ասեղնագործ ծաղիկ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 4ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական, 33բ, 61բ-3ա եւ այլուր՝ մատնանշող ձեռնաձիշ: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թղնագիր (առանց գունազարդման): Գոյներ՝ կարմիր, շագանակագոյն, վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում (ընդմէջ թ. 122-3ի եւ այլուր՝ թերթերի հիմքերը), կազմի կաշին մաշուած, վնասուած, վրան կան ֆեծուածքներ, ցեցի անցքեր, մէջի ստ. մասը պատռուած, վրն. մասը պատռուած-ընկած, գամերը, դռնակը եւ կապիչներն ընկած, առկայ է կապիչներից մէկի հիմքը, կազմաստառները մաշուած, աղտոտուած, ցեցակեր. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած. թերթերի վրայ կան աղտոտուածութեան, խոնաւութեան այրուածքի հետքեր, զանազան բծեր, 11-2՝ այրուածքի հետեւանքով առաջացած անցք, թ. 23՝ վերեւից պատռուած, թ. 24՝ հիմքից անջատ, Բ. փեղկի տախտակը, թ. 96-114ի ստ. աջ հատուածը եւ այլ թերթեր՝ ցեցակեր, որոշ թերթերի կարը թուլացած, սկզբից, ընդմէջ թ. 8-9ի, 23-4ի, 33-4ի, 45-6ի 1ական թերթ ընկած, 2բ, 6ա, 16բ, 22բ եւ այլն՝ որոշ տողեր չգրուած, բաց թողնուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-96ա* [Մեկնութիւն թղթոցն Պաւղոսի]

1. *1ա-2բ* [Հարցմունք եւ պատասխանիք ի Հռոմայեցւոց թղթոյն]. Ջի՞նչ է, որ ասէ առաքեալ ի Հռոմ գլուխ – *Հարցումն. Մ՛ մեկնեսցէ զիս ի սիրոյն Քրիստոսի... Պատասխանի. Ոչ են սոքա հակառակ միմեանց, զի այսու առաւել աճի սէրն... եւ մի՛ ումէք պարտապան գտանիցիք:*

2. *3բ-26ա* [Հարցմունք եւ պատասխանիք ի Կորնթացւոց թղթոյն.] Ջի՞նչ է, որ ասէ ի Կորնթացւոց առաջին թղթոյն – *Հարցումն. Ազգ եղեւ ինձ ի քաղուացւոց անտի վասն ձեր... Պատասխանի. երկու եղանակք են բամբասանաց... որ ասէ՝ Մի՛ խորէք, զի /// (մէջից թափուած) 9ա /// Նախ զի յամօթ առնէ զգլուխ իւր... այսինքն՝ ոչ է ինքնինքն, որ անկ/// (մէջից թափուած) 24ա ///ահատն այն, այլ նման է ըստ բնութեան նոյնութեան... զի մեղաւորք զարքայութիւնն Աստուծոյ ոչ ժառանգեն: Կատարումն Առաջ[ին] թղթոյն Կորնթացւոց:*

8բ նոտրգրով ծանուցում՝ «Աստ Ա. թուղթ պակաս թուի»:

3. *26ա-45բ* Համառօտ տեսութիւն երկրորդ թղթոյն Կորնթացւոց. Պաւղոս առաքեալ եւ Տիմոթէոս եղբայր – *Հարցումն. Վասն էր աստ եղբայր եւ այլուր որդի իւր անուանէ: Պատասխանի. Ի Կորնթոս գնաց եւ զամենայն պակասութիւն ուղղեաց... զի գհաւատն հաստատ է յուսով ազատութեանն, ասէ գնունիմք (՞) գնոյն հոգի հաւատոց եւ հաւատ /// (մէջից թափուած) 34ա /// հաւատովք գնամք եւ ոչ կարծիմք... Այսոքիկ եւ եւս բազում քաջամարտութիւն եւ /// (վջ.):*

4. *46աբ* Թուղթ Կորնթացւոց բահանայիցն առ Պօղոս – *Ստեփանոս եւ որ ընդ նմայ երիցունք, Նեմինոս եւ Բուլոս... առնէր Պօղոս թղթոյն պատասխանի:*

5. *46բ-7բ* Առ Կորնթացիս երրորդ – *Պաւղոս կալանաւոր Յիսուսի Քրիստոսի առ եղբարս Կորնթացիս... շնորհօք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ընդ ոգոյդ ձերում, եղբա՛րք. ամէն:*

ա. *48ա-9ա* Առ Կորնթացիս երրորդ գրեցաւ ի Փիւնիկեայ, ի ձեռն Թիէպեայ եւտիհեայ նոցուց սարկաւագաց. տուիմ ՃԲ.: Պատճառ երրորդ թղթոյն Կորնթացոց՝ եփրեմի ասացեալ – *Կորնթացիքն յետ միաբանութեան իւրոց ի ձեռս թղթոցն առաքելոյ... զճշմարտութիւնն ասէ կոխան եղեալ ի մեքենաից, այսինքն՝ ի խաբեբայից քահանայից սատանայի:*

բ. *49ա-51ա* Առ Կորնթացիս երրորդ – *Պաւղոս կալանաւոր Յիսուսի Քրիստոսի: Մկ. Ոչ վասն այլոյ ինչ իրաց... յերրորդիցն զազգակցութիւն յարուցողին:*

6. *51ա-71բ* [Թուղթ Գաղատացւոց]

ա. *51ա* Սրբոյն եփրեմի պատճառ Գաղատացոց թղթին – *Գաղատացիք աշակերտեալք ի Պաւղոսէ, ոչ ի պահել զպահպանութիւն օրինացն... վասն որոյ սկիզբն առնէ այսպէս: Պաւղոս առաքեալ՛՛:*

բ. *51բ-2ա* Սրբոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ պատճառ Գաղատացոց թղթոյն – *Բազում սաստիւ լի է սկիզբն թղթոյս եւ իմաստութեամբ... թէ ոչ է աշակերտ Քրիստոսի, այլ առաքելոցն ի վերայ էած:*

գ. *52ա-71բ* [Առ Գաղատացիս] – *Պաւղոս առաքեալ, ոչ ի մարդկանէ եւ ոչ ի ձեռն մարդոյ: Մկ. Որպէս ասացի՝ խաբեբայքն ասէին, ոչ է պարտ անսալ Պաւղոսի... Դ. զի զուարթ երեսօք: Բն. Մինչդեռ ժամանակս ի ձեռս է, գծեսցուք զբարիս:*

7. *72ա-90բ* [Թուղթ եփեսացւոց]

ա. *72ա* Պատճառ թղթոյն եփեսացւոց՝ սրբոյն եփրեմի ասացեալ – *Եփեսացիք աշակերտեալք աւետարանչին... որպէս ի վերուստ յաղագս Քրիստոսի:*

բ. *72աբ* Յոհաննու Ոսկեբերանի պատճառ թղթոյն եփեսացւոց – *Եփեսոս՝ մայր քաղաքաց է ասիացւոց, պաշտօնեայ եւ <եւ> հարկատու Արտեմեայ դիցն... եւ մարմնակիցս եւ հաղորդս, որ ի Քրիստոս:*

գ. *72բ-90բ* [Առ եփեսացիս] – *Պաւղոս առաքեալ Յիսուսի Քրիստոսի կամօքն Աստուծոյ: Մկ. Ահաւասիկ*

զկամօքն Աստուծոյ յետոյ... իսկ առաքինութիւնն անեղծ եւ անապական։

8. *91ա-2ա* Հարցմունք Տիմոթեա – *Հարցումն. Ջի՞նչ է օրինօք կրել գօրէնս, որպէս ասէ... Պատասխանի. Նախ, զի ոչինչ չիրս ցածնուցու... զի եհարց Պիղատոս վասն թագաւորութեանն, ասաց Քրիստոս՝ ի դոյն իսկ ծնեալ եկեալ յաշխարհ։*

9. *92ա-4ա* Երկրորդ Տիմոթ[էայ] թուղթ – *Պաւղոս առաքեալ, ըստ աւետեաց կենացն, որ ի Քրիստոս Յիսուս... որպէս ասէ յամենայն ճգնեաց եւ պալին պաշտօնն կատարեալ։*

10. *94ա-5ա* Ի Տիտոսի թղթոյն – *Հարցումն. Ջի՞նչ է, որ ասէ. Ամենայն ինչ սուրբ է սրբոց։ Պատասխանի. Գիտելի է, զի ըստ բնութեան իրին... զի կերիցեն եւ միայն հաւատասցեն ի Քրիստոս։*

11. *95ա-6ա* Ի Փիլիմոնի թղթոյն – *Հարցումն. Ջի՞նչ է օգտութիւն ի Փիլիմոնի թղթոյն։ Պատասխանի. Բազում ինչ. նախ... Լուայ զհաւատն քո եւ զսէրն, զոր ունիս առ Քրիստոս։*

Բ. *96ա-113բ* Հարցումն ի Հարցողաց գրոց. եւ fարոզ վասն անապատաւորաց – *Հարցումն. Ջի՞նչ հարկաւոր է անապատաւորաց եւ զի՞նչ պիտանացու։ Պատասխանի. Հարկաւոր է նախ քան զամենայն զախտ մարմնական... զի լրումն ամենայն օրինաց սէր է, ասէ առաքեալ։*

1. *99բ-100բ* Վասն սիրոյն որ առ Աստուած – *Սիրեսցէս զՏէր Աստուած յամենայն սրտէ քո։ Ամենայնս աստ վասն բոլորին նշանակէ... եւ քան զհուր գեհենին դժնդակ յայրումն։*

2. *100բ-1բ* Վասն առ ի յընկերն սէրն – *Եւ երկրորդն նման սմին. Սիրեսցէս զ[ը]նկեր քո... ուստի յայտ է, զի տուան խնդրուածք նոցա։*

3. *101բ-2ա* Վասն յանապատ բնակելոյ – *Ոչ [է] պարտ կրօնաւորին կալ ի մէջ աշխարհականաց... կարէ առնուլ զիաչն եւ յետեւիլ Քրիստոսի։*

4. *102աբ* Վասն ոչ առանձին կալոյ – *Առ բազում ինչ պիտանացու է միաբանական կեանք կրօնաւորաց... կամ զո՞ բժշկեսցես։ Ասէ մարգարէն՝ բարի գոլ զբնակել։*

5. *103ա-9ա* Խրատ վասն կրթութեան Ի. օգտութեան – *Իմաստութիւնն Աստուծոյ եւ շնորհքն աղաչէ վասն ձեր... ընդ մեզ գօրք եւ պատերազմ կազմեն։*

ա. *104աբ* Ամբարտաւանութիւն է, որ բաղձա զյաւուկ բարձրանալն իւր... որ ոչ պատկառի ի խնամողէ եւ յերախտաւորէ իւրմէ։

բ. *104բ-5ա* Նախանձ – *Նախանձիլ ընդ այլոց բարէբախտութիւն... եւս առաւել յորժամ տեսանէ յեղբայրն՝ հաշի եւ մաշի։*

գ. *105աբ* Բարկութիւն է ցասումն հոգոյ... եւ ընդդիմամարտին զմահն որոնողութիւն։

դ. *105բ* Ծուլութիւն է հեղգութիւն հոգոյ... եւ պատշաճաւոր գործ գործել։

ե. *105բ-6բ* Ագահութիւն է անկերպ ցանկութիւն՝ ունել յինչքն, եւ այս է մեծագոյն չար յաշխարհի... դարձեալ պատրանք եւ խաբէութիւն եւ երդմնահարութիւն հետեւի ագահութեան։

զ. *106բ-7ա* Որկրամոլութիւն է անսահման բաղձանք ուտելոյ... մարդն գիտէ, թէ զգինին կու խմէ, նա զխելքն կու խմէ։

է. *107աբ* Բղջախոհութիւնն է ցանկութիւն յամենայն ժամ լնուլ զվավաշոտութիւնն... եւ այնոքիկ, որ յայս մեղս ձգեն զմարդիկ, երեքն են՝ սատանայ, աշխարհս եւ մարմին։ Զայս չափս ծանուցաք վասն մեղացն։

ը. *107բ-9ա* Այժմ համառօտ ծանուցանեմք վասն դեղոցն... յաղագս այսորիկ հարքն ի նիկիայ սահմանեցին զհաւատամքն հաստատագոյն։

6. *109ա-14ա* Յաղագս է. մեղացն – *Հպարտութիւնն ծնանի ի մանէ հոգոյն, որ է բանն եւ լինի ըստ Թ. յեղանակի... մերձենամք առ Աստուած եւ ճանաչեմք զնայ։*

– 113բ *եւ գիտելի է, զի Աստուած ե. կերպիւ ճանաչի... եւ թէ է մշտնջենաւոր, է անեղ եւ անշարժ գոլով՝ շարժէ զարարածս, որ է Աստուած օրհնեալ. ամէն։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

114բ Յիշատակ է գիրքս Մարգարէ *եպիսկոպոսին Ա-պուչեղցոյ. Թվ[ին] ՌՃԾԲ. (1703), Փետրվարի ԺԴ. (14)։*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *1ա, 6ա, 21ա, 22բ, 33ա, 34ա, 40ա՝ կապոյտ երկգիծ բոլորակ, եզրագծով «ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷԻ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ», ապա պարսկերէն՝* «گری قره کلیسا خلیفه» *(թրգ.՝ Ղարաքիլիսայի կաթողիկոսարան)»*, կենտրոնում եկեղեցի, որի տակ՝ «1901»։*

* Ծնթ. Կարդաց եւ թարգմանեց Քրիստինէ Կոստիկեանը։

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թերթիկին՝ «Մեկնութիւն Պօղոսի, 61», Ա. փեղկին սոսնձած թերթիկին՝ «///խանի /// ինչ-ինչ ///կաից նորոք (ջնջագիծ) կա/// ///ակար անորոշ /// մեկն. ժ.», 1ա՝ «ԺՉ. Մ[եսրոպ] եպս.», «Թ[ադէի] առաք[ելոյ] վ[անք]», «61/3643»։*

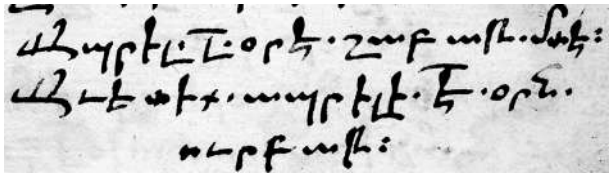
ԴՐՉԱՓՈՐՉ՝ *44բ, 67բ-68ա՝ գրչախաղ՝ նման զարդերի եւ տառերի նշաններին՝ «ւօ, օՀ, յես...», 114բ՝ «բարեւ շատ եւ, սիրեսցեք»։*

3644
ՊԱՐՉԱՏՈՄԱՐ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 54։ ՊՐԱԿ՝ 1-5×12 (1՝ 10, 5՝ 8)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10։ ԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13×7)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 7ա)։ ՏՈՂ՝ 19։ ԿԱՉՄ՝ կարմիր կտաւ, մէջքը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1950ական թթ., թեր-



Նմուշ 7ա

թերը խումացած, գունափոխուած, տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութեան եւ թանաքի հետեւեր, զանազան բծեր, սկզբից պակասաւոր, թ. 47-9՝ մօտ 1 սմ-ի չափ լս-ից կտրած, ընդմէջ թ. 10-1ի 1 թերթ ընկած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-54ա [Պարզատումար Ա-Ք] – *(սկ.) /// Վարդավառ յունիսի ԻՀ. (28), միջոց ուտիք... Ծնունդ Յովանու Յուլիս ԺԱ. օրն կիրակի /// (մէջից թափուած) 11ա /// Բուն Բարեկենդան Փետրվար Ը.... Քէն հանապազ նահանջէ: Ջմնացեալն ի Փիւրն հարցիր:*

Ծնթ. 16ա՝ սեւով հետագայ լրացում: Տե՛ս Գիրք տօմարաց հայոց, հռոմայեցւոց եւ Պարզատօմար, Մարշիլեայ, 1708 թ., էջ 32-96. տե՛ս նաեւ Հայ գիրը 1512-1800 թուականներին. Հայ հնատիպ գրի մատենագիտութիւն, [կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ք. Կորկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, էջ 168, Հմր 232:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺՀ. դ., նոտրգիր*

1. *23բ, 24ա, 33բ, 34ա, 36բ (լս-ներում. հատուածաբար)* [Գրիգորիսի Աղթամարցւոյ] Տաղ [գարնան] – *Գարունն է բացուեր, վարդն ի պաղչանին, / Քաղցր եղանակեն պլպուլն ու զումրին... նօնօֆար ծաղիկ գուն ըռահանին գին (՞):*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարցի (ԺՋ դ.), ուսումն., ֆնն. բն. եւ ծնթգր. Մ. Աւդալբէգեանի, Երեւան, 1963, էջ 238-241:

2. *45ա (լս-ում) Դրախտ /// քեզ հանց իմացայ երեսդ ///... Քեզ տեսայ եւ ուրախացայ բաբօվ զարդարեցայ, զարդարեցեր զաշխարհ]ս ամենայն ///:*

3. *54աբ* [Ծնունդ լուսնին] – *Տօմար հայոց. (ջնջագծով) Ծնունդ լուսնին այսպէս արա՛յ. կա՛լ հանապազ Լ. կամ Կ. զվերադիր... զկէս վերայ /// վերայ բե՛ր /// մնան րոպէ: /// կա՛լ զրոպէն եւ զԹիւ /// զմնացեալ ի վերայ մի տվի ///:*

Տե՛ս եւ հմմտ. Բուն տօմար հայոց, 1760 թ., էջ 91-92, տե՛ս նաեւ Հայ գիրը 1512-1800 թուականներին. Հայ հնատիպ գրի մատենագիտութիւն, [կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ք. Կորկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, էջ 450, Հմր 587:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

54ա եւ թէրավարժ գրչակայ աղօթից ո՛չ մոռանայք, ո՛վ ընթերցողք:

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի Ա. փեղկի կտաւին՝ «3644», 1ա՝ «Թ[աղէի] առ[աքելոյ] վ[անք]», «70/3644», «ԺԷ. Մ[եսրոպ եպսիսկոպոս]»:*

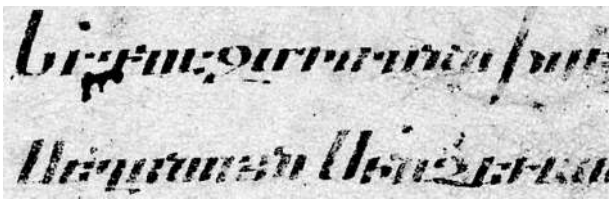
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *19բ՝ լս.՝ «Լաւաշ ///եարագ խաղտալ ///արտզ այեայ /// կրիտուր ///եշխայ ///անգ ///աքայեա, ոչին ալայ, որ է զալ ///եալին ///անատ/// գտի ///», 23ա՝ «հաւատամ», 31բ՝ «///այրբ, ///ողյու»:*

3645
ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, ՀԱՒԱՔՈՒՄՆ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒԹԱՆԵՑՈՒՆՑ ԹՂԹՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷՒՑ

ԺԴ. դար

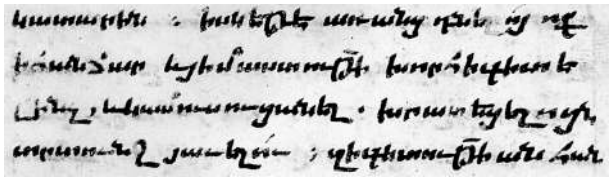
ԹԵՐԹ՝ 262+1. (կրկն.՝ թ. 12): ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԲ×12 (Ա, ԻԲ 10, ե 16, Ը 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր. նոտրգրի տարբերով (նմուշ՝ 75ա). երբեմն գրչափոխութեամբ: ՏՈՂ՝ 21-22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով, միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ, դռնակի աստառը՝ ծաղկաւոր կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԲԳ+Դ՝ թուղթ լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ Գ՝ «G», երեքնուկ, Բաբ, Գա, Դբ՝ չգրուած:

ՊԱՏԱՒԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Մաշտոց, «Կանոն նաւակատեաց եկեղեցոյ եւ պղծելոյ յանաւրինաց եւ զշարժեալ սեղանն վերստին հաստատել»: ԺԱ. դ.: Ա. (սկ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի հատումով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 16,2×11. երկսիւն (12×9,5. շարադրանքը ընդլայնակի). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աբ). տող՝ 10: Կարդալ՝ Աբ



Նմուշ Աբ

«/// [մատն]եցաւ [տունն սրբո]ւթեան fո [եւ փառք], զոր աւրինե[լին հարբ]ն մեր, եղեւ [հրձիկք] եւ ամենայն [փառաւոր]ութիւն մե[ր կործանեց]աւ եւ ի [վերայ այս]ր ամենայն[ի անսաս Տէ]ր, եւ լռեցեր, [եւ խոնարհ] արարեր ///, /// ձայն զաղմոս ԻԲ., կցուրդ. Աւ<u>ճեր</u> եղով զգլուխ իմ: եւ դնէ զՄիհոռն ի վերայ



Նմուշ 75ա

սեղանոյն մինչեւ ասեն զսաղմոսն եւ ապա տեառնագրէ զսեղանն, ըստ առաջին աւրինակի, զբոլոր եկեղեցին նոյնպէս եւ զաւազանն եւ զամբոնն եւ եթե խաչ լինի, եւ կան այլ ինչ սպաս եւ կամ ժամահար///»:

Տե՛ս Մայր Մաշտոց. Ժ. դար, ճ. Ա., գիրք Ա., աշխ. Գէորգ Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 153:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – (գծանկարային). Ճակատազարդ՝ 1ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն: Զարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, կազմի կաշին մաշուած, վրան կան ճաթեր եւ ֆեծուածքներ, տեղ-տեղ կաշին պոկուած-ընկած, մէջբը վրն. մասից երկայնակի պատռուած, դռնակը վնասուած, ծալուած, գամերը եւ կապիչներն ընկած, աստառները հնամաշ, աղտոտուած, խունացած, խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից լուսանցակողերը եւ թերթերն աղտոտուած, մաշուած, թերթերի վրայ առկայ են խոնաւութեան, կաթիլի հետքեր, ցեցակեր, պատռուածքներ, մեծ ու փոքր անցքեր եւ զանազան բծեր, տեղ-տեղ թանաքը թափուած: Պտոկ-պիպ. Աա՝ գիրը թափուած, անընթեռնելի, առկայ է գրեթէ առաջին սեան կէսը եւ երկրորդ սիւնը, պիպ. Բ, թ. 9, 95, 254՝ հիմիից անջատ, թ. 10՝ հիմիից մասամբ անջատ, թ. 86-94, 96՝ հիմիին ամրացուած փոքր մասով, թ. 23՝ պատռուածքն ամրացուած այլ թղթով, եւ բնագրի ծածկած մասը լրացուած հետագայում, բոլորգրով, ընդմէջ թ. 85-6ի 1, թ. 252-3ի 2 եւ վջ.ից ընկած թերթ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-47բ* [Թուղթ Յակոբայ]

1ա-2ա Նախադրութիւն Թղթոյն Յակովբայ – *Արդարն Յակովբոս, որ էր ըստ մարմնոյ եղբայր Տեառն մերոյ... եւ կարգելոյն եղեցիս ընդ է. թուղթան կաթողիկեացս:*

ա. *2ա-47բ* [Մեկնութիւն Թղթոյն Յակոբայ] – *[Բան]. Յակովբոս Աստուծոյ եւ Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ, երկոտասան ազգացդ, որ ի սփիւռդ էք, ողջոյն: [Մեկնութ.] Սովորութիւն էր իւրաքանչիւր ումէք... եւ ձեր առնել զասացեալսն, եւ այսպէս կատարի գործն: Կատարումն ի Քրիստոս թղթոյս Յակոբա:*

2. 47բ-96բ [Թուղթ առաջին Պետրոսի]

47բ-8ա Նախադրութիւն Առաջին թղթոյս Պետրոսի – *Պետրոս ինքնին գրեաց զայս թուղթս առ որ ի սփիւռս... թէ որպէս առաջի թագաւորին տացեն զպատասխանի, եւ աստ աւարտէ զթուղթս:*

ա. *48ա-96բ* [Մեկնութիւն Առաջին թղթոյն Պետրոսի] – *[Բան]. Պետրոս առաքեալ Յիսուսի Քրիստոսի ընդրելոց նժդեհից, որ ի սփիւռս Պոնտացւոց, Գաղատացւոց, եւ Կապադովկացւոց, եւ Ասիացւոց, եւ Բիւթանացւոց: [Մեկնութ.] Սա առաքեալս, /// որոց ի թլփատութեանն էին... Իսկ զյետ ժամանակին, որ[պէս զարդէն կոչեն] /// (մէջից թափուած) 86ա ///[Յիսուսի ի մարմինս մեր բերցուք] նորին. Վասն զի ոչ միայն վասն արդարոց... իբրեւ զկնիք արքունական ի կատարումն արձանացուցեալ: Կատարումն Առաջին թղթոյն Պետրոսի:*

Ծնք. Վերականգնումներն ըստ ձեռ. 1407, 76ա եւ 78ա-ի:

3. *97ա-120բ* [Թուղթ երկրորդ Պետրոսի]

97աբ Նախադրութիւն երկրորդ թղթոյն Պետրոսի – *Գրէ դարձեալ նոյն ինքն Պետրոս եւ զայս թուղթս... պատուիրէ քննօղս լինել եւ ի սոյն աւարտէ զթուղթն:*

ա. *97բ-120բ* Թուղթ Պետրոսի երկրորդ. [Մեկնութիւն] – *[Բան]. Սիմոն-Պետրոս ծառայ եւ առաքեալ Յիսուսի Քրիստոսի, որոց հանգիտապատիւ մեզ հասէքդ հաւատոց յարդարութիւն Աստուծոյ մերոյ եւ փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի: [Մեկնութ.] Զի մի եմք, մի ունելով գլուխ զսրբութիւնն մեր Քրիստոս... այլ ի հուրն յաւիտենից արկանէ, յորմէ լիցուք փրկեալք մեք Քրիստոսիւ Յիսուսիւ, որում փառք յաւիտեանս: Կատարումն ի Քրիստոս երկրորդ թղթոյն Պետրոսի:*

4. *121ա-232ա* [Թուղթ առաջին Յոհաննու]

121ա-2ա Նախադրութիւն Առաջին թղթոյն Յոհաննու – *Յովհաննէս, որ զԱւետարանն գրեաց, նոյնն առաքէ թուղթ... եւ պահեսցո՛ւք զանձինս ի կռոց:*

ա. *122ա-232ա* Թուղթ Յովհաննու կաթողիկէի առաջի. [Մեկնութիւն] – *[Բան]. Որ էրն ի սկզբանէ, զորմէ լուաքն, որում ականատեսն իսկ եղաք. ընդ որ հայեցաք, եւ ձեռք մեր շաւշափեցին ի վերայ Բանին կենաց: [Մեկնութ.] Խորհուրդ իմ ինձ խորհրդին եւ իմոցն լուա՛ք... Թէպէտ եւ առ նոսա սոյն պարագրի:*

5. *232ա-8բ* Թուղթ Յոհաննու երկրորդ

232աբ [Նախադրութիւն] – *Ջառաջնում թղթոյն զօրութիւն եւ զմիտս ունի եւ այս թուղթ... զտուն իւր եկեղեցի արար, եւ զորդեական ուղղեր հոգեւորապէս:*

ա. *232բ-8բ* [Մեկնութիւն երկրորդ թղթոյն Յոհաննու] – *[Բան] Յերիցուէ առ ընտրեալ կիւրիա, եւ առ որդեակս իւր, զոր եսդ սիրեմ ճշմարտութեամբ: [Մեկնութ.] Ծանեաք զսովորութիւն երանելւոյս յԱւետարանէն... միշտ զշնորհսն Աստծոյ յաւգնութիւն նոցա մատակարարեալ: Կատարումն երկրորդ թղթ[ոյն] Յոհաննու:*

6. *238բ-43բ* [Թուղթ Յոհաննու երրորդ]

238բ-9ա Նախադրութիւն Երրորդ թղթոյն Յոհաննու – *Գրէ նոյն երանելիս զայս երրորդ թուղթ... վասն յառաջ ասացելում պատճառին գրեցաւ, զոր յերկրորդն ցուցաք:*

ա. *239ա-43բ* Թուղթ Յոհաննու երրորդ. [Մեկնութիւն] – *[Բան]. Յերիցուէ առ Գայիոս սիրելի. զոր եսդ սիրեմ ճշմարտութեամբ: Սիրելի՛, վասն ամենայն իրաց քոց աջողութեան եւ առողջութեան աղաւթս առնեմ, որպէս է իսկ յաջողութիւն անձինդ քո: [Մեկնութ.] երկու*

շնորհս կատարեալս... զամենեսեան անուամբ նշանակեալ աւանդեա՛ նոցա զողջոյնս մեր: Կատարումն Գ. թղթոյն Յոհաննու:

7. *243բ-62բ* [Թուղթ Յուդայի]

ա. *243բ-4ա* Նախադրութիւն թղթոյն Յուդայի – *Ջթուլաթս զայս գրէ նորոգ հաւատացեալոցն... զի աճեսցեն ի հաւատսն եւ ի փառս Քրիստոսի աւարտեալ զթուլաթս:*

բ. *244ա-52բ, 253ա-62բ* [Թուղթ Յուդայի եղբաւր Յակովբայ. Մեկնութիւն] – *[Բան]. Յուդայ Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ եւ եղբայր Յակոբայ: [Մեկնութ.] Կարեւորապէս զոյգ անուան իւրոյ ի մէջ ածէ... մարմնովն խելամտութեամբ ժողովրդեան /// (մէջից թափուած) 253ա /// վիճեալ տայր պատասկանի վասն մովսեսեան մարմնոյ... զի ամէնն եղիցի կամ հաստատիչն այսորիկ ասաց: Միոյն աստուծոյ փառք մե/// (վջ.):*

Կան գրչի (61բ, 73բ, 96ա, 106ա, 163ա, 164բ եւ այլուր) եւ հետագայ ձեռով (25ա, 26ա, 33բ, 123բ, 135ա, 164բ եւ այլուր) յաճախդէպ սրբագրումներ:

Ծնթ. Խմբագիր մեկնութիւն հաղուած հետեւեալ հեղինակներից՝ Աթանաս Աղէքսանդրացի, Ամոն Բահանայ, Բասեղ Կեսարացի, Գրիգոր Աստուածաբան, Դիդիմոս, Դիոնիսիոս Աղէքսանդրացի, Եւսեբիոս Կեսարացի, Թէոդորեայ Երակլեցի, Թէոդորիտոն, Իսիոս, Կիւրեղ Աղէքսանդրացի, Հիւսիոս Բահանայ, Հիսիդիոս Երուսաղէմացի, Մաքսիմոս կրաւնաւոր, Յովհան Ոսկէբերան, Սեւերիանոս Գաբաղու եպիսկոպոս, Սեւերոս Անտիոքացի, Ոռոգինես, Տիմոթէոս:

Տե՛ս Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վենետիկ, հ. Ջ, Վենետիկ, 1996, էջ 617-20, ձեռ. 656/1065, հմմտ. նաեւ Յ. Տաշեան, Յուցակ հայերեն ձեռագրաց Մատենադարանին Մխիթարեանց ի Վիեննա, Վիեննա, 1895, էջ 234-243, ձեռ. 48: Նաեւ՝ տպ. Patrologia orientalis, tom 43, 44, 46, 47 (Մեկնութիւն եօթանց թղթոց կաթուղիկեայց):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *120բ (ստ. լս., 1488 թ., բոլորգրախառն նոտրգիր, կարմրով) Յայսմ օուր յիշատակ սքանչելեացն, որ եղեւ ի թվականիս ՋԼԷ.* (1488), ազգն տաճկաց այպն անէին զա|121ա|զգս հայոց, եւ զՔրիստոս եւ զՄարիամ մայր նորա եւ զանարիւն պա|120բ|տարագն սուրբ ի մէջ հարսանեաց, իբր ընդ խաղալիկս առնէին եւ յ|121ա|անկարծակի տիրեալ նոցա պատուհաս, զի տեսեալ քրիս|120բ|տոնէիցն ակներեւ այր մի՝ ահօնր, տեսլեամբ, հրեղէն կառաւք |121ա| իջեալ եւ եսպան ի նոցանէ նիզակաւ Հ. (70) ոգի՝ ընդ այր եւ ընդ կին:*

* Ծնթ. Նախապէս գրած «ՊԸ. (1389)», յետոյ այլ թանաճով ուղղած ՋԼԷ. (1488). նոյնը գրած նաեւ կողքին՝ շրջանակի մէջ:

2. *120բ (1488 թ., շղագիր, շագանականոյնով) Ես՝* Պաւղոս, *գրեցի ի Լիմ:*

3. *պհպ. Դա (1715 թ., նոտրգիր) Թվին ՌՃԿԲ. (1715) ես՝* Աբրահամս, *գրեցի. ԽԴ. (44) է:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *Դա՝ սեւով շրջանակ, մէջը՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ԱԲՐԱՀԱՄ ՌՃԿԲ. (1713)»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թերթիկին՝ «Մեկնութիւն թղթոց կաթուղիկեաց», Ա. փեղկին սոսնձած թերթիկին՝ «Հմր 42 / Հաւաքումն / մեկնութեան / եօթն թղթոց / կաթողիկէից / ձեռագիր Տաթեւի», պհպ. Ասա «Տաթեւ», «42/3645», Պտռկ-պհպ. Բա՝ «ԺԴ. Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս», Պտռկ-պհպ. Գբ՝ «Մեկնութիւն թղթոյ Յակոբու առաքելոյն Հմր 85»:*

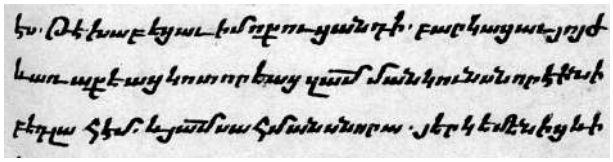
ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *Պտռկ-պհպ. Ասա՝ «տէ ինչպէ տէր, ինչպէ, իին ոչ», Պտռկ-պհպ. Աբ՝ սիւնակամիջում բոլորգրով «Մեկնութիւն կաթուղիկէից», պհպ. Բա՝ հայերէն այբուբենի տառեր, «Տէր, ջանացարո՛ւք, տէր ողորջան, տէր ջանացար զի չան կամ տէր (կրկն. քանիցս), շանդ ոտիր, տէր զորպէս... շահաորել, որպէս Տէր հացդ, զաւկ շատ, կամք չա»:*

3646
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԺԵ. դար

ԹԵՐԹ՝ 258. չգրուած՝ 117բ, 254ա, 257ա-58ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԱ×12 (Ա, Ե 11, Ջ, ԺԳ, ԺԴ, ԻԱ 14, Թ չիմ, ԺԵ, ԺԸ, Ի 16): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11×8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 4ա). գրչափոխութեամբ: ՏՈՂ՝ 16-22: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կարմիր կտաւ:

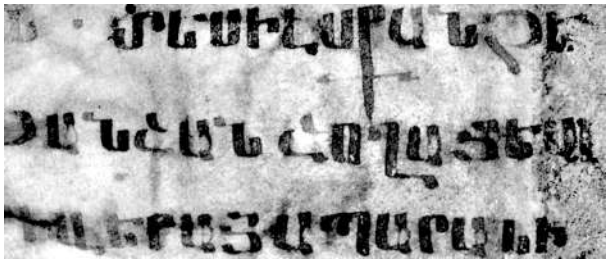
ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 1ա (այլ ձեռագրից կտրած, փակցրած), 72ա (ուղղանկիւն երկգիծ շրջանակ, ստ. եզրի կենտրոնը բաց՝ աւուած կիսախոռանի պատկերման համար. նոյն նպատակով



Նմուշ 4ա

բաց է թողնուած նաեւ «Ս» սկզբնատառի տեղը), 191ա: Ճակատազարդ՝ 118ա (գծանկարային): Զարդագիր՝ հանգուցագիր, կենդանագիր, թռչնագիր, մարդադէմ (Գ՝ 1ա, 253ա, Ջ՝ 10բ, 118ա, 191ա, 192ա): Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, սեւ:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Վարժ իմն։ ԺԱ. դար։ Ա֊Բ (վերջում)՝ ստացուած երկսիւն 1 թերթի ընդլայնակի ծալումով, ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրահատումով (բնագիրը կտրած)։ Մագաղաթ 14,5×20 (բացուած վիճակով). երկսիւն (14,5×16,5). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բա). տող՝ 13։ Կարդալ՝ Աա-Բբ «/// [հաս]տատել զձեզ [ըս]տ Աւետարանիս իմում... ըստ հրամանի մշ]տնջենաւորին Աստուծոյ, ի հ[նա]զանդութիւն հաւատո[ց] ///, ///անելոյ հան///... բնակութիւնն ///»։ Աբ-Բա «/// հանապազ ատարա /// եւ զամենայն ///ցեալսն յաննն ///էր շնորհացն Քրիստոսի... առաջ Յովսէփ եւ երկ/// թողիկ արբ, զի ///, /// պետական բան/// մինչդեռ արբոյ ///... զոր ամենայնի իմինատես նկատե///»։



Նմուշ Բա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը մաշուած, վրան կան ճաթեր եւ ֆերծուածքներ, ցեցակեր. աստառը՝ մաշուած, գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով լուսանցակողերը (առաւել վր. եւ ստ.) աղտոտուած, մաշուած, ձեւափոխուած. Պտոկ-պիպ-ները խոնաւութիւնից կուչ եկած, եզրերն առաւել գորշացած, Աբ, Բա՝ եզրերը գրեթէ սեւացած, ցեցակեր, Աա, Բբ՝ գիրը մասամբ թափուած, դժուարընթեռնելի. թերթերը խոնաւացած, տեղ-տեղ առաւել գորշացած, աղտոտուած, վրան՝ ստ. մասում՝ հիմիին մօտ, բորբոսի հետքեր, ցեցակեր, զանազան բծեր, տեղ-տեղ գիրը թափուած, ոռոշ թերթեր վր. եւ ստ. մասերից 1-2 սմ-ի չափով հիմիից անջատ եւ թուլացած, ոռոշ թերթերի վրայ կան պատռուածքներ, ոռոշ հատուածներում էլ անկիւններից պատռուած-ընկած, անկիւնների մաշուածքները կարկատաններով նորոգած ԺԸ. դարում, անհրաժեշտ տեղերում բնագիրը լրացուած՝ 39բ, 42աբ եւ այլուր. թ. 26, 27, 32, 33՝ արտ. լս-ից 1-2 սմ-ի չափով կտրած, թ. 72, 230, 231, 238, 242, 243՝ հիմիից անջատ թ. 83՝ առկայ է թերթի կէսը, թ. 132՝ պատռուածքը թելով կարած խոնաւութիւնից կարմիր թանաքը տեղ-տեղ տարածուած, գիրն արտատպուած հանդիպակաց երեսին եւ արտացոլուած դարձերեսին. պրականիշ Թ՝ թուիչք. թ. 61՝ էջանիշ կարմիր թել։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-71բ* Աւետարան Մատթէոսի։

2. *72ա-117ա* Աւետարան Մարկոսի։

3. *118ա-90բ* Աւետարան Ղուկասու. (*190բ (վերջում)՝ «եւ զամենայն համառօտագոյն պատմեցին այնոցիկ, որ եկին ընդ Պետրոսի։ Յետ այսորիկ ինքն Յիսուս սկսաւ յարեւելից մինչեւ ի մուտս արեւու եւ ետ ի ձեռս նոցա զաստուածային զանապական քարոզութիւնն սիեզերական փրկութեանն ամենայն արարածոց յաւիտեանս. ամէն)։*

4. *191ա-253բ* Աւետարան Յովհաննու *(353աբ* Իրք կնոջն շնացելոյ*)*։

Ծնբ. Ունի ստ. լս. համաբարբառ՝ Յուացանկ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

253բ *Փա՛ռք Փրկչին, եւ յիշատակ գրչին։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *254բ (ԺԵ. դար, բոլորգիր) Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։ Կամակցութեամբ անկարաւտ, ապենիազ Թագաւորին Քրիստոսի եւ մարդասէր բարերարին եւ ողորմութեամբ սրբոհոյ Աստուածածնին եւ ամենայն սրբոց՝ երկնաւորաց եւ երկրաւորաց, եւ ընդրելոց յորովայնէ, եւ կամարարաց Տեառն Աստուծոյ, արդ, ես՝ մեղուցեալ եւ անարժան ծառայս Աստուծոյ* Յոհաննէս, *լվաք զհրամանս սուրբ պատուիրանացն Աստուծոյ՝ երանի, որ ունիցի զաւակ ի Սիոն եւ ընդգանի ի վերին* Երուսաղեմ, *գնեցաք զսուրբ Աւետարանս ի հալ|255ա|ալ արդեանց մերոց՝ յիշատակ մեզ եւ ծընողաց մերոց՝ հաւրն իմոյ՝* Դաւթին, *եւ մաւրն՝* Խոնդխաթունին, *եւ եղբարցն իմոյ՝* Վարձելին *եւ* Վարդան, *եւ քերցն իմոյ՝* Ազատին։ *Արդ, աղաչեմ զմանկունս սուրբ եկեղեցոյ, զի ասասջիք՝ Տէր Աստուա՛ծ Յիսուս Քրիստոս, ի քոյ ահաւոր եւ միւսանգամ գալըստեանն, յորժամ բանք սպառին եւ գործք թագաւորեն, արդարքն պսակին եւ մեղաւորքն մատնին ի հուրն անշէջ, յայնժամ ողորմեա՛յ ստացողի սորա՝* Յոհաննիսիս, *եւ ծընողաց իւրոց, եւ ամենայն արեան մերձաւորաց, հաւրն՝* Դաւթին, *եւ մաւրն՝* Խոնդխաթունին, *եւ եղբարցն՝* Վարձելին *եւ* Վարդան, *եւ քուրջն՝* Ազատին։ *Ո վ սուրբ ընթերցողք, |255բ| աղաչեմ զձեզ սիրովն Աստուծոյ, յորժամ ընթեռնուք ի ժամ սուրբ պատարագին, յիշեսջիք առաջի Քրիստոսի ի սոսկալի ժամ սուրբ պատարագին եւ ասասջիք բոլորով սրտիւք՝ Տէր Յիսուս Քրիստոս եւ Աստուած ամենեցուն, յիշեա՛ զհոգիս* Յոհաննիսին, *եւ լսեցո՛յ զքաղցրայլուր բարբառն, թէ՝ «Բարի՛ ծառա եւ հաւատարիմ, է՛կ, մո՛ւտ յուրախութիւն Տեառն քո»։ Եւ ինքն արարիչն Աստուած, որ առատ է ի տուրս պարգեւաց, ձեզ՝ յիշողացա՛, եւ մեզ՝ յիշելոցս, ողորմեսցի յիւրում ահեղ դատաստանին. ամէն։*

2. *255ա (ԺԵ. դար, բոլորգիր) Ես՝* Վարձիգուլս, *որդի*

Ամիր Ազիզին, *եկի ի Մաւղնոյ վանքս, դրի յիշատակ իմ հոգուս, որ զինչ վանուցն աղուն լինի, իմ ջաղացն աղցվի, որ զինչ միաբանք լինին, վանքս ուտեն ու մեր ծնողացն ու մեր հոգուս ողորմի ասեն: Եւ միաբանք վանիցս՝* Իգնատիոս *եպիսկոպոսս եւ այլ աբեղայքս ի տարին մէկ ժամ կատարենք* Վարձիգուլին *հոգուն, քանի վանքս ենք, եւ յետ մեզ հաստատուն պահպանքն աւրհնին յԱստուծոյ. ամէն: Եւ ով ոք որ վանքս լինին, զայս կատարեն:*

3. *256բ (1651 թ., բոլորգիր) ես՝* Թաթոս, *իւր որդի* Օագին, Յոհաննին, Միրզայեանին, *իւր կողակից* Շահզամանին, *իւր որդի* Ավանէսին, *իւր կողակից* Սիմայ, Հայրապետ, *իւր կողակից* Սանամին, *դստեր* Եղիսապետ, Պետրոս, *քոյր* Մարէան, Հուտում. *թվին ՌՃ.* (1651) էր, որ գիրեցօ: Աստուած ողորմի ասասցէ ձեզ եւ մեզ. ամէն: Հայր մեր որ յերկինս՝:*

* Ծնթ. Այլ ձեռով Ճ.ի վրայ մեծ Ճ. գրած եւ կողքը ե. աւելացրած. տարեթիւը սրբագրել է Թաթոսը՝ 1656 թ.:

Տե՛ս Ժէ. դ-ի յիշ-ք, Գ., էջ 440, Հմ 694:

4. *258բ (1656 թ., անարուեստ բոլորգիր) ես՝* Թաթոս, *սուրբ Աւետարանս նորոգիլ տվի՝ յիշատակ ինձ եւ <իմ> ծնաւղն իմոց, որ [հ]անգուցեալ են առ Քրիստոս: Իմ մեծ քոյրն՝* Մարգարիտ, *<իմ> կողակ<իցն> իմ՝* Շահում, *եւ մեծ որդին իմ՝* Աւագն, *եւ միւսն որդին՝* Յոհան, *եւ <իմ> պապն իմ՝* Ճանիպէկն, *եւ <իմ> մայրն իմ՝* Մէհրգան, *կարդալով կամ յաւրինակելով՝ լի <եւ> բերանով Աստուած ողորմի ասէք: Աստուած ձեզ եւ մեզ <եւ> ողորմեսցի. ամէն:*

Տե՛ս Ժէ. դ-ի յիշ-ք, Գ., էջ 440, Հմ 694:

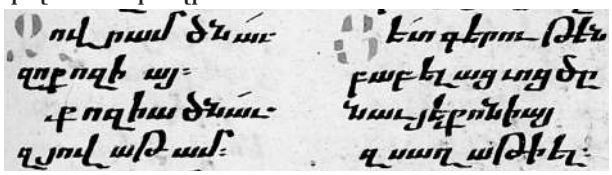
ՆՇՈՒՄ՝ *մէջքին սոսնձած թերթիկին՝ «ԻԲ. Հմր 47, Աւետարան, ԺԶ. դար», Ա. փեղկին սոսնձած թերթիկին՝ «Հմր 47, Աւետարան», Ա. կազմաստառին սոսնձած թերթիկին՝ «Տաթեւ», «Ժե. Մ[եսրոպ] եպիսկոպոս», «47/3646»:*

3647
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՄՈՍ ԳԻՒՂ (ԾԱՐ ԳԱԻԱՌ) ՌՃԲ.-ՌՃԳ. – 1653-1654

ԳՐԻՉ՝ Մատիրոս Խնծորեկցի (1դ-2բ, 8բ-340ա), Մովսէս Երէց (3ա-7ա, 340բ-4ա): ԾԱՂԿՈՂ եւ ԿԱՉՄՈՂ՝ Մովսէս Երէց: ՍՏԱՅՈՂ՝ Թադէոս Րախիշեցի:

ԹԵՐԹ՝ 346+3 (կրկն.՝ 1, 291, 298). չգրուած՝ 1ա, 1բ, 1գ, 7բ, 8ա, 106ա, 345ա-346բ: ՊՐԱԿ՝ 7+Ա-ԻԹ×12 (Գ 11, Ժե, ԻԲ, ԻԸ 10, ԻԳ 7, ԻԹ 14)+4: ՆԻԻԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (10,5×7,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 10ա): ՏՈՂ՝ 19: ԿԱՉՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, Բ. փեղկին կոստղերով ամրացուած ածաթէ խաչ. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+Դ-Ջ՝ չգրուած, դեղնաւուն թուղթ:



Նմուշ 10ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Մատթէոս՝ 8բ, Մարկոս՝ 106բ, Ղուկաս՝ 169բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոս՝ 270բ: Կիսախորան՝ 9ա, 107ա, 170ա, 271ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, վարդեակ, տաճար (82բ, 151բ, 249բ), խաչ (96բ, 257ա), ծառ (71բ, 73բ, 143բ, 244ա), մոմ (102ա), յուշկապարիկ (215ա): Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, մարդ (9ա), թռչնագիր, կենդանագիր (107ա, 170ա), ձկան մարմնով, թռչնի թեւերով եւ գլխով մտացածին պատկեր (282բ): Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, նարնջի, սպիտակ, վարդագոյն, մոխրագոյն, շագանակագոյն:

Տե՛ս Աստղիկ Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն Թ-ԺԷ. դդ., Գանիրէ, 1998, էջ 450, Հմ 263, Բ.:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած եւ վերակազմուած 1963 թ., կազմի եզրերը, մէջքը, պիպ-ները նորոգման ժամանակի, Ա. եւ Բ. փեղկերին ամրացուած ճիւ՝ մաշուած, ցեցակեր կաշին, խաչի կենտրոնում երբեմնի եղած ակը եւ կոստղերից մէկն ընկած. աստառը՝ մաշուած, խունացած. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, աղտոտուած. խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից թերթերն աղտոտուած, վրան զանազան բծեր, խոնաւութեան գորշաւուն հետքեր, ցեցակեր մասերը նորոգուած դեղին կիսաթափանցիկ թղթով, մանրանկարների գոյները տեղ-տեղ թափուած, գիրը տեղ-տեղ տպուած հակադիր երեսին, տեղ-տեղ էլ թափուած. թ. 1, 291, 298. թ. 50, 164, 261, 334՝ կարմիր, կապոյտ, սպիտակ էջանշան թելեր՝ ամրացուած թղթի շերտերով:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ա. *2բ-3ա* Նախադրութիւն: *1դ-2բ* Գլուխք: *9ա-104ա* Աւետարան Մատթէոսի:

– *3ա-5ա* Պատմութիւն առաքելոյն եւ աւետարանչին Մատթէոսի – *Մինչ դեռ առաքեալն եւ աւետարանիչն Մատթէոս ի լերինն էր... եւ կամեցաւ սպանանել զառաքեալն. եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեան. ամէն:*

– *5բ-7ա* Խօսք եւ պատուէր սուրբ Աւետարանիս առ

այնոսիկ, որ ժառանգեն զսա յապայս ժամանակաց վասն զգուշութեան – *Յանեղական Բանէն եւ յանմատոյց լուսոյն կազմեալ են ճանապարհք իմ... որ դու յաւուրն ահագին պսակեսցես զգլուխ իմ, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն: Հայր մեր, որ յեր՞:*

բ. *104ա* Նախադրութիւն: *104աբ* Նախադրութիւն Մարկոսի Աւետարանին, նորայ ցանկին: *105աբ* Գլուխք: *107ա-66ա* Աւետարան Մարկոսի:

գ. *166բ* Նախադրութիւն: *166բ-7ա* Նախադրութիւն Ղուկասու Աւետարանին նոր ցանկին: *167բ-9ա* Գլուխք: *170ա-266ա* Աւետարան Ղուկասու:

դ. *266ա* Նախադրութիւն: *266ա-7բ* Նախադրութիւն Յովհաննու Աւետարանիս նոր ցանկին: *169բ-70ա* Գլուխք: *271ա-340բ* Աւետարան Յովհաննու:

– *267բ-9ա* Ննջումն Յովհաննու առաքելոյ եւ աւետարանչի եւ աստուածաբանի – *Յետ ննջմանն ամենասրբուհոյ աստուածածնին, ամէնաւարհնեալ կուսին Մարիամայ Յովհաննէս առաքեալն... որ փոխեցեր Քրիստոս զսիրելին քո Յովհաննէս եւ զպատմող աստուածութեան յերկրայնոցս յերկնայինսն, պարգեւեա՛ եւ զքո զերկնից արքայութիւնդ:*

Ծնբ. Ունի ստ. լս. համաբարբառ՝ Յոուացանկ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Մովսէս գրչի

7ա Զսակաւ ծրօղ բանիս զՄովսէս զանպիտան էրէցս եւ զծնօղսն իմ յիշել աղաչեմ ի Տէր միով ողորմիւ, զյիշօղքդ յիշեալ լիջիք զՏեառնէ Աստուծոյն մերոյ. ամէն: Թվին ՌՃԳ. (1654):

2. Մարտիրոս գրչի

*167ա Զ*Մարտիրոս *փցուն գրիչ մի՛ մոռանայք, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն:*

269բ Մտացօղի եւ գրօղի սուրբ Աւետարանիս եւ ծնօղաց իւրոց եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իւրեանց, եւ քեզ փառք յաւիտեան. յամէն:

296բ (ստ. լս.)՝ եղբա՛յրք, թողութիւն արարէ՛ք ննջումի:

340բ Փա՛ռք եզակի, եռահիւսակ դասանութեանն՝ ապենիագին, կատարեալ եւ անսահմանելի Աստուծոյ Հօր, Աստուծոյ Որդւոյ, Աստուծոյ Հոգւոյ: Շնորհիւ Տեառն ամենակալի եւ նորին օգնականութեամբ աւարտեցաւ եռահարշաշ եւ հոգիազարդ Աւետարանս, զոր էր շաղկապեալ երանեալ աւետարանչացն՝ ըստ բազմերանգ գունոց ի մի ոստայն, ընկենլով հանճար, զոր արուեստակեալ |341ա| անուշոցաց ծաղկանց իւղ եփեցական կազմութեամբ իր՝ ըստ հոգւոյն յատկութեամբ իմանի զանազանն որակութեամբք գաղափարելով ըստ յոքունց արփիացելոցն դասակցութեանց՝ առ ի յեկեղեցւոյ յարմարումն, յօդիւ խաղաղութեամբ գլխոյն պատշաճեալ, զի յայսմանէ կատարելութիւն: Զորք աւետարանք ի բազում պատճառէ՝ չորեքկերպեան կենդանիք՝ մարդ, առիւծ, ցուլ, արծիւ. չորք նիւթք աշխարհիս՝ հող, ջուր, հուր, օդ՝ հակառակք անհաշտելիք եւ սիրելիք անքակտելիք. չորք-չորք գիր անուան երրորդ<րդ>ութեան՝ Հայր, Որդի, Հոգի, չորք գետք բղխեալք ի դրախտէն՝ Փիսովն, Գեհովն, Տիգրիս, Եփրատէս, չորս անկիւնս եւ չորս եղջեւրք սեղանոյն, չորս թեւք սրբոյ խաչին, չորս առաքինութիւնք հոգւոյ՝ խոհեմութիւն, արիութիւն, ողջախոհութիւն, արդարութիւն, |341բ| չորս ծագ տիեզերաց՝ արեւելք, արեւմուտք, հիւսիս, հարաւ, չորս բանք Աւետարանիս՝ պատգամ եւ պատուիրան, ըսպառնալիս եւ աւետիս, չորս բանիւ խօսի Աւետարանն՝ հրամանաւ եւ խրատով, օրինակաւ եւ վկայութեամբ, եւ այլ բազում պատճառք են, յորս գաղափարին չորեքեան աւետա-[րա]նիչքս, զի թէպէտ եւ բազում բանք ի սոսա երեւին ներհակք միմեանց, այլ քաջ ճշմարիտք եւ յոյժ միաբանք միմեանց:

Արդ, գրեցաւ Մաղթէոս *ի խնդրելոյ հրէից հաւատացելոցն, որք էին յԵրուսաղէմ զկնի Ք. ամի համբառնալոց Փրկչին, ի լեզու յեբերայեցի, յԵրուսաղէմ քաղաքի, զոր առեալ* Թովմայի՝ *քարոզէ Հնդկաց, եւ Բարդուղիմէոս՝ Դելմաստանի եւ Ամրանա եւ ամենայն յարեւելից: Իսկ* Մարկոս *գրէ ի հրամանէ* Պետրոսի *վիմի վարդապետին իւրոյ* Աղեքսանդր *քաղաքի, ի լեզու եգիպ|342ա|տացի, զկնի ԺԱ. (11) ամի, եւ աւետարանէ յԵթովպէ եւ ի Լիւիկիա եւ լուսաւորէ զարեւմուտս: Իսկ* Ղուկաս, *յառաջագոյն աշակերտ գոլով* Գաղիանոսի *բժշկապետի, յոր եւ ինքն էր արուեստիւ բժիշկ, յետոյ աշակերտի սրբոյն* Պօղոսի, *որ եւ հրամանաւ իսկ նորա գրէ զկնի ԺՀ. (18) ամի ի լեզու հռովմաեցի, յԱնտիոք քաղաքի, եւ քարոզէ ի Բիւթանիա եւ յամենայն* Մակեդովնիա: *Իսկ* Յովհաննէս՝ *որդի* Զեբեդեա, *որդի* Որոտման, *որդի սուրբ Կուսին, զվերինն որոտալով աւետէ եւ աւետարանէ զկնի ԾԳ. (53) ամի գրէ յԵփեսոս քաղաք, եւ լուսաւորէ զամենայն Ասիա: Արդ, Աւետարան կոչի, որ պատմէ մեզ զեղեալ բարութիւնս, զխաղաղութիւն, զոր եղեւ հրեշտակաց եւ մարդկան, զքակտումն բռնութեան թշնամւոյն կենաց մերոց, զաւերումն դժոխոց, զազատութիւն հոգւոց, զընդ աջմէ Աստուծոյ նստել բնութեան մարդկութեանս:*

Արդ, գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ձեռամբ |342բ| Մարտիրոս *կղերիկոսի, որ էր նա ի յերկրէն* Ծագաձորոյ, *ի գեղջէն* Խնձորեկոյ: *Յայսմ Աստուածաշունչ տառիս ցանկացող եղեալ ի Հոգւոյն Սրբոյ եռացեալ, սիրասնունդ եւ սրբամիտ, ողջախոհ եւ սրբասնեալ տէր* Թադէոս *նորընծայ քահանայն, որ եւ ետ գրել զսուրբ Աւետարանս ի* Մարտիրոս *դպրին զսեաւ գիրն, եւ եբեր ետ զիս՝ զանարժանս, գհեք<գ>ս եւ զիշուառս, զնուաստ անուն* Մովսէս *տրուպ եւեթ իրիցուկս: Եւ ես՝ թաքուրս ի բարեաց գործոց, մեղսամած, մատամբս ծաղկեցի եւ*

կազմեցի զսուրբ Աւետարանս եւ զսակաւ յիշատակարանս ծրագրեցի, մի թէ քաւի մեղս ի մարմնի, որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի, եւ աղօթիւք նոցին Տէրն մեզ ողորմեսցի: Ի թվին ՌՃԲ. (1653) գստացաւ սուրբ Աւետարանս հեզահոգի Թադէոս *էրէցն, ի հալալ ընչից իւրոց, բարի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնօղացն, որ էր նա բնական ի յերկրէն* Մաղաւ[ո]ւզա, *ի գեղջէն* Րախիշոյ, *որ եւ ազգմամբ չարին փախըստեա եղեալ, եկեալ բնակե|343ա|ցաւ ի յերկիրս* Ծարա, *ի գեօղն* Մոս: *Եւ առաջնորդութեանն ի յայսմ նահանգի զտէր* Ստեփաննոս *արհեպիսկոպոսն եւ ժրաքան հովիւն, եւ էր սպասաւոր ի սուրբ* Դադի վանիցն *եւ* Մարդաղաւնեաց Սուրբ Նշանին, *եւ զի էր երաշխաւոր եւ հոգացող ի տէր* Թադէոսին՝ *հոգեւոր, այլ եւ մարմնաւոր: Աստուած զինքն անփորձ եւ անսասան կենօք պահեսցէ ի յամեռոի իւրում մինչ ի խորին ծերութիւնն, եւ եդ ի յաստեացս ելանելոյ ընդ սուրբ հայրապետացն դասեսցէ. ամէն: Ի հայրապետութեան* Աղւանից *ի տէր* Պետրոս *կաթողիկոսի արի եւ քաջ նորընծա հայրապետին, եւ ի թագաւորութիւն* Պարսից *փոքր շահ* Ապազին *նոր թագաւորին, ի թվին ՌՃԳ. (1654) զստացաւ սուրբ Աւետարանս զտէր* Թադէոս *քահանայն՝ յոյժ կարօտիւ եւ փափագանօք դիմեալ ի յայն բանն* Սողովմոնի, *որ ասէ՝ Երանի, որ ունիցի զաւակ* Սիով|*343բ*|ն *եւ ընտանիք նորա յԵրուսաղէմ: Եւ ետ գրել զսա բարի յիշատակ հոգւոյ իւրոյ եւ ծնօղացն՝ հօրն՝* Ումիտին, *եւ մօրն՝* Գուլաղին, *եւ մեծ հաւերուն իւրոյ՝* Վալադին, Պօղոսին, Մեհրապին, *եւ հօր հաւուն իւրոյ՝* Առաքելին, *եւ հօրեղբօրն՝* Էվազին. *ամէն: Այլեւ յիշեցէ՛ք զտէր* Թադէոսն *եւ իւր մեծ եղբայրն՝ զկուսակրոն* Գրիգո[րն], *որ էր անդամալոյծ ոտիւք եւ ձեռօք. Աստուած իւրեանն արքայութիւն տացէ եւ միւս եղբօրն՝* Պօղոսին, *եւ հանգուցեալ եղբարցն՝* Պաղտասարին, Էվազին. *ամէն: Այլեւ յիշեցէ՛ք զ*Թադէոս *երէցն եւ կողակիցն իւր՝ զ*Պաճին, *եւ դստերացն՝* Մարիաննին *եւ* Հռ[ո]ւփսիմին, *եւ ուստր Աստուած տացէ. ամէն: Այլեւ յիշեցէ՛ք զտէր* Թադէոսի *եղբայր* Պօղոսն *եւ իւր ամուսնոյն՝* Մարիոնսին, *եւ որդոցն՝* Վալատին, Սեւումին, Առաքելին, Էվազն: *Արարիչն Աստուած զկենդանիքն առ|344ա|ողջ եւ անսասան կենօք պահեսցէ եւ ննջեցելոցն հանգիստ եւ արքայութիւն տացէ. ամէն: Այլեւ յիշեցէ՛ք զտէր* Թադէոսի *մայր* Գուլաղէն *եւ իւր ծնօղացն՝ հօր՝* Գասբարին, *եւ մօրն՝* Խանբէկուն, *եւ իւր որգւոցն՝* Գրիգորին, Խլին, Առաքելին. *ամէն: Հայր՛:*

Տե՛ս ԺԷ. դ-ի յիշ-ք, Գ., էջ 601-2, Հ^{մր} 921:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *344ա (ԺԷ. դար, բոլորգիր) Այլեւ յիշեցէ՛ք զտէր* Թաքէոսն *եւ նորաբոյս որդիքն՝* Մովսէսն *եւ* Գրիգորն *եւ* Գասբարն, *եւ հանգուցեալն ի Քրիստոս* Դաւիթն, *եւ միւս այլ* Դաւիթն. *ամէն: Հայր մեր:*

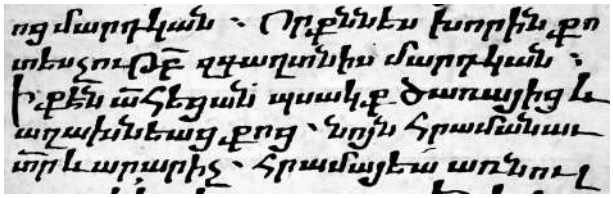
2. *344ա (ԺԷ. դար, բոլորգիր) Եւ զ*Գիրիկորն, *այլեւ յիշեցէ՛ք զ*Պաղտարն *(՞),* Յակոբն, Գիրիկորն *եւ զ*Մովսէսն, *եւ զիւր կողակիցն՝* Կուլին, *եւ զորդիքս իմ՝* Մալոումն, Ծատուրն, Դօիթն: *Արդ, անկեալ յիշեցէ՛ք զ*Քասբարն |*344բ*| *եւ զիւր կողակիցն՝* Սալին, *եւ զնորաբոյս զորդին՝* Էվազն, *եւ առ Քրիստոս հանգուցեալ որդին իւր՝* Ներսէսն:

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Ա, Դ՝ մատիտով «3647», 1ա՝ «Տաթեւ», «3647», «ՌՃԳ. 1654* Մ[ետրոպ] *եպիսկոպոս», մատիտով «47», 345բ՝ «Վերակազմված է / հին ու նոր կաշիների միացումով / հին կազմաստառով / գլխ. վերականգնիչ՝* Խաչատրյան Ա. */ 10/ճ.63 թ. / Մատենադարան», պհպ. Դ՝ մատիտով «Ձեռագիրը բաղկացած է 348 թերթերից (կրկնված են 191 եւ 198-րդ համարները)»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *17ա, 35ա, 185բ, 188ա եւ այլուր՝ «Բժշկութիւն»:*

3648
ՄԱՇՏՈՑ ՁԵՌԱՑ

ԺՉ. դար



Նմուշ 14ա

ԳՐԻՉ՝ Հ<u>ե</u>ռապետ Բ<u>հ</u>ինյ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Ուսլումելէմ (կին):

ԹԵՐԹ՝ 169+1 *(կրկն.՝ թ. 27).* չգրուած՝ թ. 9-10: ՊՐԱԿ՝ Բ-ԺՉ×12 (Բ 10, Գ, Չ, Թ, ԺԱ, ԺԵ 11, ԺՉ՝ 9): ՆԻԹ՝ թուղթ (հետագայի յաւելում՝ թ. 9, 10, 44, 54, 55, 148): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 14ա), գրչափոխութիւն՝ 1ա-8բ: ՏՈՂ՝ 22-24: ԿԱՉՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ Ա. փեղկ՝ կապոյտ կտաւ, Բ. փեղկ՝ վանդակազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ դեղնաւուն, չգրած թուղթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 8ա, 14բ, 18ա, 33ա, 42բ, 50բ, 54բ, 60բ, 88ա, 95ա, 107բ, 119բ, 136ա, 145ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, սափոր (76բ): Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, բուսական, թռչնագիր: Դոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, շագանակագոյն, վարդագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1966 թ., մէջքի, փեղկերի եզրերի կաշին նոր, ձին կաշին մաշուած, վրան ճեռնուածծիներ եւ ճաճեր, պիսպ-ները եւ կազմատառները նորոգման ժամանակի, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, աղտոտուած, խոնաւութիւնից ալիւաւորուած. թերթերի վրայ կան խոնաւութեան եւ անմաճուր կաթիլի, բորբոսի հետքեր, զանազան բծեր, մանրանկարների գոյները, գիրը տեղ-տեղ թափուած, դժուարընթեռնելի, թ. 44, 54, 55, 148՝ հետագայի յաւելում, պակասը լրացուած այլ ձեռքով, թ. 26, 28՝ սխալ տեղադրուած, թ. 28՝ կարդալ թ. 25ից, թ. 26՝ թ. 27գդ-ից յետոյ, սկ. առնուազն 13 թերթ, ընդմէջ թ. 10-1ի, 79-80ի 1ական, թ. 160-1ի առնուազն 2 թերթ ընկած, ընդմէջ թ. 10-1ի, 44-5ի, 113-4ի 1ական թերթ մկրատուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-4բ* [Ա. Կանոն մկրտութեան] – *(սկ.) ///ոյ եւ ի ջրոյ, որով գծառայս գայս անուն... եւ ասէ զաղօթս. Աւրհնեալ ես բարեխնամալուղ Աստուած...*

2. *4բ-14ա* [Բ. Կանոն պսակ դնելոյ] – *եւ ապա տացէ քահանայն զաջ ձեռն հարսինն ի յաջ ձեռն փեսային եւ ասէ՝ Ըստ աստուածային հրամանին... Ընթերցուած ի Ծննդոց. եւ ասաց Աստուած՝ Արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում... եւ ամենայն մարմնոց բժշկութիւն, ամենայն պահպա/// (մէջից եւ կամ չգրած) 11ա /// գինի եղեալ, եւ ոչ գիտեր ուստի իցէ...*

3. *14բ-7բ* Գ. Կանոն հաղորդ տալոյ – *Առնու քահանայն զփրկական խորհուրդն եւ խաչ, եւ բուրվառ եւ երթայ առ հիւանդն... եւ ասէ զաղօթս. Տէր, Աստուա՛ծ ամենակալ, ամենագութ...*

4. *18ա-25բ, 28աբ, 27ա-դ, 26աբ, 29ա-32բ* Դ. Կանոն թաղման. յորժամ զամենայն ննջեցեալսն ի Քրիստոս յուղարկեն – *Սաղմոս. Ողորմեա՛ ինձ Աստուած ըստ մեծի... եւ ասէ զաղօթս. Աստուած յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ...*

ա. *25բ, 28աբ, 27ա-դ* եղբա՛յր, թէ կամիս զգաւնդ ասա՛, թէ չէ՝ դու գիտես. մի՛ ձաւնձրաւնար, եղբա՛յր («ՄԱՆՎԵԼՍ») – *Մինդ ի չէէն, Բանդ, որ ի Հաւրէ յորժամ ծագիս փառաւք... ինձ բարեխաւս առ Տէր կացուցէ՛ք. ողոր՛՝:*

5. *33ա-7բ* [Ե. Կանոն այգոյն] – *Իսկ յերկրորդում աւուրն, յորժամ յայգալացն ժողովին, գան ի գերեզման եւ ասեն սաղմոս. Հոգի քո բարի... Պաւղոսի առաքելոյ ի Թեսաղոնիկեացւոց թղթոյն է ընթերցուած. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ...*

6. *38ա-42ա* Զ. Կանոն եօթերորդ աւուր – *երթան ի գերեզմանն եւ ասեն զԱմբիծոն եւ շարական, սաղմոս. Տէր, Աստուած փրկութեան իմոյ... Ընթերցուած Յիսայեայ մարգարէէ. Այսպէս ասէ Տէր՝ Դամ ժողովել զամենայն ազգս...*

7. *42բ-50ա* է. Կանոն յորժամ տղայ վախճանի – *երթան քահանայքն եւ ասեն Սաղմոս՝ Առ քեզ, Տէ՛ր, համբարձի... եւ ասէ զաղաւթս գայս. Սուրբ ես Տէր Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես յերկինս... (ստ. լս.՝ Տղայթաղն)*

ա. *44աբ (այլ թուղթ, լրացուած այլ ձեռքով)* Ի վարդապետութիւնէ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին – *Թէ մեք, որ կենդանիքս մնացեալ իցեմք... տարայց զնոսա ի լեառն սրբութեան իմոյ եւ ուրախ արարից զնոսա ի տան իմում:*

բ. *47աբ* Սրբոյն Գրիգորի ասացեալ – *Ամենեքեան, որ տեսանիցեն զարդարն... եւ ի նոյն կերպարանս նորոգիմք փառաւք ի փառս:*

8. *50բ-4ա* Ը. Կանոն այգոյն – *երթան ի գերեզմանն. սաղմոս. Եղիցի անուն Տեառն... Պաւղոսի առաքելոյ յԵբրայեցւոց թղթոյն է ընթերցուած. Այսուհետեւ, եղբա՛րք, ոչ էք աւտարք եւ պանդուխտք...*

9. *54բ*-8ա* [Թ.] Կանոն հոգեհանգիստ առնելոյ կամ Պատարագ մեռելոց – *Ասեն սաղմոս ի թիւ. երանի որում թողու՛՛... Ընթերցուած յառակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց ...*

* Ծնթ. թ. 54-5՝ այլ թուղթ, լրացուած այլ ձեռքով:

10. *58ա* [Ժ.] Աղաւթք վասն աղ աւրհնելոյ – *Աւրհնեալ ես Տէր Աստուած ամենակալ, արարիչ...*

11. *58բ-60ա* ԺԱ. Կանոն զնշխարս սրբոց փոխել ի հանգիստ – *Տանին ի տեղին արժանի դնելոյ եւ ասեն ի թիւ սաղմոս. Յիշեա՛ Տէր զԴաւ[իթ]... Ընթերցուած ի Ջորրորդ թագաւորութենէ. եւ ելին ամենայն ծերքն Իսրայէղի...*

12. *60բ-76բ* ԺԲ. Կանոն խաչ աւրհնելոյ – *Բերեն յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով եւ ապա՝ գինւով, եւ ասեն սաղմոս ի թիւ՝ Լո՛ւր, Աստուա՛ծ, աղաւթից իմոց... Ընթերցուած յառակաց. Երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն...*

13. *76բ-87բ* ԺԳ. Կանոն ջուր աւրհնելոյ – *Յաւուր յայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... զի իջանէր իբրեւ զաղաւնի /// (մէջից թափուած) 80ա /// երկնեաց ծով կէտս մեծամեծս եւ մանունք ելին ի նմանէ... Ընթերցուած յելից. եւ խաղացոյց Մովսէս զորդիան Իսրայէղի...*

14. *87բ-94բ* ԺԴ. Կոչումն յապաշխարութիւն – *երթայ մեղուցեալն ի դուռն եկեղեցւոյն, եւ ասեն սաղմոս՝ Ողորմեա՛ ինձ Աստուած ըստ մեծի... Ընթերցուած Յիսայ մարգարէէ. Լուացարո՛ւք, սրբեցարո՛ւք, ընկեցէ՛ք զչարիս յանձանց...*

15. *95ա-100բ* ԺԵ. Քարոզ Պատուիրանին, զոր զեկուցանէ բահանայն ժողովրդեանն – *Նախ քան զպատարագն առեալ զԱւետարանն ի գիրկն եւ կարկառեալ... եւ ասէ զաղօթս. Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ սիրելիք...*

16. *100բ-7ա* ԺԶ. Կանոն ժամատուն աւրհնելոյ յատուր Մեծի հինգշաբաթին – *Աւրհնեալ ամենասուրբ երրորդութիւնն...*

17. *107բ-9ա* ԺԷ. Կանոն ապաշխարաւղ առնակելոյ ի Մեծի հինգշաբաթին – *Յերեք ժամուն ժողովին ի դուռն եկեղեցւոյն քահանայն եւ ապաշխարողքն եւ ասեն սաղմոս Ծ.՝ Ողորմեա՛ ինձ Աստուած... Ընթերցուած յԻսայայ մարգարէէ. եւ կատարեսցին աւուրք սգոյ քո... որ պահէր զճանապարհ ծառոյն կենաց /// (մէջից թափուած)114ա /// վասն ընդ մեզ դրաւ ճանապարհ...*

18. *119ա-35բ* ԺԸ. Կանոն ոտնլուային – *երեկոյին յետ սրբոյ պատարագին ժողովին, եւ այս կանոն կատարի... եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս. Փառաւորեմք զքեզ, Տէ՛ր Աստուած մեր Յիսուս Քրիստոս...*

ա. *124բ-6բ* Երանելոյն Յովհաննու վարդապետի ասացեալ, որ մականուն Պլուզ կոչի – *Աստուած սէր է, ասէ որդին որոտման... եւ կամեցօղ սիրոյ ի սուրբ սրտէ եւ յանկեղծաւ. որ հաւատոց:*

բ. *127բ-9բ* [ստ. լս-ից.՝ Գանձ ոտնալուային] – *Աստուած մեծ եւ աքանչելագործ զօրութիւն... եւ որք հաղորդին եւ ոտնալուին ընդ քեզ միութիւն ողոր՛:*

19. *136ա-41բ* ԺԹ. Կանոն տեառնական աւուրնելոյ – *Ածեն զնուիրեալն ի դուռն եկեղեցւոյն եւ առաջի խաչին դնեն... Ընթերցուած ի Ղեւտացւոց. եւ կոչեաց զՄովսէս Տէր եւ խաւսեցաւ ընդ նմա...*

20. *141բ-4բ* Ի. Աղաւթք – *Յորժամ առ հիւանդն երթան, այսպէս ասասցեն. ասեն Սաղմոս՝ Ջերգն եզեկիէլի մարգարէին, որ է այսպէս... եւ քահանան ասէ զաղօթս. Ամենակալ Աստուած, արարիչ ամենայն արարածոց...*

141բ-4բ ստ. լս., գրչից՝ «Վասն հիւանդաց աղօթելոյ»

21. *145ա-52ա** ԻԱ. Կանոն նաւակատեաց եկեղեցւոյ կամ պղծել յանաւրինաց եւ շարժել սեղան վերըստին հաստատել – *Մտանէ եպիսկոպոսն հանդերձ քահանայիւքն եւ համաւրէն ժողովրդովն... եւ ասէ եպիսկոպոսն զաղաւթս. Որ ընդունաւղ ես աղաւթից ժողովրդեանն քո...*

* Ծնթ. բ. 148՝ այլ թուղթ, լրացուած այլ ձեռով. ստ. լս., գրչից՝ 145ա «Սրբել տաճարին», 146բ-9բ «Պղծել տաճարին»:

22. *152բ-6բ* ԻԲ. Կանոն զԱրմտիս, սերմանց եւ զղեղջ աւրհնելոյ – *Սաղմոս, կցուրդ՝ Քեզ վայել է. Ընթերցուած յառակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց...*

23. *157ա-69ա* [Աւետարանի Իւղաբերից, Բժշկութեան, Պաշտաման եւ Հանգստեան. ձեռ. 825, 118ա-25բ]:

ա. *157ա-8բ* Աւետարան ըստ Մատթէոսի – *Եւ յերեկոյին շաբաթուն, յորում լուսանայր...*

բ. *158բ-9բ* Աւետարան ըստ Մատթէոսի – *Եւ ելեալ անտի Յիսուսի՝ գնաց ի կողմանս Տիւրոսի...*

գ. *159բ-60բ* Աւետարան ըստ Մարկոսի – *Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ, քանզի ուրբաթ էր...*

դ. *160բ* Աւետարան ըստ Մարկոսի /// *(շար.):*

ե. *161ա (սկ.)* /// [Աւետարան ըստ Ղուկասու] – *Ընթացաւ ի գերեզմանն, եւ հայեցեալ տեսանէ զկտաւսն...*

զ. *161ա-3ա* Աւետարան ըստ Ղուկասու – *Եւ հանէր դեւ մի համր...*

է. *163ա-5ա* Աւետարան ըստ Յովհաննու – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս...*

ը. *165ա-8ա* Աւետարան ըստ Յովհաննու – *Եւ մինչդեռ անցանէր, ետես այր մի կոյր...*

թ. *168ա-9ա* Աւետարան ըստ Յովհաննու – *Եթէ սիրէք զիս, զպատուիրանս իմ պահեսջիք...*

ժ. *169ա* [Աւետարան ըստ Յովհաննու] – *Ջայս խաւսեցայ ընդ ձեզ՝ Մինչ առ ձեզս եմ...*

Ստ. լս-ներում գրչից ունի խորագրեր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՋՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

4բ Որ ողորմի Քրիստոս Աստուած ստացաւղի սուրբ գրոցս Ուալումելեհին *եւ ծնաւղացն նորին (ապա 6 տող չգրած):*

7բ Եւ ստացաւղ սուրբ Մաշ[ք]ոցիս զհոգեւոր մայրն մեր՝ զՈւալումելիհն, եւ զայրն իւր՝ զխալիֆէն, եւ զորդիքն իւր՝ զՆուռադին եւ զՔարիմադին, յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք:

14ա Ողորմեա՛ Տէր Աստուած Յիսուս Քրիստո՛ս, ստացաւղի սուրբ գրոցս՝ Բաւգլալօենց *(ժամանակ անց անկանոն գրով) «*Խալիֆին *եւ* Ծերունին*, եւ* Ուալումելեհին*, եւ ծնաւղաց նորին՝* Սուրաթին *եւ* Քարիմադին*, եւ ամենայն ննջեցելոցն. ամէն»:*

17բ Որ ողորմի Քրիստոս Աստուած ստացաւղի սուրբ գրոցս:

37բ Տէր Աստուած ողորմի ստացաւղի սուրբ Մաշ[ք]ոցիս, (7,5 տող չգրած) եւ Հերապետ գրչի եւ մեր ծնաւղացն եւ ձեզ՝ լսաւղացդ, եւ Աստուած ողորմի ասաւղացդ ողորմեացի Քրիստոս Աստուած. ամէն:

*42ա Ներա՛ւղ Աստուած, ողորմեա՛ ստացաւղի սուրբ գրոցս (ժամանակ անց անկանոն գրով՝ «*Ուալումելեհին *եւ* Խալիֆին*, եւ* Ծերունին*, եւ ամենայն ննջեցելոցն. ամէն, եղիցի, եղիցի» (1 տող չգրած)): Եւ փծուն գրչի՝* Հերապետ *քահանայի եւ ձեզ:*

Ստացողի.

50ա Յիշեսջի՛ք ի սուրբ յաղաւթս ձեր զստացաւղ սուրբ գրոցս (ժամանակ անց անկանոն գրով)՝ «Ուալումելեհին*, եւ* Խալիֆին*, եւ* Ծերունին*, եւ ամենայն ննջեցելոցն. ամէն»:*

60ա Այժմ բարեխաւսութեամբ սուրբ ճգնաւորացն ողորմեա՛, Քրիստո՛ս Աստուած, ստացաւղի սուրբ կտակիս, որ այժմ Մաշ[ք]ոց անուանի (ժամանակ անց անկանոն գրով)՝ «Ուալումելեհին *եւ զաւակաց նորին՝* Նուռադնին *եւ* Քարիմադնին*,* Խալիֆին *եւ* Ծերունի*, եւ ամենայն ննջեցելոցն. ամէն» (1 տող չգրած): Եւ մեղապարտ գրչի՝ Հերապետ *քահանայի, եւ մեր ծնաւղացն, եւ ձեզ՝ լսաւղացդ եւ կարդացաւղացդ. ամէն:*

76բ Աստուած ողորմի ստացաւղի սուրբ գրոցս (ժամանակ անց անկանոն գրով)՝ «Ուլումեեին, Խալիֆին, *եւ* Ծերունին *եւ ամենայն արեան մերձաւորաց նոցին՝ կենդանեաց եւ հանգուցելոցն ի Քրիստոս. ի ամէն»:*

87բ Տէր Աստուած Յիսուս Քրիստոս, քո սուրբ ծնընդեան բարեխաւսութեանն ողորմեա՛ ստացաւղի սուրբ կտակիս (ժամանակ անց անկանոն գրով)՝ «Ուլումելեին, *եւ* Խալիֆին, *եւ* Ծերունին, Նուրադնին *եւ* Քարիմատնին, *եւ ամենայն ննջեցելոցն. ամէն»:*

94բ Ողորմեա՛, Տէր Աստուած Յիսուս Քրիստոս, աւուրս շնորհի ստացաւղի սուրբ գրոցս (ժամանակ անց անկանոն գրով)՝ «Ուլումելեին, Խալիֆին, *եւ* Ծերունին, Նուրադնին *եւ* Քարիմադընին, *եւ ամենայն ննջեցելոցն»:*

100ա Յիշեսջի՛ք ի սուրբ սոսկալի պատարագս ձեր զմեղաւք մեռեալ փծուն գրչիս՝ սուտանուն Հերապետ քահանա, եւ զծնօղան մեր, եւ զմիաբան ժողովուրդդ առհասարակ, եւ ստացաւղ սուրբ Մաշտոցիս (ժամանակ անց անկանոն գրով)՝ «Ուլումելիին *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք»:*

105բ Աւրինեսցէ Տէր Աստուած զգրաւղ գրոյս՝ զՀերապետ քահանայս, եւ զստացաւղ սորա (անունը չգած, տեղը բաց) եւ արասցէ թողութիւն մեղաց իւրոց ի միւսանգամ գալըստեանն իւրոյ, եւ ծնաւղաց եւ ննջեցելոց իւրոց:

107ա Ողորմի՛ Քրիստոս Աստուած ստացաւղի սուրբ գրոցս (ժամանակ անց անկանոն գրով)՝ «Ուլումելեին, *եւ* Խալիֆին, *եւ* Ծերուն, Նուրադնին *եւ* Քարիմադնին, *եւ ամենայն արեան մերձաւորաց նորին»:*

119ա Սուրբ տաւնի բարեխաւսութեամբս, Քրիստո՛ս Աստուած, ողորմեա՛ ստացաւղի սուրբ կտակիս (ժամանակ անց անկանոն գրով)՝ «բարեպաշտ կնոջն՝ Ուլումելեին, *եւ* Խալիֆին, Ծերունին»:

135բ Ջստացաւղ սուրբ գրոցս (ժամանակ անց անկանոն գրով) «Ուլումելիին *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս եւ լի բերանով Աստուած ողորմի ասացէ՛ք»:*

141բ Քրիստոս Աստուած, ողորմեա՛ ստացաւղի սուրբ գրոցս՝ (ժամանակ անց անկանոն գրով)՝ «բարեպաշտ կնոջն՝ Ուլումելեին, *եւ ծնաւղաց նորին եւ ամենայն ննջեցելոցն»:*

144բ Որ ողորմի Քրիստոս Աստուած ստացաւղի սուրբ գրոցս (անուան տեղը բաց՝ չգրած):

152ա Ջստացաւղ սուրբ գրոցս յիշեցէ՛ք:

156բ Եւ ստացաւղի սուրբ գրոցս (ժամանակ անց անկանոն գրով)՝ «Ուլումելեին *եւ ծնաւղաց նորին»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա, 1ա՝ «3648», պհպ. Գբ՝ «Վերակազմված է / հին եւ նոր կաշիների միացումով / հին եւ նոր կազմաստառով: / Գլխ. վերականգնիչ՝* Ա. Խաչատրյան, / Երեւան, *1966 թ.»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *4բ՝ «Նշանն առ տանըտերն, ո[ր] ապայ պսակայ»:*

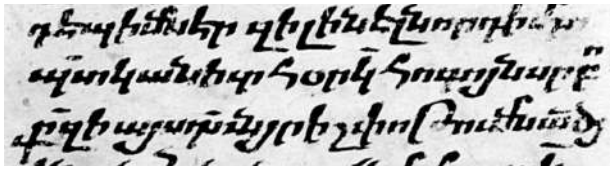
3649
ԹՈՎՄԱ ԱՔՈՒԻՆԱՑԻ, ՅԱՂԱԳՍ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ԺԵ. դար

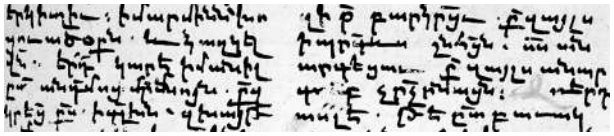
ԳՐԻՉ՝ Մխիթար (՞):

ԹԵՐԹ՝ 308. չգրուած՝ 308բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԻԵ×12 (ԺՒ 16, ԻԴ, ԻԵ 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (13,5×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր, փոխնիփոխ նոտրգիր (նմուշ՝ 18ա, 232ա): ՏՈՂ՝ 32-37: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.-Գ+Դ-Ջ՝ դեղնաւուն թուղթ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 161ա,



Նմուշ 18ա



Նմուշ 232ա

273ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 302ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր (տեղ-տեղ զարդագրերն առանց գունազարդման): Դոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած 1963 թ., վերակազմուած հին ու նոր կաշիների միացումով, հին կազմաստառով, կաշուի վրայ զանազան ֆերծուածմներ, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած, պիպ-ները նորոգման ժամանակի, լուսանցակողերի կարմիրը մեծ մասամբ թափուած, թ. 1՝ ամբողջութեամբ, իսկ միւս թերթերի եզրերը թափանցիկ թղթով նորոգուած, վրան խոնաւութեան, կաթիլի, ձէթի, բորբոսի, թանաքի հետքեր, զանազան բծեր. գիրը մասամբ թափուած, դժուարընթեռնելի, տեղ-տեղ անընթեռնելի, թ. 13՝ փակցուած հակառակ դիրքով, կարդալ՝ 13բա, ԺԳ պրակից սկսած (149ա)՝ պրականիշերը եւ գիրն աստիճանաբար դառնում են նոտրգիր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա-308ա [Երաւելոյն Թոմայի Աֆիւնացոյ. Յաղագս

տնօրէնութեանն Քրիստոսի. Առաջին հատոր երրորդ մասին հաւաքման]

Տե՛ս ձեռ. 68, 1ա-275բ: Յանկ/305ա-8ա: [Նախերգան]/1ա: ա/1ա-6բ: բ/6բ-16ա: գ/16ա-22ա: դ/22ա-6ա: ե/26ա-9բ: զ/29բ-33ա: է/33ա-41բ: ը/41բ-6բ: թ/46բ-50ա: ժ/50ա-4ա: ժա/54ա-8ա: ժբ/58ա-61ա: ժգ/61ա-5ա: ժդ/65ա-8բ: ժե/68բ-76ա: ժզ/76ա-85ա: ժէ/85ա-7բ: ժը/87բ-92բ: ժթ/92բ-7բ: ի/97բ-9բ: իա/99բ-102բ: իբ/102բ-7ա: իգ/107ա-10ա: իդ/110ա-3բ: իե/113բ-9բ: իզ/119բ-21ա: ի-է/121բ-8բ: իը/128բ-34ա: իթ/134ա-7ա: լ/137ա-41ա: լա/141ա-50բ: լբ/150բ-4բ: լգ/154բ-8ա: լդ/158ա-61ա: լե/161ա-8բ: լզ/168բ-77բ: լէ/177բ-81բ: լը/181բ-6ա: լթ/186ա-94ա: խ/194ա-9ա: խա/199ա-201բ: խբ/202ա-10ա: խգ/210ա-4բ: խդ/214բ-22բ: խե/222բ-6բ: խզ/226բ-41ա: խէ/241ա-6ա: խը/246ա-50բ: խթ/251ա-6բ: ծ/256բ-62ա: ծա/262ա-5բ: ծբ/265բ-73ա: ծգ/273ա-7ա: ծդ/277ա-81բ: ծե/281բ-8բ: ծզ/288բ-91ա: ծէ/291ա-6բ: ծը/296բ-9բ: ծթ/300ա-4բ: Յիշ. թարգմանութեան/304բ:

Տե՛ս Marcus Antonius van den Oudenrijn, Linquae Haicanae Scriptores... Bernae, 1960, էջ 203-204, ՀՄ 482

Լուսանցներում կան բոլորգրով եւ նոտգրով գրչի սրբագրումներ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉԻ

ատ. լս., բոլորգրով
65ա Մուխն է, աչիգդ ցաւ է:
89բ Մուխն է:
93ա Ջմեռն սկսայ եւ խիստ է ցուրտ, ո՛հ, զմայլումս բազում:
109ա եղբայր Մխիթարն է գրել, Յունվար ԻԸ. (28):
125ա Ճրագն անցաւ, մոմն ի վերայ վայթեցաւ, դառն ցուրտ է:
169ա Յետին Բարեկենդանին սրբութիւն է այսաւր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *304բ (1681, բոլորգիր)* Ջմեռօք մեռեալ Սահակ Վանեցի *դպիրս՝ վերջին կազմողս, եւ գծնաւղս իմ յիշել աղաչեմ, եւ Աստուած զձեզ յիշէ: Կազմեցաւ ի տ[օ]ն սուրբ առաքելոյն* Թաթէոսի, *ի թվին ՌՃՀ. (1681) ամին:*

2. *308ա (1690, շղագրանման նոտրգիր)* Յիշատակ է գիրքս Կաֆայեցի Սարգիս *վարդապետին, ի դուռն* Սուրբ *առաքելոյն* Թադէոսի, *թիւն ՌՃՂ. (1690):*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՔ՝ *1ա, 15ա, 16ա, 108ա՝ շրջանաձեւ կապոյտ երկգիծ բոլորակ, եզրագծով՝ «ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷՈՍ Ա-ՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ», ապա պարսկերէն՝ «گری کلیساء خلیفه» (թրգ.՝ Ղարաֆիլիսայի կաթողիկոսարան)**», *կենտրոնում եկեղեցի, որի տակ՝ «1901»:*

* Ծնթ. Կարդաց եւ թարգմանեց Քրիստինէ Կոստիկեանը:

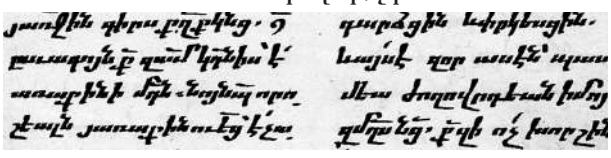
ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա, Գա՝ «3649», 1ա՝ «Տաթեւ, 52/3649», «ժե. Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]», պհպ. Դա՝ «Վերակազմված է / հին եւ նոր կաշիների միացումով / հին կազմաստառով: / Գլխ. վերակազմող՝ Ա. Խաչատրյան / 24/XII. 63 թ., Մատենադարան»:*

3650
ՊԵՏՐՈՍ ԱՐԱԳՈՆԱՑԻ, ԳԻՐՔ ՄՈԼՈՒԹԵԱՆՑ

Պիթ. – 1380

ԳՐԻՉ՝ Ֆրա Յոհաննէս:

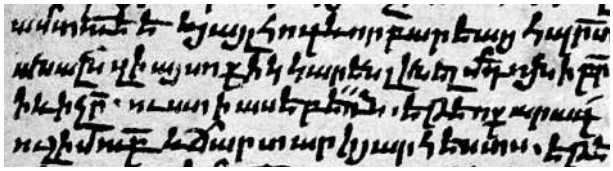
ԹԵՐԹ՝ 215+1 (կրկն.՝ թ. 1). չգրուած՝ թ. 1, 4, 203ա-5ա, թ. 208-15: ՊՐԱԿ՝ 10+4+4+Բ-ԺԷ×12 (ե, ԺՁ 10, է 16, թ 12+2, ԺԳ 15*, ԺԴ 14, ԺԷ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (14-14,5×9,5-10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ գրչափոխութեամբ (նմուշ՝ 5ա, 31ա): ՏՈՂ՝ տարբեր՝ 30-50: ԿԱՋՄ՝ բաց շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով, զոյգ գամերով եւ կապիչներով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ մագաղաթ, չգրուած:



Նմուշ 5ա

* Ծնթ. Յաւելում 8 թերթանոց պրակ պրակի մէջ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոշոր՝ 188բ: Ճակատազարդ՝ 22ա, 63ա, 70ա, 80բ (սեւով գծանկարային), 102բ, 144բ, 160ա, 182ա, 188բ: Վերջնազարդ՝ 29բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, յուշկապարիկ (30ա, 31ա, 32ա, 72բ), մարդու գլխով մտացածին արարած (38ա), ուլ (48բ, 168բ): Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, յուշկապարիկ (Ա՝ 10բ, 35բ եւ այլուր), մարդադէմ (Ջ՝ 26բ եւ այլուր, Փ՝ 134բ), թռչնագիր մարդադէմ (Գ՝ 44բ), թաղը ձեռիին մարդ (ե՝ 188բ): Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, դեղին, սեւ:



Նմուշ 31ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, կազմը ԺԸ. դարի, մաշուած, վնասուած, վրան կան ֆեռծուածմներ եւ ճաֆեր, խունացած, մէջքը մասնակի նորոգուած, կապիչները նորոգման ժամանակի, գործածութիւնից եւ

խոնաւութիւնից լուսանցակողերը աղտոտուած, մաշուած, դեպի դուրս անհամաչափ գոգաւորուած, աստառները աղտոտուած, հնամաշ. նորոգման ժամանակ որոշ լուսանցազարդեր վնասուած՝ կտրուած, թերթերի մեծ մասի եզրերը լրացուած այլ՝ դեղնաւուն թղթով, վրան կան աղտոտուածութեան, խոնաւութեան, թանաքի եւ այրուածքի հետեւեր, զանազան բծեր, գրադաշտը գունափոխուած, տեղ-տեղ գիրը թափուած, տեղ-տեղ լրացուած այլ ձեռքով, մանրանկարները մասամբ գունաթափ, թ. 1գ-9բ՝ լրացուած հետագայում բոլորգրով եւ դրուած համապատասխան տեղում, թ. 116, 117՝ հետագայի յաւելում, բնագիրը նոտրգրով վերականգնած, թ. 174՝ սիւնակամիջից ընդլայնակի կտրուած, ընդմէջ թ. 208-9ի՝ սկզբնապէս չգրուած մէկ թերթ կտրած-հանած, 208ա՝ արտատպուած հանդիպակաց էջի բնագիրը. որոշ պրականիշեր, թ. 199, 200՝ բնագիրը վրն. լս-ից եզրահատումից վնասուած, Գ պրակից սկսած (30ա) հետագայի ձեռքով նոտրգրով պրակի առաջին կէսը թերթակալած հայերէն այբուբենի տառերով հետեւեալ կերպ. Գ պրակ՝ սկզբում թերթահամարը, յետոյ պրականհամարը (բգ, գգ, դգ, եգ, զգ), Դ-ժե պրակներ՝ սկզբում պրականհամարը, յետոյ թերթահամարը (դբ, դգ, դդ, դե, դգ... ժեր):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1գ-188բ* [Գիրք Յաղագս մոլութեանց. շարադրեալ է Պետրոսէ Առագոնացւոյ]

– 1գ-3բ Յանկ գրոցն մոլութեանց *– Ա. Նախ յաղագս մոլութեանց հասարակաբար... ՄԻԱ. Յաղագս երկրորդ հրամանին:*

Տե՛ս ձեռ. 66, 122ա-273ա: [Յառաջաբանութիւն]/չիք: 1. ա/5ա-22ա: բ/22ա-63ա: գ/63ա-70ա: դ/70ա-80բ: ե/80բ-102բ: զ/102բ-44բ: է/144բ-59բ: ը/160ա-82ա: 2. ա/182ա-3ա: բ/183աբ: գ/183բ-4ա: դ/184աբ: ե/184բ: զ/184բ-5ա: է/185ա-6ա: 3. ա/186ա-7բ: բ/187բ-8բ:

Տե՛ս Marcus Antonius van den Oudenrijn, Linquae Haicanae Scriptores... Bernae, 1960, էջ 197-198, Հմր 470:

Բ. *188բ-203ա* [Պետրոսի Առագոնացւոյ] Համառօտ հաւաքումն ժ. պատուիրանացն

Տե՛ս ձեռ. 66, 273ա-87ա: [Յառաջաբանութիւն]/188բ-93ա: ա/193ա-4ա: բ/194ա-5բ: գ/195բ-6բ: դ/196բ-7ա: ե/197բ-9ա: զ/199աբ: է/199բ: ը/199բ-200ա: Թ/200ա-1ա: ժ/201աբ: ժա/202աբ: ժբ/202բ-3ա (վջ. «...ի յօգուտ մասնաւորի ուրուք կարէ արձակել յուխտէն կամ յերդմանէն»):*

* Ծնթ. Հմր 66 ձեռ-ում, որպէս գործի աւարտ, նշուած է յիշատակարանը՝ «Աստանօր կատարեցաւ հաւաքումն վասն տասնաբանեան օրինացն ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ, որ է օրինեալ յաւիտեանս. ամէն»:

Տե՛ս Marcus Antonius van den Oudenrijn, Linquae Haicanae Scriptores... Bernae, 1960, էջ 198-9, Հմր 473:

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, *ԺԷ. դ., բոլորգիր*

ա. *205բ* Աղօթք ընդդէմ փորձութեան *– Տէր Յիսուս Քրիստոս Նազովրացի խաչեալ, նայեա՛ ի փորձութիւն այս... որ կենդանի ես եւ թագաւոր ես, Աստուած եւ մարդ ի յամենայն յաւիտեանս:*

բ. *205բ* [Վասն պսակի] *– Պսակն ոչ է հաստատ առանց խորհրդոյ մկրտութեան, այլ արդ... ոչ կարէ առնել պսակ ընդ այնմիկ, որ է ի խաւար անհաւատութեանն:*

գ. *205բ* Աղօթք սրբոյն Թումայի վարդապետին եկեղեցւոյ *– Շնորհեա՛ ինձ, ողորմա՛ծ Աստուած, զոր քեզ հաճոյականք են... սիրեցեալ լից[ին] ինձ քոյքն ամենայն, եւ դու Աստուած առաւել քան զամենեսեան:*

դ. *205բ-7բ (նոտրգիր)* Մխիթար [Գօշ. ձեռ. 11, 99ա] վարդապետի ասացեալ աղօթք ի դէմ սուրբ պատարագին *– Տէր Աստուած իմ Յիսուս Քրիստոս, Բան Հօր եւ կերպարան... եւ փառաւոր արարիդ զքեզ ընդ Հօր քում ամենազօրի եւ ընդ ամենասուրբ Հոգոյդ ճշմարտի այժմ եւ միշտ եւ՛՛:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

22ա (ուղղանկիւն ճակատազարդի եզրագծով) Ջֆրա Յոհաննէս *գծողս յիշեա՛ եւ ասա՛ միշտ՝ Տէր ողորմեա՛ զտառապելո հոգո սորայ. (ճակատազարդի մէջ կապգրով՝ «ֆր[ա] Յոհա»):*

69բ Ջմեղապարտ եւ զանարժան գրիչս զՅոհաննէս *յիշեա՛, աղաչեմ, օ՛վ պատուական ընթերձօղ, եւ Աստուած զքեզ յիշէ՛ ի բարի. ամէն:*

102բ (ճակատազարդի մէջ) Ջֆր[ա] Յոհաննէս:

144բ Ա՛վ սուրբ ընթերձօղք, ի բարի մտաց մի՛ մոռանայք զնուաստ ոգի գծող տառիս՝ զֆրա Յոհաննէս պիտականուն կրօնաւոր, զանապատս ի բուն բարեացն եւ լծեալս գ[որ]ծօվ ի կառս, որ ի սմա գծագրեցաւ: Աղաչեմ զամենայն պատահողսդ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս զհայրն իմ՝ գԽոցադեղ, եւ մեղաց թողութիւն խնդրեցէ՛ք ի Քրիստոսէ: Թվին ՊԻԹ. (1380): Փա՛ռք Քրիստոսի. ամէն:

159բ Ա՛վ պատուական ընթերձօղք, յիշեցէ՛ք ի Տէր զ[յ]ոգնամեղ եւ զանարժան ծրողս՝ զֆրա Յոհաննէս, եւ ծնօղսն իմ. ամէն, ամէն:

188բ Կատարեցաւ Գիրք հաւաքման մոլութեանց ի հերքումն մեղաց եւ ի կատարումն առաքինութեանց: Փա՛ռք Քրիստոսի օծելոյն, օրհնելոյն յամենայնէ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Կատարումն եղեւ Գրոց մոլութեանցս ի փառս Քրիստոսի եւ ի գովեստ անուան նորայ, եւ ի պատիւ սրբուհո կուսին, զոր եւ արժանի արասցէ զմեզ բարեխօսութիւն նորին արքայութեանն: Գրեցաւ ի դառն եւ ի նեղ ժամանակիս, որում յոյժ հալածումն կայր ի վերայ քրիստոնէից, ի ձեռն անօրէն մ/// (շարունակութիւնը սեւ թանաքով ջնջած), որում Աստուած բարի առնէ նմա՝ ըստ բանի Տեառն Յիսուսի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԴԱՅԻ

(1547 թ., շինծու բոլորգիր)

1. *պհպ. Աա Գիրք մոլութեանց, գրեալ ի թվին ՋՂՋ.* (1547) ի* Բիւզանդիայ, *ի* Մերկեռիոս *գրչէ։*

* Ծնթ. Թուականի կողմը լատինական հարցական նշան։

2. *203ա Այն է կաթ<u>ո</u>ղիկոսին ամենայն* Հայոց, *որ ի* Սուրբ Էջմիածին։

Արդ, գրեցաւ Մոլութեանց գիրքս ի թվին ՋՂՋ. (1547), ի Բիւզանդիայ, *ընդ ձեռն* Մերկեռիոս *գրչի։*

* Ծնթ. Առաջին նախադասութիւնը բնագրի վերջին կէտի պարզաբանում է։ Երկրորդն այս ձեռագրի հետ կապ չունի. երեւի Ի. դարի սկզբին ինչ-որ մէկը մտածել է, որ սա գրուած է Մեսրոպ արեւելիսկոպոս Սմբատեանի ձեռով, ուղղահայեաց գծերով չջնջել եւ տակը նոտրգրով աւելացրել է՝ «Ստախօս ա-նիիրաւ Մեսրոպ Սմբատեան»։

3. *203բ (ԺԴ. դար, նոտրգիր) Այս է Գիրք մոլութեանց* Աստապատու *վանքին։*

ՆՇՈՒՄ՝ *պհպ. Աա՝ «Տաթեւ», «62/3650», 5ա՝ մատիտով «Գիրք մոլութեանց»։*

ԳՐԱՁԱՓՈՐՁ՝ *պհպ. Գբ՝ հայերէն այբուբէնի տառեր, 105բ՝ «եւ ամենայնէն դիմաց բխէ»։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *71ա՝ թռչուն, 208ա՝ թռչնագիր «ե», 215բ՝ կենդանի, 166բ, 215բ, պհպ. Գբ՝ բուսական պատկերներ։*

3651
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 3 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 403+3-1 (կրկն.՝ թ. 4, 61, 130, թուիչ՝ թ. 377-9)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր (Ա.) եւ դեղին մետաքս (Բ.). լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ (նորոգման ժամանակի)։

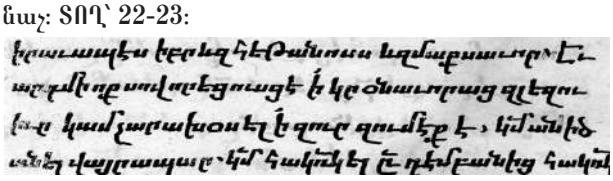
ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, թերթերի պատռուած մասերը ամրացուած-լրացուած այլ թղթով (բնագրի թերին ընդօրինակուած-լրացուած. առաջին նորոգումը եւ լրացումները 1615 թ. Ռստակէս ստացողի պատուէրով. նորոգուած եւ լրացուած էջերն են՝ թ. 135-45, 372-5), ձեռագրի սկզբից եւ վերջից մէկական թղթէ պահպանակ աւելացուած (Ի. դ.). կազմի կաշին գունաթափուած, վնասուած, ճեռուած, մաշուած, տեղ-տեղ թափուած, վրան ցեցի անցքեր եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր, Ա. եւ Բ. փեղկերի եզրերի եւ անկիւնների կաշին առանձնացուած միջուկից, մասամբ անջատուած-ընկած, մէջքի վերին եւ ստորին հիմքերի կաշին պատռուած-ընկած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած, Ա. եւ Բ. փեղկերի միջուկ-տախտակները կոտրուած, կազմաստառները մասամբ առանձնացուած միջուկ-տախտակներից, գունաթափուած, աղտոտուած, մաշուած, տեղ-տեղ ճրճրուած, պիպ. Ա. եւ Բ.՝ խոնաւութիւնից գունափոխուած, թեթեւակի աղտոտուած. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, աղտից սեւացած. թերթերի արտ. եւ ստ. լս-ները եզրահատուած, արտ. լս-ների բնագրային յաւելումները եւ ստ. լս-ների պրակահամարների մեծ մասը վնասուած (ԻԲ. պրակից սկսած հետագայի պրակակալում՝ շարունակած մինչեւ վերջ՝ ԻԳ-ԻԸ., մինչդեռ վերջին 6 պրակը նախապէս ունեցել են Ա-Զ. պրակահամարները. տե՛ս Գ. ձեռագիր)։

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԴ. դար

ՍՏԱՑՈՂ՝ Ռըստակէս։

ԹԵՐԹ՝ 61+1 (թ. 1-61, կրկն.՝ թ. 4). չգրուած՝ 1բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-ե×14 (Դ 12, ե 8)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×11,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13×9)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 25ա). խորագիրը՝ կարմիր եւ կանաչ։ ՏՈՂ՝ 22-23։



Նմուշ 25ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, թերթերի պատռուած մասերը եւ ցեցի անցքերը այլ թղթով ամրացուած-լրացուած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր, արտ. լս-ներին անմխիթար ջրի լայն հետքեր. գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, 42ա՝ սեւ թանաքի հետք, 48բ՝ սեւ թանաքով մատնահետք։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-61բ* Թուղթ ընդհանրական Ներսէսի՝ կաթուղիկոսի Հայոց

Տե՛ս ձեռ. 500, 4ա-51ա։ ա/2ա-12բ։ բ/12բ-25բ։ գ/25բ-8բ։ դ/28բ-36ա։ ե/36ա-48բ։ զ/49ա-56ա։ է/56բ-8ա։ ը/58ա-9ա։ թ/59ա-60բ։ ժ/60բ-1բ։

4գ արտք. լս-ում գրչից բնագրային սրբագրում՝ «բարբառոյ»։

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթք սրբոյն Ներսիսի Շնորհալւոյ, Երուսաղէմ, 1871, էջ 1-83։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

48բ եւ զեղկ[ել]ի գծոցս յիշեա՛յ ողորմութեամբ:

61բ Մանաւանդ զստացաւղ գրոյս Ռբստակէս եւ զեղկել գծոցս յիշել ի Տէր Յիսուս Քրիստոս՝ Աստուածն մեր, աղաչեմ: Աղաչեմ միով Ողորմիւ վասն Աստուծոյ:

Տե՛ս ԺԴ. դ. յիշ-f, Ա., էջ 283, Հ՚՚՚ 263:

ՆՇՈՒՄ՝ *1բ՝ սեւով նոտրգիր «Ընքհանրական գիրք է այս»:*

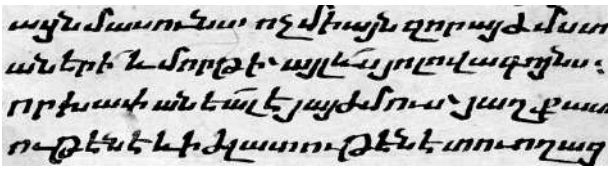
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ սեւով անկապակից տառեր «ա աստհռեզ», հակառակ դիրքով «չաչն չա ան», զանազան խզբզոցներ, 1բ՝ կարմրով «Աստուածոյ»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՎԱՆՔ (ՏԱՐՕՆ) ԶԿԴ. – 1315

ԳՐԻՉ՝ Առաքել աբեղ: ՍՏԱՅՈՂ՝ Ստեփաննոս վրդ.:

ԹԵՐԹ՝ 271+1 (թ. 61գ-331, կրկն.՝ թ. 130). չգրուած՝ 61գդ, 331ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԲ×12 (Բ, Գ 16, Դ 18, ե, Ջ, ԺԱ, ԺԳ, ԺԸ, ԺԹ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (ճմուշ՝ 200ա). խորագիրք՝ կարմիր եւ կանաչ: ՏՈՂ՝ 24:



Նմուշ 200ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (հետագայի ձեռով, գծանկարային) – Ջարդագիր՝ թոչնագիր՝ 62ա: Գոյն՝ սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, թերթերի պատռուած մասերը եւ ցեցի անցքերն այլ թղթով ամրացուած-լրացուած (1615 թ. Ռստակէս ստացողի պատուէրով նորոգուած եւ թերին լրացուած են՝ թ. 135-45). թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, սնկային հիւանդութեան, իւղի, մոմի, թանաքի, այրուածքի եւ անմխիթար ջրի լայն հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից գունափոխուած, բնագիրը տեղ-տեղ վնասուած, եղծուած, որոշ թերթերի ստորին եզրերից մօտ 1 սմ-ի չափով կտրած՝ թ. 64-5, 68-9, 78-83, 92-101. թ. 131-2ի միջեւ 1 թ. ընկած, ստ. լս-ները եզրահատած. պրակահամարները վնասուած, ցեցի անցքեր՝ թ. 100-4:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *62ա-269ա* [Թուղթ Ներսիսի Շնորհալւոյ՝ Հայոց կաթուղիկոսի]

1. *62ա-82ա* [Թուղթ տեառն Ներսիսի Շնորհալւոյ՝ կաթուղիկոսի Հայոց]

Տե՛ս ձեռ. 500, 52ա-66բ: ա/62ա-8ա (կրկն.՝ 255ա-61բ): բ/68ա-9ա (կրկն.՝ 246բ-8ա): գ/69ա-71ա: դ/71ա-2ա (կրկն.՝ 248ա-9բ): ե/72ա-4ա: զ/74բ-5ա: է/75բ-7ա: ը/77աբ (կրկն.՝ 249բ-50ա): թ/77բ-8ա (կրկն.՝ 250աբ): ժ/78ա (կրկն.՝ 250բ-1ա): ժա/78ա-82ա (կրկն.՝ 251ա-5ա):

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթ սրբոյն Ներսիսի Շնորհալւոյ, Երուսաղէմ, 1871, էջ 205-229 (ձեռագրումս յետեւառաջութեամբ):

2. *82ա-185ա* [Յաղագս միաբանութեան հաւատոյ եւ կարգաց եկեղեցւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 500, 66բ-239բ: ա/82ա-4ա: բ/84բ-101ա: գ/101ա-2բ: դ/102բ-11ա: ե/111ա-9բ: զ/119բ-31բ: է/131բ-2ա (խորագրի վերջում՝ «եւ սէր աշխարհ», թ. 131-2ի միջեւ 1 թ. ընկած. 132ա (սկ.) «////կիւրղի, որ [առ Սեկունդոս՝ զառաջինն] եւ զերկրորդն...»): ը/132ա-41ա: թ/141ա-2բ (վերջում՝ «Ո՛ղջ լեր»): ժ/142բ-3բ: ժա/143բ-6ա: ժբ/146ա-7բ: ժգ/147բ-51բ: ժդ/151բ-4բ: ժե/154բ-60բ: ժզ/160բ-5ա: ժէ/165բ-75բ: ժը/176ա-85ա: ժթ-իա/չիք:

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթ սրբոյն Ներսիսի Շնորհալւոյ, Երուսաղէմ, 1871, էջ 85-201:

3. *185ա-269ա* [Թուղթ զանազանի]

ա. *185ա-234ա* Թուղթ տեառն Գրիգորիսի կաթուղիկոսի Հայոց, գրեալ եղբաւր նորին՝ Ներսիսի եպիսկոպոսի, հրամանաւ նորին ի Միջագետս Ասորոց... ի խնդրոյ որումն աստուածասիրի Առեւծ անուն իշխանի Թլկուրանն աւանի – *Ջի թէպէտ եւ տէրունական հրամանն յորդորէ... խոստացելոց բարութեանցն ի Քրիստոս Յիսուս՝ ի Տէր մեր, որում փառք եւ զաւրութիւն յաւիտեանս յաւ[իտեան]. ամէն:*

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթ սրբոյն Ներսիսի Շնորհալւոյ, Երուսաղէմ, 1871, էջ 240-289:

բ. *234ա-44բ* Ներսեսի կաթողիկոսի Հայոց Պատասխանի թղթոյն Յակոբա վարդապետի Ասորոյ, ի մայրաքաղաքէն Մելետինոյ Հայոց – *[Ի] զգալի դիտաւորութեան գրաւորական քում նամակի... յորում յաղաւթսն միաբանական կցորդել եւ մերումս հայցեմ կրից՝ ապրել ի գաւթանաց, յորոց եղիմք ի փառս Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ. ամէն:*

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթ սրբոյն Ներսիսի Շնորհալւոյ, Երուսաղէմ, 1871, էջ 230-240:

գ. *244բ-6բ* Թուղթ մխիթարական տեառն Ներսիսի կաթողիկոսի առ ոմն իշխան Առեւելեան, վասն որդւոյ իւրոյ տարաժամ վախճանելոյ *(ծայրակապ՝* «Ա-Ք» եւ «[Ն]ԵՐՍԷՍԻ Ե ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՈՑ». *հմմտ. ձեռ. 2152, 199բ) – Անտես է յոյս աստուածախն՝ / Ըստ առաքելո անսուտ բանին... ցուցցէ զորդին ձեր գերափառ, աւրհնէք նովաւ զՏէրն անդ:*

Ծնթ. 246բ-61բ էջերի նկարագրութիւնը տե՛ս 62ա-82ա՝ ա., բ., դ., ը., թ., ժ., ժա. կէտերում:

դ. *262ա-9ա* Նորին տեառն Ներսիսի կաթուղիկոսի

գրեալ բան մխիթարութեան առ վտանգեալսն մարմնով, որ յանբարեաց ոմանց նախատեալ եղեն, զոր ծանուցին նմա գրով – *Ընկալա զգիր թախծանաց՝ զախտացելոցդ մարմնով… որ առ նովաւ գնեն զարքայութիւնն երկնից ի Քրիստոս Յիսուս՝ ի Տէր մեր, որում փառք եւ զաւրութիւն յաւիտ[եան]. ամէն։*

Տե՛ս Ընդհանրական թուղթ սրբոյն Ներսիսի Շնորհալւոյ, Երուսաղէմ, 1871, էջ 289-296։

Բ. *269ա-331բ* [Դաւանական]

1. *269ա-72բ* [Ի սրբոց հարանց]

ա. *269ա-70բ* Եփրեմի Խորին Ասորոյ ասացեալ *(հմմտ. ձեռ. 3305, 342ա)* – *Տանիք տարեկանք, զոր կատարեն ըստ Մովսէսական աւրինացն… ապա յետ մահու սրբո հայրապետին ընկալան երուսաղէմացիքն զայս կարգագրութիւն։*

բ. *270բ-1բ* Մնացորդաց՝ յաղագս Սաղովմոնի – *Վասն զի գրեաց Մովսէս. Մի՛ առնուցուս զուստր նորա դստեր քումդ… զի Դաւիթ ելաց զամենայն գիշերս, եւ Սաղովմոն հեղեղեաց զսենեակ իւր։*

գ. *271բ-2բ* Մնացորդաց մնացորդէն, զոր բազմաջան յուզմամբ հազիւ կարացի գտանել – *Յորժամ յարոյց Աստուած սա տան Սաղովմոնի, Ջադրազար՝ արքա Եդովմայ… զոր եւ յերիանոսի գիրսն գեղեցիկ յիշատակ է վասն Սաղոմոնի։*

2. *272բ-4ա* Կարգաւորութիւն աւրհնութիւնաբեր ցուցակի, որ ունի յինքեան զժամանակ իւրաքանչիւր կարգեալ կանոնացդ զտեղիսն, թէ ո՞վ ոք կամ յո՞րմէ գաւառէ զհայրապետաց ժամանակն նշանակեցից, թէ ո՞վ եբեր ի Հայոց աշխարհս եւ որո՞ց հրամանաւ կարգեալ ճառեցին – *Յետ ՃԺԱ. (111) ամի սրբոյն Գրիգորի եղեւ թարգմանութիւն հայերէն լեզուիս… Իսկ Տեառնականն եւ զԱղ աւրհնէլն Յոստոս եպիսկոպոսէ արարեալ, որ չորրորդ էր յառաքելոցն։*

Հմմտ. Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., Գիրք Ա., Ժ. դար, աշխ. Գ. Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012, էջ 654-708 (Յաւելուած Գ. «Կարգաւորութիւն աւրհնութիւնաբեր ցուցակի. Մաշտոց ծիսարանի». ձեռագիրս օգտագործուած որպէս Գ. տարբերակ՝ տե՛ս էջ 661)։

3. *274ա-82բ* [Քաղուածք ի Կնիք Հաւատոյ գրոց]

ա. *274ա-բ* Սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչի Բան հաւատոյ եւ նորին նմանեացն. Բան առաջին – *Ջհաւատ ճշմարիտ, զոր յայտ յանդիմանութեամբ… եւ լի է երկինք եւ երկիր փառաւք նորայ։*

բ. *274բ-5բ* Բան Բ. Նորին ի միագոց – *Անսկիզբն էութեամբ Հայր… վաեւ է ճշմարիտ հաւատացելոց ի Քրիստոս։*

գ. *275բ* Բան Գ. ՅԺԸ. (318) սրբոց հարցն – *Այսպէս հաւատամք եւ խոստովանիմք… մեզ մի է Աստուած Հայր, յորմէ ամենայն, եւ մի Տէր Յիսուս Քրիստոս, որով ամենայն, նմա՛ փառք. ամէն։*

դ. *275բ-6ա* Բան Դ. Դիոնէսիոսի Աթենացոյ – *Աւետեմք, որ ամենեցուն պատճառն է… եւ ոչ այլ ինչ ի զգայականացս, ոչ է եւ ոչ ասի։*

ե. *276աբ* Բան Ե. Եփրեմի՝ Խորին Ասորոյ – *Լուար, թէ Աստուած է, Հայր է… լուար զանուն նորա՝ խոստովանեա՛ եւ մի՛ քննէր, զի չեն համարձակ քննել զնայ։*

զ. *276բ-7բ* Բան Զ. Նորին Եփրեմի – *Լուար զՀաւրէ եւ զՈրդոյ եւ զՀոգւոյն Սրբո… եւ փառս տուր Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս. ամէն։*

է. *277բ-8ա* Բան Է. Հիպողիտեա Բոստրացոյ – *Զմի միութիւն Սրբոյ երրոր[դ]ութեանն… թէպէտ եւ երկոքին յԱդամայ են։*

ը. *278աբ* Այլուստ [Բան] Ը. – *Ըստ նմին աւրինակի թէպէտ եւ յԱստուծոյ են Որդի եւ Հոգի… իւրաքանչիւր գոյութեանցն ի միոջէ էութենէ Հաւր։*

թ. *278աբ* Նորին – *Ոչ վասն անձին ինչ… բազում եւ այլ այսպիսի գտանեմք յաւրէնս եւ ի մարգարէս։*

ժ. *278բ* Նորին ի նոյն – *[Ջ]ի Հայր Աստուած կատարեալ է… զի մի՛ հեթանոսաբար բազմաստուածք լինիցիմք։*

ժա. *278բ-9բ* [Գ]րիգորի Սմանչելագործի. [Բան] Թ. – *Մի է Աստուած Հայր՝ կենդանի Բանին… այլ անփոփոխելի, անայլայլելի երրորդութիւնն միշտ։*

ժբ. *279բ-80բ* [Գ]րիգորի Նիւսացոյ. [Բան] Ժ. – *Զի կարգաւորապէս ցուցանի Սրբոյ երրորդութեանն բնութիւնն… եւ յայլ բնութիւն հատմամբ ոչ բաժանեալք։*

ժգ. *280բ* Դամասու Հռոմա. [Բան] ԺԱ. – *Այսպէս հաւատամք եւ խոստովանիմք ի Հայր եւ յՈրդին եւ ի Հոգին Սուրբ… երեք անձնաւորութիւնք եւ մի բնութիւնք։*

ժդ. *280բ-1ա* Կիւղի Երուսաղէմացոյ. [Բան] ԺԲ. – *Մի՛ է Աստուած Հայր… վասն Քրիստոսի վկաեաց եւ խաւսեցաւ։*

ժե. *281ա* Նորին – *Եւ զի յոյս մեր… որ խաւսեցաւ ընդ հարսն մեր ընդ նահապետսն եւ յաւրէնս։*

ժզ. *281ա-2ա* Գրիգորի Աստուածաբանի. [Բան] ԺԳ. – *Այլեւ յաղագս նոցունց սարսափեմ… եւ որովն եւ յորումն ոչ զբնութիւնն հատանողաց։*

ժէ. *289ա* Յետոյ այլ. [Բան] ԺԴ. – *Հայր է Հայրն եւ անսկիզբն, զի ոչ յումեքէ է… եւ ոչ որդիաբար, այլ արտաքս առաքաբար։*

ժը. *289աբ* Յոհաննու Ոսկիբերանի. [Բան] ԺԵ. – *Հաւատ ի Հաւրէ սկսանի… ի մի տէրութիւն աւարտեն զփառս։*

Հմմտ. Կնիք հաւատոյ, Կոմիտաս (Աղցեցի) կաթուղիկոսի համահաւաքեալ, Ս. Էջմիածին, 1914, էջ 4-56։

4. *282բ-329բ* Սրբոց վարդապետացն Հայոց՝ Մովսէսի եւ Դաւթի. Հարցմունք ընդ երկաբնակ չարափառսն – *Որդի՛ք լուսո եւ վերինն Սիոնի, տեսանեմ զձեզ այսաւր աստուածաին եւ երկնային լուսով… Արար եւ Մամ[բ]րէ եւ Պաւղոս եւ Աբրահամ ճառս ոչ սակաւս պէսպէս խորհրդոյ։*

Ծնթ. 288բ՝ վր. լս-ում բնագրային յաւելում նոտրգրով՝ «Յետ մահուանն Փորուն Թէոդոսի՝ աստուածասէր կայսերն»:

– 329բ Յիշատակարան նախագաղափար օրինակի *– Եւ արդ, յետ բազում ժամանակաց գրեաց զգիրս զայս իբրեւ Աստուած հասոյց զմեզ ի ժամանակս յայս, յորում Հ. եւ Ջ. (627) էր թուական Հայոց: Ես՝* Գուրգէն *քարտուղարս Հայոց Մեծաց եւ սուրբ Թագաւորացն պռոտոյսպաթար, ստացող եղէ գրոցս այսմ: Բայց զարմանալի է ի նախկի յիշատակի գրոցս այսմիկ, եթէ գրեցաւ գիրքս այս էակքս հրամանաւ թարգմանեալ ի յունաց ի հայս տեառն* Յովանիսի *Հայոց կաթողիկոսի* Գաբեղենացւոյ *ի Ի՟ե. (576) թուականութեանն Հայոց: Վկա է այսմիկ* Սարգիս Արաբացի *եպիսկոպոս ճշմարիտ վկայութեամբ: Աւրհնութիւն եւ գովութիւն եւ փառք եւ պատիւ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Սուրբ Հոգւոյն, այժմ եւ միշտ եւ յաւ[իտեանս]:*

Համմտ. Յովս., յիշ-f, էջ 17-18, Հմր 5 եւ Ե.-ԺԲ. դդ. յիշ-f, էջ 13-14, Հմր 20:

Արտք. լս-ներում ունի բնագրային լրացումներ եւ յաւելումներ՝ 63ա, 183բ, 194բ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

165ա Ջհաւքն իմ եւ զողորմելի գերիս ծնաւղաւք մերովք եւ զարմիւք յիշեցէ՛ք Աստուած ողորմայիւ, եւ |165բ| Աստուած ձեզ ողորմի, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

234ա ՈՎ եղբարք, Ռ. (1000) [մեղայ] վասն Աստուծոյ չմեղադրէք, զի հարկեցին զիս:

244բ Զողորմելիս յիշեցէ՛ք, եւ Աստուած զձեզ յիշէ:

261բ Զողորմելի գերիս եւ զծն|262ա|աւղսն իմ, եւ զեղբարսն, եւ զքեռ, եւ զամենայն զարմն մեր յիշեցէ՛ք ի բարին Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ (նման՝ 185ա, 234ա, 251ա, 282բ, 329բ):

330ա Գրեցաւ աստուածախնս այս մատեան ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, ի թուի Հայոց ՉԿԴ. (1315), ընդ հովանեաւ Տաւուն Սրբո Կարապետիս, *յառաջնորդութիւն արհեպիսկոպոսի տէր* Յով[հաննիսի] *եւ* Ստեփ[անոս] *վարդապետի, ի ստացումն սրբազան երջանիկ եւ սրբամաքուր կուսակրաւն* Ստեփ[անոս] *վարդապետի, ձեռամբ ներգեւեալ պիտականուն* Առաբել *սուտ աբեղայի: Որք հանդիպիքդ այս աստուածախնս գանձու եւ մեծագինս մարգարտի, առ ի պէտս ինչ աւգտութեան ի սմանէ եղելոյ, առ որս աղաչանս բազմապիս[իս] մատուցանեմ, յիշման աղաւթից առ Քրիստոս արժանի առնել զստացող սորա զՍտեփ[անոս] վարդապետ՝ հանդերձ իւրովքն ննջեցեալովքն, արժանի լինել սրբոցն դասուց, ընդ որոց եւ աշխատողիս քաւութիւն յանցանաց հայցել յամէնառատ պարգեւացն Աստուծոյ, զի եւ ձեզ լիցի մասն երանութեան ի Քրիստոսէ՝ Աստուծոյն մերոյ, որ է աւրհնեալ ընդ Հաւր եւ Սուրբ Հոգւոյն, յաւիտեանս. ամէն:*

Եւ այլ եւս առաւել աղաչեմ չմեղադրել խոշորութեան գրոյս, զի ախմար էաք յարհեստ գրչութեանս, ու առանձին տուն չունէաք ու այլ պակաս գրելոյն այս շատ պատճառ եղաւ, զի ամբոխ էր. եւ այս բաւ է:

Տե՛ս ԺԴ. դ. յիշ-f, էջ 118, Հմր 154, նաեւ ԺԴ. դ. յիշ-f, Ա. (2018), էջ 283, Հմր 263:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *330բ (1404 թ., բոլորգիր)* [ՁՄկ]ըտիչ սարկաւ[ագս] ///էս յիշեցէ՛[ք] ի [Քրիստոս], եւ Աստուած զձեզ [յիշէ]. ամէն: Ի թվին ՊՇԴ. (1404), Ապրիլ ամսոյ, ԻԱ. (21) աւրն:

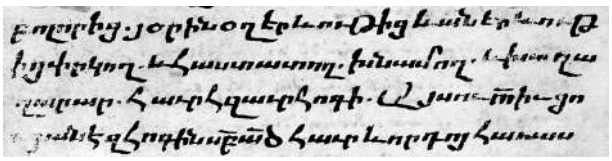
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *62ա՝ սեւով բոլորգիր «Քոյր իմ հարան», 131բ՝ «Եւ սէր աշխարհ», 331բ՝ «ութիւն»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Գ.

ԺԴ. դար

ԳՐԻՉ՝ Աբրահամ:

ԹԵՐԹ՝ 72-1 (թ. 332-403, թիչք՝ թ. 377-9): ՊՐԱԿ՝ Ա.-Ջ×12 (Ա. 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 347ա). սկզբնատառերը՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 22-23:



Նմուշ 347ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 332ա: Գոյն՝ շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, թերթերի մեծ մասը խիստ մաշուած, պատռուած մասերը եւ ցեցի անցքերը այլ թղթով ամրացուած-լրացուած (1615 թ. Ռստակէս ստացողի պատուէրով նորոգուած եւ ընդօրինակուած են՝ թ. 372-5). թերթերին գործածութեան եւ խնայութեան հետեւանքով զանազան բծեր, սնկային հիւանդութեան, թանաքի եւ անմխիթար ջրի լայն հետքեր, գրաղաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, գունափոխուած, տեղ-տեղ լուացուած, բնագիրը եղծուած, ստ. լս-ները եզրահատած. պրակահամարները վնասուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *332ա-99ա* [Յովհաննու Արճիշեցւոյ Մեկնութիւն պատարագի. *հմմտ. ձեռ. 45, 62բ-106ա*]

ա. *332ա-3բ* Պատճառ տեսութեան աղաւթից պատարագին *– [Ամենայնի] ժամ եւ ժամանակ է ամենայն իրի... միայն անպարսաւ մնացից ի պատահելոցդ:*

բ. *333բ-99ա* Տեսութիւն, թէ առ ի՞նչ խորհուրդ յամենայն աւր պատարագեմք զՔրիստոս, եւ զի ոչ մի-

այն կենդանեաց, այլ եւ մեռելոց է փրկութիւն, եւ դարձեալ թէ՝ ոտոց մեռելոց իցէ պատարագն փրկութիւն եւ ոտոց՝ ոչ. այլ եւ զընձայս պատարագին, յոտոց եւ կամ ոտպէս աւրինական առնու բահանայն եւ տուիչ ընձայիցն ոտպիսի կամաւ տացեն ի բահանայն. նայ եւ զի՞նչ խոռի[ու]ոդ է Ե.եւոտոդս կատարել ննջեցելոցն *– Արդ, նախ զայս պարտ է գիտել, թէ զիա՞րդ յամենայն աւուր հրաման ընկալաք պատարագել զՔրիստոս... Իսկ վասն քահանայից յոյժ դժվարին, եւ անգ[է]տ եմ, թէ զինչ ասացից:*

Տե՛ս Մեկնութիւն աճաւոր խոռիոդոյ սրբոյ պատարագին արտահանեալ ի մեկնութեանց Խոսոովու Աննեւացեաց եպիսկոպոսի եւ Նեոսեսի Լամբոնացւոյ՝ վեոատեսչին Տաոսոնի, կաոեալով եւ պաոզաբանելով ի Յոհաննու Աոճիշեցւոյ, Կոստանդնուպոլիս, 1799 եւ Մեկնութիւն աճաւոր խոռիոդոյ սրբոյ պատարագին արտահանեալ ի մեկնութեանց Խոսոովու Աննեւացեաց եպիսկոպոսի եւ Նեոսեսի Լամբոնացւոյ կաոեալով եւ պաոզաբանելով Յովհաննու Աոճիշեցւոյ, Էջմիածին, 1860: Ծնթ. Տեղ-տեղ տպագրի համեմատ տաոբեր, ոոոշ էջեոի աոտմ. եւ ստ. լս-նեոում հետագայի ձեոոով առկայ են բնագրային նեոհոնշեալ յաւելումնեոը.

345բ Աստուա՛ծ, որ ես սուրբ եւ կամիս զսրբութիւն, մաքրեա՛ զիս, Աստուա՛ծ, որ յանմաքրիցս սրբես եւ զմեղաւորս արդարացուցանես, զաղտեղեալսն սրբես, սրբեա՛ զմիտս իմ եւ զմարմինս իմ ամենայն աղտեղութենէ մեղաց եւ կացոյց զիս պաշտել զնա քո սուրբ սեղանոյն եւ զընծայս քո ճշմարիտ, զոր մատուցանեմ քեզ վասն իմ եւ վասն ամենայն հ<u>ո</u>ատացելոց [ի քեզ], կա՛յ եւ կատարեա՛ զհայցուածս մեր եւ եղիցի սա առաջնորդ մեր, զի յ<u>ո</u>իտենական կեանսդ շնորհօք եւ մարդ[ասիրութեամբ] (հմմտ. տպ., 1860, էջ 29):

352բ Որ զհասարակաց զայս եւ միաձայն մեզ ամենեցուն ուսուցեր աղօթել եւ զերկուց եւ զերից միաձայնելոց յանուն քո զխնդրուածս կատարել խոստացար դու, Տէ՛ր, եւ այժմ զծառայից քոց, Տէ՛ր, զաղաչանս առ ի օգուտն կատարեա՛, շնորհելով մեզ այժմ յ<u>ո</u>իտենիս զգիտութեան քում ճշմարիտն զհանդեր[ձեալ] կեանսդ յ<u>ո</u>իտենականսդ, զի բարերար եւ մարդէսէր ես, Աստուա՛ծ, եւ քեզ վայել է փառք (հմմտ. տպ., 1860, էջ 44):

Աոոմ. լս-նեոում ոուի բնագրային լոացումներ եւ յաւելումներ՝ 383բ, 388բ, 392բ:

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. *399բ* [Հաոցմունք եւ պատասխանիք] *(ժե. դ., բոլորգիր, լուացուած, դժուարընթեռնելի) – Հաոցումն. [Բնութիւն մաոդոյս] /// է գոյացեալ: Պատասխանի. Յեոկուց է գոյացեալ՝ ի [հոգւոյ եւ ի մարմնոյ]... եւ ճաոտասանական պայծառաբանից, որք եւ հաւասաոապ<u>ե</u>ս վասն /// եւ խոստուք:*

2. *400ա-3բ* [Յովհաննու Եոզնկացւոյ Յաղագս եկնային զաոդուց] *(ժէ. դ., բոլորգիր, տեղ-տեղ լուացուած, դժուարընթեռնելի) – (սկ.) ///Յուլ պաոանոցն, որ են կողմունք Բաբելական... [եւ] ըզշնչումն, որ ի կողմանց հաոաւական /// (վջ.):*

Տե՛ս Ազգասէր Աոաոատեան ընկեոութեան, հտ. Բ., թիւ 47, Կալկաթա, 1846, էջ 217 (ձեոագիոս նիւթը՝ էջ 218), նաեւ՝ Յովհաննէս Եոզնկացի, Բանի չափաւ, աշխ. Ա. Սոապեան-Եոզնկացի, «Հայ բնաոեզութիւն» մատենաշաո, Եոեւան, 1986, էջ 234-269 (ձեոագիոս նիւթը՝ էջ 239-247):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՋՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

399ա Մվ եղբայրք՝ կատարիչք սուրբ խորհրդոյս աստուածային պատուիրանացն, որ ի վերնատուն պատուիրեաց առաքելոցն Տէրն մեր եւ Փրկիչն՝ Յիսուս Քրիստոս, բարբառեցաւ. Զայս արարէ՛ք առ իմ յիշատակ: Եւ ես անպիտան ի մանկունս եկեղեցոյ՝ Աբրահամ *սուտանուն ադաչեմ յիշեսջի՛ք յաղաւթս ձեր:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

(գրուած ի մի կազմելուց յետոյ)

1. *331բ (ժՋ. դ., բոլորգիր)*

Յիսո՛ւս անմահ՝ Տէ՛ր աշխարհի,
Յորժամ փառաւք գաս հայրենի,
Թո՛ղ զանցանս Մկրտչի,
Ընտրեալ եւ սուրբ քահանայի,
Որ սայ աւծաւ յայսմքն ամի,
Եւ սպասաւոր սուրբ սեղանի,
Հաշխող արեան Տեառն եւ մարմնի,
Որդոց մանկանց Նոր Սիոնի:
Ըստ քու ուխտից, որ աւանդի,
Ի վերնատանն սուրբ գնա՛ի,
Զմարմինա՛ եռուր հուր ի յերկրի,
Կիզող փշոց, որ առ մեզ տնկի,
Հերքեա՛ ի մենջ զխորհուրդ չարի,
Որ հանապազ կու սերմանի,
Ի բանսարկուէն, որ ի յերկրի:
Եւ զմարիկն իւր հոգելից,
Որ հանապազ կու աշխատի,
Հատո՛յ իւր զվարձս բարի,
Ըստ յետին քո մշակի,
Որ կա ծփանս ի յաշխարհի,
Եւ ի վրանս կեդարի:
Զիս՝ անարժան զհողս ու զգերի,
Մովսէս, *որ սուտ անուն կոչի,*
Թո՛ղ զիս արժանի հայցեմ լինել,
Եւ յաւրն վերջի պաղատանաւք,
Ծնընդեան ամլի Յովակիմա,
Եւ Ան[ն]ա *բնակարան,*
Անմահ բանի Մարիամու Աստուածածնի,
Նշդարենոյն՝ լուսոյ պտղին,
Զքեզ Յոոդանան *ձեռնադրողի:*

|332ա| եւ զերկինս բացողի՝

Նախավկա Ստեփանոսի։

Մեղա Տեառն Ռ. (1000) անգամ։

2. *246բ (ԺԶ. դարի վերջ, բոլորգիր) Ձվերջի ստացող սորա զեսայի քահանայ։*

329բ Ձեսաի քահանայ, [ընդ] նմին [զմեղա]պարտ վերջի ստացողի [գրոցս այս, որ է] [աս]ացաք (՞) մա/// ըստաց[ողիս] ի հալալ արդեանց իմոց ի [վայել]ումն /// զեսաի քահանայի յԱմթեցի եւ եղբօր իմոյ՝ Աբրահամ, *///մք /// ընդ նմին եւ /// իմոյ՝* Մկըր[տ]չիմ։

332ա (գրեթէ անընթեռնելի, որպէս նախորդ յիշատակարանի շարունակութիւն. տե՛ս 331բ) [եւ յիշեա՛] զվերջի ստացողս՝ զեսաին (շարունակութիւնը՝ թէական) վարդապետի, զամենայն նոցա։

399ա (գժուարընթեռնելի, գրուած գրչի անուան վերեւում. տե՛ս 399ա) եւ զեսաին։

400բ Ձվերջին ստացող զեսաի քահանայն։

401ա Ձեսաի քահանայ յԱմթեցի յիշեցէ՛ք։

402ա Ձվերջի ստացող գրոցս [զեսաի քահանայն] յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս։

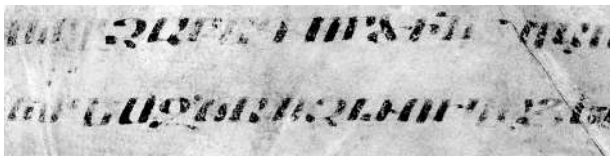
3. *1ա (1615 թ., բոլորգիր) Արդ, ես՝ վերջինս ի ծնունդս եկեղեցոյ եւ աշակերտեալս ի բանասիրաց եղկելի Ռըստակէս, զպակաս գրոյս գրել տուի եւ նորոգել, զի [խ]իս[տ] տրորեալ էր, թվին ՌԿԴ. (1615), յիշատակ հոգոյ իմո եւ ծնօղաց իմոց, եւ որք հանդիպիք վասն Աստուծոյ, մի բերան Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի. ամէն (նորոգուած եւ լրացուած էջերն են՝ թ. 135-45, 372-5)։*

ՆՇՈՒՄ՝ *կազմի մէջքին սոսնձած թղթին՝ շղագրով «Ներսէս Շնորհա/լի, Ընդհանրական / եւ այլ թուղթք, / եւ Մեկնութիւն պա/տարագի», այլ թանաքով՝ «ՁԿԴ. – 1315», Ա. փեղկին սոսնձած թղթին՝ շղագրով «Հմր 61 (վրան՝ ջնջագիծ) 63,/* Ներսէս Շնորհալի, */ Ընդհանրական/ եւ այլ թուղթք,/ եւ /Մեկնութիւն պատարագի», 1ա՝ սեւով շինծու բոլորգիր «Ընդհանրական ի Վաղարշապատ», այլ թանաքով շղագիր՝ «Տաթեւ», «63/3651», մանուշակագոյնով՝ «ՁԿԴ. – 1315,* Մ[եսրոպ] *եպ[ի]ս[կոպոս]», Շա՝ սեւով շինծու բոլորգիր «Թվին ՁԿԴ. (1315)* յԱռաքել *աբեղայէ, ի վանս* Ս. Կարապետի Տարօնոյ*»։*

3652
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 4 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 248+3 (կրկն.՝ թ. 1, 45, 67)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×13,5։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի, եզրերը եւ մէջքը՝ մուգ շագանակագոյն կաշի (նորոգման ժամանակի՝ Ի. դ.). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ կտաւ (նորոգման ժամանակի)։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.-Գ+Ջ-Ը՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ (նորոգման ժամանակի)։

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Բարսեղ Կեսարացի, Վկայաբանութիւն Գորդիոսի։ ԺԱ. դ.։ Դ+ե՝ ստացուած 1 թերթի ծալումով եւ ընդերկայնակի ու ընդլայնակի եզրահատումներով (բնագիրը՝ կտրած. առկայ է թերթի ստորին կէսը. Դբ+եա՝ Այր երեսը, երբ+Դա՝ Բեն երեսը)։ Մագաղաթ 16,5×22,5 (տուելաները պահպանուած մասինն են). երկսիւն (14×18). ուղղագիծ երկաթագիր



Նմուշ Դա

(նմուշ՝ Դա). տող՝ 13։ Կարդալ. Դբ «///անէր լսել, բան եթէ զնորա բանսն։ եւ իբրեւ ի ձեռն բառոզացն լուութիւն բազմութեանն նշանակեցաւ... Իբրեւ ասաց զգաւառն, զա/// (առնուազն 14 տող թափուած)», եա «///[զաւրականս։ Ո՞ւր] կապանիւն, [ո՞ւր բուք։ Ի] վերայ անուց... Իսկ նա [բնական] վայրենութեամբն [եւս սպա]ռնումն լինէր առ/// (առնուազն 14 տող թափուած)», եբ «///զգակիցք այսոցիկ [առ աւուր]իւնն մխիթարեն... Քանզի ոբան [երկարին] դժնդակութիւմ/// (առնուազն 14 տող թափուած)», Դա «///յբ բանսարկուին զերկչոտսն զարհուրեցուցանի... պատմէր, [ի զ]ինուորութեանն երեւել///»։

Տե՛ս Բարսեղ Կեսարացի, Գիրք պահոց, աշխ. Կ. Մուրադեանի, խմբ. Գ. Տէր-Վարդանեանի, հրատ. պատրաստեց Գ. Գասպարեանը, Ս. Էջմիածին, 2008, էջ 414-415 (պատառիկը չօգտագործուած), հմմտ.՝ նաեւ Ւիակատար վարք եւ վկայաբանութիւն սրբոց, որ կան ի հին Տօնացուցի եկեղեցւոյ Հայաստանեայց, Մ. Ալգերեան, հտ. Ա., Վենետիկ, 1810, էջ 423-446։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած եւ վերակազմուած հին ու նոր կաշիների միացումով, նոր կազմաստառով (Ի. դ.), ձեռագրի սկզբից եւ վերջից երեխական թղթէ պահպանակ աւելացուած. կազմի հին կաշին մաշուած, ճեռնուած, տեղ-տեղ գունափոխուած, մէջքի եւ եզրերի՝ նորոգման ժամանակի կաշին թեթեւակի ճեռնուած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած, Ա. եւ Բ. փեղկերի կազմաստառները գործածութիւնից թեթեւակի աղտոտուած, պիպ. Ա-Գ, Ջ-Ը՝ խոնաւութիւնից գու-

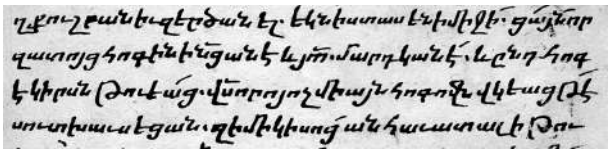
նափոխուած, պտոկ-պիպ. Դ., ե.՝ խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից գունափոխուած, ձեւափոխուած, դժուարընթեռնելի, տեղ-տեղ լուացուած, եղծուած, այրուածքի հետեր, պատռուածքները՝ բուղով կարած, պտոկ-պիպ. ե.՝ պատռուած, հետագայում այլ թղթով ամրացուած-լրացուած:

ՋԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԽԱՐՏԻՇԱՐԻ ՎԱՆՔ (ՋՄՇԿԱԾԱԳ) ՋԾ. – 1501

ԳՐԻՉ՝ Կիրակոս վրդ., Առաքել աբղ (թ. 27-8): ԿԱՋՄՈՂ՝ Յովսէփ աբղ:

ԹԵՐԹ՝ 39+1. (թ. 1-39, կրկն.՝ թ. 1). չգրուած՝ 1բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-Դ×12 (Դ 4): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×9,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 5ա). խորագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 25-26:



Նմուշ 5ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ (գծանկարային) – Ճակատազարդ՝ 1գ: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 1գ, 1դ, թչնագիր՝ 1գ: Գոյներ՝ մանուշակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, սկզբի մի բանի թերթի պատռուած մասերն այլ թղթով ամրացուած-լրացուած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան բազմաթիւ հետեր, առաք. լս-ներին անմխիթար ջրի լայն հետեր. գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, մանրանկարները գունափոխուած, թանաքը մասամբ թափուած, տեղ-տեղ լուացուած, թ. 39՝ առաք. լս-ին կապոյտ էջանիշ-թել:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. 1գ-39բ [Վարդանայ Աբեւելցւոյ Մեկնութիւն մարգարէութեանն Դանիէլի]

– *1գ* [Բան] Գիրք Դատաստանաց Դանիէլի մարգարէին *[Դան., ԺԳ. 1-4]* – *եւ էր այր մի բնակեալ ի Բաբելոն, եւ անուն նորա Յովակիմ: եւ առ իւր կին՝ անուն Շուշան, դուստր Քեղկեա, գեղեցիկ յոյժ երկիւղած ի Տեառնէ: եւ ծնաւղք նորա արդարք, եւ ուսուցին զդուստր[ն] իւրեանց ըստ աւրինացն Մովսէսի: եւ էր այ/// (այսչափ):*

1. *1գ-39բ* Արդիւնաւոր եւ սուրբ վարդապետ[ին Վարդանայ սակաւ] ինչ վաստակ ի սուրբն Դանիէլ եւ ի նորին մեկնիչսն

ա. *1գդ* [Յիշատակարան հեղինակի] – *Մերձաւորք մեր՝ եղբ[ա]րք եւ որդեակք յաւժարեցին զհետաւորութիւնս մեր մերձ տանել մերձաւորաց Հոգւոյն Աստուծոյ եւ զտկարութիւնս մեր [զ]օրացուցանել սուրբ զաւրացեալովքն, եւ զհիւանդութիւնս մեր բժշկել՝ վարժեցեալովք ի բժշկապետէն Յիսուսի՝ Աստուծոյ մեր[ոյ]: Յորոց մի է քաւիչ եղբայրն մեր՝ Գրիգոր վարդապետն Սանահնեցի, եւ այլք ընդ նմայ, որք կամեցան մեզ վաստակել մեծ յուսով ի բաղձալին Ամենասուրբ Հոգով, ի ցանկալին հրեղինե[ացն]՝ յարդար եւ ի մեծն Դանիէլ, առաջնորդ ու[նելով եւ] ճրագ ճա[նա]պարհի զաստուածընկալ լո[ւսաւորիչն] |1գ| յայսմ մատենի՝ զսքանչելի Ասորին գեփրեմ եւ զՀիպողատա՝ Հռոմա հայրապետն, եւ զարդու զօակն Հայաստանեացս՝ զՊսակ (=Սահեփանոս) առնունն Սիւնեաց, առ[ընթեր] միմեանց դնել զաստ եւ անդ բանս նոցա՝ չա[ռնելով] վաստակ զուսումնասէրսն, որ գան զհետ մեր, [եւ] է, զ[ի] արձակմանէ նշուլից լուսոյ նոցա տեսցուք, ինչ եւ դիցուք ի փառս Աստուծոյ եւ ի զուարճացումն զարմիցդ Սիոնի եւ ի յոյս քօութեան դժուարալուաց իմոցն [մե]զաց:*

Տե՛ս ԺԳ. դ. յիշ-ք, էջ 365, Հ՝ 296 (տպ. ձեռ. 4834ի հեղինակի յիշատակարանը):

բ. *1դ-5բ* Դանիէլ մարգար[էի մեկնութենէն] – *Դանիէլ ի նոցանէ է, զորս ոչ արժէ աշխարհ, ըստ Պողոսի ասիցն, որ Քրիստոսին խաւսէր... մեծացաւ Դանիէլ առաջի ամենայն ժողովրդեանն:*

գ. *5բ-7բ* Տեսիլ երկրորդ – *եւ զառաջինն եւս տեսիլ կոչէ, որ զտեսող Հոգին էառ Դանիէլ եւ զՇուշան ապրեցոյց... կոչեաց զճառս զայս, զի այս ամենայն տեսուածք կային աստ:*

դ. *7բ-11բ* [Տեսիլ երրորդ *(չվերնագրուած)*] – *Իսկ երրորդս յայտ[ն]ի է՝ թագաւորին երազս տեսանել եւ մոռանալ... եւ կուրացեալ ի հոգոց եւ ի պատրանաց մեծութեանցն՝ այսպիսի ինչ արար, որ ասէ:*

ե. *11բ-6բ* Տեսիլ չորրորդ – *Զոր սովոր է գիրքս այս զպատմութիւն ինչ իրաց տեսիլ անուանել... կոչեմք զբարաձս՝ կցորդիլ մեզ ի գոհութիւն քաւչին եւ ողորմածին [Աստուծոյ]:*

զ. *16բ-30ա* Տեսիլ հինգերորդ – *Անասելի են խորք մարդասիրութեան, թէ որպէս պատուեաց զբնութիւնս... աւերման եւ ապականութեան տեղի տուեալ ի գալ՛՛ աւրհնելոյն Յիսուսի Աստուծոյ՝ հանդերձ Հարամբ եւ Սուրբ Հոգւոյն:*

է. *30ա-3ա* [Տեսիլ վեցերորդ *(չվերնագրուած)*] – *Յամի երրորդի կիւրոսի Պարսից արքա[յ]ին բան յայտնեցաւ Դանիէլի... եւ երեւելի փառօք՝ վասն նոցա յանձին ունելով զհոգս թագաւորացն եւ զտեսս կռապաշտիցն:*

ը. *33ա-6բ* [Գլուխ ԺԱ. *(չվերնագրուած)*] – *եւ ես յառաջնումն ամի կիւրոսի կացի ի զաւրութեան եւ ի հաստատութեան... եւ տեսեալ զբազմութիւն ամրա[նան] ի կղզիս եւ յեկեղ[եցիս], զոր սուրբ լեառն ասէ:*

թ. *36բ-9բ* [Գլուխ ԺԲ. *(չվերնագրուած)*] – *եւ ի ժամանակին յայնմիկ յարիցէ Միքա[յ]էլ, յորժամ առնելոլ նեղութեանց... եւ ամենապիրկիչ ձեռացն եւ ամենակալ եւ յամենայնի հզօր բազկացն Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ աւրհնելոյն անդրը յաւիտ[են]իւ. ամէն։*

Տե՛ս Վարդան Աւրեւելցի, Յովհաննէս Ծործորեցի, Թովմա Մեծոփեցի, Մեկնութիւմ Դանիէլի մարգարէութեանն, աշխ. Յ. Քեօսէեան, Մ. Աւրաբեան, Ս. Էջմիածին, 2007, էջ 19-164 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ), հմմտ. նաեւ Ն. Լամբրոնացի, Մեկնութիւն սրբոյ երկոտասան մարգարէից, Կ. Պոլիս, 1826, էջ 242-280։

Ծնթ. Լս-ներում՝ հեղինականիշ անուններ. «Յոհաննէս», «Ստեփանոս», «Եփրեմ»։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԱՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1դ եւ գրողիս մասն ընդ սրբոց։

2բ Գծողի սորա ողորմութիւն լիցի Աստուծոյ. ամէն։

5բ Գծողիս թողութիւն մեղաց։

16բ Գծողիս վա՛յ Ռ. (1000) բերան, զի կարի սա[ս]տկացեալ է չարս։

30ա Գծողիս մասն լիցի ընդ սրբոց, բիւր բեր[ան] վա՛յ ինձ։

39բ Փա՛ռք Սուրբ Երրորդութեան՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ. ամ[էն]։ Արդ, գ[ր]եցը գիրքս Դանիէլի *ձեռամբ ումեմն անարժանի՝* Կիրակոս *վարդապետի, անուամբ բարի եւ ծածուկ չար, ի թուին ՋԽ. (1501), երկիրս* Զմըշկածակ, *ի վանքս* Խարտիշարի՝ *ի դուռն* Սուրբ Կարապետի։ *Պատահողդ Աստուած ողորմի ասացէ՛[ք] մեզ եւ մերոցս ամենայն, եւ գրիս խակութեանն մի՛ մ[եղ]ադ[ր]էք, զի ես, քան զձեզ խիստ պարսաւեմ։ Ապա տեսա զէր ընդ եղբարս եւ Տեսիլիս Յոհան[նու] եւ Բարձրացուցէքս, զի փոքրիկ էր։ Գրեցի եւ ի հետ ձգեցի, եւ դուք ձեր սուրբ բերանովդ, յորժամ կարդայք նա՝ ողորմիս ասէք առաջին աշխատողացն, միջնոցն եւ վերջնոցս, եւ ձեզ մասն ընդ սրբոցն լիցի. ամէն։ Աւա՛ղ, հիքութեանս եւ թշուառութեանս, զի [գ]երի եմ եղեալ մեղաց եւ տուն չարեաց. Յիսո՛ւս, ազատեա՛ զիս։*

Յիշեցէ՛ք զԱռաքել աբեղա, որ Բ. թուղթ գրեց։

Յիշեցէ՛ք զՅովսէփ աբեղա, որ զգիրքս կապեց, իւր ծնողացն հոգոյն /// (մէկ բառ ջնջուած)։ Աստուած զինքն անփորձ պահէ եւ զիւր ծնողացն հոգին լուսաւորէ. ամէն։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1ա (ժէ. դ., բոլորգիր, դժուարընթեռնելի, եղծուած, սկիզբը եւ վերջը՝ թափուած) ///զի ահա /// ներ ժա /// նն փրկչին գրա/// չարիցն է ս/// թագաւորութիւն /// ԺՆ (10) տարի /// ոչ գադարի ///կցեալ /// բառ/// որ վասն /// չարիքն /// ինքն ի բացըն /// ի թագ /// եւաւ ոմն չէ խառանիլ (՞) յո/// գուքն, զինք մեծ ոմն ասէ /// այս ինք ///շահ անուն յափըշտակելով բազում յարելո/// ի նայ նացեալ բազում են ի///ի յաղ /// շա Մահսի եւ աւերելոցն ///, զի եկեալ ի վերայ թագաւորութեան փախըստական արարեալ /// եւ տիրեաց բազում ///ելով, թէ նեռն է, թէ ի նոր ի բեշ///, թէ երկար է, թէ կարճ ի կե/// (բառի կէսը թափուած, չշարունակուած)։*

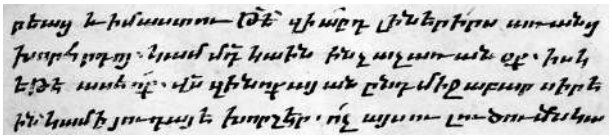
ՆՇՈՒՄ՝ *1բ՝ սեւով «Հմր 87», «Մեկնութիւն Դասատանաց Դանիէլի մարգարէի։ Թվին ՆՀէ. (1028, թուականի վրայ ջնջագիծ, յաջորդիւ գրուած գրչութեան իրական թուականը) ՋԽ. (1501), դուռն* Ս[ուրբ] Յովհաննու [Կարապետի] Զմշկածագայ», *39բ՝ սեւով գրչութեան թուականի հաշուարկ «ՋԽ. 950 1501,* Զմշկածակ»։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *39բ՝ շագանակագոյնով «եւ զնոքա, որ մեզ/// (շար. ջնջուած)»։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԺՁ. դար

ԹԵՐԹ՝ 46+2. (թ. 40-85, կրկն.՝ թ. 45, 67)։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Դ×12։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×9,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 41ա). խորագիրք՝ կարմիր եւ մանուշակագոյն։ ՏՈՂ՝ 26։



Նմուշ 41ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 40ա։ Ջարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 40ա։ Գոյներ՝ կարմիր, մանուշակագոյն, շագանակագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան բազմաթիւ հետքեր. գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, մանրանկարները գունափոխուած, թանաքը մասամբ թափուած, տեղ-տեղ լուացուած, ջնջուած, թ. 85՝ արտ. լս-ին կպպոյտ էջանիշ-թել։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *40ա-85բ* Տեսութիւն բննութեամբ աղաւթից սուրբ աւետարանչին Յովհաննու, ի խնդրոյ Ստեփաննոսի վարդապետի Յակոբ[ե]ցոյ, ի տէր Ներսի[սէ Լամբրոնացւոյ]՝ աշակերտէ իւր եւ հոգեւոր որդեկէ – *Գիր քոյոյ պատուականութեանդ մի անգամ եւ երկիցս, հա՛յր սուրբ, էհաս առ իս... (42ա) [Բան]. Էր ընդ եղբարս երանելին Յովհաննէս մեծաւ ուրախութեամբ ի Տէր։ [Մեկնութիւն]. Էր ասէ եւ թէ յորում տեղւոջ կամ ի քաղաքի ոչ նշանակէ գլինելն... սորին իմաստութիւնն բարձրանալ շնորհօքն Քրիստոսի՝*

Աստուծոյն մերոյ եւ յուսոյ, որ է աւրհնեալ յօհտեանս յօհտենից. ամ[էն]։

Բ. *85բ* Ջբարս իւրաքանչիւր անասնոց բննեալ արտասանեալ ունի յինքեան տառս եւ զանազան կերպարանաւք նշանակէ զոմանս գերազանցեալ վերնոյն կերպարանի եւ զոմանս ստո<n>րանկեալ սանդարայմետականացն եւ է վասն այսոցիկ *(հմմտ. ձեռ. 466, 192բ)*

ա. *85բ* Վասն մոլի եւ որ կոչի առանգնոյն – *Որպէս Բարուխասն աս[է]. Յորժամ ծերասցի եւ վատիցէ յերկոցունց աչացն... Որ եւ նոյն արեւելք կոչի ի մարգարէին, եւ արեգ/// (շար.)։*

Աւտմ. լս-ներում ունի հետագայի ձեռով բնագրային լրացումներ՝ 53բ, 64ա եւ այլուր։

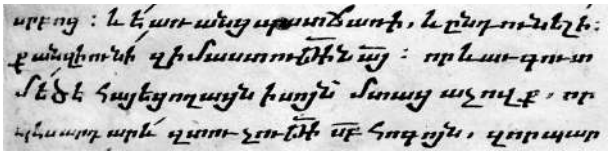
ՆՇՈՒՄ՝ *40ա՝ սեւով «Թվ[ին], 2[21՞]»։*

ՋԵՌԱԳԻՐ Գ.

ԺՋ. դար

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր։

ԹԵՐԹ՝ 104 (բ. 86-189). չգրուած՝ 150բ-1ա։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Թ×12 (Բ, Գ, Ը, Թ 11)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5×10,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 86ա). խոռագիրք՝ շագանակագոյն։ ՏՈՂ՝ 24։



Նմուշ 86ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան բազմաթիւ հետքեր. գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, գունափոխուած. բ. 176՝ տեղադրած սխալ (բ. 178ից յետոյ). կարդալ ըստ թերթակալման յաջորդականութեան, բ. 108-9ի միջեւ 2, իսկ բ. 167-8ի միջեւ 1 թ. ընկած. բ. 96-108՝ ցեցի անցքեր, բ. 162՝ աւտմ. լս-ը պատռուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *86ա-189ա* [Անդրէասի Կապադովկացւոյ Մեկնութիւն Յայտնութեանն Յովհաննու]

Տե՛ս ձեռ. 1161, 79բ-168բ։ Յիշատակարան թարգմանչի/չիք։ [Նախադրութիւն]/86ա-7բ։ Գլուխք/88ա-9բ։ Ներածութիւն/89բ-93ա։ ա/93ա-6ա։ բ/96ա-8բ։ գ/98բ-100աբ։ դ/100աբ։ ե/100բ-2ա։ զ/102ա-3բ։ է/103բ-4բ։ ը/104բ-6ա։ թ/106ա-8ա։ ժ/108ա-9բ (թ. 108-9ի միջեւ 2 թ. ընկած, նիւթը՝ թերի. 108բ «... զայն ի վերայ այսր կամիմ զգենուլ///» 109ա «///իոս։ Վասն բարձրագունին եւ խորագունին Աստուծոյ...»)։ ժա/109բ-10ա։ ժբ/110ա-1բ։ ժգ/111բ-2բ։ ժդ/112բ-3ա։ ժե/113ա-4ա։ ժզ/114ա-5ա։ ժէ/115աբ։ ժը/115բ-7բ։ ժթ/117բ-20ա։ ի/120ա-2ա։ իա/122ա-3բ։ իբ/123բ-4ա։ իգ/124ա։ իդ/124աբ։ իե/124բ-5բ։ իզ/125բ-7բ։ իէ/127բ-9բ։ իը/129բ-30բ։ իթ/130բ-2ա։ լ/132ա-3ա։ լա/133ա-4ա։ լբ/134աբ։ լգ/134բ-8բ։ լդ/138բ-43բ։ լե/143բ-4բ։ լզ/144բ-6ա։ լէ/146ա-7բ։ լը/147բ-8ա։ լթ/148ա-9բ։ խ/149բ-50ա։ խա/150ա։ խբ/150ա, 151բ-2բ։ խգ/152բ-3ա։ խդ/153աբ։ խե/153բ-5բ։ խզ/155բ-6ա։ խէ/156ա։ խը/156ա-7ա։ խթ/157աբ։ ծ/157բ-8ա։ ծա/158ա-9բ։ ծբ/159բ-60բ։ ծգ/160բ-2ա։ ծդ/162ա-5ա։ ծե/165բ-7բ (թ. 167-8ի միջեւ 1 թ. ընկած. վջ.՝ թափուած. «...եւ առեալք, որք զվրեժխնդրութիւն իւրեանց///»)։ ծզ/168աբ (սկ.՝ թափուած. «///իկն մեծի պատնկութեան իւրում եւ խնդրեաց...»)։ ծէ/168բ-9բ։ ծը/169բ-71ա։ ծթ/171ա-2ա։ կ/172ա-3ա։ կա/173աբ։ կբ/173բ-4բ։ կգ/174բ-6ա։ կդ/176ա-7բ։ կե/177բ-8բ։ կզ/178բ-9բ։ կէ/179բ-84բ։ կը/184բ-5բ։ կթ/185բ-6բ։ հ/186բ։ հա/186բ-7բ։ հբ/187բ-9ա։

Աւտմ. լս-ներում ունի հետագայի ձեռով բնագրային լրացումներ՝ 114բ, 147բ եւ այլուր։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

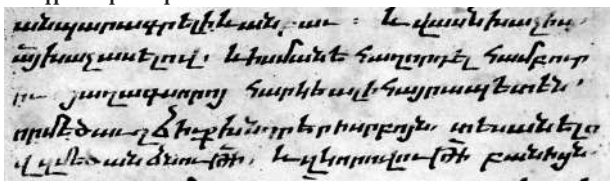
86ա Աւգնեա՛յ, Տէ՛ր Յիսուս, գծողիս՝ Գրիգորի։

189ա Ո՛վ ընթերցող, յիշեա՛ զգծողս՝ զԳր[իգոր]։ Յիշատակ տառիս գտաւղի՝ տեառն Ներսէսի *գերահռչակ վարդապետի, զոր գտեալ ի մեծն* Անտիոք*, գրեաց զսայ ի լուսաւորութիւն հոգոց։ Եւ թարգմանեցաւ աստուածա[յ]ին Յայտնութեանս մեկնութիւն Թուխս Հայոց ՈՒՐ. (1179), ի Սուրբ Աթոռն, որ կոչի Հոռոմկլայ, ի փառս Աստուծոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

ՋԵՌԱԳԻՐ Դ.

ԺՋ. դար

ԹԵՐԹ՝ 59 (բ. 190-248)։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Դ×16 (Գ 12, Դ 15)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17×12,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14×9,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 192ա). խոռագիրք՝ կարմիր։ ՏՈՂ՝ 25-26։



Նմուշ 192ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 190ա։ Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 190ա, խաչ՝ 190ա։ Գոյներ՝ կարմիր, շագանակագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան բազմաթիւ հետքեր. գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, մանրանկարները գունափոխուած, թանաքը մասամբ

թափուած, տեղ-տեղ լուացուած, մասնակի վերականգնուած, թ. 230-2, 246-8՝ պատռուածք-անցքերուն այլ թղթով ամրացուած-լրացուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *190ա-248բ* Տեառն Ներսէսէ [Շնորհալւոյ] Հայոց կաթուղիկոսի մեկնութիւն բանիցն Դաւիթ փիլիսոփա[յ]ի [«Բարձրացուցէք...» ճառին. *հմմտ. ձեռ. 2551, 2ա-115բ*]

– 190ա-3ա [Յառաջաբան] *– Սկիզբն բարէպաշտութեան Հայաստանեաց ունիմք իմանալ զԼուսաւորիչն Գրիգորիոս... դատապարտեալ սակս մեր եւ կամ քրիստոսի ասել՝ նմանապէս է ածելոյն Աստուծոյ:*

ա. *193ա-248բ* [Մեկնութիւն]. Բարձրացուցէք զՏէր Աստուած մեր, մարգարէն ձայնէ *– Ասեն ոմանք, թէ եդ ի մտի չ<ա>առնուլ վկա[յ]ութիւն յայլոց... Վասն որոյ այսոքի[կ] էին մեզ կարելի ասացուածոց արժան է յանգու/// (շար.):*

223ա ստ. լս. գրչից՝ «///տունս ի յաջորդ տանդ յետոյ է եդած եւ մեկնած, ապա ի բնաբանն ի յայտեղ ///. վասն այն գրեցի»:

Արտ. լս-ներում ունի բնագրային լրացումներ հետագայի ձեռով՝ 199բ, 246ա եւ այլուր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

(գրուած ի մի կազմելուց յետոյ)

1. *189բ (ժէ. դ., բոլորգիր, ցուցակ գրեանց ձեռագիրը միաւորողի) Ա. Հարցմունք՛՛, Բ. ///էն՝ ի մին տ[ո]ւփ: Գ. Ղուկաս գլուխն: Դ. [Դ]իոնէսիոս՛՛: Ե. Սաղմոսն մեկնիչն: Զ. Աղաւթից մեկնիչն: է. Առաքինն: Ը. էր ընդ եղբարսն եւ Տեսիլքն եւ Բարձրացուցէքն՝ ի մէկ տուփ: Թ. Բառայգիրքն: ժ. Լուծմունքն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Աա, Գա, 1ա, պտռկ-պհպ. եա՝ մատիտով «3652», 1գ՝ սեւով «Հդր 87», 1գ՝ սեւով «1. 248 թերթ», «Տաթեւ, [Հդր] 67/3652», մանուշակագոյնով «ՋԺ. – 1501,* Մ[եսրոպ] *եպ[ի]ս[կոպոս]»:*

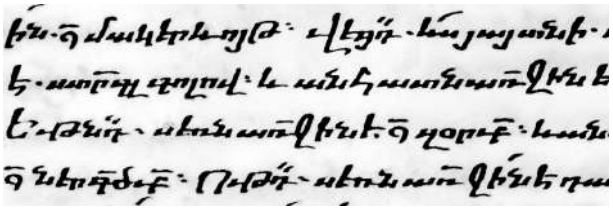
3653
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԳՈՇԱՎԱՆՔ (՞)* Ջ. – 1451 (՞)*

ԳՐԻՉ՝ Ղազար (՞)*: ԾԱՂԿՈՂ՝ Ղազար: ՍՏԱՅՈՂ՝ Յովանէս վրդ. (՞):

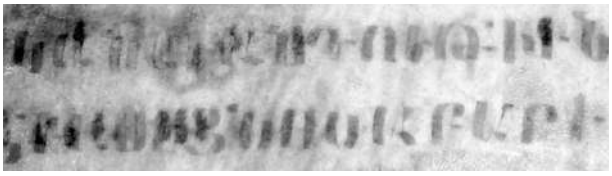
ԹԵՐԹ՝ 256 (սեւով հետագայի թերթակալում էջերի վր. լս-ների մէջտեղում՝ 1-241, որ է՝ 1ա-240ա): ՊՐԱԿ՝ Ջ-ԻԷ×12 (Ի 10, ԻԱ 7, ԻԷ 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12×8): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 17ա). խորագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ զոյգ կապիչներով ու գամերով (կազմի եզրերն ԻԱ. դարում այլ կաշուով նորոգուած-լրացուած, կապիչները եւս նորոգման ժամանակի). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դրոշմազարդ կտաւ (նորոգման ժամանակի): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԴԵ՝ սպիտակ չգրուած հաստ թուղթ. լուսագծերով (նորոգման ժամանակի):

* Ծնթ. Գրչի, ժամանակի եւ տեղի տուեալները՝ ըստ 178բ եւ 179ա էջերում հետագայում՝ ԺԸ. դարի շրագրով արուած յիշատակութիւնների (տե՛ս Յիշատակարան հետագայի), որ ըստ ամենայնի պէտք է արած լինի ձեռագրին տեղեակ մարդ, որի նշումներին չհաւատալու հիմք չունենք:



Նմուշ 17ա

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մարկոսի: Ժ. դ.: Գ (վջ.)՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրահատումներով (բնագիրը կտրած, 2րդ սիւնակից պահպանուած 2 սմ լայնի): Մագաղաթ 15×11,5 (տուելաները պահպանուած թերթինն են). երկսիւն (9,5×11). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Գբ). տող՝ 9: Կարդալ. Գբ՝ «/// [եալ բացեալ յինէն]: Ջուր պաշտեն զիս, ուսուցանեն վարդապետութիւնս՝ զմարդկան պատուիրեալս: Թողեալ զպատուիրանն Աստուծոյ, ունիմ զմարդկան աւանդութիւն: Եւ ասէ



Նմուշ Գբ

ցնոսա. Բաւ///» (է. 6-9), Գա՝ «/// պղծէ զմարդ: Զի ի ներքուստ ի սրտէ մարդկան խորհուրդք չարութեան ելանեն՝ շնութիւնք, պոռնկութիւնք, գողութիւնք, սպանութիւնք, ագահութիւնք, չարութիւն///» (է. 21-2):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 7բ, 85ա, 179ա, 193բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, յուշկապարիկ՝ 85ա: Գոյն՝ վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած-վերակազմուած ԻԱ. դարում (բանիցս նորոգուած նաեւ աւելի վաղ), կազմի եզրերն այլ կաշուով նորոգուած-լրացուած, կապիչ-

ները եւս նորոգման ժամանակի, ձեռագրի սկզբից եւ վերջից երկուական թղթէ պահպանակ աւելացուած, թերթերի պատռուած հատուածներն ամրացուած-լրացուած այլ թղթով, նախկինում խառն կարգ ունեցած թերթերը տեղադրուած ճիշտ հերթականութեամբ, մի քանի թերթերից պահպանուած առանձին կտորները, որ նախորդ նորոգման ժամանակ առանձին թերթեր էին համարուել եւ տեղադրուել սխալ, այժմ միացուել են եւ որպէս ամբողջական թերթեր դրուել համապատասխան էջերից յետոյ. հին կազմի կաշին մաշուած, ճեղուած, ճաճխած, տեղ-տեղ թափուած, պտոկպիպ. Գ.՝ եզրահատուած, խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից գունափոխուած, մասնաւորապէս Գա՝ տեղ-տեղ լուացուած, եղծուած, գիրը դժուարընթեռնելի. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, թանաքի, իւղի, մոմի, ներկի եւ սնկային հիւանդութեան մանուշակագոյն հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ վնասուած, խոնաւութիւնից աղտոտուած, գունափոխուած, թերթերի մեծ մասի գրադաշտի թանաքը տարրալուծուած, լուացուած, որի հետեւանքով որոշ հատուածներ եւ բառեր եղծուած, գիրը տեղ-տեղ ջնջուած, մասամբ անընթեռնելի, բնագիրը յաճախ խաթարուած, մի շարք թերթեր խումացած, գունափոխուած, թթուակեր, տեղ-տեղ խոնաւութեան եւ կպումների հետեւր. թանաքը եւ ներկերը խոնաւութիւնից գունափոխուած, մանրանկարները վնասուած, մասամբ եղծուած, ներկերը տարածուած, յաճախ դրոշմուած հանդիպակաց էջերին. ձեռագրի համարեայ բոլոր թերթերին ցեցի անցքեր. Ա-Ե. պրակները եւ թ. 184-5ի միջեւ առնուազն 3 թ. ընկած (տե՛ս Բովանդակութիւն):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Լուծումն համառօտ ի Տեսութիւնն Դաւթի. *տե՛ս ձեռ. 1815, 43բ*] – *[Յաղագս հասարակաց սեռից եւ տարբերութեանց] (սկ.) /// Իսկ տեսակի եւ պատահման դնէ մին... Յատկի եւ պատահման Բ. հասարակութիւն եւ Բ. զանազանութիւն, զոր Պորփիւր Գ. զանազանութիւն ասէ սոցա: Այսքան առ այս (պահպանուած 5 տող)։*

Բ. *1ա-4ա* Դաւթի փիլիսոփայի Առածք հինգ

Տե՛ս ձեռ. 464, 184ա-7բ: ա/1ա-2ա: բ/2ա: գ/2աբ: դ/2բ-3բ: ե/3բ-4ա:

Տե՛ս Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի մատենագրութիւնք եւ թուղթ Գիւտայ կաթողիկոսի առ Դաւիթ, երկրորդ տպագրութիւն, Վենետիկ, 1932, էջ 123-128:

Գ. *4ա-5ա* Նորին (Դաւթի) [Վասն] բաժանման – *Ամենայն, որ միա[նգա]մ բաժանեալ գոյ յայլոց գոյից... եւ աւարտեացելոց զբոլոր, ըստ որում բոլորն որպէս բոլոր բնաւորեցաւ պահիլ. եւ Քրիստոսի փառք:*

Տե՛ս Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի մատենագրութիւնք եւ թուղթ Գիւտայ կաթողիկոսի առ Դաւիթ, երկրորդ տպագրութիւն, Վենետիկ, 1932, էջ 129-130:

Դ. *5ա-83ա* Եռամեծին Յովհաննու (Որոտնեցւոյ) Հայոց փիլիսոփայի եւ վարդապետի Հաւաքումն համառաւտ վերծանութեան Մտորոգութեանց Արիստոտելի՝ աշխատասիրեալ ի Գրիգորէ աշակերտէ

Տե՛ս ձեռ. 1648, 4ա-85բ: [Աստուածով] այս ինչ է ի գիրս Մտորոգութեանց/5ա-7ա: Սակաւուք ի Մտորոգութեան գիրս/7ա: [Յաղագս մտորոգութեան]/7բ-16ա: ա/16ա-26բ: բ/26բ-36ա: գ/36ա-44բ: դ/44բ-57բ: ե/57բ-8բ: զ/58բ-72բ: է/73ա-6ա: ը/76ա-8բ: թ/78բ-80բ: ժ/80բ-3ա:

Տե՛ս Յովհաննու Որոտնեցւոյ Վերլուծութիւն «Մտորոգութեանց» Արիստոտէլի, հաւաքական տեքստը, առաջաբանը եւ ծանօթագրութիւնները՝ Վ. Ջալոյեանի, խմբ. Ս. Արեւշատեանի, Երեւան, 1956, էջ 1-294 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ):

Ե. *83ա-166ա* Նորին Յովհաննու Որոտնեցւոյ Համառաւտ Լուծմունք Պերի Արմէնիաս գրոցն. Հաւաքեալ ի Գրիգորէ աշակերտէ

Տե՛ս ձեռ. 1648, 85բ-179բ: Այս ի՞նչ է ի Լուծմունս Պերիարմենիաս գրոցն/83ա-4բ (վերջում՝ «Աւարտումն ի փառս Աստուծոյ՝ աւրհնելոյն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն». հմմտ. ձեռ. 1815, 101ա): Նախադրութիւն/85ա-91բ: ա/91բ-5բ: բ/95բ-8բ: գ/98բ-165բ: Յիշատակարան/165բ-6ա (վերջը՝ տարբեր «... զի եւ դուք գրեսջի՛ք ի դպրութիւն կենացն. ամէն»):

166ա գրչից՝ յաւելում-ցուցում «Յոր գիրք այս անկիւնս գրած է, այն ուղղակի օրինակ է, աղաչեմ զճանդիպողսդ զայն օրինակն, որ այս նշանած անգիւնս չկայ, յայս օրինակէս ուղղեցէ՛ք»:

Զ. *166ա-93ա* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Լուծմունք]

1. *166ա-74բ* Նորին Գրիգորի (Տաթեւացւոյ)՝ աշակերտի Յովհաննու (Որոտնեցւոյ) մեծի. Համառաւտ լուծումն Առաքինութեանցն Արիստոտէլի

Տե՛ս ձեռ. 58, 297ա-306ա: Այս ինչ է ի Լուծմունս առաքինութեանց/166աբ: Լուծմունք/166բ-74բ:

2. *174բ-8ա* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ] Յաշխարհացն Լուծմունք *(հմմտ. ձեռ. 1815, 160ա-2բ)* – *[Ճ]աճանչք առաջեալ: Այսոքիկ ի պարզոյ լինին յարփոյն... Անբաժանելի ի մէնջ: Մարմէնին դիպակագործութիւնն է:*

3. *179ա-84բ* Նորին Գրիգորի (Տաթեւացւոյ)՝ աշակերտի Յոհաննու Որոտնեցւոյ Լուծումն համառաւտ դժուարիմաց բանից ի գիրս զրչութեան, որոյ Առիստակիսէ հռետորէ

Տե՛ս ձեռ. 267, 444ա-55ա: ա/179ա-81ա: բ/181աբ: գ/181բ-2ա: դ/182աբ: ե/182բ: զ/182բ-3ա: է/183ա: ը/183աբ: թ/183բ: ժ/183բ-4ա: ժա/184աբ (թ. 184-5ի միջեւ առնուազն 3 թ. ընկած, վջ.՝ թափուած. «Հարց. Որպէ՞ս զանազան անուանեալ Աստուածք ի ճշմարտէն: Պատասխան. Նախ զի///». հմմտ. տպ., էջ 337):

Տե՛ս Լ. Խաչերեան, «Գրչութեան արուեստի» լեզուական-ֆերականական տեսութիւնը միջնադարեան Հայաստանում, Երեւան, 1962, էջ 321-340 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ):

4. *185ա-93ա* **[Գրիգորի (Տաթեւացւոյ)՝ աշակերտի Յոհաննու Որոտնեցւոյ լուծումն համառաւտ ի խրատ գրչութեան Գէորգէայ (Սկեւռացւոյ) վարդապետի, զոր նախ խնդրեալ էր ի նմանէ Կոստանդեա գրչի եւ ապա՝ Գոյներիցանց Ստեփաննոսի]**

Տե՛ս ձեռ. 267, 429ա-44ա: ա/չիք: բ/185ա-90բ (սկ. թափուած. «////խորհուրդ եկեղեցոյ: եւ Ը. կարգն ննջեցեալոցն...». հմմտ. տպ., էջ 343): գ/190բ-2ա: դ/192ա: ե/192աբ: զ/192բ-3ա:

Տե՛ս Լ. Խաչերեան, «Գրչութեան արուեստի» լեզուական-ֆերականական տեսութիւնը միջնադարեան Հայաստանում, Երեւան, 1962, էջ 341-365 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ):

է. *193ա* **[Բանիւ զանազանի]**

1. 193ա [Վասն Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի. հմմտ. ձեռ. 1815, 173բ] – *Դաւիթ փիլիսոփայն է ի Հայք գաւառէ՝ ի Հերեթին գեղջէ... եւ գիւտ ի յունաց կողմանս յաշակերտաց սրբոց քահանայիցն:*

2. 193ա [Վասն գօտւոյն. հմմտ. ձեռ. 1815, 173բ] – *Նախ ասի գօտի կուսութեան, որպէս յովաննուն... ամփոփէ զպատժողական զօրութիւն իւր ի մարդկանէ. եւ Քրիստոսի մարդասիրին" [փառք յաւիտեանս. ամէն]:*

Ը. *193բ-231ա* **Մովսէս Քերդողի յաղագս բեռակառութեանց**

Տե՛ս ձեռ. 436, 280ա-300բ: 1. ա/193բ: բ/193բ-4ա: գ/194ա: դ/194ա-5ա: 2. ա/195ա: բ/195աբ: 3/195բ-6ա: 4/196աբ: 5. ա/196բ-7ա: բ/197աբ: գ/197բ-8բ: դ/198բ-9ա: ե/199աբ: զ/199բ-201ա: է/201աբ: ը/201բ-2ա: թ/202ա-3ա: ժ/203աբ: ժա/203բ-4ա: ժբ/204բ-5ա: ժգ/205ա-6ա: 6/206ա-7ա: 7/207ա-8բ: 8/208բ-9ա: 9/209ա-13ա: 10/213ա-4բ: 11/214բ-6ա: 12. ա/216ա: բ/216աբ: գ/216բ: դ/216բ: ե/216բ-7ա: 13/217աբ: 14/217բ-8բ: 15/218բ-9ա: 16. ա/219աբ: բ/219բ-20ա: գ/220ա-1ա: դ/221ա-2ա: ե/222ա: 17. ա/222ա-3բ: բ/223բ-6ա: 18/226ա: 19/226աբ: 20/226բ-7ա: 21/227բ-9բ: 22/229բ-30ա: 23/230ա-1ա:

Լս-ներում՝ ճեղինականիշ անուններ՝ «Ստեփանոս», «Մովսէս»:

Հմմտ. Адонц Н., Дионисий Фракийский и армянские толкователи (Առուեստ Դիոնիսեայ Թրակացւոյ եւ հայ մեկնութիւնք նորին), Петроград, 1915, с. 157-179 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ), նոյնի հայերէն հրատարակութիւնը՝ Նիկողայոս Ադոնց, Երկեր, հինգ հատորով, հտ. Գ., Հայերենագիտական ուսումնասիրութիւններ, հատորը հրատարակութեան պատրաստեց Պ. Յովհաննիսեանը, թարգմանութիւնը՝ Ծ. Վարդազարեանի, Երեւան, 2008, էջ 157-179: Ձեռագրիս նիւթը Մովսէս Քերթողի «Մեկնութիւն Քերականի» աշխատութեան մեկնութիւնն է. այս մասին աւելի մանրամասն տե՛ս յղուող ձեռագրի ծանօթագրութիւնները՝ մասնաւորապէս էջ 668-669 (Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հտ. Բ., կազմեցին՝ Ծ. Եգանեան, Ա. Ջէյթունեան, Փ. Անթաբեան, Ա. Քեօշկերեան, խմբ. Ա. Մնացականեանի, Ծ. Եգանեանի, Ա. Ջէյթունեանի, Երեւան, 2004):

Թ. *231ա-2բ* **Մովսէսի Քերդողի հաւր Մեկնութիւն Քերականի**

Տե՛ս ձեռ. 436, 300բ-1ա: ա/231աբ: բ/231բ: գ/231բ: դ/231բ-2ա: ե/232ա: զ/232աբ:

Ժ. *232բ* **[Հարցմունք եւ պատասխանիք. *հմմտ. ձեռ. 1815, 202աբ*] –** *Հարց. Պղատոն զԱրիստոտէլ ո՞րպէս ընդունէր: Պատասխանի. Որչափ աշակերտէր... թէ յոսկերս սորա պարս մեղուաց գտաւ:*

ԺԱ. *233ա-44բ* **Անուամբ Աստուծոյ. Գիրք ի վերայ բնութեան հանրական եւ մաս[նակ]ան. Քահանայի ումեմն աշխատեալ Իշա[ւխ անուն]**

Տե՛ս ձեռ. 745, 153ա-70բ: 1/233ա-42ա: 2. ա/242ա: բ/242աբ: գ/242բ-3բ: դ-ե/չիք:

Տե՛ս Իշոխ, Գիրք ի վերայ բնութեան, ֆիզական բնագիրը, թարգմանութիւնը գրաբարից ռուսերէն եւ առաջաբանը՝ Ստ. Վարդանեանի, Երեւան, 1979 (Ишох, Книга о природе, Ст. Варданян, Ереван, 1979), էջ 76-105. ձեռագիրս օգտագործուած չէ, սակայն նշուած է նիւթը պարունակող ձեռագրերի ցանկում (տե՛ս էջ 55):

ԺԲ. *243բ-4ա* **[Դեղագիրք զանազանի. *հմմտ. ձեռ. 1815, 210ա*]**

1. *243բ* **Նիւթ եւ նշան շարապի, որ աւգտէ լեղ[ի եւ ստ]ամոքաց եւ գլխոց –** *Ա՛[ռ ծ]որ ժ. դրամ, գաղձ[նի ու]նդ ժ. դրամ... եւ ժ. դրամ դրենն խմէ՛:*

2. *243բ-4ա* **[Ա.]յլ դեղ մաղձի –** *Առ Բ. դրամ մանիշակ չոր... եւ հաւձագով զումին առ:*

ԺԳ. *244ա-50բ* **Բուսայիդա իմաստնոյ հաղուածոյ յաղագս կազմութեան մարդոյ**

Տե՛ս ձեռ. 1713, 390բ-4բ: Նախերգան/244ա-5ա: ա/245աբ: բ/245բ-6ա: գ/246ա: դ/246աբ: ե/246բ: զ/246բ-7ա: է/247աբ: ը/247բ-8ա: թ/248ա: ժ/248ա: ժա/248աբ: ժբ/248բ: ժգ/248բ-9ա: ժդ/249ա: ժե/249ա-50ա: ժզ/250աբ:

Տե՛ս Աբուսայիդ, Յաղագս կազմութեան մարդոյն, աշխ. Ստ. Վարդանեանի, Երեւան, 1974 (Абусаид, О строении человека, Ст. Варданян, Ереван, 1974), էջ 154-168 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ):

ԺԴ. *250բ* **[Հարցմունք եւ պատասխանիք ի Սահմանաց գրոց Դաւթի Անյաղթի (՞). *հմմտ. ձեռ. 1815, 214բ*] –** *Հարցումն. [Զի՞]նչ է իմաստասի[րութիւն]: Պատասխանի. Նախ՝ իմաստասիրութիւն է գիտութիւն [գոյից]... իմաստասիրութիւն է սիրելութիւն ի իմաստութեան (հմմտ. պրակ ե., էջ 47): Ասէ Պղատոն, թէ՝ իմաստասէր կոչեմ ես ոչ զայն, որ շատն գիտէ... այլ որ զախտս կարող գոյ հնազանդեցուցանել (հմմտ. պրակ Ա., էջ 14):*

Յաւելեալ ունի՝ «Դիտաւորութիւն, պիտանացուն, պատճառք մակագրութեան, հարազատութիւն, բաժանումն գլխոցն, [կարգն] վարդապետական յեղանակն, առ ինչ մասն վերայբերումն»։

Համմտ. Դաւիթ Անյաղթ, Գիրք սահմանաց, Մադրաս, 1797:

ԺԵ. *250բ-6բ* [Ի Հարցմանց գրոց Գրիգորի Տաթեւացւոյ*. Հատոր ե. Վասն կազմութեան մարդոյ, պրակ ԼԹ-Խ. եւ Հատոր Ջ. Վասն ե. գրոցն Մովսէսի, պրակ Ա. *հմմտ. ձեռ. 1815, 214բ-9բ*]

ա. *250բ-1բ* [Հատոր ե., պրակ ԼԹ., էջ *277*] [Վասն] պատուիրանին Ադամայ – *Հարցումն. Որո՞վ զանազանի [ուրէ]նք եւ պատուիրանք եւ հրամանք։ Պատասխանի. Նախ՝ զի հրամանք[ն է սահ]ղծողի... եւ այլ սոյնպիսիք տարբերութիւնք են բնութեան եւ ոչ թշնամիք։*

բ. *251բ* [Հատոր ե., պրակ Լ., էջ 278] Վասն որպիսութեան կենաց – *Գիտելի է, զի որպիսութեան կենաց մարդոյս տրամատի յերիս... ոչ կարէ մեռանել եւ անկար [է մեռանիլ] եւ այլն նմանապէս։*

գ. *251բ-2ա* [Հատոր ե., պրակ Լե., էջ 278] Վասն զի ոչ ամաչէին – *Հարցումն. Վասն է՞[ր ոչ ա]մաչէին Ադամ եւ կինն։ [Պատասխանի. Նախ]՝ վասն պարզամտութեանն... սակայն ի լուսոյ շնորհաց զարդարեալ էին։*

դ. *252աբ* [Հատոր ե., պրակ ԼԶ., էջ 278] Վասն ԲԺ.ն (12) պարգեւաց – *երկոյտասան պարգեւք էին դրախտին... զի ոչ եւս երեւի [բան] մի յիշատակ շնորհաց նոցա։*

ե. *252բ-3ա* [Հատոր ե., պրակ Լէ., էջ 279] Դարձեալ վասն շնորհաց եւ յանցանացն [Ադամայ – *Հարցումն*]. *Մր է շնորհն Ադամայ, զոր եւս Աստուած։ Պատասխանի. Այսպէս ասեն վարդապետք... եւ եմուտ յարգանդի երկրի, այսինքն՝ ի գերեզման։*

զ. *253ա-4ա* [Հատոր ե., պրակ ԼԸ., էջ 280] [Վասն Ժ. աստիճանի անկմանն Ադամայ] – *Բայց սուրբն Գրիգոր Նիւսացի Ժ. աստիճան դնէ անկման մարդոյն... այսինքն առ ամենեւին զուտ բարին, որ է [Աստուած, խորհրդ]ով բանիւ ե[ւ գ]նացիւք։*

է. *254ա* [Հատոր ե., պրակ ԼԹ., էջ 281] Վասն մաշկ[եղէն հանդերձ]ին] – *Հարցումն. Ջի՞նչ է մաշկեղէն հանդերձ[ն, զոր զգե]ցոյց զԱդա[մայ]։ Պատասխանի. Մաշկն է կենդանական մորթ... զոր այժմ զգեցոյց Քրիստոս շնորհ[աւք եւ յե]տ յարութեանն զգեցուցանէ փառաւք։*

ը. *254ա-5ա* [Հատոր ե., պրակ Խ., էջ 282] [Թէ վասն է՞ր մաշկեղէն կոշի մարմին մեր] – *Հարցումն. Մրպէս ա[սեն մաշկ]եղէն հանդերձ զմարմինս մեր։ Պատասխանի. Հանդերձ[ն մաշկեղէն] էր իր... եւ ոչ թէ զօրութեամբ։ Այսպ[էս եւ զԱդամայն] իմացի[ս]։*

թ. *255ա-6բ* [Հատոր Ջ., պրակ Ա., էջ 286] [Վասն Աբէլի եւ պատարագաց] – *Հարցումն. Ջի՞նչ է, որ ասէ Գիր. Հայեց[աւ Աստուա]ծ ի Հաբէլ եւ ի պատարագս նորա... Պատասխանի. Եւթն ազգ բարեգործութեան տեսակ... եւ վասն ար[դար գոլոյն Տէր, որում վկայէ Մովսէս] Նոյ էր արդար կատարեալ յազգի/// (վջ.)։*

* Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց, Կ. Պոլիս, 1729, լուսատիպ վերահրատարակութիւնը՝ Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց, Երեւան, 1993, էջ 277-288 (նկարագրութեանը զուգահեռ անմիջապէս տրուած են նաեւ համապատասխան հատորը, պրակը եւ էջը)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

166ա Այլեւ զհամշիրակն իմ եղբայր՝ զԳէորգ վարդապետն եզնկացի, *որ աշխատեցաւ սրբագրելով զսա, յիշեսջի՛ք ի Տէր, աղաչեմ (տե՛ս նաեւ ձեռ. 1694, 172ա)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Գրչի *35բ եւ զիս յիշեա՛ ի Տէր, աղաչեմ։*

2. Ստացողի (՞) *250բ Մ վ պատուական իմ[ա]աստունք,* զՅով[ա]նէս *վարդապետս յ[իշեցէ՛ք յ]աղաւթ[ս] ձեր, եւ Աստուած զյիշողք[դ յիշէ]. ամէն։*

Ծնթ. Այս յիշատակարանը նոյնութեամբ առկայ է Հմր 1815 ձեռագրի 214բ էջում, որի նկարագրութեան մէջ, գրչութեան այլ տուեալներ չլինելու պատճառով, ԺՐ. դարով թուագրուած ձեռագրի գրիչը համարուել է Յովանէսը (Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մատենադարանի, հտ. Ջ., խմբ. Գ. Տէր-Վարդանեան, Երեւան, 2012, էջ 51): Մեր ձեռագրում այս յիշատակարանի առկայութիւնը փաստում է, որ Հմր 1815 ձեռ-ում այս յիշատակարանն առնուազն նախագաղափար օրինակի է, իսկ երկու ձեռագրերի բովանդակութիւնների նոյնականութիւնը թույլ է տալիս հաւանական համարելու, որ կա՛մ Հմր 1815 ձեռ-ի համար այս ձեռագիրը եղել է գաղափար օրինակ, կա՛մ, որ աւելի հաւանական է, 1815 եւ սոյն՝ 3653 ձեռագրերն ունեցել են միեւնոյն կամ յար եւ նման գաղափար օրինակներ: Իսկ մեր ձեռագրում Յովանէսը ենթադրաբար ձեռագրի ստացողն է՝ չնայած յիշատակարանը գրուած է իրարից չսահմանազատուած երկու տարբեր նիւթերի միջեւ (նոյնպէս է նաեւ ձեռ. 1815, 214բ). գրիչն այդպէս կարող էր ընդամենը ընդօրինակել գաղափար օրինակից՝ առանց սահմանազատելու:

3. Ծաղկողի *179ա Ջսակաւ աշխատող ծաղկիս՝ զտրուպ Ղազար յիշեցէ՛ք, ծնա[ւղացն՛] /// (1 բառ անընթեռնելի)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *13ա (ԺԷ. դ., նոտրգիր, արտք. լս.) Սրբոյն* Գ[րի]գորի Թաթ[եւ]ացոյ *արարեալ եւ իւր ձեռամ[բ] գրեալ։*

2. *35բ (ԺԷ. դ., նոտրգիր) [Վ]երջատին [ն]որոգող գրոցս։*

3. *178բ (ԺՐ. դ., անփոյթ շղագիր) Թվիս Ջ. (1451)* Ղազար *գրիչ, ի վանս* Գօշ Մխիթարայ։

179ա Թվիս Ջ. (1451), ի վանս Գօշ Մխիթարայ։

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *35բ սեւ թանաքով բոլորակ՝ վերին մասում Քրիստոսի պատկերով «*[ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ/ ԾԱՌ]ԱՅ/ [ՄՈ]ՎՍԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ Ի/ ՎԻՃԱԿ ՍՏԱԹ/Է-Ի*» (հմմտ. ձեռ. 8061, կոնդակ, խոսքը Մովսէս Գ. Տաթեւացու մասին է. այս մասին տե՛ս Ա. Յարութիւնեան, Երեւանի Մ. Անանիա առաքեալի անապատը կամ Ջօրաւոր Մ. Աստուածածին եկեղեցին, Երեւան, 2020, էջ 64-74)։

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ սեւով «Առածք ե.», այլ սեւով «Տաթեւ, 68/3653»։*

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *9ա՝ սեւով գրութիւն, կարգացւում է հայելիով՝ «ա ան, որպէս ձայն, իսկ», 129բ՝ սեւով խզբզոցներ, «Դաւիթ», 147ա՝ սեւով «եւ կարելին ոչ գոլ եւ ոչ կարելին ոչ գոլ», 149ա՝ սեւով «աւրն առ կարելին որպէս հետեւի», 149բ՝ սեւով «անկարին եւ ոչ անկարին»։*

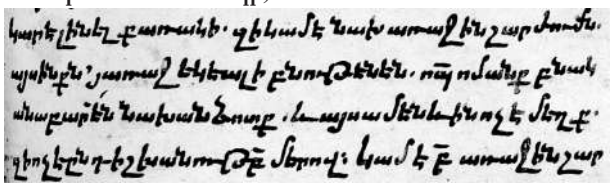
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *13բ, 14ա, 57բ, 80ա՝ սեւով զարդանախշեր։*

3654
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՄԱԿՈՒ (ԱՐՏԱՋ ԳԱՒԱՌ) Պե. – 1356

ԳՐԻՉ՝ Ղուկաս ֆիյ։ ՍՏԱՑՈՂ՝ Թադէոս ֆիյ։

ԹԵՐԹ՝ 294+1-1 (կրկն. թ. 1, թուիչ՝ թ. 10-12, թերթակալումը՝ սեւ թանաքով). չգրուած՝ 1բ, 292բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա.-Իե×12 (Ա. 10, Իե 8)։ ՆԻԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×12,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13×9,5)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 117ա). խոռագիրք՝ կարմիր։ ՏՈՂ՝ 26-27։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ զոյգ կապիչներով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր մետաքս (դռնակի աստառը սպիտակ թուղթ՝ նորոգման ժամանակի)։



Նմուշ 117ա

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մատթէոսի։ Ժ. դ.։ Ա+բ՝ ստացուած մէկ թերթի ընդլայնակի եւ ընդերկայնակի եզրահատումներով (պահպանուած 1 սիւնակը)։ Մագաղաթ 30,5×10,5 (տուելաները պահպանուած թերթինն են). երկսիւն (պահպանուած ամբողջական սիւնը՝ 21,5×14). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բբ). տող՝ 15. չգրուած՝ Ա*ա*, Բ*ա*։ Կարդալ. Աբ-Բբ՝ «///տեցէք զնոսա յանուն Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյ Սրբոյ։ Ուսուցէք նոցա պահել զամենայն՝ որ ինչ պատուիրեցի ձեզ։ եւ ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս՝ մինչեւ ի կատարած աշխարհի» (ԻՀ. 19-20)։



Նմուշ Բբ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 1ա, 34ա, 83բ, 125ա, 161բ, 209բ, 245ա։ Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 1ա, 34ա, 83բ, 124բ, 161բ, 278բ, թռչուն՝ 125ա, 162ա, 209բ, 245ա, 268ա։ Ձարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 1ա, 34ա, 83բ, 124բ, 125ա, 161բ, 162ա, 245ա, թռչնագիր՝ 209բ, 268ա, 278բ։ Գոյն՝ վարդագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում, վերակազմուած հին ու նոր կաշիների միացումով՝ Ա. եւ Բ. փեղկերի եզրերը, մէջքը եւ զոյգ կապիչները վերափոխուած նոր կաշով, ձեռագրի հիմքը, թերթերի պատռուած հատուածները եւ ցեցի անցքերը (թ. 269-78) ամրացուած-լրացուած սպիտակ թղթով, կազմի հին կաշին մաշուած, ֆերծուած, ճաճճուած, տեղ-տեղ թափուած, Ա. եւ Բ. փեղկերի կազմաստառ-մետաքսը մաշուած, գունափոխուած, դռնակի մետաքս աստառն ընկած. լուսանցակողերը մաշուած, բամբակակալած, պտոկ-պիպ-ները գունափոխուած, խոնաւութիւնից ձեւափոխուած, եզրերը (հին կազմի հատման տեղերում) շրջանականաձեւ դեղնած. ձեռագրի հիմքը եւ վերին եզրը խոնաւութիւն տեսած, թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, սնկային հիւանդութեան, իւղի, մոմի, թանաքի, ներկի եւ այրուածքի հետքեր, գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, տեղ-տեղ աղտոտուած, լուացուած, կպումներից որոշ բառեր եղծուած, մասնակի վերականգնուած, մանրանկարները խոնաւութիւնից գունափոխուած, երբեմն արտատպուած հանդիպակաց էջերին, թ. 292-4՝ տեղադրած սխալ (թ. 291, 294, 293, 292), կարդալ ըստ թերթակալման յաջորդականութեան, ձեռագրի թերթերը եզրահատուած, մանրանկարների եւ պրակահամարների մեծ մասը վնասուած, հետագայի ձեռքով պրակահամարները լրացուած՝ 47ա, 143ա եւ այլուր, թ. 1, 159, 195, 199՝ պատռուածք-անցքեր, էջ 132բ՝ բնագիրը երկու բառի չափով վնասուած, այլ թղթով նորոգուած՝ վրան Բովանդակութիւնը ընդօրինակուած, թ. 268՝ հիմքի վերին մասից մասամբ անջատուած, թ. 294՝ կտրած-հանած, պահպանուած 3 սմ լայնութեամբ հիմքը (բնագիրը վնասուած), թ. 129-32՝ ցեցի անցքեր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1գ-267բ* [Ալբեռտ Մեծ] Համառօտ հաւաքումն յաղագս աստուածաբանական ճշմարտութեանն

Տե՛ս ձեռ. 104, 2ա-397բ: Յանկ/չիք: Յոջբ./1գդ: 1/1դ-33ա: ա/2ա-3ա: բ/3ա-4ա: գ/4աբ: դ/4բ-5ա: ե/5աբ: զ/5բ-6բ: է/6բ-7ա: ը/7աբ: թ/7բ-9բ: ժ/9բ-12ա: ժա/12աբ: ժբ/12բ-3ա: ժգ/13աբ: ժդ/13բ-4ա: ժե/14աբ: ժզ/14բ-6ա: ժէ/16ա-7բ: ժը/17բ-8բ: ժթ/18բ-20ա: ի/20աբ: իա/20բ-1բ: իբ/21բ-2ա: իգ/22ա-3ա: իդ/23ա-4ա: իե/24աբ: իզ/24բ-5բ: իէ/25բ-6ա: իը/26բ-7ա: իթ/27ա-8ա: լ/28ա-9բ: լա/29բ: լբ/29բ-31ա: լգ/31ա-2բ: լդ/32բ-3ա: 2/33բ-83ա: Յանկ/33բ-4ա: ա/34ա-5ա: բ/35աբ: գ/35բ-6բ: դ/36բ-7ա: ե/37աբ: զ/37բ-8ա: է/38ա-9ա: ը/39ա-40ա: թ/40ա-1ա: ժ/41ա-2ա: ժա/42ա-3ա: ժբ/43աբ: ժգ/43բ-4ա: ժդ/44ա-5ա: ժե/45ա-6ա: ժզ/46աբ: ժէ/46բ-7ա: ժը/47ա-8ա: ժթ/48ա-9ա: ի/49աբ: իա/49բ: իբ/49բ-50ա: իգ/50ա: իդ/50աբ: իե/50բ: իզ/50բ-1ա: իէ/51ա-2ա: իը/52աբ: իթ/52բ-3ա: լ/53աբ: լա/53բ: լբ/53բ-4ա: լգ/54ա: լդ/54աբ: լե/52բ-5բ: լզ/55բ-6ա: լէ/56ա: լը/56աբ: լթ/56բ-8ա: խ/58աբ: խա/58բ-9բ: խբ/59բ-60ա: խգ/60ա-1ա: խդ/61աբ: խե/61բ-3ա: խզ/63աբ: խէ/63բ-4ա: խը/64աբ: խթ/64բ: ծ/64բ-5բ: ծա/65բ-6ա: ծբ/66ա-7բ: ծգ/67բ-8ա: ծդ/68աբ: ծե/68բ-9ա: ծզ/69ա-70ա: ծէ/70ա-1ա: ծը/71ա-4ա: ծթ/74աբ: կ/74բ-6ա: կա/76ա-7ա: կբ/77ա-8բ: կգ/78բ-9բ: կդ/79բ: կե/79բ-81ա: կզ/81ա-3ա: 3/83ա-124բ: Յանկ/83աբ: ա/83բ-4ա: բ/84աբ: գ/84բ-5ա: դ/85աբ: ե/85բ-6բ: զ/86բ-8ա: է/88ա-93բ: ը/93բ-5ա: թ/95աբ: ժ/95բ-7ա: ժա/97ա-8ա: ժբ/98ա-9բ: ժգ/99բ-101ա: ժդ/101ա-2բ: ժե/102բ-5ա: ժզ/105բ-6ա: ժէ/106ա-8բ: ժը/108բ-10բ: ժթ/110բ-2ա: ի/112ա-3բ: իա/113բ-5բ: իբ/115բ-21ա: իգ/121ա-2բ: իդ/122բ-4բ: 4/124բ-61ա: Յանկ/124բ-5ա: Նախերգան/124բ: ա/125ա-6ա: բ/126աբ: գ/126բ-9բ: դ/129բ-31բ: ե/131բ-4ա: զ/134ա-5ա: է/135ա-8ա: ը/138ա-9բ: թ/139բ-41ա: ժ/141ա-3ա: ժա/143ա-4բ: ժբ/144բ-5բ: ժգ/145բ-7ա: ժդ/147ա-8բ: ժե/148բ-9բ: ժզ/149բ-50ա: ժէ/150աբ: ժը/150բ-1բ: ժթ/151բ-3բ: ի/153բ-5ա: իա/155ա-6բ: իբ/156բ-8բ: իգ/158բ-60բ: իդ/160բ-1ա: 5/161բ-209ա: Յանկ/161բ-2ա: Նախերգան/161բ: ա/162ա-3բ: բ/163բ-4բ: գ/164բ-5ա: դ/165աբ: ե/165բ-6բ: զ/166բ-7բ: է/167բ-8բ: ը/168բ-9բ: թ/169բ-70բ: ժ/170բ-1բ: ժա/171բ-2ա: ժբ/172ա-3ա: ժգ/173աբ: ժդ/173բ-5ա: ժե/175ա-6ա: ժզ/176աբ: ժէ/176բ-7ա: ժը/177ա-9ա: ժթ/179ա-80ա: ի/180աբ: իա/180բ-2ա: իբ/182աբ: իգ/182բ-3բ: իդ/183բ-4ա: իե/184ա-5ա: իզ/185աբ: իէ/185բ-6ա: իը/186աբ: իթ/186բ-7ա: լ/187աբ: լա/187բ-8բ: լբ/188բ-9բ: լգ/189բ-90բ: լդ/190բ-1բ: լե/191բ-2բ: լզ/192բ-4ա: լէ/194աբ: լը/194բ-5բ: լթ/195բ-6ա: խ/196ա: խա/196բ: խբ/196բ: խգ/196բ-7ա: խդ/197աբ: խե/197բ: խզ/197բ-8բ: խէ/198բ: խը/198բ: խթ/198բ: ծ/198բ-9ա: ծա/199ա: ծբ/199ա: ծգ/199աբ: ծդ/199բ: ծե/199բ-200ա: ծզ/200ա: ծէ/200աբ: ծը/200բ-2ա: ծթ/202աբ: կ/202բ-3ա: կա/203աբ: կբ/203բ: կգ/203բ-4ա: կդ/204ա: կե/204աբ: կզ/204բ: կէ/204բ-5ա: կը/205աբ: կթ/205բ-9ա: 6/209ա-44բ: Յանկ/209աբ: Նախերգան/209բ: ա/209բ-10ա: բ/210ա-1ա: գ/211ա-2ա: դ/212աբ: ե/212բ-3բ: զ/213բ-4ա: է/214ա-5ա: ը/215ա-7ա: թ/217ա: ժ/217ա-8բ: ժա/218բ-20բ: ժբ/220բ-2ա: ժգ/222ա-3բ: ժդ/223բ-4բ: ժե/224բ-6ա: ժզ/226ա-7ա: ժէ/227աբ: ժը/227բ-8բ: ժթ/228բ-30ա: ի/230աբ: իա/230բ-1ա: իբ/231ա-2ա: իգ/232բ-3բ: իդ/233բ-4բ: իե/234բ-5ա: իզ/235աբ: իէ/235բ: իը/235բ-6ա: իթ/236աբ: լ/236բ-8ա: լա/238ա-9ա: լբ/239ա-40ա: լգ/240ա-1ա: լդ/241ա-2բ: լե/242բ: լզ/242բ-3ա: լէ/243ա-4բ: 7/244բ-67ա: Յանկ/244բ: Նախերգան/245ա: ա/245ա-6ա: բ/246ա-7ա: գ/247աբ: դ/247բ-8բ: ե/248բ-9ա: զ/249աբ: է/249բ: ը/250ա-1ա: թ/251ա: ժ/251աբ: ժա/251բ-2ա: ժբ/252ա: ժգ/252ա: ժդ/252ա-3ա: ժե/253աբ: ժզ/253բ-4բ: ժէ/254բ-5ա: ժը/255ա-6ա: ժթ/256ա-7ա: ի/257աբ: իա/257բ-9ա: իբ/259ա: իգ/259ա-60ա: իդ/260ա: իե/260ա-1բ: իզ/261բ-2բ: իէ/262բ-4ա: իը/264ա-5ա: իթ/265ա-6ա: լ/266ա-7ա: Յիշատակարան Թարգմանչի/267աբ:

Տե՛ս Ալբեռտ Մեծ, Համառօտութիւն աստուածաբանութեան, Վենետիկ, տպ.՝ Անտոնի Բոռտոլի, 1715:

Բ. *268ա-78բ* [Առաբել Սիւնեցի. *տե՛ս ձեռ. 662, 294ա*] Գիրք յաղագս ծնընդեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Աստուծոյ. Բանն մարմին եղեւ եւ բնակեաց ի մեզ – *Արդ, ի Դ.ից աւետարանչացն... Բանն մարմինն եղեւ եւ բնակեաց ի մեզ:*

Գ. *278բ-94ա* Գիրք յաղագս համօրէն յարութեանն. Հարցումն եւ պատասխանիք *(հմմտ. ձեռ. 789, 427ա-38բ)* – *Զի ինքնին Տէր հրամանաւ հրեշտակապետին... ին մի /// որք կենդանի /// ապա յառ/// ///պա մեք ո/// ///ի լինիցի ///ին: Թէպ/// Քրիստոսի մեղաց /// (թ. 292 կտրած, պահպանուած 3 սմ լայնութեամբ հիմքը. բնագիրը վնասուած):*

Ծնթ. Թ. 292-4՝ տեղադրած սխալ՝ թ. 291, 294, 293, 292. կարդալ ըստ թերթակալման յաջորդականութեան:

Առմ. լս-ներում ունի հետագայ ձեռով արուած բնագրային լրացումներ՝ 3ա, 7ա եւ այլուր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

33ա Կատարեցաւ Գիրքն առաջին, որ յաղագս աստուածային բնութեա[նն]: Ջնուաստ ոգի Ղուկաս յիշեա՛առ Տէր, յորժամ կարդաս:

83ա Կատարեցաւ Գիրքն Բ., որ յաղագս ստեղծման:

124բ եւ այսքան յաղագս երրորդ գրոցն:

125ա (ճակատազարդի մէջ) Թադէոս *քահ[անայ]:*

161ա եւ աստ առնու զաւարտումն Գիրքն չորրորդ: Ջարբասէր եւ զարիական, պատուելի եւ զերջանկագեղ, գերաշխարհիկ գովից գերազանցն զԹադէոս ողջամիտ

եւ յոգնիմաստ քահանայն՝ ստացող այսմ աստուածաբան տառիս, յիշեցէ՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս՝ հանդերձ զարմիւք եւ կրկին ծնողօք: Նաեւ զախմար գրիչ՝ տարտամ եւ զնուաստ Ղուկաս մի՛ մոռանայք յիշել ի Տէր սրտի մտօք:

209ա Կատարեցաւ Գիրքն հինգերորդ, որ յաղագս շնորհաց եւ առաքինութեանց: Ձնուաստ Ղուկաս գծող յիշեա՛ առ Տէր ամէնողորմ:

244բ Ձնուաստ գծող Ղուկաս յիշեա՛ առ Տէր, յորժամ կարդաս:

267բ Ձբարի անուն եւ զմեծաշուք պատուական եւ զսրբասնունդ արիաջան քահանայն Քրիստոսի՝ զԹադէոս, որ բազում ըղձիւք եւ սիրատէնչ փափագմամբ ստացաւ զսայ յիշատակ եւ ի վայելս անձին իւրոյ, եւ յետ աստեացս գանձ անկապտելի եւ զաւակ ի Սիոն՝ արձան յաւիտենական ի սուրբ եկեղեցի, զոր ստացաւ զսա ի հալալ արդեանց եւ ի յանցաւոր մամոնայէ գանձ անհատանելի յերկինս, ի թվականի Հայկազեանս սեռի Պ եւ ե. (1356) ամի, ի յամսեանս Յունիս, ի գաւառս Արտազու, ընդ հովանեաւ սուրբ առաքելոյս Թադէոսի եւ աստուածամուխ Գեղարդեանս՝ Տեառն նիզակի, ի յառաջնորդութեան տեառն Տիրացուի արհիեպիսկոպոսի, ի գեղս, որ կոչի Մակու, ձեռամբ թարմատար եւ նուաստ գրչի՝ Ղուկասի, սոսկ անուն քահանայի եւ լոկ աշակերտ բանի:

Արդ, որք օգտիք ի սմանէ, յիշեցէ՛ք ի մեղսաքաւիչ, մաքրափայլ յաղօթս ձեր զվերոյ ասացեալ քահանայն՝ Թադէոս, եւ զիա՝ զՂուկաս գծող, աղաչեմ ի Տէր:

292ա Կատարեց[աւ] ///: Ձստաց[ող]/// զբարեպաշ[տ] /// յաղօթս ձեր /// ի հանդերձ[եալն] /// նուաստ եւ յե[տին] /// կրկին ///:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԴԱՅԻ

1. *1ա (ԺԹ. դ., նոտրգիր)*
Գիրքս այս կոչի Աստուածաբան,
Համառօտօղ տարագրական:
Ի յԱլբերթէ ասաց զայս բան,
Առ ի վարժում ներհմտական:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *5բ, 34ա, 162ա՝* սեւ թանաքով բոլորակ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ/ՂՈՒԿԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ/ՌՃԾԷ. *(1708)»:*

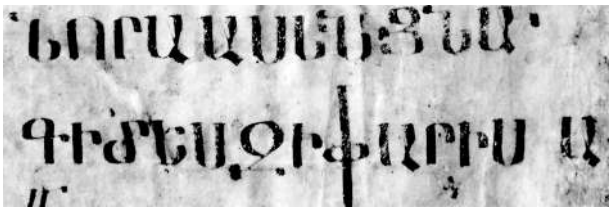
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝* սեւով շղագիր «Հ*ին* *42 (ջնջած, ուղղած՝ 69), Ձեռագիր Տաթեւի վ[անից], Ալբերտի Հաւաքումն Աստուածաբանական ճշմարտութեանց», պտկ-պհպ. Աա՝* սեւով «Տաթեւ, *69/3654», 1ա՝* սեւով շղագիր «Հաւաքումն Աստուածաբանական ճշմարտութեանց, *թարգ.՝* Յովհան Քոնեցի, *թվ. ՉՂԳ.-793-1344, գրչութիւնս՝ Պե.-805-1356», այլ թանաքով՝* «Մ[եսրոպ] *եպ[ի]ս[կոպոս]», 1գ՝* սեւով «*Թ. ՌԿՉ. (ջնջած, այնուհետեւ գրած ճիշտը) Պե. (1356) ի* Մակու», *Բ. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝* սեւով շղագիր «Ալբերտի *աստուածաբանութիւն (երկիցս), Պե.-1356»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Պտկ.-պհպ. Աա՝* սեւով, *1* տող նոտրգրով, *դժուարընկալելի «////ա որում եւ նրան ուզէլ ////ուկ ասյն», պտկ-պհպ. Աբ՝* սեւով տառեր «*ա-լ*», «*Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս՝ Աստուած ամենայնի», 1բ՝ «այս <այս> օր ան, ա-դ, ա (երիցս), լե 3»:*

3655
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 354 (թերթակալումը՝ սեւ թանաքով): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×11,5: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ զոյգ կապիչներով (դռնակը եւ կապիչները նորոգման ժամանակի). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Մատթէոսի: Ժ. դ.: Ա+Բ՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումով (Բբ+Աա եւ Բա+Աբ. պահպանուած 1-ին սիւնակը): Մագաղաթ 31,5×11 (տուելաները պահպանուած թերթինն են). երկսիւն (պահպանուած ամբողջական սիւնը՝ 15×8,5). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աա). տող՝ 19 (ամբողջական թերթինը). ունի լուսանցային համաբարբառ՝ Յոհաննէսի: Կարդալ. Բբ (հակառակ դիրհով, պահպանուած թերթի՝ մօտ 3 սմ լայնութեամբ հիմիր՝ ոչ ամբողջական բառերով, յաջորդիւ ընդգծած)՝ «///ո[ւէ զիս, եւ սիրտ



Նմուշ Աա

իւեանց հեռացեալ] **է յ**[ինէն: Ջուր պաշ]**տե**[ն զիս. ուսուցա]**ցեն** [վարդապետու]**թիւ**[ն՝ զմարդկան] **պատ**[ուիրեալս:] **Եւ կո**[չեցեալ առ ին]**քըն զ**[ժողովուրդսն՝] **ասէ ցն**[ոսա. Լուա]**ռո՛ւմ** [եւ ի միտ առէ՛ք]» (ԺԵ. 8-10), Աա՝ «Ոչ որ ինչ մտանէ ընդ բերան՝ պղծէ զմարդ, այլ որ ինչ ելանէ ի բերանոյ՝ այն պղծէ զմարդ: Յայնժամ մատուցեալ աշակերտացն նորա՝ ասեն ցնա. Գիտե՞ս՝ զի փարիսա///» (ԺԵ. 11-2), Բա (հակառակ դիրհով, պահպանուած թերթի՝ մօտ 3 սմ լայնութեամբ

հիմքը՝ ոչ ամբողջական բառերով, յաջորդիւ ընդգծած)՝ «///**առ** [ուտել՝ ոչ պղծէ զմ]**արդ**: [եւ ելեալ անտի Յիսուսի] **գն**[աց ի կողմանս Տի]**ւռ**[սի եւ Սիդովնի:] **եւ ահա՝** [կին մի բանան]**ացի ի** [սահմանաց ան]**տի ելոց**[ա՝ ելեալ,] **աղա**[ղակէր եւ ասէր. Ո]**ղոր**[մեա՛ ինձ, Տէ՛ր, ո]**րդի**» (Ժե. 20-2), Աբ՝ «[Դաւթի, դուս]տր իմ՝ չարաչար այսաւուր: եւ նա ոչ ետ նմա պատասխանի: եւ մատուցեալ աշակերտքն նորա՝ աղաչեին զնա եւ ասեին. Առնակեա՛ զնա՝ զի աղաղակէ զհետ մեր ///» (Ժե. 22-3):

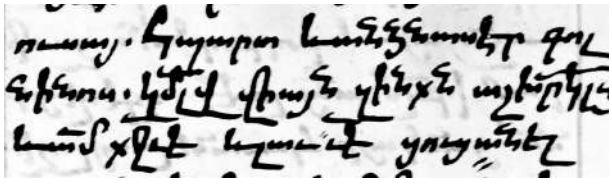
ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, թերթերի պատռուած մասերը ամրացուած-լրացուած այլ թղթով. կազմի հին կաշին ճեղուած, մաշուած, թեթեւակի վնասուած, եզրերի կաշին մաշուած-թափուած, վրան սնկային հիւանդութեան հետեւեր եւ ցեցի անցքեր, մէջքի կաշին խիստ մաշուած, ճաքճքուած, դռնակի կաշին եւ զոյգ կապիչներն ընկած, նորոգման ժամանակ փոխարինած նոր կաշուով, կազմի Ա. փեղկի տախտակը մասամբ ճեղքուած, Ա. եւ Բ. փեղկերի կազմաստառ-կտաւները աղտոտուած, մաշուած, խոնաւութիւնից գունափոխուած, պտոկ-պիպ-ներ Ա. եւ Բ.՝ գունափոխուած, խոնաւութիւնից ձեւափոխուած-կծկուած, պտոկ-պիպ. Ա.՝ վերին եզրը փոշուց սեւացած, պտոկ-պիպ. Բ.՝ պահպանուած մօտ 3 սմ լայնութեամբ հիմքը՝ ոչ ամբողջական բառերով (տե՛ս Պտոկ-պիպ.), լուսանցակողերը մաշուած, կարմիրը թափուած, տեղ-տեղ սեւացած. ձեռագրի բոլոր թերթերի վերին եզրերին անմաքուր ջրի եւ սնկային հիւանդութեան հետեւեր:

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԷ. դար

ՍՏԱՅՈՂ՝ Բարթողիմէոս վրդ.:

ԹԵՐԹ՝ 281 (թ. 1-281): ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԴ×12 (Ա 8, ԻԴ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (12×7,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 37ա). խորագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 18:



Նմուշ 37ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (գծանկարային) – ձակատազարդ՝ 1ա, 73ա, 194ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 1ա, 73ա, 194ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 1ա (պարզունակ), 73ա: Բաժանազարդ՝ 46բ: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

Ծնթ. 194ա՝ սկզբնատառերի տեղը բաց՝ յետոյ լրացնելու նպատակով:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, սնկային հիւանդութեան, իւղի, սեւ թանաքի, նաեւ սկզբի որոշ թերթերի առաք. լս-ներում անմաքուր ջրի հետեւեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, թանաքը թեթեւակի տարրալուծուած, մանրանկարները խոնաւութիւնից գունափոխուած, ձեռագրի թերթերը եզրահատուած (1ա՝ լուսանցազարդը վնասուած), 25ա՝ կանաչ թանաքի բծեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-281բ* [Հայոց պատմութիւն յերիս հատուածս, ասացեալ Մովսէսի Խորենացւոյ]

Տե՛ս ձեռ. 1863, 2ա-188ա: ա. 1/չիք: 2/1ա-72բ: բ. 1/չիք: 2/73ա-194ա: գ. 1/չիք: 2/194ա-281բ:

47բ առաք. լս. գրչից՝ «Իսկ Վատամս եւ Կար, յայլոց գրեցաք, եւ բնիկ ոչ գոյր», հմմտ. յաջորդիւ նշուած տպագիրը, էջ 62, տող 21 (տպագրում՝ «Վատամկար»):

Տե՛ս Մովսէս Խորենացի, Պատմութիւն հայոց, բնական բնագիրը եւ ներածութիւնը՝ Մ. Աբեղեանի եւ Ս. Յարութիւնեանի, Նմանահանութիւն, Երեւան, 1991 (ձեռագրիս մասին տե՛ս էջ ԽԴ., հմր 14 եւ էջ 404, հմր N):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

194ա (խորագրի վերջում) Աւգնեա՛յ, Մո՛ւրբ Հոգի:

281բ Մանաւանդ զստացող գրոցս /// ///պետն (ջնջած, այլ ձեռքով գրուած-յարմարեցուած՝ «Բարդողիմէոս վարդապետն») եւ զծնօղսն /// (ջնջած) [Տէր ողոր]մէածն (այլ ձեռքով վրան կրկին «Բարդուղ[ի]մէոս՞») Աստուած զինքն հաստատուն պահեսցէ ի սաղմոսերգութիւնն եւ յետ աստեացս ելանելոյ ընդ Դաւթի մարգարէին դասեսցէ, եւ նմա փառք յամենայն եղանակաց. ամէն: Թողութիւն շնորհեցէ՛ք ընթերցողք գրոցս, զի կարն մեր այս է:

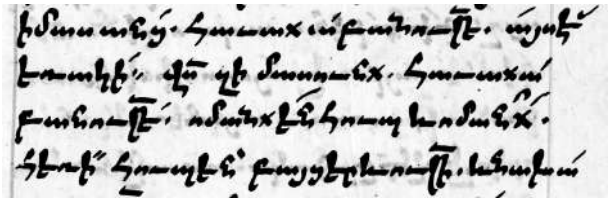
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *260ա՝ բոլորգիր «Ի[մ] Քրիստո՛ս, քո արեամբ եմ ///ն (ստ. լս-ի եզրահատումից վնասուած, դժուարընկալելի)»:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԺԷ. դար

ՍՏԱՅՈՂ՝ Դաւիթ րաբունապետ:

ԹԵՐԹ՝ 73 (թ. 282-354). չգրուած՝ 343բ-4ա, 354աբ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ջ×12 (Ա 11)+2: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, նարնջիով սահմանագծուած (12×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 284ա). խորագիրք՝ կարմիր (282ա, 339ա՝ նաեւ կապոյտ, վարդագոյն, նարնջի): ՏՈՂ՝ 20:



Նմուշ 284ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (գծանկարային) – ճակատազարդ՝ 282ա: Ձարդագիր՝ թոչնագիր՝ 282ա: Գոյն՝ սեւ:

Ծնթ. 339ա եւ 347ա՝ ճակատազարդի եւ սկզբնատառերի տեղը բաց՝ յետոյ լրացնելու նպատակով:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, սնկային հիւանդութեան, իւղի, սեւ թանաքի հետքեր, գրաղաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, թանաքը խոնաւութիւնից տարբալուծուած, յաճախ արտատպուած դարձերեսին, մանրանկարները խոնաւութիւնից գունափոխուած, ձեռագրի վերջը թերի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *282ա-352բ* [Բարթուղիմէոս Մարաղացի-Բոլոնիացի] Համառօտ հաւաքումն եւ յոյժ օգտակար ի Դիալէթիկայն, որ է Տրամաբանութիւն, կարգեալ եւ թարգմանեալ ձեռամբ Բարդուղիմէոսի եպիսկոպոսի

Տե՛ս ձեռ. 69, 266ա-337բ: ա/282ա-338բ: բ/339ա-52բ (343ա՝ որոշ հատուած եւ 343բ-4ա՝ տեղը բաց՝ յետոյ լրացնելու նպատակով՝ 343ա «...ամենայն մարդ է կենդանի, ամենայն մարդ է ծիծաղական, ապա ուրեմն ոմն ծիծաղական է կենդանի///», 344բ «/// Իսկ շարադասումն երեք կերպիւ լինի որպէս ասացաւ...». հմմտ. ձեռ. 69, 300բ-1բ, վերջը՝ թափուած. 337բ «...Ամենայն քար է կենդանի, իսկ եզրակացութիւնս այս հակակայի փոք///». հմմտ. ձեռ. 69, 305բ): գ-ղ/չիք:

Տե՛ս Ս. Առեւշատեան, Բարդուղիմէոս Բոլոնիացու հայկական ժառանգութիւնը, Երեւան, 2014, էջ 23:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. *353ա (ժէ. դարի վերջ, նոտրգիր)* [Տաղ] – *(սկ.) /// ախորժակ կամօք, ախորժակ, վա՛յ: / Արդ, որ մահուան օրըն հասնու, յո՞ փախեաց գերիս, յո՞ թաքեայց... Ո՜հ, թշուառ անձինս, ո՛հ հիքոյս, վա՛յ եւ եղ՛:*

2. *353բ (ԺԲ. դ., նոտրգիր)* [Տաղ Յարութեան Գրիգորի Նարեկացւոյ. *տե՛ս ձեռ. 6998, 46ա*] – *Հաւիկ մի պայծառ տեսա աննման, / Ի յայն քառաթեւին աննըման... Զիարս ամենեցուն յայտնել կամիմ, աննմա՛ն:*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԴ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1228-1231 եւ Գրիգոր Նարեկացի, Տաղեր եւ գանձեր, աշխ. Ա. Քեոշկերեանի, Երեւան, 1981, էջ 237-243 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

338բ Վաղճան եւ աւարտ Դիալէթիկայիս, որ ասի ճարտասանութիւն՝ ըստ մերում բարբառոյ: Եւ է սայ յիշատակ յինէն առ Դաւիթ րաբունապետն, ամենավսեմականի հոգւոյն ընդունարան եւ այր ցանկալի յօրուրս այսոսիկ, որոյ աղօթից նպաստութիւն հիքոյս, տէրունի հասցէ, վասն զի կարի կարօտիմ, նայ եւ ի յապագայի վայելողացդ հայցեմ յիշել զիս առ Տէր. ամէն: Ահո՛, ահո՛:

ԳՐՉԱՓՈՐՉ *353ա՝ անկապակից տառեր «Մաէուա»:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

(գրուած ի մի կազմելուց յետոյ)

1. 1ա (ԺԹ. դ., շղագիր, բոլոր յիշատակարանների վրայ ջնջագծեր) Թվ[ին] [Ռ]Ա. (1552) ի* Նախիջեւան, Մեսրոպ *քահանայ:*

* Ծնթ. Թուականի գրութեան սխալ:

281բ Թվ[ին] ՌԱ. (1552):

282ա Թվ[ին] ՌԱ. (1552):

335բ Թվին ՌԱ. (1552) ի Նախիջեւան *քաղաքի, ի* Մեսրովբ *քահանայէ:*

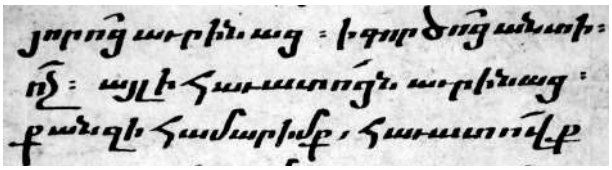
ՆՇՈՒՄ՝ *Մէջքին սոսնձած թղթին՝ շղագրով «Մովսէս/ [Խո]րենացի/ [եւ] Տրամաբա/նութիւն», այլ թանաքով «ԺԷ. [դար]», Ա. փեղկին սոսնձած թղթին՝ շղագրով «Հմր 55 (վրան՝ ջնջագիծ) 70,/ [Հայ]ոց պատմութիւն,/* [Մ]ովսէս/ *Խորենացի/ եւ/ Տրամաբանութիւն», պտռկ-պհպ. Մ սեւով «Տաթեւ, 70/3655», 1ա՝ կապոյտով «ԺԷ. [դար], Մ*[եսրոպ] *եպ[ի]ս[կոպոս]», սեւով «352 թերթ»:*

3656
ԹՈՒՂԹՔ ՊՕՂՈՍԻ

ԺԴ. դար

ԳՐԻՉ՝ Ստեփանոս:

ԹԵՐԹ՝ 217+2. (կրկն.՝ բ. 112, 114). չգրուած՝ 179ա-80բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԹ×8 (Ա. 5, ԺԴ, ԻԹ 7, ԺԷ, ԺԹ, ԻԱ, ԻԳ 6): ՆԻԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13×8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 10ա). խոռագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 17: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն



Նմուշ 10ա

դրոշմազարդ կաշի, մէջբը եւ եզրերը սեւ կաշի (նորոգման ժամանակի). միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ (նորոգման ժամանակի): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Դ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ (նորոգման ժամանակի), մասն կազմաստառի:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Աւետարան Յովհաննու: Թ.-ժ. դդ.: ԲԳ (վջ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումներով եւ ընդլայնակի ծալումով (բնագիրը կտրած, 2րդ սիւնակից պահպանուած 2 սմ լայնի): Մագաղաթ 21,5×15 (տուելաները պահպանուած թերթինն են). երկսիւն (21,5×14). բոլորգիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Գա). տող՝ 12: Կարդալ. Գա-Բբ՝ «///զի յորժամ լինիցի՝ հաւատասջիհ եթէ ես եմ... զայն, որ առաքեացն զիս: Ջայս իբրեւ աս///» (ԺԳ. 19-21):



Նմուշ Գա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 1ա, 45բ, 89բ, 116բ, 131բ, 144ա, 154ա, 163բ, 178ա, 214բ: Լսային՝ Պաւղոս (միայն դէմքը)՝ 108բ: Լուսանցազարդ՝ վարդեակ՝ 157ա, անորոշ պատկեր՝ 214բ (լուսանցակողերի եզրահատման պատճառով վնասուած): Ջարդագիր՝ հանգուցագիր (նաեւ մարդադէմ՝ 202բ), թոչնագիր՝ 214բ, կենդանական՝ 1ա, թոչուն եւ ձուկ՝ 144ա: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած (Ի. դար), թերթերի պատռուած հատուածները այլ թղթով ամրացուած-լրացուած (բնագիրը՝ մասամբ վնասուած, հետագայում այլ ձեռքերով տեղ-տեղ ընդօրինակուած-լրացուած). կազմի հին կաշին մաշուած, վնասուած, ճեղուած, գունաթափուած, փեղկերը խոնաւութիւնից կորացած, մէջբը եւ եզրերը այլ կաշուով նորոգուած, Ա. փեղկի եզրերի՝ նորոգման ժամանակի կաշին խոնաւութիւնից մասամբ անջատուած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած, լուսանցակողերը եզրահատուած, մանրանկարները տեղ-տեղ վնասուած. պտոկ-պիպ-ները եզրահատուած, բնագիրը 1 սիւնակի չափով կտրած, 2րդ սիւնակից պահպանուած 2 սմ լայնութեամբ մաս (տե՛ս Բովանդակութիւն), գունաթափուած, խոնաւութիւնից թեթեւակի կծկուած եւ ձեւափոխուած, աղտոտուած, Բա եւ Գբ էջերը լուացուած, անընթեռնելի, պտոկ-պիպ. Բ., Գ.՝ պատռուածք-անցքեր. թերթերին խոնաւութեան եւ գործածութեան հետեւանքով զանազան բծեր, խոնաւութիւնից գրադաշտը գունափոխուած, սեւացած, աղտոտուած, տեղ-տեղ վնասուած, առանձին բառեր եւ պարբերութիւններ եղծուած, թանաքը եւ մանրանկարների ներկերը մասամբ թափուած, մանրանկարները դժգունած, մասնակի վնասուած, թերթերի արտք. լս-ներին անմաքուր ջրի լայն հետքեր, 107ա-8բ՝ կապոյտ թանաքի բծեր, թ. 114գդ, 115՝ հիմքից անջատ, թ. 199՝ պատռուածք-անցք, պրակներից առանձին թերթեր ընկած, թ. 108-9ի, 122-3ի, 128-9ի, 150-1ի, 156-7ի, 164-5ի, 170-1ի միջեւ 1ական, իսկ թ. 142-3ի միջեւ 2ական թերթ ընկած, թ. 181ից առաջ 2 թերթ ընկած, հետագայի նորոգման ժամանակ փոխարէնը մուծուած 2 չգրուած թերթ, նորոգման ժամանակ որոշ թերթեր տեղերով շփոթուած, ԺՋ. պրակի մէջ թ. 118 եւ 119 տեղադրած սխալ, համապատասխանաբար թ. 114դ-ից եւ 121ից յետոյ, կարդալ ըստ թերթակալման յաջորդականութեան՝ թ. 115-22, թ. 178ը սխալ տեղադրած, կարդալ թ. 170ից յետոյ. ճիշտ է հետեւեալ հերթականութիւնը՝ թ. 1-170, 178, 171-7, 181-217:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-217բ* [Թուղթ Պօղոսի առաքելոյն]

ա. Առ Հռոմայեցիս – Թղթ. *1ա-44ա:*

Ծնթ. 30բ՝ արտ. լս. այլ ձեռքով բնագրային լրացում:

բ. Առ Կորնթացիս Ա. – Գլ. *44ա-5բ:* Թղթ. *45բ-88ա:*

գ. Առ Կորնթացիս Բ. – Գլ. *88ա-9ա:* Թղթ. *89բ-115բ (նիւթը՝ թերի. 108բ «...Որ կարծեն զմեզ [եթ]է ըստ մարմնոյ գնայցեմք ///» 109ա «/// զանձինս մեր ոմանց, որ զանձինս իւրեանց ձեզ ընծայեցուցանեն...»):*

Ծնթ. Թ. 108-9ի միջեւ 1 թերթ ընկած:

դ. Առ Գաղատացիս – Գլ. *115բ-6բ:* Թղթ. *116բ-30բ (նիւթը՝ թերի. 122բ «...Զի որ միանգամ ի գործոց աւրհնացն են. ընդ անիծիւք են///» 123ա «///եդան, ոչ կարեն խախտել առ [ի խա]փանելոյ զաւետիսն...», 128բ «...Զի յայտնի են գործք մարմնոյ. այս///» 129ա «///զգոյշ լինիցիք անձանց, զի մի՛ եւ դուք փորձիցիք...»):*

Ծնթ. Թ. 122-3ի եւ 128-9ի միջեւ 1ական թերթ ընկած:

ե. Առ Եփեսացիս – Գլ. *130բ-1ա:* Թղթ. *131բ-43բ (նիւթը՝ թերի. 142բ «... Զի անդամք եմք մարմնոյ նորա, ի մարմնոյ նորա եւ/// 143ա «///անակի հոգւով: եւ ի նոյն տքն[ե]սջիք ամենայն ժուժկալութեամբ...»):*

Ծնթ. Թ. 142-3ի միջեւ 2 թերթ ընկած:

զ. Առ Փիլիպեցիս – Գլ. *143բ-4ա:* Թղթ. *144ա-53ա (նիւթը՝ թերի. 150բ «...եւ ոչ եթէ զիմ արդարութիւն ինչ, որ յաւրինաց անտի է ունիցիմ, այլ///» 151ա «///ին ակն ունիմք՝ Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի, որ նորոգեսցէ զմարմին խոնարհութեան...»):*

Ծնթ. Թ. 150-1ի միջեւ 1 թերթ ընկած:

է. Առ Կողոսացիս – Գլ. *153ա-4ա:* Թղթ. *154ա-62բ (նիւթը՝ թերի. 156բ «...որ այժմ յայտնեցաւ սրբոց իւրոց: Որոց կամեցաւ Աստուած ցուց///» 157ա «/// Զգոյշ լերո՛ւք, մի՛ ոք իցէ, որ զձեզ կողոպտիցէ ճարտարմտութեամբ...»):*

Ծնթ. Թ. 156-7ի միջեւ 1 թերթ ընկած:

ը. Առ Թեսաղոնիկեցիս Ա. – *Գլ. 162բ-3ա: Թղթ. 163բ-70բ. (նիւթը՝ թերի, վերջը՝ թափուած. 164բ «...Դուք ինքնին գիտէք, եղբա՛րք, զմուտն մեր առ ձեզ, զի ոչ ընդունայն ինչ եղեւ. այլ/// 165ա «///ոգդ եղեաք. որպէս եւ գիտէք իսկ, զի զիւրաքանչիւր ոք ի ձէնջ...», 170բ «...Զամենայն ինչ փորձեցէք, զբարին ընկալ///»):*

Ծնթ. Թ. 164-5ի եւ 170-1ի միջեւ 1ական թերթ ընկած:

թ. Առ Թեսաղոնիկեցիս Բ. – *Թղթ. 178աբ, 171ա-5ա:*

ժ. Առ Եբրայեցիս – *175ա-6ա* [Սրբոյն Եւթաղեա Պատճառ Եբրաեցւոց թղթոյն. *հմմտ. ձեռ. 1879, 343ա] – Եբրայեցւոց թուղթն թուի թէ չիցէ Պաւղոսի գրեալ... Գլ. 176ա-7բ: Թղթ. 181ա-213ա (սկիզբը թերի՝ «///յ ի Տեառնէ. եւ ի ձեռն այնոցիկ որ լուանն՝ ի մեզ հաստատեցաւ...»):*

Ծնթ. Թ. 181ից առաջ 2 թերթ ընկած, հետագայի նորոգման ժամանակ փոխարէնը մուծուած 2 չգրուած թերթ:

ժա. Առ Տիմոթէոս Ա. – *Գլ. 213ա-4բ: Թղթ. 214բ-7բ (վերջը՝ թափուած. 217բ «...կին մարդ՝ [ցած]ութեամբ ուսցի, ամենայն հնազան[դութեամբ]: Այլ ուսուցանել կնոջ///»):*

Բնագրերի խոռագրերը նշուած ստ. լս-ներում:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1ա Աւգնեա՛, Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս, ///ա ծառայիս քո եւ հասո՛յ յաւարտ /// (ջնջուած):

80ա Ջմեղուցե[ա]լ գծողս աղաչեմ յիշել:

89ա Ջդառն մեղուցե[ա]լ գծողս յիշեա՛յ, ի մեղաց թողութիւն աղաչեմ զձեզ, որք ընթեռն///(ջնջուած):

89բ Աւ[գ]նեա՛յ, Տէ՛ր Յիսուս, տակաւ ծառայիս քո:

96ա Աղաչեմ, յիշե[ա՛] զբազմայմեզ գծողս սորա ի մեղաց թողութիւն:

99բ Ջմեղուցեալ եւ զանարժան գծողս սորա յիշեա՛յ ի մեղաց թողութիւն. եւ զծնողն իմ՝ աղաչեմ:

116բ Ջտառապեալ ոգի զգրող սորին եւ զծնողն իմ աղաչեմ յիշելով, ո՛հ սրբասէրքդ, որք ընթեռնոյքդ, եւ դուք յիշե[ա]լ լիջիք ի Քրիստոսէ. ամէն:

116բ Աւգնեա՛յ, Տէ՛ր Յիսուս, տակաւ ծառայիս:

131ա Ո՛վ մանկունքդ սուրբ եկեղեցւոյ, որք հանդիպիք սորբ կտակիս եւ ընթեռնոյք, ի մեղաց թողութիւնն յիշեցէ՛ք զեղկելիս եւ զբազմամեղ գծող սորայ՝ զՍտեփանոս, եւ զծնաւղն իմ, եւ զեղբայրն իմ՝ զՍարգիս միայնակեաց, եւ զամենայն արեան մերձաւորսն իմ, եւ զամենայն երախտաւորսն իմ, եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերմէ, որ է աւրհնեալ յաւ[իտեանս]. ամէն:

131բ Աւգնեա՛, Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս, տակաւ ծառայիս քո եւ հասո՛յ ի յաւարտումն:

144ա Աւգնեա՛յ, Տէ՛ր Յիսուս:

191ա Ջմեղուցե[ա]լս յի/// (ջնջուած):

202ա Ջմեղուցե[ա]լս յիշեա՛յ, աղաչեմք (ջնջուած):

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *52բ սեւ թանաքով բոլորակ՝ գրութիւնը՝ շրջանաձեւ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ԳՐԻԳ[ՈՐ ՎԱ]ՐԴԱՊԵՏ ///», 116բ սեւ թանաքով բոլորակ՝ գրեթէ անընթեռնելի «///Ա/ՏՈՒՐ»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած մոխրագոյն կտաւին՝ «3656», 1ա՝ «Տաթեւ, 74/3656», «ԺԴ. Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Պտղ.-պհպ. բա՝ տառեր «ա-է (բազմիցս)»:*

3657
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 5 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 273: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,5: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ բաց կապոյտ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մասամբ նորոգուած, թերթահամարները փոխուած (Ի. դ.). կազմի կաշին մաշուած, վնասուած, ճեռնուած, մասամբ գունաթափուած, տեղ-տեղ պատռուած-թափուած, եզրերի կաշին մաշուած-թափուած, մէջքի վերին եւ ստորին հիմերի կաշին պատռուած-ընկած՝ կարի թելերը բաց, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած՝ Բ. փեղկի կազմաստառին մնում է վերին կապիչի հիմ-շարունակութիւնը, Ա. փեղկի միջուկ-տախտակը ճեղքուած, Ա. եւ Բ. փեղկերի կազմաստառները խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից աղտոտուած, մաշուած, գունափոխուած, առկայ են նախկինում փակցուած պտոկ-պհպ-ների գրութիւնների արտատպութիւնները՝ բոլորգիծ երկաթագիր. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, հազիւ նշմարելի, մասամբ սեւացած:

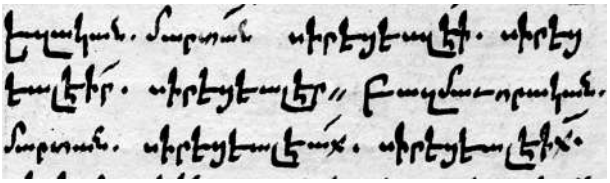
ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.

ՌՃԻԹ. – 1680

ԳՐԻՉ՝ Տէր Աւետիս (՞): ՍՏԱՑՈՂ՝ Սարգիս Եւդոկիացի:

ԹԵՐԹ՝ 18 (թ. 1-18). չգրուած՝ 18բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Բ×10 (Բ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ աստղ եւ Լուսին: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×6,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 10ա). խոռագիրք՝ կարմիր եւ մանուշակագոյն: ՏՈՂ՝ 19-20:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (գծանկարային, յաճախ պարզունակ) – Զարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 1ա, 3ա, 6բ,



Նմուշ 10ա

14բ, 16աբ, թուչնագիր՝ 11ա: Գոյներ՝ կարմիր, մանուշակագոյն, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր, արտ. լս-ներին անմաքուր ջրի հետքեր. գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, թ. 11-8՝ հիմիից անջատուած, թ. 2-13՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-18ա* Սահմանք հերականութեան *(հմմտ. ձեռ. 2275, 10ա-94ա)* – *Քերականութիւն է արուեստ գործական բնականաբար ասական եւ գրական: եւ մասունքն նոր չորք՝ Գիր, Վանկ, Բառ, Բան:*

ա. *1ա-2ա* Յաղագս տառի – *Գիր է յօգաւոր ձայնի նուազատ մասն... եւ նոյնք ի սոցանէ՝ ղ, մ, ն, ր:*

բ. *2աբ* Յաղագս վանկի – *Վանկ է ձայն կատարեալ բաղկացեալ... եւ բնութեամբ, որք երկատեսական, որ գոն ընկալան:*

գ. *2բ* Յաղագս բառի – *Բառ է ձայն բաղկեալ ի վանկից եւ մասն բանի... այլ ոչ է բան, որ գոն է՛ է՝ մի գիր, մի վանգ եւ մի բառ:*

դ. *2բ* Յաղագս բանի – *Բան է շարադրութիւն բառից... դերանուն, նախադրութիւն, առբայ, շաղկապ:*

ե. *2բ-6բ* Յաղագս անուան – *Անուն է մասն բանի հոլովական թարց ամանակի եւ դիմաց... նախադաս նուիւն միայն, որ իւր՛ ըն յոքնական հոլովոն, վասն այն նորդիս գրեցաք:*

զ. *6բ-11ա* Յաղագս բայի – *Բայ է բառ հոլովական ընդունական ամանակաց եւ դիմաց... միայն յոքնական առնէ, որ զան զանօթան բեկոտեմք:*

է. *11ա-2ա* Յաղագս ընդունելութեան – *Ընդունելութիւն է բառ հոլովական, ընդունական ամանակաց առանց դիմաց... խփեցելով կոչեցելով, որք են յոյժ հեռի ի միմեանց:*

ը. *12աբ* Յաղագս յօդի – *[յ]օդ է մասն նուազատ բանի անհոլով... որ գոն՝ եղբայրս, եղբայրդ, եղբայրն:*

թ. *12բ-4բ* Յաղագս դերանուան – *[Դ]երանուն է բառ հոլովական, ընդունական դիմաց, թարց ամանակի... իւրաքանչիւր այլ եւ հոլովին սոքա որպէս անունն:*

ժ. *14բ-6ա* Յաղագս նախադրութեան – *Նախադրութիւն է բառ անհոլով, որ նախադրի ի մասունս բանի... առոգանութիւն, յիախնդրութիւն, ստուգաբանութիւն:*

ժա. *16աբ* Յաղագս առոգանութեան – *Առոգանութիւնք են տասն՝ Շեշտ, Բութ... Վերջակէտն զկատարումն տրամախոհութեան ցուցանէ:*

ժբ. *16բ-7բ* Յաղագս յիախնդրութեանն – *Իսկական անուանք ուղղականք ոչ առնուն... Շաղկապիցն ոչ է պիտոյ յի, որզան՝ ապա, ապա ուրեմն:*

ժգ. *17բ-8ա* Յաղագս ըստուգաբանութեան – *Ըստուգաբանութիւն է, որ յաղագս հոլովմանցն, եւ է, որ յաղագս բառից... Իսկ ըստ քերթողութեան՝ կամ ըստ ձայնին լինի կամ ըստ իրին, ըստ ձայնին՝ որպէս ճնճղուկ, ըստ իրին՝ որպէս սապատ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

18ա Գիրքս այս ումեմն սրբազանի,
երջանկափառ կրօնաւորի՝
Սարգիս *անուն* Պարոնտիրի,
Արփիաշնորհ այցելուի:
Ի թուականիս Հայոց մեծի՝
Շող *բառս նըշան քեզ յայտնեսցի,*
կենըն *պատուով ի բաց դիցի,*
Այբն *ընդ նըմին բարձեալ լիցի (1680):*

Ծնթ. Թուագումար ծածկագրութիւն է՝ ՇՈՂ՝ 500+600+90=1190 – Կ՝ 60+Ա՝ 1=1129+551=1680): Տե՛ս Ա. Աբրահամեան, Հայկական ծածկագրութիւն, Երեւան, 1978, էջ 246:

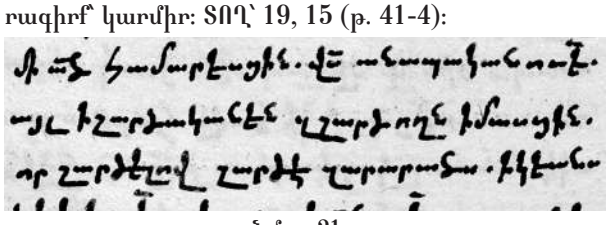
18բ եա՝ տէր Աւետիս գր[իչ]:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *15ա՝ սեւով «Սրբոյ Աւետարանիս», 15բ՝ սեւով, հակառակ դիրքով՝ գլխիվայր «Պատկարանօք յինն Ադա|16ա|մայ ոն է աջ յարա աաա», 16բ՝ սեւով խզբզոցներ:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 26 (թ. 19-44): ՊՐԱԿ՝ Ա-Բ×12+2: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 21ա). խոռագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 19, 15 (թ. 41-4):



Նմուշ 21ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ձարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 37ա (գծանկարային), թուչնագիր՝ 41ա: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, մանուշակագոյն, մոխրագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր, արտ. լս-ներին անմաքուր ջրի հետքեր. գրադաշտը

տեղ-տեղ աղտոտուած, լուացուած, մանրանկարը (41ա) դրոշմուած հանդիպակաց էջին, թ. 19-29, 31, 42՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *19ա-40բ* [Աշխարհացոյց]

ա. *19ա-37ա* [Վարդանայ Արեւելցւոյ Աշխարհացոյց]. [Այս է աշ]խար[հ]ացոյցն կարգաւ ամենայն

Տե՛ս ձեռ. 20, 251ա-7ա: ա/19ա-21ա: բ/21ա-2բ: գ/22բ-31բ (գրչից չառանձնացուած): դ/31բ-7ա (վերջը՝ Հմր 20 ձեռագրի համեմատ յաւելեալ «...ոչ կամեցայ գրել զամենայն: Էրտացոց անապատն ի Հինդիստան է, Սինիֆաթան քաղաքն Յովասափուն է՝ է. տակ պարիսպ ունի, ամէն պարիսպի միջու լանքն ճՌ. (100000) ոտն է, ընդամէնն՝ էճՌ. (700000)»):

Տե՛ս Աշխարհացոյց Վարդանայ վարդապետի, աշխ. Հ. Պէրպէրեանի, Բարիզ, 1960 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ):

Ստ. լս-ներում գրչի ձեռով բնագրային համաոստումներ՝ հիմնականում եկեղեցիների, վանքերի, հաղարների անուններ՝ 24ա «Խոր վիրապ», 26ա «Սուրբ Սարգիս», 29ա «Ուրհայ է» եւ այլն:

բ. *37բ* [Անուանի հաղարաց] Այլում տեղոջէ այս բանս կարգաւ ասացեալ եւ սահմանեալ – *Դըւին քաղաք ի Նախչուանայ յարեւմտից կողմ է... Հացունեաց գաւառն է, Բասեն է: Անձեւացոց, որ է Քարապահն:*

գ. *38ա-40ա* Յաղագս է. բաժին աշխարհին, որ իմանաս, թէ որպէ՞ս կամ որչա՞փ են երկայն կամ լայնն, եւ կամ զի՞նչ կերպ մարդիկք բնակեալ են – *Առաջին բաժին աշխարհիս բնակեալ են մարդիկք գիշատեսիլք... եւ այս երկրածինքն, զոր ստեղծեաց Աստուած, եւ փա՛ռք յաւիտեան. ամէն:*

դ. *40բ* [Մղոնաչափ. *տե՛ս ձեռ. 1127, 230բ-1բ*]* – *Ահա կատարեցան ամենայն տիեզերք աշխարհի եւ պատմութիւնք աստուածախօսից... ի յովկիանոս, ծովն ծանօթ:*

– *40բ* Յիշատակարան նախագաղափար օրինակի – *Այս քեզ ընծայ յինէն ի Պորփիւրի ներածութենէն, Գեղգեղիոյ մողանական գրամարտիկոս տառիցն եւ բազմավէտ պատմութենէն պապայ Ազէկսանդրացոց. ո՛ղջ լերուք ի Տէր:*

* Տե՛ս Մ. Խաչատրեան, Հռոմէական աշխարհաարտէզը եւ հայկական մղոնաչափը, Բնագիտութեան եւ տեխնիկայի պատմութիւնը Հայաստանում, Երեւան, 1967, Հմր 4, էջ 111-128 (Նախագաղափար օրինակի յիշատակարանի տարընթերցումների մասին աւելի մանրամասն տե՛ս էջ 121):

Բ. *41ա-4բ* Մեկնութիւն վասն խաչին եւ վասն է. խօսից Տեառն Քրիստոսի – *Եւ գիտելի է, զի Դ. յազգ փայտ էր խաչին... պատառել եւ այտնել խոստովանութեամբ եւ Քրիստոսի փա՛ռք. յաւիտեանս:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *30ա*՝ սեւով գրութիւն, հետագայում ջնջած «[թ]/// գ///օէ դբ», *41ա*՝ սեւով «Մեկնութիւն վասն խաչին եւ վասն է. խօսից», *43բ*՝ սեւով «բեմք»:

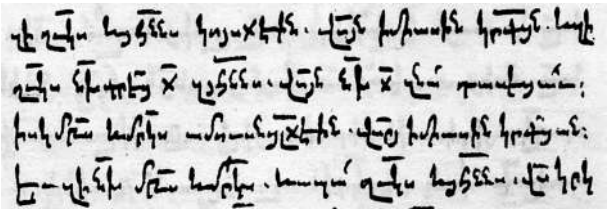
ՁԵՌԱԳԻՐ Գ.

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ՌՃԻԶ. – 1677

ԳՐԻՉ, ՍՏԱՅՈՂ՝ Սարգիս եպս. Եւդոկիացի:

ԹԵՐԹ՝ 153 (թ. 45-197). չգրուած՝ 45աբ, 178աբ, 190ա-2բ, 197բ: ՊՐԱԿ՝ 2+Ա.-ԺԱ×12 (Ա. 9, ԺԱ. 12+12)*+1-2×6 (1՝ 4): ՆԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով, թ. 45-6, 167-78՝ այլ թուղթ. լուսագծերով, թ. 188-91՝ հաստ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (ամուշ՝ 47ա). խորագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 19:

* Ծնթ. Բ. պրակի վերջին թերթն ընկած, հետագայում տեղն առանձին թուղթ մուծուած եւ լրացուած բովանդակութիւնը (թ. 67), նոյն ձեռով 1 պրակ թուղթ (12-ական, թ. 167-78) առանձին մուծուած ԺԱ պրակի մէջ (թ. 166-79ի միջեւ), ըստ գրչի ցուցումի՝ պակաս մասերն այլ ձեռագրից ընդօրինակուած-լրացուած:



Նմուշ 47ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (գծանկարային) – Ձարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 180բ: Գոյն՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան հետեւեր, արտ. լս-ներին անմաքուր ջրի լայն հետեւեր. գրաղաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, գրչափորձերի եւ նկարափորձերի թանաքը արտատպուած հանդիպակաց էջերին, թ. 102 արտ. լս-ը, իսկ թ. 109՝ ստ. լս-ը պատռուած, թ. 141՝ ստ. լս-ը պատռուած-ընկած, թ. 154-70՝ ստ. անկիւնները մկնկեր, մասամբ նորոգուած եւ վերականգնուած, մի շարք թերթեր հետագայում յաւելուած՝ թ. 45, 46, 67, 167-78, 188-91 (ԺԸ. դ., տե՛ս Պրակ):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *46ա-180ա* Նուաստ եւ յետին աշակերտ Մատթէոս եռամեծին Յոհաննու եւ Գրիգորի աշխատասիրացն, արարեալ Հաւաումն բանից Աւետարանին Ղուկասու եւ Քարոզի յոլովի ի վայելումն մանկանց Հայաստանեաց եկեղեցւոյ

Տե՛ս ձեռ. 2519, 4ա-74ա: Յանկ/174բ-7բ (վջ.՝ յաւելեալ. 22. Քսան Բ. ճառ. Տօն Համբարձման... գոցես ի Հարց-

մանց գրքոյ ՃՄԸ. համարն)։ ա/46ա-8ա։ բ/48ա-52բ։ գ/52բ-9ա։ դ/59ա-62բ։ ե/62բ-6ա։ զ/66ա-72բ։ է/72բ-9ա։ ը/79ա-85ա։ թ/85ա-90բ։ ժ/90բ-3ա։ ժա/93ա-7բ։ ժբ/97բ-101բ։ ժգ/101բ-9բ։ ժդ/109բ-16բ։ ժե/116բ-28ա։ ժզ/128ա-35ա։ ժէ/135ա-43բ։ ժը/143բ-9ա։ ժթ/149ա-56ա։ ի/156ա-64ա։ իա/164ա-6բ, 179ա. (վերջնամասը կրկն.՝ էջ 167ա, մուծուած թղթի վրայ, յարմարեցուած նախորդ էջին)։ իբ/167ա-74բ (մուծուած թերթերի վրայ)։ իգ/չիք։ Յիշատակարան հեղինակի/179ա-80ա։*

* Ծնթ. 179ա՝ գրչից «Այս մէջն չէ, Ա. գլխաւոր բան պակաս է, որ վասն Համբարձմանն Տեառն. եւ համբարձեալ զնեռն իւր աւրհնեաց զնոսա եւ եղեւ աւրհնելն նորա մեկնեցաւ ի նոցանէ եւ վերանայր յերկինս։ Ո՛վ եղբարք, օրինակն էր այսպէս պակաս, եթէ կամի[ս] զՔարոզգիրքն տե՛ս (աւելի ուշ ձեռագրի նշուած պակաս մասի համար թ. 166-79ի միջեւ մուծուած առանձին թերթեր՝ 167-78, վրան ընդօրինակուած-լրացուած բովանդակութիւնը, նոյն ձեռքով առանձին թուղթ մուծուած նաեւ նիւթի թերի սկիզբը լրացնելու նպատակով՝ թ. 45-6, ամբողջ շարադրանքին զուգահեռ առաք. լս-ներում աւելացնողի ձեռքով սրբագրում-յաւելումներ՝ 95բ, 128բ եւ այլուր)»։

Բ. *180բ-9բ* Բանիւ առակաւոր, զոր ասացեալ է Բարուախօսն. Զբարս իւրաքանչիւր անասնոցն ինդել, արտասահմանեալ ունի յինքեան տառս եւ զանազան կերպարանօք նշանակէ զոմանս գերազանցեալ եւ զոմանս ստորանկեալ սանդարամետականացն. եւ է վասն այսոցիկ *(հմմտ. ձեռ. 466, 192բ-204բ)*

ա. *180բ-1բ եկեսցուք ասել վասն առիւծին... եւ ապա բարւոք ասաց Յակոբ՝ կորիւն առիւծու Յուդայ։*

բ. *181բ-2բ Վասն նահատակելոց, որ ոչ հանիցեն զառաքինութիւնն ի գլուխ։ է երէ ինչ ու թուխ փոքրագազան... եւ ի փորձութիւն մտին վասն կանանց։*

գ. *182բ է գազան ինչ ի ծովի, որ կոչի սղոց... որ իբրեւ զալիս ծովու տատանիցին։*

դ. *182բ-3բ է թռչուն ինչ, որ կոչի քարադրոս... վերացաւ ի խաչն եւ գերեաց զգերութիւն։*

ե. *183բ Դաւիթ ասէ. եղէ ես որպէս հաւալասան յանապատի... եւ զջուրն ի լուսաւոր մկրտութիւն եւ թողութիւն ապաշխարութեան։*

Ծնթ. Նոյն սրբագրողի ձեռքով լրացում. «հաւալուսան ի ճեղոյն արիւն ի վերայ ձագուցն տկարանայ, մինչ զի ոչ կարէ կերակրիլ, յոր ձագուց կերակրի պահեսցէ զնա, եւ զայլսն՝ բարձիթողի»։

զ. *183բ-4ա Զբուէ ասեն, թէ զգիշերն խիստ սիրէ... զի ըստ ամենայնի ամենայն եղեւ, զի զամենեսին կեցուցչէ։*

է. *184աբ Դաւիթ ասէ. Նորոգեսցէ որպէս արծուոյ զմանկութիւն քո... եւ զգենուցուս զնորս, զոր ըստ պատկերի Աստուծոյ հաստատեցաւ բարեաւ եւ օգուտ։*

ը. *184բ-5ա Տէր մեր՝ Յիսուս Քրիստոս ասէ. Իշխանութիւն ունիմ դնել զանձն իմ եւ իշխանութիւն ունիմ միուս անգամ՛ եւ հրէայքն ապստամբէին զբանն։ է թռչուն ինչ, որ կոչի փիւնիկս... եւ առաքինասցուք ի հոտ անուշից գործօք մերօք։*

թ. *185ա-6ա Տէր մեր ասէ. եղերուք խորագէտք իբրեւ զօձս... հայրն մեր Ադամ մինչ ի դրախտին էր, չկարաց դիմել սատանայ։*

ժ. *186աբ Սողոմոն ասէ. Ե՛րթ առ մրջիմն։ Բարուախօսն ասէ՝ Գ. բարք են մրջեմանն... որ օտարացուցին զանձինս անասնաբար յամենայն ուսմանց գրոց։*

ժա. *186բ-7ա Եսայի ասէ. Յուշկապարիկ[կ]ք բնակեցեն ի նմա... որպէս ասէ Եսայի. Թէ ապականեն զբարս քաղցունս բանք չարք։*

ժբ. *187աբ է գեռուն ինչ ոզնի անուն, գնդաձեւ կերպարանօք... ճառեաց մեզ զբարս անասնոց աստուածային գիրք։*

ժգ. *187բ-8ա Զաղուեսէ ասէ Բարուախօսն, թէ/// (շար. թափուած, հետագայում առանձին մուծուած թերթերի վրայ սրբագրողի ձեռքով շարունակուած-լրացուած, շղագիր) 188ա Զաղուեսէ ասեն, թէ ամենեւին նենգաւոր է... աղուեսուց որջ գոն եւ թռչնոց՝ որպէս բոյն, եւ որդի մարդոյ ոչ՛՛։*

ժդ. *188աբ Վասն արջոյ. Արջն է անհեթեթ գազան ոմն... զոր թագուցանեն ամօթոյ աղագաւ։*

ժե. *188բ-9ա Պարտի յարաժամ առաջի աչաց մերոց լինիլ երկիւղալի յիշումն եւ մտածումն մահուան... եւ զփառաւորութիւն իւր, որ ի վերայ աշխարհի, ուրախանայ եւ ի տեսանելն զմահն հասարակաց՝ տրտմի։*

ժզ. *189ա է գազան ինչ, որ կոչի վանակրեայ, ի ծովս բնակի... ոչ մտանեն, այսինքն՝ զսուրբսն Աստուծոյ եւ զառաքինիսն, եւ մանուկքն նշանակեն զկամարարսն սատանայի։*

ժէ. *189բ է գազան մի՝ տիտիոն անուն, թշնամի կորաքիլոս գազանին... զչարութիւնս գործել տալով մեռուցանէ։*

ժը. *189բ է ծառ մի ի Հնդիկս, որոյ պտուղն քաղցր է... աղանիքն՝ հաւատացեալքն, օձն՝ սատանայ։*

Գ. *192բ-7ա* [Նախերգամբ. *հմմտ. ձեռ. 266, 96ա-7բ]*

ա. *192բ* Սկիզբն Աւետարանի նախերգացն — *երանելի բնութիւն եւ աննախանձ բարութիւն, սկիզբն կենաց եւ կենդանութեան արարածոց...* բ. *192բ* Նախերգան<ն>ի մարգարէից — *Համայնից եւ անմիջոց բարեկամն Աստուծոյ...։* գ. *192բ-3ա* Նախերգամբ առաքելոց եւ մարգարէից — *Անծախելի շնորհացն Աստուծոյ...։* դ. *193ա* Նախերգամբ առաքելոց — *Փողն բարձրաբարբառ...։* ե. *193աբ* Նախերգամբ Սողովմոնի Բ. — *Մանուկն տիօք, ծերացեալն մտօք... Աստուածեղէն առ հանճարովն լցեալն...։* զ. *193բ* Նախերգամբ Աւետարանի — *երանելին եւ միայն հզօրն...։* է. *193բ-4ա* Նախերգամբ առաքելոցն — *Փողն Տասօնացի՝ բերանն*

Յիսուսի...: ը. *194ա* Նախերգանի եսաեայ – *լցեալն ի շնորհաց...:* թ. *194ա* Նախերգանի մարգարէից – *Գովելին ի գումարս ամենայն մարգարէից...:* ժ. *194աբ* Նախերգանի Յովաննու մարգարէին – *Տէ՛ր, լո՛յս փառաց աշխարհիս...:* ժա. *194բ-5ա* Նախերգանի Սուրբ Հոգոյն – *երրորդութիւն գերակայ... Որ ասէ. Հոգի է Աստուած եւ երկրպագուաց նորա**: ժբ. *195բ* Տէ՛ր, տո՛ւր ինձ լեզու խրատու... *(կրկն.՝ 196բ):* ժգ. *195բ* Արդ, աւրհնեալ եւ բարեբանեալ...: ժդ. *195բ-6ա* [Առաքելոց է այս] – *Անօթին հոգեւորական եւ փողն աստուածային...:* ժե. *196ա* Նախերգանի Մովսէսի մարգարէին – *Հայրն մարգարէից եւ անմիջոց բարեկամն Աստուծոյ...:* ժզ. *196ա* Մ *անստուեր լոյս իմանալի...:* ժէ. *196բ* Տէ՛ր, տո՛ւր ինձ լեզու խրատու... *(նոյնը՝ 195բ):* ժը. *196բ-7ա Մեծ են գործք աստուածային... զբան աւետարանչացն, որ ասէ:*

* Ծնթ. յաջորդիւ հիմնականում անխոռոգիր, ձեռ. 266ի համեմատ յաւելեալ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

180ա Լնդ նմին եւ զիա՝ զՍարգիսս, որ անուամբ միայն եւ ոչ գործով, տաղտկացեալս մեղօք, եպիսկոպոս կոչեցեալս, որ եմ ի նահանգէն Եդեսկիոյ, գծագրեալ ի սուրբ քաղաքն Երուսաղէմ, ի գուռն Սուրբ Փրկչի եւ Կափարիճ վիմի, եւ Տեառն արկեալ բանդի, ի վայելումն անձին իմոյ: Եւ որք հանդիպիք սմա կարդալով կամ օրինակելով, յիշեսջի՛ք ի մաքրափայլ յաղօթս ձեր զիս եւ զծնօղսն իմ, եւ դուք յիշեալ լիջի՛ք ի Քրիստոսէ՝ Աստուծոյ մերմէ: Արդ, գրեցաւ թվին ՌՃԻԶ. (1677), Յուլիս ի ԻԲ. (22). եղեւ զրաւ բանիս ի հայրապետութեան տեառն* եղիազար *կաթուղիկոսի եւ բանիբուն* Մարտիրոս *վարդապետի:*

* Ծնթ. Սարգիս Եվդոկիացու մասին տե՛ս նաեւ Գ. Տէր-Վարդանեան (ստորագրուած՝ Յու. Վարդանեան), «Պատմութիւն հաղարին Յանտոյ» բանաստղծութեան հեղինակի եւ ժամանակի հարցի շուրջ, Պատմաբանասիրական հանդէս, Երեւան, 1985, Հ՝ 2, էջ 212-225:

197ա Յիշատակարանըն յիր՛ *(հաւանաբար գրուած որպէս յիշատակարանի կաղապար. հմմտ. 192բ-7ա՝ «նախերգանքներ»ից յետոյ, համաբանութեամբ) – Այսուհետեւ դնելով զաւարտ այսմ գործակի, եղիցի ամենաբարութեանն, ամենակալութեանն, ամէնիմաստութեան, ամենազօրութեան, անբովանդակութեան, անշուշտ ճշմարտութեան, անեզր երանութեան, մշտնջենաւորութեան եւ ինքնակամութեանն Աստուծոյ: Աեւմ գոհութիւն ի շնչաւորաց, օրհնութիւն ի յզգայականաց եւ պատիւ ի բանականաց, փառաբանութիւն ի բարձունս երկնի, իշխանութիւն ի ստորեւս երկրի եւ շնորհակալութիւն ի բնակիչս երկաքանչիւրոյն յերիս եւ անվախճան յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն, ամէն եւս:*

197ա Ջանիւ հասցես ասէ շնորհաց,
Մի՛ ծոյլ կենար եւ դեգերած,
Մի՛ սիրեր քուն դանդաղանաց,
Մի՛ արթնութիւն քզբաղանաց:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *126բ (ԺՐ. դ., շինծու բոլորգիր) եւ գրեցաւ* Ղազարէս:

2. *192ա (ԺԹ. դ., շղագիր) ի մէկիք* Շահնազարէս *շատ բարով Ռ. (1000) բարի հասցէ քեզ, սիրելի՛ ուստայ* Քօլի, *թէ որ իմանաս Համամիսը:*

ՆՇՈՒՄ՝ *179բ՝ սեւով հեղինակի յիշատակարանի թուականի հաշուարկ «Պխ. 840, 1359, հեղինակ[ի]», 180ա՝ սեւով գրչութեան յիշատակարանի հաշուարկ «ՌՃԻԶ. 1126, 1677, գրիչ ներկայ»:*

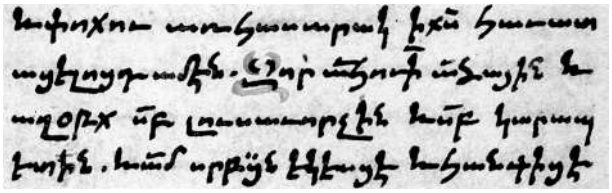
ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *145ա՝ սեւով «գրչափոր[ձ]», 197բ՝ սեւով «ա (բազմիցս)»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *62ա՝ սեւով բուսական լուսանցազարդ, 79ա սեւով՝ եկեղեցի:*

ՁԵՌԱԳԻՐ Դ.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 39 (թ. 198-236). չգրուած՝ 234բ: ՊՐԱԿ՝ 1+Ա-Գ×12 (Ա 11)+3: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով, թ. 198՝ այլ կապտաւուն թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «Н»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×6,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 199ա). խորագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 21-22:



Նմուշ 199ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (գծանկարային) – Զարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 199ա, 216ա: Գոյն՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան հետեւեր, մատնահետեւեր, արտ. լս-ներին անմաքուր ջրի հետեւեր. գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, գունափոխուած, գրչափորձի թանաքը արտատպուած հանդիպակաց էջերին, պրականիշերը եզրահատումից վնասուած, թ. 198 (կապտաւուն)՝ հետագայում մուծուած առանձին (ԺԸ. դ.):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *199ա-215բ* [Աւետիսութիւն ժողովրդեան եւ շրջաբերական գրելոյն. *հմմտ. ձեռ. 745, 70ա-99ա*] – *Ի գիւղ*

թեանցն Աստուծոյ եւ ամենայն սրբոց նորա, նաեւ ի յայս անուն վարդապետէ բանի սպասաւոր... եւ զսեղանս բարով իլին աւրհնեալ անուամբ Տեառն անեղին. ամէն։

Բ. *216ա-34ա* Աւրհնութիւն ամենայն աշխարհի — *Այժմ ժամանեալ մեր ի յաւարտ եւ ի կատարումն թարգմանութեան առաջի արկեալ բանիս... ձեր բանատեղն պղտատու, որ տա պտուղ ամէն ժամու. ամէն (լս-ներում՝ 216բ «Աշխար[հ]ի», 216բ «Քրիստոնէից», 217ա «Հայոց», 217բ «Աստուածածնի», 217բ «Խաչի», 218ա «եկեղեցոյ», 219ա «կաթուղիկոսի», 219բ «Թագաւորի», 220ա «Իշխանաց», 220բ «Վարդապետաց», 220բ «Ճգնաւորաց», 221ա «Ընկերաց», 221բ «Քահանայից», 221բ «Քաղաքի»)։*

ՅԱՒԵԼՎԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

1. *198աբ (ԺՀ. դ., նոտրգիր)* Գիւտ գրոյ տաւտյն այսպէս առա՛ — *Կա՛լ հանապազ Լե. (35), բայց ի նահանջի տարւոյն ԼՋ. (36), զվերադիրն հռօմայեցւոց ի բաց հա՛ն... ի յԱյբէն յառաջ տո՛ւր, ուր դադարի, գիր է տարւոյն։*

2. *235ա-6բ (ԺԹ. դ., շղագիր)* [Գանձերու գոյն այս է. *հմմտ. ձեռ. 541, 164բ-7բ, 201բ-3բ*]

ա. *235ա* [Տաղ աւետեաց սրբոյ Կուսին. Ջորս վանկի։ Ջորրորդ գոյն *(գոյները գրչից չառանձնացուած)*] — *Անդ, ի խօսել մեծի հրեշտակին, / Ընդ ամէնօրհնեալ երջանիկ Կուսին...* [Հինգերորդ գոյն] *Տեսեալ Կոյսին զարուսեակ Լուսին, / Խոնարհեցաւ յողջոյն հրեշտակին...* [Վեցերորդ գոյն] *Ուրախացի՛ր, Կո՛յս երանուհի, / Ըստ աւետեացքն Գաբրիէլի...* [Եօթներորդ գոյն] *Խիսեալ պարեա՛, դո՛ստեր Սիոնի, / Կաթուղիկէ խորան բերկրալի...* [Ութերորդ գոյն] *Համից խըմ[բ]ից մաքրազարդ կոյսից, / Թագ եւ պարծանք կանանց համայնից, / Պայծառ Արեւ ի կամարն երկնից, / Բոլոր Լուսին եւ այգ արփենից։*

բ. *235բ-6բ* [Գանձ սրբոց թարգմանչացն՝ Սահակայ եւ Մեսրոպայ. երեք վանկի։ Առաջներորդ գոյն *(գոյները գրչից չառանձնացուած)*] — *Բարձրեալ անքննին, / Ինաւից լրութիւն, / Բաւականութիւն...* [Երկրորդ գոյն] *Արարչագործեալ, / Արուեստաւորեալ, / Ճարտարապետեալ...* [Երրորդ գոյն] *Նոյն նըմանական, / Նոր շնորհ գըրական / Որդւոց տըւան...* [Ջորրորդ գոյն] *Քրիստոս մարմնացեալ, / Քարոզ առաքեալ, / Քանոն մեզ եդեալ...* [Ջորրորդ գոյն *(հմմտ.՝ ձեռ. 541, 202աբ)*] *Աստ հոգին շարժեալ, / ԵՒս նոսա ազդեալ, / Հայ գիր օրինեալ... 236ա* [Հինգերորդ գոյն] *Բաբունիք բարիք / Վաթսուն համբակիւք, / երկաթաշըղնչիւք...* [Վեցերորդ գոյն] *Ով հայր Իսահակ, / Որ տեսողանակ, / Որպէս գերունակ...* [Յեօթներորդ գոյն] *Ջարթի՛ր, Տէ՛ր, գթած, / Ջարթի՛ր, ողորմած, / Յազգս տառապած... 236բ* [Ութերորդ գոյն] *Ի Նաւասարդի, / Ի վերջին օրի, / Իսահակ ծնանի...* [Ինըներորդ գոյն] *Յուցեալ Սագաշէն, / Յանկ Սահակաշէն, / Սուրբ Գրիգորաշէն, / Ցնծա՛ Նորաշէն / Ով կըմբեթաշէն, / Դո՛ւ աստուածաշէն։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԹ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1291։

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *199ա՝ սեւով «ա (բազմիցս)», 202ա՝ սեւով «գաւարարրց», 206բ՝ սեւով «իչ ա գրել», 210ա, 222ա՝ սեւով խզբզոցներ, 215բ՝ սեւով «ա (բազմիցս)»։*

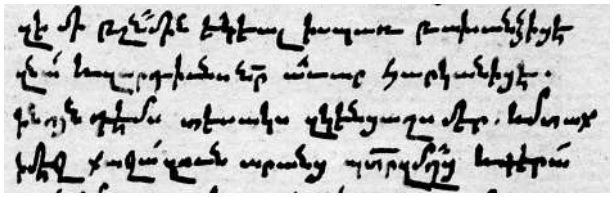
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *205ա՝ սեւով բուսական լուսանցազարդ։*

ՁԵՌԱԳԻՐ Ե.

ԺԷ. դար

ՍՏԱՅՈՂ՝ Սարգիս վրդ.։

ԹԵՐԹ՝ 37 (թ. 237-73). չգրուած՝ 272բ։ ՊՐԱԿ՝ 1-4×12 (1՝ 6, 3՝ 11, 4՝ 7)+1։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×10,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 238ա). խորագիրք՝ կարմիր։ ՏՈՂ՝ 21։



Նմուշ 238ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ — Լս-ային՝ Խաչելութիւն (ձախ կողմում՝ Մարիամ Աստուածածին, աջ կողմում՝ Յովհաննէս աւետարանիչ. մակագրութեամբ՝ «ՅՆԹՀ» (Յիսուս Նազովրեցի՝ Թագաւոր Հրէից)՝ 261ա։ Ջարդագիր՝ հանգուցագիր (պարզունակ, գծանկարային), թոչնագիր՝ 261ա։ Գոյներ՝ կարմիր, շագանակագոյն, սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, որոշ թերթերի ստորին եզրեր կտրած-հանուած, թ. 254՝ պատռուածքանցք, թ. 236-7ի միջեւ՝ նախապէս չգրուած 5 թերթ կտրած-հանած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *237ա-60բ* Շարադրութիւն ականց ի բազում Աստուածաշունչ գրոց

— *237ա* Այս ցանկ է ի Սուրբ Գրոց — *Ա. Վասն երրորդութեան, վասն հաւատոյ... Վասն պատասխանի առնի։*

— *237բ-8ա* [Նախաբան] Շարադրութիւն ականց ի բազում Աստուածաշունչ գրոց — *Արեգակն արդարութեան ի բարձանց ի քեզ տպաւորեալ... եւ զոմն ի խրատս եւ զոմն ի մխիթարանք բանիւքս այսոքիկ եւ կոչէ կարասցուք ապաշխարութիւն։*

ա. *238ա-40բ* Սուրբ Երրորդութեանն — *Մովսէս պատմեաց ասելով. եկայք, արասցուք մարդ ըստ պատ-*

կերի... լոյս ծագելով ընձանուր Հայաստանեաց սեռիցն՝ գովեալդ ի յագգէ եւ մեծարեալդ ի յԱստուծոյ:

բ. *240բ-1բ* Վասն հաւատոյ է բանս այս — *Սողոմոն. Ուրա՛խ լեր, երիտասա՛րդ, ի մանկութեան քումմ... իսկ մահուան օրն եւ ի յարութեան գործովք համարս տալոց եմք:*

գ. *241բ-2բ* Վասն յուսոյ է բանիս այս — *Մովսէս. Ճանապարհս զթագաւորականս գնա՛, մի՛ աջ խոտորիր եւ մի՛ ահեակ... զլուծ բարութեանդ ի յերկիրդ Ճ.ասւոր (100) խնդրես ի նմանէ:*

դ. *242բ-3ա* Վասն առծաթասիրութեան է բանիս այս — *Դաւիթ. Սիրեցից զքեզ, Տէ՛ր, զօրութիւն իմ... հաշտեցուցանէ զեղբայրն ընդ անձն իւր եւ զանձն ընդ Քրիստոսի:*

ե. *243բ-4ա* Վասն համբերութեան է բանիս այս — *Եսայի. Ա[ւ]րինօք մատուսջիք, եւ գանձիւք եղիցի փրկութիւն ձեր... զի ոչ իսպառ մոռանա զաղքատն, համբերութիւն տնանկին մի՛ կորիցէ իսպառ:*

զ. *244աբ* [Վասն պահոց] — *Մով[ս]էս խրատէ ասելով պահողացն. Զգո՛ւշ լեր... եւ արասցէ ողորմութիւն կելով կեցէ եւ մի՛ մեռցի:*

է. *244բ-5ա* Վասն աղօթից է բանիս այս — *Դաւիթ. Ժտեա՛ ի Տեառնէ, եւ նա տացէ քեզ... Զէ ինչ պիտոյ յաւանդումն յաղօթականին:*

ը. *245ա-6բ* Վասն հայրապետաց եւ հաճանայից է բանիս այս — *Մովսէս. Արդ՝ացուսցուք զարդարն եւ պարտաւորեցուսցուք զամբարիշտն... սարկաւագ պարկեշտ, մի՛ գինասէր, մի՛ զօշաքաղ:*

թ. *246բ-7ա* Վասն սմանչելեաց է բանիս այս — *Համբերութեան առաջնորդն եւ երիցս երանեալն... զծովն ի ցամաք եւ ընդ գետս անցին յօտանաւորք:*

ժ. *247աբ* Վասն խոստովանութեան է բանիս — *Աստուածահայրն Դաւիթ զխոստովանութիւնն գովէ ասելով... խոստովան եղերո՛ւք միմեանց զմեղս ձեր, որպէս զի բժշկեսջիք:*

ժա. *247բ-8բ* Վասն նուիրանաց Տեռան թէ — *Որպէս մեծն Մովսէս շինեաց նա սեղան Աստուծոյ... որ մատաղն եւ պատարագն կատարի ի միասին, եւ Քրիստոսի մարդասիրին փա՛ռք:*

ժբ. *248բ-9բ* Խրատ հաւասարակաց ի յօգտակարութիւն — *Մովսէս. Զհամբաւ սուտ մի՛ ընդունիցիք եւ մի՛ հաւանիցիս անիրաւին լինել անիրաւ... պճնող մարդն ասպնձական է դիւաց:*

ժգ. *249բ-50ա* Վասն աղաչանաց է բանիս այս — *Մարգարէն Մովսէս. Աղաչեմ զքեզ, եթէ կործանելոց ես... աղաչեցի զերեսս քո բոլորով սրտիւ իմով՝ ողորմեայ ինձ ըսո՛՛:*

ժդ. *250ա-1ա* Վասն ողորմութեան է բանիս այս — *Դանիէլ մարգարէն քարոզէր եւ նաբուգոդոնոսոր արքային եւ ասէր... եւ աղքատէն զսակաւն՝ իբրեւ զաղքատն:*

ժե. *251աբ* Վասն կրօնաւորաց է բանիս — *Սողոմոնի. Իմաստութիւն շինեաց իւր տուն... երիտասարդական ցանկութեանցն փախիր, ով եղբա՛յր իմ՝ պատուական եւ սիրելի:*

ժզ. *251բ-2բ* Վասն ստախօսից է բանիս այս — *Դաւիթ. Ջերկիւղածս Տեառն փառաւոր առնէ... եւ Քրիստոս զերդումն եբարց, զի քրիստոնէից ոչ է պարտ սուտ երդնուլ:*

ժէ. *252բ-3ա* Վասն հալածանաց է բանիս — *Դաւիթ. Բազում անգամ բնակեաց անձն իմ... եւս առաւել որչափ տեսանիցէք զօրն մերձենալ:*

ժը. *253աբ* Վասն արդարոցն է բանիս այս — *Դաւիթ. Բերան արդարոյ խորհի գարդարութիւն... բայց հոգիք արդարոցն ի ձեռին Աստուծոյ են, եւ ոչ մերձենայի ի նոցա մեղք:*

ժթ. *253բ-4ա* Վասն թերահաւատութեան է բանիս — *Եսայի. Ծանիցի ձեռն Տեառն ի վերայ երկիւղածոց իւրոց... եթէ ոչ հաւատամք, նա հաւատարիմն մնա, որ հաւատոյ ի կեանս մնա:*

ի. *254ա* Վասն կիրակէից է բանիս այս — *Մովսէս. Եւ հանգեաւ Աստուած յաւուրն եաւթներորդի... եկեսցէ ամենայն մարմին երկիր պագանել ինձ:*

իա. *254աբ* Վասն ուխտաւորաց է բանիս — *Մովսէս. Պատուիրեաց Տէր Աստուած Նոյի եւ ասէ. Ահաւասիկ, ես հաստատեցից զուխտ իմ... կատարէ զուխտս ուխտաւորաց եւ աւրհնեաց զամս արդարոց:*

իբ. *254բ-5բ* Վասն հայրապետութեան են բանիս այս — *Մովսէս. Մնացեալն ի ձէնջ սատակեսցեն վասն մեղաց ձերոց... յանձինս եւ մի՛ ոք ի ձէնջ ոմն ի չարին չար հատուցանել:*

իգ. *255բ* Վասն ոխակալութեան է բանիս այս — *Եսայի. Ես առից ի ձեռս զխաբեութիւնս նոցա... մի՛ առաւել ինչ խորհիք, քան զարժանն խորհել:*

իդ. *255բ-6ա* Օրինազանցութեան է բանիս այս — *Եսայի. Անօրէնք իբրեւ զծով ծփին եւ հանգիստ ոչ գտանիցեն... ճանապարհ իմէ փրկեսցէ զոգի իւր ի մահուանէ:*

իե. *256աբ* Վասն կաշառասիրութեան են բանիս — *Մովսէս. Կաշառ կուրացուցանէ զաչս համարձակաց... յաւուրս յետինս եկեսցեն ժամանակք, եւ եղիցին մարդիկք անհաւատք եւ արծաթասէրք:*

իզ. *256բ-7ա* Վասն ծուլութեան է բանիս այս — *Եսայի. Ժողովուրդք յուսացեալ, եւ ոչ գոյ լսողին ի միտ առնուլ... սիրեցին զնա բերանօք իւրեանց եւ լեզուօք իւրեանց սատանեացն:*

իէ. *257ա* Վասն զրկանաց է բանիս այս — *Եսայի. Ա[ւ]րինօք մատուսցի եւ գանձիւք եղիցի փրկութիւն ձեր... զի զրկէք զժողուրդ իմ, եւ զերեսս տնանկին լի առնեն ամօթով:*

իը. *257աբ* Վասն բամբասողաց է բանիս — *Դաւիթ. Որ խօսէր գաղտ զընկերէ իւրմէ... ընդունելոց ես ի Հօրէն ամենեցուն, սիրած Աստուծոյ եւ մարդկան:*

իթ. *257բ-8ա* Իէ. [Վասն հաց եւ զաւակաց] – *Սիրաք. Որ խնայէ ի գաւազան,ատէ զորդին... զի անձամբն իւրով էառ գլուծ յանձն իւր:*

լ. *258աբ* ԻԸ. Վասն այր եւ կնոջ է բանիս այս – *Մովսէս. կին, որ ուխտեսցէ ի տան հօր իւրոյ... Գինի եւ կին կորուսանէ զայր իմաստուն:*

լա. *258բ-9ա* Վասն ընդ ատելիսն Աստուծոյ է բանիս այս – *Դաւիթ. Ոչ թողու Տէր զգաւազան մեղաւորաց... եղբօրէ չարէ, քան թէ լինել ընդ սատանայի:*

լբ. *259աբ* Վասն արբեցութեան է բանիս այս – *Դաւիթ. Սակայն մրուր նորա ոչ սպառեսցի... զի ոչ եւս աւելցին անցանել ընդ քեզ պիղծք կամ անթլփատք:*

լգ. *259բ-60ա* Վասն գանգտուց թշնամոյն է – *Եսայի. Տէր տա ինձ լեզու խրատու... կարօտեալք, նեղեալք, զորս ոչ արժէ աշխարհս:*

լդ. *260աբ* Վասն մահուան է բանիս այս – *Սողոմոն. Արգարն, եթէ հասցէ ի վաղճանել ի հանգիստն... մեծ է օրն այն եւ անհնարին նեղութիւն նորա:*

լե. *260բ* Վասն վրեժխնդիր լինել – *Եսայի. եղիցին հեթանոսք խարշեալք իբրեւ զփուշ... Հատուցից նոցա նախ կրկին զանօրէնութիւնս նոցա եւ զմեղս նոցա, որովք պղծեն զերկիր:*

Բ. *260բ-72ա* Պատմութիւն Մեծի ուրբաթին խաչելութեանն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ – *Առ առաքեալն [Պ]աւղոս. Կտակ ետ մահուան է հաստատեալ. եբբայեցւոց Թ. գլուխն: Տիկին մի ունէր Գ. որդի... Յուստի երեւի, թէ բազում նախատինս կրեաց, զոր ոչ է գրեալ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

243ա Ով անձն Քրիստոսի եւ գեղ գովելի, որ ունիս զսէրն Քրիստոսի ի քեզ, վասն այնորիկ վարձիլ կամիս խրատով, սիրով մատնի ակն երեւոյս, նա եւ զիս յիշեցուցանել կամիմ ակ (՞) ի սուրբս աղօթս ձեր:

272ա Շնորհիւ եւ կենսատու, պատուական, հրաշալի եւ հրաշափառ սուրբ խաչի քո, Տէ՛ր, կեցո՛յ զհոգի ստացողի գրոյս տեառն Սարգիս վարդապետին եւ ծնօղաց նորին, եւ ամենայն յարեան աքու մերձաւորաց նորին, այլ եւս եղկելի գծողի սորին:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *273բ (1765 թ., անարուեստ նոտրգիր) Ի թիւն ՌՄԺԴ. (1765), ի յամսեանն յՕգոստոսի ԺԴ.ն (14), ի հրաշափառ Վեր[ա]փոխմանն սրբուհոյ Աստուածածնին, ես՝* Բարոնի *որդի* Յակոբ *վարդապետս, ձեռնասրեցա աբեղայ եւ ի* Սրբոյ Սմաւելագործն *առի զզկարգ վարդապետութեան ի ձեռաց* Ստաւրէի *առաջնորդ* Մինաս *վարդապետին:*

2. *273ա (1773 թ., անարուեստ նոտրգիր) Յետ վաղճանելոյն գեր[ա]հր[ա]կ Աթոռոյն* Տաթեւու *լուսաւոգհի (=լուսահոգի)* Մինաս *վարդապետն եւ աջորդելոյն զկնի նորա* Ղազար *վարդապետն, ես՝* Յակոբ *վարդապետս, առի զգարկ (=զկարգ) ծայրագոյն իշխանութեան լուսահոգի* Ղազար *վարդապետիցն, թիւն ՌՄԻԲ.ին (1773), ի յաւուրս Ծննդեան Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ:*

3. *273ա (ԺՀ. դ., նոտրգիր) [ես]՝* Ստեփան *վարդապետս լուա, որ* Թաթէ[ոս *ա]ռաքելոյն աչն* Քամախու *երկիրն /// (վանքի անունը ջնջուած) վանքն որդուոց եւ թոռանց սուրբ* [Լուսաւ]որչի *վանց առաջնորդ* Մինաս *վարդապետին ձեռն է անցեալ, այժմ* Մինաս *վարդապետն վախճանեալ է: Տիրացու* Յարութիւնն Պողոս *եղիեայի տիրացուից ձեռն է աչն: Տիրացու* Յարութիւնն *այժմ* Ստանպոլ Եօլկէշար *խանն է:*

4. *273բ (ԺՀ. դ., նոտրգիր) Ամենայն Հայոց եւ ծայրագոյն նուիրակ* Պետրոս *վարդապետ:*

5. *260ա (ԺՀ. դ., նոտրգիր)* Ղազար:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *243ա՝ սեւ թանաքով քառակուսի «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՅԱԿՈԲ / ՎԱՐԴԱՊԵՏ»:*

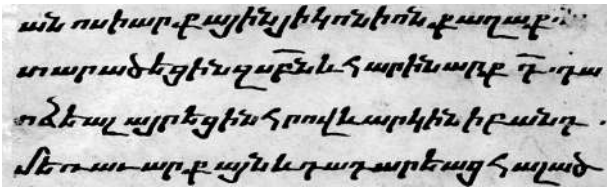
ՆՇՈՒՄ՝ *Մէջքին սոսնձած թղթին՝ շղագիր «[Հմր] 76, ժողովածու, Քերականութիւն, Մեկնութիւն Հաւաքմ[ան] եւ այլն», Ա. փեղկին սոսնձած թղթին՝ շղագիր «Հմր 76, Ձեռագիր* Տաթեւի *վանքի, ժողովածու, [Քերակա]նութիւն, Մեկնութիւն, [Անու]անք եւ այլն, ՌՃԻՋ. – 1677», 1ա՝ սեւով «274 թերթ (կրկն.)», «Տաթեւ, [Հմր] 76/3657», «ՌՃԻՋ. (1677),* Մ[եսրոպ] *եպ[ի]ս[կոպոս]»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *273բ՝ սեւով «Գիր թէմրի, գրէ չորեքշաբթի: Քէ միամուր, Ամիամուր: Մուրիմիէս՝ ծառայիս Աստուծոյ (մասամբ կրկն.)», 273բ՝ տառեր «ա-խ»:*

3658
ՅԱՅՍՄԱՒՈՒՐՔ

(Համառօտ խմբագրութիւն*)

ԶԿԸ. – 1319



Նմուշ 43ա

ԳՐԻՉ՝ Սիոն: ՍՏԱՑՈՂ՝ Կոստանդ ֆիյ: ԿԱՉՄՈՂ՝ Սիմէոն (գրչի եղբայրը):

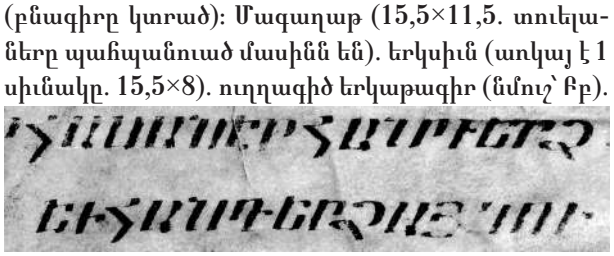
ԹԵՐԹ՝ 279+1 (կրկն.՝ թ. 188): ՊՐԱԿ՝ Ա-Իե×12 (Ա 9, Բ, ԺԳ, Ի, ԻԳ 10, ԺԴ, ԺԵ 11, Իե 5): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 43ա). խորագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝

19: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ թուղթ (նորոգման ժամանակի). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Գ՝ սպիտակ չգրուած հաստ թուղթ (նորոգման ժամանակի), մասն կազմաստառի:

* Տե՛ս Համաբարբառ Յայսմաւուրք (նախածեռնեցեան 7 խմբագրութիւնների), աշխ. Ե. առ. Պետրոսեանի, հտ. Ա.-ԺԲ., Սուրբ Էջմիածին, 2008-2011 (ձեռագիրս նշուած է որպէս Համառօտ խմբագրութիւն եւ Ա. սիւնակի տողատակում օգտագործուած որպէս համեմատուող ձեռագիր՝ ՄՄ 3658 = Է, տե՛ս հտ. Ա.., Յունուար, էջ 8 եւ 12), տե՛ս նաեւ Յ. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, Ե-ԺԸ. դդ., հտ. Ա.., Երեւան, 1959, էջ XXXIII-ի ծնթ.-ը (հեղինակն այս ձեռագիրը համարել է Անանուն համառօտ խմբագրութիւն): Ձեռագրումս հիմնականում համառօտուած են վարքերի եւ վկայաբանութիւնների ծաւալը, ոչ թէ բնագրերի բանակը, ընդգրկող սրբերի անուանացանկով աւելի մօտ է Յասմաւուրի Տէր Իսրայէլի խմբագրութեանը, այն տարբերութեամբ, որ սկիզբը ոչ թէ Յունուարն է, այլ Օգոստոսը (Նաւասարդի Ա.): Մ. Աւդալբէգեանը սոյն ձեռագիրը համարում է Կիրակոս Աբեղեցու Յայսմաւուրի (ձեռ. 7433, 4512, 7463) ուղղակի համառօտում. աւելի մանրամասն տե՛ս Մ. Աւդալբէգեան, «Յայսմաւուրք» ժողովածուները, Երեւան, 1982, էջ 54, Ծնթ. 8, էջ 67-79 (Կիրակոս Աբեղեցու Յայսմաւուրի առիթով) եւ էջ 91-95 (արտում է տողատակի յղումներ ընդգրկող վարքերի եւ վկայաբանութիւնների պատմագիտական արժէքի առիթով):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 1ա: Ձարդագիր՝ թղչնագիր՝ 1ա: Գոյն՝ շագանակագոյն:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Յովհաննէս Ոսկեբերան, Մեկնութիւն Մատթէի, Ճառ Ը.*: Թ.-Ժ. դդ.: Բ+Գ՝ ստացուած 1 թերթի ընդերկայնակի հատումով (1 սիւնակի չափով) եւ ընդլայնակի ծալումով եւ հատումով, ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումներով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ (15,5×11,5. տուելաները պահպանուած մասինն են). երկսիւն (առկայ է 1 սիւնակը. 15,5×8). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Բբ).



Նմուշ Բբ

տող՝ 15 (պահպանուած ամբողջական թերթի առկայ տուեալները՝ 30,5×11,5, գրութիւն (30,5×8), տող՝ 31): Կարդալ. Գա «///ասաց մարգարէութեանն [կատա]րէր ամենայն: Եւ արդ զի՞նչ ինչ հա[ւանեցու]ցանէր... Քանզ[ի կնդրուկն] եւ զմուռն այնմ նշան[ակիչ են]: Իսկ զինչ ինչ արդեւ///» Բա «///Զի թէ այսպէս [չէր, ապա] ոչ յորժամ զայնպի[սի աղհա]տութիւնս... այղ իբրեւ Աստուծոյ բարերարի մատուցեալ երկիր պագանէին///» (հմմտ. տպ., էջ 43-45) Գբ «///[չ]արեացն չանսայր, այղ եւս ///աւել գրգռէր եւ ա[ծէր պատի]ժս ի վերա անմտութ[եամբ]... Քանզի Բաբե[ղովն եւ ե]գիպտոս առաւել եւս [բորբոքեալ] էին ի կռապաշտու///» Բբ «///[սպա]սել յուսոյ մեծի փրկութեանն... Եւ արդ, տես [անդստ]ին իսկ ի խաւնարհոց[ն զնոյն լեալ]: Քանզի ի ծնա///» (հմմտ. տպ., էջ 51):

* Տե՛ս Քաղուածոյի ի թարգմանութեանց նախնեաց, հանդերձ յոյն բնագրաւ, ի Վիէննա, 1849, էջ 43-51:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում, թերթերի պատռուած հատուածները այլ թղթով ամրացուած-լրացուած (բնագիրը՝ տեղ-տեղ վնասուած). կազմի կաշին մաշուած, վնասուած, ֆեռծուած, գունաթափուած, մէջբը եւ եզրերը այլ կաշուով նորոգուած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած. լուսանցակողերի կարմիրը գունաթափ, հազիւ նշմարելի, պտոկ-պիպ-ները եզրահատուած, բնագիրը 1 սիւնակի չափով կտրած, վնասուած նաեւ պահպանուած սիւնակը 1,5 սմ չափով (տե՛ս Բովանդակութիւն), գունաթափուած, խոնաւութիւնից մասամբ կծկուած եւ ձեւափոխուած, բա եւ Գա՝ դժուարընթեռնելի, պտոկ-պիպ. Բ՝ պատռուածք-անցք. թերթերին խոնաւութեան եւ գործածութեան հետեւանքով զանազան բծեր, մոմի, իւղի եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր, գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, 1ա՝ դժուարընթեռնելի, թ. 9-10ի, 139-40ի, 160-1ի, 252-3ի, 253-4ի, 274-5ի միջեւ 1ական, իսկ թ. 149-50ի միջեւ 2 թերթ ընկած, թ. 53՝ առաք. լս-ը պատռուած, թ. 100՝ հիմից մասամբ անջատուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-257բ* [Յայսմաւուրք]

1. *1ա-2բ* Տաւնացոյց ըստ Հայոց եւ Հռոմոց ամսոց. Նաւասարդի Ա. եւ յԱւգոստոս ԺԱ.... *Յով[աննու] Կարապետին եւ Աթանագինէ եպիսկոպոսին եւ սրբոցն Լաւրէնտիոսի եւ Քես[տո]սի եւ Պաւլիտիոսի...*

2. *2բ-3բ* Նաւասարդ Բ. եւ յԱւգոստոս ԺԲ. *Անիկտոսի եւ Փոտիոսի...*

3. *3բ-4ա* Նաւասարդ Գ. եւ Աւգոստոս ԺԳ. *Մարկեղոսի՝ եպիսկոպոսին Ապամիոյ Ասորոց...*

4. *4ա-5ա* Նաւասարդ Դ. եւ Աւգոստոս ԺԴ. *Նաւակատիք Սուրբ Կաթուղիկէին, որ ի Վաղարշապատ եւ վկայ Յուստինի կուսին, Հիմեա եւ Իւղիւգեա, եւ Փիլիգափդայ, եւ Մարթնի...*

5. *5ա-6ա* Նաւասարդ Ե. եւ Աւգոստոս Ժ[Ե]. *Ննջումն Աստուածածնին...*

6. *6ա-9ա* Նաւասարդ Զ. եւ Աւգոստոս ԺԶ.... *Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ երեսաց դաստառակին եւ... Դիմիտրիոսի բժշկին... 8ա ...Քրիստոսի վկայն Դիմիտիոս էր ի քաղաքէն Տարսոնի...*

7. *9աբ* Նաւասարդ Է. եւ Աւգոստոս ԺԷ. *Նընջումն Աստուածամաւրն եւ վկայ Միւռոնա քահանային... 9բ*

...պատկերի Աստուածածնին... (վերջը՝ թափուած. «... եւ առժամայն կամար լուսեղէն///»):

Ծնթ. Թ. 9-10ի միջեւ 1 թերթ ընկած:

8. *10աբ* [Նաւասարդ Ը. եւ Աւգոստոս ԺԸ. *Սրբոց վկայիցն Ղաւրոսի եւ Փղորոսի]*... (սկ.) ///րին զտաւն Յայտնութեանն եւ կործանեցին զկուռսն... 10աբ յշտկ է Ստեփանոսի յԱլնցոյն...*

* Տե՛ս Համաբարբառ Յայսմաւուրք. Ը., Աւգոստոս (նախածեռնցեան 7 խմբագրութիւնների), խմբ. ե. առ. Պետրոսեանի, Սուրբ Էջմիածին, 2010, էջ 228:

9. *10բ-1բ* Նաւասարդ Թ. եւ Աւգոստոս ԺԹ. *Առումա եւ որդոյ նորին, եւ Վլասա, եւ Ներսեհի, եւ Վրձարին եւ ընկերացն, եւ Անդրէի սուրատելատին եւ զաւրաց նորին...*

10. *11բ-2բ* Նաւասարդ Ի. եւ Աւգոստոս Ի. *Վլասա եւ Գ. որդոց իւրոց՝ Թէոգնիոսի, Ագապիոսի եւ Պիստոսի... 12աբ ...Սամուէլի մարգարէի...*

11. *12բ-3ա* Նաւասարդ ԻԱ. եւ Աւգոստոս ԻԱ. *Ուստիոսի...*

12. *13ա-4ա* Նաւասարդ ԻԲ. եւ Աւգոստոս ԻԲ. *Թումայի առաքելոյ... 14ա ...Ագաթանիկոսի, որ Թարգմանի բարէյաղթ...*

13. *14աբ* Նաւասարդ ԻԳ. եւ Աւգոստոս ԻԳ. *Երինոսի՝ եպիսկոպոսի Սերմիս գաւառի...*

14. *14բ* Նաւասարդ ԻԴ. եւ Աւգոստոս ԻԴ. *Սրբոցն Տիմաթէի, Ագապիոսի եւ Թեկղի... 14բ ...Ագապիոսի եւ սրբոհոյն Թեկղիա...*

15. *14բ-5բ* Նաւասարդ ԻԵ. եւ Աւգոստոս ԻԵ. *...Սրբոյ Աստուածածնին... 15աբ ...Աթանասի եպիսկոպոսի, որ մկրտեաց զԽանթուշ... 15բ ...զերկու ծառայն Խանթուշայ... զԽարիմիոսի եւ զՆիոփրիտոսի...*

16. *15բ-7ա* Նաւասարդ ԻԶ. եւ Աւգոստոս ԻԶ. *Ադրիանոսի եւ կնոջ նորա՝ Անայտասէ... 16բ-7ա ...Աբիդումիոսի...*

17. *17ա-8ա* Նաւասարդ ԻԷ. եւ Աւգոստոս ԻԷ. *Սուքիասանցն եւ Ատրներսեհի, եւ Անտիոքա բժշկի... 17բ ...Ատրներսեհի... 17բ-8ա ...Անտիոքա բժշկին...*

18. *18աբ* Նաւասարդ ԻԸ. եւ Աւգոստոս ԻԸ. *Ստրատոնիկոսի, Փիլիպոսի եւ Տիքիանոսի եւ Ընէսիմա՝ ոչ աշակերտին Պաւղոսի... 18աբ ...վարք Ընէսիմա...*

19. *18բ-9ա* Նաւասարդ ԻԹ. եւ Աւգոստոս ԻԹ. *Գլխատմանն Յովաննու...*

20. *19աբ* Նաւասարդ Ի. եւ Աւգոստոս Լ. *Իկոնիդոսի եպիսկոպոսի եւ Տատիոսի վկայի... 19բ ...Տատիոսի վկայի...*

21. *19բ-20բ* Նաւասարդ ԻԱ. եւ Աւգոստոս ԼԱ. *Գիւտ է պատուական գաւառին ամենասրբուհոյ Աստուածածնին, որ է ի Կոստանդինուպաւլիս՝ յեկեղեցւոջն, որ կոչի Խալկոպռատիայ, եւ սրբուհոյն Փոտինա, որ ասի լուսեղէն... 20աբ ...սրբուհոյն Փոտինեա...*

22. *21ա-2ա* Ամիս Սեպտեմբեր Ա. Նաւասարդ ԻԲ. *Սիմէոնի Միւնակեցոյն եւ Յեսուեա, Նաւեա եւ Բիւթոսի վկային... 22ա ...Յեսուեա՝ որդոյ Նաւեա... 22ա եւ Բիւթոս վկայն...*

23. *22ա-3ա* Սեպտեմբ[ե]ր Բ. եւ Նաւասարդ ԻԳ. *Մամասայ եւ Յոհաննու հայրապետին... 23ա ...Յոհաննու՝ Կոստանդինուպաւլսի հայրապետին...*

24. *23բ* Սեպտեմբ[ե]ր Գ. եւ Նաւասարդ ԻԴ. *Անթիմոսի՝ եպիսկոպոսին Նիկոմիդացոց...*

25. *23բ-4ա* Նաւասարդ ԻԵ. եւ Սեպտեմբեր Դ. *Բաբեղա հայրապետին եւ վկայիցն՝ Ոսկէձանոսի, Թէոդորոսի, Ամիանոսի եւ Յուլիանոսի... 24ա ...Դ. վկայիցն...*

26. *24բ* Նաւասարդ ԻԶ. եւ Սեպտեմբ[ե]ր Ե. *Խարազնազգեաց կուսանացն եւ Ամոնի սարկաւագի...*

27. *25աբ* Նաւասարդ ԻԷ. եւ Սեպտեմբեր Զ. *Կուսին երմոնեա եւ ԺԳ. (13) վկայիցն... 25աբ ...ԺԳ.ան (13) մարտիրոսք, Փեստոս քահանայն եւ Բիբի սարկաւագն եւ այլքն...*

28. *25բ-6ա* Նաւասարդ ԻԸ. եւ Սեպտեմբեր է. *Սոզոնի եւ Եբսիքոսի եւ նախատաւնակ ծնընդեան Աստուածածնին... 25բ-6ա ...Եփսիկոսի...*

29. *26աբ* Նաւասարդ ԻԹ. եւ Սեպտեմբեր Ը. *Ծնունդ է ամենաւրհնեալ Աստուածածնին Մարիամու ի Յովակիմա եւ յԱննայէ... 26բ ...յայտարարութիւն որոց ի Դիզափայտ լերինս եւ երեւումն նշխարացն...*

30. *26բ-7բ* Նաւասարդ Լ. եւ Սեպտեմբեր Թ. *Միւսանգամ տաւն ծնընդեան Մարիամու եւ կատարումն Սահակայ՝ Հայոց հայրապետի եւ Սեւեռիոսի վկայի... 27բ ...Սի[ւ]խրոսի վկայի...*

31. *27բ-8ա* Հոռի Ա. եւ Սեպտեմբ[ե]ր Ժ. *երից կուսանացն՝ Մինւդորա, Միտիդորա եւ Նիփադորա... 28ա ...Բասիլիսկա...*

32. *28ա-9բ* Հոռի Բ. եւ Սեպտեմբեր ԺԱ. *Մանուշակայ, որ ի Հոռոմ լեզուն Նիւա կոչեն, եւ Թէոդորա աղախնոյն... 28բ-9բ ...Թէոդորա...*

33. *29բ-30բ* Հոռի Գ. եւ Սեպտեմբեր ԺԲ. *Ապոլոնոմոսի եպիսկոպոսի եւ Ռոմլիոսի վկայի... 30ա ...կատարեցաւ Ռոմլիոս... 30աբ Նոյնպէս եւդոքսիա սրով կատարեցաւ ի Դէոկղիտիանոսէ...*

34. *30բ* Հոռի Դ. եւ Սեպտեմբեր ԺԳ. *Թէոդորա եւ Դիդիմա, եւ նաւակատիք մեծ եկեղեցոյն երուսաղէմի... 30բ ...Նաւակատիս է Սուրբ Յարութեանն...*

35. *30բ-1բ* Հոռի Ե. եւ Սեպտեմբեր ԺԴ. *...Սուրբ խաչին յերուսաղէմ եւ Ննջումն սրբոյն Յոհաննու Ոսկէբերանի... 31ա ...յշտկ է Յոհաննու Ոսկէբերանին...*

36. *31բ-2ա* Հոռի Զ. եւ Սեպտեմբ[ե]ր ԺԵ. *...Սուրբ խաչին եւ յշտկ Կոստանդիանոսի թագաւորի եւ մաւր նորա՝ Հեղինէ եւ վկայ Նիկիտասա...*

37. *32աբ* Հոռի Է. եւ Սեպտեմբեր ԺԶ. *Կուսին Եւփիմեա... 32բ ...Կուռնիտոսի վկային...*

38. *32բ* Հոռի Ը. եւ Սեպտեմբեր ԺԷ. *...Սուրբ խաչին եւ յշտակ Սահակա եւ Մեսրոպա՝ սրբոց թարգմանչացն, եւ Վարիպասբայ (այսչափ)։*

39. *33աբ* Հոռի Թ. եւ Սեպտեմբ[ե]ր ԺԸ. *Մովսէսի եւ Ահարոնի եւ Արիադնա... 33աբ ...Արիադնա աղախնոյն... 33բ ...Սուրբ խաչին եւ յշտակ Յոհաննու Ոսկէբերանին (այսչափ)։*

40. *33բ-5ա* Հոռի Ժ. եւ Սեպտեմբեր ԺԹ. *...Սուրբ խաչին եւ յշտակ սրբոց Ոսկեանցն եւ վկայ Տրոփիմդորի, Սաբադանա եւ Պապանունի... 34աբ ...Գ. վկայիցն... 34բ-5ա ...Պապանուն կատարեցաւ սրով...*

41. *35ա-6ա* Հոռի ԺԱ. եւ Սեպտեմբ[ե]ր Ի. *Եւստաթէոսի եւ ամուսնոյն՝ Թէոպիսդեա, եւ որդոցն՝ Ագապիոսի եւ Թէոպիսդեա... 36ա ...Մաքսիմոսի եւ Թէոդոտեա եւ <եւ> քեռն՝ Ասկլեպեդեա...*

42. *36բ* Հոռի ԺԲ. եւ Սեպտեմբ[ե]ր ԻԱ. *Հարիւր եւ յիսուն վկայիցն... 36բ ...Մակրովբա, Գորգիանո, Հեղիոյ, Զատիկոսի, Լուկիանու, Վաղերիանոսի...*

43. *36բ-7բ* Հոռի ԺԳ. եւ Սեպտեմբ[ե]ր ԻԲ. *Փոկասու եպիսկոպոսի եւ Յունանու մարգարէի... 37բ ...Յովնանու մարգարէի...*

44. *37բ-8բ* Հոռի ԺԴ. եւ Սեպտեմբ[ե]ր ԻԳ. *Կուսին Իրաիտա... 38ա ...վարք Պաւղոսի եպիսկոպոսի...*

45. *38բ-40ա* Հոռի ԺԵ. եւ Սեպտեմբ[ե]ր ԻԴ. *Մեծի նախավկա առաքելոհի կուսին՝ Թեկղի... 40ա ...առաքելոցն՝ Ապողոնի, Կեփայի եւ Պարսենա (այսչափ)։*

46. *40աբ* Հոռի ԺԶ. եւ Սեպտեմբ[ե]ր ԻԵ. *Եպիսկոպոսին Գոսանաւորի եւ Ագաթոկղա... 40բ ...Ագաթոկղա...*

47. *40բ-1ա* Հոռի ԺԷ. Սեպտեմբեր ԻԶ. *Ննջումն սրբոյն Յոհաննու աւետարանչի...*

48. *41աբ* Հոռի ԺԸ. Սեպտեմբ[ե]ր ԻԷ. *Սրբոյն Կալիստրատոսի եւ ընկերաց նորա եւ Մարինոսի... 41բ ...կատարեցաւ սուրբն Մարինոս...*

49. *42ա* Հոռի ԺԹ. Սեպտեմբեր ԻԸ. *Եպիքուրա եւ Շմաւոնի՝ ազգակցին Քրիստոսի... 42ա ...Շմաւոնի...*

50. *42ա-3բ* Հոռի Ի. Սեպտեմբ[ե]ր ԻԹ. *Եղիշէի՝ Աղուանից եպիսկոպոսին եւ հաւրն Քարիտոնի, Եւսիքոսի վկայի... 43աբ ...Քարիտոնի... 43բ ...կատարեցաւ Եպսիքոս ի Քրիստոս (այսչափ)։*

51. *43բ-5ա* Հոռի ԻԱ. Սեպտեմբ[ե]ր Լ. *Վկայ Գրիգորի Լուսաւորչին եւ յայտնումն նշխարացն Զաքարիաի՝ հաւրն Յովաննու եւ Պանտալեւոնի եւ Անտոնի եւ Կրաւնիդեա... 45ա ...Զաքարիաի մարգարէի...*

52. *45բ* Հոկտեմբեր Ա. եւ Հոռի ԻԲ. *Անանիայի առաքելոյն եւ Թէոդորոսի եպիսկոպոսի... 45բ ...Թէոդորոսի...*

53. *45բ-6բ* Հոկտեմբեր Բ. եւ Հոռի ԻԳ. *Կիպրիանոսի եպիսկոպոսի եւ Յուստինեա կուսին, եւ Պափնոտի ճգնաւորի, եւ եճ. եւ խ. (540) վկայիցն... 46բ ...Պափնոտեա ճգնաւորի...*

54. *46բ-7ա* Հոռի ԻԴ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր Գ. *Դիոնէսիոսի՝ եպիսկոպոսին Աթենա եւ Փլիւրիկոսի... 47ա ...Կիրակոսի...*

55. *47բ-8ա* Հոռի ԻԵ. եւ Հոկտեմբեր Դ. *Ադոքտոսի եւ դստերն իւր՝ Կալիսթենէ եւ Ռոմանոսի երգեցողի... 47բ-8ա ...Ռոմանոսի...*

56. *48ա-9բ* Հոռի ԻԶ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր Ե. *Հռիփսիմեա եւ ԼԳ. (33) ընկերացն, եւ Մամելքտա, եւ Միքայէլի աբեղայի, եւ ԼԳ. (33) կրաւնաւորացն... 49ա ...Մամելտա... 49աբ ...Միքայէլի՝ հաւր վանացն Զորա եւ ԼԶ. (36) կրաւնաւորացն...*

57. *49բ-50ա* Հոռի ԻԷ. եւ ի Հոկտեմբեր Զ. *Թումայի առաքելոյ եւ Գայիանոյն... 49բ-50ա ...Գայիանէ...*

58. *50աբ* Հոռի ԻԸ. եւ Հոկտեմբեր է. *Սարգսի եւ Բագոսի, եւ վկայիցն՝ Նազարիոսի, Գերբասիոսի, Պռոտասիոսի, Կելսասիոսի... 50բ ...Նազարիոսի, Գերբասիոսի, Պռոտասաոսի...*

59. *50բ-1բ* Հոռի ԻԹ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր Ը. *Պեղեգեա կուսի եւ Պոպլիա սրբուհոյն... 51աբ ...Պոպլիա սրբոհոյն...*

60. *51բ* Հոռի Լ. եւ Հոկտեմբեր Թ. *Հուպենդինոսի եւ Մաքսիմոսի, եւ Բ. քերցն՝ Զինոնի եւ Փիլինոդեա... 51բ ...Բ. քորքս կոյս կացեալ ի լերինս Տարսոնա...*

61. *51բ-2բ* Սահմի Ա. եւ Հոկտեմբ[ե]ր Ժ. *Եւլամբէոսի եւ քեռն իւրոյ՝ Եւլամբեա, եւ Մարկոսի, եւ Ստեփանոսի, եւ յղութիւն եղիսաբեթի... 52բ ...Մարկոսի եւ Ստեփանոսի... 52բ ...յղութիւն Յովհաննու...*

62. *52բ-3ա* Սահմի Բ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր ԺԱ. *Եւթներքորդ ժողովոյն Նիկիա եւ Թէոդորոսի Աղէկսանդրացոյն...*

63. *53ա-4ա* Սահմի Գ. եւ Հոկտեմբեր ԺԲ. *Պրոբոսի, Տարագոսի եւ Անդրոնիկոսի...*

64. *54աբ* Սահմի Դ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր ԺԳ. *Կարպոսի եւ Պապիլոսի, եւ Աղէկսանդրոսի, Զոսիմոսի, Նիկոնոսի, Պիոդորոսի, Նեռնոսի, Մարկոսի, Պիսիդեա, եւ Գրիգորի ելն ի վիրապէն... 54բ ...կատարեցան սրով Ալփիոն, Աղէկսանդրոս, Զոսիմոս, Նիկոնոս, Նեռնոս, Իլիդորոս եւ Մարկոս... 54բ ...Գրիգորի ելն ի վիրապէն...*

65. *54բ-5ա* Սահմի Ե. եւ Հոկտեմբ[ե]ր ԺԴ. *Դումնիկ եւ Սադինոսի եպիսկոպոսի... 55ա ...ի պարսիկս Սադինոս եպիսկոպոս...*

66. *55աբ* Սահմի Զ. եւ Հոկտեմբեր ԺԵ. *Լուկիոսի քահանայի, Գայիոսի եւ Զատիկոսի... 55բ ...Դասիոս, Գայիոս, Զոմիկոս...*

67. *55բ-6բ* Սահմի Է. եւ Հոկտեմբեր ԺԶ. *Ղունկիանոսի ճ. (100) պետի, Թէոդոսիա սրբուհոյն եւ քահանային Սոկրատիոսի... 56բ ...Սոկրատիոս քահանա եւ Թէոդոսիա կատարեցան սրով...*

68. *56բ-8ա* Սահմի Ը. եւ Հոկտեմբեր ԺԷ. *Ովսէի մարգարէի եւ Ռուսանթոսի եւ ամուսնոյն իւր՝ Դարեհի... 56բ-8ա ...Ռուսանթոսի...*

69. *58աբ* Սահմի Թ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր ԺԸ. *Ղուկասու աւետարանչի…*

70. *58բ-9բ* Սահմի ժ. եւ Հոկտեմբեր ԺԹ. *Յովհէւսա մարգարէի եւ Անփիլոքա եպիսկոպոսին… 58բ-9բ …Անփիլոքա եպիսկոպոսի…*

71. *59բ-61ա* Սահմի ԺԱ. եւ Հոկտեմբեր Ի. *Խարեթա եւ որք ընդ նմա՝ ԺՌ. (10 000) մարտիրոսացն, եւ Արտեմա վկային… 60բ-1ա …Արտեմա…*

72. *61ա-2ա* Սահմի ԺԲ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր ԻԱ. *Իլարիոնի հաւր եւ Մարկոսի, եւ Ստորիկոսի, եւ Վաղինդինէ… 62ա …Մարկոս եւ Բ. ընկերքն…*

73. *62ա-3ա* Սահմի ԺԳ. եւ Հոկտեմբեր ԻԲ. *Աբերկիոսի եպիսկոպոսի եւ Վարոսի, եւ Անդրիասի կրաւնաւորի… 63ա …սուրբն Վարոս…*

74. *63բ-4ա* Սահմի ԺԴ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր ԻԳ. *Յակոբա՝ եղբաւրն Տեառն…*

75. *64ա-5ա* Սահմի ԺԵ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր ԻԴ. *Եփեսոսի մանկանցն… 65ա…Դոմնինոս…*

76. *65աբ* Սահմի ԺՋ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր ԻԵ. *Մարկիանոսի եւ Մարտիրոնի…*

77. *65բ-6ա* Սահմի ԺԷ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր ԻՋ. *Դի[մ]եորիոսի եւ Հիպիրիքեանց… 65բ-6ա …Հիպիրիքեանցն…*

78. *66աբ* Սահմի ԺԸ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր ԻԷ. *Պապոտեւլինեա եւ աղախնոյն իւր՝ Իրոտինէ… 66բ …Եւսիքինոսի…*

79. *66բ-7ա* Սահմի ԺԹ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր ԻԸ. *Արդարոյն Աբրահամու եւ Յոհաննու Հոսաւեցոյն… 67ա …Յոհաննէս Հոսաւեցին…*

80. *67բ-8ա* Սահմի Ի. եւ Հոկտեմբեր ԻԹ. *Նունեա եւ Մանեա… 67բ …Ջենոբա եպիսկոպոսի եւ քեռն՝ Ջենոբիայ… 68ա …սրով կատարեցաւ կոյս վկայն Անաստասիա ի Հռոմ…*

81. *68բ-9ա* Սահմի ԻԱ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր Լ. *Երից եղբարցն՝ Կղաւդիոսի, Աստերիոսի, Նեոնոսի…*

82. *69աբ* Սահմի ԻԲ. եւ Հոկտեմբ[ե]ր ԼԱ. *Եպամիքոսի, Լուկիա եւ Դեմիանոսի… 69բ …սրբոհին Լուկիայ… 69բ եւ սուրբն Դիմիանոս…*

83. *70աբ* Նոյեմբեր Ա. Սահմի ԻԳ. *Սրբոցն Կոմզայի եւ Դամիանոսի…*

84. *70բ-1ա* Սահմի ԻԴ. Նոյեմբեր Բ. *Ակի[ա]դինոսի եւ այլ սրբոցն… 71ա …Ակակիոս եւ Եւդոքսիոս, Ագապիոս, Մարինոս, Ոսկէանոս, Եւստրէոս, Կարտերիոս, Տրոբիաս եւ այլք…*

85. *71բ-2ա* Սահմի ԻԵ. Նոյեմբեր Գ. *Ակիփիմա եպիսկոպոսի եւ Յովսեփ քահանաի, եւ Բ. սարկաւագացն՝ Այիաթալա եւ Բեկիանոսի… 71բ եւ Յովսէփ քահանա… 71բ եւ Այիթալա… 72ա …Բեկիանոս սարկաւագն…*

86. *72ա-3ա* Սահմի ԻԶ. Նոյեմբեր Դ. *Սրբոհոյն Կիւրենա եւ աղախնոյն Աստուծոյ՝ Մատրոնայ… 72բ-3ա …վարք Մատրոնա…*

87. *73աբ* Սահմի ԻԷ. Նոյեմբ[ե]ր Ե. *Պորփորիոսի գուսանի եւ Մարտինոսի եպիսկոպոսի… 73բ …Մարտինոսի եպիսկոպոսի…*

88. *73բ-4ա* Սահմի ԻԸ. Նոյեմբեր Զ. *Պաւղոսի՝ խոստովանող եպիսկոպոսի… 74ա …անկաւ յերկնից փոշի ի Կոստանդինուպաւլիս կիսաչափ թզոյ…*

89. *74աբ* Սահմի ԻԹ. Նոյեմբ[ե]ր Է. *Մելասիպոսի եւ ամուսնոյն իւր՝ Կասիանեա, եւ զաւակին՝ Անտոնիա, որ էր Ժ.ան (13) ամաց… 74բ …կատարեցան… Անտոնինոս քահանայ, Նիկոփորոս, Զեբինան, Գերմանոս եւ աղախինն՝ Մանաթայի…*

90. *74բ-6ա* Սահմի Լ. եւ Նոյեմբեր Ը. *Հրեշտակապետացն Գաբրիէլի եւ Միքայէլի…*

91. *76աբ* Տրէ Ա. եւ Նոյեմբեր Թ. *Անտոնինոսի եւ Պարիոսի եպիսկոպոսի… 76աբ …Պարիոս եպիսկոպոսն ի Գանգրա…*

92. *76բ-7ա* Տրէ Բ. եւ Նոյեմբ[ե]ր ժ. *Բեկտորիոսի եւ Ստեփաննեա… 76բ-7ա …սրբոհին Ստեփաննեա…*

93. *77աբ* Տրէ Գ. եւ Նոյեմբ[ե]ր ԺԱ. *Մինասա եւ Յոհաննու Ողորմածին… 77աբ …Յոհաննու՝ Աղէքսանդրու եպիսկոպոսին…*

94. *77բ-8ա* Տրէ [Դ.] եւ Նոյեմբ[ե]ր ԺԲ. *Մելի եպիսկոպոսի եւ Բ. աշակերտացն, եւ Բուրա քահանայի, եւ Շինոյի սարկաւագի, եւ Բեթլաբաթա՝ եպիսկոպոսի Գեթա… 78ա …մարտիրոսացաւ սուրբն Բեթլաթ Գեթո եպիսկոպոսն…*

95. *78ա-9ա* Տրէ Ե. Նոյեմբեր ԺԳ. *Յոհաննու Ոսկէբերանի…*

96. *79ա-80ա* Տրէ Զ. եւ Նոյեմբ[ե]ր ԺԴ. *Փիլիպոսի առաքելոյն, որ ԲԺ.անից (12) էր…*

97. *80ա-1ա* Տրէ Է. եւ Նոյեմբ[ե]ր ժԵ. *Խոստովանողացն Քրիստոսի՝ Գուրիասա, Սամոնասա եւ Աբիբա սարկաւագին…*

98. *81ա-2բ* Տրէ Ը. եւ Նոյեմբեր ԺՋ. *Մաթէոսի աւետարանչի…*

99. *82բ-3ա* Տրէ Թ. եւ Նոյեմբ[ե]ր ժէ. *Գրիգորի Աքանչելագործին…*

100. *83ա-4ա* Տրէ ժ. եւ Նոյեմբ[ե]ր ԺԸ. *Գրիգորի Լուսաւորչին. Ծնընդեանն եւ սնընդեանն, եւ մահուանն, եւ գիւտ ոսկերացն… 83բ-4ա …Պղատոնի, որ էր ի քաղաքէն Անկիւրիա… 84ա …կատարեցաւ սրով Դեմետրոս Աբուգինացին…*

101. *84ա-5բ* Տրէ ԺԱ. եւ Նոյեմբեր ԺԹ. *Ներսէսի՝ Հայոց պատրիարգի, եւ Խադա եպիսկոպոսի, եւ Ռոմանոսի, եւ Աբդիու մարգարէին… 84ա …Ռոմանոսի… 85աբ …Աբդիու մարգարէի…*

102. *85բ-6ա* Տրէ ԺԲ. եւ Նոյեմբ[ե]ր Ի. *Ազիոսանցն եւ Բարղամա ծերունւոյն… 86ա …Բարղամու ծերունւոյն…*

103. *86բ-7ա* Տրէ ԺԳ. եւ Նոյեմբ[ե]ր ԻԱ. *Ամենաւրհնեալ Աստուածածնին…*

104. *87ա* Տրէ ԺԴ. եւ Նոյեմբ[ե]ր ԻԲ. *Արքիպասա եւ Փիլիմոնի՝ աշակերտացն Պաւղոսի եւ Ներսանա եպիսկոպոսի... 87ա ...ի պարսիկս... Ներսան եպիսկոպոս եւ այլ Դ. եպիսկոպոսունք, եւ Բ. քահանա, կրաւնաւորք եւ աշխարհականք սրով կատարեցան...*

105. *87բ-8բ* Տրէ ԺԵ. եւ Նոյեմբ[ե]ր ԻԳ. *Գասիոսի եւ Գրիգորի Ակռականդացոյն... 87բ ...Գրիգորի՝ եպիսկոպոսի Ակռականդոյ...*

106. *88բ-9ա* Տրէ ԺԶ. եւ Նոյեմբեր ԻԴ. *Կղեմա՝ հայրապետին Հռոմայ...*

107. *89ա-90ա* Տրէ ԺԷ. եւ Նոյեմբ[ե]ր ԻԵ. *Սահակա եւ Մեսրոբայ, եւ գիւտ գրոյս, եւ Պետրոսի հայրապետի, եւ Կայտեռինեա կուսին... 89բ-90ա ...Պետրոսի՝ Աղէքսանդրու հայրապետի... 90ա ...կատարեցաւ սրով... Կայտերինէ՝ դուստր Թագաւորին...*

108. *90աբ* Տրէ ԺԸ. եւ Նոյեմբ[ե]ր ԻԶ. *Միւռկիոհոսի եւ Ալիպոսի Սիւնակեցոյն... 90բ ...Ալիպոսի...*

109. *90բ-2ա* Տրէ ԺԹ. եւ Նոյեմբեր ԻԷ. *Յակովկա Պարսկի եւ Տիբուրտիոսի, Վաղէնտիանոսի, եւ Կիկիլիայ սրբոհոյն... 91ա-2ա ...Տիբուրտիոսի եւ Վաղէնդիանոսի, եւ Կիկիլիաի...*

110. *92աբ* Տրէ Ի. եւ Նոյեմբեր ԻԸ. *Իրինարքոսի եւ Փիլիմոնոսի... 92բ ...զՓիլիմոնոսի...*

111. *92բ-3բ* Տրէ ԻԱ. եւ Նոյեմբ[ե]ր ԻԹ. *Տրդատա Թագաւորին եւ Աշխէն տիկնոջն, եւ Խոսրովիդխտոյ, եւ Ստեփանոսի նոր վկային... 93աբ ...վարք Ստեփանոսի...*

112. *93բ-4ա* Տրէ ԻԲ. եւ Նոյեմբեր Լ. *Անդրէի առաքելոյն...*

113. *94ա-5բ* Դեկտեմբեր Ա. եւ Տրէ ԻԳ. *Ռստակիսի, Վրթանէսի, Յուսկանն, Գրիգորիսի, Դանիէլի, եւ Պաւղոսի Անապատականի, եւ Անանիայի Պարսկի... 95աբ ...Պաւղոսի Անապատականի... 95բ ...զԱնանիա Պարսիկն յԱրտաւիլ քաղաքին...*

114. *95բ-6ա* Տրէ ԻԴ. եւ Դեկտեմբեր Բ. *Սոփոնիա մարգարէի եւ Թէոդորոսի եպիսկոպոսի... 95բ ...զԹէոդորոս եպիսկոպոսն...*

115. *96աբ* Տրէ ԻԵ. եւ Դեկտեմբեր Գ. *Ամբակումայ մարգարէի եւ Թէոդորոսի կիպրացոյն... 96բ ...Թէոդորոսի...*

116. *96բ-7ա* Տրէ ԻԶ. եւ Դեկտեմբ[ե]ր Դ. *Վառվառեա կուսին...*

117. *97աբ* Տրէ ԻԷ. Դեկտեմբեր Ե. *Անթենադորոսի կրաւնաւորի եւ Սաբայի՝ հաւրն մեր... 97բ ...հաւրն Սաբայի...*

118. *97բ-8բ* Տրէ ԻԸ. Դեկտեմբեր Զ. *Նիկողայոսի՝ Զմիւռնոյ եպիսկոպոսի...*

119. *98բ-9ա* Տրէ ԻԹ. Դեկտեմբեր է. *Ամբրոսիոսի՝ եպիսկոպոսի Միդիուլա քաղաքին յարեւմուտս...*

120. *99աբ* Տրէ Լ. Դեկտեմբ[ե]ր Ը. *Աբրահամու եւ Խորենա, եւ Պատապիոսի կրաւնաւորի... 99աբ ...Պատապիոսի... 99բ ...սուրբն Մարինոս...*

121. *99բ-100բ* Քաղոց Ա. Դեկտեմբ[ե]ր Թ. *Աւետիս Աննայի եւ յղութիւն ի Յովակիմա յառնէն սուրբն Մարիամ...*

122. *100բ-1ա* Քաղոց Բ. Դեկտեմբ[ե]ր Ժ. *Մինասա, երմոգինեա եւ Գրափոսի եւ Պաւղեա Անապատականին... 101ա ...Պաւղեա...*

123. *101բ-2ա* Քաղոց Գ. Դեկտեմբ[ե]ր ԺԱ. *Այիաթալա եւ Ափսոնի, եւ Դանիէլի Սիւնակեցոյն... 101բ-2ա ...Դանիէլի...*

124. *102ա-3բ* Քաղոց Դ. Դեկտեմբեր ԺԲ. *Առաքելոյն Բարդողոմոսի եւ Յուդաի եւ աքանչելիք Սպիտիդոնի եպիսկոպոսի... 102ա-3բ ...Սպիտիդոնի եպիսկոպոսի՝ Տրիմինթունա քաղաքին, որ ի Կիպրոս...*

125. *103բ-4բ* Քաղոց ե. Դեկտեմբեր ԺԳ. *Եւտրիատոսի, Աւքսենտիոսի, Երգինիոսի, Մարգարիոսի, Առեստիոսի...*

126. *104բ-5ա* Քաղոց Զ. Դեկտեմբեր ԺԴ. *Կուսին Լուկիասա եւ վկայիցն՝ Թերսոսի, Լուկիոսի եւ Կալինիկոսի... 105ա ...սուրբն Թերսիոսի...*

127. *105ա-6ա* Քաղոց է. Դեկտեմբ[ե]ր ԺԵ. *Յակոբա՝ հայրապետին Մծբնա, Եւսեբերիոսի եպիսկոպոսի եւ Սանդըխտոյ կուսին... 105բ-6ա ...Եւսեբերիոսի եպիսկոպոսի...*

128. *106ա-7ա* Քաղոց Ը. Դեկտեմբ[ե]ր ԺԶ. *Փիլիմոնի փողահարի եւ Ապողոնոսի, եւ առաքելոցն՝ Եւքոսի, Եպափրոդիտեա... 106բ-7ա ...Եւքիոսի եւ Եպափրոդիտեա առաքելոցն...*

129. *107աբ* Քաղոց Թ. Դեկտեմբ[ե]ր ԺԷ. *Դանիէլի եւ Ե. մանկանցն՝ Անանիաի, Ազարիա եւ Միսաէլի...*

130. *107բ-8ա* Քաղոց Ժ. Դեկտեմբ[ե]ր ԺԸ. *Տեսիլ Գրիգորի Լուսաւորչին եւ վկայիցն՝ Պրոմոսի, Արէբսի, Եղիաի եւ Բագոսի, եւ ի նոյն ձմեռնամուտ... 107բ-8ա ...Պրոմոսի, Արէբսի, Եղիայի...*

131. *108աբ* Քաղոց ԺԱ. Դեկտեմբ[ե]ր ԺԹ. *Եւգինէոսի, Մակարիոսի եւ Տիմաթէոսի սարկաւագի... 108բ ...կատարեցաւ սրով Տիմաթէոս սարկաւագն... եւ Պաւղիքոս հրով կատարեաց...*

132. *108բ-9ա* Քաղոց ԺԲ. Դեկտեմբ[ե]ր Ի. *Իգնատիոսի հայրապետին...*

133. *109աբ* Քաղոց ԺԳ. եւ Դեկտեմբեր ԻԱ. *Կուսին Յուլիանեա եւ ի Հռոմն նախատաւնակ ծնընդեանն...*

134. *109բ-10ա* Քաղոց ԺԴ. Դեկտեմբ[ե]ր ԻԲ. *Թադէոսի առաքելոյ քարոզութիւն եւ հաւատալն Աբգարու, եւ կուսին Անաստասայ... 110ա ...Անաստասիա...*

135. *110բ* Քաղոց ԺԵ. եւ Դեկտեմբ[ե]ր ԻԳ. *Մարտիրոսացն, որ ի Կրիտէս կղզոջն...*

136. *110բ-1բ* Քաղոց ԺԶ. Դեկտեմբ[ե]ր ԻԴ. *Ադդաի՝ հայրապետի եդեսեա քաղաքին եւ կուսին Եւգինեա, եւ*

Փիլիպոսի՝ հաւր նորա, եւ Բասիլիայ, եւ այլ ընկերացն... 111աբ ...կուսին եւգինեա... 111բ Իսկ Բասիլիա՝ ազգական թագաւորին...

137. *111բ-2բ* Քաղոց ԺԷ. Դեկտեմբ[ե]ր ԻԵ. *Դաւթի մարգարէին եւ Յակոբա առաքելոյն, զոր այլազգիք ծնունդ առնեն, եւ սրբուհոյն Շուշանկանն... 112աբ ...Շուշանկանն...*

138. *112բ-3ա* Քաղոց ԺԸ. Դեկտեմբ[ե]ր ԻԶ. *Մեփհանոսի... 112բ-3ա ...Թէոպոմպեա հայրապետին եւ Թէովնա կախարդին...*

139. *113աբ* Քաղոց ԺԹ. Դեկտեմբ[ե]ր ԻԷ. *Պետրոսի եւ Պաւղոսի եւ ԻՒ. (20000) վկայիցն... 113աբ ...Բ.ուց բիւրուցն, որ հրով կատարեցան...*

140. *114աբ* Քաղոց Ի. Դեկտեմբ[ե]ր ԻԸ. *Յակոբա եւ Յոհաննու, եւ աղախնոյն եւսեբեա, եւ Յուլիանոսի բժշկին, եւ Սիղուխանոսի եպիսկոպոսին, եւ Լուկասա սարկաւագին, եւ Մոկիմոնի ընթերցողին... 114աբ ...վարք եւսեբեա...*

141. *114բ-5ա* Քաղոց ԻԱ. Դեկտեմբեր ԻԹ. *Ինդոսի ներքինոյ եւ Դոմնայի քրմուհոյն... 115ա ...զսուրբ եպիսկոպոսն Ընկլուզաց...*

142. *115աբ* Քաղոց ԻԲ. Դեկտեմբեր Լ. *Թէմիստոկլէոսի եւ Դէոսկորոսի...*

143. *115բ-6ա* Քաղոց ԻԳ. Դեկտեմբ[ե]ր ԼԱ. *Աբգարու՝ թագաւորին Հայոց եւ Ասորոց...*

144. *116ա-7ա* Յունվար Ա. Քաղոց ԻԴ. *Բարսղի՝ եպիսկոպոսապետի Կեսարու...*

145. *117ա-8ա* Քաղոց ԻԵ. Յունվար Բ. *Սեղբեստրոսի եւ Կոստանդիանոսի արքային...*

146. *118աբ* Քաղոց ԻԶ. Յունվար Գ. *Գորգիոսի կեսարացոյ...*

147. *118բ* Քաղոց ԻԷ. Յունվար Դ. *Զոսիմոսի կրաւնաւորի եւ Աթանասի զաւրավարին...*

148. *119ա* Քաղոց ԻԸ. եւ Յունվար Ե. *Ճրագալոյց Ծնընդեանն Տեառն եւ նախատաւնակ է (այսչափ):*

149. *119ա* Քաղոց ԻԹ. եւ Յունվար Զ. *Ծնունդ [եւ] Յայտնութիւն Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ...*

150. *119բ* Քաղոց Լ. եւ Յունվար Է. *Յովաննու եւ Ստեփաննոսի...*

151. *119բ* Առաց Ա. եւ Յունվար Ը. *Թէոփիլոսի սարկաւագի...*

152. *119բ-20ա* Առաց Բ. եւ Յունվար Թ. *Պաւլիքտոսի...*

153. *120աբ* Առաց Գ. Յունվար Ժ. *Գրիգորի Նիւսացո եպիսկոպոսի...*

154. *120բ-1ա* Առաց Դ. Յունվարի ԺԱ. *Պետրոսի, որ Սաղեմոն անուանեցաւ, եւ միւս Պետրոսի, եւ Աբիսողոմայ, եւ Թէոդորոսի Անապատականի... 120բ-1ա ...Թէոդորոսի...*

155. *121ա* Առաց Ե. Յունվար ԺԲ. *Մեւորդեա...*

156. *121աբ* Առաց Զ. եւ Յունվար ԺԳ. *Երմոդոսի եւ Ստրատոնիկոսի...*

157. *121բ-2ա* Առաց Է. Յունվար ԺԴ. *Սրբոց աբեղայիցն սինէական եւ Ռաութա լերինն, եւ Բասիլիոսի վկային... 122ա ...կատարեցաւ յառեւծէ Բասիլիոս...*

158. *122ա-3ա* Առաց Ը. Յունվար ԺԵ. *Երանելոյն Յոհաննու, որ վասն Քրիստոսի աղքատացաւ... 123ա ...կատարեցան ի ծովու Թէոգինէս եպիսկոպոս...*

159. *123աբ* Առաց Թ. Յունվար ԺԶ. *Կուսին եւգինեա եւ Փիլիպոսի՝ հաւր նորա. Գի՛տ ի Դեկտեմբեր ամիս ԻԴ. եւ կարդա՛ (տե՛ս 135. 110բ-1բ) Պետրոսի շղթայիցն...*

160. *123բ-4ա* Առաց Ժ. Յունվար ԺԷ. *Անտոնի Անապատականի...*

161. *124աբ* Առաց ԺԱ. Յունվար ԺԸ. *Հայրապետացն Աթանասի եւ Կիւրղի...*

162. *124բ-5բ* Առաց ԺԲ. Յունվար ԺԹ. *Կուսին եփրոսինեա եւ Թէոդոսի թագաւորին, եւ Թէոփեմիտոսի եպիսկոպոսին... 125աբ ...Թէոդոսի թագաւորի...*

163. *125բ-6ա* Առաց ԺԳ. Յունվար Ի. *Բաս[ոսի], եւսեբի, եւտիքեա եւ Բասիլիդի, եւ ե[թ]էմիոսի քահանային...*

164. *126աբ* Առաց ԺԴ. Յունվար ԻԱ. *Տիմաթէի առաքելոյ եւ Տատինեա սրբուհոյն... 126բ ...զսուրբն Տատիանեա...*

165. *126բ-7բ* Առաց ԺԵ. Յունվար ԻԲ. *Սահակա եւ Յովսեփա, որ ի Կարնոյ քաղաք, եւ Անաստասիա պարսկի, եւ Պանսոփոսի... 127աբ ...Անաստասիա պարսկի... 127բ ...Պ[անս]ոփոսի, որ ասեն ամէնիմաստ...*

166. *127բ-9բ* Առաց ԺԶ. Յունվար ԻԳ. *Կղեմա՝ Անկիւրեա եպիսկոպոսին, եւ Ագանթանկեղոսի, եւ Անդրոնիկոսի, եւ Աթանասիա՝ ամուսնոյ իւրոյ... 128բ-9բ ...Անդրոնիկոսի եւ Աթանասիա՝ ամուսնոյ իւրոյ...*

167. *129բ-30ա* Առաց ԺԷ. Յունվար ԻԴ. *Երից եղբարցն՝ Պաւղոսի, Պաւսերի եւ Թէոդ[ի]տոնի, եւ Դանափտոսի վկային... 130ա ...Դանափտոսի վկային...*

168. *130աբ* Առաց ԺԸ. եւ Յունվար ԻԵ. *Գրիգորի Աստուածաբանին, Անձիանձու եպիսկոպոսին...*

169. *130բ-1բ* Առաց ԺԹ. Յունվար ԻԶ. *Քսենիփոնի եւ զուգակցին իւրոյ՝ Մարիամու եւ Բ. որդոցն՝ Արկադիոսի եւ Յոհաննու, եւ երից եղբարցն խեղեփանոյն՝ Սպեւսիպոսի, Ելիասիպոսի, Մելիապոսի եւ այլոցն... 131բ ...կատարեցան հրով Դ. եղբարքն, երկու որդեակք...*

170. *131բ-2ա* Առաց Ի. Յունվար ԻԷ. *Վերադարձումն սուրբ մարմնոյն Յոհաննու Ոսկիբերանին...*

171. *132բ-3ա* Առաց ԻԱ. եւ Յունվար ԻԸ. *Եփր[է]մի Ասորոյ եւ Վաղերիանոսի, Կանտիտոսի, Ակեղասա, եւգինիոսի... 132բ ...Վաղերիանոսի...*

172. *133աբ* Առաց ԻԲ. եւ Յունվար ԻԹ. *Նեոփի[տ]ոսի, որ ասի նորատունկ, եւ վերադարձումն նշխարացն*

Իգնատիոսի հայրապետի... 133բ ...զնշխարս սրբոյն Իգնատիոսի...

173. *133բ-4ա* Առաց ԻԳ. Յունվար Լ. *Թէոփիլոսի զաւրավարի նոր վկային եւ Թէոդուխտէ... 134ա ...զարբունին Թէուդուլի...*

174. *134ա-5բ* Առաց ԻԴ. եւ Յունվար ԼԱ. *Մարգսի զաւրավարի եւ բժշկացն՝ կիւրակոսի եւ Յոհաննու, եւ Անանիա, եւ այլ Ը. վկայիցն... 134բ ...բժշկացն՝ կիւրակոս Աղէկսանդրացիէ... 135բ ...Անանիա քահանային եւ Ը. վկայիցն...*

175. *135բ-6ա* Փետրվար Ա. եւ յԱռաց ԻԵ. *Պարսոմոյ ճգնաւորի, որ է որդի պահոց...*

176. *136բ* Առաց ԻԶ. Փետրվար Բ. *Տ[րիփ]ոնի...*

177. *136բ-7բ* Առաց ԻԷ. Փետրվար Գ. *Շաղիտոսի եւ Եպիփանու... 137ա ...Ջուիթա քահանաի...*

178. *137բ* Առաց ԻԸ. Փետրվար Դ. *Պապի[ասի], Դիոդորի, Կղաւդիանոսի...*

179. *137բ-8ա* Առաց ԻԹ. Փետրվար Ե. *Ագաթի կուսին, Ենինեա, Ռեմա, Պիմեա... 138ա ...Ենինեա...*

180. *138աբ* Առաց Լ. Փետրվար Զ. *Աբրամու եպիսկոպոսին Արտաւիլ քաղաքին... 138ա ...Նաթանա մարգարէի... 138աբ ...եփեսոսի ժողովոյն...*

181. *138բ* Մեհեկի Ա. Փետրվար Է. *Հազար եւ Գ. մարտիրոսացն, որք ի Նիկոմիդ[եայ] քաղաքին, եւ Վենդիմիանոսի... 138բ ...Վենդիմիանոսի...*

182. *138բ-9բ* Մեհեկի Բ. Փետրվար Ը. *Պարթենիոսի եպիսկոպոսին եւ Տրիփոնա... 139բ ...Տրիփոնեա...*

183. *139բ* Մեհեկի Գ. Փետ[r]վար Թ. *Նիկիփորա եւ Վիքտորինոսի, Նիկիփոսի, Կղաւդիոսի, Սատապիոնի եւ Պապիասի... (վերջը՝ թափուած. «... այլ կուրացոյց զաչս նորա որակալութիւնն եւ ուրացաւ զՔրիստոս եւ///»):*

Ծնթ. Թ. 139-40ի միջեւ 1 թերթ ընկած:

184. *140ա* [Մեհեկի Ե. Փետրվար ԺԱ. *Վլասայ՝ եպիսկոպոսի Սեբաստիոյ, Ջոսիմոսի՝ եպիսկոպոսի Սիրակուսոյ...] (սկ.)///եփեալ զգլուխն եւ զոտսն տարաւ առ սուրբն... 140ա ...հանգեաւ Ջոսիմոս՝ Սուրակուսա եպիսկոպոսն...*

185. *140ա-1ա* Մեհեկի Զ. Փետրվար ԺԲ. *Մարիամու, որ Մարինոսն կոչեցաւ... 141ա ...յշտակ է Ալփեան Տեառնեղբաւրն...*

186. *141աբ* Մեհ[եկի Է.] Փետրվար ԺԳ. *Մարտինոսի կրաւնաւորի... 141բ ...Մատաթի առաքելո...*

187. *141բ-2բ* Մեհեկի Ը. Փետրվար ԺԴ. *Տեառնընդառաջ է Հայոց, եւ կուսին Փոստեա, եւ Աւքսէնտիոսի... 142աբ ...կուսին Փոստեա... 142բ ...հանգեաւ առ Քրիստոս ճգնաւորն Աւքսէնտիոս...*

188. *142բ-3ա* Մեհեկի Թ. Փետրվար ԺԵ. *Ընէսիմա՝ աշակերտին Պաւղոսի, եւ Ասափա մարգարէին... 143ա ...Ասափա մարգարէին...*

189. *143աբ* Մեհեկի Ժ. Փետրվար ԺԶ. *Յուդայի Յակոբեան եւ ԺԲ. (12) մարտիրոսացն եւ Ե. եգիպտացոցն... 143բ ...ԺԲ. (12) վկայիցն...*

190. *143բ-4ա* Մեհեկի ԺԱ. Փետրվար ԺԷ. *Թէոդորոսի, որ յառաջին շաբաթ աղուհացիցն...*

191. *144աբ* Մեհեկի ԺԲ. Փետրվար ԺԸ. *Ազգոքա եպիսկոպոսին եւ Աղէկսանդրոսի... 144բ ...Աղէկսանդրու Թեսաղոնիկեցոյն...*

192. *144բ-5ա* Մեհեկի ԺԳ. Փետրվար ԺԹ. *Մեսրոբա վարդապետին եւ Աղէկսանդրոսի... 145ա ...Աղէկսանդրոսի...*

193. *145բ* Մեհեկի ԺԴ. Փետրվար Ի. *Նեստորիոսի եպիսկոպոսի եւ Աբգիոսի... 145բ ...Աբգիու...*

194. *145բ-6ա* Մեհեկի ԺԵ. Փետրվար ԻԱ. *Թէոդոտոսի եպիսկոպոսի եւ Յակոբա առաքելոյն Զեբեթեանց... 146ա ...Յակոբա...*

195. *146ա-7բ* Մեհեկի ԺԶ. Փետրվար ԻԲ. *Կուռնելիոսի եւ Յիզաբուզտի, եւ Փիլիկտիմոնի, եւ Բ. Թագաւորացն... 146բ-7ա ...Յիզաբուզտի... 147ա ...Փիլիկտիմոնի եւ Բ. Թագաւորացն...*

196. *147բ* Մեհեկի ԺԷ. Փետրվար ԻԳ. *Պ[աւղիկ]արպոսի եպիսկոպոսին եւ Մելիտենէի...*

197. *148ա* Մեհեկի [ԺԸ.] Փետրվար ԻԴ. *Գիւտ գլխոյն Յովաննու Մկրտչին...*

198. *148բ* Մեհեկի ԺԹ. Փետրվ[ար Ի]ե. *Սրբոհոյն Պեռապատեա...*

199. *148բ-9բ* Մեհեկի Ի. Փետրվար ԻԶ. *Շուշանա կրաւնաւորի եւ Բենեւենտ եպիսկոպոսին, եւ Զ. սարկաւագացն, եւ Վարագա խաչին... 149աբ ...Վարագա Սուրբ Խաչին...*

200. *149բ* Մեհեկի ԻԱ. Փետրվար [ԻԷ.] *եղիշ[է վա]րդապետի եւ Յոհաննու եպիսկոպոսի, եւ Յակ[ոբ] քահանաի, եւ Փիլիպոսի առաքելո, եւ եւթեանց սարկաւագացն... 149բ ...Յոհաննու եպիսկոպոսին եւ Յակոբա քահանաին... 149բ ...Փիլիպոսի առաքելոյն... (վջ.՝ թափուած. «... ի քաղաքէն Սամարացոց զբազումս դա///»):*

Ծնթ. Թ. 149-50ի միջեւ 2 թերթ ընկած:

201. *150ա* Մեհեկի ԻԴ. Մարտ Բ. *Կոնոնոսի պա[րտ]իզպանի եւ Ամովսա մարգարէին... 150ա ...Ամովսա մարգարէին...*

202. *150աբ* Մեհեկի ԻԵ. Մարտ Գ. *Եւտրոպէոսի, Կղէոնիկոսի, Բասելիսկոսի...*

203. *150բ-1ա* Մեհեկի ԻԶ. Մարտ Դ. *Մարկոսի կրաւնաւորի եւ Մակարա Անապատականի... 151ա ...Մակարա Անապատականի...*

204. *151բ-2ա* Մեհեկի ԻԷ. Մարտ Ե. *Կոնոնոսի եւ Ներսիոնի... 152ա ...եսպան զՆերսիոն տանջանաւք...*

205. *152աբ* Մեհեկի ԻԸ. Մարտ Զ. *Պորփորիոսի՝ Գազա եպիսկոպոսի եւ ՃԲ. (42) վկայիցն... 152բ ...զՃԲ. (42) վկայիցն...*

206. *152բ-3ա* Մեհեկի ԻԹ. Մարտ Է. *Վասիլիոսի եպիսկոպոսի…*

207. *153ա-4ա* Մեհեկի Լ. Մարտ Ը. *Վարք Եփրոսինեա եւ Թէոփիլաքտոսի… 154ա …Թէոփիլաքտոսի եպիսկոպոսին…*

208. *154աբ* Առեգ Ա. Մարտ Թ. *Սրբոց քառասնիցն, որք ի Սեբաստիա…*

209. *154բ-5ա* Առեգ Բ. Մարտ Ժ. *Կուսին Թէոդոսիա, եւսիքիոսի… 154բ …Իսիքիոսի*

210. *155ա* Առեգ Գ. Մարտ ԺԱ. *Կոգրատիոսի, [Դին]դինոսի, Կիպրիանոսի, Անէքտոսի… 155ա …Սաբաս ստրատելատն…*

211. *155աբ* Առեգ Դ. Մարտ ԺԲ. *Պիոնի՝ քահանայի Զմիւռեաց եկեղեցոյն…*

212. *155բ-6ա* Առեգ Ե. Մարտ ԺԳ. *Գրիգորի՝ Հ[ռոմ]ա հայրապետին…*

213. *156աբ* Առեգ Զ. Մարտ ԺԴ. *Սաբինոսի եւ անարծաթ բժշկացն՝ Կոզմասա եւ Դամիանոսի… 156բ …անարծաթն՝ Կոզմաի եւ Դամիանոսի…*

214. *157ա* Առեգ Է. Մարտ ԺԵ. *Ութ վկայիցն՝ [Ագ]ապոսի, Աղէկսանդրոսի, եւ միւս Ա[ղէկ]սանդրոսի, Դիոնէսիոսի, Տիմոլաի, [Ռո]միլիոսի, Պլիսիոնա…*

215. *157աբ* Առեգ Ը. Մարտ ԺԶ. *Սուրբ վկայիցն, որք կատարեցան ի խուժադուժ երկրին, եւ Երմոսի, Սրապիոնի, Պաւղոսի… 157աբ …Երմոսի, Սրապիոնի, Պաւղոսի…*

216. *157բ-8ա* Առեգ Թ. Մարտ ԺԷ. *Ալէքս[ոս]՝ մարդոյն Աստուծոյ…*

217. *158բ-9ա* Առեգ Ժ. Մարտ ԺԸ. *Կիւրղի Երուսաղէմի հայրապետին, եւ Նիկիա ժողովոյն [ՅԺԸ.]իցն (318), եւ Աւրէնդի եւ Զ. եղբարցն… 158բ-9ա …Աւրէնդի եւ Զ. եղբարցն…*

218. *159աբ* Առեգ ԺԱ. Մարտ ԺԹ. *Յոհաննու Երուսաղէմի հայրապետին…*

219. *159բ-60բ* Առեգ ԺԲ. Մարտ Ի. *Յունանու եւ Թ. մարտիրոսացն…*

220. *160բ* Առեգ ԺԳ. Մարտ ԻԱ. *Մա[տրոնա]… (վերջը՝ թափուած. «… երեւեցաւ Աստուած երիցու մի///»)։*

Ծնթ. Թ. 160-1ի միջեւ 1 թերթ ընկած։

221. *161ա* [Առեգ ԺԵ. Մարտ ԻԳ. *Վկայ սրբոյն Մարկոսի՝ Արեթուսա եպիսկոպոսի, եւ Կիւրղի սարկաւագի, եւ այլոցն]*… (սկ.) ///գն, եւ որպէս կատաղի շունք չարաչար գան[ի]ւք զամենայն մարմինն վիրավորեցին…*

* Տե՛ս Համաբարբառ Յայսմաւուրք, Գ., Մարտ (նախածեռնեցեան 7 խմբագրութիւնների), խմբ. ե. արք. Պետրոսեանի, Սուրբ Էջմիածին, 2010, էջ 245։

222. *161բ-2ա* Առեգ ԺԶ. Մարտ ԻԴ. *Աբգայի եպիսկոպոսին եւ Որմզդանա, եւ Սաւենի, եւ Բենիամենի սարկաւագի…*

223. *162աբ* Առեգ ԺԷ. Մարտ ԻԵ. *Մելքիսեդեկի, որ այլք աւետիս առնեն…*

224. *162բ-3ա* Առեգ ԺԸ. Մարտ ԻԶ. *Պաւղոսի եւ Յուլիանէ՝ քեռ նորա…*

225. *163աբ* Առեգ ԺԹ. Մարտ ԻԷ. *Կուսին Կայտեռինեա…*

226. *163բ-4ա* Առեգ Ի. Մարտ ԻԸ. *Փերփուէեա եւ քեռն իւր…*

227. *164աբ* Առեգ ԻԱ. Մարտ ԻԹ. *Մակարիոսի, Զենոնի, Աղէկսանդրոսի, Թէոդոսի եւ Բ. վկայիցն…*

228. *164բ-6ա* Առեգ ԻԲ. Մարտ Լ. *Դուժդա[զայ]… 165աբ …վկայիցն, որ յԱստեղաբլու[րն] եւ Դիզափայտն… 165բ-6ա …երմինիդու թագաւորին…*

229. *166ա-7ա* Առեգ ԻԳ. Մարտ ԼԱ. *Դաւթի, որ ի Դըւին կատարեցաւ, եւ Յակոբա քահանային, եւ Ազա սարկաւագին, եւ Ղուկիոսի… 166-7ա …Յակոբա քահանաի…*

230. *167ա-8ա* Ապրիլ Ա. եւ յԱռեգ ԻԴ. *Մարիամու եգիպտացոյն…*

231. *168բ* Ապրիլ Բ. Առեգ ԻԵ. *Անփրիանոսի եւ եգեսիոյ՝ եղբաւրն իւր…*

232. *168ա-9բ* Ապրիլ Գ. Առեգ ԻԶ. *Երից քերցն՝ Ագապա, Երինի, Քիոնի…*

233. *169բ* Առեգ ԻԷ. եւ յԱպրիլ Դ. *Ագաթապիոսի սարկաւագի եւ Թէոդուլոսի ընթերցողի…*

234. *169բ-70ա* Առեգ ԻԸ. Ապրիլ Ե. *Կալիոպոսի…*

235. *170ա* Առեգ ԻԹ. յԱպրիլ Զ. *Պասիլուպասի…*

236. *170բ-1ա* Առեգ Լ. Ապրիլ Է. *Տաւն Աւետեաց Աստուածածնին… 170բ …Բասիմոսի պարսկի… 170բ … եւ ապա Ներսանա…*

237. *171ա-2ա* Ահկի Ա. յԱպրիլ Ը. *Սահակա եւ Համազասպ՝ նախարարացն Արծրունեաց… 171աբ …տաւն Գաբրիէլի, որ եւ աւետիս Մարիամու…*

238. *172ա-3ա* Ահկի Բ. յԱպրիլ Թ. *ՀԲ. (72) առաքելոցն… 172բ-3ա …Խ. (40) վկայիցն…*

239. *173աբ* Ահկի Գ. Ապրիլ Ժ. *Անթիպա եպիսկոպոսին…*

240. *173բ-4բ* Ահկի Դ. յԱպրիլ ԺԱ. *Արտեմա եպիսկոպոսին…*

241. *174բ-5ա* Ահկի Ե. Ապրիլ ԺԲ. *Կռիսկենդոսի եւ Դէոսկորոդոսի… 175ա …Դէոսկորիդոսի…*

242. *175աբ* Ահկի Զ. յԱպրիլ ԺԳ. *Շմաւոնի եպիսկոպոսին եւ Փուրսի Կուրապաղատի եւ դստերն իւր, եւ Աբդալայի քահանային…*

243. *175բ-6ա* Ահկի Է. եւ յԱպրիլ ԺԴ. *Հազար վկայիցն, որ ի պարսիկս կատարեցան, եւ Գորգեա Անապատականի… 176ա …Գորգեա…*

244. *176աբ* Ահկի Ը. եւ յԱպրիլ ԺԵ. *Սաբա մարտիրոսին…*

245. *176բ-7ա* Ահկի Թ. յԱպրիլ ԺԶ. *Ղեւոնդիոսի եւ Է. կուսանացն…*

246. *177աբ* Ահկի ժ. Ապրիլ ժէ. *Արգալիոնի կատակողի…*

247. *177բ-8ա* Ահկի ժԱ. եւ յԱպրիլ ժԸ. *Յողիանոսի…*

248. *178ա* Ահկի ժԲ. Ապրիլ ժԹ. *Ագապիոսի՝ Հռոմա հայրապետին…*

249. *178ա-9ա* Ահկի ժԳ. յԱպրիլ Ի. *եպիսկոպոսացն՝ Ամերիոսի, կապետոնի Քերսոնա քաղաքին… 179ա …սրբուհին Անոյշ ի Թեսաղոնիկէ քաղաքէն…*

250. *179ա* Ահկի ժԴ. Ապրիլ ԻԱ. *Առաքելոյն Սիմոնի Նախանձայուզի եւ Ալփիոսի, Փիլադալփոսի եւ Կիւրիոնի… 179ա …Ալփիոսի, Փիլադալփոսի եւ Կիւրիոնի…*

251. *179ա-80բ* Ահկի ժե. եւ յԱպրիլ ԻԲ. *Թէոդորոսի Միւնակեցոյն…*

252. *180բ-1ա* Ահկի ժԶ. եւ յԱպրիլ ԻԳ. *Սուրբ վկային՝ Գէորգեա, որ Թարգմանի հողագործ…*

253. *181բ* Ահկի ժէ. յԱպրիլի ԻԴ. *Պասիկրատոսի եւ Վաղէնտիանեա…*

254. *181բ-2բ* Ահկի ժԸ. եւ յԱպրիլ ԻԵ. *Աւետարանչին եւ առաքելոյն Մարկոսի…*

255. *182բ-3ա* Ահկի ժԹ. յԱպրիլ ԻԶ. *Վասիլիոսի՝ Ամասիոյ եպիսկոպոսին…*

256. *183ա* Ահկի Ի. յԱպրիլ ԻԷ. *Մաքսիմոսի, Դադա, Կիւնդիլիանոսի…*

257. *183բ-4ա* Ահկի ԻԱ. յԱպրիլ ԻԸ. *Դիոդորոսի, Դոդոպիանու սարկաւագի եւ Պաքումի Անապատականի… 183բ-4ա …Պաքումիոսի Անապատականի…*

258. *184ա-5ա* Ահկի ԻԲ. եւ յԱպրիլ ԻԹ. *Կրաւնաւոր վկային Բատա եւ Պեղակեա… 184բ …Պիղագեա…*

259. *185ա* Ահկի ԻԳ. եւ յԱպրիլ Լ. *Մարկիանոսի, Նիկանդրոսի, Ապողոնի, Ղեւոնդիոսի, Արիոսի, Գորգիոսի, Ապերիոքա, Սելինադա, Երինեա, Պարսամբոնի… 185ա …Ազէկսանդրոս զաւրականն…*

260. *185ա-6ա* Մայիս Ա. եւ յԱհկի ԻԴ. *Մահ երեմիա մարգարէի… 185բ …Կոտրատիոսի եւ ընկերաց նորա…*

261. *186աբ* Մայիս Բ. եւ յԱհկի ԻԵ. *Եսպերիոյ եւ ամուսնոյ իւրոյ՝ Զոեա, եւ որդոց իւրոց՝ Կիւրակոսի եւ Թէոդուլոսի… 186բ …Գէորգեա եւ Խոսրովու…*

262. *186բ-7բ* Մայիս Գ. Ահկի ԻԶ. *Տիմաւթէի եւ կնոջն իւր՝ Մաւրասա…*

263. *187բ* Մայիս Դ. Ահկի ԻԷ. *Միւղիանոսի եպիսկոպոսին եւ Յուստինոսի վկային… 187բ …Յուստինոսի…*

264. *187բ-8գ* Մայիս Ե. յԱհկի ԻԸ. *Կոյս վկային Երինեա…*

265. *188դ* Մայիս Զ. Ահկի ԻԹ. *Յոբա Արդարոյ եւ Ակակիոսի… 187բ …Ակակիոսի…*

266. *188դ-9ա* Մայիս Է. Ահկի Լ. *Երեւումն սուրբ խաչին…*

267. *189ա-90ա* Մարերի Ա. Մայիս Ը. *Յոհաննու աւետարանչին եւ Արսենի կրաւնաւորի, եւ Ամբատա՝ թագաւորին Հայոց… 189բ …Արսենի… 189բ-90ա …Ամբատա թագաւորին… 190ա …Ակակիոսի…*

268. *190ա-1բ* Մարերի Բ. Մայիս Թ. *Բեթղաեմի մանկանցն, Քրիստափորի եւ Բ. կանանցն… 190բ-1բ Քրիստափորի եւ Բ. կանանցն…*

269. *191բ-2ա* Մարերի Գ. Մայիս Ժ. *Գերման[իոս]ի եպիսկոպոսին, եպիմաքոսի եւ Գորգիանոսի… 192ա …եպիմաքոս եւ Գորգիանոսի…*

270. *192աբ* Մարերի Դ. Մայիս ԺԱ. *Մոկիմոսի քահանայի…*

271. *192բ-3բ* Մարերի Ե. Մայիս ԺԲ. *Եպիփան[ու]՝ Կիպրոսի եպիսկոպոսին, եւ աղախնոյն Աստուծոյ՝ Վարդենեա…*

272. *193բ* Մարերի Զ. Մայիս ԺԳ. *Կոյս վկայի[ն] Գղերիկեա…*

273. *194ա* Մարերի Է. Մայիս ԺԴ. *Խիդորոսի եւ Մեռոպիմարեա սրբոհոյն…*

274. *194ա-5ա* Մարերի Ը. Մայիս ԺԵ. *Իրպալինեա, Իրակղիոսի, Բենեդեմոյ… 194բ …Մաքսիմոսի… 194բ-5ա …Յոհաննու եպիսկոպոսին…*

275. *195աբ* Մ[ար]երի Թ. Մայիս ԺԶ. *Զաքարիա մարգարէին եւ եպիսկոպոսացն՝ Աբդա եւ Աբդիշոյ, եւ ԺԶ. (16) քահանայիցն, եւ Թ. սարկա[ւ]ագացն, եւ ԺԶ. (16) կրաւնաւորացն, եւ Է. կուսանացն, եւ գաւառին Պարսից… 195աբ …եպիսկոպոսացն Աբդիշոյ…*

276. *195բ-6ա* Մարերի Ժ. Մայիս ԺԷ. *Գիւտ խաչին, զոր եգիտ Հեղինէ, եւ Բագդիշոյի, Սահակա, Սիմեւոնի… 196ա …Բ[ա]գդիշոյի, Սահակա, Սիմեւոնի…*

277. *196ա-7ա* Մարերի ԺԱ. Մայիս ԺԸ. *Սողոմոնի, Պափամերի, Պամփիլոնի եւ Յակինդոսի, եւ Յակինթոսի… 176բ-7ա …Յակինթոսի… 177ա …Թէոդորոսի նոր վկայի…*

278. *197բ* Մարերի ԺԲ. Մայիս ԺԹ. *Պատրիկոսի՝ եպիսկոպոսին Պրասեա քաղաքն, եւ Ակակիոսի, եւ Մենանդրոսի, եւ Պոլիեւնոյ…*

279. *197բ-8ա* Մարերի ԺԳ. Մայիս Ի. *Ասկղեա… 198ա …Յեզանդուխտոյ…*

280. *198ա-9ա* Մարերի ԺԴ. Մայիս ԻԱ. *Կոստանդիանոսի թագաւորին եւ մաւր նորա՝ Հեղինեա…*

281. *199աբ* Մարերի ԺԵ. Մայիս ԻԲ. *Թէոդոտոնի գինէվաճառի եւ Է. կուսանացն…*

282. *199բ* Մարերի ԺԶ. Մայիս ԻԳ. *Կողու[թոս]…*

283. *199բ-200ա* Մարերի ԺԷ. Մայիս ԻԴ. *Թալիլա բժշկին…*

284. *200աբ* Մարերի ԺԸ. Մայիս ԻԵ. *Բասիլիսկոսի…*

285. *200բ-1բ* Մարերի ԺԹ. Մայիս ԻԶ. *Սիմեւոնի Միւնակեցոյն…*

286. *201բ* Մարերի Ի. Մայիս ԻԷ. *Թերապիոնի եպիս-*

կոպոսին... 201բ ...իշխանացն Սիւնեաց եւ Բ. եղբարցն՝ Գուրգենա եւ Դաւթի...

287. *202ա* Մաւերի ԻԱ. Մայիս ԻԸ. *Դիդիմա եւ սրբուհոյն Թէոդորա... 202ա ...եղեւ ժողով Գ՛. եւ ԺԸ. (318) եպիսկոպոսն...*

288. *202աբ* Մաւերի ԻԲ. Մայիս ԻԹ. *Կուսին եղիկոնիդէ...*

289. *202բ-3ա* Մաւերի ԻԳ. Մայիս Լ. *Սահակա կրաւնաւոր քահանային...*

290. *203աբ* Մաւերի ԻԴ. Մայիս ԼԱ. *Երեմիաի եւ Մարկիանոսի... 203բ ...Մարկիանոսի...*

291. *203բ-4ա* Յունիս Ա. Մաւերի ԻԵ. *Ուստի[ոս]ի եւ Ջ. ընկերացն, եւ Մարութայի եպիսկոպոսին... 203բ ...Մարութայի եպիսկոպոսին...*

292. *204ա-5ա* Յունիս Բ. Մաւերի ԻԶ. *Պետրոսի, Դիոնէսիոսի, Անդրէի, Պաւղոսի եւ կուսին՝ Քրիստոնեա, եւ Մովսէսի աւազակին... 204բ-5ա ...Մովսէսի խափշկին եւ աւազակին...*

293. *205աբ* Մաւերի ԻԷ. Յունիս Գ. *Լուկիանոսի եւ Գ. մանկանցն, Կղաւդիոսի եւ Պատիոսի, Պաւղոսի, Դիոնէսիոսի եւ Պաւլեա կուսին...*

294. *205բ-6ա* Մաւերի ԻԸ. Յունիս Դ. *Մետրոփանոսի՝ եպիսկոպոսին Բիւզանդեայ...*

295. *206աբ* Յունիս Ե. Մաւերի ԻԹ. *Թեոփորոսի եպիսկոպոսի եւ Փիլիմոնի առաքելո, եւ Նիկանդրոսի, եւ Վարկիանոսի... 206բ ...Փիլիմոնի առաքելո եւ Նիկանդրոսի, եւ Վարկիանոսի...*

296. *206բ-7բ* Մաւերի Լ. եւ Յունիս Զ. *Կիւրղի՝ երուսաղէմի հայրապետին, Եւսիքիանոսի Անապատականին, եւ Շուշանա, եւ Սաւսանա... 207աբ ...Իսիքիանոսի Անապատականի... 207բ ...Շուշանա եւ Սաւսանա...*

297. *207բ-8ա* Մարգաց Ա. Յունիս Է. *Ղիբիանոսի եպիսկոպոսին եւ Բ. աշակերտացն...*

298. *208ա-9ա* Մարգաց Բ. եւ Յունիս Ը. *Թէոդոսի Մտրատեւատին...*

299. *209աբ* Մարգաց Գ. եւ Յունիս Թ. *Աղէկսանդրուհի եւ սրբուհոյն Անդոնինեա...*

300. *209բ-10ա* Մարգաց Դ. Յունիս Ժ. *Պի[լե]գեա պոռնկի... 210ա ...Բարբաշմենա եպիսկոպոսին եւ ԺԶ. (16) վկայից...*

301. *210ա-1ա* Մարգաց Ե. Յունիս ԺԱ. *Բառնաբա առաքելոյն եւ Ակակիոսի... 210բ-1ա ...Ակակիոսի...*

302. *211աբ* Մարգացն Զ. Յունիս ԺԲ. *Ննոփրիոսի Անապատականի...*

303. *211բ-2ա* Մարգաց Է. Յունիս ԺԳ. *Տիմաւթէի, որ ի Պռաւսա...*

304. *212աբ* Մարգաց Ը. եւ Յունիս ԺԴ. *Թէոփանոսի եւ աղախնոյն Աստուծոյ՝ Պանսեմնի...*

305. *212բ-3ա* Մարգաց Թ. եւ Յունիս ԺԵ. *Սրբոհոյն Անտոնոնա...*

306. *213ա-4ա* Մարգաց Ժ. եւ Յունիս ԺԶ. *Կուսին Ակիլինեա եւ Կիւրակէի, եւ Ուրբաթու... 213ա-4ա ...Կիւրակէի եւ Պարսկեւա քուերն իւր...*

307. *214աբ* Մարգաց ԺԱ. եւ Յունիս ԺԷ. *Կիւրինիոսի՝ եպիսկոպոսին Գորտինոյ ի Կրիտիս կղզոջն, եւ եղիսէի մարգարէի... 214աբ ...եղիսէի մարգարէի...*

308. *214բ-5ա* Մարգաց ԺԲ. եւ Յունիս ԺԸ. *Դուլայի եւ Յովսեփայ նոր վկային...*

309. *215աբ* Մարգաց ԺԳ. եւ Յունիս ԺԹ. *Վռնիփատոսի եւ ի նոյն ամառնամուտ է...*

310. *215բ-6ա* Մարգաց ԺԴ. եւ Յունիս Ի. *Մանուէլի, Սաբէլի եւ Իսմայէլի...*

311. *216ա-7բ* Մարգաց ԺԵ. եւ Յունիս ԻԱ. *Յուլիանոսի եգիպտացոյն... 217աբ ...առաքելոյն Շիղայի, Սիղուիանոսի...*

312. *217բ* Մարգաց ԺԶ. եւ Յունիս ԻԲ. *Զոսիմոսի՝ Տրայիանոսի զաւրականի...*

313. *217բ-8ա* Մարգաց ԺԷ. եւ Յունիս ԻԳ. *Ղեւոնդեա եւ Բ. ընկերացն... 218ա ...Վահանա Գողթնացոյն (այսչափ):*

314. *218ա-9ա* Մարգաց ԺԸ. եւ Յունիս ԻԴ. *Տայիսայ պոռնկին... 219ա ...տաւն Ծնընդեանն Յովաննու Մկրտչին (այսչափ):*

315. *219ա-20ա* Մարգաց ԺԹ. եւ Յունիս ԻԵ. *Սրբուհոյն Փեբրոնիա...*

316. *220աբ* Մարգաց Ի. եւ Յունիս ԻԶ. *Զինոնի եւ Զինեա... 220բ ...եղեւ երրորդ ժողով յԵփեսոս...*

317. *220բ-1ա* Մարգաց ԻԱ. եւ Յունիս ԻԷ. *Արիստոտէլի քահանաի եւ Դեմետրիանոսի սարկաւագի, եւ Աթանասի կիսասարկաւագի...*

318. *221ա-2ա* Մարգաց ԻԲ. եւ Յունիս ԻԸ. *Սրբոյն Եւստաքէոսի եւ որդոյ իւրոյ՝ Որբանոսի եւ Բ. դստերացն՝ Պրոպի եւ Լուլու, եւ Դայիանոսի՝ եղբաւր որդոյն...*

319. *222բ-4ա* Մարգաց ԻԳ. եւ Յունիս ԻԹ. *Պետրոսի եւ Պաւղոսի սուրբ առաքելոցն...*

320. *224բ* Մարգաց ԻԴ. եւ Յունիս Լ. *Երկոտասան սուրբ առաքելոցն...*

321. *224բ-5բ* Յուլիս Ա. եւ ի Մարգաց ԻԵ. *Կոզմասա եւ Դամիանոսի անարծաթ բժշկացն, որ ի Հռոմ կատարեցան...*

322. *225բ-6բ* Յուլիս Բ. Մարգաց ԻԶ. *Գիւտ պատուական տփին, յորում էր սրբուհոյ Աստուածածնին գլխադիրն, զոր տարան ի Կոստանդինուպաւլիս, եւ տաւն տապանակին Աստուծոյ... 226բ ...տաւն է տապանակին, որ արար Մովսէս...*

323. *227ա-8ա* Յուլիս Գ. Մարգաց ԻԷ. *Կրինդոսի եւ Խոսրովու... 227բ ...Խոսրովու նոր վկային...*

324. *228աբ* Յուլիս Դ. Մարգաց ԻԸ. *Բիանարոսի... 228բ ...երկու վկայքն Քրիստոսի՝ Մարկոս եւ Մարկիանոս...*

325. *228բ-9բ* Յովիս Ե. Մարգաց ԻԹ. *Ծնունդ Յովաննու Մկրտչին... 228բ-9բ ...Յակիւնթոսի...*

326. *229բ-30բ* Յովիս Զ. Մարգաց Լ. *Եսայեա մարգարէի եւ Թէոդորոսի՝ եպիսկոպոսին կիւրենեա, եւ Բաբիլա վարդապետին, ՁԴ. (84) մանկանցն... 229բ-30բ ...Թէոդորոսի եպիսկոպոսին...*

327. *231ա* Հռոտից Ա. եւ Յովիս Է. *Աստիոսի եպիսկոպոսին...*

328. *231ա-2բ* Հռոտից Բ. եւ Յովիս Ը. *Պռոկոպոս, որ Թարգմանի յառաջադէմ...*

329. *233ա* Հռոտից Գ. եւ Յովիս Թ. *Սրբոհոյն Ագնասիա...*

330. *233ա-4ա* Հռոտից Դ. եւ Յովիս Ժ. *Քառասուն եւ ե. մարտիրոսացն, որ ի Նիկոպալիս Հայոց կատարեցան...*

331. *234ա* Հռոտից Ե. եւ Յովիս ԺԱ. *Սրբուհոյն Եւփիմեա. Պատմութիւն սորա ի Սեպտեմբերի ԺԶ. է (տե՛ս 38. 32աբ) ...Սերեպիոնի...*

332. *234ա-5ա* Հռոտից Զ. եւ Յովիս ԺԲ. *Պռոկլիա եւ Իլարիոնի... 234բ-5ա ...Անդրիասա Զաւրավարին... 235ա ...սրբոցն Պերիգինոյ, Լուկիանու, Պրիպիոյ, Իսիքիոյ, Պապիլի, Սատորնիլո, Գերմանոսի եւ Առեստիոսի բժշկի...*

333. *235բ* Հռոտից Է. եւ Յովիս ԺԳ. *Առեստի բժշկին...*

334. *235բ-8ա* Հռոտից Ը. եւ Յովիս ԺԴ. *Կիւրղի եպիսկոպոսին, Գորտինոյ ի Կրիտիս քաղաք եւ Բագարատա՝ Տոռոմինոյ եպիսկոպոսին, եւ Ապլմսեհի... 236ա-7ա ...Բագարատա եպիսկոպոսին... 237ա-8ա ...Աբգլմսեհի...*

335. *238աբ* Հռոտից Թ. եւ Յովիս ԺԵ. *Կիւրակոսի եւ մաւրն նորա՝ Յուղիտեա...*

336. *238բ-9ա* Հռոտից Ժ. եւ Յովիս ԺԶ. *Կրաւնաւորացն՝ Պատերմութէոսի եւ Կոպրի, եւ զաւրականին՝ Աղէկսանդրոսի...*

337. *239ա-40ա* Հռոտից ԺԱ. եւ Յովիս ԺԷ. *Ախանագինէ եպիսկոպոսին, Պիտաքտոի եւ Ժ. աշակերտացն...*

338. *240աբ* Հռոտից ԺԲ. եւ Յովիս ԺԸ. *Սրբուհոյն Մարինեա եւ Մակուրինեա...*

339. *240բ* Հռոտից ԺԳ. եւ Յովիս ԺԹ. *Վարք Դիոսի...*

340. *241աբ* Հռոտից ԺԴ. եւ Յովիս Ի. *Վերացման եղիայի մարգարէի...*

341. *241բ-2բ* Հռոտից ԺԵ. Յովիս ԻԱ. *Սիմեւոնի աղաւաշոյն եւ Յոհաննու Անապատականի...*

342. *242բ-3ա* Հռոտից ԺԶ. եւ Յովիս ԻԲ. *Սրբոհոյն Գերանդըխտի պարսկի...*

343. *243ա-4ա* Հռոտից ԺԷ. Յովիս ԻԳ. *Փոկասու եւ Մարիամու Մագդաղենացոյն... 243բ ...Մարիամու... 243բ-4ա ...Ստեփանոսի՝ Սիւնաց եպիսկոպոսին...*

344. *244բ-5ա* Հռոտից ԺԸ. Յովիս ԻԴ. *Սրբոհոյն Քրիստինէ... 244բ ...աղախնոյն Աստուծոյ՝ Ողիմպիա...*

345. *245ա* Հռոտից ԺԹ. Յովիս ԻԵ. *Հանգիստ ննջման Աննայի՝ մաւր Աստուածածնին... 245ա ...աղախնոյն Քրիստոսի՝ Եւպրակէ...*

346. *245բ* Հռոտից Ի. եւ Յովիս ԻԶ. *Երմողայոսի քահանայի եւ ընկերացն...*

347. *246աբ* Հռոտից ԻԱ. Յովիս ԻԷ. *Պանտալեւոնի, որ Թարգմանի ամենայն առիւծ...*

348. *246բ-7ա* Հռոտից ԻԲ. Յովիս ԻԸ. *Կալինիկոսի եւ Ապողինոսի... 247ա ...Ապողինոսի...*

349. *247ա* Հռոտից ԻԳ. Յովիս ԻԹ. *Սրբոհոյն Թէոդոտեա եւ որդոց իւրոց...*

350. *247բ* Հռոտից ԻԴ. Յովիս Լ. *Եւտաթէոսի Անկիւրացոյն... 247բ ...Մարթաի՝ մաւր Սիմէոնի...*

351. *247բ-9ա* Հռոտից ԻԵ. Յովիս ԼԱ. *Քահանայիցն Հայոց՝ Սահակա, Յովսեփա, Ղեւոնդի, Մուշաի, Արսենի, Քաջաջա սարկաւագին, Թաթկա, Սամուէլի, Աբրահամու եւ մոգպետին... 248բ-9ա ...կոյս վկային՝ Լուկիա եւ վկային՝ Ռիկսոնի, եւ այլ ընկերացն...*

352. *249ա-50ա* Աւգաւստոս Ա. Հռոտից ԻԶ. *Մակաբաեցոցն եւ Տիտոսի առաքելոյ... 249բ-50ա ...Տիտոսի առաքելոյ եւ եպիսկոպոսին՝ Գորտինոյ քաղաքին...*

353. *250աբ* Հռոտից ԻԷ. Աւգոստոս Բ. *Կինդինոսի քահանայի... 250բ ...վերադարձումն նշխարաց Ստեփանոսի Նախավկային (այսչափ):*

354. *250բ-1բ* Հռոտից ԻԸ. եւ Աւգոստոս Գ. *Վարք Դաղմիատոսի...*

355. *251բ-2ա* Հռոտից ԻԹ. եւ Աւգոստոս Դ. *Սոփեա եւ երիս դստերացն՝ Պիստիսի, Ելպիսի, Ագապիսի, որ է ի մերս՝ յոյս, սէր, իմաստութիւն...*

356. *252բ* [Հռոտից Լ. եւ Աւգոստոս Ե.] *Վարդանա եւ այլ զաւրականացն Հայոց... (վերջը՝ թափուած. «...Ընդ հեծեալ եւ ընդ հե///»):*

Ծնբ. Թ. 252-3ի միջեւ 1 թերթ ընկած:

357. *253ա* [Յաւելեաց Ա. եւ Աւգոստոս Զ. *Պայծառակերպութիւն Քրիստոսի]... (սկ.) ///զկնի Պենտակոստէին, յետ Ծ. (50) աւուրն տաւնէն հայք եւ այլ քրիստոնեայք...*

358. *253աբ* Յաւելեաց Բ. եւ Աւգոստոս Է. *Դեմետրիոսի... (վերջը՝ թափուած. «... եւ զամբութիւն յորդեծնութիւն փոխէր եւ պիղծն Յուլիանոս///»):*

Ծնբ. Թ. 253-4ի միջեւ 1 թերթ ընկած:

359. *254ա* [Յաւելեաց Դ. եւ Աւգոստոս Թ. *Միւռոն քահանայի եւ Մատաթիա առաքելոյ]... (սկ.) /// խոնարհեցոյց զգլուխն եպիսկոպոսն եւ կապեալ բանիւ հալածեաց...*

360. *254աբ* Յաւելեաց Ե. եւ Աւգոստոս Ժ. *Անտոնինոսի...*

361. *254բ* Ահկի Ժ. *Սմբատա Թագաւորին եւ որոց ընդ նմա...*

362. *255ա* Ա*ճկի* Ի*Ը. Տիմոնի առաքելո…*

363. *255աբ* Մ*արեի Ջ. Առաքելոցն Յասոնի եւ Սոսիպատրոսի…*

364. *255բ-6ա* Մ*արեի* Ի*Ա. երկրորդ մահ Ղազարու եւ գիւտն նշխարացն…*

365. 256աբ Մարգաց Թ. Մտաքիոսի՝ Բիւզանդեա եպիսկոպոսին…

366. 256բ Մարգաց ԺՒ. Յովսեփա նոր վկային…

367. 257աբ Մարգաց ԺԷ. Վահանա Գողթնացոյն…

Բ. *259ա-69բ* [Գանձարան]

1. *259ա-62ա* Մ*եծի յայտնութեանն եւ Սուրբ Ջատկին է գանձս* [Բ*արսղի՝ Կեսարու Կապադովկացւոց*] – *Ժողովեալքս ի տաճար փառաց սրբութեան քո,/ Հայցեմք ի քոյին գքթութեանց… երկայնամիտ եւ բազումողորմ Աստուած, / Ողորմեա՛ ց մեզ, Տէ՛ր Աստուած։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԴ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 697-700։

2. *262ա-5բ* Ի *մեծի աւուր Այլակերպութեանն Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերո.* Տ*եառն Ներսէսի* [Շ*նորհալւոյ*] ասացեալ *բառոզ (ծայրակապ՝ «*Ն*ԵՐՍԷՍԻ* Ե*ՐԳ»)* – *Ներգործական զաւրութիւն, / Անեղ բնութիւն, / Ի վեր քան զզբան, / Անքակիզբն եւ սկսեալ եւ բղխումն անընդհատ… 264բ … եւ ազատեա՛ զազատեալքս արեամբ քո սուրբ։*

ա. *264բ-5բ* Փ[ոխ] – *Ի բարձունս ամբառնամք զձեռս եւ զմիտս առ մերձդ ամենից… զորոյ ցուցեր այս աւր զտիպ լուսոյ աղաւտ եւ չափաւորապէս ողորմեաց։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԴ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1044-1049։

3. *266ա-9բ* Նո*րին տեառն Ներսէսի* [Շ*նորհալւոյ*] ասացեալ *բառոզ փոխմանն Աստուածածնին (ծայրակապ՝ «*Ն*ԵՐՍԷՍԻ* Ե*ՐԳ»)* – *Նորահրաշ տաւնիս կուսական, / Արփիականացն համաձայնելով դասուց, / Երաժշտական նուէր ներբողից… Ամենայն հաւատացեալոց շնորհել ողորմութիւն յայժմուս եւ յաներեկ աւուրն։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԴ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1118-1123։

Գ. *269բ-79բ* [Ճ*աշոց*]

ա. *269բ-74բ* Կ*անոն ջուր աւրհնել*[*ոյ*] – *Զայն Տեառն ի վերա ջուրց. Ընթերցուած յելից. եւ խաղացոյց Մովսէս զորդիսն Իսրայէղի ի կարմիր ծովէ անտի… եւ եւս միաբան եւ վասն միմեանց զՏէր զանձինս մեր։ Ողորմեաց մեզ Տէր ա/// (շար.)։*

Ծնթ. Թ. 274-5ի միջեւ 1 թերթ ընկած։

բ. *275ա-9բ* [Օ*րհնութիւն ջրոյ, զոր ասացեալ է* տ*եառն* Բ*արսեղի Կեսարացւոյն*]* – *(սկ.) ///ընդովքն սահանաբաց անձրեւաքն չնչեցեր… Դու ի չորից տարերց զաշխարհս յարմարեցեր եւ չորեք եղանակաւք զբովա[ն]դակ զլրումն տարոյն պսակեցեր/// (շար.)։*

* Տե՛ս Ճաշոց, Վաղարշապատ, 1872, էջ 15-17։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԴԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

257բ Թարգմանեցաւ ի յունաց ի մերս ի թուին Հայոց ՃՂ. (731, Վահան Գողթնացու վկայաբանութեան առիթով)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

3բ Ողորմեա՛ Քրիստոս Աստուած, Կ*ոստանդեա քահանայի՝ ստացողի գրոցս, եւ եղբաւր իւրոյ՝* Թ*որոսի, եւ մեղաւոր գրողիս՝* Սի*ոնի. եւ որ զԱմէնն ասէն (նման՝ 2բ, 4ա, 5ա, 6ա, 10բ, 11բ, 13ա, 14բ, 15բ, 17ա, 18ա, 18բ, 19ա, 19բ, 20բ, 22ա, 23ա, 24ա, 24բ, 26ա, 26բ, 27բ, 29բ, 30բ, 33բ, 35ա, 36ա, 36բ, 37բ, 40ա, 40բ, 41ա, 41բ, 45ա, 46բ, 47ա, 50բ, 51բ, 54բ, 55բ, 58ա, 58բ, 59բ, 61ա, 62ա, 64ա, 65ա, 66ա, 66բ, 69բ, 71ա, 72ա, 73բ, 76ա, 77բ, 78ա, 79ա, 85բ, 87ա, 88բ, 90բ, 92ա, 94ա, 98բ, 99բ, 103բ, 104բ, 108ա, 109ա, 110ա, 113ա, 116ա, 118բ (երկիցս), 119ա, 119բ, 122ա, 123բ, 124ա, 124բ, 125բ, 126ա, 127բ, 130բ, 131բ, 133բ, 134ա, 135բ, 136ա, 137բ, 138բ, 139բ, 142բ, 145ա, 145բ, 146ա, 147բ, 148ա, 148բ, 151ա, 152բ, 154ա, 155ա, 160բ, 161ա, 163բ, 167ա, 168ա, 172ա, 173ա, 175բ, 176ա, 180բ, 181ա, 182բ, 184ա, 185ա, 187բ, 188գ, 189ա, 193բ, 195բ, 199բ, 200բ, 201բ, 203բ, 204ա, 205բ, 209ա, 211բ, 219ա, 222ա, 224ա, 224բ, 225բ, 226բ, 230բ, 232բ, 238ա, 238բ, 240ա, 240բ, 245ա, 249ա, 254ա)։*

12բ Մ վ սուրբ վկայք, բարեխաւսեցէ՛ք առ Տէր վասն մեր (նման՝ 14ա, 14բ, 23բ, 25բ, 28ա, 30բ, 31բ, 32ա, 32բ (երկիցս), 38բ, 42ա, 43բ, 45բ, 48ա, 49բ, 50ա, 51բ, 52բ, 53ա, 54ա, 55ա, 56բ, 63ա, 65բ, 67ա, 68ա, 69ա, 70բ, 73ա, 74ա, 74բ, 76բ, 77ա, 80ա, 81ա, 82բ, 83ա, 84ա, 86ա, 87ա, 89ա, 90ա, 92բ, 93բ, 95բ, 96ա, 96բ, 97բ, 99ա, 100բ, 101ա, 102ա, 105ա, 106ա, 107ա, 107բ, 108բ, 109բ, 110բ, 111բ, 112բ, 113բ, 114բ, 115ա, 115բ, 117ա, 118ա, 119բ, 120ա, 120բ, 121ա, 121բ, 126բ, 129բ, 130ա, 132ա, 133ա, 136բ, 137բ, 138ա, 138բ, 140ա, 141ա, 141բ, 143ա, 143բ, 144ա, 144բ, 147բ, 149բ, 150ա, 150բ, 152ա, 153ա, 154բ, 155բ, 156բ, 157ա, 158ա, 159բ, 162ա, 162բ, 164ա, 164բ, 168բ, 169բ (երկիցս), 170ա, 176բ, 178ա, 179ա, 181բ, 183ա, 186բ, 190ա, 191բ, 196ա, 197ա, 197բ, 200ա, 201բ, 202բ, 206ա, 207բ, 212ա, 212բ, 213ա, 215ա, 216ա, 217բ, 220ա, 228ա, 242բ, 244ա, 245բ, 250բ, 252ա)։

171ա Ջ*Կոստ*[*ընդին*] *քահանայ եւ զեղբայրն իւր՝* Թ*որոս, եւ զմեղաւոր գրողս՝* Սի*ոն, եւ զծնողսն մեր յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս Աստուած, որ է օրհնեալ յաւ*[*իտեան*] *(նման՝ 262ա, 265բ, 269բ)։*

258ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ արժանաւորին փառաւորելո, հզաւրին, անեղին, անհասին, անճառին, անբաւին, ամենաբարոյն, ամենասուրբ, ամենաւրհնեալ, ամենակարող, ամենաթագաւոր, սուրբ եւ

երկրպագելի երրորդութեանն եւ միոյ Աստուածութեանն՝ ճշմարիտ Հայր ամենակալի եւ Որդո նորա Միածնի եւ աւծելոյ Յիսուսի Քրիստոսի՝ Տեառն մերոյ, եւ Հոգւո նորա Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւ[իտենից]: Յամի եւթն հարիւրերքորդի, վաթսներքորդի, ութերքորդի Թուականութեան Հայոց (1319) գրեցաւ տառս տէրունական աստուածային գանձուցն, որ ունի յինքեան բովանդակեալ զամենայն տաւնս եւ զյիշատակ սուրբ եւ աստուածախաւս մարգարէիցն, եւ զսրբոց առաքելոց, եւ զհայրապետաց, եւ զարեամբ նահատակեալ մարտիրոսաց, եւ զսրբոց կուսանաց, եւ զընտանուր ամենայն սրբոց, որոյ յիշատակողքս եւ տաւնողք |258բ| սոցա աւրհնութեամբ եղիցին ի Քրիստոսէ՝ Աստուծոյ մերոյ:

Արդ, գրեցաւ սա ի խնդրոյ աստուածասէր եւ տաւնասէր կրաւնաւոր քահանային՝ Կոստանդեա՝ *ի յիշատակ իւր եւ եղբաւր իւրոյ՝* Թորոսի, *եւ ծնաւղաց իւրոց, քանզի յոյժ փափագէր հասանել ի զրաւ սորա՝ վասն առաւել տաւնելո եւ յիշատակ առնելոյ սուրբ վկայիցն, որո բարեխաւսութեամբ սոցա եւ աղաչանաւք* Սուրբ Աստուածածնին *եւ անբարբառ բարեխաւսին՝* Սուրբ Խաչին, *եւ երկնային զաւրութեանցն՝ սուրբ հրեշտակապետացն՝* Միխայէլի եւ Գաբրիէլի, *եւ սուրբ ճգնաւորացն, Քրիստոս Աստուած, ողորմեա՛ ստացողի գրոցս՝* Կոստընդին *քահանայի եւ եղբաւր իւրոյ՝* Թորոսի, *եւ ծնողաց իւրոց, եւ ամենայն զարմից: Յիշեսջի՛ք եւ զհոգեւոր որդին իւր՝* գՊետրոս: *Եւս առաւել աղաչեմ զհանդիպողքս եւ զընթերցողդ, եւ զլսաւղդ, որ աւգտիք ի սուրբ գրոցս, յիշեսջի՛ք սրտի մտա|259ա|ւք եւ Աստուած ողորմի խնդրեցէ՛ք ի բարերարէն Աստուծոյ՝ Յիսուսէ Քրիստոսէ ինձ՝ անարժանիս եւ բազմամեղիս, փծուն եւ ախմար գրողիս՝* Սիոնի *եւ եղբաւր իմոյ՝* Սիմէոնի՝ *կազմողի գրոցս: Եւ որ մեզ ի բարին յիշէ եւ Աստուած ողորմի ասէ յաւժար կամաւք՝ մեզ եւ մեր ծնաւղացն, նա Քրիստոս Աստուած յիւր միւսանգամ գալուստին իւր եւ իւր ննջելոցն (այսպէս) ողորմութիւն եւ թողութիւն շնորհեսցէ. ամէն:*

Տե՛ս ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 160-161, Հմր 201 (կրճատումներով), նաեւ ԺԴ. դ. յիշ-ք, Ա. (2018), էջ 384-385, Հմր 343:

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Ա.՝ կապոյտով «Հմր 3658», 1ա՝ մատիտով «Հմր 3658, Քարոզագիր[ք]», 258ա՝ շագանակագոյնով «ՁԿՔ. (1319, գրչութեան Թուականը)»:*

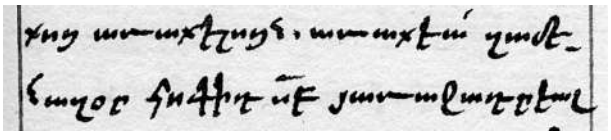
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *151բ՝ սեւով «այայայ ա, յաւուրս, յաւուրս, յայնոսիկ», 152բ՝ սեւով «ասէ (երկիցս)»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *66բ՝ Ղուկաս աւետարանիչ (մակագրութեամբ՝ «Ղուկաս աւետարանիչն է յայնմն իմանալիի»), 184բ՝* Բատ *եւ* Պեղակէոս *սուրբք:*

3659
ՄԱՇՏՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ

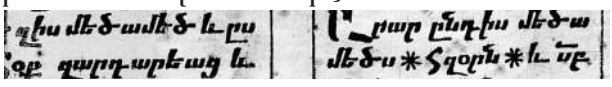
ԺՔ. դար

ԹԵՐԹ՝ 103 (գրչի էջակալում՝ 1-207, որ է՝ 1ա-103ա). չգրուած՝ 1բ, 99բ-103ա: **ՊՐԱԿ՝** Ա-ԺԳ×8 (ԺԳ 7): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմներով՝ ուղղանկիւն զարդաշրջանակի մէջ՝ «Р Ф»: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 16×10: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (11,5×6,5). ունի յիշագրեր: **ԳԻՐ՝** նոտրգիր (նմուշ՝ 24ա). խորագիրք՝ կարմիր: **ՏՈՂ՝** 16: **ԿԱՋՄ՝** բաց շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ տպագիր թուղթ (Ա. փեղկ. տե՛ս Պտոկ-պհպ.), սպիտակ թուղթ (Բ. փեղկ, որպէս կազմաստառ ամրացուած ձեռագրի 103րդ թերթը). լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 24ա

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Գիրք ժողովածոյ՛ (տպագիր)*: 1 (Ա. փեղկի կազմաստառ)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումներով (բնագիրը կտրած): Թուղթ 14,5×10 (տուելաները պահպանուած մասինն են). երկսիւն (13,5×8,5. նմուշ՝ Ա. փեղկի կազմաստառ). տող՝ 31: Կարդալ. Ա. փեղկի կազմաստառ՝ «///ի երկնի եւ երկրի /// իննիով զանէնս /// եւ ամենայն դատերաց... բայց գոր/// Սուրբ Հոգւոյն եւ ///լի եւ հրաշալի ծննդ/// իտ որդիին Հօրն հաւա/// («ւա»-ն՝ յիշագիր). 2րդ սիւնակում՝ բնաբան «Աւրար ընդ իս մեծամեծս ևզօրն եւ սուրբ է անուն նորա»:



Ա. փեղկի կազմաստառ

* Հմմտ. Անանիա Սանահնեցի, Գիրք կոչեցեալ ժողովածու, յորում նախ ճառք զնախկին ծնողաց մերոց՝ զԱդամայ եւ զեւայէ, եւ հետեւապէս զայլոց նախահարցն սրբոց, Կ. Պոլիս, 1793, էջ 346:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին ֆերծուած, մաշուած, տեղ-տեղ թափուած, վրան զանազան հետքեր. Ա. փեղկի կազմաստառ-տպագիր թուղթը խոնաւութիւնից գունափոխուած, վրան սնկային հիւանդութեան բազմաթիւ հետքեր, Բ. փեղկին որպէս աստառ փակցուած ձեռագրի 103րդ թերթը, խոնաւութիւնից եզրերը դեղնած. լուսանցակողերի կարմիրը թեթեւակի թափուած, մասամբ սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի եւ սնկային հիւանդու-

թեան հետեր, սկզբի որոշ էջերի գրադաշտը թեթեւակի գունափոխուած, 83բ՝ սեւ թանաքի հետեր, թ. 100՝ հիմիից անջատ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-99ա* [Մաշտոց հայրապետական]

– *2աբ* Այս են նիւթք եւ պէտք սրբալոյս Մեռոնին – *Պալասանի փայտու հունդ, խասապ տրիրէ՝ թուխ Ա. ...*

1. *3ա-43ա* Կանոն օրհնութեան սրբոյ Մեռոնին. այսպէս արասցեն – *Յաւուր Մեծի հինգշաբաթոջն՝ ի ժամ սուրբ պատարագին զսուրբ Մեռոնն թափեն...*

43ա գրչից՝ կարմրով «Վէրջ մեռոնօրհնէք տեառակիս»:

2. *44ա-99ա* [Կանոն եպիսկոպոս ձեռնադրելոյ] *(հետագայի յաւելում Մեսրոպ Սմբատեանցի ձեռքով «Կանոն ձեռնադրութեան»)*

– *44ա-9բ* Հարցանէ եպիսկոպոսապետն եւ ասէ – *[Ո]՞ւնի զգաւանութիւն խոստովանութեան ուղղափառ հաւատոյ ի Սուրբ Երրորդութիւնն...*

ա. *50ա-99ա* Կանոն եպիսկոպոս ձեռնադրելոյ – *Յորժամ հանդերձեալ լինին եպիսկոպոսացուցանել զոք... ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ, մո՛ւտ յուրախութիւն Տեառն քոյ/// (չշարունակած)։*

Կանոնների խորագրերը ստ. լս-ներում նշուած:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *43բ (ԺԹ. դ., շղագիր) Զմիաբանս* Ս[ուրբ] էջմիածնի զմեռովք *եպիսկոպոս* Սմբատեանցս Նախիջեւանցի, *որ պաշտօնական գործով՝ հրամանաւ տ[եառն] տ[եառն] Գէորգ Դ. կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց, պատահեցայ աստ՝ ի վանս* Գանձասարայ, *եւ տեսանելով զվանահայր տէր զՅակովբ վարդապետն* Նորատունկեանց Ախլցխացի *յանմխիթար միայնութեան՝ անցեալ գնացի։*

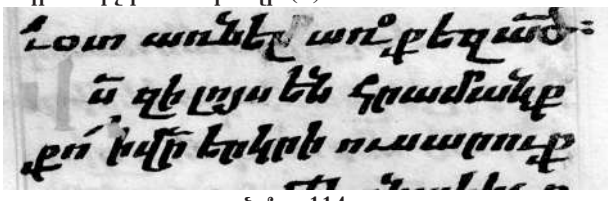
ՆՇՈՒՄ՝ *Մէջքին սոսնձած թղթին՝ «Մա[շտո]ց ///», 1ա՝ սեւով «Մաշտոց, Հմր 3659, նօտրագիր։ Զունի թուական եւ գրչի անուն։ 1. Կանոն Մեռոնի օրհնութեան, սկզբում ունի Մեռոնի նիւթեր։ 2. Կանոն եպիսկոպոս ձեռ[ն]ադրելոյ (2 տող՝ վրան չնջագծեր)։ 1912, 28 Դեկտ[եմբեր], ի Մ[ուրբ] էջմիածին», «ԺԴ. [դ.],* Մ[եսրոպ] *եպ[իսկոպոս]»։*

3660
ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ

ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Ֆոյր Հոիփսիմէ:

ԹԵՐԹ՝ 211: ՊՐԱԿ՝ Չ-ԻԳ×12 (ԺԲ 11, ԺԷ, ԻԱ. 10): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,5×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (8,5×5,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 114ա). խորագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 17: ԿԱՉՄ՝ կանաչ մոմլաթ, մէջբը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ ծաղկաթուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+Գ՝ ծաղկաթուղթ, մասն կազմաստառի (Ա, Գ), սպիտակ չգրուած թուղթ (Բ):



Նմուշ 114ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լս-այիւ՝ Աննա՝ մայր Սամուէլի մարգարէի՝ 74բ, եզեկիայ թագաւոր՝ 147բ: Ճակատազարդ՝ 8ա, 46ա, 78բ, 116ա, 149բ, 183բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, յուշկապարիկ՝ 3ա, 37ա, 113բ, 181ա: Զարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, դարչնագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի մոմլաթը թեթեւակի մաշուած, ֆեռծուած, մասամբ գունաթափուած եւ աղտոտուած, մէջի կաշին տեղ-տեղ ֆեռծուած, Ա. եւ Բ. փեղկերի կազմաստառների եւ պիսպ. Ա֊ա եւ Գբ-ի ծաղկաթուղթը մաշուած, գոյները խոնաւութիւնից տարրալուծուած. լուսանցակողերը աղտից սեւացած. թերթերին խոնաւութեան եւ գործածութեան հետեւանքով զանազան բծեր, մոմի, իւղի, սեւ թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան հետեր, գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, տեղ-տեղ աղտոտուած, մանրանկարները խոնաւութիւնից մասամբ գունափոխուած, լուացուած, եղծուած, գոյները յաճախ դրոշմուած հանդիպակաց էջերին. ձեռագրի սկիզբը եւ վերջը թերի՝ Ա-ե պրակներն ընկած, թ. 81-2ի միջեւ՝ հաւանաբար սխալ գրուած մէկ թերթ կտրած-հանած (բնագրի պակաս չկայ), թ. 1՝ վերին եւ ստորին անկիւնները պատռուած-ընկած, թ. 5՝ ստորին անկիւնը պատռուած-ընկած, թ. 9-12՝ ստ. լս-ներից որոշ մասեր չորութիւնից փշրուած, թ. 45, 118, 138, 176, 198՝ բնական անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-211բ* [Սաղմոսարան]

Տե՛ս ձեռ. 1642, 1ա-239ա: 1/չիք: 2/1ա-7բ (սկ.՝ «///ի բացեա առնիր յինէն: Զարթի՛ր եւ հայեա՛ց, Տէ՛ր, յիրաւունս իմ...». [Սղմ. ԼԴ. 22]): ա/3ա-5բ: բ/5բ-7բ: 3/8ա-45բ: ա/40բ-3ա: բ/43ա-4ա: գ/44ա-5բ: 4/46ա-78ա: ա/74բ-6բ: բ/76բ-8ա: 5/78բ-115բ: ա/113բ-5բ: բ/115բ: 6/116ա-49ա: ա/147բ-9ա: բ/149ա: 7/149բ-83ա: ա/181ա-2ա: բ/182ա-3ա: գ/183ա:

8/183բ-211բ: ա/210բ-1բ (վջ.՝ թափուած. «... ելեր դու ի կառս քո հեծելութիւնդ քո փրկութիւն եղեւ յելանելդ քո///»): բ-է/չիք:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

78ա Ո վ երգողք, յիշեցէք զբազմերախտ գհոգեւոր ծնօղն իմ՝ զտէր Առաքելն, եւ գհարազատ քոյրն իմ՝ զՀրիփսիմէն, եւ այլ միաբան քեռքս. ամէն:

149ա Ո, ձեռս փլճի, գիրս մնա,
Ինձ յիշելի արարէք սմա,
Ով որ երգէք զխոստովան կանոնս,
Աղաչեմ վասն սորա:

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հմր 4/3660», «ԺԽ. [դար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]»:*

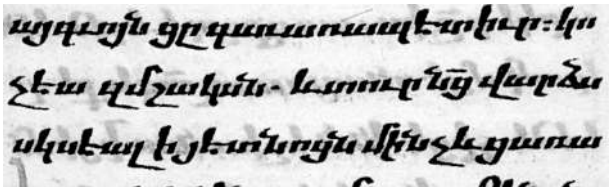
Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 6, Հմր 4:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ «16», «սաղմոս ասացէք/// (շար. լուացուած)», 2ա՝ տառեր «աբաբբաաբբեաաագէ», 26ա՝ «չալ գաս», 29ա՝ «Գ/// (անկանոն գծեր)», 35ա՝ «ւ (բազմիցս)», 41բ՝ «զա աբ/// (շար. ջնջուած)», 42ա՝ «իզ ագ/// (շար. ջնջուած)», 47բ՝ «մաօ ւ մա թ ծ», 63բ՝ «վասն բով», 64ա՝ «Իվան», 164բ՝ «ֆգ», 184բ՝ «ֆգց» 185ա՝ «գ», 211բ՝ «Սաղմուս մարտիրոս»:*

3661
ԱՒԵՏԱՐԱՆ

ԺԶ. դար

ԹԵՐԹ՝ 460. չգրուած՝ 101ա, 103ա-4ա, 180բ-1ա, 306ա: ՊՐԱԿ՝ Բ-Լ×16 (Բ 10, Դ 14, Է 17, Իէ 20, Լ 15): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ ոճաւորուած զինանշան, տակը՝ երեմնուկ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12×8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8×5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմոյշ՝ 57ա). սկզբնատառերը եւ սկզբնատողերը կապոյտով, յաճախ՝ ոսկի: ՏՈՂ՝ 16: ԿԱՋՄ՝ մուգ կապոյտ մոմլաթ (Ի. դար). միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ ծաղկաթուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ կապոյտ թուղթ, լուսագծերով՝ վրան սոսնձած կազմաստառի շարունակութիւն-ծաղկաթուղթը՝ Ա, Դ, մասն կազմաստառի, սպիտակ չգրուած թուղթ՝ Բ-Գ:



Նմոյշ 57ա

ՄԱՆՐԱՆԱԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Մարկոս՝ 104բ, Ղուկաս՝ 181բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոն՝ 306բ: Կիսախոռան՝ 105ա, 182ա, 307ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, տաճար՝ 69ա, 73ա, 160ա, 284բ, 314բ, 352բ, 359բ, խաչ՝ 287բ, 367ա, 388ա: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, կենդանագիր՝ 182ա: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, մանուշակագոյն, շագանակագոյն, սպիտակ, սեւ, ոսկի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, սկզբի որոշ թերթեր հիմիւն ամրացուած այլ՝ սպիտակ թղթով, կազմի մոմլաթը թեթեւակի մաշուած, ճեռնուած, մասամբ գունաթափուած եւ աղտոտուած, Ա. եւ Բ. փեղկերի կազմաստառների եւ պիպ. Ա.ա եւ Դբ-ի ծաղկաթուղթը մաշուած, գոյները խոնաւութիւնից տարրալուծուած. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ գունաթափուած, սեւացած. թերթերին խոնաւութեան եւ գործածութեան հետեւանքով զանազան բծեր, մոմի, իւղի եւ թանաքի հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, ձեռագրի գրեթէ բոլոր թերթերի արտաքին եզրերին խոնաւութեան հետքեր, որից արտ. լս-ները տեղ-տեղ մաշուած-թափուած. ձեռագրի սկիզբը եւ վերջը թերի, Ա. պրակը, Բ. պրակի սկզբից եւ վերջից 3ական թերթ ընկած՝ թ. 10-1ի միջեւ ընկած 3, իսկ թ. 26-7ի եւ թ. 40-1ի միջեւ ընկած 1ական թերթ, թ. 1-8 տեղադրած սխալ. կարդալ՝ 1-4, 6-7, 5, 8, թ. 78-9ի միջեւ 1 թ. կտրած-հանած (79ա-ի սխալ տարբերակը), բնագրական պակաս չկայ, 80բ՝ գրուած մէկուկէս տող, սակայն նիւթը անմիջապէս շարունակւում է 81ա-ից, բնագրական պակաս չկայ, թ. 82-3ի միջեւ կտրած թերթերի 2 ելուստ, բնագրական պակաս չկայ, թ. 105՝ պատռուածք-անցք եւ հիմիից մասամբ անջատուած, թ. 142՝ արտ. վր. լս-ը պատռուած-ընկած, թ. 210, 329՝ պատռուածք-անցք, 413ա՝ սեւ թանաքի հետքեր, թ. 140-82՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-399բ* [Աւետարան]

1. *1ա-4բ, 6ա-7բ, 5աբ, 8ա-100բ* [Աւետարան Մատթէոսի] *(սկ.) «///սաւորեսցէ լոյս ձեր առաջի մարդկան...» (Ա. 1- է. 16 թափուած), թ. 10-1ի միջեւ 3 թ. ընկած՝ 10բ «եւ ահա մատուցեալ բորոտ մի, երկիր պագանէր նմա եւ ասէր///» 11ա «///անցանել ընդ այն ճանապարհ...» (Ղ. 2-28 թափուած), թ. 26-7ի միջեւ 1 թ. ընկած՝ «...եւ ամենայն քաղաք կամ տուն բաժանեալ յանձն///» 27ա «///ցէք բարիս խօսել, որ չարքդ էք...» (ԺԲ. 25-34 թափուած), թ. 40-1ի միջեւ 1 թ. ընկած՝ 40բ «...մեկնեա՛ մեզ զառակս զայս///» 41ա «/// Պատասխանի եւ նմա եւ ասէ...» (ԺԵ. 16-25 թափուած):*

2. *101բ-2բ* Գլուխ: *105ա-77բ* Աւետարան Մարկոսի:

3. *178ա-9բ* Գլուխ: *182ա-305ա* Աւետարան Ղուկասու:

4. *305բ* Գլուխ: *307ա-99բ* Աւետարան Յովհաննու (*398բ-9բ* Իրք կնոջն շնացելոյ):

Բ. *400ա-52բ* [Յայտնութիւն Յովհաննու]

– *400ա-3բ* Դրութիւն գլխոց սրբոյ Յայտնութեանս – *Ա. Յայտնութիւն սրբոյն Յոհաննու աստուածաբանի... ՀԲ. Զի եկեղեցի եւ որ ի նմա Հոգին ընդունի զՔրիստոսի Յայտնութիւնս եւ վասն անիծիցն, որոց յաւելուած ի գիրս մուծանեն:*

1. *404ա-52բ* [Յայտնութիւն Յովհաննու] – *Յայտնութիւն Յիսուսի Քրիստոսի ի ձեռն որոյ... շնորհօք Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի ի վերայ ամենայն սրբոց:*

Գ. *452բ-60ա* Հանգիստ երանելոյն Յովհաննու աւետ[արանչին] – *էր ընդ եղբարս երանելին Յովհաննէս... աւանդեց զհոգին ի ձեռն Տեառն, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Ստ. լս-ներում գրչից բնագրային յղումներ՝ 10բ «Զ. Վասն բոռոտին», 11բ «ԺԲ. Վասն անդամալուծին» եւ այլուր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԴՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

460բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն եւ մի աստուածութեանն՝ Հօր եւ Որդո եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Զշնորհն բարեբար ողորմութեան Աստուծոյ, որ առ իւր արարածս անհաս իմանամբ ի բանականացս սեռից, մանաւանդ զանցելոյ հրաշիցն ներգործութիւնս, որ առ հարսն մեր կատարեցաւ եւ գներկաիս հիանշմար զեղումն նախախնամող<եաց> գթութեանց Հոգւոյն Սրբոյ, առ ի քաջասնութիւն միանգամայն արարածականացս սեռից, մանաւանդ, զոր առ իմանալի հոգիս արգասաւորաբար համանգամայն ցանկալ տա բարոյ, ոմանց ընդ նու /// (շար.):

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, [Հմր] 9/3661», «ԺՋ. [դար],* Մ[եսրոպ] *եպ[ի]ս[կոպոս]»:*

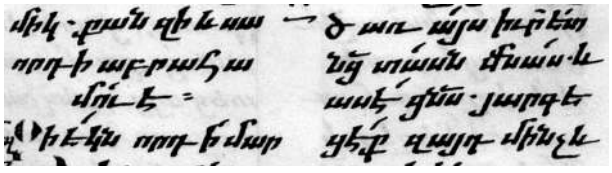
Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 8-9, Հմր 9:

3662
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ԷՐԸՆԿԱՆ ԳԻՒՂ (ԱՂԲԱԿ) ՌՃԺԵ. – 1666

ԳՐԻՉ՝ Դաւիթ ֆիյ: ԾԱՂԿՈՂ՝ Սահակ վարպետ: ՍՐԲԱԳՐՈՂ՝ տէր Միհնաս:

ԹԵՐԹ՝ 295. չգրուած՝ 1ա, 2բ-3ա, 4բ-5ա, 6բ-7ա, 8բ-9ա, 10բ-1ա, 12բ-3ա, 14բ-5ա, 16բ-7ա, 18բ-9ա, 20բ-1ա, 22բ-3ա, 24բ-5ա, 26բ-7ա, 230ա, 294բ-5բ: ՊՐԱԿ՝ 1-2×12 (2՝ 14)+Ա-ԻԲ×12 (Ա, 13, Թ, ԻԲ 14): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,5×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (8,5×6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 210ա). սկզբնատառե-



Նմուշ 210ա

րը եւ սկզբնատողերը կապոյտով եւ վարդագոյնով, յաճախ՝ ոսկի: ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով եւ զոյգ կապիչներով (Ա. փեղկին 6 արծաթէ խաչ, երկուսը մակագրութեամբ՝ «ՋԱՆԱՂԱՅ», «ՅԱՎԱՆԷՍ», Բ. փեղկին 3 արծաթէ խաչ, երկուսը նոյն մակագրութեամբ՝ «ՓՕՒՅ»). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր կտաւ (դռնակի աստառը դարչնագոյն կտաւ). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ մագաղաթ, չգրուած՝ Աբ, Բբ, Գա-Դբ:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Աւետումն՝ 1բ, Ծնունդ եւ երկրպագութիւն մոգուց՝ 2ա, Ընծայումն տաճարին՝ 3բ, Մկրտութիւն՝ 4ա, Պայծառակերպութիւն՝ 5բ, Յարութիւնն Ղազարու՝ 6ա, Մուտ Յերուսաղէմ՝ 7բ, Ոտնլուայ՝ 8ա, Խաչելութիւն (դժուարընկալելի մակագրութեամբ՝ «A S V ԹԳ [= թագաւոր]». սկիզբը լատինատառ հայերէ՞ն՝ «Աս է թագաւոր»)՝ 9բ, Ողբ առ Քրիստոս՝ 10ա, Աւերումն դժոխոց՝ 11բ, Յարութիւն՝ 12ա, Համբառնումն՝ 13բ, Հոգեգալուստ՝ 14ա, Ազգարարումն երկրորդ գալստեան՝ 15բ, Անեղ դատաստան՝ 16ա: Լսային՝ Ծննդաբանութիւն Քրիստոսի՝ 29բ-30ա, Յովսէփ եւ Մարիամ՝ 30բ, մարգարէ (ծաղկաբոյլի մէջ)՝ 31ա, Տեսիլն Յովսեփայ՝ 32ա, Յովհաննէս Մկրտիչ՝ 33ա, 232բ, Լեռան քարոզ՝ 36ա, 64բ, 103ա, 108ա, Քրիստոսի ուսուցանէ՝ 36բ, 55ա, 56բ, 59ա, 63ա, 73ա, 82ա, 115բ, 127բ, 133ա, 135ա, 173բ, 185ա, 214բ, 254բ, Քրիստոս եւ դպիր՝ 44բ, Կոչումն Մատթէոսի՝ 46ա, Բժշկումն Յայրոսի դստեր՝ 47ա, Բժշկումն կուրաց՝ 47բ, 76ա, Առաքումն աշակերտաց՝ 49ա, 179ա, Գոհութիւն առ երկնաւոր Հայր՝ 52բ, Բժշկումն դիւահարի՝ 54ա, 163բ, Քրիստոս եւ կինն քանանացի՝ 64ա, Բժշկումն լուսնոտի՝ 68ա, Անպտուղ թզենի՝ 77բ, 132ա, Մարիամ Մագդաղենացի՝ 100ա, Քրիստոս եւ Յայրոս՝ 113բ, 114ա, Քրիստոս եւ առաքեալք՝ 117ա, Քրիստոս եւ փարիսեցիք՝ 119ա, Բժշկումն խուլի եւ համրի՝ 121ա, Աւհնութիւն մանկանց՝ 128ա, 207բ, Քրիստոս եւ Պետրոս՝

129ա, Ոդիբ ոռոտման՝ 129բ, Բժշկումն Բարտիմէոս կուրի՝ 130բ, Յովսէփ Արիմաթացի՝ 147բ, 225բ, 285բ, Աւետումն՝ 152բ-3ա, Հանդիպում Եղիսաբեթի եւ Մարեմայ՝ 153բ, Բարի հովիւ՝ 156ա, Բժշկումն բորոտի՝ 165բ, Բժշկումն անդամալուծի՝ 166ա, Կոչումն Մատթէոսի՝ 166բ, Լերան աղօթք՝ 168բ, Սաստումն հողմոյն՝ 176ա, Բժշկումն համեր՝ 187բ, Բժշկումն ջրգողեալ առն՝ 197ա, Քրիստոս ուսուցանէ՝ 251ա, Բժշկումն երիխովի կուրի՝ 209ա, Կոչումն աշակերտաց՝ 233բ, Հարսանիք ի Կանայ՝ 234բ, Մովսէս բարձրացոյց զօձն յանապատի՝ 237ա, Սուրբ Հոգի՝ 240ա, Բժշկումն ի ծնէ կուրի՝ 257ա, Ելանելն ի Գողգոթայ՝ 284ա: Մատթէոս՝ 28բ, Մարկոս՝ 101բ, Ղուկաս՝ 150բ, Յովհաննէս՝ 230բ, Եւսեբիոս՝ 17բ, Կարպիանոս՝ 18ա: Խորան՝ 17բ, 18ա, 19բ, 20ա, 21բ, 22ա, 23բ, 24ա, 25բ, 26ա: Կիսախորան՝ 29ա, 102ա, 151ա, 231ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, տաճար՝ 84բ, 137ա, 215բ, 261ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, կենդանագիր, մարդագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, նարնջի, վարդագոյն, շագանակագոյն, երկնագոյն, դարչնագոյն, մոխրագոյն, սպիտակ, սեւ, ոսկի:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ. մատենագիտութիւն Թ-ԺԹ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 639, Հ՟ 394 (ձեռագրի նախկին էջահամարներով):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին թեթեւակի վնասուած՝ ճեռնուած, խոնաւութիւնից Ա. փեղկի կաշին տեղ-տեղ ձեւափոխուած, դռնակի կաշին թեթեւակի կծկուած, կազմաստառները մաշուած, գունաթափուած, աղտոտուած, դռնակի դարչնագոյն աստառը սեւացած, կապիչներից մէկը եւ փականներից երկուսն ընկած. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ գունաթափ, սեւացած. պհպ. Ա֊ա եւ Դբ՝ խաչերի գամերի հիմերից վնասուած. թերթերին խոնաւութեան եւ գործածութեան հետեւանքով զանազան բծեր, մոմի, իւղի եւ թանաքի հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, ձեռագրի սկզբի եւ վերջի որոշ էջերի արտաքին եզրերին եւ բոլոր թերթերի վերին մէկ բաւորդ մասի վրայ առկայ են խոնաւութեան հետքեր, թերթերը խոնաւութիւնից թեթեւակի ձեւափոխուած, թ. 77, 239՝ պատռուածք-անցք, թ 114, 156, 166, 268՝ բնական անցքեր. մանրանկարները գունափոխուած, ներկերը դրոշմուած հանդիպակաց էջերին. միմեանց հետ մանրանկարների շփումը բացառելու նպատակով թ. 1-26ի բոլոր զոյգերի եւ 28-9ի, 101-2ի, 150-1ի, 230-1ի միջեւ մուծուած են լուսագծերով թղթէ թերթեր, որոնք նախկինում համարակալուած են եղել եւ որի պատճառով Համառօտ ցուցակում (Ա., էջ 1060) թերթաքանակը համարուած է 314, ուստի եւ յիշատակարանների էջահամարները տարբեր են:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *17բ-8ա* Թուղթ Եւսեբեայ:

2. *19բ-20ա, 21բ-2ա, 23բ-4ա, 25բ-6ա* Համաբարբառ՝ կանոնք Ա-Ժ. *(նաեւ առ. լս.՝ Յուացանկ)*:

3. *29ա-101ա* Աւետարան Մատթէոսի:

4. *150ա* Նախադրութիւն: *102ա-50ա* Աւետարան Մարկոսի *(149աբ* Յաւուցեալ Յիսուս*)*:

5. *229բ* Նախադրութիւն: *151ա-229բ* Աւետարան Ղուկասու:

6. *291ա* Նախադրութիւն: *231ա-90բ* Աւետարան Յովհաննու:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

291ա Փա՛ռք անքակզբանն եւ սկիզբն ամենայնի, անեղ էին եւ գոյացուցչին բնաւից, անվախճան եւ անսահման էացուցչին, սահմանիչ եւ կատարումն բոլոր էիցս, էիցս միակին, եզակի եւ միում աստուածութեանն, որ անշարժ գոլով՝ շարժէ զարարածս ի կեանս եւ ի փրկութիւն, էից էակն եւ կենդանեաց կեանքն, որ անփոփոխ գոլով միշտ յէութեան՝ անեզր եւ անվայրափակ, լրումն |291բ| եւ բովանդակիչ ամենայնի, եւ յամենայնս է եւ յամենայնէ անհաս է՝ որպէս ի մասունս եւ ի բոլորս, եւ ինքն ոչ մասն եւ ոչ բոլոր, որպէս թէ զմասն եւ զբոլորն զամենայն ինքն ունի եւ կրէ զամենայն արարածս բանիւ զօրութեան իւրոյ: Գերալիր գոլով՝ լնու զամենայն եւ անհաս է յամենայնէ, որում բան եւ իմաստութիւն եւ լեզու տուեալ բոլոր էիցս, ի բոլորիցս հանցուք աւրհնութիւն եւ փառս Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: [Ի]սկ ի չորից աւետարանչացն խորհուրդ բազմօրինակ իմն ցուցմամբ տեսանի, զի ոմանք ասեն, թէ չորից աւետարանչացն են չորք անկիւնք արարածոց՝ արեւելք, արեւմուտք, հիւսիս, հարաւ, պարտ էր համապիւռ քարոզել զԱւետարանն: [Ի]սկ ոմանց հաճոյ թուեցաւ ըստ չորից մշտա|292ա|հոյս գեղոցն յադենական աղբերէն յառաջ խաղացեալ առ՝ ի տիեզերաց ոռոգումն՝ Փիսոն, Գեհոն, Տիգրիս եւ Եփրատէս: Եւ սոցա գոլով նմանապէս թուով ուռճացեալք՝ ի կենդանական աղբերէն ոռոգանել զպաքեալ միտս մարդկային բնութեանս: Նոյն օրինակ, ըստ տեսութեանն եզեկիէլի քառակերպեան աթոռոյ՝ մարդ, առիւծ, եզն, արծիւ, զանմարմնոցն Տէր տեսանելով՝ բազմեալ ի փառացն աթոռ իմանալի ցուցմամբ, զինամս բոլոր բնութեանս զակնարկումն, որ աստուածապէս եւ տիրաբար բերմամբ նշանակէ զլինելն առ ի հողածինս, հոգեղինացն անմահից զմահկանացուս ընդունել հաղորդս: Եւս ի գերակատարն հանել ի փառս, վասն զի փառաց թագաւորն Քրիստոս՝ փառակիցն Հօր եւ Հոգւոյն Սրբոյ, զմերս առեալ բնութիւն, |292բ| ըստ ինքեան միացոյց աստուածութեանն՝ ուսուցանելով մի Որդի դաւանել, որ յԱստուծոյ Հօրէ եւ որ ի Մարիամայ՝ սրբոյ կուսէ, անճա-

ռելի միաւորութեամբ, զոր Աւետարանս ուսուցանեն բանք մինչ ի կատարած հաւանութեամբ, հաւատահասատատ կարգօք ի նոյն յարելով յառաքելաւանդ քարոզութիւն, որ զաստուածախօսն վարդապետութիւնն դրոշմեալ զսակաւս առ ի բազմացն՝ առ ի հաւատալ, եթէ Յիսուս Քրիստոս է Որդի Աստուծոյ: Ըստ վերին Յովհաննու հաւատալ եւ զկեանսն յաւիտենականս ընդունել յանուն նորա:

Արդ, գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ձեռամբ մեղսամած եւ սուտանուն Դաւիթ քահանայի, որ անունս եւ գործովս ուրացեալ ի կարգէ, սկսա եւ ողորմութեամբ նորին աւարտ հանի եւ եռու ոսկով եւ զանազան գունով զարդարել՝ յիշատակ ինձ եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իմոց |293ա| եւ ծնօղացն իմոց <իմոց>՝ Ստեփանոս *եւ* Եթարին, *եւ հօրեղբօրն իմոյ՝* Փիլիպոս *կաթողիկոսին,* Հայրապետին, Զաքարին, Ներսէսին *եւ կողակցուն՝* Անին, *եւ որդոցն՝ տէր* Մելքեսեդին, *կողակցուն՝* Զիչաֆին, *եւ որդոցն՝* Խաչատուրին, Աստուածատուրին, Յակոբին *եւ* Մովսէսին, Գրիգորին *եւ կողակցուն՝* Աղաբէգուն, *որդոցն՝* Անտոնին *եւ* Ատոմին, Զաքարին, *կողակցուն՝* Խանաղին, *եւ որդոց՝* Եղիային *եւ* Ներսէսին, *եւ եղբօրն իմում՝* Յովսեփին *եւ կողակցուն՝* Խանզադին, *որդոցն՝* Սարգսին *եւ* Ստեփանոսին, *եւ մեծ պապուն՝* Խալիֆին, *եւ որդւոցն՝ տէր* Աստուածատրին, Բաղդասարին, Մելքեսեդին, Գրիգորին *եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իմոց՝ կենդանեաւն եւ հանգուցելոց, եւ որք զՈղորմին ասէ, Աստուածն իւր ողորմեսցի իւր միւսանգամ գալստեանն. ամէն: Դարձեալ յերեսս անկեալ աղաչեմ, ո՛վ սուրբ ընթերցողք եւ լսողք, յիշեցէ՛ք ի սուրբ յաղօթս ձեր Դաւիթ գրիչս եւ զծնօղս իմ եւ կողակիցն իմ՝* զՍալւարն, *եւ զորդիսն իմ՝* զՓիլիպոսն՝ *փոխե|293բ|ցեալն ի Քրիստոս դառն մահուամբ,* Գորգն *եւ փոքր* Փիլիպոսն, *եւ դստերքն իմ՝* Գուհարն *եւ* Եթարն *եւ մի Ողորմայի արժան արարէ՛ք, եւ ձեզ լիցի ողորմութիւն ի Քրիստոսէ: Ի թվականիս Հայոց Ռճժե. (1666) ամին, ի դառն եւ նեղ ժամանակիս, ի յերկ<ր>իրս* Աղբագու՝ *ի գուղն* Էրընկանի՝ *ի դուռն* Սուրբ Ստեփանոսին, *առաջնորդութեան* Սուրբ Աթոռոյս *մերոյ* Բարթողիմէոս *եսայեայ վարդապետին, տեղապահութեան երկրիս մերոյ* Էզդինշէրին *եւ* Խօսրով *փաշին: Դարձեալ յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս* Էրընկանու *քահանայքն՝ տէր* Մելքեսեթն, *տէր* Վարդան, *եւ սարկաւագներն՝* Մուրատ, Խղաթն, Սահակն *եւ* Ատոմն, *ծաղկող սուրբ Աւետարանիս՝* զՍահակ *վարպետն, եւ սրբագրող սուրբ Աւետարանիս՝ տէր* Մինաս *կրօնաւորն, որ աշխատեցաւ ի սրբագրելն, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն: Հայր մեր, որ յերկինս՛՛:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *294ա (ժէ. դ., բոլորգիր) Դարձեալ յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք զբարեպաշտ եւ աստուածասէր, գորովաբան եւ հեզահոգի տէր* Գէվորգն *եւ զորդին իւր՝* զՄելքէսեթն, *եւ մայրն իւր՝* զԲախչագուլն, *եւ կողակիցն իւր՝* Աղասին, *եւ զո[ր]դիքն իւր՝* Գէվորճն *եւ* Փանոսն, *եւս զխոչեմամիտ եւ սրբասնունդ տէր* Փիլիպոսն *եւ կողակիցն իւր՝* զԽանումն, *եւ զորդեակն իւր՝* զԽաչօն, *եւ դստերքն իւր՝* զԻմաթն *եւ* զՄարեամն, *եւ ամենեցուն հայր եւ վարպետ՝* Մեսրոպն, *եւ զորդին՝* Դաւիթն, *եւ կողակիցն իւր՝* Թուրվանդէն, *եւ ամենայն արեանառու մերձաւորացն, որ զՈղորմի ասէ. ամէն:*

2. *27բ (1867 թ., շղագիր) 1867 ամի Հոգաեմբեր մէկին: Յիշատակ է այս Աւետարան, որ եռու տէր* Պետրոսին Տէր-Պետրոսեան *ես՝ մահտեսի* Յակօբ, *եւ իւր կողակից |28ա|* Սօնաին, *իւր որդուննն՝* Վարդանին, *որ անգնգիմ յիշատակ իմ կամաւ, ոչ ոք ձեռնամուխ չի լինի, որ կարդացէ՝ մեզ յիշեսցէ. ամէն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Ա՝ կարմրով, վրան չնջագիծ «Հմր 11», պհպ. Ա՝ սեւով «Ռճժե. Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», պհպ. Բ՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, [Հմր] 11/3662»:*

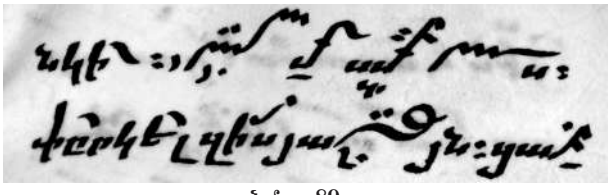
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողված 1878-1898, մասն Ա.., Վաղարշապատ, 1898, էջ 9-10, Հմր 11 (էջ 10՝ յիշատակարանների հատուածներ):

3663
ՄԱՆՐՈՒՄՈՒՆՔ

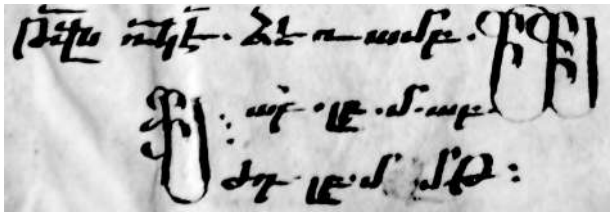
ԹՈՒԽԱԹ (Ա.) ՌԿէ. – 1618 (Ա.), ՌՃԿ. – 1711 (Բ.)

ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր երէց Բաղիշեցի (Ա.՝ թ. 1-100, 124-48), Զաքարիա ֆիլ (Բ.՝ թ. 101-23): ԾԱՂԿՈՂ՝ Գրիգոր Բաղիշեցի (գրիչը. ծաղկել է միայն Ա. մասը): ՍՏԱՑՈՂ՝ Սարգիս վրդ. Սպերցի (Ա.), Զաքարիա ֆիլ (գրիչը):

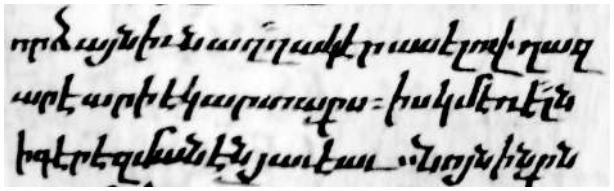
ԹԵՐԹ՝ 148. չգրուած՝ 4ա: ՊՐԱԿ՝ Ա. պրակախումբ (թ. 1-100, 124-48)՝ 4+Ա-ժ×12+1, Բ. պրակախումբ (թ. 101-23)՝ 1-2×12 (2՝ 11)*: ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ** (թ. 4՝ թուղթ. լուսագծերով): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 8,5×6,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (6×4): ԴԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ Գրիգոր Բաղիշեցի գրչի՝ 89ա. ծածկագիր՝ 147ա, Զաքարիա գրչի՝ 106ա). խորագիրք՝ մանուշակագոյն եւ կարմիր: Խազագրուած՝ Ա պրակախումբը: ՏՈՂ՝ 11, Բ. պրակա-



Նմուշ 89ա



Նմուշ 147ա



Նմուշ 106ա

խումբը՝ 16: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դեղին (Ա. փեղկինը) եւ վարդագոյն (Բ. փեղկինը) մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

* Մնթ. Ջաֆարիա գրչի ձեռքով Բ. պրակախումբը (թ. 101-23) գրուել է 1711 թուականին եւ մուծուել Ը. եւ Թ. պրակների միջեւ:

** Մնթ. Համաոօտ ցուցակում (Ա., էջ 1060) ձեռագիս նիւթը վրիպմամբ «թուղթ» է համարուած, մինչդեռ այն բարակ մագաղաթ է (հմմտ. Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 12, Հմր 15):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Լս-ային՝ Աբեղայ՝ 81ա: Կիսախոռան՝ 6ա: Ճակատազարդ՝ 54ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թոչուն, թոչուն-օձ՝ 21ա, ոճաւորուած խաչ՝ 76ա, ծառ՝ 85ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր (նաեւ մարդադէմ՝ «Ջ»՝ 39բ), թոչնագիր, մարդադէմ գլխատառ «Ջ»՝ 9բ, 33բ, 38բ, 58ա, 60բ, 78ա, «Գ»՝ 140բ: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, երկնագոյն, մանուշակագոյն, շագանակագոյն, նարնջի, ոսկի:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ. մատենագիտութիւն, Թ-ԺԹ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 136, Հմր 76:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մասնակի նորոգուած (Ի. դ.)՝ թ. 54, 90, 136, 143՝ լս-ների պատռուած հատուածներին թուղթ փակցուած. կազմի կաշին մաշուած, ճեռնուած, գունաթափուած, տեղ-տեղ սնկային հիւանդութեան հետեւեր, մէջքի կաշին ամբողջութեամբ անջատուած-ընկած. երեւում են կարի թելերը, դոնակի կաշին խոնաւութիւնից ձեւափոխուած, տեղ-տեղ մաշուած-թափուած, զոյգ կապիչներն ու գամերից մէկն ընկած. կազմաստառները գունաթափուած, խոնաւութիւնից աղտոտուած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, խոնաւութիւնից դեղնած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան հետեւեր. գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, գունափոխուած, թանաքը տեղ-տեղ թափուած, երբեմն նաեւ արտատպուած հանդիպակաց էջերին, յաճախ անմխիթար ջրի լայն հետեւեր, արտ. լս-ներին խոնաւութեան հետեւեր, թերթերը խոնաւութիւնից յաճախ ձեւափոխուած. մանրանկարները մասամբ գունաթափուած, տեղ-տեղ արտատպուած հանդիպակաց էջերին. 1ա եւ 148բ՝ խոնաւութիւնից թանաքը թափուած, գրադաշտը՝ դժուարընթեռնելի, թ. 3՝ պատռուածք-անցք, թ. 4՝ հիմիից մասամբ անջատ, թ. 121-2ի միջեւ 1 թ. կտրած-հանած, թ. 39, 140՝ ստ. լս-ները պատռուած, թ. 147՝ արտ. լս-ը պատռուած-ընկած, թ. 92-148՝ արտ. լս-ներին անմխիթար ջրի հետեւեր, թ. 33՝ բնական անցք:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *5ա-146ա* [Մանրուսմուն]

Տե՛ս ձեռ. 755, 4ա-317ա: 1. ա/6ա-11ա: բ/11ա-22ա: գ/22ա-39բ: դ/39բ-53բ: 2. ա/54ա-78ա (յղուղի «Մեծացուսցէ...»-ները չունի): բ/78բ-81ա (վջ.՝ տարբեր «...կենդանութեան իմում որթիւ», «Ջամենայն աւուրս...»՝ չիք): գ/78աբ: դ/81ա-6ա: ե/86ա-97ա: 3./չիք: 4. ա/101ա-12ա (վերջում որոշ միաւորներ Հմր 755 ձեռագրի համեմատ յետեւառաջութեամբ, ունի՝ 110աբ «Գրիգո՛ր (լուսաւորիչ՝ արտք. լս-ից) սուրբ քահանայապետ, որ զհաւատս ուսուցէր...». կրկն.՝ 113ա): բ/114ա: գ/114աբ («Աղղից. Ուխտս դի՛ք եւ կատարեցե՛ք...»՝ չիք, տե՛ս 97բ-8ա): դ/98ա-100ա (ունի՝ 100աբ «Աղղից կիր՛՛. Աղաղակեցէ՛ք առ Տէր...»): 5. ա/115ա-8ա (կրկն.՝ 145աբ): բ/124ա-8ա (վջ՝ տարբեր «... եւ երկիր խաղաղութիւն», «Վասն յիշատակի հանգուցելոցն...» եւ «Աւագ Սուրբ Աստուածածնի ծննդի...»՝ չիք): գ/128ա-35ա: դ/135աբ: ե/135բ-9բ: գ/139բ-40բ: 6. ա-բ/չիք: գ/120բ: դ/120բ-1բ: 7./չիք: 8. ա/118բ: բ/118բ-9ա: գ/119աբ (կրկն.՝ 146ա): դ/119բ-20բ: 9./չիք: 10./չիք:

Ունի՝

ա. *112աբ* [Մասն ժամագրոց]* – *Վասն որոյ եւ մեք զՀոգին Սուրբ ընդ Հաւր միաւորեալ... մեզ զհոգեւորականն՛՛, խաղաղութիւն ի Տէր, փառք քեզ:*

* Տե՛ս ժամագիրք ատենի, էջմիածին, 1785, էջ 191:

բ. *112բ* [Մասն ժամագրոց]* – *Այսաւր ի հրեղէն ի լեզուս բաժանեալ... եւ խաղաղարար աշխարհի խնաեա՛ եւ կեցո՛յ զմեզ:*

* Տե՛ս ժամագիրք ատենի, էջմիածին, 1785, էջ 191:

գ. *112բ* [Մասն ժամակարգութեան]* – *երկրպագեալով եւ մեք ճշմարիտ Սուրբ Հոգոյն՝ գոչեսցուք՝ Աստուա՛ծ, փա՛ռք քեզ (այսչափ, կրկն.՝ 113ա):*

* Տե՛ս ժամակարգութիւն եկեղեցւոյ Հայաստանեայց ըստ կարգաւորութեան սրբոց թարգմանչաց եւ այլոց սրբոց հարց մերոց, մաս Բ., Վիեննա, 1839, էջ 507:

դ. *113բ* Առաւտու. երգ Յարութեան – *Յարութիւն ըզՓրկչին օրհնեսցուք, զՓրկչին մերոյ... եւ աստուածային յարութեամբն ըզմահացեալսն վերաբերեաց ի կեանս:*

ե. *122ա* [Սրբասացութիւն Մարգարէից, Առաքելոց եւ Հայրապետաց՝ *արտք. լս-ից*] – *Ամենակալ ես, Տէր զաւրութեանց... Տէր ամենակալ, ի քում յարքայութեանդ:*

զ. *122բ* [Սրբասացութիւն] – *Վասն յիշատակի հանգուցելոցն ընկալ.... եւ հանգուսցէ զհոգիս նոցայ:*

է. *123ա* [Նեռսէս Շնորհալի, Բանք չափաւ]* – *Որ ի հընկից նկանակաց նշխարեցեր ե. հազարին, / եւ ի չորից զարձեալ զնոսին կերակրեցեր յանապատին... Զի եթէ շուն կոչես վերջին, / Ար[ա]գապէս լըսեմ ձայնին (կրկն.՝ 113բ «տեառն Ներսիսէ. Որ ի հընկից նկանակաց նշխարեցեր հինգ հազարին». այսչափ):*

* Տե՛ս Նեռսէս Շնորհալի, Բանք չափաւ, Բ. տպագրութիւն, Վենետիկ, 1928, էջ 91:

ը. *123բ* [Նեռսէս Շնորհալի, Բանք չափաւ]* – *Զենմամբ եզին պարարակին, / Որ ի խաչին պատարագին... Ուստի այլ ոչ է դեղ վիրին, / Բայց թէ ի քէն բժշկեսցին:*

* Տե՛ս Նեռսէս Շնորհալի, Բանք չափաւ, Բ. տպագրութիւն, Վենետիկ, 1928, էջ 13-14:

թ. *140բ-1բ* [Երգ տեառն Նեռսիսի Շնորհալւոյ, ասացեալ ի պաշտաման գիշերի. Մասն ժամագրոց, Կցուրդ]* – *Անբաժանելի եւ համագոյ յերրորդութեանդ... ողորմեա՛ բանաւոր հօտի:*

* Տե՛ս Կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, Կ. Պոլիս, 1871, էջ 10:

ժ. *142աբ* [Փոխ] – *Զարթի՛ր, ընդէ՞ր ննջես յանձն իմ... Աստուա՛ծ, փա՛ռք քեզ:*

ժա. *142բ-3բ* [Կցուրդ] – *Մ՛ուր երկու եւ երեք կան յանուն իմ... եւ սըրտից եւ խորհըրդոց մերոց:*

ժբ. *143բ-4ա* [Երգ Կիւրակնամտից]* – *Լոյս զուարթ սուրբ փառաց անմահի... Որ տայ կենդանութիւն, վասն որոյ եւ աշխարհս տաւն է:*

* Տե՛ս ժամագիրք. Կարգաւորութիւն հասարակաց աղօթից Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, Տրիեստ (գրուած՝ Թրեստ), 1784, էջ 318-319:

Բ. պրակախմբի խորագրերը ստ. լս-ներում նշուած:

ՅԱԻԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա* [Ախտարական *(ԺՀ. դ., շինծու բոլորգիր, դժուարընթեռնելի)*] – *Այս են ան[ուանք հրեշտակացն (՞)], որ ունին իշխանութիւն ի [վերայ] ամենայն դիւաց՝ տէրն (՞) [Մ]աբաօթ, Սեթի///, Սինայէլ, Ղղիկիոս, [Ու]րիէլ: Ով ոք զայս անո[ւանքն] վրէն պահէ, դեւք [ոչ մերձենան], որ ժամ որ քուն լինիս, /// զՀընռափայէլ հրեշտա[կն], ոչ ինչ լինի ամենայն չ/// կարա///ովն դ/// են օքի///: /// (հաւանաբար անունը) վարդապետ:*

148բ [Դեղագիր. *դժուարընթեռնելի*] – *(սկ.) ///կին Ը. Ը., ապ/// Ռ. Ռ. (1000), Դ. ///կան է յայս է [ցաւ]ոյ գինն:*

148բ [Դեղագիր. *դժուարընթեռնելի*] – *Ա[չ]կն, որ սպիտակ լինի, որ մարդ չըտեսանէ, [ոչխարի (՞)] պանիրն ի///, որ է Աստուծով: ///ազամաթին ///մա///, որ ընծաեցան ո///թի///վոջ:*

2. *1բ-3ա* [Ոտանաւոր *(ԺՀ. դ., բոլորգրանման նոտրգիր)*]

[3]ոգնահանճար եւ իմաստուն,
Մտօք զուարթ, հոգով արթուն,
Զքեզ գովէ սաղմոսերգուն,
Պսակ հիւսէ ականց անհուն,
Քան զՍողոմոնն <ա> այլ գերագոյն,
Զոր ցանկացաւ նմայ դշխոյն,
Զտար|2ա|նոսացի (=Զտարսոնացի) Պ̲ողոս ասեմ՛,
Զլատինացոց քարոզատուն,
Զքեզ թուէ ընդ առաքելոց,
Մարգարէից սրբոց դասուն:
Զոր ընկղմեալքն ի մէջ ծովուն,
Դու վերածես բանիւ սրբոյն:
Հոտ անուշ ես Քրիստոսիւ,
Զոր միշտ բուրես նման վարդուն (արտք. լս-ում սրբագրած՝ «յոյն». =վարդոյն),
Զմո|2բ|որեալքն մեղաց մթ ///
Առաջնորդես [ա]ռ լուսատուն,
Իսկ դու քաղաք վեր լերին
Ճ՛րագ ի մէջ եկեղեցուն:
[Մ]ին, նուաստ մտօք գրեմ
Առ իմաստըդ գերագոյն,
Աստուածային շընորհացն եռնեալս
Առ ընդունող |3ա| ծայրագուն:
[Ն]մանօդս ան ///ակին
Առ իմ ե/// երիցագոյն,
Ի/// բանից համանմանեալս
Առ բանականըդ վեհագուն,
Ախտեմ ներես յիմարութեանս,
Դու գիտութեանն ծովըդ անհուն:

3. *4բ* [Մանուիմ *(ԺՀ. դ., բոլորգիր)*] – *Ութ կանօնս Ը. եւ Զ. (56) գուբղայ է եւ Ճ. եւ Ը. (150) փոխ է եւ Ա. եւ Ն. եւ Կ. (2460) տուն է ամէնն (այսչափ, բոլորգրանման նոտրգրով կրկնուած):*

4. *148ա* [Մասն Ժամակարգութեան *(ԺՀ. դ., բոլորգրանման նոտրգիր)*]* – *ԲՁ. Զ[յ]արուցեալն զՔրիստոս օրհնեսցո՛ւք եւ Յարութիւն նորա փառաւորեսցուք (այսպէս): ԳԿ. Որ ելն ի բարձունս եւ գերեաց գգերեաց գգերութիւն, էառ աւար, բաշխեաց պար[գեւ]ս, եւ որդոց մարդկան՛՛: ԴՁ. Որ համբերեաց խաչի եւ եդաւ ի նորափոր վիմի եւ աստուածային յարութեամբն ըզմահացեալսն վերաբերեաց ի կեանս (այսչափ):*

* Տե՛ս Ժամակարգութիւն եկեղեցւոյ Հայաստանեայց ըստ

կարգաւորութեան սրբոց թարգմանչաց եւ այլոց սրբոց հարց մերոց, մաս Բ., Վիեննա, 1839, էջ 97:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Գրիգոր Բաղիշեցի գրչի *5ա (խազագրուած) Յիշեա՛, Տէ՛ր, եւ ողորմեա՛:*

5բ (խազագրուած) Փա՛ռք, Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ եւ միշտ եւ յաւիտեանըս յաւիտենից. ամէն: Փա՛ռք, յաւիտենից. ամէն:

32ա (որպէս աղօթքի շարունակութիւն) եւ գրողիս:

53բ Ջմեղաւոր հոգս՝ զԳրիգոր գծողս, յիշեցէ՛ք յաղաւթըս ձեր եւ՛: ՌԿԷ. (1618):

97ա Ջփարթամս ի չարեաց եւ զթափուրս ի բարեաց զանխմա[սա] գծողս աղաչեմ յիշել ի Տէր:

146բ Յիշատակարան. Փա՛ռք անմահին, անեղին եւ արարչագործ կամացն Աստուծոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի. ամէն, որ եւս կարողութիւն տկար ոգոյս, անարժան եւ յիմար, անխմաստ եւ տգէտ Գրիգոր *իրիցիս* Բաղիշեցի, *որ ծաղկեցի զխազտեարս ի վայելումն մեր հոգեւոր հաւրն՝ քաջ եւ արի հեռատորին եւ րաբունապետ վարդապետն* Սարգսին, *որ է* Յովհաննա՝ *ի քաղաքէն* Սպերու:

147ա Արդ, որք հանդիպիք սմայ կարդալով կամ աւրինակելով, յիշեսջի՛ք ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զքաջ եւ արին՝ երանաշնորհ վարդապետն զՍարգիս, եւ զիս՝ զանարժան Գրիգորիսս յիշել ի Տէր, եւ դուք՝ յիշողքդ յիշեալ լիջի՛ք ի Քրիստոսէ Աստուծոյ. ամէն: Արդ, նկարեցաւ ծաղիկ սորայ ի քաղաքն Թուխաթ, ի թվին ՌԿԷ. (1618), ձեռամբ (կապգիր)՝ Գրիգորիս *քահանայիս. աբ. լբ. մ. աբ. ...ժդ. լբ. մ. մթ. (ծածկագիր՝* Գրիգորիս*)**:

* Ծնթ. Մի ֆանի բանալիով առուած ծածկագիր է, աբ. (գումարագիր՝ 1+2=3՝ Գ) լբ. (գումարագիր՝ 30+2=32, եւ 32-րդ տառը այբուբենում՝ ր) մ. (եղբայրագիր՝ ի) աբ. (գումարագիր՝ 1+2=3՝ Գ) ...ժդ. (կէտերը ժ-ի վերեւում, ժամացոյցի սլաքի ուղղութեամբ՝ ...ժ=մ, որից կ՝ մդ=20+4=24, եւ 24-րդ տառը այբուբենում՝ ո) լբ. (գումարագիր՝ 30+2=32, եւ 32-րդ տառը այբուբենում՝ ր) մ. (եղբայրագիր՝ ի) մթ. (գումարագիր՝ 20+9=29, եւ 29-րդ տառը այբուբենում՝ ս). ծածկագիրը վերծանուած է ժէ. դ.ի յիշ-ում առանց մանրամասն վերլուծութեան, ծածկագրի մանրամասն վերծանութիւնը արել ենք Յասմիկ Իրիցեանը եւ Մարինէ Սարգսեան:

Տե՛ս ժէ. դ. յիշ-ք, Ա., էջ 645, Հմր 868 (կրճատումներով):

2. Ջաւարիա գրչի *3բ (յաճախ անկապակից) Փա՛ռք անմահ<ա>ին, անեղին եւ արարչագո[ր]ծ կամացն Յիսուսի Քրիստոսի, որ եւս կարողութիւ<[ն]տ կարողութիւ[ն]> ոգոյս անխմաստի* Ջաւարիայ *բանասիրէ՝ ի վայելումն անձ<ն>ին իւրոյ, տա՛ Աստու[ա]ծ, Տէր սիրէ, զ[հ]եզ եւ խոնարհ առնէ զամբարտաւանս մինչ ի յերկիր, (խազագրուած)՝ յիշեա՛, Տէ՛ր, եւ զղորըմեայ (այսպէս):*

112բ Զգծող սորին եւ վայելող սորին Ջաւարիայ *քահանայս յիշեցէ՛ք առ Տէր եւ ձ/// (չշարունակած): Թվին ՌՃԿ. (1711), ՋՄՀ. (1711)**:

* Ծնթ. Ծածկագրուած է թուականը տառերի թուային արժեքով՝ 900+200+60 (Հ=Կ՝ եղբայրագիր)=1160+551=1711:

112բ Աստուած Մկրտիչ *(կապգիր) ողորմի բա<ի>րի հոգոյն՝ ծիրան էրեր: Մկրտիչ (կապգիր), տէր* Յովհաննէս *կերան:*

113բ ՌՃԿԲ. (1713)*:

* Ծնթ. Քանի որ նախորդ՝ 112բ էջում կայ Ջաւարիա գրչի յիշատակարանը՝ 1711 թուականով, իսկ այստեղ՝ 1 էջ յետոյ առկայ է 1713՝ 2 տարուայ տարբերութեամբ յիշատակարանը, կարծում ենք, որ 113 էջը (ուր յաւելեալ նիւթեր են) կրկին Ջաւարիայի ձեռքով գրուած է 2 տարի անց:

121բ (կապգիր) Գրիգորիս*:

* Ծնթ. Ամենայն հաւանականութեամբ Ջաւարիայի ձեռքով արտանկարուած է 147ա-ի «Գրիգորիս» կապգրից:

122բ (որպէս բնագրի շարունակութիւն) եւ գրողիս:

144բ Յիշատակ է խազտեարս ի անարժան Ջաւարիայ *իրիցուս, որ զանունս միայն եմ ընկալեալ եւ ի բարեաց գործոց դատարկացեալ: Ջմեղաւոր (այսպէս) հոգս եւ* Ջաւարիա *գծողս յիշեցէ՛ք ի յաղօթս ձեր, եւ դուք յիշեալ լիջի՛ք առաջի անմահին Աստուծոյ. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *3բ (1697 թ., բոլորգրանման նոտրգիր)* Յոհաննն, *որ ի մօրէն ընծայեցաւ, եւ էր ի թվին ՌՃՀՋ. (1697), օրն Դ.շաբթի:*

2. *4բ (ԺԲ. դ., շինծու բոլորգիր)** *Այս է զքսի (՞) հասապն՝ Ա. հէք///, Ա. ճիտանոց, Ա. ոսկէ էրէսանոց, ԺԲ. (12) ջուխտ չափռաստ, Ա. մասնատուի, է. թօփ, Ա. հե/// էրէսանոց, Բ. սանդուխտ, Դ. թօփ էլ հէքալի վրէնա///:*

* Ծնթ. Հնարաւոր է նաեւ Ջաւարիա գրչի ձեռքով է՝ 1711 թ. շուրջ, ճմմտ. նրա 3բ էջի յիշատակարանի գիրը:

3. *147բ (ԺԲ. դ., բոլորգրանման նոտրգիր) Հայոց կե. (616) թվին եկաւ* Մահմետն *աշխարհս: Թվին ՌԾԳ. (1604) տարի է, որ* Մահմետն *էկել է եւ անցել: Երբ թիւն ՌՃԿ. (1711) հասանի, թագաորութիւն (այսպէս) Հայոցն լինի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Մէջքին սոսնձած սպիտակ թղթին՝ «15», Ա. փեղկի կազմաստառին՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, [Հմր] 15/3663», «XVII», «1/4», «ՌԿէ., Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», «Հմր 81», 1ա՝ կարմրով, Հմր 15»:*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 12, Հմր 15:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *3բ՝ սեւով «Մի՛ այ անտես առներ զաղաչանս մեր, մի՛ դարձուցանէր զերեսս քո ինէն, արարեր աստուածածան (այսպէս)», «Տէ՛ր, սիրէ՛ զհեզս եւ խոնար[հ] առնէ (թանաքը տարածած)», «Յո», 5ա՝ սե-*

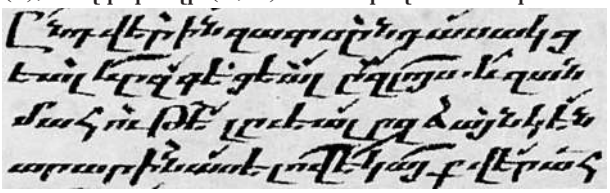
ւով «Ամ, Ջողորմութեան», 7բ՝ սեւով «ատ», 144ա՝ սեւով «Փառաւորէ՛. ոմանք այսպէս ասեն (երգեցողութեան հետ կապուած ցուցում՝ ըստ խազերի)», 147բ՝ սեւով «ե. շաբաթ է, եւ շաբաթ գլուխ վէր արայ, ղունկ հարթէ, բարի է», «Այսաւր չար (խազագրուած)», «Ասաց անզգամն», «Ասաց անըզգամն ի սրտի իւրում, թէ ոչ գոյ Աստուած», «Ասաց Աստուած (՞)», «Ասաց անզգ ի սրտի իւրում, թէ ոչ գոյ ինձ»:

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *3բ, 4բ՝ սեւով՝ բաժանագարդ, 97ա՝ սեւով լուսանցագարդ՝ բուսական:*

3664
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 379. չգրուած՝ 9բ, 133բ, 182բ, 237բ, 304բ, 330բ, 379բ: **ՊՐԱԿ՝** Ա-ԼԳ×12 (Ա, ԺԲ, ԺԹ 10, ԺԵ, Ի, ԻԳ, ԻԸ 11, ԻԶ 8, ԼԳ 9): **ՆԻՒԹ՝** մագաղաթ: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 13×8,5: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն, շագանակագոյնով սահմանագծուած (9×5,5): **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 308ա). խորագիրք՝ կարմիր, մանուշակագոյն, շագանակագոյն, բնագրերի սկզբնատառերը յաճախ նաեւ կապոյտ: **ՏՈՂ՝** 23: **ԿԱՋՄ՝** սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ ծաղկաթուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: **ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝** ԱԲ+Գ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ (Բ), ծաղկաթուղթ (Ա, Գ)՝ մասն կազմաստառի:



Նմուշ 308ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 1ա, 134ա, 183ա, 331ա: Ճակատազարդ՝ 10ա, 55ա, 107ա, 238ա, 305ա, 359ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թոչուն, ծառ՝ 109ա, 111ա, 174ա, տաճար՝ 31ա, 148բ, 215բ, 224բ, 238ա, խաչ՝ 120բ, 239բ, 249բ, 252բ: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր, կենդանագիր՝ 1ա, 183ա: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, մանուշակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մասնակի նորոգուած՝ Ի. դ., նեռագրի հիմքը ամրացուած կապտաւուն եւ սպիտակ թղթերով. կազմի կաշին մաշուած, ճեղուած, թեթեւակի գունափոխուած, մէջքի կաշին ճեղուած. Ա. եւ Բ. փեղկերի կազմաստառների եւ Ա. եւ Գ. պիսկ.ների ծաղկաթուղթը մաշուած, խոնաւութիւնից գոյները տարածուած, պիսկ. Բ.՝ թուղթը մաշուած, տեղ-տեղ պատռուած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, աղտից սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր, գրաղաշտը գունափոխուած, յաճախ անմխիթար ջրի լայն հետքեր, արտ. լս-ներին խոնաւութեան հետքեր. մանրանկարների գոյները խոնաւութիւնից տեղ-տեղ դժգունած, յաճախ դրոշմուած հանդիպակաց էջերին. թ. 298-9ի միջեւ՝ 4, իսկ թ. 311-2՝ միջեւ 1 թ. ընկած, թ. 170՝ հիմքից ամբողջութեամբ, իսկ թ. 171՝ մասամբ անջատուած, թ. 1, 2, 41, 71, 267, 358, 371, 379՝ արտ. ստորին անկիւնները պատռուած-ընկած, թ. 24, 96, 187, 335, 369-70՝ արտ. լս-ները պատռուած, թ. 199՝ ստ. լս-ը պատռուած, թ. 233՝ պատռուածք-անցք, թ. 176, 197, 240, 355՝ վերին արտ. լս-ները պատռուած-ընկած, թ. 296-302՝ հիմքին մօտ՝ ցեցի անցքեր, թ. 93, 96՝ բնական անցքեր, թ. 262-3ի միջեւ՝ մէկ թերթ կտրած-հանած (բնագրական պակաս չկայ):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-379ա* **Շարակնոց**

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ: 1/1ա-4ա: 2/4ա-6ա (խորագիրը՝ տարբեր «Կանովն Յովակիմայ եւ Աննայի»): 3. ա/6ա-9ա, բ/9ա (խորագիրը՝ չիք): 4/10ա-2ա: 5/12ա-3բ: 6/13բ-5բ: 7/15բ-7ա: 8/17ա-9ա: 9/19ա-21ա: 10/21ա-2բ: 11/23ա-4բ: 12/24բ-6բ: 13. ա/27ա-8ա, բ/28աբ, գ/28բ, դ/28բ-9ա, ե/29աբ, զ/29բ, է/29բ-30բ, ը/30բ-1ա: 14/31ա-3բ: 15/33բ-5ա: 16. ա/36բ-8ա, բ/38աբ (խորագիրը՝ չիք): 17/38բ-9բ: 18/39բ-42ա: 19/42ա-4ա: 20/44ա-6ա: 21/46ա-8ա: 22/48բ-50ա: 23/51ա-3ա: 24/53աբ (խորագիրը՝ չիք): 25/55ա-6բ (խորագիրը՝ չիք): 26/56բ-60բ: 27. ա/60բ-2բ, բ/62բ-6բ, գ/66բ (առկայ է միայն խորագիրը, ամբողջը՝ տե՛ս 290ա): 28. ա/66բ-8բ, բ/68բ-71բ, գ/71բ-4բ, դ/74բ-6ա: 29. ա/76ա-8ա, բ/78ա-82ա, գ/82ա-3բ, դ/83բ-6ա: 30. ա/86բ-8բ, բ/88բ-93բ, գ/98բ-100ա: 31. ա/100ա-2ա, բ/102ա-5բ, գ/105բ-6բ: 32/107ա-9ա: 33/109ա-11ա: 34/111ա-2բ: 35/112բ-4բ: 36/114բ-6բ: 37/116բ-8ա: 38/118ա-20բ: 39. ա/120բ-3ա (չիք՝ Յահեղ աւուրն...), բ/123ա-8ա, գ/128ա-30ա: 40. ա/130ա-1բ, բ/132աբ: 41. ա/134ա-5բ (խորագիրը՝ չիք), բ/135բ-40ա, գ/140ա-1ա: 42. ա/141ա-3ա, բ/143ա-7բ, գ/147բ-8բ: 43. ա/148բ-53բ, բ/153բ-8ա, գ/158բ-63ա, դ/163ա-6ա, ե/166ա-9բ: 44/170ա-4ա: 45. ա/174ա-6բ, բ/176բ-82ա: 46/183ա-5բ: 47/185բ-7բ: 48/187բ-9ա: 49/189ա-90բ: 50/190բ-2ա: 51/192ա-3բ: 52/193բ-5ա: 53/195ա-200ա (ունի՝ 199ա Որ ի յամսեանն վեցերորդի առաքեցաւ հրեշտակապետն Գաբրիէլ...): 54/200բ-1բ: 55/201բ-4բ: 56/204բ-6ա: 57. ա/206ա-8բ, բ/208բ-9ա (խորագիրը՝ չիք): 58. ա/209ա-15ա, բ/215աբ: 59/215բ-7բ: 60/217բ-20ա: 61/220ա-2ա:

62/222ա-4ա: 63/224բ-6ա: 64/226ա-8բ: 65/232բ-34բ: 66/234բ-7ա (ունի՝ 237ա Ուրախացի՛ր, Աստուածածին, վերաւրհնեալդ ի սրովբէից...): 67/238ա-9բ: 68/239բ-41բ (խորագիրը՝ տարբեր «Կանովն սրբոյ Խաչին կիւրակէին»): 69/241բ-3ա (խորագիրը՝ տարբեր «Կանովն երկրորդ աւուր»): 70/243ա-4բ (խորագիրը՝ տարբեր «Կանովն երրորդ աւուր»): 71/244բ-6ա (խորագիրը՝ տարբեր «Կանովն չորրորդ աւուր»): 72/246ա-7բ (խորագիրը՝ տարբեր «Կանովն հինգերորդ աւուր»): 73/248ա-9բ (խորագիրը՝ տարբեր «Կանովն վեցերորդ աւուր»): 74/249բ-52բ (խորագիրը՝ տարբեր «Կանովն եւթներորդ աւուր»): 75/252բ-4բ: 76/254բ-6բ: 77. ա/256բ-9ա, բ/259ա-60բ: 78/260բ-3ա: 79/363ա-5բ: 80/265բ-7ա: 81/267բ-70ա: 82. ա/270ա-3բ, բ/273բ-4ա, գ/274աբ, դ/274բ, ե/275բ, զ/289աբ, է/288ա-9ա, ը/275աբ, թ/275բ-6բ, ժ/276բ, ժա/276բ-7բ, ժբ/293ա, ժգ/293բ, ժդ/303բ-4ա (վերջը 4 տող չգրած՝ 304ա «...գմիշտ պատարագի, Հաւր ի հաշտութիւն մեզ, ի քաւութիւն///»), ժե/277բ-8ա, ժզ/278աբ, ժէ/278բ-9ա, ժը/279ա-80ա, ժթ/280աբ, ի/280բ, իա/280բ-2բ: 83/282բ-8ա: 84. ա/132բ-3ա, բ/293բ-4բ, գ/294բ-5բ, դ/295բ-6ա, ե/296բ-7ա, զ/297ա-8ա, է/298ա-8բ (թ. 298-9ի միջեւ 4 թ. ընկած. վերջը՝ թափուած «...ընդ քեզ քոյին փառաւք արեգական///»): 85. ա-դ/չիք: ե/299ա (սկ.՝ 3-4 տող թափուած «///բարձեր ձեռաւք նիւթ ի հողոյ եւ ստեղծեր մարդ ի պատկեր քո...») զ/299աբ, է/299բ-300բ, ը/300բ-2բ (խորագիրը՝ տարբեր «Երգ զկնի ի Տէր լոյս եւ սաղմոս»): 86. ա/305ա-9ա (ունի՝ 308բ-9ա «Անսկիզբն Աստուած, համապայծառ ամենասուրբ երրորդութիւն...»), բ/309ա-11բ (թ. 311-2ի միջեւ 1 թ. ընկած. վերջը՝ 3-4 տող թափուած «Ի տաճարի հանգըստեան... արիաբար մարտեան ընդդէմ թըշնա///») գ/312ա-3բ (սկ.՝ թափուած «[Ո. Հեղմամբ արեան... ///ժողովք դասք մարգարէից...») դ/313բ-7ա, ե/317ա-20ա, զ/320բ-2բ, է/322բ-6բ, ը/326բ-30ա: 87. ա/331ա-3ա, բ/333ա-4բ, գ/334բ-6ա, դ/336ա-40ա (ունի՝ 339բ-40ա «Մարսափելի որոտմամբ...»), ե/340ա-2ա (չիք՝ «Զքեզ աղաչեմք...», «Արեգակն արդարութեան...»), զ/342ա-4բ, է/344բ-50ա (չիք՝ «Աւրհնաբանող ձայնիւ երգեմք...»), ը/350ա-2բ: 88. ա/359ա-61ա, բ/361ա-3բ, գ/363բ-6ա, դ/366ա-9ա, ե/369ա-71բ, զ/371բ-4ա, է/374ա-6բ, ը/376բ-9ա: 89. ա/353ա-6ա, բ/356ա-8բ (ունի՝ 357բ-8բ «Ողբ գերեզմանաց. Ես ասացի վերանալ յինէն...»): 90. ա/93բ-7ա, բ/97բ-8բ: 91/35ա-6բ (կրկն.՝ 291ա-3ա): 92/290ա-1ա (ունի՝ 290բ-1ա Պսակ եւ փառք պարծանաց...): 93/53բ-4ա: 94/50ա-1ա: 95/229ա-32բ: 96/302բ-3բ:*

Ունի՝ 289բ-90ա «Շարական Տարգոսեանց. Տենչալի տաւնիւ սրբոց...»:

* Ծնթ. «Ձգնաւորի Քրիստոսի...» մասը ի տարբերութիւն Հմր 1576 ձեռագրի՝ այստեղ նախորդում է:

1բ-2բ՝ առմ. լս-ներին հետագայի ձեռով սուրբգրային յղումներ, մէկընդմէջ բնագրային յաւելումներ՝ 287բ եւ այլուր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *54բ (ստացողի, 1639 թ., նոտրգիր) ես՝* **Գեղեմացի** *տէր* **Յարութիւնս**, *առի այս ձեռնագիր Շարականս ի թիւին Յայոց ՈՁՐ. (1239)*,* **Մուշի** *վանքումն,* **Անդրէաս** *վարդապետիցն, ԻՐ. (28) դուման, ամսիանն Մէկեկի:*

* Ծնթ. Ստացողը թուականը սխալ է գրել. պէտք է գրէր ՌՁՐ. (1639):

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *103ա՝ սեւ թանաքով ուխտանկիւն՝ անընթեռնելի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին եւ մէջքին կարմրով՝ «3664», պհպ. Բա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հմր 18/3664»:*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 13-17, Հմր 18:

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *9բ՝ սեւով «ա, արտագրվեցաւ այս (հետագայում ջնջած)», 54բ՝ սեւով, նոտրգիր «Ի քոյ որդի Յարութենէ բարան բարի հասար բաբասզէ (թանաքը մասամբ տարածուած)», 74ա՝ սեւով նոտրգիր «մեղք», 86բ-7ա, 106բ-7ա, 118բ, 123բ-4ա, 198բ՝ շագանակագոյնով «ս», զանազան գծեր, 130բ-1ա՝ շագանակագոյնով «աբ, արամանազ նիսեաց», 162բ՝ շագանակագոյնով «ալաբ (թանաքը տարածուած)», 164բ-5ա՝ շագանակագոյնով «արն (վրան ջնջագիծ)», 188ա՝ զանազան տառեր «ա-լ, ա-է», 220ա՝ տառեր «ա-գ», 222ա՝ «աբ», 230բ՝ զանազան տառեր «ա-խ», անորոշ գծապատկերներ, 379ա՝ սեւով «Ձշմարիտ կին է/// (շարունակութիւնը՝ անորոշ)»:*

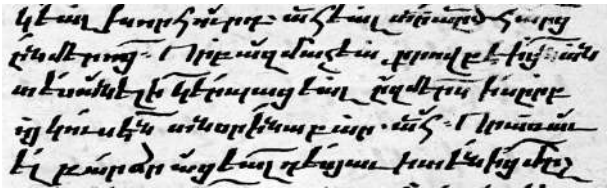
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *182բ՝ սեւով թռչուն եւ ձուկ, 209բ, 210ա՝ սեւով բուսական նախշեր:*

3665
ՇԱՐԱԿՆՈՑ

ԺԶ. դար

ԹԵՐԹ՝ 318: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԻԷ×12 (Ա, ԻԶ 11, ԻԷ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8,5×6,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 10ա). խոռագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 21-23: ԿԱՋՄ՝ կանաչ մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ ծաղկաթուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+Գ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ (Բ), ծաղկաթուղթ (Ա, Գ)՝ մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 1ա, 123բ: Ճակատազարդ՝ 9բ, 50ա, 99ա, 167ա, 215բ, 267բ,



Նմուշ 10ա

287բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, վարդեակ, խաչ՝ 223բ, 229ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, կանաչ, դարչնագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի մոմլաթը մաշուած, գունափոխուած, աղտոտուած. կազմաստառների եւ պիպ. Ա. եւ Գի ծաղկաթուղթը մաշուած, խոնաւութիւնից գոյները տարածուած, պիպ. Բ.՝ թուղթը մաշուած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, աղտից սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր (մասնաւորապէս ձեռագրի վերջին էջերին), գրադաշտը գունափոխուած, դժգունած, տեղ-տեղ լուացուած, կպումներից որոշ հատուածներ եւ բառեր եղծուած, յաճախ անմխիթար ջրի լայն հետքեր, արտ. լս-ներին խոնաւութեան հետքեր. ձեռագրի վր. լս-ները եզրահատուած, մանրանկարները երբեմն վնասուած (55բ, 98ա, 231ա եւ այլուր), մանրանկարների գոյները խոնաւութիւնից գունաթափուած, յաճախ արտատպուած հանդիպակաց էջերին. ձեռագրի վերջը թերի, թ. 310-1ի միջեւ 3 թ. ընկած, թ. 1, 62՝ պատռուածք-անցք, թ. 12-108, 203-74՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-318բ* Շարակնոց

Տե՛ս ձեռ. 1576, 4ա-368բ: 1/1ա-3բ (խորագիրը՝ չիք): 2/3բ-6ա (խորագիրը՝ անընթեռնելի): 3. ա/6ա-8բ, բ/8բ-9ա: 4/9բ-11ա: 5/11ա-2բ: 6/12բ-4ա (խորագիրը՝ տարբեր «Կանոն երրորդ աւուրն»): 7/14ա-5բ (խորագիրը տարբեր՝ «Կանոն երկրորդ աւուրն»): 8/15բ-7բ: 9/17բ-9բ: 10/19բ-21ա: 11/21ա-2բ: 12/22բ-4բ: 13. ա/24բ-6ա, բ/26ա (ունի՝ 26աբ «Ո զգերահրաշ ծաղիկ բուրեալ...»), գ/26բ-7ա, դ/27ա, ե/27աբ, զ/27բ-8ա («Որ զզմարմնական...» վերջում՝ գրչից չառանձնացուած), է/28աբ, ը/28բ-9ա: 14/29ա-31բ (խորագիրը՝ տարբեր «Գալըստեան Տեառն ի տաճարն յերուսաղէմ»): 15/31բ-3ա: 16. ա/33ա-4բ, բ/34բ (խորագիրը՝ չիք): 17/34բ-6ա: 18/36ա-8բ: 19/38բ-40բ: 20/40բ-2ա: 21/42ա-4բ: 22/45բ-7ա: 23/47ա-9ա: 24/չիք: 25/50ա-1բ: 26/51բ-5ա: 27. ա/55ա-7բ, բ/57բ-61ա, գ/61ա: 28. ա/61ա-3ա, բ/63ա-5բ, գ/65բ-8բ, դ/68բ-9բ: 29. ա/69բ-71բ, բ/71բ-5բ, գ/75բ-7ա, դ/77ա-9բ: 30. ա/79բ-82ա, բ/82ա-6ա, գ/91ա-2ա: 31. ա/92ա-4բ, բ/94բ-7բ, գ/98աբ: 32/99ա-100բ: 33/100բ-2բ (չիք՝ Որ զերիս մանկունան...): 34/102բ-3բ (խորագիրը տարբեր՝ «Կանոն երրորդ Ծաղկազարդին», չիք՝ Բարեբանեալ ես...): 35/103բ-5բ: 36/105բ-7ա: 37/107ա-8բ: 38/108բ-11ա: 39. ա/111ա-4ա (չիք՝ Յահեղ աւուրն...), բ/114ա-8բ, գ/118բ-21ա: 40. ա/121ա-2բ, բ/122բ-3ա: 41. ա/123բ-5ա (խորագիրը՝ տարբեր «Կանոն Յարութեան Տեառն մերոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի»), բ/125ա-9ա (խորագիրը՝ չիք), գ/129ա-30ա: 42. ա/130ա-1բ, բ/131բ-5բ, գ/135բ-6բ: 43. ա/136բ-41բ (խորագիրը՝ չիք), բ/141բ-5բ, գ/145բ-50ա, դ/150ա-2բ, ե/152բ-6ա: 44/156ա-60ա: 45. ա/160ա-2ա (խորագիրը՝ տարբեր «Կանոն Ծաղկազարդի»), բ/162ա-6բ: 46/167ա-9ա: 47/169ա-70բ: 48/170բ-2ա: 49/172ա-3բ: 50/174ա-5ա: 51/175ա-6բ: 52/176բ-8բ: 53/178բ-83ա: 54/183ա-4ա: 55/184ա-6բ: 56/186բ-8ա: 57. ա/188ա-90բ, բ/190բ: 58. ա/190բ-7ա, բ/197ա: 59/197ա-9ա: 60/199ա-201ա: 61/201ա-2բ: 62/202բ-4բ: 63/204բ-6ա: 64/206ա-8ա: 65/208աբ, 212ա-3ա: 66/213ա-5ա: 67/215բ-6բ: 68/216բ-8ա: 69/218ա-9բ: 70/219բ-20բ: 71/220բ-2ա: 72/222ա-3բ: 73/223բ-5ա: 74/225ա-7ա: 75/227ա-9ա: 76/229ա-31ա: 77. ա/231ա-2բ, բ/232բ-4ա: 78/234ա-6ա: 79/236ա-7բ: 80/238ա-9ա: 81/239ա-41ա: 82. ա/241ա-4ա, բ/244ա, գ/244աբ, դ/244բ, ե/245աբ, զ/244բ-5ա, է/245բ-6ա, ը/246աբ, թ/246բ-7ա, ժ/55ա, ժա/247աբ, ժբ-ժդ/չիք, ժե/247բ-8ա, ժզ/248աբ, ժէ/248բ-9ա, ժը/249աբ, ժթ/249բ-50ա, ի/250աբ, ի-ա/250բ-2ա: 83/252ա-6ա: 84. ա/258ա-9ա, բ/259աբ, գ/259բ-60բ, դ/260բ-1ա, ե/261ա-2ա, զ/262աբ, է/262բ-3բ: 85. ա/263բ, բ/263բ-4ա, գ/264աբ, դ/264բ, ե/264բ-5ա, զ/265աբ, է/265բ-6ա, ը/266ա-7բ: 86. ա/267բ-70բ, բ/270բ-2բ, գ/272բ-4բ, դ/274բ-7ա, ե/277ա-9բ («Ա՛յսաւր յիշատակ սրբոց...»՝ գրչից չառանձնացուած եւ Հմբ 1576ի համեմատ համառօտ), զ/279բ-81ա, է/281ա-4բ, ը/284բ-7բ: 87. ա/287բ-9ա, բ/289ա-90բ, գ/290բ-1բ, դ/291բ-5բ (ունի՝ 295աբ «Մարսափելի որոտման եւ ահագին գաւրութեամբ...»), ե/295բ-7բ (չիք՝ «Զքեզ աղաչեմք...»), զ/297բ-9բ, է/300ա-4բ (չիք՝ «Աւրհնաբանող ձայնիւ երգեմք...», «Ի հանդերձեալ նորոգմանն...»), ը/304բ-7բ: 88. ա/311ա-2ա (սկ.՝ «[Յոյս եւ յարութիւն...] ///եւ զգմարհ յանձն առեր կենդանատու ամենեցուն...»): բ/312ա-4բ, գ/314բ-6բ, դ/316բ-8բ (վերջը՝ թափուած «Անապականութեան աղբեր... Իմանալի բանաւոր տախտակ անտրամադրելի ///»), ե-ը/չիք: 89. ա/307բ-10բ (թ. 310-1ի միջեւ 3 թ. ընկած. վերջը՝ թափուած «... Իւսին պըսակք զանազանեալք եւ պատմուճանք լուսափայլ///»), բ/չիք: 90. ա/86ա-9բ, բ/89բ-91ա: 91/256բ-8ա: 92/247ա: 93/49աբ: 94/44բ-5բ: 95/208ա-12ա: 96/չիք:

Ունի՝ 258ա «Շարական կիրակմտի Յարութեան. Անքսկիզբն Աստուած...»:

Ստ. եւ արտ. լս-ներում հետագայի ձեռով բնագրային յաւե-

լումներ, նոտրգիր. 64բ՝ «Երկնային զօրութիւմբն անդադար օրհնութիւն մատուցանեն ֆեզ, Փրկի՛չ, ֆեզ վայել է», 73բ «Իմանալի լուսովդ ֆո, Փրկի՛չ, լուսաւորեա՛ զմեր զիոգիս եւ կեցո՛յ», 74ա «Ինձ զմեղս եմ միայն բարեգութ, եւ ողորմեա՛ ինձ, Աստուա՛ծ, ըստ մեծի ողորմութեան ֆում», 206բ՝ բոլորգիր «տեսանելով զանազան աթոռոսն», 240ա՝ բոլորգիր «անյաղթելի զօրութեամբ»:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *9ա (ԺՀ. դ., շղագիր) Այս գրքուկի գրած Շարականըս պատկանի* Աղաջան Տէր-Գրիգորեան Գումրցի[ին] (*):

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, [Հմր] 20/3665», «ԺԷ. [դար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», 1ա՝ մանուշակագոյնով «417 թիւն (*)»:*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 17, Հմր 20:

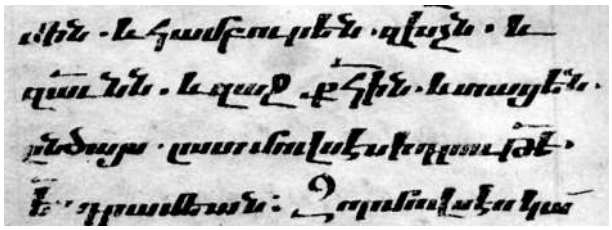
ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *1ա, 2ա, 117բ՝ սեւ թանաքով զանազան գծեր, 107ա՝ սեւով «ա բ հ, Աստուած»:*

3666
ՏՕՆԱՅՈՅՑ, ԺԱՄԱԳԻՐՔ

ԺՉ. դար*

ԹԵՐԹ՝ 148+1 (կրկն.՝ թ. 102). չգրուած՝ 90աբ: **ՊՐԱԿ՝** Ա.-ԺԵ×12 (Ա. 8, Գ չիմ, Ե, ԺԱ. 10, Ժ 11, ԺԴ 13, ԺԵ 1): **ՆԻՒԹ՝** մագաղաթ*: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 10,5×8: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (6,5×4): **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 23ա). խորագիրք՝ կարմիր: **ՏՈՂ՝** 15: **ԿԱՉՄ՝** կանաչ մոմլաթ (Ի. դար). միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ ծաղկաթուղթ: **ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝** Ա+Բ՝ դեղնաւուն թուղթ, Աա Բբ՝ վրան սոսնձած կազմաստառի շարունակութիւն-ծաղկաթուղթը՝ մասն կազմաստառի:

* Ծնթ. Համաոօտ ցուցակում (Ա., էջ 1060) վրիպմամբ ձեռագիս նիւթը «թուղթ» է, ժամանակը՝ «ԺԷ. դ.», մինչդեռ նիւթը մագաղաթ է, ժամանակը՝ ԺՉ. դար. հմմտ. նաեւ Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 40, Հմր 25:



Նմուշ 23ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ – Կիսախորան՝ 5ա: Ճակատազարդ՝ 72բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 5ա, 42բ, 44ա, 46բ, 59բ, 72բ, տաճար՝ 16բ, վարդեակ՝ 66ա, խաչ՝ 72բ (որպէս բուսական լուսանցազարդի աւարտ): Զարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 44ա, 46բ, 106բ (106բ՝ գծանկարային), թոչնագիր՝ 5ա, 16բ, 42բ, 59բ, 66ա, 72բ, 97բ: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, կապոյտ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած-վերակազմուած Ի. դարում (միայն կազմը). կազմի մոմլաթը թեթեւակի մաշուած, ֆերծուած, մասամբ գունաթափուած եւ աղտոտուած, կազմաստառների եւ պիպ. Աա եւ Բբ-ի ծաղկաթուղթը թեթեւակի մաշուած, գոյները խոնաւութիւնից տարրալուծուած, տեղ-տեղ դեղնած. լուսանցակողերը խոնաւութիւնից կոշտացած, փոշուց սեւացած. թերթերին խոնաւութեան եւ գործածութեան հետեւանքով զանազան բծեր, մոմի, իւղի եւ թանաքի հետքեր, խոնաւութիւնից մագաղաթը կոշտացած, տեղ-տեղ ձեւափոխուած, ձեռագրի ստորին անկիւնները խոնաւութիւնից փտած-թափուած, գրաղաշտը գունափոխուած, դեղնած, տեղ-տեղ աղտոտուած, սեւացած, որոշ հատուածներ եւ բառեր եղծուած, 133բ եւ 134ա էջերի գրաղաշտը ամբողջութեամբ ջնջուած. մանրանկարները խոնաւութիւնից գունափոխուած, վնասուած, գոյները տարրալուծուած, երբեմն նաեւ դրոշմուած հանդիպակաց էջերին. ձեռագրի սկիզբը եւ վերջը թերի, Գ. պրակը եւ որոշ թերթեր մէջընդմէջ ընկած՝ թ. 1ից առաջ 2 թ. ընկած, թ. 8-9ի, 105-6ի միջեւ ընկած 2, իսկ թ. 34-5ի, 40-1ի, 90-1ի միջեւ ընկած 1ական թերթ, թ. 20-1ի միջեւ ընկած 12 թերթ (Գ. պրակը), թ. 147-8ի միջեւ եւ թ. 148ից յետոյ անորոշ քանակի թերթեր ընկած (տե՛ս Բովանդակութիւն). թ. 25՝ կէսից (երկայնակի) պատռուած-ընկած, թ. 26-7, 30-40, 46, 59, 68-9, 77-8, 91-112, 120, 122, 133, 136, 141-7՝ պատռուածք-անցքեր (հիմնականում մագաղաթի մաշուածութեան-փշրուածութեան հետեւանք, բնագիրը՝ վնասուած), թ. 43, 121՝ վերին անկիւնը պատռուած-ընկած, թ. 60-119, 136-47՝ հիմքին մօտ խոնաւութիւն տեսած, թ. 102՝ երկայնակի պատռուած-ընկած՝ մնում է առաւելագոյնը 3 սմ չափով հիմքը, թ. 134՝ վերին անկիւնը շեղակի կտրած-հանած՝ բնագիրը վնասուած, թ. 143՝ հիմքից գրեթէ անջատուած, թ. 3-9, 148՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *5ա-89բ* [Տօնացոյց]

Տե՛ս Հեռ. 2441, 3ա-196ա: 1/1ա-4բ. ա/չիք: բ/1աբ, 70բ-1բ (թ. 1ից առաջ 2 թ. ընկած. սկ.՝ «[Սեպտեմբերի Ը. եւ Նա-

ւասարդի ԻԹ.] ///տեաց. Աւետարան. եւ յամսեանն քարոզ՝ Սո՛ւրբ Աստուածածին, աղաչեմ, ընկալ՛՛: Նաւասարդի Լ. եւ Սեպտեմբերի Թ. Իլուլ Բ. Տօն է մեծապայծառ, հրաշափառ եւ փառաւորեալ ամենասրբուհի Աստուածածնի...»): գ/1բ-2ա: դ/2ա-4բ, 42բ-3ա: ե/չիք: զ/չիք: 2/5ա-19բ. ա/5ա-8բ (թ. 8-9ի միջեւ 2 թ. ընկած, վջ.՝ թափուած. «...յառաջ քայլէ եւ բարձր///»): բ/9ա-13բ (սկ.՝ «///յելչութիւն. փոխ. Ասաց Տէր...»): գ/13բ-6բ: դ/16բ-9բ: 3/19բ-33ա. ա/19բ-20ա: բ/20աբ: գ/20բ (թ. 20-1ի միջեւ 12 թ. ընկած. նիւթի մեծ մասը թափուած «...Որ անդադար մկ. երգեմք ///»): դ/21ա-34բ (սկ.՝ «/// երանի, որ խորհի. Աւետարան Մարկոս, ձ՛ՁՋ....», թ. 34-5ի միջեւ 1 թ. ընկած. վջ.՝ թափուած 34բ «...շուրջ գալով զսուրբ սեղանովն եւ վերաբերեն ի սեղանն///»): 4/35ա-59բ. ա/35ա-40բ (թ. 34-5ի միջեւ 1 թ. ընկած. սկ.՝ «///տի ասա աւրհնութիւն ի յարութեան Տէր յերկնիցերոյն...», թ. 40-1ի միջեւ 1 թ. ընկած. վջ.՝ թափուած «...Յնծացէք առ Աստուած. Աւետարան Յովհաննու///»): բ/41ա-2ա, 43ա-4ա (թ. 40-1ի միջեւ 1 թ. ընկած. սկ.՝ «/// Փոխ. Հաճեցար մինչեւ ի Համբարձումն...»): գ/44ա-6բ: դ/46բ-53բ: ե/53բ-9բ: 5/59բ-65բ: 6/66ա-70բ: 7/71բ-83ա: ա/71բ-2ա: բ/72բ-6բ: գ/76բ-80ա: դ/80ա-3ա: 8/83ա-9բ. ա/83ա-4բ: բ/84բ-6բ: գ/86բ-8ա: դ/88ա-9բ:

Այլ ձեռով բովանդակային լրացումներ. 63ա՝ «ա. Հ. բն. Ընդ սուրբս fո բար,/ բ. Հ. բկ. Աւրհնեա՛», 64ա՝ «Շաբաթ սրբոց վկայից՝ Անտոնիոսի եւ Թէոփիլոսի, Անիկտոսի եւ Փոտինոսի. Հ. դն. Սուրբ ես Տէր, զօր աւետ՛՛»:

Տե՛ս Գիրք ժամակարգութեան, որ կոչի Ատենի, Մարսէլ, 1673, էջ 341-395:

Բ. *91ա-128ա* [Մասն ժամագրոց]

1. *91ա-4բ* [Երգ տեառն Ներսէսի Շնորհալւոյ կաթողիկոսի Հայոց, ասացեալ ի պաշտաման գիշերի]* — *[Յիշեսցուք ի գիշերի զանուն քո, Տէ՛ր... Զարթի՛ր, փա՛ռք իմ, զարթի՛ր, եւ ես զարթեայց] (թ. 90-1ի միջեւ 1 թ. ընկած. սկ.՝ թափուած) ///առաւօտուց. ալէլուիա: Զարթի՛ր ընդ զքուարթունս, մանկո՛ւնք... Յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Ալէլուիա, ալէլուիա, ալ՛՛: Ամէն. ալէլուիա ալէ՛՛: ա. 92բ-4բ* Քարոզ — *Զարթուց[եալքս] ամենեքեան ի [հանգստեննէ] քընոյ... Եւ կիրակէ եւ տէրունական տօնից Գ. Տէ՛ր ողորմեա:*

* Տե՛ս Ժամակարգութիւն եկեղեցւոյ Հայաստանեայց. ըստ կարգաւորութեան սրբոց թարգմանչաց եւ այլոց սրբոց հարց մերոց, մասն Ա., Վիեննա, 1839, էջ 5-9:

2. *94բ-7բ* Երգ պաշտաման Տեառն՝ տէր Նէրսէսի ասացեալ [Ներսէսի Շնորհալւոյ Ողբերգութիւն անձին զղջացելոյ եւ բողոք իւրաքանչիւրոյ դիմի խոստովանողաբար, *ծայրակապ՝* «Ա.-Ք»]* — *Աշխարհ ամենայն առ իս նայեցեալ... Քեզ միշտ մերձ ծանի՛ր քուն մահու եկեալ քընքնող դատաւոր: Տէր ող[որմեա՛]՛՛:*

* Տե՛ս Կարգաւորութիւն հաւաքակաց աղօթից Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, Վիեննա, 1839, էջ 14-18:

3. *97բ-100ա* [Ն]որին Ներսէսի Երգ պաշտաման [Ներսէսի Շնորհալւոյ Ի դէմս սրբոյ Երորդութեանն նաեւ իւրաքանչիւրոյ դիմի Երորդութեանն առանձնակի, *ծայրակապ՝* «Ա.-Ք»] — *Առաւաւտ լուսոյ, արեգակն արդար առ իս լոյս ծագեա՛... Քաւի՛չ յանցանաց, քաւեա՛ զօրհնաբանս, քեզ երգել ըզփառս: Աստուածածնին բարեխօսութեամբ: Յիշեա՛ Տէր եւ ո՛՛:*

* Տե՛ս Ժամակարգութիւն եկեղեցւոյ Հայաստանեայց ըստ կարգաւորութեան սրբոց թարգմանչաց եւ այլոց սրբոց հարց մերոց, մասն Ա., Վիեննա, 1839, էջ 9-10:

4. *100ա-12բ* [Թագաւորի]

ա. *100ա-6ա* Թագաւոր ապարութեան (= ապաշխարութեան) կրաւնաւորաց — *Թագաւոր յաւիտեան. Լո՛ւլ(=ր) մեզ, Աստըւած փըրկիչ մեր, եւ կեցո՛յ զմեզ... (թ. 105-6ի միջեւ 2 թ. ընկած. 105բ «...[որ] ծըփիմս աւէկոծե[ալ] յանցանօք մեղաց եւ կեցո///» 106ա «/// Մոլորեցայ ես որպէս զոչխար կոչրուսեալ...») ընդ /// ի /// կեանսըն յաւիտենից:*

բ. *106բ-11բ* Թագաւորի մարտիրոսաց — *Զողորմութիւն քո, Տէ՛ր, արա՛ ի մեզ... եւ ի կամարըս լուսեղէնըս թագաւորեալք օրհնել Սուրբ զԵրրորդութիւն:*

գ. *111բ-2բ* [Սրբոյն Ստեփաննոսի] — *Այսաւր [դասք հրեշտակաց] ուրախանան ընդ ճըգնութիւն... ի [լուսեղէն] խորանըն զուգաւ[որելով]: Այսօր դասք հրեշ[տակաց ուրախանան]:*

5. *112բ-21բ* [Ալէլուի գիշերայինի տէրունական տօնից կարգաւ] Ալէլուի Ծնընդեանն Տեառն Յիսուս Քրիստոսի — *Ալէլուիայ Գ. ալէ՛՛: Տէր հովեսցէ զիս... Պատմեսցեն երկինք զարդարութիւն նորա, տեսին ամենայն ժողովուրդ զփառս նորա: Փառք եւ երկր՛՛:*

ա. *114ա-5բ* Ալէլուի առաջի ձայն. Յարութեան — *Ողորմութեամբ Տեառն լի եղեւ եր[կիր]... Տէ՛ր, Բարձրեալ եւ ահ<ռ>արկու:*

բ. *115բ-6բ* Ալէլուիայի Համբարձման Քրիստոսի. Առաւաւտուն — *Համբարձէ՛ք, իշխա՛նք... Համբարձաւ Աստուած աւրհնութեամբ եւ՛՛ Սաղմոս ասացէ՛ք Աստուծոյ մերոյ:*

գ. *116բ-7բ* Ալէլուի Հոգւոյն Սրբոյ Գալստեանն. Առաւօտուն [ասացեալն] — *Պ(=յ)անկալի է նա քան զոսկի... Մի՛ ընկենուր զիս երեսաց քո:*

դ. *117բ-8բ* Ալէլուի Խաչի. Առաւօտուն [ասացեալն] — *Յուպ քո եւ գաւազ[ան] նոքա մխի[թարեսցեն]... Աթաւ[ո] քո, Աստուա՛ծ. յաւիտեան յա[ւիտենից. ամէն]:*

ե. *118բ-20ա* Ալէլուի եկեղեցւոյ. Առաւօտուն [ասացեալն] — *Լսել զձայն աւրհնութեան քո... Մեծ է Տէր եւ աւրհնեալ է յոյժ ի քա՛՛: Հաստարմատ ցընծութեամբ ցընծա[ցէք]՛՛:*

զ. *120ա* Ալէլուիա Ղազարու Յարութեան — *Բարձր առնեմ զքե[զ, Տէ՛ր]՛՛: Տէ՛ր Աստուած իմ, կարդացի առ*

քեզ: Երան զիս ի գըբոյ դառա[պանաց]՛՛: Հաստատեաց ի վերայ վիմի զոա՛՛ (այսչափ):

է. *120ա* [Ծաղկազարդի՝ *արտք. լս-ից*] – *Տէր Աստուած մեր երեւեցաւ մեզ ար՛՛: Աստուա՛ծ, իմ ես դու, խոստովան եղ՛՛: Լերինք ցնծասցեն առաջի, զի՛՛: Դատէ զաշխարհս արդարո[ւթեամբ]՛՛ (այսչափ):*

ը. *120ա-1ա* [Աւագ շաբաթուն՝ *արտք. լս-ից*] – *Զի նա ասաց եւ եղեն... Որպէս վիրաւոր նըմնջէ ի գերեզ[մանի]:*

թ. *121աբ* [Ալելուիա Վարդավառին]. Առաւօտուն [աս]ացեալն – *Քո են երկինք եւ քո է երկիր... Պատմեսցեն երկինք զարդարութիւն նորա, տեսին ամենայն ժողովուրդ զփառս նորա: Փառք եւ երկր՛՛:*

6. *121բ-5բ* [Առաւօտու երգք]

ա. *121բ-2ա* Առաւօտու երգ. Յարութեան – *Յարութիւն ըզՓըրկչին օրհ[ն]եսցուք... ըզմահացեալսըն վերաբերեաց ի կեանս:*

բ. *122աբ* [Առաւօտու երգ]. *Սուրբ Հոգոյն Գալստեան – Ջգալուստ Հոգոյն օրհնեսցուք... Մտցեն աղօթք իմ առա///, Տէր Աստուած, փըրկութեան իմոյ:*

գ. *122բ* Առաւօտու երգ. Ղազ[արու] – *Տէր հաներ ի դժոխոց ///, Բարձր առնեմ զքեզ /// (այսչափ):*

դ. *123ա* Առաւօտու երգ. Ծաղկազարդն – *Այսօր մըտանէ թագաւորըն մեր Քրիստոս ի յԵրուսաղէմ... եւ զաստուածորդին փառաւորէին:*

ե. *123աբ* Առաւօտու երգ. Մեծի Բ.շաբթի – *Ի սկըզբանէ, Տէր, զերկիր հաստատեցեր... Եդին զիս ի գբի ներքնումն,/ Յիս հաստատեցաւ սրտմ[տութիւն]՛՛:*

զ. *124ա* երգ եկեղեցոյ – *Տան քում վայել է սրբ[ութիւն]: Տէր, թագաւորեաց վայելչութիւն (այսչափ):*

է. *124ա* երգ տապանակին – *Արի՛, Տէր, ի հանգիստ քո դու, / Յիշեա՛ զ<զ> Դաւիթ եւ զամենայն հեզ[ութիւն] (այսչափ):*

ը. *124ա* [Վ]արդավառին – *Քո են երկինք եւ քո երկիր, / Ջհիւս (=զհիւսիս) եւ զհարաւ դու արա՛՛ (այսչափ):*

թ. *124ա* երգ Ծըն[ն]դեանն Քրիստոսի – *Իջցէ որպէս զան[ձ]րեւ ի վերայ,/ Աստուա՛ծ, զիրաւունս քո արքայի (այսչափ):*

ժ. *124ա* երգ Խաչի – *Ետուր եր[կ]իւղածաց քոց, / Որպէս փր[կ]եցան սիրելի (այսչափ):*

ժա. *124բ* Հրեշտակապետաց – *Աւրհնեցէ՛ք զՏէր յերկինս/ Օրհնեսցէք զնա՝ ամենայնս հրեշտակ (այսչափ):*

ժբ. *124բ* Ամենայն առաքելոց – *Ոչ են բանք եւ ոչ են խօսք, / Ընդ ամենայն երկիր ել բարբառ նոցա (այսչափ):*

ժգ. *124բ* Յամօրէն մարտիրոսաց – *Բ(=պ)արծեսցին սուրբքն փառօք, / Օրհ[ն]եցէ՛ք զՏէր օրհնութիւն ի նորա:*

ժդ. *124բ* Ջնաւին մարգարէից – *Յեկեղեցիցս բարեբանեա՛՛, / Եւ զՏէր աղբերացն Իսրայիղի (այսչափ):*

ժե. *124բ-5ա* Մարտիրոսաց – *Առաքեա՛, Տէր, զլոյս քո եւ զճշմարտութիւնքս քո... որ ուրախ առնէ զմանկութիւն իմ, ցոյց մեզ, Տէր, զողոր՛՛:*

ժզ. *125աբ* երգ Յայտնութեան. Առաւօտու – *Արեգակն արդարութեան այսօր... սըրբեցեր ըզմեզ մկըրտութեամբըն Սըրբոյ Հոգոյն:*

7. *125բ-8ա* [Մեսեդիք]

ա. *125բ-6ա* Մեսեդիք Ծնընդեան Տեառն – *Տէր ասաց ցիս՝ Որդի իմ ես դու... Աստուած զիրաւունս քո այքի (= արքայի) տու[ր]՛՛:*

բ. *126աբ* Մեսեդիք Յարութեան – *Տէր, կարող եւ հզօր. Տէր, կարող ի պատերազմի... Յելից՝ն արեգական մինչեւ՛՛:*

գ. *126բ* [Գալըստեան՝ *արտք. լս-ից*] – *Աւրհնեալ եկեալ անուամբ՛՛: / Տէր Աստուած մեր արարէ՛ք զոա՛՛ (այսչափ):*

դ. *126բ* [Եկեղեցոյ՝ *արտք. լս-ից*] – *Աստ աւրհնեցէ՛ք ամենայն ծառայք՛՛: / Ով կայք ի տան Տեառն ի գաւիթս՛՛ (այսչափ):*

ե. *126բ* [Կիրակմտի՝ *արտք. լս-ից*] – *Սիրեցի, զի լուիցէ, Տէր՛՛: / Զի խոնարհեցոյց զունկ՛՛ (այսչափ):*

զ. *127աբ* Մեսեդիք մարտիրոսաց – *Եղիցի ողորմութիւն քո, Տէր... Տնկեալք եղիցին ի տան Տեառն՛՛:*

է. *127բ-8ա* Երեկոյին. Մեսեդիք ապաշխարութեան – *Տէր, լուիցէ ինձ ի կարգալ իմում լուաւ ինձ... Ծածկեաց զիս ի ժողովցչաց՛՛ (՞):*

ը. *128ա* Աւագ շաբաթ եւ Խաչի – *Լուացից սրբութեամբ զձեռն իմ... [Ջ]խունկն առաջի քո պա՛՛:*

Գ. *128բ-47բ* [Սկսուածք Շարականաց. Կանոն Օրհնութիւն Աստուածածնին, Յայտնութեան, Ապաշխարութեան, Աւագ Օրհնութիւն եւ այլոց տօնից] – *Երգեցէ՛ք, որդիք Սիոնի... Թագաւորն փառա/// փառաւորեալըն/// (շար.):*

Դ. *148աբ* [Տօնացոյց տէրունական տօնից. մասն]* – *(սկ.) ///Զայնիւ գոչէ. Յարեւու եհար զխորան իւր... Աղօթք. Պահպանիչ եւ յընթրիս բազ/// (շար.):*

* Տե՛ս Տօնացոյց տէրունական տօնից, Ամստերդամ, 1669, էջ 7-9:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

72ա Բայց զՍուրբ Աստուած, որ խաչեցար ասա՛,
Ով որ կարդա, Աստուած ողորմեա՛:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *94բ՝ սեւ թանաքով բոլորակ «ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ / ԾԱՌԱ (՞) ՆԵՐՍԷ/Ս ՎԱՐԴԱՊԵՏ/ [Ռ]ՃԾԲ. (1703)»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Աբ՝ մատիտով «Խաչիկ վարդապետ, Հմր 25», 143բ՝ մանուշակագոյնով, շղագիր «Իսրաէլ, Ջալալեան (՞)», 148բ՝ մանուշակագոյնով, շղագիր «Իսրաէլ Առաքելեանց»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 40, Հմր 25:

ԴՐՉԱՓՈՐՁ՝ *2ա՝ մանուշակագոյնով, շղագիր, հակառակ դիրքով «Յափացում», 33բ՝ տառեր «ե-ժ»:*

3667
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 2 ձեռագրից)

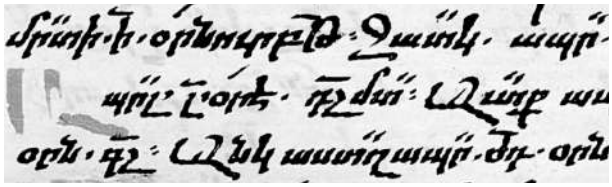
ԹԵՐԹ՝ 165: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,5×10,5: ԿԱԶՄ՝ կանաչ մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ ծաղկաթուղթ (նորոգման ժամանակի՝ Ի. դ.). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.-Գ+Դ-ե՝ սպիտակ չգրուած թուղթ (Գ, Դ), հաստ թուղթ (Ա, Բ, ե), Ա. եւ ե՝ մասն կազմաստառի, Աա եւ եր՝ վրան փակցուած կազմաստառի շարունակութիւն-ծաղկաթուղթը:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած-վերակազմուած Ի. դարում, կազմի մոմլաթը թեթեւակի մաշուած, ճերմուած, մասամբ գունաթափուած եւ աղտոտուած, կազմաստառների եւ Աա եւ եր պիսպ.-ների ծաղկաթուղթը մաշուած, գոյները խոնաւութիւնից տարրալուծուած, պիսպ. Բ., Գ., Դ.՝ խոնաւութիւնից դեղնած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, աղտից սեւացած:

ՋԵՌԱԳԻՐ Ա.

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 41 (թ. 1-41). չգրուած՝ 4բ-6ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-Դ×12 (Ա 11, Բ 10, Դ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,5×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (9×5,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 37ա). խորագրերը եւ սկզբնատառերը՝ կարմիր եւ կանաչ: ՏՈՂ՝ 17-20:



Նմուշ 37ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 6բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 6բ: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր, թանաքը յաճախ դրոշմուած հանդիպակաց էջերին. գրադաշտը գունափոխուած, տեղ-տեղ լուացուած, մասամբ թթուակեր, մանրանկարները յաճախ գունափոխուած. ձեռագիրը սկզբից եւ վերջից թերի, թ. 9-11՝ շեղակի պատռած-հանած՝ բնագիրը զգալապէս վնասուած, թ. 11՝ հիմիից անջատուած, թ. 21՝ պատռած-հանած՝ Այր եւ Բեն երեսներին պահպանուած 2ական տառ, թ. 33-4ի միջեւ 1 թ. ընկած, թ. 41ից յետոյ 3 թ. ընկած.՝ երեւում են երկուսի ելուստները:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-41բ* [Պարզատոմար]

Տե՛ս ձեռ. 2455, 3ա-78բ: 1/1ա-4ա (ունի միայն աղիւսակները): 2/6բ-41բ (թ. 33-4ի միջեւ 1 թ. ընկած. նիւթը թերի. 33բ «Ջ. եօթներակ Ա.... Միջոց շաբաթ Դ. եւ Բ. օր: Առա///» 34ա «///առաջ Փետրուարի ԺԴ. օրն Գ.շաբթի: Բուն Բարեկենդան Փետրուարի ԻՋ. ...», թ. 41ից յետոյ 3 թ. ընկած. վջ. թափուած՝ 41բ «... Ջմեռնամուտ Դեկտեմբերի ԺՀ. օրն Բ.շաբթի: Յայտնութեան Բարեկենդան Դեկտեմբերի ԻԹ. օրն ուրբաթ///»):

* Ծնթ. Թ. 9-11՝ շեղակի պատռած-հանած. բնագիրը մեծապէս վնասուած, թ. 21՝ պատռած-հանած՝ Այր եւ Բեն երեսներին պահպանուած 2ական տառ:

Համմտ. նաեւ Տօմարաց գիրք, Ամստերդամ, 1668, էջ 1-70:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ մատիտով «33»:*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *2բ՝ սեւով զարդանախշ:*

ՋԵՌԱԳԻՐ Բ.

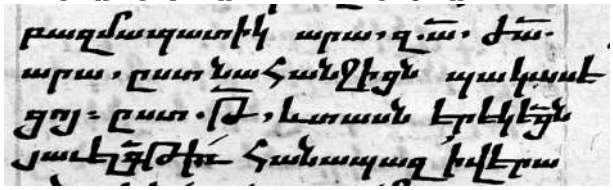
ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Աւետիս:

ԹԵՐԹ՝ 124 (թ. 42-165). չգրուած՝ 42ա, 165բ: ՊՐԱԿ՝ 1-11×12 (11՝ 4)*: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,5×6,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9×6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 44ա). խորագրերը եւ սկզբնատառերը՝ մանուշակագոյն եւ կարմիր: ՏՈՂ՝ 19-20:

* Ծնթ. Ջեռագիր Բ.ի պրակաձեւմարները եզրաձատումից վնասուած. պահպանուած ելուստներից կարելի է ենթադրել, որ ձեռագիր Բ.ի պրակամաձեւմարները շարունակել են ձեռագիր Ա.ին՝ ըստ այդմ՝ կունենանք հետեւեալ պատկերը՝ ե-ԺԵ×12 (ԺԵ՝ 4):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 54ա: Ջարդագիր՝ թոչնագիր՝ 43ա, հանգուցագիր՝ 54ա, 95ա:



Նմուշ 44ա

Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, վարդագոյն, նարնջի, մոխրագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր եւ դեղին հետքեր, գրադաշտի թանաքը խոնաւութիւնից տարրալուծուած, մանրանկարները յաճախ գունափոխուած, տեղ-տեղ լուացուած, էջ 95ա՝ ճակատազարդի

տեղը բաց՝ յետոյ լրացնելու նպատակով, թ. 112-3՝ շեղակի պատռած-հանած՝ բնագիրը վնասուած, թ. 135-65՝ ցեցի անցքեր։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *42բ-50բ* [Պատճէն տոմարին Հայոց]

ա. *42բ* [Աղիւսակ] – *Ամիսք եւ տօմարք Հայոց / Նաւասարդ... կրկնակ / չկայ... կիսակ / չկայ... Քանիք / Լ.... Աւելեաց... / Բ., / Գ., / Դ.։*

– *42բ* [Աղիւսակի կիրառման բանալի] – *Ամսովն եւ է. երրակովն ի ներս մ՛ւտ... եւ գտանես զոր ամսամտին անսղալ։*

բ. *43ա* Կրկնակ ամսոց այսպէս առա՛ – *Կա՛լ Նաւասարդի ամիսն... նոյնպէս եւ զայլն արասցես։*

գ. *43ա* Կիսակ ամսոց այսպէս առա՛ – *Կա՛լ Նաւասարդի ամիսն եւ ե՛րթ ԻԹ. եւ կէս... որ մնայ՝ կիսակ է Սահմոյ. նոյնպէս եւ զայլս արասցես։*

դ. *43աբ* Թուական այսպէս առա՛ – *Կա՛լ մէկ թիւ յԱբաց... ի չորրորդին մի՛ ինչ երթայր, զի Նահանջ է։*

ե. *43բ* [Նահանջ այսպէս առա՛] – *Կա՛լ զթուականն բաժանեա՛ ի Դ.՝ մի մասն Նահանջ է (այսչափ)։*

զ. *43բ* Եթէ կամիցիս գիտել, թէ յոր՞ւմ ամի իցես – *Կա՛լ զթուականն եւ ե՛րթ Դ. Դ.... թէ Դ.՝ չորրորդ որ է՝ Նահանջ է։*

է. *43բ-4ա* Ինն եւ զտասն երեակն այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զթուականն եւ ե՛րթ ԺԹ. ԺԹ.... յայնքան ամին իցես իննեւտասներեակին։*

ը. *44ա* Վերադիր այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զթուականն եւ տե՛ս, թէ քա՞նի Նահանջ կայ ի նմայ... որ մնա՝ վերադիր է։*

թ. *44ա* Վերադրով վերադիր այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զանցեալ ամի վերադիրն... ԺԱ. ա՛ծ, եւ այն է։*

ժ. *44աբ* Եօթներեակն այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զթուականն, Դ. ի վերայ ա՛ծ... երթ է. է., որ մնայ՝ երեակ է։*

ժա. *44բ* Ելի Աւելեաց պատկեր օրն – *է.երեակ է առաջիկայ ամին... թիւ մի պակասեալ զաւուրս Լուսնին եւ այն է (44բ-5ա՝ Ջամս ի սկզբանէ Արարածոց այսպէս առա՛... Յելանելոյն Ադամայ ի դրախտէն... ի Քրիստոսէ մինչեւ ի Սուրբ Գրիգոր... Ջամս Ծնընդեանն Քրիստոսի... Ջամս Լուսաւորչին... Գիւտ գրոյ...)։*

ժբ. *45ա* Տաճուտէր տաւտոյ այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զթուականն, Ը. եւ վերայ ա՛ծ... ուր դադարի՝ այն է Տաճուտէր տաւտոյն։*

– *45ա* Դարձեալ կա՛լ զթուականն եւ ե՛րթ ԺԲ. ԺԲ.... զի թուականն յԱղեղնաւորն եղաւ։

ժգ. *45աբ* Եւ Տաճուտէրին են այսոքիկ – *Հոյն, Յուլն, Եկաւորն... Ջրհոսն, Ջուկն՝ Նահանջ է։*

ժդ. *45բ* Ծնունդ Լուսնի այսպէս առա՛ – *Կա՛լ հանապազ Լ. (30) կամ Կ. (60) զվերադիրն... Ծնունդ է Լուսնի։*

ժե. *45բ* Լոյսն Լուսնի այսպէս առա՛ – *Կա՛լ հանապազ Ըե. (45)... որ մնա՝ լոյսն է Լուսնի։*

ժզ. *45բ* Աւուրք Լուսնի այսպէս առա՛յ – *Կա՛լ զաւուրս ամսոյն եւ զկիսակ նորին... որ մնայ՝ յաւուրք է Լուսնի։*

ժէ. *45բ-6ա* Րոպէիւ Լուսնի այսպէս առա՛ – *Կա՛լ ի Նաւասարդի ամսամտէն մինչեւ ուր ես... ընծայումն գիշերոյն է եւ լոյսն ի տիւն։*

ժը. *46աբ* Եւ ժամք են տուընջեան այսոքիկ – *Այգն, Ծայգն, Ջայրացեալն... Առաւօտն, Արփողն։*

ժթ. *46բ* Ժամք գիշերոյ – *Խաւարակն, Աղջամուղջն, Մթացեալն... Լուսափայլն, Փայլածուն։*

ի. *46բ* Եթէ կամիս գիտել զծնունդ Լուսնի եւ զլոյսն Լուսնին, թէ տիւ իցէ, թէ գիշեր – *Կա՛լ զաւուրս ամսոյն յոր եւ իցես... եւ ի լոյսն զգիշերն։*

իա. *47ա* Ամսամուտ այսպէս առա՛ – *Կա՛լ թիւ մի եւ զկրկնակ ամսոյն... թէ Բ.՝ Բ.շաբթի եւ այլն կարգաւ։*

իբ. *47ա* Օրագիտ այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զաւուրս ամսոյն... թէ Գ.՝ Գ.շաբթի եւ այլն կարգաւ։*

իգ. *47աբ* Առաջաւորաց Բարեկենդան այսպէս առա՛ – *Կա՛լ հանապազ ԼՋ. (36) զվերադիրն... ի վերայ ա՛ծ՝ Զատիկ է։*

իդ. *47բ-8ա* Լոյսն Զատկի այսպէս առա՛ – *Կա՛լ հանապազ ԽՋ. (46) եւ զվերադիրն... Ա. թիւ պակաս կա՛լ՝ այն է։*

իե. *48ա* Գիւտ գրոյ այսպէս առա՛ – *Գի՛տ զառաջաւորն եւ տե՛ս զմիջոցն... դադարի, այն է գիր տարւոյն։*

իզ. *48աբ* Եւ զԱւետիսն ուղղեա՛ գրեռվն այսպէս – *Թէ Այբն լինի գիր տարւոյն... եւ Քէ-էն օր չկայ։*

իէ. *48աբ* Ամսանահանջ այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զմեծ Նահանջն եւ ե՛րթ Լ. (30) Լ. (30), որ մնայ՝ ամսանահանջ է (այսչափ)։*

– *48բ-50ա* Ը. ա՛ծ ի վերայ ամսանահանջին... Դ. ամիսն տո՛ւր՝ Վարդավառ է։

իը. *50աբ* Եւ զՎարդավառի միջոցն ուղղեա՛ գրեռվն այսպէս – *Այբէն ի Գիմն է. շաբաթ է... Քէ-էն ի Փիւրն երկու շաբաթ է։*

իթ. *50բ* Զայնագիտ այսպէս առա՛ – *Կա՛լ ի Զատկէն մինչեւ ուր ես, ե՛րթ Խ. (40) Խ. (40)... եւ թէ չուխտակ է՝ ձախակողմեան դասուն է։ Եւ Քրիստոսի մարդասիրին փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Համմտ. Պատճէն տոմարի (է.-ժե. դդ.), Բնութիւն եւ բնագրեր, աշխ. Ջ. էյնաթեանի, աշխ. եւ խմբ. Գ. Տէր-Վարդանեանի, Երեւան, 2002 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ)։

Բ. *51ա-150ա* [Տօնացոյց]

Տե՛ս ձեռ. 2441, 3ա-196ա։ 1. ա/51ա։ բ/51աբ, 133ա (հմմտ. ձեռ. 2441, 167բ)։ գ/51բ-2ա։ դ/52ա-4ա (հմմտ. ձեռ. 657, 252ա-3բ), 103աբ (հմմտ. ձեռ. 2441, 114բ-5ա)։ ե-զ/չիք։ 2. ա/54ա-8ա։ բ/58ա-64բ։ գ/64բ-7ա։ դ/67ա-70ա։ 3. ա/70աբ։ բ/70բ-2ա։ գ/72ա-6ա։ դ/76ա-95ա։ 4. ա/95ա-101բ։ բ/101բ-

5ա: գ/105ա-8ա: դ/108ա-14բ (թ. 112-Ճ շեղակի պատռած-հանած. բնագիրը՝ վնասուած): ե/114բ-20ա: 5./120ա-6բ: 6./127ա-33բ: 7. ա/133բ-4բ: բ/134բ-8ա: գ/138ա-40բ: դ/140բ-3բ: 8. ա/143բ-4բ: բ/144բ-6ա: գ/146աբ: դ/146բ-7ա (յաւելեալ ունի գրչի ընդարձակ ցուցում՝ 147ա-50ա «Իսկ Յարութեան կարգին սկիզբն արա... ի Յոհաննէս Ի., ՃԴ.»): Որոշ միաւորների վերջերը տարբեր:

Տե՛ս նաեւ Տօնացոյց, հտ. 1, Վաղարշապատ, 1891, էջ 1-88 եւ Գիրք ժամակարգութեան, որ կոչի Ատենի, Մարսէլ, 1673, էջ 341-395:

Գ. *150ա-8ա* Խրատ վասն կիրակէ ամենայն Քրիստոնէից. Խօսք Տեառն մերոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի, որ առաքեցաւ ի տաճարն Պետրոսի – *Եւ՝ պապս Հռովմայ քաղաքի, եկի ի տաճարն՝ կալ յաղօթս... Պահապան լիցի բան քո եւ հրամանքս այս այնոցիկ, որ ուղղառութեամբ (այսպէս) խոստովանին եւ հաւատան ի Քրիստոս Յիսուս՝ ի Տէր մեր, որում վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ անդրաւ յաւիտենից. ամէն:*

Դ. *159ա-65ա* [Տոմարականք]

1. *159ա-61ա* [Աղիւսակ] – *Թուականն, / է-երրեակն, / Գիր տարոյ, / Վերադիր... ՌՃԿԹ. / ԵՋ. / ՌՋ. / Զուկն:*

2. *161բ* [Աղիւսակ] – *Եւթներակովն ի ներս մո՛ւտ, որ ցուցանէ ամսամուտն ամենայն... Դեկտեմբեր / է. / Ա. / Բ. / Գ. / Դ. / Ե. / Զ.:*

3. *162ա* Ամիսք Հռոմայեցւոց – *Քանիք/ լԱ.... Յունուար, / Կրկնակ / չկայ... Կիսակ / Ա.... լԱ. / Դեկտեմբեր / Ե. / Ժ.:*

4. *162բ* Ծնունդ Լուսնի այսպէս արա՛ – *Կա՛լ հանապազ լ. կամ կ. զվերադիրն... ծնունդ է Լուսնի:*

5. *162բ* Լրումն Լուսնի այսպէս արա՛ – *Կա՛լ հանապազ խե. (45) զվերադիրն... քան աւուրս ամսոյն՝ լրումն է Լուսնի:*

– *162բ Յորժամ տարին նահանջ լինի... որ ուղիղ գայ Լուսինն:*

6. *163ա-5ա* [Տօնք գլխաւորք. ժամանակացոյց] – *Յայտնութիւն. Յունվարի Զ. Թէ է. երակն... Յայտնութեան Բարեկենդանն... Ե.շաբթի է. ուրբաթ:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

158բ Յորժամ առնուս տետրս ի ձեռս,
Տե՛ս, թէ դմա ինչ կա գրած:
Պարզատօմարս խիստ օրինած (այսպէս),
Խորան[ն]երովն է զարդարած:
Վերագրովն դա փակած,
Եւթներրակով դու զգուռն բաց:
Որ խիստ խորին է դայ մեկնած,
Զիս՝ մեղաւորս Աւետիս մտաւ ա՛ծ,
Ողորմիա իբրեւ անձրեւ ի վերայ իմ հոգոյս ա՛ծ:
Քեզ փոխարէն միոյն Ռ. (1000) հատուցանէ,
Որ էնն՝ Աստուած. ամէն:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *78ա՝ շղագիր «Կաւկազս, Кавк. Теръ Осипову», 138բ՝ «Истинный способъ бытья».*

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

(գրուած ի մի կազմելուց յետոյ)

Ա. *1ա-2ա* [Տարեգրականք]

1. *1բ (1793 թ., շղագիր) ՌՄԽԲ. (1793), Մայիսի Ը.ումն մեր* Սիմօնքն *ելաւ* Շուշվայ *զալումն, Տէր Աստուած ամուր ձեռօվ պահէ:*

2. *165բ (1803 թ., շղագիր) ՌՄԾԲ. (1803), Մարտի ԻԸ. (28)* Յոռւմսիմէն *մօրէ ելաւ, օրն ուրբաթ:*

3. *2ա (1804 թ., շղագիր) ՌՄԾԳ. (1804), յՕգոստոսի յԺԶ.ումն (16)* Օվանէսքն *ելաւ* Շուշվայ *զալումն:*

4. *2ա (1809 թ., շղագիր) ՌՄԾԸ. (1809), Հոքտեմբերի Գ.ումն մեր* Պաբան *(այսպէս) ելաւ* Շուշիվայ *ղլումն:*

5. *1ա (1823 թ., շղագիր) 1823 թվականին, Նոյեմպերի եւ 9ումն* Շուշի, *իմ քուվեր որդի* Ակոպջանքն *մուրից ելաւ կամ մուլս [ա]ւրն ել նըմանայպէս, Տէր Աստուած պինդ ձեռօք պահի կամ աջողակ լինեն. ամէն (այսպէս):*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *6ա, 165ա՝ սեւ թանաքով քառակուսի «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ / ՅՈՒՆԱՆ / ԹՎ[ԻՆ 1]334 (1885)», 33բ՝ սեւ թանաքով բազմանկիւն՝ անընկալելի «///Է///»:*

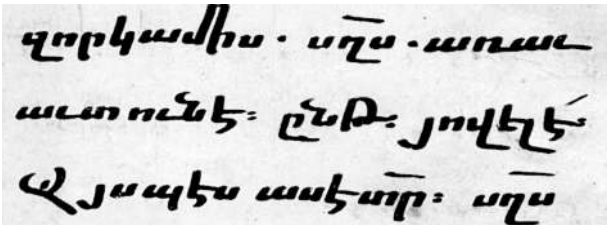
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած վարդագոյն թղթին՝ «3667», պհպ. Բա՝ կարմրով «Հմր 26», պհպ. Գա՝ «Ախ[աչիկ] վարդապետ, [Հմր] 26/3667», «ԺԷ. դար,* [Մեսրոպ *եպիսկոպոս]»:*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 40, Հմր 26:

3668
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԶ. դար

ԹԵՐԹ՝ 159. չգրուած՝ 67բ, 68ա: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԲ×12 (Ա 11, է 6)+1-2×12 (1՝ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,5×9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10×5,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 62ա). խորագրերը եւ սկզբնատառերը՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 15: ԿԱՋՄ՝ կաճաչ մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. ատաղը՝ ծաղկաթուղթ (Ի. դ.): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+Դ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ (Ա, Դ՝ երկշերտ. հաստ եւ բարակ թղթերի սոսնձումով), կապտաւուն թուղթ՝ վրան փակցուած կազմաստառի շարունակութիւն-ծաղկաթուղթը (Ա եւ Դ)՝ մասն կազմաստառի:



Նմուշ 62ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոշոր՝ 1ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 1ա: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 1ա: Գոյն՝ մանուշակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. Ի. դ. մասնակի նորոգուած. կազմի մոմլաթը ֆեռծուած, մաշուած, աղտոտուած, կանաչը գունափոխուած. Ա. եւ Բ. փեղկերի կազմաստառներ եւ Աա, Դբ պիպ-ներ ծաղկաթուղթը թեթեւակի մաշուած, գոյները խոնաւութիւնից մասամբ տարրալուծուած, պիպ-ներ Բ. եւ Գ.՝ մաշուած, թեթեւակի գունափոխուած, հիմիից անջատ. լուսանցակողերը մաշուած, տեղ-տեղ պատռուած, մասամբ սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, սեւ թանաքի, իւղի, ներկի եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր, գրադաշտը վնասուած, որոշ հատուածներ եւ բառեր եղծուած, խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից տեղ-տեղ աղտոտուած, գրչափոռների թանաքը յաճախ արտատպուած հանդիպակաց էջերին. թ. 137-8ի եւ 147-8ի միջեւ 1ական թերթ ընկած (տե՛ս Բովանդակութիւն), բոլոր թերթերի վերին արտ. անկիւնները խոնաւութիւն տեսած, թ. 1՝ արտ. լս-ը պատռուածքներով, թ. 19՝ ստ. լս-ը պատռուած, թ. 124՝ արտ. անկիւնը պատռուած-ընկած, համարեա բոլոր թերթերի վր. եւ ստ. լս-ներին կան ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-99բ* [Տօնացոյց]

Տե՛ս ձեռ. 2441, 3ա-196ա: 1. ա-գ/չիք: դ/48աբ (հմմտ. ձեռ. 2441, 114բ-5ա): ե-զ/չիք: 2. ա/1ա-3բ: բ/3բ-9բ: գ/9բ-12բ: դ/12բ-5ա: 3. ա/15աբ: բ/15բ-7ա: գ/17ա-22բ: դ/22բ-39ա: 4. ա/39ա-45բ: բ/46ա-50ա: գ/50ա-3ա: դ/53ա-61բ (61բ-3ա՝ գրչից բնագրի մէջ «կիրակի ա՛ձ., եթէ կամիցես տաւնել Սուրբ Հոգւոյն, այս աւուր շարական չկայ, դու զոր կամիս՝ ասա... Շաբաթ երեմիայ մարգարէին, հ. դձ., որ ընդ հողեղէն»): ե/63ա-9ա: 5./69ա-76ա: 6./76ա-81ա: 7. ա/81ա-2ա: բ/82ա-7ա: գ/87ա-90բ: դ/90բ-4բ: 8. ա/94բ-6ա: բ/96ա-8ա: գ/98աբ: դ/98բ-9բ:

Որոշ միաւորների վերջը 2ժր 2441ի համեմատ տարբեր: Տե՛ս նաեւ Տօնացոյց, հտ. 1, Վաղարշապատ, 1891, էջ 1-88 եւ Գիրք ժամակարգութեան, որ կոչի Ատենի, Մարսէլ, 1673, էջ 341-395:

Բ. *100ա-22ա* Այս են ամենայն տնաւրինականք Տեառն Աստուծոյ մերոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի ի սուրբ հաղարն երուսաղէմ, ի մէջ սուրա եւ արտաքոյ, որ աստ կան հաւաքեալ. Ի թողութիւն մեղաց հաւատով երկիր պագողաց ամենայն հաւատացելոց Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, աւրհնելոյն յաւիտեանս. ամէն – *Նախ եւ առաջին քաղաքն Նազարէթ աղբեւրն, ուր հրեշտակապետն Գաբրիէլ զաւետիքն ետ... Եւ թէ ոք խնդրէ տեսանել զոք ի սրբոցն, զո՞վ յուզէ՝ առժամայն տեսանէ:*

Գ. *122բ-35բ* [Պատճէն տոմարի]

1. *122բ-32ա* [Պատճէն տոմարի Հայոց]

ա. *122բ* [Աղիւսակ] – *Ամիսք Հայոց,/ Քանիք,/ Կրկնակք,/ Կիսակք... Աւելեաց,/ Ե,/ Գ,/ Ջ:*

բ. *122բ-3ա* Ջկրկնակ ամսոցդ այսպէս արա՛ – *Կա՛լ զամիսն եւ զիւր կրկնակն... առաջիկայ ամսոյն:*

գ. *123ա* Ջկիսակ ամսոցդ այսպէս արա՛ – *Կա՛լ զամիսն եւ զիւր կիսակն... առաջիկայ ամսոյն:*

դ. *123ա* Ջամս յելանելոյն յԱդամայ ի դրախտէն այսպէս արա՛ – *Կա՛լ ՐՃՂԸ. (5198), եւ այն է մինչեւ ի ծնունդն Քրիստոսի (այսչափ):*

ե. *123ա* Ջամս ծննդեանն Քրիստոսի այսպէս արա՛ – *Կա՛լ ՇՓԳ. (553) եւ զՀայ Թուականն ի վեր բեր՝ եւ այն է (այսչափ):*

զ. *123աբ* Եթէ կամիցիս գիտել, թէ քանի՞ ամ են յԱդամայ մինչեւ ուր ես – *Կա՛լ ՐՋՀՋ. (5976) եւ զՀայ Թուականն ի վեր բեր՝ եւ այն է (այսչափ):*

է. *123բ* Թվական այսպէս արա՛ – *Կա՛լ Թիւ մի յԱրաց ամսոյ... գչորրորդին լիով կալ՝ զի Նահանջ է:*

ը. *123բ* Նահանջ այսպէս արա՛ – *Կա՛լ զԹվականն եւ ի չորս բաժանեա՛. մին մասն Նահանջ է (այսչափ):*

թ. *123բ-4ա* Եթէ կամիցես, թէ յորո՞մ ամի իցես յետ Նահանջին – *Կա՛լ զԹվականն եւ է՛րթ Գ. Դ.... եւ ապա այլ եղանակքն եւ տուն: Նահանջն եւ Տանուտէրն գարնանամտին փոխին*:*

* Ծնթ. Վերջին տողը կարմրով առանձնացուած:

ժ. *124ա* Ինն եւ ժ.եռեակ այսպէս արա՛ – *Կա՛լ զԹվականն եւ է՛րթ... այնքան Թ. եւ ժ. (19) երակ է:*

ժա. *124բ* Վերայդիր այսպէս արա՛ – *Կա՛լ զԹվականն եւ տե՛ս, Թէ քանի՞ Նահանջ կայ ի նմա... որ մնայ՝ վերայդիր է:*

ժբ. *124բ-5ա* Վերայդրաւ վերադիր այսպէս արա՛ – *Կա՛լ զանցեալ ամի վերադիրն... ԺԱ. (11) ա՛ծ, վերայդիր է:*

ժգ. *125ա* Եաւթներեակ այսպէս արա՛ – *Կա՛լ զԹվականն, Գ. ի վերայ ա՛ծ... Ա. ի վերայ ա՛ծ՝ է. երեակ է:*

ժդ. *125աբ* Ելի Աւելեաց պատկեր աւրն – *է.երեակ է առաջիկայ ամին... վասն զի վերայդիրն պակասեալ է:*

ժե. *125բ* Ամսամուտ այսպէս արա՛ – *Կա՛լ Թիւ մի, զկրկնակ ամսոյն... եւ այլն, որ ի կարգին է:*

ժզ. *125բ-6ա* Աւրագիւտ այսպէս արա՛ – *Կա՛լ զաւուրս ամսոյն... Թէ Գ. Դ.շաբթի եւ այլն, որ ի կարգին:*

ժէ. *126ա* [Ծ]նունդ Լուսնի այսպէս արա՛ – *Կա՛լ հա-*

նապազ լ. (30) կամ կ. (60) գվերայդիրն... եւ ծնունդ Լուսին:

ժը. *126աբ* [Ա]տուր Լուսնի այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զաւուրս ամսոյն եւ գվերադիր տարւոյն... որ մնայ՝ աւուրք Լուսնի է:*

ժթ. *126բ* [Լ]ուսին Լուսնի այսպէս առա՛ – *Կա՛լ հանապազ ԽԵ. (45)... որ մնայ՝ աւուրք ամսոյն է եւ լրումն Լուսնին:*

ի. *126բ-7բ* [Ր]ոպե այսպէս առա՛ – *Կա՛լ ի Նաւասարդի ամսամտէն մինչեւ ուր ես... գիշերն իմացիր, եւ գլրումն ի տուքնջեանն:*

իա. *127բ-8ա* [Ա]ռաջաւորաց Բարեկենդան այսպէս առա՛ – *Կա՛լ հանապազ ԼԶ. (36) գվերադիրն... Զատիկն ցուցանէ: Իվ. (21) ա՛ծ՝ զԲուն Բարեկենդան ցուցանէ:*

իբ. *128ա* Այլ առաջաւորաց Բարեկենդան այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զԶատիկն եւ Հ. (70) աւր յետ կոյս Թուեա՛ առաջաւոր է:*

իգ. *128ա-9ա* Լուսին Զատկի այսպէս առա՛ – *Կա՛լ հանապազ ԽԶ. (46) եւ զնոր վերադիրն... եւ տո՛ւր ի չոր[ր]որդ ամիան՝ Վարդավառ է:*

իդ. *129ա* Խաւարումն Լուսնի այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զտէրունեան լրումն... յայդ խաւարմանէդ յառաջ ՃՀԷ. (177) աւր՝ եւ խաւարի:*

իե. *129ա* Ամսանաւնջ այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զմեծ Նահանջն եւ է՛րթ լ. լ. (30-30), որ մնայ՝ ամսանահանջ է (այսչափ):*

իզ. *129ա* եւ այս է անշարժ եղանակն – *Ը. ԺԳ. (13), ԻԶ. (26)... Ի. (20), ԻԵ. (25), Դ.:*

իէ. *129բ-31բ* [Ի վերայ զամսանաւնջի] – *Կա՛լ զամսանահանջն, Ը. ի վերայ ա՛ծ... Ի. (20), ԻԵ. (25), Դ.:*

իը. *131բ* [Ի վերայ տօնից] – *ՋԱառաւածածին պատկեր աւրն եւ զՄուրբ խաչին... յառաջ տա՛ր ի կիրակի, եւ այն է:*

իթ. *131բ-2ա* Տանուտէր այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զթվականն, է. ի վեր բե՛ր... ուր թիւն սպառի, այն է Տանուտէր տարոյն:*

2. *132ա-5բ* [Գործնական աստղագիտութիւն]

ա. *132աբ* Եթէ կամիցես գիտել, թէ Արեգակն յոր՞ում կենդանակերպի է – *Կա՛լ ի գարնանային հասարակածէն... Այս ե. աւրս Արեգակն այս ե. աստեղս կայ:*

բ. *132բ-3ա* Եթէ կամիցես գիտել, թէ Լուսինն յոր՞ում կենդանակերպի է – *Կա՛լ զաւուրս Լուսնին, ԲԺ.անապատակեա՛... ուր թիւն սպա[ռի], յայնմ կենդանակերպի է Լուսինն:*

գ. *133աբ* Եթէ կամիցես գիտել, թէ Արեգակն յոր՞ում գաւտոջ է – *Կա՛լ ի գարնան հասարակածէն մինչեւ ուր ես... Լուսին, երեւակն, Լուսընթագն:*

դ. *133բ-4ա* Եթէ կամիցես գիտել, թէ Լուսինն յոր՞ում գաւտոջ է – *Կա՛լ զաւուրս Լուսնին ԲԺ.անապատակեա՛... Զահրա, Աւտարիտ, Ղամար:*

ե. *134աբ* Եթէ կամիցես գիտել, թէ Արեգակն բանի՞ աստիճան բարձրացեալ է եւ կամ բանի՞ խոնարհեալ եւ կամ յոր՞ում գրի է – *Կա՛լ յԱյծեղջերէն մինչեւ ուր ես... եւ խոնարհի ՔԷՀն մինչեւ ցԱյբն:*

զ. *134բ-5ա* Եթէ կամիցես գիտել, թէ Արեգակն յոր՞ում կէտի է – *Կա՛լ զամս ի սկզբանէ Արարածոց... կէտ եթերական, աշնանային, կէտ սուզական ձմեռնային:*

է. *135աբ* Կատարումն Լուսնի այսպէս առա՛ – *Կա՛լ զամս ի սկզբանէ Արարածոց... եւ զայն, որ ասէ, թէ կամիցես գիտել, թէ յորում ամի իցես:*

Համմտ. Պատճէն տումարի (է.-ԺԵ. դդ.), ննութիւն եւ բնագրեր, աշխ. Ջ. Էյնաթեանի, աշխ. եւ խմբ. Գ. Տէր-Վարդանեանի, Երեւան, 2002, էջ 180-183 (ձեռագիրս մասին առաւել մանրամասն տե՛ս էջ 109 եւ 121, Հմմ 18):

Դ. *136ա-59ա* [Տաղարան]

1. *136ա-43բ* Տաղ ի Գրիգորիսէ Աղթամարցոյ ասացեալ* *(կարմրով ունի ենթաբաժանումներ եւ խորագրեր)* – *Յետ զընալոյ վարդին, է՛կ բլբուլն յայգին, / Ետես թափուր զվըրանն, քաղեցաւ հոգին... (Թ. 137-8ի միջեւ 1 թ. ընկած. 137բ «...կարծեմ թէ այգեգործն արար զայս///» 138ա «///ել էք դուք, լըսել էք համբաւ: / Ասեն, թէ արարիչ Տէրըն գիտակ է...») Գընա՛յ, շըրջի՛ր յայլ տեղ եւ զնա որոնէ (138ա):*

ա. *138ա-9ա* Յետ հարցանելոյ զթ[ռչնոց]ն տրտմեցաւ բլբուլն. ողբայր եւ ածէր արտասուիմ – *Բլբուլն դառնացաւ, ասաց՝ զինչ լինիմ... եղէ որպէս զբու ի յաւերակի:*

բ. *139բ-40ա* Գնաց այգէգործն եւ խօսեցաւ ընդ բլբուլն եւ ասաց – *Եկեալ այգէգործին՝ մխիթարեաց զնա... եւ զհոտըն տարածեն ի քիմըս մարդկան:*

գ. *140ա-2ա* Ապա գրեաց թուղթ բլբուլն առ վարդն, եւ ժողովեաց վարդն զծաղկումբն եւ ետ ընթեռնուլ առաջի ամենեցուն, որ ունէր օրինակ զայս – *Առեալ տարան զնամակն ի դուռըն վարդին... Եթէ վարդըն բնաւ հետ քեզ սէր չունի:*

դ. *142աբ* Լսեց վարդն զպատգամ բլբուլին եւ դարձոյց առ նա զպատասխանին – *Վարդըն պատասխանի նորա թըղթոյն տայ... Ասէք, թէ ի դըրախտն զնա որոնէ:*

ե. *142բ-3բ* Գնացին եւ տարան զոյց առ բլբուլն, եւ նա բացեալ զբերանն իւր ուրախութեամբ եւ ասէ – *Ուրախացաւ բլբուլն ընդ ասել բանին... փառք եւ ուրախութիւնս այս անցաւոր է, / Կենացըս կայ վըճար, քանըզ[ի] երազ է:*

* Տե՛ս Գրիգոր Աղթամարցի, ԺՋ. դ., ուսումնասիրութիւն, ննական բնագրեր եւ ծանօթագրութիւններ՝ Մ. Աւդալբէգեանի, Երեւան, 1963, էջ 224-237 (ձեռագիրս օգտագործուած որպէս y տարբերակ):

2. *143բ-4բ* Գրիգորիսէ Աղթամարցոյ ասացեալ Վասն վարդին եւ բլբուլին – *Գարուն երեկ բլբուլն յայգին,/ Ծաղկունքն ամէն շատըրիս արին... Քանի՞ անեմ*

զար յիր սիրուն (շարունակութիւնը՝ առանձին տող. տե՛ս յաջորդ միաւորը, որ գրիչը չի առանձնացրել)։

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարցի, ԺՋ. դ., ուսումնասիրութիւն, ճննական բնագրեր եւ ծանօթագրութիւններ՝ Մ. Աւդալբէգեանի, Երեւան, 1963, էջ 221-223 (ձեռագրում կրճատ՝ հմմտ. տպ., էջ 221-222, տող՝ 1-16):

3. *144բ-9ա* [Տաղ վարդին եւ բլբուլին, ի Գրիգորիս կաթողիկոսէ Աղթամարցոյ ասացեալ. *ծայրակապ՝ «Ա-Ք ամէն քառատողի վերջին տառերով» (անխորագիր. իբրեւ շարունակութիւն նախորդ տաղի)] — Ծաղկունքն ասեն՝ Հերի՛ք արա, / Քանի՞ կանչես վարդին վերայ... (թ. 147-8ի միջեւ 1 թ. ընկած. 147բ «...Բե՛ր համբուրեմ զզտիպըդ քոյ, / Որ դիւրանայ ցաւըս մարմնոյ ///» 148ա «///զատ, / Կանաչ վըրան եւ կարմիր այտ։ / Յամէն սաբահ, որ լուսանէր...») Ո՛վ Գրիգորիս անյիշելի, / եւ անպիտան Աղթամարցի, / Սէր աշխարհիս սուր երկսայրի, / Հոգիս նովաւ վիրաւորի։ / Աատուածատուր Մեծոփեցի, / Յինէն խնդրեաց, եւ ես գրեցի, / Եւ ասացէք սըրտով ի լի, / Ինձ եւ նորա՝ «Տէր ողորմի»։ Թուական Հայոց Ինն հարիւր, / Եաւթանասուն [ե]ւ երկու (1523) այլ իւր, / Հագարացիքն աւրինաւք թեւր, / Զազգըս խանձեն որպէս ըզհուր։*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարցի, ԺՋ. դ., ուսումնասիրութիւն, ճննական բնագրեր եւ ծանօթագրութիւններ՝ Մ. Աւդալբէգեանի, Երեւան, 1963, էջ 130-142:

4. *149ա-54բ* [Առաքել Բաղիշեցի] Ողբ Կոստանդնուպօլսի — *Արդ, ամենայն ազգ եւ ազինք, / Ողբան զքեզ, քաղա՛ք* Ստըմպավ... *եւ՝* Առաքեալ *նուաստ հոգի, / Մեղաւք լըցեալ* Բաղէշեցի, */ Որ զայս բաներս ի շար եդի, / Ողբանք* Կոստանտինուպաւլսի։ */ Որ ասացեն «Տէր ողորմի», / Ինձ՝ բազմամեղ* Առաքելի, */ Զի թողութիւն ինձ պարգեւի, / Ի յԱրարչէն ամենայնի։ / Եւ ծընողաց իմոց բարի, /* Խութլումելիք *եւ* Ներսէսի, */ Որ զառածեալ մեղաց գերի, / Ծընան զաւակ ողորմելի։ / Եւ բարեւնոյն իմ՝* Գրիգորի, */ Որ մանուն Ծերոնց կոչի, / Նահատակին այն ցանկալի, / Եւ քաջաբան վարդապետի։ / Եւ* Յակոբայ *կարգաւորի, /* Նախաշ *ոսկող քարտողարի, / Որ զայս բաներս, որ ասացի, / Նա գըծագրեաց ի քարտէսի։ / Եւ զաւակին իմ բաղձալի, / Տէր* Յովաննէս *քահանայի, / Որ ի հասակ մանկագունի, / Փոխեալ յաշխարհըն կենդանի։*

Տե՛ս Առաքել Բաղիշեցի, ԺԵ. դ., աշխ. Ա. Ղազինեանի, Երեւան, 1971, էջ 222-237 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ): Այստեղ տաղը՝ կրճատումներով է, հատատողերը տպագրի համեմատ յետեւաոչութեամբ:

5. *154բ-9ա* Յաղէքսանդրի գ[րոյ]ցն՝ Խաչատուր վարդա[պ]ետի Կեչառեցոյ ասացեալ — Փիլիպպոս *նըստեալ յաթոռ / Դարեհի դեսպանքն առաջի... Քոյրըն քաշեց զիւր ծամերն, / որ կոչի նա* Գագիփարտէ, */ դուստրըն վայ ու եղուկ կու տայ / իւր անձինքն՝* Հռոմսիաներ։

Տե՛ս Խաչատուր Կեչառեցի, ԺԳ-ԺԴ. դդ., աշխ. Մ. Աւդալբէգեանի, Երեւան, 1958, էջ 184-188 (տաղը տպագրուած ըստ այս ձեռագրի):

ՅԱՒԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., շղագիր

159աբ [Երգ տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի, ասացեալ ի պաշտաման գիշերոյ. Փոխ *(դժուարընթեռնելի)] — Ջարթի՛ք, փա՛ռք իմ, զարթի՛ք, եւ ես զարթեայց... Ջարթի՛ք, երկիր պագցուք եւ արտասուօք զայս ասացուք. ալէլուիա։*

Ծնբ. Սկզբի երկու տողը կրկնած: Տե՛ս Ժամակարգութիւն եկեղեցւոյ Հայաստանեայց ըստ կարգաւորութեան սրբոց թարգմանչաց եւ այլոց սրբոց հարց մերոց, մասն Ա., Վիեննա, 1839, էջ 5-7 (կրճատումներով, հմմտ. էջ 6):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *159բ (1705 թ., շղագիր) Մեղաւ[որ] ///[Մ՞]ւաքս անարժ (= անվարժ՞) գըրեցի, թողութիւն արէ՛ք։ Թվականիս Հայոց Ռ[ճ]ԾԴ. (1705) էր։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝ կարմրով «Հմր 27», պհպ. Գբ՝ «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հմր 27/3668», 135բ՝ սեւով «135 թերթ», 159բ՝ սեւով ուղղանկիւն շրջանակի մէջ «165 թերթ»։*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 40-42, Հմր 27:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *7ա, 45բ (երկիցս), 47ա (երկիցս)՝ սեւով «Անդր/// (չշարունակուած)», 13բ՝ հակառակ դիրքով «Սարկիս, Անդր/// (չշարունակուած)», 31ա՝ «Այս Տաղարանս պատկանի ///(չգրած)ացի Մաթ///(չշարունակուած)», «Сіи слово ра принад», 57ա՝ սեւով «Մ. Խ. յԱատուծոյ», 65ա՝ սեւով «Քալանթ», 71ա՝ սեւով «երրորդութիւն Սուրբ», 73բ՝ սեւով «2 ստ, 20 орде», 139ա՝ սեւով «Վասն ի վերուստ (փոխած) վերայնոյ», 146բ՝ սեւով, հակառակ դիրքով «Խաճան (նաեւ ստորագրութիւնը)», 150ա՝ սեւով «սէար», 159բ՝ սեւով, հակառակ դիրքով «բարան»։*

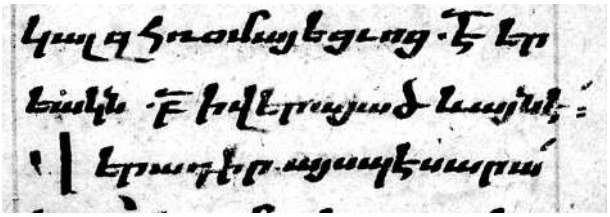
3669
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար

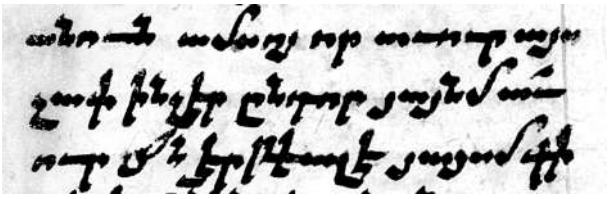
ԳՐԻՉ՝ Ազարիա (18ա-68բ), Յովհաննէս Ջուղայեցի (1ա-17բ, 69ա-85բ):

ԹԵՐԹ՝ 85 (հետագայի էջակալում՝ իե-մխզ., որ է՝ 1ա-85բ). չգրուած՝ 70աբ (կան գրադաշտի սահմանագծերը): ՊՐԱԿ՝ Բ-ԺԱ×*12* (Բ 3, Գ 4, Դ, ե, Ը, ժ 10, Ջ 11, Թ 8, ԺԱ 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒ-

ԹԻԻՆ՝ 12×9,5: ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ միասիւն, մանուշակագոյնով եւ կարմրով սահմանագծուած՝ թ. 18-68 (9,5×6), թ. 1-17, 69-85 (9×6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ էջ 18ա-68բ (նմուշ՝ 30ա), նոտրգիր՝ էջ 1ա-17բ, 69ա-85բ (նմուշ՝ 5ա): ՏՈՂ՝ 14 (էջ 18ա-68բ), 16-17 (էջ 1ա-17բ, 69ա-85բ): ԿԱՋՄ՝ կանաչ մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ, աստառը՝ ծաղկաթուղթ (նորոգման ժամանակի՝ Ի. դ.). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+Գ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ (Բ), հաստ թուղթ (Ա եւ Գ)՝ մասն կազմաստառի, Ա-ա եւ Գբ՝ վրան փակցուած կազմաստառի շարունակութիւն-ծաղկաթուղթը:



Նմուշ 30ա



Նմուշ 5ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 30ա, 33բ, 38ա, 40ա, 55ա, 61ա: Ձարդագիր՝ թոչնագիր՝ 30ա, 33բ, 38ա, 40ա, 55ա, 61ա (գծանկարային): Գոյն՝ վարդագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած-վերակազմուած Ի. դարում, կազմի մոմլաթը թեթեւակի մաշուած, ճերմակած, մասամբ գունաթափուած եւ աղտոտուած, կազմաստառների եւ պիսպ. Ա-ա եւ Գբ-ի ծաղկաթուղթը մաշուած, գոյները խոնաւութիւնից տարրալուծուած, պիսպ. Բ.՝ խոնաւութիւնից դեղնած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, սեւացած. խոնաւութեան եւ գործածութեան հետեւանքով թերթերին զանազան բծեր, իւղի, թանաքի, մոմի հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ լուացուած, աղտոտուած, խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից մասնաւորապէս սկզբի որոշ թերթերը գունափոխուած, որոշ հատուածներ եւ բառեր եղծուած, ձեռագրի հիմին եւ եզրերին թրջուածութեան հետքեր, թանաքը եւ ներկերը մասամբ թափուած, դժգունած, գրադաշտի թանաքը յաճախ արտատպուած հանդիպակաց էջերին, մանրանկարները եզրահատումից վնասուած. ձեռագրի սկիզբը եւ վերջը թերի, մէջընդմէջ բազմաթիւ թերթեր ընկած՝ թ. 1-ից առաջ 12, թ. 5-6-ի, թ. 60-1-ի եւ թ. 78-9-ի միջեւ 3-ական, թ. 7-8-ի միջեւ 6, թ. 17-8-ի եւ թ. 27-8-ի միջեւ 2-ական, թ. 50-1-ի եւ թ. 68-9-ի միջեւ 1-ական թերթ ընկած. թ. 13, 78, 85՝ պատռուածքներով, թ. 61, 62, 80՝ մասամբ, իսկ թ. 63-6՝ ամբողջութեամբ հիմից անջատ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-68բ* Պատճէն տոմարի

ա. *1ա-5բ* [Գործնական աստղագիտութիւն] – *[Եթէ կամեսցիս գիտել, եթէ Արեգակն յորո՞ւմ կենդանակերպի է... տե՛ս տպ., էջ 256] (սկ.) ///զթիւ պակասութեան Արեգակնն եւ անտի յառաջ ա[ւ]ուր ի յայլ կենդանակերպսն... յամենայն աւուր Ի֊ժ.ան (12) աստիճանաւ մերձ գայ արեգական:*

բ. *5բ-6բ* [Եւթներակք] – *Ամենայն ազգի եւթներակ այսպէս արա՛յ. Կա՛լ զէ.երակ Հռոմայեցոյն... Ա. ի բաց ա՛ռ՝ Յունաց է/// (թ. 5-6ի միջեւ 3 թ. ընկած, բնագիրը՝ թերի) 6ա ///Բ. Բ. շաբաթ, թէ Գ. Գ. շաբաթ. եւ այլն կարգաւ: Դարձեալ տե՛ս թէ ի գա[ր]նանամուտ օրն քա՞նի է աւուրք Լուսնին... ի միում աւուր մտանէ եւ ելանէն, անքակ եւ անբաժանելի մինչեւ ի կատարած աշխարհի:*

գ. *6բ-7ա* [Տոմարակամբ] – *Աւաք լրումն Ջատկաց այսպէս արա՛. Կա՛լ հանապազ ԽՀ. (48), զնոր վերադիրն... Կա՛լ զՋատիկն, Ը. ա՛ծ ի չորրորդ ամիսն, տո՛ւր՝ Վարդավառ է:*

դ. *7աբ* Անշարժ եղանակք փոխր Հայոց – *Շամս Բ. Տարեմուտ է Երբրաէցոց, Արաբացւոց եւ Մակեդոնացւոց... Արամ Դ. Ջմեռնամուտ է /// (թ. 7-8ի միջեւ 6 թ. ընկած, վջ.՝ թափուած):*

ե. *8ա* [Տոմարակամբ] – *(սկ.՝) ///Հռոմայեցւոց ի բաց Ե՛րթ, եւ որ մնայ՝ գիր է կիրակէից... զպատկեր օրն ցուցանէ անսխալ:*

զ. *8աբ* Առաջաւորի Բարեկենդան այսպէս արա՛ – *Կա՛լ հանապազ Լե. (35) ի նահանջին ԼՋ. (36)... եւ տո՛ւր Գ. ամսով յառաջ՝ Զատիկն ցուցանէ:*

է. *8բ-9ա* Լոումն Ջատկի այսպէս արա՛ – *Կա՛լ հանապազ ԽՋ. (46) եւ զնոր վերադիրն ի բաց Ե՛րթ... եւ թէ օրագիւտն ի կիրակի հանդիպի, ի միւս կիրակին անցո՛, Զատիկ է:*

ը. *9ա-10բ* [Տոմարակամբ] – *Բայց ո՞ր են Գ. խորանքս այսօրիկ՝ Ապրիլ ԺԷ. (17), Ապրիլ ԺՐ. (18)... թէ Գ. մնայ՝ երրորդի ամ է, թէ Դ. մնայ՝ Նահանջն է:*

թ. *10բ-7ա* [Պատճէն տումարի Հռոմոց. *ունի համապատասխան աղիւսակներ]* – *Այս են անփոխ եղանակերն (այսպէս). Յունվար Ա. Կաղանդ է եւ ի Զ.՝ Յայտնութիւն է Քրիստոսի... Եւ Հռոմ ազգի սուրբ Պետրոսի մեծ օրն Յունիսի ԻԹ. (29) է, եւ ապա Գ.շաբթի յետեւ Սուրբ Եղիայի օրն է:*

ժ. *17բ* Յաղագս գիտանալոյ զբարձրութիւն աստեղացն եւ զցածութիւնս նոցին – *Խ<խ>ոյին ԺԹ. (19) աստիճանն բարձրութիւն է Արեգակն... Աղեղնաւորին Գ.*

աստիճանն բարձրու /// (Թ. 17-8ի միջեւ 2 Թ. ընկած, վջ.՝ Թափուած)։

ժա. *18ա-27բ* [Լուսնացոյց Հռոմայեցոց տոմարի. *ունի համապատասխան աղիւսակներ] – (սկ.) /// Ջմուտ Լուսնացուցիս այսպէս արա՛. Կա՛լ զՀռոմայեցւոց փոքր Թուականն, Թ. ՌիւԹ ի բաց ե՛րԹ... Տարիս այս ՅՇԴ. (364) օր է, ԲԺ. (12) Լուսին (գրուած է Լուսնի նշանը՝ ամիս ի-մաստով), ժամս ՓՆՂՋ. (8496), մասունս Իե. (25) բիւր եւ ՏՊՋ. (4880). աւրհնեալ է Աստուած/// (Թ. 27-8ի միջեւ 2 Թ. ընկած, վջ.՝ Թափուած)։*

ժբ. *28ա-9ա* [Տոմար Ասորոց] – *(սկ.) ///եւ տե՛ս զմնացեալն, ԹէՀ քան զԺ. ի վեր է... ի Հոկտեմբեր Ա. լինի, որ մտնի ի Թշրին Ղդիմ։*

– *29ա* Լռումբ Ջատկաց Ասորոց *(աղիւսակ)* – *Համար՝ Ա. Վերադիր Ը. Նիսան Դ.... ԺԹ./ ԻԷ./ Նիսան ԺԵ.։*

ժգ. *29բ-32ա* [Պատճէն տումարին Յունաց *(աղիւսակ)]* – *Յարակայ / Ամիսք եւ Տօմարք Յունաց / Քանիք / Կրկնակ / Կիսակ... Գ. / Հիպիրէոս / ԼԱ. / Ե. / Թ.։*

– *30ա-1բ* Թուական Յունաց այսպէս արա – *Կա՛լ զՀայոց Թուականն, Ա. (552) ՌիւԹ ի բաց ե՛րԹ... զլրումն Լուսնին եւ այլ ամենայն ինչ իբրեւ զՀռոմաեցոցն արա՛։ Եւ Քրիստոսի փա՛ռք։*

– *32ա* Լռումն Ջատկաց Յունաց *(աղիւսակ)* – *Համար Ա./ Վերադիր Թ.... ԺԹ. / ԻԸ. / ՔսանԹիոս / Ջ.։*

ժդ. *32բ-7ա* [Պատճէն տումարին Է. ազգաց *(աղիւսակ)]* – *Ամիսք եգիպտացոց / Թովթ... Ամիսք եԹովպացոց / Մաքարամ... Ամիսք ԱԹենացւոց / Մոնոքիոն... Ամիսք ԲիւԹանացոց / Դէկէոս... Ամիսք Կապադովկացոց / Արտանայ... Ամիսք Վրաց / Ախլծէի... Ամիսք Աղվանից / Նաւասարդուն... Աւելիք / Աւելիք / Աւելիք / Գ. / Ջ. / Գ.։*

– *33բ-5բ* Ջուգաւորութիւն ընդ Մեծ հայի եւ ընդ Է. ազգի այսպէս արա՛ – *<Ի Նաւ> Ի Նաւասարդէ մինչեւ Օգոստոս ԻԹ. (29) տարեմուտ է... Աւգոստոս ԻԹ. (29) տարեմուտ է Է. ազգիս։*

– *35բ-6բ* Անփոխ եղանակք Է. ազգիս – *Պետենովթ եգիպտացւոց եւ Նիգրան Վրաց ԻԴ. (24) գարնանամուտ է... Դարձեալ կա՛լ զաւուրս եւԹն ազգիս եւ զիւր յարակայն ի բաց ա՛ռ՝ աւուրք են Հռոմայեցւոց, Յունաց եւ Ասորոց։*

– *37ա* Լռումբ Ջատկաց Է. ազգիս *(աղիւսակ)* – *Համար Ա./ Պարմոփի/ Քանիք/ Վերադիր... ԺԹ. / Պարմոփի/ Ի. / ԻԳ.։*

ժե. *37բ-8բ* [Պատճէն տումարին Պարսից եւ Տաճկաց *(աղիւսակ)]* – *Յարակայ / ԺՌ. Ամիսք Պարսից / Մուհռամ, / Քանիք / Լ, Կրկնակ / Է... Ամիսք Տաճկաց / Փարվարդին, Կրկնակ / չկայ, Կիսակ / չկայ... Աւելիք / Գ./ Ջ.։*

– *38աբ* Թուական Պարսից այսպէս արա՛ – *Կա՛լ զմեծ Թուականն Հայոց ԼԹ. (39) ի բաց ե՛րԹ... Արեգակն ի Խոյն մտանէ, գիշեր ու ցերեկ հաւասար է։*

ժզ. *39ա-54ա* [Պատճէն տումարին երից ազգաց՝ Եբրայեցւոց, Արաբացւոց, Մակեդոնացւոց *(աղիւսակ)]* – *Ամիսք Արաբացւոց/ Նիսան... Մեծ յարակայ/ ԺՌ... Ամիսք Մակեդոնացւոց/ Սեմելիոն... Կրկնակ/ ՁԿ... Կիսակ/ չկայ... ԺԳ. / Աւելեաց/ Գ. / Ջ. / չկայ / չկայ։*

– *40աբ* Թուական այսպէս արա – *Կա՛լ ՐՋՀՋ. (5976) եւ զՀայոց Թուականն ի վերայ բե՛ր... ի Նիսան ամսամտին փոխի հանապազ։*

– *40բ-4բ* [Ջուգաւորութիւն Հայոց ընդ Եբրայեցւոց, Արաբացւոց եւ Մակեդոնացւոց] – *Ջուգաւորութիւն Հայոց ընդ Եբրայեցւոց, Արաբացւոց եւ Մակեդոնացւոց այսպէս արա՛. Կա՛լ զաւուրս Հայ ամսոյն... եւ որ մնայ՝ լրումն է Լուսնի։*

– *44բ-6ա* Առաջաւորաց Բարեկենդան այսպէս արա՛ – *Կա՛լ հանապազ ԼԲ. (32) ի Նահանջի ամին... եւ տո՛ւր Գ. ամսով յառաջ՝ Զատիկ է։*

– *46բ-8ա* Լռումն Ջատկի այսպէս արա՛ – *Կա՛լ հանապազ ԽՀ. (48), զնոր վերադիրն ի բաց ե՛րԹ... եւ տա՛ր ի չորրորդ ամին՝ Վարդավառ է։*

– *48ա-53ա* Անշարժ եղանակ Գ. ազգաց – *Նիսան եւ դարձեալ Նիսան եւ Սեմելիոն... Մակտրիոն. Ա. Արեգակն ի յԱյծեղջիւրն մտա/// (Թ. 50-1ի միջեւ 1 Թ. ընկած, բնագիրը Ռերի) 51ա ///անք յայսմ աւուր Արեգակն ի Խոյն մտանէ... որ են հանդէպ միմեանց՝ ի միում տըփի եւ անսխալ։*

– *53բ-4ա* Լռումբ Եբրայեցւոց, Լռումբ Արաբացւոց, Լռումբ Մակեդոնացւոց *(աղիւսակք)* – *Համար / Ա., Նիսան... ԺԹ. / Նիսան / Սաղան / Թ. / ԻԳ. (23) / Սեմել / Իե. (25) / Թեստ / Թ.։*

ժէ. *54բ-60ա* [Փոխր թուական Հայոց] Ամիսք եւ տոմարք Սարկաւագին *(աղիւսակ)* – *Յարակայ / ԺՌ... Նաւասարդի... Կրկնակ / չկայ... Կիսակ/ չկայ... Է/ Աւելեաց / Գ. / Ջ.։*

– *55ա-9ա* Ամսանաւանջ այսպէս արա՛ – *Կա՛լ զգարնանամուտ Մեծ հային, ԺՌ. (12) ի վերայ բե՛ր... Ղատէն մինչեւ ի ՔՀն Զատիկն յԱհկի է։*

– *59աբ* Անշարժ եղանակք Սարկաւագին – *Արեգի ԺՌ. (12) գարնանամուտ է, Լ. (30) Աւետիք է... եւ Ե.շաբԹէն յառաջ տա՛ր ի կիրակին եւ տօնեա՛։*

– *60ա* Լռումբ Ջատկաց *(աղիւսակ)* – *Համար / Ա... Արեգի... Քանիք/ ԻԷ. (27)... Վերադիր/ ԺՋ. (16)... ԺԹ. / Ահկի / Ը./ Ե.։*

ժը. *61ա-8բ* [Մեծ թուական Հայոց] – *(Թ. 60-1ի միջեւ 3 Թ. ընկած, սկ. Ռերի, աղիւսակները՝ չիք) /// Ամիսք Հայոց. Կրկնակ ամսոց այսպէս արա՛. Կա՛լ զՆաւասարդի ամին, Լ. (30)... Ջ. ա՛ծ, Սահմի տո՛ւր՝ ձմեռնամուտ է /// (Թ. 68-9ի միջեւ 1 Թ. ընկած, վջ. Թափուած)։*

Ունի՝

68բ (լս-ում) [Խրատ ժամատեղաց] – *ԵԹէ կամիցես գիտել, Թէ ձայնն որո՞յ դասու է... աշակերտի դասն է։*

Համմտ. Պատճէն տումարի (է.-ժե. դդ.), ինքնութիւն եւ բնագրեր, աշխ. Ջ. էյնաթեանի, աշխ. եւ խմբ. Գ. Տէր-Վարդանեանի, Երեւան, 2002 (ձեռագրիս մասին առաւել մանրամասն տե՛ս էջ 124, ՀմՊՄ 48): Ձեռագրիս՝ որպէս դասագրքի, ինչպէս նաեւ գրիչ-ներկինակ առնչակցութիւնների վերաբերեալ աւելի մանրամասն տե՛ս Յ. Անասեան, Հայկական մատենագրութիւն, հտ. Ա., Երեւան, 1959, էջ 277-280:

Բ. *69աբ, 79ա-85բ* Պարզատումար *(համմտ. ձեռ. 2455, 3ա-78բ)*

ա. *69ա* [Բացատրութիւն աղիւսակաց տարեգրոց եւ տանուտէրաց՝ ՌՀԴ.-ՌՇԻԹ. *տե՛ս ձեռ. 2455, 3ա*] – *Թվին Ռ[ՀԴ. (1625)]. Բանալին առաջի գիրն Րէն է, եւ տանուտէրն ի վերեւն խոյն է... գնաս Ցաւարտն, ոչ վրիպիս (շարունակութիւնը տե՛ս Յիշատակարան նախագաղափար օրինակի, որից յետոյ չգրուած թերթեր)։*

բ. *79ա-80ա* [Եւթներեակ Գ.] – *(սկ. թափուած. համմտ. ձեռ. 2455, 70ա) ///Մարտի Ի. (20) օրն Դ.շաբթի... Յա[յ]տնութիւն Բարեկենդան. Դեկտեմբեր ԻԹ. (29) օրն կիրակի։*

գ. *80ա-1բ* Եւթներեակ Ա. Դ. – *Դ. Յունվար ԼԱ. (31) օր է Բ.շաբթի... Դեկտեմբերի ԻԹ. (29) աւրն շաբաթ։*

դ. *82ա-3ա* Եւթներեակ Ե. – *Ե. Յունվար ԼԱ. (31) օր է կիրակի... Դեկտեմբերի ԻԹ. (19) աւրն ուրբաթ։*

ե. *83բ-4բ* Եւթներեակ Զ. – *Զ. Յունվար ԼԱ. (31) օր է շաբաթ... Դեկտեմբերի ԺԹ. (19) օրն Ե.շաբթի։*

զ. *84բ-5բ* Եւթներեակ Է. – *Է. Յունվար ԼԱ. (31) օր է ուրբաթ... Հոկտեմբեր ԼԱ. (31) օր է ուրբաթ, մտէ Յղութիւն եղիսաբեթի. Հոկտեմբերի Ժ. (10) /// (շար.)։*

Գ. *71ա-8բ* [Տումարականք]* Այս է վերադիրն անշարժ, ո՛վ ընթերձող – *Վերադիր այսպէս արա՛յ. կա՛լ զՀայոց մեծ թվականն... Ծոայզատիկ կու լինի Հոռոմայեցւոց։ եւ Քրիստոսի փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն։*

– *71բ-8բ* [Աղիւսակք] – *Խոյ, Յուլն, եկաւորն... Յուլն՝... ՌՇԽԲ/Հ, եկաւորն՝... ՌՇԽԳ/ Ը։*

* Ծնթ. Գրուած Պարզատումարի չգրուած էջերի վրայ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻ

69ա [Պ]արզատոմարս է գովելի,
Է գեղեցիկ եւ պիտանի,
Ջբոլոր տարին յինքիան ունի
Եւ ցուցանէ զամէնն յայտնի,
Յեւթներեակ ըսկսանի.
Հռովմայեցւոց ամսով վարի,
Մինչ Յայտնութեան Բարեկենդանի.
ԽՋ. (46) թիւ համարի։
Հինգ հարիւր ամ անցանի,
ԼԲ. (32) յարայբարդի,
Այսքան ամօք վերջքն լինի,
Դարձեալ յառաջքն սքսանի։
|69բ| [Է] սահմանած անփոխելի,
Մին[չ] ի գալու[ս]ան Քրիստոսի,
Որ ընթեռքուք սիրով սրտի,
Յիշման արէք զիս արժանի։*
[Դ]արձեալ ծանի՛ր, ո՛վ ընթերցող/// (չշարունակուած, համմտ. ձեռ. 2455, 3աբ)։

* Ծնթ. Յաջորդող 3 տողը տե՛ս Դրչութեան ժամանակի յիշատակարան՝ 69բ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Ազարիա գրչի *31բ Ջապիկար* Ազարիայս *յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս։*

2. Յովհաննէս Ջուղայեցի գրչի
69բ Ջմեղօք լցեալս ազգի-ազգի,
ՋՀօվաննէս *զփանաքի,*
ՋՀօվաննէսս Ջուղայեցի։

Ծնթ. Յարմարեցուած նախագաղափար յիշատակարանի բառատողերի մէջ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *60բ (1732 թ., նոտրգիր) Յիսուսի Քրիստոսի ոտից հող եւ մոխիր, զանարժան մեղաւոր ողորմած հոգի* Խրոզիկենց Յակոբջանի *որդի* Սիմոն *գրեցի, որ գայս իմ ձեռաց գիրն այ, որ գրեցի։ Որ գայս Տօմարս կարդասցի սրբաչգան եւ սրբոց կրցն (այսպէս, կրօնաւորացնՙ)։ Դպրաց տան վարպետ տէր* Ոհանին *քշտին կարդացի եւ այս Տօմարս։ Ով որ կարդայ՝ թէ մեռած լինեմ, մին Հայր մեր ասի, թէ կենդանի լինեմ, իմ (ո)րդու խէր ուտի եւ գայս(՞) էս Տօմար շինողին յիշի, որ վարպետ* Ազարէն *այ, եւ յիքն յիշեալ լինի առաջի Քրիստոսիք։ Գրվեցաւ թիվ Փորք (= Փոքր) ԱՃԺԷ. (1732)*, Նախայ ԺԸ.ումն (15), գրոյս վերջ արարի։*

* Ծնթ. Ե՛ւ Համառօտ ցուցակը (Ա., էջ 1061), Ե՛ւ Յ. Անասեանը (Հայկական մատենագրութիւն, հտ. Ա., Երեւան, 1959, էջ 277) այս յիշատակարանի թուականը համարել են ՌՃԺԷ. (1668), մինչդեռ այն դրուած է Ազարիա Ջուղայեցու Փոխ տումարով (ԱՃԺԷ՝ 117+1615). դժուարընթեռնելի լինելու պատճառով «Ա» գիրը «Ռ.» են կարդացել. Յ. Անասեանը կարդացել է նաեւ «փոխ» բառը, սակայն թուականը հաշուել է Հայոց մեծ թուականով:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած վարդագոյն թղթին՝ «3669», Ա. կազմաստառին՝ մատիտով «ունի միկրոֆիլմ», պհպ. Բա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, [Հմր] 28/3669»։*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 42, Հմ 28:

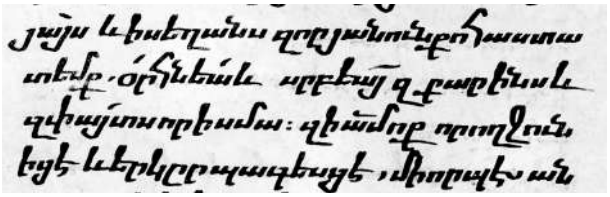
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Յա՝ սեւով «տաս ժ.», «Գվ.ժվ.», 6բ՝ սեւով զանազան բծեր, 18ա՝ սեւով «նն ատ, գիր գրչ», 38բ՝ «խ լ (բազմիցս)», 74բ՝ սեւով զանազան տառեր «ա, լ, մ ո (բազմիցս)»։*

3670
ՄԱՇՏՈՑ

ԺԵ. դար (ՊԿԵ. – 1416ի շուրջ)

ԳՐԻՉ՝ Սարգիս եպս.:

ԹԵՐԹ՝ 259+2 (կրկն.՝ թ. 53, 255): ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԻԲ×12 (Ա. 10, Ը 11): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,5×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9×7): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 32ա. ծածկագիր՝ 154ա). խորագիրք՝ կարմիր, կապոյտ: ՏՈՂ՝ 16: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով, մէջքը՝ սեւ կտաւ (նորոգման ժամանակի). միջուկը՝ ստուարաթուղթ (Ա. փեղկ), տախտակ (Բ. փեղկ). աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ (Ա. փեղկ), կապտաւուն թուղթ (Բ. փեղկ). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+Գ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ՝ Ա, կապտաւուն չգրուած թուղթ՝ ԲԳ, Ա եւ Գ՝ մասն կազմաստառի (նորոգման ժամանակի):



Նմուշ 32ա



Նմուշ 154ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 1ա, 13բ, 68ա, 110ա, 154բ, 179բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն՝ 87ա, տաճար՝ 1ա, վարդեակ, սափոր (ոճաւորուած բուսական լուսանցազարդով)՝ 179բ: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր: Գոյներ՝ կապոյտ, վարդագոյն, մանուշակագոյն, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում, կազմի հին կաշին ֆեռծուած, մաշուած, վնասուած, գունաթափուած, մէջքը փոխարինուած սեւ կտաւով, կազմի Ա. փեղկը վերակազմուած հին կաշուի եւ բաց վարդագոյն մոմլաթի միացումով, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած, դռնակի աստառն ընկած, կաշին վնասուած, վերին եւ ստորին մասի կաշին մաշուածթափուած. լուսանցակողերը մաշուած, կարմիրը գունաթափուած, հազիւ նշմարելի. պիսպ-ները թեթեւակի աղտոտուած, պիսպ. Բ.՝ պատռուածք-անցք. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, սնկային հիւանդութեան եւ իւղի հետքեր, տեղ-տեղ աղտոտուած, գրադաշտը վնասուած, գունափոխուած, կպումներից տեղ-տեղ եղծուած, մանրանկարները մասամբ գունաթափուած. թ. 10-1ի միջեւ 1 թերթ ընկած, թ. 87-8ի միջեւ՝ նախապէս չգրուած մէկ թերթ կտրած հանած (բնագրի պակաս չկայ), ձեռագրի վերջը թափուած, թ. 38, 58, 61-8, 85, 87, 89, 90, 204, 209՝ ստ. լս-ները շեղակի կտրած-հանած, թ. 169-72՝ առտ. լս-ները 0,5 սմ չափով կտրած-հանած, թ. 50-1՝ վր. լս-ները պատռուած-ընկած, թ. 208՝ ստ. լս-ը պատռուած, թ. 1-8, 231-59՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-259բ* [Մաշտոց]

1. *1ա-13ա* [Ա.] Կանոն ի[ի]մմաւկութեան եկեղեցւոյ – *Պատրաստեն քառակուսի քարինս ե. մեծամեծս եւ այլ [քարինս]... Սաղ. Մեծ է Տէր, օրհնեալ է յո՛. եւ արկ արքայ Սողովմոն... (նիւթը թերի*. 10բ «...եպիսկոպոս ասէ. Տէր Աստուած մեր, որ հաճեցար ի վերա///» 10բ «///զի փոխեցից ի քեզ զմեծութիւն ծովի եւ ցամաքի...». Ընթ. յեսաեա):*

* Ծնթ. Թ. 10-1ի միջեւ 1 թերթ ընկած:

2. *13ա-49բ* [Բ.] Կանոն նաւակատեաց եկեղեցւոյ օրհնութեան – *Յետ յերեկոին հսկումն է միաբան ուխտին մինչեւ ցառաւօտն... Ընթերցուած յԱռակաց. Իմաստութիւն շինեաց իւր տուն...*

3. *49բ-54ա* [Գ.] Կանոն աւազան օրհնելո, որ ունի սկիզբն փրկութեան յաստուածային շնորհսն վերածնելոցն, վասն զի դեռ չէ կատարեալ զեկեղեցին, որ ոչ ունի զծնունդ որովայնի իւրոյ – *եւ արդ, այս կարգաւորութիւն հաստատեն զաւազանն ի տեղւոջ իւրում... Եպիսկոպոսն ասէ զաղաւթս զայս. Տէր Աստուած, մեծ եւ փառաւորեալ...*

4. *54բ-62ա* Դ. Կանոն նաւակատեաց եկեղեցւոյ, պղծել տաճարի, պղծելոյ յանօրինաց եւ շարժել սեղան վերըստին հաստատելո – *Մտանէ եպիսկոպոսն քահանայիւք... եպիսկոպոսն ասէ զա[ղաւթս]. Որ ընդունողդ ես աղ[օթ]ից ժողովըրդեան քում...*

5. *62ա-3ա* [Ե.] Աւրհնութիւն հանդերձեղէն սպասու – *Տանին յեկեղեցին, առաջի բեմին, սարկաւագն ունելով ի վերա բազկացն: Սաղմոս ԺԵ. Սիրեցից զքեզ Տէր... Աղօթք. Տէ՛ր Աստուած, բարձրեալ, որ զգեցուցեր...*

6. *63աբ* [Զ.] Աւրհնութիւն սկի եւ մաղըզմոյ – *Տանին եկեղեցին առաջի բեմին, լուանան ջրով եւ ապա գինով եւ ջնջեն սուրբ կտաւով: Սաղմոս ԻԲ. Տէր հովուեսցէ զիս... Աղո[թս]. Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր...*

7. *63բ-4բ* [Է.] Կանոն նոր դուռն աւրհնել եկեղեցւոյ – *Հաստատեն ի տեղոջ իւրում եւ ասեն. Սաղմոս ՃԺԷ. Խոստովան եղերուք Տեառն, զի... եւ ասէ զաղ[օթս]. Տէ՛ր Աստուած, նորոգիչ եւ զարդարիչ քո արարածոց...*

8. *64բ-8ա* [Ը.] Կանոն խաչալուա առնել – *եւ այս կանոն կատարի. Սաղմոս. Ձայն Տեառն ի վերա ջուրց...*

Ընթերձ<u>ա</u>ւած ի Զոր[բ]որդ թագաւորութենէ. եւ ասեն արք քաղաքին զեղիսէէ...

9. *68ա-74բ* [Թ.] Սկիզբն կարգի է. աստիճանաց, որ<u>ո</u>ք ձեռնադրեն ի <ի> Դ. եղանակ տարոյն. շաբաթ օր ի գադր դաբլն *(= 4 եղանակ)*

ա. *68ա-9բ* [Ժ.] Առաջի աստիճանի կղերիկոսաց, որ<u>ո</u>ք են սաղմոսերգովքն – *Զի զ<u>ա</u>գենու եպիսկոպոսն ըստ օրինին, եւ ամենեքեան ըստ իւրաքանչիւր կարգի... Շարական՝ ըստ աւուրն պատշաճի.... քարոզէ սարկաւագն. Միաբան ամենեքեան աղաչեսցուք զմարդասէրն Աստուած...*

բ. *69բ-70բ* [ԺԱ.] Երկրորդ կարգ. Դռնապանին – *Յետ ծխելոյ խունկ եպիսկոպոսին սուրբ սեղանոյն, շարականաւ ածէ զնուիրեալն աւագ սարկաւագն յառաջ, քարոզէ. եւ եւս խաղաղութեան աղաչեսցուք...*

գ. *70բ-1բ* [ԺԲ.] Երրորդ կարգ. Ընթերցողին – *Քարոզէ սարկաւագն. եւ եւս խաղաղութեան աղաչեսցուք զԱստուած Հայրն ամենեցուն...*

դ. *71բ-3բ* [ԺԳ.] Զորրորդ. Ակալիտին, այսինքն՝ Ջահընկալին – *Առաջի եպիսկոպոսին աւագ սարկաւագն զնուիրեալն քարոզէ. եւ եւս խաղաղութիւն, եղբա՛յրք սիրեցեալք, աղաչեսցուք...*

ե. *73բ-4բ* [ԺԴ.] Հինկերորդ կարգ՝ Կէս սարկաւագի – *Ածէ զնուիրեալն աւագ սարկաւագն առաջի եպիսկոպոսին, քարոզէ. եւ եւս խաղաղութեան, սիրեցե՛ք եղբարք, աղաչեսցուք զԱստուած...*

10. *75ա-86ա* [ԺԵ.] Կանոն յորժամ սարկաւագ ձեռնադրեն – *Զ<u>ա</u>գենու եպիսկոպոսն եւ այլ քահանայքն ի սրբատան եկեղեցոյն... Շարական ըստ տօնի աւուրն եւ կամ. Ուրա՛խ լեր, սուրբ եկեղեցի...*

11. *86ա-109բ* ԺՋ. Կանոն ձեռնադրութեան բահանայի – *Զ<u>ա</u>գենու եպիսկոպոսն ըստ օրինին սրբատանն եկեղեցո... եւ յետ ասելո եպիսկոպոսին զաղօթս. Տէ՛ր Աստուած մեր, զբազկատարած զաղաչանս մեր...*

12. *110ա-54ա* [ԺԶ. Կանոն եպիսկոպոս ձեռնադրելոյ] – *Յորժամ հանդերձեալ լինի եպիսկոպոսացուցանել զոք, ամենայն ժառանգաւորք եկեղեցւոյն, բոլոր բնակչօք գաւառին... Իսկ յաւուրն յորում պատշաճի ձեռնադրութիւն...*

13. *154բ-79ա* [ԺԷ.] Կանոն յորժամ կաթողիկոս ձեռնա<u>ա</u>րեն – *Յորժամ հանդերձեալ լինին բարձրացուցանել զոք ի պատիւ կաթողիկոսութեան տանըս Հա[յ]ոց...*

14. *179բ-212բ* [ԺԸ. Մեռոնօրհնէք.] Կապի տերեւ, նուամա ծաղիկ, մրտենի, վարդէջուր՝ Ա. լիտր, գինի, մուշկ, յամբար, նոճէս, նապուտնուկի՝ Ա. Կանոն աւրհնութիւն սրբոյ Մեռոնին այսպէս արասցէն – *Յաւուր Մեծի հինգշաբաթոջն, ի ժամ սուրբ պատարագին զսուրբ մեռոնն թափեն ի յաման արծաթի...*

15. *213ա-8ա* [Ի.] Կանոն յորժամ սկսանի հիւանդն աւանդել գհոգին – *Քահանայ յառաջընթեր կատարէ զայս. Տէ՛ր, ուղղեա՛ զգնացս մեր ի ճանապարհ... Տէր ողորմեա, եւ գկնի զայս՝ Հա՛յր երկնաւոր Աստուած, ողորմեա՛ հոգւո հրաժարելոյս...*

ա. *217բ-8ա* Եւ եթէ կամիս կրօնաւոր առնել բերեն զչուխայն եւ հաճանայն ասէ զաղօթս – *Ամենակարող եւ յաւիտենական Աստուած...*

16. *218ա-30բ* [ԻԱ.] Կանոն աւրհնութեան ջրո – *Եւ այս կանոն կատարեն. Սաղմոս. Զայն Տեառն ի վերայ ջուրց... Ընթերձ<u>ա</u>ւած ի Զորրորդ թագաւորութենէ. եւ ասեն արք քաղաքին զեղիսէէ...*

17. *230բ-4ա* [ԻԲ.] Կանոն եւ կարգ օրհնութեան միակեցի՝ ըստ Հա[յ]աստանեաց եկեղեցոյ, թէ ոչ կղերիկոս – *Նախ ասեն զաղօթս կղերիկոսի հերակատրութեան եւ ըստ կարգի աղօթիցն սափրեն պսակի գլուխ սեւ զմռրուն...*

18. *234ա-41բ* [ԻԳ.] Կանոն ապաշխարող աւրհնելո – *Տանին քահանայքն ի դուռն եկեղեցոյն զեկեալն յապաշխարութիւն եւ ասեն սաղմոս. Ը. ի թիւ ճԽԱ.... եւ քահանայն ասէ զաղօթս. Տէ՛ր Յիսուս Քրիստոս, հաեա՛ց ի ստեղծուածս քո...*

19. *241բ-6ա* [ԻԴ.] Կանոն Ոտնալուաի երիկուն – *Այս կանոն կատարի. Սաղմոս. ԻՀ., կցուրդ. Զայն Տեառն ի վերայ ջուրց. Յոհանու առաք[ելոյ] ի Կաթողիկեաց. Սիրելի՛ք, սիրեսցուք զմիմեանս...*

20. *246ա-59բ* [Իե.] Կանոն Խաչ աւրհնելո – *Բերեն ի դուռն եկեղեցոյն, լուանան նախ ջրով եւ ապա գինով. Սաղմոս. կցուրդ. Լո՛ւր, Աստուա՛ծ, աղօթից իմոցն... Ընթերձ<u>ա</u>ւած յԱռակաց. Երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն... (վերջը՝ թափուած. 259բ «...Խաղաղութիւն. Աստուծոյ երկիրպագեսցուք. Աղաչեմք քեզ, Միածին որդի Աստուծոյ... ամենայն հաւատացելոց քոց կրեալ յանձինս իւրոց զնշան ամենայաղթի///»):*

Կանոնների խոռագրերի համառօտութիւնները գրուած են ստ. լս-ներում:

Հմմտ. Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., Գիրք Ա., աշխ. Գ. Տէր-Վարդանեանի, Ս. Էջմիածին, 2012:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

49բ եւ զՍարգիս յիշեա՛:

109բ Սարգիս գր[չ]ակս (չ-ն լրացուած բառի տակ)՝ սուտանուն եպիսկոպոս, յիշէ՛ք:

111ա (ստ. լս.) եւ զՍարգիս յիշէ՛ք ի Քրիստոս:

134ա (ստ. լս.) եւ զծնրդս յիշէ՛ք ի Քրիստոս:

154ա եւ զնուաստ գրչակս՝ փծուն, զտառապեալ անձն՝ զՍարգիս եպիսկոպոս, յաղաւթս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ յիւր ամենագութ յողորմութիւնն. ամէն: ժսսհտ (փոխարինագիր ծածկագիր՝ «ամ<u>ե</u>ն»):*

* Տե՛ս ԺԵ. դ. յիշ-ք, Ա. էջ 185, Չ^{ար} 197. Լ. Խաչիկեանը միայն այս յիշատակարանը դրել է 1416 թուականի շարքում՝ նոյն

տառում Սարգիս եպիսկոպոս գրչի գրած ՄՄ Հ՝ 4300 ձեռ-ի յիշատակարաններին կից, տե՛ս էջ 185, ծնթ., երկու ձեռագրերի գրերի համեմատութեան հիման վրայ այս ենթադրութիւնը լիովին հաւանական է:

178բ (ստ. լս.) ՁՍարգիս *եպիսկոպոս յիշէ՛:*

186ա (ստ. լս.) եւ զՍարգիս *յիշէ՛ք:*

194ա (ստ. լս.) ՁՍարգիս *յիշեա՛ ի Տէ՛ր:*

213ա (ստ. լս.) ՁՍարգիս *եպիսկոպոս յիշեա՛, աղաչեմ:*

217բ (ստ. լս.) եւ զիս յիշեա՛յ առ Քրիստոս՝ զՍարգիս*:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝* «Խ[աչիկ] *վարդապետ, Հմր 30/3670»:*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 45-46, Հմր 30:

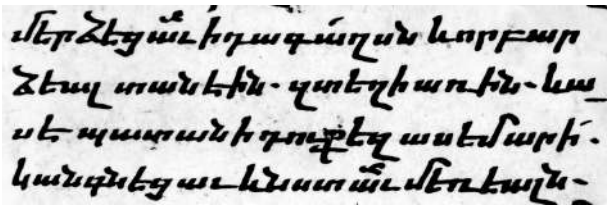
ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *104ա՝ կարմրով «ով անմահ», 59ա՝ մանուշակագոյնով «Ձակքէ», 109բ՝ սեւով «ջ»:*

3671
ՄԱՇՏՈՑ

ԳԵՏԱՁՈՐ ՌԺ. – 1561

ԳՐԻՁ՝ Աթանէս: **ՍՏԱՑՈՂ՝** Յոհաննէս ֆիյ, Սարգիս սրկ. (եղբօրորդիք գրչի):

ԹԵՐԹ՝ 191-1 (թուիչ՝ թ. 154-6). չգրուած՝ 191բ: **ՊՐԱԿ՝** Ա.-ԺՁ×12 (ԺՁ 10): **ՆԻՒԹ՝** թուղթ. լուսագծերով: **ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝** 16,5×11: **ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝** միասիւն (11,5×8): **ԳԻՐ՝** բոլորգիր (նմուշ՝ 49ա). գրչախաղերով (10ա, 21բ եւ այլուր), խորագիրք՝ կարմիր: **ՏՈՂ՝** 19: **ԿԱՁՄ՝** շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով, մէջբը՝ սեւ կտաւ (նորոգման ժամանակի). միջուկը՝ ստուարաթուղթ (Ա. փեղկ), տախտակ (Բ. փեղկ). մէջբը՝ սեւ կտաւ (նորոգման ժամանակի). աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ (Բ. փեղկինը կիսով թուղթ, կիսով՝ դռնակի աստառի շարունակութիւն-կտաւը), դռնակի աստառը վանդակազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: **ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝** ԱԲ+ԳԴ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ՝ ԱԴ, կանաչ չգրուած թուղթ՝ ԲԳ, Ա եւ Դ՝ մասն կազմաստառի (նորոգման ժամանակի):



Նմուշ 49ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Կիսախորան՝ 3ա: Ճակատազարդ՝ 27ա, 40բ, 64ա, 103ա, 120բ, 134բ, 149ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թոչուն՝ 75բ, 92ա, 135ա, 174ա, ոճաւորուած խաչ՝ 103ա, վարդեակ, սափոր՝ 150ա, յուշկապարիկ՝ 166ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր, թոչնագիր: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, երկնագոյն, դարչնագոյն, շագանակագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում, կազմի կաշին գունափոխուած, վնասուած, ֆեռծուած, մաշուած, տեղ-տեղ թափուած, մէջբը փոխարինուած սեւ կտաւով, Ա. փեղկի եզրերը նորոգուած վարդագոյն մոմլաթով, դռնակի կաշին ճաճճած, մաշուած, ֆեռծուած, գունափոխուած, խոնաւութիւնից ձեւափոխուած, վարից վեր պատռուած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած, Բ. փեղկի եւ դռնակի աստառը աղտոտուած, մաշուած, գունափոխուած, Բ. փեղկի համարեա չպահպանուած ձին՝ կտաւէ աստառին փակցուած սպիտակ թուղթ. լուսանցակողերը մաշուած, կարմիրը գունաթափուած, վերին լուսանցակողերի ձիմմին սեւով վարդեականեւ դրոշմազարդ. պիպ-ները թեթեւակի աղտոտուած, թերթերին զանազան բծեր, խոնաւութեան եւ սնկային ձիւանդութեան հետեր, գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, թ. 12-48՝ առտ. լս-ներին, թ. 99-191՝ ձիմմին մօտ, եւ թ. 184-91՝ թերթերի վերին կէսերին անմաւռ ջրի լայն հետեր, թ. 40-5՝ ձիմմից անջատուած, մանրանկարները խոնաւութիւնից գունափոխուած, թ. 187-91 եւ Բ. փեղկի կաշուի վրայ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-191ա* [Մաշտոց]

1. *3ա-20բ* [Կանոն Մկրտութիւն առնելոյ] – *Տէ՛ր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար…*

2. *20բ-6բ* Կանոն զձանդերձ հարսանեաց աւրհնել – *Բերեն առաջի քահանային եւ ասեն շարական ԴՁ. խաչանշան դրոշմամբ… Ընթերցուած յԱռակաց. Լուարո՛ւք թագաւորք եւ ի միտ առէք…*

3. *27ա-36ա* Կանոն պսակ դնելոյ – *Բերեն եկեղեցին եւ ասեն սաղմոս. Տէ՛ր, ի զօրութեան քում՛…. Ընթերցուած ի Ծնընդոց. եւ ասաց Աստուած. Արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում…*

4. *36ա-40ա* Կանոն հաղորդ տալոյ – *Առնու քահանայն զփրկական խորհուրդն եւ խաչ առաջի եւ բուրուառ եւ երթայ առ հիւանդն… եւ ասէ [աղօթս]. Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, ամենագութ, ամենախնամ…*

5. *40ա-57բ* Կանոն համաւրեն ննջեցելոց – *Սաղմոս. երկինք պատմեն զփառս. Աւրհնութիւն եւ փառք… եւ ա-*

սէ զաղօթս. Աստուա՛ծ յաւիտենական, անսկիզբն, անեղ, անիմանալի…

6. *57բ-63բ* [Կանոն երկրորդ աւուրն] – *Իսկ յերկրորդումն աւուր առաւաւտուն գան ի գերեզման եւ ասեն Սղ. կց. եղիցին ականջ քո ի լս՛՛… Պաւղոսի առաքելոյն ի Թեսաղոնիկեցոց. Այլ մեք պարտիմք գոհանալ զԱստուծոյ…*

– *58բ-61ա* Եւ հաճոյն ասէ զաղօթս, զոր ասացեալ է Բարսղի հայրապետէն [Կեսարացւոյ, *տե՛ս ձեռ. 826, 120ա*] – *Գոհանամք զքէն, Տ՛ր, Հայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի… զի արժանաւորք եղիցուք փառաւորել զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգիդ. այժմ:*

7. *64ա-75բ* Կանովն յորժամ տղա վախճանի – *Այսպէս յուղարկեն առ Քրիստոս. Աւեն սաղմոս գոբզայս Դ. Առ քեզ, Տ՛ր, համբարձի… եւ քահանայն ասէ զաղաւթս. Սուրբ ես, Տ՛ր Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես ի յերկինս…*

73ա ստ. լս. գրչից՝ «Յաւրինակն չկայր, ո՛վ եղբայր»:

8. *75բ-85ա* [Կանոն Տղայաթաղի այգոյն] – *Իսկ յերկրորդումն աւուր առաւաւտուն գան ի գերեզմանն Սղ. եղիցի անուն Տեառն աւրհնեալ… Ընթերցուած յեսայեա մարգարէէ. Զի ի Տեառնէ եղիցի գանձ արդարոց…*

78ա գրչից՝ «Գոհութիւն յԱստուծոյ, որ յայսպէս աւետիս լուաք»:

– *79ա-83ա* Գանձ ննջեցելոց թաղմանն (*ծայրակապ՝* «ՄԱՆՎԵԼՍ»). [Մանուէլ եպիսկոպոսի ասացեալ ի թաղումն մեռելոց]* – *Մինդ ի չէէն Բանդ որ ի Հաւրէ, յորժամ ծագիս փառաւք ի յերկինէ… ի չար այսոցն զիս թափեցէք: Ողորմե՛՛:*

* Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԴ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1551-1553:

– *83ա-5ա* Եւ յետոյ զողբս ասա ննջեցելոց (*արտք. լս. «Տաղ»*)* – *Ո՛վ քահանայք եւ վարդապետք աստուածաբան… զի Տէրըն քաղցր է պարտական ողորմութեան:*

* Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԴ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1555-1556:

9. *85բ-92ա* Կանոն յոգեհանգիստ առնելոյ կամ պատարագ մեռելոյ – *Աւեն Սղ. ի թիւ. երանի ում թողութիւն եղեւ մեղացս… եւ ասէ զաղաւթս զայս. Տ՛ր, բարերար գաւօրդ ես կենդանեաց…*

– *91բ* Աւրհնութեան աղի – *Սղ. Աստուած ողորմի մեզ, եւ աւրհնեա՛ զմեզ է՛՛: եւ ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տ՛ր Աստուած, ամենակալ արարիչ…*

10. *92ա-8բ* Կանոն Տեառնական աւրհնելոյ – *Աձեն զնքւիրեալսն ի դուռն յեկեղեցոյն եւ առաջի Սուրբ Խաչին… Ընթերցուած ի Ղեւտացոց. եւ կոչեաց Տէր զՄովսէս եւ խաւսեցաւ ընդ նմա…*

11. *98բ* Կանոն աւրհնութեան աղի – *Սաղմոս. Աստուա՛ծ, ողորմեա՛ մեզ եւ աւրհնեա՛ զմեզ եր՛՛. եւ ասէ զաղաւթս. Աւրհնեալ ես, Տ՛ր Աստուած, ամենակալ արարիչ ամենայն արարածոց…*

12. *99ա-102բ* Կանոն զարմտիս, սերմանեաց եւ զղեղջ եւ հընձան աւրհնելոյ – *Սաղմոս, կցուրդ. Հովիտք բազում արասցեն… Ընթերցուած յԱռակաց. Պատուեա՛ զՏէր ի քոյոց արդար վաստակոց…*

13. *102բ-20բ* Կանոն Խաչ աւրհնելոյ – *Յետ հսկմանն տանին յեկեղեցին եւ լուանան նախ ջրով… Ընթերցուած յԱռակաց. երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն եւ մարկանացու, որ եառես գհանճար…*

14. *120բ-34բ* Կանովն ջուր աւրհնելոյ – *Աւեն սաղմոս ԻՀ. կցուրդ. Զայն Տեառն ի վերայ ջուրց… Ընթերցուած ի Ջորրորդ թագաւորութեան. եւ ասեն արք քաղաքին ցեղիսէէ…*

– *124բ-8ա* Աւրհնութիւն ջրոյ, զոր ասացեալ է տեառն Բարսղի Կեսարացւոյն* – *[Ա]ւրհնեալ ես, Տ՛ր Աստուած ամենակալ… ծերք եւ տղայք հանդերձ ցնծութեամբ տացեն գոհութիւն Աստուծոյ:*

* Տե՛ս ձաշոց, Վաղարշապատ, 1872, էջ 15-17:

15. *134բ-49ա* Կանոն Մեծի հինգշաբթին. Ջապաշխարողն առնակելոյ – *Ի Գ. ժամն ժողովէ քահանայն զապաշխարողսն ի դուռն եկեղեցոյն… Ընթերցուածս յեսայեա մարգարէէ. եւ կատարեսցին յաւուրք սգոյ քո, եւ ժողովուրդ իմ ամենեւին արդար…*

– *138ա-43ա* Աղաւթք, զոր ասացեալ է սրբոյն Բարսղի [Կեսարացւոյն, *տե՛ս ձեռ. 826, 353բ*] – *Տ՛ր Աստուած, Հա՛յր ամենակալ, արարիչ երկնի… եւ ազատեալք արեամբ Միածնի՝ որդոյ քո Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, ընդ որում Քեզ, Հաւր եւ Հոգւոյդ Սրբոյ վայելէ փա՛՛:*

16. *149ա-66ա* Կանոն Մեծի հինգշաբթին. Ոտնալուային – *Ըստ որում ասաց Փրկիչն Քրիստոս, թէ՝ Յաւրինակ մի եառու ձեզ… եւ եպիսկոպոսն ասէ զաղօթս. Փառաւորեմք զքեզ, Տ՛ր մեր եւ փրկիչդ Յիսո՛ւս…*

17. *166ա-73բ* Քառոզ պատուիրանին – *Ձեկուցանէ քահանայն ժողովրդեանն. Առեալ զսուրբ Աւետարանն ի գիրկս իւր, ելանէ ի բեմբն եւ կարկառեալ զձեռն ասէ. Լուարո՛ւք ինձ, որդեա՛կք իմ…*

18. *174ա-87բ* Աւետարանի իւղաբերից, Բժշկութեան, Հանգստեան – *Մաթէոս. եւ յերեկոյի շաբաթին, յորում… 175բ-7ա* Աւետարան ըստ Մարկոսի – *եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ… 177ա-8բ* Աւետարան ըստ Ղուկասու – *եւ ահա այր մի յանուն Յովսէփ… 178բ-80բ* Աւետարան ըստ Յովհաննու – *Յետ այսորիկ աղաչեաց զՊիղատոս Յովսէփ… 180բ-1ա* Աւետարան Բժշկութեան – *Մաթէոս. եւ իբրեւ եկն ի ժողովուրդն… 181աբ* Աւետարան Հանգստեան – *Մաթէոսի. եւ ապա երեւեաց նշան Որդւոյ մարդոյ… 181բ-2բ* Աւետարան ըստ Մարկոսի Բժշկութեան – *եւ ընդ այգն ընդ առաւաւտն յարուցեալ… 182բ-3բ* Աւետարան ըստ Մարկոսի Հանգստեան – *Այլ յաւուրսն յայնոսիկ յետ նեղութեանն այնորիկ… 183բ-4ա* Աւետարան ըստ Ղուկասու Բժշկութեան – *եւ եղեւ*

ի հասանելն նորա… 184ա Աւետարան ըստ Ղուկասու Հանգստեան – *Ջգոյշ լերո՛ւք անձանց, գուցէ ծանրանայցեն… 185ա-6ա* Աւետարան ըստ Յովհաննու Բժշկութեան – *Յետ այսորիկ տաւն էր հրէից… 186ա-7ա* Աւետարան ըստ Յովհաննու Հանգստեան – *Եթէ սիրէք զիս, զպատուիրանս իմ պահեսջի՛ք… 187աբ* Աւետարան ըստ Յովհաննու – *Ես եմ հովիւ քաջ…*

19. *187բ-9բ* Կանոն աւազան աւրհնելոյ – *Հաստատեն յաւազանն ի տեղոջ իւրում եւ լուանան նախ ջրով… Քո երեքանձնեա տէրութեանդ վայել է փառք իշխանութիւն եւ պատիւ. այժմ՛:*

Կանոնների խորագրերի համառօտութիւնները գրուած են ստ. լս-ներում:

Համմտ. Մայր Մաշտոց, հտ. Ա., Գիրք Ա., աշխ. Գ. Տէր-Վարդանեանի, Սուրբ Էջմիածին, 2012:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ժէ. դ., նոտրգիր

1ա-2ա [Հանդերձաւրհնէք. Գանձ Խաչատուրի ասացեալ, *համմտ. ձեռ. 3116, 25ա*]* (*ծայրակապ՝* «ԽԱՉԱՏՈՒՐԻ Ե») – *Խաչանիշ դրոշմամբ նշանի, / Պարագրական փառօք պսակի, / Ի կարմրութիւն ձորձոյ ծիրանւոյ / Եւ ոսկեթել բեհեզոյ օրհնեա՛, Միածին, հանդերձ հարս[ան]եաց… Կենսատու խաչին եւ սուրբ նշանին աւրհնեա՛յ մի:*

* Ծնթ. Գանձը վերագրւում է Խաչատուր Տարօնացուն. տե՛ս Ա. Ահարոնեան, Հայկական ծիսարանի հիմնական երաժշտական շարերի մասին, Պատմաբանասիրական հանդես, Երեւան, 1985, Հ՚ 1, էջ 139:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

2բ Աւգնեա՛, Հոգի՛ Սուրբ, Աստուա՛ծ ճշմարիտ:

63ա (ստ. լս.) Խնայեա՛, Տէ՛ր, զծառայս քո:

63բ Եւ զանպիտան զմեղսամած գրիչս յիշեա՛, ո՛վ եղբայր, եւ թողութիւն մեղաց իմոց խնդրեա՛ ի Տեառնէ, աղաչեմ:

78բ Ջատացող սորա եւ զգծողս յիշեա՛, ո՛վ եղբայր, եւ բոլոր սրտիւ զԱստուած ողորմին ասա՛յ, աղաչեմք, եւ դու յիշեալ լիցի՛ս ի Քրիստոսէ Աստուծոյն մերոյ. ամէն. այսօր Գիւտ նշխարաց Լուսաւորչին է:

80բ (ստ. լս.) Գանձ ննջեցելոց ասա՛ |81ա| եւ զիս ի յաղաւթս յիշեա՛:

83բ (ստ. լս.) Արտասուալից ասա՛ զողբս, |84ա| ո՛վ եղբայր:

98բ (ստ. լս.) Եւ զիս յիշեա՛, ո՛վ եղբայր:

109բ (ստ. լս.) Այսուր, որ է |110ա| Ահկի Բ. եւ թիւն ՌԺ. (1561) ձալալ հօրեղբայր իմ փոխեցաւ առ Քրիստոս յոյսն մեր:

113բ (ստ. լս.) Եւ զիս |114ա| յիշէ՛ք, աղաչեմ (նոյնը՝ 125ա):

134բ (խորագրի վերջում) Եւ զիս յիշեա՛:

167ա (ստ. լս.) Վա՛յ ինձ, թէ ի՛նչ լինիմ:

168ա (ստ. լս.) Վա՛յ ինձ Ռ. (1000) բերան:

171ա (ստ. լս.) Կարդա՛, զմեղաւորս գծող յիշեա՛, աղաչեմ:

179բ (ստ. լս.) Կարդա՛ եւ զիս |180ա| ի յաղաւթս ձեր յիշեա՛յ, աղաչեմ զձեզ:

190ա Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր անեղին եւ Որդւոյն միածնի եւ Հոգւոյն ճշմարտի. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւ[իտեն]ից, որ ետ ինձ կարողութիւն տկարիս հասանել յաւարտ սորին: Գրեցաւ Մաշտոցս ձեռամբ անարժան եւ փցուն գրչի՝ Աթանէս *մեղաւորի, ի թվիս Հայոց ՌԺ. (1561), ի յայսմ վայրի, որ եւ* Գետանոր* *կու անուանի ընդ հովանեաւ սուրբ նահատակիս* Գետա *եւ սուրբ եկեղեցոյս ի վայելումն եղբաւր որդոցն իմոց՝* Յոհաննէս *քահանային եւ* Սարգիս *սարկաւագին, եւ յիշատակ հոգոյ իմոյ եւ ծնողաց իմոց՝ հարսն իմ՝* Վրթանէս *քահանային, եւ մաւր իմոյ՝* Գուլպահարիւն, *եւ եղբար|190բ|ց իմոց՝* Յովանիսին, Խաչանիսին *եւ* Վարդանին, *որ հանգուցեալ են ի Քրիստոս, եւ քվերց իմ՝* Գուլվարդին *եւ* Բեկիխաթունին, *եւ եղբաւրորդոց իմոյ՝* Ղուկասին, Մարկոսին, Յոհաննէս *քահանային, եւ* Սարգիս *սարկաւագին, եւ* Յակոբին, *եւ միւս եղբօրորդոց՝* Մարտիրոսին *եւ* Յոհաննին, Մարգարիտին *եւ մօր իւրեանց՝* Դադին, *եւ* Եղիսաբեթին: *Որք հանդիպիք սմա կարգալով կամ աւրինակելով, յիշեցէ՛ք ի մաքրայփայլ աղօթ ձեր զմեղաւք աղտեղացեալ հոգի՝* Աթանէս *գծողիս եւ զվերոյ գրեալ անուանքս, եւ լի բերանով եւ ուղիղ սրտիւ զԱստուած ողորմին ասացէ՛ք, աղաչեմ: Ձեզ խիստ կարելի է, եւ մեզ յոյժ պիտանի, եւ Աստուածն ամենայնի՝ ստեղծաւղն երկնի եւ յերկրի, զձե|191ա|զ առնէ արժանի՝ յաջակողմանն դասի արքայութիւնն մեծարի, եւ ձեր խնդիրքն կատարի. ամէն: Այլեւ ողորմի՛, Քրիստոս,* Հռոմի *եւ* Խաճբէկիի, *որ [յ]ոյժ սպասաւորութիւն արարին մեզ, զվարձս յԱստուծոյ առնուն, որոյ մեզ վրայ երախտիք եւ աշխատանք կայ՝ թէ շատ, թէ փոքր: Այլեւ ողորմի՛, Քրիստո՛ս Աստուած, վարպետին իմոյ՝ մեծ րաբունապետին՝ ի* Ղուկաս *վարդապետին, եւ* Յոհաննէս *վարդապետին, որ շատ աշխատանք ունին վերայ իմոյ, արարիչ Աստուած զնոքա երկոտասան վարդապետացն դասակից եւ պսակակից արասցէ. ամէն, ամէն:*

* Ծնթ. Ըստ Հայաստանի եւ յարակից շրջանների տեղանունների բառարանի (հտ. Ա., Երեւան, 1986, էջ 843)՝ Գետանոր-ը Լօռիում է՝ Լոռ լեռան մօտակայքում:

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Աա, 1ա՝ մատիտով «3671», պհպ. Բա՝ «Հ՚ 9», «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հ՚ 31/3671», պհպ. Բա՝ «ՌԺ.-1561,* Մ[ետրոպ] *եպ[ի]ս[կոպոս]»:*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 46-47, Հ՚ 31:

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *146ա՝ մարդկային դէմք (գրչախաղի արդիւնք), 187բ՝ աւազան:*

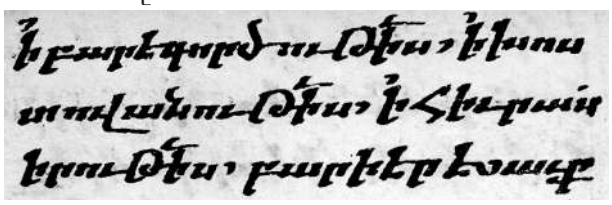
3672
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՌԾԸ., ՌՀԲ. – 1609, 1623

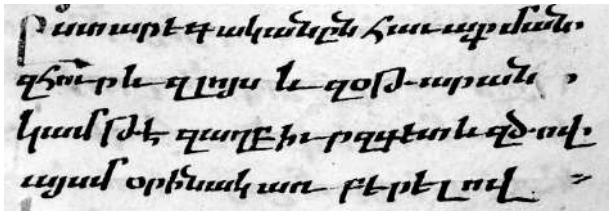
ՍՏԱՅՈՂ՝ Կարապետ երէց եւ Յովհաննէս* (1623 թ.):

ԹԵՐԹ՝ 218. չգրուած՝ 197բ: ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԲ×12 (Ա 10)+1-6×12 (3՝ 10, 5, 6՝ 14)+2: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,5×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ թ. 1-166 (9,5×6,5), թ. 167-218 (9,5×7): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 100ա), գրչափոխութիւն՝ 166բ-218ա (նմուշ՝ 168ա). խորագիրք՝ կարմիր, սկզբնատողերը՝ կարմիր եւ կանաչ: ՏՈՂ՝ 16 (թ. 1-166), 13-15 (թ. 167-218): ԿԱՋՄ՝ կարմիր մոմլաթ, մէջբը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+Գ.Դ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ա, Դ):

* Ծնբ. Ձեռագրի 1ա-166ա մասը գրուել է 1609 թ., այնուհետեւ 14 տարի անց գրչափոխութեամբ գրուել է միւս՝ 166բ-218ա մասը:



Նմուշ 100ա



Նմուշ 168ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ (գծանկարային) – Կիսախորան՝ 1ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 1ա: Գոյն՝ կարմիր:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած-վերակազմուած Ի. դարում, ձեռագրի սկզբից եւ վերջից երկուական թղթէ պահպանակ աւելացուած. կազմի մոմլաթը թեթեւակի ֆեռծուած, մաշուած, աղտից մասամբ սեւացած, պիպ-ներ Բ., Գ.՝ խոնաւութիւնից գունափոխուած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, սեւացած, գործածութիւնից եւ խոնաւութիւնից տեղ-տեղ մաշուածթափուած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, այրուածքի, սեւ թանաքի, սնկային հիւանդութեան հետեւեր, որոշ թերթերին՝ նաեւ մատնահետեւեր՝ 49բ, 50բ եւ այլուր, գրադաշտը երբեմն աղտոտուած, խոնաւութիւնից խիստ դեղնած, գունափոխուած, սեւացած, տեղ-տեղ լուացուած, կպումներից որոշ հատուածներ եւ բառեր եղծուած, կնճռոտումների թանաքը տարբալուծուած՝ գիրը յաճախ անընթեռնելի, թ. 4-14՝ ստ. լս-ները մաշուած-թափուած, թ. 46՝ վր. լս-ը պատռուած, թ. 52-4, 182՝ վերին, իսկ թ. 167, 185-7, 210՝ ստորին անկիւնները պատռուած-ընկած, թ. 77, 152՝ պատռուածք-անցքեր՝ գրադաշտը մասամբ վնասուած, թ. 201՝ վարդագոյն թանաքաբիծ, թ. 188, 197՝ պատռուած մասերը նորոգուած-լրացուած այլ՝ սպիտակ թղթով, թ. 190՝ հիմից մասամբ անջատ, թ. 1-9, 25-36, 96-101՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-74բ* [Կանոնգիրք]

1. *1ա-8բ* Կանոնք եւ սահմանք սուրբ առաքելոյն Թ[ա]քէոսի եղեալ – Հարցումն. *Մրպէս պարտ է եպիսկոպոսին լինել կալ ի տեսչութիւն եկեղեցւոյ:* [Պատասխանի]. *Եպիսկոպոսն եղիցի սուրբ, անարատ, պարկեշտ... այլ հանապազ պողընկուիթիւն, եւ ընդ անիծաւք Արարչին:*

Ծնբ. Առկայ են միայն՝ Ա., Գ., Դ., Ժ.-ԺԴ., ԺԷ.-ԺԹ., ԻԱ., ԻԲ., ԻԲ., ԻԳ., ԻԹ.-ԼԱ., կանոնները, առանց համաբակալման: Հմմտ. Կանոնագիրք հայոց, աշխ. Վ. Յակոբեանի, հտ. Բ., Երեւան, 1971, էջ 19-40:

2. *8բ-32ա* [Ի կանոնաց սրբոց հարց]* – Հարցումն. *Վասն գայլատի եւ շնատի: եթէ կենդանի են ըմբռնեալ, զենցեն... 9ա Իսկ քահանայից ձուկն յորսացեալ կերիցեն: 9աբ Այլ ի սուրբ եւ ուտելի կենդանեաց, եթէ ի ծնունդս մեռանի... 9բ Եւ եթէ մորթեալ գտանիցեն ի նմայ ծնունդ շնչով մի՛ կերիցեն... 9բ-10ա Այլազգոյ ի ձեռն առեալ հաց մի՛ ուտիցեն... 10աբ Այլ ի նոցանէ զաման փ[ո]րձեալ ի պէտս մեր առնուլ... 10բ-1ա Քրիստոնեա կնոջ՝ զբուրդի տղայն չէ պարտ ի ստեանցն կերակրել... 11ա Դարձեալ սովորութիւն քահանայից, որ այլազգոյ ծնունդն մկրտեն... 12բ-3ա Այլ ի ժամ մերոյ մկրտութեան ի բաց կացցեն... 13ա Եւ մի՛ ոք եղիցի կնքահայր ապաշխարողաց... 13ա-4ա Եւ թէ մի անգամ ոք արարեալ է տգիտութեամբ մեծաջան... 14ա Եթէ մկնառ գինով կամ նշխարով անգիտութեամբ ոք պատարագ շինէ... 14աբ Իսկ եթէ գիտութեամբ ոք մատուցանէ առ ոտն հարկանելով զանճառ խորհուրդն... 14բ-5բ Իսկ ի դնել սպասուցն մերձեցեալ մուկն արածեսցէ... 15բ-6ա [Ա]յլ Բ.աւրեայ նշխարով ոք շինէ պատարագ... 16աբ Իսկ եթէ յաւթեակ ջրով ի պատճառս ծուլութեան կազմեացին նշխար... 16բ-7բ Վասն երազափորձութեան յաւրինակ տեսանի՝ է, որ ի լնուլ ժամանակի... 17բ-8ա Այլ եթէ անկանի ընդ քուն մայրն ի վերայ մանկան... 18աբ*

Վասն անկնունք մանկան մեռանելոյ հարցմանն… 18բ-9ա Այլ են ոմանք, որ չար սովորութեամբ ճմլեն… 19ա Վասն յարուսյգիտաց եւ անասնագիտաց մի է բանն… 19բ Եթէ անաւրինաց հետ խառնակին, ժե. (15) ամ ապաշխարէ… 19բ-20ա Այլ կանայք պոռնիկ, որ զմանկունս սպանանին… 20ա-1ա Վասն հաղորդելոյ հարցմանն այս է… 21ա-3ա Առաջ քահանային պարտ է ուսուցանել զմեղաւորն… 23ա Ապա թէ կոչեսցեն զքահանայն վասն հիւանդին կամ վասն… 23բ-4ա Այլ թէ քահանայն վերբերութիւն առնէ… 24ա Այլ կանայք, որ ի ծնունդս մեռանին… 24բ-5ա Ընդ քուրդի որ շնայ կին սոդոմակա[նա]ւն հանդերձ… 25ա Կարգեցին առաքեալքն, թէ ոք փոխ տայ եւ առնու վաշխ… 25ա Վասն գողի – *Ահա գողացար եւ զրկեցար զընկերդ… 25բ-7բ* Յաղագս ոչ առնելոյ սուգ ի վերայ մեռելոց – *Դ[արձ]եալ ի վերայ ամենայնի գրեմք զայս կանոնք հաստատութեամբ… 27բ Իսկ եթէ մեղաւք շաղախեալ իցէ ոք ընդ մօրեւր կամ ընդ խորդ քվեր… 27բ-8ա Եթէ ընդ հարսին կամ ընդ զանքաչին պոռընկին… 28ա Այլ պարտ է քրիստոնէից որ ժ.ամեայ զաւակն ոչ քնեն ընդ մաւր կամ ընդ քվեր: 28ա Այլ երիտասարդ քահանայ, որ կին իւր մեռանի… 28բ-30ա Վասն մկան, թէ մուկն ի վերայ աղի սատկի… 30ա Թէ տաշտ կամ տեփուր կամ այլ ինչ ամանք… 30բ-1բ Ի [հ]այ կին, որ լինի ընդ տաճկի եւ ոչ մեկնեսցէ ի պատճառս քրիստոնէութեան… 31բ Թէ կամաւ զգաստերս իւրեանց տացեն այլազգեաց անհաւատից… 31բ-2ա Եթէ քրիստոնեա կին տաճկի մանկան ծիծ տայ… Եթէ սովորական գործ՝ որոշեսցի եկեղեցւոյ:*

* Այստեղ 8բ-25ա, 27բ-32ա թերթերին Դափթ Ալաւկայ որդու Բ.-Դ., ե., Ը.-ԺԲ., ԺՋ., ԺԸ.-ԻԱ., ԻԴ., ԻԷ., ԻԹ., ԼԱ., ԼԴ., Խ., ԽԴ., Ծ., ՇԵ.-ՇԷ., ՀԲ., ՀԳ., ՀԷ. կանոններն են՝ առանց համարակալման, խառն եւ հաղուածոյ (որոշ դեպքերում խմբագրուած եւ համադրուած այլ կանոնների հետ՝ տե՛ս 20ա-1ա, 23աբ, 27բ-8ա, 28բ-32ա). հմմտ. Ա. Աբրահամեան, Դափթ Ալաւկայ որդու կանոնները, ուսումնասիրութիւն եւ բնագրեր, Երեւան, 1953, էջ 10-47: 25ա՝ Կանոնք առաքելականի ԺԸ. կանոնը. հմմտ. Կանոնագիրք հայոց, աշխ. Վ. Յակոբեանի, հտ. Ա, Երեւան, 1964, էջ 39: 25բ-7բ՝ Յովհաննէս Երզնկացւոյ Խրատ հասարակաց երկի ԺԹ. գլուխը՝ համառօտուած, հմմտ. Է. Բաղդասարեան, Յովհաննէս Երզնկացին եւ նրա խրատական արձակը, Երեւան, 1977, էջ 179-180: 21ա-3ա, 25աբ՝ հաղուածմներ այլ կանոններից:

3. *32ա-46ա* [Բանիմ կանոնականք]

ա. *32ա-3ա* Կանոնք եւ սահմանք սուրբ հայրապետին Սահակայ – *Պարտ է քառասունք տալ մեռելին, զի առաքելական հրամանք է եւ աւանդութիւն սուրբ հարցն*… 32բ-3ա Եպիսկոպոսին հասքն, տուն քահանայիցն… 33ա Գեղոյ քահանային ռամիկ ժողովրդեանն զթաղմանն եւ զպաշտմանն… զտուն աւրհնելն, ամենայն ինչ երիցու է:*

* Ծնթ. Քաղուած Յովհաննէս Երզնկացոյ Խրատ հասարակաց երկից. տե՛ս Է. Բաղդասարեան, Յովհաննէս Երզնկացին եւ նրա խրատական արձակը, Երեւան, 1977, էջ 180-181: Սկզբում Սահակ Ջորոփորեցու ԺԵ. կանոնի վերաշարադրանքն է (հմմտ. Կանոնագիրք հայոց, հտ. Ա, էջ 513), ապա հաղուածմներ այլ կանոններից:

բ. *33աբ* Այլ կանոնք Մեհրոնի – *Մի՛ իշխեսցէ ոք ի պէտս դեղոց մերձաւցանել… Էթէ ոք յանդգնի, առնէ զայս, նզովեալ եղեցի:*

գ. *33բ-4ա* [Պասի, ձէթ կամ գինի ու[տելոյ]. *ձեռ. 8461, 37բ, ստ. լս.*] – *Եւ լուաք վասն քահանայից եւ սարկաւագաց… ճ. (100) ծունր եւ կանոն ըստ կարգին եւ ողորմութիւն հետ նորա:*

դ. *34աբ* [Քահանայն, nr շահ ուտէ. *ձեռ. 8461, 38ա, ստ. լս.*] – *Քահանայ կամ այլ եկեղեցական, որ զարծաթ իւր ի վարձու տայ… եւ այլ մի՛ գնասցէ:*

ե. *34բ-5ա* Վասն հոսման, nr fուն լինի – *Ջերմութիւնն, որ ի քուն լինի, է որ խոտելի է եւ մեղադրելի, զի եթէ յղփութենէ կերակրոց լինի կամ ըմպելեաց… 35ա-6ա Այլ վասն տեսլեանց պէս-պէս, որ լինին արուի… ապա թէ սովորութիւն առնէ, պոռնիկ է ստոյգ. եւ Քրիստոսի փառք յ[աւիտեան]:*

զ. *36բ-44ա* [Վասն ամուսնութեան]* – *Եւ արդ, այսպէս է խնամութիւնն, որ լինի կրտիճ (այսպէս) տղայն ժե. (15) տարոյ՝ փեսացու է, եւ աղջիկն՝ ԺԴ. (14) կամ ԺԲ. (12)… 37բ-8ա Եթէ ազգականք յամուսնանան, զի՞նչ արասցուք… 38ա Եթէ ոք առնու կին ի մերձաւորէ իրմէ մինչեւ ի վեցերբորդն… 38աբ Արդ, գիտասցէք աստուածասէր ժողովո՛րդք, ով յուժով զքահանայն իւր կամացն հանէ… 38բ-43բ Երբ գինւ(վերեւում ուղղած՝ տ)ենայ մարդ, որ կին իւր չհասոյթք է… 43բ-4ա Զի կանոնքս սուրբ հարցն գրեալ է, ոք անգիտութեամբ կիրակէի ի կինն իւր մերձենայ… կատարողք աւրինացն աւրհնին Աստուծոյ եւ ամենայն սրբոցն. ամէն:*

* Ծնթ. Քաղուածմներ Յակոբ Դրիմեցւոյ, Թադէոսի, Բարսեղի, Աբասեղի եւ այլոց կանոններից:

է. *44ա-6ա* Վասն ազգակցութեան հարց, զոր է. պորտն կոչի եւ բաժանի Գ. ի դէմս, ի վեր եւ ի վայր, եւ ի կողմն, զոր ասացին սուրբ հայրապետք* – *Ի վերն այսպէս առաջինն մեք եւ հայրն մեր եւ պապն… 45աբ Եւ խնամութիւնն է. պորտն առնու, որ աւտար ազգ է… 45բ-6ա Զի հասարակ կանոնք այսպէս եդին սուրբ հարքն, եթէ հոգեւոր ազգն, որ է յաւազանութիւն… ի հոգեւոր ազգն, որ է Մանուբէլն:*

* Ծնթ. Քաղուածմներ Գրիգոր Տաթեացւոյ Հարցմանց գրից (հմմտ. Գրիգորի Տաթեացւոյ Գիրք հարցմանց, Երուսաղէմ, 1993, էջ 611 (հատոր իններորդ, պրակ ԼՋ.) եւ ամուսնութեան հոգեւոր ու մարմնաւոր ազգակցութեանը վերաբերող այլ կանոններից:

4. *46բ-74բ* [Ի Դատաստանագրոց]*

ա. *46բ-57բ* Վասն [դատաստա]նի գրոց մեծին [Սահակայ եւ Բարսղի, եդե]ալ փ[որր ի շատէ գրեցաք աս]տ. Վասն եկեղեցայ[կա]նաց – *եւ արդ, այսպէս սկսաք ցուցանել զկարգ եկեղեցւոյ… 49բ-50ա Որք զպտուղս եկեղեցւոյն կամին արտաքսել… 50աբ Զի որ զպտուղն զտեառնականն… 50բ-1ա Կան եկեղեցիք, որ թագաւորաց կամ մեծամեծաց հարկ ուտեն… 51աբ Զվիճակաց եւ զաթոռոց եւ զժողովրդոց, եթէ հայրապետաց փոխիլ կամին վասն տգիտութեան… 51բ-3ա եթէ վախճանի եպիսկոպոսն, նամակաւ տացէ զինչս եկեղեցւոյ… 53աբ եթէ ոք գողութեամբ քահանայ կամ գլխաւոր կամ ռամիկ… 53բ-4ա եւ մի՛ լիցի քահանայից ժառանգութիւն առնել… 54աբ եթէ ժողովրդեաց ոք փոխէ՝ թաղէ ի թաղ գնայ… 54բ-5ա* Մատաղի *(լս-ից)* – *եւ աշխարհական ոք թէ մատաղ առնէ, իւրում քահանային տացէ… 55աբ* Բանադրելոյ *(լս-ից)* – *եթէ վանականաց կամ եպիսկոպոսի կամ երեցու ի գլխաւորաց… 55բ-7ա Քահանայ, թէ վասն աշխարհի… 57աբ եւ թէ ոք եկեղեցական տեսանէ, զի իշխան ոք, որ անզգամի… 57բ* Վախմի *(լս-ից)* – *եւ թէ լինի եկեղեցւոյ վախմ կամ գեղ կամ յագարակ… բայց միայն զիւրն կորուսանել:*

բ. *57բ-60բ* Վասն բահանայից առնելոյ զպտուղս ժողովրդոց – *եւ այս են իրաւունք քահանայից ի ժողովրդոցն, որ զենուն զգենլիս, եթէ արջառ իցէ, եթէ ոչխար… 58բ-9բ Իսկ աշխարհի քահանայ, որ վախճանի, թէ չունի ժառանգ… 59բ-60բ* Բանադրելոյ *(լս-ից)* – *եթէ ժողովրդական ոք ի պէսպէս սխալանաց… եւ ոչ աշխարհի իրաց համար նզով դնել:*

գ. *60բ-4բ* Վասն յիշատակի ննջեցելոց եւ սուտ վկայ կացուցանել[ոյ] – *Զյիշատակ ննջեցելոցն՝ ընդանեաց նոցա, որ ինչ կարգ է աւրինաց… 62աբ* Յանկարծամահ (լս-ից) – *եթէ յանկարծամահ լինի կամ մահակոտոր կամ անհաս ի ձեռն քահանայս… 62բ-4բ եթէ յետ մեռելոյն, որք երթայ ի մեռէլոյ ազգացն խնդրէ ինչ… այլ մի՛ գնասցէ եկեղեցին, զի անարգ[է] զնայ:*

դ. *64բ-5բ* Վասն կնոջն եւ այրն, որ չկարէ ի կին իւր ի կուսութենէ հանել, զի՞նչ է դատաստան – *եթէ պատահի, որ այրն չկարէ զկին իւր ի կուսութենէն հանել… բայց հրամանաւ այրոյն լիցի առն այլում:*

ե. *65բ-7ա* Վասն դիւահար կին առնակելոյ – *Արժան է արձակիլ, թէ ոչ, թէ յառաջ քան զպսակն էր՝ ծնաւղքն ծածկեցին… 66ա-7ա եթէ առն լիցի ախտ գողի կամ պիսակութիւն… մինչեւ ի մահ հոգասցէ զկեանս հիւանդի:*

զ. *67աբ* Վասն ատելութեան առն եւ կնոջն – *եթէ զմիմեանս ատիցեն այր եւ կին, առանց բանի պոռնկութեան… զոր գրեալ է ի կանոնս սուրբ հայրապետացն:*

է. *68աբ* Վասն յամուլ կնոջ եւ այրն ներիթի – *Ամուլ կին՝ մի՛ արձակեսցէ զնայ այր իւր, զի Աստուծոյ է տալ զորդիս… մինչեւ ի մահ հրաման է ի սուրբ կանոնաց:*

ը. *68բ-9ա* Վասն որոյ պատճառէ ելանէ կինն ի յայրէ իւրմէ – *Յորժամ կինն տեսանէ զայր իւր յարուագիտութիւն կամ անասնապղծութիւն… կենայ առ նայ ի վերայ որդոցն:*

թ. *69աբ* Վասն ատելութեան առն եւ կնոջ – *Այր եւ կին եթէ ատելութեամբ զիրար թողցեն, պատահի մեռանել… հրաման տայ եւ գիր արձակման:*

ժ. *69բ-70բ* եթէ վանե[ա]կան կամ այլ ճանապարհորդաց ամենամարդ *(այսպէս)* կինն այր առնու – *Յորժամ այր ոք ճանապարհ գնայ հեռի եւ յամէ գալն, պարտ է կնոջն համբերել, մինչ որ լսէ զմահ նորա կամ այլ կին առնուլն… զի անարգեաց զպսակն աւրհնութեան:*

ժա. *70բ-1բ* Վասն կո[ո]փ այր ընդ կին եւ վնասէ – *եթէ այր զկին իւր անարգէ, թէ խորշ կայ ի մէջն, դարձուսցեն ազգն իւր… զգլուխն առցէ եւ զկէս աճմանն:*

ժբ. *71բ-2ա* Վասն առն եւ կնոջ ուրացողաց – *եթէ այր կամ կին վասն նեղութեան կամ վասն տուգանաց ուրասցի զՔրիստոս… պարտ է շահել զհոգի միմեանց ընդունի դատաստանս:*

ժգ. *72ա-3բ* Եղբարց եւ քուերաց բաժանումն – *Մարդ եթէ մեռանի առանց կտակագրի, կուսան դստերքն ժառանգեն… եւ տալ նմայ զժառանգութիւն:*

ժդ. *73բ-4բ* Վասն աղջկանն – *Աղջիկ որ հասանի յամուսնութեան, եւ խաւսեն վասն կնութեան եւ տալ հաւանութիւն… եւ զայլն դարձուսցեն դատաստանէ:*

* Ծնթ. Քաղուածքներ Մխիթար Գոշի Դատաստանագրքից (Գ.-է., Թ., ԺԱ.-ԺԵ., ԺԷ., ՃԺԳ., ՄԳ.-ՄԴ. եւ այլք՝ առանց համարակալման, խառն եւ հաղուածոյ՝ մեծ ու փոքր կրճատումներով եւ յաւելումներով. հմմտ. Մխիթար Գոշ, Գիրք Դատաստանի, աշխ. Ս. Թորոսեանի, Երեւան, 1975, Գ. խմբագրութիւն, էջ 283-523) եւ Աւէնիր յաղթող թագաւորաց բնագրից (Ծէ., ՁԹ., Ղ.՝ առանց համարակալման, ետեւառաջութեամբ (հմմտ. Ասորական Դատաստանագիրք, լոյս ընծայեց Աւսէն Վրդ. Ղլտճեան, Ս. Էջմիածին, 1917, էջ 27, 38-39):

Բ. *74բ-83ա* Խրատ հոգէշահ եւ մարմնաշահ – *Մարդոյն, որ վայել է Դ. իրք է, որ զմարդն ի մեղաց պահէ. Դ. իրաւք մարդն ճանաչի… եւ ապաշխարէ եւ յաղաւթէ առ Աստուած:*

Գ. *83ա-94բ* [Տեսիլ Մարիամու Աստուածածնի] Պատմութիւն շարչար[ան]աց հոգոց, թէ որպէս են ի դժոխս – *Յարուցեալ Աստուածածին՝ մայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի… ի երկիւղէ դժոխոցն. եւ նմայ փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն:*

Դ. *94բ-110ա* [Տեսիլ Գրիգորի Լուսաւորչի] Տեսիլ սրբոյն Գրիգորի ընդ հրեշտակն – *Սուրբն Գրիգոր մեր Լուսաւորիչն զԽ. (40) տիւ եւ զԽ. (40) գիշեր հաց ոչ եկեր… զի ազատեցեր զմարդիկք ի դառն դժոխոցն: Եւ ասէ խաղաղութիւն ընդ քեզ, հա՛յր սուրբ, եւ ել երկինս. եւ Քրիստոսի փա՛ռք յաւիտեանս:*

Ե. *110ա-22ա* [Թուղթ երկնաւոր]* Խրատ եւ խարոզ

վասն կիրակաբանի: Խրատ կիրակէից. Աւրհնեալ է ամենասուրբ Երրորդութիւնն. Ջարմանի եւ սքանչելի բան եկն ողորմութենէն Աստուծոյ, եկն ի դուռն Պետրոսի եւ Պաւղոսի – *Ես՝ պատրիարգս Հռոմ քաղաքի, եկի տաճարն սուրբ... եւ լսօղքս արժանի արասցէ Քրիստոս Աստուած ի փառս իւր. ամէն:*

* Ծնթ. Սոյն բնագիրը 1906 թ. եթովպերէն, ասորերէն, արաբերէն, հարշունի թարգմանութիւններուն հետ հրատարակել է Մախսիմիլիան Բիտները (M. Bittner, Der vom Himmel gefallene Brief Christi in seinen morgenländischen Versiopnen und Recensionen, Wien, 1906). առաւել մանրամասն տե՛ս Յ. Տաշեան, Թուղթ երկնաւոր (հրատ. Մ. Բիտնէր), ՀԱ, Վիեննա, 1906, թ. 9-10, էջ 259-264, նաեւ Տեղեկատուութիւմ հայրենագիտական նորութեանց վրայ, Բազմավէպ, Վենետիկ, 1906, թ. 11, էջ 507:

Զ. *122ա-9ա* Հարցում Բարսեղայ (Կեսարացւոյ) առ սուրբն Գրիգոր (Նիւսացի. *հմմտ. ձեռ. 737, 37ա-9ա*)* – *[Ի]արսեղ ասէ առ [սուրբ]ըն Գրիգոր. Յորժամ ոչ երկինք կայր եւ ոչ երկիր, յո՞րոյ վերայ հանգչէր յԱթոռ Աստուածութեան: Գրիգոր ասէ. Ի վերայ տարրեղէն լուսազգեստ հոգւոյ... զի ծնանիցէ զԱրարիչն իւր Քրիստոս. եւ նմա փա՛ռք յաւիտեանս ամէն:*

* Ծնթ. Սոյն Հարցումը որոշ ձեռագրերում ուղղուած է Գրիգոր Լուսաւորչին (տե՛ս օր. ձեռ. 588, 307ա, ձեռ. 834, 123ա եւ այլուր), որոշներում՝ Գրիգոր Նազիանզացուն (Աստուածաբանին՝ տե՛ս օր. ձեռ. 728, 23ա, ձեռ. 2566, 150բ եւ այլուր):

Է. *129ա-43ա* [Ի հասարակաց խրատուց Յովհաննու երզնկացւոյ]*

1. *129ա-31ա* Յաղագս երթման – *Եւթներորդ բան կանոնական. Ոչ է պարտ քրիստոնէին երդնուլ... եւ դառն պատուհաս կրելոց են արդար դատաւորին Աստուծոյ:*

2. *131ա-2բ* Յաղագս սուտ վկայից – *Իններորդ կանոն գրեմք վասն այնոցիկ, որք անաստուածաբար սուտ վկայութիւն տան... զի բնակեսցէ ի ձեզ Հոգին Սուրբ:*

3. *132բ-7ա* Յաղագս յիշոնցնայտուի – *Տասներորդ կանոն գրեմք վասն ահեղ եւ դառն զարհուրելի մեղացն, որ ասեն յիշոնցք աշխարհի բառով... որ զարհուրին եւ դառնան այնպիսի չար եւ յիմար սովորութենէն. եւ Քրիստոսի փա՛ռք յաւիտեանս:*

4. *137ա-43ա* Վասն յաղաւթից հարց – *Արդ, պարտ է քրիստոնէից աւրն Գ. անգամ յաղաւթք առնել... ի այնպիսին չարէն. եւ նմայ փառք յաւիտեանս:*

* Հմմտ. Է. Բաղդասարեան, Յովհաննէս Երզնկացին եւ նրա խրատական արձակը, Երեւան, 1977, էջ 161-166, 171-174:

Ը. *143բ-66ա* Յաղագս բնութեան եւ գոյացութեան մարդոյ – *Ջորից գոյացեալ ասի մարդն, զի չորք պատճառք են եղելութեան ամենայն գոյից... սոյնպէս անմեղքն եւ արդարքն եւ անխորամանկքն եւ պար՛՛ (չշարունակուած):*

Թ. *167ա-214բ* Տեառն Ներսէսի [Շնորհալւոյ] ասացեալ. Բան դաւանութեան հաւատոյ Սուրբ Երրորդութեան *(ընդարձակ տարբերակ)** – *Խոստովանիմ Աստուած՝ ըզՀայր, / Անծին, անեղ եւ անըսկիզ(գ)բն, / Խոստովանիմ Աստուած՝ զՈրդին, / Անժամանակ Հօր Միածին... Իսկ մեք հանցուք փառս նմայ՝ / Հօր եւ Հոգւոյն միշտ յարակայ: / Յանցեալն յայնժմուս եւ յապագա / Երրորդութեանըն մըշտակայ:*

* Ծնթ. Համառօտ տարբերակը տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԳ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 403:

Ժ. *214բ-8ա* Յիշատակարան սրբոյն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի – *Վասն Աստուծոյ խօսել զայս բան,/ Ինձ ոչ էր յանկ եւ ոչ նման... Ոչ ի յինէն բան ըստ մարմնոյ,/ Զի իմաստ ոչ է յիս մարդոյ:*

Ծնթ. Նիւթերի դասդասումը եւ բնագրային որոշ ճշգրտումներ արել ենք Ն. Վարդանեանի օգնութեամբ:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. *143ա (1609 թ.)* Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն: Արդ, գրեցաւ կանոնական տառս ի թուին Հայոց ՌԾԸ. *(1609)*:

2. *166բ (1623 թ.)* Ի վայելումն Կարապետ իրիցոյն եւ Յովանէսին, *ի Հայգազան թիւականին ՌՀԲ. (1623)*:

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-f, Բ., էջ 93, Հմր 138:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *143ա (ԺՐ. դ., նոտրգիր)* Ես Ծատուրէս *գրեցի:*

166բ (Ջնջուած, անընթեռնելի, երեւում են առանձին տառեր):

218բ Պատճառ գրոյս այս, պատճառ գրոյս այս է ֆլանս (այսպէս) տալու եմ Ծատուրին Ա. թուման տամ, տամ թէ ոչ թումանին դա:

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *3ա, 12ա, 25բ (երկիցս), 26բ (երկիցս), 33բ (երկիցս), 34բ, 46ա (չորիցս), 58բ (երկիցս) 59բ (երիցս), 60ա, 104բ, 116ա (երկիցս), 145ա (երկիցս)՝* սեւ թանաքով բոլորակ՝ անընթեռնելի, *20բ (չորիցս, 2-ը դժուարընթեռնելի), 21ա (անընթեռնելի)՝* սեւ թանաքով ձուածիր «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱ/ ԳՐԻԳՈՐ», *46ա (երկիցս), 57բ (երիցս), 58ա (երկիցս)՝* սեւ թանաքով բոլորակ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱ/ ԵՂԻԱԶԱՐ (՞)/ ՌՃԱ. *(1652)*», *60ա, 60բ (երկիցս), 61ա (երկիցս)՝* սեւ թանաքով բոլորակ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱ/ ՏԷՐ ԱՐ/ԱՐԱՏ(՞)», *84բ՝* սեւ թանաքով ութանկիւն, վրացերէն «ძონაზონი (= մոնազոն՝ մենակեաց) /მეჩხემ/ ١٧٨٣ խփիր ինն (՞) 1783»:

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝* սեւով «Խ[աչիկ] *վարդապետ, Հմր 42/3672», «ՌՀԲ. – 1623,* Մ[եսրոպ] *եպ[ի]ս[կոպոս]», 1ա՝ մատիտով «42», 218բ՝ «XVII 1/4»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 53-54, Հմր 42:

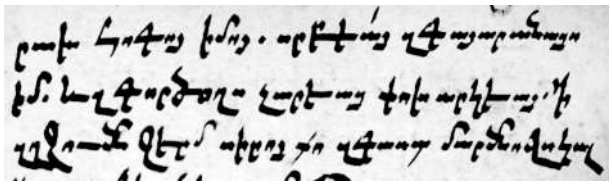
ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *12բ, 15բ, 16աբ, 17ա, 18բ, 19աբ, 30բ, 32բ, 33բ, 42բ, 43աբ, 44ա, 45ա, 46բ, 55բ, 64բ, 69բ, 73բ, 84բ, 85ա, 89բ, 90բ, 106բ, 108բ, 109ա, 110բ, 121բ, 127բ, 129բ, 131բ, 132ա, 142բ, 143ա, 154բ, 162բ, 167ա, 177բ, 178բ, 179աբ, 180ա, 181բ, 182բ, 185բ, 186ա, 186բ, 187բ, 200բ, 201աբ, 203բ, 205բ, 206աբ, 215բ, 216բ՝ հայերէն եւ վրացերէն զանազան տառաձեւեր, անկանոն գծեր եւ խզբզոցներ, 13ա՝ այբուբեն «ա-թ», 15ա՝ «աբա», 38բ՝ «բա 999,», 40բ՝ «չէ իր անգօվելի, հօտ զարմանալ», 45բ՝ «մի է բանս (կրկն.), զի սուրբ սանն», 54բ՝ «է իւր քահանայէ, ան ալ», 70ա՝ «գրայ», 81բ՝ «չէ բր անգօվիլ հօտ զարմանալի գօյ», 90բ՝ «եանցն եւ լինի մահ», 94բ՝ «չէ իր անգօվելի հօտ զարմանալ», 111բ՝ «Չէ իր անգօվելի հօտ գ», 133բ՝ «Հացըն տայցէ», 143ա՝ «աբագադ///աւկա», տառեր՝ «ա-թ», 167ա՝ «Ohանէսխս», 174բ (ժողովրդական ամանորեայ տաղ, դժուարընթեռնելի, յաճախ անկապակից, շարունակութիւնը տե՛ս 175աբ, 176աբ)՝ «աշէն աշէն, Աստուածաշէն, ալէլ<u>ո</u>ւիա, գէրանիրին գիղ գէրանիր ալելո<u>ւ</u>իա, կուճէն փու ծիրանիլովն», 175ա՝ «ալէլ<u>ո</u>ւիա ծուծը վըրէն ծալած ոսկի, ալելո<u>ւ</u>իա, հողը վըրէն խընկան փուշի, կըտուրն վըրէն բօլօրօ լիսին, գուռըն վրէն», 175բ՝ «փիղի արէգակ, սուղնակամէր նոշա ոսկի, տուն ավլօղըն ջ[ուխտ] աղ<u>ո</u>ւնիկ, ավելը ձեռին փ<u>ո</u>ւ[ն]ջ մանիշակ», 176ա՝ «ակ<u>ո</u>ւնիրըն խ<u>ո</u>ւրանէքիր, թօնդըրնիրընա, գեղէցիք հացի<u>ո</u>ւխներն խան<u>ո</u>ւմ», 176բ՝ «Ամէն, ամէն ասի, ձի», 197բ՝ «Անկան նման ատորանգելոց,/ որք յաւիտեան չեն կանգնելոց», 218բ՝ «չէ իր անգօվ հօտ», «Oվանիս»։

ՆԿԱՐԱՓՈՐՉ՝ *201բ՝ սեւով մարդ։*

3673
ԵՓՐԵՄ ԱՍՈՐԻ, ԱՂՕԹՔ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 42+1 (կրկն.՝ թ. 1)։ ՊՐԱԿ՝ 1-7×6 (1՝ 7, 6՝ 8, 7՝ 4)։ ՆԻՒԹ՝ հաստ թուղթ. լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 10,5×8,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8,5×7)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 5ա). ստ. լս. ունի յիշագրեր։ ՏՈՂ՝ 13։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. աստառը՝ սպիտակ թուղթ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի։



Նմուշ 5ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Բնագրի մէջ՝ խաչ խորանի մէջ՝ 35ա։ Ճակատազարդ՝ 4բ, 23բ (դրուած որպէս վերջնազարդ)։ Վ ե ր ջ ն ա զ ա ր դ՝ 8բ, 15բ։ Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 38ա։ Ջարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 1ա, թոչնագիր՝ 4բ (նաեւ մարդադէմ՝ 20ա), 24ա, 26ա, 31բ, 38ա։ Գոյն՝ սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին ֆեռծուած, մաշուած, մասնաւորապէս եզրերի կաշին մաշուած, թափուած, մէջքի ստորին մասի կաշին ճիմմից անջատուած, Բ. փեղկի արտաքին անկեան կաշին պատռուած-ընկած, կազմի միջուկ-տախտակները չկան, երկու կողմերից՝ սկզբից եւ վերջից մէկական թղթէ պիպ. աւելացուած (Ի. դար), զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած. կազմաստառները թեթեւակի մաշուած. պիպ. Ա.՝ վերին անկիւնը պատռուած-ընկած. լուսանցակողերը՝ աղտից սեւացած. գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, սեւացած, վրան զանազան բծեր, իւղի եւ սեւ թանաքի հետքեր. թ. 1՝ ճիմմից անջատ, թ. 13-24 եւ 25-30՝ մասամբ անջատուած՝ ճիմմին միացուած 1 թելով։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-42ա* [Ա.]ղօթք զօրաւորք սրբոյն եփրեմի խօսք ընդ Աստուծոյ

ա. *1ա-4ա* [Գլուխ Ա.] – *Տե՛ս, Տէ՛ր, զտառապանս իմ եւ զցաւս հոգւոյ իմոյ բազմամեղիս… Շնչեա՛յ, Տէ՛ր, զհարաւ քաղցրաշունչ Հոգւոյն Սրբոյ ի վերայ. ամէն, փառք Հօր եւ Սրբոյն՛՛ (հմմտ. տպ. Ա.-ԺԷ.)։*

բ. *4բ-15բ* Սրբոյն եփրեմի ասացեալ. Գլուխ Բ. <Գլուխ Բ.> – *Բա՛ց, Տէ՛ր, զփականս դուռն սրտի իմոյ… զօրացո՛ր, ա՛ռ զմահիցս քո եւ ե՛րթ ի ճանապարհս արդարութեան։ Փառք Հօր եւ Որդոյ այժմ եւ՛՛. ամէն (հմմտ. տպ. ԺՀ.-ՀԳ.)։*

– *9ա-15բ* Սրբոյ եփրեմի ասացեալ է – *Առաքեա՛յ, Տէ՛ր, զբաժակ ուրախարար Հոգւոյդ Սրբոյ… (գրչից առանձնացուած, հմմտ. տպ. ԼՀ.)։*

գ. *16ա-20ա* Սրբոյն եփրեմի ասացեալ. Գլուխ Գ. – *Ե՛կ, Տէր, ի խնդիր մոլորելոյս, որ ածեալ շրջիմ արտաքոյ հօտի քո… եւ ուրախանալ միշտ ընդ կամարարքս քոյ (հմմտ. տպ. ՀԴ.-ՂԴ.)։*

դ. *20ա-1ա* [Գլուխ Դ.] – *Գթա՛յ, Տէ՛ր, ի մեղուցեալ եւ եղկելի անձն իմ, խափանեա՛յ զանառակ ցանկութիւնս իմ… համբերել վշտաց, առաքինաբար գործով հանդիպիլ քում աստուածային շնորհաց (հմմտ. տպ. ՂԵ.-ՂՐ)։*

ե. *21բ-3բ* Սրբոյն եփրեմի ասացեալ առ Հայրն Աս-

տուած. Գլուխ ե. – *Վա՛յ ինձ, վա՛յ, Տէ՛ր իմ, վա՛յ, ինձ զի մեղօք կործանեցայ... եւ նորոգեա՛յ հոգոյս կենդանութեան: Փա՛ռք Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ. այժմ եւ՛՛ (հմմտ. տպ. ՂԹ.-ճէ.)։*

զ. *24ա-42ա* Սրբոյն եփրեմի՛՛. Գլուխ Զ. – *Կոչեա՛, Տէ՛ր, ի մեղուցեալ անձն իմ... Փառաւորեցից եւ վերօրհնեցից զամենայն Սուրբ երրորդութիւնդ. այժմ եւ միշտ՛՛։ (հմմտ. տպ. ճՀ.-ճԽԱ.)։*

– *26ա-31բ* Աղօթք սրբոյն եփրեմի – *Բա՛ց, Տէ՛ր, զաչս հոգոյ եւ լուսաւորեա՛յ զխորհուրդս իմ... եւ տպաւորեա՛ յիս զառաջին լուսաւորութեան կերպարանն (հմմտ. տպ. ճԺԴ.ի կէսից մինչեւ ճԻԶ.)։*

– *31բ-4բ (այս եւ յաջորդ ենթամիաւորները գրչից առանձնացուած)* – *Ողորմեա՛, Տէ՛ր, մեղաւորիս եւ անցաւորիս... եւ զարդարեա՛ եւ միացո՛ ի սէր Աստուածութեանդ քո, Աստուած իմ (հմմտ. տպ. ճԻէ.-ճԼԴ.)։*

– *34բ-8ա* – *Աղաչեմ, Տէ՛ր Յիսուս, եւ անկանիմ առաջի քոյ սուրբ խաչին... եւ քեզ փա՛ռք արարողիդ իմոյ բարեաց (հմմտ. տպ. ճԼե.-ճԼՓ.)։*

– *38ա-42ա* Վասն աճեղ դատաստանին – *Եւ յորժամ երկնից գաս անճառ փառօք... Փառաւորեցից եւ վերօրհնեցից զամենայն Սուրբ երրորդութիւնդ. այժմ եւ միշտ՛՛ (հմմտ. տպ. ճԽ. 2րդ տողից մինչեւ ճԽԱ.)։*

Տե՛ս Սրբոյն եփրեմի Մատենագրութիւնք, հտ. Դ, Վենետիկ, 1836, էջ 227-252 (= Աղօթք Ա, որոշ տարբերութիւններով եւ կրճատումներով, ի տարբերութիւն տպագրի՝ այստեղ աղօթքը բաժանուած է գլուխների), հմմտ. նաեւ Գիրք աղօթից ասացեալ սրբոյն եփրեմի Խուրտյն Ասորւոյ, Կ. Պոլիս, 1788, էջ 3-60։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *21բ (ԺԴ. դարի վերջ, նոտրգիր) Տէր* Գրիգոր, *տէր* Յովագի[մ]։

42բ Տէր Գրիգոր, Գրիգոր։

2. *42բ (ԺԴ. դարի վերջ, շինծու բոլորգիր) ես՝* Բարսեղ, *գրեցե՛ք։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Աա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, կարմրով՝ Հմր 45/3673», սեւով «ԺԴ., Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]»։*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 55-56, Հմր 45։

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ սեւով «բ (երկիցս)», 1բ՝ «ված ծ է», 2բ՝ «ճ ճ հ», 9ա՝ «Սրբոյ, յ ձ ք», 12բ՝ «րա աանդ», 13ա՝ «ի ջ», 21բ՝ «ախտացելոյս», 24բ՝ ստ. լս-ում գրութիւն (հետագայում ջնջած), 25ա՝ «ե, բ», 31բ՝ «ե է, աա ան ն», 36բ՝ «ռ մ խ նա ճ գ», 37բ՝ «ռ (բազմիցս)», 42բ՝ զանազան տառեր եւ բառեր «ա-ճ», «ճ, ղ, չ(բազմիցս)», «թ», «այս է»։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ Արեգակ, 17ա, 23ա՝ աստղ, 23ա՝ խաչ, 25ա՝ ուղղանկիւն զարդանախշ։*

3674
ՀՄԱՅԻԼ

ԴԱՇՏ ԳԻՒՂ (ՆԵՐՔԻՆ ԱԳՈՒԼԻՍ) ՌՄԼԳ. – 1784

ԳՐԻՉ՝ Յոհաննէս Դաշտեցի: ՍՏԱՑՈՂ՝ պրն Աբրահամ (ձեռագրում՝ Աբրհամ):

ԹԵՐԹ՝ 47. չգրուած՝ 1ա-4բ, 46ա, 47աբ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ը×8 (Ա, Գ 6, Բ, Դ 4, Ը 3)*: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 11,5×8,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւով սահմանագծուած (9×6,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 6ա). խորագրերը եւ սկզբնատառերը՝ կարմիր, ստ. լս. ունի յիշագրեր: ՏՈՂ՝ 17-20: ԿԱՋՄ՝ կարմիր մոմլաթ, մէջբը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+ԳԴ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ (Բ եւ Դ), դեղնաւուն չգրուած թուղթ (Ա եւ Դ)՝ մասն կազմաստառի:

* Ծնթ. Դ. եւ ե. պրակների թերթերը նորոգման ժամանակ տեղադրած սխալ յաջորդականութեամբ, պրակները հաշուել ենք ըստ ձեռագրի նախնական վիճակի՝ պրակ Դ. (թ. 17-8, 26-7), պրակ ե. (թ. 28, 24-5, 22-3, 19-21):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (գծանկարային, անառուեստ) – Խաչելութիւն՝ 16բ, Սուրբ Սարգիս Զաւրավար (?)՝ 27բ, Սուրբ Կիպրիանոս՝ 31ա, Մատթէոս աւետարանիչ՝ 36ա: Բնագրի մէջ՝ Խաչ՝ 20ա, Տիրամայրը՝ մանուկ Յիսուսը գրկին՝ 21բ, Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ 24ա: Գոյներ՝ կանաչ, կարմիր, դեղին, դարչնագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած (Ի. դար), ձեռագրի սկզբից եւ վերջից երկուական թղթէ պահպանակ աւելացուած. կազմի մոմլաթը թեթեւակի մաշուած, աղտոտուած, մէջբի կաշին մաշուած, տեղ-տեղ ճեռնուած. կազմաստառները եւ պհպ-ներ Ա-Դ՝ թեթեւակի մաշուած, խոնաւութիւնից մասամբ գունափոխուած. լուսանցակողերը մաշուած, տեղ-տեղ պատռուած, մասամբ սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, սեւ թանաքի, իւղի եւ ներկի հետքեր, գրադաշտը վնասուած, որոշ հատուածներ եւ բառեր եղծուած, խոնաւութիւնից տեղ-տեղ աղտոտուած, թերթերին (մասնաւորապէս թ. 1-4, 45-46) անմաքուր ջրի լայն հետքեր. մանրանկարները խոնաւութիւնից գունափոխուած. թ. 5՝ ստ. անկիւնը պատռուած-ընկած. գրադաշտը վնասուած, թ. 16, 19, 25, 34՝ պատռուածք-անցք, թ. 23ի մեծ մասը պատռուած-ընկած՝ վերին հիմքին մօտ պահպանուած

եռանկիւնաձեւ փոխ կտոր՝ բնագիրը մեծապէս վնասուած, թ. 26ի պատռուած կէսերը անյաջող նորոգուած՝ մասամբ փակցուած իրար վրայ, թ. 27՝ ստորին կէսը պատռուած-ընկած. Ի. դարի նորոգման ժամանակ թ. 28ը հիմին ամրացուած արտ. լս-ից, կարդալ՝ 28բա, իսկ թ. 19-28 տեղադրած սխալ յաջորդականութեամբ. կարդալ՝ թ. 18, 26-8, 24-5, 22-3, 19-21, 29, որոշ թերթեր մէջընդմէջ ընկած (տե՛ս Բովանդակութիւն):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *5ա-46բ* [Հմայիլ]*

* Ծնթ. Աղօթքներում տարածուած «ծառայիս Աստուծոյ» դարձուածի հետ բնագրի զանազան մասերում գործածած ստացող Աբրահամի անունը:

ա. *5ա-9ա* Աղօթք [Ներսէսի Շնորհալի հայրապետին, [որ փրկէ] ամենայն չարեաց – *Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիր պագանեմ... եւ երկրպագութիւն անբաժանելի Սուրբ երրորդութեան յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

բ. *9ա-10բ* [Սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ ասացեալ. Բան ԺԲ.] – *Ընկա՛լ քաղցրութեամբ, Տէ՛ր Աստուած հզօր... զի դու փառաւորեալ ես ամենայն արարածոց յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

գ. *10բ* [Սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ ասացեալ. Բան ԽԱ.] – *Որդի՛ Աստուծոյ կենդանւոյ... Հալիր մեղք, հալածին դեւք, չնչին [յանցանք]/// (շար.):*

դ. *11ա-2բ* [Աղօթք պահպանութեան]* – *(սկ.) ///[ա]մենա[խնա՛մ Աստուած, ամենախո՛րհ Աստուած, ամենախօ՛ս Աստուած... ամենաանարա՛տ Աստուած, ամենաբա՛ն Աստուած, ամենակաշա՛ռ Աստուած:*

* Տե՛ս Աղօթագիրք Կիպրիանոս, Անթիլիաս, 1974, էջ 21 (տպագրի համեմատ տարընթերցումներով, համառօտ), նոյնագրում «ամենա» բառի փոխարէն կիրառուած է «ամենայն»ի համառօտագրութիւնը՝ «ամ»՝ պատուի նշանով:

ե. *13ա* Աղօթք պահպանութեան, [որ ի] չարէ փրկէ – *Տէ՛ր Աստուած մարդասէր, մարդասիրի Հօր Որդո[ւ՛]... ի սողնոց եւ ի ճգճաց եւ ամենայն թիւ[ն]աւորաց փրկեա՛յ եւ պահեա՛յ զծառայս Աստուծոյ՝* Աբրահամը. *ամէն:*

զ. *13ա* [Աղօթք. *հմմտ. ձեռ. 2660, 184աբ*] – *Հոգին Սո՛ւրբ, սրբեա՛ զիս մարմին Քրիստոսի... ո՛վ քաղցր եւ բարերար Քրիստոս Յիսուս, մի՛ տար թոյլ բաժանել /// (չշարունակած):*

է. *13բ* [Զ]ար ակին եւ [ակնահարին] ամենայն չար[եաց] – *Գայր գետն Յորդանան եւ բերէր ծառ մի գեղեցիկ... եւ այլ Գ՚ձկե. (365) ցեղ պիղծ ցաւոցն արձակեալ եւ հեռացեալ եղիցի ի ծառայէս Աստուծոյ՝* Աբրահամին. *ամէն:*

ը. *13բ-4ա* Աղօթք չար աչից եւ չար լեզուի – *Ելեալ երթայր չար ակն ի ճանապարհ... դարձի՛ր ի չար խորհրդոցդ, եւ չունիս իշխանութիւն մերձենալ ի ծառայս Աստուծոյ՝* Աբրահամին. *ամէն:*

թ. *14ա* [Վասն չար աչիին] – *Ջար աչքն ի չար փուշն, չար փուշն ի չար կրակն... եւ ջուր ելանէ եւ խափանէ գհուրն եւ զխաւարն ի դէմ ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրահամին. *ամէն:*

ժ. *14ա-5ա* Յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. Աղօթք եւ կապ ամենայն ցեղ [դիւաց, որ] ոչ մերձենն ի ծառայս Աստուծոյ – *Տէ՛ր Աստուած մեր՝ Յիսուս Քրիստոս եւ Փրկի՛չ Որդի Աստուծոյ... ի բազմութիւն զօրացն Բելիարայ եւ Դադայելի, որ ոչ մերձենա ի ծառայս Աստուծոյ՝* Աբրահամին. *ամէն:*

ժա. *15ա* Գիր խոստուկի եւ ամենայն ցեղ ցաւոց – *Դա՛նն ծաղիկ, դա՛նաբեր ծաղիկ, ո՞ւր ելար կամ ո՞ւր բուսար... Թռաւ ձագ դեղին ի ձուէն ու դեղին ի հետ Յկե. (365) զօթուածոց դեղին ցաւն ի հետ:*

ժբ. *15բ* Աղօթք վասն ծննդեան, որ հեշտ բերէ – *Կարմիր, կատրին, կակատրինէ... ծնանի զաւակ բարի եւ պտուղ մնացական ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրահամին:

ժգ. *15բ-6ա* Աղօթք վասն գլխապցաւի եւ նազլոյի – *ՁՏէրն մեր Յիսուս Քրիստոս՝ զՈրդին Աստուծոյ... եւ ամենայն սրբոց բարեխօսութեամբ հերկեցի եւ ցրեսցի ամենայն, եւ եղեւ ցաւ ջերմն եւ տենդ ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրահամին. *ամէն:*

ժդ. 16ա Աղօթք պահպանութեան ամենայն չարեաց – *Բարեխօսութեամբ սուրբ եւ փառաւորեալ եւ պատուակ[ան] սուրբ Խաչին... պահեսցէ զծառայս ի չար աչից եւ ի չար///(շար.):*

ժե. *17աբ* Գիր խաղցրութեան [ի սիրտ դատաւորաց եւ թագաւորաց] – *Յանուն Մեսիհեային, որ անուանեցաւ Քրիստոս... եւ ամենայն սրբոց կապի սիրտ դատաւորաց եւ թագաւորաց ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրահամին:

ժզ. *17բ* Աղօթք [եւ պահպանութիւն] /// (*ծայրակապ՝* «ՏԷՐ ԱՌԱ[ՔԵԼ]») – *Տէ՛րն մեր եւ փրկի՛չ Յիսուս Քրիստոս, Հօր ճառագայթ եւ լոյս փառաց... լե՛ր պահապան քում ծառային հնարք դիւաց/// (շար.):*

ժէ. *18ա* [Աղօթք պահպանութեան եւ ընդդէմ պատահարաց] – *(սկ.) ///հողմոյ, ի ջրէ եւ ի հեղեղատէ, յընկմանէ ծովուն... ի պատերա[զ]մէ եւ յամենայն պատուհասէ փրկեա՛ եւ պահեա՛ ծառայս Աստուծոյ՝* Աբրհամն. *ամէն:*

ժը. *18աբ* Աղօթք լեզու չարի /// – *Կայր Մօսէս յեզր կարմիր ծովուն... զչարն, այլ զբարին ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ. ամէն:*

ժթ. *18բ* Աղօթք լեզուկապիւն – *Եկին ասացին, թէ քոյ չար կամն գայլ էր, նա գառն ելաւ... ՀԲ. (72) ցեղ մէլաթի երկան եւ կնկան լեզուն կապած կենա ի դէմ ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրահամին. *ամէն: Ազգէ, որ ոչ է սուրբ, ի մարդոյ մեղաւորէ, նենգաւորէ փրկեա՛յ զիս:*

ի. *18բ, 26ա* Աղօթք [պահպանութեան] ամենայն չարէ – *Դրեր եմ մազեղէն սանդուղք, ելեր եմ յերկինս... այլ կապեր եմ զչար կամաց զա[չք]ն եւ զչար լեզուն եւ զչար նիաթն [ի դիմ]աց ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրհամին. *ամէն:*

իա. *26աբ* Յորժամ կամիս ճանապարհ երթալ յիշեա՛ զայս անուամբ եւ անահ զնայ – *Կենամէլ, Կենդանամայէլ, Մաթէ, որ էք սպասաւորք Աստուծոյ... եւ բիւրք ընդ աջմէ քումէ, որ առ քեզ ինչ ոչ մերձեսցին:*

իբ. *26բ* Աղօթք վասն վախ [օցի] գրէ, վերայ պահէ – *Ամահեայ ուկում տումիեայ խազէ... որպէս զի մեծ են գործք քոյ, Տ՛ր, եւ այժմ խորին խորհուրդ քոյ:*

իգ. *26բ-7ա* Աղօթք ջերման, դողի եւ տենդի – *Ակաս մեաս ասիաս պուխազի... Տէրն մեր փրկիչ Յիսուս/// ///ար յԱդամայ /// արեր բժշկութիւն /// եւ այլ այժմ ա///* Ա.[բրհ *(հաւանաբար՝* Աբրահամ*)]՛՛/// (շար.):*

իդ. *28բ** [Աղօթք] – *(սկ.) ///եցեր լուսով, Աստուա՛ծ, գիտութիւնդ քո... եւ ես ընդ ձեզ եմ զամենայն յաւուրս կենաց իմոց բժշկել զնոսա: Տէ՛ր Աստուած մեր, ես՝ մեղուցեալ ծառայս քո, դնեմ ըզձեռս իմ ի վերայ գլխոյ ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրհամին *եւ կարդամ զահեղ անուն քո... ամենայն հակառակորդն սատանայի եւ մեք կարդամք զանունքս օրհնեալ ի բարձունս յաւիտեանս. ամէն:*

* Ծնթ. Թ. 28՝ ձիմիին ամբացուած առաք. լս-ից:

իե. *28բա, 24ա* Աղօթք վասն կապանաց [դիւաց] – *Ողջո՛յն ընդ քեզ, Մարիա՛մ, զլի շնորհօք... եւ աւրհնեալ է պտուղ յորովայնի քո, պահեա՛ ծառայս քոյ: Սողոմոն՝ մայր իմաստութեան եհես զիշխան դիւացն ի խաւարի... եւ Կոնոնոսի աղօթիւքն կապեալ լիցիս, ո՛վ պիղծ, չար դեւ, անուն Յիսուսի Քրիստոսի ել ի յայսմանէ, յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ եղիցի պահապան եւ օգնական ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրհամին. *ամէն:*

իզ. *24բ-5բ* Մաղթանք առ սուրբ հայրապետացս Աստուծոյ – *Բարէխօսութեամբ եւ աղօթիւք ընդգրեալ սրբոց հայրապետացն՝ սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին... եւ այլոց սրբոց եւ Յովակիմայ եւ Աննայի՝ ծնօղաց սուրբ Աստուածածնին, եւ ամենայն սրբոց, Տ՛ր Աստուած՝ Յիսուս Քրիստոս, պահեա՛ զծառայս քո՝* Աբրհամըն. *ամէն:*

իէ. *25բ, 22ա* Աղօթք սուրբ առաքելոցն – *Բարէխօսութեամբ սուրբ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի... ողորմեա՛, դու ստեղծեր, մի՛ կորուսաներ զգործս ձեռաց քոց, մի՛ անտես առնէր, ողորմեա՛ ինձ, մարդասէ՛ր: Դի՛ր, Տ՛ր, պահապան բերանոյ իմոյ եւ դուռն ամուր շրթանց իմոց, զի մի՛ խոտորեսցի սիրտ իմ բանիւ չարութեան:*

իը. *22ա-3բ* Աղօթք պահպանութեան – *Ես՝ Պօղոս հալածիչ [եկեղեց]ւոյ զաւուրս բազումս... ///դիս բնակեալ է /// յերդմնեցուցանեմ զձէւ /// յերդմնեցուցանեմ ///գ, որուն ///ւն Հօր եւ ///օձն սա/// նն եւ զգի///*:

* Ծնթ. Թ. 23՝ մեծ մասը պատռուած-ընկած. վերին ձիմիին մօտ պահպանուած եռանկիւնաձեւ փոքր կտոր, բնագիրը մեծապէս վնասուած (ձմմտ. ձեռ. 604, 52բ-5բ):

իթ. *19ա* [Աղօթք] – *(սկ.) ///Դա՛տ արա ինձ, Աստուա՛ծ, եւ իրա՛ւ արա ինձ դատաստանի իմում: Ազգէ, որ ոչ է սուրբ, ի մարդոյ մեղաւորէ, նենգաւորէ փրկեա՛ զիս (այսչափ):*

լ. *19ա-20ա* Աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացոյն – *երեքանձնեա՛ տէրութիւն միով բնութեամբ, էութեամբ անքննին... կարգեա՛ զվարանգեալս պահպանութեամբ քո եւ պահեա՛ այժմ եւ ապա ի փառս, եւ քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

լա. *20բ-1ա* [Աղօթք] ամենայն սուրբ նշանացն Ա.[ստուծոյ] – *Բարեխօսութեամբ սուրբ եւ աստուածային նշանացս Քրիստոսի եւ անբաղբաո բարեխօսացս... ի յաստեղս խաչաձեւ ամենեցուն բարեխօսութեամբն պահեա՛, Տ՛ր Աստուած՝ Յիսուս Քրիստոս, զծառայս Աստուծոյ՝* Աբրհամն. *ամէն:*

լբ. *21աբ* Աղօթք պահպանութեան ամենայն չարի – *Յիսուս Քրիստոս ի սուրբ Սիոն պատարագէր ի վերնատունն... եւ անօրէն ձշնամին, որ ոչ խօսի չար, այլ բարի ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրհամին. *ամէն:*

լգ. *29ա-30բ* Աղօթք վասն Աստուածածնին – *Ո՛վ ամենասրբուհի Աստուածածին, պայծառ քան զԱրեգակն... եւ մի՛ տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա՛ զմեզ ի չարէն, Տ՛ր Աստուած. ամէն:*

լդ. *31բ-2բ* Աղօթք սրբոյն Կիպրիանոսի ասացեալ է – *Ես՝ Կիպրիանոս՝ ծառայ Աստուծոյ... աղանդս կանանց եւ կախարդացն, եւ չար աչքն եւ չար նիաթն, եւ զչար լեզուք ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրհամին:

լե. *32բ-5բ* Պատմութիւն Ուստեանէ կուսին, աղօթք – *Յայն ժամանակին, յորում զկախարդական արուեստն... զՊՁՀԲ. (1172) աղանդք եւ կախարդութիւնք եւ կապք, եւ չար աչք, եւ չար նիւթք, եւ չար լեզուք, որ ոչ մերձենայ ի ծառայս Աստուծոյ՝* Աբրհամին. *ամէն:*

լզ. *35բ-8ա* Աւետարան ըստ Մաթէոսի (Թ. 18-Ժ. 15) – *Եւ մինչդեռ զայս խօսէր ընդ նոսա... Ամէն ասեմ ձեզ՝ դիւ[ր]ագոյն լիցի երկիրն այն սոդոմեացոց յաւուրն դատաստանին յայնմիկ, քան զձեզ:*

լէ. *38աբ* Աւետարան ըստ Մարկոսի (Բ. 1-12) – *Եւ մտեալ դարձեալ ի Կափառնաում... մինչեւ զարմանային եւ փառաւոր առնէին զԱստուած եւ ասէին, թէ այսպիսի ինչ երբեք ոչ տեսաք:*

լը. *39ա-40ա* Աւետարան ըստ Ղուկասու (Թ. 1-17) – *Եւ կոչեցեալ զերկոտասան առաքեալսն, ետ նոցա զօրութիւն... Կերան եւ յագեցան ամենեքան եւ բարձին զնշխարս կոտորոցն երկոտասան սակառի:*

լթ. *40ա-1ա* Աւետարան ըստ Յոհաննու (Ղուկ. ԺԱ. 14-26) – *Եւ հանէր դեւ մի համր, եւ եղեւ յելանել դիւին՝ խօսեցաւ համրն... Յայնժամ երթա եւ առնու է. այլ այս չար, քան զինքն, եւ լինի այնորիկ յետինն չար, քան զառաչինն:*

խ. *41ա-2բ* Յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ եւ

Թ. դասուց հրեշտակացն նորա – *կապեսցի ամենայն չար աչք եւ չար լեզուք... չար կամաց ի դիմաց հայի, թուրքի, ֆռանկի, ՀԲ. (72) միլաթի ամենեցուն լեզուսն թաղիք լիցի ի դէմ ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրհամին:

խա. *42բ* Գիր թրի, սրի, դանակի, նետի, նիզակի, խանչալի եւ ամենայն ցեղ սրի՝ չորանայ – *Տ՛ր Աստուած՝ Յիսուս Քրիստոս, լո՛յզդ անճառելի... Աղեղնա[ւ]որն, Այծեղջուրն, Ջրհոսն, Ջուկն եւ փառաց թագաւորն՝ ձեր փառաց սիրոյն օգնեցէ՛ք եւ փրկեցէ՛ք գծառայս Աստուծոյ՝* Աբրհամն. *ամէն:*

խբ. *42բ-4ա* Երդումն բժշկութեան հոգոյ եւ մարմնոյ յանուն Տեառն մերոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի – *երդմեցուցանեմ զամենայն դեւսն եւ զամենայն ջերմն... որ ընդ ամենայն տիեզերս, եւ ողորմեա՛ սմա, որ է նեղեալ ի ցաւոց եւ բժշկեա՛ ամենայն վտանգից հոգոյ եւ մարմնոյ. ամէն: Աստուա՛ծ, անուան քում կեցոյ եւ իրաւ արա՛ ինձ... հեռի եղէ ի փրկութեան իմոյ է վասն բանից յանցանաց իմոց եւ փրկեա՛ ծառայս Աստուծոյ՝* Աբրհամն:

խգ. *44ա-5ա* Աւետարան ըստ Յոհաննու (Յովհ. Ա. 1-17) – *Ի սկզբանէ էր Բանն եւ Բանն էր առ Աստուած... Ձի օրէնքն ի ձեռն Մովսէսի տուան, շնորհք եւ ճշմարտութիւն ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի եղեւն:*

խդ. *45ա* [Աղօթք] – *Աստուած, Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի՝ անբաժանելի Սուրբ երրորդութիւն եւ միաստուածութիւն քեզ փառք յաւիտեանս. ամէն (այսչափ):*

խե. *45ա* [Աղօթք] – *Սուրբ եւ արեղ անուն Աստուծոյ, պարիսպ ամրութեան եւ բժշկութեան... եւ յամենայն բարի բան գործ աջողէ ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրհամին:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ.

45ա (վրացատառ հայերէն) გიორ ლიზვაკაპი (= Գիր լիզուակապի) – ადემ ტსნამუნ ვურ... განასარაც არვულ. (= *Ադեմ թշնամուն վուր... գանասարած առվուլ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

9ա Քրիստո՛ս Աստուած, պահեա՛ զծառայս քո՝ Աբրհամն *ամենայն փորձանաց. ամէն:*

10բ Փրկեա՛յ եւ ազատեա՛ զծառայս Աստուծոյ՝ Աբրհամ *ամենայն փորձանաց. ամէն:*

12բ Տ՛ր իմ՝ Յիսուս Քրիստոս, փրկեա՛յ զծառայս Աստուծոյ զամենազոր տէրութեամբդ՝ Աբրհամն *ամենայն փորձանաց. ամէն:*

Տե՛ս Բովանդակութիւն՝ 13ա, 13բ, 14ա (երկիցս՝ ը. եւ բ.՝ վջ.), 15ա, 15բ, 16ա, 17բ, 18ա, 18բ, 21ա, 21բ, 24ա, 25բ (իզ.՝վջ.), 26ա, 27ա, 32բ, 35բ, 42բ (երկիցս՝ խ. եւ խա.՝ վջ.), 44ա, 45ա (խե.՝ վջ.):

15ա Տ՛ր Աստուած՝ | 15բ | Յիսուս Քրիստոս, պահեա՛ զծառայս քո՝ Աբրհամն. *ամէն:*

17ա (սկ.) /// յամենայն փորձանաց զծառայս Աստուծոյ՝ Աբրհամն. *ամէն (նաեւ բնագրի մէջ՝ «...դատաւորաց եւ թագաւորաց ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրհամին. *ամէն...»):*

20ա Տ՛ր Աստուած՝ Յիսուս Քրիստոս, պահեա՛ զծառայս Աստուծոյ՝ Աբրհամ. *ամէն:*

*22ա (Բնագրի մէջ) Օգն|22բ|եա՛ ինձ եղկելոյս եւ զ*Աբրհամն. *ամէն:*

24բ (Բնագրի մէջ) Տ՛ր Աստուած՝ Յիսուս Քրիստոս, պահեա՛ զծառայս Աստուծոյ՝ Աբրհամն *ամենայն չարէ. ամէն:*

25բ (Բնագրի մէջ) ...խափանեսցի ամենայն դիւական որոգայթ եւ պատահմունք ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ՝ Աբրհամին. *ամէն:*

26բ (Բնագրի մէջ) ...նաւահանգիստս դարձուցէ՛ք գծառայս Աստուծոյ՝ Աբրհամն. *ամէն:*

28բ Տ՛ր Աստուած՝ Յիսուս Քրիստոս, պահեա՛ զծառայս քո՝ Աբրհամն *(տե՛ս նաեւ Բովանդակութիւն, բնագրի մէջ):*

29բ (Բնագրի մէջ) ...ծառայիս Աստուծոյ՝ Աբրհամին:

30բ Ծառայի քո՝ Աբրհամս *եւ ողորմեա՛. ամէն:*

32ա (Բնագրի մէջ) ...Արդ, կապ եւ կախարդութիւնք արձակեալ եղիցի ի ծառայէս Աստուծոյ՝ Աբրհամին. *ամէն:*

41բ (Բնագրի մէջ) ...Նոյնպէս կապեսցի եւ հալածեսցի ամենայն չար ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ՝ Աբրհամին. *ամէն (պարբերութեան յաջորդ տողում կրկին յիշատակուած ստացողի անունը. «եւ այժմ արձակեա՛, Տ՛ր Աստուած, դիմաց ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրհա՛մին *զամենայն բարի եւ զամենայն շնորհք երեսաց...» եւ այլն):*

42ա Բարեխօսութեամբ սոցին փրկեա՛ ամենայն չարից եւ փորձանաց Աբրհամն. *ամէն (բնագրի մէջ՝ «...եւ չար խօսել չի կարէ ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ՝* Աբրհամի *եւ ամէն...»):*

45ա Գրեցաւ Կիպրիանոսս Աբրհամին *համար, ի Դաշտ, ձեռամբ Դաշտեցի տէր Պետրոսի որդի տէր Յոհան|45բ|ննէսին՝ ընդ հովանեաւ Սրբոյ Երրորդութեան եկեղեցուն, եղեւ թվին ՌՒՃԳ. (1784), Նոյեմբերի Ի.ումն (20): Տ՛ր Աստուած, վայելումն տացէ պարոն* Աբրհամին. *ամէն, եւ յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի, եւ ով որ կարդայ, զմեզ մէկ Հայր մերիս յիշեսցէ, եւ ինքն յիշեալ լիջի առաջի Աստուծոյ, եւ նմա փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, [Հմր] 46/3674», «Ժ.Ր. [դար] (աւելի ուշ կապոյտով ջնջած եւ ուղղած՝ ՌՄՀԳ.-1784), Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», 1ա՝ սեւով «Հմր 81. (վրան կարմրով ջնջագիծ)»:*

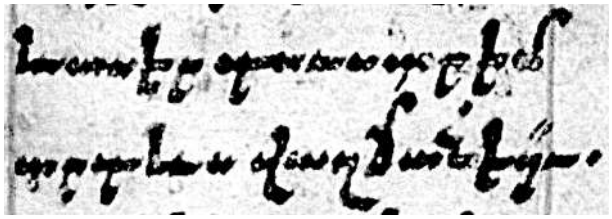
Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 56, Հմր 46:

3675
ՀՄԱՅԻԼ

ԺԸ. դար (1738ից առաջ)

ՍՏԱՅՈՂ՝ Յովանէս (՞)*:

ԹԵՐԹ՝ 115+4 (թ. 1՝ կրկն. հինգ անգամ). չգրուած՝ 1ա-1դ, 1զ-1բ: ՊՐԱԿ՝ 4+Ա.-ժ×12 (է 7): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 7×5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (5×3): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 5ա). խորագրերը՝ կարմիր եւ վարդագոյն, պարբերութիւնների սկզբնատառերը՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 9: ԿԱՋՄ՝ դրոշմագծերով բաց մանուշակագոյն մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 5ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Խաչ՝ 63բ: Խորան՝ 1թ, 1ժ, 35բ: Կիսախորան՝ 2ա: Ճակատազարդ՝ 36ա, 56բ, 64ա, 78ա, 89ա, 99բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր: Գոյներ՝ կանաչ, վարդագոյն, դեղին, սեւ:

* Ծնթ. Հետագայ՝ ԺԸ. դարի ստացող Յոհաննէսանը բոլոր տեղերում ջնջել է առաջին ստացողի՝ Յովանէսի անունը, տեղը գրելով իր անունը, իսկ Յովանէս անունը ջնջման թանաքածի տակ նշմարւում է միայն 77բ էջում:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում՝ թերթերի պատռուած հատուածներն ամրացուած-լրացուած այլ թղթով, ձեռագրի սկզբից եւ վերջից մէկական թղթէ պահպանակ աւելացրած. կազմի մոմլաթը թեթեւակի մաշուած, ճերմակած, աղտոտուած. լուսանցակողերը մաշուած, սեւացած. գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով թերթերին զանազան բծեր, թանաքի, իւղի եւ ներկի հետքեր, ձեռագիրը ծայրից ծայր խոնաւութիւն տեսած, գրաղաշտը վնասուած, խոնաւութիւնից տեղ-տեղ աղտոտուած, գունափոխուած, թերթերի մեծ մասը (մասնաւորապէս ձեռագրի երկրորդ կէսը) տեղ-տեղ լուացուած, թանաքը տարրալուծուած, հանդիպակաց էջերի գրութիւնները տող առ տող արտատպուած իրար վրայ, ինչի հետեւանքով մասամբ անընթեռնելի, որոշ պարբերութիւններ եւ առանձին էջեր ամբողջութեամբ եղծուած, բնագիրը խաթարուած. մանրանկարները խոնաւութիւնից գունափոխուած, վնասուած, եղծուած. թ. 74-5ի միջեւ 1, իսկ թ. 77-8ի միջեւ 3 թ. ընկած (տե՛ս Բովանդակութիւն), թ. 75-6ի միջեւ 1 թ. պատռած-հանած (բնագրական պակաս չկայ), թ. 50՝ առտ. լս-ը պատռուած-ընկած, թ. 97-8՝ հիմիից մասամբ անջատ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-114բ* [Հմայիլ]

ա. *2ա-4բ* [Աւետարան ըստ Մատթէոսի (ԺԵ. 21-8)] *– Եւ ելեալ անտի [Յիսուսի], գնաց ի կողմանս Տիւր[ոս]ի եւ Սիդ[ոն]ի... եւ բժշկեցաւ դուստրն նորա ի նմին ժամու:*

բ. *4բ-7ա* [Աւետարան ըստ Մատթէոսի (Թ. 18-26)] *– Մինչդեռ նա զայս խօսէր ընդ նոսա, ահա իշխան մի... եւ ել համբաւս այս ընդ ամենայն երկիրն ընդ այն:*

գ. *7բ-9բ* [Աւետարան ըստ Մատթէոսի (Թ. 27-34)] *– Եւ մինչդեռ անցանէր ընդ այն Յիսուսի, գհետ եղեն նորա կոյրք երկու... Իսկ փարիսեցիքն ասէին, թէ իշխանաւն դիւաց հանէ դա զդեւս:*

դ. *10բ-25ա* [Ա]ղօթք իւրաքանչիւրոց անձանաց հաւատացելոց ի Քրիստոս, որ արարեալ է տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի *– Հաւատով [խոստով]անիմ եւ երկիր պագանեմ... երկնաւորաց եւ երկրաւորաց, եւ քեզ փա՛ռք եւ երկրպագութիւն անբաժանելի Սուրբ Երրորդութեանդ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

ե. *25ա-30ա* Մաղթանք զօրաւորի ընդ /// աւհաւիրաց գի[շե]րանցոց (=գիշերայնոց)՝ սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն [Բան ԺԲ.] *– Ընկա՛լ քաղցրութեամբ, Տէ՛ր Աստուած հզօր... զի դու փառաւորեալ ես յամենայն արարածոց յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

զ. *30ա-3ա* Աղօթք զօրաւորի սրբոյն Գրիգորի [Բան ԽԱ.] *– Որդի՛ Աստուծոյ կենդանւոյ, աւրհնեալդ յամենայնի... եւ քեզ ընդ Հօր եւ Հոգւոյդ Սրբոյ վայել է փառք յաւիտեանս. ամէն:*

է. *33ա-5ա* Դարձեալ աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացոյն՝ օգնական եւ պահապան եղիցի ծառայիս Աստուծոյ /// *(անունը՝ ջնջած)* [Բան ՂԴ.] *– Տէ՛ր մեր, որ լա[ւս գհեծու]թիւն կապելոց եւ հայիս յաղօթս խոնարհաց... եւ ի դրոշմէ խաչի քո նշանիդ հալածեսցէ ամենայն չար ի ծառայէս Աստուծոյ (շարունակութիւնը՝ Աստուածաշնչից) Ոչ երկիցես դու յերկիւղէ գիշերի, եւ ոչ ի նետէ, որ թռչի ի տուէ (Սաղմ. Դաւթի, Ղ. 6):*

ը. *35բ-47բ* Աղօթք սրբոյն Փոկասու հայրապետին *– Յիսո՛ւս Քրիստոս՝ Որդի՛ Աստուծոյ, [Տէ՛ր իմ եւ Աստուած], որոյ սուրբ է անունդ... եւ փառաւորել զՀայր եւ զՈրդի եւ զՍուրբ Հոգիդ. այժմ եւ՛՛ /// (անունը ջնջած):*

թ. *48ա-9ա* [Աղօթք] /// ամենա/// չարի /// *(հետագայում խորագիրը ջնջած, փոխարէնը գրած՝* «[Յ]ոհան-

ջանիև. *ամէն»)* – *Այլ կապեմ ես զիմ չարկամաց լեզուն... ի մատուցումն /// պատարագին, [որ ոչ] մերձենա[յ ծառայիս] Աստուծոյ /// (անունը ջնջած)։*

ժ. *49բ-51ա* [Գիր] չար աչից, վասն չար նիաթի ծառայիս Աստուծոյ /// *(անունը ջնջած) [հմմտ. ձեռ. 6193, 48ա-50ա, որոշ տարբերութիւններով]* – *[Գայր աչքն, ա]հեղ որոտայր [իբրեւ զ]ամբ, գոչէր որպէս զառիւծ, գալարէր որպէս գօձ... Ասէ ողորմութեան հրեշտակն՝ կապեմ զքեզ չար [աչք], որ ոչ մերձենայ [ծառ]այիս Աստուծոյ /// (անունը ջնջած)։*

ժա. *51ա-3ա* Գիր վասն զնդաւածի. գրէ, առ իմն պահէ – *Տ՛ր մեր՝ Յիսուս Քրիստոս գոչեաց ի վերայ խաչին... եւ ամենայն սրբոց քոց պահեա՛ եւ [ազա]տեա՛ զծառայս [Աստուծոյ] /// (անունը ջնջած) ամենայն որոգայթից [չ]նամոցն. ամէն /// (անունը ջնջած)։*

ժբ. *53բ-6ա* [Գիր վասն կախարդաց. *հմմտ. ձեռ. 2472, 54ա-6ա]* – *Երդմնեցուցանեմ զքեզ, [սատանա՛յ], եւ կապեմ անուամբն յԱստուծոյ եւ սրբոց առաքելոցն Պետրոսի, Պօղոսի եւ սուրբ Ստեփանոսի Նախավկային... [ել]եսցէ, որ արար զերկինս եւ զերկիր։*

ժգ. *56ա-60բ* Ա[ղօթք ս]բոյն [Կ]իպրիանոսի եպիսկոպոսին, ո՛ր ասացեալ է ///ֆեղի կատար/// մաս ման /// – *Օրհնեալ ես, Տ՛ր, [որ] արարեր զերկինս եւ զերկիր եւ այլ ամենայն, որ ի նոսա... եւ փրկեալ են յամենայն վտանգէ հոգւոյ եւ մարմնոյ եւ գ///։*

ժդ. *61ա-3ա* [Գիր] գլխայցափ – *[Կա]յր անկարն [ի ծո]վէ ելանէր... եւ ամենայն ցաւոց պատահարաց եղիցի [օգնական] ծառայիս Աստուծոյ /// (անունը ջնջած, տեղը գրած՝ «Յոհաննջան. ամէն»)։*

ժե. *63բ-6բ* /// [Աղօթք սուրբ խաչի. *հմմտ. ձեռ. 8543, 89ա-90ա (որոշ տարբերութիւններով)]* – *[Ա]րդ, սուրբ խաչն մեզ նշան յաղթութեան... զգեւսն, սուրբ խաչն եւ սուրբ Ա[ւետարանն] օգնական [եւ պահապան] լինին [ծառայիս Աստուծոյ] /// (անունը ջնջած)։*

ժզ. *66բ-70բ* Մաղթանք [սուրբ նշանացս Քրիստոսի՝ Աստուծոյ] մերոյ, ո՛ր կա[ն] ///. *հմմտ. ձեռ. 8543, 87բ-9ա (որոշ տարբերութիւններով)* – *[Բ]արեխօսութեամբ սուրբ աստուածային [նշան]ացն Քրիստոսի եւ [ան]բարբառ բարեխօսացս... [յերեւելի] եւ յաներեւոյթ [չ]նամ[ո]ն։*

ժէ. *70բ-4բ* Աղօթք սրբոց մարգա[ր]էիցս, վարդապե[տաց] եւ [հայր]ապետացս եւ այլ սրբոց, ո՛ր լիցին օգնական եւ պահապան ծառայիս Աստուծոյ /// *(անունը ջնջած)* – *Բարեխօսութեամբ սուրբ մարգարէից Մովսէսի, Յեսուայ, եզեկիայի... եւ սրբոյն Սարգսի Զօրավարին եւ [որդ]ոյն նորա՝ Մարտիրոսին, եւ սրբոյն /// [զծառայս Աստուծոյ] /// (անունը ջնջած, փոխարէնը գրած «Գուլնազին ամենայն»)։*

ժը. *75ա-6բ** [Սաղմ. Դաւթի, ԾԳ. 3-9] – *(թ. 74-5ի միջեւ 1 թ. ընկած, սկ. թափուած) ///[արա՛] ինձ։ Աստուա՛ծ, [լո՛ւր աղաւթ]իդ իմոց, ունկն [դի՛ր բա]նից բերան[ոյ իմոյ]... [յամենայն] նեղութենէ [իմմէ] փրկեցեր [զիս, եւ ի թշն]ամիս իմ [ետես ակն իմ] /// ծառայիս Աստուծոյ /// (անունը ջնջած, փոխարէնը գրած «Գուլնազին»)։*

* Ծնթ. Թ. 75-6ի միջեւ 1 թ. պատռած-հանած. բնագրի պակաս չկայ։

ժթ. *76բ-7բ* Գի[ր] նիաթի եւ /// չար ակն /// – *Տ՛ր մեր՝ Յիսո՛ւս Քրիստոս, գայր ի գետն Յորգանան եւ բերեր ծառ մի գեղեցիկ... աղաղակ[էին] եւ ասէին՝ Սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ՝ Տ՛ր զօրութեանց. /// ակնի կա/// գմեղուս/// եր եղիցի [ծառայ]իս Աստուծոյ /// (անունը ջնջած, նշմարւում է Յովանէս՞)։*

ի. *77բ* [Յովհ. Ա. 1] – *Ի սկզբան[է էր Բան]ն, եւ Բան[ն էր առ Աստուած], եւ Աստուած էր [Բանն (շարունակութիւնը կրկին Աստուածաշնչից) եւ] արարեր [զերկինս] եւ զերկիր /// (թ. 77-8ի միջեւ 3 թ. ընկած, վջ. թափուած)։*

իա. *78ա-81ա* [Աղօթք սրբոյն Աստուածածնի, ամենայն չարին եւ չար նիաթն կալեալ եղիցին ի դիմաց ծառայիս Աստուծոյ. Գիր գլխացաւի. *հմմտ. ձեռ. 8543, 90աբ, (որոշ տարբերութիւններով)]* – *Ով ամենասրբուհի Աստուածածնին՝ պարծանք կուսու[թեան]... օգնական [եւ պահապան] եղիցի ծ[առայիս] Աստուծոյ /// (անունը ջնջած, փոխարէնը գրած «Յոհաննջան. ամենայն»)։*

իբ. *81ա-2բ* [Աղօթք] /// – *Յիսո՛ւս Քրիստոս, որ ի[ջեր] յերկնից եւ [ան]եր բժշկութիւն... եւ [յամենայն] սրբոց բարեխօս[ութեամ]բն որոշեալ եւ ///եալ եղիցի ///աւութիւն [ծառայ]էս Աստուծոյ /// (անունը ջնջած)։*

իգ. *82բ-5ա* Գիր /// [ա]րգանդու սուրբ Մարիամ[ու] ///րաց, եւ զայս յղ/// ալոճի վիզն կապ[եա՛] /// օրն վեց անկա/// մանն ի դիմ/// – *Յիսուս Քրիստոս՝ Տէր մեր, /// եմուտ յերուսաղէմ... հովիւ բարի ///[իտ] եւ քաջ [յա]ւիտենա[նս. ա]մէն։*

իդ. *85ա-8բ* Գիր [ալի եւ թպղի] – *Անաս եւ Շղիաթ, Սիսահանէ... [ծառ]այէս Աստուծոյ՝ /// (անունը ջնջած, այլ թանաքով վրան գրած՝ Ջարե/// ամենայն) այլ խ. (40) տու[նք հե]ռանամ ի տա[նէ]։*

իե. *88բ-91բ* Աղօթք սուրբ հ[րեշտակա]պետացն՝ [լինին օգն]ական եւ պահապան [ծառայիս] Աստուծոյ /// *(անունը ջնջած)* – *[Բա]րեխօսութեամբ եւ խնդրուածօք անմարմնոց հրեշտակապետացն... ի պահ[պանութիւն ծառայիս Աստուծոյ] /// (անունը ջնջած)։*

իզ. *91բ-5ա* [Աղօթք] /// – *[Յիսուս] Քրիստոս /// եւ զաչս /// եւ ատր///... լուայ, եղիցի ///միս ծառայիս [Աստուծոյ] /// (անունը ջնջած)։*

իէ. *95աբ* [Այլ աղօթք՞] /// [ծառա]յիս fn /// *(անունը ջնջուած)* – *///երես /// նկարինս ///... զձեզ դուք ան/// իշխանութիւն եւ պա[տիւ] եւ զբերան /// (անունը ջնջած)։*

իբ. *95բ-9ա* Գիր /// – *երդմնեցուցանեմ զքեզ չար /// դեւ, յԱստուած ///... Անուն Հօր եւ [Որդւոյ] եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն /// (շարունակութիւնը՝ հաւանաբար յիշատակարանը ջնջուած):*

իթ. *99բ-101ա* [Գիր գլխացաւի վասն պահպանութեան ծառայիս Աստուծոյ *(հմմտ. ժապաւենաձեւ հմայիլ 339, ԻՁ.)*] – *[Տէր] մեր՝ [Յիսուս Քրիստոս] յայնժամ գայ ի Գալիլեա ի Յորդ[անան]... զմեր /// լեր /// (շարունակութիւնն անընթեռնելի):*

լ. *101ա-2բ* Գի[ր] /// – *յիշ/// (շարունակութիւնը անընթեռնելի, նշմարւում են առանձին տառեր):*

լա. *102բ-4բ* /// *(խորագիրն անընթեռնելի)* – *[Յ]անուն Աստուծոյ եւ յանուն սրբոց հայրապետաց... խնդրուածս ի վերայ /// բժշկեա՛ Քրիստոսի ծառայիս /// (անունը ջնջած):*

լբ. *104բ-5ա* /// *(խորագիրն անընթեռնելի)* – *Յիսուս ///ին սուրբ հայրապետն... ամենայն մարտիրոսաց:*

լգ. *105ա-7բ* /// *(խորագիրն անընթեռնելի)* – *Ս/// (շարունակութիւնն անընթեռնելի)... ///տեմք ամենայն մարդու ///:*

լդ. *107ա-8ա* Գիր լեզուկապի – *Այիազ/// արի ///... դիմաց ի ծառայէս Աստուծոյ:*

լե. *108բ-10բ* Գիր դաճակի, սրի /// – *Անայն մեզ եա/// եւ փրկէ... խորհել ի դիմաց [ծառայիս Աստուծոյ] /// (անունը ջնջած):*

լզ. *110բ-1բ* /// *(խորագիրն անընթեռնելի)* – *Ո/// ել զբերան... հալածէ եւ /// հեռարգեալ (՞) ի ծառայիս Աստուծոյ /// (անունը ջնջած):*

լէ. *111բ-4բ* /// *(խորագիրն անընթեռնելի)* – *[Յանուն] Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ... հուրն վիշապի /// դադարա/// հեզ/// [ծառայիս Աստուծոյ] /// (անունը ջնջած, փոխարէնը գրած՝ «Յոհանջանին»):*

Ծնթ. Ձեռագրի անընթեռնելի հատուածների վերծանութիւնն արել ենք Ձեռագրագիտութեան բաժնի աշխատակից Դ. Ղազարեանի հետ:

ՅԱԻԵՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ., շղագիր

115բ (խոնաւութիւնից ջնջուած, ընթերցւում են անկապակից բառեր) Թվին [Ռ]ՃՁ[է.] (1738) /// բեր ///ոհկ /// ի ժամանակ ///երէ մի /// եկ /// մոր յ/// բան:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

*9բ Տէ՛ր Աստուած՝ Յիսուս Քրիստո՛ս, բարեխօսութեամբ սրբոց աւետարանչացն |10ա| Մատթէոսի եւ Մարկոսի, Ղուկասու եւ Յօհաննու, օգնական լե՛ր եւ պահապան եւ պարգեւեա՛ առողջութիւն ծառայիս քոյ/// (հետագայում ստացողի անունը ջնջած եւ տեղը գրած «Յոհանջանին. ամէն»)**:

* Ծնթ. Բոլոր խոռագրերի եւ բնագրերի վերջում գրուած ստացողի անունը ջնջած. տե՛ս Բովանդակութիւն՝ 33ա, 47բ, 48ա, 49ա, 49բ, 51ա, 53ա (երկիցս), 63ա, 66բ, 70բ, 77բ (թէկաւորէն՝ Յովանէս), 81ա, 82բ, 88բ (երկիցս), 91բ, 95ա, 95բ, 104բ, 110բ, 111բ, 114բ:

47բ Բարեխօսութեամբ եւ աղօթիւք սրբոյն Փոկասու հայրապետին, Քրիստո՛ս Աստուած, պահեա՛ զծառայս քո/// (անունը ջնջած):

60բ Տէ՛ր Աստուած Յիսուս [Քրիստոս, բարե]խօսութեամբ սրբ[ոյն Կիպր]իանոսի եպի[սկոպոս]ին եւ Սատ///ադին փրկեա՛ |61ա| /// (շարունակութիւնը, նաեւ՝ ստացողի անունը ջնջած):

115ա [Փառք անբաժանելի] Սուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ [եւ միշտ] եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1ե (1798 թ., շղագրանման նոտրգիր)* Թվին 1798 ունն Մալխասն *անգ[ա]վաշխար (= ծնուեց), Աստուած վերջն բ[ար]ի արասցէ:*

2. *74բ (ԺԸ. դ., նոտրգիր)* Գովնազին *ամենայն (գրուած ստացողի անուան վրայ, տե՛ս նաեւ Բովանդակութիւն՝ 76բ):*

3. *10ա (ԺԸ. դարի վերջ, շինծու նոտրգիր)* Յոհանջանին. *ամէն (գրուած բուն ստացողի անուան վրայ. տե՛ս նաեւ Բովանդակութիւն՝ 48ա, 63ա, 81ա, 114բ):*

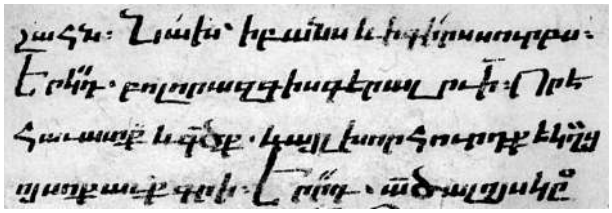
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին՝ կապոյտով՝ «3675», 1ա՝ մատիտով «3675»:*

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ մատիտով «12», «34», զանազան գծեր, 1բ՝ մատիտով «6 0», «Պ (կրկն. 6 անգամ)», 1գ՝ մատիտով անկապակից բառեր «Անահիտ (՞), պանեգ պանմեծ էրնի», 1ը՝ մատիտով անկապակից բառեր «Պայ զ պասել ա»:*

3676
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

Ժե. դար

ԹԵՐԹ՝ 103. չգրուած՝ 82բ, 101բ-3ա: ՊՐԱԿ՝ Ա.-Թ×12 (Ա 10, Թ 8)+1*: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 14,5×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5×6): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 84ա). խոռագիրք՝ կարմիր, վարդագոյն եւ շագանակագոյն: ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ մուգ կարմիր մոմլաթ, մէջբ՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ (նորոգման ժամանակի. նախկին կազմը՝ դրոշմազարդ եւ ծաղկազարդ կաշի, խառակուսի շրջանակի մէջ գրութեամբ՝ «Տէր եղիազար»՝ տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վար-



Նմուշ 84ա

դապետի, ժողված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 64, ըստ վերջինիս՝ գրիչ եւ ստացող՝ Յովհաննէս վրդ., տե՛ս նոյն տեղում): ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ա, Դ), Բ, Գ՝ այլ, բարակ թուղթ:

* Ծնթ. է. պրակի վերջին թերթի պրակահամարից սկսած՝ մնացածները գրուած են հետագայի ձեռքով, մատիտով, վերջին՝ 103րդ թերթը Թ. պրակի մաս է:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոշոր՝ 1ա: Ճակատազարդ՝ 83ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 1ա, 68բ, 83ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 1ա, 68բ, 78ա, թոչնագիր՝ 83ա: Գոյներ՝ կարմիր, մանուշակագոյն, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմը նորոգուած Ի. դարում, ձեռագրի սկզբից եւ վերջից երկուական թղթէ պահպանակ աւելացուած. կազմի մոմլաթը թեթեւակի ճեռուած, մասամբ սեւացած, պիպ-ներ Բ., Գ.՝ խոնաւութիւնից գունափոխուած. լուսանցակողերը մաշուած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, սեւ թանաքի եւ գրեթէ բոլոր թերթերին՝ սնկային հիւանդութեան բազմաթիւ հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից գունափոխուած, լուացուած, բնագիրը երբեմն եղծուած, դժուարընթեռնելի, մասամբ նոյնիսկ անընթեռնելի, խորագրերի կարմիրը՝ թափուած, մանրանկարները խոնաւութիւնից գունափոխուած, յաճախ դրոշմուած հանդիպակաց էջերին (83ա եւ այլուր). թ. 28-9՝ հիմիից անջատուած, թ. 98՝ ստ. արտ. անկիւնը պատռուած-ընկած, թ. 72-103՝ ձեռագրի վերին կէսին անմաճուր ջրի հետքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-68բ* Մեկն[ութիւն պատարա]գի, զոր [արարեալ է Ներսէսի] Լամբրոնաց[ոյ, եւ համաոօտ]եաց Յովհաննէս վարդապետ Ար[ե]ի[ղեցին վասն ուս]ումնասիրաց [յաղագս] ամենայնի – *ժ[ա]ման[ակ է ամենայն] իրաց. ասէ [Սողով]մոն. [ժամա]նակ [լալոյ եւ ժա]մանակ [ծի]ծաղելոյ... արձակ եւ պայծառ քննութեամբ եառուն զպատարագին մեկնութեան տեսութիւն (2բ):*

ա. *2բ-8ա* Զի՞նչ է, որ յամենայն օր պատարագ առնեն. եւ թէ որոց լինի փրկութիւն եւ որոց ոչ... – *Արդ, նախ պարտ է գիտնալ զայս, թէ յամենայն աւր զի՞րդ հրաման առաք պատարագ մատուցանել... եւ աղուհացից շաբաթն եւ կիրակէն միայն լինի պատարագ:*

բ. *8ա-12բ* Յաղագս՝ թէ զի՞նչ է աւրինակ հացին եւ բաժակին եւ թէ նուազին վասն անարժանութեան հանապային – *Յորժամ էջ Բանն Աստուած յարգանդ սուրբ Կուսին... բազում հիւանդք եւ ախտաժէտք եւ շատ եւս այն են, որ ննջեցեալք են:*

գ. *12բ-4ա* Խ[որհուրդ զանազան զգեստուց հանդ]այ[ական աստիճան[աց եւ որպէս] – *Յորժամ հանդերձեալ է ոք ի քահանա[յ]ից եւ կամ յեպիսկոպոսաց մատուցանել պատարագ... իսկ բացաւ գլխով մատուցանելն զպարզմտութիւն սրտին ունի զօրինակ:*

դ. *14ա-7ա* [Վասն զգեստ]ուց հանդերձեալութեան – *Բայց են ոմանք, [զի] հակառակին եւ անաւգուտ համարին քահանայական զգեստն... կինն ոչ բանայ զգլուխն, եւ այրն համարձակ բանայ անամաւթ:*

ե. *17ա-8բ* Զի՞նչ է, որ [զգե]նուն հանդերձեալն – *Եկեղեցին տուն եւ բնակութիւն է երկնաւոր թագաւորին... համարձակութեամբ [գնեաս եւ գգլուխս] Քեզ համբառնամք, աւրհնեալ է Աստուած. ամէն:*

զ. *18բ-9ա* Խրատ հանդերձ[յ]ին [խոնարհի եւ անկանի ի վերայ երեսաց իւրոց եւ անմոռուչ ասէ զաղաւթս առ Սուրբ Հոգին, զոր ասացեալ է Գրիգորի Նարեկացոյ] – *Ամենակա՛լ Աստուած՛: Ի լման ասէ. Այս ցուցանէ զՀոգին Սուրբ Աստուած... մտացս կրկին խաղաղութիւն [առ]նու վերըստին:*

է. *19ա-31բ* [Աղօթք եւ շարականք] Խաղաղութիւն ամենեսեան – *Աղաչեմք եւ աղերսեմք արտասուալից [հառաչմամբ]... եւ սարկաւագն քարոզէ՝ եւ եւս [խաղաղու]թեան եւ եւս հաւ[ատով]:*

ը. *31բ-68բ* Մեկնութիւն պատարագի Աթանասի [ասացեալ] – *Տէ՛ր Աստուած, զաւրութեանց եւ արարիչ ամենայն լինելութեանց... Դատելոց են ընդ այնոսիկ, որ վաճառեցին զՏէրն եւ զերկնոյն Քրիստոսի Աստուծոյ փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն: Աւրհնեալ է Աստուած:*

Ծնթ. Մասամբ տարբեր է Յովհաննէս Աւրհիշեցու այս երկի սովորաբար յղուող օրինակից՝ ձեռ. 45, 62բ-106ա: Նոյնանում է հետեւեալների հետ՝ ձեռ. 1770, 330բ-53ա, ձեռ. 3939, 228բ-65բ (Յովհաննէս Աւրհիշեցու անունով), ձեռ. 941, 277ա-81բ (անհեղինակ, վերագրուած Յովհաննէս Երզնկացուն) եւ ձեռ. 3119, 3ա-79բ (Յովհաննէս Երզնկացու անունով, առկայ են ոռոշ տարբերութիւններ): Տարբեր է նաեւ տպագրերից՝ Մեկնութիւն ահաւոր խորհրդոյ սրբոյ պատարագին /արտահանեալ ի մեկնութեանց Խոսրովու Անձեւացեաց եպիսկոպոսի եւ Ներսեսի Լամբրոնացւոյ՝ վերատեսչին Տարսոնի՝ կարճելով եւ պարզաբանելով / Յովհաննու Աւրհիշեցւոյ, Կալկաթա, 1830 եւ Մեկնութիւն ահաւոր խորհրդոյ սրբոյ պատարագին /արտահանեալ ի մեկնութեանց Խոսրովու Անձեւացեաց եպիսկոպոսի եւ Ներսեսի Լամբրոնացւոյ կարճելով եւ պարզաբանելով / Յովհաննու Աւրհիշեցւոյ, Էջմիածին, 1860: Հմմտ. նաեւ Մովսէս

Երզնկացու «Հաւաճումն համաոօտ մեկնութեան սրբոյ պատարագին, զոր յառաջագոյն առաբեալ է սրբոց լուսաւոր հարցն». այս մասին տե՛ս Ե. Պետրոսեան, Հայ դաւանաբանական գրականութիւնը «Էջմիածին» ամսագրի էջերում, Էջմիածին, 1975, Բ., էջ 43 եւ Ե. Պետրոսեան, Մովսէս Երզնկացու «Հաւաճումն համաոօտ մեկնութեան սրբոյ պատարագին, զոր յառաջագոյն առաբեալ է սրբոց լուսաւոր հարցն» աշխատութիւնը, Էջմիածին, 1973, Թ., էջ 14-20, ԺԱ., էջ 43-48:

Բ. *68բ-78ա* Կարգ եւ կանոնի [աղօթից, զոր խնդ]րեալ է ի հոգէկիր առանց, յումեմնէ միայնացելոյ առթուն եւ զարթուն հոգո ի Գրիգորէ Նարեկացո, որ եւ ցուցանէ նախադրութիւն բանիս, թէ ոչ համարի զանձն արժանի այսպիսի իրի. վասն այն զառաքելոյն ի մէջ առեալ, դնէ ի սկիզբն կանոնիս պատմութեան եւ ոգէշահ խրատու. Յաղագս կրաւնաւորաց եւ եկեղեց[ականաց ասացեալ. *հմմտ. ձեռ. 507, 306ա-10բ*]

– *68բ-72բ* [Նախադրութիւն] – *Առաքեալն Պաւղոս, անաւթն ընտրութեան եւ բնակարան Ամենասրբէ Հոգոյն... ի վերայ նոցին բան յաւգել, բայց զնոցա ասասցուք համառօտաբար:*

ա. *72բ-8ա* [Կարգ եւ կանոն աղօթից] – *Անաւթն ընտրութեան Պաւղոս հրամա[յ]է աղաւթել առանց բարկութեան եւ երկմտութեան... ի սէր Տեառն [բեւեռեա՛ եւ աներկիւղ] ննջեա՛ ի փառս նորա, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

Գ. *78ա-82ա* Սուրբ ե[աւն Յովաննիսի Գառ]նեցո ասացեալ [աղաւ]թից Խրատ կրաւնաւորաց *(տե՛ս ձեռ. 2680, 263բ-6ա. Ամենանուաստ ծառայակիցս ձեր... ձեռագրիս սկիզբը հմմտ.՝ 264բ)* – *Այլ թէ վասն աղաւթից հարցանել կամիս՝ ոչ գո չափ եւ սահման աղաւթից... զի այսու յիշատակաւ կատարեսցես զամենայն ողջամբ, ողջ լե՛ր ի սէրն Աստուծոյ եւ ի համբերութիւնն Յիսուսի յաւէրժ:*

Դ. *83ա-93բ* [Ն]որին Գրիգորի [Տաթեւացւոյ]՝ աշակերտի Յոհան[նու] Որոտնեցո, Լուծումն համառաւտ դժուարիմաց բանից ի գիրս գրչութեան, որ յԱռի[ւստակ]իսէ հո[ետ]որէ

Տե՛ս ձեռ. 267, 444ա-55ա: ա/83ա-6ա: բ/86ա-7ա: գ/87ա-դ/87բ-8բ: ե/88բ-9ա: զ/89ա-է/89բ: ը/89բ-90ա: թ/90ա: ժ/90ա-1ա: ժա/91ա-3բ:

Տե՛ս Լ. Խաչերեան, «Գրչութեան արուեստի» լեզուական-ֆերականական տեսութիւնը միջնադարեան Հայաստանում, Երեւան, 1962, էջ 321-340 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ):

Ե. *93բ-101ա* Նորին Գրիգորի [Տաթեւացւոյ]՝ աշակերտի Յոհաննու Որոտնեցոյ, Լուծումն համառաւտ ի խրատ գրչութեան Գէորգեայ վարդապետի, զոր նախ խնդրեալ էր ի նմանէ Կոստանդեայ գրչի եւ ապա Գոյներիցանց Ստեփաննոսի

Տե՛ս ձեռ. 267, 429ա-44ա: ա/93բ-4ա: բ/94ա-101ա (վերջը՝ չշարունակուած. «Վեշտասաներորդ. գի[տելի է ի] վերջոյ, զի գրեալն ան[ուանեալ կոչի...] ///». հմմտ. տպ., էջ 352): գ-զ/չիք:

Տե՛ս Լ. Խաչերեան, «Գրչութեան արուեստի» լեզուական-ֆերականական տեսութիւնը միջնադարեան Հայաստանում, Երեւան, 1962, էջ 341-358 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1ա Հոգին յաւա[ր]ա գրոյ[ս] /// հասցէ:

Ծնթ. Նախապէս եղել է՝ «[Սուրբ] Հոգին յաւարտ գրոյս [ժամանե]ցուսցէ»:

82ա Գրչի սորա եւ ստացողի Քրիստոս գթածն ողորմեսցի:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *103բ (ԺԹ. դ., շղագիր) Յի[շատակ է] ժողովածու գիր[քս]* Ն[երսէ[ս] *կաթողիկոսին ի դուռն* երից մանկանաց:

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հմր 52 (կարմրով ջնջած, յետոյ գրած ճիշտը) Հմր 58/3676», մանուշակագոյնով «ԺԵ-ԺԶ. [դար,* Մեսրոպ *եպիսկոպոս]»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 64-65, Հմր 58:

ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ սեւով զանազան գծեր, 102բ՝ «ա (քանիցս)»:*

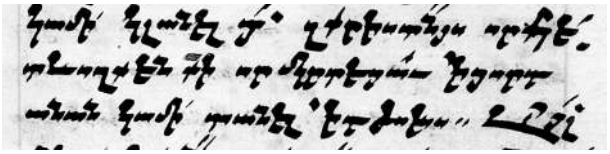
3677
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ

ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Աւետիք:

ԹԵՐԹ՝ 502+3 (կրկն.՝ թ. 367, 369, 406, ունի հետագայի մէջընդմէջ թերթակալում). չգրուած՝ 1աբ, 361բ, 502աբ: ՊՐԱԿ՝ 1+Ա.-ԽԲ×12 (Ա. 10, Լ 14): ՆԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ թագ (թերթերի եզրահատման պատճառով հազիւ ընկալելի): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, վարդագոյնով սահմանագծուած (12,5×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 20ա). խորագիրք՝ կարմիր եւ վարդագոյն: ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ կարմիր լաթ, մէջքը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախորան՝ 2ա (գծա-



Նմուշ 20ա

նկարային): Լուսանցազարդ՝ բուսական, թոչուն՝ 73բ, 326բ: Զարդագիր՝ թոչնագիր, թոչուն-ձուկ՝ 326բ: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, մանուշակագոյն, երկնագոյն, ոսկի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում. սկզբում եւ վերջում երկուական թղթէ պահպանակ աւելացրած, կազմի լաթը թեթեւակի մաշուած, աղտոտուած, մէջի կաշին մաշուած, ճեռնուած. կազմաստառները եւ Ա-Դ. պիպ-ները թեթեւակի մաշուած, մասամբ խունացած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, մասամբ սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, սեւ թանաքի հետքեր, արտ. լս-ներին անմաքուր ջրի հետքեր, գրադաշտը խոնաւութիւնից տեղ-տեղ աղտոտուած, թանաքը տարրալուծուած, գրադաշտը սեւացած, թթուայնութիւնից թերթերի մեծ մասը վնասուած, պատռուած, հետագայում այլ թղթով նորոգուած-լրացուած, որոշ թերթերի՝ պատռուելու ենթակա մասերը թափանցիկ թղթով ամրացուած, որից գրադաշտը յաճախ դժուարընթեռնելի, խոնաւութիւնից մանրանկարների գոյները յաճախ դրոշմուած հանդիպակաց էջերին (հմմտ. 2ա եւ 501բ), ձեռագրի արտ. լս-ները եզրահատուած, մանրանկարների մեծ մասը վնասուած՝ 2ա, 13բ եւ այլուր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-501բ* [Քարոզգիրք Գրիգորի Տաթեւացւոյ]

1. *2ա-361ա, 455ա-501բ* [Քարոզք յառաջին հատորոյ]

Տե՛ս Ջմեռան հատոր, տպ. 1740: Նախերգանք/352ա-61ա (իր մասամբ տարբեր): ա-բ/չիք: գ/2ա-13բ (Ա): դ-ը/չիք: թ/13բ-28ա (Բ): ժ-իբ/չիք: իգ/28ա-40ա (Գ): իդ-խէ/չիք: խը/40ա-52ա (Դ): խթ/52ա-61ա (Ե): ծ-կէ/չիք: կգ/61ա-73բ (Զ): կէ-կը/չիք: կթ/73բ-85ա (Է): հ/85ա-97բ (Ը): հա-հբ/չիք: հգ/97բ-110բ (Թ): հդ/չիք: հե/110բ-9բ (Ժ): հզ/120ա-30բ (ԺԱ): հէ-հը/չիք: հթ/130բ-41բ (գլխահամարը չգրած, տեղը՝ բաց): ձ/չիք: ձա/141բ-54ա (ԺԲ): ձբ-ձդ/չիք: ձե/154բ-66ա (ԺԳ): ձզ/չիք: ձէ/166բ-78բ (ԺԴ): ձը/178բ-97բ (ԺԵ): ձթ/197բ-206ա (ԺԶ): ղ/206ա-13ա (ԺԷ): ղա/213ա-24բ (ԺԸ): ղբ/224բ-37ա (ԺԹ): ղգ/237ա-46բ (Ի): ղդ/246բ-55բ (ԻԱ): ղե/չիք: ղզ/255բ-75ա (ԻԲ): ղէ/275բ-95բ (ԻԳ): ղը/295բ-306ա (ԻԴ): ղթ-ճէ/չիք: ճը/306ա-26ա (ԻԵ): ճթ/326ա-41ա (ԻԶ): ճժ-ճժգ/չիք: ճժդ/341ա-52ա (ԻԷ): ճժե-ճիա/չիք: ճիբ/455ա-69ա (ԼԷ): ճիգ-ճիթ/չիք: ճլ/469բ-82ա (ԼԸ): ճլա/482ա-8բ (ԼԹ): ճլբ/489ա-501բ (Խ): ճլգ-ճկա/չիք:

2. *362ա-447ա* [Քարոզք յերկրորդ հատորոյ]

Տե՛ս Ամառան հատոր, տպ. 1741: ա-հգ/չիք: հդ/362ա-79ա (ԻԹ): հե/379բ-87բ (Լ): հզ/387բ-98բ (ԼԱ): հէ/399ա-406դ (ԼԲ): հը/406դ-17ա (ԼԳ): հթ/417ա-27բ (ԼԴ): ձ/427բ-47ա (ԼԵ): ձա-ճձը/չիք:

3. *447ա-54բ* [Քարոզ արտաքոյ Ա. եւ Բ. հատորոց]

ա. *447ա-54բ* ԼԶ. Յաղագս խոստովանութեան, ի բանն, որ ասէ առաքեալ. Ապա եթէ խոստովանիմք զմեղս մեր, հաւատարիմ է եւ արդար՝ առ ի թողուլ [զմեղս մեր] – *Վարդապետք եկեղեցւոյ վկայութեամբ աստուածեղէն գրոց այսպէս ասեն, թէ խոստովանութիւն... Քրիստոսի մարգասիրին. նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

40ա Արդ, յերեսս անկեալ աղաչեմ յիշել յամենայնի անարժան գրչիս եւ դուք յիշեալ՛:

85ա Օգնեա՛, Սո՛ւրբ Հոգի, զի աւարտեսցուք:

97բ եւ առաւել՝ զԱւետիք գծողս եւ զծնօղս իմ, եւ զամենեսեանն փրկեսցէ ի հուր ձիրալիր տանջանացն:

482ա Ջմեղսամած եւ բազկաշաղախ Աւետ անուն գրիչս յիշեա՛:

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հմր 14 (կարմրով ջնջած, յետոյ գրած ճիշտը) Հմր 65/3677», «ԺԷ. [դար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]»:*

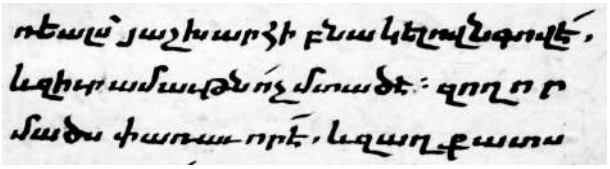
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 78-79, Հմր 65:

3678
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

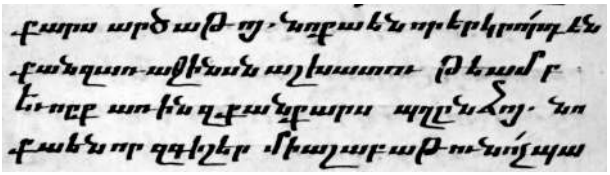
ՓՈՍ ԱՆԱՊԱՏ (ԿԻԼԻԿԻԱ) ԶՀԸ. – 1329

ԳՐԻՉ՝ Հայրապետ, Թորոս Րիյ (թ. 403ա-21բ): ՍՏԱՑՈՂ՝ Ստեփաննոս կր.:

ԹԵՐԹ՝ 424 (հետագայի էջակալում սեւով՝ 1-869, որ է՝ 1ա-424բ). չգրուած՝ 3աբ: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԼԴ×12 (Ա 11, ԻԸ 12+1, ԼԴ 6)+1-2×12 (2՝ 10): ՆԻՒԹ՝ թուղթ (թ. 3 եւ 336՝ այլ թուղթ, մուծուած առանձին՝ նորոգման ժամանակի. լուսագծերով, թ. 3՝ նաեւ լուսադրոշմով՝ «.GINI.»): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (13,5×8,5), թ. 403-21 (14,5×10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 169ա), թ. 403-21 (նմուշ՝ 404ա). խորագիրք՝ կարմիր, սկզբնատողերը՝ նաեւ մանուշակագոյն: ՏՈՂ՝ 18, թ. 403-21՝ 22: ԿԱԶՄ՝ դրոշմագծերով բաց վարդագոյն



Նմուշ 169ա



Նմուշ 404ա

մոմլաթ, մէջբը՝ սեւ կտաւ (նորոգման ժամանակի). միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ ԱԲ+Գ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, Ա եւ Գ՝ մասն կազմաստառի (նորոգման ժամանակի):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – կիսախորան՝ 1ա: Ճակատազարդ՝ 403ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, վարդեակ, խաչ՝ 31ա, 224բ: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր (նաեւ մարդադէմ՝ «Զ»՝ 302բ), թոչնագիր՝ 7ա, 194ա: Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, վարդագոյն, մանուշակագոյն, դարչնագոյն, շագանակագոյն, սեւ:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Անանուն հայ մանրանկարիչներ, մատենագիտութիւն, Թ-ԺԷ. դդ., Գահիրէ, 2005, էջ 111, Հմ՛ 150:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում, երկու կողմից՝ սկզբից եւ վերջից մէկական թղթէ պահպանակ աւելացուած, լս-ների պատռուած հատուածներին նորոգման ժամանակ փակցուած այլ՝ լուսագծերով թուղթ, յաճախ թուղթ փակցուած նաեւ լս-ների գրութիւնների վրայ, մի մասը յետոյ բացած (տե՛ս Գրչափոռն), թ. 336 մուծուած ԻՐ եւ ԻԹ պրակների միջեւ, 336բ՝ նախապէս սպիտակ թղթով փակած, այժմ թուղթը հանուած եւ եղածը նկարագրուած համապատասխան տեղերում. կազմի մոմլաթը աղտոտուած, ճերմակած, թեթեւակի մաշուած, մէջբի սեւ լաթը աղտոտուած, խոնաւութիւնից գունաթափուած. կազմաստառները եւ Ա-Գ. պիպ-ները խոնաւութիւնից թեթեւակի դեղնած, պիպ. Բ.՝ արտ. լս-ները մաշուած. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, տեղ-տեղ սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, սնկային հիւանդութեան, սեւ թանաքի, անմաքուր ջրի լայն հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից գունափոխուած, երբեմն դեղնած, սկզբի որոշ էջեր նաեւ սեւացած, թանաքը յաճախ դրոշմուած հանդիպակաց էջերին, թ. 176, 287, 289՝ պատռուածքանցք, թ. 275-310՝ հիմիից մասամբ անջատուած, թ. 287-424՝ հիմբը եւ վր. լս-ները խոնաւութիւն տեսած, թ. 351-91՝ ստ. լս-ներում ցեցի անցքեր, մանրանկարները խոնաւութիւնից մասամբ գունափոխուած, արտ. եւ ստ. լս-ները եզրահատուած, պրակահամարները վնասուած՝ 11բ, 35բ եւ այլուր (հետագայի սեւով՝ թերթակալողի ձեռով որոշները լրացուած՝ 23բ, 35բ եւ այլն), եզրահատումից վնասուած նաեւ ստ. լս-ների խորագրերը՝ 173ա, 182ա, 188ա, 307ա եւ այլուր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-302ա* [Յովհաննու Կլեմաքի Սանդուղք գիրք]

– *1աբ* Սանդուղ աստուածային ելից – *Ի գիրս կէ- նաց յերկինս գրին... եւ յիմանալի յայս եւ յերկնային ընթացիցս կէտն ժամանեսցուք:*

– *1բ-2բ* [Յանկ] Իսկ այժմ յառաջին աշտիճանս վարդապետէ զբարւոն եւ զստոյգն – *Ա. Վասն ցաւոց սրտի եւ տրտմութեան... Լ. Վասն սիրոյ, յորում յոյս եւ հաւատ եւ պայծառ աստուածաբանութեան պարունակումն:*

– *2բ-5ա* [Նախերգանք] – *Մի՛ դիր, թէ որպէս ճշմարտութեամբ գՔրիստոսի մարմնական հասակին... (թ. 2-4ի միջեւ 1 թերթ ընկած. 2բ «...եւ առանց հաւանութեան գոցին: Այղ հարկա///» 4ա «/// եւ հոգին յերկնից լեառնն բնակիւր...») քանզի արդար եւ անբիծ է նորին բնապատմութիւնն:*

Ծնթ. Ձգուած 3րդ թերթը նորոգման ժամանակ մուծուել է 2-4 թերթերի միջեւ ընկածի փոխարէն: Թափուած մասը նոյն չափով բացակայում է նաեւ հետեւեալ ձեռագրերում՝ ձեռ. 1924, 147ա-8ա եւ ձեռ. 1926, 5ա-7ա, սրանց գրիչները բաց են թողել որոշակի տեղ՝ հետագայում լրացնելու համար: Հաւանական է, որ նշուած ձեռագրերի (ձեռ. 1924՝ 1653 թ., ձեռ. 1926՝ 1660 թ.) համար գաղափար օրինակ ծառայած լինի 1329 թ. գրուած այս ձեռագիրը:

Տե՛ս ձեռ. 1919, 2բ-51ա: Թուղթ Յովհաննու առ Յովհաննէս/5ա-7ա: 1/7ա-19բ: ա/19բ-24բ: բ/24բ-32բ: գ/32բ-77ա: դ/77ա-95ա: ե/95ա-100ա: զ/100ա-14բ: է/115ա-22ա: ը/122ա-5ա: թ/125ա-8բ: ժ/128բ-30բ: ժա/130բ-2բ: ժբ/132բ-5բ**: ժգ/135բ-43ա: ժդ/143ա-63բ***: ժե/163բ-5ա: ժզ/165ա-7ա: ժէ/167ա-71ա: ժը/171ա-3ա: ժթ/173ա-6ա: ի/176ա-8ա: իա/178ա-85ա: իբ/185ա-90ա: իգ/190ա-4ա: իդ/194ա-8ա: իե/198բ-212բ: իզ/212բ-7ա: իէ/217ա-24բ: իը/224բ-39ա: իթ/239ա-52ա: լ/252ա-7ա: լա/257ա-64ա: Յաւաջաբան Յոհաննու առ Յոհաննէս/265ա-92բ: 2/292բ-302ա:*

* Ծնթ. 128բ ստ. լս. գրչից՝ «Այս բանիւ գովութիւն ճառիցս թուի, թէ չէ միաբան համարոյ ճառիցս, այղ ես զհամարն ի վերայ առաջնոյ ճառացուցին եղի, զի յաւրինակն անհամար էր եւ ստոյգ եթե մինչ ի վերջին: Զայս Վարդանն էր գրել լաւ հաստ եղեալն (խօսքը գաղափար օրինակի գրչի մասին է, տե՛ս Յիշատակարան գրչութեան ժամանակի՝ 334բ)»:

** Ծնթ. 135ա ստ. լս. գրչից՝ բնագրային բառի սրբագրում «Անյիշաչարութիւն էր աւրինակն»:

*** Ծնթ. 157ա ստ. լս. գրչից՝ խոռագրի համառօտ անուանմանը կից «Քա՛չ ինձնեա զայս տեղի եւ ուսի՛ր զկարգ մտից պռոնկականին, որ մարթես զգուշանալ»:

Ունի՝

– 264բ-5ա [Յանկ. *միաւորների կարգային համարները յետընթաց կարգով*]* *– Լ. Վասն սիրոյ, հաւատոյ եւ յուսոյ... Ա. Վասն փախստեան յաշխարհէ առաջին ելք:*

* Ծնթ. 265ա գրչից՝ «Ի հանդարտելոց ճառէն ի հետ նոր եղեւ գտեալ, եւ այս ճառացոյց այսպէս եղեալ զկնի՝ յետուստ կուսէ սկսեալ: եւ ես որպէս գտի, եդի, դու որ փոխես, որպէս կամ ֆո է՝ առա՛»:

Բ. *302ա-35բ* Լուծմունք դժուարիմաց եւ նուրբ բանից, որ կան ի գիրս յայս կոչեցեալ Կլիմաս. Աւարեալ Դանիէլի կրաւնաւորի Ռայիթեցւոյ

Տե՛ս ձեռ. 1924, 287բ-302բ: 1/302բ-7ա: 2/307ա-9ա: 3/309ա-13բ: 4/313բ-4ա: 5/314բ: 6/314բ-5ա: 7/315աբ: 8/315բ: 9/315բ-6ա: 10/316ա-9բ: 11/319բ-20ա: 12/320աբ: 13/320բ-1ա: 14/321աբ: 15/321բ-2բ: 16/322բ-8բ: 17/328բ-31բ: 18/331բ-3բ: 19/333բ-4ա:

Գ. *337ա-421բ* [Ի կա]մս Աստուծոյ մարդասիրին եւ ի նախախնամութիւն Սրբոյ Երրորդութեանն, որ է գոյացուցիչ Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգի. Այս են բանք ճշմարտութեան սուրբ հաւրն Յոհաննու Աստուածաբանի, զոր ասացեալ է վասն միանձանց եւ անապատականաց, զոր ազդեաց ի նմա Հոգին Սուրբ

Տե՛ս ձեռ. 1919, 53ա-71բ: 1/337ա-402բ: ա/338բ-44բ: բ/344բ-5բ: գ/345բ-9ա: դ/349ա-51ա: ե/351ա-3ա: զ/353աբ: է/354աբ: ը/354բ-5ա: թ/355բ-65ա: ժ/365ա-8բ: ժա/368բ-75բ: ժբ/375բ-91բ: ժգ/391բ-4բ: ժդ/394բ-8բ: ժե/398բ-400բ: ժզ/400բ-2բ: 2/403ա-21բ:*

* Ծնթ. 420ա ստ. լս. գրչից՝ ամենայն նշանի բացատրութիւն, ուղղաձայեաց «ամենայն է»:

Դ. *421բ-3ա, 424բ* [Բանիւ զանազանիւ]

1. *422ա* Դեղ ամենայն ցաւոց բժշկութեան ոգւոց համայնց *– Էհարց ոմն ի հարանց ընդ իմաստուն բժիշկ մի եւ ասէ՝ Ամենայն ցաւոց դեղ գիտե՞ս... եւ արտասուախառն ըմպէ յամէն մէջ գիշերի. այս է դեղն ամենայն ցաւոց:*

2. *422աբ* Ի պռաւսխաւմէն ասա ընդդէմ սուրբ խոռհրդոյն *– Ողջունեմ զքեզ, փրկութի՛ւն աշխարհի, կատարեալ աստուածութիւն... որ կամաւ բաշխիս ի թողութիւն մեզաց, որ բառնաս զմեղս աշխարհի:*

3. *422բ* Բանիւ գիտութեան եւ զչափ անձին գիտելոյ *– Զորք են կարգ գիտութեան. առաջին գիտէ եւ գիտէ... յանդգնի խաւսել անգիտաբար եւ այս յանդուգն է:*

4. *423ա* Աղաւթք, զոր Յովհաննէս ուսոյց իւր աշակերտացն *– Հա՛յր սուրբ, տո՛ւր մեզ զբանդ քո... Հոգիդ սուրբ, մաքրեա՛ զմիտս մեր եւ ըզզգայութիւնս:*

5. *424բ* [Վասն դիւաց ինչ. *հմմտ. ձեռ. 2177, 372ա] – Առաւաւտուն՝ ամբարհաւաճութեան եւ ցանկութեան դեւքն պատերազմին ընդ մեզ: Միջաւրէին՝ ձանձրութեան եւ տրտմութեան եւ բարկութեան դեւքն: Երեկոյն՝ որկրամոլութեան դեւքն նեղեն զմարդիկ: (Գրչից)՝ /// [Յոյս՞] եւ փրկիչ դու ես, Քրիստո՛ս՝ փրկիչ մեր:*

Ծնթ. Աւտհ. լս-ներում գրչից բազմաթիւ բնագրային սրբագրումներ եւ լրացումներ (նոյնիսկ կէտադրական)՝ 33բ, 96բ, 116ա եւ այլուր, ստ. լս-ներում՝ առկայ են նաեւ խոռագրերի համառօտ անուանումները. 147ա «Վասն խոռամանկութեան պռոնկական դիփն», 148ա «Վասն անիծեալ անբնական պռոնկականին» եւ այլուր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Հայրապետ գրչի *62ա (նրբ. լս., հազիւ նկատելի, ուղղահայեաց) Պի՛նդ կաց:*

77ա Որ մեղապարտ գրողիս սորա՝ Հայրապետի, եւ Կարապետի *եւ Թորոսի եւ ծնողաց եւ զարմից մեր մեղաց թողութիւն խնդրէ, եւ իւրն թողցին յանցանք շնորհաւքն Քրիստոսի Աստուծոյ:*

114բ Ողորմութիւն յԱստուծոյ խնդրեցէ՛ք, եղբա՛րք, գրողի սորա, եւ նա ձեզ շնորհես[ցի]է:

119ա (արտք. լս.) Մ՛հ, ո՛հ:

127բ (արտք. լս., հազիւ նկատելի, ուղղահայեաց) Վա՛յ գրողիս միայն:

130բ (արտք. լս., մասամբ ուղղահայեաց) Վա՛յ ինձ, ես գրիչս եմ: Ոչ միայն քեզ, այլեւ ինձ:

198ա Տէ՛ր Աստուած, ողորմեա՛ գրողի սորա եւ թո՛ղ զմեղս իւր, եւ քեզ փա[ռք]:

264ա Քրիստո՛ս փրկիչ՝ բազմեալ ի գլուխ ամենայն բարեաց, զանկեալս ներքոյ ամենայն չարեաց կանգնեա՛ ողորմութեամբ քով զՀայրապետ՝ գրաւղ սորա եւ զծնաւղս, եւ զեղբարս իւր, եւ որ մեզ Աստուած ողորմի ասէ, նաեւ իւր ողորմի Տէրն:

292բ Որք հանդիպիք սմա, աղաչեմ՝ մեղաց թողութիւն խնդրեցէ՛ք վատատես գրողիս եւ եղբարց իմոց՝ հոգեւորաց եւ մարմնաւորաց, եւ ծնողաց մերոց, եւ Աստուած ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի. (կապգրով)՝ ամէն:

305ա (արտք. լս., ուղղահայեաց) Մ՛հ, է՛ս, է՛ս:

306ա (արտք. լս., ուղղահայեաց) Արասցես տարմ գիս:

334ա Ի լրման տառատպութեանս լիակատար գոհութիւն Աստուծոյ, եւ ի կատարման ձեռակերտիս, անձեռագործ բարեբանութիւն Քրիստոսի, եւ ի հանգստեան աւուրս անհանգիստ բարբառով հանգստարար Հոգին Սուրբ աւրհնեացի ի ներկայս եւ որ գայն (այսպէս) եւ ի կատարեալն. ամէն:

334բ ՉՀՀ. (1329) Թուականիս գրեց[աւ] /// (1 բառ ջնջուած) զաւր այս մատեան յեռաձշուառ մարդոյ՝ յոյժ վշտացեալ անձամբ, յիմարեալ հոգւով, կուրացեալ մտաւք եւ խաւարեալ աչաւք, եւ աղտով մեղաց ներկեալ

մարմնով: Եւ որպէս ոք ցաւ սաստիկ եւ մահաբեր ի փորի ունելով եւ նեղեալ դեղ խնդրեսցէ եւ գտեալ ործացուցիչ դեղ յոյժ զաւրաւոր ի բժշկել, եւ առեալ այղ ոչ ըմպիցէ եւ ոչինչ աւգտի ի ձեռին ունելն, նոյնպէս եւ ես գտի զայս դեղ հոգւոյ յոյժ զաւրաւոր, այղ ոչինչ շահեցայ չընթեռնուլս եւ ի գրելս, որովհետեւ ոչ կամեցայ ըմպել զսա գործովք, այղ կամ ի կամակար մտաւք կորուսաս: Ո՜հ, վա՛յ, եւ վէրքս աւր ըստ աւրէ |335ա| ճարակէ, մատնեալ իմ ի ձեռն չար ոսոխի մարմնոյս եւ լկտի եւ անառակ անպատկառ մտացս, եւ առաջնորդին չարեաց գտողին անաւրէնութեան՝ դիւրին պղծոյ, եւ հասեալ եմ ի վիհս կորըստեան ինքնայաւժար դիմեալ, զոր Աստուծոյ միայն է դարձուցանել եւ կանգնել, որ կենդանի առնէ զմեռեալս: Եւ դուք, ո՛վ մտառու ընթերցաւղք, որք ի ձեռին կրէք եւ յակն արկանէք զսա, յիշեսջի՛ք աղաւթիւք եւ Աստուած ողորմայիւ զաշխատաւղք սորա ի կոկել թղթոցս եւ զամենամեղ գրաւղս՝ Հայրապետ, եւ զեղբարսն իմ եւ զծնաւղսն մեր, եւ զԿարապետ եւ զԹա-
ռոս (= Թորոս) քահանայք Աստուծոյ, եւ որդիք քերց իմ եւ զնոցին ծնաւղսն, եւ որպէս յիշէքդ կարեկից կամաւք, |335բ| եւ դուք լիջի՛ք անմոռաց առաջի Աստուծոյ: Եղեւ աւարտ սորա յեղբայրանոցս Փոս կոչեցեալ, ի հայրապետութեան տեառն Յակոբայ եւ ի թագաւորութեան Լեւոնի՝ որդւոյ Ասղնի արքայի, ի տաւնի Համբարձման Տեառն սկսեալ եւ ի խաչավերաց տաւնիս վճար եղեւ ի գրելոյ, ի փառս Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, որ շնորհեսցէ հանգիստ եւ ողորմութիւն աւրինակիս գրողին՝ Վարդանայ ամենագովելի քահանայի եւ արեամբ վկայի, այղ եւ Պետրոսին, որ յաւժար կամաւք եւտ, որ գրեցի: Արդ, յիշաւղդ եւ յիշեցեալքս յիշեալ լիցուք ի Քրիստոսէ՝ անմահ թագաւորէն, եւ նմա փա՛ռք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն. (կապգրով)՝ ամէն:

423ա Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեանն եւ միոյ Աստուածութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ, այժմ եւ միշա՛ւ: Ի թուիս Հայոց ՉՀՀ. (1329) աւարտեցաւ գիրքս, որ կոչի Սանդուղք աստուածային ելից, եւ միւս Յոհան, որ կոչի Աստուածաբան, յանապատս Փոս վերակոչեալ՝ յաշխարհիս Կիլիկեցւոց, ի թագաւորութեանն Հայոց Զորորդ Լեւոնի՝ աստուածակարգ արքայի՝ որդւոյ Ասղնի թագաւորի, ի կաթողիկոսութեան տեառն Յակոբոյ, յառաջնորդութեան ուխտիս՝ տէր Ստեփանոս սրբասէր եպիսկոպոսի, ձեռամբ մեղաւոր Հայրապետի, եւ վերջին ճառս, որ է Միաշաբաթի Յարութեան Տեառն՝ ձեռամբ Թորոսի՝ որդւոյ քեռ մերոյ: Յիշեսջի՛ք աշխատաւղքս, եւ Աստուած զձեզ յիշեսցէ:

424ա Գիրքս այս վերջին, որ է Աստուածաբան Յոհաննու, նոր է թարգմանած յասորւոց ի մերս, եւ ես՝ անպիտան եւ մեղաւոր գրողս հանդիպեցայ սմա ի վանս Զարդաոնոյ, առ ճգնաւորի ումեմն՝ Ատոմ կոչեցելոյ, որ էր բերեալ զսա ի Թաբաւրականէն, եւ ասէր՝ եթէ ոչ կամեցայ գրել կարգաւ, զի ոչ էր ի մերոց վարդապետաց մատւռ: Զարհուրեցայ կարգաւ գրել, զի ահ եղեւ, զարմանալի իրս է ի պատմել, որպէս ի գրելոցդ է իմանալ: Վասն այնր սակաւ մի գրեցի, զի ի գիրս գիտութիւն բազում էր, եւ ես երկնչէի: Յուսամ յԱստուած, եթէ գիտնական ոք հանդիպի եւ տեսանէ եւ իմանա զճշմարիտն: Ես վասն աւգտի գրեցի, վասն իմ եւ այլոց: Աղաչեմ զընթերցաւղսդ՝ յիշել զտառապեալ գրաւղս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ յիւր ողորմութիւնն:

Տե՛ս ԺԴ. դ. յիշ-f, էջ 221-222, Հ՝ր 278. միայն 423ա, 424ա, 335բ էջերի յիշատակարանները՝ յապաւումներով, նաեւ ԺԴ. դ. յիշ-f, Բ. (2020) էջ 56-58, Հ՝ր 503. մի փոքր աւելի ընդարձակ՝ 423ա, 424ա, 334աբ էջերի յիշատակարանները:

2. Թորոս գրչի *421բ Զսակաւ աշխատօղս ի գիրս զԹո՛[րոս] յիշեա՛ ի Տէր աստուած. ամէն:*

3. Ստացողի *303ա եա՝* Ստեփաննոս *կրաւնաւոր, ստացայ զհոգէլից գիրքս զայս ի հալալ յարդեանց իմոց, յիշատակ ինձ եւ ծնաւղաց իմոց, եւ ամենայն արեան մերձաւորաց իմոց: Որք հանդիպիք սմա, յիշեցէ՛ք ի սուրբ յաղաւթս ձեր, եւ Աստուած զձեզ յիշէ:*

423բ Ո՛վ սուրբ ընթերցողք, յորժամ ընթեռնուք զաստուածա[յ]ին գիրքս, յիշեցէ՛ք զմեղապարտ Ստեփանն ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր եւ զեղբայրն իմ՝ զԿարապետ քահանայ եւ զՅակոբ քահանայ, եւ զՄարտիրոս, եւ զծնաւղսն մեր՝ զՅովաննէս քահանա, եւ զմայրն մեր՝ զԱ-
ագտիկին, եւ զեղբաւր որդիսն՝ զՈվանէս, եւ զՈհաննէս, եւ զՆորոգէս, եւ զհաւրաքոյրն իմ՝ Թանկխաթուն, եւ զամենայն արեան մերձն իմ. յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս. եւ որք յիշէ՛ք, յիշեալ լիցիք ի Քրիստոս Աստուած. ամէն:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *336բ (ժէ. դ., նոտրգիր, այս եւ միւս գրութիւններ փակուած էին սպիտակ թղթով. այժմ թուղթը հանած) Ո՛վ սուրբ ընթերցողք, յորժամ ընթեռնուք զսուրբ մատեանս յայս, յիշեցէ՛ք զմեղապարտ* Գէորգ *ապեղայս եւ զհոգեւոր ծնօղն իմ՝* զՄկրտիչ *վարդապետն, եւ զմարմնաւոր ծնօղքն իմ, եւ որք յիշէք, յիշեալ լիցիք ի Քրիստոսէ՝ յԱստուծոյ մերմէ:*

ԿՆՔԱԴՐՈՆՔ՝ *336բ (երկիցս)՝ սեւ թանաքով ձուաձիր՝ «/// گلستان» («/// պարտեզ/ծաղկանոց». կնքադրոշմի վերծանութիւնը եւ թարգմանութիւնը՝ Ի. Թաջարեանի):*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝ «Ե[աչիկ] վարդապետ, [Հմր] 70/3678», մանուշակագոյնով՝ «ՉՀՀ.-1329, Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», 334բ՝ գրչութեան ժամանակի յիշատակարանի թուականի թուաբանական հաշուարկ մանուշակագոյնով «778+ 551= 1329 թ.»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 83, Հ՝ր 70:

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *4ա՝ սեւով «5 (բազմիցս)» եւ զանազան գծեր, 34բ, 35բ, 36ա, 49ա, 60բ, 64բ, 65բ, 84բ, 110բ, 118բ, 120բ, 141բ, 205ա, 234բ, 238բ, 336բ, 375ա, 380բ, 381ա, 383ա, 396բ, 397ա՝ լս-ներում էջակալողի ձեռքով (ձեռքը հմմտ. 110բ) տառեր այբբենական կարգով «Ա-Ֆ (մեծ մասի վրայ նորոգման ժամանակ թուղթ փակցուած, որոշները յետոյ բացած)», նոյն ձեռքով նաեւ այլ գրութիւններ (կրկին մեծ մասի վրայ նորոգման ժամանակ թուղթ փակցուած, որոշները այժմ բացած, դժուարընթեռնելի, հիմնականում եղծուած. 41բ՝ «Հարութուն, Պողոս, Սիմոն, ընՍտեփան, Գրիհոր», 42բ՝ «Սարգիս, Ղազար, Վարքան ամի, Ազարիա», 48բ՝ «զԴանիել ԼԼԼ», 54բ՝ «Դանիել, Պաղդասար, [Յո]վանէս, Խաչատուր», 55բ՝ «Մկիրտ, Վարքազար, Դանիել, Սարկիս», 142բ՝ «Գրիհոր, Ըստեփան, ///, Կարապետ», 143բ՝ «Մաթոս (՞), Քարապետ (՞)», 239բ՝ «Միրէլի եպսպար Հարութուն», 382բ՝ «ժ (բազմիցս)», 336բ՝ սեւով «բանի ճշմարիտ աղքատաց», 253բ՝ սեւով «Աստուա», 337բ՝ սեւով «Գ» եւ վերջինիս ելուստով գրչախազ, 396բ՝ սեւով անկապակից տառեր «ֆօցփփուՇննյւնի», 423բ՝ սեւով «ւարցուն, Աբրահամ, համգնա ձում (՞)», 424բ՝ սեւով տառեր «ա չ (քանիցս)»։*

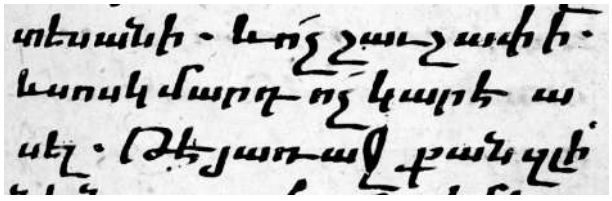
ՆԿԱՐԱՓՈՐՉ՝ *192բ՝ սեւով շրջանաձեւ պատկեր (մնացած սոսնձած թղթի տակ), 336ա՝ սեւով լաբիրինթոս (գծապատկեր), 350բ՝ սեւով բուսական լուսանցազարդ, 424բ՝ կարմրով տարակենտրոն՝ ներգծուած շրջանագծեր (գծապատկեր)։*

3679
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԶ. դար

ԳՐԻՉ՝ Ստեփաննոս։ ՍՏԱՅՈՂ՝ Մկրէէսէթ կր.։

ԹԵՐԹ՝ 285։ ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԻԵ×12 (Ա 8, Թ 10, ԺԴ 11, ԻԵ 4)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,5×10,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5×6)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 110ա). խորագիրեւ սկզբնատառ՝ կարմիր։ ՏՈՂ՝ 17-20։ ԿԱՉՄ՝ վարդագոյն մոմլաթ, մէջը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ նորոգման ժամանակի դեղնաւուն թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր եւ կանաչ, մէջին մօտ՝ անգոյն գծազարդ (սեւով)։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.-Գ+Դ.-Ջ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, Ա եւ Ջ՝ մասն նորոգման ժամանակի կազմաստառի։



Նմուշ 110ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախորան՝ 1ա։ Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 1ա։ Ջարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 1ա։ Գոյներ՝ կարմիր, կանաչ, վարդագոյն, մանուշակագոյն, դեղին։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած-վերակազմուած Ի. դարում (կազմը եւ պիպ-ներ՝ Ա.-Ջ.). կազմի վարդագոյն մոմլաթը թեթեւակի գունափոխուած, մաշուած, ճեռնուած, աղտոտուած, մէջի կաշին մաշուած, ճեռնուած. կազմաստառները եւ պիպ-ները թեթեւակի մաշուած, մասամբ խունացած. լուսանցակողերի կարմիրը եւ կանաչը տեղ-տեղ թափուած, մասամբ սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, սնկային հիւանդութեան, իւղի, մոմի եւ թանաքի հետքեր, որոշ հատուածներ եւ բառեր խոնաւութիւնից եղծուած, գրադաշտը երբեմն աղտոտուած, խոնաւութիւնից մասամբ գունափոխուած. 1ա-ի նկարազարդումը խոնաւութիւնից մասամբ գունափոխուած, ստ. լս-ները եզրահատուած, պրակահամարները վնասուած. թ. 97-8ի՝ 2, 158-9ի՝ 1, թ. 283-4ի եւ 284-5ի միջեւ անորոշ քանակի թերթեր ընկած, թերի նաեւ վերջից. թ. 1՝ վերին կէսը անկիւնաձեւ պատռուած-ընկած, նորոգման ժամանակ ամրացուած-լրացուած, թ. 56-88՝ ցեցի անցքեր, թ. 151-84՝ ճիմիից մասամբ անջատուած, կարերը թուլացած, թ. 220՝ առտ. լս-ը պատռուած-ընկած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-49բ* Ի վարդապետութենէ տեառն Գրիգ[որի]՝ Հայոց Լուսաւորչի – *Աւրհնեալ է Աստուած, աւրհնեալ է Սուրբ Երրորդութիւնն անբաժանելի... Նոյն ինքն՝ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, եղիցի ընդ ձեզ, զի նմա վայել է փառք եւ պատիւ այժմ։*

Բ. *50ա-97բ* Երանելոյն Յակոբայ՝ Սրճոյ եպիսկոպոսի, Խորին Ասորոյ Ներբողեան ասացեալ ի Ծնունդն Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ* – *Մքանչելի է ծնունդ քո՝ Որդի՛ Աստուծոյ, եւ դժուարին բերանոյ իմոյ խաւսել զմեծ խորհուրդս... Յառաւաւտին յաւիտենից դասաւորեա՛ զիս ընդ հրաւիրեալսն յառագաստին քում։ Յառաւաւտին յայսմ Հաւր/// (թ. 97-8ի միջեւ 2 թ. ընկած, վերջից մօտ 3 տող պակաս)։*

* Ծնթ. Ճառը եփրեմ Ասորումն է. տե՛ս Սրբոյն եփրեմի մատենագրութիւնք, ճառ եւ աղօթք, հտ. Դ., Վենետիկ, 1836, էջ 9-34 (երկու հեղինակների վերագրելու մասին տե՛ս էջ 9՝ ծնթ.)։

Գ. *98ա-158բ* [Վարդան Այգեկցի, Առմատ հաւատոյ]

1. *98ա-116ա* [Այլ լուծմունք ի մեկնչացն. *հմմտ. տպ., Գլ. Թ., էջ 200-223*]

ա. *98ա-102բ* [Ի հաւատոյ թղթէն Սամուէլի՝ Հայոց վարդապետի, զոր գրեաց ընդդէմ երկաբնակացն, ի խնդրոյ իշխանին, որ մականուն Ոսկեձեռն կոչիւր. *տե՛ս նաեւ ձեռ. 7007, 46բ-7ա*] – *Մվ վսեմականդ հարց ընդ երկաբնակսն, թէ որ ի բնութեանցն մեռաւ վասն մեր... երկու որդիքն, զոր ասացին՝ Նեստոր եւ Լեւոն նախնի վարդապետքն քո:*

բ. *102բ-3ա* Ի հաւատոյ թղթէն Տիրանոյ՝ Հայոց վարդապետին, զոր գրեաց առ Սիմաարիմ – *Զկնի երկու բնութեանն ասողի անէծք վասն այնր է, զի երկու բնութիւնն... բայց ի չարչարելն մարմնոյն վտանգի այն, որ ոչ վտանգի:*

գ. *103բ-4ա* Ի հաւատոյ թղթէն Սահակա՝ Հայոց վարդապետի, որ առ ւվ (*Ր. տպագրում՝ «զաւրս», այլ տարբերակներում նաեւ՝ «վաւս». էջ 207*) – *Ասաց Տէրն՝ Որպէս առաքեաց զիս կենդանին Հայր... թէպէտ եւ ժամանակաւ է սոցա խառնումն եւ միաւորութիւնն:*

դ. *104ա-5ա* Ի հաւատոյ թղթէն Խաւարովու՝ Հայոց հեռետորի – *Մարգարիտ առանց լուսոյ ոչ ասի մարգարիտ, եւ տէրունական մարմինն ոչ ասի Քրիստոս փրկիչ առանց Աստուծոյ Բանին... եւ ոչ Աստուծոյ նոքա ընդ ուրացողս ելցեն ի խաւարն արտաքին:*

ե. *105ա* Եղիշէի՝ Հայոց վարդապետի – *Աստուած միա՛յն մարդասէր, եւ մարդ միա՛յն աստուածասէր... եւ վասն Աստուծոյ մարդ աստուածացեալ:*

զ. *105ա* Ի հաւատոյ թղթէն Յեսուայ՝ Խոռխոռունեաց եպիսկոպոսի – *Հայրունակ գծաւորութիւն, մերունակ գծաւորութիւն, եզակի շարամանեալ... Հաւրածինն անժամանակ, երեկածին յԱստուածածին կուսէն Աստուած գոլով:*

է. *105աբ* Ի հաւատոյ բանէն Դվնա ժողովոյն – *Էր աղագաւ էք մարգացեալ, եթէ ո՛չ է միաւորեալ... մի դէմ, մի կամք, մի բնութիւն, մի ներգործութիւն:*

ը. *105բ-6ա* Ի հաւատոյ թղթէն միջնոյ Նեսէսի՝ Հայոց կաթողիկոսի – *Մվ դուք՝ երկաբնա՛կք, յորժամ դաւանեաց Պետրոս զՏէրն մեր... եւ վէմ հաւատոյ եդաւ եւ հիմն եկեղեցոյ:*

թ. *106աբ* Ի հաւատոյ թղթէն Յովհաննու՝ Հայոց կաթողիկոսի – *Ոչ որոշեմք զԲանն Աստուած յիւրմէ մարմնոյն յերկուս դէմս... ամենայն ուղղափառ վարդապետացն հետեւելով:*

ժ. *106բ-7բ* Ի հաւատոյ թղթէն [Ն]ե[ր]շապհոյ (*տպագրում՝ «Ներշապհոյ». էջ 211*) Մամիկոնէից եպիսկոպոսի եւ Գրիգորի Առծրունեաց եպիսկոպոսի – *Իսկ եթէ երկու բնութիւն էր Քրիստոս, ըստ Լեւոնի եւ Սամուսատացոյն, նախ քան զխաչն... զծառայականն տէր եւ ազատիչ եւ քաւիչ ամենայնի:*

ժա. *107բ-8ա* Ի հաւատոյ թղթէն Ստեփանոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի առ Գերմանոս – *Ամենայն ուրեք Աստուածայնոց Գրոց ի սրբոյ կուսէն ասեն առեալ զմարմին Բանին Աստուծոյ... գիրք սրբոցն, որք հոգովն Աստուծոյ խաւսեցան:*

ժբ. *108ա* Նորին յԵրկրորդ թղթէն, զոր գրեաց վասն հաւատոյ՝ պատասխանի թղթոյն Անտիոքա պատրիարգին – *Բանն Հաւր, որ յառաջ քան զյաւիտեանս ծնեալ ի Հաւրէ... թէպէտ եւ մարմանցաւ, այլ ի Հաւրէ անբաժանելի էր:*

ժգ. *108աբ* Ի հաւատոյ թղթէն Աբրահամու եպիսկոպոսի – *Քանզի, որք ի Քաղկեդոն ժողովեցան՝ երկաբնակ կոչին... հաշտեցաք, ասէ, ընդ Աստուծոյ մահուամբ Որդոյ նորա:*

ժդ. *108բ-9ա* Ի թղթէն եզնակայ, որ առ Մաշքոց – *Բանն Աստուած ի վաղքան ժամանակաց եղեալ վասն մեր մարդ... ոչ ասի մարմին մարդոյ, այլ մարմին Աստուծոյ:*

ժե. *109ա-10բ* Այլ հաւաճումն բանից ի վարդապետացն Հայոց – *Արդ, Կիւրեղ եւ Յուլիայ, Եփրեմ եւ այլ զաւրաւոր վարդապետք եկեղեցոյ զմարդ մի բնութիւն ասացին... արդ, ուր երկու բնութիւն կամի եւ ներգործէ, բարձեալ է անտի միաւորութիւնն:*

ժզ. *110բ-1բ* Նեսէսի վերջոյ իմաստասիրի՝ Հայոց կաթողիկոսի ի թղթէն, որ առ Մանիլ թագաւորն Յունաց – *Այլ եւ խառնի ընդ մարմնոյ անմարմին Բանն... զյատուկն տալոյ երկոքեանս ի սահման ուղղափառութեանն:*

ժէ. *111բ-6ա* [Յիշատակարան հեղինակի. *տե՛ս ձեռ. 512, 193-5ա, հմմտ. տպ., Գլ. Ե., էջ 218-223*] – *Եւ ես՝ ողորմելիս Վարդան, որ հաւաքեցի զայս աստուածային եւ լուսափայլ մարգարիտս հաւատոյ... եւ իրաւանցն առնէ, որ է աւրհնեալ այժմ եւ անսպառ յաւիտեանսն, որ գալոցն է:*

Ծնթ. Յիշատակարանիս շարունակութիւնը տե՛ս 123բ:

2. *116ա-23բ* Բազում վկայութիւնք ընդդէմ նոցա, որ ապականացու ասացին զանապական մարմինն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եւ անգոսնելի կիրք ետուն նմայ, որ է կերակրոց եւ ըմբլելեաց ախտաբար հոտոմն. Երինոսի հետեւողի առաքելոցն *(հմմտ. տպ., Գլ. Ը., էջ 167-178)* – *Անարգեն զՈրդին Աստուծոյ եւ զմարմնոյն փրկութիւնն ուրանան... ի ծնընդենէն մինչեւ ի մահն լինել անապական (ունի վկայութիւնք՝ 116բ Աթանասի, 116բ Պետրոս՝ Հռոմայ [հայրապետի], 117ա Անտիոքա երկրորդ ժողով[ոյն], 117ա Գրիգորի Աստուածայբանի ի գատուցեալ ճառէն, 117բ Զհակառակելն Ապաւղինարի ասէ Բարսեղ, 118ա Յոհաննու Ոսկէբերանին ի ճառէն, որ վասն Թլփատութեան Տեառն եւ Քառասնաւրեա գալըստեանն ի տաճարն, 118բ* Պրոկղի՝ Կոստանդինուպաւլսի եպիսկոպոսին, 119ա Կիւրղի՝ Աղէքսանդրու հայրապետին ի Ղուկասու Աւետարանի մեկնութենէն, 119ա Հարցումն առ Կիւրեղ, 119ա Պատասխանէ Կիւրեղ, 119բ Ապաւղինարի ի Ղեւտակա-*

նէն, 119բ եպիփանու կիպրացոյ, 120ա եփրեմի, 120ա Փիլաքսոնի՝ եպիսկոպոսի Աբարկա քաղաքի, 120բ Սրբոյն Գրիգորի՝ Հայոց Լուսաւորչի, 120բ ի հաւատոյ թղթէն հայոց, զոր գրեցին միաբան առ Թէոդոս [թագաւորն], 121ա ի հաւատոյ թղթէն Միսաելի եպիսկոպոսի, զոր գրեաց պատասխանի հարցմանն քաղկեդոնականացն, 122ա Անանիայի՝ Հայոց վարդապետի, 122ա ի հաւատոյ թղթէն Ներ[սէս]ի՝ վերջնոյ Հայոց հայրապետէ, որ առ Մանիլ թագաւորն Յունաց)։

* Ծնթ. 118բ ստ. լս. գրչից՝ «Յետ Լ. (30) ամի յելիցն Ադամա ի դրախ[տ]էն, ապա մեռնեցաւ յեայ եւ ծնաւ զԿայէն։ |119ա| Եւ սպան Կայէն զԱբէլ, ոչպէս ոմանք խեղդել եւ ոմանք, թէ գայլախազ հարիւ ս[պ]ան»։

— *123բ-6ա* [Յիշատակարան հեղինակի. *սկիզբը տե՛ս 111բ. հմմտ. տպ., Գլ. Թ., էջ 223-224*] — *Արդ, մեծաւ հոգաբարձութեամբ վասն յուսոյ անսպառ եւ անճառելի կենացն... եւ մկրտութենէն ի Յորդանան, եւ որ այլ ինչ զհետ գայ խորհրդածութիւնք հաւատոյս մերոյ (տպագրի համեմատ՝ վերջը որոշ տարբերութիւններով)։*

3. *125ա-35բ* Վկայութիւնք վասն Ծնընդեան Տեառն եւ Մկրտութեանն, զի պարտ է ի միում ատուր տաւնել. ի Ջ.ն Յունվարի ամսոյ։ Կղեմայ յառաջելայսահման կանոնացն. Կարգեցին առաքեալքն զատ Ծնընդեանն Տեառն ի Ջ.ն Յունվարի։ Պատրիկարպոսի, զոր լուաւ ի Յոհաննէ. Ծնունդ Փրկչին ի միաշաբաթոջ եղեւ եւ Մկրտութիւնն ի նոյն ֆանիաւնութեան ամսոյն պատահեցաւ լինել յատուր չորեքշաբաթոջ. Մակարայ՝ Երուսաղէմայ հայրապետին *(հմմտ. տպ., Գլ. ԺԱ., էջ 233-248, Գլ. Ժ., էջ 225)* — *Մկրտութեանն խորհրդոյ յերիս տաւնս առաւել փափագեցին մեր հար<ր>քն... ի մի եւ ի նոյն ընթանան ժամանակք (ունի վկայութիւնք՝ 125բ Յոհաննու՝ երուսաղէմի հայրապետի, 125բ Նեռք (= Նեքտառեայ)՝ Հռոմայ հայր[apետի], 126ա Գրիգորի Աստուածաբանի, 126բ Բարսղի, 126բ Հիպաւղիտեա եպիսկոպոսին, 127ա Սեբերիանոսի եպիսկոպոսին ի Ղուկասու Աւետարանէն, 127բ ի թղթէն Մելիտենի եպիսկոպոսի, որ առ Եւտրայիոն, 127բ Կիպրիանոսի եպիսկոպոսի, 128ա Մարութայի՝ Նփերկերտոյ եպիսկոպոսի, 128ա ի Կարնայ կանոնացն, որ եղաւ հրամանաւ Յուստիանոսի, 128ա Վասն Արտեմոնի, 129ա ի թղթոյն Գրիգորի՝ Արծրունեաց եպիսկոպոսի, զոր գրեաց յերուսաղէմայ ի Հայս, 130ա Յոհաննու՝ Հայոց կաթողիկոսի, 130ա Յոհաննիսի Իմաստասիրի՝ Հայոց կաթողիկոսի, 130բ Կոմիտաս՝ Հայոց կաթողիկոսն ասէ, 131ա ի հաւատոյ թղթէն Ստեփանոսի՝ Սիւնեաց եպիսկոպոսի, զոր գրեաց պատասխանի թղթոյն Անտիոքայ պատրիարգին, 132ա Ն[է]ստորն առ կրաւնաւորսն ասէ, 132ա Անանիայի՝ Հայոց վարդապետի, 134բ ի հաւատոյ թղթէն Ներսէսի՝ վերջնոյ հայ[րապետի], որ առ Մանիլ թագաւորն Յունաց, 135ա Կ̲ուրղի՝ Աղէքսանդրու հայրապետի ի Թէոդոսի թղթէն, զի պարտ է ուտել Ճ̓րագալուցի իրիկունն)։*

4. *135բ-6ա* Վկայութիւնք ընդդէմ նոցա, որ ասեն՝ Տէրն ոչ եկեր զգառն ի հինգշաբաթոջն երեկոյին. Յոհաննու Ոսկէբերանին մեկնութէնէն *(հմմտ. տպ., Գլ. ԺԲ., էջ 249-250)* — *Վասն որոյ ի հին Զատիկն սկսանի, զի այն այսմ աւրինակ էր... յորժամ եկեր զգառն աւրինակին եւ զբաղարջն (ունի վկայութիւնք՝ 135բ Ջենոփայ եպիսկոպոսին, 136ա Մարութայի Փերկերտոյ եպիսկոպոսին, 136ա ի թղթէն Ներսէսի [հայրապետի], որ Մանիլ թագաւորն)։*

5. *136ա-44բ* Վկայութիւնք՝ վասն զի պարտ է զսուրբ պատարագն անխմոր եւ անջուր, անաղ եւ անձէթ մատուցանել. Թադէոսի առաքելոյ *(հմմտ. տպ., Գլ. ԺԳ., էջ 251-265)* — *Արժան է զհաց պատարագին ջերմ հանել ի սեղանքն... պատուել զփրկագործ տաւնախմբութիւնն Խաչին (136բ Մակարայ՝ երուսաղէմի հայրապետին, 136բ Գրիգորի Աստուածաբանի, 136բ ի Զորրորդ գրոցն Լեւոնի՝ Հռոմայ հայրապետի, 137ա Դիոնէսիոսի Աղէկսանդրացի եւ Մակար՝ երուսաղէմի եւ Աթիտ Կոստանդնուպաւլսի ասեն միաբան, 137ա եփրեմի եւ Ջէնոբայ, 137ա Ամոիկոսի եպիսկոպոսի, 137բ Կիպրիանոսի եպիսկոպոսին յՈղորմութեան ճառէն, 137բ Կիւրղի՝ Աղէքսանդրու եպիսկոպոսի ի Պարապմանց գրոց, 137բ Նորին ի Ղեւտականէն, 138ա ի հարցմանց Կղեստիանոսի՝ Հռոմա հայրապետին, 139բ ի Կարնա կանոնացն, որ եղաւ հրամանաւ Յուստանոսի, 140ա Կրաւնաւորն ասէ ընդդէմ Ն[է]ստորի, 140բ Յոհաննիսի Իմաստասիրի՝ Հայոց կաթողիկոսի, 140բ ի հաւատոյ թղթէն տեառն Գէորգեայ՝ Հայոց կաթողիկոսի, որ առ Յոհաննէս՝ պատրիարգն Ասորոց, 142ա ի հարցմանցն Կոմիտասայ՝ Հայոց կաթողիկոսի եւ պատրիարգին, 143ա ի հաւատոյ թղթէն Տիրանոյ՝ Հայոց վարդապետին, 143ա ի հաւատոյ թղթէն Խոսրովու՝ Հայոց վարդապետի, 143բ ի հաւատոյ թղթէն Ներսեսի [հայրապետի], որ առ Մանիլ թագաւորն, 144ա Մանուելի եպիսկոպոսն վասն տաւնի Սուրբ Խաչին)։*

6. *144բ-57ա* Վկայութիւնք, զի պարտ է զխաչեցառն ասել ամենայն ատուր ի դէմս Ուղղ. Նեմտառեայ՝ Հռոմայ հայրապետի *(հմմտ. տպ., Գլ. ԺԴ., էջ 265-278, Գլ. ԺԵ., էջ 279-285)* — *Արդ, ոչ եղեւ հնար Յովսեփայ զմարմինն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի իջուցանել ի խաչէն... եւ այս վկայեալ են յամենայն Աստուածաշունչ գրոց (ունի վկայութիւնք՝ 145ա Բան ի գրոցն Սոկրատայ, 145ա Նորին Իգնատիոսի եւ Աստուածագգեաց անուան, 145բ Իրոցն Աւրեղիանոսի՝ Հռոմայ հայրապետին, որ կանոնաց Լրմունք կոչի, 145բ ի գրոցն («ն»-ն գրուած յաջորդ բառին կից) Որոգինէ, որ Զաւակաց կոչի, 146ա Խիդոռոսի եղիսիոյտացոյ ի Ռ. (1000) թղթոյն, 146բ Գրիգորի Աստուածաբանի, 146բ Բարսղի, 146բ եպիփա-*

նու Կիպ[ր]ացոյ, 147ա Կիւրղի՝ երուսաղեմայ հայրապետի, 147ա Յոհաննու Ոսկէբերանի յԵսայոյն մէկնութենէն, 147ա Դաւթի՝ Հայոց փիլիսոփայի, 147բ ի հաւատոյ թղթէն բան Դվնայ ժողովոյն, 148ա ի հաւատոյ թղթէ Ստեփանոսի՝ Սիւնեաց եպիսկոպոսի, զոր գրեաց պատասխանի Անտիոքայ պատրիարգին, 150ա ի հաւատոյ թղթէն Ներսեսի՝ միջնոյ Հայոց կաթողիկոսի, 150բ ի հարցմանց Կոմիտասայ՝ Հայոց կաթողի[կոսի] եւ պատրիարգին, 151ա ի հաւատոյ թղթէն Խոսրովու՝ Հայոց հեռետորի, 151բ ի հաւատոյ թղթէն Գէորգեայ՝ Հայոց կաթողիկոսէ, որ առ պատրիարգն Ասորոց Յոհաննէս, 152բ ի հաւատոյ թղթոյն Ներսեսի՝ վերջնոյ կաթողիկոսի, 153ա ի հաւատոյ թղթէն տեառն Գէորգեայ՝ Հայոց կաթողիկոսի, որ առ պատրիարգն Ասորոց Յոհաննէս վասն ուրբաթեզելի, զի սուտ է յամենայնի, 154բ Բարսղի յԱրարածոց, 155ա Որոգինի, 155ա Դիոնէսիոսի՝ Աղէքսանդրու [հայրապետին], 155ա Կիւրղի՝ Աղեքսանդրու [հայրապետին], 155բ Յոհաննու Ոսկիբերանին յԱրարածոց, 156ա Եփրեմի, 156բ յԱրիստոտելէն վկայ բանիս)։

7. *157ա-8բ* Վասն Ձատկի մատղի, զի բարի է եւ չէ խոտան. Յաւաքելական երկրորդ կանոնացն, զոր գրեաց Կղեմ ամենայն հեթանոսաց *(հմմտ. տպ., Գլ. ԺԶ., էջ 285-287, 288-289)* – *Կարգեցին առաքեալքն եւ եդին հաստատութեամբ, թէ Ձատկէն մինչեւ ի քառասուներորդ աւր... Ջանասունս խեղ կամ զպիշտակեալ մի՛ ոք իշխեսցէ /// (թ. 158-9ի միջեւ 1 թ. ընկած, շար. թափուած, ունի վկայութիւնք՝ 157բ Հարցումն Աշոտայ իշխանին վասն մատ[ա]դի. ասէ Սահակ վարդապետն Հայոց, 158ա ի Նիկիոյ երկրորդ կանոնացն ընդդէմ նոցա, որ խոտեն զագապս, որ է մատաղ, 158բ ի Բարսղի կանոնացն)։*

Տե՛ս Վարդան Այգեկցի, Գիրք հաստատութեան եւ Արմատ հաւատոյ, բննական բնագիրը կազմեց՝ Շ. բհյ Հայրապետեանը, ներածութիւնը՝ Յ. Քէոսէեանի, Երեւան, 1998 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ, սոյն նկարագրութեան մէջ նշուած են նաեւ տպագրի համապատասխան գլուխն ու էջերը)։ Այս գրի առաջաբանը գրուած է բնագիրս յայտնաբերող Յ. Անասեանի յօդուածների հիման վրայ. հմմտ. Դոկտ. Յ. Ս. Անասեան, Մանր երկեր, Լոս Անջելես, 1987, էջ 179-302, իսկ բնագիրը կանոնաւորումն է նոյն Յ. Անասեանի կազմածի, որ այժմ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի դիւանում է։

Դ. *159ա* [Մասն ճառի իմն] – *(սկ.) ///զնայ։ Նայ եւ յաւուրսն Կուրղի երեւեցաւ սուրբ Հոչն յերուսաղէմ, եւ բազումք հաւատացին ի Քրիստոս... պահել ետ նոցա Մովսէս եւ առաջաւոր անուանեաց եւ ապա բարեկենդանացոյց զժողովուրդն։*

Ե. *159ա-66ա* Բանի ընդդիմադրականի եւ պատասխանիի ի մէնջ ընդդէմ սկիւթացոցն եւ ոդոցն Հագարու, որ են ժողովի Մահմետի եւ աշակերտի աղանդոյ նորա, որ եւ կարծիս են, թէ գիտեն զԱստուած եւ զաւրէնս նորա – *Արդ, մեք երիս աստուածս աւտարս եւ զատեալս ի միմեանց ոչ ասեմք... քանզի Աստուած է, որ ուսոյց զմեզ հրեշտակաւք եւ մարգարէիւք եւ առաքելովք իւրովք։*

Ա. *161բ-2ա* Վասն անճառ Ծնընդեանն Աստուծոյ – *Աստուած Հայր անսկիզբն, ծնաւ զԲանն իւր, անժամանակ եւ անքսկիզբն... զաղտեղութիւն մարդոյ կարծէք եւ խորհիք եւ զմեզ հայհոյէք։*

Բ. *162ա-3բ* Վասն զի ծնաւ ի Կուսէն Բանն Աստուած կամաւ Հաւր – *Եւ նոյն Բանն Աստուծոյ, որ հաւասար է նմա, եւ անճառ ծնաւ ի նմանէ... ուրախ լե՛ր դուստր Սիոնի, ահա թագաւոր քո գայ հեզ եւ նստեալ յէշ։*

Գ. *163բ-6ա* Վասն կամաւոր չարչարանացն եւ խաչի եւ մահուան Նորա – *Մովսէս ասէ. Տեսանիցէ՛ք զկեանս ձեր առաջի աչաց կախեալ զփայտէ... եւ ձեզ աշխատել վաստակաւք ի հոգեւոր քննութիւնս, որ է վասն հաւատոյ։*

Զ. *166ա-75ա* [Յովհաննու Գառնեցւոյ Աղաւթք]

Ա. *166բ-8բ* Նորին աղաւթք ի տէր Ներսէսէ* – *Գառն Աստուծոյ Տէր իմ եւ Աստուած իմ, Յիսո՛ւս Քրիստոս, որ զենար ի վերայ Խաչին... եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս։*

* Ծնթ. Այս եւ յաջորդ աղօթքները Յովհաննէս Գառնեցուն են. տե՛ս Յովհաննէս Գառնեցի, Աղօթամատոյց, ձեռագրերի համեմատութիւնը եւ բնագիրը՝ Լ. Պետրոսեան, առաջաբանը եւ խմբ. Գ. Տէր-Վարդանեանի, Սուրբ Էջմիածին, 2007, էջ 34-38 (գրաբար եւ աշխարհաբար, ձեռագիրս օգտագործուած չէ, յաջորդիւ կնշուեն այս գրի միայն էջերը)։

Բ. *168բ-70ա* Նորին աղաւթք ի սուրբ Աստուածածինն – *Աստուածա՛ծին՝ մայր Քրիստոսի եւ ծնաւղ Միածնին Հաւր... առ ամենայն սուրբս իւր, զի ընդ նոսին փառաւորեցից զամենասուրբ Երրորդութիւնդ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (էջ 44-46)։*

Գ. *170բ-1ա* Նորին աղաւթք ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս – *Ո՛հ լուսոյ եւ ճշմարիտ ճանապարհ կենացն յաւիտենից՝ Քրիստոս Աստուած... եւ մոյծ զմոլորեալս ի խորանս սիրողաց քոց, զի ընդ նոսին փառաւորեցից զքեզ ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ յաւիտեանս (էջ 48)։*

Դ. *171ա-2ա* Նորին աղաւթք առ Տէր Աստուած – *Նայեա՛ քաղցրութեամբ առ դառնացուցիչս, Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ իմ... առ կամարարս անուանդ քում սրբոյ, զի ընդ նոսին փառաւորեցից զամենազաւր Տէրութիւնդ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (էջ 50)։*

Ե. *172ա-3ա* Նորին աղաւթ[f] առ Տէր Յիսուս Քրիստոս – *Երկնաւո՛ր թագաւոր, որ վասն գիւտի միոյ մեղաւորի, զՀայր եւ զՀոգի հանդերձ հրեշտակաւքն... յերկնային յառագաստն լուսոյ եւ ընդ ամենայն սուրբս*

փառաւորեցից զքեզ ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից (էջ 52-54)։

զ. *173ա-4բ* Նորին աղաւթք ի սուրբ Աստուածածին եւ յամենայն սուրբս – *երկնային դուռն եւ առագաստ անմահ արքային՝ մա՛յր լուսոյ եւ Կո՛յս անարատ... զի եւ ես ընդ ձեզ հանգուցեալ փառաւորեցից զամենասուրբ երրորդութիւնն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն (էջ 86-88)։*

է. *174բ-5ա* Նորին աղաւթք առ Տէր վասն ճանապարհի – *Առաջնորդ կենաց եւ ճանապարհ ճշմարտութեան, ի Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս... զի դու ես ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք մեր, եւ քեզ վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշ[տ] (էջ 90)։*

է. *175բ-85ա* [Խրատ զանազանի վասն պատարագին]

ա. *175բ-8բ* Թէ զինչ է անարժան պատարագելն եւ զինչ է, որ խափանէ զհանանայ ի պատարագելոյ – *Աւրէնք Աստուծոյ լոյս են հոգոց մերոց, եւ պատուիրանք նորայ ճրագ են մտաց մերոց... եւ վասն մանր մտածութեանցն ոչ խափանէ զհաղորդելն եւ զպատարագելն։*

բ. *178բ-81ա* Եւ այն, թէ զինչ է, որ խափանէ զհանանայն ի պատարագելոյ – *Յառաջ, քան զամենայն պատճառս, ո՛վ իմաստուն հարցող, չիք այլ ինչ, որ խափանէ... եւ Սուրբ Հոգի նորա այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

գ. *181բ-4ա* Խրատ Քանոնականի – *Եւ զոր հրամայեցեր մեզ սակաւ մի խրատք կանոնաց դնել... մեծ հերձուած է քննել զմանուկն մեռեալ։*

դ. *184ա-5ա* Վասն պատարագի, թէ մասն ընկնի – *Թէ մասն ընկնի ի վերայ սեղանոյն... ոչ որոշէ զեկեղեցին յեզանց եւ ի ձիոց քրմոց, եւ Քրիստոսի փառք։*

Ը. *185բ-200ա* [Աղաւթք]

ա. *185բ-8ա* Ասացեալ է Եփրեմի – *Աղաչեմ զքեզ, Փրկի՛չ աշխարհի, հայեաց յիս եւ ողորմեաց ինձ... որում փառք եւ գոհութիւն մատուսցուք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն։*

Ծնթ. Այս աղօթքը տե՛ս նաեւ այլ խոռագրով՝ ձեռ. 1564, 328բ-9բ «Աղօթք սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մեռոյ է ասացեալ», ձեռ. 4526, 46բ-8ա «Նորին աղօթք սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի ասացեալ, յորժամ ոք յորոգայթի»։

բ. *188ա-200ա* Աղաւթք Անաստաս Բահանային *(հմմտ. ձեռ. 11, 50ա)* – *Տէ՛ր, մի՛ սրտմտութեամբ քով յանդիմաներ զիս եւ մի՛ բարկութեամբ քով խրատեր զիս... եւ մի՛ անտես առներ զստեղծուածս ձեռաց քոց, եւ քեզ փառք յաւիտեանս յաւ[իտեան]։*

Թ. *200ա-85բ* [Բանի զանազանի]

ա. *200աբ* Հաւտ Թէոփիլոսի Յաղագս արտասուաց – *Յորժամ միտք զբաղեալ լինի եւ կամիս, որ ի զղջումն ածես... զգումարիլն ընդդիմամարտ դիւաց այս նուագ։*

բ. *200բ-3բ* Աղաւթից եւ դիւասառուսուտ ջերման տագնա<ա>պ ախտաւորութեանց Աստուծով փարատիչ – *Արդ, այսքանեացս անբաւից հրաշից, հանդերձիչ, Հա՛յր ամենաստեղծ, անունդ ահաւոր... զի նախ է գոյութիւն եւ ապայ գոյութիւն ի բնութէնէ։*

գ. *203բ-45ա* Երանելոյն Եփրեմի Յաղագս ապաշխարութեանն – *Ասէ երանելի մարգարէն եզեկիէլ. Անաւրէնն եթէ դարձցի յանաւրէնութեանց իւրոց... փառաւք պսակէ եւ ի գահոյս հանգուցանէ ի Քրիստոս Յիսուս՝ ի Տէր մեր, որում վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեան։*

դ. *245ա-55ա* Եզնակ վարդապետի ասացեալ Կոխբացո Խրատ ճոգէշահ – *Աստուածասէրն իւր կամացն, որպէս թշնամոյ զգուշանայ... բայց որ զդէմս յարեւմուտս է հաստատեալ, նմա անաւգուտ է։*

ե. *255ա-9բ* Հարց Առձանա եւ պատասխանի եզնակայ Կողբացոյ Հայոց վարդապետի *(հմմտ. ձեռ. 1999, 139բ-43բ)* – *Արձան ասէ. Զի՞նչ է կրաւնաւորութիւն. եզնակ ասէ. Խաչակցութիւն ընդ Քրիստոսի... եւ այն վասն մեր աւգտի է եւ նմա փառք յաւիտեանս։*

Տե՛ս Մասեաց աղաւնի, 1861 թ., Հ$^{\text{դր}}$ ԺԱ., էջ 125։

զ. *259բ-60ա* Խաւսք ոգէշահի եղիշէ վարդապետի *(հմմտ. ձեռ. 641, 45ա)* – *Ի ձեռն կերակրոց մտանեն այս մեղք ի բնութիւն մարդոյ... մի՛ ստանար ինչ ի կեանս քո. եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն։*

է. *260ա-76ա* [Խրատ ճոգէշահի եւ պիտանի ասացեալ է Յովանիսի Գառնեցւոյ. *հմմտ. ձեռ. 2270, 42բ-8ա*] – *Ծառայակիցս ձեր ի Քրիստոս Յովանէս Գառնեցի հարցանեմ զողջունէ սիրեցելոյդ ի Տէր, թէ զիա՞րդ կայք այս դառն դարոյս... զգաւանող քո անուան իւրոյ, եւ ինքն եղիցի աւրհնեալ յաւիտեանս։*

ը. *276ա-83ա* Ասէ Պաւղոս. Կտակ յետ մահու է հաստատուն. յԵբր. Թ. գլ. *(հմմտ. ձեռ. 2264, 107բ-16ա)* – *Տիկին մի ունէր Գ. որդի. մին մեծ կարեր առնուլ հաց... եւ է այլ ինչ բազում, որ ոչ է գրեալ ի գիրս այս, ուստի երեւի, թէ բազում նախատինս։*

թ. *283աբ* [Անանիայի Նարեկացւոյ] Նորին բանի Յաղագս խոռհրդոց զգուշութեան – *Արդ, նախ յառաջ քան զամենայն ինչ խորհրդոց մաքրութեան... յամենայն աներեւոյթ շնչական ախտից եւ առաւել զգուշացի՛ր ի պոռնկա/// (թ. 283-4ի միջեւ թերթեր ընկած, վերջը թափուած)։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԹ. հատոր, ԺԹ. դար, Անթիլիաս-Լիբանան, 2009, էջ 356-359, հմմտ. նաեւ Սրբոյն Եփրեմի մատենագրութիւնք, ձառք եւ աղօթք, հտ. Դ., Վենետիկ, 1836, էջ 220-223։

ժ. *284ա-5բ* [Ձառ խաչելութեանն Քրիստոսի] – *(սկ.) ///ցեալ որպէս զնա եւ ոչ կայր նման նմա, զի էր Որդի Աստուծոյ... սրբոցն զարքայութիւնն, մեղաւորաց/// (թ. 284-5ի միջեւ թերթեր ընկած, բնագիրը թերի) ///եւ*

զիս ի մէջ գայլոց կու թողուս... պիղծ թքովն հրէ/// ///եալ, եւ աչք, որ պայծառ/// (շար.)։

Արտք. լս-ներում կարապետ սրբագրողի ձեռքով կան բազմաթիւ լրացումներ՝ 3բ, 7ա, 68ա, 102ա եւ այլուր։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐԶՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

49բ Բարեխաւսութեամբ սրբոյն Գրիգորի՝ *Հայաստանեաց սուրբ լուսաւորչի, ողորմեսցի Քրիստոս Աստուած* Մկրէտչէ *կրօնաւորին եւ ծնաւղաց նորին եւ ինձ՝ մեղապարտ գրչի* Ստեփանոսի։

49բ Այլեւ Կարապետի՝ *սրբագրողի սորին եւ կարդացողին։*

166ա Եւ զմեզ անմոռաց յիշել ի սուրբ եւ ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր եւ զստացող սորա՝ զՄկրէտչէ *կրաւնաւոր եւ զամենայն ազգամ(=տ)ոհման՝ զկենդանիսն եւ զհանգուցեալսն, եւ զմեղապարտ գրիչս՝* Ստեփանոս *մերովքն հանդերձ՝ ծնօղաւքն եւ ամենայն արեան մերձաւորքն, աղաչեմ յիշել ի Տէր եւ մեզաց թողութիւն խնդրել։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. բա՝ կարմրով «Հ՚ր 71», սեւ մատիտով «3679», պհպ. գա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հ՚ր] 71/3679», «ժե-ժԶ. [դար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]»։*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 86-88, Հ՚ր 71։

ԳՐԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ սեւով, պհպ. Գ.ի սոսնձման հետեւանքով վնասուած, անկապակից «[ձ]եռ ///այ ///գր ///ես ///եղա ///ն ///են ///ն», 49բ՝ սեւով «անելոյ», 60բ՝ սեւով «աբգդեէ»։*

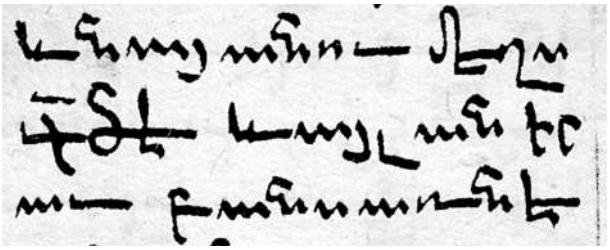
3680
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԷ. դար*

ԳՐԻՉ՝ Յուսիկ ջահընկալ։

ԹԵՐԹ՝ 189. չգրուած՝ 143ա-5բ, 189աբ։ ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԺԶ×12 (Ա. 9, Զ 16, ԺԶ 8)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 11×8,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8×5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 61ա). խոռագիրք եւ սկզբնատառ՝ կարմիր եւ շագանակագոյն։ ՏՈՂ՝ 10-15։ ԿԱԶՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ թուղթ, չգրուած, մասն կազմաստառի։

* Ծնթ. Ըստ Յ. Թօփճեանի՝ ձեռագիս գրչութեան ժամանակը ԺԸ. դարն է. տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 93, Հ՚ր 76։



Նմուշ 61ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 177բ։ Զարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 111բ (նաեւ մարդադէմ գլխատառեր՝ «Զ»՝ 70ա)։ Գոյներ՝ կարմիր, շագանակագոյն, մանուշակագոյն, սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում, ձեռագրի սկզբում եւ վերջում մէկական թղթէ պահպանակ աւելացուած, թերթերի պատռուած հատուածներին փակցուած թափանցիկ թուղթ, իսկ պատռուած-ընկած մասերը ամրացուած-լրացուած սպիտակ թղթով, կազմի կաշին մաշուած, թեթեւակի վնասուած, ֆեռծուած, մէջքի կաշին եղէրուած, Բ. փեղկի կաշին տեղ-տեղ մաշուած-թափուած, պհպ-ներ Ա. եւ Բ.՝ խոնաւութիւնից դեղնած, լուսանցակողերը մաշուած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, սնկային հիւանդութեան, սեւ թանաթի եւ այրուածքի հետքեր, գրադաշտը՝ մասնաւորապէս ձեռագրի սկզբի որոշ էջերը, տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից գունափոխուած, թանաքը մասամբ տարրալուծուած. ձեռագրի սկիզբը եւ վերջը թերի, վերին եզրերը՝ խոնաւութիւն տեսած, թ. 1՝ արտ. լսները պատռուած-ընկած, այլ թղթով ամրացուած լրացուած, թ. 1, 7՝ պատռուածք-անցքեր, թ. 9՝ հիմքից մասամբ անջատուած, թ. 27՝ ստ., իսկ թ. 80 եւ 169՝ արտ. լս-ները պատռուած-ընկած, թ. 34, 37, 38, 42, 45՝ շերտազատուած-պատռուած, էջ 56բ-7ա՝ անմաքուր ջրի հետք, թ. 189՝ եզրերը մաշուած-թափուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1բ-111ա* [Հարցմունք եւ պատասխանիք աստուածաբանականք. վասն արարչութեան, կարգաց եկեղեցւոյ եւ աղօթից, հոգւոց մարդկան եւ հրեշտակաց, մեղաց եւ այլոց] – *(սկ.) ///[Հո]լովումն ջուրց, որ կոչել ծովս երեւել ցամաքին եւ բխել բուսոց... եւ Գ. տեղ աւծանել զքահանայն՝ ի գլուխն, ի ձեռն եւ ի սիրտն եւ այլ ոչ եւս. փառք յաւիտեանս. ամէն։*

Ծնթ. Բերում ենք մի մի բանի հարց՝ իրենց պատասխաններով՝ 1բ [Հարցում. Ո՞ր են գործք] չորորդ աւուրն։ Պատասխանի. Արեգակ, Լուսին եւ աստեղք... 3բ Հարցում. Յորո՞ւմ յաւուր ստեղծաւ եւայ։ Պատասխանի. Յուրբաթու, զի առաւաւտոյն զԱդամ էստեղծ... 4բ Հարցում. Ջի թէ մարդն անմահութեան վիճակեցաւ, զիա՞րդ մահացաւ։ Պատասխանի. Ոչ թէ բնա-

փի<մ> անմահութեան վիճակեցաւ... 9ա Ադամ յառաջ մեռա՞ւ, թէ՞ եւայ: Պատասխանի. Ոմանք ասացին, թէ եւայ յառաջ մեռաւ... 13ա Հարցում. Ջի՞նչ տայր լոյս ի տապանին: Պատասխանի. Ոմանք ասեն, թէ ոսկերն Ադամայ եւ Եւայի... 15ա Հարցում. Ջի՞նչ էին հսկայքն: Պատասխանի. Մարդիկ ժամանակին անամաւթ... 22ա Հարցում. Աբրայհամ ո՞ստի ծանեաւ զԱստուած: Պատասխանի. Սաստեաց Աստուած աշխարհին Քաղդէացւոց... 25ա Հարցում. Ջի՞նչ էր ծառն սաբեկայ: Պատասխանի. Երկնի ծառ մի էր, ուր կախեցաւ խոյն... 27ա Հարցում. Վասն է՞ր տայ թոյլ Աստուած սրբոց անկանել ի մեղս: Պատասխանի. Վասն Բ. պատճառացն... 27բ Հարցում. Վասն է՞ր կոչի զԱբրահամ սիրելի եւ զՄահակ՝ ծառ եւ զԱկոբ՝ սուրբ. Պատասխանի. Վասն զի հաւատաց Աբրայհամ Աստուած եւ եղեւ սիրելի Աստուծոյ... 29բ Հարցում. Ջի՞նչ է խորհուրդ չորէքտասանին: Պատասխանի. Աւդ, ամենայն ազգ յԱբրայհամէ մինչեւ ցԴաւիթ... 32ա Հարցում. Ջի՞ն[չ] է Միածին անուն ասել Քրիստոս: Պատասխանի. Նախ, զի ի հաւէ անմար եւ Բ.՝ ի մաւէ անհայր, Գ.՝ զմի է եւ մի աստուածածինն՝ հաւն եւ մաւն իւրոյ... 33բ Հարցում. Վասն է՞ր երկրպագեն Աստուծոյ աղաւթելն: Պատասխանի. Յայտ առնեն, թէ զմեզ յայստի հողոյս ստեղծեալ ես... 34բ Հարցում. Ջխաչն, որ յերեսս դրոշմեմք՝ ո՞ր խորհրդով առնեմք: Պատասխանի. Ի վեր տանեմք զմասունս ի ճակատս... 35ա Հարցում. Հոգիք մարդկան ո՞րպէս լինեն եւ միայն ան<ի>մարմինն: Պատասխանի. Յորժամ մարմինն սաղմ առ ի յարգանդի մօրն... 37բ Հարցում. Հո՞ գիտէ, թէ ի ժամ մահուն ոչ մեռանի հոգին ընդ մարմնոյն: Պատասխանի. Քրիստոս ասէ Աւետարանին, թէ Մի՛ երկընչիք... 42բ Հարցում. Ջի՞նչ է գոյութիւնն հրեշտակի: Պատասխանի. Հրեշտակն գոյացութիւն է աննիւթ, անմարմին... 49բ Հարցում. Ջի՞նչ են, որ ասեն, թէ անցաւք հարցն գան ի վերայ որդոցն մինչեւ յերիս եւ Դ. ազգն: Պատասխանի. Այդ Մովսէսի աւէնօրն ասացաւ... 50բ Հարցում. Լինի՞, որ վասն մեղաց ծնօղացն մեռանեն որդիքն: Պատասխանի. Բազում անգամ եւ ոչ միա[յ]ն մեռանեն... 57ա Հարցում. Ո՞ր է լա՝ եկեղեցոյ տա՞լն եւ հաճոյից, թէ՞ աղխատաց եւ կաբաւտելոց: Պատասխանի. Տե՛ս, թէ դատաստանի աւուրն Քրիստոս զոր արժանաւորէ աւհնութեանն... 58բ Հարցում. Կարէ՞ ողորմութիւն հաւել զմեղս: Պատասխանի. Թէ, զոր պարտ է առնել առնես՝ կարէ... 67ա Հարցում. Բազումք արդարոցն Բ. կին ստացան ի մի ասեն ի մեզանէ վասն արգելան: Պատասխանի. Քրիստոս ոչ միայն զայն խափան[ե]աց Բ. կին ստանալ, այլ միոյ կնոջէն... 75բ Հարցում. Ո՞ւր երթիցեն հոգիք տղայոց անհաւատիցն... Պատասխանի. Զտղայս հաւատացելոցն ասաց յայտ է... 78բ Հարցում. Ո՞վ է, որ ոչ ծնաւ ի մօրէ՝ մեռաւ: Պատասխանի. Ադամ եւ եւայ... 80բ Հարցում. Ո՞ր է աւետստ յառաջին: Պատասխանի. Կարկատելն Ադամայ եւ եւայի զտերեւ թզենոյն... 86բ Հարցում. Հոգին Սուրբ իջանէ՞ յարատաւոր հաճոյին պատարագն, թէ ոչ: Պատասխանի. Վասն ժողովրդեան ոչ արգելոյ Հոգին Սուրբ... 92ա Հարցում. Հարցումն հա՞նիս բաժանի: Պատասխանի. Հարցումն Գ. բաժանի... 96ա Հարցում. Ջի՞նչ է սահման հաճոյութեան: Պատասխանի. Ասէ սուրբն Դիոնեսիոս, թէ հաճոյութեան... 97ա Հարցում. Ջի՞նչ է էութիւն մկրտութեան: Պատասխանի. Այսպէս պարտ է ասել, թէ՝ Այս անուն Աստուծոյ... 99բ Հարցում. Ո՞րք են է. մահու չափ մեղքն: Պատասխանի. Նախ՝ հպարտութիւն, Բ.՝ նախանձն... 106բ Հարցում. Ջի՞նչ է էութիւն գերեզմանի: Պատասխանի. Հող աւհնութեան իջցէ ի հանգիստարան... 107բ Հարցում. Ջի՞նչ ասէր Յովաննէս, յորժամ մկրտէր զՔրիստոս: Պատասխանի. Զայս ասէր Յովաննէս. ես սպասաւոր եմ...:

Հմմտ. եղիշե վարդապետի Հարցմունք եւ պատասխանիք ի Գիրս ծննդոց, հրատ. Ն. Ակինեանի, Վիեննա, 1928:

Բ. *111ա-40ա* **Հարցմունք սուրբ Աստուածածնին եւ պատասխանիք հրեշտակին** *(հմմտ. ձեռ. 691, 127ա-33բ)* — *Խորհեցաւ ամենայսրբուհի Աստուածածինն Մարիամ երթալ ի լեառն Զիթենեաց... եւ պատասխանեալ ասացին՝ Փա՛ռք բարեգթութեան քո, փա՛ռք թագաւորութեան քո. Հայր եւ Որդի եւ Հոգի Սուրբ:*

Գ. *146ա-61ա* **[Հարցմունք Թոխաթեցի Պաղտասարի եւ պատասխանիք Արիստակիսի Խարբերդացւոյ] Թաւխաթցի Պաղտասարի. Հարցմունք ումեմն** *(հմմտ. ձեռ. 3192, 286բ-93ա)* — *Վասն անգիտելի աւուրն եւ ժամուն ոչ ոք գիտէ... Պատասխանի Արիստակէս վարդապետի՝ զոր ինչ գիտէ Հայր, զնոյն գիտէ եւ Որդի եւ Հոգի... արդարքն ժառանգեն զկեանսն յաւիտենից եւ չարքն՝ գտանջանսն յաւիտենից (159բ):*

— *160ա-1ա* **[Յուցում եւ յիշատակարան հեղինակի]** — *Ո՛վ եղբա[յ]ր եւ սո՛ւրբ ընթերցողդ, եւ դու մի՛ երկբայս լինիր վասն կատարումն Լուսնի, զոր ասացաք, եւ զայս, թէ կամիս Մաթէոսեան Աւետարանին քաղուածուն գտանես. ի հինգերորդ հատորն գի՛տ եւ կարդա՛յ:*

Արիստագէս Խարբերդցի

Զբաներս յանձնէ ոչ գրեցի,
Այլ ի գրոց ժողովեցի,
Զայս տետրեակս աւրինակեցի:
Մատթէոսեան քաղուածուէն,
Հարցմանց գրոց տասն հատորէն,
Կաթողիկեայց սուրբ մեկնիչէն,
Յոհաննու աւետարանչէն:
Եւթանասնից թուականէն,
Որ ծնընդոց գըրոցն առեալ են,
Դարագըլուխքըն վկայեն,
Որ նահապետքն եւ նախնիքն են:
Մոլորականքն զայս յայտնեն,
Յեւթեանց դարուց տանուտէրք են,
Անմոլար գունդն, որ անթիւ են,
Անքսպառ յաւիտենին են.
Եւ Քրիստոսի մարդայսիրէն
Փա՛ռք ընդ Հօր եւ Սուրբ Հոգոյն
Յաւիտեանս. ամէն:

Դ. *161ա-77բ* Վասն թերայիւ֊ատութեան Թումայի – *Իսկ աւուր Զատկին, յորժամ յարեաւ Տէր եւ գնաց ի Գալէլիայ... Թումա՛յ, դու տեսար, ապայ թէ հաւատացար, երանի այնոցիկ, որք ոչ տեսեալ հաւատան:*

Ե. *177բ-86ա* Բարսեղի (Կեսարացւոյ) Գրիգորի (Նիւսացւոյ) հարցմունք է *(հմմտ. ձեռ. 737, 37ա-9ա)* – *Բարսեղ ասէ. Յորժամ երկինք եւ ոչ երկիր էին, աթոռ Աստուածութեան ո՞ւր հանգչէր: Գրիգոր ասէ. Ի վերայ տարրական լուսոյն... Գրիգոր ասէ. Ոչ խաւարի, այլ որժամ մեծի ծագումն խաչն ճառագայթէ արեւելից եւ յա[յ]նժամ որպէս ճրագն, որ առագն (՞) եւ ի ամպն, որ ոչ տայ լուսն:*

Առմ. լս-ներում ունի բնագրային լրացումներ եւ յաւելումներ՝ 45բ, 56ա եւ այլուր:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. *140բ-2ա (ԺԴ. դ., նոտրգիր)* [Մատթէոսի Ջուղայեցւոյ] Վասն տաճկաց /// *(տե՛ս ձեռ. 1722, 169աբ եւ ձեռ. 795, 7աբ)* – *[Եւ թէպէտ Սուրբ Գրոց ոչ] հաւատան, այլ ցուցից ի նոցին գրոց վկայութիւն երից անձնաւորութեանցն. նախ, որ ասին ի լեզուս իւրեանց. ապ, Իպն, Ռապ Ղուգս... Մինն՝ ծնունդ եւ մինն՝ ոչ, եւ մի է բնութիւն:*

Տե՛ս նաեւ Լ. Խաչիկեան, Մատթէոս Ջուղայեցու կեանքն ու մատենագրութիւնը, Բանբեր մատենադարանի, Երեւան, 1956, հ՝ 3, էջ 65:

2. *142ա (ԺԴ. դարի երկրորդ կէս, շղագրանման նոտրգիր)* [Գանձ Ծննդեան. մասն] – *Ուղղուն քեզ, Տիրամա՛յր Աստուածածին, լի շնորհօք, / Ուրա՛խ լեր բերկրեալ, Տէր ընդ քեզ, / Օրհնեալ ես դու ի կանայս, եւ օրհնեալ է պտուղ յորովայնի քո՝ Քրիստոս (այսչափ):*

Հմմտ. Մատենագիրք հայոց, ԺԳ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 162:

3. *145բ (ԺԴ. դարի վերջ, նոտրգիր)* Ըզձոբ յիշեսցու երանելին, / Որ է յիշմանն արժանին, / եթէ որդոյցն է եսաւին, / Առաւել, քան՝ զՅակոբին:

4. *187բ-8բ (ԺԹ. դ., նոտրգիր)* [Ողբ մեռելի՝ Յովանէս Քեռոբենց. *տե՛ս ձեռ. 2482, 103բ-6ա*] – *Յէրէկ հողվիրօք անցա՛ւ, / Հոտ առի, զքիմս կափուցի, / Ջայլքմ երկու յառաջ գնացի, / Նեղ ու խոր զընա՛ն մի տեսի: / Մանուկ մի պառկած տեսայ, / Գեղեցիկ ու խիստ նազելի, / Հարցուկ ես նա՛րա եղա, / Թ(է) ի՞նչ կանես այ՛ս ինչ քեզ տեղի: / Դարձաւ ուճռուպ երեսս, / Թէ կանգնեց կոր[ի]ճ գովելի, / Ես ալ, քա|188ա|ն ըզքեզ էի / Գեղեցիկ ու ցանկալի, / Ուտի [ե]ւ անուշ խմէի, / Ու մահու կարծիք չունէի, / Յանկարծ ցաւըն զիս էառ / [ե]ւ ես ի յիս աճաք մնացի: / Այս իմ լուսատու աչերս, / Որ ցանկայր ամէն մարդ ինձի, / Հանցեղ Թուլացաւ, այժմիկս, / Որ բնաւ իսկի չի շարժի: / |188բ| Յանկարծ ի մահիճս անկա, / Թուլացաւ բնութիւնս, որ ունի: / Ոչ խօսք մի խօսել կարի, / Ոչ ճուապ ուզեն, նա տայի: / Իմ ճարտարախօս լեզուս, / Որ զամէն մարդ զարմացուցի, / Հանցեղ կարկարմեալ կապաւ, / Որ իսկի բնաւ չի խօսի: / Զինչ որ բարեկամ կար ինձ՝ / Քուր, եղբայր եւ ալ սիրելի, / Ժողվ/// (շար.):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

186բ Փա՛ռք ամենասուրբ երրորդութեան՝ Հօր եւ Որդի եւ Հոգի[ւո]յն Սրբոյ, յա[յ]ժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն: Որ ետ կարողութիւն, որ հասայ ի հաւարտ տառիս, որ կոչի Բան մարգարէի: Յիշեցէ՛ք զմեղայպարտ գրչիս՝ Յուսիկ անարժան ջահանգալիս (այսպէս): |187ա| Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէք: Յիշեցէ՛ք զհայրն իմ՝ գԹասալին եւ զմարն իմ՝ Ա-մամպասն, եւ եղբարքն իմ եւ քվերքն իմ, որ հանգուցեալ են առ Քրիստոս: Յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէք կա՛մ օրինակելով, կա՛մ կարդալով: Յիշէ՛ք, Աստուած զձեզ յիշէ. ամէն: Հայր մեր, ո՛՞:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *144բ (ԺԴ. դ., շղագրանման նոտրգիր)* Պետրոս, *թվին ՌՃԼ. (՞ 1681): Ողորմեա՛յ:*

145ա Տէր Մարտի[r]ոս *տարել է եւ տրկէ հապտօն բաթաւ տարել է: Տէր* Մառս (= Մարկոս՞) *բառ առէկ է զտէր կապտօն կտո (անհասկանալի):*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին՝ կապոյտով «Խ[աչիկ] Դադեանի ցուցակ, հ՝ 76», պհպ. Աա, 1ա՝ մատիտով՝ «3680», 1ա՝ սեւով՝ «27.», մանուշակագոյնով «ԺԴ. դ[ար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]»:*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 93, հ՝ 76:

ԳՐԱՖՈՐՁ՝ *1ա՝ սեւով «Ինչ, որ ասէ Դ.//// պա/// արմայինի/// թվ. [շինե]աց, զի բեռն [աշխատեցաւ] ի դարբին», «վասն գրիչ», 142ա՝ սեւով «Կո՛ւս Մարիամ Աստուածածին, բարեխօսեա՛ այժմ եւ ի ժամ մահու մերում. ամէն», 142բ՝ սեւով «Ձեզ աւ[ետիս]. Այսօր ծնաւ Մարիամ Կուս,/ Որդի ծնաւ անուն՝ Յիսուս,/ Ալ կամար կապել երկնուցն/ լուս ձե, փրկօք ազատօղի մե քո գոսալ հրաման այսօր անճառ ըւ», 143ա՝ սեւով «ես՝ Հաննես, գրեսին Զէե. (1286՞) թուին չիչի կարմինը գինի ժիս սածլ (անհասկանալի)», 144բ՝ սեւով զանազան տառեր եւ բառեր «բգ, եսեսմ, Սրբոյ Կոյ[ս] Աստուածածին», 145բ՝ սեւով «Ապաքէն որպէս մարդ շրջի, սական զուր խոօի (այսպէս) գանձէ եւ ոչ գիտէ ում ժողով է», 150ա՝ սեւով «898/ 11912089», 156բ՝ սեւով «վեցերորդ», 189ա՝ սեւով «Ա. ե», 189բ՝ սեւով «Մահ մեղաւորին չար է, ///աց, որ առեա///: Տէր մեղաւորաց հակառակ է: Աստուած է, որ քննէ ըզսիրտս եւ զերիկամ», զանազան գծեր:*

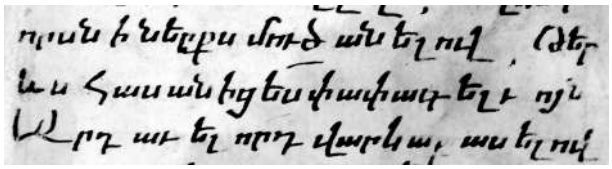
3681
ՍԱՄՈՒԷԼ ԱՆԵՑԻ, ՀԱՒԱՔՄՈՒՆՔ Ի ԳՐՈՑ ՊԱՏՄԱԳՐԱՑ

ՈՒՌՈՒՆԿԱՐ (ԱՐՃԷՇ) ՁԿԴ. – 1315

ԳՐԻՉ՝ Հայրապետ կր.: ՍՏԱՑՈՂ՝ Յովհաննէս վրդ.: ԿԱՋՄՈՂ՝ Աթանէս (1548 թ.):

ԹԵՐԹ՝ 115+1 (կրկն.՝ թ. 86, մատիտով հետագայի թերթակալում՝ ամէն տասներորդ թերթի վրայ): ՊՐԱԿ՝ Ա-Ծ×12 (Ա, Է, Ժ 11, Ե-Զ՝ չիք, Ը 10, Ի 6, Լ, Խ 8, Ծ 3)*: ՆԻԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×12,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած՝ 48ա-90ա (12,5×8,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 5ա): ՏՈՂ՝ 18: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն մոմլաթ, մէջը՝ սեւ կաշի (նորոգման ժամանակի՝ Ի. դար), Ա. եւ Բ. փեղկերին փակցուած հին կազմի շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշին. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ. լուսանցակողերը կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+Գ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ա, Գ), կանաչաւուն չգրուած թուղթ (Բ):

* Ծնթ. Պռակահամարներն ըստ այբուբենի գրերի կարգի:



Նմուշ 5ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (գծանկարային) – Բնագրի մէջ՝ Սմբատ թագաւոր (Աշոտի որդի)՝ 74բ: Գոյն՝ սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած-վերակազմուած Ի. դարում՝ կազմը նորոգուած մոմլաթով, Ա. եւ Բ. փեղկերին փակցուած հին կազմի կաշին, մէջբը փոխարինուած այլ կաշւով, ձեռագրի սկզբից եւ վերջից մէկական թղթէ պահպանակ աւելացուած, թերթերի պատռուած եզրերին նորոգման նպատակով փակցուած սպիտակ թուղթ. Ա. եւ Բ. փեղկերի հին կազմի կաշին մաշուած, ճեռնուած, եզրերը տեղ-տեղ մաշուած-թափուած, զոյգ կապիչներն ու վարդեականեւ գամերն ընկած՝ Ա. փեղկի կաշուի վրայ երեւում են վարդեակ-գամերի դրոշմուածքները, Բ. փեղկի կաշին փակցուած հակառակ՝ գամերի անցքերը մէջքին մօտ. կազմաստառները եւ Ա-Գ. պիպ-ները թեթեւակի մաշուած, մասամբ խունացած, պիպ. Գ.՝ խոնաւութեան հետեր. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, հազիւ նշմարելի, մասամբ սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի եւ այրուածքի, սնկային հիւանդութեան, սեւ թանաքի, ինչպէս նաեւ անմաոուր ջրի լայն հետեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից գունափոխուած. ձեռագրի բոլոր թերթերին խոնաւութեան հետեր՝ գրադաշտը լուացուած, առանձին էջեր եւ պարբերութիւններ եղծուած, բնագիրը դժուարընթեռնելի, տեղ-տեղ նոյնիսկ անընթեռնելի, հետագայի ստացող Նաթանայէլ Հաւուցթառեցու ձեռքով բնագրի եղծուած հատուածները աւելի մուգ թանաքով ընդգծուած (59բ, 78ա եւ այլուր), իսկ թ. 80-2բի միջեւ եղած բացը ընդօրինակուած եւ առանձին մուծուած կրկին վերջինիս ձեռքով (տե՛ս թ. 81). ընկած մետաղէ զոյգ գամերի ճնշումից թ. 2-12՝ պատռուածքանցքեր, պրակահամարները ջնջուած, հազիւ ընկալելի, թ. 47-8ի միջեւ երկու պրակի նիւթ ընկած, թ. 48՝ ստորին հիմիից մասամբ անջատ, ստ. լս-ը պատռուած, թ. 59, 85՝ ստ. անկիւնը պատռուած-ընկած, թ. 89՝ հիմիից մասամբ անջատ, վերջին թերթերի արտ. լս-ները (յատկապէս՝ թ. 111-4) մաշուած, բամբակակալած, տեղ-տեղ թափուած, Բ. փեղկի կազմաստառթուղթը պատռուած, կազմից մասամբ անջատ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-90ա* Սամուելի հահանայի Հաւաքմունք ի հնոց պատմագրաց. Յաղագս գիւտի ժամանակաց անցելոց մինչեւ ի ներկայ ծայրաթաղ արարեալ

Տե՛ս ձեռ. 481, 19ա-59ա: Նախդր./2ա-6բ: ա/6բ-47բ (թ. 47-8ի միջեւ երկու պրակի նիւթ ընկած, վջ.՝ թափուած. «...[այսոք]իմք ժամանեսցուք [առ որ արար զերկո]սին մի՝ Տէր մեր: [Եւ զի առ Թորգոմ եկեալ անդան]ա////». հմմտ. տպ. էջ 55): բ/48ա-90ա (սկ.՝ «/// Մկէ. մղ/ ա/ խէ/իը...». հմմտ. տպ. էջ 79):

Տե՛ս Սամուէլ Անեցի, Հաւաքմունք ի գրոց պատմագրաց յաղագս գիւտի ժամանակաց անցելոց մինչեւ ի ներկայս ծայրաթաղ արարեալ, բնագիրը կազմեց Ա. Հայրապետեան, առաջաբան Կ. Մաթեւոսեան, խմբ. Գ. Տէր-Վարդանեան, Երեւան, 2011 (ձեռագիրս թուարկուած Սամուէլ Անեցու վերոնշեալ գործն ընդգրկող ձեռագիր ընդօրինակութիւնների շարքում՝ էջ 14-15). հմմտ. նաեւ Սամուէլ Անեցի, Հաւաքմունք ի գրոց պատմագրաց յաղագս գիւտի ժամանակաց անցելոց մինչեւ ի ներկայս ծայրաթաղ արարեալ, յառաջաբանով, համեմատութեամբ, յաւելուածներով եւ ծանօթութիւններով Ա. Տէր-Միքելեան, Վաղարշապատ, 1893 եւ Սամուէլ Անեցի եւ շարունակողներ. ժամանակագրութիւն (Ադամից մինչեւ 1776 թ.), աշխ. Կ. Մաթեւոսեանի, Երեւան, 2014, իսկ ձեռագրիս մասին աւելի մանրամասն տե՛ս Կ. Մաթեւոսեան, Սամուէլ Անեցու ժամանակագրութեան ձեռագրերը եւ նորայայտ լրացումները, Երեւան, 2009, էջ 129-142:

Ծնթ. Հետագայի ստացող Նաթանայել եպիսկոպոս Հաւուցթառեցու ձեռքով Իչ ժամանակ անց՝ 1343 թուականին, Սամուէլ Անեցու ժամանակագրութեան մէջ արուած են բազմաթիւ

արժեքաւոր յաւելումներ, որոնց մասին առաւել մանրամասն տե՛ս Կ. Մաթեւոսեան, Սամուէլ Անեցու ժամանակագրութեան ձեռագրերը եւ նորայայտ լրացումները, Երեւան, 2009, էջ 129-142 (յաւելումները տպագրուած՝ էջ 132-134), տե՛ս նաեւ Գ. Յովսէփեան, Հաւուց Թառի ամենափրկիչը եւ նոյնանուն յուշարձաններ հայ առուեստի մէջ, Նիւթեր եւ ուսումնասիրութիւններ հայ առուեստի պատմութեան, հ. Բ., Վաղարշապատ, 1987, էջ 5-107:

Բ. *90բ-115բ* [Վասն զանազան հերձուածողաց]* – *Բարբարիմոս, որ Թարքմանի խուժադուժ, սկսեալ յԱդամայ մինչեւ յաւուրս Նոյի... 96ա Հերձուածք, որ գկնի գալստեանն Քրիստոսի... 113բ-4ա ՃԾՁ. Մայրագոմացւոց աղանդ ընդ Ապողինարին հերձուածողի անաւրէնութեանն երեւեցաւ... /// ցուցին զքեզ անիծեալ /// եւ ի գնալ եւ ի մեռանել /// (շար. լուացուած, խոնաւութիւնից թափուած, ընթերցւում են անկապակից բառեր եւ տառեր):*

* Ծնթ. Յ. Թօփճեանի Յուցակում այս մասի խորագիրը՝ Դաւանաբանական բառարան է (տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 94), որոշ ձեռագրերի համեմատութիւնից երեւում է, որ ի թիւս Մայրագոմացւոց աղանդի՝ ձեռագիրը ներառում է բազմաթիւ աղանդներ՝ հմմտ. ձեռ. 2017, 121բ-8ա եւ ձեռ. 2018, 303ա-14ա (խորագիրը՝ Հերձուածողք երեւելիք այսչափ են եւ այսոքիկ, զոր սերմանեաց սատանայ ի մարդկան). ձեռ. 2017ը եւ ձեռ. 2018ը ձեռագրիս համեմատ թերի են, առաջինը հասնում է մինչեւ Սատոռնեղիոս աղանդը, իսկ երկրորդը համեմատաբար աւելի ընդարձակ է, որը, սակայն, չունի Մայրագոմացւոց աղանդը, շարունակութիւնը կրկին համընկնում է, ձեռագրիս վերջը ձեռ. 2018ի համեմատ տարբեր է:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա (ԺՀ. դ., բոլորգիր)* [Վկայաբանութիւն Վաղերիանոսի] – *[Վաղ]երիանոսի, ով վկայեաց Սեբաստացոց քաղաքին վ///իցն Սեբա[ս]տացոց մայրաքաղաքին Լիկիանոս Թագաւորի (այսչափ):*

2. *1ա (ԺԷ. դ., անարուեստ բոլորգիր, շագանակագոյնով, դժուարընթեռնելի)* [Ախտարք՝] – *///զկախարդն ճանաչես: Կալուկ/// շաղից (՞) թ[ա]փեայ եւ արկ ի ներ մանանախի մեր/// յէ, որ բուսանի մինչ ի գարուն /// զայս սերմն եւ առ քեզ պահէ ///ութիւն լինի գիհաննաս (՞) եւ ճ/// ///ա ի մեր գլխոյն լուսոյ գոր/// [խաւ]արման լուսնին/// [Օգոս]տոսի ԺԴ. (14) ի /// Ապրելի /// ԺԱ. (11) /// ԺԵ. (15) ///:*

Ծնթ. Այս յիշատակարանի ներքեւում սեւով այլ յիշատակարան՝ 6 տող, բոլորգիր, խոնաւութիւնից ջնջուած, անընկալելի, երեւում է՝ «ելից» բառը:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1բ Գրեցաւ գիրքս ի յերկկիրս Առնիշո[յ], *ի սուրբ ուխտս, որ* Ուռընկար *անուան կոչի, ընդ հովանեաւ* Սրբոյ Ն[շան]ի /// [= *եւ ի՞*] *խնդրոյ սուրբ եւ խստակրաւն ընդգրեալ վարդապետի* Յովհաննիս[ի], *ձեռամբ* Հայրապետի *սուտանուն կրաւնաւորի եւ յոյժ մեղաւորի: Արդ, որք հանդիպիք սմա, յիշեցէ՛ք զՅովհաննէս վարդապետ եւ զծն[աւ]ղն իւր, եւ դուք յիշեալ լիջիք: Ի թվականիս ՉԿԴ. (1315):*

Տե՛ս ԺԴ. դ. յիշ-f, Ա. (2018), էջ 284, Հ^{մր} 265, նաեւ Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 94:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *2ա (հետագայի ստացող* Նաթանայէլ *եպիսկոպոս* Հաւուցթառեցու *ձեռքով, 1343 թ., բոլորգիր, դժուարընթեռնելի, յաճախ անկապակից) ///առաչանանն (՞) զքեզ Սուրբ Երրորդութիւն ան/// քեզ զէմս (՞) եւ միաստուածութիւն եւ մի բնութիւն, մի բա/// կամ եւս արարի իշխանութիւն (՞) /// եւ ոչ ծա///յետ /// զգոլով նոյնացն (՞) ներ///:*

3ա (դժուարընթեռնելի) ///[հաւատ]ամք զՀայր անբսկբքգն, զՈրդի եւ ծնունդի Հաւր[է]/// որպէս Աթանաս *ասէ եւ հաստ/// [ժողո]վեցան հաւատս (՞) ՃԾՁ. (350) հայրապետին/// հայրապետն, որ յետես/// ի Հայր եւ Որդի///:*

4ա ///ւորաց սրբոցն միջնորդութեամբ ազա[տեա՞] [զՇրվ]անշահն ի յանաւրին[աց] ///:

5ա ///այ զպարոն Թամարն *եւ զՇրվանշահն ի ձեռա/// եւ ժառանգեցայ զտունս հայրենի. ամէն:*

45բ Քրիստո՛ս Աստուած, պահեա՛յ զպարծանաց եղբայրքն՝ զպարոն Ամիրզայն *եւ զԹանգութն եւ փրկեա՛յ ի չարեաց:*

48ա (1 տող, գրեթէ անընթեռնելի) ///ք/// ահե///:

79բ (ջնջուած, դժուարընթեռնելի) ///աց ելին ի/// առ ///ացանաց ///թիւն ի բանն ///անեց /// տար[ան] զգունդէ եւ եդին (՞) ///ելն եւ /// յ///ա///կել կալան ///որ ապ/// (վերջին տողը ամբողջութեամբ ջնջուած):

80ա (ջնջուած, դժուարընթեռնելի, հաւանաբար 79բ-ի շարունակութիւնը) ///եւ ժող/// զան նայ/// քաղաքս ///ան արար եւ ան/// [առա]ջի թագ/// եւ զկարա/// անլ եւ զայա (՞) ///:

80բ (ջնջուած, դժուարընթեռնելի) ///թացն /// հրամ/// ադր/// ///թայր պէս /// անեն (՞) /// պան///թն (՞) Գճ. (300) եւ ///եր ընդ ենցն (՞) Գճ. (300) եպիսկոպոս եւ վարդապետ եւ քահանայ /// մեծա/// ընկալ եւ արքայն եւ ըստ /// գեւս:

83բ ՋՂԲ. (1343) Սահմի, եւ՝ նուաստ Նաթ[անայէլ]՝ *եպիսկոպոս* Հայոց թառոյ, *յոյժ ///այթել եւ անմխիթար տրտմել եւ ի լալագին աչ[աւ]ք /// կացի ի* Մաղրսբերդ *Ջ. ամիս, եւ յԱստուած հաւատարիմ հոգեւոր եղբայրն իմ՝* Ամիրզայն, *մեծաւ սիրով ընկալաւ զիս եւ |84ա| քաղցրութեամբ մխիթարեց, Աստուած զինքն մխիթարէ. ամէն:*

91ա (կազմողի յիշատակարանի ներքեւում, 4 տող, շագանակագոյնով, դժուարընթեռնելի) ես՝ Ն[աթանայէլ] */// ստացայ զգիրքս ի յիշա[տակ]/// թ /// կացել /// (շարունակութիւնը՝ անընկալելի)։*

92բ Քրիստո՛ս Աստուած, լոյս արա՛յ խաւարիս, որ/// ինձ բազում գաւրաւք եկն ի վերայ բերդիս Մաղասայ *զայսմաթ (՞) |93ա/ ///այ։*

93բ Քրիստո՛ս Աստուած, քո մա[ւ]րդ բարեխաւսութեամբ աւրհնեա՛ /94ա/ յարքայութիւնդ հոգեւոր մաւրն իմ /93բ/ Աւազխաթունին, *որ բազում ար[ար] /// |94ա| զմեզ ///հեայ զ*Ամիրզայն *եւ զ*Մուղալխաթ[ունն]*։*

113բ [Քրիստոս] Որդի Աստուծոյ, Աստուած ճշմարիտ, սուրբ Աստուածածնիդ միջնորդութեամբ եւ քո///ած խաչ[ի]դ եւ Սուրբ Ամենափրկչիդ եւ սուրբ յարգանդ (՞) /// հոռութեամբ (՞) արարեալ զՏէր զամենսընն (՞) |114ա| [զ]Շահինշահ եւ զՇէրվանշահ յանաւրինացն չարէն ///եա եւ հաստատեա///։

2. *91ա (կազմողի, 1548 թ., բոլորգիր) Կազմեցաւ գիրքս թվին Հայոց ՋՂԷ. (1548) յերկիրս* Ջարաբերթոյ, *ձեռամբ անարժան* Աթանիսի*։ Ով ոք հանդիպիք սմա, յիշեցէ՛ք զստացող սորա զ*Յովհաննէս *վարդապետն եւ բոլոր սրտիւ Աստուած ողորմի ասացէք նմա։ Եւ թէ կամիք մէկ բերան ինձ՝ մեղաւորիս, եւ Աստուած ձեզ ողորմի յաւուր գալըստեան իւրոյ. ամէն։ Այսաւր տաւն է Հռիփսիմեանց։*

Ծնթ. Հետագայի յիշատակարանները տե՛ս նաեւ Կ. Մաթեւոսեան, Սամուէլ Անեցու ժամանակագրութեան ձեռագրերը եւ նորայայտ լրացումները, Երեւան, 2009, էջ 129-142 (Նաթանայէլ եպիսկոպոս Հաւուցքառեցու առիթով)։

3. *115բ*(1746 թ., բոլորգիր) Գրեցաւ վանքերմէս թվին ՌՃՂԵ. (1746), որ եւ մեք* Այստայպատու *այիլ* Ջամիաթս *եւ ըռամիկ ժողովուրդս յառաջնորդով եւ վարդայպետօք, քահանայիւք, իշխանօք եւ մէլիքով, քախուտով (= քեդխուդա՝ մեծամեծներ)... (բազմակէտերը՝ Յ. Թօփճեանի) վաքիլ արին ֆլանն, որ գնայ մեր գեղին համար չալիշմիշ ընէ, որն որ մեր գեղին խէր է... (ընդօրինակուած այսքան)։*

* Ծնթ. Այս յիշատակութիւն-վկայագիրը ըստ՝ Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 94, գրութեամբ՝ «Նոր կազմելիս թաւս ընկել է», նկատի ունի ընկած 115 թերթը՝ հին թերթահամարով։

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝ սեւով եւ կարմրով «*Խ[աչիկ] *վարդապետ, Հ՚ր 72 (վրան՝ կարմրով ջնջագիծ) Հ՚ր 77/3681», մանուշակագոյնով «ՋԿԴ.-1315,* Մ[եսրոպ] *եպ[ի]ս[կոպոս]»։*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 94, Հ՚մր 77։

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ սեւով «ա օ ը ըր, բաժա», 33ա՝ սեւով «անա շինեաց», 63ա՝ սեւով «այս են ըստոյք խորանի (՞)», 63բ՝ սեւով «եւ զաւրու ըզլըսելի», 80բ՝ սեւով «թ (երիցս)», 90բ՝ սեւով «Գովեցէք զառաքեալն ի հ պարագլուխ մարգարէ, ասաց եւ եղեւ, հրամաեաց եւ հաստատեցաւ, Քրիստոս սրբութիւն,/ ես առեցի զաղտեղութիւն,/ գործ ի պարծանս եւ ի գովութիւն,/ ազգի մարդկ[ան]///», «Գ Դ (բազմիցս)», այլ թանաքով՝ «Ասաց սուրբ հայրապետն/// զայն, ինչ զորս այլ ոք ուսուցան/// զբերան քո խօսել զայն ինչ, զոր իցէ ի սիրաս///, եթէ որ ոք ստասցի սէր մարդկան, նայ հեռասցի ի սիրոյն Աստուծոյ, զի ոչ է բարի ոք ամենեցուն հաճոյ լինել, զի գրեալ է վասն ձեզ՝ Յորժամ բարի ասասցեն զձէնջ ամենայն մարդիկ։ Ջոր օրինակ գանձ ծածկեալ, եթէ յայտնեսցի՝ յաւարի առցի, այսպէս է եւ առաքինութիւն, որ յայտնեսցի՝ կորընչի։ Եւ որպէս մոմ հալեալ ի հուր, նոյնպէս եւ զհոգի կիզէ գովութիւն մարդկան եւ գնայ ի նմանէ գեղջ (մեծ մասը նախորդ գրչափորձի տողերի արանքում)», 91ա՝ սեւով յիշատակարանի թուականի թուաբանական հաշուարկ «746+ 551/1315, 997+ 551/1548-1315/233», 97բ՝ սեւով, թանաքը գունաթափուած «[Լև.] Տէր», «եկն շուն եւ անաւրէն Ալփ///»։*

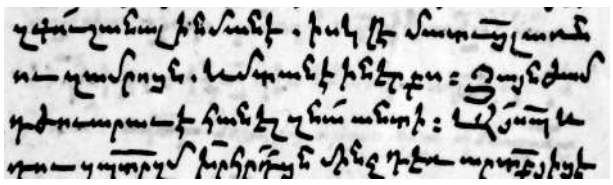
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *54բ՝ սեւով խաչաձեւ զարդանախշ (թուով հինգ հատ, վերջինը՝ անաւարտ), 74բ՝ սեւով գրադաշտի աղյուսակի մէջ՝ բուսական լուսանցազարդ, 86բ՝ սեւով զարդանախշեր (անաւարտ), 91ա՝ սեւով բուսական լուսանցազարդ, մէջը՝ դէմք, շեղանկիւնաձեւ վարդեակ (երկիցս, երկրորդը՝ մարդադէմ), խաչաձեւ զարդանախշ, վերջնազարդ։*

3682
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԸ. դար

ԳՐԻՉ՝ Մարտիրոս։

ԹԵՐԹ՝ 12։ ՊՐԱԿ՝ ԼԱ×12 (հետագայի թերթակալում՝ ամէն տասներորդ թերթը՝ 1, որ է 1ա, 10, որ է՝ 10ա, նաեւ վերջին թերթը՝ 12, որ է 12բ)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13×10։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10,5×7)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 12ա). խորագրե-



Նմուշ 12ա

րը եւ պարբերութիւնների սկզբնատառերը կարմիր եւ կանաչ: ՏՈՂ՝ 17-19: ԿԱՋՄ՝ դրոշմագծերով բաց վարդագոյն մոմլաթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+Գ.Դ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ (Բ եւ Գ), դեղնաւուն չգրուած թուղթ (Ա եւ Դ)՝ մասն կազմաստառի:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. Ի. դարում սկզբում եւ վերջում աւելացրած երկուական թղթէ պահպանակը մայր ձեռագրի ԼԱ. պրակն է. կազմի մոմլաթը ֆեռծուած, թեթեւակի մաշուած, աղտոտուած. կազմաստառները եւ պիպ-ներ Ա.-Դ՝ խոնաւութիւնից գունափոխուած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, մասամբ սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, սնկային հիւանդութեան, սեւ թանաքի, անմաքուր ջրի լայն հետքեր, գրադաշտը մասամբ աղտոտուած, խոնաւութիւնից գունափոխուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-3ա* Հարցումն Առնանա, պատասխան Եզնա[կ] Կողբացո Հ[այոց] *(հմմտ. ձեռ. 1999, 139բ-43բ)* – *Արձան ասէ. Ջի՞նչ է կրօնաւորութիւն: Եզնակ ասէ. Խաչակցութիւն ընդ Քրիստոսի... եւ եթէ սակաւ ինչ խրատէ եւ այն վասն մեր օգտի է, եւ նմա փառք:*

Տե՛ս Մասեաց աղաւնի, Թէոդոսիա, 1861, Հ՝ր ԺԱ., էջ 125:

Բ. *3բ-5բ* [Հարցումն Աշոտոյ՝ որդոյ Սմբատայ Հայոց թագաւորի եւ պատասխանի Եզնկա Կողբացւոյ Հայոց վարդապետի. *հմմտ. ձեռ. 1999, 143բ-9բ*] – *Թագաւորն. Ամենայն քահանայի պարտ է խոստովանել, եզնակ. Բժիշկ պարտ է զհիմուն ընտրել... յաստուածասիրացն ուսանի զպաշտօնն (սկիզբը՝ հմմտ. ձեռ. 1999, 145բ):*

Գ. *5բ-6բ* [Հարցմունք եւ պատասխանիք. *հմմտ. ձեռ. 1999, 159բ-64բ*] – *Եթէ հաւատացեալ ես յեղբայրն, հնազանդեա՛ նմա, ապա թէ ոչ՝ ի սովորականէն մի՛ ելաներ: Պարտ է կրօնաւորին արեամբ չափ հակառակ, կալ ընդդէմ մարմնական ցանկութեանց եւ այնպէս պատարագ լինել Աստուծոյ (հմմտ. ձեռ. 1999, 159բ, նախորդ միաւորի վերջը): Հարցումն. Ընդէ՞ր լինի կրօնաւորն անժոյժ: Պատասխանի. Ի չաւգնելոյն Աստուծոյ... եթէ ամենայն եղբարցն հիւանդութիւն քեզ ոչ ցաւէ, մի՛ լինի առաջնորդ, եթէ զանարժանն ըստ պիտուիցն ոչ յանդիմանես, մի՛ լինիր վարդապետ (այստեղ համառօտ, վերջը՝ հմմտ. ձեռ. 1999, 162բ):*

Դ. *6բ-8բ* [Խրատ] – *Ակն, դու՝ ո՛վ սիրելի, զգուշ լե՛ր եւ արթուն, մի՛ ասասցես զայն, որ ոչ է քո հոգւոյդ շահ... զի մի՛ այլայլեցին խորհուրդք քո եւ տիրեսցեն քեզ թանձրութիւն ախտից:*

Ե. *8բ* [Խրատ] – *Խորհեա՛, զօր խօսեցաւ սուրբ հայրն Անտոն՝ եթէ բազումք ճգնեցան... իսկ խոնարհիլն քո ի ներքոյ ընկերին ընդ Աստուած միաւորէ զքեզ:*

Զ. *9աբ* [Գրիգոր Յեսուացի-Մարաշեցի, Վայք ողբոց. *հմմտ. ձեռ. 2680, 472բ*] – *Վա՛յ քեզ, ա՛նձն իմ, անօթ փայտեղէն, որ դիւրապէս մեղօք աղտեղանաս... առաջի Աստուծոյ բառնալ զքեզ յաղագս զայրանալի գործոց քոց:*

Է. *9բ-12ա* [Անանիայի Նարեկացւոյ] Յաղագս խոնհարդոց զգուշութեան – *Արդ, նախ յառաջ քան զամենայն խորհրդոց մաքրութեան ջան տա՛ր... զի լիցիս տաճար Հոգւոյն Սրբոյ: Ջի նմա վայել է փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ժ. հատոր, ժ. դար, Անթիլիաս-Լիբանան, 2009, էջ 356-359:

Ը. *12աբ* Խրատ ոգէշահ եղիշէի վարդապետին *(հմմտ. ձեռ. 641, 45ա)* – *Ի ձեռն կերակրոց մտին այս մեղք ի բնութիւն մարդոյ, եւ որ զայն դուռն փակէ... եթէ կամիս մարմնովդ որպէս զանմարմին աւրհնել զԱստուած, մի՛ ստանար ինչ ի կեանքս քո, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

9բ Վա՛յ քեզ, եղկելի՛ Մարտիրոս, զի փակեցին մեղք քո զերկինս, զի մի՛ հասցին աղօթք քո յերկինս առ Աստուած:

12բ Ջբազմամեղ եւ եղկելի Մարտիրոս յիշեցէ՛ք ի Քրիստոս, եւ դուք յիշեալ լիջի՛ք. ամէն:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած կարմիր լաթին՝ «3682», պրպ. Աա՝ մատիտով «ունի միկրոֆիլմ», պրպ. Բա՝ սեւով «Ախ[աչիկ] վարդապետ, [Հ՝ր] 83ա/3682», «ԺԸ. [դար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]»:*

Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 102, Հ՝ր 83ա:

3683
ԴԱՒԻԹ ԱՆՅԱՂԹ, ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԱՇՈՒԹԵԱՆՆ ՊՈՐՓԻՒՐԻ

(բաղկացած ձեռագիր եւ տպագիր մասերից)

ԹԵՐԹ՝ 188 (գրչի էջակալում՝ 1-70, որ է՝ 1ա-35բ, այլ ձեռքով՝ 71-215, որ է՝ 36ա-108ա, հետագայի էջակալում սեւով՝ 216-46, որ է՝ 108բ-23բ, մատիտով՝ 247-320, որ է՝ 124ա-60բ): ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկաթուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+Գ.Դ՝ կապտաւուն չգրուած

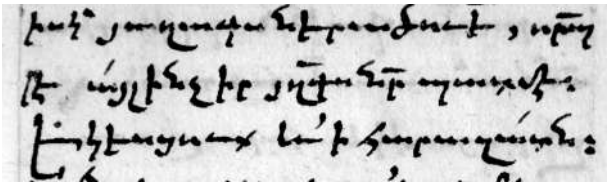
թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմներով՝ երեքնուկ եւ զարդանախշ (եզրաձատումից վնասուած):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին ֆեռծուած, մաշուած, տեղ-տեղ գունաթափուած, մէջքի կաշին վերից վար երկայնակի պատռուած, ստորին մասի կաշին հիմիից անջատ, Ա. եւ Բ. փեղկերի եզրերի կաշին մաշուած-թափուած, Բ. փեղկի ստորին անկեան կաշին՝ հիմիին մօտ, 1,5 սմ լայնութեամբ պատռուած-ընկած. երեւում է միջուկ-տախտակը. ծաղկաթուղթ-կազմատառները մաշուած, խոնաւութիւնից գունափոխուած. պիպ-ները թեթեւակի մաշուած, Ա. եւ Դ.՝ կազմի կաշուի հետ հատման տեղերում դեղնած, գունափոխուած, պիպ. Գ.՝ հիմիից մասամբ անջատ. ունի 1ական կարմիր եւ կապոյտ մետաղէ էջանշան ժապաւէններ՝ գործածութիւնից եւ խոնաւութիւնից գունաթափուած:

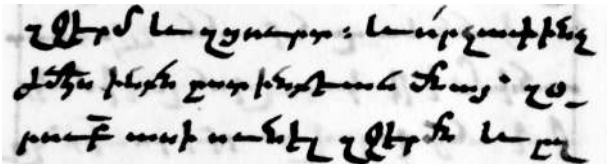
Ա. ՁԵՌԱԳԻՐ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 160 (թ. 1-160). չգրուած՝ 154բ-60բ: ՊՐԱԿ՝ Ա-Ի×8: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմներով՝ շեղանկիւն ողկոյզ, թագ, «E» (թերթերի եզրաձատումից վնասուած): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×11: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւով սահմանագծուած (12,5×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 17ա. գրչափոխութեամբ՝ 66ա-154ա. նմուշ՝ 111ա). խորագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 18-20:



Նմուշ 17ա



Նմուշ 111ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (երբեմն գծանկարային) – Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ վերին տերեւի վրայ կանգնած թռչուն՝ 1ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 144ա, 146բ, թռչնագիր (նաեւ մարդադէմ՝ «Գ»՝ 23ա): Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, երկնագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, անմխիթար ջրի հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից թեթեւակի գունափոխուած, գրադաշտի թանաքը տեղ-տեղ տարածուած, խոնաւութիւնից յաճախ արտացոլուած դարձերեսին, 1ա՝ լուսանցազարդը արտատպուած հանդիպակաց՝ Բբ պիպ-ին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-154ա* Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի Վերլուծութիւն ի Ներածութիւնն Պորփիւրի

Տե՛ս ձեռ. 1688, 1ա-151ա: ա/1ա-4բ: բ/4բ-8բ: գ/9ա-15բ: դ/15բ-8բ: ե/18բ-23ա: զ/23ա-30բ: է/30բ-3բ: ը/34ա-7ա: թ/37բ-40ա: ժ/40ա-3բ: ժա/43բ-8ա: ժբ/48ա-51ա: ժգ/51ա-4ա: ժդ/54ա-60բ: ժե/60բ-5ա: ժզ/65ա-9ա: ժէ/69ա-75բ: ժը/75բ-80բ: ժթ/81ա-6բ: ի/87ա-93ա: իա/93ա-9ա: իբ/99ա-102ա: իգ/102բ-4բ: իդ/105ա-11բ: իե/112բ-7բ: իզ/117բ-20բ: իէ/120բ-6բ: իը/126բ-34ա: իթ/134ա-40ա: լ/140ա-4ա: լա/144ա-6բ: լբ/146բ-9բ: լգ/149բ-50բ: լդ/150բ-2ա: լե/152աբ: լզ/152բ-3ա: լէ/153աբ: լը/153բ: լթ/153բ-4ա: խ/154ա:

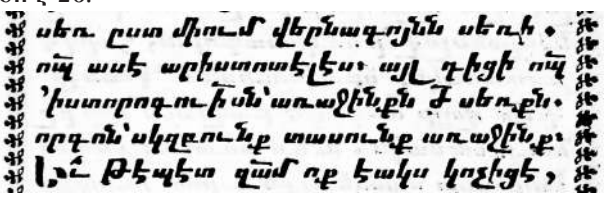
Համմտ. Դաւիթ Անյաղթ, Վերլուծութիւն «Ներածութեանն» Պորփիւրի, Համաձայնաւոր ֆինական բնագիրը, թարգմանութիւնը գրաբարից ռուսերէն, առաջաբանն ու ծանօթագրութիւնները՝ Ս. Աւետատեանի, Երեւան, 1976 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ):

Խորագրերը երբեմն նշուած արտաք. լս-ներում՝ 7բ, 10ա եւ այլուր:

Բ. ՏՊԱԳԻՐ

Կ. ՊՕԼԻՍ ՌՃՀԷ. – 1728

ԹԵՐԹ՝ 28 (թ. 161-88, տպագրի էջակալում՝ 1-56, որ է՝ 161ա-88բ): ՊՐԱԿ՝ 1-4×8 (1՝ 4): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւ զարդաշրջանակի մէջ (12,5×8. նմուշ՝ 166ա): ՏՈՂ՝ 26:



Նմուշ 166ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Ճակատազարդ՝ 161ա, 181ա (խաչանեւ զարդանախշերով): Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 161ա, 181ա: Ջարդագիր՝ հրեշտակ՝ 161ա, 181ա: Գոյն՝ սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից մասամբ գունափոխուած. թ. 175-88՝ հիմիին մօտ սնկային հիւանդութեան մանուշակագոյն հետքեր, թ. 181-8՝ հիմիից մասամբ անջատ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *161ա-80բ/1-39* Ներածութիւն Պորփիւրի – *ելոյր հարկաւորի Քրիսաւորի է եւ յառս Արիստոտէլի Ստորոգութեանցն վարդապետութիւն... եւ ի հասարակութեան*

յանդիմանակացութիւն (ունի հետեւեալ ենթամիաւորները՝ 161բ-3բ/2-6 Յաղագս սեռի, *163բ-8ա/6-15* Յաղագս տեսակի, *168ա-71բ/15-22* Յաղագս տարբերութեան, *171բ-2ա/22-23* Յաղագս յատկի, *172աբ/23-24* Յաղագս պատահման, *172բ-3ա/24-25* Յաղագս առիից հասարակացն եւ յատկից՝ սեռիցն եւ տեսակացն եւ տարբերութեան եւ յատկի եւ պատահման, *173աբ/25-26* Յաղագս հասարակաց սեռի եւ տարբերութեան, *173բ-4ա/26-27* Յաղագս յատկից սեռի եւ տարբերութեան, *174բ/28* Յաղագս հասարակաց սեռի եւ տեսակի, *174բ-5ա/28-29* Յաղագս յատկից սեռի եւ տեսակի, *175ա/29* Յաղագս հասարակաց սեռի եւ յատկի, *175աբ/29-30* Յաղագս յատկից սեռի եւ յատկի, *175բ/30* Յաղագս հասարակաց սեռի եւ պատահից, *175բ-7ա/30-33* Յաղագս յատկից սեռի եւ պատահմանց, *177ա/33* Վասն հասարակաց տարբերութեան եւ տեսակի, *177աբ/33-34* Յաղագս յատկից տարբերութեան եւ տեսակի, *177բ/34* Հասարակաց տարբերութեան եւ յատկի, *178ա/35* Յաղագս յատկաց տարբերութեան եւ յատկի, *178ա/35* Յաղագս հասարակաց տարբերութեան եւ պատահման, *178աբ/35-36* Յաղագս յատկից տարբերութեան եւ պատահման, *178բ/36* Յաղագս հասարակաց տեսակի եւ յատկի, *179ա/37* Յաղագս յատկից տեսակի եւ յատկի, *179ա/37* Յաղագս հասարակաց յատկի եւ պատահման, *179բ/38* Յաղագս յատկաց տեսակի եւ պատահման, *180ա/39* Յաղագս հասարակաց յատկի եւ պատահման, *180ա/39* Յաղագս յատկութեանց յատկի եւ պատահից)։

Ծնբ. Մաճառամասները՝ խորագիր, սկզբնատող, վերջնատող եւ այլն, այստեղ բերուած են, որովհետեւ 1512-1800 թթ. տպագիրների մատենագիտութեան մէջ (տե՛ս ստորեւ) դրանք թռուցիկ են ներկայացուած։ Թեք գծից՝ / յետոյ նշուած են նաեւ տպագրի էջաճամարները։

– *180բ/40* [Ազդ] – *Կատարեցաւ Պորփիւրի Ներածութիւնս... Պորփիւրոս բընախօս՝ էր Փիւնիկեցի, / Աշակերտ հընմտագոյն՝ Պղոտինոսի։*

Բ. *181ա-5բ/41-50* Դաւիթ Անյաղթ փիլիսոփայի Ներգինացույ. ԱռածՀ հինգ։ Թէ զի՞նչ արդեօք է Սահման. կամ զինչ Բնաւորական Սահման. Ստորագրութիւն, եւ Ստորադրական սահման։ Եւ կամ ո՞յր ի սոցանէ զոյս ոմանս վիճակեցան ի Գոյիցն – *Արդ, սահման է բան համառօտ, յայտնիչ գոյացութեան յանկակայ իրողութեան... այնպիսիքն եւ ոչ նոյնք ասին գոլ երբեք ուրեք (ունի հետեւեալ ենթամիաւորները՝ 182բ/44* Երրորդ Առած։ Թէ զինչ է Գոյացութիւն։ Եւ որպիսե՞օք իրօք զանազանիլ բնաւորեցաւ բնութեանն, *183ա/45* Երրորդ Խնդիր։ Թէ զինչ է Նոյն եւ զինչ է Այլ։ Եւ որպիսի՞ր ոմանք այնք՝ որ Նոյնք ասին։ Եւ որպիսի՞ր այնք՝ որ Այլնք, *183բ-5ա/46-49* Զորրորդ, թէ զինչ Մի իցէ գոյացողութեան եւ բնութեան։ Եւ ո՞յր այնոքիկ որ միոյ ասեն գոյացողութեան եւ բնութեան, *185աբ/49-50* Հինգերորդ։ Թէ ոչ կարօղ գոյ իւրաքանչիւր ոք յանհատից մի բնութիւն գոլ եւ ասիլ)։

Գ. *185բ-7բ/50-54* Նորին Դաւթի Աթենականի՝ հայոց փիլիսոփայի՝ Վասն բաժանման – *Ամենայն, որ միանգամ բաժանեալ գոյ յայլոց գոյից, հարկ է նմա կամ մարմին գոլ կամ անմարմին... ըստ որում բոլորն որպէս բոլոր բնաւորեցաւ պահիլ։ Եւ տքւողին ամենայն իմաստութեան փառք յաւիտեանս. ամէն։*

- *187բ/54* [Ոտանաւոր]

Դաւիթ Անյաղթ *փիլիսոփայ,*
Ծաղկեալ պըսակ ցեղին Հայկայ,
Ամենական ումամբըն ճոխ,
Կըլեալ զիմաստըն կուռ եւ կոխ։

– *187բ/54* Ծաղկոցիկ *(իմաստասիրական հինգ եզրերի հայերէնը, «Յունարէն», «Արապերէն»).*

Սեռ-եէ՛նօս-ձ՛ինս,
Տարբերութիւն-Տիափորա՛-Ֆա՛սլ,
Տեսակ-Ի՛տօս-Նէվէ՛,
Յատուկ-Ի՛տիօն-Խասսա՛,
Պատահումն-Սինվէվիգօ՛ս-Արա՛զ։
Իմաստասիրութիւն է խոկումն մահու (այսչափ)։

Դ. *188աբ/55-56* Յաւելցի եւ առաջիկայս համառօտեալ ի չնչնոյս, ի բանից նոյնոյ Դաւթի սրբոյ փիլիսոփայի ի մեկնութենէն Պորփիւրի։ Թէ վասն էր հինգ են ընդհանուր ձայնքն՝ եւ ոչ աւելի կամ պակաս։ Եւ ցուցանի ի բաժանմանէ ըստ այսմ եղանակի – *Ձայն երկակի է, յօդեալ՝ եւ անյօդ։ Երկաքանչիւրն դարձեալ երկակի... Եւ ահա յայտ եղեւ ի բաժանմանէ եթէ հինգ միայն են ընդհանուրքն՝ եւ ոչ աւելի կամ պակաս։ Եւ Տքւողին գիտութեան փառք։*

– *188բ/56* [Ոտանավոր Պաղտասար դպրի]

Տքպել տքւողի գըրքոյս՝
Մեղօք լըցելոյ հիքոյս՝
Ջընչին Պաղտասար դըպրիս,
Հայցեմ տալ մեզ Ողորմիս։
Նաեւ տքպագրողի սորին՝
Մահտեսի Աստուածատուրին,
Հանդերձ որդովն Յօհաննիսիւ
Եւ մըշակիւքն Պետրոսիւ։ Վերջ։

Տե՛ս Սիմէոն Ջուղայեցի, Տուամաբանութիւն։ Պորփիւր, Ներածութիւն։ Դաւիթ Անյաղթ, ԱռածՀ հինգ։ Դաւիթ Անյաղթ, Վասն բաժանման, Կ. Պոլիս, տպ. Աստուածատուր Կոստանդնուպոլսեցու, 1728 (Բ. էջակալութիւն՝ 1-56). տե՛ս Հայ գիրքը 1512-1800 թթ., Հայ ճնաոիպ գրքի մատենագիտութիւն, [կազմեցին] Ն. Ոսկանեան, Ք. Կոռկոտեան, Ա. Սաւալեան, Երեւան, 1988, էջ 278, Հմր 367)։

ՆՇՈՒՄ՝ *Մէջքին սոսնձած դրոշմանիշ-պիտակին՝ ուղղանկիւն շրջանակի մէջ «86», Ա. փեղկին փակցուած*

սպիտակ թերթիկին՝ «3683», պհպ. Ա՝ սեւով եւ կարմրով «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հ^{թր} 102 (վրան՝ կարմրով ջնջագիծ) Հ^{թր} 86/3683», մանուշակագոյնով «ԺՀ. [դար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]»:

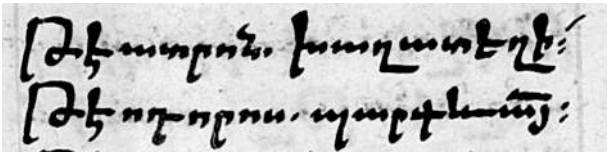
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 104, Հ^{մր} 86:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *161բ՝ «ընդհանուրն»:*

3684
ԲԱՌՔ ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆՔ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 214: ՊՐԱԿ՝ Ձ-ԻԳ×12 (է, ժե 10, ԺԸ 14): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 10,8×8,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (7,5×4): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 81ա). խոռագիրք՝ վարդագոյն եւ կարմիր: ՏՈՂ՝ 15: ԿԱՋՄ՝ վարդագոյն մոմլաթ, մէջը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ սպիտակ թուղթ (նորոգման ժամանակի). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+Դ-Ձ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ (Ա, Գ, Դ, Ձ), հաստ թուղթ (Բ, Ե), Ա եւ Ձ՝ մասն կազմաստառի (նորոգման ժամանակի):



Նմուշ 81ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած-վերակազմուած Ի. դարում (կազմը եւ Ա-Ձ. պհպ-ները). կազմի մոմլաթը թեթեւակի գունափոխուած, մաշուած, ճերմուած, աղտոտուած, մէջի կաշին մաշուած, ճերմուած. կազմաստառները եւ պհպ-ները թեթեւակի մաշուած, մասամբ խումացած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, մասամբ սեւացած. գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով թերթերին զանազան բծեր, իւղի (թ. 65-78 եւ այլն), մոմի եւ այրուածքի, սնկային հիւանդութեան, սեւ թանաքի, ինչպէս նաեւ անմաքուր ջրի լայն հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից մասամբ գունափոխուած. ձեռագիրը սկզբից եւ վերջից թերի՝ Ա.-ե. պրակները եւ ձեռագրի վերջից (ԻԳ. պրակից յետոյ)՝ անորոշ թերթեր ընկած. թ. 107-19՝ ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-214բ* [Բառք ճերթողականք]*

* Ծնթ. Համաոօտ ցուցակում (հտ. Ա., էջ 1064) ձեռագիրս խոռագրուած է՝ «Երեմիա Մեղրեցի, Բառգիրք», մինչդեռ Հ. Ամալեանը դրել է «Բառք ճերթողականք» տեսակի բառարանների շարքում: Նա մանրամասն ներկայացրել է «Բառք ճերթողականք» բառարանների ժամանակագրական զարգացումը (ԺԲ-ԺԷ. դդ.). ըստ այդմ՝ այլ աղբիւրներից, նաեւ Աստուածաշնչից անընդհատ ընդարձակուելով՝ այն հիմք է դարձել եւ 1698 թ. արդէն տպագրուել որպէս Երեմիա Մեղրեցու «Բառգիրք հայոց». մանրամասները տե՛ս Հ. Ամալեան, Միջնադարեան Հայաստանի բառարանագրական յուշարձաններ (ե-ԺԵ. դդ.), Երեւան, 1966, էջ 82-88. նոյնի՝ Միջնադարեան Հայաստանի բառարանագրական յուշարձաններ (ԺԶ-ԺԷ. դդ.), Երեւան, 1971, էջ 305-306, հմմտ. Երեմիա Մեղրեցի, Բառգիրք հայոց, ճննական բնագիրը, առաջաբանը եւ ծանօթագրութիւնները՝ Հ. Ամալեանի, Երեւան, 1975:

ա. *1ա-26ա* [Ա] – *(սկ.) ///*Աղամոն՝ *անդարձ կամ խեւլաթիւր,* Աղադարձումն՝ *ի վերջ դառնալ,* Աղաւտել՝ *խորտակել կամ նախատել կամ քամահել…* [Ա]ռուս՝ *որպէս, է,* Աւովր՝ *կործանումն,* Աւ՝ *ատ (= ոտ):*

բ. *26ա-38բ* Բ – Բաասա՝ *եթէ արաս ապստամբութիւն,* Բաաղիմ՝ *դեւք վերագոյն,* Բաբայ՝ *բլուր…* Բրաբիոն՝ *պսակ յաղթութեան,* Բռաշակ՝ *դարաւանք,* Բռտանալ՝ *կոշտանալ կամ կարծրանալ:*

գ. *38բ-46ա* Գ – Գաբաադ՝ *բլուր,* Գաբայա՝ *հնձան,* Գաբաթոն՝ *բարձրացեալ…* Գրկախառնիլ՝ *գօտէկռիւ,* Գրեալ՝ *նկարագրեալ,* Գրահանգ՝ *խեռ կամ հեստ կամ անհաւան:*

դ. *46բ-55ա* Դ – Դաբիր՝ *տաճար,* Դագոն՝ *ձուկն,* Դագ՝ *քաղցր կամ նենգ կամ գէգ…* Դիմեալ՝ *ի գլուխ եդեալ,* Դիուան՝ *խան,* Դուշակ՝ *փէշերք:*

ե. *55ա-62բ* Ե – Երեմոս՝ *ապանօս փայտ,* Եգումենոս՝ *առաջնորդ,* Եդիսեփդա՝ *քամնհայ…* Եփրոսինէ՝ *ուրախութիւն,* Եփփայ՝ *եփելոյ,* Եփփաթա՝ *բացիր:*

զ. *63ա-70բ* Զ – Զաբողոն՝ *հասումն գիշերոյ, ի յաջողութիւն ճանապարհի կամ վաճառական կամ գիշերային շնորհ,* Զագիկ՝ *ազգ,* Զազիր՝ *տգեղ կամ գարշ…* Զօշոտութիւն՝ *սուտպաճուճութիւն,* Զօրավիգ՝ *օգնական:*

է. *70բ-2բ* Է – *(այլ ձեռքով լրացուած՝ «ալն՝ որ էն»),* Էախորհ՝ *ճարտարախորհ,* Էակացս՝ *եղելոց…* Էրն՝ *երեք անձին եւ միաստուածութիւն,* Էրս՝ *արարածքս:*

ը. *72բ-7բ* Ը – Ըզերձեալ՝ *ուղղեալ կամ յաւելեալ,* Ըղձակերտ՝ *ցանկութեամբ շինել,* Ըղձութիւմբ ի ձեռս նոցա՝ *հրովարտակք կամ կախարդութիւնք…* Ըստանձնեալ՝ *ստացեալ կամ կալեալ,* Ըստընդաբոյս՝ *ինքնաբոյս,* Ըստընդիայ՝ *կաթնակեր:*

թ. *78ա-82բ* Թ – Թաթաղոն՝ *լի կամ պատարոն,* Թաթել՝ *խաբել,* Թաթամշեալ՝ *լուծեալ կամ մեղկեալ…* Թօնուօգ՝ *անձրեւուտ,* Թօշնեալ՝ *թառամեալ կամ պակասեալ յուժոյ:*

ժ. *82բ-4ա* **Ժ** – Ժահաշար՝ *չարագործ*, Ժամանել՝ *հասանել*, Ժաման՝ *պարապ կամ հրապարակ*... Ժողո *(=ժողովս)* կալեալ՝ *կրկնեալ*, Ժպիրճ՝ *լիրբ կամ յանդուգն կամ անամաւթ*, Ժտել՝ *խնդրել կամ աղաչել*:

ժա. *84բ-9ա* **Ի** – Ի բացի՝ *ի հեռոջ*, Ի բացեայ՝ *ի դերեւ կամ ի բաց կամ ի զատ*, Ի բացուստ՝ *յայլուստս*... Իկոնոմոս՝ *տնօրէնութիւն*, Իղազործեալ եւ իղազլխել՝ *վատթարաց անուանք են կամ կատարել*, Իտակիկոն՝ *շրջգօտ պարագայութիւնք*, Իճնմայ՝ *յայտնի ինչ*:

ժբ. *89ա-92ա* **Լ** – Լաբոս՝ *միեղջերու, թարգմանի՝ օձահալած*, Լարգտեալ՝ *մանչացեալ կամ անօտեալ կամ մաշեալ*, Լագորդել՝ *մաշացել կամ լծոտել կամ մաշել*... Լխաւ՝ *անժուժեցաւ կամ մեղկեաւ*, Լխեալ՝ *լուծեալ կամ թողեալ*:

ժգ. *92ա-100բ* **Խ** – Խաբաբայ՝ *ուրախութիւն*, Խաբարար՝ *խարդախ կամ խորամանկ*, Խաբուցանել՝ *հանդարտել*... Խռուակ՝ *աղքատ*, Խռտուել՝ *ծանակ կամ ռիհար կամ խունջ*, Խօթ՝ *հիւանդ*, Խօթասիրտ՝ *հիւանդասիրտ*:

ժդ. *100բ-3բ* **Ծ** – Ծաբամ՝ *ծով*, Ծածանել՝ *երերել կամ շարժել կամ սասանել*, ծամածուռ՝ *թիւր*... Ծփանօղ՝ *խռովեցուցիչ*, Ծփել՝ *ալէկոծել*, Ծօղ՝ *որոգայթ կամ սադայս*, Ծօղարարակել՝ *որոգայթել*:

ժե. *103բ-14բ* **Կ** – Կապեստոս՝ *պաշտելի*, Կադէս՝ *նուիրեալ կամ սուրբ*, Կազմութիւն՝ *ուրբաթ*... Կօշնող՝ *ձօնող կամ ընծայօղ*, Կօստոս՝ *թագաւոր*, Կօշել՝ *կանչել զայրացմամբ*:

ժզ. *114բ-26բ* **Հ** – Հագագ՝ *հոգի կամ տուր եւ առ շնչոյ կամ գլուխ*, Հագածել՝ *հոգալ կամ ցնորել կամ խռովել*, Հագածատոս՝ *հարեալ*... Հրպիդէս՝ *երկիւղ*, Հրրիկ՝ *յաղթել*, Հօրաճ՝ *ջոկք ոչխարաց եւ այծից*, Հօղ՝ *հիւանդ*:

ժէ. *126բ-8ա* **Ձ** – Ձաղօղ՝ *մակոյկ*, Ձակի՝ *լափի (=չափի)*, Ձանձի՝ *իմանի կամ առնու կամ ասի*... Ձօնել՝ *ընծայել կամ նուիրել*, Ձօնի՝ *խորհուրդ*, Ձօնարկուճ՝ *ընձայաբերք*, Ձօնիչճ՝ *պատուաստուք*:

ժը. *128ա-30ա* **Ղ** – Ղաբանոս՝ *իմաստասէր*, Ղաբռոռն՝ *նշանակ*, Ղախ եղեալ՝ *ղօղեալ կամ զաճեալ*, Ղակխոյակի՝ *վաճառանոցք*... Ղօղիկարել՝ *շատախօսել*, Ղօղարկեալ՝ *հանդերձեալ*, Ղօղակի՝ *ջրայինք*:

ժթ. *130ա-3բ* **Ճ** – Ճագաղ՝ *եղեգուտ*, Ճախարակայ՝ *գեղեցիկ կամ գերածոյ*, Ճախ՝ *մարգ*... Ճռատել՝ *ճռացել*, Ճոզացեալ՝ *նուազացեալ կամ կիզարեալ*, Ճոճոել՝ *ճչճչվել*:

ի. *133բ-43ա* **Մ** – Մատռովք՝ *խոտորումն*, Մտբաղովք՝ *բարբառք*, Մագետին՝ *մոլեգին*... Մրօթութիւն՝ *մուրողութիւն*, Մխթեալ՝ *չարասրտել կամ հեճկալ կամ քրթմնջել*, Յակուղ՝ *լի կամ կուշտ*:

իա. *143ա-51բ* **Յ** – Յադի՝ *եւին իրք*, Յազնէն՝ *յազգէն*, Յազղեր՝ *ի զոտի կամ թեզան*... Յուշկապարիկ՝ *գազան է ի հեռագոյն վայրի բնակէ եւ ոչ ոք է տեսեալ զնա կամ դեւ է*, Յոռն՝ *բազում կամ թանձր*, Յոռնիշխան՝ *ամենակալ*:

իբ. *151բ-9բ* **Ն** – Նաբաթ՝ *կամաւոր*, Նագեր՝ *հարաւ*, Նաեման՝ *շրջափակութիւն*... Նսիրելով՝ *գործելով*, Նրան՝ *դաշնակ կամ թուր*, Նոռոել՝ *սովեալ*:

իգ. *159բ-65ա* **Շ** – Շախով՝ *բուռն*, Շականաչել՝ *ի վերայ կալ մտօք եւ լսել*, Շաբաբադրել՝ *յարմարել*... Շթթել՝ *անզգայել ախտիւ*, Շօշափել՝ *որսնել*, Շօթ՝ *ղօշ*, Շտեմարանճ՝ *համբարք կամ հոր*:

իդ. *165ա-70ա* **Ո** – Ոգել՝ *ասել*, Ոգելական՝ *բարբառական*, Ոգորել՝ *պատերազմել*... Ուրգացօղ՝ *ուղղիչ*, Ուփիր՝ *հողեղէն*, Ուփ՝ *գուբ կամ վիհ*:

իե. *170ա-1բ* **Չ** – Չ *(չկրացուած, տեղը բաց)՝ բովանդակ չոր*, Չանարդի՝ *անարժան*, Չանարդագուրդ՝ *առաւել ստորուկ կամ չարախօս կամ չարահաւան*... Չպէտ՝ *անպէտ*, Չֆնաղ՝ *հրաշագեղ կամ գեղեցիկ*, Չֆոռ՝ *աղքատ*:

իզ. *171բ-80ա* **Պ** – Պազանել՝ *ընդվզել եւ մարտնչել*, Պալար՝ *միատարր լայնացեալ*, Պալարապատերի վար՝ *զարգարեալ ձի*... Պրատուկ՝ *հերակալ կամ վարսակալ կամ ծամակալ*, Պրշակ՝ *շինուած մարգակով կամ տախտակով*, Պրտու՝ *տափակ ճիլ*:

իէ. *180ա-2ա* **Ջ** – Ջահուսակ՝ *աշտանակ*, Ջահնորակ՝ *լուսաւոր*, Ջահրբուն՝ *մոմեղէն*... Ջրսակ՝ *ջրթափ կամ ջրվէժ կամ ողող*, Ջրշեղջ՝ *փոքրիկ աղբիւր*, Ջրմուղ՝ *ջրգնա*:

իը. *182ա-3բ* **Ռ** – Ռա՝ *ստոյգ*, Ռաբունի՝ *վարդապետ*, Ռաբգուն՝ *ցուպ*... Ռուդի՝ *պարսեռք*, Ռուփիճ՝ *ոսպն*, Ռփանէս՝ *առիս*:

իթ. *183բ-92ա* **Ս** – Սաբաստանի՝ *տուն գեղեցիկ կամ խազուրան*, Սաբեկայ՝ *թաղթենի կամ ուռոյ անուն է կամ զճղոյն կամ զոստոյն կամ երկճղի կամ սբեկէ կամ բարձր*, Սաբացեալ՝ *ի վերայ կալ*... Սուսկապան՝ *զարիւն երնջոցն եւ զարիւն, որ սկէին*, Սխողեալ՝ *ծածկեալ*, Սօսի՝ *տնջրի, որ է չինարի*:

լ. *192ա-9բ* **Վ** – Վախճան՝ *աւարտ եւ վերջ*, Վախ եւ գահի՝ *դժուարին տեղիք*, Վախանի՝ *տող*... Վրիպակաւ՝ *միանգամ վրէժ կամ քէն*, Վրիպակ՝ *սղալ*, Վրիպեալ՝ *պրծեալ*, Վուշ՝ *քաթան*:

լա. *199բ-206բ* **Տ** – Տաբատ՝ *միջօք չափ եւ բարձիւք*, Տաբուն՝ *հանապազ*, Տագործել՝ *ներկել*... Տրիտուր՝ *փոխարէն*, Տրոհել՝ *որոշել*, Տրփել՝ *տուիել կամ սիրել*:

լբ. *206բ-7բ* **Ր** – Րաբունի՝ *վարդապետ*, Րախաւար՝ *ուրախարար*, Րակերտել՝ *վարդապետել*... Րոտել՝ *հաճել կամ հաւանել կամ մաքրել կամ սրբել*, Րուպ՝ *դուզնաքեայ*, Րուճանակ՝ *աւետաւուր*:

լգ. *207բ-9բ* **Ց** – Ցած՝ *զնստիլ*, Ցանկալ՝ *աղքատանալ կամ նուաստանալ*, Ցամ՝ *հոտ*... Ցուցական՝ *ցուցանօղ*, Ցոպ՝ *անհաստատ կամ վէս*, Ցփի՝ *արագ կամ քրտունք*:

լդ. *209բ* **Ւ** – Իւրացնել՝ *հիացեալ*, Իւրեալ՝ *երկուցեալ*, Իւնացումն՝ *ցնորումն կամ պակուցումն*... Իւրանձնումն՝ *հպարտութիւն*, Իւն՝ *թոյնք*, Իւծեալ՝ *թուլացեալ կամ մաշեալ կամ հիւանդացեալ*:

լե. *210ա-3բ* Փ – Փագաղ՝ *վաշ,* Փաթուր՝ *գետ,* Փաթուրէս՝ *պատառապատիւ,* Փաղեալ՝ *պատեալ…* Փսալդ՝ *սաղմոսերգ,* Փրկանաւորեալ՝ *ապրեցուցեալ,* Փսացեալ՝ *հպարտացեալ կամ զօրացեալ:*

լգ. *213բ-4բ* Ք – Քահանայարան՝ *ազօթից տուն,* Քահել՝ *սաստել կամ խոնարհել,* Քաղբասել՝ *համասիրել…* Քասթնել՝ *երկնչել կամ զարհուրել,* Քատակ՝ *նման,* Քարտօնոս՝ *թագաւոր/// (շար.):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԴԱՅԻ

1. *114բ (ժէ. դարի վերջ, նոտրգիր) Հա՛յրք իմ եւ եղբա՛յրք, յիշեսջիք բազմայմեղ եւ տխմար* Շմայոն *էրէց* Մողնու:

ՆՇՈՒՄ՝ *Բա՝ կարմիր եւ սեւ մատիտով «Հ՝ր 89/3684», Գա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հ՝ր 89/3684», «ԺԷ. [դար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», 1ա՝ մատիտով, Հ՝ր 43»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 105, Հ՝ր 89:

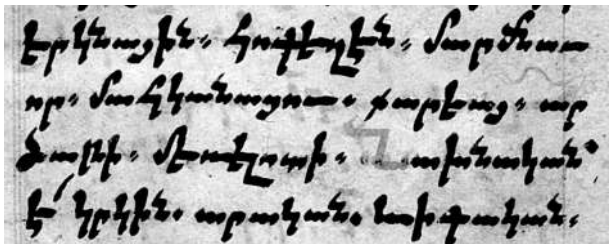
ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *72բ՝ սեւով «Ինդ ամենայն էր կիր», 180ա՝ սեւով «Ջ (երկիցս)»:*

3685
ՍԻՄԷՈՆ ՋՈՒՂԱՅԵՑԻ, ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԺԷ. դար

ԿԱՋՄՈՂ՝ Տէր Պետրոս (1773 թ.):

ԹԵՐԹ՝ 126 (գրչի էջակալում՝ բ-ճժ. (թուիչ՝ ձթ-ճ.), որ է՝ 2բ-51բ, 111-260, որ է՝ 52ա-125բ). չգրուած՝ 1ա, 126բ: ՊՐԱԿ՝ 1+Ա.-ԺԱ×12 (Ժ 13, ԺԱ 3) +1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,5×8,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (8×5,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 10ա). խորագիրք՝ վարդագոյն եւ կարմիր: ՏՈՂ՝ 14: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր դրոշմազարդ կտաւ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ բ. 1 + բ. 126՝ հաստ թուղթ. լուսագծերով, հաշուուած թերթաթանակի մէջ:



Նմուշ 10ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նոտրգուած Ի. դարում, ձեռագրի հիմին ամրացուած այլ ձեռագիր թղթերով (անկապակից, նշմարելի՝ մի ֆանի տառ). պրակահամարները՝ կազմող տէր Պետրոսի ձեռով. կազմի կաշին վնասուած, մաշուած, ճեռծուած, տեղ-տեղ թափուած, մէջի կաշին խոնաւութիւնից ձեւափոխուած, միջնամասում պատռուած, հիմից անջատ, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած. կազմաստառ-կտաւները խոնաւութիւնից գունափոխուած, մաշուած, աղտոտուած. թերթերին խոնաւութեան եւ գործածութեան հետեւանքով զանազան բծեր, մոմի, իւղի, սնկային հիւանդութեան եւ թանաքի հետքեր, գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, տեղ-տեղ աղտոտուած, սեւ թանաքը յաճախ դրոշմուած հանդիպակաց էջերին, առանձին հատուածներ եւ բառեր եղծուած. բ. 3 եւ 12՝ սխալ տեղադրած, կարդալ՝ 1-2, 12, 4-11, 3, 13-125 (տե՛ս Բովանդակութիւն), բ. 121-2ի միջեւ 1 բ. ընկած. բ. 1՝ վերին մասը մաշուած, տեղ-տեղ պատռուած, բ. 2՝ վերին եւ ստորին անկիւնները պատռուած-ընկած, բ. 19՝ ստորին անկիւնը պատռուած, բ. 40՝ ստորին անկիւնը պատռուած-ընկած, բ. 85-6, 94, 110՝ պատռուածք-անցքեր, բ. 87-125՝ գրադաշտին անմաֆուր ջրի հետքեր, բ. 125-6՝ հիմից անջատուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-125բ* Սիմէոնի վար[դ]այպետի Ջո[ւ]ղայեցոյ ար[արեալ] Քերականութիւն ըստ լեզուի մերում հայկազանց

Տե՛ս ձեռ. 1984, 115ա-62բ: 1./2ա-76ա: ա/2բ, 12աբ, 4աբ: բ/4բ: գ/4բ-6ա: դ/6աբ: ե/6բ-7բ: զ/7բ-8ա: է/8աբ: ը/8բ-11բ, 3աբ, 13ա-32ա (13ա-4ա յաղագս գաղափարաց հոլովմանց: 14ա-5բ յաղագս առաջին եղանակին, որոյ աւարտն է -ան: 15բ-6բ յաղագս երկրորդ եղանակին, որոյ աւարտն է -եան: 16բ-7բ յաղագս երրորդ եղանակին, որոյ աւարտն է -ին: 17բ-8ա յաղագս չորրորդ եղանակին, որոյ աւարտն է -եղ: 18աբ յաղագս հինգերորդ եղանակին, որոյ աւարտն է -եր: 18բ-9ա յաղագս վեցերորդ եղանակին, որոյ աարտն է -օր: 19ա-22ա յաղագս եօթներորդ եղանակին, որոյ աւարտն է -ի, որ պատկանի հասարակ եւ յատուկ անուանց: 22ա-4բ յաղագս ութերորդ եղանակին, որոյ աւարտն է -ոյ, որ պատկանի հասարակ եւ յատուկ անուանց: 24բ-6ա յաղագս իններորդ եղանակին, որոյ աւարտն է -ու, որ է հասարակաց եւ յատկից: 26ա-9ա յաղագս տասներորդ եղանակին, որոյ աւարտն է -այ, որ է յատուկ անուանց: 29ա-30ա յաղագս միայնակ հոլովմանց, որք են անուանք հասարակք. հոլովք եզական: 30ա-1ա յոգնականք: 31ա-2ա Հոլովք մասնական նշանացն. եզական, յոգնական): թ/32ա-54ա (36բ-42բ յաղագս

առաջնոյ եղանակին, որոյ առաջին նշան է Ա գաղափարն: 42բ-5բ Յաղագս երկրորդ եղանակին, որոյ առաջին նշան է Ե...: 45բ-9ա Յաղագս երրորդ եղանակին, որոյ առաջին նշան է Ու գաղափարն...: 49ա-54ա Յաղագս չորրորդ եղանակին, որոյ առաջին նշան է ըստ կրաւորականացն...): ժ/54ա-7բ: ժա/57բ-61ա (58բ-9բ Հոլովք նախագաղափարացն...: 59բ-61ա Հոլովք ածանցականացն...): ժբ/61ա-4ա: ժգ/64ա-5բ: ժդ/65բ-72ա: ժե/72ա-6ա: 2./76բ-125բ: ա/76բ-81ա: բ/81բ-3ա: գ/83բ: դ/83բ-115բ (84ա-6ա Յաղագս ստուգաբանութեան: 86աբ Յաղագս շարադրութեան: 86բ-7բ Յաղագս համաձայնութեան ընդ [մակ]ագրական անուան: 87բ-8ա Յաղագս համաձայնութեան անուան ընդ տէրանուան: 88ա-9բ Յաղագս համաձայնութեան անուան ընդ յօդին: 89բ-91ա Յաղագս համաձայնութեան անուան ընդ բայի: 91ա-112ա Յաղագս հոլովառութեան: 112բ-5ա Յաղագս հոլովառութեան նախադրութեան: 115աբ Յաղագս արգելման հոլովմանց): ե/115բ-25բ (116ա-9բ Յաղագս զանազան շարադրութեան միոյ դիտաւորութեան: 119բ-20բ Յաղագս պարզ ոտից: 120բ-1բ Յաղագս բարդ ոտից, որք են տողք (թ. 121-2ի միջեւ 1 թ. ընկած, վչ. թափուած. «... որ է յերկուց յերկարաց եւ յաղօտէ ութավանգ՝ որկէն ծագեցաւ///»): Յաղագս տաղի՝ չիք: 122ա Յաղագս վերծանութեան (սկ.՝ «/// եւ ըստ իմացուածոցն արտաբերել զողբերգական բանն...»): 122ա-3բ Յաղագս առոգանութեան: 123բ-5բ Յաղագս կիտի):

Ծնթ. Միաւորների խոռագրերը ստ. լս-ներում նշուած:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *126ա (կազմողի, 1773 թ., նոտրգիր)* Կամաւ Աստուծոյ եա՝ անարժան տէր Պետրոսըս *կազմեցի. թվականին ՌՄԻԲ. (1773) էր:*

2. *1բ (1812 թ., նոտրգիր)* Աւետիս Մարգարեան, *Գովք քերականութեանս (ծայրակապ՝* «ԱԻԵՏԻՍ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ»*)*

Ի վերայ անուան է գրեցեալ
Ամենագով գիրք զայս բարի,
Իւսեալ ազկաց է պաշտելի,
Եթէ մեծաց եւ թէ փոքունց,
Տրի յիմաստ քերականի,
Ի յամենից գերյարգելի,
Սայ է յաճախ կիրառնելի,
Մտաց, Աչաց, Բախճալի:
Գառնուկ, Անծնոց ե[ւե]թ հաճելի,
Բամից, Երգոց, Աշխարհայնոց,
Նուակօղ հիւսօղ զարմ[ա]նալի: 1812, 3/16:

Ծնթ. Ազգանուան ծայրակապը վերջին հառատողի գլխատառերով:

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, [Հմր] 93/3685», «ժէ. [դար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», 1ա՝ սեւով «Հմր 82», կարմրով՝ «Հմր 93»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 107, Հմր 93:

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ զանազան գծեր, 3ա՝ «ե (հակառակ դիրքով), փան», 33բ՝ «քերական բարդ», 90բ՝ «///աթմն», 125բ՝ «Զի եւ ամենայն կարողութեանց եարեալօղ», 126բ՝ «եա, կաւ, այե, կամաւ, ա, ո, կար»:*

3686
ԲԺՇԿԱՐԱՆ
(բաղկացած 2 ձեռագրից)

ԹԵՐԹ՝ 33: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×11,5: ԿԱՋՄ՝ կարմիր լաթ, մէջը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա, Բ+Գ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, Ա եւ Գ՝ մասն կազմաստառի (նորոգման ժամանակի):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած-վերակազմուած Ի. դարում (կազմը եւ պիպ-ները). սոյն ձեռագրի վերջում դրուած 15 թերթանոց Յդ ձեռագիրը (կրկին Բժշկարան) 0. եգանեանն առանձնացրել եւ որպէս այլ ձեռագիր գրանցել է Հմր 9888 համարի տակ (հմմտ. ձեռ. 9888. աւելի մանրամասն տե՛ս Նշում). կազմի լաթը թեթեւակի գունափոխուած, մաշուած, աղտոտուած, մէջի կաշին մաշուած, ճեռնուած. կազմաստառները եւ պիպ-ները թեթեւակի մաշուած, մասամբ խունացած:

ՁԵՌԱԳԻՐ Ա.
ԲԺՇԿԱՐԱՆ

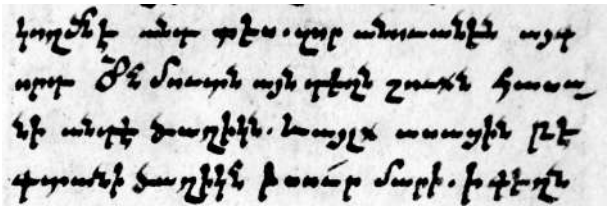
ԺԸ. դար

ԳՐԻՉ՝ Սահակ:

ԹԵՐԹ՝ 31 (թ. 1-30, 33): ՊՐԱԿ՝ Ա-Զ×8 (Բ, Գ, Դ 4, ե 3, Զ 7)*+1: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմներով՝ եռամաիկ եւ խաչով պսակուած զինանշան (թերթերի եզրահատման պատճառով հազիւ ընկալելի): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16×10,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12,5×8,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 7ա). խոռագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 19-21:

* Ծնթ. Խառը դասաւորուածութեան եւ մէջընդմէջ ընկած թերթերի պատճառով Բ.-ե. պրակները եւ վերջիններիս թերթերի քանակը՝ պայմանական:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ



Նմուշ 7ա

խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, սնկային հիւանդութեան եւ անմխիթար ջրի լայն հետեւեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից մասամբ գունափոխուած, տեղ-տեղ թանաքը տարածուած, ստորին արտաքին անկիւնները խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից սեւացած, էջ 15ա, 16բ՝ սեւ թանաքի հետեւեր, թ. 28՝ պատռուած. ձեռագիրը սկզբից եւ վերջից թերի՝ մէջընդմէջ բազմաթիւ թերթեր ընկած, նորոգելիս (Ի. դ.) թերթերը տեղերով շփոթած եւ ըստ այդմ համարակալած. ճիշտ կարգն այս է՝ թ. 1-9, 17-9, 21, 20, 22-3, 13-4, 10-1, 15-6, 12, 24-30, 33, թ. 17-8ի միջեւ 1, իսկ թ. 10-1ի միջեւ առնուազն 3 թերթ ընկած, թ. 14ից յետոյ առնուազն 1 թերթ ընկած, թ. 12ից, 16ից եւ 21ից յետոյ, ինչպէս նաեւ թ. 24-5ի եւ թ. 28-9ի միջեւ անորոշ քանակի թերթեր ընկած (տե՛ս Բովանդակութիւն):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-30բ* [Բժշկարան]

– *1ա-6ա* Ցանկ հաիմարանիւն լաւ եւ ընտիր – *Ա. Վասն խոտին, որ արբենայ... Մէ. Վասն տուղլու պալղամին:*

1. *6բ-9բ, 17ա-9բ, 21աբ* [Պատմութիւն ծաղկանց]

ա. *6բ* Ա. Սկիզբն Հաիմարանին. Հաիմագիրք բժշկապետացն ամենայնի – *Ա. Խոտ մի՝ արփենայ ասեն զանունն ի դիւթից եւ ի կախարդաց է...*

բ. *6բ-8ա* Բ. Պատմութիւն համասփիւռ ծաղկին – *Խնդրեա՛ զնա, յորժամ ցուլն լինի տանուտէրն...*

գ. *8բ* Գ. [Վասն ղուլբլ ղամար ծաղկին] – *Բոյս մի այլ կայ, զոր տաճիկն ղուլբլ ղամար անուանէ...*

Ծնթ. Խոռագրերի այս եւ յաջորդ վերականգնումներն ըստ ցանկի. Գ. եւ Դ. միաւորների խոռագրերը ցանկում ետ եւ առաջ են:

դ. *9աբ* Դ. [Վասն մարդա ծաղկին] – *Դեղ մի կայ մարդոյ ծաղիկ ասեն. լինի բարձր եւ ի ծմակ տեղիք...*

ե. *9բ, 17ա-9բ, 21աբ* Ե. Յաղակս խոտին, որ լօշտակ ասեն – *Հունարէն ապիաս լեղի կոչի եւ յատկութիւն է Դ. կերպիւ... (Թ. 17-8ի միջեւ 1 Թ. ընկած. 17բ «...նայ ջերմն թողու, եւ աչ ձեռն կապեն՝ լաւանայ///» 18ա «///չորանայ, դարձեալ փոխէ, այսով աղէկնայ: եւ այլ ամենայն ցաւ, որ ի պլղամէ լինի...», վջ.՝ թափուած. 21բ «...կիպրոսի առջասպ աղա՛յ եւ միաւորէ յիրեար եւ դի՛ր ի վերայ, որ///», Թ. 21ից յետոյ որոշ թերթեր ընկած, Ջ.-է. միաւորները՝ չիք):*

2. *10ա-6բ, 20աբ, 22ա-30բ* [Դեղագիրք]

ա. *20աբ, 22ա-3բ, 13ա-4բ* [Ը. Վասն աչաց դեղ ՀԲ. (72) ցեղ] – *(սկ.) /// եւ մանր աղայ եւ զազոխն յիրար խառնէ...*

բ. *14բ* [Թ. Վասն գլխացաւի Լ. (30) ցեղ] – *Գլխացաւի. խաղողի որթոյն տերեւն եւ զոսան ծեծեն... (վջ.՝ թափուած. «... Ա. դրամ գործելի արա՛ ի ներս խառնէ՛. եւ այ֠ էւ///». Թ. 14ից յետոյ առնուազն 1 Թ. ընկած):*

գ. *10ա* [Ժ. Վասն գէլ գլխոյ Ժ. ցեղ] – *(սկ.) ///ծեծելուն ծեծէ՛ եւ զայլն գերմակ աղա՛յ, խառնէ՛...*

դ. *10ա* ԺԱ. Վասն ականջայցաւի կամ իրէ մտ[ան]է – *Ա. սապո եւ ջրով տրորէ՛...*

ե. *10աբ* ԺԲ. Աղօթք խոցի – *Քրիստոս գայր աշակերտօքն եւ էառ ձայն լալոյ...*

զ. *10բ* ԺԳ. Թէ մարդոյ ձուէն ցաւի կամ ուռի – *Ջոխի հունդն վարդի եղօվ տապկէ՛...*

է. *10բ* ԺԴ. Մաճուն շինելու – *Ա. զշաքար Ա. լօթ...*

Ծնթ. Թ. 10-1ի միջեւ առնուազն 3 թերթ ընկած. ԺԵ.-ԺԷ. միաւորները՝ չիք:

ը. *11աբ* ԺԸ. [Թէ ականջն իրէ մտանէ] – *(սկ.) ///Ա. կանջն, որ ճճու մտնու. ա՛ զդեղձան տերեւն, թաժայ ընկուզի փուր ի յիւրմէն կտրէ՛...*

թ. *11բ, 15ա* ԺԹ. Որ շլիմն խոց ընկել լինի կամ այլ դեղ – *Ա. այծու լեղի, այր մարդու միզն...*

ժ. *15աբ* Ի. Վասն մլճամի – *Ա. զնոան կեղեւն, եփէ՛ եւ զջուրն վաթէ՛...*

ժա. *15բ* ԻԱ. Մլճամ Բաղտադի – *Ա. սպիտակ մոմ եւ սեւ այծու երիկամի ճրագու...*

ժբ. *15բ* ԻԲ. Մլճամ թագաւորական, որ ուտէ զաւեր միսն եւ բերէ զաղէկ միսն. այս ճով ժամանակի է – *Ա. սեւ ձուէ Ժ. դրամ...*

ժգ. *15բ-6ա* ԻԳ. Վասն մլճամի. ժանկառ, որ ուտէ զմսամոլն եւ սրբէ զխոցն – *Ա. ժանկառ լոսած եւ մաղած Բ. դրամ...*

ժդ. *16ա* ԻԴ. Վասն մլճամի կարմիր, որ ցամաքցնէ խոցն եւ կատարեալ մորթ բերէ – *Ա. սպիտակ մոմ Բ. դրամ...*

ժե. *16բ* ԻԵ. Դեղ բերանի – *Ա. քար զառիկ եւ մուրտասանկ եւ կալէքար եւ ոսկրչի բորակ... (վջ.՝ թափուած. «... Բերանն, որ աւերի. ա՛ մե֠կ բաժին շիպ ու այրէ, Բ. բաժին///»):*

Ծնթ. Թ. 16ից յետոյ որոշ թերթեր թափուած, ԻՋ.-ԻԹ. միաւորները՝ չիք:

ժզ. *12աբ* [Լ. Վասն փորացաւի՝ արիւն երթայ] – *(սկ.) ///յառաչ զչամիչն ծեծէ՛ եւ յետոյ քիչ-քիչ զայն դեղերն յիրար խառնէ՛... (վջ.՝ թափուած. «... Փորն, որ կակուղ է եւ արիւն բերէ, որ չի///»):*

Ծնթ. Թ. 12ից յետոյ բազմաթիւ թերթեր թափուած, ԼԱ.-ՃԵ. միաւորները՝ չիք:

ժէ. *24ա* ճՁ. [Վասն] աղից խոստուկի – *Թէ զապանոս փայտն աղայ ուտէ…*

ժը. *24ա* ճէ. [Վասն] աչիցն սպիտակն հանելոյ – *Աղաւնոյ աջ թեւն արիւն կայ…*

ժթ. *24ա* ճԸ. Վասն ըմքելոյ ջրոց – *Եղեւ ընդրուժիւն բժշկապետացն հնդկաց…*

ի. *24ա* ճԹ. Վասն սեւ մաղձի – *Ասեն բժշիշկն հնդկաց, թէ որ զսեւ հալիլան…*

իա. *24ա* ճԺ. [Վասն պղղամն սրբելոյ] – *Պարսից բժիշկն ասացին, թէ ոք զկոտման հունդն ամենայն այգ ուտէ…*

իբ. *24բ* ճԺԱ. [Վասն օգտութեան գարնան] – *Ասեն բժիշկն, թէ օգնուժիւն մարդուն…*

իգ. *24բ* ճԺԲ. [Վասն խիարին՝ ուտել, թէ չէ] – *Ամռան ամենայն այգ խիար մի՛ ուտիր…*

իդ. *24բ* ճԺԲ.* [Վասն զանճապիլի օգտակարութեան] – *Ով որ աշունն ամէն ամիս է. կոճ զանճապիլ ուտէ…*

* Ծնթ. Թուահամարի կրկնութիւն, ցանկում այս միաւորը արտահայտուած չէ (խորագիրը՝ պայմանական):

իե. *24բ* ճԺԳ. Վասն երակաց առնուլ – *Թէ ինչ խասիաթ ունի՝ գրել այ հին եւ նոր հաքիմնին…*

Ծնթ. Թ. 24-5ի միջեւ ընկած թերթեր, ճԺԴ.-ճԽԲ. միաւորները՝ թափուած:

իզ. *25ա* [ճԽԳ. Վասն ոդնուն՝ ակռանիդ նեղէ] – *(սկ.) ///պն լոսէ՛ քացխով եւ վարդի ջրով ի վրայ դի՛ր (այսչափ):*

իէ. *25ա* ճ[ԽԴ. Վասն խնձորն կակուղ է տոհից արտին] – *Խնձորն կակուղ է տոքից սրտին խնդում բերէ…*

իը. *25ա* ճԽԵ. Լուի դեղ – *Ջտատասկն եփէ՛ եւ զջուրն ի տանը՛ ցանէ՛…*

իթ. *25ա* ճԽԶ. [Վասն թէ մարդոյ պորտն ցաւէ. Ջալինոսի է] – *Գալինոս ասաց, թէ մարդոյ պորտն ցաւի…*

լ. *25ա* ճԽէ. [Վասն Ահարօնի, թէ զսխտորի ջուրն] – *Ահարոն ասաց, թէ զսխտորի ջուրն եւ զոչխարի լեղին եռնցնէն…*

լա. *25ա* ճԽը. [Վասն նռան՝ խորվէ՛ եւ զջուրն] – *Այլ եւ նուռն խորովէ՛ եւ զջուրն տաք-տաք ի յականջն կաթեցո՛ւ…*

լբ. *25ա* ճԽԹ. [Վասն Ահարօնի, թէ զսոխի ջուրն] – *Ահարոն ասաց, թէ զսոխի ջուրն յաչքն դնես…*

լգ. *25աբ* ճԾ. [Վասն աչաց՝ սպիտակ կենայ] – *Թէ աչքն սպիտակ կենայ, ա՛ռ զառնեկ եւ սպիտակ աղ…*

լդ. *25բ* ճԾԱ. [Վասն անանիխին՝ տաք է եւ ամենայն ցաւոց] – *Անանուխն տաք է եւ ամենայն ցաւոց օգտակար…*

լե. *25բ* ճԾԲ. [Վասն բարաւուզին ջերմայ] – *Քարաւուսն ջերմային է եւ ազնիւ ամենայնի (այսչափ):*

լզ. *25բ* ճԾԳ. Փորացաւի – *Ջպախրու վէգն այրէ՛, մեղր խառնէ՛ եւ կե՛ր…*

լէ. *25բ-6ա* ճԾԴ. Գլխացաւի մաճուն – *Խարայ հալիլայ, սարու հալիլայ, ալմաճ քապլի…*

լը. *26ա* ճԾԵ. Վասն աչից, որ զարկուց ուռենայ – *Ա՛ռ զբակլի ալիւրն եւ սպիտակ գինի…*

լթ. *26ա* ճԾԶ. [Վասն աչաց արտասուաց] – *Երբ աչից արտասունքն գայ, նա իւր գոզէն աչքն կաթեցո՛յ…*

խ. *26ա* ճԾէ. Աչաց զարմանագործ դեղ – *Ա՛ռ զանուշդր, որ է նշադիր…*

խա. *26ա* ճԾԸ. Աչաց, որ ջուր կա – *Ա՛ռ մանուշակին թուին, մանուշակովն չորցո՛ւ…*

խբ. *26ա* ճԾԹ. Վասն աչաց, որ ջուրն երթայ – *Ա՛ռ զկաքվու լեղին, ի աչքն կաթեցո՛յ…*

խգ. *26ա* ճԿ. Վասն գլխոյ – *Տերեւ ուռի, մատիտեղ, պզըրղատուն ե. ե. դրամ…*

խդ. *26ա* ճԿԱ. Վասն սրտացաւի – *Ա՛ռ ժե. (15) հատ սերկեւիլի կուտ…*

խե. *26բ* [ճԿԲ. Վասն ընձ մորթու վերայ նստի] – *Ով որ ընձ մորթու վերայ նստի, սունկ չի լինի…*

խզ. *26բ* [ճ]ԿԳ. Վասն միջացաւի – *Ա՛ռ զապու զայտն, որ է պուզիատի տակն…*

խէ. *26բ* ճԿԴ. Կին, որ կաթն չունի – *Հին գարի եւ նոր մեղր, գարնան ցան ալիւր եռցո՛…*

խը. *26բ* ճԿԵ. Կին, յորժամ որ տղայն ի փորն մեռանի – *Ջդաղձն եփէ՛ եւ տո՛ւր…*

խթ. *26բ* ճԿԶ (*ուղղած՝* Ջ). Կնոջ, որ տղաբերճն խախտի յետուստ կամ առաջուստ – *Ա՛ռ զշաֆտալուին կուտն, էրէ՛…*

ծ. *27ա* ճԿէ. Թէ մարդոյ ծածուկ մարմինն ֆոռի – *Ա՛ռ հինայ եւ ցմախտակ, վայրի մանանեխի հունդ…*

ծա. *27ա* ճԿԸ. Օձահարի եւ կատղած շան – *Ջպանիրն քացախով տրորէ՛…*

ծբ. *27ա* ճԿԹ. Վասն, որ կատղած շունն զմարդ խածանէ – *Ա՛ռ զթթին տերեւն, ծեծէ՛…*

ծգ. *27ա* ճՀ. Վասն կերակրոյ, որ ի վեր բերէ եւ չի դադարի – *Ա՛ռ զնռան գլուխն եւ շաքար, աղա՛յ…*

ծդ. *27ա* ճՀԱ. Տղի, որ ի ձուգն ի վայր գայ – *Ա՛ռ նշաստակ, քացախ ու ձէթ…*

ծե. *27ա* ճՀԲ. Տղայն, որ շոէ ի տեղն – *Ջխոզի բուշտն այրէ՛ եւ ջուրով տո՛ւր…*

ծզ. *27ա* ճՀԳ. Տղայն, որ տեղ որ դեղն շոէ – *Ջխոսողին գլերդն եփէ՛ եւ տո՛ւր…*

ծէ. *27աբ* ճՀԴ. Ակռացաւի – *Ա՛ռ զգխտորն ու զմէջն փորէ՛…*

ծը. *27բ-8բ* ճՀԵ. Դեղ փորացաւի, որ խիստ երթայ – *Ա՛ռ ժէ. (17) դրամ մազտաքէ…*

ծթ. *28բ* ճՀԶ. Վասն սրտացաւի – *Ա՛ռ ժե. (15) հատ սերկեւիլի կուտ, տրորէ, քաշէ…*

կ. *28բ* ճՀէ. Վասն ամենայն ցեղ փորացաւի – *Պրինձն եփէ, ջրով եւ քամէ,…*

կա. *28բ* ճՀԸ. Ամենայն փորացաւի դեղ – *Եւ հիւանդի զկերակուրն ամառն հով տո՛ւր, ձմեռն տաք (այսչափ):*

կբ. *28բ* ՃՀԹ. Վասն միջացափ աղէց ցափ – *Ջծոբեն տակն գինով եփէ, եւ տո՛ւր խմէ…*

Ծնթ. Թ. 28-9ի միջեւ ընկած թերթեր. ՃՁ.-ՃՁԲ. միաւորները՝ թափուած:

կգ. *29ա* ՃՁ[Գ]. Վասն մաշացափ – *Ուտէ եւ ըմպէ եւ ոչ լաւանայ…*

կդ. *29ա* ՃՁԴ. [Դեղ համոյ] – *Դեղնուզ լի հան գկապր ցախ խոտն տակովն, կորիզիւն եփէ՛…*

կե. *29ա* ՃՁԵ. Վասն փայծղան դեղ – *Ա՛ռ գթուզն, քացախով եփէ՛…*

կզ. *29ա* ՃՁԶ. Մարդոյն, որ ընդ բիթն արիւն երթայ եւ ոչ դադարի – *Աղաւնոյ արիւն կաթեցո՛յ ի ներսն…*

կէ. *29ա* ՃՁԷ. Մարդ, որ արիւն թափէ – *Ա՛ռ կաթն եւ այծու ճրագու եւ դմակ եղ, եփէ՛…*

կը. *29ա* ՃՁԸ. Վասն սուտացափ – *Ջեղճին արմատն բուռն մի քաղէ՛…*

կթ. *29ա* ՃՁԹ. Պորտի դեղ – *Ջսեւ շան սեռն հասու ա՛ռ…*

հ. *29բ-30ա* [ՃՂ.] Ճաւարիշի ճալինուս – *Ջայիֆ մատային շահ ունի, սրտին մատէն շահ ունի…*

հա. *30ա* ՃՂԱ. Եղն աւձի, որ արապն շահմլափայի ասեն – *Այտոր եղն տաք է եւ կտրուկ աչացն շահ ունի…*

հբ. *30բ* [ՃՂԲ. Մարդի ձ]ուն որ համին անկանի, ուռի – *Սապրի սաղուխրայ Դ. մղալ…*

հգ. *30բ* ՃՂԳ. Առախէն, որ մօրէ կու լինի, շատ լալուն ձուն կուտի – *Սաղուխրայ Ա. մղալ…*

հդ. *30բ* ՃՂԴ. Մարդն, որ կոզկապ լինի – *Խամ մոմն թրիւքն խառնեն…*

հե. *30բ* ՃՂԵ. Մարդն, որ օձ գձէ – *Ֆլֆլուն ձեձեն, արախի գոզովն խմացանեն (այսչափ):*

հզ. *30բ* ՃՂԶ. Մարդին սիրտն, որ սանջու բոնէ – *Սեւ ուլն մորթէն, սիրտն հանեն…*

հէ. *30բ* ՃՂԷ. Գոզկապի – *Թանն քամոց ձգէ, թանին ջուրն ավի (՞) լիմոնին հետ խառնէ՛… Աստուծով ջրվէթն կու պրծանի:*

Բժշկական որոշ եզրերի եւ բուսանուններէ ընթերցման հարցում ցուցաբերած օգնութեան համար շնորհակալութիւն ենք յայտնում «Բժշկագիտութեան եւ բնագիտութեան պատմութեան ուսումնասիրման» բաժնի աշխատակից Ա. Սահակեանին:

ՅԱԻԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ. դ., նոտրգիր

33ա Դեղ աթաշակի – *Գօզդաշին հարիւն ձեձէ՛, մաղէ՛, գովոց թղայ եղէ՛, խառնէ՛, քսէ՛ (այսչափ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՁՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

6ա Ջսահակ գրիչս յիշեա՛, ո՛վ եղբայր:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *33բ (ԺԹ. դ., վրացատառ հայերէն)* ազնա, ազնուամիծար սրտապ պարոն Հարութիւն Մամիքոնո, *ծառա* Ստեփան Թոմասով*):*

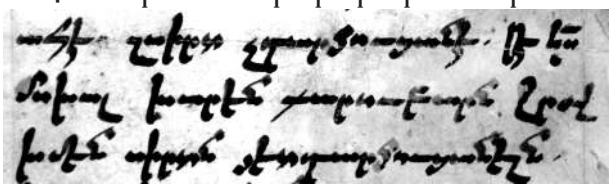
ջ«ձամօճկոն, ՙարա սթեփան թոմասով *(= Ազնա, ազնուամիծար սրտապ պարոն Հարութիւն հանգուցալ Մամիքոնո, ծառա Ստեփան Թոմասով):*

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.
ՎԱՍՆ ՔԱՐԱՆՑ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 2 (թ. 31-2): ՊՐԱԿ՝ 1×2: ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15,5×9: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 31ա). խոռագիրք կարմիր: ՏՈՂ՝ 17:

Վիճակ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ



Նմուշ 31ա

խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, սնկային հիւանդութեան հետեւեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից մասամբ գունաւփոխուած, դեղնած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *31ա-2բ* [Վասն բառաց]

ա. *31աբ* [Բնութիւն բարբարին] – *///լիսի եւ կարմրագուն: Ով քարբարն յետն պահէ՝ յաչս մարդկան ընդունելի երեւի…*

բ. *31բ* Լաջվարդն – *Լեխ Ռայիսն ասէ, թէ թայ լիլն գձէ, եթէ աչք քաշեն՝ մազ չբուսնի աչքին մէջն…*

գ. *31բ-2բ* [Վասն բնութեան փիրուզին] – *Փիրուզին բնութիւն հով եւ չոր…*

դ. *32բ* [Վասն բնութեան զմբրութի] – *Զմբրութին բնութիւն հով եւ չոր, ոսկոյ մաչանում կու գըչնուի… Դեղքն կորէ, եւ թէ օձի, կարճի:*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած կարմիր մոմլաթին՝ «3686», պհպ. Ա.՝ մատիտով «ունի միկրոֆիլմ», պհպ. Բա՝ սեւով «Ախ[աչիկ] վարդապետ, Հմր 94/3686», «ԺԸ. [դար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», Բ. կազմաստառին սոսնձած թղթին՝ «Ուշադրություն. Նախկինում սույն գրչագրի վերջում գրված էր 15 թերթերից բաղկացած ԺԹ. դարի մի Հեքիմարան («Վասն կնոջ ամլութեան»), որ մինչեւ 1942 թվականը ինքնուրույն միավոր էր: Մենք անջատեցինք եւ նորից դարձրեցինք ինքնուրույն միավոր Հմր 9888ի տակ: 0[նիկ] եգանյան, 7/VII-60»:*

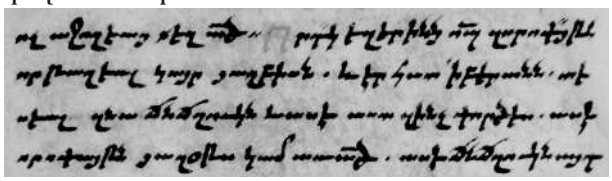
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 107, Հմր 94:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *31ա՝ «ա է», զանազան գծեր, 32բ՝ զանազան անկապակից տառեր եւ բառեր:*

3687
ԽՐԱՏՔ ԽԻԿԱՐԱՅ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 16 (սեւով հետագայի թերթակալում՝ 125-40, որ է՝ 1ա-16ա): ՊՐԱԿ՝ Թ×16: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «D, A»: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (11,5×7): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 16ա). խորագիրք կարմիր: ՏՈՂ՝ 21: ԿԱՋՄ՝ կարմիր լաթ, մէջքը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ չգրուած դեղնաւուն թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.Բ+Գ.Դ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի:



Նմուշ 16ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. սոյն ձեռագիրը Հմր 3454 ձեռ-ի մի մասն է, որ առանձնացուել եւ կազմուել է իբրեւ առանձին ձեռագիր (տե՛ս նաեւ Նշում, Հմր 3454ը եւս ամբողջական չէ, մայր ձեռագրի ընդամէնը 1՝ ԺԴ. պրակն է). ձեռագրի սկզբից եւ վերջից երկուական թղթէ պիպ. աւելացուած (Ի. դար). կազմի լաթը թեթեւակի մաշուած, աղտոտուած, կազմաստառները եւ պիպ-ները թեթեւակի մաշուած, մասամբ խունացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, դեղին հետքեր, գրաղաշտը խոնաւութիւնից տեղ-տեղ աղտոտուած, թանաքը տարբալուծուած, մասամբ լուացուած, որի պատճառով թերթերը խունացած, բնագիրը յաճախ դժուարընթեռնելի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-16բ* Պատմութիւն եւ խօսք Խիկարայ Իմաստասիրի, զոր պարտ է իմանալ եւ ի միտ առնուլ ամենայն մարդկան. Վասն շահի եւ օգտութեան

Տե՛ս ձեռ. 464, 40ա-56ա: ա/1ա-2ա: բ/2ա-15ա: գ/չիք: դ/15ա-6բ (վերջը՝ թափուած. «... Ասէ տէր ծառայն. Դու ի քո ժամանակդ///»:

Տե՛ս Պատմութիւն եւ խրատք Խիկարայ իմաստնոյ, աշխ. Ա. Մարտիրոսեանի, Գիրք Ա., Երեւան, 1969, էջ 1-361 (ձեռագիրս օգտագործուած որպէս B13 տարբերակ):

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած կարմիր մոմլաթէ պիտակին՝ «3687», Ա. կազմաստառին՝ մատիտով «Հմր 3454-ի մասն է: Ծ[նիկ] ե[գանյան]», պհպ. Ասա՝ մատիտով «ունի միկրոֆիլմ», «Մասն է Հմր 3454 ձեռագրի: Ծ[նիկ] ե[գանյան]», պհպ. Բա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հմր 95ա/3687», 1ա՝ «Հմր 104»:*

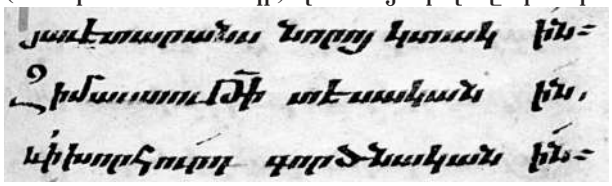
Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 108, Հմր 95ա:

3688
ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, ԲԱՆՔ ՁԱՓԱՒ

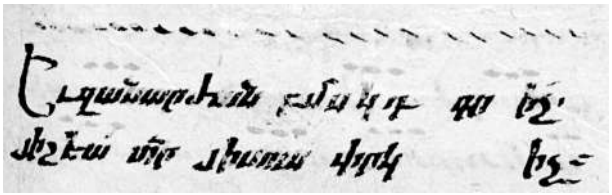
ՌՂՁ. – 1647

ԳՐԻՉ՝ Սիմոն:

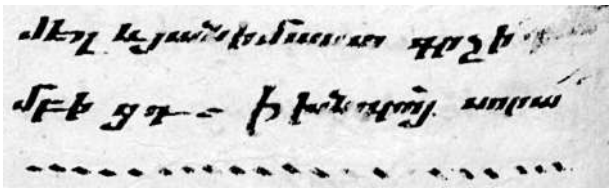
ԹԵՐԹ՝ 252+2 (կրկն.՝ թ. 108, 149): ՊՐԱԿ՝ Բ-ԻԱ×14 (Բ 8, Դ, ԻԱ 10, Ե, Ջ, Թ, ԺԴ, ԺԸ, Ի 12, ԺԱ 13, ԺԴ 15): ՆԻՒԹ՝ մագաղաթ (թ. 9, 22, 33, 44, 45, 56, 57, 70, 71, 84, 97, 109, 122)*, թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 11,5×8: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (8,5×5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր. գրչափոխութեամբ (նմուշ՝ 34ա. ծածկագիր՝ 204ա, 204բ). խորագիրք՝ կարմիր եւ շագանակագոյն: ՏՈՂ՝ 16: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով (մէջքը եւ եզրերը՝ նորոգման ժամանակի). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ վանդակազարդ կտաւ (նորոգման ժամանակի). լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 34ա



Նմուշ 204ա



Նմուշ 204բ

ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա.-Գ+Դ-Ջ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ:

* Ծնթ. Մագաղաթ են միայն պրակների առաջին զոյգերը թ. 122ը ներառեալ (13 թերթ)՝ այդպէս է առուած ամենայն հաւանականութեամբ պրակների ամրութիւնն ու լաւ պահպանումն ապահովելու նպատակով:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 108ա, 152բ, 205բ: Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 102բ, 108ա, 152բ, 205բ, 215ա, 218ա, 223ա, 228բ, 244ա, 247ա, 250բ, թռչուն՝ 238ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 152բ, 205բ, 215ա, 218ա, 223ա, 228բ, 238ա, 247ա, 250բ, թռչնագիր՝ 108ա: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, վարդագոյն, շագանակագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած Ի. դարում, վերակազմուած հին ու նոր կաշիների միացումով, նոր կազմաստառով (Երեւան, 1971), հիմքը ամրացուած սպիտակ թղթով, եզրերն ամրացուած-լրացուած այլ թղթով, թ. 227-52՝ գրադաշտը ամրացուած, ձեռագրի թերթերը նորոգման ժամանակ վերադասաւորուած եւ վերաթերթակալուած. Ա եւ Բ փեղկերի հին դրոշմազարդ կաշին մաշուած, ճերմուած, թեթեւակի գունաթափուած, տեղ-տեղ թափուած, դունակի կաշին խոնաւութիւնից ճաճխած, մաշուած, մասամբ ձեւափոխուած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած, կազմաստառները թեթեւակի մաշուած, աղտոտուած, պիպ. Գ՝ խոնաւութիւնից դեղնած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, մոմի, իւղի եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր, գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, տեղ-տեղ թանաքը տարրալուծուած, որոշ բառեր եղծուած, ձեռագիրը սկզբից եւ վերջից թերի, որոշ թերթեր մէջընդմէջ թափուած՝ թ. 22-3ի, 32-3ի, 84-5ի, 96-7ի, 109-10ի միջեւ 1ական, իսկ թ. 8-9ի միջեւ 2ական թերթ ընկած, մագաղաթէ թերթերը խոնաւութիւնից դեղնած, մասամբ ձեւափոխուած, թ. 3-9, 225՝ ցեցի անցքեր, թ. 9՝ պատռուածք-անցք, էջ 86ա, 195ա՝ սեւ թանաքի բծեր, էջ 97բ-8ա՝ անմաքուր ջրի հետքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-252բ* [Ներսիսի Շնորհալւոյ Բանք չափաւ]

Տե՛ս ձեռ. 1540, 3ա-376ա: 1. ա/1ա-102բ (սկ.ը եւ որոշ թերթեր մէջընդմէջ թափուած. 1ա «/// Այլ որ ըզնա՝ յամենայնին, / Ազատեցեր յանլոյս վայրին...», թ. 8-9ի միջեւ 2 թ. ընկած. 8բ «...Ածեր զաշխարհըն Պաղեստին, / Ըստ քո խոստման անսուտ բանին///» 9ա «/// Աղաղակաւ տապալեսցին,/ Դրունք ի հիմանց քանդեալ բարձցին...», թ. 22-3ի միջեւ 1 թ. ընկած. «...Ըզհուր մեղաց բորբոքեցին, / Կիզմամբ ախտից տոչորեցին///» 23ա «/// Մինչ դարձուցես առ հայրենին, / Ուստի անկաւ մարդն առաջին...», թ. 32-3ի միջեւ 1 թ. ընկած. «...Ում դատաստանն յայտնի լինին///» 33ա «/// Զի ի գլխոյմամբ բոլորս անձին, / Անկման ի հուրն առիթ լինին...», թ. 84-5ի միջեւ 1 թ. ընկած. «...Զիս որ թախծեալս եմ տրտմագին, / Ի հեռանալ շնորհաց քոյին ///» 85ա «/// Յակոբոսի Մակալփենին, / Եւ Թովմայի երկորեակին...», թ. 96-7ի միջեւ 1 թ. ընկած. «...Որք նենգաւորք միմեանց լինին, / Դաւաճանեն զանմեղ հոգին///» 97ա «/// Զանհաւատից դասըն կարգին, / Որոց անշէջ հուրն է բաժին...», թ. 109-10ի միջեւ 1 թ. ընկած. «...Էր միշտ եւ է այժմուս///» 110ա «/// Իոլ երկնայնոց սեռին վեհից, / Զի եթէ է գոլ հաւատամք...»): բ/102բ-7բ (107բ գրչից՝ «Տունք բովանդակ Բ. հազար՝ երկու պակաս»): 2. ա/108ա-48բ: բ/148բ-52ա: գ/չիք: 3. ա/152բ-4բ (խորագիրը՝ չիք): բ/154բ-204ա: 4-6/չիք: 7/215ա-8ա: 8/205բ-15ա (խորագիրը՝ չիք): 9/228բ-38ա: 10/223ա-8բ: 11/218ա-23ա: 12/246բ-50բ: 13/238ա-40ա: 14/242ա-4ա: 15/244ա-6ա: 16/246աբ: 17/240աբ: 18/241բ-2ա: 19/240բ-1բ: 20-3/չիք:

Տե՛ս Ներսէս Շնորհալի, Գիրք որ կոչի Յիսուս Որդի, Կ. Պոլիս, 1824:

Բ. *250բ-2բ* [Տաղ ի Սուրիաս վարդապետէ ասացեալ* (*ծայրակապ՝* «Ա-Ք»)] – *Աստուած ի մուտ բանից է մերձենալ, / Բայց որ բանից կենաց սովին... Քանզի թէ գայս պահես յուսով, / [Առնու]ս պըքսակ անճառ լուսով (տաղը աւարտւում է, սակայն ըստ ամենայնի ձեռագրի վերջից որոշ թերթեր թափուած են):*

* Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՋ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, հտ. Բ., աշխ. Յ. Սահակեանի, Երեւան, 1987, էջ 409-413 (այստեղ օրինակուած են տպագրի բառատողերի միայն առաջին երկու տողերը):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

152ա Ի Ներսէսի վասն երկնից շրջագայութեան եւ զարթուց նորա, ի չափ երկոտասանից, պարեալ ոտից ի խնդրոյ բըժշկապետի եւ աստղագիտի, ծրաւղս գարշ եւ եղկելի:

204ա Եւ զանարժան բմսկդ (փոխարինագիր ծածկագիր՝ Սիմոն) գրիչ՝*

Յիշեա՛, Տէ՛ր Յիսուս փրկիչ:

* Ծնթ. բմսկդ՝ բ=ս, մ=ի, ս=մ, կ=ո, դ=ն. Սիմոն:

204բ Փառք ամենասուրբ երրորդութեանն, համափառ եւ զուգակշիռ եւ վեհմագոյ, ինքնագոյ անեղին եւ մշտնջենաւորի էութեան եւ միութեան Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. այժմ եւ միշտ եւ յաւիտ[եանս]: Ի թուականութիւնս Հայոց ՌՂՋ. (1647), ձեռամբ փըճուն, զանպիտան, յամենամեղ եւ յանիմաստ գրչի՝ մբիցդ *(փոխարինագիր ծածկագիր՝ Սիմոն*) ի խնդրոյ սորա:*

* Ծնթ. մբիցդ՝ մ=ս, բ=ի, ի=մ, ց=ո, դ=ն. Սիմոն:

204բ (ծայրակապ՝ «ՍԻՄՈՆ»*. միայն կենտ տողերի սկզբնատառերով)*

Սաստեա՛ յոգւունց, որ չիսախ,
Եւ մթութեանցն խաւարի,
Ինձ ողորմեա՛ զանարժանիս,
|205ա| Տառիս գրողի ի վատթարի:
Մատուցանեմ քեզ փարեի,
Զլսող հոգւոց այն յայտ ձայնի,

Որովք լինիմք երանելի,
եւ կատարել զգործ բարի,
Նոյն գծածուկ զիմ լսելի,
Լքսել խրատու այսքր տառի:
250բ Ջանարժան գրողս յիշեցէ՛ք:

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ի, Գ., էջ 254-255, Հմր 418:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «22.», պհպ. Մ՝ «3688», պհպ. Գա՝ «Խա[չիկ] վարդապետ, Հմր 53 (վրան՝ կարմրով ջնջագիծ), Հմր 96/3688», «ԺՋ.-ԺԷ. դար (կանաչով վրան ջնջագիծ, ուղղած՝ ՌՂՋ. (1647)),* Մ[եսրոպ] *եպ[ի]ս[կոպոս]», պհպ. եբ՝ սոսնձած սպիտակ թղթին՝ մեքենագիր «Վերակազմված է հին ու նոր կաշվով, նոր կազմաստառով: Գլխ. վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրյան, Երեւան, 1970 թ. (ուղղած՝ 1971)»:*

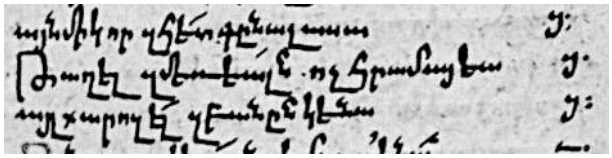
Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 108-109, Հմր 96:

ԳՐՁԱՓՈՐՁ՝ *44բ-5ա, 70բ-1ա, 84բ-5ա, 107բ (երկիցս), 108ա, 109բ-10ա, 122բ-3ա՝ «Յիսուս որդի», 203բ* բնագրից ընդօրինակութիւն՝ *«եւ բաժանմբըն միացեալ»:*

3689
ՆԵՐՍԷՍ ՇՆՈՐՀԱԼԻ, ԲԱՆՔ ՁԱՓԱՒ

ԺԷ. դար

ԹԵՐԹ՝ 180: ՊՐԱԿ՝ Բ-ԺԷ×12 (Բ 9, Թ, ԺԴ 10, Ժ 11, ԺԷ 8): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 12,5×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5×6,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 101ա). խոռագիրք՝ կարմիր եւ մանուշակագոյն: ՏՈՂ՝ 16-20: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով (մէջբը եւ եզրերը՝ նոորոգման ժամանակի). միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կարմիր կտաւ (Ա. փեղկ), շագանակագոյն եւ վարդագոյն վանդակազարդ կտաւ (Բ. փեղկը եւ դոնակը նոորոգման ժամանակի). լուսանցակողերը՝ կարմիր: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա-Գ+Դ-Ջ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ (Ա-Բ, Ե-Ջ, նոորոգման ժամանակի), կանաչաւուն չգրուած թուղթ (Գ, Դ):



Նմուշ 101ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Ջարդագիր՝ հանգուցագիր (պարզունակ)՝ 172բ-80ա: Գոյներ՝ կարմիր, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նոորոգուած Ի. դարում, վերակազմուած ձիւ ու նոր կաշիների միացումով, նոր կազմաստառով (Երեւան, 1971), ձեռագրի սկզբից եւ վերջից երկուական թղթէ պահպանակ աւելացրած, թերթերի պատռուած եզրերը եւ գրադաշտի պատռուածք-անցքերը ամրացուած-լրացուած այլ թղթով, բնագիրը տեղ-տեղ վնասուած. Ա. եւ Բ. փեղկերի ձիւ դրոշմազարդ կաշին մաշուած, ճեռնուած, թեթեւակի գունաթափուած, տեղ-տեղ թափուած, դոնակի կաշին խոնաւութիւնից ճաճիճած, մաշուած, մասամբ ձեւափոխուած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած. Ա. փեղկի կազմաստառը թեթեւակի մաշուած, աղտոտուած, գունափոխուած, պիպ. Գ.՝ խոնաւութիւնից դեղնած, վրան զանազան բծեր. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, թանաքի, մոմի, իւղի, եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր, գրադաշտը խոնաւութիւնից գունափոխուած, աղտոտուած, տեղ-տեղ թանաքը տարրալուծուած, կպումներից որոշ հատուածներ եւ բառեր եղծուած, թերթերին յաճախ անմաքուր ջրի լայն հետքեր. ձեռագրի սկիզբը եւ վերջը թերի, որոշ թերթեր մէջընդմէջ թափուած՝ Ա. պրակը, թ. 4-5ի, 9-10ի, 89-90ի, 91-2ի միջեւ՝ 1ական, թ. 83-4ի՝ 2 թերթ, թ. 172-3ի առնուազն 1 թերթ ընկած, թ. 1-17՝ սխալ կարուած. կարդալ՝ թ. 1-4, 8, 5-7, 9-14, 16, 15, 17, թ. 90՝ ստորին անկիւնը մասամբ շերտազատուած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-172ա* [Ներսիսի Շնորհալւոյ Բանք չափաւ]
Տե՛ս ձեռ. 1540, 3ա-376ա: 1. ա/1ա-4բ, 8աբ, 5ա-7բ, 9ա-14բ, 16աբ, 15աբ, 17ա-85բ (սկ.բ եւ որոշ թերթեր մէջընդմէջ թափուած. 1ա «/// եւ ի լքրման ժամանակին, / կրկին ամաց քառասնեկի...», թ. 4-5ի միջեւ 1 թ. ընկած, թ. 8 կարդալ թ. 5ից առաջ. 4բ «...եւ ես զհոգիս իմ երկնային, / Աղտեղեցի գործւոք չարին///» 8ա «/// Պարիսպք եւթն եբրիքովին, / Ի նմանութիւն խոր դժոխին...»), թ. 9-10ի միջեւ 1 թ. ընկած. 9բ «...Աւծեր իւղով քո երկնային, / Յորդէգրութիւն Հաւրըդ վերին ///» 10ա «/// Նա ժողովող զոյգն իմաստին, / Անուանեցաւ յԻսրաէլին...», թ. 83-4ի միջեւ 2 թ. ընկած. 83բ «...եւ թըշնամւոյն առնել զբարին, / Վասն քոյ սուրբ հրամանին ///» 84ա «/// Նա ոչ միայն որք սիրեցին, / Այլ ողորմեա՛ եւ աւողին...»): բ/85բ-9բ: 2. ա/90ա-122ա (սկ.բ եւ որոշ թերթեր մէջընդմէջ թափուած՝ թ. 89բ-90ի միջեւ 1 թ. ընկած. 90ա «///հրէականին հետեւողի, / Այլ ի յերիս լոյս զատուցեալ...», թ. 91-2ի միջեւ 1 թ. ընկած. 91բ «...զխորհուրդ ըզբան զգործըս կըրից, / Եւ ինքն աշաց հողեղինի ///» 92ա «/// որպէս խոստումըն տէրունի, / Արդ այսպիսիք աստուածացան...»): բ/122ա-5բ: գ/չիք: 3. ա/126ա-7բ: բ/127բ-66բ: 4-5/չիք: 6/166բ-72ա

(վերջը՝ յղուողից տարբեր. «...Փոխ հատուցուք որպէս զբանըս գովական, / Աստուածազաւր սըրբոյ հաչիս փառատրութեան», յղուողի մի մասը՝ «Աւրհնեալ ես փայտ քրիստոսական... (ձեռ. 1540, 310բ-22բ)»՝ չիք)։ 7-23/չիք։

Տե՛ս Ներսէս Շնորհալի, Գիրք, որ կոչի Յիսուս Որդի, Կ. Պոլիս, 1824։

Բ. *172բ-80բ* [Տաղարան]

ա. *172բ* [Տաղ երկրորդ աւտուն Ծննդեան տեառն Ներսիսի Շնորհալւոյ ասացեալ (*ծայրակապ՝* «ԵՐԳ ՆԵՐՍԻՍԻ ԱՅՍ Է»)] – *երգ նոր աւետեաց, / Բարբառ այսաւր մեզ հընչեաց... Սոցին համաձայն լերուք, մանկո՛ւնք Սիոնի։ / Էին ծնիցելոյ Բանին տուք միշտ աւրհնութիւն։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԳ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 79-80 (տպագրում՝ Փոխ)։

բ. *172բ* Տաղ բազմակենի Սրիկ Կոստանդէ – *Կայր կոյսն ի յայրին, կայր եւ երկնանայր... Կոյսըն ծընանէր կեանս ազգի մարդկան։ / Ջէակիցքն /// (վջ.)։*

Հմմտ. Մատենագիրք հայոց, ԺԳ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 142 (համընկնում է մասամբ, լիարժէք համընկնում է ձեռ. 474ի՝ 39ա)։

գ. *173ա* [Տաղ Յարութեան *(ծայրակապ՝ այբուբեն «///Շ-Ք»)*] – *(սկ.) /// Շընորհատուն արարածոց երեւեցաւ խընկաբերից... Քրիստոսի տո՛ւք աւրհնութիւն՝ աբարողին երկնաւորաց։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԳ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 423։

դ. *173աբ* Փոխէ զձայն. այլ տաղ Յարութեան *(ծայրակապ՝* «ԳՐԻԳՈՐ»*)* – *Գոչէր հրեշտակն առ վիմին, / Վասն յարութեան Քրիստոսին... Փութացարուք մեծ յուսով, / զՏէր տեսանէք անդ յուսով, / մըխիթարէ զձեզ հոգով։*

Տե՛ս Գրուկս, որ կոչի Տաղարան, Կ. Պոլիս, 1740, էջ 195-196։

ե. *173բ-4ա* Տաղ Յարութեան – *Աստուած կոչի իմ ըստ մարմնոյ, / Զի է սա մասն արարածոց... ըզմեզ նոցին արժանացոյ, / Աստուածային փառացըդ քոյ։*

զ. *174աբ* [Գրիգորի Նարեկացւոյ] Տաղ Ջատիկ Յարութեան մեռելոց Բ.շաբթի – *Ջամուր իմ քակել կամի, / Գերելոցս առնել գերէդարձ... Փառըս փըրկաւղին տացուք, / Որ փըրկեաց զգերեալսն ի բանդէն։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԳ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1276 (տող 10-20, ձեղինակի անունը սկզբնատողերի ցանկից)։

է. *174բ* Յորդորակ – *Այսաւր աւետիս ձեզ նընջեցեալոցդ,/ Այսաւր ցընծացէք ի խորս դըժոխոցդ... Ի ժանեաց չարին զգերեալսդ վերածել,/ Եւ յազատութիւն լուսոյ զձեզ հանել։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԳ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 691 (տող 1-12, տպագրում՝ Փոխ)։

ը. *174բ-5բ* [Գրիգորի Մագիստրոսի. *տե՛ս ձեռ. 5404, 19բ*] Տաղ Յովհաննու Կարապետին *(ծայրակապ՝* «ԿԱՐԱՊԵՏԻՆ ՏԱՂ»*)* – *Կարապետ սուրբ հաւատոյ, / Անախատ, անբիծ ի ծնընդենէ... ընդ հրեշտակացըն մեզ պարել զերրորդութիւնն փառաւորել։*

թ. *175բ-6ա* Այլ տաղ Յարութեանն Քրիստոսի *(ծայրակապ՝* «ՄԿՐՏԻՉ Ե»*)* – *Մեծ հառաչանաւք եկին, / Յայն առաւաւտին... ելեալ ի Գալիլիայ եւ զՅիսուս տեսին, / Մըխիթարեաց ըզնոսին, տալով ըզհոգին։*

ժ. *176ա* Այլ տաղ Յարութեան Քրիստոսի – *Եկեալ Մարիամ Մագդաղենացին, / Յայն առաւաւտին միաշաբաթին... Յայնժամ Մարիամ ծանեաւ զկենդանին / Եւ դիմեաց ի յոտս փափագմամբ սրտին։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԳ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 741 (տպագրում՝ վերջին 2 տողը՝ չիք), հմմտ. նաեւ Գրուկս, որ կոչի Տաղարան, Կ. Պոլիս, 1740, 192-193։

ժա. *176աբ* Փոխէ զձայնն – *Ասաց բաբունին այն Մարիամին, / Մի՛ մերձենար յիս նըմման եւային... Միայնոյ փըրկչին՝ Յիսուս Միածնին, / Ընդ Հաւր եւ Հոգւոյն տացուք միշտ ըզփառս։*

ժբ. *176բ-7ա* Յարութեան յորդորակն է. լաւ համեղ – *Յայն առաւաւտուն Մեծի միաշաբաթին, / Բարձր աղաղակէր հրեշտակն՝ Յարեաւ կենդանին... Եւ եւս առաւել գոչէր զքաւրթունն երկնային, / Ի Գալիլիայ երթայք՝ ժամադրեալ տեղին։*

ժգ. *177աբ* Տաղ Յովհաննու Ոսկէբերանի. Տաղ ի տէր Գրիգորէ – *Խորհըրդոցն աստուածային, / Խորհըրդագէտ անճառ խորին... Վարդապետաց քանոն ուսման, / Վարժիչ գըրովքն աստուածական։*

ժդ. *177բ-8ա* [Գրիգոր Խլաթեցի, Յորդորակ Յովհաննէս Ոսկէբերանի]. Փ[ոխ] – *Երեւմամբ սուրբ հրեշտակացն, / Ի Քրիստոսէ ձեռնադրեցար... Հայր ազգաց բազմաց եղեր, / ըզտիեզերքս հովուեցեր։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԳ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1364 (ձեռագիրս նիւթը տպագրի համեմատ ընդարձակ, ձեղինակի անունը սկզբնատողերի ցանկից)։

ժե. *178աբ* [Գրիգորի Խլաթեցւոյ] Տաղ Նիկողայոսի հայրապետին – *Աստուածային սիրով վառեալ, / Նիկաւղայոս շնորհաւք փայլեալ... Հերձուածողաց վանիչ ցուցար, / Սիւն հաւատոյ հաստատեցեր։*

Հմմտ. Մատենագիրք հայոց, ԺԳ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1416, տող՝ 6-14 (սկիզբը տպագրի համեմատ տարբեր, ձեղինակի անունը սկզբնատողերի ցանկից)։

ժզ. *178բ* [Գրիգորի Խլաթեցւոյ Տաղ Նիկողայոսի հայրապետին]. Փ[ոխ] – *Ջանթիւ հրաշից գործըս ցուցեալ, / Մարմնաւորաց գերազանցեալ... Նիկաւղայոս՝ սուրբ հայրըդ մեր, / Բարեխօսել մի՛ դադարէր։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԴ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1416, տող՝ 15-20 (տպագրում նախորդ միաւորի շարունակութիւնը)։

ժէ. *178բ-9ա* [Ներսիսի Շնորհալւոյ] Տաղ որդոցն Որոտման Յովհաննու եւ Յակոբայ *(ծայրակապ՝* «ՆԵՐՍԷՍԻ ԵՐԳ»*)* – *Նոր լոյս արփենոյն վառեալ որդիքն Որոտման… Գովել զգաստեղծաւղն էից զբանն ծանուցին, / Որում եւ տացուք զգփառս ընդ Հօր եւ Հոգւոյն։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԴ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 1506 (տպագրում՝ Փոխ)։

ժը. *179բ-80ա* Տաղ Տրդատա թագաւորին եւ այլ թագաւորաց – *Եւ Տըրդատ գոռոզ արքայն եւ ամբարտաւան… եւ կոչմամբ սորա առ ինքն ըզմեզ ժողովէ։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԴ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 271 (տպագրում՝ Յորդորակ)։

ժթ. *180աբ* Տաղ թագաւորաց – *Թագաւորին երկնաւորի, / Պատկերակից կարգեալ յերկրի… Մեզ բարեխաւս լեցուք յայտնի/// (վջ.)։*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԴ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 273 (սկիզբը տպագրի համեմատ աւելի ընդարձակ, հմմտ.՝ տող 1-18)։

Ծնթ. Որոշ տաղերի խորագրերը ստ. լս-ներում նշուած՝ 178բ-9ա «Տաղ որդոցն |179ա| Որոտման Յոհաննու եւ Յակոբայ», 179բ-80ա՝ «Տաղ Տրդատա թագաւորին |180ա| եւ այլ թագաւորաց է»։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *67բ-8ա (ԺԷ. դարի վերջ, նոտրգիր, ստ. լս.) Յիշատ[ա]կ է Գրիգորիսի |68ա| Աղուանից կաթողիկոսին վանքին։*

89բ Սուրբ գիրքս յիշատակ է տէր Յոհաննին եւ իմ ծնաւղացն՝ տէր Մկրտչին, եզտիխասին։ Ո՛վ մանկունք սուրբ եկեղեցոյ, եթէ ոք իշխէ այս գրքէս կամ կարէ թուլթ կամ յիշատա[կա]րան կարէ կամ Սուրբ Գրիգորիսի Աղուանից կաթողիկոսի դրանէն ջոկէ, մասն Յուդայի առցէ, ԳՃԺՐ. (318) հայրապետով անիծած լնի։

172ա Դարձեալ յիշեցէ՛ք տէր Յոհաննն եւ կողակիցն իմ՝ Ղատամղութլուն, եւ որդիքն իմ՝ Մանուկն, Պ̲ողոսն, Մաղաքիէն, յիշեցէ՛ք եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք, եւ Աստուած ձեզ եւ մեզ ողորմեսցի. ամէն։

ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Մ մատիտով «3689», պհպ. Գա՝ սեւով եւ կարմրով «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հմր 41 (վրան՝ կարմրով ջնջագիծ) Հմր 97/3689», մանուշակագոյնով «ԺԶ.-ԺԷ. դար, Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», 1ա՝ մատիտով «1», «41», պհպ. Դա՝ մատիտով «Աշխեն» [Քարտաշյան], պհպ. Եբ՝ սոսնձած սպիտակ թղթին՝ մեքենագիր «Վերակազմված է հին ու նոր կաշվով, նոր կազմաստառով։ Գլխ. վերականգնիչ՝ Ա. Խաչատրյան, Երեւան, 1970 թ. (ուղղած՝ 1971)»։ Բ. կազմաստառին ամրացուած նորոգման ժամանակի կաշուի վրայ՝ բոլորակ, մէջը՝ կապգրով «Ա[րշակ] Խ[աչատրյան]»։*

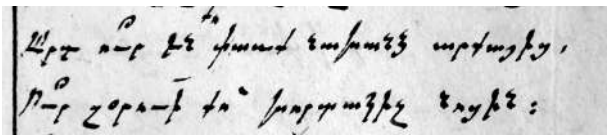
Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 109-110, Հմր 97։

3690
ՌԻՋԻՆԱԼԴ, ՊԱՂԵՍՏԻՆ
(Պոեմ)

ՇՈՒՇԻ **ՌՄՁԲ. – 1833**

ԳՐԻՉ՝ Մովսէս Սրապեան (՞)։

ԹԵՐԹ՝ 18. չգրուած՝ 1աբ, 2բ, 17բ, 18աբ։ ՊՐԱԿ՝ 1+1-2×8+1։ ՆԻՒԹ՝ հաստ թուղթ։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×10,5։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւով սահմանագծուած (15×9)։ ԳԻՐ՝ շղագիր (նմուշ՝ 3ա). պարբերութիւնները առանձնացուած կարմիր աստղանիշներով։ ՏՈՂ՝ 16-18։ ԿԱՋՄ՝ սպիտակ լուսագծերով թուղթ. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ լուսագծերով սպիտակ թուղթ։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ թ. 1 + թ. 18՝ սպիտակ չգրուած թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ «10 ՞» (եզրահատումից մեծապէս վնասուած), մասն կազմաստառի, հաշուած թերթաթանակի մէջ։



Նմուշ 3ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Վերջնագարդ՝ 17ա։ Գոյն՝ սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի թուղթը մաշուած, խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից խիստ աղտոտուած, դեղնած, վրան զանազան գրութիւններ (տե՛ս Յիշատակարան հետագայի, Նշում եւ Դրչափոխ), սեւ թանաքի հետքեր, կազմի Ա. փեղկի ստորին անկիւնը ցեցակեր. կազմաստառները խոնաւութիւնից դեղնած. թերթերին խոնաւութեան եւ գործածութեան հետեւանքով զանազան բծեր, դեղին հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից թեթեւակի գունափոխուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *2ա-17ա* [Ռիջինալդ, Պաղեստին]

– *2ա (Տիտղոսաթերթ, շինծու բոլորգրով, կարմրով)* Պաղեստին / բանաստեղծութեան / տեառն Ռիջինալդայ։ / Յամի 1833, / Շուշի։

1. *3ա-17ա* Պաղեստին – *Ջուրկ յորգւոց ի մէջ թշնամեաց լքած,/ լաց այրիդ դշխոյ՝ անյո՛ւշ Սիոն, լա՛ց... Արժանի Դաւին՝ կարող Փրկողին,/ Որ մեռաւ, որ կեայ՝ մահուն յաղթանակ: Վերջ:*

Տե՛ս երեսն Ռիջինալդ, Պաղեստին, Կալկաթա, 1830, էջ 1-61 (անգլերէն-հայերէն զուգադիր):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

2ա Տե՛ս Տիտղոսաթերթ: 2ա (սեւով, շինծու բոլորգրով) Մովսէս Սրաքեան *(վրան մատիտով չնջագիծ):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *Ա. փեղկ (ԺԹ. դ.) պարսկերէն՝* «منفرد (؟) است این کتاب بسیار» *(«Սա եզակի գիրք է». Թրգմ. Քրիստինէ Կոստիկեանի):*

2. *Ա. փեղկ (ԺԹ. դ.) Управляющему* Корабагской *провинциею господину подполковнику и коволеру* Степанову.

Ա. փեղկ (ԺԹ. դ.) Довидов.

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին՝ Հմր 97», Ա. կազմաստառին՝ մատիտով «ունի միկրոֆիլմ», 1ա՝ սեւով եւ կարմրով «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հմր 98/3690», Բ փեղկին՝ «Հմր 197»:*

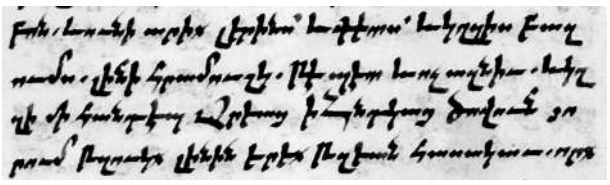
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դպեան Խաչիկ վարդապետի, ժողված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 110, Հմր 98:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *Ա. փեղկին՝ սեւով «Рапортъ», Բ. փեղկին՝ սեւով «Рапортъ для /// за, Трепетать, толчокъ, Дрожать дрогнулъ, Задержанный, Довешный, Поступить ///(որոշ բառեր անընթեռնելի)», կազմի Ա. եւ Բ. փեղկերին սլաւոնատառ եւ արաբատառ անընկալելի գրութիւններ, զանազան գծեր եւ չնջումներ:*

3691
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 32 (գրչի էջակալում՝ 94-124, որ է՝ 1ա-32ա): ՊՐԱԿ՝ է-Ը×16: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 17,5×12: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (12×7,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 19ա). խորագրերը եւ պարբերութիւնների սկզբնատառերը երբեմն կարմիր եւ վարդագոյն, յաճախ նաեւ բաց թողած՝ յետոյ լրացնելու նպատակով: ՏՈՂ՝ 22: ԿԱՋՄ՝ կարմիր լաթ, մէջքը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ սպիտակ չգրուած թուղթ (Բ եւ Գ), դեղնաւուն չգրուած թուղթ (Ա. եւ Դ)՝ մասն կազմաստառի:



Նմուշ 19ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – ճակատազարդ՝ 1ա: Ջարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 1ա: Գոյն՝ սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի լաթը գունաթափուած, մէջքի կաշին մաշուած, ճեղուած, տեղ-տեղ թափուած. կազմաստառները եւ պիպ-ները խոնաւութիւնից գունափոխուած. լուսանցակողերը մաշուած, տեղ-տեղ պատռուած, մասամբ սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, սնկային հիւանդութեան, սեւ թանաքի, ինչպէս նաեւ անմաքուր ջրի լայն հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից գունափոխուած. թ. 26բ-7ա՝ խոնաւութիւնից թանաքը տարածուած, որոշ տառաձեւեր դժուարընկալելի, թ. 27-32՝ ստ. լ-ներում ցեցի անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-29ա* [Աշխարհագրութիւնք]

1. *1ա-20բ* Յաշխարհացոյց Մովսէսի Խորենացւոյն

ա. *1ա-3բ* [Աշխարհագիր հատուած առաջին] – *Յադագս աշխարհագրութեան յաստուածային գիրս ոչ ուրեք գտանեմք ոճով ասացեալ... եւ երկիր բնակութիւն մարդկան ասէ շուրջ լինիլ զնոքօք եւ է ճշմարիտ:*

բ. *3բ-4ա* Աշխարհագիր հատուած երկրորդ – *Քանզի զՅունականսն եւ զԿասբիականսն եւ մերոց իսկ առանց պատահեցաւ շուրջ անցանիլ յորոյ վարկանիմ... եւ գրեմք զայս միայն, զոր կոխեաց ոտն եւ եհես ակն մարդոյ:*

գ. *4ա-6ա* (Անխորագիր) – *Արդ, սկսցուք ըստ Պապայ Աղէքսանդրացւոյ երկրագծութեանն, որ ըստ ինքնագիր բոլորակին կղօդիայ Պտղոմեայ... սկիզբն արարեալ յԱրեւմտէ յովկիանոսէ ի Սպանիոյ յաշխարհէ:*

դ. *6ա-8ա* Աստանօր աշխարհ Եւրոպիոյ – *Սպանիա է երեքանկիւնի իմն ձեւով... որ անպատճառ այսր անդր հոսի, ուր խորասոյզ եղեւ Արիստոտէլ:*

ե. *8ա-10ա* Աշխարհ Լիբէացւոց ութն – *Առաջինն է, որ է Ինկուրուրայ, Մօրիտանիայ, Տինգանի տարածի... որ նման է կովի դիեցի, անցանէ ընդհանուր եւ շիջուցանէ:*

զ. *10ա-2բ* Աշխարհ ընդհանուր Ասիացւոց – *Առաջին բաժին երկրի ընդհանուր Ասիա է եւ ունի կողմունս... ի ցամաքական լերինս երիս եւ գետս չորս:*

է. *12բ-4բ* Ահա կատարեցան միջերկրայիս կոչեցեալ – *[Մ]արմատացոց աշխարհին հասարակն է, որ բաժանեալ է արեւելեան ծայրիւն... Արցախ, Փայտակարան, Ուտիաց, Գուգարք, Տայք, Արարատ:*

ը. *14բ-7ա* Արդ, կամիմ զսոսա մանրամասնաբար պատմել, թէեւ սակաւ աշխատիցիմ ի գիր եւ ի բառս – *Արդ, ունի Բարձր Հայք գաւառս ինն... եւ զմայր եկեղեցեացն ի Թագաւորաբնակ եւ յարքայանիստ Վաղարշապատ քաղաքի:*

թ. *17ա-20բ* Ահա կատարեցան ամենայն Հայք – *Ասորիք յելից կալով իւրեանց ծովուն... Վեց ձեռնիք, փոկոտունք, վիշապատոտունք, կիսահաւք, կիսանդամք, անգլուխք:*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, հտ. Բ., ե. դար, Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 2123-2192 (առաջաբանը՝ Բ. Յարութիւնեանի):

2. *20բ-3բ* Զորս գետին են այսոքիկ – *Գիսօն ի Հնդկաց եւ յԵթէօպաց՝ Դանգէս կոչի... եւ ելանէ ընդ Հայք ի Բագրեւանդայ եւ ի Կարնոյ լերանց՝ մօտ ի յԱրծն քաղաք (21ա):*

ա. *21ա-3բ* Գետք եւ գնացք նոցա. մեծ եւ անուանիք հառասուն եւ երկու – *[Ն]աբանայ եւ Փարփայ ի Դամասկոս ելանեն եւ անցանեն ըստ բաժան քաղաք... եւ դարձեալ մտանեն անդրէն առ ծնօղն եւ մայրն իւրեանց համատարած ծովն:*

3. *23բ-8ա* Անուանիք հաղարացն Հնդկաց եւ Պարսից – *[Պ]անիան քաղաք՝ ութ աւուրց ճանապարհ... այս քաղաքք են Հնդկաց եւ Պարսից. եւ Յիսուսի Քրիստոսի՝ արարչին ամենայն արարածոց փառք յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:*

4. *28ա-9ա* [Մղոնաչափ. *հմմտ. ձեռ. 1864, 294բ*]. Ահա կամիմ զչափ աշխարհիս համառօտել մղոնախաղաց ոտնաչափութեամբ ուղղեկաբար ասպարիզաեաւ դրութեամբ – *Ի Դլունայ մղոն ՔՃ. (200) ի Կարնոյ քաղաք... Անտի մղոն հազար յովկիանոս ծովն անծանօթ:*

Բ. *29ա-31բ* [Վիճակագոյց]

1. *29ա-30բ* [Ա.] – *(սկզբում բանալի աղիւսակ՝ ԱԲ... ՓՔ) ԱԲ. Քննեա՛ եւ տե՛ս, խնդրեա՛ եւ նկատեա՛ զերկբայութիւնդ, զի ունիս հակառակորդս բազում... ՓՔ. Ա՛վ այր դու, դադարեցո զանձն քո ի չար խորհրդոց, զի ոչ ինչ շահիս դու ի դմանէ:*

2. *30բ-1բ* [Բ.] – *(սկզբում բանալի աղիւսակ՝ ԱԳ... ՈՏ) ԱԳ. Յորժամ առաքեցաւ քեզ շնորհք Աստուծոյ ուրախութեան, եւ կատարէ Աստուած զխորհուրդս քո... ՆՈ. Զկարես քննել զայդ խորհուրդդ, զի չէ քեզ օգուտ եւ զի ոչ է Աստուծոյ, այլ ի մարդկանէ եւ թէ թոյլ տաս՝ բարւոք առնես:*

– [Յիշատակարան ձեռինակի] *Արդ, այս վիճակս գրեալ եղեւ հրամանաւ սուրբ ժողովոյն Նիկիոյ, կամաւ Թագաւորին Կոստանդիանոսի, որք հարցանեն սովաւ լուիցէ ի Տեառնէ Աստուծոյ միանգամ վասն մերոյս խորհրդոյ, բայց այլ մի երկրորդեսցէ, զի մի՛ անպատշաճն լուիցէ վասն երկմտելոյն, քանզի հաւատով հարցանելն մի անգամն է. վասն խորհրդոյն բաւական է:*

Գ. *31բ-2բ* [Խրատակաւք] – *Երկու վաճառականք եւ լեալ գնացին աշխարհ հեռի եւ տեսին... եւ ամենայն ինչ որ եղեւ ի պէտս Աստուծոյ, որպէս գրեցաւ:*

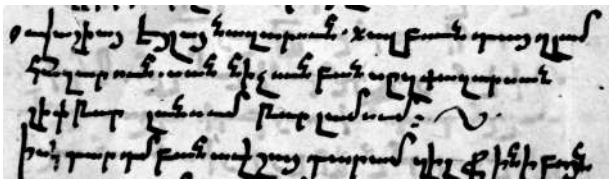
ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած կարմիր մոմլաթին՝ «3691», պհպ. Ա՝ մատիտով «ունի միկրոֆիլմ», պհպ. Բ՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, [Ձ՛ր] 102-գ («-գ»՝ կապոյտով լրացուած)/3691», «ԺՀ. [դար, Մեսրոպ եպիսկոպոս]»:*

Ձեռագիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագց Դպրեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 112, Ձ՛ր 102գ:

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *11ա եւ 13ա՝ ստ. լս-ներում գրչի էջահամարներ՝ «103», «104» (յետոյ ջնջած, թանաքը տարածած):*

3692
ՏԱՂԱՐԱՆ

ԺԷ. դար



Նմուշ 5ա

ԹԵՐԹ՝ 11: ՊՐԱԿ՝ 1×7+Ա (4): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,5×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (9,5×6,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 5ա). խոռագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 19-20: ԿԱՋՄ՝ կարմիր լաթ, մէջը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ: ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ ԱԲ+ԳԴ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի (Ա., Դ):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի լաթը թեթեւակի մաշուած, աղտոտուած, մէջի կաշին մաշուած, ֆերծուած, տեղ-տեղ թափուած. կազմաստառները եւ պիսպ-ները թեթեւակի մաշուած, մասամբ խունացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, սնկային հիւանդութեան, սեւ թանաքի, անմաքուր ջրի լայն հետքեր, գրադաշտը

տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից մասամբ գունապոխուած. ձեռագիրը սկզբից թերի, թ. 1ա՝ պատռուածք-անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-11բ* [Տաղարան]

ա. *1աբ* [Գր. Աղթամարցի, Տաղ] – *(սկ.) /// պայծառ որպէս զծովակ / ղարդ եղայ, ի ներս եղեւ անճարակ... էնց սիասաթով իջնի որպէս խան, / դրիր զգերիս զքնջիլ ու զքնտան:*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարցի, ԺՋ. դ., ուսումնասիրութիւն, ինական բնագրեր եւ ծանօթագրութիւններ՝ Մ. Աւդալբէգեանի, Երեւան, 1963, էջ 206-212, տող 39-60 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ):

բ. *1բ-3ա* [Գր. Աղթամարեցի, Տաղ. *չխորագրուած*] – *Դու ես Արեգակ, Լուսին ի լրման, / Զկայ քեզ օրինակ ի որդիս մարդկան... ըսգաստացի՛ր ի միտս եւ կա՛ց ի ոտաց / Լալով աղաչեաց զՔրիստոս Աստուած:*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարցի, ԺՋ. դ., նոյն տեղում, էջ 199-205, տող 1-44, 49-56, 61-64, 69-78 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ, որոշ հատատողեր ձեռագրումս բաց թողած):

գ. *3ա-4բ* [Գր. Աղթամարեցի, Տաղ. *չխորագրուած*] – *Որպէս նախաստեղծքն գեղեցկաշէնս / Եւ տիպ եւ գաղափար Տեառն Աստուծոյ ես... գունդէք չար այսոցն ի քէն հալածի / Զերթ զԱրեգակն փայլես ի յերկրի:*

Տե՛ս Գրիգորիս Աղթամարցի, ԺՋ. դ., նոյն տեղում, էջ 192-198, տող 5-8, 17-36, 41-76 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ, որոշ հատատողեր ձեռագրումս բաց թողած):

դ. *4բ-5ա* Ջատկին վրէն ասացեալ Աբդին – *Հաւքերն կու կարդան խանտան, / Նալայի զումրի սադ չանդան... Ալամ քուշ յաշիլ գէհնուր, / յորժամ [հայոց Ջատիկն] գայ:*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՋ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, երկու հատորով, հտ. Բ., աշխ. Յ. Սահակեանի, Երեւան, 1987, էջ 650, 734, տե՛ս նաեւ Յ. Անասեան, Հայկական մատենագիտութիւն, հտ. Բ., Երեւան, 1976, էջ 978-979:

ե. *5ա* Հաղ Դաշտիցի Աւետիքի ասաց[եալ]* – *Ալ զանայ բոյարսան դաստն, / ալխիզանդայ չաշմի մաստն... գանգլի ավլար հար սաբայի, / շուխի թարլանում, թարլանում:*

* Ծնթ. Այս եւ յաջորդող տաղերի մեծ մասը հայատառ թուրերէնով եւ թրերէնախառն հայերենով (լի բարբառային ձեւերով), բառաբաժանումը՝ Անի Ժ. Աւետիսեանի (Յ. Անասեանը հայատառ թուրերէն տաղերը համարում է ադրբեջաներէն, տե՛ս վերը, էջ 978-979):

զ. *5բ-6ա* Հաղ Աւետիքի ասացեալ Դաշտեցի – *Անբարով շայ քաքուլն ոլմիշ, / անբուշվառէ հանաբդինըն... աբդինըն ղիբլայ գայի սանսան, / սոլայ նիշուն դիմայան:*

է. *6ա* Այլ հաղ Աւետիքի ասած – *Եազ ֆասլի շքուֆայ չիչայք չոխալսըն / զումրիլար սասլանսըն... քաբդի իստար սեյրայ չիսն յարի յանինջայ:*

ը. *6բ-7ա* Յայերին Դաշտիցի Աւետիկի ասացեալ *(ծայրակապ՝* «ԱՎԵԻՔԴ») – *Աչքերդ է կան<դ>թեղ կազմեալ, ունքերդ է կամար, հոգի՛ս... Միրուն ես, սիրուն, / գեղեցիկ, պատուական ես դուն:*

Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՋ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, երկու հատորով, հտ. Բ., աշխ. Յ. Սահակեանի, Երեւան, 1987, էջ 651-652, 734:

թ. *7աբ* Հաղ դիւան Աւետիկի ասած – *Ալբաթտայ ահիմ ահման հուքմ եթմիշտի շանիեայ... գար դրիամ դիւիչի ամոլսամ նայն բիթթարսանըն:*

ժ. *7բ-8բ* Այլ հաղ դիւան Դաշտիցի Աւետիկի ասած – *Ագիքան ալմիշ բայդայի դոլդուր փիազ ալար... բիրբարոյ գոզլայ գիր բիրիսին ոլդի / Յարաբ ոլ սանն չ[ու]ն բիրիսին օլդի:*

ժա. *8բ* Հաղ դիւանէ – *Գալգուլ փաք ոլ ջուանդայ սավմայ գիլ մուրդարինի... էղրարուսնայ սարվէրագոր եզդէ վարլուլ էվալի, / Բու ջան հախայ ղուլ ոլանդայ քիմ դոնար ըղրարինի:*

ժբ. *9ա* Այս հաղ դու բէյիթ – *Աւալ յարաթին Ադամի / բամիլայ չաղրդն յահու... քիմին մաչիթայ, զիքր եյլար քիմին մի խանադահ յահու:*

ժգ. *9աբ* Հաղ հոռմաց – *Զիլամ սանդան փիր Մհամադ ման սուրլէի... ղոնչայ գուլումդան զրհար թաս գանդի ալումդան իչտում ուրագ յանայ գալդում:*

ժդ. *9բ-10ա* Այս հաղ թաջլիս – *Ղանի խուդայ օզի նազար էյլադի դունիամ աւադան ոլդի սաբրինան ադամի... ադայ վերդի մըրադին, քիմինի ախրաթթայ սալդի սաբրինան:*

ժե. *10ա-1ա* Այս հաղ մրախայ մազի – *Ուն սաքզ մին ալամն միմարի սան մեհրաբին... չին քաբիայ դեղան բարէբարդուր սհաբին:*

ժզ. *11աբ* Այս հաղ խիստ լաւ հո[ւ]զէ – *Յաղլուղի վերդում ալինայ, / դուշտի բաղլարն սեյրինայ... յաղլադում, յաղլաղում, Յաղլուղում աւարայ ոլդում:*

ՅԱԽԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԹ. դ., շղագիր

11բ Լուսնոյ երազացո[յ]ց – *Որն պարի ամենայն իրաց, զի ան օրն Ադամ ըստեղ<ա>ծաւ սերմանել, տնկել, ճանապար (այսպէս) երգալ հիմն արկանել, զի այն օր իսկիսպն արար հա///(այսչափ):*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին կապոյտով «3692», պհպ. Ա.՝ մատիտով «ունի միկրոֆիլմ», պհպ. Բա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, Ձ՛՛՛ 103/3692», «ԺՀ. [դար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]»:*

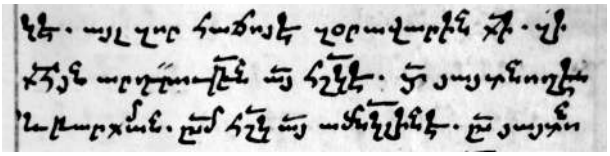
Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Ցուցակ ձեռագրաց Դադեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 110, Ձ՛՛՛ 97ա. 103 կարգահամար վերոնշեալ գրքում չկայ. 102ով աւարտւում է:

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *1ա՝ շագանակագոյնով «զուտ, ումուր», 6ա՝ սեւով «սաշի ագլի սպան գալսն մէյմազ այլանսն, նիչուն (՞)», 11բ՝ սեւով «ձե (երկիցս)»:*

3693
ՀԱՐՑՄՈՒՆՔ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՔ ՁԱՆԱՁԱՆՔ

ԺԸ. դար

ԹԵՐԹ՝ 53 (գրչի էջակալում՝ գ-ճլզ., որ է՝ 1ա-53բ): ՊՐԱԿ՝ 1-8×8 (2՝ 4, 3՝ 6, 8՝ 3): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ եռամաճիկ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×11,5: ԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, կարմրով սահմանագծուած (12,5×7,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 17ա). խորագրերը եւ սկզբնատառերը՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 19: ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ կապոյտ կտաւ:



Նմուշ 17ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին վնասուած, ճեռծուած, գունաթափուած, տեղ-տեղ մաշուած-թափուած, երբեմն անջատուած նաեւ միջուկ-տախտակից, զոյգ կապիչներն ընկած, Բ. փեղկի կաշուի վրայ ցեցի անցքեր, կազմաստառները գունաթափուած, խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից խիստ աղտոտուած, մաշուած, լուսանցակողերը խոնաւութիւնից մաշուած, տեղ-տեղ պատռուած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, սեւ թանաքի, անմաքուր ջրի լայն հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած՝ մասնաւորապէս սկզբի եւ վերջի թերթերը գործածութիւնից եւ խոնաւութիւնից սեւացած. որոշ թերթեր մէջընդմէջ ընկած, այսպէս՝ ձեռագրի սկզբից ընկած 1 թերթ, թ. 8-9ի եւ 15-6ի միջեւ 2ական, իսկ թ. 12-3ի միջեւ 5 թերթ թափուած (տե՛ս Բովանդակութիւն), էջ 12բ, 14բ, 17բ, 26ա, 32բ՝ արտ. լս-ներին որպէս էջանիշ փակցուած կարմիր գործուածքներ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-50բ* [Հարցմունք եւ պատասխանիք]

ա. *1ա-20ա* Հարցումն համաոտն /// տապանին – *Հց. Քանի՞ աւր կացին տապանին: Պխ. Բոլոր տարի մի... (Թ. 8-9ի միջեւ 2 Թ. ընկած. 8բ «...եւ զի պարգեւ խաչին է Հոգին Սուրբ, նմին իրի յիշատակել զՀոգին Սուրբ///» 9ա «/// պահքն նոցա տօնեմք, վասն որոյ պահքն նոցա չանուն կոչի...», Թ. 12-3ի միջեւ 5 Թ. ընկած. 12բ «...պարտ էր լինել բազմութեան ջուրց, զի խառնեսցի ընդ երկիր եւ ծնընդական արասցէ: Երրորդ, զի///» 13ա «///աւուրբք էրէցին քան զմարդն: [Հց.] Յորժամ սատանայ անկաւ...», Թ. 15-6ի միջեւ 2 Թ. ընկած. 15բ «...եւ արիւն բղխեաց եւ ցայթեաց ի յաչքն եւ նոյն ժամայն բացան///» 16ա «/// ներքոյ մահու վասն այն ոչ ետ Մարիամու մերձենալ, այլ պահեաց զնա բազկին...») զի ի նորս կենդանին յայն օրինակ անարիւն է, յորմէ մոմն գոյանայ:*

բ. *20ա-1բ* Վասն Մելխիսեդեկի – [Հց.] *Ուստի՞ է Մելքեսեդեկ: Պխ. Հօրն անունն Մելքի եւ մօրն՝ Սաղայ... եւ այնու կոխեցին զգլուխս կամակոր օձին:*

գ. *21բ-2բ* Այս են ՀԲ. (72) լեզուս – *Եբրայեցիք, Ասորիք, Քաղդէացիք... Թուի Թէ, մարք աւելորդ է գրած:*

– *22ա Իսկ որ դպրութիւն գիտէ եւ գրով վարի՝ ԲԺ.ան (12) ազգ են՝ Եբրայեցիք, Քաղդէացիք, Ասորիք...*

դ. *22բ-3ա* Ձանազան լեզուաց – *Իսկ գեղեցկախօսութիւն լեզուաց փափուկ հելենն... Թէ զառաջին լեզուն նա եբեր:*

ե. *23ա* Անուանիք նախահարցն – *Ադամ՝ երկիր, Սէթ՝ ջրարբի կամ մոռացումն չարի... Քամ՝ իշխեցօղ, Քանան՝ դառնացօղ:*

զ. *23աբ* Անուանիք կանանց նահապետացն – *Ադամայն՝ եւայ, Սեթայն՝ Ազերայ... եւ զինչ եւ կամէին զամենայն, համս տայր ի բերան կերողացն:*

է. *23բ-4բ* Վասն բնակելոյ ժողովրդեան – *[Հց.] Մ՚ւր բնակէին ԲԺ.ան (12) ցեղքն: [Պխ.] Բովանդակ անցեալքն ի հանդէս զՃՌ. (100.000) էին... եւ կամ իշխանացն եւ այլ աւարն զօրացն:*

ը. *24բ-6ա* Վասն մշտնջենաւոր լերանց – *[Հց.] Զի՞նչ է առաւել օրհնութիւն քո, քան զմշտնջենաւոր լերանց եւ բլրոց յաւիտենից: Պխ. Նախ լերինք եւ բլուրք մշտենջենաւորք կոչին հրեշտակացն դասք... Իսկ նոյնպիսեացն ծածկէ զզօրութիւնն:*

թ. *26ա-7ա* Վասն Աստուածաշունչ գրոց – *[Հց.] Որքա՞ն են եւ ո՞րք Գիրք Սուրբք՝ Հին եւ Նոր կտակարանք: Հց. [= Պխ.] Հին կտակարանք՝ ե. գիրք Մովսէսի այս են... Միահամուռ Հին եւ Նոր կտակարանքն ԳԻՁԻ. (իմա՝ ԺԷՌՁԻ. 17720) տուն է:*

ժ. *27աբ* Վասն մասնաւոր անդամոցն Քրիստոսի – *Հց. Որք են մասնաւոր անդամք յեկեղեցոյ: Պխ. Գլուխ եկեղեցոյ է Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, որպէս ասացաւ... որք բոլորակի զգեստ կոչեցան Քրիստոսի:*

ժա. *27բ* Վասն նորին սպասաւորաց եկեղեցոյ – *Հց. Զի՞նչ է, որ ասէ. Զորս եդ Աստուած յեկեղեցւոջ այս են. Նախ՝ զառաքեալս, երկրորդ՝ զմարգարէս, երրորդ՝ զվարդապետս: Պխ. Նախ՝ զմարգարէքն զհայր ծանուցին... առաքեալքն որպէս խոսեցեալն եւ վարդապետք որպէս գրեալն բան:*

ժբ. *27բ-33ա* Վասն կարգի հաճանայութեան – *Հց. Զի՞նչ է կարգ քահանայութեան: Պխ. Կարգն է կրողութիւն... իսկ հաւատալն զԱստուած է հաւատալ, եթէ է Աստուած, այսպէս եւ հաւատան ամենայն ազգն:*

ժզ. *33ա-4ա* Վասն գունո մարդկան – *Հց. Վասն էր մարդ, յորժամ երկնչի, դեղնի եւ յամաչելն շառագունի: Պխ. Սիրտն իշխան է անձինն... Իններորդ՝ Փանուէլ յայտնութիւն Աստուծոյ:*

ժդ. *34աբ* Վասն փառաբանութեանց հրեշտակաց – *Հց. Զի՞նչ է փառաբանութիւն Թ. դասուց հրեշտակաց: Պ[խ.] Ներքին դասք հրեշտակաց, որք են պատգամաւորք... Իններորդ՝ աթոռոցն, եւ ասեն՝ աթոռ քո Աստուած յաւիտեանս զաւիտենից:*

ժե. *34բ* Թէ որման խօսեցաւ Աստուած ընդ նախահարսն – *Հց. Քանիցս անգամ խօսեցաւ Աստուած ընդ հարցն ամենայն: [Պխ.] Ընդ Ադամայ եւ Եւայի՝ հինգ... Հագարու՝ Դ., Բաղամու՝ Զ. Հրեշտակովն՝ Բ., Իշովն՝ Ա.:*

ժզ. *35ա-6բ* Վասն նեռին, որ գալոց է չար աղանդի – *Հց. Նեռն ուստի՞ լինի: Պ[խ.] Թովմաս ասէ՝ կին յեգիպտոսէ ի գալ լինի... որպէս ցուցաւ ի վերոյ, որ յաղագս անկման դիւաց ասացաւ:*

ժէ. *36բ-7բ* Վասն պատրանաց նեռին – *Հց. Որպէ՞ս պատրէ զմարդիկ: Պխ. Զորիւք յեղ[ա]ն[ա]կաւ քարշէ ընդ ինքեան զմարդիկ... եւ սուրբք ժամանակին այնորիկ լինիցին զօրեղագոյնք, քան զամենայն յառաջագոյն եղեալ մարտիրոսն:*

ժը. *37բ* Վասն գօգայ եւ մագօգա – *Հց. Զի՞նչ է գօգ եւ մագօգ: Պխ. Ասեն ոմանք, թէ Ժ. ցեղքն Իսրայիլի... փոքրիկ լինին հասակ մարդկան, քան զմերս, որպէս մերս, քան զառաջոցն:*

ժթ. *37բ-8ա* Վասն եղիայի եւ Ենովխա – *Ընդ երեւել նեռինն եւ թագաւորելն յերուսաղէմ եկեսցեն Ենովք եւ Եղիայ... Հց. Որպիսի՞ հասակաւ գայցեն: Պխ. Նոյն հասակաւն, որով փոխեցան, եւ գայցեն... Եւ յետ մահուան եւ յարութեան նոցա թագաւորեսցէ նեռն ԺԵ. (15) օր:*

ի. *38ա-9ա* Վասն յերկարելոյն նեռինն եւ հալածանաց – *Հց. Որքա՞ն թագաւորէ նեռն: Պխ. Թագաւորէ նեռն զաւուրս Ռ. (1000) երկերիւր եւթանասուն եւ ութ... եւ պատրանք մարդկան եւ սատանայի: Այսքան աւուրս նեռին:*

իա. *39ա-42բ* Յաղագս Յոբայ արդարոյ – *Հց. Համբերողն Յոբ յորո՞ւմ ժամանակի էր եւ կամ յորո՞ւմ ազգէ: Պխ. Երանելին Յոբ էր ի ժամանակս Մովսէսի... որոտն եւ մրրիկն յամպոյն զպատուհասիսն բարեկամացն նշանակէ:*

իբ. *43ա-5ա* Վասն հանցանաց մտաց մեղաց մերոց – *Հց. Ոմանք զյանցանս մտաց կատարեալ մեղս դնեն... Պատասխանեմ եւ ասեմ՝ թէ ոչ են միմեանց հակառակք... վասն զի նախ ի խորհուրդն տնկի ամենայն սերմ մեղաց եւ ապա ի մարմինն բուսանէ եւ աճէ:*

իգ. *45ա-7ա* Վասն ոգեվարին – *Հց. Զի՞նչ է՝ ոմանք յերկար ոգեվարին, եւ ոմանք յանկարծի մեռանի[ն]: Պխ. Յերկար ոգեվարք լինի յերից պատճառաց... արգարոց եւ մեղաւորաց, որպէս ցուցանի յառաջիկայդ՝ բազում վկայութեամբ:*

իդ. *47ա-50բ* Ազգաբանութիւն Կուսին եւ Յովսեփայ – *Հց. Յորմէ՞ ցեղէ էր Աստուածածին Կոյսն: Պխ. Փառաւորեալ եւ միշտ կոյսն Աստուածածին Մարիամ էր ի թագաւորական ցեղէն Դաւթի... զի առանց խոստովանութեան մեղաց ոչ թողուի եւ վասն ներելոցն թողութեան ասացաւ ի Թուոցն: Այսքան ի կարճոյ վասն ապաշխարութեան:*

Համմտ. նաեւ Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք Հարցմանց, Երուսաղէմ, 1993 (հաղուածոյ, յաճախ նոյնիսկ 1 միաւորի մէջ առկայ են հաղուածմներ գրքի տարբեր էջերից):

ՅԱԻԵԼՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. *34բ (ԺՀ. դ., բոլորգիր)* Առաւ* արարողութիւն կատարեալ իմաստութիւն է, եւ դո՛ւ, ո՛վ եղբայր, թէ կարողութիւն ունիս, հարցաքննութիւն առնես եւ թէ ոչ՝ խազաս, յետ քաշվիս:

* Ծնթ. «Ատամ» սկզբնաբառը նախ լս-ում:

2. *4ա (ԺՀ. դ. վերջ, բոլորգիր)* Սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, Տէ՛ր զօր[ու]թեանց, Աստուած Իսրայիլի, թագաւորէ ի վերայ ամենայն ազգայց, տէր է:

3. *50բ (ԺՀ. դ., նոտրգիր)* [Ախտարբ]

ա. *50բ* Այր ու կին, որ կապ լինի – *Առ Դ. ապ հող... «Հայր մեր, որ յերկինս» ասա՛յ, «Արդ, արձակեայ» ասա՛յ:*

բ. *50բ* Վասն կապածի – *Բե՛ր է. աղբիւրէ ջուր, է. պղտատու ծառի ճիւղ... «Յայնժամ վերացաւ Յիսուս», է. խաչայլեայ էրայ, տո՛ւր, որ խմէ:*

4. *51բ-3ա (ԺՀ. դ., շինծու բոլորգիր եւ նոտրգիր, տէր Սարգսի ձեռքով, կցկտուր յիշատակագրութիւններ, աղօթքներ՝ ոճաւորուած խաչաձեւ պատկերների մէջ եւ շուրջը, յաճախ անկապակից)*

ա. *51բ (խաչաձեւ պատկերի մէջ. աջ թեւին)* – Փայտ կենացց, որով պտ[ու]ղ (այսպէս), (ձախ թեւին) Սայ է նշան քառաթեւին <է>, (վերին թեւին) Սայ է կարապետ գալըստէան, (ստորին թեւին) Սայ է դրոշմ գայութեան ընդ[դ]էմ ամենից դու աստուածայինն:

բ. *51բ* Սայ է հեծանօց, որ է հուսել <էի> եւ ժողովել կայլ աշխար[հ]ի խաչիւ լինէցյց (այսպէս) է, այսմ աշխար[հ]իս վերայ լինցէ դատաստան Արիմաթի՝ քաղաքն հր[է]ից, յիս յուսացաւ եւ փրկեցից եւ փառաւոր արարից ըզնա, դատարկայբանին խօսին մարդիւք՝ պարտաւոր լինին դատաստանին պատասխան ասէ Աստուած:

գ. *51բ* Խաչն է սանդուխ[տ]՝ Տէր երեւեալ Յակոբայ յայտեայց Աստուած: Ասէ Աստուած վասն իմ անձին իմոյ է այս պատմի գրօք յայտնէր Աստուածինն (այսպէս) աւետարանաւ գիրով, այլ իմ ցուց տար գիր աչիջս երեւէցուցանի մէջն Աւետ<տ>ար[ան]ին խոսէր առ յիս եւ ասէ Աստուած, թէ սակաւմիցն (այսպէս), որ ասէ տուէլոց մարոյս աշէին (այսպէս) եւ ասէին՝ Սարգիս կարգեւիս, ասէին վասն այն պա[տ]ճառին համար յայտի երկնաւոր Աստուած, ծանոյցնէ այդ հայր իմ զիս գրով այսպէս եւ ասէ սակաւմիցն, որք ետու մի[ն]չեւ կին առնուլըն մերցեցան՝ հերայքըն (այսպէս):

դ. *51բ Այսպէս Աստուած ստայխոսքն եւ գրախօսն դատելօց, Աստուած յայնժամ պատարագ, որ մատոյցանեմ, դիւանքն մարտնչին ընդի, զի ըզխորհ[ուր]դ, որք աղէի չար կախարդութիւն ար եւ տիւս կամին պատարագս <կամին> խաբանէլ <կամին>: Ով Տէր Աստուած [ի]մ, դո՛ւ ես ըստեղծող երկնի եւ երկրի, արարի՛չ Աստուած իմ, դո՛ւ ես թագ[աւ]որ, քեզ յայտնի է այս գործս իմ, մէջ պատարագին հիւանդութիւն կու բերէր:*

ե. *52ա (խաչաձեւ պատկերի մէջ. աջ թեւին) — Աստուած ասէ Ադօնէայ (այսպէս), Աստուած Օթէոսէ (այսպէս), որ խօսէր ընդ իս եւ ասէ սակաւմիցն ետու յարին աշէն մինչեւ կին առնուլ մերգէնասցէ՝ ասէն հր[է]այք, (վերին թեւին) Սարքսին սէրոբէք <եւ դող> քէրոբէք ահեղ փառ[ք] աստուածութեան:*

զ. *52բ (խաչաձեւ պատկերի մէջ. աջ թեւին) — Որպէս ասէ Տեառն՝ ամենայն դատարկ բանին համարս տալոց են առաջի Աստուծոյ, մա՛յր ողորմութեանն սուրբ տիրուհի, (ձախ թեւին) Դատարկաբանին խօսին մարդիկ, պարտաւոր լինին դատաստանին պատասխանին, աշխարհի եւ ի ժամ մահու ընկա՛լ զմեզ ուրախալի, (վերին թեւին, մասամբ հակառակ դիրքով) Հիպատոս արդար էր, տէրն վաճառեց լ. (30) դահեկի, տէր* Սարգիս, *ազբի՛ւր շնորհաց, անսպառելի թշնամոյն զմեզ պահեա՛յ, (ստորին թեւին) Ով սո՛ւրբ, սո՛ւրբ տիրուհի, խորհուրդ պատարագին ասեմք «Հայր մեղայ»:*

է. *53ա (խաչաձեւ պատկերի մէջ. աջ թեւին) — Ահա նոր Սուրբ Կուս ծնաւ, նոր Ադամ ըստեղծաւ, նոր Քրիստոս տղայ եղաւ, ահայ երկի[ն]ք նօր եւ երկիր նոր է, (ձախ թեւին) յաջ* թեւ քառաթեւին է այս, ո՛վ մարդիւք ասեն, (վերին թեւին եւ ստորին թեւին) Այս է զին յաղթութեան ընդ[դ]էմ անօրէն թշ[նա]մոյն, դրախտէն ծագեցաւ շարիւ, նորին խոցիւն բժըշկեցաւ արարածք ամենայն, (ստորին թեւին) կենաց փայտիւն եղեւ փրկութիւն:*

* Ծնթ. Այսուհանդերձ գրուածը նախ թեւի վրայ է:

ը. *53ա Այս է սանդուխտ եւ հեծանոց Տէր Աստուած: Քրիստոսիս օծեալ Աստուած թար[գ]մանի, Բեղխեմ ծնու[ն]դ, Աստուած Հրէայստանի, որ է Հայաստան <է>: Լո՛ւր Աստուած մեզ ասելն կիս, թէ ին<ն>ձի, թէ սուս, ձիս<ս>ուս:*

5. *53բ (ԺԲ. դարի վերջ, նոտրգիր)* [Աղօթք] *— Մա՛յր ողորմութեան, սո՛ւրբ տիրուհի,*

Աղբիւր շնորհաց անսպառելի,

Ի թշնամոյն զեմզ (= զմեզ) պահեա՛ աշխարհի,

Եւ ի ժամ մահու ընկալ զմեզ ուրախալի:

Ով Յիսուս, ո՛վ սրբուհի կոյս՝ Մարիամ Աստուածածին,

Ի քեզ յանձն առնեմ զհոգի եւ մարմին իմ:*

* Ծնթ. Ներեւում չորս տողը կրկնուած:

6. *53բ (ԺԲ. դ., շղագիր)* Ջօհրապին *ավի Ա. ըռուպ մէկ, կէս զուռուշ՝ Ա.մէկ (այսպէս):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *15ա (1775 թ., շղագիր) Թվին ՌիհարուրիԻ. (1775) Յուլիսի ԺԳ.ին (13) այ այս [յ]հիշատակ տիրացու* Նհապետին Ձեռն. *ամէն:*

2. *51ա (ԺԸ. դ., անարուեստ բոլորգիր, երբեմն անկապակից) Վասն այն պատճառին համար լամ, երբ որ լամ նայ* Խուրդայտէրտէն *(այսպէս) կայց թափի, կու տեսանէի զայս, բարկութիւն [Աստուծո]յ եկ ի վրայ իմ, յայս ամենայն անըրէքութեան իմում է, այս չարիք եկ մեղայց իմոց, պատարագս պատուհաս կու քէր, ատավածասաստ (= աստուածասաստ) բարկութիւն արտասվոք շիջուչանէի: Ի խորոց սրտէ կարդացի առ քեզ՝ Տէ՛ր, Տէ՛ր, աչք իմ դու ես, ապաւեն ի նեղութենէն այսմանէ, զոր թագուցանէ ինձ գայթա[կ]դութէ դիւէն, է չարիք այս: Աներուժաբար (այսպէս) հալածէ զիս, Աստուա՛ծ, ամենան դու ես, համբերութիւն իմ, փառք նէրուղեան (այսպէս), ո՛հ, ո՛հ, մոլորեցայ, դարձո՛յ եւ առաջնորդեա՛յ ինձ ուղիղ, Աստուա՛ծ իմ, դու ըստեղծեր զիս, ո՛վ բարէգութ Աստուած:*

3. *53բ (ԺԸ. դ., շինծու նոտրգիր) Ես՝* Իմֆատոս, *գրեցի:*

4. *52բ (ԺԸ. դ., շինծու նոտրգիր) Այս է տէր* Սարգիսին *ձեռաց նշան, որ գրեալ ի գիրն:*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *53ա՝ սեւ թանաքով ութանկիւն «ՀԱՅՐԱ/ՊԵՏԻ ՈՐԴԻ / ՍԱՐԳԻՍ», սեւ թանաքով բոլորակ՝ «ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ/ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ/ ԹՎԻՆ ՌՃՁԶ. (1737)»:*

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «3693», «ԺԸ. [դ.], Մ[եսրոպ] եպ[իսկոպոս]»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *26բ՝ «ասաց Տէ[ր] մի անագ զբարին», 43ա՝ սեւով «անտան անտանելոյն», 50ա՝ սեւով «ա անտնալոյն», 52բ՝ սեւով «դատարկ բանին համար տալոց էք յաւուրն», 53բ՝ սեւով «Այս այ զայս վայսօեր էլէլ», «Այսօր անճառ», «Մայր ողորմութեան սուրբ տիրու», «Մայր ողորմութեան սուրբ տիրուհի»:*

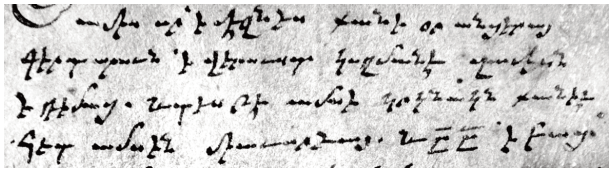
ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *15բ՝ սեւով բուսական լուսանցազարդ:*

3694
ԱՍՏՂԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

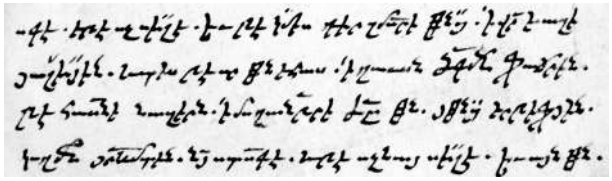
ՌՄԼԵ. — 1786

ԳՐԻՉ՝ Այիվազ, Յովաննէս (փոխնիփոխ):

ԹԵՐԹ՝ 66. չգրուած՝ 6բ-7ա, 8բ: ՊՐԱԿ՝ 8+Ա.է×8 (Ա 7, ե 16, է 3): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×11,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւով սահմանագծուած (13×8,5): ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 4ա, 66ա). 9ա-18ա՝ սկզբնատառերը կարմիր (գրչափոխութեամբ):



Նմուշ 4ա

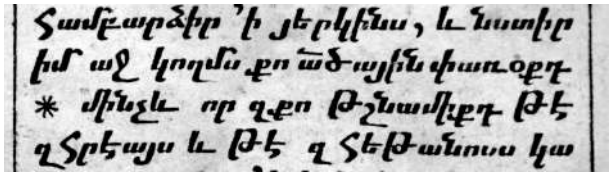


Նմուշ 66ա

ՏՈՂ՝ 20: ԿԱՉՄ՝ շագանակագոյն ներկած տախտակ, մէջքը՝ շագանակագոյն կաշի:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Մեկնութիւն Սաղմոսի (տպագիր, ունի 591-2 էջահամարով): ԱԲ (վջ.)՝ ստացուած մէկ թերթի ընդլայնակի ծալումով: Թուղթ 22×*16* (այս եւ յաջորդ տուեալները ամբողջական թերթինն են). միասիւն, սեւով սահմանագծուած երկգիծ շրջանակով (17×11,5). տպագիր (նմուշ՝ Աա). տող՝ 33, բուսական լուսանցազարդ՝ Բբ-Աա: Կարդալ. Բա, Աբ, Բբ, Աա՝ «ԵՃՂԱ. Մեկնութիւն Սաղմոս. ///զէրէ տեսին զիս, եւ իւեանց գլուխն ինձ վերայ շարժեցին ատելութեամբ... ի վախճանի աշխարհիս դնեմ ոյ ոտաց տակն իբրեւ զպատուանդան, իբր ոյ սուրբ հաւատոյդ ինազանդեցնեմ»:

Տե՛ս Յովհաննէս Կոստանդնուպոլսեցի, Պարզաբանութիւն հոգենուագ սաղմոսացն Դաւթի մարգարէին, Վենետիկ, 1687, էջ 591-592:



Նմուշ Աա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի Ա. եւ Բ. փեղկերի տախտակները մի քանի տեղից կոտրուած, հետագայում թելով կարած-ամրացուած, կազմ-տախտակների շագանակագոյնը թափուած, տեղ-տեղ այլ իրերի ճնշումից առաջացած հետքեր, զանազան բերծուածքներ, մէջքի կաշին բերծուած, մաշուած, տեղ-տեղ թափուած, աստառներն ընկած. պտոկ-պիպ-ները մաշուած, գործածութիւնից եւ խոնաւութիւնից դեղնած, մասնաւորապէս Բբ՝ հանդիպակաց կազմ-տախտակի շփումից սեւացած. լուսանցակողերը սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, թանաքի եւ սնկային հիւանդութեան հետքեր, գրաղաշտը գունափոխուած, յաճախ անմաքուր ջրի լայն հետքեր, արտ. լս-ներին խոնաւութեան հետքեր. թ. 1-8, 56-63՝ կապտաւուն թուղթ (հաւանաբար ձեռագրի թերթերից, հետագայում կապոյտով գունաւորած), թ. 1՝ պատռուածք-անցք, թ. 31՝ ստորին եզրը կտրած-հանած, թ. 32՝ հիմից մասամբ անջատ, թ. 66ից յետոյ 3 չգրուած թերթ կտրած-հանած:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *9ա-66ա* [Աստղաբաշխութիւն]

9ա [Նախաբան] – *Աստուծով սկ[ի]ւբն արասցուք վասն ըստուղապի ար[ու]եստին, որ է երկրաչափութիւն եւ աստղաբաշխութիւն, եւ է մեծս իմաստութիւն առ ուսումնասէրսն. Օգնեա՛յ, Հոգի՛դ Սուրբ, Աստուա՛ծ ճշմարիտ, եւ հասո՛յ յաւարտ (այսչափ):*

– *9ա-11բ* Դուռն առաջին ցուցանելոյ զգործարանացն, որ կայ ի վերայ նոցա՝ արտաքոյ կամ ի ներքոյ, եւ վասն խազերուն, եւ բոլորակացն, եւ դաւսերոյն, որ է բոլորակին, եւ այլ ամենայն իրացն – *Յատատայն այն է, որ ստուղապին յետի կողմն է եւ Բ. ծայրն սուր է... որ լինի ամէն բաժնի մէջ գրեալ անուն կենդանակերպից ի կենդանակերպն եւ այլն է:*

*ա. 11բ 1.** *Համարքն, որ գրեալ են ի հուճբայի բոլորքն, այն համարքն է... յայնժամ լինի հուճբան ի վերայ 3Կ.ի (360):*

* Ծնթբ. Խորագրերը սկզբնատողերից չառանձնացուած:

բ. 11բ 2. Վասն գիտութեան արեգական երթիֆայէն, յորում ժամու եւ իցէ ի տվնջան... մինչ ի նոյն տեղին զինչ որ լինի, այն է երթիֆայ՝ ի նոյն ժամն ի սաֆաղն հատ:

գ. 12ա 3. Յաղագս գիտութեան երթիֆայի, յորում աստեղայց որ խնդրես... որմոյ եւ զպարսպայց գլուխն եւ լերանց եւ ծառոց եւ զամենայն բարձր իրաց:

դ. 12ա 4. Այլ թէ ի՞նչ անցեր է աւուրն ի թիւր ժամանցն կամիս խնդրել... ի թիւր ժամուցն, այնքան ժամ է անցեալ աւուրն:

ե. 12բ 5. Վասն գիտելոյ, թէ զի՞նչ է անցեալ յերեկոյէն թիւր ժամուցն... ի թիւր ժամուցն այնքան ժամ է անցեալ յերեկոյէն:

զ. 12բ-3ա 6. Վասն գիտելոյ զթիւր ժամուն եւ զմասունս նորա... զինչ որ ելանէ, այն է մասունք մնացորդաց թիւր ժամուցն:

է. 13աբ 7. Վասն գիտութեան երկնից շրջագայութեան, թէ ո՞ր չափ ի վեր է բերեալ... ի ծագմանէ արեգական մինչեւ ի նոյն ժամն:

ը. 13բ 8. Վասն գիտելոյ, թէ ի՞նչ է վերաբերեալ շրջագայութիւնս երկնից ի գիշերի... ի գիշերի ի մտանելն արեգական մինչեւ ի ժամ գիտաւորութեան:

թ. 13բ-4ա 9. Վասն գիտութեան, թէ ի՞նչ է անցեր ի տվնջեան ի յուղիղ ժամուցն... այն է անցեալ ի տվնջենէն ուղիղ ժամնքն, որ կոչի մստովիայ:

ժ. 14աբ 10. Վասն գիտելոյ, թէ ի՞նչ է անցեալ ի գիշերի ի ուղիղ ժամուցն... եւ զմնացեալն չորեքպատկեայ, եւ այն է մասունք ի յուղիղ ժամուցն:

ժա. *14բ* 11. *Վասն գիտելոյ զղաւս տունջանն... ի տեղացն, եւ այն է ղաւս տուընջանն, յորում աւուր եւ կամիս:*

ժբ. *14բ* 12. *Վասն գիտելոյ զղաւս գիշերոյ, յորում աւուր եւ կամիս... ի տեղացն, ինչ որ եղեւ, նայ այն է ղաւս գիշերուն, որում աւուր եւ կամիս:*

ժգ. *14բ-5ա* 13. *Վասն գիտելոյ զղաւս տվնջեանն... ի տեղացն, զինչ որ եղեւ, նայ այն է կէս ղաւս տուընջան այն աւուրն:*

ժդ. *15աբ* 14. *Վասն գիտելոյ զկէս ղաւս գիշերուն, յորում աւուր եւ կամիս... աստիճան, որի ի խոնար մնայ՝ այն է կէս ղաւս տվնջեանն:*

ժե. *15բ* 15. *Վասն գիտելոյ զաստիճան ժամուցն տունջեանն ամենայն աւուր թէ կամիս գնայ... եւ տե՛ս, թէ որ չափ խաղաց մտին ի տեղացն, զինչ որ եւ եղեւ, նայ այն է տունջեանն ժամուն աստիճանքն այն աւուրն:*

ժզ. *15բ* 16. *Թէ կամիս գիտել զկէս ղաւս տունջեանն եւ առնուս զվեց բաժնէն... զինչ որ յառաջ գայ, այն է աստիճանք ժամուց տունջեանն այն աւուրն, զոր խնդրես:*

ժէ. *15բ-6ա* 17. *Վասն գիտելոյ զաստիճանք ժամուցն գիշերուն թէ կամիս գնայ՝ դիր զաստիճան... եւ զինչ որ ելանէ, նայ այն է աստիճանք ժամուց գիշերուն:*

ժը. *16ա* 18. *Վասն գիտելոյ զմստովիայ ժամ աւուրցն, յորում եմք... եւ ի բաց ե՛րթ զե.էն, զմինն լինի մնացեալ մստովիայ ժամք տունջեանն աւուրն:*

ժթ. *16աբ* [19.] *Վասն գիտելոյ զմստովիայ ժամք գիշերուն՝ յայսմիկ մնան աստիճանք ժե. (15) ի խոնարհ... եւ ի բաց իւրմէն զե.էն զմինն, եւ լինի մնացեալն մստովիայ ժամք գիշերոյ:*

ի. *16բ* 20. *Վասն գիտելոյ զտալեհ տունջեան, յորում աւուր կամ յորում ժամու զոր խնդրես... գօտոյ աստիճանացն զինչ որ լինի՝ այն է ի տունջեան ի նոյն ժամն, յորում խնդրես:*

իա. *16բ-7ա* 21. *Վասն գիտելոյ զկենդանի ցիցք գիշերացն թէ կամիս գնայ... այսպէս լինի նայ՝ ստոյգ է եւ թէ ոչ՝ սխալ կայ ի ստուղապն:*

իբ. *17աբ* 22. *Վասն գիտելոյ տանց ԲԺ.ն (12) կենդանակերպից կամիս գնա՝ դի՛ր զաստիճան... այնպէս է՝ որպէս է.երորդի կենդանակերպին նոյն աստեղ աստիճանքն:*

իգ. *17բ* 23. *Վասն գիտելոյ զերթիֆայ ի գիշերի. առ զերթիֆայ, զոր աստեղի եւ կամիս... եւ գտանես զկենդանի ցցերն եւ ԲԺ.ն (12) տունն, որպէս որ իմացար տունջեան տլհովն:*

իդ. *17բ-8ա* 24. *Վասն գիտելոյ զտալեհն երթիֆաղին, յոր տունջեան է... ահայ լինի նայ այն իրացն եւ տալեհի ժամն. այսպէս գիտացի՛ր:*

իե. *18ա* 25. *Վասն գիտելոյ զերթիֆայ, որ աստեղի որ կամիս զտալեհլին ժամն... թէ՛ արեւելք, թէ՛ արեւմուտք՝ լինի այն պիտոյացեալ ժամն վասն այն իրացն:*

իզ. *18աբ* 26. *Վասն գիտելոյ զաստեղերն երթիվայօվն, յորում ժամու եւ կամիս ի տունջեանն... յայնժամ ստվերն բաժանեալ է մատամբք՝ մատիւք, թէ ոտիւք բաժանեալ է՝ ոտիւք. այսպէս է:*

իէ. *18բ* 27. *[Վ]ասն գիտելոյ զստվեր միջօրեայ ամենայն աւուր թէ կամիս գնայ... ստվերաց աստեղաց աստիճանացն զինչ եղեւ՝ նայ այն է ստվեր միջօրէին յամենայն աւուր:*

իը. *18բ* 28. *[Վ]ասն գիտելոյ զերթիֆայ արեգական միջօրէի, յորում աւուր եւ կամիս գնայ... երկրի լայնութեան աստիճանք պակաս՝ քան զաստիճան մեծ մէյլին, որ կոչի մէյլի ազամ:*

իթ. *19ա* 29. *[Վ]ասն գիտելոյ զերթիֆայ արեգական միջօրէի, որ կոչի զայթի երթիֆայ՝ թէ կամիս գնայ... եւ թէ գէմք մեր ի կողմն հարաքայ լինի՝ նայ հարաքային է եւ արեգական ի հարաքայիին գլուխ բարձրութեան:*

լ. *19ա* 30. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ յո՞ր եղանակն է ի չորից եղանակաց... եւ իմացութեամբ երթիֆային սկսբան եւ սկսբան կշեռքին:*

լա. *19աբ* 31. *[Վ]ասն գիտելոյ զտեղիք արեգական ստուղապով, թէ տեղիքն այն յատնէ... յոր աստիճան որ եհաս ի նշանն կենդանակերպից գօտոյ աստիճանացն՝ այն է տեղին արեգական ի յայնմ աւուր:*

լբ. *19բ* 32. *[Վ]ասն գիտելոյ զտեղիք արեգական ասէ զաստիճան... յայն աստիճանէ, որ ի վերայ այն երթիֆային է:*

լգ. *19բ-20ա* 33. *[Վ]ասն գիտելոյ զտեղիք աւուր վերջն եւ զետնասաց սկսբն... ապայ սկսբն միջօրէի պահուն, յորժամ լինի արեգական կատարել իւր թիւն բարձրացեալ:*

լդ. *20ա* 34. *[Վ]ասն գիտելոյ զկէս աւուր աստիճանն ժամ յետնասաց, յորում աւուր եւ կամիս... զինչ որ եղեւ, նայ այն է երթիֆայ արեգական պահուն ի վերջի յետնասաց յայն աւուրն:*

լե. *20բ* 35. *[Վ]ասն գիտելոյ զվազճան, ծագումն ֆարճին եւ պահ մտանելոյ շաֆաղին, յորում գիշերի զոր կամիս... եւ այսպէս առ գնայ որպէս ի ծագումն ղաւսն:*

լզ. *20բ-1ա* 36. *[Վ]ասն գիտելոյ զպահ մտանելոյ շաֆաղին, յորում գիշերի եւ կամիս... ի վերայ յոր աստիճանի անկաւ երթիֆայի աստիճանացն եւ այսպէս առ գնայ որպէս զանցեալ դուռն զվազսն:*

լէ. *21ա* 37. *[Վ]ասն գիտելոյ պահ ծագումն տվնջեանն, որ աստեղ եւ կամիս այն աստեղաց, որ կան ի ստուղապն... ի տեղացն, զինչ որ եղեւ, նայ այն է վազս տվնջեան այն աստեղեն եւ կէս վազս տվնջեան նորայ:*

լը. *21աբ* 38. *[Վ]ասն գիտելոյ զղաւս գիշերոյ, զոր աստեղ որ կամիս այն աստեղաց, որ կան ի ստուղապն... նայ լինի մնացեալն ժամք գիշերոյ նորայ. եւ այն է՝ որքան ի վերայ ի ներքոյ երկրի տեւէ:*

լթ. *21բ* 39. *[Վ]ասն գիտելոյ զաստիճան, որ ելանէ*

ընդ աստեղն աստիճանաց գօտոյ կենդանակերպիցն, յորում երկրի եւ կամիս... եւ տե՛ս զաստիճան կենդանակերպից գօտուն, թէ որ աստիճան հասաւ ուֆուղն յարեւելեան, նայ այն է աստեղն ելանէ ընդ այն աստիճանի։

խ. *21բ* 40. *[Վ]ասն գիտելոյ զայն աստիճան, որ ի մէջ երկնքից ընդ այլ աստեղաց... նայ այն աստիճան է ի մէջ երկնքից ընդ այն աստեղն ընդ անցանել նոցայ։*

խա. *22ա* 41. *[Վ]ասն գիտելոյ զաստիճան, որ մտանէ ընդ որում աստեղ՝ թէ կամիս... նայ աստեղն մտանէ ընդ այն աստիճանին ի յայն երկրի լայնութեան աստիճանաց։*

խբ. *22ա* 42. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր աստեղ ի յաստեղացն որ կան ի ստուղապն ելնէ ի տվնջեան... ի ժամերու մէջն, նայ ելանէ այն աստեղն ի գիշերի։*

խգ. *22բ* 43. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր աստղ է ի յայն աստեղաց, որ կան ի ստուղապն, որ մտանէ ի գիշերն կամ որ է, որ մտանէ ի ցերեքն... եւ բաժանէ ի վերայ ԺԵ.ի (15)՝ զինչ որ ելաւ, նայ այն է այնքան ժամ, որ ելանէ այն աստեղն։*

խդ. *22բ-3ա* 44. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ յորում ժամու գիշերի եւ կամ ի տնջեան ելանէ զոր աստեղ եւ կամիս... մինչեւ այն աստեղին ելանելոյ ժամն այնքան ժամ է։*

խե. *23աբ* 45. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ քանի ժամ է, որ կան ի ստուղապն՝ թէ կամիս զնայ... ի յայնքան ժամքն եւ մասունքն մտանէ այն աստեղն։*

խզ. *23բ* 46. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ յորում ժամու գիշերն կամ ի տունջեանն երկրի մերում մտանէ՝ զոր աստեղ եւ կամիս... յորում ժամու դադարեցաւ ի ներքոյ երկրի ի ղամնիայ ժամերն. եւ այն է։*

խէ. *23բ-4ա* [47.] *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ որքան ժամուց ելանէ՝ զոր աստեղ եւ կամիս յա[յ]ն աստեղաց, որ կան ի ստուղապն... ի մասունցն մինչեւ այնքան ժամն ելանէ այն աստեղ ի մստոֆիայ ժամերուցն։*

խը. *24ա* 48. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ յորում ժամու ի գիշերի կամ ի ցերեկի ելանէ զոր աստեղ եւ կամիս, որ կայ... զինչ որ եղեւ, նայ այն է անցեալն ի տունջեան կամ ի գիշերի ի մստովիայ ժամերուն՝ այն աստեղի յելնելոյ ժամն։*

խթ. *24աբ* 49. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ քանի ժամ է անցեալ ի մտանելոյ աստղին, զոր կամիս ի յայն աստեղաց, որ կան ի ստուղապն... զինչ որ ելանէ ժամք կամ մասունք, այնքան ժամ է ի մտանելոյ աստղին ի յերկրի մերում։*

ծ. *24բ-5ա* 50. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ յորում ժամու ի գիշերի կամ ի տունջեան եւ մուտ զոր աստեղ եւ կամիս ի յայն աստեղաց... մինչեւ այն պահն, որ եմուտ այն աստեղն ի զամանեայ ժամերուց։*

ծա. *25ա* 51. *[Վ]ասն գիտելոյ զմաթալեհ կենդանակերպիցն, որ է ելուզի ֆալաք... զինչ որ եղեւ, նայ այն է մաթալեհ, այն կենդանակերպին ի ֆալաք մուսթաքիմն։*

ծբ. *25աբ* 52. *[Վ]ասն գիտելոյ ի մէջ խոյին, մինչեւ որ աստիճան եւ կամիս աստիճանաց գօտոյ կենդանակերպիցն... զոր խնդրես ի մուսթաղեմ ֆալաքին մաթալեհովն։*

ծգ. *25բ* 53. *[Վ]ասն գիտելոյ զաստիճան արեգական մստովիայի մինչ յաստիճան մաթալէեն... զինչ որ եղեւ՝ նայ այն է աստիճանաց մստովիային փոքանակ աստիճանաց մաթալեհին ի ֆալաքլ մուսթաղեմին։*

ծդ. *25բ-6ա* 54. *[Վ]ասն գիտելոյ զաստիճան արեգական մաթալեհովն ի ֆալաքլ մուսթաղեմին... փոխանակ աստիճանաց մաթալեհին ի սաֆիային աստիճանաց։*

ծե. *26աբ* 55. *[Վ]ասն գիտելոյ զմաթալեհ կենդանակերպիցն ամենայն երկրի՝ թէ կամիս զնայ... ի մէջ սկսբան խոյին մինչեւ յայն աստիճան, զոր ասացեր։*

ծզ. *26բ* 56. *[Վ]ասն գիտելոյ զաստիճան սաֆային մինչեւ յաստիճանն մաթալեհին, յորում երկրի եւ կամիս... զինչ որ եղեւ. եւ նայ այն աստիճանաց մստովիային փոխանորդն ի մաթալեհին աստիճանաց այն երկրին։*

ծէ. *26բ-7ա* 57. *[Վ]ասն գիտելոյ զաստիճան մաթեալեհին մինչեւ աստիճանն սաֆիային... զինչ որ եղեւ՝ նայ այն է մաթալեհի աստիճանաց փոխանորդն աստիճանաց սաֆիային։*

ծը. *27ա* 58. *[Վ]ասն գիտելոյ ի մէջ սկսբան զոր աստիճանի որ կամիս ի կենդանակերպից աստիճանաց ըռասատով մստովի... եւ մնայ այն աստիճանի մէյլն հիւսիսային կողմն մստովիայ. այսպէ՛ս իմացիր։*

ծթ. *27աբ* 59. *[Վ]ասն գիտելոյ զմէյլ, թէ յորում աստիճանի եւ կամիս ի կենդանակերպից աստիճանաց... յայն աստիճանի մէյլն եւ զայլս այսպէս է։*

կ. *27բ* 60. *[Վ]ասն գիտելոյ զմէյլն, որում աստիճանի եւ կամ կենդանակերպից աստիճանացն մստովիայ սաֆիաներովն... եւ թէ սկսբն խոյի բոլորակէն ի դուրս է նշանն՝ նա մէյլն հարաֆոյ է. այսպէ՛ս իմացիր։*

կա. *27բ-8ա* 61. *[Վ]ասն գիտելոյ զմէյլն, յորում աստիճանի որ կամիս ի կենդանակերպից աստիճանացն մանքուս սաֆիաներովն... զինչ որ եղեւ՝ նայ այն է մէյլն նոյն աստիճանին ի կողմն հիւսիսոյ մանքուս։*

կբ. *28աբ* 62. *[Վ]ասն գիտելոյ զմէյլի վաղան թէ ունես ընդ քեզ զաստիճանն մէյլին եւ կամիս որ իմանաս զայն... մինչեւ ի վերջ ձկանն այն է՝ այն մէյլի վաղան մստովիայ. այսպէ՛ս իմայ։*

կգ. *28բ-9ա* 63. *[Վ]ասն գիտելոյ զմէյլի զաւան մանքուս, թէ կամիս գիտենալ զզաւան զայն մէյլի մանքուս... եւ պարտ է, որ համարես զՔ. աստիճանն Այծեղջիւրին մի համար։*

կդ. *29աբ* 64 *(արաբական գծագրութեամբ թուանշաններով). [Վ]ասն գիտելոյ զմէյլի աստիճանն, որում*

երկրի եւ կամիս արեգական աստիճանով ըռասատով... նայ լինի մնացեալն լայնութեան աստիճանաց երկրին, այն բաւ է։

կե. *29բ-30ա* 65. *[Վ]ասն գիտելոյ զլայնութեան աստիճանաց երկրին ամէն կլէմի իւր սաֆիայովն թէ կամիս զնայ... նայ այն է նոյն երկրի լայնութեան աստիճանքն։*

կզ. *30ա* 66. *[Վ]ասն գիտելոյ զհեռաւորութիւն, զոր աստղ եւ կամիս յայն աստեղացն, որ կան ի ստուղապն ի բոլորակէն սկսբան... նայ այն է հեռաւորութիւն այն աստեղն ի հասարակ աւուրէն, որ է երկնամիջակ գօտին։*

կէ. *30ա* 67. *[Վ]ասն գիտելոյ զհեռաւորութիւն աստեղաց ի հիւսիսային բեւեռէն՝ թէ այն աստեղն կայ ի ստուղապն... զինչ որ եղեւ կամ մնաց, այն է հեռաւորութիւն այն աստեղին բեւեռին հիւսիսոյ. այսքան առ այս։*

կը. *30բ* 68. *[Վ]ասն գիտելոյ զլայնութեան աստիճանքն, յորում երկրի կամիս անմոլար աստեղքն... եւ այն լայնութեան աստիճանաց երկրին հաւասար է։*

կթ. *30բ-1ա* 69. *[Վ]ասն գիտելոյ զլայնութեան աստիճան երկրին անմոլար աստեղօք այլ ուրիշ կերպիւ... նայ այն է նոյն երկրին լայնութեան աստճանքն. զայս եւս այսպէս իմացիր։*

հ. *31աբ* 70. *[Վ]ասն գիտելոյ զփոխել տարուն աշխարհի, թէ լինի մեզ տարի մի յայտնի ի տարեացն... զինչ որ եղեւ՝ նայ այն է տալեհ տարուն, որ կամիս փոխել։*

հա. *31բ-2բ* 71. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ յորում ժամու գիշերոյ կամ տունջեան լինի փոչումն... զինչ որ եղեւ՝ նայ այն է անցեալն ի գիշերոյ վասն ժամուն փոխման։*

հբ. *32բ-4ա* 72. *[Վ]ասն գիտելոյ զփոխումն ամաց ծնանելոց թէ կամիս զնա՝ դի՛ր զտալեհ զանցեալ տարոյ... զինչ որ ելաւ՝ նայ այն է անցեալն ի տունջեանն այնմ աւուր, որ համարես յայն գիշերն, որ հասար յինքն մատովիայ ժամերուն. այսքանս։*

հգ. *34աբ* 73. *[Վ]ասն գիտելոյ զտալեհ զուպային, թէ գիտացար զտալեհ փոխումն երկրի մերում... կամի գիշերոյ զուպայովն ի զամանեա ժամուցն ի ժամ փոխման։*

հդ. *34բ-5ա* 74. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ որ կլէմի կլէմանցն, որ բարձրացաւ Արեգական... որ լինի ի մէջ բոլորակի սկսբան խեցգետնին Ղ. (90) կէտէն աստիճանաց երթիֆային ի մուղանթարաթներն։*

հե. *35ա* 75. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ որում աւուր ի տարին բարձրացաւ Արեգակն ի վերայ գլխոյ նոցայ... աստիճանին սկսբանէ խեցգետնին ի հեռավորութիւն միայպէս։*

հզ. *35բ* 76. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ յորում որ նոր սաֆիայ չի լինի թէ կամիս զնայ՝ ապայ թէ լինի... ի վերայ գլխոց բնակչաց այն լայնութեան թէ որ լինի Արեգակն յայս Բ. Աստիճանս. այսպէ՛ս իմացիր։*

հէ. *35բ-6ա* 77. *[Վ]ասն գիտելոյ այն երկիրն, այն ո՞ր աստեղացն, որ կայ ի վերայ ստուղապին, թէ ո՞րն բարձրացաւ ի վերայ գլխոց բնակչաց... նայ աստեղն բարձրացաւ ի վերայ գլխոց նոցայ, թէ լինի ի վերայ խազին միջօրէի։*

հը. *36ա* 78. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ յո՞ր աստեղ չգան ստուղապն եւ մոլորակն աստեղացն թէ կամիս զնայ՝ գիտացի՛ր զերթիֆայ... հաւասար լայնութեան՝ նայ անցնի ի վերայ գլխոց բարձրութեան բնակչացն այն լայնութեան։*

հթ. *36աբ* 79. *[Վ]ասն գիտելոյ անմոլար աստեղացն, որ կան ի ստուղապն լայնութեան ի հիւսիս... նայ լայնութեան ի հարաքէ, ապայ որն որ լինի արտաքոյ գօտոյ նայ լայնութեան ի հիւսիսէ։*

ձ. *36բ-7ա* 80. *[Վ]ասն գիտելոյ այն աստեղաց, որ չի գան ի ստուղապն՝ թէ կամիս զնայ... եւ թէ լինի աստիճանն անցուցանող ի հիւսիս բարձրութեան գլխոյ եւ աստեղն հարաւ բարձրութեան՝ նայ լայնութեան հարաւ է։*

ձա. *37ա* 81. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞րն ի աստեղաց հիւսիսային, որ կան ի ստուղապն, որ մտանէ երկրի մերում... եւ անկաւ ի վերայ սաֆաղին՝ նայ շրջի բոլորակացն մեծի, որ միշտ երեւի։*

ձբ. *37աբ* 82. *[Վ]ասն գիտելոյ զայն, որ թէ լինի յերկրիս մերում սաֆիայ՝ թէ կամիս զնայ... եւ թէ լինի ի վերայ խազին միջօրէի՝ նայ ի ներքոյ բեւեռին է։*

ձգ. *37բ-8ա* 83. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞րն է աստեղացն անմոլարից հիւսիսայնոց, որ չկայ ի ստուղապն... եւ շրջի ի վերայ մեծ բոլորակին այն, որ միշտ յա[յ]տնի լինի։*

ձդ. *38ա* 84. *[Վ]ասն գիտելոյ զբեւեռն այս աստեղօք, որ ոչ մտանէ երկրի մերում... նայ այն է երթիֆայ բեւեռին եւ է որպէս զաստիճանսն լայնութեան երկրին։*

ձե. *38աբ* 85. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր երկրին լինի կենդանակերպից գօտին միջի կէտն ծագել եւ մտանել... ի մէջ բոլորակի սկսբն խեցգետնի՝ նայ հիւսիսային ոչ մտանէ եւ հարաքային ոչ ծագէ։*

ձզ. *38բ* 86. *[Վ]ասն գիտելոյ զբուն երթիֆային գօտոյ կենդանակերպից կէտին հիւսիսոյ, որ լայնութեան որ խնդրես՝ թէ կամիս զնայ... որպէս զբուն երթիֆային կէտին հիւսիսոյ գօտոյ կենդանակերպից այն երկրին, որ իւրն է սաֆիայ. այսպէս իմացիր։*

ձէ. *38բ-9ա* 87. *[Վ]ասն գիտելոյ զկարի անկումն երթիֆային կէտին հիւսիսային գօտոյ կենդանակերպից, թէ ոչ լինի իւր մտանել... սկսբն խեցգետնին՝ նայ այն, որ կայ ի մէջն՝ այն է բուն երթիֆան կէտին հարաքայ այն երկրին։*

ձը. *39աբ* 88. *[Վ]ասն գիտելոյ զկէս ղաւս տունջեան կէտին հիւսիսոյ գօտոյ կենդանակերպից... եւ ուր հասաւ՝ նշէ զտեղին եւ խնդրես ի վերայ խազին միջ[օ]րէին զմարքազն։*

ձթ. *39բ* 89. *[Վ]ասն գիտելոյ զկէս ղաւս գիշերին կէ-*

տին հիւսիսոյ գօտւոյ կենդանակերպիցն... կէտին հիւսիսոյ եւ կէս ղաւս տունջեան կէտին հարաքթոյ այն լայնութեան։

ղ. *40ա* 90. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր աստիճանն ի աստիճանացն գօտւոյ կենդանակերպից ելանէ ընդ կէտին հիւսիսոյ... եւ մտանէ կէտն հարաքթոյ ընդ այն աստիճանն ընդ դիմայ կողմն եւ այլն. այսպէ՛ս իմացիր։*

ղա. *40աբ* [91.] *[Վ]ասն գիտելոյ զաստիճանն, որ մտանէ ընդ կէտին հիւսիսոյ եւ աստիճանն, որ ելանէ ընդ կէտին հարաքթոյ... եւ զինչ աստիճանն, որ եհաս ի ուքթաղն յարեւելեանն այն է, որ ելանէ ընդ կէտին հարաքթոյ։*

ղբ. *40բ* 92. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր աստեղ աստեղացն է, որ կան ի ստուղապն ի մէջ գօտւոյ կենդանակերպիցն է ի վերայ խազին... անցանէ զխազ միջօրէի յետոյ քան աստեղն։*

ղգ. *41ա* 93. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր է աստեղացն, որ կան ի ստուղապն արտաքոյ գօտւոյ կենդանակերպիցն... եւ թէ անկանի յարեւմտեան կուսն սաֆիային՝ նայ անցնէ յետոյ քան զաստիճանսն։*

ղդ. *41ա* 94. *[Վ]ասն գիտելոյ ո՞ր աստեղացն, որ կան ստուղապն, որ ելանէ յառաջ քան աստիճանն իւր որում լայնութեան կամիս... եւ դի՛ր զփարկալի մի ոտն ի վերայ կողմն խազին միջօրէի ի սաֆիան եւ միւս ոտն՝ ի վերայ նշանին։*

ղե. *41աբ* 95. *[Վ]ասն գիտելոյ անմոլար աստեղացն, որ կան ստուղապն, թէ աստղի տեղն յա[յ]տնի է, եւ թէ լինի այն լայնութեան սաֆիայ... եւ թէ նշանն ի ներքոյ երկրի է՝ նայ աստեղն ի ներքոյ երկրի եւ ելանէ յետ քան զաստիճանն։*

ղզ. *41բ* 96. *[Վ]ասն գիտելոյ անմոլար աստեղացն, որ կան ի ստուղապն, ելնէ յառաջ քան զաստիճան իւր... թէ լինի ի վերայ երկրի՝ նայ վերայ աստեղն ի երկրի է եւ ելնէ յառաջ քան զաստիճան իւր։*

ղէ. *41բ* 97. *[Վ]ասն գիտելոյ, այն աստեղացն, որ չքան ի ստուղապն, թէ լայնութիւն հարաւ է եւ այն լայնութիւն, որ խնդրես... եւ զինչ որ կայ միւսն՝ այս ու գայն արայ ի վերայ երկրի։*

ղը. *41բ-2ա* 98. *[Վ]ասն գիտելոյ յայն աստեղացն, որ կան ստուղապն, որ մտանէ յետ քան զաստիճանսն իւրոյ, թէ լինի լայնութիւն ի հիւսիս... նայ աստիճան աստեղն ի վերայ երկրի եւ աստեղն առնէ յառաջ քան զաստիճան իւր։*

ղթ. *42աբ* 99. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞րն է, որ չքան ստուղապն, թէ լինի աստեղի տեղն յա[յ]տնի... քան զկէս ղաւս տունջեան կէտէն հիւսիսոյ՝ նայ աստեղն ընդ կէտին ի ներքոյ երկրի է եւ մտեալ է յառաջ քան զաստիճանսն։*

ճ. *42բ* 100. *[Վ]ասն գիտելոյ այն աստեղացն, որ կան ի ստուղապն, մտանէ յառաջ քան աստիճանն լայնութիւն ի հարաք... նայ աստիճան աստեղն լինի մտեալ, եւ աստեղն մտանէ յետ քան զաստիճանն իւր։*

ճա. *42բ-3ա* 101. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր աստեղացն է, որ չքան ի ստուղապն յառաջ քան զաստիճանսն իւր, թէ լինի լայնութիւն ի հարաւ... եւ թէ անկանի նշան ի ներքոյ երկրի՝ նայ աստեղն ի վերայ երկրի է եւ մտանէ յետ քան աստիճանն իւր։*

ճբ. *43ա* 102. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր աստեղաց որ կան ի ստուղապն, որ ելանէ ընդ աստիճանսն որ լայնութիւն հիւսիսոյ լինի... որ լինի այս Բ. աստիճանս՝ նայ ելանէ ընդ աստիճանս իւր, հիւսիսոյ լինի լանութիւն կամ հարաքթոյ պակաս լինի լայնութիւն կամ աւելի։*

ճգ. *43բ* 103. *[Վ]ասն գիտելոյ դարձեալ զնոյն, թէ յերկրի մերում լինի սաֆիայ՝ թէ կամիս գնայ՝ գիտացի՛ր... նա ելանէ ընդ աստիճանսն իւր ի հիւսիս լինի լայնութիւն, թէ հարաւ պակաս լինի լայնութիւն եւ թէ աւելի։*

ճդ. *43բ-4ա* 104. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞րն է ի աստեղաց, որ մտանէ ընդ աստիճանն իւր ի հիւսիս լինի լայնութիւն, որ խնդրես գնայ ինքն սաֆիայ... որ մտանէ ընդ կէտին հարաքթոյ եւ լինի հեռաւորութիւնքն սկսքանէ խոյին հաւասար։*

ճե. *44ա* 104. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր աստիճանք գօտւոյ կենդանակերպից ելանէ, զինչ որ կայ յինքն հիւսիսային աստեղացն... եւ այն, որ լինի ի մէջ աստիճանին երկրորդի եւ աստիճանն առաջնոյ ըստ կարգի կենդանակերպից՝ նայ ելնէ յետ, քան զաստիճանն։*

ճզ. *44բ* 106. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր աստիճանն աստիճանաց գօտւոյ կենդանակերպից ելանէ, զինչ որ լինի յինք աստեղաց հարաքթային յառաջ քան աստիճանն... եւ աստիճանին առաջնոյ ըստ կարգի կենդանակերպիցն՝ նայ ելանէ յետ քան զաստիճանն։*

ճէ. *45ա* 107. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր աստիճանն աստիճանաց գօտւոյ կենդանակերպից մտանէ ինչ որ կայ յինքն աստեղացն... ի մէջ աստիճանին առաջնոյ եւ աստիճանին երկրորդի ըստ կարգի կենդանակերպից եւ լայնութեան հիւսիսոյ՝ նայ մտանէ յառաջ քան աստիճանն։*

ճը. *45աբ* 108. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր աստիճանաց գօտւոյ կենդանակերպիցն մտանէ, ինչ որ կայ ինքն յինքն աստեղ հարաքթային յառաջ քան աստիճանն... եւ աստիճանն երկրորդի ըստ կարգի կենդանակերպից՝ նա մտանէ յառաջ քան զաստիճանն։*

ճթ. *45բ-6ա* 109. *[Վ]ասն գիտելոյ, ո՞ր չափ ի մէջ ծագման աստեղն այն աստեղացն, որ կան ի ստուղապն եւ ի մէջ ծագման աստիճանին... զինչ որ եղեւ՝ նայ այն է մէջ ծագման աստեղին եւ ի մէջ ծագման աստիճանին մաթալեհօվն այն երկրին։*

ճժ. *46ա* 110. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր չափ է ի մէջ անցուցանեալսն, զոր աստեղ եւ կամիս այն աստեղացն, որ կան ի ստուղապն... որպէս որ առաջն ասաց մաթալեհօվն ֆալակկ մուսթաղիմն։*

ճժա. *46աբ* 111. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞րչափ է ի մէջ մտանելոյ աստեղն, զոր կամիս աստեղացն, որ կան ի ստուղապն ի մէջ մտանելոյ աստիճանն իւր… որ ի մէջ մտանելոյ աստեղն եւ ի մէջ մտանելոյ աստիճանին իւր աստիճանք մաթալեհին յաւելուն ի յայն երկիրն։*

ճժբ. *46բ-7ա* 112. *[Վ]ասն գիտելոյ ի մէջ մտանելոյ աստեղն եւ ի մէջ անցնելոյ աստիճանին ի վերայ բոլորակի մառայի աստիճանօվ… եւ անցեալ աստիճանին իւր ի վերայ բոլորակին, որ ասացՙ՛։*

ճժգ. *47աբ* 113. *[Վ]ասն գիտելոյ զնոյն այլ կերպիւ, թէ լինի աստեղն ի ստուղապն. եւ այն է, որ գիտենաս զմէջ անցնելոց աստեղին… զինչ որ ելաւՙ նայ այն է ի մէջ անցեալ աստեղին եւ ի մէջ անցեալ աստիճանին ի վերայ բոլորակին, զոր ասացեր։*

ճժդ. *47բ-8ա* 114. *[Վ]ասն գիտելոյ զմէջ անցնելոյ աստեղին եւ ի մէջ անցանելոյ աստիճանին ի վերայ բոլորակի, որ անցնէ աստիճանօվ աստեղին… զինչ որ եղաւՙ նայ այն է էջ անցանելոյ աստիճանն ի վերայ բոլորակին, զոր զյիշեցի։*

ճժե. *48աբ* 115. *[Վ]ասն գիտելոյ զնոյն ի յայս չորեակն, թէ լինի այն աստեղ ի վերայ ստուղապին… զինչ որ ելաւՙ նայ այն է ի մէջ անցանելոյ աստղին եւ ի մէջ անցանելոյ աստիճանին ի վերայ բոլորակին, զոր յիշեցի։*

ճժզ. *48բ-9բ* 116. *[Վ]ասն գիտելոյ ի մէջ անցանելոյ աստղին եւ մէջ անցանելոյ աստիճանին ի վերայ բոլորակին, որ անցանէ աստիճանօվ, աստեղօվ… եւ այն է, որ ի մէջ անցուցանելոյ աստղին եւ անցուցանելոյ աստիճանին ի վերայ բոլորակին, զոր յիշեցի։*

ճժէ. *49բ-50ա* 117. *[Վ]ասն գիտելոյ զմէջ անցուցանելոյ աստեղն եւ մէջ անցանելոյ աստիճանին ի վերայ բոլորակին, որ անցանէ աստիճանով աստեղին… զինչ որ ելաւ կամ մնաց, այն է մէջ անցանելոյ աստեղին եւ մէջ անցուցանելոյ ի վերայ բոլորակին, զոր ասացի։*

ճժը. *50բ* 118. *[Վ]ասն գիտելոյ զմէջ ծագման Բ. աստեղն, թէ լինին ի վերայ ստուղապին… ինչ որ եղեւՙ նա այն է ի մէջ Բ. աստեղաց աստիճանօք մաթալեհին։*

ճժթ. *50բ* 119. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ ո՞ր չափ է ի մէջ խազին միջօրէի եւ մէջ Բ. մէջ եղն Բ. աստեղին… ի վերայ խազին միջօրէի մաթալեհօվն ֆալաքլ մուսթաղիմն։*

ճի. *50բ* 120. *[Վ]ասն գիտելոյ զմէջ մտանելոյ աստեղին եւ այլ ումն աստեղին, թէ լինի ի վերայ ստուղապին… զինչ որ եղեւՙ նայ այն է <այն է> մէջ մտանելոյ Բ. աստղին աստիճանօքն յարեւմտեանն։*

ճիա. *51աբ* 121. *[Վ]ասն գիտելոյ մէջ Բ. աստեղն, որ լինի ի վերայ ստուղապին յաստիճանօք… այն է հեռաւորութիւն ի մէջ Բ. աստեղաց մաթալեհին ի վերայ բոլորակին, որ ասացի* Այվազս։

ճիբ. *52աբ* 122. *[Վ]ասն գիտելոյ զհեռաւորութիւն ի մէջ Բ. աստեղին, թէ լինի ստուղապն աստիճանք մաթալեհին ի վերայ բոլորակին անցանէ… նայ այն է հեռաւորութիւն միջոցի Բ. աստեղին յաստիճանք մաթալեհին ի վերայ բոլորակին, որ յիշէի։*

ճիգ. *52բ-3ա* 123. *[Վ]ասն գիտելոյ զհեռաւորութիւն միջոցի աստեղին, որ լինի ստուղապն, աստիճանք մաթալեհին ի վերայ բոլորակին… նայ այն հեռաւորութեան միջոցի Բ. աստեղին ի աստիճանսն մաթալեհին ի վերայ բոլորակին, զոր ասացի։*

ճիդ. *53աբ* 124. *[Վ]ասն գիտելոյ զհեռաւորութիւն միջոցի Բ. աստեղին, որ լինի ի վերայ ստուղապին, աստիճանն մաթալեհին… ի մէջ բոլորակացն միջօրէին եւ սաֆաղին. ահայ այս արհեստս, այս արեստովս զինչ որ կամիս արա՛յ։*

ճիե. *53բ-4ա* 125. *[Վ]ասն գիտելոյ զհեռաւորութիւն մէջ ամէն աստղի ի յա[յ]ն աստեղացն, որ կան ստուղապն… ի մէջ գօտոյ կենդանակերպիցՙ նայ հեռաւորութիւն հիւսիսէ, եւ թէ լինի արտաքոյ գօտոյՙ նայ հեռաւորութիւն ի հարաքէ։*

ճիզ. *54ա* 126. *[Վ]ասն գիտելոյ զտեղիք աստեղացն, որ կան ստուղապն ի գօտոյ կենդանակերպից ըստ երկայնութեան թէ լինի հեռաւորութիւն ի հիւսիս… եւ հասնի մինչեւ ի գօտին կենդանակերպից, զինչ որ եղեւՙ նայ այն է տեղ այն աստղին յերկայնութեան։*

ճիէ. *54աբ* 127. *[Վ]ասն գիտելոյ զլայնութեան ամէն աստեղին այն աստեղացն, որ կան ստուղապն, թէ լինի հեռաւորութիւն անցուցանող աստիճանին… նայ այն է լայնութիւն այն երկրին ի կողմն հիւսիսոյ ի գօտոյ կենդանակերպիցն։*

ճիը. *54բ* 128. *[Վ]ասն գիտելոյ զլայնութիւն ամէն աստեղի ի յայն աստեղաց, որ կան ստուղապն, որ արտաքոյ գօտոյն… մինչեւ աստիճան, որ հասնի աստիճանաց կենդանակերպից, զինչ որ եղեւՙ նայ այն է նազիր աստիճանն այն աստղին երկայնութեան։*

ճիթ. *54բ-5ա* 129. *[Վ]ասն գիտելոյ զլայնութիւն ի մէջ ծագման ֆաճարն եւ մէջ ծագման Արեգակն… եւ այսպէս ի մէջ մտանելոյ արեգական եւ ի մէջ մտանելոյ շաֆաղին մստովիայ ժամերովն։*

ճլ. *55ա* 130. *[Վ]ասն գիտելոյ զնոյն, որ չի լինի զաւսերն ծագման ֆաճրին եւ մտանելոյ շաֆաղին ի վերայ ստուղապինՙ թէ կամիս զնայ… եւ մէջ ծագման Արեգակն նոյնպէս մէջ մտանելոյ արեգական եւ մէջ մտանելոյ շաֆաղին։*

ճլա. *55աբ* 131. *[Վ]ասն գիտելոյ զմէջ մտանելոյ Արեգակն եւ մէջ ծագման ֆաճրին նոյնպէս ի մէջ մտանելոյ շաֆաղին… եւ ի մէջ մտանելոյ ֆաճրին նոյնպէս մէջ շաֆաղին եւ ծագման Արեգակն։*

ճլբ. *55բ* 132. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ չի լինի զաւսերն ծագման ֆաճրին կամ մտանել շաֆաղին… եւ նոյնպէս մէջ մտանելոյ շաֆաղին եւ ի մէջ մտանելոյ Արեգակն ի մստովիայ ժամուցն։*

ճլգ. *55բ-6ա* 133. *[Վ]ասն գիտելոյ ծագման ֆաճրին եւ ի մէջ մտանելոյ Արեգակն, որ որում աւուր եւ կամիս մստովիայ ժամուցն... նայ այն է մէջ ծագման ֆաճրին եւ մտանելոյ Արեգակն յայնմ աւուր մստովիայ ժամերջվն:*

ճլդ. *56ա* 134. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ չի լինի դաւս ծագման ֆաճրին ի վերայ ստուղապին՝ թէ կամիս գնայ... եւ գինչ որ եղեւ՝ նայ այն է ի մէջ ծագման ֆաճրին եւ ի մէջ մտանելոյ Արեգակն մստովիայ ժամերջվն:*

ճլե. *56ա-7ա* 135. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ որո՞ւմ աւուր ի տարին լինի մստովիայ ժամքն, որ ի ժամու ծագման ֆաճրին մինչեւ ի ժամ մտանելոյ Արեգակն... որ շուրջ գայ ի վերայ շրջագայութեան, լինի մստովիայ ժամք, որ ի ժամու ծագման ֆաճրին:*

ճլզ. *57աբ* 136. *[Վ]ասն գիտելոյ աստիճանն աստիճանաց գօտոյ կենդանակերպից, ըստ որում աստիճանի շուրջ գայ... եւ լինի երկայնութիւն տունջանջն միայպէս. այսպէ՛ս իմացիր:*

ճլէ. *57բ-8ա* 137. *[Վ]ասն գիտելոյ աստեղ աստեղաց, որ կան ստուղապն, ընդ որում աստիճանի աստիճանաց գօտոյ կենդանակերպից շուրջ գայ ի վերայ միայ շաւղի... մինչեւ ի վերջ Զկան այս աստիճանաւ միոյ շաւղի եւ լինի երկայնութիւն տունջանն նորա եւ տունջան աստղին միայպէս:*

ճլը. *58աբ* 138. *[Վ]ասն գիտելոյ աստեղացն, որ կան ստուղապն շուրջ գալ այլեւս մոլորականաց, թէ ո՞ր աստիճանով... եւ լինի հեռաւորութիւնք առաջին Այծեղջիւրէն հեռաւորութիւն մի եւ զայն. այսպէ՛ս իմացիր:*

ճլթ. *58բ* 139. *[Վ]ասն գիտելոյ զհեռաւորութիւն բարձր տեղաց, թէ հնար է հասանել եւ քար ընկենուլ՝ թէ կամիս... ի մէջ տեսլանցս (՚) եւ գետնոյ թզայ կամ կանգնայ, գինչ որ եւաւ՝ այն է երկայնութիւն այն իրացն:*

ճխ. *58բ-9ա* 140. *[Վ]ասն զերկայնութիւն բլրայ կամ լերին, որ հնար չէ հասնիլ, քար ընկենուլ, թէ լինի գէլն ծագել ստուղապին... եւ այն, որ ձգէ ի խազն ուղիղ, որ ելանէ ի ծայրից այն իրացն մինչ ձգել քարին իջանէ ուղիղ:*

ճխա. *59ա* 141. *[Վ]ասն գիտելոյ զհեռաւորութիւն ըստ մակերեւութեան ամենայն իրաց, որ ընդ երեսս երկրի... գինչ որ եղեւ՝ նայ այն է լայնութեան այն ձորուն կամ տեղացն, որ հնար չի լինի չափելու:*

ճխբ. *59աբ* 142. *[Վ]ասն գիտելոյ զհարաւ խորութեան ցցէ փայտի ի վերայ հորուն խոտորնակ... եւ չափելն խորութեան հորուն. այսպէս է, թէ՛ սուտ, թէ՛ ուղիղ:*

ճխգ. *60ա* 143. *[Վ]ասն գիտելոյ, թէ լինի Բ. երկիր հաւասար երկայնութիւն եւ ի լայնութիւն... գինչ որ եւաւ՝ նայ այն է, որ ի մէջ Բ. երկրին մղոնացն, եւ այլ. այսպէ՛ս իմացիր:*

ճխդ. *60ա* 144. *[Վ]ասն գիտելոյ Բ. քաղաքաց հեռաւորութիւն ի միմեանց՝ թէ լինի ի ներքոյ Ա. բոլորակի, բոլորակացն միջօրէին... որ ի մէջ Բ. երկրին մղոնացն, որ լինի հեռաւորութիւն միջոցին ի վերայ խազին ուղիղ:*

ճխե. *60աբ* 145. *[Վ]ասն գիտելոյ նոյնպէս թէ լինի Բ. երկիր անհաւասար յերկայնութիւն... եւ բազմապատկէ գնայ ի վերայ ԽՁ.ի (56), գինչ որ եւաւ՝ նայ այն է որքանութիւն ի մէջ Բ. երկրին ի մղոնացն:*

ճխզ. *60բ-1ա* 146. *[Վ]ասն գիտելոյ զնոյն թէ լինի Բ. երկիր անհաւասար ի յերկայնութեան եւ հաւասար ի լայնութեան... բազմապատկէ զմնացեալն ի վերայ ԽՁ.ի (56), գինչ որ եւաւ՝ նայ այն է համարք միջոցի Բ. երկրին մղոնացն:*

ճխէ. *61ա* 147. *[Վ]ասն գիտելոյ զմէջ Բ. երկիրն ի մղոնացն թէ լինի երկայնութիւն եւ լայնութիւն անհաւասար... եւ բազմապատկէ զմնացեալն ընդ ԽՁ. (56), գինչ որ եւաւ՝ նայ այն է համարքն ի մղոնացն, որ ի մէջ Բ. երկրին է այն:*

ճխը. *61բ* 148. *[Վ]ասն փորձելոյ զստուղապն եւ զսաֆիաներն եւ զանքապատն, կաղէ զմայրն առանց սաֆիաներուն... մինչեւ որ լինի ստէպութիւն ի մի կողմն եւ ոմանց ի մի կողմն, մի՛ բանցնել զնայ, զի սխալ է:*

ճխթ. *61բ-2ա* 149. *[Վ]ասն գիտելոյ չորիւք զհուճբայն եւ զմարն ի յետեւ ի ստուղապն եւ դի՛ր զփարկալի ծայրն... եւ դարձո՛յ զմիւս ծայրն ի ծակն յալախայինն, թէ հաւասար եկաւ՝ ըստոյգ է, թէ ոչ՝ սխալ է:*

ճծ. *62ա* 150. *[Վ]ասն փորձելոյ զաստիճանսն երթիֆային յատատային՝ թէ գիտեցար զստոյգ լինելն գխագելուն չորիցն... եւ թէ անկաւ միւս գլխոյն ի վերայ խազին երկրի ցցին՝ նայ ստոյգ է, ապայ թէ ոչ լինի՝ նա սխալ է:*

ճծա. *62աբ* 151. *[Վ]ասն փորձելոյ զաստիճանսն երթիֆային, թէ ստոյգ լինի բաժանեալ չորեակն աստիճանօք երթիֆային... եւ միւս ծայրն մինչեւ Հ. (70) աստիճանն, թէ հաւասար լինի՝ ստոյգ է, եւ թէ ոչ՝ նայ սխալ է:*

ճծբ. *62բ* 152. *[Վ]ասն փորձելոյ զշատիաներն, որ ատատային վերայ հեծուածագ է, եւ այն է, որ դնեմք զմի գլուխ ատատային ի վերայ աստիճանաց... եւ թէ՝ թէ լինի որպէս երթիֆան յառաջին՝ նայ ստոյգ է, եւ թէ ոչ՝ նայ սխալ է:*

ճծգ. *62բ-3ա* 153. *[Վ]ասն փորձելոյ զհուճբան, թէ աղէկ հեծուցած է երեսի մօրն՝ առանց թիւրելոյ ի կողմէ ի կողմն... ի մարքազէն յա[յ]ն կողմն, որ ելանէ բոլորակն ի ծայրէ փարկալէն, եւ այսպէս առնեմք ամէն բոլորակաց հուճբային:*

ճծդ. *63ա* 154. *[Վ]ասն փորձելոյ զշաւիքն խոյին եւ խեցգետնէն բաժնէ զկէս դուիր սաֆիային... եւ թէ անկաւ ի վերայ շաւղի սկզբան խոյին՝ նայ ստոյգ է, եւ այսպէս առնեմք ամենայն սաֆիաներն:*

ճծե. *63աբ* 155. *[Վ]ասն փորձելոյ զմուղանթարաթներն յարեւեալն եւ յարեւմտեան՝ եւ այն է, որ դնես զմու-

րի աստիճանաց ի վերայ... եւ ի վերայ նշանին, թէ անկաւ ի վերայ հատեալ ղաւսի ուֆաղին խազովն միջօրէի՝ նայ ստոյգ է, եւ թէ ոչ՝ նայ սխալ է։

ճձզ. *63բ* 156. *[Վ]ասն փորձելոյ զմուղանթարաթներն դի՛ր զաստիճանն, զոր կամիս յաստիճանաց գօտոյ կենդանակերպից ի վերայ խազին միջօրէի... եւ թէ լինի հաւասար որպէս ի մէջ նորայ եւ ի մէջ միւս նշանին՝ նայ ստոյգ է, եւ թէ ոչ՝ սխալ է։*

ճճէ. *63բ-4ա* 157. *[Վ]ասն փորձելոյ զմուղանթարաթներն այլ կերպիւ. արդ, դի՛ր զսկսքն խեցգետնին ի վերայ սաֆաղին արեւելեան... եւ առնեմք այսպէս յառաջնովն ամենայն կենդանակերպից ի կողմն յարեւելից եւ Ա. Ա. մուղանթարաթներուն։*

ճճը. *64ա* 158. *[Վ]ասն փորձելոյ զանքապատն դի՛ր զմուրի աստիճանաց ի վերայ խազի յալախայինն... եւ ի մէջ խազի յարեւելեան եւ յարեւմտեան եւ ի մէջ ղաւսի ուֆաղին ի կողմանս ծագելուն եւ մտանելուն՝ նա ստոյգ է, եւ թէ ոչ՝ նայ սխալ է։*

ճճթ. *64աբ* 159. *[Վ]ասն փորձելոյ զբաժանումն կենդանակերպից ի կենդանակերպսն ի վերայ ուֆաղին յարեւելեան՝ եւ թէ անկանի նազիրն նորա ի վերայ ուֆաղին... եւ թէ անկանի նազիրն նորա ի խազի երկրի ցցին՝ նայ ստոյգ է, ապայ ոչ՝ սխալ է։*

ճկ. *64բ-5ա* 160. *[Վ]ասն բաժանման կենդանակերպից՝ եւ այն է, որ գիտենաս զմաթալեհ... եւ թէ լինի հաւասար նորաչ, որ պահեցար՝ նայ ստոյգ է, եւ թէ ոչ՝ սխալ է։*

ճկա. *65ա* 161. *[Վ]ասն փորձելոյ զանմոլար աստեղքն դի՛ր զշատիայ նորա ըստ երթիֆային... թէ լինի այնպէս, որ անկաւ ի վերայ շաւղի նորա՝ նայ ստոյգ է, եւ թէ ոչ՝ սխալ է։*

ճկբ. *65ա* 162. *[Վ]ասն փորձելոյ զաստեղքն այլ կենդանակերպիւ՝ եւ այն է, որ ռասատ առնեմք աստեղն մինչ լինի զայեաթի երթիֆայ նորաչ... կամ երթիֆայ նորաչ ի վերայ խազին միջօրէի՝ նայ ստոյգ է, եւ թէ ոչ՝ սխալ է։*

ճկգ. *65աբ* 163. *[Վ]ասն փորձելոյ զամինայ ժամերն, եւ այն է՝ դի՛ր աստիճանն, զոր աստիճանաց կամիս ի գօտոյ կենդանակերպից ի վերայ ուֆաղին յարեւմտեան... եւ թէ խազայ մուրին իւրաքանչիւր ժամնու այնքան, որ խազաց յառաջին ժամն՝ նայ ստոյգ է եւ թէ ոչ՝ սխալ է։*

ճկդ. *65բ* 164. *[Վ]ասն փորձելոյ ժամուց բաժանումն կենդանակերպից այն է՝ դի՛ր սկսքն խեցգետնին ի վերայ խազի երկրի ցցին... եւ թէ ոչ՝ նայ սխալ է եւ որոյ՝ այն սկսքն Այծեղջուրին։*

ճկե. *65բ-6ա* 165. *[Վ]ասն փորձելոյ զզիլն թէ լինի ստուղղապն, թէ կամիս զնայ՝ դի՛ր զմուրի աստաւյին ի վերայ խե. (45) աստիճանի... թէ լինի բաժանեալ ոտամբ՝ նայ ստոյգ է, եւ թէ ոչ՝ սխալ է. այսպէս իմացիր։*

ճկզ. *66ա* 166. *[Վ]ասն փորձելոյ զղաւս ծագման ֆաճրին եւ մտանելոյ շաւաղին եւ յաստիճանսն կենդանակերպից... նայ ստո[յ]գ է, եւ թէ ոչ՝ նայ սխալ է. եւ Քրիստոսի՝ յուսոյն մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն, ամէն։*

Համմտ. Բ. Թումանեան, Հայ աստղագիտութեան պատմութիւն, հտ. 1, Երեւան, 1964, էջ 166-174 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ)։

Բ. *1բ-4ա* [Յաւելագրութիւն Այիվազ գրչի ձեռով 1786ից մէկ տարի անց. *տե՛ս Յիշատակարան գրչութեան ժամանակի՝ 1բ եւ 4ա*]

ա. *1բ-3բ* [Աստղաբաշխական աղիւսակ]* – *Գիր տարոյ. Ա, Բ... (ուղղահայեաց) Փետրվար, Մարտ...* Մարտ՝ ०,२, ४,१,२, ३։

* Ծնթ. Աղիւսակի թուերը ճայերէն տառերով եւ արաբերէն թուանշանների գծագրութեամբ։

բ. *4ա* [Աղիւսակի բացատրութիւն] Ձայնագիւտ այսպէս առա՛ – *Տե՛ս ի՛նչ ամիս է, որ ի մէջն ես, քանի՛ օր անցեր այ գիր տարուն... առաջի ձայնէն յառաջ տո՛ւր եւ գտցես անսպալ. եւ Քրիստոսի՝ յուսոյն մերոյ փառք յաւիտեանս. ամէն։*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. *4բ (ԺՀ. դ., շղագիր)* Այս է ողբ Խաչի – *Ա՛յ, ի՛մ որդեակ, ա՛յ, ի՛մ ձագուկ, / Հեզ եւ խոնարհ, որպէս գառնուկ... Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ, Յիսո՛ւս Որդի, / [ե]ս մեռանեմ ընդ քեզ, հո՛գի։*

Ծնթ. Առաջին երկու տողը մատիտով կրկնուած 7բ էջում՝ նոյն էջի յիշատակարանի գրչի ձեռով՝ տե՛ս Յիշատակարան ետագայի՝ 7բ։

2. ա. *8ա (ԺԹ. դ., մատիտով շղագիր, Մարգար Խլղաթեանցի ձեռքով, տե՛ս Յիշատակարան հետագայի՝ 7բ)* Աղօթք առ սուրբ զինաւորի Քրիստոսի – *Բարեխօսութեամբ սուրբ զօրավարացն՝ Թէոդոսի զօրավարին, Գէորգայ զօրավարին, Մեհակեհոսի զինաւորին, Սարգսի զօրավարին եւ որդոյ նորա՝ Մարտիրոսին, Անդրէի զօրավարին եւ Գ. զինաւորացն, Բասոսի, Եւսեբի, Եւտիգի եւ Բասիլիգեայ, սրբոյն Մինասայ, Երմոգինեայ եւ Գաքրոսի եւ սրբոց Ատոմեանց, Ոսկեանց եւ Սուգիասանց եւ Խարիթանց եւ այս ամենայն սրբոց բարեխօսութեամբն պահեա՛ Վասայն գի/// (շարունակութիւնը ստ. լս-ի եզրահատումից վնասուած)։*

բ. *66բ* Աղերս առ սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայի – *Ի քէն հսկե՛ք արտասւագին, / Նախավըկայ Տեառն Աբարչին, / Սուրբ Ստեփաննոս բացօղ երկնին, / Տեսող գՅիսուս յաջմէ ծնօղին։ / Լե՛ր բարեխօս արեամբ քոյին, / Տալ մեզ հանգիստ ի յաջ կողնէ, / Արթուն լինին առաւօտին, / Բարեբանիլ զլոյս անքննին. եւ լե՛ր (չշարունակուած)։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

Ա. փեղկ (հակառակ դիրքով) Այվազ։

1բ Թվին ՌՀՃ (1236+ 551= 1787)։

4ա Այիվազս՝ *մեղապարտ գծող սորայ յիշեա՛յ։*

9ա Տե՛ս Նախաբանի աւարտը։

49բ Զգծողս յիշեա՛յ։

51բ Տե՛ս Բովանդակութիւն։

66ա Յովաննէս *յիշեա՛յ։*

66ա Գրեցաւ թվին ՌՄԼԵ. (1786), Դեկտեմբերի Իէ. (27), օրն Բ.շաբթի։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *1ա (ԺՀ. դ., առաջին երկու տողը բոլորգիր, շարունակութիւնը՝ նոտրգիր) Զանկազօրցի* Խըչի Եաղուպի որդի Սարգիսն, *(նոտրգրով) որ է եւ (՞). «Ես լայ հավլու ոլայ դուվաթայ բիլահի ալի ըլ ազիմ» ՝ (3) անկամ ասայ, որ է ինչ մուրազ որ անես՝ երազիը տեսնուս, ինչ որ իչէ (այսպէս). ամէն։ Այս է դուվն (այսպէս) երազի սրտի մատլուպ կու կատարի եւ ՝ (3) անկամ ասայ «Եայ զատիրու», որ է տես ինչ պէս զարմանք մանայ է։ «Բիս մի լայ ըռահման ըռահիմ եայ մազարէլ ջինի զահրէ վէլ վայ լէ վեհլին նարմին ջուննութին»։ Այս է դուվն Սուղոմոնի ագիմաթս, որ է ամէն մարդոյ ձեռ չի անկանի. ամէն։*

2. *6ա (ԺԹ. դ., մատիտով, շղագիր, մասամբ անընկալելի) Բորքկի (՞) 6 <թ> թվին, 181։ 189 թ. եղաւ պըքսակ Աւետիս սըւշարաթով փոփոներսով (՞)։*

3. *7բ (ԺԹ. դ., մատիտով, շղագիր, դժուարընկալելի, ընթերցումը թէական) ես լալագին (՞)* Բարսեղ գլխաւո-

րեան բարասէր կամ բարկամբար դիվանբարիր վըիր (՞), բարի մանթոխբար գորաչ, բարլաւութիւն, բարի գիտութիւն, այս գիրն նա Մարգար Խըլղաթեանց։

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «ՌՄԼԵ. – 1786,* Մ[եսրոպ] *եպ[ի]ս[կոպոս]»։*

ԳՐՉԱՓՈՐՉ՝ *1ա՝ մատիտով «*Մելիոն Ուտաիղուպանեան *(՞)», սեւով՝ «ձեռն», 5ա՝ զանազան անկապակից բառեր եւ տառեր, ընթերցումը թէական՝ «յաբենա, արաբել, նեաջց, գձեզէ, աբգդ», 5բ՝ մատիտով «ԱՉ առաջի ձայն, ԱԿ աջ կողմ, ԲՉ երկրորդ ձայն, ԱԿ ավագ կողմ, ԴՉ չորրորդ ձայն, ԴԿ վայր ձայն, ԴԿ վեաշ (անհասկանալի)», 50բ՝ սեւով «ա», մատիտով զանազան գծեր, 51բ՝ սեւով «ա (բազմիցս, հետագայում ջնջած)», Աա՝ մատիտով «Այս գիրս* Մարգար Խըլղաթով, *Մարգ», Աբ՝ սեւով (գրչափորձ ծածկագրի ձեւով) «|..| .|||...| ..||.... ||.. ||.. .||| |||. .||. ||.| |.|. ||.. |..| (սիւնակէտագիր ծածկագրութեան առաջին եւ երկրորդ բանալիներով արտածւում են անկապակից տառեր՝ |..| (աա կամ բբ), .||| (ճ կամ մ)...| (գ կամ դ) ..|| (ի կամ լ) ||..... (առանձին դրուած չորս կէտերը թէականորէն ենք դրել այստեղ՝ կ կամ հ) ||.. (ի կամ լ) .||| (ճ կամ մ) .||. (աա կամ բբ) ||.| (ժ կամ ի եւ ա) |.|. (աա կամ բբ) ||.. (ի կամ լ) |..|՝ աա կամ բբ.)», մատիտով «Գիր տարուն», «այն տարուն այս գիր եղէ», «կըշիռ (երկիցս)», «լ (բազմիցս)», Բա՝ մատիտով զանազան գծեր։*

3695
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ
(բաղկացած 2 ձեռագրից)

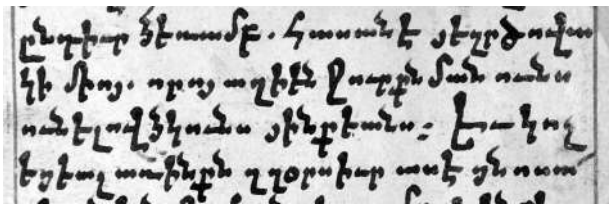
Թերթ՝ 14։ Նիւթ՝ թուղթ։ Մեծութիւն՝ 17,5×12,5։ Կազմ՝ կարմիր լաթ, մէջը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ։ Պաէպանակ՝ Աբ+Գդ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, Ա եւ Դ՝ մասն կազմաստառի։

Վիճակ՝ բաւարար. նորոգուած-վերակազմուած Ի. դարում, կազմի լաթը մաշուած, աղտոտուած, մասամբ գունաթափուած. մէջքի կաշին տեղ-տեղ ճերմուած. պիպ-ները խոնաւութիւնից դեղնած, պիպ. Գ.՝ վերին առտ. անկիւնը պատռուած-ընկած։

ՋԵՒԱԳԻՐ Ա.

ԺԸ. դար

Թերթ՝ 10 (թ. 1-10). չգրուած՝ 6ա։ Պրակ՝ 1×10։ Նիւթ՝ թուղթ. լուսագծերով եւ լուսադրոշմով՝ ոճաւորուած զինանշան։ Մեծութիւն՝ 16×10,5։ Գրութիւն՝ միասիւն, սեւով սահմանագծուած (12×7,5)։ Գիր՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 2ա). սկզբնատառերը՝ կարմիր։ Տող՝ 20-21։



Նմուշ 2ա

Վիճակ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, թանաքի, մասամբ նաեւ սնկային հիւանդութեան հետքեր (մասնաւորապէս 1ա՝ խիստ աղտոտուած), խոնաւութիւնից գրադաշտը գունափոխուած, դեղնած, յաճախ արտատպուած դարձերեսին. թերթերի եզրերին խոնաւութեան հետքեր, լուսանցակողերը՝ մաշուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-4ա* [Ի Պատմութենէ Հայոց Մովսիսի Խորենացւոյ]

ա. *1ա* [Յաղագս ապստամբութեանն Հայկայ] – *(սկ.) ///միով լեր[ա]մբ, բնակեալ յառաջագոյն արք սակաւք, յինքնակամ հնազանդել դիւցազինն: Արդարացուցանէ եւ այս զատ(=ս)ացեալ զրոցս անգիրս (այսչափ):*

բ. *1ա-4ա* Յաղագս պատերազմին եւ մահուն Բելայ – *Եւ յառաջ մատուցեալ զբանս իւր ասէ, թէ ի հաստատել Տիտանեանն Բելա զթագաւորութիւն իւր առ ամենեսեանն՝ առաքէ... իսկ աշխարհս մեր կոչի անուն նախնոյն մեր Հայկայ՝ Հայք:*

Տե՛ս Մովսէս Խորենացի, Պատմութիւն հայոց, ինական բնագիրը եւ ներածութիւնը՝ Մ. Աբեղեանի եւ Ս. Յարութիւնեանի, Նմանահանութիւն, Երեւան, 1991, էջ 33-37 (նեռագիրս օգտագործուած չէ):

Բ. *4ա-10բ* [Պատմագրականմ]

1. *4ա-5ա* [Առաքելի Դաւրիժեցւոյ] Ազգաբանութիւն Պարսից թագաւորացն – *Սկիզբն Շիխսաֆին է, որ էր իշխան Արտաւիլու... եւ այժմ շահ Սուլէյման ասեն սմա, որ կայ ի մեր ժամանակս:*

Ծնթ. Այլ նեռով լրացում՝ 5ա «Եւ ՌՃԽԹ. (1694) Յուլիս ամսուն վախճանի շահ Սիլէման, որդին նորա՝ շահ Հուսէն նստաւ թագաւոր»:

Տե՛ս Առաքել Դաւրիժեցի, Գիրք պատմութեանց, աշխ. Լ. Խանլարեանի, Երեւան, 1990, էջ 440-441 (Գլ. ԾԲ., նեռագիրս օգտագործուած չէ):

2. *5բ* [Առաքելի Դաւրիժեցւոյ] Բան եւ կարգ Օսմանցոց թագաւորացն – *Ի ՈՂԲ. (1243) թուականիս մերում Օսմանն նստաւ եւ ԾԸ. (58) ամ թագաւորեաց... ՌՀԱ. (1622) թվին դարձեալ նոյն Մուստաֆայն նստաւ թագաւոր:*

Տե՛ս Առաքել Դաւրիժեցի, Գիրք պատմութեանց, աշխ. Լ. Խանլարեանի, Երեւան, 1990, էջ 440-441 (Գլ. ԾԱ., նեռագիրս օգտագործուած չէ):

3. *6բ-9բ* [Ժամանակագրութիւն. Դուրս գալն թաթարաց] – *Ի ՈՀ. (1221) թուականին Հայոց առաջին թաթարն երեկ աշխարհէն Բուլղարա, էառ զաշխարհս Հայոց... ՌԿԸ. (1619) թվին մորեխն եկն մինչ ի Գ. տարին կերաւ:*

Տե՛ս Մաճր ժամանակագրութիւններ, ԺԳ-ԺԸ. դդ., հտ. Ա., կազմեց՝ Վ. Յակոբեան, Երեւան, 1951, էջ 143-145:

4. *10ա* [Մովսիսի Կաղանկատուացւոյ] Որ ինչ առուրս Հերակլի եւ թոռին գործ – *Բարեյաղթ թագաւորութիւն հոռովմայեցոյց, որ Հերակլիոս զպէսպէս պատերազմունս վանեալ... ոչ ժամանեալ ի պալատն, այլ ի ճանապարհին վախճանի:*

Տե՛ս Մովսէս Կաղանկատուացի, Պատմութիւն Աղուանից աշխարհի, ինական բնագիրը եւ ներածութիւնը՝ Վ. Առաքելեանի, Երեւան, 1983, էջ 316-317 (նեռագիրս օգտագործուած չէ):

5. *10բ* [Մովսիսի Կաղանկատուացւոյ Պատմութիւն Աղուանից աշխարհի] – *Իսկ որ Յաբեթէ մինչեւ ցՏիգրան թագաւորք ԽԴ. (44)... ի սմանէ սերեցաւ ազգ Բագրատունեաց ի նուազել մեծագոյն ազգին Յաբեթականի:*

Տե՛ս Մովսէս Կաղանկատուացի, Պատմութիւն Աղուանից աշխարհի, ինական բնագիրը եւ ներածութիւնը՝ Վ. Առաքելեանի, Երեւան, 1983, էջ 7 (նեռագիրս օգտագործուած չէ):

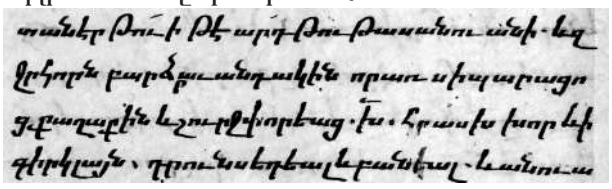
ՆՇՈՒՄ՝ *Պհպ. Բա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ, Հ[ին] 83.գ/3695», «ՌՃԺԵ. (1666, թուականը վերցուած Առաքել Դաւրիժեցու շարադրանքից՝ տե՛ս Յա. գրչութեան ժամանակի հետ կապ չունի), Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», 1ա՝ սեւով «Հ[ին] 107»:*

Ձեռագիրս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ նեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողոված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 102, Հ[ին] 83.գ:

ՁԵՌԱԳԻՐ Բ.

ԺԶ. դար

ԹԵՐԹ՝ 4 (թ. 11-4). չգրուած՝ 11աբ: ՊՐԱԿ՝ 1×4: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով (թ. 11՝ այլ, ներմուծուած թուղթ): ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 16,5×11: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (14,5×9): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 12ա). խորագրերը եւ սկզբնատառերը՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 21:



Նմուշ 12ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (հետագայի լրացնողի ձեռով) – Զարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 13ա: Գոյն՝ սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանմով զանազան բծեր, իւղի եւ թանաքի հետքեր, խոնաւութիւնից գրադաշտը գունափոխուած, դեղնած. թ. 14՝ արտ. լս-ներին անմաճուր ջրի հետքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *12ա-4բ* [Աշխարհագրութիւնմ]

1. *12ա* [Վասն հաղաճաց] – *(սկ.) ///փոխել զանուն եւ ոչ է նա մեծ Տիգբոն, եւ թէ զիա՞րդ եպիփանան ասէ... ի նինուէ է անդի ԾԴ. (54) մղոնն ի Բաբելոն քաղաք. եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ փառք յո՛՛:*

2. *12աբ* Լերինմ անուանիմ ԲԺ.ն (12) են այսոմիկ – *[Լ]իբանան, Կաւկաս, Տաւրոս... Լիկաբանտոս, Պենիոս, Ողիմպոս:*

3. *12բ-3ա* [Եւ գետմ] աշխարհի Խ. (40) – *Փիսոն, Գեհոն, Դկղաթ, Եփրաթ... խառնի ի Դկղաթ եւ երթա որպէս յառաջագոյն ասացաք:*

4. *13ա-4բ* Եւ գետմ աշխարհիս – *Բանափարփ*

(սրբագրած՝ «Բանա եւ Փարփարայ») գետն ի Դամասկոսէ ելանէ եւ անցանի... Գետքս յանծանաւթ յերկրէ ելանէ, ըն/// (շար.)։

Ծնթ. Ստ. լս-ում այլ ձեռով լրացում՝ 12բ «որ են Պարսից գետ Ասպահանոյ»։

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին՝ կապոյտով «3695», պհպ. Աա՝ մատիտով «ունի միկրոֆիլմ», 11ա՝ սեւով «Խ[աչիկ] վարդապետ», «Ժէ. [դար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», մատիտով «3695», 12ա սեւով «Հ^{մր} 110»։*

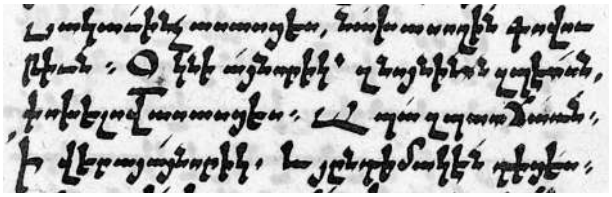
Ձեռագրիս նկարագրութիւնը տե՛ս Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, ժողված 1878-1898, մասն Ա., Վաղարշապատ, 1898, էջ 112, Հ^{մր} 102.բ։

3696
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

ՌՃԸ. – 1659

ԳՐԻՉ՝ Յոհան։

ԹԵՐԹ՝ 410+1 (կրկն.՝ թ. 350, հետագայի թերթակալում մատիտով՝ 1-4, որ է՝ 407-10). չգրուած՝ 269բ, 406բ։ ՊՐԱԿ՝ Ա-Լե×12 (Ա, Լ 10, ԼԱ 8, ԼԲ 14, Լե 9)։ ՆԻԹ՝ թուղթ. լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 15×11։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն (10×6,5)։ ԳԻՐ՝ նոտրգիր (նմուշ՝ 2ա), խորագրերը եւ սկզբնատողերը՝ յաճախ բոլորգիր. խորագիրք՝ կարմիր, կապոյտ եւ մանուշակագոյն։ ՏՈՂ՝ 19-20։ ԿԱՋՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դոնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ ծաղկազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր (ստորին կողին սեւով «Ղուկաս վարդապետ»)։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ (նորոգման ժամանակի՝ Ի. դ.)։



Նմուշ 2ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Կիսախոռան՝ 1ա։ Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 1ա, 18ա, 37բ, 51ա, 83ա, 118բ, 153բ, 190բ, 210ա, 235ա, 270ա, 364ա։ Ձարդագիր՝ հանգուցագիր՝ 18ա, 364ա, թուչնագիր՝ 1ա, 37բ, 118բ, 190բ, կենդանագիր՝ 51ա, 83ա, 153բ, 210ա, 270ա, թռչուն-ձուկ՝ 235ա։ Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, դեղին, նարնջի, վարդագոյն, շագանակագոյն։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մասամբ նորոգուած՝ ձեռագրի սկզբից եւ վերջից մէկական թղթէ պահպանակ աւելացուած (Ի. դ.). կազմի կաշին վնասուած, ֆեծուած, մաշուած, տեղ-տեղ թափուած, կազմի շագանակագոյնը մասամբ գունափոխուած, մէջքի վերին եւ ստորին, նաեւ Բ. փեղկի վերին եզրի՝ մէջքին յարող մասերի կաշին պատռուած-ընկած՝ երեւում են մէջքի կաւերը եւ կազմին ամրացուած կտաւը, դոնակի կաշին մաշուած, ստորին մասը պատռուած-ընկած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած, լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ թափուած, աղտից սեւացած, կազմաստառները գործածութիւնից աղտոտուած, գունափոխուած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, թանաքի հետքեր, սկզբի որոշ թերթերի վերին անկիւններին անմխիթար ջրի հետքեր. գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, թթուակեր. թ. 81՝ պատռուածք-անցք։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-266բ* [Մովսիսի Խորենացւոյ Գիրք պիտոյից]

Տե՛ս ձեռ. 1681, 1ա-233բ։ 1/1ա-2ա։ ա/2ա-5բ։ բ/5բ-8ա։ գ/8ա-11ա։ դ/11ա-4ա։ ե/14ա-7բ։ 2/17բ-8ա։ ա/18ա-21ա։ բ/21ա-3բ։ գ/23բ-6բ։ դ/26բ-9բ։ ե/29բ-32բ։ զ/32բ-5ա։ է/35ա-7ա։ 3/37աբ։ ա/37բ-40բ։ բ/40բ-3բ։ գ/43բ-7բ։ դ/47բ-50բ։ 4/50բ-1ա։ ա/51ա-6բ։ բ/56բ-61բ։ գ/61բ-9ա։ դ/69ա-75ա։ ե/75ա-82ա։ 5/82ա-3ա։ ա/83ա-92բ։ բ/92բ-9ա։ գ/99ա-105ա։ դ/105ա-12բ։ ե/112բ-8ա։ 6/118աբ։ ա/118բ-25ա։ բ/125ա-31բ։ գ/131բ-9բ։ դ/139բ-46բ։ ե/146բ-53ա։ 7/153աբ։ ա/153բ-60բ։ բ/160բ-6ա։ գ/166ա-72ա։ դ/172ա-7բ։ ե/177բ-83բ։ զ/183բ-9ա։ 8/189ա-90ա։ ա/190բ-4ա։ բ/194ա-7ա։ գ/197ա-9բ։ դ/199բ-202ա։ ե/202ա-5ա։ զ/205ա-7ա։ է/207ա-9ա։ 9/209ա-10ա։ ա/210ա-4ա։ բ/214ա-9ա։ գ/219ա-21բ։ դ/221բ-5ա։ ե/225ա-8ա։ զ/228ա-31ա։ է/231ա-4ա։ 10/234ա-5ա։ ա/235ա-44բ։ բ/244բ-9բ։ գ/249բ-56ա։ 11/256ա-66բ։ ա/256ա-61ա։ բ/261ա-3բ։ գ/263բ-6բ։

Տե՛ս Գիրք պիտոյից, աշխ. Գ. Մուրադեանի, Երեւան, 1993, ձեռագիր K^{1}՝ էջ 27։

Բ. *266բ-9ա* Մովսէսի Քերթողի՝ արարողի Պիտոյիցս տաոի, Խրատաբանութիւն յորդորական առ Թէոդորոս ոմն աշակերտ իւր ներակրթիլ բաջուշիմն վարժիւ յիմաստս ճարտասանականս արհեստի – *Աստուստ ի բարձրագոյն վերաթեւելով գեղեցկապէս գեղապարեսցես... մերկագոյն յիւրոցն սարասից՝ ծաղրերասուս յոքնագան հաւուցն եղանիւր։*

Տե՛ս Գիրք պիտոյից, աշխ. Գ. Մուրադեանի, Երեւան, 1993, էջ 247-248։

Գ. *270ա-307ա* [Բանիւ իմաստասիրաց] Փիլիսոփայիցն Յաղագս խելաց եւ իմաստութեան

Տե՛ս ձեռ. 464, 9ա-30ա։ Յառաջաբանութիւն/չիք։ ա/304բ-7ա (ձեռ. 464ի համեմատ 3 տող յաւելեալ՝ «ՅԱղէքսանդ-

րոս թագաւոր հարցին, ո՞ւր դիցուք զանձն քո, եւ նա զբարեկամն եցոյց ասելով ի դոսա»): բ/270աբ (սկ. այսպէս՝ «Պղատոն ասէ. Որք մեծամեծաց առաջի կան, մեծի գգաստութեան պէտս ունին: /շարունակութիւնը համընկնում է/ կղիմարքոս (ձեռ. 464՝ Պղիտարքոս) ասէ. ճանապարհորդք ի տունս եւ ի հայրենիս իւրեանց փութան...» վջ.՝ ձեռ. 464ի համեմատ պակաս «...եւ ոչ զինչս եւ զմեծութիւն առանց խելացս ստանալի է»): գ/270բ-1բ (խորագիրը՝ չիք, գրչից չառանձնացուած): դ/271բ-4ա: ե/274ա-5բ: զ/275բ-6ա: է/276ա-8ա (բաց թողած սկզբնատառը աւելի ուշ լրացուած Կ՝ Պ-ի փոխարէն. Կղիտարքոս ասէ...): ը/278ա-9ա: թ/279աբ: ժ/279բ (բաց թողած սկզբնատառը աւելի ուշ լրացուած Տ՝ Ո-ի փոխարէն. Տրոփելոսի հարցին...): ժա/279բ-80բ: ժբ/280բ-1ա: ժգ/281աբ: ժդ/281բ-2ա: ժե/282աբ: ժզ/282բ-4ա (բաց թողած սկզբնատառը աւելի ուշ լրացուած Կ՝ Պ-ի փոխարէն. Կղիտարքոս ասէ...): ժէ/284ա-5բ (բաց թողած սկզբնատառը աւելի ուշ լրացուած Կ՝ Պ-ի փոխարէն. Կղիտարքոս ասէ...): ժը/285բ-6ա (բաց թողած սկզբնատառը աւելի ուշ լրացուած Բ՝ Պ-ի փոխարէն. Բիանդոս ասէ...): ժթ/286աբ (բաց թողած սկզբնատառը աւելի ուշ լրացուած Կ՝ Պ-ի փոխարէն. Կղիտարքոս ասէ...): ի/286բ-7բ: իա/287բ-8ա (բաց թողած սկզբնատառը աւելի ուշ լրացուած Կ՝ Պ-ի փոխարէն. Կղիտարքոս ասէ...): իբ/288ա-9ա: իգ/289ա-90բ (բաց թողած սկզբնատառը աւելի ուշ լրացուած Կ՝ Պ-ի փոխարէն. Կղիտարքոս ասէ...): իդ/290բ: իե/290բ-1ա (բաց թողած սկզբնատառը աւելի ուշ լրացուած Կ՝ Պ-ի փոխարէն. Կղիտարքոս ասէ...): իզ/291ա-2բ: իէ/292բ-6ա: իը/298բ-301ա: իթ/301ա-4բ (304աբ՝ յաւելեալ ունի. «Ասացեալ են ի պատմագիրս... թող զայն, որ ի սովոյ սատակեցան»):

Ունի՝

ա. *296ա-8բ* Յաղագս բարեբարոյ եւ իմաստուն կանանց – *Իմաստունն Սողոմոն ասէ. եղն սիրոյ եւ յաւանակ շնորհաց քոց... երանի առն, որոյ ընդ իմաստնոյն են գնացք իւր:*

Ծնթ. Հմր 464 ձեռագրի բ. միաւորի (11բ-2ա) վերնագիրն այստեղ դրուած է որպէս ընդհանուր խորագիր: Համմտ. նաեւ Բանք իմաստասիրաց, աշխ. Ք. Տէր-Դաւթեանի, Երեւան, 2001:

Դ. *307ա-9բ* Այս չորրորդ Սիբիլայս է, զոր սուրբն Օգոստինոս ի ճառի Ծնընդեանն յիշէ, Դիպուդիննացի անուանեալ կոյս փիլիսոփա[յ] եւ ծերունի յոյժ *(համմտ. ձեռ. 772, 47բ-50ա)* – *եւ հարցեալ ի նմանէ խորհուրդ, եթէ զի՞նչ պատասխանեսցէ հռովմայեցւոցն... 309ա Այս է մարգարէութիւն Սիբիլայ հեթանոս մարգարէուհւոյն վասն Քրիստոսի ծննդեանն... 309բ Այլ թէ ոք զյունականն զառաջադիր տանցս այն տաղաչափութեանցս որոնեալ խուզեսցի, գտցէ զնոյն սկզբնագիր տանցն սոյնպէս ասացեալ. Խէզուս Խրիստոս Թիու Սօդէր, որ թարգմանի՝ Յիսուս Քրիստոս՝ Որդի Աստուծոյ Փրկիչ:*

ե. *309բ-10ա* [Խրատ իմաստասիրաց] – *Ջոհիթագորի զդուստրն հարցեալ Արիստոտէլ. Մ՚ր գոյն գեղեցիկ. Ասէ. Որ յամօթոյն են... Թէոփրաստէս ասէ՝ դիւրին է անսալ անվարժ ձիոյ, քան անկարգ բանից:*

Զ. *310ա-5ա* [Յաղագս պատկերացուցութեան *(հմմտ. ձեռ. 464, 30բ-4ա)*]

ա. *310ա-4ա* Յաղագս պատկերացուցութեան – *Արդ, զանազան յօրինուած մարմնոյն ըստ պատկերացուցութեանն արհեստի... Գոյն միջ ի մէջ սպիտակին եւ սեւոյն, ցուցանէ զայր ուշիմ եւ զբարեբարոյ:*

բ. *314ա-5ա* Յաղագս հասարակաց պատկերացուցութեան – *Արդ, պարտ է հասարակաբար դնել ի մտի, զի չափակից... հաստատեցին զաչսն լինել ճշմարիտ կարապետ սրտին:*

է. *315ա-63բ* Նախերգանք fարոզի – *Իսկականն էութիւն եւ անեղանելի գոյացութիւնն, անսահման բարութիւնն եւ ինքնաբաւական զօրութիւնն... եւ միաւորութեամբ յերեակ բաժանեալ անշփոթ անձնաւորութեամբ եւ անբաժան էութեամբ Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգին յաւիտեանս. ամէն:*

Ծնթ. Աւտ. լս-ներում՝ բնագրային նշում-բաժանումներ. 315ա Քրիստոսի – Իսկականն էութիւն եւ անեղանելի գոյացութիւնն..., 315բ Մովսեսի – Գլուխն պարու ի գուշակողականն հանդիսի..., 316ա Դաւթի – Քաղցրախօս ինարն՝ նայնիւ բանաւորական..., 316բ Սողոմոնի – Հրաշագեղն մանուկ ի տիս հասակի..., 316բ Յոբայ – Նախահանդէս օրինակն մեծի համբերութեան..., 317ա Եսայ[ի] – Համառնականխօսն ի պատգամս տեառութեան..., 317բ Պօղի – Փողն՝ բարձրաբարբառ եւ համատարած, նայն՝ ազդարար եւ հրաւիրող..., 318ա Պօղոսի – Հազարապետն հաւատարիմ խոհրդոցն աստուածային..., 318բ Մարգարէից – Անճառելի շնորհաց հոգւոյն տիրապէս ընդունարանն..., 339բ Հայոց – Մանաւանդ զազգս հայկազեան զտաժանեալս..., 340ա Աստուածածնին – Այլեւ աւրհնեալ է սուրբ տիրամայր Աստուածածինն Մարիամ..., 340ա Խաչի – Այլեւ աւրհնեալ է սուրբ խաչն փրկչական եւ նշանն տեառնական..., 340բ Տաճարի – Այլեւ զկամարակապ խորանս եւ զերկնահանգէտ տաճարս..., 341բ Ննջեցեալ – Այլեւ ննջեցեալքն, որ ընդ հովանեաւ սորա են հանգուցեալ..., 342ա Շինողաց եկեղեցւոյ – Նաեւ զշինօղ սուրբ եկեղեցւոյս եւ զկառուցանօղ կամարակապ յարկիս..., 342ա Գործաւորաց – Այլեւ ուխտաւորք եւ պտղաբերք սուրբ եկեղեցւոյս..., 342ա Վարդապետաց – Այլեւ զվարդապետական խումբս վառեալ բորբոքեսցէ իւր աստուածային սիրովն..., 342բ Կաթողիկոսի – Այլեւ գլուխն ճշմարիտ եւ հաճոյապետն ամենեցուն..., 343ա Եպիսկոպոսի – Այլեւ զարհիեպիսկոպոս գաւառիս եւ զպետ եւ զգլուխ նահանգիս..., 343ա Կրօնաւորաց – Այլեւ զդասս կրօնաւորական եղբարցս..., 343բ Ընկերաց – Նաեւ զհամշիրակ դասս սրբազանիցդ..., 344ա Քահանայից – Այլեւ հաճոյք եւ փակակալք սուրբ եկեղեցւոյս..., 344բ Քաղաքի – Այլեւ զհոյակապ եւ զհռչակաւոր քաղաքս...:

– *345ա-63բ* [Աւրհնութիւնք յետ fարոզի. (Աւրհնու-

թիւմ ժողովրդեանն առհասարակ. *ձեռ. 3430, 240ա)*] *– Զոր աւրհնութիւնն աստուածային եւ աղօթք Սուրբ Լուսաւորչին... եւ միաւորութեամբ յերակ բաժանեալ անշփոթ անձնաւորութեամբ եւ անբաժան էութեամբ Հայր եւ Որդի եւ Սուրբ Հոգին յաւիտեանս. ամէն։*

Է. *364ա-406ա* Գումարումն յոթնադիմի իրողութեանց Սահմանաց Դաւթի փիլիսոփայի եւ այլոց իմաստասիրաց, ի Մովսիսէ ումեմնէ՝ ըստ տարից դասաւորութեան շարակարգեալ («Ա-Ք») – *Ագահութիւն է ըստ բանականին անյագ եւ անհամեստ ցանկութիւն փառաց... Քսութիւն է գաղտ խօսել չար զընկերէն։*

Ծնթ. 406ա՝ այլ ձեռով յաւելում «Օրէն՝ բան ուղղական կարգաւոր գործելի, որ է կրօն հասարակաց բաղաքի, կամ է ի գիւտ։ Օդ՝ մարմին խոնաւուտ եւ թոյլ»։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

407ա Շնորհօք եւ ողորմութեամբ ամենազօր Սուրբ երրորդութեանն՝ Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ ես՝ ամենանուաստ եւ ներգետեւալ, չարապատեհ վատագործութեամբ, եղեռնալիր վարուց, անապաքինելի ցաւօք կրկին մարդով ի խոր խոցելոյ բնաչարին արուեստականութեամբ, ինքնայօժար կամօք, ինքնին ի ծառայութիւն ախտիցն բազմազան եւ ազգի-ազգի փորձութեամբ, բանականիս ընտրողութիւն մշտապէս ունողութեամբ, ընդ ներքոյ նորուն նուաճելով պղծասէր կամաց՝ Յոհան *վատաշուէր եւ լոկ անուամբ բանի երեւեալ սպասաւոր, բայց յոյժ ըստգտմամբ յորջորջմանս ի գործոյն հեռաւոր ի կռիսանս անձին եւ յամօթ նախատանաց զսոյն ստանալով, զի բազում սիրով զանունն ընկալայ՝ ջանիւ ի գործն ոչ մխեցայ։ Աշխարհաւ* Որոտնեցի, *ըստ բնական տեղւոյ անքնդեան՝* Տաթեւացի, *անեալ եւ վարժեալ ի նախնի աթոռ Հայ|407բ|կազունեաց սեռի, ի սուրբ կաթուղիկոսարանին* Էջմիածնի, *որ առ այսու ժամանակաւ գեղեցկազարդ պայծառութեամբ շքեղացեալ գոյ հոգեւորին եւ մարմնաւորին սահմանադրութեամբ՝ ի ձեռն քաջ եւ առաքինասէր, ճշմարիտ հովուապետացն եւ կրկին լուսաւորչացն ազինս խաւարաւ անգիտութեան եւ մոլոր ուղէգնացութեամբ յափն մահու ժամանեցելոյ եւ իսպառ կործանեցելոյ սրբոյն* Մովսիսի Տաթեւացւոյ *եւ* Փիլիպպոսի Աղրակեցւոյ՝ *առ Քրիստոս գնացելոցն, եւ նոցունց փոխանորդի եւ վեհափառ դիտապետի՝* Յակոբայ Ջուղայեցւոյ, *որոց ըստ արժանւոյն գովաբանութիւն եւ ցուցումն երախտեաց, ըստ անցնիւր արդիւնադրութեանց, թէ զի՞նչ կամ հի՞ պէս վարեցան եւ արարին բազում եւ զանազան նորոգութիւնս կարգաց եւ կրօնից, շինուածոց եւ ապարանից, այլոց ուշիմամտաց եւ հարստաբանից, քաջ ուսումնասիրաց թողցուք յիշատա|408ա|կել եւ ըստ իւրաքանչիւրցն արժանեաց հատուցանել դրուատս գովեստից եւ միանգամայն բաւական համարեալ զառ ի յոլովից, սակս նոցունց վաղագոյն ճառեցեալ վիպաբանութիւնս, յորում անդորրութեան եւ խաղաղութեան միջոցի, գրէթէ ամենայնիւ զարդարուն եւ լիալիր գերափաղփութեամբ պերճացեալ երեւիւր մայրն սուրբ՝ իւրովք որդիացեալ վարդապետականին խմբիւք, որ անշէն կային գումարեալք ի վարժ եւ ի յիղձ փափագանաց, յաւէտ պարապեալք Հնոց եւ նորոց կտակարանաց, նրբից եւ արտաքնոց եւ քերթողութեանց արուեստից, բնաւին թագաւորեալք։ Անտէր տեսանել զնոսա, ոչ ինչ իւիք աղօտացեալ աննման համեմատութեամբ յառաջին լուսատուացն մերոց սրբոց թարգմանչացն եւ նոցին հետեւողացն, այլ ամենեւին չար եւ նման նոյնասարաս իմաստասիրութեամբ ի լոյս ածեալ երեւեցուցին եւ ուսուցին բազմաց զանխլացեալ եւ զղօղեալ բանս աստուածային գրոց, |408բ| այց գլուխ եւ առաջնորդ լեալ մեծ վարժապետն* Սիմէօն, *որ էր տեղեաւ* Ջուղայեցի, *ի մեծ մայրաքաղաքէն եւ թագաւորանիստ արքայակերտէն* Շօշայ, *որ այժմ ասի* Ըսպահան, *որոյ ըստ տուեցելոյն նմա իմաստութեանն յԱստուծոյ արարեալ Քերականութիւնս նորոգս եւ գնրբին մանուածոյ շարադրութիւնս արտաքին գրոց՝ դիւրացոյց եւ հեշտընկալ արար հետեւողաց նորավարժից, եւ հաւաքեալ ի մի՝ Գիրք տրամաբանութեան անուանեաց։ Եւ յետոյ եպիսկոպոս լեալ՝ նստաւ ի վանս* Սուրբ Ամենափրկչին, *որ ասի* Հաւուց թառ, *եւ անշէն արարեալ բազում նորոգութիւնս շինուածոց, եւ դպրոցս կարգեալ, ուսոյց յոլովից զարհեստս իմաստից։ Միայն իմ՝ չուառականիս անհաղորդ եւ ծարաւի ի նմանէ գտանելով. եւ յետ ժամանակաց երթեալ քարոզութեամբ յաշխարհն* Յունաց՝ *մեռանի ի քաղաքին* Թօխաթու՝ *ոչ հասեալ ի հասակ ծերութեան, եւ անդէն հանգուցեալ կան մեծաւ պատուով նշխարք սուրբ վարդապետին մերոյ, որոյ յիշատակն աւրհ|409ա|նութեամբ եղիցի, եւ զհոգի նորա Տէր Յիսուս ընդ սրբոց վարդապետացն դասեսցէ յիւրում գալստեանն. ամէ[ն]։ Իսկ ի ժամանակին յայնմիկ, յորում այս ամենայն այսպէս կարգաւորեալ հաստատուր, ի խնդիր ելեալ մեր մեծաւ փափագանօք կամէաք գտանել զօրինակ գրոցն Ճարտասանութեան, որ է արարեալ մեծի քերթողահօրն* Մովսիսի Խորենացւոյ, *որ զանունն միայն էաք լուեալ, բայց զինքն տեսեալ ոչ բնաւ, զի էր բնաւին անհետացեալ ի մերային գրոց եւ յետոյ գտեալ եղեւ յոմանց յարկեղս գրենեացն* Սուրբ *ուխտին* Սաղմոսավանից, *որ է հանդէպ* Յոհաննավանից՝ *մերձ* Արագած *լերինն։ Եւ իմ առեալ զայն՝ վատաշուէրս անձին, սիրալիր տենչմամբ գաղափարեցի եւ գրեցի իմովս տքնեղծ մատամբ եւ խոշորացեալ անարհեստ եւ վատերանգ գրչագրութեամբ՝ անհմուտ գոլով այսմ գործառնութեան, բայց զփափագ սրտիս միայն կամելով լնանել յօժարեցի, քան զկար ձեռնարկել։ Եւ եղեւ թիւ աւարտման սորա |409բ| յամի հազարերորդի հարիւրորդի ուրիւ յաւելուածի (1659), ի վերադիտողութեան սուրբ եւ*

երջանկափառ մեծ հայրապետին վերագրեցելոյ՝ Յակոբայ Ջուղա[յե]ցւոյ *եւ ի թագաւորութեանն Թուրքաց Պարսից շահ* Աբասի Փոռու, *եւ գրեալ՝ եդաք ընդ սմին զբանս իմաստասիրացն, զնախերգանս եւ զԱւրհնութիւնս լիով եւ զսահմանս ժողովեալս եւ կարգեալս ընդ Սահմանացն Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի, ի վայելս եւ ի զբօսանս անձանց մերոց, եւ յետ մերում՝ Տէր տացէ ժառանգել: Բայց զերեսս ի գետին խոնարհեցուցեալ ժտեմք եւ աղաչեմք կողկողագին պաղատանօք եւ մոխրամած դիմօք՝ զընթերցողսդ եւ զգաղափարօղսդ եւ կամ հարեւանցի իմն զսա տեսանօղսդ եւ վայելօղսդ, զի միով Ո-ղորմայիւ եւ լիաբերան ձայնիւ յիշեցէք զհոգիս հանգուցեալ առ Քրիստոս սրբազան վարդապետացն մերոց՝* Ներսիսի եւ Պետրոսի, *որ բազում երկամբք եւ պէս-պէս նեղութեամբ շինեցին եւ յօրինեալ կառուցին զշքեղազարդ եկե|410ա|ղեցին* Տաթեւու՝ *բնիկ գեղջն իւրեանց, եւ ինքեանք ի տիս երիտասարդութեան վախճանեալք՝ առ Տէր գնացին, անասելի կոծով եւ ողորմելի տեսակաւ որբս եւ անտէրունչս զմեզ թողլով՝ յետ ինքեանց մնացեալս: Դարձեալ մաղթեմք յիշատակել ի մշտանուէր աղօթս ձեր՝ զառաքինասէր եւ հրեշտակակրօն վարդապետս մեր եւ զարիւնամերձ հարազատ եղկելոյս՝ զտէր* Արիստակէս *քաջ րաբունիս, որ է առաջնորդ եւ վերակացու սուրբ անապատիս եւ մենարանիս* Տաթեւու, *զի փոխանակ գնացելոց առ Տէր մերոց վարդապետաց՝ զսա ունիմք հետ նոցա ի մխիթարութիւն անձին եւ ի սփոփանս վշտացելոց սրտից, որում տացէ Տէր պարագայց ամօք եւ երկայնաձիգ ժամանակաւ վարել զկեանս իւր՝ ի հաճոյս կամացն Աստուծոյ եւ շինութիւն եղբարց առաքինութեամբ ժողովեցելոց, ընդ որս եւ զբազմավէր* Յոհան *տառապեալս հայցեմ յիշատակել հանդերձ ծնօղօք եւ եղբարբք, եւ դուք յիշեալ լիջի՛ք ի Քրիստոսէ՝ Աստուծոյ մերոյ յաւրհնելոյն յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-ք, Գ., էջ 886-888, Հմր 1350 (գրուած Փարիզի յիշատակարանների ժողովածուից՝ «Յիշատակարանք Շուշիի եւ շրջակայից (Ագուլիս, Գանձասարայ վանք, Նուխի) գրչեայ մատենից, Ընդօրինակիչք՝ Արիստակէս վրդ. Սեդրակեան եւ Սիմէոն ֆիլ Տէր-Պօղոսեան. Փարիզի Նուպարեան մատենադարանի Հմր 156. Cote P. I. 3-5». կան ընթերցման որոշ անէական տարբերութիւններ): Այս յիշատակարանի՝ մայր ձեռագրին կցուելու մասին 0. եգանեանի ձեռով կատարուած նշումներ կան ձեռագրիս Մայր մատեանում եւ Մայր բարտում՝ 1. Մայր մատեանում՝ «Սույն ձեռագրի հիշատակարանը նախկինում եղել է պատառիկների շարում (Հմր 580), ապա փոխադրվել է Հմր 9222 ձեռագրի մեջ եւ դրվել Հմր 9222 Ի-ի տակ, ապա ստացել է Հմր 9379: Այն Խ. Դադյանի հավաքածուի մեջ նկարագրված է Հմր 35-ի տակ (էջ 34): 0. Եգանյան. 18 06. [19]69» եւ 2. Մայր բարտում՝ «Սույն ձեռագրի 4 թերթանոց հիշատակարանը անցյալ դարի 70ական թվականներին պոկված է եղել Խ. Դադյանի ձեռով եւ նկարագրված Թոփճյանի ցուցակում Հմր 39-ի (= 35) տակ: Ձեռագիրը Մատենադարան է մուտք գործել 1910 թվականին, իսկ հիշատակարանը 1903 թվականին՝ Խ. Դադյանի հավաքածուի կազմում: Հիշատակարանը նախ գրանցված է եղել պատառիկների ֆոնդում՝ Հմր 580ի տակ, ապա փոխադրվել է Հմր 9222 ձեռագրի մեջ եւ ստացել Հմր 9222 Ի, ապա Հմր 9379, որտեղից եւ փոխադրվել եւ կցվել է իր մայր ձեռագրին: 0. Եգանյան»: Համառօտ ցուցակում (Ա., էջ 1065) ձեռագրիս յիշատակարանների մասին գրառում չկայ:

Տե՛ս նաեւ Յ. Թօփճեան, Յուցակ ձեռագրաց Դաղեան Խաչիկ վարդապետի, մասն Բ., 1878-1898, Վաղարշապատ, 1900, էջ 34, Հմր 35 (ընդօրինակուած կրճատումներով):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *410բ (1818 թ., շղագիր) Իսկ յետոյ ստացայ* Պաղտասար *ապարդիւն վարդապետս* Հասան Ջալալեան՝ *տեառն* Արցախայ *Հոգնասահման գաւառին եւ այլոց, նաեւ որդի հանգուցեալ* Դանիէլ *հազարապետին եւ իշխանին* Խաչենոյ *նահանգին, ուստի խնդրեմք ի ձէնջ, ո՛վ ընթերցօղք զսոյն գրգոյս, պատուական հա՛րք եւ եղբա՛րք, յիշեցէ՛ք զներգեւեալ հոգին՝* Պաղտասար *վարդապետս, որ եւ յիշօղդ արժանասջի՛ք բարի յիշմանն Աստուծոյ մերոյ: 1818, Ապրիլի 14, ի* Սուրբ *աթոռս* Գանձասարու:

ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ սեւով «ԺԷ. [դար], Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», 407ա՝ մատիտով «9379», «Հմր 580», 407ա-10ա՝ առ. լս-երին՝ մատիտով «ի»:*

ԳՐՉԱՓՈՐՁ՝ *48բ՝ սեւով «ա-ե (հետագայում ջնջած)»:*

3697
ԺՈՂՈՎԱԾՈՅ

(բաղկացած ձեռագիր եւ տպագիր մասերից)

Ա. ՁԵՌԱԳԻՐ

ԼԻՄ ԱՆԱՊԱՏ Ռճէ. – 1658

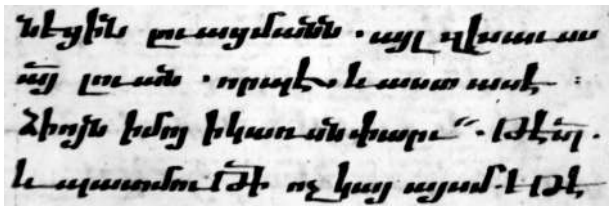
ԳՐԻՉ՝ Գրիգոր աբեղ*:

ԹԵՐԹ՝ 269. չգրուած՝ 3բ: ՊՐԱԿ՝ 1+Ա.-ԻԲ×12 (ԺԳ 14+1)+1**: ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13,5×10: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն՝ էջ 4ա-175բ (9,5×6,5), էջ 175բ-268բ (10,5×6,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր՝ էջ 4ա-175բ (նմուշ՝ 25ա. ծածկագիր՝ 116բ), նոտրգիր՝ էջ 175բ-268բ (նմուշ՝ 179ա): ՏՈՂ՝ 17-20 (էջ 4ա-175բ), 19-22 (էջ 175բ-268բ): ԿԱՋՄ՝ մուգ շագանակագոյն դրոշմազարդ

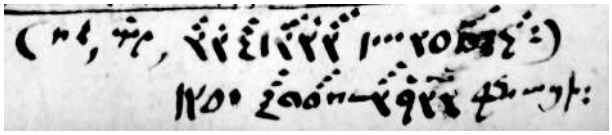
կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դեղին մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

* Ծնթ. Հաւանական է նաեւ, որ այստեղ ունենք Գրիգոր անունով երկու տարբեր գրիչներ՝ Գրիգոր եւ Գրիգոր արղ, քանի որ ձեռագիրը գրուած է երկու գրատեսակով՝ բոլորգիր (4ա-175բ՝ Գրիգոր) եւ նոտրգիր (175բ-268բ՝ Գրիգոր արղ), պրակահամարները եւ մաճառակարները նոտրգրի մասում աւելի անճոռնեստ են (նոտրգրով ընդգծած-շարունակած նաեւ բոլորգիր մասի մի քանի պրակահամար), նոտրգիր մասը գրուել է աւելի ուշ՝ ձեւային առումով որպէս անմիջական շարունակութիւն բոլորգիր մասի, բովանդակային առումով բոլորգիր մասը աւարտւում է տոմարով, իսկ նոտրգիր մասը՝ սկսւում է բառոգներով, մի գրիչ համարելու հիմնական կռուանները գրչի անձնանուան ու թուականի նոյնութիւնն են, այլեւ՝ հնարաւորութիւնը, որ նոյն գրիչը կարող էր գրել ե՛ւ բոլորգիր, ե՛ւ նոտրգիր. հմմտ. նաեւ գրչի յիշատակարանները. տե՛ս Յիշատակարան գրչութեան ժամանակի:

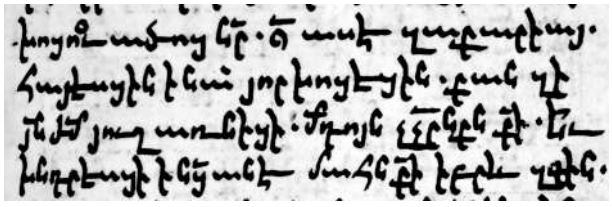
** Ծնթ. ԺԳ. պրակի մէջ առանձին մուծուած թ. 166՝ տպագիր թերթը, սկզբի եւ վերջի պտոկ-պիպ-ները թերթակալած:



Նմուշ 25ա



Նմուշ 116բ



Նմուշ 179ա

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Յայսմաւուրք: ԺԴ. դ.: Թ. 1+ թ. 269՝ հաշուած թերթաքանակի մէջ՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի ծալումով եւ հատումով, ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումներով (բնագիրը՝ կտրած. առկայ է թերթի ստորին կէսը. 269ա+1ա՝ Այբ երեսը, 1բ+269բ՝ Բեն երեսը): Մագաղաթ 13×16 (տուելաները պահպանուած մասինն են). երկսիւն (10×14,5). բոլորգիր. խորագիր՝ կարմիր, սկզբնատառ՝ մանուշակագոյն (269բ). տող՝ 14: Կարդալ. 269ա «[Յունուարի ԺԷ. եւ Առաց Ժ. Վարք երանելոյն Անտոնի մեծ անապատականին, զոր գրեաց սուրբն Աթանասիոս՝ Աղէքսանդրու հայրապետն] ///յանյայտ տեղւոջ, զի մի՛ ոք գիտասցէ. եւ զմին մաշկեղէն պարեգօտն հրամայեաց տալ... եւ հանգեաւ անմահական կեա[նս] /// (5 տող թափուած)», 1ա «[Յայսմ աւուր տաւն նախահարցն՝ Աբրահամու, Սահակայ, Յակովբայ, Յովսէփայ, Մովսէսի, Ահարոնի, Յեսուայ, Սամու]էլի – [եւ] այս [են ամ աւուր]ց կենացն Աբրահամու... որ է յանդիմա[ն Մամ]բրէի ագարակն: Եւ ա[յրն, զոր] ստացաւ Աբրահ[ամ]/// (15 տող թափուած)», 1բ «/// եւ համբուրեաց զնա: Եւ հրաման ետ Յովսէփ... Զոր երդուաւ [տալ հարց]ն մերոց Աբրահամու/// (15 տող թափուած)», 269բ «/// [Մելխուզբիի] եւ մամուն իւրեանց՝ [Լէոն]իլա: [Յունուար]ի ԺԸ. Առաց ԺԱ. Յիշատակ երանելի եւ փառաւորեալ [հայրապետ]ացն Աղէքսանդրու՝ [մեծին] Աթանասի եւ Կիւրղիսեան[ցն] ուղղափառութեան եւ լուսաւորչացն եկեղեցւոյ – Յաստուածազգեաց եւ մեծ վարդապետ... Աթանասիոս եւ Կիւրղոս փայլեցին իբրեւ զա///»:

Տե՛ս Յայսմաւուրք ըստ կարգի ընտրելագոյն օրինակի Յայսմաւուրաց Տէր Խորայէլի, Կ. Պոլիս, 1834, էջ 36: Հմմտ. Համաբարբառ Յայսմաւուրք (նախածեռնցեան 7 խմբագրութիւնների), աշխ. Ե. արք. Պետրոսեանի, հտ. Ա., Սուրբ Էջմիածին, 2008, էջ 193-200 (Զ. սիւնակ):

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ (յաճախ գծանկարային) – Ճակատազարդ՝ 4ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական՝ 4ա, 142բ, խաչ՝ 142բ: Ձարդագիր՝ թռչնագիր՝ 4ա 142բ, հանգուցագիր (պարզունակ): Գոյներ՝ կանաչ, կարմիր, դեղին, մանուշակագոյն, դարչնագոյն:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մասնակի վերականգնուած (ԺԹ. դ.)՝ մէջքին այլ կաշւով նորոգուած. կազմի կաշին վնասուած, մաշուած, ճեռնուած, տեղ-տեղ թափուած, կոշտացած, պատռուած, վրան սնկային հիւանդութեան հետեւեր, եզրերը մաշուած, մէջքի՝ առանձին փակցուած կաշին մաշուած, տեղ-տեղ թափուած, հիմքից մասամբ անջատուած, Ա. փեղկի անկիւնների միջուկ-տախտակը կոտրուած-ընկած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած՝ Բ. փեղկի կազմաստառին մնում է ստորին կապիչի հիմք-շարունակութիւնը, կազմաստառներն աղտոտուած, մաշուած, գունափոխուած, փեղկերի եւ մէջքի վերին մասը ձեռագրից մասամբ անջատուած, լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, հազիւ նշմարելի, մասամբ սեւացած, պտոկ-պիպ-ները (թ. 1, 269) խոնաւութիւնից գունափոխուած, թ. 1՝ առաջին եւ ստորին անկիւնները պատռուած-ընկած, ձեռագրի սկզբի եւ վերջի թերթերին անմխիթար ջրի լայն հետեր. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, այրուածքի, սնկային հիւանդութեան, սեւ թանաքի, անմխիթար ջրի լայն հետեր, գրադաշտը

տեղ-տեղ աղտոտուած, լուացուած, որոշ հատուածներ եւ բառեր եղծուած, ներկը դրոշմուած հանդիպակաց էջերին, մանրանկարները գունափոխուած, մի շարք թերթեր խունացած, թթուակեր. թ. 14, 25-7, 36-9, 257, 268՝ հիմիից անջատ, թ. 114, 117՝ արտ. լսները 1 սմ չափով կտրած-հանած, թերթերի Բեն երեսներին թղթով ամրացուած էջանշան թելեր՝ 24բ, 33բ, 48բ, 53բ, 62բ, 78բ, 89բ, 100բ, 108բ, 155բ, 159բ, 184բ, 195բ, 201բ, 206բ, 211բ, 231բ, 259բ. թելերի մեծ մասը պոկուած):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *4ա-142ա* [Մեկնութիւմ երգոց երգոյն]

1. *4ա-118ա* [Վարդանայ Աւետելցւոյ Մեկնութիւն երգոց երգոյն] Հոգիապայծառ սուրբ հարս՝ Վարդանայ լուսաւոր վարդապետի լուծմունք արարեալ Համառօտ մեկնութիւն երգո երգոցն, պարզ եւ ի խնդրո Կիրակոս վարդապետի դիւրահաս *(խորագրի չնչուած մասերը սեւով ընդգծուած, նոտրգիր)*

Տե՛ս ձեռ. 1141, 305բ-27բ: Յառաջաբանութիւն/4ա-10ա: ա/10ա-117ա: Յիշատակարան հեղինակի/117ա-8ա:

2. *118բ-32ա* [Այլ մեկնութիւն երգոց երգոյն. *հմմտ.՝ ձեռ. 1161, 63բ-77ա*] Գիտացի, զի մարմին զբօսասցուցանէ զմանկութիւն, եւ բարձրացուցանէ զշտեմարանս... Մայր fո ծնցի մարմին անխեղճ – *(ձխ լս.՝ «ասացուած») – Սուրբ եկեղեցի պատկեր է անսահման մեծութեանն Աստուծոյ... եւ ամենասուրբ Հոգոյն, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

3. *132ա-42ա* [Այլ ասացուածք.] Դարձ[ց]ի թագաւորն ի մանկութիւն Սիրել(ին) – *Շարժական է բնութեամբ մարդ եւ յամենայն կողմանս դիմեալ յօժարի... ողորմութեամբ իւրով եւ նմա փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Ստ. լս-ներում նոտրգրով լրացումներ՝ 11ա, 13բ եւ 21ա եւ այլուր:

Բ. *142բ-55ա* Համառաւտ վերծանութեան Արիստոտէլի ժ. Ստորոգութեանց – *Ամենայն էիցս բնութիւն բարի ստեղծաւ յստեղծօղէն... ձայնս եւ լեզուս, եւ տառս, եւ ազգս, եւ ազինս, այլ մի՝ բանականք կոչին:*

Գ. *155բ-9բ* Նորին Գրիգորի Եռամեծի եւ բաջ հռետորի եւ անյաղթ փիլիսոփայի վասն *(այլ ձեռքով լրացրած, նոտրգիր)* վասն զնորընծայի վարդապետի կոչելոյ եւ հրաման տալոյ. Ի բանն որ ասէ՝ Որպէս առաքեաց զիս Հայր, եւ ես առաքեմ զձեզ: Գնացէք այսուհետեւ՝ աշակերտեցէք զամենայն *(կրկին գրչի ձեռքն է, բոլորգիր)* հեթանոս, մկրտեցէք զնոսա յանուն Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ: Ուսուցէք նոցա պահել զամենայն, որ ինչ պատուիրեցի ձեզ: Եւ ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս՝ մինչեւ ի կատարած աշխարհի – *Հրամանն աստուածառաք, որ եառ առաքելոցն Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, Գ. իրս տեսանելի է... որպէս Մովսէս խորենացին եւ Դաւիթ Անյաղթ փիլիսոփայն եւ Անանիա Շիրակացին եւ այլքն ըստ կարգի, մինչեւ հասեալ ի վերջին ժամանակս առ մեզ՝ վերջացեալքս յամենայնի... այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:*

Դ. *160ա-72ա* [Պատճէն տումարի]

1. *160ա-5ա* [Պատճէն տոմարին Հայոց]

ա. *160ա* [Տոմարական աղիւսակ] – *Ամիս եւ տումարք Հայոց / Նաւասարդի... / Կրկնակ / չկայ... Կիսակ /չկայ... / է.երեկ տարոյն... / Բ. / Գ. / Դ.:*

– *160ա* [Աղիւսակի կիրառման բանալի] – *Ամսովն եւ է.երեկովն է.երեկն ի վերուստ ի վայր... եւ գտանես զօր ամսամսին հանդէպ միմեանց:*

բ. *160աբ* Կրկնակ ամսոց այսպէս – *Կա՛լ զՆաւասարդի ամիսն... նոյնպէս եւ զայլսն արասցես:*

գ. *160բ* Կիսակ ամսոց այսպէս – *Կա՛լ զՆաւասարդի եւ ե՛րթ ԻԹ. (29) եւ կէս... որ մնայ՝ կիսակ է Սահմի ամսո՝ նոյնպէս եւ զայլն:*

դ. *160բ* Թվական այսպէս – *Կա՛լ թիւ մի ի յԱրաց ամսոյ... ի չորրորդին լիով կալ, զի նահանջ է:*

ե. *160բ* [Նահանջ այսպէս] – *Կա՛լ զթվական, բաժանեա՛ ի Դ.՝ մի մասն նահանջ է (այսչափ):*

զ. *160բ-1ա* Եթէ կամիցես գիտել, թէ յոր՞ամ ամի իցես – *Կա՛լ զթվական եւ ե՛րթ Դ. Դ.... թէ Դ.՝ չորրորդ ամ է:*

է. *161ա* Թ. եւ Ժ.երեկ այսպէս – *Կա՛լ զթվական եւ ե՛րթ ԺԹ. ԺԹ. (19, 19)... յայնքան ամին իցես Թ. եւ Ժ.երեկին:*

ը. *161ա* Վերադիր այսպէս – *Կա՛լ զթվական եւ տե՛ս, թէ քա՞նի նահանջ կայ ի նմայ... որ մնայ՝ վերադիր է:*

թ. *161ա* Վերադրով վերադիր այսպէս – *Կա՛լ զանցեալ ամի վերադիր... ԺԱ. (11) ա՛ծ եւ այն է:*

ժ. *161ա* Եւթներեկ այսպէս – *Կա՛լ զթվական Դ. ի վերայ ա՛ծ... երթ է. է., որ մնայ՝ է.երեկ է:*

ժա. *161աբ* Երէ Աւելեաց պատկեր օրն – *է.երեկ է առաջիկա ամին... թիւ մի պակաս կալ զաւուրս Լուսնին (161բ՝ Զամս ի սկզբանէ Արարածոց այսպէս... Յեղանելոյն Ադամայ ի դրախտէն... Ի Քրիստոսէ մինչ ի Սուրբ Գրիգոր... Զամս Մնընդեան Քրիստոսի... Զամս սուրբ Լուսաւորչին... Գիւտ գրոյ...):*

ժբ. *161բ* Տանուտէր այսպէս – *Կա՛լ զթվականն Ը. եւ վերայ ա՛ծ... ուր դադարի՝ այն է Տանուտէր տարոյն:*

ժգ. *161բ-2ա* Եւ Տանուտեարք են այսոքիկ – *Խոյն, Ցուլն, Եկաւորն... Ջրհոս, Ձուկն՝ Նահանջ:*

ժդ. *162ա* Ծնունդ Լուսնի այսպէս – *Կա՛լ հանապազ Լ. (30) կամ Կ. (60) զվերադիրն... Ծնունդ է Լուսնի:*

ժե. *162ա* Լոումն Լուսնի այսպէս – *Կա՛լ հանապազ Խե. (45)... որ մնա՝ լրումն է Լուսնի:*

ժզ. *162ա* Աւուրբ Լուսնի այսպէս – *Կա՛լ զաւուրս ամսոյն եւ զկիսակն նորին... որ մնայ՝ աւուրք է Լուսնի:*

ժէ. *162ա* Րոպէիւ Լուսինն այսպէս – *կա՛լ ի Նաւասարդի ամսամտէն մինչեւ ուր ես... ընծայումն գիշերն է եւ լրումն ի տիւն:*

– *162աբ* Դարձեալ կալ զրոպէն եւ կրկնեա՛... եւ գտանես զլրումն, թէ յորում ժամու է:

ժը. *162բ* Ժամ են տուրնջեան այսոքիկ – *Այգն, Ծայգն, Ջայրացեալն... Առաւօտն, Արփողն:*

ժթ. *162բ* Ժամ գիշերոյ – *Խաւարակն, Աղջամուղջն, Մթացեալն... Լուսափայլն, Փայլածուն:*

ի. *162բ-3ա* Եթէ կամիցես գիտել զծնունդ Լուսնին եւ զլրումն Լուսնին, թէ տիւ իցէ, թէ գիշեր – *կա՛լ զաւուրս ամսոյն՝ յոր եւ իցես... եւ ի լրման զգիշերն:*

իա. *163ա* Ամսամուտ այսպէս – *կա՛լ թիւ մի եւ զկրկնակ ամսոյն... թէ Գ.՝ Դ.շաբթի եւ այլն կարգաւ:*

իբ. *163ա* Աւագիւտ այսպէս – *կա՛լ զաւուրս ամսուն... թէ Գ.՝ Դ.շաբթի եւ այլն կարգաւ:*

իգ. *163աբ* Առաջաւորաց Բարեկենդան այսպէս – *կա՛լ հանապազ ԼՋ. (36) զվերադիրն... ի վերայ ա՛ծ՝ Ջատիկ է:*

իդ. *163բ* Լրումն Ջատկի այսպէս – *կա՛լ հանապազ ԽՋ. (46) զվերադիրն... թիւ մի պակաս կա՛լ:*

իե. *163բ* Գիւտ գրոյ այսպէս – *Գի՛տ զառաջաւորն եւ տե՛ս զմիջոցն... դադարի, այն է գիր տարոյն:*

իզ. *163բ-4ա* Եւ զԱւետիսն ուղղեա՛ գրեռվն այսպէս – *Թէ Այբն լինի գիր տարոյ... եւ Քէին օր չկայ:*

իէ. *164ա* Ամսանահանջ այսպէս – *կա՛լ զնահանջն եւ ե՛րթ լ., լ. (30, 30), որ մնայ՝ ամսանահանջ է (այսչափ):*

– *164աբ Ը. ա՛ծ ի վերայ ամսանահանջին... Դ. ամիսն տո՛ւր՝ Վարդավառ է:*

իը. *164բ-5ա* Եւ զՎարդավառի միջոցն ուղղեա՛ գրեռվն այսպէս – *ՅԱյբէն ի Գիմ է. շաբաթ... Րէ-ն ի Փիւրն Բ. շաբաթ:*

– *165ա Յորժամ մուտ Ապրիէլին ի շաբաթ եւ կիրակի հանդիպի... թէ ուրբաթ ԺԳ. (13) եւ այլն կարգաւ:*

իթ. *165ա* Զայնագիւտ այսպէս – *կա՛լ ի Ջատկէն մինչեւ ուր իցես ե՛րթ Խ., Խ. (40, 40)... եւ թէ ջուխտակ է՝ ձախակողմեան դասուն է:*

2. *167ա-72ա* [չ]

ա. *167ա* [Աղիւսակ] – *Ամիսք եւ տումարք Հռոմայեցոց / Յունուար..., Քանիք / ԼԱ. (31)..., Կրկնակ / չկայ... / Բ. / Գ. / Դ. / Ե. / Զ.:*

– *167ա* [Աղիւսակի կիրառման բանալի] – *Ամսով եւ է.երեկովն ի ներս մո՛ւտ... Ա. թիւ յաւելեալ զէ.երեկն:*

բ. *167աբ* Թվական այսպէս – *կա՛լ զՀայ թվական... որ Քննէկոն կոչի:*

գ. *167բ* Վերադիր այսպէս – *կա՛լ զՓոքր թվական եւ ե՛րթ ԺԹ. ԺԹ. (19, 19)... որ մնայ՝ վերադիր է:*

դ. *167բ* Վերադրով վերադիր այսպէս – *կա՛լ զանցեալ ամի վերադիրն... ԺԲ. (12) ա՛ծ. եւ այն է:*

ե. *167բ-8ա* Եւթներեակ այսպէս – *կա՛լ զթվական եւ ե՛րթ ԻԸ. Իէ. (28, 28)... եւ այն ամիսն, որ ի ներս ես, անտի մի՛ առներ. լա՛ւ իմացիր, իմ աչաց լոյս:*

զ. *168աբ* Առաջաւորաց Բարեկենդան այսպէս – *կա՛լ հանապազ Լե. (35) ի Նահանջին... Նոյէն մինչ ի Քէն ի Փետրվարէ:*

է. *168բ* Լրումն Ջատկի այսպէս – *կա՛լ հանապազ ԽՋ. (46) զվերադիրն... մինչ ի Փիւրն յԱպրիէլն է:*

ը. *168բ-9ա* Գիւտ գրոյ այսպէս – *Գի՛տ զառաջաւորն եւ տե՛ս զմիջոցն... Բարեկենդանի քանիք Փետրվարին գիր է տարոյն:*

թ. *169ա-70բ* Անշարժ եղանակ է – *Յունվար Ա. Կաղանդ է... եւ ի յԱպրիէլ գտանես:*

ժ. *170բ* [Գործնական աստղագիտութիւն] Եթէ կամիցես գիտել, թէ Արեգակն յորո՞ւմ կենդանակերպի է – *կա՛լ ի Մարտ ԻԲ.էն (22) մինչեւ ուր ես... ուր գադարի՝ յայնմ կենդանակերպի է Արեգակն:*

ժա. *170բ* Եթէ կամիցես գիտել, թէ Լուսինն յորո՞ւմ կենդանակերպի է – *կա՛լ զաւուրս Լուսնին, Բժ.պատկեա՛ (12)... եւ գտանես անսխալ:*

ժբ. *170բ-1ա* Զուգաւորութիւն Հայոց ընդ Հռոմի այսպէս – *կա՛լ զաւուրս Հայ ամսոյն... զԱւելեաց Ե. օրն հետ Հայոց ամսուն կա՛լ:*

ժգ. *171ա* Եթէ կամիցես գիտել, թէ Արեգակն յորո՞ւմ գօտոջ է – *կա՛լ ի հասարակէն մինչեւ ուր ես... Լուսին, Երեւակն, Լուսընթաքն:*

ժդ. *171աբ* Եթէ կամիցես գիտել, թէ Լուսինն յորո՞ւմ գօտոջ է – *կա՛լ զաւուրս Լուսնին Բժ.պատկեա՛... Ջօհրայն, Օտարիտն, Ղամարն:*

ժե. *171բ* Եթէ կամիցես գիտել, թէ Արեգակն յորո՞ւմ կէտի է – *կա՛լ զամս ի սկզբանէ մինչ ի Մեծ թվական Հայոց... կէտ եթերական, աշնանային, կէտ սուզական ձմեռնային:*

ժզ. *171բ-2ա* Եթէ կամիցես գիտել, թէ Արեգակն յորո՞ւմ գրի է կամ բանի՞ աստիճան բարձրացեալ կամ բանի՞ խոնարհեալ – *կա՛լ յԱյծեղջերէն մինչեւ ուր ես... դարձեալ խոնարհի մինչեւ ցԱյգն:*

ժէ. *172ա* Եթէ կամիցես գիտել, թէ Արեգակն բանի՞ յոլով առնու կամ բանի՞ ասպարէզ ընթանայ – *կա՛լ զժամ աւուրն... ժ. մասնուկէս աւելի կայ ի յօրն՝ լաւ իմացիր:*

Համմտ. Պատճէն տումարի (է.-ժե. դդ.), բնութիւն եւ բնագրեր, աշխ. Ջ. էյնաթեանի, աշխ. եւ խմբ. Գ. Տէր-Վարդանեանի, Երեւան, 2002 (ձեռագրիս մասին առաւել մանրամասն տե՛ս էջ 109 եւ էջ 125, ՀմՊՄ 49):

ե. *172ա-5բ* Մեկնութիւն տումարի, զոր ասացեալ է Սամուէլ [Անեցւոյ] Բահանայի, ի խնդրոյ Ստեփանոսի Իմաստակի – *Տումար ասի ժողով սկիզբն աստեղաբաշխութեան... այլ Լուսնիւ միով յառաջ տանիմք:*

Ջ. *175բ-82բ* Յայլմէ բառոզ վասն դառնութեան ա-

տուն դատաստանի, ի բանն եսայեայ. Ողբացէ՛ք, զի մեռն է օր Տեառն *(հմմտ. ձեռ. 563, 13ա-5ա)* – *Որպէս զանազանի է լաց տղային... անգիտութեամբ, քան զամենայն տանջողս, յորոց փրկեսցէ եւ զմեզ Քրիստոս Աստուած ողորմութեամբն իւրով, եւ նմա փա՛ռք եւ գոհութիւն յաւիտեանս:*

է. *182բ-4բ* [Նախերգանք եւ աւրհնութիւմ Քառոզից] – *Ո՛վ անստուեր լոյս իմանալի... քարոզչին քո եւ առաքելոյ, որ ասացեր մարգարէին:*

Ը. *185ա-95բ* Այս է պատճառ պահոցն բովանդակ – *Ջի՞նչ է խորհուրդ Բուն Բարեկենդանին. Նախ՝ զի պահքն ի դրախտին աւանդեցաւ... եւ դասեն ըստ իւրաքանչիւր գործոցն, եւ Քրիստոսի փա՛ռք յաւիտեանս. ա[մէն]:*

Թ. *196ա-201ա* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ]* Քառոզ ննջեցելոց, ի բանն Սիրաքայ. Ի միտ ա՛ծ զդատաստանս իմ, զի այնպէս լինելոց է դատաստան Քո, ինձ եկն եհաս օրս այս, եւ ես հասցէ: [Այս երկրո]րդ պատճառաւ Քառոզէ ննջե[ցելոցն], զի կենդանիքն ուղղեսցեն զկեանս [իւրեանց եւ] պատրաստեսցեն զինքեանս, զի եւ նոքա /// *(չնջուած)* մահկանացուք են – *Վ[արդ]ապետք ասեն, թէ Աստուած ոչ առնէ անփոյթ զփրկութիւն մարդկան... այս է յետ զղջման խոստովանութեան եւ ապաշխարութեան յարիցէ ի փառս Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:*

* Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք քարոզութեան որ կոչի Ամառան հատոր, Երուսաղէմ, 1998, Գլ. ձԾԳ., էջ 594-597:

Ժ. *201ա-6բ* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ. *ձեռ. 5408, 19ա-20բ*]* Նորին քառոզ նոռակերտ դբան եկեղեցւոյ, ի բանն՝ Այս դուռն Տեառն է, եւ արդարն մտանեն ընդ սայ – *Գիտել պարտ է, զի դուռն զառաջին մուտն նշանակէ... յանվաղջան տանջանացն եւ յանշէջ հրոյն, եւ նմայ փառք յաւիտեանս. ամէն:*

* Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք քարոզութեան որ կոչի Ամառան հատոր, Երուսաղէմ, 1998, Գլ. ձԳ., էջ 387-390:

ԺԱ. *206բ-12ա* [Բարթողիմէոսի Մարաղացւոյ. *ձեռ. 1437, 333ա-6ա*] Յայլմէ քառոզ առհասարակ ամենայն սրբոց, ի բանն՝ Ողջոյն տան ձեզ, ամենա՛յն սուրբ, մանուանդ, որ տանէ կայսեր [են] – *Արդ, տուն ամենայն սրբոց վասն Գ. պատճառի կացուցեալ եղեւ... եւ զմեզ եւս հասուցէ ի փառս արքայութեան, որում փառք յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԲ. *212ա-20բ* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ. *ձեռ. 2118, 412բ-7բ*]* Երորդ կիրակին նորին քառոզ Քառասնորդաց ի բանն՝ Պահեալ զԽ. (40) տիւ եւ զԽ. (40) գիշեր, ապա՛ – *Յաղագս Քառասնորդաց պահոցն Գ. ինչ հարցանելի է. Նախ՝ վասն անուանն... Այլ չափաւոր քաղցիւ եւ ծարաւով ճանաչել զմարմինն: Այս առաջին գլուխն վասն անուան Քառասնորդացս (215ա):*

– *215ա-20բ* Տեսցուք զերկրորդ գլուխն, որ է ժամանակն – *Թէ վասն զի՞նչ պատճառի յայս ժամանակս եդաւ պահքս այս... շնորհաւք եւ մարդասիրութեամբ Փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որում վայելէ փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ. այժմ եւ միշա՛ւ:*

* Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք քարոզութեան, որ կոչի Ձմեռան հատոր, Երուսաղէմ, 1998, Գլ. ՀԸ., էջ 352-358:

ԺԳ. *220բ* Այս են անուանք ԲԺ. (12) ականց եւ նահապետաց – *Սարդիոն, տպագիոն, զմրուխտ... Ջաբողոն, Յովսէփ, Բենիամին. եւ Քրիստոսի փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն:*

ԺԴ. *221ա-37բ* [Վարդանայ Արեւելցւոյ] Այս է աշխարհացոյց

ա. *221ա-2բ* [Առաջաբանութիւն եւ երկիմք] – *Նախքան զամենայն խնդրեսցուք եղեալքս զէն եւ ապայ զնմանէ եղեալքս, զի թէպէտ արարածքս... զի զգալի բնութիւն ոչ շարժի յինքենէ, որպէս զքար ջրաղացին, այլ յայլմէ ինքնաշարժ բնութենէ:*

բ. *222բ-3բ* [Երկիր] – *Եկեսցուք յերկիր. այլ նախ գիտասցուք, զի կիբիկոն է ձեւ աշխարհիս... Իսկ ցամաք երկիրս ըստ ուղիղ գծից յարեւելից յարեւմուտս Գ. բաժին ասի՝ կողմն հարաւոյ Լիբիայ կոչի, միջոց աշխարհիս՝ Ասիայ, ի հիւսիսոյ կողմն՝ Եւրոպիայ:*

գ. *223բ-31բ* [Հայք] – *Իսկ Հայաստան աշխարհս խառն է Ասիոյ եւ Եւրոպիոյ... Եւ այս են աշխարհք եւ գաւառք Հայոց, զոր փոքր ի շատէ գրեցաք:*

դ. *231բ-7բ* [Այլ աշխարհք] – *Խիստ գեղեցիկ է քննութիւն էիցս. Իսկ ի կողմանս արեւելից սկսեալ. Նախ՝ Զինումաչին եւ Խաթայ քաղաքն եւ երկիրն, որ են գին բոլոր աշխարհիս... որ կան յուղղափառութիւն, եւ ամենայն ձակոբիկ ասորիք եւ ամենայն հայք, զորս պահեաց շնորհն Աստուծոյ ի սահմանս հաւատոյ ուղղափառ կրօնից:*

237բ գրչից՝ «Այս սակաւիկ բանս ի Միխաէլ պատմագրիցն է: Եւ Քրիստոսի մարդասիրին փա՛ռք յաւիտեանս. ամէն»:

Տե՛ս Աշխարհացոյց Վարդանայ վարդապետի, աշխ. Հ. Պէրպէրեանի, Բարիզ, 1960 (ձեռագիրս օգտագործուած չէ):

ԺԵ. *238ա-44բ* [Գրիգորի Տաթեւացւոյ Գիրք հարցմանց. Բաղուածոյ]* Այս բանիւ ի Հարցմանցն է

ա. *238աբ* Վասն անուանց հրեշտակաց – *Հարց. Քանի՞ հրեշտակապետի անուն ասի կամ մեկնի: Պատասխանի. Ինն. առաջին՝ Գաբրիէլ... եւ ասեն՝ աթոռ քո Աստուած յաւիտեանս յաւիտենից (հատոր երրորդ, պրակ ԺԷ. էջ 144):*

բ. *238բ-9բ* Վասն ստամոքսին – *Ստամոք[ս]քն ջիլ է եւ միս. Միսն՝ տաք եւ ջիլն՝ հով... ի փաղանփուշտն իջանէ եւ լինի մէզ (հատոր հինգերորդ, պրակ ԺԱ. էջ 242):*

գ. *239բ-40բ* [Վասն Խուխին] – *Հարց. Վասն է՞ր բերան մարդոյն երբեմն քաղցր լինի, երբեմն դառն եւ*

թթու, եւ այլ ինչ: Պատասխանի. Ջուրն, որ ի բերանն գնա՝ ի լերգեն կու ծնանի... վասն որոյն աջն զօրեղ է եւ ձախն՝ տկար (հատոր հինգերորդ, պրակ ԺԱ. էջ 242):

դ. *240բ-1բ* Վասն երկոտասան ականցն եւ նահապետացն — *եւ այս են ԲԺ. (12) ակունքն եւ անուանքն գրեալ. Ջմրուխտ ակ կանաչ է եւ դեղնագոյն... զի երկնօղոր արքայութեան նըշուլք պայծառացուցին զակն (հատոր վեցերորդ, պրակ ԼԴ. էջ 348):*

ե. *241բ-2ա* Վասն խնկոցն — *Ջի՞նչ էր նիւթ խնկոցն: Պատասխանի. Նիւթ անուշ հոտ իւղոցն Դ. էր... Դ.՝ ստաշիան եւ քաղբան, եղունկն եւ կնտրուկ՝ խառնեալ եւ աղացեալ. ի խորհուրդ չորից առաքինութեանց մերոց (հատոր վեցերորդ, պրակ ԼԴ. էջ 349):*

զ. *242ա-4բ* [Վասն խաչին] — *Հարց. Ջի՞նչ նշանակէ քառաթեւ խաչին երկայն եւ լայն, խոր եւ բարձր: Պատասխանի. Նախ՝ նշանակէ զպէս-պէս զօրութիւնս Քրիստոսի... որ պատուագանն էր, եւ ոտք ի վերայ բեւեռեալ (հատոր ութերորդ, պրակ ԻՋ. էջ 493):*

է. *244բ* [Վասն աւազակին] — *Հարց. Ո՞ր է դրախտն, որ խոստացաւն աւազակին: Պատասխանի. Ոմանք ասեն, թէ յաւանդելն հոգոյն Քրիստոսի աւազակն եմուտ յերկրաւոր դրախտն... եւ որ ահեկէն՝ Կոստաս (հատոր ութերորդ, պրակ ԻՋ. էջ 495):*

* Տե՛ս Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց, Երուսաղէմ, 1993 (տպագրի էջերը գրուած են միաւորների վերջում):

ԺՋ. *245ա-7բ* [Երգ եւ տաղ]

ա. *245ա-6ա* Երգ եկեղեցոյ [ի Մարտիրոս վարդապետէ ասացեալ. ձեռ. *1639, 209ա-11ա*] — *Կայթեայ սուրբ կաթուղիկէ եկեղեցի եւ պարէ, / Ջմանկունըս քո ժողովէ, ի յաւրհնութիւնս հրաւիրէ... Զայնիւ երգեն, առնուն պար, / Աւրհնեն զԱստուած անդադար:*

Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԴ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Բ., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 962-963:

բ. *246ա-7բ* [Ներսիսի Մոկացւոյ]* Տաղ Վարդավառին ասոյշ — *Այսաւր ցնծայ լեառըն Թաբօր,/ եւ զուարճանայ մեծն Ահերմոն... ողջոյն Կուսին ջահաւոր, / երգեաց հրեշտակն երկնաւոր:*

* Ծնթ. Ներսէս Մոկացու եւ այս տաղի վերաբերեալ աւելի մանրամասն տե՛ս Ա. Մուշեղեան, Մի նշխար երաժիշտ-փիլիսոփա Ներսէս վարդապետ Մոկացու երաժշտաբանաստեղծական ժառանգութիւնից, Բանբեր Մատենադարանի, Երեւան, 2018, Հ՝ 25, էջ 321-336:

— *247բ* [Տումբ Աստուածաշունչ գրոց] — *Հին կտակարանքն միահամուռ տունք ՀԱ. Ռ. (71000), Աւետարանն՝ Թ. Ռ. (9000), Գործք՝ ՌՃԺ. (4110), Առաքեալն՝ ԵՌԼՋ. (5036):*

ԺԷ. *248ա-59ա* [Առակք Բարիախաւսն. ձեռ. *2532, 125բ-37բ*]

ա. *248աբ* Ասէ առակ վասն առիւծուն. Բ[արիա]խաւսն — *Քանզի յակոբ, յորժամ որ աւրհնեաց զորդի իւր՝ զՅուդայ... բարի ոք խօսեցաւ Բարուախօսն վասն առակիս:*

բ. *248բ-9ա* Բարիախաւսն ասէ — *Է երէ ինչ, որ կոչի աթոլօփս. սաստիկ գազան է, մինչ զի որս... եւ գտանէ զքեզ որսորդն սատանայ ի գինոյ եւ ի կնոջէ ըմբռնել եւ սպանանիցէ զքեզ:*

գ. *249ա* Բարիախաւսն — *են քարինք հրահանաց արու եւ էգ... ապա բարիոք ասաց Բարուախօսն վասն կրօնաւորացն, զի ապրեսցին:*

դ. *249աբ* Բարիախաւսն ասէ — *Է գազան ինչ ի ծովու, որ կոչի սղոց եւ թեւս երկայն ունի... զնաւսն ընկղմին ի խորս ծովու:*

ե. *249բ-50բ* Բարուախաւսն — *Թէ է թռչուն ինչ, որ կոչի քաղանդի, որ ի յերկրորդ յօրէնս յիշէ... այլ գտանի եւ բարի ինչ մարգարէն. Նմանեցայ ես որպէս հաւալսան յանապատի:*

զ. *250բ-1ա* Բարուախօսն — *Վասն հաւալսանին, թէ կարի որդէսէր է... իսկ ջուրն, որով լուսաւորեցաք կենդանարար սուրբ աւազանաւն:*

է. *251ա* Բարուախօսն — *Վասն բուին. եթէ զգիշերն առաւել սիրէ... եւ ապտակեցաւ, զի կեցուսցէ զմեզ:*

ը. *251աբ* Բարուախօսն — *Վասն արծուոյ, թէ յորժամ ծերանայ... որպէս ասէ Դաւիթ՝ Նորոգեսցի որպէս արծուի զմանկութիւն:*

թ. *251բ-2ա* Բարիախաւսն ասէ — *Կայ ինչ թռչուն ի հնդիկս, որ կոչի արմաւ... եւ նստաւ ընդ աջմէ Հօր ի բարձունս:*

ժ. *252աբ* Բարւախօսն ասէ — *Վասն ճային, թէ որդիքն տեսանեն զծնօղսն... ապա պարտ է սիրել զծնօղսն, զի այն է հաճոյ Աստուծոյ եւ մարդկան:*

ժա. *252բ-3ա* Բարիախաւսն ասէ — *Վասն իժի, թէ յորժամ արուն ընդ իգին լինի... սոքա կենդանի են յաւիտեան եւ հրէայքն սատակեցան:*

ժբ. *253աբ* Բարիախաւսն ասէ — *Թէ Գ. են բարք <են> աւձին. Նախ յորժամ ծերանայ... Տէրն ասաց՝ եղերուք խորագէտ իբրեւ զաւձ:*

ժգ. *253բ-4ա* Բարիախաւսն ա[սէ] — *Թէ Գ. բարք են մրջըմանն. Նախ յորժամ տողեալ միմեանց զհետ երթան... եւ դու սովամահ մեռանիցես ի կենաց հացէն եւ յանմահական բաժակէն:*

ժդ. *254աբ* Բարիախօսն ասէ — *Վասն յուշկապարէն, թէ մահաբերք են եւ ի ծով երգեն... վասն այնորիկ եսայի ասէ՝ Յուշկապարիկք բնակեսցեն անդ:*

ժե. *254բ-5ա* Բարիախօսն ասէ — *Վասն ոզնոյ, թէ գնդաձեւ կերպարան ունի... որպէս ասի մարգարէն՝ Ոզնիք ձագս հանցեն անդ:*

ժզ. *255աբ* Բարիախօսն ա[սէ] — *Վասն աղուէսու, թէ ամենեւին նենգող է եւ խաբող... եւ Դաւիթ ասէ՝ Բաժինք աղուէսուց եղիցին:*

ժէ. *255բ* Բարիախօսն ասէ — *Վասն յովազու, թէ ա-*

մենայն անասնոց սիրելի է եւ աւձին թշնամի... ի դէմս Քրիստոսի, թէ պատահեցից նմայ, որպէս յովազ ի ճանապարհի։

ժը. *255բ-6բ* Բարիախօսն ասէ – *է գազան ինչ ի ծովու, որ կոչի վահանայկիր... այսինքն՝ կուսութեամբ եւ սրբութեամբ ապրեցան ի նմանէ։*

ժթ. *256բ* Բարուախօսն – *Վասն մոլղիզի, թէ յորժամ ծերանայ եւ վատին աչք նորա... նորոգել ի գիտութիւն Որդոյն Աստուծոյ։*

ի. *256բ-7ա* Բարուախօսն – *է ծառ ինչ ի Հնդկէս (այսպէս), որոյ անուն պորդոքսոն կոչի... եւ բռնութեամբ մերձենայ ի նա սատանայ եւ կորուսանէ զնա հոգւով։*

իա. *257աբ* Բարիախաւսն ասէ – *Վասն գազանիս, թէ կա գազան ինչ ի ծովու, որում կովք ասին... զի փրկանք առն ինչք իւր է։*

իբ. *257բ* Բարիախաւսն ասէ – *Վասն կաքաւոյ, թէ գողանայ զայլոց ձուն եւ թխէ... եւ շրջեմք զհետ նորա ի տուէ եւ ի գիշերի եւ աւրհնեմք զնա յաւիտեան։*

իգ. *257բ-8ա* Բարուախաւսն ասէ – *Վասն տատրակին, թէ յորժամ ամուսինն նորա մեռանի... զի յԱրարչութեան եւս միայն տուաւ Ադամայ։*

իդ. *258ա* Բարիախօսն ասէ – *Վասն ծիծառան, թէ յորժամ գա յաշխարհս մեր յետ ձմերան... եւ վերացաւ առ Հայր ի բարձունս։*

իե. *258աբ* Բարիախօսն ասէ – *Թէ կա կենդանի ինչ ծովուն, որ կոչի գաղտակրոս... զՏէր մեր՝ Յիսուս Քրիստոս զմիածին Բանն, որ է աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն։*

իզ. *258բ-9ա* Բարիախաւսն ասէ – *Վասն միեղջերուի, թէ է երէ մի փոքր եւ մի եղջիւր միայն ունի... քանզի ոչ տկարանայ եղջիւր բանին։ Այսքան առ այս։*

ԺԸ. *259բ-68բ* [Բանիմ զանազանիմ]

ա. *259բ* Վասն սուրբ առաքելոցն, թէ ոյք կոյսք եւ ոք կանամբիք – *Գլուխ առաքելոցն առաքեալն Պետրոս. անուն կնոջ նորա՝ Գուդիայ... Դ. միայն կոյսք եւ է. կանամբիք։*

բ. *259բ-60ա* Վասն գիտելոյ զգոյնս ականցն – *Զմրուխտն կանաչ եւ լուսաւոր է, սադովն եւ տպազիովն... կարմիր, ծիրանագոյն, զաժուտն (այսպէս) կապուտակ։*

գ. *260ա-1ա* Վասն բնութեան մարդոյ – *Ի չորից գոյացեալ ասի մարդն, վասն զի չորք պատճառք են լինելութեան... որ մերձ առն այն է, որպէս լերանց պտուղք։*

դ. *261բ-8բ* Ատհնութիւն վարդապետաց – *Այժմ ժամանեալ մեր յաւարտ եւ ի կատարումն թարգմանութեան առաջի արկեալ բանիս... Նոյն աւրհնութեամբն եւ աստուածային աջովն աւրհնէ բաժակս այս. յանուն Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ այժմ. ամէն։*

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1. *2ա-3ա* [Բանիմ զանազանիմ *(ԺԸ. դ., նոտրգիր)*]

ա. *2աբ* [Ժամանակագրութիւն] – *Եւ Նո[յ] բաժանեաց զաշխարհս երից [որդոցն]. Սեմայ ետ զՊարսից աշխարհն... եւ որդիքն Քամայ ունին զհարաւ։*

Տե՛ս Միխայէլ Ասորի, Ժամանակագրութիւն, Երուսաղէմ, 1870, էջ 15-16։

բ. *2բ-3ա* [Պատմութիւն սուրբ Գեղարդեանն եւ այլ տնաւրինականաց Քրիստոսի եւ Նշանացն] – *(սկ.՝ չգրած) /// [ո]սկեգրով ի պատմագրի ի թագաւորական քաղաքին Կոստանդնուպոլիս։ Եւ այսպէս պատմեցաւ. Յորժամ էառ զթագաւորութեան քաղաքն մեծ թագաւորն Ֆռանգաց... կուռքն խորտակեաց եւ անդ կայ։*

Տե՛ս Գ. Սրուանձտեանց, Թոռոս աղբար, հտ. Ա., Կ. Պոլիս, 1879, էջ 290-292։

2. *165բ, 167ա* [Տոմարականիմ *(ԺԸ. դ.ի երկրորդ կէս, նոտրգիր)*]

ա. *165բ* [Տարին հանի օր եւ ժամ է] – *Տարին յԿե. (365) օր է եւ ամիսն... կատարումն մասանց Լուսնին, որ լինի օր մի, զի սմ/// ///արմն Լուսնի ///։*

բ. *167ա* Է.երեակն միաւորեալ ընդ գիւտ գրոյն – *ԱԴ. ԲԳ. ԳԲ.... ԻՋ. ՓԵ. ՔԴ.։*

3. *245բ-56ա* [Մանուիմ *(ԺԹ. դ., նոտրգիր, ատ. լս.)*]

ա. *245բ-6ա* Եւ գիտելի է, զի զանազանութիւն է ի մէջ երկնային մարմնոց եւ երկրային... անդ բազում զօրութիւն լինին։

բ. *246բ-7ա* Իսկ կարգ թագաւորացն այս է. Աւգոստոս ամք ԾԶ. (56)... եւ յետ սորա Անդրիանոս Իե. (25)։

գ. *247բ-8ա* Վասն, թէ որքան կոչի անուն Արարչին մերոյ ի գիրս Մովսիսի... խաւսեցաւ ընդ Մովսիսի Տէր։

դ. *248ա* Հարսանիքն [ի] Կանայ Գալիլէին յետ տարոյ միոյ մկրտութեանն Քրիստոսի եղեւ... որ էր որդի Կղովպայ, եղբօր Յովսեփայ աստուածահօրն, տաճարապետն Յորան աւետարանիչ։

ե. *248բ-9ա* Այդ էր տեսութիւն եւ վարդապետութիւն բանիդ, զոր հրամայեաց... հոգիբնկալն ի մեկնութիւն բանիս եւ ուսուցանէ։

զ. *249բ* Հազար քաղտի բայեկ դարիայ չի ուճէպաուր Ռ. (1000) դարիայ... որ տարաւ յարգանդի անտանելին։

է. *250ա* Զկնի ելիցն ի դրախտէն, յետ Լ. (30) ամաց, ապա... եւ Զ. ամի կենաց իւրոց։

ը. *250բ* Գադ ասէ, թէ՝ ես եւ Շմաւոնի վճռեցաք զՅովսէփ... զայր մեղաւոր չարիք դառնայ (՞)։

թ. *251ա* Առաջին հարուածն եգիպտոսի արիւնն... ԺԱ. անդրանկաց սատակումն եւ ապա արձակեացէ։

ժ. *251բ* Միահամուռ Հին կտակարանքն տունք ՀԱՌ. (71000) եւ Աւետարանն՝ տունք ԹՌ. (9000), Գործքն ՏՃԺ. (4110), Առաքեալն՝ ՐՋԼԶ. (5936)։

ժա. *251բ* երկրաշափութիւն առ եգիպտացիս, աստղաբաշխութիւն... երաժըշտութիւն առ թրակացիսն։ Խորենացին գրէ զայս։

ժբ. *252ա* Սատանայի անկումն յեգիպտոս յարեւելեայց կոյս... անդ յաճախեալ կռապաշտութիւն։

ժզ. *252ա Վասն՝ որոյ չօգնէ աղօթք լուսաւորչին աւգնէ թագքն Տրդատին։*

ժդ. *252ա Հաստատութիւնդ բաղնեաց նման է... ի վերայ հրեշտակաց դասքն։*

ժե. *252բ-3ա Արեգական խաւարումն է ի ԿԳ. (63) ամին... եւ մէկ ժամն՝ ՌՋ. (1080) կէս։*

ժզ. *253բ Մարգարէն Դաւիթ Գ. անգամ օծաւ... երրորդ՝ ի վերայ ամենայն Իսրայէղի։*

ժէ. *253բ Յառաջ, քան զՔրիստոսի Խաչելութիւնն Ջ. մեռեալք յարեան... եւ Գ.ն Քրիստոս յարոյց։*

ժը. *254ա Պարսիկք, որ է Խորասան, Բաբելոն, Բազդատ... Ասորեստան, որ է Ուրհայ, քրքումն, որ է զաֆրան։*

ժթ. *254բ-5ա Բաժանումն աշխարհիս, զոր բաժանեաց Նոյ... Թագուհին, զոր Մովսէս գրեց Թեսբաս էր եւ Սեդեկիայ։*

ի. *255բ-6ա Առաքեալքն որպէս մկրտեցան... զներբողեան Գրիգորիս Վկայասէրն եւ Քրիստոսի փա՛ռք։*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. 69ա (բոլորգիր) Ջմեղուցեալ Գրիգոր *յիշեցէ՛ք։*

*76ա Ջ*Գրիգոր *յիշեցէ՛ք վասն Աստուծոյ։*

92ա Ջմեղաւոր Գրիգոր *գծողս յիշեցէ՛ք վասն Աստուծոյ (նոյնը՝ 104ա)։*

116ա Ջգրողս յիշեցէ՛ք, եւ Աստուած զձեզ յիշէ յիւր բարին։

118ա Ի թվիս Հայոց ՌՃԷ. (1658) գրեցաւ ձեռամբ սուտանուն Գրիգորիս։ *Մվ երգեցողք, անմեղադիր լերո՛ւք, զի ամենայն մարդ, զոր ունի զայն վաճառէ։*

132ա Տէ՛ր Աստուած, դու ողորմեա՛ Գրիգորիս։ *Մվ երգող, ասացէ՛ք՝ Աստուած ողորմի. ամէն։*

*142ա Ջխիստ ամաչեցաւ եւ սեւերես զ*Գրիգոր *ի ձեր մաքրամիտ յաղօթեաց մի՛ մե(=ո)ռանաք, Աստուած բարով վայելել տացէ տէր* Գրիգորիճ. *ամէն։*

155ա Աղաչեմ զձեզ, ո՛վ երգողք, թողութիւն առնել սխալանաց սորայ եւ ասացէ՛ք՝ Աստուած ողորմի Գրիգոր՝ *գծող տառիս, եւ Աստուած զձեզ յիշէ յիւր յանճառ բարին. ամէն։*

165ա Վա՛յ ինձ Ռ. (1000) բերան, ո՛հ, ո՛հ։

168ա Տե՛ս Բովանդակութիւն։

172ա Եւ զգարշելիս Ա. հետ յիշեա՛, աչացս լո՛յս։

2. 184բ (նոտրգիր) Գրեցաւ այս ի թուին ՌՃԷ. (1658)։ Խոշորութեան գրիս անմեղադիր լերո՛ւք, զի կար մեր այս էր։

212ա Վա՛յ զիս։

215ա Ընթերցողդ վասն Աստուծոյ յիշեա՛յ զգերիս։

220բ Աւարտեցաւ այս է. տետրս ի սուրբ անապատս՝ Լմայ, *ընդ հովանեաւ գեղեցկաշէն* Սուրբ Գէորգիս։ *Ջեռամբ թերավարժ գրչի՝* Գրիգոր *աբեղայի, վայելողք ի յայս բուրաստանի ասացէ՛ք ինձ մին՝ Աստուած ողորմի։*

259ա Ջպարտաւոր գրիչս յիշեա՛։

Տե՛ս ԺԷ. դ. յիշ-f, Գ., էջ 816-817, Հ՝ր 1249. ունի յիշատակարաններից մի հանիսը։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *3բ (1721-1831 թթ., տէր Մինասի ձեռքով, արտք. եւ ստ. լս-ներում) ՌՄՋ. (1831) յԱպրիլի Ա. տէր* Ոսկանն *տարաւ Նարեկն եւ Տաթեւացին, եւ կանօնագիրքն, եւ Քրիստոնէականն, եւ Հայելի հարանց վարքն։*

17բ Մհ, լման։

21բ Տէր Մինաս, ՌԷՀ *(1247+ 551= 1798)։*

33բ Լման (նոյնը՝ 56ա, 57ա, 60ա, 63ա, 81բ, 89բ, 112բ, 117ա)։

35բ ՌՄԽԸ. (1796)։ Մհ, Տէ՛ր, տէր Մինասիս *լո՛ւր, Տէ՛ր։*

48բ Մհ (նոյնը՝ 54ա, 59բ, 86ա, 87ա, 96աբ, 97աբ, 98բ, 108բ, 136ա, 256բ)։

85բ Մհ, տէր Մինասիս *ՌՄՋ. (1831)։*

88բ Մհ եւ ա՛խ Մինաս *երիցուս։*

90բ Մհ, տէր Մինաս՝ *լոկ անուն քահանա։*

101ա Յաճախ կարդա՛, զի սերտեսցես, տէ՛ր Մինաս։

101բ Մհ, տէր Մինասիս։

116բ (արաբաթիւ ծածկագրութիւն) Մհ, Տէ՛ր, ՚..՚.Է..ՌՀ...՚.՚... (= Մինասիս*) Ռ...ՀՕՇ...ՌԷ.. (=ոբ[=գ°]եան/օթեան°)։ ՌՀՈ (1250+ 551= 1801) Յ..ՕՕ...ռՀ՚...Ց.՚.՚.. (=* Յեռուս[ա]ղիմ*) գնացի։*

122բ Մհ, տե՛ս տէր Մինաս՝ *լոկ անուն քահանա։ ՌՄԽԸ. (1796)։*

123ա Մհ, Մհ։

142ա Տէր Մինասիճ *եւ իւրոց որդեկացս։ ՌՄԿՋ. (1817) յՕգոստոս* ըՍ[տ]եփաննճ *եղեւ։*

231բ Թվին ՌՃՀ. (1721)։ Տէր Մինաս *քահանային է <գի> գիր<ս>քս։*

238բ Լման կարդա՛յ։

240բ Մհ, տես Մինաս Էրէցգ Բայազետցի։

250բ Լման տե՛ս։

251բ Մհ, տե՛ս տէր Մինաս։

252բ Լման տե՛ս տէր Մինաս։

260բ Մհ տէր Մինասիս, *ըստ այնմ՝ այլ ես որդն եմ եւ ոչ եմ՛ [մարդ]։*

2. *165բ (1758 թ., նոտրգիր, ստ. լս.) Տէր* Յակոբ *իր[ի]ցէ ձրեալ [ի]ՄՀ.ին (1758)։*

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. կազմաստառին՝ սեւով «ՌՃՀ. – 1658,* Մ[եսրոպ] *եպ[ի]ս[կոպոս]»։*

ԳՐՋԱՓՈՐՋ՝ *Յա՝ սեւով «Յունուար կիսակ Բ., Փետրվար Դ., Մարտ Բ.յ, Ապրիլ Դ., Մախս Դ., Յոնիս Պ., Յուլիս Ջ. կիսակ, Օգոստոս Ը., Սեպտեմբեր Թ., Յոկտեմբեր Բ., Նոյեմբեր, Դեկտեմբեր Ա., գրմօի (՚) կիսակ», Յբ՝ սեւով երկնային լուսատուների, երկնքի, երկրի եւ կենդանակերպերի գաղափարագրեր, 26բ՝ սեւով, սկ. ջնջուած*

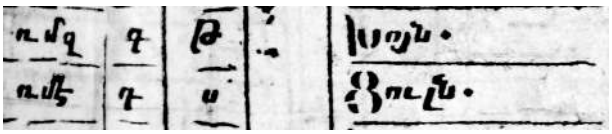
«///ով Սուրբ Հոգոյն» (Թանաքը արտատպուած հանդիպակաց էջին), 59բ՝ սեւով «Յիսուսի Քրիստոսի», 85բ՝ սեւով «Թափադիբին», 131բ, 171բ, 231բ՝ ջնջած գրութիւններ, 146ա՝ սեւով «կերր», 161բ՝ սեւով «ՌՁԽ. (7187)/ ՌՁԿԴ. (1764)/, ՄՃՂՀ. (298), ՄԻԵ. (225)», 211բ՝ սեւով «ասաե ա կացեալ եր»:

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *21բ՝ սեւով հանգուցագիր «Պ», 116բ՝ սեւով վերջնազարդ, 170բ՝ սեւով խորան, 171բ՝ սեւով բուսական լուսանցազարդ, 172ա՝ սեւով զարդանաշխ:*

Բ. ՏՊԱԳԻՐ

ԺԱՄԱԳԻՐՔ

ԹԵՐԹ՝ 1 (թ. 166, տպագրի էջակալում՝ 597-8, որ է՝ 166աբ): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 13×9,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ հաւանաբար միասիւն. առկայ է աղիւսակ պարունակող թերթը, աղիւսակը սեւ զարդագծով (11×7. նմուշ՝ 166ա): ՏՈՂ՝ 17:



Նմուշ 166ա

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. մասամբ աղտոտուած եւ պատռուած, հիմիրը այլ ձեռագրի թղթով (շղագիր) նորոգուած-ամրացուած, թերթը ձեռագրի մէջ մուծուած առանձին:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *166աբ* [Տոմարական աղիւսակ]* *– [Թուական], / եաւթներեակն, / Դիր տարւոյ, / Վերադիր... ՌՄՀԵ. / Դ. / Ն. / Կոյսն:*

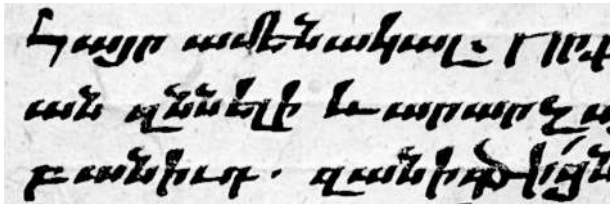
Տե՛ս Ժամագիրք, Կ. Պոլիս, 1709, էջ 597-598 (608 էջ). հմմտ.՝ Ժամագիրք, Կ. Պոլիս, 1709, էջ 587-589 (600 էջ):

3698
ԺԱՄԱԳԻՐՔ, ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

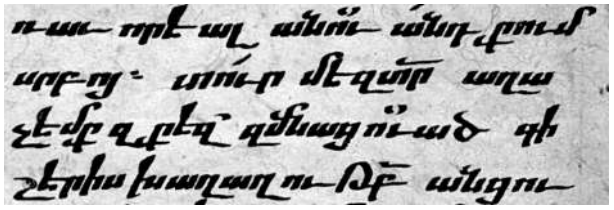
ԺԷ. դար

ԳՐԻՉ՝ Անանուն Ա. (թ. 57-135), Անանուն Բ. (պակասը լրացնող՝ թ. 1-56):

ԹԵՐԹ՝ 135: ՊՐԱԿ՝ Ա-ԺԵ×12 (Ա 6, Գ 9, Դ, Ժ, ԺԵ 10, Զ 7, Ը, ԺԱ, ԺԳ 8, Թ 11, ԺԲ՝ չիք): ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 11,5×8,5: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ միասիւն, սեւով սահմանագծուած՝ (8,5×5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 74ա), թ. 1-56 (նմուշ՝ 3ա): ՏՈՂ՝ 17: ԿԱԶՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ դարչնագոյն կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:



Նմուշ 74ա



Նմուշ 3ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ* – Ձարդագիր՝ հանգուցագիր (պարզունակ): Գոյն՝ վարդագոյն:

* Ծնթ. Մանրանկարների տեղը բաց թողած՝ յետոյ լրացնելու նպատակով՝ 9բ, 32բ եւ այլուր, հետագայում մի քանի տեղ սկզբնատառերը լրացուած սեւով՝ 67ա, 72ա:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած, մասնակի վերակազմուած (ԺԹ. դ.), որոշ թերթերի լս-ներին ամրացման նպատակով փակցուած թուղթ՝ 5բ, 83բ, 86բ. կազմի կաշին վնասուած, մաշուած, ճեռնուած, տեղ-տեղ թափուած, կոշտացած, մէջիի կաշին ամբողջութեամբ պատռուած-ընկած՝ կաւերը բաց, դոնակը պատռուած-ընկած, զոյգ կապիչներն ու գամերն ընկած՝ Բ. փեղկի կազմաստառին մնում է վերին կապիչի հիմի-շարունակութիւնը, Ա. եւ Բ. փեղկերի կազմաստառները մաշուած, խոնաւութիւնից եւ գործածութիւնից խիստ աղտոտուած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, հազիւ նշմարելի, մասամբ սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, այրուածքի, սնկային հիւանդութեան, սեւ թանաքի, անմաքուր ջրի լայն հետքեր, ձեռագրի բոլոր թերթերի առմ. լս-ներին խոնաւութեան հետքեր. գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից գունափոխուած, տեղ-տեղ կպումներից վնասուած, որոշ հատուածներ եւ պարբերութիւններ եղծուած, բնագիրը մասամբ խաթարուած (երես՝ 48բ-9ա, 82բ-3ա, 101բ-2ա, 129բ-30ա). ձեռագրի սկիզբը եւ վերջը թերի, որոշ թերթեր մէջընդմէջ, իսկ ԺԲ. պրակն ամբողջութեամբ թափուած՝ թ. 1-ից առաջ 1, թ. 18-9ի, 37-8ի, 49-50ի, 69-70ի, 75-6ի, 87-

8ի, 125-6ի միջեւ 1ական, թ. 68-9ի, 113-4ի միջեւ 2ական, իսկ թ. 6-7ի, 27-8ի, 97-8ի միջեւ 3ական թերթ ընկած, թ. 105-6ի միջեւ թափուած 16 թերթ (ԺԱ. եւ ԺԳ. պրակներից 2ական թերթ եւ ԺԲ. պրակն ամբողջութեամբ)՝ տե՛ս Բովանդակութիւն՝ թ. 1, 78, 106, 131՝ ստորին անկիւնները պատռուած-ընկած, թ. 6, 18, 49, 83՝ պատռուածք-անցք, թ. 7, 28, 37, 38՝ հիմիից մասամբ անջատուած, թ. 19՝ հիմիից անջատ, թ. 48, 57, 58, 67, 121՝ առտ. լս-ները պատռուած, թ. 101՝ վր. լս-ը պատռուած-ընկած, թ. 124՝ ստ. լս-ը պատռուած-ընկած, 125ա՝ կանաչ թանաքի հետք, 125բ-6ա՝ սեւ թանաքով զանազան գծեր, թ. 1-27, 132-5՝ ցեցի անցքեր, թ. 107-10՝ ստորին անկիւնները մկնակեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-49ա, 108ա-135բ* [Ժամագիրք]

Տե՛ս ձեռ. 585, 1ա-64ա, 132ա-80ա: 1/1ա-8բ (թ. 1-ից առաջ 1 թ. ընկած. սկ.՝ «[Զարթուցեալքս ամենեքեան ի հանգստենէ քնոյ, զոր շնորհեաց մեզ] ///մարդասէրն Աստուած ի միխիթարութիւն եւ ի սփոփանս...», թ. 6-7ի միջեւ 3 թ. ընկած. 6բ «...Վասն արժանի լինելոյ մեզ վերին կոչմանն եւ երկնից///» 7ա «///աւետարանեցեր զնոր պարգեւս քոյին բարեացդ...»): 2/9ա-28ա (թ. 18-9ի միջեւ 1 թ. ընկած. 18բ «...Սրբեցին զանձինս իւրեանց տաճար անւանդ քում սրբոյ, մաքրեալք///» 19ա «///խռովութիւնք, դադարեսցին յարձակմունք թշնամեաց...», թ. 27-8ի միջեւ 3 թ. ընկած. 27բ «...Վասն խաչի քո պատուական զխաղաղութիւն քո տո՛ւր մեզ, Տէ՛ր, սրբոյ Աստուածածնին եւ Յովհաննու Կարապետին, սրբոյն Ստե///» 28ա «///զՅարութիւնդ քո փառաւորեմք եւ ընդ երկնային զօրսն...»): 3/28ա-33ա: 4/33ա-7բ (թ. 37-8ի միջեւ 1 թ. ընկած, վջ.՝ թափուած «...խաղաղութեամբ քո, Հոգի՛ սուրբ Աստուած ճշմարիտ, որ ի///»: 5/38ա-42բ (խորագիրը՝ թափուած): 6/43ա-9ա (ձեռագրիս 49բ-96ա տե՛ս Գ.՝ ճիշտ յղուղի նման ընդմիջարկւում է խորհրդատետրով): 7/չիք: 8/108ա-13բ (թ. 113-4ի միջեւ 2 թ. ընկած, վջ.՝ թափուած «Մաղթանք. Տէ՛ր, մի՛ դարձուցաներ զե///»): 9/114ա-20ա (թ. 113-4ի միջեւ 2 թ. ընկած, սկ.՝ թերի. խորագիրը եւ սկզբից մօտ 5 տող թափուած «/// եկեսցէ ի վերայ իմ ողորմութիւն քո...»): 10. ա/120ա-30ա (թ. 125-6ի միջեւ 1 թ. ընկած. 125բ «...առ Հայր մեղայ յերկինս եւ առաջի քո: Յիշեա՛ զիս որպէս զաւազակն///» 126ա «///հապան աչաց իմոց զերկիւղ քո սուրբ ոչ եւս հայել...»): բ-ե/չիք:

Ունի՝

ա. *130ա-3ա* Երգ/// [պահ]ոց [տեառն Ներսիսի Շնորհալւոյ՝ Հայոց կաթողիկոսի՝ «Ա-Ք»] – *Աշխարհ ամենայն առ իս նայեցեալ... Քեզ միշտ մե՛րձ ծանիր, քուն մահու եկեալ, քննո՛ղ դատաւոր (հմմտ.՝ տպ. էջ 24-27):*

բ. *133ա-5բ* Նորին Ներսէսի [Շնորհալւոյ Հայոց կաթողիկոսի՝ «Ա-Ք»] – *Առաւօտ լուսոյ, Արեգական արդար... Քաւի՛չ յանցանաց, քաւեա՛ զաւրհնաբանս, քեզ երգել զփառս. Տէր ողո[րմեա] (հմմտ.՝ տպ. էջ 24-30):*

Տե՛ս Ժամագիրք Հայաստանեայց Ս. եկեղեցւոյ, յԵրուսաղէմ, 1866:

Բ. *106ա-8ա* [Օրհնութիւն սեղանոյ. Վասն մարմնատուր կերակրոց եւ ըմպելեաց] – *(սկ.) /// Ամենակա՛լ Տէր Աստուած մեր կեց[ո՛]: Աւրհնեա՛, Քրիստո՛ս Աստուած, մեր հոգեւոր աւրհնութեամբ... Լիութիւն սեղանոյս անուազ եւ անպակաս եղիցի, Քրիստոս Աստուած, որ զմեզ կերակրեաց՝ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Ժամագիրք ատենի, Վաղարշապատ, 1891, էջ 150-152:

Գ. *49բ-96ա* [Խորհրդատետր]

Տե՛ս ձեռ. 2385, 69ա-148ա: 1. ա/49բ-53ա (թ. 49-50ի միջեւ 1 թ. ընկած. 49բ «...Յիշեա՛, Տէ՛ր, զԴաւիթ եւ///» 50ա «/// Որ զգեցեալ ես զլոյս որպէս հանդերձ...»): բ/53ա-4ա: գ/54ա-9բ: դ/59բ-61ա: 2. ա/61ա: բ/61ա-3ա: գ/63ա-6ա: դ/66աբ: ե/66բ-8բ (թ. 68-9ի միջեւ 2 թ. ընկած, վջ.՝ թափուած «...եւ կամ զՍուրբ Հոգին: Եւ թէ՝ փոփոխելի են կամ այլայլ///»): զ/69աբ (թ. 68-9ի միջեւ 2 թ. ընկած, սկ.՝ «/// խաղաղութեամբ քով, Քրիստո՛ս՝ Փրկի՛չ մեր, որ ի վեր է քան զամենայն միտս...»): 3. ա/69բ-73ա (թ. 69-70ի միջեւ 1 թ. ընկած. 69բ «... երկնային զաւրութիւնքն յանեւրեւոյթս երգեն եւ ասեն անհանգիստ բար///» 70ա «/// սուրբ ես եւ ի սուրբս հանգուցեալ, աղաչեմ զքեզ միայն...»): բ/73ա-87բ (թ. 75-6ի միջեւ 1 թ. ընկած. 75բ «...իսկ զպարտեաց մերոց խզեալ զգատակնիք: Եւտուր մեզ զՈրդիդ քո Միածին///» 76ա «/// էարբ: Եւ իւրոց ընտրեալ սուրբ եւ բազմեալ աշակերտացն՝ ասելով...», թ. 87-8ի միջեւ 1 թ. ընկած, վջ.՝ թափուած «... Միայն Սուրբ, միայն Տէր Յիսուս Քրիստոս ///»): գ/88ա-90ա (թ. 87-8ի միջեւ 1 թ. ընկած, սկ.՝ «///զմեզ յանուն Միածնի Որդւոյ քո քրիստոնեայս...»): դ/90ա-4բ: 4. ա/94բ-5բ: բ/95բ: գ/95բ-6ա:

Դ. *96ա-105բ* [Աղօթք ի վերայ սուրբ Պատարագին]

Ծնթ. Յաջորդող առաջին երկու միաւորները առկայ են նաեւ Հմր 2385 ձեռ-ում՝ դրուած որպէս խորհրդատետրից զատ՝ առանձին միաւորներ (հմմտ. ձեռ. 2385, 148ա-56բ):

ա. *96ա-7բ* Այլ աղաւթք, որ ասի նախ քան զճաշակելն խորհրդոյն, ի բանից Թովմայի առաքելոյն – *Մարմին քո անապական լիցի ինձ ի կեանս... եւ ի բժշկութիւն մարմնոց, ի թողութիւն մեղաց եւ ի փառս քո՝ Քրիստո՛ս Աստուած, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս:*

բ. *97բ-9ա* Տեառն Ներսիսի Լամբրոնացւոյ Խրատ եւ սահման վերոյգրեալ գործոց – *Քանզի բազում ինչ եցոյց բանս հրահանգու/// (թ. 97-8ի միջեւ 3 թ. թափուած) ///կ ///նութեանս զգդակդ ի գլ[խոյդ] հեշտ առնուլ, թէ բան մի հանել ընդ բերանոյ... ոչ ունելով հանդերձ հարսանեաց եւ Քրիստոսի փառք յաւիտեանս. ամէն:*

Տե՛ս Ներսէս Լամբրոնացի, Խորհրդածութիւմ ի կարգս եկեղեցւոյ եւ մեկնութիւն խորհրդոյ պատարագին, Վենետիկ, 1847, էջ 227-229:

գ. *99ա-105բ* եռամեծի եւ ֆաջ վարդապետին Մխիթարայ Գաղղի խստակրաւն ճգնաւորի եւ բանիբուն հոետորի ասացեալ զաղաւթս ի ժամ սուրբ Պատարագին *– Տէ՛ր Աստուած իմ՝ Յիսուս Քրիստոս՝ բան Հաւր եւ կերպարան կենդանի... եւ թէ յարութեանդ պատա/// (վջ.)։*

Ծնթ. Թ. 105-6ի միջեւ թափուած 16 թերթ (ԺԱ. եւ ԺԳ. պրակներից 2ական թերթ եւ ԺԲ. պրակն ամբողջութեամբ)։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Անանուն Բ. գրչի *9ա Աւգնեա՛, Որդի՛ Աստուած։*

28ա Աւգնեա՛, Հոգի՛ Սուրբ։

42բ Ջեղկելի գծողս յիշեա՛։

49ա Ռվ եղբարք, թողութիւն արարէք, զի այս Դ. տետրս առաջին գրողէն մնացեր էր, ես գրեցի։

99ա Ռվ պատուական եղբայր, յիշեա՛ զբազմամեղս ի ժամ սոսկալի պատարագին, զի յոյժ կարաւտեմ ողորմութեան, Աստուած զքեզ յիշէ։

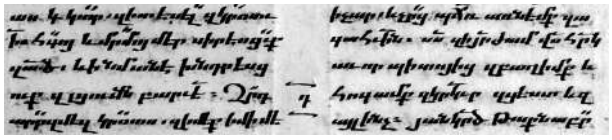
ՆՇՈՒՄ՝ *1ա՝ «ժէ. դար, Մ[եսրոպ] եպ[ի]ս[կոպոս]», 50ա՝ սեւով «խորհրդատետր է»։*

ԳՐԶԱՓՈՐՁ՝ *11բ՝ «ննջագար», 39ա՝ սեւով «ես այս ասեմ», 72ա՝ սեւով «մարմին տէրունական եւ արիւն փրկչական կայ առաջ աներեւութիւն երկնային զօրութիւնք», 74բ՝ սեւով «ե», 108բ՝ սեւով «լիութիւն ի վերայ սեղանոյս եւ աննվազ եւ անպակաս եղիցի այսմհետէ մինչեւ յաւիտեան, Քրիստոս Աստուած մեր, որ կեբակ[ր]եաց», 110ա՝ սեւով «փորձութեան անցո զմեաւք։ Արժանաւորեա՛, Տէ՛ր, զգիշերս զայս խաղաղութեամբ եւ առանց»։*

3699
ԳՐԻԳՈՐ ՏԱԹԵՒԱՑԻ, ՔԱՐՈԶԳԻՐՔ

ԺՋ. դար

ԹԵՐԹ՝ 76+1 (կրկն.՝ թ. 21). չգրուած՝ 33ա։ ՊՐԱԿ՝ ԺԸ-ԻԴ×12 (ԻԳ 10, ԻԴ 7)։ ՆԻՒԹ՝ թուղթ. լուսագծերով։ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 27,5×20։ ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (19,5×14)։ ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 43ա). խորագիրք՝ վարդագոյն եւ կարմիր։ ՏՈՂ՝ 33։ ԿԱՋՄ՝ կարմիր լաթ, մէջը՝ սեւ կաշի. միջուկը՝ ստուարաթուղթ. աստառը՝ դեղնաւուն թուղթ. լուսանցակողերը՝ կարմիր։ ՊԱՀՊԱՆԱԿ՝ Ա+Բ՝ դեղնաւուն չգրուած թուղթ, մասն կազմաստառի։



Նմուշ 43ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ – Լուսանցազարդ՝ բուսական, վարդեակ, թոչուն՝ 19բ, 21գ, 36բ, 58ա, 61բ, 63ա։ Ջարդագիր՝ հանգուցագիր (տեղ-տեղ գծանկարային)։ Գոյներ՝ կարմիր, վարդագոյն, կապոյտ, մանուշակագոյն, սեւ։

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. նորոգուած (Ի. դար), հիմիը ամրացուած այլ թղթով (վրան զանազան տառեր, տե՛ս ձեռագրի վերջին թերթերը). կազմի լաթը թեթեւակի մաշուած, աղտոտուած, մէջբի կաշին մաշուած, ճերմակած, տեղ-տեղ թափուած. Ա. եւ Բ. փեղկերի կազմաստառները եւ Ա. եւ Բ. պիպ-ները թեթեւակի մաշուած, մասամբ խունացած. լուսանցակողերի կարմիրը թափուած, մասամբ սեւացած. թերթերին գործածութեան եւ խոնաւութեան հետեւանքով զանազան բծեր, իւղի, մոմի, սնկային հիւանդութեան, սեւ թանաֆի, ինչպէս նաեւ անմաֆուր ջրի լայն հետքեր, գրադաշտը տեղ-տեղ աղտոտուած, խոնաւութիւնից մասամբ գունափոխուած. ձեռագիրը սկզբից եւ վերջից թերի՝ Ա-ԺԷ. պրակները եւ թ. 69-70ի միջեւ 2 թերթ ընկած, նախկին նորոգման ժամանակ թերթերը սխալ տեղադրած, ձեռագրի սկիզբը թ. 70ից (տե՛ս նախկին թերթակալում), հետագայում ձեռագիրը ֆանդած, թերթերը վերադասաւորուած եւ վերաթերթակալուած (Ի. դար), վերանորոգելիս կրկին ԻԴ. պրակի թերթերը (թ. 70-6) տեղերով շփոթած եւ ըստ այդմ համարակալած. ճիշտ է հետեւեալ կարգը՝ թ. 1-70, 75-6, 71-4, թ. 7, 30՝ պատռուածք-անցք, թ. 8՝ հիմիից մասամբ անջատուած։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ա. *1ա-76բ* [Քարոզգիրք Գրիգորի Տաթեւացւոյ]

Տէ՛ս Ամառան հատոր, տպ. 1741։ ա-խե/չիք։ խզ/1ա-3բ ([Մէ], սկ.՝ «/// բնութիւնս ի մի անձն եւ ի մի դէմ եւ ի մի բնութիւն Բանին մարմնացելոյ ըստ սրբոցն հարցն...»)։ խէ/3բ-7ա (ՄԸ)։ խը/7ա-9բ (ՄԹ)։ խթ/9բ-11ա (Կ)։ ծ/11ա-2ա (ԿԱ)։ ծա/12ա-3ա (ԿԲ)։ ծբ/13աբ (ԿԳ)։ ծգ/14ա-6ա (ԿԴ)։ ծդ/16ա-9բ (Կե)։ ծե/19բ-21գ (ԿՋ)։ ծզ/ 21գ-3ա (Կէ)։ ծէ/23ա-6բ (ԿԸ)։ ծը/26բ-30ա (ԿՄ)։ ծթ/30ա-1ա (Հ)։ կ/31բ-2ա (ՀԱ, կէսից չշարունակուած. «...Ջի այսպէս սահմանեն զծաղր գրէ, թէ պիտի ///»)։ կա/33բ-6բ (ՀԲ)։ կբ/36բ-40բ (ՀԳ)։ կգ/40բ-5բ (ՀԴ)։ կդ/45բ-50բ (Հե)։ կե/50բ-2բ (ՀՋ)։ կգ/52բ-5ա (ՀԷ)։ կէ/55ա-8ա (ՀԸ)։ կը/58ա-60բ (ՀՄ)։ կթ/60բ-3ա (Ջ)։ հ/63ա-5ա (ՋԱ)։ հա/65ա-8ա (ՋԲ)։ հբ/68ա-9բ (ՋԳ, թ. 69-70 2 թ. ընկած, վերջը՝ թափուած. «...զվերջի ամն ընդ ապաշխարութեամբ մեռանէին, ոչ ոք առն///»)։ հգ/70աբ, 75ա ([ՋԴ], սկ.՝ «///որպէս Յոբայն։ է զի եւ ի ձեռն անտեղի թուեցելոյ իրի՝ մեծ ինչ գործիցէ...»)։ հդ/75ա-6բ, 71ա-4բ (Ջե, վերջը՝ թափուած. «... Ջի այլ սակաւ էր մեղուցեալ քան զնա///»)։ հե-ճձը/չիք։

Արտք. լս-ներին սուրբգրային յղումներ եւ նշումներ հետագայի ձեռքով՝ 61բ «Ո՜հ, [Մարգ. Ամովսայ] Գ. 12», 69բ «ցած տե՛ս», 76ա «Վասն ողորմեա առնելոյ ծանուցմուն»:

ՅԱԻԵԼԱԳՐՈՒԹԻՒՆ, ԺԸ. դ.

1. *31բ (շղագիր)* [Տաղ Յարութեան]* – *Եկեալ Մարիամ Մագդաղենացին,/ Այն առաւօտին միշաբաթին... Տեսեալ բարունին զարտասուս նորին, / Ձայնեաց Մարիամ, զի՞ լաս կենդանին:*

* Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԳ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 741, հմմտ. նաեւ Գրոուկս, որ կոչի Տաղարան, Կ. Պոլիս, 1740, էջ 192-193 (այստեղ առկայ է նաեւ ձեռագրի յաւելեալ 2 տողը, որը բացակայում է նախորդ հրատարակութեան մէջ՝ «Ձայնժամ Մարիամ ծանեաւ զկենդանին/ եւ դիմեաց ի յոտս փափաքմամբ սրտին»):

2. *31բ-2ա (շղագիր)* [Տաղ Յարութեան* *(ձայրակապ՝ «ԳՐԻԳՈՐ»), գրչից չառանձնացուած]* – *Գոչէր հրեշտակն առ վիմին, / վասն յարութեան Յիսուսին... զՏէրն տեսեք անդ սիրով, / մխիթարէ զմեզ հոգւով:*

* Տե՛ս Գրոուկս, որ կոչի Տաղարան, Կ. Պոլիս, 1740, էջ 195-196:

3. *32ա (շղագիր)* [Տաղ Յարութեան*, *գրչից չառանձնացուած]* – *Ձայնժամ սիրով տիրական / լցեալ կանանց խնդութեամբ... Ընդ լուսափայլ հրեշտակին, / փառքս տացուք անմահին:*

* Տե՛ս Գրոուկս, որ կոչի Տաղարան, Կ. Պոլիս, 1740, էջ 197:

4. *32աբ (շղագիր)* [Տաղ Յարութեան*, *գրչից չառանձնացուած]* – *Յարեաւ յաւուր երրորդին/ գոչէր հրեշտակն ի վիմին... զՔրիստոս Աստուած կենդանին, զՔրիստոս Աստուած՛:*

* Տե՛ս Մատենագիրք հայոց, ԺԳ. հատոր, Գանձարան, Գիրք Ա., Անթիլիաս-Լիբանան, 2008, էջ 733, հմմտ. նաեւ Գրոուկս, որ կոչի Տաղարան, Կ. Պոլիս, 1740, էջ 198-199:

5. *32բ (նոտրգիր)* [Պետրոս Ջիւէթցի*, Տաղ Յովհաննէս Մկրտչին. *հմմտ. ձեռ. 5066, 2բ-3ա]* – *Մաքուր տատրակդ յանապատէ Յովհաննէս... գործեցին անյայտէ դառն արտասուօք խնդրէ ի քէն եւ [Տէ]ր դատէ, դու դատէ:*

* Տե՛ս Ուշ միջնադարի հայ բանաստեղծութիւնը (ԺՋ-ԺԷ. դդ.), Բնագրեր, երկու հատորով, հտ. Ա., աշխ. Յ. Սահակեանի, Երեւան, 1986, էջ 735, տաղը տե՛ս ձեռ. 8274, 39բ-40բ (ձեռագրումս՝ խաղուածաբար):

ՆՇՈՒՄ՝ *Ա. փեղկին սոսնձած կարմիր մոմլաթէ թղթին՝ «3699», Ա. կազմաստառին՝ կապոյտով «Բժ[իշկ] Գաբրիէլ Յովհաննիսեանի գրքերից, Հմր 13 (0. եգանեան)», պհպ. Ա., 1ա, 70ա՝ մատիտով «3699», 70ա՝ սեւով «Հմր 13: Նուէր Սուրբ Էջմիածնայ Մատենադարանին. Գաբրիէլ Յոհաննիսեանից. 12.V.1885»:*

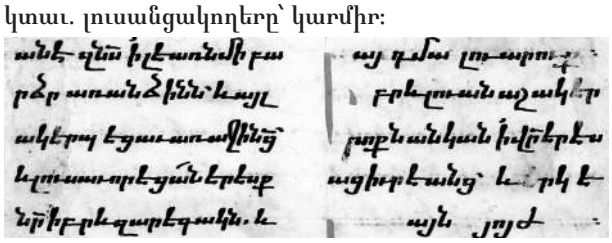
ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *32բ՝ մատիտով «Մաքուր», 63բ՝ սեւով «արիւն հեղումն», «տե՛ս, ո՛հ», 66ա, 67բ, 69ա՝ «ո՛հ», 67ա՝ «Ո՜հ, տե՛ս, Տէ՛ր,* Մինաս:

3700
ԱԻԵՏԱՐԱՆ

ՍՈՒՐԲ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱՆԱՊԱՏ ՋՀՋ. – 1527

ԳՐԻՉ՝ Յովսէփ աբեղ: ՍՏԱՑՈՂ՝ Մաղաքիայ աբեղ: ԾԱՂԿՈՂ՝ Խաղէ:

ԹԵՐԹ՝ 210. չգրուած՝ 48ա, 155ա, 207բ, 210ա: ՊՐԱԿ՝ Բ-ԺԹ×12 (Դ, ԺԲ, ԺՉ 11, ԺԹ 9): ՆԻՒԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ՝ 27,5×19: ԳՐՈՒԹԻՒՆ՝ երկսիւն (21×13,5): ԳԻՐ՝ բոլորգիր (նմուշ՝ 21ա). խորագիրք՝ կարմիր: ՏՈՂ՝ 23: ԿԱՉՄ՝ շագանակագոյն դրոշմազարդ կաշի՝ դռնակով. միջուկը՝ տախտակ. աստառը՝ շերտազարդ կտաւ. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

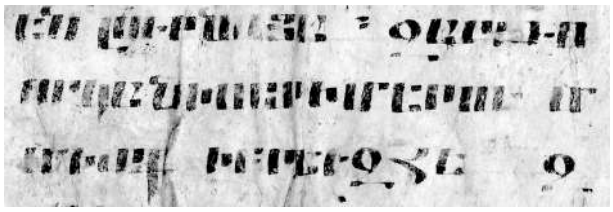


Նմուշ 21ա

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ – Մարկոս՝ 48բ, Ղուկաս՝ 85բ, Յովհաննէս եւ Պռոխորոս՝ 155բ: Կիսախորան՝ 49ա, 86ա, 156ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական, թռչուն, վարդեակ, ծառ՝ 70բ, 137ա, 139ա, տաճար՝ 34ա, 75բ, 143ա, 188բ, խաչ՝ 43ա, 82ա, 148բ: Ձարդագիր՝ հանգուցագիր, թռչնագիր, կենդանագիր՝ 156ա, յուշկապարիկ (սրինգ նուագող հովուի տեսքով)՝ 90բ: Գոյներ՝ կարմիր, կապոյտ, կանաչ, դեղին, սպիտակ, նարնջի, մանուշակագոյն, երկնագոյն, մոխրագոյն:

Տե՛ս Ա. Գէորգեան, Հայ մանրանկարիչներ. մատենագիտութիւն Թ-ԺԹ. դդ., Գահիրէ, 1998, էջ 258, Հմր 149:

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿ – Կնիք հատատոյ*: Թ. դ.: Ա+Բ՝ ստացուած 1 թերթի ընդլայնակի ծալումով եւ հատումով, ընդերկայնակի եւ ընդլայնակի եզրահատումներով (բնագիրը կտրած): Մագաղաթ 37,5×25,5 (տուելաները պահպանուած մասինն են). եռասիւն (36,5×24,5). ուղղագիծ երկաթագիր (նմուշ՝ Աբ). տող՝



Նմուշ Աբ

39 (սկզբնական վիճակը՝ 47×41,5, եռասիւն՝ (39,5×31). տող՝ 42: Կարդալ. Աբ[1], Բա[1], Աբ[2], Բա[2], Աա[1], Բբ[1], Աա[2], Բբ[2]՝ «///ի ճեզ հաւատացաք, ո՛վ Տէր: Մի՛ բարձրացեալ հպարտասցի հա[յ]հոյութեան [ճ]սկայն եւնոմիոս... զդառն խաղցր, վա՛յ, որք դընեն զլոյսն [խաւար] եւ զխաւարն լոյս, [վա՛յ, որ իմաստնոցն]///» Բա[2] եւ Աա[1]-ի միջեւ շարադրանքը թերի. 3-րդ սիւնակը թափուած՝ Աբ[3], Բա[3], Աա[0], Բբ[0]. Աա[1] «///թիւն է, անցցէ բաժակս: եւ նա յայսպիսի նուաստ բանիցս կարծիցէ մարդ... որպէս զհայրապետսն եւ զմարգարէսն, զի եւ սա իբրեւ զմարդ զարհուրի ի մահուանէ, մարդ է սա կըլից եւ զսա եւ///»:

* Տե՛ս Կնիք հաւատոյ, Կոմիտաս Աղցեցի կաթուղիկոս, Սուրբ Էջմիածին, 1914, էջ 313-315 (Բան իններորդ):

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. որոշ էջեր նորոգուած, կազմը գունաթափուած, մաշուած, ճեռնուած, մէջքի վերին եւ ստորին եզրերի կաշին հիմքից անջատ՝ երեւում են մէջքի կարերը, դռնակը Բ. փեղկից մասամբ առանձնացած, խոնաւութիւնից կծկուած, երկատուած, 3 կապիչներն ընկած, աստառը աղտոտուած, խիստ մաշուած՝ համարեա ճրճրուած, Ա. փեղկի աստառի վերին մասը մաշուած-ընկած՝ երեւում է միջուկ-տախտակը. լուսանցակողերի կարմիրը մասամբ գունաթափ, սեւացած. պտոկ-պիպ. Ա եւ Բ՝ խոնաւութիւնից թեթեւակի ձեւափոխուած, Աա եւ Բբ՝ գրադաշտը դեղնած, աղտոտուած, պտոկ-պիպ. Ա՝ գրադաշտի վերին մասը Ա. փեղկի միջուկ-տախտակի բաց մասի շփումից կոշտացած եւ վնասուած, պտոկ-պիպ. Ա՝ վերին եւ ստորին եւ պտոկ-պիպ. Բ՝ վերին եզրերը պատռածհանած, պտոկ-պիպ. Բ՝ վերին մասի գրադաշտը խոնաւութիւնից վնասուած, ատոմ. լս-ները մաշուած, բամբակացած, տեղ-տեղ պատռուած, պտոկ-պիպ.-ի 3-րդ սիւնակը կտրած՝ պտոկ-պիպ. Բ՝ պահպանուած 1,5 լայնութեամբ մաս. թերթերին խոնաւութեան եւ գործածութեան հետեւանքով զանազան բծեր, մոմի, իւղի հետքեր, ձեռագրի վերին կէսը խոնաւութիւն տեսած, գրադաշտը վնասուած, գունափոխուած, կպումներից որոշ հատուածներ եղծուած, բնագիրը մասամբ խաթարուած՝ երբեմն շարադրանքը անընթեռնելի, Ա. պրակը եւ թ. 177-8ի միջեւ 1 թ. ընկած, թ. 1՝ հիմքից անջատ, Բ. պրակի կարերը թուլացած, թ. 13, 190՝ հիմքից մասամբ անջատ, թ. 28-9ի, 128-9ի միջեւ՝ պահպանուած կենտ թուով պրակների (պրակ Դ. եւ ԺԲ.) մէկական թերթերի շարունակութիւն-ելուստը. շարադրանքի պակաս չկայ, թ. 35, 50, 81, 83, 123, 156՝ պատռուածքներ, թ. 75-6, 108, 120, 128, 144, 196՝ վերին անկիւնը՝ հիմքին մօտ՝ կպած թերթերը առանձնացնելու հետեւանքով պատռուած, թ. 105՝ պատռուածք-անցքը նորոգելու-լրացնելու նպատակով փակցուած այլ թուղթ, 105ա՝ համապատասխան մասը մնացած թղթի տակ, թ. 144՝ վր. լս-ը պատռուած, թ. 183՝ ստորին անկիւնը պատռուած-ընկած, թ. 210՝ արտաքին եզրերը մաշուած-թափուած, մանրանկարները վնասուած, խոնաւութիւնից գունաթացուած, մասամբ դրոշմուած հանդիպակաց էջերին, Ա. եւ Բ. փեղկերին, պտոկ-պիպ. Ա եւ Բ եւ ձեռագրի համարեա բոլոր թերթերին ցեցի բազմաթիւ անցքեր:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. *1ա-47բ* Աւետարան Մատթէոսի *(սկ.) «/// մի վասն մարմնոց ձերոց՝ թէ զինչ ագանիցիք...» (Ա. 1- Ջ. 25՝ թափուած):*

2. *49ա-85ա* Աւետարան Մարկոսի:

3. *86ա-154բ* Աւետարան Ղուկասու:

Ծնթ. 121բ՝ 2րդ սիւնակի վերջին տողը սխալ՝ «շուշանն որպէս աճ»՝ յետոյ թեթեւակի ջնջած, թ. 121-2ի միջեւ բնագրական պակաս չկայ:

4. *156ա-207ա* Աւետարան Յովհաննու *(թ. 177-8ի միջեւ 1 թ. ընկած՝ 177բ «...եւ զբանն նորա պահեմ: Աբրահամ հայր///» 178ա «/// տեսանեմ: Ասեն ոմանք ի փարիսեցւոցն...». Ը. 56- Ժ. 15՝ թափուած):*

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. Գրչի *47բ Քրիստո՛ս Աստուած, բարե[խաւս]ութեամբ սրբոյն Մ[ատթէ]ոսի՝ աւետար[անչին] քո, ողորմեա՛յ ստ[ացա]ւղի սուրբ Աւետար[անիս]՝ Մաղաքիայ կուսա[կ]րաւն աբեղային. ամէն:*

208ա Փա՛ռք անսկզբնականին՝ Հաւր եւ Որդոյ եւ Հոգոյն Սրբոյ, [ալ]ժմ եւ անզրաւ [յ]աւիտեանիւ. ամէն: [Մ]ովսէսի է աստուածային արանց միշտ եւ հանապազ խոկալ յաստուածային պատուիրանս, ի տուէ եւ ի գիշերի միշտ զվերինն խորհել, ուր Քրիստոս նստի ընդ աջմէ Աստուծոյ: Եւ վասն բազում պատճառի բազումք փափագին ջերմեռանդ սիրով եւ ըղձալի ցանկութեամբ արդիւնս եւ գործս կատարել: Նախ՝ վասն յա[ւիտեն]ական եւ անմահ կենացն զանցաւորս արհամարհեն եւ զայն ստանան կեանս, որ մնացական է, որպէս ասէ Տէրն. Երթա՛յք, գործեցէ՛ք մի՛ զկորըստական կերակուրն, այլ զկերակուրն, որ մնայ ի կեանն յաւիտենականս: Երկրորդ՝ զի հրամայէ Տէրն. Դանձեցէ՛ք ձեզ գանձ յերկինս, որ ոչ ցեց եւ ոչ ուտիչ ապականեն, եւ գողք ական հատանեն եւ գողանան: Գրեմք զգիրս, որ |208բ| զամենայն աւետիք յինքն պարունակեալ ունի. նախ՝ զվերինն իմաստութիւնն եւ ապայ՝ զամենայն աքանչելագործութիւնս, որ ի սմա: Երրորդ՝ վասն անջինջ յիշատակութեան առաջի Աստուծոյ, որպէս ասէ մարգարէն. Երանի, որ ունիցի զաւակ ի Միովն եւ ընդանի յերուսաղէմ: Զորրորդ՝ վասն քաւութեան եւ թողութեան մեղաց մերոց բարեխաւս, որպէս ասէ մարգարէն. Զմեղս քո ողորմութեամբ քաւեցես, եւ [զանա]ւրէնութիւնս՝ [տ]րաւք տնանկաց: Ըստ

այսմ աւրինակի՝ փափաքաւղ ե<ս>ղեւ աստուածասէր եւ մեծահաւատ, ճարտար եւ իմաստուն, հեզ եւ խոնարհ, երկիւղած յԱստուծոյ եւ ի մարդկանէ, խնամիչ որբոց եւ այրեաց, ձեռատու յամենայն կարաւտեալս, գովեալ ի հրեշտակաց եւ ընտ[ր]եալ ի մարդկանէ, նմանեալ սրբոց առաջին հարցն ճգնաւորաց կուսակրաւն աբեղայն՝ տէր Մաղ|*209ա*|աթիայ *ըստացաւ զսուրբ Աւետարանս ի հալալ ընչից իւրոց՝ յիշատակ իւրն եւ իւր ննջեցելոցն եւ ծնաւղացն՝ հաւր՝* Մարգարիւն *(ընդգծուածը կարմրով),* Թանկազիզին, Եսային, Եղիային, [Ա]սլիփաշին, Ամիրասլանին, Մարգարին, Մխիթարին, Ջանտարին *եւ* Ղանտուզարն, Գալուստն, Սմայոմ, Խոնդիկ, Մարտիրոսն, Ազարիէն՝ *հոգոյ որդին։ Գրեցաւ սուրբ Աւետարանս ի յանապատիս, որ կոչի* Սուրբ Մարտիրոս՝ *ընդ հովանեաւ սուրբ եկեղեցոյս* Առաքեալ *եւ սուրբ նշխարացս, որ աստ կան հաւաքեալ՝ ձեռամբն անարհեստ գրչի՝* Յովսէփ *անուն աբ[եղ]այի, որ միայն անուամբս եմ վանական եւ ոչ գործով։ Արդ, աղաչեմք զամենեսեան, որք հանդիպիք ի սմա կարգալով կամ աւրինակելով, կամ ծաղր առնելով, յիշեսջի՛ք ի սուրբ եւ ի մաքրափայլ յաղաւթս ձեր զվերոյգրեալսդ, եւ Աստուած ողորմի ասացէ՛ք հանապազ եւ սգալանաց եւ խոշորութեան գրոյս անմեղադիր լերուք, զի կար մեր այս էր, եւ Աստուած ձեզ ողորմի յիւր միւսանգամ գալըստեանն. ամէն։ Նկարող սորա եւ կազմող՝ սուտանուն աբեղայ։ Թ[ուին] ՋՀՋ. (1527)։*

2. Ծաղկողի *208բ (կարմրով, ստ. լս.)* Նկարող Խադէ, *(կապգրով)* Խադէ։

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

1. *209ա (ԺՋ. դ., բոլորգիր, ստ. լս.)* Ո՛հ, սուտ եղբարց ջաւր (= բռնութիւն), ամէն մարդոյ լաւ արա՛յ, մէշում մարդոյ[ն] զատ կացիր ծ[առ]այ Աստուծոյ։

2. *209բ (ԺՋ. դ., բոլորգիր, կարմրով) [Դ]արձեալ յիշեցէ՛ք զ*Մաղագիայ *մահդասի [եւ եղբ]աւրորդին՝ զտէր* Աստուածատուր *կուսակրաւն աբեզ[էն] եւ զհայրն իւր՝* Մարգարէն *եւ զմայրն իւր՝* Թանկազիզն, *եւ զեղբայրն՝* Եղիէն *եւ* Եսային, Եղիշէն *եւ զ*Նադարն, *եւ եղբաւրորդին՝ զ*Մխիթարն, Ամիր[ա]սլանն, Մարգարէն *եւ զ*Ջան[տ]արն *եւ զմայրն տէր* Աստուածատուն՝ Ասլըփաշէն, *եւ զքվերքն՝* [Շ]ահզատէն, Գուլչիչարճն, Փաշայխաթուն *եւ զ*Ղանտուզարն, *զոր Տէր Աստուած վայելել տացէ. ամէն, եւ [է]ղիցի, եղիցի։ Մարկաւագն* Մարտիրոս, *զիմ քիրն՝* Աւրայիշն, Աստուածատուրն։

3. *209բ (ԺԷ. դ., շինծու բոլորգիր, դժուարընթեռնելի. վերջին մասը ջնջած, թանաքը տարածուած) Աստուած ողորմի* Խուբասանայ *հոգոյն տվեցաւ (՞) /// գին /// որու /// [հ]ոգոյն /// եւ /// ա/// թա/// ///ոյն։*

4. *209բ (ԺԷ. դ., շինծու բոլորգիր, դժուարընթեռնելի. մեծ մասը ջնջած, թանաքը տարածուած) Ա[ստուած] /// Գրիգոր գո/// եւ /// ի /// (շար. 6 տող ջնջած. երեւում են անկապակից տառեր՝ «ի ն ո ր») զսա կացա/// ր/// րա/// ան/// մագայ (՞) հա/// Սիրաք (՞) իւր որդոց /// ա՛/// որ /// եկ/// նա/// որ/// զոր/// ///եան հոգոյն յիշատակ դորն (՞)։*

5. *210բ (ԺԷ. դ., շինծու բոլորգիր, դժուարընթեռնելի. մեծ մասը ջնջած, թանաքը տարածուած) ակաչին (՞) /// վարդապետ ///ղո/// է իշխան, թէ ով* Նահատակէն *հանի, ԳՃԺՀ. (318) [հայրա]պէտաց անիծած էղեցի, /// ինքն անիծած էղեցի, ///ակին, տուկնս, տուներն ///ոն վախմ չարի ու ///[յու]դայի մասնին կից, /// [է]թէ զրկած կենայ Գաբրիէլեան փողի զձայն չսի, Թ. դաս հրըշացն (= հրեշտակացն) անիծած [եղե]ցի։*

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄ՝ *209բ սեւ թանաքով ձուածիր՝ անընթեռնելի, նշմարւում են անկապակից տառեր՝* «ե Ր Ա»։

ՆՇՈՒՄ՝ *Մէջքին սոսնձած թղթին՝ «////[րան] գրչիս ձեռամբ Յով[սէփ] աբեղայի յանա[պատս] Սուրբ Մարտիրոսի, [թու]ին Հայոց ՋՀՋ. (1527)», մէկ այլ թղթին՝ «2», 1ա՝ «ՋՀՋ.-1527,* Մ[ատռոպ] *եպ[իսկոպոս]», պտկպհպ. Աբ՝ «1127/3700»։*

ԳՐՋԱՓՈՐՁ՝ *Պտկ.-պհպ. Բբ՝ բոլորգրով «ընդ»։*

ՆԿԱՐԱՓՈՐՁ՝ *129բ՝ լուսանցազարդ-վարդեակ։*

ՅԱՆԿԵՐ ԵՒ ԱՂԻՒՍԱԿՆԵՐ

Ա.

ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՅԱՆԿ

Աստղանշակիր (*) թուականներին գրուել է տուեալ ձեռագրերի մի մասը

Ժամանակ	Հմ ձեռ-ի	էջ ցուցակի
	ԺԲ. դար	
1177*	3613/Ա	1121
	ԺԳ. դար	
1242	3528	636
1267	3611	1114
ԺԳ.	3466	276
ԺԳ.	3604	1072
	ԺԴ. դար	
1303	3606/Ա	1077
1303	3606/Բ	1078
1315	3651/Բ	1349
1315	3681	1536
1316	3412	68
1319	3658	1400
1319*	3589	978
1329	3678	1512
1356	3654	1374
1357	3405	24
1380	3650	1344
1389	3487	370
1394	3503	432
1397*	3616	1144
ԺԴ.	3429	152
ԺԴ.	3460	250
ԺԴ.	3463/Ա	270
ԺԴ.	3465	274
ԺԴ*.	3473	318
ԺԴ.	3483	354
ԺԴ.	3524	578
ԺԴ.	3600	1054
ԺԴ.	3627	1200
ԺԴ.	3640	1262
ԺԴ.	3645	1324
ԺԴ.	3651/Ա	1348
ԺԴ.	3651/Գ	1354
ԺԴ.	3656	1382
	ԺԵ. դար	
1402	3578	914
1408	3540	700
1416ի շրջ	3670	1474
1418	3525	592
1424	3588	974
1426	3456	226
1431	3555	778
1432	3484	358
1434	3508	500
1441*	3556	788
1445՞	3486	366
1449*	3556	788
1451*	3653	1366
1452	3402	12
1460	3494	388
1464	3481	346
1468*	3587	966
1480*	3505	478
1495-1496	3495	392
1497	3530	642
1497	3534	670
1497	3557	796
1498	3629	1206
ԺԵ.	3448	204
ԺԵ.	3474	318
ԺԵ.	3482	352
ԺԵ.	3490	380
ԺԵ.	3509	506
ԺԵ.	3513	526
ԺԵ.	3548	742
ԺԵ.	3571	870
ԺԵ.	3584/Ա	952
ԺԵ.	3584/Բ	954
ԺԵ*.	3587	966
ԺԵ.	3595	1026
ԺԵ.	3639	1260
ԺԵ.	3641	1286
ԺԵ.	3643	1318
ԺԵ.	3646	1328
ԺԵ.	3649	1342
ԺԵ.	3676	1506
	ԺԶ. դար	
1501	3652/Ա	1359
1508	3535	676
1516	3423	120
1527	3700	1632
1561	3603	1070
1561	3671	1478
1562	3599	1046
1566	3427	144
1568	3630/Ա	1208
1575	3566	848
1594	3552	758
1597-1599	3562	818
ԺԶ.	3401	10
ԺԶ.	3406	26
ԺԶ.	3414	76
ԺԶ.	3431	156
ԺԶ.	3439	184
ԺԶ.	3455	224
ԺԶ.	3459	246
ԺԶ.	3477	330
ԺԶ.	3491	382
ԺԶ.	3533	662
ԺԶ.	3539	696
ԺԶ.	3561	810
ԺԶ.	3565	844
ԺԶ.	3567/Ա	854
ԺԶ*.	3616	1144
ԺԶ.	3648	1336
ԺԶ.	3652/Բ	1362
ԺԶ.	3652/Գ	1363
ԺԶ.	3652/Դ	1364
ԺԶ.	3661	1430
ԺԶ.	3665	1446
ԺԶ.	3668	1460
ԺԶ.	3679	1520
ԺԶ.	3695/Բ	1602
ԺԶ.	3699	1630
	ԺԷ. դար	
1605	3520	556
1606	3424/Ա	121
1609	3521/Բ	561
1615 (Ա.)	3506	482
1618 (Ա.)	3663	1436
1609*	3672	1484
1620	3472	314
1623	3596	1036
1623*	3672	1484
1624-1625	3498	408
1624	3598	1042
1625	3475	320
1630	3521/Ա	560
1631ից առջ	3630/Բ	1212
1631	3580	932

Ժամանակ	Հմր ձեռ-ի	էջ ցուցակի
1634	3522/Ա	568
1634*	3480	342
1635	3449	208
1636	3594	1018
1637*	3480	342
1644	3489	376
1645ից առջ	3426	144
1647	3519	550
1647	3688	1562
1653-1654	3430	154
1653-1654	3647	1332
1655	3602	1064
1655	3633	1224
1658	3697/Ա	1609
1658-1663	3502	426
1659	3415	78
1659	3542	722
1659	3573	874
1659	3696	1604
1660	3496	400
1660	3628/Ա	1201
1661	3446	198
1661	3577	912
1662	3461	254
1665	3485	362
1665-1666	3468/Բ	293
1666	3437	172
1666	3662	1432
1667*	3589	978
1667	3631	1214
1667-1668	3545	730
1668	3422/Բ	116
1669	3468/Ա	287
1669	3507	498
1670	3499	418
1670	3526	622
1670	3554	772
1671ից առջ	3581	940
1671	3541	720
1671	3625	1192
1673	3601	1058
1674	3536	680
1674	3576	904
1676-1692	3504	452
1677	3434	168
1677	3657/Գ	1390
1678	3529	640
1679	3531	646
1679	3567/Բ	854
1680	3657/Ա	1386
1682	3428	148
1682	3628/Բ	1203
1683	3622	1182
1685-1687	3585	956
1689	3569	860
1693	3636	1238
1695	3586	964
1697*(Բ.)	3506	482
1697	3637	1242
1698-1699	3478	332
ժէ.	04	20
ժէ.	3411	58
ժէ.	3421	110
ժէ.	3422/Ա	113
ժէ.	3424/Բ	126
ժէ.	3424/Գ	127
ժէ.	3424/Դ	128
ժէ.	3425/Ա	129
ժէ.	3425/Բ	131
ժէ.	3425/Գ	131
ժէ.	3425/Դ	137
ժէ.	3425/Ե	138
ժէ.	3432	158
ժէ.	3435	170
ժէ.	3436	172
ժէ.	3438	178
ժէ.	3440	186
ժէ.	3441	188
ժէ.	3442	188
ժէ.	3445	196
ժէ.	3447	204
ժէ.	3457/Ա	230
ժէ.	3457/Բ	233
ժէ.	3463/Բ	271
ժէ.	3464	272
ժէ.	3467	282
ժէ.	3470	302
ժէ*.	3473	318
ժէ.	3488	372
ժէ.	3493	386
ժէ.	3500	420
ժէ.	3501	422
ժէ.	3510	510
ժէ.	3512	516
ժէ.	3514	528
ժէ.	3515/Բ	532
ժէ.	3522/Բ	572
ժէ.	3527/Ա	627
ժէ.	3527/Բ	629
ժէ.	3527/Գ	633
ժէ.	3532	658
ժէ.	3544	728
ժէ.	3546	734
ժէ.	3551	754
ժէ.	3563	826
ժէ.	3570	866
ժէ.	3582	946
ժէ.	3612	1116
ժէ.	3613/Բ	1124
ժէ.	3623	1188
ժէ.	3655/Ա	1379
ժէ.	3655/Բ	1380
ժէ.	3657/Բ	1388
ժէ.	3657/Դ	1394
ժէ.	3657/Ե	1396
ժէ.	3660	1428
ժէ.	3664	1444
ժէ.*	3666	1450
ժէ.	3667/Ա	1455
ժէ.	3667/Բ	1456
ժէ.	3669	1466
ժէ.	3677	1510
ժէ.*	3680	1530
ժէ.	3684	1548
ժէ.	3685	1552
ժէ.	3689	1566
ժէ.	3692	1574
ժէ.	3698	1626
	ԺՉ. դար	
1699-1705	3451	216
1706	3462	264
1706	3605	1074
1708	3574	884
1709	3697/Բ	1625
1709-1710	3413	72
1710	3410	56
1710-1711	3408	42
1711* (Բ.)	3663	1436
1711	3469/Բ	301
1715	3469/Ա	295
1720	3433	160
1722	3568	858
1727	3420	104
1728	3547	738
1728	3683/Բ	1544
1735	3409	52
1737ից յտյ*	3575	902
1738ից առջ	3675	1502
1743	3642/Ա	1310
1752ից յտյ*	3452	220
1757	3538	688
1758	3403	16
1766	3416	82
1766-1768	3517	542
1767	3523	576
1771	3537	686
1772	3515/Գ	534
1778	3497	402
1779-1782	3607	1082
1780	3492	384
1784	3674	1494
1786	3694	1582

Ժամանակ	Հմ ձեռ-ի	Էջ ցուցակի
1787	3624	1190
1789ից յտյ	3453	222
1791	3592	1004
1799	3597	1040
ԺԸ.	3407	34
ԺԸ.	3417	92
ԺԸ.	3419	102
ԺԸ.	3443	190
ԺԸ.	3444	194
ԺԸ.	3450	214
ԺԸ.	3454	222
ԺԸ.	3458	244
ԺԸ.	3479	338
ԺԸ.	3511	514
ԺԸ.	3516	540
ԺԸ.	3518	548
ԺԸ.	3543	728
ԺԸ.	3564	844
ԺԸ.	3579	920
ԺԸ.	3583	950
ԺԸ.	3610	1112
ԺԸ.	3626	1198
ԺԸ.	3642/Բ	1316
ԺԸ.	3642/Գ	1317
ԺԸ.	3644	1322
ԺԸ.	3659	1426
ԺԸ.	3673	1492
ԺԸ.	3682	1540
ԺԸ.	3683/Ա	1543
ԺԸ.	3686/Ա	1554
ԺԸ.	3686/Բ	1560
ԺԸ.	3687	1562
ԺԸ.	3691	1572
ԺԸ.	3693	1578
ԺԸ.	3695/Ա	1600
	ԺԹ. դար	
1801-1802	3614	1126
1808ից յտյ	3634	1230
1817	3618	1166
1818	3617	1154
1822	3591	986
1823ից յտյ	3620	1174
1827	3471	310
1832ից յտյ*	3590	984
1833	3593	1016
1833	3609	1100
1833	3690	1570
1835	3619	1168
1841	3558	800
1841*	3559	806
1842	3572	870
1857ից յտյ*	3632	1218
1865	3615	1128
1876	3549	744
1876	3550	750
1882ից յտյ	3635	1234
ԺԹ.	3418	100
ԺԹ.	3476	326
ԺԹ.	3515/Ա	532
ԺԹ.	3515/Գ	540
ԺԹ.	3553	766
ԺԹ.	3560	808
ԺԹ.	3621	1180
ԺԹ.	3638	1256
ԺԹ. (Բ. կէս)	3608	1086
1823ից	3620	1174

Բ.

ՆԱԽԱԳԱՂԱՓԱՐ ԵՒ ՀԵՏԱԳԱՅ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐԻ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՑԱՆԿ

Ժամանակ	Հմ ձեռ-ի	Էջ ցուցակի
	Ը. դար	
731	3658	1424
	ԺԲ. դար	
1177	3613/Ա	1123
1177	3613/Ա	1123
	ԺԳ. դար	
1242	3528	637
1267	3611	1115
1267	3611	1115
ԺԳ.	3466	282
ԺԳ.	3604	1074
ԺԳ.	3604	1074
ԺԳ.	3604	1074
ԺԳ.	3604	1074
ԺԳ.	3604	1074
	ԺԴ. դար	
1303	3606/Ա	1077
1303	3606/Ա	1077
1303	3606/Ա	1077
1303	3606/Ա	1077
1303	3606/Ա	1077
1303	3606/Ա	1078
1303	3606/Ա	1078
1303	3606/Ա	1078
1303	3606/Ա	1078
1303	3606/Ա	1078
1303	3606/Բ	1080
1303	3606/Բ	1080
1303	3606/Բ	1080
1303	3606/Բ	1080
1315	3651/Բ	1353
1315	3651/Բ	1353
1315	3651/Բ	1353
1315	3651/Բ	1353
1315	3651/Բ	1353
1315	3681	1537
1316	3412	70
1316	3412	71
1316	3412	71
1319	3589	980
1319	3589	980
1319	3589	980
1319	3589	980
1319	3589	980
1319	3589	980
1319	3589	980
1319	3658	1424
1319	3658	1424
1319	3658	1424
1319	3658	1424
1323	3574	893
1329	3678	1516
1329	3678	1516
1329	3678	1516
1329	3678	1516
1329	3678	1516
1329	3678	1516
1329	3678	1516
1329	3678	1516
1329	3678	1516
1329	3678	1516
1329	3678	1516
1329	3678	1517
1329	3678	1517
1329	3678	1518
1329	3678	1518
1329	3678	1518
1343	3681	1538
1343	3681	1538
1343	3681	1538
1343	3681	1538

Ժամանակ	Հմր ձեռ-ի	էջ ցուցակի
1343	3681	1538
1343	3681	1538
1343	3681	1538
1343	3681	1538
1343	3681	1538
1343	3681	1538
1343	3681	1539
1343	3681	1539
1343	3681	1539
1343	3681	1539
1356	3654	1376
1356	3654	1376
1356	3654	1376
1356	3654	1376
1356	3654	1376
1356	3654	1377
1356	3654	1377
1356	3654	1377
1356	3654	1377
1357	3405	24
1363	3405	24
1380	3650	1346
1380	3650	1346
1380	3650	1346
1380	3650	1346
1380	3650	1346
1387	3616	1148
1389	3487	371
1389	3487	371
1389	3487	371
1389	3487	372
1394	3503	450
1394	3503	450
1394	3503	450
1394	3503	450
1394	3503	450
1394	3503	450
1394	3503	451
1397	3616	1149
ԺԴ.	3460	251
ԺԴ.	3460	251
ԺԴ.	3460	251
ԺԴ.	3460	251
ԺԴ.	3463/Ա	271
ԺԴ.	3463/Ա	271
ԺԴ.	3465	276
ԺԴ.	3465	276
ԺԴ.	3465	276
ԺԴ.	3465	276
ԺԴ.	3483	356
ԺԴ.	3483	356
ԺԴ.	3524	590
ԺԴ.	3524	590
ԺԴ.	3600	1056
ԺԴ.	3600	1056
ԺԴ.	3606/Բ	1081
ԺԴ.	3606/Բ	1081
ԺԴ.	3611	1116
ԺԴ.	3611	1116
ԺԴ.	3640	1286
ԺԴ.	3651/Ա	1349
ԺԴ.	3651/Ա	1349
ԺԴ.	3651/Գ	1356
ԺԴ.	3656	1385
ԺԴ.	3656	1385
ԺԴ.	3656	1385
ԺԴ.	3656	1385
ԺԴ.	3656	1386
ԺԴ.	3656	1386
ԺԴ.	3656	1386
ԺԴ.	3656	1386
ԺԴ.	3656	1386
ԺԴ.	3656	1386
ԺԴ.	3656	1386
	Ժե. դար	
1402	3578	917
1402	3578	917
1402	3578	917
1402	3578	918
1402	3578	918
1402	3578	918
1404	3651/Բ	1354
1408	3540	718
1408	3540	718
1408	3540	718
1416	3525	619
1416	3525	619
1416	3525	619
1416	3670	1476
1416	3670	1476
1416	3670	1476
1416	3670	1476
1416	3670	1476
1416	3670	1477
1416	3670	1477
1416	3670	1477
1416	3670	1477
1416	3670	1478
1418	3525	619
1418	3525	621
1418	3525	621
1418	3525	621
1418	3525	621
1418	3525	621
1418	3525	621
1424	3588	975
1424	3588	975
1424	3588	975
1424	3588	975
1424	3588	975
1424	3588	976
1426	3456	228
1426	3456	229
1426	3456	229
1426	3456	229
1426	3456	229
1427	3429	152
1431	3555	787
1431	3555	787
1431	3555	787
1431	3555	787
1432	3484	360
1432	3484	360
1432	3484	360
1432	3484	360
1432	3484	360
1432	3484	360
1432	3484	362
1434	3508	504
1439	3483	356
1441	3556	794
1441	3556	794
1441	3556	794
1441	3556	794
1441	3556	794
1441	3556	794
1441	3556	794
1441	3556	794
1449	3556	795
1449	3556	795
1451	3653	1372
1451	3653	1372
1451	3653	1372
1451	3653	1373
1452	3402	14
1452	3402	14
1452	3402	14
1460	3494	389
1460	3494	389
1464	3481	349
1464	3481	349
1464	3481	349
1468	3587	972
1468	3587	972
1468	3587	972
1468	3587	972
1468	3587	972

Ժամանակ	Հմ ձեռ-ի	Էջ ցուցակի
1468	3587	972
1480	3505	482
1488	3645	1328
1488	3645	1328
1495-1496	3495	395
1495-1496	3495	395
1497	3530	643
1497	3534	671
1497	3534	673
1497	3557	797
1498	3629	1205
Ժե.	3412	72
Ժե.	3429	153
Ժե.	3448	206
Ժե.	3448	206
Ժե.	3448	206
Ժե.	3448	206
Ժե.	3448	206
Ժե.	3448	206
Ժե.	3460	251
Ժե.	3466	282
Ժե.	3466	282
Ժե.	3474	320
Ժե.	3482	353
Ժե.	3482	353
Ժե.	3482	353
Ժե.	3490	380
Ժե.	3509	510
Ժե.	3509	510
Ժե.	3513	526
Ժե.	3513	526
Ժե.	3513	526
Ժե.	3513	526
Ժե.	3513	526
Ժե.	3513	526
Ժե.	3513	526
Ժե.	3513	527
Ժե.	3513	527
Ժե.	3513	527
Ժե.	3513	527
Ժե.	3513	527
Ժե.	3513	527
Ժե.	3513	527
Ժե.	3513	527
Ժե.	3513	527
Ժե.	3513	527
Ժե.	3513	527
Ժե.	3513	528
Ժե.	3513	528
Ժե.	3513	528
Ժե.	3524	590
Ժե.	3524	591
Ժե.	3528	638
Ժե.	3548	742
Ժե.	3548	742
Ժե.	3571	870
Ժե.	3584/Ա	954
Ժե.	3584/Ա	954
Ժե.	3584/Ա	954
Ժե.	3584/Ա	954
Ժե.	3584/Բ	956
Ժե.	3584/Բ	956
Ժե.	3595	1034
Ժե.	3595	1034
Ժե.	3595	1034
Ժե.	3604	1074
Ժե.	3604	1074
Ժե.	3606/Բ	1081
Ժե.	3639	1262
Ժե.	3639	1262
Ժե.	3639	1262
Ժե.	3639	1262
Ժե.	3639	1262
Ժե.	3639	1262
Ժե.	3639	1262
Ժե.	3639	1262
Ժե.	3646	1330
Ժե.	3646	1330
Ժե.	3646	1330
Ժե.	3649	1343
Ժե.	3649	1343
Ժե.	3649	1344
Ժե.	3649	1344
Ժե.	3649	1344
Ժե.	3649	1344
Ժե.	3676	1510
Ժե.	3676	1510
Ժե. (1445՝)	3486	368
Ժե. (1445՝)	3486	368
	ԺՋ. դար	
1501	3652/Ա	1361
1501	3652/Ա	1361
1501	3652/Ա	1361
1501	3652/Ա	1361
1501	3652/Ա	1361
1501	3652/Ա	1361
1501	3652/Ա	1361
1504	3548	743
1508	3535	680
1508	3535	680
1516	3423	120
1527	3700	1634
1527	3700	1634
1527	3700	1635
1534	3555	787
1535	3555	787
1537	3606/Բ	1081
1547	3650	1347
1547	3650	1347
1547	3650	1348
1548	3681	1539
1552	3600	1056
1552	3655/Բ	1382
1552	3655/Բ	1382
1552	3655/Բ	1382
1552	3655/Բ	1382
1561	3603	1070
1561	3671	1481
1561	3671	1481
1561	3671	1481
1561	3671	1481
1561	3671	1481
1561	3671	1481
1561	3671	1481
1561	3671	1481
1561	3671	1481
1561	3671	1482
1561	3671	1482
1561	3671	1482
1561	3671	1482
1562	3599	1050
1562	3599	1050
1562	3599	1051
1562	3599	1051
1562	3599	1051
1562	3599	1051
1562	3599	1051
1562	3599	1051
1562	3599	1051
1566	3427	147
1568	3630/Ա	1211
1573	3627	1200
1575	3566	852
1575	3566	852
1582	3481	350
1594	3552	761
1594	3552	762
1594	3552	762
1594	3552	762
1594	3552	762
1594	3552	762
1594	3552	763
1597-1599	3562	826

Ժամանակ	Հմր ձեռ-ի	էջ ցուցակի
1597-1599	3562	826
1597-1599	3562	826
ԺՋ.	3401	11
ԺՋ.	3401	11
ԺՋ.	3401	11
ԺՋ.	3401	11
ԺՋ.	3406	33
ԺՋ.	3414	78
ԺՋ.	3414	78
ԺՋ.	3414	78
ԺՋ.	3414	78
ԺՋ.	3431	158
ԺՋ.	3431	158
ԺՋ.	3439	184
ԺՋ.	3439	185
ԺՋ.	3439	185
ԺՋ.	3455	225
ԺՋ.	3455	225
ԺՋ.	3459	248
ԺՋ.	3481	350
ԺՋ.	3481	350
ԺՋ.	3482	353
ԺՋ.	3482	354
ԺՋ.	3494	390
ԺՋ.	3494	391
ԺՋ.	3494	392
ԺՋ.	3524	591
ԺՋ.	3530	644
ԺՋ.	3530	644
ԺՋ.	3530	644
ԺՋ.	3539	698
ԺՋ.	3539	698
ԺՋ.	3539	699
ԺՋ.	3539	699
ԺՋ.	3539	699
ԺՋ.	3539	699
ԺՋ.	3539	699
ԺՋ.	3539	699
ԺՋ.	3539	699
ԺՋ.	3555	788
ԺՋ.	3555	788
ԺՋ.	3555	788
ԺՋ.	3557	798
ԺՋ.	3557	798
ԺՋ.	3557	798
ԺՋ.	3557	799
ԺՋ.	3557	799
ԺՋ.	3557	799
ԺՋ.	3557	800
ԺՋ.	3561	816
ԺՋ.	3561	816
ԺՋ.	3595	1034
ԺՋ.	3600	1058
ԺՋ.	3606/Բ	1082
ԺՋ.	3648	1340
ԺՋ.	3648	1340
ԺՋ.	3648	1340
ԺՋ.	3648	1340
ԺՋ.	3648	1340
ԺՋ.	3648	1340
ԺՋ.	3648	1340
ԺՋ.	3648	1341
ԺՋ.	3648	1341
ԺՋ.	3648	1341
ԺՋ.	3648	1341
ԺՋ.	3648	1341
ԺՋ.	3648	1341
ԺՋ.	3648	1342
ԺՋ.	3648	1342
ԺՋ.	3648	1342
ԺՋ.	3648	1342
ԺՋ.	3648	1342
ԺՋ.	3651/Գ	1356
ԺՋ.	3651/Գ	1357
ԺՋ.	3651/Գ	1357
ԺՋ.	3651/Գ	1357
ԺՋ.	3651/Գ	1357
ԺՋ.	3651/Գ	1357
ԺՋ.	3651/Գ	1357
ԺՋ.	3651/Գ	1357
ԺՋ.	3652/Գ	1364
ԺՋ.	3652/Գ	1364
ԺՋ.	3661	1432
ԺՋ.	3665	1449
ԺՋ.	3666	1454
ԺՋ.	3668	1466
ԺՋ.	3679	1529
ԺՋ.	3679	1529
ԺՋ.	3679	1529
ԺՋ.	3700	1635
ԺՋ.	3700	1635
	ԺՀ. դար	
1603	3481	350
1604	3534	673
1605	3520	558
1605	3520	558
1605	3520	558
1605	3520	558
1605	3520	558
1605	3528	638
1606	3424/Ա.	125
1606	3424/Ա.	125
1609	3521/Բ	566
1609	3521/Բ	566
1609	3521/Բ	566
1609	3672	1490
1610	3482	354
1610	3548	743
1615	3506	494
1615	3506	495
1615	3506	495
1615	3506	495
1615	3651/Գ	1358
1616	3606/Բ	1082
1618	3663	1441
1618	3663	1441
1618	3663	1441
1618	3663	1441
1618	3663	1441
1618	3663	1441
1618	3663	1441
1620	3472	316
1623	3596	1038
1623	3596	1038
1623	3672	1490
1624	3472	316
1624	3598	1044
1624	3598	1044
1624-1625	3498	414
1624-1625	3498	414
1624-1625	3498	414
1624-1625	3498	414
1624-1625	3498	414
1624-1625	3498	414
1624-1625	3498	415
1624-1625	3498	415
1624-1625	3498	415
1624-1625	3498	415
1624-1625	3498	415
1624-1625	3498	415
1624-1625	3498	415
1624-1625	3498	415
1624-1625	3498	416
1624-1625	3498	416
1625	3475	325
1625	3475	325
1630	3521/Ա.	561
1631	3521/Ա.	561
1631	3580	938
1631	3580	938
1631	3580	938
1631	3580	938
1631	3630/Բ	1213
1632	3424/Ա.	126
1634	3480	343
1634	3480	343
1634	3522/Ա.	572
1634	3522/Ա.	572

Ժամանակ	Հմ ձեռ-ի	Էջ ցուցակի
1635	3449	211
1635	3449	212
1636	3594	1025
1637	3480	343
1639	3664	1446
1644	3489	378
1644	3489	378
1645	3426	144
1647	3519	553
1647	3519	553
1647	3519	553
1647	3519	553
1647	3519	554
1647	3519	554
1647	3519	554
1647	3688	1564
1647	3688	1564
1647	3688	1564
1647	3688	1564
1647	3688	1565
1651	3646	1331
1651ից յտյ	3524	591
1653	3430	156
1653	3647	1333
1653	3647	1333
1653	3647	1333
1654	3430	156
1654	3647	1333
1655	3602	1066
1655	3602	1066
1655	3602	1067
1655	3602	1067
1655	3633	1225
1656	3646	1332
1658	3697	1623
1658	3697	1623
1658	3697	1623
1658	3697	1623
1658	3697	1623
1658	3697	1623
1658	3697	1623
1658	3697	1623
1658	3697	1623
1658	3697	1623
1658	3697	1623
1658	3697	1623
1658	3697	1624
1658-1663	3502	428
1658-1663	3502	428
1658-1663	3502	429
1659	3415	80
1659	3415	80
1659	3442	724
1659	3442	724
1659	3573	880
1659	3573	880
1659	3573	881
1659	3573	881
1659	3573	881
1659	3573	881
1659	3573	881
1659	3573	881
1659	3602	1068
1659	3696	1607
1660	3442	190
1660	3496	400
1660	3496	400
1660	3496	400
1660	3496	400
1660	3496	400
1661	3446	201
1661	3577	914
1662	3424/Դ.	129
1662	3461	263
1662	3461	264
1662	3461	264
1662	3539	700
1663	3535	680
1663	3535	680
1663	3555	788
1664	3442	726
1664	3460	251
1665	3485	365
1665-1666	3468/Բ	295
1665-1666	3468/Բ	295
1665-1666	3468/Բ	295
1666	3437	177
1666	3662	1434
1667	3589	981
1667	3631	1215
1667	3631	1215
1667-1668	3545	733
1667-1668	3545	733
1667-1668	3545	733
1667-1668	3545	733
1667-1668	3545	733
1667-1668	3545	733
1667-1668	3545	733
1668	3422/Բ.	118
1668	3422/Բ.	118
1668	3422/Բ.	118
1668	3422/Բ.	118
1669	3468/Ա	292
1669	3507	498
1669	3534	674
1670	3499	420
1670	3499	420
1670	3526	625
1670	3526	625
1670	3526	625
1670	3526	625
1670	3526	625
1670	3554	775
1670	3554	775
1670	3554	775
1670	3554	775
1670	3554	775
1670	3554	775
1671	3437	178
1671	3541	721
1671	3581	944
1671	3625	1196
1671	3625	1196
1671ից առ	3581	943
1671ից առ	3581	943
1671ից առ	3581	944
1671ից յտյ	3541	721
1672	3588	976
1672	3640	1286
1673	3601	1062
1673	3601	1062
1673	3601	1062
1673	3601	1062
1674	3536	685
1674	3576	911
1674	3576	911
1675	3498	416
1676-1692	3504	469
1676-1692	3504	469
1676-1692	3504	469
1676-1692	3504	469
1676-1692	3504	469
1676-1692	3504	470
1676-1692	3504	470
1676-1692	3504	470
1676-1692	3504	470
1676-1692	3504	470
1676-1692	3504	471
1676-1692	3504	471
1676-1692	3504	472
1676-1692	3504	475
1677	3434	168
1677	3434	168
1677	3576	912
1677	3640	1286

Ժամանակ	Հմր ձեռ-ի	էջ ցուցակի
1677	3657/Գ	1393
1677	3657/Գ	1393
1677	3657/Գ	1393
1678	3411	67
1678	3529	640
1678	3529	640
1678	3529	640
1679	3531	655
1679	3531	655
1679	3567/Բ	856
1680	3657/Ա	1388
1680	3657/Ա	1388
1681	3649	1344
1681	3680	1534
1681	3680	1534
1682	3428	149
1682	3428	150
1682	3628/Բ	1204
1682	3628/Բ	1204
1683	3622	1187
1683	3622	1187
1683	3622	1187
1684	3496	402
1684	3631	1216
1685	3585	962
1686	3622	1188
1687	3585	963
1688	3482	354
1689	3539	700
1689	3569	864
1689	3569	864
1689	3569	864
1689	3569	865
1689	3630/Ա	1211
1690	3649	1344
1691	3404	22
1691	3404	22
1691	3589	983
1692	3401	11
1693	3636	1240
1693	3636	1240
1693	3636	1240
1693	3636	1240
1693	3636	1241
1695	3586	965
1697	3455	225
1697	3506	495
1697	3506	495
1697	3506	495
1697	3637	1241
1697	3637	1254
1697	3637	1254
1697	3637	1254
1697	3663	1442
1698	3404	22
1698	3405	25
1698	3478	337
1698	3478	337
1699	3478	337
1699	3496	402
1699-1705	3451	217
1699-1705	3451	218
ժէ.	3404	21
ժէ.	3404	21
ժէ.	3404	21
ժէ.	3404	22
ժէ.	3404	22
ժէ.	3415	80
ժէ.	3415	80
ժէ.	3415	80
ժէ.	3415	80
ժէ.	3421	112
ժէ.	3421	112
ժէ.	3422/Ա.	115
ժէ.	3424/Բ.	127
ժէ.	3424/Բ.	127
ժէ.	3424/Գ.	128
ժէ.	3424/Դ.	129
ժէ.	3425/Գ.	136
ժէ.	3425/Գ.	136
ժէ.	3425/Գ.	137
ժէ.	3425/Գ.	137
ժէ.	3442	190
ժէ.	3442	726
ժէ.	3445	198
ժէ.	3463/Բ	272
ժէ.	3464	274
ժէ.	3464	274
ժէ.	3464	274
ժէ.	3467	286
ժէ.	3470	308
ժէ.	3489	380
ժէ.	3491	384
ժէ.	3493	388
ժէ.	3500	421
ժէ.	3500	421
ժէ.	3500	421
ժէ.	3500	421
ժէ.	3500	421
ժէ.	3501	425
ժէ.	3501	425
ժէ.	3501	425
ժէ.	3501	426
ժէ.	3512	523
ժէ.	3512	523
ժէ.	3514	531
ժէ.	3514	531
ժէ.	3515/Բ	534
ժէ.	3525	622
ժէ.	3527/Բ	633
ժէ.	3527/Գ	635
ժէ.	3544	729
ժէ.	3546	738
ժէ.	3551	755
ժէ.	3551	755
ժէ.	3551	756
ժէ.	3551	756
ժէ.	3551	756
ժէ.	3551	756
ժէ.	3552	763
ժէ.	3552	764
ժէ.	3554	775
ժէ.	3554	775
ժէ.	3566	853
ժէ.	3566	853
ժէ.	3570	867
ժէ.	3570	867
ժէ.	3570	868
ժէ.	3582	950
ժէ.	3584/Ա	954
ժէ.	3595	1034
ժէ.	3595	1034
ժէ.	3595	1034
ժէ.	3602	1068
ժէ.	3602	1072
ժէ.	3612	1119
ժէ.	3612	1119
ժէ.	3612	1119
ժէ.	3612	1119
ժէ.	3612	1119
ժէ.	3612	1120
ժէ.	3612	1120
ժէ.	3612	1120
ժէ.	3612	1120
ժէ.	3612	1120
ժէ.	3630/Ա	1211
ժէ.	3630/Ա	1212
ժէ.	3630/Բ	1214
ժէ.	3637	1254
ժէ.	3647	1336
ժէ.	3647	1336
ժէ.	3652/Ա	1361
ժէ.	3652/Դ	1364
ժէ.	3653	1372
ժէ.	3653	1372
ժէ.	3655/Ա	1380
ժէ.	3655/Ա	1380
ժէ.	3655/Բ	1382
ժէ.	3657/ե	1399
ժէ.	3657/ե	1399
ժէ.	3660	1429

Ժամանակ	Հմ ձեռ-ի	Էջ ցուցակի
ԺԷ.	3660	1429
ԺԷ.	3662	1436
ԺԷ.	3667/Բ	1459
ԺԷ.	3669	1472
ԺԷ.	3669	1472
ԺԷ.	3677	1512
ԺԷ.	3677	1512
ԺԷ.	3677	1512
ԺԷ.	3677	1512
ԺԷ.	3678	1518
ԺԷ.	3680	1534
ԺԷ.	3684	1551
ԺԷ.	3689	1569
ԺԷ.	3689	1570
ԺԷ.	3689	1570
ԺԷ.	3698	1629
ԺԷ.	3698	1629
ԺԷ.	3698	1629
ԺԷ.	3698	1629
ԺԷ.	3698	1630
ԺԷ.	3700	1636
ԺԷ.	3700	1636
ԺԷ.	3700	1636
ԺԷ.-ԺԸ.	3629	1206
	ԺԸ. դար	
1701	3404	22
1701	3602	1068
1703	3483	356
1703	3483	356
1703	3602	1068
1703	3643	1322
1706	3449	212
1706	3462	267
1706	3462	267
1706	3462	267
1706	3462	267
1706	3605	1076
1708	3574	884
1709-1710	3413	74
1710	3408	51
1710	3408	51
1710	3408	51
1710	3408	51
1710	3408	51
1710	3410	56
1710	3413	74
1711	3408	51
1711	3469/Բ	302
1711	3512	523
1711	3663	1441
1711	3663	1442
1711	3663	1442
1711	3663	1442
1711	3663	1442
1711	3663	1442
1713	3482	354
1713	3526	625
1714	3528	638
1714	3554	776
1714	3570	868
1715	3469/Ա	298
1715	3469/Ա	299
1715	3469/Ա	299
1715	3469/Ա	300
1715	3645	1328
1716	3582	950
1717	3570	868
1718	3413	74
1718	3601	1063
1718	3628/Բ	1204
1719	3474	320
1719	3474	320
1720	3433	167
1720	3433	168
1721	3427	147
1721	3427	147
1721	3697	1624
1721	3697	1624
1721	3697	1624
1721	3697	1624
1721	3697	1624
1722	3568	859
1723	3413	75
1723ից յտյ	3574	901
1724	3602	1068
1724	3626	1198
1725-1778	3413	75
1727	3420	108
1727	3420	108
1727	3420	109
1727	3420	110
1727	3428	151
1728	3547	740
1728	3547	740
1728	3547	740
1730	3420	110
1730	3441	188
1732	3669	1472
1735	3409	56
1738	3526	626
1738ից առ	3675	1506
1738ից առ	3675	1506
1738ից առ	3675	1506
1738ից առ	3675	1506
1741ից յտյ	3539	700
1742	3428	152
1743	3642/Ա	1311
1743	3642/Ա	1315
1743	3642/Ա	1315
1743	3642/Ա	1316
1744	3527/Գ	635
1744	3533	668
1744	3540	720
1745	3580	939
1746	3455	226
1746	3556	796
1746	3681	1539
1749	3527/Ա	629
1749	3530	646
1751	3479	340
1751	3479	340
1751	3530	646
1751ից յտյ	3531	655
1752ից յտյ	3452	221
1755	3432	160
1755	3439	185
1755	3575	904
1755	3575	904
1756	3616	1151
1757	3538	694
1757	3575	904
1758	3403	18
1758	3525	621
1758	3525	621
1758	3575	904
1758	3575	904
1758	3697	1624
1760	3556	796
1763	3487	372
1765	3657/Ե	1400
1766	3416	90
1766-1768	3517	547
1766-1768	3517	547
1766-1770	3460	251
1766-1771	3413	76
1767	3523	577
1767	3523	577
1768	3475	325
1768	3573	881
1769	3413	76
1771	3500	421
1771	3500	422
1771	3537	687
1771	3551	756
1772	3515/Գ	539
1773	3657/Ե	1400
1773	3685	1553
1775	3693	1582
1778	3492	386

Ժամանակ	Հմր ձեռ-ի	էջ ցուցակի	Ժամանակ	Հմր ձեռ-ի	էջ ցուցակի	Ժամանակ	Հմր ձեռ-ի	էջ ցուցակի
1778	3497	406	1789	3546	738	ԺԸ.	3525	622
1778	3501	425	1791	3551	756	ԺԸ.	3526	626
1779	3503	452	1791	3580	939	ԺԸ.	3529	642
1779	3503	452	1791	3592	1014	ԺԸ.	3529	642
1779	3531	656	1792	3568	860	ԺԸ.	3531	656
1779-1782	3607	1083	1793	3470	308	ԺԸ.	3536	686
178(0)	3598	1046	1793	3551	756	ԺԸ.	3540	720
1780	3492	386	1793	3551	757	ԺԸ.	3551	757
1780	3492	386	1794	3422/Ա.	115	ԺԸ.	3551	757
1780	3492	386	1795	3606/Բ	1082	ԺԸ.	3554	776
1780	3492	386	1796	3416	90	ԺԸ.	3554	776
1780	3568	860	1796	3697	1624	ԺԸ.	3554	776
1780	3568	860	1796	3697	1624	ԺԸ.	3554	776
1781	3438	182	1796	3697	1624	ԺԸ.	3555	788
1781 նախ.	3592	1014	1796	3697	1624	ԺԸ.	3570	868
1782	3415	81	1797	3473	318	ԺԸ.	3570	868
1782	3551	756	1797	3473	318	ԺԸ.	3570	868
1783	3551	756	1798	3675	1506	ԺԸ.	3570	868
1783	3561	817	1798	3697	1624	ԺԸ.	3570	868
1783	3580	939	1798	3697	1624	ԺԸ.	3570	868
1784	3674	1499	1799	3544	730	ԺԸ.	3570	868
1784	3674	1499	1799	3552	764	ԺԸ.	3575	904
1784	3674	1499	1799	3597	1040	ԺԸ.	3580	939
1784	3674	1499	1799	3597	1042	ԺԸ.	3580	939
1784	3674	1499	ԺԸ.	3406	34	ԺԸ.	3581	944
1784	3674	1500	ԺԸ.	3411	68	ԺԸ.	3581	944
1784	3674	1500	ԺԸ.	3419	102	ԺԸ.	3581	944
1784	3674	1500	ԺԸ.	3419	102	ԺԸ.	3586	966
1784	3674	1500	ԺԸ.	3421	112	ԺԸ.	3587	972
1784	3674	1500	ԺԸ.	3449	212	ԺԸ.	3587	972
1784	3674	1500	ԺԸ.	3450	216	ԺԸ.	3592	1016
1784	3674	1500	ԺԸ.	3450	216	ԺԸ.	3598	1046
1784	3674	1500	ԺԸ.	3458	245	ԺԸ.	3637	1255
1784	3674	1500	ԺԸ.	3458	245	ԺԸ.	3642/Գ	1318
1784	3674	1500	ԺԸ.	3458	245	ԺԸ.	3642/Գ	1318
1784	3674	1500	ԺԸ.	3460	251	ԺԸ.	3642/Գ	1318
1784	3674	1500	ԺԸ.	3469/Ա	300	ԺԸ.	3644	1324
1785	3520	558	ԺԸ.	3475	325	ԺԸ.	3653	1372
1785	3536	686	ԺԸ.	3479	340	ԺԸ.	3657/Գ	1394
1786	3551	756	ԺԸ.	3479	340	ԺԸ.	3657/Ե	1400
1786	3694	1584	ԺԸ.	3479	340	ԺԸ.	3657/Ե	1400
1786	3694	1593	ԺԸ.	3479	340	ԺԸ.	3657/Ե	1400
1786	3694	1598	ԺԸ.	3488	376	ԺԸ.	3663	1442
1786	3694	1599	ԺԸ.	3493	388	ԺԸ.	3663	1442
1786	3694	1599	ԺԸ.	3494	392	ԺԸ.	3672	1490
1786	3694	1599	ԺԸ.	3507	498	ԺԸ.	3672	1490
1786	3694	1599	ԺԸ.	3510	512	ԺԸ.	3673	1494
1787	3624	1192	ԺԸ.	3512	524	ԺԸ.	3673	1494
1787	3694	1598	ԺԸ.	3519	556	ԺԸ.	3673	1494
1788	3526	626	ԺԸ.	3520	558	ԺԸ.	3675	1506
1788	3529	641	ԺԸ.	3525	622	ԺԸ.	3675	1506
1788	3552	764	ԺԸ.	3525	622	ԺԸ.	3682	1542
1788	3624	1192	ԺԸ.	3525	622	ԺԸ.	3682	1542
1789	3432	160	ԺԸ.	3525	622	ԺԸ.	3686/Ա	1559

Ժամանակ	Հմ ձեռ-ի	Էջ ցուցակի
ԺԸ.	3691	1574
ԺԸ.	3693	1582
ԺԸ.	3693	1582
ԺԸ.	3693	1582
ԺԸ.	3694	1599
	ԺԹ. դար	
1800	3462	267
1801	3419	102
1801	3424/Ա.	126
1801	3614	1125
1801	3697	1624
1802	3614	1126
1803	3424/Դ.	129
1803	3425/Գ.	137
1803	3425/Գ.	137
1804	3506	496
1804	3580	939
1804	3580	940
1804	3596	1038
1806	3424/Դ.	130
1806	3480	343
1806	3480	343
1806	3487	372
1806	3551	757
1808ից յտյ	3634	1234
1810	3419	102
1810	3573	882
1810	3573	882
1810	3573	882
1811	3483	356
1811	3544	730
1811	3545	734
1812	3685	1554
1813	3485	365
1813	3485	365
1816	3485	365
1816	3573	882
1816	3625	1196
1817	3462	268
1817	3573	882
1817	3573	883
1817	3573	883
1817	3573	883
1817	3618	1168
1817	3618	1168
1817	3697	1624
1818	3617	1164
1818	3624	1192
1818	3696	1610
1819	3416	90
1819	3483	356
1821	3626	1198
1822	3531	656
1822	3531	656
1822	3591	1004
1822	3638	1260
1823ից յտյ	3620	1180
1824	3413	76
1825	3420	110
1825	3420	110
1825	3420	110
1825	3506	496
1825ից առ	3506	496
1827	3471	313
1827	3471	313
1827	3471	314
1829	3638	1260
1830	3413	76
1831	3489	380
1831	3697	1624
1831	3697	1624
1831	3697	1624
1831	3697	1624
1831	3697	1624
1831	3697	1624
1832	3511	514
1833	3551	757
1833	3593	1015
1833	3593	1016
1833	3609	1112
1833	3690	1571
1834	3485	365
1835	3619	1169
1835	3637	1255
1837	3584/Ա	954
1839	3401	12
1839	3506	496
1840	3506	496
1840	3506	497
1841	3558	806
1841	3558	806
1841	3559	808
1842	3572	872
1843	3417	99
1844	3554	776
1845	3417	100
1848	3512	524
1851	3572	873
1853	3597	1042
1854	3417	100
1855	3405	25
1856	3572	873
1856	3572	873
1857	3435	172
1857	3488	376
1857	3560	810
1857	3560	810
1858	3417	100
1859	3403	19
1859	3403	19
1863	3411	68
1864	3518	550
1865	3546	738
1865	3615	1128
1865	3615	1138
1865	3615	1142
1865	3615	1142
1865	3615	1142
1865	3615	1142
1865	3615	1143
1865	3615	1143
1865	3615	1143
1866	3411	68
1866	3411	68
1867	3662	1436
1869	3411	68
1869	3569	866
1870	3411	68
1870	3488	376
1871	3402	16
1876	3424/Դ.	130
1876	3549	750
1876	3550	752
1876	3618	1168
1878	3419	102
1878	3433	168
1879	3547	740
1881	3461	264
1882	3510	512
1882	3511	515
1882ից յտյ	3635	1238
1883	3619	1174
1886	3586	966
1887	3417	100
1888	3597	1042
1889	3538	695
1890	3597	1042
1892	3537	687
1896	3534	674
1896	3640	1286
1897	3410	57
1897	3564	844
1897	3602	1069
1899	3569	864
1899	3617	1164
ԺԹ.	3402	16
ԺԹ.	3402	16
ԺԹ.	3407	42
ԺԹ.	3411	68
ԺԹ.	3441	188
ԺԹ.	3441	188

Ժամանակ	Հմր ձեռ-ի	էջ ցուցակի
ԺԹ.	3442	726
ԺԹ.	3466	282
ԺԹ.	3466	282
ԺԹ.	3471	314
ԺԹ.	3471	314
ԺԹ.	3471	314
ԺԹ.	3472	316
ԺԹ.	3476	328
ԺԹ.	3485	365
ԺԹ.	3504	477
ԺԹ.	3505	482
ԺԹ.	3506	498
ԺԹ.	3511	515
ԺԹ.	3512	524
ԺԹ.	3512	524
ԺԹ.	3523	578
ԺԹ.	3523	578
ԺԹ.	3531	656
ԺԹ.	3531	656
ԺԹ.	3531	656
ԺԹ.	3531	656
ԺԹ.	3531	656
ԺԹ.	3538	696
ԺԹ.	3547	740
ԺԹ.	3551	757
ԺԹ.	3571	870
ԺԹ.	3572	873
ԺԹ.	3572	873
ԺԹ.	3572	873
ԺԹ.	3572	873
ԺԹ.	3572	874
ԺԹ.	3572	874
ԺԹ.	3574	901
ԺԹ.	3575	904
ԺԹ.	3576	912
ԺԹ.	3585	964
ԺԹ.	3589	983
ԺԹ.	3615	1144
ԺԹ.	3615	1144
ԺԹ.	3617	1165
ԺԹ.	3617	1165
ԺԹ.	3618	1168
ԺԹ.	3624	1192
ԺԹ.	3635	1238
ԺԹ.	3654	1378
ԺԹ.	3657/Գ	1394
ԺԹ.	3659	1428
ԺԹ.	3676	1510
ԺԹ.	3686/Ա	1559
ԺԹ.	3690	1571
ԺԹ.	3690	1571
ԺԹ.	3690	1572
ԺԹ.	3694	1599
ԺԹ.	3694	1599
ԺԹ. դ. սկզբ	3427	147
ԺԹ. դ. վջ	3404	22
	Ի. դար	
1900	3413	76
1903	3405	26
1905	3419	102
1905	3422/Բ.	118
1905	3423	120
1905	3429	153
1905	3576	912
1906	3415	81
	Նախագաղափար անթուական	
	3518	549
	3531	654
	3555	780
	3555	785
	653	1372

Գ.
ՆԻՒԹԵՐԻ ՅԱՆԿ

ԱՂՕԹՔ

Բարեւար, որ դատաւորդ ես կենդանեաց եւ մեռելոց... 850
Գոհանամք զքէն, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի... 813
Գոհանամք զքէն, Տէ՛ր Աստուած մեր... 755
Գոհանամք զքէն, Տէ՛ր Աստուած, որ զարթուցեր զմեզ ի հանգըստեանէ քնոյ... 360
Գոհանամք զքէն, Տէ՛ր... 179
Դարձեալ ո՛վ յառաջատես համայնազօր իմաստութեամբ Սուրբ էիմ... 540
Ջօրաւոր աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ հրեշտակական վարդապետի (Բան Ղե.) 1233
Լեռան աղօթք 1433
Խաղաղութիւն ամենեցուն Աստուծոյ 359
Կամեցար, զի ծառայս կացի ի տաճարի Տեառնըդ երկնի... 1232
Հայատառ լատիներէն աղօթք 138
Հա՛յր ամենաստեղծ, անունդ աճաւոր... 1528
Հա՛յր երկնայւոր, հաղցր եւ երկայնամիտ... 907, 935
Հայր անըսկիզբն եւ ողորմած, հողեղէն բնութեանս գըթայ... 463
Հաւր Աստուծոյ Որդի եւ Բան... 233
Հոգին Սո՛ւրբ, սրբեա՛ զիս մարմին Քրիստոսի... 1495
Մա՛յր ողորմութեան, սո՛ւրբ տիրուհի... 1581
Յիսո՛ւս Քրիստոս, որ իջեր յերկնից եւ աներ բժշկութիւն... 1504
Յովհաննու Գառնեցւոյ Աղաւթք 1526-1527
Պահպանիչ եւ յընթրիս... 1454
Սո՛ւրբ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ բնակեալդ ես ի յերկինս... 683, 942, 947, 659
Սո՛ւրբ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր... 180, 507
Սո՛ւրբ, սո՛ւրբ, սո՛ւրբ զաւրութիւն, կապեա՛յ զամենայն ցեղ ցաւն... 1213
Վասն Ապպասի աղօթք 891
Տերունական աղօթք 566, 984, 1230
Տերունական աղօթք. հայատառ թուրերէն-հայերէն 494
Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, ամենագութ, ամէնախնամ, ծածկագէտ... 909, 942
Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, ի էն աւրհնեցան պսակիդ ծառայի... 941, 946
Տէ՛ր Աստուած արարիչ եւ յորդոր հոց արարածոց... 937

Տէ՛ր Աստուած բարձրեալ, որ զգեցուցեր զեկեղեցի հո... 661, 909, 937
Տէ՛ր Աստուած զաւրութեանց եւ արարի՛չ ամենայն արարածոց, զքեզ աւրհնեն... 661, 909, 937
Տէ՛ր Աստուած մեծ եւ փառաւորեալ, ամենայն արարածոց... 934, 948, 1185
Տէ՛ր Աստուած մեր, Աստուա՛ծ բարերար... 849, 1059, 1193
Տէ՛ր Աստուած մեր, յոր ամենայն ժամ ընդ մեզ ես... 659, 935
Տէ՛ր Աստուած մեր, որ սուրբդ ես եւ ի սուրբս հանգուցեալդ... 816
Տէ՛ր Աստուած յաւիտենական եւ զանզոյգ եւ զբացորոշեալս... 179, 934, 941
Տէ՛ր Աստուած, արարիչ եւ զարդարիչ հոգոց արարածոց... 660, 909, 1186
Տէ՛ր Աստուած, բարձրեալ, որ զգեցուցեր... 1474
Տէ՛ր Աստուած, մեծ եւ փառաւորեալ... 660
Տէ՛ր Աստուած, որ ի հրեշտակաց խօսեցեալ... 871
Տէ՛ր երկնի եւ երկրի, Աւարի՛չ ամենայն արարածոց երեւելեացդ... 360, 755
Տէ՛ր, որ դատաւորդ ես կենդանեաց եւ մեռելոց... 947
Տէ՛ր, տուընչեան եւ գոյացուցիչ գիշերոյ, որ արարէր զտիւ... 359
Տէր Աստուա՛ծ ամենակալ... 682
Տէր Աստուած զաւրութեանց եւ արարիչ ամենայն արարածոց, զքեզ աւրհնեն... 1186
Տէր Աստուած մեր, որ սուրբ ես եւ ի սուրբս հանգուցեալ... 1186
Տէր բարձրեալ, որ զգեցուցեր զեկեղեցի հո լուսով փառաց... 1186
Տէր մեր նայեա՛... 511
Փառաւորեալ է անուն հո, սուրբ թագաւո՛ր անմահ... 813
Փառաւորեմք զքեզ, Տէ՛ր մեր Յիսուս Քրիստոս... 181, 815, 851, 936, 948
Աղաւթք պղծեալ տաճարի 908
Աղօթագիրք 301-308, 309-314
Աղօթք Բարսեղի հայրապետին. Գոհանամք զքէն Տէր, Հայր Տեառն մերոյ... 1117
Աղօթք Բարսղի Կեսարացւոյ. Եւ արդ, Տէ՛ր Աստուած մեր բարերար եւ բազմայգութ... 1049
Աղօթք Բարսղի Տէ՛ր Աստուած, Հա՛յր ամենակալ, արարի՛չ երկնի եւ երկրի... 1061, 1118
Աղօթք Դանիէլի մարգարէին 511
Աղօթք Մովսէսի առն Աստուծոյ 858
Աղօթք Յոհաննիսի վարդապետի ասացեալ ընդդէմ ախտի բնութեան 172
Աղօթք Ներսէսի Շնորհալի հայրապետին. Հաւատով խոստովանիմ եւ երկիր պագանեմ... 168, 858, 1495
Աղօթք ...Այլ կապեմ ես զիմ չարկամաց լեզուս... 1502-1503
Աղօթք 164, 732, 807
Աղօթք Ալէլուիայի... 565
Աղօթք Անաստաս հահանային 1527
Աղօթք Առաքել վարդապետի ասացեալ 461
Աղօթք Ամբակումայ մարգարէի 759, 1077
Աղօթք Եզեկելի թագաւորին 179
Աղօթք Եզեկիայի արքայի 959
Աղօթք Եփրեմայ (ՊՊ) 274
Աղօթք Ծնընդեան. Փա՛ռք ծնընդեան հո, Տէ՛ր... 754
Աղօթք Մխիթարայ Գոշի 170
Աղօթք ամենայն սուրբ նշանացն Աստուծոյ Բարեխօսութեամբ սուրբ եւ աստուածային նշանացս Քրիստոսի եւ անբառբաս բարեխօսացս... 1498
Աղօթք առ Հայր Աստուած. Գոհանամ զքէն, Տէ՛ր իմ եւ Աստուա՛ծ իմ, ի բոլոր սրտէ իմէ եւ ի բնաւից մտաց իմոց... 984
Աղօթք առ Տէր Յիսուս վասն առ ընդունելոյ զպտուղ չարչարանաց նորա 889
Աղօթք առ Աստուած՝ ասացեալ սրբոյն Եփրեմի. Աղաչեմ, Տէ՛ր Յիսուս, եւ անկանիմ առաջի հո սուրբ խաչին... 1231
Աղօթք առ ամենասուրբ աստուածածինն Մարիամ. Յետ այսման վշտագնեալ անձամբ բաղխելոյ զդուռն ողորմութեան... 1230
Աղօթք առ ամենայն սուրբսն Աստուծոյ. Ո՛վ ամենայն սուրբ Աստուծոյ, հաճոյական ծառայ եւ հարազատ կամարար նորին... 1230
Աղօթք առ սուրբ Աստուածածինն. Ողջո՛յն ձեզ, Մարիա՛մ, լի շնորհօք, Տէր ընդ ձեզ... 984
Աղօթք առ սուրբ զինաւորի Քրիստոսի 1598
Աղօթք առ սուրբս ամենեսին՝ ի սուրբ Օգոստինոսէ 891
Աղօթք առ տիրամայր սուրբ Աստուածածինն. Անկանիմ առաջի հո, տիրամա՛յր սուրբ Աստուածածին... 984
Աղօթք բարեխաւսութեան 136
Աղօթք երաշտի (երաշտութեան) 684, 815, 908, 949, 961, 1022
Աղօթք երաշտի. Տէ՛ր, Աստուա՛ծ ամենակալ... որ կերիցեն հանցեն զաւրհնութիւն եւ զփառս 1195
Աղօթք երաշտի. Տէր Աստուա՛ծ մեր, որ յաղագս առ ձեզ նախանձուն լուար Եղիայի մարգարէին... 1186
Աղօթք երեկոյի. Հօր Աստուծոյ Որդի եւ Բան, Յիսուս Քրիստոս Տէր մեր միայն, որ ես օրհնեալ ի յաւիտեան... 1221
Աղօթք եղբայրակցաց անարատի յղութեան երանուհւոյ Կուսին 892
Աղօթք երդմնահարի. Տէ՛ր Աստուած, որ զմարդոյ բնութիւնն փոփոխական եւ տկար գիտես... 1021
Աղօթք եւ աղաչանք առ Սուրբ Աստուածածին 560
Աղօթք եւ կապ ամենայն ցեղ դիւաց... 1496
Աղօթք եւ շարականք. Խաղաղութիւն ամենեսեան. Աղաչեմք եւ աղերսեմք արտասուալից հառաչմամբ... 1508
Աղօթք զկնի խոստովանութեան. Ո՛վ Տէր իմ եւ Փրկի՛չ իմ Յիսուս Քրիստոս 986
Աղօթք զկնի հաղորդութեան. Յիշեա՛, ո՛վ Տէր իմ Յիսուս

Քրիստոս, զի ետուր զքեզ ի մահ վասն իմ... 986
Աղօթք զկնի պատարագին. Տէ՛ր իմ Յիսուս Քրիստոս, որ ոչ միայն արժանի համարէցար առնուլ զմեռն մարմին... 986
Աղօթք զօրաւոր սրբոյն Գրիգորի, Բան ԽԱ. Որդի՛ Աստուծոյ կենդանւոյ, աւրհնեալդ յամենայնի... 1502
Աղօթք ընդդէմ բանաստեղծիցն արտաքնոց 854
Աղօթք ընդդէմ փորձութեան. Տէր Յիսուս Քրիստոս Նազորացի խաչեալ, նայեա՛ ի փորձութիւն այս... 1346
Աղօթք ի ժամ ննջման 326, 1230
Աղօթք ի վերայ ապաշխարողաց Բասղի արեպիսկոպոսի 682
Աղօթք ի վերայ երդմնահարց 684
Աղօթք ի վերայ երդմնասխալանացն. Տէ՛ր Աստուած, որ զմարդոյ բնութիւն փոփոխական եւ տկար գիտես... 816, 908
Աղօթք ի վերայ սուրբ Պատարագին 1628
Աղօթք լեզուկապին 1496
Աղօթք լեզու չարի 1496
Աղօթք խոցի1556
Աղօթք խունկ աւրհնելոյ 937
Աղօթք կարկտի 864
Աղօթք յառաջ քան զխոստովանութիւն 986
Աղօթք յառաջ քան զհաղորդութիւն 986
Աղօթք յատուկ վասն աննին աղօթողի 1230
Աղօթք յատուկք իւրաքանչիւրոց տօնից երանուհւոյ կուսին Մարիամայ ի տօնի մաբրեցութեան 892
Աղօթք յորժամ յորոգայթ անկանի ոք ասացեալ սրբոյն Գրիգորի մերոյ Լուսաւորչին 1232
Աղօթք ոտանաւորիւ՝ Վարդանայ ասացեալ 170
Աղօթք որ պեղծ ինչ կերեալ իցէ 662
Աղօթք չար աչից եւ չար լեզուի 1495
Աղօթք պահպանութեան ամենայն չարէ 1495, 1496, 1497, 1498
Աղօթք ջերման, դողի եւ տենդի 1497
Աղօթք սուրբ Խաչի 1503
Աղօթք սուրբ առաքելոցն 1497
Աղօթք սուրբ հրեշտակապետացն 1504
Աղօթք սրբոյն Բարսեղի Կեսարացւոյն ի գերեզման 174
Աղօթք սրբոյն Բասղի Կեսարու եպիսկոպոս Կապադովկացւոյց 933
Աղօթք սրբոյն Բասղի հայրապետի 660, 948
Աղօթք սրբոյն Թումայի վարդապետին եկեղեցւոյ 1346
Աղօթք սրբոյն Կիպրիանոսի ասացեալ է 1498, 1503
Աղօթք սրբոյն Փոկասու հայրապետին 1502
Աղօթք սրբոյն Աստուածածնի 1504
Աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն. Բան ՂԴ. 1502
Աղօթք սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն. Երեքանձնեա՛ տէրութիւն միով բնութեամբ, էութեամբ անբնին... 1498
Աղօթք սրբոյն Երեմիայի մարգարէին 302
Աղօթք սրբոց մարգարէիցս, վարդապետացս եւ հայրապետացս եւ այլ սրբոց 1503
Աղօթք վասն Աստուածածնին 1498
Աղօթք վասն գլխայցաւի եւ նազլոյի 1496
Աղօթք վասն ծննդեան 1496
Աղօթք վասն կապանաց դիւաց 1497
Աղօթք վասն վախ օցի գրէ, վերայ պահէ Ամաիեայ ուկում տումիեայ խազէ... 1497
Աղօթք օձահարի եւ կատաղած շան կծածի 1105
Աղօթք, ասացեալ է Եփրեմի 1527
Աղօթք, յորժամ առ հիւանդն երթան 949
Աղօթք, որ ասի նախ քան զնաշակելն խորհրդոյն, ի բանից Թովմայի առաքելոյն 1628
Աղօթք, որ ինչ պեղծ կերակուր կերեալ իցէ 684, 908, 937, 1021
Աղօթք. Դա՛տ արա ինձ, Աստուա՛ծ, եւ իրա՛ւ արա ինձ դատաստանի իմում 1498
Աղօթք. ...լուսով, Աստուա՛ծ, գիտութիւնդ ֆո... 1497
Ամենակա՛լ Տէր Աստուած մեր, որ ընկալար զխունկն ի ձեռաց Ահարոնի... 909, 943, 949, 1186
Առաքել վարդապետի ասացեալ 135
Անկեալ եմք առաջի ֆո... 683, 814
Անկցի գութ մեր առաջի երեսաց ֆոց... 1244
Առ Յիսուս 105
Աստուա՛ծ բարձրեալ, որ զգեցուցեր զեկեղեցի ֆո լուսով... 684
Աստուա՛ծ յաւիտենական, անբսկիզբն, աներ, անիմանալի... 906, 935, 946, 659, 942
Աստուած զօրութեանց եւ արարի՛չ ամենայն արարածոց, զքեզ աւրհնեն ամենայն պտղաբերք... 949
Աստուած յաւիտենական, թագաւոր անմահ, դու ես Տէր ամենեցուն... 683
Աստուած յաւիտենական... 1024
Արժան է ստուգապէս... 914
Արդ, եթէ այսու օրինակաւ կեցչիք... 946
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ 936
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, Հա՛յր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ առիթ սիրոյ պատրաստեցեր մեզ... 949
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, արարի՛չ ամենայն արարածոց, որ արարեր զամենայն արարածս... 814, 936, 942, 935, 947, 946, 949
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած ամենակալ, որ Տէրդ ես ուխտից... 936
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ետուր զպատուիրանս ֆո... 662, 909, 937, 943, 1186
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած մեր, որ ետուր մեզ զնիւթս զայս... 909, 937, 1186
Աւրհնեալ ես, Տէ՛ր Աստուած... 181
Աւրհնեալ ես, Որդի՛ եւ Բա՛ն Հօր... 950

Աւրհնեալ է ամենաբաւ ողորմութիւն Սրբոյ Երրորդութեանն ի բարձուն... 936
Աւրհնեալ է արարչագործն Աստուած եւ շնորհաբաշխն ամենեցուն... 223
Աւրհնեսցում զՀայր եւ զՈդի... 888
Եռամեծի եւ բաջ վարդապետին Մխիթարայ Գոշի խստակրաւն ճգնաւորի եւ բանիբուն հռետորի ասացեալ զաղաւթս ի ժամ սուրբ Պատարագին 1346, 1629
Երանելոյն Պէտնարտոսի մեղրածորանի վարդապետին՝ առ երանուհի Կոյսն աղօթք Քեւ մատիցում առ Որդիդ... 889
Երանելոյն Եփրեմի Ասորոյ առն ամենասրբոյ եւ գիտնականի, առ երանուհի Կոյսն աղօթք Ո՛վ անարատ, անբիծ, անապական... 889
Եկ Սուրբ Ոգի Հօր Բանին / եւ առաքեա զերկնային... 888
Եփրեմ Ասորի, Աղօթք 1492-1493
Ի գիշերի եւ ի տրտընջեան եւ յամենայն ժամու զքեզ աղաչեմ... 754, 755
Ի տօնի Վերափոխման աղօթք 892
Ի տօնի Աւետեաց աղօթք 892
Ի տօնի Այցելութեան, Ծննդեան եւ Յղացման աղօթք 892
Ի տօնի Ընծայեցման աղօթք 892
Խնդրեցէ՛ք եւ տացի ձեզ, հայցեցէ՛ք եւ գտջիք...1244
Ոտանաւոր-աղօթք (հայատառ թուրքերէն) 755
Ո՛վ Յիսուս մեր վերագնութիւն... 888
Ո՛վ արարիչ բնաւից իրաց անճառական... 888
Ո՛վ գերահրաշ տաղաւար անճառ եւ անխնին սրբութեան... 540
Որ դատաւորդ ես կենդանեաց եւ մեռելոց... 936
Որ ընդունիչդ ես աղաւթից ժողովրդեան բո... 934
Որ լուսօրեցեր զարարածս բո... 866
Որ ունիս իշխանութիւն արարածոց բոց եւ ընդունիչ ես աղօթից ժողովրդեան... 660, 948
Որբ մկրտեցան եւ լուսաւորեցան... 946
Սրբոյն Յոհաննու Ոսկիբերանին՝ ասացեալ վասն ամենայն մեղաւորաց 135
Սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն 54
Սրբոյն Օգոստինոսի վարդապետին առ ամէներանուհի կոյսն Մարիամ աղօթք. Ո՛վ երանուհի Մարիամ... 889

ԱՆՈՒԱՆՔ

Ականց անուանի եւ գունաւորութիւնք նոցին 262
Այս անուանի Դ. կանանցն, որ խառնեցան յաւրհնեալ ազգն Իսրայէլի 140
Այս են ՀԲ. (72) աշակերտաց անուանքն 54
Այս են ՀԲ. (72) լեզուք 1578
Այս են անուանի ԲԺ. (12) ականց եւ նահապետաց 1618
Այս են անուանի թագաւորաց Պարթեւի հայոց 490, 552
Այս են թագաւորք Հայոց վերջինք, որ են Բագրատունիք, որ Անի բաղաք թագաւորեցան 490, 552
Անուանի Աստուածաշունչ գրոց Հ. եւ Բ.ից (72) 294
Անուանի ականց եւ նահապետացն եւ առաքելոցն 141
Անուանի ականց պատուականաց 1139
Անուանի ԲԺ.նիցն 614
Անուանի երկոտասան կենդանակերպիցն ե. ազգաց լեզուաւ 648
Անուանի է. մոլորականաց ե. ազգաց լեզուաւ 648
Անուանի կանանց նահապետացն 1578
Անուանի Հայոց թագաւորաց 552
Անուանի հետնուածողաց բոլորեցունց եւ բանի նոցա 324
Անուանի նախահարցն 134,140,1578
Անուանի սուրբ հրեշտակացն, որք հայցեն՝ արագ հասանեն 630
Անուանի հաղաքաց Այլում տեղոջէ այս բանս կարգաւ ասացեալ եւ սահմանեալ 1339
Անուանի հաղաքացն Հնդկաց եւ Պարսից 1573
Գրիգորի Կեսարացւոյ Անուանի հաղաքաց 224
Եփրայեցւոց, հաղդէացւոց եւ յունաց անուանց թարգմանութիւն 1141
Լուսնային օրացոյցի ամսանուններ (հայատառ թուրքերէն) 774
ԽԳ. Անուանի մարգարէիցն սրբոյն Եպիփանու ասացեալ 584
Կարգ եւ թիւ եւ անուանի կաթուղիկոսացն հայոց՝ սկսեալ ի սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորէն... 463
Հասարակաց վարդապետաց ասացեալ, որոց անուանքն ոչ գըտաք 49
Հռոմի ամիսք են այսոքիկ 256
Յաղագս անուան Յիսուսի 769
Յապաւմունք անուանց նայնից 248
Նշանակութիւնք անուանց 490
Վասն անուանց ժամուցն 468
Վասն անուանց հրեշտակաց 139, 1618
Վասն հարանց 1560
Յանկ անուանց (պարտատեա՞րց) 267
Յանկ երեւելի անուանց եւ գործոց 687

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆՔ

Աշխարհացոյց Գրիգորի Կեսարացւոյ 374
Աշխարհացոյց համառօտաբար ի կարճոյ 375
Աշխարհացոյց Վարդանայ Արեւելցւոյ 135, 375, 1339, 1618
Գետք եւ գնացք նոցա 1573
Եւ գետք աշխարհի Խ. (40) 1602
Եւ գետք աշխարհիս 1602
Լերինք անուանիք ԲԺ.ն (12) են այսոքիկ 1602
Մղոնաչափք 1339,1573, 1389

Յաղագս է. բաժին աշխարհին1339
Յաշխարհացոյց Մովսէսի Խորենացոյն 427, 1572-1573
Զորս գետսն են այսոքիկ 1573
Վասն բնակելոյ ժողովրդեան 1578
Վասն մշտնջենաւոր լերանց 1578
Վասն հաղաիաց 1602

ԱՌԱԿՔ, ԱՌԱԿԱՒՈՐ ԲԱՆՔ

Առակացն Սողոմոնի. Սակաւ բան խրատական 197
Առակի Բարիախաւսն 1391-1392,1619-1621
Առակի Սողոմոնի 529
Առակի, Առակաւոր բանի 650-651
Բանի առակաւորի... 520-521
Գիրի առակաց, ասացեալ վարդապետին Վարդանայ Այգեկցւոյ 262-263
Գիրի առակացն Սողոմօնի (հաղուածոյ) 334
Գիրի, որ ասեն Բանալի մտաց՝ թարգմանեալ ի յեթովպացոց... 1252
Ի Գրոց Սրբոց ժողովեալ առակս եւ օրինակս բազումս 49
Հայելի Վարուց 648
Հանելուկի, Առակ եւ ասացուածի, որ իմաստնոցն է գիտելի 169
Ոլոմպիանու առակի 484-485
Վասն բարուց իւրաքանչիւր կենդանւոյն 485-487

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆՔ, ԴԱՒԱՆԱԲԱՆԱԿԱՆՔ

Աբրահամու Աստապատեցւոյ Կտակ Մեծի ուրբաթու վասն չարչարանաց եւ խաչելութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի 1316
Աթանաս Աղեքսանդրացի, Գիրի պատասխանական 873, 879
Աթանասի եպիսկոպոսապետի Աղէքսանդրի, յորմէ ընդդէմ Արիանոսացն գրոց 393
Ալբերտի Մեծի Համառօտ հաւաքումն աստուածաբանական ճշմարտութեան 1263-1285, 1375-1376
Այլ հաւաքումն բանից ի վարդապետացն Հայոց 1522
Այլ վասն երկաբնակացն 494
Այսման ի վկայութեանց յաղագս ամենասուրբ Երրորդութեանն 493
Անանիայի Նարեկացւոյ Յաղագս խորհրդոց զգուշութեան 1542
Բազում վկայութիւնք ընդդէմ նոցա, որք ապականացու ասացին զանապական մարմինն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի 1522
Բան հաւատոյ վասն անեղին եւ եղելոց, բարառնաբար՝ ի դիմաց հայկական տառից չափաբերմամբ ոգեալ ի Ներսիսէ 69, 1198, 1202
Բանք ընդդիմադրականք առ մահմետականն, որ եւ կարծիս տան, թէեւ գիտեն զԱստուած եւ զաւէտս նոցա 488, 630-631, 1525-1526
Բանք ճշմարտութեան սուրբ հարցն Յոհաննու Աստուածաբանի, զոր ասացեալ է վասն միանձանց եւ անապատականաց, զոր ազդեաց ի նմա Հոգին Սուրբ 1515
Բարթողիմէոս Մարաղացի, Յայլմէ բառոզ առհասարակ ամենայն սրբոց, ի բանն՝ Ողջոյն տան ձեզ, ամենա՛յն սուրբք, մանուանդ, որ տանէ կայսեր են 1617
Բարսեղի Կեսարացւոյ Գրիգորի Նիւսացւոյ հարցմունք է 1533, 1534
Գիրք երկուց բնութեանց եւ մի անձնաւորութեան ի Քրիստոս՝ ի ձեռն Յոհաննու Քոնեցւոյ 424
Գիրք պարապմանց է վասն մարդանալոյ Միածնին Սրբոյն Կիւրեղի եպիսկոպոսապետի Ալեքսանդրու Պարապմունք՝ Յաղագս մարդանալոյ Միածնին 393
Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց 523 (մասն), 771-774, 1143-1146, 1618-1619 (հաղուածոյ)
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Բան իմացական ի Հարցմանց գրոց 521
Գրիգորի Ֆաջ հրոետորի դաւանութիւն 970
Դաւանաբանութիւն Սրբոյն Աթանասի՝ արեպիսկոպոսի Աղէքսանդրացւոյ 629
Դաւանութիւն Միխայելի պատրիարքի Ասորւոյ 546
Դաւանութիւն Սրբոյն Աթանասի 630
Դաւանութիւն հաւատոյ 193-196
Դաւանութիւն հաւատոյ եւ վասն Բանին միաւորութեան 569
Դաւանութիւն հաւատոյ սուրբ հօրն մերոյ երկրորդ Լուսաւորչի Ֆաջ հռետորին Գրիգորի 194-195, 618
Դաւանութիւն տեառն Նեսէսի հայոց կաթուղիկոսէ 630
Դաւթի եռամեծի եւ անյաղթ փիլիսոփայի Ընդդէմ չորից աոարկութեան Պիւոոնի իմաստակի 424
Դիոնիսիոս Արիսպագացի, Մատենագրութիւնք 1075-1076
Եւագր Պոնտացի, Հարիւրաւորն վեցերորդն 853
Եօթն խորհրդոց գիրք Թովմայի Ամուինացւոյ 1264-1285
Ընդդէմ արտեմոնադիր ընթերցուածոց (ՊՊ) 670
Ընդդիմադրութիւն առ միմեանս սրբոյն Աթանասի եւ Արիոսի՝ նոցունց խնդիր դարձեալ յաղագս Սրբոյ Հոգւոյն 484
Թէ որպէս օրինակ է մարդս Աստուծոյ պատկերակցութեանն 569
Թովմա Ամուինացի, Յաղագս է. խորհրդոցն եկեղեցւոյ 1285-1310
Թովմա Ամուինացի, Յաղագս տնօրինութեան Քրիստոսի 1341-1344
Ի Ձմեռան հատոր Գրիգորի Տաթեւացւոյ 1250-1251
Ի թղթէն Եզնկայ, որ առ Մաշթոց 1522
Ի հաւատոյ բանէն Դվնա ժողովոյն 1521
Ի հաւատոյ թղթէն Աբրահամու եպիսկոպոսի 1521
Ի հաւատոյ թղթէն Եիշէի՝ Հայոց վարդապետի 1521

Ի հաւատոյ թղթէն Խաւարովու՝ Հայոց հետեւորի 1521
Ի հաւատոյ թղթէն Յեսուայ՝ Խոխոռունեաց եպիսկոպոսի 1521
Ի հաւատոյ թղթէն Յովհաննու՝ Հայոց կաթողիկոսի 1521
Ի հաւատոյ թղթէն Ներշապահոյ Մամիկոնէից եպիսկոպոսի եւ Գրիգորի Առծրունեաց եպիսկոպոսի 1521
Ի հաւատոյ թղթէն Սահակա՝ Հայոց վարդապետի 1521
Ի հաւատոյ թղթէն Սամուէլի՝ Հայոց վարդապետի, զոր գրեաց ընդդէմ երկաբնակացն, ի խնդրոյ իշխանին, որ մականուն Ոսկեձեռն կոչիւր 1521
Ի հաւատոյ թղթէն Ստեփանոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի առ Գերմանոս 1521
Ի հաւատոյ թղթէն Տիրանոյ՝ Հայոց վարդապետին, զոր գրեաց առ Սիմաարիմ 1521
Ի հաւատոյ թղթէն միջնոյ Ներսէսի՝ Հայոց կաթողիկոսի 1521
Ի վարդապետութենէ տեառն Գրիգորի՝ Հայոց Լուսաւորչի 1520
Խորհուրդ ապաշխարութեան 766
Խորհուրդ եւ կարգաւորութիւն եկեղեցւոյ 581
Խորհուրդք սուրբ սեղանոյ 324
Հարց. ուստի՞ են Գիրք Սուրբ 569
Հարցմունք Թոխաթեցի Պաղտասարի եւ պատասխանիք Արիստակիսի Խարբերդացւոյ Թաւխաթցի Պաղտասարի 1532
Հարցմունք գեղեցիկ՝ վասն աստուածութեան 569
Հարցմունք եւ պատասխանիք աստուածաբանականք. վասն արարչութեան, կարգաց եկեղեցւոյ եւ աղօթից, հոգւոց մարդկան եւ հրեշտակաց, մեղաց եւ այլոց 1530-1532
Հարցմունք եւ պատասխանիք խիստ պիտանի եւ գեղեցիկ 1318
Հարցմունք սուրբ Աստուածածնին եւ պատասխանիք հրեշտակին 1532
Հարցմունք սրբոյն Բարսղի Կեսարացւոյ եւ պատասխանի եղբօր իւրոյ՝ սրբոյն Գրիգորի Նիւսացւոյ 72
Հարցում Բարսեղայ Կեսարացւոյ առ սուրբն Գրիգոր Նիւսացի 32, 1489
Հարցումն Աշոտոյ՝ որդւոյ Սմբատայ Հայոց թագաւորի եւ պատասխանի եզնկա Կողբացւոյ Հայոց վարդապետի 1541
Հարցումն Առնանա, պատասխան եզնակ Կողբացո Հայոց 1541
Ղազար Ջահկեցի, Կարգ ծայրագոյն վարդապետութեան 901-903
Մարգար Խօջենց Երեւանցի, Համառօտ որպիսութիւն եկեղեցւոյ 1039-1042
Յաղագս Աստուածաբանութեան՝ ի սրբոյն Դիոնիսոսէ 138-142
Յաղագս Փաղէղոսի ասացեալ է ի ճառի սրբոյ աւուրն լուսոյ եւ գրեալ է 489
Յաղագս հրիստոնէութեան 630
Յովհաննէս Անգելոս Յաղագս հոգւոյ համառօտ հաւաքումն եւ զօրութեանց նորին ի յաստուածաբանից լատինացւոց 1154-1164
Յովհաննէս Պօնա, Ձեռաբծութիւն յերկինս 687-693
Ներսէսի վերջոյ իմաստասիրի՝ Հայոց կաթողիկոսի ի թղթէն, որ առ Մանիլ թագաւորն Յունաց 1522
Նոնոսի Ժողովարանի մեկնութեանց պատմութեանցն այնոցիկ, զորս յիշատակեաց սուրբն Գրիգոր Աստուածաբան ի ճառի մեկնութեանն 488-489
Նորին Յակոբայ Սրճոյ ասացեալ ի Մեծի երկուշաբաթին յԱւետարանին մեկնութենէն 235
Նորին Յակոբայ Սրճոյ ասացեալ ի խորհուրդ կիրակէէ 154, 234
Նորին Յակոբայ Սրճոյ ասացեալ ի յարութիւնն Ղազարու 235
Նորին Յակոբայ Սրճոյ ասացեալ յԱյլակերպութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի 154, 234
Նորին սրբոյն Յակոբայ Սրճեցւոյ ասացեալ ի Սուրբ Աւմաւենեացն եւ ի գալուստ Տեառն մերոյ յԵրուսաղէմ 234
Պատասխանիք ի Սուրբ Գրոց ընդդէմ տանկաց Բանի ընդդիմադրականք առ մահմետականսն 568
Պարզաբանութիւն հրիստոնէական վարդապետութեան վասն անոցիկ, որ ուսոյցանեն զմանկունս եւ զայրս միայմիտս 875-878
Պաւղոս Կաղզուանցի, Յուպ բահանայից (արտաքանեալ ի Սիմէոնէ Շահեցւոյ) 799-805
Ռոբերտոս Բելլարմինոս, Առաւել պարզաբանութիւն հրիստոնէական վարդապետութեան 873, 875-879
Ստեփաննոսի Սիւնեցւոյ Ընդդէմ երկաբնակաց 356
Ստեփանոսի Սիւնեաց եպիսկոպոսի յԵրկրորդ թղթէն, զոր գրեաց վասն հաւատոյ՝ պատասխանի թղթոյն Անտիոքա պատրիարգին 1522
Սրբոյն Աթանասի եպիսկոպոսի Աղէքսանդրի հայրապետի Թուղթ առ Եպիկտիմոն եպիսկոպոս Կորընթացոց՝ Յաղագս ողղափառ հաւատոյ ընդդիմադրութիւն 395
Սրբոյն Աթանասի եւ Ջակէի՝ առն հրէից տուրեւառ վիճմանց՝ յաղագս աստուածութեանն Քրիստոսի 484
Սրբոյն Եւագրեայ ասացեալ 49
Սրբոյն Եւագրեայ ճգնաւորաց ճգնաւորի ասացեալ 335
Սրբոյն Ներսիսի Լամբրոնոյ եպիսկոպոսին Որոշումն իննդասուց աստիճանաց եկեղեցւոյ եւ յատկութիւն գործառնութեանց նոցա զգեստուց, ընդ որս եւ դիմադրութիւն այսոցիկ խորհրդոց ունայնացուցանողաց 214
Սրբոյն Ստեփանոսի Սիւնեաց եպիսկոպոս տիեզերալոյս եւ իմաստուն վարդապետի ասացեալ ի դիմաց հերետիկոսաց 355-356
Վասն անճառ Ծնընդեանն Աստուծոյ 1526
Վասն արարչագործութեան եւ մարդեղութեան Քրիստոսի 54

Վասն զանազան հերձուածողաց 1537
Վասն Ջատկի մատղի, Յաւաքելական երկրորդ կանոնացն, զոր գրեաց Կղեմ ամենայն հեթանոսաց 1525
Վասն զի ծնաւ ի Կուսէն Բանն Աստուած կամաւ Հաւր 1526
Վասն թեւայիօատութեան Թումայի 1533
Վասն կամաւոր չարչարանացն եւ խաչի եւ մահուան Նորա 1526
Վարդան Այգեկցի, Աւմատ հաւատոյ 1520
Վկայութիւն Սուրբ Երրորդութեան 570
Վկայութիւնք ընդդէմ նոցա, որ ասեն՝ Տէրն ոչ եկեր զգառն ի հինգշաբաթոջն երեկոյին. Յոհաննու Ոսկէբերանին մեկնութէնէն 1524
Վկայութիւնք մարդեղութեանն Քրիստոսի 570
Վկայութիւնք յաղագս համագոյ եւ զուգապատիւ Երրորդութեանն եւ նոյնագործ արարչութեանն 493
Վկայութիւնք վասն Ծննդեան Տեառն եւ Մկրտութեանն... 1523
Վկայութիւնք վասն Տեառն մերոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի՝ ի տեսլեան գրոցն Յոհաննու աւետարանչին 490
Վկայութիւնք, զի պարտ է զխաչեցարն ասել ամենայն աւուր ի դէմս Որդոյ. Նեմտաւեայ՝ Հռոմայ հայրապետի 1524
Վկայութիւնք՝ վասն զի պարտ է զսուրբ պատարագն անխմոր եւ անջուր, անաղ եւ աննէթ մատուցանել. Թադէոսի առաքելոյ 1524
Տեառն Միխայիլի պատրիարգի Ասորոց Համառօտ ժամանակաց զրոյցք, հաղուածոյ արարեալ ի յոլովից պատմագրաց, ի վարժս բանասիրաց, սղամանակ ասութիւն՝ յԱդամայ մինչեւ յետին աւուրս թեւացեալ 543-546
Տեառն Ներսէսի ասացեալ դասաւութիւն հաւատոյ 414
Տեսութիւն պատմութեան բանից ննջման սրբոյ աւետարանչին Յովհաննու Աստուածաբանի՝ արարեալ սրբազան արեպիսկոպոսին Տարսոնի Ներսէսի՝ ի խնդրոյ եղբօր ումեմն 492-494
Տեսութիւն, թէ ինչ խորհուրդ է, որ ամենայն աւր պատարագեմք զՔրիստոս 260
Քաղուածք ի Կնիք Հաւատոյ գրոց 1351-1352

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉՔ

Աստուածաշունչ 729-732 (մասն), 1071-1073
Աւետարան 77-80, 143-144, 147-149,157-159, 313-315, 317-318, 387-389, 399-400, 635-637, 639-640, 641-643, 669-671, 719-721, 721-724, 741-742, 757-761, 795-797, 869-870, 963-965, 1041-1044, 1063-1066, 1065-1066, 1069-1070, 1187-1190, 1199-1200, 1204, 1213-1215, 1327-1330, 1331-1333, 1429-1431, 1431-1434, 1631-1634
Աւետարան Ղուկասու (ՊՊ) 111, 337, 345, 369, 525, 759, 772, 788
Աւետարան Մատթէոսի (ՊՊ) 57, 505, 978, 1373, 1377
Աւետարան Մարկոսի (ՊՊ) 23, 148, 273, 320, 426, 1366
Աւետարան Յոհաննու հանգստեան (Ե. 19-30) 1213
Աւետարան Յովհաննու (ՊՊ) 129, 377, 391, 731, 951, 1383
Աւետարան բժշկութեան, խաչելութեան, իւղաբերից 1061
Աւետարան ե<ա>ւղաբէրից ըստ Մարկոս է (ԺԵ. 42-ԺՋ. 8) 1212
Աւետարան ըստ Ղուկասու է եւղաբերից (ԻԳ. 50-ԻԴ. 12) 1213
Աւետարան ըստ Մատթէոսի (ԻՀ. 1-20) 565
Աւետարան ըստ Մարկոսի (է. 31) 566
Աւետարան ըստ Մարկոսի (ԺԵ. 42-46) 566
Աւետարան ըստ Յոհաննու է եղաբերից (ԺԹ. 38-Ի. 18) 1213
Աւետարան ըստ Յոհաննու. ամբիծի է (ԺԴ. 15-ԺԵ. 25) 1213
Աւետարան ըստ Յովհաննու 42
Աւետարանն Ղուկասու հանգստեան (ԺԲ. 32-48) 1213
Աւետարանն Մաթէոսի (ԻՀ. 1-20) 1212
Աւետարանն Մաթէոսի հանգըստեանն (ԺԱ. 25-30) 1212
Աւետարանն Յոհաննու բժշկութեան (Ե. 1-18) 1213
Աւետարանն ըստ Ղուկաս է բժշկութեան (Դ. 31-42) 1213
Աւետարանն ըստ Մաթէոսի բժշկութեան (Թ. 27-34) 1212
Աւետարանն ըստ Մարկոս. հանգստեան (Դ. 26-34) 1213
Աւետարանն ըստ Մարկոսէ. բժշկութեան է (Ա. 21-34) 1213
Աւետարանի Իւղաբերից եւ Հանգստեան 283-284
Աւետարանի Իւղաբերից, Բժշկութեան 180-181
Աւետարանի Իւղաբերից, Բժշկութեան եւ Հանգստեան 228
Աւետարանի Իւղաբերից, Բժշկութեան, Պաշտման եւ Հանգստեան 1339-1340
Աւետարանի Հանգստեան, Իւղաբերից, Բժշկութեան 1186-1187
Աւետարանի Պաշտօնէից, Պաշտման, Իւղաբերից, Բժշկութեան 176-177
Բանի ժողովողի որդւոյ Դաւթի՝ Սողոմօնի (հաղուածոյ) 334
Գիրք առակացն Սողոմօնի (հաղուածոյ) 334
Գլուխք աւետարանաց բժշկութեան, հանգստեան 142
Երգ երգոց Սողոմօնի, որ է օրհնութիւնն օրհնութեանց 334
Թուղթ Կաթուղիկեայց երանելոյն Յակոբու առաքելոյն 333
Թուղթ Յոհաննու առաքելոյն երրորդ 334
Թուղթ Յոհաննու երկրորդ 333
Թուղթ Պետրոսի առաջին 333
Թուղթ երանելիոյն Պօղոսի առաքելոյ առ Հռոմայեցիսն 334
Թուղթ երանելոյն Յուդայի առաքելոյն 334
Թուղթ երանելոյն Յոհաննու առաքելոյն առաջին 333
Թուղթ երանելոյն Պօղոսի առաքելոյ առ Կորնթացիսն Առաջին 334
Թուղթք Պօղոսի 1381-1385
Թուղթք Պօղոսի առաքելոյն 1384-1385
Իմաստութիւն Յեսուայ, որդւոյ Սիրաքայ (հաղուածոյ) 334
Ծաղկաքաղ յԱւետարանաց 1207-1210
Մարգարէութիւն Եզեկիէլի (ՊՊ) 181

Մարգարէութիւն Եսայեայ եւ Թուղթ Պօղոսի 249-251
Յակոբայ առաքելոյ Գիր տղայութեան Յիսուսի Քրիստոսի 409
Նախադրութիւն գրոցն Եսթերայ 864
Նոր Կտակարան (մասն) 1113-1115
Պետրոսի առաքելոյն գիրգ երկրորդ 333

ԱՒՐՀՆՈՒԹԻՒՆՔ

Աւրհնութիւն 66, 117, 307, 1140
Աւրհնութիւն Զաքարիայի՝ հօրն Յովհաննու 133
Աւրհնութիւն Մեծի Աւագ Ե.շաբաթին 960
Աւրհնութիւն Յարութեան Տեառն 829, 831, 833, 835, 837, 840, 827
Աւրհնութիւն աղի 814, 936, 941, 949, 959, 1020, 1118, 1479
Աւրհնութիւն ժողովրդեան եւ շրջաբերական գրելոյն 191, 238, 1394
Աւրհնութիւն խաղողոյ 1021
Աւրհնութիւն հանդերձեղէն սպասու 1474
Աւրհնութիւն հատի մարտիրոսաց 500, 814
Աւրհնութիւն հատի պատարագի 181, 791, 814, 851
Աւրհնութիւն հարսին եւ փեսային 60
Աւրհնութիւն հաւասար բաղաց, ի Հիզանցի տէր Մարտիրոսէն 240
Աւրհնութիւն ջրոյ, զոր ասացեալ է Բարսղի Կեսարացու 181, 175, 228, 507, 682, 791, 814, 851, 960, 1061, 1048, 1185, 1423, 1480
Աւրհնութիւն սեղանոյ Տեառնականի եւ պատարագի 59, 181, 500, 814, 942, 949, 949
Աւրհնութիւն սեղանոյ, Վասն մարմնաւոր կերակրոց եւ ըմպելեաց 1628
Աւրհնութիւն սկի եւ մաղըզմոյ 1474
Աւրհնութիւն վասն սեղան աւրհնելոյ 59
Աւրհնութիւն վարդապետաց 1621
Աւրհնութիւն վերարկուի, զգեստի, վեղարի եւ փիլոնի 201, 649
Աւրհնութիւնք 221-222, 240, 327, 454-455, 567
Աւրհնութիւնք ամենայն աշխարհի 304, 313, 1395
Աւրհնութիւնք ժողովրդեանն առհասարակ 155
Աւրհնութիւնք յետ հարոզից 221-222, 223, 242, 327, 336, 1606
Կանոն աւազան աւրհնելոյ 1049, 1058
Կանոն աւրհնութեան խաղողոյ 908
Կանոն աւրհնութեանց զգեստուց սրբութեանց, զինչ որ լինի 1049, 1058
Կանոն աւրհնութիւն նորակերտ գրոց 943
Կանոն խաչ աւրհնելոյ 814
Կանոն սկիհ եւ մաղզման աւրհնելոյ 1049, 1058
Կանովն Տեառնական, աղն աւրհնութիւն 507
Կանովն աւրհնութեան նորակերտ գրոց 176
Կանովն նկարեալ եկեղեցի աւրհնել 1058
Մարտիրոսի Խարասացւոյ Տաղ եւ աւրհնութիւն ուրախութեան 59
Նախերգանք եւ աւրհնութիւնք ի վերայ ունկնընդիր եւ միամիտ միաճամուռ ժողովրդեանն 332
Նախերգանք եւ աւրհնութիւնք հարոզից 1617
Վասն աւրհնութեան այգւոյ եւ հնձանի, գինւոյ եւ կարասի 961
Վասն աւրհնութեան նորակերտ գրոց 716

ԲԱՌԴԻՐՔ

Այս բառ են հերթողական վասն հոմերական տառիցն 153, 294
Այս բառ յեռեհիւսական բաղաձայն հոմանուանց բակնայնեալ 294
Առաքել վարդապետէ. Անուանք Աստուածաշունչ գրոց Հ. եւ Բ.ից (72) 294
Բառ Գալիանոսի բժշկի 294
Բառ Եբրայեցւոց 294
Բառգիրք 1141, 1233-1237
Բառք հերթողականք 213, 1547-1551
Թարգմանութիւն դեղոց 294
Թարգմանութիւն պարսից բառից, որ ի Վարդանանց պատմութեանց գրոց միջին է 294
Համառաւտ հաւաքումն, գումարումն, լուծումն բառից Աստուածաշունչ գրոց, յումեմնէ յերեմիայէ բանասիրէ Մեղրեցոյ 288-292
Հանդէս բանաստեղծաց, փաղանումնաբար ստորոգիլ սակս նորավարժիցն. բառ է գեղչուկ 213, 294

ԲԺՇԿԱՐԱՆՔ, ԴԵՂԱԳԻՐՔ

Բժշկարան 919-929, 1099-1111, 1554-1560
Դեղագիր 142, 931, 1439, 1440
Դեղագիր Սիպիդակ համի ուռուցի դեղ 72
Դեղագիր վասն ակռայի ցաւի 1025
Դեղագիր վասն սարտլուղի 232
Դեղագիրք 231-232, 929-930, 1556
Դեղագիրք զանազան ցաւոց 930
Դեղագիրք զանազանք 1370
Դեղագիրք վասն մաճրագործութեան, ջերմութեան, մաղձի եւ այլնի 224

ԳԱՆՁԱՐԱՆ, ՏԱՂԱՐԱՆ

Աւետիք Ծրնդեան 717
Գանձ Ծննդեան (մասն) 1533
Գանձ մեռելի («Երգ Արիստակեսի») 959
Գանձ ննջեցելոց թաղմանն. Մանուէլ եպիսկոպոսի ասացեալ 1479
Գանձ ջուր աւրհնելոյ ի Յոհաննէս վարդապետէ («Յոհաննիսի երգ») 184
Գանձարան 106-107, 122-124, 432, 477-481, 661-668, 667-680, 699-716, 777-786, 793-794, 985-1003, 1423
Գրիգորի Նարեկացւոյ Տաղ Ջատիկ Յարութեան մեռելոց Բ.շաբթի 1567
Ի Սիմօնէ վարդապետէ Ջուղայեցոյ. երգեալ հոգեւոր զմայլումն 717
Նաղաշ Յովնաթան, Գանձ ղարիպի ասացեալ 717
Ներսիսի Մոկացւոյ Տաղ Վարդավառին անոյշ 1619
Պետրոս Ջիւրէթցի, Տաղ Յովհաննէս Մկրտչին 1633
Սուրբ տաճարին էջմիածնայ 717
Տաղ 717, 1254
Տաղ Ադամայ, Յոհաննէս Պլուզ վարդապետ 717
Տաղ բազմակենի Սրիկ Կոստանդէ 1567
Տաղ Գալստեան Տեառն ի տաճարն՝ ի Ներսիսէ ասացեալ 457
Տաղ երկրորդ աւուրն Ծննդեան տեառն Ներսիսի Շնորհալւոյ ասացեալ 1567
Տաղ Ծննդեան Տեառն 456
Տաղ Յարութեան 1567, 1631, 1632
Տաղ Յովհաննու Մկրտչին՝ ի Ներսիսէ կաթողիկոսէ 457
Տաղ ի Ներսէս հայրապետէ 717
Տաղ Վարդավարին ասա՛յ 717
Տաղ վճարման պատարագի 859
Տաղ Քառասնաւրեայ գալստեան Տեառն ի տաճարն 457
Տաղարան 57-67, 91-98, 432, 1025-1034, 1085-1098, 1199-1203, 1464-1466, 1567-1569, 1567-1569, 1573-1576
Տաղտ 455-462
Տաղտ եւ մեղեդիք 107-108

ԳՈՎԱՍԱՆՔ

Աստուածատուր Ա., Տաղ եւ գովասանք այգոյ խաղողոյ եւ գինոյ 59
Գովասանութիւն Խոխոռոյ 98
Գովասանք Սաղմոսարանին Դաւթայ մարգարէի 37
Գովասանք Սուրբ Նշանի վանուցն 462
Գովասանք ասացեալ ի վերայ սրբոյն Յակոբայ՝ ի մաճղեսի Սերունէ բանասիրէ 98
Գովասանք ի վերա սրբոյնոյ Աստուածածնին 97
Գովասանք ի վերայ Իե. խոռանացն, որ կան ի Սուրբն Յակոբ 95
Գովասանք ի վերայ Գրիգորի Լուսաւորչին 96
Գովասանք ի վերայ բարեկամին Քրիստոսի Սրբոյն Ղազարու 96
Գովասանք ի վերայ սուրբ Գողգոթային 96
Գովասանք հայրապետի 462
Գովասանք սուրբ Աստուածածնի՝ ի Վանեցի Քօչակէ ասացեալ 63
Գովասանք տաճկէվար՝ ի վերայ սրբոյ խաղաին յԵրուսաղեմի 95
Գովք ի սուրբ Աստուածածինն է 1033
Երեմիայի ասացեալ Աստուածածնի գովք 496
Սուրբ Խաչի վանուց գովասանքն է 462

ԳՐԱՒԱՋՔ

Գրաւաջք 238, 241-243
Գրաւաջք Կաթողիկոսի շարադրութիւն կամ վարդապետի 54
Գրաւաջք Շիւնոյ 223
Գրաւաջք. Ժողովրդեան 241

ԴՈՒՇԱԿՈՂԱՆԱԿՔ, ՀՄԱՅԱԿԱՆՔ

Ախտաւո՞ 1537
Բանի տոմարականի եւ աստղագուշականի 632-633
Գիր սիրոյ վասն բանի յաջողութեան 494
Գուշակութիւնք 56, 653
Գուշակութիւնք ըստ կենդանակերպից 538
Դուռն աստեղաց, թէ որն որ յաւուր ունի իշխանութիւն 652
Կաղանդացոյց 653
Կաղանդացոյց այլ, սրբոյն Կիւրղի ասացեալ 653
Հմայագիր 1254
Հմայիլ 1493-1500, 1501-1506
Հմայութիւն 494
Մասն Ռամգրոց 189
Յաղագս զարդուց եւ զնշանակութենէ նոցին 55
Յաղագս հասարակաց պատկերացութեան 199
Յաղագս նշանաց յԱրեգակնի, Լուսնին, յաստեղս ... յաստղոց գրոց ասացեալ երանելոյն Դանիէլի 653
Յաղագս պատկերացուցութեան 199
Վասն խաւարման Արեգականն եւ Լուսնին՝ ումեմն յիմաստասիրի ասացեալ 653
Վիճակացոյց 1574
Վիճակացոյց աղիւսակք, Կենդանակերպք. Խոյն, Ցուլ... 368
Տանուտէրք, որ ցուցանեն զգնացս տարոյ 653

ԵՐԳՔ, ԵՐԳԱՐԱՆՔ

Դոդոխեան Գէորգ, Միծեռնակ 1097
Երգ 169
Երգ ազգային, Բամբիռ որոտան... 1097
Երգ ապաշխարութեան ի պահս Քառասնորդաց 887
Երգ ապաշխարութեանն 986
Երգ առ Հայաստան, Դաշնակ երգոց ձայն խնդութեան մեզ աւետեն յուսապատար 1094
Երգ առ սուրբս Պետրոս՝ առաքեալս եւ աւետարանիչս 899
Երգ Աստուածածնի՝ Էոյր իմ հոգոյս 123
Երգ եկեղեցւոյ ի Մարտիրոս վարդապետէ ասացեալ 1619
Երգ եկեղեցւոյ մանկանց հաճազոյ Սուրբ Երորդութեանն՝ համաձայնելով երկնաւոր դասուց՝ ի Ներսէս 437
Երգ երեկոյին ժամու խաղաղականին 831, 835
Երգ եւ մաղթանք հաճեղ՝ Տէրունական տօնից 328
Երգ եւս եւ այս առ նոյնն Մուխամէս 96
Երգ ի վերայ գերեզմանի ասա՛յ 786
Երգ ինն ժամուն 831
Երգ Կիւրակնամտից 1439
Երգ հսկման գիշերոյ 786
Երգ Մաթէոս վարդապետի ասացեալ 1034
Երգ, Մեզ նոր արեւ ծագէ, բացի լոյս բոցավառ... 1097
Երգ Միհրդատայ, Կեցցե՛ս, արքայ Միհրդատ... 1097
Երգ Մովսէսի վարդապետի Բննեցոց՝ առ սուրբ Աստուածածինն 717
Երգ Յարութեան 1439
Երգ Շուշանիկի, Է՞ր հեռանաս fo մայրենի աշխարհից 1096
Երգ որպէս Սէմայի տաստան՝ ի վերա տաճարի սրբոյ Յարութեան Քրիստոսի 96
Երգ պաշտամանց ննջեցելոց 887, 1021
Երգ չրօհնեացն եւ երորդ աւուրն՝ ասացեալ Յոհաննու Ծործորեցւոյն 106
Երգ Սուրբ Աստուածածնի 38
Երգ Վարդանայ Մամիկոնեանի, Հայրենասէր արամեանք... 1097
Երգ Վարդանայ, Ո՛վ հայկազունք, ո՛վ դիւցազունք... 1097
Երգ տեառն Ներսէսի 180
Երգ տեառն Ներսէսի Հայոց կաթուղիկոսի, ասացեալ ի պաշտաման գիշերոյ 1439, 1451, 1466
Երգ Տեառն Ներսիսի, Ջկնի շնորհեա՛ մեզ Տէրին 169
Երգ փափագայայտ ի վերայ հաղարին Երուսաղեմի 95
Թաղիադեանց Մեսրոբ, Երգ ի վերայ պանդուխտ աղջկան 1094
Թաղիադեանց Մեսրոբ, Տէ՛ր, կեցո՛ դու ըզհայս 1096
Ղազար Ջահկեցի, Երգ Ծննդեան Քրիստոսի 1089
Ղազար Ջահկեցի, Երգարան 81-90
Յովսէփ վարդապետ Խարազեանց, Եկա՛յք, եղբա՛յրք մեր սիրով միաբան... 1097
Յովսէփ վարդապետէ Խարազեանց, Հսկող հովիւ վեհ, սրբազան... 1097
Նալբանդեան Միհայէլ, Իտալիացի աղջկայ երգ 1098
Շահազիզ Սմբատ, Երգ մեռնող հայրենասէրի 128
Պատկանեան Ռափայէլ, Արաբի արտասուքը 1096
Պատկանեան Քերովբէ, Ինձ համար չէ 1097
Պէշիկթաշլեան Մկրտիչ, Գարուն 1097
Պէշիկթաշլեան Մկրտիչ, Եղբայր եմք մեք 1097
Սուաճեան Յարութիւն, Սահմանադրութիւն 1097
Վասն յղութեան Աստուածամօրն, որպէս արար զքեզ. Երգ 192

ԹՈՒՂԹՔ

Աբբա Յոհաննու թուղթ հօրն ըՒայիթու առ Յոհաննէս 735-736
Թուխթ Պիղատոսի դատաւորին առ Տիբերեա կայսրն 552
Թուխթ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ առաքեցաւ սա ի յերկնից ի յերկիր՝ ի տաճարն Սուրբ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի, մեծն ի Հռոմ քաղաք 330
Թուխթ մխիթարական տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի՝ առ ոմն իշխան արեւելեան, վասն որդոյ իւրոյ տարաժամ մեռանելոյ 1202
Թուխթ տեառն Կոստանդեայ կաթողիկոսի շրջաբերական 551
Թուղթ Աբասու Ամոնի խրատ 408
Թուղթ Դիոնէսիոսի Արիսպագացու առ Տիմոթէոս 1253
Թուղթ Երուսաղէմայ ժողովի 1009
Թուղթ եւսեբեայ 80, 315, 400, 671, 761, 1044, 1065
Թուղթ Կաթուղիկեայց երանելոյն Յակոբու առաքելոյն 333
Թուղթ Ճալէթու վանքի Աստուածածնի թէմի եւ վիճակի սահմանադրութեան գիրն է 1006
Թուղթ Յոհաննու առաքելոյն երորդ 333
Թուղթ Յոհաննու երկրորդ 333
Թուղթ Պետրոսի առաջին 333
Թուղթ աղխատաց գրելոյ 1010
Թուղթ առ ժողովուրդն Կաֆայու 454
Թուղթ առաջնորդական եղիշէի առաքելոյն 1009
Թուղթ առաջնորդութեան անապատի 1010
Թուղթ բանադրանաց 1009
Թուղթ բանադրանաց արձակման 1009
Թուղթ բանադրանաց գրելի 1009
Թուղթ բանադրանաց եւ նզովից 1009
Թուղթ բարեմաղթական, ողջոյնի 219
Թուղթ գերեւերաց 1007, 1010
Թուղթ եղբօր վերայ գրելի 1008

Թուղթ երանելիոյն Պօղոսի առաքելոյ առ Հռոմայեցիսն (Ա. 1-ԺԴ. 21) 334
Թուղթ երանելոյն Յուդայի առաքելոյն (1-25) 334
Թուղթ երանելոյն Յօհաննու առաքելոյն առաջին (Ա. 1-Ե. 21) 333
Թուղթ երանելոյն Պօղոսի առաքելոյ առ Կորնթացիսն Առաջին (Ա. 1-ԺԵ. 56) 334
Թուղթ երկնառաք 1488
Թուղթ եւ պատասխանի առաւկութեանցն ընդդէմ հաւատակոռոգաց՝ արարեալ մեծի եւ իմաստնոյն Յոհաննու Ծործորեցոյն 571
Թուղթ ընդհանրական Ներսէսի՝ կաթուղիկոսի Հայոց 1348
Թուղթ ժողովի կարգաւորաց 1005
Թուղթ իմաստեայի եւ օգնութեան 1011
Թուղթ իմաստիայի աթոռայց 1012
Թուղթ իշխանութեան հաճանայից 1007
Թուղթ իրիցփոխութեան 1007
Թուղթ իմին խնդրելոյ 1007, 1011
Թուղթ ծանուցումն աղխատաց 1008
Թուղթ կուսանաց անապատի ժողովք, Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ տէր Միմաս ընդհանրական կաթողիկոս ամենայն Հայոց եւ ծայրագոյն պատրիարք Վաղարշապատու առաքելականի եկեղեցւոյս Քրիստոսի եւ տիեզերականի, լոյսակառոյց եւ տիրանկար մեծի եւ անյաղթելի Սրբոյ Աթոռոյս Էջմիածնի 1012
Թուղթ հատուկ նուիրակութեան 1005
Թուղթ հնազանդ որդոյ շնորհակալութեան1013
Թուղթ հոգեւոր տիրաց գրելոյ 1007
Թուղթ մեծի նուիրակութեան 1014
Թուղթ մխիթարական 219
Թուղթ յաղագս նուիրակութեան 1004’
Թուղթ շնորհակալութեան 220, 1005, 1008, 1011
Թուղթ շնորհակալութեան հանդերձ 1007
Թուղթ շնորհակալութեան հնազանդ որդոյ 1013
Թուղթ ողորմութեան 219
Թուղթ ողորմութիւն խնդրելոյ 1005
Թուղթ պարտէզէրանց 1008
Թուղթ սիրոյ եւ միաբանութեան մեծին Կոստանդիանոսի եւ սուրբ պապուն Սեղբեստրոսի եւ Տրդատայ Հայոց արքայի եւ սուրբ Լուսաւորչին Գրիգորի: Ագաթանգեղեայ Պատմութենէն 624
Թուղթ վարդապետաց ժողովի 1011
Թուղթ վկայական եպիսկոպոսաց 1008
Թուղթ վկայական ծայրագունի 1009
Թուղթ օրհնութեան 220, 1008, 1012
Թուղթ Ներսիսի Շնորհալւոյ՝ Հայոց կաթուղիկոսի 1349-1351
Թուղթ Պօղոսի 250-251
Թուղթ եւ ճառ Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյ 378, 393, 570-571
Թուղտ ի Յովհաննէս վարդապետէ առ իշխանսն հայոց ըՌուբինեանց, որ ի գահ Կիլիկեցոցն. բան խրատու աւգտակար եւ պիտանի եւ անիմաստ Մանուկին 184
Ի Հաւատոյ թղտէն Գէորգայ Հայոց կաթողոկոսի առ Յովանէս պատրիարգն Ասորոց Վասն ուրբաթազենի, զի սուտ է ամենայնի 1253
Մասն թղթի իմն 220
Յովսէփ Արցախցի, Օրինակք թղթոց 1170
Ներսէսի վերջոյ իմաստասիրի՝ Հայոց կաթողիկոսի ի թղթէն, որ առ Մանիլ թագաւորն Յունաց 1522
Նուիրակութեան թուղթ 220
Պետրոսի առաքելոյն գիրգ երկրորդ (Ա. 1-Գ. 18) 333
Սիրելեաց գրէ 1014
Սրբոյն Աթանասի եպիսկոպոսի Աղէքսանդրի հայրապետի Թուղթ առ եպիկտիմոն եպիսկոպոս Կորընթացոց 395

ԺԱՄԱԳԻՐՔ, ԽՈՐՀՐԴԱՏԵՏՐ

Ժամագիրք 1625
Ժամագիրք առեն 753
Մասն ժամագրոց 1438, 1451
Խորհրդատետր 497, 911-914, 1625

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

Ամպրոսիոսի ասացեալ 335
Այս չորրորդ Սիբիլայս է, զոր սուրբն Օգոստինոս ի ճառի Ծնընդեանն յիշէ, Դիպուղինացի անուանեալ կոյս փիլիսոփայ եւ ծերուհի յոյժ 1605
Արիստոտելի ասացեալ 334
Արիստոտելի Յաղագս Առաքինութեան գրոց նախերգան 210
Արիստոտելի Յաղագս առաքինութեանց առ Աղէքսանդր թագաւոր 423, 739
Արիստոտելի Տասն ստորոգութիւնք 322
Բանք Արիստոտելի 209, 423, 1253
Բանք Դաւթի Անյաղթի 423
Բանք իմաստասիրաց 199
Բանք իմաստասիրաց փիլիսոփայիցն Յաղագս խելաց եւ իմաստութեան 1604
Բարթուղիմէոս Մարաղացի-Բոլոնիացի, Համառօտ հաւաքումն եւ յոյժ օգտակար ի Դիալէքթիկայն, որ է Տրամաբանութիւն, կարգեալ եւ թարգմանեալ ձեռամբ Բարդուղիմէոսի եպիսկոպոսի 1381
Բարոյական իմաստասիրութիւն. Առածք 1098
Բարսղի ասացեալ 334
Բեռնարտոսի ասացեալ 335

Գալուստ Ամասիացի, Լուսաշափիղ 33-41
Գիրք ի վերայ բնութեան հաճարական եւ մասնական բաժանման ոմեմն, աշխատեալ Իշափ, անուն Յեսու 210
Գումարումն յոհնադիմի իրողութեանց Սահմանաց Դաւթի փիլիսոփայի եւ այլոց իմաստասիրաց, ի Մովսիսէ ումեմնէ՝ ըստ տարից դասաւորութեան շարակարգեալ 199, 1607
Գրիգորի Աստուածաբանի ասացեալ 334
Գրիգորի Լուսաւորչի ասացեալ 334
Գրիգորի Սմբատեանց Գիրք հարցմանց. բաղադրեալ 1618
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Գիրք հարցմանց. բաղադրեալ 1618
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Լուծմունք Պարապմանց Գրոցն Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյ 321
Գրիգորի աշակերտի Յովհաննու Մեծի՝ Համառօտ լուծումն Առաքինութեանց Արիստոտէլի 739
Գրիգորի ասացեալ 334
Դաւթի Անյաղթի Մեկնութիւն Ստորոգութեանցն Արիստոտէլի 423
Դաւթի եռամեծի եւ անյաղթ փիլիսոփայի Ընդդէմ չորից առարկութեան Պիհոռնի իմաստակի 424
Դաւթի փիլիսոփայի Յաղագս սահմանաց իմաստասիրութեան 205
Դաւթի փիլիսոփայի Ներգինացւոյ Առաջաբանութիւն Լուծմունք Սահմանաց իմաստասիրութեան 211
Դաւիթ Անյաղթ փիլիսոփայի Ներգինացւոյ. Առածք հինգ 1545
Դաւիթ Անյաղթ, Վերլուծութիւն Ներածութեանն Պորփիւրի 423, 1541-1545
Դիոնէսիոսի ասացեալ 335
Եռամեծին Յոհաննու Որոտնեցու հայոց փիլիսոփայի եւ վարժապետի հաւաքումն համառօտ վերլուծութեան Ստորոգութեանցն Արիստոտելի 211
Երից երանեալ հօրն Անդրէասի ասացեալ 334
Ջենոնի Իմաստասիրի Յաղագս բնութեան 371
Թոլիոսի ասացեալ 335
Իզիդորոսի ասացեալ 335
Իսկ թէ հարցանէ ոք՝ զի՞նչ է իմաստասիրութեան անուն եւ զի՞նչ իմաստակն... 335
Լուծմունք Ներածութեանն Պորփիւրի 207
Լուծմունք դժուարիմացք եւ նուրբ բանից, որ կան ի գիրս յայս՝ կոչեցեալ Կիլիմաս, արարեալ Դանիէլի կրօնաւորի Ռայիթեցւոյ 735, 1515
Խօսք իմաստասիրական եւ խրատ 285
Կիւրղի ասացեալ 334
Համառօտ վերծանութեան Արիստոտէլի Ժ. Ստորոգութեանց 1613
Համառօտ հաւաքումն տրամաբանութեանս՝ արարեալ ի Սիմէօն Բաջ Ռաբունապետէ Ջուղայեցւոյ 844
Հասարակ վարդապետաց ասացեալ, որոց անուն ոչ գտայք 334
Հարցմունք եւ պատասխանիք ի Սահմանաց գրոց Դաւթի Անյաղթի 1370
Հարցումն եւ պատասխանի սակս լօճիքայի կամ դիալէկտիկէի 1258-1259
Մարդս որպէս գոյանայ. Արիստոտէլ իմաստասիրի ասացեալ Յաղակս յառաքինութիւն Աղէկսանդր թագաւորի 469
Մեկնութիւն ի Սահմանք ասացեալ ի Դաւթէ փիլիսոփայէ 208
Յաղագս բանին մեկնութեան, որ յԱրիստոտելէ 211
Յաղագս իմաստասիրութեան, իմաստունի, իմաստակի եւ իմաստութեան 589
Յաղագս տրամաբանութեան 1259
Յոհաննու Դամասկացւոյ ասացեալ Յաղագս էութեան եւ պատահման՝ թարգմանեալ Բագարատ Մամիկոնեան յումարէն գրոց 1258-1259
Յոհաննու Ոսկեբերանի ասացեալ 334
Յովհաննէս Պօնա, Ձեռքածութիւն յերկինս 687-693
Յովհաննու Կլեմաքսի (Սինացւոյ) Սանդուղք Գիրք 735-736, 1514
Յովհաննու Որոտնեցւոյ հաւաքեալ ի բանից իմաստասիրաց 187, 236
Յովսէփ Արցախեցի, Գիրք տեսական փիլիսոփայութեան 1167-1174
Նախերգան Յաղագս աշխարհաց՝ Արիստոտէլի 210
Ներածութիւն Պորփիւրի 1256
Ներածութիւն Պորփիւրի գրոց նախերգանս 209
Նորին Գրիգորի (Տաթեւացւոյ)՝ աշակերտի Յովհաննու (Որոտնեցւոյ) մեծի. Համառաւտ լուծումն Առաքինութեանցն Արիստոտէլի 211, 322, 1368
Ոմանք զչարն անեղ ասացին ... վասն այսորիկ հարկ եղեւ իմաստասիրին Դաւթի, որ ցուցանէ, թէ ոչ է անեղ եւ ոչ բնութիւն եւ ոչ հարկ մարդոյ, եւ ոչ յԱստուծոյ տուեալ մարդկան 208
Պետրոս Առագռնացի, Գիրք յաղագս առաքինութեանց 1259-1261
Պորփիւրի Ներածութիւն Ստորոգութեանցն Արիստոտէլի 217, 422, 738
Ջերոնիմոսի ասացեալ 335
Սահմանք ասացեալ ի Դաւթէ փիլիսոփայէ 208
Սահմանք իմաստասիրին Թաւթի. Սահմանք իմաստասիրական իբր հարցմամբ 205
Սեներէյ ասացեալ 335
Սիմէօնի վարդապետի Ջուղայեցւոյ արարեալ զՏրամաբանութեան հաւաքումն 217, 273, 738
Սկիզբն եւ նախադրութիւն գրոցն, որ ասի ըստ յումարէն Պերիարմենիաս եւ հայերէն՝ Յաղագս մեկնութեան՝ արտադրեալ ի մեծ իմաստնոյն Արիստոտէլէ, թարգմանեալ եւ մեկնեալ ի Դաւթէ Ներգինացւոյ 210, 217, 424, 739
Սոկրատեսի ասացեալ 335

Ստորոգութիւն Արիստոտէլի. Նախերգան 209
Ստորոգութիւնք Արիստոտէլի 217, 423, 628, 739
Սրբոյն Եւագրեայ ճգնաւորաց ճգնաւորի ասացեալ 335
Վասն Արիստոտելի 322
Վասն անուան ի սոյն գրոց Արիստոտէլի 211
Վասն տառի եւ վասն բառի, որ ի գրոց Արիստոտէլի Մեկնութիւն բեռականիս 211
Վարդապետաց ասացեալ 334
Վեց են սահմանք իմաստութեան 322
Վկայութիւնք վարդապետաց 334-335
Տրամաբանականաց հետեւանք ստորասութեան, բացասութեան 374
Յանկ բանից Արիստոտէլի 322
Փիլիսոփայից ասացեալ 335
Փիլոստոնի ասացեալ 335
Օգոստինոսի ասացեալ 335

ԻՐԱՒԱԿԱՆՔ

Աստիճանք աւրինաց (աղիւսակ խաչանման) 533
Աւրէնք եւ կանոնք սուրբ հայրապետացն, արարեալ եւ սահմանեալ ամենայն հաւատացելոց հրիստոնէից 285
Աւրէնք յաղթող թագաւորաց Կոստանդիանոսի, Թէոդոսի եւ Լեւոնի 820-821
Բանք կանոնականք 1485-1486
Գիրք Դատաստանաց Դանիէլի մարգարէին 1359
Գլուխք ընտրութեամբ ի Մովսիսական Աւրինացն 821
Դատաստանագիրք 819-820
Երանելոյն Մակարա սրբոյն՝ սուրբ Խաղաղին Երուսաղէմի հայրապետին կանոնական թուղթ ի Հայս 824
Երկրորդ առաքելական կանոնիս, Գլուխք Զե. 823
Երկրորդ առաքելական կանոնիս, Կղեմէս 823
Ընդրութիւն համառօտ յաւրինացն Խաղաղականաց Լեւոնի եւ Կոստանդեայ իմաստուն եւ բարեպաշտ թագաւորաց, զորոյ եւ մեծն Յուստիանոս նորոգեաց զկարգ ուղղեալ ի բարեպաշտութիւն 821-822
Ի Դատաստանագրոց 1486-1488
Ի Դատաստանաց գրոց 29-31
Ի Կանոնագրոց 125
Ի կանոնաց սրբոյն Թաթէոսի առաքելոյ 164
Ի կանոնաց սրբոյն Փիլիպոսի առաքելոյն 164
Ի կանոնաց սրբոց հարց 1484-1485
Ի կանոնգրոց 650
Լեւոնի եւ Կոստանդիանոսի բարեպաշտ թագաւորացն Յառաջաբան Քաղաքական աւրինադրութեանս 822
Կանոն Սրբոյն Մեծի Նեսեսի հայրապետին 560
Կանոն պսակ առնելոյ 60
Կանոն սրբոյն Սահակայ հայրապետին 560
Կանոնագիրք Հայոց 823
Կանոնական գիր տեառն Եպիփանու ասացեալ... 824
Կանոնգիրք 27-31
Կանոնգիրք Հայոց 729
Կանոնք Կիւղի Աղէքսանդացւոյ: Գլուխք ե. 824
Կանոնք Յոհաննու Մանդակունւոյ Հայոց կաթողիկոսի 165
Կանոնք Նեսէսի եւ Նեռշապհոյ Մամիկոնէից եպիսկոպոսի, գլուխք Լ2, Լէ 533
Կանոնք եւ սահմանք սուրբ առաքելոյն Թաթէոսի 27-28, 1484
Կանոնք եւ սահմանք սուրբ հայրապետին Սահակայ 28
Կանոնք եւ սահմանք, զոր եղին աշակերտքն Քրիստոսի 114
Կանոնք մեռոնի 28
Կանոնք սրբոյն Սահակայ հայրապետի 165
Կանոնք տեառն Եփրեմի արդիւնակատ կրօնաւորի, զոր սնուցանէր անապատն ի կուսութեան ճառէն, ժէ. 824
Համառաւտ ժողովումն աւրինացս վերստին 822
Ղազար Ջահկեցի, Կարգ ծայրագոյն վարդապետութեան 901-904
Յաղագս կանոնի 530
Յաղագս հոռեպիսկոպոսաց, թէ որպէս պարտ է զկանոնական կարգին հաստատուն պահել ի սուրբ յեկեղեցիս 165
Պասի, ձէթ կամ գինի ուտելոյ 29
Սահմանք եւ կանոնք սուրբ առաքելոցն՝ ի ձեռն Կղեմա առաքեալ հեթանոսաց: Կանոնք Երկրորդ առաքելականք 824
Սահմանք զինուորութեան 822
Սրբոյն Բասեղի կանոն 560
Սրբոյն Սահակայ, թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսաց ունել զընտանիս սրբոյ եկեղեցւոյ 165
Սրբոյն Սահակայ, թէ որպէս պարտ է եպիսկոպոսաց պահել զգանձս եկեղեցւոյ կամ որոց որպէս մատակարարել 165
Սրբոյն Սահակայ, թէ որպէս սահմանեցաւ կարգ ուխտի եւ որոշումն վանաց 165
Վասն ազգակցութեան հարց, զոր է. պորտն կոչի եւ բաժանի Գ. ի դէմս, ի վեր եւ ի վայր եւ ի կողմն, զոր ասացին սուրբ հայրապետք 29
Վասն ամուսնութեան 29
Վասն կանանց, որ շնան, Վասն ակամայ սպանանելոյ զմանուկ 285
Վասն կանոնական հրամանացն կաթուղիկոսի հայոց Կոստանդինի 551
Վասն հոսման, որ իւն լինի 29
Վասն նշմարիտ արանց, որ սպանանումն գործեն առանց հրամանի թագաւորաց 821
Վասն նուիրանաց Սրբոյն Սահակայ 560
Քահանայն, որ շահ ուտէ 29
Յաղագս հին օրինացն Իսրայէլի, զոր ամենայն օրէնք եւ մարգարէք բացայայտեն, թէ Քրիստոս Աստուած է 569
Պետրոսի Առագոնացւոյ Գիրք դատաստանաց 368

ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ

Գրիգորի Տաթեւացւոյ Լուծմունք Պարապմանց Գրոցն Կիւրղի Աղէքսանդրացւոյ 321
Գրիգորի Տաթեւացւոյ՝ աշակերտի Յոհաննու Որոտնեցւոյ Լուծումն համառաւտ դժուարիմաց բանից ի գիրս գրչութեան, որոյ Առիստակիսէ հռետորէ 1368
Գրիգորի Տաթեւացւոյ՝ աշակերտի Յոհաննու Որոտնեցւոյ Լուծումն համառաւտ ի Խրատ գրչութեան Գէորգէայ Սկեւռացւոյ վարդապետի 1369
Գրիգորի Տաթեւացւոյ՝ աշակերտի Յովհաննու Որոտնեցւոյ (Որոտնեցւոյ) մեծի, Համառաւտ լուծումն Առաքինութեանցն Արիստոտէլի 1368
Դաւթի փիլիսոփայի Ներգինացւոյ յԱռաջաբանութիւն Լուծմունք Սահմանաց իմաստասիրութեան 211
Լուծմունք առընթեր դրութիւն սակաւ սոփեստի՝ յարակցեալ հիւսի ճառս ներբողի լուսակազմ խաչիդ նշանի 1138
Լուծմունք դժուարիմացք եւ նուրբ բանից, որ կան ի գիրս յայս՝ կոչեցեալ Կիլիմաս, արարեալ Դանիէլի կրօնաւորի Ռայիթեցւոյ 756, 1515
Լուծմունք ի մեկնչացն 1520
Համառաւտ հաւաքումն ի տեսութիւն լուծմանց երգոյ երգոյն՝ աշխատասիրեալ Գրիգորիոս հսկողի, արի, երջանիկ հռետորի եւ բաջ փիլիսոփայի հայոց, աշակերտի Եռամեծին Յովհաննու Որոտնեցւոյ՝ ի լուսաւոր բանից վարդապետին Վարդանայ 517, 1311
Լուծմունք Յովհաննու Որոտնեցւոյ 211
Լուծմունք Ներածութեանն Պորփիւրի 207-208
Յոհաննու Որոտնեցւոյ Համառաւտ լուծմունք Պերի արմէնիաս գրոցն 211, 1368
Վարդանայ Արեւելցւոյ Մեկնութիւն երգոց երգոյն Հոգիապայծառ սուրբ հաւուն՝ Վարդանայ լուսաւոր վարդապետի լուծմունք արարեալ ... ի խնդրոյ Կիրակոս վարդապետի դիւրահաս 1613

ԽՐԱՏՔ

Ամոնի խրատ հոգեշահ 408
Այլ խրատ իմաստասիրաց ասացեալ 569
Այլ խրատ մկրտութեան, տղայն որ հիւանդ լինի եւ կամ յօր ինչ լինի 957
Այլ խրատ Ծնընդեան եւ Զատկի եւ այլ հանդիսաւոր տօնի 142
Այս է խրատ Ծռազատկի 563
Առ ընթերցօղսն պատճառ խրատական տետրակիս, ոտանաւորեալ ի Յակոբ աստուածաբան կոչեցեալ պատրիարքէ Կոստանդնուպօլսոյ 328
Առակացն Սողոմոնի. Սակաւ բան խրատական 197
Առաքել վարդապետէ ասացեալ՝ Ոտանաւոր չափով, ըստ տառից այբուբենիցն, ի խրատ մանկանց 112
Առաքել վարդապետէ. Գովասանութիւն եւ խոստովանութիւն եւ խրատ 64
Բան Ներտաղական Տեառն Ներսեսի սրբոյ. Բան խրատ ուսումնասիրաց մանկանց Ի դիմաց այբուբենից տառից. ոտանաւոր չափով 1202
Բանք խրատական եւ յոյժ հարկաւորք, որք բակտեն զխորհուրդ մարմնական եւ տան ուրանալ զնոտի խաբէութիւն աշխարհիս, եւ այլ իմն շինեն զխորհուրդ մարդկան 297
Բանք խրատու սուրբ հարցն, համաոօտ առ սուրբն Մակարիոս հարցումն 214
Գրիգորի Նարեկացւոյ խրատ յոգեշահ վասն աղօթից 214
Եզնկայ վարդապետի ասացեալ Կոխբացո Խրատք հոգեշահ 1528
Երեկոյեան աղօթից ժամատեղեաց խրատ 161
Երեք բան աշխարհիս վերայ լաւ համարիր 263
Երեք թշնամի կայ մարդոյս՝ սատանայ եւ մարմինս մեր եւ աշխարհս 263
Ի կանոնական խրատուց՝ ասացեալ Ներսէսի հայոց կաթողիկոսի 522
Ի հասարակաց խրատուց Յովհաննու Երզնկացւոյ 32, 1489
Ի հարանց վարուց խօսք սուրբ հարցն ի շնորհաց Հոգւոյն Սրբոյ. Խրատ կրօնաւորաց 214
Իսկ ճաշու աղօթից խրատ այս է 161
Խրատ 1222, 1542
Խրատ 635
Խրատ Եփրեմի ասացեալ 286
Խրատ Յովհաննու վարդապետին Եզնկացւոյ ասացեալ՝ ըստ կանոնաց առաքելոցն եւ հայրապետացն եւ սուրբ Լուսաւորչին մերոյ 803
Խրատ ազգականութեան եւ վասն ամուսնայցելոց՝ յառաջին վարդապետացն սրբոց 285
Խրատ այնոցիկ, որ զզաւեշտաց բանն ի վերայ մէկ մէկի ածեն 826
Խրատ այնոցիկ, որ կամապաշտութեամբ նախանձեն, այլ ոչ ըստ Աստուծոյ 824
Խրատ այնոցիկ, որ հպարտութեամբ համառեն զընկերն եւ ոչ ըստ Աստուծոյ 824
Խրատ այնոցիկ, որ սահմանազանց լինին 824
Խրատ այնոցիկ, որ փութով շաղակրատել-շաղփաղփելով եւ ծայրատելով զբան աստուածային 826
Խրատ առ ծնօղս 767
Խրատ արեւագալին 161
Խրատ երիտասարդաց (Գալուստ Ամասիացի, Լուսաշաւիղ) 38
Խրատ եւ կանոնք վարուց նորին Վարդանայ եւ տիեզերալուր վարդապետի 184

Խրատ եւ կրթութիւն եռամեծեայ մանկանց մինչեւ Բժ.ան (12) ամենից (Գալուստ Ամասիացի, Լուսաշաւիղ) 37
Խրատ եւ հարցմունք եւ պատասխանիք, զոր արարեալ է Հոյ հոետորն եւ տիեզերալոյս վարդապետի Գրիգորի եռամեծի եւ Տաթեւացոյ. Յաղագս շարականաց, թէ որպէս պարտ է հաղեմք 465
Խրատ եւ ոտանաւոր յաղագս շարական հաղելոյ. Յովասափի ձայն է 465
Խրատ եւ ցուցակ վասն գաւազան տալոյ եւ յաստիճան վարդապետութեան հրաւիրելոյ զաշակերտս, որ են սպասաւորք 649
Խրատ եւ հարոզ կիրակի բանին. Խրատ կիրակի 1181
Խրատ եւ հարոզ վասն կիրակաբանի: Խրատ կիրակէից1488
Խրատ զգուշութեամբ, զոր տացէ հաճանայն հանդերձելոցն պսակ առնուլ կանխաւ... 173, 658, 957
Խրատ ըստ կանոնի հրամանի ասացեալ է 803
Խրատ ժամատեղաց 1470
Խրատ խաղաղութեան՝ Ի Յովանիսէն Թլգուրանցու ասացեալ է 66
Խրատ խոով չի կենալոյ եւ ոխ չի պահելոյ՝ Նախաշ վարդապետի ասացեալ է 65
Խրատ ծերոց ամենայնի (Գալուստ Ամասիացի, Լուսաշաւիղ) 38
Խրատ կանոնականք 1527
Խրատ կիրակէից 32
Խրատ կրօնաւորաց, թէ զի՞նչ հարկաւոր է յանապատս բնակողաց եւ զի՞նչ պիտանացու 571, 614
Խրատ կրօնաւորաց, թէ զինչ հարկաւոր է յանապատ բնակողացն եւ զինչ պիտանացու, Գրիգորի եռամեծի, Հոյ հոետորի, վարդապետի ասացեալ 214
Խրատ հասարակաց ի յօգտակարութիւն 1397
Խրատ հարկաւորք եւ պիտանիք, զոր արարեալ ի տէր Առաքելոյ Սիւնեաց նահանգի 1054
Խրատ հարսանեաց 179
Խրատ հարսին եւ փեսային 906
Խրատ հարսին եւ փեսային: Կանոն պսակ առնելոյ 1193
Խրատ հոգեւոր 197
Խրատ հոգեւոր՝ Յոհաննէս Պլուզ վարդապետի ասացեալ 286, 634
Խրատ հոգեւորք՝ Յովհաննէս վարդապետէ 62
Խրատ հոգէշահ եւ մարմնաշահ 1488
Խրատ հպարտութեան 65
Խրատ ձեռնադրութեան յառաջաբանին 514
Խրատ մանկագունից՝ Առաքել վարդապետի ասացեալ 460, 1204
Խրատ յոգէշահ եւ պատասխանի Յոհաննէս Կոզեռ վարդապետին 569
Խրատ ոգէշահ Եղիշէի վարդապետին 1542
Խրատ ոգոյշահ Յոհաննէս Պլուզէ 137
Խրատ վասն ապաւինութեանն յԱստուած 768
Խրատ վասն զգուշութեան խոստովանահարց 248, 323
Խրատ վասն խոստովանութեան 568
Խրատ վասն խոստովանութեան 569
Խրատ վասն խոստովանութեան ի մեկնութիւն Սուրբ Աւետարանին Քրիստոսի 162
Խրատ վասն կիրակէ ամենայն Հրիստոնէից 1459
Խրատ վասն մկրտութեան 521
Խրատ վասն սիրելոյ զծնօղն 165-166
Խրատ փեսային եւ հարսին 946
Խրատ հաճանային խոնարհի եւ անկանի ի վերայ երեսաց իւրոց եւ անմռունչ ասէ զաղաւթս առ Սուրբ Հոգին, զոր ասացեալ է Գրիգորի Նարեկացոյ 1508
Խրատ հաճանայից կանոնք 521
Խրատական բանիս ագահութեան եւ անընչութեան՝ ի Նախաշ վարդապետէ ասացեալ 65
Խրատական բանիս ի Գրիգոր վարդապետէ 64
Խրատական բանիս ի Նաղաշ վարդապետէ ասացեալ 410
Խրատականք 1574
Խրատք 170, 224
Խրատք Իւղաբերից աւետարանաց Հանգստեան եւ Բժշկութեան 565
Խրատք Խիկարայ 1561-1562
Խրատք Յովհաննու երզնկացւոյ 487-488
Խրատք գեղեցկայարմարք սուրբ եւ երանելի հարցն մերոց կրօնաւորաց Յաղագս կատարեալ առաքինութեան 257
Խրատք գիշերային ժամու 160
Խրատք եկեսցէին յետ ասացելոյն զսաղմոս 360
Խրատք եւ կըշտամբանք աննին՝ Նախաշ վարդապետէ ասացեալ 65, 1033
Խրատք զանազանք վասն պատարագին 1527
Խրատք զգուշութեան, զոր տացէ հաճանայն հանդերձելոցն պսակ առնուլ կանխաւ 256, 934
Խրատք ժամատեղեաց ըստ արեւելեան սահմանացն սկսուածոց եւ ասութեանց աղօթից, զոր խնդրեաց սուրբ վարդապետն Յակոբ Ղրիմեցի ի մեծ րաբունոյն Գրիգորէ Խլաթեցոյն, եւ կատարեաց այսպէս, որ դասի որ աւուր ձայնն լինի 161
Խրատք իմաստասիրաց 1605
Խրատք իմաստնոց՝ պիտանի ամենայն մարդոյ 488
Խրատք հարկաւորք եւ պիտանիք՝ արարեալ ի տէր Առաքելոյ Սիւնեաց նահանգի 511
Խրատք հարկաւորք եւ պիտանիք՝ արարեալ վարժապետին Գրիգորի Հոետորի 513
Խրատք հարցն 408
Խրատք հոգէշահ եւագրեա 408
Խրատք հոգէշահ եւ պիտանի ասացեալ է Յովանիսի Գառնեցւոյ 1528
Խրատք ձեռնադրութեան 511, 513
Խրատք պիտանիք՝ Յովհաննէս վարդապետէ 65
Խրատք պսակի 1183

Խրատ սուրբ հարցն ամենեցուն վասն զգուշանալոյ մեզ ի պատերազմաց պոռնկութեան 257
Խրատ սուրբ վարդապետին Վարդանայ 408
Խրատ վասն կրթութեան Ի. օգտութեան 1321
Խրատ վասն հոգեւոր հոգէվարաց աւուրն, յորժամ ֆակի աստուածաշէն տաճար հոգոյն, որ է ի մարմինն եւ բաժանի ի միմեանց Վարդան վարդապետի ասացեալ 162
Խրատ օգտաւէտ՝ ի Յօհաննու եզնկացւոյ ասացեալ, վասն բարեբէս ուսուցանելոյ զտղայս 803
Խօսք իմաստասիրական եւ խրատ հասարակաց 285
Կանոնական խրատ ընթանալական եկեղեցոյ ամենայն Հայոց՝ ի Կիրակոս վարդապետէ Երզընկացւոյ 634
Կանոնք եւ խրատ Մկրտութեան, զոր արարեալ է հաջիմաստ վարդապետացն յառաջնոցն, նախ՝ մեծին Մեսրոպայ Մաշտոցն կոչեցեալ եւ ետ նորա մեծն Գրիգոր Տաթեւացին եւ Յովաննէս Եզրնկացին եւ Գրիգոր Մերընց Խլաթացին, զոր ըստ խորհրդոյն կարգեցին 1059
Կարապետի եռամեծի վարդապետի ասացեալ խրատս պիտանի մանկանց եկեղեցւոյ՝ ոտանաւոր տաղիւք 63, 1204
Մովսէսի Քերթողի արարողի Պիտոյիցս տաղի խրատաբանութիւն յորդորական առ Թէոդորոս ոմն աշակերտ իւր, ներակրթիլն հաջուշիմն վարժիւք յիմաստս ճարտասանականս արհեստիս 198, 1604
ՅԱնդրիանդեայ չորս գլուխ բարոյականի՛ սրբոյն Յօհաննու Ոսկեբերանի, որոյ խորագիրն է խրատ 328
Յաղագս խրատու 280
Յաղագս խրատու խոստովանութեան 800
Յաղագս խրատուց, սաստից եւ յանդիմանութեանց, մխիթարութեանց եւ պատժոց սրբոյ եկեղեցւոյ եւ վասն ծածուկ մեղաց 1041
Յաղագս պսակի եւ խրատ ամուսնացեալ 630
Յաղաւս վասն երակ առնելուն խրատն 921
Յոհաննու Գառնեցոյ խրատ հոգեշահ ամենայն մարդոյ, մանաւանդ ժամարարի, ի խնդրոյ Սարգիս Բահանայի 164
Յոհաննու Մանդակունեցո խրատ եւ գովութիւն ճգնաւորաց եւ յանդիման ծոյլից եւ առհամարողաց պատուիրանս Տեառն 408
Յոհաննու եզընկացոյ՝ Պլուզ կոչեցելոյ ասացեալ Բան ի խրատ հրամանից 410
Յովհաննէս Երզնկացի, Խրատ հասարակաց հրիստոնէից 115
Յովհաննու Երզնկացւոյ՝ Խրատ յոգեշահ եւ մարմնաշահ 31
Յովհաննու վարդապետին Գառնեցոյ Խրատ 214
Յորդորակ եւ խրատաբանութիւն առ ի կրել զամենայն չարս 692
Յորժամ հարսն փեսայանալ պիտի, խրատն այս է 658
Նախադրութիւնք խրատականք: Յաղագս աղօթիցն, զոր արարեալ Տեառն Ներսէսի՝ եղբօր Գրիգորիսի հայոց վերադիտողի 161
Նախաշ վարդապետէ ասացեալ խրատ 65
Ներսեսի Շնորհալւոյ բան ներտաղական ի խրատ ոգւոց համայնից, ի դիմաց մերոյին տաղից յիւրաքանչիւրս հաղից 70
Ներսէսի՝ Հայոց կաթուղիկոսի Խրատ աստիճանաց ազգականութեան 533
Ողբ եւ խրատ հոգեւոր 715
Զափածոյ թուղթ եւ խրատ Ներսեսի Շնորհալւոյ 69
Պատասանց խրատ (Գալուստ Ամասիացի, Լուսաշաւիղ) 38
Պատուէր եւ խրատ՝ ումեմն իմաստնոյ ասացեալ 162
Պարզայբանութիւն աւետարանական խրատից 877
Սահմանադրութիւնք դաստիարակութեան 163-164
Սուրբ եւ պատուական հարն Նեղոսի խրատ կրաւնաւորաց 409
Սուրբ հարն Յովաննիսի Գառնեցո ասացեալ աղաւթից խրատ կրաւնաւորաց 1509
Վասն այլազգացն խրատուցն 50
Վասն անընչութեան եւ ոչ ագահելոյ ստացուածոց եւ ոչ այլոց առաքինութեանց իւրաքանչիւր՝ խրատ սրբոց հարց 257
Վասն ժամանակի 807
Վասն ժողովրդեան եւ վասն հաճանայից խրատ զգուշութեան 162
Վասն միակեցաց եւ կրօնաւորաց խրատ 571
Վասն ներելի մեղաց 807
Տաղ խրատական 328
Տեառն Ներսէսի ասացեալ խրատ ուսումնականաց 409
Տեառն Ներսիսի Լամբրոնացւոյ խրատ եւ սահման վերոյգրեալ գործոց 1628
Տեառն Ներսիսի խրատ ուսումնականաց մանկանց ի դիմաց Այր եւ Բենից տաղից, ոտանաւոր տաղիւ չափոյ 69
Փեսային եւ հարսին խրատ է եւ հարոզ 941

ԿՐԿՆԱԳԻՐՔ

Ձեռ. Հմր 3528, թ. 40, 52, 58, 202, 203, 208,
Ձեռ. Հմր 3623, ՊՊ

ՀԱՄԱՐՈՂԱԿԱՆՔ

Անանիա Շիրակունոյ Համարողի. Յաղագս ասարիոնի, լեդոնի եւ դանկի 188
Անանիայի Շիրակացւոյ Յաղագս կշռոյ, կշռոց եւ կշռորդաց. Յաղագս չափուց, ասարիոնի, ղեփտոնի եւ դանկի 367

Բանի Անանիայ Շիրակացւոյ 243, 261-262
Թուաբանական աղիւսակ 368
Յաղագս չափուց 188

ՀԱՆԵԼՈՒԿՔ

Անանիա Շիրակացոյ ասացեալ է ռախջան հանելուկ 520
Հանելուկք Այլուստ 649
Հանելուկք Յոհաննէս վարդապետի Ծործորեցւոյ 649
Հանելուկք Ներսիսի Շնորհալւոյ 333,. 649
Հանելուկք Տիրատուր վարդապետի ասացեալ 649
Հանելուկք. Առակ եւ ասացուածք, որ իմաստնոցն է գիտելի 169
Տաղ-հանելուկ (հայատառ թրերէն) 189
Տեառն Ներսէսի Հայոց կաթողիկոսի ասացեալ է հանելուկս վասն ուրախութեան մարդկան 112

ՀԱՐՑՄՈՒՆՔ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՔ

Անանիայ Շիրակացւոյ Յաղագս հարցման եւ լուծման 243
Աստուածաբանութիւն Հարցմամբ եւ պատասխանիւ 575
Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց 1143-1146, (բաղուածոյ), 1371-1372, 1618-1619
Երանելոյն Աթանասի արեւպիսկոպոսի Աղեկսանդրացւոյ Հարցմունք վայելուչ եւ պատասխանիք Կիւրղի Երուսաղէմայ հայրապետին Յաղագս մակասացութեան եւ հանճարոյ 55-56, 557, 879-880
Խրատ եւ հարցմունք եւ պատասխանիք զանազան, զոր արարեալ է բաջ հոետորն եւ տիեզերալոյս վարդապետի Գրիգորի եռամեծի եւ Տաթեւացոյ 465
Հարցմունք գեղեցիկ եւ պիտանիք 568
Հարցմունք գեղեցիկ՝ վասն աստուածութեան 569
Հարցմունք եւ Պատասխանիք վասն Քրիստոսի 323
Հարցմունք եւ պատասխանիք 134, 189, 335-336, 648, 1355, 1370, 1541
Հարցմունք եւ պատասխանիք աստուածաբանականք 1530
Հարցմունք եւ պատասխանիք զանազանք 1577-1579
Հարցմունք եւ պատասխանիք ի Գրոց Սրբոց 484
Հարցմունք եւ պատասխանիք ի Կորնթացւոց թղթոյն. Ջի՞նչ է, որ ասէ ի Կորնթացւոց առաջին թղթոյն 1319
Հարցմունք եւ պատասխանիք ի Հռոմայեցւոց թղթոյն. Ջի՞նչ է, որ ասէ առաքեալ ի Հռոմ գլուխ 1319
Հարցմունք եւ պատասխանիք ի Սահմանաց գրոց Դաւթի Անյաղթի 1370
Հարցմունք եւ պատասխանիք լաւ եւ պիտանիք 568
Հարցմունք եւ պատասխանիք խիստ պիտանի եւ գեղեցիկ 1318
Հարցմունք եւ պատասխանիք վասն բնութեան Քրիստոսի 628
Հարցմունք եւ պատասխանիք վասն զանազան իրաց Գրոց Սրբոց 552
Հարցմունք եւ պատասխանիք վասն հարկաւոր գիտելոց 804
Հարցմունք եւ պատասխանիք վասն ողջունի 54
Հարցմունք եւ պատասխանիք՝ վասն Աստուածայշունչ գրոց 633
Հարցմունք եւ պատմութիւն սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին վասն ոգեշահ ոգոց մարդկան 330
Հարցմունք զանազանք 568
Հարցմունք թագաւորին տանկաց եւ պատասխանիք Անտիոքոյ հայարպետի 488
Հարցմունք Թոխաթեցի Պաղտասարի եւ պատասխանիք Արիստակիսի Խարբերդացւոյ Թաւխաթցի Պաղտասարի 1532
Հարցմունք սուրբ Աստուածածնին եւ պատասխանիք հրեշտակին 1532
Հարցմունք սրբոյն Բարսեղի առ սուրբ Գրիգոր Աստուածաբանն 118
Հարցմունք սրբոյն Բարսղի Կեսարացւոյ եւ պատասխանի եղբօր իւրոյ՝ սրբոյն Գրիգորի Նիւսացւոյ 72
Հարցմունք Տիմոթեա 1321
Հարցմունք տոմարականք 67
Հարցումն Աշոտոյ՝ որդւոյ Սմբատայ Հայոց թագաւորի եւ պատասխանի եզնկա Կողբացւոյ Հայոց վարդապետի 1541
Հարցումն Առնանա, պատասխան եզնակ Կողբացւոյ Հայոց 1541
Պատասխանիք ի Սուրբ Գրոց ընդդէմ տանկաց Բանի ընդդիմադրականք առ մահմետականին 568
Ռոբերտոս Բելլարմինոս, Առաւել պարզաբանութիւն հրիստոնէական վարդապետութեան Պարզայբանութիւն հրիստոնէական վարդայպետութեան վասն անոցիկ 875-879
Սրբոց վարդապետացն Հայոց՝ Մովսէսի եւ Դաւթի Հարցմունք ընդ երկաբնակ չարափառոն 1352

ՃԱՇՈՑՔ

ճաշոց (՞), ԺԱ. դ. (ՊՊ) 477
ճաշոց (յունարէն) (ՊՊ) 253
ճաշոց 1423
ճաշոց, ԺԲ. դ. (ՊՊ) 387
ճաշոց, ԺԴ. դ (ՊՊ) 845
ճաշոց, ԺՋ. դ. (ՊՊ) 675
Պօղոսի ճաշոց (վրացերէն) (ՊՊ) 1065

ՃԱՌՔ

Գրիգորի Նազիանզացւոյ Առ որս ճառ 392
Թէ կամիցիս գիտել, թէ որ աստիճանի են, կարդա՛ զայս ճառս 368
Թուղթ եւ ճառ Կիւղի Աղէքսանդրացւոյ 378, 393-395, 570-571
Ի Մեծի երեքշաբաթին՝ Յակոբայ ասացեալ, վասն բանբառաց. ԻԱ. 235
Ճառ ինչ. ԺԱ. դ. (ՊՊ) 274
Ճառ նոյնոյ Յակոբայ Սրճեցւոյ եպիսկոպոսի՝ ասացեալ Յաղագս հին խորհրդոց 235
Ճառ 339-340
Ճառ՝ անորոշ, ԺԱ. դ. (ՊՊ) 636
Մասն ճառի իմն 1525
Նախերգանի ճառից 154, 234
Ներբողեան ճառ պատմագրաբար ի վարս մեծի բանաձայպետին սրբոյն Ներսիսի արհիեպիսկոպոսին Տարսոնի Կիլիկեցւոյ 1016
Սրբոյն Ներսիսի Լամբրոնացւոյ ճառ յաղագս ժառանգաւորաց 1016
Փիլոն Եբրայեցի, Ճառ 1080

ՃԱՐՏԱՍԱՆԱԿԱՆՔ

Թէովնեայ Աղէքսանդրացւոյ Յաղագս ճարտասանական կրթութեանց 279-281
Մխիթար Սեբաստացի, Համառօտ ճարտասանութիւն 1111
Մովսիսի Խորենացւոյ Գիրք պիտոյից 198, 1604

ՄԱՆՈՒՆՔ

425, 464, 490, 562, 629, 737, 1179, 1254, 1317, 1440, 1622

ՄԱՂԹԱՆՔ*

Բանի մաղթանաց առ Սուրբ Կոյսն 540
Գիր մաղթանաց 1013
Երգ եւ մաղթանի համեղ՝ Տէրունական տօնից 312
Ի Բեթղահէմ՝ ի յայրն եւ ի մսուրն առաջի Յիսուսի Քրիստոսի, ի խորոց սրտէ աղերս մաղթանաց Վարդանայ եւ ամենայն մեղաւորաց 311
Մաղթանք առ ամէնօրհնեալ մայրն, ողորմութեան տիրուհի սուրբ Աստուածածինն 1229
Մաղթանք առ սուրբ Աստուածածին՝ Ոսկիբերանին ասացեալ 310
Մաղթանք առ սուրբ Աստուածածինն եւ առ ամենայն սուրբսն Աստուծոյ 1231
Մաղթանք առ սուրբ Աստուածածինն յետ գոհութեանցն 1232
Մաղթանք առ սուրբ հայրապետացն Աստուծոյ 1497
Մաղթանք առ սուրբ մարմին Քրիստոսի 304
Մաղթանք առ Քրիստոս յամենայն ժամ ասելիք 308, 1230
Մաղթանք Գալստի՝ արարեալ յաղագս ըստգըտանաց 37
Մաղթանք եւ աղօթք առ դաւանեալ Աստուածն 1232
Մաղթանք Երանելին եւ Իբրեփն 858, 859
Մաղթանք զաւուրս աւուրեալ ///աց գիշերայնոյ 277
Մաղթանք զօրաւոր ընդ /// աւուրեալ գիշերայնոց՝ սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյն 1502
Մաղթանք ի սուրբ Աստուածածինն 1032
Մաղթանք իբր յիշատակարան ըստ անուան թարմանողին 717
Մաղթանք Յոհաննու Գառնեցւոյ ասացեալ 310
Մաղթանք սուրբ նշանացս Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ 1503
Յովհաննէս Թլկուրանցի, Մաղթանք ի սուրբ Աստուածածին 1033
Պաղատանք, որ եւ մաղթանք երանուհւոյ կուսին Մարիամու 306
Տեառն Ներսեսի ասացեալ մաղթանք առ հրեշտակապետսն Գաբրիէլ եւ Միխայէլ եւ առ ամենայն զօրս երկնաւորացն 1231

* *Ընդգրկուած չեն Սաղմոսարանների մաղթանքները:*

ՄԱՇՏՈՑՔ

Մաշտոց (ՊՊ) 866, 1189, 1323
Մաշտոց 499-504, 505-510, 521 (մասն), 1181-1187, 1473-1476, 1477-1481
Մաշտոց հայրապետական 379-380, 1425-1428
Մաշտոց ձեռագ 143-148, 171-177, 177-181, 225-228, 657-662, 675-677, 679-685, 787-793, 807-810, 809-816, 847-850, 869-872, 903-911, 931-938, 939-943, 945-950, 955-962, 1017-1025, 1045-1050, 1057-1062, 1115-1120, 1191-1196, 1335-1340
Մաշտոց ձեռնադրութեան 509-512, 513-514, 1053-1056
Մաշտոց հաճախայաթաղ 843-846

ՄԵԿՆՈՂԱԿԱՆՔ

Անդրէասի Կապադովկացւոյ Մեկնութիւն Յայտնութեանն Յովհաննու 490, 1363
Բասղի եպիսկոպոսի Կեսարու Կապադովկացոց Մեկնութիւն Ջ.օրեայ արարչութեանն 231

Գէորգ Սկեւռացի, Մեկնութիւն եսայեայ 727-728
Գրիգոր Նարեկացի, Մեկնութիւն երգ երգոցի 492
Գրիգորի եռամեծի եւ բազ հռետորի եւ անյաղթ փիլիսոփայի վասն զնորընծայի վարդապետի կոչելոյ եւ հրաման տալոյ... 1613
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Մեկնութիւն Աւետարանին Յովհաննու 953
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Մեկնութիւն երգ երգոցի 1311
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Մեկնութիւն Մատթէի 916
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Մեկնութիւն Յոբայ 955-956
Դանիէլ մարգարէի մեկնութենէն 1360
Դարձեալ մեկնեմք զմեկնութիւն պտղոյն Ադամայ 302
Դաւթի Անյաղթի Մեկնութիւն Ստորոգութեանցն Արիստոտէլի 423
Դաւթի սրբոյ փիլիսոփայի ի մեկնութենէն Պորփիւրի 1546
Դաւթի փիլիսոփայի Մեկնութիւն Աղդ, գոլ զեակն 374
Ի Մեկնութենէ Եբրայեցւոց թղթոյն Պօղոսի 281
Ի մեկնութեան արարածոց 139
Իգնատիոս, Մեկնութիւն Ղուկասու 24, 223-225, 587
Խրատ վասն խոստովանութեան ի մեկնութիւն Սուրբ Աւետարանին Քրիստոսի 162
Ծաղկաքաղ հաւաքեալ ի բանից սրբոյն Յոհաննու Ոսկեբերանի աւետարանական մեկնութենէ, որ ըստ գլխոյն Յոհաննու 1253
Համառատ հաւաքումն ի տեսութիւն լուծմանց Երգոյ երգոյն՝ աշխատասիրեալ Գրիգորիոս եպսկոպի, արի, երջանիկ հռետորի եւ բազ փիլիսոփայի հայոց, աշակերտի եռամեծին Յովհաննու Որոտնեցւոյ՝ ի լուսաւոր բանից վարդապետին Վարդանայ 517
Համառատ վերծանութեան Արիստոտէլի Ժ. Ստորոգութեանց 1613
Համաոստութիւն մեկնութեան սրբոյն Գրիգորի Նարեկացւոյ, որ կոչի Հետարաս երկնաճեմ 1128
Մասն Մեկնութեան բերականութեան 279
Մասն մեկնութե՞ն ինչ 284
Մատթէոս Ջուղայեցի, Մեկնութիւն Վեցօրէից 1189-1191
Մեկնութիւն 125
Մեկնութիւն Առարածոց 582
Մեկնութիւն Դիոնէսիոսի իմաստասիրի, որ ականատես եղեւ համասփիւռ ծաղկին 929
Մեկնութիւն եսայեայ մարգարէի 583
Մեկնութիւն երգ երգոց, զոր ասացեալ է տեառն Գրիգորի՝ ... որդւոյ տեառն Խոսրովայ... 338, 420, 863
Մեկնութիւն Յայտնութեանն Յովհաննու 103-105
Մեկնութիւն Յոբայ, ԼԸ. 19. 241
Մեկնութիւն Սաղմոսաց 1182
Մեկնութիւն Սաղմոսի (տպագիր) (ՊՊ) 1583
Մեկնութիւն Սաղմոսի ի Դաւիթ. ԻԲ. 5 240
Մեկնութիւն Սողոմոնի երգ երգոցի, Ջ. 9 241
Մեկնութիւն աղօթից՞ 277
Մեկնութիւն այլաբանութեամբ տեսլեանն եսայեայ. Ջ. գլուխ 44
Մեկնութիւն անուան ծառոյն կենաց եւ երկոտասան պտղոյ նորա եւ տեղւոյ, յորում ծնեալ բուսանի՝ ըստ Յոհաննու տեսլեան ԻԱ. եւ ԻԲ. 766
Մեկնութիւն բառից բերականութենէ (=Քերականին) 284
Մեկնութիւն երգոց երգոյն 1613
Մեկնութիւն թղթոցն Պաւղոսի 1319
Մեկնութիւն ի Սահմանք ասացեալ ի Դաւթէ փիլիսոփայէ 208
Մեկնութիւն իմն 136, 138
Մեկնութիւն ինչ (՞), ժ. դ., (ՊՊ) 9
Մեկնութիւն խոստովանութեան 114
Մեկնութիւն համառատ Դանիէլի, զոր հոգիապայծառ եւ իմաստախոհ վարդապետն Վարդան շարադրեալ է ի հոգէկիր մեկնչաց Եփրեմի, Հիպողիտայ, Ստեփաննոսի, ի խնդրոյ ուսումնասէր մանկանց 1079
Մեկնութիւն մասին Մատթէի 493
Մեկնութիւն պատարագի Աթանասի ասացեալ 164, 1508
Մեկնութիւն վասն խաչին եւ վասն է. խօսից Տեառն Քրիստոսի 1389
Մեկնութիւն վարդին է այս առաջիկայս 1029
Մեկնութիւն տոմարի 383-385
Մեկնութիւն տումարի Անդրիասայ 969
Մեկնութիւն տումարի հռոմայեցւոց 969
Մեկնութիւն տումարի, զոր ասացեալ է Սամուէլ Անեցւոյ բահանայի, ի խնդրոյ Ստեփաննոսի Իմաստակի 1616
Մեկնութիւն տումարի, զոր արարեալ է սուրբ վարդապետին Անանիայ Շիրակեցւոյ 969
Մեկնութիւն քահանայական աղօթիցն 368
Մեկնութիւնն մարգարէութեանն Յօնանու՝ արարեալ տեառն Եփրեմայ կաթողիկոսի Կիլիկեցւոյ... 532
Մեկնութիւնք 238
Մովսէսի Քեղդողի հաւր Մեկնութիւն Քերականի 1370
Յակոբ Ղրիմեցի, Մեկնութիւն տումարի 463, 969
Յաղագս աստեղաց մեկնութեան 739
Յաղագս բանին մեկնութեան, որ յԱրիստոտելէ 211
Յելից մեկնութենէ. ի խորհուրդ աւուրս 580
Յովհաննու Ոսկեբերանի Կոստանտինուպաւլսի եպիսկոպոսի ի Մաթէոսի Աւետարանին Մեկնութենէն 586
Յոհաննու Ոսկէբերանին մեկնութէնէն 1524
Յոհաննու Ոսկիբերանի ասացեալ ի Ղուկասու Աւետարանի մեկնութենէ 214
Յոհաննու Ոսկիբերանի ի Մաթէոսի Աւետարանի մեկնութենէն 214
Յոհաննու Ոսկիբերանին՝ Ի Գործոց մեկնութենէ սկիզբն 580
Յոհաննու Որոտնեցւոյ արարեալ Մեկնութիւն բանին, որ ասէ՝ Ո՞ստեղծ առանձ՛ 321
Յովհաննէս Ոսկեբերան, Մեկնութիւն Մատթէի, ճառ Ը. (ՊՊ) 1401
Յովհաննիսէ վարդապետի երզնկացւոյ համաոստեալ

զՄեկնութիւն Ներսէսի Լամբրոնացւոյ արեւելիսկոպոսի Յաղագս մեկնութեան սուրբ պատարագի՝ Աթանասի Աղէկսանդրու 163
Յովհաննու Աւետարանին Մատթէոսի 1167, 1175
Յովսէփայ Աւրցախեցւոյ Մեկնութիւն առակաց, որ ոչ գտանին ի համաձայնութիւնս Աւետարանին Մատթէոսի 1167, 1175
Յովսէփայ Աւրցախեցւոյ ծաղկաքաղ ի Մեկնութենէ Աւետարանին Մատթէոսի, զոր արարեալ է Յօհաննու Ոսկեբերանի 1166-1167, 1175
Ներսէս Լամբրոնացի, Մեկնութիւն սաղմոսաց 273-276
Ներսէս Շնորհալի, Հաւաքումն մեկնութեան եւթանեցունց թղթոց կաթողիկէից 1323-1327
Նոննոսի ժողովարանի մեկնութեանց պատմութեանցն այնոցիկ, զոր յիշատակեաց սուրբն Գրիգոր Աստուածաբան ի ճառի մեկնութեանն 488
Պատմութիւն Ադամայ եւ մեկնութիւնի 336
Սրբոյ հօրն մեր տեառն Ներսէսի արեւելիսկոպոսի Տարսոնի Մեկնութիւն ԲԺ. մարգարէիցն 1077
Վանականայ վարդապետի արարեալ Մեկնութիւն Յոբայ 1077
Վասն մեկնութեան բանիս, որ պատմէ մեզ զամենայն 197
Վարդան Արեւելցի, Մեկնութիւն սաղմոսաց 525-526
Վարդան սուրբ վարդապետի արարեալ եւ պարզեալ մեկնութիւն սկիզբն տեսլեանն եզեկիէլի մարգարէին 585
Վարդանայ Արեւելցւոյ Մեկնութիւն երգոց երգոյն 1613
Վարդանայ Արեւելցւոյ Մեկնութիւն մարգարէութեանն Դանիէլի 1359
Վկայութիւնք վասն Տեառն մերոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի՝ ի տեսլեան գրոցն Յօհաննու աւետարանչին, ընդ նմին եւ բան առ բան լուծումն մեկնութեան 490
Տեառն Ներսէսէ Շնորհալւոյ Հայոց կաթուղիկոսի մեկնութիւն բանիցն Դաւթի փիլիսոփայի «Բարձրացուցէք...» ճառին 1365
Տեսութիւն պատմութեան բանից ննջման սրբոյ աւետարանչին Յովհաննու աստուածաբանի՝ արարեալ սրբազան արեւելիսկոպոսին Տարսոնի Ներսէսի 492
Փիլիսոփայական բնոյթի մեկնութիւն (ՊՊ) 913

ՄԵՂԵԴԻՔ

Աստուածածնի մեղեդիք 40
Գրիգոր Նարեկացի. Մեղեթի Աստուածածնայ 1087
Գրիգոր Նարեկացի. Մեղեթի Խաչի 1086
Մեղեդի 108, 666, 704, 706, 709, 711, 714, 781, 990, 991
Մեղեդի Անտոնի 447
Մեղեդի Աւագ երեքշաբաթին 782
Մեղեդի ազնիւ (Մանկացն Բեդղահեմի) 712
Մեղեդի ազնիւ 990, 992, 994, 997
Մեղեդի ազնիւ եւ գեղեցիկ 994
Մեղեդի ազնիւ եւ յոյժ պիտանի 713
Մեղեդի ազնիւ ի Գրիգոր Նարեկացւոյ ասացեալ 991
Մեղեդի ազնիւ ի Սիրիկ Կոստանդէ 1028
Մեղեդի անոյշ 108, 458, 703, 709, 782, 783, 990
Մեղեդի անոյշ Անտոնի 705
Մեղեդի անոյշ ի Գրիգորէ Նարեկացւոյ 704, 709
Մեղեդի անոյշ ի Մաթէոս վարդապետէ 701
Մեղեդի անոյշ ի Ներսիսէ 703
Մեղեդի անոյշ ի Պլզոյ Յոհաննու Եզընկեցւոյ 704, 778
Մեղեդի անոյշ ի Սիրիկ Կոստանդեա 704, 779, 781
Մեղեդի անոյշ ի տէր Ներսիսէ ասացեալ 778
Մեղեդի անոյշ, Ղազար 781
Մեղեդի անուշ ի Մաթէոս վարդապետէ 780
Մեղեդի անուշ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի 781
Մեղեդի առաքելոցն Պետրոսի եւ Պաւղոսի 445, 785
Մեղեդի առաքելոցն է 784
Մեղեդի ասա՛ եւ զեղկելիս յիշեա՛, տէր իմ Տիրաւա՛գ 782, 785
Մեղեդի ասա՛ խաղցր ձայն 107
Մեղեդի Բ.շաբթի 781
Մեղեդի գեղեցիկ եւ ազնիւ 992
Մեղեդի գեղեցիկ յոյժ 991, 992
Մեղեդի Գէորգեայ Ջաւավարին 784
Մեղեդի եկեղեցւոյ 441, 442, 783, 710, 998
Մեղեդի եւ տաղ ազնիւ 998
Մեղեդի եւ տաղ հրեշտակապետաց 987
Մեղեդի ընտիր եւ լաւ 995
Մեղեդի ի Գրիգորէ Նարեկացւոյ 703, 779
Մեղեդի ի Ներսիսէ 785
Մեղեդի ի գոյն Այսօր անդրանկի 991, 993, 994, 997
Մեղեդի ի գոյն Աչքըն ծովի 990
Մեղեդի ի գոյն Գովեստ բերկրանացոյ 993, 988
Մեղեդի ի գոյն Էջմիածնայ 989, 991, 988, 989, 992, 993, 999
Մեղեդի ի գոյն Ի խաչին տնկեալի 998, 999
Մեղեդի ի գոյն Ի հանդէս տօնի 989
Մեղեդի ի գոյն Ի հառաթեին 991
Մեղեդի ի գոյն Խաչն ի նախնումի 996
Մեղեդի ի գոյն Ծաւաւեցաւի 992
Մեղեդի ի գոյն Ձայն Աւետեացի 994, 988, 992
Մեղեդի ի գոյն Ձեզ մեծի 992
Մեղեդի ի գոյն Նուագեմի 990
Մեղեդի ի տէր Ներսիսէ 702
Մեղեդի խաչի 443
Մեղեդի Խաչելութեան Տեառն եւ թաղման 439
Մեղեդի Ծընընդեանն 434, 447, 778, 779
Մեղեդի Ծննդեան եւ Վերափոխման սուրբ Աստուածածնին 411, 457
Մեղեդի համաւրէն հայրապետացն 444
Մեղեդի Համբարձման 998

Մեղեդի համեղ եւ ընտիր 997
Մեղեդի համեղ ոճով աճա ասա՛ 990
Մեղեդի հրեշտակապետացն 715, 987
Մեղեդի մարգարէից 988
Մեղեդի մարտիրոսաց ի գոյն Այսօր մտանէի 988
Մեղեդի Մեծի հինգշաբաթին 782
Մեղեդի Մեծի չորեքշաբաթին 782
Մեղեդի Յարութեան 41
Մեղեդի Յարութեան Տեառն 441, 987, 990
Մեղեդի Յովաննու 443
Մեղեդի Յովնանու մարգարէի 459
Մեղեդի յոյժ ազնիւ 993
Մեղեդի. Նարեկացի 709
Մեղեդի շարական 989
Մեղեդի Ոսկեանցն 459
Մեղեդի սուրբ եկեղեցւոյ 457
Մեղեդի սուրբ Լուսաւորչին 444
Մեղեդի սուրբ Լուսաւորչին՝ Մովսէս Քերթողի 444
Մեղեդի Սուրբ խաչին 443, 998
Մեղեդի սուրբ Յակոբայ եւ Մարուգէի 785
Մեղեդի Վարդանանցն 994
Մեղեդի Տղատա թագաւորին՝ ի Մովսէս Քերթողէ 435
Մեղեդի ուրբաթուն Մեծի 439
Մեղեդի խաղցր 107
Մեղեթի Այլակերպութեան Քրիստոսի 1087
Մեղեթի առաքելոց 1087
Մեղեթի Աստուածածնայ 1087
Մեղեթի Ծաղկազարդի 1086
Մեղեթի Համբարձման 1087
Մեղեթի հայրապետաց 1087
Մեղեթի մարտիրոսաց 1087
Մեղեթի մեռոնի 1087
Մեղեթի Յարութեան 1086, 1087
Մեղեթի Յարութեան. Մովսէս Խորենացի 1087
Մեղեթի Սուրբ Հոգւոյն գալստեան 1087
Տաղ եւ մեղեդի ազնիւ 994

ՅԱՅՍՄԱՒՈՒՐՔ

Յայսմ աւուր յիշատակ է բաջ հռետորին եւ տիեզերալոյս վարդապետին մեծին Գրիգորի, աշակերտին Յոհաննու Ոսոտնեցոյ է կոչեցեալ 134
Յայսմաւուրք (Համառօտ խմբագրութիւն) 1399-1423
Յայսմաւուրք (մասն) 1171
Յայսմաւուրք ԺԴ. դ. (ՊՊ) 417, 865, 1611

ՅՈՐԴՈՐԱԿՔ

Գրիգոր Խլաթեցի, Յորդորակ Յովհաննէս Ոսկէբերանի 1568
Գրիգորի Նարեկացւոյ յորդորակ 991
Յարութեան յորդորակն է. լաւ համեղ 1568
Յորդորակ 108, 123, 223, 409, 410, 457, 665, 666, 667, 701, 702, 703, 704, 705, 707, 709, 710, 711, 712, 713, 715, 771, 778, 779, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 987, 991, 994, 996, 998, 1567
Յորդորակ ազնիւ 106, 123, 125, 783, 997
Յորդորակ անուշ 786, 988
Յորդորակ գեղեցիկ 996
Յորդորակ գեղեցիկ եւ ազնիւ 993
Յորդորակ ընտիր 989, 991, 995, 997
Յորդորակ ընտիր ի նոյն գունով կամ էջմիածնի 988
Յորդորակ Իգնատիոսի 702
Յորդորակ ի Գրիգոր վարդապետէ 712
Յորդորակ ի գոյն երջանկին 988, 990
Յորդորակ ի վարդապետէ Տիրայտոյ 240
Յորդորակ ի տէր Ներսիսէ Հայոց կաթողիկոսէ 106, 779
Յորդորակ լաւ 988
Յորդորակ լաւ եւ պիտանի 108
Յորդորակ Խաչին 784
Յորդորակ Հոգւոյն Սրբոյ 783
Յորդորակ հրեշտակապետաց 458
Յորդորակ Ղ.Ջ. կենով ի Կոստանէ 704
Յորդորակ մեծին Թորոսի 779
Յորդորակ մկրտութեանն Քրիստոսի 63, 94
Յորդորակ յետ հարոզի եւ ողբն 260
Յորդորակ Ներսիսի 704
Յորդորակ պիտանի 704, 705, 779, 781, 782, 785
Յորդորակ պիտանի եւ անոյշ 779, 786
Յորդորակ Սարգսի 780
Յորդորակ Ստեփանոսի Նախավկայի 785
Յորդորակ սրբոյն Յակոբայ 785
Յորդորակ սուրբ Աստուածածնին 457, 458
Յորդորակ վարդապետաց 462
Յորդորակ Տեառնընդառաջին 779
Յորդորակ տէր Կոստանդիեայ 106
Յորդորակս ի ճնոց 780, 782
Ներսէս Շնորհալի, Յորդորակ 1032
Տաղ-յորդորակ ի Գրիգոր կաթուղիկոսէ 182

ՆԵՐԲՈՂՔ

Այս է ներբող ի վերայ սրբոյ կուսին Մարիամայ 1140
Գովասանութիւն Ներսէսի 112
Գովեստ Ներբողական պարագրական բանիւ Յաղագս վարուց մեծի հայրապետին տեառն Ներսէսի Կլայեցւոյ

Հայոց կաթուղիկոսի եւ տիեզերալոյս վարդապետի սըրբոյ, ասացեալ տեառն Ներսէսի Լամբրունացւոյ արեպիսկոպոսի Տարսոնի Կիլիկեցւոյ... 112, 1016, 1204
Գովեստ ներբողական վասն Յովաննու Կարապետին 155
Դաւթի Անյաղթ փիլիսոփայի ներբողեան ի սուրբ խաչն աստուածընկալ 205
Երանելոյն Յակոբայ՝ Սրճոյ եպիսկոպոսի, Խորին Ասորոյ Ներբողեան ասացեալ ի Մնունդն Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերոյ 1520
Լուծմունք առընթեր դրութիւն սակաւ սոփեստի՝ յարակցեալ հիւսի ճառս ներբողի լուսակազմ խաչիդ նշանի 1138
Ներբող առ սուրբ Յակոբ հայրապետն 1141
Ներբողեան ի դէմս սրբոյ էջմիածնի՝ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին Ճահկեցու 85
Ներբողեան կենսատու սուրբ խաչին առ ի սրբոյ հօրէն մերմէ Դաւթի ասացեալ, տեառն մերոյ Ներսէսի կաթողիկոսի փոխադրեալ յոտանաւոր չափս 1203
Ներբողեան տաղաչափական ի վերայ վարուց Մեծին Ներսէսի Առաքել վարդապետի ասացեալ 67
Ներբողեանք Առաքելի Բաղիշեցւոյ 237
Նորին Սիմէօնի բառոզ եւ ասացուած եւ ներբողեան ի վեցերորդ տեսակ յողորմութիւնն յԱստուծոյ՝ ի Սուրբ էջմիածին... 194
Սահման ներբողենի 281

ՇԱՐԱԿՆՈՅՔ, ՇԱՐԱԿԱՆՔ

Խրատ եւ կարգ շարական ֆաղելոյ՝ Ղուկաս վարդապետի ասացեալ 465
Խրատ եւ ոտանաւոր յաղագս շարական ֆաղելոյ. Յովասափի ձայն է 465
Կիրակմտի. ՍՏ. ՀԲ. 14
Մասն Ձայնֆաղ շարակնոցի 134
Մասն Ձայնֆաղ շարակնոցի. Աւրհնութիւնք 567
Մեծացուցէք յատուկք 900-901
Յաղագս շարական, թէ ով ասացեալ զհին եւ զնորն 14, 567, 630
Շարական 810
Շարական գեղարդեանն 14
Շարական խնկարկութեան 1087
Շարական խոտանաւարակացն 831
Շարական կիրակմտի 1225, 1240
Շարական հանդերձի 1086
Շարական ննջեցելոց 1225
Շարական սրբոց Վարդանանց 839
Շարական. Ա.Կ. Խորհուրդն անճառ ... 906
Շարականք ըստ ձայնից եւ կողմանց 1022-1024
Շարականք ի տօնս սրբոց 896
Շարականք. Այսաւր մարտիրոսաց դասըն... 1025
Շարակնոց (ձայնֆաղ) 382-384, 827-842
Շարակնոց 9-11, 13-14, 19-21, 101-102, 119-120, 157-158, 247-248, 346-348, 352-353, 1223-1225, 1239-1240, 1444-1446, 1447-1448
Պսակին սաղմոս եւ շարական 958
Սկսուածք Շարականաց. Կանոն Օրհնութիւն Աստուածածնին, Յայտնութեան, Ապաշխարութեան, Աւագ Օրհնութիւն եւ այլոց տօնից 1454
Վարդարան, Գիրք Գ., յորում պարունակին շարականք բազումք, որ ոչ գտանին նամենայնում Շարակնոցի 893-896
Քաջ հռետորն եւ տիեզերալոյս վարդապետի Գրիգորի եռամեծի եւ Տաթեւացոյ. Յաղագս շարականաց, թէ որպէս պարտ է ֆաղեմք 465

ՈՂՔՔ

Այս ողբս իգնաճողացն ասա՛ 1194
Առաքել Բաղիշեցի, Ողբ Կոստանդնուպօլսի 1465
Առաքել վարդապետէ. Ողբ դատաստանին եւ դժոխոցն 64
Գրիգոր Յեսուացի-Մարաշեցի, Վայք ողբոց 1542
Կարապետի Բաղիշեցւոյ Ողբ ի վերայ մեղացն եւ նախատինք անձին եւ պաղատանք առ Աստուած 66
Մէկ եպիսկոպոս մի նոր այգի տնկեր է, եւ դեռ այգին պտուղ տուել չէ, նա եպիսկոպոսին օրըն մահուն հասեր է. նա ի հոգեվարին զայս ողբս ասել է 1195
Մկրտիչ Նաղաշ, Ողբ նորահաս մանկանց եւ տղայոց 1021
Յորդորակ յետ հարոզի եւ ողբն 260
Նաղաշի Ողբ եւ տաղ հոգոյ, վասն անցաւորիս 172
Ողբ Աստուածածնին, որ ասէր ի դէմ խաչին 460
Ողբ ազնիւ 935
Ողբ ապաշխարութեանն 66
Ողբ առ Խաչն Քրիստոսի՝ նորին տեառն Ղազարու վարդապետին Ճահկեցու 84
Ողբ առ մայրն 774
Ողբ աւաղականք եւ ձայն աշխարականք լեալ անհուն հեծեծանօք վասն աւերման աշխարհիս Հայոց, եւ բնաւին սպառելոյ հայրապետութեանն եւ թագաւորութեանն համագունդ իշխանութեամբ՝ շարեալ չափաբան բերմամբ, հոմերական արհեստիւ՝ ի Ստեփաննոսէ Սիւնեաց այցելուէ, ի խնդրոյ շնորհազարդ վարդապետի Խաչատրոյ Կեչառեցի 342, 1203-1204
Ողբ բերանոյ մեռելոցն ասացեալ՝ յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ 146, 174, 812
Ողբ գերեզմանի 659, 947
Ողբ դատաստանի աւուրն եւ դըժոխոցն եւ անհուն ոդանց 66

Ողբ եւ խրատ հոգեւոր 715
Ողբ եւ մաղթանք ի Խաչատուր Կեչառեցոյ ասացեալ 410
Ողբ եւ սուգ Մեծի Աւագ ուրբաթի, արարեալ յումեմնէ բանասիրէ 327
Ողբ եւ սուգ վասն Մեծի աւուր Խաչելութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, արարեալ ի Յակոբ պատրիարգէ Կոստանդնուպօլսոյ 327
Ողբ է տղաթաղի 907
Ողբ թաղման 509
Ողբ ի Նաղաշ Մկրտիչ եպիսկոպոսէ վասն տղայոց մահուն ասացեալ 958
Ողբ ի Քեռոբենց Յովանիսէ 683, 947, 1021, 1533
Ողբ ի բեռանոյ մեռելին 959
Ողբ ի վերայ Հայաստան աշխարհին՝ նորին տեառն Ղազարոյ վարդապետին ճահկեցու 89
Ողբ ի վերայ գերեզմանին ի բեռանոյ մեռելոյն յԱռաքել վարդապետէ ասացեալ 906, 946, 1020
Ողբ ի վերայ մեղուցեալ անձին 171
Ողբ ի վերայ մեռելոյ 1184
Ողբ լաւ 1117
Ողբ լաւ վասն ննջեցելոյ 1117
Ողբ ղարիբին 180
Ողբ մայրաքաղաքին Ստամպօլու 412
Ողբ մանկան 180
Ողբ մեռելի 812, 1021
Ողբ մեռելոց 1050
Ողբ ննջեցելոց 180, 659, 1021, 1194
Ողբ նորին Գրիգոր վարդապետի ասացեալ 715
Ողբ նորին ասացեալ ի վերայ մանկանց («Պաղտասար Դպրի») 852
Ողբ պիտանի 1060
Ողբ պիտանի ննջեցելոյ 228
Ողբ պիտանիք վասն մեռելոց ի սիրելեաց ի վերայ ազգականաց՝ ի Գրիգոր վարդապետէ 634
Ողբ վասն սիրական մեռելին 813
Ողբ տղայի 180
Ողբ տղայոց մահուան 659, 947, 1117, 1184
Ողբք Երեմիայ մարգարէի 302, 732
Ողբք Մեծի ուրբաթին՝ ի Ներսէս կաթողիկոսէ 438
Ոտանաւոր եւ ողբ Առաքել վարդապետէ՝ վասն անձին իւրոյ եւ ինձ 64
Տաղ Մեծի ուրբաթի եւ ողբք ասացեալ սուրբ հարցն 438

ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՅՑՔ

Հատուած ի սուրբ Պատարագամատուցէն 1192

ՊԱՏՄԱԳՐԱԿԱՆՔ

Ագաթանգեղայ Պատմութիւն Հայոց 541
Ագաթանգեղի փիլիսոփայի ասացեալ վասն Նեռին գալստեան 568
Այլ պատմութիւն 489
Այլ պատմութիւն գեղեցիկ 863
Այս է պատմութիւն բանիս, որ յայտնէ մեզ զեղեալն ընդէր 302
Անանուն ժամանակագրութիւն 130
Առաքելի Դաւրիժեցւոյ Ազգաբանութիւն Պարսից թագաւորացն 1601
Առաքելի Դաւրիժեցւոյ Բան եւ կարգ Օսմանցոց թագաւորացն 1601
Արիստոտիղի իմաստասիրի Թուղթ առ Աղեքսանդրոս թագաւոր: Պատմութիւն յաղագս աշխարհի 423
Գրիգորի Լուսաւորչին պատմութիւն է վասն Տրդատա խոզից 116
Դարձեալ ի բարձրանալ ի թուականութեանս հայոց ազգիս յամի ԴՃ. եւ ԻԴ. թագաւորեացն Վասիլն՝ հայրն ամենեցուն, որդի Ռամանս 864
Եւսեբիոսի Կեսարացւոյ Պատմութիւն եկեղեցւոյ, ԺԱ. դ. (ՊՊ) 121
Եւսեփիոս պատմիչն ի մէջ երորդ դպրութեան պատմութեան իւրոյ ի գլուխն ԻՋ. 1259
Ջենոբա եպիսկոպոսին խաւսք վասն Առաջաւորին Պահոց երկուշաբթին եւ ի վերայ գիւտ նիշխարաց Սուրբ Կարապետին 551
Թուղթ սիրոյ եւ միաբանութեան մեծին Կոստանդիանոսի եւ սուրբ պապուն Սեղբեստրոսի եւ Տրդատայ Հայոց արքայի եւ սուրբ Լուսաւորչին Գրիգորի: **Ագաթանգեղեայ** Պատմութենէն 624
Ժամանակագրութիւն 1621
Ժամանակագրութիւն **Մատթէոսի Ուռհայեցւոյ** 552, 557
Ժամանակագրութիւն. Դուրս գալն թաթարաց 1601
Ի ժամանակագրութենէ **Միխայէլի Ասորւոյ**՝ Պատմութիւն ժանտախտին Կ. Պօլսոյ, ի ժամանակս Յուստինիանոսի 917
Ի **Միխայէլ** գրոց Պատմութենէ առ սակաւ մի գրեցի 517
Ի Պատմութենէ Հայոց **Մովսիսի Խորենացւոյ** 1600
Կոստանդիանոսի թագաւորին պատմութիւն է 117
Համառօտ պատմութիւն ժամանակաց ի սրբոյն Գրիգորէ մինչեւ յետինս թւացեալ՝ արարեալ **Կիրակոսի** ընտրեալ վարդապետի՝ ի մեծաճոխակ ուխտէն Գետկայ 551, 548-549
Հայոց պատմութիւն յերիս հատուածս, ասացեալ **Մովսէսի Խորենացւոյ** 427, 1380-1381
Հարցմունք եւ պատմութիւն սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին վասն ոգեշահ ոգոց մարդկան 330
Ղեւոնդ Վարդապետ, Պատմաբանութիւն 949-952

Մասնաւոր պատմութիւն յաղագս հանդիպեցելոցն մէջ, յորժամ ի Հաշտարախանու ելեալ գնացաք ի Մոսկով ի պատճառս օծման եկեղեցոյն Սանկտ-Պետերբուրխու... 1083

Մեսրոպ Վայոցձորեցի, Պատմութիւն Մեծին Ներսիսի 151-152, 259, 556

Միխայիլի պատրիարգի Ասորոց Համառօտ ժամանակաց զրոյցք, հաղուածոյ առաբեալ ի յոլովից պատմագրաց 543

Մովսիսի Կաղանկատուացւոյ Որ ինչ աւուրս Հերակլի եւ թոռին գործք 1601

Մովսիսի Կաղանկատուացւոյ Պատմութիւն Աղուանից աշխարհի 1601

Յաղագս սաղամանդրեանցն պատմութիւն 489

Յայս է պատմութիւնն եւ պատճառ մարդեղութիւնն Քրիստոսի Աստուծոյ 302

Յիշատակարան տեառն **Յօհաննու եպիսկոպոսի** Մամիկոնէից տանն՝ Ժողովողի պատմութեանս ի միում տեղւոջ 17

Յովհաննէս Դրասխանակերտցի, Պատմութիւն Հայոց 685-687

Յովհաննու Թլկուրանցւոյ Պատմութիւն... Ալէքսանոսի ճգնաւորին 196

Ներսէսի պատուական հայրապետի առաբեալ Պատմութիւն սուրբ թագաւորացն, որ յայտնելոց են եւ վասն ազգին Նետողաց 862

Պատմութի՞ւն 375

Պատմութիւն Ադամայ եւ մեկնութիւնք 336

Պատմութիւն Ամիր Մուսայի 263

Պատմութիւն **Ղորստակիսի Լաստիվերոյ** վարդապետի Վասն անցից անցելոյ ի յայլասեռ ազգաց, որ շուրջ զմեօք են էանց ընդ աշխարհս Հայոց 427-428

Պատմութիւն Մարիամու Մագդաղենացւոյն 44

Պատմութիւն Մհանմատ տաճկաց պէյ ղամբարին 1181

Պատմութիւն Մովսէս մարգարէին 862

Պատմութիւն Յովսիմոսի... 256

Պատմութիւն Սուրբ Խաչին Հացունեաց եւ այլ բազում բաներ թագաւորաց... Վարդ Պատրկին եւ Մահմետին 254

Պատմութիւն Ֆարման մանկանն 1028

Պատմութիւն անողոռմ Պետրոսի ասացեալ է 195

Պատմութիւն ելանելոյն Ադամայ ի դրախտէն 302, 336

Պատմութիւն երկրին Տարօնոյ, զոր գրեաց **Ջենոբ Ասորւոց եպիսկոպոսն**՝ հրամանաւ Լուսաւորչի մերոյ սրբոյն Գրիգորի 17

Պատմութիւն եւ գովասանութիւն Լուսաւորչին, պատմագրաբար՝ **Առաքել վարդապետէն Բաղիշեցւոյ** 254

Պատմութիւն եւ խօսք Խիկարայ իմաստասիրի 72, 625, 1562

Պատմութիւն եւ կտակ չարչարանացն Քրիստոսի, որ եղեւ առաջի Պօնտացոյ Պիղատոսի 103

Պատմութիւն զի վասն մեռելոյ 117

Պատմութիւն ծաղկանց 1555

Պատմութիւն ծննդեան եւ սննդեան արբանեկի նեռան Մահմէտի թագաւորին 204

Պատմութիւն կամ ժամանակագրութիւն Հին աշխարհի 1124

Պատմութիւն համառաւտաբար Վասն յարեւելեան թագաւորացն՝ պղծոյն եւ չար գազանին Թամուրայ եւ այլոցն, զոր արարեալ հաջ վարժապետին **Թովմայ վարդապետի** 552

Պատմութիւն յաղագս Սրբոյ խաչին, որ Հացունեան կոչի 550

Պատմութիւն չարչարանաց հոգոցն, թէ որպիսի ի դժոխս 1182

Պատմութիւն պիղծ Յուդայի սննդեան եւ ծննդեան 570

Պատմութիւն սուրբ Գեղարդեանն եւ այլ տնաւրինականաց Քրիստոսի եւ Նշանացն 114, 1622

Պատմութիւն սուրբ հօրն Աբրահամու եւ Սահակայ՝ որդոյ նորա եւ Մամբրէի ծառայի իւրոյ 67

Պատմութիւն սուրբ յարութեան կիրակէ եւ այլ ամենայն բանի 198

Պատմութիւն սրբոյն Նիկողայոսի ծննդեան եւ սննդեան եւ զվարուց եւ սքանչելեաց եւ կատարման մեծի հահայաւապետին Քրիստոսի՝ արեւելիսկոպոսին Զմիւռնացւոյ մայրաքաղաքին, որ է Լիկիացոց նահանգին 571

Պատմութիւն սրբւոյն Բագարատա՝ աշակերտ Պետրոսի առաքելոյն 330

Պատմութիւն սքանչելեաց տէրունական պատկերին, որ ի Բիւրիտոն 116

Պատմութիւն վասն Նեռին ծնընդեանն, սնունդն եւ չար գործոյն, եւ յառնելոյ եղիայի եւ Ենովքայ, վասն զօրանալոյ ֆռանկ ազգին եւ առնելոյն զմեծն Ստամպօլ եւ սուրբն Յերուսաղէմ եւ վասն փոխման թագաւորացն եւ վասն կատարածի աշխարհի եւ վասն դատաստանի առուրն՝ ասացեալ սուրբն **Ագաթանգէի**՝ սուրբ եւ անյաղթ փիլիսոփայի 489

Պատմութիւն վասն Պանագրաց ֆահանային 116

Պատմութիւն վասն անհուն որդանց եւ վասն խստութեան նոցա, ասացեալ **Վարդան վարդապետի** 327, 807

Պատմութիւն վասն գեղազարդութեան նախնեացն եւ վայելչութեան դրախտին: Ի դէմս Ադամայ 1028

Պատմութիւն վասն կատարածի յաշխարհի եւ վասն դատաստանի աւուրն եւ վասն գալըստեան Նեռին 567-568

Պատմութիւն վասն կիրակի աւուրն, զոր իջեալ ի յերկնից գիրս այս ի քաղաքն Հռոմ մեծ առաքելոցն 624

Պատմութիւն վասն փոխման Տիրամօր Կուսի Աստուածածնի 612

Պատմութիւն քաջ Լիպարիտին 863

Պատմութիւն ֆրղանկաց երկրին, զոր տեսեալ է եզբնկացի Մարտիրոս եպիսկոպոսն եւ գրեաց զքաղաքացն 375

Պատմութիւմ վասն մեղանչելոյ եւ խոստովանութեան 628
Սամուէլ Անեցի, Հաւաքմունք ի գրոց պատմագրաց 1121-1122, 1535-1537
Ստեփաննոս Ասողիկ, Պատմութիւն ժամանակաց 427
Վասն Կոստանդիանոսի թագաւորին 552
Վասն մեծի նախադրութեանն Աւրպէլանց, եթէ ուստի էին եւ որպէս եւ վասն գալո նոցա յայս յաշխարհ... 409
Քոյրն Բաջին Լիպարտի՝ ըմբշամարտ 863

ՍԱՂՄՈՍԱՐԱՆ, ՍԱՂՄՈՍՔ

Ջի՞նչ խորհուրդ ունի սաղմոս եւ աղօթքն ի ժամ պատարագի զգեստաւորութեան 164
Ի կատարած Սաղմոս Դաւթի 1172
Ի կատարած Սաղմոս ի Դաւիթ ԺԸ. 1-Լե. 6 685
Պատճառ Սաղմոսարանի՞ 69
Սաղմոս 144: 19 757
Սաղմոս Դավթի. Օրհնութեանց նաւակատեաց տաճարին. ԻԹ. 1172
Սաղմոս ՃԺԸ 681
Սաղմոս ներփոռնութեան «Ո՞ բնակեալ է յօգնութիւն» 306
Սաղմոսարան 69, 77, 167, 754, 857-860, 1037-1038, 1172, 1428-1429
Սաղմոսարան, ԺԵ. դ. (ՊՊ) 848
Սաղմոսք 565
Սաղմոսք Դաւթի, ԿՋ., ԽԱ. 1-8 170
Տուիք Սաղմոսին 143

ՎԱՐՔ, ՎԿԱՅԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՔ

Արեգի Ջ. եւ Մարտի ԺԴ. Վարք եւ յիշատակ է սահմչելի առն Գրգորի պապին Հռոմայ 559, 864
Արէգի Ջ. եւ Մարտ ԺԴ. վարք եւ յիշատակ մեծ վարդապետին մերոյ՝ Գրիգորի Տաթեւացոյն 343
Բարսեղ Կեսարացի, Վկայաբանութիւն Գորդիոսի, ԺԱ. դ. (ՊՊ) 1357
Յովհաննու Թլկուրանցւոյ Պատմութիւն... Ալէքսանոսի եգնատրին 196
Նաւասարդի ԺԱ. եւ Օգոստոսի ԻԱ. Վկայաբանութիւն սրբոյն Ագաթոնիկոսի 1171
Ներսէս Լամբրոնացի, Վարք Գրիգորի Նարեկացւոյ 979
Պատմութիւն ամէնիմաստ կուսին՝ Կատարինեա մարտիրոսին 331
Պատմութիւն եւ նահատակութիւն սրբոյն Աբդլմսահի մարտիրոսին 330
Պատմութիւն եւ սահմչելիք Գէորգ՝ բաջամարտիկ զինւորին Քրիստոսի 331
Պատմութիւն զուտ եւ մաքուր նահատակի Յուլիտայի եւ Կիրակոսի 331
Պատմութիւն սրբւյն Բագարատա՝ աշակերտ Պետրոսի առաքելոյն 330
Պատմութիւն վարուց առաքինութիւն Յոհաննու Գրբնեցոյ եղբգնատրին 331
Պատմութիւն Գլուխ ԻՋ. Վասն Պաւղոսի Լուստրիոյ 258, 331
Վասն Ամոնայ 409
Վասն բարձրամիտ անապատականացն 331
Վարք Արսենի եգնատրի 259
Վարք անապատական մաքուր կուսանաց 332
Վարք Դաւթի փիլիսոփայի 322, 374
Վարք երանելոյն Եւագրիոսի 331
Վարք երանելոյն Պետրոսի, որ յառաջն մաքսաւոր էր եւ զղջացաւ 331
Վարք երանուհի կուսին Մարիամու, որ Մարիանոս կոչեցաւ 331
Վարք երջանիկ հաւրն Ապատուրայ (=Ապողոնայ) 409
Վարք երջանիկ հաւրն անապատոորի 331
Վարք եւ յիշատակ մեծ վարդապետին մերոյ Գրիգորի Տաթեւացուն 114
Վարք եւ պատմութիւն սուրբ եգնօորացն 332
Վարք իմն, ԺԱ. դար (ՊՊ) 1329
Վարք հարանց 357-359 (հաղուածոյ), 647-648
Վարք հարանցն Եգիպտացոց 408
Վարք հաւրն Աբասի 409
Վարք Յովանիսի եպիսկոպոսի 332
Վարք Պելեհոսի հաւրն 409
Վարք Սրբոց (լատիներէն), ԺԴ. դ. (ՊՊ) 381
Վկայաբանութիւն արհեպիսկոպոսին Տաթեւոյ՝ տէր Ստեփաննոսին, որ էր եղբաւորդի մեծ վարդապետին Շմաւոնի՝ յազատ տանէ եւ ի մեծ ազգէ, որ եւ յետ հօրեղբօրն իւրոյ կալաւ զաթոռ մեծափառ ուխտին Տաթեւոյ 343
Վկայաբանութիւն կամաւոր աղմատացն Ալէքսիանոսի եղբգնատրին 183, 330
Վկայաբանութիւն Կղեմա հայրապետին սրբոյ 116
Վկայաբանութիւն սրբոյն Մարիանէ կուսին, որ վկայեաց վասն անուանն Քրիստոսի, յԱնտիոք քաղաքի 183, 330
Վկայաբանութիւն Վաղերիանոսի 1537
Վկայաբանութիւն Փիլիպպոսի առաքելոյ յեկեղեցական պատմութենէ 164

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՔ

Աղեքսանդրի Ջուղայեցւոյ Վկայութիւմ պիտանիք եւ հարկաւոր առ ի պատրաստ գոլոյ քարոզութեան 46-49
Բազում վկայութիւմ ընդդէմ նոցա, որ ապականացու աւսացին զանապական մարմինն Տեառն մերոյ Յիսուսի

Քրիստոսի եւ անգոսնելի կիրճ եռում նմայ, որ է կերակրոց եւ ըմբելեաց ախտաբար հոտումն. երինոսի հետեւողի առաքելոցն 1522
Վասն վկայութեան ամենասուրբ Երրորդութեանն 612
Վկայութիւն Սուրբ Երրորդութեան 570
Վկայութիւնք, զի պարտ է զխաչեցարն ասել ամենայն աւուր ի դէմս Որդոյ. Նեմտաուեայ՝ Հռոմայ հայրապետի 1524
Վկայութիւնք ընդդէմ նոցա, որք ասեն՝ Տէրն ոչ եկեր զգառն ի հինգշաբաթոչն երեկոյին. Յոհաննու Ոսկէբերանին մեկնութէնէն 1524
Վկայութիւնք ի բանից վարդապետաց 493
Վկայութիւնք ի գրոց սրբոյն Դիոնիսիոսի. իսկ այն, որ մերձ բանին հանդէպ լուսանցիքին Բենն է, նշանակէ, թէ բանս այս ի բնաբանէն է, իսկ Մենն, այսինքն թէ՝ ի մեկնիչէն 1253
Վկայութիւնք մարգարէից Վասն տնաւէնութեան Բանին Աստուծոյ 142
Վկայութիւնք մարդեղութեանն Քրիստոսի 570
Վկայութիւնք յաղագս համագոյ եւ զուգապատիւ Երրորդութեանն եւ նոյնագործ արարչութեանն 493
Վկայութիւնք պատմողաբար եւ յանդիմանութիւնք վասն չար ժողովոյն Քաղկեդոնի՝ սրբոյն Միխայէլի պատմագրի հաւաքեալ 916-917
Վկայութիւնք վասն Ծնընդեան Տեառն եւ Մկրտութեանն, զի պարտ է ի միում աւուր տաւնել... 1523
Վկայութիւնք վասն Տեառն մերոյ՝ Յիսուսի Քրիստոսի՝ ի տեսլեան գրոցն Յօհաննու աւետարանչին 490
Վկայութիւնք վարդապետաց 334-335
Վկայութիւնք՝ վասն զի պարտ է զսուրբ պատարագն անխմոր եւ անջուր, անաղ եւ անձէթ մատուցանել. Թադէոսի առաքելոյ 1524
Քրիստոսի նուաստ ծառայից ծառայ Աստուածատուր բանի սպասաւուս գումարեցի ի մի վայր զՎկայութիւնս յԱստուածաշունչ գրոց... 1243-1250

ՏԵՍԻԼՔ

Յայտնութիւն եւ տեսիլ Յոհաննու 48, 335, 489, 696-697, 1253
Տեսիլ երկրորդ (Դանիէլի) 1079, 1360
Տեսիլ երրորդ (Դանիէլի) 1079, 1360
Տեսիլ հինգերորդ (Դանիէլի) 1079, 1360
Տեսիլ մարգարէութեան սրբոյն Սահակա Պարթեւի հայոց հայրապետի, զոր ետես յԱրարատ գաւառի՝ ի Վաղարշապատ քաղաքի... 732
Տեսիլ Մարիամու Աստուածածնի Պատմութիւն չարչարանաց հոգոց, թէ որպէս են ի դժոխս 31, 1488
Տեսիլ Յովհաննու Գառնեցւոյ 625
Տեսիլ չորրորդ (Դանիէլի) 1079, 1360
Տեսիլ Սրբոյն Գրիգորի վասն հոգւոյն եւ մարմնոյն 195, 624
Տեսիլ Սրբոյն Գրիգորի՝ հայոց Լուսաւորչին, զոր ետես ի վերայ կաթուղիկէ եկեղեցւոյ 184, 733, 1182, 1488
Տեսիլ սուրբ Աստուածածնին, զոր ետես սուրբ Կոյսն Մարիամ վասն դժոխոցն 329-330
Տեսիլ սուրբ հայրապետին Ներսէսի, զոր ետես յաղագս ազգին նետողաց տիրելո ամենայն աշխարհի 259
Տեսիլ վեցերորդ (Դանիէլի) 1079, 1360

ՏԻԵԶԵՐԱԳԻՏԱԿԱՆՔ

Աղաւիտ, որ է աստղայբաշխութիւն 534-538
Այս է երկոտասան կենդանակերպին 55
Առաքելի Սիւնեցւոյ Վասն ԲԺ.ան կենդանակերպից 467
Առաքելի Սիւնեցւոյ Վասն երկոտասան կենդանակերպիցն, ԲԺ.ն ազգաց եւ ԲԺ.ն անդամոց 653
Աստղաբաշխական աղիւսակ 1598
Աստղաբաշխութիւն 1584-1598
Աւուրք պահպանութեան այս են 468
Բանալիք գրոյս տումարական արհեստիս, որ կոչի ըՌօզնամէ 653
Բանք տումարականք եւ աստղագուշականք 632-633
Բանք տումարականք-աստղաբաշխականք 465
Բնոյթք եւ յատկանիշք երկոտասան ամսոց 653
Գործնական աստղագիտութիւն 1463-1464, 1616
Դուռն, որ յիշէ զթէպիթ աստեղն, որ հաստատուն 539
Երկնից չափութիւն 468
Եւ թէ յոռո՞ւմ աւր ամսոյն մտանէ Արեգակ ի կեդանակերպսն 468
Եւ պիտի որ մարդ կենդանակերպն նայի 931
Ի պարսից լեզուէն ի մերս անուանիմ մոլորականցն 468
Կաղանդացոյց 653
Կաղանդացոյց այլ, սրբոյն Կիւղի ասացեալ 653
Կենդանակերպային աղիւսակք Խոյից Ձուկ 562
Յաղագս ԲԺ.ան կենդանակերպացն 140
Յաղագս աստեղաց 140
Յաղագս աստեղաց, կենդանակերպից, գուշակութիւնք 651-653
Յաղագս երկնային շարժմանն՝ նուաստ Յոհանիսի Եզընկայեցոյ շարադրեալ յԻմաստնոց բանից՝ ի խնդրոյ բարեպաշտ եւ երկիւղազարդ պատանւոյն պարոն Վախթանկայ 631
Յաղագս երկոտասան կենդանակերպից 368
Յաղագս ընթացից արեգական ԻՐ. ամաց եւ շրջագայութիւն Լուսնի Թ. եւ Ժ. երեակ ամաց 468
Յաղագս լուսնի 140
Յաղագս խաւարման Արեգական եւ Լուսնին 633

Յաղագս մոլորակացն 140
Յաղագս նշանաց յԱրեգակնի, Լուսնին, յաստեղս եւ վասն շարժի եւ որոտման՝ յասորոց գրոց ասացեալ երանելոյն Դանիէլի 653
Յաղագս շարժուն եւ անշարժ կենդանակերպից 652
Յորժամ աստղ ցողանա յերկնից 633
Նշան խաւարման Լուսնին ի վերայ ամսոց 633
Ստեփանոս իրիցու տումարագիտի՝ որդւոյ Յոհաննիսի բահանայի ասացեալ 468
Վասն ԲԺ. (12) կենդանակերպիցն, թէ որպէս ունին զբնութիւն Ե. տարեաց 468
Վասն ԲԺ.ան կենդանակերպիցն 67
Վասն է. մոլորականացն եւ ԲԺ. (12) կենդանակերպիցն, թէ ո՛ր որոց են կամ ո՛րպէս ընթանան, կամ զի՛նչ է գործ նոցա (ա-ե.) 467
Վասն է. մոլորականցն 468
Վասն Լուսնին եղչերին եւ բակ ունելոյն եւ խաւարման եւ շարժի եւ որոտման, զոր մարգարէին ցուցին 633
Վասն անուանց ժամուցն 468
Վասն աստեղաց թուոյ կենդանակերպիցն 467
Վասն աստեղաց կենդանակերպից 653
Վասն արեգական 468
Վասն ատուր ամսո եւ տարո 140
Վասն բաժանման լուսո եւ խաւարի 140
Վասն ընթացից արեգական, թէ յորո՞ւմ ժամում մտանէ ի կերդանակերպսն 468
Վասն ընթացից արեգականն աւ կենդանակերպսն 468
Վասն ըսկսբան օուրն 140
Վասն ժամուց եւ մասանց 140
Վասն իշխանութեան ԲԺ.ան կենդանակերպից 653
Վասն խաւարման Արեգականն եւ Լուսնին՝ ումեմն յիմաստասիրի ասացեալ 653
Վասն կենդանակերպիցն 366
Վասն մի աւուր 140
Վասն միաշաբաթի 140
Վասն մոլորակաց, աստեղաց եւ ամսոց 651-653
Վասն շաբաթոց 140
Վասն վերադրաց 140
Վասն վերջին օուրն 140
Վասն ռոպէից 140
Վասն ցուցակին, ԺԲ. կենդանակերպից 632
Վասն օելեաց եւ գարնանամտին 140
Վիճակացոյց աղիւսակ. Կենդանակերպ. Խոյն, Ցուլ... 368
Տանուտէրք, որ ցուցանեն զգնացս տարոյն 653

ՏՕՄԱՐԱԿԱՆՔ

Աղիւսակ 1471
Աղիւսակ տոմարական 1318
Ամէն ազգաց թուականք 467
Ամիսք եւ տումարք արաբացւոց, մակեդոնացւոց 364
Ամիսք պարսից, որ ասի Ջալալի, ամիսք տաճկաց 364
Ամսանահանջ այսպէս արա՛ 1470
Անշարժ եղանակ Գ. ազգաց 1470
Անշարժ եղանակք Սարկաւագին 1470
Անփոխ եղանակք է. ազգին 1469
Առաջաւորաց Բարեկենդան այսպէս արա՛ 1470
Առաքելի Սիւնեցւոյ Վասն ԲԺ.ան կենդանակերպից, ԲԺ.ան ազգաց եւ ԲԺ.ան անդամոց. Հոմերապէս ոտանաւոր 467
Բանք զանազանք, տոմարականք 590
Բանք Տոմարականք 648
Բանք տոմարականք եւ աստղագուշական 632
Բանք տոմարականք-աստղաբաշխականք 465
Բոլորաձեւ աղիւսակ 365
Բոլորաձեւ աղիւսակ. Եօթներեկ 364
Դարագլուխք 467
եկեղեցական տօնացոյց, աղիւսակ 368
Ջուգաւորութիւն ընդ Մեծ հայի եւ ընդ է. ազգի 1469
Ջուգաւորութիւն Հայոց ընդ Եբրայեցւոց, Արաբացւոց եւ Մակեդոնացւոց 1470
Թուական այսպէս արա 1470
Թուականք եւ թիւք ըստ ազգաց 969
Թուական Պարսիցն այսպէս արա՛ 1469
Լուսին Ջատկաց Յունաց 1469
Լուսին Ջատկի այսպէս արա՛ 1470
Լուսիք Եբրայեցւոց, Լուսիք Արաբացւոց, Լուսիք Մակեդոնացւոց (աղիւսակք) 1470
Լուսիք Ջատկաց (աղիւսակ) 1470
Լուսիք Ջատկաց է. ազգիս 1469
Հարցմունք տոմարականք 67
Ղուկասու Կեղեցւոյ Պատճէն Հռոմայեցւոց տոմարի. Պատճէն Հռոմայ մեծ տումարին 467
Մանուէլ. բանք տոմարականք 562
Մեծ թուական Հայոց 1470
Մեկնութիւն տումարի Անդրիասայ 969
Մեկնութիւն տումարի հռոմայեցւոց 970
Մեկնութիւն տումարի, զոր ասացեալ է Սամուէլ Անեցւոյ բահանայի, ի խնդրոյ Ստեփանոսի Իմաստակի 1616
Մեկնութիւն տումարի, զոր արարեալ է սուրբ վարդապետին Անանիայ Շիրակեցւոյ եւ զոր կարգեալ է սուրբ հարցն (= Մեկնութիւն տոմարի, զոր արարեալ է Յոհաննիսի վարդապետի, զոր մականուն Կոզեռն կոչեցեալ) 969
Մեկնութիւն տումարի, զոր խնդրեալ Թովմա րաբունապետի Մեծոփոյ վանաց աստուածաբնակ Սուրբ ուխտին եւ սիրով զհայցուածս նորա կատարեալ Յակոբ վարդապետի Ղըրիմեցւոյ 463, 969
Մինաս Կամսարական երեւանցի, Տօմար Գրիգոր Լուսաւորչի 1126

Յակոբ Ղրիմեցի, Տոմարականք 385
Յաղագս թուականին հռոմոմոց 969
Յաղագս տումարի, թէ ումէ արարեալ 364
Պատճեն տումարի եբրայեցոց 466
Պատճէ հայոց տումարին մեծ 466
Պատճէն տումարին Հռոմայեցւոց 466, 1615
Պատճէն հայոց տոմարի 366, 967
Պատճէն տոմարի 1462, 1468
Պատճէն տոմարի է. ազգաց 364
Պատճէն տոմարի Հայոց 362, 1457-1458, 1462, 1614
Պատճէն տոմարի Հռոմոմոց 362-363, 366-367, 968
Պատճէն տոմարի ասորոց 363
Պատճէն տոմարի եբրայեցւոց 363, 968
Պատճէն տոմարի յունաց 363
Պատճէն տումարի 1614
Պատճէն տումարի ասորոց եւ յունաց զկնի հռոմայեցոց երթայ 466
Պատճէն տումարին է. ազգաց 1469
Պատճէն տումարին Պարսից եւ Տաճկաց 1469
Պատճէն տումարին երից ազգաց՝ Եբրայեցւոց, Արաբացւոց, Մակեդոնացւոց 1470
Պատճէնք տոմարաց հայոց եւ հռոմայեցւոց 172
Պարզատոմար (Պարզատաւմար, Պարզատօմար) 562, 1321-1323, 1456, 1471,
Պարզատոմար տաղաչափեալ 562
Պարզատօմարն (կարճ ի կարճոյ) 297
Վահանայ ասացեալ՝ Վասըն գլըոց տարեաց նորեն 467
Վարդանայ Կաֆայեցւոյ տոմար 467
Տոմար Ազարիայի Ջուղայեցւոյ 364
Տոմարական աղիւսակք 286, 136, 339, 1626
Տոմարականք 297, 364, 367, 385, 1459, 1471, 1622
Տումար, որ ըստ Հռովմայեցոցն ամսովն է եւ տարոյն գրովն վարի 231
Տումարատետր 365-370
Փորր թուական Հայոց Ամիսք եւ տօմարք Սարկաւագին 364, 968,1470

ՏՕՆԱՊԱՏՃԱՌՔ, ՏՕՆԱՅՈՅՔ

Եկեղեցական տօնացոյց, աղիւսակ 368
Մինաս Կամսարական Երեւանցի, Տօմար սրբոյ Լուսաւորչի. տօնք անշարժք 1126
Մինաս Կամսարական Երեւանցի, Տօնացոյց մշտնջենաւոր եւ հատոր երկրորդ 1126
Տաւնապատճառ 579-587
Տաւնացոյց ըստ Հայոց եւ Հռոմոց ամսոց. Նաւասարդի Ա. եւ ՅԱւգուստոս ԺԱ.... 1402
Տօնապատճա՞ռ, ԺԱ. դ. (ՊՊ) 670
Տօնացոյց 564-565, 755, 1450-1451, 1458-1459, 1461
Տօնացոյց տէրունական տօնից (մասն) 1454
Տօնացուցակ 563

ՋԱՓԱԲԵՐԱԿԱՆՔ

Ախշամ օլուր, խուռուզ խուռուզ չխար դամլարայ... (հայատառ թուրերէն) 872
Աղօթք ոտանաւորիւ՝ Վարդանայ ասացեալ 170
Այս Ղուկասու եզն ասացին... 761
Այս Մարկոսի ասի առեւծ... 761
Այս Յոհաննէս արծաւնման... 761
Առ ընթերցօղսն պատճառ խրատական տետրակիս, ոտանաւորեալ ի Յակոբ աստուածաբան կոչեցեալ պատրիարքէ Կոստանդնուպօլսոյ 328
Առաքել վարդապետէ ասացեալ՝ Ոտանաւոր չափով, ըստ տարից այբուբենիցն, ի խրատ մանկանց 112
Առաքելի Սիւնեցւոյ Վասն ԲԺ.ան կենդանակերպից, ԲԺ.ան ազգաց եւ ԲԺ.ան անդամոց. Հոմերապէս ոտանաւոր 467, 653
Արտաքոյ թուոցս ի սոյն կարգ յարմարեալ բան բարառնական՝ ոգեալ դիմառնաբար ի դիմաց Վաղարշապատու Սուրբ Կաթուղիկէին. ողբ աւաղականք եւ ձայն աշխարականք լեալ անհուն հեծեծանօք վասն աւերման աշխարհիս Հայոց, եւ բնափն սպառելոյ հայրապետութեանն եւ թագաւորութեանն համագունդ իշխանութեան՝ շարեալ չափաբան բերմամբ, հոմերական արհեստիւ՝ ի Ստեփաննոսէ Սիւնեաց այցելուէ, ի խնդրոյ շնորհազարդ վարդապետի Խաչատրոյ Կեչառեցի 1203
Աւրհնութիւն ի վերայ Կաֆայու 454
Աւրհնութիւն. ոտանաւոր է 454
Բան Ներսաղական Տեառն Ներսեսի սրբոյ. Բան խրատ ուսումնասիրաց մանկանց Ի դիմաց այբուբենից տառից. ոտանաւոր չափով 1202
Բան հաւատոյ վասն անեղին եւ եղելոց, բարառնաբար՝ ի դիմաց հայկական տառից չափաբերմամբ ոգեալ ի Ներսիսէ 69
Գիտեմ յԱբել լացին հերիք... 872
Գոռամ, կոչեմ յոժ լալագին... 774
Գովեստ ներբողական պատմագրական բանիւ՝ յաղագս վարուց մեծի հայրապետին տեառն Ներսէսի Կլայեցւոյ Հայոց կաթողիկոսի... ասացեալ տեառն Ներսէսի Լամբրոնոյ եպիսկոպոսի Տարսոնի Կիլիկեցւոյ եւ սորին հարազատի որդւոյ ղբստեր եղբօր 1204
Գրիգոր Նարեկացի, Մատեան ողբերգութեան 66-67, 977-979
Գրիգոր Նարեկացի, Մատեան ողբերգութեան, Բան ԽԹ., Ծ., ԾԳ. 42

Գրիգորի Նարեկացւոյ Մատեան Ողբերգութեան. Բան Ղ. 170
Գրիգորի վարդապետի ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ 277
Գրոյկս ազնիւ՝ յոյժ գովական, / հաճանայից պատշաճական... 800
Դաւիթ Անյաղթ փիլիսոփայ... 1546
Դուն փոռծութեանց, միշտ ե՞րբ խափէմ խղճուկ մարէս, մնաս բառով... 872
Երթանիմ մէնիմ պատրազմի, երթանիմ բոլորէս սրտով... 872
Երիխովի յատակագիծը, ապա՝ [Ոտանաւոր] 774
Թակ փառաց մերոց, այր ցան]ալի... 872
Խրատ եւ ոտանաւոր յաղագս շարական ֆաղելոյ. Յովասափի ձայն է 465
Խրատ մանկանց տղայոց յուսումնասիրաց՝ ասացեալ Առաքելէ վարդապետէ. ոտանաւոր տաղիւ չափ Այբուբենից 1204
Կարապետի եռամեծի վարդապետի ասացեալ խրատս պիտանի մանկանց եկեղեցւոյ՝ ոտանաւոր տաղիւ 1204
Կարապետի մեծի վարդապետի ասացեալ խրատ պիտանիս մանկան եկեղեցոյ ոտանաւոր տաղիւ 63
Հեթում թագաւորի ասացեալ է ոտանաւորս այս 462
Մաթէոս մարդ անաւեցաւ... 761
Մատեան ողբերգութեան Գրիգորի Նարեկայ վանից վանականաց, ի հոգեմատեան հոետորի եւ հայոց փիլիսոփայի ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ 127
Մո՛ւտ ի սենեակ սիրոյ սրբոյս Գրիգորի (ոտանաւոր գրչից) 1128
Յիշատակ բանի ըստ անուան ողոգին՝ ի տէր Ստեփաննոս վարդապետէ 1204
Յոգնահանեար եւ իմաստուն... 1440
Յովհաննու Երզնկացւոյ Յաղագս երկնային զարդուց 1355
Ներբողեան կենսատու սուրբ խաչին առ ի սրբոյ հօրէն մերմէ Դաւթի ասացեալ, տեառն մերոյ Ներսէսի կաթողիկոսի փոխադրեալ յոտանաւոր չափս 1203
Ներսեսի Կլայեցւոյ Յաղագս երկնից եւ զարդուց նորայ 1202
Ներսիսի Շնորհալւոյ Բանք չափաւ 342, 1197-1198, 1439, 1561-1564, 1565-1567
Շարադրութիւն հոմերական վիպասանութեամբ. սակս հայկազանցն սեռի եւ Արշակունեացըն զարմի ի սկզբանցըն մինչեւ ի վաղճան, առասացեալ Ներսէսի՝ եղբօր կաթողիկոսի Հայոց տէր Գրիգորիսի, յիւրականսըն նախնիս, ի համբակութեան ելով տիս... 1202
Ոտանաւոր Պաղտասար դպրի 546
Ոտանաւոր (հայատառ թուրերէն) 971
Ոտանաւոր յաղագս ցանկի 878
Ոտանաւոր սահմանեալ վասն մանկանց եկեղեցոյ 254
Ոտանաւոր, ասացեալ Արիստակէս վարդապետի խարբերդացւոյ. Վասն Ծառազատկին հոռոմոց, որ յոյնք կոչին 375
Ոտանաւորք եւ ողբ Առաքել վարդապետէ վասն աննին իւրոյ եւ ինն 64
Որ շատ մայդիկ ֆեզ վայ կույ տան...880
Ուսումնարա՛ն, ուսումնարա՛ն, դու զի՞նչ իցես... 872
Զաղբրելըմ յարտասան, / մանի դուրին դարտայսան... (հայատառ թուրերէն) 872
Պատահեցաւ ռահս լուսոյ / եւ զուարճացաւ չահս ընդ ոսկո... 906
Պատճէն Հռոմայ մեծ տումարին, / պարզեալ հարանցըս մեր նախկին, բայց արդ, Ղուկասըս Կեղեցի ոտանաւոր շարադրեցի 467
Վիպասանութիւն նախնի ըստ Հոմերի սկսեալ ի վերուստ... 1203
Տեառն Ներսէսի Յիշատակարան յԱռակացն Սողոմոնի, զոր իւրովք ձեռօքն գրեաց 1202
Տեառն Ներսէսի սրբոյ եպիսկոպոսի Բան խրատ ուսումնասիրաց մանկանց. Ի դիմաց այբուբենից տաղիչ ոտանաւոր չափով 1202
Տեառն Ներսէսի սրբոյ եպիսկոպոսի Բան խրատ ուսումնասիրաց մանկանց. Ի դիմաց այբուբենից տաղիչ ոտանաւոր չափով 69, 1202
Տուն փոռծութեանց մինչ ե՞րբ խաբես զկեանս համակ... 871
Տրակ յերկնի հաստատ եղեալ հաստատուն... 1141
Տե՛ս նաեւ՝ ՏԱՂԱՐԱՆՔ, ԳԱՆՁԱՐԱՆՔ, ԵՐԳԱՐԱՆՔ, ՇԱՐԱԿԱՆՔ, ՄԵՂԵԴԻՔ, ՀԱՆԵԼՈՒԿՔ

ՔԱՐՈԶՔ

Աղեքսանդրի Ջուղայեցւոյ Վկայութիւնք պիտանիք եւ հարկաւորք առ ի պատրաստ գոլոյ քարոզութեան 46-49
Աւագ հինշաբթին կարդայ ի ժամ պատարագին Քարոզ պատուիրանին 1118
Բարթողիմէոս Մարաղացի, Ցայլմէ քարոզ առհասարակ ամենայն սրբոց 1617
Գրիգոր Տաթեւացի, Նորին քարոզ նորակերտ դրան եկեղեցոյ 1617
Գրիգոր Տաթեւացի, Վասն տեառատեսին 266
Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզ արտաքոյ Ա. եւ Բ. հատորոց 1512
Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզք 263-266, 591-617, 973-974, 1509-1512, 1629-1630
Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզք յարտաքոյ Ա. եւ Բ. հատորոց 266, 974-975
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Ցայլմէ քարոզ Մեծի ուրբաթի սուի 623
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Քարոզ ննջեցելոց 1617
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Քարոզ վասն հիւրընկալութեան 135
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Քարոզք յառաջին հատորէ 162
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Քարոզք յերկրորդ հատորէ 161
Գրիգորի քարոզ ի գալուստ Սուրբ Հոգւոյն 1139
Գրիգորի քարոզ վարդապետաց եւ եպիսկոպոսաց 634

Ի Ձմեռան հատորէ Գրիգորի Տաթեւացւոյ 1250-1251
Ի մեծի աւուր Այլակերպութեանն Քրիստոսի՝ Աստուծոյ մերո. Տեառն Ներսէսի Շնորհալւոյ ասացեալ քարոզ 1423
Կրկին նախերգան (քարոզի) 323
Ղուկաս Լօռեցի, Քարոզգիրք 696, 865-867
Ղուկասու Լօռեցւոյ Քարոզ ի բան Յոբայ նահապետին 131
Ղուկասու Լօռեցւոյ Քարոզ ի բան Սողոմոնի 131, 133
Ղուկասու Լօռեցւոյ Քարոզ վասն աւուր կատարածի 115
Մասն քարոզի իմն 54, 137, 138, 298, 572
Յաղագս քարոզողաց 1253
Նախերգան քարոզից 45-46 (Մօվսիսէ մեղսամած Ջուղայեցւոյ), 133, 154, 199-201, 234-237, 321, 323, 336-337, 1251, 1606, 1617
Նեղոսի սուրբ հաւրն վասն խորհուրդոց եւ վասն որովայնամոլութեան 134
Նեղոսի սրբոյ Յաղագս արծաթսիրութեան 266
Ներսէսի Շնորհալւոյ ասացեալ քարոզ փոխմանն Աստուածածնին 1423
Նուաստ եւ յետին աշակերտ Մատթէոս եռամեծին Յոհաննու եւ Գրիգորի աշխատասիրացն, արարեալ Հաւաքումն բանից Աւետարանին Ղուկասու եւ Քարոզք յոլովք ի վայելումն մանկանց Հայաստանեաց եկեղեցւոյ 1390
Պետրոսի Արագոնացւոյ Քարոզ է. մահու չափ մեղաց 325
Սրբոյն Յոհաննու Ոսկէբերանի է ասացեալ վասն պատմուճանին Քրիստոսի, թէ ուստի եկեալ էր 698
Սիմէոն Երեւանցի, Քարոզգիրք 189-194
Վասն թասի եւ սեղան աւրհնելոյ ի բան մարգարէին, որ ասէ՝ Երկիր ետ զպըտուղ իւր, եւ աւրհնեաց զմեզ Աստուած, Աստուած մեր Սղմ., ԿՀ. 7-8 697
Տէր Առաքելի Սիւնեաց եպիսկոպոսի քարոզ յարութեան 628
Քարոզ 115, 132, 133, 181, 206, 327, 1451
Քարոզ Առաջաւորացն ուրբաթին ի Մաթէոսէ, Նինուէացւոցն ի Մաթէոս վարդապետէ 780
Քարոզ աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի 106
Քարոզ Բնաբան 768, 769
Քարոզ դարձեալ Մեծի երեքշաբաթին 266
Քարոզ դարձեալ վասն նշանաց սիրոյն Աստուծոյ 165
Քարոզ երանոյ եւ իբրեւ զի բարի 359
Քարոզ երկինք պագանելոյ եւ Տէր ապաւէն 359
Քարոզ եւ կտակ Մեծի ուրբաթի՝ ի խաչելութեան Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ, յարմարեալ ի Սիմէօն սրբազան կաթողիկոսէպ 327
Քարոզ զգուշութեան բաւանայից 165
Քարոզ ի բան Աւետարանին որ ասէ. Մի՛ տայք սրբութիւն շանց... 115
Քարոզ ի բան Յոբայ, որ ասէ՝ Այր մի էր յԱւսիտ յաշխարհէ... 1 697
Քարոզ ի բան Սողոմոնի, որ ասէ՝ Լաւ է կոյր աչօք, քան զկոյր մտօք... 623
Քարոզ ի բան Օրինացն, որ ասէ՝ Պատուեա՛ զհայր քո եւ զմայր... 74, 623, 697
Քարոզ ի բան վարդապետաց, որք ասացին՝ Յիմաստունք, լսօղ եղերում պատուիրանին Աստուծոյ... 698
Քարոզ ի բան. Դուք եք աղ երկրի... 583
Քարոզ ի բանն Սողոմոնի, որ ասէ՝ Յիշեա՛ զԱրարիչն քո յաւուր մանկութեան քո ... 623
Քարոզ ի բանն Տեառն, որ ասէ՝ Թզենի մի էր ուրումն տնկեալ... 162
Քարոզ ի բանն, որ Աւետարանն ասէ՝ Եղերո՛ւք խորագէտ իբրեւ զօձ... 267
Քարոզ ի բանն, որ ասէ առաքեալ Պօղոս, թէ՝ Փող հարկանի, եւ մեռեալք... 133
Քարոզ ի բանն, որ ասէ՝ Հայեցաւ Աստուած ի Հաբէլ եւ ի պատարագ ... 4 697
Քարոզ խոստովանութեան 323
Քարոզ մեծայհռչակ կիրակէին՝ ի Մաթէոս վարդապետէ 783
Քարոզ մի նախ եւ խոստովանի 360
Քարոզ մկրտութեան ջուր աւրհնելոյ, զոր ասացեալ է Յոհաննէս Ծործորեցոյ 660, 778, 948
Քարոզ յաղագս երկրորդ գալստեան Տեառն 698
Քարոզ յաղագս խոստովանութեան 163
Քարոզ յութերորդ կիւրակէի խաչվերացին... 770
Քարոզ ողորմային եւ նեղութեան 360
Քարոզ պատուիրանի, զոր զեկուցանէ Բահանայն ժողովրդեանն 792, 815, 936, 948, 960, 1049, 1480
Քարոզ պատուիրանին, զոր զեկուցանէ Բահանայն ժողովրդեանն 1338
Քարոզ սրբոց ճգնաւորաց 716
Քարոզ վասն աղօթից՝ Գրիգոր ասացեալ 195
Քարոզ վասն անապատաւորաց 1321
Քարոզ վասն գալստեանն Քրիստոսի եւ դատաստանի նորա 196
Քարոզ վասն գովութեան խոհեմութեանն 166
Քարոզ վասն դառնութեան աւուրն դատաստանի 1616
Քարոզ վասն դատաւորաց աշխարհի 163
Քարոզ վասն ի վերուստ խաղաղութեան 244
Քարոզ վասն խոստովանող վկայիցն Քրիստոսի 166
Քարոզ վասն խրատի Աստուծոյ 766
Քարոզ վասն կուսանաց, ի բան Դաւթի որ ասէ՝ Տարցին թագաւորի կուսանք զհետ նորա... 166
Քարոզ վասն պատարագին 1148
Քարոզ վասն ջրհեղեղին ի բան, որ ասէ՝ Որ Նոյ ամաց հարիւրից... 697
Քարոզգիրք 695-698, 765-771
Քարոզէ սարկաւագն վասն ի վերուստ աղօթս, զոր ասացեալ է սրբոյն Բարսեղի Կեսարացւոյն ի գերեզման 174
Քարոզէն Աճա ել սերմանահան (Մտթ. ԺԳ. 4)... 825
Քարոզք 323, 359, 623
Քարոզք Անտոնի Վիէրայ 765-766

Քառոզք Գրիգորի Տաթեւացւոյ 53-54, 161, 375-376, 627-628
Քառոզք Գրիգորի Տաթեւացւոյ ի Ձմեռան հատորէ 73
Քառոզք Գրիգորի Տաթեւացւոյ յԱմարաս հատորոյ 970-971
Քառոզք Գրիգորի Տաթեւացւոյ, ԺՋ. դ. (ՊՊ) 417
Քառոզք Ղուկասու Լոռեցւոյ 73, 166-167, 623

ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆՔ

Առծարծմունք խոնարհմանց բայից. յաղագս աղօթից 453
Բանք զանազանք յաղագս ճեռականութեան 1179
Գիրս այս կոչի տետրակ բայի ի պետս համբակաց, աշխատասիրութեամբ տեառն Յօսեփայ Արցախեցւոյ գերիմաստ վարդապետի 1178-1179
Գրիգորի Տաթեւացւոյ Քերականական լուծմունք 971
Դիոնիսիոսի Թրակացւոյ Առուեստ ճեռականութեան 453
Խաչատուր Տէր-Յօհաննեանց, Համառօտ հայկազեան ճեռականութիւն 1218-1219
Մեկնութիւն բառից ճեռականութենէ (= Քերականին) 284
Մեկնութիւն ճեռականութեան (մասն) 279
Միխայէլ Զամչեան, Քերականութիւն հայկազեան լեզուի 1219
Մովսէս Քերդողի յաղագս ճեռականութեանց 1369
Մովսէսի Քերդողի հաւր Մեկնութիւն Քերականի 1370
Մովսէսի Քերթողահաւրն յաղագս ճեռականութեան 278
յաղագս խոսքի մասանց 1221-1222
յաղագս խոսքի մասանց. բառաշարեր 1220
յաղագս ճեռականութեան Սիմէոնի վարդապետի Ջուղացւոյ առաջեալ 284, 844
Յովսէփայ Արցախեցւոյ Քերականութիւն հայկազեան լեզուի 1176-1178
Նուաստ վարդապետի Յոհաննիսի Երզնկացւոյ, որ եւ Ծործորեցի, առաջեալ Համառաւտ տեսութիւն Քերականի 453
Սահմանք ճեռականութեան 454, 1387-1388
Սիմէոն Ջուղայեցի, Քերականութիւն 155, 216-217, 271-273, 385-387, 453-454, 843-844, 1551-1554
Վասն բառի եւ վասն բանի: Այս են մուտք Քերականիս, որ ի Դիոնէսիոսէ սորին գտօղէ են եղեալ գլուխս թվով Ը. 210-211
Վասն ստուգութեանց տառից. յաղագս լծորդագրոց ուղղեալ յոգնակի աշխատութեամբ ի վերայ այբուբենից 284
Վասն ճեռականութեան 244
Քերականական 1233
Քերականական օրինակք 1222
Քերականութիւն 2337
Քերականութիւն թաթար (= հայատառ ղփչաղերէն) լեզուին 573-575
Քերականութիւն հայկազեան լեզուի 1217-1222

Դ.
ՏԵՂԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՅԱՆԿ

Ա

ԱԲԱՐԿ ֆաղաք – 1523
ԱԳԱՐԱԿ – 641
ԱԳՈՒԼԵԱՑ դաշտ – 80, 82
ԱԳՈՒԼԻՍ – 1200, 1204, 1493, 1607
ԱԴՐԲԵՋԱՆ – 722
ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼԻՍ – 481, 495
ԱԹԵՆՔ – 209, 1406
ԱՁԻԱՁ (Նազիան) – 394
ԱԼԱՆԱՑ երկիր – 1006, 1082
ԱԼԱՆԻԱ – 446
ԱԼԱՇԿԵՐՏ – 422
ԱԽԱԼՔԱԼԱՔ – 700, 912
ԱԽԱԼՑԽԱ – 422
ԱԿՆԵՐՈՑ վանք ի Կիլիկիա – 977, 981
ԱԿՈՌԻ (Աւկոռի, Հարկոռի) գիւղ – 497, 498, 1127
ԱԿՈՒԱԿԱՆԴ – 1409
ԱՀԵՐՄՈՆ լեռ – 413, 717
ԱՂԲԱԿ (նաեւ՝ Աղբագ) – 955, 963, 1431, 1435
ԱՂԴԱՁ, ԱՂՏԱՇ (Աղուանք) – 1006, 1011
ԱՂԷՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ – 1144
ԱՂԷՔՍԱՆԴՐԻԱ – 116, 163, 261, 339, 393, 395, 557, 570, 647, 1124, 1334, 1408, 1409, 1522, 1523, 1525, 1612
ԱՂԹԱՄԱՐ – 669, 672, 674, 716
ԱՂԻ ծով – 17, 18
ԱՂԻՏՈ գիւղ – 354
ԱՂՈՒԱՆՔ (նաեւ՝ Աղուանից տուն, Աղուանից երկիր) – 13, 109, 177, 178, 201, 221, 401, 406, 695, 722, 725, 911, 912, 918, 931, 938, 940, 1005, 1006, 1007, 1008, 1010, 1011, 1012, 1014, 1042, 1335, 1570
ԱՄԱՍԻԱ – 1260, 1417
ԱՄԻԴ – 544, 545
ԱՄԻՐԴԱԼԻՈՒ վանք ի Բաղէշ – 1207, 1211
ԱՄՍՏԵՐԴԱՄ – 15, 18, 19, 687, 689, 694, 696, 1454, 1456
ԱՄՐԱՆ – 1334
ԱՅՆԹԱՊ (Անթափ) – 1035, 1038
ԱՅՐԻՎԱՆՔ – 11, 15
ԱՆԱՐՁԱԲԱ – 450, 630
ԱՆԹԻԼԻԱՍ – 17, 106, 123, 124, 125, 152, 182, 243, 259, 262, 339, 359, 367, 427, 434, 456, 457, 542, 557, 584, 655, 662, 687, 701, 786, 952, 1003, 1027, 1382, 1396,

1423, 1479, 1490, 1495, 1528, 1533, 1542, 1567, 1568 1569, 1573, 1619, 1631, 1632
ԱՆԻ – 351, 353, 472, 490, 552, 1094, 1393
ԱՆԿԻՒՐԻԱ – 94, 378, 1408, 1412
ԱՆՅՈՒՇ բերդ – 152
ԱՆՁԵՒԱՅԵԱՅ գաւառ – 1128
ԱՆՁԻԱՆՁ – 1412
ԱՆՏԻՈՔ – 118, 183, 236, 257, 258, 330, 359, 488, 491, 519, 523, 544, 547, 630, 1056, 1334, 1363, 1522, 1523, 1525
ԱՇՏԱՐԱԿ – 1097
ԱՇՏԻՇԱՏ – 87
ԱՊԱՄ – 1402
ԱՊԱՐԱՆՔ – 1138
ԱՊՐԱԿՈՒՆԻՍ – 977, 982
ԱՌԱՆ – 536
ԱՍՂՈՆԻԿէ վանք – 258
ԱՍԻԱ (նաեւ Ազիա) – 887, 1094, 1141, 1194, 1286, 1334, 1573, 1618
ԱՍՈՐԵՍՏԱՆ (նաեւ՝ Ասորիք) – 17, 44, 166, 312, 543, 544, 545, 1124, 1411, 1623
ԱՍՏԱՊԱՏ – 287, 293, 416, 1348, 1539
ԱՍՏԵՂԱԲԼՈՒՐ – 1416
ԱՍՏՐԱԽԱՆ (Հաշտարխան) – 558, 1081, 1083, 1084
ԱՍՏԻԿէ (Աստիկէ) – 543
ԱՍՏՈՒԱԾԸՆԿԱԼ ՆՇԱՆ ՎԱՆԿՈՅ ի Կիլիկիա – 492
ԱՍՏՐԱԽԱՆ (նաեւ Աժդարխան) – 526, 541, 542, 548
ԱՐԱԳԱԾ – 1608
ԱՐԱՇՊԱՍԱՆ (Աղուանք) – 1006, 1011
ԱՐԱՐԱՏ (նաեւ՝ Աւարատեան երկիր, գաւառ, դաշտ, նահանգ) – 298, 399, 401, 430, 688, 732, 1077, 1078, 1094, 1097, 1151, 1573
ԱՐԱՔՍ գետ – 1096
ԱՐԳԵԼԱՆ մենաստան (Յուսկան ոդուոյ վանք՝ Բերկրիի մօտ) յերկիրս Տարբերունոյ – 345, 349
ԱՐԵԹՈՒՍ – 1415
ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ – 1223
ԱՐԻՄԱԹԵԱ – 228, 509, 685, 1213, 1580
ԱՐԾԿէ – 285
ԱՐԾՆ – 1573
ԱՐՃԵՇ – 282, 1535, 1537
ԱՐՇԱՐՈՒՆԵԱՅ գաւառ – 1125, 1127
ԱՐՏԱՋ գաւառ – 902, 1373, 1377
ԱՐՏԱԻԻԼ բաղաք, 1413, 1601
ԱՐՑԱԽ – 406, 912, 920, 940, 1128, 1142, 1167, 1168, 1573, 1610
ԱՐՔԱԿԱՂԻՆ վանք, ի Սիս – 451
ԱՒԱՋԱՆԳ – 622
ԱՒԵՏԱՆՅ – 1016
ԱՒԵՏԱՐԱՆՈՅ գիւղ յԱրցախ – 1013
ԱՒԸՆԴԱՆՅ գիւղ ի Վասպուրական – 1223
ԱՒՍԻՏ աշխարհ – 697
ԱՓՐԻԿէ (նաեւ Աֆրիքա) – 135, 1124, 1234, 1286

Բ

ԲԱԲԱՔԵՆԴ – 722
ԲԱԲԵԼՈՆ – 134, 215, 288, 580, 922, 1359, 1402, 1602, 1623
ԲԱԳԱՒԱՆ (Բագվան) – 1151
ԲԱԳՐԵՒԱՆԴ – 902, 1573
ԲԱԼԱՒԻԴ (նաեւ՝ Ֆալաւտիդ ձեւով) – 576, 578
ԲԱՂԴԱԴ – 349, 536, 1623
ԲԱՂԷՇ – 387, 389, 1207, 1255
ԲԱՅԱԶԷՏ (Պիազիդ, Պայազէտ) – 340, 904
ԲԱՆԱՓԱՐՓ գետ – 1602
ԲԱՍԵՆ – 428, 1068, 1069, 1389
ԲԱՐԳՈՒՇԱՏ (Պարկուշատ) գաւառ – 268
ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔ – 1573
ԲԱՔՈՒ (Բագու) – 688, 104,2
ԲԵԴՍԱՅԻԴ – 938
ԲԵԹԱՆԻԱ (Բիթանիա, Բիւթանիա, Բեդանիա) – 331, 79, 103, 608, 1208, 1334
ԲԵԹԲԱԳԷ – 1208
ԲԵԹՀԵԶԴԱ աւազան – 642
ԲԵԹՂԵՀԷՄ (Բեթլեհեմ, Բեթխեմ, Բեդղեմ) – 79, 93, 311, 433, 447, 587, 604, 662, 711, 712, 783, 835, 893, 999, 1034, 1088, 1096, 1418
ԲԵԼՄՈՆ – 1314
ԲԵՂԱՄՈՎՔ – 846
ԲԵՆԿԱ – 1034
ԲԵՌՆ – 1310, 1343, 1345
ԲԵՍԱՐԱԲԻԱ (Պեսարապիա) – 477
ԲԵՐԻԱ – 532
ԲՋՆՈՒՆԻՔ – 720
ԲԷՋԱՆ – 547
ԲԷԼԱՄՈՎՔ – 584
ԲԷԿԼԱՅՔԻՈՒԴ – 810
ԲԻԻՋԱՆԴԻԱ – 224, 1190, 1192, 1347, 1419, 1423
ԲԻԻՐԻՏՈՆ (Բէյրութ) բաղաք – 116
ԲԼՈՒՐ ԳԻՒՂ յԱրշարունեաց գաւառ – 1125, 1127
ԲՈՒԼՂԱՐԻԱ – 512, 592, 1026, 1035, 1601
ԲՋՆԻ – 902

Գ

ԳԱԶԱ – 1414
ԳԱԼԻԼԻԱ (նաեւ՝ Գաղիղեա) – 70, 149, 377, 587, 662, 685, 1210, 1505, 1533, 1565, 1622
ԳԱԼԻԼՈՆ (՞) – 518
ԳԱՀԻՐԷ, տե՛ս Կահիրէ
ԳԱՆԳԷՍ – 1573
ԳԱՆԳՐԱ – 1408

ԳԱՆՁԱԿ (Գեանջայ, Գանջայ, Կանջա) – 76, 160, 520, 719, 722, 823, 903, 911, 912, 1005, 1007, 1009, 1010, 1012, 1214
ԳԱՆՁԱՍԱՐ – 201, 221, 287, 401, 406, 721, 725, 911, 954, 1005, 1007, 1008, 1009, 1012
ԳԱՆՁԱՍԱՐԻ վանք – 1428, 1609, 1610
ԳԵԹ – 1408
ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻ գաւառ – 295, 308, 314, 317, 318, 320, 326, 328, 332, 338, 341, 346, 354, 358, 366, 370
ԳԵՏԻԿ – 548, 551
ԳԷԹՍԷՄԱՆԻ – 79, 135
ԳԵՀՈՆ գետ – 150, 389, 643, 672, 762, 1434, 1602
ԳԵՏԱՁՈՐ ի Լօռի – 1477, 1482
ԳԵՏԱՇԷՆ գիւղ (Աղուանք) – 1011
ԳԵՐՄԱՆԻԱ – 1153
ԳԵՐՄԱՆԻԿԷ – 775
ԳԷՈՐԳԵԱՆ ճեմարան – 1153, 1165, 1182
ԳԻԼԱՆ – 1012
ԳԻՍՕՆ գետ – 1573
ԳԼԱԿԱՅ վանք – 398, 866
ԳԼԱՁՈՐ (Գայլիձոր) – 1078, 1080, 1081
ԳՈՂԳՈԹԱ – 38, 96, 1433
ԳՈՂԹԱՆ գաւառ – 126, 325, 391, 950, 1006, 1200
ԳՈՇԱՎԱՆՔ – 1365
ԳՈՐՏԻՆՈՅ խաղաք – 1420, 1421, 1422
ԳՈՒԳԱՐՔ – 1573
ԳՈՒԼԻԱ-ՆՈՐՊԵՆ – 796
ԳՈՒԼՍՏԱՆ (Կուլուստան) գիւղ – 1005
ԳՈՒԹՍՈՒ ՇԷՐԻՖ – 95, 97
ԳՈՒՐՀԱՄ երկիր, գաւառ – 639, 640
ԳՈՒՐՋԻՍՏԱՆ – 928, տե՛ս նաեւ Վրաստան
ԳՏՁՈՅ (Կտչոյ) վանք – 178
ԳՕՐԻ գիւղ (Ախալքալաք) – 912

Դ

ԴԱԴԻՎԱՆՔ – 918, 1335
ԴԱԴԼԻ – 487
ԴԱՄԱՍԿՈՍ – 1573, 1603
ԴԱՇՏ գիւղ – 1493, 1500
ԴԱՇՏԱԿ գիւղ (Ծար գաւառ) – 1057, 1063
ԴԱՍՏԻՓԻՐ գիւղ (մերձ ի Գանձակ) – 903, 911, 912
ԴԱՐԱՇԱՄԲ – 1045, 1052
ԴԱՐԲԱՆԴ խաղաք (Աղուանք) – 1011
ԴԵԼՄԱՍՏԱՆ – 1334
ԴԻԱԴԻՆ – 308
ԴԻՋԱԿ գաւառ – 938, 940, 1014
ԴԻՋԱՓԱՅՏ լերինք – 1404, 1416
ԴԿՂԱԹ – 1602
ԴՄԱՆԻՍ գիւղ (Վրաստան) – 1010
ԴՈՒԻՆ (նաեւ Դվին) – 1389, 1416, 1521, 1525, 1573
ԴՕՐԻՔՍ գետ – 1235

Ե

ԵԱՍԱՆ – 481
ԵԲՈՒՍ – 608
ԵԳԻՊՏՈՍ – 78, 141, 192, 364, 518, 600, 632, 774, 862, 1124, 1286, 1314, 1402, 1579, 1622
ԵԴԵՍԻԱ – 1410
ԵԹՈՎՊԻԱ – 1334, 1573
ԵԼԻԶԱԻԵՏՊՈԼ ճահճագ, գաւառ – 722
ԵԿԵՂԵԱՅ գաւառ – 316, 369, 372, 375, 391, 398
ԵՂԵԳ գիւղ – 375
ԵՄՈՅԻ խաղաք – 257
ԵՐԵՒԱՆ – 16, 17, 22, 24, 26, 27, 28, 31, 33, 41, 44, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 72, 74, 75, 92, 93, 94, 98, 112, 114, 115, 125, 126, 129, 130, 131, 135, 154, 164, 165, 167, 170, 171, 184, 186, 188, 189, 194, 197, 198, 210, 213, 218, 231, 237, 243, 244, 253, 255, 262, 266, 271, 274, 276, 277, 279, 281, 282, 284, 285, 286, 292, 294, 327, 333, 351, 362, 364, 367, 374, 375, 381, 385, 404, 410, 411, 412, 413, 421, 425, 427, 428, 430, 452, 454, 460, 461, 462, 465, 475, 476, 487, 493, 494, 496, 522, 533, 549, 550, 563, 585, 592, 623, 625, 631, 640, 641, 642, 648, 649, 669, 694, 697, 720, 722, 737, 805, 813, 820, 823, 824, 856, 879, 902, 912, 920, 922, 940, 947, 968, 969, 971, 973, 974, 979, 1009, 1020, 1021, 1024, 1025, 1027, 1028, 1029, 1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1056, 1060, 1068, 1086, 1088, 1089, 1090, 1092, 1093, 1095, 1104, 1121, 1122, 1123, 1126, 1146, 1172, 1174, 1195, 1196, 1200, 1201, 1223, 1228, 1231, 1257, 1315, 1323, 1324, 1342, 1356, 1368, 1369, 1369, 1370, 1372, 1373, 1380, 1381, 1382, 1388, 1389, 1393, 1401, 1458, 1464, 1465, 1466, 1471, 1481, 1482, 1484, 1485, 1486, 1488, 1489, 1510, 1525, 1533, 1536, 1537, 1539, 1544, 1546, 1548, 1562, 1564, 1565, 1566, 1570, 1575, 1576, 1598, 1601, 1602, 1604, 1605, 1616, 1619, 1632
ԵՐՋՆԿԱ – 375, 398, 787, 795, 973
ԵՐԻՑ ՄԱՆԿԱՆՑ եկեղեցի – 1510
ԵՐԻՔՈՎ – 73, 507, 771, 774, 1208, 1433
ԵՐՆՋԱԿ (երինջակ, երընջակայ ձոր) – 26, 331, 337, 391, 854, 856, 982
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ (ՍԱՂԻՄ) – 12, 29, 35, 56, 63, 72, 73, 74, 77, 79, 85, 95, 97, 103, 107, 117, 118, 134, 135, 136, 177, 191, 224, 228, 234, 245, 263, 264, 303, 311, 315, 323, 329, 339, 345, 347, 348, 351, 355, 374, 387, 402, 411, 433, 435, 437, 438, 439, 443, 448, 457, 458, 462, 471,

474, 475, 476, 489, 492, 518, 519, 544, 547, 557, 564, 583, 584, 589, 605, 631, 634, 634, 663, 670, 707, 725, 727, 760, 768, 774, 779, 789, 824, 834, 839, 841, 847, 869, 895, 917, 974, 987, 997, 998, 1009, 1027, 1029, 1045, 1071, 1142, 1208, 1210, 1213, 1216, 1255, 1330, 1334, 1335, 1348, 1350, 1351, 1372, 1390, 1393, 1404, 1415, 1419, 1432, 1447, 1462, 1486, 1504, 1523, 1524, 1525, 1579, 1580, 1617, 1618, 1619, 1622, 1623, 1628
ԵԻԴՈԿԻԱ – 740, 799, 902, 1393, տե՛ս նաեւ Թոխաթ
ԵԻՐՈՊԱ – 1094, 1286, 1572, 1618
ԵԻՔԱՌԱ (Կեսարիա) – 682
ԵՓԵՍՈՍ – 104, 560, 570, 1000, 1141, 1142, 1272, 1320, 1334, 1407, 1413, 1420
ԵՓՐԱՏԷՍ գետ – 150, 389, 484, 492, 643, 672, 762, 1434, 1602

Ջ

ՋԱՐԴԱՌՃՈՑ վանք – 1517
ՋԷՅԹՈՒՆ – 771, 775
ՋՄԻՒՌՆԻԱ – 87, 89, 571, 899, 1409, 1415
ՋՈՒԱՐԹՆՈՑ – 1315
ՋՈՐ – 1406

Է

ԷՄՄԱՒՈՒՍ – 1092
ԷՏՐԷՆԷ – 495, տե՛ս Անդրիանուպոլիս
ԷՐՋՐՈՒՄ (Առզռում, Առզրում) – 976, 1063, 1067, 1068, 1441
ԷՐԸՆԿԱՆ գիւղ (Աղբակ) – 1431, 1436

Թ

ԹԱԲԱԻՐԱԿԱՆ լեռն – 35, 85, 107, 413, 442, 586, 717, 784, 839, 1000, 1087, 1517, 1619
ԹԱՐՍԻՍ – 388
ԹԱՐՎԶԵՑՈՑ գիւղ – 108
ԹԱՒՐԷՋ (Թաւվէզ) – 109, 384, 757, 902, 964
ԹԷԲԱՅԵՑՈՑ երկիր – 409, 332
ԹԵՂԱՍԵՒ գիւղ (Աղուանք) – 931, 938, 940
ԹԷՈԴՈՒՊՈԼԻՍ – 1067, տե՛ս նաեւ Կարին
ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԷ – 339, 1417
ԹԻՐԱԿ – 487
ԹԻՖԼԻՍ (Թիփլիզ, Թիֆլիզ, Թիլֆիզ, Թիֆլիզ) – 76, 81, 90, 102, 409, 558, 901, 940, 1084, 1198, տե՛ս նաեւ Տփխիս
ԹՈԽԱԹ – 253, 255, 264, 1435, 1441, 1608, տե՛ս նաեւ Եւդոկիա
ԹՈՒԽ ՄԱՆՈՒԿ ի ձալեթ – 939

Ի

ԻԼԻՈՆ – 1124
ԻԿՏՐ գիւղ – 872, 873, 874
ԻՍՊԱՆԻԱ – 1572
ԻՍՐԱՅԷԼ – 93, 107, 133, 140, 169, 175, 192, 338, 348, 420, 500, 501, 502, 580, 569, 612, 615, 677, 684, 773, 816, 863, 871, 908, 936, 960, 1019, 1021, 1037, 1059, 1060, 1094, 1124, 1129, 1185, 1195, 1222, 1245, 1246, 1313, 1314, 1338, 1423, 1579, 1580, 1623
ԻՏԱԼԻԱ – 913
ԻՔԱՔ գիւղ – 178

Լ

ԼԱՋԱՐԵԱՆ ճեմարան – 1260
ԼԱՄԲՐՈՆ – 821, 1204
ԼԱՅՊՅԻԳ – 102, 118, 120, 154, 952
ԼԱՍՏԻՎԵՐ – 427, 428
ԼԷՕՊՈԼԻՍ – 883, 884, 893, 901, 902, տե՛ս նաեւ Իլով, Լվով
ԼԻԲԱՆԱՆ – 17, 152, 182, 243, 259, 262, 339, 359, 367, 427, 456, 457, 542, 557, 662, 687, 701, 786, 952, 1003, 1027, 1382, 1396, 1423, 1479, 1490, 1528, 1533, 1542, 1567, 1568, 1569, 1573, 1602, 1619, 1631, 1632
ԼԻԲԻԱ (նաեւ՝ Լիբեացւոց աշխարհ) – 1572, 1618
ԼԻԿԱԲԱՆՏՈՍ – 1602
ԼԻՒՐԻԿԻԱ – 1334
ԼԻՄ ածապատ – 1328, 1609, 1623
ԼՈՍ ԱՆՋԵԼԵՍ – 1525
ԼՈՔ լեռն – 1482
ԼՈՒՍՏՐԻԱ – 258, 331
ԼՈՒՎԵՆ – 487
ԼՎՈՎ (Լով, Լօվ) քաղաք – 455, 481, 567, 572
ԼՈՌԻ – 1482

Խ

ԽԱԹԱՅ – 1618
ԽԱԼԿՈՊՈՒՏԻԱՅ – 1403
ԽԱՆՅՔ գիւղ ի Խաչէն – 143, 147
ԽԱՋԱԿԱՊ – 743, 744, 749, 751, 752
ԽԱՋԵՆ գաւառ – 143, 147, 406, 944, 1014, 1168, 1610
ԽԱՐԲԵՐԴ – 375, 624
ԽԱՐՏԻՇԱՐԻ վանք ի Զմշկածագ – 1359, 1361
ԽՆԾՈՐԵԿ գիւղ ի Ծագանոր – 1334
ԽՆՁՈՐԵՍԿ գիւղ յերկիրն Սիւնեաց – 514
ԽՆՁՐԻՍՏԱՆ գիւղ – 944
ԽՈՅ (Խօյ) քաղաք – 99
ԽՈՐ ՎԻՐԱՊ – 254

ԽՈՐԱՆԱՇԱՏ – 679, 685, 686
ԽՈՐԱՍԱՆ – 135, 1623
ԽՈՒԹ գաւառ – 225, 229

Ծ

ԾԱՂՈՒՆԷ ձոր – 399, 401
ԾԱՐ գաւառ – 913, 918, 1057, 1063, 1331, 1335
ԾԱԴԱՁՈՐ երկիր – 1334
ԾԻՇԱՒՈՒՆԷ ի Բիթլիս – 17

Կ

ԿԱԼԿԱԹԱ – 342, 631, 738, 740, 1356, 1508, 1571
ԿԱԿԱՂԱ գիւղ (Պոռտակ) – 399, 401
ԿԱՀԻՐԷ – 315, 341, 345, 387, 399, 636, 639, 642, 671, 723, 760, 789, 956, 1043, 1065, 1069, 1077, 1079, 1122, 1145, 1203, 1205, 1238, 1332, 1433, 1437, 1513, 1632
ԿԱՅԻՓՈՍԻ վանք (Կապոս), յեկեղեաց գաւառ – 391, 398
ԿԱՆԱ – 79, 148, 181, 760, 790, 938, 962, 1059, 1433, 1622
ԿԱՊԱԴՈՎԿԻԱ – 168, 487
ԿԱՊՐՏՂՈՒՆ – 1144
ԿԱՊՈՍԻ վանք (Կայիփոս) յեկեղեաց գաւառ – 369, 372
ԿԱՍՊԻԱԿԱՆ ծով – 1572
ԿԱՐԻՆ – 621, 622, 1063, 1067, 1068, 1523, 1524, 1573, տե՛ս նաեւ Թէոդուպոլիս
ԿԱՐՄԻՐ ծով – 117, 543, 862, 1110, 1423, 1496
ԿԱԻԿԱՍ – 1602
ԿԱՓԱՌՆԱՅՈՒՄ – 284, 508, 685, 910, 949, 1166, 1212, 1498
ԿԱՔԱԻԲԵՐԴ – 641
ԿԱՖԱ – 59, 63, 451, 454, 469, 470, 471, 499, 504, 556, 1123
ԿԵԴԱՐ ֆաղաք – 1356
ԿԵԴՐՈՎՆ – 759
ԿԵՉԱՌԻՍ – 1069, 1072
ԿԵՍԱՐԻԱ – 167, 168, 175, 181, 231, 331, 394, 492, 507, 682, 791, 814, 851, 896, 933, 942, 960, 1411
ԿԵՍԱՐԻԱ (Փիլիպեայ) – 1167
ԿՐԻՀ (Կու, Կով) կղզի – 545
ԿԻԼԻԿԻԱ – 343, 492, 519, 532, 545, 1511
ԿԻՊՐՈՍ – 67, 70, 71, 451, 543, 544, 1410, 1418
ԿԻՒՐԵՆ – 1421
ԿՈՂԲ գիւղ – 1127, 1128
ԿՈՂՈՒՑ վանք, ի գաւառս Աւծկէ – 641, 644
ԿՈՄԱՆԱ – 799
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ – 41, 55, 90, 96, 109, 114, 146, 183, 259, 313, 316, 327, 328, 330, 341, 376, 387, 394, 397, 469, 482, 490, 492, 493, 495, 512, 519, 521, 523, 544, 557, 571, 576, 578, 585, 587, 648, 727, 740, 741, 759, 800, 805, 808, 844, 850, 858, 859, 859, 862, 865, 865, 866, 871, 880, 917, 955, 971, 975, 1015, 1016, 1017, 1025, 1030, 1031, 1054, 1055, 1067, 1093, 1146, 1148, 1151, 1172, 1251, 1253, 1286, 1355, 1361, 1372, 1403, 1404, 1408, 1420, 1426, 1439, 1465, 1494, 1522, 1524, 1544, 1546, 1564, 1567, 1568, 1612, 1622, 1625, 1631, 1632, տե՛ս նաեւ ՍՏԱՄԲՈՒԼ
ԿՈՏԱՅԻՆ գաւառ – 430
ԿՈՐՆԹՈՍ – 375, 1320
ԿՈՒՍԱՊԱՏ գիւղ յԱրցախ – 1174
ԿՈՎԿԱՍ – 102
ԿՏՈՒՑ կղզի – 309, 313
ԿՐԵՏԷ (Կռիտէս) կղզի – 1410, 1420, 1421

Հ

ՀԱԳԱՐԵԱՆ երկիր – 171, 177
ՀԱԹԵՐՔ – 406
ՀԱԼԷՊ (ՀԱԼԱԲ) – 546, 561, 1056
ՀԱՂԲԱՏ (Աղբատ) – 526
ՀԱՄՏԻՒՆԱ գիւղ (ի Գաւնձակ) – 719, 722
ՀԱՅԱՍՏԱՆ (նաեւ՝ ՀԱՅՈՑ աշխարհ, ՀԱՅՈՑ երկիր, ՀԱՅՔ, ԱՐՄԵՆԻԱ) – 17, 70, 88, 89, 128, 130, 213, 254, 255, 259, 342, 380, 397, 409, 428, 430, 441, 444, 445, 451, 518, 544, 552, 1095, 1096, 1097, 1148, 1203, 1223, 1316, 1351, 1365, 1369, 1397, 1411, 1476, 1482, 1510, 1523, 1573, 1581, 1618
ՀԱՅՆԻ – 320
ՀԱՆԴԱԲԵՐԴ – 406
ՀԱՐԱՐ գիւղ, յերկիրն Հագարեաց – 171, 177
ՀԱՐՔ գաւառ – 322, 374
ՀԱՅՈՒՆԵԱՑ գաւառ – 1389
ՀԱՒՈՒՑ ԹԱՌ (նաեւ՝ Հայոց թառ) – 1537, 1538, 1608
ՀԵՐԱՊՈԼԻՍ – 532
ՀԵՐԵԹ գիւղ – 322, 374, 1369
ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՕՎԿԻԱՆՈՍ (ծով) – 927
ՀՆԴԿԱՑ աշխարհ (նաեւ՝ ՀՆԴԻԿ, ՀՆԴԻՍՏԱՆ, ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ) – 517, 536, 740, 767, 873, 881, 899, 927, 1334, 1389, 1392, 1573
ՀՈՆՈՊԻ յԱղէքսանդրիա – 339
ՀՈՌՈՄՈՍԻ վանք – 1121, 1123
ՀՈՐՄԱՆՑ երկիր – 904
ՀՈՒՆԴԱՐԻԱ – 549
ՀՈՒՐԱՍՏԱՆ – 430
ՀՌՈՄ – 36, 63, 116, 198, 254, 255, 256, 330, 363, 393, 463, 467, 520, 546, 547, 552, 560, 570, 577, 579, 624, 649, 689, 864, 866, 879, 897, 901, 1030, 1125, 1182, 1275, 1319, 1352, 1360, 1407, 1409, 1410, 1415, 1417, 1420, 1459, 1489, 1522, 1523, 1524
ՀՌՈՄԿԼԱՅ – 356, 492, 546, 569, 908, 1364
ՀՐԷԱՍՏԱՆ – 103, 135, 137, 584, 587, 604, 608, 845, 1581

Ջ

ՋԻԹԵՆԵԱՑ լեռ – 31, 35, 261, 1182, 1209
ՋՈՐՈՎԱՆՔ ի Սիս – 451

Ղ

ՂԱՋԱՐՈՑ վանք, յերկիրն Տարուանոյ – 452
ՂԱԼԱ – 730
ՂԱԼԱԹԻԱ (ՂԱԼԱԹԱ, ՂԱԼԱՏԱ) – 375, 1123
ՂԱՅՍԱՐ – 558
ՂԱՊԱԼԱ գիւղ (Բուն Աղուանից) – 1006, 1012
ՂԱՐԱԲԱՂ – 1012
ՂԱՐԱԲՈՒԼԱՂ գիւղ (Վարաւնդա) – 1010
ՂԱՐԱՃԻԼ լեռ (Հնդկաստան) – 927
ՂԱՐԱՋԱԼԼՈՒ գիւղ (Աղուանից) – 1008
ՂԱՐԱՍՈՒ – 67
ՂԱՐԱՓԼԻՍԱ (Կարաբիլիսա) գիւղ յԱլաշկերտ – 422
ՂԱՐԱՓԻԼԻՍԱ գիւղ յԱրտազ – 226, 230, 233, 246, 249, 251, 264,
ՂԱՐՄՈՒՐԱՏ անապատ – 725
ՂԱԻՍԷՐԻ (իմա՛ Կեսարիա) – 557
ՂԶԼԱՐ – 966
ՂՈՒԲԱ – 696
ՂՐԻՄ – 23, 25, 26, 465, 592, 1122

Ճ

ՃԱՊՈՆԻԱ – 1153
ՃԱԼԵԹ (ՋԱԼԵԹ) – 939, 1003, 1006, 1009

Մ

ՄԱԳԴԱԼԱ – 44, 123
ՄԱԴՐԱՍ – 737, 1257
ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ (Մակեդովնիա) – 1334
ՄԱԿՈՒ – 226, 230, 233, 246, 249, 251, 264, 904, 1373, 1377, 1378
ՄԱՀՄԱՏ ԹՈՎԱՆ գիւղ (Աղուանից) – 1009
ՄԱՂԱԱՄ – 70
ՄԱՂԱՍԱԲԵՐԴ (Մաղասբերդ) – 1538, 1539
ՄԱՂԱԽՈՒՋ – 1335
ՄԱՃԱՌԱՑ երկիր (Հունգարիա) – 554, 555
ՄԱՆԻՍԱ – 419, 421
ՄԱՍԱՁՈՒՍԵԹՍ – 487
ՄԱՍԻՍ լեռ – 300, 411
ՄԱՐԱԹԱ – 311
ՄԱՐԱՆԴ – 697
ՄԱՐԱՑ ԵՐԿԻՐ, ՄԱՐԱՑ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ – 1124
ՄԱՐԴԱՂԱՒՆԱՑ ՍՈՒՐԲ ՆՇԱՆ – 1063, 1335
ՄԱՐՈՒԴ կղզի – 545
ՄԱՐՋԻԼԻԱ – 1323, տե՛ս նաեւ ՄԱՐՍԷԼ
ՄԱՐՍԷԼ – 755, 1451, 1459, 1461
ՄԱՒՂՆՈՑ վանք – 1331
ՄԱՒՈԿԱՑ գաւառ – 787, 794
ՄԱՒՐԻՏԱՆԻԱ (Մօրիտանիա) – 1572
ՄԱՔԵՆԻՍ, ՄԱՔԵՆԱՑՈՑ վանք, ուխտ – 160, 1205, 1206
ՄԵԼԻՏԵՆԷ – 518, 1350
ՄԵԾ ԱՆԱՊԱՏ ի Տաթեւ (՞) – 1181, 1188
ՄԵԾ ՀԱՅՔ – 640, 641, 720
ՄԵԾԿԵՐՏՈՒ վանք ի Բաբերդ – 675, 680
ՄԵԾՇԷՆ գիւղ (Ջրաբերդ) – 201
ՄԵԾՈՓԱՎԱՆՔ – 349, 463, 592, 911, 914, 969
ՄԵՂՐԻ – 129, 641
ՄԵՌՈՆՈՒՏ (Մուռուտ, յԱղուանս) – 1010
ՄԵՌՈՆՈՒՏԻ (Մուռուտ) ՍՈՒՐԲ ՈԻԽՏ յԱղուանս – 1010
ՄԻԴԻՈՒԼԱ – 1409
ՄԻՋԱԳԵՏՔ – 517, 544, 1350
ՄԻՋԱԳԻՒՂ, թաղ ի Կ. Պոլիս – 865
ՄԻՔԱՅԷԼ ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԻ եւ ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏԻ վանք ի Սպեր – 119, 120
ՄՇԲԻՆ – 87, 101, 411, 481, 717, 979, 980, 1410
ՄՇՈ ՍՈՒԼԹԱՆ ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏ – 96, 474
ՄՈՋԴՈԿ – 1086
ՄՈԼԴՈՎԱ – 465
ՄՈԼԻՎՈՆ – 152
ՄՈԿՍ – 1223
ՄՈՒՂՆԻ – 1552
ՄՈՍ գիւղ ի Ծար գաւառ – 1331, 1334
ՄՈՍԿՈՒԱ (Մօսկով) – 477, 550, 1083, 1084
ՄՈՒՂՆԻ – 868
ՄՈՒՇ – 1446
ՄՍՐ – 130, տե՛ս նաեւ ԵԳԻՊՏՈՍ
ՄՕՐ ՊԱՐՍԱՄՈՒ վանք ի սահմանս Փոռի Հայոց – 544, 546

Յ

ՅԱՄԱՆ կղզի (Եմէն) – 928
ՅԱՓԱՅ վանից գիւղ – 391
ՅՈՎՀԱՆՆԱՎԱՆՔ – 1608
ՅՈՐԴԱՆԱՆ – 83, 252, 255, 285
ՅՈՐԴԱՆԱՆ գետ – 587, 775, 814, 894, 1090, 1110, 1226, 1356, 1495, 1504, 1505, 1523
ՅՈՒԴԱՅԱՍՏԱՆ (ՅՈՒԴԱՅ) – 1124, 1247
ՅՈՒՆԱԿԱՆ ծով – 1572
ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ (Յունաց կողմ) – 374

Ն

ՆԱԲԱՆ – 1573
ՆԱՋԱՐԷԹ – 311, 488, 564, 1166, 1462
ՆԱԽԱՄԱՐԳ գիւղ, յԱրարատեան երկիր, ի Ծաղկունէ ձոր – 399, 401

ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ (նաեւ՝ Նախչուան) – 26, 68, 477, 697, 734, 964, 982, 1382, 1389
ՆԱՄՋԱՐԱ (Նեմզարա) – 697
ՆԱՐԵԿԱՅ վանք – 127, 128, 492, 978, 979, 1128
ՆԵՂՈՍ գետ – 487
ՆԷՈԿԵՍԱՐԻԱ – 285
ՆԻԿԻԱ – 125, 519, 522, 632, 727, 816, 900, 1001, 1406, 1415, 1525, 1574
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԻ ՍՈՒՐԲ ՆՇԱՆ ի Ջգրաշէն – 1046
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ -1413
ՆԻԿՈՊՈԼԻՍ (Նիկոպալիս) – 1421
ՆԻԿՈՍԻԱ (Լեւոսիա) – 67, 71
ՆԻՆՈՒԷ – 191, 192, 601, 627, 1602
ՆԻՒ ԵՈՐՔ – 176
ՆՇԱՆԱ գիւղ – 874
ՆՈՎՂԱՅ – 1124
ՆՈՐ ԲԱՅԱԶԷՏ գաւառ – 295, 308, 314, 317, 318, 320, 326, 328, 332, 338, 341, 346, 354, 358, 366, 370
ՆՈՐ ԳԵՂԱԿ գիւղ – 375
ՆՈՐ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ – 631, 1165
ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ – 41, 52, 110, 159, 218, 243, 415, 527, 529, 733, 738, 880, 963, 965, 1041, 1044
ՆՈՒԱԻՆԻՅ վանք (Այրարատ) – 1077, 1078
ՆՈՒԽԻ – 1007, 1609
ՆՓԵՐԿԵՐՏ (Փերկերտ) – 1523, 1524

Շ

ՇԱԹԱՒ – 487
ՇԱՀԱՊԱՋՈՐ – 26
ՇԱՀԱՊՕՆՔ ամրոց – 1148
ՇԱՀԻՍՏԱՆ – 62
ՇԱՄԱԽԻ – 688, 1009, 1042
ՇԱՄԲ – 514
ՇԱՄԻՋՈՐ – 757, 762
ՇԱՄԽՈՐ – 722
ՇԱՏԻԿ ամապատ – 89
ՇԱՐՈՒՐ – 796
ՇԱՐՎԱՆՈՒ երկիր – 847, 852
ՇԱՔԻ fաղաf (յաղուանս) – 182, 1006, 1011, 1014
ՇԻՀ ԷԼ ՀԱԴԻԴ – 1056
ՇՈՌՈԹ – 729, 734, 854, 856
ՇՈՒՇԻ – 622, 730, 817, 954, 1219, 1220, 1460, 1569, 1570, 1609
ՇՕՇ – 51, 109, 202, 212, 415, 880, 965, 966, 1044, 1254, 1608

Ո

ՈՂԻՄՊԻԱ – 751
ՈՍՄԱՆՃՈՒԽ գիւղ – 130
ՈՎԻՏ, Մեծոփայ վանքի մօտ գտնուող մի վայր – 349
ՈՐՈՏԵԱՆ երկիր – 147, 151
ՈՒԿՐԱԻՆԱ – 465
ՈՒՌՉՆԿԱՐ յԱրեղ – 1535, 1537
ՈՒՌՀԱՅ (նաեւ Ուռհայ) – 238, 522, 544, 1171, 1389, 1623
ՈՒՏԻՔ – 1573
ՈՒՐՄԻԱ (ՈՐՄԻ) – 904

Ջ

ՋԱՐԱԲԵՐԴ (Ջրաբերդ) – 201
ՋԱՐԵՔ ամապատ – 954
ՋԻՆԻՓԱԹԱՆ – 737, 740
ՋԻՆՈՒՄԱՋԻՆ – 1618
ՋՄՇԿԱԾԱԳ – 1359, 1361

Պ

ՊԱՋԱՐՃՈՒԽ թաղ, ի Թոխաթ – 264
ՊԱԼԻՔԷՍԻՐ – 419, 421
ՊԱՂԵՍՏԻՆ – 502, 1563, 1570, 1571
ՊԱՄՓԻԻԼԱ – 492
ՊԱՇԳԵՂ (ի Կարին) – 1068
ՊԱՊՃԱՆ գիւղ ի Վերին Ջագամ – 721, 725
ՊԱՆԻԱ – 1573
ՊԱՐՍԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆ – 757
ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ, ՊԱՐՍԻՅ երկիր, ՊԱՐՍԻՅ աշխարհ – 17, 135, 296, 401, 550, 722, 938, 940, 965, 966, 1044, 1079, 1124, 1148, 1622, 1623
ՊԵՆԻՈՍ – 1602
ՊԵՏՐՈԳՐԱԴ – 1369
ՊԷԹԻԱՍ վանք յԱնտիոք – 491
ՊԷԿՕՂԼԻ թաղ, ի Կ. Պոլիս – 57
ՊԷՓԼԱԳՈՆԻԱ (Պափլագոնիա) – 487
ՊՈՆՏՈՍ (Տրապիզոն) – 360
ՊՈՌՏԱԿ (կակաղա գիւղ) – 401
ՊՐԱՍ – 1418
ՊՐՈՒՍԱ (Պռուսա) – 1419

Ջ

ՋԳՐԱՇԷՆ – 1046
ՋՈՒՂԱ – 282
ՋՈՒՋԱՆ գիւղ – 1151
ՋՐԱԲԵՐԴ (նաեւ՝ Ջարաբերթ) գաւառ յԱրցախ – 1180, 1539

Ռ

ՌԱՄԼԷ (Ըռէմլէ), գիւղաfաղաf եռուսաղէմի մօտ – 95
ՌԱՅԻԹ – 735, 736
ՌԱՈՒԹԱ լեռն ի Սինայ – 1412
ՌԻՆԿՈՒՐՈՒՐԱ – 1572

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ – 578
ՌՈՒՍԱՑ թագաւորութիւն, երկիր – 318, 572
ՌՈՒՍՁՈՒՔ – 512, 592, 1035

Ս

ՍԱԼՄԱՍՏ – 757, 904, 963
ՍԱՂԻԱՆՈՒ ՍՈՒՐԲ ՍՏԵՓԱՆՈՍ վանք – 1012
ՍԱՂՄՈՍԱՎԱՆՔ – 1608
ՍԱՀԱԹ (ՍՀԱԹ) նահանգ – 1127
ՍԱՆԱՀԻՆ – 9, 12, 16
ՍԱՆԿՏ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ (նաեւ՝ Պետերպոլիս) – 263, 578, 1032, 1039, 1040, 1081, 1083
ՍԱՍՈՒՆ – 863
ՍԱՒՐԱ (ՍԱՒԵՐ ԿԵՂ) – 757
ՍԵԲԱՍՏԻԱ – 130, 345, 436, 552, 570, 900, 995, 1413, 1415
ՍԵՀՈՒՆԵԱՑ նահանգ – 1056
ՍԵՊՈՒՀ լեռ – 999
ՍԵՐՄԻՍ գաւառ – 1403
ՍԵՒԱՆ (Սեւանու անապատ) – 295, 308, 314, 316, 318, 320, 326, 328, 332, 338, 340, 345, 354, 356, 357, 358, 366, 369, 372, 376, 799, 800, 805, 808, 1234, 1238, 1242, 1255, 1256, 1260
ՍԷՅՏԷՎԷՐ գիւղ – 873
ՍԻԴՈՎՆ – 1379, 1502
ՍԻՆԱ լեռ – 35, 342, 618, 735, 1087
ՍԻՆԻՖԱԹԱՆ – 1389
ՍԻՈՆ – 25, 36, 41, 80, 81, 87, 108, 120, 124, 168, 177, 235, 371, 395, 397, 400, 402, 438, 442, 444, 445, 456, 472, 475, 526, 601, 608, 659, 667, 705, 713, 718, 719, 725, 730, 756, 763, 766, 780, 784, 835, 836, 885, 891, 895, 919, 980, 987, 992, 1031, 1045, 1071, 1081, 1092, 1095, 1186, 1216, 1243, 1314, 1335, 1352, 1360, 1395, 1454, 1498, 1526, 1567, 1571
ՍԻՍ – 356, 431, 450, 451, 488, 893, 902
ՍԻՐԱԿՈՒՍԱ – 1413
ՍԻՒՆԻՔ (նաեւ՝ Սիսական նահանգ, Սիւնեաց նահանգ) – 55, 163, 294, 299, 342, 355, 398, 409, 442, 469, 511, 514, 550, 556, 640, 641, 1054, 1056, 1150, 1419, 1421, 1523, 1525
ՍԿԻՏ անապատ – 258, 261, 332
ՍՈԴՈՄ – 1163
ՍՈՀՐԱՏԷՐ գիւղ (Աղբակ) – 955, 964
ՍՈՒԼԷՅՄԱՆ ֆաղաք – 930
ՍՈՒՆԱՐԱ վանք – 646
ՍՈՒԿԱՒԷՏ լեռ – 664
ՍՈՒՐԱԹ ԲԱՆԴԱՐ (ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ) – 873, 881
ՍՈՒՐԲ ԱՄԵՆԱՓՐԿԻՉ
Սուրբ Ամենափրկիչ ի Հաւուց թառ – 1608
Սուրբ Ամենափրկիչ, մերձ ի Գուլստան – 1005
Սուրբ Ամենափրկիչ ի Նոր Ջուղա – 218
Սուրբ Ամենափրկիչ ի Ջուղա – 282
Սուրբ Փրկիչ յԵրզնկա – 975
Սուրբ Փրկիչ յԵրուսաղէմ – 1393
ՍՈՒՐԲ ԱՆԱՊԱՏ ԳԼԽՈՅՆ ՄԵԾԻՆ ԹԱԴԷՈՍԻ (ՎԱՆԴԻՐ), ի Խութ – 229
ՍՈՒՐԲ ԱՆՆԱ վանք (Յովակիմ անուն) ի Կաֆա – 471, 475
ՍՈՒՐԲ ԱՌԱՔԵԼՈՑ
Սուրբ Առաքեալ եկեղեցի յանապատին Մարտիրոսի – 1635
Սուրբ Առաքելոց յԱկներ – 981
Սուրբ Առաքելոց ի Տաթեւ – 268, 1150
ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ
Սուրբ Աստուածածին ի Գանձակ – 1214
Սուրբ Աստուածածին ի Ջէյթուն – 775
Սուրբ Աստուածածին ի Լվով – 572
Սուրբ Աստուածածին ի Ծար – 1063
Սուրբ Աստուածածին ի Կաֆա – 462, 467, 470, 471, 473, 474
Սուրբ Աստուածածին ի Կտուց – 313
Սուրբ Աստուածածին ի Հայնի – 320
Սուրբ Աստուածածին ի Ճալէթ – 1006, 1009, 1015
Սուրբ Աստուածածին ի Մեծ Անապատ – 1188
Սուրբ Աստուածածին ի Մահենիս – 1206
Սուրբ Աստուածածին ի Նոր Ջուղա – 1044
Սուրբ Աստուածածին ի Շամիձոր – 762
Սուրբ Աստուածածին ի Շաֆի – 182
Սուրբ Աստուածածին ի Ջինիփաթան – 740
Սուրբ Աստուածածին ի Ջգռաշէն – 1046
Սուրբ Աստուածածին ի Սանահին – 12
Սուրբ Աստուածածին ի Սուխարա վանս – 646
Սուրբ Աստուածածին ի Սրխու վանս – 645
Սուրբ Աստուածածին ի Սրսռուտ – 816
Սուրբ Աստուածածին ի Վահրաւ – 640
Սուրբ Աստուածածին ի Տանակերտ գիւղ (Դողթն) – 950
Սուրբ Աստուածածին յԱգուլիս – 1200
Սուրբ Աստուածածին յԱղուանս – 722, 939, 1007
Սուրբ Աստուածածին յԱյրարատեան գաւառս – 1078
Սուրբ Աստուածածին յԱյրիվանս – 15
Սուրբ Աստուածածին յԱնարզաբա – 450
Սուրբ Աստուածածին յԱնթափ – 1038
Սուրբ Աստուածածին յԱրծկէ -285
Սուրբ Աստուածածին (Ջօրաւոր) յԵրեւան – 1373
Սուրբ Աստուածածին յԵրզնկա – 795, 975
Սուրբ Աստուածածին յերկիրն Արարատեան, ի Ծաղկունէ ձոր – 401
Սուրբ Աստուածածին յերկիրն Ուռտեան – 151
Սուրբ Աստուածածին յերկիրն Տարբերունոյ – 349
Սուրբ Աստուածածին մենաստան, ի Կեսարիա – 168
Սուրբ Աստուածածին, տեղն անյայտ – 341, 343, 350, 620, 642, 720, 939, 944, 1082
ՍՈՒՐԲ ԲԵԹԱՆԻԱ ի Սպահան – 415

ՍՈՒՐԲ ԲԵԹՂԵՀԵՄ ի Նոր Ջուղա – 966
ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ
Սուրբ Գէորգ անապատ ի Կիլիկիա – 492
Սուրբ Գէորգ Ջօրավար ի Բաղէշ ի 389
Սուրբ Գէորգ Ջօրավար ի Դարաշամբ – 1053
Սուրբ Գէորգ ի Լիմ – 1623
Սուրբ Գէորգ (Սուղու մանաստր) ի Կ. Պոլիս – 469
Սուրբ Գէորգ ի Ղզլար – 966
Սուրբ Գէորգ ի Շամիձոր – 762
Սուրբ Գէորգ ի Վա՞ն – 674
Սուրբ Գէորգ յԱլընդանց գիւղ – 1223, 1228
ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
Սուրբ Գրիգորիս Աղուանից – 1570
Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ ի Ջէյթուն – 775
Սուրբ Գրիգոր ի Կողուց վանս – 644
Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ, ի Սիս – 450, 451
Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ տպարան յէջմիածին – 1172
Սուրբ Լուսաւորչի գերեզման յերզնկա – 973, 975
Սուրբ Լուսաւորիչ ի Կեչառիս – 1072
Սուրբ Լուսաւորիչ, տեղն անյայտ – 510
Սուրբ Լուսաւորիչ, տեղն անյայտ – 857, 860
ՍՈՒՐԲ ԴԱՆԻԷԼ, տեղն անյայտ – 230
ՍՈՒՐԲ ԵՂԻՇԷԻ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ
Սուրբ եղիշէի Առաքելոյ Վանք ի Դաստիփիւր – 911, 912
Սուրբ եղիշէի Առաքելոյ վանք ի Ջրաբերդ – 1009, 1010, 1011
ՍՈՒՐԲ ԵՐԵՔ ԽՈՐԱՆ (Իրեխորան) – 77, 80, 82, 726
ՍՈՒՐԲ ԵՐԻՑ ՄԱՆԿԱՆՑ ուխտ ի Ջրաբերդ – 197, 201
ՍՈՒՐԲ ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ եկեղեցի ի Դաշտ գիւղ – 1500
ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ (նաեւ՝ էջմիածին) – 12, 15, 26, 31, 36, 76, 85, 90, 102, 112, 177, 181, 187, 191, 192, 194, 212, 218, 228, 246, 254, 295, 298, 299, 305, 310, 330, 342, 343, 344, 401, 417, 474, 476, 477, 482, 495, 498, 515, 531, 575, 577, 578, 624, 674, 685, 688, 689, 717, 733, 734, 760, 793, 821, 826, 842, 844, 848, 850, 853, 858, 865, 867, 907, 912, 948, 954, 964, 981, 985, 987, 988, 989, 991, 992, 993, 994, 999, 1002, 1003, 1006, 1007, 1010, 1012, 1022, 1042, 1047, 1062, 1069, 1080, 1084, 1085, 1086, 1091, 1109, 1111, 1112, 1119, 1126, 1142, 1165, 1172, 1173, 1189, 1237, 1240, 1242, 1316, 1325, 1347, 1351, 1352, 1355, 1358, 1361, 1401, 1403, 1415, 1428, 1438, 1476, 1481, 1488, 1508, 1509, 1525, 1525, 1607, 1612, 1632, 1633, տե՛ս նաեւ Վաղարշապատ
ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅ վանք ի Ղարաիլիսա գիւղ, Իրան – 226, 230, 233, 246, 249, 251, 264, 904, 1262, 1286, 1309, 1310, 1322, 1324, 1344, 1377
ՍՈՒՐԲ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ վանք ի Խաչակապ – 743, 744, 749, 751, 752
ՍՈՒՐԲ ԹՈՎՄԱ
Սուրբ Թովմա եկեղեցի յԱգուլիս – 325, 1006, 1200, 1204
Սուրբ Թովմայ առաքեալ, տեղն անյայտ – 498
ՍՈՒՐԲ ԽԱՉ
Սուրբ Խաչ վանք ի Կաֆա – 462, 476
Սուրբ Խաչ վանք ի Ղրիմ – 465
Սուրբ Խաչ եկեղեցի յԱպարանս – 1138
Սուրբ Խաչ յԱղթամար – 672
Սուրբ Խաչ ի Կոմանա – 799
ՍՈՒՐԲ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ
Սուրբ Կաթողիկէ, ի Վաղարշապատ – 342, 1203
Սուրբ Կաթողիկէ, տեղն անյայտ – 350
Սուրբ Կաթողիկէ եկեղեցի, տեղն անյայտ – 411
ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏ
Սուրբ Կարապետի վանք ի Խարտիշար – 1361, 1362
Սուրբ Կարապետ ի Կտուց – 313
Սուրբ Կարապետ ի Նորավանս – 637
Սուրբ Կարապետ ի Շոռոթ – 734
Սուրբ Կարապետի վանք ի Տարօն – 1349, 1353, 1358
Սուրբ Կարապետ յերզնկա – 795, 975
Սուրբ Կարապետ յերնջակ – 26, 331, 337, 391, 392, 856
Սուրբ Կարապետ յԱպրակունիս – 977, 982
Սուրբ Կարապետ մատուռ Սուրբ Փրկչի, ի Տրապիզոն – 360
Սուրբ Կարապետ յերկիրն Տարբերունոյ – 349
Սուրբ Կարապետ, տեղն անյայտ – 656
Սուրբ Կարապետ, տեղն անյայտ – 255,
Սուրբ Կարայպետ, տեղն անյայտ – 390,
Սուրբ Կարապետ, տեղն անյայտ – 471, 476
ՍՈՒՐԲ ԿԱՐՄԻՐԱԿ ի Կողուց վանս – 644
ՍՈՒՐԲ ԿԻՐԱԿՈՍ
Սուրբ Կիրակոս, ի Բաղէշ – 390,
Սուրբ Կիրակոս անապատ յերզնկա – 375
ՍՈՒՐԲ ՀՈԳԻ յԱմսդէօտամ – 18
ՍՈՒՐԲ ՂԱԶԱՐ կղզի – 485
ՍՈՒՐԲ ՄԱՐՏԻՐՈՍ անապատ – 1631, 1635, 1636
ՍՈՒՐԲ ՄԵՌՈՒՆՈՒՏ ի Գանձակ – 160
ՍՈՒՐԲ ՄԻՆԱՍ
Սուրբ Մինաս ի Կաֆա – 504
Սուրբ Մինաս ի Մեծկերտ – 680
ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻՆՈՍ ի վանս Սրխու – 645
ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲ
Սուրբ Յակոբ ի Կապոս (Կայիփոս), յեկեղեաց գաւառ – 372, 398
Սուրբ Յակոբ ի Մեծկերտ – 680
Սուրբ Յակոբ ի Մարդաղ – 1063
Սուրբ Յակոբ վանք յԱկոռի – 497
Սուրբ Յակոբայ վանք յԱրցախ – 1165, 1167, 1168, 1170, 1179
Սուրբ Յակոբ յերուսաղէմ – 95, 97, 311, 474, 476
Սուրբ Ակոբ, տեղն անյայտ – 148
Սուրբ Յակոբ, տեղն անյայտ – 316
Սուրբ Յակոբ, տեղն անյայտ – 390

ՍՈՒՐԲ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ
Սուրբ Յարութիւն յԵրուսաղէմ – 96, 97, 474, 1404
Սուրբ Յարութիւն յերկիրն Տարբերունոյ – 349
Սուրբ Յարութիւն, տեղն անյայտ – 764
ՍՈՒՐԲ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ
Սուրբ Յովհաննէս ի Գանձակ – 1007, 1009
Սուրբ Յովհաննէս Մկրտիչ ի Դարաշա՛մբ – 1053
Սուրբ Յովհաննէս, ի Սաւրա – 757
Սուրբ Յովհաննէս ի Վա՞ն – 674
Սուրբ Յովհաննէս յԱմիրդալու վանս – 1211
Սուրբ Յովհաննէս, տեղն անհայտ – 1214
ՍՈՒՐԲ ՆԻԿՕԼԱՅ – 1122
ՍՈՒՐԲ ՆԻԿԱՒԼԱՅՈՍ ի Սիս – 450, 451
ՍՈՒՐԲ ՆՇԱՆ
Սուրբ Նշան ի Բզնունիք – 719
Սուրբ Նշան ի Կոմանա – 799
Սուրբ Նշան (Թուխ Մանուկ) ի Ճալէթ – 1015
Սուրբ Նշան ի Մաւրոկայ գաւառ – 787, 794
Սուրբ Նշան ի Սիս – 893, 902
Սուրբ Նշան կուսանաց անապատ յԱղուանս – 1012
Սուրբ Նշան յԱղթամար – 672
Սուրբ Նշան յԱյրարատեան գաւառս – 1078
Սուրբ Նշան յԱնաւզաբա – 450
Սուրբ Նշան յերկիրն Տարբերունոյ – 349
Սուրբ Նշան վանք, տեղն անյայտ – 462
Սուրբ Նշան, տեղն անյայտ – 102
Սուրբ Նշան յՈւրբնկար – 1538
Սուրբ Նշան, Ջորովանք, ի Սիս – 451
ՍՈՒՐԲ ՇԱՄՕՆ ի Խութ – 229
ՍՈՒՐԲ ՊԱՆՏԱԼԻՈՆ (Աղուանք) – 722
ՍՈՒՐԲ ՊԵՏՐՈՍ յԱլընդանց գիւղ – 1223, 1228
ՍՈՒՐԲ ՊԵՏՐՈՍ ԵՒ ՊԱՒԼՈՍ տաճար ի Հռոմ – 330
ՍՈՒՐԲ ՊԱՒԼՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ ուխտատեղիք – 475, 476
ՍՈՒՐԲ ՊՕՂՈՍ յԱլընդանց գիւղ – 1223, 1228
ՍՈՒՐԲ ՊՕՂՈՍ յԱնտիոք – 491
ՍՈՒՐԲ ՍԱՐԳԻՍ
Սուրբ Սարգիս ի Բաղէշ – 389
Սուրբ Սարգիս ի Թոխաթ – 264
Սուրբ Սարգիս եւ Մարտիրոս, ի Խութ – 229
Սուրբ Սարգիս ի Կեսարիա – 168
Սուրբ Սարգիս եւ Մարտիրոս ի Սպահան – 212
Սուրբ Սարգիս, ի Կ.Պոլիս – 865, 1025
Սուրբ Սարգիս, տեղն անյայտ – 764
ՍՈՒՐԲ ՍՈՂՈՄՈՆԻ տաճար յԵրուսաղէմ – 473, 476,
ՍՈՒՐԲ ՍԻՈՆ ի վանս Կայփոսի, յերզնկա – 398
ՍՈՒՐԲ ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՅ
Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ ի Բաղէշ – 389
Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ ի Բզնունիք – 719
Սուրբ Ստեփանոս ի Բէկլայիւդ – 810
Սուրբ Ստեփաննոս ի Գանձակ – 911
Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ ի Կարին – 1067
Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ ի Ղրիմ – 26
Սուրբ Ստեփաննոս ի Նորավանս – 638
Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ ի Շամիձոր – 757, 762
Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ ի Շամբ – 514
Սուրբ Ստեփանոս ի Վանի գիւղ, ի գաւառս Գուրհամ – 640
Սուրբ Ստեփանոս յերզնկա – 975
Սուրբ Ստեփաննոս յէրընկան գիւղ – 1436
Սուրբ Ստեփանոս, տեղն անյայտ – 642
Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ (Կարմիր վանք), յԱստապատ – 25, 293, 296, 431, 524
Սուրբ Նախավկայ յերկիրն Աւարատեան, ի Ծաղկունէ ձոր – 401
Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ յերկիրն Ռոտեան (յՕղվերն) – 150, 151
Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ ի Դարաշամբ (Մաղարթայ վանք) – 655, 1045, 1050, 1051, 1052, 1053
Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ, տեղն անյայտ – 246
ՍՈՒՐԲ ՎԱՐԴԱՆ զօրավար յԱստապատ – 293
ՍՈՒՐԲ ՏԻՐԱՄՕՐ տաճար յԱկներ – 981
ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ ի Տրապիզոն – 360
ՍՈՒՐԲ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ յԱգուլիս (՞) – 1200
ՍՈՒՐԽԱԹ (Ղրիմ) – 23
ՍՈՒՐՃ – 154, 257
ՍՈՒՐՄԱԼՈՒ գաւառ – 1127
ՍՊԱՀԱՆ (նաեւ՝ Ասպահան) – 44, 51, 103, 108, 109, 202, 207, 212, 218, 407, 415, 740, 963, 965, 1011, 1044, 1241, 1254, 1603, 1608
ՍՊԵՐ – 119, 120, 1441
ՍՏԱՄԲՈՒԼ (նաեւ՝ Ստօմբօլ, Ստըմպալ) – 955, 1122, 1400, 1465, տե՛ս նաեւ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ՍՏԱԳԻՐԱ – 322
ՍՏԱՄԲՈՒԼ (Ստամպօլ, Ըստամպօլ) – 56, 63, 224, 325, 412, 489
ՍՐԽՈՒ (Սրխոյ) վանք – 645
ՍՐՍՈՒՏ – 816
ՍՕՎԻՆՕՊ ֆաղաք – 863

Վ

ՎԱՀՐԱՒԱՐ (Վահրաւ), գիւղ ի Սիւնիք – 640, 641
ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ – 15, 102, 118, 120, 153, 169, 170, 172, 178, 182, 186, 190, 194, 196, 198, 204, 208, 212, 218, 222, 224, 226, 230, 252, 287, 295, 308, 314, 317, 318, 320, 326, 328, 332, 338, 341, 342, 344, 346, 349, 354, 358, 366, 370, 388, 511, 624, 674, 675, 732, 754, 864, 901, 914, 952, 1012, 1036, 1056, 1203, 1316, 1358, 1402, 1423, 1430, 1432, 1436, 1437, 1442, 1446, 1449, 1450, 1454, 1459, 1460, 1461, 1466, 1472, 1478, 1480, 1482, 1490, 1494, 1500, 1510, 1512, 1518, 1529, 1530, 1534, 1536, 1537, 1538, 1540, 1542, 1548, 1552, 1554, 1562,

1566, 1570, 1572, 1574, 1576, 1602, 1604, 1610, 1628, տե՛ս նաեւ Սուրբ Էջմիածին
ՎԱՅՈՑ ՁՈՐ – 641, 642
ՎԱՆ – 98, 113, 1223
ՎԱՆԱՅ լիճ – 1223
ՎԱՆԴԻՐ ի Խութ – 229
ՎԱՆԿՈ ՍՈՒՐԲ ՆՇԱՆ ի Սիս – 451
ՎԱՆՔ գիւղ ի Գուրհամ – 639, 640
ՎԱՇԱՐՀԷՅ (Հումգարիա) – 549, 555
ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ – 713, 1223
ՎԱՐԱԳ – 1414
ՎԱՐԱՆԴԱ – 1013, 1014
ՎԵՆԵՏԻԿ – 32, 112, 121, 205, 240, 256, 257, 260, 266, 297, 301, 332, 342, 359, 408, 410, 411, 413, 485, 504, 624, 755, 786, 807, 854, 864, 980, 986, 1016, 1017, 1032, 1033, 1039, 1066, 1080, 1095, 1201, 1261, 1327, 1358, 1367, 1368, 1376, 1439, 1489, 1493, 1520, 1528, 1628
ՎԵՐԻՆ ՋԱԳԱՄ – 721, 725
ՎԵՐՆԱՏՈՒՆ – 114
ՎԻԵՆՆԱ – 32, 492, 821, 1327, 1402, 1438, 1441, 1451, 1452, 1466 1489, 1532, 1583
ՎՐԱՍՏԱՆ, ՎՐԱՑ աշխարհ, ՎՐԱՑ երկիր, ԳՈՒՐՋԻՍՏԱՆ – 406, 409, 557, 928, 1006, 1010, 1148
ՎՐԷՆԴԻՍ – 560, 864

Տ

ՏԱԹԱՐ – 448
ՏԱԹԵԻ – 56, 87, 202, 268, 274, 276, 287, 343, 640, 1009, 1056, 1143, 1328, 1344, 1348, 1358, 1366, 1373, 1374, 1378, 1382, 1386, 1400, 1607, 1609
ՏԱՅՔ – 1573
ՏԱՆԱԿԵՐՏ գիւղ (Գողթն) – 950
ՏԱՇԲՈՒԼԱՂ գիւղ (ի Սեւան) – 799, 806
ՏԱՐԲԵՐՈՒՆՈՑ երկիր – 345, 349
ՏԱՐՍՈՆ – 112, 259, 445, 492, 519, 821, 1015, 1016, 1077, 1204, 1355, 1402, 1406, 1508
ՏԱՐՕՆ – 16, 17, 452, 1349, 1353
ՏԱՒՐՈՍ – 258, 359, 484, 492, 1602
ՏԻԲԵՐԻԱ – 518
ՏԻԳՐԻՍ գետ – 150, 389, 643, 672, 762, 1434
ՏԻԶԲՈՆ – 1602
ՏԻՆԳԱՆ – 1572
ՏԻՒՌԵՆԿԱՆ ծով – 489
ՏԻՐՈՍ – 177, 228, 851, 910, 962, 1187, 1339, 1379, 1502
ՏՈՒՄԻՆՈՑ – 1421
ՏՈՒԲԻԱ – 1163
ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ – 720
ՏՐԱՊԵԶՈՆ ֆաղաք – 551
ՏՐԱՊԻԶՈՆ (Պոնտոս) – 357, 360
ՏՐԻԵՍՏ – 1439
ՏՐԻՄԻՆԹՈՒՆԱ ի Կիպրոս – 1410
ՏՓԽԻՍ – 26, 542, 1123, 1171, 1220, տե՛ս նաեւ ԹԻՖԼԻՍ

Ր

ՐԱԽԻՇՈՑ գիւղ ի Մաղաւուզ – 1335

Ց

ՑԻՊՆԱՅ վանք ի Բզնունիք գաւառ – 699, 719
ՑԽԻՆՎԱԼ գիւղ (Վրաստան) – 1006

Փ

ՓԱՅՏԱԿԱՐԱՆ – 487, 1572
ՓԱՐՓԱՅ – 1573
ՓԱՐԻՋ (նաեւ՝ Բարիզ) – 135, 487, 879, 1389, 1609, 1618
ՓԻԼԻՊՊԵ – 586
ՓԻՍՈՆ գետ – 150, 389, 643, 672, 762, 1166, 1434, 1602
ՓԻՒՆԻԿԻԱ – 135, 331, 1320
ՓՈՍ անապատ (Կիլիկիա) – 1511, 1517
ՓՈՐԱԴԱՇՏ գիւղ – 981
ՓՈՔՐ ՀԱՅՔ – 544

Ք

ՔԱՂԿԵԴՈՆ – 520, 917, 1522
ՔԱՄԱՀՈՒ երկիր – 1400
ՔԱՄԻՐԱՑՈՑ աշխարհն – 517
ՔԱՄՇԻԹ գաւառ – 322
ՔԱՋԲԵՐՈՒՆԵԱՑ երկիր (Քաչբերունեաց) – 1214
ՔԱՐԱՊԱՀ (նաեւ՝ ՔԱՐՊԱՀ) – 1128, 1389
ՔԱՐԱՎԱՃԱՌ գիւղ (Ծար գաւառ) – 913, 918
ՔԵԲՐՈՆ (Քեբռն, Խալիլ ռահման) – 374
ՔԵՌՆԻՔ – 576
ՔԵՌՈՒԻ գիւղաքաղաք (Խութ գաւառ) – 225, 229
ՔԵՐՍՈՆ – 1417
ՔԵՕՐՖԻ կամուրջ – 1138
ՔԷՈՍԹԻՆԷ – 1026
ՔՈՒԱՐ գետ – 724
ՔՈՐԵԲ (Սինա) լեռ – 35
ՔՈՒՐՏԻՍՏԱՆ – 757
ՔՍԵՍՈՒՍԹՐԱ – 430

Օ

ՕԼԻՄՊՈՍ (Իլիմպօս, Ողիմպոս) – 1285, 1602
ՕՂՋԱԲԵՐԴ գիւղ – 178
ՕՂՎԵՐՋ գիւղ յՈրոտեան երկիր – 147, 150, 151
ՕՇԱԿԱՆ (Յուշական) գիւղ – 87

Ե.
ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՑԱՆԿ

Ա

ԱԲԱԳԱԴ տիրացու, յշտկ, 1752 թ. - 245
ԱԲԱՍ
– Աբաս հայր, ճգնաւոր, Թուղթ Աբասու Ամոնի խրատ - 408, Վարք - 409
– Աբաս Բագրատունի, եղբայր Աշոտ Ա.-ի, Թ. դ. - 687
– Աբաս (Շահ Ապազ, Ապաս) Ա. Մեծ շահ, թգւր Պարսից, 1557-1629 թթ. - 430
– Աբաս Բ. Փոքր շահ, թգւր Պարսից, 1642-1666 թթ. - 177, 203, 296, 401, 430, 1335, 1609
– Ապպաս, յշտկ ի Վարդարանս - 891
ԱԲԱՐԻՄ, յշտկ - 1141
ԱԲԲԱՅ, յշտկ - 1141
ԱԲԳԱՐ
– Աբգար, թգւր Հայոց, Ա. դ., յեղ - 88, յշտկ - 116, 518, 561, գրչփռն - 250, ի բառոզի - 698, ի տաղս եւ գանձս - 459, 990, ի ձայսմաւուրս - 1410, 1411, ձաղագս Աբգարու - 544
– Աբգար, որդի հետագայի ստացողներ Մկրտչի եւ Շահգոլի, ԺՋ. դ. - 645
ԱԲԴԱ եպս., ի ձայսմաւուրս - 1415, 1418
ԱԲԴԱԼԱ բիյ, ի ձայսմաւուրս - 1416
ԱԲԴԻՄԵԼԷՔ, ածչնչկն - 1247
ԱԲԴԻՇՈՅ եպս., ի ձայսմաւուրս - 1418
ԱԲԴՈՍ նհտ., ի ձայսմաւուրս - 1414
ԱԲԴՈՒ մարգարէ, յշտկ - 47, 290, Մրգ. - 732, ի ձայսմաւուրս - 1408
ԱԲԴԼԱՀ, յշտկ, 1169 թ. - 545
ԱԲԴԼՄՍԵՀ նհտ., Դ. դ., Պատմութիւն եւ նահատակութիւն - 331, ի ձայսմաւուրս - 1421
ԱԲԴՈՒԼ Ազիզ թագաւոր, յշտկ - 263
ԱԲԵԴԱԿԱՆ արեայատոհմ - 455
ԱԲԷԼ (ՀԱԲԷԼ)
– Աբէլ, որդի Ադամի, ածչնչկն - 284, 609, 697, 766, 937, 1000, 1077, 1185, 1371, 1523, գրչփռն - 137, 138
– Աբել, ի տաղս - 872
– Աբել, գրչփռն - 874
ԱԲԵՂԵԱՆ ՄԱՆՈՒԿ - 1380, 1601
ԱԲԵՐԿԻՈՍ եպս., ի ձայսմաւուրս - 1407
ԱԲԻԲԱ սրկ., ի ձայսմաւուրս - 1408
ԱԲԻԴՈՒՄԻՈՍ, ի ձայսմաւուրս - 1403
ԱԲԻՍՈՂՈՄ սրկ., նհտկ. 311 թ., ի տաղս եւ գանձս - 107, 705, 779, 992, ի ձայսմաւուրս - 1411
ԱԲԼԱՍԱԹ, յշտկ - 546
ԱԲՆԱՅ, գրչփռն - 1222
ԱԲՈՒԴԻՄ, յշտկ - 429
ԱԲՈՒՍԱՅԻԴ (նաեւ Բուսայիդ) բժիշկ, ցաղագս կազմութեան մարդոյն - 1370
ԱԲՐԱՀԱՄ
– Աբրահամ Նահապետ, յշտկ - 21, 38, 45, 87, 88, 134, 140, 141, 200, 234, 284, 455, 521, 543, 570, 727, 773, 808, 901, 1110, 1132, 1167, 1244, 1245, 1246, 1247, 1248, 1249, 1285, 1352, 1531, 1612, 1634, Պատմութիւն - 67, ի բառոզս - 607, 616, ի շարականս - 831, 840, 893, 894, 895
– Աբրահամ Արդար, ի ձայսմաւուրս - 1407
– Աբրահամ եպս., Ե դ., Ի հաւատոյ թղթէն - 1522
– Աբրահամ նհտ., Ե. դ., ի ձայսմաւուրս - 1409
– Աբրահամ եպս. յԱրտաւիլ բաղաքի, ի ձայսմաւուրս - 1413
– Աբրահամ նհտ., ի ձայսմաւուրս - 1422
– Աբրահամ աբղ, ստացող, Հմր 3487, 1389 թ. - 369, 372
– Աբրահամ, գրիչ Հմր 3651/Գ ձեռագրի, ԺԴ. դ. - 1354, 1356
– Աբրահամ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
– Աբրահամ, հայր վերջին ստացող Դաւրիշի կողակից Մուրվաթի, ԺՋ. դ. - 391
– Աբրահամ, եղբայր Եսայի բիյ-ի, ԺՋ. դ. - 1357
– Աբրահամ, որդի հետագայի ստացող Վաչոյի, 1604 թ. - 673, 674
– Աբրահամ Արծրկեցի, հետագայի նորոգող վարպետ, 1604 թ. - 674
– Աբրահամ եպս., եղբաւր՝ Ամիրխանի հետ ձեռագիրը նուիրեց Գանձակի Սուրբ Աստուածածին եկեղեցուն, 1631 թ. - 1213, 1214
– Աբրահամ, հայր ստացող տէր Միխայէլի, 1669 թ. - 293
– Աբրահամ Տաթեւացի, հետագայի ստացող, 1672 թ. - 976
– Աբրահամ, հայր ստացող Միխայէլ Աստապատեցւոյ, 1679 թ. - 655
– Աբրահամ, եղբօրորդի ստացող Միխայէլ Աստապատեցւոյ, 1679 թ. - 655
– Աբրահամ վրդ., յշտկ, 1688 թ. - 354
– Աբրահամ վրդ., կնքդրշմ, 1688 թ. - 976
– Աբրահամ, հետագայի յիշատակագիր, 1715 թ. - 1328
– Աբրահամ տէր, վարպետ Ջէնի Ասպահանցի գրչի, 1727 թ. - 109
– Աբրահամ խոջայ, յշտկ, 1742 թ. - 152
– Աբրայհամ վրդ., յշտկ 1783 թ. - 939
– Աբրահամ (նաեւ՝ Աբրհամ), պարոն, ստացող Հմր 3674 ձեռագրի, 1784 թ. - 1493, 1495, 1496, 1497, 1498, 1499, 1500
– Աբրահամ տէր, յշտկ, 1794 թ. - 115

– Աբրահամ արեպս. Շաֆեցի, ԺԸ. դ., յշտկծ - 182, 221, Գրութիւմբ - 219
– Աբրահամ եպս., նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1004, 1014
– Աբրահամ վրդ., յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1007
– Աբրահամ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1008
– Աբրահամ տոց, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1011
– Աբրահամ վրդ., նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1011, 1014
– Աբրահամ եպս. Աստապատեցի, ԺԸ. դ., Կտակ շարշարանաց - 1316
– Աբրահամ Թրակացի, տպարանատէր, ԺԸ. դ. - 1148
– Աբրահամ վրդ., կնիդրշմ, 1816 - 1228
– Աբրահամ, գրչփրձ - 1520
ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ ԱՇՈՏ Ա. - 17
ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ ԱՇՈՏ Գ. - 28, 243, 262, 274, 427, 823, 969, 1388, 1485
ԱԲՐԱՄ ՇԱՀԲԱՍԵԱՆՑ - 58
ԱԳԱԴՐՈՆ փիլիսոփայ - 862
ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍ
– Ագաթանգեղոս ննիտ., ի ցայսմաւուս - 1412
– Ագաթանգեղոս, պատմիչ, ե. դ., յշտկծ - 256, Պատմութիւն հայոց - 539, 541, 542, ի Դաշանց թուղթ - 624
ԱԳԱԹԱՊԻՈՍ սրկ., ի ցայսմաւուս - 1416
ԱԳԱԹԻ կոյս, ի ցայսմաւուս - 1413
ԱԳԱԹՈԿՂ սրբ, ի ցայսմաւուս - 1405
ԱԳԱԹՈՆ (Ագաթանել, Ագաթանգեղ) սուրբ, փիլիսոփայ, Վասն Նեռին գալստեան - 489, 568
ԱԳԱԹՈՆԻԿՈՍ, սրբ - 1171, 1403
ԱԳԱՊ ննիտ., ի ցայսմաւուս - 1416
ԱԳԱՊԻՈՍ
– Ագապիոս, հայրապետ Հռոմայ, ի ցայսմաւուս - 1417
– Ագապիոս, որդի Վլասայ, ի ցայսմաւուս - 1403
– Ագապիոս, որդի Եւստաֆոսի, ի ցայսմաւուս - 1405
– Ագապիոս սրբ, ի ցայսմաւուս - 1407
ԱԳԱՊԻՍ, դուստր Սոփեայ, ի ցայսմաւուս - 1422
ԱԳԱՊՈՍ ննիտ., ի ցայսմաւուս - 1415
ԱԳՆԱՍԻԱ սրբուհի, ի ցայսմաւուս - 1421
ԱԴԱՄ
– Ադամ, նախահայր, մնռնկր - 12, 351, յշտկծ - 38, 40, 41, 59, 64, 83, 84, 95, 107, 111, 112, 117, 123, 134, 137, 138, 140, 142, 144, 147, 153, 193, 286, 287, 296, 299, 300, 302, 362, 410, 412, 429, 434, 440, 455, 460, 467, 484, 500, 518, 530, 543, 568, 569, 629, 631, 633, 635, 724, 774, 969, 1009, 1051, 1052, 1066, 1232, 1248, 1265, 1267, 1313, 1371, 1388, 1392, 1426, 1457, 1462, 1523, 1530, 1531, 1576, 1578, 1579, 1581, 1614, 1621, ի բառոզս - 592, 609, 616, 975, ի տաղս եւ գանձս - 62, 412, 707, 717, 996, 1000, 1028, Ապաշխարութիւն - 256, Պատմութիւն Ադամայ - 302, 336, ի շարականս - 839, 895
– Ադամ մէլիք, հարս հանգուցեալ մէլիք Յովսէփի, 1795 թ. - 1082
– Աթամ տէր, յշտկծ - 340
ԱԴԴԱ հայրապետ եդեսիայի, ի ցայսմաւուս - 1410
ԱԴՈՆԻԱ (Ադօնէայ), որդի Դաւթի, ածշնչկն - 288, 745, 1581
ԱԴՈՆՑ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ - 284, 1369
ԱԴՈՔՏՈՍ ննիտ., ի ցայսմաւուս - 1406
ԱԴՐԻԱՆՈՍ
– Ադրիանոս Ա., կայսր Հռոմայ, 117-138 թթ. - 518, 1622
– Ադրիանոս, ի ցայսմաւուս - 1403
– Ադրիանոս թգւր (՞), յշտկծ - 1124
ԱՁԱ սրկ., ի ցայսմաւուս - 1416
ԱՁԱՄԱԹ, մայր վերջին ստացող Դաւիշի կողակից Մուրվաթի, ԺՁ. դ. - 391
ԱՁԱՏ
– Ազատ, հոյր ստացող Յովաննէսի, ԺԵ. դ. - 1330
– Ազատ, յշտկծ, 1644 թ. - 379
– Ազատ միւս, յշտկծ, 1644 թ. - 379
– Ազատ խան, յշտկծ, 1757 թ. - 904
ԱՁԱՐԻԱ
– Ազարիա մանուկ, ի ցայսմաւուս - 1410
– Ազարիա երէց, խազագրող, Ձ՟ 3481, 1464 թ. - 345, 350
– Ազարիա, յշտկծ, 1527 թ. - 1635
– Ազարիա, եղբայր ձեռագրի հետագայի ստացող Անանիայի, ԺՁ. դ. - 1058
– Ազարիա երէց Սիսիանեցի, գրիչ ի Շարվան, Ձ՟ 3566, 1575 թ. - 847, 852
– Ազարիա, որդի Ամիրխանի եւ Խալիմարի, 1624 թ. - 1045
– Ազարիա ֆիյ, գրիչ ի Գանձակ, Ձ՟ 3541, 1671 թ. - 719, 722
– Ազարիա Ջուղայեցի, տոմարագէտ, գրիչ Ձ՟ 3669 ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 1465, 1472
– Ազարիա վրդ. Ջուղայեցի, տոմարագէտ, ԺԷ. դ., յշտկծ - 109, Տոմար - 363, 364, Յաղագս մտից ի Շ.եակս - 564
– Ազարիա Ջուղայեցի, ԺԷ. դ., Տաղ. «Աւարիչ Տէր հաղցրացաւ» - 59
– Ազարիա մնռ., ածծաթապատող ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 77, 81, 82
– Ազարիա, տիրացու Սուրբ Կարապետ վանից, ԺԹ. դ. - 656
– Ազարիա, գրչփրձ - 1519
ԱՁԱՐԻԵԼ, գրչփրձ - 1082
ԱՁԴՈՔ եպս., ի ցայսմաւուս - 1414
ԱՁԻՁ, գրչփրձ - 800
ԱՁԻՁԲԷԿ
– Ազըզբեկ, հայր հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743

– Ազիբէկ, հայր հետագայի ստացող Մկրտչի, ԺՋ. դ. - 644, 645
– Ազիբէկ, որդի հետագայի ստացողներ Մկրտչի եւ Շահգոլի, ԺՋ. դ. - 645
ԱԹԱԲԷԿ, յշտկ, ԺՋ. դ. - 798
ԱԹԱՄ, գրիչ ի Նոր Ջուղա, Հմր 3598, 1624 թ. - 1041, 1044
ԱԹԱՆԱԳԻՆԷ եպս., ննիտ. Դ. դ., ի գաւձս - 999, ի ցայսմաւուս - 1402, 1421
ԱԹԱՆԱՍ
– Աթանաս Աղեքսանդրացի, 296-372 թթ. - 29, 48, 285, 558, 1327, 1403, 1412, 1522, Աղօթք - 164, Գիրք պատասխանական - 873, 880, Դաւանութիւն - 629, 630, ի բանից - 393, 394, ի գաւձս - 993, Թուղթ առ եպիկտիմոն եպիսկոպոս Կորընթացոց - 395, Ընդդիմադրութիւն առ միմեանս սրբոյն Աթանասի եւ Արիոսի - 484, Սրբոյն Աթանասի եւ Ջակէի՝ առն հրէից տուրեւառ վիճմանց - 484, Կանոնք - 1486, Հարցմունք - 55, 56, 557, Մեկնութիւն պատարագի - 1508, յշտկ - 116, 163, 1538, Վարք Անտոնի Անապատականի - 1612
– Աթանաս, պատիրարգ Անտիոքայ - 491
– Աթանաս զաւրավար, ի ցայսմաւուս - 1411
– Աթանաս կիսասրկ., ի ցայսմաւուս - 1420
– Աթանաս վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ վանից, 1562 թ. - 1050, 1053
– Անթանէս վրդ., յշտկ, 1727 թ. - 109
– Աթանէս տիրացու, յշտկ, 1763 թ. - 245
– Աթանէս տէր, յշտկ, ԺԸ. դ. - 245
– Աթանաս արեպս Ջարաբերթեցի, առաջնորդ Սուրբ Յովհաննէս եկեղեցւոյ ի Գանձակ, ԺԸ. դ. - 1009
ԱԹԱՆԱՍԻԱ, ամուսին Անդրոնիկոսի, ի ցայսմաւուս - 1412
ԱԹԱՆԷՍ
– Աթանէս, կազմող Հմր 3681 ձեռագրի, 1548 թ. - 1535, 1539
– Աթանէս, գրիչ Հմր 3671 ձեռագրի ի Գետաձոր, 1561 թ. - 1477, 1482
ԱԹԵՐԻՈՍ եպս., ի ցայսմաւուս - 1417
ԱԺԴԱՀԱԿ, առասպելական - 982
ԱԼԱՄ, հոյր Յովսէփ ստացողի, 1594 թ. - 763
ԱԼԲԵՐՏ ՄԵԾ, 1193-1280 թթ., յշտկ - 1155, 1377, Համառօտ հաւաքումն աստուածաբանական ճշմարտութեան - 1263, 1375, 1376
ԱԼԷՍԻՈՍ ննիտ., ի ցայսմաւուս - 1415
ԱԼԵՔՍԱՆ
– Ալէքսանոս ճգնաւոր, յշտկ - 196
– Ալեքսիանոս կամաւոր աղիատ, ե. դ., սրբ., Վկայաբանութիւն - 183, 330, յշտկ - 185
– Ալէքսանոս, յշտկ, 1434 թ. - 506
– Ալեգսանոս, գրիչ ի Մաճենիս, Հմր 3629, 1498 թ. - 1205, 1206
– Ալէքսանոս, շնորհող նախագաղափար օրինակի, 1620 թ. - 316
– Էլէքսան, թոռ ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Ալէքս, յշտկ, 1654 թ. - 156
– Ալէքսան բարտուղար, գրիչ ի Նախամարգ գիւղ, Հմր 3496, 1660 թ. - 399, 400, 401
– Ալեքսան, գրիչ ի Շոռոթ, Հմր 3545, 1668 թ. - 729, 733
– Ալիքսանոս սրկ., հոգեւոր եղբայր Գրիգոր գրչի, ԺԷ. դար - 136
– Ալէքսան վրդ., յշտկ, ԺԷ. դ. - 274
– Ալէքսանոս, որդի ստացող Մարգար երէցի, ԺԷ. դ. - 867, 868
– Ալէքսան, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1212
– Ալէքսանոս, յշտկ - 255
ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ (Ալաքսանթուր) արեպս., առաջնորդ ի Թաւրիզ, ԺԹ. դ. - 964
– Ալէքսէյ Արտեմիչ, ձեռագրի հետագայի նուիրատու, 1853 թ. - 1042
ԱԼԹՈՒՆ
– Ալթուն, հայր Գաւզալ սրկ.ի, ԺՋ. դ. - 798
– Ալթուն, կողակից Ջադոյի, ԺԸ. դ. - 972
ԱԼԹՈՒՆՃԱՆ, եղբայր հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
ԱԼԻՂՈՒԼ, պարսից խան ի Նախիջեւան, յշտկ 1668 թ. - 734
ԱԼԻՊՈՍ Սիւնակեաց, յշտկ ի ցայսմաւուս - 1409
ԱԼՄԱՅԹԱԹՈՒՆ, թոռ ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
ԱԼՊԱՍ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ԱԼՓՈՍ վկյ, ի ցայսմաւուս - 1417
ԱՆԱԹՈՒՆ, մայր Մելքիսէթ գրչի, Հմր 3456, 1426 թ. - 229
ԱՆՈՒ, հոյր գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
ԱՆԱՆԻՈՍ ննիտ., ի ցայսմաւուս - 999, 1407, 1417, 1418, 1419
ԱՆԵՂԱՍ ննիտ., ի ցայսմաւուս - 1412
ԱՆԻԱԴԻՆՈՍ ննիտ., ի ցայսմաւուս - 1407
ԱՆԻԼԻՆԵԱ կոյս, ի ցայսմաւուս - 1419
ԱՆԻՆԵԱՆ ՆԵՐՍԷՍ - 492, 656, 821, 822, 823, 1532
ԱՆԻՓԻՄԱ եպս., ի ցայսմաւուս - 1407
ԱՀԱՐՈՆ
– Ահարոն, եղբայր Մովսէս մարգարէի, ի սաղմոսի - 1172, յաղօթս - 1244, 1245, ի տաղի - 1086, ի ցայսմաւուս - 1405, 1612, տօն - 580, յշտկ - 141, 368, 413, 484, 684, 909, 1020
– Ահարոն վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ վանից, 1679 թ. - 655
ԱՀԴԻԲԱՏ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ԱՀԴԻԲԱՐ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ԱՀԵՐՄՈՆ, ածխնկն - 1619
ԱՀԼԻՄԱՆ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ԱՀՄԱՏ խան, Ակ կոյունլու պետության առաջնորդներից, սպանուել է 1497 թ. - 1206

ԱՂԱԲԷԳ
– Աղայպակ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
– Աղայբէկ, մայր հետագայի ստացող Վաջոյի, 1604 թ. - 673
– Աղաբէկ, մօռամոյր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Աղաբէգ, կին Գրիգորի, 1666 թ. - 1435
– Աղաբէկ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 764
ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ ԼԻԴԱ - 72, 362, 392, 1174, 1196, 1200, 1228
ԱՂԱԲԷԿԻ, մայր ձեռագրի վերջին կազմող Կարապետի, ԺՋ. դ. - 350
ԱՂԱՋԱՐ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
ԱՂԱԹՈՆ, անապատական ճգնաւոր, յշտկծ ի Հարանց վարս - 258, 358, Վարք - 647
ԱՂԱՅԽԱՆ, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 147, 148
ԱՂԱՅՀԵԼ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
ԱՂԱՄԱԼ ՋՈՒՂԱՅԵՑԻ, գրիչ ի Սուրբ Բանդար, Հմր 3573, 1659 թ. - 873, 879, 881
ԱՂԱՅՄԷԼԻՔ, հանգուցեալ եղբայր հետագայի ստացող Վաջոյի, 1604 թ. - 674
ԱՂԱՋԱՆ
– Աղայճան, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
– Աղաջան, եղբայր ձեռագրի հետագայ ստացող Աղաֆարի սրկ.-ի, 1675 թ. - 416
– Աղաջան դպիր, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 380
– Աղաջան, հետագայի յիշատակագիր, որդի տէր Հասանի, ԺՀ. դ. - 868
ԱԼԱՄՋԱՆ մհտ., հետագայի ստացող, Հմր 3525, 1758 թ. - 621, 622, գրչփռն - 622
ԱՂԱՆԵԱՆՑ ՓԻՅ ԳԻՒՏ - 1084
ԱՂԱՊԱԿ, մաճ. 1684 թ.-ից առաջ, յշտկծ - 1217
ԱՂԱՍ, կին տէր Գէվորգի, ԺԷ. դ. - 1436
ԱՂԱՍԻ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 268
ԱՂԱՍՍԱՐ, հայր Հիզանի, 1856 թ. - 873
ԱՂԱՍՍԱԼԹԱՆ, Ֆոյր Աբրահամ եպս.-ի, 1631 թ. - 1214
ԱՂԱՔԱՐԻ սրկ., հետագայի ստացող ձեռագրի, 1675 թ. - 416
ԱՂԵՐԱ, կին Սէթի - 1578
ԱՂԷՔՍԱՆԴՐ
– Աղէքսանդր Մակեդոնացի, Ք. ա. 356-323 թթ., յշտկծ - 116, 210, 739, 1124, Արիստոտէլի Յաղագս առաքինութեանց առ Աղէքսանդր թագաւոր - 423, 469, 739, Թուղթ առ Աղեքսանդրոս թագաւոր - 423, ի տաղի - 1094, Պատմութիւն - 1465
– Աղէքսանդրոս թգւր, յշտկծ - 546, 1604
– Աղէքսանդրոս ճհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406, 1415
– Աղէկսանդրոս Թեսաղոնիկեցի, ճհտ., ի Յայսմաւուրս - 1414
– Աղէկսանդրոս ճհտ., ի Յայսմաւուրս - 1415, 1416
– Աղէկսանդրոս զաւրական, ի Յայսմաւուրս - 1417, 1421
– Աղեքսանդր Ա. Ջուղայեցի, կթղկս Հայոց, 1706-1714 թթ., Վկայութիւմ պիտանիք եւ հարկաւորք առ ի պատրաստ գոլոյ քարոզութեան - 46, յշտկծ - 51, 218
– Բ. կայսր ռուսաց, 1855-1881 թթ. - 376
– Աղէքսանդր, գրչփռն - 416
ԱՂԷԿՍԱՆԴՐՈՒՀԻ ճհտ., ի Յայսմաւուրս - 1419
ԱՂՈՒԿ, հօրեղբօր որդի գրիչ Անանիա վրդ.-ի, 1594 թ. - 763
ԱՂՎԱՆ, յշտկծ, 1730 թ. - 110
ԱՃԱՌԵԱՆ ՀՐԱՉԵԱՅ - 26, 624
ԱՄԱՋՈՒՆՔ, յշտկծ - 543
ԱՄԱԼԵԱՆ ՀԱՅԿ - 154, 213, 279, 284, 292, 294, 374, 1547, 1548
ԱՄԱՂԷԿ, ածշնչկն - 864
ԱՄԱՄՊԱՍ, մայր Յուսիկ ջահրնկալի, ԺԷ. դ. - 1534
ԱՄԱՏՈՒՆԻ ՍԱՀԱԿ վրդ., 1856-1917 թթ. - 82, 92, 100, 102, 550, 901, 902, 912, 940, 950, 952, 966, 976, 1026, 1035, 1036, 1196, 1198, 1206
ԱՄԲԱԿՈՒՄ մարգարէ - 290, Աղօթք - 759, 1077, ի բանից - 580, ի Յայսմաւուրս - 1409, ի քարոզս - 610, մնռնկր - 731, Մրգ. - 732
ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ եպս. Մեդիողոնացւոց, ի բանից - 393
ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ սրբ - 888, 889, 1269, 1409, ի բանից - 48, 335, 381
ԱՄԵՆՔ ՓԻՅ, ստացող, Հմր 3456, 1426 թ. - 225, 229
ԱՄԻԱՆՈՍ ճհտ., յշտկծ ի Յայսմաւուրս - 1404
ԱՄԻՐ
– Ամիր, հայր ստացող Յոհաննիսի, 1408 թ. - 718
– Ամիր Մուսա, Պատմութիւն - 263
– Ամիր, յշտկծ, ԺՀ. դ. - 972
ԱՄԻՐ ԱՋԻՋ, հայր Վարձիգուլի, ԺԵ. դ. - 1331
ԱՄԻՐԱՂԱ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 764
ԱՄԻՐԱՍԼԱՆ, եղբաւրորդի ձեռագրի ստացող Մաղաքիա աբղ.-ի, 1527 թ. - 1635, 1636
ԱՄԻՐԲԷԿ, որդի Աւտաւբէկի, ԺՋ. դ. - 798
ԱՄԻՐԳԻԻԼ, եղբայր ձեռագրի հետագայ ստացող Պետրոս Աստապատեցւոյ, 1711 թ. - 523
ԱՄԻՐԴՈՎԼԱԹ (Ամիրտովլաթ) Ամասիացի, 1420/25-1496 թթ., բժիշկ, Øգուտ բժշկութեան - 922
ԱՄԻՐՋԱԼ, եղբայր հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
ԱՄԻՐՋԱՅ, հոգեւոր եղբայր Նաթանայէլ Հաւուցքաուեցու, 1343 թ. - 1538, 1539
ԱՄԻՐԽԱՆ
– Ամիրխան
– Ամիխան, որդի ձեռագրի վերջին կազմող Կարապետի, ԺՋ. դ. - 350
– Ամիրխան, յշտկծ, 1624 թ. - 1045
– Ամիրխան, եղբայր Միրզայի, յշտկծ, 1624 թ. - 1046
– Ամիրխան, եղբայր Աբրահամ եպս.-ի, 1631 թ. - 1214
– Ամիրխան, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1211
– Ամիրխան, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 764

ԱՄՂԻՔՈՍ, յշտկ - 209
ԱՄՂՄԻՔՈՍ, յշտկ - 135
ԱՄԻՐՊԷԿ, հայր հետագայի ստացող Վարդումի, 1610 թ. - 744
ԱՄՈՆ հայր, ճգնաւոր, Դ. դ. - 1327, 1404, Թուղթ Աբասու Ամոնի խրատ - 408, ի վարուց - 409
ԱՄՈՎՍ մարգարէ - 594, 732, 1414, 1631
ԱՄՈՒԿՈՍ եպս. - 1524
ԱՄՐԱՄ, ածչնչկն - 142
ԱՅԻԹԱԼԱ սրկ., ի Յայսմաւուրս - 1407, 1410
ԱՅԻՈՍ հայր, յշտկ ի Հարանց վարս - 339
ԱՅՎԱԶ
– էվազ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
– Այվազ (նաեւ՝ Այիվազ), գրիչ Հմր 3694 ձեռագրի, 1582 թ. - 1581, 1593, 1598, 1599
– էվազ, եղբօրորդի Ջահարիա վրդ.-ի, 1703 թ. - 356
– էյվազ, եղբայր Նիազի, 1674 թ., 1714 թ. - 635, 638
– էվազ, հօրեղբայր Թադէոս ֆիլ-ի, 1653 թ. - 1335
– էվազ, հանգուցեալ եղբայր Թադէոս ֆիլ-ի, 1653 թ. - 1335
– էվազ, որդի Պօղոսի եւ Մարիմոսի, 1653 թ. - 1336
– Այվազ պրն, եղբայր ստացող Միխայէլ Աստապատեցւոյ, 1679 թ. - 655
– էվազ, որդի Քասբարի եւ Սալիի, ԺԷ. դ. - 1336
ԱՆԱԽԱԹՈՒՆ
– Անախաթուն, յշտկ, 1497 թ. - 798
– Անախաթուն, հանգուցեալ մայր ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Անախաթուն, կին տէր Մելիխէթի, ԺՋ. դ. - 798
– Անայխաթուն, կին Գաւզալ սրկ.-ի, ԺՋ. դ. - 798
ԱՆԱԿ ՊԱՐԹԵԻ, հայր Գրիգոր Լուսաւորչի, մհ. 287 թ., յշտկ - 86, 96
ԱՆԱՀԻՏ, գրչփրձ - 1506
ԱՆԱՆԷ, ածչնչկն - 1171
ԱՆԱՆԻԱ
– Անանիա առաքեալ - 430, 612, 1373, 1405
– Անանիա մանուկ - 858, ի Յայսմաւուրս - 1410
– Անանիա ֆիլ, նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1413
– Անանիա Պարսիկ, Դ. դ. - 1409
– Անանիա Շիրակացի, Է. դ., Յաղագս ասարիոնի, լեզուի եւ դանկի - 188, Բանք - 243, 261, 262, Յաղագս կշռոյ - 367, Հանելուկ - 520, Մեկնութիւն տումարի - 969, 970, յշտկ - 427, 1614
– Անանիա Նարեկացի, մաճ. մօտ 980 թ., Վասն աղօթից եւ խոստովանութեան - 183, Խրատք -1528, 1542
– Անանիա Սանահնեցի, մաճ. 1070-ական թթ. - 1426
– Անանիա աբղ, կազմող Հմր 3627 Աւետարանի, 1573 թ. - 1199, 1200
– Անանիա վրդ., գրիչ ի Շամիձոր, Հմր 3552, 1594 թ. - 757, 761, 762
– Անանիա ֆիլ, 1603 թ., յշտկ - 350
– Անանիա, ձեռագրի հետագայի ստացող, ԺՋ. դ. - 1058
– Անանիա, որդի Ամիրխանի եւ Խալինարի, 1624 թ. - 1045
– Անանիա վրդ. - 1523
ԱՆԱՍ, յշտկ ի Հմայիլի - 1504
ԱՆԱՍԵԱՆ ՅԱԿՈԲ - 218, 375, 648, 737, 879, 1030, 1231, 1401, 1471, 1525, 1575
ԱՆԱՍՏԱՍ ֆիլ Սիճայեցի, Դ-Ե. դդ., Աղօթք - 124, 310, 1527
ԱՆԱՍՏԱՍԻԱ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1407, 1410
ԱՆԱՍՏԱՍԻՈՍ պարսիկ, նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1412
ԱՆԱՏԱԻԷ, կին Ադրիանոսի, ի Յայսմաւուրս - 1403
ԱՆԱՏՕԼ եպս, Գ-Դ. դդ., Հարցումն Եւսեբի ժամանակագրի առ Անատոլի եպս.-ի - 970
ԱՆԱՔՍԱՐԱԳՈՐՈՍ, յշտկ - 489
ԱՆԳԷՈՍ մարգարէ, Մրգ. - 732
ԱՆԴՐԷԱՍ
– Անդրէաս առաքեալ - 1409, ի շարականս - 898, 899, ի խառզս - 614, գրչփրձ - 776
– Անդրէաս վրդ., տաղերգու, ԺԴ. դ., Տաղ եւ գանձ. «Այսաւր անդրանիկ Հաւր Միածին» (Գանձ Համբարձման) - 441, 1087, 711, 998, 783, 998, 1087, «Այսաւր պանծալի երգով» - 441, «Այսաւր ցնծայ երուսաղէմ» - 779, 1027, «Մեծապայծառ ձայնիւ գոչեն» - 441, յշտկ - 786
– Անդրէաս, նհտ., զինուոր, Դ. դ. - 1031, 1110, 1403, 1421, 1598
– Անդրէաս Բիւզանդացի, Դ. դ., Մեկնութիւն տումարի - 969
– Անդրիաս կր., ի Յայսմաւուրս - 1407
– Անդրէաս վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1419
– Անդրէաս Կապադովկիացի, Ը. դ., Մեկնութիւն Յայտնութեանն Յովհաննու - 490, 492, 1363
– Անդրիաս տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ վանից, 1562 թ. - 1050, 1053
– Անդրէաս վրդ., 1639 թ. Մուշում ձեռագիր վաճառեց տէր Յարութիւնին - 1446
– Անդրէաս, հայր ձեռագրի ստացող տէր Մխիթարի, 1655 թ. - 1228
– Անդրէաս Ջուղայեցի, վարժապետ, 1661 թ. - 202
– Անդրէաս, որդի հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671ից յետոյ - 722
– Անդրէաս տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ վանից, 1679 թ. - 655
– Անդրէաս խոջայ, ստացող, Հմր 3428, 1682 թ. - 147, 150
– Անդրէաս վրդ. Շոռոթեցի, յշտկ, 1688 թ. - 354
– Անդրէաս, եպս. ոմն, յշտկ - 628
ԱՆԴՐՈՆԻԿՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 898, 1406, 1412, ի տաղս - 446, 450

ԱՆԷՔՏՈՍ ննիտ. - 417, ի Յայսմաւուրս - 1415
ԱՆԹԱԲԵԱՆ ՓԱՅԼԱԿ - 112, 1370
ԱՆԹԵՆԱԴՈՐՈՍ կր., ի Յայսմաւուրս - 1409
ԱՆԹԻՄՈՍ պատրիարք, Ջ. դ. - 917, 1404
ԱՆԹԻՊՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1416
ԱՆԻ, ֆոյր Տիրաւագի, 1534 թ. - 787
ԱՆԻԿՏՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1402
ԱՆԿԻԼԻՆԵԱ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1420
ԱՆՆԱ
– Աննա, ածշնչկն, նախկին հաճանայապետ, յշտկծ - 103
– Աննա, մայր Մարիամայ Աստուածածնի, Յաղագս Անճայի - 260, յշտկծ - 476, 1132, 1356, մնրկր - 1238, 1432, ի Յայսմաւուրս - 1404, 1410, 1421, ի շարականս - 827, 1444, ի տաղս եւ գանձս - 701, 778, 988, ի բառոգս - 767, 770, յաղօթս - 1497
– Աննա, մայր Սամուէլ մարգարէի, մնրկր - 167, 1427
– Աննա, մայր Կիւրեղ եպս.-ի, Դ. դ., ի տաղի - 459, ի գանձու - 994
– Աննա, ֆոյր ձեռագրի գրիչ, ծաղկող, կազմող Մեսրոպ Խիզանցւոյ, 1624 թ. - 1045
– Աննա, կողակից ստացող Միխայէլ Ջուղայեցւոյ, 1635 թ. - 212
– Աննա, կողակից ստացող Ստեփանոս ֆիլ-ի, 1644 թ. - 378
– Աննա, կին Նեռսէսի, 1666 թ. - 1435
– Աննա, մայր Վարդան եպս. գրչի, 1676-1692 թթ. - 469
– Աննա, կին Սալչուկի, ԺԷ. դ. - 1068
– Աննա, ֆոյր Թօմայի Վանանդեցւոյ, 1705 թ. - 694
– Աննա, յշտկծ, 1789 թ. - 160
– Աննա, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 757
– Աննա, գրչփրձ, ԺԹ. դ. - 1144
ԱՆՈՅՇ սրբուհի, ի Յայսմաւուրս - 1417
ԱՆՍԵԼՄՈՍ, յշտկծ ի բանս Թովմայ Ամուիւնացւոյ - 1305
ԱՆՏԻԳՈՆՈՍ, թգր մակեդոնացւոց - 543
ԱՆՏԻՈՔ բժիշկ, ի Յայսմաւուրս - 1403
ԱՆՏԻՈՔՈՍ կայսր, յշտկծ - 634
ԱՆՏՈՆ
– Անտոն Անապատական (Թեբայեցի) սրբ, 251-356 թթ., մնրկր - 12, 245, 345, 351, ի տաղս եւ գանձս - 107, 435, 447, 448, 459, 705, 779, 992, 1031, յշտկծ ի Հարանց վարս - 257, 258, 266, 357, 358, 359, ի բանից - 334, ի շարականս - 829, պպ - 866, Վարք - 647, 1412, 1611
– Անտոն ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1405
– Անտոն Վիէրա, Քարոզք - 765, 771
– Անտոն տէր, յշտկծ, 1661 թ. - 204
– Անտոն, որդի Գրիգորի, 1666 թ. - 1435
– Անտօն, հայր Յարութիւնի, յշտկծ, 1771 թ. - 756
– Անդօն, որդի ձեռագրի հետագայ ստացող Ստեփանի, 1789 թ. - 160
– Անտօն աբղ, յշտկծ 1835 թ. - 1255
ԱՆՏՈՆԻԱ, զաւակ Մելասիպոսի եւ Կասիանեա, ի Յայսմաւուրս - 1408
ԱՆՏՈՆԻՆՈՍ
– Անտոնիանոս, յշտկծ ի Յայսմաւուրս - 1408, 1422
– Անդոնիանոս ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1419
ԱՆՏՈՆՈՆԱ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1419
ԱՆՓԻԼՈՔԱ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1407
ԱՆՓՐԻԱՆՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1416
ԱՇԵԷՆ թագուհի, Դ. դ. - 1000, 1409
ԱՇՈՏ
– Աշոտ Ա. Բագրատունի, Հայոց թգր, 885-890 թթ. - 490, 552, 687, 1541
– Աշոտ Բ. երկաթ, 915-929 թթ., Հարցումն եւ պատասխանի եզնկայ - 285, 409
– Աշոտ Գ. Ողորմած, Հայոց թգր, 953-977 թթ. - 1535
– Աշոտ իշխան, Հարցումն վասն մատղի - 1525
ԱՇՐԱՖ
– Աշրաֆ, եղբայր ստացող Բէկուն, Հմր 3534, 1497 թ. - 673
– Աշրաֆ, Աղուանից շահ, 1727 թ. - 109
ԱՊԱԼՈՅ (Ապլոց) իշխան, 1284 թ., խնդրող տաղի Յովհ. երզնկացւոյ - 205
ԱՊԱՒՈՒՐ (Ապողոր), եգնատր, ի վարուց - 409
ԱՊՈԼՈՆ հայր, յշտկծ ի Հարանց վարս - 358
ԱՊԵՐԻՈՔ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1417
ԱՊՈՂԻՆԱՐՈՍ (Ապօղինար) եպս. Ղաւոդիկեայ Ասորւոց - 1522, 1537
ԱՊՈՂԻՆՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1422
ԱՊՈՂՈՆ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1405, 1417
ԱՊՈՂՈՆՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1410
ԱՊՈՒՍԱՂ, թգր տանկաց - 518
ԱՊՏՈՆՈՄՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1404
ԱՌԱՔԵԼ
– Առաքել աբղ, գրիչ Հմր 3651/Բ ձեռագրի, 1315 թ. - 1349, 1353, 1358
– Առաքել Սիւնեցի, 1350-1425 թթ., Գիրք յաղագս ծննդեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի - 1376, Խրատք հարկաւորք - 1054, Վասն երկոտասան կենդանակերպից - 653, տաղք եւ գանձք. «Այսաւր Բանն Աստուած կացեալ» - 134, «Անթիւ չարեաւք յանցեալ ես» - 410, «Անճառ Միածին, Հօրն երկաւորին» - 411, «Անմահ բնութիւն առի ու զմահու» - 410, «Արփիական լոյսդ երկնային» - 410, «Արեայ անմահ երկնային» - 410, «Դասմն հրէական» - 1032, «Թուրան անի զաթէ» - 1030, «Յետ իրննութեանց դատաստանին» - 64, «Յորժամ Ադամ ստեղծաւ» - 412, «Յորժամ Գաբրիէլ գոչէ» - 64, «Յորժամ դրուիմ երկնից» - 64, «Զորեկեպեան թեմ սուրբ խաչին» - 458, «Սիրեաց Աստուած զԱդամ» - 1028, «Վա՛յ այն աւուր» - 64, «Տաճար լուսոյ» - 458,

1091, «Տարփացեալ ըղձանամբ» - 107, «Տունկ անմահութեան բողբոջեցար» - 457, Նախերգանք ճառից, ճառոզից - 154, Սահմանադրութեան դաստիարակութիւն նորածնեալ մանկանց - 163, խնդրող բանից - 163, Վասն ԲԺ. հողմոցն - 262, Անուանք Աստուածաշունչ գրոց Հ. եւ Բ. ած (72) - 294, 469, Ադամգիրք - 296, Վասն յատկացուցանելոյ զդասս առ հասարակ ամենայն սրբոց - 297, Բանք խրատական - 297, 342, Քարոզք - 628, յշտկծ - 14 (՞), 299, 301, Յիշատակարան - 343, Վասն ԲԺ.ան կենդանակերպից - 467, Խրատք - 511

– Առաքել վրդ. Բաղիշեցի, մօտ 1380-1454 թթ., Տաղ եւ գանձք. «Ամենայն փառք մարդոյ» - 63, 171, «Այբն Աստուած է օրինակ» - 112, 460, 461, 1204, «Այսաւր անճառ լոյսն» - 1000, «Այսօր եհաս հրաման» - 180, 852, 959, 1020, «Այսաւր ծագեաց լոյսն» - 999, «Այսաւր ծնեալ Որդին» - 991, «Այսաւր ցնծացէք» - 702, «Անախտ, անբիծ» - 1002, «Անժամանակ լոյսն» - 677, «Անտանելիդ երկնի» - 1003, «Աստուածածին ամէնօրհնեալ» - 135, 1231, «Արդ, աւրհնեացուք մէք միաբան» - 59, 240, 455, «Աւտարութիւն է խիստ» - 461, «Աւրհնեալ անուն անճառ» - 67, «Աւրհնեալ ես, փայտ» - 679, «Աւրհնեալ ես, հայր» - 1000, «Աւրհնեալ է Հայր» - 1001, «Աւրհնեալ ընտրեալ» - 987, «Աւրհնեալ ես, սո՛ւրբ Աստուածածին» - 460, «Բլբոյն ի վարդն ասաց» - 412, «Ի յերկնային լուսոյն» - 988, «Յիշելով զաւր մահուն» - 64, «Ո՛վ հահաւոյք եւ վարդապետք» - 146, 174, 812, 906, 946, 1020, 1050, «Տունկ անմահութեան» - 991, 1089, «Քան զամենայն գործ բարութեան» - 461, «Քան զամենայն գործըս չարի» - 65, «Քանզի Ֆռանկաց ազգն» - 412, Ներբողեանք - 237, Պատմութիւն եւ գովասանութիւն Լուսաւորչին - 254, 255, Ողբ Կոստանդնուպոլսի - 1465

– Առաքել, ԺԴ-ԺԵ. դդ. (Սիւնեցի՞, Բաղիշեցի՞, ա՞յլ), Տաղ եւ Գանձք. «Ամենազօր Տէր Աստուած» - 1000, «Այսօր ոսկ է մերս եկեղեցի» - 1002, «Այսօր որդիք Հօրն երկնաւորի» - 1002, «Անսկզբնական ծնունդ հայրական» - 999, Աստուածածի՛ն ամէնաւրհնեալ, ըզպաղատանըս» - 461, «եղբա՛յր, ինձ միտ դիր» - 64

– Առաքել, տէր, Աղօթք եւ պահպանութիւն - 1496

– Առաքեալ, հայր ձեռագրի ստացող Յունան հիւ-ի, 1402 թ. - 920

– Առաքել, եղբայր ստացող Վարդան կր.-ի, 1464 թ. - 349

– Առաքել սրկ., յշտկծ, ԺԵ. դ. - 1074

– Առաքել աբղ, գրիչ Հ^{մր} 3652/Ա. ձեռագրի ի Խարտիշարի վանս, 1501 թ. - 1359, 1361

– Առաքել, հօրեղբօր որդի գրիչ Անանիա վրդ.-ի, 1594 թ. - 763

– Առաքել վրդ., հայր Գրիգոր գրչի, ԺՋ. դ. - 699

– Առաքել Շոռոթեցի, եպս., 1613-1680 թթ., առաջնորդ Երնջակայ Սրբոյ Կարապետի վանից - 982

– Առաքել, յշտկծ, 1644 թ. - 379

– Առաքել, հաւր պապ Թադէոս հիւ-ի, 1653 թ. - 1335

– Առաքել, որդի Պօղոսի եւ Մարիննոսի, 1653 թ. - 1336

– Առաքել, որդի Թադէոս հիւ-ի, 1653 թ. - 1336

– Առաքել, եղբայր ձեռագրի գրիչ Ջելէպի տէր Յակօբի, 1655 թ. - 1068

– Առաքել, եղբայր ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062

– Առաքել դպիր, գրիչ ի Վանի գիւղ, Հ^{մր} 3529, 1678 թ. - 639, 640

– Առաքել, րաբունապետ Երնջակի Սուրբ Կարապետ վանից, 1679 թ. - 856

– Առաքել, տէր, յշտկծ, 1689 թ. - 1211

– Առաքել, յշտկծ, 1699 թ. - 402

– Առաքել, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 388

– Առաքել, տէր, հոգեւոր ծնող Հ^{մր} 3660 ձեռագրի գրչի, ԺԷ. դ. - 1429

– Առայգել, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1211

– Առաքիէլ, որդի հետագայի ստացող Նիկաղոսի, ԺԷ. դ. - 726

– Առաքել Դաւրիժեցի, պատմագիր, ԺԷ. դ., ի Պատմութենէ - 1601, յշտկծ - 740, 1602

– Առաքել վրդ., կնճդրշմ, 1738 թ. - 976

– Առաքել տէր, յշտկծ, 1799 թ. - 730

– Առաքել Ախուլեցի, հայր ձեռագրի հետագայի գնորդ Յարութիւնի, 1804 թ. - 939, 940

– Առաքել մհտ., կնճադրոշմ - 340,

– Առակել պարոն, գրչփրն - 100

– Առաքել, գրչփրն - 295

ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ ՎԱՐԱԳ - 1601, 1602

ԱՌԱՔԵԼԵԱՆՑ ԻՍՐԱԷԼ, ճշում - 1454

ԱՌԵՍՏԻՈՍ բժիշկ, ի Յայսմաւուրս - 1410, 1421

ԱՌԻԻՆ, իշխան Թլկուրաց աւանի, ԺԲ. դ. - 1350

ԱՍԱԽԱԹՈՒՆ, հոյր գրիչ Անանիա վրդ.-ի, 1594 թ. - 763

ԱՍԱՆԽՈՒԹԼՈՒ, մայր ձեռագիր գնած Վարդան հիւ-ի, ԺԴ. դ. - 1116

ԱՍԱՏՈՒՐ, գրչփրն - 912

ԱՍԻԹ, ածչնչկն, յշտկծ - 632

ԱՍԼԱՆ

– Ասլան, որդի ստացող տէր Մարգարի, 1661 թ. - 914

– Ասլան, յշտկծ, ԺԷ. դ. -764

ԱՍԼԻ, կառուցող եկեղեցւոյ, ԺԸ. դ. - 868

ԱՍԼԻԽԱՆ

– Ասլըխան, կին ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062

– Ասլիխան, որդի Իսայղուլի, 1821 թ. - 1198

ԱՍԼԻՄԵԼԻՔ, հարս ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052

ԱՍԼԻՓԱՇԱ

– Ասլիփաշ, յշտկծ, 1562 թ. - 1054

– Ասլիփաշա, մայր Աստուածատուր աբղ-ի, 1527 թ. - 1635, 1636
ԱՍԿԱՆԴԱՐ (Ըսկանդուր), որդի Անապատցի մհտ. Նահապետի, 1768 թ. - 325, 326
ԱՍԿԵՂՈՍ ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1418
ԱՍԿՂԻՊ, յշտկ - 545
ԱՍԿԼԵՊԵԴԻՈՍ ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1405
ԱՍԿՂԻՊԻՈՍ, աշակերտ Հերմէս եռամեծի, Վասն բնութեան Ասկղիպեդեայ - 587, 588
ԱՍՈՒԴԱ, յշտկ, ԺԴ. դ. - 1081
ԱՍՏԵՐԻՈՍ ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1407
ԱՍՏԻԿՈՍ, յշտկ - 394
ԱՍՏԻՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1421
ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ
– Աստուածատուր հիյ, ստացող, Ձ՗ 3508, 1434 թ. - 499, 505
– Աստուածտուր երէց, յշտկ, 1434 թ. - 505
– Աստուածատուր, յշտկ, 1460 թ. - 390
– Աստուածատուր, յշտկ ի գանձս Առաքել վրդ.-ի, ԺԴ-ԺԵ. դդ. - 996
– Ասատուր, ԺԴ-ԺԵ. դդ., տաղ եւ գանձ. «Աստուած անմահ փառաց» - 999
– Աստուածատուր, եղբօրորդի ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Աստուածատուր աբղ, եղբաւորորդի Մաղաքիա աբղ-ի, ԺՋ. դ. - 1635
– Աստուածատուր, տաղերգու, ԺՋ. դ., «Ցայն առաջին ժամանակին» - 59, 1029
– Աստուածատուր Հեմեցի վրդ., տաղերգու, ԺՋ. դ., «Այսօր տօն է Ծննդեան» - 1089
– Աստուածատուր Մեծոփեցի, յշտկ ի տաղս Գրիգորիսի Աղթամարցւոյ, ԺՋ. դ. - 1465
– Աստուածատուր միայնակեաց, ուսուցիչ Գրիգոր գրչի, 1658-1663 թթ. - 431, 432
– Աստուածատուր պարոնտէր, յշտկ, 1661 թ. - 204
– Աստուածայտուր, որդի Զիչաքի, 1666 թ. - 1435
– Աստուածատուր, տէր, որդի Խալիֆի, 1666 թ. - 1435
– Աստուածատուր, եղբօրորդի ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
– Աստուածատուր հիյ, հայր Առաքել գրչի, 1678 թ. - 640
– Աստուածատուր տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս վանից, 1679 թ. - 655
– Աստուածատուր, որդի Պաղտասարի, 1684 թ. - 1217
– Աստուածատուր, որդի հետագայի ստացող Նիկաղոսի, ԺԷ. դ. - 726
– Աստուածատուր, յշտկ, ԺԷ. դ. - 764
– Աստուածատուր, հետագայ ստացող Ձ՗ 3528, 1714 թ. - 638
– Աստուածատուր, պապ Նիազի, 1674 թ., 1714 թ. - 635, 638
– Աստուածատուր Ա. Համադանցի, կթղկս Հայոց, 1715-1725 թթ. - 75, Վկայութիւմս յԱստուածաշունչ գրոց - 1243
– Ասվատուր, յշտկ, 1782 թ. - 81
– Աստուծայտուր, յշտկ, 1794 թ. - 115
– Աստուածայտուր տէր, յշտկ, ծն. 1796, ԺԹ. դ. - 496, 497
– Աստուածատուր երէց, գրիչ եւ կազմող, Ձ՗ 3479, ԺԸ. դ. - 337, 338, 340
– Ասվայծայտուր հիյ, յշտկ, ԺԸ. դ. - 392
– Աստուածատուր Կոստանդնուպոլսեցի, տպարանատէր, ԺԸ. դ. - 1146, 1151, 1546
– Աստուածատուր, յշտկ - 1178
– Աստուածատուր երէց, ի վերայ կազմի, ԺԸ. դ. - 591
– Աստուածատուր, յշտկ, ԺԸ. դ. - 966
– Աստուածատուր, յշտկ - 37
– Աստուածատուր, գրչփրն - 233
– Ասուայտուր, գրչփրն - 1074
– Ասօ, յշտկ - 494
ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՐԵԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, տպարանատէր ի Պոլիս, ԺԸ. դ. - 1172
ԱՍՓԱ մարգարէ, ի Յայսմաւուրս - 1413
ԱՏԱՄԵԼԻՔ, հոյր ստացող Յոհաննիսի, 1408 թ. - 718
ԱՏԸԼ տիրացու, յշտկ, 1771 թ. - 422
ԱՏԻ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ԱՏԻԽԱՆՈՎ, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1174
ԱՏԻՆ, որդի հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671-ից յետոյ - 722
ԱՏԻՏ - 1524
ԱՏՈՄ
– Ատոմ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1403
– Ատոմ, բանասէր, պատուիրատու Հարցմանց գրքի, 1397 թ. - 1149
– Ատոմ, կթղկս Աղթամարի, 1496-1510 թ., յշտկ - 672, գրչփրն - 674
– Ատոմ ճգնւր ի վանս Զարդաոնոյ, ԺԴ. դ. - 1517
– Ատոմ երէց Ոստանցի, Վարագցի, ԺԵ-ԺՋ. դդ., գանձ. «Ի հանդէս Ֆո» - 411, 987
– Ատոմ, եղբօրորդի հետագայի ստացող Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
– Ատոմ, որդի Գրիգորի, 1666 թ. - 1435
– Ատոմ, սրկ. յէրզնկան գիւղ, 1666 թ. - 1436
ԱՏՈՄԵԱՆՔ սրբ, ևհտ. 449 թ., ի գանձս եւ տաղս - 479, 663, 705, 780, 993, ի շարականս - 829, յշտկ - 89, 1598
ԱՏՈՒՐ սրկ., եղբայր ձեռագրի հետագայի ստացող Ովսէփ եպս Գոսեերցւոյ, 1552 թ. - 1056
ԱՏՐՆԵՐՍԵՀ, ի Յայսմաւուրս - 1403
ԱՐԱԲԵԱՆ ՄԱՐԹԱ - 1361
ԱՐԱՋԽԱԹՈՒՆ, հոգեւոր մայր Նաթանայէլ Հաւուցթառեցու, 1343 թ. - 1539

ԱՐԱՄ նահապետ - 128
ԱՐԱՄԵԱՆ ազգ - 430, 887
ԱՐԱՅԻՇ, յշտկ, ԺՋ. դ. - 1636
ԱՐԱՏԵՍԵԱՅ տիրացու, յշտկ, 1779 թ. - 452
ԱՐԱՐԱՏ, տէր, կնիդրշմ, 1783 թ. - 1490
ԱՐԳԱԼԻՈՆ կատակող, ի Յայսմաւուրս - 1417
ԱՐԵՏԱՍ, եպս. Կեսարու, Ը. դ., Մեկնութիւն Յայտնութեանն Յովհաննու - 492
ԱՐՋԱՆ, պապ ձեռագրի մեկենաս կոյս Գիչիի, 1671-ից առաջ - 944
ԱՐԵԻՇԱՏԵԱՆ ԱՆՆԱ - 1481
ԱՐԵԻՇԱՏԵԱՆ ՍԵՆ - 1368, 1381, 1544
ԱՐԿԱԴԻՈՍ ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1412
ԱՐՔԻՊ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1410
ԱՐԻԴՈՆԱ ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1405
ԱՐԻՋԱՆ Աստապատցի, տնտես ի վանս Դարաշամբի Ս. Ստեփաննոս Նախավկայի, 1562 թ. - 1051
ԱՐԻՈՍ
– Արիոս, հերձուածող, Դ. դ. - 88, 519, 544, 1147, Ընդդիմադրութիւն առ միմեանս սրբոյն Աթանասի եւ Արիոսի - 484
– Արիոս վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1417
ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ
– Արիստակէս Ա. Պարթեւ, կթղկս Հայոց, 325-333 թթ. - 463, 1409
– Արիստակէս Լաստիվերտցի, մօտ 1002-1080 թթ., Պատմութիւն - 427, 428, յշտկ - 430
– Արիստակէս գրիչ, հռետոր, ԺԲ. դ., Գր. Տաթեւացւոյ Լուծումն ի գիրս գրչութեան Արիստակիսի - 322, 373, Վերլուծութիւնք բացերեւապէս բազմազան բառից եւ բայից - 374, Լուծումն համառաւտ դժուարիմաց բանից Արիստակիսի - 971, 1368, 1509, յշտկ - 373
– Ուրստակէս, գրիչ Հմր 3651/Ա. ձեռագրի, ԺԴ. դ. - 1348, 1349
– Առիստակէս երէց, յշտկ, 1434 թ. - 505
– Ընդստակէս, հայր ստացող Բէկիի, Հմր 3534, 1497 թ. - 673
– Արիստակէս, տաղերգու, ԺԵ-ԺՋ. դդ., Ողբ. «Եկայք այսօր եղբարք» - 128, 959, 991
– Առստակէս երէց, գրիչ, Հմր 3427, 1566 թ. - 143, 147
– Արիստակէս Տարոնացի, գրիչ, Հմր 3562, 1597-1599 թ. - 817, 826
– Արիստակէս Ֆիլ, հայր Ներսէս գրչի, ԺՋ. դ. - 78
– Ուրստակէս, նորոգել եւ կազմել տուեց Հմր 3651 ձեռագիրը, 1615 թ. - 1347, 1349, 1354, 1358
– Արիստակէս, ստացող, Հմր 3430, 1653-1654 թթ. - 153, 156
– Արիստակէս վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս վանից, 1679 թ. - 655
– Առիստակէս, գրիչ, Հմր 3622, 1683 թ. - 1181, 1187, 1188
– Արիստակէս ռաբունի, առաջնորդ Տաթեւի անապատի, 1659 թ. - 1609
– Արիստակէս վրդ. Խարբերդցի, ԺՋ-ԺԷ. դդ., Տաղ վասն ծոազատկին. «Արիստակէս՝ խնդրող բանի» - 375, Հարցմունք եւ պատասխանիք - 1532
– Առիստակէս, եղբայր Թօմայի Վանանդեցւոյ, 1705 թ. - 694
– Ընդստակէս, հայր Գրիգոր գրչի, 1711 թ. - 302
– Ռստակէս, յշտկ - 490
– Արիստակէս, տաղ. «Մեղա՛յ, Տէր, մեղա՛յ» - 705
ԱՐԻՍՏԱՐԽՈՎ, ԺԹ. դ., ճնշադրոշմ - 402
ԱՐԻՍՏՈՏԷԼ
– Արիստոտէլ իմաստասէր, Ք. ա. 384-322 թթ., ի բանից - 166, 322, 334, 631, 1160, 1253, Բանք - 209, 210, 423, 424, Յովհ. Որոտնեցւոյ Վերլուծութիւն Ստորոգութեանցն Արիստոտէլի - 211, Դաւթի Անյաղթի Մեկնութիւն Ստորոգութեանցն Արիստոտէլի - 423, ի բառոզս - 602, Հաւաքումն համառաւտ վերծանութեան Ստորոգութեանց Արիստոտէլի - 1368, Համառօտ լուծումն Ա. Ստորոգութեանց - 739, 1613, Յաղագս առաքինութեանց - 739, յշտկ - 49, 114, 211, 335, 425, 520, 740, 1177, 1257, 1370, 1525, 1544, 1572, 1606, Պորփիւրի Ներածութիւն ստորոգութեանցն Արիստոտէլի - 217, 422, 738, Պէրի Արմենիաս - 217, 739, Ստորոգութիւնք - 217, 628, 739, Յաղագս յաւարժնութեան Աղէքսանդր թագաւորի - 469
– Արիստոտէլ ֆիլ, ի Յայսմաւուրս - 1420
ԱՐԾՐՈՒՆԵԱՆՑ տոհմ - 512
ԱՐՋԱՆ Աւծրունի, Ե. դ., Հարցումն Առնանայ եւ պատասխանի եզնկայ - 215, 408, 1528, 1541
ԱՐՂՈՒՆՄԷԼՔ, հոգեւոր մայր Կարապետ գրչի, ԺԵ. դ. - 527
ԱՐՄԱՂԱՆ, եղբայր Ամիրխանի, 1631 թ. - 1214
ԱՐՄԵՆ, գրչփրձ - 758
ԱՐՇԱԿ
– Արշակ, թգւր Պարթեւաց Հայոց - 490, 552
– Արշակ Իվանովիչ Յակոբջանեանց, կնիդրշմ - 776
– Արշակ, յշտկ - 116
ԱՐՇԱԿՈՒՆԻՔ - 88
ԱՐՇԱՐՈՒՆԵԱՆ տոհմ, յշտկ - 1126, 1202
ԱՐՈՒԹԻՒՆ, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1144
ԱՐՍԷՆ կր., հայր, ճգնաւոր - 647, յշտկ ի Հարանց վարս - 259, 339, ի Յայսմաւուրս - 1418, 1422
ԱՐՏԱՋ, պարսից արբա - 544
ԱՐՏԱՇԷՍ, թգւր Պարթեւաց Հայոց - 490, 552
ԱՐՏԵՄ
– Արտեմ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1407, գրչփրձ - 326
– Արտեմ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1416
ԱՐՏԵՄԻԴԱ - 489
ԱՐՏԵՄԻՍ, դից - 1320

ԱՐՏԵՄՈՆ հերձուածող, Բ. դ. - 1523
ԱՐՏԻՆ, որդի հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671-ից յետոյ - 722
ԱՐՔԻՊԱՍ, յշտկծ ի Յայսմաւուրս - 1409
ԱՒԱԳ
– Աւագ (Ավաք) տէր, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 268, 269
– Օագ, որդի Թաթոսի, 1651 թ. - 1331, 1332
– Աւագ, հայր մեկենաս կոյս Գիչիի, 1671-ից առաջ - 944
– Աւագ, որդի հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671-ից յետոյ - 722
– Աւաք, յշտկծ, 1705 թ. - 1466
– Աւագ ֆիյ Աւշարեանց, նշում - 696
ԱՒԱԳՏԷՐ (Աւաքտէր) վրդ., հետագայի ստացող, 1537 թ. - 1081
ԱՒԱԳՏԻԿԻՆ, մայր Ստեփանոս ստացողի, 1329 թ. - 1518
ԱՒԱԼ (Ավալ) յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
ԱՒԱՆ
– Աւան (Ավան), յշտկծ, ԺԵ. դ. - 267
– Աւան, որդի մեկենաս Պսակերեցի Հախումի, 1659 թ., 1664 թ. - 725, 726
ԱՒԱՍԱՓ (Ավասափ), յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
ԱՒԳԵՐԵԱՆ ՄԿՐՏԻՉ - 1080, 1358
ԱՒԳԵՐ, յշտկծ, 1357 թ. - 24
ԱՒԳՍԵՆՏԻՈՍ
– Աւքսենտիոս սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1410
– Աւգսէնտիոս ֆիյ, յշտկծ, 1692 թ. - 472
ԱՒԴԱԼ (Ավդալ), յշտկծ, ԺԵ. դ. - 268
ԱՒԴԱԼԲԷԳԵԱՆ ՄԱՅԻՍ - 61, 94, 410, 413, 1034, 1088, 1196, 1324, 1401, 1464, 1465, 1466, 1575
ԱՒԴԻՇ, որդի Դաւթի եւ Նուբարի, ԺԷ. դ. - 763
ԱՒԵՏ
– Աւետ, գրիչ, Ձր 3551, ԺԷ. դ. - 753, 755, 756
– Աւետ սրկ., գրիչ ի Նոր Ջուղա, Ձր 3408, 1710-1711 թթ. - 41, 44, 51, 52
– Աւետ, յշտկծ, 1768 թ. - 882
– Աւետ Դաշտեցի, հայր հետագայի ստացող Ովանեսի, 1788 թ. - 641
– Աւետ, հայր Էվումի, ԺԸ. դ. - 1011
ԱՒԵՏԱՆՔ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1016
ԱՒԵՏԻՍ
– Աւետիս, յշտկծ, 1363 թ. - 25
– Աւետիս, խօջայ, եղբայր ԺԴ. դ. ձեռագիր գնած Վարդան ֆիյ-ի - 1116
– Աւետիս, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
– Աւետիս Հիզնցի, գրիչ ի Դարաշամբ, Ձր 3599, 1562 թ. - 1045, 1050, 1051, 1052
– Աւետիս տէր, ի վանս Սրխու, ԺՋ. դ. - 645
– Աւետիս, որդի ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Աւետիս աբղ, յշտկծ, 1644 թ. - 378
– Աւետիս, հայր գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
– Աւետիս ֆիյ, գրիչ եւ ծաղկող ի Պապճան գիւղ, Ձր 3542, 1659 թ. - 721, 724, 725, 726
– Աւետիս սրկ., յշտկծ, 1665 թ. - 296
– Աւետիս ֆիյ, գրիչ ի Խորանաշատ, Ձր 3536, 1674 թ. - 679, 685, 686
– Աւետիս, տէր, գրիչ (՞) Ձր 3657/Ա ձեռագրի, 1680 թ. - 1386, 1388
– Աւետիս, գրիչ Ձր 3667/Բ ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 1456, 1460
– Աւետիս ֆիյ, գրիչ, Ձր 3404, ԺԷ. դ. - 19, 21, 22
– Աւետիս (Ավատիս), գրչփոխ - 1188
– Աւետիս, որդի էրզրումեցի Կիրակոսի, ԺՀ. դ. - 1011
– Աւետիս, 1801 թ., կնքադրոշմ - 102
– Աւետիս Մարգարեան, 1812 թ., Գովք հերակաւութեան - 1554
– Աւետիս աբղ, յշտկծ, 1839 թ. - 12
– Աւետիս Խաչումեան, վկայ եղաւ նուիրատուութեանը, 1857 թ. - 810
ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ ԱՆԻ Ժ. - 327, 340, 412, 422, 462, 494, 523, 558, 774, 872, 932, 971, 1026, 1575
ԱՒԵՏԻՔ
– Աւետիք Օգոստինոս Կարնեցի, ԺԴ. դ. - 648, 737
– Աւետիք միայնակեաց, ստացող Ձր 3484 ձեռագրի, 1432 թ - 357, 361
– Աւետիք, գրիչ ի Լվով, որդի Սիմոն Բահանայի, Ձր 3522 Ա., 1634 թ. - 567, 572
– Աւետիք վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655
– Աւետիք գրիչ Ձր 3677 ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 1510, 1512
– Աւետիք Դաշտեցի (նաեւ՝ Աբդի), ԺԷ. դարի աշուղ, խաղ եւ երգ. «Ալբաթտայ ռահիմ ռահման» - 1576, «Ազիման ալմիշ բայդայի» - 1576, «Ալ ղանայ բոյարսան» - 1575, «Անբարավ շայ բաոլն» - 1575, «Աչերդ է կանթեղ կազմեալ» - 1576, «Աւալ յարաթն Ադամի» - 1576, «Գալգուլ փաք ոլ» - 1576, «Եազ ֆասլի շրուֆայ» - 1575, «Ջիլամ սանդան փիր Մհամադ» - 1576, «Հաւերն կու կարդան» - 1575, «Յաղլուղի վերդում ալինայ» - 1576, «Ուն սաֆզ մին ալամն» - 1576
– Աւետիք վրդ., յշտկծ, 1755 թ. - 160
– Աւետիք, յշտկծ, 1857 թ. - 172,
– Աւետիք Մամիկոնով, Մամիկոնեանց, յշտկծ, 1866 թ., 1869 թ. - 68
ԱՒՇԻՆ, թգւր Հայոց, 1309-1320 թթ. - 70
ԱՒՏԱՐ տիկին, սպասաւոր, 1316 թ. - 70
ԱՒՐԵԼԻԱՆՈՍ Ա. պապ Հռոմայ - 1524
ԱՒՐԷՆԴ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1415
ԱՒՐՏՈՒԲԷԿ, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 798
ԱՓԻՃԱՆ, որդի էյվազի, 1714 թ. - 638
ԱՓՍՈՆ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1410

ԱՔԱՋ, ածշնչկն, որդի Յովաթամի - 978
ԱՔԱՐ, ածշնչկն - 1132

Բ

ԲԱԲԵՂ հայրապետ, յշտկծ ի Յայսմաւուրս - 1404
ԲԱԲԻԼԱՍ վրդ., ի Յայսմաւուրս - 1421
ԲԱԳԱՐԱՏ
– Բագարատ եպս. Տոռոմենոյ, սրբ, նհտկ. Ա. դ., աշակերտ Պետրոսի առաքելոյ - 330
– Բագարատ Մամիկոնեան, ժ. դ. (՞), Թարգմանութիւն Յաղագս էութեան եւ պատահման ասացեալ Յոհաննու Դամասկացւոյ - 1258
– Բագարատ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1421
ԲԱԳԴԻՇՈՅ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1418
ԲԱԳՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406, 1410
ԲԱԳՐԱՏ Ե. Մեծ, Վրաց թագաւոր, 1360-1393 թթ., յշտկծ - 1123
ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻՔ - 75, 490, 552
ԲԱԴՐԻԽԱՆ, թոռ ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
ԲԱԴՐԻՋԱՄԱԼ, կին ձեռագիր գնած Վարդան Բիլ-ի, ԺԴ. դ. - 1116
ԲԱԼԱՍԱՆ
– Պալասան, յշտկծ, 1661 թ. - 203,
– Պալասան, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 22
– Պալասան, յշբկծ, 1789 թ. - 160
– Բալասան, բժիշկ, գրիչ, Հմր 3609, 1833 թ. - 1099, 1112
– Բալասան բժիշկ, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 188
ԲԱԼԻ
– Պալի, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
– Պաղի, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
– Պաղի, որդի ստացող Մարտիրոս Բահանայի, 1666 թ. - 178
– Պալի ղաւուղչի, ախլցխացի, յշտկծ, 1793, 1796 թ. - 90, նշում - 91
– Պալի ղաւուխչի, յշտկծ, 1819 թ. - 91
ԲԱԽՋԱԴՈՒԻ, մայր տէր Գէվորգի, ԺԷ. դ. - 1436
ԲԱԽՏԻԱՐ (Պախտիար), որդի Յովանէսի, 1689 թ. - 1211
ԲԱՀԱԴՈՒՐ
– Բահայտուր, հօրեղբայր վերջին ստացող Ներսեսի, 1610 թ. - 354
– Բահայտուր, որդի Եղտիայրի, 1689 թ. - 1211
ԲԱՀԱՐ (Պահար) դուստր հետագայ ստացող Պօղոս Թոխաթցու, 1624 թ. - 316
ԲԱՂԱՄ, ածշնչկն - 1579
ԲԱՂԲԻՆԻՈՍ, յշտկծ - 1124
ԲԱՂԴԱՍԱՐ
– Բաղտասար ի տեսիլն Դանիէլի - 1079
– Բաղդասար, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 644
– Բաղդասար, եղբօրորդի հետագայի ստացող Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
– Պաղտասար Թոխաթեցի, ԺՋ-ԺԷ. դդ., Հարցմունք եւ պատասխանիք - 1532
– Բաղդասար դպիր, գրիչ ի Թեղասեռ, Հմր 3580, 1631 թ. - 931, 938, 940
– Բաղտասար, եղբայր ստացող Ստեփաննոս Բիլ-ի, 1644 թ. - 378
– Պաղտասար, հանգուցեալ եղբայր Թադէոս Բիլ-ի, 1653 թ. - 1335
– Պաղտասար դպիր, գրիչ Հմր 3437 ձեռագրի, 1666 թ. - 171, 177, 178
– Բաղդասար, որդի Խալիֆի, 1666 թ. - 1435
– Պաղտասար, որդի մեկենաս կոյս Գիչիի, 1671 թ.-ից առաջ - 944
– Պաղտասար դպիր Կոստանդնուպոլսեցի, 1683-1768 թթ., Տաղ. «Աւրի՛ իմ բաղցրիկ աղաւնի» - 98, «Զիս Բո սիրոյն» - 94, «Ի յարգանդէ մաբուազարդեալ» - 18, «Ի վերնական լուսոյն յաւէտ պատուացեալ» - 18, «Պայծառագո՛յն որդեակ իմ» - 852, «Սուրբ Յօհաննէս գերհրաշական» - 17, «Քեզ, ո՛վ փեսայդ» - 1091, Ոտանաւոր տպագրութեան - 1546
– Պաղտասար, եղբայր ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1216, 1217
– Պաղտասար, տէր, յշտկծ, 1689 թ. - 1211
– Պաղտար, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1336
– Պաղտասար տէր, յշտկծ, 1701 թ. - 22
– Պաղտասար արեպս., ստացող Հմր 3619 ձեռագրի, 1835 թ. - 1167, 1170, 1174
– Պաղտասար Սարգիսեան, վկայ եղաւ նուիրատուութեանը, 1857 թ. - 810
– Պաղտասար արեպս. Հասան Ջալալեան, Արցախի թեմի առաջնորդ, ԺԹ. դ. - 1610
– Պաղտասար, տիրացու, Մեկնութիւն խրթնաբանութեանցն - 1259
– Պաղտասար վրդ., կնքադրչմ - 246
– Պաղտասար վրդ., կնքդրչմ - 972
– Պաղդասար, գրչփրձ - 1519
ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ ԷԴՈՒԱՐԴ - 28, 33, 115, 184, 1485, 1486, 1489
ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԴԱՆ ԵՐԵՒԱՆՑԻ - 868
ԲԱՂՈՒՄ, եղբայր ձեռագրի հետագայի ստացող Անանիայի, ԺՋ. դ. - 1058
ԲԱՂՏԱՏ, հարս հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
ԲԱՂՏՕ, նուիրատու Սուխարայ վանից, 1751 թ. - 646
ԲԱՅԱՆԴՈՒՐ
– Պայինդուր, հայր վերջին ստացող Ներսեսի, 1610 թ. - 354
– Պայինտուր, որդի Միրզախանի, 1684 թ. - 1217

ԲԱՆԱՐԳԵՍ տէր, առաջնորդ Դարաշամբի Սբ Ստեփաննոս Նախավկայ վանից, հոգեւոր հայր ձեռագրի գրիչ Հիզնցի Աւետիսի, 1562 թ. - 1050, 1053
ԲԱՆԱՒ, կին մելիք Եարազիզի, ԺԷ. դ. - 764
ԲԱՆԱՒՇԱ, յշտկ, 1858 թ. - 100
ԲԱՌՆԱԲԱՍ առաքեալ, 1419
ԲԱՍԵԼԻՍԿՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1414, 1418
ԲԱՍԻԼ միայնակեաց, ի Պէթիասի վանք, 1179 թ. - 491, 492
ԲԱՍԻԼԻԱ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1411
ԲԱՍԻԼԻԴԵԱՅ, յշտկ - 1598
ԲԱՍԻԼԻԴ, սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1412
ԲԱՍԻԼԻՍԱ սրբ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1404
ԲԱՍԻԼԻՈՍ ննտ., յշտկ - 520, ի Յայսմաւուրս - 1412
ԲԱՍԻՄՈՍ պարսիկ, ի Յայսմաւուրս - 1416
ԲԱՍՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1412, յշտկ - 1598
ԲԱՏ կր., ի Յայսմաւուրս - 1417, 1426
ԲԱՐԲԱՇՄԵՆ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1419
ԲԱՐԲԱՐԻՍՄՈՍ ձերձուածող - 1537
ԲԱՐԴԻՄԷՈՍ կոյր, ածչնչկն, մնրնկր - 79
ԲԱՐԴՈՒՂԻՄԷՈՍ, յշտկ - 546
ԲԱՐԴՈՒՂԻՄԷՈՍ
– Բարդուղիմէոս առաքեալ, ի տաղս եւ գաննս - 702, 785, 988, գրչփրձ - 776, ի շարականս - 899, յշտկ - 87, 428, 1334, 1410
– Բարդուղիմէոս եպս. Մարաղացի, Բոլոնիացի, մհ. 1333 թ., Գիրք բնութեանց եւ մի աննձաւորութեանն ի Քրիստոս - 1263, 1264, Համառօտ հաւաքումն եւ յոյժ օգտակար ի Դիալեթիկայն - 1381, Քարոզ - 1617
– Բարդաղիմէոս տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ վանից, 1562 թ. - 1050, 1053
– Բարդուղիմէոս տէր, հոգեւոր հայր գրիչ Անանիա վրդի, 1594 թ. - 763
– Բարթողիմէոս Եսայի, առաջնորդ Սբ Ստեփաննոս եկեղեցու յէրընկան գիւղ, 1666 թ. - 1436
– Բարթողիմէոս վրդ., գրիչ Հմր 3655/Ա ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 1379, 1380
ԲԱՐԽՈՒԴԱՐ
– Պարխուտար, որդի Բաղդասար գրչի, 1631 թ. - 938
– Պարխուդար, որդի Գրիգորի, 1683 թ. - 1188
– Պարխուտար, յշտկ, ԺԷ. դ. - 22
ԲԱՐՂԱՄ ձերունի, ի Յայսմաւուրս - 1408
ԲԱՐՈՅԱԽՈՍ (Բառուախսս), Վարք իւրաքանչիւր ազգաց - 242, յշտկ - 1391, 1392, Առակք - 1619, 1620, 1621
ԲԱՐՈՆ, հայր Յակոբի, 1765 թ. - 1400
ԲԱՐՈՒՔ մարգարէ - 291
ԲԱՐՊԱՐԳՈ, գրչփրձ - 1191
ԲԱՐՍԵՂ
– Բարսեղ Կեսարացի, 329-379 թթ., Վասն դատաստանի գրոց - 29, Աղօթք - 174, 179, 660, 676, 682, 791, 813, 850, 907, 908, 933, 942, 948, 959, 1049, 1061, 1117, 1118, 1480, Աւրհնութիւն ջրոյ - 175, 181, 228, 507, 682, 791, 814, 851, 960, 1048, 1061, 1185, 1423, յշտկ - 29, 285, 1327, 1522, ի գաննս - 668, 703, 786, 990, Վարդապետութիւն սրբոյն Գրիգորի եւ սրբոյն Բարսեղի - 118, Հարցմունք - 32, 72, 118, 631, 1489, 1533, Մեկնութիւն Ջ. օրեայ արարչութեանն - 231, Վկայաբանութիւն Գորդիոսի - 1357, Գիրք պահոց - 1358, ի Յայսմաւուրս - 1411, Գանձ մեծի յայտնութեան եւ Սուրբ Ջատկի - 1423, Կանոնք - 522, 523, 560, 561, 1486, 1487, ի բանից - 48, 334, 394, 489, 1523, 1525, ի տաղի - 446, Վասն լուսնի - 520, ի շարականս - 839, 896, ի հարոզս - 596, 627, մնրնկր - 728
– Բարսեղ վրդ., Գանձ. «Բարսեղ ողջիկ վարդապետիդ» - 1140
– Բարսեղ, ոմն, ԺԹ-ԺՊ. դդ. - 1033
– Բարսեղ, ձեռագրի հետագայ ստացող, ԺԵ. դ - 251
– Բարսեղ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 590
– Բարսեղ վրդ., ստացող, Հմր 3552, 1594 թ. - 757, 763
– Բարսեղ Գաղայ, հայր տէր Սիամոնի, յշտկ, ԺՋ. դ. - 390
– Բարսեղ, եղբայր ձեռագրի հետագայի ստացող Անանիայի, ԺՋ. դ. - 1058
– Բարսեղ, տաղերգու. «Երգ ներբողական խաղցրանըւագ» - 436
– Բարսեղ տէր, հետագայ ստացող ձեռագրի, 1645 թ. - 144
– Բարսեղ ֆիյ, ստացող, որդի մեկենաս Հախումի, Հմր 3542, 1659 թ. - 721, 725, 726
– Բարսեղ տէր, յշտկ, 1661 թ. - 204
– Բարսեղ, ծն. 1662 թ. - 700
– Բարսեղ տէր, ստացող ի Դաշտակ, Հմր 3601, 1673 թ. - 1057, 1062
– Բարսեղ արհեպս., վերջին նորոգող ձեռագրի, 1672, 1683-1697 թթ. - 11, 12
– Բարսեղ, պապ ձեռագրի հետագայ ստացող Մարղի, ԺԷ. դ. - 1206
– Բարսեղ, եղբայր Նիազի, 1714 թ. - 638
– Բարսեղ վրդ., 1718 թ. Հմր 3628 ձեռագիրը նուիրեց Աղուլիսի Սբ Թովմա առաքելի եկեղեցուն - 1204
– Բարսեղ արհեպս., յշտկ, 1779 թ. - 656
– Բարսեղ վրդ., միաբան Մեռոնուտի Սուրբ Ուխտի, ԺԸ. դ. - 1010
– Բարսեղ, յշտկ, ԺԸ. դ. - 1494
– Բարսեղ, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1599
ԲԱՐՏԻՄԷՈՍ կոյր, ածչնչկն, մնրկր - 642, 1433
ԲԱՔՈՐ, որդի վրաց Վախթանգ թագաւորի, ԺԸ. դ. - 75
ԲԱՒԳԱՒԻՕԵՆՔ, յշտկ - 1340
ԲԵԹԼԱԲԱԹԱ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1408
ԲԵԿԻԱՆՈՍ սրկ., ի Յայսմաւուրս - 1407
ԲԵԿԻԽԱԹՈՒՆ, Հոյր Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482

ԲԵԿՏՈՐԻՈՍ, յշտկծ ի Յայսմատուրս - 1408
ԲԵՆԵԴԵՄՈՍ (՞) վկյ, ի Յայսմատուրս - 1418
ԲԵՆԵԴԻԿՈՍՏՈՍ (Բենեդիքթոս) սրբ, յտկծ - 896, 1301
ԲԵՆԵԻԵՆՏ եպս., ի Յայսմատուրս - 1414
ԲԵՆԻԱՄԻՆ
– Բենիամին, ածշնչկն - 1618
– Բենիամին, սրկ., ի Յայսմատուրս - 1415
ԲԵՆԻԿ (Բենեկ) վրդ. Վանանդեցի (կթղ. Աղուանից), ԺԲ-ԺԳ. դդ., Աղօթք -310
ԲԵՌՆԱՐՏՈՍ (Պերնարտոս) սրբ - 49, 335, 889
ԲԵՐՍԱՅԲԷՐ, ածշնչկն - 134
ԲԵՍԵԼԻԷԼ, ածշնչկն - 580
ԲԷԳ (Պակ, Պէկ), մայր ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1216
ԲԷԼ - 1601
ԲԷԿԻ
– Բէկի, ստացող, Հմր 3534, 1497 թ. - 669, 672, 673
– Բէկի, կին Բաղդասար գրչի, 1631 թ. - 938
ԲԷԿԻԽԱԹՈՒՆ, յշտկծ, 1671ից յետոյ - 722
ԲԷԿՈՒՄ, յշտկծ, 1727 թ. - 109
ԲԷՋԱՆ, որդի էյվազի, 1714 թ. - 638
ԲԷՐՈՆ խջյ, ստացող, Հմր 3526, 1670 թ. - 621, 625
ԲԻԱՆԱՐՈՍ վկյ, ի Յայսմատուրս - 1420
ԲԻԱՆԴՈՍ իմաստասէր, ի բանից - 1605
ԲԻԱՍ ՊՐԻԵՆԱՑԻ, իմաստասէր, յշտկծ - 593
ԲԻԲԻ սրկ., յշտկծ ի Յայսմատուրս - 1404
ԲԻՆԻԱԹ
– Բինիաթ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
– Բինիաթ, որդի ձեռագրի ստացող Անդրէասի եղբայր Ղուկասի, 1682 թ. - 150
– Բինիաթ, հետագայի ստացող, եղբայր Նիկաղոսի, ԺԷ. դ. - 726
ԲԻՏՆԵՐ ՄԱՔՍԻՄԻԼԻԱՆ - 32, 1489
ԲԻՑՈՍ ննտ., ի Յայսմատուրս - 1403
ԲՈՆԱԻԵՆՏՈՒՐԱ (Պօնաւէնթուր) սրբ, ԺԳ. դ. - 307, 1156
ԲՈՐՏՈՂԻ ԱՆՏՈՆ, տպարանատէր ի Վենետիկ, 1721 - 1261, 1376
ԲՈՒԼՈՍ, Ի թղթոցն Պօղոսի - 1320
ԲՈՒՆԻԱԹ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ, ԺՋ-ԺԷ. դդ., խմբ.՝ Օգուտ բժշկութեան - 922
ԲՈՒՐԱ ֆիյ, ի Յայսմատուրս - 1408
ԲՐԹՈՒԻ, որդի Բաղդասար գրչի, 1631 թ. - 938
ԲՕՐԷԱՍ, ճուճական աստուածութիւն, յշտկծ - 1234

Գ

ԳԱԲՐԻԷԼ
– Գաբրիէլ ճրեշտակապետ, յշտկծ - 64, 108, 123, 124, 136, 310, 411, 432, 433, 434, 440, 456, 457, 458, 459, 462, 463, 480, 494, 568, 585, 630, 889, 1111, 1163, 1182, 1195, 1231, 1425, 1462, 1618, մնրկր - 23, 177, 642, 670, 741, 1069, 1189, ի տաղս եւ ի գանձս - 663, 715, 778, 783, 987, 991, 1001, 1030, 1087, 1088, 1089, 1094, 1395, ի Յայսմատուրս - 1408, 1416, ի շարականս - 833, 1444, ի ճառոգս - 604, 624, գրչփրձ - 208
– Գաբրիէլ, առեպս ի Թիֆլիս, 1723 թ. - 901
– Գաբրիէլ, կթղկս Մեծի տանն Կիլիկիոյ, 1758-1770 թթ. - 532
– Գաբրիէլ, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 656
– Գաբրիէլ, գրչփրձ - 186
– Գաբրիէլ, գրչփրձ - 352
ԳԱԳԻԿ Ա. Բագրատունի, թգր Հայոց, 989-1020 թթ. - 1093
ԳԱԳԻՓԱՐԴԱ (Գագիփարտէ), հոյր Դաւեհի, մ.թ.ա. Դ. դ. - 1466
ԳԱԴ
– Գադ, ածշնչկն - 1622
– Գադ, վկյ, ի Յայսմատուրս - 1417
ԳԱԼԻԱՆՈՍ (նաեւ՝ Գաղենոս, Գալինոս, Ճալինոս) բժշկապետ, Բ.-Գ. դդ. - 294, 921, 925
ԳԱԼՈՒՍՏ
– Գալուստ, յշտկծ, 1527 թ. - 1635
– Գալուստ, որդի հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722
– Գալուս, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1212
– Գալուստ Ամասիացի (Կայծակ), ԺԷ-ԺԸ. դդ., Լուսաշափղ - 33, 36, 37, 41, Տաղ. «Գոհութիւն մեծ Տեառն» - 96
– Գալուստ, յշտկծ, 1782 թ. - 81
– Գալուստ, որդի ձեռագրի հետագայ ստացող Սըճակի, 1801 թ. - 268,
– Գալուստ, կնմադրողմ, 1858 թ. - 194
– Գալուստ վրդ. Տէր-Դուրեանց, միաբան Սեւանա անապատի, 1870 թ. - 376,
– Գալուստ տէր, կնմադրողմ - 58
ԳԱԼՈՒՍՏՈՎ Գ. - 20
ԳԱԼՍՏԵԱՆ ՄԿՐՏՈՒՄ ՋՈՒՂԱՅԵՑԻ, յշտկծ, 1779 թ. - 1084
ԳԱՂԻԱՆՈՍ բժշկապետ - 1334
ԳԱՅԱՆԷ
– Գայիանէ, սրբ. ննտ. 301 թ. - 299, յաղօթս - 1109, ի Յայսմատուրս - 1406
– Գայիանէ, կին Սարգիս սրկ. գրչի, 1441 թ. - 795
– Գայիանէ, մայր ստացող Ստեփաննոս ֆիյ-ի, 1644 թ. - 378
– Գայիանէ, դուստր ձեռագրի հետագայ ստացող Հոռիփսիմէի, ԺԷ. դ. - 81
ԳԱՅԻԱՆՈՍ սրբ, ի Յայսմատուրս - 1420
ԳԱՅԻՈՍ
– Գայիոս, ածշնչկն - 1326
– Գայիոս ննտ., ի Յայսմատուրս - 1406
ԳԱՅՈՍ Յուլիոս կայսր, Ք. ա. 63-14 թթ. - 1124

ԴԱՆՋ, որդի մեկենաս Պսակեռեցի Հախումի, 1659 թ., 1664 թ. - 725, 726
ԴԱՊԱՍԱԿԱԼԵԱՆ ԴՐԻԳՈՐ - 1030
ԴԱՍՊԱՐ
– Դասպար, եղբայր ձեռագրի հետագայի ստացող Ա-նանիայի, ԺՋ. դ. - 1058
– Դասբար, հայր Թադէոս ֆիլ-ի, 1653 թ. - 1336
– Դասպար, որդի մեկենաս կոյս Գիշիի, 1671 թ.-ից ա-ռաջ - 944
– Դասբար, եղբայր ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
– Քասբար, ստացող Հմր 3631 Աւետարանի, 1684 թ. - 1213, 1216
– Դասբար, որդի Թադէոս ֆիլ-ի, ԺԷ. դ. - 1336
– Քասբար, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1336
– Դասպար, որդի ձեռագրի վերջին ստացող Յոխանի, 1706 թ. - 230
– Քասպար, եղբայր ձեռագրի հետագայ ստացող Ստե-փանի, 1789 թ. - 160
– Քասպար, որդի ձեռագրի հետագայ ստացող Ստե-փանի, 1789 թ. - 160
– Դասբար Աճամ, տիրացու, յշտկծ, ԺՐ. դ. - 68
ԴԱՍԻՈՍ, յշտկծ ի ցայսմաւուրս - 1409
ԴԱՍՊԱՐԵԱՆ ԳՈՒՐԳԷՆ - 1358
ԴԱՒՋԱՒ, սրկ., յշտկծ, ԺՋ. դ. - 798
ԴԵՂԴԵՂԻ - 1389
ԴԵՏ, նհտ. - 1482
ԴԵՐԱՆԴՈՒԽՏ պարսիկ, ի ցայսմաւուրս - 1421
ԴԵՐԲԱՍԻՈՍ նհտ., ի ցայսմաւուրս - 1406
ԴԵՐՄԱՆՈՍ պատրիարք Կ. Պոլսոյ, 715-730 թթ., ի ցայսմա-ւուրս - 1408, 1421, Ի թուղթն Ստեփաննոսի Սիւնեցւոյ - 1521
ԴԵՐՄԱՆԻՈՍ եպս., ի ցայսմաւուրս - 1418
ԴԷՈՐԳ
– Գէորգ զօրավար, սրբ., յերզ - 89, յշտկծ - 561, 1110, 1598, ի ցայսմաւուրս - 1417, ի շարականս - 840, 897, ի տաղս եւ գանձս - 108, 124, 445, 449, 667, 713, 784, 1001, 1031, տօն - 558, Պատմութիւն - 331
– Գէորգ Անապատական, յշտկծ ի Հարանց վարս - 358, ի ցայսմաւուրս - 1416
– Գէորգ նհտ., ի ցայսմաւուրս - 1417
– Գէորգ (Գէորմ) Լոռեցի կթղկս, ԺԱ. դ., Թուղթ առ Յովհաննէս պատրիարքն Ասորոց - 1253, 1524, 1525
– Գէորգ Սկեւռացի, 1246/7-1301 թթ., ի տոմարի - 367, Հրամանք Գէորգ վարդապետի եւ կատարումն ցակոբայ Ղրիմեցւոյ - 563, տաղք եւ գանձք. «Գեղապանծ զար-դուք» - 702, «Գոլով սմանչելի» - 715, «Գովեմք յաղթա-նակ» - 781, Մեկնութիւն եսայեայ - 727, Խրատ գրչութեան - 322, 373, 971, Լուծումն ի խրատ գրչութեան - 373, 1369, 1510
– Գէորգ Երզնկացի, ԺԴ-ԺԵ. դդ., յշտկծ - 1146, 1151, 1372, Հարցմունք - 774, 1147
– Գէորգ վրդ., նուիրակ - 1098
– Գէորգ տէր, հայր ձեռագրի պատուիրատու Մելիոնի եւ գրիչ ցակոբ սրկ-ի, 1655 թ. - 1067, 1068
– Գէորգէոս կր., ձեռագրի հետագայ ստացող, 1363 թ. - 24, 25, 26
– Գէորգ Երզնկացի վրդ., յեկեղեաց գաւառ, 1389 թ. - 372
– Գորգ, պարոն, յշտկծ, 1434 թ. - 506
– Գորգ պրն, ստացող, 1497 թ. - 641, 644
– Գորգ, որդի Դաւիթ ֆիլ-ի, 1666 թ. - 1435
– Գէվորգ, տէր, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1436
– Գէվորմ, որդի տէր Գէվորգի, ԺԷ. դ. - 1436
– Գէորգ աբղ, հետագայ ստացող ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 1518
– Գեորգ տիրացու, յշտկծ, ԺՐ. դ. - 251
– Գօրգի խան, արքայորդի, յշտկծ, ԺՐ. դ. - 1012
– Գօրգի միրզայ, յշտկծ, ԺՐ. դ. - 1012
– Գէորգ տէր, յշտկծ, 1803 թ. - 129, գրչփրձ - 130
– Գէորգ Գասպար Վարդանէս, յշտկծ, 1825 թ. - 110
– Գէորգ Թաւօխան, կնհաւայր Սիմէօնի, 1856 թ. - 873
– Գէորգ Դ. Պոլսեցի (Քեռեստեճեան) կթղկս Հայոց, 1866-1882 թթ. - 515, 578, 622, 1428
– Գէորգ, գրչփրձ - 1026
ԳԷՈՐԳԵԱՆ ԳԻՈՐԳ, տաղք. «Գերահրաշ խորհուրդ աւետա-րանչաց» - 481, «Գովեստիւ տաւնէն տեսչմամբ» - 434
ԳԷՈՐԳԵԱՆ ԱՍՏՂԻԿ - 315, 341, 345, 387, 399, 636, 639, 642, 671, 723, 760, 789, 956, 1043, 1065, 1069, 1077, 1079, 1122, 1145, 1203, 1205, 1206, 1238, 1332, 1433, 1437, 1513, 1632
ԳԻՋԻ կոյս, մեկենաս ձեռագրի, Հմր 3581, 1671 թ.-ից առաջ - 939, 944
ԳԻՋՈՒՄ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 267, 269
ԳԻԻԼԲԱՍՏ, յշտկծ, 1876 թ. - 130
ԳԻԻԼՆԱՊԱԹ, մայր ձեռագրի հետագայ ստացող Պետրոս Աստապատեցւոյ, 1711 թ. - 523
ԳԻՏ Ա. Աբահեզացի կթղկս, 461-478 թթ. - 205, 374, Թուղթ առ Դաւիթ - 1367, 1368
ԳՂԵՐԻԿՈՍ կոյս, ի ցայսմաւուրս - 1418
ԳՈՋԱՒ, կողակից ձեռագրի ստացող Անդրէասի, 1682 թ. - 150
ԳՈՀԱՐ
– Գուհար, կենակից ստացող Կարապետի, 1357 թ. - 24
– Գաւհար, յշտկծ 1562 թ. - 1052
– Գուար (Գույար), մայր հետագայի ստացող Մկրտչի, ԺՋ. դ. - 644, 645
– Գոյար, կին գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
– Գոհար, կին տէր Տեփանոսի, յշտկծ 1663 թ. - 680
– Գաւհար, մայր ստացող Մարտիրոս Բահանայի, 1666 թ. - 177

– Գուհար, դուստր Դաւիթ ֆիյ-ի, 1666 թ. - 1435
– Գաւհար, ֆոյր մեկենաս կոյս Գիչիի, 1671 թ.-ից առաջ - 944
– Կաւհար, դուստր ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
– Գուհար, յշտկծ, ժէ. դ. - 764
– Գաւֆար, յշտկծ, ժէ. դ. - 764
ԳՈՀԱՐՇԱՏ (Գաւհարշատ), մայր հետագայի ստացող Վարդումի, 1610 թ. - 744
ԳՈՂԻԱԹ, ածընչկն - 1222
ԳՈՍԱՆԱՒՈՐ եպս., ի ցայսմաւուրս - 1405
ԳՈՐԳԻԱՆ ննիտ., ի ցայսմաւուրս - 1405
ԳՈՐԳԻԱՆՈՍ սրբ, ի ցայսմաւուրս - 1418
ԳՈՐԳԻՈՍ վկյ, ի ցայսմաւուրս - 1417
ԳՈՐԴԻԱՆՈՍ կայսր, Գ. դ., յշտկծ - 1125
ԳՈՐԴԻՈՍ Կեսարացի սրբ, ի ցայսմաւուրս - 1411
ԳՈՒԴԻԱ, կին (՞) Պետրոս առաքելի - 1621
ԳՈՒԼ, ֆոյր ձեռագրի ստացող Կիրակոսի - 1211
ԳՈՒԼԱՀՄԱՏ, յշտկծ 1669 թ. - 674
ԳՈՒԼԱՂ
– Գուլաղ, մայր Թադէոս ֆիյ-ի, 1653 թ. - 1335, 1336
– Գուլաղ, կին Պաղտասարի, 1684 թ. - 1217
ԳՈՒԼԱՆՏԱՐ, հայր Ամիրխանի, 1631 թ. - 1214
ԳՈՒԼԲԱՀԱՐ
– Գուլպահար, մայր Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Գուլբահար, ֆոյր ձեռագրի վերջին ստացող Սահակի, ԺՋ. դ. - 350
– Գուլբըհար, կին Ֆարմանի, յշտկծ, ժէ. դ. - 763
ԳՈՒԼԲԱՀՐ
– Գուլբար, դուստր հետագայի ստացողներ Մկրտչի եւ Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
– Գուլբհար, մօրաֆոյր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
ԳՈՒԼԲԷԿ
– Գուլբեկ, կողակից ձեռագրի վերջին ստացող Ջանաղենց խոջայ Թումայի, 1603 թ. - 350
– Գուլբէկ, յշտկծ, 1631 թ. - 1214
ԳՈՒԼԴԱՍՏ, կին Յովասափի, 1624 թ. - 1046
ԳՈՒԼՋԱԴԷ, երկրորդ մայր ձեռագրի ստացող տէր Մխիթարի, 1655 թ. - 1228
ԳՈՒԼԸՍՏԱՆ, ֆոյր ստացող Բէկուն, Հ՟ր 3534, 1497 թ. - 673
ԳՈՒԼԻ (Կուլի), կին Մովսէսի, ժէ. դ. - 1336
ԳՈՒԼԻԿ, ֆոյր հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
ԳՈՒԼԽԱԹԱՆ (ԳՈՒԼԽԱՆ), կին մեկենաս Պսակերեցի Հախումի, 1659 թ., 1664 թ. - 725
ԳՈՒԼԽԱԹՈՒՆ, դուստր ձեռագրի հետագայ ստացող Հոիփսիմէի, ժէ. դ. - 81
ԳՈՒԼՆԱՋ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1503, 1504, 1506
ԳՈՒԼՆԱՊԱԹ, մայր ստացող Կարապետի, Հ՟ր 3480, 1637 թ. - 344
ԳՈՒԼՈՒՄ
– Կուլում, յշտկծ, 1497 թ. - 798
– Գուլում, հարս ստացող տէր Ղազարի, 1575 թ. - 852
– Գուլում, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 788
– Գուլում, կին հետագայի ստացող Վաչոյի որդի Աբրահամի, 1604 թ. - 674
– Գաւլում, կին հետագայի ստացող Վարդումի հանգուցեալ եղբօր, 1610 թ. - 744
– Գուլում, կողակից ստացող Մարտիրոս Հահանայի, 1666 թ. - 177
ԳՈՒԼՋԻՋԱՐՔ, ֆոյր Աստուածատուր աբղյ-ի, ԺՋ. դ. - 1636
ԳՈՒԼՎԱՐԴ
– Գուլվարդ, ֆոյր Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Գաւլվարդ, կին հետագայի ստացող Վարդումի, 1610 թ. - 744
ԳՈՒԼՓԱՇԷ խանում, դուստր ձեռագրի հետագայ ստացող Մարդի, ժէ. դ. - 1206
ԳՈՒԺԴԱՋ ննիտ., ի ցայսմաւուրս - 1416
ԳՈՒՂՏ, յշտկծ, 1678 թ. - 640
ԳՈՒՐԳԷՆ, բարտուղար եւ ստացող նախագաղափար օրինակի, է. դ. - 1353
ԳՈՒՐԳԷՆ (՞) վկյ, ի ցայսմաւուրս - 1419
ԳՈՒՐԻԱՍ, յշտկծ ի ցայսմաւուրս - 1408
ԳՈՒՐԻԷԼ հրեշտակ, ի գիր դիւահալածութեան - 1110
ԳՐԱԲՈՍ (Գրափոս, Գարբոս) սրբ, ի ցայսմաւուրս - 1410, ի տաղս եւ գանձս - 449, 988, 989, յշտկծ - 561, 1598
ԳՐԱՏԻԱՆՈՍ, յշտկծ - 544
ԳՐԻԳՈՐ
– Գրիգոր Սմաւնչելագործ (Պոնտացի), եպս. Նէոկեսարիոյ, մօտ 210/217-270/273, ի բանից - 48, 334, 1352, ի ցայսմաւուրս - 1408
– Գրիգոր Ա. Լուսաւորիչ, 239-326 թթ., ի բանն գովեստական - 18, յերգս - 86, 87, Աղօթք - 306, 312, 1232, 1497, 1527, 1623, Պատմութիւն եւ գովասանութիւն Լուսաւորչին - 254, 255, Դաշանց թուղթ - 256, 624, ի բանից - 180, 227, 334, 1117, 1184, 1185, 1194, 1338, 1351, 1523, Հարցմունք - 330, ի ցայսմաւուրս - 1405, 1406, 1408, 1409, 1410, ի շարականս - 830, 834, 836, 839, 841, 842, 899, 1024, ի տաղս եւ ի գանձս - 96, 444, 448, 480, 664, 678, 707, 712, 781, 784, 995, 999, 1000, 1001, 1031, 1091, 1096, Կանոնք - 174, 523, 790, 813, 850, 907, 935, 942, 947, 958, 1019, 1060, ի ճառոգս - 194, 604, 608, 624, Հարցաբանութիւն - 115, Պատմութիւն - 116, մնրկր - 12, 101, 345, 351, 1493, յշտկծ - 17, 48, 99, 112, 117, 124, 130, 152, 155, 184, 238, 362, 461, 463, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 479, 519, 542, 548, 551, 32, 285, 557, 562, 571, 618, 633, 659, 689, 734, 803, 845, 861, 862, 865, 866, 887, 891, 892, 911, 913, 918, 1008, 1036, 1039, 1316, 1351, 1365, 1400, 1457, 1481, 1489, 1529, 1614, Վարդապետութիւն

սրբոյն Գրիգորի եւ սրբոյն Բարսեղի - 118, Վարդապետութիւն - 1520, Տոմար Գրիգորի Լուսաւորչի - 1126, Տեսիլ - 32, 184, 195, 733, 1182, 1488
– Գրիգոր Աստուածաբան Նազիազանցի, 328-389 թթ. - 1327, 1489, 1522, 1523, 1524, ի բանից - 48, 334, 394, 488, Հարցմունք սրբոյն Բարսեղի առ սուրբ Գրիգոր Աստուածաբանն - 118, Առ որս ճառ - 392, ի բանից - 581, 1352, ի տաղս եւ գանձս - 446, 991, ի Յայսմաւուրս - 1412, ի շարականս - 830, 897, մնրնկր - 13, 728, յշտկծ - 32, 395, 799, 929, նշում - 398, Գիր առ Բասիլիոս - 489, Պատասխանի Բարսղի - 631
– Գրիգոր Նիւսացի, 331-394 թթ., յշտկծ - 48, Յաղագս կազմութեան մարդոյ - 271, Յաղագս կուսութեան - 272, յշտկծ - 355, ի բանից - 394, 1352, 1371, ի Յայսմաւուրս - 1411, Հարցմունք - 32, 72, 1489, 1533, գրչփռձ - 1082
– Գրիգորիս հայրապետ, թոռ Գրիգորի Լուսաւորչի, Դ. դ. - 1008
– Գրիգոր եպս. Ակռականդացի, ի Յայսմաւուրս - 1409
– Գրիգոր Ա. պապ Հռոմայ, 590-604 թթ., ի բանից - 1160, 1161, 1163, 1278, ի Յայսմաւուրս - 1415, ի Վարդարանս - 889, ի տաղս - 1093, նշում - 559, 864, Վարք - 560
– Գրիգոր եպս. Արծրունեաց, Ջ. դ. - 1521, 1523
– Գրիգոր Նարեկացի, 947-1003 թթ., Մատեան ողբերգութեան - 42, 66, 122, 127, 170, 277, 977, 978, 979, 1495, Աղօթք - 54, 164, 858, 1232, 1498, 1502, 1508, Խրատ - 214, Աղօթք վասն ճանապարհի - 310, ի տաղի - 410, Վասն վարդապետաց եւ իմաստուն հաճանայից վախճանի - 469, ի գիր պահպանութեան - 1110, Համառօտութիւն մեկնութեան - 1128, ի բանից - 754, 913, 1129, 1132, 1138, 1235, յշտկծ - 908, 1138, 1139, 1142, 1143, 1312, Քարոզ ի գալուստ Սուրբ Հոգւոյն - 1139, Մեկնութիւն երգոց երգոյն - 338, 339, 420, 492, 493, 863, Յաղագս կրաւնաւորաց եւ եկեղեցականաց - 1509, Ներբող առ Յակովբ Մծբնա հայրապետն - 979, 980, նշում - 984, Վարք Գրիգորի Նարեկացւոյ - 979, Տաղ եւ գանձք. «Անուն անեղ էին» - 440, «Աւետիս մեծ խորհրդոյ» - 106, 814, 991, «Աւետիս մատուցանեմք նոյն» - 437, «Աչխն ծով ի ծով ծիծաղախիտ» - 779, 1087, 1086, «Գոհար վարդն վառ» - 715, 784, «Գունդ սուրբ վկայից» - 437, 707, 781, «Ես ձայն զառիւծուն» - 458, 709, 1086, 1092, «Երգ զարմանալի» - 703, 991, «Երկինքն ի յերկիրս» - 441, «Ջամուր իմ բակել կամի» - 1567, «Էին աչոյ» - 704, «Էինն էին եւ ի նմինն» - 435, «Էն է ինքն էին եղանակ» - 441, «Էն ի միշտ էէն» - 441, «Էն նորոյ նորին» - 437, «Կայր կոյսն ի յայրին» - 991, 1088, «Հապիկ մի պայծառ» - 1091, 1382, «Հաւուն, հաւուն արթնացեալ» - 709, «Հաւո՛ւն, հաւո՛ւն արթնացեալ» - 1092, 1093, «Յանկարծահընչեաց հայրաշարժ» - 441, «Յառաջ բան շարժիցն» - 441, «Մեաւ եմ, գեղեցիկ» - 991, 1029, «Մէր յառաւաւտէն» - 709, «Սկըզբնազարդ գոյիւ» - 437, «Փա՛ռք Քրիստոսի ամենազօր յարութեան» - 411, գրչփռձ - 128
– Գրիգոր Մագիստրոս Պահլաւունի, 990-1059 թթ., Տաղ. «Կարապետ սուրբ հաւատոյ» - 997, 1568
– Գրիգոր Բ. Վկայասէր կթղկս Հայոց, 1066-1105 թթ., յշտկծ - 44, Թրգմ. Կանոն Մեծի հինգշաբաթուն - 228, 501, 677, 682, 792, 815, 851, 908, 936, 1049, 1118, Ներբողեան - 1623
– Գրիգոր Գ. Պահլաւունի կթղկս Հայոց, 1113-1166 թթ. - 24, 161, 463, 1202, Տաղ. «Ո՛վ զարմանալի խորհուրդ» - 182, Թուղթ առ Ներսէս եպս. - 1350
– Գրիգորիս Դ. Տղայ կթղկս Հայոց, 1173-1193 թթ. - 491
– Գրիգոր Սկեւռացի, մօտ 1160/70-ական թթ.-մօտ 1230-ական թթ., Ներբողեան ի սուրբն Ներսէս Լամբրոնացի - 1015, 1016
– Գրիգոր Տեսուացի-Մարաշեցի, ԺԲ. դ., Վայր ողբոց - 1542
– Գրիգոր Իիյ, հայր ստացողի Ստեփանոս Իիյ.-ի եւ Ճուանի, 1316 թ. - 70, 71
– Գրիգոր վրդ. Սանահնեցի, յշտկծ ԺԳ. դ. - 1360
– Գրիգոր տէր, ստացող, Հմր 3604, ԺԳ. դ. - 1071, 1074
– Գրիգոր, առաջնորդ Ակներոյ վանից, 1319 թ. - 981
– Գրիգոր Է. Անաւարզեցի կթղկս Հայոց, 1327-1341 եւ 1355-1359 թթ. Տաղ եւ գանձք. «Այսաւր լրիւ երկիր» - 437, 701, «Ի նուիրելն հրեշտէին» - 778, յշտկծ - 786, 1078, Շարականք - 894, 896, 897, 898, 902
– Գրիգոր Տաթեւացի, 1346-1410 թթ. - 29, 54, 516, յերգ - 87, Վարք եւ յիշատակ - 114, 343, Յիշատակ - 134, Աշխարհացն լուծմունք - 1368, Գիրք հարցմանց - 161, 521, 523, 771, 773, 774, 775, 862, 1143, 1145, 1146, 1151, 1371, 1372, 1486, 1580, 1618, 1619, Սահմանադրութիւն - 163, Դաւանութիւն հաւատոյ - 195, 970, Խրատ կրօնաւորաց - 214, Լուծմունք Պարապմանց գրոցն Կիւրղի Աղէքսանդրացւոյ - 321, Լուծումն համառաւտ ի Խրատ գրչութեան Գէորգայ Սկեւռացւոյ - 322, 373, 971, 1369, Լուծումն համառաւտ ի տեսութիւն Դաւթի - 1367, Լուծումն դժուարիմաց բանից Արիստակիսի հռետորի - 322, 373, 971, Համառաւտ լուծումն Առաքինութեանցն Արիստոտէլի - 322, 739, 1368, Վասն ազգականութեան - 464, Խրատ եւ հարցմունք եւ պատասխանիք զանազան - 465, Վկայութիւնք - 490, 493, Խրատք հարկաւորք - 513, Համառօտ հաւաքումն յԱռակաց գրոց Սողոմոնի - 516, Համառաւտ հաւաքումն ի տեսութիւն լուծմանց երգոյ երգոյն - 517, Մեկնութիւն Երգ երգոցի - 1311, Մեկնութիւն Մատթէի - 916, 918, Մեկնութիւն Յովհաննու - 420, 951, 952, 953, 954, Մեկնութիւն Յոբայ - 951, 954, 955, Մեկնութիւն սաղմոսաց - 1315, Յաղագս գաւազան տալոյ - 903, յշտկծ - 55, 201, 299, 325, 342, 343,

976, 1059, 1144, 1149, 1151, 1316, 1368, 1372, 1390, 1509, 1510, 1511, Վասն զնորընծայի վարդապետի կոչելոյ եւ հրաման տալոյ - 1613, Քարոզ եւ Քարոզգիրք - 53, 73, 135, 161, 234, 263, 265, 266, 375, 376, 417 (պպ), 571, 591, 592, 593, 624, 627, 628, 634, 971, 973, 974, 975, 1148, 1250, 1251, 1509, 1617, 1618, 1629, 1630, նշում - 268
– Գրիգոր, գրիչ, Ձ^{մր} 3524, ԺԴ. դ. - 577, 590
– Գրիգոր վրդ. Խլաթեցի (Մերենց), 1349-1425 թթ., Խրատ ժամատեղեաց - 161, Ողբ պիտանիի - 634, Տաղ եւ գանձ. «Ան Հայրդ աղաղակեմ» - 706, «Այսաւր պարզողին զերկինս» - 437, «Աստուածային սիրով վառեալ» - 1568, «Գաղտնի խոհրդին գուշակեալ» - 108, 666, 679, 709, 998, «Գանգատ ունիմ» - 995, «Գանձ գեղեցիկ, պատշաճական» - 714, «Գանձս գրեցայ ես ի կարգի» - 715, «Գանձս գրեցայ թլփատութեան» - 715, 716, «Գանձ սիրոյ Հոյին» - 479, 664, 993, «Գառըդ երկնային» - 677, «Գաւազան ծաղկեալ» - 715, 988, «Գեղապանծ լուսով» - 479, 668, 702, 705, 706, 780, 993, «Գետ հոսեալ» - 991, «Գերագոյն բարի, Փրկիչ» - 678, 992, «Գերագոյն գոյէ» - 713, 716, «Գերագոյն գոյից, գերայհրաշ էից» - 123, «Գերագոյն էից, գերահրաշ գոյից» - 480, 665, 707, 996, «Գերագոյն Հոգւոյն շնորհաց» - 995, «Գերամբառն Աստուած» - 480, 668, 680, 710, 794, 998, «Գերանճառ արփի» - 481, 668, 710, 794, «Գերապայծառ արփիդ երկնային» - 124, 705, 992, «Գերարփիդ վերին» - 999, «Գերարփի պայծառ» - 702, 988, «Գթա՛ ի մեզ, Տէ՛ր» - 668, 714, 1002, «Գթացեալ Հոյին, Աստուած» - 994, «Գթացեալ Հոյին, արհայդ» - 107, 479, 705, 992, «Գթութեամբ իջեր Տէր» - 678, 994, «Գթութեամբ Հոյին Որդիդ» - 995, «Գլուխն եկեղեցոյ» - 124, 679, 713, 1002, «Գոհաբանական ձայն նուիրական» - 480, 702, 989, «Գոհաբանեալ ես, Տէ՛ր» - 479, «Գոհաբանեալդ Սուրբ Հոգի» - 781, «Գոհաբանեալ սուրբ Աստուածածին» - 713, «Գոհաբանեալ Տէր» - 706, «Գոհաբանեալ Տէրդ ամենայնի» - 678, 994, «Գոյական էական» - 997, «Գոյիդ անեղ» - 706, 994, «Գոյիդ կատարեալ» (Յունանու մարգարէին) - 663, 705, 993, «Գոյիդ կատարեալ» (Վեցերորդ կիրակէին) - 679, 995, «Գոյիդ հզօրի» - 999, «Գոյին անեղի, անճառ» - 124, 778, «Գոյին անեղի, գոյին անմահի» - 701, 988, «Գոյից արարչին» - 989, «Գոչէր հրեշտակն առ վիմին» - 70, 1567, 1631, «Գոչումն ըղձագին» - 663, 678, 716, 992, «Գոյ մեզ ցնծալի» - 999, «Գոչումն ըղձագին» - 106, «Գոչումն ըղձական» - 124, 707, 995, «Գովեալ գրթած Հայր» - 446, «Գովեալ եւ աւրհնեալ» - 678, 993, «Գովեստ բերկրանաց» - 437, 715, 785, 987, 1093, «Գովեստ բեզ բարեաց» - 712, «Գործ արարչական» - 480, 665, 708, 996, «Գրիգոր պսակն», «եկայք ողբասցուք» - 715, «երեսմամբ սուրբ հրեշտակացն» - 1568, «Ջանթիւ հրաշից գործոց» - 1568, «Ի հանդէս տաւնի» - 716, 1096, «Խորհրդոց աստուածային» - 1568, «Որ եւ կատարեալ զմարգարէացեալ» - 122, Կաֆա - 702, 710, 713, յշտկ - 666, 710, 711, 781, 782, 783, 866, 998, 1059, 1465
– Գրիգոր Ֆիլ, փիլիսոփայ, ուսուցիչ Եսայի Սասնեցի գրչի, 1394 թ. - 450
– Գրիգոր վրդ. Երզնկացի, ուսուցիչ Յակոբայ Ղրիմեցւոյ, ԺԴ. դ. - 463
– Գրիգոր վրդ., յշտկ, 1402 թ. - 918, 919
– Գրիգոր վրդ., յշտկ, 1408 թ. - 719
– Գրիգորիս, տէր, ստացող, Ձ^{մր} 3556, 1441 թ. - 787, 794
– Գրիգոր, եղբայր Թորոս Ասիլպակենցու, 1427 թ. - 153
– Գրիգորէս, յշտկ, 1434 թ. - 506
– Գրիգոր Ժ. Մակուեցի (Ջալալբեկեանց) կթղկս Հայոց, 1443-1465 թթ. - 15, 795
– Գրիգոր Տարօնցի, գրիչ եւ ստացող յԵկեղեաց գաւառ, Ձ^{մր} 3495, 1495-1496 թթ. - 391, 395, 398
– Գրիգոր վրդ., յշտկ, ԺԵ. դ. - 153
– Գիրիգոր տէր, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
– Գրիգոր վրդ., յշտկ, ԺԵ. դ. - 590, 591
– Գրիգոր, յշտկ, ԺԵ. դ. - 590
– Գրիգոր Արծկեցի, տաղերգու, ԺԵ. դ., տաղ եւ գանձ. «Անմեղ, անարատ գառինն» - 712
– Գրիգոր Ոստանցի, ԺԵ. դ., Տաղ եւ գանձ. «Այսաւր նոր խառնումն» - 716
– Գրիգոր վարժապետ, Գանձ. «Գրիգո՛ր, գրեա՛, զի լըռասցի պատգամ» - 1140
– Գրիգոր Գանձասացի (Խլաթեցի՞, Արծկեցի՞, Ոստանցի՞ եւ այլք), ԺԵ-ԺԷ. դդ., Տաղ եւ գանձ. «Գեղեցիկ ոտք ընթացեալ» - 714, «Գերագոյդ աշակերտաց» - 714, «Գերակա գընդին գոյից համայնի» - 678, 987, «Գերակայ գոյին, սկզբանն» - 668, 703, 781, «Գոյացուցիչ Բանդ հայրական» - 990, «Գոչէր հրեշտակն առ վիմին» - 710, 989, «Գովեալդ երկնային» - 990, «Գովեստ արժան փառաց» - 714, «Ի հանդիսի յարութեան» - 1092, «Ի հողոյ առեալ» - 990, «Յերեկոյին հինգշաբաթին» - 708, «Տէր Ջահարիայ բարին նահատակ» - 716
– Գրիգորիս Ա. Աղթամարցի, կթղկս Աղթամարայ, 1536-1545 թթ. - 1196, 1323, Տաղ եւ գանձ. «Այբէն մինչեւ զՔէն» - 1034, «Անեղին տաճար Բանին» - 992, 1088, «Գառուն երեկ բլբուլն» - 61, 413, 1464, «Գառունն է բացուեր» - 61, 94, 1323, «Դու դրախտ յեդեմայ» - 61, «Դու ես Աբեզակ» - 1575, «Ծաղկունմն ասեն՝ Հերի՛ֆ աբա» - 61, 413, 1465, «Մաղուր պատկերով ընման» - 61, 1575, «Յետ գնալոյ վարդին» - 60, 61, 413, 1464, «Որպէս նախաստեղծըն գեղեցկաշէնն» - 1575
– Գրիգոր սրկ., յշտկ, 1561 թ. - 1072
– Գրիգորիս, որդի Մէյրամբէկի, կթղկս Աղուանից, 1559-1574 թթ. - 147

– Գրիգոր Պուետիկոս (վրդ. Դարանաղցի, մօտ 1576-1643 թթ.) - 549, 550
– Գրիգոր, հաւերեղբայր գրիչ Անանիա վրդ.-ի, 1594 թ. - 763
– Գրիգոր, գրիչ, Հմր 3539, ԺՋ. դ. - 695, 698, 699, 700
– Գրիգոր, հայր ձեռագրի հետագայի ստացող Անանիայի, ԺՋ. դ. - 1058
– Գրիգոր, գրիչ Հմր 3652/Գ ձեռագրի, ԺՋ. դ. - 1363, 1364
– Գիրիհոր եպս., յշտկ, ԺՋ. դ. - 390,
– Գրիգոր Կեսարացի, ԺՋ-ԺԷ. դդ. (մհ. 1636 թ.), Անուսմ հաղաճաց, Աշխարհացոյց - 224, 374
– Գրիգոր, որդի հետագայի ստացող Վաչոյի եղբայր Մուրատի, 1604 թ. - 673
– Գրիգոր երէց Բաղիշեցի, Ա. գրիչ Հմր 3663 ձեռագրի, 1618 թ. - 1435, 1436, 1441, 1442
– Գրիգոր տէր, հայր նախագաղափար օրինակի շնորհող Ալէքսանոսի, 1620 թ. - 316
– Գրիգոր, եղբայր Աբրահամ եպս.-ի, 1631 թ. - 1214
– Գրիգոր, մեծ եղբայր Թադէոս ֆիլ-ի, 1653 թ. - 1335
– Գրիգոր, որդի Թադէոս ֆիլ-ի, 1653 թ. - 1336
– Գրիգոր, գրիչ յԵրեւան, Հմր 3502, 1658-1663 թթ. - 425, 428, 429
– Գրիգոր (նաեւ՝ Գրիգորիս) աբղյ, գրիչ Հմր 3697/Ա ձեռագրի ի Լիմ, 1658 թ. - 1609, 1611, 1623
– Գրիգոր տէր, առաջնորդ Ղարմուրատի անապատի, 1659 թ. - 725
– Գրիգոր սրկ., յշտկ, 1665 թ. - 296
– Գրիգոր դպիր, գրիչ, Հմր 3468, ձեռ. Բ., 1665-1666 թ. - 293, 295
– Գիրիգոր, որդի ստացող Մարտիրոս Խաճանայի, 1666 թ. - 178
– Գրիգոր, ամուսին Աղաբէգի, 1666 թ. - 1435
– Գրիգոր, որդի Խալիֆի, 1666 թ. - 1435
– Գրիգոր, որդի Մուրատի, յշտկ 1669 թ. - 674
– Գրիգոր ֆիլ, հայր ձեռագրի գրիչ Թումայի, 1671 թ.-ից առաջ - 944
– Գրիգոր ֆիլ, յշտկ, 1671 թ.-ից առաջ - 944
– Գրիգոր, գրիչ Հմր 3625 ձեռագրի, 1671 թ. - 1191, 1196
– Գիրգորոս տէր, յշտկ, 1671 թ. - 178,
– Գրիգոր, գրիչ ի Կեսարիա, Հմր 3434, 1677 թ. - 167, 168
– Գրիգոր պատանեակ, ստացող, Հմր 3434, 1677 թ. - 167, 168
– Գրիգոր, փեսայ ստացող Վահրաւեցի Ճանդուպանի, 1678 թ. - 640, 641
– Գրիգոր տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655
– Գրիգոր, եղբայր գրիչ Առիստակէսի, 1683 թ. - 1188
– Գրիգոր Նժդեհ, ԺԷ. դ., Գանձ. «Աւրհնեալ է Հայրըն լուսոյ» - 64
– Գրիգոր, գրիչ, Հմր 3425, ձեռ. Գ., առաջին մաս, ԺԷ. դ. - 131, 136
– Գրիգոր, գրիչ եւ տաղերգու, ԺԷ. դ., Տաղ. «Գըթեալ չարեօք սիրտ իմ» - 530
– Գրիգոր, ամուսին Շահոսկու, ԺԷ. դ. - 1214
– Գիրիկոր, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1336
– Գրիգոր, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1636
– Գրիգոր էրէց, յշտկ, ԺԷ. դ. - 635
– Գրիգոր, կնիդրշմ - 1490
– Գրիգոր, հետագայ ստացող ձեռագրի, 1706 թ. - 212
– Գրիգոր, եղբայր Թօմայի Վանանդեցւոյ, 1705 թ. - 694
– Գրիգոր, գրիչ, Հմր 3469, ձեռ. Բ., 1711 թ. - 301, 302
– Գրիգոր Շղթայակիր, պատրիարք Երուսաղէմի, 1715-1749 թթ., յշտկ - 1142
– Գրիգոր, հայր խոջայ Տոդատի, 1727 թ. - 151
– Գրիգոր տէր, կնիդրշմ, 1737 թ. - 758
– Գրիգոր տիրացու, յշտկ, 1746 թ. - 226
– Գրիգոր Վաղարշապատեցի Խեչումէնց, հայր Սողոմոն գրչի, 1758 թ. - 18
– Գրիհոր տէր, հայր ձեռագրի հետագայի կազմել տուող Մարոթայի, մհ. 1780 թ. - 860
– Կիրիհոր, որդի Մայիլի, յշտկ, 1782 թ. - 756
– Գրիգոր, յշտկ, 1782 թ. - 756
– Գրիկոր տէր, հետագայի գնորդ Մաշտոցի, 1783 թ. - 817
– Գրիգոր տէր, յշտկ, 1783 թ. - 939
– Գրիգորիս, հետագայի ստացող, Հմր 3520, 1785 թ. - 558
– Գրիգոր, եղբայր Աւետարանը նորոգել տուող տէր Օհաննէսի, 1788 թ. - 764
– Գրիգոր տէր, յշտկ, 1791 թ. - 939
– Գրիգոր տէր, յշտկ, 1793 թ. - 308,
– Գրիգոր, յշտկ, 1794 թ. - 115
– Գրիհոր վրդ., առաջնորդ Սեւանի անապատի, 1797 թ. - 318
– Գրիգոր, կազմող հին եւ ցրուեալ գրեանց, 1799 թ. - 764
– Գրիգոր վրդ. Օշականցի (Ուշականցի), տաղերգու, մահ. 1799 թ., երգ. «Ծագումն անճառ՝ Հօր Միածին» - 328
– Գիրիհոր, յշտկ, ԺԸ. դ. - 34
– Գրիգոր վրդ., յշտկ, ԺԸ. դ. - 212
– Գրիգոր վրդ., յշտկ ի կնիդրշմ - 1386
– Գրիգոր տէր, յշտկ, ԺԸ. դ. - 1494
– Գրիկոր, հայր Մանուէլի, ԺԸ. դ. - 756
– Գրիգոր, հայր Ոսկանի, ԺԸ. դ. - 757
– Գրիգոր պրն, յշտկ, ԺԸ. դ. - 1005
– Գրիգոր տոց, հետագայի յիշատակագիր, ԺԸ. դ. - 904
– Գրիգոր վրդ., նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1010
– Գրիգոր, յշտկ, ԺԸ. դ. - 1012
– Գրիգոր Մարզվանեցի, տպարանատէր ի Պոլիս, ԺԸ. դ. - 1172
– Գրիհոր, գրչփրձ - 1519, 1520

– Գրիգոր տիրացու, որդի տէր Դաւթի, 1801 թ., 1810 թ. - 102
– Գրիգոր, յշտկ, 1806 թ. - 344
– Գրիգոր տէր, հետագայի յիշատակագիր, 1806 թ. - 757
– Գրիգոր, 1827 թ., կնքդրշմ - 1018
– Գրիգոր Պոլսեցի մհտ., գրիչ ի Կ. Պոլիս, Ձ 3593, 1833 թ. - 1015, 1016
– Գրիգոր, յշտկ, 1837 թ. - 252
– Գրիգոր Թարխան, յշտկ, 1848 թ. - 524
– Գրիգոր ֆիլ Սուխիասեանց Երեւանցի, յշտկ, 1878 թ. - 168
– Գրիգոր Տէր-Բաղտասարեանց Բատամիրեանց, յշտկ, ԺԹ. դ. - 188
– Գրիգոր (Գրիգորէս), յշտկ - 490
– Գրիկոր տիրացու, գրչփրն - 100
– Գրիգոր վրդ., գրչփրն - 326
– Գրիգոր տէր, յշտկ, ԺԹ. դ. - 726
– Գրիգոր, հոգեւոր հայր տէր Գրիգորի, ԺԹ. դ. - 726
– Գրիգոր, Քարոզ վասն աղօթից - 195
– Գրիգոր սուրբ, գրչփրն - 114
– Գրիգոր, յշտկ - 18
– Գրիգոր, յշտկ, ի բանից - 49
– Գրիգոր, յշտկ, ԺԹ. դ. - 983
– Գրիգոր, յշտկ - 408
– Գրիգոր, յշտկ ի սղմ. - 565
– Գրիգոր, տէր, կնքդրշմ - 636
– Գրիգորիս, յշտկ, ձայն - 456
– Գրիգորիս, կթղկս Աղուանից, յշտկ - 1570
ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԱՐԵՒԻԿ - 12
ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ - 465
ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԽԱՉԻԿ - 1315
ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ ՎԱՍՍԱԿ, գրչփրն - 1222
ԳՕՁԱԼ հարս Առաքելի, 1673 թ. - 1062
ԳՕՁԱԼԱՂԱ
– Գօզալաղա, ֆոյր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Գօզալաղա, հօրաֆոյր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045

Դ

ԴԱԴ, կին Աթանէս գրչի եղբօր, 1561 թ. - 1482
ԴԱԴԱՆ, ածչնչկն - 142
ԴԱԴԵԱՆ ԽԱՉԻԿ վրդ. - 169, 170, 172, 178, 182, 186, 188, 190, 194, 196, 198, 204, 207, 208, 212, 218, 221, 222, 224, 226, 230, 252, 287, 796, 1430, 1432, 1436, 1437, 1442, 1446, 1449, 1450, 1454, 1460, 1466, 1472, 1478, 1482, 1490, 1494, 1500, 1506, 1510, 1512, 1518, 1529, 1530, 1534, 1537, 1538, 1539, 1540, 1542, 1547, 1548, 1552, 1554, 1560, 1562, 1565, 1566, 1570, 1572, 1574, 1576, 1602, 1604, 1610
ԴԱԹԷ, որդի տէր Գրիգորոսի, 1671 թ. - 178
ԴԱԹԷՈՍ եպս. ի Մահենիս, ԺԵ. դ. - 1206
ԴԱԼՈՒԱԴ, ֆոյր Սալչուկի, ԺԷ. դ. - 1068
ԴԱԿՈՒԷԼ հրեշտակապետ, յշտկ - 1111
ԴԱՂՄԻԱՏՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1422
ԴԱՄԻԱՆՈՍ աճառծաթ բժիշկ, ի տաղի - 446, ի Յայսմաւուրս - 922, 1407, 1415, 1420
ԴԱՆԱՓՏՈՍ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1412
ԴԱՆԻԷԼ
– Դանիէլ մարգարէ, Աղօթք - 511, ի բանից - 970, 1163, ի ճառոզս - 605, ի Յայսմաւուրս - 1410, Մեկնութիւն մարգարէութեանն Դանիէլի - 1079, 1080, 1359, Մրգ. - 732, յշտկ - 47, 134, 231, 291, 464, 660, 733, 846, 1079, 1081, 1131, 1360, 1361, 1362, 1397
– Դանիէլ միայնակեաց - 257, 332, 647
– Դանիէլ Սիւնակեաց, Գ-Դ. դդ. (՞), ի Յայսմաւուրս - 1410
– Դանիէլ Ա. ֆոռեպս., Դ. դ. - 1409
– Դանիէլ կր. Ռայիթեցի, Ջ. դ., Լուծմունք դժուարիմաց եւ նուրբ բանից, որ կան ի գիրս յայս կոչեցեալ Կլիմաքս - 736, 1515
– Դանիէլ, երաժիշտ, ԺԱ. դ., շարական. «Դաստապետն հրեշտակաց» - 900
– Դանիէլ աբեղ, ստացող Ձ 3402 ձեռագրի, 1452 թ. - 11, 12, 14, 15, 16
– Դանիէլ տէր, առաջնորդ Կողուց վանից, 1497 թ. - 644
– Դանիէլ, գրիչ, Ձ 3584 Ա., ԺԵ. դ. - 952, 954
– Դանիել ֆիլ, յշտկ, 1561 թ. - 1072
– Դանիէլ վրդ., յշտկ, 1665 թ. - 296
– Դանիէլ վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655
– Դանիէլ տէր, 1729 թ., կնքադրոշմ - 532
– Դանիէլ հազարապետ, հայր Բաղդասար արեպս. Հասան Ջալալեանի, ԺՐ. դ. - 1610
– Դանիէլ, Յաղագս նշանաց յԱւետգակնի - 653
– Դանիէլ, յշտկ - 339
– Դանիէլ, յշտկ - 1013
– Դանիել, գրչփրն - 1519, 1520
ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ, մաճառեսի, 1899 թ. յիշատակ ստացաւ Ձ 3618 ձեռագիրը - 1165
ԴԱՍԻՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406
ԴԱՍՏԱԳՈՒԻ, յշտկ, 1504 թ. - 743
ԴԱՐԵՁ
– Դարեհ Գ. Ախեմենեան վերջին թգւր, մհ. Ք. ա. 330 թ. - 1466
– Դարեհ, ամուսին Ռուսանթոսի, ի Յայսմաւուրս - 1406
ԴԱՐՄԱՆ
– Դարման, եղբայր ստացող Բէկուն, Ձ 3534, 1497 թ. - 673
– Դարման, յշտկ, ԺԷ. դ. - 763

ԴԱԻԻԹ
– Դաւիթ մարգարէ, թգւր Հրէից, մնռնկր - 12, 345, 351, Գովասանիմ Սաղմոսարանին - 37, ի բանից - 54, 166, 486, 1391, 1398, 1399, 1620, յերգ - 86, ի Յայսմաւուրս - 1411, ի ի շարականս - 837, 893, 900, տաղս եւ ի գանձս - 435, 481, 664, 668, 677, 702, 708, 785, 909, 989, 1089, 1095, 1124, ի խառոզս - 191, 597, 604, 608, 1089, 768, յշտկծ - 45, 69, 122, 133, 165, 168, 199, 289, 334, 454, 456, 460, 572, 583, 630, 682, 772, 816, 908, 913, 936, 1038, 1041, 1129, 1134, 1135, 1152, 1210, 1222, 1338, 1351, 1379, 1393, 1531, 1580, 1606, 1623, 1628, սաղմոսք - 170, 685, 858, 1172, 1502, 1503, Մեկնութիւն սաղմոսաց - 240, 526, 1583, տօն - 579
– Դաւիթ Անյաղթ, Ներգինացի, իմաստասէր, ե-Ջ. դդ., իմաստասէր, Մովսիսի Գումարումն իրողութեանց Սահմանաց Դաւթի - 199, յշտկծ - 203, 206, 208, 217, 623, 1203, 1369, 1525, 1614, Յաղագս սահմանաց իմաստասիրութեան - 205, Ներբողեան ի սուրբ խաչն աստուածընկալ - 205, Սահմանիք իմաստասիրական իբր հարցմամբ («Ա-Ք») - 205, Առածք հինգ - 1367, 1545, Լուծմունք Սահմանաց իմաստասիրութեան - 211, թրգմ. Պէրի Արմենիաս - 739, Մեկնութիւն Պերի Արմենիասի - 217, 423, 424, Վարք Դաւթի փիլիսոփայի - 322, 374, էակաց գիրք - 374, Մեկնութիւն Արդ, գոլ զէակն - 374, Բանք - 423, Ընդդէմ չորից առարկութեան Պիհոռոնի իմաստակի - 424, ի բանից - 494, Լուծումն համառաւտ Պորփիւրի, որ ի տեսութիւնն Դաւթի - 1367, Մեկնութիւն բանիցն Դաւթի փիլիսոփայի - 1365, Մեկնութիւն Սահմանացն Դաւթի - 208, 1607, Յիշատակարան թարգմանիչ Դաւիթ Անյաղթի - 739, ի Սահմանաց գրոց - 1370, 1371, Վերլուծութիւն Ներածութեանն Պորփիւրի - 1541, 1544, Վասն բաժանման - 1546,
– Դաւիթ Դուինեցի, Ը. դ., ի Յայսմաւուրս - 1416, ի շարականս - 832
– Դաւիթ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1419
– Դաւիթ Հիւպատոս, 712 թ., Թարգմ. Դիոնէսիոսի Արիսպագացւոյ Մատենագրութիւնք - 1075, Հարցմունք - 1352
– Դաւիթ Բագրատունի թգւր, 994 - 1000 թթ. - 552
– Դաւիթ Ալաւկայ որդի, ԺԱ-ԺԲ. դդ. - 28, 1485, Կանոնք - 823
– Դաւիթ թգւր Վրաց - 549
– Դաւիթ սրկ., գրիչ, Հմր 3604, ԺԳ. դ. - 1071, 1074
– Դաւիթ կր., յշտկծ, 1408 թ. - 720
– Դաւիթ, հայր ձեռագրի ստացող Դանիէլ աբեղայի, 1452 թ. - 15
– Դաւիթ, յշտկծ, 1497 թ. - 672
– Դաւիթ վրդ., Տաղ. «Հողմն մեղաց զիս» - 95
– Դաւիթ գանձասաց, ԺԵ. դ., տաղք եւ գանձք - «Դաւանեցէք, որդիք» - 715, 1003
– Դաւիթ, հայր ստացող Յովանէսի, ԺԵ. դ. - 1330
– Դօիթ տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ վանից, 1562 թ. - 1050, 1053
– Դաւիթ ճիյ, յշտկծ, 1655 թ. - 1066
– Դաւիթ, եղբայր ստացող տէր Մարգարի, 1661 թ. - 914
– Դաւիթ ճիյ, գրիչ Հմր 3662 ձեռագրի յէրընկան գիւղ, 1666 թ. - 1431, 1435
– Դաւիթ, եղբայր հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722
– Դաւիթ, յշտկծ, 1689 թ. - 700
– Դաւիթ, որդի ձեռագրի ստացող Անդրէասի եղբայր Ներսէսի, 1682 թ. - 150
– Դաւիթ վրդ., ստացող Հմր 3637 ձեռագրի, 1697 թ. - 1241, 1254
– Դաւիթ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 763
– Դաւիթ մելիք, հայր հետագայի ստացող Մէհէրի, ԺԷ. դ. - 764
– Դաւիթ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1072
– Դաւիթ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1336
– Դաւիթ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1336
– Դօիթ, որդի Մովսէսի, ԺԷ. դ. - 1336
– Դաւիթ ռաբունապետ, գրիչ Հմր 3655 ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 1380, 1382
– Դաւիթ, որդի Մեսրոպի, ԺԷ. դ. - 1436
– Դաւիթ, ծն. 1713 թ., յշտկծ - 626
– Դաւիթ վրդ., հոգեւոր առաջնորդ ի Սպահան, 1727 թ. - 109
– Դաւիթ դպիր, գրիչ ի Թիֆլիզ, Հմր 3416, 1766 թ. - 81, 90
– Դաւիթ, հայր ծառութիւն Ջուղայեցի գրչի, 1766-1768 թթ. - 548
– Դաւիթ, հետագայի յիշատակագիր, 1785 թ. - 686
– Դավիթ Ե. Էնեգեթցի, կթղկս Հայոց, 1801-1807 թթ. - 372
– Դաւիթ սրկ., գրիչ, Հմր 3419, ԺԸ. դ. - 101, 102
– Դաւիթ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 220
– Դաւիթ տէր, յշտկծ, 1801 թ. - 102
– Դավիթ, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 873
– Դաւիթ, գրչփռն - 12
– Դաւիթ, գրչփռն - 1046
ԴԱՒԻՒՇ, վերջին ստացող ձեռագրի, ԺՋ. դար - 391
ԴԵՂՁՈՒՆ, հոյր ձեռագրի գրիչ, ծաղկող, կազմող Մեսրոպ Խիզանցւոյ, 1624 թ. - 1045
ԴԵՄԵՏՐԻԱՆՈՍ սրկ., ի Յայսմաւուրս - 1420
ԴԵՄԵՏՐԻՈՍ
– Դեմետրիոս Ա. Պոլիորկետես, թգւր Մակեդոնիայի, Ք.ա. Գ. դ., յշտկծ - 1124
– Դիմետրիոս սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1407, 1422
– Դեմետրոս Աբուգինացի, ի Յայսմաւուրս - 1408
ԴԵՍՊԻՆԱՅ, գնորդ-նուիրատու, հոյր Յոհաննէս ճիյ-ի, ԺՋ. դ. - 799

ԴԵՐԿԻՂՈՍ, թգւր Յուդայի, յշտկ - 1124
ԴԷՄԱՍ, աջակողմեան աւազակ խաչափայտին - 862
ԴԷՈՍԿՈՐՈՂՈՍ վկյ - 928, 1416
ԴԷՍՊԻՆԱ, յշտկ, 1434 թ. - 506
ԴԻԴԻՄՈՍ, յշտկ - 631, 1327, 1404, 1419
ԴԻԷՐԴ ՌԱԿՈՑԻ Ա. (ԷՐՏԷԼ ՌԱԴՕՎԴԻ), յշտկ, 1647 թ. - 554, 555
ԴԻԼԱՆ, յշտկ, 1717 թ. - 868
ԴԻԼԴԱՐ, մայր Թօմասի Վանանդեցւոյ, 1705 թ. - 694
ԴԻԼՊԱՐ, մայր հետագայի ստացող Սիամոնի, 1605 թ. - 638
ԴԻՄԻՏԻՈՍ բժիշկ, ի Յայսմաւուրս - 1402
ԴԻՄՈԿՐԱՏԷՍ, փիլիսոփայ, մօտ Ք. ա. 460-370 թթ., յշտկ - 587
ԴԻՆԴԻՆՈՍ ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1415
ԴԻՈԴՈՐՈՍ
– Դիոթորոս եպս., Դ. դ. - 1145, 1419
– Դիոդորոս ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1413, 1417
ԴԻՈԿԼԷՏԻԱՆՈՍ կայսր, մօտ 243-313 թթ. - 544, 1404
ԴԻՈՆԷՍԻՈՍ
– Դիոնիսիոս Թրակացի, Ք. ա. 180-145 թթ., Մեկնութիւն բառից Քերականին - 284, Վասն բառի եւ վասն բանի - 210, Առուեստ հերականութեան - 453, 1369
– Դիոնէսիոս (Դիոնիսոս) Արիսպագացի, Ա. դ., Յաղագս Աստուածաբանութեան - 138, ի բանից - 335, 493, 1146, 1161, 1352, գրչփրձ - 420, յշտկ - 617, 929, 1076, 1253, 1268, 1273, 1366, 1532, Թուղթ առ Տիմոթէոս - 1253, ի Յայսմաւուրս - 1406, Մատենագրութիւնք - 1073, 1075
– Դիոնիսիոս Աղէքսանդրացի, Ե. դ. - 1327, 1524, 1525
– Դիոնէսիոս ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1415
– Դիոնէսիոս վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1419
ԴԻՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1421
ԴԻՈՍԿՈՐՈՍ
– Դիոսկորոս մատենագիր, ե. դ. (՞) - 1264
– Դէոսկորոս, ի Յայսմաւուրս - 1411
ԴՈԴՈԽԵԱՆ ԳԷՈՐԳ - 1097
ԴՈԴՈՊԻԱՆՈՍ սրկ., ի Յայսմաւուրս - 1417
ԴՈՄՆԱ հրմուհի, ի Յայսմաւուրս - 1411
ԴՈՄՆԻՆՈՍ ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1407
ԴՈՎՂԱԹ
– Դաւլաթ, հաւս ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Դովլաթ, յշտկ, ԺԶ. դ. - 798
– Թօղլաթ, տատ ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Դաւլաթ, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1068
– Թովլաթ, կին Ասլիի, ԺԸ. դ. - 868
ԴՈՒՂԱՅ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1420
ԴՈՒՄՆԻՆԷ ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406

Ե

ԵԱՁԴԻԽԱՍ, յշտկ, 1768 թ. - 325
ԵԱՂՈՒԹԽԱԹՈՒՆ, մայր ձեռագրի գրիչ եւ ստացող Կաֆայեցի Խաչիկի, 1647 թ. - 554
ԵԱՂՈՊ
– Եաղուպ, եղբօրորդի հետագայ ստացող Պօղոս Թոխաթցու, 1624 թ. - 316
– Եաղուպ, հայր հետագայ ստացող Պօղոս Թոխաթցու, 1624 թ. - 316
– Եաղուպ Խըչի Ջանկազօրցի, յշտկ - 1599
ԵԱՐԱՋԻՋ, եղբայր հետագայի ստացող Մէհէրի, ԺԷ. դ. - 764
ԵԱՐՂՈՒԼԻ մհտ., ամուսին ձեռագրի հետագայ ստացող Հոխփսիմէի, ԺԷ. - 80, 81, 82
ԵԱՒՐ, որդի ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
ԵԲՍԻՔՈՍ, յշտկ ի Յայսմաւուրս - 1404
ԵԳԱՆԵԱՆ ՕՆԻԿ - 16, 172, 224, 230, 287, 376, 668, 726, 874, 932, 1121, 1153, 1182, 1370, 1560, 1562, 1610, 1632
ԵԴԵՍԻԱ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1416
ԵԶԴԻԽԱՆ, մայր ձեռագրի հետագայ ստացող Աղամարի սրկ.-ի, 1675 թ. - 416
ԵԶԴԻՆԲԱՂՇ, որդի ստացող Ըղթիարի, 1460 թ. - 390
ԵԶԵԿԻԱ թգւր, ածընչկն, Աղօթք - 959, մնրկր - 1071, 1427, յշտկ - 136, 166, 1503, ի շարականս - 829, 835, պպ - 849
ԵԶԵԿԻԷԼ, մարգարէ, Մարգարէութիւն - 151 (պպ), ի բանից - 100, 503, 507, 508, 585, 909, 949, ի ճառոգս - 615, յշտկ - 47, 73, 150, 179, 291, 643, 672, 1145, 1147, 1339, 1434, 1528, տօն - 580
ԵԶՆԻԿ ԿՈՂԲԱՑԻ, ե. դ., Հարցումն Աւրնանայ - 215, 408, Հարցումն Աշոտոյ - 285, 409, Ի թղթէն - 1522, Խրատք ճոգեշահ - 1528, Հարցմունք եւ պատասխանիք - 1528, 1541
ԵԶՏԻԽԱՍ, մայր տէր Յոհաննէսի, ԺԷ. դ. - 1570
ԵԶՐԱՍ, ածընչկն - 47, 289, 364, 1250
ԵԹԱՐ
– Եթար, կին Պոյեանի, ԺԶ. դ. - 816
– Եթար, մայր Դաւիթ ճիյ-ի, 1666 թ. - 1435
– Եթար, դուստր Դաւիթ ճիյ-ի, 1666 թ. - 1435
– Եթար, դուստր ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
– Եթար, մայր Աւետիք վարդապետի, 1755 թ. - 160
ԵԼԻԱՍԻՊՈՍ ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1412
ԵԼԻՈՒՍ, ածընչկն - 290
ԵԼՊԻՍ, դուստր Սոփեայ, ի Յայսմաւուրս - 1422
ԵԼԻՓԱԶ Թեմնացի, յշտկ - 486
ԵԼՍԱԲԵՐԹ ՂԱԶԱՐԵԱՆ, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1144
ԵՂԹԻԱՐ, հայր ստացող Յակոբ աբեղայի, 1620 թ. - 316

ԵՂԻԱ
– Եղիա մարգարէ, յշտկծ - 36, 489, 519, 661, 684, 773, 908, 937, 949, 1152, 1186, 1468, 1579, ի Յայսմաւուրս - 1421, ի շարականս - 835
– Եղիա, յշտկծ ի Հարանց վարս - 258
– Եղիա սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1410
– Եղիա, եղբայր ձեռագրի ստացող Մաղաքիա աբեղ-ի, 1527 թ. - 1635, 1636
– Եղիա, հայր ձեռագրի հետագայի ստացող Ովսէփ եպս Գոսեբցւոյ, 1552 թ. - 1056
– Եղիա սրկ., յշտկծ, 1561 թ. - 1072
– Եղիա վրդ., ուսուցիչ Կիրակոս գրչի, 1568 թ. - 1211
– Եղիա ֆիլ, ԺՋ՞ դ., Պատմութիւն Եղիա Ֆաիւնայի - 624
– Եղիա պարոնտէր, յշտկծ, 1661 թ. - 204
– Եղիա, որդի Ջաքարի, 1666 թ. - 1435
– Եղիեայ, տիրացու, յշտկծ, ԺՀ. դ. - 1400
– Եղիա, գրչփրծ - 216
ԵՂԻԱԶԱՐ
– Եղիազար, տէր, յշտկծ, ԺԵ (՞) դ. - 1506
– Եղիազար, գրիչ, Հ՝՛ 3480, 1634 թ. - 341, 343
– Եղիազար, կնճդրշմ, 1652 թ. - 1490
– Եղիազար Ա. Այնթապցի կթղկս Հայոց, 1681-1691 թթ. - 865, 1218, 1393
– Եղիազար, որդի Գրմենեցի Սաղայթէլի, 1755 թ. - 186
– Եղիազար եպս., հետագայի ստացող, 1795 թ. - 1082
– Եղեզար վարդապետ, յշտկծ, ԺՀ. դ. - 388
– Եղիազար վրդ., յշտկծ, ԺՀ. դ. - 1008
– Եղիազար Եղիազարենց Ջուղայեցի աղա, յշտկծ, ԺՀ. դ. - 1083
– Եղիազար, որդի ձեռագրի հետագայ ստացող Սրճակի, 1801 թ. - 268
– Եղիազար, գրչփրծ - 657
ԵՂԻԱՐ, եղբայր գրիչ Արիստակէս Տարօնացւոյ, 1599 թ. - 826
ԵՂԻԿՈՆԻԴԷ ննտ., ի Յայսմաւուրս - 1419
ԵՂԻՇԷ
– Եղիշէ առաքեալ - 1006, 1008
– Եղիշէ վրդ., պատմիչ, ե. դ., ի գանձս - 1001, ի հաւատոյ թղթէն - 1521, Հարցմունք եւ պատասխանիք ի Գիրս ծննդոց - 1532, ի Յայսմաւուրս - 1414, Խրատ ոգեշահ - 1542
– Եղիշէ, Աղուանից եպս., ի Յայսմաւուրս - 1405
– Եղիշէ, եղբայր ձեռագրի ստացող Մաղաքիա աբեղ-ի, ԺՋ. դ. - 1636
ԵՂԻՍԱԲԷԹ
– Եղիսաբէթ, մայր Յովհաննէս Մկրտչի, մնռնկր - 79, 148, 1069, 1189, 1433, յշտկծ - 311, 506, 1221, 1471, ի Յայսմաւուրս - 1406
– Եղիսաբէթ, կին Աթանէս գրչի եղբաւր, 1561 թ. - 1482
– Եղիսաբեդ, յշտկծ, 1561 թ. - 1072
– Եղիս, դուստր ձեռագրի վերջին ստացող Սահակի, ԺՋ. դ. - 350
– Եղիսաբեթ, կին Յոդանանի, ԺՋ. դ. - 816
– Եղիսայբեթ, մայր ձեռագրի հետագայի ստացող Ա-նանիայի, ԺՋ. դ. - 1058
– Եղեսաբեթ, դուստր ստացող Ստեփաննոս ֆիլ-ի, 1644 թ. - 379
– Եղիսապետ, դուստր Հայրապետի եւ Սանամի, 1651 թ. - 1331
– Եղսաբեթ, կին մեկենաս Պսակերեցի Հախումի որդի Գանջի, 1659 թ. - 725
– Եղիս, ֆոյր ստացող տէր Մարգարի, 1661 թ. - 914
– Եղիսաբեթ, եղբօր դուստր ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
– Եղիսաբեթ, դուստր գրիչ Աւետիսի, 1674 թ. - 686
– Եղիսապետ, ֆոյր ձեռագրի ստացող Անդրէասի, 1682 թ. - 150
– Եղիսաբէթ, կին ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
– Եղիսաբետ, կողակից Սարգսի, ԺԷ. դ. - 21
– Եղիսայբեթ, կողակից խոջայ Տրդատի, 1727 թ. - 151
– Եղսապետ, յշտկծ, 1789 թ. - 160
– Ելիսաբեթ տիկին, գրչփրծ - 92
– Եղիսայպետ, գրչփրծ - 722
ԵՂԻՍԷ
– Եղիսէ մարգարէ - 146, 181, 228, 503, 660, 661, 662, 682, 773, 791, 846, 909, 933, 948, 949, 961, 1048, 1058, 1061, 1186, 1420, 1480
– Եղիսէ, յշտկծ, 1876 թ. - 130
ԵՂՍՈՒՄ, կին Սօհպաթ ֆիլ-ի - 1206
ԵՂՏԻԱՅՐ, հայր Բահայտուրի, 1689 թ. - 1211
ԵՄԻՆ, մայր ձեռագրի մեկենաս Կեսարացի Պետրոսի եւ ստացող տէր Կիրակոսի, 1636 թ. - 1026
ԵՄԻՆՄԵԼԻՔ, յշտկծ, 1434 թ. - 506
ԵՆԱՄԷԼԻՔ, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 798
ԵՆԻԿՈԼԵԱՆ (ԵՆԻԿԵԱՆ) ԻՍՐԱՅԷԼ, գրչփրծ - 1180, 1182
ԵՆԻՆԵԱ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1413
ԵՆՈՎՍ, որդի Սէթի - 134, 1000
ԵՆՈՎՔ
– Ենովք, ածնչկն - 45, 455, 489, 826, 1261, 1579
– Ենովք, հայր Վարդան եպս. գրչի, 1676-1692 թթ. - 469
ԵՊԱՄԻՔՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1407
ԵՊԱՓՐՈԴԻՏՔ առաքեալ, ի Յայսմաւուրս - 1410
ԵՊԻԿՏԻՄՈՆ, Գ-Դ. դդ., եպս. Կորնթացւոց, ի թուղթն Աթանասի - 395
ԵՊԻՄԱՔՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1418
ԵՊԻՓԱՆ
ԵՊԻՓԱՆ Կիպրացի, 315-403 թթ., ճառ - 339, Անուանիք մարգարէիցն - 584, ի բանից - 1523, 1524, ի գանձս - 995, ի Յայսմաւուրս - 1418, Կանոնիք - 824, մնռնկր - 728, յշտկծ - 258, 584

– եպիփան, սրբ, ի յայսմաւուրս - 1413
– եպիփանան, յշտկ - 1602
ԵՊԻՔՈՒՐ ննիւ., ի յայսմաւուրս - 1405
ԵՊՐԱԿՍԻԱ ննիւ., ի յայսմաւուրս - 1422
ԵՍԱՅԻ
– եսայի (նաեւ Իսայ) մարգարէ, ի բանից - 38, 166, 174, 176, 226, 227, 290, 486, 500, 501, 503, 506, 507, 508, 581, 583, 584, 659, 681, 682, 683, 727, 755, 790, 791, 792, 811, 813, 815, 845, 847, 848, 850, 906, 907, 936, 942, 943, 947, 948, 959, 960, 1019, 1048, 1056, 1059, 1060, 1061, 1117, 1161, 1179, 1183, 1184, 1185, 1235, 1236, 1275, 1338, 1392, 1393, 1398, 1399, 1479, 1480, 1617, 1620, Մեկնութիւն այլաբանութեամբ տեսլեանն - 44, Մարգարէութիւն - 249, 250, նշում - 251, ի մեկնութենէ - 728, ի յայսմաւուրս - 1421, ի տաղս եւ ի գանձս - 666, 709, 1002, ի բառոգս - 191, 192, 593, 597, 598, 605, 613, 768, Մրգ. - 675 (պպ), 1073, Մեկնութիւն - 1525, գրչփրձ - 700, յշտկ - 46, 47, 53, 55, 129, 136, 146, 179, 180, 199, 215, 238, 435, 440, 442, 454, 458, 584, 590, 846, 858, 877, 886, 1606
– եսայի հայր, յշտկ ի Հարանց վարս - 258, 339
– եսայի, ռաբունապետ ի Նոնաւնից վանս, 1303 թ. - 1078
– եսայի ռաբունապետ ի Գայլիձոր, 1303 թ. - 1080
– եսայի Սասնեցի, Առաքելցի, գրիչ եւ ստացող ի Սիս, Ձ՚ 3503, 1394 թ. - 431, 450, 451
– եսայի, եղբայր ձեռագրի ստացող Մաղաքիա աբղ-ի, 1527 թ. - 1635, 1636
– եսայի, ռաբունապետ ի Գլաձոր, 1537 թ. - 1081
– եսայի ֆիլ Ամթեցի, յշտկ, ԺՋ. դ. - 1357
– եսայի վրդ., հոգեւոր առաջնորդ, 1654 թ. - 156
– եսայի տէր, յշտկ, 1665 թ. - 296
– եսայի տէր, յշտկ, 1667 թ. - 982
– եսայի տէր, ռաբունի ի վանս Սուրբ Կարապետ, 1668 թ. - 734
– եսայի երէց, գրիչ ի Դաշտակ, Ձ՚ 3601, 1673 թ. - 1057, 1062, 1063
– եսայի տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս վանից, 1679 թ. - 655
– եսայի, յշտկ, 1691 թ. - 983
– եսայի, գրիչ, ստացող, կազմող յերնջակ, Ձ՚ 3478, 1698-1699 թթ. - 331, 337
– եսաի վրդ., 1714 թ., կնճադրոշմ - 212
– եսայի վարդապետ, յշտկ, 1730 թ. - 188
– եսայի, տէր, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1173
– եսայի, տէր, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1173, 1174
ԵՍԱՒ, ածչնչկն, եղբայր Յակոբի - 1271, 1533
ԵՍԹԵՐ, ածչնչկն, բառ - 289, Գիրք - 731, յշտկ - 733, 864
ԵՍԵԲՕՆ, ածչնչկն, յշտկ - 1124
ԵՍՊԵՐԻՈՍ ննիւ., ի յայսմաւուրս - 1417
ԵՎՐՈՆԱ Գ. - 68
ԵՏԿԱՐ, յշտկ, 1782 թ. - 81
ԵՐԱՆԻ, աշակերտ Թարգի Պօղոսի, 1796 թ. - 90
ԵՐԳԻՆԻՈՍ ննիւ., ի յայսմաւուրս - 1410
ԵՐԵՄԻԱ
– Երեմիա մարգարէ, ի բանից - 486, 500, 813, 871, 1019, 1020, 1059, 1163, 1238, 1244, 1247, յշտկ - 41, 47, 66, 88, 291, 430, 733, 846, 1272, 1461, Ողբ - 302, 732, Աղօթք - 302, ի յայսմաւուրս - 1417, ի բառոգս - 599
– Երեմիա վկյ, ի յայսմաւուրս - 1419
– Երեմիա Զէլէպի Քէօմիւրճեան, 1637-1695 թթ., Աստուածածնի գովք. «Երանեալ կոյս սուրբ Տալիթայ» - 462
– Երեմիա, յշտկ ի տաղի - 461
– Երեմիա Բ. Հասան-Ջալալեանց, Աղուանից կթղկս, 1676-1700 թթ. - 1012
– Երեմիա տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս վանից, 1679 թ. - 655
– Երեմիա Մեղրեցի, բառարանագիր, ԺԷ-ԺԸ. դդ., Բառք ճերթողականք - 213, Բառգիրք - 288, ի բանից - 1547, 1548
– Երեմիայ Մելիք-Թանկիեանց վրդ., միաբան Սուրբ Կարապետ վանից, ԺԹ. դ. - 656
ԵՐԻԱՆՈՍ, յշտկ - 1351
ԵՐԻՄ, յշտկ, 1561 թ. - 1072
ԵՐԻՆ ննիւ., ի յայսմաւուրս - 1416
ԵՐԻՆՈՍ
– Երինոս ննիւ., ի յայսմաւուրս - 1403, 1417
– Երինոս կոյս, ի յայսմաւուրս - 1417
ԵՐՄԻՆԻԴՈՒ թգւր, ի յայսմաւուրս - 1416
ԵՐՄՈԳԻՆԷՍ ննիւ., ի յայսմաւուրս - 1410, ի տաղս եւ գանձս - 449, 988, 989, յշտկ - 561, 1598
ԵՐՄՈՂԱՅՈՍ ֆիլ, ի յայսմաւուրս - 1422
ԵՐՄՈՂՈՍ ննիւ., ի յայսմաւուրս - 1412
ԵՐՄՈՆԻԱ կոյս, ի յայսմաւուրս - 1404
ԵՐՄՈՍ վկյ, ի յայսմաւուրս - 1415
ԵՒ
– եւս, նախամայր - 106, 286, 299, 433, 434, 458, 609, 629, 631, 825, 1426, 1523, 1530, 1531, 1578, 1579, 1621, ի տաղս - 717, 1029, 1088, 1089, մնրնկր - 13, 351
– եվիկ, գրչփրձ - 250
ԵՒԱԳՐ
– եւագր ճերճուածող, յշտկ - 631
– եւագր Պոնտացի, 346/347-400/401 թթ., յշտկ - 49, 634, Վարք երանելոյն եւագրիոսի - 331, ի բանից - 335, Խրատք - 408, Հարիւրաւորին վեցերորդին - 853, 854
ԵՒԱՏ, հարս ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
ԵՒԳԻՆԷ կոյս, ի յայսմաւուրս - 1410, 1412

ԵԻԳԻՆԻՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1412
ԵԻԴՈՔՍԻԱ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1404
ԵԻԴՈՔՍԻՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1407
ԵԻԹԱՂ Ամոնացի, Աղերս - 334, 732, Թուղթ - 1114, 1385
ԵԻԹԻՄԻՈՍ ֆիյ, ի Յայսմաւուրս - 1412
ԵԻԼԱՄԲԻՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1406
ԵԻԼԱՄԲԻ(ՈՍ), Էոյր Ելամբէոսի, ի Յայսմաւուրս - 1406
ԵԻԼԵԻԹԵՐԻՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1410
ԵԻՆՈՄԻՈՍ հերետիկոս - 1633
ԵԻՍԵԲԻՐ (Սեբեր), յշտկծ, 1357 թ. - 24, 26
ԵԻՍԵԲԻՈՍ
– Եւսեբիոս (նաեւ՝ Եւսեփիոս) Կեսարացի, մօտ 260-340 թթ., Թուղթ առ Կարպիանոս - 80, 315, 400, 671, 761, 1044, 1065, 1434, Պատմութիւն եկեղեցւոյ (պպ) - 121, յշտկծ - 149, ի բանից - 1259, ի Յայսմաւուրս - 1412, մնրկր - 1433, Հարցումն Եւսեբի ժամանակագրի առ Ա-նատաւլի եպիսկոպոսի - 970, յշտկծ - 1327, 1598
– Եւսեբիոս աղախին, ի Յայսմաւուրս - 1411
ԵԻՍԻՔԻԱՆՈՍ (նաեւ՝ Իսիխիանոս) Անապատական, ի Յայսմաւուրս - 1419
ԵԻՍԻՔԻՈՍ (նաեւ՝ Իսիխիոս) ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1415, 1421
ԵԻՍԻՔԻՆՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1407
ԵԻՍՏԱԹԷՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1405, 1422
ԵԻՍՏԱՔԷՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1420
ԵԻՍՏՐԻԱՏՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1410
ԵԻՍՏՐԱՏԻՈՍԵԱՆՔ, ննիտ. 302 թ., ի տաղի - 446
ԵԻՍՏՐԷՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1407
ԵԻՏԻՔԷՈՍ կր., Դ-Ե. դդ. - 897, 1264, 1320, 1411, 1598
ԵԻՏՐԱՅԻՍ սրբ - 1523
ԵԻՏՐՈՊԷՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1414
ԵԻՓԻՄԷ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1404, 1421
ԵԻՔՈՍ առաքեալ, ի Յայսմաւուրս - 1410
ԵՔՍԻՔՈՍ (Եւսիբոս) ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1405
ԵՓՐԵՄ Ասորի, 306-373 թթ., մնրնկր - 13, 728, Վասն ապաշ-խարութեան - 73, Ճառք - 116, 155, 234, 235, 330, 1520, Յաղագս առանձնակի յոգելոյ - 127, աղօթք - 274, 275, 304, 312, 1491, 1492, 1493, 1494, 1526, Խրատ - 286, Կանոն մեծի հինգշաբաթուն - 228, 501, 677, 682, 792, 815, 851, 908, 936, 1049, 1118, ի տաղի - 446, Կանոնք - 824, Մեկնութիւն եսայեայ - 728, Մեկնութիւն Դանիէլի - 1079, Պատճառ Գաղատացւոց թղթոյն - 1320, Պատ-ճառ թղթոյն Եփեսացւոց - 1320, ի բանից - 1351, 1352, 1523, 1525, ի շարականս - 835, յշտկծ - 191, 257, 394, 518, 889, 1077, 1360, 1361, 1522, 1524, ի Յայսմաւուրս - 1412, Յաղագս ապաշխարութեան - 1528
– Եփրեմ, յշտկծ - 545
– Եփրեմիանոս, յշտկծ ի Վկայաբանութիւնն Ալէքսիա-նոսի ճգնաւորի - 183, 330
– Եփրեմ, եղբայր Յոհան Ջուղայեցի գրչի, 1624 -1625 թ. - 416
– Եփրեմ ֆիյ, գրիչ յՈրոտեան երկիր (Օղվերձ գիւղ), Հմր 3428, 1682 թ. - 147, 150
– Եփրեմ վրդ., պատրիարք Կ. Պոլսոյ, երաժիշտ, ստա-ցող, Հմր 3506, 1697 թ. - 481, 495
– Եփրեմ երէց, գրիչ, Հմր 3462, 1706 թ. - 263, 267
– Եփրեմ Ա. Աջապահեանց, կթղկս Կիլիկիոյ, 1771-1784 թթ. - Մեկնութիւն մարգարէութեանն Յովնանու - 532
– Եփրեմ Ա. Ջորագեղցի, կթղկս Հայոց, 1809-1830 թթ. - 524, 987, 1168, 1171
– Եփրեմ վրդ., կնճադրոշմ - 380
ԵՓՐՈՍԻՆԷ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1412, 1415

Զ

ԶԱԲՈՂՈՆ, ածշնչկն - 894, 1618
ԶԱԴՈ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 972
ԶԱԴՐԱԶԱՐ, առհայ եդովմայ, յշտկծ - 1351
ԶԱԿՔԷ, Սրբոյն Աթանասի եւ Զակէի՝ առն հրէից տուրեւառ վիճմանց - 484
ԶԱՆԱԶԱՆ
– Զանազան, մայր ձեռագրի ստացող տէր Մխիթարի, 1655 թ. - 1228
– Զանազան, մայր Եփրեմ գրչի, 1682 թ. - 151
– Զանազան, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 757
– Զանազան, որդի ձեռագրի հետագայ ստացող Սըճա-կի, 1801 թ. - 268
– Զաւօ, կին Սարտարի, 1887 թ. - 100
ԶԱՌԻԱ, մայր գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
ԶԱՏԻԿՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1405, 1406
ԶԱՏԻՔ Պօղտանի, գրիչ ի Լեհաստան, Հմր 3506, 1615 թ. - 481, 494, 495
ԶԱՐՄԱՆ տատ, յշտկծ, 1561 թ. - 1072
ԶԱՔԱՐԵԱՆ ՂՈՒԿԱՍ աբղ - 954
ԶԱՔԱՐԻԱ
– Զաքարիա մարգարէ, յշտկծ - 41, 291, 444, 457, 895, 1178, ի բանից - 1161, ի Յայսմաւուրս - 1405, 1418, ի խառզս - 596, 628, Մրգ. - 732
– Զաքարիա, ածշնչկն, հայր Յովհաննու Մկրտչի - 133, 506, 754, մնրնկր - 13
– Զաքարիա Ա. Ջագեցի, կթղկս Հայոց, 855-876 թթ. - 583
– Զաքարէ տէր, յշտկծ, 1303 թ. - 1078
– Զաքարիա տէր, աբեպս, վերատեսուչ Դաղիվանից, 1402 թ. - 918
– Զաքարիա Գ. կթղկս Աղթամարայ, 1434-1464 թթ. - 349, 389, 390, ի տաղս եւ գաննս - 716
– Զաքարէ, հօրեղբօր որդի ստացող պրն Գորգի, 1497 թ. - 644
– Զաքարիա եպս. Գնունեանց, տաղերգու, ԺԵ-ԺՋ. դդ., Տաղ. «Ամէնաւրհնեալ սըրբուհի» - 460, «Ջօրացեալդ ի Տէր Յիսուս» - 461

– Ջաար, յշտկծ, 1561 թ. - 1072
– Ջաարէ, որդի Ամիրխանի եւ Խալինաարի, 1624 թ. - 1045
– Ջաարիա տէր, աբղյ, ուսուցիչ ձեռագրի գրիչ եւ ստացող Կաֆայեցի Խաչիկի, 1647 թ. - 554
– Ջաար, հաւեղբայր Դաւիթ ֆիյ-ի, 1666 թ. - 1435
– Ջաար, ամուսին Խանաղի, 1666 թ. - 1435
– Ջաարիա, հանգուցեալ եղբայր ձեռագրի ստացող տէր Բասեղի, 1673 թ. - 1062
– Ջաարիա, որդի ձեռագրի ստացող տէր Բասեղի, 1673 թ. - 1062
– Ջաարիա վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս վանից, 1679 թ. - 655
– Ջաար, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 22
– Ջաարէ, որդի ձեռագրի հետագայ ստացող Հոիփսիմէի, ԺԷ. դ. - 81
– Ջաարէ տէր, ստացող, Հմր 3551, ԺԷ. դ. - 753, 756
– Ջաարիա վրդ., յշտկծ, 1703 թ. - 356
– Ջաարիա ֆիյ, Բ. գրիչ Հմր 3663 ձեռագրի, 1711 թ. - 1435, 1436, 1437, 1441, 1442
– Ջաարիա Կաղզուանցի, պատրիարք Կ. Պոլսի, 1773-1781 թթ. - 800
– Ջաարիա, հայր Աբրահամի Շահեցւոյ, 1781 թ. - 1014
– Ջաարիա վրդ., յշտկծ ԺԸ. դ. - 325, 326
– Ջաարիա ֆիյ, յշտկծ - 222
– Ջաարիա ֆիյ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1011
– Ջաարիա ֆիյ, կնմադրոշմ - 326
ՋԵԲԵԴԻՈՍ Որոտման - 862, 895, 1210, 1243, 1334, մնրվր - 1432
ՋԵԲԻՆԱ, յշտկծ ի ցայսմաւուրս - 1408
ՋԵՆՈԲ
– Ջենոբ եպս., ի ցայսմաւուրս - 1407, յշտկծ - 1524
– Ջենոբ Գլակ, Դ. դ., Պատմութիւն Տարօնոյ - 17, յշտկծ - 17, նշում - 20, խաւսք վասն առաջաւորին Պահոց - 551
ՋԵՆՈՆ
– Ջենոն նհտ., ի ցայսմաւուրս - 1416
– Ջենոն իմաստասէր, Ք. ա. 336-264 թթ., ցաղագս բնութեան - 371
– Ջենոն կայսր, 474-491 թթ. - 519
ՋԵՆՈԲԻԱ նհտ., ի ցայսմաւուրս - 1407
ՋԵԻՍ, հունական դիցաբանության աստված - 544
ՋԷՆԻ Ասպահանցի, գրիչ ի Սպահան, Հմր 3420, 1727 թ. - 103, 108, 109, 110
ՋԷՅԹՈՒՆԵԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ - 1370
ՋԻԼՓԻ, ստացող Հմր 3622 ձեռագրի, 1686 թ. - 1181, 1188
ՋԻՆԵԱ նհտ., ի ցայսմաւուրս - 1420
ՋԻՆՈՆ նհտ., ի ցայսմաւուրս - 1406, 1420
ՋԻՐԱՔ, նուիրատու Սուխարայ վանից, 1751 թ. - 646
ՋՄՐՈՒԹ, հարս ձեռագրի ստացող Կիրակոսի - 1211
ՋՈՂ (՞), ամուսին եսպերիոսի, ի ցայսմաւուրս - 1417
ՋՈՀՐԱԲ
– Ջօրհապ, հայր ձեռագրի գրիչ Եսայի երեցի, 1673 թ. - 1063
– Ջօհրապ, հայր ձեռագրի ստացող Անդրէասի, 1682 թ. - 150
– Ջօհրապ, որդի ձեռագրի ստացող Անդրէասի եղբայր Ներսէսի, 1682 թ. - 150
– Ջօհրապ, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 1582
ՋՈՄԻԿՈՍ նհտ., ի ցայսմաւուրս - 1406
ՋՈՍԻՄՈՍ
– Ջոսիմոս նհտ., ի ցայսմաւուրս - 1406, 1411, 1413
– Ջոսիմոս զաւրական, ի ցայսմաւուրս - 1420
ՋՈՒԻԹ ֆիյ, ի ցայսմաւուրս - 1413
ՋՐՈՒԱՆԴ, եղբայր հետագայի ստացող Մէհէրի, ԺԷ. դ. - 764

Է

ԷԱՍ հոետոր, յշտկծ - 298
ԷԴԿԱՐ, որդի մեկենաս Պսակերեցի Հախումի, 1659 թ., 1664 թ. - 725, 726
ԷԶԴԱ, հաւեղբաւր որդի ստացող պրն Գորգի, 1497 թ. - 644
ԷԶԴԻՆՇԷՐ, տեղապահ Աղբակի երկրի, 1666 թ. - 1436
ԷԹԱՐ (տե՛ս նաեւ Եթար)
– Էթար, եղբօր կին Աթանաս վրդ-ի, 1562 թ. - 1050
– Էթար, հարս ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Էթար, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 764
ԷԼԻԱԶ, հայր Զէնի Ասպահանցի գրչի, 1727 թ. - 108, 109, 110
ԷԼԻԱԶԵԱՆ ԳԱՅԻԱՆԷ - 12
ԷՄԻՆ Սուլթան, կողակից ձեռագրի վերջին ստացող Սահակի, ԺՋ. դ. - 350
ԷՅՆԱԹԵԱՆ ՋՈՒԼԻԷՏ - 364, 367, 385, 563, 592, 968, 969, 970, 1458, 1464, 1471, 1616
ԷՆԱՅՄԷԼԻՔ, կին Գաւզալ սրկ-ի, ԺՋ. դ. - 798
ԷՎՈՒՄ, որդի Աւետի, պարտատէր, ԺԸ. դ. - 1011
ԷՏԻԼՊԵԿ, յշտկծ, 1561 թ. - 1071

Ը

ԸՂԹԻԱՐ (տիկին), ստացող, Հմր 3494, 1460 թ. - 387, 390
ԸՂԻԿՈՍ, յշտկծ յԱխտաբականս - 1439
ԸՌԱՂՆ, Էոյր ստացող Յոհաննիսի, 1408 թ. - 718
ԸՍՊԱԴԱՆ, յշտկծ, 1745 թ. - 939

Թ

ԹԱԴԷՈՍ
– Թադէոս (նաեւ Թէոդոս), առաքեալ, ի տաղս եւ ի

գաննս - 785, 988, 1000, 1095, յշտկծ - 29, 54, 226, 428, 518, 628, 702, 1318, 1344, 1400, 1524, ի ցայսմաւուրս - 1410, Կանոնք եւ սահմանք - 27, 164, 522, 523, 1484, 1486, մնրնկր - 727, գրչփրձ - 776, ցաղագս նննջեցելոց եւ յարութեան մեռելոց - 847, ի շարականս - 899, 899, նշում - 230, ի շարականի - 347
– Թաթիկ նհտ., ի ցայսմաւուրս - 1422
– Թադէոս ֆիլ, գրիչ ի Նոնաւանից վանս, Հմր 3606 Ա., 1303 թ. - 1077, 1078, 1081
– Թադէոս ֆիլ, ստացող Հմր 3654 ձեռագրի ի Մակու, 1356 թ. - 1373, 1376, 1377
– Թաթէոս, որդի հետագայի ստացող Վաչոյի որդի Աբրահամի, 1604 թ. - 674
– Թաթէոս ֆիլ, հօրեղբայր եսայի Սասնեցի գրչի, 1394 թ. - 450, 451
– Թադէոս կր., գրիչ, Հմր 3508, 1434 թ. - 499, 504
– Թադէոս երէց, յշտկծ, 1434 թ. - 505
– Թադէոս երէց, որդի Առիստակէսի, 1434 թ. - 505
– Թադէոս տէր, եղբայր ձեռագրի գրիչ, ծաղկող, կազմող Մեսրոպ Խիզանցւոյ, 1624 թ. - 1045
– Թաթոս, հետագայում նորոգել տուեց Հմր 3646 Աւետարանը, 1651 թ. - 1331, 1332
– Թադէոս ֆիլ Րախիշեցի, ստացող Հմր 3647 Աւետարանի, 1654 թ. - 1331, 1334, 1335, 1136
– Թաթէոս տէր, յշտկծ, 1661 թ. - 204
– Թաթէոս եպս., յշտկծ, 1664 թ. - 726
– Թադէոս դպիր, գրիչ ի Շոռոթ, Հմր 3545, 1667 թ. - 729, 733, 734
– Թաթոս Թոխաթցի, տաղերգու, ժէ. դ., Տաղ. «Հազար կենդանայկերպ Աստուած» - 62, «Պէնում չօխ տիլակում սէնտա» - 135
– Թադէոս, յշտկծ, 1730 թ. - 188
– Թաթոս տիրացու, 1740 թ., կնքադրշմ - 295
– Թաթէոս Յարութիւնեան, յշտկծ, 1810 թ. - 882, 883
– Թաթէյոս, որդի Իսայղուլի, 1821 թ. - 1198
– Թադէոս Երուանդեանց, յշտկծ, 1871 թ., ԺԹ. դ. - 16
ԹԱՋԱԳՈՒԼ, ֆոյր ստացող տէր Մարգարի, 1661 թ. - 914
ԹԱԹՈՒԼ, գրչփրձ - 113
ԹԱԼԻԼԱ բժիշկ, ի ցայսմաւուրս - 1418
ԹԱՀՄԱՆ շահ, յշտկծ, 1566 թ. - 147
ԹԱՀՄԱՍՊ (Թահմազ) պարսից շահ - 852, 1200
ԹԱՂԻԱԴԵԱՆՑ ՄԵՍՐՈՊ, 1803-1858 թթ. - 1096, տաղ. «Գիւղական աղջիկ» - 1094
ԹԱՄԱՄ
– Թամամ, մայր Հմր 3639 ձեռագրի ստացող Վարդան սրկ.-ի, ԺԵ. դ. - 1262
– Թամամ, մայր հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
– Թամամ, ձեռագրի հետագայի գնորդ, ԺՋ. դ. - 816
– Թամամ, ֆոյր Առաբել գրչի, 1678 թ. - 640
– Թամամ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 22
ԹԱՄԱՐ
– Թամար, ածչնչկն - 134, 140
– Թամար պարոն, յշտկծ, ԺԴ. դ. - 1538
– Թամար, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 498
ԹԱՄԹԱ, կողակից ստացող Աստուածատուր ֆիլ-ի, 1434 թ. - 505
ԹԱՄՈՒՐ, կնքդրշմ - 1035
ԹԱՄՐԱՋ, եղբայր Շոռոթեցի Անդրէաս վրդ.-ի, 1688 թ. - 354
ԹԱՆՋՈՒԹ, եղբայր Ամիրզայի, 1343 թ. - 1538
ԹԱՆԿԱՋԻՋ
– Թանկազիզ, մայր ձեռագրի ստացող Մաղաքիա աբղ-ի, 1527 թ. - 1635, 1636
– Թանկազիզ, կին Աւետիս գրչի, 1674 թ. - 686
ԹԱՆԿԵԿ, ֆոյր գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
ԹԱՆԿԽԱԹՈՒՆ, հաւաքոյր Ստեփաննոս ստացողի, 1329 թ. - 1518
ԹԱՋԱՐԵԱՆ ԻՎԷԹ - 1518
ԹԱՋՈՒՄ, յշտկծ, 1562 թ. - 1054
ԹԱՍԱԼ
– Թասալի, եղբայր ձեռագրի հետագայ ստացող Աղաֆարի սրկ.-ի, 1675 թ. - 416
– Թասալ, հայր հետագայի ստացողներ Բինիաթի եւ Նիկաղոսի, ԺԷ. դ. - 726
– Թասալ, որդի հետագայի ստացող Բինիաթի, ԺԷ. դ. - 726
– Թասալ, հայր Յուսիկ ջահրնկալի, ԺԷ. դ. - 1534
ԹԱՐԱ, հայր Աբրահամու - 67, 543
ԹԱՒԱՐ
– Թաւար, մայր խոջայ Աբրահամի, 1742 թ. - 152
– Թաւար, դուստր խոջայ Աբրահամի, 1742 թ. - 152
– Թաւար, յշտկծ, 1727 թ. - 152
ԹԱՓԱՒՈՒԿ, մայր Բաղդասար գրչի, 1631 թ. - 938
ԹԵԿՂ սրբ կոյս, Ա. դ., ի ցայսմաւուրս - 1403, 1405, ի գաննս - 1002, յշտկծ - 1073
ԹԵՐԱՊԻՈՆ եպս., ի ցայսմաւուրս - 1418
ԹԵՐՄՈՊԷՍ, դուստր փարաւոնի - 1073
ԹԵՐՍՈՍ վկյ, ի ցայսմաւուրս - 1410
ԹԵՒԱՆ, որդի ձեռագրի հետագայ ստացող Ստեփանի, 1789 թ. - 160
ԹԷՋ, դուստր մեկենաս Պսակերեցի Հախումի, 1659 թ. - 725
ԹԷՄԻՍՏՈԿԼԷՈՍ, ի ցայսմաւուրս - 1411
ԹԷՄՈՒՐԱՋ, յշտկծ, 1710 թ. - 74
ԹԷՈԳԻՆԷՍ եպս., ի ցայսմաւուրս - 1412
ԹԷՈԳՆԻՈՍ, որդի Վլասայ, ի ցայսմաւուրս - 1403
ԹԷՈԴԻՏՈՆ նհտ., ի ցայսմաւուրս - 1412
ԹԷՈԴՈՏԻԱ նհտ., ի ցայսմաւուրս - 1422
ԹԷՈԴՈՏՈՆ գինեվաճառ, ի ցայսմաւուրս - 1418
ԹԷՈԴՈՍ
– Թէոդոս Ա. Մեծ, կայսր Հռոմայ, 379-395 թթ., մնրնկր

- 12, յերգ - 88, ի Յայսմաւուրս - 1412, յշտկած - 519, 544, 571, 1523, 1524, Օրէնք յաղթող թագաւորաց - 820, ի գանձս եւ տաղս - 459, 992, ի շարականս - 829, 831
– Թէոդոս Փոքր, կայսր Յունաց, 408-450 թթ. - 397, 560, 1353
– Թէոդոս հայր, յշտկած ի Հարանց վարս - 358
– Թէոդոս սրբ., զօրավար - 1598
– Թէոդոս Աղէքսանդրացի, հայրապետ, ե. դ. - 560
– Թէոդոս Անկիւրացի, ե. դ., խօսք յաղագս Ծննդեան Փրկչի - 378, խօսք երկրորդ ի Յայտնութիւն Տեառն - 378
– Թէոդոս հնգետասնակալ, կայսր Յունաց, յշտկած - 649, 856
– Թէոդոս ստրատելատ, ի Յայսմաւուրս - 1419
– Թէոդոս վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1416
ԹԷՕԴՕՍԵԱՆՔ, սուրբք - 88
ԹԷՕԴՕՍԻԱ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1406, 1415
ԹԷՕԴՕՐԱ
– Թէոդորա (Թէոդորիա) կայսրուհի, կին Յուստինիանոս Ա. կայսեր, Ջ. դ. - 917
– Թէոդորա աղախին, ի Յայսմաւուրս - 1404
– Թէոդորա սրբուհի, ի Յայսմաւուրս - 1419
ԹԷՕԴՕՐԷ, կին Կոստիանոսի (Կոստանդիանոս)՝ թգւրի Գալիլոնի - 519
ԹԷՕԴՕՐԻՏՈՆ հերձուածող, յշտկած - 630, 1327
ԹԷՕԴՕՐՈՍ
– Թէոդորոս սրբ, ի գանձս - 664, 706, 994, ի շարականի - 1240, ի Յայսմաւուրս - 1404, 1406, 1414, յշտկած - 561
– Թէոդորոս զինաւոր (ստրատելատ), նհտ., ե. դ., մնռնկր - 345, ի հարոզս - 628, ի գանձս - 781, ի շարականս - 839, 896, 897
– Թէոդորոս ոմն, աշակերտ Մովսիսի Խորենացւոյ, ե. դ. - 198
– Թէոդորոս զաւրավար, սրբ, մնռնկր - 13, յշտկած - 432, ի տաղս եւ գանձս - 450, 459, 479
– Թէոդորոս, պատրիարք Յունաց, Ջ. դ. - 917
– Թէոդորոս Փարմացի, հայր - 408
– Թէոդորոս Անապատական, ի Յայսմաւուրս - 1411
– Թէոդոր Սկիտացի, հայր, յշտկած ի Հարանց վարս - 358
– Թէոդորոս Սիւնակեաց, ի Յայսմաւուրս - 1417
– Թէոդորոս եպս., ի Յայսմաւուրս - 1405
– Թէոդորոս եպս., ի Յայսմաւուրս - 1409
– Թէոդորոս եպս. Կիւրենայ, ի Յայսմաւուրս - 1421
– Թէոդորոս Կիպրացի, ի Յայսմաւուրս - 1409
– Թէոդորոս Երակլեցի, յշտկած - 1327
– Թէոդորոս (Թէոդոտոս) եպս. Կիւրենոյ, ի Յայսմաւուրս - 1414
– Թէոդորոս նոր վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1418
– Թէոդորոս, ոմն աշակերտ, յշտկած ի Գիրս պիտոյից - 1604
– Թեոդորոս Գ. Աջապահեան, կթղկս Մեծի տանն Կիլիկիոյ, 1784-1796 թթ. - 532
– Թէոդորոս վրդ. Շիրակունի, վանահայր Սրբոց Թարգմանչաց վանից, գրիչ, Ձ՝ր 3549, Ձ՝ր 3550, 1876 թ., Նուագարան բարեխղճ - 743, 744, 749, 751, 752
ԹԷՕԴՕՒԼՈՍ
– Թէոդուլոս, սրբուհի, ի Յայսմաւուրս - 1413, 1416
– Թէոդուլոս, որդի Եսպերիոսի, ի Յայսմաւուրս - 1417
ԹԷՕԴՕՒԽՏԷ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1413
ԹԷՕՆ Աղեքսանդրացի, Ա. դ., մատենագիր, Յաղագս ճարտասանական կրթութեանց - 279, 281
ԹԷՕՄՆԱ վկայ, ի գանձս - 989
ԹԷՕՊԷՍՏԻԱ, յշտկած - 632
ԹԷՕՊԻՍԻԴԻՈՍ
– Թէոպիսիդիոս, կին Եւստաթիոսի, ի Յայսմաւուրս - 1405
– Թէոպիսիդիոս, որդի Եւստաթիոսի, ի Յայսմաւուրս - 1405
ԹԷՕՊՕՄՊՈՍ հայրապետ, ի գանձս - 989, ի Յայսմաւուրս - 1411
ԹԷՕՎՆ կախարդ, ի Յայսմաւուրս - 1411
ԹԷՕՓԱՆՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1419
ԹԷՕՓԵՄԻՏՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1412
ԹԷՕՓԻԼԱՔՏՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1415
ԹԷՕՓԻԼՈՍ
– Թէոփիլոս հայր, Յաղագս արտասուաց - 1527
– Թէոփիլոս սրկ, ի Յայսմաւուրս - 1411
– Թէոփիլոս վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1413
– Թէոփիլոս Աղեքսանդրացի, Վասն արտասուաց - 162, Յաղագս զղջման եւ արտասուաց - 183, ի բանից - 393
ԹԷՕՓՐԱՍՏՈՍ (Թէոփրաստէս) իմաստուն, մ.թ.ա. Դ-Գ. դդ. - 1606
ԹԷՏԱԼԻՈՍ, յշտկած - 134
ԹԻԷՊԻԱՍ սրկ.(՞) - 1320
ԹԻԼ, երկրորդ կին Միրզախանի, 1684 թ. - 1217
ԹՈՒԽԻ, դուստր Մալեւեցի խոջայ Հարունի, 1755 թ. - 186
ԹՈՎՄԱՍ
– Թովմաս (նաեւ՝ Թուման), առաքեալ - 440, 1171, 1334, 1403, 1406, 1533, 1563, 1579, 1628, ի հարոզս - 611, 767, գրչփրձ - 776, ի շարականի - 899
– Թովմա անապատական առհիեպս., խնդրող Դատաստանագրի, 1184 թ. - 403
– Թովմա Ախուինացի, 1225-1274 թթ., Աղօթք - 306, Յաղագս զօդուածոյ եւ խորհրդածութեան եկեղեցւոյ - 324, Յաղագս է. խորհրդոց եկեղեցւոյ - 1264, 1286, 1287, Յաղագս տնօրինութեանն Քրիստոսի - 1341, 1342
– Թուման սրկ., ԺԴ. դ., յշտկած - 1116
– Թովմա Մեծոփեցի, 1378-1446 թթ. - 285, Մեկնութիւն մարգարէութեանն Դանիէլի - 1079, 1361, Յիշատակարան - 557, 558, յշտկած - 463, 550, 654, 969, Պատմութիւն - 552

– Թումայ Սիւնեցի, գրիչ ի Քարավաճառ, Հմր 3578, 1402 թ. - 913, 918, 919
– Թումա հիյ, հայր Դաւիթ կրօնաւորի, յշտկծ, 1408 թ. - 720
– Թումայ րաբունապետ, յշտկծ, 1468 թ. - 972
– Թումա սրկ., գրիչ, Հմր 3401, ԺՋ. դ. - 9, 11,
– Թումա, որդի ձեռագրի վերջին կազմող Կարապետի, ԺՋ. դ. - 350
– Թումա, Ջանաղենց խոջայ, ձեռագրի վերջին ստացող, 1603 թ. - 350
– Թումա եպս., յշտկծ, 1610 թ. - 354
– Թուման, եղբայր ստացող Միխայէլ Ջուղայեցւոյ, 1635 թ. - 212
– Թումա հիյ, պապ գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
– Թումա, գրիչ Հմր 3633 ձեռագրի, 1655 թ. - 1223, 1227, 1228
– Թօմաս Վանանդեցի (Գողթնեցի), 1617-1708 թթ., տպագրիչ Յամստերդամ - 694
– Թումա երէց, գրիչ, Հմր 3581, 1671ից առաջ - 939, 943, 944
– Թուման, ներկաւար, վերջին ստացող ձեռագրի, 1699 թ. - 402
– Թօմաս, եղբայր գրիչ Յովակիմ Ղափանցւոյ, 1757 թ. - 695
– Թուման, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 34
– Թովմաս սրկ., գրիչ, Հմր 3572, 1842 թ. - 869, 872
– Թոմաս Թանկիեանց, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 656
– Թումա վրդ., Աղօթք - 1346
– Թումա Սունակեցի, ժողովող կանոնի - 1059
ԹՈՐԳՈՄ, նահապետ Հայոց - 952, 1146, 1536
ԹՈՐՈՍ
– Թորոս, խնդրող բանից, ԺԲ. դ. - 432, 779
– Թորոս պարոն, յշտկծ - 546
– Թորոս հիյ, խնդրող բանից, ԺԳ. դ. - 311
– Թորոս կր., յշտկծ, 1319 թ. - 981
– Թորոս, եղբայր Կոստանդին հիյ-ի, 1319 թ. - 1424, 1425, 1426
– Թորոս հիյ, մեկ նաւ լրացրեց Հմր 3678 ձեռագրում, Փոս անապատ, 1329 թ. - 1511, 1516, 1517, 1518
– Թորոս պարոն Ասիլպակենց, յշտկծ, 1427 թ. - 152
– Թորոս, գրիչ, Հմր 3431, ԺՋ. դ. - 155, 158
– Թորոս տէր, յշտկծ, 1665 թ. - 296
– Թորոս, եղբայր ձեռագրի գրիչ Թումայի, 1671ից առաջ - 944
– Թորոս տէր, վանահայր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս վանից, 1679 թ. - 655
– Թորոս, նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1011
– Թորոս Մշեցի, Տաղ. «Մայր կենդանեացն» - 715, 992
– Թորոս, յշտկծ - 803
ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԵՐՈՒԱՆԴ - 1033
ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԽՈՍՐՈՎ - 31, 820, 1488
ԹՈՒԼԻՈՍ, ի բանից - 49, 335, յշտկծ - 1275
ԹՈՒԽԵՐ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 638
ԹՈՒԽՈ, յշտկծ, 1610 թ. - 354
ԹՈՒՄԱՆ
– Թուման, որդի հետագայի ստացող Նիկաղոսի, ԺԷ. դ. - 726
– Թուման Դաշտեցի, մհտ., հայր հետագայի ստացող Պօղոսի, ԺԸ. դ. - 642
ԹՈՒՄԱՆԲԷԿ, եղբայր ԺԴ. դ. ձեռագիր գնած Վարդան հիյ-ի - 1116
ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ ԲԵՆԻԿ - 1598
ԹՈՒՄԻԱՆ, կողակից վերջին ստացող Թումանի, 1699 թ. - 402
ԹՈՒՐՎԱՆԴԱՅ
– Թուրուանդ, տաղասաց, ԺԴ-ԺԵ. դդ., «Հաւիկ մի պայծառ տեսայ աննման» - 998
– Թուրվանտ, մայր ստացող Յակոբ աբեղայի, 1620 թ. - 316
– Թուրվանդ, յշտկծ, 1654 թթ. - 156
– Թիրվանդա, մայր գրիչ Աղամալ Ջուղայեցւոյ, 1659 թ. - 881
– Թուրվանդէ, կողակից Մեսրոպի, ԺԷ. դ. - 1436
– Թուրվանդ, գրչփրձ - 1212
ԹՐԱՍԿԻԱՍ - 1234
ԹՕՓՃԵԱՆ ՅԱԿՈԲ - 170, 172, 178, 182, 186, 190, 194, 196, 198, 204, 207, 212, 218, 222, 224, 226, 230, 252, 287, 1430, 1432, 1436, 1437, 1442, 1446, 1449, 1450, 1454, 1460, 1466, 1472, 1478, 1482, 1490, 1494, 1500, 1506, 1510, 1512, 1518, 1529, 1530, 1534, 1537, 1538, 1539, 1540, 1542, 1548, 1554, 1560, 1562, 1566, 1570, 1572, 1574, 1602, 1604, 1610
ԹՕՓՋԵԱՆ ԱՐԱՄ - 631

Ժ

ԺԵԼԱԹ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269

Ի

ԻԲԱ-ՍՈՒԼԹԱՆ (Իպա-Սալթան) կամ Իբրահիմ Այբա-Սուլթան, առաջնորդ Աղ Կոյումլու պետութեան - 1206
ԻԲԱՍ, բժիշկ, Վասն տղայոց, Վասն երիտասարդաց բնութեան - 588
ԻԳՆԱՏԻՈՍ
– Իգնատիոս Աստուածազգեաց հայրապետ, Ա-Բ. դդ., մնրնկր - 13, ի տաղս եւ գանձս - 702, 989, ի շարականի - 839, յշտկծ - 1410, 1413, 1524
– Իգնատիոս վրդ. Սեւերոնցի, 1090-1160 թթ. - 585, 586, Մեկնութիւն Ղուկասու - 23, 24, 223, 224, 585, 587, նշում - 26

– Իգնատիոս եպս., միաբան Մուղնու վանուց - 1331
– Իգնատիոս աբեղ, յշտկ, 1561 թ. - 1072
– Իգնատիոս Մեծփէնցի, գրիչ, ստացող, Ձ՝ր 3446, 1661 թ. - 197, 201, 204
– Գնատիոս, եղբայր ձեռագրի ստացող Փաւանի, ԺԷ. դ. - 1120
– Ինճատիոս, յշտկ - 519
– Ինճատոս, յշտկ, ԺԸ. դ. - 1582
ԻԶԻԴՈՐՈՍ, ի բանից - 49, 335
ԻԼԱՐԻՈՆ սրբ, ի ցայսմաւուրս - 1407, 1421
ԻԼԻԱ ՄԻՆԵԱԴԻՍ եպս., առաջնորդ Քեռնիիի եւ Բալաւիդացն վիճակի, 1767 թ., Վէմ գայթակղութեան - 576, 578
ԻԼԻԴՈՐՈՍ նահտ., ի ցայսմաւուրս - 1406
ԻԼՈՆԻԴՈՍ, ի ցայսմաւուրս - 1403
ԻՄԱՔ, դուստր տէր Փիլիպոսի, ԺԷ. դ. - 1436
ԻՄԶԱ, մայր Սիմէոն Բահանայի, 1426 թ. - 229
ԻՆԱԽՓԱՇ, մայր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
ԻՆԻՄԱՆ պրն, յշտկ, 1664 թ. - 726
ԻՆԴՈՍ ներհինի, ի ցայսմաւուրս - 1411
ԻՆՆԱՍԷՆՍԻՈՍ Գ. (՞), սրբ - 1297
ԻՇԱԻԽ ֆիյ, ԺԳ. դ., Ի վերայ բնութեան հանրական - 210, 552, 1370
ԻՇԽԱՆ, որդի ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
ԻՇԽԱՆԵԱՆ ՌԱՖԱՅԷԼ - 41
ԻՊՐԱՆՈՍ, հայր Յակոբայ, յշտկ, ԺՋ. դ. - 390
ԻՌԻՍԽԻ, դուստր Միրզախանի, 1684 թ. - 1217
ԻՍԱՀԱԿ (նաեւ՝ Սահակ)
– Իսահակ, որդի Աբրահամի, կնքադրոշմ - 52, յշտկ - 67, 134, 141, 200, 234, 895, 969, 978, 1091, 1110, 1167, 1244, 1249, 1395, 2531, 1612
– Իսահակ վրդ., ստացող, Ձ՝ր 3499, 1670 թ. - 417, 420
– Իսահակ վրդ., յշտկ, 1697 թ. - 226
– Իսահակ վրդ. Մակուեցի (մականուն՝ Արդար), արեպս Արտազու, ԺԷ. դ. - 902
– Իսահակ, յշտկ - 490
– Իսահակ Ալեքսանդրեան Կողբացի աբեղ, մատենագիր, ԺԹ. դ., Մատենագրութիւնք - 1127, 1128, 1142
ԻՍԱՅՂՈՒԻ, յշտկ, 1821 թ. - 1198
ԻՍԱՔԱՐ, ածընչկն - 584
ԻՍԹԱՆԴԱՐ, կին Գրիգոր գրչի, ԺՋ. դ. - 699
ԻՍԻԲԷԿ, որդի Դաւթի եւ Նուբարի, ԺԷ. դ. - 763
ԻՍԻԴՈՐՈՍ
– Իսիդորոս վկյ, ի ցայսմաւուրս - 1418
– Իսիդորոս եղիսիոտացի, Թուղթ - 1524
ԻՍԻՔԻՈՍ նահտ., ի ցայսմաւուրս - 1415
ԻՍԻՔՈՍ - 1327
ԻՍՀԱՆԴԱՐ, յշտկ, ԺԸ. դ. - 246
ԻՍՄԱՅԷԼ
– Իսմայէլ շահ, յշտկ, ԺՋ. դ. - 1052
– Իսմայէլ, նահտ., ի ցայսմաւուրս - 1420
ԻՍՈՒՂ փաշայ, յշտկ, 1725 թ. - 75
ԻՍՐԱՅԷԼ
– Իսրայէլ տէր, աշակերտ Վանական վրդ.-ի, ԺԳ. դ., խմբագիր ցայսմաւուրի - 1401, 1612
– Իսրայէլ վրդ., յշտկ, ԺԸ. դ. - 1007
– Իսրայէլ, Աղուանից կթղկս, 1728-1763 թթ. - 1009, 1014
– Իսրայէլ արեպս, յշտկ, 1842 թ. - 872
ԻՐԱԿՂԻՈՍ վկյ, ի ցայսմաւուրս - 1418
ԻՐԱԻՏԱ կոյս, ի ցայսմաւուրս - 1405
ԻՐԻՆԱՐՔՈՍ, յշտկ ի ցայսմաւուրս - 1409
ԻՐՈՏԻՆԷ աղախին, ի ցայսմաւուրս - 1407
ԻՐՊԱԼԻՆԷՈՍ վկյ, ի ցայսմաւուրս - 1418
ԻՒՂԻԻԳԵԱ, ի ցայսմաւուրս - 1402
ԻՓԱԿ, յշտկ, 1573 թ. - 1200

Լ

ԼԱԶԹԱՆ, յշտկ, 1504 թ. - 743
ԼԱԼԱԱԹՈՒՆ, յշտկ, 1434 թ. - 505
ԼԱՒՐԷՆՏԻՈՍ սրբ - 417, ի ցայսմաւուրս - 1402
ԼԱՒՐԵՆՏԻՈՒՄ ԱՎԲԻՆ - 58
ԼԵՆԿ ԹԵՄՈՒՐ (ԴԱՄՈՒՒԼԱՆԳ), թաթար-մոնղոլ նուաճող, մահ. 1405 թ., յշտկ - 552, 1123
ԼԵՒՈՆ
– Լեւոն Ա., պապ Հռոմայ, 440-461 թթ. - 897, 1521, 1524
– Լեւոն, Բիւզանդիայի կայսր, 457-474 թթ., Օրէնք յաղթող թագաւորաց - 820, յշտկ - 821, 822
– Լեւոն Ա., պապ Հռոմայ, 440-461 թթ. - 285
– Լեւոն, կայսր Հռոմայ - 520
– Լեւոն Բ., թգւր Հայոց, 1198-1219 թթ. - 546, մմրնկր - 956, ի տաղի - 1093
– Լեւոն Ե. թագաւոր հայոց Կիլիկիոյ, 1320-1341 թթ., որդի Օշին Ա.-ի - 893, 902, 1517
– Լեւոն, յշտկ, 1703 թ. - 74
– Լեւոն, յշտկ - 545
– Լեւոն, յշտկ - 1123
ԼԷԼԷ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ԼԷԼԻԽԱՆ, դուստր Ղարախանի եւ Նուրիխանի, 1624 թ. - 1046
ԼԷՈՆԻԼԱ, յշտկ ի ցայսմաւուրս - 1612
ԼԻԿԻԱՆՈՍ կայսր - 552, 1537
ԼԻՊԱՐԻՏ Քաջ, զօրավար, մհ. 1370 թ. - 863
ԼԻՍԻՆԱ, սամառուհի - 862
ԼՈՒՄԱՅԵՐ ՄԱՅՔԼ - 58
ԼՈՐԵՆՑԻՈՍ Երաւելի, յշտկ - 1291
ԼՈՒԳԴԻՆ (՞) - 58
ԼՈՒԼՈՒ նահտ., ի ցայսմաւուրս - 1420
ԼՈՒԿԱՍ սրկ, ի ցայսմաւուրս - 1411

ԼՈՒԿԻԱ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1407, 1422
ԼՈՒԿԻԱՍ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1410
ԼՈՒԿԻԱՆՈՍ ննտ., ի Յայսմաւուրս - 1405, 1419, 1421
ԼՈՒԿԻՈՍ ֆիլ, ի Յայսմաւուրս - 1406, 1410
ԼՈՒՍԱԹՈՒՆ, մայր Յովհաննէս գրչի, 1662 թ. - 264
ԼՈՒՍԻԱ կոյս, սրբ - 381
ԼՈՒՍԻԿ, հայր Սահակ գրչի, 1609 թ. - 566
ԼՈՒՍՆԱԿ, հոյր հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722

Խ

ԽԱԴ եպս., ննտ., 370 թ. - 999, 1408
ԽԱԴԷ, ծաղկող Հ՝ 3700 ձեռագրի, 1527 թ. - 1631
ԽԱՉԱՆ, յշտկ, 1300 թ. - 130
ԽԱԹԱՅԻ, հոյր Թաթէոս Յարութիւնեանի, 1810 թ. - 882
ԽԱԹՈՒՆ
– Խաթուն, յշտկ, 1434 թ. - 505
– Խաթուն, մայր Նիկողոս գրչի, ԺԵ. դ. - 510
– Խաթուն, հարս ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Խաթուն, յշտկ, 1594 թ. - 762
– Խաթունջան, դուստր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Խաթունջան, տատ ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Խաթուն, կին ձեռագրի ստացող տէր Մխիթարի, 1655 թ. - 1228
– Խաթուն, յշտկ 1663 թ. - 680
– Խաթուն, հոյր մեկենաս կոյս Գիչիի, 1671 թ.-ից առաջ - 944
– Խաթուն, մայր Աբրահամի Շաֆեցւոյ, 1781 թ. - 1014
ԽԱԹՈՒՆԱՂԱՅ, հոյր Ամիրխանի, 1631 թ. - 1214
ԽԱԹՈՒՆԻԿ, կին Դարմանի, յշտկ, ԺԷ. դ. - 763
ԽԱԹՈՒՆՋԱՆ
– Խաթունջան, հոյր հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722
– Խաթունջան, դուստր ձեռագրի հետագայ ստացող Հոիփսիմէի, ԺԷ. դ. - 81
ԽԱԼԷԽՎԵՐԴԻ, յշտկ, 1573 թ. - 1200
ԽԱԼԻՆԱՐ
– Խալինար, դուստր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Խալինար, կին Ամիրխանի, 1624 թ. - 1045
ԽԱԼԻՊԵԱՆՑ ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1165
ԽԱԼԻՖԱՅ
– Խալիֆէ, ամուսին Ուալումելիհի, ԺՋ. դ. - 1340, 1341
– Խալիֆ, մեծ պապ Դաւիթ ֆիլ-ի, 1666 թ. - 1435
ԽԱՄՋԱՐ, նուիրատու Սուխարայ վանից, 1751 թ. - 646
ԽԱՆԱՂ, կին Ջաֆարի, 1666 թ. - 1435
ԽԱՆԱՂԱՅ
– Խանաղ, մայր Գրիգոր գրչի, ԺՋ. դ. - 699
– Խանաղ, մայր հետագայի ստացողներ Բինիաթի եւ Նիկաղոսի, ԺԷ. դ. - 726
ԽԱՆԲԵԿ
– Խանբէկ, սպասաւորեց Աթանէս գրչին, 1561 թ. - 1482
– Խանբէկ, յշտկ, 1631 թ. - 1214
– Խանբէկ, մայր Թադէոս ֆիլ-ի, 1653 թ. - 1336
– Խանբէկ, մայր Գրիգոր գրչի, 1658-1663 թթ. - 429
ԽԱՆԴԱՆԷՍ, որդի ստացող տէր Ղազարի, 1575 թ. - 852
ԽԱՆՋԱԴԻ
– Խանզատ, մայր ձեռագրի գրիչ Եսայի երեցի - 1063
– Խանզադ, կին Յովսէփի, 1666 թ. - 1435
ԽԱՆԹՈՒՇ, ի Յայսմաւուրս - 1403
ԽԱՆԻՓԱՇԱ, մայր ձեռագրի ստացող Անդրէասի, 1682 թ. - 150
ԽԱՆԼԱՐ, մայր գրիչ Առիստակէսի, 1683 թ. - 1188
ԽԱՆԼԱՐԵԱՆ ԼԵՆԱ - 1601
ԽԱՆԿԷՏ, հայր Վարդանի, 1856 թ. - 873
ԽԱՆՊԻՂԿ, յշտկ, ԺՋ. դ. - 800
ԽԱՆՈՒՄ
– Խանում, հոյր ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Խանում, հոյր ձեռագրի վերջին ստացող Սահակի, ԺՋ. դ. - 350
– Խանում, հոյր գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
– Խանում, յշտկ, 1671 թ.-ից առաջ - 944
– Խանում, կին ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի հանգուցեալ եղբայր Ջաֆարիայի, 1673 թ. - 1062
– Խանում, կին տէր Փիլիպոսի, ԺԷ. դ. - 1436
ԽԱՆՍՕԼԹԱՆ, կին ձեռագրի ստացող Մարգարիտի որդի Յովասափի, 1624 թ. - 1045
ԽԱՉԱՆԷՍ
– Խաչանէս, եղբայր Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Խաչանէս, որդի ստացող տէր Ղազարի, 1575 թ. - 852
ԽԱՉԱՏՈՒՐ
– Խաչատուր վրդ., յաշակերտաց սրբոց թարգմանչացն - 804
– Խաչատուր Կեչառեցի, մօտ 1260 - մօտ 1331 թթ. - 1204, Տաղ եւ գանձ. «Այս կեանս է յերազ» - 65, «Ես եմ կորուսեալ ոչխար» - 62, 123, 133, 135, 410, 411, «Խնդութեան ձայն» - 479, 661, 678, 703, 778, 991, «Խոր անխնին, անճառ անհասին» - 668, 677, 702, 785, 989, յշտկ - 342, Աղէքսանդրի զրոյց - 1466
– Խաչատուր Տարօնացի, ԺԲ-ԺԳ. դդ., Տաղ. «Խաչանիշ դրոշմամբ նշանի» - 1481, շարական. «Խորհուրդ խորին անհաս անսկիզբն» - 840, 1086
– Խաչատուր (Կեչառեցի՞, Տարօնացի՞, այլ), ԺԳ-ԺԴ. դդ. տաղ եւ գանձ. - «Խայտացելոյն ի յորովայնէ» - 666, «Խանդաղակաթ սուիս» - 662, 703, 783, «Խաչաբառն

արեի պաճծալի» - 668, 703, 786, 990, «Խաչանշան դրոշմամբ» - 145, 173, 179, 658, 812, 906, 941, 946, 957, «Խաչի ֆո, Քրիստոս» - 667, 680, 713, 716, 1002, «Խնդաճռաւէր մանկումբ» - 124, 667, 713, 784, «Խնդայ խոռանդ» - 991, «Խոնարհիմմ այսաւր» - 786, «Խոնարհեալ Բանին» - 714, 784, 987, «Խոնարհիմմ հոգւով» - 703, «Խոռան լուսոյ Աստուծոյ Բանին» - 124, «Խոռան փառաց» - 106, 662, 703, 778, 991, «Խոռան փառաց հոգոյն» - 479, «Խոստովանիմմ զքեզ, Միածին» - 705, «Խոռհուրդ անշարժ» - 785, 1000, «Խոռհուրդ ընտրեալ» - 713, 1002, «Խոռհուրդ հանգստեան եւթներորդին» - 666, 679, 708, 996, «Խոռհուրդ սոսկալի» - 708, «Խռամատեալ կանոն» - 479, 664, 706, 780, 994, 780, 993, «Խոռհուրդ հրաւիրման» - 666, 709, 782, 990, «Խոռան ֆեզ ողբ» - 780, «Խոռհրդազգաց ֆո մարդեղութեանդ» - 667, 784, 987, «Խոռմ անճննին անճառ» - 481, «Ցայնժամ սիրով տիրական» - 1631, «Րամից զաւաց» - 662
– Խաչատուր, եղբայր ձեռագրի հետագայի ստացող Գէորգէոսի, 1363 թ. - 24
– Խաչատուր կր., յշտկծ, ԺԴ. դ. - 271
– Խաչատուր աբղյ, 1434 թ. - 505
– Խաչատուր աբղյ, վերջին ստացող ձեռագրի, 1439 թ. - 356
– Խաչատուր տէր, յշտկծ, 1497 թ. - 798
– Խաչատուր եպս, յշտկծ, 1561 թ. - 1072
– Խաչատուր, թոռ ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Խաչատուր, հայր ձեռագրի ստացող Կիրակոսի, 1568 թ. - 1211
– Խաչատուր, եղբայր գրիչ Անանիա վրդ.ի, 1594 թ. - 763
– Խաչատուր Խարբերդացի, տաղերգու, ԺՋ. դ., Տաղ. «Ցորժամ եղեւ գառուն» - 60
– Խաչատուր, որդի Գաւզալ սրկ-ի, ԺՋ. դ. - 798
– Խաչատուր, եղբայր ձեռագրի հետագայի գնորդ Թամամի, ԺՋ. դ. - 816
– Խաչատուր, յշտկծ ի տաղի, ԺՋ. դ. - 1029
– Խաչատուր Թոխաթցի, տաղերգու. Տաղ. «Խարանֆիլ, նարկիզ» - 61
– Խաչատուր վրդ., հոգեւոր առաջնորդ ի Սպահան, 1625 թ., 1635 թ. - 212, 415
– Խաչատուր, գրիչ, Հմր 3475, 1625 թ. - 319, 325
– Խաչատուր, որդի Ջիչաֆի, 1666 թ. - 1435
– Խաչատուր երէց, գրիչ ի Կ. Պոլիս, Հմր 3594, 1636 թ. - 1017, 1025
– Խաչատուր Գ. Գաղատացի, կթղկս Կիլիկիոյ, 1657-1674 թթ. - 775
– Խաչատուր եպս., հոգեւոր հայր Վարդան եպս. գրչի, 1676-1692 թթ. - 469
– Խաչայտուր տէր, վխճ. 1693 թ., յշտկծ - 625
– Խաչայտուր, ծճ. 1697 թ., յշտկծ - 626
– Խաչատուր, հոգեւոր առաջնորդ Սուրբ Ստեփաննոսի, 1711 թ. - 523
– Խաչատուր Վանեցի, տէր, յշտկծ, 1771 թ. - 421, 422
– Խաչատուր տէր, 1732 թ., կնիդրշմ - 848
– Խաչատուր տէր, հայր Մատթէոսի, 1744 թ. - 636
– Խաչատուր (Խաչիկ) Վանեցի, յշտկծ, 1779 թ. - 452
– Խաչայտուր Խարասուցի տէր, հետագայի կազմող Սաղմոսարանի, 1780 թ. - 860
– Խաչատուր տէր, յշտկծ, 1799 թ. - 730
– Խաչատուր Ղազանչեցի վրդ., հետագայի ստացող, ԺԸ. դ. - 642
– Խաչայտուր տէր, հետագայի յիշատակագիր, ԺԸ. դ. - 868
– Խէչատուր տոց, յշտկծ, 1811 թ. - 734
– Խաչատուր, հայր Մանուկի, կնքահայր Նիկէրի, 1856 թ. - 873
– Խաչատուր, յշտկծ, 1881 թ. - 264
– Խաչատուր Մկրտչեան մհտ. Մնացականեան, յշտկծ, 1900 թ. - 76
– Խաչատուր, յշտկծ, ԺՓ. դ. - 873
– Խաչատուր, ի տաղ Աստուածատուրի - 59
– Խաչատուր, տոց, գրչփռն - 626
– Խչատուր, գրչփռն - 874
– Խաչատուր, յշտկծ - 1178
– Խաչատուր, գրչփռն - 1519
ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆՑ (Խալդարեանց) ԳՐԻԳՈՐ, տպագրիչ ի Սանկտ Պետերբուրգ, ԺԸ. դ. - 578
ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ԱՐՇԱԿ - 22, 218, 351, 452, 800, 1336, 1342, 1344, 1566, 1570
ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ Մ. - 1389
ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ՊՕՂՈՍ - 277
ԽԱՉԵՐԵԱՆ ԼԵՒՈՆ - 971, 1369, 1510
ԽԱՉԵՐԵՍ, յշտկծ, 1620 թ. - 316
ԽԱՉԻԿ
– Խաչիկ, յշտկծ, 1644 թ. - 379
– Խաչիկ Կաֆայեցի, գրիչ, ստացող ի Վաշարեյ (Հունգարիա), Հմր 3519, 1647 թ. - 549, 553, 554
– Խաչիկ, որդի գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
– Խաչիկ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 763
– Խաչիկ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 764
– Խաչիկ, հօրաքրոջ որդի Ջէնի Ասպահանցի գրչի, 1727 թ. - 109
– Խաչօ, գրչփռն - 250
– Խաչիկ, գրչփռն - 1154
ԽԱՉԻԿԵԱՆ ԼԵՒՈՆ - 129, 184, 230, 477, 621, 1056, 1081, 1206, 1476, 1533
ԽԱՉՈՒՄ, յշտկծ, 1678 թ. - 640
ԽԱՉՕ, որդի տէր Փիլիպոսի, ԺԷ. դ. - 1436
ԽԱՐԱՋԵԱՆՑ ՅՈՎՍԷՓ վրդ. - 1097

ԽԱՐԵԹ մատիւոս, ի Յայսմաւուրս - 1407
ԽԱՐԻԹԱՆՔ սրբ, յշտկծ - 1598
ԽԱՐԻՄԻՈՍ, ի Յայսմաւուրս - 1403
Խենրի խոճայ, հայր ստացող Միխայէլ Ջուղայեցւոյ, 1635 թ. - 212
ԽԵՐԱԿՈԲ, յշտկծ, 1631 թ. - 1214
ԽԴՐՇԱՀ
– Խդրշ, եղբայր ստացող Յոհաննիսի, 1408 թ. - 718
– Խտըրշահ, ձեռագրի ստացող, Հմր 3595, ԺԵ. դ. - 1025, 1034
– Խրտըրշահ, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 798
ԽԷՐԽԱՆՍՈՍԱՆ, եղբայր հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
ԽԻԿԱՐ իմաստուն, Ք. ա. Ե. դ., Պատմութիւն եւ խօսք - 72, խրատք - 285, 625, 1562
ԽԼՂԱԹ
– Խլղաթ սրկ. յէրընկան գիւղ, 1666 թ. - 1436
– Խըլճաթ, եղբայր ձեռագրի ստացող Կիրակոսի - 1211
– Խլղաթ, որդի Յովասափի եւ Նուբարի, ԺԷ. դ. - 763
– Խլղաթ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 764
ԽԼՂԱԹԵԱՆՑ ՄԱՐԳԱՐ - 1598, 1600
ԽՈՃԱՅՆԱՋ, եղբայր Նիազի, 1714 թ. - 638
ԽՈՆԴԻԿ, յշտկծ, 1527 թ. - 1635
ԽՈՆԴԽԱԹՈՒՆ, մայր ստացող Յովաննէսի, ԺԵ. դ. - 1330
ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ ԷԴՈՒԱՐԴ - 60, 63, 65, 197, 375, 410, 413, 1020, 1021, 1024, 1025, 1033, 1034, 1060
ԽՈՆԴՔԱՐ
– Խոնդհար, դուստր հետագայի ստացողներ Մկրտչի եւ Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
– Խոնդհար, մայր ձեռագրի գրիչ, ծաղկող, կազմող Մեսրոպ Խիզանցւոյ, 1624 թ. - 1045
ԽՈՆՋ, մայր ձեռագրի ստացող Բէկիի, Հմր 3534, 1497 թ. - 673
ԽՈՆՋԱ, դուստր հետագայի ստացողներ Մկրտչի եւ Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
ԽՈՋԱՎԵԼԻ (Խոջայվելի), յշտկծ, 1573 թ. - 1200
ԽՈՍԻՆԱՆՔ, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 870
ԽՈՍՐՈՎ
– Խոսրով ննփ., ի Յայսմաւուրս - 1417
– Խոսրով վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1420
– Խոսրով Բ. Արշակունի, թգր Հայոց, 279-287 թթ. - 254
– Խոսրով, թգր Պարթեւաց Հայոց - 490
– Խոսրով, պարսից թագաւոր - 517
– Խոսրով Անձեւացի, մաճ. 964 թ., յշտկծ - 338, 421, 492, 863, Մեկնութիւն սրբոյ պատարագի - 1355, 1508
– Խոսրով հռետոր, Դ. դ., Ի հաւատոյ թղթէն - 1521, 1524, 1525
– Խոսրով Շամբեցի, յշտկծ, 1562 թ. - 1051
– Խօսրով, տեղապահ Աղբակի երկրի, 1666 թ. - 1436
– Խաւստրաւ, որդի ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
– Խաւստրով, մաճ. 1684 թ. -ից առաջ, յշտկծ - 1217
– Խոսրով, Հոյր Խոջայ Տրդատի, 1727 թ. - 152
– Խոսրով, ի ժամագիրս - 754
ԽՈՍՐՈՎԻԴՈՒԽՏ, Հոյր Տրդատ արքայի, Դ. դ. - 1000, 1409
ԽՈՐԷՆ ննփ., Ե. դ., տօն - 100, ի Յայսմաւուրս - 1410
ԽՈՑԱԴԵՂ
– Խոցադեղ, հայր Ֆրա Յոհաննէսի, 1380 թ. - 1346
– Խոցադեղ, եղբայր ձեռագրի ստացող Յունաճ Հիյ-ի, 1402 թ. - 920
– Խոցադեղ, եղբայր Աւետարանի ստացողի, 1497 թ. - 798
– Խոցադեղ, եղբայր հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
ԽՈՒԲԱՐ, մայր ձեռագրի վերջին ստացող Սահակի, ԺՋ. դ. - 350
ԽՈՒԴԱԲԱՂՇ, որդի ստացող Ըղթիարի, 1460 թ. - 390
ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԻ
– Խուդայվէրդ, եղբօրորդի ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Խոտայվերտի մճտ., հայր գրիչ տէր Մելիսէթի, ստացող, Հմր 3569, 1689 թ. - 859, 864
ԽՈՒԹ, մայր գրիչ Յովանիսի, 1408 թ. - 719
ԽՈՒԹԼՈՒՄԵԼԻՔ, մայր Առաքելի Բաղիշեցւոյ, ԺԵ. դ. - 1465
ԽՈՒԹԼՈՒՇԱ, յշտկծ, 1594 թ. - 762
ԽՈՒԼ, որդի Թադէոս Հիյ-ի, 1653 թ. - 1336
ԽՈՒՔԱՍԱՆ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1636
ԽՌՈՒՍԱՆԹՈՍ, դուստր Յոհան Ջուղայեցի գրչի, 1624 -1625 թ. - 414, 415, 416
ԽՕՋԱՄԱԼ, գրիչ, Հմր 3605, 1706 թ. - 1073, 1076

Ծ

ԾԱՏՈՒՐ
– Ծատուր Արզրումցի, տաղասաց, ԺԵ. դ., «Պտուղ լուսոյ արդարութեան» - 1030
– Ծատուր, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
– Ծատուր, որդի Մովսէսի, ԺԷ. դ. - 1336
– Ծատուր, յշտկծ, 1768 թ. - 882
– Ծատուր տէր, յշտկծ, 1803 թ., 1806 թ. - 129, 130
– Ծատուր, յշտկծ, ԺՀ. դ. - 1490
– Ծատուր Կոթցի, գրչփրձ - 22
– Ծատուր, գրչփրձ - 182
ԾԵՐՈՒՆ, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 1340, 1341, 1342
ԾԷՐԻԿ դպիր, որդի Նիկոլի, գրիչ, Հմր 3521/Ա, 1630 թ. - 559, 560, 561
ԾՈՎԻՆԱՐ, մայր Աւետարանի ստացողի, 1497 թ. - 798

Կ

ԿԱԼԻՆԻԿՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1410, 1422

ԿԱԼԻՊՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1416
ԿԱԼԻՍԹԵՆԷ, դուստր Ադոմտոսի, ի Յայսմաւուրս - 1406
ԿԱԼԻՍՏՐԱՏՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1405
ԿԱԿՈ, որդի Մուրատի, յշտկծ 1669 թ. - 674
ԿԱԿՈՍ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1211
ԿԱՅԷՆ, ադամորդի, ածշնչկն - 81, 138, 160, 390, 609, 645, 697, 726, 1245, 1523
ԿԱՅԻԱՓԱ (Կաիափա) բաճանայապետ, մնռնկր - 79, 148, յշտկծ - 103, 1209, 1210
ԿԱՅՏԵՌԻՆԵԱ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1416
ԿԱՆԱՅԵԱՆՑ ՍՏԵՓԱՆ, 1860-1936 թթ. - 102, 118, 120, 153, 542, 952
ԿԱՆԷՔ, մայր ձեռագրի ստացող Դանիէլ աբեղայի, 1452 թ. - 15
ԿԱՆՏԻՏՈՍ ննտ., ի Յայսմաւուրս - 1412
ԿԱՊԵՏՈՆ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1417
ԿԱՍԻԱՆԵԱ, ամուսին Մելասիպոսի, ի Յայսմաւուրս - 1408
ԿԱՏԱՐԻՆԷ
– Կատարինէ կոյս, ի վարուց - 72, յշտկծ - 331
– Կատարին, դուստր ախլխալաֆցի նալբանդ Պետրոսի, յշտկծ, 1819 թ. - 90
ԿԱՏԵՐԻՆԷ արհայադուստր, յշտկծ ի Յայսմաւուրս - 1409
ԿԱՏՈՒԿ, յշտկծ - 546
ԿԱՐԱՊԵՏ
– Կարապետ ճիյ, գրիչ Հայրապետի Իոջ որդի, 1329 թ. ի Փոս անապատ - 1516, 1517
– Կարապետ ճիյ, եղբայր ստացող Ստեփան կր.-ի, 1329 թ. - 1518
– Կարապետ, ստացող, Հմր 3405, 1357 թ. - 23, 24, 25
– Կարապետ Ա. Կեղեցի, կթղկս Հայոց, 1393-1404 թթ. - 451, 918
– Կարապետ կթղկս Աղուանից, 1400-1420 թթ. - 918
– Կարապետ առճիեպս., 1434 թ. - 504
– Կարապետ, յշտկծ, 1434 թ. - 505
– Կարապետ Վանեցի ճիյ, յշտկծ, 1449 թ. - 796
– Կարապետ, ճաւրեղբայր ստացող պրն Գորգի, 1497 թ. - 644
– Կարապետ, գրիչ, Հմր 3513, ԺԵ. դ. - 525, 527, 528
– Կարապետ վրդ. Բաղիշեցի, ԺԵ. դարավերջ - ԺՋ. դարասկիզբ, տաղերգու եւ ծաղկող, գրիչ յեղեկեաց գաւառ, Հմր 3495, 1495-1496 թթ. - 391, 398, տաղ. «Ամենայնի սկիզբն ես եմ» - 63, 1204, «Աստուա՛ծ իմ, Յիսուս Քրիստոս» - 66, «Ի էն ճայցեմք» - 994, «Կաթուղիկէ եկեղեցի» - 716, «Կենդանարար Որդիդ միածին» - 991
– Կարապետ, յշտկծ, 1594 թ. - 762
– Կարապետ, որդի ձեռագրի վերջին ստացող Սաճակի, ԺՋ. դ. - 350
– Կարապետ, վերջին կազմող ձեռագրի, ԺՋ. դ. - 350
– Կարապետ, գրիչ կամ ճեղինակ յաւելագրութեան, ԺՋ. դ. - 826
– Կարապետ, սրբագրող Հմր 3679 ձեռագրի, ԺՋ. դ. - 1529
– Կարապետ, որդի ձեռագրի վերջին ստացող Ջանաղենց խոջայ Թումայի, 1603 թ. - 350
– Կարապետ, գրիչ ի Լեհաստան, Հմր 3506, 1615 թ. - 481, 495
– Կարապետ, որդի նախագաղափար օրինակի շնորհող Ալէքսանոսի, 1620 թ. - 316
– Կարապետ երէց, ստացող Հմր 3672 ձեռագրի, 1623 թ. - 1483, 1490
– Կարապետ, ստացող, Հմր 3480, 1637 թ. - 341, 343
– Կարապետ, եղբայր Գրիգոր գրչի, 1658-1663 թթ. - 429
– Կարապետ, յշտկծ 1663 թ. - 680
– Կարապետ տէր, սպասաւոր ի Սուրբ ուխտս Եղիշէի, 1677 թ. - 911
– Կարապետ, որդի տէր Գրիգորոսի, 1671 թ. - 178
– Կարապետ վրդ., 1698 թ. Բանալի մտաց - 244
– Կարապետ Սպատկերացի, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 384
– Կարապետ, որդի Յովասափի եւ Նուբարի, ԺԷ. դ. - 763
– Կարապետ, եղբայր ձեռագրի ստացող Փաւանի, ԺԷ. դ. - 1120
– Կարապետ Կեսարացի մճտ., հայր Սիմոն գրչի, 1758 թ. - 18
– Կարապետ, գրիչ, Հմր 3515/Գ. ձեռագրի, 1772 թ. - 534, 539
– Կարապետ դպիր, ուսուցիչ Յովաննէս գրչի, Հմր 3492, 1780 թ. - 383, 386,
– Կարապետ Արեւելցի, տաղերգու, ԺԸ. դ., Տաղ. «Աղբիւր անապական» - 93, «Աւաղեալ փոշմանիմ» - 93, «Ի գալ գարնան» - 92, «Ի ծփանաց մեղաց» - 93, «Ի հարատոյ կործան» - 93, «Ի մուտ Մայիսի միջի գարնան» - 92, «Իսկ ի գարնան աւուրն» - 92, «Ի էն հայցեմք, ո՛վ տիրածին» - 93, «Ի էն հայցեմք, ո՛վ Տէր Յիսուս» - 93
– Կարապետ, նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1008
– Կարապետ տոց, հետագայի յիշատակագիր, ԺԸ. դ. - 1016
– Կարապետ, գրիչ, Հմր 3617, 1818 թ. - 1153, 1164
– Կարապետ, յշտկծ, 1842 թ.-ից յետոյ - 872
– Կարապետ Պարոնեանց, յշտկծ, 1863 թ. - 68
– Կարապետ Յովսէփեան, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 874
– Կարապետ, գրչփրձ - 566
– Կարապետ, յշտկծ ի Յայսմաւուրս - 866
– Կարապետ, գրչփրձ - 1040
– Կարապետ, գրչփրձ - 1520
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ՕՔՍԱՆԱ - 512, 560, 576, 658, 755
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ԴՈՆԱՐԱ - 922
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, գրչփրձ, ԺԹ. դ. - 1144
ԿԱՐՊԻԱՆՈՍ, Դ. դ. - 519, մնռկր - 1433
ԿԱՐՊՈՍ ննտ., ի Յայսմաւուրս - 1406

ԿԱՐՏԵՐԻՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1407
ԿԵԼԱՒՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406
ԿԵԼԵՍՏԻԱՆՈՍ, յշտկծ - 1318
ԿԵՆԱՄԷԼ, յաղօթս - 1497
ԿԵՆԱՆՈՒԷԼ հրեշտակ, ի գիր ճանապարհի - 1110
ԿԵՆԴԱՆԱՄԱՅԷԼ հրեշտակ, ի գիր ճանապարհի - 1110, յաղօթս - 1497
ԿԵՓԱ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1405
ԿԼԻՄԻ ԱԲԵԹՈՍՏ, յշտկծ - 430
ԿԻԼԻԿԻԱ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1409
ԿԻՆԴԻՆՈՍ ֆիլ, ի Յայսմաւուրս - 1422
ԿԻՊԵՐՏ ԵՈՍՏ - 700
ԿԻՊՐԻԱՆՈՍ եպս. Կարթագենացի, Գ. դ., Աղօթք - 1109, 1111, 1495, 1498, 1503, ի Յայսմաւուրս - 1405, 1415, մնրկր - 1493, յշտկծ - 1500, 1506, 1524
ԿԻՍԵԼԵՈՎԱ ԼԻԴՄԻԼԱ - 381, 915
ԿԻՐԱԿՈՍ
– Կիրակոս նհտ., յշտկծ - 331, ի Յայսմաւուրս - 1406, ի շարականի - 832, ի տաղս եւ ի գանձս - 124, 459, 705, 992,
– Կիւրակոս բժիշկ, նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1413
– Կիւրակոս, որդի Եսպերիոսի, ի Յայսմաւուրս - 1417
– Կիւրակոս, որդի Յուլիտայի, ի Յայսմաւուրս - 1421
– Կիրակոս Գանձակեցի, Աւետելցի, մօտ 1201/1203-1271 թթ. - 1401, 1613, Պատմութիւն ժամանակաց - 547, 548, 549, 550, 551
– Կիրակոս վրդ. Երզնկացի, մօտ 1270-1356 թթ., Խրատ - 634
– Կիրակոս եպս, ԺԹ-ԺԴ. դդ., տաղ. «Ես Կիրակոս՝ հոգով տկար» - 1030
– Կիրակոս Ա. Վիրապեցի, կթղս, 1441-1443 թթ., յշտկծ - 557
– Կիրակոս (մականուն՝ Փոլի), հայր ստացող Ըղթիարի, 1460 թ. - 390
– Կիրակոս բանասէր, ժամանակագիր եւ վարքագիր, ԺԵ. դ. (1443-ից յետոյ), Վարք Թովմ. Մեծոփեցւոյ - 550
– Կիրակոս վրդ., գրիչ Հմր 3652/Ա ձեռագրի ի Խարտիշարի վանս, 1501 թ. - 1359, 1361
– Կիրակոս, ստացող Հմր 3630/Ա ձեռագրի, 1568 թ. - 1207, 1211
– Կիրակոս բանասէր, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 1082
– Կիրակոս ֆիլ, հայր Արիստակէս վրդ. Խարբերդցւոյ, ԺՋ-ԺԷ. դ. - 375
– Կիրակոս տէր, ձեռագրի ստացող, եղբայր մեկենաս Պետրոս Կեսարացւոյ, Հմր 3594, 1636 թ. - 1017, 1026
– Կիրակոս ֆիլ, յշտկծ, 1654 թ. - 156
– Կիրակոս, յշտկծ, 1654 թ. - 156
– Կիրակոս, եղբօրորդի ձեռագրի գրիչ Զէյէպի տէր Յակօբի, 1655 թ. - 1068
– Կիրակոս, որդի հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722
– Գիրակոս, եղբօրորդի ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
– Կիրակոս, յշտկծ, 1689 թ. - 1068
– Կիրակոս, յշտկծ, 1699 թ. - 402
– Կիրակոս, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 21
– Կիրակոս Կոստանդինուպօլսեցի, վրդ., հետագայի ստացող, ԺԷ. դ. - 775
– Կիրակոս, որդի Տիրատուրի, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1211
– Կիրակոս Թալնեցի, գրիչ յէջմիածին, Հմր 3469, ձեռ. Ա., 1715 թ. - 295, 298, 299, 300, Տաղ տոմարական. «Կամիմ ասել բան գովեստի» - 298
– Կիրագոս, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 112
– Կիրակոս, հոգեւոր որդի Աբրահամ արեպս. Շաֆեցու, ԺԸ. դ. - 219
– Կիրակոս տէր, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 245
– Կիրակոս ֆիլ, հետագայի յիշատակագիր, ԺԸ. դ. - 939
– Կիրակոս իշխան, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1007
– Կիրակոս վրդ., առաջնորդ Սրբոյ Եղիշէի առաքելոյ վանից, ԺԸ. դ. - 1009, 1010
– Կիրակոս էրզրումեցի, հայր Աւետիսի, ԺԸ. դ. - 1011
– Կիւրակոս, հեղինակ շարականի, յշտկծ - 900
– Կիրակոս, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 904
ԿԻՒՆԴԻԼԻԱՆՈՍ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1417
ԿԻՒՐԻԱ, ածշնչկն - 1326
ԿԻՒՐԱԿԷ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1420
ԿԻՒՐԵՂ
– Կիւրեղ Երուսաղեմացի, 315-386 թթ., Պատասխանիք Աթանասի - 56, 557, 879, ի բանից - 1352, 1523, ի գանձս - 459, 664, 781, 993, 994, ի շարականս - 120, 835, ի Յայսմաւուրս - 1412, 1415, 1419, յշտկծ - 1077, 1522, 1525
– Կիւրեղ Աղէքսանդրացի, 375-444 թթ., ի բանից - 48, 334, 1522, 1524, 1525, յշտկծ - 196, 325, 395, 396, 1327, Գրիգորի Տաթեւացւոյ Լուծմունք Պարապմանց գրոցն - 321, Գիրք պարապմանց - 377, 393, 741, Թուղթ - 378, 393, 394, 570, 571, Կաղանդացոյց - 653, Կանոնք - 824, Հարցումն - 1522, ի Յայսմաւուրս - 1612, Մեկնութիւն եսայեայ - 728
– Կիւրեղ եպս., Դ. դ., յշտկծ ի տաղի - 459
– Կիւրեղ սրկ., ի Յայսմաւուրս - 1415
– Կիւրեղ եպս. Գորտինոյ Խաղաթի, ի Յայսմաւուրս - 1421
ԿԻՒՐԵՆ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1407
ԿԻՒՐԻՆՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1420
ԿԻՒՐԻՈՆ (Կերիոն), գրիչ Հմր 3463/Ա. ձեռագրի, ԺԴ. դ. - 270, 271
ԿԻՒՐՈՆ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1417
ԿԻՒՐՈՍ Ա. Մեծ, պարսից արքայ, Ք.ա. Ջ. դ. - 1079, 1124, 1360
ԿՂԱՒԴԻԱՆՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1413

ԿՂԱԻԴԻՈՍ ևհտ., ի ցայսմաւուս - 1407, 1413, 1419
ԿՂԵՄԷՍ
– Կղեմէս պապ Հռոմայ, ե. դ. - 285, Վկայաբանութիւն - 116, 117, ի ցայսմաւուս - 1409, յշտկծ - 1523, Վասն Ջատկի մատղի - 1525, մնռնկր - 727, Կանոնք - 823, 824
– Կղեմէս եպս. Անկիւրեայ, ի ցայսմաւուս - 1412
ԿՂԵՍՏԻԱՆՈՍ Ա. պապ Հռոմայ, ե. դ. - 1524
ԿՂԷՈՆԻԿՈՍ սրբ, ի ցայսմաւուս - 1414
ԿՂԻՏԱՐՔՈՍ (նաեւ՝ Կղիմարոս, Պղիտարոս, թերեւս՝ Պղուտարոս) իմաստասէր, ի բանից - 1605
ԿՂՈՎՊ, յշտկծ - 1622
ԿՆԻԱՋ Առղութեանց, վալի, նշում - 402
ԿՈԴՐԱՏՈՍ ևհտ., ի ցայսմաւուս - 1415
ԿՈՋՄԱ սրբ, ի ցայսմաւուս - 1407
ԿՈՋՄԱՍ
– Կոզմաս, անարծաթ բժիշկ, ի տաղի - 446, ի ցայսմաւուս - 922, 1415, 1420
– Կոզմա, գրիչ, Հմր 3561, ԺՋ. դ. - 809, 816
– Կոզմա, յշտկծ, 1654 թ. - 156
– Կոզմաս, գրիչ, Հմր 3430, 1653-1654 թթ. - 153, 156
ԿՈՂՈՒԹՈՍ ևհտ., ի ցայսմաւուս - 1418
ԿՈՄԻՏԱՍ Ա. Աղցեցի կթղկս Հայոց, մաճ. 628 թ. - 1352, 1523, 1524, 1525, 1633
ԿՈՆՈՆՈՍ պարտիզպան, ի ցայսմաւուս - 1414
ԿՈՊՐ կր., ի ցայսմաւուս - 1421
ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ
– Կոստանդին (Կոստաս) Տրիբուն, հայր Կոստանդիանոս Մեծ կայսեր - 117, 519
– Կոստանդիանոս Մեծ, կայսր հռովմայեցւոց, 306-337 թթ., ի տաղս եւ գանձս - 459, 999, յերգ - 88, ի ցայսմաւուս - 1404, 1411, 1418, յշտկծ - 117, 519, 285, 561, 586, 650, 821, 822, 862, 1574, Դաշանց թուղթ - 256, 624, ի տոմարի - 364, Ի վարուց - 552, Օրէնք յաղթող թագաւորաց - 820
– Կոստիանոս (Կոստանդիանոս), թգւր Գալիլոնի - 518
– Կոստանդին, մետրապօլիտ յերապօլիս, Թարգմանող Մեկնութեանն Յովհաննու Ցայտնութեան, 1179 թ. - 491, 492
– Կոստանդին Ա. Բարձրբերդցի, կթղկս Հայոց, 1221-1267 թթ. (Սիրիկ), Տաղ եւ գանձ. «Ադամ նստել դուռն ի դրախտին» - 1030, «Անսկիզբն Բանդ Հաւր» - 106, 704, 779, «Աստուածածին կոյս երանեալ» - 450, 779, «Գերահրաշ ծաղիկ եւ գովեալ» - 434, «Ի դաս հրեղինաց» - 704, 1028, «Ի հանդիսական տաւնիս» - 449, «Խաչն ի նախնումն երեւեցաւ» - 1091, 778, «Կայր կոյսն ի յայրին» - 704, 779, «Կանանցն կանխեալ» - 440, 710, 782, 990, 1032, «Կարապետին եւ Մրկըրտչին տաւնեմք» - 443, «Կոյս անապական» - 448, 779, «Կոյս անապական Մարիամ» - 447, «Կայր կոյսն ի յայրին» - 447, 1567, «Կոյսն ծնանէր յայրին» - 447, «Հրեուիմք այսաւր» - 106, «Նոր նորոգեալ կեանց» - 449, «Նորագուարճ հայրապետ» - 449, «Նորահրաշ նոր երկինք» - 437, «Ո՛վ զարմանալի խորհուրդ» - 1090, «Պարծանք հանդիսից» - 1033, «Վըկայք մարմնով շարչարեցան» - 450, «Քաջամարտիկ մեծ զինւորին» - 781, 1029, «Քրիստոս, Բանդ Հաւր» - 182, 703, Թուղթ առ Հեթում Պատասխանի թղթոյն պապայ - 356, Վասն կանոնական հրամանացն - 551, Թուղթ շրջաբերական - 551, Սահմանք կանովնականք - 551
– Կոստանդին կր., գրիչ, Հմր 3611, 1267 թ. - 1113, 1115
– Կոստանդին գրիչ, ԺԳ. դ., Խնդրող խրատ գրչութեան ի Գէորգեայ Երզնկացւոյ - 322, 374, 971, 1369, 1510
– Կոստանդ Ֆիլ, ստացող Հմր 3658 ձեռագրի, 1319 թ. - 1399, 1424, 1425, 1426
– Կոստանդին Երզնկացի, 1250-1314/1328, Տաղ. «Ահա եղեւ պայծառ գարուն» - 1029, «Եղբա՛յր, ակա՛նջ դիր» - 1030
– Կոստանդին Գ. Կեսարացի կթղկս, 1307-1322 թթ. - 70, 981
– Կոստանդին Դ. Լամբրոնացի կթղկս, 1323-1326 թթ. - 893, 902
– Կոստընդին, յշտկծ, 1394 թ. - 451
– Կոստանդին, թագաւոր Հայոց, ԺԴ. դ. - 654, 893, 894, 898, 899
– Կոստանդին Ջ. Վահկացի, կթղկս Հայոց, 1430-1439 թթ. - 504
ԿՈՍՏԱՍ Տրիբուն (՞) - 1619
ԿՈՍՏԻԿԵԱՆ ՔՐԻՍՏԻՆԷ - 1262, 1286, 1310, 1322, 1344, 1571
ԿՈՏՐԱՏԻՈՍ ևհտ., ի ցայսմաւուս - 1417
ԿՈՐԽ, ածչնչկն - 142
ԿՈՐԿՈՏԵԱՆ ՔՆԱՐԻԿ - 41, 694, 805, 1033, 1146, 1172, 1201, 1257, 1261, 1323, 1324, 1546
ԿՈՒԼԱՂ, մայր հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722
ԿՈՒԼԻՃԱՆ, հանգուցեալ որդի էյվազի, 1714 թ. - 638
ԿՈՒՌՆԵԼԻՈՍ
– Կուռնիտոս ևհտ., ի ցայսմաւուս - 1404
– Կուռնելիոս հարիւրապետ, ի ցայսմաւուս - 1414
ԿՈՒՍԿԵՆԴՈՍ վկյ, ի ցայսմաւուս - 1416
ԿՈՒՏ, թագաւոր Պարսից - 544
ԿՐԱՒՆԻԴՈՍ ևհտ. - 866, 1405
ԿՐԻՆԴՈՍ վկյ, ի ցայսմաւուս - 1420

Հ

ՀԱԴԱՐ, ածչնչկն - 1579
ՀԱԴԻԱՆՈՍ, հայրապետ Հռոմա, ի ժամանակս Մարկիոնի Պոնտացւոյ, Տօնապատճառ - 579
ՀԱՋՐՊԵՏ, հայր ստացող տէր Գրիգորիսի, 1441 թ. - 794

ՀԱԹՈՒՈԼ, յշտկծ, լսդրշմ - 555
ՀԱԽՆԱՋԱՐ
– Հախնազար, ոդի ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
– Հախնազար, եղբօրոդի ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
ՀԱԽՈՒՄ
– Հաշում, յշտկծ, ժե. դ. - 268
– Հախում Պսակերեցի, մեկենաս, Հմր 3542, 1659 թ. - 721, 725, 726
ՀԱՄԱՋԱՍՊ
– Համազասպ, իշխան, եղբայր Սահակի, ի ցայսմաւուրս - 1416
– Համազասպ Մամիկոնեան, նախ., սրբ., ե. դ., յշտկծ - 152, ի խառզս - 608
– Համազասպ Առծրունի, Ը. դ., ի գաւնս - 1002
– Համազասպ Հայ Տէր-Աւետիսեանց (Տէր-Աւետիքեանց), ձեռագիր նուիրեց Գէորգ Դ. կթղկս-ին, 1880 թ. - 622
ՀԱՄԱՄ
– Համամ, յշտկծ, ժե. դ. - 353
– Համամ, յշտկծ, ժթ. դ. - 1393
ՀԱՄԱՆԳՈՒԻ, մայր ստացող Մարգար երէցի, ժէ. դ. - 867, 868
ՀԱՄԱՍՓԻՒՒ (Համասպուր), յշտկծ, 1727 թ. - 152
ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ
– Համբարձում, յշտկծ, 1842ից յետոյ - 872
– Համբարձում Իկոտցի մհտ., յշտկծ, ժթ. դ. - 873
– ՀԱՅԿ, նահապետ Հայոց - 1096, 1236, 1546, 1601
ՀԱՅՐԱՊԵՏ
– Հայրապետ կր., գրիչ Հմր 3681 ձեռագրի յՈւրբնկար, 1315 թ. - 1535, 1538
– Հայրապետ, գրիչ Հմր 3678 ձեռագրի ի Փոս անապատ, 1329 թ. - 1511, 1516, 1517
– Հայրապետ, գրիչ, Հմր 3600, ԺԴ. դ. - 1053, 1056
– Հայրապետ, յշտկծ, ժե. դ. - 269
– Հայրապետ, եղբայր Յովսէփ կազմողի, 1594 թ. - 763
– Հէրպէտ, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 645
– Հէրա(պէ՞տ), յշտկծ, ԺՋ. դ. - 800
– Հերապետ Հայ, գրիչ Հմր 3648 ձեռագրի, ԺՋ. դ. - 1335, 1340, 1341
– Հայրապետ տէր, գրիչ ի Նոր Ջուղա, Հմր 3598, 1624 թ. - 1041, 1044
– Հայրապետ, ոդի Թաթոսի, 1651 թ. - 1331
– Հրապետ, յշտկծ 1663 թ. - 680
– Հայրապետ, հաւերեղբայր Դաւիթ Հայ-ի, 1666 թ. - 1435
– Հայրապետ, եղբայր Մովսիսի Ջուղայեցւոյ, ժէ. դ.- 44
– Յարապետ, յշտկծ, 1783 թ. - 817
– Հայրապետ, տէր, յշտկծ - 1208
– Հայրապետ, հայր Սարգսի, կնհդրշմ - 1582
ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ԱՆԱՀԻՏ - 1122, 1536
ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ ՇԱՀԷ Հհյ - 1525
ՀԱՆՃԱՆ, մեծ պապ Իգնատիոս գրչի, 1661 թ. - 203
ՀԱՍԱՆ
– Հասան, յշտկծ, ժե. դ. - 269
– Հասան, հայր Աւետիս գրչի, 1674 թ. - 686
– Հսան տէր, ոդի Ոսկնի, հայր Աղաջանի, ԺԸ. դ. - 868
ՀԱՐՈՒՆ, Մալեւեցի խոջայ, հայր Թոխիի, 1755 թ. - 186
ՀԱՒԹԷՆՈՎ (՞), յշտկծ, ժէ. դ. - 1212
ՀԵԹՈՒՄ
– Հեթում Ա., Հայոց թգւր, 1226-1270 թթ. - 356, 894, 895, 896, 897, 898, 899, ի տաղի - 448
– Հեթում Բ., Հայոց թգւր, 1289-1307 թթ., Ոտանաւոր. «Իր ծառայեալս եմ բիւր» - 462, գանձ. «Հզօր զօրութեան Հոգի» - 1001, «Հոգի Աստուծոյ Աստուած» - 1000, յշտկծ - 1078
– Հէթում, գրչփրձ - 154
ՀԵԹՈՒՄԵԱՆՔ - 821
ՀԵՂ, յշտկծ, 1561 թ. - 1072
ՀԵՂԻ
– Հեղի, խահանայապետ - 1124
– Հեղի նհտ., ի ցայսմաւուրս - 1405
ՀԵՂԻՆ, յշտկծ, 1561 թ. - 1072
ՀԵՂԻՆԷ
– Հեղինէ, սրբ, մայր Կոստանդիանոս Մեծ կայսեր, Ռ. դ., ի գաւնս - 999, ի ցայսմաւուրս - 1404, 1418
– Հեղինէ, կին Կոստիանոսի (Կոստանդիանոս)՝ թգւրի Գալիլոնի - 518
ՀԵՂՆԱՐ, դուստր գրիչ Աւետիսի, 1674 թ. - 686
ՀԵՌԷ (Հեռի՞, թագաւոր Կիպրոսի), յշտկծ - 70
ՀԵՐ, յշտկծ, 1434 թ. - 505
ՀԵՐԱԿԼ
– Հերակլ թգւր, յշտկծ - 550
– Հերակլ կայսր, յշտկծ - 17
– Հերակլ, յշտկծ - 207, 208
– Հերակլ, թգւր Վրաց, 1720-1798 թթ. - 406, 1010
ՀԵՐԻՔՆԱՋ
– Հերիքնազ, դուստր ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
– Հերիքնազ, դուստր Շարիխանի, 1718 թ. - 1064
ՀԵՐԱԿԼԻՈՍ կայսր - 1601
ՀԵՐՈՆԻՄՈՍ
– Հերոնիմոս (Ջերանիմոս, Ջերոնիմոս) սրբ., 342-419/20 թթ., ի բանից - 48, 335, 1163, 1280, ի խառզի - 767
– Հերոնիմոս Լոէնցիոս, մատենագիր, Քաղուածոյ յԱնտառ այլաբանութեան գրոց - 100
ՀԵՐՈՎԴԷՍ առհայ, ածչնչկն - 95, 1167, 1210, մնրկր - 1432, յշտկծ - 587, Վասն Հերովդի եւ մոգուցն - 631, ի տաղս եւ ի գաւնս - 712, 999, ի շարականս - 898
ՀԵՐՈՎԴԻԱ, ածչնչկն - 443

ՀԻՋԱՆ, դուստր Աղասարի, յշտկ 1856 թ. - 873
ՀԻԼԱԼ, զաւակ ստացող Կարապետի, 1357 թ. - 24, 26
ՀԻՄԵՆ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1402
ՀԻՊԻՐԻՔԵԱՆՔ, ի Յայսմաւուրս - 1407
ՀԻՊՈԿՐԱՏ (ԲԱԳԱՐԱՏ) բժիշկ, Ք. ա. 460-377 թթ. - 922, 926
ՀԻՊՈՂԻՏՈՍ
– Հիպողիտոս Հռոմեացի, 170-235 թթ. - 1360
– Հիպողիտոս եպս. Բոստրացի, մհ. 234 թ., ի բանից - 1352, Մեկնութիւն Դանիէլի - 1079, յշտկ - 1523
ՀԻՍԻՔԻՈՍ Երուսաղէմիացի - 1327
ՀԻՒՐԻ, կին ձեռագրի ստացող Շահսավարի, 1631 թ. - 938
ՀԼՂԱՅԹ, յշտկ, ԺՋ. դ. - 800
ՀՄԱՅԵԱԿ Մամիկոնեան, նհտ., սուրբ, Ե. դ., յշտկ - 152, ի հարոզս - 608
ՀՈՄԵՐՈՍ (Հոմեր) - 1203
ՀՈՌՈՄ
– Հոռոմ(՞), յշտկ, ԺՋ. դ. - 798
– Հոռոմ, կողակից խոջայ Աբրահամի, 1742 թ. - 152
– Հոռոմ, յշտկ, 1839 թ. - 496
ՀՈՌՈՄՍԻՄԷ
– Հոռոմսիմ, հոյր հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722
– Հուռումսիմ, կին Պսակերեցի Հախումի որդի Աւանի, 1659 թ. - 725
– Հուռումսիմէ, դուստր գրիչ Աւետիսի, 1674 թ. - 686
– Հուռումսիմէ, մայր Յոհաննէս գրչի, ԺՀ. դ. - 218
ՀՈՌՈՒՄ, սպասաւորեց Աթանէս գրչին, 1561 թ. - 1482
ՀՈՎԻՒ, յշտկ - 530
ՀՈՎՄ, գրչփրձ - 1212
ՀՈՒՊԵՆԴԻՆՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406
ՀՈՒՌՈՒՄ, հոյր Թաթոսի, 1651 թ. - 1331
ՀՈՒՍԷԻՆ, պարսից սուլթան, 1694-1722 թթ. - 52, 966, 1601
ՀՈՒՐԻԽԱՆ, հոյր ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
ՀՌԱՓՍԱԿ, յշտկ - 136,
ՀՌԱՔԷԼ, ածշնչկն - 141
ՀՌԻՓՍԻՄԷ
– Հռիփսիմէ կոյս, նհտ., 301 թ, մնրնկր - 13, 101, 246, 345, 351, յերգ - 88, ի տաղս եւ գանձս - 123, 128, 444, 445, յշտկ - 254, 300, ի Յայսմաւուրս - 1406
– Հըռեփսիմ, մայր ստացող տէր Գրիգորիսի, 1441 թ. - 794
– Հռիփսիմ, հոյր Աբրահամ եպս.-ի, 1631 թ. - 1214
– Հռուփսիմի, դուստր ձեռագրի ստացող Թադէոս ֆիյ-ի, 1653 թ. - 1336
– Հռիփսիմէ, հոյր ձեռագրի հետագայ ստացող Աղամարի սրկ.-ի, 1675 թ. - 416
– Հռիփսիմէ, յշտկ, 1676 թ. - 470
– Հռուփսիմէ, հոյր ձեռագրի ստացող Անդրէասի, 1682 թ. - 150
– Հիռիփսիմայ, դուստր ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
– Հռիփսիմէ, յշտկ, 1695 թ. - 74, 75
– Հռիփսիմէ, հետագայ ստացող ձեռագրի, կողակից Եարղուլոյ, ԺԷ. դ. - 80, 81, 82
– Հռիփսիմէ հոյր, գրիչ(՞) Հմր 3660 ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 1427, 1429
– Հռիփսիմէ, մայր գրիչ Յովակիմի Ղափանցւոյ, 1757 թ. - 695
– Յռուսիմէ, յշտկ, 1803 թ. - 1460
ՀՌԻՓՍԻՄԵԱՆՔ, նհտ. 301 թ. - 711, 783, 842, 999, յաղօթս - 1109
ՀՌՈՒԹ, ածշնչկն - 134
ՀՌՈՒՓՍԻԱՆՆ (Հռուսիանէ), կին Աղեքսանդրի Մակեդոնացւոյ, մ.թ.ա. Դ. դ. - 1466
ՀՐԱՉԵԱՅ, թգւր Պարթեւաց Հայոց - 490, 55

Ղ

ՂԱԲՂՈՆ, ածշնչկն, յշտկ - 1124
ՂԱԵԱՊԷԿ, որդի հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722
ՂԱՉԱՆ խան (Խազան ղան), յշտկ 1303 թ. - 1078
ՂԱՋԱՐ
– Ղազարոս, յարուցեալ, յշտկ - 22, 235, 583, 859, 1208, 1240, մնրկր - 12, 77, 79, 351, 642, 670, 741, 760, 1432, յերգ - 84, ի տաղս եւ ի գանձս - 124, 437, 448, 480, 665, 707, 781, 995, 1452, ի ճառի - 154, ի շարականս - 830, 838, 841, 1022, 1023, ի սաղմոսի - 565, ի հարոզի - 608, ի Յայսմաւուրս - 1423
– Ղազար աղխատ, ի հարոզի - 607, ի գանձս - 84, 124, 480, 664, 995, 1029
– Ղազար Ղրմեցի տէր, յշտկ, 1432 թ. - 361
– Ղազար կր., յշտկ, 1432 թ. - 361
– Ղազար, ծաղկող եւ գրիչ (՞) Հմր 3653 ձեռագրի ի Գոշավանս, 1451 թ. - 1365, 1372
– Ղազար կր., գրիչ յերկիրն Տարբերունւոյ, Հմր 3481, 1464 թ. - 345, 349
– Ղազար, հայր ստացող Վարդան կր.-ի, 1464 թ. - 349
– Ղազար, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
– Ղազար, գրիչ, Հմր 3584/Բ. ձեռագրի, ԺԵ. դ. - 954, 956
– Ղազար տէր, ստացող, Հմր 3566, 1575 թ. - 847, 852
– Ղազար, յշտկ, 1594 թ. - 762
– Ղազար Սեբաստացի, տաղերգու, ԺՋ. դ., Տաղ. «Ծով աչք, ամ բանի» - 62
– Ղազար, որդի հետագայի ստացողներ Մկրտչի եւ Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
– Ղազար, հայր հետագայի ստացող Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
– Ղազար երեց, նորոգող ժամատան, 1610 թ. - 744

– Ղազար գրիչ, յշտկծ, 1624 թ. - 316
– Ղազար ֆիլ, ստացող, Հմր 3430, 1653-1654 թթ. - 153, 156
– Ղազար, թոռ մեկենաս Պսակեռեցի Հախումի, 1659 թ. - 725
– Ղազար, յշտկծ, 1662 թ. - 129
– Ղազար ֆիլ, գրիչ ի Գանձակ, աշակերտ Ազարիայ գրչի, Հմր 3541, 1671 թ. - 719, 722
– Ղազար, որդի հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671ից յետոյ - 722
– Ղազար տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655
– Ղազար ֆիլ, եղբայր Առաքել գրչի, 1678 թ. - 640
– Ղազար, յշտկծ, 1697 թ. յետոյ - 1254, 1255
– Ղազար, յշտկծ - 56
– Ղազար, յշտկծ - 459
– Ղազարէ, որդի ձեռագրի հետագայ ստացող Հոիփսիմէի, ԺԷ. դ. - 81
– Ղազար, գրիչ, Հմր 3463 / Բ. ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 271, 272
– Ղազար, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 384
– Ղազար, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 764
– Ղարզար, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1212
– Ղազար Ա. Ջահկեցի, կթղկս Հայոց, 1737-1751 թթ., երգարան - 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, նշում - 91, Կարգ ծայրագոյն վարդապետութեան - 901, 903, տաղ. «Ի սէր կենցաղոյս խաբեցայ» - 95, «Ի սկզբանէ բանն Աստուծոյ» - 96, «Իսկակից Հօր ծնունդ» - 95, «Ղամբարափայլ սրբոյ տօնիս» - 93, 1089, «Միաշաբաթին օրն հանգստեան» - 1092
– Ղազար, որդի ձեռագրի հետագայ ստացող Սրճակի, 1801 թ. - 268
– Ղազար, յշտկծ, 1818 թ. - 1192
– Ղազար ֆիլ յԱւետարանոց, ԺԸ. դ. - 1013
– Ղազար վրդ., առաջնորդ Տաթեւի վանքի, ԺԸ. դ. - 1400
– Ղազար, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1393
– Ղազար, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1400
– Ղազար վրդ., հետագայի յիշատակագիր, 1822 թ. - 656
– Ղազար վրդ., յշտկծ, ԺՌ. դ. - 656
– Ղազար Ապարեան, հայր Յարթենի, յշտկծ, ԺՌ. դ. - 874
– Ղազար, կնիդրշմ - 1038
– Ղազար, գրչփրձ - 1519
– Կազար, գրչփրձ - 1192
ՂԱԶԱՐԵԱՆ ԴԱԻԻԹ - 981, 1505
ՂԱԶԻՆԵԱՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍ - 63, 64, 65, 112, 171, 237, 255, 277, 412, 461, 1465
ՂԱԼԱԲԷԿ, յշտկծ 1504 թ. - 743
ՂԱՀՐԻՄԱՆ, յշտկծ 1745 թ. - 939
ՂԱՄԷՔ, ածչնչկն - 1261
ՂԱՆՏՈՒՋԱՐ, մայր տէր Աստուածատուրի - 1635, 1636
ՂԱՏԱՄՂՈՒԹԼՈՒ, կին տէր Յոհաննէսի, ԺԷ. դ. - 1570
ՂԱՏԵՐԵՍ, հոյր Մաթէոս գրչի, 1452 թ. - 16
ՂԱՐԱԲԷԳ
– Ղարապէկ, թոռ ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
– Ղարապակ, մահ. 1684 թ. -ից առաջ, յշտկծ - 1217
ՂԱՐԱԳՕՋ, կին հետագայի ստացող Սիամոնի, 1605 թ. - 638
ՂԱՐԱԽԱՆ
– Ղարախան, յշտկծ, 1624 թ. - 1046
– Ղարախան, հանգուցեալ որդի Միրզախանի, 1684 թ. - 1217
ՂԱՐԱՂԱԻՋ, հայր Աբրահամ եպս.-ի, 1631 թ. - 1214
ՂԱՐԱՄ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
ՂԱՐԻՊ, կողակից ստացող տէր Մարգարի, 1661 թ. - 914
ՂԱՐԻՊՋԱՆ Գազողան, յշտկծ, 1669 թ. - 674
ՂԱՀՆՋԱՅ, գրիչ Հմր 3631 Աւետարանի, 1667 թ. - 1213, 1215, 1216
ՂԱՀՈՍԹԷՆ, թգւր Աստոռեստանի, յշտկծ - 1124
ՂԱՀՐՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1403
Ղեհի մաճառոր, մնրնկր - 79, 148, տե՛ս Մատթէոս աւետարանիչ
ՂԵՀՈՆԴ
– Ղեւոնդ, ֆիլ, ի Յայսմաւուրս - 1420, 1422
– Ղեւոնդ վրդ., պատմիչ, Ը. դ., Պատմաբանութիւն - 949, 951, 952
– Ղեւոնդ, յշտկծ - 17
– Ղեւոնդ, յշտկծ - 862
ՂԵՀՈՆԴԵԱՆՔ, նհտ. 451, յերգ - 88, ի տաղս եւ գանձս - 446, 459, 479, 664, 706, 780, 994, ի շարականս - 831, 840
ՂԵՀՈՆԴԻՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1416, 1417
ՂՋԼԱՅԲԷԿ, դուստր հետագայի ստացողներ Մկրտչի եւ Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
ՂԸՐՄԸՋ, մայր Գաւզալ սրկ-ի, ԺՋ. դ. - 798
ՂԻԲԻԱՆՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1419
ՂԻՄԱԹ, կին ձեռագրի ստացող Փաւանի, ԺԷ. դ. - 1120
ՂԼՏՃԵԱՆ ԱՐՍԷՆ վրդ.,1868-1943 թթ. - 31, 821, 1488
ՂՈՎՏ (նաեւ՝ Ղօտ), ածչնչկն - 45, 118, 141, 1249
ՂՈՒԹԼԻԲԷԿ, հայր գրիչ Անանիա վրդ.-ի, 1594 թ. - 763
ՂՈՒԻ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
ՂՈՒԿԱՍ
– Ղուկաս Աւետարանիչ, Աւետարան - 80, 111 (պպ), 144, 149, 159, 176, 177, 180, 181, 228, 283, 284, 315, 318, 337 (պպ), 345 (պպ), 369 (պպ), 389, 400, 509, 525 (պպ), 637, 640, 643, 671, 685, 721, 724, 742, 759 (պպ), 761, 772 (պպ), 788 (պպ), 793, 797, 851, 870, 910, 937, 938, 962, 965, 1044, 1061, 1065, 1070, 1115, (պպ.) 1113, 1187, 1190, 1200, 1205, 1208, 1209, 1210, 1213, 1215, 1235, 1237, 1330, 1333, 1340, 1431, 1434, 1480, 1481, 1498, 1634, ի բանից - 253, 486, 507, 580, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 589, 629, 809, 845, 862, 1022,

յշտկ - 77, 134, 147, 149, 291, 389, 585, 587, 583, 774, 922, 1067, 1156, 1334, 1366, 1426, 1523, մնրկր - 23, 79, 143, 148, 387, 399, 642, 670, 719, 723, 760, 797, 1043, 1064, 1188, 1205, 1331, 1429, 1433, 1631, նշում - 226, Հաւաճումն բանից Աւետարանին Ղուկասու - 1390, ի Յայսմաւուրս - 1407, Մեկնութիւն Աւետարանին - 24, 25, 26, 214, 224, 1522, գրչփրձ - 286, ի բառոզս - 596, 598, 600, 604, 605, 606, 607, 611, 612, 614, 627, 765, 766, 771, ի տաղս եւ գանձս - 439, 440, 714, 1002, ի շարականս - 898, 899, 1023
– Ղուկաս բհյ, գրիչ Հմր 3654 ձեռագրի ի Մակու, 1356 թ. - 1373, 1377
– Ղուկաս Լօռեցի, 1490-1551 թթ., Քառոզք - 73, 74, 115, 131, 133, 166, 167, 241, 623, մնրնկր - 695, Քառոզգիրք - 696, 697, 865, 867
– Ղուկաս, հայր Նիկողոս գրչի, ժե. դ. - 510
– Ղուկաս, եղբօրորդի Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Ղուկաս վրդ., ուսուցիչ Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Ղուկաս վրդ. Կեղեցի, տոմարագէտ, ԺՋ-ԺԷ. դդ. (մհ. 1602 թ.), Խրատ եւ կարգ շարական խաղելոյ - 465, Պատճէն հռոմայեցւոց տոմարի (չափածոյ) - 467
– Ղուկաս բհյ, յշտկ, 1668թ.ից յետո՞յ - 118
– Ղուկաս, եղբայր հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722
– Ղուկաս, գրիչ, Հմր 3531, 1679 թ. - 645, 655
– Ղուկաս, եղբայր ձեռագրի ստացող Անդրէասի, 1682 թ. - 150
– Ղուկաս, եղբայր Թօմայի Վանանդեցւոյ, 1705 թ. - 694
– Ղուկաս Ա. Կարնեցի, կթղկս Հայոց, 1780-1799 թթ. - 318, 578
– Ղուկաս տիրացու, յշտկծ, 1803 թ. - 137
– Ղուկաս արեպս., յշտկծ, 1864ից առաջ - 531
– Ղուկաս, գրչփրձ - 114
– Ղուկաս բհյ յԱւետարանոց, ԺԸ. դ. - 1013
– Ղուկաս տոց, հետագայի յիշատակագիր, ԺԹ. դ. - 656
– Ղուկաս վրդ., յշտկծ, ԺԹ. դ. - 656
– Ղուկաս վրդ., կնճդրշմ - 1378
– Ղուկաս վրդ., յշտկծ - 1603
ՂՈՒԿԻՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1416
ՂՈՒՆԿԻԱՆՈՍ հարիւրապետ, յշտկծ - 201, ի Յայսմաւուրս - 1406
ՂՈՒՆՁԱ, յշտկծ, ժե. դ. - 269
ՂՈՒՊԵԱՆՑ ՄԱՐԻԱՄ, գրչփրձ, ԺԹ. դ. - 1144
ՂՕԲԽՄԱՋ, թոռ մեկենաս Պսակերեցի Հախումի, 1659 թ. - 725, 726

Ճ

ՃԱԳԷԹ, թագաւոր Կիպրոսի, 1394 թ. - 451
ՃԱՆՂՈՒՐՊԱՆ ՎԱՀՐԱՒԵՑԻ, ստացող, Հմր 3529, 1678 թ. - 639, 640, 641
ՃԱՆՈՒՄ, յշտկծ, ժե. դ. - 269
ՃԱՆՈՒՅ, յշտկծ, ժե. դ. - 269
ՃԵՄՃԵՄԵԱՆ ՍԱՀԱԿ վրդ. - 240, 413, 786
ՃԻԿԱՐ, յշտկծ, ժե. դ. - 269
ՃՈՒԱՆ սրկ., ստացող, Հմր 3412, 1316 թ. - 67, 70, 71
ՃՕՇԼԻՆ, յշտկծ - 546

Մ

ՄԱԴԱԹԻԱ (նաեւ՝ Մատաթիա) առաքեալ, ի Յայսմաւուրս - 310, 1413, 1422
ՄԱԴՈՅԵԱՆ ԱՐՇԱԿ - 1028
ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆ ԿԱՐԵՆ - 1121, 1122, 1536, 1537, 1539
ՄԱԹԷ, յաղօթս - 1497
ՄԱԹԻԿ պապ, յշտկծ, 1427 թ. - 153
ՄԱԹՈՒՍԱՂԱ, ածչնչկն - 1261
ՄԱԼԽԱՍ
– Մալխաս, հայր գրիչ Աղամալ Ջուղայեցւոյ, 1659 թ. - 881
– Մալխաս, յշտկծ 1789 թ. - 1506
ՄԱԼԽԱՍԵԱՆՑ ՍՏԵՓԱՆՈՍ - 922
ՄԱԼՔԻ, յշտկծ, ժե. դ. - 268
ՄԱԼՔՈՒՄ, յշտկծ, ժե. դ. - 269
ՄԱԽՄՈՒՐ, յշտկծ ԺԸ. դ. - 757
ՄԱԿԱՐ
– Մակար Երուսաղէմի հայրապետ, Դ. դ. - 214, 258, 259, 339, 1523, 1524, մնրնկր - 727, Կանոնական թուղթ ի Հայս - 824
– Մակար Անապատական, ի Յայսմաւուրս - 1414
– Մակար տէր, յշտկծ, ԺԹ. դ - 328, 329
– Մակար, յշտկծ - 934
ՄԱԿԱՐԻՈՍ ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1410, 1416
ՄԱԿԵԴՈՆ եպս., հերձուածող, Դ. դ. - 88, 1147
ՄԱԿՈՒՐԻՆԵԱ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1421
ՄԱԿՐՈՎԲ ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1405
ՄԱՀՄԱՏ
– Մահմատ, վկայ եղաւ վաճառին, ԺՋ. դ. - 645
– Մահամատ Դ., օսմանեան սուլթան, 1648-1687 թթ. - 1067
– Ահմատ, յշտկծ 1667 թ. - 982
– Մահմատ Հասան խան, յշտկծ, 1757 թ. - 904
ՄԱՀՄՈՒՐ, տատ գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
ՄԱՀՊՈՒԲ, դուստր մեկենաս Պսակերեցի Հախումի, 1659 թ. - 725
ՄԱՂԱՂԵԼ, ածչնչկն - 1261
ՄԱՂԱՔԻԱ
– Մաղաքիա մարգարէ, յշտկծ - 41, 47, 291, 846, 1250, ի բանից - 175, 234, ի բառոզս - 605, 613, Մրգ. - 732
– Մաղաքիա մահտեսի աբղ, ստացող Հմր 3700 ձեռագրի, 1527 թ. - 1631, 1634, 1635

– Մաղաֆիա սրկ., եղբայր ձեռագրի պատուիրատու Մելիոնի եւ գրիչ Յակոբ սրկ-ի, 1655 թ. - 1067
– Մաղաֆիա, որդի տէր Յոհաննէսի, ԺԷ. դ. - 1570
ՄԱՂՍՈՏ, նուիրատու Սուխարայ վանից, 1751 թ. - 646
ՄԱՂՔՈՍ, ածշնչկն, յշտկծ - 1130
ՄԱՄԱԽԱԹՈՒՆ
– Մամախաթուն, մայր ձեռագրի հետագայի ստացող Գէորգէոսի, 1363 թ. - 24
– Մամախաթուն, կին Ամիրխանի, 1631 թ. - 1214
ՄԱՄԱՍ վկ., ի Յայսմաւուրս - 1404, յշտկծ - 755
ՄԱՄԱՐ, հանիկ Աղաջան դպրի, ԺԷ. դ. - 380
ՄԱՄԲՐԷ, ածշնչկն - 67, 1352, 1612
ՄԱՄԵԼՔՏՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406
ՄԱՄԻԿՈՆ (Մամինկոն), յշտկծ, ԺԹ. դ. - 1560
ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆՔ, գրչփռն - 1036, յշտկծ - 1093
ՄԱՄԽԱԹՈՒՆ, մայր ստացող Յոհաննիսի, 1408 թ. - 718
ՄԱՅԻԼ
– Մայիլ, հանգուցեալ որդի ձեռագրի հետագայի գնորդ Թամամի, ԺՋ. դ. - 816
– Մայիլ, հայր Կիրիմորի, յշտկծ 1782 թ. - 756
ՄԱՅՆ, յշտկծ, 1871 թ., ԺԹ. դ. - 16
ՄԱՅՐԱՆ, գրիչ, Հմր 3424/Ա. ձեռագրի, 1606 թ. - 121, 125
ՄԱՅՐԵԱՆ, մայր տէր Գրիգորի, ԺԹ. դ. - 726
ՄԱՆԱԹԱ աղախին, ի Յայսմաւուրս - 1408
ՄԱՆԱՆԱ, հանգուցեալ մայր ձեռագրի պատուիրատու Մելիոնի եւ գրիչ Յակոբ սրկ-ի, 1655 թ. - 1067
ՄԱՆԱՆԴԵԱՆ ՅԱԿՈԲ - 281
ՄԱՆԱՆԽԱԹՈՒՆ, մայր գրիչ Սարգիս երեցի, 1449 թ. - 795
ՄԱՆԱՍԷ
– Մանասէ, ածշնչկն - 978, 1134
– Մանասէ, որդի հետագայի ստացող Վաչոյի, 1604 թ. - 673, 674
– Մանաս, որդի հետագայի ստացող Վաչոյի որդի Աբրահամի, 1604 թ. - 674
– Մանասէ, գրչփռն, ԺԹ. դ. - 1144
ՄԱՆԷ նհտ. - 115, ի Յայսմաւուրս - 1407
ՄԱՆԻԼ, Յունաց թգւր, 1164 թ. - 518
ՄԱՆԿԱՍԱՐ
– Մանգայսար, եղբօրորդի ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Մանկասար, եղբայր ձեռագրի գրիչ Թումայի, 1671 թ.-ից առաջ - 944
ՄԱՆԿՈՒՆԻ ՎԱՀՐԱՄ - 1316
ՄԱՆՈՒԷԼ
– Մանուէլ (Յիսո՞ւս), ի տաղի - 94
– Մանուէլ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1420
– Մանուէլ (Մանիլ) Ա. Կոմնենոս, կայսր Բիւզանդիոյ, 1118-1180 թթ, ի թուղթս - 1522, 1523, 1524
– Մանուէլ եպս., Վասն տաւնի սուրբ խաչին - 1524
– Մանուէլ աբղ, ստացող, Հմր 3555, 1431 թ. - 777, 787
– Մանվել եպս. Բջնեցի, ԺԵ. դ., Տաղ եւ գանձ. «Միմդ ի յէէն» - 125, 174, 180, 509, 659, 676, 793, 812, 852, 906, 935, 943, 946, 959, 991, 1022, 1049, 1060, 1117, 1184, 1194, 1337, 1479
– Մաւել, եղբօրորդի ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Մանուել, խոստովանահայր, 1684 թ. - 1218
– Մանուէլ վրդ., կնքադրոշմ, 1773 թ. - 422
– Մանուէլ, որդի Գրիկորի, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 756
– Մանուէլ տէր, Վանեցի, յշտկծ, 1801 թ. - 230
– Մանուէլ վրդ., 1822 թ., յշտկծ - 1260
ՄԱՆՈՒԿ
– Մանուկ, գրիչ, ստացող, Հմր 3439, ԺՋ. դ. - 183, 184, 185
– Մանուկ Խորճիով, յշտկծ, 1678 թ. - 67
– Մանուկ, որդի տէր Յոհաննէսի, ԺԷ. դ. - 1570
– Մանուկ, որդի Խաչատուրի, 1856 թ. - 873
ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ Տ. ԱԲԷԼ (Աբէլ Աբեղայ) - 176
ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ԳՈՒՐԳԷՆ - 427, 428
ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՏԱԹԵՒԻԿ - 188, 1104
ՄԱՆՈՒՇԱԿ (Նիսա) սրբ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1404
ՄԱՆՈՒՋԱՐ, եղբայր Իգնատիոս գրչի, 1661 թ. - 203
ՄԱՌ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ - 263
ՄԱՍՈՒՐ
– Մասուր աղայ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
– Մասուր, որդի ստացող տէր Մարգարի, 1661 թ. - 914
ՄԱՍՓԻՒՐ, դուստր ստացող Ստեփաննոս Իլյ-ի, 1644 թ. - 379
ՄԱՏԱԹԻԱ
– Մատաթիա, առաքեալ - 899, 1139
– Մատաթիա վրդ., ստացող, Հմր 3502, 1658-1663 թթ. - 425, 430
ՄԱՏԹԷՈՍ
– Մատթէոս Աւետարանիչ, Աւետարան - 57 (պպ), 80, 144, 149, 159, 176, 177, 180, 228, 283, 284, 315, 318, 389, 400, 505 (պպ), 508, 565, 637, 639, 643, 671, 684, 721, 724, 742, 761, 793, 797, 851, 870, 910, 937, 938, 962, 965, 978 (պպ), 1044, 1061, 1065, 1070, 1115, 1141, 1186, 1187, 1190, 1199, 1205, 1208, 1209, 1210, 1211, 1212, 1215, 1236, 1237, 1329, 1332, 1339, 1373 (պպ), 1377 (պպ), 1430, 1434, 1498, 1501, մնրկր - 78, 79, 147, 148, 315, 399, 639, 642, 670, 719, 723, 760, 797, 1064, 1069, 1188, 1205, 1331, 1432, 1433, 1493, ի բանից - 253, 266, 581, 582, 583, 584, 586, 587, 662, 681, 693, 809, 825, 845, 871, 949, 1013, ի տաղս եւ գանձս - 439, 445, 1002, ի ճառոզս - 594, 596, 598, 600, 601, 604, 605, 606, 608, 609, 610, 612, 615, 616, 628, 771, յշտկծ - 134, 142, 262, 291, 389, 643, 722, 774, 917, 1000, 1067, 1152, 1161, 1166, 1167, 1266, 1275, 1281, 1334, 1480, 1532, 1634, Մեկնութիւն Աւետարանին

Մատթէոսի -214, 493, 1175, 1401, ի Յայսմաւուրս - 1408, ի շարականս - 897, 899, 1023, 1024
– Մատթէոս Ուռհայեցի, ԺԱ. դ. 2-րդ կէս՝ մօտ 1144 թ., ժամանակագրութիւն - 552, 557, 864, նշում - 558
– Մատթէոս, ֆրա, ստացող Հմր 3640 ձեռագրի, ԺԴ. դ. - 1261, 1286
– Մատթէոս վրդ., յշտկ, 1402 թ. - 919
– Մաթէոս, հաւերէբայր գրիչ Յովանիսի, 1408 թ. - 719
– Մաթէոս կր., գրիչ Յայրիվանս, Հմր 3402, 1452 թ. - 11, 14, 15, 16
– Մատթէոս աբղ, գրիչ ի Աւծկէ, Հմր 3530, 1497 թ. - 641, 644
– Մատթէոս աբղ, գրիչ յԱղթամար, Հմր 3534, 1497 թ. - 669, 673, գրչփրձ - 674
– Մաթիոս, յշտկ, 1497 թ. - 798
– Մաթոս, յշտկ, ԺԵ. դ. - 268, 269
– Մաթեոս վրդ. Ջուղայեցի, ԺԴ-ԺԵ. դդ., Մեկնութիւն վեցօրէից - 1190, Հաւաքումն բանից Աւետարանին Ղուկասու - 1390, Վասն տաճկաց - 1533, տաղ եւ գանձ. «Ի յանմարմնական յանձանց» - 480, 665, 708, 782, 996, «Ի կամս Աւարչին» - 782, «Ի յարփաւոէ» - 783, «Իսկակից Որդի Հաւր» - 480, 666, 710, 998, 1011, «Ի սկզբան էին» - 781, «Մաթուր հոգով» - 780, 994, «Մեծի հանդիսի աւուրս» - 701, 785, 989, «Միակդ աճաւոր» - 666, 679, 711, 998, «Միակդ ի յէից» - 783, խառզք - 974
– Մատթէոս Գանձասացք (Մատթէոս Ջուղայեցի, Մատթէոս վրդ. եւ այլք), ԺԵ. դ., տաղ եւ գանձ. «Իմաստութիւնդ Հաւր» - 780, «Միայն Բանին Հաւր» - 780, «Միածին Բանին» - 785
– Մաթէոս արեպս, ձեռագրի ստացող, Հմր 3603, 1561 թ. - 1069, 1071
– Մաթէոս տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ վանից, 1562 թ. - 1050, 1053
– Մաթէոս կր., հոգեւոր եղբայր ձեռագրի գրիչ Հիզնցի Աւետիսի, 1562 թ. - 1051
– Մատթէոս վրդ., յշտկ, 1667 թ. - 982
– Մատթէոս, եղբայր ստացող Միխայէլ Աստապատեցւոյ, 1679 թ. - 655
– Մատթէոս վրդ., ճնշդրշմ, 1704 թ. - 1243
– Մատթէոս, որդի տէր Խաչատուրի, 1744 թ. - 636
– Մաթէոս, հետագայի յիշատակագիր 1751 թ.-ից յետոյ - 655
– Մատթէոս տիրացու, յշտկ, 1768 թ. - 325, 326
– Մաթէոս արեպս, առաջնորդ Սուրբ Կարապետի վանից, 1822 թ. - 656
– Մատթէոս Ա. Կոստանդնուպոլսեցի, կթղկս Հայոց, 1858-1865 թթ., յշտկ - 1142
– Մաթոս Մարտիրոսեան, յշտկ, 1896 թ. - 873
– Մաթէոս եպս, յշտկ, ԺԹ. դ. - 656
– Մաէոս, գրչփրձ - 657
– Մաթէոս, յշտկ - 1034
– Մատթէոս, տէր, գրչփրձ - 1154
– Մաթոս, գրչփրձ - 1520
ՄԱՏՐՈՆ աղախին, ի Յայսմաւուրս - 1407, 1415
ՄԱՏՈՒՐ աղայ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ՄԱՐԱՔ Մծուրնացի, պատմիչ, Բ. դ. - 429
ՄԱՐԱՄԱՆՈՒՄ, յշտկ, 1727 թ. - 109
ՄԱՐԱՍ, դուստր Պաղտասարի, 1684 թ. - 1217
ՄԱՐԳԱՐ
– Մարգար, յշտկ, 1467 թ. - 316,
– Մարգարէ վրդ., ստացող, Հմր 3513, ԺԵ. դ. - 525, 527, 528
– Մարգար, հայր ձեռագրի ստացող Մաղաքիա աբղ-ի, 1527 թ. - 1635
– Մարգար (նաեւ՝ Մարգարէ ձեւով), եղբաւրորդի ձեռագրի ստացող Մաղաքիա աբղ-ի, 1527 թ. - 1635, 1636
– Մարգար, հայր ձեռագրի վերջին կազմող Կարապետի, ԺՋ. դ. - 350
– Մարգար, որդի ձեռագրի վերջին կազմող Կարապետի, ԺՋ. դ. - 350
– Մարգար տէր, յշտկ, ԺՋ. դ. - 1034
– Մարգար տէր, յշտկ, 1659 թ. - 80
– Մարգար տէր, ստացող, Հմր 3577, 1661 թ. - 911, 914
– Մարգար աբղ, յշտկ, 1698 թ. - 25
– Մարգար երէց, ստացող, Հմր 3570, ԺԷ. դ. - 865, 867, 868
– Մարգար խօջայ, խալաթար Թարվիզոյ մհալին, 1727 թ. - 109
– Մարգար էրէց, գրիչ ի Ջինիփաթան, Հմր 3547, 1728 թ. - 737, 740
– Մարգար Մանիչարեանց Աստուածատրեան, յշտկ, 1786 թ. - 578
– Մարգար, հայր մհտ. տէր Պետրոսի, ԺԸ. դ. - 1007
– Մարգար Ջաֆարիա Խօջենց Երեւանցի, գրիչ, թարգմանիչ, մատենագիր ի Պետերբուրգ, ԺԸ-ԺԹ. դդ., Համառօտ որպիսութիւն եկեղեցւոյ, Հմր 3597, 1799 թ. - 1039, 1040
– Մարգար Տէր-Ստեփանեան, վկայ եղաւ նուիրատուութեանը, 1857 թ. - 810
– Մարխար, գրչփրձ - 636
ՄԱՐԳԱՐԱ
– Մարխարա տէր, հայր Աւետարանը նորոգել տուող տէր Օհաննէսի, 1788 թ. - 764
– Մարգարա, յշտկ 1856 թ. - 873
ՄԱՐԳԱՐԷ
– Մարգարէ, յշտկ, 1434 թ. - 506
– Մարգարէ, հօրեղբօր որդի գրիչ Անանիա վրդ-ի, 1594 թ. - 763

– Մարգարէ տէր, եղբայր գրիչ Արիստակէս Տարօնացւոյ, 1599 թ. - 826
– Մարգարէ, որդի ձեռագրի վերջին ստացող Ջանաղենց խոջայ Թումայի, 1603 թ. - 350
– Մարգարէ, որդի Ամիրխանի եւ Խալինարի, 1624 թ. - 1045
– Մարգարէ, եղբայր Գրիգոր գրչի, 1658-1663 թթ. - 429
– Մարգարէ տէր, որդի գրիչ Աւետիսի, 1674 թ. - 686
– Մարգարէ սրկ., եղբայր Առաքել գրչի, 1678 թ. - 640
– Մարգարէ, որդի ձեռագրի հետագայ ստացող Հռիփսիմէի, ԺԷ. դ. - 81
– Մարգարէ եպս. Ապուչեխցի, յշտկ. 1703 թ. - 1322
– Մարգարէ, որդի Յարութիւն Ջուղայեցի գրչի, 1766-1768 թթ. - 548
– Մարգարէ, հետագայ նորոգող կազմի, ԺԸ. դ. - 642
ՄԱՐԳԱՐԻՏ
– Մարգարիտ, կին ձեռագրի ստացող պոն Գորգի, 1497 թ. 644
– Մարգարիտ, յշտկ, 1497 թ. - 798
– Մարգարիտ, եղբաւր դուստր Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Մարգարիտ, հետագայի ստացող, ԺՋ. դ. - 644
– Մարգարիտ, յշտկ, 1605 թ. - 638
– Մարգարիտ, ստացող, Հմր 3598, 1624 թ. - 1042, 1045
– Մարգարիտ, յշտկ, 1631 թ. - 1214
– Մարգարիտ, մեծ Ֆոյր Թաթոսի, 1656 թ. - 1331
– Մարգարիտ, կին մեկենաս Պսակերեցի Հախումի հանգուցեալ որդի Յովանիսի, 1659 թ. - 725
– Մարգարիտ տատ, յշտկ, 1660 թ. - 400
– Մարգարիտ, Ֆոյր հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722
– Մարգարիտ, Ֆոյր Նիազի 1674 թ. - 635
– Մարգարիտ, դուստր ձեռագրի հետագայ ստացող Հռիփսիմէի, ԺԷ. դ. - 81
– Մարգրիտ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 764
– Մարգարիտ, կին ստացող Մարգար երէցի, ԺԷ. դ. - 867, 868
– Մարգարիտ, մայր ձեռագրի ստացող Փաւանի, ԺԷ. դ. - 1120
– Մարգարիտ, Ֆոյր տէր Գրիգորի, ԺԹ. դ. - 726
– Մարգարիտ, յշտկծ - 394
ՄԱՐԴ, հետագայ ստացող Հմր 3629 Աւետարանի, ԺԷ. դ. - 1206
ՄԱՐԴԱՆ դպիր, ձեռագրի հետագայի նորոգող, ԺԸ. դ. - 939
ՄԱՐԴԱՐԻՈՍ, ի Յայսմաւուրս - 1410
ՄԱՐԵԱՆ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 22
ՄԱՐԹԱ
– Մարթա, մայր Սիմէոնի, ի Յայսմաւուրս - 1422
– Մարթա, մայր Եսայի Սասնեցի գրչի, 1394 թ. - 450, 451
– Մարթէ, դուստր ձեռագրի ստացող տէր Մխիթարի, 1655 թ. - 1228
– Մարթա, յշտկծ 1780 թ. - 860
– Մարթա, յշտկծ - 56
ՄԱՐԹԻՆ, ի Յայսմաւուրս - 1402
ՄԱՐԻԱՄ
– Մարիամ Մագդաղենացի - 1132, մնրնկր - 42, 671, 1189, 1432, Պատմութիւն - 44, յշտկծ - 123, 176, 284, ի Յայսմաւուրս - 1421, ի տաղս եւ ի գանձս - 709, 710, 993, 997, 998, 1087, 1092, 1568, 1631
– Մարիամ Աստուածածին, ի տաղս եւ գանձս - 663, 680, 704, 713, 778, 988, 990, 996, 1001, 1020, 1033, 1086, 1088, 1089, 1091, 1098, յշտկծ - 38, 39, 59, 97, 108, 117, 122, 123, 172, 307, 394, 411, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 440, 445, 447, 448, 456, 457, 458, 460, 476, 488, 569, 585, 589, 621, 644, 672, 682, 721, 876, 886, 889, 890, 892, 1013, 1038, 1040, 1138, 1179, 1208, 1211, 1232, 1276, 1328, 1333, 1356, 1577, 1582, 1606, ի ներբողս - 1140, մնրկր - 12, 79, 148, 1189, 1238, 1396, 1433, ի Յայսմաւուրս - 1404, 1410, 1416, ի շարականս - 19, 346, 348, 382, 837, 839, 895, 896, 899, 900, 1023, ի ճառոգս - 604, 613, Տեսիլ - 31, 330, 1488, տօն - 755, յաղօթս - 303, 305, 306, 312, 313, 984, 985, 986, 1497, գրչփրձ - 250, 912, 1534, Ազգաբանութիւն Կուսին եւ Յովսեփայ - 1580, ի գիր պահպանութեան եւ յաղօթս - 1110, 1504
– Մարիամ Իղաբեր, մնրնկր - 12, 399
– Մարիամ կոյս - 331, տե՛ս Մարիանոս
– Մարիամ, նհտ., կին Քսենիփոնի, ի Յայսմաւուրս - 1412
– Մարիամ եգիպտացի, նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1416
– Մարիամ-Մարինոս, նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1413
– Մարիամ, սպասաւոր, 1316 թ. - 70
– Մարեմ, մայր ստացող Վարդան կր.-ի, 1464 թ. - 349
– Մարիամ, ճեռդուստր հետագայի ստացող Յովհաննեսի, ԺՋ. դ. - 353
– Մարիամ, յշտկծ, 1624 թ. - 1046
– Մարիամ, յշտկծ, 1632 թ. - 126
– Մարամ, յշտկծ, 1644 թ. - 379
– Մարիամ, մեկենաս Հմր 3468/Ա. ձեռագրի, 1669 թ. - 287, 293
– Մարիամ, մայր ձեռագրի գրիչ Թումայի, 1671 թ.-ից առաջ - 944
– Մարամ, յշտկծ, 1671 թ.-ից առաջ - 944
– Մարիամ, հանգուցեալ կին ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի եղբայր Առաքելի, 1673 թ. - 1062
– Մարիամտատիկ, Ֆոյր ձեռագրի հետագայ ստացող Աղամարի սրկ.-ի, 1675 թ. - 416
– Մարիամ, մայր ստացող Միխայէլ Աստապատեցւոյ, 1679 թ. - 655

– Մարիամ, հոյր ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1218
– Մարիամ, մայր Աղաջան դպրի, ԺԷ. դ. - 380
– Մարիամ, մայր Մարդի, ԺԷ. դ. - 1206
– Մարեամ, դուստր տէր Փիլիպոսի, ԺԷ. դ. - 1436
– Մարիամ, մայր խոջայ Տրդատի, 1727 թ. - 151
– Մարիամ, յշտկծ, 1768 թ. - 325
– Մարիամ, յշտկծ, 1782 թ. - 81
– Մարիամ, կողակից ձեռագրի հետագայ ստացող Ստեփանի, 1789 թ. - 160
– Մարիամ, մայր Թաթէոս Յարութիւնեանի, 1810 թ. - 882
– Մարիամ, գրչփրձ, ԺԹ. դ. - 1144
– Մարիամ, գրչփրձ, ԺԹ. դ. - 1260

ՄԱՐԻԱՆԷ
– Մարիանէ կոյս, նհտկ. 275 թ. Վկայաբանութիւն եւ պատմութիւն սրբոյն Մարիանէ կուսին - 183, 184, 330
– Մարանէ, կին ձեռագրի ստացող Մարգարիտի որդի Աւետիսի, 1624 թ. - 1045

ՄԱՐԻԱՆ
– Մարիան, հարս հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
– Մարիան, յշտկծ, 1561 թ. - 1071
– Մարեան, կին Սիմէոնի, ԺՋ. դ. - 816
– Մարիան, հոյր հետագայի ստացող Սիամոնի, 1605 թ. - 638
– Մարէան, հոյր Թաթոսի, 1651 թ. - 1331
– Մարիան, դուստր Թադէոս Բիյ-ի, 1653 թ. - 1336
– Մարիան, դուստր ստացող Մարտիրոս Բաճանայի, 1666 թ. - 178
– Մարիան, կին ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի եղբայր Գասբարի, 1673 թ. - 1062
– Մարիան-Խաթուն, հարս ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
– Մարիան, դուստր Պաղտասարի, 1684 թ. - 1217
– Մարիան, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 788

ՄԱՐԻԽԱՆ, կին վանքի նուիրատու Սախօյի, 1751 թ. - 646

ՄԱՐԻՆԱ, դուստր ստացող Վահրաւեցի Ճանդուրպանին, 1678 թ. - 640

ՄԱՐԻՆՈՍ
– Մարինոս սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1405, 1407, 1410, 1421, յշտկծ - 646
– Մարինոս, հոյր հետագայի ստացող Յովհաննեսի, ԺՋ. դ. - 353
– Մարինոս մայր, ստացող, Հմր 3424/Ա. ձեռագրի, 1606 թ. - 121, 125
– Մարինոս, կին Պօղոսի, 1653 թ. - 1336
– Մարինոս, դուստր ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
– Մարուինոս, մայր հետագայի ստացող Վիրապի, ԺԸ. դ. - 944

ՄԱՐԿԵՂ եպս. Ասորւց, ի Յայսմաւուրս - 1402

ՄԱՐԿԻԱՆՈՍ
– Մարկիանոս, սրբ, յշտկծ - 519, 520, 917, ի Յայսմաւուրս - 1407, 1417, 1419,
– Մարկիանոս, վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1420

ՄԱՐԿԻՈՆ ՊՈՆՏԱՑԻ, հերձուածող, ի ժամանակս Հագիանոսի Հռոմա հայրապետի, Տօնապատճառ - 579, 582

ՄԱՐԿՈՍ
– Մարկոս Աւետարանիչ, Աւետարան - 23 (պպ), 80, 144, 148 (պպ), 149, 159, 176, 177, 180, 181, 228, 273 (պպ), 283, 284, 315, 318, 320 (պպ), 389, 400, 426 (պպ), 508, 509, 566, 637, 640, 643, 671, 684, 685, 721, 724, 742, 761, 793, 797, 851, 870, 910, 937, 938, 962, 965, 1044, 1061, 1065, 1070, 1186, 1187, 1190, 1200, 1205, 1208, 1209, 1210, 1212, 1213, 1215, 1330, 1333, 1339, 1366 (պպ), 1430, 1434, 1451, 1480, 1498, 1634, մնրկր - 79, 143, 399, 636, 639, 642, 670, 719, 723, 760, 797, 1043, 1064, 1069, 1188, 1205, 1331, 1429, 1433, 1631, ի բանից - 583, 806, 845, 1114, 1141, 1334, յշտկծ - 583, 722, 774, 1067, ի շարականս - 897, 899, 1023, 1024, ի տաղս եւ ի գանձս - 714, 1002, ի հարոզս - 607, 611, 614, 766
– Մարկոս, նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406, 1407, 1417
– Մարկոս, վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1420
– Մարկոս եպս. Արեթուսա, ի Յայսմաւուրս - 1415
– Մարկոս կր., ի Յայսմաւուրս - 1414
– Մարկոս Անտոնիոս վան դեն Ուդենիջ - 1310, 1343, 1345
– Մարկոս, եղբաւորդի Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Մարկոս եպս, յշտկծ, 1561 թ. - 1072
– Մարկոս Իսպահանցի, գրիչ Հմր 3499 ձեռագրի Ա. մասի, 1670 թ. - 417, 420
– Մարկոս աբղ, ստացող Հմր 3408 ձեռագրի 1710-1711 թթ. - 41, 44, 51, 52, կազմի գրութիւն - 42
– Մարգոս, սուրբ վկայ, ի տաղի - 446
– Մարկոս, գրչփրձ - 904

ՄԱՐՄԱՅԻ, գրչփրձ - 788

ՄԱՐՇԵԻ, լադրշմ - 1085

ՄԱՐՈՒԿԷ ճգնաւոր, սրբ, Ծ. դ. - 785

ՄԱՐՈՒԹԱ ՏԷՐ-ԳՐԻՔՈՐԵԱՆ, հետագայի կազմել տուող Սաղմոսարանի, 1780 թ. - 860

ՄԱՐՈՒԹԱ
– Մարութա եպս., ի Յայսմաւուրս - 1419, յշտկծ - 1523, 1524
– Մարութ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
– Մարութա, գրիչ, Հմր 3507, 1669 թ. - 497, 498

ՄԱՐՏԻԱՆՈՍ, յշտկծ - 135

ՄԱՐՏԻՆՈՍ
– Մարտինոս եպս., ի Յայսմաւուրս - 1408
– Մարտինոս կր., ի Յայսմաւուրս - 1413

ՄԱՐՏԻՐՈՆ, սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1407
ՄԱՐՏԻՐՈՍ
– Մարտիրոս, որդի Սբ Սարգիս զօրավարի, մնրկր - 1238, յշտկծ - 561, 865, 1503, 1598, ի տաղս եւ գանձս - 449, 663, 780, 993, 1033
– Մարտիրոս ֆիլ, հոգեւոր եղբայր գրիչ Վարդանի, 1319 թ. - 981
– Մարտիրոս ֆիլ, սրբագրիչ, Հմր 3589, 1319 թ. - 981
– Մարտիրոս, եղբայր ստացող Ստեփան կր.-ի, 1329 թ. - 1518
– Մարտիրոս, եղբայր ձեռագրի հետագայի ստացող Գէորգէոսի, 1363 թ. - 25
– Մարտիրոս, հայր Եսայի Սասնեցի գրչի, 1394 թ. - 450, 451
– Մարտիրոս, հոգեւոր հայր ձեռագրի ստացող Յոհաննիսի, 1408 թ. - 718
– Մարտիրոս վրդ., ստացող յԵրզնկա, Հմր 3588, 1424 թ. - 973, 975, 976
– Մարտիրոս, յշտկծ, 1434 թ. - 505
– Մարտիրոս ֆիլ, հաւտեղբայր ձեռագրի ստացող Դանիէլ աբեղայի, 1452 թ. - 15
– Մարտիրոս Երզնկացի, 1488-1491 թթ., Պատմութիւն ֆռանկաց երկրին - 375
– Մարտիրոս, եղբայր Աւետարանի ստացողի, 1497 թ. - 798
– Մարտիրոս, յշտկծ, 1527 թ. - 1635
– Մարտիրոս, եղբօրորդի Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Մարտիրոս, յշտկծ, 1561 թ. - 1072
– Մարտիրոս վրդ., եղբօրորդի ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Մարտիրոս վրդ., տաղերգու, ԺԵ-ԺՋ. դդ., տաղ. Կաթեա՛, Սուրբ Կայթօղիկէ եկեղեցի» - 411, 1619, «Մաճուր գընդին Տեառն Յիսուսի» - 461
– Մարտիրոս Խարասացի, տաղասաց, ԺՋ. դ., Տաղ. «Այսաւր ըզմեզ տեսայ» - 60, «Այսաւր խըմենք բաղցր» - 59, «Աստուած աւգնէ այս կընկայ» - 60, «Աստուած աւգնէ թագաւորին» - 60, «Աստուա՛ծ, զայս տունս շէն պահէ» - 59, 60, «Աստուած թող շէն պահէ զԿաֆայ» - 63
– Մարտիրոս, որդի ձեռագրի վերջին կազմող Կարապետի, ԺՋ. դ. - 350
– Մարտիրոս, վկայ եղաւ վաճառին, ԺՋ. դ. - 645
– Մարտիրոս, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 798
– Մարտիրոս, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 800
– Մարտիրոս սրկ., յշտկծ, ԺՋ. դ. - 1636
– Մարտիրոս, եղբայր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Մարտիրոս տէր, հայր ձեռագրի գրիչ, ծաղկող, կազմող Մեսրոպ Խիզանցւոյ, 1624 թ. - 1045
– Մարտիրոս Խիզանցի, ուսուցիչ ձեռագրի գրիչ, ծաղկող, կազմող Մեսրոպ Խիզանցւոյ, 1624 թ. - 1045
– Մարտիրոս դպիր, ծաղկող, Հմր 3480, 1637 թ. - 341, 343
– Մարտիրոս, յշտկծ 1663 թ. - 680
– Մարտիրոս Խնծորեկցի, գրիչ Հմր 3647 ձեռագրի, 1653-1654 թթ. - 1331, 1333, 1334
– Մարտիրոս սրկ., յշտկծ, 1665 թ. - 296
– Մարտիրոս վրդ., յշտկծ, 1665 թ. - 296
– Մարտիրոս ֆիլ, ստացող, Հմր 3437, 1666 թ. - 171, 177, 178
– Մարտիրոս Խոռանից, յշտկծ, 1669 թ. - 674
– Մարտիրոս, ստացող, Հմր 3541, 1671 թ.-ից յետոյ - 719, 722
– Մարտիրոս, որդի գրիչ Աւետիսի, 1674 թ. - 686
– Մարտիրոս վրդ., յշտկծ, 1677 թ. - 1393
– Մարտիրոս վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս վանից, 1679 թ. - 655
– Մարտիրոս Պաշգեղցի Դարբինենց տէր, յշտկծ, 1689 թ. - 1068
– Մարտիրոս, յշտկծ, 1691 թ. - 983
– Մարտիրոս Հիզանցի, տէր, ԺԷ դ., Աւրհնութիւն - 240
– Մարտիրոս, որդի Տաճայի, ԺԷ. դ. - 1068
– Մարտիրոս, վրդ. եւ պատիւարժ Կ. Պոլսոյ, 1705 թ., կնքադրոշմ - 512
– Մարտիրոս, հետագայի յիշատակագիր, 1716 թ. - 950
– Մարտիրոս, յշտկծ, 1719 թ. - 320
– Մարտիրոս մհտ., որդի հետագայի ստացող մհտ. Ալամջանի, 1758 թ. - 621
– Մարտիրոս, երէց, գրիչ Հմր 3624 ձեռագրի, 1787 թ. - 1189, 1192
– Մարտիրոս, եղբայր Աւետարանը նորոգել տուող տէր Օհաննէսի, 1788 թ. - 764
– Մարտիրոս տէր, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 245
– Մարտիրոս ֆիլ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 524
– Մարտիրոս վրդ., վերատեսուչ Ղարաբաղի Սուրբ Նշան վանից, ԺԸ. դ. - 1012
– Մարտիրոս, գրիչ Հմր 3682 ձեռագրի, ԺԸ. դ. - 1539, 1542
– Մարդիրոս, յշտկծ, 1816 թ. - 1196
– Մարտիրոս, որդի Յովաննէս ֆիլ Յարութիւնեանի, ծն. 1853 թ. - 866
– Մարտիրոս, հայր Սարգսի, 1856 թ. - 873
– Մարտիրոս Սիսակեանց Աշտարակեցի, յշտկծ, 1869 թ. - 866
– Մարտիրոս Տէր-Մարտիրոսեան, ձեռագիր նուիրեց էջմիածնի գրադարանին, 1897 թ. - 1069
– Մարտիրոս տէր, կնքդրշմ - 1070
– Մարտիրոս, գրչփրձ - 402
– Մարտիրոս, յշտկծ - 1534
ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, նշում - 402
ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ ԱՐՏԱՇԷՍ - 1562

ՄԱԻԻ, յշտկ - 545
ՄԱԻՐԱՍ, կին Տիմոթէոսի, ի Յայսմաւուրս - 1417
ՄԱՔՍԻՄԻԱՆՈՍ
– Մաքսիմիանոս բռնակալ, յշտկ - 544
– Մաքսիմիանոս, յշտկ - 135
ՄԱՔՍԻՄՈՍ
– Մաքսիմոս եպս. Աղէքսանդրիայի - 393
– Մաքսիմոս, կր. - 1327
– Մաքսիմոս, սրբ, ի Յայսմաւուրս, 1405, 1406
– Մաքսիմոս, նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1417, 1418
– Մել եպս., ի Յայսմաւուրս - 1408
ՄԵԼԱՍԻՊՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1408
ՄԵԼԻԱՊՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1412
ՄԵԼԻՏԵՆԷ
– Մելիտենէ եպս.- 1523
– Մելիտենէ սրբուհի, ի Յայսմաւուրս - 1414
ՄԵԼԻՏՈՍ, յշտկ - 544
ՄԵԼԻՔ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ՄԵԼԻՔ-ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ ԹԱԴԷՈՍ, նեռագիր նուիրեց Գէորգեան եմարանի մատենադարանին - 868
ՄԵԼԻՔ-ԲԱԽՇԵԱՆ ՍՏԵՓԱՆ - 973
ՄԵԼԻՔԽԱԹՈՒՆ, հոյր նեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
ՄԵԼՔԻ, հայր Մելիսեդեկ Հիւպլեաի - 1578
ՄԵԼՔԻՍԵԴԵԿ
– Մելիսեդեկ, աձշնչկն, հիյ, թագաւոր արդարութեան - 45, 140, 769, 1268, 1578
– Մելիսեդեկ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1416
– Մելիսէք հիյ, գրիչ Հմր 3456 նեռագրի, 1426 թ. - 225, 229
– Մելիսէք, գրիչ Հմր 3505 նեռագրի, 1480 թ. - 477, 482
– Մելհեսեք տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ վանից, 1562 թ. - 1050
– Մելիսէք վրդ., ԺՋ՛ դ., յշտկ ի Պատմութիւն եղիա Խահանայի - 624
– Մելիսէք տէր, յշտկ, ԺՋ. դ. - 798
– Մելիսէք, յշտկ, ԺՋ. դ. - 798
– Մելիսէք, յշտկ, ԺՋ. դ. - 800
– Մելիսէք կր., ստացող Հմր 3679 նեռագրի, ԺՋ. դ. - 1519, 1529
– Մելիսէք կթղկս, 1625 թ. - 415
– Մելիսէք տէր, ուսուցիչ Բաղդասար գրչի, 1631 թ. - 938, 940
– Մելիսէք տէր յշտկ, 1661 թ. - 204
– Մելհեսեդ, տէր, որդի Նեռսէսի, 1666 թ. - 1435
– Մելհեսեդ, որդի Խալիֆի, 1666 թ. - 1435
– Մելհեսեք, հիյ յէրրնկան գիւղ, 1666 թ. - 1436
– Մելիսեք, յշտկ 1674 թ. - 686
– Մելիսէք վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655
– Մելիսէք տուց, գրիչ ի Կ.Պոլիս, Հմր 3569, 1689 թ. - 859, 864, 865
– Մելկիսէք, որդի տէր Գէվորգի, ԺԷ. դ. - 1436
– Մելիսէք վրդ., ստացող, Հմր 3420, 1727 թ. - 103, 109
– Մելիսէք, որդի Շահնազարի, 1745 թ. - 939
– Մելիսէք տէր, հայր Մկրտիչ գրչի, ԺՐ. դ. - 216
– Մելիսէք, որդի Մկրտիչ գրչի, ԺՐ. դ. - 216
– Մելիսեդեկ վրդ., յշտկ, ԺՐ. դ. - 1013
– Մելիսէք տէր, յշտկ, ԺՐ. դ. - 686
– Մելիսէք տէր, յշտկ ԺՐ. դ. - 698, 699
ՄԵԼՔՈՆ
– Մելհոն, պատուիրատու, եղբայր Յակոբ սրկ. գրչի, Հմր 3602, 1655 թ. - 1063, 1067
– Մելհոն, հօրեղբայր Իգնատիոս գրչի, 1661 թ. - 203
– Մելգոն երէց, գրիչ Հմր 3422/Բ. նեռագրի, 1668 թ. - 116, 118
– Մելհոն, մահտեսի, հայր գրիչ Առիստակէսի, 1683 թ. - 1188
– Մելհուն, հանգուցեալ եղբայր Թիլի, 1684 թ. - 1218
– Մելհոն, որդի նեռագրի վերջին ստացող Յոհաննի, 1706 թ. - 230
– Մելհօ, յշտկ, 1769 թ. - 76
ՄԵԼՔՈՒՄ
– Մելհում, եղբայր նեռագրի հետագայի ստացող Անանիայի, ԺՋ. դ. - 1058
– Մալհում, որդի մեկենաս կոյս Գիչիի, 1671 թ.-ից առաջ - 944
– Մալհում, եղբօրորդի նեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
– Մալհում, որդի Մովսէսի, ԺԷ. դ. - 1336
ՄԵՀՐԱԲ
– Մեհրապ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 870
– Մէհրապ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
– Մէրհապ պէկ, յշտկ, 1566 թ. - 147
– Մեհրաբ Մելիք, յշտկ, 1610 թ. - 354
– Մեհրապ, մեծ պապ Թադէոս հիյ-ի, 1653 թ. - 1335
ՄԵՆԱՆԴՐՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1418
ՄԵՌՈՊԻՄԱՐԻՈՍ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1418
ՄԵՍՐՈՊ
– Մեսրոպ Մաշտոց, մօտ 362-440 թթ., մնրնկր - 13, 345, 351, 728, յեղ - 87, ի տաղս եւ գանձս - 706, 780, 994, 1000, 1001, 1003, 1395, ի Յայսմաւուրս - 1405, 1409, 1414, Թուղթ եզնկայ առ Մաշտոց - 1522, յշտկ - 14, 158, 374, 584, 1059, Վասն գրերոյն - 631, ի շարականս - 835, 839, բառզ - 1037
– Մեսրոպ, յշտկ ի Նախիջեւան, 1552 թ. - 1382
– Մեսրոպ Վայոցձորեցի, Ժ. դ. - 557, Պատմութիւն Մեծին Նեռսիսի - 151, 152, 259, 556
– Մեսրոպ վրդ., ԺԲ. դ., Աղօթք - 303, 304, 313
– Մեսրոպ վարդապետ, աշակերտ Ստեփաննոս վրդ. Ջուղայեցւոյ, յշտկ - 55

– Մեսրոպ Իւզանդիոյ, ի Յայսմաւուրս - 1419
– Մեսրոպ Խիզանցի դպիր, գրիչ, ծաղկող, կազմող ի Նոր Ջուղա, Ձ[մր] 3598, 1624 թ. - 1041, 1042, 1044, 1045
– Մեսրոպ տէր, հայր Յոհաննի Ջուղայեցի գրչի, 1624 - 1625 թթ. - 414, 415, 416
– Մեսրոպ սրկ., աշակերտ Եսայեայ րաբունւոյ, ստացող, Ձ[մր] 3545, 1667-1668 թթ. - 729, 734
– Մեսրոբ հիւ, հայր մեկենաս Յովհաննէս վարդապետի, 1668 թ. - 734
– Մեսրոպ վարդապետ, կնքադրշմ - 56
– Մեսրօփ վարպետ, ժէ. դ. - 1436
– Մեսրոպ Աւետեցի, գրիչ, Ձ[մր] 3409, 1735 թ. - 51, 56
– Մէսրօպ տոց., յշտկ, ԺԸ. դ. - 776
ՄԵՏՐՈՓԱՆՈՍ եպս. Բիւզանդիոյ, ի Յայսմաւուրս - 1419
ՄԵՐԿԵՐԻՈՍ
– Մերկերիոս (Մեռկեռիոս) զինաւոր - 561, 1598, ի շարականս - 898, ի տաղս եւ գաննս - 449, 781, 1029
– Միւռկիոիոս, յշտկ ի Յայսմաւուրս - 1409
– Մերկերիոս, յշտկ ԺԸ-ԺԹ. դդ. - 1347
ՄԵՒՈՐԴՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1411
ՄԵԼԷՈՒԶԲԻ, յշտկ ի Յայսմաւուրս - 1612
ՄԷԼԻՔԽԱԹՈՒՆ, դուստր նեռագիր գնած Վարդան հիւ-ի, ԺԴ. դ. - 1116
ՄԷԼԻՔՍԷԹ, թոռ նեռագրի հետագայ ստացող Մարղի, ժէ. դ. - 1206
ՄԷՀՋԱՆ, հոյր Թաթոսի, 1656 թ. - 1331
ՄԷՀԷՐ երեց, որդի Մլհամի, ժէ. դ. - 764
ՄԷՀԷՐՄԵԼԻՔ, հետագայի ստացող, ժէ. դ. - 764
ՄԷՀՐՇԱՀ (Մէհրշի նետվ), մայր Յովսէփ կազմողի, 1594 թ. - 763
ՄԷՋԼՈՒՄ մէլիք, հետագայի ստացող, կին հանգուցեալ մէլիք Յովսէփի, 1795 թ. - 1084
ՄԷՐՏԱՏԻԿ, հոյր Յոհաննի Ջուղայեցի գրչի, 1624 -1625 թթ. - 416
ՄԸՐՄԱԹԽԱԹՈՒՆ, մայր գրիչ Անանիա վրդ.-ի, 1594 թ. - 763
ՄԻԱՆՍԱՐԵԱՆՑ ՄԻՔԱՅԷԼ - 1032
ՄԻԼՔԱԼԵՆԿ, գրչփրձ - 874
ՄԻԽԱՈՒՅԼՈՎ Գ. - 1042
ՄԻԿԱԼԷՍՏ, յշտկ - 632
ՄԻԿԷԼ, գրչփրձ - 874
ՄԻԿԻՏ, յշտկ, ԺՋ. դ. - 788
ՄԻՀՐԴԱՏ առայ Փոռ Հայմի (՞), մ.թ.ա. Ա. դ., «երգ Միհրդատայ» - 1097
ՄԻՆԱԴՈՐԱ (Մինդորա) սրբ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1404
ՄԻՆԱՋԲԷԿ, որդի հետագայի ստացողներ Մկրտչի եւ Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
ՄԻՆԱԽԱԹՈՒՆ, մայր նեռագրի ստացող Յունան հիւ-ի, 1402 թ. - 920
ՄԻՆԱՍ
– Մինաս նհտ., յշտկ - 18, 561, 1598, յերգ - 89, ի Յայսմաւուրս - 1408, 1410, ի շարականի - 832, ի տաղս եւ գաննս - 40, 449, 988, 989
– Մինաս հիւ, յշտկ, 1319 թ. - 981
– Մինաս վարպետ, կր., ծաղկող Ձ[մր] 3481 նեռագրի, 1464 թ. - 345, 350
– Մինաս սրկ., ԺԵ. դ., Տաղ. «Այսօր նոր արեւ հարեալ» - 94
– Մինաս հիւ, յշտկ, 1561 թ. - 1071
– Մինաս, եղբայր հետագայ ստացող Պօղոս Թոխաթցու, 1624 թ. - 316
– Մինաս վրդ., հետագայի յիշատակագիր, 1664 թ. - 726
– Մինաս, տէր, սրբագրող Ձ[մր] 3662 նեռագրի, 1666 թ. - 1431, 1436
– Մինաս հիւ, երաժիշտ, ուսուցիչ Գրիգոր գրչի, 1677 թ. - 168
– Մինաս տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655
– Մինաս, հանգուցեալ եղբայր գրիչ Առիստակէսի, մահ. նախան 1683 թ. - 1188
– Մինաս տէր, յշտկ 1689 թ. - 700
– Մինաս հիւ, գրիչ յէտոէնէ, Ձ[մր] 3506, 1697 թ. - 481, 495
– Մինաս, որդի ստացող Մարգար երէցի, ժէ. դ. - 867, 868
– Մինաս Ա. Ակնեցի, կթղկս Հայոց, 1751-1753 թթ. - 1012
– Մինաս վրդ., յշտկ, 1755 թ. - 904
– Մինաս հիւ, հետագայի յիշատակագիր, 1763, 1793 թ., - 756, 757, գրչփրձ - 758
– Մինաս, յշտկ, 1782 թ. - 81
– Մինաս, յշտկ, ԺԸ. դ. - 972
– Մինաս հիւ Բայազետցի, նշումներ արեց Ձ[մր] 3697 նեռագրի արտ. եւ ստ. լս-ներում, ԺԸ. դ. - 1624
– Մինաս վրդ., առաջնորդ Տաթեւի վանքի, ԺԸ. դ. - 140
– Մինաս Կամսարական Երեւանցի, դպիր, տօմարագէտ, ԺԹ. դ., Տօմար Գրիգորի Լուսաւորչի -1125, յշտկ - 1126
– Մինաս, գրչփրձ - 1632
– Մինաս վրդ., կնքադրշմ - 904
ՄԻՆԱՍԱՐ, յշտկ, ԺՋ. դ. - 800
ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԹԱՄԱՐԱ - 912, 920, 940
ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԼԵՒՈՆ - 218
ՄԻՍԱ (՞) վրդ., յշտկ, 1752 թ. - 245
ՄԻՍԱՅԷԼ
– Միսայէլ եպս. - 1523
– Միսայէլ մանուկ, ի Յայսմաւուրս - 1410
ՄԻՏԻԴՈՐԱ սրբ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1404
ՄԻՐԱ, հօրեղբօր որդի ստացող պրն Գորգի, 1497 թ. - 644
ՄԻՐԱՋԻՋ, յշտկ, ժէ. դ. - 764
ՄԻՐԱՅԽԱՆ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 268
ՄԻՐԱՆ, յշտկ, 1562 թ. - 1054

ՄԻՐԱՆՇ, յշտկծ, 1561 թ. - 1071
ՄԻՐԱՇԷ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 268
ՄԻՐԱՔ
– Միրաք, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 268
– Միրաք, հայր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
ՄԻՐԱՍ, յշտկծ, 1671 թ.-ից առաջ - 944
ՄԻՐՋ, ամուսին ձեռագրի հետագայի գնորդ Թամամի, ԺՋ. դ. - 816
ՄԻՐՋԱ
– Միրզա, եղբայր Ամիրխանի, 1624 թ. - 1046
– Միրզա Բաղէշացի, ջոլֆակ, վերջին ստացող ձեռագրի, 1801 թ. - 230
ՄԻՐՋԱԽԱՆ
– Միրզայխան, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
– Միրզախան, եղբայր ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1216, 1217
ՄԻՐՋԱՂԱ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
ՄԻՐՋԱՋԱՆ (Միրզայեան), որդի Թաթոսի, 1651 թ. - 1331
ՄԻՐՋՈՅԵԱՆ Մ. - 22
ՄԻՐԻՃԱՆ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
ՄԻՐՈՒՄ
– Միրում, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 268, 269
– Միրում, հաւրեղբօր որդի գրիչ Անանիա վրդ.ի, 1594 թ. - 763
ՄԻՒՌՈՆ ֆիլ, ի Ցայսմաւուրս - 1402, 1422
ՄԻՒՍԱՅԷԼ, եղբայր ձեռագրի հետագայի ստացող Անանիայի, ԺՋ. դ. - 1058
ՄԻՔԱՅԷԼ
– Միքայէլ հրեշտակապետ, յշտկծ - 31, 136, 310, 549, 630, 1111, 1182, 1231, 1361 (*), 1425, ի Ցայսմաւուրս - 1408, ի տաղս եւ գանձս - 715, 987, ի բառոզի - 613
– Միքայէլ աբղ, ի Ցայսմաւուրս - 1406
– Միխայէլ Ասորի, 1126-1199 թթ., ի Պատմութենէ - 517, 519, Բանք - 543, Ցաղագս բահանայական կարգաց - 546, Յիշատակարան թարգմանութեան Միխայիլի Ասորւոյ, արարեալ Վարդան վարդապետի - 546, 547, Դաւանութիւն - 546, ի բանից - 1618, ժամանակագրութիւն - 917, 1622
– Միքայէլ սրկ., հեռորդի Ղազար գրչի, 1464 թ. - 349
– Միխայէլ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 590
– Միքայէլ ֆիլ, հետագայի ստացող, ԺՋ. դ. - 644
– Մուխայէլ տէր, 1603 թ., յշտկծ - 350
– Մուխիլ, եղբայր հետագայի ստացող Սիամոնի, 1605 թ. - 638
– Միքայէլ Թոխատցի, գրիչ ի Կոստանդնուպոլիս, Ձ^{մր} 3472, 1620 թ. - 313, 316
– Միքայէլ Ջուղայեցի, ստացող, Ձ^{մր} 3449, 1635 թ. - 207, 212
– Միքայէլ տէր, ստացող, Ձ^{մր} 3468 /Բ. ձեռագրի, 1665-1666 թ. - 293, 296
– Միքայէլ, գրիչ, Ձ^{մր} 3526 ձեռագրի, 1670 թ. - 621, 625, նշում - 626
– Միքայէլ Աստապատեցի վրդ., ստացող, Ձ^{մր} 3531, 1679 թ. - 645, 655, կնճռոտ - 656
– Միքայէլ վրդ., առաջնորդ Սուրբ Ստեփաննոսի Նախավկայ վանից, 1649, 1665, 1669 թթ. - 293, 296, 655
– Միքայէլ տէր, ֆիլ, (որդի Մարիամ մեկենասի), ստացող, Ձ^{մր} 3468/Ա. ձեռագրի, 1669 թ. - 287, 293
– Միքայէլ, ծայրագոյն վարդապետ, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 477
– Միքայէլ արեղպս. Սալլանթեանց, նուիրակ Սրբոյ Աթոռոյն Էջմիածնի, ԺԹ. դ. - 477
– Մուգէլ, հայր տէր Գրիգորի, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 726
– Մուգէլ, որդի տէր Գրիգորի, ԺԹ. դ. - 726
– Միքայէլ, գրչփրձ - 186
– Միքաէլ տիրացու, գրչփրձ - 252
ՄԻՔԻԼ մարգարէ - 47, 290, Մրգ. - 732
ՄԼՀԱՄ
– Մլհամ, եղբայր հետագայի ստացող Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
– Մլհամ, որդի հետագայի ստացող Մէհէրի, ԺԷ. դ. - 764
– Մլհամ, կին Ջուանդի, ԺԷ. դ. - 764
ՄԽԻԹԱՐ
– Մխիթար Հերացի, բժիշկ, աստղագէտ, մօտ 1120-1200 թթ. - 1202
– Մխիթար Գօշ, 1120-ական թթ. - 1213 թ., յշտկծ - 31, 1372, 1373, Աղօթք - 170, 304, 312, 1346, 1629, Դատաստանագիրք - 403, 404, 819, 820, 1488, նշում - 406
– Մխիթար Անեցի, գրիչ, Ձ^{մր} 3613, Ա. ձեռագրի, 1177 թ. - 1121, 1122, 1123
– Մխիթար Այրիվանեցի, 1230/35-1297/1300 թթ., Տաղ եւ գանձ. «Աստուած կենդանի» - 479, 664, 706, 780, 994, «Արդ, լուսաւորեա՛» - 108, 666, 709, «Բարձրեալ աւետաւոր» - 107, 663, 705, 779, «Բարձրեալ անխնին» - 780, «Երգս յաւերժական» - 479, 664, 706, «Ջահեղ, զանխնին» - 665, 708, «Ի յախտաժէտ» - 716, «Ի սկզբան էիդ» - 714, «Խորհուրդ անխնին, խորհ» - 783, «Համագոյական, Հաւր սահման» - 107, 779, «Մեծապայծառ ցնծութեամբ» - 716, «Մինդ ի յերից» - 786, «Միմ Միածին» - 716, «Յարեաւ յաւուր երորդի» - 94, «Ուրախացի՛ր ընդ պարգեւս» - 716, «Սուրբ Աստուածածնի կուսին» - 784, «Սուրբ Աստուածածնի կուսին» - 712, «Վայել է ոյին» - 780, «Վայելչականաց, վայելման փառաց» - 711, 783, «Վերաւրհնեալ, գովեալ եւ փառաւորեալ» - 107, «Վերերգեմք հնչմամբ» - 663, 704, «Տարփումն ըղձական» - 479, 662, 677, 704, 778, 990, «Տէր տէրունական» - 666, 709, յշտկծ - 786
– Մխիթար ֆիլ Սկեւռացի, ԺԳ դ., Պատասխանի յաղագս հոմապատութեան երկոտասան առաքելոցն - 355, նշում - 357
– Մխիթար վրդ., գրիչ ի Գլաձոր, Ձ^{մր} 3606/Բ. ձեռագրի, 1303 թ. - 1078, 1080, 1081

– Մխիթար Ա. Գոմեռցի կթղկս, 1341-1355 թթ., յշտկծ - 654
– Մխիթար ֆհյ, յշտկծ, ԺԴ. դ. - 271
– Մխիթար, հայր ստացող պրն Գոռգի, 1497 թ. - 644
– Մխիթար, հօռեղբայր ստացող պրն Գոռգի, 1497 թ. - 644
– Մխիթար վրդ., յշտկծ, ԺԵ. դ. - 206, 207
– Մխիթար եպս., գրիչ, Հմր 3490 ձեռագրի, ԺԵ. դ. - 379, 380
– Մխիթար, գրիչ (՞) Հմր 3649 ձեռագրի, ԺԵ. դ. - 1341, 1344
– Մխիթար, եղբաւրոդի ձեռագրի ստացող Մաղաքիա աբղ-ի, 1527 թ. - 1635, 1636
– Մխիթար, յշտկծ, 1561 թ. - 1072
– Մխիթար, որդի ձեռագրի հետագայի ստացող Անանիայի, ԺՋ. դ. - 1058
– Մխիթար, որդի Ամիրխանի, մահ. 1631 թ.-ից առաջ - 1214
– Մխիթար, եղբայր ստացող Միհայել Ջուղայեցւոյ, 1635 թ. - 212
– Մխիթար, տէր, ստացող Հմր 3633 ձեռագրի, 1655 թ. - 1223, 1228
– Մխիթար ֆհյ, ուսուցիչ Աւետիս գրչի, 1659 թ. - 725
– Մխիթար, թոռ մեկենաս Պսակերեցի Հախումի, 1659 թ. - 725, 726
– Մխիթար Սեբաստացի, Մխիթարեան միաբանութեան հիմնադիր եւ աբբահայր՝ 1676-1749 թթ., Համառօտ ճառտասանութիւն - 1111
– Մխիթար ֆհյ, հետագայի ստացող, 1714 թ. - 776
– Մխիթար աբղ, հետագայի գնող ձեռագրի, 1811 թ. - 356
– Մխիթար աբղ, յշտկծ, 1816 թ. - 365
– Մխիթար վրդ., յշտկծ, ԺԹ. դ - 328, 329, 330
– Մխիթար, գրչփրծ - 1188

ՄԿՐՏԻՉ

– Մկրտիչ եպս. Նաղաշ, մօտ 1390-1470 թթ., Տաղ եւ գանձ. «Աննձ իմ, աւր աղաւթ՛» - 65, 1033, «Աննձ իմ, վա՛յ ֆեզ հազար» - 65, 197, «Անցանէ մեծութիւն եւ փառ» - 63, 65, 171, 410, «Առարիչն արարածոց» - 907, 947, 958, 1021, 1060, «Աստուծոյ մարդասիրին փառ» - 125, «Բլբուլն ի վարդ՝ ախտ անողորմ ես» - 413, «Ես գիտէի, թէ աշխարհս» - 172, 1020, «Երազ է եւ սուտ, եղբա՛յրմ» - 65, «Ինձ ումէտ կայր» - 1034, «Ղարիպին կեանմն է» - 959, 1024, «Նախ աւրհնեմմ զաստուածութիւնն» - 60, «Սողոմոն՝ մայր իմաստութեան» - 65, 375, 1031, 1032, յշտկծ - 1025
– Մկրտիչ Գանձասացմ, ԺԴ-ԺՋ. դդ. (Մեծոփավանեցի եւ այլմ), Տաղմ եւ գանձմ. «Մայր մարմնացելոյ» - 710, 998, «Մարդասիրութեամբ Որդիդ» - 122, 666, 679, 709, 782, 997, «Մաղուր եւ անբիծ» - 106, 124, 479, 662, 778, 793, 990, «Մաղուր եւ անբիծ սուրբ Աստուածածին» - 678, 703, «Մաղրեալ տանար» - 124, 480, 667, 710, 783, 998, «Մեծահամբաւ անուն գովելի» - 680, 989, «Մեծահոչակ անուն գովելի» - 481, 667, 701, 785, «Մեծապայծառ ակն պատուական» - 794, 1001, «Մեծապայծառ արփիանման» - 123, 679, 1001, «Մեծապայծառ լոյսն արտափայլեալ» - 123, 999, «Մեծապայծառ խորհուրդ հրաշական» - 677, 715, 785, 987, «Մեծապայծառ խորհուրդն ահագին» - 708, 996, ««Մեծապայծառ խորհուրդ սոսկական» - 124, Մեծապայծառ հրաշակերպ վեհին» - 124, 480, 667, 784, 793, 1001, «Մեծապայծառ նայն ուրախալի» - 480, 666, 782, 793, «Մեծապայծառ նայնիւ ցընծալի» - 123, 679, 997, «Մեծապայծառ տաւնիս ահագին» - 480, 666, 711, 783, 998, «Մեծապայծառ փայլմամբ իբր» - 481, «Մեծապայծառ փառաւ զարդարեալ» - 479, 663, 667, 678, 705, 714, 780, 785, 989, 993, «Մեծապայծառ փառաւ զարդարեալ եկեղեցիմ» - 480, «Մեծապայծառ փառաւ պանծալի» - 107, 479, 663, 704, 1001, «Մեծ աւետեաց նայն» - 709, «Մեծ եւ աճեղ անուն» - 481, 667, «Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ անեղին» - 782, «Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ անճննին» - 480, 664, 678, 707, 781, 995, «Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ հրաշական» - 667, «Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ մեզ յայտնեալ» - 667, 679, 784, 793, 1000, «Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ սոսկալի» - 123, 480, 666, 709, 997, «Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ տիրական, անճառ, անհաս» - 479, 664, 678, 706, 781, 995, «Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ տիրական, որ նորոգեաց» - 480, 678, 995, «Մեծ եւ աճեղ խորհուրդ Փրկչին» - 481, «Մեծ եւ անճառ խորհուրդն ահագին» - 665, 708, 996, «Մեծ եւ անճառ խորհուրդ անհասին» - 480, «Մեծ եւ հզաւր անմահից արեայ» (Սրբոց Քառասնից) - 664, 707, 781, 995, «Մեծ եւ հզաւր անմահից արեայ» (Գրիգոր Լուսաւորչին) - 480, 664, 781, 995, «Մեծ եւ հզաւր անմահ թագաւոր» - 481, 677, 702, 785, 989, «Մեծ եւ հզաւր անմահից արա Յիսուս Քրիստոս» - 480, «Մեծ եւ հզաւր Հոգի Աստուծոյ» - 480, 667, 711, 783, 998, «Մեծ հառաչանաւք եկին» - 710, 1568, «Միասնական Սուրբ Երրորդութիւն» - 479, 663, 704, 779, 793, «Մեծ ու ահագին խորհուրդ» - 782
– Մկրտիչ, յշտկծ, ԺԴ. դ. - 1116
– Մկրտիչ աբղ Սէրոբեցի, յշտկծ, 1424 թ. - 975
– Մկրտիչ, միաբան Առգելանի վանքի, 1464 թ. - 349
– Մկրտիչ կր., յշտկծ, 1464 թ. - 350
– Մկրտիչ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
– Մկրտիչ տէր, յշտկծ, 1561 թ. - 1072
– Մկրտիչ տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ վանից, 1562 թ. - 1050, 1053
– Մկրտիչ, հետագայի ստացող, ԺՋ. դ. - 644, 645
– Մկրտիչ ֆհյ, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 1356, 1357

– Մկրտիչ, ամուսին ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Մկրտիչ տէր, ուսուցիչ ձեռագրի գրիչ եւ ստացող Կաֆայեցի Խաչիկի, 1647 թ. - 554
– Մկրտիչ սրկ., որդի ձեռագրի գրիչ Զէյէպի տէր Յակոբ սրկ.-ի, 1655 թ. - 1067
– Մկրտիչ տէր, յշտկ, 1661 թ. - 204
– Մկրտիչ վրդ., ստացող, Հմր 3422/Բ. ձեռագրի, 1668 թ. - 116, 118
– Մկրտիչ, որդի գրիչ Աւետիսի, 1674 թ. - 686
– Մկրտիչ տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ վանից, 1679 թ. - 655
– Մկրտիչ վրդ. Աշտարակեցի, գրիչ Հմր 3636 ձեռագրի յէջմիածին, 1693 թ. - 1237, 1240, 1241
– Մկրտիչ, ճիյ, գրիչ Հմր 3637 ի Սպահան, 1697 թ. - 1241, 1254
– Մկրտիչ, որդի հետագայի ստացող Բինիաթի, ԺԷ. դ. - 726
– Մկրտիչ, յշտկ, ԺԷ. դ. - 764
– Մկրտիչ տէր, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1072
– Մկրտիչ վրդ., հոգեւոր ծնող Գէորգ աբղ-ի, ԺԷ. դ. - 1518
– Մկրտիչ, հայր Մարդի, ԺԷ. դ. - 1206
– Մկրտիչ, տէր, հայր տէր Յոհաննէսի, ԺԷ. դ. - 1570
– Մկրտիչ, ծիրան բերեց, 1711 թ. - 1442
– Մկրտիչ կր., գրիչ, Հմր 3450, ԺԸ. դ. - 213, 216
– Մկրտիչ, աբղ, ԺԸ. դ. Բաղէշում գնեց Հմր 3637 ձեռագիրը - 1255
– Մկրտիչ, որդի Մնացական Սասանեանի, 1830 թ. - 76
– Մկրտիչ Ա. Վանեցի (Խրիմեան Հայրիկ), կթղկս հայոց, 1892-1907 թթ. - 26
– Մկրտիչ Տատիկցի, մէկ տարի ուսուցչութիւն է արել Սուրբ Թադէի ուխտում, 1896 թ. - 1286
– Մկրտիչ, որդի տէր Գրիգորի, ԺԹ. դ. - 726
– Մկրտիչ, գրչփրձ - 656
ՄՀԷՐ, որդի ստացող տէր Մարգարի, 1661 թ. - 914
ՄՆԱՑԱԿԱՆ, որդի ձեռագրի գրիչ Զէյէպի տէր Յակոբի, 1655 թ. - 1068
ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ ԱՍԱՏՈՒՐ - 92, 93, 94, 98, 112, 170, 333, 649, 813, 947, 1021, 1028, 1029, 1030, 1195, 1370
ՄՇԱԿ, ոմն - 97
ՄՈԼ, յշտկ, 1783 թ. - 817
ՄՈԿԻՄՈՆ ընթերցող, ի Յայսմաւուրս - 1411
ՄՈԿԻՄՈՍ ճիյ, ի Յայսմաւուրս - 1418
ՄՈՍԻԿԵԱՆ ԿԱՐԻՆԷ - 271
ՄՈՎՍԷՍ
– Մովսէս մարգարէ, մնրկր - 13, յշտկ - 41, 45, 69, 83, 107, 117, 136, 138, 146, 161, 175, 181, 192, 199, 200, 227, 262, 323, 368, 385, 386, 413, 454, 490, 500, 501, 507, 520, 530, 569, 580, 584, 588, 589, 619, 676, 677, 682, 825, 850, 857, 858, 862, 907, 941, 948, 960, 1061, 1146, 1185, 1195, 1210, 1244, 1248, 1266, 1276, 1312, 1338, 1339, 1351, 1359, 1371, 1397, 1423, 1479, 1499, 1503, 1525, 1531, 1578, 1579, 1606, 1612, 1622, ի վառուց - 543, ի սաղմոսի - 1172, ի բանից - 241, 1393, 1396, 1398, 1399, 1433, ի խառզս - 605, 616, 770, 771, ի Մովսիսական օրինացն - 404, ի շարականս - 835, 895, 896, ի տաղս եւ գանձս - 442, 664, 1086, ի գիր չար աչաց - 1110, ի Յայսմաւուրս - 1405, 1420
– Մովսէս Խորենացի, պատմահայր, Քերթող, ե. դ., Յաղագս էեականութեան - 278, յշտկ - 374, 429, 581, 630, 632, 1084, 1382, 1608, 1614, 1622, Տաղ. «Ի վերինի յաւգընականութենէն» - 435, «Ո՛վ արբայակերպ, ը՛, Տ՛ր» - 444, Աշխարհացոյց - 1572, Գիրք պիտոյից - 197, 198, 202, 1604, Պատմութիւն - 427, 1380, 1600, 1601, Յաղագս աշխարհագրութեանց ստոյգ - 427, նշում - 432
– Մովսէս Քերթող, Սիւնեցի, է. դ. - Հարցմունք - 1352, Յաղագս էեականութեանց - 1369, Մեկնութիւն Քերականի - 1370, ի գանձս - 1001, տաղ. «Մարիամ Մագդաղինին փարէր ի մէջ պարտիզին» - 1087
– Մովսէս Կաղանկատուացի, է. դ., Պատմութիւն Աղուանից - 1601, 1602
– Մովսէս Խափշիկ, ի Յայսմաւուրս - 1419
– Մովսէս վրդ. Երզնկացի, մհ. 1323 թ., Հաւաքումն համառօտ մեկնութեան սրբոյ պատարագին - 1509
– Մովսէս, յշտկ, 1357 թ. - 24
– Մովսէս վարդապետ, յշտկ, Սահմանք կարգաւորութեան կուսանաց եւ պարկեշտ կանանցն - 124
– Մովսէս, շարակարգող - 199
– Մովսէս Բճնեցի, տաղերգու, ԺԵ. դ., Տաղ. «Եղեալ հարսն» - 717
– Մովսէս, եղբայր հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
– Մովսէս, եղբայր ձեռագրի կազմող Յովսէփի, 1594 թ. - 763
– Մովսէս, յշտկ, ԺՋ. դ. - 1356
– Մովսէս Գ. Տաթեւացի, կթղկս Հայոց, 1629-1632 թթ., կնճդրշմ - 1373, յշտկ - 463, 1607
– Մովսէս երէց, գրիչ, ստացող եւ ծաղկող Հմր 3647 ձեռագրի, 1653-1654 թթ. - 1331, 1333
– Մովսէս տէր, յշտկ, 1665 թ. - 296
– Մովսէս, որդի Զիչաի, 1666 թ. - 1435
– Մովսէս վրդ., հոգեւոր առաջնորդ Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ վանից ի Զէյթուն, 1670 թ. - 775
– Մովսէս Ջուղայեցի, 1695 թ., Համառօտ ժողովածու ի պէտս բանասիրաց - 43, 44, Յաղագս վիպաբանութեան - 44, յշտկ - 51, 52
– Մովսէս, ճիյ, 1698 թ., յշտկ - 625
– Մովսէս վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655

– Մովսէս վրդ., առեպս. Բջնոյ, ԺԷ. դ. - 902
– Մովսէս, որդի Թադէոս ֆիլ-ի, ԺԷ. դ. - 1336
– Մովսէս, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1336
– Մովսէս, հայր խոջայ Աբրահամի, 1742 թ. - 152
– Մօսէս Թիփլիզեցի, նալբանդ, հայր Սիսոյի, 1791 թ. - 939
– Մօսի, յշտկ, 1769 թ. - 76
– Մօսի, յշտկ, 1769 թ. - 76
– Մովսէս (Մօվսէս) Ջուղայեցի, Համառօտ ժողովածու ի պէտս մտառութեան եւ սերտողութեան բանասիրաց - 1251, յշտկ - 1254
– Մովսէս Սրապեան, գրիչ (՞) Հ՚մր 3690 ձեռագրի ի Շուշի, 1833 թ. - 1569, 1571
– Մուսէս, յշտկ, ԺԸ. դ. - 112
– Մօվսէս տիրացու, գրչփրն - 352
– Մովսէս, յշտկ, գրչփրն - 626
– Մօվսէս, Տաղ. «Պղատիմ, նայիլ յիս աղաչեմ» - 717
– Մովսէս (Մօվսէս), կնիդրշմ - 1174
– Մովսէս, գրչփրն - 1180
– Մովսէս ոմն, Գումարումն յոհնադիմի իրողութեանց Սահմանաց Դաւթի փիլիսոփայի եւ այլոց իմաստասիրաց - 1607
ՄՈՒՂՔ, եղբայր Բաղդասար գրչի, 1631 թ. - 938
ՄՈՒՀԱՄԵԴ
– Մուհամեդ (Մահմէտ, Մահմատ) մարգարէ, 571-632 թթ., Պատմութիւն - 204, 1181, յշտկ - 254, 430, 951, 1442, 1525, 1576
– Մահմատ, որդի Ջամբրի - 517
– Մահմէտ, որդի Աբդլլահի, 1169 թ. - 545
– Մուհամատ սուլթան, յշտկ, 1596 թ. - 131
– Մահմադ խան, յշտկ, ԺԹ. դ. - 148
– Մահմատ միրզայ, գրչփրն - 230
ՄՈՒՂԱԼԽԱԹՈՒՆ, յշտկ, 1343 թ. - 1539
ՄՈՒՅԻԼ, յշտկ, 1786 թ. - 756
ՄՈՒՇԱ ֆիլ, ի Յայսմաւուրս - 1422
ՄՈՒՇԵՂ
– Մուշեղ Մամիկոնեան, սպարապետ Հայոց, մհ. 376 թ. - 557
– Մուշեղ ֆիլ Մամիկոնեան, 1903 թ. - 26
ՄՈՒՇԵՂԵԱՆ ԱՍՏՂԻԿ - 1619
ՄՈՒՍԵԽ, եղբայր ստացող Վարդան կր.-ի, 1464 թ. - 349
ՄՈՒՍՏԱՖԱ
– Մուսթաֆա, վկայ եղաւ վաճառիին, ԺՋ. դ. - 645
– Մուստաֆա Ա., օսմանեան սուլթան, 1617-1618 թթ., 1622-1623 թթ. - 1601
ՄՈՒՐԱԴ
– Մուրադ խան, Աղ Կոյունլու ցեղի առաջնորդներից, 1498 թ. - 1206
– Մուրատ, եղբօրորդի հետագայի ստացող Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
– Մուրատ, յշտկ, ԺՋ. դ. - 800
– Մուրատ, եղբայր հետագայի ստացող Վաչոյի, 1604 թ. - 673, 674
– Մուրատ, հայր հետագայի ստացող Սիամոնի, 1605 թ. - 638
– Մուրատ, որդի հետագայի ստացող Սիամոնի, 1605 թ. - 638
– Մուրատ, սուլթան, յշտկ, 1634 թ. - 572
– Մուրատ, հայր Գրիգոր գրչի, 1658-1663 թթ. - 429
– Մուրատ, սկ. յէրընկան գիւղ, 1666 թ. - 1436
– Մուրատ, հայր Գրիգորի, Կակոյի, Սահակի, 1669 թ. - 674
– Մուրադ, եղբայր ձեռագրի ստացող Փաւաանի, ԺԷ. դ. - 1120
– Մուրադ, յշտկ, ԺԹ. դ. - 524
ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ ԳՈՀԱՐ - 69, 198, 487, 1604
ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ ԿԻՄ - 231, 1358
ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ ՊԱՐՈՅՐ - 12, 102
ՄՈՒՐՈՒՄ պէկ, յշտկ, 1671 թ. - 944
ՄՈՒՐՎԱԹ, կողակից վերջին ստացող Դաւիշի, ԺՋ. դ. - 391
ՄՍՐԽԱՆ
– Մսրխան, թոռ ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Մսրխան, կին Յովաննէսի, 1624 թ. - 1046
ՄՐԱԹ, տատ գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
ՄՐԿԱԼԵԱՆ ՄԻՍԱԿ - 796
ՄՕՋԻ, յշտկ, ԺՀ. դ. - 1007
ՄՕՐԻԱՅ, սրբ - 1252
ՄՕՐԻԿ, կայսր Բիւզանդիոյ, 582-609 թթ. - 254, 550

Յ

ՅԱԲԵԹ, որդի Նոյի - 1236, 1601
ՅԱՋԿԵՐՏ, Պարսից թգւր, ե. դ. - 823
ՅԱԿԻՆԴՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1418
ՅԱԿԻՆԹՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1418, 1421
ՅԱԿՈԲ
– Յակովբ Նահապետ, որդի Իսահակայ, յշտկ - 77, 189, 501, 847, ի հարոզս - 616, 770, յԱւետարան - 978
– Յակոբ (Յակոբոս) Տեառնեղբայր, յշտկ - 54, 103, 1139, 1167, 1244, 1250, 1390, 1612, տօն - 579, ի հարոզի - 614, նշում - 110, ի տաղս եւ ի գանձս - 435, 481, 668, 677, 678, 702, 785, 989, 1095, ի շարականս - 837, 899, ի ներբողի - 1141, Թուղթ - 1325, 1328, ի Յայսմաւուրս - 1407, 1411, 1413
– Յակոբ առաքեալ, որդի Զեբեդիա, մնրնկր - 351, տօն - 579, ի հարոզս - 594, 599, 612, 614, 615, 617, Թուղթ - 333, 731, 732, 825, 1114, ի բանից - 1141, Գիր տղայութեան Յիսուսի Քրիստոսի - 409, ի տաղս եւ գանձս - 95, 98, 481, 668, 785, 990, 1569, գրչփրն - 776, յշտկ -

85, 260, 291, 521, 862, 953, ի շարականս - 899, 900, ի Յայսմաւուրս - 1411, 1414
– Յակոբոս Ալփեան, առաքեալ, գրչփրձ - 776, յշտկծ - 899
– Յակոբ Կուտինկար, սուրբ - 517
– Յակոբ, հայր Յուդայի - 1619
– Յակոբոս Մակալփեան (կրտսեր), առաքեալ - 1563
– Յակոբ, եղբայր Եսաւի, ածչնչկն - 1533, 1580
– Յակոբ Մծբնայ հայրապետ, Դ. դ., մնրնկր - 13, 101, 345, 351, յեռգ - 87, ի տաղս եւ գանձս - 411, 481, 667, 677, 680, 701, 785, 989, 1093, ի շարականս - 835, 836, յշտկծ - 979, 1410, Գրիգորի Նարեկացւոյ Ներբող - 980
– Յակոբ Սրճեցի, ե-Ջ. դդ., ձառք - 154, 155, 234, 235, 236, 1520, Յաղագս Անտիոքայ - 257
– Յակոբ, եղբայր Յուդա առաքելի - 1327
– Յակոբ, ածչնչկն, եղբայր Եսաւի - 1271
– Յակոբ Ֆիլ, ի Յայսմաւուրս - 1414, 1416
– Յակոբ Ասորոց վրդ., ի թուղթն Շնորհալւոյ, ԺԲ. դ. - 1350
– Յակոբ, յշտկծ ի տաղի, ԺԳ. դ. - 1032
– Յակոբ Գանձասացի, ԺԳ-ԺԵ. դդ., Տաղ եւ գանձ. «Ի հանդէս մեծի աւուրս» - 1031, «Ի էն աղերսիւ» - 663, 705, 780
– Յակոբ Բ. Անաւարզեցի կթղկս հայոց, 1327-1341 եւ 1355-1359 թթ. - 1517
– Յակոբ Ֆիլ, եղբայր ստացող Ստեփան կր.-ի, 1329 թ. - 1518
– Յակոբ Ղրիմեցի վրդ., 1360-ական թթ.-1426 թթ. - 29, Տոմարագիտականք - 385, 563, 564, խմբ. - 592, 619, 620, 621, խնդրող Խրատի Գրիգորի Խլաթեցւոյ - 161, յշտկծ - 592, Յաղագս ազգականութեան - 285, 533, 654, գրիչ յեկեղեաց գաւառ, Հմր 3487, 1389 թ. - 369, 371, 372, Մատենագրութիւնք - 463, Մեկնութիւն տումարի - 969, գանձ. «Յառաջ յանեղ տեսողին» - 993, Կանոնք - 1486
– Յակոբ, հայր Մելիխէթ գրչի, Հմր 3456, 1426 թ. - 229
– Յակոբ աբեղայ, գրիչ ի Տրապիզոն, Հմր 3484, 1432 թ. - 357, 361
– Յակոբ, եղբայր ստացող Վարդան կր.-ի, 1464 թ. - 349
– Յակոբ կր., յշտկծ, 1464 թ. - 350
– Յակոբ կարգաւոր, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 1465
– Յակոբ եգն., խրատատու գրիչ Սարգիս երեցի, 1449 թ. - 796
– Յակոբ Նետրարենց (Արծկեցի), վխճ. 1501 թ., Գովք. «Սմանչելի սուրբ նըշանըդ» - 459, գանձ. «Յիսուս Քրիստոս, արեայն» - 1001
– Յակոբ, եղբօրորդի Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Յակոբ Սսեցի, տաղերգու, ԺՋ. դ., Տաղ. «Այս տաղ գուսական» - 67
– Յակոբ, եղբայր ձեռագրի վերջին ստացող Սահակի, ԺՋ. դ. - 350
– Յակոբ, որդի Իպրաճոսի, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 390
– Յակոբ, եղբայր հետագայի ստացող Մկրտչի, ԺՋ. դ. - 645
– Յակոբ, եղբօրորդի հետագայի ստացող Մկրտչի, ԺՋ. դ. - 645
– Յակոբ, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 798
– Յակոբ Թոխաթցի, տաղասաց, ԺՋ-ԺԷ. դդ., Տաղ. «ՅԱստուծոյ շինեալ բաղաք պատուական» - 135
– Յակոբ, տաղերգու, Տաղ. «Ի հանդէս Մեծի աւուրս» - 446
– Յակոբ, հանգուցեալ եղբայր հետագայի ստացող Վարդումի, 1610 թ. - 744
– Յակոբ աբեղայ, ստացող, Հմր 3472, 1620 թ. - 313, 316
– Յակոբ երէց Համթեցի, գրիչ Հմր 3498 ձեռագրի հիմնօրինակի, 1624 թ.-ից առաջ - 415
– Ակոբ եպս., հատեղբայր Աբրահամ եպս.-ի, 1631 թ. - 1214
– Յակոբ Երզնկացի, գրիչ ի Սպահան, Հմր 3449, 1635 թ. - 207, 211, 212
– Յակոբ աբեղայ, յշտկծ, 1635 թ. - 212
– Յակոբ, հայր ձեռագրի մեկենաս Կեսարացի Պետրոսի եւ ստացող տէր Կիրակոսի, 1636 թ. - 1026
– Յակոբ, որդի ստացող Ստեփաննոս Ֆիլ-ի, 1644 թ. - 378
– Յակոբ Զէյթպի տէր, գրիչ ի Կարին, Հմր 3602, 1655 թ. - 1063, 1066, 1067, 1068
– Յակոբ տէր, մհտ., ծաղկող, Հմր 3602, 1655 թ. - 1063, 1068
– Յակոբ Դ. Ջուղայեցի, կթղկս հայոց, 1655-1680 թթ. - 168, 293, 296, 401, 430, 463, 469, 495, 640, 734, 856, 982, 1607, 1609
– Յակոբ Աստապատցի, յշտկծ, 1658-1663 թթ. - 431
– Յակոբ Ֆիլ, յշտկծ, 1659 թ. - 725
– Յակոբ պարոնտէր, յշտկծ, 1661 թ. - 204
– Յակոբ տէր, կնքդրշմ, 1663 թ. - 1070
– Յակոբ, որդի Զիչաֆի, 1666 թ. - 1435
– Յակոբ վրդ., առաջնորդ Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայի, 1669 թ. - 293
– Յակոբ, յշտկծ - 465
– Յակոբ րաբունապետ, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ վանից, 1679 թ. - 655
– Յակոբ, հայր վերջին ստացող Թումանի, 1699 թ. - 402
– Յակոբ դպիր, ստացող Հմր 3404 ձեռագրի, ԺԷ. դար - 19, 21, 22
– Յակոբ երէց, գրիչ Հմր 3425/Գ. ձեռագրի, երկրորդ մաս, ԺԷ. դ. - 131, 137
– Հակոբ, որդի հետագայի ստացող Նիկաղոսի, ԺԷ. դ. - 726
– Յակոբ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1336
– Յակոբ, յշտկծ, 1701 թ. - 1068

– Յակոբ, եղբայր Թօմայի Վանանդեցւոյ, 1705 թ. - 694
– Յակոբ Թոխատցի, գրիչ, ստացող Հմր 3413 ձեռագրի, 1707, 1709-1710 թթ. - 71, 74
– Յակոբ տէր, ունեցաւ որդի ի 1717 թ. - 868
– Յակոբ Նալեան, պատրիարք Կ. Պոլսի, 1741-1749 թթ., Տաղ. «Մանո՛ւկ, յիշեա՛ զօր ծննդեան» - 328, «Ո՛վ ճանապարհ բարի» - 96, Ողբ եւ սուգ վասն Մեծի աւուր խաչելութեան - 327, Գանձարան ծանուցմանց - 808, յշտկծ - 1142
– Յակոբ երէց, յշտկծ, 1758 թ. - 1624
– Յակոբ տէր, յշտկծ, 1766 թ. - 76
– Յակոբ վրդ., որդի Բարոնի, 1767 թ. աբեղայ ձեռնադրուեց Տաթեւի վանքում - 1400, կնքդրշմ - 1400
– Յակոբ վրդ. Սիմէօնեան, կարնեցի գրիչ յէջմիածին, Հմր 3523, 1767 թ. - 575, 577, 578
– Յակոբ, եղբայր Աւետարանը նորոգել տուող տէր Օհաննէսի, 1788 թ. - 764
– Յակոբ աբղ, գրիչ նախագաղափար օրինակի, 1791 թ.-ից առաջ -1016
– Ակոբ Վերգետցի, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 498
– Յակոբ վրդ. Շամախեցի, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1010
– Յակոբ աբղ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1012
– Յակոբ աբղ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1014
– Յակոբ, յշտկծ, 1811 թ. - 730
– Յակոբ, յշտկծ, 1824 թ. - 496
– Յակոբ, յշտկծ, 1842 թ.-ից յետոյ - 872
– Յակօբ, մահտեսի, 1867 թ. Պետրոս Տէր-Պետրոսեանին նուիրեց Հմր 3662 ձեռագիրը - 1436
– Յակոբ տիրացու, Տէր-Աստուածատուրօվ, որդի տէր Աստուածատուրի, ԺԹ. դ. - 496, 497
– Ակօբ, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 498
– Յակոբ, որդի տէր Գրիգորի, ԺԹ. դ. - 726
– Յակոբ վրդ Նորատունկեանց Ախլցխացի, վանահայր Գանձասարի, ԺԹ. դ. - 1428
– Յակոբ Թեղեղան, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 1144
– Յակոբ, տէր, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 1173
– Յակոբ, գրչփռն - 657
– Յակոբ, յշտկծ - 803
– Յակոբ, գրչփռն - 874
– Յակո, գրչփռն - 904
ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԱԼԵՔՍԱՆ - 17
ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՎԱՉԳԷՆ - 27, 28, 131, 401, 522, 533, 669, 824, 982, 1123, 1484, 1485, 1601
ՅԱԿՈԲՋԱՆ
– Յակոբջան Խոզիկենց, հայր Սիմոնի, 1732 թ. - 1472
– Յակօբջան, 1783 թ., կնքադրշմ - 91
– Ակոպջան, յշտկծ ի Շուշի, 1823 թ. - 1460
– Յակօբջան աղայ, գրչփռն - 92
ՅԱԿՈՎԻԿ Պարսիկ, ե. դ., յշտկծ ի Յայսմաւուրս - 1409
ՅԱՄՐԷՍ, ուսուցիչ Մովսիսի մարգարէի - 862
ՅԱՅՐՈՍ, ածչնչկն, մնռնկր - 78, 79, 1432
ՅԱՍՈՆ առաքեալ, ի Յայսմաւուրս - 1423
ՅԱՏԻԽԱՆ, դուստր ստացող Մարտիրոս Խաճանայի, 1666 թ. - 178
ՅԱՐԹԵՆ
– Յարթեն Աչառվ Դավիթով, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 873
– Յարթեն Ղազարայ Ապարեան, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 874
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ
– Յարութիւն դպիր, գրիչ Հմր 3486 ձեռագրի, ԺԵ. դ. - 365, 368
– Յարութեն, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 798
– Յարութիւն Գեղեմացի, տէր, 1639 թ. գնեց Հմր 3665 ձեռագիրը - 1446
– Յարութիւն, հայր(՞) Յովաննէսի, 1689 թ. - 1211
– Յարութիւն Տանակերտցի, հայր Ոհաննէսի, ԺԷ. դ. - 950
– Յարութիւն վրդ., կնքդրշմ, 1737 թ. - 1582
– Յարութիւն Ջուղայեցի, գրիչ ի Աստրախան, Հմր 3517, 1766-1768 թթ. - 541, 548
– Յարութիւն, յշտկծ, 1769 թ. - 76
– Յարութուն, որդի Անտօնի, յշտկծ, 1771 թ. - 756
– Յարութ տիրացու, վերջին ստացող ձեռագրի, 1782 թ. - 81, 82
– Առութիւն վրդ., յշտկծ, 1789 թ. - 160
– Յարութիւն Սալմաստցի, յշտկծ - 97
– Յարութիւն ֆիյ, յշտկծ, 1791 թ. - 756
– Յարութիւն վրդ. Շաֆեցի, գրիչ ի ձալէթ, Հմր 3592, 1791 թ. - 1003, 1015
– Յարութիւն պրն, նորոգող Սուրբ Յարութեան վանից, 1799 թ. - 764
– Յարութիւն տիրացու, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 112
– Յարութիւն տոց, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 868
– Առութիւն, հայր հետագայի ստացող Վիրապի, ԺԸ. դ. - 944
– Յարութիւն ֆիյ, ի Դմանիս գիւղ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1010
– Յարութիւն վրդ., միաբան Մեռոնուտի Սուրբ Ուխտի, ԺԸ. դ. - 1010
– Յարութիւն, որդի Վարդանի, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1011
– Յարութիւն, տիրացու, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1400
– Յարութիւն Աֆուլեցի, որդի Առաքելի, հետագայի գնորդ ձեռագրի, 1804 թ. - 940
– Յարութիւն տէր, յշտկծ, 1806 թ. - 757
– Յարութիւն արեպս., 1810 թ. - 882
– Յարութիւն Տիֆլիզցի, գրիչ ի Կտուց, Հմր 3471, 1827 թ. - 309, 313, 314
– Յարութիւն, հայր Սիմէոնի, 1856 թ. - 873
– Յարութիւն, յշտկծ, 1876 թ. - 130
– Յարութիւն աւագ ֆիյ Տուրչանեանց Աստրախանցի, Աւետարան նուիրեց Ղզլարայ Ս. Գէորգ վանքին, վխճ. 1886 թ. - 966
– Յարութիւն Ղուլ Սալմաստլի (Սալմաստեցի), գրչփռն - 658

– Յարութիւն Մելիոնի Յովհաննիսեան, ձեռագրի նուիրատու - 932
– Յարութիւն, գրփչրձ, ԺԹ. դ. - 1168
– Հարութիւն պարոն, ԺԹ. դ. - 1560
– Հարութուն, գրչիրձ - 1519, 1520
– Աւրութիւն, գրչիրձ - 78
– Յարութիւն աղայ, գրչիրձ - 92
– Յարթին, գրչիրձ - 114
– Յարութիւն, գրչիրձ - 274
– Աւրութին Տէր Յովանէսայ, գրչիրձ - 482
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԱՐՍԷՆ - 1373
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԲԱԲԿԷՆ - 1573
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԷԼԵՈՆՈՐԱ - 74, 115, 167, 623, 697, 867
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ԽԱՉԻԿ - 317, 432
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՊԵՏՐՈՍ, յշտկ, 1857 թ. - 810
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՔՆԱՐ - 188, 1104
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՍԷԹ - 1380, 1601
ՅԵՋԱՆԴՈՒԽՏ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1418
ՅԵՂԻԹԱ, հանգուցեալ կողակից հետագայի ստացող Նիկաղոսի, ԺԷ. դ. - 726
ՅԵՆԻՊԷԿ, յշտկ, 1561 թ. - 1071
ՅԵՍՈՒ
– Յեսու, որդի Նաւեայ - 288, 1226, 1404, 1503, 1612, ի տաղս եւ գանձս - 702, 785
– Յեսու, հայր Սիրաքայ - 291, 334, 530
– Յեսու եպս. Խոռխոռունեաց, Ի հաւատոյ թղթէն - 1521
– Յեսու փիլիսոփայ, 1394 թ. - 451
ՅԵՍՍԷ, հայր Դաւիթ մարգարէի, ածընչկն - 86, 437, 668
ՅԷՏԷՄՈՆՈՍ, յշտկ ի Վարդարաս - 899
ՅԵՐԵԲՈՎԱՄ, ածընչկն, յշտկ - 1124
ՅԻՋՏԲՈՒՋՏ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1414
ՅՈԲ Աւդար - 31, 46, 47, 73, 104, 141, 199, 290, 530, 699, 733, 862, 1077, 1579, 1606, 1630, ի բառոզս - 131, 593, 603, 609, 697, 768, ի բանից - 166, 486, մնրկր - 731, Գիրք - 530, 731, 1073, Մեկնութիւն Յոբայ - 241, 952, 954, 955, ի գանձս - 1001, ի Յայսմաւուրս - 1417, 1533
ՅՈՀԱՆՋԱՆ, հետագայ ստացող Հմր 3675 ձեռագրի, ԺԸ. դ. - 1501, 1502, 1503, 1504, 1505, 1506
ՅՈՂԻԱՆՈՍ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1417
ՅՈՍՏՈՍ, երրորդ եպս. Երուսաղէմի, Ա. դ. - 1351
ՅՈՎԱԹԱՄ, ածընչկն, որդի Ոզեայ - 978
ՅՈՎԱԿԻՄ
– Յովակիմ, հայր Մարիամ Աստուածածնի, ի տաղս եւ գանձս - 701, 776, 988, ի բառոզս - 767, 770, մնրկր - 1238, յշտկ - 476, 1356, ի Յայսմաւուրս - 1404, 1410, ի շարականս - 827, 1444, յաղօթս - 1497
– Յովակիմ, ի մարգարէութիւնն Դանիէլի - 1359
– Յովակիմ, յշտկ, 1434 թ. - 505
– Յովակիմ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 1074
– Յովակիմ, եղբայր ձեռագրի ստացող Փաւանի, ԺԷ. դ. - 1120
– Օվակէմ տէր, ձեռագրի ստացող Հմր 3568 ձեռագրի, 1722 թ. - 857, 860
– Օվագեմ, հաւրաւրոջ որդի Զէնի Ասպահանցի գրչի, 1727 թ. - 109
– Յովակիմ Լազարիչ (Լազարեան), 1743-1826 թթ., յշտկ - 1260
– Յովակիմ Ռաֆայէլեան Ղափանցի, գրիչ յԱմստերդամ, Հմր 3538, 1757 թ. - 687, 695
– Յովագիմ (Հովհագիմ) վրդ., յշտկ, 1782 թ. 756
– Յովագիմ, հետագայի յիշատակագիր, ԺԸ. դ. - 656
– Յօվագիմ, տէր, յշտկ - 1494
ՅՈՎԱՍԱՓ
– Յովասափ, յշտկ յԱշխարհացոյցն Վարդանայ Արեւելցւոյ - 1389
– Յովասափ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 590
– Յովասափ, որդի հետագայի ստացող Մկրտչի եւ Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
– Յովասափ Սեբաստացի, ԺՋ. դ., Բժշկաւան - 922
– Յովասափ, որդի ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Յովասափ, որդի Յովաննէսի եւ Մարխանի, 1624 թ. - 1046
– Յովասափ, յշտկ, ԺԷ. դ. - 763
– Յովասափ, յշտկ, ԺԷ. դ. - 764
– Յովասափ, յշտկ - 299, 465, 473
ՅՈՎԵԼ մարգարէ, յշտկ - 47, 290, ի բառոզի - 601, Մրգ. - 732, ի բանից - 227, 508, 1022, ի Յայսմաւուրս - 1407
ՅՈՎԷՍ, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1072
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ
– Յովհաննէս Կարապետ, Մկրտիչ, մնրկր - 12, 13, 78, 79, 147, 245, 345, 351, 741, 1432, յշտկ - 18, 44, 58, 129, 133, 134, 155, 285, 426, 447, 486, 494, 551, 587, 631, 773, 880, 1166, 1221, 1250, 1252, 1267, 1269, 1291, 1311, 1314, 1323, 1435, 1532, 1622, ի տաղս եւ ի գանձս - 17, 18, 96, 107, 443, 449, 457, 479, 662, 663, 666, 678, 704, 779, 997, 999, 1001, 1028, 1030, 1032, 1090, 1095, 1568, 1632, ի սաղմոսի - 565, ի բառոզս - 613, 614, յերգ - 86, ի գովեստի - 117, 155, գրչիրձ - 128, ի ներբող - 237, ի շարականս - 834, 838, 842, 898, 900, յաղօթս - 1109, ի Յայսմաւուրս - 1402, 1403, 1411, 1414, 1420, 1421
– Յովհաննէս առաքեալ, Աւետարանիչ, մնրկր - 12, 79, 143, 315, 351, 387, 399, 639, 642, 670, 719, 723, 760, 797, 1043, 1064, 1188, 1205, 1331, 1396, 1429, 1433, 1434, 1481, 1631, յշտկ - 36, 85, 109, 142, 146, 149, 260, 291, 292, 315, 321, 339, 389, 436, 504, 588, 637, 644, 672, 733, 774, 804, 862, 960, 1068, 1159, 1362, 1476, 1532, 1569, 1627, Աւետարան - 42, 80, 129 (պպ), 144, 149, 159, 176, 177, 180, 181, 228, 284, 315, 318, 377 (պպ), 389, 391 (պպ), 400, 509, 637, 640, 643, 671,

685, 721, 724, 731 (պպ), 742, 761, 793, 797, 851, 852, 870, 910, 937, 938, 951 (պպ), 962, 965, 1044, 1061, 1065, 1070, 1187, 1190, 1205, 1208, 1209, 1210, 1213, 1215, 1330, 1333, 1340, 1383 (պպ), 1431, 1451, 1459, 1480, 1498, 1499, 1634, տօն - 579, ի բանից - 53, 54, 163, 253, 490, 506, 565, 583, 587, 589, 630, 659, 759, 790, 947, 1022, 1393, ի խոռոչս - 594, 605, 608, 609, 610, 611, 612, 615, 616, 627, 697, 698, 766, 770, Թուղթ - 333, 334, 731, 732, 1114, 1326, 1334, 1514, ի տաղս եւ գաննս - 439, 440, 481, 668, 678, 785, 990, 1002, ի շարականս - 900, 1023, Յայտնութիւն - 48, 335, 732, 1066, 1253, 1431, Մեկնութիւն Յայտնութեանն Յովհաննու - 103, 490, 492, 495, 496, 952, 953, 954, 1363, նկարափոռն - 386, Մեկնութիւն Յովհաննու - 420, նշում- 422, գրչփռն - 422, 776, Տեսիլ - 489, Նախադրութիւն Յայտնութեանն - 491, Տեսութիւն պատմութեան բանից ննջման սրբոյ աւետարանչին Յովհաննու - 492, ի Յայսմաւուրս - 1405, 1406, 1411, 1418, Հանգիստ երանելոյն Յովհաննու - 732, 846, 1066, 1431, Աղօթք - 1515

– Յովհաննէս Գբնեցի, Գ-Դ. դդ. - 331

– Յանէս, ուսուցիչ Մովսիսի մարգարէի - 862

– Յովհաննէս նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1405

– Յովհաննէս Հոսաւեցի, ի Յայսմաւուրս - 1407

– Յովհաննէս Ողորմած, սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1408

– Յովհաննէս Աղխատ, սրբ - 116, 118, ի Յայսմաւուրս - 1412

– Յովհաննէս նհտ., ոդի Քսենիփոնի, ի Յայսմաւուրս - 1412

– Յովհաննէս բժիշկ (՞), նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1413

– Յովհաննէս եպս., ի Յայսմաւուրս - 1414, 1418

– Յովհաննէս Ոսկեբերան, 354-407 թթ., մնռնկր - 13, 728, ի տաղս եւ ի գաննս - 40, 411, 445, 664, 715, 987, 1568, Աղօթք - 135, 310, 312,, ի բանից - 189, 334, 580, 582, 914, 1253, 1275, 1352, 1522, 1524, 1525, Ի մեկնութեանց - 214, Մեկնութիւն Աւետարանին Մատթէոսի - 586, 980, 1166, 1167, 1175, 1401 (պպ), ի խոռոչս - 234, 611, 698, ճառ - 339, Մեկնութիւն Եսայեայ - 728, Վասն միաննանց - 737, յշտկծ - 48, 786, 799, 1168, 1327, Յաղագս չսգալոյ զվախճանեալսն - 327, ՅԱնդրիանդեայ չորս գլուխ բարոյականք - 328, Պատճառ Գաղատացոց թղթոյն - 1320, Պատճառ թղթոյն Եփեսացւոց - 1320, ի Յայսմաւուրս - 1404, 1405, 1408, 1412, ի շարականս - 348, 898

– Յովհաննէս հայրապետ Երուսաղէմի, 386-417 թթ., ի գաննս - 781, 995, ի Յայսմաւուրս - 1415, յշտկծ - 1523

– Յոհան Կարճահասակ, Ծ. դ. - 257, Վարք - 647

– Յոհաննէս, ծեր ոմն, յշտկծ ի Հարանց վարս - 259

– Յոհաննէս Միայնակեաց, Դ. դ., ժամանակակից Հռոմի Պետրոս հայրապետի - 520, 917

– Յովհաննէս Անապատական, ի Յայսմաւուրս - 1421

– Յովհաննէս Ա. Մանդակունի կթղկս, 478-490 թթ., Կոչումն ապաշխարութեան - 125, 682, Կանոնք - 165, Վասն չբամբասելոյ զհաճանայս եւ զվարդապետս - 184, 634, Վասն եւ յիշոցաց մեղաց - 196, Խրատ եւ գովութիւն ճգնաւորաց - 408, մնռնկր - 728, Կանոն հիմնարկութեան եկեղեցւոյ - 501, 816

– Յովհաննէս Կլեմախս, Սինացի, 525-609 թթ., Սանդուղք գիրք - 733, 735, 736, 1514, Բանք ճշմարտութեան ասացեալ վասն միաննանց եւ անապատականաց - 1515, յշտկծ - 1517

– Յովհաննէս, առաջնորդ Ռայիթու լերինն, Թուղթ առ Յովհաննէս Կլեմախս, Ջ. դ. - 735, 736, 1514

– Յովհաննէս Բ. Գաբեղենացի, կթղկս հայոց, Ջ. դ. - 1353, 1523

– Յովհաննէս Մամիկոնեան, է. դ., Պատմութիւն Տարօնոյ - 15, 17, Յիշատակարան - 17

– Յովհաննէս Դամասկացի, է. դ., Յաղագս էութեան եւ պատահման - 1258, յշտկծ - 571, 1278

– Յովհաննէս Գ. Իմաստասէր Օձնեցի կթղկս Հայոց, 717-728 թթ., Սրբոյ միաշաբաթի - 589, ի հաւատոյ թղթէն - 1521, ի բանից - 1523, 1524

– Յովհաննէս Ե. Դրասխանակերտցի կթղկս Հայոց, 898-929 թթ., Պատմութիւն հայոց - 685, 687

– Յովհաննէս, Ասորւոց պատրիարք, ԺԱ. դ. - 1253, 1254, 1525

– Յովհաննէս Կոզեռն Տարոնացի, ԺԱ. դ., Վասն աւերման աշխարհի - 72, 336, Խրատ հոգեշահ եւ պատասխանի Յոհաննէս Կոզեռ վարդապետին - 569, Մեկնութիւն տոմարի - 970

– Յովհաննէս Սարկաւագ Իմաստասէր, տոմարագէտ, 1045-1129 թթ., Աղօթք - 309, 310, Տոմար - 364, Անշարժ եղանակք Սարկաւագին - 1470, յշտկծ - 365, 466, 468, 782

– Յովհաննէս Գառնեցի, 1180-1245 թթ., Խրատ կրաւնաւորաց - 1509, Աղօթք - 304, 305, 310, 1526, Խրատք - 164, 214, 1528, Տեսիլ - 625

– Յովհաննէս Ջ. Սսեցի, կթղկս, 1203-1221 թթ. - 894, 895, 896

– Յովհաննէս Աբհաեղբայր, 1220-1289 թթ., Տաղք. «Այսաւր հաւաքման հոգիաճոյլ» - 448, «Երրորդութիւն Սուրբ Աստուած» - 448, «Յորէն Հաւրէն ննկատեալ» - 448, «Յորժամ ածեմ ըզմըտաւմ» - 448

– Յովհաննէս Երզնկացի (Պլուզ), 1220-1293 թթ., յշտկծ - 28, 33, 1059, Խրատ հոգեշահ եւ մարմնաշահ - 31, Խրատ հասարակաց - 32, 115, 1485, 1486, 1489, Խրատ ոգեշահ - 137, Խրատք - 286, 487, 488, Մեկնութիւն սուրբ պատարագին Ն. Լամբրոնացւոյ - 163, 260, Վասն սիրոյ - 175, 960, 1339, Թուղթ - 184, Յաղագս երկնի եւ զարդուց նորին - 205, 1355, Քառեակք - 412, Յաղագս երկնային շարժմանն - 631, Խրատ հոգեւոր - 634, տաղք

եւ գանձ. «Ադամ նստել դուռն ի դրախտին» - 1030, «Ադամայ որդիդ՝ ամէն» - 410, «Անդ՝ ի մէջ դրախտին» - 286, 460, 707, «Առաջնաճաշակ պտղոյն» - 94, 123, 460, 712, 779, 1033, «Այսօր ձայնն հայրական» - 1090, «Գրիգորիոսի բազմաչարչար սըրբոյն» - 448, «Երկուս ի մէկ տեղ բերած» - 412, «Յակո՛բ, զարթի՛ր ի քնոյ» - 1032, «Յամենայն մեղաց ի զատ ասէ» - 62, 65, 411, «Յանեղական լուսոյն» - 704, 778, 991, 1001, «Նուագեմ Հոգւոյն նուագս» - 441, 998, «Տես տեղի խաւար» - 717, Խրատ ըստ կանոնաց - 803, Խրատ օգտաւէտ - 803, Բանիւ չափաւ - 1356
– Յովհաննէս Երզնկացի, Ծործորեցի, մօտ 1270-ական թթ. - 1338 թ., Թուղթ եւ պատասխանի առարկութեանցն - 571, Հանելուկ - 649, Քարոզ մկրտութեան - 660, Տաղ եւ գանձ. «Յամենայն ժամ» - 106, 181, 662, 703, 778, 948, 991, «Յանեղական լուսոյն» - 433, Շարական. «Յաւուրց վերջին ժամանակի» - 831, Համառաւտ տեսութիւն Քերականի - 453, Ներում - 478, Իմաստութիւն գլխոյն - 530, Մեկնութիւն Դանիէլի մարգարէութեան - 1079, 1361, յշտկծ - 1508
– Յովհաննէս Քոնեցի (մօտ. 1290-1292 - 1347 թթ.), Գիրք երկուց բնութեանց եւ մի աննաւորութեան ի Քրիստոս - 424, 1263, 1264, յշտկծ - 1378
– Յովհաննէս վրդ., ԺԳ. դ., Աղօթք - 172
– Յովհաննէս արեպս., առաջնորդ ի Սուրբ Կարապետի վանս ի Տարօն - 1353
– Յոհաննէս վրդ., ստացող, Հմր 3606 Ա. ձեռագրի, 1303 թ. - 1077, 1078
– Յոհաննէս վրդ., ստացող, Հմր 3606 Բ. ձեռագրի, 1303 թ. - 1078, 1080
– Յովհաննէս Գանձասացի, ԺԳ-ԺԵ. դդ., Տաղ եւ գանձ. «Յակոբոս՝ ընտրեալ վկա» - 668, 702, 785, «Յիսուս լոյս ծագեալ» - 702, 989, «Յոյժ զարմանալի» - 715, 989
– Յովհաննէս Որոտնեցի, 1315-1388 թթ., յշտկծ - 134, 161, 322, 325, 420, 516, 517, 593, 739, 918, 971, 1150, 1311, 1368, 1369, 1390, Հաւաքումն ի բանից իմաստասիրաց - 187, 236, ի քարոզի - 604, Լուծմունք - 211, ի բանից - 223, Մեկնութիւն բանին, որ ասէ՝ «Ո՞ ստեղծ...» - 321, Համառօտ քաղուածք յԱռակացն Սողոմոնի - 1254, Հաւաքումն համառօտ վերծանութեան Ստորոգութեանց Արիստոտէլի - 1368, Լուծումն համառաւտ դժուարիմաց բանից ի գիրս գրչութեան, որ յԱրիստակիսէ հռետորէ - 1509, Լուծումն համառաւտ ի Խրատ գրչութեան Գէորգեայ վարդապետի - 1510
– Յովհաննէս վրդ., ստացող Հմր 3681 ձեռագրի, 1315 թ. - 1535, 1538, 1539
– Յովհաննէս Արճիշեցի, մահ. 1327 թ., Մեկնութիւն պատարագի - 1354, 1355, 1507, 1508, Համառօտ լուծմունք Պէրի Արմէնիաս գրոցն - 1368
– Յովհաննէս Բիլ, հայր Ստեփաննոս ստացողի, 1329 թ. - 1518
– Ովանէս, եղբաւորդի Ստեփաննոս ստացողի, 1329 թ. - 1518
– Յովանէս կր., յշտկծ, 1358 թ. - 465
– Յոհաննէս ֆրա, գրիչ Հմր 3650 ձեռագրի, 1380 թ. - 1343, 1346
– Յովանէս աբեղ, սպասաւոր ի վանս Կապոսի, 1389 թ. - 372
– Յովաննէս, յշտկծ, 1394 թ. - 451
– Յովհաննէս Պահլաւ (Պալհ), Տաղ. «Յայտնի Աստուած այսաւր» - 447
– Յովհաննէս արեպս Սեհուենեաց, ստացող, Հմր 3600, ԺԴ. դ. - 1053, 1056
– Յովհաննէս Անգելոս (Անգլոս), ԺԴ. դ. Ա. կէս, Համառաւտ հաւաքումն յաղագս հոգւոյ եւ զօրութեանց նորին - 370, 1151
– Յովաննէս վրդ., ստացող (՞) Հմր 3653 ձեռագրի - 1365, 1372
– Յովանէս, գրիչ Հմր 3460 ձեռագրի, ԺԴ. դ. - 249, 251
– Յոհաննէս րաբունապետ, յշտկծ, ԺԴ. դ. - 271
– Յոհաննէս, գրիչ Հմր 3465 ձեռագրի, ԺԴ. դ. - 273, 276
– Յովհաննէս Թլկուրանցի, ԺԴ-ԺԵ. դդ., Պատմութիւն Ա-լէքսանդրի եգիպտոսին - 196, Տաղ. «Անտանելի Բանն Աստուած» - 413, 414, «Աչե՛ր, յի՞նչ ես անցեր յետեւս» - 411, «Աստուած անսկիզբն եւ անսահման» - 413, «Աստուածածին Մարիամ» - 1033, «Թագաւորիդ միշտ անվախճան» - 1032, «Խրատ մի տամ սիրով ֆեզ» - 66, «Յայն եղեմական» - 1001, «Յաւէտ իսկապէս» - 711, 783, 999, «Յեղեմական տնկոյն» - 713, 784, «Քեզ հոգեւոր խրատ» - 1123
– Յովհաննէս, ԺԴ-ԺԵ. դդ., Տաղ եւ գանձ. «Յերկնից խոնարհեալ» - 988
– Յովհաննէս, ԺԴ-ԺԸ. դդ., տարբեր տաղերգուներ, տաղ եւ գանձ. «Յաղթող զօրութեամբ» - 993
– Յովանէս կր., գրիչ ի վանս Յիպնայ, Հմր 3540, 1408 թ. - 699, 701, 718, 719
– Յոհաննէս, ստացող, Հմր 3540, 1408 թ. - 699, 701
– Յովհաննէս, գրիչ եւ ստացող Հմր 3525 ձեռագրի, 1418 թ. - 591, 620, 621
– Յովհաննէս աբեղ Սուրբ-Թորոսեցի, գրիչ յԵրզնկա, Հմր 3588, 1424 թ. - 973, 975, 976
– Յովհաննէս կր., յշտկծ, 1432 թ. - 361
– Յովանէս, յշտկծ, 1434 թ. - 505
– Յովանէս, յշտկծ, 1434 թ. - 505
– Յովանէս տէր, եղբայր գրիչ Սարգիս սրկ-ի, 1441 թ. - 794
– Յովանէս եպս., ի Բաղէշ, 1460 թ. - 389
– Յովանէս, յշտկծ, 1460 թ. - 390
– Յովանէս կր., եղբաւորդի ստացող Վարդան կր.-ի, 1464 թ. - 349
– Յովանէս, հոգեւոր որդի ստացող Վարդան կր.-ի, 1464 թ. - 349

– Յովաննէս արեպս., առաջնորդ Արգելանի կամ Յուսկաճորդու վանքի, 1464-1478 թթ. - 349
– Յոհաննէս Ղարաճա, ստացող, Ձ՟ 3505, 1480 թ. - 477, 482
– Յոհաննէս եպս., յշտկծ - 394
– Յովաննէս Համշէնցի, ուսուցիչ Գրիգոր Տաւօնցի գրչի, 1495 թ. - 395, 398
– Յովաննէս, հաւեղբայր ձեռագրի ստացող պրն Գորգի, 1497 թ. - 644
– Յովհան, գրիչ Ձ՟ 3448 ձեռագրի, ԺԵ. դ. - 203, 206
– Յովաննէս վրդ. (Սամաղար), բարեւար, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 206, 207
– Յովհաննէս վրդ., յշտկծ ի գիրս Թովմայ Ամուինացւոյ, ԺԵ. դ. - 1301
– Յոհաննէս, հետագայ ստացող Ձ՟ 3646 ձեռագրի, ԺԵ. դ. - 1330
– Յովհաննէս ֆիլ, զաւակ Առաքելի Բաղիշեցւոյ, ԺԵ. դ. - 1465
– Յովաննէս, գրիչ ի Մեծկետու վանս, Ձ՟ 3535, 1508 թ. - 675, 680
– Յոհաննէս աբղյ, գրիչ, Ձ՟ 3423, 1516 թ. - 119, 120
– Ոհաննէս տէր, յշտկծ, 1561 թ. - 1072
– Ոհան սրկ., յշտկծ, 1561 թ. - 1072
– Յոհաննէս ֆիլ, ստացող Ձ՟ 3671 ձեռագրի, 1561 թ. - 1477, 1482
– Յովաննէս, եղբայր Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Յոհան, եղբաւրորդի Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Յոհաննէս վրդ., ուսուցիչ Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Յոխաննէս, թոռ ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Ովաննէս արեպս. ի Գողթան գաւառի, 1573 թ. - 1200
– Յովաննէս տէր, հայր ձեռագրի ստացող տէր Ղազարի, 1575 թ. - 852
– Յովաննէս տէր, որդի ձեռագրի ստացող տէր Ղազարի, 1575 թ. - 852
– Յոհաննէս, որդի ստացող տէր Ղազարի, 1575 թ. - 852
– Յոհաննէս, որդի գրիչ Անանիա վրդ-ի, 1594 թ. - 763
– Յոհաննէս դպիր, եղբաւրորդի Յովսէփ ստացողի, 1594 թ. - 763
– Յովաննէս եպս., Վարք - 332,
– Յովաննէս, հայր գրիչ եւ ստացող Մանուկի, ԺԶ. դ. - 185
– Ոհան, գրիչ Ձ՟ 3455 ձեռագրի, ԺԶ. դ. - 223, 225
– Յոհաննէս, գրիչ Ձ՟ 3459 ձեռագրի, ԺԶ. դ. - 245, 248
– Յոհաննէս, հայր հետագայի ստացող Յովհաննեսի, ԺԶ. դ. - 353
– Յովհաննէս վրդ., ձեռագրի հետագայի ստացող, ԺԶ. դ. - 353
– Յոհաննէս վրդ., ԺԶ՛ դ., յշտկծ ի Պատմութիւն եղիա հահանայի - 624
– Յովաննէս, եղբայր հետագայի ստացող Շահգուլի, ԺԶ. դ. - 645
– Յովաննէս տէր, ի վանս Սրխու, ԺԶ. դ. - 645
– Յովհաննէս, որդի Աւտուրէկի, ԺԶ. դ. - 798
– Յովաննէս, յշտկծ, ԺԶ. դ. - 798
– Յոհաննէս ֆիլ, եղբայր գնորդ-նուիրատու Դեսպինայի, ԺԶ. դ. - 799
– Յովաննէս Քեռոբենց, ԺԶ. դ., տաղերգու, յշտկծ - 813, տաղ. «Յերէկ հողվերօմն անցայ» - 683, 947, 1021, «Յանեղական լոյսն ի Հօրէ» - 1001
– Յովհաննէս, գրիչ, տաղասաց, ԺԶ. դ., «Աստուածածնին մայր Քրիստոսի» - 1032
– Յոհաննէս տաղերգու, Տաղ. «Յաւէտ ֆեզ փա՛ռ» - 481, «Յիսուս, լոյս ծագեալ» - 435
– Յովաննէս, Դ. Այնթափցի, Սսի կթղկս, 1601-1621 թթ. - 558
– Յովաննէս, որդի հետագայի ստացող Վաչոյի եղբայր Մուրատի, 1604 թ. - 673
– Ոհան, եղբայր հետագայի ստացող Սիամոնի, 1605 թ. - 638
– Յովհաննէս դպիր, գրիչ Ձ՟ 3424/Ա. ձեռագրի, 1606 թ. - 121, 125
– Յովհան կաղդինալ Պօնա, 1609-1674 թթ., Կերակուր հահանայից - 806, 807, Ձեռաձութիւն յերկինս - 687, 689, 694, ՚ի շուտ - 696
– Յովհաննէս, հոգեւոր վարպետ վերջին ստացող Ներսեսի, 1610 թ. - 354
– Յովաննէս երէց, յշտկծ, 1610 թ. - 354
– Յովաննէս վրդ., առաջնորդ ի Կ. Պոլիս, 1620 թ. - 316
– Յոհաննէս դպիր, գրիչ յԱնթափ, Ձ՟ 3596, 1623 թ. - 1035, 1038
– Յովաննէս, ստացող Ձ՟ 3672 ձեռագրի, 1623 թ. - 1483, 1490
– Յոհան Ջուղայեցի, գրիչ, ստացող ի Սպահան, Ձ՟ 3498, 1624-1625 թթ. - 407, 414, 415, 416
– Յովաննէս, ամուսին ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Յովաննէս, թոռ ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Յովաննէս, յշտկծ, 1624 թ. - 1046
– Յովաննէս, յշտկծ, 1631 թ. - 1214
– Յովհաննէս Մրմուզ վրդ. Ջուղայեցի, 1643-1715 թթ., Բանք - 245
– Յոհան, որդի ստացող Ստեփաննոս ֆիլ-ի, 1644 թ. - 378
– Ոհան Ճողեցի խեյ, շնորհող գաղափար օրինակի, Ձ՟ 3519, 1647 թ. - 553, 554
– Յոհան, որդի Թաթոսի, 1651 թ. - 1331, 1332
– Ավաննէս, որդի Թաթոսի, 1651 թ. - 1331
– Յովհաննէս, յշտկծ, 1654 թ. - 156

– Յոհան Ոռոտնեցի, գրիչ Հմր 3696 ձեռագրի, 1659 թ. - 1603, 1607, 1609
– Յովանէս, որդի մեկենաս Պսակերեցի Հախումի, 1659 թ., 1664 թ. - 725, 726
– Յովհաննես, գրիչ ի Նախամարգ գիւղ, Հմր 3496, 1660 թ. - 399, 400, 401
– Ոհան րաբունապետ Տաթեւացի, 1661 թ. - 202
– Ոհանէս տէր, յշտկծ, 1661 թ. - 204
– Ոհաննես տէր, յշտկծ, 1661 թ. - 204
– Ոհանէս վարդապետ, յշտկծ, 1661 թ. - 204
– Ովհաննէս տէր, հաւրեղբայր Իգնատիոս գրչի, 1661 թ. - 203
– Յովանէս, որդի ստացող տէր Մարգարի, 1661 թ. - 914
– Յովհաննէս Բաբերդացի երէց, գրիչ ի Թոխաթ, Հմր 3461, 1662 թ. - 253, 263, 264
– Ոհան վրդ., յշտկծ, 1665 թ. - 296
– Յովանէս, հայր ստացող Մարտիրոս հաճանայի, 1666 թ. - 177
– Յովհաննէս Կարճավանցի, գրիչ յԱպրակունիս, Հմր 3589, 1667 թ. - 977, 981, 982
– Յովհաննէս վրդ., մեկենաս, Հմր 3545, 1667-1668 թթ. - 729, 734
– Յովհան, հաջ հռետոր, եղբայր տեառն Եսայեայ, յշտկծ 1668 թ. - 734
– Յովհաննէս, գրիչ ի Ջկյթուն, Հմր 3554, 1670 թ. - 771, 775
– Յոհան, որդի տէր Գրիգորոսի, 1671 թ. - 178
– Ովանէս, եղբայր ձեռագրի գրիչ Թումայի, 1671 թ-ից առաջ - 944
– Յովաննէս, որդի հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722
– Յոհան, հայր ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
– Ովաննես, որդի գրիչ Աւետիսի, 1674 թ. - 686
– Յոհաննէս, հայր ձեռագրի հետագայ ստացող Աղաֆարի սրկ.-ի, 1675 թ. - 416
– Յովաննէս վրդ., կառուցող Սուրբ Խաչ վանքի (Կաֆա), 1676 թ. - 462
– Ոհան տէր, սպասաւոր ի Սուրբ ուխտս Եղիշէի, 1677 թ. - 911
– Յովհաննէս արեւպիսկոպոս, րաբունապետ, առաջնորդ Ստաթէի վանքի, 1678 թ.- 640
– Յովանէս, եղբայր Առաքել գրչի, 1678 թ. - 640
– Յովանէս տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655
– Յոհան վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655
– Յովհաննէս ֆիլ, հայր Եփրեմ գրչի, 1682 թ. - 151
– Յովանէս, թոռ ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
– Յոհան Սալմաստեցի երէց, գրիչ ի Սուրատէր, Հմր 3585, 1685-1687 թթ. - 955, 962, 963, 964
– Յովհաննէս Կոստանդնուպոլսեցի, Պարզաբանութիւն հոգենուագ սաղմոսացն Դաւթի մարգարէին, 1687 թ. - 1583
– Յովանէս, հայր Պախտիարի, 1689 թ. - 1211
– Յոհան, պատանեակ, ստացող Հմր 3636 ձեռագրի, 1693 թ. - 1237, 1241
– Յովաննէս, ֆիլ, կազմել տուեց Հմր 3636 ձեռագիրը, 1693 թ. - 1242
– Ովանէս տէր, Կարկարցի, յշտկծ, 1697 թ. - 226
– Յովհան, յշտկծ, 1697 թ. - 1442
– Յովհաննէս ֆիլ, 1698, Բանալի մտաց - 244
– Յոհան, ոմն ֆիլ, յշտկծ - 196
– Յովաննէս, ոմն պատանեակ, յշտկծ - 1252
– Յոհաննէս, եղբայր Մովսիսի Ջուղայեցւոյ, ԺԷ. դ. - 44
– Յովհաննէս, գրիչ, ի Լով, ԺԷ. դ. - 455
– Յովանէս, ստացող Հմր 3514 ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 527, 531
– Յովանէս, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 764
– Յովաննէս, յշտկծ - 322, 374
– Ոհանէս Տանակերտցի, որդի Յարութիւնի, ԺԷ. դ. - 950
– Յովանէս, տէր, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1212
– Յովհաննէս Ջուղայեցի, տոմարագէտ, գրիչ Հմր 3669 ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 1465, 1472
– Յոհաննէս, տէր, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1570
– Յովանէս, գրչփռն - 1212
– Յովհաննէս Անկիւրացի, թարգմանիչ, տպագրիչ, ԺԷ. դ. - 1201
– Յավանէս, յշտկծ - 1431
– Յոհաննէս կր., գրիչ եւ ստացող Հմր 3451 ձեռագրի, ԺԷ դ. վջ - ԺԸ. դ. սկ. (1699-1705 թթ. միջեւ) - 215, 218
– Յոխան, վերջին ստացող ձեռագրի, 1706 թ. - 230
– Յովաննէս, հայր ձեռագրի հետագայ ստացող Պետրոս Աստապատեցւոյ, 1711 թ. - 523
– Յոհաննէս րաբունի, համշիրակ ձեռագրի հետագայ ստացող Պետրոս Աստապատեցւոյ, 1711 թ. - 524
– Յովհաննէս, տէր, յշտկծ, 1711 թ. - 1442
– Յովաննէս, հետագայի ստացող, 1714 թ. - 776
– Յովանէս ֆիլ, ստացող Հմր 3433 ձեռագրի, 1720 թ. - 159, 168
– Օհաննէս, յշտկծ, 1725 թ. - 75
– Ոհան, տէր, դպրաց տան վարպետ, 1732 թ. - 1472
– Յովանէս, յշտկծ, 1741 թ. - 700
– Օվանէս Կարպիցի, հայր Նիկողոսի, 1746 թ. - 796
– Օվանէս տէր, յշտկծ, 1751 թ. - 340
– Յովհաննէս վրդ. Ամասիացի, ուսուցիչ Սիմոն գրչի, 1758 թ. - 18
– Յոհան էնագէթէցի, տէր, հայր Դաւիթ գրչի, 1766 թ. - 90

– Օվանէս տէր, յշտկ, 1771 թ. - 756
– Օհան, միաբան եւ աւագ հիյ Ջգրաշենայ Սուրբ Աստուածածին վանից - 1046
– Յովհաննէս Ժ. Գանձասարեցի, Աղուանից կթղկս, 1763-1786 թթ. - 1006, 1010, գրիչ Հմր 3497 ձեռագրի, 1778 թ. - 401, 406
– Յօհաննէս, յշտկ, 1778 թ. - 386
– Յովանէս, գրիչ, Հմր 3492, 1780 թ. - 383, 386,
– Յօհաննէս նօտար, 1783 թ., կնիքադրոշմ - 168
– Յոհաննէս Դաշտեցի, գրիչ Հմր 3674 ձեռագրի ի Դաշտ գիւղ, 1784 թ. - 1493, 1500
– Յովանէս, գրիչ Հմր 3694 ձեռագրի, 1786 թ. - 1582, 1599
– Ովանէս, որդի Դաշտեցի Աւետի, հետագայի ստացող, 1788 թ. - 641
– Յօհան, որդի Աւութիւն վարդապետի, 1789 թ. - 160
– Օհաննէս տէր, որդի տէր Մարգարայի, նորոգել տուող, 1788 թ., նորոգող Սուրբ Յարութեան վանից, 1799 թ. - 764
– Յովհաննէս, յշտկ, ԺԸ. դ. - 245
– Յովհաննէս վրդ. Սիւնեցի, ձեռագրի հետագայի ստացող, ԺԸ. դ. - 556
– Յովանէս, յշտկ, ԺԸ. դ. - 622
– Հօյնէս, հետագայի յիշատակագիր, ԺԸ. դ. - 776
– Յօհաննէս, հետագայի գնորդ, ԺԸ. դ. - 776
– Հովանէս տէր, հետագայի գնորդ ձեռագրի, ԺԸ. դ. - 972
– Յովհաննէս հիյ, ի յերկրէն Վրաստանու, ԺԸ. դ. - 1006, 1007
– Յօհան Ամթեցի, արեպս յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1009
– Յովհաննէս աղա, որդի եղիազար Ջուղայեցւոյ, ԺԸ. դ. - 1083
– Յովանէս, ստացող Հմր 3675 ձեռագրի, ԺԸ. դ. - 1501, 1504, 1506
– Յօհաննէս, որդի Աստուածատուր Կոստանդնուպոլսեցւոյ, ԺԸ. դ. - 1546
– Յովհաննէս ԺԱ. Ճամաշրեեան Կոստանդնուպոլսեցի, պատրիարք Կ. Պոլսոյ, 1800 -1801, 1802-1813 թթ. - 872
– Օվանէս, եղբայր ձեռագրի հետագայ ստացող Սըհակի, 1801 թ. - 268
– Օվանէս, յշտկ ի Շուշի, 1804 թ. - 1460
– Յօհանէս, յշտկ, 1811 թ. - 730
– Յօհան տէր, յշտկ, 1816 թ. - 882
– Յովհաննէս տիրացու, յշտկ, 1816 թ. - 365
– Յօհանէս Աղվէլի, յշտկ, 1817 թ. - 268
– Յօհաննէս տէր, Կարսցի, յշտկ, 1819 թ. - 91
– Յօհաննէս տիրացու, յշտկ, 1819 թ. - 91
– Յօհաննէս Սեբաստացի, արեպս. յԱմասիա, 1822 թ. - 1260
– Յովհաննէս Ը. Կարբեցի, կթղկս Հայոց, 1831-1842 թթ. - 1170
– Յօհաննեմ Գումրեցց, յշտկ, 1831 թ. - 380
– Օհան, յշտկ, 1832 թ. - 496
– Յօհանջան, յշտկ, 1839 թ. - 496
– Յոհաննէս Տէր-Յարութիւնեան Տէր Յօհաննէսեանց, տոց, յշտկ, 1841 թ. - 806
– Յովհաննէս Ա.ճէմ Խոյեցի սրկ. Շիրակացի Տէր-Պօղոսեան, ստացող, Հմր 3572 ձեռագրի, 1842 թ. - 869, 872, 873
– Օհաննէս, յշտկ, 1845 թ. - 100
– Յովանէս հիյ Յարութիւնեան, յշտկ, 1853 թ. - 866
– Յօհաննէս վրդ., վանահայր Կարմիր վանից Սրբոյ Ստեփաննոսի Նախավկային, 1855 թ. - 25
– Յօհան հիյ, յշտկ, 1856 թ. - 873
– Յօհաննէս, վկայ եղաւ նուիրատուութեանը, 1857 թ. - 810
– Յովհաննէս հիյ Մկրեան, Կ. Պոլիս, 1879 թ. - 740
– Յովհաննէս Խաչկեանց տէր, տպագրիչ ի Կալկաթա, ԺԹ. դ. - 578, 738, 740
– Յովհաննէս ծայրագոյն վրդ. Գրիգորեան, առաջնորդական տեղապահ հայոց ի Ռուսեում, Բուլղարիա, ԺԹ. դ. - 512, 592, 1026, կնիքդրշմ, 1874 թ. - 513, 1026, 1035, նշում - 1035
– Յովհաննէս վրդ. Շամբեցի, միաբան Սուրբ Նախավկայի, ԺԹ. դ. - 514, կնիքադրոշմ - 516
– Օվհան (Օհանջան), որդի տէր Գրիգորի, ԺԹ. դ. - 726
– Յովանէս Քեռոբենց, ԺԹ. դ., Ողբ մեռելի - 1533
– Յովհաննէս, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1142
– Յօհաեաս, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1172
– Յովհաննէս Տէր-Աստուածատրեան Տէր-Գալստեանց հիյ, Հմր 3576 ձեռագիրը նուիրեց էջմիածնի գրադարանին, 1905 թ. - 912
– Յովհաննէս, տէր Բաղչասարայցի, նշում - 528
– Յօվանննէս, կնիքադրոշմ - 246
– Յովհաննէս, գրչփրձ - 92
– Օհան տիրացու, գրչփրձ - 100
– Օվանէս, գրչփրձ - 198
– Ոհան պարոնտէր, գրչփրձ - 208
– Յոհաս, գրչփրձ - 216
– Յօվանէս, գրչփրձ - 218
– Յովանէս, գրչփրձ - 800
– Յօհաննէս, հայր, յշտկ - 805
– Յոհան Տիկոռեցի, յշտկ ի Դարագլուխս - 826
– Յովհաննէս, յշտկ - 855
– Յոհան, յշտկ - 706
– Յովհաննէս, գրիչ, յշտկ - 894
– Ոհանէս, գրչփրձ - 1026
– Յոհաննէս յշտկ ի լս. - 1361
– Օհանէս, գրչփրձ - 1492
– Օվանիս, գրչփրձ - 1492
– Յովանէս, գրչփրձ - 1519

ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ԱԲԳԱՐ Տփխիսեցի, 1849-1904 թթ. - 102, 113, 118, 120, 153, 154, 952
ՅՈՀԱՆՆԻՍԵԱՆՑ ԳԱԲՐԻԷԼ, բժիշկ, ձեռագրեր նուիրեց Սուրբ Էջմիածնի մատենադարանին, 1885 թ. - 482, 498, 1632
ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ ՊԵՏՐՈՍ - 1369
ՅՈՎՆԱԹԱՆ
– Յովնաթան (Յօնաթան), ածչնչկն - 1248
– Յովնաթան, գրիչ Հմր 3628/Ռ ձեռագրի, 1682 թ. - 1203, 1204
ՅՈՎՆԱՆ
– Յովնան (նաեւ՝ Յունան) մարգարէ, մնրնկր - 12, 351, 731, ի բառոզս - 191, 596, 601, 610, յշտկծ - 290, 461, ի տաղի - 459, նշում - 531, Մեկնութիւն մարգարէութեանն Յօնանու - 532, Մրգ. - 732, յԱւետարանի - 759, ի շարականս - 828, 831, 837, 840, 841, 993, Փիլոնի Եբրայեցւոյ ճառք ի Յովնան - 1080, ի Յայսմաւուրս - 1405
– Յունան նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1415
– Յունան ֆիլ, ստացող, Հմր 3578, 1402 թ. - 913, 918, 920
– Յունան որդի այրուն Սարեմփթացոյ, յշտկծ - 519
– Յունան, հայր Յովհաննէս գրչի, 1662 թ. - 264
– Յունան, որդի ստացող Մարտիրոս բահանայի, 1666 թ. - 178
– Յունան Տէր-Վարդանով, յշտկծ, 1876 թ. - 130
– Յունան Տէր-Վարդանով, յշտկծ, ԺԹ. դ. - 964
– Յունան, գրչփրն - 127
– Յովնան, գրչփրն, ԺԹ. դ. - 1286
ՅՈՎՍԷ, յշտկծ - 54
ՅՈՎՍԷՓ
– Յովսէփ Գեղեցիկ, ածչնչկն, որդի Յակոբայ, յշտկծ - 234, 339
– Յովսէփ Աղդար, այր Մարեմայ, մնրկր - 78, 147, 1432, ի տաղս եւ ի գանձս - 668, 702, 785, 1095, յշտկծ - 103, 447, 1211, 1276, 1282, 1329(՞), 1612, 1622, Ազգաբանութիւն Կուսին եւ Յովսեփայ - 1580
– Յովսէփ Արիմաթացի, յշտկծ - 176, 180, 228, 283, 439, 448, 509, 1524, մնրկր - 79, 147, 245, 399, 642, 671, 760, 956, 1043, 1061, 1189, 1433, Աւետարան - 583, 685, 793, 851, 910, 916, 937, 962, 1187, 1213, 1480, ի շարականս - 841, 1024
– Յովսէփ, ածչնչկն - 1618
– Յովսէփ ֆիլ, ի Յայսմաւուրս - 1407
– Յովսէփ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1420, 1423
– Յովսէփ, եղբայր Սահակայ, նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1412, 1422
– Յովսէփ, յշտկծ, 1434 թ. - 506
– Յովսէփ, ծաղկող յԱղթամար, Հմր 3534, 1497 թ. - 669, 673
– Յովսէփ, եպս. Անոյ, գրիչ, Հմր 3482, ԺԵ. դ. - 351, 353
– Յովսէփիկ, գրիչ, Հմր 3595, ԺԵ. դ. - 1025, 1034, 1035
– Յովսէփ աբղյ, կազմող Հմր 3652/Ա ձեռագրի ի Խարտիշարի վանս, 1501 թ. - 1359, 1361
– Յովսէփ աբղյ, գրիչ Հմր 3700 ձեռագրի ի Սբ անապատին Մարտիրոսի, 1527 թ. - 1631, 1635, 1636
– Ովսէփ եպս Գոսերցի տէր, ձեռագրի հետագայի ստացող, 1552 թ. - 1056
– Յուսէփ տէր, հոգեւոր եղբայր ձեռագրի գրիչ Հիզնցի Աւետիսի, 1562 թ. - 1053
– Յովսէփ, կազմող, Հմր 3552, 1594 թ. - 757, 763
– Ուսէփ, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 800
– Յովսէփ երեց, նորոգող ժամատան, 1610 թ. - 744
– Յովսէփ աբղյ, ձեռագրի նորոգել տուող, 1616 թ. - 1082
– Յուսէփ, որդի ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Յուսէփ, որդի ստացող տէր Մարգարի, 1661 թ. - 914
– Յովսէփ, եղբայր Դաւիթ ֆիլ-ի, 1666 թ. - 1435
– Յովսէփ վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655
– Յուսէփ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 764
– Օվսէփ, ծն. 1711 թ., յշտկծ - 626
– Օսէփ, հետագայի յիշատակագիր, 1745 թ. - 939
– Օսէփ, վխճ. 1788 թ., յշտկծ - 626
– Յովսէփ Աղուսթեան (Երկայնաբազուկ) Սանահնեցի արեպս. 1743-1801 թթ., յշտկծ - 426, 578, Օրագրութիւն, օրէնսդրութիւն - 1081, 1083, 1084, 1085, 1086, գրիչ ի Հաշտարխան, Պետերբուրգ, Հմր 3607, 1779-1782 թթ. - 1081, նշում - 1086
– Յովսէփ մէլիք, հանգուցեալ, յշտկծ, 1795 թ. - 1082
– Յովսէփ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1007
– Օսէփ դի Ռօստէզան, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1046
– Յովսէփ Աղցախեցի, վրդ., մատենագիր, մահ. 1847 թ., Ծաղկաքաղ ի Մեկնութենէ Աւետարանին Մատթէոսի, զոր մեկնեալ է Յօհան Ոսկեբերան - 1165, 1175, Մեկնութիւն առակաց - 1167, 1175, յշտկծ - 1168, 1180, Գիրք տեսական փիլիսոփայութեան - 1167, 1169, Քերականութիւն հայկազեան լեզուի - 1176, Գիրս այս կոչի տետրակ բայի ի պէտս համբակաց - 1179, գրիչ Հմր 3618, 3619, 3620 ձեռագրերի - 1173
– Յովսէփ ֆիլ, նշում - 1204
– Յօվսէփ եղօեան, պապ Մարգարայի, 1856 թ. - 873
– Յովսէփ վրդ. Խարազեանց, տաղերգու, ԺԹ. դ., տաղ. «Զայն սիրոյ հնչէ» - 1094
– Յօսէփ, գրչփրն - 656
– Յովսէփ, սուրբ հայր, յշտկծ ի Յուպ բահանայից - 804
ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ ԳԱՐԵԳԻՆ վրդ., կթղկս Մեծի տանն Կիլիկոյ, 1943-1952 թթ. - 492, 1016, 1537
ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ ԼԻԼԻԹ - 493
ՅՈՎՍԻՄՈՍ, Պատմութիւն - 256
ՅՈՐԴԱՆԱՆ, եղբայր Միրզի, ԺՋ. դ. - 816

ՅՈՒԴԱ
– Յուդա, ածշնչկն (հինկտակարաեեան) - 140
– Յուդա առաքեալ, Թուղթ - 291, 334, 732, 1114, 1327, ի յայսմաւուրս - 1410
– Յուդա Յակոբեան, առաքեալ - 87, 978, 1318, 1391, 1620, ի յայսմաւուրս - 1413
– Յուդա Իսկարիովտացի, առաքեալ - 81, 100, 150, 160, 294, 316, 350, 390, 392, 570, 640, 645, 674, 696, 726, 1132, 1171, 1209, 1298, 1570, 1636, մնռնկր - 79, ի տաղս եւ գաննս - 702, 708, 785, 994, գրչփռն - 776, ի շարականի - 899
ՅՈՒԴԻԹ, ածշնչկն - 289, 530
ՅՈՒԼԱ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 268
ՅՈՒԼԻԱ վրդ., Դ. դ. - 1522
ՅՈՒԼԻԱՆԷ
– Յուլիաեէ կոյս, ի յայսմաւուրս - 1410
– Յուլիաեէ, ֆոյր Պաւղոսի, ի յայսմաւուրս - 1416
ՅՈՒԼԻԱՆՈՍ
– Յուլիաեոս Ուրացող, կայսր Բիւզաեդիոյ, 361-363 թթ. - 519, 544, ի տաղս եւ գաննս - 703, 786, 1029
– Յուլիաեոս նհտ., ի յայսմաւուրս - 1404
– Յուլիաեոս բժիշկ, ի յայսմաւուրս - 1411
– Յուլիաեոս եգիպտացի, ի յայսմաւուրս - 1420
– Յուլիաեոս (պիղծ), ի յայսմաւուրս - 1422
– Յուլիաեոս եպս. Ալիկաոեացի, ե-Ջ. դ., Առաջաբաեութիւն Յովբայ - 530, 731
ՅՈՒԼԻՈՍ սրբ, պապ Հռոմայ, Գ-Դ. դդ., յշտկծ - 393, 1283
ՅՈՒԼՈՅԽԱՆ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
ՅՈՒԼՈՒՄ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
ՅՈՒՂԻՏԱ
– Յուղիտա, մայր Կիւրակոսի, ի յայսմաւուրս - 1421
– Յուղիտա, նհտ. 305 թ., ի տաղս եւ ի գաննս - 124, 459, 705, 992, յշտկծ - 331, ի շարականի - 832
– Յուղիտա, մայր հետագայի ստացող Յովհաննու, ԺՋ. դ. - 353
– Յուղիդէ, դուստր Յոհան Ջուղայեցի գրչի, 1624 -1625 թ. - 414, 415, 416
– Յուղիդա, մայր Մովսիսի Ջուղայեցւոյ, ԺԷ. դ. - 44
ՅՈՒՂՈՒ(՞), դուստր Աւտուբէկի, ԺՋ. դ. - 798
ՅՈՒՆԱՆ, կնճդրշմ, 1885 թ. - 1460
ՅՈՒՍԻԿ
– Յուսիկ Ա. Պարթեւ, կթղկս Հայոց, 341-347 թթ. - 1409
– Յուսիկ վրդ., առաջնորդ ի Նորավանս, յշտկծ, 1242 - 638
– Յուսիկ ջահընկալ, գրիչ Հ^{մր} 3680 ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 1529, 1534
– Յուսիկ, յշտկծ - 490
ՅՈՒՍԿԱՆՈՐԴԻ վրդ., յշտկծ - 349
ՅՈՒՍՏԻՆԷ (Ուստիաեէ) կոյս, նհտ. Ս. Կիպրաեոսի հետ, Գ. դ., Պատմութիւն - 118
ՅՈՒՍՏԻՆԱՆՈՍ Ա. կայսր Բիւզաեդիոյ, Ջ. դ. - 821, 917, 1523, 1524
ՅՈՒՍՏԻՆՈՍ
– Յուստիաեոս կայսր - 285, 517, 545
– Յուստինոս կոյս, ի յայսմաւուրս - 1402, 1405
– Յուստինոս վկյ, ի յայսմաւուրս - 1417
ՅՈՓԱԲԵԴ, ածշնչկն - 142

Ն

ՆԱԲՈՒԿՈԴՈՆՈՍՈՐ թգր, ածշնչկն - 1397
ՆԱԴԱՐ, եղբայր (՞) ձեռագրի ստացող Մաղաքիա աբղյ-ի, ԺՋ. դ. - 1636
ՆԱՋԱՂ, մայր Մկրտիչ գրչի, ԺԸ. դ. - 216
ՆԱՋԱՐ
– Նազար, թոռ մեկենաս Պսակերեցի Հախումի, 1659 թ. - 725
– Նազար, հայր ստացող Մարգար երէցի, ԺԷ. դ. - 867, 868
– Նազար, յշտկծ, ԺՐ. դ. - 757
ՆԱՋԱՐԵԱՆ ՇՈՒՇԱՆԻԿ - 92, 93, 94, 98, 1028, 1095
ՆԱՋԱՐԵԹ, յշտկծ 1842 թ.-ից յետոյ - 872
ՆԱՋԷ, մայր Աւետարանը նորոգել տուող տէր Օհաննէսի, 1788 թ. - 764
ՆԱՋԱՐԻՈՍ նհտ., ի յայսմաւուրս - 1406
ՆԱՋԼՈՒ, կին տէր Գրիգորի, ԺԹ. դ. - 726
ՆԱՋԼՈՒԽԱՆ
– Նազլուխան, դուստր Ամիրխանի եւ Խալինարի, 1624 թ. - 1045
– Նազլուխան, դուստր Ղարախանի եւ Նուրիխանի, 1624 թ. - 1046
– Նազլուխան, կին ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի եղբայր Առաքելի, 1673 թ. - 1062
– Նազլուխան, դուստր գրիչ Աւետիսի, 1674 թ. - 686
– Նազլուխան, հանգուցեալ ֆոյր ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1218
– Նազլուխան, դուստր ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
– Նազլուխաթուն, կին Մէհէր երեցի, ԺԷ. դ. - 764
ՆԱԹԱՆ
– Նաթան, մարգարէ, ի բառոզս - 614, ի յայսմաւուրս - 1413
– Նաթան, ֆուեռորդի Խիկարայ իմաստասիրի, Ք. ա. Ե. դ., յշտկծ - 625
ՆԱԹԱՆԱՅԷԼ եպս. Հաւուցքառեցի, յաւելագրեց Սամուէլ Ա-նեցու ժամանակագրութեան մէջ, 1343 թ. - 1536, 1538, 1539
ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆ ՄԻՔԱՅԷԼ - 1098
ՆԱՀԱՊԵՏ
– Նահապետ Քուչակ (Քօչակ) Վանեցի, տաղերգու, ԺՋ. դ., Տաղ. «Աղբիւր կենդանի, բըղխում զանազան» - 63,

Գովասանութիւն գեղեցիկ եւ պիտանի ի վերայ սուրբ Կարապետին - 117
– Նահապետ տէր, հայրապետ յԱմստերդամ, 1671 թ. - 689
– Նահապետ Ա. Եդեսացի, կթղկս Հայոց, 1691-1705 թթ. - 218, 966
– Նահապետ Անապատցի մհտ., յշտկ, 1768 թ. - 325, 326
– Նահապետ, յշտկ, 1775 թ. - 1582
ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ ՍՈՒՍԱՆՆԱ - 254, 624
ՆԱՂԱՇ
– Նախաշ, ոսկող ձեռագրի, յշտկ, ԺԵ. դ. - 1465
– Նղաշ, հոյր հետագայի ստացող Մկրտչի, ԺՋ. դ. - 645
– Նաղաշ, կողակից հետագայ ստացող Պօղոս Թոխաթցու, 1624 թ. - 316
– Նաղաշ Յովնաթան, տաղասաց, 1661-1722 թթ., տաղ. «Բաղչի դուռն է բացվեր» - 93, «Ղարիպի կեանմն է լալի» - 717, «Յաւուրս գարնան եղանակին» - 92, «Յորժամ գարուն եղեւ» - 91
ՆԱՂՄԱԹ, հոյր ստացող Յոհաննիսի, 1408 թ. - 718
ՆԱՄԱՆ փաշա, յշտկ, 1701 թ. - 1068
ՆԱՅՈՒՄ, յշտկ - 47
ՆԱՆԱՂ նահ, յշտկ, 1783 թ. - 817
ՆԱՐԳԻՋ (Նարկիզ), յշտկ, 1854 թ. - 100
ՆԱՒԱՏԻՈՍ հետնուածող, յշտկ - 489
ՆԱՒԷ, հայր Յեսուայ - 288
ՆԱՒՈՒՄ մարգարէ - 290, Մրգ. - 731, ի Յայսմաւուրս - 1404
ՆԵԿԵՂՈՍ, 1781 թ., գրչփրն - 113
ՆԵՂՈՍ հայր, Դ-ե. դդ. - 134, 266, յշտկ - 257, Խրատ - 409
ՆԵՂՍԱՐ, դուստր ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
ՆԵՄԻՆՈՍ, Ի թղթոցն Պօղոսի - 1320
ՆԵՄԵՍԻՈՍ եմեսացի, եպս. եմեսու, Դ. դ., Յաղագս բնութեան մարդոյն - 270, 271
ՆԵՄՋԱՐ, կին Նոյեայ - 494
ՆԵՈՓԻՏՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1412
ՆԵՌՈՆՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406, 1407
ՆԵՍԱՆ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1416
ՆԵՍՏՈՐ
– Նեստոր հետնուածող, մահ. 440 թ. - 48, 88, 356, 394, 395, 396, 519, 544, 570, 584, 917, 1000, 1521, 1523, 1524
– Նեստորիոս եպս., ի Յայսմաւուրս - 1414
ՆԵՐԻՆՈՍ, յշտկ - 394
ՆԵՐՇԱՊՈՒՀ եպս. Մամիկոնեան, Ջ. դ., Կանոնք - 533, Ի հաւատոյ թղթէն - 1521
ՆԵՐՍԱՆ եպս., յշտկ ի Յայսմաւուրս - 1409
ՆԵՐՍԵՀ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1403
ՆԵՐՍԷՍ
– Ներսէս Ա. Մեծ կթղկս Հայոց, 353-373 թթ. - 557, 803, ի տաղս եւ գաննս - 67, 445, 712, 999, յերգ - 87, Պատմութիւն - 152, Տեսիլ - 259, Վարք - 556, 558, նշում - 558, Կանոնք - 522, 560, մնրկր - 728, ի շարականս - 832, 834, 836, 839, 900, ի Յայսմաւուրս - 1408
– Ներսէս Բ. Բագրեւանդցի, կթղկս Հայոց, 548-557 թթ., Կանոնք - 533, Ի հաւատոյ թղթէն - 1521
– Ներսէս Դ. Շնորհալի (Կլայեցի) կթղկս, 1166-1173 թթ., մնրկր - 12, 285, 343, 344, 345, 431, Հանելուկք - 112, 333, 649, Յաղագս ազգականութեան - 533, 654, տաղք, գանձք եւ երգք. «Աղաչանօք մաքուր դասին» - 1002, 1095, «Այբն առաջին ըզքեզ տղայ» - 409, «Այբն Աստուծոյ զքեզ մեռնակայ» - 410, «Այսաւր Գաբրիէլ» - 108, 434, 457, 712, 717, 1089, «Այսաւր, ը՛, լոյս հաստատի» - 439, «Այսաւր ի սկզբան» - 456, 779, «Այսաւր լոյս ծագեայց» - 439, «Այսաւր մայր Սիովն» - 444, «Այսաւր նորահրաշ լոյսն» - 457, «Այսաւր ցընծան դասք» - 434, «Այսաւր ցնծութիւն հողեղինացս» - 1027, «Անարատ տաճար եւ առագաստ» - 457, «Անընսկիզբն ասէ զԱստուած» - 414, «Անմահ թագաւորն իջեալ» - 437, «Անմարմնոցըն հրեղինաց» - 443, «Անտոն՝ սկիզբն երկնատուր» - 435, «Անեղ Որդին Հաւր» - 782, «Առաջինըն լոյս երեակ» - 446, «Առաւաւտին է շաւեղին» - 439, «Առաքեալ աստուածորդւոյն» - 436, «Աստուած անեղ, անժամանակ» - 359, «Աստուածային խորոցն անճառ» - 444, 1033, 1095, «Աւրեգակն արդար, զհուր» - 443, 714, 784, 987, «Աւրթուիք զուարթուիք» - 1096, «Աւրփիական, ը՛, լոյսն» - 442, «Աւետիս մեծ խորհըրդոյ» - 456, «Աւրհնեալ, որ եկիր» - 460, «Աւրհնեալ ես, փայտ» - 710, 713, «Բանիդ ընդ Հօր էականի» - 529, «Բանիւ աւետաւոր» - 714, 785, «Բարբառ աւետեաց» - 433, 991, «Բարձրացիր փառաւք յաւր» - 1031, «Դարձեալ յայտնի» - 709, «Դարձեալ որք ինձ համեմատին» - 128, «Եկայք զուարճացեալք» - 436, 784, «Երգ նոր աւետեաց» - 433, 662, 703, 778, 1567, «Երեւմամբ Գաբրիէլի Զաքարիա մարգարէի» - 457, «Երկինք երկնից յիմաց արարէք» - 1030, «Ընդ մեծատան փափկասիրին» - 706, «Ի գաւազանէն յեսայեայ» - 435, 668, 702, 785, «Ի խաչին տնկեալ» - 435, 702, «Ի մի յարմարութիւն» - 444, 667, 785, «Ի յանձին նախատ» - 444, «Ի յիմ բաղամ մարմնոյս» - 707, «Խոստովանիմ Աստուած» - 706, «Կայր մայր Տեառն» - 438, «Կենաց փայտ տընկեալ» - 458, «Հայրապետաց հանուրց» - 1096, «Հետեւեցայ անառակին» - 706, «Ճանապարհ բարի» - 1032, «Ճշմարիտ վկայք» - 714, 784, «Ճրագ ճշմարիտ» - 706, «Ճրագ մարմնոյս է իմ» - 63, «Միակն միոյն յանընսկիզբն» - 442, «Միաշաբաթ երեկոյին» - 709, «Մտեալ ի տաճարն» - 704, «Յաւէրժ եկեղեցի, ցընծայ» - 441, «Յորժամ գըրեալքն կատարին» - 64, «Նախանձելի մարդկան լինիս» - 409 «Ներգործական Աստուած» - 1000, «Ներպարունակեալ իննեակ» - 437,

«Ներպաուռնակեալ խորհուրդ» - 442, 784, «Նմանաբար խորհուրդ խորին» - 530, «Նոյն իմն՝ անդրանիկըն» - 434, «Նոյնագոյն ընդ Հաւր» - 439, «Նորազըւարճ խընդութեամբ բերկրեա՛» - 441, «Նորահիաշ արեգական այսաւր» - 439, «Նորահիաշ արեգակ իմանալի» - 444, «Նորահիաշ ծնընդեան» - 433, «Նորահիաշ տաւնիս» - 444, 712, 783, «Նորահիաշ տեսիլ» - 435, 705, 780, «Նոր աւետեաց լուր» - 437, 707, «Նոր գինւոյն» - 444, 705, 780, «Նոր դրախտին» - 442, 457, 713, 784, «Նոր դրախտի ծոյ» - 435, 663, 705, 779, 780, 988, 992, «Նոր եղեմ» - 433, 456, 703, 778, «Նոր երկինք յերկրի» - 432, «Նոր եւ առաջին լոյս» - 445, «Նոր թագաւորին, անժամանակ» - 433, «Նոր իմն աւետեաց բարբառ» - 123, 440, 710, 997, «Նոր իմն է հընչիւն» - 436, «Նոր լոյս արփենոյն» - 436, 668, 703, 786, 1569, «Նոր ծաղիկ բղխէ» - 432, 703, 778, 990, «Նոր ծաղիկ պայծառ» - 439, 710, 782, «Նոր ծաղիկ ցուցաւ» - 434, 456, «Նոր նայն աւետեաց» - 440, «Նոր տաւնիս երկնաւորաց» - 446, 987, «Նոր տաւնիս զուարթնոց» - 458, «Նոր ճերովբէ, հողանիւթ» - 434, «Նորոգ բանիս յայսմիկ» - 410, «Նորոգ ծնունդ, որ յերկիր» - 529, «Նորոգելոյս ի էն» - 112, 530, «Նոցին համանայն» - 433, 779, «Նստեալ կանայքն ողբային» - 439,666, 710, 782, «Ոդիքն որոտման» - 436, 703, «Որ եղելոցս» - 708, «Զհաւատացի խոստման բանին» - 123, «Ոսմ գործեալ երկնաւորաց» - 180, «Սայ մարգարէ աստուածաբան» - 530, «Ստեղծաւղ մանկանց» - 106, 704, 779, «Սրոքէից նայնիւմ եղանակեմ» - 444, «Տէր փառաց այսաւր» - 442, 784, «Տէր փառաց, անճառ» - 703, 778, «Տիրական տաւնիս այսաւր» - 995, «Փառաց թագաւորն ի խընդիր» - 458, Կանոն խաղող օրհնելոյ - 815, 908, 950, 1021, Շարականք. «Նոյն եւ նման Հաւր եւ Որդւոյ» - 830, «Նայեա՛ սիրով» - 169, 831, «Նորոգա՛ւղ տիեզերաց» - 841, Պատճառ Ժ. խորանաց - 1066, ի գիր պահպանութեան - 1110, Բանք չափաւ - 111, 112, 342, 1197, 1198, 1439, 1562, 1563, 1565, 1566, յշտկ - 463, 516, 517, 702, 1198, 1200, 1201, 1358, 1526, 1564, Աղօթք - 168, 858, Թուղթ եւ խրատ չափածոյ. «Առաջին ըզմեզ տըղա» - 69, «Անըսկիզբն ասէ զԱստուած» - 69, «Աստուծոյ զմեզ մեռնակայ» - 70, փոգրնկր - 1201, Յիսուս որդի - 482, 1201, 1202, 1564, 1567, ի բանից - 164, 1202, Պատրիարգին հարցումն եւ սրբոյն Ներսիսի պատասխանիք Կլայեցոյ - 521, Բան խրատ ուսումնասիրաց մանկանց - 1202, Բան հաւատոյ - 1202, Յիշատակարան յԱռակաց - 529, 1202, Անդրադարձութիւն տառիս Յիշատակի. «Քաղցրագունիս այս մաղթանօք» - 529, Թուղթ մխիթարական - 1202, 1350, Յաղագս երկնից եւ զարդուց նորա - 1202, Ներբողեան կենսատու սուրբ խաչին - 1203, Կարգաւորութիւն Հայաստանեայց եկեղեցւոյ - 160, Նախադրութիւնք խրատականք - 161, Գովեստ ներբողական ասացեալ տեառն Ներսէսի Լամբրունացւոյ - 112, Գովասանութիւն Ներսեսի - 112, 1204, Տաղ ամենայն սրբոց համօրէն հայրապետացն - 460, Մաղթանք առ հրեշտակապետսն Գաբրիէլ եւ Միխայէլ - 1231, Հաւաքումն մեկնութեան եւթանեցունց թղթոց կաթողիկէից - 1323, Թուղթ ընդհանրական - 1348, 1349, 1350, 1351, Մեկնութիւն բանիցն Դաւթի փիլիսոփայի - 1365, Քարոզ ի մեծի աւուր Այլակերտութեանն Քրիստոսի - 1423, Քարոզ փոխմանն Աստուածածնին - 1423, ի ժամագրոց. «Անբաժանելի եւ համագոյ Երորդութեանդ» - 1439, «Յիշեսցուք ի գիշերի» - 1451, «Աշխարհ ամենայնաւ իս նայեցեալ» - 1451, 1627, «Առաւաւտ լուսոյ» - 711, 783, 1452, 1627, «Զարթի՛ր, փա՛ռք իմ» - 1466, Բան դաւանութեան հաւատոյ - 630, 1490, Յիշատակարան - 1490, Հաւատով խոստովանիմ - 1495, 1502, Հաւատոյ թուղթ - 1522, 1523, 1524, 1525

– Ներսէս գանձասաց, գանձ. «Քեզ մատուցանեմք» - 779

– Ներսէս գանձասաց, «Նախայաւէտ Բանդ ի սկզբանէ» - 992

– Ներսէս սրբ, յշտկ - 795

– Ներսէս Լամբրոնացի, 1153-1198 թթ., Գովեստ ներբողական Ներսեսի Կլայեցւոյ - 112, 1204, Մեկնութիւն սրբոյ պատարագին - 163, 260, 1355, 1507, 1508, Ի խորհրդածութենէ - 214, Խորհրդածութիւնք ի կարգս եկեղեցւոյ - 259, Մեկնութիւն սաղմոսաց - 273, 276, շարական. «Նորոգեալ կղզիք» - 842, Վարք Գրիգորի Նարեկացւոյ - 979, Տաղ եւ գանձք. «Այլ այս ընշանըս հառաձեւ» - 458, «Այսաւր բազմութեան հանդէս» - 443, «Այսաւր է շաբաթ» - 439, «Աւր է աւետեաց ուրախութեան» - 456, «Թագաւորն անմահ յաշխարհս» - 445, «Զարթի՛ր, եկեղեցի՛, ի նորահիաշ» - 437, «Յովհաննէ՛ս, կո՛յս աստուածաբան» - 436, յշտկ - 491, 492, 821, 822, 823, 1018, 1364, Տեսութիւն ինքնութեամբ աղաւթից սուրբ աւետարանչին Յովհաննու - 492, 1362, Ներբողեան ի սուրբն Ներսէս Լամբրոնացի - 1015, 1016, Ճառք - 1016, 1017, ի տաղս - 1094, Մեկնութիւն սրբոյ երկոտասան մարգարէից - 1077, 1361, ի բանից - 1235, Խրատք եւ սահման - 1628

– Ներսէս Բիյ, Բեռորդի Ներսիսի Լամբրոնացւոյ, ԺԲ. դ. - 1015

– Ներսէս, գրիչ նախագաղափար օրինակի, 1205 թ. - 1017

– Ներսէս վրդ., Տաղք. «Այսաւր ցնծայ լեառըն Թափօր» - 413, «Յիմար մըտաց եւ եղկելի» - 461

– Ներսէս տէր, յշտկ - 546

– Ներսէս Պալիանենց (Կիլիկեցի, Սսեցի), ԺԴ. դ., յշտկ - 654, 655

– Ներսէս առիհեպս յերզնկա, 1449 թ. - 795

– Ներսէս տէր, առաջնորդ ի վանս Կայիփոսի, 1496 թ. - 398
– Ներսէս, հայր Առաքելի Բաղիշեցւոյ, ԺԵ. դ. - 1465
– Ներսէս աբեղ, գրիչ եւ կազմող Հմր 3630/Ա ձեռագրի, 1568 թ. - 1207, 1211
– Ներսէս բհյ, հայր Յովսէփի կազմողի, 1594 թ. - 763
– Ներսէս, գրիչ Հ[մր] 3414 ձեռագրի, ԺՋ. դ. - 75, 78
– Ներսէս աբեղ, վերջին ստացող ձեռագրի, 1610 թ. - 354
– Ներսէս, որդի Յոհաննէս Ջուղայեցի գրչի, 1624 -1625 թ. - 414, 415, 416
– Ներսէս վրդ. Տաթեւացի, մաճ. 1655 թ., Պետրոս վրդ.-ի հետ կառուցել են Տաթեւ գիւղի Սբ Մինաս եկեղեցին - 1609
– Ներսէս, հօրեղբայր Դաւիթ բհյ-ի, 1666 թ. - 1435
– Ներսէս, որդի Ջաքարի, 1666 թ. - 1435
– Ներսէս բհյ, գրիչ յԱստապատ, Հ[մր] 3468/Ա., 1669 թ. - 287, 292
– Ներսէս վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655
– Ներսէս, եղբայր Առաքել գրչի, 1678 թ. - 640
– Ներսէս, եղբայր ձեռագրի ստացող Անդրէասի, 1682 թ. - 150
– Ներսէս, գրիչ, Հ[մր] 3612, ԺԷ. դ. - 1115, 1119
– Ներսէս, հանգուցեալ որդի Քասբարի եւ Սալիի, ԺԷ. դ. - 1336
– Ներսէս վրդ., կնքդրշմ, 1703 թ. - 1454
– Ներսէս Գանձակեցի, կթղ. Աղուանից, 1706-1763 թթ. - 221
– Ներսէս, Աղուանից կթղկս, 1763 թ. - 1010
– Ներսէս Մուտուէցի, հայր ձեռագրի հետագայ ստացող Ստեփանի, 1789 թ. - 160
– Ներսէս, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 246
– Ներսէս, յշտկծ - 490
– Ներսէս, Աղուանից կթղկս, ԺԸ. դ. - 1007, 1008
– Ներսէս Ե. Աշտարակեցի կթղկս, 1843-1857 թթ., յշտկծ - 1510
– Ներսէս հայրապետ, յշտկծ - 862
– Ներսէս սրբ, յշտկծ - 795
– Ներսէս տէր, յշտկծ - 825
– Ներսէս, յշտկծ - 1087
ՆԵՐՍԻՈՆ ննհտ., ի ցայսմաւուրս - 1414
ՆԵՐՍԻՍԵԱՆՔ, սուրբք, ի տաղի- 449
ՆԵՔՏԱՌԻՈՍ (Նեհտառ, Նեհտար) պատրիարք Կ. Պոլսի, Դ. դ. - 1523, 1524
ՆԷԵՍԱ, ածչնչկն, յշտկծ - 632
ՆԷԵՄԻ, ածչնչկն - 289
ՆԷՆԷ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1211
ՆԷՍԱՔԱՐԱՅ գունդ (՞), յշտկծ - 982
ՆԻԱՋ, որդի Սահակի, 1674 թ., 1714 թ. - 635, 638
ՆԻԿԷՐ, մկրտեցաւ 1856 թ. - 873
ՆԻԿԱՆԴՐՈՍ վկյ, ի ցայսմաւուրս - 1417, 1419
ՆԻԿԻՏԱՍ ննհտ., ի ցայսմաւուրս - 1404
ՆԻԿԻՓՈՍ ննհտ., ի ցայսմաւուրս - 1413
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ
– Նիկողայոս Զմիւռնացի հայրապետ Միւռնայ Լիկեացւոց, մհ. 326 թ., յետգ - 87, Պատմութիւն սուրբ Նիկողայոսի ծննդեան եւ սննդեան - 571, յշտկծ - 572, ի տաղս եւ ի գանձս - 445, 449, 715, 988, 1031, ի շարականս - 839, 899, ի ցայսմաւուրս - 1409
– Նիկողայոս Ա. պապ Հռոմայ, Թ. դ. - 1275, ի տաղի - 1568
– Նիկողոս երէց, գրիչ, ստացող, Հ[մր] 3509, ԺԵ. դ. - 505, 510
– Նիկօլ, հայր գրիչ Մէրիկ դպրի, 1630 թ. - 560, 561
– Նիկողայոս, յշտկծ, 1661 թ. - 204
– Նիկողայոս, եղբօրորդի ստացող Միխայէլ Աստապատեցւոյ, 1679 թ. - 655
– Նիկաղոս, հետագայի ստացող, եղբայր Բինիաթի, ԺԷ. դ. - 726
– Նիկողոս, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1034
– Նիկօղոս, ծճ. 1704 թ., յշտկծ - 626
– Նիկողոս, մհ. 1724 թ. - 1069
– Նիկողոս, 1738 թ., յշտկծ - 626
– Նիկողոս, որդի Կարպիցի Օվանէսի, 1746 թ. - 796
– Նիկողոս վրդ., յշտկծ, ԺԸ. դ. - 686
– Նիկոլայ Ա. կայսր Ռուսաց, 1825-1855 թթ. - 376, 497
– Նիկողայոս Առամեան Վաղարշապատցի, նուիրատու, 1896 թ. - 674
– Նիկողայոս, յշտկծ ի ֆառոզս - 768
– Նիկողոսեանց տէր, գրչփրն - 626
– Նիկոլո, լուսադրոշմ - 325
ՆԻԿՈԴԻՄՈՍ ածչնչկն, մմռնկր - 79
ՆԻԿՈՆՈՍ ննհտ., ի ցայսմաւուրս - 1406
ՆԻԿՈՓՈՌՈՍ, յշտկծ ի ցայսմաւուրս - 1408, 1413
ՆԻՈՓՐԻՈՍ վկյ, ի ցայսմաւուրս - 1403
ՆԻՍԱՓ, մայր մեկենաս կոյս Գիչիի, 1671 թ.-ից առաջ - 944
ՆԻՐՀԱՆ, յշտկծ, 1706 թ. - 1076
ՆԻՓԱԴՈՐԱ սրբ կոյս, ի ցայսմաւուրս - 1404
ՆՈՅ Նահապետ - 45, 134, 336, 455, 494, 543, 552, 568, 1247, 1261, 1318, 1398, 1622, ի ֆառոզի - 697
ՆՈՅԷՄՋԱՐ, մայր Առաքել գրչի, 1678 թ. - 640
ՆՈՆՆՈՍ, Ժողովարանք մեկնութեանց պատմութեանցն - 488
ՆՈՐՈԳԷՍ, եղբօրորդի Ստեփաննոս ստացողի, 1329 թ. - 1518
ՆՈՒԲԱՐ
– Նուբար, դուստր հետագայի ստացողներ Մկրտչի եւ Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
– Նուբար, կին Յովասափի, ԺԷ. դ. - 763
– Նուբար, կին Դաւթի, ԺԷ. դ. - 763

– Նուբար, յշտկ, ժէ. դ. - 764
ՆՈՒՆԷ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1407
ՆՈՒՇՊԱՇ, մայր վերջին ստացող Ներսեսի, 1610 թ. - 354
ՆՈՒՐ, հաւերեղբայր ձեռագրի վերջին կազմող Կարապետի, ԺՋ. դ. - 350
ՆՈՒՐԱԴԻՆ, որդի Ուալումելիի եւ խալիֆէի, ԺՋ. դ. - 1340, 1341, 1342
ՆՈՒՐԻԽԱՆ
– Նուրիխան, կին Ղարախանի, 1624 թ. - 1046
– Նուրիխան, կին Դաւթի, ԺԷ. դ. - 764
ՆՈՒՐԻՋԱՆ
– Նուրիջան, հայր հետագայի ստացող Վաչոյի, 1604 թ. - 673
– Նուրիջան, որդի հետագայի ստացող Վաչոյի, 1604 թ. - 673, 674
– Նուրիջան, որդի հետագայի ստացող Վաչոյի որդի Աբրահամի, 1604 թ. - 674
– Նուրիջան, յշտկ, ԺԷ. դ. - 763
– Նուրիջան, հոգեւոր հայր, ԺԷ. դ. - 764
– Նուրիջան, յշտկ, ԺԷ. դ. - 764
– Նուրիջան Նուրիջանեան, հայր Թօմայի Վանանդեցւոյ, 1705 թ. - 694
ՆՈՒՐՀԱՏ, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1072
ՆՍԷՖ
– Նսէֆ Նախջուվանեցի, յշտկ, 1594 թ. - 762
– Նսէֆ, դուստր ձեռագրի վերջին ստացող Սահակի, ԺՋ. դ. - 350
– Նսէֆ (՞ն ընդ վերին), գերի ընկաւ այլազգիների ձեռին նախան 1631 թ. - 1214

Շ

ՇԱԼՀ, մայր ձեռագրի հետագայի ստացող Ովսէփ եպս Գոսեցւոյ, 1552 թ. - 1056
ՇԱԽԱՍ, մայր Ջէնի Ասպահանցի գրչի, 1727 թ. - 108, 109, 110
ՇԱԽԿՈՒԻ, յշտկ, 1856 թ. - 873
ՇԱԽՍԱԻԼԹԱՆ, կին հետագայի ստացող Վաչոյի եղբայր Մուրատի, 1604 թ. - 673
ՇԱՀԱՂԱ, կողակից Կիրակոսի, ԺԷ. դ. - 21
ՇԱՀԱՊ, յշտկ - 291
ՇԱՀԲԷԿ
– Շահբէկ, յշտկ, 1631 թ. - 1214
– Շահբէկ, մայր Ամիրխանի, 1631 թ. - 1214
ՇԱՀԲԱԲԱԹ, գրչփրձ - 656
ՇԱՀԳՈՒԻ, հետագայի ստացող, կին հետագայի ստացող Մկրտչի, ԺՋ. դ. - 644, 645
ՇԱՀՋԱԴԷ
– Շահզատէ, յշտկ, 1573 թ. - 1200
– Շահզատ, մայր ձեռագրի հետագայի Թամամի, ԺՋ. դ. - 816
– Շահզատէ, հոյր Աստուածատուր աբղյ-ի, ԺՋ. դ. - 1636
– Շահզատ, հանգուցեալ կին Միրզախանի, 1684 թ. - 1217
– Շահզատ, որդի Պետրոսի, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1214
ՇԱՀՋԱՄԱՆ, կին Թաթոսի, 1651 թ. - 1331
ՇԱՀՋԱՆ, յշտկ, 1561 թ. - 1072
ՇԱՀԻՆ վրդ., յշտկ, 1763 թ. - 372
ՇԱՀԻՆԱՐ, յշտկ, 1497 թ. - 798
ՇԱՀԻՍԼՈՒՄ, հանգուցեալ թոռ ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1218
ՇԱՀԽԱՆՈՒՄ, թոռ ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
ՇԱՀՆԱԶԱՐ
– Շահնուազար, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
– Շահնազար, յշտկ, 1573 թ. - 1200
– Շահնազար, որդի մեկենաս կոյս Գիչիի, 1671 թ.-ից առաջ - 944
– Շահնազար, եղբօրորդի ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
– Շահնազար, հայր ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1216
– Շահնազար, մահ. 1684 թ. -ից առաջ, յշտկ - 1217
– Շահնազար, յշտկ, ԺԷ. դ. - 764
– Շահնազար, հայր Մկրիտչէի, 1745 թ. - 939
– Շահնազար մելիք, յշտկ ԺԹ. դ. - 1394
ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆՑ ԿԱՐԱՊԵՏ (՞) ֆհյ - 796
ՇԱՀՆԱՊԱՏ, յշտկ, ԺԸ. դ. - 757
ՇԱՀՆՇԱՀ, յշտկ, 1343 թ. - 1539
ՇԱՀՆՈՒԲԱՐ
– Շահնուպար, յշտկ, ԺԵ. դ. - 267
– Շահնապար, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ՇԱՀՈՍԿԻ, հոյր Շահզատի, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1214
ՇԱՀՈՒՄ
– Շահում, կողակից ձեռագրի վերջին կազմող Կարապետի, ԺՋ. դ. - 350
– Շահում, կին Թաթոսի, 1656 թ. - 1331
– Շահում, մայր ձեռագրի ստացող Կիրակոսի - 1211
ՇԱՀՍԱՎԱՐ, ստացող, Հմր 3580, 1631 թ. - 931, 938
ՇԱՀՎԵՐԴԻ
– Շահվերտի, յշտկ, 1573 թ. - 1200
– Շահվէրտ, որդի հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722
ՇԱՀՎԷԼԻ Գաղեցի, յշտկ, ԺՋ. դ. - 391
ՇԱՀՐԱՄԻՐ, հայր վերջին ստացող Դաւիշի, ԺՋ. դ. - 391
ՇԱՀՓԱՇԱ
– Շաղփաշ, մայր ձեռագրի ստացող պրն Գորգի, 1497 թ. - 644
– Շահփաշա, հոյր ձեռագրի ստացող Բէկիի, Հմր 3534, 1497 թ. - 673

ՇԱՀՓԱՐԻ, մայր ձեռագրի հետագայ ստացող Ստեփանի, 1789 թ. - 160
ՇԱՀՓԱՐ, հարս ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
ՇԱՂԱԻԱԹ, որդի հետագայի ստացողներ Մկրտչի եւ Շահգուլի, ԺՁ. դ. - 645
ՇԱՂԻՏՈՍ ՅՈՒ., ի Յայսմաւուրս - 1413
ՇԱՂՈՍԿԻ, կին ձեռագրի ստացող Փաւանի, ԺԷ. դ. - 1120
ՇԱՄԱՄ
– Շամամ, կին ձեռագրի ստացող Վահրաւեցի Ճանդուրպանի, 1678 թ. - 640
– Շամամ, մահ. 1684 թ. -ից առաջ, յշտկ - 1217
ՇԱՄՍ, ԺՁ. դ., տաղերգու, Տաղ. «Աւրհնեալ փառաւոր սմանչելի» - 412
ՇԱՐԱՍՏԱՆ
– Շարաստան, կին ձեռագրի ստացող տէր Ղազարի, 1575 թ. - 852
– Շարըստան, կողակից Յոհան Ջուղայեցի գրչի, 1624 -1625 թ. - 414, 415, 416
– Շարըստան, կին Խաչիկի, ԺԷ. դ. - 764
ՇԱՐԻԽԱՆ, յշտկ, 1718 թ. - 1064
ՇԱՊՈՒՀ
– Շապուհ Բ. Երկարակեաց, Պարսից արքայ, Դ. դ. - 544
– Շապուհ Բագրատունի, Ը. դ. - 952
ՇԵՅԹԱՆԵԱՆ ՎԱՐԴԵՆԻ - 253
ՇԷՐՄԱԶԱՆ, ստացող, Հմր 3526, 1670 թ. - 621, 625
ՇԻԽՍԱՖԻ, իշխան Աւտաւիլու - 1601
ՇԻՂԱՅ առաքեալ, ի Յայսմաւուրս - 1420
ՇԻՆՈՅ սրկ., ի Յայսմաւուրս - 1408
ՇԻՐԱՔ, եղբայր ձեռագրի ստացող Փաւանի, ԺԷ. դ. - 1120
ՇԻՐԻՆ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ՇԻՐԻՆՊԱՃ, յշտկ, 1659 թ. - 725
ՇԻՐՕ, Հոյր գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
ՇՂԻԱԹ, յշտկ ի Հմայիլի - 1504
ՇՄԱՒՈՆ
– Շմաւոն, ազգակից Քրիստոսի, ի տաղս եւ գանձս - 702, 785, ի Յայսմաւուրս - 1405, յշտկ - 1622
– Շմաւոն եպս., ի Յայսմաւուրս - 1416
– Շմաւոն վրդ. ի Տաթեւ, 1483 թ. - 343
– Շիմաւոն եպս, յշտկ, 1561 թ. - 1072
– Սեմաւոն, յշտկ, ԺՁ. դ. - 1034
– Շմաւոն վրդ., կազմող, Հմր 3589, 1667 թ. - 977, 982
– Շմայոն երէց, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1552
– Շմա, յշտկ - 582
– Շմայոն, յշտկ - 582
ՇՄՈՒԷԼ, յշտկ - 546
ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ
– Շնհաւոր, մայր ձեռագրի մեկենաս Յովհաննէս վարդապետի, 1668 թ. - 734
– Շընհաւոր, հարս ձեռագրի ստացող Կիրակոսի - 1211
ՇՈՒՇԱՆ
– Շուշան, ածշնչկն - 1079
– Շուշան կր., ի Յայսմաւուրս - 1414
– Շուշան ՅՈՒ., ի Յայսմաւուրս - 1419
– Շուշան, կին Յովակիմի, ի մարգարէութիւնն Դանիէլի - 1359, 1360
ՇՈՒՇԱՆԻԿ, դուստր Վարդան Մամիկոնեանի, ե. դ., յշտկ - 1096, ի Յայսմաւուրս - 1411
ՇՐՎԱՆՇԱՀ պարոն, յշտկ 1343 թ. - 1538, 1539

Ո

ՈՋԻԱ, ածշնչկն, որդի Յովրամի - 478, 978, 1056, 1060
ՈՋԻԱՅ թգւր - 584, 850
ՈՂԻՄՊԻԱ աղախին, ի Յայսմաւուրս - 1422
ՈՂՈՄՊԻԱՆՈՍ, առակագիր, Առակք - 484, 485
ՈՂՈՄՊԻԱԴ, յշտկ - 1124
ՈՄԱՐ, յշտկ - 545
ՈՆԷՍԻՄԱ, ի Յայսմաւուրս - 1403, 1413
ՈՆՈՓՐԻՈՍ Անապատական, ի Յայսմաւուրս - 1419
ՈՍԿԱՆ
– Ոսկան հռետոր, րաբունապետ Կարապետ գրիչ, 1615 թ. - 495
– Ոսկան Երեւանցի, 1614-1674 թթ., տաղ. «Ողկոյզ պտղաւէտ» - 693
– Ոսկան, եղբայր ձեռագրի գրիչ Թումայի, 1671 թ.-ից առաջ - 944
– Ոսկան տէր, յշտկ, ԺԷ. դ. - 128
– Ոսկան, որդի Սալչուկի, ԺԷ. դ. - 1068
– Ոսկան, հետագայի յիշատակագիր, 1744 թ. - 668, գրչփրձ - 670
– Ոսկան Ւհյ Ջարաբերտեցի, յշտկ, 1781 թ. - 182
– Ոսկան տէր, աւագ եղբայր Յոհաննէս գրչի, ԺՐ. դ. - 218
– Ոսկան, որդի Գրիգորի, ԺՐ. դ. - 757
– Ոսկան, հայր տէր Հասանի, ԺՐ. դ. - 868
– Ոսկան եպս, հոգեւոր առաջնորդ Շամախու վանից, ԺՐ. դ. - 1009
– Ոսկան տէր, յշտկ 1831 թ. - 162
– Ոսկան վրդ., յշտկ - 1240, 1241
ՈՍԿԱՆԵԱՆ ՆԻՆԵԼ - 41, 694, 805, 1033, 1146, 1172, 1201, 1257, 1261, 1323, 1324, 1546
ՈՍԿԵԱՆ ՒԼ. ՀԱՄԱԶԱՍՊ - 979
ՈՍԿԵԱՆՔ, ՅՈՒ.. 100 թ., յերգ - 88, ի տաղս եւ գանձս - 459, 479, 664, 705, 780, 993, 994, ի շարականս - 835, ի Յայսմաւուրս - 1405, յշտկ - 1598
ՈՍԿԵՀԱՏ (Ոսկիհատ), մայր Շահզատի, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1214
ՈՍԿԵՀԵՐ, հայր ձեռագրի հետագայ ստացող Գէորգէոսի, 1363 թ. - 24
ՈՍԿԷԱՆՈՍ ՅՈՒ., յշտկ ի Յայսմաւուրս - 1404, 1407

ՈՍԿԷՏԻԿԻՆ, կենակից Մարտիրոսի, յշտկ, 1434 թ. - 505
ՈՍԿԻ
– Ոսկի ֆիյ, սուրբ - 459
– Ոսկիկ, յշտկ, 1497 թ. - 798
– Ոսկի, ֆոյր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
ՈՍԿԻՆԱՆԱՅԹՏԻ, յշտկ, 1794 թ. - 115
ՈՍՄԱՆ, յշտկ - 131
ՈՎՍԷ մարգարէ, ի ֆառոզի - 595, Մրգ. - 732, ի բանից - 846, յշտկ - 47, 290, 584, 1124, ի Յայսմաւուրս - 1406
ՈՐԲԱՆՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1420
ՈՐՈԳԻՆԷՍ (Եռոգինոս, Որիատան), 185-253 թթ., յշտկ - 631, ի բանից - 1327, 1524, 1525
ՈՐՄՋԴԱՆ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1415

Ջ

ՋԱԼՈՅԵԱՆ ՎԱՋԳԷՆ - 1368
ՋԱՄՋԵԱՆ ՄԻՔԱՅԷԼ, Քերականութիւն հայկազեան լեզուի - 1219, 1220, 1221
ՋԻՋԱՔ, կին(՞) տէր Մելքեսեդեի, 1666 թ. - 1435
ՋՈՐԱՆԵԱՆ ՂԱՋԱՐՈՍ - 282

Պ

ՊԱԲԱ, յշտկ ի Շուշի, 1809 թ. - 1460
ՊԱՋԱՐ բէկ, յշտկ, ԺԷ. դ. - 421
ՊԱՀԱՎ, հանգուցեալ մայր Բաղդասար գրչի, 1631 թ. - 938
ՊԱՀԼԱՒՈՒՆԻՔ - 821
ՊԱՂԱԿԱՆ ոմն, յշտկ - 518
ՊԱՂՇԻՆ խեյ, հայր ձեռագրի գրիչ եւ ստացող Կաֆայեցի Խաչիկի, 1647 թ. - 554
ՊԱՂԴԻԳ տիրացու, յշտկ, ԺԸ. դ. - 340
ՊԱՂԿԻՆ (Պաղտին՞), յշտկ - 518
ՊԱՂՏԱՍԱՐ, տե՛ս ԲԱՂԴԱՍԱՐ
ՊԱՃ, կին Թադէոս ֆիյ-ի, 1653 թ. - 1336
ՊԱՄՓԻԼՈՆ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1418
ՊԱՅԻ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ՊԱՆՈՆԻՈՍ, յշտկ - 394
ՊԱՆՍԵՄՆ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1419
ՊԱՆՍՈՓՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1412
ՊԱՆՏԱԼԵՈՆ բժիշկ, ննիտ., Դ. դ., ի Յայսմաւուրս - 922, 1405, 1422
ՊԱՊ
– Պապ Աղէքսանդրացի - 1572
– Պապ, թգւր Հայոց, 370-374 թթ. - 259, 557
– Պապիկ, յշտկ, 1434 թ. - 506
– Պապուլ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
– Պապիկ, հայր հետագայի ստացող Մարտիրոսի, 1671 թ.-ից յետոյ - 722
– Պապօ պարոն, յշտկ, 1699 թ. - 402
– Պապ, հայր Աւետիք վարդապետի, 1755 թ. - 160
– Պապիկ էրզրումցի, մհտ., որդի հետագայի ստացող մհտ. Աղամշանի, 1758 թ. - 621, 622, գրչփրձ - 622
ՊԱՊԱ
– Պապա, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
– Պապա, յշտկ, 1794 թ. - 115
ՊԱՊԱՅԹԱՆ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ՊԱՊԱՆՈՒՆ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1405
ՊԱՊԱՋԱՆ, պապ ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
ՊԱՊԻԱՍ Հիեռապոլսեցի, Ա-Բ. դդ. - 149, ի Յայսմաւուրս - 1413
ՊԱՊԻԼՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1406, 1421
ՊԱՊՈՏԵԼԻՆԵԱ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1407
ՊԱՊՈՒՄ, յշտկ, ԺԸ. դ. - 788
ՊԱՍԻԿՐԱՏՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1417
ՊԱՍԻՓԱ, յշտկ - 490
ՊԱՎԼՈՎՆԱՅ ԱՆՆԱ, ռուս իշխանուհի, ֆոյր Ալէքսանդր Ա. եւ Նիկոլայ Ա. կայսերի - 1171
ՊԱՏԱԼ, որդի մհտ. Օրտուի, հետագայի ստացող, ԺԷ. դ. - 756, կնճդրշմ - 758
ՊԱՏԱՊԻՈՍ կր., ի Յայսմաւուրս - 1410
ՊԱՏԵՐՄՈՒԹԷՈՍ կր., ի Յայսմաւուրս - 1421
ՊԱՏՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1419
ՊԱՏԻՐ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ ՌԱՓԱՅԷԼ - 1096
ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ ՔԵՐՈՎԲԷ - 20, 1097, 1121
ՊԱՐԱՍԿԵՒԱ, դուստր ստացող Ստեփաննոս ֆիյ-ի, 1644 թ. - 379
ՊԱՏՐԻԿՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1418
ՊԱՐԹԵՆԻՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1413
ՊԱՐԹԵԻ, Տաղ. «Պարագրի անպարագրելի» - 434
ՊԱՐԻՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1408
ՊԱՐՈ, յշտկ, ԺԷ. դ. - 22
ՊԱՐՈՆ (Պարո), յշտկ, 1710 թ. - 74
ՊԱՐՈՆՆԻՈՅ սուրբ, յշտկ - 476
ՊԱՐՈՆՇԱՀ, հայր ԺԴ. դ. ձեռագիր գնած Վարդան ֆիյ-ի - 1116
ՊԱՐՍԱՄ
– Պարսամ (Պարսոմ) եզնաւոր, ի Յայսմաւուրս - 1413
– Պարսամ, ստացող Հ^{ր} 3483 ձեռագրի, ԺԴ. դ. - 353, 356
– Պարսամ, եղբայր ձեռագրի գրիչ, ծաղկող, կազմող Մեսրոպ Խիզանցւոյ, 1624 թ. - 1045
– Պարսամ, որդի Ամիրխանի, 1631 թ. - 1214
– Պարսամ, հայր Յոհաննէս գրչի, ԺԸ. դ. - 218
ՊԱՐՍԱՄԲՈՆ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1417
ՊԱՐՍԵՆ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1405
ՊԱՐՍԿԵԻ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1420

ՊԱՐՏՈՒՀՏԻ (՞), յշտկ, ԺԷ. դ. - 1212
ՊԱՒԼԻԿԱՐՊՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1414, յշտկ - 1523
ՊԱՒԼԻՏԻՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1402
ՊԱՒԼՈՍ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1419
ՊԱՒՍԵՐ ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1412
ՊԱՒՍԻԼՈՒԿՊԻՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1416
ՊԱՒՏՈՒՐ, գրչփրձ - 1212
ՊԱՓԱՄԵՐ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1418
ՊԱՓՆՈՏԻՈՍ ճգնաւոր, ի Հարանց վարս - 408, ի Յայսմաւուրս - 1405
ՊԱՔՈՒՄ Անապատական, ի Յայսմաւուրս - 1417
ՊԵԼԵՆՈՍ (Պեղենիոս) հայր, Վարք - 409
ՊԵՂԵԳԻԱ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1406
ՊԵՂԱԿԷՈՍ սրբ - 1426
ՊԵՒԱՊԱՏԵԱ սրբուհի, ի Յայսմաւուրս - 1414
ՊԵՏՐՈՍ
– Պետրոս առաքեալ, մնրնկր - 12, 79, 148, 345, 351, ի տաղս եւ ի գանձս - 436, 445, 481, 668, 677, 702, 785, 990, 994, 998, 1028, 1030, 1090, 1092, 1095, ի ճառոզս - 612, 614, 615, 624, 974, Թուղթ - 333, 731, 732, 1114, 1325, 1326, յշտկ - 40, 63, 85, 136, 291, 320, 330, 355, 377, 397, 463, 518, 520, 546, 564, 632, 678, 792, 886, 908, 937, 1013, 1021, 1130, 1133, 1139, 1181, 1210, 1253, 1267, 1281, 1326, 1334, 1459, 1468, 1489, 1503, 1521, 1522, 1621, տօն - 579, գրչփրձ - 776, ի բանից - 825, ի շարականս - 837, 896, 897, 899, 900, ի Յայսմաւուրս - 1411, 1412, 1420, յաղօթս - 1497
– Պետրոս Անողոքոմ (Մաքսաւոր), Պատմութիւն - 195, Վարք - 331
– Պետրոս, հայրապետ Աղեքսանդրիայի, ննհտ. 399 թ., ի տաղս եւ գանձս - 107, 459, 704, 779, 917, 992, 1087, յշտկ - 551, ի Յայսմաւուրս - 1409
– Պետրոս Սաղեմոսն, ի Յայսմաւուրս - 1411
– Պետրոս, յշտկ ի Յայսմաւուրս - 1411
– Պետրոս վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1419
– Պետրոս հիյ, հոգեւոր եղբայր գրիչ Վարդանի, 1319 թ. - 981
– Պետրոս, հոգեւոր որդի Կոստանդինի հիյ-ի, 1319 թ. - 1426
– Պետրոս, աւրինակ շնորհեց Հայրապետ գրչին, 1329 թ. - 1517
– Պետրոս Առագոնացի, ֆրա, մահ. 1347 թ., Քարոզ է. մահու չափ մեղաց - 325, Գիրք դատաստանաց - 368, Գիրք յաղագս առաքինութեանց - 1259, 1261, Գիրք մոլութեանց - 1343, 1345, Համառօտ հաւաքումն ժ. պատուիրանաց - 1345
– Պետրոս Լամբրոնացի, վրդ., յշտկ - 1279
– Պետրոս աբեղ, եղբայր եսայի Սասնեցի գրչի, 1394 թ. - 450, 451
– Պետրոս Դարաշամբեցի տէր, ստացող, Հմր 3599, 1562 թ. - 1045, 1052
– Պետրոս տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ վանից, 1562 թ. - 1050, 1051, 1053
– Պետրոս տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ վանից, 1562 թ. - 1050, 1053
– Պետրոս, ստացող, ՊՊ-Հմր 3499, ԺՋ. դ. - 418
– Պետրոս վրդ., Քութուր, Տաղ. «Ադամ, որ մեղօք» - 95
– Պետրոս վրդ., յշտկ, ԺՋ. դ. - 788
– Պետրոս, յշտկ, 1624 թ. - 1046
– Պետրոս հիյ, յշտկ, 1631 թ. - 938
– Պետրոս Կեսարացի, ձեռագրի մեկենաս, եղբայր ստացող տէր Կիրակոսի, Հմր 3594, 1636 թ. - 1017, 1026
– Պետրոս, յշտկ, 1651 թ. - 1331
– Պետրոս կթղկս Աղուանից, 1653 թ. - 1335
– Պետրոս Խանձկեցի, Աղուանից կթղկս, 1653-1675 թթ. - 177, 178, 202, 203, 685, 722, 725, 911, 912, 944
– Պետրոս վրդ., մահ. 1659 թ.-ից առաջ, Ներսէս վրդ. Տաթեւացու հետ կառուցել են Տաթեւ գիւղի Սուրբ Միհաս եկեղեցին - 1609
– Պետրոս արուեստաբան, յշտկ, 1655 թ. - 1066
– Պետրոս, եղբայր ձեռագրի գրիչ Զէյէպի տէր Յակոբի, 1655 թ. - 1067
– Պետրոս տէր, յշտկ, 1661 թ. - 204
– Պետրոս տէր, յշտկ, 1664 թ. - 726
– Պետրոս տէր, յշտկ, 1665 թ. - 296
– Պետրոս տէր, հայրապետ ի Խորանաշատ, 1674 թ. - 685
– Պետրոս վրդ., միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ վանից, 1679 թ. - 655
– Պետրոս, յշտկ, 1681 թ. - 1534
– Պետրոս, եղբայր ձեռագրի ստացող Անդրէասի, 1682 թ. - 150
– Պետրոս, գրիչ նախագաղափար օրինակի, 1689ից առաջ - 864, 865
– Պետրոս, յշտկ, ԺԷ. դ. - 764
– Պետրոս մելիք, յշտկ, ԺԷ. դ. - 763
– Պետրոս Խանիսենց, հոգեւոր հայր, ԺԷ. դ. - 764
– Պետրոս Պօղոս Կոպոս, ԺԷ. դ., թրգմ. Առաւել պարզաբանութիւն հրիստոնէական վարդապետութեան - 879
– Պէտոս, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1212
– Պետրոս, հայր Շահզատի, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1214
– Պետրոս Զիարեթցի (Զիէրէթցի), տաղասաց, տաղ. «Մաճուր տատրակդ յանապատէ» - 1632
– Պետրոս վրդ., 1706 թ., կնճադրշմ - 524
– Պետրոս Աստապատեցի Նուկէնց վրդ., հետագայ ստացող ձեռագրի, 1711 թ. - 523
– Պետրոս, գրիչ ի Սուրբ Լուսաւորիչ, Հմր 3568, 1722 թ. - 857, 860
– Պետրոս, հաւաքող որդի Զէնի Ասպահանցի գրչի, 1727 թ. - 109

– Պետրոս Նախիջեւանցի Բերդումեան (Բերթումեան, Փերթումեան) - Աղամալեան, 1720/2-1787 թթ., գրիչ յէջմիածին, Հ^{մր} 3537, 1771 թ. - 685, 687, 688
– Պետրոս, տէր, կազմող Հ^{մր} 3685 ձեռագրի, 1773 թ. - 1551, 1554
– Պետրոս վրդ. Ղափանցի, վխճ. 1784 թ., Տաղ. «Կանայք, ամենայն ոտրք իմ սիրական» - 1091
– Պետրոս վրդ. Ղափանցի, տաղասաց, վխճ. 1784 թ., «Տաղ վարդին» - 1095
– Պետրոս Դաշտեցի, հայր Յովհաննէս Դաշտեցու, 1784 թ. - 1500
– Պետրոս, յշտկ, 1793 թ. - 308
– Պետրոս վրդ., յշտկ, ԺԸ. դ. - 868
– Պետրոս վրդ., նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1005
– Պետրոս եպս, առաջնորդ Սուրբ Թովմայի վանից ի Գողթն, ԺԸ. դ. - 1006
– Պետրոս տէր, մհտ., որդի Մարգարի, ԺԸ. դ. - 1007
– Պետրոս ֆիլ, բանադրուած Աղուանից կթղկս Իսրայէլի կողմից, ԺԸ. դ. - 1009
– Պետրոս, նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1011
– Պետրոս վրդ., ծայրագոյն նուիրակ, ԺԸ. դ. - 1400
– Պետրոս, մշակ, յշտկ, ԺԸ. դ. - 1546
– Պետրոս ախլխալցի, նալբանդ, յշտկ, 1819 թ. - 90
– Պետրոս ֆիլ Գեղամեան, հետագայի ստացող, 1819 թ. - 356, 357
– Պետրոս տէր, կնիքդրշմ, 1834 թ. - 954
– Պետրոս ֆիլ Տէր-Բարսըղեանց Գանձակեցի, յշտկ, 1837 թ. - 954
– Պետրոս, յշտկ, 1838 թ. - 496
– Պետրոս, յշտկ, 1839 թ. - 496
– Պէտրոս աղայ (Պյոտր Պավլովիչ Բարանով՞), յշտկ, ԺԹ. դ. - 68
– Պետրոս տէր, յշտկ, ԺԹ. դ. - 366
– Պետրոս վրդ., կնիքդրշմ - 118
– Պետրոս վրդ., կնիքդրշմ - 246
– Պետրոս վրդ., կնիքդրշմ - 542
– Պետրոս միրացու, գրչփրձ - 252
– Պետրոս տէր, գրչփրձ - 398
– Պետրոս վրդ., կնիքդրշմ - 566
– Պետրոս վրդ., գրչփրձ - 788
– Պետրոս վրդ., գրչփրձ - 860
– Պետրոս վրդ., կնիքդրշմ - 904
– Պետրոս տէր, գրչփրձ - 1054
ՊԵՏՐՈՍ ՏԷՐ ԱՆՈՍԷԼԵԱՆ ՏԷՐ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑ, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1165, 1166
ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՂՆԻԿ արհեպս. - 24, 276, 421, 1401, 1403, 1415, 1509, 1612
ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԼԻԼԻԹ - 1526
ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ ՄԿՐՏԻՉ - 1097
ՊԵՐԳԻՆԵՆ (՞) սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1421
ՊԷԼՕՊՍ, յշտկ - 489
ՊԷԿԱՉ, պապ ձեռագրի գրիչ Թումայի, 1671 թ.-ից առաջ - 944
ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՀԱՅԿ - 135, 1389, 1618
ՊԻԼԵԳՈՍ պոռնիկ, ի Յայսմաւուրս - 1419
ՊԻՀՌՈՆ իմաստակ - 424
ՊԻՂԱԳՈՍ (Պեղագոս) վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1417
ՊԻՂԱՏՈՍ Պոնտացի, Ա. դ., մմռնկր - 79, Թուղթ առ Տիբերիոս - 552, 570, յԱւետարանս - 685, 731, 793, 851, 910, 937, 962, 1061, 1187, 1213, 1340, 1480, ի տաղի - 716, ի գիր չար աչիի - 1110, յշտկ - 103, 176, 180, 228, 291, 509, 544, 1321
ՊԻՄԵԱ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1413
ՊԻՄԷՆ, հայր սրբ., մհ. 451 թ. - 407
ՊԻՈԴՈՐՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406
ՊԻՈՆ ֆիլ, ի Յայսմաւուրս - 1415
ՊԻՍԻԴԷՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406
ՊԻՍՏԻՍ, դուստր Սոփեայ, ի Յայսմաւուրս - 1422
ՊԻՍՏՈՍ, որդի Վլասա, ի Յայսմաւուրս - 1403
ՊԻՏԱՔՏՈ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1421
ՊԻՒԱՋԵԱՆ ԷՄԱՆՈՒԷԼ - 413, 1032, 1033, 1123
ՊԻԹԱԳՈՐԱՍ (Պիթագորաս) ՍԱՄՈՍԱՑԻ իմաստասէր, Ք. ա. մօտ 570 - մօտ 500 թթ. Ք. ա. - 1605
ՊԼԻՍԻՈՆ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1415
ՊԼՈՒՋ սրկ., որդի ձեռագրի պատուիրատու տէր Մելիոնի եղբայր Մաղաքիայի, 1655 թ. - 1067
ՊՂԱՏՈՆ
– Պղատոն, իմաստասէր, Ք. ա. 427-347 թթ. - 114, 199, 209, 335, 425, 620, 1177, 1370, ի բառոզի - 623, ի բանից - 1605
– Պղատոն, յշտկ ի Յայսմաւուրս - 1408
ՊՂՈՏԻՆՈՍ, ուսուցիչ Պորփիւրի, Գ. դ. - 1545
ՊՆԱԻՇ, տատ ձեռագրի հետագայ ստացող Մարդի, ԺԷ. դ. - 1206
ՊՆԼԷ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 268
ՊՈԼԻԵՆ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1418
ՊՈԼԻՊԻԴԵԱՆՔ, յշտկ - 488
ՊՈՂԻԿԱՐՊՈՍ հայրապետ, նհտ., յշտկ, 155 թ. - 121, ի տաղս եւ գանձս - 702, 989
ՊՈՊԼԻԱ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1406
ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ ՄԿՐՏԻՉ - 1028, 1032
ՊՈՐՓԻՒՐ իմաստասէր, 232-303 թթ., յշտկ - 44, 211, 1367, 1389, 1545, 1546, Լուծմունք ներածութեանն Պորփիւրի - 207, 208, Յաղագս ինգից եզերաց Պորփիւրի - 1170, 1257, Ներածութիւն Պորփիւրի գրոց նախերգանս - 209, Ներածութիւն - 217, 422, 738, 1256, 1257, Վերլուծութիւն Ներածութեանն - 423, 1541, 1544, նշում - 426
ՊՈՐՓՈՐԻՈՍ
– Պորփորիոս գուսան, ի Յայսմաւուրս - 1408
– Պորփորիոս եպս., ի Յայսմաւուրս - 1414

ՊՈՒԼԱՂԵԱՆՑ ՇԱՄԻՐ, գրչփռն - 1218
ՊՈՒՊԻՆՈՍ, յշտկծ - 1125
ՊՈՒՏԱՂ օղլի Խազի խան, ԺԸ-ԺԹ. դդ. Տաղ. «Հոգին ի մարմին, եղբա՛յր, շուրջ կուգան աշխարհս հետռած» - 196
ՊՌԻՏՈՐԱ., յշտկծ - 519
ՊՌՈԿՈՊՈՍ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1421
ՊՌՈՍԴՈԿԻՈՍ, յշտկծ - 393
ՊՌՈՏԱՍԻՈՍ ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406
ՊՏՅԵԱՆ, որդի Յոդանանի, ԺՋ. դ. - 816
ՊՏՂՈՄԷՈՍ
– Պտղոմէոս Լագոս, Ք. ա. 367-283 թթ., յշտկծ - 544, 1124
– Պտղոմէոս Կղոդիոս, Բ. դ. - 1572
ՊՐԻՊԻԱՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1421
ՊՐՈԲՈՍ ևհտ. - 897, ի տաղս - 446, 450, ի Յայսմաւուրս - 1406
ՊՐՈԿՂ (նաեւ Պրոկղոս) պատրիարք Կ. Պոլսի, 434-446 թթ., յշտկծ - 1522
ՊՐՈԽՈՐՈՆ, աշակերտ Յովհաննու աւետարանչի, մնռնկր - 79, 143, 315, 387, 399, 639, 642, 670, 671, 723, 760, 797, 1043, 1064, 1188, 1205, 1331, 1429, 1631, նկարափորձ - 386
ՊՐՈԿԼԻԱՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1421
ՊՐՈՄՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1410
ՊՐՈՊԻ ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1420
ՊՕՂԻ ԱՍԿՂԻՊԵԼ, յշտկծ - 544
ՊՕՂԻԿՏՈՍ (Պաւղիմտոս, Պավիմտոս) ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1410 1411
ՊՕՂՈՍ
– Պօղոս (նաեւ՝ Պողոս) առաքեալ, մնռնկր - 12, 345, 351, ի բանից - 35, 165, 174, 227, 324, 486, 500, 587, 659, 676, 683, 790, 812, 845, 850, 871, 906, 933, 935, 942, 946, 947, 959, 1020, 1048, 1060, 1272, 1282, 1399, 1528, ի խառզս - 133, 192, 601, 614, 615, 624, 628, 698, 770, ի տաղս եւ ի գաննս - 436, 445, 481, 668, 677, 702, 785, 990, 1002, 1030, 1095, յշտկծ - 36, 40, 46, 47, 63, 136, 145, 179, 199, 200, 291, 299, 330, 397, 465, 518, 532, 546, 585, 774, 863, 886, 1041, 1073, 1074, 1079, 1117, 1181, 1253, 1316, 1321, 1334, 1352, 1360, 1385, 1440, 1488, 1503, 1509, Թուղթ (յընթերցուածոց) - 250, 334, 675 (պպ), 732, 825, 915 (պպ), 1155, 1184, 1194, 1320, 1337, 1338, 1384, 1479, 1606, նշում - 251, տօն - 579, ի շարականս - 837, 898, 899, 900, գրչփռն - 868, Մեկնութիւն թղթոցն Պաւղոսի - 281, 1319, ի Յայսմաւուրս - 1403, 1409, 1411, 1413, 1420, յաղօթս - 1497, Պօղոսի ձաշոց (պպ) - 1065
– Պօղոս, պատրիարք Անտիոքայ - 544
– Պօղոս Լիւստրացի, յշտկծ - 331, Պատմութիւն - 258
– Պօղոս Սամոսատացի հերձուածող, Դ. դ. - 1145
– Պաւղոս Անապատական, Դ. դ.(՞) - 1409, 1410
– Պաւղոս եպս., ի Յայսմաւուրս - 1405, 1408
– Պաւղոս ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1412, 1416
– Պաւղոս վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1415
– Պաւղոս ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1419
– Պաւղոս ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1419
– Պաւղոս, հայր գրիչ Յովանիսի, 1408 թ. - 719
– Պաւղոս, հետագայի յիշատակագիր ի Լիմ, 1488 թ. - 1328
– Պօղոս Թոխաթցի մհտ., ձեռագրի հետագայ ստացող, 1624 թ. - 316
– Պօղոս, յշտկծ, 1644 թ. - 379
– Պօղոս, յշտկծ, 1651 թ.-ից յետոյ - 592
– Պօղոս, մեծ պապ Թադէոս Ֆիյ-ի, 1653 թ. - 1335
– Պօղոս, եղբայր Թադէոս Ֆիյ-ի, 1653 թ. - 1335, 1336
– Պօղոս տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655
– Պօղոս, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1009
– Պօղոս, որդի Յովասափի եւ Նուբարի, ԺԷ. դ. - 763
– Պօղոս վրդ., յշտկծ, ԺԷ. դ. - 902
– Պօղոս, եղբայր Շահզատի, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1214
– Պողոս, որդի տէր Յոհաննէսի, ԺԷ. դ. - 1570
– Պօղոս տէր, ստացող Հ^{մր} 3462 ձեռագրի, 1706 թ. - 263, 267
– Պօղոս տէր, կնճդրշմ, 1737 թ. - 758
– Պողոս, աներ Անապատցի մհտ. Նահապետի, 1768 թ. - 325, 326
– Պօղոս, յշտկծ, 1769 թ. - 76
– Պողոս, յշտկծ, 1793 թ. - 308
– Պողոս Թարզի, որդի ախլցխացի ղաւուղչի Պալի, յշտկծ, 1793, 1796 թ.- 90, նշում - 91
– Պօղոս վրդ., նուիրակ Երեւսաղէմի, «Ի տարագիր պանդխտութեան» - 97,
– Պողոս պարոն, որդի Վերգետցի Ակոբի, ԺԸ. դ. - 498
– Պողոս, որդի Դաշտեցի Թումանի, հետագայի ստացող, ԺԸ. դ. - 642
– Պօղոս Կաղզուանցի, Յուպ Ֆահանայից, ԺԸ. դ. - 799, 805
– Պօղոս վրդ., նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1005, 1008
– Պօղոս, նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1005
– Պօղոս Արզրումեցի պրն, նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1005
– Պօղոս վրդ. Կէնճեցի, նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1005
– Պօղոս վրդ. Շաֆեցի, արեպս յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1006
– Պօղոս, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1008
– Պօղոս վրդ., յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1009
– Պօղոս եպս յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1009
– Պօղոս արեպս, առաջնորդ Տաթեւու վանից, ԺԸ. դ. - 1009
– Պողոս, տիրացու, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1400

– Պօղոս Դրիգորեան կեսարացի, գրիչ եւ ստացող յէջմիածին, Հմր 3591, 1822 թ. - 985, 987
– Պօղոս վրդ., յշտկ, 1833 թ. - 1016
– Պողօս Պաոօնօվ (Պավել Պետրովիչ Բարանով) յշտկ, 1870 թ. - 68
– Պաւղոս, յշտկ - 210
– Պօղոս, գրչփրն - 295
– Պօղոս ֆիլ, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1173
– Պօղոս տէր, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1173
– Պօղոս, գրչփրն - 1188
– Պողոս, գրչփրն - 1519
ՊՕՂՈՍԵԱՆ ՌՈՒԶԱՆ - 69
ՊՕՂՏԱՆ, հայր Ջատիք Պօղտանի գրչի, 1615 թ. - 481

Ջ

ՋԱԼԱԼ
– Ճալալ, հատեղբայր գրիչ Աթանէսի, մահ. 1561 թ. - 1481
– Ջալալ Դօլայ Հասան Վախտանգեան, ի Գանձասար, 1778 թ. - 406
ՋԱԼԱԼԵԱՆ ՍԱՐԳԻՍ - 1084
ՋԱԼԻՆՈՍ (Գալինոս) բժիշկ(՞), ի բանից - 1557
ՋԱՂՈՍԿԻ, յշտկ, 1504 թ. - 743
ՋԱՄԱԼ, գրչփրն - 874
ՋԱՄԲՐ, յշտկ - 517, 545
ՋԱՆԱՂԱՅ, յշտկ, ԺԷ. (՞) դ. - 1431
ՋԱՆԻԲԷԳ (Ճանիպէկ), պապ Թաթոսի, 1656 թ. - 1331
ՋԱՆԻՆ, յշտկ, 1699 թ. - 402
ՋԱՆԽԱԹՈՒՆ
– Ճանխաթուն, յշտկ, 1497 թ. - 798
– Ճանխաթուն, մայր ստացող տէր Ղազարի, 1575 թ. - 852
ՋԱՆՀՈՇ, եղբայր ձեռագրի ստացող կիրակոսի - 1211
ՋԱՆՏԱՐ, եղբաւորդի ձեռագրի ստացող Մաղաքիա աբղ-ի, 1527 թ. - 1635, 1636
ՋԱՆՓԱՇԱ
– Ճանփաշա, մայր Ստեփանոս Թոխաթեցու, ԺՋ. դ. - 63
– Ճանփաշա, մայր հետագայ ստացող Պօղոս Թոխաթցու, 1624 թ. - 316
ՋԱՋԱԹ, որդի հետագայի ստացողներ Մկրտչի եւ Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
ՋԱՋՈՒՆ, որդի հետագայի ստացողներ Մկրտչի եւ Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645
ՋԱՎԱՀԻԼ, յշտկ, 1876 թ. - 130
ՋՀԱՆՇԱՀ
– Ջհանշահ, Կարա-Կոյունլու փադիշահ, որդի Կարա-Յուսուֆի, գհ. 1437-1467 թթ. - 349, 389, 390
– Ջհանշա, հոգեւոր որդի վերջին ստացող Դաւիշի, ԺՋ. դ. - 391
– Ջահանշ, յշտկ, ԺՋ. դ. - 391
ՋՈՒԱՆ-ԲԱՏԻՍՏԱ ԲՈՎԻՍ, իտալացի տպարաձատէր, ԺԷ. դ. - 1201, 1203
ՋՈՒՅԱՐ, մայր հետագայի ստացող Շահգուլի, ԺՋ. դ. - 645

Ռ

ՌԱՄԱՆ, յշտկ - 864
ՌԱՅԽԱՓ, ածշնչկն - 134
ՌԱՖԱՅԷԼ (Հռափայէլ) հրեշտակ - 1439
ՌԵՀԱՆ (Ըռէհան), կողակից տէր Աստուածատուրի, 1839թ. - 496
ՌԵՃԷԳԻ աղայ, յշտկ, 1725 թ. - 75
ՌԵՄԱ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1413
ՌԻՄԷՆ, մայր Նիազի, 1674 թ. - 635
ՌԻՋԻՆԱԼԴ ԵԲՐԵԱՆ, անգլիացի հոգեւորական, ԺԹ. դ., Պաղեստին - 1569, 1570, 1571
ՌԻԿՍՈՆ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1422
ՌՈԲԵՐՏՈՍ ԲԵԼԼԱՐՄԻՆՈՍ, 1542-1621 թթ., Առաւել պարզաբանութիւն Քրիստոնէական վարդապետութեան - 873
ՌՈՄԱՆՈՍ
– Ռոմանոս, յշտկ ի Յայսմաւուրս - 1408
– Ռոմանոս երգեցող, ի Յայսմաւուրս - 1406
ՌՈՄԼԻՈՍ ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1404, 1415
ՌՈՍՏՈՄ (Առըստամ), յշտկ, 1631 թ. - 938
ՌՈՒԲԻՆԵԱՆՑ իշխանք - 184
ՌՈՒՍԱՆԹՈՍ ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1406
ՌՈՒՍԱ (Ռահել) - 864
ՌՕՀԻՋԱՆ, յշտկ, ԺՋ. դ. - 591

Ս

ՍԱԲԱ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1409, 1416
ՍԱԲԱԴԱՆ ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1405
ՍԱԲԱՍ ստրատելատ, ի Յայսմաւուրս - 1415
ՍԱԲԱՕԹ, յշտկ յԱխտարականս - 1439
ՍԱԲԷԼ ևհտ., ի Յայսմաւուրս - 1420
ՍԱԲԻՆՈՍ ևհտ., յշտկ ի Բանին Ոսկեբերանի - 582, ի Յայսմաւուրս - 1415
ՍԱԳԱՆ, յշտկ, ԺԸ. դ. - 524
ՍԱԴԱՂ, յշտկ - 991
ՍԱԴԱՅԷԼ, ածշնչկն - 302, 808
ՍԱԴԻՆՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1406
ՍԱԹԻԼՄԻՇ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
ՍԱԼԱՀԱԴ, յշտկ - 557
ՍԱԼԱՀԱՏԻՆ, յշտկ, 1180 թ., 1189 թ. - 518, 546
ՍԱԼԻ, կին Քասբարի, ԺԷ. դ. - 1336
ՍԱԼԻՆՋ, մայր Յոհան Ջուղայեցի գրչի, 1624 -1625 թ. - 414, 415, 416
ՍԱԼՂՈՒՐ, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269

ՍԱԼՄԱՆԱՍԱՐ, թգուր Ասորեստանի, յշտկծ - 1124
ՍԱԼՋՈՒԿ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1068
ՍԱԼՋՈՒՓԱՇԱՅ, հարս հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
ՍԱԼՎԱՐ
– Սալվար, մայր Իգնատիոս գրչի, 1661 թ. - 203
– Սալւար, կին Դաւիթ հիյ-ի, 1666 թ. - 1435
– Սալվար, յշտկծ, 1768 թ. - 325
ՍԱԼՎԱՐԽԱՆ, դուստր Պաղտասարի, 1684 թ. - 1217
ՍԱԽՕ, նուիրատու Սուխարայ վանից, 1751 թ. - 646
ՍԱՀԱԿ
– Սահակ Ա. Պարթեւ, կթղկս հայոց, 387-439 թթ., Վասն դատաստանի գրոց - 29, յշտկծ - 374, 546, 557, 561, 584, 734, 1125, յերգ - 87, Կանոնք - 165, 521, 522, 560, ի տաղս եւ ի գանձս - 706, 779, 780, 994, 1000, 1395, մնրնկր - 728, Տեսիլ - 732, 733, ի շարականի - 842, Քարոզ - 1037, ի Յայսմաւուրս - 1404, 1405, 1409, Վասն եկեղեցականաց - 1487
– Սահակ Բագրատունի, խնդրող Պատմութեան Հայոց Մովսիսի Խորենացւոյ, ե. դ. - 427
– Սահակ, եղբայր Յովսէփայ, նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1412, 1422
– Սահակ իշխան, եղբայր Համազասպի, ի Յայսմաւուրս - 1416
– Սահակ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1418
– Սահակ հիյ, ի Յայսմաւուրս - 1419
– Սահակ Գ. Զորափորեցի կթղկս հայոց, 677-703 թթ., Կանոնք եւ սահմանք - 28, 1485, յշտկծ - 1486
– Սահակ վրդ., Ի հաւատոյ թղթէն - 1521, 1525
– Սահակ Աւծրունի, Ը. դ., ի գանձս - 1002
– Սահակ կր., յշտկծ, ԺԴ-ԺԵ. դդ. - 1146
– Սահակ վրդ., ձեռագրի հետագայի ստացող, ԺԵ. դ. - 590, 591
– Սահակ, եղբայր ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Սահակ, թոռ ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Սահակ տէր, վերջին ստացող ձեռագրի, ԺՋ. դ. - 350
– Սահակ, յշտկծ, ԺՋ. դ. - 798
– Սահակ սրկ., գրիչ, Հ^{մր} 3521, Բ., 1609 թ. - 561, 566
– Սահակ, եղբայր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Սահակ, թոռ ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Սահակ, պապ ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Սահակ դպիր, գրիչ ի Մեծոփավանս, Հ^{մր} 3577, 1661 թ. - 911, 914
– Սահակ վարպետ, ծաղկող Հ^{մր} 3662 ձեռագրի, 1666 թ. - 1431, 1436
– Սահակ, սրկ. յէրզնկաւ գիւղ, 1666 թ. - 1436
– Սահակ, որդի Մուրատի, յշտկծ, 1669 թ. - 674
– Սահակ Վանեցի դպիր, հետագայ կազմող Հ^{մր} 3649 ձեռագրի, 1681 թ. - 1344
– Սահակ, որդի ձեռագրի վերջին ստացող Յոխանի, 1706 թ. - 230
– Սահակ, հայր Նիազի 1674 թ., 1714 թ. - 635, 638
– Սահակ, որդի խոջայ Աբրահամի, 1742 թ. - 152
– Սահակ, գրիչ Հ^{մր} 3643/Գ ձեռագրի, ԺԸ. դ. - 1317, 1318
– Սահակ, գրիչ Հ^{մր} 3686/Ա ձեռագրի, ԺԸ. դ. - 1554, 1559
– Սրբհակ Ղարատաղցի, տիրացու, ձեռագրի հետագայ ստացող, 1801 թ. - 267, 268
– Սահակ աբղ, Օշականցի, 1888 թ., գրչփրձ - 510, նշում - 513, 516
– Սահակ, գրչփրձ - 874
– Սահակ, յշտկծ ի Բժշկարանս - 927
– Սահակ աբղ, ի վերայ կազմի - 1053
ՍԱՀԱԿԵԱՆ ԱՐՄԷՆ - 1559
ՍԱՀԱԿԵԱՆ ՅԱՍՄԻԿ - 59, 60, 61, 63, 66, 67, 92, 286, 454, 461, 462, 475, 476, 1029, 1032, 1089, 1564, 1575, 1576, 1632
ՍԱՂԱ, մայր Մելիխեդեկ ֆհնյպետի - 1578
ՍԱՂԱԹԻԷԼ
– Սաղաթիէլ, ածշնչկն - 1028
– Սաղայթէլ Գրմենեցի, հայր եղիազարի, 1755 թ. - 186
– Սաղաթիէլ վրդ., յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1011
ՍԱՂՈՒԹԼՈՒ, հոյր հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
ՍԱՄՈՆԱՍ, յշտկծ ի Յայսմաւուրս - 1408
ՍԱՄՈՒԷԼ
– Սամուէլ, ածշնչկն, յշտկծ - 1138, 1403, 1612
– Սամուէլ մարգարէ - 41, 167, 862, 1427
– Սամուէլ Անեցի, մօտ 1100/1105-1185/1190 թթ., ժամանակագրութիւն - 1121, Հաւաքմունք ի գրոց պատմագրաց - 1122, 1535, 1536, յշտկծ - 1125, 1537, 1539, Մեկնութիւն տումարի ասացեալ Սամուէլ Անեցւոյ - 1616
– Սամուէլ վրդ. Կամրջաձորեցի, ԺԸ. դ., Ընդդէմ երկաբնակացն - 1521
– Սամուէլ հիյ, ի Յայսմաւուրս - 1422
– Սամուէլ հիյ, եղբայր ձեռագրի ստացող Դանիէլ աբեղայի, 1452 թ. - 15
– Սամուէլ, տէր, յշտկծ, 1665 թ. - 296
– Սամուէլ տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս վանից, 1679 թ. - 655
– Սամուէլ դի տէր Փիլիպոսեան, յշտկծ, 1789 թ. - 738
ՍԱՄՍՈՆ (Սամփսօն, Սափսօն), ածշնչկն, յշտկծ - 766, 767, 1028, 1080, 1124
ՍԱՆԱՄ
– Սանամ, կին Հայրապետի, 1651 թ. - 1331
– Սանամ, դուստր Միրզախանի, 1684 թ. - 1217

ՍԱՆԴՈՒԽՏ
– Սանդուխտ, կոյս, նահտ. Ա. դ. - 628, 979, 1000, 1128, 1410
– Սանդուխտ, կին հետագայի ստացող Բինիաթի, ԺԷ. դ. - 726
– Սանդուխտ, հոգեւոր մայր Յոհաննէս գրչի, ԺԸ. դ. - 218
ՍԱՌԱ
– Սառա, ածշնչկն, կին Աբրահամու - 773, 808, 1132
– Սառա, հոյր վերջին ստացող Ներսեսի, 1610 թ. - 354
– Սառա, հոյր Աբրահամ եպս.-ի, 1631 թ. - 1214
– Սարայ, յշտկծ, 1876 թ. - 130
ՍԱՌԻԿ
– Սառիկ, մայր Աւետիս գրչի, 1674 թ. - 686
– Սառիկ, դուստր գրիչ Աւետիսի, 1674 թ. - 686
ՍԱՌՕՆ, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 764
ՍԱՍԱՆԵԱՆ Մնացական, մհտ., յշտկծ, 1830 թ. - 76
ՍԱՏԱԴԲԷԳԵԱՆ տոհմ, յշտկծ - 1126
ՍԱՏԱՊԻՈՆ նհտ., ի Ցայսմաւուրս - 1413
ՍԱՏՈՐՆԻԼ սրբ, ի Ցայսմաւուրս - 1421
ՍԱՐԱԿԱՄԻԷԼ հրեշտակ, ի գիր դիւահալածութեան - 1110
ՍԱՐԱ-ՄԷԼԻՔ, կին հետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
ՍԱՐԱՏ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 972
ՍԱՐԳԻՍ
– Սարգիս սրբ, Զօրավար, յշտկծ - 561, 964, ի բառոզս - 627, ի տաղս եւ գանձս - 40, 136, 449, 459, 479, 663, 678, 705, 780, 993, 1033, յերգ - 89, ի շարականս - 828, ի գիր պահպանութեան եւ յաղօթս - 1110, 1503, մնրկր - 1238, 1493, ի Ցայսմաւուրս - 1413, յշտկծ - 70, 1598
– Սարգիս սրբ, ի Ցայսմաւուրս - 1406
– Սարգիս Արաբացի եպս., վկա եղաւ ձեռագրի ձեռագրի գրութեանը, Զ. դ. - 1353
– Սարգիս Բուխարեցի, յշտկծ - 1181
– Սարգիս, գրիչ ի Ջուղա, 1286 թ. - 282
– Սարգիս հյ, ԺԳ., խնդրող խրատի Յոհաննու Գառնեցոյ - 164
– Սարգիս վրդ., ԺԳ. դ., ուսուցիչ Վարդանայ Արեւելցւոյ - 581
– Սարգիս երէց, ԺԳ. դ., շարական. «Սարսափելի որոտմամբ» - 14, 833
– Սարգիս տէր, հայրապետ, ԺԴ. դ, յշտկծ - 417
– Սարգիս, գրիչ նախագաղափար օրինակի, ԺԴ. դ. - 779, 785, 786
– Սարգիս վրդ., Նախերգան - 588
– Սարգիս միայնակեաց, եղբայր Ստեփաննոս գրչի, ԺԴ. դ. - 1386
– Սարգիս սրկ., ապա՝ երէց, գրիչ ի Մաւրոկայ գաւառ, երզնկա, Հմր 3556, 1441 թ., 1449 թ. - 787, 794, 795, 796
– Սարհիս, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
– Սարգիս եպս., գրիչ Հմր 3670 ձեռագրի, ԺԵ. դ. - 1473, 1476, 1477, 1478
– Սարգիս վրդ., առաջնորդ Մաճենեաց ուխտի, ԺԵ. դ. - 1206
– Սարգիս սրկ., ստացող Հմր 3671 ձեռագրի, 1561 թ. - 1477, 1482
– Սարգիս աբղ, ստացող, Հմր 3401, ԺՋ. դ. - 9, 11
– Սարգիս, հայր Ստեփաննոս Թոխաթեցու, ԺՋ. դ. - 63
– Սարգիս, տաղերգու, Տաղ. «Այսաւր խորհուրդ մարդեղութեան» - 446
– Սարգիս եպս., յշտկծ, 1610 թ. - 354
– Սարգիս վրդ. Սպերցի, ստացող ձեռագրի, 1618 թ. - 1435, 1441
– Սարգիս տէր, յշտկծ, 1620 թ. - 316
– Սարգիս հյ, յշտկծ, 1624 թ. - 316
– Սարգիս, եղբայր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Սարգիս տէր (մականուն՝ Մազման), ուսուցիչ ձեռագրի գրիչ, ծաղկող, կազմող Մեսրոպ Խիզանցւոյ, 1624 թ. - 1045
– Սարգիս տէր, ձեռագրի ստացող, Հմր 3602, 1655 թ. - 1063, 1068
– Սարգիս վրդ., յշտկծ, 1659 թ. - 725
– Սարգիս տէր, հայր Իգնատիոս գրչի, 1661 թ. - 203
– Սարգիս, որդի Յովսէփի, 1666 թ. - 1435
– Սարգիս, եղբօրորդի ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
– Սարգիս, գրիչ ի Գանձակ, 1674 թ. - 903, 911, 912
– Սարգիս եպս. Եվդոկիացի, գրիչ եւ ստացող Հմր 3657/Գ ձեռագրի, 1677 թ. - 1386, 1388, 1393
– Սարգիս Պարոնտէր, ստացող Հմր 3657/Ա ձեռագրի, 1680 թ. - 1386, 1388
– Սարգիս Կաֆայեցի վրդ., յշտկծ ի վանս Սրբոյ Թադէի, 1690 թ. - 1344
– Սարգիս վարպետ, ծաղկող Հմր 3636 ձեռագրի, 1693 թ. - 1237, 1240, 1241
– Սարգիս երէց, գրիչ ի Նոր Ջուղա, Հմր 3586, 1695 թ. - 963, 965, 966
– Սարգիս Մարի Աստապատեցի, յշտկծ, 1698 թ. - 25
– Սարգիս հյ, որդի վերջին ստացող Թումանի, 1699 թ. - 402
– Սարգիս, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 21
– Սարգիս, հայր Մովսիսի Ջուղայեցւոյ, ԺԷ. դ. - 44
– Սարգիս վրդ., հետագայի ստացող, Հմր 3525, ԺԷ. դ. - 622, կնդրշմ - 622
– Սարգիս, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 1072
– Սարգիս վրդ., գրիչ Հմր 3657/Ե ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 1395, 1399
– Սարգիս Եւդոկիացի Սահէթճի եպս., գրիչ ի Կ. Պոլիս, Հմր 3410, 1710 թ. - 55, 57

– Սարգիս, եղբայր խոջայ Տրդատի, 1727 թ. - 152
– Սարգիս, յշտկծ, 1745 թ. - 939
– Սարգիս Քաչբերունցի, յշտկծ, 1749 թ. - 646
– Սարգիս վրդ., հետագայի ստացող, 1751 թ. - 646
– Սարգիս վրդ., առաջնորդ ի վանից Սուխարայ Սուրբ Աստուածածին, 1751 թ. - 646
– Սարգիս աբղ, ձեռագրի հետագայի գնորդ, 1751 թ. - 646
– Սարիս վրդ., յշտկծ, 1766 թ. - 76
– Սարգ եղկրցի տէր, հայր Ապրհամի, 1783 թ. - 817
– Սարգիս վրդ., յշտկծ, ԺԸ. դ. - 246
– Սարգիս, յշտկծ, ԺԸ. դ - 340
– Սարգիս, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 868
– Սարգիս եպս, նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1004, 1014
– Սարգիս մհտ., երեսփոխ Գեանջա քաղաքի Սուրբ Յովհաննէս եկեղեցու, ԺԸ. դ. - 1007
– Սարգիս էրեւանցի, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1009
– Սարգիս, ի Ղարաբուլախ, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1010
– Սարգիս, նուիրակ յԱղուանս, ԺԸ. դ. - 1010
– Սարգիս, յշտկծ, ԺԸ. դ. - 1580, 1581, 1582
– Սարգիս վրդ., յշտկծ, 1806 թ. - 344
– Սարգիս Մուրադեան, հետագայի յիշատակագիր, 1833 թ. - 757
– Սարգիս Ֆիլվերդեան, ձեռագրի հետագայի ստացող, 1853 թ. - 1042
– Սարիս, որդի Մարտիրոսի, մկրտեցաւ 1856 թ. - 873
– Սարիս, Բանաւշայի լաճ, յշտկծ, 1858 թ. - 100
– Սարգիս, աւագ ֆիյ ի Շամախի, 1890 թ. - 1042
– Սարգիս, գրիչ գանձի (ծյրկպ) - 668, 677, 702, 990
– Սարսեան, գրչփռն - 904
– Սարգիս, որդի Հայրապետի, կնքդրշմ - 1582
– Սարգիս, որդի Ջանկազօրցի Խըչի եաղուպի, ԺԸ. դ. - 1599
– Սարգիս, նշում - 402
– Սարգիս, գրչփռն - 154
– Սարգիս, գրչփռն - 402
– Սարգիս, գրչփռն - 1519
– Սարգիս, գրչփռն - 1520
ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ ԲԱՐՍԵՂ - 854
ՍԱՐԻԷԼ ճրեշտակ, ի գիր դիւահալածութեան - 1110
ՍԱՐԻԿ պրն, հանգուցեալ հատեղբայր գրիչ Անանիա վրդ.ի, 1594 թ. - 763
ՍԱՐԿԱՒԱԳ Բերդակացի, տաղերգու, ԺՋ. դ., Տաղ. «Խաղո՛ղ, ըզքեզ գովել պիտի» - 59
ՍԱՐԽՕՇ (Սայրխուշ) պարոն, գրչփռն - 252
ՍԱՐՈՆ, յշտկծ - 364
ՍԱՐՈԽԱՆ
– Սաուխան, որդի Ղարախանի եւ Նուրիխանի, 1624 թ. - 1046
– Սարուխան, յշտկծ, 1644 թ. - 379
ՍԱՐՈՊԷԿ, թոռ մեկենաս Պսակերեցի Հախումի, 1659 թ. - 725
ՍԱՐՏԱՐ, յշտկծ, 1887 թ. - 100
ՍԱՒԱԼԵԱՆ ԱՆԹԱՒՈՒՄ - 41, 694, 805, 1033, 1146, 1172, 1201, 1257, 1261, 1323, 1324, 1546
ՍԱՒԳՈՒԽ, մայր վերջին ստացող Դաւրիշի, ԺՋ. դ. - 391
ՍԱՒԵՆ ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1415
ՍԱՒՈՒՂ, թգւր հրէից - 1132, 1248
ՍԱՒՍԱՆ ննհտ., ի Յայսմաւուրս - 1419
ՍԱՓԻՐԱ
– Սափիրա, կին Անանիայի, աշծնչկն, ի ճառոզս - 612
– Սափիրա, դուստր ստացող Ստեփաննոս ֆիյ-ի, 1644 թ. - 379
ՍԱՖԱՐ
– Սաֆար, յշտկծ, 1669 թ. - 674
– Սաֆար, եղբայր ձեռագրի ստացող Փաւուանի, ԺԷ. դ. - 1120
– Սաֆար, հայր ձեռագրի ստացող Փաւուանի, ԺԷ. դ. - 1120
ՍԱՖԻ Ա., Պարսից շահ, 1629-1642 թթ. - 938, 940
ՍԵԲԵՐԻԱՆՈՍ Եմեսացի եպս., Դ դ. - 1523
ՍԵԴԵԿԻԱ, թգւր Յուդայի, յշտկծ - 1124
ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ վրդ. - 1609
ՍԵԹ, որդի Նոյի - 1261
ՍԵԼԻՆԱԴԱ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1417
ՍԵՂԲԵՍՏՐՈՍ Ա. պապ Հռոմայ, 314-335 թթ. - 117, Դաշանց թուղթ - 256, 1260, ի Յայսմաւուրս - 1411
ՍԵՆՆԱՅՔԱՐ, եղբայր խոջայ Տրդատի, 1727 թ. - 152
ՍԵՆՆԵՔԱ, ի բանից - 49, 335, 520
ՍԵՆՆԵՔԵՐԻՄ (Սենեհարեմ) թգւր. Ասորեստանի, ածշնչկն - 136, 166
ՍԵՒԵՌԻՈՍ Անտիոքացի - 1327, 1404
ՍԵՒԵՐԻԱՆՈՍ եպս. Գաբաղու - 589, 1327
ՍԵՒՈՒՄ, որդի Պօղոսի եւ Մարիննոսի, 1653 թ. - 1336
ՍԷԹ, նահապետ, ածշնչկն - 134, 140, 256, 336, 1578, ի ճառոզի - 616, ի գանձու - 1000
ՍԷՄ, որդի Նոյի - 1622
ՍԷՅՐԱՆ, յշտկծ, 1624 թ. - 316
ՍԷՎՈՒՄ, եղբայր Իգնատիոս գրչի, 1661 թ. - 203
ՍԷՎՏԻԽԱՆ, կին ձեռագրի ստացող Բարսեղ ֆիյ-ի, 1659 թ. - 725
ՍԷՐՈՒՆ, տաղասաց. Տաղ. «Նիճէ մեթի էյլէսէմ» - 97, «Փիւսաւեան չաճարիտիմ» - 98
ՍԹՈՈՒՆ ՄԱՅՔԼ - 115
ՍԻԲԻԼԱ, հեթանոս մարգարէուհի, Դ. դ. - 1605
ՍԻՂՈՒՒԱՆՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1411, 1420
ՍԻՄԱ, կին Ավանէսի, 1651 թ. - 1331
ՍԻՄԷՈՆ
– Սիմոն բոռոտ, ածշնչկն, ի ճառոզի - 609
– Սիմէոն Ծերուն, ածշնչկն - 128, 447, 472, ի տաղս եւ ի գանձս - 708, 782, 996

– Սիմէօն, ածչնչկն, գրչփրձ - 250
– Սիմոն Նախաննայոյզ (Կանանացի) - 899, ի Յայսմաւուրս - 1417
– Սիմէոն Սիւնակեաց, Դ-ե. դդ. - 544, 755, ի Յայսմաւուրս - 1404, 1418
– Սիմէոն, որդի Մարթայի, ի Յայսմաւուրս - 1422
– Սիմեւոն վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1418
– Սիմեւոն վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1421
– Սիմէոն, հայր գրիչ Վարդանի, 1319 թ. - 981
– Սիմէոն, եղբայր Սիոն գրչի եւ կազմող Ձ^{մր} 3658 ձեռագրի, 1319 թ. - 1399, 1426
– Սիմէոն ֆիլ., յշտկ, 1426 թ. - 229
– Սիմայոն, յշտկ, ԺԵ. դ. - 269
– Սիմէոն վրդ., Տաղ. «Ի յԱրարչէն ընդհանրական» - 241
– Սիմօոն, յշտկ, 1561 թ. - 1071
– Սիմէոն տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ վանից, 1562 թ. - 1050, 1053
– Սիմէոն, ստացող, Ձ^{մր} 3455, ԺՋ. դ. - 223, 225
– Սիամոն տէր, որդի Գաղայ Բարսեղի, յշտկ, ԺՋ. դ. - 390
– Սիմէոն, որդի Յոդանանի, ԺՋ. դ. - 816
– Սիմեոն, ձեռագրի հետագայի ստացող, ԺՋ. դ. - 816
– Սիամոն, հետագայի ստացող, Ձ^{մր} 3528, 1605 թ. - 638
– Սիմոն ֆիլ, հայր գրիչ Աւետիքի ի Լվով, Ձ^{մր} 3522 Ա., 1634 թ. - 572
– Սիմէօն տէր, ծաղկող, Ձ^{մր} 3480, 1637 թ. - 341, 343
– Սիմոն, յշտկ, 1644 թ. - 379
– Սիմոն, գրիչ Ձ^{մր} 3688 ձեռագրի, 1647 թ. - 1561, 1564
– Սիմէոն եպս. Ջուղայեցի (Գաոնեցի, Պղնձահանեցի), ԺԷ. դ., վխճ. 1657 թ., տաղ. «Անձամբ տրտմագին» - 717, Տրամաբանութիւն - 217, 271, 273, 738, 843, 844, յշտկ - 740, 901, 1608, Քերականութիւն - 155, 216, 271, 273, 284, 385, 386, 387, 453, 843, 844 1546, 1551, 1552, նշում - 274
– Սիմէոն սրկ., յշտկ, 1661 թ. - 203
– Սիմէոն տէր, առաջնորդ, յշտկ 1669 թ. - 674
– Սիմէոն Դ. Խոտորաշենցի, Աղուանից կթղկս, 1675-1701 թթ. - 1012
– Սէմէոն վրդ., հարազատ եղբայր Մովսիսի Ջուղայեցւոյ, ԺԷ. դ. - 43
– Սիմէոն, գրիչ Ձ^{մր} 3501 ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 421, 425
– Սիմոն, թոռ ձեռագրի հետագայ ստացող Մարղի, ԺԷ. դ. - 1206
– Սիմէոն, յշտկ, 1727 թ. - 109
– Սիմոն, որդի Խոզիկենց Յակոբջանի, 1732 թ. - 1472
– Սիմոն մհտ., գրիչ ի Ամսդէլօտամ, Ձ^{մր} 3403 (առաջին մաս), 1758 թ. - 15, 18
– Սիմէոն (Սիմէօն) Ա. Երեւանցի, կթղկս հայոց, 1763-1780 թթ., յշտկ - 90, 688, 1014, 1125, Տաղ. «Գաոն Աստուծոյ» - 94, «Ի հատուցումն իմոյ չարեաց» - 95, Քաոոզգիրք - 189, 191, 192, 193, 194, 539, Քաոոզ եւ կտակ Մեծի ուրբաթի - 327
– Սիմօն, յշտկ ի Շուշի, 1793 թ. - 1460
– Սիմեօն, յշտկ, ԺԸ. դ. - 376
– Սիմօն, յշտկ, ԺԸ. դ. - 757
– Սիմէոն, գրչփրձ - 1154
– Սիմէօն վրդ., վէրիլ Ըստաթէի Սուրբ Առաքելոյն, 1801 թ. - 268
– Սիմէոն վրդ., կնճադրոշմ - 420
– Սիմէոն Տէր-Յովհաննիսեան Շաֆեցի, գրիչ ի Սեւան, արտահանող գոցն, Պատղոսի Կաղզուանցւոյ Յուպ բահանայից, Ձ^{մր} 3558, 3559, 1841 թ. - 799, 800, 805, 806, 807, 807
– Սիմէոն, որդի Յաուրթինի, մկրտեցաւ 1856 թ. - 873
– Սիմոն, յշտկ, ԺԹ. դ. - 656
– Սիմօն, եղբայր տէր Գրիգորի, յշտկ, ԺԹ. դ. - 726
– Սիմէոն, մահտեսի, որդի Ստեփանոսի, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1192
– Սիմոն, գրչփրձ - 1519

ՍԻՆԱՅԷԼ, յշտկ յԱխտարականս - 1439
ՍԻՆԱՔԱՐԻՄ - 1521
ՍԻՆԿԼԻՏՈՍ ՀՌՈՄԱՅԵՑԻ, Դ-ե. դդ. - 856
ՍԻՈՆ, գրիչ Ձ^{մր} 3658 ձեռագրի, 1319 թ. - 1399, 1424, 1426
ՍԻՍԻԱՆՔ, յշտկ ի Հմայիլի - 1504
ՍԻՍՕ Թիփլիզեցի, որդի Մօսէսի, հետագայի նուիրատու ձեռագրի 1791 թ. - 939
ՍԻՐԱՅԵԱԹՈՒՆ, յշտկ, ԺՋ. դ. - 798
ՍԻՐԱՔ
– Սիրաք, որդի Յեսուայ, Իմաստութիւն - 334, 530, ի բառոզի - 602, ի բանից - 1399, յշտկ - 47, 291, 1617
– Սիրաք, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1636
ՍԻՐՄԱԽԱԹՈՒՆ, յշտկ, 1434 թ. - 505
ՍԻՐՈՒՆ, մայր եսայի վարդապետի, 1730 թ. - 188
ՍԻՒՂԻԱՆՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1417
ՍՄԱՅՈՄ, յշտկ, 1527 թ. - 1635
ՍՐԱՊԻՈՆ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1415
ՍՄԲԱՏ
– Բագրատունի (Խոստովանող), հայր Աշոտ Ա. Բագրատունու Թ. դ. - 1541
– Սմբատ Ա. հայոց թգր, 890-914 թթ. - 409, 490
– Սմբատ Բ. Բագրատունի թգր Հայոց, որդի Աշոտ Գ. Ողորմածի, 977-990 թթ., ի Յայսմաւուրս - 1418, 1422, մնրկր - 1535
– Սմբատ Բագրատունի, յշտկ - 490
– Սմբատ Մամիկոնեան իշխան, ԺԲ. դ., ի տաղի - 1093
– Սմբատ, գրիչ ի Լեւոնիա, Ձ^{մր} 3412, 1316 թ. - 67, 71
– Սբաթ, եղբօրորդի հետագայի ստացող Մկրտչի, ԺՋ. դ. - 645
– Սմբատ Սիսակեանց Աշտարակեցի, ձեռագիր նուիրեց Գէորգեան եճմարանի մատենադարանին, 1899 թ. - 866

– Սմբատ Շահազիզ, 1840-1908 թթ., երգ մեռնող հայ-
րենասէրի - 128, 129
ՍՄԲԱՏԵԱՆՑ Մեսրոպ արեպս. Նախիջեւանցի, 1833-1911
թթ. - 22, 26, 158, 295, 308, 314, 317, 318, 320, 326, 328,
332, 338, 341, 345, 354, 358, 366, 370, 515, 516, 688,
695, 1042, 1348, 1427, 1428, կնճադրոշմ - 688, 696,
1042
ՍՈՋՈՆ, յշտկծ ի Յայսմաւուրս - 1404
ՍՈԿՐԱՏ Սմոլաստիկոս, Դ-ե. դդ., ի բանից - 1524
ՍՈԿՐԱՏԷՍ Աթենացի, իմաստասէր, Ք. ա. 468-400, ի բա-
նից - 335
ՍՈԿՐԱՏԻՈՍ էից, ի Յայսմաւուրս - 1406
ՍՈՂՈՒՈՆ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1418
ՍՈՂՈՄՈՆ
– Սողոմոն (նաեւ՝ Սօղոմօն), որդի եւ յաջորդ Դաւթի,
արեայ հրէից, յշտկծ - 45, 46, 47, 63, 65, 72, 177, 199,
200, 240, 257, 260, 263, 267, 289, 290, 375, 454, 458,
529, 530, 531, 543, 581, 585, 586, 589, 590, 816, 863,
878, 926, 1124, 1134, 1158, 1178, 1202, 1254, 1311,
1314, 1335, 1351, 1397, 1440, 1507, 1599, 1606, մնրնկր
- 79, ի բանից - 165, 166, 334, 486, 589, 922, 975, 1392,
1398, 1399, 1605, ի ճառզս - 131, 133, 191, 265, 600,
603, 612, 613, 615, 616, 617, 623, յԱռակաց - 197, 825,
Մեկնութիւն Սողոմոնի երգ երգոցի - 241, 338, 420, 421,
493, 863, գրչփրձ - 250, 252, երգ երգոց - 420, 863,
Համառօտ հաւաքումն յԱռակաց գրոցն ի Գրիգորէ
Տաթեւացւոյ - 516, Առակք - 529, ի տաղս եւ գանձս -
1031
– Սողոմոն պաշտօնատար, յշտկծ - 463
– Սողոմոն Մաղենացի, Մաղենեաց դպրոցի հիմնադիր,
է-Ը. դդ. - 1206
– Սողոմոն սրկ., որդի ձեռագրի պատուիրատու Մելիոն
սրկ.-ի, 1655 թ. - 1067
– Սողոմոն, յշտկծ, 1710 թ. - 74, 75
– Սողոմոն աբղյ, գրիչ ի Ամսդելօտամ, Հմր 3403 (երկ-
րորդ մաս), 1758 թ. - 15, 18
– Սողոմոն, յշտկծ, 1771 թ. - 76
ՍՈՆԱ (Սօնա), կողակից տէր Պետրոս Տէր-Պետրոսեանի,
1867 թ. - 1436
ՍՈՍԻՊԱՏՐՈՍ առաքեալ, ի Յայսմաւուրս - 1423
ՍՈՒԼԵՄԱՆ Ա., պարսից շահ, 1666-1694 թթ. - 640, 722, 734,
982, 1601
ՍՈՒԼԹԱՆ
– Սալթան, յշտկծ, 1573 թ. - 1200
– Սուլթան, կողակից նախագաղափար օրինակի շնոր-
հող Ալէքսանոսի, 1620 թ. - 316
– Սօլթան, կին ձեռագրի ստացող Մարգարիտի որդի
Յուսէփի, 1624 թ. - 1045
– Սօլթան, հօրաքոյր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի,
1624 թ. - 1045
– Սօլթան, կին տանուտէր էդկարի, 1659 թ. - 725
– Սուլթան-Թագուհի, դուստր հանգուցեալ մելիք Յովսէ-
փի, 1795 թ. - 1082
ՍՈՒԼԹԱՆԱՂԱ (Սալթանաղա), հոյր ձեռագրի ստացող տէր
Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
ՍՈՒԼԹԱՆԽԱՆ, հոյր ստացող Միխայէլ Ջուղայեցւոյ, 1635 թ.
- 212
ՍՈՒԼԹԱՆՇԱՀ (Սօլթանաշա) մայր Յարութիւն Ջուղայեցի
գրչի, 1766-1768 թթ. - 548
ՍՈՒԼԹԱՆՓԱՇԱ (Սալթանփաշա), յշտկծ, 1594 թ. - 762
ՍՈՒԼՏԱՆ-ՄԵԼԷՔ, մայր ստացող Ղղթիարի, 1460 թ. - 390
ՍՈՒՐԱԹ, կին Քարիմադինի, ԺՋ. դ. - 1340
ՍՈՒՔԻԱՍ
– Սուփիաս սուրբ - 88
– Սուփիաս վրդ. Վանեցի, 1681-1687 թթ., Տաղ. «Իմ սի-
րուն պիլպուլ» - 98
– Սուփիաս, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 496
– Սուփիաս, վրդ., տաղասաց, ԺԷ. դ., Տաղ. «Աստուած ի
մուտ բանից» - 1564
– Սուխաս տէր, որդի տէր Գրիգորի, 1793 թ. - 308
ՍՈՒՔԵԱՍԵԱՆՔ, ննիտ., յերգ - 88, ի տաղս եւ գանձս - 446,
479, 664, 705, 780, 993, ի շարականի - 831, ի Յայսմա-
ւուրս - 1403, յշտկծ - 1598
ՍՈՓԻԱ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1422
ՍՈՓՈՆԻԱ մարգարէ - 47, 290, Մրգ. - 732, ի Յայսմաւուրս -
1409
ՍՈՓՐՈՆԻԿՈՍ գոռոզ - 210
ՍՈՖԻ, կին Պետրոսի առաքելի, յշտկծ - 632
ՍՊԻՒ, մայր ստացողմ Ստեփաննոս էից.-ի եւ Ճուանի, 1316
թ. - 70, 71
ՍՊԻՐԻԴՈՆ (Սպիւռիդոն) եպս., ի Յայսմաւուրս - 1410
ՍՊԵՒՍԻՊՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1412
ՍՎԱՃԵԱՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ - 1097
ՍՏԱՔԻՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1423
ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ԳԱՒՌԻԿ - 973
ՍՏԵՓԱՆՆԵՆ սրբուհի, ի Յայսմաւուրս - 1408
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ
– Ստեփաննոս Նախասարկաւագ, Նախավկայ, ննիտկ,
մնրնկր - 12, 345, 351, յերգ - 86, յշտկծ - 432, 461,
Սաղմոս - 565, 858, տօն - 579, ի ճառզի - 614, ի տաղս
եւ ի գանձս - 95, 435, 447, 481, 677, 668, 702, 785, 989,
1098, 1452, ի շարականս - 833, 834, 836, 840, 900,
յշտկծ - 1012, 1052, 1357, 1503, ի Յայսմաւուրս - 1411,
1422, Աղերս առ սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայի -
1598
– Ստեփաննոս Ուլնեցի, սրբ., ննիտ. 363 թ., ի շարականս
- 839
– Ստեփաննոս էից, Ի թղթոցն Պօղոսի - 1320
– Ստեփաննոս ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1406
– Ստեփաննոս նոր վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1409

– Ստեփաննոս Սիւնեցի, նհտ. 735 թ., Տաղ. «Սըրբոյ խաչին զաւրութիւն» - 442, «Սկիզբն անըսկըզբան» - 442, Աղօթք - 847, յշտկ - 1360, Մեկնութիւն Դանիէլի - 1079, թրգմ.՝ Դիոնէսիոս Արիոպագացի, Մատենագրութիւնք - 1073, 1075, ի յայսմաւուրս - 1421, ի հաւատոյ թղթէն - 1521, 1523, 1525
– Ստեփաննոս Տարօնեցի Ասողիկ, 935-1015 թթ., Պատմութիւն ժամանակաց - 427, յշտկ - 430
– Ստեփաննոս երէց, որդի Յովհաննէս հիւ, Սարկաւագի, ԺԲ. դ., տոմարագէտ, Յաղագս ընթացութիւն արեգական - 468
– Ստեփաննոս վրդ. Յակոբեցի, ուսուցիչ Ներսիսի Լամբրոնացւոյ, ԺԲ. դ. - 1362
– Ստեփաննոս իմաստասէր, նոա պատուէրով Սամուէլ Անեցին գրել է Մեկնութիւն տումարի երկը, ԺԲ. դ. - 1616
– Ստեփաննոս Օրբելեան, Սիւնեցի, մետրոպոլիտ Սիւնեաց, 1286-1304 թթ., Ողբ աւաղականի եւ նայնի աշխարհական - 342, Ի դիմաց հերետիկոսաց - 355, Հակաճառութիւն ընդդէմ երկաբնակաց - 356, ի Պատմութենէ - 409
– Ստեփաննոս Գոյներիցանց, ԺԳ. դ., յշտկ - 322, 373, 971, 1369, 1510
– Ստեփանոս Գ., Աղուանից կաթողիկոս, 1262-1323 թթ. - 1078
– Ստեփանոս, յշտկ, 1303 թ. - 1080
– Ստեփաննոս վրդ., ստացող Հմր 3651/Բ ձեռագրի, 1315 թ. - 1349, 1353
– Ստեփանոս հիւ, ստացող, Հմր 3412, 1316 թ. - 67, 70, 71
– Ստեփաննոս կր., ստացող Հմր 3678 ձեռագրի ի Փոս անապատ, 1329 թ. - 1511, 1518
– Ստեփանոս եպս., առաջնորդ ուխտի ի Փոս անապատ, 1329 թ. - 1517
– Ստեփանոս, գրիչ ի Ղրիմ, Հմր 3405, 1357 թ. - 23, 24, 25, 26
– Ստեփանոս, յշտկ, 1394 թ. - 451
– Ստեփանոս, եղբայր Յովաննէս գրչի, ԺԴ. դ. - 251
– Ստեփաննոս, վրդ., ԺԴ. դ., տաղ եւ գաննհ. «Ձայն բարձրագոյժ» - 1204, «Սիւնըդ լուսոյ» - 1204, «Սոսկալի ահիւ պակեան» - 448, «Սուրբ Աստուած, անմահ թագաւոր» - 993 «Սուրբ երջանիկ» - 1198, 1201, «Սրբոց հրեշտակաց» - 448, 707, 781, «Սուրբ Բառաթեւ խաչ» - 998
– Ստեփաննոս վրդ., յշտկ ի Տարօն, ԺԴ. դ. - 1353
– Ստեփաննոս, գրիչ Հմր 3656 ձեռագրի, ԺԴ. դ. - 1381, 1386
– Ստեփանոս, փեսայ ստացող Յոհաննիսի, 1408 թ. - 718
– Ստեփանոս խոջայ, կառուցող մատուռի Սուրբ Կարապետի ի Տրապիզոն, 1432 թ. - 361
– Ստեփանոս հիւ, գրիչ, ծաղկող, կազմող ի Բաղէշ, Հմր 3494, 1460 թ. - 387, 389, 390
– Ստեփաննոս վրդ., առաջնորդ Մեծոփայ վանքի, 1464 թ. - 349
– Ստեփանոս կր., հեռորդի ստացող Վարդան կր.-ի, 1464 թ. - 349
– Ստեփանոս աբղ, գրիչ, Հմր 3587, 1468 թ. - 965, 972
– Ստեփանոս, արհեպս. Տաթեւու, 1483 թ. - 343
– Ստեփաննոս, Սիւնեաց եպս., 1495-1496 թթ. - 398
– Ստեփանոս, յշտկ, 1497 թ. - 798
– Ստեփանոս վրդ., ձեռագրի հետագայ ստացող, ԺԵ. դ. - 72
– Ստեփաննոս, ստացող Հմր 3448 ձեռագրի, ԺԵ. դ. - 203, 207
– Ստեփանոս վրդ., ծաղկող Հմր 3482 ձեռագրի, ԺԵ. դ. - 351, 353
– Ստեփանոս, հայր Յովաննէս գրչի, 1508 թ. - 680
– Ստեփանոս Թոխաթեցի (Եւդոկիացի), տաղերգու, 1558-1621 թթ., Տաղ. «Կաֆայ հաղաբ նըման դրախտի» - 63
– Ստեփաննոս, գրիչ Հմր 3679 ձեռագրի, ԺՋ. դ. - 1519, 1529, 1530
– Ըստեփանոս, հայր ստացող Ստեփաննոս հիւ-ի, 1644 թ. - 378
– Ստեփաննոս հիւ, ստացող, Հմր 3489, 1644 թ. - 375, 378
– Ստեփանոս արհիեպս. ի Ծար գաւառ, 1653 թ. - 1335
– Տեփանոս տէր, յշտկ 1663 թ. - 680
– Ստեփանոս, հայր Դաւիթ հիւ-ի, 1666 թ. - 1435
– Ստեփանոս, որդի Յովսէփի, 1666 թ. - 1435
– Ստեփաննոս, եղբայր մեկենաս Յովհաննէս վարդապետի, 1668 թ. - 734
– Ստեփաննոս Վանեցի, գրիչ, Հմր 3499 (երկրորդ մաս), 1670 թ. - 417, 420
– Ստեփանոս վրդ., միաբան Սրբոյ Լուսաւորչի վանից ի Ջլյթուն, եղբայր գրիչ Յովհաննէսի, 1670 թ. - 775
– Ստեփաննոս, յշտկ, 1672 թ. - 1286
– Ստեփանոս, գրիչ ի Կաֆա, տաղերգու, 1676 թ., Տաղ. «Սէրովբէից Տէր խնամակին» - 455, «Սիրով վառեցար ի սէր» - 459, «Վա՛րդ, անթառամ ծաղկի» - 461
– Ստեփաննոս տէր, միաբան Դարաշամբի Սուրբ Ստեփաննոս վանից, 1679 թ. - 655
– Ստեփաննոս Լեհացի մահ. 1689 թ., թրգմ. Համառօտ հաւաքումն յաղագս Հոգւոյ, յաղագս հրեշտակաց - 417, 418, 419, 1154, թրգմ. Յաղագս հրեշտակաց գոյութեան - 1156
– Սեփաննոս տէր, արհեպս, վերատեսուչ ի Պարսկաստան, 1695 թ. - 966
– Ըստէփան, որդի հետագայի ստացող Նիկաղոսի, ԺԷ. դ. - 726

– Ստեփաննոս, եղբայր Թօմայի Վանանդեցւոյ, 1705 թ. - 694
– Ստեփաննոս, եղբայր ձեռագրի հետագայ ստացող Պետրոս Աստապատեցւոյ, 1711 թ. - 523
– Ստեփաննոս Կաֆայեցի, գրիչ ի Նոր Ջուղա, Հմր 3433, 1720 թ. - 159, 168, Տաղ. «Ի արեւու ծագմանէ հանճար» - 162
– Ստեփաննոս վրդ. Ջուղայեցի, յշտկ - 55
– Ստեփաննոս դպիր, գրիչ Հմր 3642/Ա. ձեռագրի, 1743 թ. - 1310, 1316
– ընՍտեփան, յետագայ ստացող Հմր 3616 ձեռագրի, 1756 թ. - 1151, 1152
– Ըստէփան, յշտկ, 1768 թ. - 882
– Ըստեփան վրդ., յշտկ, 1771 թ. - 422
– Ստեփաննոս, յշտկ, 1778 թ. - 76
– Ըստփան, եղբայր տէր Գրիգորի, 1783 թ. - 817
– Ըստեփան, ձեռագրի հետագայ ստացող Հմր 3432 ձեռագրի, 1789 թ. - 160
– Ըստեփան, ոդի Թումանի, ԺԸ. դ. - 34
– Ստեփան վրդ., յշտկ, ԺԸ. դ. - 1400
– Ըստեփաննոս, եղբայր Թաթէոս Յարութիւնեանի, 1810 թ. - 882, 883
– Ստեփաննոս, յշտկ, 1816 թ. - 882
– ընՍտեփան, յշտկ, 1817 թ. - 1624
– Ստեփաննոս Բ. Աղաւնի Ջահարեան արեղս, պատրիարք Կ. Պոլսի, 1831-1839, 1840-1841 թթ. - 1016
– Ստեփաննոս Բիլ Մամիկոնեանց, յշտկ, 1855 թ. - 26
– Ստեփաննոս Մաղաքեանց, յշտկ, ԺԹ. դ. - 16
– Ըստեփաննոս տիրացու, յշտկ, ԺԹ. դ. - 496
– Ստեփան Վդնեն (՞), յշտկ, ԺԹ. դ. - 498
– Ստեփաննոս, գրչփռն - 656
– Ստէփան, տաղասաց, յշտկ - 717
– Ստեփաննոս, Տաղ. «Սիրտ իմ առ եզ» - 717
– Ստեփաննոս, հայր մաճտեսի Սիմէոնի, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1192
– Ստեփաննոս, գրչփռն, ԺԹ. դ. - 1222
– Ստեփան Թոմասով, յշտկ, ԺԹ. դ. - 1560
– Ստէփաննօս ուստայ, գրչփռն - 100
– Ստեփան տէր, գրչփռն - 144
– Ստեփաննոս, յշտկ ի լս. - 1361
– ԸՍտեփան, գրչփռն - 1519, 1520

ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ԼՈՒՍԻԿ - 184

ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ՅԱՍՄԻԿ - 135, 189, 194, 327, 494

ՍՏԵՓԱՆՈՎ (ռուս.), Ադրախի նահանգի կառավարիչ, ԺԹ. դ. - 1572

ՍՏՈՐԻԿՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1407

ՍՏՐԱԲՕ վրդ., մեկնիչ - 1158

ՍՏՐԱԽՈՐՎԻԶ Մ. Ջ. - 102

ՍՏՐԱՏՈՆԻԿՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1403, 1411

ՍՐԱՊԵԱՆ-ԵՐՋՆԿԱՅԻ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ - 62, 65, 286, 410, 411, 412, 460, 1029, 1030, 1032, 1033, 1090, 1356

ՍՐԱՊԻՈՆ
– Սերեպիոն վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1421
– Սրապիոն, եղբայր Յովսէփ կազմողի, 1594 թ. - 763
– Սրապիոն վրդ., յշտկ - 238

ՍՐՈՒԱՆՋՏԵԱՆՑ ԳԱՐԵԳԻՆ - 1622

ՍՐՈՒԹԷ, եղբօր կին ձեռագրի հետագայի գնորդ Թամամի, ԺՋ. դ. - 816

ՍՕՀՊԱԹ
– Սօհպաթ Բիլ, յշտկ - 1206
– Սօհպաթ, թոռ ձեռագրի հետագայ ստացող Մարդի, ԺԷ. դ. - 1206

Վ

ՎԱԳԻԼ, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1211

ՎԱԼԱԴ
– Վալադ, մեծ պապ Թադէոս Բիլ-ի, 1653 թ. - 1335
– Վալատ, ոդի Պօղոսի եւ Մարինոսի, 1653 թ. - 1336

ՎԱԽԹԱՆԳ
– Վախթանկ, պարոն, պատանի, խնդրող Յաղագս երկնային շարժմանն Յոհաննու Երզնականցւոյ - 631
– Վախթանգ, թագաւոր վրաց, ԺԸ. դ. - 75
– Վախտանգ Սակասեան, իշխանաց իշխան, 1778 թ. - 406
– Վախտանկ, յշտկ, ԺԹ. դ. - 148

ՎԱՀԱՆ
– Վահան Մամիկոնեան, սպարապետ, Ե. դ., ի տաղի - 1093
– Վահան Բ. Կամսարական, ի Մամիկոնեան տոհմէ, Է. դ. - 17
– Վահան Գողթնացի, վկայ, նհտկ. 737 թ., ի տաղս եւ գանձս - 107, 348, 459, 479, 705, 780, 992, ի շարականի - 831, ի Յայսմաւուրս - 1420, 1423, յշտկ - 1424
– Վահան, տաղերգու, ԺԷ՞. դ., Վասն գրոց տարերաց - 467
– Վաղթանկ, յշտկ, 1723 թ. - 75
– Վահան, գրչփռն - 1072

ՎԱՂԱՐՇԱԿ, թգւր Պարթեւաց Հայոց - 490

ՎԱՂԵՐԻԱՆՈՍ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1405, 1412, 1537

ՎԱՂԷՆՏԻԱՆՈՍ
– Վաղէնտիանոս, նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1409, 1417
– Վաղէնտիանոս, կայսր, յշտկ - 518, 560

ՎԱՂԻՆԴԻՆԷ, նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1407

ՎԱՆԱԿԱՆ վրդ. Տաւուշեցի, 1181-1251 թթ., Յաղագս տարեմտին - 581, Մեկնութիւն Յոբայ - 1077

ՎԱՌԻԿՍԱԼԹԱՆ, յշտկ 1497 թ. - 798

ՎԱՌՎԱՌԱ
– Վառվառա, կոյս, նհտ. Գ. դ. - 71, ի գանձս - 1002, ի Յայսմաւուրս - 1409

– Վաովաո, մայր Անապատցի մհտ. Նահապետի, 1768 թ. - 325
ՎԱՋԱԳԱՆ (Վաջօ) տաճուտէր, հետագայի ստացող, կազմող, նորոգել տուող, Ձ^{մր} 3534, 1604 թ. - 673, 674
ՎԱՍԻԼ
– Վասիլ, թգւր, յշտկ - 864
– Վասիլ, գրչփրձ - 154
ՎԱՍԻԼԻՈՍ եպս., ի Յայսմաւուրս - 1415, 1417
ՎԱՐԱՋԴԱՏ, Արշակունի, թգւր Հայոց, 374-378 թթ. - 557
ՎԱՐԴ
– Վարդ Պատրիկ, է. դ. - 254
– Վարդ, նուիրատու Սուխարայ վանից, 1751 թ. - 646
ՎԱՐԴԱՋԱՐ (Վարթազար), գրչփրձ - 1520
ՎԱՐԴԱՋԱՐԵԱՆ ՕԼԴԱ - 58, 1369
ՎԱՐԴԱՆ
– Վարդան Մամիկոնեան, սրբ., նհտ. 451 թ., յշտկ - 89, 152, Գովութիւն - 135, գրչփրձ - 226, ի տաղի - 459, ի խառզի - 608, ի գանձու - 994, «Երգ Վարդանայ» - 1097, 1098, ի Յայսմաւուրս - 1422
– Վարդան Այգեկցի, Մարաթացի, 1170-1235 թթ., Խրատ - 162, Քարոզ - 163, Խրատ եւ կանոնք - 184, Աղօթք - 237, 303, 312, Գիրք առակաց - 262, 263, Պատմութիւն վասն անհուն որդանց - 327, 807, Խոստովանութիւն մեղաց - 303, 311, Արմատ հաւատոյ - 1520, 1522, 1525
– Վարդան վրդ. Արեւելցի, 1200-1271 թթ., Աշխարհացոյց - 135, 375, 1389, 1618, յշտկ - 516, 517, 585, 1231(*), 1311, Թուղթք - 356, 569, Խրատ - 407, 408, նշում - 416, 528, տօն - 581, Մեկնութիւն սաղմոսաց - 525, 526, Մեկնութիւն սկիզբն տեսլեանն եզեկիէլի մարգարէին - 585, Յիշատակարան թարգմանութեան Միխայիլի Ասորւոյ, արարեալ Վարդան վարդապետի - 546, Մեկնութիւն մարգարէութեանն Դանիէլի - 1079, 1359, 1361, Մեկնութիւն Երգոյ Երգոցն - 1613
– Վարդան, գրիչ, Ձ^{մր} 3528, 1242 թ. - 635, 637
– Վարդան, վրդ. ի Նորավանս, յշտկ. 1242 թ. - 638
– Վարդան Բարձրբերդցի, Կիլիկեցի, 1260 - 1326 թթ., Բանք - 278
– Վարդան, գրիչ եւ ստացող յԱկներ, Ձ^{մր} 3589, 1319 թ. - 977, 979, 980, 981
– Վարդան եպս, հոգեւոր հայր գրիչ Վարդանի, 1319 թ. - 981
– Վարդան ֆիլ, գրիչ գաղափար օրինակի, 1329 թ. առաջ - 1514, 1517
– Վարդան, ֆիլ, ԺԴ. դ. գնեց 1276 թ. Կոստանդին գրչի ընդօրինակած մատեանը (Ձ^{մր} 3611) - 1116
– Վարդան կր., եղբայր գրիչ Յովանիսի, ստացող, Ձ^{մր} 3540, 1408 թ. - 699, 701, 719
– Վարդան կր., ստացող Ձ^{մր} 3481 ձեռագրի, 1464 թ. - 345, 349
– Վարդան, եղբայր Կարապետ գրչի, ԺԵ. դ. - 528
– Վարդան, օրինակատու, ԺԵ. դ. - 206
– Վարդան, սրկ., ստացող Ձ^{մր} 3639 ձեռագրի, ԺԵ. դ. - 1260, 1262
– Վարդան, եղբայր ստացող Յովաննէսի, ԺԵ. դ. - 1330
– Վարդան, եղբայր Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Վարդան տէր, յշտկ, 1562 թ. - 1053
– Վարդան, եղբայր գրիչ Արիստակէս Տարօնացւոյ, 1599 թ. - 826
– Վարդան, յշտկ, ԺՋ. դ. - 798
– Վարդան տէր, եղբայր ձեռագրի գրիչ Զէլէպի տէր Յակոբի, 1655 թ. - 1066
– Վարդան ֆիլ, պապ գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
– Վարդան, եղբայր գրիչ Թումայի, 1655 թ. - 1228
– Վարդան ֆիլ, ստացող, Ձ^{մր} 3496, 1660 թ. - 399, 400, 401
– Վարդան, ֆիլ յԷրընկան գիւղ, 1666 թ. - 1436
– Վարդան Յունանեան (Գոզուեան), թրգմ. Ձեռաբծութիւն յերկինս, 1671 թ. - 689, 694
– Վարդան եպս., տաղերգու, գրիչ ի Կաֆա, Ձ^{մր} 3504, 1676-1692 թթ., ԺԷ. դ. - 451, 454, 465, 469, 470, 471, 473, 475, 476, 477, Տաղ. «Վասըն յարութեան աւուր» - 459, «Վարդն է բացուեր առաւօտուն» - 461, 462, ի տաղի - 461, Սուրբ Խաչի վանուց գովասանքն է. «Վարդապետն Յիսուս Աստուածն համայնի» - 462, Տոմար. «Վարդան՝ ծառայ Հաւր» - 467
– Վարդան, յշտկ, 1689 թ. - 1211
– Վարդան, յշտկ, 1699 թ. - 402
– Վարդան, ԺԷ. դարից առաջ, Աղօթք ոտանաւորիւ - 170
– Վարդան դպիր, գրիչ Ձ^{մր} 3470 ձեռագրի, ԺԷ. դ. - 301, 308
– Վարդան, յշտկ, ԺԷ. դ. - 853
– Վարդան, հայր Յարութիւնի, ԺԸ. դ. - 1011
– Վարդան դպիր, յշտկ, ԺԸ. դ. - 512
– Վարդան վրդ. Գրիգորեան, յշտկ, 1831 թ. - 380
– Վառթան, յշտկ, 1842 թ.-ից յետոյ - 872
– Վարդան, կնհաւայր Սարգսի, 1856 թ. - 873
– Վարդան, որդի Խանկէլտի, ամուսնացաւ 1856 թ. - 873
– Վարդան, յշտկ ի գանձս - 784
– Վարդան, որդի տէր Պետրոս Տէր-Պետրոսեանի, 1867 թ. - 1436
– Վարդան, գրչփրձ - 1188
– Վարթան, գրչփրձ - 1519
ՎԱՐԴԱՆԻՈՍ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1418
ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ, նհտ., 451 թ., յերգ - 89, ի տաղս եւ գանձս - 445, 446, 459, 664, 706, 780, 994, 1093, 1094, ի շարականս - 839, «Տաղ Վարդանանց» - 1095, յշտկ - 294, 348, 1096
ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ՆԱՐԻՆԷ - 33, 1490
ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ՍՏԵՂԱՆ - 210, 1370

ՎԱՐԴԱՆԷՍ
– Վարդանէս, որդի ստացող տէր Ղազարի, 1575 թ. - 852
– Վարդանէս, եղբայր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Վարդանէս, յշտկ, 1624 թ. - 1046
ՎԱՐԴԱՆԻՍ, եղբայր Աբրահամ եպս.-ի, 1631 թ. - 1214
ՎԱՐԴԱՆՇԱՀ (Վարդանշիճ ձեւով), յշտկ, 1561 թ. - 1071
ՎԱՐԴԳԷՍ, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1072
ՎԱՐԴԵԹՈՒՓ, յշտկ, 1434 թ. - 505
ՎԱՐԴԵՐԵՍ (Վարթերէս), գրչփրծ - 800
ՎԱՐԴԻԿ, յշտկ, 1782 թ. - 81
ՎԱՐԴԽԱԹՈՒՆ
– Վարդխաթուն, թոռ ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
– Վարդխաթուն, կին մելիք Պետրոսի, յշտկ, ԺԷ. դ. - 763
ՎԱՐԴՈՒՀԵՐ, յշտկ ի Պատմութիւն Տարօնոյ - 17
ՎԱՐԴՈՒՄ, հետագայի ստացող, նորոգող ժամատան, 1610 թ. - 743, 744
ՎԱՐԻՊԱՍ (Վարիպասբ), ի ցայսմաւուրս - 1405
ՎԱՐԿԻԱՆՈՍ ննիտ., ի ցայսմաւուրս - 1419
ՎԱՐՋԷԼ, եղբայր ստացող Յովաննէսի, ԺԵ. դ. - 1330
ՎԱՐՋԻԳՈՒԼ, որդի Ամիր Ազիզի, ԺԵ. դ. - 1330, 1331
ՎԱՐՈՍ ննիտ. - 89, ի ցայսմաւուրս - 1407
ՎԵԼԻՃԱՆ, հետագայի ստացող, 1504 թ. - 743
ՎԵՆԴԻՄԻԱՆՈՍ ննիտ., ի ցայսմաւուրս - 1413
ՎԵՍՊԱՍԻԱՆՈՍ Տիտոս Փլավիոս, Հռոմի կայսր, 69-79 թթ. - 518
ՎԻՐԱՊ
– Վիրաբ, յշտկ, ԺԸ. դ. - 757
– Վիրապ, յշտկ, ԺԸ. դ. - 944
ՎԻՔՏՈՐԻԱՆՈՍ ննիտ., ի ցայսմաւուրս - 1413
ՎԼԱՍ սրբ, ի ցայսմաւուրս - 1403, 1413, յշտկ - 1598
ՎԼԱՏԻՍԼԱՎ, յշտկ, 1634 թ. - 572
ՎՈՆԻՓԱՏՈՍ ննիտ., ի ցայսմաւուրս - 1420
ՎՐԱՄՇԱՊՈՒՀ, թգւր Հայոց, 393-414 թթ. - 490
ՎՐԹԱՆԷՍ
– Վրթանէս Ա. Պարթեւ, կթղկս Հայոց, 333-341 թթ. - 1409
– Վրթանէս ֆիլ, հայր Աթանէս գրչի, 1561 թ. - 1482
– Վրթանէս, հոգեւոր հայր Առաքել գրչի, 1678 թ. - 640
– Վրթանէս վրդ., յշտկ, 1864 թ. - 531, 550
– Վրթանէս, յշտկ - 490
ՎԱՐՋԱՒՈՐ (Վրնաւրիճ ձեւով), ի ցայսմաւուրս - 1403

Տ

ՏԱԹԷՎԱՆ, յշտկ, ԺԹ. դ. - 524
ՏԱԼԻԹԱ, ածշնչկն - 462, 1090
ՏԱՅԱՍ, յշտկ - 339
ՏԱՅԻՍԱ պոռնիկ, ի ցայսմաւուրս - 1420
ՏԱՆԱ, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1068
ՏԱՆՈՒՆ ամիրայ, յշտկ - 546
ՏԱՇԵԱՆ ՅԱԿՈՎԲՈՍ - 32, 1327, 1489
ՏԱՏԻՈՍ ննիտ., ի ցայսմաւուրս - 1403
ՏԱՏԻՆՈՍ սրբուհի, ի ցայսմաւուրս - 1412
ՏԱՏՈՒՐ, եղբայր ձեռագրի հետագայի ստացող Գէորգէոսի, 1363 թ. * 24
ՏԱՐԱԳՐՈՍ ննիտ., ի տաղս - 446, 450, ի ցայսմաւուրս - 1406
ՏԱՐԱԳՐՈՍԵԱՆՔ (Տարագոսեանք), սուրբ, ննիտ. - 120, 353, 897
ՏԱՐԱՆՏ, յշտկ - 546
ՏԱՒԼԱԹԻԱՐ, որդի Բաղդասար գրչի, 1631 թ. - 938
ՏԵՓԱՆԻԿ, գրիչ, ԺԷ. դ. - 127, 128
ՏԷՐ-ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՐԵԱՆ ՀԱՅԿ, 1897 թ. - 58
ՏԷՐ-ԱԽԱԳՈՎ ՔԵՇԻՇԵԱՆՑ, յշտկ, 1841 թ. - 806
ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԱՂԱՋԱՆ ԳՈՒՄՐՑԻ - 1450
ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ ՔՆԱՐԻԿ - 856, 1605
ՏԷՐ-ԵՍԱՅԵԱՆՑ ՍԵԴՐԱԿ - 1174, 1180
ՏԷՐ-ԵՍԱՅԵԱՆՑ ԽԱՉԱՏՈՒՐ - 1182
ՏԷՐ-ԹԱԴԷՈՍԵԱՆՑ ԵՍԱՅԻ ֆիլ Կուսապատեցի - 1180
ՏԷՐ-ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ ՊԵՏՐՈՍ, ձեռագիր նուիրեց էջմիածնի գրադարանին, 1897 թ. - 1069
ՏԷՐ-ՄԻՔԵԼԵԱՆ ԱՐՇԱԿ, 1864-1901 թթ. - 818, 826, 842, 853, 1112, 1536
ՏԷՐ-ՄԻՔԵԼԵԱՆ ՍԵԴՐԱԿ, եղբայր Արշակ Տէր-Միքելեանի - 818, 826, 842, 853, 1112
ՏԷՐ-ՄԿՐՏՉԵԱՆ ԳԱԼՈՒՍՏ - 542, 844
ՏԷՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ ՄԵՍՐՈՊ արեպս. (վրդ.) - 12, 16, 20, 22, 26, 34, 52, 56, 58, 68, 76, 82, 92, 100, 102, 113, 120, 122, 131, 144, 152, 154, 160, 168, 169, 178, 182, 186, 188, 190, 194, 196, 204, 207, 212, 224, 226, 230, 246, 252, 264, 268, 270, 274, 276, 286, 287, 308, 314, 316, 318, 320, 326, 332, 338, 340, 345, 354, 358, 366, 370, 372, 376, 380, 386, 392, 398, 402, 406, 416, 420, 422, 426, 432, 452, 478, 482, 498, 506, 510, 514, 524, 528, 531, 532, 542, 550, 556, 558, 561, 567, 578, 622, 627, 638, 642, 646, 656, 662, 674, 680, 686, 688, 696, 700, 722, 734, 738, 740, 744, 750, 752, 764, 772, 776, 788, 796, 806, 808, 810, 817, 826, 842, 844, 848, 853, 856, 866, 868, 874, 884, 902, 904, 914, 920, 940, 950, 952, 966, 976, 984, 986, 1004, 1016, 1018, 1026, 1038, 1042, 1070, 1072, 1076, 1116, 1120, 1121, 1127, 1144, 1153, 1165, 1168, 1174, 1180, 1188, 1190, 1196, 1198, 1204, 1206, 1207, 1218, 1222, 1234, 1238, 1242, 1256, 1260, 1262, 1286, 1310, 1322, 1324, 1328, 1332, 1336, 1344, 1358, 1366, 1378, 1382, 1386, 1400, 1428, 1430, 1432, 1436, 1442, 1450, 1460, 1482, 1490, 1494, 1500, 1510, 1512, 1518, 1530, 1540, 1542, 1547, 1552, 1554, 1560, 1565, 1570, 1574, 1576, 1582, 1600, 1602, 1604, 1610, 1624, 1630, 1636

ՏԷՐ-ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑ ՄԿՐՏԻՉ ֆիլ, յշտկ, 1899 թ. - 1165
ՏԷՐ-ՅՕՀԱՆՆԵԱՆՑ ԽԱՉԱՏՈՒՐ (Շամշատինեցի), Համառօտ հայկազեան բերականութիւն - 1218, 1219, 1220, 1222
ՏԷՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՄԿՐՏԻՉ, տոց, 1857 թ. - 810
ՏԷՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՊԵՏՐՈՍ, տէր, 1867 թ. ստացաւ Հմր 3662 ձեռագիրը - 1436
ՏԷՐ-ՊՕՂՈՍԵԱՆ ՍԻՄԷՈՆ ֆիլ - 1609
ՏԷՐ-ՍԱՐԳԻՍԵԱՆՑ ԳՐԻԳՈՐ, նուիրատու, 1857 թ. - 810
ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ԱՐՄԷՆ - 24, 276, 421
ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ԳԷՈՐԳ - 12, 16, 152, 177, 181, 228, 254, 259, 305, 310, 364, 367, 428, 529, 557, 624, 654, 655, 685, 687, 733, 760, 793, 848, 850, 867, 907, 948, 952, 968, 981, 1022, 1047, 1062, 1119, 1122, 1189, 1325, 1351, 1358, 1372, 1393, 1458, 1464, 1471, 1476, 1481, 1526, 1536, 1616
ՏԷՐՏԷՐ, Տաղ. «Ղարշուտայ գեալաւ օզի» - 194
ՏԷՐՈՒՆ տէր, ի Ղարմուրատ անապատ, 1659 թ. - 725
ՏԻԲԵՐԻՈՍ, կայսր Հռոմայ, 14-37 թթ. - 103, 518, 544, 552, 570, 1210
ՏԻԳՐԱՆ, թգւր Պարթեւաց Հայոց - 490, 552
ՏԻՄԱՅՈՆ, յշտկ, ժե. դ. - 269
ՏԻՄԱՆՋ ղիկաթ (Ծադ ղիկաթ), յշտկ ի թուղթն Կոստանդին Ա. Բարձրբերդցու, 1248 թ. - 356
ՏԻՄՈԹԷՈՍ
– Տիմոթէոս առաքեալ, եպս.. եփեսացւոց, Ա. դ., յշտկ - 48, 292, ի բանից - 53, Ի թղթոցն Պօղոսի - 251, մմռնկր - 1071, ի ցայսմաւուրս - 1253, 1403, 1412, Ի թղթոցն Պօղոսի - 1073, 1320, 1385, Թուղթ - 1321, յշտկ - 1327
– Տիմոթէոս, Անտիոխոյ հայրապետ, Հարցումն եւ պատասխանի - 488, 630
– Տիմոթէոս սրկ., ի ցայսմաւուրս - 1410
– Տիմոթէոս, ամուսին Մաւրասա, ի ցայսմաւուրս - 1417
– Տիմաւթէոս նախ., ի ցայսմաւուրս - 1419
ՏԻՄՈԼԱ նախ., ի ցայսմաւուրս - 1415
ՏԻՄՈՆ առաքեալ, ի ցայսմաւուրս - 1423
ՏԻՆՈՍ, յշտկ - 519
ՏԻՏՈՍ
– Տիտոս առաքեալ, եպս. Կրետացւոց, Ա. դ., յշտկ - 48, 292, 533, Ի թղթոցն Պօղոսի - 251, 590, 1073, ի բառոզս - 769, ի ցայսմաւուրս - 1422
– Տիտոս Ֆլաւիոս Վեսպասիանոս, Հռոմի կայսր, 79 - 81 թթ. - 518
ՏԻՐ, ռաբունապէտ ի Գլաձոր, 1537 թ. - 1081
ՏԻՐԱՆ
– Տիրան որդի Վահանայ, է. դ., Վասն մահուան Տիրանայ - 17, 18
– Տիրան վրդ. - 1521, 1524
ՏԻՐԱՏՈՒՐ
– Տիրատուր Կիլիկեցի, գրիչ ի Գալիձոր, ուսուցիչ Յովհ. Որոտնեցւոյ, ԺԴ. դ., Յորդորակ - 240, ի բանից - 589
– Տիրատուր վրդ., Հաճելուկ - 649
– Տիրատուր, յշտկ ի տաղի, ԺՋ. դ. - 1029
– Տիրատուր, գրիչ, Հմր 3415, 1659 թ. - 77, 80, 82
– Տիրատուր, հայր Կիրակոսի, յշտկ, ԺԷ. դ. - 1211, 1212
ՏԻՐԱՑՈՒ արհեպս. ի Մակու, 1356 թ. - 1377
ՏԻՐԱՒԱԳ
– Տիրաւագ տէր, ստացող, Հմր 3555, 1431 թ. - 777, 785, 787
– Տիրաւաք, յշտկ, 1534 թ., 1535 թ. - 787, 788
ՏԻՓԻԱՆՈՍ, ի ցայսմաւուրս - 1403
ՏՈՎԲԻԹ (Տուբիդ), ածնչկն - 143, 289, 733, Գիրք - 731
ՏՈՒԲԻԱ Ամմոնացի, ածնչկն - 289, 530
ՏՈՒՐԱՍԱՆ, յշտկ, ԺԷ. դ. - 22
ՏՐԱՅԱՆՈՍ, կայսր Հռոմայ, 98-117 թթ. - 518, ի ցայսմաւուրս - 1420
ՏՐԴԱՏ
– Տրդատ Գ. Մեծ, թգւր. հայոց, 250-330 թթ., յերգ - 88, յշտկ - 116, 152, 254, 255, 441, 460, 542, 551, 561, 1623, Դաշանց թուղթ - 256, 624, ի տաղս եւ գաւնս - 435, 445, 705, 1000, 1094, 1569, ի շարականս - 157, 837, ի ցայսմաւուրս - 1409
– Տրդատ խոջայ, յշտկ, 1727 թ. - 151
– Տրդատ, գրիչ Հմր 3455 ձեռագրի, ԺՋ. դ. - 223, 225
– Տրդատ, գրչփրձ - 656
– ՏՐԻՓՈՆ, նախ., ի ցայսմաւուրս - 1413
ՏՐԻԲՈՒՐՏԻՈՍ, յշտկ ի ցայսմաւուրս - 1409
ՏՐՈԲԻԱՍ նախ., ի ցայսմաւուրս - 1407
ՏՐՈՓԵԼՈՍ (՞) իմաստասէր, ի բանից - 1605
ՏՐՈՓԻՄԴՈՐ նախ., ի ցայսմաւուրս - 1405

Ր

ՐՅԱԶԱՆՑԵԻ - 751

ՈՒ

ՈՒԴԻՏ, ածնչկն - 134
ՈՒՋԲԷԿ, հայր Սիմէոն Բահանայի, 1426 թ. - 229
ՈՒՋԻԷԼ, յշտկ - 520
ՈՒՄԻՏ
– Ումիտ, հայր Աւետարանի ստացողի, 1497 թ. - 798
– Ումիտ, հայր Թադէոս ֆիլ-ի, 1653 թ. - 1335
ՈՒՍԼՈՒՄԵԼԷՔ, ստացող Հմր 3648 ձեռագրի, ԺՋ. դ. - 1335, 1340, 1341, 1342
ՈՒՍՏ, յշտկ, 1678 թ. - 640
ՈՒՍՏԻԱՆ, մամիկ ձետագայի ստացող Վելիճանի, 1504 թ. - 743
ՈՒՍՏԻԱՆԷ կոյս, Պատմութիւն - 1498
ՈՒՍՏԻՈՍ սրբ, ի ցայսմաւուրս - 1403, 1419
ՈՒՏԱԻՂՈՒՊԱՆԵԱՆ ՄԵԼՔՈՆ, գրչփրձ - 1598

ՈՒՏԻՔ ԲԵՌՆԱՐ - 700
ՈՒՐԲԱԹ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1420
ՈՒՐԻԷԼ, յշտկծ յԱխտարականս - 1439
ՈՒՐՏՈՍ, աթոռակալ Հռոմայ, յշտկծ - 546

Փ

ՓԱԹԼԻ խան, յշտկծ, 1783 թ. - 817
ՓԱԽՁԱ, վկայ եղաւ վաճառիին, ԺՁ. դ. - 645
ՓԱՂԷՂՈՍ, յշտկծ - 489
ՓԱՆՈՍ
– Փանոս, յշտկծ, 1594 թ. - 762
– Փանոս, գրիչ ի Նոր Ջուղա, Հմր 3514, ԺԷ. դ. - 527, 531
– Փանոս, որդի տէր Գէվորգի, ԺԷ. դ. - 1436
– Փանոս, յշտկծ, 1794 թ. - 115
– Փանոս, նշում - 1206
ՓԱՆՈՒԻԷԼ հրեշտակապետ, յշտկծ - 1111, 1579
ՓԱՇԱՐԷԿ, մայր Աբրահամ եպս.-ի, 1631 թ. - 1214
ՓԱՇԱԽԱԹՈՒՆ
– Փաշայխաթուն, իոյր Աստուածատուր աբղ-ի, ԺՁ. դ. - 1636
– Փաշախաթուն, մայր հետագայի ստացող Մէհէրի, ԺԷ. դ. - 764
– Փաշախաթուն, կին Մլհամի, ԺԷ. դ. - 764
ՓԱՐԵԽԱՆ, դուստր Մլհամի, ԺԷ. դ. - 764
ՓԱՐԷՍ, ածչնչկն - 140
ՓԱՐԻ
– Փարի, տատ ձեռագրի գրիչ Թումայի, 1671 թ.-իցց առաջ - 944
– Փարի, իոյր մեկենաս կոյս Գիչիի, 1671 թ.-իցց առաջ - 944
– Փարի, մայր ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
– Փարի, դուստր ձեռագրի ստացող տէր Բարսեղի, 1673 թ. - 1062
– Փարի, դուստր ձեռագրի ստացող Քասբարի, 1684 թ. - 1217
ՓԱՐԻԽԱՆ, մայր վերջին ստացող Թումանի, 1699 թ. - 402
ՓԱՐՂՈՒՋ, յշտկծ, 1504 թ. - 743
ՓԱՐՈՒԱՆԴ, ուսթայ, ստացող Մաշտոց ձեռացի, ԺԷ. դ. - 1115, 1119, 1120
ՓԵԲՐՈՆԻԱ սրբուհի, ի Յայսմաւուրս - 1420
ՓԵԼԻՔՍԻԱՆՈՍ եպս, յշտկծ - 825
ՓԵՇՏԻՄԱԼՋԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐ Կոստանդնուպոլսեցի, 1774-1837 թ., Տաղ. «Շառաւիղ ընտիր տոհմին» - 1093, «Ծաղիկ պայծառ» - 1094
ՓԵՍՏՈՍ իիյ, յշտկծ ի Յայսմաւուրս - 1404
ՓԵՐՍԱԲԵՐ, մայր ստացող Միխայէլ Ջուղայեցւոյ, 1635 թ. - 212
ՓԵՐՓՈՒԹԵԱ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1416
ՓԷՐԻ, յշտկծ, 1671իցց առաջ - 944
ՓԷՐՄԷՆԻԱՆՈՍ, յշտկծ ի բանս Օգոստինոս Երանելւոյ - 1298
ՓԻԼԱԴԱԼՓՈՍ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1417
ՓԻԼԱՔՏՈՆ եպս. - 1523
ՓԻԼԻԳԱԻԴԱՅ, ի Յայսմաւուրս - 1402
ՓԻԼԻԿՏԻՄՈՆ ննիտ. - 755, ի Յայսմաւուրս - 1414
ՓԻԼԻՆՈԴԻԱ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1406
ՓԻԼԻՄՈՆ, առաքեալ, Ի թղթոցն Պօղոսի - 251, 590, 1073, յշտկծ - 262, 292, Թուղթ - 1321, ի Յայսմաւուրս - 1409, 1410, 1419
ՓԻԼԻՄՈՆՈՍ, յշտկծ ի Յայսմաւուրս - 1409
ՓԻԼԻՊՊՈՍ
– Փիլիպպոս Բ. Մակեդոնացի, հայր Աղէքսանդր Մակեդոնացւոյ, Ք. ա. 382-336 թթ. - 1466
– Փիլիպպոս առաքեալ, մնռնկր - 79, 727, Վկայաբանութիւն - 164, ի կանոնաց - 164, ի տաղի - 445, գրչփրձ - 776, ի շարականի - 899, ի Յայսմաւուրս - 1408, 1414
– Փիլիպոս, ի Յայսմաւուրս - 1403
– Փիլիպպոս, որդի Հերովդէս արքայի, յշտկծ - 1167
– Փիլիպոս, հայր Եւգինեա կուսի, ի Յայսմաւուրս - 1411, 1412
– Փիլիպոս, գրիչ եւ ծաղկող ի Կեչառիս, Հմր 3603, 1561 թ. - 1069, 1072
– Փիլիպոս առհիեպս, 1575 թ. - 852
– Փիլիպպոս (Փիլիպոս) Ա. Աղբակեցի, կթղիկս Հայոց, 1633-1655 թթ. - 156, 212, 344, 463, 1067, 1435, 1607
– Փիլիպոս (Փիղիպոս), գրիչ, Հմր 3489, 1644 թ. - 375, 378
– Փիլիպոս, յշտկծ, 1644 թ. - 378
– Փիլիպոս, աւագ որդի Դաւիթ իիյ-ի, մաճ. նախման 1666 թ. - 1435
– Փիլիպոս, փոքր որդի Դաւիթ իիյ-ի, 1666 թ. - 1435
– Փիլիպոս, տէր, ԺԷ. դ. - 1436
– Փիլիպպոս տրց., հոգեւոր որդի Մէլիսեդեկ վրդ-ի, ԺԸ. դ. - 1013
– Փիլիպոս տէր, յշտկծ - 512
– Փիլիպպոս, աշակերտ Ջամարիա վարդապետի, գրչփրձ - 326
ՓԻԼԻՔԻՈՍ եպս. Հռոմայ - 393
ՓԻԼՈՆ Աղեքսանդրացի (Եբրայեցի), Ա. դ., Առասպել, զոր յիշէ Փիլոն - 490, Յաղագս զԱստուած - 1080
ՓԻԼՈՍՏՈՆ, յշտկծ, ի բանից - 335
ՓԻՐՂԱԼԷՄԵԱՆ ՂԵՒՈՆԴ ՎՐԴ. - 865
ՓԻՐՂՈՒՇ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 268, 269
ՓԻՐԻՋԱՆ
– Փիրիջան, յշտկծ, 1573 թ. - 1200
– Փիրճան սրկ., գրիչ, Հմր 3562, 1597-1599 թթ. - 817, 826
ՓԻՐՇԱՊՈՒՀ, յշտկծ - 518
ՓԻՐՎԷԼԱԹ, յշտկծ, ԺԵ. դ. - 269
ՓԼԻՒՐԻԿՈՍ ննիտ., ի Յայսմաւուրս - 1406

ՓՂՈՐՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1403
ՓՈԿԱՍ հայրապետ, նահտ. 117 թ., ի Յայսմաւուրս - 1405, 1421, Աղօթք - 304, 1502, 1506
ՓՈՍՏՈՍ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1413
ՓՈՏԻՆԵԱ սրբուհի, ի Յայսմաւուրս - 1403
ՓՈՏԻՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1402
ՓՈԽ, թգւր Ասորեստանի, յշտկ - 1124
ՓՈԻՐՍ կիւսպաղատ, ի Յայսմաւուրս - 1416
ՓՕԼԻԱ, սրբ - 1252

Ք

ՔԱԹՐԻՆԷ, հօրաքոյր Ջէնի Ասպահանցի գրչի, 1727 թ. - 109
ՔԱՄ, որդի Նոյի - 1578, 1622
ՔԱՄԱԼ
– Քամալ, եղբայր ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
– Քամալ, թոռ ձեռագրի ստացող Պետրոս Դարաշամբեցւոյ, 1562 թ. - 1052
ՔԱՆԱՆ, թոռն Նոյի - 1578
ՔԱՋԱՋ սրկ., ի Յայսմաւուրս - 1422
ՔԱՐԱՊԵՏ, գրչփրձ - 1520
ՔԱՐԻՄԱԴԻՆ
ՔԱՐԻՄԱԴԻՆ, յշտկծ, 1460 թ. - 390
– Քարիմադին, ամուսին Սուրաթի, ԺՋ. դ. - 1340, 1342
– Քարիմադին, որդի Ուալումելիհի եւ Խալիֆէի, ԺՋ. դ. - 1340, 1341, 1342
ՔԱՐԻՍՈՆ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1405
ՔԱՐՏԱՇԵԱՆ ԱՇԽԷՆ - 1570
ՔԵՂԿՈՍ, հայր Շուշանայ, ի մարգարէութիւնն Դանիէլի - 1359
ՔԵՍՏՈՍ սրբ, ի Յայսմաւուրս - 1402
ՔԵՐԱՆ, յշտկծ, 1562 թ. - 1053
ՔԵՐՈՎԲԷ վրդ., կնքադրողմ - 516
ՔԵՕՍԷԵԱՆ ՅԱԿՈԲ - 585, 1361, 1525
ՔԵՕՇԿԵՐԵԱՆ ԱՐՄԻՆԷ - 411, 1027, 1029, 1031, 1033, 1086, 1089, 1092, 1093, 1315, 1370, 1382
ՔԻՈՆ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1416
ՔԻՐԱՄ, թգւր Տիւրոսի, ածչնչկն - 816
ՔՍԵՆԻՓՈՆ նհտ., ի Յայսմաւուրս - 1412
ՔՐԻՍԱԻՈՐ, յշտկծ - 209
ՔՐԻՍՏԻՆԷ սրբուհի, ի Յայսմաւուրս - 1422
ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ կոյս, ի Յայսմաւուրս - 1419
ՔՐԻՍՏՈՍԱՏՈՒՐ
– Քրիստոսատուր, վրդ. ի Նորավանս, յշտկծ, 1242 թ. - 638
– Քրիստոսատուր, եղբայր ձեռագրի հետագայի ստացող Գէորգէոսի, 1363 թ. - 25
ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ վկյ, ի Յայսմաւուրս - 1418
ՔՐՄԱՆ, հօրեղբայր ձեռագրի ստացող Մարգարիտի, 1624 թ. - 1045
ՔՕԼԻ ուստայ, յշտկծ. ԺԹ. դ. - 1393

Օ

ՕԳՈՍՏԻՆՈՍ (Օգոստոս) Երաւելի սրբ, 354-430 թթ. - 888, 889, 891, 1155, 1157, 1277, 1288, 1605, ի բառոզի - 768, ի բանից - 48, 323, 335, 1159, 1160, 1162, 1163, 1164, 1280, 1296, 1298, 1299, 1304
ՕԳՈՍՏՈՍ Ա. կայսր Հռոմայ, Ք. ա. 27 - Ք. յ. 14 թթ. - 1622
ՕԳՍԷՆՏԻՈՍ (Աւմսէնտիոս) ճգնաւոր, ի Յայսմաւուրս - 1413
ՕԻՏԵՅ սրկ., եղբայր ձեռագրի հետագայի ստացող Ովսէփ եպս Գոսերցւոյ, 1552 թ. - 1057
ՕՂՈՒԼԲԷԿ
– Օղուլբէկ, եղբօրորդի Թամրազի, յշտկծ, 1688 թ. - 354
– Օղուլբէկ, եղբայր Նիազի, 1714 թ. - 638
ՕՆԱՆԱՅ, յշտկծ - 1141
ՕՇԻՆ Ա. թագաւոր հայոց Կիլիկիոյ, 1308-1320 թթ., որդի Լեւոն Դ.-ի - 981, 1517
ՕՍՄԱՆ, թգւոր, ի Պատմութիւնն Առաքելի Դաւրիժեցւոյ - 1601
ՕՐԲԵԼԵԱՆՔ - 409, 415
ՕՐԻԷԼ, յշտկծ - 520
ՕՐՏՈՒՆ մհտ., հայր հետագայի ստացող Պատալի, ԺԷ. դ. - 756

Ֆ

ՖԱՀՐԱՏ, հայր Եսայի վարդապետի, 1730 թ. - 188
ՖԱՌՈՒԽՇ, եղբայր ստացող Յոհաննիսի, 1408 թ. - 718
ՖԱՐՄԱՆ
– Ֆարման, Պատմութիւն Ֆարման մանկանն - 1028
– Ֆարման, յշտկծ, ԺԷ. դ. - 763
ՖԻՆԿ Ֆրանց Նիկոլաուս - 102, 113, 118, 120, 154, 952
ՖՐԻԿ, ԺԹ-ԺԴ. դդ., Տաղ. «Մարդուն որ տալեին» - 633, «Աստուած արդար եւ յիրաւի» - 1033
ՖՐԻՏՈՆ, յշտկծ., ԺԵ. դ. - 638

Ջ.

ԳՐՋՈՒԹԵԱՆ ՎԱՅՐԵՐԻ ՅԱՆԿ

ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՕԼԻՍ – Հմր 3506, էջ 481
ԱԿՆԵՐՈՅ վանք – Հմր 3589, էջ 977
ԱՂԹԱՄԱՐ – Հմր 3534, էջ 669
ԱՄԻՐԴԱԻԼՈՒ վանք (ԲԱՂԷՇ) – Հմր 3630/Ա., էջ 1207
ԱՄՍԴԷԼՕՏԱՄ – Հմր 3403, էջ 15
ԱՄՍՏԵՐԴԱՄ – Հմր 3538, էջ 687

ԱՅՐԻՎԱՆՔ – Հմր 3402, էջ 11
ԱՆԹԱՓ – Հմր 3596, էջ 1035
ԱՊՐԱԿՈՒՆԵԱՑ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ վանք – Հմր 3589, էջ 977
ԱՍՏԱՊԱՏ – Հմր 3468/Ա., էջ 287
ԱՍՏՐԱԽԱՆ – Հմր 3517, էջ 541
ԱՐԳԵԼԱՆ մենաստան (յերկիրս ՏԱՐԲԵՐՈՒՆՈՑ) – Հմր 3481, էջ 345
ԱՒԲՆԴԱՆՑ գիւղ (ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ) – Հմր 3633, էջ 1223
ԲԱՂԷՇ – Հմր 3494, էջ 387
ԲԼՈՒՐ գիւղ (ԱՐՇԱՐՈՒՆԵԱՑ գաւառ) – Հմր 3614, էջ 1125
ԲՈՒԶԱՆԴԻԵԱ – Հմր 3624, էջ 1189
ԳԱՅԼԻՋՈՐ աւապատ – Հմր 3606/Բ., էջ 1078
ԳԱՆՁԱՍԱՐ – Հմր 3497, էջ 401
ԳԵՏԱՋՈՐ – Հմր 3671, էջ 1477
ԳՈՇԱՎԱՆՔ՞ – Հմր 3653, էջ 1365
ԴԱՇՏ գիւղ (ՆԵՐՔԻՆ ԱԳՈՒԼԻՍ) – Հմր 3674, էջ 1493
ԴԱՇՏԱԿ (ԾԱՐ գաւառ) – Հմր 3601, էջ 1057
ԴԱՍՏԻՓԻՒՐ գիւղ (մերձ ի ԳԱՆՁԱԿ) – Հմր 3576, էջ 903
ԵՐԵՒԱՆ – Հմր 3502, էջ 425
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ – Հմր 3657/Գ., էջ 1390
ՋԷՅԹՈՒՆ – Հմր 3554, էջ 771
ԷՋՄԻԱԾԻՆ – Հմր 3469/Ա., էջ 295, Հմր 3523, էջ 575, Հմր 3537, էջ 685, Հմր 3636, էջ 1237
ԷՐԸՆԿԱՆ գիւղ (ԱՂԲԱԿ) – Հմր 3662, էջ 1431
ԹԵՂԱՍԵՒ (ԱՂՈՒԱՆԻՑ եւկիր) – Հմր 3580, էջ 931
ԹԻՖԼԻՋ – Հմր 3416, էջ 81
ԹՈՒԽԱՔ – Հմր 3461, էջ 253, Հմր 3663, էջ 1435
ԼԵՀԱՍՏԱՆ՞ – Հմր 3506, էջ 481
ԼԵԻՔՈՍԻԱ (ԿԻՊՐՈՍ) – Հմր 3412, էջ 67
ԼԷՕՊՕԼԻՍ (ԼՎՈՎ) – Հմր 3574, էջ 888
ԼԻՄ աւապատ – Հմր 3697/Ա., էջ 1609
ԼՕՎ (ԼՎՈՎ) – Հմր 3522/Ա., էջ 567
ԽԱՆՑՔ գիւղ (ԽԱԶԷՆ) – Հմր 3427, էջ 143
ԽԱԶԱԿԱՊԻ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ վանք – Հմր 3549, էջ 743, Հմր 3550, էջ 749
ԽԱՐՏԻՇԱՐԻ վանք (ՋՄՇԿԱԾԱԳ) – Հմր 3652/Ա., էջ 1359
ԽՈՐԱՆԱՇԱՏՈՒ վանք – Հմր 3536, էջ 679
ԿԱՅԻՓՈՍԻ վանք (ԵԿԵՂԵԱՑ գաւառ) – Հմր 3495, էջ 391
ԿԱՊՈՍԻ վանք (ԵԿԵՂԵԱՑ գաւառ) – Հմր 3487, էջ 369
ԿԱՐԻՆ (ԱՐԶՐՈՒՄ) – Հմր 3602, էջ 1063
ԿԱՖԱ – Հմր 3504, էջ 451, Հմր 3508, էջ 499
ԿԵՉԱՌԻՍ – Հմր 3603, էջ 1069
ԿԵՍԱՐԻԱՒ – Հմր 3434, էջ 167
ԿՈՂԲ – Հմր 3615, էջ 1127
ԿՈՂՈՒՑ վանք – Հմր 3530, էջ 641
ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ (Կ. ՊՈԼԻՍ, Կ.ՊՕԼԻՍ) – Հմր 3410, էջ 55, Հմր 3472, էջ 313, Հմր 3569, էջ 859, Հմր 3593, էջ 1015, Հմր 3594, էջ 1017, Հմր 3683/Բ., էջ 1544
ԿՏՈՒՑ – Հմր 3471, էջ 309
ՀԱՄՏԻՒՆԱ գիւղ (ԳԱՆՁԱԿ) – Հմր 3541, էջ 719
ՀԱՇՏԱՐԽԱՆ-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ – Հմր 3607, էջ 1081
ՀԱՐԱՐ գիւղ (յերկիրս ՀԱԳԱՐԵԱՆ) – Հմր 3437, էջ 171
ՀՈՌՈՄՈՍԻ վանք – Հմր 3613/Ա., էջ 1121
ՂՐԻՄ՞ – Հմր 3405, էջ 23
ՃԱՂԷԹ գիւղ – Հմր 3592, էջ 1003
ՄԱԿՈՒ (ԱՐՏԱՋ գաւառ) – Հմր 3654, էջ 1373
ՄԱՆԻՍԱ, ՊԱԼԻՔԷՍԻՐ – Հմր 3500, էջ 419
ՄԱՔԵՆԱՑՈՑ վանք – Հմր 3629, էջ 1205
ՄԵԾ աւապատ – Հմր 3622, էջ 1181
ՄԵԾԿԵՐՏՈՒ վանք – Հմր 3535, էջ 675
ՄԵԾՈՓԱՑ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ վանք – Հմր 3577, էջ 911
ՄԻՔԱՅԷԼ ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՏԻ եւ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ վանք (ՍՊԵՐ) – Հմր 3423, էջ 119
ՄՈՍ գիւղ (ԾԱՐ գաւառ) – Հմր 3647, էջ 1331
ՆԱԽԱՄԱՐԳ գիւղ (ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ եւկիր, ԾԱՂՈՒՆԷ ձոր), ծաղկուած ի ԿԱԿԱՂԱՑ գիւղ – Հմր 3496, էջ 399
ՆՈՐ ՋՈՒՂԱ – Հմր 3408, էջ 41, Հմր 3433, էջ 159, Հմր 3458, էջ 243, Հմր 3546, էջ 733, Հմր 3586, էջ 963, Հմր 3598, էջ 1041, Հմր 3514, էջ 527
ՆՈՒՆԱՒՆԻՑ վանք (ԱՅՐԱՐԱՏ) – Հմր 3606/Ա., էջ 1077
ՇԱՐՎԱՆՈՒ եւկիր – Հմր 3566, էջ 847
ՇՈՒՈՒԹ (ՇՕՒՈՒԹ) – Հմր 3545, էջ 729, Հմր 3567/Բ., էջ 854
ՇՈՒՇԻ – Հմր 3690, էջ 1569
ՋԻՆԻՓԱԹԱՆ (ՄԱԴՐԱՍ) – Հմր 3547, էջ 737
ՊԱՊՁԱՆ գիւղ (ՎԵՐԻՆ ՋԱԳԱՄ), ԳԱՆՁԱՍԱՐ – Հմր 3542, էջ 721
Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ գերեզման (ԵՐՋՆԿԱ) – Հմր 3588, էջ 973
Ս. ՅԱԿՈԲԱՑ վանք (ԱՐՑԱԽ) – Հմր 3618, էջ 1165, Հմր 3619, էջ 1167
ՍԱՆԱՀԻՆ՞ – Հմր 3401, էջ 9
ՍԱՆԿՏ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ – Հմր 3597, էջ 1039
ՍԵՒԱՆ – Հմր 3559, էջ 805
ՍԻՍ – Հմր 3503, էջ 431
ՍՈՒՐԱԹ ԲԱՆԴԱՐ (ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ) – Հմր 3573, էջ 873
ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ – Հմր 3480, էջ 341
ՍՈՒՐԲ ԵՐԻՑ ՄԱՆԿԱՆՑ ուխտ – Հմր 3446, էջ 197
ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ – Հմր 3591, էջ 985
ՍՈՒՐԲ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ – Հմր 3568, էջ 857
ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏ (ԵՐՆՋԱԿ) – Հմր 3478, էջ 331
ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏԻ վանք (ՏԱՐՕՆ) – Հմր 3651/Բ., էջ 1349
ՍՈՒՐԲ ԿԱՐԱՊԵՏԻ վանք – Հմր 3528, էջ 636
ՍՈՒՐԲ ՄԱՐՏԻՐՈՍ աւապատ – Հմր 3700, էջ 1631
ՍՈՒՐԲ ՆՇԱՆ (ՄԱՀԲՈՒԿԱՑ գաւառ) ԵՐՋՆԿԱ – Հմր 3556, էջ 787
ՍՈՒՐԲ ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՑ (ՇԱՄԻՋՈՐ) – Հմր 3552, էջ 757
ՍՊԱՀԱՆ – Հմր 3420, էջ 103, Հմր 3449, էջ 207, Հմր 3498, էջ 407, Հմր 3637, էջ 1241
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՑ վանք (ԴԱՐԱՇԱՄԲ) – Հմր 3599, էջ 1045

ՍՕՀՐԱՏԷՐ (ԱՂԲԱԿ) – Հմր 3585, էջ 955
ՎԱՆՔ գիւղ (յերկիրն ԳՈՒՐՀԱՄՈՒ) – Հմր 3529, էջ 639
ՎԱՇԱՐՀԷՅ (ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ) – Հմր 3519, էջ 549
ՏԱԹԵԻ – Հմր 3616, էջ 1143
ՏԱՇԲՈՒԼԱՂ գիւղ (ՍԵՒԱՆ) – Հմր 3558, էջ 799
ՏՐԱՊԻԶՈՆ – Հմր 3484, էջ 357
ՑԻՊՆԱՅ ՎԱՆՔ – Հմր 3540, էջ 699
ՈՒՐՈՒՆԿԱՐ (ԱՐՃԷՇ) – Հմր 3681, էջ 1535
ՓՈՍ աւապատ (ԿԻԼԻԿԻԱ) – Հմր 3678, էջ 1511
ՔԱՐԱՎԱՃԱՌ գիւղ (ԾԱՐ գաւառ) – Հմր 3578, էջ 913
ՔԵՌՒՈՒ գիւղաքաղաք (ԽՈՒԹ գաւառ) – Հմր 3456, էջ 225
ՕՂՎԵՐՋ գիւղ (ՈՐՈՏԵԱՆ երկիր) – Հմր 3428, էջ 147

Է.
ԳՐԻՉՆԵՐԻ ՅԱՆԿ

ԱԲՐԱՀԱՄ, ԺԴ. դ. – Հմր 3651/Գ., էջ 1354, 1356
ԱԶԱՐԻԱ, ԺԷ. դ. – Հմր 3669, էջ 1465, 1472
ԱԶԱՐԻԱ երէց Սիսիանեցի, 1575 թ., Շարվանու երկիր – Հմր 3566, էջ 847, 852
ԱԶԱՐԻԱ հիյ, 1671 թ., Համտիւնա գիւղ (Գանձակ) – Հմր 3541, էջ 719, 722
ԱԹԱՄ աշակերտ, 1624 թ., Նոր Ջուղա – Հմր 3598, էջ 1041, 1044
ԱԹԱՆԷՍ, 1561 թ., Գետառոր, Հմր 3671 – էջ 1477, 1482
ԱԼԵՔՍԻԱՆՈՍ, 1498 թ., Մաճենացոց վանք – Հմր 3629, էջ 1205, 1206
ԱԼԵՔՍԱՆ, 1667-1668 թթ., Շոռոթ – Հմր 3545, էջ 729, 733
ԱԼԷՔՍԱՆ բարտուղար, 1660 թ., Նախամարգ գիւղ (Արարատեան երկիր, Ծաղունէ ձոր), ծաղկուած ի Կակաղայ գիւղ – Հմր 3496, էջ 399, 400
ԱՂԱՄԱԼ Ջուղայեցի, 1659 թ., Սուրաթ Բանդար (Հնդկաստան) – Հմր 3573, էջ 873, 881
ԱՅԻՎԱԶ, 1786 թ. – Հմր 3694, էջ 1581, 1598, 1599
ԱՆԱՆԻԱ վրդ., 1594 թ., Սուրբ Ստեփաննոս Նախավկայ (Շամիձոր) – Հմր 3552, էջ 757, 761, 762
ԱՌԱՔԵԼ աբեղ, 1315 թ., Սուրբ Կարապետի վանք (Տարօն) – Հմր 3651/Բ., էջ 1349, 1353
ԱՌԱՔԵԼ աբեղ, 1501 թ., Խարտիշարի վանք (Զմշկածագ) – Հմր 3652/Ա., էջ 1359, 1361
ԱՌԱՔԵԼ դպիր, 1678 թ., Վանք գիւղ (յերկիրն Գուրհամու) – Հմր 3529, էջ 639, 640
ԱՌԻՍՏԱԿԷՍ, 1683 թ., Մեծ աւապատ – Հմր 3622, էջ 1181, 1187, 1188
ԱՌՍՏԱԿԷՍ էրէց, 1566 թ., Խանցք գիւղ (Խաչէն) – Հմր 3427, էջ 143, 147
ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ Տարօնացի, 1597-1599 թթ. – Հմր 3562, էջ 817, 826
ԱՒԵՏ, ԺԷ. դ. – Հմր 3551, էջ 753, 755, 756
ԱՒԵՏ սրկ., 1710-1711 թթ., Նոր Ջուղա – Հմր 3408, էջ 41, 51, 52
ԱՒԵՏԻՍ, ԺԷ. դ. – Հմր 3667/Բ., էջ 1456, 1460
ԱՒԵՏԻՍ Հիզնցի, 1562 թ., Ստեփաննոս Նախավկայ վանք (Դարաշամբ) – Հմր 3599, էջ 1045, 1050, 1051, 1052
ԱՒԵՏԻՍ հիյ, 1674 թ., Խորաճաշատու վանք – Հմր 3536, էջ 679, 685
ԱՒԵՏԻՍ հիյ, ԺԷ. դ. – Հմր 3404, էջ 19, 21
ԱՒԵՏԻՍ հիյ, նաեւ՝ ծաղկող, 1659 թ., Պապճան գիւղ (Վերին Ջազամ), Գանձասար – Հմր 3542, էջ 721, 724
ԱՒԵՏԻՔ, 1634 թ., Լօվ (Լվով) – Հմր 3522/Ա., էջ 567, 572
ԱՒԵՏԻՔ, ԺԷ. դ. – Հմր 3677, էջ 1509, 1512
ԲԱՂԴԱՍԱՐ դպիր, 1631 թ., Թեղասեռ (Աղուանից երկիր) – Հմր 3580, էջ 931, 938
ԲԺԻՇԿ ԲԱԼԱՍԱՆ, 1833 թ. – Հմր 3609, էջ 1099, 1112
ԳՐԻԳՈՐ, 1658-1663 թթ., Երեւան – Հմր 3502, էջ 425, 428
ԳՐԻԳՈՐ, 1671 թ. – Հմր 3625, էջ 1191, 1196
ԳՐԻԳՈՐ, 1677 թ., Կեսարիա – Հմր 3434, էջ 167, 168
ԳՐԻԳՈՐ, 1711 թ. – Հմր 3469/Բ., էջ 301, 302
ԳՐԻԳՈՐ, ԺԴ. դ. – Հմր 3524, էջ 577, 590
ԳՐԻԳՈՐ, ԺԶ. դ. – Հմր 3539, էջ 695, 698, 699
ԳՐԻԳՈՐ, ԺԶ. դ. – Հմր 3652/Գ., էջ 1363, 1364
ԳՐԻԳՈՐ, ԺԷ. դ. – Հմր 3425/Գ., էջ 131, 136
ԳՐԻԳՈՐ Բաղիշեցի, նաեւ՝ ծաղկող , 1618 թ., Թոխաթ (ա.) – Հմր 3663, էջ 1435, 1441
ԳՐԻԳՈՐ Պոլսեցի մհտ., 1833 թ., Կ. Պոլիս – Հմր 3593, էջ 1015, 1016
ԳՐԻԳՈՐ Տաթեւացի (հեղինակը), 1397 թ., ԺԶ. դ., Տաթեւ – Հմր 3616, էջ 1143, 1149
ԳՐԻԳՈՐ Տարօնցի, նաեւ՝ ստացող, 1495-1496 թթ., Կայիփոսի վանք (Եկեղեաց գաւառ) – Հմր 3495, էջ 391, 395
ԳՐԻԳՈՐ աբեղ, 1658 թ., Լիմ աւապատ – Հմր 3697/Ա., էջ 1609, 1623
ԳՐԻԳՈՐ դպիր, 1665-1666 թթ. – Հմր 3468/Բ., էջ 293, 295
ԴԱՆԻԷԼ, ԺԵ. դ. – Հմր 3584/Ա., էջ 952, 954
ԴԱԻԻԹ, ԺԴ. դ. – Հմր 3604, էջ 1071, 1074
ԴԱԻԻԹ դպիր, 1766 թ., Թիֆլիզ – Հմր 3416, էջ 81, 90
ԴԱԻԻԹ սրկ.՞, ԺԸ. դ. – Հմր 3419, էջ 101, 102
ԴԱԻԻԹ հիյ, 1666 թ., էրըմնկան գիւղ (Աղբակ) – Հմր 3662, էջ 1431, 1435
ԵՂԻԱԶԱՐ, 1634 թ., 1637 թ., Սուրբ Աստուածածին – Հմր 3480, էջ 341, 343
ԵՍԱՅԻ Սասնեցի, նաեւ՝ ստացող, 1394 թ., Սիս – Հմր 3503, էջ 431, 450, 451
ԵՍԱՅԻ երէց, 1673 թ., Դաշտակ (Ծար գաւառ) – Հմր 3601, էջ 1057, 1062, 1063

ԵՍԱՅԻ, նաեւ՝ ստացող, կազմող, 1698-1699 թթ., Սուրբ Կարապետ (Երնջակ) – Հմր 3478, էջ 331, 337
ԵՓՐԵՄ երէց, 1706 թ. – Հմր 3462, էջ 263, 267
ԵՓՐԵՄ ֆիլ., 1682 թ., Օղվերձ գիւղ (Ռոտեաց երկիր) – Հմր 3428, էջ 147, 150,
ՋԱՏԻՔ Պօղտանի, 1615 Ա., 1697 Բ., Լեհաստան՞ Ա. Ադրիանուպօլիս Բ. – Հմր 3506, էջ 481, 494, 495
ՋԱՔԱՐԻԱ ֆիլ , 1711 թ. – Հմր 3663, էջ 1435, 1441, 1442
ՋԷՆԻ Ասպահանցի, 1727 թ., Սպահան – Հմր 3420, էջ 103, 108, 109, 110
ԹԱԴԷՈՍ դպիր, 1667-1668 թթ., Շոռոթ – Հմր 3545, էջ 729, 733, 734
ԹԱԴԷՈՍ կր., 1434 թ., Կաֆա – Հմր 3508, էջ 499, 504
ԹԱԴԷՈՍ ֆիլ, 1303 թ., Նոնաւանից վանք (Այրարատ) – Հմր 3606/Ա., էջ 1077, 1078
ԹԷՈԴՈՐՈՍ վրդ Շիրակունի (ճեղինակը), 1876 թ., Խաչակապի Թարգմանչաց վանք – Հմր 3549, էջ 743, 744, Հմր 3550, էջ 749, 751, 752
ԹՈՎՄԱՍ սրկ., 1842 թ. – Հմր 3572, էջ 869, 872
ԹՈՐՈՍ, ԺՋ. դ. – Հմր 3431, էջ 155, 158
ԹՈՐՈՍ ֆիլ, 1329 թ., Փոս անապատ (Կիլիկիա) – Հմր 3678, էջ 1511, 1518
ԹՈՒՄԱ, 1655 թ., Աւընդանց գիւղ (Վասպուրական) – Հմր 3633, էջ 1223, 1227, 1228
ԹՈՒՄԱ երէց, ԺԷ. դ. 1671ից առջ – Հմր 3581, էջ 939, 943
ԹՈՒՄԱ սրկ., ԺՋ. դ., [Սանահին՞] – Հմր 3401, էջ 9, 11
ԹՈՒՄԱՅ Սիւնեցի, 1402 թ., Քարավաճառ գիւղ (Ծար գաւառ) – Հմր 3578, էջ 913, 918, 919
ԻԳՆԱՏԻՈՍ Մեծշէնցի, նաեւ՝ ստացող, 1661 թ., Սուրբ Երից Մանկանց ուխտ – Հմր 3446, էջ 197, 201, 204
ԻՍԱՀԱԿ Ալեքսանդրեան (ճեղինակը), 1865 թ., Կողբ – Հմր 3615, էջ 1127, 1142
ԽԱՉԱՏՈՒՐ, 1625 թ.– Հմր 3475, էջ 319, 325
ԽԱՉԱՏՈՒՐ երէց, 1636 թ., Կոստանդնուպոլիս – Հմր 3594, էջ 1017, 1025
ԽԱՉԻԿ Կաֆայեցի, նաեւ՝ ստացող, 1647 թ., Վաշարճէյ (Հունգարիա) – Հմր 3519, էջ 549, 553, 554
ԽՕՋԱՄԱԼ, 1706 թ.– Հմր 3605, էջ 1073, 1076
ՇԷՐԻԿ դպիր, 1630 թ. – Հմր 3521/Ա., էջ 559, 561
ԿԱՐԱՊԵՏ, 1615 թ., Լեհաստան՞, 1697 թ., Ադրիանուպօլիս – Հմր 3506, էջ 481, 495
ԿԱՐԱՊԵՏ, 1772 թ. – Հմր 3515/Գ., էջ 534, 539
ԿԱՐԱՊԵՏ, 1818 թ. – Հմր 3617, էջ 1153, 1164
ԿԱՐԱՊԵՏ, ԺԵ. դ. – Հմր 3513, էջ 525, 527, 528
ԿԱՐԱՊԵՏ Բաղիշեցի, 1495-1496 թթ., Կայիփոսի վանք (Եկեղեաց գաւառ) – Հմր 3495, էջ 391, 398
ԿԻՐԱԿՈՍ Թալնցի, 1715 թ., Էջմիածին – Հմր 3469/Ա., էջ 295, 299, 300
ԿԻՐԱԿՈՍ վրդ., 1501 թ., Խարտիշարի վանք (Զմշկածագ) – Հմր 3652/Ա., էջ 1359, 1361
ԿԻՒՐԻՈՆ, ԺԴ. դ. – Հմր 3463/Ա., էջ 270, 271
ԿՈՋՄԱ, ԺՋ. դ. – Հմր 3561, էջ 809, 816
ԿՈՋՄԱՍ, 1653-1654 թթ. – Հմր 3430, էջ 153, 156
ՀԱՅՐԱՊԵՏ, 1329 թ., Փոս անապատ (Կիլիկիա) – Հմր 3678, էջ 1511, 1516, 1517
ՀԱՅՐԱՊԵՏ, ԺԴ. դ. – Հմր 3600, էջ 1053, 1056
ՀԱՅՐԱՊԵՏ կր., 1315 թ., Ուռբնկար (Աւճէշ) – Հմր 3681, էջ 1535, 1538
ՀԵՐԱՊԵՏ ֆիլ, ԺՋ. դ. – Հմր 3648, էջ 1335, 1340, 1341
ՀՈՒԻՓՍԻՄԷ, ԺԷ. դ. – Հմր 3660, էջ 1427, 1429
ՂԱԶԱՐ, ԺԵ. դ. – Հմր 3584/Բ., էջ 954, 956
ՂԱԶԱՐ, ԺԷ. դ. – Հմր 3463/Բ., էջ 271, 272
ՂԱԶԱՐ կր., 1464 թ., Աւգելան մեննաստան (յերկիրս Տարբերունոյ) – Հմր 3481, էջ 345, 349
ՂԱԶԱՐ ֆիլ, 1671 թ. – Համտիւմա գիւղ (Գանձակ) – Հմր 3541, էջ 719, 722
ՂԱԶԱՐ՞, 1451՞, Գոշավանք՞ – Հմր 3653, էջ 1365, 1372
ՂԱԻՆՋԱՅ, 1667 թ. – Հմր 3631, էջ 1213, 1215
ՂՈՒԿԱՍ, 1679 թ. – Հմր 3531, էջ 645, 655
ՂՈՒԿԱՍ ֆիլ, 1356 թ., Մակու (Աւտազ գաւառ) – Հմր 3654, էջ 1373, 1376, 1377
ՄԱԹԷՈՍ կր., 1452 թ., Այրիվանք – Հմր 3402, էջ 11, 14, 15
ՄԱՅՐԱՆ, 1606 թ. – Հմր 3424/Ա., էջ 121, 125
ՄԱՆՈՒԿ, նաեւ՝ ստացող, ԺՋ. դ. – Հմր 3439, էջ 183, 185
ՄԱՏԹԷՈՍ աբղ, 1497 թ., Աղթամար – Հմր 3534, էջ 669, 673
ՄԱՏԹԷՈՍ աբղ, 1497 թ., Կողուց վանք – Հմր 3530, էջ 641, 644
ՄԱՐԳԱՐ Խօջենց Երեւանցի (ճեղինակը), 1799 թ., Սանկտ Պետերբուրգ – Հմր 3597, էջ 1039, 1040
ՄԱՐԳԱՐ էրէց, 1728 թ., Ջինփաթան (Մադրաս) – Հմր 3547, էջ 737, 740
ՄԱՐԿՈՍ Իսպահանցի, 1670 թ. – Հմր 3499, էջ 417, 420
ՄԱՐՈՒԹԱ, 1669 թ. – Հմր 3507, էջ 497, 498
ՄԱՐՏԻՐՈՍ, ԺԸ. դ. – Հմր 3682, էջ 1539, 1542
ՄԱՐՏԻՐՈՍ Խնծորեկցի, 1653-1654 թթ., Մոս գիւղ (Ծար գաւառ) – Հմր 3647, էջ 1331, 1333, 1334
ՄԱՐՏԻՐՈՍ երէց, 1787 թ., Բուզանդիեա – Հմր 3624, էջ 1189, 1192
ՄԵԼԳՈՆ երէց, 1668 թ. – Հմր 3422/Բ., էջ 116, 118
ՄԵԼԻՔՍԷԹ տոց., 1689 թ., Կոստանդնուպոլիս – Հմր 3569, էջ 859, 864, 865
ՄԵԼՔԻՍԷԹ, 1480 թ. – Հմր 3505, էջ 477, 482
ՄԵԼՔԻՍԷԹ ֆիլ, 1426 թ., Քեռու գիւղաքաղաք (Խութ գաւառ) – Հմր 3456, էջ 225, 229
ՄԵՍՐՈՊ Արեւելցի, 1735 թ. – Հմր 3409, էջ 51, 56
ՄԵՍՐՈՊ Խիզանցի, նաեւ՝ ծաղկող եւ կազմող, 1624 թ., Նոր Ջուղա – Հմր 3598, էջ 1041, 1044, 1045
ՄԻՆԱՍ Կամսարական Երեւանցի (ճեղինակը), 1801-1802 թթ., Բլուր գիւղ (Արշարունեաց գաւառ) – Հմր 3614, էջ 1125, 1126

ՄԻՆԱՍ ֆիլ, 1615 թ., 1697 թ., լեհաստան՞ Ա. Ադրիանուպոլիս Բ. – Հմր 3506, էջ 481, 495
ՄԻՔԱՅԷԼ, 1670 թ. – Հմր 3526, էջ 621, 625
ՄԽԻԹԱՐ՞, ժե. դ. – Հմր 3649, էջ 1341, 1344
ՄԻՔԱՅԷԼ Թոխատցի, 1620 թ., Կոստանդնուպոլիս – Հմր 3472, էջ 313, 316
ՄԽԻԹԱՐ Անեցի, նաեւ՝ ստացող, 1177 թ., Հռոմոսի վանք – Հմր 3613/Ա., էջ 1121, 1123
ՄԽԻԹԱՐ եպս, ժե. դ. – Հմր 3490, էջ 379, 380
ՄԽԻԹԱՐ վրդ, 1303 թ., Գայլիձոր անապատ – Հմր 3606/Բ., էջ 1078, 1080, 1081
ՄԿՐՏԻՉ Աշտարակեցի, 1693 թ., էջմիածին – Հմր 3636, էջ 1237, 1240
ՄԿՐՏԻՉ կր., ԺԸ. դ. – Հմր 3450, էջ 213, 216
ՄԿՐՏԻՉ ֆիլ, 1697 թ., Սպահան – Հմր 3637, էջ 1241, 1254
ՄՈՎՍԷՍ Սրապեան՞, 1833 թ., Շուշի – Հմր 3690, էջ 1569, 1571
ՄՈՎՍԷՍ երէց, նաեւ՝ ծաղկող եւ կազմող, 1653-1654 թթ., Մոս գիւղ (Ծար գաւառ) – Հմր 3647, էջ 1331, 1333, 1334
ՅԱԿՈԲ աբղ, 1432 թ., Տրապիզոն – Հմր 3484, էջ 357, 361
ՅԱԿՈԲ երէց, ԺԷ. դ. – Հմր 3425/Գ., էջ 131, 136
ՅԱԿՈԲ Երզնկացի, 1635 թ., Սպահան – Հմր 3449, էջ 207, 211, 212
ՅԱԿՈԲ Թոխատցի, նաեւ՝ ստացող, 1709-1710 թթ. – Հմր 3413, էջ 71, 74, 75
ՅԱԿՈԲ Ղրիմեցի, 1389 թ., Կապոսի վանք (եկեղեաց գաւառ) – Հմր 3487, էջ 369, 371, 372
ՅԱԿՈԲ վրդ. Սիմէօնեան, 1767 թ., էջմիածին – Հմր 3523, էջ 575, 577, 578
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ դպիր, ժե. դ. 1445՞ – Հմր 3486, էջ 365, 368
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Ջուղայեցի, 1766-1768 թթ., Աստրախան – Հմր 3517, էջ 541, 548
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ վրդ. Շաֆեցի, 1791 թ., Ճալէթ գիւղ – Հմր 3592, էջ 1003, 1015
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Տիֆլիզցի, 1827 թ., Կտուց – Հմր 3471, էջ 309, 313, 314
ՅՈՀԱՆ, 1659 թ. – Հմր 3696, էջ 1603, 1607
ՅՈՀԱՆ Ջուղայեցի, նաեւ՝ ստացող, 1624-1625 թթ., Սպահան – Հմր 3498, էջ 407, 414, 415, 416
ՅՈՀԱՆ Սալմաստեցի, 1685-1687 թթ., Սօհրատէր (Աղբակ) – Հմր 3585, էջ 955, 962, 963
ՅՈՀԱՆԷՍ, 1408 թ., Ցիպնայ վանք – Հմր 3540, էջ 699, 718, 719
ՅՈՀԱՆԷՍ, ԺԴ. դ. – Հմր 3465, էջ 273, 276
ՅՈՀԱՆԷՍ, ԺՋ. դ. – Հմր 3459, էջ 245, 248
ՅՈՀԱՆԷՍ աբղ, 1516 թ., Միխայէլ հռեչտակապետի եւ Ս. Կարապետի վանք (Սպեր) – Հմր 3423, էջ 119, 120
ՅՈՀԱՆՆԷՍ աբղ Սուրբ-Թորոսեցի, 1424 թ., Ս. Լուսաւորչի գերեզման (Երզնկա) – Հմր 3588, էջ 973, 975, 976
ՅՈՀԱՆՆԷՍ Դաշտեցի, 1784 թ., Դաշտ գիւղ (Ներքին Ագուլիս) – Հմր 3674, էջ 1493, 1500
ՅՈՀԱՆՆԷՍ դպիր, 1623 թ., Անթափ – Հմր 3596, էջ 1035, 1038
ՅՈՀԱՆՆԷՍ կր., նաեւ՝ ստացող, ԺԸ. դ. 1699-1705ի միջեւ – Հմր 3451, էջ 215, 218
ՅՈՎԱԿԻՄ Ռաֆայէլեան Ղափանցի, 1757 թ., Ամստերդամ – Հմր 3538, էջ 687, 695
ՅՈՎԱՆԷՍ, 1508 թ., Մեծկերտու վանք – Հմր 3535, էջ 675, 680
ՅՈՎԱՆԷՍ, 1786 թ. – Հմր 3694, էջ 1581, 1599
ՅՈՎԱՆԷՍ, ԺԴ. դ. – Հմր 3460, էջ 249, 251
ՅՈՎԱՆԷՍ՝ աշակերտ Կարապետի դպրի, 1780 թ. – Հմր 3492, էջ 383, 386
ՅՈՎՀԱՆ, ժե. դ. – Հմր 3448, էջ 203, 207
ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ, 1660 թ., Նախամարգ գիւղ (Առարատեան երկիր, Ծաղունէ ձոր), ծաղկուած ի Կակաղայ գիւղ – Հմր 3496, էջ 399, 400, 401
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, 1670 թ., Ջէյթուն – Հմր 3554, էջ 771, 775
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, նաեւ՝ ստացող, 1418 թ. – Հմր 3525, էջ 591, 620
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Բաբերդացի երէց, 1662 թ., Թոխաթ – Հմր 3461, էջ 253, 263, 264
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ դպիր, 1606 թ. – Հմր 3424/Ա., էջ 121, 125
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ կաթողիկոս Աղուանից, 1778 թ., ԺԸ. դ., Գանձասար – Հմր 3497, էջ 401, 406
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Կարճաւանցի, 1667 թ., Ապրակունեաց Ս. Կարապետ վանք – Հմր 3589, էջ 977, 981, 982
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ջուղայեցի, ԺԷ. դ. – Հմր 3669, էջ 1465, 1472
ՅՈՎՆԱԹԱՆ, 1682 թ., – Հմր 3628/Բ., էջ 1203, 1204
ՅՈՎ[ՍԵՓ՞] եպս. Անոյ, ժե. դ. – Հմր 3482, էջ 351, 353
ՅՈՎՍԷՓ աբղ, 1527 թ., Սուրբ Մարտիրոս անապատ – Հմր 3700, էջ 1631, 1635
ՅՈՎՍԷՓ Աւրցախեցի, 1817 թ., Ս. Յակոբայ վանք (Աւրցախ) – Հմր 3618, էջ 1165, 1168 – Հմր 3619, 1835 թ., Ս. Յակոբայ վանք (Աւրցախ), էջ 1167, 1169 – Հմր 3620, ԺԹ. դ., 1823ից յոյ, էջ 1173, 1180
ՅՈՎՍԷՓ արեպ. Աւղուբեան, 1779-1782 թթ., Հաշտարխան-Պետերբուրգ – Հմր 3607, էջ 1081
ՅՈՎՍԷՓԻԿ, ժե. դ., – Հմր 3595, էջ 1025, 1034
ՅՈՒՍԻԿ ջահընկալ, ԺԷ. դ. – Հմր 3680, էջ 1529, 1534
ՆԵՐՍԷՍ, ԺՋ. դ. – Հմր 3414, էջ 75, 78
ՆԵՐՍԷՍ, ԺԷ. դ. – Հմր 3612, էջ 1115, 1119
ՆԵՐՍԷՍ աբղ, նաեւ՝ կազմող, 1568 թ., Ամիրդալու վանք (Բաղէշ) – Հմր 3630/Ա., էջ 1207, 1211
ՆԵՐՍԷՍ ֆիլ , 1669 թ., Աստապատ – Հմր 3468/Ա., էջ 287, 292
ՆԻԿՈՂՈՍ երէց, ժե. դ. – Հմր 3509, էջ 505, 510
ՈՀԱՆ, ԺՋ. դ. – Հմր 3455, էջ 223, 225
ՊԱՂՏԱՍԱՐ դպիր, 1666 թ., Հաւար գիւղ (յերկիրս Հագարեան) – Հմր 3437, էջ 171, 177, 178
ՊԵՏՐՈՍ, 1722 թ., Սուրբ Լուսաւորիչ – Հմր 3568, էջ 857, 860
ՊԵՏՐՈՍ Բերթումեան, 1771 թ., էջմիածին – Հմր 3537, էջ 685, 687
ՊՕՂՈՍ Գրիգորեան Կեսարացի, նաեւ՝ ստացող, 1822 թ., Սուրբ էջմիածին – Հմր 3591, էջ 985, 987

ՍԱՀԱԿ, ԺԸ. դ. – Հմր 3642/Գ., էջ 1317, 1318
ՍԱՀԱԿ, ԺԸ. դ. – Հմր 3686/Ա., էջ 1554, 1559
ՍԱՀԱԿ դպիր, 1661 թ., Մեծոփայ Սուրբ Աստուածածին վանք – Հմր 3577, էջ 911, 914
ՍԱՀԱԿ սարկաւագ, 1609 թ. – Հմր 3521/Բ., էջ 561, 566
ՍԱՐԳԻՍ, 1674 թ., Դաստիփիւր գիւղ (մերձ ի Գանձակ) – Հմր 3576, էջ 903, 911
ՍԱՐԳԻՍ եպս., ԺԵ. դ. (1416ի շուրջ) – Հմր 3670, էջ 1473, 1476, 1477, 1478
ՍԱՐԳԻՍ եպս. Եւդոկիացի, նաեւ՝ ստացող, 1677 թ., Երուսաղէմ – Հմր 3657/Գ., էջ 1390, 1393
ՍԱՐԳԻՍ երէց, 1695 թ., Նոր Ջուղա (Սպահան) – Հմր 3586, էջ 963, 965, 966
ՍԱՐԳԻՍ սրկ. (ապա՝ երէց), 1441 թ., Սուրբ Նշան (Մալըոկայ գաւառ), 1449 թ., Երզնկա – Հմր 3556, էջ 787, 794, 795, 796
ՍԻՄԷՈՆ, ԺԷ. դ. – Հմր 3501, էջ 421, 425
ՍԻՄԷՈՆ Տէր-Յովհաննիսեան (Յոհաննիսեան) Շաֆեցի, 1841 թ., Տաշբուլաղ գիւղ (Սեւան) – Հմր 3558, էջ 799, 806 – 1841 թ., Սեւան, Հմր 3559, էջ 805, 808
ՍԻՄՈՆ, 1647 թ. – Հմր 3688, էջ 1561, 1564
ՍԻՄՈՆ մհտ., 1758 թ., Ամսդէլօտամ – Հմր 3403, էջ 15, 18
ՍԻՈՆ, 1319 թ. – Հմր 3658, էջ 1399, 1324, 1326
ՍՄԲԱՏ, 1316 թ., Լեւոսիա (Կիպրոս) – Հմր 3412, էջ 67, 71
ՍՈՂՈՄՈՆ աբղ, 1758 թ., Ամսդէլօտամ – Հմր 3403, էջ 15, 18
ՍՏԵՓԱՆ դպիր, 1743 թ. – Հմր 3642/Ա., էջ 1310, 1316
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, ԺՋ. դ. – Հմր 3679, էջ 1519, 1529, 1530
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ Կաֆայեցի, 1720 թ., [Նոր Ջուղա] – Հմր 3433, էջ 159, 168
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ Վանեցի, 1670 թ. – Հմր 3499, էջ 417, 420
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ֆիլ, նաեւ՝ ծաղկող, կազմող, 1460 թ., Բաղէշ – Հմր 3494, էջ 387, 389, 390
ՍՏԵՓԱՆՈՍ, 1357 թ., Ղրիմ՞ – Հմր 3405, էջ 23, 24
ՍՏԵՓԱՆՈՍ, ԺԴ. դ. – Հմր 3656, էջ 1381, 1386
ՍՏԵՓԱՆՈՍ աբղ, 1468 թ., ԺԵ. դ. – Հմր 3587, էջ 965, 972
ՎԱՐԴԱՆ, 1242 թ., Սուրբ Կարապետի վանք – Հմր 3528, էջ 635, 637
ՎԱՐԴԱՆ, 1319 թ., Ակներոյ վանք – Հմր 3589, էջ 977, 980
ՎԱՐԴԱՆ դպիր, ԺԷ. դ. – Հմր 3470, էջ 301, 308
ՎԱՐԴԱՆ եպս., 1676-1692 թթ., Կաֆա – Հմր 3504, էջ 451, 469, 470, 471, 473, 475, 476
ՎԱՐԴԱՆ սրկ., ԺԵ. դ. – Հմր 3639, էջ 1259, 1262
ՏԵՓԱՆԻԿ, ԺԷ. դ. – Հմր 3424/Գ., էջ 127, 128
ՏԷՐ ԱԻԵՏԻՍ՞, 1680 թ. – Հմր 3657/Ա., էջ 13864 1388
ՏԷՐ ՀԱՅՐԱՊԵՏ, 1624 թ., Նոր Ջուղա – Հմր 3598, էջ 1041, 1044
ՏԷՐ ՅԱԿՈԲ Զէյթպի, 1655 թ., Կարին (Արզրում) – Հմր 3602, էջ 1063, 1066, 1067, 1068
ՏԷՐ ՅԱԿՈԲ սրկ., 1655 թ., Կարին (Արզրում) – Հմր 3602, էջ 1063, 1067, 1068
ՏԻՐԱՏՈՒՐ, 1659 թ. – Հմր 3415, էջ 77, 80
ՏՐԴԱՏ, ԺՋ. դ. – Հմր 3455, էջ 223, 225
ՓԱՆՈՍ, ԺԷ. դ., Նոր Ջուղա՞ – Հմր 3514, էջ 527, 531
ՓԻԼԻՊՈՍ, 1644 թ. – Հմր 3489, էջ 375, 378
ՓԻԼԻՊՈՍ, նաեւ՝ ծաղկող, 1561 թ., Կեչառիս – Հմր 3603, էջ 1069, 1072
ՓԻՐՃԱՆ սրկ., 1597-1599 թթ. – Հմր 3562, էջ 817, 826
ՖՐԱ ՄԱԹԷՈՍ, նաեւ՝ ստացող, ԺԴ. դ. – Հմր 3640, էջ 1261, 1286
ՖՐԱ ՅՈՀԱՆՆԷՍ, 1380 թ. – Հմր 3650, էջ 1343, 1346

Ը.
ԾԱՂԿՈՂՆԵՐԻ ՅԱՆԿ

ՏԷՐ ՍԻՄԷՕՆ – Հմր 3480, էջ 341, 343
ՄԱՐՏԻՐՈՍ դպիր – Հմր 3480, էջ 341, 343
ՄԻՆԱՍ կր. – Հմր 3481, էջ 345, 350
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ վրդ. – Հմր 3482, էջ 352
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ֆիլ, նաեւ՝ գրիչ, կազմող – Հմր 3494, էջ 387, 390
ՅՈՎՍԷՓ – Հմր 3534, էջ 669, 673
ԱԻԵՏԻՍ ֆիլ – Հմր 3542, էջ 721, 724, 726
ՄԵՍՐՈՊ Խիզանցի, նաեւ՝ գրիչ, կազմող – Հմր 3598, էջ 1042
ՏԷՐ ՅԱԿՈԲ մհտ. – Հմր 3602, էջ 1063, 1068
ՓԻԼԻՊՈՍ – Հմր 3603, էջ 1069, 1072
ՍԱՐԳԻՍ վրդ. – Հմր 3636, էջ 1237, 1240, 1241
ՄՈՎՍԷՍ երէց, նաեւ՝ գրիչ, կազմող – Հմր 3647, էջ 1331, 1333, 1334
ՂԱԶԱՐ – Հմր 3653, էջ 1365, 1372
ՍԱՀԱԿ վարպետ – Հմր 3662, էջ 1431, 1436
ԳՐԻԳՈՐ Բաղիշեցի, նաեւ՝ գրիչ – Հմր 3663, էջ 1435, 1441
ԽԱԴԷ – Հմր 3700, էջ 1631, 1635

Թ.
ԿԱԶՄՈՂՆԵՐԻ ՅԱՆԿ

ԱԹԱՆԷՍ, 1548 թ., Ուղնկար (Արճէշ) – Հմր 3681, էջ 1535, 1538, 1539
ԱՆԱՆԻԱՅ աբղ, 1573 թ. – Հմր 3627, էջ 1199
ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ երէց, ԺԸ. դար – Հմր 3479, էջ 337, 340
ԵՍԱՅԻ, նաեւ՝ գրիչ, ստացող, 1698-1699 թթ., Սուրբ Կարապետ (Երնջակ) – Հմր 3478, էջ 331, 337
ՄԵՍՐՈՊ ԽԻԶԱՆՑԻ, նաեւ՝ գրիչ, ծաղկող,1624 թ., Նոր Ջուղա – Հմր 3598, էջ 1041, 1044, 1045

ՄՈՎՍԷՍ երէց, նաեւ՝ ծաղկող, 1653-1654 թթ., Մոս գիւղ (Ծար գաւառ) – Հմր 3647, էջ 1331, 1333, 1334
ՅՈՎՍԷՓ աբեղ, 1501 թ., Խարտիշարի վանք (Զմշկածագ) – Հմր 3652/Ա, էջ 1359, 1361
ՅՈՎՍԷՓ, 1594 թ., Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ (Շամիձոր) – Հմր 3552, էջ 757, 763
ՆԵՐՍԷՍ աբեղ, նաեւ՝ գրիչ, 1568 թ., Ամիրդալու վանք (Բաղէշ) – Հմր 3630/Ա, էջ 1207, 1211
ՇՄԱՒՈՆ վարդապետ, 1667 թ., Ապրակունեաց Ս. Կարապետ վանք – Հմր 3589, էջ 977, 982
ՍԻՄԷՈՆ – Հմր 3652/Ա, էջ 1399, 1426
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ հիւ, նաեւ՝ գրիչ, ծաղկող, 1460 թ., ԲԱՂԷՇ – Հմր 3494, էջ 387, 389, 390
ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍ, 1773 թ. – Հմր 3685, էջ 1551, 1554

Ժ.
ՄԵԿԵՆԱՍՆԵՐԻ ՅԱՆԿ

ԿՈՅՍ ԳԻՋԻ, ԺԷ. դար (1671 թ. առաջ) – Հմր 3581, էջ 939, 944
ՀԱԽՈՒՄ ՊՍԱԿԵՐԵՑԻ, 1659 թ., Պապճան գիւղ (Վերին Զագամ), Գանձասար – Հմր 3542, էջ 721, 725, 726
ՄԱՐԻԱՄ, 1669 թ., Աստապատ – Հմր 3468, էջ 287, 293
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ վրդ., 1667-1668 թթ., Շոռոթ – Հմր 3545, էջ 729, 734
ՊԵՏՐՈՍ ԿԵՍԱՐԱՑԻ, 1636 թ., Կոստանդնուպոլիս – Հմր 3594, էջ 1017, 1026

ԺԱ.
ՊԱՏՈՒԻՐԱՏՈՒ-ՍՏԱՅՈՂՆԵՐԻ ՅԱՆԿ

ԱԲՐԱՀԱՄ աբեղ, 1389 թ., Կապոսի վանք (Եկեղեաց գաւառ) – Հմր 3487, էջ 369, 372
ԱԼԷՔՍ, ՅՈՀԱՆԷԵՍ, ԿԻՐԱԿՈՍ՝ որդիք Կոզմաս գրչի, 1653-1654 թթ. – Հմր 3430, էջ 153,156
ԱՄԵԼՔ հիւ, 1426 թ., Քեռու գիւղամաղամ (Խութ գաւառ) – Հմր 3456, էջ 225, 229
ԱՆԴՐԷԱՍ խջյ, 1682 թ., Օղվերձ գիւղ (Ռոտեան երկիր) – Հմր 3428, էջ 147, 150
ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ, ԺԷ. դ. 1671ից առջ – Հմր 3581, էջ 939, 944
ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ հիւ, 1434 թ., Կաֆա – Հմր 3508, էջ 499, 505
ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ, 1653-1654 թթ. – Հմր 3430, էջ 153,156
ԱՒԵՏԻՔ միայնակեաց, 1432 թ., Տրապիզոն – Հմր 3484, էջ 357, 361
ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ վրդ., ԺԷ. դ. – Հմր 3655/Ա., էջ 1379, 1380
ԲԱՐՍԵՂ վրդ., 1594 թ., Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ (Շամիձոր) – Հմր 3552, էջ 757, 763
ԲԱՐՍԵՂ հիւ, 1659 թ., Պապճան գիւղ (Վերին Զագամ), Գանձասար – Հմր 3542, էջ 721, 725
ԲԷԿԻ, 1497 թ., Աղթամար – Հմր 3534, էջ 669, 672, 673
ԳՐԻԳՈՐ Տարօնացի, նաեւ՝ գրիչ, 1495-1496 թթ., Կայիփոսի վանք (Եկեղեաց գաւառ) – Հմր 3495, էջ 391, 398
ԳՐԻԳՈՐ պատանեակ, 1677 թ., Կեսարիա – Հմր 3434, էջ 167, 168
ԴԱՆԻԷԼ աբեղ, 1452 թ., Այրիվանք – Հմր 3402, էջ 11, 14, 15, 16
ԴԱՒԻԹ վրդ. (Մկրտիչ), 1697 թ., Սպահան – Հմր 3637, էջ 1241, 1254
ԴԱՒԻԹ րաբունապետ, ԺԷ. դ. – Հմր 3655/Բ., էջ 1380, 1382
ԵՍԱՅԻ Սասնեցի, նաեւ՝ գրիչ, 1394 թ., Սիս – Հմր 3503, էջ 431, 450, 451
ԵՍԱՅԻ, նաեւ՝ գրիչ, կազմող, 1698-1699 թթ., Սուրբ Կարապետ (Երնջակ) – Հմր 3478, էջ 331, 337
ԵՓՐԵՄ պատրիարք երաժիշտ, 1615 թ., Լեհաստան՞, 1697 թ., Ադրիանուպօլիս – Հմր 3506, էջ 481, 495
ԶԱՔԱՐԻԱ հիւ,նաեւ՝ գրիչ, 1711 թ. – Հմր 3663, էջ 1435, 1441, 1442
ՋԻԼՓԻ, 1683 թ., Մեծ անապատ – Հմր 3622, էջ 1181, 1188
ԸՂԹԻԱՐ (տիկին), 1460 թ., Բաղէշ – Հմր 3494, էջ 387, 390
ԹԱԴԷՈՍ Րախիշեցի, 1653-1654 թթ., Մոս գիւղ (Ծար գաւառ) – Հմր 3647, էջ 1331, 1335
ԹԱԴԷՈՍ հիւ, 1356 թ., Մակու (Արտազ գաւառ) – Հմր 3654, էջ 1373, 1376
ԻԳՆԱՏԻՈՍ Մեծքէնցի, նաեւ՝ գրիչ, 1661 թ., Սուրբ Երից Մանկանց ուխտ – Հմր 3446, էջ 197, 201, 204
ԻՍԱՀԱԿ վրդ., 1670 թ. – Հմր 3499, էջ 417, 420
ԽԱՉԻԿ Կաֆայեցի, 1647 թ., Վաշարհէյ (Հունգարիա) – Հմր 3519, էջ 549, 553, 554
ԽՈՋԱՅ Բէրոն, 1670 թ. – Հմր 3526, էջ 621, 625
ԽՈՏԱՅՎԵՐՏԻ, 1689 թ., Կոստանդնուպոլիս – Հմր 3569, էջ 859, 864
ԽՏՐՇԱՀ, ԺԵ. դ. – Հմր 3595, էջ 1025, 1034
ԿԱՐԱՊԵՏ երէց, 1609 թ. – Հմր 3672, էջ 1483, 1490
ԿԱՐԱՊԵՏ, 1357 թ., Ղրիմ՞ – Հմր 3405, էջ 23, 24
ԿԱՐԱՊԵՏ, 1634 թ., 1637 թ., Սուրբ Աստուածածին – Հմր 3480, էջ 341, 343
ԿԻՐԱԿՈՍ, 1568 թ., Ամիրդալու վանք (Բաղէշ) – Հմր 3630/Ա., էջ 1207, 1211
ԿՈՍՏԱՆԴ հիւ, 1319 թ. – Հմր 3658, էջ 1399, 1424, 1425
ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ կր., 1267 թ. – Հմր 3611, էջ 1113, 1115
ՂԱԶԱՐ հիւ, 1653-1654 թթ. – Հմր 3430, էջ 153,156
ՂԱՐԱՃԱ Յոհաննէս, 1480 թ. – Հմր 3505, էջ 477, 482

ՃՈՒԱՆ սրկ. (եղբայր Ստեփաննոս հիլ-ի), 1316 թ., Լեմոսիա (Կիպրոս) – Հմր 3412, էջ 67, 70, 71
ՄԱԹԷՈՍ արեպս., 1561 թ., Կեչառիս – Հմր 3603, էջ 1069, 1071
ՄԱՂԱՔԻԱՅ աբղ, 1527 թ., Սուրբ Մարտիրոս անապատ – Հմր 3700, էջ 1631, 1634, 1635
ՄԱՅՐ ՄԱՐԻՆՈՍ, 1606 թ. – Հմր 3424/Ա., էջ 121, 125
ՄԱՆՈՒԷԼ աբղ, 1431 թ. – Հմր 3555, էջ 777, 787
ՄԱՆՈՒԿ, նաեւ՝ գրիչ, ԺՋ. դ. – Հմր 3439, էջ 183, 185
ՄԱՏԱԹԻԱ վրդ., 1658-1663 թթ., Երեւան – Հմր 3502, էջ 425, 430
ՄԱՐԳԱՐ երէց, ԺԷ. դ. – Հմր 3570, էջ 865, 867, 868
ՄԱՐԳԱՐԷ վրդ., ԺԵ. դ. – Հմր 3513, էջ 525, 527, 528
ՄԱՐԳԱՐԻՏ, 1624 թ., Նոր Ջուղա – Հմր 3598, էջ 1042, 1045
ՄԱՐԿՈՍ աբղ, 1710-1711 թթ., Նոր Ջուղա – Հմր 3408, էջ 41, 51, 52
ՄԱՐՏԻՐՈՍ վրդ., 1424 թ., Ս. Լուսաւորչի գերեզման (Երզնկա) – Հմր 3588, էջ 973, 975, 976
ՄԱՐՏԻՐՈՍ հիլ, 1666 թ., Հաւար գիւղ (յերկիրս Հազարեան) – Հմր 3437, էջ 171, 177
ՄԱՐՏԻՐՈՍ, 1671 թ., Համտիւնա գիւղ (Գանձակ) – Հմր 3541, էջ 719, 722
ՄԵԼՔԻՍԷԹ վրդ., 1727 թ., Սպահան – Հմր 3420, էջ 103, 109
ՄԵՍՐՈՊ սրկ., 1667-1668 թթ., Շոռոթ – Հմր 3545, էջ 729, 734
ՄԷԼՔԷՍԷԹ կր., ԺՋ. դ. – Հմր 3679, էջ 1519, 1529
ՄԻՔԱՅԷԼ Աստապատեցի, 1679 թ. – Հմր 3531, էջ 645, 655
ՄԻՔԱՅԷԼ Ջուղայեցի, 1635 թ., Սպահան – Հմր 3449, էջ 207, 212
ՄԽԻԹԱՐ Անեցի, նաեւ՝ գրիչ, 1177 թ., Հոռոմոսի վանք – Հմր 3613/Ա., էջ 1121, 1123
ՄԿՐՏԻՉ վրդ., 1668 թ. – Հմր 3422/Բ., էջ 116, 118
ՅԱԿՈԲ Թոխատցի, նաեւ՝ գրիչ, 1709-1710 թթ. – Հմր 3413, էջ 71, 74, 75
ՅԱԿՈԲ աբղ, 1620 թ., Կոստանդնուպոլիս – Հմր 3472, էջ 313, 316
ՅԱԿՈԲ դպիր, ԺԷ. դ. – Հմր 3404, էջ 19, 21
ՅՈՀԱՆ Ջուղայեցի, նաեւ՝ գրիչ, 1624-1625 թթ., Սպահան – Հմր 3498, էջ 407, 414, 415, 416
ՅՈՀԱՆ պատանեակ, 1693 թ., Էջմիածին – Հմր 3636, էջ 1237, 1241
ՅՈՀԱՆ վարժապետ, 1303 թ., Գայլիձոր անապատ – Հմր 3606/Բ., էջ 1078, 1080
ՅՈՀԱՆԷՍ հիլ, , 1561 թ., Գետաձոր – Հմր 3671, էջ 1477, 1452
ՅՈՀԱՆՆԷՍ կր., նաեւ՝ գրիչ, ԺԸ. դ., 1699-1705ի միջեւ – Հմր 3451, էջ 215, 218
ՅՈՀԱՆՆԷՍ վրդ., 1303 թ., Նռնաւանից վանք (Այրարատ) – Հմր 3606/Ա., էջ 1077, 1078
ՅՈՎԱՆԷՍ վրդ.՞, 1451՞ թ., Գոշավանք՞ – Հմր 3653, էջ 1365, 1372
ՅՈՎԱՆԷՍ հիլ, 1720 թ., [Նոր Ջուղա] – Հմր 3433, էջ 159, 168
ՅՈՎԱՆԷՍ, 1408 թ., Ցիպնայ վանք – Հմր 3540, էջ 699, 718
ՅՈՎԱՆԷՍ, ԺԷ. դ., Նոր Ջուղա՞ – Հմր 3514, էջ 527, 531
ՅՈՎԱՆԷՍ՞, ԺԸ. դ., 1738ից առջ – Հմր 3675, էջ 1501
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Տէր-Պօղոսեան, 1842 թ. – Հմր 3572, էջ 869, 872-873
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ արեպս. Սեհուանեաց, ԺԹ. դ. – Հմր 3600, էջ 1053, 1056
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ վրդ., 1315 թ., Ուղնկար (Արճէշ) – Հմր 3681, էջ 1535, 1538
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ վրդ., ԺԵ. դ. – Հմր 3448, էջ 203, 206, 207
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, 1623 թ. – Հմր 3672, էջ 1483, 1490
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, նաեւ՝ գրիչ, 1418 թ. – Հմր 3525, էջ 591, 620
ՅՈՒՆԱՆ հիլ, 1402 թ., Քարավաճառ գիւղ (Ծար գաւառ) – Հմր 3578, էջ 913, 918, 920
ՇԱՀՍԱՎԱՐ, 1631 թ., Թեղասեռ (Աղուանից երկիր) – Հմր 3580, էջ 931, 938
ՇԷՐՄԱԶԱՆ, 1670 թ. – Հմր 3526, էջ 621, 625
ՊԱՂՏԱՍԱՐ արեպս., 1835 թ., Ս. Յակոբայ վանք (Արցախ) – Հմր 3619, էջ 1167, 1170
ՊԱՐՍԱՄ, ԺԹ. դ. – Հմր 3483, էջ 353, 356
ՊՐՆ ԱԲՐԱՀԱՄ, 1784 թ., Դաշտ գիւղ (Ներքին Ագուլիս) – Հմր 3674, էջ 1493, 1499, 1500
ՊՐՆ ԳՈՐԳ, 1497 թ., Կողուց վանք – Հմր 3530, էջ 641, 644
ՊՕՂՈՍ Գրիգորեան Կեսարացի, 1822 թ., Սուրբ Էջմիածին – Հմր 3591, էջ 985, 987
ՌՒՍՏԱԿԷՍ, ԺԹ. դ. – Հմր 3651/Ա., էջ 1348, 1349
ՍԱՐԳԻՍ Եւդոկիացի, 1680 թ. – Հմր 3657/Ա., էջ 1386, 1388
ՍԱՐԳԻՍ Սպերցի, 1618 թ., Թոխաթ – Հմր 3663, էջ 1435, 1441
ՍԱՐԳԻՍ աբղ, ԺՋ. դ., [Սանահին՞] – Հմր 3401, էջ 9, 11
ՍԱՐԳԻՍ եպս. Եւդոկիացի, նաեւ՝ գրիչ, 1677 թ., Երուսաղէմ – Հմր 3657/Գ., էջ 1390, 1393
ՍԱՐԳԻՍ սրկ., 1561 թ., Գետաձոր – Հմր 3671, էջ 1477, 1452
ՍԱՐԳԻՍ վրդ., ԺԷ. դ. – Հմր 3657/Ե., էջ 1396, 1399
ՍԱՐԳԻՍ, 1655 թ., Կարին (Արզրում) – Հմր 3602, էջ 1063, 1068
ՍԻՄԷՈՆ, ԺՋ. դ. – Հմր 3455, էջ 223, 225
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ կր., 1329 թ., Փոս անապատ (Կիլիկիա) – Հմր 3678, էջ 1511, 1518
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ վրդ., 1315 թ., Սուրբ Կարապետի վանք (Տարօն) – Հմր 3651/Բ., էջ 1349, 1353
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ հիլ, 1644 թ. – Հմր 3489, էջ 375, 378
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ հիլ (եղբայր Ճուան սրկ-ի). , 1316 թ., Լեմոսիա (Կիպրոս) – Հմր 3412, էջ 67, 70, 71
ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ, ԺԵ. դ. – Հմր 3448, էջ 203, 206, 207
ՎԱՀՐԱԻԵՑԻ Ճանդուրպան, 1678 թ., Վանք գիւղ (յերկիրն Գուրհամու) – Հմր 3529, էջ 639, 640
ՎԱՐԴԱՆ կր., 1408 թ., Ցիպնայ վանք – Հմր 3540, էջ 699, 719
ՎԱՐԴԱՆ կր., 1464 թ., Արզելան մենաստան (յերկիրս Տարբերունոյ) – Հմր 3481, էջ 345, 349
ՎԱՐԴԱՆ սրկ., նաեւ՝ գրիչ, ԺԵ. դ. – Հմր 3639, էջ 1259, 1262
ՎԱՐԴԱՆ հիլ, 1660 թ., Նախամարգ գիւղ (Արարատեան եր-

կիր, Ծաղուկէ ձոր), ծաղկուած ի Կակաղայ գիւղ – Հմր 3496, էջ 399, 400, 401
ՎԱՐԴԱՆ, նաեւ՝ գրիչ, 1319 թ., Ակներոյ վանք, 1667 թ., Ապրակունեաց Ս. Կարապետ վանք – Հմր 3589, էջ 977, 980, 981
ՏԷՐ ԲԱՐՍԵՂ, 1673 թ., Դաշտակ (Ծար գաւառ) – Հմր 3601, էջ 1057, 1062
ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐ, ԺԳ. – Հմր 3604, էջ 1071, 1074
ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԻՍ , 1441 թ., Սուրբ Նշան (Մաւրոկայ գաւառ) – Հմր 3556, էջ 787, 794
ՏԷՐ ՋԱՔԱՐԷ, ԺԷ. դ. – Հմր 3551, էջ 753, 756
ՏԷՐ ԿԻՐԱԿՈՍ, 1636 թ., Կոստանդնուպոլիս – Հմր 3594, էջ 1017, 1026
ՏԷՐ ՂԱԶԱՐ, 1575 թ., Շաւվանու եկիր – Հմր 3566, էջ 847, 852
ՏԷՐ ՄԱՐԳԱՐ, 1661 թ., Մեծոփայ Սուրբ Աստուածածին վանք – Հմր 3577, էջ 911, 914
ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼ, 1665-1666 թթ. – Հմր 3468/Բ., էջ 293, 296
ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼ, որդի Մարիամի (մեկենաս), 1669 թ., Աստապատ – Հմր 3468/Ա., էջ 287, 293
ՏԷՐ ՄԽԻԹԱՐ, 1655 թ., Ալընդաճց գիւղ (Վասպուրական) – Հմր 3633, էջ 1223, 1228
ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍ Դարաշամբեցի, 1562 թ., Ստեփաննոս Նախավկայ վանք (Դարաշամբ) – Հմր 3599, էջ 1045, 1052
ՏԷՐ ՊՕՂՈՍ, 1706 թ. – Հմր 3462, էջ 263, 267
ՏԷՐ ՏԻՐԱՒԱԳ, 1431 թ. – Հմր 3555, էջ 777, 787
ՏԷՐ ՕՎԱԿԷՄ, 1722 թ., Սուրբ Լուսաւորիչ – Հմր 3568, էջ 857, 860
ՈՒՍԹԱՅ Փաւաւնէ, ԺԷ. դ. – Հմր 3612, էջ 1115, 1120
ՈՒՍՂՈՒՄԵԼԷՔ (կին), ԺՋ. դ. – Հմր 3648, էջ 1335, 1340, 1341, 1342
ՔԱՍԲԱՐ, 1667 թ. – Հմր 3631, էջ 1213, 1216
ՖՐԱ ՄԱՏԹԷՈՍ, ԺԴ. դ. – Հմր 3640, էջ 1261, 1286

ԺԲ.
ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Ադամ եւ Եւա – Հմր 3402, 3482
Ամբակում – Հմր 3545
Աննա (մայր Սամուէլի) – Հմր 3434, 3660
Դանիէլ մարգարէ – Հմր 3545
Դաւիթ մարգարէ – Հմր 3402, 3481, 3482
Եզեկիա թագաւոր – Հմր 3604, 3660
Հայր Աստուած – Հմր 3576 («Կանոն մկրտութեան»)
Հրեշտակ – Հմր 3402, 3545
Յոբ – Հմր 3545
Յովնան յերախն կիտի – Հմր 3402, 3482, 3545
Մարգարէ – Հմր 3402, 3481 («Կանովն սրբոց մարգարէիցն»), 3482 («Այլ Հարց սրբոց մարգարէիցն»), 3662
Մովսէս – Հմր 3402, 3662 («Մովսէս բարձրացոյց զօձն յանապատի»)
Զորեկերպեան – Հմր 3402
Սողոմոն – Հմր 3415 («Սաղովմոն»)
Տիմաթէոս – Հմր 3604

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Ազդարարումն երկրորդ գալստեան – Հմր 3481, 3534, 3552, 3662
Աճեղ դատաստան – Հմր 3415, 3534 (չորեկերպեան աթոռ, «Կըշեռմն»), 3552, 3662
Աղօթք ի Գէթսէմանի – Հմր 3415
«Աշակերտ հասկ կորզէին եւ ուտէին» – Հմր 3415
Աշտանակ – Հմր 3428
Առակ անպտուղ թզենւոյ – Հմր 3415 (Քրիստոս), 3428 (թզենի տերեւալից), 3459 (թզենի գօսացեալ), 3494 (թզենի տերեւալից), 3552 (թզենի տերեւալից), 3662 (թզենի տերեւալից)
Առակ իմաստուն եւ յիմար կուսանաց – Հմր 3401 (իմաստուն կոյս), 3402
Առաքեալ – Հմր 3402 («Կանովն համաւրէն առաքելոցն»), 3481
Աւրհնութիւն մանկանց – Հմր 3415, 3662
Աստուածամայրը Մանկան հետ – Հմր 3402 («Կանովն Աւետեաց Աստուածածնին»), 3674
Աւետումն – Հմր 3402, 3405 (Գաբրիէլ հրեշտակապետ), 3415 (2 անգամ), 3438 (Գաբրիէլ հրեշտակապետ), 3482, 3530 (Գաբրիէլ հրեշտակապետ), 3534, 3548 (Գաբրիէլ հրեշտակապետ), 3552 (2 անգամ), 3598, 3603 (Գաբրիէլ հրեշտակապետ), 3623 (Գաբրիէլ հրեշտակապետ), 3662 (2 անգամ), Հմր 3402 (Աստուածածնին)
Աւետումն Զաքարիայի – Հմր 3402
Աւետումն հրեշտակի Յովակիմայ եւ Աննայի – Հմր 3636
Աւետումն հովուաց – Հմր 3415 (հովիւ), 3482
Աւերումն դժոխոց – Հմր 3402, 3534, 3552, 3662
Բարի հովիւ – Հմր 3402, 3428, 3482, 3662
Բժշկումն անդամալուծի – Հմր 3415, 3662
Բժշկումն անդամալուծի առ աւազանին Բեթհեզդայ – Հմր 3428, 3530
Բժշկումն Բարդուղիմէոս կուրի – Հմր 3415, 3530, 3662 (2 անգամ)
Բժշկումն բորոտի – Հմր 3415, 3662
Բժշկումն դիւահարի – Հմր 3415, 3494 (դեւ), 3662
Բժշկումն ի ծնէ կուրի – Հմր 3415, 3428, 3552, 3662
Բժշկումն լուսնոտի – Հմր 3415, 3428, 3662

Բժշկումն խուլի – Հմր 3415
Բժշկումն խուլի եւ համեր – Հմր 3662
Բժշկումն կարկամեալ կնոջ – Հմր 3415
Բժշկումն կուրի, համեր եւ կաղի – Հմր 3415
Բժշկումն կուրաց – Հմր 3415 (2 անգամ), 3662
Բժշկումն համեր – Հմր 3662
Բժշկումն ծառայի հարիւրապետի – Հմր 3415
Բժշկումն ջրգողեալի – Հմր 3415
Բժշկումն դստեր հանանացի կնոջ – Հմր 3415 (2 անգամ, Քրիստոս եւ կինն հանանացի), 3662 (Քրիստոս եւ կինն հանանացի)
Գլխատումն Յովհաննու Մկրտչի – Հմր 3415
Գլուխն Յովհաննու Մկրտչի ի վերայ սկուտեղի – Հմր 3402, 3428, 3459, 3481, 3548
Գոհութիւն առ երկնաւոր Հայր – Հմր 3662
Երազն Յովսեփայ – Հմր 3415, 3428, 3662
Ընծայումն տաճարին – Հմր 3402, 3415 (2 անգամ), 3482, 3534, 3552
Թագադրումն Աստուածածնի – Հմր 3480
Թադէոս առաքեալ – Հմր 3544
Թաղումն – Հմր 3402, 3481 (հանդերձն Քրիստոսի), 3534, 3552
Իջեցումն ի խաչէն եւ թաղումն – Հմր 3428
Լերան բառոզ – Հմր 3662 (2 անգամ)
Խաչ – Հմր 3402 («Կանովն Գիւտ խաչին», 3481 («Կանովն Գիւտ խաչին», («Կանովն Վարագայ խաչին»), 3673 (խորանի մէջ՝ բնագրում), 3674 (բնագրում), 3675
Խաչելութիւն – Հմր 3402 (ստացող Դանիէլ աբեղայ), 3415, 3482, 3534, 3552, 3556, 3571, 3628Ա, 3657Ե, 3662, 3674
Խորհրդաւոր ընթրիք – Հմր 3415
Մննդաբանութիւն Քրիստոսի – Հմր 3415, 3662
Մնունդ – Հմր 3402, 3415 (երկրպագութիւն մոգուց), (Մոգք), 3530 (Հովիւ), 3534, 3552 , 3662
Կոյր – Հմր 3474 («Առաւաւտեւրգեր Աւագ շաբաթու»)
Կոչումն աշակերտաց – Հմր 3662 (2 անգամ)
Կոչումն Մատթէոսի (Ղեւի) – Հմր 3415 (2 անգամ), 3428, 3662 (2 անգամ)
Կոտորումն մանկանց – Հմր 3482
Համբարձումն – Հմր 3402, 3415, 3459, 3482, 3534, 3552, 3662
Հանդիպումն Մարեմայ եւ Եղիսաբեթի – Հմր 3415, 3428, 3530 (Մարիամ Աստուածածին), 3603 (Եղիսաբեթ), 3623 (Մարիամ Աստուածածին), 3662
Հարսանիք ի Կանա – Հմր 3415, 3428 (սափոր), 3552 (սափոր), 3662
Հոգեգալուստ – Հմր 3402, 3415, 3459 (Սուրբ Հոգի), 3482, 3534, 3552, 3585 (տպագիր), 3662
Հրեշտակապետ – Հմր 3402, 3482
«Հուր եկի արկանել» – Հմր 3415, 3428, 3598, 3629, 3631
Ձերբակալումն – Հմր 3415 (2 անգամ)
Ճանապարհորդութիւն ի Բեթղեհէմ – Հմր 3415
«Ճրագ մարմնոյ ակն է...» – Հմր 3598
Մատնութիւն – Հմր 3415, 3428, 3534
Մարիամ Աստուածածին – Հմր 3481 («Կանովն եւթներորդ աւուրն»)
Մարիամ Մագդաղենացի – Հմր 3408, 3534, 3662
Մկրտութիւն – Հմր 3402, 3415, 3482, 3552, 3662
Մուտ յԵրուսաղէմ – Հմր 3402, 3415 (2 անգամ), 3459 (ծառ), 3472 (ծառ), 3481 (ծառ), 3494 (արմաւենի), 3534, 3552, 3556 (ծառ), 3571 (ծառ), 3662
Յակոբոս եւ Յոհաննէս (որդիք Որոտման) – Հմր 3402, 3482, 3662
Յարութիւն – Հմր 3402, Հմր 3402 (2 անգամ, իւղաբեր Մարիամ), 3415 (2 անգամ), 3482 (ինքնաձայն ծաղկողի), 3496 (իւղաբեր Մարիամ), 3530 (իւղաբեր Մարիամ), 3534, 3552 (իւղաբեր կանայք), 3598 (իւղաբեր կանայք), 3623 (իւղաբեր Մարիամ), 3636, 3662
Յարութիւնն դստեր Յայրոսի – Հմր 3415, 3662 (2 անգամ)
Յարութիւնն Ղազարու – Հմր 3402, 3415 (2 անգամ), 3482, 3530, 3534, 3552, 3662
Յովհաննէս Մկրտիչ – Հմր 3402, 3415, 3459, 3481, 3482, 3662
Յովսէփ Արիմաթացի – Հմր 3415, 3428, 3459, 3496, 3530, 3534, 3552, 3585, 3598, 3623, 3662
Յովսէփ եւ Մարիամ – Հմր 3662 («Եւ Յիսուսի Քրիստոսի ծնունդն էր այսպէս»)
Յուդա կախեալ – Հմր 3415
Ողբ առ Քրիստոս – Հմր 3662
Ոտնլուայ – Հմր 3415, 3481 (սափոր), 3482 (սափոր), 3534, 3552, 3662
Պայծառակերպութիւն (Այլակերպութիւն) – Հմր 3402, 3415, 3459, 3482, 3534, 3552, 3662
Պետրոս եւ Պօղոս – Հմր 3402, 3481,
Պօղոս – Հմր 3482, 3656
«Սաստումն հողմոյն եւ խռովութեան ջրոցն» – Հմր 3415, 3662
Սուրբ Երրորդութիւն – Հմր 3480
Սուրբ Հոգի – Հմր 3481, 3482, 3598, 3623, 3662
Վերափոխումն Աստուածածնի – Հմր 3402, 3459, 3482
Փախուստ յեգիպտոս – Հմր 3415
Քրիստոս – Հմր 3402, 3415, 3419 3428 («Հոգի Տեառն ի վերայ իմ»), 3481, 3482, 3581, 3628Ա
Քրիստոս, դպիրք եւ փարիսեցիք – Հմր 3662
Քրիստոս խաչընդուս – Հմր 3415 (2 անգամ), 3662
Քրիստոս, Աստուածամայր եւ եղբայր – Հմր 3415 («Ո՞վ է իմ մայր, կամ ո՞վ են իմ եղբարք»)
Քրիստոս չորեքկերպեան գահին – Հմր 3402, 3480
Քրիստոս, հանանայապետք, դպիրք եւ ծերք – Հմր 3662
Քրիստոս ուսուցանէ աշակերտացն – Հմր 3415, 3548 (Քրիստոս ուսուցանէ ի նաւի), 3662 (2 անգամ)

Քրիստոս ուսուցանէ ժողովրդեան – Հմր 3415, 3662
Քրիստոս ուսուցանէ ժողովրդեան եւ աշակերտացն – Հմր 3415, 3662
Քրիստոս փոռնեալ ի սատանայէ – Հմր 3415
Քրիստոս եւ դպիրք – Հմր 3415, 3662
Քրիստոս եւ Կայիափա յատենի – Հմր 3415, 3428 (Քրիստոս եւ Կայիափա)
Քրիստոս եւ կինն սամարացի – Հմր 3415, 3428
Քրիստոս եւ հրեայք – Հմր 3415, 3662 (Քրիստոս եւ հրեա)
Քրիստոս եւ Յուդա – Հմր 3415
Քրիստոս եւ Նիկոդիմոս – Հմր 3415
Քրիստոս եւ ոմն օրինական փորձէր զնա – Հմր 3415, 3662 (3 անգամ)
Քրիստոս եւ Պետրոս – Հմր 3415, 3662
Քրիստոս Պիղատոսի առջեւ – Հմր 3415
Քրիստոս եւ սադուկեցիք – Հմր 3415 (Քրիստոս եւ սա-դուկեցի), 3662 (Քրիստոս եւ սադուկեցի, 2 անգամ)
Քրիստոս եւ փարիսեցիք – Հմր 3415, 3662 (2 անգամ, Քրիստոս եւ փարիսեցի)
Քրիստոս եւ Փիլիպոս – Հմր 3415, 3544 (Փիլիպոս)
Քրիստոս եւ հաճանայապետ – Հմր 3415
Օծումն ի Բեթանիայ – Հմր 3415

ԱԽԵՏԱՐԱՆԻՁՔ

Մատթէոս – Հմր 3415, 3428, 3472, 3496, 3529, 3530, 3534, 3541, 3542, 3552, 3557, 3602, 3603, 3623, 3629, 3630Բ, 3647, 3662, 3674
Մարկոս – Հմր 3415, 3426, 3496, 3529, 3530, 3534, 3541, 3542, 3552, 3557, 3598, 3602, 3603, 3623, 3629, 3647, 3661, 3662, 3700
Ղուկաս – Հմր 3405, 3415, 3426, 3428, 3494, 3496, 3530, 3534, 3541, 3542, 3552, 3557, 3598, 3602, 3623, 3629, 3647, 3661, 3662, 3700
Յովաննէս – 3541, 3662
Յովաննէս եւ Պռոխորոս – Հմր 3415, 3426, 3472, 3494, 3496, 3529, 3530, 3534, 3542, 3552, 3557, 3598, 3602, 3623, 3629, 3647, 3661, 3700

ԾԻՍԱԿԱՆ

Գանձասաց – Հմր 3555
Դուռն («Կանոն յորժամ նոր դուռն եկեղեցւոյ հաստատեն ի տեղւոջ իւրում») – Հմր 3585
Հոգեւորական՝ վեղարով – Հմր 3663
Սափոր («Ոտնալուայն է») – Հմր 3585
Սափոր սկիհով («Կանոն խաչալուայ առնելոյ») – Հմր 3585
Փեսայ («Կանոն հարսանեաց հանդերձ աւրհնելոյ») – Հմր 3438
Քահանայ – Հմր 3581 («Աւրհնութիւն սեղանոյ տեառնական»)
Քարոզիչ – Հմր 3539 (Ղուկաս Լոռեցի՞)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՆՁԻՆՔ ԵՒ ՍՈՒՐԲՔ

Անտոն Անապատական – Հմր 3402, 3459, 3481, 3482
Բասեղ Կեսարացի – Հմր 3402, 3544
Գրիգոր Աստուածաբան – Հմր 3402, 3544
Գրիգոր Լուսաւորիչ – Հմր 3402, 3419, 3481, 3482, 3674
Եփրեմ Ասորի – Հմր 3402, 3544
Եպիփան Կիպրացի – Հմր 3544
Թէոդորոս զօրավար – Հմր 3402
Թէոդոս թագաւոր – Հմր 3402, 3481
Իգնատիոս Անտիոքացի – Հմր 3402
Լեւոն Բ. – Հմր 3585 (տպագիր էջում՝ Լեւոն Գ.)
Կիպրիանոս հայրապետ – Հմր 3674
Կղեմէս հայրապետ – Հմր 3544
Հայրապետ ոմն – Հմր 3544 (մասնակից Կոստանդնուպօլսի ժողովի), 3544 (մասնակից Նիկիոյ ժողովի), 3402 («Կանովն սրբոց հայրապետացն»), 3481, 3482, 3539
Հռիփսիմէ կոյս – Հմր 3402, 3419, 3459, 3481, 3482
Մակար հայրապետ Երուսաղէմի – Հմր 3544
Մեսրոպ վարդապետ Մաշտոց – Հմր 3402, 3481 (Մեսրովբ վարդապետ), 3482 (Մեսրովպ վարդապետ), 3544
Յակոբ Մծբնայ հայրապետ – Հմր 3402, 3419, 3481, 3482
Յովհան Ոսկեբերան – Հմր 3402
Յոհաննէս՝ Կոստանդնուպօլսի հայրապետ – Հմր 3544
Յովհաննէս Մանդակունի – Հմր 3544
Ներսէս Շնորհալի – Հմր 3402, 3481, 3503, 3628Ա., 3628Ա (Սուրբ Երրորդութիւն, «Բան խրատ ուսումն ասիրաց մանկանց»)
Ներսէս Պարթեւ – Հմր 3544
Սահակ Պարթեւ – Հմր 3544
Սմբատ թագաւոր (Աշոտի որդի) – Հմր 3681 (նկարափորձ)
Ստեփանոս Նախավկայ – Հմր 3402, 3481, 3482
Սարգիս զօրավար – Հմր 3636 (Մարտիրոս պատանին եւ ծնողաքիր ոմն), 3674
Սուրբ ոմն – Հմր 3512 (փակցուած), 3482 (մարտիրոս)

ԱՅԼԵՒԱՅԼՔ

Օսմանեան թագաւորների հերթագայութեան ծառակերպ պատկեր – Հմր 3425 («Ոսմանեուխ գեղչէ»)

ՋԱՐԴԱՆԿԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԽՈՐԱՆ – Հմր 3415, 3432, 3472, 3496, 3530, 3534, 3591, 3598, 3602, 3662, 3675
ԿԻՍԱԽՈՐԱՆ – Հմր 3402, 3405, 3412, 3415 (անուանաթերթ), 3421, 3423, 3426 (անուանաթերթ), 3428 (անուանաթերթ), 3432, 3437, 3448, 3451, 3456, 3457Ա., 3459, 3460, 3472, 3474, 3477, 3480, 3481, 3482, 3483, 3494,

3496, 3502, 3503, 3504, 3507, 3524, 3525, 3528 (անուանաթերթ), 3529 (անուանաթերթ), 3530, 3532, 3534, 3540, 3541 (անուանաթերթ), 3542, 3543, 3548, 3551, 3552 (անուանաթերթ), 3554, 3555, 3556, 3557 (Բարեխոսութիւն), 3561, 3565, 3566, 3571, 3576, 3578, 3580, 3582, 3583, 3585, 3586, 3591, 3594, 3598 (անուանաթերթ), 3602 (անուանաթերթ), 3603, 3606Ա, 3611, 3622, 3623 (անուանաթերթ), 3624, 3625, 3626, 3628Ա, 3629, 3630Բ, 3631 (անուանաթերթ), 3636, 3637, 3640, 3646, 3647 (անուանաթերթ), 3650, 3661, 3662, 3663, 3664, 3665, 3666, 3668, 3671, 3672, 3675, 3676, 3677, 3678, 3679, 3696, 3700

ՃԱԿԱՏԱՋԱՐԴ – Հմր 3401, 3402, 3404, 3407, 3408, 3410, 3412, 3414, 3419, 3420, 3421, 3423, 3427, 3431, 3433, 3434, 3437, 3438, 3448, 3451, 3459, 3460, 3463Ա, 3463Բ, 3464, 3466, 3468Բ, 3474, 3475, 3477, 3478, 3481, 3482, 3484, 3485, 3490, 3495, 3501, 3502, 3505, 3506, 3507, 3508, 3513, 3518, 3519, 3520, 3521Բ, 3524, 3526, 3527Բ, 3531, 3532, 3535, 3539, 3544, 3545, 3547, 3551, 3554, 3561, 3562, 3563, 3566, 3568, 3576, 3578, 3580, 3581, 3582, 3584Բ, 3585, 3589, 3596, 3600, 3602, 3604, 3606Ա, 3606Բ, 3611, 3613Ա, 3616, 3622, 3625, 3626, 3628Ա, 3628Բ, 3630Ա, 3633, 3636, 3637, 3639, 3640, 3645, 3646, 3648, 3649, 3650, 3651Դ, 3652Ա, 3652Բ, 3652Դ, 3653, 3654, 3655Ա, 3655Բ, 3656, 3658, 3660, 3663, 3664, 3665, 3666, 3667Ա, 3667Բ, 3670, 3671, 3673, 3675, 3676, 3678, 3683Բ, 3688, 3691, 3697Ա

ԼՈՒՍԱՆՑԱՋԱՐԴ – Հմր 3401, 3402, 3405, 3407, 3408, 3412, 3414, 3415, 3416, 3419, 3421, 3423, 3424Ա, 3424Բ, 3425Ա, 3426, 3427, 3428, 3431, 3432, 3433, 3434, 3437, 3438, 3448, 3451, 3456, 3457Ա, 3459, 3460, 3462, 3463Ա, 3463Բ, 3464, 3466, 3468Բ, 3472, 3474, 3475, 3477, 3480, 3481, 3482, 3483, 3484, 3485, 3487, 3488, 3491, 3494, 3495, 3496, 3501, 3502, 3503, 3504, 3505, 3506, 3507, 3508, 3509, 3512, 3515Բ, 3518, 3519, 3520, 3521Բ, 3524, 3525, 3526, 3527, 3528, 3529, 3530, 3531, 3532, 3534, 3535, 3539, 3540, 3541, 3542, 3544, 3545, 3546, 3547, 3548, 3552, 3554, 3555, 3556, 3557, 3561, 3562, 3563, 3565, 3566, 3568, 3570, 3571, 3576, 3577, 3578, 3580, 3581, 3582, 3583, 3584Բ, 3586, 3589, 3594, 3595, 3596, 3598, 3600, 3602, 3603, 3604, 3606Ա, 3606Բ, 3611, 3616, 3622, 3623, 3625, 3626, 3628Ա, 3628Բ, 3629, 3630Ա, 3630Բ, 3631, 3636, 3637, 3643, 3645, 3647, 3648, 3649, 3650, 3652Դ, 3653, 3654, 3655Ա, 3656, 3660, 3661, 3662, 3663, 3664, 3665, 3666, 3667Ա, 3668, 3669, 3670, 3671, 3673, 3675, 3676, 3677, 3678, 3679, 3680, 3683Ա, 3683Բ, 3688, 3696, 3697Ա, 3699, 3700

ՋԱՐԴԱԳԻՐ – Հմր 3401, 3402, 3403, 3404, 3405, 3407, 3408, 3410, 3411, 3412, 3414, 3415, 3416, 3417, 3419, 3420, 3421, 3423, 3424Ա, 3424Բ, 3425Բ, 3425Դ, 3425Դ, 3426, 3427, 3428, 3431, 3432, 3433, 3434, 3436, 3437, 3438, 3439, 3448, 3451, 3455, 3456, 3457Ա, 3458, 3459, 3460, 3461, 3462, 3463Ա, 3463Բ, 3464, 3466, 3468Բ, 3469Ա, 3469Բ, 3470, 3472, 3474, 3475, 3477, 3478, 3479, 3480, 3481, 3482, 3483, 3484, 3485, 3487, 3488, 3489, 3491, 3494, 3495, 3496 , 3498, 3499, 3501, 3502, 3503, 3504, 3505, 3506, 3507, 3508, 3509, 3510, 3511, 3512, 3513, 3515Բ, 3515Դ, 3517, 3518, 3519, 3520, 3521Ա, 3524, 3525, 3526, 3527Ա, 3527Բ, 3528, 3529, 3530, 3531, 3532, 3534, 3535, 3536, 3539, 3540, 3541, 3542, 3543, 3544, 3545, 3546, 3547, 3548, 3551, 3552, 3554, 3555, 3556, 3557, 3561, 3562, 3563, 3565, 3566, 3568, 3570, 3571, 3575, 3576, 3577, 3578, 3580, 3581, 3582, 3583, 3584Բ, 3585, 3586, 3588, 3589, 3591, 3594, 3595, 3596, 3598, 3599, 3600, 3602, 3603, 3604, 3606Ա, 3606Բ, 3611, 3612, 3616, 3617, 3622, 3623, 3625, 3626, 3628Ա, 3628Բ, 3629, 3630Ա, 3630Բ, 3631, 3633, 3634, 3636, 3637, 3639, 3640, 3643, 3645, 3646, 3647, 3648, 3649, 3650, 3651Բ, 3652Ա, 3652Բ, 3653, 3654, 3655Ա, 3655Բ, 3656, 3657Ա, 3657Բ, 3657Գ, 3657Դ, 3657Ե, 3658, 3660, 3661, 3662, 3663, 3664, 3665, 3666, 3667Ա, 3667Բ, 3668, 3669, 3670, 3671, 3672, 3673, 3675, 3676, 3677, 3678, 3679, 3680, 3683Ա, 3683Բ, 3688, 3689, 3691, 3695Բ, 3696, 3697Ա, 3698, 3699, 3700

ԲԱԺԱՆԱՋԱՐԴ – Հմր 3628Ա, 3655Ա

ՎԵՐՋՆԱՋԱՐԴ – Հմր 3615, 3628Ա, 3650, 3673, 3690

ԺԳ.

ԿՆՔԱԴՐՈՇՄՆԵՐԻ ՑԱՆԿ

ԱԲՐԱՀԱՄ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 1688- Հմր 3588, էջ 976

Անընթեռնելի ///Է/// – Հմր 3667, էջ 1460

Անընթեռնելի ///ԱՏՈՒՐ – Հմր 3656, էջ 1386

Անընթեռնելի Ե Ր Ա – Հմր 3700, էջ 1636

Անընթեռնելի – Հմր 3404, էջ 22, Հմր 3413, էջ 76, Հմր 3421, էջ 112, Հմր 3480, էջ 344, Հմր 3481, էջ 351, Հմր 3485, էջ 366, Հմր 3501, էջ 426, Հմր 3503, էջ 452, Հմր 3508, էջ 506, Հմր 3551, էջ 757, Հմր 3561, էջ 817, Հմր 3573, էջ 883, Հմր 3588, էջ 976, Հմր 3664, էջ 1446, Հմր 3672, էջ 1490

ԱՌԱՔԵԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 1187 – Հմր 3588, էջ 976

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԾԱՌԱՅ – Հմր 3411, էջ 68

ԳԻՐՔՍ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԱ Է – Հմր 3506, էջ 498, Հմր 3636, էջ 1242

ԳԻՐՔՍ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ Է – Հմր 3545, էջ 734

ԵՓՐԵՄ ՎԱՐԴԱՊԵՏ – Հմր 3490, էջ 380

ՋԱՔԱՐԻԱՅ ԲԱԿ ՔԱՀԱՆԱՅ – Հմր 3475, էջ 326

ԻՍԱՀԱԿ – Հմր 3408, էջ 52
ԿՆԻՔ ՍՐԲՈՅ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՍԵԻԱՆԱՅ – Հմր 3472, էջ 316, Հմր 3488, էջ 376, Հմր 3636, էջ 1242, Հմր 3637, էջ 1255-1256
ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՈՐԴԻ ՍԱՐԳԻՍ, ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԹՎԻՆ ՌՃՂՋ – Հմր 3693, էջ 1582
ՀՍԽՀ ԼԺԿ ԵՋՄ. ՊԵՏ. ԱՐԽԻՎ N – Հմր 3607, էջ 1086
ՄԵՍՐՈՎԲ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՄԲԱՏԵԱՆՅ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆՅԻ 1871 – Հմր 3431, էջ 158, Հմր 3537, էջ 688, Հմր 3538, էջ 696, Հմր 3597, էջ 1042
ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏ – Հմր 3531, էջ 656
ՄՈՆԱՋՈՆ, ԽՓԻՐ ԻՆՋ, 1783 (վրացերէն) – Հմր 3672, էջ 1490
ՅԻՍՈՒՍ ՆԱՋՈՎրԵՑԻ ԹԱԳԱՒՈՐ ՀՐԷՇՅ – Հմր 3408, էջ 52
ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ, Է ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԵՒ ՊԱՏՐԻԱՐԳ ԿՈՍՏԱՆԴԻՈՅ ՊՈԼՍՈ, ԹՎԻՆ ՌՃԾԴ – Հմր 3510, էջ 512-513
ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱ ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ [Ռ]ՃԾԲ – Հմր 3666, էջ 1454
ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՄՈՎՍԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ Ի ՎԻՃԱԿ ՍՏԱԹԷի – Հմր 3653, էջ 1373
ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, 1874 – Հմր 3510, էջ 512-513, Հմր 3594, էջ 1026, Հմր 3595, էջ 1035,
ՅՈՎԱՆՆԷՍ – Հմր 3458, էջ 246
ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, 1855 – Հմր 3608, էջ 1098
ՊԱՂՏԱՍԱՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏ – Հմր 3458, էջ 246, Հմր 3587, էջ 972
ՊԱՐՏԵՋ (պարսկերէն) – Հմր 3678, էջ 1518
ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ – Հմր 3422, էջ 118, Հմր 3575, էջ 904
ՍԻՄԷՈՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ (կապգիր) – Հմր 3499, էջ 420
Ս. Ղ. 1864 – Հմր 3587, էջ 972
ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷի ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅի ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆ (պարսկերէն) 1901 – Հմր 3639, էջ 1262, Հմր 3640, էջ 1286, Հմր 3641, էջ 1310, Հմր 3642, ղէ 1309-1310, Հմր 3643, էջ 1322, Հմր 3649, էջ 1344
ՍՈՒՐԲ ԹԱԴԷի ԱՌԱՔԵԼՈՅ ՎԱՆՔ, ՄԱԿՈՒԻ ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅի ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ (արաբատառ) 1901 – Հմր 3455, էջ 226, Հմր 3457/Ա, էջ 233, Հմր 3458, էջ 246, Հմր 3459, էջ 249, Հմր 3460, էջ 251, Հմր 3461, էջ 264, Հմր 3575, էջ 904
ՏԵԱՌՆ ՅԻՍՈՒՍԻ (կապգիր) – Հմր 3548, էջ 740
ՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍՏ – Հմր 3410, էջ 58
ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐ – Հմր 3527, էջ 636
ՏԷՐ ԴԱՆԻԷԼ ՌՃՀԸ – Հմր 3514, էջ 532
ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԹՈՒՒՆ ՃԺԷ – Հմր 3565, էջ 848
ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍ 1834/// – Հմր 3584/Ա, էջ 954
ՔԵՐՈՎԲԷ ՎԱՐԴԱՊԵՏ – Հմր 3511, էջ 516
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱՒԵՏԻՍ ԾԱՌԱՅ 1250 – Հմր 3419, էջ 102
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ/// ՍՏԵ՞///, ՇՆՈՐՀԻՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՏԷՐ ԵՓՐԵՄ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՌՄԾԹ – Հմր 3512, էջ 524
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱ ԳՐԻԳՈՐ – Հմր 3672, էջ 1490
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱ ԵՂԻԱՋԱՐ (՞)ՌՃԱ – Հմր 3672, էջ 1490
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱ ՏԷՐ ԱՐԱՐԱՏ (՞) – Հմր 3672, էջ 1490
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ /// – Հմր 3479, էջ 340
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ԱԲՐԱՀԱՄ ՌՃԿԲ – Հմր 3645, էջ 1328
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ԱԲՐԱՀԱՄ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, 1265 – Հմր 3633, էջ 1228
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ԱՆՏՕՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, 1828 – Հմր 3637, էջ 1255-1256
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ԳԱԼՈՒՍՏ 1858 – Հմր 3443, էջ 194
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ԳՐԻԳ[ՈՐ ՎԱ]ՐԴԱՊԵՏ /// Հմր 3656, էջ 1386
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ԳՐԻԳՈՐ 1827 – Հմր 3593, էջ 1018
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ԹԱՄՈՒՐ – Հմր 3595, էջ 1035
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՂԱՋԱՐ – Հմր 3596, էջ 1038
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՂՈՒԿԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՌՃԾԷ – Հմր 3654, էջ 1378
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՄԱՀՏԵՍԻ ԱՌԱՔԵԼ /// – Հմր 3479, էջ 340
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՄԱՆՈՒԷԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏ, 1182 – Հմր 3500, էջ 422
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՄԵՍՐՈՊ ՎԱՐԴԱՊԵՏ – Հմր 3409, էջ 56
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՄԻՆԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ – Հմր 3575, էջ 904
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱՍՏԱՊԱՏՑի ԹՎԻՆ ՌՃԻԲ – Հմր 3531, էջ 656
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՄՕՎՍԷՍ 1852 – Հմր 3619, էջ 1174
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԴԱՊԵՏ – Հմր 3657/Ե, էջ 1400
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՅԱԿՕԲՋԱՆ 1232 – Հմր 3416, էջ 91
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՅԵՍԱԻ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՌՃԿԳ. – Հմր 3449, էջ 212
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ 1272 – Հմր 3511, էջ 516
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՅՈՒՆԱՆ ԹՎ[ԻՆ 1]334 – Հմր 3667, էջ 1460
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՅՕՀԱՆՆԷՍ ՆՕՏԱՐ 1783 – Հմր 3433, էջ 168
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՊԱՏԱՀ – Հմր 3551, էջ 758
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ – Հմր 3458, էջ 246, Հմր 3516, էջ 542, Հմր 3522, էջ 566
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՊԵՏՐՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՌՃԾԵ. – Հմր 3512, էջ 524
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ – Հմր 3525, էջ 622
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ /// ՍԱ (՞) /// – Հմր 3479, էջ 340
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ /// ՎԱՐԴԱՊԵՏ/ /// – Հմր 3531, էջ 656
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՏԷՐ ԱԿՈԲ, ՌՃԺԲ – Հմր 3602, էջ 1070
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐ 1249 – Հմր 3551, էջ 757-758
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՏԷՐ ՄԱՐՏԻՐՈՍ – Հմր 3602, էջ 1070
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՏԷՐ ՊՕՂՈՍ 1186 – Հմր 3551, էջ 758
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՏԻՐԱՅՈՒ ԹԱԹՈՍ – Հմր 3469, էջ 295
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ ՕՍԼՓ – Հմր 3598, էջ 1046
ПЕЧ. АХАЛЦЫХСКОЙ ГРАДСКОЙ ПОЛИЦИИ – Հմր 3500, էջ 422
ПОТОМСТВЕННЫЙ ПОЧЕТНЫЙ ГРАЖДАНИНЪ АХАЛЦИХСКІЙ, АРШАКЪ ИВАНОВИЧЪ АКОПДЖАНЯНЦЪ (ARNON) – Հմր 3554, էջ 776

ԺԴ.

ԳԱՂՏՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ ՑԱՆԿ

Հմր 3441, էջ 188
Հմր 3464, էջ 271, 274
Հմր 3491, էջ 384
Հմր 3496, էջ 401
Հմր 3506, էջ 495
Հմր 3542, էջ 726
Հմր 3552, էջ 758, 762
Հմր 3589, էջ 977, 982
Հմր 3609, էջ 1099, 1104
Հմր 3610, էջ 1111, 1112
Հմր 3624, էջ 1191
Հմր 3639, էջ 1262
Հմր 3642/Գ, էջ 1317, 1318
Հմր 3663, էջ 1436, 1441
Հմր 3670, էջ 1473, 1476
Հմր 3688, էջ 1561, 1564
Հմր 3697, էջ 1610

ԺԵ.

Ի ՄԻ ՏՓԻ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ ՑԱՆԿ

Հմր ձեռագրի եւ էջի ցուցակի

3422 – Ա.-Բ. – էջ 113-118
3424 – Ա.-Դ. – էջ 121-130
3425 – Ա.-Ե. – էջ 129-144
3457 – Ա.-Բ. – էջ 229-244
3463 – Ա.-Բ. – էջ 267-274
3468 – Ա.-Բ. – էջ 287-296
3469 – Ա.-Բ. – էջ 295-302
3515 – Ա.-Բ. – էջ 531-540
3521 – Ա.-Բ. – էջ 559-566
3522 – Ա.-Բ. – էջ 565-576
3527 – Ա.-Գ. – էջ 625-636
3567 – Ա.-Բ. – էջ 853-856
3584 – Ա.-Բ. – էջ 951-956
3606 – Ա.-Բ. – էջ 1075-1082
3613 – Ա.-Բ. – էջ 1119-1126
3630 – Ա.-Բ. – էջ 1207-1214
3642 – Ա.-Գ. – էջ 1309-1318
3651 – Ա.-Գ. – էջ 1347-1358
3652 – Ա.-Դ. – էջ 1357-1366
3655 – Ա.-Բ. – էջ 1377-1382
3657 – Ա.-Ե. – էջ 1385-1400
3667 – Ա.-Բ. – էջ 1455-1460
3686 – Ա.-Բ. – էջ 1553-1560
3695 – Ա.-Բ. – էջ 1599-1604

ԺԶ.

ՄԵՏԱՂԷ ԿՐԿՆԱԿԱՋՄԵՐ, ԹԱՋԵՐ ԵՒ ԱՅԼ ՋԱՐԴԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂ ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ ՑԱՆԿ

Հմր ձեռագրի եւ էջ ցուցակի

Մետաղէ կրկնակազմ՝
Հմր 3415, էջ 77
Հմր 3623, էջ 1187-1188
Մետաղէ փոխ մասեր, խաչեր, գամեր, փականներ՝
Հմր 3413, էջ 71
Հմր 3428, էջ 147
Հմր 3472, էջ 314
Հմր 3482, էջ 351
Հմր 3502, էջ 425
Հմր 3519, էջ 549
Հմր 3525, էջ 591
Հմր 3528, էջ 635
Հմր 3529, էջ 639
Հմր 3534, էջ 669
Հմր 3535, էջ 675
Հմր 3546, էջ 733-734
Հմր 3552, էջ 758-759
Հմր 3582, էջ 945
Հմր 3586, էջ 963-964
Հմր 3595, էջ 1025-1027
Հմր 3602, էջ 1063-1064
Հմր 3603, էջ 1069
Հմր 3625, էջ 1192-1193
Հմր 3626, էջ 1197
Հմր 3630, էջ 1207
Հմր 3631, էջ 1213-1214
Հմր 3636, էջ 1237
Հմր 3639, էջ 1259
Հմր 3647, էջ 1331
Հմր 3650, էջ 1343
Հմր 3653, էջ 1365
Հմր 3662, էջ 1431

ԺԷ.
ՁԵՌԱԳՐԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՂԻՒՍԱԿ

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3401	Շարակնոց	ԺՋ.	[Սանահին՞]	Թումա սրկ.	–	–	Սարգիս աբղ
3402	Շարակնոց	1452	Այրիվանք	Մաթէոս կր.	–	–	Դանիէլ աբղ
3403	Յովհաննէս Մամիկոնեան, Պատմութիւն Տարօնոյ	1758	Ամսդէօտամ	Սիմոն մհտ., Սողոմոն աբղ	–	–	–
3404	Շարակնոց	ԺԷ.	–	Աւետիս ֆիլ	–	–	Յակոբ դպիր
3405	Իգնատիոս, Մեկնութիւն Ղուկասու	1357	Ղրիմ՞	Ստեփանոս	–	–	Կարապետ
3406	Ժողովածոյ	ԺՋ.	–	–	–	–	–
3407	Գալուստ Ամասիացի, Լուսաշափ	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3408	Ծաղկանաց բուրաստան (Ժողովածոյ)	1710-1711	Նոր Ջուղա	Աւետ սրկ.			Մարկոս աբղ
3409	Ժողովածոյ	1735	–	Մեսրոպ Արեւելցի	–	–	–
3410	Հարցմունք Աթանասի եւ պատասխանիք Կիւղի Երուսաղէմայ	1710	Կ. Պոլիս	–	–	–	–
3411	Տաղարան	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3412	Սաղմոսարան	1316	Լեւոսիա (Կիպրոս)	Սմբատ	–	–	Ստեփանոս ֆիլ, Ճուան սրկ. (եղբարք)
3413	Ժողովածոյ	1709-1710	–	Յակոբ Թոխատցի	–	–	Յակոբ Թոխատցի
3414	Սաղմոսարան	ԺՋ.	–	Ներսէս	–	–	–
3415	Աւետարան	1659	–	Տիրատուր	–	–	–
3416	Ղազար Ջահկեցի, Երգարան	1766	Թիֆլիզ	Դաւիթ դպիր	–	–	–
3417	Տաղարան	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3418	Քաղուածոյ յանուան այլաբանութեան գրոց Հերոնիմոսի Լոէնցիոսի	ԺԹ.	–	–	–	–	–

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3419	Շարակնոց	ԺԸ.	–	Դաւիթ սրկ.՞	–	–	–
3420	Ժողովածոյ	1727	Սպահան	Ջէնի Ասպահանցի	–	–	Մելիխսէթ վրդ.
3421	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3422/Ա.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3422/Բ.	Ժողովածոյ	1668	–	Մելգոն երէց	–	–	Մկրտիչ վրդ.
3423	Շարակնոց	1516	Միխայէլ հրեշտակապետի եւ Ս. Կարապետի վանք (Սպեր)	Յոհաննէս աբեղ	–	–	–
3424/Ա.	Ժողովածոյ	1606	–	Մայրան, Յովհաննէս դպիր	–	–	մայր Մարիննոս
3424/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–		–	–	–
3424/Գ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	Տեփանիկ	–	–	–
3424/Դ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–		–	–	–
3425/Ա.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–		–	–	–
3425/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–		–	–	–
3425/Գ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	Գրիգոր, Յակոբ երէց	–	–	–
3425/Դ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–		–	–	–
3425/Ե.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3426	Աւետարան	ԺԷ. 1645ից առջ	–	–	–	–	–
3427	Մաշտոց ձեռաց	1566	Խանցք գիւղ (Խաչէն)	Առստակէս էրէց	–	–	–
3428	Աւետարան	1682	Օղվերձ գիւղ (Ռոտեան երկիր)	Եփրեմ ֆիլ	–	–	Անդրէաս խջլ
3429	Մեսրոպ Վայոցձո-րեցի, Պատմութիւն Մեծին Ներսիսի	ԺԴ.	–	–	–	–	–
3430	Ժողովածոյ	1653-1654	–	Կոզմաս	–	–	Ղազար ֆիլ, Աբիստակէս եւ որդիք գրչի
3431	Շարակնոց	ԺՋ.	–	Թորոս	–	–	–
3432	Աւետարան	ԺԷ.	–		–	–	–
3433	Ժողովածոյ	1720	[Նոր Ջուղա]	Ստեփաննոս Կաֆայեցի	–	–	Յովաննէս ֆիլ
3434	Սաղմոսարան	1677	Կեսարիա	Գրիգոր	–	–	Գրիգոր պատանեակ

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3435	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3436	Պատճէնք տոմարաց հայոց եւ հռոմայեցւոց	ԺԷ.	–	–	–		–
3437	Մաշտոց ձեռագ	1666	Հարար գիւղ (յերկիրս Հազարեան)	Պաղտասար դպիր	–	–	Մարտիրոս ֆիլ
3438	Մաշտոց ձեռագ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3439	Ժողովածոյ	ԺՋ.	–	Մանուկ	–	–	Մանուկ
3440	Հայելի վարուց	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3441	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3442	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3443	Սիմէոն Երեւանցի, Քարոզգիրք	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3444	Դաւանութիւն հաւատոյ	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3445	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3446	Ժողովածոյ	1661	Սուրբ Երից Մանկանց ուխտ	Իգնատիոս Մեծրէնցի	–	–	Իգնատիոս Մեծրէնցի
3447	Պատմութիւն Մահմէտի	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3448	Ժողովածոյ	ԺԵ.	–	Ստեփաննոս	–	–	Յովհաննէս վրդ.
3449	Ժողովածոյ	1635	Սպահան	Յակոբ Երզնկացի	–	–	Միքայէլ Ջուղայեցի
3450	Ժողովածոյ	ԺԸ.	–	Մկրտիչ կր.	–	–	–
3451	Ժողովածոյ	ԺԸ. 1699-1705ի միջեւ	–	Յոհաննէս կր.	–	–	Յոհաննէս կր.
3452	Աբրահամ Շահեցի, Գրութիւնք	ԺԸ. 1752ից յայ	–	–	–	–	–
3453	Օրհնութիւնք	ԺԸ. 1789ից յայ	–	–	–	–	–
3454	Ժողովածոյ	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3455	Իգնատիոս, Մեկնութիւն Ղուկասու	ԺՋ.	–	Տրդատ, Ոհան	–	–	Սիմէոն
3456	Մաշտոց ձեռագ	1426	Քեռւս գիւղամաղամ (խութ գաւառ)	Մելքիսէք ֆիլ	–	–	Ամելէք ֆիլ

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3457/Ա.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–		–	–	–
3457/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	Անանուն Ա., Անանուն Բ., Անանուն Գ.	–	–	–
3458	Ժողովածոյ	ԺԸ.	Նոր Ջուղա	–	–	–	–
3459	Շարակնոց	ԺՋ.	–	Յոհաննէս	–	–	–
3460	Եսայի եւ թուղթ Պօղոսի	ԺԴ.	–	Յովանէս	–	–	–
3461	Ժողովածոյ	1662	Թոխաթ	Յովհաննէս Բաբերդացի երէց	–	–	–
3462	Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզգիրք	1706	–	Եփրեմ երէց	–	–	տէր Պօղոս
3463/Ա.	Ժողովածոյ	ԺԴ.	–	Կիւրոն	–	–	–
3463/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	Ղազար	–	–	–
3464	Սիմէոն Ջուղայեցի, Քերականութիւն, Տրամաբանութիւն	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3465	Ներսէս Լամբրոնացի, Մեկնութիւն սաղմոսաց	ԺԴ.	–	Յոհաննէս	–	–	–
3466	Ժողովածոյ	ԺԳ.	–	–	–	–	–
3467	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	Անանունք Ա-Ե.	–	–	–
3468/Ա.	Ժողովածոյ	1669	Աստապատ	Ներսէս Ֆիլ	–	–	տէր Միքայէլ
3468/Բ.	Ժողովածոյ	1665-1666	–	Գրիգոր դպիր			տէր Միքայէլ
3469/Ա.	Ժողովածոյ	1715	Էջմիածին	Կիրակոս Թալնեցի	–	–	–
3469/Բ.	Ժողովածոյ	1711	–	Գրիգոր	–	–	–
3470	Աղօթագիրք	ԺԷ.	–	Վարդան դպիր	–	–	–
3471	Աղօթագիրք	1827	Կտուց	Յարութիւն Տիֆլիզցի	–	–	–
3472	Աւետարան	1620	Կոստանդնուպոլիս	Միքայէլ Թոխատցի	–	–	Յակոբ աբեղ
3473	Աւետարան	ԺԴ., ԺԷ.	–	Անանուն Ա.՝ ԺԴ. դ., Անանուն Բ.՝ ԺԷ. դ.	–	–	–
3474	Մաճուսմունք	ԺԵ.	–	–	–	–	–
3475	Ժողովածոյ	1625	–	Խաչատուր	–	–	–

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3476	Ժողովածոյ	ԺԹ.	–	–	–	–	–
3477	Ժողովածոյ	Ժ՟.	–	–	–	–	–
3478	Ժողովածոյ	1698-1699	Սուրբ Կարապետ (Երնջակ)	Եսայի	–	Եսայի	Եսայի
3479	Ժողովածոյ	ԺՀ.	–	–	–	Աստուածատուր Երէց	–
3480	Ժողովածոյ	1634, 1637	Սուրբ Աստուածածին	Եղիազար	Տէր Սիմէօն, Մարտիրոս դպիր	–	Կարապետ
3481	Շարակնոց	1464	Աւգեան մենաստան (յերկիրս Տարբերունոյ)	Ղազար կր.	վարպետ Մինաս կր.	–	Վարդան կր.
3482	Շարակնոց	ԺԵ.	–	Յով[սեփ՞] եպս. Անոյ	Ստեփանոս վրդ.	–	–
3483	Ժողովածոյ	ԺԴ.	–	–	–	–	Պարսամ
3484	Ժողովածոյ	1432	Տրապիզոն	Յակոբ աբղ	–	–	Աւետիք միայնակեաց
3485	Պատճէն տոմարի	1665	–	–	–	–	–
3486	Տումարատետր	ԺԵ. 1445՞	–	Յարութիւն դպիր	–	–	–
3487	Ժողովածոյ	1389	Կապոսի վանք (եկեղեաց գաւառ)	Յակոբ Ղրիմեցի	–	–	Աբրահամ աբղ
3488	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3489	Ժողովածոյ	1644	–	Փիլիպոս		–	Ստեփաննոս ֆիյ
3490	Մաշտոց հայրապետական	ԺԵ.	–	Մխիթար եպս	–	–	–
3491	Շարակնոց (ձայնփաղ)	Ժ՟.	–	–	–	–	–
3492	Մեկնութիւն տոմարի	1780	–	Յովանէս՝ աշակերտ Կարապետի դպրի	–	–	–
3493	Սիմէոն Ջուղայեցի, Քերականութիւն	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3494	Աւետարան	1460	Բաղէշ	Ստեփաննոս ֆիյ	Ստեփանոս ֆիյ	Ստեփանոս ֆիյ	Ղեթիար (տիկին)
3495	Ժողովածոյ	1495-1496	Կայփոսի վանք (եկեղեաց գաւառ)	Գրիգոր Տաւօնցի, Կարապետ Բաղիշեցի	–	–	Գրիգոր

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3496	Աւետարան	1660	Նախամարգ գիւղ (Աւարատեան երկիր, Ծաղունէ ձոր), ծաղկուած ի Կակաղայ գիւղ	Ալէքսան ֆարտուղար, Յովհաննես	–	–	Վարդան ֆիլ
3497	Դատաստանագիրք	1778, ԺՀ.	Գանձասար	Յովհաննէս կաթողիկոս Աղուանից, Անանուն Ա., Անանուն Բ.	–	–	–
3498	Ժողովածոյ	1624-1625	Սպահան	Յոհան Ջուղայեցի	–	–	Յոհան Ջուղայեցի
3499	Համառօտ հաւաքումն յաղագս հոգւոյ եւ հրեշտակաց	1670	–	Մարկոս Իսպահանցի, Ստեփաննոս Վանեցի	–	–	Իսահակ վրդ.
3500	Ժողովածոյ	ԺԷ.	Մանիսա, Պալիքէսիր	–	–	–	–
3501	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	Սիմէոն	–	–	–
3502	Ժողովածոյ	1658-1663	Երեւան	Գրիգոր	–	–	Մատաթիա վրդ.
3503	Գանձարան, Տաղարան	1394	Սիս	Եսայի Սասնեցի	–	–	Եսայի Սասնեցի
3504	Ժողովածոյ	1676-1692	Կաֆա	Վարդան եպս.	–	–	–
3505	Գանձարան	1480	–	Մելիքսէթ	–	–	Ղարաճա Յոհաննէս
3506	Ժողովածոյ	1615 Ա. 1697 Բ.	Լեհաստան՞ Ա. Աղրիանուպօլիս Բ.	Ջաւիք Պօղտանի, Անանուն, Կարապետ, Մինաս ֆիլ	–	–	Եփրեմ պատրիարք երաժիշտ
3507	Խորհրդատետր	1669	–	Մարութա	–	–	–
3508	Մաշտոց	1434	Կաֆա	Թադէոս կր.	–	–	Աստուածատուր ֆիլ
3509	Մաշտոց	ԺԵ.	–	Նիկողոս երէց	–	–	–
3510	Մաշտոց ձեռնադրութեան	ԺԷ.	–	Անանուն Ա., Անանուն Բ.	–	–	–
3511	Մաշտոց ձեռնադրութեան	ԺՀ.	–	–	–	–	–
3512	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3513	Վարդան Արեւելցի, Մեկնութիւն սաղմոսաց	ԺԵ.	–	Կարապետ	–	–	Մարգարէ վրդ.

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3514	Նոր Կտակարան (մասն)	ԺԷ.	Նոր Ջուղա՞	Փանոս	–	–	Յովանէս
3515/Ա.	Ժողովածոյ	ԺԹ.	–	–	–	–	–
3515/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3515/Գ.	Ժողովածոյ	1772	–	Կարապետ	–	–	–
3515/Դ.	Ժողովածոյ	ԺԹ.	–	–	–	–	–
3516	Ագաթանգեղոս, Պատմութիւն Հայոց	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3517	Ժողովածոյ	1766-1768	Աստրախան	Յարութիւն Ջուղայեցի	–	–	–
3518	Կիրակոս Գանձակեցի, Պատմութիւն ժամանակաց	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3519	Ժողովածոյ	1647	Վաշարհէյ (Հունգարիա)	Խաչիկ Կաֆայեցի	–	–	Խաչիկ Կաֆայեցի
3520	Ժողովածոյ	1605	–	–	–	–	–
3521/Ա.	Ժողովածոյ	1630	–	Ծէրիկ դպիր	–	–	–
3521/Բ.	Ժողովածոյ	1609	–	Սահակ սարկաւագ	–	–	–
3522/Ա.	Ժողովածոյ	1634	Լօվ (Լվով)	Աւետիք, Անանուն	–	–	–
3522/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3523	Ժողովածոյ	1767	Էջմիածին	Յակոբ վրդ. Սիմէօնեան	–	–	–
3524	Տաւնապատճառ	ԺԴ.	–	Գրիգոր, Անանուն Ա., Անանուն Բ., Անանուն Գ.	–	–	–
3525	Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզգիրք	1418	–	Յովհաննէս	–	–	Յովհաննէս
3526	Ժողովածոյ	1670	–	Միխայէլ	–	–	խոջայ Բէրոն, Շէրմազան
3527/Ա.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3527/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3527/Գ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	Անանուն Ա., Անանուն Բ.	–	–	–
3528	Աւետարան	1242	Սուրբ Կարապետի վանք	Վարդան	–	–	–
3529	Աւետարան	1678	Վանք գիւղ (յերկիրն Գուրհամու)	Առաքէլ դպիր	–	–	Վահրաւեցի Ճանդուրպան

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3530	Աւետարան	1497	Կողուց վանք	Մատթէոս աբեղ	–	–	պրն Գորգ
3531	Ժողովածոյ	1679	–	Ղուկաս	–	–	Միխայէլ Աստապատեցի
3532	Մաշտոց ձեռագ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3533	Գանձարան	ԺՁ.	–	–	–	–	–
3534	Աւետարան	1497	Աղթամար	Մատթէոս աբեղ	Յովսէփ	–	Բէկի
3535	Մաշտոց ձեռագ, Գանձարան	1508	Մեծկետու վանք	Յովանէս	–	–	–
3536	Մաշտոց ձեռագ	1674	Խորանաշատու վանք	Աւետիս ֆիյ	–	–	–
3537	Յովհաննէս Դրասխանակերտցի, Պատմութիւն Հայոց	1771	Էջմիածին	Պետրոս Բերթումեան	–	–	–
3538	Յովհաննէս Պօղա, Ձեռբածութիւն յերկինս	1757	Ամստերդամ	Յովակիմ Ռաֆայէլեան Ղափանցի	–	–	–
3539	Քարոզգիրք	ԺՁ.	–	Գրիգոր	–	–	–
3540	Գանձարան	1408	Ցիպնայ վանք	Յոհաննէս	–	–	Վարդան կր., Յովանէս
3541	Աւետարան	1671	Համտիւնա գիւղ (Գանձակ)	Ազարիա, Ղազար ֆիյֆ	–	–	Մարտիրոս
3542	Աւետարան	1659	Պապճան գիւղ (Վերին Ջագամ), Գանձասար	Աւետիս ֆիյ	Աւետիս ֆիյ	–	Բարսեղ ֆիյ
3543	Գէորգ Սկեւռացի, Մեկնութիւն Եսայեայ	ԺՐ.	–	–	–	–	–
3544	Կանոնագիրք Հայոց	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3545	Աստուածաշունչ (մասնական)	1667-1668	Շոռոթ	Թադէոս դպիր, Ալեքսան	–	–	Մեսրոպ սրկ.
3546	Յովհան Կլեմախի Սանդուղ գիրք	ԺԷ.	Նոր Ջուղա	Անանուն	–	–	–
3547	Ժողովածոյ	1728	Ջինիփաթան (Մադրաս)	Մարգար էրէց	–	–	–
3548	Աւետարան	ԺԵ.	–	–	–	–	–
3549	Թէոդորոս Շիրակունի, Նուագարան բարեիղն (Հտր Գ.)	1876	Խաչակապի Թարգմանչաց վանք	հեղինակը	–	–	–

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3550	Թէոդորոս Շիրակունի, Նուագարան բարեիղձ (հտր Բ.)	1876	Խաչակապի Թարգմանչաց վանք	հեղինակը	–	–	–
3551	Ժամագիրք ատենի	ԺԷ.	–	Աւետ	–	–	տէր Ջահարէ
3552	Աւետարան	1594	Սուրբ Ստեփանոս Նախավկայ (Շամիձոր)	Անանիա վրդ.	–	Յովսէփ	Բարսեղ վրդ.
3553	Քարոզգիրք	ԺԹ.	–	–	–	–	–
3554	Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց	1670	Ջէյթուն	Յովհաննէս	–	–	–
3555	Գանձարան	1431	–	–	–	–	Մանուէլ աբեղ, տէր Տիրաւագ (եղբարք)
3556	Մաշտոց ձեռաց, Գանձարան	1441 1449	Սուրբ Նշան (Մալըկայ գաւառ) Երզնկա	Սարգիս սրկ. (ապա՝ երէց)	–	–	տէր Գրիգորիս (Ա.)
3557	Աւետարան	1497	–	–	–	–	–
3558	Պաւղոս Կաղզուանցի, Յուպ Հահանայից (արտահանեալ ի Սիմէոնէ Շաբեցւոյ)	1841	Տաշբուլաղ գիւղ (Սեւան)	Սիմէոն Տէր-Յովհաննիսեան Շաբեցի	–	–	–
3559	Ժողովածոյ	1841	Սեւան	Սիմէոն Տէր-Յոհաննիսեան Շաբեցի	–	–	–
3560	Մաշտոց ձեռաց	ԺԹ.	–	–	–	–	–
3561	Մաշտոց ձեռաց	ԺՋ.	–	Կոզմա	–	–	–
3562	Դատաստանագիրք Կանոնագիրք	1597-1599	–	Փիրճան սրկ., Արիստակէս Տարօնացի	–	–	–
3563	Շարակնոց (Ջայնֆաղ)	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3564	Սիմէոն Ջուղայեցի, Քերականութիւն, Տրամաբանութիւն	ԺՀ.	–	–	–	–	–
3565	Մաշտոց հահանայաթաղ	ԺՋ.	–	–	–	–	–
3566	Մաշտոց ձեռաց	1575	Շարվանու երկիր	Ազարիա երէց Սիսիանեցի	–	–	տէր Ղազար
3567/Ա.	Եւագր Պոնտացի, Հարիւրաւորմն վեցերորդմն	ԺՋ.	–	–	–	–	–

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3567/Բ.	Հայելի վարուց	1679	Շօռոթ (երնջակ)	–	–	–	–
3568	Սաղմոսարան	1722	Սուրբ Լուսաւորիչ	Պետրոս	–	–	տէր Օվակէմ
3569	Ժողովածոյ	1689	Կոստանդնու-պոլիս	Մելիխէթ տոց., մհտ., Անանուն	–	–	Խոտայվերտի (Մելիխէթ գրչի հայրը)
3570	Ղուկաս Լօռեցի, Քարոզգիրք	ԺԷ.	–	–	–	–	Մարգար երէց
3571	Աւետարան	ԺԵ.	–	–	–	–	–
3572	Մաշտոց ձեռագ	1842	–	Թովմաս սրկ.	–	–	Յովհաննէս Տէր-Պօղո-սեան
3573	Ռոբերտոս Բելլար-մինոս, Առաւել պարզաբանութիւն հրիստոնէական վարդապետու-թեան, Աթանաս Աղեքսանդրացի, Գիրք պատասխա-նական	1659	Սուրաթ Բանդար (Հնդկաստան)	Աղամալ Ջուղայեցի	–	–	–
3574	Վարդարան	1708	Լէօպօլիս (Լվով)	–	–	–	–
3575	Ղազար Ջահկեցի, Կարգ ծայրագոյն վարդապետութեա-ն	ԺՀ. 1737ից յոյ	–	–	–	–	–
3576	Մաշտոց ձեռագ	1674	Դաստիփիւր գիւղ (մերձ ի Գանձակ)	Սարգիս	–	–	–
3577	Խորհրդատետր	1661	Մեծոփայ Սուրբ Աստուածածին վանք	Սահակ դպիր	–	–	տէր Մարգար
3578	Ժողովածոյ	1402	Քարավանատ գիւղ (Ծար գաւառ)	Թումայ Սիւնեցի	–	–	Յունան ֆիլ
3579	Բժշկարան	ԺՀ.	–	–	–	–	–
3580	Մաշտոց ձեռագ	1631	Թեղասեռ (Աղուանից երկիր)	Բաղդասար դպիր		–	Շահսավար
3581	Մաշտոց ձեռագ	ԺԷ. 1671ից առջ	–	Թումա երէց	–	–	Աստուածա-ծին եկեղեցի
3582	Մաշտոց ձեռագ	ԺԷ.	–	–	–	–	–

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3583	Ղեւոնդ Վարդապետ, Պատմաբանութիւն	ԺՀ.	–	–	–	–	–
3584/Ա.	Գրիգոր Տաթեացի, Մեկնութիւն Յովհաննու	ԺԵ.	–	Դանիէլ	–	–	–
3584/Բ.	Գրիգոր Տաթեացի, Մեկնութիւն Յոբայ	ԺԵ.	–	Ղազար	–	–	–
3585	Մաշտոց ձեռաց	1685-1687	Սօհրատէր (Աղբակ)	Յոհան Սալմաստեցի	–	–	–
3586	Աւետարան	1695	Նոր Ջուղա (Սպահան)	Սարգիս երէց	–	–	–
3587	Ժողովածոյ	1468, ԺԵ.	–	Ստեփանոս աբղ, Անանուն Ա., Անանուն Բ.	–	–	–
3588	Գրիգոր Տաթեացի, Քարոզգիրք	1424	Ս. Լուսաւորչի գերեզման (Երզնկա)	Յոհաննէս աբղ Սուրբ-Թորոսեցի	–	–	Մարտիրոս վրդ.
3589	Գրիգոր Նարեկացի, Մատեան ողբերգութեան	1319 1667	Ակներոյ վանք Ապրակունեաց Ս. Կարապետ վանք	Վարդան (Ա.), Յովհաննէս Կարճաւանցի (Բ.)	–	–	Վարդան (գրիչը)
3590	Աղօթագիրք	ԺԹ. 1832ից յայ	–	–	–	–	–
3591	Գանձարան	1822	Սուրբ Էջմիածին	Պօղոս Գրիգորեան Կեսարացի	–	–	Պօղոս Գրիգորեան Կեսարացի
3592	Աբրահամ Շաֆեցի, Օրինակ գրութեանց	1791	Ճալէթ գիւղ	Յարութիւն վրդ. Շաֆեցի	–	–	–
3593	Ժողովածոյ	1833	Կ. Պոլիս	մհտ. Գրիգոր Պոլսեցի	–	–	–
3594	Մաշտոց ձեռաց	1636	Կոստանդնու-պոլիս	Խաչատուր երէց	–	–	տէր Կիրակոս
3595	Տաղարան	ԺԵ.	–	Յովսէփիկ	–	–	Խտրշահ
3596	Սաղմոսարան	1623	Անթափ	Յոհաննէս դպիր	–	–	–
3597	Մարգար Խօջենց Երեւանցի, Համառօտ որպի-սութիւն եկեղեցւոյ	1799	Սանկտ Պետերբուրգ	հեղինակը	–	–	–
3598	Աւետարան	1624	Նոր Ջուղա	տէր Հայրա-պետ, Մեսրոպ Խիզանցի, Աթամ աշակերտ	Մեսրոպ Խիզանցի	Մեսրոպ Խիզանցի	Մարգարիտ

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3599	Մաշտոց ձեռագ	1562	Ստեփաննոս Նախավկայ վանք (Դարաշամբ)	Աւետիս Հիզնցի	–	–	տէր Պետրոս Դարաշամբեցի
3600	Մաշտոց ձեռնադրութեան	ԺԴ.	–	Հայրապետ	–	–	Յովհաննէս արեպս. Սեհունեաց
3601	Մաշտոց ձեռագ	1673	Դաշտակ (Ծար գաւառ)	Եսայի երէց	–	–	տէր Բարսեղ
3602	Աւետարան	1655	Կարին (Արզրում)	Տէր Յակոբ Զէլէպի, Տէր Յակոբ սրկ.	Տէր Յակոբ մհտ.	–	Սարգիս
3603	Աւետարան	1561	Կեչառիս	Փիլիպոս	Փիլիպոս	–	Մաթէոս արեպս.
3604	Աստուածաշունչ (Մասն)	ԺԳ.	–	Դաւիթ	–	–	Տէր Գրիգոր
3605	Դիոնիսիոս Արիսպագացի, Մատենագրութիւնք	1706	–	Խօջամալ	–	–	–
3606/Ա.	Ժողովածոյ	1303	Նոնաւանից վանք (Այրարատ)	Թադէոս Ֆիլ	–	–	Յոհաննէս վրդ.
3606/Բ.	Ժողովածոյ	1303	Գայլիձոր անապատ	Մխիթար վրդ	–	–	Յոհան վարժապետ
3607	Յովսէփ Արղութեանց, Օրագրութիւն, Օրէնսդրութիւն	1779-1782	Հաշտարխան-Պետերբուրգ	Անանուն հարտուղար Ա., Անանուն հարտուղար Բ., Յովսէփ արեպ. Արղութեան	–	–	–
3608	Տաղարան	ԺԹ. Բ. կէս	–	Անանուն Ա., Անանուն Բ., Անանուն Գ.	–	–	–
3609	Բժշկարան	1833	–	բժիշկ Բալասան	–	–	–
3610	Մխիթար Սեբաստացի, Համառօտ ճարտասանութիւն	ԺՀ.	–	–	–	–	–
3611	Նոր Կտակարան (մասն)	1267	–	–	–	–	Կոստանդին կր.
3612	Մաշտոց ձեռագ	ԺԷ.	–	Ներսէս	–	–	ուսթայ Փաւանէ
3613/Ա.	Սամուէլ Անեցի, Հաւամմունք ի գրոց պատմագրաց	1177	Հոռոմոսի վանք	Մխիթար Անեցի	–	–	Մխիթար Անեցի

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3613/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3614	Մինաս Կամսարական Երեանցի, Տօմար Գրիգոր Լուսաւորչի	1801-1802	Բլուր գիւղ (Արշարունեաց գաւառ)	ձեղինակը	–	–	–
3615	Իսահակ Ալեքսանդրեան, Մատենագրութիւմ	1865	Կողբ	ձեղինակը, Անանուն Ա., Անանուն Բ., Անանուն Գ.	–	–	–
3616	Գրիգոր Տաթեւացի, Գիրք հարցմանց	1397, ԺՋ.	Տաթեւ	ձեղինակը, Անանուն Ա	–	–	–
3617	Համառօտ հաւաքումն յաղագս հոգւոյ, յաղագս հրեշտակաց	1818	–	Կարապետ	–	–	–
3618	Յովսէփ Արցախեցի, Մեկնութիւն աւետարանին Մատթէոսի	1817	Ս. Յակոբայ վանք (Արցախ)	Յովսէփ Արցախեցի	–	–	–
3619	Յովսէփ Արցախեցի, Գիրք տեսական փիլիսոփայութեան	1835	Ս. Յակոբայ վանք (Արցախ)	ձեղինակը	–	–	Պաղտասար արեպս.
3620	Ժողովածոյ	ԺԹ., 1823ից յայ	–	Յովսէփ Արցախեցի	–	–	–
3621	Ժողովածոյ	ԺԹ.	–	–	–	–	–
3622	Մաշտոց	1683	Մեծ անապատ	Առիստակէս	–	–	Ջիլփի
3623	Աւետարան	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3624	Մատթէոս Ջուղայեցի, Մեկնութիւն վեցօրէից	1787	Բուզանդիեա	Մարտիրոս երէց	–	–	–
3625	Մաշտոց ձեռաց	1671	–	Գրիգոր	–	–	–
3626	Ներսէս Շնորհալի, Բանք չափաւ	ԺՀ.	–	–	–	–	–
3628/Ա.	Տաղարան	–	–	–	–	–	–
3628/Բ.	Տաղարան	1682	–	Յովնաթան	–	–	–
3629	Աւետարան	1498	Մաճենացոց վանք	Ալեքսիանոս	–	–	–
3630/Ա.	Ծաղկաթաղ յԱւետարանաց	1568	Ամիրդալու վանք (Բաղէշ)	Ներսէս աբեղ	–	Ներսէս աբեղ	Կիրակոս
3630/Բ.	Ծաղկաթաղ յԱւետարանաց	ԺԷ. 1631ից առջ	–	–	–	–	–
3631	Աւետարան	1667	–	Ղանձայ	–	–	Քասբար

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3632	Քերականութիւն հայկազեան լեզուի	ԺԹ. 1857ից յետ	–	–	–	–	–
3633	Շարակնոց	1655	Աւընդանց գիւղ (Վասպուրական)	Թումա	–	–	Տէր Մխիթար
3634	Աղօթագիրք	ԺԹ. 1808ից յետ	–	–	–	–	–
3635	Բառգիրք	ԺԹ. 1882ից յետ	–	–	–	–	–
3636	Շարակնոց	1693	Էջմիածին	Մկրտիչ Աշտարակեցի	Սարգիս վրդ.	–	Յոհան պատանեակ (եղբօրորդի գրչի)
3637	Ժողովածոյ	1697	Սպահան	Մկրտիչ ֆեյ, Անանուն	–	–	Դաւիթ վրդ. (Մկրտիչ)
3638	Ժողովածոյ	ԺԹ.	–	–	–	–	–
3639	Պետրոս Առագոնացի, Գիրք յաղագս առաքինութեանց	ԺԵ.	–	Վարդան սրկ.	–	–	Վարդան սրկ.
3640	Ժողովածոյ	ԺԴ.	–	ֆրա Մատթէոս	–	–	ֆրա Մատթէոս
3641	Թովմայ Աքուինացի, Ցաղագս է. խորհրդոց եկեղեցւոյ	ԺԵ.	–	–	–	–	–
3642/Ա.	Ժողովածոյ	1743	–	Ստեփան դպիր	–	–	–
3642/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԸ.	–	Անանուն Ա., Անանուն Բ.	–	–	–
3642/Գ.	Ժողովածոյ	ԺԸ.	–	Սահակ	–	–	–
3643	Ժողովածոյ	ԺԵ.	–	–	–	–	–
3644	Պարզատոմար	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3645	Ներսէս Շնորհալի, Հաւաքումն մեկնութեան եւթանեցուց թղթոց կաթողիկէից	ԺԴ.	–	–	–	–	–
3646	Աւետարան	ԺԵ.	–	–	–	–	–
3647	Աւետարան	1653-1654	Մոս գիւղ (Ծար գաւառ)	Մարտիրոս Խնձորեկցի, Մովսէս երէց	Մովսէս երէց	Մովսէս երէց	Թադէոս Բախիշեցի

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3648	Մաշտոց ձեռաց	ԺԶ.	–	Հերապետ Ֆիլ	–	–	Ուլումելէֆ (կիմ)
3649	Թովմա Ախոխնացի, Յաղագս տնօրինութեանն Քրիստոսի	Ժե.	–	Մխիթար՞	–	–	–
3650	Պետրոս Առագոնացի, Գիրք մոլութեանց	1380	–	Ֆրա Յոհաննէս	–	–	–
3651/Ա.	Ժողովածոյ	ԺԴ.	–	–	–	–	Ռըստակէս
3651/Բ.	Ժողովածոյ	1315	Սուրբ Կարապետի վանք (Տարօն)	Առաքել աբեղ	–	–	Ստեփաննոս վրդ.
3651/Գ.	Ժողովածոյ	ԺԴ.	–	Աբրահամ	–	–	–
3652/Ա.	Ժողովածոյ	1501	Խարտիշարի վանք (Զմշկածագ)	Կիրակոս վրդ., Առաքել աբեղ	–	Յովսէփ աբեղ	–
3652/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԶ.	–	–	–	–	–
3652/Գ.	Ժողովածոյ	ԺԶ.	–	Գրիգոր	–	–	–
3652/Դ.	Ժողովածոյ	ԺԶ.	–	–	–	–	–
3653	Ժողովածոյ	1451՞	Գոշավանք՞	Ղազար՞	Ղազար	–	Յովաննէս վրդ.՞
3654	Ժողովածոյ	1356	Մակու (Արտազ գաւառ)	Ղուկաս Ֆիլ	–	–	Թադէոս Ֆիլ
3655/Ա.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	Բարթողի-մէոս վրդ.
3655/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	Դաւիթ րաբունա-պետ
3656	Թուղթ Պօղոսի	ԺԴ.	–	Ստեփաննոս	–	–	–
3657/Ա.	Ժողովածոյ	1680	–	Տէր Աւետիս՞	–	–	Սարգիս Եւդոկիացի
3657/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3657/Գ.	Ժողովածոյ	1677	Երուսաղէմ	Սարգիս եպս. Եւդոկիացի	–	–	Սարգիս եպս. Եւդոկիացի
3657/Դ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3657/Ե.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	Սարգիս վրդ.
3658	Յայսմաւուրք	1319	–	Սիոն	–	Սիմէոն	Կոստանդ Ֆիլ
3659	Մաշտոց հայրապետական	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3660	Սաղմոսարան	ԺԷ.	–	Ֆոյր Հոիփսիմէ	–	–	–

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3661	Աւետարան	ԺԶ.	–	–	–	–	–
3662	Աւետարան	1666	Էրզնկան գիւղ (Աղբակ)	Դաւիթ ֆիյ	Սահակ վարպետ	–	–
3663	Մաճուսմուճ	1618 Ա., 1711 Բ.	Թոխաթ (ա.)	Գրիգոր Բաղիշեցի (Ա.), Ջաֆարիա ֆիյ (Բ.)	Գրիգոր Բաղիշեցի	–	Սարգիս Սպերցի (Ա.), Ջաֆարիա ֆիյ
3664	Շարակնոց	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3665	Շարակնոց	ԺԶ.	–	–	–	–	–
3666	Տօնացոյց, ժամագիրք	ԺԶ.	–	–	–	–	–
3667/Ա.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	–	–	–	–
3667/Բ.	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	Աւետիս	–	–	–
3668	Ժողովածոյ	ԺԶ.	–	–	–	–	–
3669	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	Ազարիա, Յովհաննէս Ջուղայեցի	–	–	–
3670	Մաշտոց	ԺԵ. (1416ի շուրջ)	–	Սարգիս եպս.	–	–	–
3671	Մաշտոց	1561	Գետաձոր	Աթանէս	–	–	Յոհաննէս ֆիյ, Սարգիս սրկ. (եղբօրորդիք գրչի)
3672	Ժողովածոյ	1609, 1623	–	–	–	–	Կարապետ ֆիյ եւ Յովհաննէս
3673	Եփրեմ Ասորի, Աղօթք	ԺՐ.	–	–	–	–	–
3674	Հմայիլ	1784	Դաշտ գիւղ (Ներքին Ագուլիս)	Յոհաննէս Դաշտեցի	–	–	պրն Աբրահամ
3675	Հմայիլ	ԺՐ. 1738ից առջ	–	–	–	–	Յովաննէ՞
3676	Ժողովածոյ	ԺԵ.	–	–	–	–	–
3677	Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզգիրք	ԺԷ.	–	Աւետիք	–	–	–
3678	Ժողովածոյ	1329	Փոս անապատ (Կիլիկիա)	Հայրապետ, Թորոս ֆիյ	–	–	Ստեփաննոս կր.
3679	Ժողովածոյ	ԺԶ.	–	Ստեփաննոս	–	–	Մելքէսէթ կր.
3680	Ժողովածոյ	ԺԷ.	–	Յուսիկ ջահրնկալ	–	–	–

Հմր	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Վայր	Գրիչ	Ծաղկող	Կազմող	Ստացող
3681	Սամուէլ Անեցի, Հաւաքմունք ի գրոց պատմագրաց	1315	Ուղնկար (Արճէշ)	Հայրապետ կր.	–	Աթանէս	Յովհաննէս վրդ.
3682	Ժողովածոյ	ԺԸ.	–	Մարտիրոս	–	–	–
3683/Ա.	Դաւիթ Անյաղթ, Վերլուծութիւն ներածութեանն Պորփիւրի	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3683/Բ.	Դաւիթ Անյաղթ, Վերլուծութիւն ներածութեանն Պորփիւրի	1728	Կ. Պոլիս	–	–	–	–
3684	Բառ հերթողականի	Ժէ.	–	–	–	–	–
3685	Սիմէոն Ջուղայեցի, Քերականութիւն	Ժէ.	–	–	–	Տէր Պետրոս	–
3686/Ա.	Բժշկարան	ԺԸ.	–	Սահակ	–	–	–
3686/Բ.	Վասն բարանց	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3687	Խրատ խիկարայ	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3688	Ներսէս Շնորհալի, Բանի չափաւ	1647	–	Սիմոն	–	–	–
3689	Ներսէս Շնորհալի, Բանի չափաւ	Ժէ.	–	–	–	–	–
3690	Ռիչինալդ, Պաղեստին (պոեմ)	1833	Շուշի	Մովսէս Սրապեան՞	–	–	–
3691	Ժողովածոյ	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3692	Տաղարան	Ժէ.	–	–	–	–	–
3693	Հարցմունք եւ պատասխանիք զանազանի	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3694	Աստղաբաշխութիւն	1786	–	Այվազ, Յովաննէս	–	–	–
3695/Ա.	Ժողովածոյ	ԺԸ.	–	–	–	–	–
3695/Բ.	Ժողովածոյ	ԺՋ.	–	–	–	–	–
3696	Ժողովածոյ	1659	–	Յոհան	–	–	–
3697/Ա.	Ժողովածոյ	1658	Լիմ անապատ	Գրիգոր աբղ	–	–	–
3697/Բ.	Ժամագիրք	–	–	–	–	–	–
3698	Ժամագիրք, Խորհրդատետր	Ժէ.	–	Անանուն Ա. Անանուն Բ.	–	–	–
3699	Գրիգոր Տաթեւացի, Քարոզգիրք	ԺՋ.	–	–	–	–	–
3700	Աւետարան	1527	Սուրբ Մարտիրոս անապատ	Յովսէփ աբղ	Խադէ	–	Մաղաքիայ աբղ

ԺԸ.

ՊԱՏԱՌԻԿ-ՊԱՀՊԱՆԱԿՆԵՐԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՂԻՒՍԱԿ

Հմր ը/կ	Հմր ձեռ-ի	Էջ ցուցակի	Լեզու	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Թերթ	Նիւթ	Գրութիւն	Գիր
1.	3401	9	հայ.	Մեկնութիւն ինչ (՞)	Ժ.	2	մգոր	երկսիւն	ուղղագ երկթգր
2.	3402	13	հայ.	Անորոշ	ԺԱ.	1	մգոր	միասիւն	ուղղագ երկթգր
3.	3405	23	հայ.	Աւետարան Մարկոսի	Թ.	4	մգոր	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
4.	3411	57	հայ. լատ.	1.Աւետարան Մատթէոսի 2. Հրահանգ ուղղուած ծխական հաճանաներին	Ժ. ԺԸ.	1 4	մգոր թուղթ	երկսիւն միասիւն	բլրգծ երկթգր տպագիր
5.	3421	111	հայ.	Աւետարան Ղուկասու	ԺԱ.	1	մգոր	միասիւն	ուղղագ երկթգր
6.	3424	121	հայ.	Եւսեբիոսի Կեսարացւոյ Պատմութիւն եկեղեցւոյ	ԺԱ.	2	մգոր	միասիւն	բլրգծ երկթգր
7.	3425	129	հայ.	Աւետարան Յովհաննու	Ժ.	2	մգոր	երկսիւն	ուղղագ երկթգր
8.	3428	148	հայ.	Աւետարան Մարկոսի	ԺԱ.	4	մգոր	միասիւն	բլրգծ երկթգր
9.	3429	151	հայ.	Մարգարէութիւն Եզեկիէլի	ԺԷ.	1	թուղթ	միասիւն	բլրգ
10.	3461	253	յուն.	Ճաշոց	ԺԳ.	4	մգոր	երկսիւն	-
11.	3463	267	հայ.	Ցանկ ամուանց	-	4	մգոր	միասիւն	նոտր.
12.	3465	273	հայ.	1. Աւետարան Մարկոսի 2. Ճառ ինչ 3. [Աղօթք] եփրեմայ	Ժ. ԺԱ. ԺԲ.	1 1 1	մգոր մգոր թուղթ	միասիւն երկսիւն միասիւն	բլրգծ երկթգր ուղղագ երկթգր ուղղագ երկթգր
13.	3475	320	հայ.	Աւետարան Մարկոսի	ԺԱ.	1	մգոր	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
14.	3479	337	հայ.	Աւետարան Ղուկասու	ԺԵ.-ԺՁ.	2	թուղթ	երկսիւն	բլրգր
15.	3481	345	հայ.	Աւետարան Ղուկասու	ԺԱ.	4	մգոր	միասիւն	բլրգծ երկթգր
16.	3487	369	հայ.	Աւետարան Ղուկասու, ԻԳ. 23-35	ԺԱ.	2	մգոր	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
17.	3489	377	հայ.	Աւետարան Յոհաննու	Ժ.	4	մգոր	միասիւն	բլրգծ երկթգր

Հմր ը/կ	Հմր ձեռ-ի	Էջ ցուցակի	Լեզու	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Թերթ	Նիւթ	Գրութիւն	Գիր
18.	3491	381	լատ.	Վարք Սրբոց	ԺԴ.	2	մգղթ	երկսիւն	գոթական բլրգր
19.	3492	383	հայ.	Ա. [Դարագլուխ] Բ. [Աղօ՞թք]	ԺԸ. ԺԸ.	1 1	թուղթ թուղթ	միասիւն երկսիւն	նոտր տպագիր
20.	3494	387	հայ.	Ճաշոց	ԺԲ.	3	մգղթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
21.	3495	391	հայ.	Աւետարան Յովհաննու	Ժ.	2	մգղթ	միասիւն	բլրգծ երկթգր
22.	3499	417	հայ.	Յայսմաւուրք	ԺԴ.	2	թուղթ	երկսիւն	բլրգր
23.	3502	426	հայ.	Աւետարան Մարկոսի	ԺԲ.	4	մգղթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
24.	3505	477	հայ.	Ճաշոց (՞)	ԺԱ.	3	մգղթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
25.	3509	505	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	Ժ.	1	մգղթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
26.	3513	525	հայ.	Աւետարան Ղուկասու	Ժ.	4	մգղթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
27.	3528	636		Ճառք՝ անորոշ	ԺԱ.	2	մգղթ	երկսիւն	ուղղգծ երկթգր
28.	3530	641	հայ.	Անորոշ	ԺԱ.	2	մգղթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
29.	3534	669	հայ.	Կանոնագիրք հայոց	ԺԱ.	2	մգղթ	միասիւն	ուղղգծ երկթգր
30.	3535	675	հայ.	Ճաշոց	ԺՋ.	2	թուղթ	միասիւն	բլրգր
31.	3542	723	հայ.	Անորոշ	ԺՋ.	2	թուղթ	երկսիւն	անարուեստ բլրգր
32.	3545	731	հայ.	Աւետարան Յովհաննու	Ժ.	4	մգղթ	միասիւն	բլրգծ երկթգր
33.	3548	741	հայ.	Գիրք պարապմանց	Ժ.	1	մգղթ	միասիւն	ուղղգծ երկթգր
34.	3552	759	հայ.	1. Աւետարան Ղուկասու 2. Մաշտոց	Ժ. ԺԱ.	2 1	մգղթ մգղթ	երկսիւն երկսիւն	ուղղգծ երկթգր ուղղգծ երկթգր
35.	3554	772	հայ.	Աւետարան Ղուկասու	Ժ.	4	մգղթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
36.	3556	788	հայ.	Աւետարան Ղուկասու	Ժ.	3	մգղթ	երկսիւն միասիւն	բլրգծ երկթգր
37.	3565	845	հայ.	Ճաշոց	ԺԴ.	4	մգղթ	միասիւն	բլրգր
38.	3566	848	հայ.	Սաղմոսարան	ԺԵ.	3	թուղթ	երկսիւն	բլրգր
39.	3570	865	հայ.	1. Յայսմաւուրք 2. Մաշտոց	ԺԵ. ԺՋ.	1 1	թուղթ թուղթ	երկսիւն միասիւն	բլրգր բլրգր

Հմր ը/կ	Հմր ձեռ-ի	Էջ ցուցակի	Լեզու	Բովանդակութիւն	Ժմնկ	Թերթ	Նիւթ	Գրութիւն	Գիր
40.	3578	913	լատ. հայ.	1. Փիլիսոփայական բնոյթի մեկնութիւն 2. Թուղթ Պատրոսի առաքելոյ	ԺԴ. ԺԱ.	2 2	մգղթ մգղթ	երկսիւն երկսիւն	բոլորգիծ գրչային գոթական գիր ուղղագծ երկթգր
41.	3584	951	հայ.	Աւետարան Յովհաննու, ԺՋ 2-16	Թ.	1	մգղթ	երկսիւն	ուղղագծ երկթգր
42.	3589	978	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	ԺՋ.	1	մգղթ	երկսիւն	բլրգր
43.	3602	1065	վրաց.	Պօղոսի ճաշոց	ԺԴ.-ԺԵ.	2	մգղթ	միասիւն	նուսխուրի
44.	3611	1113	հայ.	1. Նիւթ հնչ 2. Աւետարան Ղուկասու	Ժ. Ը.	1 1	մգղթ մգղթ	երկսիւն երկսիւն	բլրգծ երկթգր բլրգծ երկթգր
45.	3613	1120	լատ.	Անորոշ	ԺԴ.	3	մգղթ	երկսիւն	-
46.	3623	1189	հայ.	Մաշտոց	ԺԴ.	4	մգղթ	միասիւն	բլրգր
47.	3645	1323	հայ.	Մաշտոց	ԺԱ.	1	մգղթ	երկսիւն	ուղղագծ երկթգր
48.	3646	1329	հայ.	Վարք իմն	ԺԱ.	2	մգղթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
49.	3652	1357	հայ.	Բարսեղ Կեսարացի, Վկայաբանութիւն Գորդիոսի	ԺԱ.	2	մգղթ	երկսիւն	ուղղագծ երկթգր
50.	3653	1366	հայ.	Աւետարան Մարկոսի	Ժ.	1	մգղթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
51.	3654	1373	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	Ժ.	2	մգղթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
52.	3655	1377	հայ.	Աւետարան Մատթէոսի	Ժ.	2	մգղթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
53.	3656	1383	հայ.	Աւետարան Յովհաննու	Թ.-Ժ.	2	մգղթ	երկսիւն	բլրգծ երկթգր
54.	3658	1401	հայ.	Յովհաննէս Ոսկեբերան, Մեկնութիւն Մատթէի, ճառ Ը.	Թ.-Ժ.	2	մգղթ	երկսիւն	ուղղագծ երկթգր
55.	3659	1425	հայ.	Գիրք ժողովածոյ	-	1	թուղթ	երկսիւն	տպագիր
56.	3694	1583	հայ.	Մեկնութիւն Սաղմոսի	1687	2	թուղթ	միասիւն	տպագիր
57.	3697	1611	հայ.	Յայսմաւուրք	ԺԴ.	2	մգղթ	երկսիւն	բլրգր
58.	3700	1632	հայ.	Կնիք հաւատոյ	Թ.	2	մգղթ	եռասիւն	ուղղագծ երկթգր

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մաշտոցեան Մատենադարանի Մայր ցուցակի
տասնմէկերորդ հատորը - **Գուրգէն Դասպարեան** 5-8
ՄԱՅՐ ՑՈՒՑԱԿ 9-1636
ՑԱՆԿԵՐ ԵՒ ԱՂԻՒՍԱԿՆԵՐ
Ա. Գրչութեան ժամանակագրական ցանկ 1637-1642
Բ. Նախագաղափար եւ հետագայ յիշատակարանների ցանկ 1642-1660
Գ. Նիւթերի ցանկ 1659-1720
Դ. Տեղանունների ընդհանուր ցանկ 1719-1740
Ե. Անձնանունների ընդհանուր ցանկ 1741-1904
Զ. Գրչութեան վայրերի ցանկ 1903-1908
Է. Գրիչների ցանկ 1907-1914
Ը. Ծաղկողների ցանկ 1913-1914
Թ. Կազմողների ցանկ 1913-1916
Ժ. Մեկենասների ցանկ 1915-1916
ԺԱ. Պատուիրատու-ստացողների ցանկ 1915-1920
ԺԲ. Մանրանկարների ցանկ 1919-1926
ԺԳ. Կնճադրոշմների ցանկ 1925-1928
ԺԴ. Գաղտնագրութիւն ունեցող ձեռագրերի ցանկ 1929-1930
ԺԵ. Ի մի տփի ձեռագրերի ցանկ 1919-1930
ԺԶ. Մետաղէ կրկնակազմեր, խաչեր եւ այլ զարդեր ունեցող ձեռագրերի ցանկ 1919-1930
ԺԷ. Ձեռագրերի ընդհանուր աղիւսակ 1931-1964
ԺԸ. Պատառիկ-պահպանակների ընդհանուր աղիւսակ 1965-1970

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

(Ըստ աշխատասիրողների)

Առաջին նկարագրութիւն

ՓԻՐՈՒՋ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ (176 ձեռագիր)
Ձեռ. Հմր 3401-3411 9-68
3413-3414 71-78
3416-3417 81-100
3419-3425 101-144
3427 143-148
3430-3431 153-158
3433 159-168
3437-3440 171-186
3442-3443 187-194
3445-3446 195-204
3448-3452 203-222
3455 223-226
3457-3469 229-302
3471 309-314
3474-3484 317-362
3486-3491 365-384
3495 391-398
3497-3600 401-1058
ԱՐՄԷՆ ՍԱՀԱԿԵԱՆ (24 ձեռագիր)
Ձեռ. Հմր 3412 67-72
3415 77-82
3418 99-100
3426 143-144
3428-3429 147-154
3432 157-160
3434-3436 167-172
3441 187-188
3444 193-196
3447 203-204
3453-3454 221-224
3456 225-230
3470 301-308
3472-3473 313-318
3485 361-366
3492-3494 383-392
3496 399-402
ԱՐՄԻՆԷ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ (88 ձեռագիր)
Ձեռ. Հմր 3601-3645 1057-1328
3649-3657 1341-1400
3661 1429-1432
3663-3665 1435-1450

3667-3669 1455-1472
3672-3697 1483-1626
3699 1629-1632
ԱՐԱՄ ԴԻԼԱՆԵԱՆ (12 ձեռագիր)
Ձեռ. Հմր 3646-3648....1327-1342
3658-3660 1399-1430
3662 1431-1436
3666 1449-1454
3670-3671 1473-1482
3698 1625-1630
3700 1631-1636

երկրորդ նկարագրութիւն

ՏԱԹԵՒԻԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ (50 ձեռագիր)
Ձեռ. Հմր 3401-3450 9-216
ԳՈՀԱՐ ՁԱՏԵԱՆ (50 ձեռագիր)
Ձեռ. Հմր 3451-3500 215-422
ՄԱՐԻՆԷ ՍԱՐԳՍԵԱՆ (13 ձեռագիր)
Ձեռ. Հմր 3501 421-426
3503-3505 431-482
3528-3530 635-646
3533-3534 661-674
3540-3542 699-726
3548 741-744
ՓՆԱՐ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ (37 ձեռագիր)
Ձեռ. Հմր 3502 425-432
3506-3527 481-636
3531-3532 645-662
3535-3539 675-698
3543-3547 727-740
3549-3550 743-752
ԱՆԻ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (50 ձեռագիր)
Ձեռ. Հմր 3551-3600 753-1058
ՄԱՐԻՆԷ ՍԱՐԳՍԵԱՆ (50 ձեռագիր)
Ձեռ. Հմր 3601-3650 1057-1348
ՅԱՍՄԻԿ ԻՐԻՑԵԱՆ (50 ձեռագիր)
Ձեռ. Հմր 3651-3700 1347-1636
ՆԱՐԻՆԷ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ (1 ձեռագիր)
Ձեռ. Հմր 3406 25-34

ՅԱՆԿԵՐ ԵԻ ԱՂԻՒՍԱԿՆԵՐ

Ա. Գրչութեան ժամանակագրական - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1637-1642
Բ. Նախագաղափար եւ հետագայ յիշատակարանների - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1642-1660
Գ. Նիւթերի - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1659-1720

Դ. Տեղանունների ընդհանուր - ԽԱՉԻԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, ՕՎՍԱՆՆԱ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ, ԳՈՀԱՐ ՉԱՏԵԱՆ 1719-1740
Ե. Անձնանունների ընդհանուր - ԽԱՉԻԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, ՕՎՍԱՆՆԱ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ, ԳՈՀԱՐ ՉԱՏԵԱՆ 1741-1904
Զ. Գրչութեան վայրերի - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1903-1908
Է. Գրիչների - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1907-1914
Ը. Ծաղկողների - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1913-1914
Թ. Կազմողների - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1913-1916
Ժ. Մեկենասների - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆՆ 1915-1916
ԺԱ. Պատուիրատու-ստացողների - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1915-1920
ԺԲ. Մանրանկարների - ՍԵԴԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ 1919-1926
ԺԳ. Կնքադրոշմների - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1925-1928
ԺԴ. Գաղնտագրութիւն ունեցող ձեռագրերի - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1919-1930
ԺԵ. Ի մի տփի ձեռագրերի - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1919-1930
ԺԶ. Մետաղէ կրկնակազմեր, խաչեր եւ այլ զարդեր ունեցող ձեռագրերի - ՍԵԴԱ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ 1919-1930
ԺԷ. Ձեռագրերի ընդհանուր աղիւսակ - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1931-1964
ԺԸ. Պատառիկ-պահպանակների ընդհանուր աղիւսակ - ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ 1965-1970

ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՅ
ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՆՈՒԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

Հատոր ԺԱ.
Ձեռ. Հմր 3401-3700

Համակարգչային էջադրումը
ԳՈՒՐԳԷՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

Մատենադարան
Մեսրոպ Մաշտոցի անուան հին ձեռագրերի ինստիտուտի հրատարակչութիւն
Երեւան, Մաշտոցի պող. 53
հեռ. 010 513033
էլ. փոստ՝ publishing.matenadaran@gmail.com

Տպագրուել է «Copy Print» տպագրատանը:
Ձափս՝ 60×84 1/8: Տպ. մամուլ՝ 62:
Տպաճանակ՝ 100: